RJEČNIK

La Ser. D
J 9346 rj

RJEČNIK

HRVATSKOGA ILI SRPSKOGA JEZIKA

NA SVIJET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

PG
1374
R5
dio 3

OBRAĐUJE

P. BUDMANI

543063
29. 5. 52

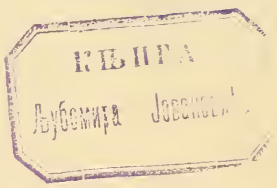

DIO III

ĐAVO—ISPREKRAJATI

U ZAGREBU 1887—1891

U KNJIŽARNICI JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE (DIONIČKE TISKARE)

TISAK DIONIČKE TISKARE.

ĐÂVÔ, đâvola, *m.* diabolus, *vrag, hudoba, grč. διάβολος.* — *isporedi* đavao. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* đavólâ. — *Krajńe* o *stoji po štokavskom govoru mj.* ol. — *Mješte* da- *u naj starijem obliku stoji* dija: dijavolъ, dijavolь, dijavol, dijavo *(do* XVI *vijeka); poslije (od* XVI *do* XVIII *vijeka) ispada* i: djavol, djavo: *u naše vrijeme samo* đavo. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* dijavolъ, *rus.* дiаволъ, дьяволъ. — *Između rječnika u Stulićevu* (djavol), *u Vukovu, u Daničićevu* (dijavolь). *a) u pravom smislu uopće.* dijavol, dijavo: Zьly okajani dijavolь. Mon. serb. 89. (1330). Primijeniti se može nepravda g dijavolu. Zborn. 3a. — djavo: Izgoni djavole. N. Rańina 59b. luc. 11, 15. Čovjek zlom ćudi djavola nadhodi. M. Vetranić 1, 371. Gdjo djavoli dušo muče. M. Držić 159. Otiđe g djavolu. M. Divković, zlam. 37b. Osloboditi te od djavola tvoji neprijatelja. L. Terzić 136. Sije vasdan nerazloga djavo. J. Kavańin 5a. Straši se jednoga ubojice, a ne boji se neizbrojeni djavola. J. Banovac, razg. 30. Ukaže se pak i B. D. Marija, i reče djavlom. M. Zoričić, zrc. 100. A da je svaki grišnik djavo, isti spasitel svidoči. Đ. Rapić 73. Uždi svecu jednu svijeću, a djavolu dvije. S. Ljubiša, prip. 132. — đavo: Za kameńe vežite nečastivo đavole. Nar. pjes. vuk 1, 132. Đavolu pakla ne manka. Đavo ni ore ni kopa, već sve o zlu misli i radi. Đavo rastovara na veli stog. (Ko mnogo ima onaj i dobija). Nar. posl. vuk. 72. Ni đavo nije onako crn kao što ljudi govore. 213. Sunce sije, kiša ide, đavoli se legu. 296 Kad su đavoli otpali od boga. Nar. prip. vuk. 114. — *b) u osobitijem slučajima ili s osobitijem značeńima (svi su primjeri našega vremena, s toga je u svijem naj mladi oblik* đavo). *aa) u ljutini čeljade pomene đavola, n. p. aaa) prokliňući, psujući.* Kum je staru majku zapitao: ‚Kako ćemo kumi ime desti?‘ Stara majka ljuta odgovara: ‚Deni Jańa, đavo je odnio!‘ Nar. pjes. vuk. 1, 560. Hajt' otole, božji prokletnici! đavoli vi ponijeli dušu! 2, 127. Nos te đavo, Oblačiću Rade! 2, 501. Zavrgo se čavlenom batinom, u ńojzi je pet stotin čavala, (odnilo ga pet stotin đavola!). Nar. pjes. juk. 139—140. Do đavola! nemam ni ja koliko mi treba, a da dam vama! Nar. prip. vuk. 171. — *bbb) kad pita da mu se tumači što u kakvom neugodnom događaju.* Koji te je đavo navratio, da ti dođeš u moje svatove? Nar. pjes. vuk. 2, 398. Zar ti malo čara po krajinam', no t' donese đavo u planinu? 3, 332. — *ccc) kad se većom silom hoće kazati da što ne može biti, reče se da ni ‚đavo‘ ne može ono učiniti ili da sam ‚đavo‘ može ono učiniti. u ovakovijem primjerima:* Koji će vas đavo podnijeti, a i sad ste nesnosni. S. Ljubiša, prip. 136. Đavoli ga znali! *(a ko zna ko je, ili gdje je, ili što radi). — bb) kad ko od obijesti što radi, kaže se:* Ne dade mu đavo mirovati. Nar. pjes. vuk. 2, 458. Ne dade mu đavo da učuva. 3, 564. Ne da mu đavo mira (kad ko neće da miruje). Vuk, rječ. 147a — *nije posve isto u ovom primjeru, u kome* đavo *znači što i* đavolstvo. Jedan momak od djavola stane da govori. S. Ljubiša, prip. 162. — *cc) može značiti: zlo, nesreća.* Kome vrag tome i đavo. Nar. posl. vuk. 147. *osobito ono čemu je čeljade samo krivo.* Ko đavola traži i naša ga. Ogled. sr. 6. *s tijem značeńem često stoji u ovakovijem primjerima, kad se ko svjetuje da se čega prođe:* A prodi se kavge i đavola! Nar. pjes. vuk. 2, 466. Što će tebe selo i đavoli? 4, 103. Prođite se đavola i vraga! Nar. pjes. petr. 2, 530. — *dd) kaže se o čeljadetu (i o živinčetu) da je* đavo: *aaa) u ljutini, kao o čem mrskom, često u vokativu:* Toni, toni, đavole, nisi moja ni bila. Nar. pjes. vuk. 1, 104. ‚Oj snašice, đavole, da ti mene uvati, šta b' ti meni činila?‘ ‚Oj devere, đavole, da ja tebe uvati*(h)*, kožu bi ti derala‘. 1, 521. Bači, dive, vraga i đavola. 2, 34. — *bbb) kao prijekor obijesnu čeljadetu (i živinčetu), ali obično u šali.* Stan', djevojko, đavole! Nar. pjes. vuk. 1, 179. Sad su ljudi đavoli, o svačemu govore, po naj više o nama, da se dvoje ljubimo. 1, 180. (Biju se dva kokota kod skupštine). Knez Rogan: Vidite li ova dva đavola! oko šta se oni dva poklaše? P. Petrović, gor. vijen. 46. — *ccc) kao u čudu, kad ko (čeljade ili živinče) ńešto čudnovato radi.* Da je kome pogledati bilo, kad usjede đavo na đavola, gorski hajduk na b'jesna đogata. Nar. pjes. vuk. 3, 8—9. Al' da vidiš čuda velikoga: namjeri se đavo na đavola, odmiče se jedno od drugoga. 3, 206. — *i ironički:* Đavo si ti kad se natrćiš. (Reče se u šali kad se ko gradi odviše pametan). Nar. posl. vuk. 72. — *ee) kao ime ńekijem životińama. aaa)* morski đavo ‚der froschfisch‘ ‚lophius piscatorius‘. G. Lazić 76. — *bbb)* đavo šumski ili mandril, cynocephalus mormon. J. Pančić, zoolog. 177.

ĐAVODAN, *m. u jednom primjeru* XVIII *vijeka* (djavodan), *kao da je značeńe: onaj koji je dan od đavola.* Ako bi ti zatok poslao ki djavodan, ne hod' na mač. J. Kavańin 352a.

ĐAVOLAČA, *f. zemlja pod ńivama u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemlja u Đavolači. Sr. nov. 1872. 622.

ĐAVÒLAK, đavólka, *m. dem.* đavo. — *Akc. se mijeńa u voc.* đâvôlče, đâvôlci, *i u gen. pl.* đavolâka. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kad ugleda đak djevojke, upita kaluđera: Šta je ono duhovniče, šta je ono?‘ A kaluđer kao namrgođen odgovori mu: ‚Ne gledaj onamo, sinko, niti pitaj šta je; ono je đavo‘. Onda đak naj niniljatijim glasom reče: ‚Đela duhovniče, boga ti! da kupimo onoga jednog đavolka, pa da ga povedemo namastiru‘. Vuk, rječ. 147a.

ĐAVÒLÂN, đavolána, *m. vidi* vragolan. — *U Vukovu rječniku.*

ĐAVÒLAST, *adj.* petulans, *vidi* vragolast. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Dika crna, al' je milokrvna; graorasta, al' je đavolasta. Nar. pjes. vuk. 1, 637. Djevojke su đavolaste. Nar. pjes. petr. 1, 43.

ĐAVÒLČE, đavólčeta, *n. dem.* đavo. — *U Vukovu rječniku.*

ĐAVÒLČIĆ, *m. dem.* đavolak. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Sa praporčići, sa đavolčići.

ĐAVÒLICA, *f. uprav ženski đavo, ali se kaže samo ženskom čeljadetu kao prijekor, češće u šali, vidi* đavo, *b) dd) bbb). isporedi* vragolica. — *Od* XVI *vijeka, u između rječnika u Vukovu:* žena ili djevojka koja đavoli ‚die teufelin (muthwilliges frauenzimmer)‘ ‚femina petulantior‘. Djavolice, dobro se ne izležete, a sve znate. M. Držić 191. ‚Oj Dunave, tija vodo! što ti tako mutna teče? il' te jelen rogom muti, il' Mirčeta vojevoda?‘ ‚Nit' me jelen rogom muti, nit' Mirčeta vojevoda, već devojke đavolice svako jutro dolazeći, peruniku trgajući i beleći svoje lice. Nar. pjes. vuk. 1, 492.

ĐAVOLIJATI, đavolijam, *impf. šaliti se.* M. Pavlinović. — *vidi* vragovati.

ĐAVÒLISÂŃE, *n. djelo kojijem se đavoliše. — U Vukovu rječniku.*

ĐAVÒLISATI, đavòlišêm, *impf. vidi* vragovati *i* vragolisati. — *U Vukovu rječniku.*

ĐAVÒLITI, đavòlîm, *impf. vidi* vragoliti. — *U Vukovu rječniku.*

ĐÀVOLOV, *adj.* diaboli, *koji pripada đavolu.* — *Između rječnika u Vukovu.* U mene su oči đavolove. Nar. pjes. vuk. 1, 371.

ĐAVÒLSKÂ JÀRUGA, *f. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Đavolskoj Jarugi. Sr. nov. 1861. 495.

ĐAVÒLSKÎ, *adj.* diabolicus, *koji pripada đavolima.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* дiаволскъ, *rus.* дiаволскiй. — *Između rječnika u Stulićevu* (djavolski), *u Vukovu, u Daničićevu* (dijavolьskyj). *a) s oblikom* dijavolski (dijavolьskyj). — *u jednom primjeru* XIV *vijeka.* Дiавольскымъ navaždenijemъ. Mon. serb. 116. (1342). — *b) s oblikom* djavolski. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Ako si ti sužań djavolski. B. Kašić, per. 38. Neka bog oslobodi grišnike od napastovanja djavolskoga. L. Terzić 36. Uzeše one sluge djavolske Isusa. M. Lekušić, razm. 95. Ču(*v*)aj se drugačije od zaside i privare djavolske. M. Zoričić, zrc. 41. — *c) s oblikom* đavolski. — *od* XVIII *vijeka.* Iz đavolskih čeljusti istrgnuti. J. Rajić, pouč. 1, 83. Ne igraj se s đavolskim poslom (n. p. s puškom) Nar. posl. vuk. 199. Pa ga đavolski car nabio na kopље i nosio na ramenu. Nar. prip. vuk. 114. Pak se prođi đavolskijeh aspri. 122. Kakva ti je ono đavolska živina? 180. — *d) rijetko se (samo u ńekijem primjerima* XVIII *vijeka)* ol *po općem zakonu mijeńa na* o: djavoski. Od djavoskih htij se branit svih zasjeda. J. Kavańin 402ᵇ. Kad čovik ili žena jest u dogovoru s djavlom, i čini dila djavoska. J. Banovac, razg. 268. Pod djavoskim nogam. F. Lastrić, svet. 62ᵃ. Ona je lokva sviju napasti djavoskih. Đ. Rapić 146.

ĐAVÒLSTVO, *n. đavolska narav, đavolsko stańe.* — *isporedi* vragolstvo. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide vragolstvo). *a) u pravom smislu.* — XVIII *vijeka sa starijim oblikom* djavolstvo. Naj posli odade dogovor Kalvinov, i ńegovo djavolstvo. M. Zoričić, zrc. 117. — *b)* petulantia, *obijest.* — *u naše vrijeme s mlađijem oblikom* đavolstvo. Sjede Mijat s kadom večerati, a malo je Mijat večerao, od đavolstva onda zaplakao. Nar. pjes. vuk. 3, 438. Obuče se od đavolstva u devojačke aljine. Vuk, dan. 4, 8. Osobito se reče za onoga koji se čini miran i prost, a pun je đavolstva i lukavstva. poslov. 93.

ĐAVÒLUK, *m. vidi* đavolstvo, *b).* — *Postaje od* đavo *turskijem nastavkom* luk. — *U naše vrijeme.* Djavoluku doru naučio. Nar. pjes. juk. 253. No s većega đavoluka svoga. Osvetn. 1, 70.

ĐAVOLJEVICA, *f. vidi* đavolica *(s pravijem značeńem).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Šejtan jaši na đavoljevici. Osvetn. 3, 13.

1. ĐAVÒLÎ, *adj.* diaboli, diabolicus, *koji pripada đavolu (đavolov), ili đavolima (đavolski).* — *isporedi* vražji. — *Postaje od osnove imena* đavo (dijavol, djavol, đavol) *nastavkom* jь; lj *sažimlje se u* l. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* дiаволь. — *Između rječnika u Stulićevu* (djavoli), *u Vukovu, u Daničićevu* (dijavoļь). *a) s naj starijim oblicima* дiаволь *i* дьiаволь. — XIV *vijeka.* Naváždenijemь дiаволiмь. Mon. serb. 139. (1348). Da je prêdanь na velikomь sudištu u дьiаволе ruke. 230. (1397). — *b) sa starijim oblikom* djavoli. — XVI *vijeka.* Mre da te izvadi iz ruke djavole. Š. Menčetić 342. Od sebe gońahu djavole napasti. M. Vetranić 1, 144. Koja me iz ruka izvadi djavolih. N. Dimitrović 34. Silu djavolu za ništo ne scijenit. M. Držić 419. Razmišlja djavole varke. B. Gradić djev. 56. — *c) s naj mlađijem oblikom* đavoli. — *u naše vrijeme.* Sve će poći đavoljim tragom. Nar. pjes. vuk. 5, 237. Đavola maštanija i božja sila. Vuk, nar. prip. 116. Kad prekjučer pito si ih, Huso, preko žice đavoljega traga. Osvetn. 2, 118.

2. ĐÀVOLÎ, *adj. uprav je ista riječ što i predašńa, ali, osim različna akcenta, ima i osobito značeńe:* ne unus quidem, *ni jedan. ovo postaje od rečenica, kao što je:* đavoli ga znali! *(vidi* đavo, *b) aa) ccc)), i druge takove. — U naše vrijeme po južnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu:* đavoļi (osobito u Hercegovini i u Crnoj Gori) ‚kein einziger' ‚ne unus quidem'. Ne puštiše đavoļega živa do samoga Grude barjaktara. Nar. pjes. vuk. 4, 365. Nama nesta na bedemu glava, u tamnici vlaha đavoļega. 4, 99. Svi su bezi na Hercegovini dok ne dođe bego Ļubović; a kad dođe bego Ļubović, ali nema bega đavoļega. Nar. posl. vuk. 282. Đavoļi jedan san svu noć, nego se obrći i prevrći do zore. S. Ļubiša, prip. 11. Al Turčina nigdje đavoļega. Osvetn. 7, 69. — *u ovom primjeru kao da je adverab:* Neću se mrčiti za to djavole. S. Ļubiša, prip. 140.

ĐAVOSKI, *vidi* đavolski.

ĐÀVŔK, *m. veliki komad hļeba.* — *Vaļa da je po postańu isto što* đovrek *koje vidi.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

ĐÀVUR, *vidi* đaur.

1. ĐE, *enklitična riječca, stslov.* žde, *dodaje se osobito demonstrativnijem zamjenicama i adverbima, te im podaje jaču silu u značeńu; kao lat.* dem, *s čim je srodno. u starija se vremena dodavalo riječima* ovaj, ovaki, onaj, onaki, taj, tako, takovi, toliko, tu, drugi, vas, *koje sve vidi; isporedi* žde. *u novija vremena ne dolazi sa svijem tijem riječima; a obično prima i drugu enklitiku* r (re, že) *koju vidi:* đer; *vidi* također, tolikođer, iđer. *vidi još* Đ. Daničić, rječ. 3, 539; F. Miklošić, vergl. gramm. 4, 120.

2. ĐĚ, *vidi* gdje.

ĐE-, *vidi* dje-.

ĐÈBRA, *f. kao kesa od kostrijeti, što se navuče na ruku pa se ńom čisti koń, tur.* gebre. Đ. Popović, tur. riječ. 79. *i u Vukovu rječniku:* ‚ein beutel (von ziegenhaar), um pferde oder auch badende zu reiben'.

ĐEČÈRMA, *f. kratko odijelo do pasa bez rukava što se ne zapuča; po južnijem krajevima nosi se vrhu drugoga odijela (dolame, koreta), te je često od kadife, i izvezeno ili tokama nakićeno (isporedi* bezrukac, fermen), *tur.* gečürme, ječürme. — *zove se i* ječerma *(koje vidi).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚eine art weste (ohne ärmel)' ‚tunicae genus'. Ima mnogo stvari u našemu jeziku da im i mi imena ne znamo, kako rečemo kail sam, čakšire, đečerma . . . S. Margitić, isp. IV. Pod dolamom od kadife đečerma, pod đečermom od orira košulja. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Po dolami kadifli đečerma, na đečermi toke od tri oke. 1, 373. Po košulji tri tanke đečerme, pak dolamu sa tridest putaca. 2, 138. Po dolami toke i đečerme. 3, 6. Po košulji kadivli đečermu, po đečermi zelenu dolamu. 3, 111. Mor dolame, skerletne đečerme. 3, 298.

ĐEČEVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Te pogodi Tura Đečevića. Ogled. sr. 250. Za Smailom Abdul Đečevića. 459.

ĐĚČI, *m. pl. selo u Rudini (u bilećkoj nahiji).* V. Ļ.ešević.

ĐĚČMA, *f.* između takuma i drveta na čibuku ima treće parče okovano srebrom što se zove ‚đečma'. Ļ. V. Stojanović. — *tur.* gečme.

ĐEDEON, *m. ime muško, grč. Γεδεών (po jevrejskom).* — *Prije našega vremena.* Đedeoɲ S. Novaković, pom. 119.

ĐĚĐA, *f. hyp.* Anđelija. *u Lici.* V. Arsenijević.

ĐEĐERAN, đeđerna, *adj. u Bjelostjenčevu rječniku:* (kajkavski) đeđeren (‚gyegyeren'), frišek, umetelen, hiter, brz, pospešen; lak, lagahan ‚agilis, dexter, recens' v. brz. 2. batriv ‚generosus'; *adv.* đeđerno, pospešno, lahko, hrlo ‚agiliter, dextre, compartive'. 2. batrivo ‚generose, audacter'. — *Nepoznata postaña, isporedi tur.* keng, *maǵar.* gyönge, *mlád.*

ĐEĐERNOST, *f. osobina onoga koji je đeđeran.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* đeđernost (‚gyegyernost), pospešnost, hrlost, lahganost ‚agilitas, dexteritas, celeritas'. 2. batrivost ‚generositas. audacia'.

ĐEGA, *m. ili f. ime muško ili žensko?* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 119.

ĐEĠEVO, *n. selo u Hercegovini u kotaru fočanskom.* Statist. bosn. 109.

ĐEÌSIJA, *f. odijelo uopće, osobito bogato, tur.* gejsi, *odijelo, rublje.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* vide odijelo *s dodatkom da je stajaća riječ.* Pa otvora popete sepete, te on vadi đuzel đeisiju. Nar. pjes. vuk. 3, 96. Da obuče tursku đeisiju. Nar. pjes. petr. 2, 277. Udari mu novu đeisiju. 2, 588. Đeisija, odijelo. 2, 700. Đeisija, narešeńe, nakićeńe, kitńa. F. Jukić, nar. pjes. 618. Đeisija, gospocko odijelo. V. Vrčević, nar. prip. 223.

ĐEJENA, *vidi* đejenski.

ĐEJENSKI, *adj. koji pripada đejeni (obliku* đejena *nema potvrde, ali vidi* đeona), *pakļeni.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (đejenьskyj). Ogńь đejenski. Mon. serb. 199. (1381).

ĐEKA, *m. ili f. ime muško ili žensko?* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 119. — *U naše vrijeme kao muški nadimak ili prezime.* Šaban Đeka grudski vojevoda. Nar. pjes. vuk. 4, 115. Tu Nik-Đeka prvi kidisao. Ogled. sr. 481.

1. ĐĚKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović. Šem. karlov. 1883. 73.

2. ĐEKIĆ, *m. brdo u Srbiji u okrugu čačanskom.* Sr. nov. 1878. 900.

ĐĚL, *tur.* gel, *đođi!* — *isporedi* đeldi, đeleđek, đelorina. — *U naše vrijeme.* Đel đevojko, đel dušice! V. Vrčević, igr. 31. Đel, đođi k mene. Nar. prip. vrč. 223.

ĐELA, *f. ime žensko u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 315.

ĐELASICA, *f. mjesto u Hercegovini.* — *U naše vrijeme.* Uļegoše uz Babu planinu, a iz Babe uprav Đelasici, doklem došli poļu Nevesińu. Ogled. sr. 91.

ĐĚLDI, *tur.* geldi, *došao je.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Akšam đeldi *(veče je došlo),* dragoj pod peńgere. Nar. pjes. herc. vuk. 178.

ĐELĚĐEK, *turska riječ u narodnoj pjesmi našega vremena:* Đeleđek ti svaku večer. Nar. pjes. herc. vuk. 276. — *u istoj knjizi na str.* 357 *tumačena je:* đođi—pođi, *ali može biti da treba čitati* đeleǵek, *tur.* geleǵek, *koji će đoći, budući.*

ĐELEKOVAC, Đelekovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj* (‚Gjelekovec'). Pregled. 72. — *može biti da treba čitati* Gelekovac.

ĐELETOVCI, Đeletovaca, *m. pl. ime mjestima. a) selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu brodskom.* Razdiļeļ. kr. 14. — *b) pustara u Slavoniji u podžupaniji vukovarskoj.* Pregled. 116.

ĐELIBORCI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 62.

ĐELKAPE, *f. pl zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151.

ĐELORINA, *tur.* gel oranyn, *đođi otale.* — *U naše vrijeme.* Đelorina majko! sjedi mati medena! . . . (Govori onaj koji čele zove u košnicu. U Grbļu). Nar. posl. vuk. 189.

ĐELSÀMÎN, đelsamína, *m. vidi* čemin. — *Od tal.* gelsomino *(ali bi po tome trebalo da mješte* đ *bude ǵ).* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u primorju).* Svrnuh joj se u ǵardin, potrgah joj đelsamin i tri duńe nezdrele . . . Vrnuću ti đelsamin i tri duńe nezdrele. Nar. pjes. vuk. 1, 287. Daruj meni cvetak đelsamina. Nar. pjes. herc. vuk. 98. Đelsamin (tal. gelsomino), poļ. dzieļżamin, gelsomino, jasminum officinale L. B. Šulek, im. 68.

ĐEĻA, *m. ili f. ime muško ili žensko?* — *Prije našega vremena.* Đeļa. S. Novaković, pom. 119b.

ĐĚM, *m. ono gvožđe na uzdi što stoji końu u zubima i oko usta, žvale, tur.* gem. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku, u kom je ovako tumačeno.* Pa zauzda đemom od čelika. Nar. pjes. vuk. 2, 270. Zauzda ga đemom ńemačkijem. Nar. pjes. petr. 3, 127. Uzeti đem na zub. (osloboditi se, uzeti mah, kao koń, kad uzme đem na zub, pa ne mari što se ustеže). Nar. posl. vuk. 330.

ĐEMANT, *vidi* dijomanat, *maǵar.* gyémant. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

ĐĚMELIJA, *f. vidi* jemenija. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori oko Siña.*

ĐEMÌĠIJA, *m. lađar, tur.* gemiǵi. — *U naše vrijeme.* Đemiǵiji 'vako govorio. Nar. pjes. petr. 2, 503.

ĐĚMIJA, *f. lađa, brod, tur.* gemi. — *Ake se mijeńa u gen. pl.* đĕmîjâ. — *Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Vozeći se u velikim đemijam. And. Kačić, kor. 479. Sagradi tanke đemije. Nar. pjes. vuk. 1, 419. No mi prati niz more đemije. 2, 553.

ĐĚMILIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 41.

ĐĚMO, *m. ńekakvo tursko ime muško, uprav ipokoristik.* — *Ake. se mijeńa u voc.* Đêmo. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kud ćeš tamo, Đemo Brđanine? Nar. pjes. vuk. 2, 412. Marko pade a Đemo dopade. 2, 413.

ĐEMOVSKO POLE, *m. ime mjestu u Crnoj Gori.* — *U naše vrijeme.* Ovce pase Zećanine Pavle po široku poļu đemovskome. Nar. pjes. vuk. 1, 199. Doklen dođe Arbaniji ļutoj, u široku poļu đemovskome, pod bijelu varoš Podgoricu. Ogled. sr. 84.

ĐĚNA, *m. ili f. hyp.* Đenadije *ili* Đenadija? — *Prije našega vremena.* Đena. S. Novaković, pom. 119. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, kao hyp.* Evđenija, *ali po dubrovačkom govoru s nom.* Đêne *i voc.* Đêne. P. Budmani.

ĐENADIJA, *f. ime žensko. isporedi* Đenadije. — *Prije našega vremena.* Đenadija (monahińa). S. Novaković, pom. 119.

ĐENADIJE, *m.* Γενάδιος, *ime muško (kaluđersko).* — *Od* XVI *vijeka i u Daničićevu rječ-*

*

niku. Đenadije parajeklisiarьhь. Vuk, prim. 14. (1537). Đenadije (kaluđersko). S. Novaković, pom. 119.

ĐENAR, *m. vidi* januar, sječan, *novogrč. γενάρης. isporedi* đenvar, ģenar. — XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (đenarь). Mêseca đenara. Mon. serb. 90. (1330). 399. (1439).

ĐENAŠI, *m. pl. selo u Boci kotorskoj.* Šem. pravosl. boko-kot. 1875. 26.

ĐENDA, *m. ime muško. vaļa da je hyp.* Đenadije. — *Prije našega vremena.* Đenda (muško). S. Novaković, pom. 119.

ĐÈNDÂR, đendára, *m. vidi* đerdan. — *U naše vrijeme u Lici i u Vukovu rječniku (gdje se također dodaje da se govori u Lici).* Đendar devojku udaje. Nar. poslov. u Lici. V. Arsenijević.

ĐENDISAĻIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* And. Kačić, razg. 179. kor. 454.

ĐÈNĐER, *m. u Vukovu rječniku u kojem stoji:* vide ćustek *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *Nejasna postaña, jamačno turska riječ.*

ĐÈNĐIR, *adj. bogat, može biti od tur.* geńg, *blago.* — *U naše vrijeme u dubrovačkoj okolici.* P. Budmani.

1. ĐÈNE, *interj. obično se kaže po dvaput:* đene đene, *kad se na što pristaje, ne kao na dobro, nego kao da je moglo biti i gore, tur.* gene, *opet.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚ziemlich' ‚fere, sic satis'). Đevojka pobegla od oca; da je otišla onamo kud je pošla, đene đene! M. Đ. Milićević, let. več. 196. Ako mogadne bit što u brzo, đene đene; ako li se otegne, zlo i naopako! jur. 35.

2. ĐÉNE. *vidi kod* Đena.

ĐENÈRÂL, đenerála, *m. vidi* ģenerao. — *Ili od novogrč γενεράλης ili od ńem.* general *(ne može biti ni talijanska ni turska riječ).* — *U naše vrijeme (ali vidi adj.* đeneralov); *nijesu dosta ponzdani svi primjeri; u kojemu može biti da treba čitati ģ mj.* đ. Veli ńemu Sunog đenerale. Nar. pjes. vuk. 3, 559. Pred vladikom i pred đeneralom. 4, 10. I od mora triest đenerala. Nar. pjes. juk. 127. Pavle mu je đeneral pred vojskom. Nar. pjes. petr. 2, 76.

ĐENERÁLOV, *adj. koji pripada đeneralu (poglavici crkvenoga reda).* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Fra Evanđelišta od Gabijana reda svetoga Franceška, đeneralov komjesar. *u* M Divković, bes. XIV.

ĐENERAN, *m. vidi* đeneral, *novogrč. γενεράλης.* — XVII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (đeneranь). Vь leto 1692 izide Kaplanь đeneranь s vojskomь i pade pod Varadinь. Vь leto 1696 izide Saksь i Kaplanь đeneranь podь Temišvarь. Okázk. šaf pam. 87.

ĐENIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 68. — *i prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐENKA, *m. ili f. hyp.* Đenadije *ili* Đenadija? — *Prije našega vremena.* Đenьka. S. Novaković, pom. 119.

ĐENOVAC, Đenovca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kral. srb. 389. — *b) mjesto pod ńivama u okrugu valjevskom.* Ńiva u Đenovcu Sr. nov. 1875 415.

ĐENOVIĆ, *m. selo u Boci kotorskoj.* Šem. pravosl. boko-kot. 1875. 23. *(griješkom* Đonović. Repert 1872. 8).

ĐENUARIJE, *m. vidi* đenar, *novogrč. γενουάριος.* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Mêseca đennuarija. Mon. serb. 534. (1485).

ĐENVAR, *m. vidi* đenar, *novogrč. γενουάριος.* — XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (đenvarь). Mêseca đenvara Mon. serb. 104. (1333). 539. (1499). Đenьvara. 235. (1399). — *na jednom mjestu griješkom* đenavra. 252. (1404).

ĐEONA, *f. γέεννα (jevrejska riječ),* gehenna, *pakao.* — *isporedi* đejena. — *U spomeniku* XIV *vijeka pisanom crkvenijem jezikom i u Daničićevu rječniku.* Vь glubinu đeoni. Glasn. 11, 192. (1319).

ĐEONISIJE, *m. Διονύσιος (?), muško ime kaluđersko.* — *Prije našega vremena.* Đeonisije (kaluđersko). S. Novaković, pom. 119.

ĐEORĐE, *m. vidi* Đeorđije. — *Prije našega vremena.* Đeorđe. S. Novaković, pom. 119.

ĐEORĐIJ, *m. ime muško i prezime* — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đeorđij). *a) vidi* Đeorđije. Đeorьđij (‚Đeordi') odь kneza Tripuna. Mon. serb. 40 (1253). — *b) vlasteosko prezime mletačko, tal.* Zorzi. Marьsilij (‚Marьsili') Đeorьđij (‚Đeordi'). Mon. serb. 35. (1253).

ĐÈÔRĐIJE, *m. Γεώργιος,* Georgius, *ime muško (naj češće sam svetac).* — *isporedi* Đeorđij, Đorđije, Đorđij, Đorđe, Đurađ *itd. i* Gore. — *Od prvijeh vremena a između rječnika u Vukovu* (u pjesmi mjesto Đorđije) *i u Daničićevu* (Đeorьđije). Mučeniče Hristovь Đeorьđije. Stefan, sim. šaf. pam. 4. Svety Đeorđije u Rasê. Mon. serb. 14. (1222—1228). Monastiru svetago velikomučenika Đeorđija. 167. (1358). Gospodinь Đeorđije, đespotь srьbьski. 539. (1495). Gospodaru Đeorđiju. 558. (1613). Đeorđije. S. Novaković, pom. 119. Krsno ime, sveti Đeorđije. Nar. pjes. vuk. 2, 96.

ĐÈÔRĐIJEV, *adj. koji pripada Đeorđiju.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Đeorьđijevь). Na Đeorđijevь dьnь. Mon. serb. 98. (1330).

1. ĐER, *vidi* 1. đe.

2. ĐÈR, *m. ńcka vapnena zemļa žute boje.* — *U naše vrijeme.* Motri, pipļi, kopaj po onome đeru. S. Ļubiša, prip. 96. Bila zemļa tvrdi đer. 236.

ĐÉRA, *m. hyp.* Đerasim. — *Od prije našega vremena.* Đera. S. Novaković, pom. 119. Dok pogubim do dva igumana, Aģi-Đeru i Aģi-Ruvima. Nar. pjes. vuk. 4, 139.

2. ĐÈRA, *f.* smaris vulgaris, *ńeka riba.* Đ. Kolombatović.

ĐERAĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168.

ĐERAKAR, *m.* falconarius, *sokolar, novogrč. γερακάρης.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (đerakarь). Ni đerakara ni psara. Glasn. 15, 307. (1348?). Oslobodi kraļevьstvo mi sela i metohije otь psara i đerakara. 13, 376. *(oko polovice* XIV *vijeka).* — *I kao da je ime mjestu:* Selu je Vilskoj išla meda na Jastrebara glavu nad Đerakara. Mon. serb. 141. (1349).

ĐÉRAM, đérma, *m.* tolleno; vectis, *greda na drugoj kraćoj gredi (što je zabođena u zemļu) nasloñena kojom se kao polugom crpe voda; poluga kojom se vrata zatvoraju, grč. γέφυρος.* — *U Vukovu rječniku.* — *I mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva na Đermu. Sr. nov. 1863. 42.

ĐERASENOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐÈRASIM, *m. Γεράσιμος, ime muško.* — *Od prvijeh vremena i u Daničićevu rječniku* (Đera-

simь). Jepiskupomь topličskymь Đerasimomь. Mon. serb. 60. (1293—1302). Đerasima jeromonaha. 195. (1380). Igumenu Đerasimь. 543. (1499). Đerasimь (kaludersko i svetovno). S. Novaković, pom. 119. *i u naše vrijeme.* I. Pavlović.

ĐÈRASIMA, *f. ime žensko. vidi* Đerasim. — *Prije našega vremena.* Đerasima (monahiña). S. Novaković, pom. 119.

ĐÈRASIMOVIĆ (Đèrasîmović), *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* I. Pavlović.

ĐERASIMOVSKI, *adj. koji pripada Đerasimu (?).* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (‚đerasimovьskyj'). Ćelije đerasimovьske *u Svetoj Gori.* Mon. serb. 570. (1411). može biti da se misle ćelije Đerasima brata Vuka Brankovića. Đ. Daničić, rječ. 3, 541.

ĐERASINĠINICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva kod Đerasinġinice. Sr. nov. 1873. 508.

ĐÈRČEK, *zbiļa! (kad kome što padne na um prema onome o čem se govori), tur.* gerček, *doista.* — *U Vukovu rječniku:* ‚eben recht' (‚à propos') ‚quoniam de hac re loquimur', cf. zbiļa.

ĐÈRDÂN, đerdána, *m.* monile, *ogrlica, pers. tur.* gerdân, *grlo, ogrlica.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* đèrdâne, đèrdâni. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom:* Đerdane nose žene i djevojke o vratu; oni su od različnijeh novaca ili od bisera ili od đinđuha itd.). Pa se sagnu, đerdan dofatila, pod grlo ga mlada zapučila. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Ļuba ne da đerdan od bisera. 1, 430. Na vratu joj đerdan od đukata od četrest i četiri struke. 1, 602. Stoji zveka drobnijeh đerdana. 3, 99. Pod grlom joj tri sitna đerdana, jedan đerdan od sitna bisera, drugi đerdan od dragog kameńa, treći đerdan od latinskih ruški. 3, 439. Teško zlatu na debelu platnu, i đerdanu na garavu vratu! Nar. posl. vuk. 314. — *U prenesenom smislu:* meso i slaninica oko vrata u ćurka. P. J. Marković.

ĐERDANA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Đerdana. S. Novaković, pom. 120.

ĐERDÀNIĆ, *m. dem.* đerdan. — *U Vukovu rječniku.*

ĐÈRDÂP, đerdápa, *m. mjesto u rijeci gdje je dno jako strmo, te je s toga mala dubina a jaka struja* (‚rapide'), *pers.* girdâp, *tur.* gerdap, *vrtlog.* — *U naše se vrijeme tako zovu ńeka mjesta u Dunavu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚eine gegend in der Donau (eine klippe)' ‚scopulus (in Danubio)'. Srbi poznaju dva Đerdapa u Dunavu, t. j. ‚dońi' i ‚goŕńi'. Dońi je između Kladova i Ršave, a goŕńi kod Poreča. Goŕńi je strašniji, ali mańe drži, a dońi više drži, ali je mańe strašan. Na goŕńemu Đerdapu slabo se kad vidi kameńe posred vode nego samo kļučevi i klobukovi; ali se na dońemu preko cijeloga Dunava, kako voda malo opadne, tako vidi da se pripovijeda da je nekakav hajduk skačući s kamena na kamen utekao iz Srbije na onu stranu.

ĐÈRDÂPSKÎ, *adj. koji pripada Đerdapu.* Đerdapska mušica, simulia maculata L., golubačka muha, muha braničevka. u Srbiji. V. Arsenijević.

ĐERDATO, *u pjesmi mj.* đerdan *(vaļa da je izmišļena riječ za šalu ili rugajući se bugarskome ili ciganskome govoru).* Da ti vidim grlato, da ti kupim đerdato. Nar. pjes. herc. vuk. 295.

ĐÈRDEK, *m. soba gdje spavaju prvu noć mladoženа i nevjesta, pers. tur.* girdek. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (vide ložnica). Kad je bilo noći po jaciji, mladijence u đerdek svedoše. Nar. pjes. vuk. 2, 43. Podiže se Ļubovića bego, da on ide u đerdek đevojci. 3, 538. Đerdek, odaja (komora ili soba) u kojoj je sve novo, đe đetić i đevojka prvu noć legu. V. Vrčević, nar. prip. 224.

ĐÈRDOŃA, *m. ime volu.* I. Pavlović.

ĐERĐAŠ, *m. ime muško, jamačno iz grčkoga, vidi* Đergo. — *isporedi* Đerđe *i* Đerđič. — XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đerьđašь). Gospodьstvo vi upisa za Đerđaša đa je vašь človêkь bilь. Spom. sr. 1, 17. (1399). Ne otьcь Đerđašь. 1, 78. (1406).

ĐERĐAŠEV, *adj. koji pripada Đerđašu.* — — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đerьđaševь). Kata hći Đerьđaševa ... Po Đerđaševi smrьti. Spom. sr. 1, 78. (1406).

ĐERĐE, *m. kao da je ime muško.* — *Prije našega vremena.* Đerđe, acc. Đerga. može biti da bi se moglo čitati i Đergo *(koje vidi).* S. Novaković, pom. 120.

ĐÈRĐEF, *m. okvir na kom se rasteže tkańe što se hoće vesti, pers.* kârgâh, *tur.* gergef. — *isporedi* đerdev. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚der stickrahmen' ‚jugum'). Jedna nosi zlatan đerđef, oće da veze. Nar. pjes. vuk. 1, 281. Pred ńome je đerđef od merġana, na đerđefu sarajevsko platno. 1, 452. Za to Fate ni habera nema, nego veze za đerđefom veza. 1, 563. Na đerđefu sitan vezak veze. 3, 176. Svilu presti, po đerđefu vesti. 3, 416.

ĐERĐÈLEZ, *m. prezime tursko, tur.* kergens, *jastreb (?).* — *isporedi* Đerzelez. Od Turčina Đerđelez Alije. Nar. pjes. vuk. 4, 327. Sestra Đerđelez Alije. Nar. pjes. herc. vuk. 149.

ĐÈRĐEV, *m. vidi* đerđef. — *U naše vrijeme.* Pa đevojka za đerđevom veze. Nar. pjes. vuk. 2, 491. Već pobaci i đerđev i zlato. 2, 492.

ĐERĐIČ, *m. vidi* Đerđičev.

ĐERĐIČEV, *adj. u jednom primjeru* XV *vijeka kao da znači: koji pripada Đerđiću, ali ovome muškom imenu nema potvrde; i u Daničićevu rječniku* (Đerьđičevь). Vodênica Đerьđičeva. Glasn. 11, 133. (1336—1346).

ĐEREKARE, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 391.

ĐEREKARUŠA, *f. voda u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 315.

ĐERGO, *m. ime muško, možebiti hyp. grčkoga imena što počińe slogom* đer. — *Krajem* XIII *vijeka ili početkom* XIV *i u Daničićevu rječniku* (Đerьgo). Đerьgo kovačь. Mon. serb. 62. (1293—1302). *i u naše vrijeme u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 315.

ĐERGOVICA, *f. ovako se pomińe ńekakvo žensko čeļade krajem* XIII *vijeka ili početkom* XIV. *i u Daničićevu rječniku* (Đerьgovica). — *isporedi* Đergo. Derьgovica. Mon. serb. 62. (1293—1302).

ĐÉRIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882 205. I. Pavlović.

ĐÈRINA, *f. augm.* 2. đer. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *I ime mjestu u Šumetu blizu Dubrovnika* Archiv für slav. philologie. 2, 582.

ĐÈRKAN, *m. ime muško, hyp.* Jevrosim. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐERKO, *m. ime muško. isporedi* Đerkan. — *Prije našega vremena.* Đerьko. S. Novaković, pom. 120.

ĐÉRMA, *f. vidi* đeram. — *U Vukovu rječniku u kom se dodaje da se govori u Srijemu.* — *I mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Đermi. Sr. nov. 1875. 39.

ĐERMAN, *m.* Γερμανός, *ime muško.* — *Od prvijeh vremena a između rječnika u Daničićevu* (Đerьmanь). Jepiskupomь budimьskimь Đerьmanomь. Mon. serb. 60. (1293—1302). Monaha Đermana. 182. (1371—1395). Đermanь. S. Novaković, pom. 120. Papa posla svetoga Đermana biskupa. K. Pejkić 17. — *U naše vrijeme i kao prezime.* Šem. srb. 1882. 205.

ĐERMANA, *f. ime žensko. vidi* Đerman. — *isporedi* Đermanka. — *Prije našega vremena.* Đermana. S. Novaković, pom. 120.

ĐERMANIN, *m.* Germanus, *Nijemac.* — *plur.* Đermani. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đerьmaninь). Kь Rimu i Đermanomь (‚Germanomь'). Okázk. šaf. pam. 55. (1503).

ĐERMANKA, *f. ime žensko. vidi* Đermana. — *Prije našega vremena.* Đermanьka. S. Novaković, pom. 120.

ĐÈRMANOVIĆ, *m. prezime po ocu Đermanu.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205. Šem. karlov. 1883. 73.

ĐÉRMIN, *adj. koji pripada đermi.* — *U Vukovu rječniku:* đermin, n. p. pretega ‚von' đerma, τῆς đerma.

ĐERMINA, *f. mjesto pod ńivama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Đermini. Sr. nov. 1872. 434.

ĐÉRO, *m. hyp.* Đerasim. — *isporedi* Đera. — *Akc. se mijeńa u voc.* Đêro. — *Od prije našega vremena.* Đero. S. Novaković, pom. 120. I tu Aği—Đera pogubiše. Nar. pjes. vuk. 4, 144. Đéro, hyp. Đerasim. I. Pavlović.

ĐERONTIJE, *m.* Γερόντιος, *ime muško.* — *Prije našega vremena.* Đerontije (kaluđersko). S. Novaković, pom. 120.

ĐÈROSIM, *m. ime muško, vidi* Đerasim *i* Jevrosim. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐEROVICA, *f. planina sela Dečana.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Planine imь *(Dečanima)* Đerovica i Šipь. Mon. serb. 92. (1330). A se planine: Plěšь, Đerovica, Pločica, Turьtešь. 97.

ĐERS, *m. gizdelin, kicoš. vidi* đerz. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* F. Hefele.

ĐERŠA, *f. ime žensko, ipokoristik grčkoga imena što počińe slogom* đer. — *Prije našega vremena.* Đerьša (monahińa) S. Novaković, pom. 120.

ĐERUŠA, *f. ime žensko, vidi* Đerša. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 120.

ĐERVASIJ, *m. vidi* Đervasije. — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đerьvasij). Đerьvasij (‚Đerьvasi') Bočinьčičь. Mon. serb. 40. (1253).

ĐERVASIJE, *m.* Gervasius, *ime muško, grč.* Γερουάσιος, Γερβάσιος. — *Od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đerьvasije). Đervasije. Mon. serb. 86. (1327—1348). Đerьvasije. 126. (1347). Đervasije. S. Novaković, pom. 120.

ĐÈRZ, *m. u Vukovu rječniku gdje je tumačeno:* kao momak ‚der bursch' ‚adolescentulus' *s dodatkom da se govori u Dalmaciji i s primjerom iz narodne pjesme:* Sve bi đerze za dva đerza dala. — *tur.* görz, *golobrad mladić.* — *isporedi* đers.

ĐERZA, *m. tursko ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Stade joj se Turčin kazivati: ‚Ja sam glavom Đerza Bańanine'. Nar. pjes. petr. 2, 612.

ĐERZÈLEZ, *m. prezime tursko, stoji svagda pred turskijem imenom* Alija *i ne mijeńa se po padežima. vidi* Đerđelez. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Od Turčina Đerzelez-Alije. Nar. pjes. vuk. 2, 585. Sve to gleda Đerzelez-Alija. 2, 591.

ĐERZIN, *adj. koji pripada Đerzi.* Ona viknu dva brata Đerzina. Nar. pjes. petr. 2, 615.

ĐÉŠA, *f. ime žensko, hyp.* Anđelija. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐEVA, *f. ime žensko u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 315.

ĐEVČINA, *f. ime mjestu.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚Đevьčina', Komštici je išla međa ‚odь Đevьčine' (Mon. serb. 96 *god.* 1330). 3, 539.

ĐEVĐELIJA, *f. na jednom mjestu* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (đevьđelija). *Daničić misli da je isto što* zevđelatija *koje vidi.* S međami i s pravinami i zь đevьđelijami. Glasn. 15, 274. (1348?).

ĐÈVĐÎR, đevđira, *m. na koritu, u kom se rublje pere, zaklopac (od lima) izbušen na mnogo mjesta; u kuhińi alat (također od lima) kroz koji se procjeđuje juha ili drugo što, šupljaka, procjeđuša, pers.* kefgîr, *tur.* kevgir, šupljaka. — *isporedi* cetka. — *U Vukovu rječniku.* Đevđir je od lima, a cetka je od zemlje. Vuk, rječ. 811ª *kod* cetka.

ĐÈVREK, *m. ńekakav slatki kolač, tur.* gevrek. — *U naše vrijeme.* Kupiti ili perecu, ili đevrek, ili šećerni krompir. M. Đ. Milićević, des. par. 63.

ĐÍDA, *m. i f. hyp.* didija. — *isporedi* đido. — *Akc. se mijeńa u voc. sing.* đîdo. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Koliko se đida podnosila, on Todoru 'vako govoraše. Nar. pjes. vuk. 2, 602.

ĐÌDI, *kad se ko kome ili čemu divi, tur.* gidi *(vidi i* didija), *čim se pokazuje čuđeńe.* — *Dolazi u naše vrijeme s uzvikom* aj *ili* haj, *te se često govori pred imenom onoga kome ili čemu se divi onaj što govori.* — *Između rječnika u Vukovu:* ‚in der redensart': aj đidi! ‚schön, trefflich' ‚pulcer'!: aj đidi koń! aj đidi momak! aj đidi djevojka! aj đidi kupus! aj đidi meso! itd. Aj đidi, sarum de! Nar. pjes. vuk. 1, 422. Avah, reče, đidi kaurina! 5, 198. Kad bi gođ jeli, onda bi onaj čiji je kupus, rekao: ‚Haj đidi kupus!' Vuk, nar. posl. 340.

ĐÌDIBAŠA, *m. (ili f.) naj veći đidija (u zlu smislu), naj gori đidija, složeno od turskijeh riječi* gidi *(vidi* đidija) *i* baša, *poglavar.* — *U narodnoj poslovici našega vremena a otale u Vukovu rječniku* (‚oberspitzbube' ‚homuncio'). Svaki daša dobar daša, a nedaša đidibaša. Nar. posl. vuk. 277.

ĐÍDIJA, *m. (i f.) pers. tur.* gidi *(lat.* curruca, *franc.* cocu, *ńem.* hahnrei), *psovka mužu kojemu je žena nevjerna, u našem se jeziku također upotrebljava kao psovka čovjeku (uopće), ali se obično ne shvata u zlu smislu nego kao u ńekom čudu i divljeńu (s čega može značiti gotovo što i* junak), *i to ili od šale ili da se ne ureče. isporedi* đidi. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* đîdijâ. — *U naše vrijeme (ali vidi i* đidijinski), *a između rječnika u Vukovu:* ‚der spitzbube' ‚homuncio' (‚in üblem sinne'). U Ilije, u đidije, lijepa je šći. Nar. pjes. vuk. 1, 357. Nuto đidije gdje namigujo! 1, 385.

Jagńe mu dati, noža ne dati, neka đidija zubima čupa. 1, 385. Što je Ture pjano besjedilo, to, đidija, tr'jezno učinilo. 3, 255. O đidijo, Jeriniću Vuče! 3, 380. Ako si svojoj kući đidija, mojoj si čipčija. Nar. posl. vuk. 8. Đidija, muškarac. B. Petranović, nar. pjes. 1, 343. 2, 700. Đidija, vidi đelija. V. Vrčević, nar. prip. 224. — *u ovom je primjeru posve u zlu smislu:* Udala se kurva za đidiju od večeras do jesenas. (Kad se jednaki sastanu). Nar. posl. vuk. 326.

ĐÌDIJINSKÎ, *adj. koji pripada đidijama.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (u zlu smislu) sažeto* đidinski. Predisukrst, skot đidinski pružit se ima. J. Kavańin 558a.

ĐÍDO, *m. hyp.* đidija. *isporedi* điđa. — *Akc. se mijeńa u voc.* đîdo. — *U naše vrijeme.* Već za đida Janković-Stojana. Nar. pjes. vuk. 3, 139. Taman smo se, đido, natražili. Nar. posl. vuk. 311.

ĐIGA, *f. ime žensko u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 315.

ĐIJO, *vidi kod* đijotaļka.

ĐÌJOTÂĻKA, *f. u Vukovu rječniku:* đijotaļka, đijotka, (u Bačkoj) veliki bič kojim se četiri końa tjeraju (u kojemu se tjerańu često više: ‚đijo!').

ĐÌJOTKA, *f. vidi* đijotaļka.

ĐIKADIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Mihail Đikadić. Nar. pjes. petr. 1, 357 *(među predbrojnicima).*

1. ĐÌKAN, *m. muški nadimak.* — *U Crnoj Gori.* — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* A na ime Đikana serdara.

2. ĐÌKÂN, *m.* rakija od spirita. U Baniji. V. Arsenijević.

ĐIKANDIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐÍKÂŃE, *n. djelo kojijem se đika.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐÍKATI, đîkâm, *impf. a) rasti u visinu.* — *u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Na tavanu nađikala trava; neka đika, pokosiće đika. — *b) skakati, vidi* điknuti, *b).* — *u Parčićevu rječniku* (‚saltar in alto').

ĐÌKÊLA, *m.* kaže se za veoma velikog momka. B. Mušicki.

ĐIKNIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pred ńima je Đikniću Stevane. Nar. pjes. vuk. 5, 213.

1. ĐÌKNUTI, đîknêm, *pf. a) pasti:* — *b) skočiti.* — *isporedi* đipiti, đisiti. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

2. ĐÍKNUTI, đîknêm, *pf. krasti.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

ĐÍKO, *m. hyp.* 1. Đikan. — *Akc. se mijeńa u voc.* Đîko. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Vukovu rječniku (gdje je po crnogorskom govoru akc.:* Đîko). Serdar Điko Martinović. Nar. pjes. vuk. 5, 546.

ĐÌLÂS, *m. u Vukovu rječniku:* 1. ime nekakvoga hajduka *s primjerom iz narodne pjesme:* Pozvekuju toke na Đilasu. — 2. pop đilas ‚von einem ausgelassenen geistlichen' ‚sacerdos dissolutus' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* — *Nepoznata postańa, isporedi* đilasnuti.

ĐILÀSÂŃE, *n. djelo kojijem se đilasa.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐILÀSATI, đilàsâm, *impf.* đilasnuti, *trčati, skakati (o divļoj zvijeri, n. p. o vuku, srni).* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vidi kako vuk preo ńiva đilasa'. ‚Sve jedno kao i vuk đilasa'. J. Bogdanović.

ĐILÁSNUTI, đilâsnêm, *pf. u Vukovu rječniku:* skočiti i u jedan mah pobjeći ‚entfliehen' ‚aufugere'. — *isporedi* đilasati

ĐILIMA, *m. prezime.* — *U knjizi* XVIII *vijeka.* Andrija Đilima. Andr. Kačić, kor. 48b.

ĐILOVAČA, *f. zemļa u Srbiji u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1871. 796.

ĐIMBERIKA, *f.* lepidium (latifolium?), *ńekakva biļka.* — *Po rukopisu prošloga ili ovoga vijeka.* Đimberika, lepidion, piperitis (I. Sabļar), lepidium (latifolium?). B. Šulek, im. 69.

ĐÍMIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐIMÌĐIR, *u Vukovu rječniku gdje stoji:* đimiđir, u igri prstenu, *ali kod* prsten *nema ove riječi.* — *Jamačno iz turskoga.*

ĐIMPATOVA DOLINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Đimpatovoj Dolini. Sr. nov. 1873. 847.

ĐIN, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku* (Đinь). ‚Ginь' Rakvoča. Glasn. 15, 271. (1348?).

ĐINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Đini. Sr. nov. 1875. 667.

ĐINDIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

ĐINĐA, *f. ime žensko.* — *Od prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 120. Zemļak. 1871. 2.

ĐINĐEFIL, *m. ńekakva trava.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A drugi joj trave đindefila. Nar. pjes. juk. 220.

ĐÎNĐER, *m. nejasna riječ (turska?) u narodnijem pjesmama našega vremena, i u Vukovu rječniku (bez tumačeńa) s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Kaludere đindere, ne đinđeri brade, ne damo ti Mare, ni u kolu Sare. — Đinđer bula izgubila, kaludera potvorila: ‚Ti mi, kalo, đinđer nađe' *(isporedi* đindur). — *U ovom primjeru može biti da je prvi dio tur.* gün, *sunce, dan:* Đinđer pade, sunce zađe, o dilberu moj *(pripjev).* Nar. pjes herc. vuk. 272.

ĐINĐERAJLI, *u pripjevu narodne pjesme našega vremena (vidi* đinđer): Za mirom, za morajli đinđerajli. Nar. pjes. herc. vuk. 272.

ĐÎNĐERITI, đînđerîm, *impf. u Vukovu rječniku bez značeńa. vidi* đinđer.

ĐÎNĐEROV, *adj. vidi* đinđer *od čega postaje.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a otale u Vukovu rječniku (bez tumačeńa a s dodatkom da je stajaća riječ).* Ovi dvori paunovi, a peńgeri đinđerovi. Nar. pjes. vuk. 1, 100.

ĐINĐIBER, *m. vidi* đumbir, *novogrč. γιγγιβέριον, a ovo je od arap. pers.* zenģebîl. — *U naše vrijeme.* Đinđiber, zinziber (M. Sabļar), zingiber officinale Rosc. B. Šulek, im. 69.

ĐÌNĐUHA, *f stakleno zrnce probušeno što se niže kao nakit kod odijela i drugoga čega ili se prišiva kod vežńe. isporedi* mrđela, grmjelica. *Akc. se mijeńa u gen. plur.* đîndûhâ. — *Vaļa da postaje od maģar.* gyöngy, *biserovo zrno (ne može biti od tur.* inģi). *isporedi* đindur, đindurica, đunđa, đunđuva, đunđevica. — *Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h, *glasi* đinduva. — *U Vukovu rječniku* (đinđuha *i* đinduva).

ĐINĐUR, *m. vidi* đerdan. — *Ne dosta jasna postańa, vidi* đinđer *i* đinđuha. — *U narodnoj*

pjesmi našega vremena. Štono joj je đinđur oko vrata, na đinđuru talir do talira. Nar. pjes. kras. 1, 154.

ĐÌNĐURICA, *f. vidi* đinđuha. *isporedi i* đinđur. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Đinđurice zveče, djevojke ga neće. Nar. pjes. petr. 1, 301.

ĐÌNĐUŠA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 386.

ĐÌNĐUŠICA, *f. dem.* đinđuha. — *U Vukovu rječniku.*

ĐINĐUŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Niva u Đinđuštu. Sr. nov. 1872. 666.

ĐÌNĐUVA, *vidi* đinđuha.

ĐINĐUVAK, đinđuvka, *m.* lithospermum officinale L. *vidi* vrapčije sjeme. S. Petrović, lek. bilj. 259.

ĐÌNĐUVICA, *f. dem.* đinđuva. — *U Vukovu rječniku.*

ĐINIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205.

ĐINOVCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Đinoвьci', katun koji je car Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu. ‚Ginoвьci' (Glasn. 15, 278 *god.* 1348?).

ĐINOVO BRDO, *n. brdo u Crnoj Gori.* Kada đođi pri Đinovu brdu. P. Petrović, gor. vijen. 105.

ĐINUTI, đinem, *perf. vidi* 2. điknuti. — *U Parčićevu rječniku* (‚espilare').

1. ĐIP, *m.* pollinia gryllus Spr., *neka biljka, isporedi* đipovina, brkaš, razdrobnak. — *U Vukovu rječniku* (‚das bartgras' ‚andropogon gryllus') *i u Šulekovu imeniku* 69.

2. ĐIP, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Đipu. Sr. nov. 1864. 348.

3. ĐIP, *m.* synaptus Eschsch., *nekakav korňaš.* — *U jednoga pisca našega vremena koji će biti ovu riječ načinio od glagola* đipiti. J. K. Schlosser, faun. korň. 411. Đip vrljikasti, synaptus filiformis Fab. 414.

ĐIPAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Niva u Đipaku. Sr. nov. 1874. 443.

ĐÍPALO, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐÌPAN, *m.* amaranthus blitum L., *neka biljka, štir.* — *U Vukovu rječniku i u Šulekovu imeniku.* 69.

ĐÍPÂŇE, *n. djelo kojijem se đipa.* — *U Vukovu rječniku* (‚saltatio').

ĐÍPATI, đîpâm, *impf.* đipiti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 plur.* đípajû, *u aor.* đípah, *u ger. pract.* đípâvši, *u part. pract. act.* đípao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u 1 sing. praes. a) vidi* đipiti, *a).* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Po tri kopja u nebesa đipa. Nar. pjes. juk. 232. Đipa kao (i) pomaman. Nar. posl. vuk. 78. U kolu bi đipali kao zgranuti. M. Đ. Milićević, let. več. 234. — *sa* se, *refleksivno, sa značenjem aktivnoga glagola.* Amo koňanici se đipaju na drvene jangire. M. Pavlinović, razl. spis. 412 — *b) vidi* đipiti, *b).* — *u Stulićevu rječniku (samo praes.* đipam *kod* đipiti).

ĐÍPEL, *m. u Vukovu rječniku:* đipel, ‚in der redensart': vozi koň s đipela, t. j. s lijeve strane uz rudu ‚von der linken seite' ‚ad laevum' *s dodatkom da se govori u Srijemu.* — *Nepoznata postaňa.*

ĐÎPIMICÊ, *adv.* saltu, *skokom.* — *Od glagola* đipiti. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s primjerom iz narodne pjesme:* Iz posteļe đipimice skače). Da ste vi viđeli kad sam ja jednom đipimice preskočio mostarsku ćupriju. Nar. prip. vrč. 84.

ĐÎPITI, đîpîm, *pf. skočiti; zgrabiti. impf.:* đipati. — *Postaje od* đip! *čim bi se pokazao ujedno zvek i brzina skakaňa ili grabļeňa. a) skočiti.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* To s' Omeru na ino ne može, već on đipi na noge lagane, đipio je, ide pred djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 254—255. Đipi Mujo, kan' da se pomami, on istrča na čardake gorňe. 1, 544. Tada Ļuca đipi sa dorata. 4, 431. Đipila na ńega i hala i vrana. (Svi ustali na ń). Nar. posl. vuk. 78. Devojka đipi s kreveta. Nar. prip. vuk. 20. — *sa* se, *refleksivno; isto je značeňe kao kod aktivnoga glagola.* Pa se đipi od zemļe na noge. Nar. pjes. vuk. 3, 144. — *b) zgrabiti.* — *u Stulićevu rječniku* (‚abripere').

ĐÎPNUTI, đîpnêm, *pf. vidi* đipiti. — *U naše vrijeme.* Vojvode su na noge đipnule. Nar. pjes. vuk. 5, 360.

ĐIPOVINA, *f. vidi* 1. đip. — *U jednoga pisca našega vremena a po ńemu u Šulekovu imeniku.* Đipovina, andropogon gryllus L. J. Pančić, flor. okol. beogr. 259. B. Šulek, im. 69.

ĐÎPŠA, *f. selo u Slavoniji u podžupaniji vukovarskoj.* Pregled. 116. — *vidi* Đivša.

ĐÎR, Đira, *m. selo u Banatu.* V. Arsenijević.

ĐÍRAC, Đírca, *m. čovjek iz Đira u Banatu* V. Arsenijević.

ĐIRISILO, *m. u zagoneci:* Poručuje karakača đirisilu: đođi, đirisilo, zaviću ti dva zavoja, a odviti dva odvoja. (misli se dete u utrobi majčinoj). Nar. zag. nov. 42.

ĐÎRKIŃA, *f. žensko čeļade iz Đira.* V. Arsenijević.

ĐÎRSKÎ, *adj. koji pripada selu Điru.* V. Arsenijević.

ĐÌS, *m. ńekakva igra u kojoj se trči. isporedi* đisiti *i* đisati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Igrali se i kide i klisa, s mjesta skoka i zatrke đisa, (đis, subst. od đikati = skakati, vrst igre). Osvetn. 4, 1.

ĐÌSATI, đîsâm, *impf.* đisiti, *isporedi* đikati, đipati. — *U naše vrijeme.* Kad Novica saslušao Mirka, po tri diļke unaprijed đisa. Osvetn. 2, 137. Ńeki đisa preo topa mukla. 6, 51. Điso sam i ja tuđa negda. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 214. Svaki ‚kolap' (val) kako Petka, plâče preko nas s jedne strane na drugu, a brod đisa. 216.

ĐÌSITI, đîsîm, *pf. skočiti. isporedi* đîknuti, đipiti. — *U naše vrijeme.* Đočim aga na dorina đisi. Osvetn. 1, 31. S koňa klisi, pak u ńivu đisi. 4, 20.

ĐÌSNUTI, đîsnêm, *pf. vidi* đisiti. — *U naše vrijeme.* Koň zelenko pod prozorom vrisnu, a na stražu vjeran vižo đisnu. Osvetn. 3, 8.

ĐIVAN, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 68.

ĐIVANTINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1866. 23.

ĐÌVŠA, *f. manastir u Fruškoj Gori.* — *vidi* Đipša. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Il' će Đivši ili Kuveždinu? Nar. pjes. vuk. 2, 326.

ĐÌZDIN, *m. vidi* đizgen. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pa uvati za đizdine vranca. Nar. pjes. vuk. 1, 547.

ĐOCA, *m. (ili f.?) ime muško (ili žensko?), vaļa da hyp.* Đorđije. — *Prije našega vremena.* Đoca. S. Novaković, pom. 120.

ĐÓGA, *m. vidi* đogo. — *Akc. se mijeńa u voc.* đôgo. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da je po istočnom govoru).* I izvede đogu babajina. Nar. pjes. vuk. 2, 490. Čiča Jakov na đogi uteče. 4, 175. Ter površi đogu mejdańiju. Nar. pjes. juk. 295. — *U ovom je primjeru ženskoga roda (vidi* đoguša): On okrenu đogu bedeviju. Nar. pjes. kras. 1, 195.

ĐÒGAT, *m.* equus albus, *bijeli koń, bijelac.* — *isporedi* đogin. — *Sastavļeno od turskijeh riječi* gög, *nebo, modar kao nebo, i* at, *koń.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ona vodi vilovna đogata. Nar. pjes. vuk. 1, 543. Vrati Simo pomamna đogata. 2, 68. I pod ńime puļata đogata. 2, 280. Pa uvati debela đogata. 2, 590. Već povrati b'jesna đogata. 3, 9. Već odjaši od końa đogata. 3, 125. Skoči Stojan na dobra đogata. 3, 128. Jer je brži đogat od dorata. 3, 208. Dobra końa krilata đogata. 4, 167.

ĐOGATA, *m. i f. vidi* đogat. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

ĐÒGATAST, *adj.* (equus) albus, *bio (samo o końu).* — *Postaje od* đogat *nastavkom* astъ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* A pod ńima końi đogatasti. Nar. pjes. vuk. 3, 155. Pade hoģa s hata đogatasta. Ogled. sr. 397.

ĐÒGATOV, *adj. koji pripada đogatu.* — *U Vukovu rječniku.*

1. ĐÒGÎN, đogina *m vidi* đogat. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* đögîne, đögîni. — *Postaje od* đog, *što je shvaćeno kao osnova u* đogat, *nastavkom* inъ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pa okrenu pomamna đogina. Nar. pjes. vuk. 2, 176. Ode bane na końu đoginu. 2, 272. On okrenu debela đogina. 2, 501. Pa naćera gaziju đogina. 4, 428. I ti i tvoj pretio đogine. Nar. pjes. juk. 101.

2. ĐÓGIN, *adj. koji pripada đogi.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐÓGO, *m. hyp.* đogat. — *isporedi* đoga. — *Akc. se mijeńa u voc.* đôgo. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da je po južnom govoru).* Već oprema vilovita đoga. Nar. pjes. vuk. 1, 542. Sedlajte mi od megdana đoga ... Te sokola đoga osedlaše. 2, 262. Za ńegova hrta Karamana koga voli nego dobra đoga. 2, 271 Soko đogo pade na koļena. 2, 282. Izvede mu đoga debeloga. 3, 113. I b'jeli se iz potaje đogo. 3, 347.

ĐÒGUŠA, *f. đogatasta kobila.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* đögûšâ. — *U Vukovu rječniku.*

ĐÒGUŠIN, *adj. koji pripada đoguši.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐÔJA, *adv. kao da, tobože, pers.* gûjijâ, *tur.* guja. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Srpske se starešine stanu kupiti oko Beograda, kao đoja da se dogovaraju s Turcima, a upravo da ji čuvaju. Vuk, miloš. 4. ‚I on se đoja oprema'. ‚On đoja misli da mi to ne znamo'. rječ. 150a. Neko mu je to iz pizme ukrao jańgik i poturio da đoja zatre ńihovu kuću! M. Đ. Milićević, zim. več. 309.

ĐÓKA, *m. vidi* Đoko. — *Akc. se mijeńa u voc.* Đôko. — *Od prije našega vremena, a izmedu rječnika u Vukovu (s dodatkom da je istočna riječ).* Đoka. S. Novaković, pom. 120.

ĐOKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205.

ĐOKINAC, Đokinca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Zabran u Đokincu. Sr. nov. 1863. 430.

ĐÓKO, *m. hyp.* Đorđije. — *isporedi* Đoka. — *Akc. se mijeńa u voc.* Đôko. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da je po južnom govoru).* Ona zove Petrovića Đoka: Đe si, Đoko? niđe te ne bilo! Nar. pjes. vuk. 4, 313. Biloj kuli Đoka Malovića. 4, 468.

ĐÓKOV, *adj. koji pripada Đoku.* Na livadu pred Đokovu kulu ... Đogna końa do Đokove kule. Nar. pjes. vuk. 4, 491.

ĐÓKOVA LÌVADA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Sr. nov. 1867. 503.

ĐÓKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205.

ĐOL, *u narodnoj pjesmi našega vremena* đol—đol, *kao da znači: sad—sad. isporedi* da. Đol se grle, đol se ļube, đol se gledaju. Nar. pjes. kras. 1, 131.

ĐOLA, *m. ili f.? ime muško ili žensko?* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 120. — *vidi i* Đole.

ĐOLĐ, *m. tanko platno, maģar* gyolcs. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚gyolgy' ‚sindon, tela linea mundissima, tenuissima, carbasina tela') *i u Jambrešićevu* (‚gyolgy' ‚syndon').

ĐÓLE, *m. hyp.* Đorđe. — *isporedi i* Đola. — *Akc. se mijeńa u voc.* Đôle. — *U naše vrijeme.* I. Pavlović.

ĐOMBORI, *m. pl. mjesto u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 1875. 151.

1. ĐON, *m. ime muško.* — *Od prije našega vremena (?).* Đon, acc. Đona (‚Gona'); ali ne mogu se odlučiti konačno za ovo čitańe, te ime dolazi i pod G. S. Novaković, pom. 120. I pred ńima Đon-Markova sina. Nar. pjes. vuk. 4, 218. Đona Marka i Hota Hasana. Ogled. sr. 195.

2. ĐÒN, đòna, *m.* solea, *potplat (na crevļi), tur.* gön, *koža.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.* đône, đòni, *i gen. pl.* đónâ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Koža mu je na obrazu kao đon. Nar. posl. vuk. 138. U moje čizme crn đon. 333.

ĐÓNATI SE, đônâm se, *impf.* plovati se, igrati na ploke kad se metnu jaspre na ciļ. M. Pavlinović.

ĐÓNE, *f.* nadimak ženskom smazanom. M. Pavlinović.

ĐONLIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205. — Đonlića Grobļe, *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Đonlića Grobļu. Sr. nov. 1866. 515.

ĐÒNLIJA, *m.* Eugenius, *ime muško, Evđenije.* — *U Vukovu rječniku gdje se dodaje da je stajaća riječ i da je uzeta iz ńeke pjesme (o patrijarhu Čarnojeviću) s primjerom:* Pored moga Đonlije principa *(Evđenija savojskoga).*

ĐONOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Bješe junak Mitar Đonoviću. Ogled. sr. 384.

ĐOPIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 152.

ĐOPUT, *m. vidi* pamuk, *maģar.* gyapju, *vuna.* — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

ĐOPUTAN, đoputna, *adj. od pamuka (od đoputa).* — *U Jambrešićevu rječniku* (đoputni).

ĐORA, *m. (ili f.?) ime muško (ili žensko?), po svoj prilici hyp.* Đorđe. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 120.

ĐÔRDA, *f. vidi* ćorda, *pers. tur.* kârd. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Bila krepka miška moja, a i oštra đorda moja, sjeći će mi sabļa Turko. Nar. pjes. vuk. 1, 183. Britka đorda da te ne obriže. 1, 622.

ĐÓRĐA, *m. vidi* Đorđo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Đôrdo. — *U naše vrijeme.* Pa pred Đorđu rusu glavu baci. Nar. pjes. vuk. 4, 309. Kad ugleda čelobiju Đorđu. Nar. pjes. petr. 1, 333.

ĐÔRĐE, *m. vidi* Đorđije. — *Od prije našega vremena a između rječnika u Vukovu.* Đorđe. S. Novaković, pom. 120. Sveti Đorđe, krsno ime moje! Nar. pjes. vuk. 2, 97. Ono jeste od Topole Đorđe. 4, 177. Da će Crnog Đorđa uvatiti. 4, 204.

ĐORĐEPOĻE, *n. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 53.

ĐÔRĐEVICA, *f. Đorđeva žena. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Boga moli Kara-Đorđevica: ‚Daj mi, Bože! da rodim devojku'. Nar. pjes. vuk. 1, 500.

ĐÔRĐEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐÔRĐEV ÌZVOR, *m. voda u Srbiji u vračarskom srezu (u okrugu biogradskom).* Glasn. 19, 149.

ĐORĐIC, *m. ime muško, dem.* Đorđe. — *Prije našega vremena (isporedi i* Đorđičev). Đorđicь. S. Novaković, pom. 120.

ĐORĐIČEV, *adj. koji pripada Đorđicu (moglo bi postajati i od* Đorđič, *ali ovome imenu nema potvrde).* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đorьđičevъ ‚Georgii'). Sь Đorьđičevêmь („Gorьgičevêmь') dêlomь. Glasn. 11, 133. (1336—1346). Baština Đorđičeva („Gorgičeva'). 13, 371.

ĐÔRĐIĆ, *m. vlasteosko prezime u Dubrovniku, načińeno od tal.* Giorgi *prema imenu* Đorđe. *vidi* Žurgović, Žurković.

ĐÔRĐIJ, *m. vidi* Đorđije. — XIII *i* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đorьđij). Đorьđij („Gorьgi') zlatarь. Mon. serb. 63. (1293—1302). Đorьđij („Gorgij'). Glasn. 15, 272. 294. (1348?)

ĐÔRĐIJA, *m. vidi* Đorđije. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Tad građani suze proļevahu i Đorđiji 'vako govorahu. Nar. pjes. vuk. 4, 150.

ĐÔRĐIJE, *m. vidi* Đeordije, *od čega postaje tijem što* e *ispada između* đ *i* o. *a) ime muško. od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Đorđije. S. Novaković, pom. 120. Pomoz' bože i sveti Đorđije! Nar. pjes. vuk. 2, 99. Eto na te Crnoga Đorđija! 4, 224. Slavu slavi svetoga Đorđija. Nar. pjes. petr. 2, 97. — *b) mletačko prezime, vidi* Đeorđij, *b).* — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đorьđije). Nikola Đorьđije. Mon. serb. 146. (1349). 180. (1370).

ĐÔRĐIJEV, *adj. koji pripada Đorđiju.* Mi ajdemo kuli Đorđijevoj. Nar. pjes. vuk. 5, 26. I pjevaju Đorđijevoj kuli. 5, 27.

ĐÔRĐIJIN, *adj. koji pripada Đorđiji.* I Đorđijno opkolišo dvore. Nar. pjes. vuk. 4, 146. Đorđijina sina postaviše. 5, 555.

ĐÔRĐIJIN GRÒB, *m. brdovito mjesto u Srbiji u vračarskom srezu (u okrugu biogradskom).* Glasn. 19, 150.

ĐÔRĐIJINICA, *f Đorđijina žena, vidi* Đorđijevica. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Javi im se mlada Đorđijnica. Nar. pjes. vuk. 4, 147.

ĐORĐILOVINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Votńak u Đorđilovini. Sr. nov. 1875. 347.

ĐÓRĐIN, *adj. koji pripada Đorđi.* Kad na straže Đorđine udari. Nar. pjes. vuk. 4, 300.

ĐÓRĐO, *m. hyp.* Đorđije, Đorđe. — *Akc. se mijeńa u voc.* Đôrđo. — *U naše vrijeme.* Jao, Đorđo, zete nesuđeni. Nar. pjes. petr. 1, 333.

ĐÒRĐÒRICÊ, *adv. jedva, tur.* gurgur, *dugo. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Bačkoj.*

ĐORE, *m. ime muško, hyp.* Đordo. — *Prije našega vremena.* Đore, acc. Đora. S. Novaković pom. 120.

ĐÓRGO, *m. ime muško, vidi* Đordo. — *U Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 315.

ĐORGOVAC, Đorgovca, *m. kršteni ciganin (u Srbiji u okrugu vrańskom).* U vrańskom okrugu Cigani se zovu samo oni koji su turske vere, a koji su kršteni, ma i da su soja ciganskoga, zovu se ‚Đorgovci' a ne Cigani. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 314.

ĐORIČIN, *m. (uprav adj.) prezime. — U naše vrijeme.* Đ. Đoričin iz Novog sela *(u Banatu).* Javor. 1880. 344.

ĐORIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb 1882. 206.

ĐÒRNUTI SE, đòrnêm se, *pf. opiti se. — U Vukovu rječniku s primjerom:* Đornuo se malo, t. j. opio se.

ĐOROVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 206.

ĐORUŠA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Đoruši. Sr. nov. 1875. 521.

ĐOŠA, *f. ime žensko u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 315.

ĐÒTLUK, *m. stražńa strana na dimijama, gaćama, tur.* göt *(stražńica)* -lik. — *isporedi* tur. — *U Vukovu rječniku.*

ĐÒZARE, *f. pl.* čakširetine, pantalone. Ovako zovu i druge tijesne čakšire Ļ. Stojanović. — *pers. tur.* koz-âr, crepitum ferens.

ĐÙBAR, đûbra, *m. vidi* đubre. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

ĐÚBRA, *f. žensko čeļade, koje ne drži kuću u redu. — isporedi* đubreška, đubretara. — *Postaje od* đubre. — *U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević.

ĐUBRÀNICA, *f. vrpica gnoja (đubreta). — U naše vrijeme u Lici.* Kada se u proļeće ili u jesen dubar na ńivu izvaža, i iz kola po ńivi na malene rpe istresa, svaku tu malu rpu zovu ‚đubranica', n. p. ‚Ove su đubranice preblizo jedna druge'. J. Bogdanović.

ĐUBRÀNÎK, đubranika, *m.* fimetum, *vrpa gnoja (đubreta), mjesto gdje se gnoj zgrće. vidi* buništе. — *isporedi* đubrenik, đubreńak. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐÙBRE, đûbreta, *n.* stercus, fimus, *gnoj, tur.* göbre, gübre *(od grč. κόπρος). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* („fimum, stercus, letamen'), *u Vukovu* („der dünger' ‚stercus'). Da je slab oni bog, koji se dade u đubre baciti. E. Pavić, ogl. 126. Niti će bez nevolje da živi u đubretu. D. Obradović, basn. 241. Zario se kao svińa u

đubre. Nar. posl. vuk. 86. Kola đubreta. (Kaže se za velikoga i lijena čovjeka). 144. Neki previjaju čovečije đubre. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 56.

ĐUBRENIK, ĐUBREŃAK, *m. vidi* đubranik. — *U Parčićevu rječniku.*

ĐÛBRÊŃE, *n. djelo kojijem se đubri.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐÛBREŠKA, *f. vidi* đubra. — *U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević.

ĐUBRÈTARA, *f. vidi* đubra. — *U naše vrijeme u Bačkoj.* V. Arsenijević. B. Mušicki.

ĐUBRÈVIT, *adj. u kojem je mnogo đubreta (o zemlji).* — *U Vukovu rječniku* (‚gut gedüngt' ‚bene stercoratus').

ĐÙBRÎŠ, đubríša, *m. đubre, gnoj.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐÛBRITI, đûbrîm, *impf. gnojiti.* — *Od osnove imena* đubre *nastavkom* i. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu gdje naj prije dolazi, u Stulićevu, u Vukovu* (đubriti, n. p. ńivu, vinograd ‚düngen' ‚stercoro', cf. gnojiti). Svojim sanitrom kanoti đubri zemlju. A. Tomiković, živ. 3.

ĐÚGA, *f.* drvena zemljana ćupa. B. Mušicki. — *može biti da postaje od* đugum.

1. ĐÙGUM, *m. veliki mjedeni sud za vodu, pers.* gugum, *tur.* gügüm. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ko donese vode u đugumu, da se ńemu po bijel groš dade. Nar. pjes. vuk. 2, 205. Donesi mi đugum vode. Nar. pjes. herc. vuk. 254.

2. ĐUGUM, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Za ńom trči Đugum đuvegija. Nar. pjes. herc. vuk. 214.

ĐUGUMOV, *adj. koji pripada Đugumu (vidi* 2. Đugum). Đe uteče Đugumova mlada. Nar. pjes. herc. vuk. 214.

ĐÚKA, *m. i f. ime muško i žensko (hyp.* Đurađ *i* Đurđa). — *Akc. se mijeńa u voc.* Đûko. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Voltiđijinu (hyp.* Đuro) *i u Vukovu:* Đuka, 1. f. ‚frauenname' ‚nomen feminae'. 2. m. vide Đuko *(s dodatkom da je po istočnom govoru).* Đuka *(ne zna se, jeli muško ili žensko).* S. Novaković, pom. 120.

ĐÙKAN, *m. ime muško, vidi* Đuka. — *U naše vrijeme.* A na ruke Đukanu serdaru. Nar. pjes. vuk. 4, 418.

ĐUKÁNAC, Đukánca, *m. ime muško, Đurađ (augm.* Đukan). — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐUKÀNĆIĆ, *m. dem.* Đukan. — *U Vukovu rječniku.*

ĐUKÀNDA, *m. ime muško, Đurađ (augm.* Đukan). — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

ĐÙKANOV, *adj. koji pripada Đukanu.* I delija Đukanov Ilija. Osvetn. 3, 105.

ĐÙKANOVIĆ, *m. prezime po ocu Đukanu.* — *U naše vrijeme.* Pred ńima je Đukanović Bego. Nar. pjes. vuk. 4, 121. Ļubovića za Đukanovića. Ogled. sr. 56.

ĐÙKÊLA, *f. ime žensko, augm.* Đuka. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐÙKICA, *m. ime muško, Đuro (dem.* Đuka). — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐÚKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 206. J. Bogdanović.

ĐÚKIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 66.

ĐÙKINA, *m. augm.* Đuko. — *U naše vrijeme u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ĐÙKNA, *f. ime žensko. isporedi* Đukan, Đuka. — *U Vukovu rječniku.*

ĐUKNIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 206.

ĐÚKO, *m. ime muško. isporedi* Đuka. — *Akc. se mijeńa u voc.* Đûko. — *U Vukovu rječniku* (hyp. v. Đukan?).

ĐÛL, *m. vidi* ruža, *pers.* gul, *tur.* gül, *ruža (i cvijet uopće).* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Kupajte me đulom rumenijem. Nar. pjes. vuk. 1, 246. Đul miriše, ide moje drago. 1, 251. Đul se kruni, te djevojku budi, djevojka je đulu govorila: ‚A moj đule, ne kruni se na me'. 1, 287—288. Daj mi, bože, da mi đuli rode. Nar. pjes. petr. 1, 117. *i u Šulekovu imeniku.* 69. — *pridijeva se supstantivima što znače čeljade ili drugo što i ne mijeńa se po padežima. značeńe je: kao ruža.* Đul-kaduna mobu namolila. Nar. pjes. vuk. 1, 566. Đul-djevojka pod đulom zaspala. 1, 287. Na tvoje mori na tvoje đul-solufe. Nar. pjes. herc. vuk. 296. Kad ja pođem u đul-bašču *(gdje su đulovi).* Nar. pjes. petr. 1, 306. — đul planinski, rosa alpina L. *(Visiani).* B. Šulek, im. 69. — *b)* artemisia annua L., *vrsta pelina. isporedi* ćaba. Đûl, artemisia annua Willd., ćaba. u Banatu (po Vuku je đûl). V. Arsenijević. Đul, artemisia L. (Lambl); artemisia annua (Vuk, Pančić, Lazić). B. Šulek, im. 69. Đul, artemisia annua WK. S. Petrović, lek. bilj. 205. — *i u Vukovu rječniku.* — *c) vrsta jabuke.* — *u jagodinskom okrugu u Srbiji.* Od drugih pitomih voćaka ima jabuka: petrovača, ... đula, ... M. Đ. Milićević, srb. 209.

2. ĐÛL, *m. vidi* đule. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Slijevaće u tope đulove. Nar. pjes. vuk. 2, 201.

3. ĐÛL, *m. ime muško. stoji samo pred supstantivima* beg, bego, ban *i ne mijeńa se po padežima.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Kad to viđe Đul-beg đite ludo. Nar. pjes. vuk. 4, 317. I Đul-bego iz Gusińa ravnog. 4, 294. Kada dođe Đulbane, al' govori Đulbane. Nar. pjes. marj. 175.

ĐULA, *f. ime mjestima. a) grad u Ugarskoj, mađar.* Gyula. — XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Vь lêto 7075 (1567) priimi Petranь paša Đulu. Okáz. šaf. pam. 84. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Đuli. Sr. nov. 1875. 47.

ĐULÁBIJA, *f. vrsta crvene slatke jabuke, pers.* gulâbî, *kruška (uprav kao đulsa, puna đulse, od* gul, *ruža,* âb, *voda), tur.* gülabi. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Đulabija, slatka osređńa tvrda jabuka *(u Slavoniji.* K. J. Veselić). B. Šulek, im. 69. *i u Dalmaciji.* Čas. čes. muz. 1852. 2, 49.

ĐULAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 206.

ĐULÀŠIK, *m.* lychnis chalcedonica L., *ńeka biljka, turska riječ, vidi* đul *i* ašik. — *isporedi* đulašin. — *U Vukovu rječniku* (‚brennende liebe' ‚lychnis chalcedonia') *a iz ńega u Šulekovu imeniku.* 69.

ĐULÀŠIN, *m. vidi* đulašik. — *U Vukovu rječniku a iz ńega u Šulekovu imeniku.* 69.

ĐULAVES, *m. ili f. (?) selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled. 97.

ĐULAVLIJA, *f. vidi* đulabija. — *U Srbiji u okrugu šabačkom.* Od voćaka naj više je jabuka,

i evo od ńih nekoliko vrsta koje su tako naj običnije: petrovače, . . . bele i crne đulavlije. M. Đ. Milićević, srb. 511.

ĐUL-BAKLÀVA, *f. ńekakva pita, vidi* đul *i* baklava. — *isporedi* đul-pita. — *U naše vrijeme i u Vukovu rjeniku.* Đul-baklavu u zlatnoj tepsiji. Nar. pjes. vuk. 1, 569.

ĐULBAN, *vidi* 3. Đul.

ĐULBEG, ĐULBEGO, *vidi* 3. Đul.

ĐULBERHAR, *m. tursko ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ali moga sina Đulberhara. Nar. pjes. herc. vuk. 57.

ĐÙLE, đùleta, *n. topovsko zrno, tane, tur.* gülle. — *isporedi* đunle, 2. đul. — *U Vukovu rječniku.*

ĐÙLEK, *m. tursko ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Đulek bego od Stambola grada. Nar. pjes. vuk. 5, 64.

ĐULEKARI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 386.

ĐÙLEKOV, *adj. koji pripada Đuleku.* Smrt Đulekova. Nar. pjes. vuk. 5, 63.

ĐULIBRIŠIM, *m. vidi* đulimbrišim. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 82.

ĐÙLIČAN, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 64.

ĐULIĆ, *m. prezime.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Đulićь). Dobretsko Đulićь. Mon. serb. 97. (1330). — *U naše je vrijeme prezime tursko.* A do ńega Đulić Ibrahime. Nar. pjes. juk. 169. Oj Turčine Đulić barjaktaru. Nar. pjes. kras. 4, 94.

ĐULI-GRAD, *m. vidi* Đula, *a).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Od Bedrice i od Đuligrada, od Budima i od Varadina. Nar. pjes. kras. 1, 66

ĐÙLIJA, *f. ime žensko, dem.* Đuka. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐÙLÎM, *m. brdo do Krupńa u Bańevcu (u Srbiji u okrugu podrinskom).* Ļ. V. Stojanović.

ĐULIMBRÌŠIM, *m.* mimosa julibrissim Scop. *ńeko drvo, pers.* gul-âbrišem *(vidi* dul *i* ibrišim), *ružičasta svila (jer je cvijeće takovo vidjeti), tur.* gülibrišim. — *isporedi* đulibrišim. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (M. Vodopić). B. Šulek, im. 69.

ĐULI MEHAR, *m. u narodnoj pjesmi našega vremena, može biti pers.* gul-i behâr, *proljetna ruža.* ‚Šta je bjelo *(griješkom* ‚bolo') od đuli mehara?' ‚Bjeli snijeg od đuli mehara'. Nar. pjes. herc. vuk. 123.

ĐULÌSTAN, *m. bašča, gradina gdje su posađene ruže (a i drugo cvijeće), pers.* gulistân, *tur.* gülistan. *vidi i* đul. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Po bostanu i po đulistanu. Nar. pjes. vuk. 1, 583. 617.

ĐULKOVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Za sokola Nike Đulkovića. Nar. pjes. juk. 237.

ĐÙLOV, *adj. ružin, koji pripada đulu.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Da s' napiju đulove vodice. Nar. pjes. petr. 1, 117.

ĐUL-PITA, *f. ńekakva pita, isporedi* đul-baklava. *U naše vrijeme u Bosni.* B. Martecchini.

ĐÙLS, *m. vidi* đulsa. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Uzmi ružične vode ili đulsa. Ž. Orfelin, podr. 410.

ĐÙLSA, *f.* aqua rosarum, *mirisna voda što se vadi iz ruža, tur.* gül- *(vidi* đul*)* su *(voda); od iste turske riječi postaje i* đuls *koje vidi. isporedi i* đulsija. Od ruže ću đulsu izvaditi. Nar. pjes. petr. 1, 173. — *u ovijem primjerima ne zna se, jeli nom.* đulsa *ili* đuls. Ja sam lice đulsom umivala. Nar. pjes. vuk. 1, 63. Zlatom vezen, u đulsu *(acc.* đulsa *ili loc.* đuls?) ub'jeļen. 1, 561. 562. Izmijte ga đulsom i sapunom. 4, 299.

ĐÙLSIJA, *f. vidi* đulsa, *tur.* gül-suju, *ružina voda (vidi kod* đulsa). — *U naše vrijeme.* Umij mene, neno, đulsijom vodicom. Nar. pjes. vuk. 1, 260. Đulsijom ga vodom umivala. Nar. pjes. petr. 1, 49.

ĐULVÈZIJA, *f. vidi* đuvezlija. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Nestalo mi je svile tavlije i đulvezije. Nar. pjes. vuk. 1, 21.

ĐULVÈZLIJA, *f. vidi* đuvezlija. — *U Vukovu rječniku.*

ĐÙLZE, *vidi* đuzel. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Đulze moja sestro od matere. Nar. pjes. herc. vuk. 32.

ĐÙMÂŃE, *n. djelo kojijem se đuma.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐÙMATI, đùmâm, *impf. jesti oblo i na velike zalogaje.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Jesi li vidio, kako slatko đuma?' J. Bogdanović.

ĐUMBER, *m. vidi* đumbir. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku, a iz ovoga u Šulekovu imeniku.*

ĐÙMBÎR, đumbíra, *m.* zingiber, *ńeka mirodija, kao papar, ali mańe žestoka, što se upotrebljava kao začin u hrani i kao lijek, i bilka s koje se dobiva, mađar.* gyömbér. — *isporedi* đumber, đinđiber, đunđiber. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Đumbir, slovačk. đumbir, mađar. gyömbér, zingiber officinale Rosc. B. Šulek, im. 69.

ĐUMBIROVAC, đumbirovca, *m. lijek u kojem ima đumbira.* — *U Parčićevu rječniku* (‚zenzeverata').

ĐUME, đumeta (?), *n. u zagoneci:* Crno đume kuću čuva. *odgonetļaj:* katanac. Nar. zag. nov. 85.

ĐUMÈZLIJE, *f. pl. seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 66.

ĐUMIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐÙMIŠ, *m. čisto srebro, tur.* gümüš, *srebro.* — *U naše vrijeme.* Pokriveni limom i đumišem. Nar. pjes. vuk. 2, 622. Na ńima su kopče od đumiša. Nar. pjes. juk. 214.

ĐUMIŠ-BALUK, *m.* perca cernua L., *ńeka riba, tur.* gümüš-balyk, *srebrna riba (vidi* đumiš *i* baluk). — *U jednoga pisca našega vremena.* K. Crnogorac, zool. 118.

ĐUMÌŠLI, *adj. srebrn (od đumiša), tur.* gümüšli; *ne mijeńa se po padežima.* — *isporedi* đumišlija. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Stade prasak đumišli pištolja. Nar. pjes. vuk. 2, 561. Objesio đumišli gađaru. 3, 536. Mor-čakšire a kovče đumišli. Nar. pjes. petr. 2, 486.

ĐUMÌŠLIJA, *f. n. p.* kopča, *srebrna (od đumiša). vidi* đumišli. — *U naše vrijeme.* Na kojim su kopče đumišlije. Nar. pjes. juk. 166. Na čakširah kovče đumišlije *(štamparskom griješkom* ‚đimišlije'), od đumiša pa su pozlatito. Nar. pjes. marj. 155.

ĐÙMRUČINA, *f. ono što se plaća kao đumruk.* — *U jednom primjeru našega vremena (meta-*

foričkí). Da je cenzura ‚đumručina na ļudske misli'. M. Đ. Milićević, let. već. 117.

ĐÙMRUČKÎ, *adj. koji pripada đumrucima. — U Vukovu rječniku.*

ĐUMRÙGĠIJA, *m. vidi* đumrukčija — *U naše vrijeme.* Kad ja bijah morski ġelebġija, a ti bješe morski đumrugġija. Nar. pjes. vuk. 3, 449.

ĐÙMRUK, *m.* portorium, *vidi* carina, 1, *a), tur.* gümrük *(od novogrč. κουμέρκι, a ovo od lat.* commercium). — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (đumrukь). Za toj mi su do sьda plaćali . . . za đumrukь dve tisuće i petь sotь dukatь zlatihь. Mon. serb. 523. (1480). Kako haračь i ćumrukь (‚kjumrukь'). 526. (1481). A ti ne šće na moje volove uzet' đumruk groše ni dukata. Nar. pjes. vuk. 3, 449

ĐUMRUKÀNA, *f. vidi* carina, 2, *tur.* gümrükhane. — *U Vukovu rječniku.*

ĐUMRÙKČIJA, *m.* portitor, *carinik, tur.* gümrükči, gümrükġi *(od ovoga* đumrugġija *koje vidi). — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* I zaviči do dvije đumrukčije. Nar. pjes. juk. 355.

ĐUMRÙKČIJINSKÎ, *adj. koji pripada đumrukčijama, vidi* carinički. — *U Vukovu rječniku* (đumrùkčîjnskî) *gdje ima i* đumrukčijski *s istijem značenjem.*

ĐUMRÙKČÎJSKÎ, *vidi* đumrukčijinski.

ĐUNA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Đuni. Sr. nov. 1873. 871.

ĐÙNAH, *m. pers.* gunâh, *tur.* günah, *grijeh. — U narodnoj pjesmi našega vremena (govori Turčin).* Ako za to ogriješim dušu što đauru vjeru pogazimo, nek m' ubije katura kobila, nek vidite šta sam uradio, na đauru đunah uhvatio Nar. pjesm. petr. 3, 503.

ĐUNĐ, *m.* margarita, *biserovo zrno, maġar.* gyöngy. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚margarita, margaritum, bacca' v. biser) *i u Jambrešićevu* (‚gemma; unio').

ĐUNĐA, *riječ bez smisla u narodnoj pjesmi u ugarskijeh Hrvata, ipak vidi* đunđuva, dinđuha. Hoja đunđa hoja a ča vi to delate? — Hoja đunđa hoja mi si moste gradimo. Jačke. 293

ĐUNĐEN, *adj. biserov (od đunđa). — U Bjelostjenčevu rječniku* (đunđeni) *i u Jambrešićevu* (đunđen lanc ‚monile').

ĐUNĐEVICA, *f. vidi* dinđuha. — *U jednoga pisca našega vremena.* Nanizano parama i đunđevicama. S. Ļubiša, prič. 123.

ĐUNĐIBER, *m. a)* ribes rubrum L, *ńeka biļka, vidi* grožđice. *(u Dubici).* B. Šulek, im. 69. — *b) vrsta grožđa i loze.* Sinoć majka oženila Marka, jutros mu se razbolila ļuba, zaiskala grožđa đunđibera. Nar. pjes. zemļak. 1871. 2. — *c) vidi* dinđiber *i* đumbir. — *u Bjelostjenčevu rječniku (kod* đumber).

ĐUNĐUVA, *f. vidi* dinđuha. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kite načičkane svakojakim đunđuvama. S. Ļubiša, prič. 125.

ĐUNICA, *f. vidi* đunija. — *U Parčićevu rječniku.*

ĐÙNIJA, *f.* norma. *alat u drvodjeļa i zidara, kao plosan drveni ili gvozdeni pravi kut, tur.* günie *(od grč. γωνία). isporedi* škvadra. — *U Vukovu rječniku* (‚das winkeleisen' ‚norma') *gdje ima primjer u kojem stoji u prenesenom smislu:* Dotjerati (što) na svoju đuniju, t j. po svojoj voļi.

ĐÙNIS, *m. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 129.

ĐÙNISKÎ, *adj. koji pripada mjestu Đunisu. — isporedi* đuniški. Vinograd u brdu đuniskom. Sr. nov. 1870. 234. Livada blizu đuniske reke. 1873. 99

ĐÙNIŠKÎ, *vidi* đuniski. Đuniška *(opština).* K. Jovanović 129.

ĐÙNLE, đùnleta, *n. vidi* đule. — *U Vukovu rječniku.*

ĐÙNUTI, đûnêm, *pf.* udariti turkimice. M. Pavlinović.

ĐUPA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva na Đupi. Sr. nov. 1875. 794.

1. ĐUR, *m. ime muško, vidi* Đurađ *i* Đuro. — xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đurь). Đurь *(s)* synovi. Mon. serb. 563. (1322).

2. ĐÛR, Đúra, *m.* Jaurinum, *grad u Ugarskoj (ńem.* Raab). — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.*

ĐÙRA, *m. augm.* Đuro. — *U poslovici* xviii *vijeka.* Svečani je Đüri dan, kadno li je Đüra san. (Z). Poslov. danič. 119.

ĐÚRAC, Đúrca, *m. hyp.* Đurađ. — *U Vukovu rječniku (gdje je akc. po crnogorskom govoru:* Đûrac, Đûrca) *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

ĐURAČIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Branik na Đuračinu. Sr. nov. 1867. 142.

ĐÙRAĐ, Đûrđa, *m.* Γεώργιος, Georgius, *ime muško, vidi* Đeorđije. — *isporedi i* Juraj. — -a- *(mj.* ь) *ostaje samo u nom. sing. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. — Od* xiii *vijeka sa starijim oblicima nominativa sing.* Đurьđь, Đurđь *(do* xv *vijeka); s oblikom* Đuraďь *od prve polovice* xv; *između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Đurьđь). Prêdь knezomь Đurьđemь. Mon. serb. 46. (1254). Đurđь z bratomь. 564. (1322). Sinove Vlьkovi Grьgurь i Đurьđь i Lazarь. 223. (1392). Đuraďь. Spom. sr. 1, 119. (1413). Đurьđь Crьnojevićь. Mon. serb. 538. (1494). Đurьđь. S. Novaković, pom. 121. Ovako ti poruči slavnome despotu Đurđu. Nar. pjes. mikl. beitr. 52. I dva stuba svetiteļa Đurđa. *(vidi* Đurđevi Stubovi). Nar. pjes. vuk. 2, 103. A kad Marku sveti Đurađ dođe. 2, 433. Kraļu Đurđu, roditeļu krasni. 2, 484. Pake sede s Đurđem piti vino. 2, 571. — *vidi i* Đurđe.

ĐURAK, *m. ime muško, augm.* Đuro. — *Prije našega vremena.* Đurakь. S. Novaković, pom. 121.

ĐURAKA, *f. (?) ime žensko (?), vidi* Đurak. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 121.

ĐURAKOVO, *n. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 140.

ĐÙRAN, *m. ime muško, augm.* Đuro. — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović. Đuran Polovina. Nar. pjes. kras. 1, x.

ĐÙRANOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Više kule Đuranović-Sava. Nar. pjes. vuk. 4, 113. *i među prenumerantima u* Nar. pjes. vuk. 2, 655.

ĐÙRAS, *m. ime muško, augm.* Đuro. — *U naše vrijeme.* Petra pravi ka Krstacu tvrdu, a Đurasa niza Dugu pustu. Osvetn. 5, 124.

ĐÙRASOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *I mjesto u Crnoj Gori.* I navio preo Martinića, Martinića i Đurasovića. Osvetn. 5, 101.

ĐURAŠ, *m. ime muško, augm.* Đuro. — xiv *vijeka i poslije i u Daničićevu rječniku* (Đurašь). Čelьnikь Đurašь. Mon. serb. 85. (1326). Đurašь. S. Novaković, pom. 121.

ĐÙRAŠEVIĆ, *m. prezime, po ocu Đurašu.* — xv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đuraševićь). Đurđu i Lêšu Đuraševićemь. Spom. sr. 1, 49. (1403). Kalođurađ Đurašević iz Crvnice. Mon. serb. 463. (1454). — *I selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. 1872. 9.

ĐURÀŠIN, *m. ime muško, augm.* Đuro. *vidi* Đuraš. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Đurašinь. S. Novaković, pom. 121.

ĐÙRAŠKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Još dva brata dva Đuraškovića. Nar. pjes. vuk. 4, 37. Đuraškovićь Janka i Bogdana. Ogled. sr. 31.

ĐÙRAT, *m. ime muško, augm.* Đuro. — *Prije našega vremena.* Đuratь. S. Novaković, pom. 121.

ĐÙRATOVIĆ, *m. prezime po ocu Đuratu.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĐÛRĐA, *f. ime žensko, prema muškome* Đurađ. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Đurđa. S. Novaković, pom. 121. Đe je naša snaja Đurđa? V. Vrčević, niz. 55.

ĐURĐAC, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Bašta u Đurđacu. Sr. nov. 1869. 447.

1. ĐURĐAN, *m. ime muško, vidi* Đurađ. — *U naše vrijeme.* Đurđan Jović. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 69.

2. ĐURĐAN, doronicum hungaricum Rchb, *ńeka trava.* — *U Srbiji u niškom okrugu.* S. I. Pelivanović. javor. 1881. 122.

ĐURĐANCI, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled 104.

ĐÛRĐE, *m. vidi* Đurađ. — *U naše vrijeme.* Onđe bješe stari despot Đurđe. Nar. pjes. vuk. 3, 53. Gleda kńigu Senkoviću Đurđe *(može biti i voc.* Đurađ, *mj.* Đurđu). 3, 391. *govori se u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 315.

ĐURĐEKOVAC, Đurđekovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. (kajkavski)* Đurđekovec. Pregled. 23.

ĐURĐEN, *m. vidi* Đurađ. — *U Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 315.

ĐURĐÈŠILO, *m. ime muško, augm.* Đurađ. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐÛRĐEV, *adj. koji pripada Đurđu* (Đurđev dan, danak = *dan svetoga Đurđa). — Od* xii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (Đurđev dan) *i u Daničićevu* (Đurьđevь). Odь vlahь Radovo sudьstvo i Đurьđevo. Mon. serb. 6. (1198—1199). Đurьđevь („Đurьđevь“) dьnь. 7. (xii *vijek).* Sudь da staje od Mihojļa dьne do Đurьđeva dьno. 46. (1251). Đurđeva Jerina. Nar. pjesm. mikl. beitr. 51. Pošetala Đurđeva Jerina. Nar. pjes. vuk. 2, 479. A kad dođe ka Đurđevoj kuli. 2, 500. A kad brdu Đurđevome dođe. 4, 123. Do vesela dana Đurđevoga. Ogled. sr. 40. Đurđev danak hajdučki sastanak, Mitrov danak hajdučki rastanak. Đurđev dan je ļetni svetac. Nar. posl. vuk. 78. Na Đurđev dan svaki gleda da zakoļe jagńe. *(vidi* đurđevilo). Vuk, rječ. 151a.

ĐURĐEVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom.* Livada u Đurđevu. Sr. nov. 1875. 174.

ĐÛRĐEVAC, đûrđêvca, *m. upravi onaj koji pripada Đurđu, ali dolazi samo s osobitijem značećima.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i acc. kad je jednak nominativu, i gen. pl.* đûrđevâcâ. *a) vidi* đurđevštak. — *u Vukovu rječniku.* — *b) ime mjestima. aa) selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 103. — *bb) selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 81. *može biti da je isto mjesto što se pomiņe* xviii *vijeka* Mate iz Đurđevca. Starine. 12, 41. *(oko* 1719). — *c) vidi* đurđica. B. Šulek, im. 69. — *d)* chenopodium olidum Sm., *ńeka trava, smrdeća loboda.* — *u Parčićevu rječniku:* „vulvaria, erba“.

ĐURĐEVA ĐEDA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Đurđevoj Dedi. Sr. nov. 1867. 59.

ĐÛRĐEVA GLÁVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Branik u Đurđevoj Glavi. Sr. nov. 1873. 855.

ĐÛRĐEVA GRÉDA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Niva u Đurđevoj Gredi. Sr. nov. 1863. 26.

ĐURĐEVAK, đurđevka, *m. ime biļkama.* — *U Šulekovu imeniku:* Đurđevak, 1. vaillantia cruciata L. *(iz* Srpskoga arkiva za celokupno lekarstvo 1875); 2. vidi đurđevac. 97. Đurđevak, convallaria majalis L. S. Petrović, lek. biļ. 418.

ĐÛRĐEV CVÌJET, *m. vidi* Đurđevo cvijeće. — *U Stulićevu rječniku* (Đurđev cvit „lilium convallium“) *a iz ńega u Šulekovu imeniku.* 69.

ĐURĐEVČAN, *m.* blicca argyroleuca Heck., *platika, krupatica, krupatka, jandroga.* Đ. Sebišanović. progr. rakovač. real. 1880. 17. zove se za to tako, što se mrijesti o Đurđevu. u Karlovcu, kajkavski: jurjevčan. V. Arsenijević.

ĐURĐEVČE, *n.* ranunculus millefoliatus Vahl. — *U Srbiji u niškom okrugu.* S I. Pelivanović. javor. 1881. 122.

ĐÛRĐEV GRÒB, *m. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1872. 419.

ĐÛRĐEVICA, *f. Đurđeva žena, vidi* Đorđevica. — *U naše vrijeme.* Junaci se iz mora izvoze, brojila ih mlada Đurđevica, sve junake na broj nabrojila, do tri ńena dobra ne nabroji: prvo dobro Đurđa gospodara . . . Nar. pjes. vuk. 1, 217.

ĐÛRĐEVIĆ, *m. prezime po ocu Đurđu.* — *Od* xv *vijeka (kao ime mjestu od* xiii), *i u Daničićevu rječniku* (Đurьđevićь *kao ime mjestu i kao prezime).* Vladimirь Đurьđevićь. Glasn. 15, 298. (1348 ?). *i kao vlasteosko prezime u Dubrovniku (vidi* Žurgović): Nikolici Đurьđeviću. Spom. sr. 1, 148. (1420). *Kneza Nikolu Jurjevića (vidi* Jurjević) *koji se sam tako piše, dubrovački logofet Rusko, prepisujući mu ime, zove:* knezь Nikola Đurđevićь. Spom. sr. 2, 83. (1426). Udri, pobre, Đurđevića Suļa, a ne gledaj Đurđević-Murata. Nar. pjes. vuk. 4, 327. Đurđević. Šem. srb. 1882. 206. Šem. karlov. 1883. 73. — *I kao ime mjestima:* „Đurьđevićь“, selo koje je kraļ Milutin dao Hilandaru: „Đurьđevićь“ (Mon. serb. 58 *god* 1293—1302). bilo je do Čabića: međa je Čabiću išla „zь Đurьđevićemь odь Iglareva, i gde se stajeta oba puti izь Drьstьnika i izь Đurьđevića“ (93 *god.* 1330). i Štitarici je išla međa „zь Đurьđevićemь“ (93). poslije je bio zaselak Kruševu: „Đurьđevićь“ (140 *god.* 1348). — Zaselak selu „Jelьšanici“ koje je bilo Đurđa Nenišića a car ga Lazar priložio bolnici hilandarskoj: „Đurđevićь“ (Glasn. 11, 139. Mon. serb. 195 *god.* 1380). D. Daničić, rječ. 3, 544.

ĐURĐEVIĆI, *m. pl. dva sela u Bosni: jedno u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 68; *drugo u okrugu zvorničkom.* 97.

ĐURĐEVIK, *m. selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 81.

ĐURĐEVILO, *n. jagńe što se koļe na Đurđev dan.* — *U naše vrijeme u bosanskoj krajini.* U

bosanskoj krajini na Đurđev dan je običaj brojati male jagańce i klati jagńe đurđevilo, koje je namijeńeno za taj dan. S. Novaković. star. 12, 131.

ĐÛRĐEVINA, *f. ono što je bilo Đurđevo (Đurđa Smedereva). — U Vukovu rječniku s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Koji mi je sve moje uzeo: Đurđevinu i Smederevinu.

ĐÛRĐEVI STÚBOVI (STÚPOVI), *m. pl. ime dvjema manastirima. — Od prije našega vremena:* Đurđevi Stupovi. S. Novaković, pom. 152. *i u Vukovu rječniku:* 1. namastir u Vasojevićima na lijevoj strani Lima *s primjerom iz narodne pjesme:* Da vidite Đurđeve Stupove. 2. zidine od namastira blizu Novoga Pazara *s primjerom iz narodne pjesme:* Da vidite Lavru Studeničku ne daleko od Novog Pazara; da vidite Đurđeve Stupove kod Deževe starijeh dvorova, zadužbine cara Simeuna.

ĐÛRĐEV KĻÛČ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Niva u Đurđevom Kļuču. Sr. nov. 1871. 398.

ĐÛRĐEVO, *n. ime mjestima. a) grad u Rumuniji. — u Vukovu rječniku. — b) vidi* Đurđevina. *u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Sve joj mlada u prćiju dala: sve Đurđevo i sve Smederevo. *— c) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Đurđevu. Sr. nov. 1865. 243.

ĐÛRĐEVO BŘDO, *n. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu užičkom.* Ļ. V. Stojanović. *— b) u okrugu jagodinskom.* Vinograd u Đurđevom Brdu. Sr. nov. 1871. 246.

ĐÛRĐEVO CVÎJEĆE, *n. vidi* đurđica. *isporedi* Đurđev cvijet. *— U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Cvijeće Đurđevo, convallaria majalis L. (R. Visiani). B. Šulek, im. 47. S. Petrović, lek. biļ. 418.

ĐÛRĐEVSKÂ, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Đurđevskoj. Sr. nov. 1875. 741.

ĐURĐÈVSKÎ, *adj. koji pripada (svetomu) Đurđu. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (đurđevski, n. p. mjesec, kiša ‚Georgi' ‚S. Georgii'). Ja sam, majko, Đurđevska kišica. Nar. pjes. petr. 1, 8.

ĐÛRĐÈVSKÔ BŘDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Brdu Đurđevskom. Sr. nov. 1864. 449.

ĐURĐÈVSKÔ CVÎJEĆE, *n.* caltha palustris L., *ńeka biļka, kopitac. — U naše vrijeme.* Đurđevsko cvijeće, caltha palustris L. *(iz* Srpskoga arkiva za celokupno lekarstvo. 1875). B. Šulek, im. 70. S. Petrović, lek. biļ. 13.

ĐÛRĐEVŠTÂK, *m. čovjek koji svetkuje svetoga Đurđa (kao krsno ime). — isporedi* đurđevac, *a). — U Vukovu rječniku.*

ĐÙRĐIĆ, đurđica, *m. dem.* Đurađ. *a) ime muško. —* XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Đurьdičь). Đurьdičь. Mon. serb. 62. (1293–1302). Đurđić. Glasn. 15. 290. (1348?). *— b) treći dan novembra kod pravoslavnijeh Hrišćana. — u Vukovu rječniku:* ‚Klein-Georgi (den 3 nov)'. *— c) vidi* đurđica. *— u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* B. Šulek, im. 70. S. Petrović, lek. biļ. 418.

ĐURĐÍCA, *f.* convallaria majalis L., *poznata biļka i cvijet. — isporedi* đurđic, đurđić, đurđevo cvijeće, đurđevac, đurđevak. *— U Vukovu rječniku a iz ńega u Šulekovu imeniku.* 70.

ĐURĐICI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Đurđicima. Sr. nov. 1861. 467.

ĐURĐIČINA BARA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Đurđičinoj Bari. Sr. nov. 1865. 509.

1. ĐURĐIĆ, *m. a) prezime. — u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73. *— b) dva sela u Hrvatskoj: aa) u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 67. *— bb) u podžupaniji bjelovarskoj.* 79.

2. ĐURĐIĆ, *m. vidi* đurđica. *— U Stulićevu rječniku i u Šulekovu imeniku.* 70.

ĐURĐIJA, *f. ime žensko, vidi* Đurđa. *— Od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Đurđija. S. Novaković, pom. 121.

ĐÙRĐIJÂN, *m. ime muško, Đurađ. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐÙRĐIJÂNA, *f. ime žensko, vidi* Đurđijan. Zemļak. 1871. 2.

ĐURĐIJE, *m. vidi* Đorđije. — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đurьdije). Carica Mara, dъšti Đurđija (‚Gjurgija') despota. Mon. serb. 522. (1497).

ĐÙRĐIJIĆ, *m. prezime (Đurđijin sin). — U naše vrijeme.* Đurđijć Joko s Komarnice ravne. Nar. pjes. vuk. 4, 485.

ĐURĐIMICE, *adv.* naletice, mahom, navalice. ‚On mu reče: a on đurđimice na ń'. M. Pavlinović.

1. ĐÙRĐINA, *m. augm.* Đurađ. *— U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. ĐURĐINA, *f. ime mjestu (selu). — Prije našega vremena.* Đurđina (selo). S. Novaković, pom. 152.

ĐÙRĐÎNKA, *f. ime žensko, vidi* Đurđija. *— U naše vrijeme.* Zaprosio Đurđinku đevojku . . . Da vjenčamo Savu i Đurđinku. Nar. pjes. petr. 2, 87.

ĐÙRĐITI, đurđîm, *impf.* nakriviti se i čvrsto ići, tresimice ići. ‚Vidi kako đurdi'. M. Pavlinović.

ĐURĐO, *m. vidi* Đurađ. *— U narodnoj pjesmi prošloga vijeka.* Od tega ti on Đurđo ničesa ne znadijaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 53.

ĐURE, Đureta, *n. ime muško, dem.* Đuro. *— Prije našega vremena.* Đure, acc. Đureta. S. Novaković, pom. 121.

ĐURETA, *m. ime muško, vidi* Đure. *— Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 121.

ĐURETIĆ, *m. prezime vlasteosko u Dubrovniku, vidi* Žurgović. *—* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đuretićь). Prêdь kneza dubrovačkoga i prêdь ńegove sudije Žuha Đuretića, prêdь Pavka Pucića. Spom. sr. 2, 117. (1462).

ĐUREVAC, Đurevca, *m. prije mahala sela Žitnoga Potoka u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 415.

ĐUREVCI, Đurevaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 389.

ĐUREVIĆ, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 30.

ĐUREZINO, *n. ime mjestu. —* XIV *vijeka.* Selima u Mačvi koja je car Lazar priložio Ravanici išla je međa ‚meždu Vlasenicu i meždu Đurezino' (Sr. letop. 1847. 4, 53 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječ. 3, 543.

ĐURIC, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Đuricu. Sr. nov. 1866. 161.

ĐÛRICA, *m. ime muško, dem.* Đura. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Logofetъ gospodina Alekъxendra Đurica. Mon. serb. 179. (1368). Kъdi pride Đurica. Spom. sr. 1, 89. (1407). *o istome Đurici na str.* 88 *ima ucc.* Đurica Petrovića, *što je jamačno pisarska ili štamparska pogreška mj.* Đuricu. Đurica. S. Novaković, pom. 121. Evo danaske devet godina, kako ja tajim bolnog Đuricu. Nar. pjes. vuk. 1, 491. *i u Lici.* J. Bogdanović.

ĐURICKA, *f. ime rijeci.* — *Prije našega vremena.* Đuricьka (reka). S. Novaković, pom. 152.

ĐÛRIĆIĆ, *m. prezime po ocu Đurici.* — *U naše vrijeme (ali kao ime mjestu od prije).* Šem srb. 1882. 206. Šem. karlov. 1883. 73. — *i kao ime selu. prije našega vremena.* Đuričićь (selo). S. Novaković, pom. 152.

ĐURIČIĆI, *m. pl. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 152.

ĐÙRIČINA BÀRA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Đuričinoj Bari. Sr. nov. 1867. 337.

ĐÙRIČINA LÌVADA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Ńiva u Đuričinoj Livadi. Sr. nov. 1866. 512.

ĐÙRIČINA MÀNDRA, *f. brdovito mjesto u Srbiji u vračarskom srezu u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 150.

ĐÙRIČINO, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Branik na Đuričinu. Sr. nov. 1867. 688.

ĐÚRIĆ, *m. prezime.* — *Kao vlasteosko prezime u knizi štampanoj god.* 1519: Božidarь Vukovičь ot Đuričь. Podgoričanинъ. Vuk, primj. 12. *i otale u Daničićevu rječniku* (Đuričь). *i u naše vrijeme.* Dimitrije Đurić. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 299. *vidi i* Šem. srb. 1882. 206. Šem. karlov. 1883. 73.

ĐÚRIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 98. — *b) selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Šem. pravosl. boko-kot. 1875. 24. — *c) zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 158.

ĐURIĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Obor u Đuriļu. Sr. nov. 1875. 741.

ĐÚRIN, *adj. koji pripada Đuri. a) uopće.* — *Od* XV *vijeka u između rječnika u Daničićevu* (Đurinь). Što je Đurino. Spom. sr. 1, 109. (1411). Kad dočera pod Đurinu kulu. Nar. pjes. petr. 2, 477. — *b)* Đurin petak, *kao dan što nigda ne dohodi.* — *u poslovici i po ńoj u Vukovu rječniku* (‚den 30. februar' ‚ad calendas graecas'). O Đurinu petku. (Nikad). Nar. posl. vuk. 236.

ĐÙRINA BÀRA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Livada u Đurinoj Bari. Sr. nov. 1863. 568.

ĐÙRINAC, Đúrînca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 96. — *b) selo u okrugu kneževačkom.* 112. — *c) selo u okrugu ćuprijskom.* 180. — *d) mjesto u okrugu kruševačkom.* Vinograd u Đurincu. Sr. nov. 1868. 213.

ĐÚRIN BÚNÂR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Sr. nov. 1867. 379.

ĐÙRÎNCI, Đúrînâcâ, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Đurincima. Sr. nov. 1875. 39.

ĐÚRIN ČÒT, *m. brdašce u Srbiji u vračarskom srezu (u okrugu biogradskom).* Glasn. 19, 150.

ĐURINGAJ, *m. pustara u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 106.

ĐURINIĆI, *m. pl. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Repert. 1872. 23.

ĐÚRIN KÛT, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Đurinom Kutu Sr. nov. 1875. 741.

ĐÚRINO PÒĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Đurinom Poļu. Sr. nov. 1871. 600.

ĐÚRINO TRLO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1867. 494.

ĐURINOVAC, Đurinovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. (kajkavski)* Đurinovec. Pregled. 68.

ĐURINOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1875. 375.

ĐÚRIN VŔH, *m. brdo u Srbiji.* Na samoj obali Mlave podiže se Đurin vrh, koji se sa kose između reke osaničke i jošaničke vidi. Glasn. 43, 304.

ĐÙRISAV, *m. ime muško.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐURISAVA, *f. ime žensko.* — *Od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Đurisava. S. Novaković, pom. 121.

ĐURI-SELO, *n. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118.

ĐÙRIŠA, *m. ime muško, augm.* Đuro. — *Od prije našega vremena.* S Novaković, pom. 121. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĐURIŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* A do Petra Mitar Đurišiću. Nar. pjes. vuk. 5, 111. — *I selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled. 111

ĐÙRIŠIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151.

ĐÙRJAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĐURJEN, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Đurênь. S. Novaković. pom 121.

ĐÙRKA, *m. ime muško, vidi* Đurko. — *Od prije našega vremena.* Đurьka *(moglo bi biti i žensko ime).* S. Novaković, pom. 121. Š ńimo piju četiri adnađa: adnađ Baja i Rčković Peja, adnađ Đurka od bijele Sente . . . Nar. pjes. vuk. 3, 557.

ĐURKAN, *m. ime konju.* F. Kurelac, dom. živ. 10

ĐÙRKANIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Mon. croat. 290 (1589).

ĐÙRKO, *m. ime muško, dem.* Đuro. — *Od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Đurьko). Đurko. Glasn. 15, 309. (1383?). Panь Đurko. Mon. serb. 542. (1496). Đurko. S. Novaković, pom. 121.

ĐÙRKOVAC, đûrkôvca, *m. ńekakav osobiti čarak.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (đurkovac čarak ‚art schloss an feuergewehren' ‚igniarium quoddam', cf. vukovac *s primjerom iz narodne pjesme:* Na ńima su dva čarka đurkovca). Mać vukovac, čarak đurkovac i sabļa dimiškińa (vaļaju). Nar. posl. vuk. 176.

ĐÙRKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme* Mila sestra Đurković-serdara. Nar. pjes. vuk 3, 476. A zagna se Đurković Hotaše. Ogled sr. 40.

ĐURMÈZLIJE, *f. pl. sedce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 67.

ĐÚRO, *m. ime muško, hyp.* Đurađ. — *isporedi* Đura. — *Akc. se mijeña u voc.* Đûro. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Voltiđijinu, (u Vukovu je yriješkom izostalo; kod* Đura *stoji:* vide Đuro). Đuro. S. Novaković, pom. 121. Jeli š ńime Pijanica Đuro? Nar. pjes. vuk. 2, 448. Beg je dade Pijanici Đuru. 2, 449. Pita majka Smederevca Đura. 2, 471. Pjan Đuro kao i sjekira. Nar. posl. vuk. 249.

ĐÙROJE, *m. ime muško. vidi* Đuro *od čega postaje.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Đuroje . . . Đuroje Dobrićь. Mon. serb. 97. (1330).

ĐÙRÔK, *m. ime muško, Đurađ.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐÙROTA, *m. a) ime muško, Đurađ.* — *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *b) ime volu* (koji se o Đurđevu otelio). F. Kurelac, dom živ. 24.

ĐÚROV, *adj. koji pripada Đuru* Pravo dođe do Đurove kule. Nar. pjes. petr. 2, 476. Zlo činila Đurova Jerina, zlo činila, gore dočekala. Nar. posl. vuk. 92.

ĐUROVAC, Đurovca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 396.

ĐÚROVAČA, *f. a) velika čaša drvena. radi postuńa vidi kod* Đuro *i* Đura *primjere o Pijanici Đuru iz narodnijeh pjesama i poslovica.* — *u Vukovu rječniku gdje se dodaje poslovica:* Pjan Đuro ka' i sjekira *(vidi kod* Đuro). — *b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom* Niva u Đurovači Sr. nov. 1866. 124.

ĐÚROVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Pa dozivļe Đurović Hotaša. Ogled. sr. 38. *vidi i* Šem. srb. 1882. 206. — Đurovića poļe, *mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Đurovića poļu. Sr. nov. 1871. 27.

ĐUROVIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) dva zaseoka u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 159. 160. — *b) seoce u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* V. Sabļar 112

ĐUROVINA, *f. seoce u Bosni u okrugu zvorničkom.* Statist. bosn. 92.

ĐUROVIŠTA, *n. pl. ime mjestu.* — XIV *vijeka.* Car je Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu ńivu ‚niže Đurovištь' (Glasn. 15, 271 *god.* 1348?). ‚ńiva Đurovišta' (272). Đ. Daničić, rječ. 3, 543-544.

ĐÚROVO BR̂DO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Đurovu Brdu Sr. nov. 1866. 372.

ĐUSIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 206.

ĐÚSKÂŃE, *n. djelo kojijem se đuska.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐÚSKATI, đûskâm, *impf. raditi što sa srom snagom, n. p. kopati.* — *Može biti od tur.* küsk, *grozdena poluga.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐÙSTEBEG, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐUSTOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Karimana starog Đustovića. Nar. pjes. vuk. 4, 483.

ĐUŠINCI, Đušinaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 396.

ĐÚŠO, *m. dem.* Đuro. — *U naše vrijeme.* Đušo Vulićević. Vuk, prav. sov. 13.

ĐUŠTRA, *f. ńekakva riba.* Danica. 1870. 352.

ĐÙTURE, *adv.* per aversionem, *jedno na drugo, s jednoga na drugo, osjekom, tur.* kötüre, götüre, *vrpa.* — *isporedi* đuturice. — *U Vukovu rječniku* (‚in bausch und bogen').

ĐÙTURICA, *f. što se đuture radi.* — *U Vukovu rječniku* (‚die bauschbarkeit' ‚opera per aversionem'). — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Đuturici. Sr. nov. 1869. 328.

ĐÙTURICÊ, *vidi* đuture. — *U Vukovu rječniku. vidi i kod* đuturičar.

ĐÙTURIČÂR, *m. čovjek koji đuturice radi (n. p. vinograd).* — *U Vukovu rječniku* (‚der bauschpächter' ‚redemtor per aversionem'), *gdje se dodaje:* Mnogi Karlovčani imaju đuturičare koji im u vinogradima sjede i vinograde đuturice rade.

ĐÙTURIČÂREV, *adj. koji pripada đuturičaru.* — *isporedi* đuturičarov. — *U Vukovu rječniku.*

ĐÙTURIČÂRKA, *f. đuturičareva žena.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* đûturičarâkâ. — *U Vukovu rječniku.*

ĐÙTURIČÂROV, *vidi* đuturičarev. — *U Vukovu rječniku.*

ĐUTÙRUM, *adj. uzet, klijenit, tur.* kütürüm. — *U naše vrijeme u Hercegovini.* Toliko đuturumih staraca. V. Vrčević, mz. 180. Ni jedan ćorav ni đuturum. 237. Nego me staru i đuturumu mućiš. 301.

ĐÙVEČE, đûvečeta, *n. a) zemļani sud (kao zdjela) što se u ńemu peče meso u peći, tur.* güveğ. — *b) ono meso.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐUVÈGIJA, *m. mladožeńa, tur.* göjegü, güvegi. — *isporedi* đuveglija. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Đuvegija il'ti zaručnik. M. Dobretić 569. Jeli lepša prošena devojka nego lepi đuvegija Ranko? Nar. pjes. vuk. 1, 23. Majka oće da ostavi sinu, a devojka svome đuvegiji. 2, 22. Pa otide mlada kroz svatove dokle nađe mlada đuvegiju. 3, 496.

ĐUVÈGIJIN, *adj. koji pripada đuvegiji.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Đuvegijnoj mermerli avliji. Nar. pjes. herc. vuk. 43. Te aļine đuvegine. Nar. pjes. petr. 1, 300.

ĐUVÈGLIJA, *m. vidi* đuvegija. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Jedan da je hitar đuveglija, a dvojica da su dva đevera. Nar. pjes. vuk. 2, 227. Sina moga hitra đuvegliju. 2, 545. Obzire se prelijepa Mara, đe je ńezin mlađan đuveglija. Nar. pjes. kras. 1, 79.

ĐUVÈNDIJA, *f. krńalijinska robińa, tur* güvendi, meretrix (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 81). — *U Vukovu rječniku.*

ĐUVÈNDIJINSKÎ, *adj. koji pripada đuvendijama.* — *U Vukovu rječniku* (đuvèndîjnskî) *gdje ima i* đuvendijski *s istijem značeńem.*

ĐUVÈNDÎJSKÎ, *vidi* đuvendijinski.

ĐUVESKIJA, *f. nejasna riječ u narodnoj pjesmi našega vremena, možebiti tur.* gözgü. *zrcalo, ogledalo.* Pod kućom ti tri đunare: pod jednom ti patka pije, pod drugom ti peča leda, a pod trećom đuveskija. Nar. pjes. herc. vuk. 251.

ĐÙVEZ, *adj. rumen, ružičast, turska riječ, vaļa da* köz, *žerava; ne mijeńu se po padežima.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Svrh košuļe đuvez anteriju. Nar. pjes. juk. 257. Đuvez-vezom grane vezla. Nar. pjes. petr. 1, 68.

ĐUVÈZLIJA, *f. ružičasta svila kojom se veze. isporedi* đulvezija. — *Ne znam, jeli načińeno od* đuvez *turskijem nastavkom* li, *ili je stariji oblik* đulvezija (đul-vezija *od osnove glagola* vésti). —

U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Uvezla sam tri dukata zlata i četiri svile đuvezlije. Nar. pjes. vuk. 1, 264. I četiri svake svile, po naj više đuvezlije. 1, 530.

ĐUVÌTÂĻKA, *f. vidi* đijotaļka. — *U Vukovu rječniku.*

ĐÙZEL, *adj. lijep, krasan, tur.* güzel; *ne mijeńa se po padežima. — isporedi* đuzli, đuzeli. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Na ńemu je đuzel odijelo. Nar. pjes vuk. 1, 372. I za ńome dvije mile seje, đuzel Ata i lijepa Fata. 1, 597. Štono doļe u čaršiju telal telali? na kočiji đuzel moma te se prodava. Nar. pjes. herc. vuk. 246.

ĐUZELÀNA, *f. kao žensko ime (tur.* güzel ana, *lijepa majka?), ali samo u pripjevu kod narodne pjesme našega vremena.* Pošetalo je pet đevojaka, Šiper-peana, Šikom-bojana, i Đuzelana, Mimoprosava, peta đevojka Vipiruzana. Nar. pjes. vuk. 1, 518.

ĐUZELI, *vidi* đuzel. — *U naše vrijeme.* O jagluče moj đuzeli radńo! Nar. pjes. herc. vuk. 118. Nu pogledaj đuzeli odijela. Nar. pjes. juk. 59

ĐUZLÈME, đuzlèmeta, *n. ńekakav slatki kolač, tur.* gözleme (,espèce de gâteau, beignet' ,eine art dünner kuchen, in schmalz oder öl gebacken'. Zenker). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Donosi joj svakije ponuda: šećer s mora, smokve iz Mostara, i ašlame u medu kuvane, đuzlemeta na burmu savita. Nar. pjes. petr. 1, 60.

ĐÙZLI, *vidi* đuzel. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pak oblači đuzli đeisiju. Nar. pjes. petr. 2, 486.

Љубомира Јовановића

E

1. E. *slovo: a) odgovara praslavenskom i tuđem* e. — *b) postaje od praslavenskoga* ę. — *c) postaje od praslavenskoga* ê, *i to svagda po istočnom govoru, a po južnom od* ê *biva* je *i* **ije**; *vidi i kod* i. — *d) u našem se jeziku dodaje na kraju ńekijeh oblika, naj češće onijeh što se svršuju na* m. *aa) u instr. sing. kod supstantiva. od* XVI *vijeka:* bogome. Ǵ. Držić 404; babome. N. Naļešković 1, 260; djelome. D. Rańina 90ª *itd. vidi* Đ. Daničić, ist. obl. 44—45. *u naše vrijeme neobično. — bb) u instr. sing. personalnijeh zamjenica:* mnome. N. Rańina 191ª. Ǵ. Držić 448; tobome. N. Rańina 15ᵇ. Ǵ. Držić 420; sobome. N. Rańina 147ᵇ. M. Vetranić 1, 129. *vidi* Đ. Daničić, obl. 217—218. *i u naše vrijeme, osobito* mnome, *vidi* Vuk, pavl. filibļ. 1, 26. — *cc) u instr. sing. kod drugijeh zamjenica. od* XIV *vijeka.* ńime. Mon. serb. 191. (1379); kime. M. Vetranić 2, 457; mojime. 2, 482; time. M. Marulić 242; ńome. 149; mojome. M. Vetranić 2, 395. *vidi* Đ. Daničić, obl. 173. 178. *i u naše vrijeme, osobito* ńime *i* ńome. — *dd) u instr. sing. kod adj. od* XV *vijeka.* druzime. M. Marulić 317; druzijeme. N. Naļešković 1, 13; većome. M. Marulić 166; drugome. Ǵ. Držić 435. *vidi* Đ. Daničić, obl. 45. 176—177. *u naše vrijeme rijetko. — ee) u loc. sing. kod zamjenica i adjektiva muškoga i sredńega roda. od* XIV *vijeka.* tome. Spom. sr. 1, 9. (1397); ovome. Mon. serb. 370. (1432); slavnome. 495. (1466). *vidi* Đ. Daničić, obl. 179—180. 184. — *i u dat. sing. javļaju se oblici s nastavkom* ome *mj.* omu *već od* XIV *vijeka, ali primjeri radi rjetkoće nijesu dosta pouzdani, vidi* Đ. Daničić, obl. 165. *u naše vrijeme kod većine štokavaca običniji je i u dat. sing. i u loc. sing. nastavak* ome *nego* omu. — *ff) kod zamjenica i adjektiva u dat. pl. sa starijim nastavkom* im. ijem *i u instr. pl. s istijem mlađijem nastavkom. od* XV *vijeka. dat.:* onêmej. Mon. serb. 371. (1432); time. M. Marulić 323. 325; druzime. N. Naļešković 1, 92; mnozijeme. 1, 51. *vidi* Đ. Daničić, obl. 197. 200; *instr.:* svime. M. Marulić 13; vašime. M. Vetranić 2, 190; svijeme. N. Naļešković 1, 99; vlažnime. D. Rańina 77ᵇ; zlime. 6ª. *vidi* Đ. Daničić, obl. 207. 210. *u naše vrijeme neobično. — gg) kod zamjenica u gen. pl. i u loc. plur. (sa starijem nastavkom* ih, eh, ijeh). *od* XIV *vijeka. gen.:* tehej. Mon. serb. 101. (1332); onihe. M. Marulić 302. *vidi* Đ. Daničić, obl. 191; *loc.:* sihej. Mon. serb. 470. (1454); ovihe. Š. Budinić, ispr. 164. *vidi* Đ. Daničić, obl. 212. — *hh) u praes. 3 sing. glagola* jesam: jeste. *vidi kod* jesam. — *ii) u ńekijeh adveraba, kao* sade, pake *itd., vidi kod ovakovijeh riječi napose.*

2. Ê, *interj. ako od ove postaju riječi* evo, eto. eno, *naj starije bi značeńe bilo ono po kojem se ko opomińe da pazi na ono što će se kazati. — Može biti i praslavenska riječ, isporedi rus.* э *čim se pokazuje čuđeńe, sumńa, i češ.* e *čim se pokazuje żeļa. — U našemu se jeziku javļa od* XV *vijeka (vidi Marulićev primjer kod* a) *a između rječnika u Mikaļinu* (e, glas koji se čini kad što nije drago ,he, ola, oh' ,hem'), *u Stulićevu* (e, glas, koji čini se, kad nije što drago ,eh, ola, he' ,hem'), *u Vukovu* (,he' ,he'). — *Kad se nalazi pisano* eh *u ńekijeh pisaca (n. p. u Banovca, J. Filipovića, Lastrića) koji ne poznaju pravoga glasa slova* h, *to je samo ortografična razlika, te ńihovi primjeri spadaju amo (ali vidi i* eh *i* he). *kod ńekijeh pisaca koji su htjeli istaknuti duļinu u izgovarańu nalazi se pisano i* ee, *n. p. kod J. Filipovića i Obradovića, a kod Banovca jedan put i* ehe: Ehe vidi bog vaše himbe. J. Banovac, pred. 32. *gdjekad se u naše doba vrlo dugo izgovara, gotovo ovako:* éeë, *osobito kad je značeńe kao kod* f.

a. *(često pred vokativom) kad se ko pozivļe ili nutka da što učini.* E, nut poslušajte. J. Banovac, pred. 130. Eh vrati se, gizdava divojko. F. Lastrić, test. ad. 85ª. Na jedan put poviče jedna đevojka s čardaka: E careviću, odjaš' końa pa odi u avliju. Nar. prip. vuk.² 196. — *uz to se pokazuje i koje duševno osjećańe (żeļa, żalost, radost itd.).* E bože, odnesi jur taj bič od naju. M. Marulić 245. E za boga, sura tica vrane! ti poleti do dvora mojega. Nar. pjes. vuk. kovč. 105. E braćo, vaš kmet N. umre. M. Đ. Milićević. živ. srb. 1. 38. E. Ivo, o svetom aranđelu, ako bog da zdravļa, ovde će igrati tvoji svatovi. let. več. 183. E! nesrećo, ti ne progledala! Osvetn. 1, 5.

b. *kad se hoće da se u drugome uzbudi čuđeńe ili dirļeńe.* Jedan fali drugoga, a drugi se istakne, i govori: e! da ti znaš, što ja znam! J. Banovac, razg. 116. Što bi bilo, da Ana ne bude ispunila na zemļi ono, što je veće odredito bilo u nebesih? E što bi bilo? . . . A. Tomiković, gov. 200. E gde sam ja dobio onde ne može svak dobiti. Nar. prip. vuk. 27.

c. *kad se čudi sam onaj što govori.* E! e! hvala bogu! veli u nekoj dvoumici Čiča-Paun. M. Đ. Milićević, zim. več. 207. E čudna mi čuda! let. več. 229.

đ. *kod pitańa ističe da čeľade ne zna na što će se odlučiti.* E sad šta da mu radim? Nar. prip. vuk. 85. I reče mu: ‚E, sinko! šta ćemo?‘ Nar. prip. vrč. 50. E! brate moj, šta ćemo sad? Vuk, rječ. 152a.

e. *kod premišľańa.* Eh, nije drugo, vaľa stid pod noge metnuti. J. Banovac, prip. 38. Eh ostavimo ova! J. Filipović 1, 40b. E što ću ti lakrdiju dulit'? Ogled. sr. 246. E to je što drugo! Vuk, rječ. 152a.

f. *pokazuje da se na što pristaje, ali to pristajańe može biti i tako da smisao postaje sasvijem protivan. a) uopće, u pravom smislu (isporedi i* 3. e). E toli vjernomu prijateľu sve rit' smim. M. Vetranić 2, 473. Eh, dobro! reče Isus. J. Banovac, prip. 16. Tada reče oni ispovidnik: Eh, mudriji je bio prvi ispovidnik, jer te udiľ razumio. razg. 122. I tuđe? eh i tuđe... pred. 5. Jeda ovo ńemu ne bi moguće? Eh jest ovo ńemu bilo moguće. J. Filipović 1, 82b. ‚Zar na učiteľa?‘ ‚E, boža vjera, baš na ńega!‘ M. Đ. Milićević, zlosel. 102. — *b) pokazuje da čeľade koje govori zadovoľno je onijem što je čulo, ili da pristuje na ono što drugi kaže da se učini.* E sad hajte po jedan redom. Nar. prip. vuk.2 190. ‚Leh mi kladite lonac na hrbat, pa se ne bojte‘. ‚E pak provaj, ako budeš mogla‘. Nar. prip. mikul. 15. Ja ću sam udariti na 500 uskoka; a ti Bauče na koliko ćeš? — Vala ja ću na 300. — E turske mi vjere neće ih više ni udariti od 800. Vuk, nar. pjes. 4, 462. ‚Neka Kolaković pripovjedi kako je Božo Kulić prevario kaluđera‘. ‚E, dede Kolakoviću!‘ rekoše ńih dva tri umah. M. Đ. Milićević, zim. več. 218. — *može se tijem pokazuti da se je čulo i razumjelo što je drugi kazao ako je i bez osobitoga zadovoľstva.* E lijo, sad si dolijala! Nar. posl. vuk. 78. ‚Čuo sam da svašto pogađaš, jeli istina?‘ ‚Valaj te nijesu prevarili‘. ‚E, a da kaži mi: ova tica, te mi je pod pazuho, jeli živa ali mrtva?‘ Nar. prip. vrč. 140. — *s orakovijem značeńem kaže se često:* e dobro! ‚Tu si, pobratime?‘ ‚Tu sam‘. ‚E dobro, a ti čini svoje‘. Nar. prip. vuk. 184. Onda zapita: ‚Koliko to vrijedi?‘ A oni mu kažu: ‚Četiri pare‘. ‚E! veli ‚dobro! četiri pare danas, četiri sjutra, to je osam‘. 220. E vala dobro! kad je tako, sjedi.2 190. E dobro, kad nećeš, a ti mi pridigni slaninu da idem.2 301. Otac vidi ludost svog sina, pa mu reče: ‚E dobro!‘ Nar. prip. vrč. 50. — *c) čeľade koje govori kao da samo pristuje na ono što je prije kazalo, dodajući još ńešto što ono dopuńuje.* Eh, zna bog i u paklu veće i maće muke dati. J. Filipović 1, 113a. Pevaju, sviraju, bacaju puške, e — ono ti je radost, ono je sreća ovoga sveta! M. Đ. Milićević, zim. več. 72. Ona će biti već na svršetku svoga školovańa. E, to je već velika devojka. zlosel. 122—123. Prepirati se — e to mu je bilo u duši. M. P. Šapčanin 1, 27. — *d) čeľade kao da pristaje na ono što je drugo (a i ono samo) kazalo, ali poslije dodaje što čim ne samo ono može ograničiti nego gdjegdje i susrijem odbaciti.* Eh, oče, dobro ti to govoriš, ma da ti je samo poznati koliko se stidim. J. Banovac, prip. 38. E lasno je tebi! Nar. prip. vuk. 16. ‚Blago tebi kad imaš dva veseľa u jedan put!‘ ‚E, moja gospodo, jedno mi je veseľe a drugo žalost‘. 80. Pa mu odgovori: ‚E moj sinko! da ti manka kapa na glavi, lako bih ti je kupio‘. Nar. prip. vrč. 159. ‚Popo! zar i ti čuvaš goveda?‘ A on mu odgovorio: ‚E moj sinko! te još da su moja!‘ Vuk, živ. 296. E, ali de ti to kaži našim seľacima! M. Đ. Milićević, zlosel. 290.

g. *pokazuje da se ni po što ne pristaje ili ne priznaje što je drugi (u i sam onaj koji govori) kazao. ovo značeńe može biti da postaje od predašńega (kod f, d)).* Eh, ne imamo se ovom čuditi. J. Banovac, prip. 128. Ter Isukrst dopusti, da ovo ńegovo tilo otajstveno, koga je on glava, razruši se i pomańka? Eh, neka govore što jim drago, ovo bit ne može. J. Filipović 1, 186a. A jeda l' ćeš odbaciti primlohave molbe moje? e, ne može tog podniti primilostno srce tvoje. P. Knežević, pism. 99. ‚Nijesam li ja tebi kazao, da ti više ne ideš za mnom?‘ ‚E moj pobratime, ne idem ja da tebe ćeram, već te tražim da te pitam‘. Nar. prip. vuk. 185. E, ako ne zna nikakva zanata, ja mu ne dam svoje kćeri. 219. Stane se dete smejati i reče biku da pogleda kakav mu ide megdańija. ‚E, te se hale ja bojim‘, reče bik ‚no poslušaj šta ću ti reći‘. Nar. prip. vil. 1866. 816. — *s tijem značeńem kaže se i:* e baš! *kao ironički.* Rast mu *(svińčetu)* reče: ‚Koliko se s mojim plodom pĭtâš, a nikada nećeš na me da pogledaš ni da mi zafališ!‘ Svinče odgovori: ‚E baš! kao da ti meni za ľubav taj plod rađaš i prosipľeš!‘ D. Obradović, basn. 231. — *amo mogu spadati i ovi primjeri, u kojijem se ističe i prijekor:* Eh, oče! da ti znaš koja je napast brezobrazna žena, ne bi mi toga govorio. J. Banovac, prip. 42. Pak kad vam se što reče, kao da se srdite ter okorno odgovarate: ‚Eh, oče, ostav' me stati, lako je tebi!‘ 142. Eh da se viruje, kako se ima virovati, drugačije bi se stalo prid onim sakramentom, a navlastito kad se ima primati! razg. 44. Ee, kad bi u srcu bila ona vira, vidila bi se i na dvoru. J. Filipović 3, 103a. Jeda ostali lakomci ne sagrišuju u ovom? Eh neka im se blago pokaže, izdaće vojske i gradove. F. Lastrić, ned. 129. Ee moj starče! D. Obradović, basn. 283. Kad joj muž kaže: ‚Bog s tobom ženo! otkuda sad bukova mezgra? Sad bukve pucaju od mraza‘, ona mu odgovori: ‚E moj čoeče! nema bolećega, a on bi naložio vatru oko bukve pa bi se bukva otkravila, i bilo bi mezgre‘. Vuk, poslov. 202. *ili se ističe rug:* E moj ćoso, ako ti više što ne znaš, to je sve ništa. Nar. prip. vuk. 202. *ili nemareńe:* ‚E šta je meni stalo?‘ odgovori ludi i pušti prľenak. Nar. prip. vil. 1867. 704.

h. *pokazuje zadovoľnost i divľeńe.* E takvi se hiľadili Srbi! Pjev. crn. 8a. E misliš niko jači od nas danaske! M. Đ. Milićević, zlosel. 98.

i. *kao* evo. — *u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj.* Dobro došli, kićeni svatovi! a za Maru gizdavu đevojku! E se Mare od roda dijeli. ali joj se žao od'jeliti. Nar. pjes. vuk. 1, 18. Gospodaru Katić-Simeune! E ti jesi gospostvom najstar'ji, uzmi društva, pa ti druma čuvaj. 4, 280. Ne predaj se, Petre Boškoviću! e ti ide jedna pomoć vruća. Ogled. sr. 62. Nemoj vikat, pasja poturice! e ti dajem božu vjeru tvrdu, oću tvoju glavu otkinuti. 501.

k. *u jednom primjeru iz Boke kotorske stoji u interogativnoj rečenici, kao* zar, ili: E te žeľa obuzela na banove, na đedove? Nar. pjes. vuk. 1, 90.

l. *kao uzvik od žalosti. — u Boci kotorskoj.* E jaok! Nar. pjes. vuk. 1. 90.

m. ê dâ, *vidi* 2. da, b (II, *str.* 214b).

n. ê dâ, *vidi kod* 1. da, II, 1, a, *d) pri kraju* (II, *str.* 213a).

3. É, *interj. glas kojijem se u odgovoru potvrđuje čije pitańe, isporedi* 1. da, II, 1, a (II, *str.* 212b—213a). *vidi* 2. e *kod* f. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Vila: Ti si iz Dubrovnika? Omakala: E gospo. M. Držić 137. Bokčilo: Na ona li vrata? Pomet: E, na ona vrata. 293. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

4. È, *conj. veže rečenice gotovo kao* te *ili* a. —

*

Od prošloga vijeka. Događaji, koji ne samo zabranjuju ženidbu, nego i učińenu razmiću, e ovi su od dvi vrste. J. Banovac, razg. 269. Idite i vi u moj vinograd, e što pravo bude, daću vama. F. Lastrić, od' 184. Kako zbori car Otmanoviću, e se ńojzi od boje ne može. Pjev. crn. 32 . Sa svijem se svijet dotamani, do u Srijemu. u to mjesto župno; e se kupe srijemski glavari na sakupu pred bijelom crkvom. Nar. pjes. vuk. 2, 6. Drži ńega uz desno koljeno, e ga drži kako svoju glavu. 2, 610. Kad dođoše u ordiju, kado, e su sjeli, noge prekrstili. 4, 391. Mnogo rekoh, e ne mogoh od žalosti. Vuk, živ. 200.

5. È, *conj.* quod. *po svoj prilici okrńeno je* jer *ili* er. — *U Crnoj Gori i u Boci kotorskoj od* XVIII *vijeka (u primjeru* XVI *vijeka:* Nijedna me nemoj pitati, e čekam tužan glas. M. Držić 175 e *je jamačno pisarska pogreška mj.* er); *između ričnika u Vukova. a) vidi* jer. Mene rekoše da neće ni po što, e se bojahu. Glasn. 17, 306. (1707). Petro prosi. Ana se ponosi, e je Petra vlahińa rodila. Nar. pjes. vuk. 1, 3. A ne boj se, moj Jovane kume! e se nije voda pomamila, no se voda, kume, posilila. 1, 123. Car hoćaše izgubiti ljubu, car hoćaše, i nevolja mu je, e mu ljuba mnogo zakrivila. 2, 26. Brzo zaspa, hitro poskoči, e je ružan sanak ugledao. 3, 217. I da raji uzdu popritegnem, e je raja ka' ostala marva. P. Petrović, gor. vijen. 12. — *b) vidi* 1. da, 1, B (II. *str.* 185b *i dalje).* Kad pogleda ludoga Jovana, e su ńemu oči izvađene, umi ńega vodom Kalaǵijnskom. Nar. pjes. vuk. 2, 36. Bi li rek'o, e sam ženska glava? 3, 351. Bih rekao, e si junak dobar. 3, 351. Jel' istina što mi ljudi kažu, e ti imaš u Prizren darove? 3, 129. A kad vide Grišac Osman-aga e ostade Drasko Popoviću. 4, 63. Kad vladika glase razumio e se vezir s vojskom podigao. 4, 81. Strah je mene i bojim se ljuto e će uteć' ovčar od ovaca. Ogled. sr. 157. Ne bih te trpljeo da bih znao e ću sokola izvesti od tebe. Nar. posl. vuk. 194. *u ovom primjeru e stoji mjesto* da je (e je): Što je vajde, e dobra devojka, kad je guja jeste zaprosila? Nar. pjes. vuk. 3, 21. *c) kao* što, zato što. Da smo jadni i žalosni e se za nas ne spominu. Nar. pjes. vuk. 1, 92. No ako se jesi prepamuo e si mrke vlahe ugledao. 1, 511. Pop popu nije kriv e mu je poredan bir. Nar. posl. vuk. 255. Hajo Mujo! dobar ti si! — Hvala bogu, e ne mogu. 340.

6. È, *conj. vidi* 1. da, 1, A (II. *str.* 163b *i dalje) i* jeda. — *Postaje jamačno od* eda *ili* jeda. — *U naše vrijeme.* I zamole ga e bi mu ih svezali pri nogama da ne poljegu. V. Vrčević, igr. 51. Vježba se, e bi zdravu uzdržao glavu. M. Pavlinović, rad. 135.

ÈBAN, *m.* ebenum. *crno, hrdo drva. vidi* revan, *tal.* ebano. — *Od* XVII *vijeka, a između ričnika u Mikalina, u Belina* 282b, *u Bjelostjenčeva, u Voltiǵijina, u Stulićeva.* Od lastiva crna ebana s tle trpeze gladke ustaju. G. Palmotić 3, 61b.

EBÂNÂR, *m. u Stulićeva ričnika* (ebanista, chi lavora d' ebano' ,qui ex ebeno operam conlicit') *za koji će biti i načińeno.*

ÈBANSKÎ, *adj. od ebana.* — *Samo u Stulićeva ričnika.*

EBEN, *m. vidi* eban — *U Stulićeva ričnika.*

ÈBREJSKÎ, *adj. vidi* jevrejski. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Primati nevirene, a naj lise sinove ebrejske ili žudioske. B. Kašić, iii. 77. Ne razumivši ebrejski jezik. M. Lekušić, razm. 124.

ÈČANIN, *m. čovjek iz Ečke.* V. Arsenijević.

ÈČÂNKA, *f. žensko čeljade iz Ečke.* V. Arsenijević.

ÈČANSKÎ, *adj. koji pripada selu Ečki.* V. Arsenijević.

EČAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu radničkom.* Ńiva u Ecaru. Sr. nov. 1875. 662.

EČAVSKA MALA, *f. mjesto u Srbiji u Smederevu.* Kuća u Ecavskoj Mali. Sr. nov. 1867. 123.

EČEG, *m. vidi* jeǵek. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ečeg išc, ne more se više, vino piše, ne more se lipše. J. Krmpotić, mal. 16.

EČIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Ečištu. Sr. nov. 1867. 400.

ÈČKA, *f. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 98.

ÈĆIM, *vidi* hećim.

EĆOLIJA, *f. Αἰτωλία,* Aetolia, *kraj u Grčkoj.* — *Samo u Vukova ričnika s dodatkom da je stajaća riječ.*

ÈDA, *vidi* jeda. — *Dolazi ponajčešće (u starijim primjerima pisanijem ćirilskijem slovima* eda *može se čitati* jeda) *od* XVI *vijeka (vidi kod b) aa)), a između ričnika u Vukova. a) u interrogativnoj rečenici (samostalnoj i podložnoj), može imati uza se i ričcu* li: eda li. *aa) kad se želi da bude ono što se pita ili traži.* Raztvori vandelje sveto, eda li ćeš moći. šteći ga, održat se da na svak čas ne zavapiš? I. M. Mattei 21-22. Da nijeste degod ugledali, eda bismo šićar šićarili? Nar. pjes. vuk. 4, 50. Eda ve je sreća donijela od Drobńaka od plemena jaka? Ogled. sr. 394. Zapita ga, eda li ima što za jelo. Nar. prip. vuk. 1. Eda što, sine? nije li bog dao da si našao što si tražio? Nar. prip. vuk.[2] 241. Eda je bog dao da ste našli vodu? 242. Obijajući kroz kamaru tamo amo, eda se nije kakva devojka đe sakrila. [2]260. Eda ga nađe? Vuk, rječ. 152a. — *bb) u pitańu uopće, često u čudu, a može se kod toga žeńeti i da ne bude ono što se pita.* Eda si se krivo zaklińala, đe god mene do nevolje bude, da ćeš mene biti u nevolji? Nar. pjes. vuk. 2, 109. Eda može ko vodu zabraniti da se ne krste ovi? Vuk, djel. ap. 10, 47. Eda će žena od devedeset godina roditi? Đ. Daničić, 1 mojs. 17, 17. Kuzeln! učini opet harambaša obrnuvši se Milošu, eda štogod, kad toliko gledaš? M. Đ. Milićević, zim. več. 215. — *b)* utinam, *na početku samostalne i podložne rečenice kojom se pokazuje žeja. u jednom primjeru uz* eda *ima i drugo* da: Eda degod da zazvoni! Nar. posl. vuk. 327. *aa) glagol je u indikativu.* Do konca života eda još meni kad će rajska lipota odnese ovi jad. N. Naješkoviće 1, 298. Da moliš boga ti, eda mi nevolju i tugo prikrati. 1, 300. Eda li se kleti Turci spendzici oblakome. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 35. Eda bog da, te nam dođe! Nar. pjes. vuk. 1, 176. Ńega klela lijepa djevojka: ,Eda bog da, ljeti bolovao!' 1, 286. Eda bog da, da mi i ne dođe! 1, 513. Ne bojte se, braćo moja draga! eda bog da kakvagod junaka, koji će nas junak izbaviti. 3, 358. Udovica boga moli: ,Eda degod da zazvoni, eda kome žena umre, eda mene mladu uzme.' U Stolivu. Nar. posl. vuk. 327. — *bb) glagol je u kondicijonalu.* Što za boga ndelite, eda bi vam dobro bilo ovog sveta i onoga. Nar. pjes. vuk. 1, 137. Da pustimo Miletu s Milicom, eda b' kako otisnuli ladu. 1, 557. Ljuto savi i otud i otud, eda bi mu glavu osjekao. 2, 283. Eda bi me ne rodila majka, već kobila, koja kone zdrebi, te ja Turke osvetiti neću. 4, 368. — *cc) nema glagola (vidi kod* jeda). Eda boga, da ja sestru nađem! Nar. pjes. vuk. 2, 621. Eda boga i bogorodice! 1, 246. Eda boga i bukova lada! Nar.

pjes. herc. vuk. 214. Eda boga i sreće! Vuk, rječ. 152a.

1. EDEM, *m. zemaljski raj, jerejski* Éden. *grč.* 'Εδέμ. — *U rukopisu* XV *vijeka pisanom crkvenijem jezikom.* Vь. Edeme prědedomь našiimь kь drěvu sьnědnomu ježe sьmrtь ishodatajušu vsemu miru . . . Glasn. 24, 289. (1492).

2. ÈDEM, *m. tursko ime muško, vidi* Adam, *arap.* Âdam. *tur.* Adem. — *U naše vrijeme.* Zafali se Edem momče mlado. Nar. pjes. vuk. 1, 262.

ÈDEMOV, *adj. koji pripada Edemu.* Hvala Edemova. Vuk. nar. pjes. I. 262.

EDIBATA, *f. grad u Arbaniji.* — *U rukopisu* XVII *vijeka, i otale u Daničićeva rječniku.* Vь lěto 7001 (1493) hodi car. na Arbanase, i primi Edibatu i Motuny. Okáz. šaf. pam. 82. *(oko* 1680).

EDNÒDUŠICÊ, *adv. (uprav* jednodušice) *od jednoga duška.* — *U naše vrijeme u Lici.* Bome sam sve ednodušice odletio ili otrcao. J. Bogdanović.

EDRÈNA, *f. vidi* Edrene. — *U naše vrijeme.* Tek ja ostah starac u Edreni. Pjev. crn. 86b.

EDRÈNE, Edrèneta, *n. vidi* Jedrene. *isporedi* Edrena. — *U Vukova rječniku.*

ÈĐIPAC, Èdipca. *m. Ejipćanin. vidi* Edipat. — *Dolazi sama u oblicima množine, te se ne zna kako bi glasio nominativ jedninę; po tome što ńeki pišu* t *pred* c, *može biti da bi glasio i* Ediptac. — *Mj.* d *kod čakavaca stoji* j. — *Od* XV *do* XVIII *vijeka.* Da ne reku Ejipci (Egipci). Bernardin 51. exod. 32. 12. Ejipci (Egipci) potopi. Đ. Baraković, jar. 15. Jesu li se onda Eđiptci na pravu viru obrnuli? Ne možemo dvoumiti da mlogi od Edipaca (Edipataca) . . . A. Kanižlić. utoc. 542. — *ordje se ne zna, treba li čitati* đ *ili* ǵ: Kada dodoše Edipci. I. Ančić, vrat. 10.

ÈĐIPAČKÎ, *adj. egipatski. vidi* Eđipat. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Od službe edipačke. M. Divković, nauk.2 250. — *u orijem primjerima ne zna se, treba li čitati* đ *ili* ǵ: Da se ne boje kralja eđipačkoga. I. Ančić, svit. 155. Brašno edipačko. M. Radnić 513b. Od sužanstva edipačkoga. J. Matović 327.

ÈĐIPAT, Èdipta. *m.* Aegyptus. *Egipat, Misir. grč.* Αἴγυπτος. — *Kod čakavaca i* s j *mj.* đ. — *Od* XV *vijeka (u prva dva primjera nominativ je bez* a). Biži u Ejipt (Egipt). Bernardin 12. mat. 2. 13. Iz Ejipta zvah sina moga. 12. mat. 2. 15. Kad Ejipt (Egipt) ostavi. M. Marulić 20. U Eđiptu. M. Vetranić 2, 165. Kralj od Eđipta Menandru spijevaocu poklisare poslaše, velike mu dare obećajući, da bi htio život svoj među njima provesti. D. Rańina 1vb. U Edipat š njim biža. M. Divković, nauk. 106b. Koji jes izlizao iz Ejipta. B. Kašić, nac. 35. Premda pribiva tako s tobom u Eđiptu tuđu gradu. P. Posilović, nasl. 61. Da biži u Edipat. S. Margitić, fal. 122. Kako od Jozipa reče sveti Ambrožio, da ga nije zasinio Edipat. A. Kanižlić, fran. 177. — *u orijem primjerima ne zna se treba li čitati* đ *ili* ǵ *(pisci ne razlikuju ora dva slova kad pišuću):* Bog puk Izraelski iz zemlje od Edipta izvede. B. Gradić, djev. 91. Pobigoše u Edipat. Anđ. Kačić, kor. 360. Puk od Mojzesa iz Edipta izbavljen. J. Matović 29.

EĐIPCIJANIN, *m. Ejipćanin, vidi* Edipat. *pa tal.* Egiziano. — *plur.:* Eđipcijani. — *U čakavaca s* j *mj.* đ. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Bi prodan Putifaru Ejipcijaninu (Egiptianinu). A. Vitaljić, ist. 362. Da se istih Ejipcijanov (Egipcianov) srca na zlobu obrate. 363. — *u orijem primjerima ne zna se treba li čitati* đ *ili* ǵ: Edipcijani koji plakahu s Jozefom. M. Radnić 202a. Eđipcijani već ga ne čujahu. J. Banovac. pred. 8. Od izopaćena običaja Eđipcijana. J. Matović 183.

EDIPCIJANSKI, *adj. koji pripada Eđipcijanima.* — XVII *i* XVIII *vijeka (može se čitati* ǵ *mj.* đ). Kraljevstvo edipcijansko. M. Radnić 453a. Pokućstvo edipcijansko. I. J. P. Lučić, razg. 93.

ÈĐIPČKÎ. *vidi* edipatski.

ÈĐIPKA, *f. Egipćanka, vidi* Edipat. — *Uprav* Ediptka, *ali* t *ispada između* p *i* k *(u jednom je primjera pisano).* — XVII *i* XVIII *vijeka (u srijem primjerima ne zna se, treba li čitati* đ *ili* ǵ). Ova poganica Edipka. I. Anđić, vrat. 33. Marija Ediptka. Blago turl. 2. 270. Svi zaludńi naši trudi pri Edipki jaoh ostaše. N. Marci 63.

ÈĐIPKIŃA, *f. vidi* Edipka. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Ejipkińa vila. Đ. Baraković. vil. 87. — *u orijem primjerima ne zna se, jeli* đ *ili* ǵ: Život i pokora svete Marije Edipkińe. N. Marci 1. Davam na svjetlos život Marije Edipkińe. 5.

ÈĐIPSKÎ, *adj. egipatski. vidi* Edipat. — *Kod čakavaca s* j *mj.* đ. — *Od* XV *do* XVIII *vijeka.* U zemli ejipskoj (egipskoj). Bernardin 86. exod. 12. 1. Ejipski (egipski) muži. M. Marulić 15. — *u orijem primjerima ne zna se, treba li čitati* đ *ili* ǵ: Od edipskijeh (egipskijeh) plodnijeh mjesta ńegovi su vitezovi. I. Gundulić 334. Tamnosti edipske. J. Banovac. pred. 91. Sužanstva edipskoga. F. Lastrić. ned. 190. Anđ. Kačić. kor. 315. Edipska vila. N. Marci 13.

ÈĐIPTAC, Èđipca. *m. vidi* Edipac.

ÈĐIPTOV, *adj. koji pripada Eđiptu.* — XV *vijeka u jednoga pisca čakavca (s* j *mj.* đ). Pokoli bihu izlizli iz zemlje Ejiptove (Egiptove). Bernardin 68. exod. 16. 32.

ÈĐIPTSKÎ. *adj. egipatski, vidi* Edipat. — XVII *i* XVIII *vijeka (u primjerima ne zna se, jeli* đ *ili* ǵ. *u Vuletićeva može biti i* j). Pogledavši Gospodin svrhu vojske ediptske. I. Bandulavić 118b. exod. 14. 24. Mesa ediptskoga. M. Radnić 83a. Službenici da budemo egiptskomu poglavici. P. Vuletić 68. — *u ovom je primjera c mj.* ts: Kojijeh oslobodi od službe edipcke. J. Matović 166.

ÈĐIT, *m. vidi* Egit *i* Edipat. — *U jednom primjera pisca čakavca* XVIII *vijeka (s* j *mj.* đ). Iz Ejita (Egita). A. Vitaljić. ist. 259b.

ÈĐUPAC, Edupca. *m. vidi* Jedupac. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka: na prvom s* j *mj.* đ *(po čakavskom govoru), na drugom se ne zna, jeli* đ *ili* ǵ. *(U prvom primjeru stoji kao ime muško).* Četrtomu bišo ime Ejupac. Postila. t1a. Pokarani Edupci za idolatriju. I. Anđić, ogl. XXIV.

ÈĐUPAČKÎ. *adj. koji pripada Edupcima.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (ne zna se, treba li čitati* đ *ili* ǵ). Bozi edupački. I. Anđić, ogl. 62. Pošla putem edupačkim. 149.

ÈDUPAK, Èdupka. *m. vidi* Edupac. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka (s* j *mj.* đ). Neka se ugasi Ejupkom vlast i moć. Đ. Baraković, jar. 17.

ÈDUPASKÎ. *adj. egipatski. vidi* Edupat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (ne zna se, treba li čitati* đ *ili* ǵ). Izašašće Izraelsko iz zemlje edupaske. A. d. Costa I. 181.

ÈĐUPAT, Èđupta. *m. Egipat, Misir. grč.* Αἴγυπτος. *isporedi* Edipat. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (s* j *mj.* đ). Ejupat jest človik a ne bog. Postila. hrv. posveta 3b.

ÈĐUPĆANIN, *m. Egipćanin, vidi* Eđupat. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (s* j *mj.* đ). Za potopom duh sveti je karal i kastigal Ejupćane skrozi Josefa i Mojsea. Postila. X3b.

EĐUPTIJANIN, *m. vidi* Eđupćanin. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (s* j *mj.* đ). Sodomitijane, Ejuptijani i Izraelićane. Š. Budinić, sum. 118a.

EFÈNDI, *m. vidi* efendija, *stoji pred imenom* kadija *i ne mijeńa se po padežima.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (efèndi-kâdija). Čuješ li me, efendi-kadija? Nar. pjes. vuk. 2, 359. Posiječe efendi-kadiju. 4, 483.

EFÈNDIJA, *m. tur.* efendi *(od grč. αὐθέντης). tako se kaže od štovańa učenijem ljudima i činovnicima, pa i uopće i drugome, u našem jeziku kao* gospodin, *i kaže se samo Turcima.* — *Od* XVII *vijeka i u Vukovu rječniku:* ‚titel eines türkischen gelehrten (kadi oder chodscha)' ‚dominus'. Od nasь efendije. Starine. 11. 81. (1606). Efendija, eto ti dukata. Nar. pjes. vuk. 2, 359. Što no sjedi kao efendija. 3. 546. — *I kao muški nadimak, u naše vrijeme.* Došo k sudu Janko Efendija Šabćanin. Glasn. II, 1, 198. (1811).

EFÈNDIJIN, *adj. koji pripada efendiji.* — *U Vukovu rječniku.*

EFÈNDIJINICA, *f. efendijina žena.* — *U Vukovu rječniku* (efèndijnica).

EFÈNDIJINSKÎ, *adj. vidi* efendijski. — *U Vukovu rječniku* (efèndijnskî).

EFÈNDIJSKÎ, *adj. koji pripada efendijama.* — *isporedi* efendijinski. — *U Vukovu rječniku.*

EFÈNDUM, *tur.* efendüm, *gospodine moj! vidi* efendija. — *U naše vrijeme.* Bogme ja ne znam, efendum benum! odgovori mu sveti Petar. Nar. prip. vrč. 55.

EFIMIJA, *f. Εὐφημία, ime žensko.* — *U naše vrijeme.* Efimija cura govorila. Nar. pjes. petr. 2, 493.

ÈFTA, *f. nedjeļa dana, pers. tur.* hefte. — *U naše vrijeme.* Efta, nedeļa dana. Vuk (?), nar. pjes. herc. 357. *vidi i* Nar. pjes. petr. 1, 343. 2, 698. Nar. prip. vrč. 224.

EGAR, Egra, *m. vidi* Egra. — *U rukopisu* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* 1552 Egar obsedoše Turci. Glasn. 20, 5.

EGARSKI, *adj. koji pripada Egri.* — XVII *vijeka.* Egarski paša. Starine. 10, 15. (1652).

ÈGATI, ègâm, *impf.* čobani za govedinu egaju udarajući se palcem u grlo i govoreći: e! e! ega, ega do bubrega itd. u Hercegovini. V. Ļešević.

ÈGAV, *adj. kriv (o nogama).* — *Tuđa riječ, po svoj prilici turska. isporedi tur.* eğmek, *kriviti.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚krumm, fehlerhaft' ‚pravus', cf. kriv). Žute cizme na egavo noge. Nar. pjes. vuk. 1, 523.

ÈGBE, ÈGBETA, *vidi* hegbe, hegbeta.

ÈGE, ègeta, *n. tur.* ege, lima, *pila, turpija.* — *U naše vrijeme.* Izvadio ege iz egbêtâ. Nar. pjes. juk. 112. I trideset morskijeh egeta. 397.

EGED, *u zagonetci.* Eged ged, kraļev zet, u strani sidi, likom se opaso. *odgonetļaj:* loza. Nar. zag. nov. 239.

EGEDAST, *adj. kao tehnička riječ u botanici u jednoga pisca našega vremena.* Egedast *(list)* na sredi s oba boka na priliku egede izrezan. J. Pančić, flor. beogr.d 18. Egedasto, panduraeforme. 479.

ÈGEDÂŠ, *m. vidi* egeduš. — *U naše vrijeme.* Najme si momci gajdaša ili egedaša te im svira. V. Bogišić, zbor. 485.

ÈGEDE, ègêdâ, *f. pl. vrsta gusala, naj glavniji instrumenat u današńoj (evropejskoj) muzici (tal.* violino, *franc.* violon, *ńem.* violine, geige). — *Od maģar.* hegedü. — *Od* XVII *vijeka u između rječnika u Mikaļinu* (egede, gusle ‚violino, rebechino' ‚pandura' 94a: udarati u gusle, u egede ‚cano, fidibus canere' 710b) *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu* (v. gusle), *u Stulićevu* (‚lyra, fides'; u egede udarati ‚lyra pulsare'). *u Vukovu* (‚die deutsche geige' ‚fides germanicae'). Tu su dipli, tambre. egede, tamberlioci. J. Kavańin 498b.

ÈGEDÛŠ, *m. čovjek koji (po svojem zanatu) gudi u egede, maģar.* hegedüs. — *isporedi* egedaš. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje se dodaje da se govori u vojvodstvu.* Kad egeduš pravdu svira, gudilo ga po nosu bije. Nar. posl. vuk. 116, 30.

ÈGEĻA, *m. prezime u Lici.* J. Bogdanović.

EGEN, *m. tursko ime muško.* — XVII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Egenь). Posla carь Sulimanь Egenь pašu podь Biogradь. Okáz. šaf. pom. 86. (1699). Pred vratima ženske crkve *(u manastiru u sela Temskoj)* neko je zabeležio: ‚Va leto 7186 (1678) pleni se Čiparovci od hajdukь, Egenpašino vreme . . .' M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 178.

EGERIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Lazar Egerić. Rat. 408.

ÈGIĆ, *m. prezime u Lici.* J. Bogdanović.

ÈGIJE. *f. pl. rebra u lađe, tur.* ejegü, egi, *rebro.* — *Akc. se mijeńa u gen.* ègîjâ. — *U Vukovu rječniku.*

EGIPAČKI. *adj. vidi* egipatski. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Iz zemļe egipačke. F. Vrančić, rječ. 123.

ÈGIPAT, Ègipta, *m.* Aegyptus, *ńeki kraj u Africi, Misir, od latinske riječi s ńemačkijem izgovorom. isporedi* Edipat, Eđupat, Egipat, Egit. — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi i* egipatski), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (Egipat *i* Egipt) *i u Voltiģijinu* (Egipt). Tako hitro da doteče od Egipta. V. Došen 261a. Povrati se iz Egipta. Đ. E. Bogdanić 14. *i u Šulekovu rječniku* (Ägypten).

ÈGIPATSKÎ, *adj. koji pripada Egiptu.* — *Od* XVII *vijeka.* Vladaše egipatskim kraļestvom Filadelf. F. Glavinić, cvit. 43b. *i u Šulekovu rječniku* (ägyptisch) *u kojem su i adverbi:* ègipatski, na egipatsku, po egipatski.

EGIPĆJANAC, Egipćjanca, *m. Egipćanin.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ustrašen Faraun i Egipćjanci. A. Kanižlić, kam. 502. Episkopi Egipćjanci. 698.

EGIPĆJANIN, *vidi* Egipćanin. — *U dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Faraona z Egipćjani (‚Egiptiani') potopi. F. Glavinić, cvit. 323b. Ni Egipćjani ni Fenićijani. A. Kanižlić, kam. 561.

EGIPĆJANSKI, *adj. koji pripada Egipćjanima, egipatski.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od sužanstva egipćjanskoga. B. Leaković, nauk. 272.

ÈGIPĆANIN, *m.* Aegyptius, *čovjek iz Egipta.* — *plur.* Ègipćâni. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (Egipćan) *i u Voltiģijinu (gćijeskom* Egipćan). Egipćani vola za boga imaše. V. Došen IV. Egipćani hudi biše. 37a. *i u Šulekovu rječniku* (Ägyptier).

ÈGIPĆÂNKA, *f. žena iz Egipta.* — *U Šulekovu rječniku* (Ägyptierin).

ÈGIPSKÎ, *adj. egipatski.* — XVIII *vijeka u između rječnika u Bjelostjenčevu.* Sinod od države egipske. A. Kanižlić, kam. 184. Da egipski poglavari sve činiše. V. Došen 148b.

EGIPTAC, Egipca, *m. Egipćanin.* — *Na dva mjesta* XVII *vijeka.* Da Egiptci ovim porugati se budu. F. Glavinić, cvit. 44a. Egiptce i Persijance podbudi. P. Vitezović, kron. 146.

EGIPTOM, *m. vidi* Egipat, *mađar.* Egyptom. — *U Bjelostjenčeva rječnika.*

EGIPTOMAC. Egiptomca, *m. Egipćanin.* — *Postaje od* Egiptom. — *U Bjelostjenčeva rječnika (kajkavski* Egiptomec).

EGIPTOMSKI, *adj. egipatski.* — *Postaje od* Egiptom. — *U Bjelostjenčeva rječnika.*

ÈGLEN, *m. razgovor, besjeda, vidi* jeglen. — *Od tur.* ejlenmek, *zabavljati se.* — *Od* XVIII *vijeka.* Eglen čine, sobed sobedvaju. J. Krmpotić, mal. 16. U eglenu o svačem govore. Pjev. crn. 38a. A rakija eglen otvorila. Nar. pjes. juk. 69. ‚Ajmo večeras u tu i tu kuću na eglen'. ‚Đe si ti dosad već bio? — Bio sam amo u eglenu'. *u Lici.* J. Bogdanović.

EGLENA, *f. vidi* eglen. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Mnogo biše drago kraļu od ove eglene. N. Palikuća 39.

EGLÈNDISATI, eglèndišêm. *impf. razgovarati se, tur.* ejlendirmek. *zabavljati, vidi i* eglen, eglenisati. — *U naše vrijeme.* Vi sjedite. pak eglendišite. Nar. pjes. juk. 175. Mi smo došli, da eglendišemo. Nar. pjes. kras. 1, 197.

EGLÈNISATI, eglènišêm. *impf. razgovarati se. vidi* eglen. — *isporedi i* jeglenisati. — *U naše vrijeme.* Hvalimo se i eglenišemo. Nar. pjes. petr. 2. 539. ‚Ođemo li eglenisati?' ‚Ajmo eglenisati'. *u Lici.* J. Bogdanović.

EGRA, *f.* Agria, *naroš u Ugarskoj, mađar.* Eger, *ćhem.* Erlau). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikalinu, u Belinu* 54b. *u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu.* Egra. Ostragon, Biograd stojni. G. Palmotić 2, 316. Kaniža i Egra. Starine. 10. 17. (1652).

EGRELIĆ, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn.2 62.

EGREŠ, *m. kiselo, nezrelo grožđe, tal.* agresto. — *isporedi* ogresta. — *U Mikalinu rječnika* (egreš. ogresta ‚uva acris vel acerba') *a iz njega u Stulićeva* (‚uva omphacia').

EGRIBOZ, *m. vidi* Negriponit. ‚Egribozъ', grad koji drugi ļetopisac piše ‚Negriponitъ' koje vidi: ‚Primi carь Mehmedъ Egribozъ na more' (Okáz. šaf. pam. 81 *god.* 1699). Đ. Daničić, rječ. 1, 329-330.

EGRIDÈRI, *vidi* Krivaja.

EGRIJA, *f. vidi* Egra. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Djed moj Mehmet diže Ugrom grad pritvrdi od Kaniže i Avarin i Egriju. I. Gundulić 567.

EGRIŠ. *m. ili f.(?) ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Egrišъ. S. Novaković, pom. 132.

EGRIŠT, *vidi* jegrišt.

EGÚCALO, *m. čovjek koji eguca.* — *U Vukova rječnika.*

EGÚCÂŃE, *n. djelo kojijem se eguca.* — *U Vukova rječnika.*

EGÚCATI. ègûcâm. *impf. polagalno hoditi.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* ègûcâh *i u impt.* ègûcâj; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Nepoznata postaña; može biti srodno s* egav *(hoditi kao čovjek egavijeh nogu).* — *U Vukovu rječniku* (‚langsam, träge gehen' ‚lento pede incedo').

EGZAMÌNATI, egzamînâm, *pf. ispitati (u. p. svjedoke na sudu), lat.* examinare. — *Na dva mjesta* XV *i* XVI *vijeka, i u Daničićeva rječniku* (ekъzaminati). Svedočьba ekzaminana. Spom. sr. 2, 110. (1444). Kada ekzaminah plemenitih ļudi. Mon. serb. 190. (1506).

ÈĢEL, *m. što je kome suđeno, arap. tur.* eǵel, *rok, smrtni čas.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚On mora onaj svoj eǵel opasati ili proći'. J. Bogdanović.

EĢICÌJÂNSKÎ, *adj. vidi* egipatski, *tal.* egiziano. — XVIII *vijeka.* Eǵicijanskoj samosilnosti. I. Đorđić, salt. 143. Iz pod jarma eǵicijanske samosilnosti. 354.

EĢIP-, *vidi* eđip-.

ÈĢIPAT, Èǵipta, *m. Egipat, od lat.* Aegyptus *s talijanskijem izgovorom.* — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikalinu i u Belinu* 285a. Kleta Eǵipta (‚Egipta') samosiļe. G. Palmotić 3, 62a. Slatka milostnice, ti si oni oblak po kom doć imaše u Eǵipat. J. R. Gučetić 23. Bjež' u Eǵipat. S. Rosa 37a.

EĢIPCIJANIN. *m. Egipćanin. vidi* Edipcijanin. — *U Belinu rječniku* 285a.

ÈĢIPSKÎ, *adj. vidi* egipatski *i* eđipski. — XVII *i* XVIII *vijeka u između rječnika u Belinu* 285a. Sva eǵipska (‚egipska') vojska. G. Palmotić 3, 62a. Eǵipske iz krajine. I. Đorđić, uzd. 24. Kipim eǵipskijem. S. Rosa 187b.

ÈĢIT, *m. vidi* Egipat *i* Eǵipat, *tal.* Egitto. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 285b. Dojći će poslanici iz Eǵita. B. Kašić. rit. 286.

EH, *vidi* 2. e. — XVI *i* XVIII *vijeka u nekijeh pisaca Dubrovčana, a između rječnika u Belinu* (‚he. ola' ‚hem' 367b). Eh. špotaš sa mnom ti. F. Lukarević 204. Eh kada stari stramputno hode. svi ostali imaju opako hoditi. A. d. Bella, razg. 67a. Eh ponižite se, ponižite! 177a. Eh oče, ali mi nijesmo taki. B. Zuzeri 210a. Eh radi boga suze sadar ostavite. 377a. Eh ļubav kaže se djelima. I. M. Mattei 10.

1. ÊJ, *interj. vidi* 2. e *(osobito kod* a) *od čega postaje tijem što se dodaje* j *radi duļeña i veće sile.* — *vidi i* hej. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićeva* (‚ai. o. heus. ah. proh. vah. ohi, papae': ej dobro ‚papae') *i u Vukova* (‚ei' ‚hei, heus' cf. hej) *s primjerima:* ‚Ej ti, ļubavniče!' ‚Ej starosti!' — Ej. krstjani. pristupa li se s ovakom pripravom . . ? J. Filipović 3, 78b. Ej Pilate jadan bio, što si sada učinio? P. Knežević, muk. 31. Ej Vrbasu, ne bilo ti vrila! S. Štefanac 19. Ej tako je. S. Rosa 133b. Ej! pak takvom gospodinu svit li daje malu cinu. V. Došen 225a. ‚Jeli, dico, na krivo toran?' Rekoše: ‚Jest.' ‚Ej dobro!' slidi dunderin. M. A. Reļković, sat. A 1b. Ej Turčine pogan nekrštena! C 5a. Te kako ja ne bi mogla jednu malu štetu podniti? ej, indi hoću u napridak nastojati, da se one jame višńega uceviļeña izbavim. Đ. Rapić 143. Ej! sestrice, u kolo se amo! M. Katančić 70. Ej meseče, carev neverniče! Nar. pjes. vuk. 1, 163. Ej! suze roni, tijo besjedi. 1, 490. Ej Turčija, da te bog ubije! 4. 175. Bolan paša na gradu sedaše. ej, jadi moji, na gradu sedaše. ej, Jevro jadi, na gradu sedaše. Nar. pjes. vil. 1868. 544. Care grede majci na divane: ‚Ej starice mila majko moja! pok je moja korta sagradena ni ovaka dodila delija'. Nar. pjes. istr. 1, 11. ‚Ej', govori

on, ja za stakleni breg ne znam'. Nar. prip. mikul. 52. Ej domaćine! M. Đ. Milićević, zlosel. 252. Ej moj gosparu Vlaho! M. Pavlinović, razg. 15. Ej, ter ni preše, još su Turci za vrhon! *na Rijeci.* F. Pilepić.

2. EJ, *u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da znači: dakako. — Vrlo je nepouzdana riječ, jer je knjiga nagrđena mnogijem štamparskijem pogreškama.* Ja ej vas vodom krstim. S. Rosa 15b. Daj da i ti bijaše razumio i ej u ovi tvoj dan one stvari. 130b. Vjerujemo mi u boga rođena i ej od djevice i ej putna. 184a. — *vidi i* 3. ej.

3. EJ, *u Stulićeva rječniku*: ‚cosi' ‚itat. — *nepouzdano.*

1. ÉJA, *f. neka grabežljiva ptica. vidi* jej. — *Od* XVIII *vijeka u izmedu rječnika u Vukova*: vide sova (cf. jeina). Eja kad gdi zaviče poplaše se bake. Đ. Obradović, basn. 22. Skupiše se eje, sovuļage, vrane. Nar. prip. vuk. 179. Eja, der taubenfalke, die weihe, der stossvogel, falco milvus. G. Lazić 50. Eja, circus Lacép. J. Pančić, ptice u srb. 27. Sedmi rod. eje. Strńarka eja (strńarica), circus cyaneus, die kornweihe. J. Ettinger 75. Pepeļuga eja (livadarka eja), circus cinereaceus, die wiesenweihe. 76. Ritska eja, pijuļača, circus aeruginosus, die sumpfweihe. 77.

2. ÉJA, *vidi* 2. e. — *U Bjelostjenčeva rječniku* (‚ita, qui ergo; omnino': ‚Jesi li boga molil?' ‚Eja') *i u Vukova* (‚ja' ‚itat, cf. da *s dodatkom da se govori u Jadru).*

3. ÊJA, *interj. glas kojijem se ko odzirļe iz daleka, n. p.* ‚O Ilija!' ‚Eja!'. — *U naše vrijeme u dubrovačkoj okolici.* P. Budmani.

4. EJA, *interj. vidi* 2. e *i* 1. ej. — *U poslovici* XVIII *vijeka.* Eja braće, kako je to, ako ja sam strane spo? (Z. Poslov. danič. 21.

5. ÈJA, *glas kojim se goreda rastarļaju kad se bodu.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

6. ÈJA, *vidi* eda *i* jeda. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, i u Vukova rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Eja bi se kako obratili. Nar. pjes. vuk. 5, 244. Da bismo ga jošte umoļeli, eja bi ni hatar učinio, eja bi ni kako dopustio. Pjev. crn. 16a.

ÈJVALÂ, *interj. uzvik kojijem se ko hrali ili mu se čestita (može biti s dativom). tur.* ej vallâh! *dobro, boga mi! — isporedi* evala, evalaj. — *Od* XVIII *vijeka i u Vukova rječniku* (‚gehorsamer diener' ‚salve servo tuo!'). Daj recimo Fernera ejvala, časni brče, desnica ti cvala! I. Zančić 156. Svakoj šuši ejvala, osta glava ćelava. Nar. posl. vuk. 278. Vuk, rječ. 152b. Ejvala ti meni! (govore djeca kao u šali kad se poslije svade mire mjesto: ejvala ja tebi!). Vuk, rječ. 152b.

ÈKÂŃE, *n. djelo kojijem se vče.* — *U Vukova rječniku.*

ÈKATI, čèčēm, *impf. govoriti è. — isporedi* ekmuti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. čkâh; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *U Vukova rječniku* (‚eh! sagen' ‚dico hoc').

EKLESIJASTIK, *m. vidi* eklezijastik. — XVI *i* XVII *vijeka (u drugom primjeru s nominativom* eklesijastiko). Eklesijastik vele mudro reći. S. Budinić, sum. 161a. Josne Sirak, ki upisa knjige eklesijastiko. F. Glavinić, cvit. 2a.

EKLEZIJAST, *m.* ἐκκλησιαστής, ecclesiastes, *jedna od knjiga staroga zavjeta i onaj koji je napisao, u Daničićeva prijevodu* propovjednik. — *isporedi* ekležijašt, eklezijateš. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (s nominativom* eklezijasto). Reče eklezijaste. V. Andrijašević, put. 126. Veli eklezijaste. 291.

EKLEZIJASTIK, *m.* ecclesiasticus, *jedna od knjiga staroga zavjeta (grč.* σοφία Σιράχ*) koje nema u jevrejskom tekstu. — isporedi* eklesijastik *i* ekležijašt̃ik. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belina* 288b. Eklezijastik veli: ... B. Gradić, djev. 24. U eklezijastiku upisano jest... J. Matović 349. — *Dolazi i s nominativom* eklezijastiko. Govori eklezijastiko. I. Držić 15.

EKLEŽIJAŠT, *m. vidi* eklezijast. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka s nominativom* ekležijašte. *(Knjige)* koje se zovu ekležijašte. M. Divković, nauk. 9b.

EKLEŽIJAŠTEŠ, *m. vidi* eklezijast. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jošte ekležijašteš ... M. Divković, nauk. 6b.

EKLEŽIJAŠTIK, *m. vidi* eklezijastik. — *U dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka. (Knjige)* koje se zovu ekležijaštik. M. Divković, nauk. 5b. Govori u ekležijaštiku. J. Banovac, pred. 11.

EKMECIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* T. Boca 16.

EKMÈĠIJA, *m. pekar, tur.* etmekği, ekmekši *(od* etmek, ekmek, *hljeb). — isporedi* ekmešćija. — XVIII *vijeka.* Vuk Ekmeđija *(može biti prezime ili nadimak).* Glasn. n. 3, 74. (1706—1707).

EKMÈĠIJIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme. — Piše se* Ekmegić *i* Ekmeđijić, Ekmèğîć, *u Slavoniji.* V. Arsenijević. Ekmeđijić. Đ. Popović, tur. rec. glasn. 59, 84.

EKMEĠILUK, *m. zanat u ekmeđije, tur.* ekmeğilik. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 84.

ÈKMEK, *m. hljeb, tur.* etmek, ekmek. — *U naše vrijeme.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 84.

EKMÈŠĆIJA, *m. vidi* ekmeđija. — *U naše vrijeme.* Ekmešćije bijele pogače. Nar. pjes. petr. 1, 221.

ÈKNUTI, čknêm, *pf. jedan put kazati è. — impf.*: ekati. — *U Vukova rječniku gdje grješkom stoji da je imperfektivni glagol.*

EKSEMPAL, eksempla, *m. primjer, izgled, lat.* exemplum. — *U pisaca čakavaca* XV *i* XVI *vijeka.* Jeli tuj eksempal potriban tebi ki. M. Marulić 140. Vaš eksempal jest dosta njih zbudil. Anton Dalm., nov. test. 2. 56b. paul. 2cor. 9. 2. Primi eksempal (‚exempal') ove grlice. Nauk brn. 13b.

ÈKSER, *m.* clavus, *grozdeni klin, tur.* ekser. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićeva i u Vukova.* Oni ekser aliti klinac. S. Margitić, fal. 169. Ekser i čekić uze u ruke svoje. A. J. Knezović 116. Čavli aliti ‚hekseri'. And. Kačić, kor. 225.

EKSERĆIĆ, *m. vidi* ekserić. F. Ivančić.

EKSÈRĠIJA, *m. čovjek koji po svojem zanatu eksere pravi, koje, tur.* ekserği. F. Ivančić.

ÈKSERIĆ, *m. dem.* ekser. F. Ivančić.

ÈKSIČAN, èksična, *adj. koji je eksik, koji nije do mjere. — Postaje od* eksik *nastavkom* čan, *pred kojijem se* k *mijenja na* č. — *U Vukova rječniku*: eksičan, n. p. dukat, mjera ‚nicht voll' ‚deminutus'.

ÈKSIK, *adv. manje (kad čega nema dosta po mjeri), tur.* eksik, *nedostatak.* — *U Vukova rječniku*: eksik, manje ‚weniger' ‚minus': dvije oke pedeset drama eksik (t. j. manje: ovaj je dukat eksik ‚nicht vollwichtig'.

EKSÌKLUK, *m. nedostatak, vidi* eksik, *tur.* eksiklik. — *U Vukova rječniku*: 1. ‚der abgang,

z. b. an gewichte': da odbijemo eksikluk. 2. ‚schlechte wendung unsrer sachen (als strafe des himmels wegen einer sünde)': ubio ga eksikluk, cf. nazadak.

EKSOD, *m.* ἔξοδος, exodus, *knjiga u starom zavjetu, druga knjiga Mojsijeva.* — *U pisaca* XVI *i* XVIII *vijeka.* U eksodu staroga zakona. A. Gučetić, roz. mar. 5. Kako tomači Liran u eksodu (‚exodu') na pogl. 12. J. Banovac. razg. 222.

EKTOR, *vidi* Hektor.

EKTOROVIĆ, *vidi* Hektorović.

1. EL, *ime slovu* l. — XVII *i* XVIII *vijeka.* El, em. en . . . I. Ančić, vrat. XII. Na drugi se način ‚ljubav' piše, jer za elom ima jota više. Nadod. 116.

2. EL, *vidi* hele.

3. EL, *vidi* jer *od čega postaje.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima).* Jaši doga, bježi iz Kosova, el češ. bane, poginuti ludo. Nar. pjes. vuk. 2, 277. Ne smijahu kićeni svatovi. el je Maksim krvničko koljeno. 2, 546. Pak se starcu sade ražalilo, el je sprema preko mora sina. 2. 551. Ne mo'š. care, zemlju poturčiti, el te zemlja poslušati neće. 3, 57. — *u ocijem primjerima znači što i* da. *vidi* 1. da. I. B. 1. b, *c) bb)* (II. *str.* 189[a]). Kad to vide Komnen barjaktare, el od društa ništa vajde nema. Nar. pjes. vuk. 3. 178. Ugleda ga s kule karaule, el pogubi stara Čejvan-agu. 3. 185.

ĚLA, *interj. uzvik kojijem se ko nutka da što učini, isporedi* de, dela. deder *itd.* — *Može biti tuđa riječ, ili arap. tur.* elâ, *ili grč.* ἔια (Archiv für slav. philol. 9, 324), *a može biti da postaje od* 2. e *onako kao što* dela *postaje od* de *i* âla *ili* âla *od* a (âla *ili* âla *nema u rječniku, ali k oraj riječi pripada primjer koji griješkom stoji kod* alâ, *c) i po svoj prilici drugi kod d)).* — *Shvata se i kao impr. te za* 1 *i* 2 *plur. može primati nastavke* mo, te: ělamo. ělate. — *isporedi i* elaj. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ela (plur. elate, elamo) vide dela *(s primjerima:* ‚Ela boga ti!' *i iz narodnijeh pjesama:* ‚Ela podi, dragi gospodaru!' ‚Svi rekoše: Ela kapetane!'). ‚Ela dušo kokorušo. operi mi moj testemelj'. ‚Ela momče kokoravče, ne imam ti ga u čem oprat'. Nar. pjes. star. pis. 2, 512. Ela da bude, Uglješa brate. M. Držić 413. Ako li ti izgiboše Turci, ela javi ovce uz planinu. Nar. pjes. vuk. 4, 425. Ela pravo, tako bio zdravo! Pjev. crn. 118[b]. Ela, ako ti basta. Nar. prip. vuk.[2] 215.

ĚLÂJ, *vidi* ela. *može imati, kao* ela, *i nastavke množine:* ělâjmo. ělâjte. — *U naše vrijeme.* Elaj mati božja, za slavu tvoga sina ne pusti me jadnu. S. Ljubiša. prič. 66. A mi elajmo u četvrtak. Nar. prip. vuk.[2] 284.

ELAVAČKA RIJEKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Livada u reci Elavačkoj. Sr. nov. 1868. 645.

ELBE, *vidi* hegbe.

ELBET, *vidi* elbetena. — *U naše vrijeme u Bosni.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59. 84.

ĚLBETENÂ, *u Vukovu rječniku:* vide da ako *(vidi* ako, 8, k *u prvom dijelu str.* 57[b]); *Vuk dodaje griješkom* cf. helbetena. — *Od arap. tur.* elbette. *svakako.*

ĚLČI-BÀŠA, *m. naj prvi elčija* (?), *vidi* elcija *i* baša. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Elči-bašu Dojčetića Vuka. Nar. pjes. vuk. 2. 482.

ĚLČIJA, *m* legatus, orator, *vidi* poklisar, *tur.* ilči, elči. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Ako veliki elčija Moskovije cara srete s ovu stranu Turle vode, biće mir. Starine. 11, 114. (1678). Poklisari aliti elčije iz Babilonije. S. Margitić, fal. 124. Anđeo oče reći elčija iliti namisnik. F. Lastrić. svet. 157[b]. Došao jeste k tebi nebeski elčija noseći u sebi: ‚zdrava budi Marija!' E. Pavić, jezgr. 155. Što se štije u historija svita ovoga od tatarski elčija. Đ. Rapić 306. Po zlo ne vaja elčije slati. Nar. posl. vuk. 252.

ĚLČÎJSKÎ, *adj. koji pripada elčijama.* — XVIII *vijeka.* Svi se dvorovi elčijski pozatvaraju. D. Obradović. basn. 385.

ĚLČEN, *m. jedro, tur.* jelken. — *U Vukovu rječniku.* — *U jednom primjeru našega vremena kao da bi nominativ bio* elćena. *f.:* Lađari se mučili s dvama elćenama uhvatiti vetar. S. Tekelija. letop. 119. 56.

ELDA, *vidi* heljda.

ELDIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemlja u Eldištu. Sr. nov. 1871. 580.

ELDOPITA, *vidi* heldopita.

ĚLE, *vidi* hele.

ELĚCNUTI SE. ělecnêm se, *pf.* navratiti se, n. p. ‚Kad pođeš. elecni se i tamo'. Lj. Stojanović.

ELĚ'E, *kao da je praes. 3 sing. nekakva glagola* eletati *kojemu nema druge potvrde.* — *U zagorci.* Ele tele eleće, na kamenu blebeće . . . Nar. zag. nov. 133.

ELĚFANAT, elěfânta, *m.* elephantus, *vidi* slon, *tal.* elefante, *ném.* elefant. — *Drugo* -a- *umeće se u nom. sing. i u gen. pl.* elěfanâtâ; *ali dolazi nom. sing. i bez* a: Kad elefant ugleda vruću kry prolivenu. J. Banovac. pred. 103. *vidi i u rječnicima.* — *u starijem rukopisu pisanom crkvenijem jezikom dolazi s* d *mj.* t *po novogrč. izgovoru:* Elefandu. Stefan. star. 2, 269. Eleťandu. 293. — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka dolazi s* v *mj.* f: Jedan put elevant opazi jednoga slugu s gospodaricom čineći ovi smradni grih. J. Banovac. prip. 186. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (elefant), *u Jambrešićevu* (elefant), *u Voltiđijinu* (elefant), *u Vukovu* (elěfant *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Daju te dubrave divje elefante. M. Vetranić I, 160. Priličan k jednoj živini, koja se elefanat zove. M. Divković, bes. 518[a]. Elefanat prigiba sastavke od noguprijed i o tragu. M. Radnić 176[b]. Ne brojeći mnoštvo konika ni bojnih elefanata aliti filja. And. Kačić, kor. 334. Od muhe pravi elefanta. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 234.

ELEFANČI, *adj. uprav koji pripada elefantu ili elefantima, ali u jednom primjeru* (XVIII *vijeka) u kojem dolazi značenje je: od slonove kosti, od fildiša,* eburneus. Pod kom anđeo razkreljuten elefančim (‚elefantjim') lukom strija duše. J. Kavanin 481[b].

ELĚFANTOV, *adj. koji pripada elefantu, elefantima.* — XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu.* Od elefantovih kosti. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 200[b]. act. ap. 18, 12. Elefantov zub ‚ebur'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 92[a]. Elefantova kost ‚ebur'. A. Jambrešić, rjec. Elefantov zub ‚avorio' ‚elephantenzahn'. J. Voltiggi, rječ. 56. — *u ovom primjeru znači: od slonove kosti, od fildiša:* Iznesoše ńemu kopje elefantovo. Aleks. jag. star. 3, 244.

ELEFAŃ, *m. vidi* elefanat. — *Samo u Mikalinu rječniku;* mast bijela kako kost od elefańa ‚color eburneus' 245[b].

ELEFAŃI, *adj. vidi* elefantov. — *Samo u Mikalinu rječniku:* zub elefańi ‚dens eburneus' 860a.

ELEGOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XI. XXVII.

ÈLEKNUTI SE, èlekněm se, *pf. brzo se okrenuti i pobjegnuti.* — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* èlekně. — *Nepoznata postańa (tur.* ylgamak. *brzo jahati?* jelmek, *trčati?).* — *U naše vrijeme.* ‚Ali se ti brzo eleknu!' *(i u prenesenom smislu)* ‚Ti ako što i ružno u društvu rečeš, nekud se znaš brzo eleknuti'. *u Lici.* J. Bogdanović. Eleknuti se, kao zec, kad vrcne na stranu. *u sjevernoj Dalmaciji.* J. Grupković.

ÈLEKTRIČAN, èlektrična, *adj. (phys.)* electricus, *u kojem se javlja osobita fizična sila (kojom postaje muńa), ili koji uopće pripada onoj sili.* — *isporedi* muńevit, muńevan. — *Postaje od lutinske riječi nastavkom* ьнъ. — *U naše vrijeme.*

ÈLEKTRIČNÔST, *f. (phys.)* electricitas, *stańe onoga što je električno.* — *isporedi* muńevnost, muńevitost. — *U Šulekovu rječniku* (‚elektricität, als eigenschaft').

ELEKTRÒSKÔP, *m. (phys.)* electroscopus, *sprava kojom se poznaje jeli ńeko tijelo električno.* — *U Šulekovu rječniku* (‚elektroskop').

ELÈMENAT, elèmênta, *m.* elementum, *vidi* stihija, *od latinske riječi ili od tal.* elemento. — -a- *ostaje u nom. i acc. sing., i u gen. plur.* elèmenâtâ. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka ima nom. sing. bez* a: Element ovi zraka jest bio opoganit. A. Tomiković, gov. 237. *vidi i u rječnicima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka dolazi nom. plur.* elementa *srednjega roda po latinskome:* Evo onoga imaš neprijatelja, na kojega zapovid poslušna stoje elementa. Đ. Rapić 76. — *Od* XV *vijeka, u između rječnika u Mikalinu* (element), *u Belinu* 286a, *u Bjelostjenčevu* (element, elemenat), *u Voltigijinu* (element). Pod stvorenjem elementi segasvitńih. Bernardin 12. paul. gal. I, 3. Elementi budu se raztajali od vrućine. Postila. B 1a. Sakrament stoji u riječi i u stihiji to jest u elementu. Š. Budinić, sum. 23a. To ne bi drugo, nego četiri nadsložnosti ili elementi. F. Glavinić, cvit. 2b. Četiri se elementi nahode, t. j. ogań, aer, voda i zemla. 63b. I zaisto je *(vatra)* plemenit elemenat. S. Margitić, fal. 27. Pridruži se rič i elemenat i učini se sakramenat. J. Filipović 3, 2a. Može Isus ozdravit i očistit ovi elemenat. A. Tomiković, gov. 237.

ELÈMÎR, Elemíra, *m. ime mjestu u Banatu* Šem. prav. 1878. 98. — *Pomińe se prije našega vremena.* Elemira. S. Novaković, pom. 132.

ELEMÍRAC, Elemírca, *m. čovjek iz Elemira.* V. Arsenijević.

ELÈMÎRKIŃA, *f. ženska čeljade iz Elemira.* V. Arsenijević.

ELÈMÎRSKÎ, *adj. koji pripada selu Elemiru.* V. Arsenijević.

ELÈMÔZINA, *f.* stips, eleemosyna, *milostińa, tal.* elemosina. — *U pisaca od* XV *do* XVIII *rijeka.* Neka da bude elemozina tvoja u sakriveni. Bernardin 26. mat. 6, 4. Molitva, post, elemozina. Azbuky. 1690. 13. I. Grličić 245. Djecu pomńivu darovati će parok kojomgodi stvari bogoljubnom kupljenom od elemozine. I. A. Nenadić, nauk. 22.

ELEMOZÌNAR, elemozinára, *m.* eleemosynarius, *čovjek koji dijeli milostińu (elemozinu), tal.* elemosinaro. — *Na dva mjesta* XVIII *rijeka kao nadimak nekome svecu.* A gdi je s. Ivan, rečeni elemozinar? J. Banovac, razg. 55. J. Filipović 1, 463a.

ELÈMÔŽINA, *f. vidi* elemozina. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Elemožinu ubozim davaše. F. Vrančić, živ. 83.

ÈLENA, *f.* ‘Ἑλένη, Helena, *ime žensko iz grčke mitologije.* — *isporedi* Helena. — *Od* XVI *vijeka kod pisaca.* Uzrok bi Elena. M. Vetranić 1. 112. Elenu kad uze Parіž nu himbeni. D. Rańina 18b. Enija, ki pobjegnu ciječ Elene. J. Kavańin 116b. Elena je Troji kriva, er je bijedna ona živa; Elene nu da ne bi, Troje se znalo ne bi. (Z). Eleni lele a Troji jaoh. (Z). Poslov. danič. 21. — *I kao žensko ime kršćansko (vidi* Jelena). *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ELENAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Elenaku. Sr. nov. 1869. 649.

ÈLENIN, *adj. koji pripada Eleni.* Akile da se okosi cijeća grabše Elenine na Parida. J. Kavańin 117a.

ELENKUŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* U mestu Elenkušu. Sr. nov. 1863. 220.

ÈLENO, *m.* "Ελενος, Helenus, *ime muško.* — *isporedi* Elenuš. — XVI *i* XVII *vijeka.* Da j' Eleno gdi moj blizu. M. Vetranić 2, 405. Umri opat kloštra onoga Eleno. F. Glavinić, cvit. 306b.

ELENUĻ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva na Elenulu. Sr. nov. 1870. 324.

ELENUŠ, *m. vidi* Eleno. — *U rukopisu* XV *vijeka.* Elenuša Prijamuševića. Pril. jag. ark. 9, 127. (1468).

ELES, *vidi* Elez.

ELESAGIĆ, *vidi* Elezagić.

ELÈŠEVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn.2 56.

ELETATI, *vidi* eleće.

ELEZ, *m. ime muško.* — XVI *vijeka (po rukopisima ne zna se jeli* Elez *ili* Eles) *kao ime cigansko:* A Elesa moju diku za brodidbu podah tužna. A. Čubranović 142. (A Eleza moju diku. M. Pelegrinović 168). Jeda brižna jur odkupim il' Dančula il' Elesa. A. Čubranović 162. — *u naše vrijeme u igri* đeda Eleza. *vidi* V. Vrčević. igr. 60—61. *i kao prezime ili nadimak:* Šćepana Eleza. B. Petranović, nar. pjes. 3, VIII.

ELEZAGIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn.2 76. — *U prvom izdańu pisano je* Elesagić. Statist. bosn.1 38.

ELEZOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 206.

ÈLI, *conj. vidi* 3. el. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ne svjerovah, eli nemah otkud. Nar. pjes. vuk. 2, 277. Nemoj vikat' dijete Maksima, eli smo mu žao učinili. 2, 557.

ELIČIĆ, *m. prezime.* — *U Lici.* J. Bogdanović.

ELIFANKA, *f. vidi* ilifanka. — *U Šulekovu imeniku:* elifanka, suvrst jabuke *(u požeškom polju),* v. ilifanka. 81.

ELIZÀBETA, *f. vidi* Jelisaveta. — *Od* XVI *vijeka.* Pozdravi Elizabetu. N. Rańina 16b. Inc. 1, 40. Elizabeta biše neplodna. F. Glavinić, cvit. 195b. Svetu Elizabetu. P. Posilović, nasl. 68b. Ode k rodici svojoj Elizabeti. F. Lastrić, test. 353a. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ELIZÀBETIN, *adj. koji pripada Elizabeti.* Elizabetinu dušu. S. Rosa 181a.

ELIZEJ, *m. vidi* Jelisije. — *Od* XV *do* XVII *vijeka.* I kako to sliša Elizej sluga božji. Bernardin 44. 4reg. 5, 8. Učini proroke, kako ono bi Amas i Elizej. F. Glavinić, cvit. 162b. Elizeju tad kriposti ne odnose tej svetosti. P. Hektorović (?) 94.

ELIZEJA, *m. vidi* Elizej *i* Jelisije. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* Radi tu uhvatit Elizeju tvoga. M. Marulić 247.

ELÌZEO, *m. vidi* Jelisije. — *Od* xvi *vijeka.* Elizeo. A. Gučetić, roz. mar. 238. B. Gradić, djev. 160. D. Rańina vi^{b}. Došao k Elizeu proroku. F. Lastrić, ned. 415. Unesen u grob Elizea oživje. J. Matović 333.

ELÌZEOV, *adj. koji pripada Elizeu.* Veselje Elizeovo. A. Gučetić. roz. mar. 238.

ELIŽÀBETA, *vidi* Jelisaveta. — *Od* xv *vijeka.* Eližabeta. M. Marulić 168. L. Terzić xx. Sveti Zakarija s Eližabetom. J. Banovac, pred. 34.

ELIŽEJ, *m. vidi* Jelisije. — xv *vijeka.* Učenik Eližeja proroka. M. Marulić 96.

ELIŽEO, *m. vidi* Jelisije. — xviii *vijeka.* Eližeo. F. Lastrić, ned. 415. J. Filipović 3, 262^{b}.

ELOVČIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Stat. poļ. ark. 5, 290. (1490).

ELSA, *f. vidi* heļda. — *U Šulekovu imeniku:* elsa (elda?), frumento saraceno (I. Kuzmić), polygonum fagopyrum L. 81.

ELVANIJA, *f. u Šulekovu imeniku:* elvanija, suvrst jabuke *(u požeškom poļu).* 81. — *isporedi* elifanka.

EĻ, *ime slovu* ļ (ѧ). — *U jednoga pisca našega vremena.* Ko ni eļa to li eńa tvoga. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 330^{a}.

ÉĻA, *vidi* heļa.

ÈĻÂR, *m. mali novac, ńem.* heller. — *U naše vrijeme.* ‚Nemam niđe ni jednog eļara'. Ļ. Stojanović.

EĻATI, eļam, *impf.* Koji se skupe posle svatova, kad svi odu po devojku, te jedu ono jelo koje je iza zuba ostalo, oni eļaju. Podunavka. 1848. 54.

ÈĻDA, ÈĻDÔVAN, *vidi* heļda, heļdovan.

1. EM, *ime slovu* m. — xvii *vijeka.* El, em, en . . . I. Ančić, vrat. xii.

2. EM, *conj. vidi* hem.

ÈMA, *conj. vidi* ama. — *Od* xvii *vijeka, u između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima).* Što hoćete od ńega morete činiti, ema, vira moja turska, ovako je. Starine. 10, 140. *(oko* 1681). Oštere smo razumili da su nas osvadili gospodi da mi nijesmo pokorni; ema tko je govorio nije istine govorio. 12, 5. (1697). Hoćaše se natrag povrnuti, ema Turci kavgu učiniše. Nar. pjes. vuk. 2, 607. Sretoše se četiri junaka, ema Janko ide prijevarno. 4, 109. Te na popa ogań naložiše, ema popu dobri bog pomaga. 4, 400.

EMALNIK, *m. zemļa u Srbiji u okrugu krajinskom.* Sr. nov. 1873. 223. 383.

ÈMÂN, emána, *m. vidi* aman. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (vide heman). Od Moskova eman zaiskaše. Pjev. crn. 94^{a}.

EMANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 67.

EMANUEL, *m.* Emmanuel, *ime bibličko, jevrejski* Immanuel, *s nama bog.* — *isporedi* Emanuilo, Manojlo. — *Od* xv *vijeka.* I zvati će se jime ńegovo Emanuel. Bernardin 4. isai. 7. 14. Ov jest naš Emanuel. Š. Budinić, sum. 6^{b}. I narečet se ńemu Emanuel. F. Glavinić, cvit. 118^{a}. Emanuel, to jest s nama bog. F. Lastrić, test. 36^{b}. I zvati će se ime ńegovo Emanuel. J. Matović 37.

EMANÙILO, *m. vidi* Emanuel. — *U dvojice pisaca našega vremena.* I nadjenuće mu ime Emanuilo. Vuk, mat. 1, 23. Đ. Daničić, isai. 7, 14.

EMBLASTRO, *n.* emplastrum, *melem, obliž, grč. ἔμπλαστρον.* — *U rukopisu* xv *vijeka pisanom crkvenijem jezikom.* Salomь jelenymь i junčijimь sьtvori emblastro i položi na jetru. Sredovj. ļek. jag. star. 10, 113.

EME, *ime slovu* m *(po talijanskom* emme). *isporedi* 1. em. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Da se zove u napridak prvim slovom imena Marina to jest ‚eme' iliti ‚mišļete'. F. Lastrić, svet. 179^{a}.

EMÈNDATI, emèndâm, *pf. popraviti, tal.* emendare. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Nut život pogledaj sve tvoje družine, tere tvoj emendaj. N. Naļešković 1, 292.

EMER, *m. zapovijed, arap. tur.* emr. — *Od* xvii *vijeka. (Čehaija)* za vaš konat njeki emer izvadio te im je uzo za ń bio pecat arslanija; paka reku gospoda poklisari: ‚Ovaki emer mogli bismo imat za dvijesti aspri'. Starine. 11, 115. (1678). Emer, zapovijed starije vlasti. V. Vrčević, nar. prip. 224.

EMERIK, *m.* Emericus. *ime muško.* — *isporedi* Mirko. — *U Šulekovu rječniku* (‚Emerich').

EMIL, *m. nejasna riječ (jamačno turska) u narodnoj pjesmi našega vremena, može biti od turskoga* emin, *jamačno, te bi* emil učiniti *moglo značiti kao potvrditi.* Mi smo bogu emil učinili, da otmemo barjak i topove. Nar. pjes. vuk. 5, 370.

ÈMIN, *m. tursko ime muško.* — *vidi i* jemin. — *Od* xviii *vijeka.* Emina Begzadića. Norini 84.

ÈMINA, *f. tursko ime žensko.* — *U naše vrijeme.* Već je ono Emina djevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 478.

ÈMINOVA KÙTINA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 125.

ÈMINÔVCI, Èminovâcâ, *m. pl. ime mjestima, a) selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn.^{2} 114. — *b) dva sela u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 90. 91.

ÈMINOVO SÈLO, *n. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn.^{2} 214.

1. EMIR, *m.* Emericus, *ime muško.* — *isporedi* Mirko. — xviii *vijeka u Slavoniji.* Danijel Emir Bogdanić. Đ. E. Bogdanić viii.

2. ÈMÎR, emíra, *m. pers. tur.* emir, *poglavica, vladalac, knez.* — *isporedi* emirin. — *U naše vrijeme.* Jedan od poglavitijeh gospodara, kakono na priliku paša među Turcima, od Persijanaca nazivan je ‚emir'. Emir dakle ili poglavar Sidonske države . . . A. Marković *u* I. Gundulić, osm. 1826. 1, 48.

EMIRIN, *m. vidi* emir. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* A od tole put krajina Sidonskoga emirina s odmetnicim da posiječe. I. Gundulić 296. Da emirina odmetnika u istoku smaknut' mogu. 568.

EMIŠČIJA, *m. muški nadimak ili prezime, riječ turska.* — xviii *vijeka.* Jovan Emišćija. Glasn. ii, 3, 79. (1706).

EMKA, *f. hyp.* Emina. — *U naše vrijeme* A neće se Emka da prekrsti. Nar. pjes. vuk. 1, 478. Dok su Emki kose obagńile. 1, 480.

EMOVCI, *m. pl. selo u Slavoniji u požeškoj podžupaniji.* Pregled. 89.

EMPLASTAR, emplastra, *m. melem, obliž, lat.* emplastrum. — *isporedi* emblastro. — *U Mikaļinu rječniku i u Bjelostjenčevu (kajkavski* emplaster).

EMRÈNISATI SE, emrènišêm se, *pf. zaļubiti se (u što), tur.* emrenmek, imrenmek. — *U Bosni.* D. Popović, tur. reč. glasn. 59, 85.

EMRIH, *m. vidi* Emerik. — XVII *vijeka.* Rodil je sina blaženoga Emriha. P. Vitezović, kron. 74.

EMRIHOVIĆ, *m. prezime, po ocu Emrihu.* — XV *vijeka.* Kuše Emrihović. Mon. croat. 86. (1459).

ÈMŠERIJA, ÉMŠO. *vidi* hemšerija, hemšo.

EN, *ime slova* n. — XVII *i* XVIII *vijeka.* El, em, en . . . I. Ančić, vrat. XII. U enu se to isto nahodi. Nadod. 116.

ÈNDEČICA, *vidi* jendečica.

1. ÈNDEK, *vidi* hendek.

2. ÈNDEK, *vidi* jendek.

ENDÈKATI SE, *vidi* jendekati se.

ÈNDELE BÈNDELE, *adv. u Vukova rječniku:* endele, bendele, n. p. ide, t. j. hoće li neće li ‚zandernd' ‚eunctans'.

ENDÈZE, endèzeta. *n. ńeka mjera za dužinu, pers. tur.* endâze. — *U naše vrijeme i u Vukova rječniku* (vide aršin). U dubinu trista endezeta. Nar. pjes. vuk. 3. 121. Nar. pjes. petr. 2, 257. Iskopaše trista endezeta *(štampar skom griješkom* ‚endečeta'. Nar. pjes. petr. 2, 85. — *Griješkom stoji kao nom. jedn.* endezet: Endezet, aršin. B. Petranović, nar. pjes. 1. 343. 2, 698.

ENDIVIJA, *f.* cichorium endivia L. *i* intubus L., *vezanica, žućenica, tal.* endivia, *ńem.* endivien. — *U Bjelostjenčeva* (v. cikorija) *i u Voltiģijinu rječniku.*

ENDROP, *m. ńekakvo izmišljeno živinče, jamačna grčka riječ (ἔνυδρος?).* — *U rukopisu* XVI *ili* XVII *vijeka pisanom crkvenijem jezikom.* Endrop. jestь vь mori vojevoda ribamь vasemu, jestь vьzoru jego jako i konь, i hoditь po dnu i imatь konjsku grivu i opašь, a po grьbu jako i riba i jestь. Phys. nov. star. 11, 195.

ÉNDA, ÈNDEBÌLA, ÈNĐIJA, ENDÌLUK. *vidi* jenda, jendìbula, jendija, jendiluk.

ÈNÊ. *vidi* eno. — *U naše vrijeme (u svijem primjerima kao da znači čuđenje i nezadovoljnost) i u Vukova rječnika (s dodatkom da se govori u Resavi i u Lijevču).* ‚Ja za Lazareva Manojla neću ni živa ni mrtva!' ‚Ene sad!' reći će premićur. M. D. Milićević, let. već. 28. Ene šta čini! nameće se silom! 231.

ENEDE. *vidi* ene. — *U jednoga pisca našega vremena.* Karadorde kad sve sasluša reče: ‚Ene-de sad! zar vi mislite tako da se umirite?' P. M. Nenadović, mem. 99.

ÈNGEČA. *f. vidi* skoba, *tur.* jengeč, *rak* (D. Popović, tur. reč. glasn. 59, 85). — *Akc. se mijenja u gen. pl.* èngêčā. — *U Vukova rječniku s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

ENGEDOVAŃE, *n. djelo kojijem se engedaje.* — *Stariji je oblik* engedovanje. — *U Mikafina rječnika* (engedovanje), *u Bjelostjenčeva (kajkavski* engeduvańe), *u Jambrešićeva* engeduvańe), *u Stulićeva (s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

ENGEDOVATI, engedujem, *pf. popustiti, otpustiti, mańar.* engedni. — *Od* XVI *vijeka u izmedu rječnika u Mikafina* (engedovati, popustiti, oblaksati ‚demitto, laxo, relaxo, allevio, mitigo'. *u Bjelostjenčeva* (engedujem ili engedujem, odpuscam, popuščavam ‚concedo, remitto' v. prascam), *u Jambresićeva* ‚concedo' *s dodatkom da je tuda rječ), u Stulićeva* (allevare, relaxare, concedere, permittere' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Da biste nam dali i engedovali jedan kus zemlje vaše. Mon. croat. 287. (1586). Da mu što engedujete. Star. 12. 32. *(oko* 1703).

ÈNGLÈSKĀ. *f.* Anglia, *uprav je adj. ženskoga roda, a ima se u misli* zemja. — *isporedi* Anglija. — *U Vukova rječnika i u Šulekova* (‚England').

ÈNGLÈSKÎ, *adj.* anglicus. *koji pripada Englezima ili Engleskoj.* — *isporedi* angliski. — *Postaje od* Englez *nastavkom* ьski; *s postlje z (za u jednom primjeru prošloga vijeka mijeńa se na ž, vidi* engleški) *ispada, a z pred* k *mijeńa se na s.* — *U naše vrijeme i u Vukova rječnika.* Crnogorci Hajlenderi nisu, da engleska ńih se hvati varka. Osvetn. 3. 163. *i u Šulekova rječnika* (‚englisch') *u kojem ima i adv.* èngleški.

ÈNGLÊSKÎ. *vidi* engleski. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Ovce španske naj tańeg su vlasa, skoro jednog engleške su glasa. J. S. Rejković 57.

ÈNGLÊZ. Englęza. *m.* Anglus. *postaje od tal.* Inglese, *ali je prvo slovo prema ńem.* England, Engländer. — *isporedi* Anglez, Anglijanac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* Èngleza, Èngleza. — *U naše vrijeme i u Vukova rječnika.* Englez kaže a Omere piše. Osvetn. 3, 163. *i u Šulekova rječnika* (‚Engländer'). — *u ovom primjeru znači puška načińena u Engleskoj:* Dva engleza i dva venedika. Nar. pjes. juk. 241.

ENGLITERSKI. *adj. engleski, od tal.* Inghilterra, *Engleska.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Aleksandar poda Laomenedušu englitersko gospoctvo. Aleks. jag. star. 3, 312.

ÈNGIJE. *u narodnoj pjesmi našega vremena, i iz ńe u Vukova rječnika gdje stoji:* ‚engе' *(uprav* ingi, ingu) turski znači ‚biser', tako vaļa da je pjevac mislio: ‚engе i dukate. Sve na ńima engije dukate. Nar. pjes. vuk. 4, 211.

ÈNI, *vidi* eno. — *U Vukova rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom:* Eni ga!

ENINŠÀLĀ. *vidi* inšala. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* En-inšala Alahu se nadam. Pjev. crn. 100a.

ÈNO, ecce, en, *riječ kojom se pokazuje vešto što nije blizu ni onoga koji govori ni onoga kojemu govori. vidi* evo. — *isporedi* ano, ani, ene, eni, ono, unti. — *Postanje vidi kod* evo. — *Od* XVI *vijeka, i u svijem će ničima osim Vrančićeva, Jambrešićeva, Dani čeva.* — *U pjesmi može biti i okrnjeno:* en'. En' ono je Alil čelebija. Nar. pjes. vuk. 1, 615. En' utecе gradska poglavica. 1, 255. *a) s nominativom.* Eno t' sinak, majci rece. M. Divković, plac. 20. Eno ti pripovidaoci koji mučeći vapiju svakomu coviku. F. Lastrić, ned. 366. Eno David, što češ tražit dalje? M. A. Rejković, sat. 68. Eno ti moja ńiva, eno ti moj plug i volovi. B. Leaković, gov. 59. Eno Gospod na istocna vrata! Nar. pjes. vuk. 1, 123. Eno Labud ludoga Jovana. 2, 31. — *b) s genetivom.* A bogme eno ga, rek' bi je zaspao. N. Naljesković 1, 212. Eno na ńoj Čaptislave, eno s Lanšom Gradimira. G. Palmotić 2, 239. Eno i ńegove majke, eno i svetijeh apostola! D. Bašić 176b. Eno ńega na bijeloj kuli. Nar. pjes. vuk. 3, 203. Eto sablje a eno Voina. 3, 317. Eno vama vranca i dorata. 3, 100. Eno za to ļepote devojke. 3, 515. — *c) što se kaže zarad s cijelom rečenicom, ali kod toga se ističe mjesto gdje ono biva ili subjekat.* Eno koji smrt strašuse. P. Knežević, pism. 9. Hajde hajde, eno mama ide, hajte! F. Lastrić, test. 179b. Eno onaj me je uvridio. A. Kanižlić

kam. 141. Eno im se vide još rane raztvorene. Đ. Bašić 137b. Eno ti moja kći, vodi ju kako znadeš. M. Dobretić 573. Eno idu tri Turčina mlada. Nar. pjes. vuk. 3, 35. — *bb) uopće se obraća pomńe slušaocu na ono što se kaže rečenicom.* Eno turski car sioni naš cesarski Beč podstupa. J. Kavańin 264b. A razbojnik, koji trcaše za nama, eno upade i umrije, ali se sarani. F. Lastrić, ned. 329. Porad ovakvih griha veoma bog kara, kakono eno vas koliki svit izvan osam duša vodom potopi. B. Leaković, nauk. 336. Eno Gruja i vezan popeva. Nar. pjes. vuk. 3, 42. *amo spada i oraj primjer u kojem je izostavljen glagol* (sum): Jer što bijahu obedvije lijepe, eno sada obedvije slijepe. Osvetn. 1, 4.

ÈNRÎK, *m.* Henricus, *ime muško, tal.* Enrico. — *Od* XVII *vijeka.* Kuša opet uzeti ono kraljestvo za Enrika. B. Kašić, iń. 8. Cara Enrika. P. Kanavelić, iv. 378. Enrik Dandol. J. Kavańin 206a. *i s nominativom* Enriko: Kraj Enriko od Ingiltere. F. Glavinić, cvit. 428b. *i u Šulekovu rječniku* (Enrik, Enriko ‚Heinrich').

ÈNRÎKO, *vidi* Enrik.

EŇ, *ime slova* ń(нь). — *U naše vrijeme.* Ko ni oļa to li eńa tvoga. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 330a.

ÈŇATI, èńâm, *pf. sustati, umoriti se, isporedi* ańati, jeńati, veńati se. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: eńámo, eńáte. *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ěńâ. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

ÈPAKTA, *f.* epacta, *razlika između sunčane i mjesečne godine, grč.* ἐπακτή. — *isporedi* epata. — *U Stulićevu rječniku* (‚intercalatio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

EPÀRHIJA, *f.* dioecesis, *područje biskupovo, biskupija, gr.* ἐπαρχία. — *isporedi* jeparhija. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* U Karlovcima je još odavno bila bogoslovija a prije nekoliko godina postala je i u drugijem nekojijem eparhijama. Vuk. živ. 301.

ÈPATA, *f. vidi* epakta. *tal.* epatta. — *Od* XVII *vijeka.* Četvrto kaže koliko je epate. M. Divković, nauk. XIV. Epata ili pata nije ništar ino nego broj dana kojimi godište suncano godište mjesečno pridobiva. B. Kašić, rit. 4a. U prvi sam stavio godište, epatu, kalendar. I. Ančić, vrat. XII.

ÈPATAN, èpatna, *adj. koji pripada epati.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Nać svece koji se gibaju po epatnoj pogodbi. I. Ančić, vrat. XII.

ÈPÎR, Epira, *m.* Epirus, *južna Arbanija.* — *Od* XVIII *vijeka.* Epir reven Molosija. J. Kavańin 287b. I da branim Kroju u Epiru. And. Kačić, razg. 134b. Da ih ćera Kruji u Epiru. Pjev. crn. 80b.

EPÍRANIN, *m. čovjek iz Epira.* — *plur.*: Epirani. — *U Šulekovu rječniku* (‚Epirot').

ÈPÎRKIŇA, *f. žensko čeljade iz Epira.* — *U Šulekovu rječniku* (‚Epirotin').

ÈPÎRSKA BÀRA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1870. 288.

ÈPÎRSKÎ, *adj. koji pripada Epiru.* — *U Šulekovu rječniku.*

ÈPISKOP, *m. vidi* jepiskop *i* biskup. — *U dvojice pisaca* XVIII *vijeka.* Franceski i nimački episkopi. A. Kanižlić, kam. 567. Episkopi aliti vladike slideńa grčkoga. And. Kačić, razg. 206.

ÈPISKOPAC, èpiskopca, *m. dem.* episkop. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jedan čovičac, jedan episkopac. A. Kanižlić, kam. 79.

EPISKÒPÂT, *m. vidi* episkopstvo, *lat.* episcopatus. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Obeća episkopom, da će im se episkopat povratiti. A. Kanižlić, kam. 367.

ÈPISKOPSKÎ, *adj. koji pripada episkopima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Na stolicu episkopsku jest uzvišen. A. Kanižlić, kam. 23.

ÈPISKOPSTVO, *n. stańe onoga koji je episkop.* — *isporedi* episkopat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Brime episkopstva imadem primiti. A. Kanižlić, kam. 70.

EPISKUP, *m. vidi* jepiskup *i* biskup. — XVII *vijeka.* Isaija Dijaković episkup jenopoļski. Glasn. II, 3, 3. (1698).

ÈPISTOLA, *f.* ἐπιστολή, epistola, *poslanica, ali samo kaže se o knigama novoga zavjeta (često se kaže uopće o komadu staroga ili novoga zavjeta što se čita preko mise prije jevanđelja).* — *Od* XVI *vijeka.* Epistola k Rimļanom. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 1. Štije epistolu iz svetoga pisma. A. Kanižlić, bogoļubn. 71. Podaje ńemu libro od epistola. J. Matović 294. Kadkad dvostruka epistola štije se, jedna iz staroga testamenta, druga iz novoga. I. Velikanović, uput. 3, 393.

EPISTÒLÁR, epistolára, *m. čeljade petoga maloga reda crkovnoga. lat.* epistolarius. — XVIII *vijeka. (Ovi redovi)* jesu sedam kojijeh imeńa jesu ova: vratar, štioc, zaklinaoc, akolit, podjakon iliti epistolar, djakon iliti evandelistar, i redovnik. J. Matović 290.

EPISTOLIJA, *f. vidi* epistola. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Kako veliku epistoliju pisah vam. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 76. paul. gal. 6, 11.

EPIŠTÒLÁR, epištolára, *m. knjiga u kojoj su epistole.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Komu biskup dajući epištolar ovako govori. B. Leaković, nauk. 227.

ÈPKALO, *n. zalistak na dulcu, zar grč.* ἐπικάλυμμα, *poklopac? (vidi* A. Matzenauer, cizi slova. 152). — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u ravnome Srijemu.*

EPRATES, *m.* Euphrates, *rijeka u Aziji, vidi* Eufrat. — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Čison, Pison, Tigrat, Eprates. Aleks. jag. star. 3, 285.

ÈPTA. *vidi* efta. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A Nikola odvede divojku, pa piruje jednu eptu dana. A. Ostojić *iz nar. pjes.*

1. ER, *ime slova* r. — XVII *vijeka.* Pe, er, es... I. Ančić, vrat. XII.

2. ÈR, *conj. vidi* jere *i* jer.

ER-, *vidi* her-.

ERAC, Erca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Lazar Erac. Rat. 185.

1. ÈRÂK, *m. ime muško.* — *isporedi* Herak. — XVIII *vijeka.* Zaradi Eraka moga sužna. Starine. 12. 33. (1703—1706). Èrâk ‚Eraclio'. S. Budmani 422a.

2. ERAK, erka, *m. nejasna turska riječ (možebiti* jarak, *oružje, vidi* jarak) *u rukopisu* XVIII *vijeka.* Princ Evgenije razbi Turke pod Varadinom, i mnogi doilnuk dobiše Nemci. i osvojiše oružja bojna . . . i svakog adidara (‚adićara'), po naj više erka i arara. Glasnik. 20, 10—11.

ÈRASMO, *m. vidi* Erazam. — *U Šulekovu rječniku* (‚Erasmus').

ÈRATI, èrâm. *pf. pogriješiti, lat. tal.* errare. — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* Ter vas čine u tom erat. M. Marulić 301.

ÈRAZAM, Èrazma, *m.* Erasmus, *ime muško,*

— *Od* XIII *vijeka.* Gospodin Erazam. Mon. croat. 4. (1275). Marcelin, Petar i Erazam. F. Glavinić, cvit. XXIII. — *isporedi* Erasmo.

ERBAB, *m. arap. tur.* erbab, *vještak.* — *isporedi* ervapan. — *U Bosni.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 86.

ERBATI, erbam, *impf.* hereditate accipere, *naslijediti, baštinovati, ném.* erben. — *U Bjelostjenčecu rječniku.*

ERBIĆ, *m.* heres, *baštinik, djedić, ném.* erbe. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (v. dedić).

ÈRBO, *vidi* jer *i* jerbo.

ERCEG *i* ERCEG-, *vidi* herceg *i* herceg-.

ERČIN, *m. selo u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom.* Šem. prav. 1878. 35. — *Pomiče se prošloga vijeka.* Stanko iz Erčina Jabanlija. Luka iz Erčina. Glasn. II, 3, 78. (1706).

ÈRĆEK, *m.* turska reč, muško, u kom smislu upotrebljava se u Bosni, a u Srbiji uzimaju je u smislu mužjaka kod ptice. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 86. — *tur.* erkek, *muškarac.*

ERĆÈLIJE, *f. pl. o tokama u narodnoj pjesmi našega vremena; ne zna se značeńe ni postańe.* — *isporedi* erdelije. — *U Vukovu rječniku (bez znaćeńa) s primjerom iz narodne pjesme:* Vrh dolame toke erćelije.

ERDEČ, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118.

ERDÈČICA, *f. mjesto u dračkom hataru.* L. Đorđević.

ÈRDEGINAC, Èrdeginca, *m. vrelo u Lici.* J. Bogdanović.

ERDÈLIJE, *f. pl. o gaćama u narodnoj pjesmi našega vremena; ne zna se značeńe ni postańe, može biti da znači: erdeljske.* — *isporedi* erćelije. — *U Vukovu rječniku (bez značeńa) s primjerom iz narodne pjesme:* Ev' obuče gaće erdelije.

ÈRDEḶ, Erdèḷa, *m. a)* Transilvania, *majar.* Erdély. — *akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — *na mjesta je pisano* s h, *vidi* Herdeḷ. — *isporedi i* Jerdeḷ. — *od* XVI *vijeku, u između rječnika u Mikańinu gdje naj prije dolazi, u Belinu* 740b, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu, u Vukovu, u Daničićevu* (Erьdeḷь). Vrati vojsku ka Erdeḷu. Okáz. šaf. pom. 87. (1699). Nije l' koga porodila majka, da otide do Erdeḷa ravna? And. Kačić, razg. 138a. Slušao je od Erdeḷa bane. Nar. pjes. vuk. 1, 442. Maǧar-Janka od Erdeḷkrajine. 2, 485. Ode pravo pod Erdeḷa grada (!). 2, 639. — *b) (s drugijem akcentom:* Èrdeḷ) *selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom.* Razdijeḷ. kr. 8.

ERDEḶAC, Erdeḷca, *m.* Transilvanus. *čovjek iz Erdeḷa.* — *isporedi* Ardeḷac, Jerdeḷac. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu (u sva tri kajkavski* Erdelac). Transilvani aliti ‚Erdelci'. P. Vitezović, kron. 72. Erdeḷci primiše sv. viru. And. Kačić, kor. 418. — *Kao prezime još* XVI *vijeka.* Selo Grge ‚Erdelca'. Mon. croat. 271. (1572).

ERDÈḶANIN, *m. vidi* Erdeḷac. — *plur.:* Erdèḷani. — *Od* XVIII *vijeka.* Erdeḷani, Maurovlusi. J. Kavańin 238b. Osobito Erdeḷani. S. Tekelija. letop. 120, 45. — *i s nom. sing.* Erdeḷan: Naš Erdeḷan veli. Đ. Obradović, basn. 44.

ÈRDÊḶSKÎ (èrdeḷskî), *adj. koji pripada Erdeḷu.* — *isporedi* ardeḷski, herdeḷski, jerdeḷski. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* erdelski) *i u Vukova.* Zdol maǧarske gore i ‚erdelske' tiče. I. T. Mrnavić, osm. 38. Jelu sadi erdeḷska banica. Nar. pjes. vuk. 1, 442. Da' bog dobro, gospođo erdeḷska. 2, 640. Kao erdeḷski tańir. (Kaže se dvoličnu čoeku koji se pretvara svakojako — kao što je i erdeḷski tańir s obje strane). Nar. posl. vuk. 131.

ERDEVÍČANIN, *m. čovjek iz Erdevika.* — *pl.* Erdevićani. Petar Erdevičanin *(ovdje kao nadimak ili prezime)* i Mihajlo Ristić. Glasn. II, 1. 192. (1811).

ERDÈVÍČKÎ, *adj. koji pripada Erdeviku.* V. Arsenijević.

ERDÈVÍČKIŃA, *f. žensko čeḷade iz Erdevika.* V. Arsenijević.

ERDÈVÎK, Erdevika, *m. trgovište u Slavoniji u vukovarskoj podžupaniji.* Pregled. 117.

ERDOGLICA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jefrem Erdoglica. Rat. 181.

ERDOGLIJSKI, *adj. koji pripada Erdogliji (? mjestu? čeḷadetu?). isporedi* Erdoglica. — *Uz imena mjêstâ u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zabran u Erdogliskoj Mali. Sr. nov. 1863. 302. Ńiva u Erdogliskom Potoku. 1861. 328. Livada u Erdoglijskom Potoku. 1861. 434.

ERDOVAC, Erdovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 65.

ERDUT, *m. selo u Slavoniji u osiječkoj podžupaniji.* Pregled. 99. Srećan mu put kao Pućku u Erdut! (Išli svatovi pa udarila mećava te nijesu mogli stići na vrijeme. U Vukovaru). Nar. posl. vuk. 293.

ERĐAVCI, Erđavaca, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn.[2] 24.

ERĐELA, *vidi* hergela.

ÈRE, *vidi* jere *i* jer.

ÈRÊD, *m.* heres, *baštinik, tal.* erede. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Isukrstu kako nasljedniku ili eredu svih. Š. Budinić, ispr. 105. ‚Baštiniek' i ered jur nebeski. B. Kašić, nać. 25. A rosi blagoslov vrh krune ereda. M. Kuhačević 165.

EREDÌTÂD, *f. baština, lat.* hereditas. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Da joj se ima moja ereditad dati. Mon. croat. 87. (1460). — *U Dubrovniku se i sad govori* ereditât, *i s nominativom sing.* ereditâ *prema tal.* eredità, *te dolazi u pisaca Dubrovčana od* XVI *vijeka.* Imajući bog Abramu dati baštinu to jest eredita od zemḷe. A. Gučetić, roz. mar. 117. Posjesti eredita tudu. I. Držić 299.

ÈREGA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

EREJ, EREJSKI, EREJSTVO, *vidi* jerej, jerejski, jerejstvo.

EREK, *m. u zagonetci:* Četiri četirka i dva lopirka, i nad ńima erek, i nadigo perek. *odgonetaj: kola, volovi i čovjek.* Nar. zag. nov. 94.

ÈREMÛT, *m.* kapak što pokriva taban na dugoj puški. Ḷ. Stojanović. — *jamačno turska riječ.*

ERENDA, *f.* blatava i močvarna zemḷa. — *U sjevernoj Dalmaciji.* J. Grupković.

ERÈNDE, erèndeta, *n. tur.* rende: *a) vidi* trenica; *b) strug.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* To ti rotkva a erende zubi (‚accinunt ei qui pepedit'). Vuk, rječ. 1818. 164.

ERÈNDISÂŃE, *n. djelo kojijem se erendiše.* — *U Vukovu rječniku.*

ERÈNDISATI, erèndišêm, *impf. strugati (raditi erendetom).* — *U Vukova rječniku.*

ERENLIJA, *m. prezime (tursko).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A od Prače dvije Erenlije. Nar. pjes. vuk. 3, 565.

ERÈSIJA, *f.* haeresis, *vjera koja se u čem ne slaže s pravom vjerom, tal.* eresija. — *isporedi* erezija, jeres, eretinstvo, poluvjerje, poluvjerstvo. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Kadi pobija eresiju ili poluverje eretika. Š. Budinić, sum. 150ª. Iskoripiti pelagijansku eresiju ili poluvijerstvo. B. Kašić, per. 8. Iznašao je eresije. A. Kanižlić, kam. v.

ERESIV, *m. nekakvo škodljivo živinče, riječ grčka.* — *U rukopisu* XV *vijeka pisanom crkvenijem jezikom.* Psalitis, kavlokopos, eresivi, plži. Sredovj. lek. jag. star. 10, 115.

ERETIČASKI, *adj. vidi* eretički. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka u kojega je jezik miješan s crkvenijem.* Vira eretičaska. Š. Budinić, sum. 2ª.

ERETIČASTVIJE, *vidi* eretičastvo.

ERETIČASTVO, *n. vidi* eresija. — *Postaje od* eretik *nastavkom* ьstvo *pred kojijem se* k *mijeńa na* č *a za ovijem se umeće* a. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka u kojega je miješan jezik s crkvenijem.* Upal bi u sumńu od eretičastva. Š. Budinić, ispr. 121. Radi eretičastva. 160. — *U drugoj knjizi istoga pisca gdje je još juče miješan jezik ima oblik* eretičastvije. Uzrok vsakogo odstupļenja i eretêčastvija. sum. 49ᵇ.

ÈRETIČKÎ, *adj. koji pripada ereticima ili eresiji.* — *Postaje od* eretik *nastavkom* ьskъ *pred kojijem se* k *mijeńa na* č *a za ovijem* s *ispada; ako se poslije* č *umetne* a, s *ostaje (vidi* eretičaski*).* — *Od* XVI *vijeka.* Libri eretički. Š. Budinić, ispr. 145. Idući priko eretičke zemļe. M. Divković, zlam. 28ª. Mnoga su suprotivstva eretička suprot ovom sakramentu. J. Banovac, razg. 235. — *U jednoga pisca iz Bosne* XVII *vijeka* č *pred* k *mijeńa se na* š: Stvar eretiška. P. Posilović, nasl. 9ᵇ. Reći kojugodir stvar eretišku. 120ª.

ÈRETIK, *m.* haereticus, *čovjek koji ne vjeruje sve onako kako je po pravoj vjeri, tal.* eretico. — *isporedi* poluvjerac, poluvjernik, *u i* eretnik. — *Od* XVI *vijeka.* Ki bi bil nevirnik, eretik ili poluvernik. Š. Budinić, ispr. 52. Oprijeti snažno će se eretikom. P. Kanavelić, iv. 475. Parok ne vaļa da pušta kumovati eretike. J. Banovac, razg. 219. Od poluvirca oliti eretika. M. Dobretić 32.

ERETINSTVO, *n. vidi* eresija. — *U Bjelostjenčevu i Voltiǵijinu rječniku.*

ERETNIK, *m. vidi* eretik. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka i u Bjelostjenčevu rječniku.* Za obraćenje svih pogana i eretnika. Azbukv. 1690. 18.

ERÈZA, *f. gvozdena poluga na vratima na kojoj visi katanac, tur.* reze, *stožer.* — *isporedi* reza. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Poče ereza od vrata zveketati. Nar. prip. bos. 1, 109.

ERÈZIJA, *vidi* eresija. — *Od* XVI *vijeka.* Bjehu se erezije aliti pomańkanja od prave vjere krstjanske raširila. A. Gučetić, roz. mar. 17. I držim za opake sve erezije od svete matere crkve odmetnute. I. Akvilini 323.

ERÈŽIJA, *vidi* eresija. — *Od* XVII *vijeka.* Oni posijaše erežije i nevijerstva. M. Divković, bes. 698ª. Može se žena i čovik rastaviti, kad jedno od ńi upane u erežiju. J. Banovac, razg. 267. Poluvirstvo oliti erežiju. M. Dobretić 50.

ERGÈLA, *vidi* hergela.

ERGOTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 67.

ÊRGOVAC, Êrgôvca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.*

ERGOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 36.

ERGUD, *vidi* Ergut.

ERGUT, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn.² 250. — *U prvom je izdańu pisano* Ergud. Statist. bosn.¹ 122.

ERIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Petar Erić iz Zvečke. M. Đ. Milićević, srb. 13. — *U narodnoj pjesmi zove se* Petar Eričev *kao da mu je ocu bilo ime* Erić: A kod dvora Petra Eričeva. Nar. pjes. vuk. 4, 178.

ERIĆEV, *vidi* Erić.

ÉRIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

ÈRÎR, *vidi* herir.

ÈRÎŠTE, *n. vidi* jerište.

ÈRLAV, *adj. kriv, može biti od tur.* ejri, *kriv.* — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Žute čizme na erlave noge.

ÈRLIJA, *m. građanin, tur.* jerlü. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 86.

ERLÚDÂŃE, *n. djelo kojijem se erluda.* — *U Vukovu rječniku.*

ERLÚDATI, èrlûdâm, *impf. vidi* vrludati. — *U Vukovu rječniku.*

ERMAFRÒDÎT, *m.* hermaphroditus, *vidi* dvospolnik. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ermafroditi to jest oni ki su bili i muški i ženski. M. Orbin 216.

ÈRMENIN, *vidi* Jermenin. — XVIII *vijeka.* Komesija biva u svakoj nediļi po 2 po 3 puta, i dosta ļude zaklińu, i Racova i Ermena. Glasn. II, 3, 146. (1709). Leon Ermenin. K. Pejkić 20. S. Badrić, ukaz. 22.

ERMENINO POĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Ermeninom poļu. Sr. nov. 1861. 426.

ERMOTINE, *f. pl. selo u hrvatskoj krajini blizu Seńa.* Schem. segn. 1871. 23.

ERNESTINOVO, *n. selo u Slavoniji u podžupaniji osiječkoj.* Pregled. 99.

ÈRÔKAST, *vidi* herokast.

ÈRÔR, eróra, *m.* error, *pogreška, tal.* errore. — *U pisaca* XVII *vijeka.* I ako ki zahod ili eror najdeš. F. Glavinić, cvit. xx. Erori koji se nahode u ovoj štampi. I. Držić 416. Ne razumjeti jezika vele erora meni je činilo u ovemu libru. V. Andrijašević, put. 444.

ERPEŃA, *f. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Erpeńa mala. Pregled. 53. Erpeńa velika. 55.

ERSAK, *m. nož.* — *Riječ nepoznata postańa.* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Hanǵarom aliti ersakom ubode ga. P. Vitezović, kron. 73. Amata hanǵarom aliti ersakom svojim umori. 111.

ERŠEK, *m. arhibiskup, maǵar.* érsek. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu u kojem, jamačno griješkom, stoji* ersek. Tri arkibiskupa aliti eršeka. P. Vitezović, kron. 71.

ERŠEKIJA, *f.* archiepiscopatus, *arhibiskupija, vidi* eršek. — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu (griješkom* ersekija).

ERVACE, *f. pl. selo u Dalmaciji u sińskom kotaru.* Repert. 1872. 28.

ERVAPAN, ervapna, *adj. vidi* erbab. — *U naše vrijeme.* Ervap, kader ‚capace' (‚capax') n. p. ako si ervapan, učini. V. Vrčević, nar. prip. 224.

ÈRVATI SE, *vidi* rvati se.

ERVENIČKI, *adj. koji pripada Erveniku.* Sindelija paroha erveničkog Save Končarevića. Magaz. 1868. 163.

ERVENIK, *m. ime mjestima. a) dva sela u Dalmaciji u benkovačkom kotaru.* Ervenik doñi *i* gorñi. Repert. 1872. 6. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Pregled. 59.

ERZAK, *m. arap. tur.* erzak, *hrana.* — *U Bosni.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 86.

ES, *ime slovu* s. — XVIII *vijeka.* Pe, er, es . . . I. Ančić, vrat. XII.

ÈSÂB, ESÁBITI, *vidi* hesap, hesapiti.

ESAIJA, *vidi* Isaija. — XVI *i* XVII *vijeka.* Esaija *(može se čitati i* Ezaija) prorok. B. Gradić. djev. 65. Tako reče Esaija. F. Glavinić, cvit. 7ᵇ.

ÈSAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ESAP-, *vidi* hesap-.

ÈSER, *m. u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori):* ‚in der redensart': na *eser (po crnogorskom govoru akuzativ mj. lokativa),* n. p. sve pare što si mi dao, na eser su, t. j. nijesu potrošene ni propale, nego stoje gotove. — *arap. tur.* eser, *bilega, znak.*

ESKIJA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena kao da znači: stara ploča (potkor), tur.* eski, *star.* Ostala im sa koña eskija. (‚Eskija' ovdje znači stara ploča, i može biti da je ovdje stiha radi načińena ova riječ (od turskoga eski = star), jer je ja nigdje prije nijesam čuo, a i ovdje evo u drugom stihu: Te iz kala ploču izvadio. Vuk). Nar. pjes. vuk. 3, 336.

ESNAF, *m.* collegium, corpus, *vidi* ceh, *b), tur. esnaf (arap.* sanf, *pl.* asnâf, *vrsta).* — *U naše vrijeme.* Kao što pojedini ljudi imaju i slave krsna imena tako esnafi ili cehovi slave pirove. Vuk, živ. 85.

ÈSPÂP, espápa, *m.* merces, *ono čim se trguje, roba, tur.* esvab *(arap.* thaub, *plur.* athwâb. *haljina), haljine, koje glasi i* esbab *(arap.* sabab, *plur.* asbâb, *uzrok, alat).* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — *Od* XVIII *vijeka u između rječnika u Vukova (u kojem stoji griješkom* vide hespap). On ti ne da novce nego ti da espap. A. Bačić 121. Jer nitko više neće ńiov espap kupovati. E. Pavić, ogl. 686. Dobar espap lasno kupca nađe. Nar. posl. vuk. 59.

ESPEDITORIJA, *f. na jednom mjestu* XV *vijeka su značećem: otpravno pismo, srlat.* expeditoria. — *I u Daničićeva rječnika.* Kako su primili sve kako se uzdrži u espeditoriju učińena (!) za veću tvrdavu. Spom. sr. 2, 130. (1470). *(trebalo bi da stoji a lac., te može biti da je nom.* espeditorij *muškoga roda).*

ESTSUP, *vidi* drugivip *i* sup.

EŠ, *interj. glas kojijem se kokoši tjeraju, vidi* iš. — *U Bjelostjenčeva rječnika.*

ÈŠAK, ẽšku, *m.* exstasis, *stanje kad je čeljade kao izvan sebe od jakoga duševnoga osjećańa, arap. tur.* âšk, *ljubav.* — *U naše vrijeme i u Vukova rječnika* (‚das aussersichsein, sei es vor entzückung oder schmerz' ‚exstasis'). Pak u ẽšku Turčin povikno. Nar. pjes. vuk. 3, 280. Od ẽška mu zadrktala ruka. 4, 180.

ÈŠĆI, *adj. star, ne mijeńa se po padežima, tur.* eski. — *U naše vrijeme.* Ishodio na ẽšći Kladušu. Nar. pjes. juk. 127. Ẽšći. star. 618.

ÈŠEK, *m. tur.* ešek, *magarac.* — *U Bosni.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59. 87.

ÈŠÈKLUK, *m.* magareći posao; od turskoga ‚ešeklik'. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59. 87.

ÈŠIKOVAC, Èšikôvca, *m. izvor kod Karlovaca u Srijemu, od tur.* ešek, *magarac.* — *U naše vrijeme i u Vukova rječniku.* Blizu Magarčeva brda ima onde *(kod Karlovaca)* jedan izvor koji se zove ‚Ešikovac', a ‚ešek' u turskom jeziku znači magarac: daklem je Ešikovac rod s Magarčevim brdom. Vuk. rječ. 340ᵇ.

EŠKERAC, *vidi* eškerice. — *Na jednom mjestu u pisca ćakavca* XVIII *vijeka (pisano* eskerac, *ali treba jamačno čitati* eškerac). Često kad bog jedan po drugomu gazi, eskerac drugi bog na pomoć dolazi. M. Kuhačević 60.

ÈŠKERICA, *m. i f. maño, maļenica, krštavac, zaprtak, kaže se o čeljadetu i o živińetu, tur.* ešek arisi, *(magareća pčela) štrk, obad.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* svaka mala životińa ‚der zwerg' ‚pumilio' *s dodatkom da se govori u Srijemu.* I on kipom jest malacak, brate, . . . eškerica gorji neg' je osa. S. Stefanac 48.

EŠKERICE, *adv. odmah. isporedi* eškerac, eškeriski. — *Riječ je tuđa, po piscima u kojijeh dolazi prije maďarska (zar maďar.* egyszer, *jedan put,* egyszeriben, *odmah?) nego turska.* — *Na mjesta dolazi su* s *mješte* š, *ali je to jama na kao i kod* eškerac, eškerski, eškile *pisarska pogreška.* — *U dvojice pisaca ćakavaca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčeva* (‚confestim, statim') *i u Stulićeva* (eskerice, v. odmah: *Stulli je zlo pročitao riječ u Bjelostjenčeva gdje se glas* š *piše slovom* s). Jednim mahom dva posiče eškerice (‚escherice') tad na lice. J. Armolušić 48. Videć pricijen priložnice, zašto od ńe nijesi uteko *(s)* Demostenom eškerice (‚Eskerice': *Kavańinovo je djelo i tako vrlo zlo naštampano)* ki takovoj bješe reko, da on talent svoj ne meće i s ńim pokaj kupit neće? J. Kavańin 38ᵇ. — *U ovom primjeru kao da znači što i* eškero: Redovnici i domaći i inostrani rekli su nam eškerice naše krivine i opačine. B. Zuzeri 184ᵇ.

EŠKERIŠKI, *vidi* eškerice. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Veselili b' eskeriski divan spljetski i trogirski. J. Kavańin 128ᵇ.

EŠKERO, *adj. otvoreno, jasno (o govoru), tur.* ašikar, *očito.* — XVIII *vijeka, u između rječnika u Belinu* (‚spiatellatamente, cioè chiaramente' ‚dilucide' 699ª) *i u Stulićeva* (‚clare, apertis verbis'). Liječnici joj oblo i eškero navještivaju, da za dušu počne mislit. B. Zuzeri 67ᵇ. Eto eškero besjedi. S. Rosa 119ª.

ÈŠKÎLE, *adv.* valde, *jako, mnogo, zdravo, tur.* ašk *(arap.* ašk, *ljubav)* ile, *s ljubavi.* — *isporedi* eškij. — *Od* XVIII *vijeka u rječnicima: u Bjelostjenčeva* (‚fortiter' v. jako), *u Stulićeva (griješkom* eskile, *vidi kod* eškerice), *u Vukova* (‚tüchtig, stark' ‚valde', cf. zdravo, podobro *s dodatkom da se osobito govori u Sentandriji).*

EŠKIĻ, *vidi* eškile. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne bojte se, moji domorodci, eškiļ mu ne, bas nisu proroci. Š. Stefanac 9.

EŠKO, *m. turško ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Esko Meho na čefenku. Nar. pjes. vuk. 1, 513.

EŠKÎ'ĆIJA, *f. (sdrobito) vršeni pravde.* — *Od lat.* exsecutio, *ali se kod toga nasla na* eškij.

U Vukovu rječniku: ‚die exekution' ‚executio violenta' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

ÈŠKUT, *m. seoski sudija, mađar.* esküdt, eskütt, *porotnik.* — *U Vukovu rječniku*: ‚der dorfschulz' ‚judex pagi' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

ÈŠKUTOV, *adj. koji pripada ešku.* — *U Vukovu rječniku.*

EŠNIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* On povika Ešnića Miliju. Ogled. sr. 182.

EŠPE, *m. kao da je ime muško ili nadimak.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Otud ide Ešpe Jovo. Nar. pjes. vuk. 1, 513.

ETAJ, *vidi* taj. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Kih imena eta sama ļude straše. P. Vitezović, odil. 46.

ETAKAV, *vidi* etaki.

ETAKI, *vidi* taki *(isporedi ruski* этакій). — *U narodnijem pjesmama crnogorskijem našega vremena, u kojima ima i* etakav *s istijem značeńem i* etako *(tako), ali treba dodati da ove pjesme nijesu dosta pouzdano naštampane.* No etaka donese vintura. Pjev. crn. 36[b]. On etakve spravja za govedma. 196[b]. Etako se svakome slučalo! 51[b].

ETAKO, *vidi kod* etaki.

ETAR, etra, *m. vidi* etir, *b).* — *Riječ je načińena prema ńemačkoj* äther, *prema grčkoj* αἰθήρ *glasila bi* eter *ili* etir, *a* eter *prema latinskoj* aether. — *U Šulekovu rječniku* („schwefeläther").

ÈTÂT, *f. dob, lat.* aetas. — *U pisaca dubrovčana* XVI *i* XVII *vijeka (i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani). Dokle dode na etat od dvanajste godišta. Zborn. 90[a]. Da se izpovijedaju od ove etati i bremena. I. Držić 187. — *i s nominativom* ètâ *prema tal.* età: Odovle poče prva eta ali ti prvo vrijeme od svijeta. M. Orbin 78.

ÈTÊ, *vidi* eto. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Resavi i u Lijevču.*

ETEM, *m. prezime tursko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A drugoga bega Etembega. Nar. pjes. vuk. 4, 214.

ETER, *m. vidi* etar *i* etir.

ÈTIČAN, ètična, *adj. (philos.)* ethicus, *koji pripada etici.* — *U Šulekovu rječniku* („ethisch").

ÈTIJOP, *m.* Aethiops, *čovjek iz Etijopije, od latinske riječi ili od tal.* Etiope. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 297[a]. Hadumu Etijopu gospodin svoga apostola posla. B. Gradić, djev. 146. Indijanom i Etijopom. B. Kašić, fran. II. I Etijopi tad se, bože, teb' podlože. A. Vitaļić, ist. 200[a].

ETIJOPENSKI, *adj. vidi* etijopski. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nahode se još niki patrijarki, kakono toletanski, indijanski i etijopenski. A. d. Costa 1, 27.

ÈTIJOPIJA, *f.* Aethiopia, *kraj u Africi.* — *Od* XVI *vijeka a između rječnika u Belinu* 297[a]. Ki kosti zavode u Etijopiju. M. Vetranić 1, 160. Dopade Mateu Etijopija. F. Glavinić, cvit. 316[b]. Od Etijopije iliti Arapske. A. Kanižlić. kam. 798.

ÈTIJOPKA, *f. žena iz Etijopije.* — *U Belinu rječniku* 297[a].

ÈTIJOPLANIN, *m. čovjek iz Etijopije, vidi* Etijop. — *plur.* Ètijopļâni. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka* (Etijopjanin) *i u Belinu rječniku* (Etijopjanin 297[a]). Evo čovik Etijopjanin hadum. I. Bandulavić 141[b]. act. ap. 8, 27.

ÈTIJOPSKÎ, *adj.* aethiopicus, *koji pripada Etijopiji.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Puk etijopski. B. Kašić, rit. 277.

ÈTIK, *m. (philos.)* ethicus, *čovjek koji se bavi etikom, koji piše o etici.* — *U Šulekovu rječniku* („ethiker").

ÈTIKA, *f. (philos.)* ethica, *nauka o ćudorednosti, moralna filosofija.* — *isporedi* ćudoređe. ćudorednost. — *U Šulekovu rječniku* („ethik").

ETIMOLÒGIJA, *f. (philol.)* etymologia. *postaše riječi, isporedi* riječoslovļe. — *U naše vrijeme.* Jedni u pisańu riječi gledaju na korijen ili etimologiju. Vuk, pism. 28.

ETIMÒLOGIČKÎ. *adj. koji pripada etimologiji.* — *U naše vrijeme.* Grci koji su bili sa svijem čisti od etimologičke pedanterije. Vuk. pism. 29.

ETIR. *m.* aether, *grč.* αἰθήρ. *a) (phys.) neizmijerno tanka i laka tvar kojom se misli da je napuńen vasioni prostor.* — *u Šulekovu rječniku* („äther"). — *b) (chem.)* aether sulphuricus. — *u Šulekovu rječniku* („schwefeläther") *i u Dežmanovu.* — *Isporedi* etar *i* eter.

ETNA, *f.* Aetna, *gora u Siciliji.* — *Od* XVI *vijeka a između rječnika u Belinu* 495[b]. Etna gora velik plamen ogńeni izmitaše. F. Vrančić. živ. 46. U visokoj Etni gori vatra gori. V. Došen 88[a]. *i u Šulekovu rječniku* („Ätna").

ETNIK. *m. (theol.)* ethnicus, *poganin, nezнабožac.* — *Kod pisaca* XVI *i* XVIII *vijeka.* Etnici to jest inoverci. Š. Budinić. sum. 117[b]. Kako etnici činu. J. Matović 447.

ÈTO, ecce, *riječ kojom se pokazuje ńešto što je blizu onome s kojijem se govori ili što se k ńemu primiče (po tome što pokazuje stvar koja od onoga što govori primiče se k onome s kojijem govori, stoji često, kao* na, *kad prvi daje što drugome), vidi i* evo *i* eno. *često stoji s dativom zamjenice drugoga lica*: eto ti. — *isporedi* ete, oto. — *Postaše vidi kod* evo. — *Od* XIII *vijeka (vidi kod c) aa)) i u svijem rječnicima osim Vrančićeva i Jambrešićeva.* — *Dolazi u poeziji i okrńeno* et': Sjed', muči; et' ide. N. Naļešković 1. 261. Et' tako je ludo poginulo. Nar. pjes. vuk. 4, 191. *a) ono što se pokazuje stoji u nominativu.* Eto sin tvoj! . . . eto mati tvoja! N. Rańina 224[a]. joann. 19, 26. 27. Eto ti tuj sudi novi i stari. N. Naļešković 1, 243. Svitla kruno. eto ti Juda. F. Glavinić, cvit. 124[b]. Eto t' pečat moje vjere. J. Kavańin 494[b]. Eto s trubļam bojna vika. 1. Đorđić, uzd. 81. Evo dakle, reći će sudac. evo moj zakon. koga vam dado, eto vaša dila. J. Filipović 1, 150[a]. Eto ti kar i smutńa u kući. F. Lastrić, ned. 307. Eto ti jedna za'vica. Nar. pjes. vuk. 1, 75. Eto kńiga, bogom pobratime! 3, 230. Eto mati moja i braća moja. Vuk, mat. 12, 49. — *b) ono što se pokazuje stoji u genetiru.* Sestrice, eto je. N. Naļešković 1. 206. Eto drače u jasleh. A. Gučetić, roz. jez. 18. Eto ti ga na dar. J. Filipović 3, 68[b]. Al' jadovnog eto kvara od linoga gospodara. V. Došen 216[b]. Za svako naj mane dobro djelo. eto ńima udiļ priobilne plate. A. Kalić 514. Ļubili ste proklestvo, eto vam ga. Đ. Rapić 18. Èto sablje. evo naše glave. Nar. pjes. vuk. 1, 160. Eto ti brata. idi s ńim. 1, 180. Eto mene moga sina Marka. 2. 194. Blago mene. eto moga kuma. 2, 195. Eto ti ga, care. u tavnici. 2. 321. Eto tebe końa i đevojke. 2. 334. Ako s' žeđan. eto vina hladna. 2, 434. Eto mene do petnaest dana. 2, 594. I eto ga do petnaest dana. 2, 595. Čekaj sade, eto mene na te. 4, 408. Eto mene s vojskom u Drobńake. 4, 490. Eto poļa, a eto końa. (Da se ogledamo ko je jači). Nar. posl. vuk. 79. Ako je tvoj, eto ti ga. Nar. prip. vuk. 203. — *c) ono što se pokazuje izriče*

se cijelom rečenicom. aa) uopće: riječju eto *pozivlje se pozornost ili na sve ono što se kaže rečenicom, ili na ńešto u ńoj što se osobito ističe.* Eto ti grede otroka kneza Ozora ka knezu vašemu. Mon. serb. 54. (1240—1272). Eto smo čuli da je našemu trgovcemu zabava oda Turčina. Spom. sr. 1, 10. (1397). Da eto povědamu vašemu gospodstvu da znate. 2. 61. (1414). Eto dim sad ovo. Š. Menčetić 99. Eto ide k tebi kralj tvoj. A. Gučetić, roz. jez. 93. Djelo koje si naredio, eto ga sam izvršio. 283. Eto, eto, slatki oče, ja se kajem od svijeh zloba. I. Gundulić 250. Tko bi gori, eto je doli, a tko doli, gori ustaje. 285. Eto je veće ukazala zora svijetu ljepos svoju. G. Palmotić 2, 332. Neprijatelji moji eto živu. L. Terzić 93. Eto te grih istočni pogrdno naružio i ljuto obranio. F. Lastrić, ned. 259. Eto u ime tvoje i djavli podlažu se nami! A. Kanižlić, fran. 55. Eto oni znadu što sam im govorio. S. Rosa 154b. Eto ti, moj dragi štioče, davam na svjetlos život Marije Egipkińe. N. Marči 5. No eto ste tri brata rodena. Nar. pjes. vuk. 2, 117. Eto, care, pod bijelom kulom izišla su dva kraljeva sina. 2, 149. Eto sam mu dao vjeru tvrdu. 2, 609. — *bb) riječju* eto *ističe se ono što se kaže kao ńešto nenadno prema onome što se prije kazalo:* eto *je tad često na početku drugoga dijela gramatikalne perijode.* Tad uzagno ja bjeh stada na daleče mjestu ovomu, kad eto ti iznenadi poda mnom se zemja ustrese. I. Gundulić 80. Ne dobro bijahu izišli iz grada, eto opeta objavja im se zvijezda istočna. B. Zuzeri 28a. Otide, uze sud, da donese vode, eto ti mu se proli. F. Lastrić, ned. 219. Već primesavši ju k ustma da ju popije, eto žena ńegova dotrka. M. A. Reljković, sabr. 1. — *cc) ovakori primjeri u kojima u rečenici ima relativna zamjenica ili relativni adverab upravo spadaju pod a) ili b). aaa) prema* što *u ovijem primjerima ima se u mislí* ono *ili* onoga: Eto, bratice moja, što vi imate promišjati. F. Lastrić, od' 77. Eto što od nas ište. A. Kanižlić, uzr. 42. Eto jako što se od nas gradi. Nar. pjes. vuk. 4, 270. — *bbb) subjekat je rečenici isti što je genetiv kod* eto: *ovakovi primjeri spadaju pod b):* Al' eto starca gde ide. Nar. pjes. vuk. 1, 289. Eto cara de ide. Vuk, poslov. 4. — *dd) s imperativom.* Rekoše mu: ‚Eto gledaj!' P. Vuletić 13. Eto ti sin tvoj odsela nek bude Ivan. F. Lastrić, od' 128. Eto mama neka znade. V. Došen 207a. — *d) ono što se pokazuje staji u infinitivu (dosta rijetko).* Eto im ne ktiti se služiti vrimenom od pokore! F. Lastrić, ned. 17. Ladne vode donijeti, bele dvore počistiti, eto joj se udvoriti. Nar. pjes. vil. 1867. 830. — *e) ne izriče se što se pokazuje, jer se to po samom djelu (kaziranu ili davanu) zna što je.* Reče im: ‚Tko je taj?' ‚Eto ti', rekoše. N. Naleśković 1. 129. Eto dao sam vam sve. S. Rosa 2a. Eto vama, božjaci. Nar. pjes. vuk. 1, 130.

ETOLIJA, *f.* Aetolia, *kraj u Grčkoj.* — *isporedi* Ećolija. — *U Šulekovu rječniku* (‚Ätolien').

ETOLIKI, *vidi* toliki. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* — *vidi* etaki. Da gledaju čudo etoliko. Pjev. crn. 140b.

ETOLSKI, *adj. koji pripada Etoliji.* — *U Šulekovu rječniku* (‚ätolisch').

ETOR, *vidi* Hektor.

EU-, *vidi* ev-.

EUFEMIJA, *f.* Euphemia, *ime žensko.* — *vidi* Jefimija. — *Od* xvii *vijeka.* Eufemija sveta bi rojena u Kalcedoniji. F. Glavinić, cvit. 310b. Gnat Eufemije. Isidoru. J. Kavańin 329b. Cesarici Eufemiji. S. Badrić, ukaz. 17.

EUFRAT, *m.* Euphrates, *rijeka u Aziji.* — *Od* xv *vijeka u izmedu rječnika u Mikaljinu, u Belinu* 297b, *u Bjelostjenčcru, u Voltiģijinu.* Od rike velike Eufrata dari do mora od zapada. Bernardin 33. deuteron. 11, 24. *i u Šulekovu rječniku* (‚Euphrates').

EUFRATES. *m. vidi* Eufrat. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Tigris. Eufrates. M. Vetranić 1, 263.

EUFRATSKI, *adj. koji pripada rijeci Eufratu.* — *U Šulekovu rječniku.*

ĚVA, *f. vidi* Jěva. — *Od* xvi *vijeka.* Gospu Evu od Rozemberga maćehu našu. Mon. croat. 263. (1568). Prvu ženu Evu. F. Glavinić, cvit. 81b. K tebi vapijemo izagnani sinovi Eve (‚Heve'). F. Lastrić, od' 396. Evu majku kad varaše *(vrag).* V. Došen 141b. *i u Šulekovu rječniku.*

EVAJ, *vidi* ovaj. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka u pisca čakavca.* Ni v dubravi evoj. P. Vitezović, odil. 50.

ĚVALÂ, ěvalâj, *vidi* ejvala. — *U naše vrijeme.* Evalaj, caru i taste moj. Nar. prip. vuk. 129. Evala, dobro kad je tako, sjedi. 190. Evalaj, kao aferim. Nar. pjes. herc. vuk. 357.

EVANĐELICA, *f. govor o jevanđelju.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* U evanđelicu, oliti razgovoru svrhu evanđelija prid pukom Antijokije. J. Matović 107. Učeći ovu istinu u evanđelicu šestdesetu. 205.

EVANĐÈLIST, *m. vidi* jevanđelist. — *Od* xv *vijeka.* Po blagdanu sv. Matije evanjelista. Mon. croat. 150. (1492). Po svojih svetih evanjelisti*(h)* vapije. F. Vrančić, živ. 16. Na svetoga Luku evanđelista. S. Margitić, fal. 88. Svi evanđelisti pristaju. J. Matović 45.

EVANĐÈLISTA, *m. vidi* jevanđelist. — *Od* xvi *vijeka, u izmedu rječnika u Mikaljinu.* Sveti Luka evanđelista. A. Gučetić, roz. jez. 150. Sveti Ivan evanjelista. Kateh. 1561. 94. Što nisu ostale evanđeliste upisali. S. Margitić, fal. 89. Evanđelista Mateo. A. Kanižlić, kam. 490. Sv. Ivan, apostoa i evanđelista. I. J. P. Lučić, razg. 85.

EVANĐELÍSTÁR, evanđelistára, *m. đakon.* — *isporedi* evanđelištar. — *Od* xvii *vijeka.* Evanđelistar ali isti misnik reče evanđelje. I. Bandulavić 275a. Djakona, iliti evanđelistara. J. Matović 293.

EVANĐÈLIŠT, *vidi* evanđelist. — *Od* xvi *vijeka.* Evanđelišti po stvarma poštenijem Isukrstovijem podoše u kratko. M. Radnić 252a. Sveti evanđelišti ostaviše nam ona, koja mi sad imamo. J. Filipović 1, 162a.

EVANĐÈLIŠTA, *vidi* evanđelista. — *Od* xvii *vijeka.* Sveti Ivan evanđelišta. M. Divković, nauk. 57a. Možeš biti prorok i evanđelišta. M. Radnić 381a. Kako ukazuju ss. evanđelište. J. Banovac, razg. 222. Ivan sveti evanđelišta. M. Dobretić 319.

EVANĐÈLIŠTÁR, *vidi* evanđelistar. — *Od* xviii *vijeka.* Ovi s. patrijarka znaduć da ńegov jedan evanđelištar živjaše u srčbi s drugim. J. Banovac, razg. 55. Šesti *(red)* služitel, dijakonat ili evanđelištar. J. Filipović 3, 225a.

EVÀNĐĚLJE, *n. vidi* jevanđelje. — *Dolazi od* xvi *vijeka, u izmedu rječnika u Mikaljinu* (evanđelje), *u Belinu* (evanđelje 297a), *u Bjelostjenčcu* (evanđelje *kod* evangelijum), *u Vukova. S naj starijim oblikom* evanđelije: Na veće mista od s. evanđelija bog obećaje. J. Banovac, razg. 17. Po svitu idu sveto evanđelije pripovidati. 67. — *Sa starijim oblikom* evanđelje: Kakono se čti u evanjelju. Š. Budinić, sum. 11a. Knige svetoga

evanđelja. P. Posilović, nasl. 5b. Doniće na sud sudac Isukrst s. evanđelje. J. Banovac, razg. 5. — evanđeļe: Čuti epistolu i evanđeļe. I. A. Nenadić, nauk. 121. U komu evanđeļu kaže Isukrst, da je to slobodno. A. Kanižlić, kam. 28. Koje piva molitve kor prid štijeńe evanđeļa? I. Velikanović, uput. 3, 393. I velike kńige evanđeļa. Nar. pjes. vuk. 3, 71.

EVANĐEÒSKÎ, *adj.* evangelicus, *koji pripada evanđeļu.* — *Ispŕva* evanđèlskî *koje postaje od osnove* evanđel *nastavkom* ьskъ; l *na kraju sloga može se mijeńati na* o. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (evanđelski 297a). *S oblikom* evanđelski: Da zberu tri žakni evanjelski. Kapt. seń. ark. 2, 80. Evanjelskoga nauka. A. Vitaļić, ist. 529. S onijem evanđelskijem izgledom sina od rasuća. J. Matović 468. — evanđeoski: Čekajući oni evanđeoski glas koji mene zove. P. Posilović, nasl. 42a. Pripovidaoče evanđeoske istine. A. Kanižlić, fran. 135. S lakomim evanđeoskim bogatcem. I. J. P. Lučić, razg. 31. Razum naravski slova evanđeoskoga. Grgur iz Vareša 13. — *Kao supstantiv muškoga roda znači što i* evanđelistar. *vidi i naj prvi primjer.* Što jest dilo evanđelskoga? I. Zanotti, upit. 9.

EVANGELIJ, *m. vidi* jevanđeļe. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Crikva ima četiri evangelije. F. Glavinić, cvit. 443a.

EVANGEĻE. *n. vidi* jevanđeļe. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka sa starijim oblikom* evangelje, *a između rječnika u Stulićevu.* Misnik evangelje na glas štati počne. F. Glavinić, cvit. 171a.

EVANGELIJUM. *m. vidi* jevanđeļe. — *U jednoga pisca (iz Slavonije)* xviii *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu.* Isukrst kaže u svomu evangelijumu. M. A. Reļković, sabr. 69.

EVANGELIJUMSKI, *adj. vidi* evanđeoski. — *U jednoga pisca (iz Slavonije)* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (gdje ima i adv.* evangelijumski, na vanđelsku ‚evangelice'). U evangelijumskom zakonu. M. A. Reļković, sabr. 64.

EVANGEĻISTA, *m. vidi* jevanđelist. — *U Voltiǵijinu i u Stulićevu rječniku.*

EVANGELÌSTÂR, evangelistára, *m. kńiga u kojoj su jevanđeļa.* — *isporedi* evangelištar. — *U Stulićevu rječniku* (‚evangeliorum liber').

EVANGÈLIŠTA, *m. vidi* jevanđelist. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

EVANGELÌŠTÂR, *m. vidi* evangelistar. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚liber, l. volumen evangeliorum' *kod* evangelijum).

EVANGELSKI, *adj. vidi* evanđeoski. — *U dvojice pisaca* xvi *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz misala).* Ako uzčuva zakon ńegov evangelski. M. A. Reļković, sabr. 56. — *Stoji i kao supstantiv, vidi* evanđeoski *na kraju:* Zapovida sedam redov u crikvi: ostijarijat, . . . dijakonat, t. j. vratara, . . . evangelskoga. F. Glavinić, cvit. 99a.

EVANGEĻE, *n. vidi* jevanđeļe. — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz misala).* A po podne štiju evangeļe. M. A. Reļković, sat. C8b.

EVANIS, *m. vidi* eban. *grč. ξβενος.* — *U rukopisu* xvi *vijeka.* Polača biše dilana od driva evanisa. Aleks. jag. star. 3, 307.

ÈVĐENIJO, *m. vidi* Evgenij, *grč. Εὐγένιος.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (s* u *mj.* v). Princip Euđenijo ovdi razbi vojsku. F. Lastrić, svet. 151a.

ÈVÉ, *vidi* evo. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Resavi i u Lijevču).* Eve li ti dva sina Amzina. Nar. pjes. vuk. 4, 43. Eve li ti Roganović Tura. 4, 44.

ÈVEDRA, *f. ograda od trske.* — *Tuđa riječ, ili maǵar.* heveder, *pojas* (A. Matzenauer, cizi slov. 152), *ili grč. ἐφέδρα (među znaćeńima ima i: opkoļeńe grada).* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u vojvodstvu i s primjerom iz narodne pjesme:* Do ponoći pod evedrom predu.

EVÈNDIJA, *vidi* efendija. Ev' pogodi Mulu evendiju. Nar. pjes. vuk. 4, 283.

ÈVÊNKA, *vidi* eveńka. Roj se uvati za onu kitu koja visi kao evenka. F. Đorđević, pčelar. 54.

ÈVÊNKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Ogńan Evenkić. Rat. 316.

ÈVÊŃČICA, *f. dem.* eveńka. B. Mušicki.

ÈVÊŃKA, *f. kao kita od lozova pruća s grožđem.* — *isporedi* evenka. — *Tuđa riječ, pers.* hevenk, avenk, aveng, *obješeno grožđe* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 83). — *U Vukovu rječniku* (‚ein strauss von weinreisern, mit trauben' ‚fasciculus sarmentorum').

ÈVGENIJ, *m.* Eugenius, *ime muško.* — *isporedi* Evgenijo, Evgenija, Evgenije, Evđenijo. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka (pisano s* u *mj.* v). Stater na mrve, a Eugenij na pol razsičeni bihu. F. Glavinić, cvit. 226b. *i u Šulekovu rječniku* (‚Eugen').

1. ÈVGENIJA, *m. vidi* Evgenij. — *U Šulekovu rječniku.*

2. ÈVGENIJA, *f.* Eugenia, *ime žensko.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka (pisano s* u *mj.* v). Eugenije, kćere vićnika rimskoga. F. Glavinić, cvit. 306a. *i u Šulekovu rječniku* (‚Eugenie').

ÈVGENIJE, *vidi* Evgenij. — *U rukopisu* xviii *vijeka.* Princ Evgenije razbi Turke. Glasn. 20, 10. — *I u Šulekovu rječniku.*

ÈVGENIJO, *m. vidi* Evgenij. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka (pisano s* u *mj.* v). Eugenijo sudac rimski. F. Glavinić, cvit. 96b. — *I u Šulekovu rječniku.*

EVICA, *f. stražńica.* — *Može biti načińeno u šali od imena* Eva. — *U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Vzami vreda palicu, ter mi udri evicu. *F. Kurelac tumači:* zadńica (mandicu). Jačke. 260.

ÈVIN, *adj. koji pripada Evi.* — *Od* xvi *vijeka.* Pedepsiju Evinu vrhu sebe uzimļe. B. Gradić, djev. 42. Prokletstvo Evino obrati se u blagosov Marijin. M. Divković, nauk. 109a. K tebi vapijemo izagnani sinovi Evini. J. Banovac, razg. 143.

EVKARÌSTIJA, *f.* eucharistia, *sakramenat pričešćeńa, po latinskoj riječi.* — *Dolazi i s* u *mj.* v. — *Od* xvi *vijeka a između rječnika u Belinu* (eukaristija 297b) *i u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz misala).* U svetokrovju evkaristije. Š. Budinić, sum. 3b. Eukaristijom aliti tilo Isukrstovo. I. T. Mrnavić, ist. 116. Krizma, eukaristija, pokora. J. Banovac, razg. 199. Na otaru, na kojemu jest sveta eukaristija. I. J. P. Lučić, doct. 30. — *I sa* š *mj.* s. Evkarištijom pitamo se. Š. Budinić, sum. 62b. Što djeluje eukarištija? M. Divković, nauk. 187b.

EVKARÌSTIJINSKÎ, *adj. koji pripada evkaristiji.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* U gostbi eukaristinskoj. Blago turl. 2, 231. Imamo često jist kruh eukaristinski. 2, 265.

EVKARÌŠTIJA, *vidi* evkaristija.

ÈVLÂD, evlâda, *m.* proles, *porod, djeca, arap.* walad, *pl.* aulâd. *dijete, tur.* evlad. — *U naše*

vrijeme i u Vukova rječniku (s dodatkom da se govori u Bosni). Ne ļubili od srca evlada. Nar. pjes. vuk. 1, 276. Od evlada ne imao hajra. Nar. pjes. juk. 155.

EVLOGIJ, EVLOGIJE, EVLOGIJO, *m.* Eulogius, *ime muško.* — *U Šulekova rječniku.*

EVNUK, *m.* eunuchus, *uškopļenik, hadum, po latinskoj riječi.* — *Dolazi i s* u *mj.* v. — *Od* XVI *rijeka, a između rječnika u Stulićeva* (eunuk). Abdemelek evnuk. B. Gradić, djev. 145. Pokažnici ili evnuci iliti hadumi. Š. Budinić, sum. 111ᵇ. Ovo govori bog eunukom. B. Kašić, per. VII. Kada je prvi *(Filip)* krstio eunuka oliti haduma. J. Matović 160.

ĚVO, ecce, *riječ kojom se pokazuje ńešto što je blizu onoga koji govori (isporedi i* eve, ovo), *kao što se riječju* eto *pokazuje ńešto što je blizu onoga s kojijem se govori, a riječju* eno *ńešto što nije blizu ni jednoga ni drugoga. od mjesta se prenosi značeńe i na vrijeme, s čega* evo *može značiti i sad je,* eto, *tad je,* eno, *onda je; i na druge se načine može prenijeti značeńe, tako n. p. ovijem riječima ističe se često što u govoru da bi na ono bolje pazio onaj koji sluša.* — *Često uz* evo *(kao i uz* eto *i* eno) *stoji dativ imena onoga kojemu se pokazuje. naj češće zamjenice osobito drugoga lica.* evo ti *se tad često shvata kao jedna riječ, te može se i okrúiti:* evo t'. — Evo, eto, eno *riječi su praslavenske. isporedi stslov.* jevo *(može se čitati i* evo). *rus.* вотъ, вна, вполна, вволи, вна, внтотъ, втотъ, *češ.* hen, henka, hevka, *pol.* hen. — Evo, eto, eno *postaju od* e *što bi već u indoevropejskom jeziku (isporedi grč.* ἦν, *lat.* en, ecce, *sanskrt.* a *u* ajam, asau, *taj, onaj) bila interjekcija kojom se ńešto pokazuje, i od osnova zamjenica* ovaj, taj, onaj. — *U našem jeziku* evo *dolazi od kraja* XIV *ili od početka* XV *rijeka (vidi kod c) cc)), a u svijem je rječnicima osim Jambrešićeva.* — Evo *u poeziji može biti i okrúeno:* ev'. Pozri sad ev' moje gizdave vil' ljepos. Š. Menčetić—G. Držić 500. Ev' mi jesmo tri brata rodena. Nar. pjes. vuk. 2, 118. Ev' u vodi mesečine sjajne. 2, 325. Ev' sedoše piti medovinu. 3, 40. Ev' boga mi! nij' umro Rade. 3, 359. Sva ordija turska ev' ustala. 4, 307. *u jednom primjeru* XVI *rijeka* evo *je sprijeda okrúeno:* Da 'vo gre Derenčin s slugami od zgara. H. Lučić 228. *a) ono što se pokazuje stoji u nominativu* (evo *se shvata kao da znači: ordje je).* Evo kraļ vaš. N. Ranina 110ᵃ. joann. 19, 14. Evo ti ma mlados, moj ures i dike. N. Naļeškoviċ 1, 197. Ženo, evo sin tvoj. M. Divković, nauk. 220ᵃ. Evo jaňac božji, evo ki uzimļe grihe svita. M. Alberti 217. Evo lijepa, evo draga, ku moj život služit' obra. I. Gundulić 173. Evo ti tužna svrha onizije, koji, dokle jesu zdravi i živi, neće činiti pokore. P. Posilović, nasl. 11ᵇ. Aj Juriša Seňanine, evo Turci! P. Vitezović, kron. 202. Ecce homo! evo čovik, koga vi držite, da nije čovik. J. Banovac, razg. 160. Evo ja, šaļi mene. J. Banovac, pred. 25. Neka stojiš istinita, evo ti u zalog moje srce. J. Filipović 1, 155ᵃ. Pristanimo od ovoga govoriti, evo bo Bernardin. P. Knežević, osm. 63. Evo četa poslana od poglavica popovski. F. Lastrić, ned. 214. Evo službenica gospodinovu. A. Kanižlić, bogoļubn. 6. Evo ražań, kamo pečenica? (Z). Poslov. danič. 22. Evo tebi ogledalo! V. Došen 257ᵇ. Ako si žedan, evo razladjeńe; ako si gol, evo ti odiéa; ako si žalostan, evo ti veseļe; koji je u tminah, evo mu svitlost; koji je ostudenio, evo mu vatra; koji je sirota, evo mu otac. A. Tomiković, gov. 117. Blago mene, evo moje zlato! Nar. pjes. vuk. 1, 248. Evo tebi vezena košuļa. 1, 620. No evo ti poklon i pozdraviļe. 2, 381. Evo ńemu Zeta zemļa ravna. 4, 76. Evo mlogi ogńeni čauši. 4. 77. Aga dragi, što si me zvao? evo ja. Nar. prip. bos. 1, 51. — *b) ono što se pokazuje stoji u genetivu (isporedi genetiv kojijem se javļa čuđeńe).* Evo boga oca. Zborn. 83ᵇ. Evo vam dake blaga čudnoga. A. Gučetić, roz. mar. 13. Evo me, tko zove? I. Gundulić 101. Evo ti onoga velikoga bogaca, evo ti onoga drugoga lipoga mlaca. P. Posilović, nasl. 12ᵇ. Evo ga gola. 149ᵇ. Evo t' puta, hod' po ńemu. I. Đordić, uzd. 56. Evo vam odgovora na vaš protigovor. A. Kanižlić, kam. 9. Evo bastoča, a daj bić. (Z). Evo kļuča, kamo brava? (Z). Evo sjekire, kamo med? (Z). Poslov. danič. 22. Evo žalosti! tome se on ne viruje. M. Zoričić, aritm. 29. Ali evo ńezine sriće! And. Kačić, kor. 277. Evo ga, jurve ide. Đ. Rapić 15. Evo me, javore. Nar. pjes. vuk. 1, 110. Eto sabļe, evo naše glave. 1, 160. Već evo ti sitne knige male. 1, 256. Evo vuka pred tvoj dvor. 1, 502. Evo tebe sreće iznenada. 1, 576. Evo, more, Kraļevića Marka. 2, 413. Nego evo i veće nevoļe. 2, 419. I evo ga s hiļadu svatova, moj Ivane, u nedeļu prvu. 3, 247. Ali evo muke i nevoļe. 3, 345. Evo nama lijepe đevojke. 3, 486. Evo zgode, moji vitezovi. 4, 68. Evo moje glave! (Kad ko što dokazuje ili se pravda za što, i znači: ako ne bude tako, ubij me). Nar. posl. vuk. 78. Svekrva se miloj snasi svojoj raduje: blago mene, evo snahe, evo odmjene! 280. Sad, gospodo, eto vas, a evo mene. Pravdonoša. 1852. 1. — *c) ono što se pokazuje izriče se cijelom rečenicom. aa) napće: ističe se ono što se rečenicom kaže ili kao da biva u vrijeme kad se govori (kao* sad), *ili pozirļući slušaoca da na ono pazi.* Sđi evo namь prave da je bilo nēšto imanija Ratkova u vaščhь ruku. Spom. sr. 1, 49. (1404). Evo ga mi čekamo da se vrati. 1, 87. (1407). Evo te uprašam. D. Zlatarić 8ᵃ. Evo Juda ide s oružnici. A. Komulović 62. Evo ona, ka odavna službenica tva bila je, žeļna stoji i pripravna, da ti u svem posluh daje. I. Gundulić 189. Evo ja sam s mnogom dikom Captislavu k vam dovela. G. Palmotić 2, 269. Evo smo mi ostavili svaka i jesmo te slijedili. M. Radnić 510ᵇ. Evo ste mi pridali mladića da ga umorim. S. Margitić, fal. 25. Dilite se otlen, ovo je naš, a ne vaš, i evo ćemo ga sad ponit' u pakao. J. Banovac, razg. 103. Sedam godina prija nego biše pokarani, ukaziva se svrhu grada jedna zvizda kako mač. Evo pak dodoše cesari rimski, grad oni osvojiše. J. Filipović 1, 137ᵃ. Evo, evo opačine tvoje ukazuju, da si po tmina odio a ne u svitlosti. F. Lastrić, ned. 380. Evo trubļa glas uzdiže, na sve strane nek odliže. V. Došen 1ᵃ. Evo sam te izličio. M. A. Reļković, sabr. 28. Evo su ti gosti došli. Nar. pjes. vuk. 1, 116. Ev' umrijeh, evo duša skoči. 1, 237. A evo ti tvrdu vjeru dajem. 1, 443. Evo ide sva careva vojska. 1, 600. Već me evo teška bolest našla. 2, 358. Evo sjedi pred bijelom kulom. 2, 500. Evo ćemo preko mora siňa. 2, 543. Evo nemam nikoga od roda. 3, 364. Evo bana doma ne bijaše. 3, 414. Evo svati i vode đevojku. 3, 525. No ga pozna srpsko momče mlado, evo zemļi na koļena pade, ġeverdanu živu vatru dade. 4, 348. — *bb) ističe se ńešto nenadno prema onome što se prije kazalo;* evo *tad često stoji na početku drugoga dijela gramatikalne perijode.* I tako stojeći fratri na kolinije naokolo posteļe moleći boga za ńega, evo ti, da on poče velikim glasom vapiti. P. Posilović, nasl. 10ᵃ. Budući ovako svakolika sažgana, evo će sudac poslat svoje andele. J. Filipović 1, 144ᵇ. Ali ako se po srići nebesa

smiluju te joj puste kišu i obilatom ju rosom natope, evo se odma utiši, obveseli i razgovori. F. Lastrić, ned. 251. Što videći Isus, otje ga utišiti i dok iđaše s ńim k domu ńegovu, evo jedna žena pristupi s traga i samo se dotaknu skuta odiće. od' 287. Promišljavajući šta bi ja mojoj otačbini donio, evo pade mi na pamet . . . M. A. Reļković, sat. A3a. Najde se jedan čovik, jedna žena, koji radi put s. križa čine, i evo ti udi] najdu se majstori koji počmu ovo sveto dilo nenaviditi. Đ. Rapić 32. Lovili su ribu apostoli na moru tiberijadskomu, kada evo ukaza im se na brigu uskrsnuti gospodin. A. Tomiković, gov. 101. Raskopaju šapama grob, i evo! odista nadu ga živa. Nar. prip. vil. 1867. 752. — *cc) kad je u rečenici relativna zamjenica ili relativni adverab, ova se riječ sama ističe.* Evo kto biše starinnici. Mon. serb. 263. (1389—1405). Evo kako ga ļubļaše. Anton Dalm., nov. tešt. 150b. joann. 11, 36. Evo koliko je zlo. S. Margitić, fal. 181. Evo kako brzo svijet projde. 194. Evo kakva je snaga molitve. J. Banovac. pred. 52. Evo zašto mloge ispovidi nisu ništa korisne. A. Kanižlić, bogoļubn. 114. Evo gdi čovik prav pravcat umira! M. A. Reļković, sabr. 1. — *dd) kad je* evo *s kopulom, znači gotovo što i* ovdje; *tako* evo sam *(koje dosta često dolazi) znači: ovdje sam, evo me.* Iskusi bog Habrama i rekao je ńemu: ‚Habrame'! a on odgovori: ‚Evo sam!' N. Rańina 116b. gen. 22, 2. Evo sam, al' ovi da podu bez štete. N. Naļeškovid 1. 130. Evo ti je sinak, vazmi ga ter zadoj. Oliva. 51. Evo su one, ke se kožom prij' dičahu. J. Kavańin 563a. Vajti ćeš, i rijeti će: ‚Evo sam'. J. Matović 430. — *ee) izostarļa se ono što se pokazuje ili jer se izriče riječima koje poslije dolaze ili jer se upravļa tjelesno (n. p. prstom) pokazuje.* Ako vi mene išćete, ja sam, evo. M. Jerković 45. Evo nu! P. Knežević, osm. 92.

ÈVREJ, *m. vidi* Jevrejin. — *U dvojice pisaca* XVI *i* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku (s dodatkom da je uzeto iz misala), u naše vrijeme u Šulekovu rječniku* (‚Jude'). Što sveta crkva . . . pomrzovala jest va Evrejeh. Š. Budinić, sum. 149b. Da bi se spominali Evreji velikoga onoga čuda. I. Velikanović, uput. 1. 487. *(može biti da obadva primjera spadaju pod* Evrejin).

ÈVREJIN, *vidi* Jevrejin. — *isporedi i* Evrej. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz misala, i u Šulekovu* (Evrein ‚Jude').

EVREJININ, *vidi* Jevrejin. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz misala.*

EVREJINKA, *f. vidi* Jevrejka. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz misala.*

EVREJINKIŃA, *f. vidi* Jevrejka. — *U Stulićevu rječniku.*

ÈVREJÎNSKÎ, *adj. vidi* jevrejski. — *U Stulićevu rječniku (s dodatkom da je uzeto iz misala) gdje ima i adv.* èvrejînski ‚Judaeorum more'. *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku* (evreinski ‚jüdisch').

ÈVRÊJSKÎ, *adj. vidi* jevrejski. — *U dvojice pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz misala) gdje ima i adv.* èvrêjski ‚Judaeorum more'. Polak tomačeńa evrejskoga pisma. I. Velikanović, uput. 1, 20. Amen rič evrejska jest. 3, 285. Zlobu evrejske skupštine. I. M. Mattei 54. *i u Šulekovu rječniku* (‚jüdisch').

EVREN, *vidi* Jevrejin *i* Evrijen. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pavo pišuć Evrenim. S. Rosa 175a.

EVRENSKI, *adj. vidi* jevrejski. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Puk evrenski, jerbo uzdržaše evrenski jezik. S. Rosa 5b. U evrenskijem stranama. 183a.

EVRIJEN, *m. vidi* Jevrejin. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz misala.* To je zemļa plodna i laka, ku bog prida Evrijenima. N. Marči 39. — *u istoga pisca dolazi i s oblikom* Evrin. Gdje ga skriše hudi Evrini. 42.

EVRIJENAC, Evrijenca, *m. vidi* Jevrejin. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (s* u *mj.* v) *a između rječnika u Belinu* (Eurijenac 367b) *i u Stulićevu.* Eurijenci s vremenom veoma se razplodiše u Egiptu. D. E. Bogdanić 18. Eurijenci bježe iz Egipta. 19.

EVRIJENAK, Evrijenka, *m. vidi* Jevrejin. — *U Stulićevu rječniku. — neponuzdano.*

EVRIJENKA, *f. vidi* Jevrejka. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (Eurijenka 367b) *i u Stulićevu.* Ali Evrijenka mâ ļuvena. I. Đorđić, uzd. 92.

EVRIJENKIŃA, *f. vidi* Jevrejka. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Belinu rječniku* (Eurijenkiña 367b). Evrijenkiña mlada. I. Đorđić, uzd. 35. Evrijenkińe diklice. salt. IX.

EVRIJENSKI, *adj. vidi* jevrejski. — *Dolazi i s* u *mj.* v. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (puk eurijenski 348b) *u kojem ima i adv.* eurijenski, na eurijensku ‚judaice' *i u Stulićevu.* Evrijenske djevice dojde sin. M. Vetranić 2, 203. Glas letijaše ńegov svuda preko evrijenskijeh svijeh gradova. G. Palmotić 3, 13a. Egipat poče se bojati mnoštva eurijenskoga. D. E. Bogdanić 18. Ta bi zemļa dana narodu evrijenskomu. N. Marči 39. — *u oroga pisca dolazi i s oblikom* evrinski. Kako ńegda puk evrinski iz robstva je slobodio. N. Marči 36.

ÈVRÔPA, *f.* Europa, *dio svijeta.* — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 297b, *u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu. — U rječnicima kao i u pisaca prije našega vijeka pisano je s* u *mj.* v. Aziju od Europe razdiļuje. F. Glavinić, cvit. XIV. Otišavši pod zapad do kraj Europe. F. Lastrić, svet. 114b. Europa Jafetu dopade. M. A. Reļković, sat. K6a. U ućenoj Evropi. Vuk, nar. pjes. 3, 527. *i u Šulekovu rječniku* (Europa, Evropa).

EVRÒPÊJ, *m. vidi* Evropejac, *lat.* Europaeus, *tal.* Europeo. — *U Mikaļinu rječniku* (Europej) *i u Belinu* (Europej 297b).

EVRÒPEJAC, Evròpejca, *m.* Europaeus, *čovjek iz Evrope. — isporedi* Evropej, Evropļanin. — *Postaje od* Evropej *nastavkom* ьскъ. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gdi Evropejci prebivaju. D. Obradović, basn. 339. Da nisu se Evropejci usudili. živ. 13. *i u Šulekovu rječniku* (Europļanin, Evropejac ‚Europäer').

EVRÒPEJKA, *f. žensko čeļade iz Evrope. — isporedi* Evropļanka. — *U naše vrijeme i u Šulekovu rječniku* (Europļanka, Evropejka ‚Europäerin').

EVRÒPEJSKÎ, *adj.* europaeus, *koji pripada Evropi. — isporedi* evropski. — *Od* Evropej *nastavkom* ьскъ. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka i u naše vrijeme.* S ļudmi europejskijemi. B. Kašić. fran. 33. On opet i na vijeću evropejskom. M. Pavlinović, razg. 9. *i u Šulekovu rječniku* (europejski, evropejski ‚europäisch') *gdje ima i adv.* evròpejski, po europejski, na europejsku.

EVRÒPLANIN, *vidi* Evropejac. — *plur.* Evròpljani.

EVRÒPLÂNKA. *vidi* Evropejka.

ÈVRÔPSKÎ, *vidi* evropejski. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Brž bi dosle strane europske se utišile. J. Kavanjin 87b.

ÈVROSIMA. *vidi* Jevrosima. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Govori mu Evrosima majka. Nar. pjes. vil. 1866. 98.

ÈVROSINA, *f.* Euphrosyna, *ime žensko.* — *U Šulekoru rječniku.*

ÈVSEBIJ, *m.* Eusebius, *ime muško.* — *isporedi* Evsebijo. — *U Šulekoru rječniku.*

ÈVSEBIJO, *vidi* Evsebij. — *Od* XVI *vijeka (prije našega vremena s* u *mj.* v). Eusebijo u svojoj istoriji veli. B. Gradić, djev. 69. Kako piše Eusebijo. F. Glavinić, cvit. 130a. Eusebijo Cesarijenski. J. Matović 178. *i u Šulekoru rječniku* (Evsebio).

EVSTAK. *vidi* Evstakij. — *U dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka (i s* u *mj.* v). Eustak z družbom mučenik. F. Glavinić, cvit. xxv. Evstaka i Kornelija. J. Kavanjin 331b.

EVSTAKIJ, *m.* Eustachius, *ime muško.* — *isporedi* Evstak. — *Od* XVII *vijeka (i s* u *mj.* v *i s nom. sing. na* o: Eustakijo, Evstakijo). A sebi prominivši ime nareče si Eustakijo. F. Glavinić, cvit. 314a. Paroka svetoga Eustakija. I. A. Nenadić, nauk. 1. *i u Šulekoru rječniku* (Evstakij, Eustakio ‚Eustachius').

ÈVTA. *vidi* efta.

ÈVTIMIJ, ÈVTIMIJE, ÈVTIMIJO, *m.* Euthymius, *ime muško.* — *isporedi* Jevto. — *U Šulekoru rječniku.*

EVTIN, *m. kao da je prezime.* — XVIII *vijeka.* Stanko Evtin. Glasn. u. 3. 75. (1706).

EVZEB, *vidi* Evsebij. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Euzeb ispovidnik. F. Glavinić, cvit. xxiv.

EVZEBIJO, *vidi* Evsebij. — XVI *i* XVII *vijeka.* Euzebijo. A. Gučetić, roz. mar. 292. Kako Euzebijo piše. F. Glavinić, cvit. 109a.

EVŽEBIJO, *vidi* Evsebij. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Eužebijo Emišen. P. Knežević, osm. 154.

ÈZÂN, ezâna, *m. poziv Turaka na molitvu (što mujezin viče s munare). arap.* azân, *tur.* ezan. — *isporedi* jezan. — *U naše vrijeme.* A zauči ezan na ğamiji. Nar. pjes. juk. 414.

EZAU, EZAUN, *m.* Esau, *bibličko ime muško, vidi* Ezav. — *isporedi* Ežaun, Ežaul. — *U jednoga pisca (Bernardina)* XV *vijeka stoji u prvom izdanju prvi oblik te se ne mijeńa po padežima, a u drugom i trećem izdanju drugi oblik koji se mijeńa.* Z bratom tvojim Ezau (Ezaunom 1543. 1586). Bernardin 40. gen. 27, 6. Ezau (Ezaun) brat moj. 40. gen. 27, 11. U svite brata ńegova Ezau (Ezauna). 41. gen. 27, 15. — *oblik* Ezau *dolazi i u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kukav Ezau zdilom leće proda bratu prvorodstvo. J. Kavanjin 26a.

EZAUNOV. EZAUOV, *adj. koji pripada Ezaunu, vidi* Ezau. Ezaun. Ruke su Ezaunove (Ezauove). Bernardin 41. gen. 27, 22.

ÈZÊMPIJO, *n. primjer, tal.* esempio. — *U pisaca primoraca* XVII *vijeka.* ‚Prielika' ili ezempijo. B. Kašić. nač. 11. Ezempijo ali ti nauk. M. Orbin 37. Vele ezempija. I. Držić 92.

ÈZÊMPLO, *n. primjer, lat.* exemplum. — *U pisaca primoraca* XVII *vijeka.* Kažući ezemplom od začetja. B. Kašić, nač. 21. Ukazati po ezemplu i izgledu veliku koris. I. Držić 41.

EŽAUL. *m. vidi* Ezau. Ezaun. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka koji piše i* Ežaun. S bratom tvojim Ežaulom. I. Bandulavić 47b. gen. 27, 6.

EŽAULOV. *adj. koji pripada Ežaulu.* — *U istoga pisca u kojega ima i* Ežaul. Ruke su Ežaulove. I. Bandulavić 47b. gen. 27, 22.

EŽAUN, *m. vidi* Ezau, Ezaun. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Ežaun proplače. Đ. Baraković, jar. 44. Ežaun brat moj. I. Bandulavić 47b. gen. 27. 11. Svitami Ežauna. 47b. gen. 27. 15. Ežaun prodao je Jakovu prvorodjenstvo. A. d. Costa 2, 130.

EŽAUNOV. *adj. koji pripada Ežaunu.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ežaunovu sriću priobrati. Đ. Baraković, vil. 44.

ÈŽDER. *m. vidi* ažder *i* ažđaha. *pers. tur.* eždер. — *U narodnoj pjesmi našega vremena (o pasu načińenu poput zmije).* Opasala pasa eždерpasa, eždер joj se po srdašcu plaza. Nar. pjes. petr. I. 242.

EŽDÌRLIJA. *f. kao da znači: sličan eždеru ili ažđaji. načińeno od tur.* eždер (*vidi* eždер) *i od tur. nastavka* li. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Na čakšire kovče eždirlije. Pjev. crn. 214b.

EŽEVINA, EŽINA, *f.* rubus fruticosus L., *kupina.* — *U Stulićeru rječniku i u Šulekoru imeniku* 81. — *Jamačno je obje riječi Stulli načinio po ruskom* ежевика, *a iz Stulićera su rječnika opet prošle u rukopise u kojijem ih je našao Šulek; s toga su obje riječi neponuzdane.*

F

F, *slovo.*

a. *u našijem riječima: a) stoji u* ufati (*gdje je postalo od ńegdašńega* pv) *i u drugijem riječima od iste osnove.* — *b) upotrebljava se kad se riječju hoće pokazati kakav osobiti zvek, glas (u. p. u* frk, freati). — *c) ne rijetko zamjeńuje* hv (fala, fat *itd.*). — *d) u ńekijem riječima po južnijem krajevima zamjeńuje* h *(rijetko):* Foča, fitati *itd. i* v *(rijetko):* frijes, fuga *(po tome može biti da stoji u* fuzda — uzda, *mj.* vuzda).

b. *u tuđijem riječima ostaje nepromijeńeno, ili se gdjegdje mijeńa na* b (Bilip, Osib, *itd. osobito kod čakavaca), na* p (prigati, Stjepan *itd.), na* v (vajda *itd.). (treba dodati da gdjegdje sam narod kojijem slovima zamjeńuje tude f, opet izgovara f u tuđoj riječi gdje je jedno od onijeh slova, tako u Konavlima blizu Dubrovnika govori se* pratar, puńestra, *a opet* fasta *prema tal.* pasta, *tijesto). rjeđe se mijeńa na* hv: Hvar, hvjela.

c. *što se u starijim knigama pisanijem latinskijem slovima (počevši od Bernardina) nalazi* f *(gdjegdje i* vf, uf) *mjesto* v *u riječima kao* sfak, poslafši, ofca, zdraf *itd. može se pomisliti da ono slovo znači uprav glas* f. *ali opet u istijem knigama nerijetko stoje s* f *i riječi kao* prafla, krfju, duhofni *itd. kod kojijeh bez sumńe* f *glasi* v *(vidi i* D. Daničić. glasn. 9, 12—13). *može biti da su u ono doba (kad su u latinskom alfabetu slova* u *i* v *isto vrijedila) pisci slovima* f, uf, vf *htjeli istaknuti da se čita* v *a ne* u.

ЬНГА
ja Josanovića

FABÌJÂN, Fabijána, *m.* Fabianus, *ime muško.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Belinu* 297b. Žena Fabijana Čehovića. Mon. croat. 111. (1472). Biše u Rimu drugi sudac Fabijan. F. Glavinić, cvit. 26b. Kako svjedoči Fabijan papa rimski. J. Matović 180. *i u Šulekovu rječniku* (‚Fabian').

FABIJANČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 227. Schem. diac. 1877. 63.

FABIJANIĆ, *m. prezime.* — *Od* xv *vijeka.* Jure Fabijanić z bratiju. Mon. croat. 57. (1433). Mavar Fabijanić. 188. (1505). Fabijanić. Schem. jadert. 1876. 52.

FABIJÁNOV, *adj. koji pripada Fabijanu, (Golubica)* na Fabijanovu side glavu. F. Glavinić, cvit. 23a.

FABIJÁNOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 67.

FABINO SELO, *n. selo blizu Ribnika u Hrvatskoj.* — xvi *vijeka.* Drugo selo jedno kmetsko ko se zove Fabino selo. Mon. croat. 277. (1576).

FABRICIJ, FABRICIJE, FABRICIJO, *m.* Fabricius, *ime muško.* — *Od* xviii *vijeka (po primjeru ne zna se kako je nominativ).* Sveti Martin papa rodi se od Fabricija kripostnoga. F. Glavinić, cvit. 371a. *i u Šulekovu rječniku* (Fabricij, Fabricio, Fabricie ‚Fabricius').

FÁBRIKA, *f. tal.* fabbrica, *ńem.* fabrik. *a) građeńe (kuće).* — xvi *vijeka.* Ki tiče fabriku crikve. Kapt. seń. ark. 2, 80. — *b) vidi* tvorionica, tvornica. — *od* xviii *vijeka.* Za fabrike jal' manufakture. 1. Jablanci 61. *i u Šulekovu rječniku* (‚fabrik'). — *c) selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 89.

FABRÌKANAT, fabrikânta, *m. vidi* tvornik. — *U Šulekovu rječniku (s nom.* fabrikant ‚fabrikant').

FÂBROVIĆ, *m. prezime, od tal.* fabbro. *kovač.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* P. Budmani.

FABULA, *f. basna, lat.* fabula. — *U dvojice pisaca* xviii *vijeka.* Kakono je *(pisao)* fabule za dicu Esopus i Fedro. M. A. Reljković, sat. A 2b. Fabula iliti pripovidka. Đ. Rapić 249.

FAC, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Facu. Sr. nov. 1871. 314.

FÁCA, *f. lice, od lat.* facies, *ali preko mlet.* fazza *ili preko rumunskoga* față *(vidi* P. Budmani, dubrov. dijal. rad. 65, 162). — *U naše vrijeme u Dubrovniku a između rječnika u Vukovu.* Nije ta faca od umrća. Nar. posl. vuk. 218.

FACAN, *m. vidi* fazan. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FACOL, *m. ubrusac, rubac, tal. mlet.* fazziol. — *Od* xvi *vijeka po zapadnijem krajevima.* Vazda plakaše i facol vazda držaše. Naručn. 52b. Nima se napokom ni facol na oltaru držati. I. Kraljić 55. Gori ga zovite, da mu ja darujem facol rakamani. Nar. pjes. istr. 2, 106. Ča ćemo tim svatom darovat? fantima te bile stumańe, diverom te svilne facole. 2, 149.

FACOLIĆ, *m. dem.* facol. — *Od* xvi *vijeka po zapadnijem krajevima.* Vze jedan facolić. Korizm. 27a. Kalež jima biti vaskolik pokriven z facolićem. I. Kraljić 69. Ona mu da pol svoga facoliča na uspomenu. Nar. prip. mikul. 83.

FACÙLET, *m. ubrusac, rubac, tal.* fazzoletto. — *Od* xviii *vijeka po zapadnijem krajevima.* Stidili bi se onakim faculetom nos otrti. F. Lastrić, od' 6. Faculet u kome su žice žrake sunčane a potka zvijezde i mjesec. Nar. prip. vuk. 128. O fesu straga visi faculet. V. Bogišić, zborn. 130.

FAČOL, *m. vidi* facol. — *U naše vrijeme u Istri.* Ako će fačole, ja mu ih pošiļam. Nar. pjes. istr. 2, 44.

FAĆEL, *m. koprena, maǵar.* fátyol. — *isporedi i* facol. — *U dvojice pisaca čakavaca* xv *i* xvii *vijeka.* Na glavi priviti plavi tere beli i perja naditi stojahu faćeli. M. Marulić 12. Sultanskim faćelom glavu ti kružimo. I. T. Mrnavić, osm. 184.

FAĆUK, *m. kopilan, maǵar.* fattyú. — *Od* xviii *rijeka u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjenčevu gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu (griješkom* fačuk). To je fot, ‚fačuk', kopiļe. V. Bogišić, zborn. 317. Faćuk, kopile. nezakonito dijete. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele.

FÀÊNCA. *f. vidi* Fajenca. — *U Mikaļinu rječniku i u Belinu* 300a.

FAETON, *m. otvorene drokolice, tuđa riječ.* — *U Šulekovu rječniku* (‚phaëton').

FAFARIKULA, *f. bukor žir, bukvica.* — *Značeńe je sumńivo, jer očito riječ postaje od tal. mlet.* fanfarigola *(vidi* fafarinka *i* fanfarika). — *U Šulekovu imeniku po rukopisu* xv *vijeka.* Fafarikula (fafaricule), fagus, fagus silvatica L. fructus, cf. fafarinka. 81.

FAFARINKA, *f. kostjela, tal. mlet.* fanfarigola. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 81.

FÀFOĻAK, fàfôļka, *m. vidi* fafuļak.

FAFONIĆ, *m. prezime, tal.* Fanfogna. — *U sjevernoj Dalmaciji.* — xvii *rijeka.* Krnaruti, Pećareli, Fafonići, Gaļardini. Đ. Baraković, vil. 194.

FAFUĻAK, fafuļka, *m.* floccus, *pahaļ, kunadra.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* fafuļek, favoļak), *u Jambrešićevu* (fafuļek), *u Stulićevu* (v. pahalić; *uz* fafuļak *ima i* fafoļak).

FÁG, fága, *m.* pagellus erythrinus Cuv. (?), *ńeka morska riba.* — *isporedi* arbun. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚fravolino, pesce'). Cipoli i fazi pritili. M. Vetranić 2. 388. ‚Pago' fag. Progr. karlov. 1878. 41. Fag *(među ribama od roge).* L. Zore, rib. ark. 10, 339. Fag ‚fragoletto (pesce)'. D. A. Parčić, rječ.

FAGÀNIO, fagàńela, *m.* cannabina linota J. F. Gm., *ńeka ptičica, tal. mlet.* faganello. — *isporedi* paganio. — -ńe- *stoji mješte ńegdašńega* -nje- (nê). — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku.* Ptice staglici i faganjeli. M. Vetranić 2. 268. Faganio, fringilla canabina. Slovinac. 1880. 31a.

FÀGOT. *m. velika sviraļka nizokoga glasa, tal.* fagotto, *ńem.* fagot. — *U Šulekovu rječniku* (‚fagot').

FAGÒTISTA, *m. čorjek koji svira u fagot, tal.* fagottista. — *U Šulekovu rječniku* (‚fagotist').

FAǴÂN, fagána, *m. vidi* fazan. *tal.* fagiano. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu i u Voltiǵijinu.* Faǵani i golubi. M. Vetranić 2, 279. Kupi par faǵana. M. Držić 261. Gladan sam kako faǵan. *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FAǴOLA, *f. grah, tal.* fagiuolo. — *U naše vrijeme u Hercegovini.* Vazda bi u ǵep stavio onoliko zrna faǵole koliko je dana posta. Nar. prip. vrč. 62.

FÀǴUO, faǵúla, *m.* phaseolus vulgaris L., *grah, tal.* fagiuolo. — *isporedi* faǵola, fažol. — *U Šulekovu imeniku (griješkom* faduo) *iz dubrovačkijeh rukopisa.* 81.

FÀJDA, *f. korist, arap. tur.* fajda. — *isporedi* vajda. — *Ake. se mijeńa u dat. sing.* fàjdi, *u acc. sing.* fàjdu, *u nom., acc., voc. pl.* fàjde. —

Od XVII *rijeka dosta često (osobito u rečenicama:* nije fajde, nema fajde *koje mogu i značiti: nema druge, ne može biti inako), a između rječnika u Bjelostjenčcru, u Stulićevu, u Vukovu.* Ka fajda jest da takmeni trudi za mnom činiš sada? I. Zanotti, en. 50. Vrh glavnice kad zajmene htiše fajde zabrañene. J. Kavañin 451ª. Ukravši stvar od male fajde. J. Banovac, uboj. 36. Što mi ʼe fajda živit? A. J. Knezović 17. Da nejma drugo od fajde u kući svojoj izvan malo uļa u sudiću. And. Kačić. kor. 252. Sad mi kaži koju imaš fajdu kad ti ļudma ne ispuniš kajdu. M. A. Reļković, sat. A6ᵇ. Koja fajda tuđa ruba? Nar. pjes. vuk. 1, 374. Nije fajde, otvori mi dvore. I, 539. Nema fajde ići za Alijom. 3, 249. Ko se fajdi nada onaj vaļa i štetu da trpi. Nar. posl. vuk. 156. Od te kajde nema fajde. 236. Kamata se zove interes, dobit, fajda, . . . uzeo sam novac na fajdu. V. Bogišić, zborn. 473. — *U Crnoj Gori* za fajdu *znači zaludu, bez plate, nije jasno kako je postalo ovo značeńe.* I povrati na torinu ovce, aļ za fajdu, dragi pobratime, e je ļuto Petar obolio. Nar. pjes. vuk. 4, 365. Obećavao polovinu carstva, ako ga koji izliječi, ali sve za fajdu. Nar. prip. vuk.² 262.

FÀJDICA, *f. dem.* fajda. — *isporedi* vajdica. — *U naše vrijeme (u Vukovu rječniku ima samo* vajdica).

FÀJDIĆ, *m. prezime.* — *Govori se i* Vajdić. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

FÀJDISÂŃE, *n. djelo kojijem se fajdiše.* — *U Vukovu rječniku.*

FÀJDISATI, fàjdišēm, *pf. postaje od* fajda. — *isporedi* vajdisati. — *Ake. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* fàjdisā. — *Od* XVIII *rijeka u između rječnika u Vukovu gdje stoji:* fajdisati, *(jamačno griješkom)* impf. vide vajdisati. vajdisati. pf. 1. ‚nützen‘ ‚prodesse‘: to ti neće vajdisati, cf. pomoći. 2. nećeš vajdisati ‚nutzen haben‘ ‚lucror‘. vajdisati se, pf. 1. vide vajdisati. 2. skupo je kupio, neće se vajdisati kad proda.

a. *nepreluzno.*

a) biti koristan, koristiti, pomoći. Ovakve pustare baš onako dobro mogu fajdisati kano da su bile s žitom posjejane. I. Jablanci 39. Ali ništa fajdisalo nije. Nar. prip. vuk.² 212.

b) okoristiti se, imati koristi. u Vukovu rječniku.

b. *prelazno.*

a) upotrebiti na korist, naći u čem (objektu) koristi. — *U jednom primjeru* XVIII *rijeka, gdje stoji sa* se, *pusirno:* Kako se mogu ovakve zemļe fajdisati. I. Jablanci 42.

b) sa se, refleksivno. vidi a, *b). u Vukovu rječniku.*

FÀJDJETI, fajdim, *pf.(?) okoristiti se, vidi* fajdisati. — *Na jednom mjestu* XVIII *rijeka (po istočnom govoru* fajdeti). Što smo fajdeli . . .? J. Rajić, ponc. 1, 92.

FÀJDONOŠAN, fajdonošna, *adj. koji nosi fajdu, koristan.* — *U jednoga pisca* XVIII *rijeka koji će biti sam načinio.* Uzdam se da ćeš ovo fajdonošno upućeńe dobrovoļno primiti. I. Jablanci 182.

FÀJĒNCA, *f.* Faenza, *grad u Italiji.* — *isporedi* Faenca. — *U Šulekovu rječniku.*

FAJENČINA, *f. zemļa od koje se gradi skuple posuđe (manje skupo nego porculan).* — *isporedi* majolika. — *Načińeno od franc.* faïence *(u ovo od imena grada Fajence u Italiji u kom se onako posuđe gradilo).* — *U Šulekovu rječniku* (‚fajence, fayance‘).

FAJEROVAC, Fajerovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 68. — *Riječ ńemačkoga postańa.*

FAJGOLICA, *f. ļubica, ńem.* veilchen. — *U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Ar kot jedna fajgolica rastem na sami kitica. Jačke. 82.

FAJTA, *f. a)* fucus, *čersa; b) vlaga.* — *Tuđa riječ nepoznata postańa.* — *U Bjelostjenčcru rječniku:* fajta, farba ili rumenilo kojem žene lica mažu, da beleje i rumeneje postane. 2. v. vlaga.

FAJTATI, fajtam, *impf. vidi* fajta, *od čega postaje. a)* fucare, *čersati.* — *u Bjelostjenčcru rječniku.* — *b) u istom rječniku:* fajtam, v. vlagam.

FAJTIL, *m. vidi* faćel (?). — *U knjizi* XVI *vijeka.* O žene ohole s kudami i s pênelami, s fajtili! Korizm. 24ª.

FAJTNOĆA, *f. vlaga.* — *vidi* fajta. — *U Bjelostjenčcru rječniku* (v. vlaga).

FAJTOVCI, Fajtovaca, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn.² 116.

FAKIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn.² 186.

1. FÁKĻA, *f. vidi* vakļa.

2. FÃKĻA, *f. nejasna riječ (ńekakav nakit na kalpaku).* — *U narodnijem pjesmama našega vremena, i u Vukovu rječniku (bez značeńa) s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom:* Jedan kalpak, devet čelenaka, i deseta fakļa okovana, iz ńe su mu do tri pera zlatna što junaka biju po plećima. Nar. pjes. vuk. 3, 96. Još na glavu kalpak od dvije kune, oko ńega sedam čelenaka, krilo osmo, a fakļa deveta, a deseto direk vas od zlata. Nar. pjes. juk. 215.

FAKOVIĆ, *m. općina u Bosni u okrugu Doње Tuzle.* Statist. bosn.² 152.

FAKÙLTÊT, fakultéta, *m. zbor učiteļa jedne nauke na sveučilištu, ńem.* facultät. — *U Šulekovu rječniku* (‚facultät‘).

FAL-, *vidi* hval-.

FALAČAC, falačca, *m. dem.* falatac. — *U Bjelostjenčcru i u Jambrešićevu rječniku (u objema kajkavski* ‚falačec‘).

FÃLAGE, *vidi* falake. — *U Vukovu rječniku.*

FALAK, *m. samo u Bjelostjenčcru rječniku:* v. testo.

FÃLAKE, fãlâkâ, *f. pl. ńeka sprava kojom (Turci) režu noge onome koga hoće tabaniti, arap. tur.* falaga. — *isporedi* falage, valake. — *Od* XVIII *rijeka u između rječnika u Vukovu.* Kad begovi turski razumiše, ńeg dozvavši prid sobom sudiše, u falake ńega postavivši i nemilo ondi nagrdivši. Nadod. 74. Sve im metnʼo noge u falake, svakom dao po trideset štapa. Nar. pjes. juk. 569.

FALANOVO BRDO, *n. seoce u Hercegovini u kotaru konjičkom.* Schem. bosn. 1864. 57.

FÃLAS, fãlsa (fãosa), *adj. lažan, lat.* falsus *ili tal.* falso. — -a- *umeće se samo u nom. sing. m. nominalnoga oblika i u acc. kad je jednak nominativu (u prvom primjeru nije umetnuto).* — *u jednoga pisca Dubrovčanina (Vetranića)* XVI *rijeka i na kraju sloga mijeńa se na o, ali sad u Dubrovniku ostaje nepromijeńeno.* — *Od prije* XVI *rijeka po zapadnijem krajevima.* Ako se ki najdo fals svedok. Zak. vinod. 73. O falsi od velikoga boga neprijateļi. Korizm. 15ª. Neka . . . od faosa škrivana ne gubi razloga. M. Vetranić 1, 170. Falas si kako dzar *(griješkom* car). (D). Poslov. daničk. 22. Za ńega bi učinio falsu munitu. (D). 153. Memed-aga falsi prijateļu, što mi

opali bijele dvorove? Nar. pjes. bog. 168. Falas (falsa, falso) kako cvancika. *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FALAŠĆAK, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 20.

FALAT, *m. komad, mađar.* falat, *zalogaj.* — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (falat kruha, fiļa kruha, landa kruha ‚bucella panis'). *u Bjelostjenčevu* (‚frustum, particula, buccella, crustum'), *u Jambrešićevu* (‚frustum'), *u Voltiğijinu* (‚pezzo, boccone, fetta' ‚stück, bissen'). Sukna koga smo Sivi dali falat za jednu šubu. Starine. 11, 127. (1679). Nađosmo u Sivinu među dva tri velika falata zemļe. 128. (1679). Usred onih reda bijaše jedan falat križa Isusova. K. Pejkić 33. Stavišе prid ńega falat ribe pečene i sat meda. F. Lastrić, od' 319.

FALATAC, falaca, *m. dem.* falat. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* falatec).

FALATAST, *adj. pun komada (falata). — U Jambrešićevu rječniku* (‚frustulentus').

FALATATI, falatam, *impf. komadati. — vidi* falat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jere potlam časti hoće on toprva tvoje jegćke zubi gristi i falatati. Đ. Rapić 404. Zao izgled iliti zla prilika jest kopov iliti hrt pakleni, koji pravedne duše falata *(štamparskom griješkom* falta) i lovi. 422.

FALATIV, *adj. stoji samo na jednom mjestu* XVI *vijeka i kao da znači: koji se može prevariti. — isporedi* fâliti. Zakon govori da je jedan falativ po ustijeh, od dviju istina se može znati, po dva svjedoka istina se nahodi. Zborn. 63a.

FÂLE, *f. pl. arap. tur.* fâl, *gatańe, vračańe. — U narodnijem pjesmama našega vremena.* Jesi l', Tale, proučio fale, bolan Tale, što ti fale kažu? štono grču crni gavranovi? što svijaju orli mrcińaši? a što kliču žuti jastrebovi? Nar. pjes. juk. 147. Fale, mudrolije, dosjetke. 618.

FALEM, *m. ime ńekakvu mjestu. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Od Falema maloga dizdara. Nar. pjes. vuk. 3, 274.

FALEŠIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Doње Tuzle.* Statist. bosn.[2] 120.

FALETATI, faletam, *impf. gatati. vidi* fale. — *U jednoga pisca našega vremena.* U vrbańe pokraj vode hladne, gdje ciganke faletaju gladne. Osvetn. 4, 44.

FALIČAN, falična, *adj. vidi* fališan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (isporedi i* faličnost). Pravičnost pisaca i farizea sva bijaše himbena, falična i lažļiva. B. Leaković, gov. 160. Čija su pak i falična i zla dila, oni se faličan i zao sudi. 169. — *U istoga pisca ima i adv.* falično. Kada tko dvoumi od griha ili kad falično viruje da griši. nauk. 458.

FALIČNOST, *f. osobina, stańe onoga koji je faličan, lažirost, lažnost. — U dvojice pisaca* XVIII *vijeka.* Nit' pokrivam s ovim koje faličnosti. A. J. Knezović 153. Promotrite izvrstitost slave nebeske i faličnost slave svitovńe. B. Leaković, gov. 145.

FALIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 67.

FÂLÎNGA, *f.* vitium, defectus; error, *mahana; pogreška. — isporedi* falinka, valinka. — *Radi postańa vidi* fâliti, *ali je nejasan nastavak* inga. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (falinga, greška, uzmakańe ‚error, erratum, vitium, menda, mendum') *i u Voltiğijinu* (‚errore, sbaglio, sproposito' ‚fehler'). Tko u onu falingu upade. A. Bačić 122. Da se nakazno rodi, zove se grih ili falinga naravi. 207. Jedna ima još falinga tvoja. M. A. Reļković, sat. B8b. A ne možeš na sebi viditi šta falingi i na tebi ima. D6a. Jezikom nije mogao govoriti, ali ležańem na zemļi jest svoju falingu ispovidao. Đ. Rapić 184. Ja vidim da se mloga zla i falinge događaju i prvo vinčańa i posli vinčańa. B. Leaković, gov. 31.

FALINIĆ-BRIJEG, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Faliničbreg. Pregled. 47.

FÀLÎNKA, *vidi* falinga. — XVIII *vijeka i u Vukova rječniku* (vide valinka). Da podnašaš ńegove falinke. M. A. Reļković, sat. F6b. Znam da ćeš najti falinke u prilagańu slova. B. Leaković, gov. VI.

FALIŠAG, *m. kao da znači nedostatak, nepuna mjera, a vidi i* falinga. — *Postaje od* fâliti *mađarskijem nastavkom* ság. — *Na jednom mjestu oroga vijeka.* Vizitirali ekmečije i našli fališaga, koji su falili dobili su po 12 batina. Glasn. II, 1, 17. (1808).

FALIŠAN, fališna, *adj. laživ, lažan, ńem.* falsch. — *Od* XVIII *vijeka. — Kompar.:* fališniji. Ali zmija fališnija biše neg sve zvirje. M. A. Reļković, sat. F5a. Ako li i poznajemo za dvostruke, fališne. D. Obradović, basn. 82.

FALIŠIJA, *f. vidi* fališnost. — *U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Volim učiniti vsoj ļubavi konac, neg' da b' pogubila moj zeleni venac: moj zeleni venac 'z čiste rozmarije, a taj mladi junak pun je fališije. Jačke. 24.

FALIŠNOST, *f. osobina, stańe onoga koji je fališan. — isporedi* fališija, faličnost. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Žensku fališnost Jahel kti kazati. A. J. Knezović 116.

FÂLITI, fâlîm, *pf. i impf. tuđa riječ, po južnijem krajevima od tal.* fallire, *po sjevernijem od ńem.* fehlen *(po bavarskom govoru* fâlen, *vidi* F. Miklošić, etymol. wörterb. 57a). — *isporedi* vâliti. — *Kod čakavaca i kajkavaca dolazi i s oblikom* faleti, *kao prema ńegdašńemu* falêti. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (faliti, ob sve priti, izgubiti sve svoje' ‚fallire' ‚decoquo'). *u Bjelostjenčevu* (falim, faleti, grešim ‚erro, aberro'. 2. falim, t. j. meńkam, uzmańkam ‚desum, absum'. fali ‚abest, deest'), *u Jambrešićevu* (falim ‚erro'), *u Voltiğijinu* (faliti, falim ‚fallare, mancare' ‚fehlen'), *u Vukova* (fâliti, vide vâliti, *a kod oroga stoji:* vâliti, pf. ‚fehlen' ‚labor, desum' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).*

a. *pf. a) prvo je značeńe: ne pogoditi u ono u što se gađa, te sa širijem značeńem: uopće ne pogoditi (u prenesenom smislu), pa obično: (bez zle namjere) ne učiniti što je pravo ili dobro, ili učiniti što je nepravo ili nedobro, vidi* pogriješiti. Kad bi u čem fali'. M. Marulić 110. Verujte da ne more *(bog)* faliti. Transit. 46. Kada majstor fali u zanatu. A. Bačić 207. Sabori ne mogu faliti. 250. Oprostite, ako sam falio. A. J. Knezović II. Težko fali koji čini tako. M. A. Reļković, sat. G1a. Istina bog rad bih da još dugļe žive niti bi falil reć da me i prežive. M. Kuhačević 76. U tom mlogi baš kućnici fale. J. S. Reļković 14. Onda ćemo pogoditi, niti ćemo faliti. B. Leaković, nauk. 96. I pop u knigu fali. Nar. posl. vuk. 104. Svak može faliti. 278. Falel san, kad san ti tako šal obećivat. Nar. prip. mikul. 121. Ko nije falio, ko li neće? V. Bogišić, zborn. 263. — *kao što se vidi po primjerima, što je pogreška naznačuje se lokativom (u jednom pri-*

mjeru ukazatirom po crnogorskom govoru) s prijedlogom u; *u akuzativom samo kad je vraj koja zamjenica srednjega roda*: što, to, ovo *itd.*; *prema ovome može biti i pasivno:* Faljena *(kod štampaña).* Napravljena. M. Zoričić, aritm. 118. — *b) u vrijem primjerima značeñe je kao preñašñe ali se misli: sa zlom namjerom.* Vizitirali su ekmečije i našli fališaga; koji su falili, dobili su po 12 batina. Glasn. II, 1, 17. (1808). — *c) daljijem širećem značeña može značiti (i kao* izdati *u prenesenom smislu): ne ispuniti ućsto čemu se ko mogao nadati, pa po tome i: ne biti koristan, vrijedan.* Pokora docne more faliti (poenitentia sera raro est vera). I. Ančić, vrat. 165. Falila ti je kostula. (D). Poslov. danič. 22. Obećanje ńegovo nigda ne fali. F. Lastrić, test. 22ᵒ. S tog u ńima svako sime fali. J. S. Reljković 26. Za što gdi koje voće u rodivu fali. 269. Loza nikad faliti ne može. Nar. pjes. vuk. 5, 473. — *amo spaduju i ovi primjeri u kojima dativom se pokazuje što je ko dužan ispuniti, te ne ispuni:* I nećemo svojoj viri faliti. Starine. 11, 86. *(oko* 1648). — *d) izgubiti sve svoje, propasti. samo u Mikaljinu rječniku (vidi sprijeda).* — *jamačno po tal.* fallire, *propasti, ne isplatiti dugove.*

b. *impf. (u Vukoru je rječniku zabilježeno* pf.) deesse, *ne biti, nedostati, manjkati, po ńem.* fehlen *i samo po sjevernijem krajevima.* Kako timun u navi fali. F. Glavinić, cvit. 444ᵃ. Pak nam ste odpisali da nike riči fale. Starine. 11, 89. *(oko* 1650). Malo je falilo da srčba božja ne posmica vas puk. E. Pavić, ogl. 157. Ja nahodim naj boljeg terziju jer on radi i na veresiju, a nikoga privariti neće, neg kad fali, još svoj komad meće. M. A. Reljković, sat. E1ᵇ. Najdoše da jim fali pet ovaca. sabr. 59. Roditelji, kada se dile od kuće svoje u druga mista i vilaete, običaju lijepu naredbu u kući učiniti porad dice svoje, da im ništa ne fali, dok se oni ne povrate. B. Leaković, gov. 120. Bil cel čovik, leh ča mu je glava falela. Nar. prip. mikul. 13. Ni tičjega mleka ni ńin falilo. 28. — *u jednom primjeru stoji s istijem značeñem refleksivni glagol* faliti se: Imam sva potribita, niš mi se ne fali. M. Kuhačević 28.

FALIŽAN, faližna. *adj. vidi* fališan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ako se ova ovako imaju, tko bi indi svitu faližnome služio? Đ. Rapić 171.

FALIŽLIV, *adj. vidi* faližan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Među istom faližljivom braćom. Đ. Rapić 105. Kada bismo faližljive i hamišne oči imali. 258. — *U istoga pisca ima i adv.* faližljivo. Sada poznajem, da sam se faližljivo ispovidao. 277.

FALIŽNOST, *f. vidi* fališnost. — *U istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* faližan. Što više kraljuje na svitu ovome, nego privara, laž, faližnost i nevirnost? Đ. Rapić 180. Od faližnosti svita ovoga. 305.

FALKON, *m. tal.* falcone, *soko.* — *Na jednom mjestu u rukopisu* XVII *vijeka.* Ptišta že naricajemi falkonь na carskyhь rukahь sěditь *(u drugom rukopisu* XVI *vijeka stoji* falkun.). Stefanit. star. 2, 270.

FALKUN, *vidi* falkon.

FALOVIĆI, *m. pl. seoce u Hercegovini u okruga sarajerskom.* Statist. bosn.' 30.

FALSIJA, *f. laž.* — *Od osnove adjektiva* falas. — *U pisaca čakavaca* XVI *vijeka.* Spovid govori se prez smršenja nike falsije. Naruen. 80ᵇ. S falsiju i s laži. Korizm. 9ᵇ.

FALSIV, *adj. vidi* falas. — *U pisaca čakavaca* XVI *vijeka.* Dokle se ne mlči istina ni se smešuje ča koli falsivo. Naručn. 80ᵇ. Falsivi i bolznivi odgovornici. Korizm. 81ᵃ.

FALSIVOST, *f. osobina onoga što je falsivo, lažljivost, i u konkretnom smislu: stvar lažna, laž.* — *U pisca čakavca* XVI *vijeka.* Predajstvo. falsivost, hiniba. Naručn. 85ᵇ. Jesi li kada učinil falsivost ili hinbu? 86ᵇ.

FALŠIV, *adj. vidi* falsiv *i* falas. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* I pravda listom nijedne moći ne da nego da su listi falsivi. Mon. croat. 284. (1581).

FALŠLIV, *adj.* falsus, *lažan, ńem.* falsch. — *U Bjelostjenčevu rječniku u kojem ima i adv.* falšljivo.

FALŠLIVOST, *f. osobina onoga koji je falšljiv.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FÀLJA, *f. prašnik, možebiti tal.* faglia, *škrip.* — *U naše vrijeme.* Šta l' je pustim naspilo topovma kod tolikog praha nesažgana, da ne daju iz svog ždrla glasa? Ili su im faje poizdalje? Osvetn. 2, 131. *i u Parčićevu rječniku.*

FALJATI, faljam, *kao da je imperfektivni glagol prema* faliti. a. *vidi* faljivati. — *U dubrovačkoj poslovici* XVII *vijeka.* Njegda sam valjao, a sad sam faljao. (D). Poslov. danič. 85.

FALJIKA, *f.* orlaya grandiflora Hoffm., *ćeka bilka, stidak.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 81.

FALÍVATI, fàljîvâm, *impf.* faliti, a. — *Od* XVI *vijeka.* Ako ja ne faljivam, put ki vodi u život je tesan. Transit. 257. Ko ne čini ne faljiva. N. Palikuća 61. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FAMFULJA, *f.* poterium sanguisorba L., *vidi* dinjica, oskorušica. — *U Šulekova imeniku po rukopisu iz početka oroga vijeka.* 81.

FÀMÎLIJA, *f. porodica, obitelj, lat.* familia. *isporedi* famija, vamilija. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukoru (s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Obed za vsu svoju familiju. Kapt. seń. ark. 2, 82. Od one slavne familije Frangepanov. F. Glavinić, cvit. 141ᵃ. Uze ženu, sina i ostalu familiju, pak pobiže. And. Kačić, razg. 57. Metnut u broj među crkovnu familiju oliti obitio. M. Dobretić 284. Samoga sebe i familiju svoju u siromaštvo i skudost oborio i nizrinuo. Đ. Obradović, sav. 114. Događa se često, da su u jednoj kući i u jednoj familiji niki dobri a niki opaki. Đ. Rapić 7. I povede svoju familiju. Nar. pjes. petr. 2, 361.

FAMILIJÂZ, familijáza, *m. đak koji pomaže učitelju u općeńu s drugijem đacima, od lat.* famulus *s nejasnijem nastavkom.* — *U naše vrijeme i u Vukova rječniku (s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Svi su bili đaci i žustriji od nas (pričaju familijazi). M. Đ. Milićević, zlosel. 64.

FAMILIJÀZINA. *f. familijazova plaća.* — *U Vukoru rječniku.*

FÀMILJA, *f. vidi* familija, *od tal.* famiglia. — *Od* XVIII *vijeka po zapadnijem krajevima.* Da grede sam kralj od Kastilje sa svimi vitezi ńegove familje. Oliva. 51. Od dvi familje učini se jedna. Norini 13. Grijala se zimi pokraj vatre ciganska familja. Nar. prip. vrč. 33.

FANAK, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Blaž Fanak. Mon. croat. 328. (1563).

1. FÂNAT, fânta, *m. momak, djetić, mladić, ńem. (po harapskom govoru)* fant. — *Od* XVIII *vijeka kod kajkavaca (s nom. sing.* fant) *i po*

hrratskom primorju (s nom. sing. fanat*), u između rječnika u Bjelostjenčevu* (fant, marit. fanat, v. dete). Ne beri, Jele, jabuke, ač te te fanti videti, pak te te majki praviti, da si jih fantom delila. Nar. pjes. istr. 2, 45. Ča ćemo tim svatom darovat? fantima te bile stumaće, diverom te svilne facole. Nar. pjes. istr. 2, 149. Fanat obukal medvedov tabar. Nar. prip. mikul. 39. Uz veselje i gošćeńe prstenuje fanat đevojku. V. Bogišić, zborn. 158. — *Neka karta kod igre, vidi* doňak, b, *tal.* fante. *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. FANAT, fanta, *m. vidi* fanta. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FÀNATIČAN, fanatična, *adj. koji se preko mjere mami za ono što misli da je pravo i dobro, a kod toga ne razmišlja.* — *Postaje od osnove* fanatik *nastavkom* ьнъ *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *U Šulekovu rječniku* (‚fanatisch').

FÀNATIK, *m. fanatičan čovjek.* — *Od lat.* fanaticus, *ali preko mlađijeh evropejskijeh jezika.* — *U Šulekovu rječniku* (‚fanatiker').

FANÀTIZAM, fanàtizma, *m. osobina onoga koji je fanatičan.* — *Od lat.* fanatismus *preko mlađijeh evropejskijeh jezika.* — *U Šulekovu rječniku* (‚fanatismus').

FÀNCAGA, *f. vidi* vancaga. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* I. Kršňavi, list. 21.

FANĆEŃE, *n. djelo kojijem se ko fanti.* — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Voltigijinu (u svijem s oblikom* fanteńe).

FANĆUK, *vidi* faćuk. — *U kńizi našega vremena (pisano kajkavski* fančuk). Fančuk = fot = nezakonito dijete. V. Bogišić, zborn. 315.

FANFAN, *m. vidi* fanfar. G. L. Faber 278.

FÂNFAR, *m.* naucrates ductor L., *neka riba, tal.* fánfano. — *isporedi* fanfara, fanfan. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FANFARA, *f. vidi* fanfar. Čas. čes. muz. 1854. 185.

FANFARIKA, *f. vidi* fafarinka. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek. im. 81.

FANFOŃIĆ, *vidi* Fafonić. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Zadar ima Fanfońića i Kalciňu učitelje. J. Kavańin 157a.

FANTA, *f.* ultio, *osveta. vidi* fantiti se. — *U Bjelostjenčevu rječniku i u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

FANTÀZIJA, *f.* phantasia, *vidi* mašta. — *Od latinske riječi (upravo grčke) preko mlađijeh evropejskijeh jezika.* — *Od* XVI *vijeka (vidi b)). a) u pravom smislu.* Imaju vlast za učinit i stvorit u fantaziji razlike prilike. M. Orbin 90. Zapovidam momu zamišljenju ali fantaziji. P. Radovčić, ist. 165. *i u Šulekovu rječniku* (‚fantasie'). — *b) u pasivnom smislu, izmišljotina, sańarija.* Što tej fantazije k vragu ne udariš? N. Naješković 1, 182.

FANTITEL, *m. čovjek koji se osvećuje (fanti).* — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* fantitel) *i u Jambrešićevu* (fantitel).

FANTITI SE, fantim se, *impf.* ulcisci, *osvećivati se.* — *Tuđa riječ, može biti od ńem.* pfand, *zaklad.* — *U rječnicima: u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva), i u naše vrijeme u Hrvatskoj.* M. Bogović.

FAŃAK, fańka, *m. uštipak; tijesto kojijem se kopuni tore, maďar.* fánk, *uštipak.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* fańek, fritol ‚scriblita, pastillus ex massa farinacea'. 2. ‚turunda, massa seu buccella qua saginantur altilia, panificia et buccae quibus farcinantur altilia') *i u Jambrešićevu* (fańek ‚scriblita').

FÀPKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme. (pisano)* Fabković. Schem. zagr. 1875. 218.

1. FÀR, *m. neka vrsta pšenice, po svoj prilici* triticum spelta L., *vidi* pȓ. — *Od tal.* farro, triticum spelta L., triticum monococcum L. — *U Mikaljinu rječniku:* far, vrsta žita ‚spineto *(zar* spelta?)' ‚far'.

2. FÂR, *vidi* Hvar.

FÀRA, *f.* puppis, *krma (na brodu), maďar.* far, *stražńica.* — *isporedi* varka. — *U Vukovu rječniku:* fara, stražńi kraj od lađe gdje se dumeniše.

FARAGUVAČA, *f.* klupa na kojoj opančar kožu struže. u Hrvatskoj i Slavoniji. F. Hefele. — *maďarska riječ, isporedi maďar.* faragó, *drvodjeļa, bradva.*

FARAKLÈISATI, *vidi* varakleisati.

FARANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 97.

FARAO, *n. neka igra na karte, ńem.* pharao. — *isporedi* 2. faraun. — *U Šulekovu rječniku* (‚pharao, pharaobank, pharaospiel').

FARÀON, *m.* Pharao, *ime egipatskijeh kraļeva (po svetomu pismu).* — *isporedi* 1. Faraun. — *Od* XIII *vijeka a između rječnika u Daničićevu* (Faraonь). Faraona moremь potopivь. Domentijan[b] 102. Kraļ Faraon. Korizm. 32a. Faraona z Egiptijani potopi. F. Glavinić, cvit. 323b. I Faraon se razgńevi na ta dva dvoranina. Đ. Daničić, 1 mojs. 40, 2.

FARÀONOV, *adj. koji pripada Faraonu.* — *Od* XIII *vijeka a između rječnika u Daničićevu* (Faraonovь). Postavi gospodina domu Faraonovu. Stefan. sim. šaf. 4. Izbavļu te ot ruk Faraonovih. Korizm. 7a. Od sna Faraonova. A. Kanižlić, kam. 140. Petefrije dvoranin Faraonov. Đ. Daničić, 1 mojs. 39, 1.

1. FARÀUN, *m. vidi* Faraon. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* 302b. Ne hteći pustiti Faraun puk božji. M. Marulić 67. Pak mnozijeh pedepšeš kako Farauna. N. Dimitrović 49. Kako jesi oslobodio Mojsija od ruke Farauna. P. Posilović, nasl. 157a. Farauna razbojnika strati. I. Đorđić. uzd. 203. Iđe Faraun protiva ńegovu puku obranomu. J. Banovac, razg. 24. Od ovoga pomora ustrašen Faraun. A. Kanižlić. kam. 502. Ovo su Farauni i Faraunove prilike. A. Kalić 378.

2. FARÀUN, *m. vidi* farao. *tal.* faraone. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FARAÙNICA (kokoš), *f.* numida meleagris L., *neka pitoma ptica, slična kokoši, tal.* faraona. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FARÀUNOV, *adj. koji pripada Faraunu.* Kad ih bog od zemļe Egipta i od ruk Faraunovih izbavi. F. Glavinić. cvit. 161b. Koji te izvede iz sužaństva Faraunova. J. Banovac. prip. 81. Ovo su Farauni i Faraunove prilike. A. Kalić 378.

FARÀUNOVICA, *f. Faraunova žena.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (u kojega ora riječ griješkom stoji mješte: Petefrijeva, Putifarova žena).* Štijem u kńiga od naroda, da Jozip bi više puta napastovan od svoje gospoje Faraunovice. Đ. Rapić 357.

FARÀUNSKÎ, *adj. koji pripada Faraunima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (u prenesenom smislu).* Ona faraunska srca jesu otvrdla. A. Kanižlić, kam. 834.

FÂRBA, *f.* color, pigmentum, *boja, mast, šara, ńem.* farbe. — *Od* XVI *vijeka u između rječnika u Vrančićevu* (‚color, pigmentum') *gdje naj prije dolazi, u Mikaljinu* (mast, farba, boja ‚color, pigmentum' 245b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu.* Mast ali farba. I. T. Mrnavić, ist. 127. U 'ednom bitju kola tri 'esu i tri farbe u položu. J. Kavanin 532a. Kermezinske farbe u ńem srce biše. M. Kuhačević 74. Ako bi i ružičnu farbu imali. Đ. Rapić 237. — *U naše vrijeme može značiti i jednu od četiri vrste kod karata od igre. vidi i* fela *pri kraju.* Istu farbu dati ‚die farbe bekennen'. B. Šulek, rječ. 452b.

FARBANICA, *f. mjesto gdje se maste (farbaju) tkańa, mastionica. — U Bjelostjenčevu rječniku i u Stulićevu.*

FÂRBÂŃE, *n. djelo kojijem se farba. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

FARBAR, *m. mastilac. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Mastilac (bojar, farbar). A. T. Blagojević, khin. 47. *i u Šulekovu rječniku* (‚färber').

FÂRBATI, fârbâm, *impf. mastiti, bojadisati, šarati. — vidi* farba. — *U Vrančićevu rječniku* (‚colorare, imbuere'), *u Belinu* 201b, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu. u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

FARBAVAC, farbavca, *m. mastilac, vidi* farba *i* farbati. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* farbavec).

FARBITEL, *m. vidi* farbar. — *Samo u Jambrešićeva rječniku (kajkavski* farbitel ‚colorator').

FARBOVNIK, *m.* isatis tinctoria L., *vidi* silina, šilina. — *Postaje od* farba. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (farbovnik, trava ‚guado, erba' ‚glastum') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚glastrum' 360b), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, i u Šulekovu imeniku.* 81.

FÂRČICA, *vidi* hvarčica.

FARENID, *vidi* frenir.

FARGAN, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Što je kupiłь odь Radoslava Fargana. Glasn. 24, 269. (1388).

FARIN, *m. prezime.* — XIII *vijeka.* Korača Farin. Mon. croat. 6. (1275 *prepis.* 1546).

FARISAJSKI, *vidi* farisejski. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Od predavanjij farisajskêh. Š. Budinić, sum. 46b. Dêlo oholosti farisajske. 148b.

FARÌSEJ, *m.* Φαρισαῖος, Pharisaeus, *orako su se zvali Jevreji koji su učili da sveto pismo treba razumjeti od riječi do riječi. — isporedi* farizej, fariseo, farizeo, farižeo. — *Sve ove riječi dolaze od latinske* (farisej *i uprav od grčke) preko mladijeh evropejskijeh jezika. — Od* XV *vijeka.* Fariseji novi ludi. M. Marulić 285. Mitar uslišan bi, a ne farisêj. Korizm. 6b. Fariseji idu k Isusu i govore mu. J. Banovac, razg. 71. Tada pristupiše k Isusu književnici i fariseji. Vuk, mat. 15, 1.

FARÌSEJSKÎ, *adj. koji pripada farisejima.* Čuvajte se kvasca farisejskoga i sadukejskoga. Vuk, mat. 16, 6.

FARISEO, *vidi* farisej. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Ona, ku prid fariseom ispriča. F. Glavinić, cvit. 231b. Cud Farisea. A. Kanižlić, kam. 118. Reče fariseo prid s. Lukom. J. Matović 358.

FARISEOSKI, *vidi* farisejski. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ulęze u kući ńekoga poglavice fariseoskoga. J. Matović 189.

FARIZ, *m. konj, srdgrč. φάρος. — isporedi* fariž. — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* Zadaka za koli gredihu farizi, u na ńih do toli pokrovci grimizi. M. Marulić 14. U svet grad ulize na tovarcu jašuć, ne iska farize. 198.

FARIZAJINSKI, *adj. vidi* farizejski. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne marivši za mrmljańe farizajinsko često k sebi očitnike i grišnike prizivaše. B. Leaković, gov. 147.

FARIZAJSKI, *vidi* farizejski. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kadi neće pruditi himbena farizajska ukazanja svetińe. Michelangelo. 12.

FARÌZEJ, *m. vidi* farisej. — *Od* XV *vijeka.* Pristupiše k Isusu mudraci i farizeji. Bernardin 30. mat. 12, 38. Tako i farizeji. J. Banovac, razg. 71. Jedan farizej na ime Šimun. S. Rosa 83a. Farizeji i pisma naučiteļi. Đ. Rapić 5. *i u Šulekovu rječniku* (‚pharisäer').

FARIZEJIN, *m. vidi* farizej. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Farizejin bi izmetnut. M. Radnić 219a.

FARÌZEJSKÎ, *adj. koji pripada farizejima.* Nikoga poglavice farizejskoga. Bernardin 133. I. Bandulavić 173b. luc. 14, 1. *i u Šulekovu rječniku* (‚pharisäisch').

FARÌZEO, *m. vidi* farizej. — *Od* XVI *vijeka.* Jedan bješe farizeo, a drugi publikan. N. Ranina 154a. luc. 18, 10. Moļaše Isusa niki Farizeo. I. Bandulavić 74a. luc. 7, 36. Farizeo uzađe činiti molitvu. M. Radnić 35a. Ovo i naš Isus reče farizeom i drugim. J. Banovac, razg. 75. Ne bi za tobom farizeo murmurao. Đ. Rapić 425.

FARÌZEOV, *adj. koji pripada farizeu.* Ova bi ispovid bila farizeova. And. Kadčić 195.

FARÌZEOVAC, farizeôvca, *m. čovjek koji živi poput farizeja. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Zato se dobro čuvati od ovizi farizeovaca. I. Ančić, ogl. 58.

FARIŽ, *m. vidi* fariz. — *U priči o Aleksandru vrlo često.* Fariža bila ńemu izvedoše osedlana sedlom od kamena adamanta. Aleks. jag. star. 3, 244. Dvanadeste tisuć venčanih vitezi na farižih sritoše ga. 244.

FARÌŽEO, *m. vidi* farizej. — XVII *i* XVIII *vijeka.* On odgovori pisaocem i farižeom. P. Posilović, nasl. 122a. Govori Isukrst Farižeom. J. Banovac, razg. 190.

FÂRKA, *vidi* varka.

FARKAŠ, *m. ime muško i prezime, maģar.* farkas, *vuk. — Od* XVI *vijeka.* Knez Farkaš Druskoci. Mon. croat. 306. (1598). Prisvitlomu gospodinu Farkašu Kristofa Mrnavića. I. T. Mrnavić, osm. 3.

FARKAŠEVAC, Farkaševca, *m. ime selima u Hrvatskoj, od maģarskoga prezimena* Farkas *(vidi* Farkaš). *a) selo u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 69. — *b) selo u podžupaniji zagrebačkoj. (kajkavski)* Farkašovec. 20.

FARKAŠIĆ, *m. vidi* Farkaš. *a) prezime. — od* XVI *vijeka.* Ivanu Farkašiću. Mon. croat. 213. (1525). Grgur Farkašić. 257. (1556). Petra Farkašića. P. Vitezović, odil. 81. — *b) ime mjestima. aa)* (Farkašić stari. M. Sabļar 102) *selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Pregled. 39. — *bb)* (Farkašić novi. M. Sabļar 102) *selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdiļe. kr. 12.

FARKAŽD, *m. selo u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom.* Šem. prav. 1878. 36. — *riječ maģarska.*

FARKAŽDÎN, Farkaždina, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 56. — *riječ maģarska.*

FARKAŽDÎNAC, Farkaždinca, *m. čovjek iz Farkaždina.* V. Arsenijević.

FARKÀŽDÎNKA, *f. žensko čeljade iz Farkaždina.* V. Arsenijević. — *isporedi* Farkaždinkiña.

FARKÀŽDÎNKIŃA, *f. vidi* Farkaždinka. V. Arsenijević.

FARKÀŽDÎNSKÎ, *adj. koji pripada selu Farkaždinu.* V. Arsenijević.

FARKEŠ, *vidi* farkiš. F. Hefele.

FARKIŠ, *m.* drvena sprava u slici ležećeg ‚s' čim opančar gladi opanak. u Hrvatskoj i Slavoniji. F. Hefele. — *isporedi* farkeš. — *mađarska riječ* (fark, *rep).*

FARMACEVTIKA, *f. bavljenje lijecima, vidi* ļekarništvo, *riječ grčka u mlađijem evropejskijem jezicima.* — *U Šulekovu rječniku* (‚pharmaceutik, pharmacie').

FARMAKOLÒGIJA, *f. nauka o lijecima, isporedi* ļekoslovļe, *riječ grčka u mlađijem evropejskijem jezicima.* — *U Šulekovu rječniku* (‚pharmakologie').

FARMARKE (Farmarci?), *f. (ili m.?) pl. selo u Crnoj Gori.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A mi ćemo dići Podgoricu, da na vlaško pleme udarimo, na Farmarke na selo krvavo, ne bi li nam bog i sreća dala i nafaka Muhameda sveca, da Farmarke selo izgorimo, i Kokote hašir učinimo. Nar. pjes. vuk. 5, 420.

FARO, *vidi* farao. — *U pisca* XVIII *vijeka (u kojega je muškoga roda).* Još da se ni faro ukinuo, mlogi bi s ńeg i poginuo. M. A. Reļković, sat. E3ª.

FARUGĻATI, farugļam, *impf. svirati u farugļe.* — *U ugarskijeh Hrvata.* Počela je lipo guslat, farugļat i igrat. Jačke. 141. — *na drugom mjestu ima oblik* faruļati. Jedan angel faruļa, a onaj drugi duda. 237.

FARUGĻE, *f. pl. svirala, mađar.* furuglya, furulya, *vidi* frula. — *U ugarskijeh Hrvata.* Gusle svoje i farugļe. Jačke. 141.

FARUĻATI, *vidi* farugļati.

FASKA-, *vidi* hvasta-.

FASOL, FASOĻ, *m. vidi* fažol *i* pasuļ. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 81.

FAST-, *vidi* hvast-.

FASTIDIJO, *n. tal.* fastidio, *dosada.* — *U dvojice pisaca Dubrovčana* XVI *i* XVII *vijeka.* Svako odveće vraća se u fastidijo. Zborn. 20ª. Uklonit se od dijine i fastidija. I. Držić 77.

FASUĻ, *m. grah, novogrč.* φασούλιον. — *isporedi* pasuļ. — *U rukopisu* XVII *vijeka.* Fasuļa *(pisano* fasula *a u drugom rukopisu* fasuļa) mlekopišna črnnooka. Star. 2, 311. — *I u Mikaļinu rječniku ima* fasuļ (462ª) *s takovijem značenem a* fasuo *na drugom mjestu* (460ᵇ). — *I u naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 81.

FASUO, fasula, *m. vidi* fasuļ.

FÀŠĆURICA, *f.* mala daska na kojoj se pere platno. *na Braču.* A. Ostojić.

FAŠENAK, fašenka, *vidi* fašinak. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (fašenk).

FAŠENKOVAŃE, *n. djelo kojijem se fašenkuje.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* fašenkuvaňe).

FAŠENKOVATI, fašenkujem, *impf. veseliti se u poklade (fašenak).* — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* fašenkuvati, pokladovati ‚bacchanalia ago, bacchanalia vivo, carnis privium celebro, debacchor, dies bacchanalicos colo').

FAŠENSKI, *adj. koji pripada pokladima (fašenku).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* Dan fašenski. 2, 64ᵇ.

FAŠEŃAK, fašeńka, *m. vidi* fašinak. — *U Jambrešićevu rječniku* (fašeńk).

FAŠEŃSKI, *vidi* fašenski *i* fašeńak. — *U Jambrešićevu rječniku:* fašeński dnevi ‚brummalia'.

FÀŠINA, *f. svežań sirova graňa, ńem.* faschine, *tal.* fascina. — *isporedi* vašina. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (kod* vašina, graňe sirovo ‚faschinen' ‚fascis virgultorum' *stoji* cf. fašina, *ali ove riječi nema napose).* Moskovi noseći fašine bacali su u šamce. A. Tomiković, živ. 208.

FAŠINAK, fašinka, *m. pokladi, ńem.* fasching. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I ako s početka i ne imenuju, koja je, sa svim tim govore toliko, da joj postave pogrdni obraz od fašinka na lice. Đ. Rapić 94.

FAŠINGAR, *m. čovjek koji se preoblači ili se drukčije veseli u poklade (ńem.* fasching). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ja mislim da bi čovik ove noćne fašingare prije batinom nego ričma ukinuo. M. A. Reļković, sat. A7ᵇ. *i u Šulekovu rječniku* (‚faschingsnarr').

FAŠKO, *m. ime muško, tuđa riječ.* — XIII *vijeka.* Župan Faško. Mon. croat. 22. (1275 *prepis.* 1546).

FÁŠO, *m. vidi* pašo, pašenog. — *U naše vrijeme.* Pašo, fašo ‚schwager, mann der schwester des weibes' (u gradiškoj i brodskoj pukovniji). V. Bogišić, zborn. 383.

FAŠTIDIJ, *m. vidi* fastidijo. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Preobraća kruh s velikim faštidijem. Korizm. 8ᵇ.

FÂT, *m. vidi* hvat.

FAT-, *vidi* hvat-.

FÁTA, *f. hyp.* Fatima. — *Akc. se mijeňa u voc.* Fâto. — *Od* XVIII *vijeka.* Jal' kod Muje jal' ńegove Fate. M. A. Reļković, sat. B7ᵇ. Još je Fata od roda bogata. Nar. pjes. vuk. 1, 245. Krpi kao Fata pitu. Nar. posl. vuk. 161. — *Može biti i s nominativom* Fáte *i s vokativom* Fâte. Medu ńima od Čengijća Fate. Nar. pjes. vuk. 1, 389. Dušo moja od Čengijća Fate! 1, 390.

FATAČICA, *vidi* hvatačica.

FATAGIN, *m.* manis macroura, Erxleb., *neka životiňa, tuđa riječ.* — *U Šulekovu rječniku* (‚phatagin' manis brachyura). — *vidi i* pangolin.

FATÀLISTA, *m. vidi kod* fatalizam, *tal.* fatalista. — *U Šulekovu rječniku* (‚fatalist').

FATÀLIZAM, fatàlizma, *m. nauka (u. p. u Turaka) po kojoj se misli da sve što biva onako biva kako je bilo osuđeno (od boga) i da ne može biti drukčije, tal.* fatalismo, *ńem.* fatalismus. — *U Šulekovu rječniku* (‚fatalismus'). — *Čovjek koji onako misli zove se* fatàlista.

FÂTA MÒRGÂNA, *f. (meteorol.) kad se vidi u vazduhu, kao u zrcalu, ńešto što je vrlo daleko ili čega nema, talijanska je riječ, koja je ispr va bila ime ńeke kao vile* (? fata), *ali se s ovijem značeńem govori i u ostalijem evropejskijem jezicima.* — *U Šulekovu rječniku* (‚fata morgana').

FATAVAC, *vidi* hvatavac.

FÁTE, *vidi* Fata.

FATIG, *m. vidi* fatiga. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Od tvojega pota i fatiga. Korizm. 9ᵇ.

FÀTÎGA, *f. trud, tal. mlet.* fatiga. — *Po zapadnijem krajevima od* XVI *vijeka.* Jednomu

starcu mlednu oće biti velika fatiga. Korizm. 51a. Bog će vratiti pravednijemi fatigu. N. Rańina 190b. sap. 10, 17. Koje molitve, fatige, trudi . . . B. Kašić, nač. 85.

FATÌGÂŃE, *n. djelo kojijem se fatiga.* — *Stariji je oblik* fatiganje. Imaju se zabavit u predenje i fatiganje. I. Držić 289.

FATÌGATI, fatigâm, *impf. raditi, truditi, tal. mlet.* fatigar. — *Od* xvi *vijeka po zapadnijem krajevima.* Različnimi se zakoni fatigaju. Korizm. 39b. Da do ljeta rodi voće gdi fatigat' mi počnemo. N. Naljeśković 1, 163. Tko posluje i fatiga u svece zapovjedne. I. Držić 58.

FÀTIJA, *vidi* Fatima. Kad to čula Fatija đevojka. Nar. pjes. vuk. 3, 98.

FÀTIMA, *f. tursko ime žensko.* — *isporedi* Fatija, Fata. — *U naše vrijeme (ali vidi i* Fata) *i u Vukovu rječniku.* Al' besedi Fatima đevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 246.

FÀTIMIN, *adj. koji pripada Fatimi.* Al' govori Fatimina majka. Nar. pjes. vuk. 1, 614.

FATINAC, Fatinca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Fatincu. Sr. nov. 1864. 42.

FÀTÎŽAN, fàtîžna, *adj. radljiv.* — *Postaje od* fatiga *nastavkom* ив *pred kojijem se* g *mijeńa na* ž. — *Od* xvii *vijeka.* Prijateljice od malo posjeda i fatižne. I. Držić 285. *i u naše vrijeme u Dubrovniku, gdje se kaže i* dan fatižni, *radni, posleni dan.* P. Budmani.

FATKIĆ, *m. prezime (tursko).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Predade ga Fatkić Useinu. Nar. pjes. marj. 167.

FÀTNICA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn.2 224. — *isporedi* Vatnica.

FATOVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Fatovima. Sr. nov. 1868. 412.

FÀUN, *m.* faunus, *jedan od rimskijeh šumskijeh bogova koji su svagda imali ńešto živinsko na svom tijelu.* — *Od* xvii *vijeka.* Al' faun al' šatir. Đ. Baraković, vil. 133. I satire i faune, gdje se živijem kitjem krune. J. Kavańin 80a. Faun inače satir jest šumski božok. J. Rajić, boj. 110. *i u Šulekovu rječniku* (‚faun').

FÀUST, *m.* Faustus, *ime muško.* — *Nominativ može biti i* Fausto. — *Od* xvi *vijeka.* Po Faustu Vrančiću. F. Vrančić, živ. 1. Sudcu nikomu po imenu Fausto. F. Glavinić, cvit. 397. Faust Vrančić. J. Kavańin 126b.

FAÙSTÎN, *m.* Faustinus, *ime muško.* — *Nominativ može biti i* Faustino. — *Od* xvii *vijeka.* Faustin i Jovita mučenici. F. Glavinić, cvit. xxi. Simplicijo i Faustino, brati. 244b. Faustin Vale, skup na boemski slan od sbora crkvenoga. J. Kavańin 114a.

FAÙSTÎNA, *f.* Faustina, *ime žensko.* — *Od* xvi *vijeka.* Faustina čemer zal učini patiti Marku. D. Rańina 12a. Faustina cesarica. F. Lastrić, test. nd. 86b. *u istoga pisca na drugom mjestu pisano je* Fauština. Na desno ima cesaricu Fauštinu. ad. 88b.

FAÙSTÎNO, *vidi* Faustin.

FÀUSTO, *vidi* Faust.

FAÙŠTÎNA, *vidi* Faustina.

FAVKOVIĆ, *m. prezime.* — *Pomiće se* xviii *vijeka.* And. Kačić, kor. 454.

FAVOLAK, favoljka, *m. vidi* fafuljak.

1. FAZAN, *m. vidi* gńeteo, *ńem.* fasan. — *U Vrančićevu rječniku* (‚phasianus'), *a u naše vrijeme u Šulekovu* (‚fasan; fasanhahn').

2. FAZAN, *m. selo u Istri.* — *U Šulekovu rječniku* (‚Fasana').

FAZANIĆ, *m. prezime.* — xvii *vijeka.* Jeronimu Fazanića naučitelju od obiju zakoni. M. Gazarović 135b. Antoniju Fazaniću vlastelinu hvarskomu. I. Ivanišević 270.

FÀZLI, *m. prezime tursko, ne mijeńa se po padežima.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* A od Bišća Fazli-haračlija. Nar. pjes. vuk. 3, 301. O kaduna Fazlipašinice. 3, 542.

FAZLIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn.2 172. — *vidi* Fazli.

FAZOLI, *m. pl. vidi* fažol. — *U Šulekovu imeniku po rukopisu* xv *vijeka.* 81.

FAZUO (fazul), *m. vidi* fažol. — *U Mikaljinu rječniku.*

FAŽIĆ, *m. dem.* fag. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

FAŽIJAN, *m. vidi* gńeteo. *od lat.* phasianus. — *U Bjelostjenčevu rječniku i u Jambrešićevu.*

FAŽIJANOV, *adj. koji pripada fažijanu ili fažijanima.* — *U Jambrešićevu rječniku* (fažijanov sluga ‚phasianarius').

FAŽIJANSKI, *adj. koji pripada fažijanima.* — *U Jambrešićevu rječniku* (‚phasianinus').

FAŽOL, *m.* phaseolus vulgaris L., *grah, tal.* fagiuolo, *mlet.* fasol, fasiol. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu.* Najde na sebe jednoga šenca, ki j' bil velik kodi fažol. Nar. prip. mikul. 97. Fažol, faseollus *(u rukopisu* xv *vijeka),* fagiuoli *(u mlađem rukopisu),* phaseolus vulgaris L. B. Šulek, im. 82. — *I za ńeke druge vrste (u Dalmaciji):* Fažol mali mletački, dolichos melanophthalmos Dec. *(grah s očima).* Fažol mali žuti, dolichos luteolus L. B. Šulek, im. 82.

FAŽONCI, Fažonaca, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 15.

FÊB, *m. vidi* Febo. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Iz daleka strijajući moćni Febe. F. Vrančić, živ. 10.

FÊBO, *m.* Φοῖβος, Phoebus, *sunce kao bog u grčkoj mitologiji, tal.* Febo. — *U pisaca od* xvi *do* xviii *vijeka.* Jer, kom te zadosti Febo je uzvišil, spivanja milosti mene je ulišil. H. Lucić 266. Febo u Elikoni. D. Zlatarić 58b. Kad na nebu razvedrenu jedno jutro Febo sjede. P. Kanavelić, iv. 61. Jove ljubi i na nebo svoju Kandiju, Dela Febo. J. Kavańin 163a.

FÊBOV, *adj. koji pripada Febu.* Čim Febov dub ima zelen lis na sebi. D. Zlatarić 95a. Febova sestrica. Đ. Baraković, vil. 281.

FÊBRA, *f.* febris, *groznica, ogńica, vrućica, tal.* febbre. — *Od* xvi *vijeka po zapadnijem krajevima.* Kašalj, febra, tisika. Naručn. 58a. Za što me ovi jed u febru sad vrže. N. Naljeśković 1, 269—270. Pusti ju febra. Anton Dalm., nov. tešt. 88a. luc. 4, 39. Nenavidnost, da bi febra bila, malo ki je ne bi imal. F. Glavinić, cvit. 372b. Nado ga u jutru likar brez febre. J. Banovac, prod. 152. Kada ga side fatati febra. J. Vladmirović, lik. 16. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Kod čakavaca shvata se i kao da bi oblik bio* fêbra: Pusti ju fêbra. Anton Dalm., nov. tešt. 50a. *s toga kod čakavaca zapadnoga govora (već u jednoga pisca* xv *vijeka) ima i oblik* fibra. Od gute skučaše, od fibre, od bocih. M. Marulić 152. Razboli se od fibre, a fibra po malo rastući poče mu vas život goriti. Ivan trog. 18b. Nemoć fibre ali ogńice zale. P. Radovčić, nač. 57. Bože koji si blaženoga Petra puniću od fibre ozdravio. L. Terzić 188.

FÈBRÂR, febrára, *m. vidi* februar, *tal.* febbraro. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* veljača) *i u Daničićevu* (febrarь). Mêseca febrara. Spom. sr. 1, 8. (1397). Mon. serb. 392. (1438). Miseca febrara. Mon. croat. 243. (1543). Tada febrar ima 29 dana. M. Divković, nauk. III. *(Sveti Blaž)* umri leta Isusova 289 dan treti febrara. F. Glavinić, cvit. 46b. Na sedmi febrara. S. Badrić, ukaz. 69. Ši' kožuh agosta a pleti klobuk febrara. (Z). Poslov. danič. 121. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FEBREN, *adj. koji pripada febri.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Febrena smrtna nemoć. Š. Budinić, sum. 115b.

FEBRONIJA, *f.* Febronia, *ime žensko.* — *isporedi* Fevronija. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Život s. Febronije. F. Vrančić, živ. 52.

FEBRÙÂR, februára, *m. drugi mjesec u godini, veljača, lat.* februarius. — *isporedi* februarij, febrar, fevruar, fevrar, fervar, frevar. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (februarь). Meseca februara. Mon. serb. 31. (1247). Na dvadeset i prvi dan februara. Mon. croat. 273. (1573). Mjesec februar, veljanoć. M. Divković, nauk. III. Februar, veljača. P. Posilović, nasl. IV.

FEBRUARIJ, *m. vidi* februar, *lat.* februarius. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* To čudo se zgodi peti dan februarija. F. Vrančić, živ. 46.

FÈCA, *f. talog (osobito od vina), tal.* feccia. *mlet.* fezza. — *Od* XVI *vijeka.* Ako vidiš *(u snu)* da fecu od vina piješ, toj prilikuje nemoć. Zborn. 130b. Da za ovi kal i fecu stvarih ovoga svita ostane uhiljen gospodarščine od mnogo plodne zemje. P. Radovčić, nač. 330. Ostaješ kako feca na dnu. (D). Poslov. danič. 91. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FEČOR, *m. rum.* fečor. *djetić, u spomeniku* XIV *vijeka kao muški nadimak ili prezime, a otale u Daničićevu rječniku* (Fečorь). Marko Fečorь. Glasn. 15, 272. (1348?).

FEDA, *f. vjera (jamstvo), tal.* fede, *vjera.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ovi za ńi viru oli fedu čine. M. Dobretić 332. Imaju li taku fedu il'ti viru od svoga stańa i uzimańa. 576.

FEDAMENAT, fedamenta, *m. temelj, tal.* fondamento. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Oću razsipati Jerusolim do fedamenta. Korizm. 30a.

FEDÈRÎG (Fedèrîgo), *vidi* Federik, *tal.* Federigo. — *U dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Federigo stare hiže . . . Đ. Baraković, vil. 179. Tjeran od cesara Federiga brade rije. J. Kavańin 211b.

FEDÈRÎK, *m. vidi* Friderik, *tal.* Federico. — *Dolazi i s nominativom* Fedèrîko. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Federikь). Federikь Gundulićь. Mon. serb. 320. (1423). Pricem Federika imperatura. A. Gučetić, roz. mar. 76. Cesar Federiko Barbarosa. F. Glavinić, cvit. 6a.

FÈDRÎG (Fèdrîgo), *m. vidi* Federig. — *Od* XIV *vijeka do* XVIII. Vrême kneza Fêdriga Raspla. Mon. croat. 1. (1309). Fêdrig Raspla. 2. Prvo Juri, 2. Fedrig. 51. (1422). Prid Fedrigom zlotvor preda. Đ. Baraković, vil. 180. Otun i Fedrigo. J. Kavańin 218a. Tu Erig, Fedrig s Konradinom. 453a.

FÊDRO, *m.* Φαῖδρος, Phaedrus, *grčko ime muško.* — *U dvojice pisaca* XVI *i* XVIII *vijeka.* U Fedru još za tim riječi tej veli *(Platon).* D. Rańina VIIIa. Kakono je *(pisao)* fabule za dicu Esopus i Fedro. M. A. Reljković, sat. A2b.

FEGAŃE, *n. djelo kojijem se fega.* — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

FEGATI, fegam, *impf. koriti, maǵar.* fegyni. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (fegam, karam, posvestivam, napomenujem ‚objurgo, acriter arguo, reprehendo'), *u Jambrešićevu, u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).*

FEGAVAC, fegavca, *m. čovjek koji fega.* — *U Jambrešićevu rječniku (kajkavski* fegavec ‚objurgator').

FEHTATI SE, fehtam se, *vidi* fektati se. — *U Jambrešićevu rječniku* (‚digladior').

FEJA, *vidi* Kriva Feja.

FEKETIĆ, *m. selo, od maǵar.* fekete, *crn.* — *Prije našega vremena.* Feketićь. S. Novaković, pom. 149.

FEKTAŠ, *m. čovjek koji se fekta.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (fektaš, zatočnik, megdanǵija ‚digladiator, pugil') *i iz ńega u Stulićevu* (v. zatočnik).

FEKTATI SE. fektam se, *impf. biti se (s kim na megdanu), ńem.* fechten. — *isporedi* fehtati se. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (ratim se, zatečem se mečem, sabljum etc., udaram se na mejdanu ‚digladior' v. sečem se) *i iz ńega u Stulićevu.*

FÉLA, *f.* genus, species, *vrsta, maǵar.* fél, *polovica,* sokfél, *mnogovrstan.* — *isporedi* vela. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (vide vela, *a kod ovoga stoji:* ‚die art, gattung' ‚genus' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Ona *(smrt)* bane i hercege i knezove i vlastele povaljuje pod betege, stare, mlade svake fele. P. B. Bakšić 219. Ovo je jedna fela privelika nemilosrdja. M. Radnić 385b. Na izpovidi vaja kazati ne samo grih nego broj i felu griha. Pisanica. 28. Uzme dva kučeta od jedne fele. D. Obradović, basn. 58. Fela — species. J. Pančić, zoolog. 14. Fela, vela, vrsta, rod, od kojega je što. *u Bosni.* G. Martić. — *U Dubrovniku u naše vrijeme* fela *je jedna od četiri vrste kod karata od igre (ńem.* farbe, *tal.* seme, *franc.* couleur). *isporedi* farba. P. Budmani.

FELAN, *adj. (kao da je part. pass.) nejasna značeńa.* — *U rukopisima* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (felanь, ne znam što je). 2 romenče felane, 2 romenče fruške. Mon. serb. 408. Spom. sr. 2, 98. (1441).

FELČUT, *m. selo u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom, riječ ńemačka (?). (pisano* Feldčut). Šem. prav. 1878. 35.

FÈLĆER, *m. ńem.* feldscherer, *vojnički vidar.* — *isporedi* velćer. — *U dvojice pisaca iz Slavonije* XVIII *vijeka (u jednoga pisano* feldćer). U tom feldćer ponudi ga likom. M. A. Reljković, sat. K2a. Naođaše se jedan felćer iliti brijač. Đ. Rapić 278.

FELDVAR, *m. varošica u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom, riječ ńemačka ili maǵarska.* Šem. prav. 1878. 38. — *isporedi* Feldvarac.

FELDVARAC, Feldvarca, *m. selo u Bačkoj. vidi* Feldvar. Šem. prav. 1878. 27.

FELEDOVATI, feledujem, *vidi* felelovati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* feledujem, *(kajkavski)* feleduvati, segurnoga činim, utemeljivam, činim stanovita, utvrdivam ‚assecuro, securum reddo, securum facio'.

FELELOVATI, felelujem, *pf.* (?), *ohrabriti, smiriti, maǵarska riječ, isporedi maǵar.* felelni, *odgovoriti, jamčiti,* felelevenítni, *oživiti, ohrabriti.*

— *isporedi* feledovati. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚reddere securum, cavere alicui') *gdje naj prije dolazi, i iz ńega u Stulićevu* (‚tutum ac securum aliquem reddere, efficere'). *(Sinun)* felelovan ričju sladkom obazri se k kralju i reče. I. Zanotti, en. 9.

FELETAR, *m. kočijašev pomoćnik (?), mađar.* feletárs, *dionik.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (subauriga, superjumentarius') *i u Jambrešićevu* (‚subauriga').

FÈLÎČ, *m. vidi* Felič. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Felic III. Š. Kožičić 12b. Naborijo i Felic mučenici. F. Glavinić, cvit. XXIV. Bi postavljen na ńegovo misto Felic drugi ovog imena papa. S. Badrić, ukaz. 12. — *i s nominativom* Felice. Sveti Felice papa. M. Divković, nauk. VI. Dvanadeste mučenikov, t. j. Donato, Felice. F. Glavinić, cvit. 301b.

FÈLICIJA, *f.* Felicia, *ime žensko.* — *U Šulekovu rječniku.*

FÈLICITA, *f.* Felicitas, *ime žensko.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Život svete Felicite. F. Glavinić, cvit. 382b. *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku.*

FÈLÎČ, *m.* Felix, *ime muško, tal.* Felice. — *isporedi* Felic *i* Feliks. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Belinu* 308b *i u Daničićevu* (Felič'). Felič' Matinь Peličevića *(vlastelin dubrovački).* Mon. serb. 102. (1332). Felič III. Š. Kožičić 12b. Felič papa. B. Kašić, rit. 59a. Pripovijedajući sud Feliču, Felič vas se strese. V. M. Gučetić 177. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FELIĆ, *m. selo.* — *Prije našega vremena.* Felič'. S. Novaković, pom. 149.

FELIJA, *f. komadić, kriška, novogrč.* φελί, φελίον. — *vidi* hvjela. — *U rukopisu* XV *vijeka.* Rêži felije čista hlêba (novogrčki φελι tumači Somavera: fetta, to će reći: komadić, ein schnitt itd. V. Jagić). Srednj. jek. star. 10, 84.

FELIKS, *m.* Felix, *ime muško.* — *isporedi* Felikš *i* Felič. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Sveti Feliks (‚Felix') papa bi rojen u Rimu. F. Glavinić, cvit. 154b. Feliks biskup. J. Kavanjin 306a. *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku.*

FELIKŠ, *vidi* Feliks. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Štiše se knige Feliksa i Simaka. K. Pejkić 16.

FELON, *m. ńeka crkvena haljina, grč.* φελόνης, φελόνιον. — *Od* XIV *vijeka u između rječnika u Daničićevu* (felonь). I zavêsi i felony i diplami i vsakimi krasotami. Mon. serb. 92. (1330). Odežd(a) desetь, felona devetь. Rad. 1, 182. (1849).

FÈLSÂTA, *f. vuneni pokrivač na postelji, tal.* felzata. — *isporedi* fjersata. — *U Mikaljinu rječniku* (felsata, velenca, bilj od odra ‚lodex') *i iz ńega u Stulićevu* (‚lodix').

FÈLÛN, felúna, *m. ńeka morska riba.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FEMA, *f. ime žensko, jamačno hyp.* Femija. — *Prije našega vremena.* Fema, cf. Hvema. S. Novaković, pom. 109.

FÈMENA, *f.* femina, *žensko, tal.* femmina, *mlet.* femena. — *U dubrovačkom rukopisu* XVI *vijeka o ljepima.* Mašaj s mašjem a femena s femenom kako se nahodi, tako se staju zajedno. Zborn. 18a. *i u naše vrijeme u Dubrovniku (samo o pticama).* P. Budmani.

FEMIJA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 109. — *vidi* Eufemija.

FÈN, *m. ńeka igra.* — *U Vukova rječniku (s dodatkom da je u Crnoj Gori):* igra u kojoj igrači sjedńuvši unaokolo biju turom jednoga koji je na srijedi krijući turu i dodajući je jedan drugome ispod koljena i vičući: ‚fen! fen!' kod koga onaj koga biju turu uhvati onaj valja da ustane i da ide u kolo, a on sjede na ńegovo mjesto. Ovako se u Bačkoj mjesto ture biju papučom ali ne znam kako se igra zove.

FÈNDIK, *m. vidi* 2. fenek. — *U Dubrovniku* (P. Budmani) *i u Boci kotorskoj.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Boci.*

FENDUM, *vidi* efendum. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Fendum benum baš si ugodio. Nar. pjes. vuk. 5, 513.

FÈNEČANIN, *m. čovjek iz* (1.) *Feneka.* — *plur.* Fènečâni. — *U Vukovu rječniku.*

FÈNEČKÎ, *adj. koji pripada* (1.) *Feneku.* — *U Vukovu rječniku.*

FENEG, *m. vidi* 1. Fenek. — *Prije našega vremena.* Fenegь. S. Novaković, pom. 149.

1. FÈNEK, *m. manastir u Srijemu.* — *isporedi* Feneg. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Vь mêstê glagoljemem Fenek vь podkrilije Srêma blizь Savy rêky vь 7082 = 1574. Glasn. 23, 245. Feneкь. S. Novaković, pom. 149. Fenek (monastir). Razdilj. kr. 15.

2. FÈNEK, *m. mali mjedeni novac, ńem.* pfennig. — *isporedi* fendik. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

FÈNER, *m. vidi* feńer. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 425a, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* Svijeće časti svo'e nijesu htile pronositi u fenere. J. Kavanin 368b. Mnogi fener svoj nosaše. P. Knežević, muk. 11.

FENEŽIJA, *f. vidi* feniča. — *Samo u Bjelostjenčeru rječniku: pisae je po svoj prilici krivo pročitao riječ* feniža (‚fenisgja') *u Mikaljinu rječniku.*

FÈNÎČ, *m. vidi* fenica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tako i fenic ptica mila. A. Vitaljić. ost. 51.

FÈNÎČA, *f. vidi* feniča. *često s nominativom* fenice. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (fenice). More se prilikovati kripost od temeljstva jednoj ptici, koja se zove fenice. P. Posilović, cvijet. 150. Skupljaš kakono fenica drvja s kojijem češ biti sažežen. M. Radnić 356b. Prilikuje s. Agustin nenavidnika jednoj ptici, koja se zove fenice. J. Banovac, prip. 231. Vlastitost nike ptice fenice. pred. 28.

FÈNICIJA, *f.* Phoenicia, *primorje u Aziji, sad Sirija, Surija.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka:* Da u Feniciji još narodi idolom se klańaju. F. Glavinić, cvit. 39b. *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku* (‚Phönizien').

FENICIJAN *(ili* Fenicijanin), *m. vidi* Feničanin. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ni Egipcijani ni Fenicijani. A. Kanižlić, kam. 561.

FÈNÎČA, *f.* phoenix, *izmišljena (u Grka) ptica, jedina od svoje vrste, tal.* fenice. — *Dolazi i s nominativom* feniče. — *isporedi* fenica, fenic, feniks, feniža. — *Od* XVI *vijeka a između rječnika u Belinu* 308b. Razum tvoj jes dosti kojim se prikladaš k nebeskoj mudrosti i k onim naravom jedine fenice. Š. Menčetić 89. Ko feniče iz pepela. P. Kanavelić, iv. 521. Koja *(vola)* kakono druga feniča ne užiže se u vatri od božanstvene ljubavi. M. Radnić 413a. Ko fenice medu pticam. I. Đordić, ben. 115.

FENIČAN, fenična, *adj. koji pripada feniku.* — *U Stulićeru rječniku* (‚palmens').

FENÍČANIN, *m.* Phoenicius, *čovjek iz Fenicije.* — *plur.* Feníčani. — *isporedi* Fenicijanin. — *U Šulekovu rječniku* (‚Phönicier').

FÈNÎČKÎ, *adj.* phoenicius, *koji pripada Feniciji ili Feničanima.* — *U Šulekovu rječniku* (‚phönizisch').

FÈNÎČKIŃA, *f. žensko čeljade iz Fenicije.* — *U Šulekovu rječniku* (‚Phönizierin').

FENIHTIJA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 109.

FENIK, *m. vidi* finik. — *U Stulićeru rječniku gdje stoji da je uzeto iz brevijara i u Šulekovu imeniku.* 82.

FENIKS, *m. vidi* feniča, *lat.* phoenix. — *U drojice pisaca* XVI *i* XVIII *vijeka.* Kako no feniks (‚fenix') hoće uzkrsnuti. F. Vrančić, živ. 27. Feniks ptica. J. Kavańin 253ª.

FÈNÎŽA, *f. vidi* feniča. — *U Mikaljinu rječniku.*

FENLAK, *m. mjesto u Ugarskoj u protopresviteratu aradskom, riječ maǧarska (?).* Sem. prav. 1878. 91.

FÊŃ, Féńa, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 89. — *Pomińe se prije našega vremena.* Feńa. S. Novaković, pom. 149.

FÉŃA, *f.* juniperus communis L., *smrijek, smreka, maǧar.* fenyö, fenyü, *bor, jela.* — *isporedi* veńa. — *U naše vrijeme.* Juniperus communis L. srpsko ime kleka, feńa kao i dve sledujuće fele (J. nana Willd. *i* J. oxycedrus L.). J. Pančić. glasn. 30, 286. Feńa *(u Slavoniji),* v. veńa. Feńa crna, juniperus communis L. *(J. Pančić).* Feńa crvena, juniperus oxycedrus L. *(J. Pančić).* B. Šulek, im. 82.

FÉŃAC, Féńca, *m. čovjek iz Feńa.* V. Arsenijević.

FÈŃER, *m.* laterna, *sprava zatvorena naokolo staklom ili hartijom u kojoj se hrani napaljena svijeća da je vjetar ne ugasi, tur.* fener. — *isporedi* fener. — *Od* XVIII *vijeka u između rječnika u Vukovu.* Zažegoše feńere. A. T. Blagojević, khin. 69. Feńer iliti svitńak. Đ. Rapić 122. Zapalila feńer i svijeću. Nar. pjes. vuk. 2, 109.

FÊŃKIŃA, *f. žensko čeljade iz Feńa.* V. Arsenijević.

FÊŃSKÎ, *adj. koji pripada selu Feńu.* V. Arsenijević.

FERAK, *u narodnoj pjesmi iz Crne Gore ima* uhvatiti čemu ferak *sa značeńem: poznati što, postati čemu vješt, može biti od arap. tur.* fikr, *misao, mnijeńe.* ‚Jesi l' poļu ferak ufatila? jeli vazda poļe maglovito?' ‚Ja sam poļu ferak ufatila, kad je suša vazda prahovito, kad je kiša vazda maglovito'. Pjev. crn. 145ᵇ.

FÈRAO, ferála, *m. vidi* feńer, *tal.* ferale. — *Od* XVIII *vijeka.* Ferale načińati za moć u ńima slobodno od vitra sviće nositi. J. Banovac, prip. 66. *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FÈRÂRA, *f. grad u Italiji, tal.* Ferrara. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* 310ᵇ, *u Voltiǧijinu.* Milan na pomoć tvu i Ferara će doć. M. Marulić 242. *i u Šulekovu rječniku* (‚Ferrara').

FÈRÂRSKÎ, *adj. koji pripada Ferari.* — *U Šulekovu rječniku* (‚aus Ferrara').

FERAS, *m. tursko ime muško.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Tuj iz dalek Feras pazi, i iz šupļa gvozdja tište zrno ogńeno. I. Gundulić 544.

FÈRAT, *m. tursko ime muško.* — *isporedi* Ferhat. — *U naše vrijeme.* Buļubaša Kučević Ferate. Ogled. sr. 40. Pred ńima je Begović Ferate. 431.

FERÀUO, feraúla, *m. kabanica, tal.* ferrajuolo. — *U pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Ogrnuvši ga svojijem feraulom . . . bez feraula na nogah pođe . . I. Držić 195ᵇ. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FERDIN, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 49.

FERDÌNÂNDO (Ferdinând), *m.* Ferdinandus, *ime muško.* — *Od* XVII *vijeka.* Ferdinandu II. knezu Toskanskomu. I. Gundulić 275. Ferdinando kneže okruńen. 276. Vladajući Urban V., Ferdinand cesar. F. Glavinić, cvit. XX. A Ferdinand pak veseli djela uzvisi Antonova. J. Kavańin 121ᵇ. On ogrustan Ferdinando i cesar vrustan. 238ᵇ. Ferdinando kraļ od Aragone. V. M. Gučetić 176. *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku* (Ferdinando ‚Ferdinand').

FERDINANDOVAC, Ferdinandovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 81.

FÉRDO, *m. hyp.* Ferdinando. — *Akc. se mijeńa u voc.* Fêrdo. — *U Parčićevu rječniku.*

FÈREĠA, *f. tur.* fereǧe, *gorńa haļina u Turkińa, gdjegdje znači: kabanica ili haļina uopće.* — *isporedi* vereǧa. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka dolazi pisano* fereža; *a od* XVIII fereǧa; *između rječnika u Vukovu* (fereǧa). Ja cijenim, rosa je; dajte mi ferežu. N. Naļešković 1, 259. Zamota u svoju ferežu. F. Vrančić, živ. 65. Svlačiše š ńega ferežu. M. Alberti 462. Nad košuļom bilom fereža vlači se. I. T. Mrnavić, osm. 32. Muhamed nešto malo fereže na pleća navukao. J. Rajić, boj. 8. Ruku desnu u fereǧu meće i iz žepa tri dukata vadi. Nar. pjes. bog. 299. A kakva je *(biza),* jad je zadesio! okovana u fereǧu *(sumńivo,* verigu?) zlatnu. Nar. pjes. vuk. 3, 218. Pripe peču, prigrnu fereǧu. Nar. pjes. herc. vuk. 158. Fereǧa, haļina čim se bule zagrnu kad đe idu. 359. — *U Dubrovniku u naše vrijeme kao prezime.* P. Budmani.

FERENAC, Ferenca, *m.* Franciscus, *maǧar.* Ferencz. — XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (Ferenc, Ferenac) *i u Daničićevu* (Ferenьcь). Ferenac Nelepeci. Mon. croat. 207. (1518). Va vrime kneza Ferenca Berislava. 251. (1552). Zašto je Ferenac poruk. Starine. 11, 124. (1678). Tožde leto (1697) svezaše Tokaj Ferenca u Beč. Okáz. pam. šaf. 88. (1699).

FERENCI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 35.

FERENČEV, *adj. koji pripada Ferencu.* One družine Ferenčeve. Starine. 11, 108. (1662).

FERENČIĆ, *m. prezime.* — XVII *vijeka.* U smrt gosp. Mare Ferenčića, rojene Markiali. I. Ivanišević 326.

FÈRETA, *f. kao male gvozdene vile što se drže u kosama da se ne raspletu, tal.* ferretto, *dem.* ferro, *gvožđe.* — *isporedi* gabrla, subočka. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* fêrêtâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FÈREŽA, *f. vidi* fereǧa.

FEREŽANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 65.

FERFAR, *m. vidi* februar *i* fervar. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Na 16 ferfara mjeseca, dan nedjeļa 1632 u Paštroviće. Pravdonoša. 1852. 30. Na 1706. meseca ferfara 1. dan. Glasn. II, 3, 48.

FERHAT, *m. tursko ime muško.* — *isporedi* Ferat. — XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Ферhатъ). Ferhatь. Mon. serb. 555. (1537). *na drugom mjestu u istom spomeniku pisano je* Ferha.

FERIČANCI, Feričanaca, *m. pl. trgovište u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 106.

FÈRIĆ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka* (F. M. Appendini, not. 2, 181) *i u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 222. 260.

FERIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn.[2] 88.

FÈRIJA, *f. praznik, lat.* feriae. — *U dvojice pisaca* XVI *vijeka i u Stulićevu rječniku (s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Va vrime ferije i prepovid crikve. Naručn. 62[b]. Odredjena *(su)* vrêmena i ferijam dnevnim. Š. Budinić, sum. 150[a].

FERIJAL, *adj. vidi* ferijalski, *lat.* ferialis. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Glasom ferijalim. B. Kašić, rit. 416.

FERIJALSKI, *adj. koji pripada ferijama, od lat.* ferialis. — *isporedi* ferijal. — *U Stulićevu rječniku* (‚ferialis' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

FERIK, *m. tur.* ferik-paša, *zapovjednik jednoga dijela vojske.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Pa što hvališ paše i ferike? Osvetn. 2, 81.

FÈRIM, *vidi* aferim. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Al je Jovan govorio svojoj gospodi: ‚Ferim tebe, ļubi moja, kao gospodi!' Nar. pjes. vuk, živ. 92. Ferim tebe, snaho naša! 93.

FERIZ, *m. tursko ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Ferizь). Ferizь čefalija večanski. Spom. sr. 1, 25. (1399).

FERIZAGIĆ, *m. tursko prezime. vidi* Feriz. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sam govori Ferizagić Ibro. Nar. pjes. juk. 510.

FERIZBEGOVIĆ, *m. prezime tursko. vidi* Feriz. — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Ferizьbegovićь). Vь lêto 6963 (= 1454) oktomvrija 2 uhvati Janьkuļь Ferizьbegovića u Kruševьcu. Okáz. pam. šaf. 78. Glasn. 10, 272.

FERIZOVIĆ, *m. prezime tursko. vidi* Feriz. — *U naše vrijeme.* Barijoća i Ferizovića. Ogled. sr. 404.

FERKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 260.

FÉRKO, *m. hyp.* Ferdinando. — *Ake. se mijeńa u voc.* Fêrko. — *U Parčićevu rječniku.*

FERKUĻEVAC, Ferkuļevca, *m. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Pregled. 59. 60.

FERLA, *vidi* ferula. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (v. pačka).

FÈRMÁN, fermána, *m. pisana naredba turskoga cara, pers.* fermân, *zaporijed. tur.* ferman. — *isporedi* verman. — *Akc. kaki je u genetivu taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* fêrmâne, fêrmâni. — *Od* XVIII *vijeka u izmedu rječnika u Vukovu.* Vaļa mi se caru potužiti, i prija sam k ńemu odlazio i od ńega ferman donosio. And. Kačić, razg. 296[a]. Dode ferman od cara turskoga. Nar. pjes. vuk. 2, 342. Kad je care r'ječi razumio, brže piše sićana fermana. 2, 390. A od moga vezena fermana. Nar. pjes. petr. 1, 161.

FÈRMATI, fêrmâm, *pf. ustaviti, tal.* fermare. — *U naše vrijeme po zapadnijem krajcevima.* Žumbre ferma koña vivericu. Nar. pjes. istr. 2, 90. — *Nejasno je značeńe u ovom primjeru, isporedi* vermati. ‚Brže da si mene na Nikšiće, da mi fermaš grada Onogošta' . . . ‚Ajde k mene, pope Juškoviću, da mi sretnu vermaš gradevinu'. Pjev. crn. 37[b].

FÈRMEN, *m. ńeka muška kratka haļina bez rukava (kod Turaka i našega naroda), riječ turska* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 230). — *isporedi* fermene. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚art männlicher weste ohne ärmel, subuculae genus'). Mirko s ńega snimi odijelo, dva fermena zlatom izvezena. Osvetn. 3, 139.

FÈRMENE, fêrmeneta, *n. vidi* fermen. — *U Vukovu rječniku.*

FERMÈNTÛN, fermentúna, *m. kukuruz, tal.* formentone. — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Boci). i u Šulekovu ímeniku* 82.

FERNAC, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Fernac Dešić. Mon. croat. 292. (1590). Fernacь. S. Novaković, pom. 109.

FERNIR, *vidi* frenir.

FERPOT, *m.* sequestratio, *vidi* sekvestar, zaustava, *ńem.* verbot, *zabrana.* — *U rukopisu našega vremena.* Tim načinom položiti 1426 gr. 10 para jesu u magistratu ostali pod ferpotom dok se ne pomire. Glasn. II, 1, 77. (1808). *malo dalje pisano je* ferpod: Gligorija Mladenović javi se za radi 1426 gr. 10 para ferpoda. 78.

FÈRSATI, fêrsâm, *pf. vidi* fjersati.

FERTA, *f.* educatio, *odgajańe, turska riječ.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* U ńega su do četiri sina, jedan jaše koña ńega, drugi mu je fertu izučio . . . Nar. pjes. herc. vuk. 71. Ferta, vaspitańe. 359.

FERTUH, *m. opregača, ńem.* vortuch, fürtuch. — *isporedi* fertun, fertuš, verta. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (fertuh, fertuš. zaprega, zastor ‚ventrale, fascia ventralis, instita, faciola, limbus, antipendium, praecinctorium') *i u Jambrešićevu* (‚antipendium').

FERTUN, *m. vidi* fertuh. — *U Šulekovu rječniku* (‚schürze').

FERTUŠ, *m. vidi* fertuh.

FERULA, *f. prut kojijem učitelj pedepše djecu, lat.* ferula. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Bjelostjenčevu rječniku* (v. ferla) *gdje naj prije dolazi.* Kako bi kom detetu firgaz ili ferulu počeo davati, ja bi š ńim zajedno počeo plakati. D. Obradović, živ. 21.

FERUNIKA, *f. ime žensko (lat.* Veronica?, *grč. Βερονίκη?).* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 109.

FERVAR, *m. vidi* februar. — *Postaje od* fevrar *premještańem slova.* — *Od* XIII *do* XV *vijeka vrlo često, u između rječnika u Daničićevu* (Ферvарь). Mêseca ferьvara. Stefan, sim. pam. šaf. 30. Mêseca fervara. Sava, sim. pam. šaf. 13. Fervara. Mon. serb. 7. (1200). 492. (1464). Ferьvara. Spom. sr. 1, 76. (1406).

FÈS, fèsa, *m. turska crvena kapa što i naš narod (muški i ženske) nosi ili samu ili ovitu koprenama ili čalmom, arap. tur.* fes. — *isporedi* ves. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* I dva ćurka kunom postavļena, i dva fesa biserom kićena. Nar. pjes. vuk. 1, 446. Oko fesa zamotao čalmu. 4, 56. A za fes je cvijetak udarila. Nar. pjes. juk. 141.

FÈSAK, fèska, *m. dem.* fes. — *U naše vrijeme.* A nosi fesak nad oko. Nar. pjes. vuk. 1, 359. Na glavi ti, Mujo, fesak finofesak. 1, 446.

FESATO, *fes, vidi* đerdato. Da ti vidim glavato, da ti kupim fesato. Nar. pjes. herc. vuk. 294.

FÈSIĆ, *m. dem.* fes. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Na glavi joj fesić i kitica. Nar. pjes. herc. vuk. 126. Svaki momak fesić nakrivio. Nar. pjes. petr. 2, 136.

FESLÌĐAN, *m. vidi* fesligen. — *U naše vrijeme.* U ruci joj stručak fesliđana. Nar. pjes. herc. vuk. 132. Fesliđan, bosiļak. 359.

FESLÌĐEN, *m. vidi* fesligen. — *U naše vrijeme.* I bace mi kitu fesliđena *(griješkom* fesligena). Nar. pjes. juk. 463. Fesliđen, vrsta cvijeća. 618.

FESLÌGEN, *m. bosiļak, tur.* fesligen *(od grč. βασιλικόν). — isporedi* fesliđen, feslidan, vesligen, velsageń, vasleđen. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚herbae genus' *s dodatkom da se govori u primorju).* O đevojko, dušo moja, čim mirišu ńedra tvoja? oli duńom, ol' narančom, ol' gorskijem fesligenom? Nar. pjes. vuk. 1, 407. Fesligen, basilicum, ligusticum, ocymum basilicum L., v. vesligen. B. Šulek, im. 82.

FÈSTA, *f. tal.* festa, *praznik; veseļe (u svakom smislu). — isporedi* fešta. — *Od* xvi *vijeka po zapadnijem krajevima.* Vas puk rimski suproć ńim izljeze ... s veseljem i s festom tolikom. Zborn. 87b. Ne imaju trajat brijeme u love, igre, bofune, feste. I. Držić 272. Gdi se tanci čine, feste, nike brguļe i komedije svitovne. P. Radovčić, nač. 531.

FEŠTA, *f. vidi* festa. — xvi *vijeka.* Oteć viditi feštu ku čińahu Židove o vazmi. Korizm. 95a.

FET, *m. arap. tur.* feth, *pobjeda, osvajańe, u narodnijem pjesmama našega vremena* učiniti što fet *ili* feta *znači osvojiti.* U ńoj bio po godine dana dok Grahovo feta učiniše i po ńemu harač pokupiše. Nar. pjes. vuk. 4, 457. Jesi l' skoro pod Loznicom bio, fet Loznica jeli učińena? Nar. pjes. bos. prij. 1, 38. *i u Vukovu rječniku.*

FETAGIĆ, *m. prezime tursko. — isporedi* Fetibegović. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Drag dragiću Ibro Fetagiću. Nar. pjes. herc. vuk. 223.

FÈTAK, fȅtka, *adj. vidi* vetah. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Paštrovićima.*

FÈTFA, *f. vidi* fetva *i* vetma. — xviii *vijeka.* Imajući fetfu (pismo kratko na papiru) prije ostavitu od mufti privelikoga sveštenika. A. Tomiković, živ. 240.

FETIBEGOVIĆ, *m. tursko prezime. — isporedi* Fetagić. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Od Turčina Feti-begovića. Nar. pjes. vuk. 1, 585. Jesu l' doma Fetibegovići? Nar. pjes. juk. 578.

FETINA KUĆA, *f. granična straža u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 271.

FETÌSLÂM, Fetisláma, *m. tursko ime varošice Kladova, arap.* feth-islam, *pobjeda turske vjere. — U Vukovu rječniku* (vide Kladovo).

FETMAŠAR, *m. ńem.* feldmarschall, *vidi* vermaš. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* A pred ńima silni fetmašare Paskeviću. Pjev. crn. 83a.

FÈTVA, *f. arap.* fetwa, *tur.* fetva, *odgovor, osuda velikoga muftije. — isporedi* vetma, fetfa. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Da ja muftif čudne fetve još diliti budem. I. Mrnavić, osm. 67.

FÈUD, *m. (jurispr.) vidi* leno, *tal.* feudo. — *U Šulekovu rječniku* (‚fehdegut; feudum; lehen').

FEÙDÂLNÎ, *adj. (jurispr.) vidi* feudan, *tal.* feudale. — *U naše vrijeme.* Feudno pravo u objektivnom smislu jest skup svih pravila i zakona, kojimi se feudalni odnošaj u svih svojih granah i vrstih opredjeļuje, normira. Feudalno pravo u subjektivnom smislu jest vlast pojedinoga stojećega u feudalnoj svezi. M. Mikulčić, enc. 77.

FÈUDAN, fêudna, *adj. (jurispr.) koji pripada feudu, feudima, vidi* lenski *i* feudalni. — *U Šulekovu rječniku* (‚feudal').

FÈUDÂR, *m. (jurispr.) vidi* lenar. — *U Šulekovu rječniku* (‚lehenträger').

FÈUDNICA, *f. (jurispr.) a) vidi* lenovnica. — *u Šulekovu rječniku* (‚lehenbrief'). — *b) vidi* lenica. — *u Šulekovu rječniku* (‚lehenfrau').

FÈUDNÎK, *m. (jurispr.) gospodar od feuda, vidi* lenik. — *U Šulekovu rječniku* (‚lehenherr').

FÈUDNINA, *f. (jurispr.) vidi* lenina. — *U Šulekovu rječniku* (‚lehengeld').

FÈUDOVAC, fêudôvca, *m. (jurispr.) vidi* lenovac. — *U Šulekovu rječniku* (‚lehenmann').

FÈUDÔVAN, fêudôvna, *adj. (jurispr.) podoban za feud, vidi* lenovan. — *U Šulekovu rječniku* (‚lehenbar; lehenfähig').

FÈUDOVICA, *f. (jurispr.) vidi* feudnica, *b) i* lenica. — *U Šulekovu rječniku* (‚lehenfrau').

FÈUDÔVNÎK, *m. (jurispr.) vidi* lenovnik. — *U Šulekovu rječniku* (‚lehensbuch').

FÈUDÔVNÔST, *f. (jurispr.) podobnost za feud, vidi* lenovnost. — *U Šulekovu rječniku* (‚lehenbarkeit; lehenfähigkeit').

FÈUDSKÎ, *adj. (jurispr.) koji pripada feudu, feudima.* — *U Šulekovu rječniku* (‚lehenbar'), *u kojem ima i adv.* fêudski (‚lehenweise').

FÈUDSTVO, *n. (jurispr.) vidi* lenstvo. — *U Šulekovu rječniku* (‚lehen, lehn; lehenswesen').

FÈVRÂR, fevrára, *m. vidi* februar, *novogrč.* φεβρουάριος. — *isporedi* fervar, frevar. — xv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (fevrarь). Měseca fevrara. Mon. serb. 404. (1440).

FEVRONIJA, *f.* Febronia, *ime žensko, grč.* Φεβρονία. — *isporedi* Febronija. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 109.

FEVRÙÂR, fevruára, *m. vidi* februar, *novogrč.* φεβρουάριος. — *U Šulekovu rječniku* (‚februar').

FIBRA, *vidi* febra.

FÎCOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* Schem. rag. 1876. 63.

FIĆFÌRÎĆ, fićfirića, *m. vjetren, lakouman mladić, kicoš. — isporedi* fišfirić, *kod čega vidi i postańe. — U naše vrijeme po sjevernijem krajevima.* Udala se ofrkuša za fićfirića, da vidiš života! (fićfirić je vjetrogońa, tako ńešto kao ńemački ‚stutzer' i ‚windbeutel'. M. Stojanović). Još je fićfirić (jako mlad, hadrast, neiskusan, vjetreńast, leti svakim vjetrom. M. Stojanović). Nar. posl. stoj. 62.

FIĆKATI, fićkam, *impf. vidi* fućkati *(ali osobito za kosovo pjevańe.) — Od* xviii *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Stulićevu* (v. zviždati). Zvekće, fićka il' u tavu tuče. J. S. Reļković 237. Fućka vuga, fićka (zviždi) kos — biće svatova, ako ne bude kara. Nar. posl. stoj. 89.

FIĆÚKATI, fićûkâm, *impf. dem.* fićkati. — xviii *vijeka.* Grlica kad tuži kad li kosić fićuka. M. Katančić 40.

*

FIĆURA, *f. vrsta trešńe.* — *U naše vrijeme u Slavoniji.* Fićura, sitna kao pasuļ trešńa. Fićura divja, suvrst trešńe. Fićura pitoma, suvrst trešńe. B. Šulek, im. 82.

FIDA, *f. vidi* feda, *lat.* fides. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Nije fide u tomuj. M. Vetranić 1, 227.

FIDAJIĆ, *m. prezime.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Carska ruko, paša Fidajiću. Pjev. crn. 101b. Vodaju l' se końi Fidajića? Nar. pjes. bos. prij. 1, 38.

FI FI, *glas u ptice.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka. (Slavić)* kao pomoć da viče, žalosno se tuži, fi fi milo fiče i tužno produži. A. Kanižlić, rož. 60.

FIFŃAR, *m. brbļavac.* — *U Jambrešićevu rječniku* (‚blactero' 68a).

FIFŃARITI, fifńarim, *impf. brbļati.* — *U Jambrešićevu rječniku* (‚blactero' 68a).

FIGA, *f. stvńem.* figa, *srvńem.* vige, *smokva. a) smokva (drvo i plod).* — *u naše vrijeme u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjenčevu.* Figa, figovina, ficus carica L., v. smokva. B. Šulek, im. 82. — *b)* condyloma, *ńeka sramna rana, vidi i* smokva. — *u Bjelostjenčevu rječniku* (figa, stanovit beteg, mozol na človeku ‚ficus, marifica'). — *c)* labrus mixtus Tries., *ńeka riba (može biti i talijanskoga postańa).* — *u Spļetu.* D. Kolombatović, pesc. 16. G. L. Faber 210.

1. FÌGÂŃ, *vidi* vigâń. — *U Vukovu rječniku.*

2. FIGAŃ, *m. tur.* figan, *jaukańe, lelekańe.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Figań čini dizdar-aginica, tješile je svoje drugarice. Nar. pjes. herc. vuk. 195. Figań, kad čovjek u ļutini što radi. 359.

FIGICA, *f. dem.* figa. — *U Jambrešićevu rječniku* (‚ficulus').

FIGLICA, *vidi* vižlica.

FIGOJEDICA, *f. ńekakva ptica, grmuša (?).* — *U Jambrešićevu rječniku* (figo-jedica ptica ‚ficedula').

FIGOĻUB, *m. čovjek koji rado jede smokve (fige).* — *U Jambrešićevu rječniku* (‚ficitor') *u kojem ima s istijem značeńem i* figorad (306a). *jamačno je obje riječi sam pisac načinio.*

FIGORAD, *vidi* figoļub.

FIGOVINA, *f. vidi* figa, *a).*

FÌGÛRA, *f. lat. ili tal.* figura. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima. a) slika, kip.* Da se učini figura na otar sv. Jurja. Mon. croat. 102. (1466). V koj *(celi)* izvan bišе napisana figura sv. Jerolima. Transit. 247. Da jedan majstor upeńga jednu lijepu figuru. M. Divković, bes. 284b. Kod Moriša tekuće vodice jest figura Marije divice. Nadod. 73. — *b) u gramatici i u retorici kad riječ ili rečenica ne treba shvatiti u pravom smislu ili kad treba razumjeti ńešto veće nego se kaže.* Jero bog takovih službi Judeom ne bišе dal, nego su bile jedno figure, znamenja, opomenutje ili ukaz prave pravice. Anton Dalm., ap. 65b. Po figuri sinkopoj. I. Ančić, ogl. 72. — *c) vidi* figurica *na kraju.* — *I u Šulekovu rječniku* (‚figur').

FIGÛRATI, figûrâm, *impf. vésti. vidi* figura. — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Kuntuš zlatomu figuram. Mon. serb. 115. (1442).

FÌGÛRICA, *f. dem.* figura. — XVIII *vijeka.* Imadu niko figurice, koje od dvi vrste prikazuju obraze. Đ. Rapić 155. *u jednom primjeru stoji za znak kojijem se bilježi broj.* Svaki se broj sastavļa od devet prilika. slova oli ti figurica. M. Zoričić, aritm. 3.

FIJAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 227.

FÌJÂNDRA, *f. vidi* Flandrija, *tal.* Fiandra. — *Od* XVII *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (Fjandra) *i u Belinu* (‚Belgium' 313a). Hodivši on u Fijandru često. B. Kašić, iń. 44. Sveti Amando *(obrati)* Fijandru. I. Đordić, ben. 5. U jednome gradiću u Fijandri. J. Banovac, razg. 35.

FIJÀNDRÊZ, Fijandréza, *m. čovjek iz Fijandre.* — *Načińeno talijanskijem nastavkom* ese. — *U Mikaļinu rječniku* (Fjandres) *i u Belinu* (‚Belga' 313a).

FIJAT, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Fijatь. S. Novaković, pom. 110.

FÌJERA, *f. vidi* dernek. *tal.* fiera, *sajam.* — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Kad je praznik one crkve, koje se u Hercegovini i u Crnoj Gori zove ‚dernek', a u Boci ‚fiera'. V. Bogišić, zborn. 531.

FÌJERLA, *f. lat. i tal.* ferula. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka. a)* ferula L.. *ńeka biļka, vidi i* devesiļ. — *isporedi* firula. — *između rječnika u Belinu* (devesiļ, fijerla ‚ferula' 310b) *i u Stulićevu* (v. devesiļ). Od fijerle štap se moj blavorom satvori. M. Vetranić 2, 142. Fijerla, ferula. ferula communis L. B. Šulek, im. 82. — *b)* ferula, *prut kojijem učitelj pedepše djecu.* — *isporedi* ferula. Jednom fijerlom udreni. (D). Poslov. danič. 39. Udren Manculovom fijerlom. (D). 145.

FÌJERSA, *f. ožiļak na licu u čeļadeta koji ga nagrđuje, tal.* sfregio (?). — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku.* Nosio je na obrazu prisramotnu onu fijersu od lupeža. B. Zuzeri 190a.

FIJÒKA, *f. vidi* škrabija, čekmeģe, *maģar.* fiók. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u rojvodstvu).* U glomaznoj fijoci od stola. M. P. Šapčanin 1, 33—34.

FIJOLA, *f. uprav ļubica, ali se kaže i o drugijem ńekijem cvjetorima, lat.* viola *preko ńemačkoga jezika.* — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajerima, naj prije u Bjelostjenčevu rječniku:* fijola, fijolica, ļubica ‚viola, flos violae'. 2. fijola bela ‚viola matronalis alba, viola lactea, caltha'. 3. zove se i tulipan ‚viola alba'. 4. fijola črlena ‚viola matronalis punica, viola purpurea'. 5. fijola modra ‚viola matronalis violacea, viola caerulea'. 6. fijola modra protuletna, pramolitna ‚hyacinthus'. 7. fijola gumbelijum, dragoļub, drobni lilijum ‚lilium convallium' v. gumbelija. 8. fijola lucenika, koja naj prvo cvet pokaže, ter jošće u zime ‚leucion Theophrasti, viola alba'. 9. fijola, roža latinska ‚viola purpurea'. 10. fijola črna ‚melanion, viola nigra'. 11. fijola žuta ‚viola crocea, leucojum flavum'. 12. fijola kesna *(kasna),* jesenska ‚viola calathiana'. 13. fijola črlena velika naspodobna maku ‚paeonia'; *između rječnika još u Jambrešićeva* (‚viola') *i u Voltiģijinu* (‚viola, fiore' ‚veilchen'). Kano ti je karamfil, fijola žuta *(šeboj, vidi u Bjelostjenčevu rječniku pod* 11), cvitom i mirisom 'hola. J. S. Reļković 152. *i u Šulekovu imeniku:* v. fijolica. 83.

FIJOLICA, *f. dem.* fijola, *ali znači što i* fijola. — *Od* XVIII *vijeka naj prije u Bjelostjenčevu rječniku (kod* fijola), *za tijem u Voltiģijinu (kod* fijola). Sako sorte rožic naj više fijolic. Nar. pjes. mikul. 149. Fijolica, viola odorata L. (u Gospiću). B. Šulek, im. 83.

FIJOLIČAN, fijolična, *adj. koji pripada fijolici.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (fijolični, ljubični ‚violaceus'. fijolični cvetńak, mesto fijolami nasađeno ‚violarium').

FIJOLKA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

FIJORA, *f. vidi* Flora, *b).* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Obrati, Fijora, prvi meni pogled tvoj. D. Zlatarić 85b.

FIJÒRENCA. *f.* Florentia, *grad u Italiji, tal.* Fiorenza. — *isporedi* Firenca, Fijurenca. — *Ni po pismu ni po sadašńem govoru ne može se znati treba li izgovarati i pisati* Fijòrênca *(samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka stoji bez sumńe* Fijorenca: Ako meni bog i srića dade da ja sidnem u Beču bilomu, darovaću tebi Fijorencu. And. Kačić, razg. 313a. *isporedi i* Fijurenca). *to vrijedi i za riječi istoga postańa kao što su:* fijorenski, Fijorentin, fijorentinski, *a također i za* fijorin. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (Fjorenca) *i u Belinu (*Fjorenca 388b). Fiorenca. A. Gučetić, roz. mar. 90. U Fiorenci od Toskane biše vlastelin. F. Glavinić. cvit. 215a. Od sabora od Fiorence. J. Matović 199.

FIJORENSKI, *adj. koji pripada Fijorenci.* — *Radi pisańa i izgovora vidi kod* Fijorenca. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U saboru fiorenskomu. J. Matović 210.

FIJORÈNTÎN, Fijorentina, *m. čovjek iz Fijorence, tal.* Fiorentino. — *Radi pisańa i izgovora vidi kod* Fijorenca. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (Fjorentin) *i u Belinu* (Fiorentin 318b). Benetčani i Genuesi, Fiorentini. F. Glavinić, cvit. 138b.

FIJORÈNTÎNSKÎ, *adj. koji pripada Fijorentinima ili Fijorenci.* — *Radi izgovora i pisańa vidi kod* Fijorenca. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (fiorentinski 318b) *gdje naj prije dolazi.* Ovako je određeno u sabori toletanskom i fiorentinskom. J. Banovac, razg. 218.

FIJÒRÎN, fijorina. *m. vidi* forinta, *tal.* fiorino. — *Radi izgovora i pisańa vidi kod* Fijorenca. — *Od* XVIII *vijeka po južnijem krajevima.* Što izmeće oko pô fiorina njemačkoga. S. Rosa 101b. I uze za jedan dan cvanciku na 50 fiorina. Nar. prip. vrč. 140. *i u Šulekovu rječniku* (fiorin ‚gulden').

FIJŲ̀ČKATI, fijùčkâm, *impf. dem.* fijukati. — — *U Parčićevu rječniku (uz* fijukati).

FIJU-FIĆ, *u zagoneci (miš).* Zaleće se fiju-fić, uvuče se u grlić; i da ne bi mau-mac, uļeze mi u prńac. *odgonetļaj: miš i mačka.* Nar. zag. nov. 127.

FIJŲ̀KATI, fijùkâm, *impf. zviždati (činiti* fiju fiju), *o vjetra.* — *U Vukovu rječniku:* ‚pfeifen (z. b. vom winde)' ‚strideo'.

FIJŲ̀RÊNCA, *f. vidi* Fijorenca. — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* I Fijurenca moć svu skazati neće oć. M. Marulić 213. *i u Šulekovu rječniku* (Fiurenca ‚Florenz').

FIJURÈNTÎN, Fijurentina, *m. vidi* Fijorentin. — *U Šulekovu rječniku* (Fiurentin ‚Florentiner').

FIJURÈNTÎNKA, *f. žensko čeļade iz Fijorence (Fijurence).* — *U Šulekoru rječniku* (Fiurentinka ‚Florentinerin').

FIJURÈNTÎNSKÎ, *adj. vidi* fijorentinski. — *U Šulekovu rječniku* (‚fiurentinski ‚florentiner').

FIK, *m. u narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata:* Jure ima ližicu, šikom šikom pletenu. (U šali mjesto: šibļem i vibļem. F. Kurelac). Jačke. 263.

FIKA FAKA, *bati, batine (kao u šali kad se s djetetom govori).* — *U naše vrijeme u Slavoniji.* Biće fika faka po g . . . ci paka. I. Brlić.

FIKAKAVAC, fikakavca, *m.* pratincola rubetra Koch., pratincola rubincola Koch. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 20—21. — *U Spļetu.* — *vidi* kovač.

FÍKATI, fîčêm, *impf. činiti (glasom kao ptica) fi fi.* — *Vidi* fi fi.

FIKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nikola Fikić. Rat. 385.

FÎL, fila, *m. vidi* fil. — *U jednoga pisca našega vremena.* Al' koji to bješe umetači? il' su fili. il' su vileńaci? Osvetn. 2, 141—142.

1. FÍLA, *vidi* hvjela.

2. FILA, *m. ili f., ime muško ili žensko, hyp. imena grčkoga kojemu su prva slova Φιλ-.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 109.

3. FÍLA, *f. hyp.* Filomena. — *Akc. se mijeńa u voc.* Fîlo. — *U naše vrijeme u Dalmaciji (obično s nom.* File *i s voc.* Fîle). P. Budmani.

FILÀDÊLFIJA, *f. grad u Americi (riječ grčka).* — *U Šulekovu rječniku (*‚Philadelphia').

1. FILANDAR, Filandra, *m. car grčki za vremena Stefana kralja prvovjenčanoga.* — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Filanьdrь). Cara, Filanьdra glagoļema. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Jerisa Filanьdra. 27. Henrih (Stefanov Jeris Filandr). S. Novaković, zemļ. 73.

2. FILÀNDÂR. Filandára, *m. vidi* Hilandar. — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Filanьdara. Danilo 46.

FILÀNDÂRSKÎ, *adj. koji pripada Filandaru.* — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Filanьdarskomu. Danilo 43.

FÌLÂR, filára, *m. ženska crevļa, tur.* filar. — *isporedi* filara, firale. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Lici.*

FILARA. *f. crevļa, vidi* filar. — *U Mikaljinu rječniku* (filare, crevje, postole) *i iz ńega u Stulićevu* (v. crevļa).

FILARET, *m. Φιλάρετος,* Philaretus, *ime muško.* — *U Šulekovu rječniku* (‚Philaret').

FILARÉTA. *f.* epimedion, *ograda od malijeh (drvenijeh, kamenijeh, gvozdenijeh) stupova, kakve biraju naj češće uz stube.* — *Jamačno postaje od ńem.* pfeiler *(stršem.* philâri), *stupac, od čega je i poļ.* filar, *stupac.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

FILČIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Mikula Filčić. Mon. croat. 144. (1490).

FILDEŠ, *vidi* fildiš.

FÌLDIŠ, *m.* ebur, *slonova kost, bijela kost, pers. tur.* fil-diš, *slonov zub.* — *isporedi* vildiš. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (u Stulićevu rječniku ima, jamačno grješkom,* fildeš, *i tumačeno je* pecten (!) eburneus).

FÍLE, *vidi* 3. Fila.

FILEK, *m. selo u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom.* Šem. prav. 1878. 35.

FILÈNDÂR, Filendára, *m. vidi* Hilandar. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Nosi mene Filendaru crkvi. Nar. pjesm. petr. 2, 63.

FILEPSALAŠ, *m. selo u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom.* Šem. prav. 1878. 36.

FILER, *m. mali mjedeni novac, maģar.* fillér *(od ńem.* vierer). — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ja ukradem jedan filer, što je po novca, ali mjedenicu. S. Matijević 12—13. — *Kasnije glasi* filer *koje vidi.*

FILETIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 260.

FÌLĜÂN, filgána, *m. pers. tur.* finǥan, *čašica bez ručice iz koje se kafa pije.* — *isporedi* finǥan, finžan, finčan. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.* fîlgâne, fîlgâni. — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi* finžan) *a između rječnika u Vukovu.* Filgani persijanski. B. Zuzeri 266ª. A u jutru kafu u filganu. Nar. pjes. vuk. 1, 237. On ne pije vina ni rakije, već kavu iz zlatna filgana. 1, 468.

FILIBA, *f. a)* Philippopolis, *grad u Rumeliji, vidi* Plovdivo, *tur.* Filibe. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (Filiba, Plovdin, grad u Romaniji ‚Philippopolis'), *u Belinu* 316ª, *u Stulićevu.* Nu bivši ih noć dovela u Filibu počinuti, sutra na ishod dana bijela idu naprijed bržijem puti, kroz Popovu ter Koriju prem pospiješno otidoše u bugarsku Papazliju. J. Palmotić 232. Pazarǵik, 6 sati hoda od Filibe. Glasn. 31, 309. (1704). — *b)* Φίλιπποι, Philippi, *grad u Maćedoniji.* — *u jednoga pisca našega vremena.* Svima svetima u Hristu Isusu koji su u Filibi. Vuk, pavl. filib. 1, 1.

FILÌBÊRTO, *m.* Philibertus, *ime muško.* — *U Šulekovu rječniku* (‚Philibert').

FILIBINSKI, *adj. koji pripada Filibi, vidi* Filiba, *a).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Filibinsko polje pitno od starina to se reče, ke je plodno, sito i žitno, er Marica svud ga optječe. J. Palmotić 229.

FILIBLJANIN, *m. čovjek iz Filibe, vidi* Filiba, *b).* — *plur.* Filibljani. — *U jednoga pisca našega vremena.* Filibljanima poslanica svetoga apostola Pavla. Vuk, nov. zavj.

FILÌČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u okolici dubrovačkoj.* P. Budmani.

FILIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 260.

FILÌGRÂN, *m. neka zlatarska radńa kojom se čine zlatnom ili srebrnom žicom arabeske ili drugi nakiti, tal.* filigrana. — *U Šulekovu rječniku* (‚filigranarbeit').

FILIJA, *m. ime muško, isporedi* 2. Fila. — XVIII *vijeka.* Filija Tomić. Glasn. II, 3, 240. (1710—1720).

FILÌMÂN, filimána, *m. vidi* viliman. — *U Vukovu rječniku.*

FILIMANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milenko Filimanović. Rat. 391.

FILIMON, *m.* Φιλήμων, *ime muško.* — *Prije našega vremena.* Filimon. (kaludersko). S. Novaković, pom. 110.

FILIMONA, *f. ime žensko, vidi* Filimon. — *Prije našega vremena.* Filimona (monahińa). S. Novaković, pom. 110.

FILÌNDÂR, Filindára, *m. vidi* Hilandar. — *Od* XVIII *vijeka.* U Svetu Goru u Filindar. Glasn. II, 3, 37. (1702). Vidio sam crkvu Filindara. Nar. pjes. vuk. 3, 66. No se boji crkvi Filindaru. 3, 72.

FÌLIP, *m.* Φίλιππος, Philippus, *ime muško.* — *isporedi* Vilip, Pilip, Bilip. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* 316ª, *(u Vukovu su samo oblici* Vilip *i* Pilip), *u Daničićevu* (Filipъ). Jepiskupomъ rašьskyimъ Filipomъ. Mon. serb. 60. (1293—1302). Protovistijarь Filipъ. 201. (1386). Ovi pridoše k Filipu (‚Philipu'). Bernardin 67. joann. 12, 21. Slavni s. Filip (‚Philip') bi rodom iz Betsajide. F. Glavinić, cvit. 116ª. Srjed kih Filip kralj od Spańe kruni slavom sve pjevanje. J. Kavańin 111ᵇ. Kad k Filipu kralju žena Macedonskom razcviljena dođe. V. Došen 249ª. Tu dolazi Filip momče mlado. Nar. pjes. vuk. 1, 464. Ma ga gađa Knežević Filipe. 4, 392. *vidi i kod* Filipčić. — *Ovako se zvao i neki srebrni novac španolski (po kraljevu imenu) poznati i u Italiji.* Filip—filippo. M. Zoričić, aritm. 13.

FÌLIPA, *f. ime žensko, vidi* Filip. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Kako je polača prvo bila gospođe Filipe naše *(dubrovačke)* vladike. Mon. serb. 238. (1399).

FILÍPAC, Filipca, *m. dem.* Filip. — *Dolazi* XVI *vijeka kao prezime (u Vukovu rječniku ima samo oblik* Vilipac). Jurjem Filipcem. Mon. croat. 294. (1592).

FILIPAŠIĆ, *m. prezime.* — XVII *vijeka.* Janku Filipašiću. Starine. 11, 93. *(oko* 1655). *i u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 227. 260.

FILIPČIĆ, *m. u zagonci.* Filip prede, Filip tke; Filipčići goli idu. *odgonetlaj: prsti.* Nar. zag. nov. 179.

FILIPENDA, *f.* spiraea filipendula L., *neka biljka, gripelj, grizica, od latinske riječi.* — *U Šulekovu imeniku.* 82.

FILIPIĆ, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled. 44.

FILIPIJA, *f. vidi* Filiba, *b).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Epistola, ka Korintijom jest poslana bila iz Filipije Macedonske. Anton Dalm., ap. 61ᵇ.

FILIPIJANIN, *m. vidi* Filibljanin. — *U dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Isti Paval piše k Filipijanom. F. Glavinić, cvit. 381ª. Aposto govoreći Filipijanima. J. Matović 60.

FILIPLJANIN, *m. vidi* Filibljanin. — XVII *i* XVIII *vijeka (u srijem primjerima s* j *mj.* l). Pišući k Filipjanom: o Filipjani bratjo. M. Divković, nauk. 10ª. K Filipjanom. I. Anđić, svit. IX. Pavao pišući Filipjanom. J. Filipović 1, 8ᵇ.

FILIPLJE, *n. dan svetoga Filipa (prvi maja).* — *Od* XVIII *vijeka u Slavoniji.* Drugi dulje još ga drže doma, do Filipla il' nedilje križne. J. S. Reljković 120. Filiplje će pokazati, šta je komu u polju i oboru, ako se ne zna o Đurđevu. I Filiplje će doći i proći, vidiće se i nezina lipa. Nar. posl. stoj. 62.

FILIPO, *m. vidi* Filip, *tal.* Filippo. — *U rukopisu* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Filipo Movьvrêšićь. . . . Filipo Pičinežьćь. Mon. serb. 40. (1253).

FILIPOPOLJ, *m.* Philippopolis, *vidi* Plovdivo, Plovdin, Filiba, *a).* — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Filipopolь). U Jendrenopolju i u Filipopolju i u Vratove. Mon. serb. 410. (1442).

FÌLIPOV, *adj. koji pripada Filipu.* Prišadšu Filipovu dьnevi. Sava, tip. stud. glasn. 40. 157. U kolu kćeri Filipovijeh. B. Gradić, djev. 88. S desna ostaje grad mu Pela, Filipova polja *(vidi* Filipopolj) s lijeva. I. Gundulić 373. Grad Cezarea Filipovo. S. Rosa 98ᵇ. Velikome kršu Filipovu. Nar. pjes. vuk. 5, 219.

FILIPOVAC, Filipovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Filipovcu. Sr. nov. 1873. 467.

FÌLIPOVIĆ, *m. prezime po ocu Filipu.* Plač gosp. Dominika Filipovića. I. Ivanišević 318. Po oteu f. Jerolimu Filipoviću iz Rame. J. Filipović 3. III. A drugo je beg Filipović. Pjev. crn. 100ª.

FÌLIPOVIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) općina u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn.² 188. — *b) zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* Lj. V. Stojanović.

FILIPOVKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Filipovki. Sr. nov. 1861. 496.

FÌLIPOVO BȒDO, *n. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. V. Stojanović.

FILISTAR, filistra, *m. ńem.* philister *(upravi Filistej), ovako đaci u Ńemačkoj zovu one koji nijesu đaci, pa znači i uopće čovjeka koji misli samo o prostijem, svagdańijem poslima, a nema misli ni o čem idealnom. — U Šulekovu rječniku* (‚philister').

FILÌSTEJ, *m.* Philistaeus, *čovjek iz ńekoga naroda koji je ńegda živio u Palestini, jevrejski* Flišti. — *Od latinske riječi. — Od* XVII *vijeka.* Filisteji gdje vladanje ńemu *(Golìji)* od boja odrediše. P. Kanavelić, iv. 357. Filisteji pridobivši Izraelićane ufatiše korabļu. Đ. Rapić 68. A Filisteji uzeše kovčeg božji. Đ. Daničić, 1 sam. 5, 1.

FILÌSTEJSKÎ, *adj. koji pripada Filistejima. — Od* XVII *vijeka.* Filistejskoj ako strani Dalida se porodila. J. Armolušić 14.

FILÌSTEO, *vidi* Filistej. — *Od* XVI *vijeka.* Filistea kćeri. M. Vetranić 1, 253. Ovi oholi Filisteo. E. Pavić, ogl. 239. Saul, žudeći pridati Davida gńevu i maču Filistea. J. Matović 410.

FILÌSTÎNSKÎ, *adj. vidi* filistejski, *od lat.* Philistinus. — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* Obilstvo od filistinskih ńiv. M. Marulić 39.

FILÍŠTEJ, *m. vidi* Filistej. — XVII *vijeka.* Filišteji prikazaše bogu miše od zlata. M. Radnić 177ᵇ.

FILÍŠTEJSKÎ, *adj. vidi* filistejski. — XVIII *vijeka.* Popališe sve sitve i žita filištejska. F. Lastrić, test. ad. 109ᵃ.

FILÍŠTEO, *m. vidi* Filistej. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Samson prioblada sve Filištee. Azbukv. 1690. 35. Suprot Filišteom paklenim vojevati. F. Lastrić, test. ad. 109ᵃ.

FILÍŠTÎNSKÎ, *adj. vidi* filistinski. — XVII *vijeka.* Kako David Golijata filištinskoga tako Isus Lucifera poglavitoga. Azbukv. 1690. 35.

FILITIS, *ime ńekakvoj škodļivoj zvjerci, riječ gréka. — U rukopisu* XV *vijeka.* Starine. 10, 115.

FILKO, *m. ime muško, vidi* 2. Fila, Filo. — *U rukopisu* XVIII *vijeka.* Od Đurevca Filko. Glasn. 49. 12. (1734).

FÍLO, *m. ime muško, vidi* 2. Fila. — *Akc. se mijeńa u voc.* Filo. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Nađe momče od Martinovića, po imenu Martinović-Filo. Nar. pjes. vuk. 5, 110.

FILOJE, *m. ime muško. vidi* Filo *i* 2. Fila. — *Prije našega vremena.* Filoje. S. Novaković, pom. 110.

FILOKALIJA, *f. manastir u Solunu.* — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Vь monastyrь vь Filokaliji. Domentijanᵇ 77. Vь Filokali monastyri. 135.

FÌLOLOG, *m. čovjek što se bavi filologijom. — Grč. φιλόλογος, koji ļubi govor (preko mlađijeh evropejskijeh jezika). — U Šulekovu rječniku* (‚philolog').

FILÒLOGIČAN, filòlogična, *adj. koji pripada filologiji, filolozima. — Od φιλολογικός,* philologicus *(preko mlađijeh evropejskijeh jezika) nastavkom* ьнъ, *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *U naše vrijeme.* Kad se kaže ‚motično' držalo, vaļa da bi se moglo kazati i ‚gramatična' pogrješka. a tako i g. Radišić u natpisu svoga članka ima ‚filologični pogled'. Vuk, pism. 49. — *S istijem značeńem govori se i* filološki.

FILÒLOGIČKÎ, *adj. vidi* filologičan. — *Postaje kao* filologičan *nastavkom* ьскъ.

FILOLÒGIJA, *f.* philologia, *nauka o jeziku, istoriji, kulturi itd. starijeh Grka i Rimļana; često se zove tako i znańe koje se bavi učeńem i ispoređivańem različitijeh jezika. — Grč. φιλολογία, ļubav govora, ali preko mlađijeh evropejskijeh jezika. — U Šulekovu rječniku* (‚philologie').

FILÒMÊNA, *f. Φιλουμένη,* Philomena, *ime žensko. — isporedi* Filomeńa. — *U naše vrijeme po Dalmaciji.*

FILOMEŃA, *vidi* Filomena. — *U narodnoj pjesmi našega vremena iz Istre.* Voliš li Brončicu ali Filomeńu? Nar. pjes. istr. 3, 20.

FILONIJA, *f. grčko ime žensko. — U rukopisu* XVII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Rodi že Konstantija i dьšterь imenemь Filoniju, vь svetêmь krьšteniji narečennuju Irinu. Okáz. pam. šaf. 57.

FÌLOSOF (filòsof), *m.* philosophus, *čovjek koji se bavi filosofijom, ili uopće mudrac, od grč. φιλόσοφος, ali preko evropejskijeh jezika. — isporedi* filozof. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu i u Daničićevu* (filosofъ). Toj su bili naučeni filosofi. M. Marulić 70. U ono vrime filosofi mudri kraļevau. F. Lastrić, test. 60ᵇ. Filosofima iliti mudroznancima. J. Matović 14. Kako uče filosofi oli naravni naučitelji. M. Dobretić 190. No pregori i oprosti sad al' ikad! kako mudar i naučen filosofe! Nar. pjes. vuk, živ. 200. Đe marjaši zveče filosofi muče. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 75. *i u Šulekovu rječniku* (‚philosoph').

FILÒSOFIČKÎ, *adj.* philosophicus, *koji pripada filosofiji ili filosofima. — Od φιλοσοφικός,* philosophicus *(preko mlađijeh evropejskijeh jezika, vidi i* filosofik) *nastavkom* ьскъ *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *U Šulekovu rječniku* (‚philosophisch').

FILOSÒFIJA, *f.* philosophia, *znańe koje dopuńuje svaku nauku ili znańe, jer pokazuje na čem je ono osnovano, metodu kojom se uči itd., od grč. φιλοσοφία preko evropejskijeh jezika. — — isporedi* filozofija. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (filosofija, znanje naravskijeh stvarijeh). Učaše logiku, filosofiju i teologiju. B. Kašić, iń. 38. Filosofija i mudrost ovoga svijeta. J. Matović 13. *i u Šulekovu rječniku* (‚philosophie').

FILÒSOFIK, *adj.* philosophicus, *vidi* filosofički. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Besiditi od stvari bogoslovnijeh i filosoficijeh. B. Kašić, fran. 22.

FILOSOFÒVATI, filosòfujêm. *impf. baviti se filosofijom, misliti kao filosof; govoriti kao filosof (ironički), mudrovati. — isporedi* filozofovati. — *U Šulekovu rječniku* (‚philosophiren').

FÌLOSOFSKÎ (filòsofskî), *adj.* philosophicus, *koji pripada filosofiji ili filosofima. — Od* XVI *vijeka.* Post filosofski. Š. Budinić, sum. 149ᵃ. Koji kamen, kako govore, filosofski, po komu se rude u zlato promińuju scine da su učinili. I. Velikanović, uput. 1, 291.

FILOSOP, *m. vidi* filosof. — *U naše vrijeme u Bačkoj.*

FILÒTEJ, *m. Φιλόθεος, ime muško. — isporedi* Filotije. — *Od prvijeh vremena i u Daničićevu rječniku.* Patrijarhu kirь Filoteju (кирь Филоѳею). Glasn. 11. 163. *(rkp.* XVII *vijeka). — I manastir u Svetoj Gori.* Filotej naricajemy monastyrь. Domentijanᵇ 66. Filoteu (Филоѳоу) igumenь. 127. 132.

FILÒTEJA, *f. ime žensko. vidi* Filotej. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

FILOTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jovana Filotića iz Grabovca. Glasn. II, 1, 23. (1808).

FILÒTIJA, *m. vidi* Filotije. — *U naše vrijeme.* Na Filotiju Markovića iz Kormana. Glasn. II, 3, 69. (1808).

FILÒTIJE, *m. vidi* Filotej. *isporedi i* Filotija, Vilotije. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Daničićevu (u Vukovu ima samo* Vilotije). Piše *(na starom rukopisu)* da je ‚7215' (1707) kupljeno u manastiru Dovoji . . . .podvigom. i cěnoju igumena Filotija'. Vuk, dan. 1, 12.

FILÒTIJIN, *adj. koji pripada Filotiji.* — *U naše vrijeme (pisano* Filotin). Da je uzeo sebi za suprugu Filotinu mater i na Filotinu očevinu stao. Glasn. II, 3, 69. (1808).

FILOVO, *n. ime selu.* — *Prije našega vremena.* Filovo (selo). S. Novaković, pom. 149.

FÌLOZOF (filòzof), *vidi* filosof. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* 316ª. Budući pitan I filozof. Korizm. 37ᵇ. Dobro rekoše primudri filozofi. I. Anćić, ogl. XII. Tako nas uče naravnici oli ti filozofi. M. Dobretić 370. I našega filozofa strika Toma. Nar. pjes. vuk. 5, 460.

FILOZÒFATI, filozòfām, *pf.* philosophari, *razložiti, govoriti kao filosof, tal.* filosofare. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* I tako se ima filozofat u druge stvari. I. Držić 121.

FILOZÒFIJA, *vidi* filosofija. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* 297ª. I filozofiju i kriposti ine u ńemu ja viju. P. Hektorović 16. Naucena sam u retoriki, geometriji, filozofiji. F. Vranćić, živ. 8. Istinna filozofija bijaše mišljenje od smrti. P. Posilović, nasl. 12ª.

FÌLOZOFSKÎ (filòzofskî), *adj. vidi* filosofski. — *U naše vrijeme i u Belinu rječniku* 316ª *u kojem stoji (jamačno štamparskom grješkom)* filozovski. *tako je na jednom mjestu i u naše vrijeme.* Filozovska glava izabrana. Nar. pjes. vuk. 5, 1. Da mu bog da filozofsku glavu. 5, 176.

FILOZOP, *m. vidi* filosof. — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Posla po filozopa. Zborn. 1ª. Čuvši jednoga filozopa. 10ª.

FILOZOV, *vidi* filozof *i* filosof. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Filozov piše pri Barleti. I. Anćić, ogl. 59.

FILOŽOF, *vidi* filozof *i* filosof. — XV *i* XVI *vijeka.* Moštri, ki se govore filožofi. Mon. croat. 107. (1470). Dvima macedonijskima filožofoma. Aleks. jag. star. 3, 225.

FILOŽOFIJA, *vidi* filozofija *i* filosofija. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Stvari skrovite od filožofije ali drugoga znanja. P. Radovčić, nać. 143. Kako bi se hotio zvati Aleksandro veliki, a ne biti junak? kako li mudri Aristotil, a ne znaš filožofije? J. Banovac, pred. 69. Drugoga ućeći gramatiku, filožofiju. J. Filipović 3, 340ᵇ.

FÌLUGA, *f. povećа lađa s jednom katarkom, nepokrivena, tal.* feluca, filuca. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj (u Dubrovniku se govori* fíljuga) *i u Vukovu rječniku.* A ńoj dužde odašilo dare, darova joj zlaćenu filugu. *(iz Risna).* Nar. pjes. vuk. 1, 624.

FILUN, *m. ńekakva riba.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Filun, filone, lichia amia? Cas. čes. muz. 1851. 185. – *vidi i* felun.

FÎL, fíla, *m.* elephas, *slon, arap. tar.* fil. — *isporedi* vil, fil. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikalinu gdje naj prije dolazi, a Belinu* 285ᵇ, *u Stulićevu, (u Vukovu ima samo adj.* fíljev). Fíli jesu uhvaćeni z dobročinstvami, koji budući živine toliko goleme i jake, poslušni su čoeku. M. Radnić 393ª. Vojnici svojim elefantom aliti fílom krv ukazaše. S. Margitić, fal. 167. Ne brojeći mnoštvo konika ni bojnih elefanata aliti fíla. And. Kačić, kor. 334.

FIĻA, *f. vidi* hvjela.

FIĻARKA, *f.* pistrix, copa. — *Postaje od* fiļer. *a) žensko čeļade koje peče ili prodaje hļeb, pekarica.* — *u Bjelostjenčevu rječniku* (v. fištrovica) *i u Jambrešićevu* (‚artopa'). — *b) vidi* preprodavalica, *isporedi* piļarka, piļarica. — *u naše vrijeme u Hrvatskoj i u Šulekovu rječniku* (‚fratschlerweib, fratschlerin').

FIĻER, *m. vidi* filer. — XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (fiļer, beč ‚viennensis quadrans, nummus, minutum, nummus perexiguus, nummulus teruncius, teruncium, trux, obolus') *gdje naj prije dolazi.* A ne vaļa svaki ni fiļera. M. A. Reļković, sat. H7ª. Meni se čini, da ovaj ovan nije više vridan nego 3 fiļera. Đ. Rapić 249.

FÍĻEV, *adj. koji pripada fíļu, fíļima.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚elephanten-' ‚elephanti' *s primjerom iz narodne pjesme:* Kamo li ti dvi zmajeve glave i u svakoj dva fíļeva zuba). I izvadi jatagana kriva, uši su mu od fíļeva zuba. Nar. pjes. marj. 156.

FÌĻUGA, *f. vidi* filuga.

FIMA, *f. ime žensko. vidi* Fimija. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

FIMFA, FIMFUĻA, *f. vidi* famfuļa. — *U Šulekovu imeniku.* 82.

FIMIJA, *f. ime žensko, vidi* Jefimija. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

1. FÎN, fina, *adj. u tuđijem jezicima iz kojijeh je uzeta ova riječ prvo je značeńe: tanak, ali su se iz ovoga razvila druga značeńa s kojima je prešla u naš jezik.* — *isporedi* vin. — *Akc. je u nominativnijem oblicima (osim nom. sing. m. i akuzativa kad je jednak nominativu) onaki kaki je u gen.; u složenijem oblicima onaki je kaki je u nom.* — *Po primorskijem krajevima došlo je od tal.* fino. *po sjevernijem možebiti od srvńem.* fin. — *Od* XV *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (fini ‚praeclarus, egregius, generosus, bonus'). *u Voltiģijinu* (fini ‚fino, sottile, bello' ‚fein, schön'), *u Vukovu* (fini, vide vini, *a ovo je tumačeno* ‚fein' ‚elegans, excellens' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu), u Daničićevu* (fini., srl. ‚finus, purus'). — *Komp.* fíńî (Od naj fíńega otajstva božanstvenoga. V. Andrijašević, put. 152. *orako je u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani) *i* fmíjî (Jere će mi finija postati *(vuna).* M. A. Reļković, sat. H4ᵇ. Od naj finijih tvorila. Nar. prip. vrč. 175). *a) o vuni, lanu itd. u kojega je tanka žica, pa o tkańu koje se od onoga naprarļa i koje je, koliko je tańa žica, ļepše i skuplje. suprotno* debeo, grub. Finom skarlatu skrati vlas. M. Vetranić 1, 11. Koji je fino sukno načinio. M. A. Reļković, sat. L4ª. Zaļaļuje ńoj na finoj vuni. L4ᵛ. Nademo doma gospodu gdi nešto od finoga beza šije. D. Obradović, basn. 104. Još na ńojzi odijelo fino. Pjev. crn. 261ᵇ. Ter mi si obuci tu finu stomańu. Nar. pjes. istr. 3, 8. Učini jedan zavezaj u finoj marami. Nar. prip. vrč. 110. — *b) o zlatu i srebru s kojijem ništa drugo nije miješano. vidi i čist kod a), b).* Srêbra glamskoga dva sakuļa, u jednomu sakuļu 5 ploča i nekoliko zrnna fina . . . sakuļu drugi fina. Mon. serb. 406. (1441). Dva

plika fina srebra. 498. (1466). — *c) kaže se po predašńijem značeńima i o drugijem stvarima kao pohvala i znači uopće: lijep, velike cijene.* Što u tebe nausnica nema, dobro ti je ture od perčina, fine ću ti napravit' solufe. Nar. pjes. herc. vuk. 53. Fina ovoga duvara na ovoj bogomoļi! Nar. prip. vrč. 175. — *d) i o čeļadetu se kaže kao pohvala, te znači: koji plemenito misli, ili koji umije ųļudno općiti s drugijem, suprotno je* prostački, grub, neotesan *itd. vidi u Bjelostjenčevu rječniku.* — *e) o čeļadetu (i o onome što takovo čeļade radi, govori) može se kazati ne po sve u dobrom smislu, te znači: lukav.* Fin ti s' mladić, i umiješ sve. M. Držić 301. — *s ovijem značeńem ima i adv.* fîno. Ko fino laže ta slično kaže. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 158. — *I u Šulekovu rječniku* (‚fein').

2. FÎN, *m.* finis, *svršetak, tal.* fine. — *U jeduoga pisca* xv *vijeka.* Gdi ni konac ni fin dobru ńe ni hvali. M. Marulić 60. On je alfa i o, početak tere fin. 207.

3. FÎN, *m. ńem.* Finne. *a) čovjek iz etnografičkoga plemena kojemu pripadaju Finlanci, Maģari, Lopari itd.; b) čovjek iz Finlandije. isporedi* Finlandac. — *U Šulekovu rječniku* (‚Finnländer, Finne').

FINA, *f. grč.* φήνη, *vrsta orla.* — *U Daničićevu rječniku:* fina, φήνη: Fina, milostiva ptica, nispadajema orličišta hraneštii. Гильфердингъ, босніи, герцег. 274).

FÌNÂNCA, *vidi* financija.

FÌNÂNCIJA, *f. vidi* financije, *tal.* finanza. — *U naše vrijeme u Dalmaciji (i* financa) *gdje se često ovako zove i financijalna straža.*

FINANCÌJÂLNÎ, *adj. koji pripada financijama.* — *Od tal.* finanziale. — *U Šulekovu rječniku* (‚finanz-').

FÌNÂNCIJE, *f. pl.* reditus publici, cura reditnum publicorum, *državni dohoci, upravļańe državnijem dohocima, tal.* finanze, *ńem.* finanzen. — *U Šulekovu rječniku* (‚finanzen, finanzwesen').

FINANSIJER, *m. vrlo bogat, novčan čovjek, franc.* financier *preko ńemačkoga jezika.* — *U Šulekovu rječniku* (‚financier, finanzmann').

FINAZITA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Finazita (monahińa). S. Novaković, pom. 110.

FÌNČÂN, *vidi* filģan *i* finģan. A na sofre zlatne gvantijere, na ńu meće kupe i finčane. Nar. pjes. vuk, kovč. 93.

FINČEVAC, Finčevca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. (kajkavski)* Finčevec. Pregled. 66.

FÍNDEĻ, *m. od slame ženska kapa, kao šupaļ tańir. vidi* hondeļ. — *U Vukovu rječniku u kom se ovako tumači s dodatkom da se govori oko Sińa.*

FÌNDIKA, *f. mladica što za jednu godinu izbije iz drveta, biće od tur.* fydan *(grč.* φυτάριον). — *U Vukovu rječniku gdje se onako tumači s dodatkom da se govori u Boci.*

FÌNGATI, fıngâm, *impf.* fingere, *izmišļati (ńešto lažno).* — *Od tal.* fingo, *praes. glagola* fingere. — xvii *vijeka.* Finga to jes ‚izmiješļa' koju god priliku. B. Kašić, nać. 7. Ako fingaju spenze za vadit veće mjedi. I. Držić 304. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FÌNĢÂN, *vidi* filģan. — *Od* xviii *vijeka.* Po jedan finģan. G. Peštalić, utiš. 216. Mrku kahvu iz finģana srče. Nar. pjes. juk. 380.

FÍNIČKÎ, *adj. vidi* finski. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Na kraju zamorja finičkoga. A. Tomiković, živ. 133.

FINIJA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

FINIK, *m.* phoenix dactylifera L., *drvo i plod, vidi* paoma *i* datala, *grč.* φοίνιξ. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. fenik) *i u Daničićevu* (finikъ ‚palma'). Dastъ jemu zahara i finiky *(voće)* jeliko potrěbova. Domentijanъ 192. Finik, finiks, palma, phoenix dactylifera L. B. Šulek, im. 82. — *U rukopisu* xv *vijeku stoji s oblikom* finiky *prema novogrč. τὸ φοινίκι.* Starine. 10, 86.

FINIKOV, *adj. koji pripada finiku, finicima.* — *U rukopisu* xv *vijeka.* Finikova kostьca. Sredovj. ļek. star. 10, 86.

FINIKS, *vidi kod* finik.

FINKA, *f. zeba, bitkavac, ńem.* fink. — *U naše vrijeme.* Finka (zeba), der gartenfink, buchfink, waldfink, fringilla caelebs. G. Lazić 57.

FINLANDAC, Finlanca, *m. čovjek iz Finlandije.* — *isporedi* Fin. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Seļani Finlandci. A. Tomiković, živ. 268.

FÌNLÂNDIJA, *f. kraj u sjevernoj Evropi koji pripada Rusiji, ńem.* Finnland. — *U Šulekovu rječniku.*

FINLANTKIŃA, *f. žensko čeļade iz Finlandije.* — *isporedi* Fińkińa. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Zaļubio se je u jednu Finlandkińu. A. Tomiković, živ. 273.

FINÒĆA, *f. osobina onoga što je fino ili onoga koji je fin.* — *Od* xviii *vijeka.* Švedska vuna se s finoćom ingleskoj vuni ukloniti neće. I. Jablanci 129. — *i u Šulekovu rječniku* (‚feinheit').

FÌNOFES, *m. fini (?) fes.* — *isporedi* vinoves. — *U narodnijem pjesmama našega vremena (u Vukovu rječniku, premda ima* finofesak, *nema* finofes *nego samo* vinoves *što je tumačeno* · ‚feinere fessmütze' ‚q. d. fino fes?'). A na glavu fesa finofesa. Nar. pjes. vuk. 3. 535. Kamo tvoga fesa finofesa? 3, 539. A na glavu kapu finofesa. Nar. pjes. juk. 241.

FÌNOFÈSAK, finofèska, *m. dem.* finofes. — *isporedi* vinovesak. — *U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku.* Na glavi ti, Mujo, fesak finofesak. Nar. pjes. vuk. 1, 446.

FÌNOFÈSIĆ, *m. vidi* finofesak. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* I ustakni finofesić mali. Nar. pjes. juk. 402. Brez kalpaka u finofesiću. Nar. pjes. petr. 1, 249.

FINO POĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1875. 609.

FINOST, *f. vidi* finoća. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka (po dubrovačkom govoru* finos). Ovoga kamena finos poznajući. B. Gradić, djev. 179.

FÍNSKÎ, *adj. koji pripada Finima, ili Finlandiji.* — *U Šulekovu rječniku* (‚finnländisch').

FÌNZÂN, *vidi* filģan. — *U rukopisu* xvii *vijeka (može biti da treba čitati* finģan, *vidi ģ).* Prisipļi ku ńemu dva finžana vodě. Glasn. 25, 35. (xvii *vijek).*

FÍNKIŃA, *f. vidi* Fin. *a) žensko čeļade finskoga plemena; b) žensko čeļade iz Finlandije. isporedi* Finlantkińa. — *U Šulekovu rječniku* (‚Finnländerin').

FÌRALE, fìrâlâ, *f. pl. jemenije. vidi* filar. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Boci.*

FÌRÊNCA, *f. vidi* Fijorenca, *tal.* Firenze. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sabor od Firence. J. Matović 134. *i u Šulekovu rječniku* (‚Florenz').

FIRGAZ, *m. bati, batine (kad se bije dijete prutom), mađar.* virgás, *ili lat.* virgas *preko njemačkoga jezika.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kako bi kom detetu firgaz ili ferula počeo davati, ja bi š ńim zajedno počeo plakati. Đ. Obradović, živ. 21.

FÍRITI, firîm, *impf. vidi* viriti. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* T. Maretić.

FÌRÎZ, *m.* klis. Ļ. Stojanović. — *U naše vrijeme.* Firiza tepu, ne smetaju im brkovi. Dok smo se još igrali firiza. Nar. posl. stoj. 62. — *vidi* viriz.

FIRNIS, *m. pokost, njem.* firniss. — *U Šulekovu rječniku.*

FIRULA, *f.* ferula communis L., *vidi* fijerla, *a).* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Čas. čes. muz. 1852. 49. B. Šulek, im. 83.

1. FÌS, *interj. glas kojijem se pokazuje kako zveči udarac (n. p. zaušnica).* — *U Vukovu rječniku* (‚schallwort, den hieb zu bezeichnen').

2. FIS, *m. arbanaški* fis, *rod, koljeno, pleme.* — *Od* XVIII *vijeka.* Fis od fisa, pl. fisovi, nazione. S. Budmani 121ª. Arnauti, koji su živeli na zemļi današńega toplickog okruga, bili su, po kazivańu nekih između ńih, od sedam fisova ili plemena. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 362.

FÌSIKA, *vidi* fizika. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nauci od fisike. A. d. Costa 1, 86.

FISAK, fiska, *m.* fiscus, *državno blago.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Koji bi priložili crikvena dobra komori ili fisku. Š. Budinić, izpr. 135.

FÌSKA, *f. rika, grajańe (čeļadi, a može biti i životińa). vidi* viska, vriska. *isporedi* fiskati. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Da je kome stati pogledati sokolovce mlade Crnogorce kako čine fisku i veseļe. Ogled. sr. 223. Stoji fiska hatah i paripah, a bijesni Turci popijevaju. 442.

FÌSKAC, *interj. vidi* fis. — *U Vukovu rječniku.*

FÌSKÂŃE, *n. djelo kojijem se fiska.* — *U Vukovu rječniku.*

FÌSKATI, fîskâm, *impf. činiti fis fis, n. p. prutom.* — *U Vukovu rječniku* (fiskati, n. p. prutom).

FÌSNUTI, fîsnêm, *pf. a) udariti čim (tako da se uz to kao da čuje glas* fis.) — *od* XVIII *vijeka.* Okruži lucaricom i fisnu ga kamenom u čelo. F. Lastrić, ned. 75. Fisnu Malkusa po glavi tako, da mu takija uho odsice. Đ. Rapić 252. *i u naše vrijeme u Dubrovniku:* ‚Fisnuo ga je *(zaušnicom)'*. ‚Fisnuću te'. P. Budmani. — *b) vidi* zviznuti. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Zapucaše puške na hiļade i fisnuše do sedam hiļada. Nar. pjes. vuk. 5, 381.

FISTA, *f.* anthus Bechst., *neka ptica.* — *U naše vrijeme u Splętu.* Anthus spinoletta Bp., fista pojarica. Anthus pratensis Bechst., fista blatarica. Đ. Kolombatović, progr. spal. 1880. 28. Anthus aquaticus Bechst., fista. imen. kraļešń. 18.

FÌSTAĆ, *m.* pistacia vera L. (fructus), *vidi* pistać, orašćić, *tur.* fystyk. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FÌSTÂN, fistâna, *m. neko žensko odijelo, sukńa, tur.* fistan. — *isporedi* fuštan. — *U Vukova rječnika* ‚art. frauenrock'. — *Ovako se zove i bijelo odijelo kao sukna što Arbanasi nose od pasa do koljena, arbanaški* fustan.

FISTATI, fistam, *impf. buktjeti, vidi i* lizati. — *U narodnoj pjesmi (iz Bosne) našega vremena.* Što mu doro radi! u nos zvižde, u nebesa skače, ispod nogu živa vatra sijeva, a na usta mavi plamen fista. Nar. pjes. juk. 217.

FISTONIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. spal. 1862. 28.

FÍŠEČINA, *f. augm.* fišek. — *U naše vrijeme.* Ovde izvadi onu fišečinu. Pravdonoša. 1852. 3.

FÍŠEČNICA, *f. vidi* fišeklije. — *U Vukovu rječniku.*

FÍŠEK, *m.* embolus, *spravan prah i olovo za napunjańe puške i obavit (obično) hartijom poput valka, tur.* fišek. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Fišeka za dugačke puške. I. Zaničić 124. Pa se brani malijem puškama dok izgorje tri teste fišeka. Nar. pjes. vuk. 4, 428. I u ćese četrest fišeka. 4, 430. Besposlen Mujo fišeke savija. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 12. — *Kaže se i za drugo što je na isti način napravļeno, n. p.* fišek novaca. — *I kao muški nadimak:* Tako je n. p. u Raďevini u selu Brăsini bio neki pop Petar (od starine Gagović iz Pive, ali su ga ondje zbog osobite hitrine i plahosti zvali Fišekom i Fišekovićem). Vuk, rječn. 826ᵇ.

FÍŠÈKA'A, *f. na jednom mjestu u pisca našega vremena; ne znam jeli nepun fišek ili hartija na fišeku.* Izvadi iz ćesa jedan fišek, odbući zrno i dva dijela praha povrati u ćesi, na dlanu lijeve ruke sasu malo praha, pa. da oprostite, pļuvačom razmuti i učini mastila, pa će reći Stijepi: ‚Umoči prst desne ruke pa pritisni na ovoj fišekači'. V. Vrčević, niz. 183.

FÍŠEK-ĆÈSE, *f. pl. vidi* fišeklije. — *U Vukovu rječniku.*

FÍŠÈKLIJE (ćese), *f. pl. ćese što vise o pasu u kojima naš narod nosi fišeke, vidi* pripojasnice. — *isporedi* fišečnica, fišek-ćese. — *Od* fišek *turskijem nastavkom* li. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kese fišeklije. M. Đ. Milićević, zim. več. 210.

FÍŠÈKLUK, *m. ćesa u kojoj se nose fišeci, tur.* fišeklik. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Kamo nagak. puška, fišekluci? I. Zaničić 30. I fišekluk okovani zlatom. M. Katančić 69.

FÍŠEKOVIĆ, *m. muški nadimak (vidi* fišek *pri kraju) i prezime.* Sem. srb. 1882. 238.

FIŠFIRIĆ, *m. patuļak, starmali. isporedi* fićfirić. — *Postaje ili od mađar.* félférfi, *polučovjek, ili od arap. tur.* ferfet, *lakoumnost (ovo značeńe odgovara bolje sadašńemu značeńu riječi* fićfirić: *može biti da su* fišfirić *i* fićfirić *dvije različne riječi, prva bi bila iz mađarskoga a druga iz turskoga).* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (jamačno štamparskom grješkom)* fišfirlić, v. magaš *(kod ovoga stoji* fišfirić').

FÍŠKÂL, fiškála, *m.* odvjetnik (državne) blagajne; državni odvjetnik. B. Šulek, rječ. 178ᵇ. *njem.* fiscal.

FÍŠKÂLNÎ, *adj.* fiscalis, *koji pripada državnoj blagajni* (‚fiscus') *ili fiškalu.* — *U Šulekovu rječniku* (fiškalni ‚fiskalisch'; fiškalni pristav ‚fiscaladjunkt').

FÍŠPAN, *m. siva ili crna elastična trav, slična rožini, što stoji u kitovijem ustima mješte zuba, njem.* fischbein. — *isporedi i* balina *(u suplementu).* — *U naše vrijeme.* Fišpan—fischbein. J. Pančić, zoolog. 19. *i u Šulekovu rječniku* (‚fischbein').

FÍŠTAR, fištra, *m. pekar, lat.* pistor. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FIŠTARNICA, *f. pekarnica, vidi* fištar. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FÍŠTATI, fištîm, *impf. vidi* vrištati *i* vištati. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu.* Koni fište, sokolovi pište. Ogled. sr. 244.

FIŠTINAC, Fištinca, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 69.

FIŠTROV, *adj. koji pripada fištru.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FIŠTROVICA, *f. pećarica, vidi* fištar. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FÎT, *m. tal.* fitto, *najam. a)* conductio, *najam, zakup, kirija.* — *od* xv *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (fit, dańe vu napredek, najem etc. ‚locarium') *i u Voltiǵijinu* (‚affitto, pigione' ‚zins'). Tomu fitu teče termen vela maša vsako lito. Mon. croat. 146. (1492). — *b) kamata.* — *u Bjelostjenčevu rječniku* (v. čins).

FITAŃE, *n. djelo kojijem se* (2.) *fita.* — *U Bjelostjenčevu i u Voltiǵijinu rječniku.*

1. FÌTATI, fîtâm, *impf. vidi* hitati i hvatati. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Perastu i s primjerom iz narodne pjesme:* A što me pitaš, te me ne fitaš?

2. FÌTATI, fîtâm, *impf. tal.* affittare, *davati u najam, pod zakup, vidi i* fit. *a) davati u najam: b) davati (novce) na korist, na kamatu.* — *isporedi* fitovati. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (fitam, vu najem dajem ili hasnu hiže, bašćinu, peneze etc.) *i u Voltiǵijinu* (‚affittare, arrendare' ‚vermiethen, verpachten').

FÌTÎLJ, fitîlja, *m.* ellychnium, funiculus incendiarius, linamentum, *arap. tur.* fitil. — *isporedi* vitilj. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i roc.* fîtîlju, fîtîlji. — *Od* xvii *vijeka a između rječnika u Mikaljinu* (fitilj, stiń za rane) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚linamentum' 723[b]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* fitil, v. steń). *u Stulićevu* (‚ellychnium'), *u Vukovu:* vide vitilj, *a kod ovoga stoji:* 1. ‚die lunte' ‚funiculus incendiarius'. 2. ‚der docht' ‚ellychnium', cf. svještilo. 3. što se u ranu meće (savije se od svilca, pak se namaže melemom). *a)* ellychnium, *stijeń, srješ tilo.* Ali se *(svijeća)* mučno užeže kada je fitilj ohladio. M. Radnić 270[b]. Tri se stvari u svići nahode: svitlost, vosak, fitilj. A. Kanižlić, utoč. 539. Pa udari voštane fitilje. Nar. pjes. petr. 2, 69. — *b)* funiculus incendiarius, *konopljano uže tako spravljeno i namazano da, kad se napali, gori bez plamena i ne gasi se.* — *u Vukovu rječniku.* — *c) iščupana krpa što se meće u ranu.* — *u rječnicima.* — *d)* marchantia polymorpha L., *paprika, jetrenka.* Fitilj, fitiljak, lichen, epatica, marchantia polymorpha L. B. Šulek, im. 83.

1. FITÌLJAČA, *f. u Vukovu rječniku, u kojem ima samo oblik* vitiljača, *a kod ovoga stoji:* U Hrvatskoj na turskoj granici na velikoj moći vidi se kao košnica, iznutra od stvari koje mogu gorjeti, pa kad bi udarili Turci, ono se zapali, da ljudi izdaleka mogu vidjeti i da trće u pomoć.

2. FITÌLJAČA, *f. debela poňava. vidi* fitilj. — *U naše vrijeme.* Slamńaču, koju debelu poňavu, fitiljaču ili hasuru zvanu, perinu, . . . (U Gradiški i brodskoj pukovniji). V. Bogišić, zborn. 216.

FITÍLJAK, fitiljka, *m. uprav dem.* fitilj, *ali vidi* fitilj, *d).*

FITÌLJIĆ, *m. dem.* fitilj. — xviii *vijeka.* Prilipi ńima pod krila fitiljiće zamočene u sumpor. F. Lastrić, ned. 305.

FÎTNÎK, *m. a) čovjek, koji daje pod zakup, vidi* fit, *a).* — *u Voltiǵijinu rječniku* (‚fittajuolo' ‚verpachter'). — *b) kamatnik, vidi* fit, *b).* — *u Bjelostjenčevu rječniku* (‚foenerator, usurarius, danista' kamatnik).

FITOVATI, fitujem, *impf. vidi* fitati. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FITUBINAC, fitubinca, *m.* falco tinunculus L., *vrsta sokola.* — *U naše vrijeme u Spļetu.* Falco tinunculus L., fitubinac. Falco timnuculoides Natt., fitubinac mali. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 9. Cenchreis tinunculus L., fitubinac. im. kraļešń. 12.

FIZER, *m. a)* frontale, *kuo nakit na čelu (u ženskijeh), ńem.* visier; *b) baždarska mjera, ńem.* visier(mass). — *U Bjelostjenčevu rječniku* (fizer, kojega žene na čelu nose ‚frontale'. 2. fizer, t. j. stanovit mertuk ‚stereometrum') *i u Jambrešićevu* (fizer, koga žene na čelu nose ‚frontale').

FIZEREŃE, *n. mjereńe (kao baždar), vidi* fizer. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (fizereńe, meštrija mereńa ‚stereometria').

FÌZIČAN, fîzična, *adj. naravan (koji nije ni vrhu naravi ni protiv naravi, a i koji nije duhovni ili moralni, n. p. fizična bolest).* — *Od grč. φυσικός, naravan, preko mlađijeh evropejskijeh jezika, nastavkom* ьнъ. — *U Šulekovu rječniku* (‚physisch'), *u kojem ima s istijem značeńem i* fizički *(istoga postańa nastavkom* ьскъ).

FÌZIČKÎ, *adj. vidi* fizičan.

FIZIJOLOG (fizijòlog), *m. čovjek koji se bavi fizijologijom, grč. φυσιολόγος, ali preko mlađijeh evropejskijeh jezika.* — *U Šulekovu rječniku* (‚physiolog').

FIZIJÒLOGIČKI, *adj. koji pripada fizijologiji, fizijolozima.* — *U Šulekovu rječniku* (‚physiologisch').

FIZIJOLÒGIJA, *f. nauka o životnijem silama, grč. φυσιολογία (govor o naravi), ali preko mlađijeh evropejskijeh jezika.* — *U Šulekovu rječniku* (‚physiologie').

FÌZIK, *m. čovjek koji se bavi fizikom.* — *Od* xvii *vijeka i u Belinu rječniku* (‚physicus' 319[a]). Mnogi vrijedni liječnici i fizici i kirurgici. B. Kašić, iń. 101. *i u Šulekovu rječniku* (‚physiker').

FÌZIKA, *f. nauka o naravnijem silama (osim životnijeh sila), grč. φυσική, ali preko mlađijeh evropejskijeh jezika.* — *Od* xvi *vijeka.* Sentencija Arištotilova v knigah od fizike. Korizm. 13[a]. *i u Šulekovu rječniku* (‚physik').

FIZÌKÂLAN, fizikâlna, *adj. koji pripada fizici.* — *U Šulekovu rječniku* (‚physikalisch').

FIZOVATI, fizujem, *impf.* prepletati opanak odozgor po širini. u Posavini; kapicu opanka poprijeko srmom i karmezinom preplitati. u Hrvatskoj i Slavoniji. F. Hefele.

FÍZIK, *vidi* fizik. — *U pisca* xvii *vijeka.* Govore fižici mudri da . . . I. Ančić, vrat. 194.

FÌŽLÎN, fižlína. *m. vidi* vižle. — *U Vukovu rječniku* (fižlin) *s dodatkom da se govori u Grblju.*

FJÀŠAK, fjàška, *m. plosnata staklenica, tal.* fiasco. — *U Belinu rječniku* 313[a].

FJÈRSÂTA, *f. vidi* felsata. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FJÈRSATI, fjèrsâm, *pf. nagrditi koga udarcem, ranom (načiniti mu fijersu na licu).* — *Može biti od tal.* sfregiare, *vidi i* fijersa. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U onijem primjerima (iz Boke kotorske) nema* j: Koja bi žena

učinila preļubu, da je muž otpusti fersana nosa. Pravdonoša. 1851. 25. Pa ako išta lažno rečem neka me pred vama fersa (t. j. obiļeži nožem po obrazu). 1852. 23.

FJÒRÊNCA, FJORENSKI, FJORÈNTÎN, FJORÈNTÎNSKÍ, FJÒRÎN, *vidi* fijo-.

FLÃFLATA, *m. brbļavac, kvališa, novogrč.* φλυαρᾶς, φλαρᾶς. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FLÃKE, *f. pl. rublje.* — *Nepoznata postaňa (srodno s* vlakno? *ńem.* flagge, *zastava?)* — *U Bjelostjenčevu rječniku i u naše vrijeme po Hrvatskoj i Slavoniji.* T. Maretić.

1. FLAM, *m. podvratnik (u govečeta), ńem.* wamme (?). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* flam, flamovina, podvratek ‚pelles dependentes ex gutture boum, palear, palearia'.

2. FLAM, *m. čovjek iz Flandrije, čovjek iz naroda u Belgiji koji govori donjonemačkijem jezikom, ńem.* Vlam, Flam. — *U Šulekovu rječniku* (‚Flammänder').

FLAMENDIJA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Sr. nov. 1872. 515.

FLAMENGO, *m. vidi* Flam, *srlat.* Flammengus, *tal.* Fiammingo. — *U jednoga pisca* xv *vijeka.* Cimbri sada se zovu Flamengi. M. Marulić 72.

FLÀMÎNSKÎ, *adj. vidi* flamski. — *Radi postaňa vidi* Flamengo. – *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Flaminski *(jezik).* A. Tomiković, živ. 271.

FLAMKIŇA, *f. žensko čeļade iz Flandrije, žensko čeļade iz donjonemačkoga naroda u Belgiji, vidi* Flam. — *U Šulekovu rječniku* (‚Flammänderin').

FLAMOVINA, *f. vidi* 1. flam.

FLAMSKI, *adj. koji pripada Flamima.* — *isporedi* flaminski. — *U Šulekovu rječniku* (‚flammändisch, flämisch').

FLÃNAK, flânka, *m.* valetudo calculorum, lithiasis, *vidi* kamenac. — *Riječ je jamačno romanska (možebiti tal.* mal di fianco, *srdoboļa).* — *U Belinu rječniku* (‚calculi vitium' 453b), *u Bjelostjenčevu* (flank, v. kamenec), *u Stulićevu.*

FLÀNDRA, *f. psovka raspuštenom ženskom čeļadetu. isporedi češ.* flandra *(ovako su Slovaci zvali ženske u naseobinama iz Flandrije.* Jungmann), *poļ.* flądra, *oboje s istijem značenem.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein schimpfwort für eine liederliche weibsperson' ‚vulgivaga' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu osobito po varošima.*

FLANDRÈTINA, *f. augm.* flandra. — *U Vukovu rječniku.*

FLANDRIJA, *f. kraj u Belgiji, ńem.* Flandern. — *isporedi* Fijandra. — *U Šulekovu rječniku.*

FLANDRIJANSKI, *adj. vidi* flandrijski. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* U flandrijanskomu vilajetu. I. Jablanci 70.

FLANDRIJOT, *m. kao da je ńekakvo dumańsko odijelo, isporedi tal.* fiandrotto, *ńekakvo seļačko odjelo. Na jednom mjestu u pisca* xv *vijeka.* Pod gubicom flandrijotom vrat mi mokar biso potom. M. Marulić 265.

FLÀNDRIJSKÎ, *adj. koji pripada Flandriji. — isporedi* flandrijanski. — *U Šulekova rječniku* (‚flandrisch').

FLÀNÊL, flanéla, *m. ńeko ranano tkańe, ńem.* flanell. — *isporedi* flaner. — *U Šulekova rječniku.*

FLANELAN, flanelna, *adj. koji je načińen od flanela.* — *U Šulekoru rječniku* (‚flanellrock' flanelna sukńa).

FLANELAR, *m. čovjek koji napravļa flanel.* — *U Šulekovu rječniku* (‚flanellmacher').

FLÀNÊR, flanéra, *m. vidi* flanel. — *U Vukovu rječniku.*

FLASTATI, flastam, *impf. vidi* hvastati. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (flastam, flistam, v. tlapim).

FLASTAR, flastra, *m. vidi* flaštar, *a).* — *U Voltiģijinu rječniku* (flaster, flastra ‚impiastro' ‚pflaster').

FLÃŠA, *f. ńem.* flasche, *staklenica.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (flaša, kositreno posudje etc., kondir ‚cirnea', v. baril) *i u Voltiģijinu* (‚fiasco' ‚flasche'). — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku* (‚flasche').

FLAŠTAR, flaštra, *m. ńem.* pflaster. *a)* emplastrum, *melem, obliž.* — *od* xviii *vijeka po sjevernijem krajevima, a između njih u Bjelostjenčevu (kajkavski* flašter) *i u Jambrešićevu* (flašter). Onaj flaštar, meć ili obliž načińa se od voska. I. Jablanci 191. Kad dam flaštar, lik pripravan rani. M. Kuhačević 26. — *b) opeke i drugo čim se kaldrma tle, vapno i drugo čim se pokriva zid.* — *u Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* flašter, t. j. na zidu, podu, na tleh, krasta ‚crusta').

FLAŠTARNIK, *m. čovjek koji kaldrma, ili pokriva vapnom i drugijem zid (koji flaštra).* — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* flašternik, koji flaštra ‚crustarius').

FLAŠTRAŇE, *n. djelo kojijem se flaštra.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FLAŠTRATI, flaštram, *impf. klaćiti zid, pokrivati ga vapnom i drugijem, vidi* flaštar, *b).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚incrusto, crusto, crusto parietem, murum etc., tectorium induco, incrustare parietem'; oklaćiti zid, v. belim. — *ńem.* pflastern.

FLÀT, *f.* flatus, inflatio, ructus, *vjetar (u ļudskom tijelu i koji kroz usta izlazi), nadam, podrig, tal.* fiato. — *U jednoga pisca Dalmatinca* xviii *vijeka.* Flatima likarija. J. Vladmirović 13. Neće te boliti lumbi ni muciti flati. 20. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FLÀUTA, *f. vidi* frula, *tal.* flauto. — *U Šulekovu rječniku* (‚flöte').

FLAÙTISTA, *m. čovjek koji svira u flautu, tal.* flautista. — *U Šulekovu rječniku* (‚flötenbläser').

FLÈGMA, *f.* pituita, *sluz, grč.* φλέγμα, *lat.* phlegma. — *U rukopisu* xv *vijeka i u pisca* xvii. Кръвь, flegmu, жлъчь rusu i злъчь crnu. Sredovj. ļek. star. 10, 95. Ostali tri umori, to jest kolora, malinkonija i flegma. M. Orbin 209. — *I u Šulekovu rječniku preneseno na tihu, tromu ćud:* ‚phlegma' hladnokrvje, flegma.

FLÈGMATIČAN, flegmatična, *adj. koji je tihe, trome ćudi, hladnokrvan.* — *Postaje kao* flegmatik *nastavkom* -ан *pred kojijem se* k *mijeňa na* č. — *U Šulekovu rječniku* (‚phlegmatisch').

FLÈGMATIK, *m. čovjek tihe, trome ćudi, hladnokrvac, lat.* phlegmaticus *preko mlađijeh evropejskijeh jezika.* — *U Šulekovu rječniku* (‚phlegmatiker').

FLÈKTA, *f. čim je pokrivena postelja (pokrivač i plahta).* — *Nepoznata postaňa, biće riječ romanska (ne treba misliti na ńem.* flechte, *lesa, pleter).* – *U Dubrovniku od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚lecti tegumenta'). U toliko drpeći flektu i na lice potežući je, slijedi bucit i zavijat. B. Zuzeri 95b.

FLÈMATIK, *adj. vidi* flegmatican, *tal.* flemmatico. — *U dva pisca* xvii *vijeka.* Zato ga

njekolici sciniše naravi flematike i studene. B. Kašić, iń. 90. Četiri umori od tijela, to jest krvavi, srditi, melankolik i flematik. M. Orbin 73.

FLÎNTA, *f. puška, ńem.* flinte. — *isporedi* vlinta. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* flînâtâ. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima (u Vukovu rječniku ima samo oblik* vlinta). Čist kao flinta. (Go, siromah. vaļa da se ovde misli na pušku ‚golocijevku'). Nar. posl. vuk. 348.

FLISTATI, flistam, *impf. vidi* flastati.

FLOKOVCI, Flokovaca, *m. pl. u Daničićevu rječniku*: Flokovьci, katun koji je car Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu: ‚katunь Flokovьci'. (Glasn. 15, 278 *god.* 1348?).

FLOR, *m. koprena, ńem.* flor. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima.* Obukoše ńu u crnu odiću i ńezin obraz crnim florom pokriše. Đ. Rapić 180.

FLÒRA, *f.* Flora, *ime žensko. a) u rimskoj mitologiji boginа od cvijeća. — u Belinu rječniku* 329ª. — *b) u naše vrijeme ime kršćansko. — isporedi* Cvijeta *i* Fijora. — *u Šulekovu rječniku* (‚Flora').

FLÒRÊNCA, *f. vidi* Florencija *i* Fijorenca. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Selenski zbor sabran u Florenci. Š. Budinić, sum. 11ª. Zbor od Florence. ispr. 4.

FLORENCIJ, *m.* Florentius, *ime muško. — isporedi* Florencije, Florencijo. — *U Šulekovu rječniku* (‚Florentius' Florencij, Florencio, Florencie).

1. FLÒRÊNCIJA, *f. vidi* Fijorenca, *lat.* Florentia. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (pisano* Florentia) *i u Voltiģijinu.* Umri v Florenciji. Š. Kožičić 23ᵇ.

2. FLÒRÊNCIJA, *f.* Florentia, *ime žensko, vidi* Florencij. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Bogabojeća žena Florencija. F. Glavinić, cvit. 190ª.

FLORENCIJE, FLORENCIJO, *vidi* Florencij.

1. FLORÈNTÎN, *m. vidi* Fijorentin, *lat.* Florentinus. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

2. FLORÈNTÎN, *m.* Florentinus, *ime muško. — U Šulekovu rječniku* (‚Florentin').

FLORÈNTÎNSKÎ, *adj. vidi* fijorentinski. — XVI *i* XVIII *vijeka.* Florentinski biskup. Š. Kožičić 23ᵇ. Sv. Antonin postade arcibiskupom florentinskim. A. Kanižlić, kam. 10. Saboru florentinskomu. I. Velikanović, uput. 3, 37.

FLORIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 238. Ilija Florić. Rat. 362.

FLORÌJÂN, Florijána, *m.* Florianus, *ime muško. — U Šulekovu rječniku* (‚Florian').

FLORIJANOVAC, Florijanovca, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski)* Florjanovec. Schem. zagr. 1875. 102.

FLORINAT, florinta, *m. vidi* forinta. — *Samo u Voltiģijinu rječniku* (florint).

FLOROJKIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Nikola Florojkić. Rat. 370.

FLOŠ, *m. splav, ńem.* floss. — *isporedi* fļos. — *U ugarskijeh Hrvata.* Na obloku floša napij se. Jačke. 4.

FLÒTA, *f.* classis, *vojnički brodovi, tal.* flotta, *ńem.* flotte. — *isporedi* brodovļe, plavļe. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem i zapadnijem krajevima.* Znao je spraviti iz ništa strahovite flote. A. Tomiković, živ. IV. Flota morem, a trupe po suhu. Nar. pjes. vuk. 5, 491. Svu pašinu flotu zapalio. Pjev. crn. 305ª. *i u Šulekovu rječniku* (‚flotte').

FLÒTÛN, flotúna, *m. mala četa (od deset dvadeset) vojnika, franc.* peloton *preko tal.* plotone. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Kad se junak šanca privatio. al ga flotun carski dočekao. Nar. pjes. vuk. 5, 332.

FLURA, *f. vidi* frula. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Lepo flurom svira . . ostavi fluru svoju. D. Obradović, basn. 223.

FLURIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Barto Flurić. Mon. croat. 189. (1506).

FLUTA, *f. ńekakva riba, lat.* fluta. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Fluta riba onaj u moru ka plije izide na suh kraj za ļubav od zmije. D. Rańina 13ᵇ.

FLOS, *m. splav, ńem.* floss. — *isporedi* floš. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

FLOSAR, *m. čovjek koji upravļa splavļu (flosom). — U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

FOCIJA, *m. vidi* Focijo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Odmetnik Focija. A. Kanižlić, kam. 12.

FOCIJAN, *m. Focijev pristaša. — isporedi* Focijanac. — XVIII *vijeka.* Hoti jošter da i Focijani pošļu. K. Pejkić 31. Što Focijani sada govore. A. Kanižlić, kam. 714.

FOCIJANAC, Focijanca, *m. vidi* Focijan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne samo Focijanci nego i drugi. A. Kanižlić, kam. 7. Focijanci neće mirovati. 332.

FOCIJANICA, *f. žensko čeļade koje pristaje za Focijem. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ova ženica Focijanica. A. Kanižlić, kam. 588.

FOCIJANOV, *adj. koji pripada Fociju ili Focijanima.* — XVIII *vijeka.* Biskupi Focijanovi. S. Badrić, ukaz. 39. Razlučenje Focijanovo. A. d. Costa 1, 133.

FOCIJANSKI, *adj. koji pripada Focijanima.* Ne piju focijansku otrovu. A. Kanižlić, kam. 739. Od razlučenja focijanskoga. A. d. Costa 1, 133.

FOCIJANSTVO, *n. stranka Focijanaca. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od ńega je počelo focijanstvo. A. Kanižlić, kam. 23.

FOCIJIN, *adj. koji pripada Fociji.* — XVIII *vijeka.* Naslidnici bijahu Focijini. K. Pejkić 36. Vapijahu protiva nepravdi Focinoj. S. Badrić, ukaz. 25.

FOCIJO, *m. Φώτιος, ime muško, lat.* Photius. — XVIII *vijeka.* Patriarka carigradski Focijo. J. Filipović I, 167ª. Kada Focijo bijaše poodrastao. A. Kanižlić, kam. 7.

FÔČA, *f. ime mjestima. — Stariji je oblik bio* Hoča, *koje vidi. a) grad u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn.' 24. — *s oblikom* Foča *od* XVII *vijeka.* Bješe iz Foče kńigonošu otpravio. J. Palmotić 147. U Foči su do tri grada tvrda: jedno Drina, drugo Čiotina, a treći je Crni vrh planina, ter se Foči pristupit ne dadu. Nar. pjes. vuk. 3, 568. I od Foče i Novog Pazara. Ogled. sr. 67. — *b) selo u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statist. bosn.' 84.

FÔČANIN, *m. čovjek iz Foče. — plur.* Fôčâni. — *U naše vrijeme.* Pofali se Fočanine Risto. Nar. pjes. petr. 1, 247. Sad mi čuvaj među od Fočana. Osvetn. 3, 126.

FÔČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Foče. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* Fôčanâkâ. — *U naše vrijeme.* Zaludu su lijepe Fočanke, nije lasno Foču porobiti. Nar. pjes. vuk. 3, 568.

FÔČÂNSKÎ, *adj. koji pripada Fočanima, Foči. — Od* XVII *vijeka.* Izidoše na fočansku rijeku

Drinu. J. Palmotić 173. ‚Od koje si krajine?' ‚Iz fočanske nahije'. Nar. prip. vrč. 106.

FOČENSKI, *adj. koji pripada Fočidi, lat.* Phocensis. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Fanoteo Fočenski. D. Zlatarić 16a. Fočenski mještani. 18a.

FOČIĆ, *m. prezime.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* I dva brata dva Fočića mlada, Memed-aga i š ńime Mus-aga. Nar. pjes. vuk. 4, 132. Ne poniče Fočić Memed-aga. 4, 136.

FÓČIĆEVA LÌVADA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Glasn. 19, 218.

FÕČIDA, *f. Φωκίς*, Phocis, *kraj u Grčkoj, tal.* Focide. — XVI *vijeka.* U Fočidu došad. M. Bunić 7. Iz Fočide. D. Zlatarić 2a.

FOČO, *m. ime muško.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Starac Fočo od stotine ļeta. Nar. pjes. vuk. 4, 132. Starac Fočo podavio bradu. 4, 136.

FODROVAC, Fodrovca, *m. tri mjesta u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. a) (kajkavski)* Fodrovec gorńi *i b)* dońi. Pregled. 66. — *c)* Fodrovec riječki. 68.

FOGAN *(ili* Fogań*), m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Fogaṇ. S. Novaković, pom. 149.

FÒGŪN, fogúna, *m. zemļani sud u kojem se gori ogań, tal.* focone, *mlet.* fogon. — *isporedi* grasta. — *U Mikaļinu rječniku (kod* grasta).

FOJA, *f. list, tal.* foglia, *mlet.* foja. — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* Šušńaše ńim foja kad vitar hlopiše. M. Marulić 77.

FOJAR, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn.[2] 154.

FÒJNICA, *f. ime mjestima.* — *vidi* Hvojnica. *a) grad u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn.[2] 34. — *s ovijem oblikom dolazi od* XVIII *vijeka.* ‚Dabamus Fojnicae die 4. septembris 1764'. F. Lastrić, svet. 206. Ńegovo se tilo i sada nahodi u Fojnici. And. Kačić, kor. 389. I Fojnicu i Kreševo. Nar. pjes. petr. 1, 206. — *b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn.[2] 246.

FÒJNIČKÎ, *adj. koji pripada Fojnici.* — *U naše vrijeme.* Fojnička nahija. F. Jukić, zemļ. 35.

FOKŠANI, *m. pl. grad u Bogdanskoj.* — *Od* XVIII *vijeka.* Gdi l' ti su Fokšani? J. Rajić, boj. 12. *i u Šulekovu rječniku* (‚Fokschan').

FOLAŠ, *m. trijem. nasłon, maǧar.* folyosó. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (v. gang).

FOLKA, *f.* fulica atra L., *vidi* liska, sarka, *tal.* fólaga, fólica. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Orliči koje orao izmetne doli iz gnizda prima i*(h)* i rani jedna ptica vodna zvana folka. M. Radnić 204b.

FOLNEGOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 261.

FÒĻ, fo̱ļa, *m. list (hartije), tal.* foglio. — *U jednoga pisca Splećanina* XV *vijeka.* Bude na karte foļ slovińska čtit slova. M. Marulić 66. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FOĻENOVIĆ, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn.[2] 64.

FOĻUŠ, *m. list (hartije), lat.* folium *(možebiti preko maǧarskoga).* — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Voltiǧijinu (griješkom* folius).

FONDAMIJENTA, *f. temeļ, tal.* fondamento. — *isporedi* podumijenta. — *U pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Svak stavi ruke na oni torań i svega staviše ga po tleh i odizdala u fondamijenti nadoše jednoga starca. Zborn. 82b. Vas puk pođe vidjeti ovuj crkvu koja bješe svrhu zemļe bez nijedne fondamijente. 91a.

FONDENA, *f.* horreum, *žitnica, srlat.* funda. — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (fondena). Za žito vaše ńemu odbgovorismo jer hoćemo dati stačune bezb plate i bastake koji te skrbcati u fondenu. Spom. sr. 1, 77. (1406).

FÒNTÂNA, *f. studenac, tal.* fontana. — *isporedi* funtana. — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima.* Pojmo se uteći od vičńe milosti fontani. M. Marulić 216. Pođe na rijeku aliti na fontanu. Zborn. 15a. Kći od fontane od sve ljeposti. B. Kašić, nač. 26. O fontano i hladenče od žive vode. I. Držić 81. S naredbon jednih ponistar s dvoron polač, komor, perivojih, fontanih i takovih inih stvarih. P. Radovčić, ist. 12. — *U Jambrešićevu rječniku stoji s drugijem značeńem, vidi* fontanela.

FONTÀNELA, *f.* fonticulus, *rana što se navlaš načini na čeļadetu i drži otvorena radi zdravļa, tal.* fontanella. — *isporedi* fontańela. — *U Mikaļinu rječniku* (fontanela, ranica prožežena za lijek ‚cauterium'), *u Bjelostjenčevu* (fontanela, t. j. ranica prežgana na ruke, noge, radi vračtva ‚cauterium, fonticulum'), *u Jambrešićevu* (fontana, fontanela ‚cauterium').

FONTÀNELA, *f. vidi* fontanela. — *U Mikaļinu rječniku (kod* funtańela *stoji* vidi fontańela), *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FÔRA, *adv. tal.* fora, *na poļe, nadvor.* — *U Dubrovniku samo u jednoj poslovici (i to radi slika), i po ovoj u Vukovu rječniku.* Kandelora zima fora. (Kad pođe ‚sretenije' prošla je i zima). Nar. posl. vuk. 128.

FORČIĆ, *n. prezime.* — XVI *vijeka.* Knezem Ivanom Forčićem. Mon. croat. 268. (1572).

FORENGAŠ, *vidi* foringaš.

FORGOV, *m.* sedlo u rijeci (längliche sandinsel). — U Posavini. F. Hefele. — *maǧar.* forgó, *vrtlog.*

FÒRINAT, *m. vidi* forinta.

FORINGA, *f. kirija.* — *Po svoj prilici od ńem.* fahren, *voziti se.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* foringa, kirija ‚meritorium, pretium pro vectura currus', v. plaća.

FORINGAŠ, *m. kao da je kiriǧija.* — *Postaje od* foringa. — XVII *vijeka po sjevernijem krajevima.* Da smo mi dobri . . . za dva foringaša takaj koji ovde nekomu ništor dužni nesu. Starine. 11, 118. (1678). Hoćete mu viru potvrditi i na foringaše koliko mu potriba bude. 129. (1679). — *I s oblikom* forengaš. Pišite nam vašu viru kršćansku za forengaše, da slobodno mogu doći. Starine. 10, 146. *(oko* 1686).

FORINT, *m. vidi* forinta.

FORÍNTA, *f. srebrni novac u različna vremena različne vrijednosti, sad (avstrijski) vrijedi* 100 *novčića,* 2 *franka i po.* — *isporedi* vorinta, fijorin. — *Maǧar.* forint, *a ovo je od tal.* fiorino *(isprva zlatni dukat u Fijorenci).* — *Može biti i muškoga roda s nom.* forinat *(potvrđen je sam oblik* forint); *pošto gen. pl.* forintî *koji naj češće dolazi vrijedi za oba roda, ne zna se kod većine primjera koji je rod.* — *Od* XVIII *vijeka (nom. sing.* forinta *potvrđen je istom ovoga vijeka), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (forint, t. j. groš 20. v. guldin), *u Voltiǧijinu* (florint, forint), *u Stulićevu* (forint *i* forinta), *u Vukovu* (forinta). *gen. pl.* forinti. Da ti uzajmi sto forinti. A. Bačić 121. Dvi hiļade, četiristo i dvanaest forinti. A.

Kanižlić, kam. 718. Koje čińaše oko četiri milijona forinti. E. Pavić, ogl. 293. Uzajmio sto forinti novac. M. A. Reļković, sat. D6b. 30 ili više forinti. B. Leaković, gov. 85. Tu te ti dat sto forinti. Nar. prip. mikul. 11. — *oblici muškoga roda:* Jedan forint. A. Kanižlić, utoč. 535. Nije pargal četrest krajcara, već je pargal četiri forinta. Nar. pjes. vuk. 1, 631. *i u Šulekovu rječniku* (forint ‚floren'). — *oblici ženskoga roda:* Dok ne rečeš krajcara, ne mož' reći forinta. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 65. Kupio hajduk gaće za marjaš, a popio forintu alvaluka. (U vojvodstvu). 164. *i u Šulekovu rječniku* (‚gulden').

FORIŠKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 277.

FORKO, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.*

FORKUŠEVCI, Forkuševaca, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 104.

FÔRMA, *f. lat. tal.* forma, *oblik, obličje.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* fôrâmâ. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (forma, pelda, obriz *itd.* 2. forma, zlevalka, vu koju se kaj zleva, tvorilo, kalup ‚intima, forma fusoria'), *u Voltigijinu* (‚forma' ‚gestalt'), *u Vukovu* (‚die form' ‚forma' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu osobito po varošima), u Daničićevu* (forьma). *a) oblik, obličje.* Dve tepsije latinskehь foramь. Mon. serb. 408. (1441). V formu kvadru. Korizm. 45b. Svrsnost aliti forma naravska tila. P. Radovčić, ist. 111. Koje lice ali formu dade mi. 127. Sve na novu formu načińeni. Nar. pjes. vuk. 5, 327. *o slovima za štampu.* Sьstavihь formi na ńihže vь jedino lêto osmimь člověkomь sьvrьšiti ohtoihь. Mon. serb. 538. (1494). Potьštah se sьstaviti forьmi vь ježe byti ugodna vьsakomu pročitajuštomu. Primj. vuk. 13. (1519). — *često u teološkom smislu (riječi što se govore kod dijeļeńa sakramenata).* Sakramenta toga forma. Naručn. 56b. U kojih uzdrži se forma to jest obraz i dospitak od sakramenta. Š. Budinić, sum. 63b. Uči također s. sabor sakramenta pokore formu, u kojoj osobito jakost ńegova stoji. J. Banovac, razg. 245. Kako je dvostruka materija, tako i forma. M. Dragićević 87. — *b) kalup.* — *u Bjelostjenčevu rječniku i u naše vrijeme u Dubrovniku (n. p.* uliti u formu). P. Budmani.

FORMAĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Pera Formać. Šem. prav. 1878. 45.

FORMALAN, formalna, *adj. koji je učińen po ńekom obliku, po ńekom kalupu (u prenesenom smislu), koji se u vańskom obliku drži ńekoga zakona.* — *Od lat.* formalis *(preko mlađijeh evropejskijeh jezika) nastavkom* ьnъ. — *U Šulekovu rječniku* (‚formell').

FÒRMATI, fòrmâm, *pf. načiniti, tal.* formare. — *U pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Koji bih forman od gńile. Zborn. 147b.

FORNAŽA, *f. peć, tal.* fornace, *mlet.* fornase. — *U pisca čakavca* xvi *vijeka.* Zove ga *(pakao)* komin i fornažu. Korizm. 24b.

FÒRŠPÂN, *m. upregnuti koni, ńem.* vorspann. — *U Vukovu rječniku* (foršpan *i* fošpan *s dodatkom da se oboje govori u vojvodstvu).*

FÒRTECA, *f. tvrđava, tal.* fortezza. — *isporedi* fortica. — *Od* xvii *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu.* Imaju držat tezore i veoma dobrijeh forteca. I. Držić 269. Kako lome careve fortece. Pjev. crn. 73a. Gola g...ca tvrda forteca. (U Dalmaciji). Nar. posl. vuk. 43.

FORTELITI, fortelim, *impf. lukavo i prijevarno raditi i govoriti, ńem.* bevortheilen. — *vidi i* forteļ. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* fortelim, himbeno i prevarno kaj činim ‚cavillo, cavillor, fallacia et dolo utor, jam hoc jam illud dico aut ago, sermone inflexuoso multisque ambagibus involuto utor'.

FORTEĻ, *m. domišļatost, ńem.* vortheil, *korist.* — *isporedi* fortil. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* forteļ, friško domišleńe, opaza ‚sagacitas'.

FORTEPÌJÂN, *m. vrlo obična u naše vrijeme muzikalna sprava koja se razlikuje od klavira tijem što u žice udaraju čekići pokriveni kožom ili flanelom, tal.* fortepiano. — *isporedi* pijanoforat *i* glasovir. — *U Šulekovu rječniku* (‚fortepiano').

FÒRTICA, *vidi* forteca. — *Od* xvii *vijeka.* Prizdajući ńegovim neprijateļem jednu forticu. P. Radovčić, ist. 100. U jednoj tvrđavi aliti fortici. And. Kačić, kor. 335. Jedan pogibe u fortici. Norini 86. Tu fortice nema niti grada. Nar. pjes. vuk. 5, 541. One šeću do gradske fortice. Nar. pjes. istr. 2, 139.

FORTIĻ, *m. korist, ńem.* vortheil. — *isporedi* forteļ. — *U pisca čakavca* xvi *vijeka.* Preza vsakoga uzroka i fortila. Mon. croat. 213. (1525).

FÒRTÛNA, *f. oluja na moru, tal.* fortuna. — — *isporedi* frtuna, furtuna. — *Od* xv *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikalinu* (fortuna, sila vjetra i mora) *i u Bjelostjenčevu* (fortuna. sila vetra na morju). I evo fortuna velika bi učińena u moru. Bernardin 18. mat. 8. 23. Kad je zal oblak i fortuna, mornar se boji. M. Marulić 67. Ako gdje fortuna moju plav prikrati. M. Vetranić 1, 170. Kada dne fortuna. 1, 174. Na moru i na vodah velika fortuna. Postila. A4b. Nav ima ankoru ili sidro s kom u fortuni pridrži se da ne pogine. F. Glavinić, cvit. 444b. Jere bijaše velika fortuna, metnuše ga u more. P. B. Bakšić 200. U fortuni i govno uz jabuku plije. (D). Poslov. danič. 140. *i u prenesenom smislu.* Dok mu greš po voļi, miran u govoru, badni ga, od toga fortuna u moru. M. Kuhačević 36. Iguman sirota videći se u takoj fortuni, pravdao se kako je god mogao. D. Obradović, živ. 27.

FOSAT, *m. jarak oko grada, tal.* fossato. — *isporedi* posat. — *U pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Sve mrtve metahu niz dolu u fosate. Zborn. 77b.

FÒSFOR, *m. stihija koja se vrlo lako napali a i bez toga svijetli u tmici, grč. φοσφόρος. koji nosi svjetlost, lat.* phosphorus *preko mlađijeh evropejskijeh jezika.* — *U Šulekovu rječniku* (‚phosphor').

FOSKARI, *m.* Foscari, *prezime mletačko, ne mijeńa se po padežima kao ni ostala prezimena talijanska što se svršuju na* i. — xv *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Franьčeskomь Foskari. Mon. serb. 325. (1423). Franьčeskomь Foskari. 327.

FÒSKÎŠ, foskíša. *m. ńekakva trava.* Foskiš, petèlić, štir, loboda — trave koje se svińama kuhaju. I. Brlić.

FOSKO, *m. ime muško, tal.* Fosco. — xiii *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Fosьko Slabić *(vlastelin dubrovački).* Mon. serb. 39. (1253).

FOSKOVIĆ, *m. prezime po ocu Fosku.* — xiii *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Foskovićь). Vinьčula Foskovićь *(vlastelin dubrovački).* Mon. serb. 52. (1240—1272).

FOSNO, *vidi* Hvosno.

FOŠA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Livada u Foši. Sr. nov. 1867. 602.

FOŠNAR, *m. šumar, ńem.* förster. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FÒŠPÂN, *m. vidi* foršpan.

FOT, *m. vidi* fotiv, *s čim je istoga postańa.* ‚Fot, fančuk, kopiļe‘ su ružna imena te *(nezakonite)* djece. V. Bogišić, zborn. 315.

FÓTA, *f. vidi* vota. — *U Vukovu rječniku.*

FOTEZI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled. 47.

FOTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 238.

FOTIJANA, *f. ime žensko (grčko).* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

FOTIN, *m. prezime (jamačno grčko).* — XIV *vijeka.* Gergi Fotinь sь bratomь. Glasn. 27, 292—293. (1347).

FOTIV, *m. vidi* faćuk, *maǵar.* fattyú. — *isporedi* fot. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu.* Ubijen bisi lastiju sina svojego fotiva. Š. Kožičić 53b.

FÒTOGRAF, *m. čovjek koji se bavi fotografijom, grč.* φωτογράφος, *koji piše (sliku) svjetlošću, preko mladijeh evropejskijeh jezika.* — *U Šulekovu rječniku* (‚photograph‘).

FOTOGRÀFATI, fotogràfâm, *pf. učiniti sliku fotografijom.* — *impf.:* fotografavati. — *U naše vrijeme po jugozapadnijem gradovima.* P. Budmani.

FOTOGRAFÁVATI, fotogràfâvâm, *impf.* fotografati. — *U naše vrijeme po jugozapadnijem gradovima.* Kuća se u vodi kao u caklu ckli i fotografava. S. Ļubiša, prip. 4.

FOTOGRÀFIJA, *f. slikańe svjetlošću, i sama slika, grč.* φωτογραφία *preko mladijeh evropejskijeh jezika, vidi i* fotograf. — *U Šulekovu rječniku* (‚photographie‘).

FRÀ, *stoji pred imenima fratarskijem ne mijeńajući se po padežima (kao što* dum *stoji pred imenima popova i kaluđera); pravo je znaćeńe brat, tal.* fra *(skraćeno od lat.* frater). — *isporedi* frat, frad. — *To akcenta je riječ proklitična, te se izgovara zajedno s imenom muškijem što za ńom stoji; ako je na onome akc. jaki, gubi ga, a* fra *dobiva slabi akc., n. p.* fra Antûn, frà Mârko, frà Petar. — *Od* XV *vijeka.* Prid sudci rečenimi je prodal jedan kus vinograda fra Filipu ki biše to vrime prijur crikve svetoga Spasa. Mon. croat. 74. (1450). Trbuška viteza porazi fra Dezun. M. Marulić 254. Ocu ministru fra Bijažu Cinculoviću. N. Nalješković 1, 306. Ja fra Matije jesam kum. M. Divković, nauk. 150a. Fra Antone, ča se z manom rugaš? F. Glavinić, cvit. 183a. Fra Petar Markancio malobraćanin. I. Đorđić, ben. 152. Pisa knigu fra Lovrincu. A. Bačić 158. Ovo ukaza naš spasitel otcu fra Alfonsu. J. Filipović 1, 374a. Reče ira Maseu drugu svomu. F. Lastrić, test. ad. 60a.

FRÁBAC, frápca, *m. vidi* vrabac. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Frabac tica mala. Nar. pjes. bog. 340.

FRAĆIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* To pisa pop Petr i grêšni pridôvkom Fraćić. Mon. croat. 93. (1463).

FRAD, *vidi* frat.

FRADELIĆ, *m. prezime od tal. mlet.* fradelo, *brat.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Schem. spal. 1862. 28.

FRÂGULA, *f.* fragaria vesca L., *jagoda, tal.* fragola. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 83.

FRAJ, *m. prošeńe djevojke, sijelo kod djevojke (vidi dva zadńa primjera).* — *Riječ ńemačka, vidi* frajati, frajar. — *U naše vrijeme u hrvatskom primorju.* Kad je narasla do divojki, hodilo je k ńoj na fraj mladić od seh stran. Nar. prip. mikul. 139. Fraj, sijelo kod djevojke. biva ovako: dva tri (ili više) momka idu k djevojci u večer, obično po desetom satu, pa ńoj kucaju na vrata i zovu neka im otvori. kad im otvori, sjednu svi u kuhińi gdje djevojka obično vatru naloži. tu se sad razgovaraju po nekoliko sati, više puta do zore. jedan sam mladić ne ide na fraj van onda kad je već blizu vrijeme da se s djevojkom pozakoni. (F. Mikuličić). 170. Grem na fraj — idem k djevojci ili u djevojačko društvo, da ļubakam, ašikujem. Na Krku. I. Milčetić.

FRAJAR, *m. mladić koji prosi djevojku, ńem.* freier. — *U naše vrijeme po hrvatskom primorju i u Istri.* Dajte vi nam vanka naj boļih mornari, naj boļih frajari. Nar. pjes. istr. 2, 157. Kad je ńeji mladi došal jednu večer na fraj i kad su već puno vrimena sedeli, zaspi ńoj frajar. Nar. prip. mikul. 139. *vidi i* frajati.

FRÀJATI, frȁjâm, *impf. prositi djevojku, ašikovati, ńem.* freien. — *U naše vrijeme po hrvatskom primorju i po otocima.* Frajât, riječ poznata po Krku i susjednim krajevima, a znači: ‚ļubakati‘. Ima i riječ ‚frajar‘ = freier. I. Milčetić. *vidi* fraj.

FRAJATI SE, frajam se, *imp. veselo, raspušteno žirļeti, mlet.* frajar. — *Na jednom mjestu u pisca čakavca* XVI *vijeka.* Videći ńih mater vazda frajajući se i tancajući. Korizm. 44a.

FRAJGA, *f. mjesto na otoku Šipanu blizu Dubrovnika.* Schem. ragus. 1876. 30.

FRÀJKÔR, frajkóra, *m. ćeta dobrovoļnijeh vojnika, ńem.* freicorps. — *isporedi* vrajkor. — — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu.* Kojega je obrist Mihaļević Srbin sam sa svojim frajkorom proterao za Niš. J. Rajić, boj. 58.

FRAJKÓRAC, frajkórca, *m. vojnik u frajkoru.* — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu.* Na sve strane proleću frajkorci prokleti. J. Rajić, boj. 57.

FRAJKÒRIJA, *f. coll. prema* frajkorac. — *U Vukovu rječniku.*

FRÀJKÔRSKÎ, *adj. koji pripada frajkoru.* — *U Vukovu rječniku.*

FRÂJLA, *f. gospodica, ńem.* fräulein. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima (odakle se već pruža i po zapadnijem), a između rječnika u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u vojvodstvu po varošima).* Da su frajle k'o zvezdice sjajne, svi bi momci krivovrati bili . . . Da su momci k'o rumena ruža, sve bi frajle baščovanke bile. Nar. pjes. vuk. 1, 636.

FRÀJLICA, *f. dem.* frajla *koje vidi.* Frajlica, ime što ga mlada pridijeva mladem ženskom. Skoroteča. 1844. 249.

FRÄJT, *m. soldat oslobođen od ńeke vojničke službe, ńem.* gefreiter. — *isporedi* vrajt. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (frajt, vide vrajt, *ali ovoga nema napose).* Više Salko frajta iz doline. Š. Štefanac 7. Postavi vlastite oberstare, . . . frajte . . M. A. Reļković, sat. B4a.

FRAJTOVIĆ, *m. prezime po ocu frajtu.* — *U*

naše vrijeme. Pop Janko Frajtović. Glasn. II, 1, 64. (1008). D. Avramović 241.

FRÀK, *m. (francusko, evropejsko) muško gorńe odijelo s kratkijem i uskijem letima što se nosi pri svečanijem prigodama, ńegda modro, sad crno, a u naj novije vrijeme i skerletno, franc.* frac, *ńem.* frack. — *U Šulekovu rječniku* (‚frack').

FRAKANAVA, *f. selo u ugarskijeh Hrvata, ńem.* Frankenau. Jačke. 20. 44. 55 *i dalje.*

FRAKATI, frakam, *impf. vidi* 1. frcati. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Suze mu frakaju. P. Brantner.

FRAMAK, *m. prezime (tuđe).* — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Framakъ). Mitropolitъ kirь Atanasije Framakъ. (1456). Okáz. pam. šaf. 79.

FRAMIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

FRÂN, *m. vidi* Frano. — *Kod sjevernijeh čakavaca jedan put* XV *vijeka i u naše vrijeme.* Fran Kuzmačić. Stat. krč. ark. 2, 293. (1497). Fran se i Lijana v kamari zgovara. Nar. pjes. istr. 2, 22. *i kao prezime (govori se i* Vran) *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. FRÁNA, *m. vidi* 1. Frane.

2. FRÁNA, *f. vidi* 2. Frane.

3. FRÀNA, *f. augm.* Frančeska. — *U Belinu rječniku* (Franna 327b), *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

4. FRANA, *vidi* frena.

FRÁNAC, Fránca, *m. dem.* Frano. — XV *i* XVI *vijeka kod sjevernijeh čakavaca.* Franac. Mon. croat. 82. (1455). Franac Goloznić. 191. (1508).

FRANAČ, Franča, *adj. koji pripada Fránca (vidi* Franac *od čije osnove* franc *postaje nastavkom* jь *s kojijem se* c *mijeńa na* č). — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Petr Franač sin. Mon. croat. 120. (1484). Od Petra Franča sina. 149. (1492).

FRÀNAČKÎ, *adj. koji pripada Frankima (obično kod pisaca znači što i* francuski). — *Postaje od osnove* frank *nastavkom* ьsk- *pred kojijem se* k *mijeńa na* č *a za ovijem* s *ispada* (s *je pisano u dva rukopisa* XVI *vijeka:* Ana dьšti kraļa franьčьskaago *(baba Nemańina).* Okáz. pam. šaf. 68. *oko god.* 1501. (Bêla Urošь) brakь kь sebe prijemļetь franečьskago kraļa dьšterь Annoju. 57. *oko god.* 1503. *otale u Daničićevu rječniku:* franьčьskyj ‚Francorum'). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚francese' ‚gallus' 328a) *i u Stulićevu* (v. francki). V životi sv. Lodovika kraļa franačkoga. Naručn. 33a. Karal franački načelnik posla Pipina sina va Italiju. Š. Kožičić 17b. Po sve kraje kraļevstva franačkoga. A. Gučetić, roz. mar. 17. Ali i španska i franačka da ti bude pomoć doći. I. Gundulić 451. Gdi godi se španske sretu i franačke bojne plavi. G. Palmotić 2, 3. Kraj franačkijeh strana marsiļska se pustoš vidi. I. Đorđić, uzd. 2. Nemoć franačka (*vidi* 2. franca) koja je protiva začetju. Ant. Kadčić 403. Za razmišļańima i šteńima koja u franački jezik složi otac Lehsandro Derovigle. I. M. Mattei XVIII. Jali knige opremaju bijele k stojnu Beču i Parigu dvoru franačkomu. Osvetn. 2, 102. *i u Šulekovu rječniku* (‚fränkisch'). — *U dvojice pisaca iz Dalmacije* XVIII *vijeka* č *pred* k *promijeńeno je na* š: I u franaški način nose ženski oborac, ženske kose. J. Kavańin 173b. Od franaške zemļe. A. d. Costa 2, 196. — *U primjeru* XVIII *vijeka* na franačku *stoji adverbijalno:* Knige s pelicam na franačku lijepijem govorom nakitjene. B. Zuzeri 389b.

FRÀNAČKIŃA, *f. žensko čeļade franačkoga naroda.* — *U Šulekovu rječniku* (‚Frankin').

1. FRÀNAK, Frânka, *m.* Francus, *čovjek iz germanskoga plemena što je osvojilo Francusku (Galiju).* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing. i gen. pl.* Frànâkâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚il Francese' ‚Gallus', *isporedi i* franački). Silni Franki na ń udiru. G. Palmotić 1, 79. *i u Šulekovu rječniku* (‚Franke').

2. FRÀNAK, frânka, *m. srebrni novac po metričkoj mjeri (vrijedi* 40 *austrijskijeh novčića) koji je prvo u Francuskoj, a poslije u ńekoliko država (s različitijem imenima) primļen kao jedinica kod novca, u Srbiji se zove* dinar *(vidi* 1. dinar, d), *franc.* franc. — *Akc. je kao kod* 1. Franak *(osim acc. sing. što je jednak nominativu).* — *U naše vrijeme.*

3. FRÀNAK, frânka, *adj. tal.* franco, *slobodan.* — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima.* Liber i franak od vsake službe. Mon. croat. 88. (1460). — *U ovom primjeru znači čist (o dohotku, dobitku, kad se odbije svaki trošak):* A on da ima davati nam od toga malina polovicu franku. Mon. croat. 94—95. (1464).

FRANANKA, *f. žensko čeļade iz franačkoga naroda, vidi* Franak. — *U Stulićevu rječniku* (‚la Francese' ‚mulier ex Gallia') *gdje s istijem značeńem ima i* Franankińa. — *oboje nepouzdano.*

FRANANKIŃA, *f. vidi* Frananka.

FRÀNASOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 63. Šem. srb. 1882. 238.

FRÀNÂTICA, *m. dem.* Frano. — *U Dubrovniku potvrđeno od* XVIII *vijeka.* Gundulić Franatica, đenerala bratić vrli. J. Kavańin 187a.

1. FRÀNC, *m. ńem.* Franz, *Frančesko.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Cesar Franc. J. Rajić, boj. 86.

2. FRÀNC, *m. vidi* 2. franca. — *U naše vrijeme (u Vukovu rječniku samo oblik* vranc).

1. FRÂNCA, *f.* Francuska, *tal.* Franza. — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima.* Zov' France kraļa. M. Marulić 242. V Francu pojde h Karlu Velikomu. Š. Kožičić 17b. O kraļi od France. M. Vetranić 1, 38. Svu Francu robļahu i pliňahu Ugri. B. Kašić, per. 11. Ludovik kraļ od France. F. Glavinić, cvit. XXIV. Zač se odvrže Franca, ne bi u ńoj tanca neg kuga i boj. B. Krnarutić 37. Ludovik kraļ od France. J. Banovac, pred. 68. Vrati se dakle u Francu. F. Lastrić, svet. 139a. Ludovikom XI kraļem od France. Đ. Rapić 162.

2. FRÀNCA. *f.* syphilis, lues venerea, *sramna bolest, zove se ovako jer su u Italiju ovu bolest donijeli Francuzi.* — *isporedi* 2. franc, franze, francuz. — *Od* XVIII *vijeka.* Franci likarija. J. Vladmirović 14.

3. FRANCA, *f. hyp.* Frančeska. — *U Parčićevu rječniku* (‚Francesca').

FRÀNCÂŃE, *n. djelo kojijem se franca.* — *U naše vrijeme (u Vukovu rječniku samo oblik* vrancańe).

FRÀNCATI, frâncâm, *impf.* morbo gallico inficere, *prilijepiti kome (objektu) franca.* — *isporedi* franzaviti. — *U naše vrijeme (u Vukovu rječniku samo oblik* vrancati). — *I refleksivno:* francati se, *dobivati francu, oboljevati francom.* — *u Vukovu rječniku* (vrancati se).

FRÀNCAV, *adj.* morbo gallico infectus, *koji boluje od france, kojemu je franca.* — *isporedi*

franzav. — *Od* xvi *vijeka (u Vukovu rječniku samo oblik* vrancav). Ter gledaj gdi nam će doć' francav *(može biti da treba čitati* franzav). N. Naljeković 1, 282. Kad je muž gubav, kužan, francav. Ant. Kadčić 496. Kad bi bilo kojegod od ńi kužno ili francavo. M. Dobretić 537.

FRÀNCAVICA, *f. vidi* 2. franca. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Gubu, francavicu, kugu. Ant. Kadčić 520.

FRANCE, *m. vidi* Franac. — xvi *vijeka.* France Kontović. Mon. croat. 323. (1550). France Cuk. 284. (1581). — *I kao prezime.* Grgur France. 233. (1527).

FRÀNCÊS, *vidi* Francez. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Prinaučni Frances Filip Labbe. A. Kanižlić, kam. 10.

FRÀNCÊSKÂ (zemļa), *f. vidi* Francuska. — *U naše vrijeme (u Vukovu rječniku nema napose, ali kod* Francez *stoji* vide Francuz ‚mit allen ableitungen') *i u Šulekovu rječniku* (‚Frankreich').

FRANCÈSKÂN, franceskána, *m. vidi kod* franceskanski.

FRANCÈSKÂNSKÎ, *adj. vidi* franciškanski. — *Postaje od* franceskan *(tal.* francescano), *kojemu obliku nema potvrde, vidi* franciškan. — *U jednoga pisca iz Bosne* xviii *vijeka.* Pod ovim kapučom franceskanskim. F. Lastrić, ned. 7.

FRÀNCÊSKÎ, *adj. vidi* francuski. — *Postaje od* Francez. — *Od* xviii *vijeka (u Vukovu rječniku nije napose, ali kod* Francuz *stoji* vide Francez ‚mit allen ableitungen'). Ludovik kraļ franceski. J. Filipović 1, 340b. Kńiga pisana episkopom franceskim. A. Kanižlić, kam. 170. Umećaše kojekako francezski. D. Obradović, basn. 401. *i u Šulekovu rječniku* (‚französisch') *gdje ima i adv.* fràncêski, po franceski.

FRÀNCÉSKIŃA, *f. vidi* Francuskińa. — *U naše vrijeme (u Vukovu rječniku nije napose, ali kod* Francez *stoji* vide Francuz ‚mit allen ableitungen'), *i u Šulekovu rječniku* (‚Franzosin').

FRÀNCESKO, *m. vidi* Frančesko. — xviii *vijeka.* Prislavnomu patrijarki s. Francesku. F. Lastrić, od' 365. Naš s. Francesko od Asiža. test. ad. 54a.

FRÀNCESKOV, *adj. koji pripada Francesku.* Franceskovim neprijateļom. F. Lastrić, test. ad. 58b.

FRANCÈŠKÂN, *m. vidi* franciškan. — xvii *i* xviii *vijeka.* Franceškani. I. Ančić, ogl. 30. Pravi franceškani *(može se čitati i* franceškani) imaju zla dobrovoļno trpiti. P. Knežović, osm. 267.

FRANCÈŠKÂNSKÎ, *adj. vidi* franciškanski *i* franceškan. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka.* U kronikah franceškanskih *(može se čitati i* frančeškanskih). P. Knežović, osm. 181.

FRÀNCÊŠKÎ, *adj. vidi* franceski *i* francuski. — *Od* xvii *vijeka.* Život svetih izpisan španjolski, franceški. F. Glavinić, cvit. xix. Dogodilo bi vam se ono što se dogodi nikom biskupu francežkomu. F. Lastrić, ned. 369. Uzmi, slugo, divit i artiju, piši knjigu kraļu franceškomu. And. Kačić, razg. 313b. Da pogubi gospodu francešku. Pjev. crn. 72a.

FRÀNCEŠKO, *m. vidi* Frančesko. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu.* Franceško od Pavle. M. Divković, nauk. v. Svetomu ocu Franceško. P. Posilović, nasl. 107b. U staza*(h)* svetoga Franceška Ksaverija. F. Lastrić, test. ad. 101. Pod upravļenjem otaca reda svetoga Franceška. A. Kanižlić, kam. 850. Franceško. B. Leaković, gov. 90.

FRÀNCÊZ, Francéza, *m. vidi* Francuz, *tal.* Francese. — *isporedi* Vrancez. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori a i u Hrvatskoj):* vide Francuz ‚mit allen ableitungen' *(s primjerom iz narodne pjesme:* Da čuvaju Mletke od Franceza). *a) s pravijem značenjem.* S. Leonard bi Francez. F. Glavinić, cvit. 361a. To viđeše s Trojice Francezi. Pjev. crn. 73b. *i u Šulekovu rječniku* (‚Franzose'). — *b)* balsamina hortensis Desp., *neki cvijet, lijepi čovjek, breskvica.* B. Šulek, im. 83. — *isporedi* Francuz, *c).*

FRÀNCÊŽ, *m. vidi* Francez. — *U jednoga pisca iz Dalmacije* xviii *vijeka.* Francež oli Inglež. M. Dobretić 94.

FRÂNCIJA, *f. Francuska, tal.* Francia. — *Od* xviii *vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu gdje naj prije dolazi i u Voltigijinu.* U kraļestvu od Francije. J. Filipović 1, 4b. Ludovik kraļ od Francije. A. Kanižlić, utoč. 361. Hoću dići svu silnu Franciju. Pjev. crn. 108b.

FRANCIJAŠKI, *adj. (po svoj prilici) francuski. — Na jednom mjestu* xiv *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku:* franьcijašьkyj ‚gallicus' (kao da je to). Za dêcu francijašku koju su odьkupovali. Spom. sr. 1, 9. (1397).

1. FRÀNCIKA, *f. vidi* cvancika. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. FRANCIKA, *f. hyp.* Frančeska. *vidi* 3. Franca. — *U Parčićevu rječniku* (‚Francesca').

FRANCIKOVAC, Francikovca, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom.* Schem. segn. 1871. 17.

FRANCISK, *vidi* Francisko.

FRANCÌŠKÂN, franciskána, *m. vidi* franciškan. — xviii *vijeka.* Pomilovańa dana istim franciskanom. Norini 12. Od Tomikovića franciskana. A. Tomiković, živ. 1.

FRÀNCISKO, *m. vidi* Frančesko, *lat.* Franciscus, *tal.* Francesco. — *Od* xv *vijeka.* O Francisko ubogaru. M. Marulić 286. Anibal Lucij Francisku Paladiniću pozdravļenje. H. Lucić 225. Francisko od Pavle, ispovidnik. M. Alberti xxxiv. Po o. f. Francisku Glaviniću. F. Glavinić, cvit. 1. Serafinski Francisko. A. J. Knezović xvii. — *Na jednom mjestu s nominativom* Francisk. Bernard, Francisk, Dominik. A. Georgiceo, pril. 5.

FRANCÌŠKÂN, franciskána, *m. fratar reda svetoga Franceska, tal.* francescano, *ném.* franciskaner. — xviii *vijeka.* Lučić ki manastir vas zastavi franciškanom. J. Kavańin 114a. Četiri prinaučna franciškana. A. Kanižlić, kam. 610. *i u Šulekovu rječniku* (‚franziscaner').

FRANCÌŠKÂNKA, *f. dumna reda svetoga Franceska. — U Šulekovu rječniku* (‚franziscanernonne').

FRANCÌŠKÂNSKÎ, *adj. koji pripada franciškanima. — U Šulekovu rječniku* (franciškanski samostan, manastir ‚franziskanerkloster').

FRANCIŠKAR, *m. vidi* franciškan. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Sveta reda franciškara male braće. J. Kavańin 374b. Franciškari cvatu još. 375a. — *u istoga pisca ima i* frančiškar *s istijem značenjem:* Blaženi su i frančiškari papa Niko četveriti. J. Kavańin 309a. — *ohje riječi biće sam pisac načinio.*

FRÀNCIŠKO, *m. vidi* Francisko. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Franьciško). Reda svetoga Franьciška. Mon. serb. 379. (1434). Pred Franciškom Modrušaninom. Mon. croat. 85. (1457). Namoli redovnike svetoga Dominika i Franciška. A. Kanižlić, kam. 607.

FRANCKI, *adj. francuski. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (biće sam pisac načinio radi stiha).* Da se franckim imenom ne pati. J. S. Reļković 127.

FRÀNCḶIV, *adj. vidi* francav. — *U naše vrijeme (u Vukovu rječniku samo oblik* vrancḷiv).

FRÀNCÔSKÎ, *adj. vidi* francuski *i* Francoz. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeku.* Čest francoskih vojev. Š. Kožičić 49ᵇ. Pomožen ošće francoskuju vojsku. 54ᵇ.

FRÀNCÔZ, *m. vidi* Francuz, *tal.* Francioso. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Salvestar ii Francoz rodom. Š. Kožičić 22ᵃ. Rimski arhijereji pozri'e na Francoze cesarstva radi. 44ᵃ.

FRÀNCÛS, *m. vidi* Francuz. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. isporedi* Frances. Papa se je tužio Francusom. A. Kanižlić, kam. 156. Pisao je Francusom. 223.

FRÀNCÛSKÂ, *f. (uprav adj. uz koji se ima u misli* zemḷa, *vidi:* Što vidimo ne samo u francuzkoj, anglijanskoj i nimačkoj, veće još i u moskovskoj zemḷi. A. T. Blagojević, khin. IX) Francogallia, *država u Evropi. — Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Da će poslati poklisare u Francusku. A. Tomiković, živ. 39. Bila je onda vojska među Francuskom i Talijanskom. gov. 246. *i u Šulekovu rječniku* (‚Frankreich').

FRÀNCÛSKÎ, *adj.* francogallicus, *koji pripada Francuzima ili Francuskoj. — isporedi* francuški. — *Od* XVII *vijeka (vidi* a, *b)) a između rječnika u Vukovu.*

a. *adj. a) s pravijem značeńem.* U zemḷi francuskoj. F. Lastrić, ned. 331. Francuzke knige. A. Kanižlić, kam. 79. Jedan francuski plemić. M. A. Reļković, sabr. 2. Kad ga viđe gospoda francuska. Ogled. sr. 411. — na francusku *dolazi kao adverab.* Da se nose na francusku. A. Tomiković, živ. 107. — *i u Šulekovu rječniku* (‚französisch'). — *b) pridaje se imenima što znače bolest, nemoć, vidi* franca. 1496 francuzki beteg naj prvo be letos donesen v lašku zemlu. P. Vitezović, kron. 132.

b. *adv.* frànčuski. — *u naše vrijeme, u. p.* govoriti francuski, po francuski, *i u Šulekovu rječniku.*

FRÀNCÛSKIŃA, *f. žensko čeļade iz Francuske. — isporedi* Franceskińa. — *U Vukovu rječniku i u Šulekovu* (‚Franzosin').

FRÀNCÛŠKÎ, *adj. vidi* francuski. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* U kraļestvu francužkomu. F. Lastrić, svet. 137ᵇ.

FRÀNCÛZ, Francúza, *m.* Francogallus, *čovjek poznate narodnosti u Evropi, ńem.* Franzose *(nije potrebno pomisliti na tal.* Francioso). — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi i* francuski), *a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Vukovu. a) s pravijem značeńem.* Da s' ukaže junački delija Moskov, Francuz i slavni Bečlija. I. Zaničić 16. Francuzi se pomamiše. V. Došen 54ᵇ. Od grada mu kḷuče pridadoše, a Francuze na dvor istiraše... I sužańa mladi dovedoše, sve Francuza mladi nežeńeni. And. Kačić, razg. 315ᵇ. Jedan Francuz upita Ingleza. M. A. Reļković, sabr. 12. Baš da brani Mletke od Francuza. Nar. pjes. vuk. 4, 70. Kako će se pobiti s Francuzom. Ogled. sr. 411. *i u Šulekovu rječniku* (‚Franzose'). — *b) vidi* 2. franca, *isporedi* francuzi *i* francuski, a, *b).* — *u Bjelostjenčevu rječniku:* francuz beteg oduren ‚morbus gallicus'. — *c) vidi* francez, *b).* B. Šulek, im. 83.

FRANCÚZI, *m. pl. franca, ńem.* franzosen. — *U Šulekovu rječniku* (‚franzosen; lustseuche').

FRANCÙZIĆ, *m. dem.* Francuz. — *U naše vrijeme.* Gle lijepih Francuzića. Nar. prip. vrč. 156.

FRANCÙZḶIV, *adj. francav, vidi* francuzi. — *U Šulekovu rječniku* (‚franzõsig; venerisch').

FRÂNČA, *f. Francuska, tal.* Francia. — *Od* XVI *vijeka kod Dubrovčana, a između rječnika u Mikaļinu i u Belinu* 328ᵃ. Po svoj ga Franči (‚Franzi', *ali i na drugijem mjestima u istoj knizi z stoji često mj.* c) i tedeškoj zemḷi razsija. B. Gradić, djev. 148. Priđe u Franču. I. Đordić, ben. 18. S svetijem Ludovikom, kraļem od Franče. V. M. Gučetić 161. Kad je Klodoveo prvi kraļevo u Franči. N. Marči 9.

FRÀNČES, *vidi* Frančesko *pri kraju.*

FRANČESKA, *f.* Francisca, *ime žensko, tal.* Francesca. — *U Šulekovu rječniku* (‚Franciska').

FRÀNČESKO, *m.* Franciscus, *ime muško, tal.* Francesco. — *isporedi* Prančesko. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* 328ᵃ *i u Danićićevu* (Franьčesko). Gospodinomь Franьčeskomь Foskari. Mon. serb. 327. (1423). Knezь Franьčesko Pučićь. 515. (1472). Fra Marin od reda Frančeska svetoga. N. Naļešković 1, 338. Fratar od svetoga Frančeska usta otvorena a vreča zavezana. (D). Poslov. danič. 22. Drug svetoga oca Frančeska. K. Mađarović 72. Po otcu f. Josipu Banovcu reda s. Frančeska. J. Banovac, razg. I. Frančesko Vitnić. And. Kačić, kor. 473. S. Frančesko, moli za ńega. T. Ivanović 110. Reda male bratje s. o. Frančeska. Đ. Rapić I. *i u Šulekovu rječniku* (‚Franz'). — *u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka ima nominativ* Frančes *(uprav* Francesk, *ali* k *na kraju otpada kao i* t *i* d *kod krajńijeh* st, št, zd, žd *u Dubrovčana).* Sveti Frančes. B. Zuzeri 110ᵃ.

FRÀNČEŠKA, *f. vidi* Frančeska. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* S. Frančeška. J. Banovac, prip. 208.

FRANČÈŠKÂN, *m. vidi* franciškan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Veli ńemu Sibińanin Janko: ‚Ovde ima fratar frančeškane, po imenu Ivo Kapistrane'. And. Kačić, razg. 143ᵇ.

FRANČEŠKIN, *m. franciškan. — U jednoga pisca* XVII *vijeka:* U svetomu manastiru od bosonozijeh frančeškina. B. Kašić, fran. 4. — *u istoga pisca na drugom mjestu ima* franciškin *s istijem značeńem:* Ere se on učini fratar franciškin. 151.

FRÀNČEŠKO, *m. vidi* Frančesko. — *Od* XVIII *vijeka.* Sveti otac patrijarka Frančeško. L. Ļubuški 11. Promotrivši dakle Frančeška. F. Lastrić, test. ad. 55ᵇ. Da se odužim svetomu Frančešku Saveriji. A. Kanizlić, fran. 14. Učini se redovnik s. Frančeška. F. Radman 57.

FRÀNČEŠKOV, *adj. koji pripada Frančcšku.* Frančeškovi naslidnici. P. Knežević, pism. 116.

FRÀNČÊZ, Frančéza, *m. vidi* Francez. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu i u Belinu* 328ᵃ. Od Španula prije, posli od Frančeza bi uhićen. B. Kašić, iń. 30. Prida ń dohode Frančezi. Inglezi. A. Kalić 543.

FRÀNČÊŽ, *m. vidi* Frančez, Francez, Francež. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ja sam rodom Frančež. J. Filipović 3, 256ᵃ.

FRANČIĆ, *m. nadimak ili prezime* XV *i* XVI *vijeka.* Petar rečeni Frančić. Mon. croat. 149. (1492). Martin Frančić. 325. (1552).

FRÀNČISKA, *f. vidi* Frančeska. — *U Parčićevu rječniku* (‚Francesca').

FRÀNČISKO, *m. vidi* Frančesko. — *Od* XIII *vijeka a između rječnika u Danićićevu* (Franь-

čisko). Bratu jegovu Franьčisku. Mon. serb. 69. (1273—1314). Presvitloga gospodina Franciska Fuškari. Mon. croat. 61. (1437). Francisko, od jegože red male bratje. Š. Kožičić 27b. Sveti Frančisko. M. Alberti 331.

FRANČIŠKAR, *vidi* franciškar.

FRANČKI, *adj. vidi* franački. — *U Stulićevu rječniku* (‚cosa francese' ‚gallus'). — *nepouzdano.*

FRANDEPANI, *m. tal.* Frangepani, *prezime talijanske porodice od koje su mislili da potječe hrvatska porodica* Frankopan, *te se upotrebljava mjesto ore riječi, i to pisano na različne načine. a) (čakavski)* Franjepani *u spomeniku glagolskom* xv *vijeka:* Mi knez Mikula di Franjepani. Mon. croat. 55. (1428). — *b)* ‚Frangipani' *(ne zna se, treba li čitati* -di- *ili* -ği-*) u jednoga pisca* xviii *vijeka:* A jad čuše poglavari Frangipani vrh svakoga. P. Knežević, pism. 186. — *c)* Frangopan *u jednoga pisca* xvii *vijeka:* Totu pogine knez Ivan Frangopan. P. Vitezović, kron. 131. — *d)* Frangepanović *u jednoga pisca* xviii *vijeka:* Glasovita bana Zrinovića i svijetla Frangepanovića. J. Krmpotić, pjesm. 8.

1. FRÂNE, *m. vidi* Frano. — *Akc. se mijeńa u voc.* Frâne. — *Prema ostalijem padežima nominativ bi mogao biti i* Frána *(voc.* Frâno*), ali mu nema potvrde. — Od* xiv *vijeka (naj prije u latinskijem spomenicima), osobito po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikalinu i u Belinu* 328a. ‚A Frane muto'. Mon. rag. 1, 120. (1322). ‚Frane muto'. 177. (1345). Pop Frane. Mon. croat. 134. (1487). Od tebe, moj Frane, pohvaljen samo bit volim. H. Lučić 283. Gdi jest s. Frane. F. Glavinić, cvit. 275b. Ča se šti od blaženoga svetoga Frane. Michelangelo. 6. Prikaza mu se s. otac Frane. J. Banovac, pred. 137. Poznade ona ovčica s. Frane. razg. 45. U životu s. Frane. M. Zoričić, zrc. 189. Bilše bolestan i s. Frane. 189. Serafinskog svetog Frane stańe nije drugo nego vojevańe. Nadod. 18. Za tim Frane ovi svit ostavi. 19. Naslidovao je Franu svetoga. A. d. Costa 1, 110. Knez Frane Papali. I. J. P. Lučić, izk. 5. Pogubi se Frane i lipa Lijana. Nar. pjes. istr. 2, 22. *i u Šulekoru rječniku* (‚Franz'). — *Na dva mjesta osnova je* franet: Nadgrebnica, koju složi Petre Hektorović Franetu Hektoroviću. P. Hektorović 61. Gosp. Franetu Pjerotiću. I. Ivanišević 107.

2. FRÂNE, *f. hyp.* Franćeska. — *Akc. se mijeńa u voc.* Frâne. — *Nominativ bi mogao biti i* Frána *(voc.* Frâno*), ali mu nema potvrde. — U Belinu rječniku* 327b *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FRANETIĆ, *m. prezime po ocu Franetu.* — xvi *vijeka:* Tomaš Franetić. Mon. croat. 236. (1533). *i u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

FRANETOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 63.

FRÂNGE, frânâgâ, *f. pl. rese, tal.* frange. — *U Mikalinu rječniku.*

FRANICA, *f. dem.* 2. Frana *ili* 2. Franc. — *Od* xviii *vijeka.* Gospodična jedna imenom Franica. A. Kanižlić, utoč. xviii. Sveta Franica Rimska. Blago turl. 2, 156. Kada je Franica na misu hodila. Nar. pjes. istr. 2, 113. *i u Šulekoru rječniku* (‚Franciska').

FRANIČIN, *adj. koji pripada Franici.* On odsiče Franici glavicu, Franičina glava dolgo je letila. Nar. pjes. istr. 2, 113. Franičino jaje po plokati laje. 4, 17.

1. FRANIĆ, *m. dem.* Frano. — *U Šulekovu rječniku* (‚Fränzchen').

2. FRANIĆ, *m. prezime.* — *Od* xvi *vijeka.* Barić Franić. Mon. croat. 280. (1579). Franić. And. Kačić, kor. 468. Tomas Franić. Norini 85. Franić. Schem. bosn. 1864. 99. Šem. srb. 1882. 238. *i u Lici (govori se i* Vranić). J. Bogdanović.

FRÀNIĆEVIĆ, *m. prezime po ocu Franiću.* — *Od* xvii *vijeka.* Šimun Franićević. Stat. poj. ark. 5, 312. (1662). Franićevići. And. Kačić, kor. 471. Franićević. Schem. bosn. 1864. xv. xxvii.

FRÁNIN, *adj. koji pripada Frani (vidi* 1. Frane). Na Franin pusti dvor. Đ. Baraković, vil. 349. Procinimo Franinu svetińu. I. Ančić, ogl. 51.

FRÂNKA, *f. hyp.* Franćeska, *isporedi* Franko. — *U Šulekovu rječniku* (‚Franciska').

FRANKÀPÂN, *m. prezime plemenite hrvatske porodice.* — *isporedi* Frankopan *i* Frandepani. — *Od* xv *vijeka.* Mikula de Frankapan. Mon. croat. 54. (1428). Mi knez Štefan de Frankapan. 83. (1457).

FRÂNKO, *m. ime muško, hyp.* Franćesko. — *Od* xiv *vijeka po zapadnijem krajevima a između rječnika u Daničićevu* (Franko). Ištu Turci Franka i Vlkašu *(Dubrovčane)* za dêcu francijašku koju su odkupovali. Spom. sr. 1, 9. (1397). Franko Širinić. Mon. croat. 144. (1490). Franko Lončarić. 263. (1569). A Marković Franko miran svejer pomńi u trgoštvu. J. Kavańin 109b. Franko Talović. And. Kačić, kor. 433. *i u Šulekovu rječniku* (‚Franz; Fränzchen').

FRANKONIJA, *f.* Franconia, *kraj u Njemačkoj, njem.* Franken. — *Od* xvii *vijeka.* U Frankoniji od Alemanije razboli se cesar Enriko. F. Glavinić, cvit. 271a. *i u Šulekovu rječniku* (‚Franken').

FRANKÒPÂN, *m. vidi* Frankapan. — *Od* xvii *vijeka.* Od kneza Martina Frankopana. P. Vitezović, kron. 123. Pokle ubignu Frankopana težki jaram. J. Kavańin 146a.

FRANKOPANOVIĆ, *m. vidi* Frankapan. — *Od* xviii *vijeka.* Od kuće Frankopanovića. And. Kačić, kor. 449. Knezovi Frankopanovići. 485.

FRÂNKOV, *adj. koji pripada Franku.* — *Između rječnika u Daničićeva* (Frankova). Srebro Frankovo. Spom. sr. 1, 79. (1406). Frankov dvor vrh rike. Mon. croat. 125. (1486).

FRÂNKOVIĆ, *m. prezime po ocu Franku.* — *Od* xv *vijeka.* Frankvić. Mon. croat. 125. (1486). Jakov Franković. 237. (1535). Ćer Mate Frankovića. I. J. P. Lučić, izk. 38. Franković. Schem. bosn. 1864. xii. xxvii.

FRÁNO, *m. hyp.* Franćesko. — *Akc. se mijeńa u voc.* Frâno. — *Od* xv *vijeka a između rječnika u Mikalinu i u Belinu* 328a. Daše Frana Krajača. Mon. croat. 144. (1475). Fratar Frano Budišić. 175. (1499). Frano vas i Mara drago pozdravljahu. N. Naješković 1, 256. Frano Lukarević. D. Rańina 1b. Arijadna gosp. Giva Frana Gundulića. I. Gundulić 1. Bijaše priminuo sveti Frano. I. Ančić, ogl. 143. Sveti Frano sve nadajde. S. Margitić, isp. 155. Frano otac sveti. P. Knežević, pism. 4. Frano je ubožtvo, i ubožtvo je Frano. F. Lastrić, test. ad. 59a. Frano drugo od ńeg ne prosaše. Nadod. 24. S. Frano Ksaverijo. Blago turl. 2, 14. Frano Radmanović. Norini 66. Frano Kovačević. 75. Postite kako s. Frano. D. Rapić 297. Ubi Stanko Frana kapetana. Ogled. sr. 412. *i u Šulekovu rječniku* (‚Franz').

FRÁNOV, *adj. koji pripada Franu.* Nasljedujući bogomile tetke: g. Mariju Šabovu i g. Mariju Franovu. I. M. Mattei ix.

FRANOVAC, franovca, *m. vidi* franciškan. — *U pisaca našega vremena.* Franovci stače odsele uz narod svoj. M. Pavlinović, razl. spis. 431. Tekeli paša metnu na muke franovce bosanske. razg. 41.

FRANOVIĆI, *m. pl. scoce u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 7.

FRANSKI, *adj. vidi* franački. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Prilike se ńega vide, nu po hižah sve gospode franske. J. Kavańin 27ª. Grčko carstvo podložiše franskim banom. 211ª.

FRANUL, *m. hyp.* Frančesko. — *U jednom spomeniku* XV *vijeka.* Popa Franula . . . Popu Franulu. Mon. croat. 112. (1473).

FRÀNUŠA, *f. augm.* Frâna. — *U latinskom spomeniku* XIV *vijeka (pisano* ‚Franussa'): ‚Clemens de Goze, Franussa filia dicti Clementis'. Mon. rag. 1. 158. (1344). *i u Belinu rječniku* (327ᵇ *s dodatkom da je seļačko ime).*

FRÀNUŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FRÂNZAV, *adj. vidi* francav *i* franze. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FRÂNZAVITI, frânzavîm, *impf. vidi* francati *i* franze. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FRÂNZE, frânâzâ. *f. pl. vidi* franca. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (z *glasi* z, *tako i u* franzav, franzaviti). P. Budmani.

FRANZ-, *vidi* franz-.

FRÁŃA, *f. hyp.* Franceska. — *Akc. se mijeńa u voc.* Frâńo. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj:* Presvijetla gospoja grofica Frańa Drašković. Vuk. nar. pjes. 2. 651 *(među prenumerantima). i u Šulekovu rječniku* (‚Franciska').

FRAŃAČKÎ. *adj. vidi* franacki. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* U Parizu gradu fraňačkomu. B. Kašić, iń. 87. Život svete Aldegunde djevice fraňačke kraļice. per. 26.

FRÁŃE. *m. vidi* 1. Frane. — *U spomeniku* XVI *vijeka i u jednoga pisca (iz Slavonije)* XVIII. Knez Frańe Ivačić. Mon croat. 257. (1556). Virna slugo i pokorni Fraňe, sad ukaži tvoje zahtivaňe. Nadod. 24.

FRAŃEMIL, *m.* vrsta trave koja stucena privija se da napne kožu i da se provali. M. Pavlinović.

FRAŃETIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 26.

FRAŃEVAC, Fraňevca, *m. selo u Slavoniji blizu Crnca.* Schem. zagr. 1875. 146.

FRAŃEVO, *n. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 94.

FRAŃICA, *f. dem.* Frańa. — *U Parčićevu rječniku.*

FRÁŃO. *m. vidi* Frano. *isporedi i* Fraňe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (nepouzdano):* Frańo ukućan, Osip plačan, za sudbinu er pizmačan. J. Kavańin 83ᵇ. — *u naše vrijeme po sjevernijem krajevima i u Šulekovu rječniku* (‚Franz').

FRÁPÀN, *adj. (uprav part. pract. pass. nepotvrđenoga glagola* frapati), *(o tkańu, odijelu) nakićen prišivenijem šarovitijem komadićima tkańa, tal.* frappare, frappato. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Frapanijeh sajuna ne imaš li bez broja? M. Vetranić 1, 117.

FRÂS, *m. vidi* 2. djetiňe, *ńem. arstr.* frass. — *isporedi* vras. — *U Vukovu rječniku.*

FRASKA, *f.* ruga, *bora, mrska, vidi* vraska. — *U Vrančićevu rječniku, u Mikaļina, u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.*

FRÀSKÂŃE, *n. djelo kojijem se fraska.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FRÀSKATI, frâskâm, *impf. mrštiti. vidi* fraska. — *U Vrančićevu rječniku* (‚rugare'), *u Mikaļina, u Bjelostjenčevu, u Stulićevu (gdje ima i refleksivno* fraskati se ‚corrugari').

FRASKAV, *adj. pun frasaka.* — *U Stulićevu rječniku* (‚rugosus').

FRASKUN, *m. velika staklenica, tal.* fiascone. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* I fraskune nagibati . . . Trinkajući u fraskune. M. Vetranić 1, 249. Gdje se trinka . . . vince slatko gostarami i fraskuni. 1, 250.

1. FRÁŠKA, *f. ludorija, tal.* frasche. — *U pisca čakavca* XVI *vijeka.* Spovid ima biti priprošća, a ne s fraškami ali s škrami. Korizm. 62ᵇ.

2. FRÁŠKA, *f. granica od drveta s lišćem (što visi nad vratima u krčmama), tal.* frasca. — *U poslovicama dubrovačkijem* XVII *vijeka.* Tko stavi frašku, hoće prodat' bačvu. (D). Poslov. danic. 133. Tko vina ne prodava, fraške ne stavļa. (D). 135.

FRÁŠNIK, *vidi* prašnik. — *U Belinu rječniku* 321ª *gdje bez sumńe stoji štamparskom griješkom mj.* prašnik, *i u Stulićevu gdje je uzeto iz Belina.*

FRÁŠT, *m.* brassica oleracea bullata L., *vrsta kupusa, isporedi* keļ, verza. — *U jednoga pisca iz Slavonije* XVIII *vijeka.* Keļ. frašt ili verza koja priko zime na polu ostaje, kad se sije. J. S. Reļković 265. Frašta i sveg što ozdolzi reče pomļiv kućnik sad u zemļu meće. 307. *i u Šulekovu rječniku* (‚blattkohl' *kod* ‚kohl').

FRAT, *skraćeno* fratar, *stoji pred imenom i ne mijeńa se po padežima, isporedi* fra. — XV *vijeka (pisano* fratь) *i u Daničićevu rječniku* (fratь). Našь posalь u ime fratь Lovrênacь. Spom. sr. 1, 71. (1405). Našega počtovanoga i redovnoga fratь Aleksendra Dubrovcanina. Mon. serb. 494. (1465). — *U novijem spomeniku pisano je* fradь, *a otale i u Daničićevu rječniku.* Fradь Vita, mali bratъ. Mon. serb. 109. (‚inscriptio recens'. Miklošić).

FRÂTAR, frâtra, *m.* frater regularis. *kod katolika čovjek koji pripada crkvenome redu i živi u manastiru, te je obrezan trima svećanijem zavjetima: razlikuju se fratri od kaluđera (ali vidi i b)) tijem što ne smiju imati svojega bića nego žive milostińom (to je sad samo kod redova svetoga Franceska) i što mogu imati manastire u gradovima i u naseļenijem mjestima. naj glavniji su redovi: svetoga Franceska (tri reda), svetoga Dominika, svetoga Argustina, i karmelitski.* — *Lat.* frater, *brat.* — *isporedi* frator. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* fratârâ *(u Dubrovniku* frâtârâ). — *U množini se rijetko umće* ov: A fratrove vrijedne spliske ima'ući metnut u obćenu. J. Kavańin 100ᵇ. — *Posve su neobični oblici u kojima ostaje drugo* a, *i nahode se samo u drije dubrovačke poslovice, i to radi slika:* Otare liže a mami fratare. (Z). Poslov. danic. 92. Rim dava dim, a ište dinare za hranit fratare. (Z). 107. — *Od* XIV *vijeka u između rječnika u Vrančićevu* (‚monachus'), *u Mikaļinu* (‚frater'), *u Belinu* (‚coenobita' 328ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* frater ‚monachus'), *u Stulićevu* (‚frate' ‚monachus, coenobita'), *u Daničićevu* (fratrь ‚frater' za kaluđere). *a) sa značenjem kazanijem sprijeda.* Pride pred nas fratar Jakov. Mon. croat. 45. (1381). Gospodinь vikarь sь fratri. Mon. serb. 378. (1434).

Vsoj bratьji fratrom svete crьkve katoličaske vire rimьske reda svetoga Franьciška. 379. (1434). Više pisani fratarь Aleksendarь. 494. (1465). Z belemi fratri. Mon. croat. 279. (1576). Medu kaluderim i fratrim. B. Gradić, djev. 126. Moliti oca od fratara predikatura. A. Gučetić, roz. mar. 23. Ovi se mladac obuče u fratre svetoga Franceška. M. Divković, nauk. 222a. Ozdravivši učini se fratar. P. Posilović, nasl. 10b. Fratar koji ne prosi a mrav koji ne nosi ne vaļa ništa. (D). Poslov. danič. 22. Male bratje fratri gdi su. J. Kavańin 328b. Gdi ima crkva i manastir fratara reda svetoga Franceska, koji fratri onde pribivaju. J. Filipović 1, 104b. Dodoše daklen fratri u Bosnu na 1235. Norini 10. Ispovidnika koji su fratri i rodovnici regularski. M. Dobretić 150. Tu je lijepo pokrstio fratre. Nar. pjes. juk. 569. Bilo beškota, biće fratara. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 13. Neka fratri mi maše za ubogu dušicu. Nar. pjes. mikul. 144. — *b) ńeki pisci zoru fratrima i kaluđere (kao što biva i u drugijem jezicima, tako se ńem.* mönch *i franc.* moine *kuže za kaluđere i za fratre). vidi i u rječnicima.* Bješe jedan fratar od kartužijana, ovi fratar bješe vele bogoļuban. M. Divković, nauk. 149b. Posta fratrom reda s. Benedikta. F. Glavinić, cvit. 215b. — *c)* sargus Rondeletii C., V., *ńeka riba, sarak, šarag. — u Spļetu.* Đ. Kolombatović. G. L. Faber 191. Velike su *(ribe)* . . . fratar ‚magnamorti' (u Makarskoj). L. Zore, rib. ark. 10, 340. — *d)* papaver rhoeas L., *crļeni mak. u Bribiru.* B. Šulek, im. 83. — *e)* fratri bijeli, ornithogalum arabicum L., *ńeka biļka. u Dubrovniku.* B. Šulek, im. 83.

FRATÀRSKÂ, *f. selo u Konavlima blizu Dubrovniku, vidi* Pridvorje. P. Budmani.

FRATÀRSKÎ, *adj. koji pripada fratrima. — Od* XVI *vijeka, a izmedu rječnika u Stulićevu.* Svukal bi abit fratarski. Transit. 270. Po tom jih u fratarske haļe obuče. F. Vrančić, živ. 74. Po fratarsku obućen, moleći, posteći. F. Glavinić, cvit. 136b. Manastir fratarski. P. Posilović, cvijet. 129. Fratarski mačak. (D). Poslov. danič. 22. Fratarske zanovijete prama dobrijem da ne sliši. J. Kavańin 145b. — *Dolazi uz ńeka imena mjesta:* Fratarski Manastir, *mjesto u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 226. Fratarsko vrelo, *izvor u Hercegovini (po zapadnom govoru* Fratarsko vrilo), 17. — *isporedi i* Fratarska.

FRATÁRSTVO, *n. stańe onoga koji je fratar. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sva fratarstva i uboštva. J. Kavańin 523a.

FRATIĆ, *m. vidi* fratrić, *dem. tal.* frate. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Oblačit se u fratiće oli picokare oli begvine. Ant. Kadčić 291.

FRÀTIĻA, *f. vidi* bratinstvo, *c), grč.* φρατρία. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* frātiļâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FRÂTOR, *m. vidi* fratar, *grč.* φράτωρ. — *isporedi* vrator, prator. — *U Vukova rječniku.*

FRÂTOROV, *adj. koji pripada fratoru. — U Vukova rječniku.*

FRÂTORSKÎ, *adj. koji pripada fratorima. — U Vukova rječniku.*

FRÂTRIĆ (frâtrîć, fratrića), *m. dem.* fratar *(preneseno je i na ńeke životińe). — Od* XVI *vijeka, a izmedu rječnika u Stulićevu. a) s prijem značeńem.* Pošadši dva fratriča van iz molstira. Mirakuli. 18. — *b) ńeka riba, isporedi* sarak. Fratrić, sargus Salviani C. et V. D. Kolombatović, pesc. 7. Sargus vulgaris Geoffr. G. L. Faber 191. — *c) ime ńekijem pticama.* Fratrić, parus lugubris Natt. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 26. Fratrić, fuligula cristata Steph. 44. — *d)* gryllus campestris L., *cerčak, šturak. isporedi* popić. A. Ostojić. — *e)* morski fratar, pelagius monachus L. *vrsta morskoga medvjeda. na Visu.* A. Ostojić.

FRATRÍĆAK, fratrićka, *m. dem.* fratrić. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Primite ovi darak od ruku jednoga fratrićka uboga. M. Divković, nauk. XXVI. Zašto se prikazuje od jednoga naj mańšega fratrićka. zlam. 4b.

FRÂTRIĆI, *m. pl.* tagetes patula L., *ńeki cvijet, konarļanin, mali žuteļ. u Kraļevici.* B. Šulek, im. 83.

FRATRIJA, *f. a) stańe onoga koji je fratar; b) bratinstro. — vidi* fratiļa. — *U Bjelostjenčevu rječniku: ‚*monachismus'. 2. fratrija, bratinstvo ‚fraternitas'.

FRÀTRINA, *m. augm.* fratar. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (ženskoga roda).* O luda fratrino! I. Velikanović. prik. 82. I on je jedna fratrina brez razloga. 84.

FRÂTRÔVCI, Frâtrovâcâ, *m. pl. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 27. 31.

FRATRŠĆICA, *f. ime mjestima u Hrvatskoj. a) selo kod Zagreba, (kajkarski)* Fratrščica. Pregled. 2. — *b)* Fratrščica *(zove se i* Gorenci), *seoce u podžupaniji zagrebačkoj.* 18.

FRÀTŮN, fratúna, *m. ńekakva obuća. — Postaje po svoj prilici od* fratar *(fratri male braće nose osobitu obuću, te se talijanski zovu* zoccolanti *od* zoccolo, *klopac). — U Mikaļinu rječniku:* fratuni od drva, klopci ‚zoccoli' ‚colopodium'; fratuni za led ‚colopodium ferratum'; fratuni visoki ženski ‚pantofola, pianella' ‚sandalium, crepida, sandalium hetruscum, baceae, mulleus'.

FRAVA, *f. dolazi samo u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, i kao da znači: gospoda. — Radi postańa ne može se pomisliti nego na ńem.* frau, *ali je to svakako vrlo čudnovato.* Kad budeš na skutu toj fravi. Š. Menčetić 177. Goraše svital raj u ličcu toj fravi. 240.

FRBEŽARI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 13.

FRCA, *m. vidi* Frco. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ńegov sestrić Frca Ibrahime . . . Pred dvorove Frce Ibrahima. Nar. pjes. vuk. 3, 183.

1. FŔCATI, frcâm, *impf.* prosilire, emicare, *kad što žitko na silu udara kroz tijesno, te kao na mlazove baca se. vidi i* streati, štrcati. — *isporedi* vrcati. — *Riječ je onomatopejska, isporedi* frk. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (frcati krv ‚diffluo' 659a), *u Stulićevu* (1. ‚guttatim effluere, effundi'. 2. ‚vibrare'). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Da joj suze iz očiju frcaše. M. A. Reļković, sabr. 11. — *b) od žitka je preneseno na što tvrdo, kad na onaki način odskače.* Dasko frcaju sa zločesto pokrivenih krovova. M. A. Reļković, sat. 147b. — *c) na jednom mjestu u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da je kauzalni glagol prema predašńijem značeńima (vidi i* 2. frcati). Iz Solina ženstvo frca živim ogńem da Rimļani ostaše od ńih zatirani. J. Kavańin 217b. — *d) u istoga pisca na dva mjesta aktivni je glagol s nejasnijem značeńem: udarati, raňivati, mučiti (?).* Ćić štete puca'n srca, a očut ina uda frca. J. Kavańin 429b. Peta strijela smrtno frca na takmitje osudnike. 570a.

2. FRCATI, frcam, *impf. vidi* 1. frkati. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (frcam, ļutim se, raz]u-

tivam se ‚ferocio, naribus flo' kakti: parip frca ‚equus ferocit').

FRCATI SE, frcâm se, *impf.* coire (de felibus), *goniti se (o mačkama).* — *vidi* frč. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićeru.* Mačke se frcaju. F. Kurelac. im. živ. 49.

FRCITI. frcim, *impf. skočiti.* — *Riječ je onomatopejska, vidi* frk. — *U naše vrijeme u Bosni.* Sa zemļe je u sedlo frcio. Nar. pjes. juk. 260. Iz busije frciše hajduci. 264. Momak frci sa dobra dorata. 372.

FRCO, *m. prezime ili nadimak (uprav ipokoristik). isporedi* Frca. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Jeli doma Frco Ibrahime? Nar. pjes. vuk. 3, 181. Al' ne sluša Frco Ibrahime. 3, 187.

FRČ, *m. u Vukovu rječniku:* kad se mačke gone, reče se: pošle ili udarile u frč (a reče se i momku i djevojci kad se proskitaju) ‚begattungstrieb' ‚desiderium naturale'. — *isporedi* frcati se. — *vidi i* prč.

FRČAKLI, *adj. u jednoga pisca* XVIII *vijeka, kao da znači: urešen, nakićen: ne mijeńa se po padežima.* — *Jamačno je riječ turska, isporedi tur.* fyrča, *četica,* fyrčalamak, *četati.* Riči neka ne budu gizdave i frčakli, ali neka također ne budu priprostite i zapustite. Đ. Rapić, predgovor.

FRČÂĻKA, *f.* crepitaculum, *čegrtaļka, zvrčaoka.* — *U Mikaļinu rječniku, a iz ńega u Stulićeru.*

FRČATI, frčam, *impf. vidi* fraskati. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

FRČIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Frco, Frca. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Reče tada Frčić Ibrahime. Nar. pjes. vuk. 3, 338. Tek uteče Frčić Ibrahime. 3, 341.

FRČKA, *f. u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori):* kolo na dršku, kojijem se u stapu maslo métê ‚der butterstempel' ‚bacillum butyro conficiendo'.

FRČUG, *m.* hordeolus, *ječmik, ječmičak.* — *U Mikaļinu rječniku* (frčug, ječmeńak, koji se napne na trepavici) *a iz ńega u Stulićevu.*

FRDÌNÂNDO, *m. vidi* Ferdinando. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Narekši rimskim kraļem Frdinanda. Š. Kožičić 55b.

FRECET. *m. ńekakav ženski nakit poput strijele, tal.* freccetta, *dem.* freccia. *strijela.* — *U dva pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* U frecetijeh što li hrusti na skarlatu biser bijeli? M. Vetranić 1, 32. Ti imaš sajune, košuļe, kolete, rukave, korduńe, prstene, frecete. N. Naļešković 1, 253.

FREDÈRÎKO, *m. vidi* Friderik. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Prohodeći Frederiko cesar skroz Asis. F. Glavinić, cvit. 275a.

FRÈGÂDA, *f. vidi* fregata, *mlet.* fregada. — *Od* XVII *vijeka.* Da se je ukazala jedna fregada armana u konalu od Mljeta. Starine. 11, 80. (1605). Rusinske nave i fregade. Pjev. crn. 304b. Videć onu goru na onomu moru kano i fregadu jidreći po moru. Nar. pjes. istr. 2, 138. *i u Šulekovu rječniku* (‚fregatte').

FRÈGÂTA, *f. ńeyda mala lađa s veslima, sad jedan od naj rećijeh rajničkijeh brodova (veličinom odmah iza brodova od linije), tal.* fregata. — *isporedi* fregada. — *Od* XVIII *rijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (fregata, brodac ‚celox, phaselus'), *u Belinu* (‚myoparo' 329b). *u Stulićeru* (‚navis bellica nota'). Fregata na Dunavu s galijoti stoji. J. Rajić, boj. 68. Na fregatu svecku. A. Tomiković, živ. 266.

FREMENTUM, *m. kukuruz, tal.* formentone. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Frementum, kukuruz, zea mays L. Čas. čes. muz. 1852. 49.

FRENA, *f. konjska oprava, lat.* frenum, *tal.* freno, *uzda.* — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Darova mu fariža u franačkoj freni. Aleks. jag. star. 3, 311. — *u drugom rukopisu* frana: Paripa u franačkoj frane. Aleks. nov. 124.

FRENČEŠKO, *m. vidi* Francesko. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Frenьčeško). Frenčeško Pucićь. Mon. serb. 514. (1471).

FRÈNĐIJA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena o kuli, tur.* firengi, *franački, evropejski, dakle kuļa zgrađena na evropejski način.* Vjerne sluge końa prifatiše, zeta vode na frendiju kulu. Nar. pjes. vuk. 2. 263.

FRÈNGA, *f.* syphilis, *sramna bolest, tur.* frengi, frenk ylleti, *franačka (evropejska) bolest.* — *isporedi* vreńga, frenka. — *U Vukovu rječniku gdje ima* frenga *i* frenka, *a kod oboga* vide vreńak, cf. škrļevo; *kod* vreńak *opet stoji:* ‚eine art hautkrankheit' ‚genus morbi cutanei'. bolesti ove naj više ima po nahiji požarevačkoj i ondje se zove ‚frenga' i ‚frenka'. Još ovde *(u okrugu kneževačkom)* ima i bolesti frenge. M. Đ. Milićević, srb. 868.

FRENIR, *m. nejasna riječ u rukopisu* XVI *vijeka (u drugijem rukopisima* Ferьnirь, farenidь). *može biti da je grč.* φέρσιος *ili* φέριτιος *(naj boļi, ali se govori od mila kao: dragi).* I k ńemu reče Arištotil: ‚Frenire (Ferьnire, Farenide. Aleks. nov. 11) Aleksandre, ako car zemļi budeš, ko dobro mani meštru tvomu učiniš?' Aleks. jag. star. 3, 227.

FRÈNKA, *f. vidi* frenga.

FREŃA, *f.* abies pectinata DC., *vrsta jele, cmrok.* — *vidi* feńa. — *U Šulekovu imeniku po jednom piscu našega vremena.* 83.

FRÈŃGA, *f. vidi* frenga. — *U naše vrijeme (u Vukovu rječniku samo oblik* vreńga).

FRÈSAK, frèska, *adj. vidi* frišak.

FRÈSINA, *f. augm.* frijes. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

FRÈŠAK, frèška, *adj. vidi* frišak.

FRÈVÂR, frevára, *m. vidi* fevruar. — *Od* XIV *do* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (frevarь). Frevara miseca. Mon. serb. 105. (1333). Miseca frevara. 238. (1399). Mêseca frêvara. 296. (1420 *u poznijem prijepisu).* Meseca frevara. 516. (1472 *u poznijem prijepisu).* Godišta gospodinovijeh 1648, frevara. G. Palmotić 2, 77.

FRFANAT, frfânta, *m. tal.* furfante, *lopov.* — *isporedi* prfanat. — *Kao psorka, osobito djeci, u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Čekaj, čekaj, frfante jedan!' P. Budmani.

FRFĻÂŃE, *n. djelo kojijem se frfļa.* — *U Vukovu rječniku.*

FRFĻATI, frfļâm, *impf. vidi* brbļati. — *Riječ je onomatopejska kao i* brbļati *(kod čega ne treba pomisliti na indoevropejski korijen* barb), *ali vidi i* frfuriti. — *U Stulićeru rječniku i u Vukovu.*

FRFŃARITI, frfńarim, *impf. vidi* frfļati. — *U jednoga pisca iz Slavonije* XVIII *rijeka.* Veće žena nego žena, koja s jezikom ne frfńari, a u riči nije prokšena, tu ištite, gospodari. Đ. Rapić 89.

FRFRATI, frfram, *impf. vidi* frfļati *i* frfuriti. — *U Jambrešićevu rječniku* (frfram ‚blactero' 1, 68a).

FRFRAVAC, frfravca, *m. čovjek koji frfra, brbljavac.* — *U Jambrešićevu rječniku (kajkavski* frfravec ‚blatero' I, 68[b]).

FRFURA, *m. brbljavac, arap. tur.* farfara *(ali vidi i* frljati). — *U Bjelostjenčevu rječniku i u Jambrešićevu.*

FRFURITI, frfurim, *impf. brbljati, vidi* frfura. — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Stulićevu.*

FRGUNATI, frgunam, *impf. ném.* vergönnen, *dopuštati.* — *U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Ar preteļ preteļu ničtar ne frguna (vergönnen. F. Kurelac). Jačke. 291.

FRĜAN, *vidi* filgan. — *U Stulićevu rječniku* (fârgjan). — *nepouzdano.*

FRHNUTI, frhnêm, *pf. vidi* frknuti, *a).* — *U Belinu rječniku* (‚strepere volatu' 776[b]).

FRÍDA, *m. vidi* Frido. — *Akc. se mijeńa u voc.* Frîdo. — *U istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* Frido. I po svijetu svemu da razglasi Fridu krivca od petu do vlasi . . . Eto Fride jurve u begluci. I. Zanićić 30.

FRIDÈRÎK, *m. ime muško, ném.* Friederich, *ali je u naš jezik došlo ili od lat.* Fridericus *ili od tal.* Friderico. — *Od* XIV *vijeka.* Friderik z Gorice. Mon. croat. 40. (1325). *i u Šulekovu rječniku* (‚Friederich, Fritz').

FRIDÈRÎKA, *f. ime žensko. vidi* Friderik. — *U Šulekovu rječniku* (‚Friederike').

FRÍDO, *m. hyp.* Friderik. — *isporedi* Frida. — *Akc. se mijeńa u voc.* Frîdo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Druga mislit Frido jest počeo. I. Zanićić 13. Pismu ne kti Frido da privoļi. 29.

FRIGADA, *f. vidi* fregada, fregata. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* frigada, brodec ‚navithalmus, navis pompatica, navis bene cubiculata, vulgo buccentaurum, phaselus, celox'.

FRIGANICA, *f.* cucurbita clodiensis L., *vrsta bundeve, tikva grļača, tikva špańulica (jede se prigana).* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Čas. čes. muz. 1852. 49. 62. B. Šulek, im. 83.

FRÎGÂŃE, *m. djelo kojijem se friga.* — *U Bjelostjenčevu rječniku i u Voltiğijinu.*

FRÎGATI, frîgâm, *impf. vidi* prigati, *lat.* frigere, *tal.* friggere. — *Od* XVI *vijeka, u između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiğijinu, u Stulićevu.* Svrhu one prsure prihojaše mnoštvo duš zločastih ke se onde frigahu. Tondal. star. 4, 111. U ogńenoj mjedenici friga u smradno svoje salo. J. Kavańin 148[a]. Friga i peče, kuva i vari, tenfa i bari, pa sve pokvari. Nar. posl. stoj. 88.

FRIGEŃAČA, *f. vrsta bundeve, vidi* friganica. — *U Dalmaciji.* B. Šulek, im. 83.

FRÎGIJA, *f.* Phrygia, *kraj u Maloj Aziji.* — *Od* XVII *vijeka.* Nahodeći se u Frigiji od Asije. F. Glavinić, cvit. 370[b]. Od Frigije kraļ. V. Došen 70[b]. *i u Šulekova rječniku* (‚Phrygien'). — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka glasi* Frija *(naprav* Frijija). Drugi *(grad)* tako jest u Friji. J. Arnolušić 43. — *U istoga pisca isti oblik ima i drugo značenje* (Phrygia, *žensko čeļade iz Frigije):* Deveta se *(sibila)* zvaše Frija. 32.

FRIGIJANIN, *m. čovjek iz Frigije.* — *U Šulekovu rječniku* (‚Phrygier').

FRIGIJANKA, *f. žensko čeļade iz Frigije.* — *U Šulekovu rječniku* (‚Phrygierin').

FRIGIJANSKI, *adj. koji pripada Frigijanima ili Frigiji.* — *U Šulekovu rječniku* (‚phrygisch').

FRÎJES, *m. vidi* vrijes. — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).*

FRIJOLA, *f. vidi* Frijul. — *U rukopisu* XVII *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Friola). Bêlьgradь iže vь Friole. Glasn. 11, 126. Ostavļajutь Friolu. 127.

FRÌJÛL, Frijúla, *m.* Forum Julii, *vidi* Furlanija, *tal.* Friuli. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (s talijanskijem oblikom* Friuli), *u Belinu* 331[b], *u Bjelostjenčevu, u Voltiğijinu.* Kapitan Frijula, Istrije. Mon. croat. 4, 18. (1275 *prepis.* 1546). Vnide va Italiju po Frijulu. Š. Kožičić 51[b]. Otišla bješe u Akvilediju grad plemenit u Frijulu. B. Kašić. per. 208. Atila iz svoje dilivši se zemļe. dojde u Frijul i podsede Akvileu. F. Glavinić, cvit. 93[a]. Hrvati robe Frijul. P. Vitezović, kron. 64.

FRIKTAĻA, *vidi* fritaļa.

FRIĻ, *m.* malena riječna riba. Gorski kotar u Hrvatskoj.

FRIN, *m. mjesto u moru gdje ima dosta ribe, tal. mlet.* fraima. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Ribari metnu mrežu na mjesto úima poznato gdje za cijelo drže da se riba nalazi . . . iz tog zgodnog mjesta što zovu ‚frin' . . . L. Zore, rib. ark. 10, 355.

FRÎSAK, frîska, *m. vidi* vrisak, vriska. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori. (Koń)* friskom frišti, gleda uz planinu. Pjev. crn. 139[a].

FRÍSNUTI, frîsnêm, *pf. u naše vrijeme u Crnoj Gori. a) vidi* vrisnuti. Frisnu vojska ka' da se pomami: ‚Stan. Feruče, da se pozdravimo'. Nar. pjes. vuk. 5, 344. Ter frisnuše mladi kapetani. 5, 331. — *b) skočiti, isporedi* frciti. Pa na hata proz divan frisnuo. Pjev. crn. 93[b].

FRÍŠAK, frîška, *adj. ném.* frisch *(stvném.* frisc). *tal.* fresco, *hladan, prijesan, nov; i u našem jeziku ima različita značeńa kao u jezicima iz kojijeh je u naš prešlo. različni su i oblici:* frišak, frižak, frešak, fresak *(vidi* 1). *isporedi i* vrišak. — *Komp.:* frîškijî, frêškijî, *vidi zadńi primjer kod* 2, a, *e).*

1. *oblici.*

a. frišak *i* frižak *razlikuju se samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu; u ostalijem oblicima i kod* frižak ž *pred* k *glasi* š, *te se tako naj češće i nalazi pisano. a)* frišak *je naj stariji oblik i potvrđen je* XVI *vijeka* (Korizm. 51[a]), *zatim opet u naše vrijeme* (Nar. posl. vuk. 339). *između rječnika u Voltiğijinu* (‚fresco' ‚frisch'; frîško ‚allegramente, prestamente' ‚hurtig, geschwind') *i u Vukovu* (vide vrišak, *a kod ovoga ima:* 1. ‚frisch' ‚recens', cf. taze, prijesan. 2. ‚frisch' ‚celer', cf. hitar, okretan; vrîško ‚geschwind' ‚cito', cf. brzo *s dodatkom da se govori u vojvodstvu). — b) oblik* frižak *potvrđen je od* XVII *vijeka, ali samo po sjevernijem krajevima:* B. Krnarutić 7. A. J. Knezović 215. E. Pavić. ogl. 170. M. A. Reļković. sat. L 1[a]. sabr. 12. I. Jablanci 118. G. Pоštalić, utiš. 166. 178; *drugi su potvrđeni oblici od istoga nominativa:* frižka. J. S. Reļković 153; frižko. Š. Stefanac 10. *ali kod pisaca sjevernijeh krajeva biće i oblici sa* -šk- *postali od nominativa* frižak. *između rječnika nahodi se u Bjelostjenčevu (kajkavski* frižek, nov, skorni, nedavni ‚recens, novus' kakti: frižka ili nova jajca, skorna jaja ‚recentia ova'. 2. frižek, vinotelen ‚alacer, alacris, vegetus, recens, mustus' kakti: frižki vitezi, t. j. netrudni ‚recentes milites' t. j. novi junaki koji su skoro došli, ali skoro se med soldate podali. odkud ova reč frižek ne more se zadosta z dijackem jezikom

izreći, ar ju mi skoro na vsaku hvalu pridati moremo, kajti velimo: frižko dela, frižko spi, frižko se vuči, frižko se skrbi, pije etc., takaj frižek je, t. j. zdrav je ‚integra valetudine utitur, est integra valetudine, est sanus, bene valens, sospes, valens'. frižka je zima, hladno je ‚frigidum est, est rigidum frigus, rigida hyems, rigida aura. rigidus aer'. iz frižkoga je mesta došel ‚de recenti, sano et incolumi loco venit'. na frižkom čini kaj namenil si činiti ‚alacriter et celeriter fac quod facere intendisti'. frižko ‚alacriter' kakti: frižko jem ‚alacriter comedo'. frižko je vreme ‚frigidum est tempus'. frižko se bijem ‚alacriter decerto, generose pugno') *i u Jambrešičevu* (frižek ‚alacer, recens, celer'. frižko ‚celeranter').

b. fresak *(samo od tal.* fresco). — *u drojice pisaca* XVI *i* XVII *vijeka:* fresak. Zborn. 144b. frescijeh. 103a. freska. J. Vladmirović 26. 47. fresku 24. 46. freske. 35. fresko. 35.

c. frešak *(samo od tal.* fresco). — *od* XVII *vijeka:* freška. Starine. 11. 113. *(oko* 1679—1688). Poslov. daničk. 107. (D). *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani; *a između rječnika u Mikaljinu:* prisan, frešak ‚recens'. 500).

2. *značenja.*

a. *adj. a) hladan, o vodi, o zraku, vjetru.* Niti ondi pušu friški i zdravi vitri. A. Bačić 458. Poslužiti čašom friške vode. M. A. Reļković, sat. H3b. Frižak vitrić. G. Peštalić, utiš. 166. Ki će basilak vonat, rano mu se je stajat i friškom vodom zalivat. Nar. pjes. istr. 2, 42. *po primorju (osobito kod pomoraca)* frišak, frešak vjetar *znači vjetar kojijem se dobro jedri (po tal.* vento fresco, *franc.* vent frais). Ki j' fortunu skuril, friškom burom piva. M. Kuhačević 39. — *b) o organičnijem tvarima dok su još kao žive, prije nego počnu kvariti se, mijenjati se, tako se n. p. kaže: aa) o životinskom (i ljudskom) tijelu i o njegovijem dijelima prije nego počnu gnjiti, truhnuti, isporedi* prijesan, skorašńi. Rakvu otvorivši redovnici. telo čisto i friško svete mucenice najdohu. F. Glavinić, cvit. 312a). Riba ne valja ništa, ako nije freška. (D). Poslov. daničk. 107. Kako u friško meso brzo se crvi umetnu. S. Margitić, fal. 278. Al' u torbi glava onoga, koga biše odavna ubio, friška, kolik da je oni čas poginuo. J. Banovac, prip. 119. Metni freska mesa. J. Vladmirović 26. Uzmi fresku žuč. 46. — *o jajima:* Friška jajca i maslo prositi. A. T. Blagojević, pjesn. 44. Uzmi fresko jaje. J. Vladmirović 35. — *o mlijeku, siru, maslu itd. isporedi* mlad. — *o rani:* Za freske rane naj boļi melem. J. Vladmirović 35. — *bb) o biļci i nežnijem dijelima prije nego počnu sušiti se, venuti, isporedi* zelen, sirov *itd.* Od frescijeh rusa. Zborn. 103a. Ucini zubatku od jasenova drveta freska. J. Vladmirović 47. Travńem friško obarati drvo nije posao. J. S. Reļković 187. *tako se kaže o voću, crijeću, lišću itd., o kruhu, dok je još mek, itd. — c) o čeladetu i o životinčetu koje nije izmoreno, trudno, pa po tome i uopće znači čil, zdrav, čvrst, jaki.* Ki je zdrav, frišak. Korizm. 51a. Vazda se će naći fresak i lagahan. Zborn. 144b. Koń stepen, frižak, hvaļen. B. Krnarutić 7. Paripa dobra, zdrava, mlada, freška. Starine. 11. 143. *(oko* 1679—1688). Zašto su *(anđeli)* od naravi friški. A. Bačić 439. Evo oživiše sva tilesa i stajau frišku i zdrava prid ńime. E. Pavić, ogl. 398. Lagan, frižak pak raditi stane. M. A. Reļković, sat. L4a. Da može svendiļ frižak i zdrav ostati. I. Jablanci 118. Frišak i zdrav kao riba. Frišak kao kremen. Nar. posl. vuk. 339. — *d) u širem smislu, kaže se o čem što prije nije bilo, što je od malo vremena, isporedi* nov, skorašńi. Friške su sviće drugi doneli. A. J. Knezović 168. Frižak se *(talas)* uzdiže. 215. Puli crekvi friški grob. Nar. pjes. istr. 6. 3. — *e) koji se nije umorio (vidi c), onaj brzo radi, po tome* frišak *može značiti i brz, hitar.* Inglez frižak *(spravan, gotov)* na odgovor reče. M. A. Reļković, sabr. 12. Kakono će i svakoga svetoga tilo hitrije i friškije biti, nego jedna muńa. B. Leaković, nauk. 78. — *f) n.* friško *s prijedlozima* na, u *stoji adverbijalno i znači brzo, vidi e), aa) u acc. sing. s prijedlogom* na: na friško. Koji okršten na friško umre. B. Leaković, nauk. 124. Onda ili bismo ovu milost na krštenu dobitu na friško izgubili ili bismo ju s velikom mukom obdržali. 173. — *bb) u loc. sing. s prijedlogom* na: na friškom. — *na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ako hoćete meda imati, tako partik na friškom ušajte. Starine. 11. 128. (1679). *i u Bjelostjenčevu rječniku (vidi sprijeda).* — *cc) u acc. sing. s prijedlogom* u: u friško. — XVIII *vijeka.* I opet, jerbo se glas dati moradiše svoj vojski kraļičinoj to odlučenje, i ne mogadijaše biti u friško, zarad velikoga okoliša, u kom staja, odmaknu tu misao tja do dneva drugoga. I. Zaničić 168. Ovako ćete lagje i u friško pripeti se na slavu. M. A. Reļković, sabr. 1. Zato djavli pakleni ļude na grih navode, samo da se skoro stolice ili pribivališta nebeska ne napune, i tako sud obćeni u friško da ne bude. Đ. Rapić 5. Način u friško kiselit krastavce. J. S. Reļković 320. Da mu naredim samo očenaš i zdravu mariju moliti pak da ga u friško odrišim i pustim. B. Leaković, gov. 69. Da tako dneve svoga života u friško skraća. G. Peštalić, utiš. 81.

b. *adv.* frîško, frêško. — *komp.:* friškijê, frêškijê. *u jednom primjeru* XVIII *vijeka* friže: I plod friže da svoj svaka vrže. J. S. Reļković 148. — *u srijem primjerima znači brzo, odmah, vidi* a, *c) i f).* Činite ga friško uslati glavom na sridu. Starine. 12. 34. *(oko* 1703—1706). Halat, brez koga poslovat ne može ni drugoga toliko friško dobavit. A. Bačić 111. Ne mogu friško sva kolika biti. A. J. Knezović 123. Anđeo reče: ‚Ustani frišku!' E. Pavić, ogl. 656. Al' se friško siromah pokaje. M. A. Reļković, sat. I2a. Lasno svaki krstjanin viruje, da će smrt doći, ali da će friško doći, to sebi ne da lasno u glavu dovesti. Đ. Rapić 114. Pa jednu je pušku izbacio, a drugu je friško napunio. Nar. pjes. vuk. 3. 507. Friško poče, friško i doče. Nar. posl. vuk. 339. Što friško budne, friško i prođe. 361.

FRÎŠKATI SE, frîškâm se, *impf. hladiti se, rashladivati se.* — *Postaje od* frišak. — *U narodnoj pjesmi iz Istre našega vremena, u između rječnika u Bjelostjenčevu* (frižkam se. hladim se ‚aërem. l. frigus capto, exerceo me per frigus, exitum, saltum etc., exerceo valetudinem'). Radićeva rožica z roson se je friškala. Nar. pjes. istr. 2, 78. — *Aktivno* friškati, hladiti *samo u Voltiġijinu rječniku* (friškati, hladiti ‚rinfrescare' ‚abkühlen').

FRIŠKÒĆA. *f. stanje onoga što je friško.* — *U Šulekoru rječniku* (frižkoća ‚frische').

FRÍŠTATI, frîštîm, *impf. vidi* vrištati. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori. (Koń)* friškom frišti, gleda uz planinu. Pjev. crn. 139a.

FRITA. *f. uštipak (?). tal.* fritto, *prigano.* — *U pisca čakavca* XVI *vijeka.* Mesa pečena, kuhana, žaladije, frit. Korizm. 3a.

FRITAĻA, *f. vidi* priganica, *tal.* frittaglia. — *U pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Sad vam ću ljepšu ja ispripat' fritaļu *(car.* friktaļu). N. Naļešković 1, 274.

1. FRIZ, *m. vidi* briz. — *Na dva mjesta* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (frizь, srl. frisius, crispatus). Kaveca dva friza zlata. Mon. serb. 498. (1466). Uzde s zlati frizi. M. Marulić 14.

2. FRIZ, *m. ńeko vuneno tkańe, ńem.* fries. — *U Šulekovu rječniku* (‚fries').

3. FRÎZ, *m. čovjek iz Frizije, ńem.* Friese. — *U Šulekovu rječniku* (‚Friese, Friesländer').

FRIZAR, *m. čovjek koji če* (2.) *friz.* — *U Šulekovu rječniku* (‚friesmacher').

FRĬZIJA, *f. kraj u Olandiji.* — *Načińeno od* Friz. — *U Šulekovu rječniku* (‚Friesland').

FRĬZIJSKÎ, *adj. koji pripada Frizima, Friziji.* — *U Šulekovu rječniku* (‚friesisch').

FRÎŽ, *m. vidi* briz *(i radi postańa) i* merduo. — *U Vukovu rječniku* (vide merduo).

FRĬŽAK, frĭška, *adj. vidi* frišak.

FR̀K, *uprav glas kojijem se pokazuje, kako ptica zatrepetavši krilima odlijeće, te se po tome upotrebļava gotovo kao adverab sa značeńem: brzo, odmah.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚sogleich' ‚illico', cf. odmah *s primjerima:* Frk pare more, t. j. daj novce sad odmah. Kako rekli, frk se poslušali. Frk Iliju braća susretoše, *i s dodatkom da se govori u Boci).* Pa joj sputi obadvije ruke, frk je bači na silna Labuda. Nar. pjes. vuk. 2, 37. Frk para, pazar te našao! Nar. posl. vuk. 339.

1. FR̀KA, *f. frkańe (vidi* 1. frkati). — *U Vukovu rječniku* (‚das geschnurre' ‚fremitus').

2. FRKA, u Banatu što u Srijemu ćifta. J. Marković.

FR̀KÂČ, frkáča, *m.* tornator, *vidi* drašļar. — *Od* 2. frkati. — *U Jambrešićevu rječniku.*

FRKALO, *n.* tornus, *dlijeto (kojijem se frka) u frkača.* — *U Jambrešićevu rječniku.*

FRKANOVAC, Frkanovca, *m. selo u Međumurju. (kajkavski)* Frkanovec. Schem. zagr. 1875. 141.

1. FR̀KÂŃE, *n. djelo kojijem se frče (vidi* 1. frkati). — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Frkańe nozdrva ńegovijeh strašno je. Đ. Daničić, jov. 39, 23. Frkańe konja. jer. 8, 16.

2. FRKAŃE, *n. djelo kojijem se frka (vidi* 2. frkati). — *U Jambrešićevu rječniku* (‚tornatura').

FRKASOL, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Broz Frkasol. Mon. croat. 217. (1576).

FRKÀŠIĆ, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom.* Razdiļ. kr. 18.

1. FR̀KATI, frčêm, *impf. silovito i glasno dihati kroz nos.* — *Ili je postalo od* hrkati *ili po sebi kao onomatopejska riječ.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚schnuren' ‚fremo' *s primjerom iz narodne pjesme:* Na nos frče, držati se ne da).

2. FRKATI, frkam *i* frčem, *impf. vrtjeti, okretati, sukati.* — *Riječ onomatopejska, vidi i* zvrk. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (frkam ali frčem, okružavam ‚circumago, circumverso'. 2. frčem vretenom ‚fusum gyro' *itd.* 3. frkam, stružem na okrug ‚torno, trochum aut tornum facio, ago, circumago'. 4. frkam preju, konce etc. ‚torqueo fila'), *u Jambrešićevu* (frkam ‚torno'), *u Stulićevu* (frkati, frčem *i* frkam: 1. pripredati. 2. ‚monar intorno' ‚circumagere'. 3. ‚torniare' ‚tornare').

FR̀KÊT, *m. mala ladica, možebiti lat.* barchetta. — *isporedi* vrket. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* N. Ducić.

FRKÈTIĆ, *m. dem.* frket. — *(U Vukovu rječniku* vrketić).

FRKETIĆI, *m. pl. vidi* Frketić-selo.

FRKETIĆ-SELO, *n. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 29. — *zove se i* Frketići. M. Sabļar 103. Schem. zagr. 1875. 84.

FRKETINAC, Frketinca. *m. selo u Međumurju. (kajkavski)* Frketinec. Schem. zagr. 1875. 138.

FRKĻEVCI, Frkļevaca. *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 90.

FR̀KNUTI, frknêm, *pf. a) odletjeti (u pravom i u prenesenom smislu), vidi* frk. — *isporedi* vrknuti. — *od* XVII *vijeka (u naj starijem primjeru s* hv *mj.* f) *u između rječnika u Stulićevu* (‚strepere pennis initio volatus'), *(u Vukovu samo* vrknuti). Tomu glava ‚hvrkne', kad *(ga)* sabļom udare. B. Krnarutić 18. Tica ona frkne pa joj stane na rame. Nar. prip. vil. 1868. 850. — *u narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena s oblikom* frkniti: Frknila je v jamu kako miš va slamu. Nar. pjes. istr. 4, 8. — *b) pf.* frcati. — *u pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Uze zubat bič, ter se poče tako teško udarati. da na prve frknu krv po svijeh stranah. B. Zuzeri 404a. — *c) prelazno, udariti (objekat je udarac).* — *u Stulićevu rječniku:* frknuti komu pest ‚pugno aliquem percutere'.

FRKŃÍVATI, frkńujêm *i* frkńîvâm, *impf.* frknuti. *a).* — *U Stulićevu rječniku.*

FR̀KOVIĆ, *m. prezime.* — *Govori se i* Vrković. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

FR̀KÛN, frkúna, *m. djetić od deset do petnaest godina, podraslić.* — *Biće od tal.* briccone, *lopor.* — *U Boci kotorskoj (po Vukovu rječniku) i u Crnoj Gori (vidi* frkunica).

FRKÙNICA, *f. djevojčica od* 12 *do* 15 *godina.* — *vidi* frkun. — *U Crnoj Gori.* N. Dučić.

FRKÙNIĆ, *m. dem.* frkun. — *U Vukovu rječniku.*

FR̀LÂN, Frlána, *m. vidi* Frļan. — *U narodnoj pjesmi iz Istre našega vremena.* Našli su se tri Frlani. Nar. pjes. istr. 2, 151.

FRLANIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Vicko Frlanić *(može se čitati i* Frļanić). Mon. croat. 292. (1590).

FR̀LÂNSKÎ, *adj. vidi* frļanski *i* Frlan. — *U narodnoj pjesmi iz Istre našega vremena.* Raj' ću krunu izgubiti, neg frlanska ļuba biti. Nar. pjes. istr. 2, 151.

FRLÈSIJA, *f. nerazmišļenost, tal.* irriflessione. — *U naše vrijeme u Dubrovniku; zove se tako i nerazmišļeno čeļade.* P. Budmani. — *U Vukovu rječniku stoji sa značeńem:* nazeba velika *i s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. isporedi* vrlesina. — *nejasna je sveza između dva značeńa.*

FRLITI. frlim, *pf. vidi* frļiti. — *U Stulićevu rječniku.*

FRLOFETIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Mihal Frlofetić. Mon. croat. 307. (1598).

FR̀ĻÂN, Frļána, *m. vidi* Furlan. — *isporedi* Frlan. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FR̀ĻÂNSKÎ, *adj. koji pripada Frļanima.* — *isporedi* frlanski. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* Frļanska zemļa ‚Forojulium'. v. Frijul.

FR̀ĻATI, frļâm, *impf.* frļiti, *bacati.* — *U Vukovu rječniku samo oblik* vrļati).

FR̀ĻAV, *adj. vidi* drļav *i* vrļav. — *U naše vrijeme u Bosni.* Frļavo, drļavo oko: zadrto trepavice. G. Martić.

FRḶITI, frḷîm, *pf. baciti, tur.* fyrlatmak. — *U naše vrijeme (u Vukovu rječniku samo oblik* vrḷiti). Ima pravo frḷiti loptu. S. Tekelija, let. 119, 7.

FRMÈNTÎN, frmentina, *m. kukuruz, tal.* formentone. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Boci).* B. Šulek. im. 83. Da mi okopavaju frmentin. Nar. prip. vuk.[2] 283.

FRNA, *f.* vidi radiž. U Prigorju. F. Hefele.

FRNĆELA. *f. uvojak, kovrčak.* F. Kurelac, im. živ. 33.

FRNĆELINKA, *f. ime ovci, vidi* frnćela. (‚die lockige'). F. Kurelac, im. živ. 33.

FRNDATI, frndam, *impf. vidi* kvrčati, presti. — *U naše vrijeme u krajini.* Mačka frnda na peći ili u kutu. F. Hefele.

FRNUN, *m. u Stulićevu rječniku:* v. ogrnač. *pisac je po svoj prilici gdje krivo pročitao riječ* fertun.

FRŃATI, frńam, *impf. dobivati lukavstvom.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. ofrńati).

FRŃÔKA, *f. zvrčka, tal.* frignocola. — *isporedi* frńokula. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj, i u Vukovu rječniku gdje ima i* frńooka *s istijem značenjem, a kod oboga stoji da se govori u Boci.* Da jedan drugome dava toliko frńoka u čelo. V. Vrčević, igr. 26.

FRŃOKULA, *f. vidi* frńoka. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FRŃOOKA, *f. vidi* frńoka.

FRŃÚŠITI, frńûšîm, *impf. dem.* frńati. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

FRONĆELICA, *f. vidi* frnćela. — *U narodnoj pjesmi iz Istre našega vremena.* Vlasi na fronćelicu. Nar. pjesm. istr. 4, 17.

FRÒNĜÀTA, *f. neka sprava za ribańe, jamačno talijanska riječ.* — *U naše vrijeme u gorńem primorju.* Fronžata. ovako je ime svoj spravi dje i mreža ulazi. Na jednom konopu privezano je nekoliko smotaka trave ne daleko jedan od drugoga. ti smotak zove se snopić. taj se nakićeni konop baci u more tako da nacini okuć počimajući s kraja. na drugoj strani okuća metne se mreža koja je sastavḷena od nekoliko mreža zajedno. tad se iznutra okuća buca, a riba koja hoće da pobjegne, dijelom se zavuče u snopiće a dijelom upane kao luda u mrežu. svu tu spravu zovu ‚fronžata' na Šipanu, a u Makarskoj ‚fružata'. čuje se ne rijetko imenovat je i ‚fronĝata'. L. Zore, rib. ark. 10. 366.

FRÒNŽÀTA, *vidi* fronĝata.

FROŠTUK, *m. ńem.* frühstück, *doručak.* — *isporedi* fruštuk. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (froštuk ili froštukeḷ, ručak, ručeńe, ručevańe).

FROŠTUKAḶ, froštukḷa, *m. vidi* froštuk, *ńem. (avstrijski)* frustukl. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* froštukeḷ, *vidi kod* froštuk) *i u Jambrešićevu* (frostukeḷ).

FROŠTUKḶATI. froštukḷam, *impf. doručkovati. vidi* froštukaḷ. — *U Bjelostjenčevu rječniku i u Jambrešićevu.*

FŘS, *interj. kad se kazuje kako je puška frsnula.* — *U Vukovu rječniku.* — *Na jednom mjestu pokazuje da je puška pukla, a ne frsnula:* Izvadi malu pušku te u ńega frs! Pravdonoša. 1851. 8.

FŘSNUTI, fŕsnêm, *pf. slàgati, izdati (o pušci).* — *Postaje od* frs. — *U Vukovu rječniku:* frsnuti, n. p. frsnula mu puška, t. j. slagala ‚versagen (von der flinte)' ‚fallere' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

FŘTÂḶ, frtâḷa, *m. četvrt, četvrtina, ńem.* viertel *preko maǵar.* fertály. — *isporedi* vrtaḷ. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu, u Vukovu* (vide vrtaḷ, *a kod ovoga stoji da se govori u vojvodstvu).* Jedan sahat i frtaḷ. A. Bačić 349. Bivši u vodi jednu četvrt iliti frtaḷ ure. A. Kanižlić, utoč. XXII. Dok zapali projde frtaḷ sata. M. A. Reḷković, sat. G 7a.

FRTÁḶČE, frtáḷčeta, *n. bure od četiri akova. vidi* frtaḷ. — *isporedi* vrtaḷče. — *U Vukovu rječniku.*

FRTÚNA, *f. vidi* fortuna. — *Po akcentu biće od tur.* fyrtyna. — *U Mikaljinu rječniku, (u Vukovu samo oblik* vrtúna).

FRÚDAḶ, frúdḷa (?). *m.* mlade grane ujedno s lišćem što se ubere za životińe (kravu) i ostavḷa za zimu (za koze). F. Afrić.

FRUDATI, frudam, *impf. kao da znači trti.* — *Biće riječ romanska, isporedi tal.* frugare, *ili franc.* frotter. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Ke kune kudami frudaju i glade. M. Vetranić 1, 467.

1. FRUG, *m.* Francus, *čovjek iz germanskoga plemena koje je osvojilo Francusku, srgrč.* Φράγγος. — -u- *stoji mješte ńegdašńega* ą. — XIII *vijeka (vidi i* fruški) *i u Daničićevu rječniku* (Frugь). Najemśe grčkiskyje voje, Frugi že i Turki. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Frugomь Konstantińь gradь prědrьžeštimь. Domentijanᵇ 103.

2. FRÛG, *adj. riječ nejasna značeńa i postańa u crnogorskoj poslovici.* Brz kao tica, a frug kao štica. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 29. *i u Vukovu rječniku (bez značeńa s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) gdje ima kao primjer ova ista poslovica.*

FRUGA, *f. čvor (u drvu), kvrga, vidi i* frž. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* fruga, hrga, krasta na drevu *(kod* fuga).

FRUGINA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Frugińa. — *Prije našega vremena.* Frugyna. S. Novaković, pom. 110.

FRUGIŃA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Frugina. — *Prije naš ga vremena.* Frugyńa. S. Novaković, pom. 110.

FRUGOPULOV, *adj. u Daničićevu rječniku:* Frugopulovь, planini ‚Ograždenu i pašištu Crьvenoj Poljani' išla je međa ‚na Frugopulovo selište'. (Mon. serb. 64 *god.* 1293—1302).

FRUJA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković. pom. 110.

FRUKA, *f.* ime mostiću, što na obali kod prijevoza stoji, da po ńem kola iz lađe na suho prođu. u Posavini. F. Hefele. — *ńem.* brücke, *most.*

FRŮLA, *f. svirala, maǵar.* furulya *(koje opet može biti postalo od našega* svirala). — *U Vukovu rječniku.*

FRŮLÂŃE, *n. djelo kojijem se frula.* F. Š. Kuhač. rad. 41, 43.

FRŮLÂR, *m. čovjek koji napravḷa frule.* — *U naše vrijeme.* F. Š. Kuhac. rad. 41, 43.

FRULAŠ, *m. čovjek koji svira u frulu.* F. Š. Kuhač. rad. 41, 43.

FRŮLATI, frûlâm, *impf. svirati u frulu.* — *U naše vrijeme.* F. Š. Kuhač. rad. 41, 43.

FRÛS, *m. čibuljica u djece po licu, možebiti od tal.* flussione, *otok na licu.* — *isporedi* frûsîn. — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) u kom je onako tumačeno.*

FRÛSÎN, *m. vidi* frus. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Paštrovićima.*

FRÙSTA, *f. bič, tal.* frusta. — *U pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Bič i frusta. M. Vetranić 1, 217. *i u naše vrijeme u Dubrovniku, gdje se kaže i za rug kao nadimak čeljadetu zla jezika (vidi kod* frustati). P. Budmani.

FRÙSTÂŃE, *n. djelo kojijem se frusta.* — *Stariji je oblik* frustanje. I pridadu ga narodom na poruganje i na frustanje i na propetje. Bernardin 178. mat. 20, 19. Učini se poslušan ne samo do popljuvanja, do frustanja, nego tja do smrti. M. Divković, bes. 11ª. Negovu sramotu i muku i smrt od križa i frustańa i popljuvańa pisaše sva četiri. M. Radnić 252ª. U ovomu frustanju Isusa izraniše. F. Lastrić, test. 114ª. Pridavši Pilat Isusa vojakom, ovi svrhu nemiloga i žalostnoga frustańa, još mu i drugu opaku sramotu učiniše. E. Pavić, ogl. 618.

FRÙSTATI, frûstâm, *pf. izbiti bičem (frustom), tal.* frustare. — *impf.:* frustavati. — *isporedi* fruštati. — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima.* Bude pridan narodom i bude porugan i frustan i popljuvan. Bernardin 22. luc. 18, 32. Tada Pilat čini uhititi Isusa i frustat'. 88. joan. 19, 1. Tere ga frustaše Židovi. M. Vetranić 2, 231. Kojijem bičem imamo ga frustat? M. Držić 148. Isukrsta biše i frustaše nevjerni Židovi u dvoru Pilatovu. M. Divković, nauk. 144ᵇ. Marijo, koja sina tvoga frustata od Pilata ukazati ga puku iz daleka vidila si. P. Posilović, nasl. 183ª. Frustana je macka, kad ne prede baba. (D). Poslov. danič. 22. Kada me frustaše pri stupu. S. Margitić, isp. 46. Pristupiše frustati gospodina za stup svezana. F. Lastrić, test. 113ᵇ. Jeli slobodno frustati građanina rimskoga? E. Pavić, ogl. 661. *i u naše vrijeme u Dubrovniku, gdje se češće upotrebljava u prenesenom smislu, te* frustati koga *znači: svako zlo o ńem kazati.* P. Budmani.

FRUSTÁVATI, frûstâvâm, *impf.* frustati. — *O* XVI *vijeka u Dubrovniku.* Bih frustavan. Zborn. 114ᵇ. Bič, koji lude frustavaše. M. Držić 142. Kad naš neprijatelj ne bije nas ni frustava. M. Orbin 79.

FRUŠ, *m.* vidi utvor. u Prigorju. ‚Baril popušća na frušu'. F. Hefele. — *ńem.* fluss.

FRÙŠKÎ, *adj.* Francorum, *koji pripada Fruzima.* — *isporedi* vruški. — *Postaje od osnove* frug *nastavkom* ьskъ, *pred kojijem se g mijeńa na ž a za orijem s ispada; ž pred* k *glasi š.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu (samo* Fruška gora) *i u Daničićevu* (fružìskyj). 2 romenče fruške. Mon. serb. 408. Spom. sr. 2, 98. (1441). — *do našega se vremena uzdržalo samo u imenu gora (na kojijem ima nekoliko manastira) što se pružaju preko Srijema od istoka put zapada:* Frùškâ gòra, Frùškâ planina *ili samo* Frùškâ, *grč.* Φρυγγοχώριον. Sve su ovo domovi fratarski, al' poslušaj gdi su kaluderski: Iakra ima i još sveta Ana, drugi svi su na Frušči planini: od sivera je Trivina glava, u strid Fruške stoji Bešovina, pak ostali, Divša, Šišatovac, i Cpovo, Kuvoždin, Rakovac *itd.* M. A. Lejković, sat. B3ᵇ. I planinu Frušku zapustise. B7ª. Koja (*ptičica*) nosi vinovu lozicu, ona pada na Frušku goricu, te je Fruška vinom izobilna. Nar. pjes. vuk. 1, 497. Duni vjetar od Fruško planine. 2, 575. Frùškâ gòra ‚das gebirge das Sirmien von westen nach osten durchschneidet'. Vuk, rječ.

FRUŠKÒGORAC, Fruškògôrca, *m. čovjek (naj češće kaluđer) s Fruške gore.* — *Ake. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i gen. pl.* Fruškògorâcâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Osim svi Fruškogoraca, naj pitomiji su. Đ. Obradović, živ. 87. Fruškogorci kaluđeri. S. Ljubiša, prip. 86.

FRUŠKÒGORSKÎ, *adj. koji pripada Fruškoj gori.* — *Od* XVIII *vijeka (vidi* vruškogorski) *a između rječnika u Vukovu.* — *U jednoga pisca našega vremena ima i adv.* fruškògorski, *po fruškogorskom običaju, kao fruškogorski kaluđer:* Pojao je sasvim fruškogorski. M. Đ. Milićević, zim. več. 5.

FRÙŠTÂŃE, *n. djelo kojijem se frušta.* — *Stariji je oblik* fruštanje. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚expulsio, ejectio dedecorosa, exclusio opprobriosa, infamis etc.') *i u Jambrešićevu* (‚expulsio'). Ljubav hti da trpim ... biči fruštanja. M. Marulić 171. Prikaževati bogu kugod dišiplinu to jest fruštanje. P. Radovčić, nač. 100. Da ste prokleti od onoga fruštanja pri koloni. J. Banovac, blag. 66. Gledajući fruštańe, okruńeńe trnove krune. M. Zoričić, osm. 109.

FRÙŠTATI, frûštâm, *pf. vidi* frustati. — *Od* XIV *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima a između rječnika u Bjelostjenčevu* (fruštam, fruštati, zegnati šibjem iz varaša, sela etc. zbog velike faline ali nečistoga življeńa ‚expello, ejicio, excludo ex civitate, oppido etc. cum dedecore et confusione virgis percutiendo, quod proprie fit meretricibus') *i u Jambrešićevu* (‚expello'). Imej biti fruštan. Stat. krč. ark. 2, 285. Ako bi se našla koja viščica, ima se fruštati. Stat. poj. ark. 5, 302—303. Moćno me fruštaše privezana k stupi. M. Marulić 209. Vijte Isusa od Pilata fruštana čvrstim zakonom. Korizm. 91ª. Pokle ga budu fruštali. Anton Dalm., nov. tešt. 116ª. luc. 18, 33. Bil je vezan, bil fruštan i bičan. A. Vitaljić, ist. 395. Imaćeš veliku žalost i bolest, kad me uzgledaš svezana, fruštana, i svakim pogrdena. J. Banovac, prip. 76. Kada je kod Pilata bio fruštan mamuzama. Đ. Rapić 212. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku znači: prognati uz bičevańe.*

FRÙŠTUK, *m. doručak, vidi* froštuk. — *U Šulekovu rječniku* (‚frühstück').

FRÙŠTUKOVATI, frûštukujêm, *impf. i pf. doručkovati, vidi* fruštuk *i* froštukjati. — *U Šulekovu rječniku* (‚frühstücken').

FRUT, *m. (ili f.?), plod, voće, tal.* frutto. — *U pisca Splećanina* XV *vijeka.* Mńu t' bi trudno zbrojil zelja tere fruti. M. Marulić 78.

FRUZIN, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Fruzinь. S. Novaković, pom. 110.

FRÌŽÂTA, *f. vidi* frońata.

FRÌVÂR, frvára, *m. vidi* fevruar *i* frevar. — *isporedi* prvar. — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (frъvarъ). Miseca fru(va)ra. Mon. serb. 321. (1423). Fru(va)ra. 131. (1445).

FRŽÈLÎN, frzelína, *m.* serinus meridionalis Brehm, *vidi* verzolin. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 32.

FRŽ, *m. crv (u drvu).* — *isporedi* vrž. — *Srodno s* kvrga. — *U Mikaljinu rječniku, u Belinu* 512ª, *u Stulićevu (iz Belina), (u Vukovu ima samo oblik* vrž).

FRŽAV, *adj. vidi* frživ. — *U Belinu rječniku* 512ª *a iz ńega u Stulićevu.*

FRŽIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 227.

FRŽIV, *adj. čvornat, vidi* frž. — *isporedi* fržav. — *U Mikaļinu rječniku, a iz ńega u Stulićevu.*

FRŽNÒVIT, *adj. vidi* frživ. — *(U Vukovu rječniku* vržnovit, vide čvornovit).

FTIKATI, ftîkam (?) ftîčem (?), *pf.* ftîkati u oči, *prekoriti. samo u Mikaļinu rječniku na dva mjesta:* ftîkati u oči, dati u obraz ‚objicio, objecto, exprobro, improbo' 97ᵇ. *vidi i kod* dati, III, A, 1, *b.* g, *a) bb) ddd)* (II, *str.* 299ª). — *Nepoznata postaňa; može se pomisliti na novogrč.* φτύω, *zapļuvati.*

FUCAŃE, *n. djelo kojijem se ko fuca.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FUCATI SE, fucam se, *impf. jako se ļutiti.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* fucam se, naglim se, jako se srdim, i kakti od jada *(jeda)* grizem se, bisnim se, bistujem, gńivim se, plah bivam, jadovan *(jedovan)*, srdan bivam ‚furere, furiare'. v. srdim se.

FUCMAN, *m.* ime jeziku prebojcem više puti prebijenom, što stoji na opanku za ures. u Posavini. F. Hefele.

FÙČIJA, *f. ńeka bačva što se ne drži pološke nego uspravo stoji, tur.* fuču, fyčy. — *isporedi* vučija. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* fûčijâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. žetak) *i u Vukovu* (vide vučija, *a kod ovoga ima* ‚ein aufrechtstehendes fass' ‚cadi genus'). Jel' koliko fucija široka? M. A. Reļković, sat. G5ᵇ. Ļuto sirće svoju ļučiju kvari. Nar. posl. vuk. 173. ‚Fučija' je zadnivena s obje strane kao i bure, ali ne stoji pološke nego usprávo kao kaca, pa odozgo na dnu ima jamu na koju se piće u ńu ļeva i iz ńe nategom vadi ili toči (n. p. kad je fučija mala pa ostane na malo, pa je izvrnu); one su po naj više u dnu šire nego u vrhu kao i kace. Vuk, rječ. *kod* kaca. 266ᵇ.

FÙČIJICA, *f. dem.* fučija. — *(U Vukovu rječniku samo* vučijca).

FUČKA, *f. vidi* 1. fuga. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (fučka, veli se osobito natečeńe od udarca kot jabuka ali oreh ‚tuber ex percussione'. v. fuga).

FUČKAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

FUČKO, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Pri Petri Fučki. Mon. croat. 327. (1555).

FUĆKOVAC, Fućkovca, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 31.

FUĆ, *vidi* 1. fuk. — *U ugarskijeh Hrvata.* Mali birov fuć k mezani. Jačke. 240.

FUĆKARA, *f. vrsta trešńe.* Fućkare, suvrst trešńe (Orahovica), v. fićura. B. Šulek, im. 83.

1. FUĆKATI, fućkam, *impf. zviždati, isporedi* fićkati. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚fistulo, sibilo') *gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu* (‚fistulo'), *u Stulićevu* (v. zviždati). Fućka vuga, fićka kos, biće svatova ako ne bude kara. Nar. posl. stoj. 89.

2. FUĆKATI, fućkam, *pf. samo u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* splesati, zgaziti.

FUĆÚKATI, fûćûkâm, *impf. dem.* 1. fućkati. — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. zviždukati) *za koji će biti i načińeno.*

FÙDIKA, *f.* viburnum lantana L., *vidi* hudika. — *isporedi* fudļika, fuļika, fudikovina. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Fudika (Visiani), fudikovina, fudļika (Vuk), viburnum lantana L., v. udikovina. B. Šulek, im. 83.

FÙDIKOVINA, *f. vidi* fudika.

FÙDĻIKA, *f. vidi* fudika. — *U Vukovu rječniku* (vide fuļika).

FUDOMENAT, *vidi* fundomenat.

FUDURATI, fuduram, *impf. u zaponci.* Pinda visi, pinda zja; pinda pindu fudura. *odgonetļaj: stupa i tučak.* Nar. zag. nov. 216.

1. FUGA, *f. ôtôk, vrka.* — *isporedi* fućka, 2. funta. — *Biće tuđa riječ, isporedi maď.* fügöly, condyloma. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (fuga, funta, orašak na človeku i živinčetu ‚tuber, tubercula, clavus').

2. FÙGA, *f. vidi* vuga. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

3. FUGA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, im. živ. 52. — *isporedi* fugava.

FUGAVA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, im. živ. 52. — *isporedi* 3. fuga.

FUGOŠIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Popa Barića *(griješkom* Baroća) Fugošića. Mon. croat. 310. (1599). Matij Fugošić. Stat. krc. ark. 2, 291. (1599).

1. FÛK, *interj. glas kojijem se pokazuje da ko ili što brzo skoči, onomatopeja.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚hops!' *s primjerom:* Fuk u raj!). A on *(čoek)* fuk te u jezero onako rańen. Nar. prip. vuk. 193. Slome tikvu, a miš kao no ti miš, iz tikve te fuk u onu glavicu. Nar. prip. vrč. 148.

2. FÛK, *m. vidi* fuka. — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. huk).

1. FÛKA, *f. zviždańe (osobito kad vjetar drma kakvijem tkańem), riječ onomatopejska.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚das gezische' ‚sibillus'). Stade fuka krstaša barjaka. Nar. pjes. vuk. 3, 244.

2. FUKA, *f. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 70.

FUKÀRA, *m. i f. siromah, siromasi, sirotińa (obično se kaže s prezirańem), arap.* faqir, *siromah, plur.* fuqara, *tur.* fuqara, *siromah.* — *U naše vrijeme. a) o jednom čeļadetu.* Za muža smo joj krstili tu prepredenu fukaru. S. Ļubiša, prip. 103. — *b) kolektivno.* Kako mogaste vi, fukaro, pobijati granice? 166.

FUKÀRIJA, *f. vidi* fukara, *b).* — *U naše vrijeme.* Na pisaoce oliti književnike i svu raju pravu i fukariju. Golubica. 5, 131. (1804).

FUKÀRSKÎ, *adj. koji pripada fukari.* — *U naše vrijeme.* Kad vlaha poturči i u ģenet uvede jednu fukarsku dušu. V. Bogišić, zborn. 549.

1. FÚKATI, fûkâm, *impf. jesti.* — *Nepoznata postaňa, vidi i* profukati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Bolje je u pojatu fukati no u polaču hukati. (U Crnoj Gori i u primorju ‚fukati' znači jesti). Nar. posl. vuk. 26. Iza vuka i lisica fuka. 97.

2. FÚKATI, fûkâm *ili* fûčêm, *impf. u Stulićevu rječniku* (v. hukati). — *nije dosta pouzdano.*

FULAK, fulka, *m.* čep od pamuka čim se uho zatiskuje. u Prigorju. F. Hefele. — *Od maďar.* fül, *uho.*

FÚLATI SE, fûlâm se, *impf.* repere, *vući se.* — *isporedi* ulati se. — *U naše vrijeme i u Vu-*

kovu rječniku. Pa se Porča pokraj Save fula. Nar. pjes. vuk. 2, 588.

FULDUS, *m. ime muško (turško?). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* I deseti Fuldus kapetane. Nar. pjes. petr. 1, 339.

FULIN, *m. ime muško (ili prezime?).* — XIII *vijeka.* Sudac Kramar i Fulin. Mon. croat. 24. (1275 *prepis.* 1546).

FULIR, *m. vidi* furir. — *U ugarskijeh Hrvata.* Žuža hoće bit fulir. Jačke. 260.

FULIRKA, *f. ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom.* Skoroteča. 1844. 249.

FÚĻATI, fûļâm, *impf. kod kuglања ne pogađati ni u jedan cuń.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚non toccar gli zoni o sia le piramidette di legno nel giuoco molto noto in Sclavonia e in Germania' ‚nullum dejicere lignеum conum (in lusu noto in quo jacitur pila contra hujusmodi conos)'.

FÙĻIKA, *f. vidi* fudika *i* hudika. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori:* drvo od koga se čibuk gradi.

FÛM, *m. dim, tal.* fumo. — *U jednoga pisca Splećanina* XV *vijeka.* Razum pravi fuma nima oholosti. M. Marulić 79.

FÙMÂŃE, *n. djelo kojijem se fuma.* — *U Vukovu rječniku.*

FÙMATI, fùmâm, *impf. pušiti, tal.* fumare. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u primorju.*

FUMIĆ-SELO, *n. selo u hrvatskoj krajini blizu Letinca.* Schem. segn. 1871. 18.

FÙNA, *f. vidi* vuna. — *U spomeniku* XVIII *vijeka.* Čebeta i fune ima na tavanu do 20 for. Glasn. II, 3, 36. Petru dati u funi (vuni) 20 for. 37. (1702).

FÙNAT, fûnta, *m. vidi* 1. funta. — *U nom. (i acc.) sing. dolazi i oblik* funt. — *Neki oblici (i gen. pl.* fúntî) *ne zna se, pripadaju li amo ili obliku* funta. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (funt, t. j. funtenica, librica) *i u Voltiǵijinu* (funt ‚libbra' ‚pfund'). — *Amo spadaju bez sumńe ovi primjeri (sumńive vidi kod* funta): Četiri funta. Starine. 11, 125. (1679). Da prodadeš funt za po oke. A. Bačić 126. Za funt dobi četerest krajcara. M. A. Reļković, sat. H3b. I funt mesa po što od ńeg traže. J. S. Reļković 435. Ovo ti je pol funta kruha. Nar. prip. mikul. 48.

FUNDÀKLIJA, *f. tur.* fundukly, *ńekadašńi turski novac što je vrijedio* 35 *groša.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A na čelo dukat fundaklija. Nar. pjes. stoj. 2, 66.

FUNDÀMENAT, fundàmênta, *m. temeļ, lat.* fundamentum, *tal.* fondamento. — *Dolazi i s nom.* fundament. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (fundament, temel, osnova), *u Voltiǵijinu* (fundament ‚fondamento, base' ‚grundlage'). *a) u pravom smislu.* Da zajedno *(u kući)* bude krov i strane i fundament. Naručn. 50b. Zidati od fundamenta jednu crikav. Mon. croat. 205. (1514). Postavil je fundament na stinu. Anton Dalm., nov. tešt. 92a. luc. 6, 48. Hteć rečeni početi kloštar, kamik jedan velik u čelo ili fundamenat da polože. F. Glavinić, cvit. 78a. Kamik na kamenu neću da ostane, fundament do sjutra neću da osvane. Oliva. 46. Još nisan ni fundamenta skopal. Nar. prip. mikul. 91. — *b) u prenesenom smislu.* Nimaju fundamenta od ļubve božje. Transit. 88. Da ima biti to istina, kaže se po dva fundamenta aliti računa. Korizm. 101a. Vera je tvrd fundament i osnova tih riči, kojim ufamo. Kateh. 1561. 75. Ovo ti budi nauk i fundament vere katoličanske. F. Glavinić, cvit. 440b.

FÙNDÂŃE, *n. djelo kojijem se funda (vidi* 1. fundati). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* fundańe, zatirańe, razsutje, izkoreneńe ‚exterminatio, ad nihilum reductio'.

1. FÙNDATI, fùndâm, *pf. uništiti, upropastiti, razoriti.* — *impf.:* fundavati. — *Riječ je romanska, ne od lat.* fundere, *nego od romanskoga* fundare, *od kojega je tal.* fondare, affondare *(vidi* 3. fundati), sfondare. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* fundam, zatiram, rasipam, rasuvam, dotiravam u ništa, razorivam, izkorenivam ‚deleo, everto, demolior, ad nihilum redigo, exterminо, effundo, -das, a fundo everto' *(po ovome svemu činilo bi se da je imperfektivni glagol, ali u istome rječniku stoji dale:* koji tak fundava, razrušitel ‚exterminator, eversor, ad nihilum redactor'); *u Voltiǵijinu:* fundati, zatreti ‚sfondare, abbattere, scialacquare' ‚zerstören, verschwenden'. — *U naše vrijeme u Zagrebu:* fundati se, ubiti se. L. Mrazović.

2. FÙNDATI, fùndâm, *pf. utemeļiti, lat.* fundare, *tal.* fondare. — *U jednoga pisca iz Dalmacije* XVIII *vijeka.* U Imoskomu manastir, koga je funda s. Jakov od Markije. Norini 42.

FUNDATOR, *m. vidi* fundatur. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Frâtâr od Valombrose bi fundator. F. Glavinić, cvit. 215b. Fundatora ili čelnika reda družbe Ježuvitov. 246a.

FUNDÀTÛR, fundatúra, *m. utemeļitel, lat.* fundator, *tal.* fondatore. — *isporedi* fundator. — *Na dva mjesta* XV *i* XVII *vijeka.* Mi Draškovići fundaturi crikve. Mon. croat. 142. (1490). Po komu bi se pozno fundatur ili utemeļitel. B. Kašić. iń. 85.

FUNDÁVATI, fùndâvâm, *impf.* 1. fundati. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* 1. fundati).

FUNDINA, *f. mjesto* ńegdje na granici crnogorskoj: ‚bitka na Fundini'. Arnauti i Kuči zovu ‚Fundana'. lat. fons, fontana. Đ. Daničić. — *U naše vrijeme.* Opalište Koće i Fundinu. Nar. pjes. vuk. 5, 281.

FUNDOMENAT, fundomenta, *m. temeļ, lat.* fundamentum, *tal.* fondamento. — *U rukopisu* XV *vijeka.* Padoše iskre na Troju i pogorê do fundomenta. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). — *na istoj strani pisano je i bez prvoga* n, *što može biti pisarska pogreška:* S koga hoće poginuti Troja do fudomenta.

FÙNDÛK, *m. prezime.* — *govori se i* Vunduk. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

FÙNESTRA, *f. vidi* fuńestra. — *U jednoga pisca Splećanina* XV *vijeka.* Uz funestre gledajući. M. Marulić 252.

FÙNKJELA, *f. srilena čahura, kožurica, od tal.* filugello, *svilena buba, ili uprav od romanskoga oblika* *follicellus *(isporedi lat.* folliculus; *romanski* folexellus, follissellus. Ducange) *od čega ona riječ postaje: kod c ostaje grleni glas (vidi* lukijerna, plakijer *i* P. Budmani. dubr. dijal. rad. 65, 161—162); filugello *ne može biti od* filare, *kao što se kaže n. p. u Tommaseovu rječniku.* — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚folliculus bombycinus'). Kako sviona buba u funkjelu zlatnu. V. Andrijašević, put. 81.

1. FÛNTA, *f. mjera za težinu, ńem.* pfund. — *isporedi* vunta, funat. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* fûnâtâ *ili* fúntî. — *Pouzdano dolazi u naše*

vrijeme (u Vukovu rječniku), ali može biti da spada amo i koji od ovijeh primjera XVIII *vijeka:* Ne mirau bo začine na drame i lote, veće donesoše oko sto funti. E. Pavić, ogl. 627. Sedamdeset funti baš galeti. M. A. Reļković, sat. H3b. Koje mesar ńem na funte daje. J. S. Reļković 434.

2. FUNTA, *f. vidi* 1. fuga. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* 1. fuga) *i u Jambrešićevu* (‚tuber').

FÙNTÂNA, *f. vidi* fontana. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pokle ma nesrića tako je hotila, da mi je funtana s očiju provrila. Oliva. 48.

FUNTÀŃELA, *f. vidi* fontanela. — *U Mikaljinu rječniku (vidi* fontańela).

FUNTÀRÂŃE, *n. djelo kojijem se funtara.* B. Mušicki.

FUNTÀRATI, funtàrâm, *impf. prodavati što na funte.* B. Mušicki.

FÙNTÂRKA, *f. vrsta kruške (kao teške funtu). — isporedi* funtašica. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* B. Šulek, im. 83.

FÙNTÂŠ, funtáša, *m. a) lan koji se prodaje na funte; b) funtaški kantar kojijem se ne mjeri na oke nego na funte; c) lonac u kome se kuha funta mesa. — U Vukovu rječniku. — U Šulekovu rječniku ima drugo značeńe: stvar teška funtu* (‚pfünder, ein pfund schwer; einpfündig; pfundstein' funtaš-kamen).

FUNTÀŠICA, *f. vrsta jabuke. — isporedi* funtarka. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* Funtašica, kisela, zelena, velika s funte teška jabuka. *(M. Cepelić).* B. Šulek, im. 83.

FÙNTÂŠKÎ, *adj. o mjeri kojom se mjeri na funte. vidi* funtaš, *b).* — *U Vukovu rječniku:* funtaški, n. p. kantar ‚die pfundwage' ‚libra quae pondo exhibet'.

FUNTENICA, *f. vidi* 1. funta. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* funat).

FÙŃESTRA, *f. prozor, lat.* fenestra, *tal.* finestra, *radi oblika isporedi i arbanaški* fiińestrə. — -ńe- *se shvata kao da staji mj. ńegdašńega* nê, *s toga isprva glasi po južnom govoru* funjestra, *a po zapadnom* funistra, *isporedi i* puńestra. — *Od* XVI *vijeka (s oblikom* funestra, *koji vidi, od* XV). *a)* funjestra *kod Dubrovčana* XVI *i* XVII *vijeka.* Funjestru u arci učiniti češ. N. Rańina 115a. gen. 6, 16. Funjestru, krunice, ja tvoju kad vidu. Ġ. Držić 401. Po funjestrah. M. Držić 142. Ulazi proz vrata ali funjestru. I. Držić 76. — *b)* funistra *u jednoga pisca čakavca (koji često piše dubrovačkijem govorom)* XVII *vijeka.* Ne stati po funistrah ili prozorijeh. B. Kašić, zrc. 52. Ako si hodio po funistrah. 68. — *c)* fuńestra *u Dubrovniku u naše vrijeme.* P. Budmani.

FÛR, *m. u pluga onaj klin što je za ńega zapeta gužva oračica. — Biće riječ maďarska, isporedi maďar.* fúrni, *probiti, provrtjeti. — U Vukovu rječniku* (vide kurdeļ) *s dodatkom da se govori u Slavoniji.*

1. FURA, *f.* vučeńe lađe. ‚Cijeli prošli tjedan bili smo na furi pa su nam koni oslabili'. u Posavini. F. Hefele. — *ńem.* fuhre.

2. FURA, *vidi kod* ura.

1. FURAK, *m. sirotiňa. — Biće postalo od* fukara *premiještańem slova. — U naše vrijeme.* Furak, sirotiňa. Nar. pjes. petr. 2, 699.

2. FURAK, furka, *m. glavňa, cjepanica. — Može biti riječ maďarska, isporedi maďar.* furkó, *batina. — U Jambrešićevu rječnika (kajkavski* furek ‚titio'). — *S drugijem značeńem:* Furak, komadić slanine, mesa; ređe komadić drva. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele.

FURANOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Mladen Furanović. Rat. 408.

FÚRÀŃE, *n. djelo kojijem se fûrâ. — U Vukovu rječniku.*

1. FÚRATI, fûrâm, *impf. bacati. — U Vukovu rječniku.*

2. FÙRATI, fûrâm. *impf. vidi* 1. biti. B. Mušicki.

FURBÀRIJA, *f. lukavština, tal.* furberia, *mlet.* furbaria. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* A velika mudrost ča je? furbarija. M. Kuhačević 35. Furbarija (tal. furberia): lukavština, himba. 171.

FURBEN, *adj. lukav, od tal.* furbo. — *U naše vrijeme u Istri.* Va ńem su divojke, sve su črna oka, oka furbenoga. Nar. pjes. istr. 2, 98.

FÙR-BÚĠA, *f.* pripoveda se kako je nekakav čovek imao buģu koja je sama tukla, samo kad joj je kazao: ‚fur-buģo, udri!'. B. Mušicki. — *isporedi* 2. furati.

FURČENICA, *f. testera kojom se pile furke (vidi* furka). *u Sisku.* F. Hefele.

FÚRDA, *f. strizice, ustriši. — Nepoznata postańa; biće riječ romanska, isporedi rum.* furdale (‚petites rognures, rétailles de fourrure'. A. Cihac, dictionn. d' étymologie daco-romane. 2, 509), *a ovo neće biti maďarska riječ, kao što misli Cihac, nego romanska germanskoga postańa, isporedi tal.* fódera *(got.* fôdr, *stvńem.* fuotar, *novovńem.* futter), *postava. — U naše vrijeme, a između riječnika u Stulićevu kod kojega ima kao prvo značeńe prhut (nepouzdano):* ‚furfures, res vilis, homo nauci, homo nihili, sordes, immunditiae'. Furda i vurda, strizice što terzije bacaju, a pune time i jastuke-podglavnike. po varošima u Srbiji. M. Đurović. U pendi stoji klinda; u pendi stoji klinda i furda; bolje klinda nego ja. *odgonetļaj: stupa i tučak.* Nar. zag. nov. 216. — *U prenesenom smislu znači: prosta svjetina, siromašad, sirotiňa (s prezirańem), isporedi* fukara. *u Dubrovniku.* P. Budmani. *vidi i:* Furda, pogrdna riječ. Skoroteča. 1844. 250.

FURDÀĠIJA, *m. možebiti čovjek koji po svojem zanatu načiňa jastuke od furde. — Postaje od* furda *turskijem nastavkom ģy.* — XVIII *vijeka.* Jovan furdaģija. Glasn. II, 3, 72. Đuko Stefanović furdaģija. 74. (1706).

FURDE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn.[2] 80.

FÙRFANAT, fùrfânta, *m. tal.* furfante, *lopov. — isporedi* frfanat, prfanat. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Ah da se furfanat sad ne uklańaše. N. Naļešković 1, 287.

FÛRIJA, *f. lat. tal.* furia. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima. a) bjesnoća.* Vrime v ko mu mine ona furija. Naručn. 33a. Dokle koli je va onoj furiji. 61a. Djaval hoti ju *(ženu)* s veliku furiju vrići v jedan studenac. Mirakuli. 99. — *b) Ἐρινύς, boginja (osvete) iz grčke mitologije. — u pisaca Dubrovčana.* Kor dvorana, kor dvorkiňa, kor furija. I. Gundulić 64. Prozerpina i Pluton s furijami. 75.

FURIJAN, *m. ime drjema selima u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Furijan gorńi, Furijan doňi. Schem. segn. 1871. 57.

FURÌJÔZ, *adj. mahnit, bijesan, tal.* furioso. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Ki je manen ali furijoz. Naručn. 61a. Da bi imil

svojšćakov svojih gluhe ali slipe, nime ili furijoze. 90a.

FÙRÎR, furira, *m. vojnički pisar, ném.* fourier. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (‚scriba militaris') *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* Il' furira ili oficira? Nar. pjes. vuk. 1, 635. — *U prenesenom smislu:* Kada angeoski furir puhne u trubļu. M. A. Reļković, sabr. 33.

FURIŠĆE, *n. selo u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 138.

FURJANIĆI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 36.

FURKA, *f. veliki okrugli komad drva.* — *Biće od mađar.* furkó, *batina.* — *U Sisku.* F. Hefele.

FURKO, *m.* ime konju. u Sisku. F. Hefele.

FÙRLÂN, *m. čovjek iz romanskoga plemena koje graniči sa Slovencima, tal.* Furlano. — *isporedi* Frlan, Frļan. — *U Mikaļinu rječniku, u Bjelostjenčevu, a u naše vrijeme u Šulekovu* (‚Friauler').

FURLÀNIJA, *f.* Forum Julii, *zemļa gdje žive Furlani.* — *isporedi* Furlanska, Frijul, Frijola. — *U Šulekovu rječniku* (Furlanija, Furlanska ‚Friaul').

FÙRLÂNKA, *f. žensko čeļade iz Furlanije.* — *U Šulekovu rječniku* (‚Friauleriu').

FÙRLÂNSKÂ, *f. vidi* Furlanija.

FÙRLÂNSKÎ, *adj. koji pripada Furlanima ili Furlaniji.* — *U Šulekovu rječniku* (‚zu Friaul gehörig').

FÙRMA, *f. vidi* forma. — *U ńekijeh pisaca čakavaca* XVI *i* XVII *vijeka.* Od furme poslidńega pomazanja. Naručn. 56b. To biše v furmu od anjela, ali v kipi telesni. Korizm. 41a. Furmu ali lice. P. Radovčić, ist. 127. Što jest furma od griha? I. Zanotti, upit. 18.

FURMÈTÎN, furmetína, *m. kukuruz, tal.* formentone. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Boci.*

FÙRSET, *m. prigoda, arap.* fursat, *tur.* furset. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Neki viču sveca Muhameda, da vlasima on furseta ne da. Nar. pjes. kras. 1, 200.

FÙRTÛNA, *f. vidi* fortuna. — *U dva pisca čakavca* XVI *vijeka.* Biše jedna velika furtuna od mora. Korizm. 98a. Furtuna velika bi učińena v moru. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 11. mat. 8, 24.

FURUN, *m. vidi* furuna. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Smetišće iz furuna ili peći. I. Jablanci 31.

FÙRUNA (furùna), *f. peć, tur.* furun *(tal.* forno). — *isporedi* vuruna, furun. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Na vazduhu ili u furuni. Z. Orfelin, podr. 67. S vrućom furunom. D. Obradović, sav. 3. I furunu leba bijeloga. Nar. pjes. vuk. 2, 389. Vojnici su u mirno doba (onako), kao furune u ļeto. Nar. posl. vuk. 37. Iz mnogo je furuna jeo hļeba. (Mnogo je išao po svijetu). 100. Pokraj furune sjedeći ništa se ne dobija. 253.

FURÙNĆIJA, *m. a) čovjek koji gradi peći (furune); b) pekar.* — *tur.* furunğu. — *U Vukovu rječniku.*

FÙRUNICA (furùnica), *f. dem.* furuna. — *U Vukovu rječniku.*

FÙRUNSKÎ, *adj. koji pripada furuni (n. p. lončić).* — *U Vukovu rječniku.*

FÛS, *m. ńeka igra.* — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da je u Crnoj Gori):* igra u kojoj jedan drugome dodajući zapaļenu slamku govore: ‚Fuso! — Lepe. — Zovi. — Koga? — Omrčena do tebe'. pa u čijoj se ruci ugasi slamka, onaj je kao nadigran i nadjenu mu ružno ime.

FUSAT, *m. vidi* fosat. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Drugi kunfin je fusat zgora okolo te iste zemļe. Mon. croat. 48. (1413).

FÙSTA, *f. vidi* fušta. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (fusta, galija gusarska ‚mioparo, biremis, navis piratica'), *u Voltigijinu* (‚fusta, galera' ‚galeere'), *u Stulićevu* (fusta, galija gusarska ‚nomen navis instar triremis constructae sed valde minoris qua praesertim pyratae utuntur quamque Graeci myoparonem adpellant'). Da me Turci ali Mori ne povezu vozit fuste. M. Vetranić 1, 23. U trih fustah aliti brzih brodih. P. Vitezović, kron. 201. U jednoj fusti i kaiću idu skusit svoju sriću. P. Vitezović, sejnč. 4. I oni ogradiše osamdeset tankih fusta, Novski zulumjaći. Nar. pjes. bog. 204. Prvi na svoj strošak brod fustu sagradi. M. Kuhačević 42.

FUŠKARI, *vidi* Foskari. — XV *vijeka.* U vrime vladavca i gospodina Frančiska Fuškari. Mon. croat. 61. (1437).

FÙŠKIJA, *f. tur.* fyšky, *gnoj, đubre.* — *U Vukovu rječniku tumačeno je (kod* vuškija, *a oblika* fuškija *nema):* konjska mokraća, *ali u jednoga pisca našega vremena znači: konjska balega:* Isto Srpče ludo ispod konja fuškije zgrabilo punu šaku baš onako mokre, ńom kumbari usta zagušilo. S. Milutinović. glasn. 1, 76. Dijete i*(h)* gasi jednom šakom od konja fuškije. 77. *vidi i* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 233.

FÙŠTA, *f. mańa vrsta galije, tal.* fusta. — *isporedi* fusta. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (fušta, galija tolvajska ‚biremis, navis piratica' v. galija). Car ga može vzeti svojimi nasadi tr fuštami. Mon. croat. 217. (1526). Ugleda dvi fušte turske. And. Kačić, kor. 492. Takale se fušte i galije. Pjev. crn. 304b.

FÙŠTAN, *m. kao sukńa od platna, koja ima leđa i preko ramena kao uske rukave, tal.* fustagno, *ńeko pamučno tkańe, porket, vidi i* fistan. — *U Vukovu rječniku gdje je onako tumačeno s dodatkom da se govori u Dalmaciji.*

FÙŠTÂR, *m. uprav čovjek koji vesla na fušti, ali se upotrebļava sad u Dubrovniku kao psorka, osobito prema muškoj djeci odveć živalne ćudi (isporedi* galijot). Od tuda *(od riječi* fušta) u Dubrovniku i riječ ‚fuštar' koja se daje nestašnoj djeci. V. Bogišić, nar. pjes. 103. — *u poslovici dolazi i kao nadimak:* Sve me šetaš kako Marko fuštar ženu. P. Budmani.

FUT, *m. vidi* futa. — *Prije našega vremena.* Dva futa ženska. Starine. 10, 23.

FUTA, *f. opregača, arap. tur.* futa. — *Od* XVIII *vijeka.* Jedna futa plavetna svilena. Glasn. n. 3, 36. (1702). U crnu se futu zamotala. Nar. pjes. petr. 2, 289. Jer se danas porod umeće u ujčevinu, kao da ga svaka odiva u futu *(sam Ļubiša tumači:* opregļača, kaceļa) iz roda donese. S. Ļubiša, prič. 132. Ļubi futu (rubac, kojim se sluga pripaše, i koji on svaki put poļubi, kad god se gospodaru svomu pokloni) i libi se k skutu. Osvetn. 4, 40.

FUTAČ, *m.* upupa epops L., *pupavac.* — *isporedi* futavac. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FUTAVAC, futavca, *m.* upupa epops L., *pupavac.* — *isporedi* futač. — *U Šulekovu rječniku* (‚wiedehopf').

FUTE, *f. pl.* neka vrst vratoboļe. u Zagrebu. L. Mrazović.

FÙTOG, Futòga, *m. selo u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 24.

FÙTOŠKÎ, *adj. koji pripada selu Futogu.* V. Arsenijević. Gori mu glava kao futoškom knezu. (U Bačkoj). Nar. posl. vuk. 44.

FÙTOŠKIŃA, *f. žensko čeljade iz Futoga.* V. Arsenijević.

FÙTOŽANIN, *m. čovjek iz Futoga.* V. Arsenijević.

G

G, *praep. vidi* k.

GA, *vidi* on.

GÀBA, *f.* podagra, *ulozi.* — *Na Braču.* V. Tomić. — *Nepoznata postanja, isporedi pol.* gabać, *uznemirivati, češ.* habati, *grabiti.* — *isporedi* gabav.

GÀBAR, gàbra, *m. vidi* grab. — *U naše vrijeme u Srbiji u niškom okrugu.* S. I. Pelivanović, *ali se nalazi već u spomeniku* XIV *vijeka, i iz ńega u Daničićevu rječniku* (gabrъ). Prêko šume u mali gabrъ. Mon. serb. 87. (1327). — *I kao ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski)* Gaber. Pregled. 54. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva nad Gabar. Sr. nov. 1875. 11.

GÀBAV, *adj.* kriv na kojem udu ili zglobu: ‚Ostala mi je u laktu ruka gabava' (malo iskočila kad nije lijepo načińena). M. Pavlinović. — *vidi* gaba.

GÀBELA, *f. carina, porez, tal.* gabella, *carina.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚vectigal' srl. ‚gabella'). Drivъske gabele dio ki su drьžali. Mon. serb. 378. (1434). Da nêsamь voļanь ni da mogu učiniti gabelu otь prodaje soli. Mon. serb. 446. (1451). Koji postavļaju nova danja il' gabele nove. Š. Budinić, ispr. 128. Za ovo plaća puk ńih carine i gabele. I. Držić 265. Koji kupļaše gabele. J. Filipović 3, 326a. — *I ime mjestima u kojima se plaća ili se prije plaćala gabela. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn.' 242. *od* XVII *vijeka, naj prije u Mikaļinu rječniku* (Gabela, grad u Dalmaciji ‚Nerona'). O(d) Mostara, iz Gâbele, i Imote, i Nevesińa i Konica i o(d) sve Ercegovine. Starine. 10, 18. (1652). Pravo ide uz Makarijevo dokle dođe zelenoj Gabeli, Gabelu je zdravo prohodio, i Neretvu vodu prebrodio. Nar. pjes. vuk. 3, 536. Gabela, skela pram Metkovićima, znatna porad iznosa soli sicilijanske. F. Jukić, zemļ. 57. — *i kraj. u Vukovu rječniku:* kao knežina u počiteļskom kadiluku. u Gabeli se u nekakom jezeru hvata mnoga jeguļa koja se suha a u jesen i sirova raznosi po svoj Hercegovini i Bosni i Srbiji. — *b) u Risnu čaršija. od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* U ponoći dođoše na risansku Gabelu ta nenadna vojska. Nar. pjes. bog. 163. Dok dođoše Risnu na Gabelu. Nar. pjes. vuk. 4, 102. Nosiću te Risnu na Gabelu. Ogled. sr. 76.

GABELIĆI, *m. pl. seoce u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn.[2] 28.

GABELINA, *vidi* balega, *gdje stoji:* isporedi gabelina; *ali ove riječi ja nijesam našao. može biti da je ondje pisarska ili štamparska pogreška, te da treba čitati* galebina. P. Budmani.

FÙZDA, *f. uzda, vidi* f *pod* a, *d).* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u Boci).* Zauzdan je fuzdom pozlaćenom. Nar. pjes. vuk. 4, 57. Uhvativši ga za fuzdu. Nar. prip. vuk. 193.

FUŽINE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 10. — *od tal.* fucina, *kovačnica.* — *U Šulekovu rječniku* Fužina (‚Fuccino').

GÀBELSKÎ, *adj. koji pripada Gabeli (u Hercegovini).* — *U naše vrijeme.* U Gabelskomu blatu hvataju dobrih jeguļa. F. Jukić, zemļ. 54.

GÀBEĻANIN, *m. čovjek iz Gabele (u Hercegovini).* — *plur.* Gàbeļâni. — *Od* XVIII *vijeka kao muški nadimak.* Anton Vladmirović prozvan Gabeļanin. And. Kačić, kor. 464. Antun Vladmirović, rečeni Gabeļanin iz Neretve. Norini 58.

GÀBEOKA, *f. ńekakva riba u Gabeli u Hercegovini.* Ima još mnogo imena riba koje nisam mogao dobaviti, da ih naučno ispitam. evo tih imena: . . . gabeoka u Gabeli u Hercegovini . . . J. Pančić, rib. 8.

GABER, *m. muško ime ili prezime.* — XVII *vijeka.* Junaku Gaberu dijaku Siska grada. Starine. 11, 139. *(oko* 1681).

GABERUM, *m. mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom.* Ńiva u Gaberumu. Sr. nov. 1871. 212.

GÀBIJA, *f. tal.* gabbia, *vidi* gajba. *a) kletka, kafez.* — *od* XVIII *vijeka.* Kakono ptica u gabiji (‚gabih') . . . duša u gabiju od tijela zatvorena. S. Margitić, fal. 258. Bi ńegova vojska razbijena, a on *(Bajazet)* živ ufaćen i u gabiju od gvozdja postavļen. And. Kačić, razg. 55. Ptica je jurve iz gabije utekla. I. Velikanović, prik. 28. — *b) drugo jedro (ozdo) na velikijem brodovima (tal.* gabbia). — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Gabija'. dva sredńa jedra na prvoj i drugoj katargi; naj potrebnitija i naj tvrđa koja se naj zadńa zatvoraju u nevoļi. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 213.

GABILOT, *vidi* gabilov.

GABILOV, *nejasna riječ u trojanskoj priči u rukopisu* XV *vijeka (gdje stoji* ê *mj.* i); *po obliku je adjektiv posesivni, ali ne odgovara ni po što imenu muškome (Ἡρακλῆς) kojemu bi trebalo po smislu:* Posla po Pilotaša (*Φιλοκτήτης*) Pancižića i pridê nose strêlu Gabêlovu. Pril. jag. ark. 9, 134. *na drugom je mjestu ista riječ s oblikom* gabilot: Dokle ne pridê Pilotaš Peancižić strêlom i Gabilot. 127. *u bugarskom rukopisu na ovom mjestu stoji* strêloą gabilotoą (Starine. 3, 172), *što Miklošić tumači:* ‚strêla gabilota', po svoj prilici u svezi mhd. gabilôt n. kleiner wurfspiess, iz fc. gavelot, javelot. 152. *u ovom rukopisu onoga prvoga mjesta nema.*

GABOŃIN, *m. mjesto na otoku Krku.* Schem. vegl. 1876. 15.

GÂBOR, *m. Gabrijel, maģar.* Gábor. — *Od* XVII *vijeka.* Od mene tužnoga Gabora. Starine. 10, 104. 106. (1662).

GABOŠ, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji vukovarskoj.* Pregled. 115.

GÁBRA, *m. vidi* Gabro. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gâbro.

GÁBRE, Gábreta, *m. dem.* Gabrijel. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Naučiteļu gospod. Gabretu Ivanića. M. Gazarović 138b.

GÀBREŠ, *m. ime muško, vidi* Gabrijel. — *U Lici.* J. Bogdanović. — *U Perušiću.* M. Medić.

GABRÈŠILO, *m. vidi* Gabreš. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GÀBRICA, *m. dem.* Gabro. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GÁBRIĆ, *m. prezime po ocu Gabru ili Gabri. — Od* XVIII *vijeka.* Grgur Gabrić. Norini 58. Gabrić. Schem. spal. 1862. 28.

GABRÌJEL (Gàbrio), *m.* Gabriel, *bibličko ime muško; ovaki mu je oblik kod katolika po latinskome; kod pravoslavnijeh glasi* Gavrilo *(koje vidi) po grčkome* Γαβριήλ. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* 335b. Anđel Gabrijel. Pril. jag. ark. 9, 117. (1468). Gabrijel. Zborn. 124b. Od kneza Gabrijela. Mon. croat. 257. (1556). Dozva arkanđela Gabrijela. A. Gučetić, roz. jez. 93. Odgovori arkanđelu Gabrijelu. I. Akvilini 335. Posla joj anđela Gabrijela. P. Macukat 27. Gabrijel i Mihoil. F. Lastrić, test. 111a. — -l *može se na kraju promijeniti na* o *(kod štokavaca), te pošto se shvata* -ije- *pred ńim kao da odgovara ńegdašńemu* ê, *mijeńa se na* i: Gàbrio. Poslan bi anđeo Gabrio. N. Rańina 15b. luc. 1, 26. Arkandeo Gabrio. A. Gučetić, roz. jez. 219. Gabrio anđeo. M. Divković, nauk. 99a. Anđeo Gabrio. V. Andrijašević, put. 98. I. Akvilini 188. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka* selo od Gabrijela *znači sadašńe selo* Gabrili, *može biti da je onaki oblik samo radi slika:* Jedan čete svê tvrdo u selo od Gabrijela, u manastijer *(vidi* Fratarska) drugi sjede za čuvati bliźńa sela. J. Palmotić 354.

GABRÌJELA, *f. ime žensko, vidi* Gabrijel. — *U Parčićevu rječniku.*

GABRIJÈLOVIĆ, *m. prezime po ocu Gabrijelu. — isporedi* Gabrilović. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GÀBRILI, *m. pl. selo u Konavlima blizu Dubrovnika.* Repert. 1872. 23. — *s ńešto drukčijim oblikom dolazi već* XVII *vijeka (vidi* Gabrijel *na kraju).*

GABRILOVIĆ, *m. prezime, isporedi* Gabrijelović. — XIV *vijeka u Dubrovniku (u latinskom spomeniku).* ‚Dobroslauus Gabrillovich de Stagno'. Mon. rag. 1, 218. (1347).

GÀBRLA, *f. vidi* fereta, *ńem.* gabel, *vile, vilice. — U Šulekovu rječniku* (‚haarnadel').

GÁBRO, *m. hyp.* Gabrijel. — *isporedi* Gavro. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gâbro. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu.* Stanić Gabro. Norini 58. — *U drugoga pisca ima gen.* Gabre *kao da je nominativ* Gabra: Svetog Gabre bliše crkva zvata. Nadod. 171.

GABROVAC, Gabrovca, *m. ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski)* Gabrovec. Pregled. 54. — *b) selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 124. *i manastir.* 28. — *c)* Gabrovac, car je Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu dva vinograda ‚u Gabrovci'. (Glasn. 15, 271 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 575.

GABROVAČKI, *adj. koji pripada selu Gabrovcu. — U naše vrijeme.* Spor između opštine niške i gabrovačke. M. Đ. Milićević, opšt. 50. Na gabrovački vis. Rat. 63.

GABROVNICA. *f. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 238.

GABROVO, *n. selo u Bjelasici na Zletovskoj rijeci. — Postaje od* gabar. — XIV *vijeka.* Se že selo Globica koje jestъ na rêcê Zletovьscêj. i se že ottesi sela togo: . . . drumomъ na Gabrovo. Glasn. 27, 291. (1347). Dijakъ Anagnostъ Dragoje, kako jest ulezlъ više Gabrova u Bêlasici. Glasn. 24, 239. (1350).

GABROVŠTICA, *f. mjesto ńegdje oko rijeke Bregalnice.* — XIV *vijeka.* Na Gabrovštici 3 nivy. Glasn. 27, 293. (1347).

1. GÁCA, *m. vidi* Gaco.

2. GÀCA, *f. ženski nadimak iz Mačve.* S. Novaković.

GÀCÂŃE, *n. djelo kojijem se gaca. — U Vukovu rječniku.*

GÀCATI, gàcâm, *impf. gaziti, grcati, uprav dem.* gaziti. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (1. ‚waten' ‚vadare', cf. gaziti. 2. vide grcati). Dragi trći na brode, pa on gaca u vodu. Nar. pjes. vuk. 1, 205. Gacajući preko snijega. Nar. prip. vuk. 116. Vodu ne gacam. L. Milovanov 85.

GÀCIGA, *f. vidi* kaciga. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* I gacigu spaseńa uzmite i mač duha. I. Velikanović, uput. 1, 25. paul. eph. 6, 17.

GÁCIN, *adj. koji pripada Gáci. — U Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić. — *vidi* Gaco.

GACKA, *f. voda u hrvatskoj krajini.* J. Wessely, kras. 205. — -c- *stoji mjeśte* ds. — *Ovako se ńegda po svoj prilici zvao i kraj (sad* Gačko polje) *uz tu vodu, a pomińe se od* IX *vijeka u latinskijem (stanovnici pod imenom* ‚Guduscani' *i* ‚Goduscani') *i grčkijem spomenicima (u Porfirogeneta* Γουζιγκά), *vidi* M. Brašnić. rad. 25, 42. F. Rački, doc. hist. 320. 322. *u glagolskom spomeniku* XV *vijeka zove se* Gačka: Porkulabom va Otošcu i v Gački. Mon. croat. 109. (1471). — *Po latinskom i grčkom obliku prvo a stoji mjeśte* ъ.

GACKATI, gackam, *impf. nejasna riječ na jednom mjestu u pisca Slavonca* XVIII *vijeka, dem.* gatati (?). Kompaniju kod regement Prackaj jest dobio, već nitko ne gackaj. Š. Stefanac 24.

GÀCKO, *n. kraj u Hercegovini. — -c- stoji mjeśte* ts, *te se s ovijem slovima nalazi gdjegdje i pisano (vidi* gatački). — *Postaje nastavkom* ьskъ *po svoj prilici od* gat; *može biti da je isprva bio adjektiv, ali se sad mijeńa po padežima kao supstantiv. — Po pučkoj etimologiji misli se i da postaje od* gad *(vidi i* 2. gad, *b)) s toga se nalazi pisano i* Gadsko. *vidi i* gadački. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Gatьsko *i* Gacko). ‚Onogoste, Moratia, Comerniza, Piva, Gerico *(var.* ‚Gaza'; *po tome može biti da treba čitati* ‚Gazico'; *obično se čita* ‚Gezera' t. j. Jezera), Netusini'. Dukļanin 39. ‚(Rex Petrislavus) sepultus est in ecclesia Sanctae Mariae in loco qui dicitur Gazem'. 41. Vъ zemļi rekomêj Gacko *(var.* na poļi rekomomъ Gatьcku). Danilo 18. 1597 biše se Drobńaci i Nikšići i Pivļani sь Derviš-begomъ na Gacku. Okáz. pam. šaf. 85. Gacko. S. Novaković, pom. 129. A od Gacka poļa širokoga. Nar. pjes. vuk. 3, 474. Duboko je Gacko poļe ravno. 4, 59. Te on ide Gacku prostranome . . . S Gacka ćemo u Rudine ravne. 4, 384. Te je šaļe Gacku širokome. 4, 163. Pa okrenu niz to Gacko ravno. 4, 470. Nek na Gacku vlasi čuju vojsku. 4, 489. Kroz Gacko ne pjevaj. (Jer kažu da su između sviju Hercegovaca u Gackome naj boļi pjevači). Nar. posl. vuk. 161. Ostade mu kao iz Gacka. 242. — *I*

trgovište (koje se zove i Metohija) *u istom kraju.* Statist. bosn.[2] 230. Gacko *(štamparskom griješkom* Gačko), drukčije izgovaraju i Gadsko, varoš s tvrdom blizu granice crnogorske. F. Jukić, zemlj. 58.

GÁCO, *m. hyp.* Gavrilo. — *Akc. se mijeña u voc.* Gâco. — *U naše vrijeme u Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić. — *Ostali su padeži kao od nominativa* Gáca, *vidi* Gacin.

GÀČ, *m. žeđa za jelom.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ja na to i na to jelo nemam nigda gača'. ‚Danas nemam gača na nikakvo jelo'. ‚Ali ga ja na to i na to jelo imam pravi gač'. J. Bogdanović. — *Može biti od tur.* ač, *glad.*

GÁČA, *m. hyp.* Gavrilo. — *Akc. se mijeña u voc.* Gâčo. — *U Vukovu rječniku.*

GÀČAC, gàčca, *m.* corvus frugilegus L., *vrsta vrane, uprav je dem.* gak, *isporedi* 1. gačić. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (gačac, crna vrana koja je malo mańa od prave vrane a veća od čavke). Gačac, corvus frugilegus L. J. Pančić, ptic. 52.

GAČANI, *m. pl. dva sela u Bosni u okrugu bańolučkom: da se razlikuju među sobom, jedno se zove* Gačani Bego, *a drugo* Gačani Dubica. Statist. bosn.[2] 88.

GAČANIN, *m. čovjek iz Gacka.* — *U naše vrijeme (i kao nadimak i prezime).* Gačani su vaši suparnici. Osvetn. 2, 79. S druge strane Jakša Gačanino. Nar. pjes. vuk. 4, 373. Mitar Gačanin iz Bioskog. Javor. 1880. 1141.

GAĆANSKI, *adj. vidi* gatački. — *U naše vrijeme.* Gačansko polje. F. Jukić, zemlj. 53. Gačanska nahija. 58.

GÀČE, gàčeta, *n. dem.* gad (d *ne čuje se pred nastavkom* čet), *kao psovka nevaljalu čovjeku, čankolizu.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bježi od ńega, vidiš da je pravo gače'. ‚Gad od gada a gače od gača *(griješkom mj.* gačeta)'. J. Bogdanović.

GAČEVIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 159.

GAČICE, *f. pl. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn.[2] 178. — *na drugom je mjestu pisano* Gaćice. Schem. bosn. 1864. 84. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled. 44.

1. GÀČIĆ, *m.* corvus corone L., *vrsta vrane, uprav je dem.* gak, *isporedi* gačac. — *U naše vrijeme.* Gačić — corvus corone — die rabenkrähe. J. Ettinger 88. — *Dolazi i kao prezime.* Šem. srb. 1882. 202. *i kao ime mjestu (ili čeladetu?).* Ńiva kod Gačića. Sr. nov. 1861. 239.

2. GAČIĆ, *m. prezime vlasteosko u Dubrovniku, tal.* Galozzo (?). — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gačићь). Paльma Gačићь. Mon. serb. 40. (1253).

GAČIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 160.

1 GAČINA, *f. ńekakva riba.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Gačina (bradatá ryba), gancina ital. *(talijanski).* Čas. čes. muz. 1854. 185.

2. GÀČINA, *f. ńeka ptica (uprav augm.* gak). — *U naše vrijeme.* Gačina nebunica, gačina, botaurus stellaris L. Đ. Kolombatović, im. kralj. 22.

1. GAČKA, *f. glib, blato, kao.* — *Postaje od glagola* gacati *nastavkom* ıka *pred kojijem se* c *mijeńa na* č. — *U Belinu rječniku* (‚lutum' 443[b]) *i u Stulićevu; u oba ima i* gačkavina *s istijem značeńem.*

2. GAČKA, *f. vidi kod* Gacka.

GAČKAVINA, *f. vidi* 1. gačka.

GAČKO, *m. ime muško. vidi* Gača. — *Prije našega vremena.* Gačьko. S. Novaković, pom. 55.

GAČKO POLJE, *n. vidi kod* Gacka.

GAČNO, *n. mjesto na otoku Krku.* — XIV *vijeka.* Do Gačnoga. Mon. croat. 3. (1321).

GAČPAN, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Gačьpanь. S. Novaković, pom. 55.

1. GÁĆA, *f. ime kokoši, hyp.* gaćanka, gaćeša. — *U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević.

2. GÀĆA, *f. vidi* gaće. — *S pridjevom* popova *dolazi u naše vrijeme kao ime bilkama: žutome badeļu i kukurijeku.* Popova gaća, 1. scolymus hispanicus L. (na Cresu); 2. helleborus niger L. (u severinskoj okolini). B. Šulek, im. 304.

GAĆALICA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53. — *vidi* gaćanka.

1. GÀĆAN, gàćna, *adj. koji pripada gaćama.* — *U Stulićevu rječniku* (‚foemoralium').

2. GÀĆÂN, gaćána, *m. golub i pijetao u kojijeh je perje po nogama kao gaće.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gàćâne, gàćâni. — *U naše vrijeme. a) golub.* — *u Vukovu rječniku.* — *b) pijetao. u Lici.* V. Arsenijević. *u Srijemu.* M. Medić.

GÀĆÂNČICA, *f. dem.* gaćanka. — *U Vukovu rječniku.*

GÀĆÂNKA, *f. vidi* 2. gaćan, *kaže se o ženskom čeļadetu i o kokoši.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gàćanâkâ. — *U naše vrijeme. a) žena ili djevojka koja nosi gaće.* — *u Vukovu rječniku.* — *b) gaćasta kokoš, vidi* 2. gaćan, *b).* — *u Srijemu.* M. Medić.

GAĆANSKI, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 45.

GÀĆAST, *adj. kaže se o pijetlu, kokoši, golubu, u kojijeh je perje po nogama kao gaće.* — *U naše vrijeme po Srijemu i hrvatskoj krajini.* B. Mušicki. M. Medić.

GAĆAŠ, *m. vidi* gaćast *i* gaćan. *a) ime pijetlu.* F. Kurelac, dom. živ. 53. — *b)* archibuteo lagopus Brehm. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 8.

GAĆCE, Gaćaca, *f. pl. mjesto na otoku Krku.* — XV *vijeka.* Na Gaćcah (poli Dunače). Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

1. GÀĆE, gâćâ, *f. pl.* bracae; tegumenta feminum interiora. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gašti, *rus.* рачи, *češ.* hace. — *Nepoznata postańa, isporedi franc.* guêtres, *dokoļenice, u sjevernoj Francuskoj* guettons, *tal. (u sjevernoj Italiji)* ghette, *keltički (? bretonski)* gweltren. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚subligaculum'), *u Mikaļinu* (‚calzoni' ‚femoralia'; gaće od platna, svitice ‚lumbare, succintorium, subligar, subligaculum, campestria, perizomata, feminalia'), *u Belinu* (‚calzoni' ‚femoralia' 161[a]; gaće prtene ‚mutande, braghe di tela' ‚subligaculum' 503[b]), *u Bjelostjenčevu* (‚subligar, subligaculum quo pudendae partes obteguntur, succinctorium, femorale, feminale, campestre, lumbare, suffibulum, perizoma, femoralia', v. svitice), *u Jambrešićevu (griješkom sing.* gaća, gaće ‚femorale'), *u Voltigijinu (griješkom* gače *i* gaće ‚mutande, cosciale, sottocalzoni' ‚die unterziehbeinkleider'), *u Stulićevu* (‚calzoni, braghe, braghesse' ‚foemoralia'), *u Vukovu:* 1. ‚leinene lange hosen' ‚caligae linteae': Ako imaš gaće, t. j. ako si čovjek, a nijesi žena, te smiješ; Koliki si (veliki), a gaća nemaš, t. j. mator si čovjek, a nemaš pameti. Djeca po selima obično ne oblače gaća do 6 do 7 godina

*

(dok ih ne mogu sami drijèšiti i svezati), pa kad ih obuku, više ih ne ostavljaju. često ljudi po tom račune godine kad je koji gaće obukao, n. p. ‚Kad je to i to bilo, ja još nijesam bio gaća obukao', ili: ‚Tek sam bio gaće obukao'. 2. (u Hrvatskoj, Dalmaciji, Dubrovniku i u Crnoj Gori) vide čakšire, jer onamo našijeh (prtenijeh) gaća slabo ko i nosi. *a)* bracae, *dońe odijelo od pasa (naj kraće) do koljena ili (naj duže) do gležańa, što se sastoji iz dviju nogavica u koje se uvlače noge. isporedi* čakšire, dimije, hlače *itd. aa) kod većine naroda samo odrasli muškarci nose ‚gaće', te se s toga u poslovicama i u općem govoru često shvataju ‚gaće' kao nešto što razlikuje muškarca od ženskoga čeljadeta, odraslога od djeteta (vidi u Vukovu rječniku). po istočnijem krajevima* gaće *su prtene i duge* (čakšire *su kraće i vunene), po zapadnijem* gaće *su opće ime za svaki kroj, i za evropejski i za narodni i turski.* Bez gaća svi idu, a žene u gaćah. N. Dimitrović 101. Tvoja razbludnica pod' da ti gaće okrpi. M. Držić 213. *(Žene)* pašu ove smione mužевom kudjolju, a oblače gaće one. I. Gundulić 147. Žena v gaće obučena niti je muž niti žena. P. Vitezović, cvit. 13. Ako gaće ne skvasi, ribe ne uhiti. (D). Poslov. danič. 1. Izdušit kako prdac u gaćah. (D). 35. Lud si kako dno od gaća. (D). 57. Niti tko nosi gaća, ni čakšira, ni klašana, ni kalčina. Glasn. 31, 304. (1704). Izvratio je gaće naopako. (Z). Poslov. danič. 36. Mužko ne zna vezat gaća, a htilo bi biti ćaća. V. Došen 90b. Krpi gaće i košulju. Nar. pjes. vuk. 1, 301. Uzme nože pa mu siječe u gaćam uvlake, Marku gaće na koljena pale. Nar. pjes. istr. 1, 70. Biće gaće, ali ne znam kad će. Nar. posl. vuk. 14. Devet braće (a) jedne gaće. 58. Nema raka bez mokrijeh gaća. 204. Nemoj ti tu (nada mnom) rastresati gaća. (Nemoj mi starješovati). 206. Nije svaki čoek, koji gaće nosi. 217. Čisto kao brajine gaće. 348. Zasuče gaće i rukave te zagazi u jezero. Nar. prip. vuk. 58. Vrtiš se kako p..ac po gaćam. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *bb) u Turaka a i u Hrišćana po varošima nose i ženska čeljad ‚gaće'.* Po nalunam sandal-gaće panule, po gaćama od erira košulja. Nar. pjes. vuk. 1, 281. Na Hajkuni divno odijelo: na nogama gaće šarovite. 3, 103. Zdrava bila i gaće derala! 3, 103. Stoji zveka na vratu đerdana, stoji škripa gaća od sandala. 3, 360. — *b)* tegumenta feminum interiora, *po sjevernijem krajevima* gaće *su prteno odijelo što se nosi ispod drugijeh (evropejskijeh) gaća. isporedi* gaćice, *b),* svitice. *vidi u rječnicima.* — *c)* popovе gaće, evonymus europaeus L., *mašlika, vretenika.* Gaće popove, evonymus europaeus L. (u križevačkoj okolini), v. popova gaća. B. Šulek, im. 84.

2. GAĆE, *f. pl. ili n. mjesto na otoku Braču.* — XII *vijeka.* U Gaće. Starine. 13, 207. (1185 *prepis.* 1250).

GAĆELEZI, Gaćelega, *m. pl. selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Rеpert. 1872. 25. — XV *vijeka pomiče se mjesto s istijem imenom:* Domênca Radmancića z Gaćeleg. Mon. croat. 139. (1490). 168. (1497).

1. GÀĆEŠA, *f. a) gaćasta kokoš.* — *u Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić. — *b) gaćasta golubica.* — *u Šulekovu rječniku* (‚gehoste taube' *kod* ‚hosen').

2. GÀĆEŠA, *m. gaćast pijetao.* F. Kurelac, dom. živ. 53. — *I kao prezime u hrvatskoj krajini.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

GAĆEŠASELO, *n. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Razdijelj. kr. 10.

GÀĆEŠKA, *f. ime (gaćastoj) kokoši.* — *U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević.

GAĆEŠKO SELO, *n. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Šem. prav. 1878. 66. *(griješkom)* Gačeško selo. Razdijelj. kr. 10.

GAĆÈTINE, *f. pl. augm.* gaće. — *isporedi* gaćurine. — *U Vukovu rječniku.*

1. GÀĆICE, *f. pl. dem.* gaće. — *Od* XVII *vijeka. a) u pravom smislu.* — *između rječnika u Vukovu.* Krv okrvavila bi haljinicu i gaćice njegove. B. Kašić, nač. 57. — *b) vidi* 1. gaće, *b). — po zapadnijem krajevima. između rječnika u Belinu* (‚femoralia linea' 161a) *i u Stulićevu* (‚subligaculum'). — *c) u prenesenom smislu, perje ili dlake kao gaće na nogama u nekijeh životinja, vidi* gaćast, gaćan *itd.* Pčele nose gaćice. I. Živanović. javor. 1879. 307. — *d)* ime platnenim omotima čim Posavkiње noge ispod koljena mjesto čarapa omotavaju. u Posavini. F. Hefele. — *e)* popove gaćice, primula, *neka bilka. — u ugarskijeh Hrvata.* Vijenac. 1878. 692.

2. GAĆICE, *f. pl. ime mjestima. a) nekakvo selo u Toplici.* — XIV *vijeka.* U Toplici . . . selo Gaćice (‚Gakice'). Glasn. 24, 272. (1395). — *b) vidi* Gačice, *a).*

GÀĆIĆ, *m. komad tkańa, što je u evropejskijeh gaća po starom kroju pokrivao trbuh. — Načińeno po tal.* brachetta. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚brachetta, quella parte delle brache che cuopre lo sparato della parte dinanzi' ‚subligar').

GAĆINA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Nar. pjes. petr. 1, 356 *(među predbrojnicima).*

GAĆIŠTE, *n. selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Šem. prav. 1878. 80. *(pisano)* Gaćišće. Pregled. 110.

GÀĆNÎK, *m. u gaća trak provučen na smičak, kojijem se gaće stiskuju preko pasa. — isporedi* gatńik, gaćńak, gatńak. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚vitta, seu lemniscus foemoralium') *i u Vukovu* (vide gatńik). Nut gdje mu je gaćnik, junaci, ispao. M. Držić 364. — *Oko Dubrovnika seljaci zovu ovako (obično je* gatńik) *i trak ili uže onako provučeno na čem mu drago drugome. n. p. na vreći.* P. Budmani.

GÀĆŃÀK, *m. vidi* gaćnik. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚ligula femoralis l. femoralium'), *u Jambrešićevu* (‚ligula'), *u Stulićevu (uz* gaćnik).

GAĆÙRINE, *f. pl. vidi* gaćetine. — *U Vukovu rječniku.*

1. GÀD, *m.* serpens; fastidium, nausea; *prvo je značeńe: zmija, i uopće svaka gamad; pak je preneseno na osjećańe čeljadeta kad vidi takove životińe. — U množini* gâdi *i* gâdovi, gâdâ *i* gâdôvâ *itd. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov. i rus.* gadъ, animal reptile, *češ.* had, *zmija, pol.* gad, animal reptile; *i lit.* godas, *zmija; a može biti i indoevropejska, isporedi grč. γάδος,* gadus, merluccius, *neka riba. — Između rječnika u Mikalinu* (gad, gnus ‚sordes, illuvies'), *u Belinu* (‚sordes' 573a. 692a; ‚abominatio' 6a), *u Bjelostjenčevu* (v. kača), *u Jambrešićevu* (gad, kača), *u Voltiđijinu* (‚sporchezza, ribrezzo, serpente' ‚eckel, abscheu, schlange'), *u Stulićevu* (‚sordes, inquinamentum, foeditas, immunditia, nequitia, spurcitia, nausea'), *u Vukovu* (‚der ekel' ‚nausea'), *u Daničićevu* (‚animal reptile' *s primjerom:* Množastvo zmijevа i gadа. Glasn. 10, 237. XVI *vijek).*

a. *s prvijem značeńem. a) zmija.* Nigdorê ne prihojaše tud množastva radi gad i zmij budućih tu. Pril. jag. ark. 9, 92. (1468). Kakono aspidi ili gadi. S. Budinić, sum. 136b. Pišu ljudi mudro-

znani od gadova otrovani. V. Došen 101b. Ovdi otac z dicom kako gad i kačka. M. Kuhačević 38. Žena za devet meseci rodi gada. on je vavek hodil kod i kaška po trbuhu plazeć. Nar. prip. mikul. 7. *i o osobitijem vrstama zmija.* Plavi gad, vipera ammodytes. Vijenac. 1881. 626. — Crni gad, kravosac. u Fužini. — Gad, pseudopus apus Pall., *blaror (nije zmija nego gušter bez noga). u hrvatskom primorju.* S. Brusina. — *b) svaka zvjerka što gamiže; shvata se i kao kolektivno ime.* Svaki gadi zemuni *(zemaļski).* Zborn. 161b. Osta zemļa gola s nagla glada gada ohola. A. Vitaļić, ist. 359b. psal. 104, 33. (‚venit locusta et brucus'. 32). Nek bude nad ribami morskijem . . . i svijem gadom koji miče se na zemļi. S. Rosa 1b. Ulovi *(ja)* malog ugora ka' šioce. i stavi ga u cijev od trske, a cijev napuni gliba iz blata da ne bi po čem gad od suhote crkao. S. Ļubiša, prič. 7. *i u Šulekovu rječniku* (‚gewürm').

b. *osjećaće i što ga uzrokuje. a) vrlo neugodno osjećaće što nas odvraća od čega gnusna ili uopće neugodna i s drugoga kojega razloga, koje osjećaće može doći i do bļuvaća. u prenesenom smislu kaže se i o duhovnom osjećaću kod čega što je moralno neugodno. — od* XVII *vijeka.* Tko bi imao obraz i ruke veoma gnusne, posadi se na trpezu s čeļadi veoma plemenitom i dilikanom, uzrokovao bi im gad i tugu. I. Držić 144. Vode na okolo sve su mutne, mlake, kalovite, da je gad veći napit ih se, neg li je muka žeđu istu podnositi. B. Zuzeri 369a. Na lijeke, na jestojsku gad i mržņa. 380b. Dal' i gadno i rad gada ždere blago od svog' glada. V. Došen 59a. — *u Dubrovniku se govori:* gad me je *(n. p. čega jesti);* činiti komu gad, *gaditi koga (ovo će biti prema tal.* far nausea, fare schifo); ne mogu od gada *(jesti, gledati itd.):* do gada *iperbolički znači i: preko mjere (vidi:* Jeli ńemu slično vaše lice pristavļenijem rumenilom do gada mnokrat namazano? B. Zuzeri 33a). P. Budmani. — *b) ono što uzrokuje onakovo osjećaće. — od* XVI *vijeka. aa) uopće kao gnusoba, gnoj, gńilad, smrad itd.* Kad se so usmrdi . . . čijem će se soliti, u soli kad je gad? M. Vetranić 2, 357. Koje je *(tijelo)* gnus, gad, zemļa, prah i pepeo. A. Gučetić, roz. mar. 11. Svi smradi i gnusobe i gadi od svijeta skupiće se u pakao. M. Orbin 170. Na koje Žudjeli ko na gad zgadivahu se. S. Rosa 21b. Trulu hranu punu gada. V. Došen 58b. I da gad jim *(pčelama)* naudio ne bi, sudje diži na drvene klupi. J. S. Reļković 163. Na ugnojeno tijelo pala muha i svaki gad i jad. S. Ļubiša, prip. 234. — *bb) u metaforičkom i iperboličkom smislu kaže se o čem mu drago.* Ti nijesi ramena sva naga kazala i prsi oplažena, kako ih vajmeh sad svud kažu po svijeti, koju stvar kako gad nije milo vidjeti. M. Vetranić 1, 98. Po gadu se i smradu tukući skitaju *(ļudi),* a za čistu i mladu ļubovcu ne haju. I. Gundulić 147. Naći nije mužkog smrada, nit' pogrdnog ženskog gada. V. Došen 160b. Pak gdi drvo priuzme mašika, ondi strugat tog gada prioni. J. S. Reļković 83. — *cc) u prenesenom smislu o onome (n. p. grešnom djelu) što uzrokuje onakovo duhovno osjećaće.* Ako se ļuven gad meu popi objavi. M. Vetranić 2, 380. Mjesta gdi stoje sramote i ruzi, gdje se sva zla goje i gadi nemili. F. Lukarević 140. Gad i smrad od mojijeh poganijeh grijeha. V. Andrijašević, devot. 163. Tko ponizno zemļi pada, on holosti nejma gada. V. Došen 18b. Za take gadove tjera te, narode, gospod. Đ. Daničić, 5mojs. 18, 12. — *dd) kao psovka (fizično ili moralno) ružnu čeļadetu.* Vrhu svijeh žena brojiš se poštena za sve er si gad od svijeh. F. Lukarević 29. Gade od ļudi! 66. Gade ne človiče! Đ. Baraković, jar. 101. Id't' odatle, jedan ļucki gade! Nar. pjes. vuk. 2, 356. Gad ovoga svijeta! (Reče se za ružno čeļade). Nar. posl. vuk. 40. Pi gade! *(reku u Dubrovniku djetetu kad što gadno čini ili se čega gadna dotiče).* P. Budmani. *i u Šulekovu rječniku* (‚eckelerregender mensch').

2. GÃD, *m. ime mjestima. a) selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 87. — *pomińe se i prije našega vremena.* Gadь. S. Novaković, pom. 129. — *b) glavica u Hercegovini blizu Gacka.* Od koga se opet *(put)* ostavļajući humku Gad na levo kod crkve polako u ravnicu Gacko spušta. Glasn. 21, 306. *vidi i* Gacko.

3. GAD, *f. vidi* 1. gad, b, *a).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ne mogu te od gadi gledati što si tako stara i nejaka. Nar. pjes. srem. 75.

4. GAD, *adj. gadan.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti sam tu riječ izmislio.* Svud prolija'ući otrov gadu. J. Kavańin 454b.

GÀDAČKÎ, *adj. vidi* gatački. — *U naše vrijeme.* Gadačko poļe. F. Jukić, zemļ. 2. Glasn. 22, 52. A što ti je ta gadačka vojska? Osvetn. 2, 82.

GADALA, *vidi* Galada.

GÃDAN, gãdna, *adj.* fastidium creans, foedus, *koji uzrokuje gad. — Postaje od* gad *nastavkom* ьnъ; *drugo* a (ь) *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu. — Dativom se izriče komu se uzrokuje gad:* To da vam je gadno. Đ. Daničić, 3mojs. 11, 12. — *instrumentalom se može izreći ono s čega je što gadno:* Gadni i grdi gubom od griha. A. d. Bella, razgov. 38a. Kad košnica čimgoder je gadna. J. S. Reļković 283. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* gadьnъ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (gadni, gnusni ‚sordidus, impurus, immundus'), *u Belinu* (gadni ‚nausea plenus' 710a; ‚nauseosus' 508a; gadan ‚abominandus' 6a), *u Voltigijinu* (‚nauseabile, disgustoso, abbominando' ‚eckelhaft'), *u Stulićevu* (‚spurcus, foedus, sordidus, nauseosus, immundus, luridus, nauseam, satietatem, fastidium afferens'), *u Vukovu* (‚ekelhaft' ‚creans fastidium'). — *Komp.* gãdnijî: Bili ste gadniji od jednoga mrtva psa. Đ. Bašić 121b.

a. *adj. a) u pravom smislu.* Gadan smrad. F. Lukarević 196. Vuk poždrivi, gadno prase. J. Kavańin 367a. Nijedno tijelo razpadeno nije tako gadno kako je mrzeća vaša duša iza grijeha božijem očim. Đ. Bašić 120b. Vezir šeta do gadne tavnice. Nar. pjes. juk. 462. Malo čas, eto ažđaje, velika je, strašna je, gadna je! Nar. prip. vuk. 61. Tako je neopran i gadan. Vuk, poslov. 193. — *b) u prenesenom, duhovnom smislu.* Sve stvari činenja vašega gadne su. F. Lukarević 28. Promijenivši svijet gadni u raskoše nebeske. V. Andrijašević, devot. 10. Poznadu ńiove gadne misli. J. Filipović 1, 237a. Još se hvali s nečovještva svoga i družini gadan smijeh gradi. Osvetn. 1, 70.

b. *adv.* gãdno, *komp.* gãdnijê. — *između rječnika u Mikaļinu i u Stulićevu.* Koli gadno jes gledat vas! F. Lukarević 28. Da na bludni pazar grnu, gadno dok na ńem posrnu. V. Došen 103a. Smrt se gadno ispod čela smije. P. Petrović, gor. vijen. 38.

1. GÀDÂR, gadára, *m. sabļa oštra s obje strane što se nosi pod kolanom, arap.* ghaddâra, *tur.* kadere. — *isporedi* gadara, 1. gadarija. — *U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu*

rječniku (sabļa što se nosi pod kolanom *s dodatkom da se čuje po naj više u pjesmama).* Svaki nosi zelene gadare pod kolane s obadvije strane. Nar. pjes. vuk. 3, 335. Udari ga zelenim gadarem. 3, 341.

2. GADAR, gadra, *m. šteta, arap.* ghadr, *tur.* gadr, *prijevara. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ti si meni gadar učinio, bijelo si mi lice obļubio. Nar. pjes. petr. 1, 269. Gadar, velika šteta. 342.

GADÁRA, *f. vidi* 1. gadar. — *U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku.* S desne strane o desnom kolanu objesio dumišli gadaru, a s lijeve sabļu dimiskiju. Nar. pjes. vuk. 3, 536. S dvije strane meć'te u dorata, mećite mu do dvije gadare. 4, 299. Zarobi . . i gadaru sabļu. Pjev. crn. 63ᵇ. Naj ti, sine, krvavu gadaru. Nar. pjes. petr. 2, 429. Oštri noži i gadare ćorde. Osvetn. 6, 72.

1. GADÀRIJA, *f. vidi* 1. gadar. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se čuje u Crnoj Gori).* Od bedro mu *(šarcu)* sinu gadarija. Pjev. crn. 55ᵃ.

2. GADÀRIJA, *f. gad.* — *Postaje od* gad *talijanskijem nastavkom* eria, *mlet.* aria *(n. p.* porcheria, porcaria). — *U naše vrijeme u Lici:* ‚Ništa, brate! sav posao cijela samo gadarija, gadluk i smradarija'. ‚Mani se, ne govori o ńiovu gadluku, gadariji i smradariji'. J. Bogdanović. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

GADÀRINA, *f. augm.* 1. gadar *i* gadara. — *U narodnijem pjesmama našega vremena iz Crne Gore.* Potrže dugu gadarinu te Harapu posiječe glavu. Pjev. crn. 42ᵃ. On potegnu krivu gadarinu. 115ᵃ.

GADELINA, *f. vidi* 1. gad, a, *b).* — *isporedi* gadelińa, gadežińa. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Izvedi zemļa duh živući u narodu svojem, dobitke i zviri i gadeline zemaļske po prilici svojoj. Bernardin 94. gen. 1, 24. Svakojakih otrovnih i strašnih gadelin, žab, zmajih bilo je napuńeno. A. Georgiceo, pril. 28. Progoniru sve kolike živine i gadeline koje bi mogle učiniti škodu u vinogradi. L. Terzić 289. — *U ovom primjeru može biti da je značeńe kao kod* 1. gad, b: Riči svakoga smrada i gadeline rigati. I. J. P. Lučić, razg. 117.

GADELIŃA, *f. vidi* gadelina. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka (s* nj *mj.* ń). Svake živine i gadelinje koje ljezu po zemļi. N. Rańina 116ᵇ. gen. 8, 19.

GADEĻ, *m. (?) stvar gadna.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Gadeļ *(bogatac mrtav)* čini se moliti. J. Kavańin 420ᵃ.

GADEŽINA, *f. vidi* gadelina *i* gadelińa. — *Samo na jednom mjestu* XVI *vijeka (s* nj *mj.* ń). Sva koja laze gadežinje svrhu zemļe. N. Rańina 116ᵇ. gen. 8, 17.

GADÈŽĻIV, *adj. vidi* gadļiv. *a) vidi* gadļiv, *a).* — *u Stulićevu rječniku* (‚nauseosus'). — *b) vidi* gadļiv, *b).* — *od* XVIII *vijeka.* Ter se ulijeva u zlatno sude, neka ponuka usta gadežļiva ista krasnos lijepa suda. B. Zuzeri 332ᵃ. *i u Dalmaciji:* Gadežļiv, komu se lasno gadi. M. Pavlinović.

GADIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Mladen Gadić. Rat. 405.

GÀDILO, *n.* res foeda, *ńešto što gadi, vidi* 1. gad, b, *b).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚gräuel (eine gräuliche sache)'.

GADIMĻA, *f.* selo i sada između Prištine i Kačanika na potoku istoga imena koji teče u Sitnicu (Hahn, reise 160), bile su dvije: jedna ‚gorńa Gadimļa', a druga bez sumńe dońa, ‚obê' je ‚Gadimļi' priložio Vuk Branković Hilandaru 1371, a meda im je išla: ‚kako gredo puti otь Priština i otь Dobrotina dêlomь među Smolušu i među Drênovьcь' i daļe ‚gde se staju dva potoka, jedinь otь Kragujevca a drugyj otь Koštańanь'. (Mon. serb. 181 *god.* 1371). Đ. Daničić, rječ. 1, 201—202.

GADITEĻ, *m. čovjek koji gadi.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GÀDITI, gâdîm, *impf.* foedare, fastidium creare. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* gâdî). — *Postaje od* gad *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gaditi *(s drugijem značeńem: osjećati da je što gadno), rus.* гадить, foedare, *češ.* haditi, *huliti.* — *Između rječnika u Belinu* (‚foetore inficere' 75ᵃ; gaditi se na koga ili kijem ‚abominor' 6ᵃ), *u Voltiģijinu* (‚infettare, ammorbare, puzzare' ‚anstecken, stinken'; gaditi se ‚nauseare, disgustare, detestare' ‚eckeln, verabscheuen'), *u Stulićevu* (‚spurcare, conspurcare, inquinare, satietatem, fastidium, nauseam movere, afferre, parere'; gaditi se na koga, kijem ‚stomachari'), *u Vukovu* (‚ekelhaft machen, verekeln' ‚fastidium creo alicui alicujus rei'; gaditi se ‚ekel haben' ‚fastidio' *s primjerima:* ‚Ja se gadim na to'. ‚Nešto mi se gadi').

a. *činiti da što (objekat) bude gadno. a) aktivno.* — *od* XVIII *vijeka.* Kozle odlučit zmeju ovčadi, metiļ zdrave da ne gadi. J. Kavańin 12ᵃ. To su klice koje trsa gade. J. S. Reļković 216. Id't' odatle, jedan ļucki gade! ne gad'te mi pred gospodom vina. Nar. pjes. vuk. 2, 356. — *b) sa* se, *refleksivno, biti gadan. aa) personalno.* — *u jednom primjeru* XV *vijeka.* I tvoja tim gadi lipost se pridraga. H. Lučić 243. — *bb) impersonalno:* gadi mi se *isto što* gadim se *(vidi* b, *bb)).* — *od* XVIII *vijeka.* Na uspomeni samo ńegovoj gadilo im se. G. Peštalić, utiš. 78. Gadi mu se na ļekarije. Toga sam se već naslušao da mi se gadi. Na ovo mi se jelo gadi. B. Šulek, rječ. *kod* ‚ekel' *i* ‚ekeln'.

b. *činiti da ko (objekat) osjeća gad. a) aktivno.* — *od* XVIII *vijeka u Dubrovniku.* Ovo je što nas naj veće tuži i gadi, crn smrad, gnus. A. Kalić 199. — *b) sa* se, *refleksivno, osjećati gad.* — *od* XVII *vijeka (vidi dale Gundulićev primjer).* Gnusobe ti se ne čine gaditi. V. Andrijašević, put. 296. Duhovna se hrana dava potrjebnomu, nudi se, moli se da je uzme, da je okusi, a on se gadi, mrzi je, odmeće je. A. Kalić 18. Ne ostaju samo pri podsmejavańu, no gade se. D. Obradović, živ. 125. — *kad se izriče što uzrokuje gad, ovo stoji: a) u acc. s prijedlogom* na. *naj češće.* Na poslo sve kućne mrdi se i gadi, samo ńoj da su ńe naprave, to radi. I. Gundulić 147. Blato na koje se ti gadiš. D. Obradović, basn. 285. Sam se na sobe gadim! živ. 48. Gade se na onoga koji govori pravo. D. Daničić, amos. 5, 10. — *β) u gen. s prijedlogom* od. Od samijeh se sobe gade. J. Palmotić 54. Gadi se od ļekarija. Od ovoga se jela gadim. B. Šulek, rječ. *kod* ‚ekel' *i* ‚ekeln'. — *γ) u dat.* Ne bi igda ukazo mili svetac da im se gadi. B. Zuzeri 410ᵇ. — *δ) u instr. vidi u Belinu i u Stulićevu rječniku.* — *ε) u inf. kad je smisao da objekat neće ili ne može od gada da ńešto učini.* Ne samo no žeļosto, nego se gadiste pogledat svjetovna dobra. D. Bašić 31ᵇ. Ko je ti da se no gadi privratit roditeļa stara i nemoćna? A. Kalić 355.

GADIV, *adj. vidi* gadan. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GÀDIVOST, *f. vidi* gadnost. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Drugo nije steklo nego sebi žalos, a ruci gadivos. A. d. Bella, razgov. 14b.

GADLA, *vidi* Galada.

GÀDLUK, *m. gadna stvar.* — *Postaje od* gad *turskijem nastavkom* luk. — *U naše vrijeme u Lici (vidi* gadarija). J. Bogdanović.

GÀDLJÂŃE, *n. djelo kojijem se gadlja.* — *U Vukovu rječniku.*

GÀDLJÂR, gadljára, *m. čovjek koji gadlja, svira u gadle.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* gàdljâru *i* gàdljâre, gàdljâri. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Gadljar ima u svakom selu po jedan. Vuk, dan. 2, 106.

GADLJÁREV, *adj. koji pripada gadljaru.* — *isporedi* gadljarov. — *U Vukovu rječniku.*

GADLJÁROV, *adj. vidi* gadljarev. — *U Vukovu rječniku.*

GÀDLJÂRSKÎ, *adj. koji pripada gadljarima.* — *U Vukovu rječniku.*

GÀDLJATI, gàdljâm, *impf. svirati u gadle.* — *U Vukovu rječniku.*

GÀDLJAV, *adj. gadan.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GÀDLJAVAC, gàdljâvca, *m. gadan, gadljav čovjek.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GÀDLJAVICA, *f. gadno, gadljavo žensko čeljade.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GÂDLJE, gâdầjâ, *f. pl.* utriculus musicus, *narodna muzikalna sprava što se sastoji iz bravlje mješine s nekoliko cijevi (dulac, korablje, prdalka). vidi dalje kod* F. Š. Kuhač. rad. 50, 44—77. — *isporedi* gadli, gajde *(kod ovoga vidi postaće),* dude, diple, mješnice. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Narodna je muzika srpska gadlje i gusle. Vuk, dan. 2, 106. Kad ko rđavo svira u gadlje. poslov. 43.

GÂDLJI, *f. pl. vidi* gadlje. — *U Vukovu rječniku.*

GÀDLJIV, *adj.* foedus; fastidiosus. — *Postaje nastavkom* ljiv, *možebiti s prvijem značeńem od* gad, *a s drugijem od osnove glagola* gaditi.

a. foedus, *gadan.* — *od* XVI *vijeka.* Gadljive živine. M. Vetranić 1, 273. Naplodiše to gadljivo sjeme. M. Držić 241. Sumpor smiješan s mnogo gadljivijeh otrovi. I. Držić 231. Biti će u paklu smrad gadljivi. P. Knežević, osm. 163. — *adv.* gàdljivo. Okaditi ugodnim mirisom mista pod zemljom u kojih se činjaše služba božja i radi mloštva puka skupljena kadkad zlo i gadljivo udarajućih. I. Velikanović, uput. 3, 299.

b. fastidiosus, *koji se lako gadi.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚ekel-' ‚fastidiosus'). Ako sam gadljiva, ono sam radljiva. Nar. posl. vuk. 7. Nije gadljiv. (Ne probira mnogo). 213.

GÀDLJIVÔST, gàdljivosti, *f. osobina gadljiva (vidi* gadljiv, b) *čeljadeta.* — *U Šulekovu rječniku* (‚gewähligkeit').

GÂDNICA, *f. vidi* gadljavica. — *U Šulekovu rječniku (kod* ‚ekelerregend').

GÂDNÎK, *m. vidi* gadljavac. — *U Šulekovu rječniku (kod* ‚ekelerregend').

GÀDNITI, gâdnîm, *impf. vidi* gaditi, a. — *Samo u Mikaljinu rječniku* (gadniti, gnusiti ‚foedo, contamino, inquino, coinquino, inficio') *i u Stulićevu* (v. gaditi).

GÀDNÔST, gàdnosti, *f. osobina onoga što je gadno.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (gadnost, gnusoba) *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu* (v. gńus i ostala), *u Voltiđijinu* (‚disgusto, nausea' ‚eckel'), *u Stulićevu* (‚sordes, spurcitia, immunditia, impuritas'). Ne uzstavlja ga *(Roka)* gadnost od mesotrovnice trule. A. Tomiković, gov. 243. *i u Šulekovu rječniku (kod* ‚abscheulichkeit, ekelhaftigkeit').

GADORA, *f. vidi* katura. — *U narodnoj pjesmi našega vremena iz Bosne.* Daji, sine, doru i gadoru. Nar. pjes. juk. 255. Oba koña opravna izvodi, uzbaci se na tovna dorata, a sestricu diže na gadoru. 258. Na gadoru sestru Anđeliju. 262.

GÀDOVÂŃE, *n. u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji upotrebljava ovu riječ prema latinskoj* abominatio; *uprav je supstantiv od nepotvrđenoga glagola* gadovati. Biće u templu gadovańe koje je uzrok rasuća. S. Rosa 15a. (‚Erit in templo abominatio desolationis'. dan. 9, 27).

GÀDSKO, *vidi* Gacko.

GÀDSTVO, *n. vidi* gadnost. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GÀĐÂČ, gađáča, *m. čovjek koji gađa.* — *U Šulekovu rječniku* (‚zieler').

GÀĐANIN, *m. čovjek iz Gada (vidi* 2. Gad, *a)).* V. Arsenijević.

GÀĐÂNKA, *f. žensko čeljade iz Gada (vidi* 2. Gad, *a)).* V. Arsenijević.

GÀĐANSKÎ, *adj. koji pripada selu Gadu (vidi* 2. Gad, *a)).* — *Dolazi i kao prezime.* V. Arsenijević.

GÁĐÂŃE, *n. djelo kojijem se gađa.* — *U Vukovu rječniku* (‚das zielen' ‚collineatio').

GÁĐATI, gâdâm, *impf.* collineare; ferire, *nije impf.* goditi, *nego je načińeno (kao jače intensivni glagol) od* pogađati *i* zgađati. *vidi ova dva glagola.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *plur.* gáđajû, *u aor.* gádah, *u ger. praes.* gáđajûći, *u ger. praet.* gádâvši, *u part. praet. act.* gádao; *u ostalijem je oblicima onaki, kaki je u praes.* 1 *sing.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚zielen' ‚collineo' *s dodatkom da se govori u Šumadiji).* — *U Crnoj Gori ima i praes.* gâđêm: Te on gađe Vezirović Muja. Pjev. crn. 256a. Poju ljudi, gađu iz pušaka. P. Petrović, gor. vijen. 52. *a)* collineare, *hoteći u što pogoditi iz puške, kamenom itd., mjeriti okom, vidi i* smjerati, nišaniti. Dobro gađa Jušković Matija baš onoga Airović-Ibra, dobro gađa, al' loše pogađa: ne pogodi Airović-Ibra. Nar. pjes. vuk. 4, 386—387. Dobro gađa, još bolje pogađa, te pogodi Mustafagić-Usa. 4, 429. Nemoj mene gađat' ćeverdarom. 4, 430. Ko vuka gađa, bistro vaja da gleda. Nar. posl. vuk. 136. — *b)* ferire, *kao imperfektivni glagol prema* pogoditi, zgoditi. *aa) subjekat je čeljade.* Ilija ih gromovima gađa. Nar. pjes. vuk. 2, 5. Te on gađa na kulašu Tala. 3, 199. Pa u vrata topuzinom gađa. 3, 353. Svaki gađaše kamenom iz praće u dlaku ne promašajući. Đ. Daničić, sud. 20, 16. — *bb) subjekat je oružje.* No tri muće od neba pukoše: jedna gađa dva đevera mlada, druga gađa pašu na dorina, treća gađa svatah šes stotinah. Nar. pjes. vuk. 1, 158. Koja puška malo nišan gađa. 3, 174. — *u metaforičkom smislu.* Đe oči gađaju tu i pamet. Nar. posl. vuk. 76. Srijedom Bosne, dokle međa gađa. Osvetn. 6, 17. Svaki narod gada na zakone, koji ńegovoj ćudi odgovaraju. M. Pavlinović, rad. 6. — *c)* conjectura colligere, *u prenesenom smislu kao gatati, gonetati, domišljati se. može biti na-*

činěno od nagadati. — *u pisaca našega vremena.* Mi ćemo ... gađati ńihov zadružni život. M. Pavlinović, razl. spis. 124.

GÀĐĒŃE, *n. djelo kojijem ko gadi, i kojijem se ko gadi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (griješkom* gađeńe *i* gadjeńe ‚sordes, turpitudo, foeditas') *i u Vukovu* (1. ‚das anekeln' ‚taedium'. 2. ‚das verekeln' ‚taedii creatio').

1. GÀETA, *f.* Cajeta, *grad u južnoj Italiji, tal.* Gaeta. — *isporedi* 1. Gajeta. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 336ª. Počiva telo ovoga sv. biškupa u Gaeti. F. Glavinić, cvit. 175. *i u Šulekovu rječniku* (‚Gaeta').

2. GÀETA, *f. vidi* 2. gajeta. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GAETÁNAC, Gaetánca, *m. čovjek iz Gaete. — U Šulekovu rječniku (kod* ‚Gaeta').

GAÈTÂNSKÎ, *adj. koji pripada Gaeti. — U Šulekovu rječniku (kod* ‚Gaeta').

GÁGA, *m. ciganско ime. — isporedi* 1. Gaga. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu i u Bačkoj.*

1. GÀGALICA, *f. ńekakva ptica. — U Vukovu rječniku:* gagalica, u pjesmi vaļa da je mjesto ‚vrana' (od ‚gakati') *s primjerom:* Na bokoru tica gagalica. — *isporedi* 2. gagrica *i* gagati. — *U prenesenom smislu, brbļavo žensko čeļade. u Šulekovu rječniku* (‚gackelliese').

2. GAGALICA, *f.* lycopus europaeus L., *ńeka biļka.* S. Petrović, lek. biļ. 297.

GAGAT, *m.* gagates, *vrlo tvrdi kameni ugaļ koji se daje tesati i raditi. — U Šulekovu rječniku* (‚gagat').

GÁGATI, gâgâm, *impf. kriještati (kao guska), vidi* gakati *i* daktati. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚glacito, gingrio').

GAGE, *f. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdiješ. kr. 11.

1. GÁGIĆ, *f. prezime, vidi* Gaga. — *U naše vrijeme.* Jeremija Gagić. Vuk, prav. sov. 7.

2. GÄGIĆ, *m. dem.* Gago. — *U naše vrijeme u Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić.

GÁGIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 160. — *b) selo u Bjelopavlićima.* V. Ļešević.

GÁGIN, *adj. koji pripada Gagi.* M. Medić.

GAGINCI, *m. pl. napušteno arnautsko selo u Srbiji u okrugu vraňskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 308.

GAGIŃCE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Gagińcu. Sr. nov. 1871. 180.

GAGLOVA, *f. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 129.

GAGĻEVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Niva u Gagļevici. Sr. nov. 1871. 67.

GÁGO, *m. hyp.* Gavrilo. *U Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić.

GAGOJEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Vuk, živ. 96.

GÁGOLITI, gágolîm, *impf. vidi* cakoliti. — *Po svoj prilici onomatopeja. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GÁGOĻĒŃE, *n. djelo kojijem se gagoli. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GAGOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme. vidi* lišek *na kraju.* Pod bijelu Gagovića kulu. Pjov. crn. 144ᵇ.

1. GÀGRICA, *f. ńeke vrste škodļivijeh bubica što jedu žita, variva, slaninu, neučińene kože, vunu, pamuk itd., i pripadaju rodovima* bruchus, calandra, dermestes, attagenus, tinea *itd.; u različnijem mjestima različno je i značeńe. —* -a*stoji mješte ńegdašńega* ъ *(vidi prvi primjer). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* gàgrîcâ. — *Nastavkom deminutivnijem* ica *postaje od osnove* gъgra *nejasna postańa; po tome što je nema u drugijem slavenskijem jezicima (malorus.* gurgulyća *i* gergelyća *došlo je iz rumunskoga), biće tuđa; isporedi s jedne strane rum.* gъrgъrъ, gъrgъricъ *(s istijem značeńem) koje je po svoj prilici od lat.* curculio *(kasnije* gurgulio), *a s druge novogrč.* γαργάριον, γαργάρι *(s istijem značeńem) koje će biti ista riječ što i predašńa, a mogla bi biti i stara grčka riječ (od glagola* γαργαίρω, *vrtjeti). — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gagrica od pšenice ‚gurgulio, curculio'; gagrica od boba ‚midas'; gagrica u svjetah ‚tinea, blatta'), *u Belinu* (‚curculio' 761ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚curculio, gurgulio'), *u Stulićevu* (‚gorgoglione, verme che rode il grano e cavoli' ‚curculio'), *u Vukovu* (‚ein wurm, der ungegärbte häute friesst' ‚tineae genus'). Molitva otъ gъgricь ... Sice sьhrani i pšenicu siju otъ gъgricь i otъ črъvija i otъ neptira. Sredovj. ļek. star. 10, 114. Navade se i naklate njeki pruzi i gagrice. M. Vetranić 1, 20. U cedru ne rađa se gagrica. M. Radnić 279ᵇ. Od haļine izlazi gagrica. 362ª. Gagrice, crvi i druga. A. Bačić 447. Tebi će se *(u paklu)* prostriti gagrice, a pokrivač tvoj biti će crvi. L. Ļubuški 10. Žabe, zmije i gagrice. P. Knežević, pism. 10. Larva ńegova *(slaninara,* dermestes lardarius L.) zove se gagrica ili žuga i nagriza suvo meso, slaninu, kože itd. K. Crnogorac, zool. 134. Gagrica, megatoma Herbst. J. K. Šloser, faun. kor. 321. 325. — *U prenesenom smislu, kao psovka tvrdici. — u Vukovu rječniku.*

2. GÀGRICA, *f. ńekakva ptica, isporedi* gagalica. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pjevala tica gagrica. Nar. pjes. herc. vuk. 270.

GÀGRICE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu baňolučkom.* Schem. bosn. 1864. 73.

GÀGRIČAST, *adj. vidi* gagričav. — *U Stulićevu rječniku (griješkom* gagricast).

GÀGRIČAV, *adj. pun gagrica. izgrizen od gagrica. — U Stulićevu rječniku (griješkom* gagricav) *i u Vukovu* (gagričav, n. p. koža).

GÀGRIČITI, gàgričîm, *impf.* vermiculari, *napuňati se gagrica, gristi se. — U naše vrijeme u Srbiji.* Kukuruz počeo gagričiti. Sr. nov. 1868. 19.

1. GÀGULA, *f. u Vukovu rječniku:* nekakva crna vodena tica *s dodatkom da se govori u Srijemu. — isporedi* gagalica, gagati.

2. GÂGULA, *m. prezime. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* 1. gagula.

GÀGULIĆ, *m. prezime. isporedi* 1. gagula. — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović. Schem. bosn. 1864. v. XXVII.

1. GÁĠA, *m. nadimak crnu djetetu po Srijemu, tobože kao da je Ciganče. isporedi* Gaga. M. Medić.

2. GÁĠA, *m.* pas. Najeo se kao gaga rebara. Nar. posl. u Banatu. V. Arsenijević.

GAĠINA POĻANA, *f. granična straža u Srbiji u okrugu vraňskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 273.

GAĠUĻIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Pa dok mi je Gaġuļić-Stjepana. Nar. pjes. vuk. 4, 290.

GAIČARSKI, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

GÀIP, *adj. arap.* ghâib, *tur.* gajp, *neviđen.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku:* gaip, učiniti se gaip ‚verschwinden (wie ein geist)' ‚evanesco'. Te udara guju šestokrilu, guja mu se gaip učinila. Nar. pjes. vuk. 2, 512. — *Piše se i govori se i* gàjip: Tu se svetac gajip učinio. Nar. pjes. petr. 2, 10.

GAÌRET, *m. arap.* ghairetun, *tur.* gajret, *nastojaće, trudba, junaštvo.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Krenuše se iz polja svatovi, kako koji konak u napredak, sve gairet bolji među braćom. Nar. pjes. vuk. 2, 544. — *Izgovara se i* gàjret. Ja sam srcu gajret učinio. Nar. pjes. petr. 2, 65. — *Znači i: pomoć.* Da mu danas u gajretu bude. Nar. pjes. juk. 387. Gajret, pomoć, podpora. 618.

1. GÂJ, gája, *m.* lucus, nemus, *mala šuma, osobito koja je ljudskom radńom postala ili je ńom hraćena i gojena, te se od ńe ima koristi (drva, paše itd.), a može biti i ograđena.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.* gâju, gâji *(ali* gájevi). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gaj, *rus.* raй, *češ.* háj, *pol.* gaj; *isporedi i lit.* gojus. — *Nejasna postaća: može se pomisliti da postaje od glagola* gojiti; *Miklošić misli da postaje od korijena* ga, *ograditi (rus.* загать), *vidi i* gajiti. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚lucus; nemus'), *u Mikaljinu* (gaj, šumica), *u Belinu* (‚nemus' 145ᵇ; ‚sylva'; gaj za pašu ‚sylva pascua· 666ᵃ; gaj zabrańeni ‚nemus edictum'; gaj za drva ‚sylva caedua' 145ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (gaj, lug, dubrava, šuma, loza ‚sylva, lucus, nemus, sylva purgata'. 2. gaj vesel ‚nemus'. 3. gaj po kojem se ne mre putovati ‚saltus'. 4. gaj ali lug, lužańek zagajen, zabrańen ‚nemus edictum'. 5. mali gaj ‚nemus parvum, sylvicola'), *u Jambrešićevu* (‚lucus, nemus'), *u Voltiđijinu* (‚bosco, selva' ‚wald, forst'), *u Stulićevu* (‚silva, nemus, saltus'), *u Vukovu* (‚der hain' ‚nemus'), *u Daničićevu* (‚nemus'). *a) sa značećem kazanijem sprijeda.* Na gaje . . . na gaj Kosamьčićь u čelo ńive. Mon. serb. 199. (1381). S lugovi, gaji, vodami. 494. (1465). Imaju svoje stare i zakonite gaje. Stat. pol. ark. 5, 264. Razdiliti gaj ali kotar. 265. Senokoše, pasišća i dolci i drage, gaji. Mon. croat. 115. (1475). U shrańenih gajih i gustih dubravah. P. Zoranić 73ᵇ. Ptičica pobježe u gaj. M. Divković, nauk. 296ᵇ. U kraj gaja gusta toli dubrava se jedna odkriva. I. Gundulić 402. Na kojem lug gusti ili gaj jest poresal. A. Vitaljić, ist. 474. Prasce, ki u gaje tolike se žirom tove. J. Kavańin 144ᵃ. U jezero zeleni se gaj ogleda. I. Đordić, uzd. 177. Vepra sred vala, a raka sred gaja. (Z). Poslov. daničć. 150. Spaijska straža lovskoga gaja. A. T. Blagojević, khin. 17. Gajeve ńihove isijecite. Đ. Daničić. 2mojs. 34. 13. — *b)* kad ima uz oraću zemlju kakva šuma ili koje veliko stablo, onda ono čini hlad te usjev tu slabo uspijeva — takav hlad zove se ‚gaj'. Dubašnica na Krku. — *c) ime mjestima. aa) u Bosni ńekoliko sela. aaa) dva sela u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18. 38. — *bbb) u okrugu bańolučkom.* 76. — *ccc) u okrugu travničkom.* 176. — *ddd) dva sela u okrugu Doće Tuzle.* 144. 158. — *eee)* Gaj Berića, *u okrugu travničkom.* 180. — *bb) u Hrvatskoj i Slavoniji. aaa) seoce u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 17. — *bbb) selo u podžupaniji pakračkoj.* 97. — *ccc) selo u podžupaniji križevačkoj.* 69. — *ddd)* Gaj i Međa, *selo u podžupaniji riječkoj.* 6. Schem. segn. 1871. 62. — *cc) tri sela u Banatu. aaa)* Gaj. Šem. prav. 1878. 52. — *bbb)* Veliki Gaj. 48. — *ccc)* Mali Gaj. 48. — *dd) mnogo mjesta u Srbiji. aaa) u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 135. Livada u Gaju. Sr. nov. 1861. 56. — *bbb) u okrugu kraševačkom.* 1863. 187. — *ccc) u okrugu podrinskom.* 1870. 390. — *ddd) u okrugu požarevačkom.* 1865. 280. 1870. 37. — *eee) u okrugu smederevskom.* 1863. 62. — *fff) u okrugu šabačkom.* 1871. 298. — *ggg) u okrugu užičkom.* 1875. 631. — *hhh) u okrugu valjevskom.* 1867. 55. — *iii)* Gaj Čovića, *u okrugu biogradskom.* 1875. 879. — *kkk)* Debeli Gaj, *u okrugu kragujevačkom.* 1875. 681. — *lll)* Dinkov Gaj, *u okrugu jagodinskom.* 1875. 189. — *mmm)* Gaj Đurca, *u okrugu kragujevačkom.* 1861. 94. — *nnn)* Ljubeljski Gaj, *u okrugu kragujevačkom.* 1875. 95. — *ooo)* Popov Gaj, *u okrugu kragujevačkom.* 1875. 159. — *ppp)* Ravni Gaj, *u okrugu kragujevačkom.* 1875. 23. 83.

2. GÂJ, Gája, *m. poznato prezime u naše vrijeme.* Gaj Ljudevit. Nar. pjes. vuk. 2, 652 *(među prenumerantima).*

1. GÁJA, *m. vidi* Gajo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gâjo. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori po istočnijem krajevima.* I u sestre jedan sinak Gaja. Nar. pjes. vuk. 1, 626. Plačuć Gaju uzima za ruku. 628.

2. GÁJA, *m. u hrvatskoj krajini. a) nadimak.* V. Arsenijević. — *b) ime muško.* M. Medić.

1. GÁJAC, gájca. *m. dem.* gaj. — *isporedi* gajak. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

2. GAJAC, gajca (?), *m. u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gaj čaberi, a ja stvari od istine vješt ti kažem. J. Kavańin 405ᵇ. (treba čitati ‚gajca beri'. tal. gaggio, čakavski ‚gaj', od toga ‚gajac'. cf. tal. ‚pigliar gaggio'. Đ. Danicić)? — *tal.* gaggio, *zalog, talac.*

GÁJAK, gájka, *m. dem.* gaj. — *U naše vrijeme.* Sa visoka gajka. Nar. pjes. herc. vuk. 258. *i u zagoneci:* Sjedi majka na vrh gajka, čeka sinova iz bijelijeh gradova. *odgonetlaj: pčele. u Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić.

1. GAJAN, gajna, *adj. koji pripada gaju.* — *Samo u Stulićeva rječniku.*

2. GÁJÂN, *m. hyp.* Gavrilo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GAJATI, gajam, *impf. gojiti, toviti.* — *U Stulićeva rječniku* (‚sensim pinguefacere'). — *nepouzdano.*

GÂJBA, *f. tal.* gabbia, *mlet.* gheba, cheba *(vrla da od* gaiba, caiba). *krletka, kafez. isporedi* kajba, kajpa, gabija. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gâjaba. *a) krletka, kafez.* — *od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (gajba za ptice) *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu* (gajba, gajpica, ptičarnica, krletka ‚caveola'. 2. gajba, kobača, kajpa, hajba vu koje se hrane ptice vekše, kuri etc. ‚ornithon, ornithotrophion, aviarium. cavea'), *u Stulićevu* (‚cavea' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaljina).* Kraja Sapor od Perzije u gvozdenu gajbu klade. J. Kavańin 153ᵇ. Jakob on mu nosi lipu gajbicu, a va gajbi kosa. Jačke. 194. ‚On ne sačuva svoje žene ili djevojke, pa da je u gajbu zatvori'. J. Bogdanović. — *b) na katurci velikijeh brodova mjesto ograđeno gdje može stajati ńekoliko ljudi (prije tal.* gabbia, *sad* coffa). *u Mikaljinu rječniku* (gajba od drijeva ‚gabbia della nave' ‚corbis') *i u Stulićevu* (gajba od drijeva ‚carchesium'). — *c) drveni sud načińen od pet dasaka u kojem se nosi što na polu žitko, kao vapno, gnoj itd. u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GÂJBICA, *f. dem.* gajba. — *U naše vrijeme, i u Stulićevu rječniku (gdje krico stoji da je uzeto iz Mikaljina).* Pospi pospi va zibčici svojoj

kot gardelec va gajbici svojoj. Nar. pjes. istr. 4, 18. Jakob on mu nosi lipu gajbicu, a va gajbi kosa. Jačke. 194.

1. GAJCE, *n. selo u Hercegovini.* Schem. ragus. 1876. 59.

2. GAJCE, *f. pl. mjesto blizu Bakra.* — XVI *vijeka.* Kus trsja na Gajcah. Mon. croat. 285. (1585).

GAJCI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 23.

GAJČAC, gajčca, *m. dem.* gajac. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima s istijem značenem i* gajčić. — *oboje slabo pouzdano.*

GÁJČANIN, *m. čovjek iz Gaja u Banatu.* V. Arsenijević.

GÁJČÂNKA, *f. žensko čeljade iz Gaja u Banatu.* V. Arsenijević.

1. GAJČIĆ, *m. vidi* gajčac.

2. GAJČIĆ, *vidi* Rajčić.

1. GAJČIN, *m. kao da je prezime na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Komedija prikazana u Saba Gajčina na piru. M. Držić 188.

2. GÁJČIN, *m. augm.* Gâja. *u Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić.

GÀJČINA, *m. augm.* Gajo. *u Lici.* V. Arsenijević.

GÀJDÂŠ, gajdâša, *m. gadļar, vidi* gajde. — — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gâjdâšu, gâjdâši. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kum prvi dođe sa svircem (gajdašem) na kolima momačkoj kući. Vuk(?), živ. 308. Najme si momci gajdaša ili egedaša te im svira. V. Bogišić, zborn. 485.

GÂJDE, *f. pl. vidi* gadļe, *od tur.* gajde, kajde, *uprav je riječ arapska što su možebiti Arapi donijeli iz Španolske. vidi* Chr. Seybold *u* G. Gröber, grundriss der romanischen philologie. 404. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Nalik gajde na muziku. (Kad ko poredi nejednake stvari jednu s drugom. U Srijemu i u Bačkoj). Nar. posl. vuk. 188. Svirajući u gajde. Nar. prip. vuk. 59.

GÁJÊŃE, *n. djelo kojijem se gaji.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ženska radńa obična je kuhańe jela, svekoliko odijelo, gajeńe djece... V. Bogišić, zborn. 122.

GÀJER, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GAJEŠNICE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Sr. nov. 1866. 618.

1. GÀJETA, *f. vidi* 1. Gaeta. — *U Mikaļinu rječniku.*

2. GÀJETA, *f. poveća lađa nepokrivena s jednom katarkom, tal.* gaeta. — *isporedi* 2. gaeta, gojeta. — *Od* XVIII *vijeka.* Armalo se bijaše do dvanaest Paštrovića u jednoj gajeti. Nar. pjes. bog. 158. U to doba izidoše samovoļni Perаštani vrli krajišnici s tankijem gajetama iz Perasta bijeloga. 172. ‚Vozio sam se na gajeti, prevezao sam se iz Baga u Pag na gajeti'. *u Lici.* J. Bogdanović.

GAJETINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Niva u Gajetini. Sr. nov. 1871. 111.

GAJEVAC, Gajevca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Zabran u mestu Gajevcu. Sr. nov. 1863. 156. — *b) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Gajevcu. 260.

GÁJEVI, *m. pl. ime mjestima. a) u Bosni dva sela u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 134. 140. — *b) u Srbiji zasclak u okrugu užičkom.* K. Jovanović 161.

GÀJICA, *m. hyp.* Gavrilo. — *Prije našega vremena.* Gaica. S. Novaković, pom. 55. — *I u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *I kao prezime.* J. Bogdanović.

GAJIČANI, *m. pl. dva zaseoka u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 158. 160.

1. GAJIČIĆ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Gajičiću. Sr. nov. 1875. 609.

2. GAJIČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

1. GÀJÎĆ, gajića, *m. dem.* gaj. — *U Belinu rječniku* 145[b] *i u Stulićevu, i u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *I kao ime mjestima. a) selo u Bosni blizu Pońeva.* Schem. bosn. 1864. 60. — *b) u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 135. — *bb) u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1866. 609.

2. GÀJIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vojvoda Stevan Gajić. M. Đ. Milićević, srb. 268. Gajić. Šem. srb. 1882. 202. — Gâjića pǫļe, *zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. V. Stojanović.

GAJIL, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Gailь. S. Novaković, pom. 55.

1. GÀJIN, *m. ime muško, vidi* Gajo. — *U Vukovu rječniku.*

2. GÁJIN, *adj. koji pripada Gaji.* M. Medić.

GAJINAC, Gajinca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Livada u Gajincu. Sr. nov. 1873. 354.

GAJINA POJATA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1863. 181.

GAJINA RUPA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Gajinoj Rupi. Sr. nov. 1861. 239.

GAJINE, *f. pl. ime mjestima. a) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 54. — *b) mjesto u Poļicima u Dalmaciji.* — *prije našega vremena.* Na općeni zbor na Gajine. Stat. poļ. ark. 5, 310.

GÀJINICA, *f. Gajina žena. U Udbini.* M. Medić.

GAJINOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

GÀJIP, *vidi* gaip.

GAJIŠTE, *n. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. kajkavski* Gajišće. Pregled. 17.

GÁJITI, gâjîm, *impf. po svoj priliei prvo je značeńe bilo: saditi gaj, od čega je kasnije postalo sadańe: gojiti, uzdržavati gaj (od oroga širega razvila su gdjegdje uža značeńa za radńe kojima se goji, uzdržava gaj, kao čistiti drveće, ograđivati mjesto; te se je ovo zadńe opet raširilo i za što drugo što nije gaj); u novije se vrijeme u ńekijem krajevima dalje raširilo značeńe, te znači uopće gojiti, a objekat može biti i čeljade i životińa.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gâjâh *i u aor. 2 i 3 sing.* gâjî; *u ostalijem je oblicima omaki kaki je u inf.* — *Postaje od* gaj *nastavkom* i. — *Može biti i praslavenska riječ, isporedi češ.* hájiti, *ograđivati, braniti, poļ.* gaić. — *U našem jeziku od* XIV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčeru* (gajim, krčim, snažim lozu ‚extirpo, expurgo sylvam, foveo nemora, conservo lucum collucando, ramos inutiles decidendo ac frutices noxios amputando et evellendo'. 2. branim, prepręčujem ‚impedio, arceo, v. g. animalia ab ingressu ad sylvam'. 3. branim, vpiram vodu ‚arceo aquam ne exundet'. 4. gajim sinokošu, t. j. prepovedam ‚arceo ab ingressu foenilis

etc. interposito aliquo signo baculi signati'), *u Voltiǵijinu* (‚nettare gli alberi, sarchiare' ‚den forst pflegen'), *u Stulićevu* (‚nettar la selva' ‚silvam purgare' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva*; gajiti se, v. dubraviti se), *u Vukovu* (‚pflegen' ‚curo'). *a) objekat je* gaj, šuma *itd.*; *znači: gojiti, hraniti radeći što je tome potrebno, n. p. čisteći drveće, ograđujući mjesto.* Imaju svoje stare i zakonite gaje koje čuvaju i gaje . . . Volno je ono selo svoje gaje gajiti. Stat. poļ. ark. 5, 264. ‚Jesi li vidio, kako je on lijepo više svoje kuće zagajio goru?' ‚Kako je on lijepo zagajio gaj'. (vola, kravu, svińu ili što drugo reku ‚gojiti'). *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *b) ograđivati koje mu drago mjesto, zagaćivati.* — *u Bjelostjenčevu rječniku.* — *c) s novijim širijem značenem: gojiti u opće. objekat može biti drvo, čeļade, životińa.* Ne lomi mi više prste, nisi mi ih ti gajio. Nar. pjes. vil. 1866. 273. Gaje šļive. Vuk, dan. 2, 104. Ne razdražujte djece svoje nego ih gajite. pavl. ef. 6, 4. Gajiti dijete ‚ein kind in der pflege haben'. B. Šulek, rječ. *kod* ‚pflege'. Gojiti, gajiti cvijeće ‚der blumen pflegen'. *kod* ‚pflegen'.

1. GÂJKA, *f.* kožna grivna na dizginu što se miče tamo i amo. Ļ. V. Stojanović.

2. GAJKA, *f.* cochleae matrix, pericochlium, *matica u loze (šajtova).* — *U Šulekovu rječniku* (‚schraubenmutter').

GAJNIK, *m. čovjek što nadgleda gajeve.* — *U Šulekovu rječniku* (‚gehegeaufseher').

GÁJO, *m. hyp.* Gavrilo. — *isporedi* Gaja, Gajin. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gâjo. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori po južnijem krajevima).* Ono čuše i Stefo i Gajo. Pjev. crn. 98ª.

GAJOVIĆ, *m. prezime po ocu Gaju.* — *U naše vrijeme.* Marko Gajović. Rat. 181.

GÂJPA, *f. vidi kod* gajpica.

GÂJPICA, *f. mala gajba, dem.* gajpa, *kojoj riječi nema potvrde, ali isporedi* gajba *i* kajpa. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* gajba, *a)).*

GÀJRET, *vidi* gairet.

GÂJSKÎ, *adj. koji pripada gaju, gajima.* — *U Vukovu rječniku:* gajski, n. p. drozak ‚wald-(drossel)' ‚silvestris'. *u Stulićevu je rječniku s drugijem (nepouzdanijem) značenem:* ‚nemorosus' *i s dodatkom da je riječ ruska.* — *I koji pripada selu Gaju.* V. Arsenijević.

GÂJŠA, *m. hyp.* Gavril. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GÂJŠICA, *m. dem.* Gajša. J. Bogdanović.

GÂJŠIN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 653 *(među prenumerantima).*

1. GÁJTAN, *m.* funiculus, *vrlo usko tkańe (može biti i spleteno kao i izatkano) kojijem se može vezati i drugo činiti što i užetom, a i resiti haļine, tur.* qajtan, gajtan. — *Akc. je biļežen kao što je u Vukovu rječniku; u Dubrovniku je* gàjtan. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cordone' ‚funiculus'; gajtan svioni ‚cordone di seta' ‚funiculus sericus' 229ª; ‚laccio o filo intessuto' ‚laqueus' 122ª), *u Bjelostjenčevu* (v. šnora), *u Voltiǵijinu* (‚cordone, cordoncino' ‚schnur'), *u Stulićevu* (‚stringa, ligula'), *u Vukovu* (‚die schnur' ‚funiculus'). Zlato sam to prela i gajtane plela. M. Vetranić 2, 281. Nošahu se opletene u bio gajtan prije kose. I. Gundulić 143. Nego mu se lak grih čini, baš kako da je okolo sebe jedan gajtan opasao. Đ. Rapić 158. U rukama gajtan pleteš. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Svilu prede, gajtan plete, s gajtanom se razgovara: ‚Da ja znadem, moj gajtane, da će tebe mlad nositi, svilom bi te opletala, zlatom bi te nvijala, a biserom nakitila'. 1, 291. Te uzima svilene gajtane, pa otide u zelenu bašču, objesi se o žutoj neranči. 1, 566. Namkoše mu gajtan oko vrata. 2, 162. Pašinu je sabļu dovatila, o kojoj su dva gajtana zlatna. 2, 616. Darova mu pušku u gajtanu. Ogled. sr. 407.

2. GAJTAN, *m. ime mjestima u Srbiji u okrugu topličkom. a) selo.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 386. — *b) planina.* ‚Madan' i ńegov ogranak ‚Gajtan-Planina'. 344. — *c) voda.* Do Gajtana reke. Otaǵb. 4, 364.

3. GÀJTAN, *m.* Cajetanus, *ime muško, tal.* Gaetano. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GÁJTANITI, gájtanîm, *impf. kititi što (tkańe, odijelo itd.) prišivajući k onome gajtan.* — *U Vukovu rječniku:* gajtaniti, n. p. haļinu ‚clavum adsuere vesti'.

GAJTANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vukojica Gajtanović. Rat. 181. 327.

GÁJTAŃÊŃE, *n. djelo kojijem se gajtani.* — *U Vukovu rječniku.*

GÁJTO, *m. hyp.* 3. Gajtan. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gâjto. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GÀJÛČ, *m. ime volu.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GAJUN, *m.* tapes decussatus L., *ńeka školjka.* — *U naše vrijeme na Krku.* G. L. Faber 250.

1. GÂK, gáka, *m. ńeke vrste ptica.* — *isporedi* gačac, gačić, gačina. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i voc.* gâče, gâci. — *Riječ je po svoj prilici onomatopejska i pokazuje glas same ptice, vidi* 3. gak. *a) čavka (?).* — *u Mikaļinu rječniku:* čola divja, gak ‚cornix cinerea, varia'. 37ª. čavka bile glave, gak ‚cornix cinerea, varia'. 43ª. *i u naše vrijeme:* gak, rod gavrana. M. Ružičić. — *b) vrsta čaple.* — *u naše vrijeme.* Ardea nycticorax. Slovinac. 1880. 32ª. Gak modrač, čapļa, ardea cinerea. D. Kolombatović. progr. spal. 1880. 41. Gak zmijar, saketa, ardea purpurea. 41. Gak bjelač, balansir, egretta alba. 41. Gak cizmaš, bjelica, egretta garzetta. 42. Gak mačak, buphus ralloides. 42. Gak nebunac, botaurus stellaris. 42. Gak pupar, nycticorax europaeus. 42. Gak volarić, ardeola minuta. 42. Gak, vrsta velike ptice; ima je više vrsta: modraš, nebogled, zmijar, pupar, kašikar, bilač, mačjak, čizmaš, krovar. M. Pavlinović. — *c)* morski gak, laskavac, colymbus septentrionalis. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 49.

2. GAK, *m. ńeke vrste (crnoga) grožđa.* — *isporedi* gakińa. *a)* gak, violetter pineau. B. Šulek, im. 84. — *b)* gak-crnina, schwarzer kleinungar (u Sluńu). 84.

3. GÂK, *m. vika.* M. Pavlinović. — *vidi* gaka. — *isporedi i rus.* гакъ *s istijem značenem.*

GÀKA, *f. gakańe, vika.* — *Riječ je onomatopejska kao i* gakati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚das gekräh' ‚cornicatio (?)': stoji gaka vrana. Zabrańuje virovat u čarke, također u sne, u gaku ptica. F. Lastrić, ned. 106. Tada stane gaka takmaca. M. Pavlinović, rad. 32.

GÁKALICA, *f. vidi* gakuša. — *U Šulekovu rječniku* (‚schnattergans, schnatterliese').

GÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se gače.* — *U Vu-*

kovu rječniku: ‚das geschrei der krähe' ‚clamor cornicis'.

GÁKATI, gâčêm, *impf. vikati, kriještati (o nekijem pticama).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gâkâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od onomatopejskoga sloga* ga *nastavkom* k. — *U primjeru iz narodne pjesme ugarskijeh Hrvata (vidi kod b)) prezenat je* gâkâm. — *Od* XVII *vijeka. a) o glasu u vrane.* — *između rječnika u Mikaljinu* (gakati, grakati kako vrana ‚cornicor') *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* (v. grakati *s dodatkom da je uzeto iz Mikaljina), u Vukovu:* ‚krähen (von der krähe)' ‚cornicor'. Odovuda gačuć vrana oblak grne. A. Kanižlić, rož. 6. — *b) o glasu u guske.* Guska misec dokuči i leže, gńizdu silom nek se ne prituže, i kad sidi, nek od ńe nesuće dalje budu, ali blizu kuće, jer kad ove gaču kod sideće, ona ostat i na gńizdu neće. J. S. Reljković 158. Guska gaka. Jačke. 225. Gače k'o guska, a guska nije. *odgonetlaj: gusak.* Nar. zag. nov. 37. — *c) preneseno, o ljudskom glasu.* Jejupke, nas varajuć vrh rojenja nama gaču. J. Kavanin 469a.

GAKAV, *adj. koji gače.* — *U Šulekovu rječniku* (‚schnatternd').

GAKIĆI, *m. pl. seoce u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 238.

GAKIŃA, *f. vrsta vinove loze.* — *isporedi* 2. gak. Gakińa, suvrst vinove loze *(M. Cepelić),* v. gak. B. Šulek, im. 84.

GÁKNUTI, gâknêm, *pf. zavikati, zakriještati (o ńekijem pticama), vidi* gakati. — *U Vukovu rječniku:* ‚krähen (von der krähe)' ‚cornicor'.

GAKOVO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji hjelovarskoj.* Pregled. 80.

GÀKTATI, gâktâm, *impf. vidi* gakati *(prema čemu je uprav kao deminutiv).* — *U Parčićevu rječniku.*

GÀKUŠA, *f. kaže se vrani, vidi* gakati, *a).* — *U Vukovu rječniku.* — *I u prenesenom smislu: blebetuša, brbljavica. u Šulekovu rječniku* (‚schnattergans, schnatterliese'). *isporedi* gakalica.

1. GAL, *m. crna mast.* — *vidi kod* 1. gao. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚color niger' *s primjerom:* Dati što u gal), *i u Šulekovu rječniku.* zemljani gal ‚erdschwarz'.

2. GAL, *m. ime muško.* — XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Galь; Gao). Galь a dêlь mu Dobrota. Deč. hris. 38. Galu dijaku. Mon. serb. 506. (1469). — *U istom je spomeniku nominativ* Gao: Gao dijakь. — *I kao prezime.* XVI *vijeka.* Ivanu Galu kapetanu ogulinskomu. Mon. croat. 240. *(oko* 1540).

3. GAL, *m. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Galu. Sr. nov. 1873. 327.

4. GÀL, *m.* Gallus, *čovjek iz keltičkoga plemena koje je ńegda žirjelo u Francuskoj.* — *Od* XVIII *vijeka.* Gala, Huna bukalija slavna djevo na se ne da. J. Kavanin 211b. *i u Šulekovu rječniku* (‚Gallier').

1. GALA, *f. po sroj prilici hyp.* 1. galica. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Pri toj su ostale kako pri hrtu zec, pri sokolku gale, pri sunaču misec. M. Marulić 60.

2. GÁLA, *f. hyp.* 2. galica. — *U naše vrijeme. a) ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *b) ime ovci.* 32. — *c) ime kokoši.* 53.

3. GÀLA, *f.* nadimak ženi nečistoj. M. Pavlinović. — *vidi* 1. gao.

4. GALA, *f. selo u Dalmaciji u kotaru sińskom.* Repert. 1872. 28.

1. GÀLAC, Gâlca, *m. ime muško.* — XIII *i* XIV *vijeka* (Galьcь) *i u Daničićevu rječniku* (Galьcь). Galьcь Vlьksanićь. Mon. serb. 34. (1249). I Galьcь i Prijanь. Deč. hris. 53. — *U naše vrijeme kao prezime.*

2. GALAC, galca, *m. ime ńekijem biljkama. a)* agropyrum repens Beauv., *troskot, pir, piriha, vidi* tkalac. B. Šulek, im. 84. — *b) ńeka vrsta vinove loze crna grožđa. u Dalmaciji.* — *isporedi* galešina, galica. 84.

3. GALAC, galca, *m. u Crnoj Gori kao da znači: lukav čovjek.* Tko je javlac onaj je i galac. Pjev. crn. 330b. Providnik, prepredeni galac. S. Ljubiša, prip. 180.

4. GALAC, *m. u zagorci.* Šigle migle putom ide, gleda da mu galac padne. *odgonetlaj: svińa i želud. u Dalmaciji.* Nar. zag. nov. XXII.

5. GALAC, *m. seoce u Hercegovini blizu Mostara.* Schem. herceg. 1873. 154.

GALAČICA, *vidi* Galičica.

GALAĆ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zabran na Galaću. Sr. nov. 1870. 509.

GALADA (?), *f. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Galada. moglo bi se još čitati: Gadla i Gadala. S. Novaković, pom. 129.

GALAFUR, *m. vidi* garofao. — *U naše vrijeme u Istri.* Na Franu sadite drobnu mažuranu, na lipu Lijanu galafur crljeni. Nar. pjes. istr. 2, 23.

GALÁMA, *f. vika, buka (kad je dosta svijeta zajedno).* — *Nepoznata postańa, može biti od arap.* ghalebe, *tur.* galabalyk, *naloga, tiska, vidi i* kalabaluk *i* galiba. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje je tumačeno:* ‚eine menge' ‚turba' *s dodatkom da se govori u Srijemu i s primjerom:* U ńihovoj je kući svagda galama). U toj bruki i turskoj galami diže glavu beže Asan-beže. Nar. pjes. kras. 1. 200. Mi ćemo, komšije, dignuti viku i galamu po selu. Nar. prip. bos. 1, 65. ‚Ostavite se tolike galame'. ‚Vala da su se u toj i u toj kući kućani pozavadili, kada se onako velika galama čuje'. ‚Bome se u vašoj kući vavijek neka galama čuje'. ‚Čuje se pro polja velika galama od ljudi'. (t. j. ide poljem više ljudi, te idući, osobito ako iz grada idu, i ako su se vinom nakitili, obično onda galame). *u Lici.* J. Bogdanović.

GALÁMITI, gàlâmîm, *impf. vikati, bučati (kad je mnogo svijeta zajedno), vidi* galama. ‚Ako ćete galamiti, odlazte ispred mojih vrata'. M. Medić. ‚Šta vavijek galamite?' J. Bogdanović.

GÀLÂN, galána, *m. vidi* budac. *u Seleima na Braču.* A. Ostojić.

GALANGA, *f.* galanga divja, cyperus longus L., *vidi* perońica, perońika, *tal.* galanga. — *U Šulekovu imeniku iz postarijega rukopisa.* Galanga divja, ciperum, cyperus longus L. 84.

GALAS, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 212.

GÀLAST, *adj. crn (o brava).* M. Pavlinović. — *vidi* 1. gao. — *amo spada i:* galasta, *ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

GALATAN, galatna, *adj. nepristojan (o riječima), od arap.* ghalat, *tur.* galat, *pogreška.* — *U naše vrijeme.* Počeše jedan drugom govoriti vrlo galatne šale. M. D. Milićević, zlosel. 221. Nije čudo što ćeš na svakom koraku čuti naj galatnije reči. 225.

GALÀTÎNA, *f. vidi* hladetina, *tal. mlet.* galatina. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Vječna zima galatinu od živijeh ļudi čini. M. Držić 240.

GALAVA, *f. ime crnoj kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gao.

GALBAN, *m.* galbanum, *ńeka smola što jako miriše i upotrebļava se kao lijek.* — *Od* XVIII *vijeka.* Mirhom, galbanom i tamjanom zajedno smišanim. I. Velikanović, uput. 3, 318. *i u Šulekovu rječniku* (‚galbanum; mutterharz').

GALČINA, *f.* primula officinalis Jacq., *ńeka bilka.* B. Šulek, im. 84.

GALDOVO, *n. dva sela u Hrvatskoj blizu Siska.* Galdovo selo. Pregled. 2. Galdovo erdödsko. 40.

GÁLE, *m. ime crnome bravu.* M. Pavlinović. — *vidi* 1. gao.

GÀLÊB, *m.* larus, *ńeka vodena ptica.* — *isporedi* kaleb. — *Nepoznata postańa.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (galeb, kaleb, ptica ‚gagiano, cocal' ‚mergus'), *u Belinu* (‚coccale' ‚mergus' 197a), *u Stulićevu* (‚smergo' ‚mergus' *s dodatkom da je uzeto iz Belina), u Vukovu:* bijela tica vodena koliko golub *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* U okolo se vrtim kako galeb na seńalu. M. Vetranić 1, 13. Galeb je morski. M. Držić 268. Oblijetaju kukavice i galebi. I. A. Nenadić, šamb. 11. Galeb, larus marinus. Slovinac. 1880. 32a. Galeb, larus L. J. Pančić, ptic. 76. Prosti galeb, larus ridibundus, die lachmöve. J. Ettinger 242. Trojprstni ili ledeni galeb, larus tridactilis, die dreizehige möve. 243. Burni (olujni) galeb ili utva, larus canus, die sturmmöve. 244.

GÀLEBA, *f. vidi* balega. F. Kurelac, im. živ. 23.

GALÉBAK, galépka, *m. dem.* galeb, *vidi* galebica. — XVI *vijeka.* Nu galebak (danas galebica. Slovinac. 1880. 32b) dojde bijeli. M. Vetranić 1, 15.

GALEBAN, *m. ime muško.* — *isporedi* Goluban. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Za Omerom Galebane slugo. Pjev. crn. 206b.

1. GALÈBICA, *f.* larus minutus. Slovinac. 1880. 32a. — *vidi* galeb *i* galebak.

2. GALEBICA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

1. GÀLEBINA, *f. vidi* balega. — *isporedi i* gabelina. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u Imoskome).* Žitke galebine od isti ovaca. J. Vladimirović 17.

2. GALÈBINA, *f.* larus canus, glaucus. Slovinac. 1880. 32a. — *uprav augm.* galeb.

GALEČIĆ, *m. vidi* Galičić.

GALEČIĆI, *m. pl. selo u Popovu u Hercegovini.* S. Novaković, obl. 46.

GALEN, *adj.* galen kamik, *kamen na kojemu crevļar nabija kože.* — *Nepoznata postańa.* — *U naše vrijeme u hrvatskom primorju.* Pukal galen kamik, puklo srce moje! Nar. prip. mikul. 134. ‚Galen kamik', kamen što rabi postolaru, kad nabija kože. 170.

GALENOVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Ivan Galenović. Mon. croat. 250. (1550).

GALEOTA, *f. vrsta maļe galije, tal.* galeotta. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Osim fregata, galeota i galija. A. Tomiković, živ. 360.

GALÈRIJA, *f. tal.* galleria, *franc.* galerie, *ńem.* gallerie, *vrlo duga soba u kojoj su poređene stvari vrijedne da se gledaju, osobito slike; kaže se uopće o takovoj zbirci i o zgradi u kojoj se nalazi bez obzira na oblik sobe.* — *U naše vrijeme (može biti da je takovo znučeńe i u ovom nejasnom primjeru prošloga vijeka:* Da počinim šurke čude, galerija taj nazva se. J. Kavańin 82a). — *Zove se tako i u teatru kao pańega zgrađena uz zid u kojoj stoje gledaoci, ako se ne dijeli u maña mjesta (‚lože'). u Šulekovu rječniku* (‚gallerie im theater').

1. GÀLEŠA, *m. crna (velika) domaća životińa.* — *vidi* 1. gao. *u) vo.* — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 151b *gdje naj prije dolazi, i iz ńega u Stulićevu.* Crn galeša vodu pije, nigda vrata ne pregibļe. *odgonetļaj: lonac.* Nar. zag. nov. 118. Naš galeša na vrh kuće grize, a ogrizine mu doļe padaju. *odgonetļaj: svrdao.* 204. *vidi i kod* bikota. Galeša, *ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. Galeša, ime crnom volu. *u Lici.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *b) koń.* — *u naše vrijeme.* Majko moja, nerazumna ti si: galeša se o direk češaše, pa ti misliš tavan poškripļuje! A. Ostojić iz nar. pjes. Kad dojaha vilena kulaša, a galešu svede u povodu. Osvetn. 1, 12.

2. GALEŠA, *m. ime muško.* — *Potvrđen je samo adjektiv* Galešin *u spomeniku* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Galešinь). Jestьta dva dila odь odumrьtna Galešinь i Bubaninь. Glasn. 23, 52. (1400).

GALEŠAST, *adj. crn (o volu). vidi* galeša. — *U Belinu rječniku* 156b *i iz ńega u Stulićevu.*

GALEŠIĆ, *m. prezime.* — XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Galešićь). Vladisavь Galešićь. Mon. serb. 102. (1332). Knezь Grьgurь Galešićь. 273. (1409).

GALEŠIN, *adj. koji pripada Galeši, vidi* 2. Galeša.

GALEŠINA, *f. vrsta vinove loze crna grožđa.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 84.

1. GÀLETA, *f. svilena čahura, tal.* galletta. — *Ake. se mijeńa u gen. pl.* gālêtâ. — *U dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Ona uze dva lota simena, pak osam nedļ što se o ńih bavi, lipe novce sebi zadobavi, sedamdeset funti baš galeti, osim onog što samo izleti . . . M. A. Reļković, sat. H3ab. Svilne bube kako se zatvore, dan deveti lepirom se stvore, progrizu se iz svojih galeta. J. S. Reļković 318. *i u naše vrijeme u Dalmaciji.* P. Budmani.

2. GÀLETA, *f. kolač ili kao pogačica od tvrdoga hļeba bez soli što se osobito jede na brodovima, tal.* galletta. — *U naše vrijeme po Dalmaciji.* P. Budmani.

GALETIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 96.

GÀLETIN GRÒB, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 135.

GALEZOVA DRAGA, *f. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 36.

GALGAN, *m.* alpinia galanga, *ńeka bilka, ńem.* galgant. — *isporedi* galganat. — *U Šulekovu rječniku* (‚galgant'), *u kojem ima i adjektiv posesivni* galganov: galganovo uļe ‚galgantöl'; galganov korijen ‚galgantwurzel'.

GALGANAT, galganta, *m. u Stulićevu rječniku:* galgant, trava ‚galanga, erba' ‚galanga', *a iz ńega u Šulekovu imeniku:* galgant, galega officinalis L. 84. — *Po svoj je prilici Stulli uzeo ovu riječ iz ruskoga rječnika (premda to nije zabiļeženo) u koji će biti došlo iz ńemačkoga jezika.* — *vidi* harlina, hrlina, *isporedi* galgan.

GALGANOV, *adj. vidi kod* galgan.

GALGAVO, *n. vidi* Galgovo.

GALGE, *f. pl. vješala, ńem.* galgen. — *Od* XVII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu.* Boje bi se ne roditi neg na galgah smrt podniti. P. Vitezović, cvit. 68. Jednoga, koji je zaslužio galge, kada ga na dvor vode, on zna da ima poginuti. Đ. Rapić 108. Onde su ti jedne galge. Jačke. 46.

GALGOVO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 20. — *U rukopisu* XVI *vijeka pisano je* Galgavo: Tretu kravu i vola s onim ki su na Galgavu ostavļam ženi mojoj. Mon. croat. 327. (1555).

GÀLIBA, *f. ometa, neprilika, maǵar.* galiba. — *isporedi* galidba. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (gdje ima i* gal'dba, *a kod oboga značeńe je:* ‚ungelegenheit' ‚molestia' *i dodatak da se govori u vojvodstvu).* Brez svake galibe. Srp. st. pisma, let. 112. 168. (1755).

GALIBABINCI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 111.

GALIBARA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 390.

GALIĆ, *m. vidi* 5. galica. — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).*

1. GÀLICA, *f. ime ńekijem crnijem pticama.* — *vidi* 1. gao. — *Riječ je stara, isporedi rus.* галка, галя, галица, *ali u našem jeziku nema potvrde prije našega vremena. a)* corvus monedula L., *čavka.* — *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *b)* phalacrocorax cristatus Steph. — *isporedi* mrkuļ, strkoč. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 47.

2. GÀLICA, *f. ime crnijem domaćijem životińama.* — *vidi* 1. gao. *a) kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. Svaka kravica po noći galica. Nar. posl. u Lici. V. Arsenijević. — *b) ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. *u Lici.* J. Bogdanović. — *c) maćki.* F. Kurelac, dom. živ. 50.

3. GALICA, *f.* scraptia Latr., *ńeka bubica.* J. K. Šloser, faun. koŕ. 580.

4. GÀLICA, *f.* galla, *šiška, šešarica, od tal.* galla. — *U Mikaļinu i u Voltiǵijinu rječniku.*

5. GÂLICA, *f.* vitriolum, sulphas ferri, ferrum sulphuricum, *zeleni kamen koji se upotrebļava kod crne masti.* — *isporedi* galic, galicka. — *Od ńem.* galitzenstein, *što dolazi od* XV *vijeka, i postaje od toga što se sredńega vijeka ovaj kamen donosio iz Španjolske (vidi* Galicija, *a)). vidi u Grimmovu rječniku kod* galitzenstein. — *Osim zelene, ima i modra galica* ‚sulphas cupri, cuprum sulphuricum', *i bijela* ‚sulphas zinci, zincum sulphuricum'. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚vitriolum') *i u Šulekovu:* ‚grüner vitriol' *kod* ‚vitriol; hemiprismatisches vitriolsalz' *kod* ‚vitriolsalz'; bijela galica ‚gallizenstein; zinkvitriol; prismatisches vitriolsalz *kod* ‚vitriolsalz'.

6. GALICA, *f. vrsta vinove loze crna grožđa.* — *U naše vrijeme na otoku Cresu.* B. Šulek, im. 84.

7. GALICA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 55.

GALÌĆÂŃE, *n. djelo kojijem se galica.* — *U Vukovu rječniku.*

GALÌCATI, galicâm (gàličêm), *impf. čkaļati.* — *Nepoznata postaња, isporedi arban.* gudulis, *rum.* gъdil, *ńem.* kitzeln. — *U Vukovu rječniku.*

GÀLICIJA, *f. dvije kraļevine u Evropi. a)* Gallaecia, *u Španjolskoj.* — *od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu i u Belinu* 336b. Svetoga Jakoba od Galicije (‚Galitije'). A. Gučetić, roz. mar. 72. Jakov veći počiva u Galiciji od Špańe. F. Glavinić, cvit. 222a. Tilo *(svetoga Jakova)* isti učenici ńegovi odnesoše u Galiciju. F. Lastrić, svet. 115a. *i u Šulekovu rječniku* (‚Gallizien'). — *b)* Galitia, *u austro-ugarskoj monarhiji.* — *isporedi* Galič. — *u Voltiǵijinu rječniku.*

GALICKA, *f. vidi* 5. galica. — *U Mikaļinu rječniku:* galicka, kamen mavi (!) za činiti crnilo; *i u Stulićevu (griješkom* galička *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina).*

GALIČ, *m. ime mjestima. a)* Galitia, *kraļevina u austro-ugarskoj monarhiji. vidi* Galicija, *b).* — *u Šulekovu rječniku* (‚Galizien'). — *b) varoš u Ugarskoj, maǵar.* Gacs, *ńem.* Gatsch. — *u Šulekovu rječniku* (‚Gacs; Gatsch'). — *c) vis blizu Novoga Pazara.* Rat. 192.

GÂLIČAN, gâlična, *adj. koji pripada gâlici.* — *U Šulekovu rječniku* (galična žesta ‚vitriolgeist').

GALIČANI, *m. pl. selo blizu Prilipa.* — *Od* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku* (Galičane, pl. masc.): Crkva je treskavačka imala zemļe ‚vъ Galičaneh' (Glasn. 11, 132 *god.* 1336—1346. Glasn. 13, 375). sada selo blizu Prilipa. Hahn, reise 187. 190.

GALIČANIN, *m. čovjek iz Galiča (vidi* Galič, *a)).* — *U Šulekovu rječniku* (‚Galizier').

GÂLIČÂR, *m. čovjek koji spravļa, čisti itd. gâlicu.* — *U Šulekovu rječniku* (‚vitriolmeister; vitriolsieder').

GALIČARA, *f. vidi* galičarnica.

GALIČARNICA, *f. mjesto gdje se kopa gâlica.* — *U Šulekovu rječniku* (galičara, galičarnica ‚vitriolhütte').

1. GÂLIČAST, *adj. cru (o domaćoj životińi).* — *vidi* 1. gao. — *U Vukovu rječniku:* ‚schwarz' ‚ater', cf. vran.

2. GÂLIČAST, *adj. koji je poput gâlice.* — *U Šulekovu rječniku* (‚vitriolartig; vitriolisch').

GÂLIČAV, *adj. u kojem ima gâlice.* — *U Šulekovu rječniku* (‚vitriolhaltig; vitriolig'; galičava zemļa ‚vitriolerde').

GALIČICA, *f. seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 49. T. Kovačević, op. bosn. 34. — *Na drugom je mjestu pisano* Galačica. Statist. bosn. 182.

GALIČIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 206. — *Na drugom je mjestu pisano* Galečić. Schem. herceg. 1873. 194.

GALIČKI, *adj. a) koji pripada selu Galičanima.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (galičьkyj). Do staroga puti galičkoga. Glasn. 11, 131. (1336—1346). 13, 375. — *b) koji pripada Galiču (vidi* Galič, *a)).* — *u Šulekovu rječniku* (‚galizisch').

GALIČKIŃA, *f. žensko čeļade iz Galiča (vidi* Galič, *a)).* — *U Šulekovu rječniku* (‚Galizierin').

GÂLIČNICA, *f. voda u kojoj je razmućena gâlica.* — *U Šulekovu rječniku* (‚vitriollauge; vitriolwasser').

GALIČNIK, *m. ime mjestu.* — XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku* (Galičьnikъ): Selima Slamodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi, koja je kraļ Stefan Dečanski dao Hilandaru, išla je međa ‚prêko Galičnika prokosomь u lokvu i prêko puta prizrenskoga u Goračinь Lugь'. (Mon. serb. 87 *god.* 1327).

GALIČŃAK, *m. kam iz kojega se vadi gâlica.* — *U Šulekovu rječniku* (‚vitriolerz').

GÀLIĆ, *m. gavran.* — *vidi* 1. gao. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori).* Polećeše dva galića vrana. Pjev. crn. 39ᵇ. — *I prezime.* Šem. srb. 1882. 202.

GALIĆI, *m. pl. selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasn. 40, 20.

GÀLIDBA, *f. vidi* galiba.

1. GÀLIJA, *f.* triremis, *veliki brod što se vozio veslima, tal.* galéa, *mlet.* galìa. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚triremis'), *u Mikaljinu* (galija, đemija ‚triremis, navis longa'), *u Belinu* 336ᵇ, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Vukovu. a) s pravijem značenjem kazanijem sprijeda.* Izletješe po moru u galijah. Zborn. 159ᵇ. Četr sta i veći broj galij ter navi jest, u kih brodeći vojska se priplavi. H. Lucić 270. Galija se sad diže. G. Palmotić 2, 243. Jedna galija poglavička ima jedan barjak. M. Radnić 245ᵇ. Jednoga galija ne čeka. (D). Poslov. danič. 39. Broj naših drijeva vele je mańi od turskijeh sultana i galija. V. M. Gučetić 129. Galija se kreće, a van luke neće. (Z). Poslov. danič. 22. Pofataše mnoge galije. And. Kačić, kor. 480. Malana je ribica imenom remora, ma ne samo lađe leteće po vodi, nego još iste galije čini sustaviti. Đ. Rapić 136. Da ja gledam niz more galije, sjedi l' moje drago na galiji. Nar. pjes. vuk. 1, 264. Dužd joj šalje tananu galiju, na galiji dvanaest mrnara. 1, 625. Pokloni mu skele i galije. 2, 572. Potopiće lađe i galije. 3, 82. Pa galiju otište od brega. 3, 298. Galija jednoga ne čeka. Nar. posl. vuk. 40. — *b) ljudi što su veslali na galiji (vidi* galijot, galijaš) *bili su okovani i veslali su pod batinama, s toga je* galija *bila mjesto za pedepsu zločincima. u naše vrijeme ‚galijom' se zove (i na suhu) mjesto gdje osuđenici rade okovani i pod batinama.* Osuditi u galiju ‚ad remum dare, remo affigere, ad triremem damnare'. J. Mikalja, rječ. 76ᵇ. A da ga zatvore u tamnicu ili stave u galiju, imao bi oklen. J. Banovac, prip. 177. Kad galije tko dopane. V. Došen 25ᵇ. Prava ispovid oprašta sužńa s galije. M. A. Reljković, sabr. 7. — *i u prenesenom smislu: teška briga, mùka.* Žalostan ti sam, galijo moja, ko će te izdurati! M. Medić. — *c) preneseno na bubicu s mnogo noga (kao što su vesla u galije),* scutigera coleoptrata, *vidi* stonoga. — *isporedi* galijica, *b).* — *u naše vrijeme u Dubrovniku (obično je* stonožnica). P. Budmani.

2. GALIJA, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Jedno bio Galija Tomića. Nar. pjes. vuk. 3, 421. Pa govori Galiji Tomića. 3, 422.

3. GÀLIJA, *f.* Gallia, *nekadašńe ime Francuskoj.* — *Od* XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Vladuštu Konstê Galiju. Okáz. pam. šaf. 55. (1503). Pak od Galije, Rima . . . J. Kavańin 206ᵇ. *i u Šulekovu rječniku* (‚Gallien').

GALÌJACA, *f. tal.* galeazza, *vrsta velike galije.* — XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚quinqueremis' 336ᵇ) *gdje naj prije dolazi.* Sto galija dužda mletačkoga i dvanajest bojni galijaca. And. Kačić, razg. 173ᵇ.

GALIJAČA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1875. 1087.

GALÌJÂŠ, galijáša, *m. mrnar na galiji.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* gàlijâšu, gàlijâši. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der schiffsknecht' ‚nauta' *s primjerom iz narodne pjesme:* U galiji dvan'est galijaša). Galijaši mnoga mora preploviše. J. Rajić, pouč. 1, 108. Doteraj mi sa mora galiju, u galiju devet galijaša. Nar. pjes. srem. 78. *i u Šulekovu rječniku* (‚galeerensklave').

GÀLIJICA, *f. dem.* galija. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Vukovu* (gàlijica). *a) u pravom smislu.* Idjaše prva četa tri ljepahne galijice, a prid ńima galija veća. B. Zuzeri 400ᵇ. Mnogo galija i galijica. A. Tomiković, živ. 72. — *b) vidi* 1. galija, *c). u Mikaljinu rječniku* (galijica, crv od mnogo noga ‚millepeda, multipeda') *i u Stulićevu* (galîca, crv mnogonožan ‚centumpeda, vermis genus'). — *c) kao da je ńekakvo slatko jelo od tijesta. isporedi* 2. galeta. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Cukarinci, papreńaci, galijice premedene. J. Kavańin 22ᵃ.

GALÌJOT, *m. čovjek koji vesla na galiji, tal.* galeotto, *mlet.* galioto. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu.* Jer su ovaki prilični galijotom, koji s veseljem idu u porat. J. Banovac, prip. 94. Galijota na hiljade strašno more sad imade na galijam gvoždem speti. V. Došen 121ᵃ. Fregata na Dunavu s galijoti stoji. J. Rajić, boj. 68. Na koju su trista galijotah. Pjev. crn. 188ᵃ. — *U naše se vrijeme upotrebljava kao psovka (vidi* 1. galija, *b); isporedi i* fuštar) *nepoštenom čovjeku; ali često i kao u šali živahnu, nemirnu djetiću. u Lici:* Galijot, neki veliki nemirńak. obično mati vrlo nemirnu i nestašnu djetetu reče: ‚Vraži galijote!' ‚Odlazi otole, vraži galijote!' ‚On je pravi galijot'. J. Bogdanović. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

GALÌJÛN, galijúna, *m. vrsta velike galije, tal.* galeone. — *isporedi* 2. galun. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚galeone' ‚navis rostrata' 336ᵇ) *i u Voltiǵijinu* (‚galeone, vascello' ‚kriegsschiff'). I s velikim galijunom k Malti obrati svak timunom. I. Zanotti, skaz. 12.

GALÌLEANIN, *m. vidi* Galilejac. — *plur.:* Galileâni. — *U pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* I ti s Isusom Galileaninom biše. I. Bandulavić 86ᵃ. mat. 26, 69. Sveti Bartolomej apoštol bi Galileanin. F. Glavinić, cvit. 289ᵇ. Isus bi zvan Galileanin. J. Filipović 1, 12ᵃ. Nekoga Jude Galileanina. S. Rosa 112ᵇ.

GALÌLEJA, *f.* Galilaea, *kraj u Palestini.* — *Od* XV *vijeka kod pisaca.* Vladajući Poncij Pilat nad Židejom, a četvrto poglafje od Galileje Irud. Bernardin 7. luc. 3, 1. Tražite ga kod Isukrsta u Galileji. F. Lastrić, test. 189ᵃ. Kad bješe Pontije Pilat sudija u Judeji, i Irod četverovlasnik u Galileji. Vuk, luk. 3. 1. *i u Šulekovu rječniku* (‚Galiläa'). — *U ńekijem krajevima po pučkom pričańu* Galileja *je kao ńekakvo prokleto mjesto (vidi i* Galilej-potok); *tako se kod vračańa kaže:* ‚Nego ih razdeli po vodi, po gori Galileji, kud petao ne peva, kud kokoš ne kreka, kuda pas ne laje, kud puška ne puca, kud čovek ne živi, kud pop ne čati'. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 93—94.

GALÌLEJAC, Galilejca, *m.* Galilaeus, *čovjek iz Galileje.* — *isporedi* Galilejanin, Galileanin, Galilejin. — *U pisaca našega vremena.* I ti si bio s Isusom Galilejcem. Vuk, mat. 26, 69. *i u Šulekovu rječniku* (‚Galiläer').

GALÌLEJANIN, *m. vidi* Galilejac. — *plur.:* Galilejâni. — *Od* XV *vijeka kod pisaca.* I ti s Isusom Galilejaninom biše. Bernardin 72. mat. 26, 69. Ļudi Galilejani! I. Bandulavić 149ᵇ. act.

ap. 1, 11. Dobio si, Galilejanine! J. Filipović 3, 13b.

GALILEJIN, *m. vidi* Galilejac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pilato bješe činio ubit u templu neke Galilejine. S. Rosa 112b.

GALÌLEJ-PÒTOK, *m. kod vračańa:* ‚Ti da ideš u Galilej-potok, gde crkve nema, gde popovi ne čate'. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 93. — *vidi kod* Galileja.

GALÌLEJSKÎ, *adj. koji pripada Galileji.* — *Od* XV *vijeka kod pisaca.* U grad galilejski, komu jime biše Nazaret. Bernardin 4. luc. 1, 26. Ovo jest Isus prorok iz Nazareta Galilejskoga. I. Bandulavić 36a. mat. 21, 11. Voda u vino u Kani Galilejskoj obrati se. F. Glavinić, cvit. 168a. U Kani Galilejskoj. F. Lastrić, test. 297b. Ovo je Isus prorok iz Nazareta Galilejskoga. Vuk, mat. 21, 11. *i u Šulekovu rječniku* (‚galiläisch').

GALILEOSKI, *adj. vidi* galilejski. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Muževi Galileoski. A. Gučetić, roz. mar. 239.

GALILO, *n. vidi* 1. gal. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

1. GÀLÎN, galína, *m. koń vran.* — *vidi* 1. gao. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gȁlîne, gȁlîni. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Srijemu).* Ja b' uteka' na koňu galinu . . . Brže koňa opremi galina. A. Ostojić iz nar. pjes.

2. GALIN, *m. ńeka bubica.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Galin, melanotus Eschsch. J. K. Šloser, faun. kor. 412. cratonychus Erichson. 414.

3. GALIN, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 36.

GALINA, *m. ime (ernom) volu. vidi* galoňa. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GÀLINE, *f. pl. kraj u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. V. Stojanović.

GALINKA, *f. ime (ernoj) ovci.* — *vidi* 1. gao. F. Kurelac, dom. živ. 32.

GÀLINSKÂ RIJÈKA, *f. rijeka u Galinama.* Ļ. V. Stojanović.

GÀLIPOĻE, *n. ime mjestima. a) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Galipoļu. Sr. nov. 1861. 137. — *b) tal.* Gallipoli, *dva grada, jedan u Turskoj, drugi u Italiji.* — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* S ovom *(sabļom)* Mušan srca smina Galipoļe primi u sili. I. Gundulić 566. *i u Šulekovu rječniku* (‚Gallipoli').

GALIPOVCI, Galipovaca, *m. pl. dva sela u Bosni u okrugu bańolučkom:* Galipovci pravoslavni *i* G. turski. Statist. bosn. 92.

1. GÀLITI, gâlîm, *impf. nastajati; čeznuti (za čim).* — *Akc. je kao kod* 2. galiti. — *Nejasna postańa, isporedi bug.* galila, *milorala, mazila, stslov.* galiti, *iskočiti, rus.* галить, *gaditi,* галять, *šaliti se, smijati se, češ.* haliti se, *smijati se, pol.* galić na co, *nastojati na što. ovo zadńe naj bolje odgovara značeńu u našem jeziku.* — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (vide čeznuti *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Galiti za čijem, nastojati. G. Martić. Dvije inoče vrle i one ju s nedozvańa grde, jer ne gali šiveńu i tkańu. Osvetn. 4, 18. — *Ne znam, spada li amo ovaj primjer:* Ličanin govori: ‚Što gališ u ńega?' t. j. bečiš ‚stiersť. F. Kurelac, dom. živ. 28.

2. GÁLITI, gâlîm, *impf. dolazi u naše vrijeme s dva značeńa koja se jedno drugome protive.* — *Ake. kaki je u praes. taki je u impf.* gâļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gâlî, *u part. praet. pass.* gâļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.*

a. *u narodnoj poslovici kao da znači: pokrivati (nebo) oblacima ili hladiti. ovo je po svoj prilici starije, pravo značeńe, isporedi češ.* haliti, *omotavati, vidi i* 1. gao. galiti *po svoj prilici znači isto i kod* razgaliti, *a protivno značeńe ovoga glagola postaje samo od* raz- *(vidi* raščiniti, rašiti, razvjenčati, razgraditi, razgrnuti, razmrznuti, raznizati, razreći, razudati, razuzdati, raskmetiti, raskopčati, raskumiti, raspasati, rasplesti, raspučiti, raščoek, raspop, razmirica *itd.).* Sama pali, sama gali. (u Lici). V. Arsenijević. Ńeko gali, ńeko pali. (u Dobroselu). M. Medić. — *s takovijem značeńem ima i refleksivni glagol* galiti se *u Stulićevu rječniku:* ‚annerarsi, annuvolarsi' ‚nigrescere, obnubilari'.

b. *vedriti, razgaļivati.* — *jamačno je postao ovaj glagol od* razgaliti *(vidi kod* a) *tijem što mu se digao prvi dio a kod toga se nije mislilo da* raz *baš daje posve protivno značeńe (isporedi* lučiti). — *u naše vrijeme u Lici (refleksivno* galiti se). ‚Počelo se vrijeme galiti'. ‚Kako je na dvoru, jeli se počelo galiti?' J. Bogdanović. — *u prenesenom smislu u narodnoj pjesmi iz Slavonije:* Rad bi znati, vaļa li *(vino)* i srdašce gali li. F. Kurelac, dom. živ. 28.

3. GALITI, galim, *impf. zasukivati, zavraćati.* — *Samo u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena; po tome biće načińeno u naše doba kao imperfektivni glagol prema* zagaliti. — *Nejasna postańa: na osnovu* gol *(vidi* go) *ne treba pomisliti; moglo bi biti srodno s* 2. galiti *(sa starijim značeńem kod* a), *kad ne bi isprva bio objekat tijelo, nego (kao i što je ovdje u jedinom primjeru) onaj dio od odijela koji se zasuče i skupi da se tijem tijelo otkrije (vidi i* F. Kurelac, dom. živ. 61). Gáliti *(po* zȁgaliti *trebalo bi da je akcenat* gȁliti). One gale gaće niz kolina. A. Ostojić iz nar. pjes.

GALKANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 230.

GÀLKIŃA, *f. žensko čeļade iz Galije.* — *U Šulekovu rječniku (kod* ‚Gallien').

GÀLNÎK, *m. brijeg u Galinama.* Ļ. V. Stojanović.

GALÒBELA, *m. ime ovnu.* — *Ako se tako zove samo crni i bijeli ovan, tad je riječ složena od osnova* gal *(vidi* 1. gao) *i* bijel; *čudnovato je što drugi dio nije po južnom nego po istočnom govoru; ako tako nije, može se pomisliti na arbanaško* galabere, *crijet (od miline?).* — *U Vukovu rječniku:* ime ovnu *s dodatkom da se govori u Grbļu.*

GALOLA, *m. ime muško ili prezime ili nadimak.* — *U naše vrijeme.* Daje se svakome na znańe da jesto data nurija popu Galoli. Glasn. II, 1, 93. (1808).

GALON, *m. ime (crnomu) koňu.* — *vidi* 1. gao. F. Kurelac, dom. živ. 10 *(gdje stoji da je uzeto u Vitezovića).*

1. GÁLOŃA, *m. ime crnome volu.* — *vidi* 1. gao. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* A ona *(krava volu):* pričekaj me tu, sad ću doći, učini mi se da me zazva doļe na livadi galoňa. Nar. prip. vrč. 184.

2. GALOŃA, *f. crn oblak.* — *vidi* 1. gao *i* 2. galiti, a. — *U Stulićevu rječniku* (‚nubes nigra'). — *nije dosta pouzdano.*

3. GALOŃA, *m. muški nadimak ili prezime.*

— *U naše vrijeme.* Zastali smo popa Galońu iz Mačve. P. M. Nenadović, mem. 153.

GALOŃIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Avram Galońić. Rat. 140.

GÁLOŃIN, *adj. koji pripada galoni.* — *U Vukovu rječniku.*

GALOP, *vidi* Gaļup.

GÂLOŠ, *m. crni trak što se upleće u kosu, isporedi* upletńak, trak. — *Postańem od* gal? *(vidi* 1. gao). — *U Vukovu rječniku gdje se dodaje da se govori u Srbiji.*

1. GÀLÔV, *m. vidi* garov. — *U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević. F. Kurelac, dom. živ. 45.

2. GÁLOV, *m.* krupno, tvrdo grožđe; od ńega je dobro vino. — *u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Ļ. Stojanović.

GÀLOVA, *f. ime crnoj kravi.* — *vidi* 1. gao. — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. GALOVAC, Galovca, *m. ime mjestima. a) u Hrvatskoj. aa) (kajkavski)* Galovec, *selo u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 51. — *bb) (kajkavski)* Galovec, *seoce u podžupaniji zlatarskoj.* 60. — *cc) selo u podžupaniji bjelovarskoj.* 77. — *b) selo u Dalmaciji u kotaru zadarskom.* Repert. 1872. 37. — *c) seoce u Bosni blizu Pońeva.* Schem. bosn. 1864. 60. — *d) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1864. 132.

2. GALOVAC, galovca, *m. ńeki crni kamen.* — *U Šulekovu rječniku* (‚psilomelan').

GALOVAČA, *f. bara u Srijemu.* Regul. sav. 42. 204.

GALOVCI, *m. pl. nejasna značeńa u narodnoj pjesmi našega vremena (ime mjestu?).* Odoše ti ovce u galovce, šiļegvice nisu na planinu a jagańci u gustu dubravu. Nar. pjes. vil. 1867. 63.

GALOVICA, *f. bara u Srijemu.* Regul. sav. 206.

GÂLOVIĆ (Gálović), *m. a) prezime.* — *od* XVI *vijeka.* Blaž Galović. Mon. croat. 236. (1533). Galović. Schem. zagr. 1875. 261. — *b) selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 177.

GALOVIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 160.

GÂLOVIĆ-SÈLO, *n. dva sela u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slańskom.* Razdijeļ. kr. 9, 10.

GALÒVRAN, *m. vrana crna kao gavran (ovako je tumačeno u Vukovu rječniku).* — *Biće postalo pučkom etimologijom od* gavran *što se shvatilo da je složeno od osnova* gal *(vidi* 1. gao) *i* vran. — *S pravijem značeńem samo u Vukovu rječniku, ali dolazi i kao prezime.* Pobratime Luko Galovrane! Nar. pjes. vuk. 3, 297.

GALÒVRANA, *f. vrsta vrane, vidi* galovran. — *U jednoga pisca našega vremena.* Galovrana, corvus cornix L. J. Pančić, ptic. 52.

GÂLSKÎ, *adj. koji pripada Galiji ili Galima.* — *U Šulekovu rječniku* (‚gallisch').

GALTE, *f. pl.* fauces, *žvalo.* — *Nepoznata postańa.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (galta ‚fauces, gula, guttur'). K mojim galtam prilipi se jazik (‚lingua mea adhaesit faucibus meis'). A. Vitaļić, ist. 66ª. Premda budu *(zubi)* kako u galtah ke srditi lavi imaju. 177ᵇ.

1. GÀLÛN, galúna, *m.* limbus, paragauda, *trak izatkan zlatnom ili srebrnom žicom, kojijem se kiti odijelo, tal.* gallone. — *isporedi* šerit. — *Od* XVI (?) *vijeka, a između rječnika u Vukovu (s drugijem akcentom:* gȁlûn. *Vuk dodaje:* Opomińem se još iz djetiństva u nekakoj pjesmi: Galun do galuna). Istkanijeh galuna ne imaš li bez broja. M. Vetranić 1, 117 *(varijanta).*

2. GALUN, *m. vidi* galijun. — *U rukopisu* XVIII *vijeka.* Zautra nas têra jedna šajtija, i dade bog utekosmo, i u poldne galun, i ot togo i okrenusmo se na inu stranu. Glasn. 31, 307. (1704).

GALUP, *vidi* Gaļup.

GALUŠKA, *f. vidi* galova. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GÀLVANIČKÎ, *adj. (phys.) koji pripada galvanizmu.* — *isporedi* galvanski. — *U Šulekovu rječniku* (‚galvanisch').

GALVÀNIZAM, galvànizma, *m. (phys.) električna sila što postaje kad se dvije različite tvari jedna s drugom dotiču, i nauka o takoj sili.* — *Postaje od* galvanismus, *riječi načińene u naše vrijeme od imena Talijanca Galvani koji je slučajno na tu silu naišao.* — *U Šulekovu rječniku.*

GALVÀNIZOVATI, galvànizujêm, *impf. (phys.) a) liječiti galvaničkom strujom; b) pomoću galvanizma pokrivati jednu kovinu drugom (zlatiti, srebriti itd.), naj češće gvožđe zinkom.* — *U Šulekovu rječniku* (‚galvanisiren').

GALVANÒMJER, *m. (phys.) sprava kojom se mjeri galvanička sila.* — *U Šulekovu rječniku* (‚galvanometer').

GÀLVANOPÎS, *m. (phys.) pisańe, risańe mjedom pomoću galvanizma, i što je tako napisano, narisano.* — *U Šulekovu rječniku* (‚galvanographie').

GALVANOTVÓRBA, *f. (phys.) pomoću galvanizma pokrivańe kovina drugijem kovinama (zlańeńe, srebreńe itd.) ili napravļańe stvari iz koje kovine po ńekom kalupu.* — *U Šulekovu rječniku* (‚galvanoplastik').

GÀLVÂNSKÎ, *adj. (phys.) vidi* galvanički. — *U Šulekovu rječniku* (‚galvanisch').

GALŽEŃAK, *m. obješeńak.* — *Postaje od* galge. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* galžeńak, obešen i viseć od galgih ‚patibulatus, pendens de patibulo'. 2. galžeńak, vreden galgih ‚vulgatae nequitiae homo, trium literarum homo, uno dignus suspendio, patibularius', *i u Jambrešićevu.*

1. GAĻA, *f. crna ovca.* — *vidi* 1. gao. — *U naše vrijeme.* Nek ostane gaļa šiļegvica. Nar. pjes. vil. 1867. 63. Neće ni ovcu gaļu ili ovna gaļka zaklati, nego gledaju belo marvinče. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 128. Dve gaļe često jedna drugoj namiguju. *odgonetļaj: nožice.* (Nožice po selima oko koturova su obično obložene crnom vunom). Nar. zag. nov. 144.

2. GAĻA, *f. vreća na šabaci.* — *U naše vrijeme u spļetskoj okolici. (Šabaka)* sastoji naj prvo iz jedne velike mreže debela konca a uska oka; odasvud je zatvorena izim jedne strane i toga radi po svemu je prilična vreći a ‚vrećom' je baš i zovu. u spļeskoj okolici zovu je ‚gaļa', a u Budvi ‚sag'. L. Zore, rib. ark. 10, 356.

GAĻACOVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Gospodina fra Marina Gaļacovića. N. Naļešković 1, 338. — *u stihu skraćeno* Gaļac: Fra Marin od reda Frančeska svetoga, koga nam kuća da Gaļaca vridnoga. 1, 338.

GAĻAK, gaļka, *m. crn ovan.* — *vidi* 1. gao. — *U naše vrijeme.* Neće ni ovcu gaļu ni ovna gaļka zaklati, nego gledaju belo marvinče. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 128.

GAĻEN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Miladь i Gaļenь. Deč. hris. 91. — *na drugom mjestu u*

istom spomeniku ima Galêj *što može biti da je pisarska pogreška i da treba čitati* Galeņь. Galêj i Radoslavь. 57.

GÁĻÊŃE, *n. djelo kojijem se gali (vidi* 1. galiti). — *U Vukovu rječniku* (vide čežńeńe).

GAĻEVO, *n. seoce u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 238.

GÀĻUF, *m. tal.* gaglioffo, *lopov.* — *isporedi* gaļuh. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* O gaļufe, o koldušu, poj v zal čas. Korizm. 8ª. Vsi gaļufi toga grada. 8ᵇ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku kao prezime; govori se i* Gaļup. P. Budmani.

GÀĻUH, *m. u Vukovu rječniku:* vide oblaporan. — *vidi* gaļuf.

GÀĻUP, *m. ime muško.* — *U spomeniku* XIV *vijeka u kojem je pisano* Galupь, *ali mislim da treba čitati* Gaļupь *(isporedi* gaļuf): *u istom se spomeniku* ļu *često piše* lu. Galupь ot Vrьdovь. Glasn. 23, 51. (1400). *u* Mon. serb. 248 *stoji grješkom* Galopь *i otale je prešlo i u Daničićev rječnik.* — *I kao prezime u naše vrijeme, vidi kod* gaļuf.

GÀMÂD, *f. coll. zvjerke što gamižu, a od toga preneseno na sitnu ribu.* — *Jamačno od istoga korijena od kojega je* gamizati, gmizati, gamziti, *te prvo a stoji mj. ńegdašńega* ь (ъ). — *Od* XVI *vijeka (vidi kod b)) po zapadnijem krajevima. a) sa starijim značeńem (zvjerke što gamižu) potvrđeno je istom u naše vrijeme.* Gamad, mnogo male živadi što gamiže. M. Pavlinović. — *i u prenesenom smislu (kao su sažaļavańem a ujedno i s ńekijem prezirańem) o nejakoj djeci.* ‚Smiluj se na ono moje gamadi'. M. Pavlinović. — *b) sitna riba. u Dubrovniku. isporedi* gamadin. Gamad ostalu, gambore i rake ter lov'te po kalu. M. Vetranić 1, 216. Gamad ili gamadin, ukupno ime za male gerice i bukvice. L. Zore, rib. ark. 10, 340.

GAMADIN, *f. (?), vidi* gamad, *b).*

GAMAN, gamna, *adj. pohlepan (na kakvo jelo).* — *isporedi* gamniti. — *U jednoga pisca iz Boke u naše vrijeme.* Osim da je bio gaman na varena jaja i da ih je čudo mogao izjesti. S. Ļubiša, prič. 4.

GÀMARA, *f. vidi* kàmara. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Svažańe i slagańe u gamare. J. S. Reļković 299. *i u Šulekova rječniku:* ‚eine mandel (von garben)' *kod* ‚mandel'.

GÀMATA, *f. vidi* kamata. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i adj.* gamatan *(koji pripada gamati).* Darbe jesu ne gamate. J. Kavańin 538ᵇ. Na gamatne iste zlobe. 451ª.

GÀMATAN, gàmatna, *adj. vidi kod* gamata.

GAMAV, *adj.* repens, *koji gamiže.* — *isporedi i* gamad. — *U jednoga pisca Bošńaka našega vremena.* Voda nepijaća iz bistijerna dažda navraćana gdje se legu gamavi gaveži. Osvotn. 5, 108.

GAMBA, *f. smola ńekoga drva* (garcinia morella, cambogia gutta), *što se upotrebļava kao žuta mast i kao lijek (otrov je).* — *U Šulekova rječniku* (‚gummigutt, gummiguttae, gummiguttbaum').

GÀMBÂŃE, *n. djelo kojijem se gamba.* — *U Vukovu rječniku.*

GÀMBATI, gàmbâm, *impf. hoditi teturajući, šepeļiti, pendeļiti.* — *Ake. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* gambámo, gambáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gàmbâ. — *Ne postaje od tal.* gamba; *po tome što u kajkavaca ima* (do)gembati, *vidi se da prvo a stoji mj.* ъ, *te će prva slovka po svoj prilici biti ista što i kod* gamizati *i* gamad. — *U Vukovu rječniku:* ‚watscheln' ‚ire vacillanti gradu'.

GÂMBOR, *m. rak, tal.* gambero. — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku.* Gambore i rake lov'te po kalu. M. Vetranić 1, 216. Čapļe ... kļunom gambore i jeguļe hitaju. 2, 270. Na ti noge, da' mi roge, gambore. (Z). Poslov. danič. 67.

GAMEJT, *m. arap.* qâmatun, *tur.* qamet, *čorječji stas.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena sa značeńem: mrtvac.* Tri gamejta naporedo leže. Nar. pjes. vil. 1866. 801.

GAMENON, *m.* Ἀγαμέμνων, Agamemno, *grčko ime muško.* — *U rukopisu* XV *vijeka.* Menelauš i Gamenon. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468).

GAMIĆ, *m. prezime vlasteosko u Dubrovniku, tal.* Gamo *(vidi* S. Nodilo, ann. rag. 153). — XIII *vijeka* (XII *pisano je* Gamo), *i u Daničićevu rječniku* (Gamiću). Marinь Gamićь. Mon. serb. 40. (1253).

GÀMILA, *f. vidi* kamila. — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Voltigijinu.*

GÀMILÂR, *m. vidi* kamilar. — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

GÀMILSKÎ, *adj. koji pripada gamilama.* — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

GÀMIZÂŃE, *n. djelo kojijem se gamiže.* — *U Vukovu rječniku.*

GÀMIZATI, gàmižêm, *impf.* repere, *hoditi potrbuške, kao što rade crvi i druge bubice koje nemaju noga ili su im noge posve kratke, rjeđe se kaže o zmijama i o gušterima. isporedi i* gmiļeti *i* hmiļeti. — *Ake. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gàmižâ. — *Prvo* a *u našem jeziku stoji mj.* ъ, *a i mj.* y: gъmyz *je jači oblik osnove* gъmъz. — *Osnova je* gъmъz *praslavenska, isporedi stslov.* gъmъzati, *rus.* гомзать, гомозить, гомозиться, *nemirno stajati, micati se neprestano,* гомозиться, *vrveļeti, češ.* hemzati, repere, hemzeti, hemžeti, *vrveļeti,* hemziti, hemžiti, *serbļeti, poļ.* giemzić, *serbļeti; stara je i osnova* gъmyz, *isporedi stslov.* gъmyzati. — *Od osnove* gъmъz *nastavkom* i *postaje u našem jeziku* gamziti *(koje vidi); od* gъmyz *nastavkom* a gmizati *(koje vidi) i* gamizati. — Gamizati *javļa se u našem jeziku od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukova.* Mrav sitni kad gamiže. V. Došen 3ᵇ. Kao da se puž balavi na to digne i postavi, kad rogove digne gori, nebo ńima da obori, za to nebo da obori, rosom ńemu što podvori, koja ńemu kripost dade, da gamizat moć imade. 4ᵇ. Ovdi gamižu po listovi sitni crvići. G. Peštalić 168. Crv u srpskom jeziku ne puzi nego gamiže ili mili. Vuk, pism. 25. ‚Lipsalo štene i ucrvalo se, pa, biva, gamiže u ńemu crv'. M. Đ. Milićević, let. več. 328. — *U prenesenom smislu o čeļadi.* Na put se metnu prama Litavi, za kojim gamizaše 15000 ļudi. I. Zaničić 153. Ried kakono za Prusom gamiže, Prus prjed Riedom daleko izgmiže. 248. *o stvari umnoj, duhovnoj.* Ļubav teke još gamiže. V. Došen 181ᵇ.

GAMÌŽALO, *m. u zagoneci.* Gamižalo gamiže... *odgonetļaj: kupus kad se stavi u sud da kisne.* Nar. zag. nov. 108. — *načińeno od* gamizati.

GAMIŽITI, gamižim, *impf. vidi* gamizati. — *U jednoga pisca Dalmatinca našega vremena.* Sve što u Dalmaciji se miče jali gamiži. M. Pavlinović, razl. spis. 237.

GAMNITI, gamnim, *impf. biti gaman, želeti, lakom biti.* ‚On gamni na počeńe'. ‚Ja gamnim za jabukama'. *(u Paštrovićima).* Ļ. Nenadović.

GAMO, *m. vidi* Gamić. — XII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Miha Gamo. Mon. serb. 7. (1100—1200).

GÀMURA, *f. ńekakvo gorńe odijelo žensko, tal.* gamurra. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (gamura, sukńa, ogrnačica ‚cyclas, pallas') *gdje noj prije dolazi, i iz ńega u Stulićevu* (‚palla'). Moj je u gamuri. (D). Poslov. danič. 63. Pir bez dublijera i nevjesta bez gamure, ni pir ni nevjesta. (Z). 95.

GAMUŠAN, gamušna, *adj. u rukopisu* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku:* ‚gamušьnь', od svite načińene od kamiļe dlake, srl. camucum: ‚u jednom tobolcu gamušnu'. (Spom. sr. 2, 57 *god.* 1407).

GÀMZIGRÂD, *m. zidine od staroga grada i selo u Srbiji u okrugu crnoriječkom. — Tamna postańa: po narodnom pričańu (vidi u Vukovu rječniku) prvi je dio od osnove glagola* gamziti; *a može biti da je ostatak staroga (rimskoga?) imena. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (u Crnoj Rijeci zidine od staroga grada. onuda se pripovijeda da u ovijem zidinama ima mnogo svakojakijeh zmija). Na zapadnoj strani od Zaječara, nepuna 2 sata daļine, na jednom povišem brdoravńu, kraj Crnoga Timoka, stoje razvaline od staroga rimskoga grada ‚Gamzigrada' *(vidi i daļe).* M. Đ. Milićević, srb. 878. — *selo.* K. Jovanović 165.

GÀMZIGRADSKÎ, *adj. koji pripada Gamzigradu.* Gamzigradska *(opština).* K. Jovanović 165.

GÀMZITI, gàmzîm, *impf. vidi* gamizati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gàmzî. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Što gamzi po zemļi. J. Rajić, boj. 3.

GAMZOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Gamzovu. Sr. nov. 1872. 969.

GÀMŽĒŃE, *n. djelo kojijem se gamzi. — U Vukovu rječniku.*

GÀNAC, gânca, *m. vidi* ganač, *mlet.* ganzo. — *U Mikaljinu rječniku* (ganac, čenkin, drakmar ‚harpago, uncus, lupus') *i iz ńega u Stulićevu.*

GÀNAČ, gânča, *m. kuka, tal.* gancio. — *isporedi* ganac. — *U dva pisca* XVII *i* XIX *vijeka, a između rječnika u Vukovu u kojem ima i drugo značeńe: panńa u orla i dodatak da je ovu riječ Vuk čuo u Risnu.* Da joj gvozdenijemi gančima obrve izderu. B. Kašić, per. 2. Pošto ih gančima i kukama posmucaju. S. Ļubiša, prip. 277.

GANAK, ganka, *m.* porticus, *trijem, naslon, ńem.* gang. — *isporedi* gańak. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* gank, pristrošek, pritvor ‚ambitus, ambulacrum, pergula, porticus, xistus, podium'. 2. gang *(sic)* odkrit ‚subdiale, terrarium, hipetrum, ambulatio subdialis'.

GANAŃE, *n. djelo kojijem se gana. — Dolazi (sa starijim oblikom* gananje *i sa značeńem: gatańe) u jednoga pisca* XVI *vijeka u kojega je jezik pomiješan s crkvenijem, i u Stulićevu rječniku* (‚propositio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara glagolskoga).* Prva zapovêd opovêda, zabrańuje i osuđuje .. čarodeanja, bahorja, gananja. Š. Budinić, sum. 29a.

GANATI, ganam, *impf. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚proponere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara glagolskoga. isporedi* ganańe, ganka. — *Ispred* n *po svoj prilici ispalo je* d, *riječ je srodna s* gonetati *i* gatati *koje oboje vidi. — I u Parčićevu je rječniku sa značeńem: govoriti, razgovarati se. — Nije potvrđeno s prvijem pravijem značeńem: gatati, gonetati (vidi* ganańe, ganka).

GANČICA, *f.* bajka, priča. *na otoku Hvaru.* Slovinac. 1880. 389. — *dem.* ganka.

GÀNDÊĻ, *m. u naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Gandeļ *(i* gandej *gdje* j *stoji mj.* ļ), kut uopće, te i kakvo sakriveno mjestance. *na Bračn.* A. Ostojić. Gandeļ, gandeļić, vrtańak, mali prostor zemļe. M. Pavlinović. — *Amo spada i:* Gandoj *(jamačno mj.* gandoļ), rupa u živom kamenu pokraj mora gdje se more ļeti isoli. *na otoku Hvaru.* Slovinac. 1880. 389. — *Riječ tuđa, isporedi tal.* canto, *kut, (prov.* cantel, *franc.* chanteau, *komad).*

GANDEĻIĆ, *m. dem.* gandeļ. — *vidi kod* gandeļ.

GANDOĻ, *m. vidi* gandeļ.

GANEŃE, *n. vidi* ganuće. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* (kajkavski) geneńe, ganutje, krenutje ‚motus, motio, agitatio'.

GANET, *m. ganuće, micańe. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji će biti sam ovu riječ načinio od* ganuti. I prokleta ńima bila sva ćućenja i ganeti. J. Kavańin 459a. Da imaš ganet procijeniti od mjeseca. 469a. Dobrostiva svaki paza, lijepa ganeta i obraza. 488b.

GANGEZITI SE, gangezim se, *impf. omicati se, puziti (o maslinama ispod mlina). — U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Kad se masline meļu, pa za mlinom ostane tijesta, te se nove masline ne mogu umļeti, jerbo se gangeze, promeću kroz ono malo tijesta zaostala. M. Pavlinović.

GANGULIĆ, *m. prezime vlasteosko u Dubrovniku, tal.* Ganguli *(vidi* S. Nodilo, ann. rag. 154). — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Ganьgulićь). Petrь Ganьgulićь. Mon. serb. 40. (1253).

GÂNĠA, *f. vidi* kanġa. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

GÀNI, *adj. arap.* ghanni, *tur.* gani, *bogat; ne mijeńa se po padežima. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Baš čaršijo, gani ti si! Nar. pjes. petr. 1, 320.

GANI-BARA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Sr. nov. 1871. 82.

GANIČKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Ganički. Sr. nov. 1875. 242.

GANIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Bogdan Ganić. Rat. 175.

GANÌLUK, *m. bogastvo, tur.* ganilik, *vidi* gani. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 65.

GANITEĻ, *m. onaj koji gane. — isporedi* ganulac. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Među stvarma ganutim i ganuocem ne imamo staviti govorenja brez svrhe, i zato potriba je doći k prvomu ganiteļu. M. Radnić 32a. — *nepouzdano.*

GANITI, ganim, *impf. na jednom mjestu* XVI *vijeka (možebiti štamparskom griješkom), vidi* goniti. Koji grde, gane i poruguju općena pošćenja *(poste).* Š. Budinić, sum. 150b.

GANIV, *adj. a) vidi* ganutiv. — *u Belinu rječniku* (‚qui moveri potest' 205b). *i u naše vrijeme u Šulekovu* (‚rührbar'). — *b) koji gańuje. — u Stulićevu rječniku* (‚flexanimus'; besjeda ganiva ‚flexanima oratio'). — *sasma nepouzdano.*

GANÍVATI, gànujêm *i* gànîvâm, *impf. vidi* gańivati.

GANKA, *f. zagonetka. — Postaje od* ganati. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (i u naše vrijeme u Istri s ńešto drukčijim značeńem, vidi na kraju), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚aenigma, problema, obscura quaestio quae diffi-

cile intelligitur nisi aperiatur‘). Reći ću da s’ dobil gusle i glas mani i da s’ ganku upril. P. Zoranić 46b. Da ganku ovu istumači i zagana. 56a. — Ganka bijela, Chrysanthemum leucanthemum L. *ńeki cvijet. u naše vrijeme u Istri.* Ganka bela, Chrysanthemum leucanthemum L. Zato se ovako zove, jer čupajuć perca ganaju (gataju): ‚hoćeš me, nećeš me, ļubiš me, varaš me‘. (Volčić). B. Šulek, im. 484.

GANKARICA, *f. u dječjoj igri djevojčica koja ždreba. — vidi* ganati *i* ganka. *— U naše vrijeme u Istri.* Djeca si izaberu jednu koja ždrijeba (gankaricu), a drugu penicu, da pazi da gankarica brojeć ne bi prevarila. *u* Nar. pjes. istr. 4, 10.

GANO, *m. ime muško (tursko). — U naše vrijeme.* Gano Ļuca. Nar. pjes. vuk. 5, 494.

GANOV, *vidi* Gan.

GANOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

GANÒVIT, *adj. koji gańuje (u duhovnom smislu). — U Šulekovu rječniku* (‚rührend‘).

GANÚĆE, *n. djelo kojijem ko gane, djelo kojijem se ko gane. — Stariji je oblik* ganutje; ganuće *se javļa* XVII *vijeka:* Za carskim magnućem znadeš da svak miga, za ńiha ganućem (‚ganutchem‘) svaka vuhla smiga. I. T. Mrnavić, osm. 36. Ńegovim ganućem (‚ganutchem‘) gdi hitro slidimo. 44. Prvo ganuće od misli nije u oblasti čovičanskoj. P. Posilović, cvijet. 125. *ali oblik* ganutje *dolazi često još i* XVIII *vijeka. — Od* XV *vijeka (vidi* b, *a)), a između rječnika u Mikaļinu* (ganutje, krenutje ‚motus, agitatio, pulsus, impulsus‘; ganutje od srca, od voļe ‚passio animi‘), *u Belinu* (‚ganutje ‚moto, movimento‘ ‚motus‘ 501b; ganutje nebesko ‚moto del cielo‘ ‚mundi motus‘ 501a; ganutje ‚commovimento‘ ‚commotio‘ 205b; ‚passione, affetto di animo‘ ‚animi affectio‘ 546a; naravno ganutje ‚instinctus naturalis‘ 410b; puteno ganutje ‚moto carnale‘ ‚impetus ventris‘ 501a; ganutje puteno ‚movimento libidinoso‘ ‚sensus libidine depravatus‘ 438a; ganutje ļubavi ili pomrzenja ‚passione di amore o di odio‘ ‚amoris aut odii affectio‘ 546a), *u Bjelostjenčevu* (ganutje, v. geneńe), *u Voltiģijinu* (gamtje ‚moto, movimento, scossa‘ ‚bewegung‘), *u Stulićevu* (ganutje ‚motus, motio, commotio, causa‘).

a. *s aktivnijem značeńem, djelo kojijem ko gane. u svijem je primjerima preneseni, duhovni smisao. a) od pravoga micańa razlikuje se samo tijem što ono što se miče nije stvar tjelesna.* Bi podignuta duša ńegova božjijem ganutjem u komu podignutju očitova mu bog mnoge naravne istine. B. Kašić, iń. 17. — *b) djelo kojijem se ko na što potakne.* Imamo ganutja jaka ovoga neprijateļa pridobit. J. Filipović I, 410a. Koji postavļaju silne ruke na žakna s djavaoskim ganutjem. Ant. Kadčić 209. — *c) konkretno, ono što gane čeļade da što učini, dakle: uzrok.* Gledaj daklo svrhu koja to miče za pogrdivati svijet, i da ne bude zaradi straha od muke, ni zaradi slave. ovo ganutje ništanemańe nije zlo. M. Radnić 326a. Prikaživam ti svrhe, ganutja i razloge, koji me priblazniše. I. Đordić, salt. 1. Dva su ganutja iliti uzroka. A. Kanižlić, bogoļubn. 120.

b. *pasivno ili refleksivno, djelo kojijem se ko ili što gane. a) u pravom, tjelesnom smislu.* Ki čekahu ganutje vode. Bernardin 32. joann. 5, 3. Nebo svojijem ganutjem i kretanjem. B. Gradić, duh. 25. Ganutje valova ńegovije ti utišaš i ugašuješ. M. Divković, bes. 196b. Videći ganutje zvizd. P. Radovčić, ist. 13. Laž, obrativši joj obraz istina, muči i ne čini ganutja nikakva. M. Radnić 291b. Ovoga tila život od ńegova ganuća poznajemo. J. Banovac, pred. 58. Ganutje na dospitku bržo je, govore mudraci. And. Kačić, razg. 150. — *u jednom primjeru značeńe je konkretno: ono što se gane.* Ganutje blaga razdili ubogim, a ležeće stricu svomu priporuči. F. Glavinić, cvit. 281a. — *b) u prenesenom, duhovnom smislu. vidi* ganuti, d, e, f. Moguć jih zgubiti ganutjem hotinja. M. Marulić 199. Da je u nas koje ganutje putenoga grijeha. M. Divković, bes. 296b. Duša naša koliko ima ganutja? F. Glavinić, svitl. 8. Nemoj hotiti da to bude prvo tvoje ganutje na takovo dilovanje. M. Jerković 9. Ļubeznivo ganuće naše pameti k bogu. Ant. Kadčić 40. Još . . slijedi ganuće straha. J. Matović 235. Po komu se kaje i boli od griha svojih, samo ganutjem od ļubavi prama bogu. M. Dobretić 64. Brez nikakva ganutja na srčbu il’ na osvetu. 67. Kad bi to želili u prvomu ganutju oli u prvoj srčbi. 212. Svrha i pled svetoga ganuća jest izkoreńivati zloče i usađivati kriposti svete. B. Leaković, nauk. 443. Ganuće ‚rührung des herzens‘. B. Šulek, rječ. *kod* ‚rührung‘.

GÀNULAC, gànuoca, *m. onaj koji gane. — isporedi* ganiteļ. *— U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Isto imamo reći od ganuoca, zaštobo među stvarma ganutim i ganuocem ne imamo staviti govorenja broz svrhe. M. Radnić 32a.

GÀNUTI, gȁnêm, *pf.* movere, commovere. — *Ake. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gȁnû *i u part. praet. pass.* gȁnût; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — -a- *stoji mješte praslavenskoga* ѣ, *u iza ńega je (ispred* n) *ispalo* b: *korijen je* gѣb *(prvo mu je značeńe* flectere, *vidi kod* gib, gibati), *od kojega postaje nastavkom* ną *u inf.,* n *u praes. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gѣnąti, *rus.* гнуть, *češ.* hnouti, *pol.* giąć. — *Treba paziti da kad je ovaj glagol složen s prijedlozima,* ѣ *ispada bez traga (vidi* nagnuti, prignuti *itd.; u svijeh su značeńem* flectere) *a kod prostoga zamijeńen je vokalom samo u našem jeziku (u dva naj starija primjera kod* e, *b)* ѣ *treba čitati po svoj prilici* a: ganuti, ganusmo) *i u slovenskom* (ganuti, genuti), *te u oba ima značeńe* movere *(ali vidi i* gibati). — XVI *i* XVII *vijeka ima i impf. (čakavski)* ganih, *premda je perfektivni glagol:* Srca človičaska ganihu se brže po svetosti od života. Transit. 42. Iz ńe ne ganih oči me i pamet. Š. Menčetić 276. Naroda dil veći za sobom ganihu. D. Barakoviť, jar. 106. — *U našem jeziku od* XV *vijeka (vidi* e, *b)), u između rječnika u Mikaļinu* (ganuti, krenuti ‚movere, commovere‘; ganuti se, krenuti se ‚commovere se‘), *u Belinu* (‚muovere, dar moto‘ ‚moveo‘; ‚muovere, cioè commovere o persuadere‘ ‚moveo‘ 502b; ‚commovere, movere l’ animo di alcuno‘ ‚alicujus animum movere‘ 205a; ganuti sreo ‚piegare, muovere il cuore‘ ‚flecto‘ 563b; ganuti na žeļu ‚invaghire‘ ‚cupiditatem alicujus rei cuipiam inicere‘ 416a; ganuti na ļubav ‚innamorare‘ ‚amorem excitare‘ 406b; ‚affettionare, cagionar affettione‘ ‚conciliare amorem‘ 42b; ganuti na boles, na plač ‚compungere, movere a dolore de’ peccati‘ 209b; ganuti se ‚muoversi coll’ animo‘ ‚moveor‘ 502b; ‚persuadersi, indursi‘ ‚in animum inducere‘ 557a; ganuti se ili prignuti se na molbo ‚piegarsi, muoversi con prieghi‘ ‚flecti precibus‘ 563b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski s e mj.* a: genem se ‚movebo me‘. 2. geni se ‚move, l. moveas te‘; genuti, v. gibļem), *u Jambrešićevu (kajkavski:* genuti se nemoguć ‚immobilis‘; genuti se moguć ‚mobilis‘), *u Voltiģijinu* (‚muovere, scuotere, piegare‘ ‚bewegen, rühren‘; ganuti se

‚sich rühren, sich ergeben‘), *u Stulićevu* (‚movere, incitare, excitare, impellere ad aliquid, suadere‘; ganuti se ‚in animum inducere, se movere‘), *u Vukovu* (vide uganuti), *u Daničićevu* (gьnuti ‚movere‘).

a. *maknuti, krenuti u pravom smislu, učiniti da što ne ostane mirno na svom mjestu. a) prelazno. aa) aktivno.* Sunčeni tad istok i zorńi vihar š ńim obsinu vas otok i ganu uzgor dim. Đ. Baraković, vil. 331. I ne mogući ga iz mista ganuti. F. Glavinić, cvit. 78a. Voća se jakost hoće ganuti jednu pamet nego jednu planinu. S. Margitić, fal. 157. Kiša 80 kuća iz temeļa ganu i razruši. A. Kanižlić, utoč. 50. Mnogi drugog falit stanu, dok jezike istom ganu. V. Došen 118b. — *amo spada i ovo:* Ganuti, napustiti vodu na kolo u majdanu (fabrici) da kreće. G. Martić. — *bb) pasivno.* Kao stup neganut stoji. A. Kanižlić, kam. 163. — *cc) sa* se. *aaa) refleksivno, maknuti se, krenuti se.* Ni se sa mista gan'. M. Marulić 54. Kada se gane i promijesi pakleno jezero. Zborn. 162a. Ne smije se ganut' dijete; još bo straši Prut ga rijeka. I. Gundulić 424. Ńemu noge tako otekoše, da se ni ganuti nije mogao. A. Kanižlić, kam. 718. Kad se vojnik na put gane, onda za ńim vreva stane. V. Došen 182a. Ej junače, srićan bio, kud god se ganuo! M. A. Reļković, sat. 84b. Ali im se kolo ni ganut ne daše. Nar. pjes. istr. 6, 20. — *bbb) pasivno.* Ili snop se pod mlatilo gane. J. S. Reļković 303. — *b) neprelazno. aa) ono što je kod a) objekat izriče se instrumentalom.* Bog ki nebom gane. M. Marulić 43. Mogaše sam krcatimi koli ganuti. Š. Kožičić 37b. Ganuo si zemļom i smutio si ju. M. Radnić 193a. Dosta je glavom krenut', okom namignuti, prstom ganuti, ili nogom dirnuti. J. Banovac, razg. 118—119. Ne mogadijaše maknuti rukom ni nogom ganuti. A. Kanižlić, utoč. 748. U čas, dok se okom gane. V. Došen 261b. Ne moš š ńim nikud ganuti kako ni s Velebitom *(vidi kod prijedloga* s). *u Lici.* J. Bogdanović. — *bb) u ńekijem primjerima stoji bez instrumentala i kao da znači što i* ganuti se, *vidi a) cc) aaa).* Rad bih još neba srid da sunce osvane, ter opet ni naprid da svitlos ne gane, neka se satvori do vika oni dan. Š. Menčetić 9. I noge bi po malo hodile, ali slabost ne da ni ganuti. M. A. Reļković, sat. K3a.

b. *u ńekijem primjerima kao da znači odalečiti. a) aktivno.* Kad bole na prozor svitlosti svanuše, pro*(z)* zrake svitlih zor tamnosti ganuše. Đ. Baraković, vil. 339. — *b) sa* se, *refleksivno, odalečiti se.* I ako u stanu otčevu vridna bi, kad se s ńega ganu, ištar ne izgubi. I. T. Mrnavić, mand. 73. — *u ovom primjeru kao da znači okrenuti se:* Neg sad jednoj od gospoja uzme oči *(Kupido),* sad se gane opet drugoj, ter joj stane na obadva lica. S. Bobaļević 231. *tako je možebiti i u ovome (u prenesenom smislu):* Budući da se voļa na ono, što razum ne poznaje, ganuti ne može. A. Kanižlić, uzr. 166.

c. ganuti nogu, ruku, *vidi* uganuti, iščašiti, navinuti. *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ganuti ruku ili nogu ‚verrenken‘. J. Bogdanović.

d. *uz mićańe biva i koja unutrńa promjena. a) prelazno. aa) aktivno.* Da naše molitve ganu ono ča je bog naredil. Korizm. 7a. Kad potisne u nevoļu grijeh čovjeka i porazi, gane višńi blagi voļu. I. Gundulić 238. Tko će odluke odlučene moje ganut po inako. I Zanotti, en. 43. — *bb) pasivno.* Što crkva odluči, vaļa da noganuto uvik ostane. A. Kanižlić, kam. 130. — *cc) sa* se, *refleksivno.* Oni se ne ganu ki voļu tvu čine. M. Marulić 91. — *u ovijem primjerima stoji prema lat.* movere *u svetom pismu:* Jere kriposti neboske hoće se ganuti. Bernardin 1. luc. 21, 26. Sve višńe kriposti ganuv se uzbiše, i sunca svitlosti pomrčav stamniše. D. Rańina 148b. Kad dođe oni dan, u koji će se nebesa ganuti. J. Banovac prip. 22. *tako je i u ovom primjeru:* Da se brzo ne ganete od vašega razuma. Bernardin 6. paul. 2thess. 2, 2. — *ńto je osobito u ovijem primjerima u kojima znači: uskisnuti, uskiseliti se.* Ako li Petar kaže Pavlu da se je ganulo vino. A. Bačić 70. Da se dubre u zemļi ganuti, ukisnuti može. I. Jablanci 29. — *b) neprelazno, s instrumentalom.* Koja vami naglost tako ganu? M. Marulić 86. Mnogom srčba mozgom gane, posve bisan da ostane. V. Došen 191b.

e. *metaforički, maknuti u duhovnom smislu: značeńe može biti i potaknuti. u svijem je primjerima prelazno. a) aktivno.* Ganuti nepodobne riči. Transit. 71. Ganu v srci ńega mnoga zla i nepočtena mišlenja. Mirakuli. 100. Oću ganuti 3 pregovaranja. Korizm. 20b. Pojde u pustińu ganut od svoga istoga duha. B. Kašić, is. 24. Dva me uzroka ganuše i kano ti ponukovaše, da se usudih . . . A. Kanižlić, utoč. iv. Da ńi*(h) (ćuskije)* bûdê i da ganu od linosti da ustanu. V. Došen 253a. Kako kiša kad pade ostane nad korenom i narašćaj gane. J. S. Reļković 125. Koji baščovane kod gospode na posao gane. 138. — *b) sa* se, *refleksivno. značeńe može biti i nakaniti se.* Nikada nêsmo se gьnuli prêma ńegovu počtenju . . . Spom. sr. 86—87. (1406). Nikьda se ne gьnusmo suprotêvь ńegovu počteniju. 87. (1406). Ganite se, da vzmožete radovati istine večne. Transit. 59. Ganulo se V. P. G. ročeni jezik naščiti. M. Držić 63. Za koji se uzrok čivuti ganuše poslati tolike i take poklisare k Ivanu? M. Divković, bes. 55b. Na oružje da gane se Podunavka dikla mlada, bojna slava ńoj donese mis'o u pamet ovu tada. I. Gundulić 355. Da se gane dobra dela činiti. F. Glavinić, svitl. 36. Za to sam se ganuo prija, nego mi zemļa oči zaspe, učiniti slideća *(razgovarańa)* za svetkovine došastja gospodinova. J. Banovac, razg. ix. Kako se ne ganeš istirat iz sebe mlakost duha nečistoga? M. Zoričić, osm. 51. Da s' u vrime sime rasti gane. J. S. Reļković 78.

f. *vrlo često u duhovnom smislu, učiniti da ko u duši osjeća ńešto (naj običnije milost, žalost, ali može biti i posve suprotno duhovno osjećańe, kao n. p. ļutina) što prije nije osjećao, te da s toga može i promijeniti svoje misli ili voļu; svagda prelazno. a) objekat je čeļade ili što se misli kao čeļade. aa) aktivno. aaa) nije izrečeno osjećańe koje se uzrokuje.* Jur bi ganul tisuć krati jednu stinu stanovitu, a ne može jadovitu voļu tvoju da privrati. A. Čubranović 156. I ne ļudi, nu divjačno zvjerenje ovo ganulo bi. I. Gundulić 321. Za požude moje ako višńe boge vidim tvrde, nemili ću ganut pako. G. Palmotić 2, 84. Ļubav ona ganula je ńega. A. Kanižlić, uzr. 104. — *bbb) izrečeno je novo osjećańe što se uzrokuje ili ono čim se tjelesnijem načinom javļu (n. p. plač), i stoji u acc. s prijedlogom* na. Hoteći ga ganuti na neustrpļenje. Transit. 220. Vele krat nas gane na suze. Nauk. brn. 55b. Ubogar sam, ah jaoh, oni ja ubogar, ki da gane svijeh na milos. I. Gundulić 250. Ganula bi isto kamenje na smilovanje. P. Radovčić, nać. 93. Koje na plač i cvilenje hrid žestoku ganulo bi. P. Kanavelić, iv. 258. Ako vas ne mogu ganuti na milosrdje s. pismo i ss. oteci, imala bi vas ganuti vaša narav i krv. J. Banovac, prip. 48. Pogled Isukrstov ganu ńega na plač. A. Kanižlić, utoč. 200. Redovnike na bogoļubnost ganulo je jedno čudno-

vato viđeće. 400. Tri brezobrazne i okorne vojnike na pokoru ganu. fran. 222. Tkoga prvi uzrok na pokoru ne more ganuti. I. J. P. Lučić, razg. 18. I vragove i adove jaze, listom da ih na osvete gane. Osvetn. 1, 27. — *ccc) nije izrečeno osjećaće nego djelo na koje se čeljade odlučuje radi novoga osjećańa. djelo se izriče ili podložnom rečenicom s* da: Ta rič ganu onoga dobroga ribara da reče: ‚Dobro je nam ovdi'. Korizm. 28a. Ova *(nenavist)* ganu Kajna, da ubi brata svojega. 37a. Čija li milos ganu sada srce tvoje, da uzdiše? I. Gundulić 38. Što boga gane da nam grihe oprosti? J. Filipović 1, 203b. Doklo mužku glavu gane, da besidit o tom stane. V. Došen 99b. Što je Jezusa ganulo, da postavi ovo svetotajstvo? I. M. Mattei 193. — *ili infinitivom:* Ovo dokazaće ganu kralja učiniti da udijele na istije vješalije bude obješen Aman. M. Radnić 203a. Nijedne misli ganut mogu mene ostavit otca. I. Zanotti, en. 43. — *ili infinitivom sa* za *(prema tuđijem jezicima):* Nahajam uzroke, ki ganuše *(Hrista)* za oteći biti iskušen. Korizm. 12b. Ove bi riči imale ganuti i pristrašit svakoga i za nigda nikom ne učinit krivice nijedne. J. Banovac, razg. 33. Vas uzrok, koji je ganuo svetoga sabora za postaviti istumačeni zakon. Ant. Kadčić 485. — *ili akuzativom s prijedlogom* na. ‚Ja toga i toga čojka ne mogu nikako na to i na to ganuti'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *bb) pasivno. osjećaće može ne biti izrečeno:* Blagi Jezus ganut lijek donese. I. Đorđić, uzd. 4. Tve srce još ganuto nije. 139. *kad se izriče osjećaće, ovo može biti: aaa) u acc. s* na *(isporedi aa) bbb)).* Zač si ganut na tako nečist grih? Transit. 217. Na milosrdije ganuto te sluge ne umoriše je. Mirakuli. 21. Francesko ganut na pomilovanje. B. Kašić, fran. 125. Nigda on ni zlamenje ne ukaza ganuta na srčbu srdca. A. Kanižlić, fran. 158. Ganut na skrušenje. M. Dobretić 91. A ganuti osobito na harnost. Grgur iz Varcša 8. — *bbb) instrumentalom. ovo biva s toga što se osjećaće shvata kao uzrok stańa u kojem je čeljade što je ganuto.* Pokajanjem ganut ispoveda pred plkom grêh svoj. Š. Kožičić 22b. Ganut vrućoželjnostju za pravdu. A. Kanižlić, kam. 127. Ganuti strahom oka onoga, komu ništa ne može biti otajno. 804. Ti ljubavju ganuta ode Elizabetu pohoditi. utoč. 356. Koji primaju ovi sakramenat, ganuti žudbom bogoljubstva. J. Matović 216. — *drukčije je u ovijem primjerima u kojima se instrumentalom izriče pravi uzrok:* Ganut bo Konstantin Salvestra svetińeju mnogije crikvi sazidati stvori. Š. Kožičić 10a. Ona ganuta ńegovom nevoljom. I. Đordić, ben. 53. — *ccc) genetivom s prijedlogom* od. *razlog je kao i kod bbb).* Kada čovjek čini suprotiva zapovijedi, buduć ganut od naglosti. S. Matijević 12. Evo ja ganut od žeje srčene. Ant. Kadčić, predgov. 1. Da je bio primnogo ganut od sržbe. J. Matović 263. Ganut od neizmirnoga milosrda. I. J. P. Lučić, razg. 74. — *drukčije je u ovom primjeru:* Osta ganut od lepote djeteta. M. Pavlinović, rad. 64. — *ddd) s istijeh razloga kao i kod bbb) i ccc), u ovijem primjerima stoji u gen. s prijedlogom* cijeća: Jedno malo ganut cića plača. Transit. 33. Cijeć koje *(ljubavi)* ganut bi, da sinka poslati na zemlju htje s nebi. N. Dimitrović 89. — *cc) sa* se, *refleksivno. aaa) nije izrečeno novo osjećaće. naj češće* ganuti se *tad znači smilovati se.* Gani se i smili. Đ. Baraković, jar. 79. Ah žalosti, ah prikora, da se gane stanac kami, kraljevati medu nami našega će kći zlotvora! I. Gundulić 25. Grišniče, joli moguće, da ti gledajući ovakoga tvoga Isukrsta, neće da se tvoje srdce gane i omekša? J. Banovac, razg. 164. Da bi se vas svit oborio, nećeš se smutiti ni ganuti. P. Knežević, osm. 65. *(Duša)* koja se još nije ganula ni na pokoru obratila. I. J. P. Lučić, razg. 48. — *bbb) izrečeno je osjećaće te stoji naj običnije u acc. s prijedlogom* na. Osip Baramatin ganu se na ljubav. M. Marulić 189. Gani se na skrušenje i na pokoru. Naručn. 55a. Ganusmo se na milosrdje. Mon. croat. 192. (1509). Ja se prez uzroka neću ganuti na osvetu. P. Radovčić, nač. 175. Slušati i razumiti ovlike muke od sina božjega, a ne ganut se na žalost i na plač. J. Banovac, prip. 88. Dostojna sam da se svrhu mene na milost ganeš. L. Vladmirović 55. Ganuvši se na milosrđe. I. J. P. Lučić, izk. 19. — *rjeđe u instr. vidi bb) bbb).* Ganu se milosrdjem svrhu ńe. Bernardin 58. luc. 7, 13. Nego se tudje ganu razlikom srčbom. M. Divković, bes. 410b. *i (griješkom) s prijedlogom* s: Ganuh se s mnogu žalostiju. Transit. 223. — *ccc) izrečeno je djelo na koje se odlučuje čeljade radi ganuća, i stoji u podložnoj rečenici s* da. Tko bi indi i u šali ganuo se, da zažali? V. Došen 182a. — *ili se izriče infinitivom.* Koji no sam ganu' dobrotom se tvojom nastojat, da stanu s majkom se ja mojom. H. Lucić 253. Kad hud čovjek i zlobljivi neće da se plakat gane. A. Vitaljić, ostan. 205. Da se gane pomoći ga. J. Banovac, pred. 40. Primi ih, da se radi ńih ganeš nadarit me svijem milostima. I. M. Mattei 283. — *ddd) izrečen je uzrok ganuća naj češće akuzativom s prijedlogom* na *(po samome se smislu ova konstrukcija razlikuje od bbb)).* Na riči himbene nemoj se ganuti. M. Marulić 138. Gani se, pravo je. veselo i rado, nesrečno na moje i pusto daj stado. I. Gundulić 157. Na molbe se moje gani. J. Kavańin 466a. I na izgled tužan toli krvnici se ne ganuše. I. Đordić, uzd. 84. Ako kamen nisi, gani se na ovo riči od istine. M. Zoričić, osm. 27. I na suze mê se gani. P. Sorkočević 577a. — *rjeđe dativom:* S ovijeh noga, ke ti grlim, ja se neću odkinuti, što mojim jadim neumrlim ne budeš se prije ganuti. I. Gundulić 550. Prigni se gdi molim, gani se mojim bolim. I. Đordić, salt. 198. *ili instrumentalom:* Vaj, gani se mojom tužbom! I. Đordić, salt. 289. *ili lokativom s prijedlogom* po: Tada se ganu po rečenih rečeh. Transit. 104. — *b) objekat je samo osjećaće ili ono čim se osjećaće javlja tjelesnijem načinom. aa) aktivno.* Kad mi se ukaza, u meni ganu plač. Đ. Baraković, vil. 288. Tako grešnik sred planine u pustiňi divjijeh gora u nevoljah dočim gine, milos višńu ganu z gora. I. Gundulić 239. Ganuti milosrdje božje. Ant. Kadčić 67. — *bb) pasivno. amo spada jamačno ovaj primjer u kojem je nominativ* srce *kao ono čim se osjeća:* Da me srcem tvojim ganutim ljubiš. I. Đordić, salt. 134. *i ovi primjeri u kojima je nominativ* glas *kao ono čim se javlja unutrńe osjećaće.* Neka uši svete tvoje priklońene budu čuti s groznijem plačom glas ganuti od molitve smerne moje. I. Gundulić 206. Nijesi tvrda stijena, da od grešnika, koji cvili, pokajana i skrušena, jaoh, molitvu nećeš čuti, i od srca glas ganuti. 250. — *cc) sa* se, *refleksivno.* Pače zemlja ne stresе se, nog uzdahnu iz dubine, milos božja da gane se. P. Kanavelić, dubr. 14.

GANUTIV, *adj.* mobilis; qui facile commovetur, *koji se gane, koji se može ganuti, koji se lako gane.* — *isporedi* ganutljiv, ganiv. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod a, b) aa)), a između rječnika u Mikaljinu* (ganutivi, koji se može kretnuti ‚mobilis'; ganutivo ‚mobiliter'), *u Belinu* (‚mobilis'; ganutivo ‚mobiliter' 491a), *u Voltiđijinu*

(‚mobile, muovibile' ‚beweglich'), *u Stulićevu* (‚mobilis'; ganutivo ‚mobiliter').

a. *adj. a) u pravom smislu, koji se miče, koji se može micati.* Zvijezde ganutive, koje promińuju mjesto ‚stellae vagae, stellae errantes'. J. Mikaļa, rječ. 862a. Poznati hod zvizda ganutivih. A. d. Bella, razg. 239a. Vrsti zvijezda stojećih i ganutivih. D. E. Bogdanić 42. Crkvu u početak imaše *(Židovi)* ganutivu. 89. — *b) u prenesenom smislu. aa) o crkovnijem svetkovinama koje ne bivaju svake godine u isti dan.* Od svetkovina i praznika ganutivih ili primjestivih. B. Kašić, rit. 9a. Svetkovine pomične iliti ganutive. I. Velikanović, uput. 1, 501. — *bb) (u gramatici) jedan pisac* XVII *vijeka zove ‚imenom ganutivijem' adjektiv.* Ime ganutivo ‚nomen adjectivum'. J. Mikaļa, rječ. 139a. Ime ganutivo je, koje ne može stati sam*(o)* po sebi bez imena stojećega, kako ti ovo ime ‚dobar, dobra, dobro' ganutivo je ime. gram. 3. — *c) u duhovnom smislu, koji se lako gane (vidi* ganuti, f). Toliko hitno ganutiv na srčbu. B. Kašić, nasl. 264.

b. *adv.* ganùtivo. *u Mikaļinu, Belinu, Stulićevu rječniku.*

GANÙTĻIV, *adj. vidi* ganutiv. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* genutliv *kod* genuti) *i u Voltigijinu, a u naše vrijeme u Šulekovu* (‚rührbar').

GANÙTĻIVOST, *f. osobina, stańe onoga koji je ganutļiv. — U Šulekovu rječniku* (‚rührbarkeit').

GANZITI, ganzim, *impf. vidi* gamziti. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

GANZOV, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

GÂŃ, gáńa, *m. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje ima samo plur.* gáńevi *s dodatkom da se govori u Bačkoj i s tumačeńem:* Gańevi su od goveđe balege, i prave se ovako: nakupi se dosta goveđe balege i prospe se po gumnu, za tim pospe se slama, pa se onda natjeraju konji kao kad se vrše, te ono ugaze; pak onda dok je još vlažna, sve oštrijem gvoždem na gumnu isiječe se kao na dugačke daske, po tom se opet isiječe poprijeko te se načine kao ćerpiči; ovo pošto se osuši, loži se na vatru mjesto drva. — *ali se govori i u jednini.* P. J. Marković. Čismenita popadija gańem pokriva lonac. (U Beočinu u Srijemu). M. Medić. — *Od maģar.* ganaj, *gnoj, a ovo je od našega* gnoj.

GAŃAK, gańka, *m. vidi* ganak. — *U Jambrešićevu rječniku.*

GÁŃÂŃE, *n. djelo kojijem se* (1.) *gańa. — U Vukovu rječniku.*

1. GÁŃATI, gâńâm, *impf. iterativno prema* progoniti. — *Načińeno od* progańati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* gáńajû, *u aor.* gáńah, *u ger. praes.* gáńajûći, *u ger. praet.* gáńâvši, *u part. praet. act.* gáńao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu: (štamparskom griješkom* gâńati) ‚verfolgen' ‚persequi', cf. goniti; gańati se ‚sich verfolgen' ‚persequi se invicem'.

a. *aktivno.* Skočio se na noge junačke, pojašio šarca od mejdana, ter ih gańa po poļu široku, gdje kog srjeta tu mu glavu skida. Nar. pjes. juk. 74.

b. *sa* se. *a) pasivno.* I marva se oko kuće gańa. J. S. Reļković 332. — *b) recipročno (vidi i u Vukovu rječniku).* Pet se baba oko jame gańa. *odgonetļaj: igle pletiće.* Nar. zag. nov. 70.

2. GAŃATI, gańam, *impf. vidi* gańivati. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Ah ke prignut neće žeļe jedna žena mlada i lijepa! gańa ona neprijateļe, i proć voļi im srce cijepa. I. Gundulić 548.

GÁŃCÂŃE, *n. djelo kojijem se gańca.* ‚Deder, djecu brezom poplaši, da se ostave gańcańa'. J. Bogdanović.

GÁŃCATI, gâńcâm, *impf. gaziti. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* gáńcajû, *u aor.* gáńcah, *u ger. praes.* gáńcajûći, *u ger. praet.* gáńcâvši, *u part. praet. act.* gáńcao. — *Nejasna postańa; može biti srodno (deminutiv?) s praslavenskijem glagolom* ganiti, *gnusiti (? vidi* F. Miklošić, etym. wörterb. 60b), *isporedi pol.* ganić, *potvarati, češ.* haniti, *huliti, koriti, malorus.* hanyty, *bjelorus.* hanić, *letski* gānīt, *gnusiti. — isporedi* gańka, gańigati. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka:* Tve lipe države i tare i gańca. M. Kuhačević 115. Gańcati, gaziti, tlačiti. 171. *u naše vrijeme u Lici:* Gańcati, gaziti bos po blatu. djeca obično potļe kiše izuju se, te onda bosa po onom blatu skaču. ‚Evo djeca cio dan po blatu gańcaju'. J. Bogdanović.

GÁŃEVI, *m. pl. vidi* gań.

GAŃÌGÂŃE, *n. djelo kojijem se ko gańiga. — vidi kod* gańigati se.

GAŃÌGATI SE, gańigâm se, *impf. u naše vrijeme u Lici:* Gdje je mnogo djece u jednoj zadruzi, tu obično na krevetu leži po četvero omańe djece, dvoje gore, a dvoje doļe, te kada im se ne da spavati, nogama se u krevetu tuku i ritaju, te im se onda dovikne: ‚Ostavite, djeco, gańigańe, biće batina!' ‚Nemojte se gańigati, sad će breza imati posla'. J. Bogdanović. — *Biće srodno s* gańcati.

GAŃÍVATI, gàńîvâm *i* gàńujêm, *impf.* ganuti *(koje vidi radi značeńa). — Dolazi i s* n *mj.* ń. *a) s* ń *od* XVII *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (gańivati, gańivam). Ne gańu'eš se za stvari, koje su na zemļi. M. Jerković 72. Našu voļu gańiva i probuđuje. I. Đorđić, salt. 193. Gańivamo se na milosrdje. J. Banovac, prip. 51. Koji pripovidajući gańiva srdce puka. P. Knežević, osm. 375. Bog se gańiva na milosrdje. V. M. Gučetić 166. Duh srce gańiva. A. J. Knezović 38. Imaš život, da se gańivaš. M. Zoričić, osm. 1. Bog ... gańiva se i udahńiva duši ono, što se zove milost božija. A. Kalić 79. — *b) s* n *od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* ganivam *uz* ganuti 205a. 502ab). Skrovitim ulivanjem i čudnovatim od milosti ńegove ganuje srca. M. Bijanković 160. Zlobnosti na kojijema se ganivaju po prignućU naravnomu. K. Maģarović 82. Na što razlozi premda jači, premda očiti, premda stokrat prigovoreni ne ganivaju, jedan izgled sam ganiva. A. d. Bella, razg. 124ab. Oni uzroci koji te tada nagovarahu i ganivahu. P. Knežević, osm. 245. Ńegove muke ganuju srce moje. V. M. Gučetić 210. Ako nas ne ganivaju i ne prigińu ove prekinute zaveze ļubavi. J. Matović 498. Udiļ ganujem se. G. Peštalić 226.

GAŃKA, *f.* lutum, *kao, blato. — Radi postańa vidi* gańcati. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Kako od vitra prah se nosi i na trzih gańka plesa, mo'a jih sila tako kosi i rastrka i poplesa (‚Et comminuam eos, ut pulverem ante faciem venti; ut lutum platearum delebo eos'). A. Vitaļić, ist. 54b—55a. Zemļu, gańku, pļuvotine čim ga 'e zli puk nagrdio. ost. 198.

GAŃKAV, *adj. gnusan. vidi* gańka. — *U istoga pisca u kojega ima i* gańka. Tero se je vas zabol u jedno gańkavo blato. A. Vitaļić, ist. 210.

1. GAO, gala, *adj. samo u Mikaljinu rječniku:* gao, gadan, gnusan ‚sordidus, impurus, immundus', *i u Stulićevu:* v. gadan. — *Osnova je* gal; o *stoji mj.* l *u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu. — Po svoj prilici prvo je, starije značeńe: crn, kao što se vidi po riječi* galica *i po imenima domaćijeh životińa u kojijeh je* gal *osnova. mogla bi biti ista osnova i kod* 2. galiti, a *(crn = pokriven, o nebu?); onda bi* gal *bila ne samo stara osnova (vidi* galica) *nego i praslavenska (isporedi češ.* haliti *kod* 2. galiti, a). *osnova* gar, *koja ovu često zamjeńuje kod imena domaćijeh životińa, jamačno je drugoga postańa: lakše je pomisliti da su se među sobom pomiješale dvije osnove sa sličnijem značeńem nego da se r promijenilo na* l. — *Što na jednom mjestu* XVII *vijeka ima* gao: Sahnem, ginem, mrem od glada. ubog, tužan, gao, pun jada. I. Gundulić 250, *to je jamačno (već kod starijega izdańa) štamparska ili pisarska pogreška, i treba čitati* go.

2. GAO, *vidi* 2. Gal.

GAOČIĆ, *m.* — -o- *stoji mj.* l. *a) prezime.* — XIV *i* XV *vijeka, i u Daničićevu rječniku* (Galьčićь, Gaočićь). Gojićь Gaočićь i Vukša Gaočićь. Mon. serb. 229. (1397). Sanko Gaočićь. 325. (1493). — *b) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 64. *isporedi* Gaočići.

GAOČIĆI, *m. pl. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 129. — *isporedi* Gaočić, *b).*

GÀOVICA, *f.* Leucos adspersus Heck., *ńeka riba. — U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu:* nekaka mala riba, Leucos adspersus Heckel: Nema ni gaovice (kažu ribari kad nema ribe). Leucos adspersus Heck. Gaovica u Užicu, tako je po Hekelu zovu i Dalmatinci. J. Pančić, rib. 109. — *U Popovu u Hercegovini druga vrsta ribe:* Paraphoxinus Ghetaldii Steind. S. Brusina.

GAOŽE, *vidi* Gavže.

1. GÂR, *f. pepeo i drugo što ostane, kad što izgori. — Postaje od osnove glagola* gorjeti. — *isporedi* 2. gar, garavina, garevina. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. gorijet) *i u Vukovu (vidi dalje).* Usekači i spremice za gar neka budu od suhoga zlata. Đ. Daničić, 2 mojs. 25, 38. Kao gar bacaš sve bezbožnike. psal. 119, 119. — *U Vukovu rječniku ima tri osobita značeńa:* 1. ‚die russige farbe (schmutz)' ‚color fuligineus'. 2. pepeo od slame. 3. (u Crnoj Gori) ono što otpada od gvožđa kad se kuje ‚der hammerschlag' ‚ferri ramenta'. *kao što se vidi kod* 1, *znači i: čađava boja (jamačno od značeńa: čađa, jer i ova ostane kad što izgori). od osnove* gar *s ovijem značeńem postaju* garav *i imena crnijeh domaćijeh životińa. može biti da se ovako ime* (gara, garuša) *dalo isprva samo ovci koja ne bude crna nego čađava, ali poslije, pomiješavši se s osnovom* gal *(vidi* 1. gao) *dalo se i psu* (garov) *i volu i końu itd.*

2. GAR, *m. vidi* 1. gar. — *Od* XVIII *vijeka.* Zapovidi Mojsija kadionike iz gara povaditi. E. Pavić, ogl. 157. Čineći pokoru u garu i pepelu. G. Pošťalić 71. *(Tijelo)* mu ogorilo garom. Osvetn. 2, 156. *u Šulekovu je rječniku* koštani gar (‚elfenbeinschwarz') *crna boja koja se pravi izgaranem slonove kosti.*

3. GAR, *m. ime crnom psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45. — *vidi* 1. gar.

4. GAR, *m. ime mjestima. a)* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku:* ‚Garь', selu je Radeši išla meda ‚na brdo na Garь'. 3, 575. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Garu. Sr. nov. 1870. 759.

1. GÁRA, *f. ime ovci: a) čađave boje. u Vukoru rječniku* (‚russbraunes schaf' ‚ovis atra, fuliginosa'). *amo spada po svoj prilici:* Gara, *ime ovci.* J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 32. — *b) bijele boje u koje je crno lice. u užičkom okrugu.* S. I. Pelivanović. — *Vidi* 1. gar.

2. GÀRA, *f. ime crnoj kučki. — U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević. F. Kurelac, dom. živ. 45. — *vidi* 1. gar.

3. GÀRA, *f. ženski nadimak. — U naše vrijeme u Mačvi.* S. Novaković.

4. GARA, *f. vidi* gora. — *Prije našega vremena.* Gar i memul librica i pol po soldin 1. Vsaka riba kostena po soldin 1. librica. Stat. krč. ark. 2, 289.

5. GARA, *f. ime mjestima. a) prije našega vremena u Bačkoj.* ‚Gara' drugi put stoji ozgo ‚Bačьkaa'. S. Novaković, pom. 127. — *b) u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Niva u Gari. Sr. nov. 1875. 228.

6. GARA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Dimitrije Gara prizvao sudu Mihajla Gvozdenovića. Glasn. II, 1, 38. (1808).

GARABIĻ, *m. vidi* karabinka, *mađar.* karabély. — *Od* XVIII *vijeka.* Jednog Turčina udari garabiļem. Glasn. II, 3, 201. (1717). Duga puška garabiļ. Sr. nov. 1868. 204.

GARABIĻEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Sa Đukom Garabiļevićem. Glasn. II, 3, 199. (1808).

GARABIN, *m. vidi* karabinka. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* On imao pušku garabina. Pjev. crn. 46ª.

GARABINA, *f. vidi* karabinka. — *Od* XVIII *vijeka.* Fišeka za kraće puške, al' širje, to jest garabine — 400000. I. Zaničić 124. I dade mu puške garabine. Nar. pjes. juk. 377.

GARÀBÎNKA, *f. vidi* karabinka. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* I careva puška garabinka. Nar. pjes. vuk. 5, 344.

GARAČ, Garča, *m. planina u Crnoj Gori.* Glasn. 40, 30. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje je akcenat:* Gàrač, *ali nalazim zabilježen i drugi akcenat:* Gârač, planina između Čeva i Bjelopavlića. V. Ļešević). Pa se maće u Garač planinu. Nar. pjes. vuk. 5, 142. Puće puška od Garča planine. Nar. pjes. *u* Vuk, rječ. *kod* Garač.

GARAKNUTI, garaknem, *pf. vidi* graknuti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Vrlo dobro! prihvatih ja i garaknuh svojega koňa te pristigoh Toma. M. Đ. Milićević, zim. več. 227.

GARAN, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32. — *vidi* 1. gar.

GARANFAROLA, *f. ńekakva sprava (uže s tri udice) za lovleńe ribe. — Jamačno riječ talijanska* (granferuola?). — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚spaderno, sono tre ami pendenti dall' istesso funicello, coi quali prendonsi pesci' ‚funiculus tribus hamis praeditus capiendis piscibus').

GARÀNFIL, *m. vidi* karanfil. Capti li joj hatmer i garanfil? Nar. pjes. herc. vuk. 221.

GARÀNFÎĻE, *n. vidi* karanfil. Što, Jovane, što je, garanfiļe? Nar. pjes. herc. vuk. 182.

GARANI, *m. pl. ime mjestu.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku:* Hraštani su medili ‚z Garani' (Glasn. 15, 304 *god.* 1348?). 3, 575.

GARANOVO BRDO, *m. mjesto u Srbiji u*

okrugu kragujevačkom. Ńiva u Garanovom Brdu. Sr. nov. 1875. 537.

GARASTA, *f. ime crnoj kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *isporedi* galast. — *vidi* 1. gar.

GARAŠ, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 82. — *vidi* 1. gar.

GARÁŠANIN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šcm. srb. 1882. 202.

GARAŠI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 119.

GARAŠKI, *adj. koji pripada Garašima.* Garaška *(opština).* K. Jovanović 119. Garaško Brdo, *mjesto u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Garaškom Brdu. Sr. nov. 1875. 583.

GÀRAV, *adj. čađave boje, gnusan, crn.* — *vidi* 1. gar. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚russig' ‚fuliginosus'). Kao garavi gavrani. A. Kanižlić, kam. 45. Koje stid je obući garavo. J. S. Reļković 105. Ugarka na pol opaļenog i kano ugļen garavog. G. Pešťalić 31. Teško zlatu na debelu platnu, i derdanu na garavu vratu. Nar. posl. vuk. 314. Ne vidjeste l' u četi stražana hodat crna sa bijeli Turci, garavomu jednolika davlu? Osvetn. 1, 48.

GARAVA, *f. ime crnoj kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gar.

GARAVAC, garavca, *m. garav čovjek.* — *U Šulekovu rječniku* (‚russkübel' fig.).

1. GARAVICA. *f. u jednoga pisca našega vremena (puška crna, zarđala?).* Pa svjetina pritila oružje, ńeko nosi garavice male, ńeko breše zlatom populane. Osvetn. 7, 54.

2. GARAVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Garavici. Sr. nov. 1875. 1223.

GARÀVÎĻE, *n. vidi* karaviļe. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Ubrah kitu garaviļa.

GÀRAVINA, *f. vidi* 1. gar *i* garevina. — *U jednoga pisca našega vremena.* Još mu daju garavine iz munakaza sa zejitinom pomešane da pije. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 82.

GARAVITI, garavim, *impf. mrčiti (garavinom).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Od toga malu decu garave po čelu i po obrazima. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 105.

GÀRAZ, *m. svađa, smutńa domaća, arap.* ghardh, *tur.* garaz, garez, *mržńa.* — *isporedi* garez. — *Od* XVIII *vijeka.* Što se pak čuje po butiga, po kuća, i po putih? Smutńe, garazi, proklińana, i druga zla govoreńa. J. Banovac, razg. 87. Muž je sa ženom u garazu, brat s bratom itd. M. Pavlinović.

GARÀZITI SE, garàzîm se, *impf.* prepriječivati se u kući. M. Pavlinović. — *vidi* garaz.

GÂRBAĆ, *m.* Nasturtium officinale L., *ńeka trava što raste pokraj vode i što se upotrebļava kao hrana (kiselasta je) i lijek, drezga, dragušac.* — *Može biti od tal. mlet.* garbo, *kiseo,* garbetto, *kiselast.* — *isporedi* garboć, garbok, grbać, grbača, grbaja, grbak, grbań. — *U Mikaļinu rječniku* (garbać, trava ‚nasturtium'), *u Bjelostjenčevu* (v. hren), *i u Šulekovu imeniku (od* XVII *vijeka, po rukopisima):* Garbać, Nasturtium officinale RBr. Garbać vodeni, Cardamine pratensis L. Garbać vrtńi, Lepidium sativum L. 84.

GÀRBIJEŠ, garbijèša, *m. praporac.* — *isporedi* garbijež. — -ije- (= ê) *stoji po južnom govoru, a po zapadnom* î: gàrbîš. — *Akc. kaki je u gen. (po zapadnom govoru* garbíša) *taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.* gàrbiješu, gàrbiješi (gàrbîšu, gàrbîši). — *Riječ je tuđa, ali se ne zna odakle (tal.* carabattole, crepundia?). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (garbiš, praporac ‚tintinnabulum') *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu* (garbiješ, *a iz Mikaļina i* garbiš ‚crepitaculum, tintinnabulum'). Garbiješe mački privezat'. (D). Poslov. danič. 22. Kokotu pristavi garbiješe a sokolu huhor. (Z). 47. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GARBIJÈŠAC, garbijèšca, *m. vidi* garbješić.

GARBIJÈŠAK, garbijèška, *m. vidi* garbješić.

GÀRBIJEŽ, *m. vidi* garbiješ. — *Samo u Belinu rječniku* (garbiježi ‚crepundia').

GÀRBÎN, garbina, *m.* africus, *vjetar jugozapadni, tal.* garbino. — *isporedi* grbin, garbun. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (garbin, vjetar ‚africus') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* 48b, *u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Da slobod vitru garbinu da puše. A. Vitaļić, ist. 252. Garbin ļuti, koji more do dna muti. Nar. posl. vuk. 40.

GARBJÈŠIĆ, *m. dem.* garbiješ. — *U Stulićevu rječniku* (‚crepitacillum') *u kojem ima s istijem značenjem i* garbiješac *i* garbiješak.

GÂRBOĆ, *m. vidi* garbać. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Garboć, Nasturtium officinale RBr. (M. Vodopić, I. Kuzmić). B. Šulek, im. 85.

GARBOK, *m. vidi* garbać. Garbok, agretto *(po starijem rukopisu),* nasturtio acquat. (I. Kuzmić), Nasturtium officinale RBr. B. Šulek, im. 85.

GARBUN, *m. vidi* garbin. — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* Dimajući garbun jidrom paha. M. Marulić 56.

GARCA, *f.* Dipsacus fullonum L., *vidi* grza. — *U Šulekovu imeniku* 85 *po starijem rukopisima, ali je sva prilika da treba čitati* garza *ili* grza.

GARCARIJA *(ili* Garzarija?), *f. ime ńekakovom društvu, koje je u Dubrovniku* XVI *vijeka glumilo i spravļalo maškarate i drukčije se veselilo u poklade.* — *Bez sumńe tuđa riječ.* Ja vas poznavam, vi ste Garcarija, velike ti smijehe i vi njegda čińahote o pokladijeh. M. Držić 178.

GARCATURA, *f. vidi* grzatura.

GÀRCIN, *m. ime psu.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GARČICA, *f. ime mjestu.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku:* ‚Garьčica', selu je Riječanima išla međa ‚na Garьčicu' (Glasn. 15, 280 *god.* 1348?). cf. Garьčice. 3, 576.

GARČICE, *f. pl. ime mjestu.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku:* ‚Garьčice', selu je Radeši išla međa ‚po srêdê Garьčicь' (Glasn. 15, 281 *god.* 1348?). mislim da je isto selo koje se piše i ‚Garьčica'. 3, 576.

GARČIĆ, *m. vaļa da ime brdu u Crnoj Gori.* Zbor zborile u Garčiću vile. Pjev. crn. 66b. Ono vide od Garčića vila. 301b.

GARČIN, *m. ime mjestima. a) selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu brodskom.* Razdijeļ. kr. 13. — *pomińe se od* XVIII *vijeka.* Odonud na . . . Andrijevce, Sapcu, Garčin, Trńane, . . . M. A. Reļković, sat. H2b. — *b) selo u Barańi.* Šem. prav. 1878. 40.

1. GÂRDA, *f. franc.* garde, *straža.* — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Za to sam te ševom učinio, da ti s mojom gardom komandiraš; bolje da si na poļe Cetińe, da pred gardom budeš u

Grahovo. Nar. pjes. vuk. 5, 321. Evo tebi garde šest stotina. 5, 325.

2. GÂRDA, *f. u Vukovu rječniku* · zagrada u Dunavu gdje se morune hvataju (od Poreča doļe).

3. GARDA, *f.* euzomon. B. Šulek, im. 85 *(po zbirci O. Vujičića iz Bosne).* — *isporedi* grda.

GARDAN, *m.* Cardamine pratensis L., *vodeni garbać, od latinske riječi.* — *U Šulekovu imeniku:* Gardan, cardamo, nasturzio *(po rukopisu* XVIII *vijeka),* Cardamine pratensis L. Gardan divji, talapis, iberida, carduus, nasturcium *(po rukopisu* XV *vijeka),* Cardamine pratensis L. 85.

GARDÀŠÂŃE, *n. djelo kojijem se gardaša.* — *U Mikaļinu rječniku sa starijim oblikom* gardašanje.

GARDÀŠÂR, gardašára, *m. čovjek koji gardaša.* — *U Mikaļinu rječniku:* ‚carminarius, carminator'.

GARDÀŠATI, gardàšâm, *impf. vidi* gargašati, *tal.* scardassare. — *U Mikaļinu rječniku* (gardašati, razčešļati vunu ‚carmino') *i u Stulićevu (iz Mikaļina).*

GARDÀŠAVICA, *f. žensko čeļade što gardaša.* — *U Mikaļinu rječniku:* ‚carminatrix, carminaria'.

GÀRDAŠE, *f. pl. vidi* gargača. — *U Mikaļinu rječniku:* gardaše, grebeni za vunu ‚pecten lanarius'; *i u naše vrijeme u hrvatskom primorju.* T. Afrić.

GARDAŠEVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Onda reče Gardašević Vule. Nar. pjes. vuk. 4, 29. Buļubaši Gardašević Midu. Ogled. sr. 401.

GARDAŠICA, *f. gargača, vidi* gardašati. — *U Šulekovu rječniku* (‚kämmelkamm').

GARDAŠIĆITI, gardašičim, *impf. gargašati, vidi* gardašati. — *U Šulekovu rječniku* (‚kämmeln').

GARDELAC, gardelca, *m. vidi* gardelić. — *U narodnoj pjesmi istranskoj našega vremena (s kajkarskijem oblikom* gardelec). Pospi, pospi va zibčici svojoj, kot gardelec va gajbici svojoj. Nar. pjes. istr. 4, 18. Gardelcu je tribi prosa i vodice. 4, 18.

GARDELIĆ, *m.* Fringilla carduelis L., *češļikar, češļugar, od tal.* cardello, cardellino, *mlet.* gardelin. — *isporedi* gardelac. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka. (Čujaše)* onamo gardeliće žubereći. P. Zoranić 68b.

GARDÈNAO, gardenála, *m. vidi* kardinao. — XVI *i* XVII *vijeka.* Ni papi ni gardenalom. Zborn. 50b. Imaše brata gardenala. M. Divković, nauk. 304a. Papu, gardenale i sve redovnike. P. Posilović, nasl. 171a.

GARDINALAD, *m. vidi* gardinalstvo, *tal. mlet.* gardinalado. — *U rukopisu čakarskom* XVI *vijeka.* Jerolim povrže od (sebe) gardinalad. Živ. jer. star. 1, 229.

GARDÌNÂLSKÎ, *adj. koji pripada gardinalima.* — XVI *vijeka.* Da bude nosil gardinalski klobuk. Transit. 282.

GARDINALSTVO, *n. čast gardinala.* — *U pisca* XVIII *vijeka.* U vrime svoga gardinalstva. M. Zoričić, osm. VIII.

GARDÌNAO, gardinála, *m. vidi* kardinao. — *Od* XV *do* XVIII *vijeka.* Služeći gardinala. Mon. croat. 179. (1499). Papi jošče i gardinali. M. Marulić 302. Svet otac posla jednoga gardinala. Dukļanin 14. Gardinal crikve rimske. Transit. 4. Posla mu susristi ga cetiri gardinale. K. Pejkić 64. Bivši priminuo jedan gardinal. M. Zoričić, zrc. 195. Gardino, koji se zove veliki pokorničar. Ant. Kadčić 376.

GARDINIĆ, *m.* Myricaria germanica Desf., *neka biļka, metlika, metlikovina, metļica.* — *U Šulekovu imeniku po rukopisu* XVIII *vijeka:* Gardinić (gardiriz), tamarice, mirica, Myricaria german. Desf. 85.

GARDINOVAC, Gardinovca, *m. selo u Međumurju. (kajkarski)* Gardinovec. Schem. zagr. 1875. 136.

GARDINOVCI, *m. pl. selo u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 28.

1. GÀRDÛN, gardúna, *m.* Cynara scolymus L., *isporedi* dragušica, kardun, artičok, *tal.* cardone. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.* gȁrdûne, gȁrdûni. — *U Stulićevu rječniku* (‚cinara, carduus sativus') *i u Vukovu* (‚carduus sativus' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku). I u Šulekovu imeniku (po starijem dubrovačkijem rukopisima) gdje ima i drugo značeńe (garbać):* Nasturtium officinale RBr. (Visiani). 85.

2. GARDUN, *m. ime muško.* — XIII *vijeka (u latinskijem spomenicima).* ‚Ab altera parte Gardun filio Gordun'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 125. (1260). ‚Comes Gardun'. 1, 243. (1299).

3. GARDUN, *m. ime mjestima u Dalmaciji. a) selo u sińskom koturu blizu Vojnića.* Schem. spalat. 1862. 11. — *b) kao da je brdo u Poļicima u spļetskom koturu* XV *vijeka.* Metina pod Gardun. Stat. poļ. ark. 5, 309.

GARDÚNAC, gardúnca, *m. vidi* garduuić. — *slabo pouzdano.*

GARDUNČAC, gardunčca, *m. dem.* gardunac. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima s istijem značeńem i* gardunčić. — *oboje nepouzdano.*

GARDUNČIĆ, *m. vidi* gardunčac.

GARDÙNIĆ, *m. dem.* gardun. — *U Stulićevu rječniku u kojem ima i* gardunac *s istijem značeńem.*

GARDUNIŠTE, *n. mjesto gdje su posađeni garduni.* — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

GARDUNIŠTVO, *n. vidi* garduništc. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GARE, *f. pl. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 148. — *b) dva sela u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118. 120.

GÀRÊŃE, *n. djelo kojijem se gari.* — *U Vukovu rječniku.*

GÀREŠ, *m. ime (crnom?) jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *vidi* 1. gar. — *Jedan pisac našega vremena zove tako ńcke bubice.* Anthracius Stev. J. K. Sloser, faun. korń. 546. Anthracias Steph. 553.

GÀREŠA, *f. ime (crnijem?) domaćijem životińama.* — *vidi* 1. gar. *a) kozi.* J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 58. — *b) psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

GÀREŠICA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *dem.* gareša.

GAREŠNICA, *f. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Garešnica i Garešnica gorńa. Pregled. 81.

GAREVAC, Garevca, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 144.

GAREVCI, Garevaca, *m. pl. dva sela u Bosni*

u okrugu bańolučkom. Garevci dońi *i* gorńi. Statist. bosn. 88.

GAREVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Livada u Garevima. Sr. nov. 1866. 447.

GAREVIC, *m. prezime. — U rukopisu* XVII *vijeka.* 5 *(peta)* dьšti jego *(kneza Lazara)* na Ugre *(uda se)* za Garevicemь za Cêlišemь. Glasn. 32, 271. (1634). — *vidi* Zagarević.

GAREVICA, *f. ime mjestima. a) u pisca* XVIII *vijeka selo u Hrvatskoj* (Garešnica?). Iz Slavonije pređemo u Horvatsku i nedaleko od Garevice dođemo k domu i bratiji mojega druga. D. Obradović, basn. 321. Neki Dijonisije Horvaćanin iz Garevice rodom. živ. 94. — *b) ime planinama. aa) u Srbiji blizu manastira Voļavče (u okrugu kragujevačkom).* Iznad manastira je brdoravań ‚Garevica'. M. Đ. Milićević, srb. 232. — *bb) u narodnoj pjesmi našega vremena ńekakva gora, i u Vukovu rječniku* (planina). U zelenoj gori Garevici. Nar. pjes. vuk. 2, 77. Garevice, zelena gorice! 2, 78.

1. GÀREVINA, *f. vidi* 1. gar. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (vide gar, 1, 2). Obojicu đece omrčiše garevinom zemļanoga lonca. V. Vrčević, niz. 74.

2. GAREVINA, *f. ime mjestima. a) selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 126. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. isporedi* Garevine. Ńiva u Garevini. Sr. nov. 1875. 652.

GAREVINE, *f. pl. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Garevinama. Sr. nov. 1873. 895. — *b) u okrugu smederevskom.* 1874. 299.

GAREVO, *n. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 232. — *b) selo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 140.

GÀREZ, *m. vidi* garaz. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ta su dvojica vavijek u nekom garezu'. ‚Te dvije kuće vavijek živu u nekom garezu'. ‚Ńegova čeļad vavijek su u garezu'. J. Bogdanović.

GAREŽ, *m. vidi* 1. gar *i* garevina. — *U jednoga pisca našega vremena.* Namažu ga malo garežem između obrva i po čelu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 104.

GARGA, *f. vidi* gargača. — *U Šulekovu rječniku* (‚krämpel').

GÀRGAČA, *f.* carmen, *sprava kojom se češļa (garga, gargaša) vuna.* — *isporedi* gargaša, garga. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gȁrgâčâ. — *U Vukovu rječniku.*

GARGALAC, *m. čovjek koji garga, gargašar.* — *U Šulekovu rječniku* (‚krämpler').

GARGALO, *n. mašina kojom se garga, gargaša.* — *U Šulekovu rječniku* (‚krämpelmaschine').

GARGAĻA, *f. žensko čeļade što garga, gargašalica.* — *U Šulekovu rječniku* (‚krämplerin').

GÀRGÂŃE, *n. djelo kojijem se garga.* — *U Vukovu rječniku.*

GÀRGAŠA, *f. vidi* gargača. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gȁrgâšâ. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚pecten lanaris' 649b) *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* (‚carmen' *s dodatkom da je uzeto iz Belina), u Voltiğijinu* (‚scardassa, scardassiera' ‚hechel'), *u Vukovu.* — *Obično je u množini.* Aja! to ne vaļa ciganskih gargaša. M. Pavlinović, razl. spis. 393. — *Ovako se zove i ńekakva morska škoļka (u Vranici blizu Spļeta).* L. Zore, rib. ark. 10, 343.

GARGÀŠALAC, gargàšaoca, *m. vidi* gargašar. — *U Stulićevu rječniku (u kojem griješkom ima i* gargašaoc).

GARGÀŠALICA, *f. vidi* gargašaļa. — *U Belinu rječniku* 649b, *u Bjelostjenčevu* 1, 238a, *u Stulićevu.*

GARGÀŠÂĻA, *f.* carminatrix, *žensko čeļade što gargaša.* — *U naše vrijeme u Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić.

GARGÀŠÂŃE, *n. djelo kojijem se gargaša.* — *U Belinu rječniku (sa starijim oblikom* gargašanje 649b), *u Stulićevu, u Vukovu.*

GARGÀŠAONICA, *f. vidi* gargašaļa. — *U Stulićevu rječniku.* — *Nepouzdano radi značeńa.*

GARGÀŠAONÎK, *m. vidi* gargašar. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

GARGÀŠÂR, gargašára, *m.* carminator, *čovjek što gargaša.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gȁrgašâru, gȁrgašâri. — *U Belinu rječniku* 649b *i u Stulićevu.*

GARGAŠÀRICA, *f. vidi* gargašaļa. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GARGÀŠÂRSKÎ, *adj. koji pripada gargašarima.* Unuci trgovački, gargašarski. M. Pavlinović, rad. 76.

GARGÀŠATI, gargàšâm, *impf.* carminare, *češļati osobitom spravom (gargačom) vunu (koja se prije toga samijem rukama ili drukčije na prosto raščešļala).* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* gargašámo, gargašáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gȁrgašâ, *u part. praet. act.* gȁrgašao, gȁrgašâla, *u part. praet. pass.* gȁrgašân. — *Postaje od starijega oblika* gardašati. — *Od* XVIII *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Belinu* 649b, *u Voltiğijinu, u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dalmaciji).*

GARGÀŠAV, *adj. koji se može gargašati.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GARGÀŠAVAC, gargàšâvca, *m. vidi* gargašar. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GARGÀŠAVICA, *f. vidi* gargašaļa. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GARGATA, *m. u zagoneci.* U našega Gargate oko tila opute. *odgonetļaj: čekrk.* Nar. zag. nov. 236.

GÀRGATI, gàrgâm, *impf. vidi* gargašati. — *U Vukovu rječniku gdje stoji da je Vuk čuo ovu riječ u Dubrovniku; i u Šulekovu* (‚krämpeln').

GÀRGIJA, *f. tur.* qargy, *kopļe.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 65.

GARGOĆ-, GARGOT-, *vidi* grgoć-, grgot-.

GÀRGÛZ, gargúza, *m. u Vukovu rječniku:* Šijaci tako zovu onoga koji ne govori (kao oni) ‚lijepo', nego ‚lepo'.

GARI, *m. pl. ime selima. a) u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 128. — *b) u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 29.

GÀRÎB, garíba, *m. u Vukovu rječniku bez značeńa s dodatkom da se govori u Sarajevu; jamačno je arap.* gharib, *tur.* garib, *(kao adj.) čudan, (kao supst.) tuđinac.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena kao da je tursko ime muško.* Ja ću ići svom Garibu, nek me Garib razgovori. Nar. pjes. vuk. 1, 376.

GARIBIĻA, *f. vidi* karabinka *i* garabiļ. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Garibiļe puške potprašujte; vaļa, braćo, dočekati Turke na šarene puške garibiļe. Nar. pjes. vuk. 4, 228.

1. GARICA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. — *U jednoga pisca našega vremena kao ime ńekoj bubici:* Garica, Anthocomus Er. I. K. Šloser, faun. korń. 465. 469.

2. GARICA, *f. ime mjestima. a) selo na otoku Krku.* Schem. vegl. 1876. 14. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Zemļa u Garici. Sr. nov. 1874. 133.

GARICE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* — *isporedi* 2. Garica, *b).* Ńiva u Garicama. Sr. nov. 1871. 434.

1. GARIĆ, *m. a) prezime.* — *u naše vrijeme.* Maksim Garić. Rat. 410. — *b) ime mjestima u Srbiji. aa) selo u okrugu topličkom.* Sr. nov. 1879. 176. — *bb) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Gariću. Sr. nov. 1875. 82.

GARIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statist. bosn. 70.

GARIFUL, *m. vidi* karanfil, *tal. mlet.* garofolo. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod b)) u Dalmaciji. a)* Dianthus L. — *u Šulekovu imeniku:* Gariful, Dianthus L. (Lambl.), v. Garofal. Gariful pitomi, garofano aromatico, *(očito griješkom)* Eugenia caryophyllata Thunb. 85. — *b)* Eugenia caryophyllata Thunb. Uzmi od oraa jezgru i garifula. J. Vladmirović 40.

GARIJOFILATA, *f. ńeka biļka, mitrovica, blaženak, zečja stupa, tal.* gariofilata *(korijen joj miriše kao karanfil).* Garijofilata, cariofilata *(po rukopisu* XV *vijeka),* Geum urbanum L. B. Šulek, im. 85.

1. GÀRILO, *m. ime ornu.* — *vidi* 1. gar. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. GÀRILO, *n. čađava boja, mast.* — *vidi* 1. gar. — *U Šulekovu rječniku* (‚russbraun; russfarbe'). — *Ista riječ ima i u jednoga pisca* XVIII *vijeka i možebiti s istijem značeńem; ali je veća prilika da znači što i* 1. gar, garevina: Ime ćemo ugasiti i s garilom pocrniti. A. J. Knezović, verš. 49[a].

1. GÀRÎN, garina, *m. ime ornu.* — *vidi* 1. gar. F. Kurelac, dom. živ. 32. *u Lici.* V. Arsenijević.

2. GÁRIN, *adj. koji pripada gari (ovci).* — *U Vukovu rječniku.*

GARIŃE, *n. selo u Srbiji u okrugu vraňskom.* Sr. nov. 1879. 176.

GÀRIŠTE, *n. mjesto gdje je izgorjela jedna ili više kuća.* — *isporedi* ogorelište. — *Od* gorjeti, *vidi i* 1. gar. — *Od* XVI *vijeka (vidi pri kraju), a između rječnika u Stulićevu* (‚incendii locus') *i u Vukovu* (‚die brandstätte' ‚area domus deflagratae'). A ja, sino, kukam na garištu. Nar. pjes. vuk. 2, 267. Staje bješe — postaše garišta! Osvetn. 4, 32. — *U Dubrovniku je ime ńekoj ulici, i to od* XVI *vijeka:* U one staroži s Garišta. M. Držić 45. Svrati se u Sentaļe na Garište. 132.

GARIŠTVO, *n. vidi* garište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GÀRITI, gȁrîm, *impf. postaje od* 1. gar.

a. *mrčiti (garevinom, čadom); crniti.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚nigro colore inficere') *i u Vukovu:* 1. ‚russig machen' ‚fuligine denigrare'. 2. u pjesmi: Garila ga urka nausnica (Nar. pjes. vuk. 3, 155. 158) ‚machte ihn schwarz' ‚nigrabat'. Dim i prašina gari ih. M. Pavlinović, rad. 28. — *Sa* se, *refleksivno, u prenesenom smislu: brinuti se, truditi se, mučiti se (isporedi* garjatiti): ‚Šta se gariš bez nuždo?' *u Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić.

b. u Boci se kaže ‚guriti zemļu', kad se šuma, slama itd. zapali na zemļi, da bi se time kao pognojila. „Jesi li progario zemļu?' V. Bogišić, nar. pjes. 390[b].

GARITULA, *f.* vazmeni kruh. *na Hvaru.* Slovinac. 1880. 389. — *Riječ tuđa, zar od tal.* garitta?

GARJAK, *m. selo u Dalmaciji u kotaru sińskom.* Repert. 1872. 40.

GÀRJATITI, gàrjatîm, *impf.* brinuti se. ‚On garjati za ńu'. *u Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić. — *vidi kod* gariti, a.

GÀRJET, *m. vidi* gairet. Pa udari sa četiri strane merhametom boga jedinoga i garjeta cara čestitoga. Nar. pjes. kras. 1, 68—69. Malko se prepade al' ipak dade srcu garjet. Nar. prip. bos. 1, 16.

GARLICA, *f. vidi* 5. galica. Galica, garlica, u Dalmaciji: crna mast ili cakleno crnilo. Đ. Popović, poznav. rob. 96.

GÂRMA, *f.* naravan procijep između dvije hridi na morskoj obali. *na Braču.* A. Ostojić.

GARNO, *m. ime mjestu.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku:* ‚Garьno', selima između Morave i Kučajine koja je car Lazar dao Ravanici išla je meda ‚prêko Garnoga na Dalakiju' (Mon. serb. 197 *god.* 1381). u Srpskom Ļetopisu 1847. IV. 49 stoji ‚Gornoga'.

GÀRNUTI, gȁrnêm, *pf. udariti.* — *Biće postalo ujedno od* darnuti *i* gurnuti. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Garnu šarca sjajnom bakračlijom. Pjev. crn. 161[b].

GÀRÔFAL, *vidi* garofao.

GÀRÔFALAC, gàrôfaoca, *m. vidi* garofalak.

GÀRÔFALAK, gàrôfaoka, *m. dem.* garofao. — — -l- *u svijem oblicima (na kraju sloga) mijeńa se na* o, *osim nom. i acc. sing. i gen. pl.* gàrôfalâkâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu:* garofalak, *(po dubrovačkom govoru)* garofoka ‚garofano, dim.' ‚caryophyllus' 338[a], *i u Stulićevu* (‚parvum caryophillon'; *ima i* garofalac *s istijem značeńem).* Ma ćeš ti moj garofalak, ružica, moj razgovorak bit u pustiňi. M. Držić 134.

GÀRÔFALČIĆ, *m. dem.* garofalak. *vidi* garofalić.

GÀRÔFALIĆ, *m. dem.* garofao. *a)* Dianthus L. — *u Šulekovu imeniku, a između rječnika u Belinu* (‚caryophyllus', diminutivo 338[a]) *i u Stulićevu* (‚parvum caryophillon'). Garofalčić *(odakle?),* garofalak (Stulli), garofalić, garofano (Skurla), garofalo aromatico *(po starijem rukopisima),* Dianthus caryophyllus L. Garofalić divji. Dianthus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 85. — *b)* Eugenia caryophyllata Thunb., *vidi* karanfić. — *u Belinu rječniku* (‚garofano, sorte di aromato' ‚caryophyllus' 338[b]), *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GARÔFÂN, garofâna, *m. vidi* karanfil, *tal.* garofano. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod b)). a)* Dianthus L. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Povrh poļa rana garofana. Nar. pjes. vuk. 1, 39. O sokole, moj sokole! ne leti mi uz prozore, ne lomi mi garofane. 1, 194. *(u gorńem primorju).* Garofan, Dianthus caryophyllus L. B. Šulek, im. 85. — *b)* Eugenia caryophyllata Thunb., *vidi* karanfić. Gdi je stajao papar ili kanela ili garofani. M. Radnić 298[a]. Karanfići, kažu se u Dalmaciji garofani. Đ. Popović, poznav. rob. 258.

GÀRÔFAO, gàrôfala, *m. vidi* karanfil, *tal. mlet.* garofalo. — -o *stoji u nom. i acc. sing. mj.* 1, *ali se na mjesta i ovo uzdržalo.* — *Od* XVI *vijeka,*

a) Dianthus L. — *između rječnika u Mikaljinu* (garofao *kod* garufal), *u Belinu* (garofal, garofao ‚garofano, fiore noto' ‚caryophyllus' 338a), *u Stulićevu* (garofal, garofao, v. karanfil). Ona s mladićem kako garofao. M. Držić 165. Garofal, saxifraga minor, gariofilus *(po rukopisu* xv *vijeka)*, garofano (Skurla, Sabljar), caryophyllus (Stulli), *(griješkom)* Eugenia caryophyllata Thunb. Garofao, garofo, Dianthus caryophyllus L. B. Šulek, im. 85. — *b)* Tagetes patula L., *konavljanin, kadifica, fratrići.* Garofal žuti, garofano indiano (Skurla), Tagetes patula L. B. Šulek, im. 85. — *c)* Eugenia caryophyllata Thunb., *vidi* karanfić. — *u Mikaljinu rječniku* (garofal, garofao, specije ‚cariophyllus aromaticus') *i u Voltiđijinu* (garofal, garofao ‚garofano' ‚gewürznelke').

GAROFILIĆ, *m. vidi* garofao *i* garofalić. Garofan, garofao, garofilić *(iz Bosne.* O. Vujičić), Dianthus caryophyllus L. B. Šulek, im. 85.

GARÒFÎLE, *n. vidi* karanfil *i* garofao. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Boci.* Jednu sofu crven' garofilja. Nar. pjes. vuk. 1, 397. *(od Dubrovnika).*

GÀRÔFUO (garoful), gàrôfula, *m. vidi* karanfil *i* garofao, *tal. mlet.* garofolo. Zeleni garoful na sredi jimiti. Nar. pjes. istr. 2, 138. Na Franu je zrasla kita ružmarina; na lipoj Lijani garoful trigrani. Nar. pjes. mikul. 159. Ona mu pokaže garoful. Nar. prip. mikul. 17. Garoful, garofuo *(po rukopisu* xviii *vijeka)*, gariofilata, 1. Dianthus L.; 2. Dianthus caryophyllus L. (na Cresu); 3. Eugenia caryophyllata Thunb. *(po rukopisu* xviii *vijeka).* Garoful divji, Dianthus silv. L. B. Šulek, im. 86.

GÁROŃA, *m. ime crnom volu.* — *isporedi* galoña. F. Kurelac, dom. živ. 24. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. — *vidi* 1. gar.

GÀRÔPALAK, *vidi* garofalak. — xvi *vijeka.* Kuda mi vodiš moje hraňenje, moju perlu, moj bosil, moj garopalak? M. Držić 33.

GARÓŠA, *f. ime crnoj krmači.* — *U Srijemu.* M. Medić. — *vidi* 1. gar.

GÀRÔV, garòva, *m. ime crnom psu.* — *vidi* 1. gar. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., voc.:* gârove, gârovi, *gen. pl.* garóvâ. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Linac veli: Garov laje. V. Došen 256a. Kovač imaďaše nagojena garova. D. Obradović, basn. 201. Nikčev ih je garov dočekao. Ogled. sr. 120. Nema lova bez staroga garova. Nar. posl. vuk. 203. Čuvaj se da ne povučeš garova za rep. 350. Garov. F. Kurelac, dom. živ. 45.

GÀROVA, *f. ime crnoj kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. J. Bogdanović. M. Medić. — *vidi* 1. gar.

GAROVI, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Srbiji u Braničevu.* — xiv *vijeka.* U Braničevu . . . selo Garove *(acc.).* Glasn. 24, 264—265. (1382). — *b) mjesto u Bosni blizu Vranduka.* Druga *(vojska)* lijevo Vepra nebotična imade se na Garove naći, tud' će bojna tučiti se krila, ako bili u Vranduku Turci. Osvetn. 7, 28.

GARÒVLJEV, *adj. koji pripada garovu.* — *U Vukovu rječniku.*

GARSKE BARE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Sr. nov. 1861. 648.

GARSKI, *adj. koji pripada selu: a) Garima.* Garska *(opština).* K. Jovanović 128. — *b) Garama.* Putnici osobito kunu ‚garske kuke' (u selu Garama) kao svoje ‚večne muke'. M. Đ. Milićević, s dun. 59.

GARÙBÎNA, *f. vidi* karabinka. Garubine puške potprašujte. Nar. pjes. vuk. 4, 440.

GARUFAL, *vidi* garufao.

GARUFALA, *f. vidi* garijofilata. — *U Stulićevu rječniku* (garufala, trava ‚caryophilata') *i u Šulekovu imeniku:* Garufala, caryophyllata (Sabljar), Geum urbanum L. 86.

GÀRÛFALIĆ, *m. vidi* garofalić. Garufalić divji, Dianthus diutinus Kit. (na Cresu). B. Šulek, im. 86.

GARUFAO (garufal), *m. vidi* karanfil *i* garofao. — *U Mikaljinu rječniku:* garufal, garofao, karanfilj, cvijet ‚cariophyllus vernaculus, cariophyllum, cyanus, leucojum'. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka stoji bez drugoga a:* Kaloper sa smilj, garufli, vijole. M. Marulić 78.

GARULJA, *f. a) ime crnoj kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *b) ime (crnoj?) mački.* U ovom selu nije slobodno ime ‚mačka' izustiti, već mačku drugim imenom zovu, n. pr. kodela, šaruja, garuja. T. Kovačević, bosn. 46.

GÀRUŠA, *f. ime ovci.* — *vidi* 1. gara. — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* gârûšâ. — *U Vukovu rječniku.* F. Kurelac, dom. živ. 63.

GÂRVÂN, *m. vidi* gavran.

GARVANIĆI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Garvanići. Sr. nov. 1870. 768.

GARVANOVAC, Garvanovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zemja u Garvanovcu. Sr. nov. 1873. 934.

GARVANOV KAMEN, *m. vis u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasn. 19, 299.

GARVANUŠA, *f. oranica u gradiškoj pukovniji.* I. Brlić.

GARZA, *f. vidi* garda *(! kao da nije štamparska pogreška).* Udri, Đuro, s garzom na konike. Nar. pjes. vuk. 5, 364. Kad udari garza na konike. 5, 365.

GÂS, *m. (phys. chem.) tvar u koje čestice otiskuju jedna drugu tako da napuňa prostor u kojem je (n. p. vazduh, vodena para itd.); u ovakovo stańe dolaze tvari s veće vrućine, a s maňe vrućine bivaju žitke ili tvrde.* — *isporedi* plin. — *Riječ tuđa; u naše vrijeme primljena iz evropejskijeh jezika.* — *U Šulekovu rječniku* (‚gas'). — *Obično se ovako zove gas koji se gori radi svjetlosti.*

GÁSAN, gasna, *adj. a) koji gasi.* — *na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Sunce gasnim mrakom za čudo izginu. I. T. Mrnavić 173. — *b) koji pripada gašeńu.* — *u Šulekovu rječniku* (gasna priprava ‚feuerlöschanstalt'; gasni red ‚feuerlöschordnung; feuerordnung').

GÀSILAC, gàsioca, *m. čovjek koji gasi (požar).* — *isporedi* gasitelj. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku* (‚feuerknecht; löscher'; gasioci ‚löschmannschaft').

GÀSILAČKÎ, *adj. koji pripada gasiocima.* — *U Parčićevu rječniku.*

GASILANA, *f. u naše vrijeme u Zagrebu zove se ovako zgrada gdje su sve sprave i drugo što treba za gašeńe požara.* — *Riječ je (ne vele srećno) načińena od osnove* gasil *tobožńijem nastavkom* ana *koji nije drugo nego pers. tur.* hane, *kuća.*

GÀSILO, *n. sprava kojom se gasi vatra, požar.* — *U Stulićevu rječniku* (‚instrumentum igni extinguendo' *s dodatkom da je riječ ruska) i u Šulekovu* (‚feuerlöschapparat; löschmittel'; gasila ‚feuergeräth; feuerlöschrequisiten; löschgeräth').

GÀSÎĻKA, *f. sprava kojom se gasi svijeća.* — *U Šulekovu rječniku* (‚auslöscher; löschhorn').

GÀSITEĻ, *m. čovjek koji gasi, vidi* gasilac. — *U Stulićevu rječniku* (‚extinctor').

GASITEĻAN, gasiteļna, *adj. koji treba gasiti.* — *U Stulićevu rječniku* (‚extinguendus'). — *nepouzdano.*

GÀSITEĻICA, *f. žensko čeļade koje gasi.* — *U Stulićevu rječniku* (‚quae extinguit').

GÁSITI, gâsîm, *impf.* exstinguere, *činiti da što veće ne gori.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gâšâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gâsî, *u part. pract. pass.* gâšen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gasiti, *rus.* гасить, *češ.* hasiti, *poļ.* gasić. — *Po lit.* gesti, *gasnuti*, gesyti, gesinti, *gasiti, snskr.* gas, *izmoriti se, zend.* zah, *gasnuti, indoevropejski je korijen* ges *(sa značećem gasnuti); čudnovat je vokal* a *u slavenskijem jezicima: kao kauzalno ojačaće prema* e *trebalo bi* o (a *potvrđeno je posve kao kauzalno ojačaće samo u* laziti, saditi *prema* lêz, sêd; *po ovome bi trebalo da slavenski korijen od kojega postaje kauzalno* gasiti *glasi* žas *mj.* gês, *ali mu nema potvrde s ovijem značećem), a s istijem vokalom ima i* gasnuti *(koje vidi) prema čemu je* gasiti *kauzalni glagol; istina, može se pomisliti da je* gasnuti *postalo kasnije od* gasiti. — *Između rječnika u Belinu* 349ᵇ, *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (1. ‚löschen' ‚restinguo': gasiti vatru, svijeću, žeđu; gasiti se ‚auslöschen' ‚extinguor': gasi se svijeća, vatra).

a. *aktivno. a) s pravijem značećem kazanijem sprijeda. aa) objekat je ogań, vatra, plamen itd.* Vidi' sam razbiti tvrd kami kamenom i plami gasiti gorućim plamenom. Đ. Baraković, vil. 272. Ti jesi rosa koja gasiš ogań. P. Posilović, nasl. 74ª. Uļem ogań gasit'. (D). Poslov. danič. 146. Vrilo je ovo, koje vatru gasi. A. J. Knezović 47. — *metaforički.* Uzdržaće gasi vrućinu puotenije grijeha. M. Radnić 416ᵇ. Sŕgbâ naši' silni ogań koji mučno čovjek gasi. J. Kavańin 350ª. Grisi gase oni plamen od ļubavi. Ant. Kadčić 156. — Muška glava kućńi ogak glasi, devojačko ime ogak gasi. V. Bogišić, zborn. 292. — *bb) objekat je ono što je napaļeno te gori.* Gorela je gora tri dni i tri noći, dok je dogorela sokolu do gnezda, soko gnezdo gasi, a devojku kune. Nar. pjes. vuk. 1, 488. Usta starac babu tražit', bradu zapali; stade momče bradu gasit', momu odvede. 1, 522. — *amo spada i ovo:* Gasiti ugļevļe: kad se za koga misli da je uročen, onda mu bajalica ‚gasi ugļevļe', t. j. živo ugļevļe baca u nenačetu vodu namjeńujući na one za koje se misli da su ga urekli, pa kod čijega imena ugļen potone, za onoga se misli da ga je urekao; po tom bolesnik od one vode u triput srkne i umije se ńome. Vuk, rječ. 83ᵇ. Ko je već prostreļen gase mu ugļevļo u vodi. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 105. — *cc) objekat je (živo) vapno; ‚gasi se' kad se polijeva vodom da izgubi žestinu.* Niki vodom gasi japno. Đ. Baraković, vil. 56. Gasiti vapno, kreč ‚kalk löschen'. *u Šulekovu rječniku kod* ‚löschen'. — *b) u prenesenom (metaforičkom) smislu, objekat može biti nešto (i umna stvar) što nam se čini slično ogńu ili što uopće ispoređujemo s ogńem ili po pošļedicama ili po načinu postajaća ili nestajaća ili drukčije. aa) objekat je žeđa; metafora je uzeta od toga što s čega (s vode) nestaje ogńa, nestaje i žeđe.* Nenasitnu žeđu gasi. P. Kanavelić, iv. 425. Da mu gasi žeđe silu. A. Vitaļić, ost. 199. Žeđu gasi u zdencu dubokom. M. A. Reļković, sat. L2ª. Više moje glave ružu usadite, sniže moji nogu vodu izvedite: koje mlađo prođe, nek se ružom kiti, koje l' staro prođe, neka žeđu gasi. Nar. pjes. vuk. 1, 393. — *bb)* ‚gasiti mâst'. Neke domaćice običaj imaju mast u vreme berbe, pređe nego što ga za pravļeńe poslastica kuvati počnu, s pepelom gasiti, da ga slađim naprave. P. Bolić, vinod. 2, 15. — *cc) objekat je gńev, ļutina, mržńa, nemir uopće, ili stańe koje se javļa kod ļudi radi ļutine, mržńe, nemira itd. kao buna, rat itd.* Gasiti ļubavju omrazu. I. Ivanišević 276. — Nu bih isk'o s dobrom s prva nabuńenje gasit' ovo. I. Gundulić 504. Imamo gasiti karbe, psosti . . . M. Radnić 247ª. Duge rati pučne gasi. J. Kavańin 325ª. Koja mir čuva, nesklad gasi. F. Lastrić, ned. 296. Miri i gasi boj medu našim požudama bezrednim. Ant. Kadčić 167. Gasiti bunu ‚stillen' ‚sedare'. *u Vukovu rječniku* 83ᵇ. — *amo spada i ovaj primjer u kojem su objekat čeļad uzbuńena:* Žive i krańske puke užgane gasi. J. Kavańin 262ª. — *dd) objekat je žeļa, požuda itd.* Pričestenje gasi i davi požude i pohlepe ļudne. A. Komulović 47. Ti jesi jedan oblak koji gasi naša požeļenja. P. Posilović, nasl. 74ª. Gaseći požeļenja svitovńa i tilesna užganja. F. Lastrić, test. 254ª. — *ee) objekat može biti koja mu drago umna stvar;* gasiti *znači što i uništiti.* Počeh ja gasiti tiho tuj nezgodu, ki se imah srditi, i žaliti škodu. P. Hektorović 26. Sava, sve vode od Ilirika grabeći ter ime im gaseći. F. Glavinić, cvit. xv—xvi. Sa svime dvižemo i gasimo sve zle običaje. M. Bijanković 158. I razbora gasi krjepos. J. Kavańin 26ª. Pak blud gasi zdrak razloga. 34ª.

b. *sa* se, *refleksivno ili pasivno.* Jere se *(ļubav)* i gasi i opet razgara. N. Dimitrović 38. Onako oda svud da se gnjev ugasi božici, kako si plam ovom vodom se gasi sad. F. Lukarević 171. Hitrim duhom svića velika gasi se. I. T. Mrnavić, osm. 92. Ne plamen goruć i u tebi se gasi. V. Andrijašević, put. 31. Sržba božja s kijeh se gasi. A. Vitaļić, ost. 290. Očuti, da mu se u srdcu gasi nečisto poželeńe. A. Kanižlić, utoč. 305. Da se žestina srčbe božje s vodom suza imade gasiti. E. Pavić, ogl. 24. One mrzine, one navidnosti, oni nemiri, kojijem se gasi ļubav bratinska a bude i goje neprijateļstva. I. M. Mattei 322. Vatra se slamom ne gasi. Nar. posl. vuk. 32.

GÀSIV, *adj. koji se može gasiti.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚qui extingui potest').

GASLO, *n. vidi* geslo.

GÀSĻIV, *adj. koji zaudara na gas.* Gasļivo staklo, u komu je bio petrolej *(narod ga zove* gas), te udara. ‚Ovo je staklo gasļivo; imaš drugo?' S. Pelivanović.

GÀSNÎK, gasnika, *m. a) kabao u gasilaca; b) zakon, uredba kod gašeńa (požara).* — *U Šulekovu rječniku* (‚feuerlöschordnung; feuerordnung; löschkübel').

1. GÁSNUTI, gâsnêm, *impf.* exstingui, *gasiti se.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* gasnąti, *novosl.* gasnoti, *bug.* гасна *s istijem značećem.* — *Ne može se za cijelo kazati, jeli* gasiti *(kao kauzalni glagol) postalo od* gasnuti; *tome se protivi s jedne strane što ovoga zadńega glagola nema u sjeverozapadnijem jezicima a s druge sam vokal* a *(vidi kod* gasiti); *može biti da se je* gasnuti *načinilo od* gasiti, *pošto je nestalo glagola od kojega je* gasiti *(kao kauzalni glagol) postalo.* — *U našem je jeziku potvrđeno od* xvi *vijeka, u između rječnika u Belinu* (‚incipere extingui' 697ᵇ; ‚paulatim confici' 221ᵇ; ‚languesco' 75ª; ‚affecto' 42ᵇ) *i u Stulićevu* (‚languescere, extingui'). *a) u pravom značeńu.* Kandjelo naše

gasnu. N. Rańina 222a. Svetilniki naši gasnu. Anton Dalm., nov. tešt. 39. Svitńaci naši gasnu. I. Bandulavić 253a. mat. 25, 8. Od ogńa koji gasne. P. Kanavelić, iv. 414. Oni ogań često staje, i u sirovih drvih gasne. J. Kavańin 397b. *i u naše vrijeme u okolici dubrovačkoj.* ‚Svijeća gasne'. P. Budmani. — *b) u prenesenom, metaforičkom smislu.* Pri drugomu gasne Apolo *(sunce).* Đ. Baraković, vil. 176. Otca prema sinu gasne ļubvena prav. I. T. Mrnavić, ist. 186. I plam gasne tve ļubavi. A. Vitaļić, ost. 223. Zrak od slave vik ne gasne. I. Đordić, ben. 130. Mê oči gasnu od cvila. salt. 395. — *o čeļadetu, znači ginuti, čeznuti (često kod dubrovačkijeh pisaca).* Gasne srdačce me kako cvit s rozom. Š. Menčetić 145. Gasnući *(ja)* ovakoj po malo po malo za ures rajski tvoj, gizdava ma hvalo. N. Ņaļešković 2, 120. Vene, čezne, gasne, blidi. A. Čubranović 153. I. Gundulić 135. 344. 464. Goreć kako suho drvo ali jedna svića, gasnu, čeznu, blidu, kopńu, i ginu vike. D. Rańina 105a. Sfa je ńegova *(onoga koji umire)* misao obraćena okolo privelike i priteške bolesti koju trpi, da nigda ne bi taka, pokle vidi da malo po malo gasne. M. Orbin 73. Kad uza me, tebe vidim, ginem, gasnem, treptim, blidim. G. Palmotić 2, 217. S kijeh u mukah duša gasne. P. Kanavelić, iv. 420.

2. GASNUTI, gasnem, *impf. gasiti.* — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka i u Voltiğijinu rječniku* (‚smorzare, spegnere' ‚löschen'). Tko stavļa mučańe budalastomu, gasne srčbu. M. Radnić 425b.

1. GÁŠA, *m. vidi* Gašo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gâšo. D. Avramović 213.

2. GÀŠA, *f.* Svaki je seńo provrćen po srijedi kroz svu debelinu na dva mjesta i tuda se provlači uza imenovana ‚gaša'. Za tu gašu veživa se tanki konop. L. Zore, rib. ark. 10, 354. — *tal.* gascia.

GAŠATI, gašam, *impf. gasiti.* — *U Stulićevu rječniku* (v. gasiti *s dodatkom da je uzeto iz misala).* — *sasma nepouzdano.*

GÀŠČE, Gàščeta, *n. vidi* Gago. — *U Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić.

GÀŠČICA, *f. vidi* Gaštica, *a).* ‚Ko pije vodu Gaščicu, brzo lijega na daščicu'. M. Medić.

GÁŠÊŃE, *n. djelo kojijem se gasi.* — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

GÁŠEV, *adj. koji pripada Gašu.* I Gaševu glavu izgubiti. Ogled. sr. 138.

GÁŠIĆ, *m. prezime po ocu Gaši.* — *U naše vrijeme.* Nikole Gašića. Glasn. ii, 1, 45. (1808). Jovan Gašić. Rat. 418.

GAŠINAC, Gašinca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Gašincu. Sr. nov. 1867. 308.

GAŠINCI, Gašinaca, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 104.

GAŠINICA, *f. ńiva u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Sr. nov. 1875. 631.

GAŠKA, *f. vidi* 1. gačka. — *Samo u Stulićevu rječniku* (gaška, gaškavina ‚lutum, limus, locus coenosus').

GÀŠKAVINA, *f. vidi* gaška.

GÀŠĻIKA, *f. drvo što ne može vatru da drži, nego se gasi i dimi.* — *U Šulekovu rječniku* (‚rauchholz'); *u Vukovu ima samo adj.* gašļikov.

GÀŠĻIKOV, *adj. u Vukovu rječniku:* n. p. drvo, t. j. koje se gasi, ne može vatru da drži, kao n. p. vrbovina, jovovina, lipovina. — *isporedi* gašļika.

GÀŠNICA, *f. ime mjestima. a) vidi* Gaštica, *b).* Na Gašnici više Gradiškoga. Osvetn. 5, 56. U boju na Gašnici. T. Kovačević, bosn. 127. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Sr. nov. 1873. 1109.

GÁŠO, *m. hyp.* Gavrilo. — *isporedi* Gaša. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gâšo. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori:* Od đetića Popovića Gaša. Nar. pjes. vuk. 5, 368. Kaži meni štogod za Gavrila, đe je mene Gašo poginuo. Ogled. sr. 141. — *i u Lici.* V. Arsenijević.

GÁŠOV, *adj. vidi* Gašev. Tu nađoše Gašovu Krstińu. Ogled. sr. 141.

GAŠOVIĆ, *m. prezime po ocu Gašu.* — *U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, srb. 672.

GÁŠPA, *m. vidi* Gašpo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gâšpo. — *U naše vrijeme u Dalmaciji (gdje je nom.* Gášpe, *a voc.* Gâšpe). — *U Parčićevu rječniku* (Gašpe).

GÀŠPAR, *m.* Gaspar, *ime muško (po legendi ime jednome od tri kraļa).* — *Od* xiv *vijeka.* Gašpar Bribiran. Mon. croat. 2. (1309). Gašpara Milostića. I. Gundulić 312. Tri one kraļe, t. j. Gašpara, Melkijora i Boltižara. F. Glavinić, cvit. 415b. Naš komšija Gašpar. Nar. prip. vrč. 178.

GAŠPARCI, Gašparaca, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 11.

GÀŠPARIĆ, *m. prezime, vidi* Gašparović. — *Od* xvi *vijeka.* Tomaš Gašparić. Mon. croat. 199. (1512) *(na drugom mjestu* Gašparinić: Tomaš Gašparinić. 201 *god.* 1512). Schem. zagr. 1875. 261.

GAŠPARINIĆ, *m. vidi* Gašparić.

GÀŠPAROV, *adj. koji pripada Gašparu.* Bogdanskoga vojevodu, Gašparova namjesnika. I. Gundulić 312.

GÀŠPAROVIĆ, *m. prezime po ocu Gašparu.* — *Od* xvii *vijeka (prvi put u latinskom spomeniku).* ‚Jacobus Butina Gasparovich'. Ark. 2, 316. (1657). Gašparović. M. Đ. Milićević, srb. 99. Šem. srb. 1882. 202.

GÁŠPE, *m. vidi* Gašpa.

GAŠPER, *m. vidi* Gašpar. Ja Gašper S(a)utizić. Mon. croat. 189. (1506).

GÁŠPO, *m. hyp.* Gašpar. — *isporedi* Gašpa. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gâšpo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GÀŠTICA, *f. a) rijeka. u Vukovu rječniku:* Gaštica, Gaščica, voda koja izvire u Sincu i u Otočcu se razdjeļuje na troje, pa se dvije lijeve otoke iza varoši sastaju i po tom ne daleko poniru i ispod zemļe idu u more, a treća ide oko brda podaleko i kod sela Brloga ponire. Nijemci onu zovu ‚Gàcka-fluss', i oko ńe poļe ‚Gàcko-feld'. — *b) selo u Bosni u okrugu banolučkom.* Statist. bosn. 76. — *isporedi* Gašnica.

GÀŠTIR, *m. u Vukovu rječniku:* nekakva trava u Paštrovićima, *i iz ńega u Šulekoru imeniku.* 86.

GÀT, *m.* agger, saeptum, *prvo je značeńe: nasap ili plot ili drugo što čim se ne pušta da voda ńekuda udara.* — *isporedi* gata. — *S oblikom* gatь *ženskoga roda riječ je praslavenska. isporedi stslov.* gatь, *rus.* гать, *češ.* hať, *poļ.* gać. *a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* — *od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gat, zajazenje od vode ‚aggeres, septum, substructio') *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (‚agger, septum'). Podoban je reki, koja je svoj gat prodrla. J. Rajić, pouč. 2, 82. Male pukotine razrušavaju plotinu iliti gat. 3, 24. Tu jedno đete od 11 ili 12 godina zapreže końe. i spustimo na

jednu grebļu (gat) dugačku koja pregradila jednu malu rečicu. S. Tekelija. letop. 119, 39. *i u Šulekovu rječniku* (‚damm; wasserdamm; wehrdamm'). — *b) u vodenice jarak kojijem se navraća voda (umanjena naspom).* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* vide jaz, *a kod ovoga stoji:* ‚(bei der mühle) der ableitkanal neben dem wehr' ‚canalis praeter molem, aqua mole reducta'. Sutradan su je našli utopļenu u vodeničnom gatu ńezine matere. M. P. Sapčanin 1, 70. — *c) nejasno u jednom primjeru* XVIII *vijeka; kao da znači: voda ili struja.* Nagli poplav puka smina ki Dunaju prem dogrusti, hteć da loče krv svojih sina, gat i nosi uda krna tja do kraji mora crna. J. Kavańin 230a. — *d) u brdu iskopan podrum za vino.* — *u Vukovu rječniku:* vide lagum 2 *(kod ovoga je onako tumačeno) s dodatkom da se govori u Baraňi.* — *e) ime mjestima. aa) selo u Slavoniji u podžupaniji osiječkoj.* Pregled. 100. — *bb) ravnica u Begaļici (u Srbiji).* Ļ. Stojanović.

1. GATA, *f. vidi* gat, *a)*: *ima i drugo značeńe: mostič od pletera.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚ponticulus vimineus stramine, l. foeno coopertus'. 2. gata ili zajazeńe potoka, zagateńe, uzdrżeńe vode ‚septum, agger per fluvium, l. circa'. 3. gata melinska ‚claustrum') *i u Stulićevu* (‚ponticulus, aggellus vimineus stramine tectus'). — *I kao ime mjestima: a) selo u Dalmaciji u kotaru spļetskom.* Repert. 1872. 30. — *od* XIV *vijeka (naj prije u latinskom spomeniku koji nije mlađi od* XIV *vijeka).* ‚Gatte'. Doc. hist. rač. 114. U Gate kod svetoga Čubrijana. Ark. 5, 238. Mon. croat. 73. (1450). U Gati. Stat. poļ. ark. 5, 312. (1664). *u dva primjera u množini.* Iz Gata. 311. Iz Gat. 312. (1662). — *b) tri sela u Bosni u okrugu bihaćkom.* Gata. Statist. bosn. 104. Gata pravoslavna *i* G. turska *(obaje zajedno* Gata gorńa). 102.

2. GÁTA, *f.* hariolatio, conjectura; praestigia, *gatańe; sijeri, maštanije.* — *Načińeno od* gatati. — *U Belinu rječniku* (‚bagatella, giuoco di mani da far travedere' ‚praestigia'. 124b) *i u Stulićevu* (‚giuochi di mano che sorprendono i spettatori' ‚praestigia, hariolatio, conjectura'). — *U dubrovačkoj posloviei* XVIII *vijeka ńekakva igra:* Na štrikiti i na gate *(gen. sing., vidi kod* na) hoće se igrati. (Z). Poslov. danič. 66.

GÁTAC, gáca, *m. vidi* gatalac. — *U Belinu* (273a) *i u Stulićevu rječniku.* — *slabo posuđano.*

GATAČANIN, *m. vidi* Gačanin. — *U jednoga pisca našega vremena.* Al' ostaće Turci, Trebińani a i Gatačani. Osvetn. 2, 113. A gori ga prate Gatačani. 6, 59.

GÀTAČKÎ, *adj. koji pripada Gacku.* — *isporedi* gadački. — *Postaje nastavkom* ьскъ *od* Gacko, *ali je ovo shvaćeno kao da bi trebalo da glasi* Gatcko, *te se* c *pred* ь *mijeńa na* č, *a među* t *i* č *umeće se* a. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Od široka poļa gatačkoga. Nar. pjes. vuk. 4, 59. Neg ostali svi Gatački Turci. 4, 436.

GÁTALAC, gátaoca, *m. čovjek koji gata, isporedi* gatar, gatac, gatavac, gatatoļ. — *Treće -a-stoji mj. ńegdašńega* ъ *u nom. sing. i u gen. pl.* gátalâcâ; *u ostalijem ga padežima nema, i tad (kod štokavaca)* l *mijeńa se na* o. — *Od* XVII *vijeka, u između rječnika u Belinu* (gatalac, gataoca ‚divinator' 273a; ‚sortilegus' 397b. 689b), *u Voltiģijinu* (gatalac, gatalca), *u Stulićevu* (gatalac, gatalca *i griješkom* gataoc, gataoca). Čaratanici, bajalci, šurkavci, gataoci. I. Ančić, ogl. 70. Dušu, koja se nasloni na čarovnike i gataoce sgubiću. F. Lastrić, ned. 325. Ovo je gonetańe jednoga gatoca. Đ. Bašić 87b. Posići sve pogane idolske misnike, gatalce, čarovnike i vilenike. And. Kačić, kor. 281. Vilenici i vilenice, višci i vištice, čaratani, čaratanice, občińaoci, gataoci. M. Dobretić 202. Ovo mi je gatalac. Nar. prip. bos. 1, 27.

GATALDIĆ, *m. vlasteosko prezime u Dubrovniku, tal.* Ghetaldi. — *isporedi* Getaldić. — XII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gataļdićь). Bisьti Gataļdićь. Mon. serb. 7. (1100—1200).

GÁTALICA, *f. a) žensko čeļade koje gata.* — *isporedi* gatara, gatarica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚divinatrix' 273a; *kod* ‚sortilegus' 689b) *i u Voltiģijinu* (‚indovinatrice' ‚wahrsagerinn'). Bajalice, gatalice . . . I. Ančić, ogl. 46. Nije dobra gatalica. I. Velikanović, prik. 64. Stare babe gatalice. Nar. pjes. petr. 1, 44. — *b) u Vukoru rječniku:* knjiga u kojoj su kojekakve pripovijetke ili gatńe ‚ein unterhaltungsbuch' ‚liber venustior' (‚als gegensatz von kirchenbuch'). — *u Šulekovu rječniku* (‚märchenbuch').

GÁTALIŠTE, *n.* oraculum, *mjesto gdje se gata.* — *U Šulekovu rječniku* (‚orakel').

GÁTALO, *m. čovjek koji gata (ali s ńekijem preziranem); pa po tome čovjek koji priča i izmišļa i laže. vidi* gatka, *b).* — *U Stulićevu rječniku (uz* gatalac) *i u Vukovu* (‚der fabelhans' ‚fabulator').

GÁTALOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

GÁTÂŃE, *n. djelo kajijem se gata.* — *Stariji je oblik* gatanje. — *Od* XV *vijeka, u između rječnika u Belinu* 273a. 689b, *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Kih poeti prizivahu na pomoć gatanja al kantanja ńih veras. M. Marulić 67. Vsi o ńem gatanje proricahu. Aleks. jag. star. 3, 283. Zabrańuje čaratarije, šurkarije, bajańa i gatańa svaka pod grih. F. Lastrić, ned. 323. Da nisi u gatańe povirovao? A. Kanižlić, bogoļubn. 130. Žene koje mnogo gataju i gatańu vjeruju. Vuk, živ. 275. Gdje puk vjeruje u uroke i maštu, tu se smiješa liječeńe s gatańem. S. Ļubiša, prip. 92.

GÀTÂR, gatára, *m. vidi* gatalac. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gâtâru *i* gâtâre, gâtâri. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Nekakav car imao kćer za koju mu nekakav gatar ili prorok kaže da će je ujesti zmija. Vuk, živ. 219. Vračari, zvjezdari, Haldeji i gatari. D. Daničić, dan. 4, 7. Gatar muči, tajne kazat neće. Osvetn. 1, 65.

GÀTARA, *f. vidi* gatalica, *a).* — *U Vukovu rječniku.*

GATÁREV, *adj. koji pripada gataru.* — *isporedi* gatarov. — *U Vukoru rječniku.*

GÀTÀRICA, *f. vidi* gatalica, *a).* — *U naše vrijeme.* M. Pavlinović. J. Bogdanović.

GATARIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 202.

GÀTÀRINA, *f. plaća gataru.* — *U Vukoru rječniku.*

GATÁROV, *adj. vidi* gatarev. — *U Vukovu rječniku.*

GÀTÂRSKÎ, *adj. koji pripada gatarima.* — *U jednoga pisca našega vremena.* U kojima bi bio duh vračarski ili gatarski. D. Daničić, 3mojs. 20, 27. — *I u Šulekovu rječniku* (‚wahrsagerisch').

GATÁRSTVO, *n. osobina onoga koji gata (gatara), po kojoj gata.* — *U Šulekovu rječniku* (‚wahrsagegeist').

GÀTATEĻ, *m. vidi* gatalac. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GATATEĻAN, gatateļna, *adj. koji pripada gatateļima, gatańu.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚ad divinationem pertinens, conjecturalis‘).

GÁTATI, gâtâm, *impf.* conjicere, conjectare; hariolari. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 sing.* gátajû, *u aor.* gátah, *u ger. praes.* gátajûći, *u ger. praet.* gátâvši, *u part. praet. act.* gátao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — -t- *stoji mj. ńegdašńega* d; *oblik je* gadati *praslavenski, isporedi stslov.* gadati, *rus.* гадать, *češ.* hádati, *poļ.* gadać. *star je i oblik* gatati, *isporedi stslov.* gatati. — *Po svoj prilici korijen je isti što i u* goditi. — *Između rječnika u Belinu* (‚divinare‘ 273a; ‚sortilegio uti‘ 689b), *u Voltiģijinu* (‚indovinare, pronosticare‘ ‚wahrsagen, errathen‘), *u Stulićevu* (‚vaticinari, hariolari, conjectari, conjectura assequi, futura praesagire‘), *u Vukovu* (vide vračati). *a)* conjicere, conjectare, *domišļati se kod čega nepoznata, što može biti: aa) razloženem po onome što je poznato tražeći da se dokuči ono što nije poznato.* Oni drugi učenik budući poznan, oli krocijeć svoga plemena, kô pravi Jerolim sveti, oli poradi svoga ribańa, kô gata Nonnus. S. Rosa 154a. Sad će se gatati, austrijanskoj kući da će pota dati. M. Kuhačević 159. Pa gataše, čemu utvar znači. Osvetn. 5, 19. — *sa* se: *refleksivno, kao da je značeńe isto što i kod aktivnoga glagola. u jednom primjeru* xvi *vijeka.* Prebivamo ovde razumom filožofskim i knížnim gatajući se. Aleks. jag. star. 3, 281. *pasivno:* Svašta se gatalo o zadaći živaca. M. Pavlinović, rad. 60. *pasivno impersonalno:* Jezus bi obrezan šesti dan ili pri svrsi mjeseca ģenara, kô se različito gata. S. Rosa 34a. Gata se da, kako je Marija bila iz Nazareta, tako i Jozef bio je iz Kafarnauma. 59b. — *bb) postarļajući ńešto kao da je ono što se ne zna, pa kušajući jeli baš ono po tome kako odgovara onome što se zna (isporedi* nagađati); *to biva osobito kad se traži odgonetļaj zagoneci (isporedi* gonetati). Da se sjećaš sjetiti se nećeš, a da gataš pogoditi nećeš. Osvetn. 2, 17. — *sa* se, *pasivno.* Prid mnom ne gataše nigdar se taj čuda. P. Hektorović 7. — *b)* hariolari, *ńešto raditi čim prosti narod misli da se može obaznati što se drukčije ne zna, osobito ono što će biti, isporedi* vračati. Huda Armida već ne gata. J. Kavańin 105a. Nike stvari došaste gatate. L. Ļubuški 33. Žene jim gataju i bahore. Blago turl. 2, 58. Koji bi gatao po glasu ptica... Ako bi koji kockam gatao... I. Velikanović, uput. 3, 104. Gatala baba da nije mraza. Nar. posl. vuk. 41. Da mi gata iz pleća. V. Vrčević, niz. 143. Gataju laž. Đ. Daničić, jezek. 21, 34. Dočim cura take kobi gata. Osvetn. 1, 54.

GATAV, *adj. na jednom mjestu* xviii *vijeka sa značeńem: koji treba gatati, koji nije po sebi jasan, i u Stulićevu rječniku* (v. gatateļan). Učenici upitaše ga, kad će se te stvari dogoditi, a on gatavijem načinom ńimi odgovori: ‚Gdi godijer bude tijelo, ondi iskupit će se i orlovi‘. S. Rosa 124a.

GÁTAVAC, gátâvca, *m. vidi* gatalac. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* gátavâcâ. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚hariolus‘) *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* gatavec), *u Voltiģijinu* (gatavec), *u Stulićevu.* Čini doći prida se sve gatavce. And. Kačić, kor. 288. Krivi proroci i gatavci. Blago turl. 2, 54. Gatavci gatali. M. Pavļinović, razl. spis. 50.

GATE, *f. pl. vidi* 1. gata, *a).*

1. GATITI, gatim, *impf. zagrađivati vodu gatom.* — *Postaje od* gat (gatь) *nastavkom* i. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi češ.* hatiti. — *U Mikaļinu rječniku* (gatiti, zajaziti ‚aggero‘), *u Bjelostjenčevu* (‚consepio, claustrum induco, aggerem obduco, aggero, aquam retineo et aggrego sive congrego‘), *u Stulićevu* (‚aggeribus cingere‘).

2. GATITI, gatim, *impf.* Kada čovjek uļem ili mašću začińenu hranu jede a vina ne pije, to mu je kasnije grlo kao razderano, te ga peče, pa se kaže: ‚Grlo me gati‘. — *Na Rijeci.* F. Pilepić. — *Zar od tal.* gatto, *mačak?*

GÂTKA, *f. postaje od* gatati *a dolazi s različitijem značeńima.* — *Od* xv *vijeka (vidi d)). a) ono što se gata, i s osobitijem značeńem: zagonetka.* — *u Belinu rječniku* (‚divinatio‘ 273a; ‚aenigma‘ 288b) *i u Stulićevu* (v. gatańe). Gatku izrečenu ja boļe na svit saj ni lipļe odrišenu ne slišah. P. Hektorović 7. Ove riječi ... učiniše se učenicima da su ńekakva gatka. S. Rosa 150a. — *u naše vrijeme osobita vrsta zagonetke, kad se što kaže posve prosto i istinito, ali tako da onaj koji sluša misli da je ńešto čudnovato, jer ne shvata koju riječ u pravom smislu.* ‚Jeste li čuli, kako udriše Turci na Gńat?‘ ‚Ne mi, nego kazuj duše ti! to mora biti nekakva gatka‘. Nar. prip. vrč. 195. *drugijeh primjera vidi u istoj knízi* 195—210. — *b) pripovijetka u kojoj se kaže ńešto čudno što ne može biti (ńem.* mährchen, *tal.* fola, fiaba); *razlikuje se od ‚basne‘ tijem što su kod gatke baš čudnovati događaji naj glavnije kod pripovijedańa tako da im se čudi ili da se ńima zabavļa onaj što sluša, a kod basne ono što nije istinito samo pomaže da se razvije ńeka nauka iz cijeloga.* Ženske su pripovijetke one u kojima se pripovijedaju kojekakva čudesa što ne može biti (i po svoj prilici samo će za ńih biti riječ ‚gatka‘, ńemački ‚mährchen‘). Vuk, nar. prip. vi. — *amo može biti da spada i ovaj primjer* xvii *vijeka:* I kada kojigodir prijateļ aliti rodak dođe pohoditi ga *(nemoćnika)* i zove ga imenom i govori mu: ‚Poznaješ li ti mene, tko jesam ja?‘, ako tada nemoćnik stisne mu oko ruke ali učini mu zlameńe glavom, aliti čim drugijem, tako reče oni: ‚Da je mene do istine poznao, jošte se čuje dobro‘, i drugo ne čine ni govore nego govoriti: ‚Dobar se jošte vidi u obrazu‘, i da dobre oči ima, ‚Stanovito čini se da nigda nije imao nikakva zla‘, i druge stvari od ništa prilične gatkami koje ne služe ničemu. P. Posilović, nasl. 2b. — *c) u Vukovu rječniku:* ‚das gegenstück einer begebenheit oder handlung‘ ‚res respondens‘ *s primjerom:* To je ńegova gatka. *po ovome tumačeńu kao da je ńešto slično ńekome događaju ili ńešto što se s onijem može isporediti. amo jamačno spada i ovo:* Da ne upadne ko u onu istu gatku *(grč. ὑποδείγματι)* nevjerstva. Vuk, pavl. jevr. 4, 11. — *d) na jednom mjestu* xv *vijeka s nejasnijem značeńem:* Za veće krêposti mira i ļubve i počtene prijazni da bude u vijeke bez gatke i zle voļe. Mon. serb. 370. (1432). *Daničić u rječniku* (gatьka) *tumači:* ‚rixa‘ (to bih rekao da je). — *isporedi češ.* hádka *i poļ.* gadka *sa značeńem* altercatio. — *e) vidi* gatalica, *a).* — *u narodnoj pjesmi na Braču.* Prva gatka ’vako besidila. A. Ostojić.

GATKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Janicije Gatković. Rat. 414.

GÁTŃA, *f. a) gatańe.* — *u Šulekovu rječniku* (‚wahrsagerei‘). — *b) pripovijetka, isporedi* gatka,

b). — u Vukovu rječniku (‚erzählung' ‚narratio') *i u Šulekovu* (‚mährchen').

GÀTŃÂK, *m. vidi* gaćnak, *od čega postaje kao i* gatńik *od* gaćnik. — *U naše vrijeme.* Osobito joj treba na muževļevo odijelo paziti a pri tom naj više na gatńak. V. Bogišić, zborn. 268.

GÀTŃÎK, *m. vidi* gaćnik *(kod čega se* ć*n promijenilo na* tń*).* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚das hosenband' ‚fascia braccalis'). Na pomoļku od gaća gatńiku. Nar. pjes. herc. vuk. 78. Pukne mu gatńik od gaća. Nar. prip. vrč. 174. Ovđešńi ļudi *(u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci)* ne nose gaćice ispod sukneńih gaća kao gradski što nose, nego samo jedne, t. j. od raše bijele ili plavetno obojene kroz učkuruk od kojih je promaknut vuneni pleteni gatńik s kojim sprijeda veže gaće. V. Bogišić, zborn. 268.

GÁTRE, *f. pl.* clathri, *vidi* rešetka, *ńem.* gatter. — *U naše vrijeme u Lici.* Gatre ‚fenstergitter'. J. Bogdanović.

GÀTSKO, *vidi* Gacko.

GAUČIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Pred dijakom Gaučićem (‚Gauchichem') Jurjem. Mon. croat. 297. (1592).

GAUČIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 156.

GÀÛN, *m. vidi* gavun.

GAUŽE, *vidi* Gavže.

GAVÀLÎRKA, *f. ime što ga mlada pridijeva mladem ženskom.* Skoroteča. 1844. 249. — *od ńem.* cavalier *preko maď.* gavallér.

1. GÀVÂN, *m. u narodnijem pričama i pjesmama ime ńekakovome bogatom čovjeku, kojega za to što su bili on i žena mu neznabošci i nemilostivi prema siromasima Bog pedepše pretvoriviši mu dvor u jezero (Balatino u Ugarskoj po jednom pričańu; Crļeno jezero u Imoskom po drugome).* — *Nepoznata postańa.* — *Od* XVII *vijeka u pisacu, koji obično ovako zovu bogaca u jevanđeļu* (luk. 16, 19—31), *u naše vrijeme kod naroda (vidi* Nar. pjes. vuk. 1, 126—132. Nar. pjes. istr. 6, 40—46); *između rječnika u Vukovu:* Gavan. u manastiru Tronoši u Jadru bio je s desne strane kod dveri namolovat go starac koga su guje opasale, te ga koļu i piju mu sise. kao što obično roditeļi različne ikone po crkvama i po namastirima djeci tumače, tako je i meni moj otac kazivao da se onaj starac zvao ‚Bogati Gavan', i da je pored svega velikoga bogastva bio vrlo tvrd i nemilostiv, pa ga za to Bog onako osudio. i ovo se dosta slaže s onijem što se o Gavanu pjeva i pripovijeda po zapadnijem krajevima naroda našega. *vidi i* Gavanovo jezero *kod* Gavanov. Od onoga bogatoga Gavana i Lazara ubogoga. M. Radnić 43b. Pakla ogńe neugasne, u kih sgara Gavan zlobit. J. Kavańin 387a. Umro je siromah Lazar i bogatac Gavan. M. A. Reļković, sabr. 73. Kad dodoše pred dvore bogatoga Gavana. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Našli jesu dvorove bogatoga Gavana. Nar. pjes. istr. 6, 40. Ako nijesam Gavan, nijesam ni siromah. Nar. posl. vuk. 7. — *U jednoga pisca našega vremena: uopće bogat čovjek.* Rade je kmet velikoga bana i gavana. S. Ļubiša, prip. 44. Koje bi ni jade samac i pustoruk, nama bi trebao car gavan i brastvenik. 94.

2. GAVAN, *m. prezime.* — *isporedi* 1. Gavan. — *U latinskom spomeniku* XIV *vijeka.* ‚Mico Gauan'. Mon. ragus. 1. 139. (1343).

GÀVÂNKA, *f. Gavanova žena. vidi* 1. Gavan. Našli jesu dvorove bogatoga Gavana i velikoga palače te bogate Gavanke. Nar. pjes. istr. 6, 40. Služil san ja Gavana, prokletoga pogana, i Jelenu Gavanku, tu prokletu poganku. 6, 42.

GÀVÂNOV, *adj. koji pripada Gavanu.* Pošli jesu naprida, usritili Stipana Gavanova čobana. Nar. pjes. istr. 6, 42. *i u Vukovu rječniku:* Gavanovo Jezero. tako se u Lici zove ‚Balatonsee' u Maďarskoj. onamo se ‚pripovijeda' da su, mjesto dva anđela *(kao što je u narodnoj pjesmi),* Hristos i sveti Petar došli pred dvore Gavanove. kad je sluga kazao da bi im dao jagńe ali je u planini u ovcama, oni mu rekli: ‚Ako ti je na srcu pomišļeńe kao što je govoreńe, sad će jagńe tu biti'. i u taj se mah jagńe ondje obri. — Pošto oni reku sluzi da bježi odande u planinu, udare muńe i gromovi, te dvore Gavanove sažegu i ondje postane jezero u kome vele da i sad pijetli poju i zvona zvone.

GAVANSKI, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 252.

GÀVÂZ, *m. vidi* kavaz. Brže posla svojega gavaza. Nar. pjes. vuk. 3, 79.

GAVČAN, Gavčna, *m. kao da je ime muško.* — *Dolazi samo (gen.* Gavčьna) *u spomeniku* XV *vijeka, i iz ńega u Daničićevu rječniku* (Gavlčьnь, ime muško. 3, 375). Na Gavčьna vrêlo. Glasn. 15, 286. (1348?).

GAVDENCIJ, *m.* Gaudentius, *ime muško.* — XVIII *vijeka.* Svet Gavdencij u Osoru. J. Kavańin 331a.

GÁVDO, *m. hyp.* Gavdencij. — *Ake. se mijeńa u voc.* Gâvdo. — *U Parčićevu rječniku.*

GAVÈĻÂŃE, *n. djelo kojijem se gaveļa.* J. Bogdanović.

GAVÈĻATI, gavèļâm, *impf. teško i mučno hoditi.* — *Ake. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* gaveļámo, gaveļáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gâveļâ, *u part. praet. act.* gâveļao, gâveļâla. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Od truda i muke jedva evo gaveļam'. ‚Tako sam oslabio, da jedva evo živ gaveļam'. J. Bogdanović.

GÀVÊS, *m. vidi* 1. gavez. — *U Belinu rječniku* (‚pulmonaria' 570b) *i u Voltigijinu* (‚polmonaria, erba' ‚lungenkraut').

1. GÀVÊZ, *m. ime ńekijem biļkama.* — -*estoji mješte ńegdašńega* ę. — *Riječ je praslavenska, isporedi mulorus.* havjaz, *češ.* havez, cacalia, *(poļ.* gawęda, Aster amellus L.). — *isporedi* gaves. — *Između rječnika u Mikaļinu:* gavez, kunsuo ‚vaula *(štamparskom griješkom mj.* inula, *vidi kod* kunsuo) rustica'; *u Bjelostjenčevu:* ‚consolida, vaula *(po Mikaļinu)* rustica, solidago'; *u Jambrešićevu:* ‚consolida' *(u dodatku); u Stulićevu:* ‚consolida maggiore, erba' ‚symphitum'; *u Vukovu:* ‚die wallwurz' ‚symphytum officinale Linn.' žile od crnoga gaveza kuhane u mlijeku privija narod kad hoće da se što sraste, i govori se da ona trava takovu silu ima da bi dva prsta kad bi se četrdeset dana onako ńome zavijala, prirasla jedan za drugi. — Uzmi korena od velikoga gaveza. J. Vladmirović 18. Gavez ‚consolida major'. Z. Orfelin, podr. 489. Gavez, slov. gavez, gabez, rus. ранисъ (= Cynoglossum), češ. havez (= Cacalia), 1. symphytum, Symphytum officinale L.; 2. lingua canis, cinoglossa, consolida, Cynoglossum pictum Ait.; 3. Cynoglossum officinale L.; 4. pulmonaria, Pulmonaria angustifolia L. Gavez beli ili bili, cinoglossa, 1. Cynoglossum pictum Ait.; 2. Symphytum tuberosum L. Gavez mali, cinoglossa, Cynoglossum officinale L. Gavez mańi, Prunella (vulgaris) L. Gavez

pravi, cynoglossum, lingua canina, Cynoglossum officinale L. Gavez veliki, simphitum majus, consolida maggiore, Symphytum officinale L. Gavezstinavac, češ. stinavec (= Genista tinct.), sinfito petreo, Symphytum tuberosum L. B. Šulek, im. 86.

2. GAVEZ, *m. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 108.

3. GAVEZ, *m. u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da znači: bezdana, propast (od* abyssus?). Jež će prije biti gladak, ogań studen i poledan, slani morski gavez sladak . . . J. Kavańin 62b. I dno zemļe svijeh zagreza, gdjeno 'e tjeme od gaveza. 391a. Da bi zemļa, da bi more, gavez mogli govoriti. 530b. Naprijet ima'u i gavezi i sva narav na grješnika. 557b.

GÀVÊZOV, *adj. koji pripada* (1.) *gavezu.* Obesi u jednoj kesici kroz vrań u bure u vino gavezovog korena. P. Bolić, vinod. 2, 272.

GAVEŽ, *m. gamad (?). — U jednoga pisca našega vremena.* Sta se piti voda nepijaća iz bistijerna dažda navraćana gdje se legu gamavi gaveži. Osvetn. 5, 108.

GAVÈŽĻIV, *adj.* kojemu se lasno gavi: ‚Ja nijesam gavežļiv'. M. Pavlinović.

GAVÌTIO, gavìtjela, *m. ńešto načińeno od drva ili od gvožđa što pluta na moru a vezano je sa sidrom u dno mora, za što se brodovi privežu. — isporedi* gripļa, kotvokaža. — *Od tal.* gavitello, *kod čega je* e *u našem jeziku postalo* ê, *po južnom govoru* je, *a u nom. i acc. sing.* i *(ispred* o, *koje stoji mj.* l). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U Šulekovu rječniku ima oblik* gaviteļ, *ali krivo stoji kod* ‚ankerbojeseil'; *trebalo bi da stoji kod* ‚ankerboje'.

GAVITI SE, gavim se, *impf.* malo se gaditi. M. Pavlinović. — *Premda je potvrđena istom u naše vrijeme, može biti praslavenska riječ, isporedi stslov.* ogaviti, *dosaditi, češ.* ohaviti, *zgaditi. — Korijen indoevropejski može biti* gu, *isporedi snskrt.* gu, cacare *(vidi kod* govno).

GAVKA, *f.* Somateria mollissima L., *vrsta patke s vrlo mekijem perjem. — U Šulekovu rječniku* (Anas mollissima *kod* ‚eidergans'). — *Iz ruskoga jezika.*

GÀVORICA, *f.* sitna girica (Smaris vulgaris Cuv.). — *Na Braču.* A. Ostojić.

1. GÁVRA, *f. hyp.* Gavrila. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gâvro. — *U Parčićevu rječniku.*

2. GÁVRA, *m. vidi* Gavro. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gâvro. — *Prije našega vremena i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u istočnijem krajevima).* Gavra. S. Novaković, pom. 55. — *U sjevernoj Dalmaciji dolazi s nom.* Gávre *i s voc.* Gâvre. *u Parčićevu rječniku.*

3. GAVRA, *f. ime (crnoj?) kozi. isporedi* gavran, *d).* F. Kurelac, dom. živ. 38.

GÀVRÂN, *m.* Corvus corax L., *poznata crna ptica; postala su iz toga i druga značeńa (osobito isticańem crne boje) u našem jeziku. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gavranъ, *rus.* гáйворонъ, *češ.* havran, *poļ.* gawron. — *Kao da je složeno od nejasne osnove* ga *i od* vran: *Miklošić misli da je kod* ga *stariji oblik* ka *(isporedi novoslov.* kovran, kavran, *malorus.* kavoron, *nižesr.* karvona, karona, *let.* kovarns, kovarna, *čavka), a ovaj da je srodan s korijenom* kъ *(vidi* tko). etym. wörterb. 395; *Geitler* (lit. stud. 66b), *da je srodno s* go *u* golem, *u češ.* honositi, *ponositi se, i možebiti u* gorazdъ; *Daničić* (kor. 47), *da je korijen glagola* gakati *i* gatati. — *isporedi* gravran, kavran. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* gauran, v. kauran), *u Voltiģijinu* (‚corvo' ‚raab'), *u Stulićevu* (‚corvus'), *u Vukovu* (‚der rabe' ‚corvus' *s dodatkom:* U narodnijem pjesmama gavrani naj više nose žalosne knige i glasove o bojevima, i za to se mnoge pjesme počińu: Polećela dva vrana gavrana). — *Premještańem slova postaje i oblik* gărvân, *koji se čuje na granici bugarskoga jezika (bugarski je oblik* garvan) *i kod ugarskijeh Hrvata, ali se još gdjegdje može čuti uz* gavran. *a) s pravijem značeńem kazanijem sprijeda.* Възьмь убо миша гаврань за опашь, отьнесе jего. Stefan. star. 2, 291. I gavrani gračuć u zlokobni graci. P. Zoranić 57a. Gavranovi i psi trču na tijelo mrtvo. M. Radnić 203a. Od Boga odstupe ter od bilih golubica čine crne gavranove. J. Banovac, razg. 169. Ma koliko i je taki u sadašńem naraštaju? slobodno imam reći, da i je onoliko koliko no i bijeli gavranova. F. Lastrić, ned. 148. Garavi gavrani. A. Kanižlić, kam. 45. Gavrani jisbine ńemu donosili su. I. Velikanović, uput. 1, 93. Pošļi mi sivog sokola da ćeram vrana gavrana. Nar. pjes. vuk. 1, 213. Da j' ne kļuju orli i gavrani. 2, 425. Pa ga podaj crnim gavranov'ma. 2, 507. Te je zemļa krvi požeļela, gavranovi od junaka mesa. 3, 108. U ńe oči kano u gavrana. Nar. pjes. istr. 1, 15. Od kako je gavran pocrnio. Nar. posl. vuk. 233. Gavran, corvus corax, der kolkrabe. J. Ettinger 87. J. Pančić, ptic. 52. G. Lazić 53. *i ńeke druge vrste.* Veliki lapiždo ili vodeni gavran, carbo carmoraneus, die kormoranscharbe. J. Ettinger 224. Mali ritski gavran ili lapiždo, carbo pygmaeus, die zwerg-scharbe. 225. Gavran, corvus corone. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 13. Morski gavran, phalacrocorax carbo. 47. — garvan. Ti črni garvani. Jačke. 104. Garvan, Corvus corax L. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. — *b) ime crnom konju.* Pak zakroči na svoga gavrana . . . Skoči Osman sa konja gavrana. Nar. pjes. vuk. 4, 157. Sabļu paše, a brńaša jaše, a gavrana u povodu vodi. 4, 490. Hodi u doće podrume pa izvodi vrana i gavrana. Nar. pjes. kras. 1, 18. Gavran *i* garvan. F. Kurelac, dom. živ. 10. — *c) ime crnom volu. u Lici.* V. Arsenijević. — *d) ime ovnu.* J. Bogdanović. *ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *e)* Gavran, vrst vinove loze crna grožđa *(u Dalmaciji).* B. Šulek, im. 86. — *f) ime muško. može biti da je isprva bio nadimak (n. p. crnomańastom čovjeku), ali se sad shvata i kao hyp.* Gavrilo (J. Bogdanović). Knigu piše Gavran harambaša. Nar. pjes. vuk. 3, 300. Posjekosmo Gavran barjaktara. Pjev. crn. 176a. *kao prezime dolazi već od* XIV *vijeka (naj prije u latinskom spomeniku).* ‚Micoe frater Gauran'. Mon. ragus. 1, 174. (1345). Schem. herceg. 1873. 254. — Garvan. Al' mu reče Garvan barjaktare. Nar. pjes. vuk. 4, 361. *i kao prezime u okolici dubrovačkoj* (Gavran *i* Garvan). P. Budmani. — *g) ime brdima u Srbiji. aa)* Gavran. Glasn. 43, 197. — *bb)* Garvan. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 166.

GAVRÁNAK, gavránka, *m. dem.* gavran. — *Akc. se mijeńa u voc.* gâvrânče. — *Od* XVIII *vijeka.* Moj crni gavranče. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 13. — garvanak. Da se ono škuri kot črni garvanki. Jačke. 160.

GAVRANČIĆ, *m. dem.* gavranak. — *Dolazi u naše vrijeme: a) kao ime ńekom crnom grožđu.* Gavrančić, blauer burgunder (Petriń a). B. Šulek, im. 86. — *b) kao prezime.* Gavrančić. M. Đ. Milićević, srb. 778.

GÀVRANICA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *isporedi* gavran, *d).*

*

GÀVRANIĆ, *m. dem.* gavran. — *U naše vrijeme.* Pak izleći tiće gavraniće. Nar. pjes. petr. 3, 152. — *I kao prezime.* Schem. rag. 1876. 63.

GÀVRÂNOV, *adj. koji pripada gavranu.* — *Između rječnika u Vukoru* (‚des rabeu' ‚corvi'). Što učini Gavranova ļuba. Nar. pjes. juk. 471.

GAVRANOVAC, Gavranovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1874. 408.

GÀVRÂNOVA JÀRUGA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Gavranovoj Jarugi. Sr. nov. 1867. 249.

GAVRANOVIĆI, *m. pl. seoce u Bosni blizu Šurkovca.* Schem. bosn. 1864. 88.

GÀVRÂNOV KÛK, *m.* Teucrium scordium L., *neka biļka, lukorina.* S. Petrović 322.

GÀVRÂNSKÎ, *adj. koji pripada gavranima.* — *Od* XVIII *vijeka.* Bižaćeš i ukloňat se od svega, što 'e gavranskoga plemena. F. Lastrić, ned. 387. Pak zavika grlom gavranskijem. Nar. pjes. petr. 3, 163.

GÁVRÂŃE, *n. djelo kojijem se ko gavra (neka pastirska igra).* — *U Vukovu rječniku:* igra u kojoj jedan baci svoj štap u visinu a drugi ga svojim štapom pogada ‚art hirtenspiels' ‚ludi genus'.

GÁVRATI SE, gâvrâm se, *impf. igrati se štapom, vidi kod* gavrańe. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl.* gávrajû, *u aor.* gávrah, *u ger. praes.* gávrajûći, *u ger. pract.* gávrâvši, *u part. pract. act.* gávrao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — *U Vukovu rječniku* (‚eine art hirtenspiel' ‚ludi genus' *s dodatkom da biva u Bačkoj).*

GÁVRE, *m. vidi* 2. Gavra.

GAVREŠ, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *isporedi* gavran, *d).*

GÀVREŠA, *f. ime kozi.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* gavran, *d).*

1. GÁVRICA, *m. hyp.* Gavran, *f).* M. Medić.

2. GÁVRICA, *m. dem.* 2. Gavra. M. Medić.

1. GÁVRIČIN, *adj. koji pripada Gávrici.* M. Medić.

2. GÀVRIČIN, *adj. koji pripada Gàvrici.* M. Medić.

GÁVRIĆ, *m. prezime po ocu Gavri.* — *U naše vrijeme.* Glasn. II, 1, 183. (1808). Sem. srb. 1882. 202.

GÀVRIJEL (Gàvrio), *m. vidi* Gavrilo *i* Gabrijel. — *U dvojice pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka: u prvoga s nom.* Gavrio *(vidi kod* Gabrijel). Andeo Gavrio. M. Divković, nauk. 61ª. Od Gavrijela patrijarhe. A. Kanižlić, kam. 28. Gavrijel episkop. 235.

GÀVRILA, *f. ime žensko. vidi* Gavrilo. — *U Parčićevu rječniku.*

1. GÀVRILO, *m.* Gabriel, *ime muško, vidi* Gabrijel. — *U prva vremena (dajbudi u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom) dolazi s oblikom* Gavriilь, Gavrilь; *iz ńih i u Daničićevu rječniku.* Gavriila Lěsnovskago. Glasn. 13, 295. (1342). Arhangela Gavrila. Mon. serb. 133. (1348). Mihaila, Gavriila. 212. (1387). Patrijarhь 19 Gavriilь. Glasn. 11, 165. (XVII *vijeka).* — *U naše vrijeme nominativ je* Gavrilo, *tako je i u Vukovu rječniku (s primjerom iz narodne pjesme:* Pogledaj mu na rilo, pa mu reci ‚Gavrilo'). I Gavrilo Šibalija stari. Nar. pjes. vuk. 4, 485. Za svog brata Gavrila serdara. 5, 371.

2. GÀVRILO, *m. ime ovnu i jarcu.* J. Bogdanović. — *isporedi* gavran, *d).*

GÀVRILOV, *adj. koji pripada Gavrilu.* Tako od sad ostaje puška Gavrilova. Glasn. II, 1, 103. (1808). — *I kao prezime.* Tešo Gavrilov. Glasn. II, 1, 142. (1808). Jedno s Čeva Gavrilov Turčine (Turčin *je ime muško hrišćansko).* Ogled. sr. 87. *kao takovo stoji i u srednjem rodu prema muškome imenu* Ture: Đe li si mi, Gavrilovo Ture? Pjev. crn. 34ª.

GÀVRILOVIĆ, *m. prezime po ocu Gavrilu.* — *U naše vrijeme.* Luki Gavriloviću. Glasn. II, 1, 50. (1807). A Vuk gleda Gavrilović Baja. Ogled. sr. 96.

GÀVRILOVIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 159.

GÁVRIN, *adj. koji pripada Gavri.* Đa ima Isailo za Gavrina vola platiti 50 groša. Glasn. II, 1, 146. (1808).

GAVRIO, *m. vidi* Gavrijel.

GÁVRO, *m. hyp.* Gavrilo. — *isporedi* 2. Gavra. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gâvro. — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori po južnijem krajevima).*

GÁVROVIĆ, *m. prezime po ocu Gavru.* — *U naše vrijeme.* Vasa Gavrović. Rat. 254.

GÀVRUŠA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *isporedi* gavran, *d).*

1. GAVUN, *m. predńi dio na galiji, tal.* gavone. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Svi se pristrašiše, kako komu gavun vali zbiv, odniše arguthu i tamun. M. Marulić 56.

2. GÀVÛN, gavúna, *m.* Atherina hepsetus L., *neka morska riba, tal.* gavone. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gâvûne, gâvûni *(u Vukovu je rječniku zlo zabiļežen akc.:* gâvûn). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gavun, ribica ‚gongola, petroncola, pesce' ‚pectunculus') *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu (iz Mikaļina), u Vukovu* (nekaka morska riba *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Što su gere i gavuni, to su ženski makaruli. (Z). Posļov. danič. 124. Gavun, Atherina hepsetus L. Čas. čes. muz. 1854. 184. G. L. Faber 206. Đ. Kolombatović. — *U naše vrijeme u Splętu dolazi s oblikom* gaun. Gaun pravi, Atherina hepsetus L. Gaun batel, Atherina Boyeri Risso. Gaun hrskavac, Atherina mochon C. et V. Đ. Kolombatović, pesc. 14.

GAVÙNÁRA, *f. mreža kojom se love gavuni.* — *isporedi* bucavica. — *Ili je riječ talijanska* (gavonara?) *ili je načińena od* gavun *talijanskijem nastarkom* ara. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* L. Zore, rib. ark. 10, 364.

GAVŽE, *m. ime muško, možebiti dem.* Gavdencij *ili* Gavrijel, *talijanski je pisano* Gauze: ‚Gauze de Poza'. Spom. sr. 1, XXXVII. — *Nekoliko puta (pisano* Gavžo, Gauže, Gaože) *u spomenicima* XV *vijeka ali sruda u poznijem prijepisu, a između rječnika u Daničićevu* (Gavžo, Gaožo, Gauže). Gavžo Pucićь. Mon. serb. 287. (1419). 347. (1427). Gaužo Puci(ćь). 299. (1420). Gaožo Pucićь. 320. (1423).

GÂZ, *m.* vadum, *mjesto u vodi gdje je voda tako plitka da se može gaziti.* — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* gázu, *u gen. pl.* gázâ, *i u svoj množini kad se umeće* ov: gäzovi, gazóvâ, gäzovima, gäzove. — *Osnova se* gaz *nahodi samo u južnijem slavenskijem jezicima, s čega će biti tuda riječ, možebiti maďar.* gáz *s istijem značeńem,* gázolni, *gaziti.* — *U našem se jeziku javļa od* XIV *vijeka, a između rječnika u Belinu* 360ᵇ, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu, u*

Vukovu (1. vide brod 1. 2. stala voda na gazove, t. j. opala te se može gaziti), *u Daničićevu* (gazь). Međa mu na gazь na starij na novački, na gazь na žrьnovičьky. Mon. serb. 199. (1381). Čapļe gazom kraj rijeke provode život svoj. M. Vetranić 2, 270. Ne možemo jednu dušu naprijed poslat da gaz ukaže i da upreži one strane. B. Zuzeri 198a. Ja ne žalim mrkloj noći mraka, ni moj konjic mutnoj vodi gaza. Nar. pjes. herc. vuk. 204. Tara voda spala na gazove. Ogled. sr. 252.

GAZALICE, *f. pl. gaće*, nadimak putničkim gaćama. M. Pavlinović. — *Postaje od osnove* gaz, *vidi* gaziti.

GÃZAN, gäzna, *adj. vidi* gažļiv. — *U Stulićevu rječniku* (v. gaziv) *i u jednoga pisca našega vremena.* Rijeke su gazne. M. Pavlinović, razl. spis. 158.

GAZAROVIĆ, *m. prezime na otoku Hvaru, tal.* Gazzari. Marin Gazarović hfarski vlastelin. M. Gazarović VII.

GÃZDA, *m.* herus, *gospodar od kuće, razlikuje se od* domaćin *tijem što se riječju* gazda *jače ističe što je on prema službi, mlađima u kući i prema imovini* (domaćin *je i prema porodici i prema gostu), maǵar.* gazda *(a ovo je možebiti od slav.* gospodь). — *isporedi* gazdar. — *Od* XVII *vijeka, u između rječnika u Bjelostjenčevu* (gazda, gospodar, stareji vu hiže ‚herus, paterfamilias‘), *u Voltiǵjinu* (‚padrone, padre di famiglia‘ ‚hausvater‘), *u Vukovu* (1. vide domaćin). *a) sa značenem kazanijem sprijeda.* Ako žena ne zna presti, tkati ali s iglom vezti, da je prem i lipa baba, ni za gazdu siromaha. P. Vitezović, cvit. 125. Mlogo puta s gazdom se inade. M. A. Reļković, sat. E7a. Teško onome gazdi koga sluga uči. Nar. posl. vuk. 316. Gazda u veče kaže svima pastirima. Nar. prip. vuk. 15. — *b) čovjek u kojega je velika imovina, bogat.* Ovaj u Bačkoj rođen bijaše glavni gazda, imadijući dosta svoga dobarca. Đ. Rapić 268. Kad ja znadem gazdu bogatoga. Nar. pjes. stoj. 2, 136. Gazda daje, a telal ne da. Nar. posl. vuk. 198. Za to svagda i zovu gazde na mobu, jer siromasi nemaju čim da časte. Vuk, živ. 51. *i u Vukovu rječniku:* 2. ‚ein reicher mann‘ ‚dives‘, cf. gospodar, bogatun. — *c) u Vukovu rječniku:* 3. za vremena turskoga tako su u Srbiji zvali svińske trgovce sa sela (jer su ‚gospodari‘ bili samo Turci, a ‚gospodin‘ vladike i arhimandriti), i to im je ime onamo ostalo još i do danas.

GAZDÀLUK, *m. postaje od* gazda *turskijem nastavkom* luk. *a) vladańe, upravļańe imovinom.* — *od* XVIII *vijeka.* Od gazdaluka i marve držańa *(pisali su)* Virgilius i Kolumela. M. A. Reļković, sat. A2b. Jošter moja, Slavonče, odluka govoriti jest od gazdaluka. G3a. — *b) imovina jednoga gazde.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* ‚das vermögen (eines‘ gazda) ‚facultates‘. Kakvi mi je gazda brez gazdaluka. Nar. posl. stoj. 74.

GÃZDÂR, *m. vidi* gazda. — *Postaje od* gazda *po analogiji prema* gospodar. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Il' si sluga ili gazdar, mol' Boga i hvali vazdar. P. Vitezović, cvit. 152.

GAZDARI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 386.

GÃZDARICA, *f.* hera, *gospodarica od kuće, gazdina žena, vidi* gazda, *isporedi* domaćica. — *Postaje od* gazdar *nastavkom* ica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide domaćica). Dočeka ga tude gazdarica. M. A. Reļković, sat. L2b. Jere je ova gospoja bila gazdarica uvik budna. Đ. Rapić 129. Da on čuva hiļadu ovaca i da služi sedam gazdarica. *u* Nar. posl. vuk. 203.

GÃZDARIČIN, *adj. koji pripada gazdarici.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Gazdaričino dete. M. Đ. Milićević. zlosel. 157.

GAZDÀRLUK, *m. vidi* gazdaluk. — *Postaje od* gazdar. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jeli se i u koga naš odkupitel više poufati mogao, nego u Judu Iskarijota, komu sve skupštine apostolske gazdarluk pridade? Đ. Rapić 171. Jere gazdarluk ne umiju. 201.

GAZDARSKA RIJEKA, *f. voda u Srbiji u okrugu niškom.* S leve strane prima Medveđa u se Gazdarsku reku koja se zove i Grabovnička, jer protiče i kroz selo Grabovnicu. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 9.

GÃZDÂRSTVO, *n. vidi* gazdaluk. — *Postaje od* gazdar *nastavkom* ьstvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jaram je jedan u kome jeste obodvoje, neka bude indi i jedno gazdarstvo. Đ. Rapić 89.

GAZDÀŠÂG, gazdašága, *m. vidi* gazdaluk, *maǵar.* gazdaság. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u vojvodstvu i s primjerom iz narodne pjesme:* Kod tolika gazdašaga moga nisam kadar ni devojke naći. Nar. pjes. vuk. 1, 630.

GAZDÌLUK, *m. vidi* gazdaluk. — *U naše vrijeme.* Ja da sam čovjek, otela bi od ńega gazdiluk. V. Bogišić, zborn. 30.

GÃZDIN, *adj. koji pripada gazdi.* — *Između rječnika u Vukovu.* Na gazdinu kulu udarimo. Nar. pjes. stojad. 2, 136.

GÃZDINSKÎ, *adj. koji pripada gazdama.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Vidi u selu veliku gazdinsku kuću. Nar. prip. vuk. 92. ‚Kuća od brašna‘, reče se za gazdinsku kuću de se gosti dočekuju i časte. Vuk, nar. posl. XLIX—L. Bogosav je bio dete iz gazdinske kuće. M. P. Šapčanin 1, 50.

GAZDIŃA, *f. vidi* gazdarica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Svako gazdu s gazdińom poštiva. J. S. Reļković 69.

GAZDIŃKA, *f. vidi* gazdarica. — *U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata.* A on drugi on zagleda gazdińku. Jačke. 270.

GÃZDOVÂŃE, *n. djelo kojijem se gazduje.* — *U Vukovu rječniku.*

GÃZDOVATI, gäzdujêm, *impf. raditi kao gazda, upravļati kućom, imovinom.* — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* gäzdovâ). — *U Vukovu rječniku* (‚wirthschaften‘ ‚curare rem familiarem‘, cf. kućiti).

GÀZETA, *f. tal. mlet.* gazeta, *mali mjedeni novac.* — *Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku gdje stoji da su u turskoj pari tri gazete, a da u Risnu (uprav u svoj Boci i po sjevernoj Dalmaciji) vrijedi po (stare) krajcare.* Ukrasti jednu gazetu jest grih mali. Ant. Kadčić 57. Uzmi jednu naranču, odriži navr ńe kolik jednu gazetu. J. Vladmirović 12. Ako talijeru manka gazeta, već talijer nije. Nar. posl. vuk. 8. Blaga loza, a prosta gazeta! (Kad ko kupi čašu vina i slatko je popije). 15. — *Po tal.* gazzetta, *novine (prve su novine izlazile u Mlecima i prodavale se po gazetu) u naše vrijeme po svoj Dalmaciji (u Dubrovniku* gazeta) *znači: novine.* Ne piše se u naše gazete. Nar. pjes. vuk. 5, 527.

GAZETŊAČA, *f. hļeb što stoji gazetu.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od koliko mu ima biti gazetŋača kruha unaca. M. Zoričić, aritm. 8c.

GÁZI, *adj. vidi* 1. gazija; *pridijeva se turskijem imenima muškijem i ne mijeńa se po padežima. — U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Kad mi gazi Rustan-beže dođe. Čuj me, aga, gazi Smail-aga! Nar. pjes. vuk. 4, 484.

1. GÀZIBARA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Gazibari. Sr. nov. 1868. 33.

2. GÀZIBARA, *m. prezime. — U naše vrijeme u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

GÀZIBARE, *f. pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16.

GÀZIBARIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

GAZIBAŠA, *m. poglavica gazijama, naj boļi gazija. — Složeno od turskijeh osnovu* gazi *i* baša. *— U narodnoj pjesmi crnogorskoj (gdje je ženskoga roda).* Bunbarećі turska gazibašo. Pjev. crn. 314b.

GÀZIBLATO, *m. u rugu se kaže o nižem činovniku koji se razmeće, ili po tome što ne ide kao drugi ļudi nego kao da gazi, ili što smatra druge ļude kao blato. — U Vukovu rječniku:* ‚komische benennung eines geringen beamten der sich wichtig macht'.

1. GÁZIJA, *m. turski junak, arap.* ghâzî, *tur.* gazi. *— isporedi* gazi. *— U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku:* u Turaka junak (koji je kaursku glavu osjekao). Il' gaziju bega Ļubovića. Nar. pjes. vuk. 3, 541. To su bogme tri gazije carske. 4, 451. Pa ga upita: ‚He gazijo! deder kaži mi!' Nar. prip. vrč. 194. *— na jednom mjestu o końu:* Pa naćera gaziju đogina. Nar. pjes. vuk. 4, 428.

2. GÀZIJA, *f. ime ńekijem biļkama, tal.* gaggia, *mlet.* gazia. *— Akc. se mijeńa u gen. pl.* gâzîjâ. Gazija, 1. Mimosa nilotica L.; 2. Acacia farnesiana Willd. B. Šulek, im. 86. *— u Dubrovniku se izgovara* gazija.

GAZIJE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 46.

GÀZIJIN LÛG, *m. selo u okolini Gradiške.* M. Ružičić.

GÀZILAC, gâzioca, *m. čovjek koji gazi. — Od* XVII *vijeka.* Izrael naj prije zovijaše se Jakov, to jest gazilac. M. Radnić 415b. Vina u kacama ne gazi gazilac. Đ. Daničić, isai. 16, 10. *— I u Šulekovu rječniku* (‚treter').

GAZILAN, gaziona, *adj. vidi* gažļiv. *— U Stulićevu rječniku* (gazilan, gazilni, v. gaziv). *— nepouzdano.*

GÀZILÎŠTE, *n. vidi* gaz, gazište. *— U Stulićevu rječniku* (‚vadum, lacus'). *— slabo ponzdano.*

GAZILIŠTVO, *n. vidi* gaz, gazište. *— U Stulićevu rječniku (uz* gazilište). *— sasma nepouzdano.*

GÀZIMICÊ, *adv. gazeći, gazom (kad se prelazi preko vode).* M. Pavlinović.

GÀZIMÎR, *m. vrsta tankoga sukna,* casimir *u evropejskijem jezicima. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚englisches halbtuch, casimir' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima od skora, i s primjerom·* I maramu žuta gazimira. Nar. pjes. vuk. 1, 631.

GAZINA, *f. u jednom primjeru* XVIII *vijeka kao da znači: gažena zemļa.* Nek je zemļa rad mazi gotova, koju kopaj, kad je misec stari, jer tad u ńoj bit strīčak ne mari, niti pnca, veće drži kruto; ali sasvim ne uzdaj se u to, već ju gazi, namišavši slame ili plive da zatvori jame; takva zemļa dobra je za stine, al' peć od ńe mlogo brže gine, za ńu puzder u gazinu meću, vridnost od ńe s tim čekaju veću. J. S. Reļković 246.

GAZIPETA, *m. na jednom mjestu u pisca* XVIII *vijeka:* Drugi pak udiļ za ńim izide držeći rukom brata za petu, radi šta nazvan bi Jakov, to jest ‚gazipeta'. E. Pavić, ogl. 58. *— isporedi i prvi primjer kod* gazilac.

GÀZÎŠTE, *m. mjesto gdje se gazi. a) vidi* gaz. *— u rječnicima: u Mikaļinu* (gazište kud se gazi, brod ‚vadum'), *u Belinu* (‚vadum' 360b), *u Bjelostjenčevu (kod* gaz), *u Voltiģijinu* (‚guado' ‚durchfahrt'), *u Stulićevu. — b) vidi* gaziti, 1, b *i* 2, b. *u Šulekovu rječniku:* ‚tretplatz (bei ziegelbrennern)'.

GÀZITI, gâzîm, *impf.* vadare; calcare. *— Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* gâzî). *— Postaje od* gaz *nastavkom* i. *— Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* 119, *u Mikaļinu* (gaziti, prigaziti ‚vadare, vado transire'), *u Belinu* (‚vado' 360b), *u Bjelostjenčevu* (‚vado, pervado, per vadum seu aquam perambulo aut pedes eo, vada transeo, pedibus transvado, flumen pedibus trajicio, pervado'), *u Jambrešićevu* (‚vadare'), *u Voltiģijinu* (‚pestare, guazzare, guadare' ‚durchwaden, treten'), *u Stulićevu* (‚vado trajicere, vadare'), *u Vukovu* (1. ‚waten' ‚vadare'. 2. ‚treten' ‚calcare').

1. *prelazno.*

a. vadare, *hoditi po vodi (kad voda nije duboka). objekat je voda ili drugo što žitko. a) aktivno.* Na końih riku gažahu. Aleks. jag. star. 3, 263. Er mnokrat skroven muk stvara zla velika, riku, ka ne rika, gaziti ju ne hodi. D. Ranina 108b. Rijeku ne gaz', kā ne vika. J. Kavańin 258a. Vodu gazim, a žedan sam. Nar. pjes. vuk. 1, 238. Gazio blato do koļena. Gle kako junački gazi glib! M. Pavlinović, rad. 16. *— u ovom primjeru stoji mješte* broditi, jedriti: Već smo se ubrodili, već more gazimo. I. T. Mrnavić, osm. 113. *— b) sa* se, *pasivno.* Turska krv po poļu se gazi. B. Krnarutić 31.

b. calcare, *stajati na što (objekat) nogama sa svom težinom tijela i s velikom silom, da se ono smeči, smršti. isporedi* čepati, plesati, tlačiti. *a) u pravom smislu.* Četvrta živina bješe žestoka, čudna i jaka veoma; zube gvozdene velike imaše, jedijaše zubi i meļaše, a ostalo nogami gažaše i čepaše. M. Divković, bes. 306b. Gažahu ga nogami. P. B. Bakšić 74. Tlači i gazi plemenitu sitvu po poļu. F. Lastrić, svet. 77a. Udri, pope, đečicu, da ne gaze šenicu. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Ovo j' glava jednog gospodara, greota je od Boga jednoga, da je kļuju orli i gavrani, da je gaze końi i junaci. 2, 324. Da careve zemļe ne gazimo, da careve raje ne taremo. 4, 296. Gaziti kupus, grožđe. Vuk, rječ. *kod* gaziti. Onda se međed obrne i uhvativši ga stane ga gaziti. Vuk, poslov. 92. Brašo vinograde svoje i gazišo grožđe. Đ. Daničić, sud. 9, 27. Gaziti mjehove ‚die orgel treten'. Gaziti kože ‚fello treten'. *u Šulekovu rječniku kod* ‚treton'. *— u ovom primjeru subjekat ne gazi srojijem nogama nego nogama końa na kojemu jaše:* Sabļom siječe a mrkovom gazi. Nar. pjes. vuk. 4, 190. *— sa* se, *pasivno.* Grišno tilo neka se nogama gazi. A. Kanižlić, bogoļubn. 527. Ta dobri bi końi posustali, jer se trava gaziti ne dade. Nar. pjes. vuk. 4, 278. *— b) kad je objekat čeļade, može značiti: zlostavļati uopće ili samo ne paziti, prezirati (isporedi d)).* To ne vaļa da ti ńu progoniš i nogama ko robińu gaziš. M. A. Reļković, sat. F8a. Ko me gazi ta me ne pazi. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk.

147. — *c) i kod običnoga hoda može se kazati* gaziti *kad se ističe što postaje od onoga po čemu se ide.* A noge su opet za to nek pod glavom gaze blato. V. Došen 78b. More Turci, ne gaz'te orańa. Nar. pjes. vuk. 2, 439. Gaze Turci Teļigu planinu i Teļigu zdravo pregaziše. 3, 152. Gazio si negđe vatru živu. P. Petrović, gor. vijen. 113. — *d) u prenesenom, metaforičkom smislu: ne imati na što (objekat) nikakva obzira, posve prezirati, sramotiti.* Od pameti gazi zdrake i od mudrosti. J. Kavańin 4a. Gazi *(grišnik)* svemogućstvo, pogrđuje mudrost, ne boji se pravde, tlači božije milosrdje. J. Banovac, razg. 148. Gaziš i tlačiš sad jednu sad drugu zapovid ńegovu. F. Lastrić, ned. 343. A od Boga tko odlazi, zato isto narav gazi. V. Došen 183b. Ko se komšiji mrazi on obraz gazi. V. Bogišić, zborn. 390. Gazim gostoprimstvo i vjeru. S. Ļubiša, prip. 139. Ti gaziš stari red. M. Pavlinović, razg. 93. — *e) (o domaćijem pticama)* coire, *isporedi* rastiti, mrijestiti. Kokot gazi, progazi. F. Kurelac, dom. živ. 52. — *sa* se, *recipročno.* ‚Moje se tuke već počele gaziti.' J. Bogdanović. *u jednoga pisca* xviii *vijeka i o drugijem domaćijem životińama:* Pazi, mlada da se živina ne gazi, osobito što je marve veće, jer plod od ńe čestit biti neće. J. S. Reļković 191.

2. *neprelazno.*

a. vadare, *vidi* 1, a. *a) u pravom smislu. što je kod* 1, a *objekat (voda ili drugo što žitko) stoji: aa) u loc. s prijedlogom* u. Oto ti sinak tvoj u vodi gdi gazi. M. Držić 86. — *bb) u loc. s prijedlogom* po. Tač lijepa pastirka viditi bi meni, gdi bosa gažaše po vodi studeni. D. Rańina 126a. Jedne u rijeku s kraja slaze ter po vodi naglo gaze. G. Palmotić 2, 477. A po krvi jedan gazi junak. Nar. pjes. vuk. 2, 561. Po kameńu i po krvci crnoj gazi junak harambaša Limo. 3, 312. — *cc) u gen. s prijedlogom* preko. Priko vode gazeći. M. Divković, zlam. 53a. Niti ju što kada muti, da priko ńe *(vode)* gazi. A. Kanizlić, rož. 58. — *b) kad ima uza se acc. s prijedlogom* u, *imperfektivni je glagol prema* zagaziti, ugaziti, *i znači ulaziti u mjesto gdje se gazi (po vodi itd.).* U blato gazi. B. Krnarutić 19. Ona gazi u vodu Cetińu. Nar. pjes. vuk. 1, 571. — *često u prenesenom smislu: kao mjesto u koje se gazi tad je obično kakvo zlo.* Da se barem toga pazi, u zlo svako da ne gazi. V. Došen 189a. Nijesam nikad u takve posle gazio. S. Ļubiša, prip. 190. Gazi u dugove. M. Pavlinović, rad. 122. Igru provodimo i gazimo u napasti. 141. — *c) tonuti više ili mańe u vodu po svojoj težini, o ladi. kad je acc. uz glagol, znači mjeru.* Gaziti, kaže se za ladu: gazi toliko i toliko t. j. toliko sama bez tovara u vodu potone kad se spusti. S. Novaković.

b. calcare, *vidi* 1, b. *a) što je kod* 1, b *objekat obično stoji u loc. s prijedlogom* po. Neki gažahu nogami po ńemu. P. B. Bakšić 66. Po ovoj glavi gazite nogama. A. Kanižlić, kam. 319. Volij sam da mi gaziš po grobu no po trbuhu. (Volim poginuti braneći se, nego da me živa mučiš). Nar. posl. vuk. 37. — *rjeđe s drugijem prijedlozima, kao* svrhu: Koji jako i moguće gazi svrhu zmaja. L. Terzić 266. *i* preko: Kad su seobe naroda preko nas i Srba i Hrvata gazile. M. Pavlinović, razg. 72. *i* na *s acc.:* Hiļade naroda stadoše gaziti jedan na drugoga. Vuk, luk. 12, 1. — *b) kao* hoditi *uopće, isporedi* 1, b, *c). često se kaže o nespretnom hodu.* Višto hodi, tiho gazi. V. Došen 71a. Tad se vaļa razlaziti, vaļa doma svim gaziti. 169b. Napred gazi Petre Mrkońiću. Nar. pjes. juk. 165. I ja sam jednom te misli bio, pa gazeć naprijed, našao sam se u neprilici. M. Pavlinović, razg. 74.

GÀZIV, *adj. vidi* gažļiv. — *U Belinu rječniku* (‚vadabilis; vadosus' 360b), *u Voltigijinu* (‚guadoso, vadoso' ‚seichte'), *u Stulićevu* (‚vadosus').

GÀZIVODA, *f. ime dvjema selima u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 40. 44.

GÀZIVODE, *f. pl. bratstvo u Crnoj Gori u nahiji riječkoj.* Glasn. 40, 19. Gazivode, krvavi junaci. Ogled. sr. 456.

GÀZIVODIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Matij Gazivodić. Mon. croat. 89. (1460).

GÂZJE, *n. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 106.

GAZRICA, *f. vidi* 1. gagrica. — *U Mikaļinu rječniku* (gazrica, gagrica od žita ‚curculio, gurgulio'). — *nije dosta pouzdano.*

GAZUL, *m. ime muško (rumunsko ili arbanaško?).* — xv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gazulь). Gospodinь Pavelь Gazulь. Mon. serb. 481. 482. (1459).

GAZVINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Gazvini. Sr. nov. 1873. 411.

GAŽA, *f. ono po čemu se gazi, blato, glib.* — *Samo na jednom mjestu* xviii *vijeka u pisca Dubrovčanina.* Stari plaš, haļina vedha, mahramica pognušena nose se na daž i na gažu. B. Zuzeri 370b.

GÀŽĐ̀NE, *n. djelo kojijem se gazi.* — *Stariji je oblik* gaženje. — *Između rječnika u Mikaļinu (griješkom* gazenje ‚transitio vado'), *u Bjelostjenčevu* (gazeńe), *u Stulićevu* (gazeńe *iz Bjelostjenčeva), u Vukovu.*

GAŽIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

GÀŽĻIV, *adj.* vadosus, *po kojemu se (mjestu, vodi) može gaziti, vidi* gaziti, 1, a *i* 2, a. — *isporedi* gaziv. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* gazliv ‚vadabilis').

GÀŽŃA, *f. vidi* gažeńe. — *U Šulekovu rječniku* (‚treten; waten').

GDÀ, *vidi* kada.

GDANSKI, *adj. koji pripada Gdansku.* — *U Šulekovu rječniku* (‚danziger').

GDANSKO, *n.* Gedanum, *grad u Pruskoj (ńem.* Danzig). — *isporedi* Dancik, Dancika. — *Po češkom* Gdánsko *i poļskom* Gdańsk, Gdańsko. — *U Šulekovu rječniku* (‚Danzig').

GDANŠTANIN, *m. čovjek iz Gdanska; plur.:* Gdanštani. — *Načińeno od osnove* gdansk *nastavkom* jan-in; kj *pretvara se na* č, *a zatijem* sč *na* šč, št. — *U Šulekovu rječniku* (‚Danziger').

GDANŠTANKA, *f. žensko čeļade iz Gdanska, vidi* Gdanštanin. — *U Šulekovu rječniku* (‚Danzigerin' *kod* ‚Danziger').

1. GDE, GDI, *vidi* 1. kade.

2. GDÈ, GDÌ, *vidi* gdje.

GDJÈ, *adv. i conj.* ubi (quo, quoniam, dum, quod), *u kojem mjestu, iz čega su se i druga značeńa razvila.* — *Oblik je praslavenski* kъde *(s interogativnijem značeńem), isporedi stslov.* kъde, *malorus.* de *(u rus.* гдѣ ѣ *stoji ortografički mj.* e), *češ.* kde, *poļ.* gdzie; *u našem je jeziku* ê *zamijenilo* e *već od prvijeh vremena.* — *Postaje od interogativnoga korijena* kъ *(isporedi* tko, kad, kamo, kuda *itd.) nastavkom* de *(isporedi* ondje, ovdje, svagdje, drugdje *itd.) kojijem se pokazuje stajańe u mjestu.* — *U svijem je rječnicima, ali ne svuda s oblikom* gdje, *vidi kod* I.

I. *oblik.*

a. *praslavenskoga oblika* kъde *već je od prvijeh vremena u našem jeziku nestalo; oblici* kъde, kde, gъde, gde *koji se ne rijetko nalaze u starijim spomenicima (kad nijesu po istočnom govoru) samo su za to, jer su pisci ili pisari miješali crkveni jezik s narodnijem. treba tome dodati da oblici* kъde, kde, *a možebiti i* gde *na nekijem mjestima mogu biti drugoga postanja, vidi* 1. kade.

b. *kod svijeh štokavaca a i kod nekijeh (naj južnijih) čakavaca praslavensko* ъ *ispalo je a* k *pred* d *promijenilo se na* g, *te po tome glasi u južnom govoru* gdjȅ *(po hercegovačkom govoru, ali se može čuti i u Bosni i u hrvatskoj krajini,* gdȅ, *od* XVII *vijeka.* Starine. 11, 80 *god.* 1605), *u istočnom* gdȅ, *u zapadnom* gdȉ. *u južnijeh pisaca (Dubrovčana) stoji često* gde *(u Spomenicima srpskijem) i* gdi: *prvo radi toga što je pisar (Rusko logofet) htio držati neke oblike crkvenoga jezika, drugo jer su Dubrovčani do našega vremena miješali u književni jezik zapadne oblike. drukčije je što se često nalazi* gdȉ je *(možebiti i u naše vrijeme, a bez sumńe* dȉ je); *ovdje se* ê *mijeńa na* i *ispred* j, *kao i u* smijati se, grijati *itd. — oblici* gdje, gde, gdi *(pisani* gъdê, gdê, gde *itd.) potvrđeni su od prvijeh vremena* (gъdê *u naj starijem, Kulinovu spomeniku god.* 1189. Mon. serb. 2); *između rječnika u Mikaljinu* (gdi, gdje, kad se razumi stati ‚ubi'; kad se razumi iti, poći ‚quo'), *u Belinu* (gdi ‚ubi' 279b), *u Bjelostjenčevu* (gde, gdi ‚ubi, ubinam, ubi gentium, ubi loci, ubi terrarum, in quo loco'), *u Jambrešićevu* (gde, gdi, ‚ubi' 1, 1014a), *u Voltiǵijinu* (gde, gdi, gdigodi, gdigodir, gdimudrago ‚ove, ovunque, in qualsivoglia luogo' ‚wo immer'), *u Stulićevu* (gdi ‚ubi, quando, cum, dum, siquidem'; gdje ‚quando, dum, cum, quoniam, quandoque'; gdje? ‚ubi gentium? ubi terrarum? ubi loci? ubi locorum? ubinam gentium?'), *u Vukovu* (gde, istočno; gdi, zapadno; gdje, jugozapadno; gde, južno), *u Daničićevu* (gdê ‚ubi').

c. *u oblika kod* b *može otpasti* g, *te tako postaju oblici* djȅ, dȅ, dê, dȉ. *ovi su naj običniji u naše vrijeme, a potvrđeni su od* XVI *vijeka:* Ja idah kako dobri taj drug, ki ne sumńi nigdje di je. D. Rańina 48b. Ću li dje nješto zvoknu? M. Držić 206 *(rukopis iz kojega je naštampano po svoj je prilici* XVI *vijeka). oblici* dȅ. M. Vetranić 2, 146; dȉ. 2, 224. A. Čubranović 153 *nijesu dovoljno potvrđeni, jer su iz mlađijeh rukopisa; vidi* i: Đe djevojka svoje dvore mela. [Kad je ‚djevojka' (a ne ‚devojka'), valjalo bi da je i ‚gdje' ili ‚dje' (a ne ‚de'); ali se tako može čuti i usred Dubrovnika i Sarajeva, premda se i ono prvo (‚dje') govori. Vuk]. Nar. pjes. vuk. 1, 10. *između rječnika u Vukovu* (dȅ, dȉ, dȅ).

d. *kod većine čakavaca* ъ *se promijenilo na* a, *te (po tome kako* ê *glasi u kojem govoru) postali su, ali naj običnije kod adverba, oblici (s čakavskijem akcentom)* kadȉ, kadȅ; *isti su oblici i u kajkavaca. — oblik* kadi *potvrđen je od* XIV *vijeka:* Odlučiše, da se kopa kadi starci reku. Mon. croat. 6. (1325). *od onda dolazi (uz* gdi, dȉ) *u svijeh pisaca čakavaca (rijetko je pisano* kadê: Začto kadê ni zakona, ondi ni razrišenja. Anton Dalm., ap. 6), *osim onijeh koji su, kao Kašić, premda rođeni čakavci, pisali štokavskijem govorom, ili u kojijeh, kao u Kanavelića Korčulanina, u materinskom govoru već se kaže* gdi; kado *govori se u naše vrijeme kod sjevernijeh čakavaca:* Kamo greš? Kade češ ti braću nać? Nar. prip. mikul. 18. Kade j' ta Lopatov grad? 27. — *između rječnika u Vrančićeva* (kadi ‚ubi'), *u Bjelostjenčeru* (kado ‚ubi', v. gdo), *u Jambrešićeru* (kade, kadi ‚ubi' 1014a), *u Voltiǵijinu* (kade, kadi ‚ove, dove' ‚wo').

e. *kao što je premiještanem slova od* kto *postalo* tko, *tako je i od* gde *(možebiti prije nego je* ê *zamijenilo* e) *postalo* dge. *ovaj oblik dolazi* XIV *i* XV *vijeka:* Da su voļni zidati zadi, torńe dg-i-jemь *(dge je im)* hotjenje. Mon. serb. 106. (1333). Vьzde dge budu moći doseći. 306. (1420). Dgje (‚dgie') mi možemo. 422. (1442). Mojemu grьbu *(grobu)* dge mi se proluči leći. 416. (1442). Podь ovomej zapisu dge bude upisano. Spom. sr. 2, 107. (1442). *ali svi ovi primjeri, osim zadńa dva, dolaze nam iz poznijega prijepisa (iz knige koju Miklošić zove* codex ragusinus); *i u Daničićevu rječniku. — ovaj se oblik uzdržao u naj južnijim krajevima našega naroda do dana današńega, izgubivši* d: gȅ. U Paštrovićima, u Crmnici (u Crnoj Gori) i u nahiji Barskoj govori se ‚ge' mjesto ‚de (gde)', tako i u svima događajima đe je ova riječ složena s drugima, n. p. ‚nige, svage' itd. Vuk, poslov. XXXII. Ge si, bane, uputio? zar u b'jelu monastiru ge su naša veļa dobra? Nar. pjes. vuk. 1, 91. *i u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Ge bi sjela, da ne sjede.

II. *značeńe.*

A. *adv.*

1. *interogativno, kod pravoga i nepravoga pitańa.*

a. ubi? *u kojem mjestu? mjesto se shvata u naj širem smislu. (ovo je značeńe praslavensko). a) uopće.* Gdȅ takova bogatьstvija obrêsti? Mon. serb. 58. (1293—1302). Gdi je kraļ židovski ki se jest porodil? Bernardin 14. mat. 2, 2. Ispitovaše od ńih kadi će se Isukrst poroditi. 14. mat. 2, 4. Ne znam gdje sam. Zborn. 43b. Još ga ne znam naći; di je, ukaž' mi ga, majko moja! I. Gundulić 12. Adame, kadi si? Đ. Baraković, jar. 12. Kadi jest, ki se je porodil, kraļ židovski? F. Glavinić, cvit. 5a. Pogledaj kadi se sada nahodiš. Michelangelo. 22. Da ne znamo ni kako, ni gdi, ni kada ima doći Gospodin. P. Posilović, nasl. 95b. Odi, pobre, da se domišļamo, di je koji vitez pogiuuo. And. Kačić, razg. 305a. O moj Mijo, de si sinoć bio? Nar. pjes. vuk. 1, 228. Majka Maru i bije i kara, đe je bila od jutra do podna. 1, 232. Ah moj Bože blagi! gdi l' je sad moj dragi? 1, 268. I mi znamo gdi se ļubi. 1, 420. Nemoj tvojoj družbi kaževati, đe si bio, šta li si činio. 1, 460. Gde si dobra zadobio doga? 1, 542. Te on traži đe je boļe vino. 2, 368. Već mi kaži Arapove dvore, gdi su dvori Arapina crna. 2, 419. — *b) pitajući gdje je što, ono se traži; kod toga se može isticati da se ono ne vid) ili da onoga nema, ili žeļa da ono bude. ali pitańem* gdje si *zove se ko.* Gdje si, knežo Lazaru, vidio ti Bog veliki! Nar. pjes. mikl. beitr. 23. A đe si mi, dijete Maksime! Nar. pjes. vuk. 2, 527. — *bb) tijem što se što traži, pokazuje se da onoga nema (ako bi i moglo biti) ističući žeļu da bude ili čuđeńe za to što onoga nije.* U jednomu vladańu ali gospodštini krstjanskoj ima biti (a jao! a gdi je?) jedan sklad. M. Radnić 245a. Nije li deset očišćeno a deveterica jošter di su? 281a. Tvoja pomoć sada di je? P. T. Bogašinović 20. A di je dakle odgovor od vas na ovlika dobra od Boga primļena? J. Banovac, razg. 153. Gdi je srića da promisliš? F. Lastrić, test. 106a. Kamo vira? kamo obećańe? gdi je tvoj Bog, gdi ti je ufańe? M. A. Reļković, sat. D6b. — *cc) ističe se osobito da onoga nema.* Gdje smo se na bokari poznali? (Z). Poslov. danič. 23. — *dd) ističe se da onoga nema a da ne može ni biti.* gdje *stoji nekako u vrlo širokom smislu*

te ističe da onoga ne samo ne može biti ni na kojem mjestu, ali ni u koje vrijeme, ni na koji način itd. Gdi ću rodit' kad mi Bog ne dade? Nar. pjes. vuk. 1, 622. Đe su žene ļude svjetovale? 2, 446. Đe je sova izlegla sokola? Nar. posl. vuk. 74. A gde će stručak bosiļka zakloniti koga od zla vremena?! Nar. prip. vil. 1867. 655. Mogah obadva, ali gdje ću brata ubiti, Bog vi i sveti Jovan?! Pravdonoša. 1852. 31. Ne da sultan ni puževa plaza, gdje li dati Nikšić zmaja ļuta? Osvetn. 5, 91.

b. quo? *kamo, u koje mjesto? ovo značeńe dolazi po zapadnijem krajevima (ne samo u Crnoj Gori i u Boci gdje se i onako ne razlikuje stajańe od micańa) od* XVI *vijeka (vidi i u Mikaļinu rječniku).* Još se spomen', što ćeš biti i gdi li ćeš vajmeh doći. M. Vetranić 1, 27. Jer ne zna još, zima gdje ga će dognati. N. Dimitrović 19. O srce očino, gdi si otišlo? B. Kašić, per. 187. Dragi ćaćko, majko mila, pogledajte, gdi sam mlada dovedena s hude sreće. I. Gundulić 48. Nu gdje će se obratiti? P. Kanavelić, iv. 42. Vajme! gdi ću? kada me je ostavila tu pri paklu moja vila. J. Kavańin 433a. Gdi ćete da iđemo? J. Filipović 1, 365a. Gdje ću poći od duha tvoga? J. Matović 337. Đe ste šetale, pet djevojaka? Nar. pjes. vuk. 1, 518. Đe će kruška no pod krušku? Nar. posl. vuk. 78. Potaja se i stade virke da gleda đe će, šta li će ovi čoek. Nar. prip. vuk. 192. ‚Đe ćeš?' ‚Doma a da đe?' Nar. prip. vrč. 173.

2. *još u praslavensko doba od interogativnoga značeńa razvilo se drugo (indefinitno) o nenaznačenom mjestu.*

a. alicubi, *u kojem mjestu, kod stajańa. a) o mjestu u užem značeńu.* Koga je sve ča je gdi. M. Marulić 67. Rasvanu, pokom vas taj daž se ustavi, izidoh, jeda nas gdi sreća sastavi. N. Naļeśković 2, 61. Jimaš li kadi stan? Đ. Baraković, vil. 337. Jeli gdi tko, da od pastira mene lijepu vil obrani? I. Gundulić 161. Kako je đi u komu mistu običaj. A. d. Costa 1, 34. Jeli đe ko moj? Nar. pjes. vuk. 1, 354. Da b' se mogla jednoč kadi s manum stati. Jačke. 105. Kako se gdje po narodu izgovara. Vuk, nar. pjes. 1, v. Kad ko đe neće da ostane. poslov. 50. — *b)* aliquando, quando, *od mjesta je preneseno na vrijeme.* Nijedna stvar ni tak luda, da ni gdi tu i đo pruda. P. Vitezović, cvit. 70. Moj vezire, što mi đe ne dođeš? Nar. pjes. vuk. 1, 500. — *c)* gdje—gdje *znači: na jednom mjestu — na drugom mjestu, a može se kazati i o vremenu, kao* kad—kad. Jeda bi mu ovce, videći ona cabla šarovita gdi bila gdi crna, začele i jańce šarovite gdi bile gdi crne. J. Banovac, prip. 221. Trgovci mireći gdi zakinu dram, gdi unčicu a gdi i veće. J. Filipović 3, 152b. Nih gdi mlogo, gdi imade riđe. J. S. Reļković 150. Za dan, za dva, gde struk, gde dva. Nar. pjes. vuk. 1, 302. Đe mańe đe više. Vuk, poslov. XXII. — *nalazi se tako i* gdje i gdje—gdje i gdje. Lijepe kuće promaļaju gdje i gdje hrpom, gdje i gdje usamļene. S. Ļubiša, prip. 2.

b. aliquo, quo, *u koje mjesto, uz micańe.* — *od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Ni se gdi uteći. M. Marulić 106. Niti se bojiš već, da blago tve zgubiš, nit' da će t' gdi uteć. N. Dimitrović 21. Kad godi gdi pride tve lice pribilo, svak mu se poklańa. D. Rańina 83a. Kada bi se on di odmakao. A. d. Costa 1, 35. Sakrij me đe. Nar. prip. vuk. 6.

c. *ovakovo* gdje *služe se (sprijeda) s interogativnijem zamjenicama i adverbima i daje im indefinitno značeńe. vidi* gdjekoji, gdjekad, gdjegdje *itd.*

3. *relativno. ovo značeńe nije bilo praslavensko (staroslovenski je oblik* ideže), *ali je sad ne samo u našemu nego i u ostalijem slavenskijem jezicima.*

a. ubi, *u kojem (mjestu); mjesto se shvata u naj širem smislu. a) uopće o mjestu. aa) relativna rečenica u kojoj je* gdje *stoji poslije glavne. aaa)* gdje *je u svezi s adverbom* (ondje, onamo, tu *itd.) u glavnoj rečenici, kojijem se pokazuje mjesto.* Ondi, kadi su ńih malini. Mon. croat. 54. (1428). Kada dohojahu ondi kadi stojim. M. Marulić 174. Ondi, kadi jest prava vera. Anton Dalm., ap. 92. Ali koji tuj mogaše mir i pokoj meni biti, gdi se svaki nas nadaše zlu goremu? G. Palmotić 1, 303. Ondi srce naše, gdje je i skrovište blaga našega. J. Matović 67. — *bbb) adverba nema u glavnoj rečenici, ali se može imati u misli.* Videhь jere ne ima gde težati. Mon. serb. 18. (1233). Da kose gde je igumьnu hьtênije. Deč. hris. 61. Povedi me, draga moja, gdi sunačce moje siva. I. Gundulić 33. Ja ću tebe pomno skriti gdi ne možeš bit naštena. G. Palmotić 1, 367. Ne budi te sram prositi kadi moreš što dobiti. P. Vitezović, cvit. 40. Sad ću ńega uzdignuti, gdi će slavu dostignuti. V. Došen 211b. Trudi se ne ćute gdje je ļubavi. I. M. Mattei 303. Bia jesam gdi ističe sunce, gdi ističe i kamo zapada. Nar. pjes. istr. 1, 20. — *ccc)* gdje *stoji mješte relativne zamjenice kad bi ova bila u takovom padežu i s takovijem prijedlogom (naj češće loc. s* u *ili* na) *kojima se pokazuje prebivańe u mjestu.* U kojem ļubo selê gde se majstorije obrêtaju. Deč. hris. 62. Jesmo dali malinišće, kadi su bila dva malina. Mon. croat. 63. (1444). Cvijet gdje miris ishodi. M. Vetranić 1, 182. Stole nose gdi će sidit. M. Držić 38. Sta svrhu mista kadi biše dite. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 2b. Da pustiješ ti, da cvili rajska ljepos, di je tve stanje? I. Gundulić 9. Na špiļu, kadi Paval pribivaše. F. Glavinić, cvit. 11a. Nije mjesta, gdi ne slave ńe silnoga vjerenika. G. Palmotić 2, 310. Došavši u palac kraļev, di budući mnoga gospoda. N. Palikuća 25. U mistu di je učinio zločinstvo. A. d. Costa 2, 43. Traži lada gdje će ladovati. Nar. pjes. vuk. 1, 319. Kazuj groble gdi je ukopana. 2, 23. Po čardaku mlogi čiviluci, đe se vješa gospodsko oruže. 2, 231. — *amo može spadati i ovakovi primjer, u kojem* gdje *zamjeńuje* u čemu, čim: Govoreći: ‚Pokoru čin'te, približa se carstvo nebesko', gdi daje razumiti, da je kraļevstvo nebesko pokora. Naručn. 46b. — *bb) rečenica u kojoj je* gdje *stoji prije glavne. aaa) u glavnoj ima adverb* (ondje, onamo, tu *itd. isporedi aa) aaa)) koji odgovara adverbu* gdje. Gde proda, tu i carinu da plati. Mon. serb. 52. (1240—1272). Gdi je posluh, ondi je mir. B. Gradić, djev. 130. Ļubav gdi vlada, gospostvo drugo tuj nije vidit ikada. F. Lukarević 87. Gdi mu je srce onde mu je i blago. I. Ančić, svit. 145. Gdi je bogastvo, tu su i prijateļi. (D). Poslov. danič. 22. Gdi vam se zgodi naći jednu nagradu od tri kamena, tuj kopajte. I. Đorđić, ben. 112. Gdi je grih onde je djavao. J. Filipović 1, 324b. Di je pio, brate, tu je i zaspao. Nar. pjes. bog. 291. Gdi se kraļem i principom dužna virnost i pokornost od podložnika pravo ukazuje, ondi svega toga nije od potribe. M. A. Reļković, sat. A 2b. Gde brazdila, tu zaspala. Nar. pjes. vuk. 1, 330. Đe ja nađoh za mene devojku, onde nema za te prijateļa. 2, 330. Gde je cvet tu je med. Nar. posl. vuk. 41. Đe zub boli tu i jezik bježi. 73. Đe je tanko onde i puca. 74. — *bbb) u glavnoj nema adverba, ali se može imati u misli.* Gdi voļa ne pristane, ne

može biti grijeh smrtni. A. Komulović 10. Gdi budem ja, hodi s oružjem oni čas. G. Palmotić 1, 347. Jer gdi nije oko gospodara ne radi se nego se obara. M. A. Reljković, sat. E4a. — *b) od mjesta je preneseno na vrijeme.* O Rumenko ma ljubljena, sad na dubju gdi je lis nik'o, čemu sama ti od kamena kažeš prsi? I. Gundulić 352. Doći će vrime, di ćeš ti plakati. A. J. Knezović 230.

b. quo, *u koje (mjesto), kamo, uz micanje. ovo značenje dolazi u istijem krajevima u kojima i interogativno kod* 1, b. *potvrđeno je od* xv *vijeka. radi položaja glavne i relativne rečenice i riječi u glavnoj kojima odgovara* gdje *vidi što je kazano kod* a. Gdi te Bog posadi toti ti priside, toti se usadi. M. Marulić 213. Peńući se gdi se sam ja uspeo. M. Držić 260. Lisice imaju svoje jamice, gdi bježe od dažda. M. Divković, bes. 79b. Dostoj se privesti me gdje si priveo lupeža. B. Kašić, zrc. 176. Uživajmo slatke hlade, gdi nas zove draga sjenca. I. Gundulić 403. Gdje živ čovjek ne dohodi. P. Kanavelić, iv. 463. Ne imade kraja zemlje gdi nije došla vira Isusova. I. Ančić, vrat. 9. Hod', Lovrinče, di t' je drago. P. Hektorović (?) 167. Gdi budeš ti sam htiti u čas možeš svud dopriti. A. Vitaljić, ist. 349b. Imaš u pameti mista kud imaš proć, gdi imaš doć. J. Filipović 1, 332b. Ne mogući doseći volja gdi razum i poznańe ne dosiže. Ant. Kadčić 486. Di bili bi zvani pripovidali bi. A. d. Costa 1, 57.

4. gdje *kao i ńeki drugi adverbi relativni* (kuda, kad, kako *itd.) nalazi se s prijedlozima* do *i* od. — *do* xvi *vijeka.* U carevu kladencu odu gde se i začelo. Glasn. 11, 134. (1336—1346). Do gde mogaše doseći. Spom. sr. 1, 62. (1405). Ni ću, da primisti zima ju ni lito od gdi se namisti jednoč stanovito. H. Lucić 220. Neka opeta tamo se povrati, od gdi ju taj kleta bolizan uvrati. 237. — *još češće kad znači: kad.* Svezati i držati do gde plati. Mon. serb. 206. (1387). Vь vsa lěta života gospodstva mojego i sinovь gospodstva mi do gde su gospodstvu mi i sinovomь gospodstva mi knezь i vlastelě i vsa općina grada Dubrovnika u pravomь i istinnomь prijateljstvu i ljubve. 355. (1428). Do gde je živь gospodinь despotь Đurđь. Spom. sr. 2, 98. (1441).

5. gdje *može biti združeno ili složeno s ńekijem riječima ili riječcama koje mu šire ili ograničuju ili drukčije pomijeraju značeńe, vidi* gdjegod, gdje god, gdje mu drago, igdje, nigdje *itd.*

B. *conj.* ubi, quum, dum, quoniam, quod, *od relativnoga adverba* gdje *postaje konjukcijom, i to po svoj prilici naj prije s temporalnijem značeńem (vidi* A, 3, a, *b). rečenica, u kojoj je* gdje, *svagda je podložna.*

1. ubi, quum, dum, si, *rečenica u kojoj je* gdje *pokazuje vrijeme u koje što biva ili može biti. a)* ubi, quum, dum, *kao* kad, dok, dočim, *pokazuje uopće vrijeme u koje što biva.* Gde komu daje Dubrovьčaninь svoj dobitьkь komu gode trьgovьcu, tere mu od ńega u bьhь udritь, da se klьnê Latininь za tozi. Mon. serb. 147. (1349). Gьde vi bi hotênьje uzeste vse. Spom. sr. 1, 99. (1409). Gdje rečeni uzvišeni gospodin knez i kapetan razumje knigu više pisanu. Mon. serb. 464. (1454). Toj ter gdi slišah ja, vas igrah, kako bijes. Š. Menčetić 54. Neće li ti svit zazriti, neće li ti spasti lica, neć' li srtat' viku nica, gdi te putem ko susriti? A. Čubranović 160. O gospode rajska i mila, mramorna je srca odvišo, gdi je smrt tebe umorila, tko za tobom ne uzdišo. I. Gundulić 267. I razlog je, da žestoka svu Greciju srgba smuti, u zenicu gdi od oka od ńe časti hoć' tegnuti. G. Palmotić 1, 267. Do se jedan u nevolji nađe, da mu drugi u pomoći bude. Nar. pjes. vuk. 2, 222. Prosi kmete, gdje mu druge nema. Osvetn. 5, 8. — *b)* dum, *kao* dok, *pokazuje da radńe glavne i podložne rečenice bivaju u isto vrijeme, ali ističući kod toga da su one radńe u čem suprotne jedna drugoj.* Što je vas svijet steć, tri lakti u dlinu gdi mu su zadosti? M. Vetranić 1, 40. Izbrani moj cvite, što muče ležiš tač, gdi meni krozi te probada srce mač? N. Naljeśković 1, 193. Gdi bi me imala svaki čas slidliti, to bježi od mene što može na sviti. D. Rańina 85a. Čemu, jaoh, nebesa više mene vidim sjati srod vječnoga vedra uresa, gdi obrah zemlju i tamnosti a pogrdih ńih svitlosti? I. Gundulić 240. Ovi samo grad slobodan, gdi robuju svi ostali, slobodom se vječnom hvali. G. Palmotić 2, 523. Da tako li dobićete, sramno uteć gdje ste spravni? P. Kanavelić, iv. 175. Ali se bojim, da ima mlogo u krstjanstvu, koji, gdi pastir nebeski priporučuje poniznost i kročinu, oni su puni holosti i srčbe. F. Lastrić, ned. 203. Gdi sam imala vas slušati i ljubiti, bila sam neposlušna. I. Velikanović, prik. 69. On svekolike zloće po čoviku diluje, kada čovik ńegovomu napastovańu privoli, gdi drugojačje, kada mi ne bismo privolili ńegovomu napastovańu, ništa nam ne bi mogao nauditi. B. Leaković, gov. 47. O što ti je krklom gorom zaći, gdje možete, Bog dô, poljem saći? Osvetn. 4, 42. — *c)* si, *kao* ako, *pokazuje do čega stoji da bude ono što je u glavnoj rečenici.* — *često u pisca* xvii *vijeka, a jedan put u drugoga* xviii. Gdi virovat nisi lina Isukrsta, i ako ćeš smrt prijati, sada hoće biti zdrava tej bolesti tvoja glava. P. Hektorović (?) 95. Gdi ne dadu ńemu slavu, usić ńim ću svim trim glavu. 103. Di l' ga nećeš nam kazati, znaj, da ćeš se ti kajati. 114. Gdi li ne mož' sva praviti, htij s mnom paklu se odpraviti. J. Kavańin 390a. — *d) u jednom primjeru* xvi *vijeka stoji u rečenici samoj po sebi koja pokazuje želju ńečega što je mučno da bude. ovako* gdje *trcba tumačiti kao i* da *kod* 1. da, I, A, 1, b, *β*) (II, *str.* 167). Gdi bih se po sreći i ja ovdi pomladio! M. Držić 52.

2. quoniam, *kao* pošto, po tome što, *od vremena je preneseno na uzrok.* — *od* xvi *vijeka.* Htio sam svu bradu iskubsti, gdi inoj nije čut' po gradu neg tvoje sramote. N. Naljeśković 1, 292. Bog je dobar, prostiće. Daklen gdi je dobar valja grišiti i zlo činiti? J. Banovac, prip. 72. Vrhovno vijeće žudjelsko usumńi se da on isti *(Ivan krstitelj)* lasno mogo bi biti Hrist, i toliko veće gdi Ivan podobrivaše čeljad. S. Rosa 48b. Topi biju za nedolju dana, de se caru rodila devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 470. Ne htednu mu je odmah dati gde je star i siromah. Nar. prip. vuk. 109. Ali je nagrdena gde joj nema dveju talpi. 113.

3. *predašńe (kod* 2) *kauzalno značeńe ograničeno je tijem što podložnom rečenicom u kojoj je* gdje *izriče se od čega postaje ńeko unutrńe, duhovno ganuće. vidi* 1. da, I, B, 3 (II, *str.* 190—191). — *od* xvi *vijeka. a) u glavnoj rečenici glagolom ili drugom kojom riječi izriče se ganuće, a ovo može biti: žalost.* Zač je meni velja muka, gdje me takoj podražuješ. M. Vetranić 1, 251. Tko vele o smrti sve misli na svit saj, bolće se gdi nami sve stvara žestok vaj, ne uživa života. D. Rańina 93a. Koju bolos, jaoh, ja čuju, gdi je nemoćna duša moja! I. Gundulić 246. Žestok vaj me cijepa i srce prihodi, gdi vila prilijepa ostaje sama odi. G. Palmotić 2, 442. Čemu dakle ja da se bolim gdje mi je ugrabljen moj sinak? I. Đordić, ben. 43. Nego žalim de me prevariše. Nar. pjes. vuk. 5, 209. Ili žališ de si ostario? Nar. pjes.

petr. 2, 425. *u glavnoj rečenici može se izreći tjelesno stańe kojijem se javļa žalost*: Kršćane tužni stahu plačući gdi ciča ļutosti poganske ne smijahu pripovidati jime Isukrstovo. Živ. kat. star. 1, 218. Tko ne bi suzice prolijevao gdi smrtni taj narav neće se svrnuti? M. Vetranić 1, 5. Žeļno uzdišu gdi tvoj buk uslišu. 1, 66. Tresem se sva, gdje gine djevojčica svijetla i mlada. G. Palmotić 1, 366. Proplako bi stanac kami, gdi žalosna, privarena imah biti pogubjena. 1, 386. I trostruke me suze proliše, gdje mi ne bi suđeno da u prvi dom ne ostanem. Pravdonoša. 1852. 23. — *radost, veseļe*. Er mi se potreba radovati gdi sam imo toliko vrijedna učenika. I. Đorđić, ben. 43. Veseli Crnogorci gdje im Dolgoruk potvrdi gospodara. S. Ļubiša, prip. 127. *ili smijeh, kao tjelesni znak veseļa*: Solomun mu odgovori da se smije đe car cara hoće da pogubi na ženskom uzglavļu. Nar. prip. vuk. 197. — *zadovoļnost*. Nije li t' za dosti, gdi za te, ma vilo, mojoj zi mladosti živjeti nije milo? N. Naļešković 2, 29. — *gńev, ļutina*. Kako Bog se ne razsrdi, nišćeta gdi tako ruži te i grdi? H. Lucić 242. Ona zavika od srčbe gdi joj ne ti mladić pristati. I. Ančić, vrat. 33. Ni tu ti se ne bih ražļutila đe se varaš Marku rad' junaštva. Nar. pjes. vuk. 2, 238. — *zavidnost*. Koliko da njeku zavidos imaše, gdi našu toliku ļuvezan vidaše. N. Naļešković 2, 107. — *čuđeńe*. Kad ta vil uz pjesan na prozor izide, čudu se, gdi bijesan život moj ne pride. Š. Menčetić 91. Mi slabi se čudimo gdi nas progone. I. Ančić, vrat. 79. Ja se ne mogu izčuditi našemu narodu, gdi je toliko slobodan sagrišivat a toliko se opet stidi svoje grihe ispovidat? J. Banovac, prip. 37. Već se čudimo końu ńegovu, đe ga oseldan pri br'jegu čeka. Nar. pjes. vuk. 1, 84. Pa se začudi gde sve selo peva i veseli se. Nar. prip. vuk. 112. — *strah*. Tolik me bješe strah, gdi t' ures takoj sja. N. Naļešković 1, 178. Prepade se Strahiniću bane, đe pogibe ludo i bezumno. Nar. pjes. vuk. 2, 285. Ako l' si se, svekre, prepanuo, đe je Maksim još tanko dijete. 2, 554. — *oholost, hvalisańe*. Koji se oholi, gdi sabļa ńegova u mao čas krv proli od mnogo banova. M. Vetranić 1, 52. Povali se među đevojkama, đe s' oteo końa od Bugara. Nar. pjes. vuk. 2, 143. — *sram, stid*. Ko se neću ja sramiti, gdi ti, u trudijeh ki me odhrani, u razbludah sad me uhiti! G. Palmotić 1, 140. Sramujem se mnogo, gospodine, gdi nisam isto i do sad činio. M. Zoričić, osm. 3. Ona j' stidna i mis'ona đe je došla tuđem dvoru. Nar. pjes. vuk. 1, 66. — *žaļeńe*. Ravno poļe, žao mi je na te, gdi moj dragi otide niza te. Nar. posl. vuk. 1, 477. Žao mu je čeda u kol'jevci, đe ostade od mjeseca dana. 2, 121. — *vrijeđańe*. Da Maksimu žao ne učiniš, na veseļu đe ga sad poturaš. 2, 546. — *kuđeńe, karańe, zamjeravańe*. Čuj, meni ne zabav' gdi se ja ohoļu. Š. Menčetić 217. Ne zamiraj gdi nije nakićena. J. Banovac, pred. IX. Koriće te jutrom i večerom đe si bila sa mnom pod čadorom. Nar. pjes. vuk. 2, 284. — *rug*. Onda čeļad kao rugahu se, gdi Isus reče, da je zaspala. F. Lastrić, od' 288. — *zahvalnost*. Mol' Boga, devojko, gde sam izboleo. Nar. pjes. vuk. 1, 121. Moli Boga đe se moja mater nije doma namjerila. Nar. prip. vuk. 118. — *b) glavnom rečenicom ne kaže se izrijekom ganuće, nego je u ńoj uzvik, blagoslov, proklestvo itd. po kojemu se ono poznaje*. Ja toj videći, rijeh: ‚O nemila smrti! gdi će nas ovdi svijeh ob jednom satrti!' P. Hektorović 72. Vala Bogu! vala jedinome! gde mi Vlasi žańu u neđeļu. Nar. pjes. vuk. 1, 168. Lele mene do Boga jednoga! đe pogubih svoga sina Marka. 2, 197. Ropče moje! zmijo od Turaka! đe propade u tamnici mojoj! mož' li s', robe, junak otkupiti? 2, 274. Avaj mene do Boga miloga! đe pogiboh jutros pred mehanom. 2, 353. Hej Solune, ogńem sagoreo! đe u tebe ne ima junaka. 2, 463. Blago Andriji đe je poginuo! P. Petrović, gor. vijen. 51. — *amo mogu spadati i ovi primjeri*: Ves'o ti je ovi danak, moj mili Bože! đe Jovanu ļubi vode u čase dobre. Nar. pjes. vuk. 1, 44. Strašivice Jakšića Todora! đe on ne smje udrit' na Ivana! 2, 598.

4. *(možebiti širećem pređašńega značeńa) podložnom rečenicom u kojoj je* gdje *izriče se što se tjelesnijem ili duhovnijem načinom osjeća, vidi* 1. da, I, B, 1, b (II, *str.* 188—189). *od* da *razlikuje se* gdje *tijem što se ovom riječi ističe (i još više kad je subjekat podložne rečenice objekat u glavnoj) da subjekat glavne rečenice n. p. čuje uprav svojijem ušima, vidi svojijem očima ono što je izrećeno u podložnoj, a kod* da *može se kazati da ‚čuje, vidi' i što preko drugijeh ļudi obazna; tako* čujem da ļudi govore *kaže se kad se zna da se ńešto pripovijeda*, čujem gdje ļudi govore *a osobito* čujem ļude gdje govore *kad se čuje u pravom smislu ńihov glas. ali se nerijetko sve tri konstrukcije miješaju kod pisaca i kod sama naroda. — od* xv *vijeka. a) u glavnoj je rečenici glagol ili druga riječ kojom se pokazuje tjelesno ili duhovno osjećańe. ovo može biti: vid.* Ugleda trup gdi leži. M. Marulić 56. Vidjeh sto vila, gdje svaka luk nosi. M. Vetranić 2, 109. Po svak čas vidamo, žalosna gospođe, gdi nigda zlo samo ne može da dođe. N. Naļešković 2, 67. Vidjeh gdje njetko bježi. M. Držić 269. Drugoga ćeš vidit banom gdi stoluje na Dunaju. A. Čubranović 144. Plakahu sve dumne gledajući gdi mre. B. Kašić, per. 130. Vidih ogań kadi stine. Đ. Baraković, vil. 215. Izradi žalosti ku si prijala, kada si uzrila gdi ga izraniše. M. Alberti 418. Ali opeta glasoviti poļački se kraļ objavļa, gdi proć caru vojsku spravļa. I. Gundulić 433. Ali se Osman car opeta pazi, gdi sve na boj tjera. 446. Zagledahu pogani, gdi Priska moli. F. Glavinić, cvit. 21a. Silna upazih Vučistraha, gdje put uprav mene grede. G. Palmotić 2, 180. Vidim, gdi se rijeke od krvi s obje strane proljevaju. 2, 260. Gledahu vaše oči gdi Isukrst krv prolivat poče. J. Kavańin 316b. Upazi iznenade gdi ta crna ptica promeće se u crno dijete. I. Đorđić, ben. 190. Kad kraļ Baldašar opazi ruku čovičju gdi dvama prsti po zidu piše. J. Banovac, prip. 26. Viditi tolike vojnike gdi koļu dičicu. F. Lastrić, svet. 197a. Ugledah dva čovika, gdi se na mostu biju. M. A. Reļković, sabr. 68. Otac svoje sinove uzre zlom godinom zanesene, gdje ih more uzavrelo na bijesne valove sjemo tamo meće. I. M. Mattei 332. Ako vidimo, gdi se tko jedan put opije, ne možemo reći, da je on pijanac. B. Leaković, gov. 9. L'jepo li je pogledati uz visoko vedro nebo, đe se muña gromom igra. Nar. pjes. vuk. 1, 52. Dal' ne vidiš gde si poginula? 2, 120. Vide bane đe mu druga nema. 2, 271. Vidili smo primorkińu gdi dobroga końa jaše. Nar. pjes. istr. 2, 101. Vid'la žaba đe se końi kuju, pa i ona digla nogu. Nar. posl. vuk. 34. Kad ugleda cara đe ide. Nar. prip. vuk. 133. I ugledaše sina čovječijega gdje ide na oblacima nebeskima. Vuk, mat. 24, 30. — *čuveńe*. Ovo ja kako čuh gdi moćno prisеže. Š. Menčetić 125. Za što je boljezan na smrti kuća čut gdi poje u pjesan. M. Vetranić 1, 3. Ako bi tkogodijer začuo svoga iskrńega, gdi pogrđuje ime božje. A. Gučetić, roz. jez. 38. Glas iz luga

jedan začu gdi se uz gorske dipli sklada. I. Gundulić 352. Ovdi se čuje glas, gdje pjeva ovu stancu. G. Palmotić 2, 333. Čujem, gdi mi niki odgovara: ‚Otče ja nikoga na grih ne nagovaram'. J. Banovac, prip. 220. A čuo sam di ljudi govore. And. Kačić, razg. 205b. Čuje dete gdi plače. D. Obradović, basn. 35. Jeli pogibljivije ogovarati i zloglasiti koga ili slišati gdi se ogovara? B. Leaković, nauk. 366. Za to gotovo svaka Srpkiňa kojoj je brat umŕo oplače i danas kad čuje kukavicu gdje kuka. Vuk, živ. 224. — *sańańe.* Jer sam noćas čudan san usnio, đe moj kalpak pliva po Neretvi. Nar. pjes. vuk. 1, 464. San usnila gospoda carica đe joj na snu čoek govorio. 2, 390. — *čitańe.* Nu si čtil dobro ti, Pavao gdi piše. N. Nalješković 1, 330. — *tjelesno osjećańe uopće.* Ter uzmnim život oć čuteći gdi venu. Š. Menčetić 30. Pojući pjesan očute gospodu gdi ide uz skalu. N. Nalješković 1, 242. Čute sveđer crv pogani gdje ih grize. B. Zuzeri 83b. — *nahođeńe, zastajańe, sretańe, stizańe.* Pastira najdosmo cvileći, gdje suze otira. M. Vetranić 2, 137. Idući Ljubmir u lov nade gdje govori Radat. N. Nalješković 1, 180. Kad no te nigda srih gdi bludiš poljem sam. Đ. Baraković, vil. 294. Nade gdi se je obisio nesrićnik. I. Ančić, svit. 19. Susrite gdi nose iz Naima jedinoga sina nike udovice. F. Lastrić, ned. 336. Našavši Izbozeta, gdi slatko spava. I. J. P. Lučić, razg. 61. Zastasmo te za večerom, gde večeru ti večeraš. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Tu nađoše jednu nevjesticu, đe joj gore i noge i ruke. 2, 12. Idući putem sustignu jednoga čoeka đe vodi dva brava na uzlici. Nar. prip. vuk. 210. Nabasa na jednu babu, đe ukraj puta sjedi. ²227. — *domišljańe, mišljeńe.* Misleć, gdi će ma gospoja s moje varke poginuti. G. Palmotić 1, 368. Ali ńemu odmah na um pade, de su s' jedan drugom zavjerili. Nar. pjes. vuk. 2, 221. Tad se Dmitar bješe osjetio, de će ljuba brata otrovati. 2, 628. — *znańe.* Ne vijem, moj Bože, tva pravda trpjeti tolik smrad gdi može. M. Vetranić 1, 10. Ah, sad poznam, gdi istino odgovori meni odi. I. Gundulić 97. — *b) amo spadaju i ovaki primjeri u kojima mješte glavne rečenice stoje riječi* evo, eto, eno, nuti. gdje *stoji jamačno po tome što se one riječi shvataju kao da isto vrijede što i imperativ glagola* vidjeti. Nut gdi im part drži! N. Nalješković 1, 247. Oto ti sinak tvoj u vodi gdi gazi. M. Držić 86. Ali eto gdi skače k nam kolo satira. I. Gundulić 171. A Hotima grada ono, iz daleka gdi se bili. 322. Evo Huseina gdi ku posalbinu od Osmana nosi. I. T. Mrnavić, osm. 131. Evo gdi čovik prav pravcat umira! M. A. Reljković, sabr. 1. Al' eto starca gde ide. Nar. pjes. vuk. 1, 289. Nuto didije gdje namiguje! 1, 385. Eno mi je u gradini gdi neven bere. 1, 426. Al' eto ti Ljutice Bogdana đe on goni Reju i Miloša. 2, 221. Eto ozdo dva dobra junaka đe s' ćeraju uz goru zelenu. 2, 591.

5. gdje *se izjednačuje još više s* da, *te se upotrebljava i kad je u glavnoj rečenici glagol ili druga riječ kojom se pokazuje javljańe, a u podložnoj je ono što se javlja. vidi* 1. da, I, B, 1, a (II, *str.* 186—188). — *od* xvi *vijeka.* Egloga, u kojoj pastiri Damon i Tirsi među sobom zgovor čine, kažući, gdi Mopso plače smrt gospoje Nike, bratučede ńegove. D. Rańina 135a. Velike mi jošte stvari od vas zvijezde proroknju, vedri kralji, svijetli cari vaše pleme gdi poštuju. G. Palmotić 2, 268. Knjiga kaže đe ga kune majka. Nar. pjes. vuk. 2, 265. A šapatom zbori sirotińa đe mi sjedi snaha istrošena. 2, 542. Nu objavi i svoj braći kaži, đe će pući trideset topova. 2, 543.

6. *daljem izjednačenem s* da *podložnom rečenicom u kojoj je* gdje *razlaže se i tumači supstantiv ili zamjenica u glavnoj, vidi* 1. da, I, B, 4 (II, *str.* 191b). *ńeki bi primjeri po značeńu mogli spadati i pod* 3, 4, 5. Razmi smrt jedinu ja ne vim zlo veće ner meni istinu vjerovat gdi neće. Š. Menčetić 122. Ćijem da tko zaplati ljubav tuj veliku, gdi se sam htje dati za dat' raj čoviku? N. Nalješković 1, 127. Ja ne znam smrt goru neg rańen gdi tone. Đ. Baraković, vil. 130. Neg su mi se zli bilizi jadni majci ukazali gdi se gavran vijaše nad merli od Zadra grada. 199. Ovo je ljubav našega oca nebeskoga gdi vlastitomu sinu ne prosti života. I. Ančić, svit. 159. Mili Bože, čuda golemoga! gde brat sestru deveru predade. Nar. pjes. vuk. 1, 24. Nek su ńemu dvoji troji jadi: jedni jadi de se ne videsmo, drugi jadi de se ne sastasmo, treći jadi de se ne ljubismo. 1, 280. Jedna mi je tuga na srdaku mome đe mi vranac konic po polju ne skače. 1, 393. Videh čudo i nagledah ga se, đe idaše patka potkovana. 1, 529. Tu se odmah jadu osjetila, đe j' umŕo nejačak Jovane. 2, 42. Al' to začu od Budima kralju, đe kraljica pokloni devojku. 2, 595. Glas dopade gospodi kralici, đe je Ivan došo na Trutinu. 2, 598.

GDJÈGDJE, *adv.* alicubi, *u kojem (gdjekojem) mjestu (indefinitno), razlikuje se od indefinitnoga* gdje *(kod* II, A, 2*) tijem što se misli na više od jednoga mjesta. — isporedi* gdješto. — *Postańe vidi kod* gdje, II, A, 2, c. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (gdjegdi ‚alicubi'), *u Vukovu* (‚hie und da' ‚passim'). Zašto sam gdigdi produljivao i s ačentom. F. Lastrić, test. xiii. Koji gdigdi po Filipju biva. J. S. Reljković 121. Ali ništa viđet ne mogaše nego đegđe krstača barjaka. Nar. pjes. vuk. 5, 334. — gdjegdje—gdjegdje *kao* gdje—gdje, *vidi* gdje, II, A, 2, a, *c).* Budući da sam slidio gdigdi prve, a gdigdi druge. F. Lastrić, test. xii.

GDJEGDJETKO, *vidi* gdjetko. — *U jednoga pisca našega vremena* (gdjegdjeko). Gotovo ne minu dana, da ne dođe gdjegdjeko na poklon. S. Ljubiša, prip. 100.

1. GDJÈGOD, *adv.* alicubi (aliquo, unquam, aliquo modo), *riječcom* god gdje *dobiva indefinitno značeńe (isporedi* gdje, II, A, 2*). drukčije je* 2. gdje gȍd, *od čega se ovo razlikuje i akcentom i tijem što se* god *nigda ne odjeljuje od* gdje. — Gdje *može biti u kojem mu drago obliku (vidi* gdje, I), *a mješte* god *može biti* godȅ, godi, godȅr, godir, god *itd. (vidi* god). — *Od* xvi *vijeka (vidi primjer M. Držića kod a) s oblikom* gdjegodi), *a između rječnika u Vrančićevu* (kadigoder ‚alicubi'; kadigodir ‚uspiam'), *u Mikaljinu* (gdigodi, gdjegodi, kad se razumi stati ‚alicubi, uspiam locorum vel gentium'; gdjegod, gdjegodir, kad se razumi poći ‚quopiam, aliquo'), *u Belinu* (gdigodi, gdigodijer ‚alicubi' 447a; gdigodi ‚aliquo' 598b; gdjegodi ‚interdum' 721b), *u Stulićevu* (gdigod, gdigodi, gdigodir, gdigodira, gdigodje ‚alicubi, uspiam locorum vel gentium'), *u Vukovu:* gdjȅgod (gdjègod), 2. ‚irgend wann' ‚aliquando, quandoque': Doći ću ti gdjegod, kad uzimam kad. *a) o mjestu.* gdjegod: Ako gdjegod koji ostaje. J. Kavanjin 120a. Ako li se je gdigod namirio. A. Kanižlić, kam. 9. Nećeš naći gdigod ni cila versa. And. Kačić, razg. 318. Ima li gdegod devojka koja je na me prikladna? Nar. pjes. vuk. 1, 588. A car gleli i desno i levo, ne bi l' gdigod vidio Momira. 2, 160. Il' je gdegod s puta zalutala, ili su je lovci uvatili. 1, 274. — gdjegodi: Ovdi ću u ovu crkvu gdigodi za noćas

skrit. M. Držić 221. Ova riječ evo u svetomu pismu gdigodi se nahodi. M. Divković, bes. 4b. — gdjegodir: I po Braču i u Trogiru, gdjegodir se ke glavice naziru. J. Kavanjin 118b. — gdjegođ: Nijè veće čudo nastanulo, ni nastalo ni se đegođ čulo. Nar. pjes. vuk. 2, 223. Ne znaš đegođ kamene pećine đe bi mogli vatru naložiti? 3, 419. — gdjegođi: Pak ja podoh u svijet bijeli, da đegođi boļe službe tražim. 2, 139. — *b) o vremenu.* gdjegođ: Ako bi očitnik ili grabioc digođ učinio se, morao bi naslidovati Matea. G. Peštalić 67. — gdêgodê: Što se nisi gdegode umila? Nar. pjes. vil. 1866. 833. — gdjegodir: Neka nastoje izkoreniti ovu nemoć, gdigodir s učenjem, gdigodir s nutkanjem. M. Bijanković 6. — *c) kao što* gdje *može ne biti ograničeno na samo mjesto a ni na vrijeme (vidi* gdje, II, A, 1, a, *b) dd)),* gdjegođ *može značiti: od prilike.* Prije gdjegođ dva godišta. S. Rosa 84b. *a u ovom primjeru takovo* gdjegođ *može se shvatiti kao* iole: Jesi l' đegođ u životu, Marko? Nar. pjes. vuk. 2, 403.

2. GDJÈ GÒD (god *se jače ističe akcentom nego* gdje), *adv.* ubicumque (quocumque), gdje *je relativno (vidi* gdje, I, A, 3) *a* god *daje mu neograničeno značeńe tako da se razumije o svakom mjestu (ili vremenu) koje se hoće ili koje se može pomisliti, isporedi* gdje mu drago. *razlikuje se od predašńega* (1. gdjegođ) *ne samo akcentom nego i tijem što* god *nije združeno u jednu riječ s* gdje *i može se od ovoga odijeliti jednom ili više enklitika, kao:* gdjè ga gòd vidiš, gdjè bi gòd mogao naći, gdjè bi ih gòd našao *itd. (u Vukovu rječniku nema ove razlike, te za oba značeńa ima samo* gdjègod, gdjègođ). — Gdje *može biti u kojem mu drago obliku (vidi* gdje, I), *a mješte* god *može biti* godê, godi, godêr, god *itd. (vidi kod* god). — *Od* XIV *vijeka (vidi b) s* godê), *a između rječnika u Vrančićevu* (kadi godir ‚ubicunque'), *u Belinu* (‚ubicunque' gdi godi 280a. 533a; gdi godir 447a), *u Bjelostjenčevu* (gde gode, kadi godar ‚ubicunque'; kade god ‚ubivis, quandoque in loco'), *u Jambrešićevu* (gde gode ‚ubicunque'), *u Voltiǵijinu* (gdi godi, gdi godir ‚ovunque, in qualsivoglia luogo' ‚wo immer'; kadi god ‚ovunque' ‚wo immer nur, wo nur'), *u Stulićevu* (gdje god, gdje godi, gdje godijer ‚ubivis, ubicumque'), *u Vukovu:* gdjègod (gdjègođ), 1. ‚wo immer' ‚ubicumque'. *a) o stajańu u mjestu.* god: Gdi god ńegov stup čestiti i slika je slavna bila, nije je mogla oboriti prike od trešńe strašna sila. N. G. Bunić, dubr. 4. Gdi su god bratja. P. Filipović 47. Sretan bio, gdi god bio! Nar. pjes. vuk. 1, 147. Kade god vidiš ko živo stvoreńe stani. Nar. prip. mikul. 76. — godê, godi, gođe: Po vsemь mojemь vladaniju i gdi godi ja uzmogu dohititi. Mon. serb. 220. (1391). Gdi godi sam ja, ondi će i službenik moj biti. Bernardin 67. joan. 12, 26. A mi smo gđe gođe zapovijeda tvoje gosposto. Star. 10, 24. (XVII *vijek).* Gdi ga godi zastanu, neka ga onde ubiju. A. Kanižlić, kam. 108. Đe si gođe, da si sada ovđe! Nar. pjes. vuk. 2, 100. Gdi se gođe gradovi uzimļu, uzimļe i*(h)* Alil-aga s Markom. 2, 362. — godêr(e), godir(e): A gdi godire budu skupļeni dva ali tri u jime moje, ondi sam i ja meju ńimi. Bernardin 46. mat. 18, 20. Gdi godire pripovidano budet ovo evanjelje rečet se i što ova stvori na spomenu ńe. M. Alberti 452. mat. 26, 13. I ti s Bogom, jaoh, ostani, gdje gođer si, majko mila! I. Gundulić 79. Kadi godire se najdem, vazda ću ufati u božastvo tvoje. M. Jerković 33. Gdi godir je našao, sve je izvadio. A. Bačić 21. — god: Đe god sjedne, na krilo me metne. Nar. pjes. vuk. 1, 565. Svud su brodi, đe god dođeš vodi. 2, 278. Eda si se krivo zaklińala, đe god mene do nevoļe bude, da ćeš mene biti u nevoļi? 2, 409. Đe god nađoh za me prijateļa, tu ne nađoh za tebe đevojku. 3, 24. — *b) o vremenu.* I tuj tisuštu perьperь da davaju Dubrovčane, do gdê godê Dubrovnikь drьži Stonь gradь. Mon. serb. 167. (1358). — *c) o micańu.* Gdi godi smo došli, vasdi smo bili po čudnovati način vidini, ļubļeni i obilno obdarovani. P. Hektorović 53. Gdi godi zać budu, nikako nać mira ne mogu mêm' trudu. D. Rańina 138b. Ki mirisom udaraju, gdi godi se obraćaju. J. Kavanjin 161a.

GDJÈKAD, *adv.* aliquando, *kad (indefinitno), kadgod,* gdje *daje indefinitno značeńe adverbu* kad, *vidi* gdje, II, A, 2, c. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka (s oblikom* gdjekade). Tko jamu gdikade izdube za druzijeh, on u ńu upade tere svoj plati grijeh. N. Dimitrović 11.

GDJEKAKAV, gdjekakva, *pron. kakav (indefinitno), kakavgod,* gdje *daje zamjenici* kakav *indefinitno značeńe, vidi* gdje, II, A, 2, c. — *Od* XVIII *vijeka.* Tko gdikakvi cvit ima. J. S. Reļković 90.

GDJÈKOJÎ, *pron.* aliquis, *koji (indefinitno), kojigod,* gdje *daje indefinitno značeńe zamjenici* koji, *vidi* gdje, II, A, 2, c. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚mancher' ‚aliquis'). Ja tebi dajem za svidoka gdikoji redak iz sv. pisma. M. A. Reļković, sat. A8b. Koļe vola i gdikoje jaće. E6b. Ne od gdikojih samo griha nego od sviju. B. Leaković, nauk. 120. Memedaga konaku pohiti, ne bi l' još kog Srba sastanuo, da još bira đekog da pos'ječe. Nar. pjes. vuk. 4, 145. Nema đukata nego srebrni novci i gdekoji đukat. Nar. prip. vuk. 95. Gdjekoji ovaki glagoli imaju sadašńe vrijeme i na ‚am' i na ‚em'. Vuk, pism. 57.

GDJEKOLI, *vidi* 1. gdjegođ *i* koli. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka u pisca čakavca.* Pojdi stat gdikoli. Đ. Baraković, jar. 54.

GDJÈ MU DRÀGO (gdje mù drâgo), *adv.* ubivis, ubicumque, *vidi* 2. gdje god *od čega se* gdje mu drago *razlikuje tijem što može i ne biti relativno nego značiti uopće: u kojem mu drago mjestu (vidi primjer). zamjenica trećega lica* mu *ne pokazuje nikakvo osobito čeļade. mješte* mu *može biti i zamjenica drugoga lica* ti. *vidi* drag, II, 2, b, *a) ff) bbb).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gdje mu drago, kad se razumi stati ‚ubicunque, ubivis, ubiubi, ubilibet'; gdje mu drago, kad se razumi poći ‚quocunque, quolibet, quoquo'; gdje ti drago, gdje hoćeš) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (gdi mu drago ‚ubicumque' 280a. 447a. 533a), *u Bjelostjenčevu* (gde ti drago ‚ubi licet, placet, ubivis'), *u Voltiǵijinu* (gdi mu drago *kod* gdi godi), *u Stulićevu* (gdi mu drago, gdje mu drago, gdi ti drago), *u Vukovu* (gdjè mudrâgo ‚wo immer' ‚ubivis'). Da povrati što je zarobio na Krńici ili gdje mu drago. Osvetn. 3, 118.

GDJÈNO, *vidi* gdje. *riječca* no *ńekako ističe jače adverb ili zamjenicu, isporedi češ.* ten, *taj, novoslov.* ino, *i.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (gdino ‚ubi' 279b); *u Stulićevu:* gdino, gdjeno *gdje (kod* gdino) *ima i interogativno značeńe; u Vukovu. a) naj češće kao relativni adverab, vidi* gdje, II, A, 3. Da Vlasi grędu po mêstehь starêhь gdêno jestь zakonno da se solь prodava. Spom. sr. 1, 11. (1397). Onamo gdeno si bilь. 1, 60. (1405). U pakao su otišli, gdino će i sadańi nevirnici. I. Ančić, vrat. 170. Da tu raste lav krilati, gdino i oro dvoglavati. J. Ka-

vańin 281a. Al mi pruža ruku s. Agustin, gdino piše, govoreći: .. F. Lastrić, test. 229a. Muke paklene dino se smrt želi. M. Zoričić, osm. 93. Kod Marina stana, gdjeno Mara spava. Nar. pjes. vuk. 1, 261. Gdjeno sinoć na konaku bjesmo, gospodsku ti večer' večerasmo! 1, 299. Gdino li su po tri, po četiri, jednog uzmi, a druge ostavļaj. 1, 556. Bacio ih na dno u tavnicu đeno leži voda do koļena. 2, 245. — *b) kao konjunkcija, vidi* gdje, II, B. Lipo ti je, bratjo, pogledati lipa skoka junačkoga, gdino junak poskakuje. P. Hektorović 9. Iznađe ko žeļaše, gdjeno Jezus Bog istini u Šimuna blagovaše. I. V. Bunić, mand. 18. Ovako varļivo ja mišļah od tebe, gdino pak ti nisi kano čovik. G. Pešťalić 187. I ugleda Maricu đeno plaho mete dvor. Nar. pjes. vuk. 1, 345. — *c) rijetko interogativni adverab, vidi* gdje, II, A, 1. Reci mi, gdino su sada svi oni. B. Kašić, nasl. 7. *i u Stulićevu rječniku.*

GDJÈŠTO, *adv. vidi* 1. gdjegod; što *daje adverbu* gdje *značeńe indefinitno, vidi* što, *isporedi* kašto. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚hier und da, irgend' ‚passim, alicubi'). Pozivati se gdišto na sveto pismo. M. A. Reļković, sat. A 8b. Dosta bi bilo dicu istom gdišto pripomagat. sabr. 18. Jer tad gdišto istom grozdje zrije, gdišto pań se već pod zemļu krije, gdišto piju izbistrite šire, gdišto grozdje na po zrilo mire. J. S. Reļković 351. Pa se đešto iz pušaka tuku. Nar. pjes. vuk. 4, 233. Mnogi spisateļi naši pišu ‚koreti, korem' a može biti da se tako gdješto i govori. Vuk, pism. 37.

GDJÈ TÈR GDJE, *adv. vidi* 1. gdjegod *i* gdjegdje. — *U Stulićevu rječniku* (‚alicubi sic alicubi vero, alicubi').

GDJETI, *vidi* 1. djeti. — *U Belinu rječniku:* gdi se gdio? ‚dove si è cacciato?' ‚ubinam gentium latet?' 279b, *i u Stulićevu:* gdjeti se ‚ire, abire, abdere se'. *ova su dva pisca mislila da* djeti *postaje od* gdje.

GDJÈ TI DRÂGO, *vidi* gdje mu drago.

GDJÈTKO, gdjekòga, *pron.* aliquis, *vidi* tkogod, *isporedi* gdjekoji. — *U jednoga pisca našega vremena.* Gdjetko sjemo dao za tri ploda. Osvetn. 4, 9.

GDJEVOVAŃE, *n. (jurispr.) stajańe u nekom mjestu.* — *Načińeno od* gdje. — *Riječ je nespretna kao i ńem.* ubication *prema čemu je i načińena.* Gdevovańe; gđe je tko; bivańe, bivalište; ubication. Jur.-pol. terminologie. 512.

GDO, *vidi* tko.

GDUNIJE, *m. ime muško, načińeno u basni od* gduńa. — *U rukopisu* XVII *vijeka u kojem je jezik pomiješan s crkvenijem.* Povêstь o caru Gduniju. Carstvuje bešê veliki Gdunije. Starine. 2, 311.

GDÙŃA, *f. vidi* 1. duńa. — *U rukopisu* XIV *ili* XV *vijeka.* Da izjestь gduńu i sokь da ispijetь. Srednječ. ļek. jag. star. 10, 102. *i iz ńega u Šulekovu imeniku.* 86. — *I kao ime žensko, isporedi* 3. Duńa. — *prije našega vremena.* Gduńa. S. Novaković, pom. 56.

GDÈ, *vidi* gdje.

1. GÈ, *vidi* gdje.

2. GE, *ime slovu g.* Imena slova: a, b, va, ge... I. Ančić, svit. VIII.

GEÁČÊŃE, *n. djelo kojijem ko geači ili se geači.* — *U Vukovu rječniku* (‚das machen zum geak, das betragen eines geak' ‚appellatio aut simulatio rustici').

GEÀČINA, *m. augm.* geak. — *U Vukovu rječniku (gdje stoji da je ženskoga roda).*

GEÁČITI, gèâčîm, *impf. činiti (koga) geakom.* — *Akc. kakav je u praes. takav je u impf.* gèâčâh *i u part. pract. pass.* gèâčen; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf. osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* gčâčî. — *U Vukovu rječniku* (‚zum geak machen' ‚facio rusticum') *s primjerom:* Nemoj ti ńega geačiti, nije on geak. — *Sa* se: geačiti se, *refleksivno, podnositi se kao geak.* — *U Vukovu rječniku* (‚sich als ein geak betragen' ‚simulo rusticum') *s primjerom:* Šta se geačiš?

GÈÂČKÎ, *adj. koji pripada geacima.* — *U Vukovu rječniku* (‚bäurisch' ‚plebejus').

GÈÂK, *m. prost, neotesan čovjek.* — *isporedi* gejak. — *Riječ tuđa nepoznata postańa (tur.* qyjaq, *nemilostan ?).* — *U Vukovu rječniku* (‚ein gemeiner ungebildeter mensch' ‚homo de plebe' cf. cipor).

GEÀKUŠA, *f. prosto, neotesano žensko čeļade, vidi* geak. — *U Vukovu rječniku.*

GEBEN, *m.* Thymus serpillum L., *majčina dušica.* — *U Šulekovu imeniku* (O. Vujičić). 86.

GÈCA, *f. selo u Ugarskoj, maďar.* Köpcsény, *ńem.* Kittsee. Jačke. 293. 301.

GECIJA, *m. maďar.* Geci, *hyp.* Gergely, *Grgur.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Za Geciju bana Titelskoga. Nar. pjes. vuk. 2, 486.

GÉCO, *m. hyp.* Gedeon. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gêco. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GEČKOVAC, Gečkovca, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. (kajkavski)* Gečkovec doňi. Pregled. 47. Gečkovec gorňi. 48. — *Može biti da i prvo* e *stoji po kajkavskom govoru mješte neđašńega* ѣ; *onda bi trebalo da glasi* Gačkovac.

GEDEON, *m. ime kaluđersko, vidi* Đedeon. Šem. srb. 1882. 202.

GEDOŃA (?), *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

GÊĐA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GÈGA, *m. čovjek iz sjeverne Arbanije, riječ arbanaška.* — *U Vukovu rječniku:* Gega, Arnautin iz sjeverozapadnijeh krajeva, s desne strane rijeke Škumbije, a oni s lijeve strane zovu se ‚Toske'. Gege i Toske razlikuju se malo i po govoru, a i po odijelu i po oružju: Toske nose široke košuļe, kratke anterije, bijele ģoke i na glavi fesove; a Gege čakšire, dolame (seļaci i bjelače kao i Crnogorci) i oko glave saruke; a i duge su im puške drugojačije: u Gega su puške ‚arnautke', kakove su i u Crnoj Gori i u Hercegovini; a ona duga puška, kakove nose Toske, zove se u Srbiji ‚toska', i ona je od arnautke malo kraća, a u jalmanu šira i pravija. Gege su zakona turskoga i rimskoga, a među Toskama ima ih i zakona grčkoga. — *I kao ime muško, u narodnoj pjesmi našega vremena:* A sedmi je Gega kapetane. Nar. pjes. vuk. 5, 75.

GÉGÂĻKA, *f. ļuļaška.* — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović. Ļ. Stojanović.

GÉGÂŃE, *n. djelo kojijem se ko gega. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚das träge gehen' ‚incessus segnis'). ‚Ostavite se gegańa, može koje iz gegaļke ispasti!' J. Bogdanović.

GÈGÂŠ, Gegáša, *m. muški nadimak.* — *U naše vrijeme u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

GÉGATI SE, gêgâm se, *impf. ļuļati se (na ļuļašci).* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* gégajû, *u aor.* gégah, *u ger. praes.* gégajûći, *u ger. praet.* gégâvši, *u part. praet. act.* gégao; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u praes.* 1 *sing.* — *Nije stara riječ, ali može i ne biti tuđa.* — *U naše vrijeme.* Ļ. Stojanović. ‚Gdje su djeca?' ‚Ta znaš đe su, eno se gegaju'. J. Bogdanović. — *Od ovoga značeńa biće postalo drugo: ići teško, polagahno (ko tako ide obično se ļuļa) koje je u Vukovu rječniku* (‚träge gehen' ‚segni gradu incedo'). ‚Gle kako se gega, ide, oće li neće li'. J. Bogdanović.

GÉGAVAC, gégâvca, *m. prvo je značeńe: čovjek koji se gega kad ide, a od toga će biti postalo što u Slavoniji tako zovu slijepce.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i gen. pl.* gégavâcâ. — *U Vukovu rječniku:* 1. osobito u Slavoniji zove se slijepac. 2. ‚ein träger gänger' ‚qui segni gradu incedit'.

GÉGAVAČKÎ, *adj. koji pripada gegavcima (slijepcima).* — *U Vukovu rječniku* (vide šļepački). — Gegavački jezik *zove se kad slijepci (gegavci) u Slavoniji i u Turskoj Posavini govore tako među sobom da ih drugi ļudi ne mogu razumjeti (isporedi franc.* argot, *tal.* lingua furbesca, *ńem.* gaunersprache, *itd.). vidi u Vukovu rječniku kod* gegavački, *gdje ima i preko četrdeset gegavačkijeh riječi.* — *Adv.* gégavački. To se zove ‚gegavački jezik', ili: ‚govori gegavački'. Vuk, rječ.

GÈGE, *f. pl. vidi* gaće. — *Po svoj prilici riječ tuđa, nepoznata postańa (isporedi franc.* grègues). — *Od* XVIII *vijeka po Hrvatskoj i Slavoniji i Lici, a između rječnika u Jambrešićevu* (‚caligae follicantes' 80[a]) *gdje naj prije dolazi.* Futu čuvaj, Doro! gege drži, Pero! po muški se kolo vodi. Nar. posl. stoj. 150. Gege, kao u šali naziv gaćama ili pantalonima. ‚Nosidere ti tamo tvoje gege'. ‚Videre! kako je zategao gege! rekao bi da mu ni car do koļena nije'. J. Bogdanović. — *U Šulekovu rječniku:* ‚kurze hosen' *kod* ‚hose'.

GEGÉKATI, gègêčêm, *impf. vidi* drekeńati se. Jare gegeče. V. Vrčević, igr. 8.

GEGÈĻATI, gegèļâm, *impf.* neskladno ići. Ļ. Stojanović. — *Biće dem.* gegati.

GEGIĆ, *m. vrsta vinove loze bijela grožđa.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 86. — *isporedi* gegino.

GEGINO, *n. vrstu vinove loze bijela grožđa.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 86. — *isporedi* gegić.

GEGĻA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 386.

GÉĢA, *m. i f. starmali, patuļak (kaže se i o ženskom čeļadetu), biće od tur.* geće, *ludak, bena, tepavac.* — *Akc. se mijeńa u voc.* gêģo. — *U naše vrijeme.* A gdje je ‚gedja' *(jamačno treba čitati* g‹ģa›)? — Otjerao pse na vodu (kaže se o kržļavom, slabačkom čovjeku koji se upusti u posao komu nije dorastao). Nar. posl. stoj. 75. Géģa, m. i f. ‚der zwerg'. B. Mušicki.

GÈĢAST, *adj. vidi* geģav. B. Mušicki.

GÈĢAV, *adj. koji je kao geģa.* — *isporedi* geģast. — *U Vukovu rječniku* (‚zwergartig' ‚pusillus').

GÈIKA, *f. košuta, tur.* gejik, *jelen.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

GÈIKOVAC, Gèikôvca, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom. (pisano)* Gejkovac. Razdijeļ. kr. 9.

GÈIKOVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Geikovcu.* V. Arsenijević.

GÈIKÔVČANIN, *m. čovjek iz Geikovca. plur.:* Gèikôvčani. V. Arsenijević.

GÈIKÔVČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Geikovca.* V. Arsenijević.

GÉJA, *f. ime kozi.* — *U Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* geika.

GÈJÂK, *m. vidi* geak. Sud sad sudi a ne ludi gejaci. M. Đ. Milićević, zim. več. 301. Jednoč gejak snese kabo mlijeka. Osvetn. 5, 103. Gledaj ti jednoga gejaka, kako hoće da mi bunu gradi po školi! M. P. Šapčanin 1, 52.

GÉJO, *m. hyp.* Gedeon. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gêjo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GÈLA! *hodi, dođi, od tur.* gelmek, *doći.* — *U narodnijem pjesmama iz Bosne u naše vrijeme.* Gela, gela, od Orašca Tale! Nar. pjes. juk. 146. Gela, hodi, dojdi. 618.

GELANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 256.

GELETINCI, *vidi* Giletinci.

GEĻATI SE, geļam se, *impf. tromo hoditi.* G. Martić. — *vidi* gegati se.

GEĻIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Andreja Geļić. Rat. 408.

1. GÊM, *m.* Pelecanus onocrotalus L., *neka vodena ptica, bučac, maģar.* gém, *čapļa.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Smrdi kao gem. Nar. posl. vuk. 290. Prosti pelikan ili gem, Pelecanus onocrotalus, der gemeine pelikan. J. Ettinger 223. Ružičasti gem, pelikan, Pelecanus crispus, der rosenfärbige pelikan. 224. Gem, der pelican, die kropfgans, Pelecanus onocrotalus. G. Lazić 67. J. Pančić, zool. 206.

2. GÈM, *m. vidi* đem. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Gem uztegni vlastim tvima. J. Kavańin 218[a].

GEMANAT, gemanta, *m. vidi* dijomanat. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (gemant), *i u Jambrešićevu* (gemant).

GEMANTOV, *adj. od gemanta.* — *U Jambrešićevu rječniku* (‚adamantinus').

GÈMIJA, *f. vidi* đemija. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* galija). Gdi naši bihu tolíko nejaci mnočtvom, gemijami . . . M. Alberti 513. Z mora odvodiše gemije Bnetčanom. I. T. Mrnavić, osm. 40. Sultanske se hazne vuku na gemije. 104. Onoga gospodina ot gemije *(može se čitati i* đemije). Starine. 10, 13. (1558). Venetiške gospode njekom strašnom svom gemijom tisnu, da se oslobode. J. Kavańin 139[b].

GÈMÎJSKÎ, *adj. koji pripada gemijama.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Rajičem gemijskim zatim zapelište. I. T. Mrnavić, osm. 112.

GEMOPOĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Gemopoļu. Sr. nov. 1875. 223.

GENČA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 214.

GENČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Aleksa Genčić. Rat. 135.

GÉNČINA, *m. hyp.* Gedeon. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GÉNDA, *m. augm.* Geno. M. Medić.

GÈNDÂR, *m. vidi* đerdan. Gendar zveči, a papuče klepću. Nar. pjes. marj. 179. *i u Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić.

GENDÀRUŠA, *f. djevojka što nosi đerdan (koja je za udaju), vidi* gendar. ‚Sad je i Jolina cura postala gendaruša'. *u Dobrosclu u hrvatskoj krajini.* M. Medić.

GÊNDIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GENÈRÂL, generála, *m. vidi* ģenerao, *ńem.* general. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (general krajine ali vojske ‚generalis capitaneus'. 2. general nad konjanici ‚magister equitum'. 3. general duhovneh ljudih, glavorednik, vladalac općeni reda ‚generalis ordinis'), *u Vukovu:* vide ģenerao ‚(mit allen ableitungen)'. Hoti Bog ovoga novoga vojvodu i generala čudna i slavna pokazati. E. Pavić, ogl. 167. Usta s cara tužba na cesara, čuj, kaprale, počuj, generale! Osvetn. 4, 34. — *Kao poglavica crkvenoga reda.* Otac fra Ivan general reda onoga. F. Glavinić, cvit. 68a.

GENERÀLICA, *f. generalova žena. — U Šulekovu rječniku* (‚generalin').

GENERÀLIJA, *f. stańe, čast onoga koji je general. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚generalatus, suprema praefectura'. 2. generalija konjanička ‚magisterium equitum'). Averspeig ostavi veliku kapetaniju aliti generaliju. P. Vitezović, kron. 164. — *I u Šulekovu rječniku* (‚generalswürde').

GENÈRÂLSKÎ, *adj. a) koji pripada generalima. — nema primjera. — b) lat.* generalis, *opći. — u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Hodeći, kako hrvatski provincijal, u Salamanku na kapitul generalski. F. Glavinić, cvit. 238a.

GENÈRÂLSKÎ STÔ, Genèrâlskôga Stòla, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Generalskistol. Razdjelj. kr. 8.

GENERALSTVO, *n. vidi* generalija. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Gdi otac fra Ivan od Parme generalstvo izruči svoje. F. Glavinić, cvit. 218b. — *I kao kolektivni supstantiv u Šulekovu rječniku* (‚generalität').

GENGATI SE, gengam se, *impf. tromo hoditi, vidi* gegati se. G. Martić.

GENIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Jovan Genić. Rat. 331.

GÉNO, *m. hyp.* Gedeon. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gêno. J. Bogdanović.

GÊNOVA, *f.* Genua, *grad u Italiji, tal.* Genova. — *U Šulekovu rječniku* (‚Genua').

GENÒVÊSKÎ *(bolje* genoveški), *adj. koji pripada Genovi, vidi* Genovez. — *U Voltiģijinu rječniku, a u naše vrijeme u Šulekovu* (‚genueser' kod ‚Genua').

GENÒVÊSKIŃA *(bolje* Genoveškińa), *f. žensko čeljade iz Genove, vidi* Genovez. — *U Šulekovu rječniku* (‚Genueserin' *kod* ‚Genua').

GENÒVÊZ, Genovéza, *m. čovjek iz Genove, tal.* Genovese. — *U Šulekovu rječniku* (‚Genueser' *kod* ‚Genua').

GÊNUA, *f. vidi* Genova, *ńem.* Genua. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka i u Voltiģijinu rječniku.* Ubrodivši se dojde u Genuu. F. Glavinić, cvit. 247b.

GENÛÊZ, Genuéza, *m. vidi* Genovez, *ńem.* Genueser. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Benetčani takojer i Genuezi. F. Glavinić, cvit. 138b. Jedan sluga Genuez dokazao je Turkom. A. Kanižlić, kam. 820.

GÊNUTI, gênêm, *pf. udariti.* — *Neće biti tuđa riječ premda dolazi samo u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚einen schlag versetzen' ‚percutere') *s primjerom:* Ako te genem.

GEÒCÊNTRIČKÎ, *adj. (astron.) koji pripada sredini naše zemlje. — isporedi* zemļosredan. — *Iz ńemačkoga jezika. — U Šulekovu rječniku* (‚geocentrisch').

GEODÈZIJA, *f. nauka kako se mjeri prostor na zemļi. — isporedi* zemļomjerstvo. — *Iz grčkoga preko ńemačkoga jezika. — U naše vrijeme kod pisaca.*

GEOGNÒZIJA, *f. nauka od čega je sastavļena naša zemļa. — isporedi* zemļoznanstvo. — *Iz grčkoga preko ńemačkoga jezika. — U naše vrijeme kod pisaca.*

GEOGÒNIJA, *f. nauka o postanku zemļe. — Iz grčkoga preko ńemačkoga jezika. — U Šulekovu rječniku* (‚geogonie').

GÈOGRAF, *m. čovjek koji se bavi geografijom. — U naše vrijeme kod pisaca.*

GEÒGRAFIČKÎ, *adj. koji pripada geografiji. — isporedi* geografski. — *Od* geographicus. — *— U naše vrijeme kod pisaca.*

GEOGRÀFIJA, *f. nauka kojom se poznaje kakva je naša zemļa. — isporedi* zemļopis. — *— Iz grčkoga preko ńemačkoga jezika. — U naše vrijeme kod pisaca.*

GEÒGRAFSKÎ, *adj. vidi* geografički.

GÈOLOG, *m. čovjek koji se bavi geologijom. — Iz ńemačkoga jezika. — U naše vrijeme kod pisaca.*

GEÒLOGIČKÎ, *adj. koji pripada geologiji. — isporedi* geološki. — *Od* geologicus. — *U naše vrijeme kod pisaca.*

GEOLÒGIJA, *f. nauka, od čega je sastavļena i kako se razvija naša zemļa. — isporedi* zemļoslovļe. — *Iz grčkoga preko ńemačkoga jezika. — U naše vrijeme kod pisaca.*

GEÒLOŠKÎ, *adj. vidi* geologički.

GĔOMETAR, gĕometra, *m. čovjek koji se bavi geometrijom, ńem.* geometer. — *U naše vrijeme kod pisaca.*

GEÒMETRIČKÎ, *adj. koji pripada geometriji. — Od* geometricus. — *U naše vrijeme kod pisaca.*

GEOMÈTRIJA, *f. dio matematike koji se bavi prostorom. — isporedi* mjerstvo. — *Iz grčkoga preko ńemačkoga jezika. — U jednoga pisca* XVI *vijeka i u naše vrijeme kod pisaca.* Naučena sam u retoriki, geometriji. F. Vrančić, živ. 8.

GEORGIC, *m. dem.* Georgij. — *isporedi* Đurdic. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Georgicu. Deč. hris. 55.

GEORGIJ, *m. vidi* Đeordij. — XIV *vijeka (može biti da treba čitati* Đeordij). Georgij (‚Georgi'). Deč. hris. 5. Protomajstora Georgija. 58.

1. GEORGIJA, *m. vidi* Đeordije. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Slikar Georgija Polikala. A. Tomiković, živ. 242. Kraļ Georgija. 284.

2. GÈÔRGIJA, *f. kraj u Aziji na jugu od Kavkaza. — U Šulekovu rječniku* (‚Georgien').

GEORGIJEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

GEORGIJEV STUP, *m. vidi* Đurđevi Stubovi. — *Prije našega vremena.* Georgijevъ Stlъpъ. S. Novaković, pom. 129.

GEORGINA, *f.* Georgina variabilis Willd., *neki cvijet, isporedi* bočka. — *U jednoga pisca našega vremena.* Georgina, Dahlia variabilis Cav. J. Pančić, bot. 355.

GER, *m.* Erythraea centaurium L., *neka bilka, kitica, kičica.* Ger (gher), poļ. gier, gir (= Smyrnium olusatrum), češ. heř (= Aegopodium podagraria), Erythraea centaurium L. (Visiani). B. Šulek, im. 87. — *vidi i* gr. Ger, gerčica, girka, trava, Erythraea centaurium. gorko zeļe. Čas. čes. muz. 1852. 50.

GÈRA, *f.* Smaris vulgaris C. et V., *neka mala morska riba. — Nepoznata postaña. — Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku, a u sjevernoj Dalmaciji s oblikom* gira *koje vidi, isporedi i* gara, gavorica. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚menola, pesce' ‚moena') *i u Vukovu* (nekaka mala riba *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Bolje je bit' glava od gere nego kuda od cipola. (Z). Poslov. danič. 7. Božićńe gere prodava. (Z). 9. U repu od gere nije večere. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 335. Gera, schnauzenbrassen, pikarel. Čas. čes. muz. 1854. 185.

GÈRALICA, *f. mreža u koju se love gere.* Geralica. Pod ovijem imenom nalazimo na Lastovu jednu mrežu određenu samo za gere. L. Zore, rib. ark. 10, 363.

GÈRÂR, *m. ribar koji lovi gere.* Naj više gera love u šabaku, odatle ih zovu ‚gerari'. L. Zore, rib. ark. 10, 359.

GÈRÂRDO, *m. ime muško, ńem.* Gerhard. — *U Šulekovu rječniku.*

GERASIM, *m. ime kaluđersko, vidi* Đerasim. Šem. srb. 1882. 202.

GERASIMOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

GÉRAVAC, gérâvca, *m. vrsta krumpira. — isporedi* gerovac, geroci. — *U naše vrijeme u Lici.* Okrugli su, debele žućkaste kože, a kada se svare i ogule, vidjeti su kao žuvance. J. Bogdanović.

GERČICA, *f. vidi* ger.

GÈRDÂN, *m. vidi* đerdan. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Pa izvadi gerdan od dukata, na gerdanu za trista dukata. Nar. pjes. marj. 4. Što sam ńojzi, stara mati, dao: dva gerdana od suhoga zlata. Nar. pjes. kras. 1, 156.

GÉRGA, *f. gomila, pororka n. p. ļudi. — Može biti od maģar.* görgetni, *valati* (görge, *valak).* — *U Vukovu rječniku u kojem je onako tumačeno s primjerom:* Čitava gerga.

GERGI, *m. ime musko, isporedi* Gergo. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Glasn. 27, 292. (1347).

GERGO, *m. ime muško. —* XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gerьgo). Gerьgo kovač. Mon. serb. 62. (1293—1302).

GERGOVICA, *m. ili f.? među muškijem imenima u spomeniku god.* 1293—1302 (Mon. serb. 62) *ima i* Gerьgovica (Gergova žena?, *vidi* Gergo), *a otale i u Daničićevu rječniku.*

1. GÈRICA, *f. dem.* gera. Šabakom hvataju gerice i drugu sitnu ribu. V. Bogišić, zborn. 494. Gera ili gerica, girica. L. Zore, rib. ark. 10, 340.

2. GERICA, *f. ime kučki.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

3. GERICA, *f.* Cebrio Oliv., *nekakva bubica. — U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. korń. 438.

GÈRIČICA, *f. dem.* gerica. Kad je vrijeme iti na ribańe, dobavi se masne, malijeh geričica ili gamadi. L. Zore. hrv. lip. 139.

GERIĆ, *m. prezime. —* XVI *vijeka.* Pred Markom Gerićem. Mon. croat. 297. (1592). *i u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 7.

GÈRÎN, gerina, *m. samo u Vukovu rječniku:* nekaka zvjerka i koža ńena. — *vidi maģar.* gerény, *tvor.*

GERINA BARA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Čair u Gerinoj Bari. Sr. nov. 1868. 319. *i u množini:* Gerine Bare. 1874. 443.

GERMAN, *m. ime kaluđersko, vidi* Đerman. Šem. srb. 1882. 202. *i u Šulekovu rječniku* (‚Germanus').

GERMÁNAC, Germánca, *m.* Germanus, *čovjek iz Germanije, Nijemac; obično se ovako zovu ne samo Nijemci nego i drugi narodi koji su im srodni: Olandezi, Englezi, Skandinavci. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* Gèrmânâcâ. — *U Šulekovu rječniku* (‚Germane' *kod* ‚Germanien').

GÈRMÂNIJA, *f.* Germania, *Ńemačka. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Matija počiva u Aguste od Germanije. F. Glavinić, cvit. 222b. *i u Šulekovu rječniku* (‚Germanien').

GÈRMÂNKA, *f. žensko čeļade germansko, vidi* Germanac. — *isporedi* Germankińa. — *U Šulekovu rječniku (kod* ‚Germanien').

GÈRMÂNKIŃA, *f. vidi* Germanka. — *U Šulekovu rječniku (kod* ‚Germanien').

GERMANOVA BARA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1861. 438.

GERMANOVAC, Germanovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Germanovcu. Sr. nov. 1875. 987.

GERMANOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* U Drenovcu za Matiju Germanovića. Glasn. II, 1, 92. (1808).

GÈRMÂNSKÎ, *adj.* germanicus, *koji pripada Germaniji, Germancima. — U Šulekovu rječniku* (‚germanisch' *kod* ‚Germanien').

GÈRÔCI, *m. pl.* vrsta krtole, iznutra šupļe. U Baniji. V. Arsenijević. — *vidi* geravac.

GÊROVAC, gêrôvca, *m.* vrsta krumpira krušna (brašnava). — U Lici. V. Arsenijević. — *vidi* geravac.

GEROVI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 164.

GÊROVO, *n. ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 14. — *b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Razdijeļ. kr. 8.

GERS, *m.* odrastao momak, djetić. — Kraj Une u Turskoj. F. Ivančić. — *vidi* derz.

GERŠIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

GÈRTRÛDA, *f. ime žensko, ńem.* Gertraud *(tal.* Gertrude). — *U Šulekovu rječniku* (‚Gertrand').

GERVASIJE, *m. ime kaluđersko. — vidi* Gervazij. Nar. pjes. vuk. 3, 586 *(među prenumerantima).*

GÈRVAZIJ, GÈRVAZIJE, GÈRVAZIJO, *m.* Gervasius, *ime muško. — isporedi* Đervasije. — *U Šulekovu rječniku* (‚Gervasius').

GÈRZ, *m. vidi* derz. — *Od* XVIII *vijeka.* Među ńima mlogo bišе gerza za vojništvo prijaki viteza. Nadod. 58. Sarajevo, naše selo malo, u tebi nam lijep alet kažu, lijep alet gerze i devojke: gerzi srebro a devojke zlato. Nar. pjes. kras. 1, 145.

GÉRZA, *f. ime kozi. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GÈRZELEZ, *m. u Vukovu rječniku:* brdo u Budimu. Srbļi pripovijedaju da je nekakav Turčin

iz Bosne ‚Gerzelez Alija' (koji se pjeva i u pjesmama) skočio na konju s toga brda u Dunavo za carevo zdravlje kad su Turci osvojili Budim. — *vidi i* Derzelez. U turskom reč ‚Gerzelez' ništa ne znači; nego će biti ova reč isprčena od ‚Szent Gellért (hegy)' kao što Mađari isto brdo zovu, pa su Turci u svoju slavu izmislili osobita junaka Gerzeleza. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 65. O moj pobro Gerzelez-Alija! Pjev. crn. 134ª.

GERZOVO, *n. općina u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 200. — *može biti ista što se pomiče prije našega vremena.* Gerzovo. S. Novaković, pom. 129.

GESLO, *n. ovu riječ upotrebljavaju u naše vrijeme pisci sa značenjem: riječ, rečenica, misao, koju ko izabere kao zakon kod svoga življenja, ili je piše na grb, ili koju pisac meće na početak svoje knige ili kojega ńezina dijela kao ńešto gdje je izrečeno sve što se u onome kaže. — Riječ je načińena po češ.* heslo, *ali po rus.* racло, *malorus.* hasło *(koje je prešlo i u poljski jezik) trebalo bi da kod nas glasi* gaslo. — *Nejasna postańa: ako je prvo značenje: znak da se pogase ogńi, što je u ruskom* (Da]) *uz drugo značenje kazano sprijeda, postaje od osnove* gasiti; *ali to ne može biti, ako je srodno s poljskijem* godło.

GÈSTALAD, gèstaoda, *m. poglavica seoske braće (vidi* V. Bogišić, zborn. 536—539; *kod* braća *nema svoga značenja) u naše vrijeme u dubrovačkoj okolici; tal.* gastaldo. — *Drugo* a *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* gèstalâdâ; *u ostalijem padežima* l *mijeńa se na* o, *a* ao *(po dubrovačkom govoru) slijeva se u* ô: gèstôda, gèstôdu *itd.* Časništvo bratsko bivaju: *(griješkom)* ‚gestod' ili ‚gestalad' i ‚mladi'. V. Bogišić, zborn. 537.

GÈŠAN, *m. ime muško.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GÈTA, *f. tal.* ghetto, *ulica u kojoj su prije (u ńekijem gradovima po Italiji i u Dubrovniku) prebivali Židovi, i koja se mogla zatvorati.* — *Od* XVIII *vijeka.* Kad sam moje trgovine na koju dušu od gete naslonio. B. Zuzeri 151ᵇ. Imadu se zatvorat vrata geta u dan velikoga petka. M. Pavišić 12. Naj mańe su kamate u geti. (Z). Poslov. danič. 68.

GÈTÂLDIĆ, *m. vidi* Gataldić. — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Getaldići). Vita Getaldići. Mon. serb. 40. (1253). *i u naše vrijeme.*

GETIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Krsta Getić. Rat. 234.

GI (ih), *vidi* on.

GÎB, *m. apstraktni supstantiv od glagola* gibati. — *isporedi* gibańe. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* gibu. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (gib od halje ‚ruga'), *u Belinu* (‚ruga' 359ª; ‚plicatura' 563ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (v. guza), *u Voltigijinu* (‚crespa, grinza' ‚das einschrumpfen'), *u Stulićevu* (‚plicatura, flexus, sinus, flexio'). *a) vidi* gibati, a. *aa)* ruga, sinus, *mjesto gdje je nabrano (prěgnuto) tkańe, hartija itd., nabor, bora.* Odijeva ga ćudno tkana zlatna svila . . . na lijevomu ńu ramenu puce istoga od bisera vješ̌tijem gibom sjedinjenu pod ruku mu desnu tjera. G. Palmotić 3, 92ᵇ. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *bb) kod ń kijeh se pisaca nalazi preneseno na drugu značenja. aaa) kao* zglavak, zglob. Kripka ti se vidi ruka od viteza, skladan gib na sridi tvrdji *(sic)* od željeza. Đ. Baraković, vil. 17. Pišće, prigni gibe k plemenitu, prudnu trudu. I. Zanotti, i. ned. priš. 32. — *bbb) prema lat.* sinus, *kao* skut, ńedra. Nam nebesa svojim gibom s tebe milost prosipaju kako na slap vodu žlibom. Đ. Baraković, jar. 89. *kao* zaton. Od ovuda k onom gibu često brodi sfej putuju. M. Gazarović 25. — *cc) kao* gibańe, *a) uopće. u Šulekova rječniku* (‚bewegung'). — *b)* motus, motio, *micańe, vidi* gibati, b. Svojim gibom svaka kreće. J. Kavańin 207ᵇ. *i u Šulekova rječniku* (‚bewegung'). — *c)* dos, *prěija. kod sjevernijeh čakavaca. — ili od* gibati, b, *kao imovina što se pomiče, ili je riječ ńemačka:* (mit)gift, *prěija?* gabe, *dar?* U Krčanov ‚gib' ‚dos' od ‚gibati'. F. Kurelac. rad. 15, 127. Gib, u primorju posteljina pripravljena djevojci za miraz i ležeća na stolu u kutu da ju svaki može vidjeti i odanle zaključiti da je u kući djevojka za udaju. F. Rački. Gib, na jednoj klupi u kojemgod kutu od sobe, al' tako da odmah u oči pane, kup uređene robe (obično od domaće vune) običaje se izložiti kad se djevojka koja ženi te ju po tom drugi sude (ńeno bogatstvo). ‚Da ne bi neg ovakov gib robe?' F. Afrić.

GIBA, *f. samo u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚amissio, damnum, periculum'. — *Po svoj prilici načińeno za sam rječnik od osnove glagola* ginuti.

GÍBAC, gípca, *m. dem.* gib. — *U Stulićevu rječniku.*

1. GÍBAK, gípka, *adj.* flexibilis, *koji se lako gibļe, pregibļe.* — -a- *stoji u nominalnom nom. sing. m. mješte ńegdašńega* ъ; *u ostalijem oblicima* b *pred* k *mijeńa se na* p. — *Riječ je praslavenska, isporedi stsloc.* гыбъкъ, *rus.* гибкій, *češ.* hybký, *pol.* gibki. — *U našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka a između rječnika u Vukovu* (‚biegsam' ‚flexibilis'). Gibak prut. M. Vetranić 1, 70. — *i u prenesenom smislu.* Gibko i milostive riči. Korizm. 5ª. Gibku mladež što k uļudstvu kuči. J. S. Reļković 440.

2. GÍBAK, gípka, *m. dem.* gib. — *U Stulićevu rječniku.*

GÍBALAC, gibaoca, *m.* motor, *onaj koji gibļe (miče).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Svako ganutje jest uzrokovano od ganutja prvoga gibaoca. M. Radnić 32ª.

GÍBALO, *n. sprava u ļudskom ili životinskom tijelu koja giba (miče).* — *U Parčićevu rječniku* (‚organo motore').

1. GÎBAN, gîbna, *adj.* (na što) propensus, proclivis, *naklońen, priklon (čemu), žeļan (čega).* — *Po svoj prilici od* gibati *(koji na što nagibļe), a ne od* ginuti, *kao što je tumačeno u Vukovu rječniku gdje mu je s toga i jače značenje nego je u istinu. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* giban na što, t. j. koji ‚gine' ili čezne za čim (cf. kivan?) ‚lüstern, gierig' ‚avidus' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Rusten-beg je giban na junaštvo. E je Ture gibno na kaure. — Stade viska mladijeh momakah, e su momčad na Turčina gibna i na turske glave i oružje. Nar. pjes. vuk. 4, 116.

2. GIBAN, gibna, *adj. samo u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚plicatus, flexus, incurvatus'. — *nepouzdano.*

3. GIBAN, gibna, *adj. na jednom mjestu u pisca* XVIII *vijeka, kao da je značenje:* periculosus, *jezik.* — *Jamačno je sam pisac ovu riječ načinio od osnove glagola* ginuti. Još da dobre grajske stvari pohlepno se okušuju, gibno more kê brodari. J. Kavańin 21ᵇ.

GÍBANICA, *f. slatko jelo od tijesta (pečeno), u naše vrijeme onakovo u kojem je tijesto (plat)*

vrlo tanko i savito (ńem. strudel). *isporedi* gibaonica, gibavica, savijača, pita. — *Postaje od* gibati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (gibanica, prisnac ‚torta' ‚panis testaceus, pulmentum testaceum, streplita, panis aropticus') *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu* (gibanica, pita ‚placenta, popanum'. 2. gibanica primorska figovem listjem obvita ‚atharatrion'. 3. gibanica z orehov ‚placenta nucea'. 4. gibanica makova ‚placenta papaverea'), *u Jambrešićevu* (‚placenta'), *u Voltiǵijinu* (gibanica, gibaonica ‚torta' ‚torte'), *u Stulićevu* (‚placenta'), *u Vukovu* (‚placentae genus' *s dodatkom:* U Hercegovini se gradi i posna uoči božića od oraha, cf. pita). Brašno zakuvano s uļem, maslom, medom etc. ne zove se kruh običajni, nego se zove pita, gibanica etc. A. Bačić 309. Da ima sira i masla, i moja bi mati znala gibati gibanicu. Nar. posl. vuk. 49. Pa gibanica kao rukav, sad je baš strpasmo u peć. M. P. Šapčanin 1, 103. *i u Šulekovu rječniku:* ‚strudel (mehlspeise)'.

GIBANISATI, gibanišem, *impf. činiti, peći gibanicu. — U naše vrijeme.* Gibanicu, Zorko! gibanicu peci, blag je dan! — Kravicu, Fraňko! kravicu steci, pak ćemo gibanisati. Nar. posl. stoj. 66.

GÍBÂŃE, *n. djelo kojijem se giba. — Stariji je oblik* gibanje. — *Između rječnika u Belinu* (gibanje ‚plicatura' 563b), *u Bjelostjenčevu* (‚motus; agitatio, motio'), *u Voltiǵijinu* (‚movimento, agitazione' ‚bewegung'), *u Stulićevu* (‚plicatura, flexio'), *u Vukovu* (‚agitatio, motus'). *a) vidi* gibati, a. *u Belinu i u Stulićevu rječniku. — b) vidi* gibati, b. Vazda je v gibanji i nigdar ni pokojan. Korizm. 53a. U gibanju tila ńegova. Š. Budinić, ispr. 12. Nebesa doňa imaju razlika gibańa. M. Radnić 532a. Da kakvim drugim gibańem tilesnim ne učini se neuļudan. M. A. Reļković, sabr. 24. Ove dvi ļubavi počele su se boriti, poradi koga boreńa tko može izkazati koliko se je ńezino srdce mučilo podnoseći ova dva suprotivna gibańa? A. Tomiković, gov. 26.

GÌBAONICA, *f. vidi* gibanica. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚placenta testuacea' 736a), *u Voltiǵijinu (kod* gibanica), *u Stulićevu.* Bit će k tomu gibaonica, pundurija mješte vinca. N. Naļešković 1, 242.

GIBARAC, Gibarca, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji vukovarskoj.* Pregled. 117.

GÍBATI, gîbâm *i* gîbļêm, *impf.* flectere; movere, *impf.* ganuti. — *Ake. kakav je u praes. takav je u impf.* gîbâh, *u impt. (prema praes.* gibam) gîbâj *(ali prema praes.* gibļem, gibļi), *u part. praet. pass.* gîbân; *u ostalijem je oblicima (i u praes.* 3 *pl.* gîbajû, *ali* gîbļû) *onakav kakav je u inf.* — -i- *stoji mješte ńegdašńega* y; *korijen* gyb *postaje produļeńem od* gъb, *vidi kod* ganuti; *ovome je korijenu po svoj prilici starije značeńe* flectere, *jer se gotovo samo ovo nahodi u svijem slavenskijem jezicima kad god je* gъb *ili* gyb *složeno s prijedlozima, vidi* nagnuti, prignuti, sagnuti *itd. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gybati, movere, *rus.* гибать, flectere, *češ.* hybati, movere, *pol.* gibać, flectere. — *U našem je jeziku potvrđena od* XV *vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (‚plicare'), *u Mikaljinu* (gibati, prigibati ‚flecto, inflecto, torqueo'), *u Bjelostjenčevu* (gibam, v. rugam. 2. v. gibļem; gibļem, genuti, odmičem i na drugo mesto polažem ‚amoveo, removeo'. 2. gibļem, gibati, micam, kretam, ļuļam ‚moveo, agito' kakti gibati glavum ‚agitare caput'; gibļem se ‚moveo me, moveor'), *u Jambrešićevu* (gibļem ‚moveo'), *u Voltiǵijinu* (gibati, gibam, gibļem ‚smuovere, agitare' ‚schütteln, bewegen'), *u Stulićevu* (gibati, gibļem *i* gibam ‚curvare, incurvare, flectere, movere'; gibati se ‚agitari, huc illuc impelli'), *u Vukovu:* gibati, gibam (gibļem) ‚bewegen, schwenken, wiegen' ‚agito'; gibati se ‚sich bewegen' ‚moveor, agitor'.

a. flectere, *činiti da ńešto (objekat) što nije ni po što tvrdo ili nije posve tvrdo, promijeni oblik takijem načinom, da, ako je pravo, postane krivo (u pravom smislu); može se misliti da objekat i ne mijeńa oblik nego samo način kako stoji (ako je stajao ispravno da se stavi krivo, koso). svagda prelazno. ovo starije značeńe riječe je nego novije kod* b. *a) aktivno.* Pozna junak po glasu junaka; ļuto gvožđe k crnoj zemļi giba, a na vjeru junaku se sliga. Osvetn. 2, 132. *u Dubrovniku se često govori i samo sa značeńem: činiti gibe, nabore (objekat je kakvo tkańe), nabirati, te su prema* gibati *perfektivni glagoli* izgíbati, nagíbati. P. Budmani. — *b) sa* se, *refleksivno.* Nad jezerom čim se giba. J. Kavańin 189a. Vaļa da se k crnoj zemļi giba. Osvetn. 2, 109. ‚Sve se pero tu na pero gibļe kako moměe nad lijepo djevojčе'. M. Pavlinović.

b. movere. *a) micati, kretati u pravom smislu, činiti da što ne ostane mirno na svom mjestu (vidi* ganuti, a). *prema* ganuti *može biti i iterativni glagol, pa po tome može značiti i: stresati, drmati, ļuļati. aa) prelazno. aaa) aktivno.* Ovako imamo težati i gibati tijelo naše. M. Divković, bes. 214a. Bog pamet užižući i jezik gibļući ńegov, nagovori ga da se nazad vrati. F. Glavinić, cvit. 93b. Gibaše glavu veoma oslabļenu. P. B. Bakšić 97. On isti snijedaše u onu vodu u Jeruzolimu i gibaše ju. S. Margitić, fal. 80. Da ima sira i masla, i moja bi mati znala gibati gibanicu. Nar. posl. vuk. 49 *(ovdje stoji ovaj primjer pošto ga Vuk stavļa u rječniku kod* gibati, *ali može biti da bi po značeńu spadao pod* a). — *bbb) sa* se, *refleksivno.* Svoga blaga, ča se gibļe i ne gibļe. Zak. vinod. 73. Od moga uboštva ča se gibļe i ne gibļe da prodadu. Mon. croat. 61. (1437). O slnce, ne gibļi se suprot Gabaonu. Korizm. 34b. More će se uzdignuti četrdeseti lakata svrhu svijeh planina, i tako će stajati ne gibļući se kakono zidovi. M. Divković, bes. 25b. Zemļa stalno stoji i ne gibļe se. F. Glavinić, cvit. 3b. Tako pak ditića na tleh postaviše, poča se gibati, jer jošće živ biše. Oliva. 50. Nebesa, sunce... da se radi ļudi gibaju i okreću. S. Margitić, fal. 223. Kamen veliki koji se ne gibļe. A. Bačić 356. Gibala se je i uzdrtala zemļa. A. Kanižlić, kam. 109. Čovik imade ono u sebi, po čemu se giba i raste. B. Leaković, nauk. 17. — *ccc) sa* se, *pasivno.* Priličan je k valovom morskijem, koji se od vjetra gibaju i privaļuju. M. Divković, bes. 497b. Često se vitrom priveliki gibļe bor. F. Lastrić, test. 250a. — *ddd) na dva mjesta* XVIII *vijeka ima part. praes. akt.* gibļući *sa značeńem: koji se gibļe. vidi* gibući. Bila stvar negibļuća ili gibļuća. A. Bačić 121. Mostove tvrde i negibļuće popravi. M. A. Reļković, sat. H2a. — *bb) neprelazno. što je kod aa) objekat stoji u instrumentalu.* Pride k posteli Acêliševe i začo gibati Acêlišem. Pril. jag. ark. 9, 131. (1468). Uda joj drhtahu kakono trščice, kimi tuj gibahu vitri kon vodice. M. Marulić 81. Prohodeći psovahu ga, gibajući glavam svojim rugahu se ńim. S. Margitić, fal. 256. Dok mogaše jezikom gibati. A. Kanižlić, fran. 203. — *b) metaforički, micati u duhovnom smislu, poticati. vidi* ganuti, e. *aa) aktivno.* Bonaventura v tretih knigah gibļe ovu sumńu. Korizm. 86a. — *bb) sa* se, *refleksivno ili pasivno.* Gibļu

se i sada poli ove stvari mnoga pregovaranja. Naručn. 2ª. Danaska se gibļe v sv. evanjelju od onoga zvira. Korizm. 35ᵇ. — *c) u prenesenom duhovnom smislu, činiti da ko (objekat) u duši osjeća ńešto, vidi* ganuti, f. *aa) aktivno.* Narav me potiče, gibļe slabost moja. M. Marulić 122. Ako te tužba ma ne gibļe. 243. Od strane uzroka, ki ga gibļe na grih. Naručn. 98ª. Ka te *(kripost)* gibļe počtovati ga. Korizm. 42ᵇ. *(Vino)* važiže krv i gibļe človika na rassŕjenije. 49ª. Poznanje svrhe gibļe i ponukuje djelujućega da jače i dobrovoļnije djeluje. M. Divković, bes. 84ª. Strah voļu gibļe mi na poslnh. I. Ivanišević 298. — *bb) sa* se, *refleksivno.* V nijednoj stvari gibaše se suproti voļi božji. Naručn. 53ª. Grihe na koje se gibļu po prigruntju naravnomu. P. Posilović, cvijet. 157. *(Bog)* gibļe se na milosrdje. A. Vitaļić, ist. 347.

1. GIBAVICA, *f. vidi* gibanica. — *U Belinu rječniku* 736ª *i iz ńega u Stulićevu.*

2. GIBAVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Gibavici. Sr. nov. 1874. 263.

GIBIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 138.

GIBINA, *f. selo u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 144.

GÌBIV, *adj. vidi* gibļiv. — *U Šulekovu rječniku* (‚beweglich').

GÌBIVÔST, *f. vidi* gibļivost. — *U jednoga pisca našega vremena.* Nado vremenom gubi svoj kal i životnu svoju gibivost. M. Pavlinović, rad. 150.

GIBJETI, gibim, *impf. vidi* ginuti. — *Samo praes.* 3 *pl.* gibe *na jednom mjestu* xv *vijeka.* Tebi je *(duši)* od potribe grihe ostaviti, ter keno ne gibe urehe spraviti. M. Marulić 99.

GIBLEŃE, *n. vidi* gibańe. — *Biće načińeno po prežentu* gibļem. — *U jednoga pisca Slavonca* xvii *vijeka, u izmedu rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* gibleńe ‚motio'), *u Jambrešićevu* (gibleńe ‚motio'), *u Stulićevu* (gibļeńe *i po Habdelićevu i tobože po ruskom* gibleńe ‚motio, plicatura'). Naglo gibļeńe vitra. A. Kanižlić, kam. 180.

GÌBLIV, *adj.* flexibilis; mobilis, *koji se giba (kod čega* gibati se *može imati jedno značeńe,* flecti, *ili drugo,* moveri). — *isporedi* gibiv. — *Od* xviii *vijeka, a izmedu rječnika u Voltigijina* (‚muovibile, pieghevole' ‚beweglich, biegsam'), *u Stulićevu* (‚flexilis, flexibilis, mobilis'; *adv.* gibļivo ‚facile, lente, mobiliter'). Na dneve svetkovina gibļivije*(h).* F. Lastrić, svet. 1. Koji izvlači i mami rič od drugoga i dugo mudruje, onoga ļubav jest gibļiva i himbena. G. Peštalić 205.

GÌBLIVÔST, gibļivosti, *f. osobina, stańe onoga što je gibļivo.* — *isporedi* gibivost, gibļivstvo. — *U Stulićeva rječniku* (‚flexio, flexus, mobilitas').

GÌBLIVSTVO, *n. vidi* gibļivost. — *Samo u Stulićeva rječniku (uz* gibļivost).

GÎBNO, *n.* tako se zovu dva stupića vodoravno zabita u zid gdjegod u sobi, na kojima stoje pońave, plahte itd. — *u Dubašnici na Krku.*

GIBOMJER, *m. (phys.) sprava kojom se mjeri gibańe (micańe).* — *U Šulekovu rječniku* (‚bewegungsmesser').

GIBOSLOVAC, gibosloveca, *m. čovjek koji se bavi gibosloveļem.* — *U Šulekovu rječniku* (‚mechaniker').

GIBÒSLÔVLJE, *n. (phys.) nauka što se bavi micańem (gibańem), mehanika.* — *U Šulekovu rječniku* (gibosłovje ‚bewegungslehre, dynamik, mechanik').

GIBOVICA. *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Voćńak u Gibovici. Sr. nov. 1866. 188.

GÍBŮĆÍ, *adj.* mobilis, *koji se giba (miče): uprav je part. praes. act. glagola* gibati (se), *ali je načińeno od osnove* gib. — *Od* xv *do* xvii *vijeka kod ńekijeh pisaca, u izmedu rječnika u Bjelostjenčeru* (gibući, ganutliv ‚mobilis'). Zove se gibuće ča se gibļe. Stat. poļ. ark. 5, 259. Ostavļam vse blago gibuće i negibuće. Mon. croat. 132. (1487). Pamet človičaska je gibuća. Naručn. 41ᵇ. Drugo nebo, ko se zove prvo gibuće. F. Glavinić, cvit. 7ᵇ.

GÍC, *glas kojijem se vabe svińe.* — *U Vukovu rječniku.*

1. GÍCA, *f. svińa (djetińska riječ).* — *Od* gic. — *U Vukovu rječniku.* — Kod Srba po Srijemu običaj je, da na Lazarevu subotu idu po vrbicu s litijom i sa svešteńikom, ko dode na jutreńu na cvjetnicu, dobije po jednu grančicu, te kad dode s ńom kući, udara ńome sve ukućane koji nijesu bili na jutreńi govoreći svaki put: ‚Porasti k'o vrbica, ugoj se k'o gica'. M. Medić.

2. GICA, *m. ime muško.* — *U naše vrijeme.* Rat. 38. 331. 332.

GICAN, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41. — *isporedi* 1. gica.

GÌCÂŃE, *n. djelo kojijem se ko gica.* — *U Vukovu rječniku.*

GÌCATI SE, gìcâm se, *impf. jednako micati i mahati nogama kad se leži ili sjedi.* — *Ake. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* gicámo, gicáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gìcâ. — *Neće biti tuđa riječ, ako i nije stara.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚die beine unherwerfen beim liegen, sitzen etc.' ‚micare pedibus (?)'. No se počne gicati i rzati glasom kao mlado žđrijebe. V. Vrčević, igr. 58. *i kao* skakati: A šarin se pod oblake gica. Nar. pjes. petr. 3, 147.

GÌCKÂŃE, *n. djelo kojijem se gicka.* — *U Vukovu rječniku.*

GÌCKATI, gìckâm, *impf. rabiti (svińe) ričući* gic. — *U Vukovu rječniku.*

1. GÌCNUTI, gìcnêm, *pf. povabiti jedan put (svińe) zavikavši* gic. — *U Vukovu rječniku.*

2. GICNUTI, gicnem, *pf. maknuti (nogom), vidi* gicati se. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Marko gicnu nogom i koļenom. Nar. pjes. petr. 3, 120.

GICNUTI SE, gicne se, *pf. u jednoga pisca našega vremena:* Neki danak izleta želeći, gicne im se preko Save preći. Osvetn. 4, 34. *značeńe je: pasti na um, šunuti.*

GÍCOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Ļ. Stojanović.

GÌDIJA, *vidi* didija. — *U Belinu rječniku:* golema gidija ‚homo lacertosus' 370ᵇ. *ali se može čitati i* didija.

GIDO, *m. samo u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚vir otiosus, desidiosus'. *može biti da je riječ* dido *zlo napisana.*

GÎG, *m. pijetao velike vrste.* — *Nepoznata postańa, isporedi* gigaļe. — *U Vukovu rječniku:* veliki pijetao (govori se i ‚gigov') *s dodatkom da se čuje u Bosni.*

GÎGA, *f.* nadimak ženama koje su visoke. *U Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić. — *isporedi* gig. — *i u zagoneci (o snijegu):* Udri gigu nogom, ode giga s vodom. Nar. zag. nov. 212.

GÌGAḶE, gȉgâḷâ, *f. pl. hoduḷe, štule.* — *isporedi* gig. — *U Vukovu rječniku* (‚die stelzen' ‚grallae', cf. štula).

1. GȈGÂN, *m. vidi* gig. P. J. Marković. V. Arsenijević. F. Kurelac, dom. živ. 53.

2. GIGAN, *m.* Mecynotarsus Laferté, *ńeka bubica.* — *U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. korń. 582. 583.

GÌGANAT, gigânta, *m. vidi* div. — *isporedi* giganat, žiganat. — *Iz latinskoga preko ńemačkoga jezika.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između ryečnika u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu (u oba* gigantov vojska ‚gigantomachia'). Na priliku spolina ili giganta. F. Glavinić, cvit. 89a.

GÌGÂNKA, *f. vidi* giguḷa. — *U Lici.* V. Arsenijević.

GIGATI, gigam, *impf. u zagoneci:* Međedina giga preko devet brda; repinom čador prikucava. *odgonetḷaj: plug.* Nar. zag. nov. 171.

1. GÍGATI SE, gȉgâm se, *impf.* cúcati, tȓbariti, žídati. A. Ostojić *po narodnoj pjesmi:* Večer sidit, pa besidit naj bi volila, onda ligat, pa se gigat naj bi volila.

2. GÎGATI SE, gȉgâm se, *impf.* šepiriti se, tal. pavoneggiarsi. A. Ostojić *po narodnoj pjesmi:* Divojka se po pandilu giga.

GÍGO, *m. hyp.* Grigorij. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gȋgo. J. Bogdanović.

GÎGOŠ, *m. vidi* gig. — *U Lici.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

GÍGÔV, gigova, *m. vidi* gig. — *U Vukovu rječniku.*

GÌGUḶA, *f. kokoš kao što je gig.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gȉgûḷâ. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Bosni.*

GÎGUŠ, *m. vidi* gigoš. J. Bogdanović.

1. GÌGUŠA, *f. vidi* giguḷa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gȉgûšâ. — *U Vukovu rječniku.*

2. GIGUŠA, *f.* Ernobius Thoms., *ńeka bubica.* — *U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. korń. 493. 496.

GIĜA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena u Srbiji.* Od dve giĝe čabar vina, od dva snopa tovar žita. M. Đ. Milićević, slav. 66. — *Riječ turska?*

GIKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

GILÁHNUTI, gìlâhnêm, *pf. vidi* dilasnuti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚in aliquem locum semet magno saltu immittere, (metaphorice) ab infimo munere ad maximum inopinato evehi'.

GILAHŃÍVATI, gìlàhńȋvâm, *i* gìlàhńîvâm, *impf.* gilahnuti. — *Samo u Stulićevu rječniku (griješkom* gilahnivati).

GILAN, *m. vidi* Gńilan.

GILANOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Niva u Gilanovu. Sr. nov. 1875. 203.

GILETINCI, Giletinaca, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 92. — *zove se i* Geletinci. Schem. zagr. 1875. 41.

GILICATI, giličem, *impf. u zagoneci:* Ujak ujnu giliče, ujna mu se primiče. *odgonetḷaj: kluč.* Nar. zag. nov. 90. — *isporedi* giliti, golicati.

GILIKNUTI, giliknem, *pf. udariti.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Marko .. bakračlijom giliknu šarina. Pjes. crn. 55a.

GILITI, gilim, *impf.* golicati, škakḷiti. — *U naše vrijeme na Hvaru.* Slovinac. 1880. 389. — *isporedi* gilicati.

GIḶAN, *m. vidi* Gńilan.

GÌḶANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* P. Budmani.

GÌḶATI, gìḷâm, *impf. srtati.* — *U naše vrijeme u Lici.* Kada ko na zlu vremenu kuda ide reku mu: ‚Ta ti nije nužno na ovako zlu vremenu giḷati i gubiti glavu'. ‚Kud giḷaš ta nije za glavu?' J. Bogdanović.

GIḶE, *n. brdo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* V. Ilić.

GÍḶO, *m. ime muško.* L. Đorđević.

GÌḶTÂŃE, *n. djelo kojijem što ili ko giḷta, vriједnost.* J. Bogdanović.

GÌḶTATI, gìḷtâm, *impf. vrijediti, biti vrijedan, ńem.* gelten, *vrijediti,* gilt, *vrijedi.* — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima našega naroda.* Znamo da sad giḷta za nevesticu kuharičina kćer. Nar. prip. mikul. 61. ‚Ovaj sud već za ništa ne giḷta'. ‚Ružne žene po Bogu brate! e, da si je znao, kada je bila mlada, bome je giḷtala'. *u Lici.* J. Bogdanović. Giḷtati upotrebḷava se u znamenovańu: to giḷta i ne giḷta, vaḷa, vrijedi i ne vrijedi. u hrvatskom primorju.

GÌMAN, *n. mjesto u Gružu blizu Dubrovnika.* P. Budmani.

GÌMNASTIČKÎ, *adj. koji pripada gimnastici.* — *U Šulekovu rječniku* (gimnastička vježba ‚turnübung').

GÌMNASTIKA, *f. vježbańe tijela.* — *isporedi* gombańe. — *Iz grčkoga preko ńemačkoga jezika.* — *U Šulekovu rječniku* (‚turnkunst').

GIMNÁZIJ, *m. vidi* gimnazija. — *U Šulekovu rječniku* (‚gymnasium').

GIMNÁZIJA, *f. sredńa škola u kojoj se uče klasički jezici (grčki i latinski).* — *Iz grčkoga preko ńemačkoga i ruskoga jezika.* — *U Šulekovu rječniku* (‚gymnasium').

GIMNAZIJÁLAC, gimnazijálca, *m. učenik kod gimnazije.* — *U Šulekovu rječniku* (‚gymnasist').

GIMNAZÌJÂLAN, gimnazijálna, *adj. koji pripada gimnaziji.* — *Iz ńemačkoga jezika* (gymnasial-). — *U Šulekovu rječniku* (gimnazijalni učitelj ‚gymnasiallehrer'; gimnazijalni poslovi ‚gymnasialwesen').

GIMURTEZANOVIĆ, *m. (tursko) prezime.* — XVII *vijeka.* Omera Gimurtezanovića. Starine. 12, 28. *(oko* 1696—1703.).

GIN, *m. vidi* Đin. — *Četiri puta u spomeniku* XIV *vijeka pisano* Gin. *što se može čitati i* Đin. Deč. hris. 34. 41. 50. 55.

GÌNDATI, gindâm, *pf. uzdignuti (uprav jedro uz katarku, ali se kaže i o čem drugome), tal.* ghindare. — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku, samo kod pomoraca.* Ne mogu ni jedra gindati. M. Vetranić 1, 169.

GÎNGARA, *f. ńekakva muzikalna sprava na kojoj se gudi (kao na guslama) ili udara (kao u tamburu).* — *Ili je tuđa riječ, isporedi grč.* γίγγρα, *lat.* gingrinae (Ducange), *ńekakva svirańka, ili je onomatopeja.* — *U Stulićevu rječniku* (‚ribeba, ribeca, spezie di lira' ‚lyra'). — *isporedi* gingarica.

GÎNGARICA, *f. dem.* gingara. — *U Stulićevu rječniku, i u naše vrijeme u Dubrovniku gdje se kaže samo kad se govori kao s prezirańem o kojoj muzikalnoj spravi; tako ko zove i drombuḷu.* P. Budmani.

GINGATI SE, gingam se, *impf.* vaḷati se tamo amo kao u brodu na vaḷavici. M. Pavlinović. —

Neće biti srodno s gingav; *a može i ne biti tuđa riječ.*

GĬNGAV, *adj.* debilis, imbecillus, *slab, mekoputan, mlohav, mlitav (o čeljadetu i ljudskom tijelu), mađar.* gyönge. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima našega naroda, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (gingav, mlohav, mlihav, slab, mekoputan, nemoćan ‚tener, tenellus, vietus, tenellulus, mollis, languidus, molliculus, mollicellus, naturalibus privatus viribus, delicatus, malacus') *gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu* (‚tener, debilis'), *u Voltiđijinu* (‚debole, languido, spossato' ‚schwach, kraftlos'), *u Stulićevu* (v. mlohav), *u Vukovu* (‚träge' ‚segnis', cf. lijen *s dodatkom da se govori u Baraći).* Nisam jak i srčan, nego mlohav i gingav. Đ. Rapić 460. Moj'ga hoda gingavoga. Jačke. 10. Gradske jesu gingave divojke. 312. Gingav, slab, debilis. M. Bogović. F. Afrić. Gingav, nezdrav; komu svaka stvar naškodi. u hrvatskom primorju. — *adv.* gĭngavo. *između riječnika u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu.* Koja vidivši, kako mlohavo, gingavo i saneno ljudi ljube Boga, jest ovako rekla. Đ. Rapić 432.

GINGAVICA, *f.* vaļavica je u samom moru, a gingavica u brodu na moru kad ńim vâļâ. M. Pavlinović. — *vidi* gingati se.

GINGAVOĆA, *f.* debilitas, imbecillitas, *stańe, osobina onoga koji je gingav.* — *U rječnicima: u Bjelostjenčevu* (gingavoća, mlohavost, mekoputnost, uvenutje ‚teneritudo, mollities, languor'), *u Jambrešićevu* (‚teneritas'), *u Voltiđijinu (grješkom* gingavoča), *u Stulićevu: (jamačno štamparskom griješkom)* gingavoca *iz Bjelostjenčeva.*

GĬNGOŠ, *m. vidi* gigoš. — *U Lici.* V. Arsenijević.

GINICA, *m. prezime.* — XVII *vijeka.* Od Mustafa Ginice. Starine. 12, 8. (1699). — *moglo bi se čitati i* Đinica.

GINIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Đ. Avramović 194. Sem. srb. 1882. 202.

GĬNOĻŨĐ. *m. mjesto gdje ļudi ginu (?).* ‚Odoše u ginoļuđ'. P. J. Marković.

GINOVCI, *m. pl. ime mjestu.* — *vidi* Đinovci. — *Prije našega vremena.* Ginovьci. S. Novaković, pom. 129.

GINOVIĆ *(ili* Đinović*?), m. prezime po ocu Ginu ili Đinu.* — XIV *vijeka.* Ginovičь. Deč. hris. 6. 57. 73.

GINÚĆE, *n. djelo kojijem se gine.* — *Stariji je oblik* ginutje. — *Između riječnika u Mikaļinu* (ginutje, izginutje ‚amissio, jactura, damnum'). *u Belinu* (ginutje ‚periclitatio' 555a), *u Stulićevu* (‚amissio, jactura, dammum'). Posred istoga ginutja uzdržao je drijeva cijela. B. Kašić, fran. 123. U potribi smrtnoga ginutja. L. Terzić (B. Pavlović) 302. Ginućem stvorca moga zapańena. I. Đorđić, uzd. 87. Žali ginuće tolikih duša. A. Kanižlić, kam. VII. Ginuće srca Dominikova. A. Kalić 487.

GINULOST, *f. osobina, stańe onoga što gine.* — *Načińeno u naše vrijeme od osnove part.* ginuo *glagola* ginuti *nastavkom* ostь. Otkrivajuć ginulost ńegovih rukotvora. M. Pavlinović, razl. spis. 195.

GĬNUTI, gĭnēm, *impf.* perire, *nestajati, gubiti se.* — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* gĭnû). — -i- *stoji mjesto ńegdašńega* y, *a ispred* n *ispalo je* b; *korijen je* gyb. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gybnąti, gynąti, *ras.* гибнуть, гинуть, *češ.* hynouti, *pol.* ginąć. — *Oraj korijen* gyb *neće biti isti što* gub *kod* gaunti, gibati. — *Ńeka prošla vremena (aor., ger. praet., part. praet. act.) mogu se činiti od sama korijena bez nastavka* na; *ali to biva samo kad je* ginuti *složeno s prijedlozima, vidi* izginuti, poginuti. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚periclitari'), *u Mikaļinu* (ginuti, hodit na maće, mankavati ‚conficior, deficio'; ginuti malo po malo ‚tabesco'; ginuti od bolesti, gristi se ‚dolore confici'; ginuti, stavļati se na pogibiju ‚subire periculum, objicere se periculo'), *u Belinu* (‚perire' ‚pereo' 555b; ‚consumarsi, venir meno, mancare' ‚deficio' 221a; ‚mancare, calare, scemare' ‚decresco' 456a; ‚andar in rovina' ‚pereo' 79a; ‚pericolare, essere o star in pericolo' ‚periclitor' 555b; ‚essere spedito, si dice di chi corre qualche gran pericolo' ‚absumptum esse' 697a; ‚struggersi, crepare di dolore' ‚conficior' 714a; ginuti od bolesti ‚consumarsi di dolore' ‚confici dolore' 221a; ginuti za čijemgodi ‚affettare con l'e larga, significa bramare immoderatamente e con ansietà' ‚affecto' 42b), *u Bjelostjenčevu* (‚periclitor, periculor, in periculo positus sum, periculum subeo'. 2. ‚tabesco, langueo, deficio, conficior, absumor, tabeo'. 3. ginem od boli ‚conficior dolore'. 4. ‚evaneo, evanesco, repente pereo et e conspectu abeo'), *u Jambrešićevu* (‚deficio, pereo'), *u Voltiđijinu* (‚venir meno, ammoscire, pericolare, bramar con ardore' ‚verwelken, schmachten'), *u Stulićevu* (‚confici, deficere, tabescere, periclitari'; ginuti za kijem ‚alicujus desiderio ardere, aliquem adamare'), *u Vukovu* (1. ‚umkommen' ‚intereo'. 2. za kim ili za čim ‚schmachten' ‚desiderio enecor'. 3. to mi ne gine ni poslije ‚das wird mir nicht entkommen' ‚non deficiet'), *u Daničićevu* (gynuti ‚perire'). — *Značeńe se dijeli na dvoje po tome što se veće ističe:* a. *samo nestajańe;* b. *stańe onoga što nestaje dok ga posve nestane.*

a. *ističe se samo nestajańe. a) nestajati, kad ńešto što je do ńekoga časa bilo, nije veće. aa) o čeljadetu, kao* mrijeti, umirati, *ali se od ovijeh glagola* ginuti *razlikuje tijem što se kod ńega ističe, da se smrt ne shvata kao naravna svrha života, nego kao takova koja (dajbudi za onaj čas) mogla bi se i ne dogoditi, a biva samo s ńekakva nepotrebna uzroka. može se* ginuti *shvatiti i kao pasivni glagol prema* ubijati, moriti, *te se kaže:* čovjek gine od maća, narod gine od kuge *itd.* Hine, kradu, rube, sami ginu s toga. M. Marulić 155. Da nepravedno gińaše i na smrt idaše. M. Divković, bes. 383b. Može li se s hude zgode ginut' gorom smrti kojom, neg' živeći bez slobode ne bit' voļan dušom svojom? I. Gundulić 365. S tebe ginem prije vremena. G. Palmotić 1, 353. Gine od maća tko mač vadi. 3, 71b. Sad krstjani na čast svete vjere ginu. J. Kavańin 349b. Vas puk, koji rad gorčine ove vode bolovaše i gińaše. E. Pavić, ogl. 318. Zarad domovine vitez slavni sladko gine. V. Došen 193a. Čestiti care, imaj milosrdo na nesrićnu vojsku tvoju koja nemilo gine broz nikakve koristi. And. Kačić, razg. 107. Dosta bilo boja po krajini, dosta nama ginuše junaka. Nar. pjes. vuk. 3, 211. Bježte, braćo, ne ginite ludo. 4, 305. Da ja vidu, čija gine vojska. 4, 378. Ko se kriv kune, od traga gine, a ko se prav kune, od straha (gine). Nar. posl. vuk. 151. Ko u boj ne ide taj ne gine. 158. Od dvije smrti niko ne gine. 232. Baci Gospod na ńih kameńe veliko iz neba, te gińahu. Đ. Daničić, is. nav. 10, 11. Bratstvenici su solidarni u krvnim stvarima, sveto i ginu svi jednako. V. Bogišić, zborn. 516. — *bb) o životińi, kao i o čeljadetu, vidi što je kazano kod aa).* Jaganci gińahu. F. Lastrić, svet. 197a. Obodvoje pak kad gine *(vo i krava).* V. Došen 204a.

Da kad sidu na jaja ne ginu gadom. J. S. Reļković 101. Đetlići s jezika ginu (jer ih po kliktaňu nalazi lovac). Nar. posl. vuk. 78. — *cc) o čem drugome što može biti stvar tjelesna ili duhovna, umna.* Po vas svih poteče ginući pred ńim mrak. Transit. 283. Nigda ne gine zelen sa bora i listak s masline. Š. Menčetić 89. Gine ti dan i noć i bježi jak rika. 180. Dobru ne gine nikadar imena. 268. Kakono gine dim poginuli. B. Kašić, rit. 375. Gine ljepota. M. Orbin 73. Riječ mi gine, duh mi bježi, padoh, umrijeh, vajmeh meni! G. Palmotić 1, 359. Sloboština da ne gine. J. Kavańin 168a. Gine sva spomena predńe gorkosti. I. Đordić, uzd. 182. Iskra koja gine u čas oni. V. Došen 2b. Što vrlo brzo gine, nije vrsno mnogo cine. 22a. Gdi nikada smrad ne gine. V. Došen 90a. Kakono snig gine i biži od sunca. M. Dobretić 191. Svjetlost gine nam sunčana, tmine i studen noć rastire. I. M. Mattei 293. Svekolike dosade i nevoļe š ńim ginu. B. Leaković, gov. 112. Te se stvari *(pripovijesti)* svagdan preobražuju i ginu. S. Ļubiša, prip. iv. — *b) ne kaže se u pravom, širem smislu da čega (subjekta) nestaje, nego samo prema onome (čeļadetu) u kojega se nahodi, koje ga ima. aa) kao pasivni glagol prema* gubiti, *znači da subjekat (koji može i dańe bivati po sebi) nije kod onoga u koga je bio ili u koga bi mogao biti.* Da mu ono gine, što se Isukrstu dobiva. M. Divković, bes. 265b. Poglavarom dužna plaća već ne gine. V. Došen 74a. Ako Turčin pogine, buli drugi ne gine. Nar. posl. vuk. 9. *vidi i u Vukovu rječniku* (3). — *bb) znači da subjekat ne koristi već onome koji ga ima.* Sikuć što gine od skaļa (znaš koliko to za vatru vaļa)... J. S. Reļković 52. Prava muka nikad ne gine. Nar. posl. vuk. 258.

b. *ne znači da čega (subjekta) nije već, nego mu pokazuje stańe, kad ide jednako na maňe, na gore, slabi itd., te je čekati da će ga baš i nestati, ako ono stańe ustraje. a) o čeļadetu. aa)* deficere, tabescere, confici, *kad čeļade ide na gore u svom tijelu i zdravļu, slabi, mršavi itd., te je čekati, ako ono stańe ustraje da će umrijeti, isporedi* čeznuti. *često, osobito u poeziji, iperbolički. uzrok (naj češće u instr., ili s prijedlogom* od) *može biti tjelesni ili duhovni.* Ginu od glada. Transit. 131. Vene, čezne, gasne, bljdi, sahne, gine, kopni, taje. A. Čubranović 153. Ne svi čini bjehu drazi sred razbluđe i miline, neka želi tko ju pazi, tko ju želi neka gine. I. Gundulić 221. Tako grešnik sred planine u pustińi divljijeh gora u nevoļah dočim gine, milos višńu ganu z gora. 239. Nu pašina kćerca ino u stravļenoj duši ćuti; gine, dobro ńe jedino da ne bude poginuti. 465. Za ńe uresom sahne i blidi, taje, vene, kopni i gine. G. Palmotić 1, 251. U duši svojoj gińaše od slasti. I. Đordić, ben. 35. Eto iznenade počińe ginut starac. 180. Od žestoke ļubavi plamena gińašo. A. Kanižlić, uzr. 63. Ja ovdi od glada ginem. M. Zoričić, osm. 38. Evo se skončavam i ginem od ļubavi. A. Tomiković, gov. 70. — *amo spadaju i ovaki primjeri:* Srce moje sveza i stravi, da u živom ogńu gine. G. Palmotić 2, 192. Tilo moje gine. A. Kanižlić, bogoļubn. 519. — *bb) značeńe kod aa) ograničuje se na veliku žeļu s koje čeļade slabi i gubi zdravļe (i iperbolički, kao jako želeti uopće), isporedi* čeznuti, *d). ono (ako je čeļade, žeļa može biti isto što i ļubav) što čeļade želi stoji: aaa) naj češće u instr. s prijedlogom* za. Oni za ńim ginu. G. Držić 416. Za bogatstvom drugi ginu. M. Bunić 17. Ja ginem za ńim, mrem od ļubavi. V. M. Gučetić 187. Neka toliko ne ginete za dobrima kratcijem. D. Bašić 70a. Nijeste li vi oni, koji ginete za svijetom? 184a. Za kom žeļan varošanin gine. J. S. Reļković 45. Svo što izbranijeh jes naprava, za kijem ženska narav gine, dariva im. P. Sorkočević 579b. Čudeći se car, kako vino taku silu ima, i gledajući, kako pijanice za ńim ginu. Nar. prip. vuk. 309. — *bbb) rjeđe u acc. s prijedlogom* za. Kijem za zlato srce gine. G. Palmotić 2, 498. Vapeći iz dubine srce, koje za te gine. A. Đ. Paoli *u* I. M. Mattei 362. — *ccc) u jednom primjeru u acc. s prijedlogom* na. Blago da izmakne, na koje mu srce gine. V. Došen 59a. — *cc) može se ne imati obziru samo na tjelesno nego i na drugo stańe (moralno, materijalno) u čeļa. eta. isporedi* propadati. *(Judeji)* ne prestaše ginuti nestrojenjem. Š. Kožičić 34a. Vrgoh stare prijateļe, a za novu mu družinu uzeh onih, s iste žeļe u bludnosti koji ginu. I. Gundulić 225. Ne gledajuć, da on *(dužnik)* gine. V. Došen 59a. Vrla otca od općine, rad kog' širom vas puk gine! 59b. Mi smo ginuli, što smo htjeli da gospodarimo svi. S. Ļubiša, prip. 34. — *b) kad je subjekat* duša, ginuti *je pasivno prema* gubiti, *vidi kod ovoga glagola.* Da mnoge duše ginu i naravskijemi zlobami. B. Kašić, zrc. 9. Toliko duša u odmetničtvu gine. A. Kanižlić, kam. 435. — *c) o čem drugom,* ginuti *znači uopće: ići na gore, ići na maňe, propadati, kvariti se, uništavati se.* S nepravde svit gine. M. Marulić 87. Da imь ńihь rabotica ne gine. Mon. serb. 546. (1501). Dvorba jer gine ma, imam zlu voļu. Š. Menčetić 139. S kostrave gine vinograd. 337. Jure ćutim kripost ginut životu mom. P. Zoranić 14a. Er ti napre boles nika, i utrobu t' svu obsine, tim ti snaga i moć gine. A. Čubranović 148. Bez tebe ovdi stav, ostah sad kakono sred mora jedna plav, bez reda ka ginuv ne drži način prav. D. Rańina 136a. Nu ako se Osmanovo carstvo smače, Mahumetov zakon gine. I. Gundulić 477—478. Tako božijem prid razumom sa svijem znańem, sa svijem umom ļudska pamet gine i pada. G. Palmotić 1, 134. O prisvitli gospodine, znaj, da naša vira gine. P. Hektorović (?) 105. Pod tvrd zub od vremena tuč žestoki isti gine. J. Kavańin 30b. A premda u početak kuća čini se da kamatom ide naprida, na svrhu paka gine. A. d. Bella, razg. 30b. Prsteći ginu s tobom slave tvoje. I. Đordić, uzd. 51. Gine u puku bogoļubnos. V. M. Gučetić 5. Koji piješ a kuća ti gine. M. A. Reļković, sat. E4a. Pak mu hrana gine i izmiče. G5a. Gine pamet, kad razmišļam mjeru i broj milosti, koje si nami udijelio. A. Kalić 505. Kada misec gine. J. S. Reļković 120. Da ne gine biser u buništve. P. Petrović, gor. vijen. 12. Manastiri propadaju, crkve ginu, a vjera tone. S. Ļubiša, prip. 218.

GINÙTIV, *adj.* periturus, *koji može ginuti, koji treba da gine. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Koji se umiju od ginutivijeh stvorenja podpuno ukloniti. B. Kašić, nasl. 166.

GIŃE, *n. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 52.

GIŃIV, *adj. vidi* ginutiv. — *U Stulićevu rječniku* („periturus, caducus"). — *neponuzdano.*

GĬPKÂŃE, *n. djelo kojijem se što gipka. — U Vukovu rječniku.*

GĬPKATI SE, gĭpkâm se, *impf. tresti se, stresati se, uprav je dem.* gibati se. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* gĭpkâ). — *U Vukovu rječniku* (gipkati se, gipka se „zittern" „contremisco").

GIPKÒĆA, *f. vidi* gipkost.

GĬPKÔST, gĭpkosti, *f. osobina onoga što je*

gipko. — *U naše vrijeme.* Preterana gipkost naši diplomata. Nov. sr. 1834. 66. Oteli bismo svomu jeziku onu sladost, onu mekanost, onu gipkost. M. Pavlinović, razg. 77. *i u Šulekovu rječniku* (gipkost, gipkoća ‚biegsamkeit').

GIPS, *m.* gypsum, *vidi* sedra, *ńem.* gyps. — *isporedi* gipsa. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚gypsum') *i u Jambrešićevu.*

GIPSA, *f. vidi* gips. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Bjelobojna zemļa gipsa zvana. I. Jablanci 30.

GĬRA, *f. vidi* gera. — *U Mikaļinu rječniku* (gira, girica ‚boba, pesce, menola' ‚maena'), *u Stulićevu* (v. gera) *iz Mikaļina.* Gira, marida, Smaris communis C. Čas. čes. muz. 1854. 185ª. Gira oblica, maena vulgaris C. et V. Đ. Kolombatović, pesc. 6. G. L. Faber 189.

GĬRICA, *f. dem.* gira. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* gira). Veseli ugora, veseli girice. I. T. Mrnavić, osm. 136. Girica, Smaris vulgaris Cuv. *na Braču.* A. Ostojić. — *s drugijem značećem (gavun).* Atherina hepsetus L. G. L. Faber 206.

GĬRIN, *m. muško ime. — U Orahovcu kod dońega Lapca.* M. Medić.

GIRKA, *f. vidi* ger. Čas. čes. muz. 1852. 50.

GIT, *m. ime ńekijem bĭļkama u Dalmaciji, lat.* gith, *gît. vidi* kukoļ, tamburica, mohuńača. Git opačan (= lat. gith), Agrostemma githago L. Git pravi, Nigella damascena L. B. Šulek, im. 87. — *nije dosta pouzdano.*

GĬTA, *f. u zagoneci:* Sama gita gita, sama kuću čuva, dok samača dode. *odgonetļaj: ključanica.* Vuk, rječ. 86. *odgonctļaj: brava.* Nar. zag. nov. 7.

GIVALETIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Pero Givaletić. Mon. croat. 230. (1527).

GIVAN, givna (?), *adj. u jednom primjeru* XVII *vijeka:* Toliko češ imati mudrosti koliko uzimaš ustrpļeńa, i toliko budalast koliko givan. M. Radnić 221ᵇ. *značeńe nije dosta jasno.*

GIZBA, *f. peć za grijańe. — U Vrbniku na Krku.* I. Milčetić. *i u Parčićevu rječniku. — Zar isto što* izba?

GIZD, *m. vidi* gizda. — *U Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz Gundulića (?).*

GĬZDA, *f.* ornatus; elegantia, venustas; superbia. — *-i- stoji mj. y.* — *Osnova nepoznata postańa (češ.* hyzditi *znači: gaditi); s gore kazanijem značeńima dolazi u južnijeh Slavena: u Slovenaca s trećijem, u Bugara s prvijem. ne može se poznati ni koje je starije značeńe.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gizda, ļepota ‚venustas, elegantia, formositas, pulcritudo, decor'), *u Belinu* (‚concinnitas' 117ª; ‚elegantia' 286ª; ‚venustas' 432ª; gizda od lica ‚pulcritudo' 135ᵇ), *u Bjelostjenčeru* (gizdost, gizda, sponosnost, uznosnost ‚superbia, arrogantia, animi elatio, fastus'), *u Voltigijinu* (v. gizdost), *u Stulićevu* (‚ornamentum, ornatus, pulcritudo, species, decor, forma, venustas etc.'), *u Vukovu* (1. ‚das schmücken' ‚comtio'. 2. ‚schön gekleidetes und geschmücktes frauenzimmer' ‚femina comta'). — *Kod mnogo primjera mučno je za cijela znati kamo pripadaju po značeńu. a)* ornatus, splendor, lautitia, apparatus, *ures, nakit (ne samo takav s kojega što postoje ļepše nego i veličanstvenije).* Ti s' moja sva gizda. Š. Menčetić 22. Ne bi joj pridali ureše ni gizde. H. Lučić 208. Svih vila, gospoje, ka si čas i gizda. D. Rańina 25ª. Božicami lijepim s nebi gizda od cvijeta nije trijebi. I. Gundulić 73. S novijem gizdam, i napravam gostim, dvorim boļu sreću. 223. Kako su zlatne zvizde ures lijepi od nebesa, tako su one *(vile)* svake od gizde i od vječnoga meni uresa. G. Palmotić 2, 282. Sadašńi naraštaj drugo ne traži, nego mekšinu, lipotu i gizdu u odići. F. Lastrić, od' 342. Sva kraļestva svjetovna, sve ńihove gizde. S. Rosa 48ª. Prude prilike ... za veću gizdu svetih mista. Blago turl. 2, 78. O koliko su za ništo držale izpraznu odiće gizdu, biser, drago kameńe i đerdane! Đ. Rapić 36. Budući da je *(oko)* gizda svega tila čovičanskoga. 258. Gizda lomi, a glad mori. (Gledaj: Malo jede, al' se lijepo nosi). Nar. posl. vuk. 41. Zima gizde ne gleda. (Na zimi se ne gleda koja je haļina lijepa, nego koja je topla). 90. To bi oni književnosti srpskoj ne malu gizdu i krasnost davali. L. Milovanov 56. *u Šulekovu rječniku:* ‚pomp; pracht (pomp)'; gizda besjede ‚der schmuck der rede' *(kod* ‚schmuck'). — *b)* elegantia, venustas, *kao* ļepota, *ali (mislim) takova koja postaje i pomoću nakita ili drugoga čega (n. p. ugodna micańa kod čeļadeta). ali je u primjerima često sve isto što* ļepota, *a gdjekad opet može biti da je isto što i* nakit, ures. *nerijetko u množini. — ovo značeńe postaje po svoj prilici od predašńega.* Jeli sva, da vlada za gizdu ovi svit? Š. Menčetić 83. Kroz toj hoće vaša gizda vele brzo nas vidjeti uzdvignut' se tja do zvizda. N. Naļešković 1, 169. Kad misal moja na ńe gizdu i kriposnu lipost pomisli. P. Zoranić 16ª. O vilo ma mila, napuno nagledal ne bih se tvih gizda, da bih broj ja imal od oči jak zvizda. D. Rańina 71ª. Od iztoka jur se uputih, po tom začuh tvoje gizde, gospo, slavit' već ner zvizde. Jedupka nezn. pjes. 235. Gdi su rajske sve ļepoti? dika umrla tašta biva, gubi se zemļe ures pri gizdah od nebes. I. Gundulić 73. Gizda ļuska i lipota pri Bogu je sve slipota. P. Posilović, nasl. 197ª. Da brže na one skale izajde koje bijahu primile gizdu i svetińu od Isukrsta. S. Margitić, fal. 101. Vidite li lipotu i gizdu duše vaše? F. Lastrić, ned. 334. Okruni ju krunom gizde i sjajnosti. A. Kanižlić, utoč. 373. *u Šulekovu rječniku:* ‚eleganz'. — *c)* ostentatio, vanitas, *kad se ko ponosi svojom ļepotom ili čim drugijem s čega ne bi imao dovoļna uzroka da se ponosi. — amo spadaju možebiti ovi primjeri:* Za vašu gizdu i taštu slavu. Zborn. 55ª. Gdje li ti je tvoja dika i gizda? 154ª. Paun jesti krasan mnogo, i hoditi sa krasotoju velikoju i potresetu se va gizdi svojej, vznositu se velmi. Physiol. nov. star. 11, 201. Radi savišo gizde *(osuđuju se žene).* M. Divković, bes. 184ᵇ. Oštrim mačem turskoj gizdi prite. J. Krmpotić, pjesm. 6. — *d) u orijem primjerima može biti da znači: raskoša.* Provode svoj život u gizdi i raskošju. M. Divković, bes. 95ª. Odmetnućeš od tebe sve razbludne gizde i raskoše na koje si sada pridana. A. d. Bella, razg. 196ª. — *e) preneseno na gizdavo žensko čeļade (drugo je u ovom primjeru:* O gizdo neboska, divice sveta! L. Terzić 51, *u kojem gizda znači: ures ili ļepota). aa) lijepo žensko čeļade.* Da nemili rojak s posta tôkoj gizdi sužań osta. J. Kavańin 255ª. Gdi po lovu zečnom gizda Dijana leže. M. Kataněić 15. — *bb) nakićeno (a može biti i ponosito, tašto, vidi c)) žensko čeļade (vidi u Vukovu rječniku).* Gizda neće da rani, zimi vodu da nosi. Nar. pjes. vuk. I, 515.

GIZDAC, *m. vidi* gizdalac. - *Dolazi i jedanput* XVII *vijeka s nejasnijem značeńem.* Da sam pomļiv pomoliteļ, trizmen gizdac, krop'k u odluci. J. Kavańin 224ª.

GIZDAJ, *adj. vidi* gizdav. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Koń krvavih očiju vas gizdaj do mrve. B. Krnarutić 8.

GÍZDALAC, gizdaoca, *m. čovjek koji se gizda, vidi* gizdelin, kicoš. — *U Šulekovu rječniku* (gizdac, gizdalac ‚schmückebold').

GÍZDÂŃE, *n. djelo kojijem ko gizda ili se gizda.* — *Stariji je oblik* gizdanje. — *Između rječnika u Belinu* (gizdanje ‚il paoneggiarsi' 538b), *u Bjelostjenčevu* (‚fastus, animi elatio; circumspectio magnifica'), *u Voltiģijinu* (‚fasto, orgoglio, alterigia' ‚hochmuth, stolz'), *u Stulićevu (vidi kod* gizda), *u Vukovu* (‚das schmücken' ‚comtio'). — *U svijem je primjerima značeńe refleksivno.* Da tvoje podhibno ne stvaraš gizdanje. Š. Menčetić 134. Oholas i gizdanje na nebesa ne da priti. M. Vetranić 1. 28. Kamo vojevanje, kamo ńih hrabrosti biše, i gizdanje i svake radosti? P. Hektorović 45. Ovo je moja čas i moje gizdanje. M. Držić 472. Gizdańe ne pomaže ni živomu. M. A. Reļković, sabr. 67.

GIZDÁREV, *vidi* dizdarev, *mješte čega stoji (griješkom) u narodnijem pjesmama:* Ja sam Rada iza grada gizdareva ćer. Nar. pjes. vuk. 1, 427. Zarobiše ćercu gizdarevu. 3, 547.

GIZDÁREVIĆ, *m. prezime, vidi* gizdarev *i* Dizdarević. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dva devera, dva Gizdarevića. Nar. pjes. vuk. 1, 584.

GIZDARKA, *f.* Lebia Bon., *ńeka bubica.* — *U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. korń. 5, 26.

GÍZDATI, gîzdâm, *impf.* ornare. — *Akc. kakav je u inf. takav je u praes.* 3 *pl.* gizdajû, *u aor.* gizdah, *u ger. praes.* gizdajûći, *u ger. pract.* gizdâvši, *u part. pract. act.* gizdao; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u praes.* 1 *sing.* — *Postaje od* gizda.

a. *aktivno, kititi, resiti.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. uresiti), *u Vukovu* (gizdati, kititi koga ‚schmücken' ‚como'). Gizdaš końe. J. Filipović 3, 327b. Moje tilo, koje sam gizdao, cifro. Đ. Rapić 319. Kakve je dlake naj boļi koń? — Ne kupuj vranca, prod' se alata, gizdaj đogata, a jaši dorata. Nar. prip. vrč. 217. Sve gizda, a sebe ne more. *odgonetļaj:* igla. Nar. zag. nov. 69. *u prenesenom, metaforičkom smislu.* Prisvete rane naj većom svitlostju gizdahu uzašastje gospodinovo. F. Lastrić, test. 227a. *(Marija)* sjajući gizda vas koliki raj. 392b.

b. *sa* se, *refleksivno.*

a) kititi se, resiti se. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚exornare se ipsum') *i u Vukovu* (‚sich schmücken' ‚comere se'). Gizdaju se u odići. S. Margitić, fal. 241. Da se krune cesarske milosrdjem od oproštenja većma kite i gizdaju. F. Lastrić, test. 122b. Griše li brž žene, kad se zalihno gizdaju i odivaju? Blago turl. 2, 154.

b) superbire, elatum esse, gloriari, *dičiti se, baniti se, razmetati se, vidi* gizda, *c).* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gizdati se, dičiti se, ponositi se ‚glorior'), *u Belinu* (‚glorior' 351a; ‚superbio' 411a; ‚magnifice se circumspicere' 538b; gizdati se u hodjenju ‚graphice incedere' 162a), *u Bjelostjenčevu* (‚superbio, ampullor, turgeo, efferor, extollo me'. 2. gizdam se, banim se, sokolim se, dičim se ‚magnifice me circumspicio'), *u Jambrešićevu* (‚superbio'), *u Voltiģijinu* (‚insuperbirsi, fumaro' ‚sich brüsten, stolz werden'), *u Stulićevu* (‚gloriari, se jactare'). Vijaju se gizdajuć. M. Marulić 252. Kako paun se gizdaš. M. Vetranić 1, 28. Vilo, ka na svit saj gizdaš se tolikoj, mal' ustav' tvoj stupaj ter pročti pismo ovoj: . . . D. Rańina 140b. Oni, česar stasa ohola, ki se u carskoj družbi gizda. G. Palmotić 2, 516. Gizdaju se i ponose. P. Kanavelić, iv. 339. Sunce se bani, dići i gizda. I. Đorđić, salt. 54. Kako ste prostrli, onako spavajte; kako je dikla šarala, onako se je gizdala. Đ. Rapić 200. Donosim ženi svilene odore, da se u crkvi gizda. S. Ļubiša, prip. 260. — *uzrok gizdańu stoji u instr.* Koji je ubog gizdav čim se gizda? Pril. jag. ark. 9, 139. (1468). Gizda se lipotom jakino snagom lav. Š. Menčetić 75. S glave me, jaoh, pade ukrasni vjenčac moj, kojim se njekade gizdah ja tolikoj. D. Rańina 130a. Jaše u zlatu końa vrana. glavu diže, gleda oholo, ter se gizda, ter se dići taštom slavom od junaka. I. Gundulić 291. Kojim se gizda, slavi i posvećuje današńi dan. F. Lastrić, svet. 55b. *rječe se izriče drugijem načinom.* Bižant i Nikoni s oba kih kotar se negda gizda. J. Kavańin 131b. Bludnog' zarad gńizda savitoga kad se gizda *(grišnu dušu).* V. Došen 23a.

GÌZDAV, *adj.* ornatus; elegans, venustus; superbus. — *Postaje od osnove supstantiva* gizda *nastavkom* avъ. — *Od* XIV *ili* XV *vijeka (vidi kod* a, *b) aa) bbb)) u između rječnika u Mikaļinu* (gizdav, lijep ‚pulcher, venustus, formosus, elegans, decorus'), *u Belinu* (‚elegans' 285b. 750b; ‚venustus' 51b. 432b; ‚concinnus' 117a. 336a; ‚formosus' 136a; ‚superbia elatus' 411a), *u Bjelostjenčevu* (gizdav, ponosen, ponosit ‚superbus, elatus, spe atque animo inflatus, animo inflatus, animo elatus, fastuosus'), *u Jambrešićevu* (‚superbus, fastosus'), *u Voltiģijinu* (‚superbo, attillato, acconcio' ‚stolz, prächtig'), *u Stulićevu* (‚mollis, elegans'), *u Vukovu* (‚geschmückt' ‚comtus'), *u Daničićevu* (gyzdavъ ‚comtus').

a. *adj.—komp.:* gizdâvijî. *a) nakićen, urešen, vidi* gizda, *a).* Nađošo jednoga gizdava i urešena mladca. Zborn. 7b. Riči, on veli, jest istina, neka ne budu gizdave i frčakli, ali neka također ne budu priprostite i zapustite. Đ. Rapić, predgovor. Šareno i gizdavo mladu je drago. Nar. posl. vuk. 351. *i u Šulekovu rječniku* (‚pomphaft; prächtig'). — *b)* elegans, venustus, *kao* lijep, *razliku vidi kod* gizda, *b) (ono s čega je ko gizdav može se izreći instrumentalom:* Vidaše ga više nego anđeoskom lipotom gizdava. F. Lastrić, svet. 11b. Da je gizdav obličjem među sinovima. 27a). *kaže se: aa) o čeļadetu ili o onome što se misli kao čeļade. aaa) uopće.* Kakono čovik koji ima lip obraz, zove se gizdav, ako će udo i imati koje grubo. F. Lastrić, od' 145. Ko je devot neka Boga moli, ko je gizdav neka ružu bere. Nar. pjes. bog. 261. — *bbb) o muškome.* Lastivъ, gizdavъ, ļubivъ (kъ) ženamъ i ka vasakomu človekomъ. Starine. 10, 124. (XIV *ili* XV *vijeka.* Budetь gyzdavъ, blagoobrazьnъ. m. jahrb. bd. 53. anz. bl. 116. *(kad?)* Đ. Daničić, rječ. Dobar vam dan budi, mladići gizdavi. N. Naļešković 1, 235. Da jeda ga vi ste skrili, lijepi mladci i gizdavi, ki ste sve dni u ļubavi vrijeme vaše provodili? S. Bobaļević 230. Beržabe porodi gizdava ditića. Đ. Baraković, jar. 56. Leandro, mladac zatravļeni, gizdav mimo sve ostale. I. Gundulić 363. Gizdave ti vjerenike mi danaske steć imamo. G. Palmotić 1. 95. Pod selom gizdav, na domu lav. (Đ). Poslov. danič. 96. Gizdav . . . svrhu sinova covicanskije. F. Lastrić, test. 226a. U jezeru nahodi gizdava gospodičića. Nar. pjes. mikl. beitr. 25. Sobom vodi Sokulu netjaka, mlado momče lipo i gizdavo. And. Kačić, razg. 140a. Ńoj dohodi gizdav junak. Nar. pjes. istr. 2, 48. — *govori se i od miline, kao* drag, mio. Moj Niko

gizdavi. N. Dimitrović 105. Za toj ti ja veļu, moj druže gizdavi. N. Naļešković 1, 346. Hoću te prositi, čatniče gizdavi. Đ. Baraković, vil. 251. — *ccc) o ženskom, naj češće.* Kako ju vidje toliko gizdavu i lijepu, od prve va ńu se namura. Zborn. 43b. Ka se je jur vila gizdav'ja vidila? G. Držić 354. Pustil bih pri s mojom razstavit se glavom nego li z gospojom toliko gizdavom. H. Lučić 188—189. Onde mi je obļubio jednu gizdavu devojku. Nar. pjes. hekt. 19. Nu bih rad još da znam majku ńe gizdavu. N. Naļešković 1, 332. Koliko uļudna i gizdava, toliko veće rogoborna biše. P. Zoranić 8b. Jak iz cvitja i iz trave koga otrovna zmija peči, Krunoslava na gizdave Turkińice osta riječi. I. Gundulić 466. Prid kojijem su *(obrazom)* gizdavije Tisifone i Meģera. G. Palmotić 2, 43. S mladom, lijepom, gizdavom gospodičnom. I. Đordić, uzd. vn. To je plemenita, gizdava i čista gospoja Sužana. F. Lastrić, ned. 43. Vino ti im služaše Markova gizdava ļubovca. Nar. pjes. bog. 23. Izprosi mu gizdavu divojku. And. Kačić, razg. 29a. Dobro došli, kićeni svatovi, a za Maru, gizdavu devojku! Nar. pjes. vuk. 1, 17. A boža ti pomoć, gizdava devojko! 1, 410. Cvili, tuži gizdava devojka. 1, 425. Pobratime, sva ti je gizdava, daleko joj, vele, druge nije. 3, 516. I sama će gizdava divojka. Nar. pjes. istr. 1, 63. — *ddd) o družbi, skupu, zboru itd.* Sama tuj sjediš bez družbe gizdave. M. Držić 445. Biti će ... družina slatka i gizdava. B. Kašić, nasl. 196. Tim, gizdava družbo mlada, ne budi vam mučno sada dat' za malo mjesto i meni. I. Gundulić 385. U gizdavom lijepom zboru. G. Palmotić 1, 31. Car razgledat' skup gizdavi uze ostalijeh robińica. P. Sorkočević 579b. — *eee) o Bogu.* Izraelski Bog gizdavi. I. Đordić, salt. 239. — *bb) o ļudskom tijelu, o dijelovima ńegovijem, o micańu, o tjelesnoj ļepoti, n. p. aaa) o tijelu uopće, o stasu.* Prigizdava biše kipa. Đ. Baraković, vil. 178. Tijelo *(Jesukrstovo)* mnogo izvršnije i gizdavije. J. Matović 50. U ńe rajskom licu sjaše taka ļepos puna dike, da na svijetu ne imaše tač gizdave igdje slike. P. Sorkočević 576a. — Uzras tvoj gizdavi. Š. Menčetić 17. — *bbb) o licu, obrazu.* Dopust' mi daj gledat gizdavi obraz svoj. Š. Menčetić 5. Zač ruke, ni usti, ni lice gizdavo da vam se dopusti celivat, nije pravo. N. Naļešković 2, 4. Reć će da j' svitlije i već gizdavije lišce moje vile. P. Zoranić 25a. Svaka ima zlatne kose, a u gizdavom licu i čelu lijer izmiješan s rusom nose. G. Palmotić 2, 16. Lipota gizdavoga obraza tvoga pogrubila. F. Lastrić, test. 120a. Gizdavoga svoga lica svu izgubi svjetlos milu. P. Sorkočević 580b. — *ccc) o glavi.* Ńegova gizdava glava sva oštrim dračami probodena. J. Banovac, razg. 158. — *ddd) o čelu.* Gizdavo svoje čelo diže ohola put nebesi. G. Palmotić 3, 206a. — *eee) o očima.* Kladenac bi u gizdavih tvojijeh oči'u bio meni. S. Bobaļević 206. — *fff) o hodu.* Hod tvoj gizdavi. Š. Menčetić 17. Mirno srce, vedro lice veće objavi, ter upravi k moru stupaj tvoj gizdavi. I. Gundulić 33. — *ggg) o pogledu.* Slidim gizdavi ńe pogled. Š. Menčetić 20. A pozor *(je)* gizdavi ļuven stril s koga mrem. M. Držić 5. — *hhh) o podsmijehu.* Od koraļa usti objavi a od lira prsi svoje, govoraše ńe gizdavi podsmijeh: ‚Daj mi srce tvoje!' I. Gundulić 221. — *iii) o ļepoti.* Ni'e li zloba veļa vaša, da gizdave tej ļeposti vi grubite s nemilosti? S. Bobaļević 229. Turkińica, koja sudi za mladića Krunoslavu, snebiva se, paňi i čudi kroz ļepotu ńe gizdavu. I. Gundulić 461. Sve što izbranijeh jes naprava dariva im nek gizdava ńih ļepota većma sine. P. Sorkočević 579b. — *ļepota se zove u pisaca i* ures. Ali se gizdavi ńe ures ponosi. Š. Menčetić 7. Hoću, kada vi k ńojzi doć budete, prid ures gizdavi da nica padnete. N. Naļešković 2, 4. Gizdav ures bez uresa ļepota je od nebesa. I. Gundulić 74. — *amo spada i ovo:* Gizdavu tvu mlados, ģiļu moj pribili, veselje i rados da od svud okrili. N. Naļešković 2, 90. Gizdave sve mladosti vedrijem zrakom sveza mene. G. Palmotić 1, 73. — *ccc) o odijelu, napravi, nakitu.* Gizdav odvrići skut. M. Marulić 61. U svitah crļenijeh i gizdavijeh. Zborn. 121b. Zlatom gizdavu v oblačenju. Katch. 1561. 55. Zaručnik i zaručnica obuoku se u nove i gizdave haļine. M. Divković, bes. 787ab. Obučeni odićom gizdavom bijelom. F. Lastrić, test. 226b. *u ovijem primjerima n.* gizdavo, *kao supstantiv, znači gizdavo odijelo:* Sveti se Ivan mecijem i gizdavijem ne oblači. M. Divković, bes. 48a. Komu je mrsko meko i gizdavo nositi. 634b. — Gleda' ohola čela s gara, ka gizdava perja rese, gledaj, štiti gdje svijetle se. I. Gundulić 12. — Od bisera venčac na grlo da stavi, aliti prstenčac na ruku gizdavi. H. Lučić 208. — *ddd) o životińi.* Sokole gizdavi. Š. Menčetić 235. Ptičice gizdave, kadno se prigodi, tere vas rastave od gnijezda kadgodi. N. Naļešković 2, 131. Jedna junica mnogo gizdava. M. Držić 417. Na jednom gizdavom sideći konju. F. Glavinić, cvit. 104b. Gizdava mu poklonio vranca. Nar. pjes. vuk. 3, 518. — *eee) o cvijetu, i u prenesenom smislu.* Kako stabar od ruže zdrži u sebi gizdavo cvijetje. A. Gučetić, roz. jez. 19. Rodi božur cvit gizdavi. Đ. Baraković, jar. 24. Jedan pojuć ki gizdavi cvijetak ćemo proslaviti? I. Gundulić 71. Lijepe ruse i gizdave. G. Palmotić 1, 326. Kakono gizdava ružica. L. Terzić 114. Ružici i drugom cvitju gizdavomu. F. Lastrić, test. 350v. — *(isporedi* cvijet, *b) bb)).* Moj ģiļu gizdavi. Š. Menčetić 17. Jer, cvite gizdavi, kon tebe ni sada, ni vukov ni lavi primrlih od glada. H. Lučić 252. Majka kćerci tiho pravi: ‚Ti si cvijetak moj gizdavi'. S. Bobaļević 225. — *(vidi* cvijet, *e) iii)).* Uboštvo nam daj ļubiti i čistoće cvit gizdavi. P. Knežević, živ. 21. — *o vijencu spletenu od cvijeća (i u prenesenom smislu).* Ah drag vijenče moj gizdavi, na tužbe se me obrati. S. Bobaļević 224. Nogama će se izgaziti gizdavi vijenac. Đ. Daničić, isai. 28, 3. — *amo može spadati i ovo:* Marija je kako maslina gizdava. F. Lastrić, test. 350a. — *ff) o ļudskoj rukotvorini.* Sakroštan ima lipo urešiti na oltaru pristolje gizdavo. L. Terzić 335. Kod vrata od crkve, koja gizdava vrata zovahu se, ad portam templi, quae dicitur speciosa. B. Zuzeri 120b. Zagleda se u saranište gizdavo s dragim kameńem narešeno. A. Kanižlić, fran. 80. Sidio bi u gizdavih i nakićenih kočijah. kam. 263. Nagibala gizdavi stolovi. J. Krmpotić, mal. 5. — *mogao bi se amo metnuti i ovaj primjer:* Ah vince gizdavo! M. Držić 29. — *ggg) o mjestu, kakvo je po naravi, ili koje je načińeno od čovjeka.* Ovo raj gizdavi. Š. Menčetić 63. Trstje gizdavo. M. Vetranić 2, 121. U sjenci gizdavi. 2, 146. Tuj biše gizdavi perivoj tere gaj. H. Lučić 236. Livado gizdava, jesu li t' cvijetja i trava povenul' kad zimi? N. Naļešković 2, 131. Naše ove *(dežele)* vele veće gizdavo i prudne. P. Zoranić n. Naša su poļa sva uresna, gizdava. I. Gundulić 146. Ke ste skupļeno usred gizdave ove države. G. Palmotić 2, 466. Zaradi gizdavije i prostranije pribivališta. M. Radnić 61b. Raju, lip ti si i gizdav. F. Lastrić, svet. 167a. U gizdavo selo Martiniće. Nar. pjes. vuk. 1, 61. I gizdave šeher Podgorice. 1, 77. — *hh) o vremenu.* Gizdavo

prolitje. Ǵ. Držić 386. Kitną dubja! lijepijeh trava! gizdavoga primaljeća! G. Palmotić 2, 425. — Gizdav ti se mom pozoru jučerańi dan objavi. 2, 139. — Slavicu u gori, u glas naj viši s nami biḷiši hvaleći slave zore gizdave. I. Gundulić 133. — *mogli bi amo spadati i ovi primjeri:* Sad me pokrijepi, gizdava rosice *(gryješkom* rozice). M. Držić 363. Po nebesijeh jur se čuje u blag način drag i sladak šušńet' njeki gizdav hladak ki na put nas svijeh klikuje. I. Gundulić 26. — *ii) o čemu što tijelom osjećamo, n. p.* Ukaza se svitlost gizdava. F. Lastrić, ned. 343. — *kk) o stvarima što postaju umom ḷudskim.* Poju pjesance gizdave. M. Vetranić 1, 43. Kud godi prohodi tva pisan gizdava, vazdi ju nahodi pohvala i slava. P. Hektorović 74. Te knige bihu narešene lipim i gizdavim govorenjem. Živ. jer. star. 1, 226. Ana Komnenica naučena u gizdavomu ispisańu. A. Kanižlić, kam. 586. Gizdavim ričma falio je papu. 656. — *ll) o čem umnom ili duhovnom.* Ti s' moja sva gizda, ti s' hvala gizdava. Š. Menčetić 22. Slavom zovu ńe ime gizdavo. 64. Ka nosi u svem sram gizdav ter oholi. Ǵ. Držić 419. Neka se gizdavi obećaj ne skrši majke od ḷubavi. H. Lucić 190. Tuj svakom g i z d a v o m dvorkińe gizdave iskahu zabavom, kako me zabave. 238. Sve slasti gizdave čin' da te svud slide. D. Rańina 7ª. Koji su vesele i gizdave naravi. M. Divković, bes. 296ª. Ne može dati svit gizdavije časti. Đ. Baraković, vil. 122. Gizdava sloboda vrh svega naj draža naš pokoj uzmnaža. I. Gundulić 128. Majka ga učaše svakomu poštenju, svakomu gizdavu dvornu poklońenju. Oliva. 53. Ostaje mi gizdavu sreću utemeḷivati. I. Đordić, uzd. iv. — *mm) o stvari uopće.* Ne može se stvar upazit gizdavija. Ǵ. Palmotić 2, 210. Posli andela izvrsnitije ni gizdavije stvari Bog nije stvorio od duše razložite. F. Lastrić, ned. 143. — *c)* superbus, *ponosit, tašt, vidi* gizda, *c).* Toliko biše gizdav, da mišḷaše: ‚Ako Aleksandra otruju, car na misto Aleksandra biti hoću'. Aleks. jag. star. 3, 325. Sada mlaci ne imaju uzde, jesu nepošteni, gizdavi, lome vrat kuda im drago, oholi i tašti, ne nastoje na drugo nego na tašte stvari i na lipe haḷine. P. Posilović, nasl. 9ª. — *mislim da i ovi primjeri amo spadaju, premda u Vukovu rječniku nema ovoga značeńa:* Uze momu od doma, tanku, gizdavu, belu, rumenu. Nar. pjes. vuk. 1, 514. Pak besedi gizdava tanka, bela, rumena. 1, 515. Gizdavoj nevi ne moš ovrḷ oko glave omotati. (Kad je kome teško ugoditi). Nar. posl. vuk. 417.

b. *adv.* gizdavo. — *Komp.:* gizdâvijē. — *Kod svijeh primjera značeńe je:* eleganter, venuste, *vidi* a, *b). između rječnika u Mikaḷinu, u Belinu, u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu.* S kimi se je uresiła vele plemenitije i gizdavije. M. Marulić 4. Ona otide gizdavo u dvor svoj. Š. Menčetić 31. Ter se tuj gizdavo pokloni svaka ńoj. M. Vetranić 2, 133. Gizdavo dali počteno naresena biše. P. Zoranić 1. Ne najde se človik, ki bi lipše, gizdavije i slaje govoril. Živ. jer. star. 1, 230. Perlami ter zlatom gizdavo napravi. Oliva. 56. Poj gizdavo, o saltijeru. I. Đordić, salt. 184. Nebesa gizdavo nakićena zvizdama. F. Lastrić, test. 326ª. Kńiga, kako gizdavo, tako i lukavo složena. A. Kanižlić, kam. 118.

GIZDAVA, *f. a) ime žensko.* — xviii *vijeka u Novom Pazaru.* S. Budmani 417ᵇ. — *b) ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. GÍZDAVAC, gízdâvca, *m. vidi* gizdalac. — — *Od* xvii *vijeka.* Al' će bit gizdavac. P. Vitezović, odil. 68. Šopronci gizdavci. Jačke. 210. Gizdavac, koji se rado gizda. B. Mušicki.

2. GIZDAVAC, Gizdavca, *m. selo u Dalmaciji u koturu splętskom.* Repert. 1872. 82.

GIZDAVAN, gizdavna, *adj. vidi* gizdav. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Prinese ńe ličca gizdavna na ličca jur moja. Š. Menčetić 283.

GIZDAVIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gyzdavićь). Vukašinъ Gizdavićь. Mon. serb. 248. (1487).

GIZDAVITI SE, gizdavim se, *impf. vidi* gizdati se *kod* gizdati. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Ni cviti po trave još se ne gizdave. P. Zoranić 58ᵇ.

GIZDAVKA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* gizdava, *b).*

GIZDAVḶAHAN, gizdavḷahna, *adj. dem.* gizdav. — *U Stulićevu rječniku* (gizdavjahan) *u kojem ima i* gizdavḷašan (gizdavjašan) *s istijem značeńem. — oboje nepouzdano.*

GIZDAVḶAŠAN, gizdavḷašna, *adj. vidi* gizdavḷahan.

GÍZDAVÔST, gizdavosti, *f. stańe, osobina onoga što je gizdavo, vidi* gizda. — *isporedi* gizdavstvo. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka, u između rječnika u Belinu* (gizdavos ‚gratia, garbo, leggiadria' 356ᵇ) *i u Stulićevu* (v. gizda). Na spasenje i gizdavost duše moje. I. Kraḷić 37. — *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku* (‚pomphaftigkeit; prachtliebe; prachtlust; prachtsucht').

GÍZDÂVSTVO, *n. vidi* gizdavost. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka i u Stulićevu rječniku* (v. gizda). Ovoj čini za ńe gizdavstvo. Zborn. 20ª.

GIZDÈLÎN, gizdelina, *m. vidi* kicoš. — *Akc. kakav je u gen. takav je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gîzdelîne, gîzdelîni. — *Postaje od* gizda *nastavkom* el-in, *koji može biti da je talijanski deminutivni nastavak* ell-ino. — *U Belinu rječniku* (‚zerbino, cacazibetto, persona, che troppo sta su l' ornarsi' ‚venusti cultus affectator' 783ᵃ) *i u Stulićevu* (‚zerbino' ‚mollis'), *a u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. *i u Šulekovu rječniku* (‚elegant; prachthans; stutzer'). — *I kao prezime,* xvii *vijeka, isporedi* Gizdelinović. Jura Radoević ove verse poda i da znate boḷe, Gizdelin vojvoda. Radojević Gizdelin 32.

GIZDELÍNITI SE, gizdèlînîm se, *impf. vidi* gizdeliti se. — *U Stulićevu rječniku* (‚mollitiei studere') *u kojem ima i verbalni supstantiv* gizdelińeńe *i imperfektivno* gizdelińivati se (gizdeliṅivati se). *sve troje slabo pouzdano.*

GIZDELÍNOVIĆ, *m. prezime, vidi* gizdelin *pri kraja.* And. Kačić, kor. 454.

GIZDÈLÎNSKÎ, *adj. koji pripada gizdelinima, koji je kao u gizdelina. — U Šulekovu rječniku* (‚stutzer-; stutzermässig').

GIZDÈLÎNSTVO, *n. osobina onoga koji je gizdelin. — U Šulekovu rječniku* (‚stutzerei').

GIZDELÍŃÊŃE. *n. vidi kod* gizdeliniti se.

GIZDELIŃIVATI SE, *vidi kod* gizdeliniti se.

GIZDELITI SE, gizdelim se, *impf. podnositi se kao gizdelin. — isporedi* gizdeliniti se. — *U Šulekovu rječniku* (‚einen stutzer machen' *kod* ‚stutzer').

GIZDITI, gizdim. *impf. vidi* gizdati. — *U Stulićevu rječniku* (v. uresiti). — *Sa se, refleksivno, u dva primjera* xviii *vijeka.* I pridragi tot' kameni, ki se svijetle tako i gizde. A. Vitaḷić, ost. 8. Da se one žarkim suncem gizde. T. Babić, pism. 47.

GIZDÒĆA, *f. vidi* gizda. — *U dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚concinnitas' 117[a]) *i u Stulićevu* (v. gizda). S tvom gizdoćom i s ljepostim naprijed hodi na kraljestvo. I. Akvilini 55. S tvom ljepostim i gizdoćom uputi se, slobodno hodi i kraljuj. 142. Gizdoću s kopjem svojim kaže. A. J. Knezović 207.

GIZDOLJÙBIV, *adj. koji ljubi gizdu, kojemu je mila gizda.* — *U Šulekovu rječniku* (‚prachtliebend').

GIZDÒLJÛBLJE, *n. osobina onoga koji je gizdoljubiv.* — *U Šulekovu rječniku* (‚prachtliebe').

GIZDOŃA, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

GÌZDÔST, gìzdosti, *f. vidi* gizda. — xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* gizda), *u Jambrešićevu* (‚superbia, fastus'), *u Voltiđijinu* (‚superbia, arroganza' ‚hochmuth'), *u Stulićevu* (v. gizda). Gizdost u odjeći nosit. I. Grličić 202. Da mogu isprati do smrti od gizdosti zloću. A. Kanizlić, rož. 45. Lica, iz kojih je uresna lipota i gizdost sivala. uzr. 88. Kad je ženam gizdost mila za potrpat sablast tila. V. Došen 104[b].

GIZDOVATI, gizdujem, *impf. vidi* gizdati se, b, *b).* — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Čim se tašće slavi ma pamet gizdujuć. P. Zoranić 3[b]. Ki veće veruje jinim neg sebi prem i tašćim gizduje. 52[b].

GIZDULIĆ, *m. vidi* gizdelin. Gizdulić, ohol mladić. u hrvatskom primorju.

GIZDULJA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

GIZDUŠA, *f. gizdava (vidi* gizdav, a, *c)) žena.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Odkreni obraz tvoj od žene gizduše. Đ. Rapić 96.

GIŽMAN, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Mikula Gižman. Stat. krč. ark. 2, 286. 293.

GJÒTÛN, gjotúna, *m. tal.* ghiottone, *sladokusac.* — *Kao psovka u dubrovačkoj komediji* xvi *vijeka.* Od vražijeh gjotuna živjet' mi nije moć'. N. Naljeković 1, 254.

GLÀBÂŃE, *n. djelo kojijem se glaba.* — *U Vukovu rječniku.*

GLÀBATI, glàbâm, *impf. glodati.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* glàbâ). — *Može biti da korijen* glab *postaje ojačańem od korijena* glob *glagola* razglobiti, *kod kojega bi se shvatilo da je značeńe korijenu onakovo kao što je cijelome složenom glagolu.* — *U Stulićevu rječniku (grješkom* glabljati, v. glodati) *i u Vukovu* (‚nagen' ‚rodo').

1. GLÁBLJATI, glâbljâm, *impf. iterativno prema* globiti. — *Akc. kakav je u inf. takav je u pracs.* 3 *pl.* glábljajû, *u aor.* glábljah, *u ger. praes.* glábljajûći, *u ger. pract.* glábljâvši, *u part. pract. act.* glábljao; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u pracs.* 1 *sing.* — *U jednoga pisca našega vremena, ali s pracs.* glâbljêm. Neki Crnogorci koji su mrzili na Šćepana što ih je glabljao i korio. S. Ljubiša, prip. 125. Kad glabljeto putnika. prič. 97.

2. GLABLJATI, *vidi* glabati.

GLÃCKATI, glãckâm, *impf. dem.* gladiti *(sa značeńem laskati).* — *Pred nastavkom* cka d *korijena* glad *ne čuje se.* — *U dva pisca* xviii *vijeka.* On te glacka, on te tapa, a za tobom jamu kopa. A. J. Knezović, versh. 18. Kada se ulizuje, onda se ljuti, a kada glacka, onda ubija. Đ. Rapić 168.

GLÃCNUTI SE, glãcnêm se, *pf. oporaviti se u zdravlju, u snazi (dobiti glatko lice, vidi* 1. gladak, *d)), uprav je dem.* gladiti se. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* glãcnû). — *Ispred nastavka* c *ne čuje se* d *korijena* glad. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein glattes aussehen bekommen' ‚restauror'.

GLAČAK, glačka, *m. mal ili tučak kojijem mlateći čini se da što postane glatko.* — *Načińeno od* glačati. — *U Šulekovu rječniku:* gladčak ‚planhammer; plattstampfer'.

GLAČALO, *n. ono čim se glača, vidi* utija. — — *Načińeno od* glačati. — *U Šulekovu rječniku:* gladčalo ‚bügeleisen'.

GLAČANICA, *f. platno što se podmeće pod tkańe koje se utijava (glača).* — *Načińeno od* glačati. — *U Šulekovu rječniku:* gladčanica, glačanica ‚bügeltuch'.

GLAČAŃE, *n. djelo kojijem se glača.* — *U Šulekovu rječniku:* gladčańe ‚glattmachung'.

GLAČATI, glačam, *impf. činiti da što bude glatko, u osobito utijavati.* — *Načińeno kao imperfektivni glagol od* uglačati, *a postaje od osnove* gladk *adjektiva* gladak *(nejasnijem) nastavkom* ja; kj *mijeńa se na* č, *a pred ovijem se* d *ne čuje.* — *U Šulekovu rječniku:* gladčati ‚bügeln; planiren (glätten); platten (wäsche)'.

GLAČÌNA, *f.* laevitas, *osobina onoga što je glatko.* — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* glãčini, *u acc. sing.* glãčinu, *u voc. sing.* glãčino, *u nom., acc., voc. pl.* glãčine, *u gen. pl.* glačînâ. — *Postaje nastavkom* ina *od osnove* gladk *adjektiva* gladak; k *pred* i *mijeńa se na* č, *a pred ovijem se ne čuje* d. — *U Vukovu rječniku:* ‚die glätte' ‚laevitas'.

GLAČIŠTE, *n. daska na kojoj se utijava (glača).* — *Načińeno od* glačati. — *U Šulekovu rječniku:* gladčište (glačište) ‚bügelbret'.

1. GLÂD, *m.* fames, *vrlo neugodno tjelesno osjećańe u čovjeka i u životińe, kad ostaju dugo vrijeme bez hrane, koje se javlja isprva pohlepom za hranom koja sve to veće raste, i slabošću a poslije i unutrńijem bolestima, te, ako na vrijeme ne dobiju hrane, umiru.* — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* gládu. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gladъ *i* gladъ *(muškoga roda), rus.* голодъ, *češ.* hlad, *pol.* głod; *osnova* gold *postaje ojačańem od* geld *(vidi* žudjeti).

Kod jednoga dijela našega naroda ženskoga je roda (isporedi stslov. gladъ), *vidi* 2. glad. — *U svijem je rječnicima, u Daničićevu* gladъ, *radi Vukova vidi kod* 2. glad. *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Gladom i žajom morili ju i mučili budu. Živ. kat. star. 1, 222. Glad trpjahu i pošćahu sveti. M. Marulić 268. Budu sami i ditca mriti gladom. Naručn. 61[a]. Mnozi bjehu umrli od glada. Zborn. 15[b]. Vuok gúilu tu kladu ... svu ozubi pri gladu. M. Vetranić 2, 119. Tko je glad za vele dan patil. N. Dimitrović 69. Veće probudevaše nego li ugašovaše glad. B. Gradić, djov. 155. Ostavit' me, da zvir prika svoj na meni glad izdene. I. Gundulić 16. Srjed Solima tako grada djeca kruha čim pitahu po ulicam pali od glada. P. Kanavelić, dubr. 10. Trpiti će glad kakono psi. M. Radnić 370[a]. Glad oči ne ima. (D). Poslov. danič. 23. Koža naša suha 'e cijeć navale silna glada. I. Đorđić, uzd. 181. Daj kruha, da od glada ne poginemo. J. Banovac, blag. 298. Gladom morašo i često bičašo brezgrišno tilo. P. Knežović, živ. 56. Umrit od glada. F. Lastrić, ned. 261. Namini k otcu ići, da od glada ne poginc. A. Kanižlić, fran. 250. Glada i žedo ima i doma. (Z). Poslov. danič. 23. Ter mi u ńoj umirašo i

od glađa i od žeđe. Nar. pjes. mikl. beitr. 46. Od ļutog' ovce glađa jedna s druge runo skine. V. Došen 149b. Neka od glađa umre. And. Kačić, kor. 38. I dosta se ponapati glađa. M. A. Reļković, sat. 12a. Jer glad odmah mlade bube tare. J. S. Reļković 200. Glađom pate, a čisto nose. Nar. posl. vuk. 42. Mori ga veli glad i žeja. Nar. prip. mikul. 112. Sa žeđom se rve i sa gladom. Osvetn. 2, 25. Premda me glad morio. M. Pavlinović, rad. 156. — *kao i drugi supstantivi koji znače želju, u ovijem je primjerima s genetivom:* Ni glad kruha ni žeđu vode. A. Bačić 86. Ne glad hļeba ni žeđ vode nego slušańa riječi Gospodńih. Đ. Daničić, amos. 8, 11. *u ovom je primjeru s prijedlogom* od: Jeda s gladom od kruha, ali žeđom od vode? Đ. Bašić 1b. — *b) kad je u kojoj zemļi, gradu, državi itd. malo hrane te je skupa, s čega mogu koji ļudi biti gladni i umrijeti od glađa. s ovijem značćńem ima u pisaca i množ̀ńu* gladi, gladovi. Stiskati glad mnogi ja vas svit. M. Marulić 22. Bisi tagda va Italiji i malomań po vsem svitu glad i mor. Š. Kožičić 22b. Riječ je, da prije čarajući glad ti u vojsku posla iz pakla. I. Gundulić 301. Vojske, kuge i gladovi. S. Margitić, fal. 290. Sedam godišt vrla glađa. P. Vuletić 37. Smetńe, rati, kuge, gladi. J. Kavańin 461a. Došavši jedne godine glad. J. Banovac, pred. 42. Dugo razmirje, stanovit glad. (Z). Poslov. danič. 21. Glađa nije do ģenara. (Z). 23. Biše velik glad pritiskao zemļu. And. Kačić, kor. 140. Nije glađa do Đurđeva dana. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 214. — *c) u prenesenom smislu, o velikoj želji, samo u pisaca.* Vele ti može glad od zlata *(lat.* auri fames) u ļudi! N. Nalešković I, 126. Razumio je on ńezin duhovni glad. A. Kanizlić, uzr. 75. Kad lakomog' tko rad glađa ļude dere. V. Došen 59a. Vaš glad blaga brez sitosti. 77a. Da glad bludni ńim nasiti. 84b. — *d) u pjesmi kao živo ćeļade.* Srģbe, smeće, zlobe i gńivi ... vojsci od pakla družbu čine; smrtna otrovna kuga, i š ńome raskazani glad i blijedi i s odjećom smrznutome ledena ih zima slijedi. I. Gundulić 480. — *e) na jednom mjestu kao da znači gladno ćeļade:* Neću bega, neću slugu, neću stara, neću mlada, ni bogata, ni ću glađa, ni ću lipa, ni ću rugu. M. Pelegrinović 171. *na drugom gladno ćeļade ili živińe?* Er šļeš čuvat za ona stada ne pse, nego vuka i glađa. J. Kavańin 240a. — *f)* pasji glad, bulimus, *bolest s koje se ne može ćeļade da nasiti koliko god ije. isporedi* trpija. — *u Belinu rječniku:* pasji glad ‚fame canina, insatiabile' ‚phagedena' 301b, *i u Stulićevu* ‚fames canina'.

2. GLÂD, *f. vidi* 1. glad. — *Od* XVIII *vijeka u istočnijem i južnijem krajevima našega naroda: u Srbiji, istočnoj Bosni (?), Hercegovini, Crnoj Gori, Boci kotorskoj. — Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu (s dodatkom da je u Dubrovniku muškoga roda). a) vidi* 1. glad, *a).* Da poginu malahni od gladi. J. Matović 7. Nego sam te putem namučio i konakom i gladi i žeđu. Nar. pjes. vuk. 2, 154. Smori mene i družinu moju a i glađu i junačkom žeđom. 3, 303. Nemoj meni dece pomoriti, pomoriti i gladi i žeđu. 3, 407. Od gladi je crnu zemļu jeo. 3, 432. Grđa je glad od smrti. Nar. posl vuk. 46. Ko kupus sadi i krmaču hrani, ne boji se gladi. 144. Svekrva je mrzila na ńu te bi je i glađu patila. Nar. prip. vuk. 101. — *b) vidi* 1. glad, *b).* Segetь glađu osvojiše. Glasnik. 20, 7. (1764). U gladi, u rati, u kugi. J. Matović 519. Grđa je glad od kuge. Nar. posl. vuk. 46. Kao da je iz gladi utekao (tako naglo jede, ili ne može da čeka dok se počne jesti). 129. Kad u Srbiji postane velika glad. Vuk, dan. 4, 3. Ļuta je glad narod morila. S. Ļubiša, prip. 52. — *c)* pasja glad, *vidi* 1. glad, *f).* Tako mi sve pasjom glađu ne pomrlo! Nar. posl. vuk. 304.

3. GLAD, *adj. vidi* gladak. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GLÀDA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) čobanska koliba od drveta i pokrivena lubom ‚eine schäferhütte' ‚tugurii genus', cf. kućer *s primjerom iz narodne pjesme:* Izišli su Nikšićki ovčari i popeli glade na livade. — *Nepoznata postańa, može biti da dolazi od srlat.* clida, *pleter, koje bi bilo, kako se misli, keltička riječ. — Nahodi se u množini (ako je ista riječ) na dva mjesta* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku (plur.* glade). Međe Belicê sь Rьžanicomь ... u Grohotь konь Nosa u Salьče glade prêko u Stražište. Mon. serb. 95. (1330). Deč. hris. 40. Međa Trêbьči z Dosuđemь... putemь posrêdь letьskiihь gladьь. Deč. hris. 41.

GLÀDAC, glàca, *m. postaje od* gladiti *nastavkom* ьcь. — *Drugo* -a- (= ь) *ostaje samo u nom. sing. i u acc. kad je jednak nominativu i u gen. pl.* glâdâcâ; *u ostalijem padežima* d *se pred* c *(ili* č*) ne čuje. a) čovjek koji se gladi, vidi* gladionica, gladun. — *u poslovici i u Vukovu rječniku s dodatkom da stoji mjesto* gladionica *u onoj poslovici.* S poļa gladac a iznutra jarac *(štamparskom griješkom* jadac). (Kad je što na očima lijepo, a u sebi nevaļalo). Nar. posl. vuk. 292. *i u Šulekovu rječniku:* ‚feinling, putzhans, zierling'. — *b) pila, turpija kojom se čini da što postane glatko. — u Šulekovu rječniku:* ‚glattfeile'. — *c)* Ligusticum levisticum L., *neka biļka, ļupčac. — u Parčićevu rječniku* (‚levistico, erba').

1. GLÀDAK, glàtka, *adj.* laevis, glaber, *po kojemu nema ništa uzdignuto ni udubeno nego je sve jednako, tako da što se po onome vlači nigdje ne zapiňe; suprotno je* hrapav. — *Drugo* -a- *stoji mjesto negdašńega* ъ *u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu, a nema ga u ostalijem oblicima;* d *pred* k *glasi* t, *ali se nalazi pisano. — Akc. se mijeńa u složenijem oblicima:* glàtkî, glàtkôga *itd.* (Vuk, rječn.), *ali može i ostati nepromijeńen:* glàtkî, glàtkôga *itd.* (Đ. Daničić. rad. 6, 99). — *Postaje od korijena* glad *(vidi* 1. gladiti) *nastavkom* ъkъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gladъkъ. *rus.* гладкій, *češ.* hladký, *pol.* gładki. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚glaber; lenis; laevis'; gladko učiniti ‚laevigare'), *u Mikaļinu* (‚levis'), *u Belinu* (‚laevis' 441b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* gladek ‚glaber, lenis, laevis'. 2. gladka zemļa, t. j. plešiva, nemajuća trave na sebe ‚glabra terra'; gladka glava, plešiva, gda lasi od betega opuznu ‚glabrum caput'), *u Jambrešićevu* (gladek ‚glaber, glabrosus'), *u Voltiģijinu* (‚liscio, ripulito' ‚platt, glatt'), *u Stulićevu* (‚laevis, politus etc.'), *u Vukovu* (‚glatt' ‚laevis'). — *Komp.:* glâdî *(čakavski* glâjî, *vidi naj zadńi primjer kod* a, *d));* *oblici* glâdkijî *u Belinu rječniku* 441b, glâdijî, glâdčijî *u Stulićevu izmišļeni su od samijeh pisaca.*

a. *adj. a) uopće.* Čelo svakomu kako od čista i glatka dijamanta. P. Zoranić 31b. Na glatku kamenu. Đ. Baraković, vil. 99. Gļadak kao rastova kora *(ironički).* Nar. posl. vuk. 41. Crna mast kojom mažu bule obrve, da su im glađe. Nar. prip. vrč. 228. Hrapavi putovi neka budu glatki. Vuk, luk. 3, 5. Po površini se stablo kaže ‚glatko', kad nema po površini nikakovih rapa ni izraštaja, kao u luka, peršuna. J. Pančić,

flor. beogr.[3] 9. — *b) o ljudskom i životinskom tijelu ili o dijelu njegovu na kojem nema dlaka: suprotno je* rutav, ruňav, dlakav. Da' mi slatko, na ti glatko. M. Držić 197. Ežaun brat moj čovik kosmat jest, a ja gladak. I. Bandulavić 47[b]. gen. 27, 11. Ali je Isav brat moj rutav, a ja sam gladak. Đ. Daničić, 1mojs. 27, 11. — *kaže se o ribi na kojoj nema ljuska.* S pastrvami čiki gladci. J. Kavańin 21[a]. — *c) koža na licu u zdrava, tusta, vesela čeljadeta kao da je ‚glatka'.* Udovica kojom *(griješkom mj.* kojoj) se čudi svak što su gladka lica i debeo pupak. N. Naljeković 1, 269. A lice ti glatko i veselo. P. Petrović, gor. vijen. 102. — *d) metaforički kaže se o riječima umiljatijem kojijem se laska; metafora je uzeta od toga što su takove riječi ugodne unutrńem osjećańu onoga što ih čuje kao što je ugodno pipańe čega glatka, a može biti da se kod toga misli i na* gladiti. Glatka rič krši gnjev. Š. Budinić, ispr. 95. Ova ulizujući se s glatkim ričma oko Samsona. E. Pavić, ogl. 198. Koliko su koga glađe reči i slađe. D. Obradović, basn. 18. — *drugo je u ovom primjeru u kojem se kaže metaforički o peru, a značeńe je: kao uglađen.* I perom pišeš mnogo glajim neg Virjil s Omerom. H. Lucić 284. — *e)* na glatko, *adverbijalno pokazuje da što postaje glatko ńekom radńom.* Na glatko teše. J. Rajić, boj. 31. Na glatko plesti, glatt stricken. A. Hajdenak 23.

b. *adv.* glȁtko. — *komp.:* glȁdē. Ńiove košulje glatko i ne srozane na ńima stojau. E. Pavić, ogl. 145. Dlake da mu glatko i jednako po koži leže. I. Jablanci 118.

2. GLÁDAK, glátka, *m. dem.* 1. glad. — *Radi drugoga* -a- *i promjene slova* d *na* t *vidi kod* 1. gladak. — *Od* XVIII *vijeka u između rječnika u Stulićevu.* Ali ti je gladak dodijao, al' tamnica jadna kuća tvoja? And. Kačić, razg. 34[a].

GLÁDAN, gládna, *adj.* esuriens, famelicus, *kojega muči glad (kaže se ne samo kad čeljade ili živińe jednom nije davno jelo, nego i kao stańe čeljadeta ili živińćeta koje često ili obično nema dosta hrane ili je već toliko izmoreno gladom da se ne može nikako nasititi). — Drugo* -a- *stoji mjeste negdašńega* ъ *samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu. — Ake. se mijeńa u složenoj deklinaciji:* glādnî, glādnôga *itd. u Dubrovniku je ovaj ake. i u nominalnoj deklinaciji, n. p.* glâdan, glâdno, glādni *itd., osim nom. sing. f. i nom. pl. n.* gládna, *gen. sing. f.* gládnē, *instr. sing. f.* gládnôm, *i oblika koji su uzeti iz složene deklinacije:* gládnôj, gládnijem, gládnijeh. — *Postaje od osnove supstantiva* glad *nastavkom* ьнъ. — *Riječ je prastavenska, isporedi stslov.* gladьнъ, *rus.* голодный, *češ.* hladný, *poļ.* głodny. — *Kao i kod drugijeh adjektiva koji znače žeļu, ako je izrečena hrana ili uopće ono za čim hlepi onaj što je gladan, stoji u genetivu. — Između rječnika u Mikańinu, u Belinu, u Bjelostjenčevu (kajkavski* gladen), *u Jambrešićevu* (gladen), *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (gladьнъ ‚famis'). — *Komp.:* glādnijî.

a. *adj. a) o čeljadetu.* Jesi li ti gladan? Korizm. 7[b]. Ako je lačan i gladan, naće u ńemu kruh živi. A. Gučetić, roz. jez. 11. Ako ne bi napital gladnoga. F. Glavinić, svitl. 87. Gladan sam bio i niste mi dali blagovat. J. Filipović 1, 158[b]. A žena i dica gladna, gola i bosa uzdišu. F. Lastrić, nod. 425. Brašńenici govori ‚zaira', kada gladan ne imade mira. M. A. Reljković, sat. B8[b]. Ni si gladnog naranila, ni žednoga napojila. Nar. pjes. vuk. 1, 133. Leba nosim, a gladan sam. 1, 238. U krojača tanka igla, gladna su mu deca. 1, 379. Poskapasmo i gladni i žedni. 3, 314. Gladnu svatu i divļake u slast idu. Nar. posl. vuk. 42. Ja sam mrtav gladan. Nar. prip. bos. 1, 130. Kad kome ispadne zalogaj iz usta ili ga zaboravi, reče: ‚Neko mi je gladan' (od roda ili od prijateļa). Vuk, rječ. 87[b]. — *s genetivom.* Da ja vidim, kud mi drago šeta: il' je žedno, il' je ļeba gladno. Nar. pjes. vuk. 1, 369. Upitaj der Smiļanić-Iliju, kakva mu je muka u tamnici: jeli gladan hļeba bijeloga, al' je žeļan mesa ovnujskoga. Nar. pjes. kras. 1, 12. — *b) o živińetu.* Kakono meu gladni vuci. A. Komulović 64. Gladna uš ne umije nego uvjestiti. (D). Poslov. daničć. 23. Gladnu kučku nek ne hrani. V. Došen 126[b]. Gladna mačka miše lovi. (F). Poslov. daničć. 81. A ja konic žedan, gladan kopam zemļu do kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 454. A mi tice doletismo gladne, doletismo i gladne i žedne. 2, 329. Oči mu se bjehu uzmutile, k'o u gladna u gori kurjaka. 2, 428. Gladan kurjak usred sela ide. Gladan pas o komadu sańa. Gladni hrti boļe love. Nar. posl. vuk. 41. Gladnu uš mučno je nasititi. 42. — *s genetivom.* Što nam vrišti Damjanov zelenko? al' je gladan šenice bjelice? Nar. pjes. vuk. 2, 305. Vuk ne vije što je mesa gladan, nego vije da družinu svije. Nar. posl. vuk. 40. — *pas i vuk shvataju se kao živińčad koju često ili svagda mori glad, s toga se gladno čeljade isporeduje sa psom ili s vukom.* Gladan k'o pas. A. d. Bella, rječ. 40[a]. Gladan kao kurjak. Gladan kao pseto. Nar. posl. vuk. 41. *tako je i kod uši, te je* gladna uš *psovka gladnu čeljadetu.* Gladna uš ‚esurio'. A. d. Bella, rječ. 40[a]. Ugursuse, golotrbče, uši gladna! F. Lastrić, ned. 140. — *c) o dijelu ljudskoga ili životinskoga tijela, ne samo o trbuhu:* Gladan trbuh razloga ne čuje. (Z). Poslov. daničć. 23. Trbuh gladan kruha prosi. V. Došen 214[a]. Od gladna trbuha nema gore nevoļe. Nar. posl. vuk. 232; *nego i o drugome što je u gladna čeljadeta ili živińćeta:* Obraz je gladan, žut. M. Marulić 42. Gladna ruka kruh iz ogńa vadi. (D). Poslov. daničć. 23. Da š ńom *(tulom)* gladne zube kali. V. Došen 207[a]. Gladno oko ne spava. Nar. posl. vuk. 42. — *d) o vremenu (naj češće godini) kad je glad (vidi* 1. glad. *b)). Daničić u rječniku gdje tumači* famis *kaže da je onda značeńe kod* gladan *drugo: koji pripada gladu, ali mislim da toga ne treba, nego da narod prenosi značeńe s čeljadi na vrijeme.* V takovo vrime gladno. Korizm. 10[a]. Priđoše dni i ljeta gladna. Zborn. 27[a]. Bivši gladno i kužno vrijeme. B. Kašić, iń. 25. Slijediše godišta gladna. M. Radnić 297[b]. Mršave one krave zlamenuju gladna lita. P. Vuletić 37. U gladno doba. I. Đordić, salt. 360. U zlo doba u gladne godine. Nar. pjes. vuk. 2, 75. Iza gladne godine dođe i sita. Nar. posl. vuk. 97. Oteglo se kao gladna godina. 242. Gladna godina ‚theures jahr' ‚annus inopiae'. Vuk, rječ. 87[b]. Dug ovaj dan kao gladna godina. M. Đ. Milićević. zim. več. 210. — *e) preneseno kao kod d), o mjestu gdje je malo hrane, gdje je siromaštvo, glad, o neplodnoj zemļi.* Zemļa je gladna, nebo u gńivu. I. Gundulić 518. Idući kraļ priko jedne zemļe nerodne i gladne, š ńegovijem došastjem pritiču jezbine. M. Radnić 375[a]. Lipa ti je Sava voda ladna, kuda teče nije zemļa gladna. And. Kačić, razg. 230. Nije kriva Bosna što je gladna Hercegovina. Pravdonoša. 1852. 31. — *f) prenesno od čeljadeta na ńegovo stańe.* Da ga ne bude stogla gladna nevoļa. J. Banovac, prip. 105. Onoga pritiskuje gladno i golo uboštvo. A. Kanižlić, utoč. 21. — *g) u prenesenom smislu, jako žeļan,*

pohlepan. aa) o čeḷadetu, s genetivom. Tebe samoga Gospodina da žudim pohlepno i s pohotinjem nenasitjenim, da te budem jesti i vazda jedući te da te sam gladan *(griješkom* gladam). B. Kašić, nač. 36. Neharne sluge žedne i gladne smrti ńegove. M. Lekušić 94. Gospodari koji nisu tuđeg' gladni. V. Došen 73b. Gladan novaca. J. Bošković. — *bb) metaforički, o neživoj stvari.* Zbrkaše se plani Mehmedovi, rasprhaše umamḷeni Turci, al' ih gone jatagani gladni. Osvetn. 5, 103. — *s genetivom.* Diḷke gladne mesa junačkoga. Osvetn. 1, 71. — *b) po tome što je gladno čeḷade ili živinče mršavo, kaže se o čem neživom što je odviše tanko ili malahno prema mjestu gdje treba da stoji, prema rupi u koju treba da uļcze. (Gladno)* n. p. zrno za pušku, klin za kaku jamu ‚zu klein, zu dünn' ‚tenuis'. Vuk, rječ. 87b.

b. *adv.* glâdno. — *Komp.:* glàdnijê. Bêše po Istrê malo žita i gladno bêše. Mon. croat. 93. (1463). Ogań gladno pašu svoju slidi. I. Zanotti, en. 46. *i u Stulićevu rječniku.*

GLADÀŃA, *m. vidi* gladnik. — *U Lici.* V. Arsenijević.

GLADARIJA, *f. u istarskoj pjesmi (pisano* gladarja) *kao da znači gladno mjesto.* Divojčice, biš li tela Botunežana? Botunežana nikad ni jenega: Botunega gladarja. Nar. pjes. istr. 2, 167.

GLADAŠ, *m.* Laserpitium Tourn., *ńeka biḷka.* Flora croat. 483. — *samo ondje.* — *vidi* 1. gladiš, a.

GLADAT, *adj. gladan (?).* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Mudar, bogat, a ne gladat, svej državom bude vladat. J. Kavańin 208b.

GLADEN, *adj. vidi* gladan. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* I gladeni vuk zavije. J. Kavańin 249a. — *neponzdano.*

GLÁDEŽ, *m. vidi* 1. glad. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Postom i gladežem. Š. Budinić, sum. 151b.

GLÀDIBÎK, *m. uprav čovjek koji gladi brke, ali se ne zna s kojijem bi se preneseńijem značeńem moglo upotrebiti. — U Vukovu rječniku bez značeńa. — U Šulekovu rječniku stoji (mislim, ne dobro) kod* ‚putzhans' *kao da znači što i* gladac, gladun, gladionica. — *Kad čovjek gladi brke, obično se ne shvata kod našega naroda kao da se kiti, nego kao da je zamišḷen ili da pokazuje ńeki ponos i nemareńe za onijem što oko ńega biva.*

GLADIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Ivan Gladić. Mon. croat. 256. (1554).

GLÀDILAC, glàdioca, *m. čovjek koji gladi. — U Šulekovu rječniku* (‚glätter').

GLÀDILICA, *f. alat kojijem se gladi, isporedi* gladilo. *a) brus što se oštri kosa ili britva brijaća (kako se razlikuje od brusa i tociḷa, vidi kod* brus, *a) u primjeru iz Vukova rječnika). — u Vukovu rječniku. — b) u Šulekovu rječniku:* ‚glatteisen; glättglas; glättstein'; ploča gladilica ‚glättplatte; plankugel; plättholz'.

GLÀDILO, *n. alat kojijem se gladi, isporedi* gladilica. *a) vidi* strug, bradva. *u Mikaļinu rječniku* (gladilo, čim se daske glade ‚dolabra, ascia'), *iz ńega u Stulićeva. — b) vidi* gladilica, *a). u Vukovu rječniku* (vide gladilica *s dodatkom da se govori u Crnmici). — c) ogńilo. u Slavoniji.* F. Hefele. — *d) u Šulekovu rječniku:* ‚bügeleisen (plätteisen); glättglas; glättstahl; glättwerkzeug'.

GLADI-LUK, *m.* Colchicum Bivonae Guss., *ńeka biḷka, prstac. — U Šulekovu imeniku.* Gladiluk, hermodactylus *(po dubrovačkijem rukopisima),* Colchicum Bivonae Guss. 87.

GLADIḶKA, *f. alat kojijem se gladi (u crevḷara čim se gladi kožu). — U Šulekovu rječniku* (‚glattzahn').

GLADINŠTINA, *f. zemḷa nenagnojena. — U sjevernoj Dalmaciji.* J. Grupković.

GLÀDIŃA, *f. vidi* 1. glad. — *Od* xviii *vijeka a između rječnika u Stulićevu.* I ńega mi morimo i gladińom i žedińom. Nar. pjes. beitr. mikl. 41. Maćuha je Ružu gladińom i bosotińom morila. S. Ļubiša, prip. 38. Još se narod nije okrijepio iza teške gladińe. 58.

GLÀDIŃÎ, *adj. koji pripada gladu. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* gladińa bolest ‚famis cruciamentum'; ne mogu stât od gladińe bolesti ‚adesurio, fame exstimulor'. Naj gora je nemoć gladińa. (Z). Poslov. danič. 68. Tako od gladińe smrti ne umŕo! Nar. posl. vuk. 308.

1. GLÀDIONICA, *m. čovjek koji se gladi, isporedi* gladac, gladun, gizdelin, kicoš. — *U Vukovu rječniku* (koji se kiti ‚ein zierling' ‚homo putidus', cf. gladun).

2. GLÀDIONICA, *f. mjesto gdje se gladi. — U Šulekovu rječniku:* ‚glättgetriebe; glättmaschine; glättstube'.

GLÀDIONÎK, *m. sto na kojem se gladi. — U Šulekovu rječniku:* ‚glätttisch'.

GLÀDIOŃÀK, *m. alat kojijem se gladi. — U Šulekovu rječniku. a) strug kojijem se drvo čini glatko* (‚glatthobel'). — *b) čekić kojijem se čini da što bude glatko* (‚plätthammer').

1. GLÀDÎŠ, gladîša, *m. postaje od osnove glagola* gladiti *ili adjektiva* gladak. — *Akc. kakav je u genetivu takav je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i acc. kad je jednak nominativu i voc.* glâdîšu, glâdîši.

a. Ononis spinosa L., *ńeka trava. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Voltigijinu* (‚annonide, erba' ‚heuheckel'), *u Stulićevu* (‚annonis'), *u Vukovu* (1. vide gladišika *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Gladiš (gladišika, gladiševina, gladiška, gladišt, gladiž, gladuška), slov. gladež, češ. hladyš, rus. гладышъ (= Laserpitium), mrus. гладишникъ (= Agrimonia eupatoria), poļ. gładysz (= Galanthus), češ. hlodaš (= Ulex), bonaca *(u starijem dubrovackijem rukopisima),* ononide (Skurla, Stulli), Ononis spinosa L. (Pančić, Vodopić). Gladiš žuti, anonide gialla *(u starijem dubrovačkijem rukopisima).* B. Šulek, im. 87.

b. *ime ńekijem životińama. a) vrsta guštera. u Vukovu rječniku:* 2. nekakav plavetan gušter *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* Običan ili sivi gušter, Lacerta agilis L., gladiš u Crnoj Gori. K. Crnogorac, zool. 107. — *b) vrstu zmije. u Šulekovu rječniku:* ‚glatte natter' *kod* ‚natter' (‚Coluber').

2. GLÀDÎŠ, gladîša, *m. vidi* 1. gladnik. — *Akc. je kao kod* 1. gladiš. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Lici i s primjerom:* Rda gladiš.

GLADIŠEV DO, *m. ime mjestu. — U Daničićevu rječniku:* ‚Gladiševъ Doḷь', selima Samodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je meda ‚na Bojanovь Hridь i prêko Gladiševa Dola na Ilijinu Glavu'. (Mon. serb. 87 *god.* 1327).

GLADIŠEVINA, *f. vidi* 1. gladiš, a. Gladiševina, Ononis spinosa L. (Pančić). B. Šulek, im. 87.

GLADIŠIK, *m. vidi* 1. gladiš, a. Gladišjik (u Makarskoj), Ononis spinosa L. (Visiani). B. Šulek, im. 87.

GLADIŠIKA, *f. vidi* 1. gladiš, a. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* nekaka trava po polju, koja ima crven cvijet, a žile joj, kao što se govori, mogu ustaviti plug od 8 volova ‚die hauhechel' ‚Ononis Linn.', cf. gladiš *s dodatkom da se govori u Imotskome.* Isto čini gladišika pivši je. J. Vladmirović 22. Gladišika, anonide *(u starijem rukopisima)*, Ononis spinosa L. (Visiani). Gladišika žuta, anonide gialla *(u starom rukopisu).* B. Šulek, im. 87.

GLADIŠKA, *f. vidi* 1. gladiš, a. — *U Stulićevu rječniku (može biti da treba čitati* gladišika) *i iz njega u Šulekovu imeniku:* v. gladišik. 87.

GLADIŠT, *m. vidi* 1. gladiš, a. Gladišt, gladiž, anonide, bonaca *(u starijem rukopisima)*, Ononis spinosa L. B. Šulek, im. 87.

GLÀDITEĻ, *m. čovjek koji gladi.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚adulator 38a) *gdje naj prije dolazi i u Voltiđijinu* (‚lisciatore; adulatore' ‚der schmeichler'). Griješe ļudi mamitelji i gladitelji. J. Matović 410.

GLÀDITEĻICA, *f. žensko čeļade koje gladi.* — *U Belinu rječniku* (‚adulatrix' 38a).

1. GLÀDITI, glâdîm, *impf.* mulcere; laevare, *kao činiti da što bude glatko vlačeći, pomičući sve istijem smjerom po onome nešto drugo što nije ni oštro ni hrapavo, a ni tvrdo (vidi a)).* — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing.* glâdî). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gladiti, *rus.* гладить, *češ.* hladiti, *pol.* gładzić. — *Isti je korijen što u lit.* glodinti, *gladiti*, glodus, *izglađen (a dlakama)*; *korijen je indoevropejski po svoj prilici* ghladh *(s kratkijem* a), *isporedi lat.* glaber, *skandin.* gladhr, *vesco, anglosaks.* glād, *engl.* glad, *strŷem.* glat, *gladak, norovŷem.* glatt. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚mulcere'), *u Mikaļinu* (gladiti, progladiti ‚pumico, polio, perpolio, expolio, levigo'; gladiti drvo ‚dolo, ascia polire, levigo, complano'; gladiti, ogladiti zid mistrijom ‚trulisso'; gladiti, pomilovati ‚blandior'), *u Belinu* (‚laevigo' 105b. 441b; gladiti opeke ‚lisciar i mattoni' 105b; gladiti bradu ‚mulcere barbam' 128c; ‚blandior' 11b; ‚adulor' 37b), *u Bjelostjenčevu* (gladim, gladko činim, planam ‚laevigo, dolo, polio, edolo, levefacio, expolio, perpolio, laevo'. 2. gladim, milujem ‚mulceo, lenio, mollio, mollifico, blandior, mitigo, placo, dulcem facio, demulceo, permulceo', v. dragujem. 3. gladim zid ‚trulliso, pumico'), *u Jambrešićevu* (‚glabro'), *u Voltiđijinu* (‚lisciare, polire; accarezzare' ‚polieren, glätten; schmeicheln'), *u Stulićevu* (‚laevare, laevigare, polire, expolire, palpari, assentari, blandiri'), *u Vukovu* (1. ‚streicheln' ‚mulceo'. 2. ‚glätten' ‚laevigare'; gladiti se ‚sich glätten und putzen' ‚como me'). *a) kad je objekat što tvrdo: drvo, kam, kovina itd., alat kojijem se čini da ono bude glatko, obično je oštar ili hrapav, ili dajbudi tvrd. po tome se* gladiti *ne upotrebljava s ovakovijem objektima, ako i ima u rječnicima značeńa što ovijem objektima odgovaraju. mješte* gladiti *upotrebljavaju se osobite riječi prema objektu ili alatu, kao* strugati, orondisati, plaňati, svjetlati, laštiti, utijavati *itd. u jedinom primjeru (gdje je* gladiti *sa* se, *pasivno), koji bi moguo amo spadati, ističe se razlika među* gladiti *i* strugati: Kora mu se *(drvetu)* gladi tupim nožem, ali se ne strúže. J. S. Reļković 400. — *b) češće se upotrebljava kad su objekat dlake, perje ili što dlakavo; objekat je vidjeti gladak, kad se dlake ili pera polažu na istu stranu jedno na drugo. aa) objekat je brada, brci (u čeļadeta), te se gladi rukom.* Vesel glade bradu. M. Marulić 64. Bradu od dragosti često glade. A. Kanižlić, kam. 222. Brke gladi, društvu progovara. Nar. pjes. juk. 561. — *bb) kad su objekat kose, mogu se gladiti rukom i češļem, po tome* gladiti *može značiti i· češļati.* Još nijesi poznala češļa ni zrcala gladeći ženski vlas. M. Vetranić 1, 99. Kad vam sluge perčin glade. V. Došen 214b. Divojka žutu kosu gladi. Nar. pjes. istr. 1, 16. — *cc) objekat je dlakavo živinče.* Češu ih i glade *(tovare).* M. Vetranić 2, 87. Kad mačku gladiš, tada rep dviže. (D). Poslov. daničk. 42. Negove *(lavore)* grive gladeći. A. Kanižlić, utoč. 267. — *dd) objekat je perje.* Namišta mu *(sokolu)* gladeći perje. M. Radnić 149a. Soko sjedi na grančici, te pera gladi. Nar. pjes. vuk. 1, 497. — *c) kaže se i uopće kad se što vlači po čemu drugome sre istijem smjerom. aa) uopće.* Hitrima rukami ja guslat junak mlad: od suhe strune sklad kû drugom gladjaše iz driva nima tad ļudski glas vadjaše. Đ. Baraković, vil. 342. Ne velim ti da je *(fitilj)* voskom gladiš. J. S. Reļković 390. *amo može spadati i ovo:* Tko se miče, ńeg muha ne gladi. J. S. Reļković 323. — *bb) naj češće rukom.* Ter pomńiva kad se stavi gladit ruka ńu *(stijenu)* od svuda. A. Vitaļić. ost. 28. *i sa* se, *refleksivno.* Kad ko rekne: ‚Ja sam gladan' kaže mu se i: ‚Gladi se po trbuhu'. *u Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić. — *često se rukom gladi čeļade ili živinče, kao od dragosti, isporedi* milovati. Uze mu ruku ter ju ja gladiti. Ivan trog. 18. — *sa* se, *recipročno.* Ter se gladu *(sic)*, ter se plešću i grle so moju ńima. J. Kavańin 198b. — *cc) u ovom primjeru stoji* gladiti *ironički sa značeńem kao kod bb):* Uskijam se leda glade. V. Došen 173a. — *dd) sa značeńem milovati (vidi kod bb)) preneseno je od čeļadeta na živinče (subjekat).* Zvijer jedna drugu miluje i gladi. M. Vetranić 1, 468. — *d) preneseno od značeńa kod c) bb), znači uopće milovati, ńegovati, pokazivati ļubav (objektu). aa) objekat je čeļade.* Čudne ti si, sreće, čudi, čeka gladiš dugo vrime. D. Rańina 49b. Kako prijateļi pogibilno i štetno gladu prijateļa. J. Matović 411. Moćete ńu milovati, gladiti a i pokarati. I. Velikanović, prik. 63. Priti će smrt nemila, ka ne gladi nego grabi. Nar. pjes. istr. 6, 3. — *često, kao* laskati, ulagivati se, *znači pokazivati lažnu ļubav samo riječima.* Ako te uzmažu grišnici gladeći, ne viruj, ca t' kažu, tva dila slaveći. P. Hektorović 41. Gladi te, da te ubije. I. Đordić. uzd. 142. Gladi, maže, svoje laži krijuć. A. Kanižlić, uzr. 236. — *bb) objekat je strar umna.* Stavļaju svoju dušu u ruke od ispovidnika, koji gladi ńihove zloće. A. d. Bella. razg. 152b. Nahodi se, da kojigod povoļni slijepci ļube i glade svoje sljepilo, erbo im je od koristi. B. Zuzeri 53b. — *e) činiti, da što bude glatko, ali drugijem načinom nego je sprijeda kazano.* Kadi rodi vince, ko nam gladi lice *(vidi* 1. gladak. a, *c)).* Jačke. 40. — *f) u ovom primjeru može biti da znači: kititi, resiti, ali može biti da značeńe spada pod e):* Gladiš lica, gladiš kose, a ne vidiš, sa svijeh strana mrtva tijela gdi pronose k zemļi da su ukopana. M. Vetranić 1, 28. — *sa* se, *refleksivno, često znači: kititi se, resiti se.* Žene gladeć se, nosoć prsi odkrivene oli pleća, suviše gizdajuć se, smrtno griše. Blago turl. 2, 154. Gladila se popadija porad daka? (Nije to za tebe pripravļeno). Nar. posl. vuk. 41. A ona počne se češļati i gladiti. Nar. prip. vrč. 20.

2. GLÀDITI, glâdîm, *impf.* muciti gladom, dotjerati do gladi. M. Pavlinović.

GLADIŽ, *m. vidi* gladišt.

GLÁDJETI, gládîm, *impf. gladovati. — Samo praes.* 3 *sing.* gladi *(ali vidi i* glađati) *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Za nevolu on siroma gladi. J. S. Reļković 347.

GLADNA, *f. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 181.

GLÂDNÂ RIJÈKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Livada u Gladnoj Reci. Sr. nov. 1873. 335.

GLÀDNICA, *m. ili f. gladno muško ili žensko čeļade, kaže se s prezirańem. — Od* XVI *vijeka. a) muško. između rječnika u Mikaļinu (kod* gladnik) *i u Vukovu: (ženskoga roda)* ‚der hungrige (als schimpfwort)' ‚famelicus'. Mihovil Parapinacijus, jože je gladnica. Š. Kožičić 46b. Svjetska gladnica. (Izjelica, n. p. kakav poglavar koji rado mit prima). Nar. posl. vuk. 282. — *b) žensko. između rječnika u Belinu* (‚famelica' 301b), *u Voltiģijinu* (‚affamata' ‚eine hungrige'), *u Stulićevu* (‚famelica'). Najela se gladnica, pa se nazvala banica. Nar. posl. vuk. 187.

GLADNICE, *f. pl. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172.

GLADNÌČINA, *m. i f. augm.* 1. gladnik *i* gladnica. — *U Stulićevu rječniku* (‚prodigus fame vexatus, famem patiens prodigalitatis ergo'), *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. GLÀDNÎK, gladnika, *m. gladan čovjek, često s prezirańem, isporedi* gladnica, gladničina, 2. gladiš, gladniš, gladńak, gladuš. — *Akc. kakav je u gen. takav je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* glâdnîče, glâdnîci. — *Postaje od osnove adjektiva* gladan *nastavkom* ìkъ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 40a. 301b, *u Bjelostjenčevu (kod* gladńak), *u Voltiģijinu (kod* gladńak), *u Stulićevu, u Vukovu.* Gladnikom zovu svakoga človika. Š. Menčetić 336. Gladnikom iz usta hljeb vadite. M. Vetranić 1, 217. Lakomi gladniče. Đ. Baraković, jar. 101. Izjelice i gladnici. V. Došen 63a. Prosuo svoje gladnicima, pa sad puha u šakama. S. Ļubiša, prip. 61. Podijele gladnicima hļeba. prič. 78. — *u jednom primjeru o gladnom zvijeretu:* I srcem još ļući od lava gladnika. H. Lucić 240.

2. GLADNIK, *m. postaje od osnove glagola* gladiti. — *U Stulićevu rječniku sa značećima: čovjek koji gladi; (kamen) plavac.*

3. GLADNIK, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 174.

GLÀDNIŠ, gladniša, *m. vidi* 1. gladnik. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GLÂDNÎ VŔH, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Vinograd u Gladnom Vrhu. Sr. nov. 1873. 723.

GLADNO, *n. mjesto na ļudskom poplatu, gdje je izdubeno. — U naše vrijeme u Lici.* Ko ne ima gladna ‚plattfüssig'. Đ. Trsteńak.

GLÂDNÔ BŔDO, *n. mjesto u Srbiji: a) u okrugu valjevskom.* Vinograd u Gladnom Brdu. Sr. nov. 1873. 231. — *b) u okrugu crnoriječkom.* Vinograd u Gladnom Brdu. 1875. 635.

GLÂDNÔ VRĚLO, *n. vrelo u Lici.* J. Bogdanović.

GLADNO VRUKOŃE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Gladnom Vrukonju. Sr. nov. 1869. 105.

GLADŃAK, *m. vidi* gladnik. — *U rječnicima. u Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu, a u naše vrijeme u Šulekovu* (‚hungerleider').

GLÀDŃETI, gládnîm, *impf. postajati gladan (imperfektivni glagol prema* ogladńeti, *u inkoativni prema* gladovati). — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* gladnímo, gladníte, *i u ger. praes.* gladnéći. — *Postaje od osnove adjektiva* gladan *nastavkom* ê *u inf.*, i *u praes.* — -ńe- *stoji po južnom govoru (u starije vrijeme* -nje-), *u po istočnom* -ne-, *po zapadnom* -ni-. — *Mogla bi biti i praslavenska riječ, isporedi češ.* hladněti, *pol.* głodnieć; *u našem se jeziku javļa od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚esurio' 301b), *u Stulićevu* (‚esurire, fame laborare'), *u Vukovu* (‚hungern' ‚esurire'); *u sva tri rječnika nije dobro zabiļeženo značeńe.* Deru gladnike ki gladne groznći. M. Vetranić 1, 220. Ni gladnjahu oni, ni one živine. M. Divković, bes. 140b. Jao vama koji se sada jeste nasitili, jer ćete gladnit. J. Filipović 1, 235b. Poslije ove vode gladni čovjek. Što je maņe hļeba, više čovjek gladni. Vuk, rječ. 87b. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka ima* gladńeti se *impersonalno, te* gladni mi se *znači: gladnîm:* Tu mu se počelo već gladniti. Đ. Obradović, basn. 61.

GLADOĻET, *m.* Saturnus, *jedan od planeta, s kojega je, kao što se ńegda učilo u astrologiji, tobože gladna godina. — Načińeno po češ.* Hladolet. — *U Šulekovu rječniku* (‚Saturn').

GLADÒMÔRNICA, *f. tamnica u kojoj se mori gladom. — U Šulekovu rječniku* (‚hungerthurm').

GLADOMRT, *f. čeļade jako gladno, koje gotovo umire od gladi, mrtvo gladno. — U Belinu rječniku* (‚fame confectus, famelicus' 40a), *u Voltiģijinu* (‚affamato, famelico, sfinito' ‚ein verhungernder'), *u Stulićevu* (‚fame confectus'). — *nije dosta pouzdano.*

GLADÒTIŃA, *f. glad. — U naše vrijeme.* U naj višoj mojoj nevoļi, gladotińi, bosotińi i golotińi. S. Ļubiša, prip. 178. Gladotińa, glad. Slovinac. 1884. 143.

GLADOVAC, Gladovca, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj. (kajkavski)* Gladovec: *u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 37; *u podžupaniji sisačkoj.* 41.

GLADÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se gladuje. — Stariji je oblik* gladovanje. — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* glad), *u Stulićevu, u Vukovu.* Oprjetiliti ńe gladovanje. B. Kašić, nasl. 254. Metnuvši na drugu stranu gladovańe. M. Radnić 115a. Niti imadoše više gladovańa. E. Pavić, ogl. 94. Putovao sam u gladovańu. Vuk, 2kor. 11, 27.

GLADÒVATI, gládujêm, *impf.* esurire, fame laborare, *biti gladan. — Akc. kakav je u praes. takav je u impf.* gládovâh, *u impt.* gládûj, *u ger. praes.* gládujûći; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* gládovâ *i part. praet. act.* gládovao, gládovâla. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚famere'), *u Mikaļinu, u Belinu* 301b, *u Bjelostjenčevu (kajkavski* gladuvati), *u Jambrešićevu (praes.* gladujem), *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (‚hunger leiden' ‚fame laborare'). *a) u pravom smislu. aa) uopće.* Blažen ki gladuje. M. Marulić 203. Blaženi sada koji gladujete. N. Raņina 173a. luc. 6, 21. Pokrijepiti gladujuće. M. Divković, bes. 61b. Meu velikijem obiļem gladovati i meu velikom odjećom golovati. 89a. Ako gladuje neprijatelj tvoj, napitaj ńega. I. Bandulavić 21b. paul. rom. 12, 20. Ki nit' skrbi, nit' posluje, rad gladuje i goluje. P. Vitezović, cvit. 98. Bratja

Osipova svojim otcem gladovahu. P. Vuletić 45. Vidim da mnogi gladuju a mnogi jesu siti i pijani. J. Filipović 1, 424a. Blaženi, koji gladuju i žeđaju. F. Lastrić, ned. 265. Voliše lavi sedam dana gladovati. E. Pavić, ogl. 418. Tko kruh kupuje, tri kuće hrani, a on gladuje. (Z). Poslov. daničk. 130. Gladuješ kao siromaški pas. D. Obradović, živ. 97. Po svitu prositi, doma gladovati. Jačke. 230. Gospoduje a gladuje. Nar. posl. vuk. 44. Ko ļeti hladuje, zimi gladuje. 146. Tako bi po dva po tri dana sirota gladovala. Nar. prip. vuk. 104. — *bb) u jednom primjeru ime hrane stoji u genctivu, ali vidi b) bb).* A mornar ki je lin on kruha gladuje. Đ. Baraković, vil. 65. — *b) u prenesenom smislu, jako žeļeti (vidi* 1. glad, *c)). aa) uopće.* Putenost što veće jide, to veće gladuje. Blago turl. 2, 137. Kad naj veće po našoj zloći običaje duša postiti i duhovno gladovati. Ant. Kadčić 145. — *bb) kad se izriče ono što se želi, stoji: aau) u acc.* Blaženi koji gladuju i žeđaju pravdu. M. Divković, nauk. 196a. Blaženi gladujući pravdu. F. Lastrić, svet. 116a. Pravda obita nasitit tko ńu gladuje. Blago turl. 2, 137. Bog gladuje tvoje skrušeno uzdisańe, a žeđa za tvojima pokornima suzama. Đ. Rapić 260. — *bbb) u gen.* Blaženi su oni ki gladuju i žejaju prafde. Bernardin 171. mat. 5, 6. Blaženi koji gladuju i žeđjaju pravde. I. Bandulavić 233b. I. T. Mrnavić, ist. 156. I. A. Nenadić, nauk. 158. — *cec) ne zna se, jeli acc. ili gen.* Duša moja tebe gladuje. B. Kašić, zrc. 172. Tebe žejam i gladuju. I. Ivanišević, kit. 74. Dopusti da duša moja tebe gladuje. P. Radovčić, nač. 485. Dopusti mi, da gladuje i žeđa duša moja tebe. A. Kanižlić, bogoļubn. 323. — *ddd) u jednom primjeru kao objekat ima inf.* Žeļaše Gospodin i gladovaše trpiti. F. Lastrić, svet. 131b.

GLADOVICA, *f. selo blizu Crkvenoga Sela u hrvatskoj krajini.* — xv *vijeka.* Selo Gladovica. Mon. croat. 126. (1486).

1. GLADOVIĆ, *m. samo u jednom primjeru* xvii *vijeka, kao da znači: gladno čeļade.* Ima razlog svaki sveti Jerolim vikati na gladoviće, kad se najidu i nasite, pak se ne spomińu od svoga bistva. I. Ančić, ogl. 104.

2. GLADOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Melentiju Gladovića. Glasn. ii, 1, 180. (1808). Šem. srb. 1882. 202.

3. GLADOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Doње Tuzle.* Statist. bosn. 152.

GLADÒVIT, *adj. gladan.* — *U Stulićevu rječniku s primjerom J. Betondića (Dubrovčanina* xvii *vijeka):* Gladovite dok živine mnom se budu nasititi. — *i u Šulekovu rječniku* (‚hungrig').

GLADÒVITÔST, gladòvitosti, *f. stańe onoga što je gladovit.* — *U Šulekovu rječniku* (‚hungrigkeit').

GLADRA, *f. u Daničićevu rječniku* (3, 576): ‚Gladra', rijeka kod sela Žeravice: tom je selu išla meda ‚u rěku u Gladru, i niz Gladru u črļenu Gruku' (Glasn. 15, 310 *god.* 1348?). ‚na Gladrě crnikovь' (304). ‚zabělь na Gladrě' (301).

GLÀDŪN, gladúna, *m. čovjek koji se gladi, vidi* gizdelin, kicoš. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* glȁdūne, glȁdūni. — *U Vukovu rječniku:* koji se gladi (n. p. kiti, često češļa) *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. i u Šulekovu:* ‚feinling'.

GLADUŠ, *m. a) vidi* 1. gladnik. — *u Šulekovu rječniku* (‚hungerleider'). — *b)* Draba Tourn., *ńeka biļka.* — *u Šulekovu rječniku:* ‚hungerblümchen'; šumski gladuš ‚haiuhungerblümchen' (‚Draba nemorosa'). *ove riječi nema u Šulekovu imeniku.* Gladuš, Draba Tourn. Flora croat. 251.

GLADUŠKA, *f. vidi* 1. gladiš, a. Gladuška, Ononis spinosa L. (u Severinskoj okolici). B. Šulek, im. 87.

GLÂĐA, *f. glad.* — *Postalo je od* glad *po analogiji prema* žeđa. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Egarь gladom uzeše. Glasnik. 20, 7. (1764). Trpe gladu i junačku žeđu. Nar. pjes. vuk. 3, 303. Eli ti je dodijala glađa, eli ti je dodijala žeđa? Nar. pjes. istr. 1, 55.

GLÂĐAHAN, glȁđahna, *adj. dem.* gladan. — *Pošto većina štokavaca ne izgovara* h, *govori se i piše se i* glȁđan, glȁđana. — *U naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu* (gladjahan) *gdje ima i* gladašan (gladjašan) *s istijem značećem, i u Vukovu:* gladan *s primjerom iz narodne pjesme:* Bosa ću ga kamenom voditi, a gladana preko zemļe sito.

GLAĐAHAT, gladahta, *adj. kao da je dem.* gladak. — *Na jednom mjestu u pisca čakavca* xvi *vijeka (s* j. *mj.* d *po čakavskom govoru).* Ti si, gospo, jošće dikla, to svak vidi, primlajahta, lipa, slatka, sva glajahta. M. Pelegrinović 189.

1. GLAĐAN, *m.* Anaspis Geoffr., *ńeka bubica.* — *U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. korń. 589. 593.

2. GLȁĐAN, *adj. vidi* gladahan.

GLȁĐAŠAN, glȁđašna, *adj. vidi* gladahan.

GLAĐATI, glađam, *impf. gladovati.* — *Na dva mjesta (prvi bi primjer mogao spadati i pod* gladjeti) xviii *vijeka (s* dj *mj.* đ) *i u Stulićevu rječniku* (gladati). Kada ja gladjah, ne napitaste me. I. P. Marki 60. Gladjao sam i ne podadoste mi jist. Blago turl. 2, 181.

GLȁĐĒŃE, *n. djelo kojijem se gladi.* — *Stariji je oblik* gladenje. — *U ńekijem rječnicima i kod ńekijeh pisaca stoji griješkom* dj *i* đ *mj.* đ; *osim toga (bez ikakva razloga) Mikaļa, Della-bella, Voltiygi i pisci prošloga vijeka razlikuju* gladjeńe *od* gladeńe, *te ovome daju samo značeńe:* milovańe *(vidi* 1. gladiti, *c) bb)).* — *Između rječnika u Mikaļinu:* gladenje, gladjenje ‚expolitio'; gladenje, pomilovanjo ‚blanditiae, blandimenta, illecebrae'; *u Belinu:* gladjenje ‚expolitio' 441b; ‚adulatio' 37b; gladenje ‚blandimentum' 11b; *u Bjelostjenčevu:* gladeńe, ogladeńe, gladkovańe ‚expolitio, levigatio'. 2. gladeńe, mileńe, milovańe, dragovańe, ńegovańe ‚blandimentum, blanditiae, illecebrae'; *u Voltigijinu:* gladjeńe ‚lisciamento; adulazione' ‚das schmeicheln'; gladeńe ‚accarezzamento' ‚das schmeicheln'; *u Stulićevu:* gladjeńe *i* gladeńe ‚expolitio, politura, laevigatio, blandities'; *u Vukovu:* gladeńe, 1. ‚das glätten' ‚laevigatio'. 2. ‚das streicheln' ‚τὸ mulcere'. Zašto imaš toliku pomńu tvomu zdravju i činiš gladeńa tvomu tijelu i dobavļaš mu ļekarije? M. Radnić 164a. Svitovńi ļubo gladeńa i laskańa. 292a. Da je odvedena samo pod moleńe, pod obećańe, pod milovańe, gladeńe. Ant. Kadčić 150. Griješe još ļudi mamitelji i gladitelji koji s gladeńem i s himbenijem falama udalmuju u ušima i u srca . . . J. Matović, kat. 410.

GLADOVINA, *f.* Lotus L. *(u Varaždinskoj okolici).* B. Šulek, im. 87.

GLAGOL, *m.* verbum, *riječ.* — *Miklošič* (etym. wörterb. 70a) *po rus.* голголъ, *šaliti se, misli da je praslavenska osnova* golgol-. — *Nije narodna riječ, nego staroslovenska* (glagolъ); *rus.* глаголъ *i češ.* hlahol *jamačno su pisci uzeli iz*

staroslovenskoga. a) kao riječ uopće. samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom. ako se gdje i čuje (kao i riječi što su od ove postale) kod naroda, to je ovaj primio iz crkve. između rječnika u Stulićevu (‚sermo, verbum, oratio') *s dodatkom da je uzeto iz brevijara i u Daničićevu* (‚verbum'). Poslědovati vladičьńemь glagolomь. Mon. serb. 4. (1198—1199). — *b) (gramm.)* verbum, *onaj dio od govora kojijem se u predikatu pokazuje da subjekat ńešto radi ili ńekako biva. u naše vrijeme kod pisaca.* Đekoji prosti glagoli u vremenu davno prošavšemu . . . Vuk, poslov. XLI—XLII. *mnogi pisci krivo upotrebljavaju za ovo značeńe oblik* glagoļ.

GLAGOLAŃE, *n. djelo kojijem se glagoļe.* — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

GLAGOLATI, glagoļem, *impf.* loqui, *govoriti, vidi* glagol. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚loqui, sermocinari') *s dodatkom da je uzeto iz brevijara i u Daničićevu* (‚loqui, dicere'). Slyšavь prêsladki glasь glagoļušть. Mon. serb. 3. (1198). Načeše glagolati inêmi jezyky. 77. (1302—1321). Azь grêšnaa vьpijemь i glagoļemь. 547. (1502).

GLAGOLICA, *f.* alphabetum glagoliticum, *glagoļska bukvica.* — *Načińeno prema ćurilica.* — *U naše vrijeme kod pisaca.*

GLAGOLIĆI, *m. pl. selo u hrvatskom primorju.* — XV *i* XVI *vijeka.* Radovanić z Glagolić. Mon. croat. 75. (1450). Pridosmo v Glagoliće. 132. (1487). Z Glagolić. 210. (1521).

GLAGOLITI, glagolim, *impf. vidi* glagolati. *isporedi i* glagoļiti. — *U dva pisca* XVI *i* XVIII *vijeka, u prvoga je miješani jezik.* Kako isti sveti Paval glagoli. S. Budinić, sum. 137. Pak Apolo uzoriti mudroslovja zlatna kita slatko i mudro glagoliti poče, i ńega bistro pita. J. Krmpotić, kat. 42.

GLAGOLSKI, *vidi* glagoļski.

GLAGOL, *m. ime slovu g u glagolici i u ćirilici.* — *U naše vrijeme po ruskome* глаголь; *staro je ime bilo* glagoli.

GLAGÒLÂŠ, glagoļâša, *m. katolički pop koji govori misu slavenski. vidi* glagoļski. — *Akc. kakav je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* glâgoļâšu, glâgoļâši. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Pop glagoļaš. F. Lastrić, od' 4. Koga glagoļaši zovu jerolimskijem. S. Rosa VIII.

GLAGÒLÂŠKÎ, *adj. koji pripada glagoļašima.* Ovaj prerano ugrabļen glagoļaškoj svetoj knizi. M. Pavlinović, razl. spis. 30.

GLAGOLATI, glagoļem, *impf. vidi* glagolati. *isporedi* glagoļiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ter zavidni glagoļali Turci. Osvetn. 6, 3.

GLAGOLE, *n. a) vidi* glagol, *a). u Vrančićevu rječniku* 119 *i u Stulićevu* (‚verbum'). — *b) vidi* glagoļ. *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ovo slovo ‚g' koje našinci zovu ‚glagoļe'. B. Kašić, nač. 110.

GLAGOLITA, *m. vidi* glagoļaš, *po lat.* glagolita. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Bil je glagoļita. M. Kuhačević 73.

GLAGOLITI, glagoļim, *impf. govoriti, razgovarati se, vidi* glagol *i* glagolati. — *U naše vrijeme (rijetko).* Glagoliti, govorkati, pogovarati; čuje se retko i to od stari ļudi. Podunavka. 1848. 54. Dva momka cijele noći glagoļiše budni. Osvetn. 4, 29.

GLAGOLSKI, *adj. ovako se zovu slova, bukvica (i knige ńom napisane, obred itd.) narodna slavenska koja se više razlikuje od grčkoga alfabeta nego ćirilica, i kojom su pisane knige kod katoličkijeh popova u mjestima gdje je obred slavenski.* — *Postaće nije jasno: ili od neobične (narodu) riječi* glagol *što se često čuje kod obreda, ili od neobičnoga imena slovu* g. — *Od* XVI *vijeka (u prvijem primjerima ne zna se, treba li čitati* l *ili* ļ). Z glagolskimi slovi jesmo štampat činili. Postila. posveta 5. Dvi štampe, glagolsku i cirulsku. Anton Dalm., nov. tešt. 1. predgovor. Z glagolskimi i cirulskimi slovmi. Katoh. 1561. 2. Glagoļsku knigu najde. P. Vitezović, kron. 45. — *U naše vrijeme kod pisaca (često a ne dobro i* glagolski) *sa značeńem: koji pripada glagolu (vidi* glagol, *b)).*

GLAGOŠNICA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 234.

GLÀGOVO, *n. brdo u Velebitu.* — *U Vukovu rječniku.*

GLÁJBITI, glájbîm, *impf.* durati ne jedući ništa. *u Dobrosclu u hrvatskoj krajini.* M. Medić.

1. GLAMA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) dva sela:* Gorńa i Dońa Glama *u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 234. — *b) ime brdima. aa) u okrugu kneževačkom.* Prvi je krak balkanskih visina onaj koji se odvaja na severozapad i prelazi u Srbiju, kao ‚Bugarska Glama', pa se povija k severu. naj viši su mu vrhovi: ‚Babin Nos, Kitka, Glama, Rasovati Kamen', i ‚Smilovica'. M. Đ. Milićević, srb. 825. — *bb)* Vasiļska Glama, *u okrugu aleksinačkom.* 776.

2. GLAMA, *f. vidi kod* glamski.

GLÁMAC, glámca, *m. vidi* 1. glamoč, glavoč. Glamac, vrsta balave ribice. M. Pavlinović. Glamac, više vrsti ‚gobius'. A. Ostojić (Brač).

GLAMAČKI, *adj. na dva mjesta u narodnoj pjesmi našega vremena, gdje jamačno stoji mjeste* glamočki. Projahuje Kneževiću Vuče ispod kule pašo glamačkoga. Nar. pjes. kras. 1, 1. Kad su bili na poļe glamačko, ugleda ih paša. 1, 7.

GLAMASKA, *f. vidi* 2. glamaza. — *Samo u Voltigijinu rječniku* (‚ciarlatana' ‚charlatanin').

GLAMAŠA, *m. vidi* 1. glamaza. — *Samo u Voltigijinu rječniku* (‚ciarlatano, saltinbanco' ‚charlatan, marktschreyer').

GLÀMAŠKÎ, *adj. koji pripada glamazama.* — *Načińeno od osnove* glamaz *nastavkom* ьskъ; zь *mijeńa se na* ž, *iza ovoga* s *ispada, a* ž *ispred* k *glasi* š. — *U Šulekovu rječniku* (‚marktschreierisch').

GLÀMAŠTVO, *n. stańe onoga koji je glamaza.* — *Načińeno kao* glamaški *nastavkom* ьstvo. — *U Šulekovu rječniku* (‚marktschreierei').

GLAMATAŃE, *n. nejasna riječ na jednom mjestu* XVII *vijeka (sa starijim oblikom).* Zatvorivši tvoja ćućenja od glamatanja i izpraznosti ovoga nečestitoga svijeta. M. Radnić 15a. *može biti da treba čitati* glamazanja.

1. GLÀMAZA, *m.* circulator; aeruscator, captator. — *Nepoznata postańa.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚ciarlatano, saltinbanco' ‚circulator') *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (1. ‚captator, captans, aeruscans'. 2. ‚histrio'). *a) ćovjek koji (osobito po sajmima) prodaje svoju sitnu tryovinu (često lijeke) sipļući mnogo riječi i bezobrazno lažući.* — *ovo je zna-*

čeńe starije, ali ne znam, jeli se gdje uzdržalo u naše vrijeme kod naroda. u Šulekovu je rječniku (‚charlatan; gauner; marktschreier'). — *b) čovjek koji zaintačivši i ulagujući se prosi što u koga, pa po tome koji hoće da živi bez truda. s ovijem se značeńem govori sad u Dubrovniku.* P. Budmani. *sa sličnijem u sjevernoj Dalmaciji:* Glamaza, koji čezne u drugoga na jelo, nabiguz. M. Pavlinović.

2. GLÀMAZA, *f. žensko čeľade kao* (1.) glamaza. — *U Belinu rječniku* (‚circulatrix' 191b).

GLAMÀZALAC, glamàzaoca, *m. čovjek što glamaza, vidi* 1. glamaza. — *Četvrto* -a- *ostaje u nom. sing. i u gen. pl.* glamàzalâcā; *u ostalijem padežima* l *na kraju sloga mijeńa se na* o. — *U Stulićevu rječniku* glamazalac, glamazalca *i griješkom* glamazaoc.

GLAMÀZALICA, *f. žensko čeľade što glamaza, vidi* 2. glamaza. — *U Stulićevu rječniku* (‚captans').

GLAMÀZALIĆ, *m. dem.* glamazalo. — *U Belinu rječniku* 191b.

GLAMÀZALO, *m. vidi* glamazalac. — *U Belinu rječniku* 191b *i u Stulićevu.*

GLÀMAZAN, glàmazna, *adj. koji pripada glamazama.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚gaukelhaft, gauklerisch'.

1. GLAMÀZÂŃE, *n. djelo kojijem se glamàzâ.* — *Stariji je oblik* glamazanje. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaľinu* (glamazanje) *i u Stulićevu.* Od laživijeh pohvaľenja, od muzuvirstva, od glamazanja i od zla sfitovanja. B. Kašić, zrc. 130. Jaki pečat od mudrosti drugo nije neg' mučanje, a biljega od ludosti prenetrijezno glamazanje. J. Kavańin 356b. — *u Šulekovu rječniku:* ‚gaunerleben'.

2. GLAMÁZÂŃE, *n. djelo kojijem se glàmâzâ.* ‚Otišlo blago u glamazańe, samo da nije u štalí'. J. Bogdanović.

GLAMÀZAONICA, *f. vidi* glamazalica. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GLAMÀZAONÎK, *m. vidi* glamazalac. — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. glamaza).

GLAMÀZAOSKÎ, *adj. koji pripada glamazaocima.* — *U Belinu rječniku* glamazalski (‚circulatorius' 191b).

GLAMAZAT, *adj. na jednom mjestu* XVIII *vijeka, nejasna značeńa: srodno je s* glamaza, *ali je u dobrom smislu.* Luka Barka glamazati tvoj pučanin bi njekada, pak trgovac prebogati, ki srjed bijela Carigrada prva glava prudi tebi, vijerna manet na potrebi. J. Kavańin 188a.

1. GLAMÀZATI, glamàzâm, *impf. raditi kao glamaza, biti glamaza.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* glamazámo, glamazáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* glâmazâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaľinu* (glamazati, govoriti s mnogo riječi ‚nugor, effundere verba, garrio') *gdje naj prije dolazi (ali vidi* 1. glamazańe), *i u Stulićevu* (‚captare, aeruscare, procare'). *a) u jedinom primjeru nije jasno značeńe:* Al' ja vrag sam domišlati ki glamazat tmu osinu ne dam. J. Kavańin 420b. — *b) vidi* glamaza, *a), prodavati (na sajmu) sroje trgovine mnogijem riječima a i lažima.* — *nije potvrđeno.* — *u Šulekovu rječniku* (‚gaukeln, gaunern'). — *c) govoriti mnogo i bez potrebe. preneseno s predašńega značeńa.* — *u Mikaľinu rječniku (vidi i Kavańinov primjer kod* 1. glamazańe). — *d) vidi* glamaza, *b),* glamazati što u koga, *prositi zaintačivši i ulagujući se.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. GLAMÁZATI, glàmâzâm, *impf.* kada blago na slaboj paši više šeće nego li pase, reku: ‚U našem poľu više blago glamaza nego li pase'. ‚Glamazajući po ovoj poľčini dođe u veče gladnije u štalu negoli u jutro izađe'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GLÀMAZICA, *f. vidi* 2. glamaza. — *U Šulekovu rječniku* (‚marktschreierin').

GLAMAZÚKATI, glamàzûkâm, *impf. dem.* 1. glamazati. — *U Stulićevu rječniku.*

GLAMČEVICE, *f. pl. selo u Hercegovini.* Mogu još pomenuti selo Glamčevice u predelu Dubravama, negde na severoistok od Počiteľa. S. Novaković, srp. obl. 44.

GLÀMNICA, *f. vidi* glavnica.

GLÁMŃA, *f. vidi* glavńa.

1. GLÀMOČ, Glamòča, *m. grad u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 188. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* Glâmoču. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme:* Pod Glamočem pod bijelim gradom. Glamočь. S. Novaković, pom. 130. Iz Glamoča, bosanskoga kraľestva grada. F. Glavinić, cvit. XVI. Od Glamoča. Norini 80. Ja sam, brate, od Glamoča grada. Nar. pjes. juk. 364. — *tako se zove i kraj.* Glamoč, predijeľe i grad. F. Jukić, zemľ. 30.

2. GLÀMOČ, glamòča, *m. vidi* glavoč. Glamoč (glavoč, dubr.), golok, 1. Gobius cruentatus L. 2. v. ugvat. 3. Eleotis auratus Cuv. Čas. čes. muz. 1854. 185. Glamoč bjelać, glamoč lučani, Gobius jozo L. Glamoč purićaš, Gobius ophiocephalus Pall. Glamoč žatac, Gobius auratus Risso. Glamoč, Gobius pagauellus L. Gobius quadrimaculatus C. et V. Đ. Kolombatović, pesc. 12. Glamoč žudij, Gobius cruentatus L. Glamoč pločar, Gobius capito C. et V. 13. Glamoč žuti, Gobius niger L. G. L. Faber 201. Glamoč, Gobius minutus L. 203. Glamoč, Gobius zebra Risso. 232.

GLAMOČANI, *m. pl. ime dvjema selima u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 70. 76.

GLAMÒČANIN, *m. čovjek iz Glamoča; plur.* Glamòčani. — *U naše vrijeme.* Glamočani na glasu su Turci. Nar. pjes. kras. 1, 191. Turci Glamočani. F. Jukić, zemľ. 30.

GLAMÒČIĆ, *m.* Gobius Buchichii Steindachn. G. L. Faber 232. — *uprav dem.* 2. glamoč.

GLAMÒČKÎ, *adj. koji pripada Glamoču.* — *Od* XVIII *vijeka (u prvom primjeru sa* š *mj.* č). Od Glamoča glamoške delije. Nar. pjes. bog. 322. Mi ćemo na Ogak udriti i glamočka sela popaliti. Nar. pjes. kras. 1, 193. Glamočko poľe. F. Jukić, zemľ. 2.

GLAMOČLIJA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 71.

GLAMÒČNICA, *f. potok u Lici.* J. Bogdanović.

GLAMOĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18.

GLAMOVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Glamovi. Sr. nov. 1871. 859.

GLAMSKI, *adj. o srebru u kojem je pomiješano zlata (a ne o naj čistijem srebru, kao što je mislio Daničić).* — *Postaje od* glama, *koje je opet nepoznata postańa i nahodi se u starijem dubrovačkijem rukopisima pisanijem talijanski (a ne zna se ni jeli romanska riječ):* ‚1279. Vense a Ragusa gran quantità de Bosnesi portando gran quantità de argenti de glama tinta in oro'. Annal. rag. nod. 35. *istu riječ* glama *upotrebľavaju ńeki*

pisci našega vremena sa značeńem: glamsko srebro. — Nahodi se u spomenicima XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (glamьskyj, dolazi za srebro, mislim da je od grč. γλάμη ‚gramiae', pa će biti ńem. ‚blicksilber', naj čistije srebro). Zlata u verьgahь desetь sakuļij, srêbra glamskoga dva sakuļa, i srêbra bijela dvadesti i devetь sakuļь. Mon. serb. 406. (1441). Ni zlata ni srebra glamskoga ni srebra bêloga. 479. (1457). Što se glamsko srebro stavļa prema belom, to je znak da ono nije belo; što ono dolazi odmah iza zlata a pred belim srebrom, to je znak da je litra glamskoga srebra više vredila od litre belog. u samoj stvari po beleškama dubrovačkih hronika mi danas znamo da glama nije drugo već srebro pomešano s nešto zlata. Č. Mijatović. glasn. 37, 245. Srebro, koje se vadilo iz ruda srpskih i bosanskih, bilo je dvojako, bijelo i glamsko: bijelo naime čisto srebro, a glamsko, srebro pomiješano sa zlatom, te blijedo. glamsko se pako dijeli na fino i pliko, vaļda po razmjerju zlata, kako je u ńem bilo (Mikl. 406. 477. 478). . . Da su oni novci srpski, koji izgledaju kao da su pozlaćeni, vjerojatno kovani od glame. S. Ļubić, opis jugosl. nov. XXI.

GLÀNCATI, glàncâm, *impf.* gaziti po debelom blatu. P. J. Marković.

GLÂNDA, *f. (običnije plur.* glânde), struma, *bolest kad otječu i gnoje se žlijezde na grlu radi nezdrave krvi, tal.* glandole. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glànâdâ. — *Od* XVII *vijeku, a između rječnika u Mikaļinu* (glanda, gliva, jagode, nemoć od grla ‚scrofole' ‚struma'). Imaše kćer mučenu veoma od glanada. B. Kašić, iń. 81. Pet *(ozdravļenijeh)* od glanada ili skrofula. 102. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GLÀNDATI, glàndâm, *impf. vidi* buncati. — *U trebinskoj nahiji.* N. Dučić.

GLÂNDAV, *adj.* strumosus, *koji boluje od glanada.* — *Od* XVII *vijeka.* Glandava njeka ozdravi. B. Kašić, iń. 81. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GLANGOLIĆ, *m.* Celtis australis L., *kostjela.* — *U Bakru.* B. Šulek, im. 87.

GLANGOLIŠITI, glangolîšim, *impf. lukavo što u koga prositi. — U Stulićevu rječniku:* ‚aliquid astute ab aliquo petere'. — *Biće srodno s* 1. glamazati.

GLÂS, *m.* vox, sonus, modi, fama, nuncius. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* glásu, *u gen. pl.* glásâ, *i u svoj množini kad se umeće* ov: glâsovi, glasóvâ, glasòvima, glâsove. — *Riječ je praslavenska (od osnove* gols), *isporedi stslov.* glasъ, *rus.* голосъ, *češ.* hlas, *pol.* głos; *može biti da je srodno i s litavskijem* garsas *ili* balsas. — *U svijem je rječnicima.*

a. vox, *zvek što izlazi iz grla ļudskoga i živinskoga (u višijeh životińa), a postaje kad vazduh tjeran iz pluće čini da trepte opnice u osobitoj spravi u grkļanu. a) u čeļadeta, i u onoga što se kao čeļade misli (Boga, anđela itd.). aa) uopće.* Ja jesam glas vapijućega u pustińi. Bernardin 3. joann. 1, 23. Ovce moje glasa moga poslušajut. Korizm. 73b. A posli imaš glas, od koga govore da vas svit ovi slas veću dat ne more. P. Hektorović 57. Zatisni uši, da ne čuješ glas od one nemani. M. Držić 390. Tebe Kerubim i Serafim neprestanim glasom vapiju. Kateh. 1561. 70. Malo pogudiv i glas zukom srediv reče. P. Zoranić 12b. Zuči glas tvoj u ušiju mojijeh. M. Divković, bes. 716b. Jerbo glas dohodi iz grla. M. Orbin 284. A u sebi što si opeta *(ļepoto!)*? slados gorka, ijed ugodan; glas bez riječi, riječ bez vjere. I. Gundulić 230. Tvoje spivanje i glasih skladanje čuje. A. Georgiceo, pril. 74. Da te se nagledam, da čujem drag tvoj glas. G. Palmotić 2, 475. Nu u jeci i jauku tužno srce i bez glasa kaže boles. I. V. Bunić, mand. 16. Po onom glasu, koji sliša sveti Ivan u knigah od očitavanja. P. Radovčić, nač. 19. Pamet vladaj, pero upravi, glas rasladi. A. Vitaļić, ost. 259. Da bi usta ma imala tôke glase i jezike. J. Kavańin 227a. Jezik i glas kazat ne more. M. Zoričić, osm. 92. Glas iz grla kako biva? V. Došen 261b. Al' kad oni *(Adam i Eva)* Božji glas slišaše, koji onda po raju hodaše. M. A. Reļković, sat. F5b. Da su s glasom zajedno pokornik i ispovidnik, premda nisu s kipom. M. Dobretić 379. A podvikni glasom Mustavinim. Nar. pjes. vuk. 3, 182. A tako me ne rodila majka, već kobila koja koña moga, i muškijem ne pasala pasom, i turskijem ne nazvala glasom! 3, 255. Da bi mene ne rodila majka, ni muškijem opasala pasom, ni junačkim dovikala glasom. 3, 273. I po glasu poznavao kumu. 3, 325. Da promijeni glas. V. Vrčević, igr. 58. Al drhće joj glas grloca bijela. Osvetn. 1, 53. ‚Bog da prosti!' čuse glas na dvoru. 1, 70. Gdje vilinski prozujali glasi. 3, 147. Pismo je oku što je glas uhu. M. Pavlinović, razg. 76. — *gdjekad se kaže o glasu, da on govori.* Budući molitvu svršila, dojde glas z neba govoreći ńoj. Živ. kat. star. 1, 224. Glas Boga svemogućega dođe od neba govoreći. M. Divković, bes. 16a. Glasi zuče po oblaku: ‚Hosana'. I. Bandulavić 82a. Razvedren je svak u licu, glasi ti ovo svi govore. I. Gundulić 399. Otrovani glase, nu govor' sada. A. Vitaļić, ost. 418. Glas izide iz oblaka i Turcima govoraše. Nar. pjes. mikl. beitr. 23. Glas Božji vapijući po usta mudroga. M. Zoričić, osm. 2. *po tome se kaže i da glas ‚umukne'.* I od grada i od dvora zamuknuše svačiji glasi. I. Gundulić 493. — *bb) u prenesenom smislu. aaa)* glas Božji *o zvonu.* Tako mi onoga glasa Božjega, a Bog je istina! (Kad se čuje zvono). Nar. posl. vuk. 303. — *bbb)* echo, *o glasu što se odbija.* Pusta i gluha svim planino, već ne dala glas ikada, ah, kako nam odi sada ti sve veliš neistino! I. Gundulić 89. — *ccc) misao koja je u čeļadetu postala da ne zna ni samo kako, shvata se kao ńeki glas u duši.* Glas mi u srcu neki pravi, da se od mene hoć' dijeliti. G. Palmotić 2, 13. *amo spada i ovo:* Ali srce ke ne vara, čim dohodne sluti česti, Korevskoga gospodara svijem krenućem ńoj navijesti, unutrńijem veleć glasom. P. Sorkočević 580b. — *ddd) ono što se glasom javļa, riječi, govor, osobito ako je ganuto čeļade što govori ili hoće da gane čeļade s kojijem govori.* U svako pitanje koje u tebe budu prositi i moliti, usliši glas ńih. Živ. kat. star. 1, 224. Neto bi glas pozdravļenja tvoga u ustijeh mojijeh, uzveseli se dijete u utrobi mojoj. N. Rańina 16b. luc. 1, 44. Vidiš ončas na glas ovi gdi se zemļa sva podiže, gdi od svud vrve vitezovi. I. Gundulić 433. Gospodine, začuj moj glas ucviļeni. I. V. Bunić, mand. 12. Kad ga hoti pustit živa na glas puka milostiva. J. Kavańin 344a. Jauknu o*(d)* žalosti, i izmače iz žepa nož, dignuvši glas: ‚Ja sam ona, ja, koja sam smrt dala ovome'. J. Banovac, razg. 150. Ozovni se na glas Pavla apoštola. M. Zoričić, osm. 17. Po glasu i svidočanstvu virnih ļudi. Ant. Kadčić 233. Jedan za drugoga vazda poštenijem glasom pitali. Pravdonoša. 1851. 21. — *i u množini (isporedi* d, *c)).* Paša u mlaca s blagom slikom zapaža se na ove glase. I. Gundulić 470. Mandalijena kliče u ove jadne glase. I. V. Bunić, mand. 33. Al' čekajte, siromasi, to su od

vas ludi glasi. V. Došen 78a. — *b) u životinčeta.* Grlica grkanijemь svojimь oglašajetь dьbri glasomь. Mon. serb. 65. (1302). Razlici glasi i blekanja živine. Živ. kat. star. 1, 218. Tuj kokot pusti glas, ter poče pjevati. N. Naljeković 1, 131. Toliko je strašan glas lavski. M. Divković, bes. 617a. Nu kud veće mala ptica s nejacijem leti krili, muklim glasom od slavica natječući žuber mili? I. Gundulić 282. Od glasa prvih noćnih petehov do zore rukami dilaše. F. Glavinić, cvit. 208a. Glavom vrti, glasom rže, oči obraća pune plama. A. Vitaljić, ost. 240. Golubica drugoga glasa ne ima, nego koliko da sve ječi i plače. J. Filipović 1, 168b. Da Bog takove molbe ne sluša, koliko ni glas prasji. Ant. Kadčić 40. Goneta li po glasu od živine, ptice. 248. Po glasu tica, a po šapama se lav poznaje. Nar. posl. vuk. 250. Kad davo čuje svračiji glas. Nar. prip. vuk. 115. — *c)* glas *stoji kao objekat s nekijem glagolima, da se pokaže postajanje glasa ili uopće ili nekijem osobitijem načinom; takovi su glagoli n. p. aa)* dati. Hoće li glasa dat Ivan mučeni? A. J. Knezović 168. I davahu glase proveliko. Nar. pjes. vuk. 5, 295. Ne daj glasa bez bijela dana. Nar. pjes. herc. vuk. 4. — *bb)* pustiti, ispustiti. Glas puštam, smiljeno velmi vas moleći. Š. Menčetić 85. I doli pad jedva glas ispustiv reče. Aleks. jag. star. 3, 228. Isus pustivši glas velik izdahnu. I. Bandulavić 94a. mar. 15, 37. Glas izpustiv tako reče. J. Kavanin 23a. Nigdi svoga on ne pušta glasa, niti pjunu, ni na koňa vikni. Nar. pjes. vuk. 2, 78. Ne pust' glasa do bijela dana. 1, 246. — *cc)* činiti. A oni jedan glas učiniv viknuše. N. Naljeković 1, 136. Kakono ti jaješce koje strigu ali ti vode zaklati, a ono ni bleji ni koga glasa čini. M. Divković, bes. 13b. — *dd)* dignuti, uzdignuti, podignuti. Cijeć toga dižem glas k nebesom dan i noć, moleći. N. Dimitrović 43. Zdvizahu glas svoj ka nebu. F. Vrančić, živ. 37. Misnik malo popovše glasa podigne. I. Bandulavić 111b. Tad *(lovčari)* glasi dvizaju. I. T. Mrnavić, osm. 48. Glas uzdviže i vapije. A. Vitaljić, ost. 85. Pokazavši ga puku, diže glas, govoreći jim: ‚Ecce homo!' J. Banovac, razg. 160. Uzdigavši glas vapiti počeše. F. Lastrić, test. 229a. Stide se nikoji glas na pivaće dignuti. A. Kanižlić, utoč. 834. Podigošo glas govoreći: ‚Isuse učitelju!' Vuk, luk. 17, 13. — *u prenesenom smislu, kao protiviti se riječima.* Ostali naučitelji ne mańega glasa uzdižu. Ant. Kadčić 485. Sveti čovik glas uzdiže protiva opaku življenju. I. J. P. Lučić, izk. 16. — *ee)* uznijeti. Vsi sveti vznesoše glas glagoljuće: ‚Pomiluj, Gospodi, krstjani'. Pril. jag. ark. 9, 117. (1468). — *ff)* napeti. Sada glasa draga i mila jednoglasno napinjaju. J. Krmpotić, katar. 119. — *gg)* prostrijeti. Čujem vas dobro, nu prostrite veće glas. N. Naljeković 1, 247. K Bogu sada, družbo mila, da se prostru glasi naši, ako u tomu zemji naši stvar se sluti ka nemila. I. Gundulić 81. — *hh)* pružiti. Pruži svoj glas Jezus. S. Rosa 104b. — *ii)* glas, *kao nepravi objekat, stoji u instr.: aaa) s glagolima* vrtjeti, izvrtati, zavijati. Koli bi junaci ljepše popijevali, koli bi glasom ljepše izvrtali. M. Držić 399. Glasom zavijaju, dižu ga i ńim vrte. P. Knežović, osm. 136. — *bbb) s glagolom* treptjeti. Treptjeti glasom pjevajući ‚far trilli' ‚vocem canendo crispare'. A. d. Bella, rječ. 745b. — *d) uz* glas *ima adjektiv ili druga riječ, čim se pokazuje kakav je čuti onaj glas. aa) adjektiv pokazuje kakav je glas u nekoj prigodi, kakvijem se glasom nešto reče, javi, zavíče, zapjeva itd.* Kakvim glasom ima se pivati. P. Knežović, muk. 5. — Zavapiši tada oni glasom velikim. Bernardin 10. act. ap. 7, 56. S velikim glasom, s mnogimi slzami vzvapi. Naručn. 100a. Digne velik glas a usta otvori. N. Dimitrović 10. Iz glasa velika sam poče vapiti. Đ. Baraković, jar. 33. Gospodičić mlad prid ńime kliče glasom velicime u ovi način popijevati: ... I. Gundulić 416. S velikim glasom ‚voce magna'. A. d. Bella, rječ. 775a. Zavapi velikim glasom da ga svi razumiju. A. Kanižlić, kam. 843. Zavikavši glasom velikim, reče. And. Kačić, kor. 302. — Štiti glasom jakim i čistim. M. Bijanković 109. Mi udrismo u naj jače glase i plače. I. Đordić, uzd. 79. — Vikne s gromovitim glasom. D. Obradović, živ. 95. Progovori gromovitim glasom. Nar. pjes. vuk. 3, 248. — Trubju trubeći i glas glasoviti klikajući. M. Jerković 63. — Misa ka se visokim glasom govori. Naručn. 27b. Pojahu u visoke glase. Zborn. 93a. Slavicu u gori, u glas naj viši s nami bigliši. I. Gundulić 133. Očenaš govori se visokim glasom na misi. M. Dobretić 410. — Početi češ misu glason na pol visokin. P. Radovčić, nač. 434. — Govoreći s malim glasom. M. Zoričić, osm. 42. — S vrh pristolja na kom sjaše, tihim glasom stavno reče. I. Gundulić 504. Papa tihim glasom zabesidi. A. Kanižlić, kam. 879. — Stvari malahne glasom nizocijem *(govoriti).* K. Maźarović 108. Nika glasom niskim, nika visokim govore se. I. Velikanović, uput. 3, 415. — Glasom krotkim *(ima se govoriti oficij).* Naručn. 26b. — Isus reče glasom lahkim. Korizm. 92a. — Mladić počel tanken glason pripovedat. Nar. prip. mikul. 89. — Počet mogu visokijem i bistrijem glasom. I. A. Nenadić, nauk. 12. — Misnik reče slideće molitve čistim glasom govoreći. I. Bandulavić 265—266. — Otvorenijem glasom pjeti. A. Gučetić, roz. jez. 28. — On povika glasom zadavljenim. Nar. pjes. vuk. 3, 546. — V nepodoban glas probiv reče. Š. Kožičić 40a. — *bb) kao kod aa), ali kad je glas takovi da se ńim pokazuje unutrńe osjećańe, ganuće. o ljudskom glasu.* Koja vika oda svudi veselijeh se glasa otvori. G. Palmotić 1, 27. I veselim glasom vikne. V. Došen 127b. Da se uzdvižu glasi od veselja. A. Vitaljić, ist. 417. — Vspoj Bogu radostnim glasom. Transit. 190. On sa obrazom veselim i slatkim i z glasom radostnim reče. Korizm. 103a. — Svitlim glasom vsim onim progovoriv. Transit. 34. — Neg pustiv tužan glas, hotjojte ńojzi reć. N. Naljeković 2, 4. Tužni glas ‚voce lamentevole' ‚vox ululans'. A. d. Bella, rječ. 775b. — Čudnimi nikimi glasi lipimi i žalostnimi pisni pojahu. Aleks. jag. star. 3, 286. Vele tužnijem i žalosnijem glasom čińaše molitvu. M. Orbin 60. Žalosni glas ‚voce compassionevole' ‚vox patetica'. A. d. Bella, rječ. 775b. I ne ufajuć da ju obrani, zaupi u glas pun žalosti. I. Gundulić 391. — Vila pokliče u plačan glas. M. Vetranić 2, 118. O slavni bože naš, plačni glas ki čut' bi matere je gizdave tve ljubi. I. Gundulić 104. Zavapi Josip plačnim glasom. E. Pavić, ogl. 91. — Da pjesni lijepe i medene moj ponižen glas upravi. A. Vitaljić, ost. 1. — Šćepan krotkim glasom rekne. S. Ljubiša, prip. 107. — Todosije umiljatim glasom odvrati. 120. — Oće s čistim glasom i ljubeznivim a ne poplašenim govoriti ove molitvice. L. Terzić (B. Pavlović) 31. Prostirat ću glas ljuveni. I. Đordić, salt. 251. — I s ljutitim glasom govoriti. Nar. pjes. vuk. 2, 427. — *cc) kakav je nopće (ne samo u nekoj prigodi) glas. aaa) osobito po jakosti.* Glas jaki ‚voce gagliarda' ‚vox contenta'. J. Mikalja, rječ. 106a. — Da gvozden glas tko imo bi. J. Kavanin 485a. — Mali glas ‚vocula'. A. d. Bella, rječ. 775b. — Slabi glas ‚vox an-

gusta'. 775b. — Tijem da se moj glas mlohavi u lijep način krijepi i vlada. A. Vitaljić, ost. 90. — *bbb) osobito po muzikalnoj visini ili nizini.* Naj viši glas ‚voce di soprano' ‚vox acuta'. A. d. Bella, rječ. 775b. — Glas visoki ‚contralto, voce musicale nota' ‚vox subacuta'. 224b. — Glas pritanki ‚soprano, o sovrano, voce così detta da' musici' ‚vox acuta'. 688a. — Glas potanki ‚voce di contralto' ‚vox acutae proxima'. 775b. — Srednji glas ‚tenore, voce di musica così detta' ‚vox media'. 728a; ‚voce di tenore' ‚vox gravi proxima'. 775b. — Debeli glas ‚basso, voce musicale' ‚gravissima vox'. 131a; ‚voce di basso' ‚vox gravis'. 775b. — Niski glas ‚basso, voce musicale' ‚gravissima vox'. 131a. — Dubok glas zatrubi iz rasta. M. A. Relković, sabr. 54. — *ccc) uopće (prvi primjeri mogu spadati i pod bbb)).* Glas tanki, tihi ‚vox suavis'. J. Mikalja, rječ. 106a. Tanki glas ‚voce sottile' ‚vox suavis'. A. d. Bella, rječ. 775a. To nije onaj tanki glas lisičin. Nar. prip. vuk. 224. — Glas ženski ‚vox mollis et muliebris'. J. Mikalja, rječ. 106a. — Stane i on svojim krupnijem glasom vikati. Nar. prip. vuk. 224. — Račite *(vihri)* ponit ov moj mukal glas. P. Zoranić 50a. S primuklim glasom i promińenim obličjem. 27a. Glas je moj izmuokao. M. Divković, bes. 350b. Bil bi se ganul na oni trepeći i zamuknuti glas sina svoga. P. Radovčić, nač. 194. Mukli glas ‚voce fioca' ‚vox rauca'. A. d. Bella, rječ. 775b. — Glas čist, koji se može razumiti ‚vox articulata, vox explicata, vocis impressio'. J. Mikalja, rječ. 106a. Čisti glas, bistri glas ‚voce chiara' ‚vox limpida'. A. d. Bella, rječ. 775b. — Glas drćući ‚voce tremolante' ‚vox tremula'. 775b. — Zač on imiše jedan vele lip glas, takoje učaše se kantu. Mirakuli. 118. Lip glas i čist imadiše. P. Knežević, živ. 20. Imao je lep glas. Vuk, dan. 4, 5. — Obrtni glas ‚voce flessibile' ‚vox ad inflexionem facilis'. A. d. Bella, rječ. 775b. — Popivkińe sfejer nove upivaju glasi skladni. B. Kašić, nač. 92. Pjesni drage i mile pastijeri i vile u skladne tu glase ne pristav pjevaju. I. Gundulić 115. Glasa neskladna ‚discordante nella voce' ‚voce absonus'. A. d. Bella, rječ. 262b. — *dd) adjektivom se pokazuje kakvo se unutrńe osjećańe (ugodno ili nasuprot, strah itd.) budi u onoga koji čuje glas.* Tvoj je glas sladak i blag. M. Jerković 93. Ti bijaše izgubila prislatki glas od tolikoga plača. M. Lekušić 108. — Zlaćenijeh romon žica s mednijem glasom ugađati. I. Đorđić, uzd. 19. Pjesni i hvale koje sveti andjeli čistijem i medenijem glasima čine. I. M. Mattei 175. — Tim sva dvorna u glas mio starom crncu kliče ovako. I. Gundulić 459. — Neće, neće tad mučati, da strašan će glas pušćati. A. Vitaljić, ist. 152a Glas koji je odveć strašan podnijet neće tvoje uho. J. Kavańin 529b. Pače sva se vojska užeže u plam živi, u strašive vapeć glase. I. Gundulić 519. — *ee)* živi glas *(možebiti po tal.* viva voce) *kaže se kad se što javlja izrijekom, samijem riječima, a ne drugijem načinom, n. p. migom, pismom, a ni uzvikom.* Satvari date u prědanju rěčij i živa glasa. Š. Budinić, sum. 16a. Živoga glasa djelovanje. M. Divković, bes. 225b. — mrtvi *i* mrtvački glas *u ovijem primjerima nije suprotno ‚živom glasu': prvo je glas čovjeka koji umire, a drugo glas u mrtvaca.* Mrtvi glas ‚voce morta, qual è quella de moribondi' ‚vox intermortua'. A. d. Bella, rječ. 775b. Tad se Jovo iz mrtvih povrati, pa mrtvačkim progovara glasom. Nar. pjes. vuk. 2, 576. — *e) moć, snaga po kojoj se može ispustiti glas, govoriti. aa) kad čelade slabi, a naj više kad je na umrću, nestaje mu glasa, gubi ga, i može mu ga posve nestati.* Treto bi prilika, da on glas izgubi. F. Glavinić, cvit. 197a. Ńemu pade kapla, izgubi glas, izgubi razum. M. Dobretić 88. Po neđeli izgubila glasa. Nar. pjes. vuk. 2, 124. — Srce 'oj hlepti, glas postaje. J. Kavańin 253a. — Glas bo mi pomańkaje. F. Lastrić, svet. 27a. — Jošter gospe hotijaše žalit, ali ne mogaše, jer joj glasa već nestade. P. Knežević, muk. 32. — *na suprot kad se povraća snaga, glas se može steći.* A ona, kad može glas steći, reče ovo cvileći. F. Lukarević 18. — *bb) uopće čelade može vikati, govoriti jako, koliko ga glas ‚donosi', vidi* donositi, e, *b) bb).* — *cc) u narodnijem pjesmama našega vremena* ukinuti koga s glasa *znači, kao dignuti mu glas, dakle ubiti ga.* Te pogodi Mehmed-Arapina posred pasa, ukide ga s glasa. Nar. pjes. vuk. 3, 13. Pa do ńega bješe pogodilo posred pasa Ploču Sijaiju, te Turčina ukinulo s glasa. 3, 198. — *na drugijem mjestima ima* ne dati komu glasa *s istijem značeńem.* Te Turčina dobro pogodio posred pasa, ne dade mu glasa. Nar. pjes. vuk. 4, 63—64. 514. — *ovo će biti postalo skraćeńem od ovakovijeh rečenica (vidi c) aa)):* Dovati ju za bijelu ruku, jednom rukom za ruku devojku, brgo drugom za bijela usta, ne dade ju više dati glasa. Nar. pjes. vuk. 3, 184. Te pogodi Krečka Kneževića po sred pasa, da ne dava glasa. 4, 410. — *f)* glas *stoji adverbijalno u ńekijem padežima i s ńekijem prijedlozima, a može imati i pridjev* vas, *da se pokaže kako se što javlja, govori itd. jako ili polagahno (vidi i kod d)). aa)* glas *je u instrumentalu samo ili uz* vas. *aaa)* glasom *ističe da se ńešto uprav govori tako da se može čuti, a ne samo da se govori u sebi ili misli* (glasom *s adjektivom vidi kod d) aa)).* Svi te glasom hvale do neba i čtuju. P. Hektorović 63. Hoće li se na rečenom sudu govoriti pameti ali glasom. M. Orbin 235. Ali sâm u svojoj pameti ali glasom. P. Radovčić, nač. 116. Glasom ‚vocalmente, con la voce' ‚voce'. A. d. Bella, rječ. 775a. Ova se molitva u misi glasom govori. Ant. Kadčić 101. — *griješkom s prijedlogom* s. Posli nego je vas puk molio s glasom u rečenomu otčenašu. Ant. Kadčić 102. — *bbb)* svijem glasom, *kad se više koliko se jače može. ovako je značeńe u svijem slučajevima kad uz* glas *stoji* vas, *vidi dale.* Razuman zlo svoje kad muči do vika, mahnit pak na dvoje glasom ga svim vika. F. Lukarević 57. — *i s prijedlogom* s. Sa svijem glasom ‚ad altissima voce' ‚voce maxima'. A. d. Bella, rječ. 775a. Da sa svim glasom viče. M. Dobretić 96. — *bb) u acc. s prijedlogom* na. *aaa)* na glas *znači obično što i* glasom *(vidi aa) aaa)).* Na glas pročtasmo rečeni list. Mon. croat. 99. (1466). Dokle redovnik na otaru govori na glas. M. Divković, nauk. 163b. Molimo ga govoreći molitve ili na glas ili pod muče. J. Filipović 1, 277a. Vapijaše, ako ne na glas, bari u sreu svomu. F. Lastrić, test. 161b. Virovańe imade se govoriti na glas. A. Kanižlić, kam. 182. Pop pročita na glas osudu. S. Ljubiša, prip. 163. Onda na glas a ne na tajnu dogovaraju se. V. Bogišić, zborn. 523. — *ali može imati i jače značeńe: jako.* Koja na glas vikaše. E. Pavić, ogl. 414. Pak zlokuća na glas zove. V. Došen 40b. A zaman ga na glas ište majka. Osvetn. 1, 20. *i o živinčetu.* Jer pas kada na glas laje. V. Došen 117b. — *bbb)* na vas glas, *vidi aa) bbb).* Na vas glas ‚forte cioè ad alta voce' ‚elata voce'. A. d. Bella, rječ. 325b. Na vas glas vapije. F. Lastrić, svet. 31a. Na vas glas zaplakavši. And. Kačić, kor. 140. I da na sav glas onako vičem da me vilice i žuglijeri zabole. Nar. prip. vrč. 90. — *ccc)* na sve glase, *vidi aa) bbb).* Ka 'e bogove zaglušala pitajući na sve glase. J. Kavańin

93b. Na sve glase ‚elata voce'. A. d. Bella, rječ. 325b; ‚voce magna'. 775a. — *cc) u acc. s prijedlogom* u. *aaa)* u glas, *kao* na glas *(vidi bb) aaa)), ali svagda s jačijem značenjem.* Hoću ja u glas zaupit: ‚O Bože!' Š. Menčetić 30. Hudi Židovi vikahu svi u glas. N. Naljeković 1, 135. S nepokoja u glas vapim Privišńemu. I. Đorđić, salt. 473. U glas viknu trista kaluđera. Nar. pjes. vuk. 2, 100. U glas viču tri age careve. 2, 433. Al' gledale sa divana bule, pa pomagat u glas prionule. Osvetn. 1, 41. — *bbb)* u glase, *kao* u glas, *ali još većom silom.* U glase ‚elata voce'. A. d. Bella, rječ. 325b. Po vas dan psuje u glase. I. Đorđić, salt. 341. Vapio bi i ti bez pristanka tad u glase. I. M. Mattei 207. — *ccc)* u vas glas, *vidi aa) bbb).* Klikoše u glas vas onaj tuj dva druga. G. Držić 435. Smirno te ja za toj sad moļu u vas glas, o višńi Bože moj! D. Rańina 142b. Rijet ću u vas glas. F. Lukarević 141. Otac stane u vas glas lelekati. S. Ļubiša, prip. 168. — *ddd)* u sve glase, *vidi aa) bbb).* Pokli tu u mnogu bogoļubstvu u sve glase naj prije hvala višńem Bogu u prisvetoj crkvi da se. I. Gundulić 397. S tebe putnik miran sada grede pojuć u sve glase. 399. U sve glase ‚voce magna'. A. d. Bella, rječ. 775a. Sta u sve glase revati. I. Đorđić, ben. 138. Pjevale se po svaki način, moj Jezuse, svud i u sve glase hvale i dike srcu tvomu. I. M. Mattei 292. — *dd) u loc. s prijedlogom* u, *kao* u glas *(vidi cc) aaa)). samo na jednom mjestu, i to radi slika.* Prista svaki od svjetnika, a car stavno kliče u glasu: ‚Živi, dundo, i ma bratja živa da su'. I. Gundulić 309. — *ee) u gen. s prijedlogom* iz, *(od* XVII *vijeku, vidi kod bbb), u naše vrijeme obično)* iza. *aaa)* iz glasa, iza glasa, *kao* u glas *(vidi cc) aaa)), ali silnije.* I za tim on poni iz glasa vapiti. M. Marulić 188. Koja se s daleče iz glasa nasmija. Š. Menčetić 206. Iz glasa ki *(kuf)* takoj pojući prikrati život svoj. M. Vetranić 1, 5. Nemoj to se pripadnuti, da iz glasa poklikni brajena Andrijaša. Nar. pjes. hekt. 19. Ter sina svojega iz glasa plakaše. N. Naljeković 1, 139. Kliknite iz glasa, da se Bog proslavi. M. Držić 419. Tko je ono, iz glasa tko zove sad mene? D. Rańina 73a. Da iz glasa govore mu ‚credo'. M. Orbin 82. Neka jezik moj slaviti bude iz glasa pravdu tvoju. I. Gundulić 201. Njeki iz glasa pomoć pita. P. Kanavelić, iv. 47. Zajaukaše iz glasa. L. Vladimirović 18. Već iz glasa staše dozivati. Nar. pjes. vuk. 4, 173. Počne iz glasa da tuži. S. Ļubiša, prip. 177. — Ondar Stojan iza glasa viče. Nar. pjes. vuk. 3, 163. Oni povikavši iza glasa. Vuk, djel. ap. 7, 57. — *bbb)* iz svega glasa, iza svoga glasa, *vidi aa) bbb).* Da ga kako mahnica pogrde iz svega glasa. B. Kašić, fran. 96. A on vapijaše sveg iz glasa: „Jeda ļudi! jeda Boga!". I. Gundulić 562. Pigmeji iz svega glasa poju. G. Palmotić 2, 255. Vikaše iz svega glasa. S. Ļubiša, prip. 114. — Vapijući iza svega glasa. P. Radovčić, nač. 260. Počeše iza svega glasa rugati se Turkom. A. Kanižlić, kam. 825. Iza svega glasa zvati. And. Kačić, kor. 173. On povika iza svega glasa. Nar. pjes. vuk. 1, 580. Zaupila iza svega glasa. Nar. pjes. istr. 1, 60. — *ccc)* iz svijeh glasa, *vidi aa) bbb). samo na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Iz svijeh glasa on ovako ne zavapi, neg' zagrmi. I. Gundulić 475. — *fff) u gen. s prijedlogom* izvan. *na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Kako govoriš toliko i tako jako i izvan glasa! M. Radnić 425b. — *ggg) u gen. s prijedlogom* s, *vidi ee) aaa). na jednom mjestu* XVII *vijeka u pisca čakavca.* Gdi Susana s glasa plače. D. Baraković, jar. 68. — *hhh) u gen. s prijedlogom* za *(koje po svoj prilici stoji mj.* iza). *u naše vrijeme kod sjevernijeh čakavaca.* I zavikne za glasa visoka. Nar. pjes. istr. 1, 34. Žival je rukal za sega glasa. Nar. prip. mikul. 5. — *ii) u acc. s prijedlogom* pod, *kad je glas slabiji nego kod običnoga govora, tako da može čuti samo onaj koji je vrlo blizu. isporedi i kk).* Niki s okruńenim prorokom pivahu pod glas. F. Lastrić, test. 230a. Sva ova čine se pod glas. M. Dobretić 409. — *kk) u gen. s prijedlogom* ispod. *značeńe je kao kod ii).* Iz pod glasa ‚submissa voce'. A. d. Bella, rječ. 775b. Na ovi pogled veli Abizaj iz pod glasa Davidu. Đ. Bašić 148ab. — *ll) amo može spadati i* na po glasa, *jer je značeńe od prilike kao kod ii) i kk).* Povrne Luka na po glasa. S. Ļubiša, prip. 135. Paša mu reče na po glasa. 186. — *g)* jedan glas *kaže se, kad više čeļadi ujedno u isto vrijeme isto govori, te kao da se čuje samo jedno. može biti i u prenesenom smislu, kad se hoće kazati da su čeļad istoga mišļeńa i ne pazeći kako ga izjavļuju. često adverbijalno, vidi f).* Mi vsi jednim glasom vam dajemo. Mon. croat. 5. (1275). Vzvapiše jednim glasom vsi glagoļuće. Pril. jag. ark. 9, 116. (1468). Ti ļudi rekoše jednim glasom. Mon. croat. 191. (1506). Od ke *(Sunčanice)* ču zamjerne i velike on liposti spovidati jednim glasom sve jezike. I. Gundulić 374. A u glas jedan ļubežļivi vojska zaupi svakolika. P. Kanavelić, iv. 95. Svi vapiju u glas jedan: ‚Svet!...' J. Kavańin 498b. Jednijem glasom ‚concorditer'. A. d. Bella, rječ. 211a. Zato te svikolici jednim glasom ocem zazivaju. A. J. Knezović XVII. Ja kad pukne puška Stefanova, okrenite svi jednijem glasom. Nar. pjes. vuk. 3, 307. Povikaše iz jednoga glasa. S. Ļubiša, prip. 145. — *mješte* jedan *u ovijem primjerima ima* jedini, sjediņen: Svi jedinim glasom na pomoć zazvalu s. Jurja. F. Glavinić, cvit. 104b. Ugrabjene gospođe sve u glase sjediņene tuže, ciče. I. Gundulić 401.

b. sonus, sonitus, *u naj širem smislu, ono što čujemo našijem ušima, kao* zvek, zvuk *uopće. a) kod (muzikalne) sprave koja je navlaš načińena da daje zvek.* Na glas od zvonca. Star. 1, 225. (XV *vijek).* Od svirke kegodi čuti je sladak glas. N. Dimitrović 14. Glas jednoga rožka umićo tulikajući izbudi me. P. Zoranić 20b. Vazda oni strašni glas napokońe trubļe zvoni u ušiju mojijeh. M. Divković, bes. 423b. Usred kola od svirali i od dipli na glas mio zače ovako mlad Radmio. I. Gundulić 381. Nek u žice udru prsti i citara glas nek pusti. A. Georgiceo, pril. 75. Veseli se glas čuo je bubań, trubaļ i svirali. G. Palmotić 1, 194. Svirala je slatkoga glasa. J. Banovac, prip. 258. Evo trubļa glas uzdiže, na sve strane nek odliže. V. Došen 1a. Zvona daju žalosni glas. M. Katančić 55. Kad čuju truba da zatrubi onda da idu na ńezin glas ńemu u pomoć. Nar. prip. vuk. 196. Ako truba da nerazgovijetan glas. Vuk, pavl. 1kor. 14, 8. Ako zvono ne zanijemi ni promijeni glas. S. Ļubiša, prip. 191. Na glas zvona kupimo se i Boga hvalimo. 195. Glas gusala. M. Pavlinović, rad. 98. — *b) uopće.* Slišah glas s neba kako glas vod mnozih i kako glas velika groma. Bernardin 11. apoc. 14, 2. Na glas tihi od vjetrica bješe ranit' zora obikla. I. Gundulić 311. More i rike strahovitim glasom bučiće. J. Banovac, razg. 2. A udorac jeka staše, da sva gora glas vraćaše. P. Knežević, muk. 40. Gdi top bojni ne domeće, i glas mu se čuti neće. V. Došen 122b. Glas oni sladko slišat, vitrić kad pune zapadni. M. Katančić 10. Soko letnu, a praporac zvekun, glas začula đevojčina majka. Nar. pjes. vuk. 1, 382. U glas puče trideset pušaka. 3, 282. Pa zelena

topa opališe, glas odjeknu na četiri strane. 4, 59. Niko puške prije da ne baca, dok ne pukne puška Bjelićeva, pa ostali na glas poletite sa svih strana, Turke zabunite. 4, 282. Glas krila ńihovijeh bijaše kao glas kola. Vuk, otkr. jov. 9, 9. Šta l' je pustim naspilo topovma, da ne daju iz svog ždrla glasa? Osvetn. 2, 131. Iza pola dana pustoj pušci ponestalo glasa. 3, 92.

c. modi, cantus, *kad glas (pod* a *ili* b, *a)) mijeńa se postajući sad višijem sad nižijem po ńekijem osobitijem zakonima te je cijelo ugodno uhu, melodija. nije jasno za sve primjere, spadaju li amo.* I prije će primaliti slavic zabit' sred zeleni glas spjevanja svoj ļuveni, neg ćeš mene ti ļubiti. S. Bobaļević 221. Da pod slatke skladne glase nam vjenačce tej vijemo. I. Gundulić 70. Još na slavu poļske krune, pod glas skladnih začinaka, rujna vina čaše pune služahu se od junaka. 415. Pjesni jedan dio pjet spravi se, neka na glas ńih uresni lijepa dikla zatravi se. Ǵ. Palmotić 2, 328. Čin'te da glas sladkoredni organ poda. A. Vitaļić, ost. 353. Naći će sve glasove kako koji ima pivati. P. Knežević, muk. 5. Na mobama se obično pevaju desetosložne no maće ženske pesme, za to ih onuda i zovu ‚mopske pesme', a pevaju se na ‚mopski glas'. *u* Nar. pjes. srem. 3. *i kao tehnička riječ u crkvenom obredu.* Ohtoihъ otъ 4.go glasa. Mon. serb. 538. (1494).

d. sonus articulatus, *kakav postaje (kod govora) ļudski glas (a i sam dah) prolazeći kroz usta, pomoću usana ili zuba ili jezika ili rese itd. a) što se jednom izgovara i u pismu se bilježi jednijem slovom.* Ne imajući Latini toliko razlike glasove ni toliko razlicijeh slova, koliko imamo od potrebe mi. B. Kašić, nač. 110. M. Orbin 330. Da se glas ovoga slova *(h)* među narodom našim u Srbiji i u Maǵarskoj ne čuje. Vuk, poslov. xii. Što se tiče pretvaraňa onijeh slova, koja po glasu nijesu tako nalik jedno na drugo. pism. 29. — *amo spadaju i ovaki primjeri, premda ne postaje ni glasom (u pravom smislu, kod* a) *ni dahom, i ne bilježi se slovom:* Onaj glas koji se učini kad se više predńijeh gorńijeh zuba jezik metne pa podigne, koje kad se učini jedan put znači ‚nije', a kad se više puta uzastopce učini onda pokazuje da se čoek čemu čudi. Vuk, poslov. 167. — *b) slog, slovka.* Glas koji se čini sastavļivši *(sic)* slova ‚syllaba'. Glas po glas ‚syllabatim'. J. Mikaļa, rječ. 106a. Po deset silaba, aliti glasova. L. Ļubuški, pism. 13. U pismopisu (poesis) nije dosta, samo da se slovke na kraju redaka slažu, veće da se riči po glasu rede, kako gdi duļi ili kratji *(sic)* tribuje. J. S. Reļković xiii—xiv. — *c) rijeć.* Ovi glas: ‚latria, hyperdulia'. A. Bačić 49. Da je ovi glas *(aleluja)* sastavļen od dvi riči. F. Lastrić, test. 179b. Koja otajstva imaju se izvaditi iz ovoga glasa ‚oca'. J. Matović 17. Ovi glas oliti ova rič ‚odrišeńe'. M. Dobretić 84. — *amo spada i ovo, gdje* glas *upravo znači: ime.* Jer u životu Bura zvana bi, vitar ta ńe glas uzdrži. P. Zoranić 8b—9a.

e. fama, *što ļudi o čemu kažu, pripovijedaju, kako se o čemu govori, što se o čemu čuje.*

α) fama, rumor, *što ļudi pripovijedaju jedan drugomc o kakvu događaju. a) uopće.* Da ńe dobrotom voļan sam, bješe glas. Š. Menčetić 302. Pokle je glas, da se s vami dobro imam. Mon. croat. 220. (1527). Glas smrti Nikole Jerka Dmitroviča. N. Naļešković 1, 328. Glas jest da vraćaš vid slipcem. B. Kašić, is. 35. Glas je da ona od djetińe mliječne puti pomas kuha. I. Gundulić 301. Glas temeļit ‚rumor constans, fama constans'. Glas novi razglašen ‚rumor dissipatus'. J. Mikaļa, rječ. 106b. Natirivao je, kako je glas, putnike, da se podńišu. A. Kanižlić, kam. 277. Ovu nam slobodnost glas općeni očituje. 458. Glas je da rečeni pastiri bjehu četiri. S. Rosa 32a. Ako paka nije doisto od toga oznańen neg je samo koji glas. Ant. Kadčić 472. Da je glas obćeni u puku. M. Dobretić 490. — *b) za šireńe glasa upotrebļavaju se različni glagoli po tome što se glas shvata metaforički kao ńešto živo što se samo po sebi miče, ili ńešto materijalno što se nosi; tako n. p. glas ide.* Po družbi kad pođe po tvojoj ovi glas. N. Naļešković 1, 181. Niki glas va uši moje dojde, da do velikoga Rima došal jesi. Aleks. jag. star. 3, 252. Glas niki va uši naše pride. 298. Dođe glas, da bijaše umro papa. I. J. P. Lučić, izk. 29. Glas otide od usta do usta. Nar. pjes. vuk. 2, 173. A glas ode po Zadru bijelu. 3, 409. — *povlači se.* Taj se glas povlačio kroz samu svjetinu. M. Pavlinović, rad. 58. — *nosi se, raznosi se, pronosi se.* Ko se uzmnožni vezijer ubi, časom raznije glas svuda se. I. Gundulić 546. Pronio se bio glas od otajnoga dogovora. A. Kanižlić, kam. 423. — *trči, teče.* Jesu li istini glasi, ki ovuda tečahu? Mon. croat. 221. (1527). Spovijeda se toj zaisto, i glas veće svijet protječe, da za kolijevku štit joj poda. I. Gundulić 337. Ovi glasi po dvoru trče. A. J. Knezović 143. — *leti.* Da od poļačkih sila ova sama osta, glas prolita, sred dobitih vitezova dobitnica nedobita. I. Gundulić 333. Brži od toga nego ptica glas poletje k onoj strani, gdi mu staše vjerenica. 341. Udiļ od toga glas ide litati po svitu ovomu. A. Vitaļić, ost. 413. Kad bi so glas od osude tako strašne po svem svijetu razletio. B. Zuzeri 141a. — *prši.* Jur na krilijeh od vjetara glas po svemu svijetu prši, ko kraļević silna cara kopļa slomi, sabļe skrši. I. Gundulić 287. — *c) postajańe glasa, kao i šireńe (vidi b)), shvata se metaforički, te se kaže n. p. da glas izlazi.* Mao izide glas naj prvi, ali u svačijeh ustih rasti. I. Gundulić 483. Glas ovoga događaja svudar izide. S. Rosa 89a. — *iznosi se.* Da je Tmor hudi ovi zlobni glas iznio. Ǵ. Palmotić 1, 69. Pošaptom se glas iznio. P. Kanavelić, iv. 320. Bio je glas, ali tko ga iznese? A. Kanižlić, kam. 356. — *diže se.* Sada se diže glas, da ļubav još rabi. Š. Menčetić 34. Podizat' se glas počina, raste govor, svak besjedi, da od Poļaka do Turčina mir žuđeni veće slijedi. I. Gundulić 456. Dignuti se novi glas ‚fama surgit, oritur rumor'. J. Mikaļa, rječ. 106b. Glas se diže iz tvorničarskih gradova. M. Pavlinović, rad. 149. — *rada se.* Oće priti, kako se glas zraja. Mon. croat. 222. (1527). — *prosipļe se.* Za to glase prosu opeta, i svakomu čini znati . . . I. Gundulić 296. Budući se nerazložni glas prosuo, da mi imamo biti sluge. Ǵ. Palmotić 1, 68. U turskomu taboru prosu se glas, da u pomoć idu. A. Kanižlić, kam. 821. Mogli bi prosut glas u puku. S. Rosa 162a. Prospu vlastela glas, da su Kotorani otrovali Bubića. S. Ļubiša, prip. 53. — *puca.* Puče glas po župi, da mu se smrt zbude. Đ. Baraković, vil. 54. Puknuo po zemļi glas da... I. T. Mrnavić, osm. 28. Svi se začudiše i puče ovi glas po svoj okolovini onoj. F. Lastrić, od' 288. Puče glas po primorju, da se car ruski objavio u Mahinama. S. Ļubiša, prip. 99. — *d) ističe se riječju* glas *da se o ńečemu ńekako govori, a da je u istinu ono drukčije.* Odpravļa se putovati priko mora glasom na Božju kuću, a odlukom da pri Damasku zatare janičare. I. T. Mrnavić, osm. 13.

β) što svijet, ljudi uopće misle i govore (dobro ili zlo) o kome ili o čemu.

a) ističe se da se mnogo o kome ili o čemu govori, da mnogi za ono čeljade ili za onu stvar znadu, češće u dobrom smislu, ali ne svagda. kad je u dobrom smislu, glas *znači gotovo što i* slava. *aa)* glas *nema pridjeva kojima bi se pokazalo, jeli dobro ili zlo značenje. aaa) smisao nije ni dobar ni zao.* Da našemu bogu propetomu glasa nije meu starimi pisci. I. Vrančić, živ. 10. U komu gradu bješe jedna djevojka vele lijepa kojoj bješe glas po svo' okolini. M. Divković, zlam. 48b. Ovijeh strana jošte onamo glas među nam ne prolijeta. G. Palmotić 2, 418. U ńoj *(Betaniji)* od prije ne bješe bio, za sve da u ńoj bio je po glasu poznan. S. Rosa 106a. Skoro jednog engleške su glasa. J. S. Reļković 57. — *bbb) naj češće stoji u dobrom smislu.* Dosta bi da tvoriš deseto što t' je glas. Š. Menčetić 43. A to je Ektor, glas kogano uznaša tako, da samo vas imenom pristraša. H. Lucić 199. Jer žudim da tvoje slave svud glas hodi. N. Dimitrović 88. Ki te tvojoj slavi gizdav venac savit i tvoj glas proslavit. P. Zoranić 74a. Od Šiška i Gore, kih pjesan glas steče, ki zginut ne more. D. Rańina 64b. I s istoka do zapada od svetińe glas ńegove po narodih leti sada. I. Gundulić 437. I glas svetińe na daļe razširi se. F. Glavinić, cvit. 39a. Svijetli kraļu i uzmnožiti, glas koga se svud prostira. G. Palmotić 2, 203. Glas mudrosti ńihove i kriposti božanstvene dosеže tja do naj zadńih mejaših zemļe. P. Radovčić, nač. 147. Ubij dangubu i roditi će se glas, zašto trud jest majka glasa. M. Radnić 485a. Na slavicu je glas, a kadgodi grmuša i ljepše poje. (D). Poslov. danič. 66. Na glas od ńegove svetińe pridoše tu iz Rima. I. Đorđić, ben. 36. U Ližbonu on se rodi, kog bogatstvo, glas i fala mista druga sva nadhodi. P. Knežović, živ. 25. Glas do neba, a kad dobro pogledіš, a ono mućak. Nar. posl. vuk. 42. Puče po Evropi glas Lukine radńe. M. Pavlinović, rad. 21. — *ccc) u zlu smislu, rijetko.* Po svem svijetu prše glasi mojih razkoša. J. Kavańin 395a. — *češće u ovakovijem primjerima, gdje je u zlom smislu samo po tome što se misli da svaki glas uđi djevojačkom poštenu.* Al' me nemoj, momče, na glas iznositi. Nar. pjes. vuk. 1, 438. Nemoj me, junače, na glas raznositi. Nar. pjes. mikul. 163. Budući je djevojku u glas metnuo. V. Bogišić, zborn. 178. — *ddd)* na glasu *(kao* glasovit) *često stoji kao adverb ili pridjev, obično u dobrom smislu.* Febrone razum po svem gradu na glasu bіše. F. Vrančić, živ. 54. Spovjednici, koji su bili na glasu od kreposti i od čuda. M. Orbin 263. Ako dosle bismo mi na glasu i u scijeni. G. Palmotić 2, 281. Biti češ većma na glasu i dobro hoćen. M. Radnić 359a. Kuća na glasu a mačka gladna. (F). Poslov. danič. 51. Zato bіše na glasu i u slavi mnogoj. A. Vitaļić, ist. 177. Na glasu ‚celeber'. A. d. Bella, rječ. 183a; ‚celebratus'. 301b. Bijaše vrlo na glasu puk Izraelski. J. Banovac, pred. 60. Bivši on na glasu zarad svoga nauka. A. Kanižlić, kam. 13. I Merjema na glasu djevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 595. I Bošńako na glasu junake. 3, 45. Tražіš li sveca na glasu? S. Ļubiša, prip. 248. — *rijetko u zlom smislu.* Ja sam lupež koji sam veoma na glasu. M. Divković, zlam. 67a. Da se jedna bogoļubna žena svadi s jednom, koja je na glasu vištica. M. Zoričić, zrc. 11. — *bb) s pridjevima koji podaju: aaa) dobar smisao.* Hvališe vsakoju dobrotu i počtenije slavnoga i velikoga glasa gospodstva ti. Spom. sr. 1, 21. (1399). Imaš velik glas. Š. Menčetić 66. Med ostalemi na naj većem glasu dva kršćanska popa nahode se. F. Glavinić, cvit. 30b. Glas veliki svuda leti od razuma i pameti tej kraļice. G. Palmotić 2, 199. Naslidujući one svete od velika glasa. P. Radovčić, nač. 50. Veći s toga glas vam reste, neg što naučni i mudri jeste. J. Kavańin 181b. Zaradi mudrosti na velikomu glasu bijaše. A. Kanižlić, kam. 45. U senatu mletačkome velik ti je glas. Nar. pjes. vuk. 1, 35. Velik o ńem pukao glas. M. Pavlinović, rad. 75. — Znao je dopriti do evropejskoga glasa. M. Pavlinović, rad. 48. — Kraļeviću glasa mnoga, dobita sam ja. dobita. I. Gundulić 413. Kraļ grede od otok uzmnožita glasa. M. Držić 447. — Kijem pjenez i blago milije ... jes nego li slavan glas. N. Naļešković 1, 303. Tolik slavan glas ńe teciše. P. Zoranić 36b. Silna Akila, kom svi puci ime u slavnu čuše glasu. I. Gundulić 367. Kazlar-aga *(ču)* glas pun slave od neizmerne svim liposti Sunčanice prigizdave. 372. Ako je vami došo ikada na uši svijetle glas pun slave Radoslava. G. Palmotić 1, 37. Glas ovi slavni od čudesa puče. A. Kanižlić, fran. 62. — Bratska sloga rad bratskoga spasa, i viteškog po svijetu glasa. Osvetn. 3, 116. — Za ńih velik i pošten glas. M. Divković, bes. XVIII. Koga slave glas pošteni po svemu se svijetu pjeva. G. Palmotić 2, 288. — U kojoj se strani od svita svijetlijem glasom ne prostire tvoja krepos plemenita? G. Palmotić 1, 38. — Glas im vedar svuda slovi. J. Palmotić 14. — Ńega slave glas oholi priko svega leti svita. G. Palmotić 2, 291. — Ka ne da, vični glas da budeš steć sebi. Š. Menčetić 41. U srcu mi je žeļa mnoga ... i od došastja ovdi moga glas vjekovit ostaviti. G. Palmotić 1, 30. Vičńi mu glas do nebes dopira. B. Krnarutić 26. — Pored glasom neumrlime tve slobode ime živjeti će. G. Palmotić 1, 111. Kad tvu kćercu podaš ńemu, neumrli ćeš glas ostavit. I, 343. — *bbb) zao smisao.* Iznio bi se bio od ńih zao i nepošten glas. A. Kanižlić, utoč. 502. Grdan paša bježi na dvorove, glasa grdna a obraza crna. Ogled. sr. 106. — Od prijekora i od sramote po svijetu ti glas će otiti. I. Gundulić 403. — *cc) i s ovijem značenjem* glas *može biti uz različne glagole, kao kod c) b) i c) (vidi primjere od aaa) do fff)); ali može biti i uz neke osobite glagole, tako u. p. kaže se da ‚glas slove'.* I za mń da ću čas prinіti lice me na divni ńe obraz, od koga sloviti uvik će vječni glas. D. Rańina 111a. Od kih svud slove glas. D. Zlatarić 38a. Vuk i Ļubdrag, kih slovijaše glas s istoka do zapada. s puške ogńeno mrtvi ostaše. I. Gundulić 377. Kih glas mnogo lita i slove. A. Vitaļić, ist. 178b. — *glas živi.* A glas će tvoj živit. M. Marulić 11. — *glas sja.* Nam se slavan glas po svitu prosiva. B. Krnarutić 26. — *glas potamni.* Bojnici su potamnili glas od slave svoje bojne. P. Kanavelić, iv. 15. — *glas se stječe, dobiva itd.* Ako li možeš steć u tomem *(sic)* slavan glas. Š. Menčetić 159. Tu su i oni, ki živješe djelujući vazda vrijedno, ter s dostojnijom časti ujedno u vijek slavan glas stekoše. I. Gundulić 116. Nikola je stekao glas u Rimu. M. Pavlinović, rad. 66. Zadobiti glas od hvale. Transit. 182. I tezijom života meni mož' prodļiti a tvoja ljepota slavan glas dobiti. N. Naļešković 2, 43. Srce takvo glas dobiva, da se od ńeg' slavno piva. V. Došen 191a. S takvim načinom bi i našega vilajeta vina glas. hvalu i cijenu mogli pridobiti. I. Jablanci 213. Ti su ļudi došli do glasa. M. Pavlinović, rad. 11. Luka je na lijep glas došao. 49. — *glas se gubi.* Kruno ma biserna, neka daj slavni glas ures tvoj izgubi. N. Naļešković 2, 120. I radi ńih

glas i ime i istu tvoju dušu gubiš. A. Vitaljić, ost. 21. Pade Pliva u Vrbas, i izgubi svoj glas. (Kad se mańi udruži s većijem od sebe i pored ńega se izgubi. Pliva je u Bosni voda koja kod grada Jajca s velike visine pada u Vrbas). Nar. posl. vuk. 245. — *glas se obdržava.* Da obdržimo i sebi i domu glas. P. Vitezović, odil. 36. — *glas se želi ili ište.* Žudjeti ili iskati glasa ili slavu od ļudi, grijeh je. S. Matijević 81. — *glas se tvori, čini, daje.* Tvoj ures glas velik tvori. Š. Menčetić 117. Bre kakva je cura pristanula! glas je dala na četiri strane, te su na ńu svati navalili. Nar. pjes. vuk. 3, 472. *sebi i drugome.* On učini sebi glas vridan vikovitoga spomenutja. A. Kanižlić, kam. 5. Rodu glas učini. rož. 119. I glas redu podade. F. Glavinić, cvit. 250a. — *glas se ostavļa za sobom.* Wellington je za sobom ostavio čist glas. M. Pavlinović, rad. 86.

b) fama, existimatio, *što se misli i govori o čijoj moralnoj vrijednosti, pošteńu. značeńe je drugčije nego kod a) i s toga što nije potrebno pomisliti da se jako širi. kad je u dobrom smislu, znači gotovo što i* čast *(kod* 1. čast *nije dosta istaknuto ovo značeńe),* pošteńe. *aa) kad je bez pridjeva, obično se shvata u dobrom smislu.* Volismo glasu našemu da cvate odь poslêdńihь. Mon. serb. 249. (1400). Da smo porečeni u glasu i u (počt)enju. 288. (1419). Zgubi svoj glas i čast. M. Marulić 8. Zgubļa človik po grihu glas, počtenje i scinu. Korizm. 58b. Bludnost krade glas. Zborn. 17b. Čovik jezičnik uzme pošteńe svoga iskrńega razdirući časnost ńegova glasa. J. Banovac, prip. 55. Kad i žena indi hoće glas imati od čistoće. V. Došen 101a. Da jedan vlastelin nepravedno uvridi s jezikom glas jedne poštene vladike. And. Kadčić 258. — *rječe u zlu smislu.* Oblaguju glasom eresije kogagod. Š. Budinić, ispr. 135. Tim er se poteža, i kô ja svud brz bi, slovuća lupeža ime i glas on dobi. I. Gundulić 149. — *bb) s pridjevima koji daju dobar smisao. takovi su na primjer:* dobar *(vrlo često).* Dobra jedna žena i dobra glasa pomakńena za svidočanstvo. Zak. vinod. 61. Balsam znamenuje miris dobra glasa. Naručn. 14a. Dobar glas i žitak tih žen. Mirakuli. 36. Boļi je dobar glas nego li veliko bogatstvo. Zborn. 7a. Ostaviste dobar glas posvude. P. Vitezović, odil. 33. Boļe je dobar glas nego li zlatni pas. (D). Poslov. danič. 8. Jeda bi scinu i dobar glas stekao. J. Filipović 3, VII. Videći, da će se sramota ńe i pogrda očitovati i dobar glas izgubiti. F. Lastrić, ned. 401. S velikom štetom od ńihove koristi i dobra glasa. I. A. Nenadić, nauk. 140. Općiti s ženskom glavom koja nije dobra glasa. Ant. Kadčić 4. Mneći da ovi iskrńega dobri glas biti će ńemu na štetu. I. Velikanović, uput. 1, 352. Otle se povratio glasa dobra, svijetla obraza. Pjev. crn. 40a. Boļi je dobar glas nego zlatan pas. Nar. posl. vuk. 27. Dobar glase, na zlo li me napase! (Kad ko sa svoga dobroga i velikoga imena dopadne kakve muke). 59. Selo u kom si nije na dobru glasu. M. Đ. Milićević, zlosel. 224. — pošten. Ako ti počten glas ne tlači moj pogled. Š. Menčetić 107. Počten glas boļe je dobiti nego li zlatan pas s prijekorom nositi. M. Vetranić 1, 201. On ko dobar svacih mnoštvo na veliku zlu promijeni, i bogatstvo u ubožtvo, i u prikor glas počteni. I. Gundulić 218—219. Ako ti prem vse izgine, pošten glas te nek ne mine. P. Vitezović, cvit. 3. Pastir ima bit poštena glasa. P. Filipović 15. Više vaļa mudra glava i tvoj pošten glas, neg' na tebe zlatna puca i svileni pas. Nar. pjes. vuk. 1, 69. — častan. Ništor nije pod nebi vjekušte u sebi, neg samo častan glas. F. Lukarević 310. — lijep. Žude već lip glas prid bogom imati, nego svime vladati satvarim ļudskima. D. Rańina 108b. Voli lip glas i pošteńe nego zdravje. V. Došen 117b. — čist. Kad priļubodivnica nije očito posve čista glasa. Ant. Kadčić 518. — *cc) s pridjevima koji daju zao smisao.* zao *(često).* Spomen' se da mnoge naj pri take budu, a pak napnu roge i zal glas dobudu. M. Marulić 160. Ča mu prudi ńegovo blago kada ima zal glas meju ļudi? Korizm. 52a. Nitko nikoga ne ima zlijem glasom naglasiti ni ozloglasiti. M. Divković, bes. 446a. S nerazložnom ovom smrti svud ću zo glas ostaviti. G. Palmotić 1, 399. Čovika smradom zlog glasa opoganiti. A. Kanižlić, kam. 29. Dohodi ondi jedna žena zla glasa. S. Rosa 83a. Ivanica ostaje pod zao glas. Ant. Kadčić 397. Više puta pane koja stranka u zločest glas. V. Bogišić, zborn. 175. — hud. Mnozih ti ni glas hud, da hvale izvrsne. M. Marulić 160. — rdav. Prospe rdav glas o ńoj. Đ. Daničić, 5 mojs. 22, 14. — nepošten. Ostati će s malom časti i sveđ s glasom nepoštenim. G. Palmotić 1, 355. Iz kojega *(griha)* izlazi glas nepošten. Ant. Kadčić 24. — prijekoran. Glas prikoran po svem sviti ovijem bijegom dobit ćemo. G. Palmotić 2, 395. Glas steče pun prikora svijetla kraļa kći jedina. 1, 366. — sramotan. Djevojčica, ka je rada, da sramotan glas ne steče. 2, 384. — crn. Da pobigne, crn glas sebi dok dostigne. V. Došen 194a. — taman. Sva čeļad tamne vrste zanata i glasa. Ant. Kadčić 25. — *dd) i s ovijem značeńem* glas *može biti s glagolima s kojima je kad mu je značeńe kao kod c) b) i c), i β) a) cc); a može biti i s drugima, tako n. p.: aaa) ‚dobar glas' može se uništiti ili slabiti, te stoji kao objekat s ńekijem glagolima, kao u primjerima:* Koji te svojimь zloumьstvomь Dubrovniku dobri glasь pogubitь. Spom. sr. 1, 42. (1402). — Podjamstva, nenavidnost i vzimanje glasa. Transit. 80. — Neg samo dobar glas satrti ne može. N. Naļešković 1, 328. — Dal' svoj dobar glas ukine. V. Došen 134a. — Pogŕjuje druzim dobar glas. Korizm. 52a. — Ne imamo uvrêditi dobri glas človêka nijednoga. Š. Budinić, sum. 39b. — Kad glas dobar ńihov smrade. V. Došen 133b. — *ili kao subjekat s drugijem glagolima:* Ńegov pošten glas prid svijetom pogini. I. Đorđić, salt. 380. — Tko žitak svrši noseć se sramotom, vas mu se glas skrši. B. Krnarutić 26. — *bbb) dobar se glas može vratiti.* Potriba je vratiti dobar glas i čast. A. Komulović 9. Da vrati dobar glas. P. Radovčić, nač. 547. — *ccc) o ‚zlu glasu' kaže se n. p. da se stavļa, polaže na koga.* Postaviti zal glas na kogagod. Š. Budinić, ispr. 62. Stavļa se zao glas na drugoga. A. Komulović 21. Postavļajući nepravedno zao glas na svoga brata krstjanina. Ant. Kadčić 257. Ako bi zal glas na koga položil. F. Glavinić, svitl. 68. — *da se iznosi na koga ili za kim.* Zao glas na ńega iznesu. I. Grličić 54. Za drugijem zao glas iznese. 205. — *da se ko postavļa u zao glas.* Videći se prez griha v zal glas postavļena. Mirakuli. 77.

f. nuncius, *što se kome javļa o kome, o čemu, kako što biva (osobito iz daleka), vijest. a) uopće.* Trepi svak ter za glas pita. M. Marulić 17. Koji su glasi? ‚quid novi?' A. d. Bella, rječ. 514b. Glasi i priglasja od podignuća filistevskoga. I. Đordić, salt. XI. Ne imadući ona od ńega za toliko godina glasa ni lista. M. Dobretić 437. Ne streļajte po gori junaka dok je glasa Kraļevića Marka i ńegova vidovita šarca i ńegova šestopera zlatna. Nar. pjes. vuk. 2, 219. Za tim prođe godinica

dana, ni Todora, ni od ńega glasa. 2, 593. Otkle kńiga, kakva li je glasa? 3, 47. Ni đe Zlatke, ni od Zlatke glasa. 3, 135. Ni traga ni glasa. (Niti se što čuje, ni zna za to). Nar. posl. vuk. 224. Od kuge nije glasa ni traga, u kamen se stanila. S. Ļubiša, prip. 169. — *u naše vrijeme upotrebļava se kao trgovačka riječ, kad trgovac drugome javļa (pismeno) n. p. da mu šaļe koju trgovinu, a osobito kad je na ńegovo ime izdao mjenicu. u Šulekovu rječniku:* ‚avis, aviso'. Glas, naznanilo ‚bericht (avis bei wechselbriefen)'. Jur. pol. terminol. 76. — *b) da se kaže kakav je ‚glas', pridijevaju mu se adjektivi, n. p. glas može biti: aa) dobar, veseo, ugodan, srećan itd.* Dobre glasove. Mon. serb. 319. (1423). O Toma, dobar glas! vidismo Gospodina. Korizm. 104b. Ako vidiš *(u snu)* drijeva ali da putuju, toj prilikuje dobar glas. Zborn. 134b. Za dobar glas dobar kolač (D). Poslov. danič. 152. Idahu hiteći s dobrim glasom, kako iznenada bijaše u jedan čas ozdravio sin ńegov. F. Lastrić, od' 281. Evanđeļe reći će dobri glasi. A. Kanižlić, bogoļubn. 73. Ostavi me, reče, nisu dobri glasi. M. Kuhačević 153. — Blag glas. S. Rosa 43b. — I kad na ń se namjerite, dajte mi ončas srećne glase. Ġ. Palmotić 3, 109b. Radostan otac čujući srićne glasove od sina, upita vrime kada je to iznenada odma ozdravio. F. Lastrić, od' 281. — Ti pođ' s glasom čestitime k mojim bratcim. I. V. Bunić, mand. 38. S kijem mu *(listima)* poda glas čestiti stare uvjete da ponavļa. P. Sorkočević 593a. — Dali mu smo glas veseli, da tva mlados želi doći k ńemu. Ġ. Palmotić 1, 245. Ovo su zaisto dobre novine, ovo su veseli glasovi. B. Leaković, nauk. 74. — Srpski poslanici iz Rusije donesu povoļne glasove. Vuk, građa. 4. — Glas ti dođoh dragi dati mile družbe žive i zdrave. Ġ. Palmotić 1, 91. — *bb) zao, nevesco, nengodan, nesrećan itd.* Zli glasi! Andrijanu vjeriše za tvoga dunda. M. Držić 207. Zao glas i ptice nose. (Z). Poslov. danič. 155. Kazaše mu zle glase. And. Kačić, kor. 248. I donese zle glasove. Nar. pjes. vuk. 1, 95. — Kroz hud glas, ki čuste. D. Zlatarić 30a. Da mi veće nikada huda glasa ne doneseš. Nar. pjes. bog. 133. — Ružni glas me jakno ogńeni trijes iz vedra neba udari. P. Sorkočević 581b. Kad će vrani preletiti crni i iz gore ružne pronijet glase. Osvetn. 2, 31. — Nevesele glase Jakovu doniše. And. Kačić, kor. 33. — Pak im da tužan glas: neka je svim znati, da . . . N. Naļešković 1, 127. Tužne glase nosiš nami, pune smeće i poraza. Ġ. Palmotić 1, 373. Tužne ti si i usione glase meni sad donila. 2, 79. Evo tebi nosim tužne glase i priglase. Nar. pjes. mikl. beitr. 35. Svojoj ļubi tužan glas donesal. Nar. pjes. istr. 2, 21. — Jadni ovi glasi ražalostiše papu. A. Kanižlić, kam. 810. Kad od tebe jadne čuje glase. Osvetn. 3, 50. — Al' treći dan stiže glas iz Beča žalostni. M. Katančić 56. Žalosne će glase donijeti. Nar. pjes. vuk. 1, 517. — Huda ćes donije mi plačan glas. F. Lukarević 39. Plačni glas mi mira ne da. P. Sorkočević 591b. — Zle ti pisme a čemerni glasi. And. Kačić, razg. 311a. — I božicam donositi gorke glase, pune smeće. Ġ. Palmotić 1, 115. — Težak nam si glas donio, da se hudi čut ne more. 1, 365. Nama teški glasi dosadiše a u tebe čudo kazujući. Nar. pjes. vuk. 2, 233. — Čuj, ke mi su sinci mili po jednomu sad glasniku plačnoj majci poručili trudne glase, zgodu priku. I. Gundulić 387. — I imanje, ko zna se pretilo koli bi, ne htje već da pase trave lis, začuvši nemile toj glase. D. Ranina 138b. Sasma težak i nemio od ļubjene družbe meni danaska si glas donio. Ġ. Palmotić 1, 51. — Neugodni glasi dopadoše do Danila. Pjev. crn. 257a. — S nesrećnoga segaj glasa ki mu poda plačna ļubi starac despot riječ izgubi. I. Gundulić 388—389. Nesrićni ću glas mu dati, da je ńegova družba mila sred mora se potopila. Ġ. Palmotić 1, 49. — Al' kada mu kobni dođu glasi. Osvetn. 2, 25. — Čudna glasa, tužni čoviče, da imaš jednom umriti! M. Zoričić, osm. 56. — *cc) istinit.* Od junaka glasovita podat' ti ću glase istine. I. Gundulić 462. Donijeti istine glase ‚vera nuntiare'. A. d. Bella, rječ. 515a. — Diko znana od Parnasa, spovijedati slijedi meni glase prave i istine, što učini puk pakļeni. I. Gundulić 480. Eto mu dojde pravi glas da mu je otac umro. M. Dobretić 506. — *dd) laživ.* Ne vjeruj lako glasu lažļivomu. M. Radnić 433b. Jere jezik bi himbeni, laživi ti glas donije. P. Sorkočević 582a. — *ee) nov, nenadan.* Želijući znati glase nove. Mirakuli. 25. Nove glase kraļeviću čuj izbrani. I. Gundulić 418. Nove glase kraļu prišadši rekoše. Oliva. 27. — Razumivši te glase nenadńe. And. Kačić, kor. 339. — *ff) adjektivom se izriče, o čemu je glas, n. p. o smrti, o miru, o boju.* Smrtni glas povida. Đ. Baraković, jar. 92. Ne dohode ńoj u glasu mira općena mirni glasi od slobode gospodara ńe ļubļena. I. Gundulić 457. Kano zvijezda preo neba žarka, tako naglo bojni lete glasi. Osvetn. 3, 90. — *c) s ovijem značeńem* glas *je objekat ili subjekat različnijem glagolima. aa) glas se daje, nosi, kaže, šaļe itd.* Cijem kraļu doli glas budemo pridati. M. Vetranić 2, 202. Pak ve mi dodaj glas, ki će put slijediti. M. Držić 464. Od sina ako glas bude mi tko dati, od mene taj će čas lip celov prijati. D. Rańina 59b. Jaoh, tko će dat' mi glas, gdje će ma kćerca bit'? I. Gundulić 86. Ter ureda doteci mi glas podati. Ġ. Palmotić 2, 211. Davahu mu glas da nije mu sin umro. S. Rosa 60a. — Kada glas od smrti toga grajanina bi prnesen v Rim. Mirakuli. 66. Er zao glas donesti nikomu lasno nije. N. Naļešković 1, 278. Er nosim ja glase, ki ti će drazi bit. M. Držić 442. Da mi glase tve slobode Sjevernica nije donijela. Ġ. Palmotić 2, 286. Naredi slugam, da joj donesu glas što se je dogodilo. N. Palikuća 24. Kud proode često kirićije, nek glas nose svuda po svijetu, kad je Bogdan Muja pogubio. Nar. pjes. vuk. 1, 545. Eto i naših pasa de idu i nose glasove od mira. Vuk, poslov. 93. — Al' zašto nijeste vi mogle mi boļi glas dohranit' neg ovi? N. Naļešković 1, 272. — Pođi, objavi prije mene od došastja glas mojega. Ġ. Palmotić 1, 388. Koji javļaš dobre glase. Đ. Daničić, isai. 40, 9. — Namь mnogo slavne, vesele i vьsoj veselenoj srьčane i mnogo drage i ugodne dobre glasove kazaše. Mon. serb. 319. (1423). Uz'o bih ti boļe glase od viteza kazat' tvoga. I. Gundulić 349. Radi bismo dobre kazat' glase. Nar. pjes. vuk. 4, 166. — Pak Ivan poteče, da majci glas reče naj brže. N. Naļešković 1, 130. Mi vam možemo reći od tvoga sina dobre glase. P. Macukat 7. — Človik, ki nam tužne glasi povida. Mon. croat. 215. (1526). Hoću tebi, Stjepane, tužne glase povidjeti. Nar. pjesm. mikl. beitr. 20. — Butkoviću, komu se šļu sada žalosni glasovi. N. Naļešković 1, 320. Nih često slodi i mani glas posilaj. Aleks. jag. star. 3, 222. — Pjesance, molim vas, opet se potežaj, jeda mi dobar glas poruči vila taj. N. Naļešković 2, 53. Čuj ke mi su sinci mili po jednomu sad glasniku plačnoj majci poručili trudne glase. I. Gundulić 387. — *bb) glas ide, leti, stiže, prispijeva, dopada (koga, kome) itd.* Pridoše Sebislavu glasove, da je Atila pod gradom ńegovim. Dukļanin 23. Još nam nijedan glas ne dođe. M.

Držić 475. Kako mi pridoše iz Dalmacije glasi istinno. Mon. croat. 245. (1545). Carstvu momu glas došal je, ere Filip umri. Aleks. jag. star. 3, 235. Malo posli dođe mu glas, da je oni mladić umro. F. Lastrić, ned. 385. Kade snasi glas i knjiga dođe. Nar. pjes. vuk. 4, 361. — Grede ti dobar glas. M. Vetranić 2, 325. Gospodi reci: ‚Grede ti dobar glas'. M. Držić 476. Često glasi gredijahu. Nar. pjes. vuk. 1, 361. — Ulize glas i u grad Edesu. B. Kašić, is. 34. — Glas odletje od toga još tja u Portugao. B. Kašić, fran. 29. Da se on teško pobolio, s mnogom mukom, tad doleti glas nesrećan. G. Palmotić 3, 6—7. — Obećavši, da će u tri dni srićni i veseli glasi stignuti. A. Kanižlić, fran. 32. Među to stiže mu glas. E. Pavić, ogl. 220. Glas stiže iz dolni država, da je turska velika priprava. Nadod. 40. Glas je stiže, a dva sustigoše. Nar. pjes. vuk. 1, 211. — Jur je tužni glas prispio. A. Vitaljić, ost. 112. — Glas dopade dragoj sa krajine. Nar. pjes. vuk. 1, 265. Ali su ga glasi dopanuli, da je paša šator razapeo. 1, 563. Neugodni glasi dopadoše do Danila. Pjev. crn. 257[a]. Glas dopade na Cetiňe ravno. Osvetn. 2, 185. — Ričju bi onada majku utolila, kad ju glas zapada smrti sinka mila. H. Lucić 208. Uhoda pripade, s koga ih ovi glas zapade. B. Krnarutić 23. — Pripade kralju glas. Đ. Baraković, vil. 36. Iza glasa glasi još pripadajući. I. T. Mrnavić, osm. 62. — *ccj glas se prima, čuje, ima, zna itd.* Prijati glas od vašega sluge. Korizm. 1[a]. Nije se, ma vilo, nikomu do danas primiti sgodilo toliko tužan glas. N. Naljeković 2, 85. Primiti glas ‚nuntium accipere'. A. d. Bella, rječ. 515[a]. — Tužne glase dočekala sestra kralja Vladisava. Nar. pjes. mikl. beitr. 33. — Ah, ke glase čuh od tebe, moj nevjerni vjereniče! I. Gundulić 467. Kad začuje glas nemio. G. Palmotić 2, 336. Začula sam od Aršića glasi. Nar. pjes. istr. 1, 32. — Dali nigdar od ńih glasa ni priglasja slišili. P. Zoranić 32[b]. Sokolica na glas ovi, ki s veseljem sliša mlada, puti se uprav Carigrada. I. Gundulić 414. Sliš'te dobre glasi. J. Radojević 11. — Razumivši vesele glase. A. Kanižlić, kam. 593. Kralj razumivši te glase, veoma se rasrdi. And. Kačić, razg. 24. Pa sam skoro glase razumila. Nar. pjes. juk. 79. — Imamo zi glase, jerь se Turci kupe u Srьbje na Zetu. tezi za sьdje glasove imamo. Spom. sr. 1, 25. (1399). Od ńegova jošte bijega glasa ne imaš. G. Palmotić 2, 50. Netom tvoga glas zazvanja po Kazlar sam agi imala na tvu službu bez krsmanja pospiješno sam ja ustala. P. Sorkočević 587[a]. — Bjehu već dvadesti godišta minuli, da glas od ńega ne znaše se. Zborn. 58[a]. On će znati glase istine, kako naši posli slijede. G. Palmotić 2, 140. Od drugoga dok glas sazna jel' istina. V. Došen 132[b]. — *dd) glas se čeka, glasu se ko nada.* Hoću čekati ili dobar ili zal glas. F. Vrančić, živ. 59. Tuj čekaše svakčas glase, dobre, zle li svojoj kruni. I. Gundulić 560. — U klancu je Luka, pa se, oče, dobru nadaj glasu. Osvetn. 2, 27.

g. *kad se što kome javlja, ali je drukčije nego kod* f, *jer se ističe kod toga namjera, da onaj komu se javlja prema onome ńešto uradi. a) naj češće kao objekat glagola* dati. Da si dastь žena mužu glasь da gredetь na sudь. Zak. duš. šaf. pam. 38. Ako li se ushoće carьstvo mi š ńimi razmiriti, da imь damь glasь prьvo toga na šestь mêsecь. Mon. serb. 170. (1362). Ja na plavi gredem sada vitezovom glas podati, da na vratijeh budu dočekati. G. Palmotić 1, 278. Kad se zvonom da glas trikrati na dan, da se pozdravi pričista bogorodica. I. M. Mattei 277. Puče puška niže Beograda, dade glase niz tijo Dunavo. Nar. pjes. vuk. 1, 499. Glas dadoše na četiri strane. 2, 74. — *rjeđe s drugijem glagolima.* Nam glas pošalji, da i mi na ń pojdemo. Aleks. jag. star. 3, 291. Nu u to dođe i glas veće Zborovskomu svijetlom knezu, da poklisar i on u vijeće prid slavnoga kralja uljezu. I. Gundulić 446. Na dan će ti glase opraviti, da se ńemu na večeru nadaš. Nar. pjes. vuk. 3, 436. — *b) često* na glas dati, *kao javiti.* Na glas podaj kostajničkoj krajini. Mon. croat. 235. (1530). Crkovnicim na glas daju, svetilišta da priprave na čast svetijem. J. Palmotić 7. Dati na glas Davidu svaka. Aud. Kačić, kor. 207.

h. sententia, suffragium, *riječi ili drugi način kojijem se javlja svoje mišljenje ili svoje hoćenje o čemu. a) uopće. amo spada ovaj primjer:* Glas naroda, glas sina Božijega. (Naj više književnici govore). Nar. posl. vuk. 42. — *b) s osobitijem, tehničkijem značenem kod vijećańa. aa) u pravom smislu, naj češće kao objekat uz glagol* dati. Ne more izbran biti ni on drugoga izbrati ali glas dati. Naručn. 26[b]. Ima dat svoj glas naj dostojnijoj. I. Držić 264. Ńemu glas dadu. S. Rosa 35[b]. — *amo spada i ovo:* Da po glasih Matija obrahu. F. Glavinić, cvit. 58[b]. Ako podsipļu i plaćaju glasove. I. Držić 303. — *bb) preneseno na zakonitu oblast što ko ima da javi svoje mnijeńe.* Nisu dužni poli purgarov nego jedan glas, ča na ńih dohaja. Mon. croat. 173. (1499). Vsaki kanovnik imi jedan glas a gospodin biskup dva glasa a ondi budi dobito gdi se veće glasi skupi. Kapt. seń. ark. 2, 80. Ke jesu od vića i ke imaju glas po zakonu redovskom u kapituli. Star. 1, 225. (xv *vijek).* Neće imati glasa u kapitulu. I. J. P. Lučić, nar. 112.

1. GLÁSAC, glásca, *m. dem.* glas. *vidi* glasak. — *Od* xvi *vijeka a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* (‚vocula' 775[b]; ‚rumusculus' 631[a]), *u Stulićevu.* Samo jednu votu da glasac puštam. M. Držić 139.

2. GLASAC, glasca, *m.* (littera) vocalis, *slovo koje se izgovara bez pomoći drugoga slova, vokal. isporedi* samoglasac, samoglasnik. — *U Šulekovu rječniku:* ‚stimmlaut; selbstlaut; vocal'.

GLÁSAK, gláska, *m. dem.* glas. — *Akc. se mijeńa u voc.* glâšče, glâsci, *i u gen. pl.* glâsâkâ. — *Drugo* -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* — *Postaje od* glas *nastavkom* ъkъ. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. dim. v. glas. 2. kao mala šupļika na gaćama, ili na košulji ‚durchlöcherte stickarbeit', ‚opus perforatum (acu)'. *a) uopće.* Slišajte plačne glaske. M. Divković, plač. 6. Iz ńega tot glasak začu. M. Gazarović 50. Pavun hodak, a ptičica glasak. M. Katančić 67. Ne pustivši ni glaska od sebe. M. Đ. Milićević, zim. več. 279. Pošli mi kakavgod glasak o Beogradu. zlosel. 222. — *b) mala šupļika što se načini kod vežńe. u Vukovu rječniku (vidi sprijeda). — vala da je preneseno od starijega značeńa: rupica na svirali, isporedi* 2. glasnica, *ali ovome značeńu nema potvrde.*

GLÁSAN, glásna, *adj.* vocalis; famosus. *u kojega je glas. — Akc. je kao kod* gladan *(u Vukovu je rječniku zlo bilježen akcenat; po primjeru što stoji uz* glasan, *kao da je Vuk čuo ovu riječ u Boci kotorskoj). — Drugo* -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. i u acc. kad je jednak nominativu. — Postaje od* glas *nastavkom* ьnъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* glasьnъ, *rus.* голосный, *češ.* hlasný, *pol.* głośny. — *Između rječnika u Belinu:* glasni ‚vocalis' 775[a], *u Bjelostjenčevu: kajkavski* glasen ‚famosus'. 2. ‚sonorus, canorus, canorosus, clarisonus'; *u Jam-*

brešićevu: glasen ‚sonorus'; *u Voltiǵijinu:* ‚sonoro; rinomato' ‚klangvoll; berühmt'; *u Stulićevu:* ‚vocalis, sonans, resonans, illustris, clarus, celebris'; *u Vukovu: (u dodatku)* glȁsan *(radi akcenta vidi sprijeda)* ‚berühmt' ‚famosus', cf. znatan *s primjerom:* ‚Što ugasi glasnu kuću?'; *u Daničićevu:* glasьnъ ‚clarus'. — *Komp.* glàsnijî (glasniju. A. Kanižlić, fran. 93; glasnija. P. Petrović, gor. vijen. 46; naj glasnija. Vuk, živ. 195).

a. *adj. a) o riječi, govoru, pjesmi itd. što se izgovara na glas, u glas.* I ako prem z usti i glasnim slovom ne mogu u mestih kadi bi radi pripovidati, tako oni s pismom i s knigami pripovidaju. Postila. T4a. Priporučuje Gospodin molitvu glasnu. M. Radnić 124a. Kad bi se prokašļao ili koju glasniju rič izustiti hotio. A. Kanižlić, fran. 93. Pak pivaju pisme glasne. V. Došen 163b. Mogu l' je *(ispovid)* učiniti s pismom na misto moga glasnoga osvađeńa? Ant. Kadčić 208. Što je molitva glasovita aliti glasna? Ona koja se glasom izgovara. I. Velikanović, uput. 3, 268. Suzni potok roneć u glasni jauk se obrati. M. Katančić 56. — *b) o slovu (vokalu, samoglasniku) koje se izgovara samo po sebi bez pomoći drugoga.* ‚U' jest slovo glasno. R. Gamańić C4b. Slovo glasno ‚vocalis'. A. d. Bella, rječ. 775a. J. Stulli, rječ. 1, 173b. Svudar zavrgo je slovo glasno ‚i'. S. Rosa VII. — *c) u kojega je jaki glas. aa) o (muzikalnoj) spravi.* Trube glasne i nakarate i praskavice reče okolo ńih biti. Aleks. jag. star. 3, 232. Tri tisuće piskov imaju glasnih *(organi).* 322. Trubļe glasne. I. Zanotti, en. 23. Gusle glasne i slovuće nosi. A. Vitaļić, ist. 1b. Pak slide Peonci u svirali glasnoj. M. Katančić 43. Da ne biju glasni talambasi. Nar. pjes. vuk. 3, 502. — *bb) o čeļadetu.* Pak on pušta dva glasna telala. Nar. pjes. petr. 2, 571. Poslo koja je naj glasnija ovako protuži. Vuk (?), živ. 195. — *cc) o živinčetu.* Nit' žubore potočići jasni, nit' slavuļi slavičaju glasni. Osvetn. 4, 57. — *može biti da je ovako značeńe i u ovom primjeru:* Žeravь jestь glasna ptica. Phys. nov. star. 11, 200. — *d) koji je na glasu, glasovit.* Tened . . . leži protiv Troji glasni. I. Zanotti, en. 5. Ženiti se rad plemena stvar je lipa i poštena, al' su zaman dedi glasni, ako s ženom ni ke hasni. P. Vitezović, cvit. 163. Oni primudri i glasni stinokresa Fidija. J. Banovac, prip. 199. Rad glasno domovine dižeš tebe na visine. V. Došen 31b. Sazidalac glasne crkve Jerusalemske. D. E. Bogdanić 92. Prolipi vrtaļ bil glasna Panonija. Jačke. 287. Što ugasi glasnu kuću, kući lele! Vuk, živ. 199. Ali su gosti voļeli poći prvi dan boļim domaćinima zendilim i glasnijim od ovoga. Nar. prip. vrč. 21.

b. *adv.* glâsno. — *Komp.:* glàsnijê. — *između rječnika u Belinu* (‚voce' 775a), *u Bjelostjenčevu* (‚voce, canore, sonore'), *u Voltiǵijinu* (‚sonoramente, altamente' ‚ruhmvoll, wohlklingenderweise'), *u Stulićevu* (‚elata voce'). Davidь vele glasno glagolaše. Mon. serb. 568. (1403—1405). Glasno su pustili svoje vrime. P. Vitezović, odil. 70. U koru skupno, glasno fale Božje pivat. P. Filipović 36. Jedni glasno popivaju. V. Došen 165a. Gorom pjeva glasno i obijesno. Osvetn. 2, 32.

GLÀSÂŃE, *n. djelo kojijem se glasa.* — *Od* XII *vijeka* (glasanjo *u knizi pisanoj crkvenijem jezikom; isporedi i češ.* hlásáni), *u između rječnika u Vukovu* (1. ‚das verlauten' ‚fama'. 2. vide česmaće) *i u Daničićevu* (glasanije ‚vox'). Glasanje i osezanije. Sava, sin. pam. šaf. 9. Pocińu imati pravo glasańa. V. Bogišić, zborn. 76.

GLÀSAT, *adj. vidi* grlat. P. J. Marković.

GLÀSATEL, *m. čovjek koji glasa.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. glasnik).

GLÀSATI, glȁsâm, *impf. postaje od* glas *nastavkom* a. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* glasámo, glasáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* glàsâ, *u part. praet. pass.* glȁsân. — *Može biti i praslavenska riječ, isporedi češ.* hlásati, *vidi i* glasańe, *ali se u našem jeziku javļa od* XVI *vijeka (vidi kod* a, *b) bb)), a između rječnika u Vukovu:* glasati, praviti glasak 2. *(vidi* glasak, *b)),* vide česmati; glasati se, glasa se ‚verlauten' ‚inaudior'.

a. *razglašivati. a) aktivno.* Veseļe glasajte vojnima trubļami. I. T. Mrnavić, osm. 158. Josip ne kti joj ovu svoju sumńu objaviti, niti među ļudmi glasati. E. Pavić, ogl. 479. Mislili su da je Dimitrija kuća, koje je on i glasao, da bi mogao kćeri svoje udati. S. Tekelija, letop. 20, 71. Glasati, raznijeti glas, govoriti: ‚Svit je glasa' da je on poša' u hajduke'. M. Pavlinović. — *b) sa* se. *aa) pasivno.* Samo tegli da odbasa gdi se bludno meso glasa. V. Došen 84a. — *bb) pasivno, impersonalno,* dicitur, fertur, *glas je, čuje se.* Glasaše se da peļaše 150 tisuć dobre vojske. Š. Kožičić 57a. Kad se glasalo, da će Srbi da predadu Turcima oružje. Vuk, dan. 1, 91.

b. sententiam ferre, *dati glas kod vijećańa, isporedi* glasovati. — *u naše vrijeme.* Svi glasaju, pa ako se složе, dobro. V. Bogišić, zborn. 79.

c. *praviti glasak (vidi* glasak, *b)).* — *u Vukovu rječniku.*

GLASÈTINA, *f. augm.* glas. — *U Stulićevu rječniku:* ‚incondita vox'.

1. GLÀSÎĆ, glasića, *m. dem.* glas. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.* glàsîću, glàsîći. — *Od* XVIII *vijeku.* Plačni glasić plačuć daje. P. Knežević, pism. 159. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. GLASIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

GLÀSILO, *n. a) sprava kojom se čini glas; b) cijev, truba kroz koju se govori da se glas na daleko čuje; c) akcenat (znak).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚stimmorgan; sprachrohr; schallrohr; accent (tonzeichen); schärfzeichen'.

GLASIĻKA, *f.* glottis, *sprava u grkļanu gdje postaje glas (u čeļadeta i višijeh životińa).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚stimmritze'.

GLASIMICE, *adv. po glasu (vidi* glas, e, *a)), kao što se glasa.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚gerüchtsweise'.

GLÀSINA, *f. augm.* glas. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glàsînâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚rumor ratione destitutus', *i u Vukovu s primjerom:* Glasina leti kao vjetar. Ove mutńe u Jerudu i ovijeh glasina u puku bi uzrok. S. Rosa 92b. To je davno prošlo, pa se nije znalo nego za glasine. M. Pavlinović, rad. 78.

GLÀSINAC, Glàsînca, *m. (i u množini* Glàsînci) *ime općini u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 40. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* Glàsînâcâ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* (‚ebene, südlich von Zvornik'). I odoše bijelu Zverniku . . . Odatle se svati podigoše, izidoše na Glasinac ravni . . . Odatle se svati podigoše do u Praču u kasabu malu. Nar. pjes. vuk. 3, 455—456. — *pl.* Glasinci, ‚Glasinci', predijeļe od više sela ristjanskih, ńegda grad i stolica vladika grčkih. F. Jukić, zemļ. 32.

GLÀSINAČKÎ, *adj. koji pripada Glasincu.* Da im seka zdravo Cemer prode i široko poļe glasinačko. Nar. pjes. petr. 1, 330.

GLÀSÎNCI, *m. pl. vidi* Glasinac.

GLÀSIT, *adj. vidi* glasan *i* glasovit. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Vukovu:* ‚ruchbar' ‚clarus' *s primjerom:* Na daleko glasit! (kad se napija), *i u Daničićevu:* glasitь ‚famosus'. *a) vidi* glasan, a, *d).* Među vsakemi dobrêmi i počtenьmi glasiti(mi) gradmi i općinami. Mon. serb. 288. (1419). Mnogo počtenoga i glasitoga spomenutja gospodina Radosava Pavlovića. 418. (1442). Mnogo glasitoga gospodina vojevode Sandalja. 509. (1470). Za Srbina glasita junaka. Nar. pjes. vuk. 5, 266. I glasito pleme od Ńeguša. 5, 425. Da mu je šljeme tvrdo, od zemlje visoko, na zidu stasito, na daleko glasito! Vuk, živ. 75. — *amo može biti da spada i ovaj primjer u kojemu je pisac upotrebio* glasit *prema lat.* solemnis: Ko tebi u ove stalnice prikazanju glasitom (‚quod tibi in hac cerei oblatione solemni'). Bernardin 92. — *b) vidi* glasan, a, *c) bb).* Janko pušti glasita telala. Pjev. crn. 134a. — *može biti da spada amo i ovaj primjer u kojemu kao da znači: koji ispovijeda glasno:* Da je ona prostila druzim nebrojenim grišnikom glasitim. P. Radovčić, nač. 386.

GLÀSITEL, *m. čovjek koji glasi.* — *U Belinu rječniku* (‚celebrator' 183b) *i u Stulićevu* (v. glasnik). — *U naše vrijeme u zagoneci (o pijetlu):* Titer pa titer Božji glasitelj, na glavi mu kositer. Nar. zag. nov. 165.

GLASITELJAN, glasiteljna, *adj. koji (kojegu) treba glasiti.* — *isporedi* glasiteljski. — *U Stulićevu rječniku* (v. navjestiteljan). — *nepouzdano.*

GLÀSITELJICA, *f. žensko čeljade koje glasi.* — *U Belinu rječniku* (‚celebratrix' 183b) *i u Stulićevu* (v. glasnica).

GLÀSITELJSKÎ, *adj. vidi* glasiteljan. — *U Stulićevu rječniku* (v. navjestiteljski). — *sasma nepouzdano.*

GLÁSITI, glâsîm, *impf. prvo je značeńe: puštati glas, govoriti u glas.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* glâšâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* glâsî, *u part. pract. pass.* glášen; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf.* — *Postaje od* glas *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* glasiti, *rus.* голосить, *češ.* hlásiti, *poļ.* głosić. — *Između riječnika u Mikaljinu:* glasi se, govori se ‚rumor est, fama est'; *u Belinu:* ‚celebro' 183a; ‚evulgo' 273b. 301a; ‚patefacio' 459b; ‚palam dicere' 580a; ‚depraedico' 692b; glasi se ‚fama est' 201a; *u Bjelostjenčevu:* ‚evulgo, divulgo, pervulgo, in vulgus dico, profero, enuncio'; *u Voltigijinu:* ‚spacciare, annunziare, divolgare' ‚klingen; verkündigen, ausbreiten'; *u Stulićevu:* glasiti komu što ‚denunciare, edicere, indicere, declarare, significare, nunciare, publicare'; glasiti se ‚inclarescere, celebrem fieri'; glasi se ‚fama est, ajunt, fertur, dicitur'; *u Vukovu* 1. ‚melden, sagen' ‚nuncio'. 2. (u Boci) ‚rufen' ‚voco', cf. zvati. 3. (u Boci) ‚heissen' ‚voco': kako ga glase? cf. zvati. 4. (u Boci) n. p. kako to glasi talijanski? ‚wie heisst es?' ‚quomodo dicitur?'; glasiti se, 1. ‚verlauten' ‚inaudior'. 2. (u Boci) zvati se, n. p. kako se glasi on? ‚wie heisst er?' ‚quomodo vocatur?'.

a. *govoriti u glas, javiati u glas, iz čega se razvijaju ńeka osobita značeńa. prelazno. a) govoriti u glas, javiati u glas.* U ki mu godir dan glasim tužbe moje. N. Dimitrović 69. Obilnije daždeć suze, s uzdasima žalosnime besjedu istu glasit' uze: ‚Ćaćko! zgriješih!' 1. Gundulić 239–240. Svi glase, da od ńega zgradila se ova tvrda vilovita. G. Palmotić 2, 302. Nu gdje će se obratiti, to ne znamo, jer ne glase. P. Kanavelić, iv. 42. Naredi da nikomu ne glase smrt ni uskrsnutja divojčina. I. Ančić, vrat. 7. Da ga *(zakon)* svojoj djeci glase roditelji. I. Đorđić, salt. 259. A ja glasit prije hoću kô Egipska njekad vila gnusne grijehe, hudu zloću bješe ružno zagrlila. N. Marči 13. Dok on dojde, Božju pomoć glasi. Nar. pjes. juk. 301. — *b) razglašivati, proglašivati. aa) aktivno.* Kada činiš zadužbinu, nemoj u trubļu glasiti prjed tobom. N. Rańina 40a. mat. 6, 2. Koji druge glasi i za nimi zlo govori. M. Divković, nauk. 124a. Neumrli glas po svitu glasi vrijedna naša dila. G. Palmotić 2, 526. I usta će svud glasiti moja, Bože, hvale tvoje. I. Akvilini 11. Tako glase me prikore mlade i mladi. I. Đorđić, uzd. 30. Ma im to nije dosta, nego glase i razglasuju po drugih mistih. J. Banovac, prip. 149. Mi glasimo, da su krstjani bratja među sobom. V. M. Gučetić 48. Jerudijani oliti Erodijani glasili su da Jerud ńihov osnovatelj jest mesija. S. Rosa 42b. Da sijete, da glasite po svijetu među ļudima ńegove zapovijedi. A. Kalić 17. Tvoje tajiš, tuđe glasiš. 91. Ne bi hotio k ńemu *(palacu)* kupce voditi nego bi samo iz ńega izvadio jedan kamen, pak bi ga nosao glaseći, tko ima voļu kupiti ovakvu lijepu zgradu. B. Leaković, nauk. 140. Bogom sestre, glas'te me po gradu. Nar. pjes. vuk. 2, 639. Niti glasi ni puštaj telala. Nar. pjes. petr. 2, 581. Djela ruku ńegovijeh glasi svod nebeski. Đ. Daničić, psal. 19, 1. — *bb) sa* se, *pasivno.* Kraļu vičnо od svitlosti, tve spasenje svud se glasi. M. Orbin 201. Svud veselje, svuda rados, mir i pokoj svud se glasi. I. Gundulić 119. Da se glase po svem svijeti potištena tvoja djela. G. Palmotić 2, 138. Što se vjera vaša glasi. Vuk, pavl. rimļ. 1, 8. — *c) navješćivati. aa) aktivno.* Tvomu carstvu prijeti i glasi rasap vojska sva kolika. I. Gundulić 492. Ona *(danica)* veseli glasi dan bijeli. G. Palmotić 1, 314. Dominik počiňe glasiti riječ Božju krstjanima. V. M. Gučetić 110. Poče pripovijedati nebesko kraļestvo i glasiti vandelske nauke. I. M. Mattei 61. Stupi, teci, svijetu glasi Boga i ńegove naredbe. A. Kalić 475. — *bb) sa* se, *pasivno.* Koja se po svima crkvama puku pravovirnomu glase i naviještuju. B. Leaković, gov. 165. — *d) proglašivati s hvalom, sa slavom, slaviti. aa) aktivno.* Kako li sve vike mogal bi glasiti darove razlike, koje mi dade ti. N. Dimitrović 56. I tvoje po sve dni ime svak da glasi. N. Naļešković 1, 302. Ptičica glasi sfaka oni dolac gdi se lože. M. Gazarović 134b. I prem u oni dan udesni ki Madari jošte glase. P. Kanavelić, iv. 182. S blagosovom hoću glasit Gospodina. I. Đorđić, salt. 103. Glasijahu svoje prazne nauke. S. Rosa 80a. Kraļa uļudne sve načine i mudroga svega vića glasi. P. Sorkočević 584a. Muška glava kućni oģak glasi. V. Bogišić, zborn. 292. Ja nijesam kopiļanoviću, no glašen plemić od plemića. 316. — *bb) sa* se, *pasivno.* Ne miriše cvitice mi bez tebe, koja si prvi cvitak svih gospoja, kih se ime glasi. D. Rańina 105b. Glasi se u ńih srod naroda od istoka do zapada vjera, gospostvo i sloboda Dubrovnika mirna grada. I. Gundulić 311. Ńegova se djela svudi glase i poju. G. Palmotić 2, 302. Ivanović Jurja, kojino se glasi do primorja. And. Kačić, razg. 185a. Dobrota se po svijetu glasi, a na ļepotu kupus se vari. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 61. *c) sa značeńima kod b), c), d) može se izreći i kao što se ko glasi. takovi predikat može biti: aa) u aposiciji, te po tome: aaa) s aktivnijem glagolom u acc.* Vilenika roditeļa, vještica jej mater glase. I. Gundulić 301. Ki glase te nesmiļena u tvom sudu. B. Betera, ćut. 59. — *bbb)*

s pasivnijem glagolom (u svijem primjerima sa se) *u nom.* Sinovi li tvoji se glase vitezi oni i junaci, ki istok stavit' vas poda se s malijem vojskam bliše jaci? I. Gundulić 369. Sunce i mjesec što se glasi dika uresa nebeskoga. B. Betera, ćut. 80. Ter s ńih narod slobodan se glasi. Osvetn. 2, 178. — *bb) u instr.* Glaseć carskijem dobitnikom kraļevića Vladislava. I. Gundulić 287. Neka svudi glasimo te dragijem ćaćkom od milosti. J. Palmotić 306. Mene vragoduhom glasite. S. Rosa 85ª. — *cc) u acc. s prijedlogom* za. Glasi vas za svoga ponoviteļa. I. Đorđić, ben. v. Sveta crkva glasi i pjeva za stvar prizamijernu blagos od lica ńegova. 86. — *f) zvati u glas, pa i uopće zvati. aa) aktivno.* Ja te ištem i glasim i zovem svudira, a ti se za plasim vilami otira. I. Gundulić 157. Kako ga glase? *(kako mu je ime?). u Vukovu rječniku.* — *bb) sa* se, *pasivno i refleksivno.* U prilikah on se pazi, s Izakom se posvećuje, jagańac se vazmen glasi, rajska mana imenuje. B. Betera, ćut. 124. Kako se glasi on? *(kako mu je ime?). u Vukovu rječniku.* — *g)* efferre, pronunciare, *izgovarati.* Bili su usilovani glasiti njeka slova djačka inako nego se djački glase. J. Mikaļa, rječ. predg. — *h) sa* se, *pasivno, naj češće impersonalno:* glasi se, dicitur, fertur, *kaže se, proćukava se.* Kad se glasi da jedan vojvoda je toliko vridan. P. Radovčić, ist. 18. Otišao po jednu đevojku, za koju se glasi, da je nema ļepše na svijetu. Nar. prip. vil. 1868. 654. — *može biti i personalno:* on se glasi, *ćuje se za ńega, zna se za ńega.* Kako god što su se pod mudrim i pravednim vladańem Agi-Mustajpašinim slabo i glasili ajduci u Srbiji... Vuk, dan. 3, 151. — *i) sa* se, *refleksivno, javļati se glasom, puštati glas, ne samo o čeļadetu nego i o živinčetu i o neživoj stvari.* Pod sviroku ovčar mladi danaske se glasi svuda. I. Gundulić 126. Vjetrici uzdasi, žuber su tužbe me, suza se vir glasi romonom groznijemo. 130. Kano midje, koje do taknuća muči, samo, kad se takne, glasi se. I. Ančić, vrat. 158. Pas u brazdi zaludu se glasi. (D). Poslov. danič. 94. Vuk kad ufati ovcu vazda za grlo da se ne glasi da pastir ne čuje. S. Margitić, fal. 177. Zamani se moj plač glasi. I. Đorđić, uzd. 18.

b. *oglašivati (mrtvaca zvonom), kao imperfektivni glagol načińeno od* oglasiti. — *na jednom mjestu u naše vrijeme.* Čovek kao naričući oko ńe *(svoje žene)* prišapće joj: ‚Ustaj, ili idem da te oglase'. ‚A jeli moj predńak?' zapita ga ona, a kad joj on opet odgovori da nije, ona mu reče: ‚Kad nije, neka me glase'. Kad već dođe vreme da se sahrańuje ... Nar. prip. vuk. ²280.

c. sonare, *o samome glasu (u širem smislu) kad se kaže, kakav je ćuti. može biti i prelazno, kad ono što se ćuje stoji kao objekat. a) uopće.* Ovi *(nadslovci)* jednako glaseće ... riči razlučuju. J. S. Reļković XIII. Izgovorio je u francuskom jeziku ńekoliko riječi, koje glašau. Nov. sr. 1834. 111. *u Šulekovu rječniku* (‚lauten'). *u prenesenom smislu.* To lijepo glasi ‚das lautet schön'. *u Šulekovu rječniku (kod* ‚lauten'). — *amo spada i ovo:* Kako to glasi talijanski? *u Vukovu rječniku.* — *b) o pismu, kad se čita.* U ime Paničća i Petričevića kako obligacija glasi. Glasn. II, 1, 56. (1808). Knjiga glasi od moje đevojke, da se skoro misli udomiti. Nar. pjes. vuk. I, 395. Vojevao je pod carem Maksom kao što glasi poveļa carska. S. Ļubiša, prip. 47. Pismo (knjiga) kaže ili glasi ‚der brief lautet also'. *u Šulekovu rječniku (kod* ‚lauten').

d. sonare, *dati glas, puštati glas (o muzikalnoj i drugoj spravi). neprelazno.* Na svakoj će zvono oboriti što nam slavno na crkvama glasi. Nar. pjes. petr. 3, 99.

e. *u prenesenom smislu, razglašivati se, biti na glasu. neprelazno.* I naša je domovina glasila na daleko. M. Pavlinović, razl. spis. 235.

GLÀSIV, *adj. vidi* glasan, glasit. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I jezerske ove jame, gdi stanuje jek glasiva. J. Kavańin 405ᵇ.

GLÂSJE, *n. coll.* glas, *glasovi.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu:* glasje razlučno, razborno ‚eterophonia'. Do suda će glasje teći. J. Armolušić 15.

GLASKOSLOVĻE, *n. (gramm.)* phonologia, *nauka o glasovima u jeziku.* — *U Šulekovu rječniku:* glaskoslovje ‚lautlehre'.

GLÀSNÎ, glàsnôga, *m. vidi* glasnik, *c).* — XVIII *vijeka u Novom Pazaru.* Glasni ‚mascolo'. S. Budmani 418ᵇ.

1. GLÀSNICA, *f. žensko čeļade kao glasnik.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glàsnîcâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚nuncia' 516ª; ‚nunciatrix' 87ª), *u Voltiģijinu* (‚annunziatrice, foriera' ‚verkündigerin'), *u Stulićevu* (‚nuncia'), *u Vukovu* (‚die die nachricht bringt' ‚nuncia'). Sjevernica bi poklisar i glasnica od nebeske zapovijedi. G. Palmotić 2, 277. Vil' glasnica viče i sada. J. Kavańin 207ᵇ. — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka znači što i* glas *kod* e, *ali kao živo žensko čeļade (personifikacija, alegorija).* Na prvoj, čini mi se, ikoni letila bi diva imenom ‚Glasnica' sa zvečańem trubļe navištujući slavu. A. Kanižlić, kam. 262.

2. GLÀSNICA, *f. rupica na karabļama isprijeka.* — *U Vukovu rječniku u kome je ovako tumačeno s dodatkom:* Glasnica je duguļasta i na gorńemu kraju ima na ńoj voska, te je gadļar noktom od kake velike tice, koji mu visi o rogu, može načiniti veću ili mańu.

3. GLÀSNICA, *f.* glottis, *vidi* glasiļka. — *U jednoga pisca našega vremena.* J. Pančić, zoolog. 105.

GLÀSNÎČKÎ, *adj. koji pripada glasnicima.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚boten-'.

GLÀSNÎK, glasnika, *m.* nuncius; praeco, *čovjek koji daje, nosi glas.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak nominativu, kao što je kod c), d), e)), i voc.* glàsnîče, glàsnîci. — *Postaje od osnove adjektiva* glasan *nastavkom* ikъ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (glasnik, glasonoša ‚nuntius'), *u Belinu* (‚nuncius' 87ª. 484ª. 514ᵇ. 516ª; ‚fecialis' 96ª; ‚praeco' 128ª), *u Voltiģijinu* (‚annunziatore, banditore' ‚verkündiger'), *u Stulićevu* (‚legatus, nuncius'), *u Vukovu* (1. ‚der die nachricht bringt, bote' ‚nuncius'. 2. ‚lärmkanone' ‚tormentum tumultum nuncians', cf. habernik). *a)* nuncius, *čovjek koji donosi glas, vijest. gdjegdje se ističe jače da je čovjek koji se ‚šalje' da što navijesti, javi, te u ńekijem primjerima znači što i poslanik, poklisar.* Meju posrednimi ali glasniki. Naručn. 79ª. Ta čas glasnici od Macedonije dojdoše i poklon ńemu od Olimpijade donesoše. Aleks. jag. star. 3, 226. Pošļe naprijed prid sobom poklisare i glasnike da skažu gradanom. M. Divković, bes. 61ª. Ne osta glasnika. Đ. Baraković, jar. 33. Čuj, ke mi su sinci mili po jednomu sad glasniku plačnoj majci poručili trudne glase. I. Gundulić 387. Od Mihajla Svilojevića glasnik gredem. G. Palmotić 1, 345. Pošļimo jednoga glasnika k Bogu. M. Radnić 528ª. Učini apoštole što će reći svoje glasnike. S. Margitić, fal. 101. Kada glasnici jedan iza

drugoga podoše k Jobu. F. Lastrić, ned. 215. Davidu brzo zao glasnik dođe. And. Kačić, kor. 200. Dođe glasnik Anitijoku poslan od poglavice Lisije. 338. Ja sam glasnik od Boga poslan da ti rečem . . . A. Kalić 331. Ovo su dakle oni poklisari i glasnici. Grgur iz Vareša 67. Čupić radi, da glasnik ne ode. Nar. pjes. vuk. 4, 190. Još da bješe Čupiću Stojane, ne bi tebi glasnik Drine preš'o. 4, 272. Da glasnika ostanulo nije. Ogled. sr. 48. Od Gavrana glasa ni glasnika. Nar. pjes. juk. 465. — *u naše vrijeme i čovjek koji javļa što od strane koje javne vlasti, ili koji nosi pisma ili telegrame.* Glasnik ‚gerichtsbote' ‚cursore'. B. Petranović, ručn. kńig. 22. Držan je kotarski sudac dati glasniku sudbenom ujedno i nalog, da ovrhu uz izvješće preduzme. Zbornik zak. 1, 143. Glasnik kod brzojava, brzojavnik, telegrafnik ‚telegraphenbote'. Jur. pol. terminol. 501. — *b)* praeco, *čovjek koji viče što na glas, ili drugijem načinom što razglašuje, proglašuje.* On je cina krvi tvoje, a glasnik je slave moje. P. Knežević, muk. 58. Da budeš svjetlost jezika i glasnik vanđeļa. Štit. 28. — *c) preneseno na top što se meće na glas, kojijem se ńešto javļa, razglašuje. u naše vrijeme.* Već izađe na visoku kulu, pa pripali *(štamparskom griješkom* privali) četiri glasnika. Nar. pjes. vuk. 3, 259. I pripali dva topa glasnika. Nar. pjes. juk. 240. — *isporedi* glasni. — *d)* u zvoniku prozor kuda zvona šiļu glas: ‚Učini još jedan glasnik na zvoniku'. M. Pavlinović. — *e) (gramm.)* (littera) vocalis, *vokal, isporedi* 2. glasac, samoglasnik. — *u Parčićevu rječniku.*

GLÀSNINA, *f. plaća glasniku, glasonoši.* — *isporedi* kolač, muštuluk. — *U Šulekovu rječniku* (‚botenlohn').

GLASNÍŠTVO, *n. stańe, služba onoga što je glasnik; uopće što pripada glasnicima.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚botenwesen'.

GLASNOĆA, *f. osobina onoga što je glasno.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚lautbarkeit'.

GLASNOST, *f. osobina onoga što je glasno.* — *U Belinu rječniku* (glasnos ‚vocalitas' 775a), *u Bjelostjenčevu* (‚vocalitas'), *u Voltiģijinu* (‚vocalità, sonorità' ‚klang'), *u Stulićevu* (‚vocalitas').

GLASNÒVIT, *adj. vidi* glasovit. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a iz ńega u Stulićevu rječniku.* Kad u tempal sveti na dvi strane stanu svi duhovno peti, glasnovit zuk ganu. Đ. Baraković, vil. 115. Slišasmo zvoneći nigde zvon glasnovit. 241. Ńe slava ne zgine, dal' glasnovitija bude t' do istine. 246.

GLÀSNUTI, glȁsnȇm, *pf. uopće kao perfektivni glagol prema* glasiti. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* glȁsnû, *part. praet. pass.* glȁsnût). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚rufen' ‚voco', cf. zovnuti *s dodatkom da se govori u Boci;* glasnuti se ‚sich melden' ‚ostendere se' *s primjerom iz narodne pjesme:* Glasni mi se, Bog te ne ubio!).

a. *aktivno. a) vidi* glasiti, c. Glasni rič tvoja u uši moje. Nauk. brn. 56. — *b) dati glas, učiniti glas.* Meu to sluga glasne zvoncem trikrat. I. Ančić, svit. 189.

b. *sa* se, *refleksivno:* glasnuti se, *oglasiti se, odazvati se, javiti se glasom.* Glasni se popu Andriji i zamoli ga. V. Vrčević, niz. 65. *vidi i u Vukovu rječniku.*

GLASŃAK, *m. u Šulekovu rječniku:* ‚lärmkanone'. — *Može biti da je pisano griješkom mješte* glasnik *(koje vidi kod c)).*

GLASOKLON, *m. (mus.) kod pjevańa ili svirańa kad glas prelazeći preko različnijeh tona, na svrhu kao da pada (klone) na glavni ton.* — *U Šulekovu rječniku* (‚cadenz').

1. GLASOMJER, *m.* accentus, *akcenat. isporedi* naglasak. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* glasomir). Jedna ista *(riječ)* ovdi se kratko, ovdi dugačko javļa, u jednom mistu prosto, u drugom polak pivajuć govore; odkuda ova razlika nego što ne imamo u našemu pismopisu utvrdjene glasomire, dolazi? Ovu doista ja ne bi znao drugačije nego nadslovci urediti i razbiližiti. J. S. Reļković XIV.

2. GLASOMJER, *m. (phys.) sprava kojom se mjeri visina glasa (ili broj trepeta) u žice, strune što trepti.* — *U Šulekovu rječniku* (‚tonmesser').

GLASOMJERAN, glasomjerna, *adj. koji pripada glasomjerju.* — *U Šulekovu rječniku* (‚prosodisch').

GLASOMJERJE, *n. (gramm.)* prosodia, *nauka o akcentu i duļini slogova.* — *U Šulekovu rječniku* (‚prosodie').

GLASONOS, *m. vidi* glasonoša. — *U tri pisca čakavca* XVII *vijeka.* Pripade kraļu glas ovako rekući: ‚Ti ništar znaduči, vojske su na poļu krajinu sikući i robe i koļu; tako te sad moļu', glasonos izusti . . . Đ. Baraković, vil. 36. Da mu se smrt zbude, glasonos zaupi. 54. 1. glasonos. 2. glasonos. I. T. Mrnavić, osm. 14. Neće glasonosi, ne zgaja ušima. I. Ivanišević 285.

GLASONOSAC, glasonosca, *m. vidi* glasonoša. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu:* ‚corriere' ‚bothe'. Raab koja biše prijala one uhode i glasonosce poslane od vojvode Josue. A. Vitaļić, ist. 289. Po navišćenju i pripovidanju svetih glasonoscih i navistiteļih od riči Božje. 289.

GLASONOSAN, glasonosna, *adj. koji nosi glas.* — *U pisaca našega vremena, u između rječnika u Stulićevu* (‚novitatum plenus, qui res novas abunde nunciat'). Onaj događaj, o kom je blebetļiva fama (bogińa glasonosna) pre vremena izvěstija učinila. Nov. sr. 1835. 108.

GLASONOŠ, *m. vidi* glasonoša. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Merkurij glasonoš okol leteć piše. M. Kuhačević 117. Merkuriju, dragi glasonoše mili! 131.

GLASÒNOŠA, *m.* nuncius, *čovjek koji donosi glas (vidi* glas, f); *vidi i* glasnik, *a).* — *isporedi* glasonos, glasonosac, glasonoš. — *Složeno je od osnova supstantiva* glas *i glagola* nositi *nastavkom* ja; sj *mijeńa se na* š. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* glasnik), *u Belinu* (‚nuncius' 454a), *u Stulićevu* (v. glasnik), *u Vukovu* (‚der die nachricht bringt, courier' ‚nuncius', cf. glasnik). Glasonoša san postala. J. Armolušić 3. Kaluđeri bijau onamo i amo iduči glasonoše. A. Kanižlić, kam. 620. Da vaļade po glasonoši navistiti im. E. Pavić, ogl. 132. Žao mi je da sam vam žalostni glasonoša bio. I. Velikanović, prik. 28. Al' dopade itar glasonoša. Nar. pjes. vuk. 3, 425. Moj sokole, crni glasonoša! Ogled. sr. 2.

GLASONOŠJE, *n. hod, put u glasonoše.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚botengang'; glasonošje na końu ‚botenritt'.

GLASOPOZNAN, *adj. poznan po glasu.* — *U Stulićevu rječniku* (‚fama notus'). — *nepouzdano.*

GLASOREČAN, glasorečna, *adj. koji se reče u glas, vidi* glasan, *a).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Glasorečne molitve. A. Kalić 521. — *nepouzdano.*

GLASOSLAVAN, glasoslavna, *adj. u Stulićevu rječniku* (‚gloriosus, inclytus, illustris'). — *sasma nepouzdano.*

GLASOSLOVAN, glasoslovna, *adj. koji pripada glasoslovlju.* — *U Šulekovu rječniku* (‚tonlehrig').

GLASOSLOVLJE, *n. nauka o muzici.* — *U Šulekovu rječniku:* glasoslovje ‚tonlehre'.

GLASOUDAR, *m.* accentus, *akcenat.* — *isporedi* naglasak. — *U pisaca našega vremena prema rus.* гласоударенье. Da je ono ‚a' bez glasoudara. Vuk, odg. na sitn. 7.

GLASOUST, *adj. vidi* glasan, *a).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Iduć na žrijebu Jezus među glasoustijem klikovańim. S. Rosa 130b. — *nepouzdano.*

GLASÒVALAC, glasòvaoca, *m. čovjek koji glasuje (vidi* glasovati, *b)).* — *U Šulekovu rječniku* (‚stimmende; stimmgeber').

GLASOVAN, glasovna, *adj. vidi* glasan, *a).* — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka, i u Stulićevu rječniku (s drugijem nepouzdanijem značeńem):* v. glasovitelan. Graždane vuslišavše trube glasovne. Aleks. jag. star. 3, 242. Ispuńa zapovid od ispovidi glasovne. M. Dobretić 170. — *U Šulekovu rječniku sa značeńem: koji pripada glasu; vidi* glasovni kluč ‚stimmgabel'; glasovni živac ‚stimmnerve'. *tako i u pisaca našega vremena (vidi* glas, h). Glasovna cedulja ‚stimmzettel'. Jur. pol. terminol. 486. Glasovna listina, glasovni list ‚stimmliste'. 485.

GLASÒVÁŃE, *n. djelo kojijem se glasuje.* — *Stariji je oblik* glasovanje. Ovo zlamenuje glasovańe i vapijańe puka izraelskoga. M. Dobretić 407. *u Šulekovu rječniku:* ‚abstimmung (votisation); votirung'.

GLASÒVATELJ, *m. vidi* glasovalac. Glasovatelj ‚stimmführer' ‚votante'. B. Petranović, ruč. knig. 90. Jur. pol. terminol. 485.

GLASÒVATI, glàsujêm, *impf. glasiti, glasati.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* glàsovâh, *u impt.* glàsûj, *u ger. praes.* glàsujûći; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* glàsovâ, *u part. praet. act.* glàsovao, glàsovâla, *u part. praet. pass.* glàsovân. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚resonare, celebrare, decantare'). *a) vidi* glasiti, a. *aa) aktivno.* Paval i vsi otci glasuju i govore protêvu tomu. Š. Budinić, sum. 61b. Dostojno jest Boga službom glasa glasovati. I. Bandulavić 112a. Po gradu na znano to čin' glasovati. I. T. Mrnavić, osm. 71. Ki dobri glasovi, viteže, glasuješ? 174. Hodit, letjet, plovit, glasovati, pasti i hranit se. A. Kalić 335. — *bb) sa* se, *pasivno.* Drugi dil Doňani od ńih se glasuju. I. T. Mrnavić, osm. 41. Nega rič igdiri tot se ne glasova. 102. — *b)* sententiam ferre, *davati glas (vidi* glas, f). *isporedi* glasati. — *u naše vrijeme kod pisaca.* Glasovati o čem, glas dati za koga, ‚über etwas oder für einen stimmen' ‚votare'. B. Petranović, ruč. knig. 91. Glasovati za što ‚stimmen für etwas'. Jur. pol. terminol. 486. *u Šulekovu rječniku:* ‚abstimmen (votisiren); votiren; die stimme abgeben' *kod* ‚stimme'.

GLASOVIK, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 386.

GLASOVIR, *m. klavir.* — *Riječ nespretno načińena (tobože po pučkoj etimologiji) u naše vrijeme od ńem* clavier, *kao da iz ńega izvire glas.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚clavier; fortepiano'.

GLASÒVIT, *adj. u kojega je (veliki) glas, isporedi* glasan. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* a, *d) aa) aaa)), a između rječnika u Vrančićevu* (‚sonorus; vocalis'), *u Mikaljinu* (glasoviti, glasni ‚vocalis'; glasoviti, dobro glasni ‚sonorus, ad cantus inflexus'), *u Belinu* (‚vocalis' 775a; ‚celeber' 183a; ‚celebratus' 301b; ‚illustris' 375b; ‚eximius'; učiniti glasovita ‚insignio' 665a), *u Bjelostjenčevu* (‚famosus, clarae famae, clari nominis; vocalis; sonorus'), *u Jambrešićevu* (‚famosus'), *u Voltigijinu* (‚sonoro; rinomato' ‚klingend; ruhmvoll'), *u Stulićevu* (‚celebris, clarus, illustris, eximius, fama inclytus, sonorus, vocalis'), *u Vukovu* (glasovit, što ima dobar glas (1) ‚laut' ‚clarus' *s primjerom iz narodne pjesme:* Te mu puška bješe glasovita). — *Komp.:* glasovìtijî (A. d. Bella, rječ. 183a; glasovitija. V. M. Gučetić 160; glasovitije. A. Kanižlić, kam. 24. *itd.).*

a. *adj. a) o riječi, govoru, plaču itd. kad biva na glas.* Plač glasovit. M. Vetranić 1, 480. Priči na izvrsnos molitve glasovite i pametne. B. Gradić, duh. 7. Prvo moljenje, koje se zove moljenje glasovito. M. Jerković 7. Molbe glasovite. M. Bijanković 94. Podpuna i glasovita hvala. I. Đordić, uzd. 123. Neka čuje pisme glasovite. T. Babić, pism. 32. Molitva jest od veće vrsti: jedna se zove glasovita, a druga pametliva. J. Filipović 1, 277a. Ispovid glasovita oli ti na usta. M. Dobretić 170. Miko peva pesme glasovite. Nar. pjes. istr. 1, 38. — *u ovijem se primjerima kaže o glasu:* Ńih glasovi vele bjehu visoci, glasoviti, ljubležlivi. B. Gradić, djev. 172. Trublju trubeći i glas glasoviti klikujući. M. Jerković 63. — *u ovom primjeru o lupańu:* Lupanja glasovita. P. Knežević, pism. 41. — *b)* vocalis, *o slovu (vokalu) što se izgovara bez pomoći drugoga slova.* Među ńimi su *(među slovima)* sama pet glasovita. B. Kašić, rit. XVII. Glasovita *(slova)* jesu ova pet. M. Orbin 329. Od ovizijeh triju glasovitijeh: ‚a, o, u'. J. Mikalja, rječ. predg. Italija poznaje ovo dvoje ‚i, j', prvo glasovito, drugo neglasovito. I. Grličić XXI. Da ćeš najti vrhu nikih slova glasovitih ovi nadslovak ˆ. Ant. Kadčić, predg. II. — *c) u kojega je jaki glas. aa) naj češće o spravama koje su načińene za to da daju glas.* Poslaće mnoge anjele s trubljami glasovitijema. M. Orbin 227. Strašan glas će dati glasovita trublja s nebi. A. Vitaljić, ist. 546a. Kamo tvoja zvona glasovita, Carigrade, lipoto od svita? And. Kačić, razg. 161a. Što je zvono glasovitije, nego čegrtaljka. Đ. Rapić 252. Te mu puška bješe glasovita, te se čula u Kunor planinu. Nar. pjes. vuk. 3, 444. Glasovito zvono, dobar glas ima, daleko se čuje. J. Grupković. — *bb) o čeladetu. samo u jednom primjeru, gdje čelade više u jednoj prigodi:* Ka ču *(griješkom* ću) da više, ili ju izrani *(gusa)* ali ju posiče. od sablje pogibe nesrićna Margita, jer tuj do potribe biše glasovita. H. Lucić 239. — *u drugom primjeru o ljudskom grlu:* Zavikao grlom glasovitim. Pjov. crn. 150a. — *cc) o živińetu. u jednom primjeru.* I letuće ptice glasovite. T. Babić, pism. 46. — *d)* celeber, famosus, illustris, *koji je na glasu (vidi* glas, e, *β) a) aa) ddd)). aa) o čeladetu. aaa) obično u dobrom smislu.* Žena glasovita, dobra i mudra. Korizm. 79b. Ondje istočna sta bojnica, glasovita Sokolica, velikoga kći Mogora. I. Gundulić 331. Svilojević glasoviti. G. Palmotić 1, 309. Vulkanus kovač glasovit vu to vreme jest bil. P. Vitezović, kron. 7. Imena od sveti poznani i glasoviti. L. Terzić 166. Glasovita pokornica. F. Lastrić, svet. 112a. Čudotvorče po svemu svitu glasoviti. A. Kanižlić, fran. 136. Imaše za ljubovcu glasovitu i prilijepu Ester. S. Rosa 14b. Kralj David imadiše u svojoj vojsci ove glasovite

junake i vitezove. And. Kačić, kor. 214. Mnogi i glasoviti bogoslovci uče. Ant. Kadčić 52. Slavni care glasoviti. P. Sorkočević 587a. Kad dođeš u treću sobu, u kojoj ćeš naći tu glasovitu i lijepu đevojku, tu se zaustavi. Nar. prip. vil. 1868. 654. — *bbb) rjede u zlu smislu.* Od jedne glasovite bludnice. I. Držić 88. Glasoviti hrsuz i ubojica Baraban. F. Lastrić, test. 160a. Dva zločinca, dva razbojnika, dva grišnika glasovita jednako u kradi i zloći svojoj. ned. 46. Samo ostadoše tri glasovita tata. M. A. Reḷković, sabr. 40. — *bb) o kolektivnijem imenima što znače čeḷad.* Glasovito tvoje pleme. Ǵ. Palmotić 1, 38. Vidjeti ćeš slavnu Troju glasovite stan čeḷadi. 1, 260. Jeda kuća glasovita jad će činit da ti umine? I. Ivanišević 180. Časni i vazda glasoviti spliski kapituo. I. J. P. Lučić, izk. 27. Od ńegove čete glasovite. Nar. pjes. vuk. 4, 59. — *cc) o mjestu. aaa) o ženḷi, državi.* Kijem državе slovinske su i sva Evropa glasovite. Ǵ. Palmotić 2, 318. Neka budu glasovite naše strane iz tve desi. J. Kavańin 161b. Brojahu se pet kraḷestva, koja bijahu veoma glasovita. Đ. Bašić 150a. — *bbb) o gradu.* Gradovi su glasoviti u pepelu s tvojih plama. I. Gundulić 230. Zdrav, slobodni Dubrovniče, glasoviti, svijetli grade! Ǵ. Palmotić 2, 5. Jedan glasoviti i plemeniti grad. A. Vitaḷić, ist. 252. Prvi biskup glasovitoga Solina. I. P. Marki 3. Da bi on porobio Perast, mjesto nakraj mora, mjesto glasovito. Nar. pjes. bog. 181. Jeruzolim glasoviti. V. Došen 58b. — *ccc) o zgradi (kući, dvoru, crkvi itd.).* Da je došao da razori ovo templo glasovito. Ǵ. Palmotić 3, 45a. Građa razumnoga Salamuna po svem svijetu glasovita. I. V. Bunić, mand. 8. Glasoviti oni dvor Solomunov. F. Lastrić, test. 352a. U velikoj glasovitoj crkvi svete Sofije. A. Kanižlić, kam. 292. — *ddd) o rijeci, gori.* Glasovita Drava i Sava. Ǵ. Palmotić 3, 4a. Diči se s jednom rikom glasovitom. And. Kačić, razg. 84. Gora od Libana glasovita. I. Đorđić, salt. 88. — *dd) o apstraktnom imenu što znači kakvo djelo.* Dobito s djelima svijetlijema i glasovitijema. I. Držić 274. Glasovite neka trude pak ponovit i on bude. Ǵ. Palmotić 1, 198. Ter ga združih s vitezovim na rvańa glasovita. 1, 214. Glasovite po svem sviti igre čini Olimpike. 2, 372. Da skinuće Grigorije od crkve istočne i zajedno od zapadne učińeno glasovitije bude. A. Kanižlić, kam. 24. Glasovito je pitańe kod bogoslovaca, da ne bude Adam sagrišio, bi li se sin Božji bio ùputio. A. Tomiković, gov. 50. — *ee) o umnoj stvari.* Ah kreposti plemenita, nečuvena prije na sviti! tva spomena glasovita za izgled će uvik biti. I. Gundulić 271. Ćelije su grad njekada glasovita bile imena. 319. Ḳe ljepota glasovita po svemu se svijetu slavi. Ǵ. Palmotić 1, 235. Hrabrenoṣ glasovita, ka se svuda pripovijeda. 2, 168. Ńegova svetińa od života toliko bijaše u starom zakonu glasovita, koliko kada s. Ivan krstiteḷ poče pripovidat kršteńe. F. Lastrić, od' 343. Da povrate slavu glasovitu. J. Krmpotić, pjesm. 4. — *fff) o tjelesnoj stvari (koja je gdjegdje i u preńesenom smislu).* O bosanska kraḷevino, glasoviti tvoj štit pade, tve se slomi vito kopje. Ǵ. Palmotić 1, 360. Bojni ostavi mač i kopje i glasovito svoje oklopje. 2, 50. Kako je među cvitjem ružica cvit naj glasovitiji. F. Lastrić, ned. 339. Svatko znade, kako je među svima rudoplavi zlato naj izvrsnitije i naj glasovitije. 339. To svidoči knìga glasovita. Nadod. 3. Koji mi iz svijeta donese naj glasovitiju to je naj izvrsniju stvar. Nar. prip. bos. 1, 36. — *gg) u jednom primjeru o danu koji se više slavi, svetkuje od ostalijeh:* Jesu li brž nike nediḷe glasovitije od ostalih? Blago turl. 2, 108. — *hh) kad se izriče uzrok s čega je ko (ili što) glasovit, može biti: aaa) u instr.* I dobrotom ćudi mile i ljepotom glasovite. Ǵ. Palmotić 1, 180. Izgled ovoga vojvode dobrotom toliko glasovita. A. d. Bella, razg. 79a. — *bbb) u gen. s prijedlogom* s. Čovjek ovi glasoviti i s vandelskoga pripovijedanja i još većma s pokornoga i svetoga svoga životovanja. I. M. Mattei 226. — *ccc) u gen. s prijedlogom* radi, zaradi. Gofredo glasoviti neporočne rad čistosti. J. Kavańin 351b. Crkva zaradi mlogih čudesa glasovita i poštovana. A. Kanižlić, utoč. 43. — *ddd) u loc. s prijedlogom* u. Izvan varoša, u jačini dosti glasovita, imenom Gabel. I. Zaničić 103.

b. *adv.* glasòvito. — *komp.:* glasovìtijê. — *između rječnika u Belinu* (‚insigniter' 665a), *u Stulićevu* (‚palam, publice, sonore, ellata voce'), *u Vukovu* (‚helllaut' ‚clara voce'). — *u svijem primjerima znači što i* na glas, u glas, u glase. Misnik će riti očenaš i virovanje i ost*(ala)* sve glasovito. B. Kašić, rit. 46. Bez ozira ovi onoga nagovara veće očito; bezakonja carska mnoga svak spovijeda glasovito. I. Gundulić 484. Koja *(ptica)* glasovito vapije. A. Vitaḷić, ist. 341. Pjevajte glasovito. I. Đorđić, salt. 491. Neće se stidit suza proliti i s ucviḷenom majkom svojom glasovito zaplakati. F. Lastrić, test. 99a. Po ńihovoj prolitoj krvi svjedočili su glasovito istinu. V. M. Gučetić 120. Kliknula tankogrlo, glasovito. Nar. pjes. bog. 183. Jura više tanko glasovito. F. Radman 39. Prid korabḷom misnici u trumbete glasovito pušući. Đ. Rapić 452. Ona više tanko glasovito. Nar. pjes. vuk. 1, 595. On zapjeva tanko glasovito. 2, 623.

GLASOVITEḶAN, glasoviteḷna, *adj. u Stulićevu rječniku* (‚celebrandus'). — *nepouzdano.*

GLASOVITI, glasovim, *impf. u Stulićevu rječniku* (‚celebrare, commendare, laudare aliquem') *s dodatkom da je uzeto iz Đorđića (?). — sasma nepouzdano.*

GLASÒVITÔST, glasòvitosti, *f. osobina onoga što je glasovito. — U Stulićevu rječniku:* ‚nominis celebritas'.

GLASOVITSTVO, *n. vidi* glasovitost. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GLASOVKA, *f. teskera, ceduḷa ili loptica kojom se glasuje, daje glas. — isporedi* glasovnica. — *U Šulekovu rječniku:* ‚stimmkugel; stimmzettel'.

GLASOVNICA, *f. teskera, ceduḷa kojom se glasuje, daje glas. — isporedi* glasovka. — *U Šulekovu rječniku:* ‚stimmzettel'.

1. GLASOVNIK, *m. vidi* glasnik, *a).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ima l' česva kobna prehodnika, jal' iz sela tužna glasovnika? Osvetn. 2, 87.

2. GLASOVNIK, *m. sud u koji se skupḷaju glasovi (kod glasovańa). — U Šulekovu rječniku:* ‚stimmurne'.

GLASTAR, *m.* Isatis tinctoria L., *neka biḷka, šilina, lat.* glastum. — *isporedi* farbovnik. — *U Mikaḷinu rječniku:* glastar, trava, farbovnik ‚guado' ‚glastum' *i u Stulićevu* glastār, glastāra ‚guado' ‚glastum', *a iz ovoga u Šulekovu imeniku:* Isatis tinctoria L. 87.

GLASÚKATI SE, glàsûkâ se, *impf. dem.* glasiti se *(vidi* glasiti, a, *h)).* — *U Parčićevu rječniku.*

GLASUḶA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

*

GLAŠATI, glašam, *impf. iterativni glagol prema* glasiti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu*: ‚resonare, celebrare' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* Jerbo se je počelo glašati po gradu da car imade odluku prikazati za kraļa poļskoga svoga sina. A. Tomiković, živ. 167.

GLÀŠČIĆ, *m. dem.* glasak. S. Mrkaļ 2.

GLÁŠĒŅE, *n. djelo kojijem ko ili što glasi, ko ili što glasi se.* — *Stariji je oblik* glašenje, *u pisca* (XVII *vijeka*) *u kojega dolazi, stoji svagda griješkom* glasenje. — *Između riječnika u Mikaļinu* (glašenje), *u Stulićevu (griješkom* glaseńe), *u Vukovu.* Čujući glasenje od s. Saverija. B. Kašić, fran. 173. U kojih bude imati svako slovo svuda jedno vazda samo glasenje. rit. XVII.

GLAŠINCI, Glašinaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 413.

GLAŠKI, *adj. koji pripada Glažu.* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka i otale u Daničićevu riječniku* (glažьkyj *i* glaškyj). U Glažu gradь Glaški. Mon. serb. 439. (1446).

GLAT, *f. kristal.* — *isporedi* ledac. — *Načińeno od češ.* hlat'. — *U Šulekovu riječniku:* (glat) ‚krystall'.

GLÂTI, glâm, *impf. vidi* gledati, *od čega postaje tijem što je* d *ispalo, a* ea *se saželo u* â. — *Samo u pjesmi, i to jedan put već* XVI *vijeka, a u naše vrijeme dosta često; između riječnika u Vukovu.* Gdi glaš mi plač ļuti i žalos ku družu. G. Držić 423. ‚Jesi l' vid'la końa moga?' ‚Nit' sam glala, ni videla'. Nar. pjes. vuk. 1, 276. Svaki jako glajte po Turčina, al' nemojte pušaka metati. 4, 148. Ko gledaše, gla u zemļu crnu. Pjev. crn. 176a. Pa ih jadna zaboravļah u jad za me! glajuć tebe pod oružjem, ružo moja! sve krajeve uvatio, bratska rano! Vuk (?), živ. 189. — *na jednom mjestu radi stiha ima* glaa *mješte* gla: Da ga glaa majka mjesto sina. Pjev. crn. 176b.

GLATKATI, glatkam, *impf. vidi* gladiti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Gladkati obrve. I. Velikanović, prik. 26.

GLATKÒĆA, *f. vidi* glačina *(i radi akcentu).* — *U riječnicima: u Bjelostjenčevu* (gladkoća, gladkost ‚laevitas'), *u Jambrešićevu* (gladkoća ‚glabritas'), *u Voltiǵijinu (griješkom* gladkoča *i* gladkoća), *u Stulićevu* (gladkoća). — *u naše vrijeme u Šulekovu* (‚glattheit').

GLATKOGOVORAN, glatkogovorna, *adj. koji glatko govori.* — *U Stulićevu riječniku:* gladkogovoran ‚blandidicus'. — *n pouzdano.*

GLATKOGOVORNICA, *f. glatkogovorno žensko čeļade.* — *U Stulićevu riječniku* (gladkogovornica). — *nepouzdano.*

GLATKOGOVORNIČIĆ, *m. dem.* glatkogovornik. — *U Stulićevu riječniku* (gladkogovorničić ‚blandiloquentulus'). — *nepouzdano.*

GLATKOGOVORNIK, *m. glatkogovoran čovjek.* — *U Stulićevu riječniku* (gladkogovornik). — *nepouzdano.*

GLÀTKÔST, glàtkosti, *f. vidi* glačina. — *U riječnicima: u Vrančićevu* (gladkost ‚laevitas'), *u Belinu* (gladkos 441b), *u Bjelostjenčevu* (gladkost *kod* gladkoća), *u Voltiǵijinu* (gladkost), *u Stulićevu* (gladkost ‚politio, expolitio'). — *u naše vrijeme u Šulekovu* (‚glättc; glattheit').

GLATKOVAŃE, *n. djelo kojijem se glatkuje.* — *Stariji je oblik* glatkovanje. — *U Belinu riječniku* (gladkovanjo ‚expolitio' 441b) *i u Stulićevu* (gladkovańo).

GLATKOVATI, glatkujem, *impf. gladiti.* — *U Belinu riječniku* (gladkovati ‚laevigo' 441b) *i u Stulićevu* (gladkovati, v. gladiti).

GLATONIJA, *f. vidi* glatunija.

GLATUN, *m. lat.* gluto, *tal.* ghiottone, *sladokus, obloguz.* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Glatun gńuse ńegove *(svoje)* hoće jisti. F. Glavinić, cvit. 148a. Glatun u tminah sideći bude gladovati. posl. 52.

GLATUNIJA, *f. osobina onoga, što je glatun.* — *Načińeno od* glatun *talijanskijem nastavkom* ia. — *U istoga pisca u kojega ima i* glatun. Adam u betege, zgora rečene, glatunije upade radi. F. Glavinić, cvit. 61. — *U istoga pisca ima i oblik* glatonija. Glatonija *(je)* prikoredno poželenje blagovanja. F. Glavinić, cvit. 148a. Bi napojen žuči proti glatoniji. 393a.

GLÁVA, *f.* caput, *u čeļadeta i u višijeh životińa dio tijela u kojem je mozak, i na kojem su plemenitija tjelesna osjećańa (kao vid i čuveńe).* — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* glâvi, *u acc. sing.* glâvu, *u voc. sing.* glâvo, *u nom., acc., voc. pl.* glâve, *u dat., instr., loc. pl.* glàvama. — *Riječ je ne samo praslavenska* (golva), *isporedi stslov.* glava, *rus.* голова, *češ.* hlava, *poļ.* głowa, *nego i litavska:* galva. — *U svijem je riječnicima.*

a. *u čeļadeta.*

c) *u pravom, tjelesnom smislu.*

a) *kao dio ļudskoga tijela uopće.*

aa) *u širem smislu sve ono što stoji na vratu, dakle i lice (isporedi kod bb)). aaa*) *uopće.* Kad ne nosi glave tilo, mrcina je. V. Došen 78b. Svu je vojsku glavom nad*(h)*itio. And. Kačić, razg. 232a. Sve je kolo glavom nadvisila. Nar. pjes. vuk. 1, 405. Pade Mujo u travu na glavu. 1, 546. Na Balačku jesu do tri glave. 2, 152. Pade Đemo glavom bez uzglavļa. 2, 415. Kao da mu je torba na glavi (tako ne vidi). Nar. posl. vuk. 130. Dok su još ova dva zuba meni u glavi. Nar. prip. vuk. 16. — *i u metaforičkom smislu, gdje se ističe da je glava pretežnija od ostaloga tijela (isporedi kod f).* Ne tribovaše caru vašemu, glavu videći, s nogami besiditi. Aleks. jag. star. 3, 236. Isukrst je glava naša, a mi smo ńegova uda. M. Zoričić, osm. 39. — *bbb) čeļade miče različitijem načinima glavom, čim često može i pokazati svoju misao. tako n. p. glava se može prignuti, glavom se može prikloniti (što može biti i znak poniženja).* Prignuvši glavu i poniknuvši g zemļi. M. Divković, bes. 32a. Sveti otac pomolivši se, prignu glavu. F. Glavinić, cvit. 117b. Vidi toliko on, koliko ostali, da prilika divice Marije glavu mu prignu. J. Banovac, razg. 15. — Pokleknuvši divica i glavu priklonivši. Živ. kat. star. 1, 224. U to meni drug moj glavu priklonivši, reče. P. Zoranić 11b. Priklońu glavu svoju i poklońu se tobi. Aleks. jag. star. 3, 268. Poklonivši svetu glavu tvoju, reče: ‚Ovo raba gospodinova'. M. Jerković 16. Glavu skloniti, prikloniti, nagnuti ‚caput flectere'. J. Stulli, rječ. 1, 174b. — Poklańaju glavu do zemļe. Sava, tip. stud. glasn. 40, 138. Koji glavu klańa prisvetomu imenu Isusa. Ant. Kadčić 374. — Podkučiti glavu pod mač i umrijeti. M. Divković, bes. 87a. — Ne nosimo doli glavu, kan' da ćemo pasti travu. V. Došen 147a. — *metuforički, kao poniziti se.* Ponizili smo glave naše. I. Bandulavić 31b. isai. 58, 3. Pak se holoć ne ponosi, dali nizko glavu nosi. V. Došen 35a. Ima prvļe prignut glavu pod proklestvo. M. Dobretić 524. *amo može spadati i ovo:* Priklonnu glavu oštar meč ne sičе. Aleks. jag. star. 3, 294. — *glavom se klima (kima).* Glavom svuda kima i sobom privraća, posažne

očima, da san se odvraća. M. Marulić 10. *po načinu kako to biva, može značiti da se što ne odobrava:* I glavom pokima rekši: ‚Mudri neće, da se nitkor nima hvaliti odveće'. P. Hektorović 26. Aleksandar knigu pročtiv i glavom pokimav reče: ‚O neizrečene grdine i oholosti tvoje, Dariju!' Aleks. jag. star. 3, 238. *ili da se na što pristaje:* Neka glava tvoja odgovori, to jest isto glavom kimni. M. Divković, bes. 100b. Ti me pitaš, ode li Ivau u mlin? Ja mučeći prignem glavu k tebi, doisto ti svidočim, da je otišao. F. Lastrić, ned. 177. Ona zakima z glavun da je. Nar. prip. mikul. 20. U sudu se glavom ne klima nego govori. Pravdonoša. 1852. 10. — *glava se podiže, uzdiže, nosi visoko.* Pogledajte i uzdvignite glave vaše. N. Rańina 13b. luc. 21, 28. Jaše u zlatu koña vrana, glavu diže, gleda oholo. I. Gundulić 291. Hodi nadigavši glavu kao jelin. J. Filipović 1, 77a. Momak leži ni glave ne diže. Nar. pjes. vuk. 1, 168. Glavu diže Ļutica Bogdane, glavu diže, dignut' ne mogaše. 1, 544. — Uzvisivši vrat i glavu hode. M. Divković, bes. 97a. — Dobar vojnik visoko nosi glavu, kada dobra koña jaše. Đ. Baraković, vil. 95—96. — Ona divojka drži glavu kao jelin. J. Filipović 1, 297a. — *metaforički, kao ponositi se, oholiti se.* Glavu više svih nosiše. M. Marulić 259. Saražini glavu podvigoše vojem Mahometom. Š. Kožičić 42b. Ter ki tvrđe glavu diže cijeć proklete oholasti. N. Naļešković 1, 157. Svi ki te nenavide glave uznose, zlobu slide. A. Vitaļić, ist. 270a. Glavu na tojazi nositi ‚superbe incedere, nares crispare'. Glavu prema komu, suproć komu podignuti ‚in aliquem insurgere'. J. Stulli, rječ. 1, 174b. Oholu je glavu suproti crkvi podigao. A. Kanižlić, kam. 434. Otmanović care po visoko glavu nadizaše. And. Kačić, razg. 312a. Za to gori držiš glavu, da nebesku ištež slavu. V. Došen 147a. Nositi glavu na visoko, odnositi glavu kao svirac ‚den kopf hoch tragen'. *u Šulekovu rječniku (kod ‚kopf').* — *glavom se kreće, maše itd.* Aleksendar nače zubi skržitati i glavom kretati. Aleks. jag. star. 3, 307. Psovahu ńega krećući glavam svojim. I. Bandulavić 87b. mat. 27, 39. Svi kako ono nimi zamuknuhu, i opomenuvši se glavami počehu kretati. F. Glavinić, cvit. 225a. — Ako li trenem glavom mičući tam ovamo, svidočim da otišao nije. F. Lastrić, ned. 177. — Mašu glavom. Đ. Daničić, psal. 22, 7. Starac osta mahajuć glavom. S. Ļubiša, prip. 263. Mogao bi mahnuti glavom i prošaptati: ‚Ovde nešto ima!' M. Đ. Milićević, jur. 7. — Uzmahuje i glavom i snagom. Nar. pjes. vuk. 2, 282. Manu glavom i ostalom snagom. 2, 112. — *glavom se vije, vrti.* Viti glavom ‚mover la testa, come suol farsi o per ischerno, o per dolore' ‚agitare caput'. A. d. Bella, rječ. 730b. Poče očima zavraćati, glavom vrtiti. J. Filipović 1, 509a. *metaforički.* Oholome glavom viju. G. Palmotić 3, 188a. — *glava se obraća, okreće.* Ne haješ ni obraćat glave. Pjev. crn. 23b. Omere, niti vraćaj ka Stambulu glavu. Osvetn. 3, 63. — Pa im paša oštre riječi kriči: ‚Koji godir natrag vrne glavu'. 3, 133. — Na šatora ne okreće glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 194. — *metaforički, kao paziti na što:* Da je bješe Srbin ugrabio, ako hoćah glave obratiti. P. Petrović, gor. vijen. 19. Ja ne bih na te ni glave obratio. S. Ļubiša, prip. 212. Za tebe je već on mrtav, kad glave ne obrnu na tebe ovoliku gomilu godina. Pravdonoša. 1852. 23. Nitko nije glave na to okrećao, dok ne dođe Jenneru do ušiju. M. Pavlinović, rad. 58. — *glava se odvraća.* Pa na stranu odvratio glavu, ne šće više ni gledati Ļubu. Nar. pjes. vuk. 2, 122. — Kad đevera Mitra ugledala, od ńega je glavu zanijela. 2, 633. — *metaforički, kao ostaviti koga, proći ga se:* Jesi li od ńega glavu odvratio? P. Knežević, osm. 19. — *glava se nasloña, glavom se ko nasloña.* Ružno si se glavom naslonio, a mučno si nešto pomislio. Nar. pjes. vuk. 2, 542. Na kuma se glavom naslonila. 2, 25. — Glavu prikrivivši na križu plakaše. M. Divković, bes. 355b. *slični su i ovi primjeri:* Dovesti se, kako se reče, dokle se stavi glava na tugdjelu. M. Orbin 66. Panuo joj glavom na krioce. Nar. pjes. vuk. 2, 279. Smotao sam glavu pod kukavni moj pokrivač i naplakao sam se. M. Pavlinović, rad. 156. — Luko, na vidjelo ne pomiļaj glavu. Osvetn. 2, 81. — *ccc) kako je što namješteno prema glavi, kaže se različitijem načinima (može značeńe biti i kao kod bb)), n. p.* I ko carski s prva doni lis na glavu pak na usta, kraļu prinije ga i pokloni. I. Gundulić 447. I na glavu kami dofatio. Nar. pjes. vuk. 2, 83. Hoće l' donet na glavi miricu? M. A. Reļković, sat. G3b. — On ga *(list)* prima i vrh svoje glave stavļa, pak celiva. I. Gundulić 394. — Viš' glave joj kondir vina. Nar. pjes. vuk. 1, 331. Više moje glave ružu usadite. 1, 393. Ona sjede Muju više glave. 1, 569. — *vidi* 1. čelo, 2, *k).* — Kruna se vija i nadviša svrhu okoliša svete glave tvoje. M. Jerković 102. — Pod ńega bi karanfil sterala, a pod glavu rumenu ružicu. Nar. pjes. vuk. 1, 451. Studen kamen pod glavu metati. 1, 220. Pod glavom joj zlaćeni noževi. 2, 16. — Zade joj lale za glavu. 1, 222. Otkud mi lale za glavom? 1, 223. — *ddd) pošto je glava na jednom kraju ļudskoga tijela, kad se hoće istaknuti, da se govori o cijelom čeļadetu, kaže se:* od glave do pete, od glave do trave *itd.* Sva ti je put od glave krvava do peta. N. Naļešković 1, 144. Koji otrne od glave do peta. M. Držić 398. Ti si mamen tere nebog od vrh glave do pet od nog. P. Hektorović (?) 144. Gledajte ga od glave do pete kako je izraňen. J. Banovac, razg. 161. Gubavi od glave do petu. F. Lastrić, od' 264. Od vrh glave do dno pete. And. Kačić, kor. 58. Razgledavši ga od pete do glave. 162. Izmjeriti koga od pete do glave (poznati ga dobro). Nar. posl. vuk. 99. Od glave do pete (n. p. ođenuti koga). 232. *i u prenesenom smislu o čemu što nije čeļade:* U toj knigi nije tako govoreći od pete do glave zdravja. A. Kanižlić, kam. 280. — Vi prokleti od glave do nogu. Đ. Rapić 10. — Ke *(gorčine)* tope brižnu me i dave, pogruziv od stope tja deri do glave? H. Lucić 231. Od vrh glave do stupaja ‚a summo ad imum'. A. d. Bella, rječ. 170b. — Tako zgore kučka Ikonija savrh glave do zelene trave. Nar. pjes. vuk. 2, 179. Okititi tebe dukatima savrh glave do zelene trave. 2, 284.

bb) u užem smislu, gorńi i stražni dio (sve ono na čemu raste kosa); suprotno je lice, obraz. *ovo je značeńe: aaa) svagda kad se govori o kosi.* Učini bradu i glavu ostruga. Aleks. jag. star. 3, 222. Pram prosuti na ńe glavi. I. V. Bunić, mand. 10. Kamo s glave kosa gusta? V. Došen 44b. I gori joj kosa navrh glave. Nar. pjes. vuk. 2, 13. Iz glave je kose iščupala. 2, 112. Koja bi žena učinila da je muž otpusti ošišane glave. Pravdonoša. 1851. 25. — *bbb) kad se u ńekijem slučajevima kaže kakva je ‚glava', jer se misli na kosu.* Vrže ćordu pod bijelu glavu. Nar. pjes. istr. 1, 12. Bogougodni kaluđer bijele brade i glave. Nar. prip. vuk. 122. Starac Obren sijedu uz prag prislonio glavu. Osvetn. 1, 34. Nat'će kalpak na čelavu glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 523. — *amo bi spadalo i* rusa glava *što se vrlo često nahodi u pjesmama, ali se pridjev* rus. *dodaje*

obično bez obzira na ńegovo značeńe, te rusa glava *znači: glava uopće. — ccc) uz glagole* česati, češ̨ati, mazati, *i druge kod kojijeh se ima naj veće obzira na kosu.* Otac češe se po glavi. M. A. Reļković, sabr. 54. — Pomas svu prinese i na glavu oblije ńemu. I. V. Bunić, mand. 19. — *ddd) s glagolom* boļeti. Udiļ zaboli ga glava, ufati ga ogńica. A. Kanižlić, kam. 839. Ali te je zabolila glava od groznice bola velikoga? And. Kačić, razg. 45a. Koja mi je tanka i visoka, za onom me boli glava, majko. Nar. pjes. vuk. 1, 239. Ona, jelo, tanka i visoka, od one me glava zaboļela, ona, jelo, b'jela i rumena, s one me je i srce i glava. 1, 272. Od muke ga glava zaboļela. 2, 335. Od vina ga ļuto boli glava. 2, 159. Ļuto me je zaboļela glava. 2, 630. — *u metaforičkom smislu, vidi* boļeti, II, 2, a, β) *e)* (I, *str.* 536b—537a). Ponukavca glava ne boli ‚nemini unquam alterum hortanti caput doluisse'. J. Stulli, rječ. 1, 174b. Glava li ga boli? (Kad se kazuje da ko nema uzroka s čime biti nezadovoļan). Nar. posl. vuk. 41. Od znana boli glava, od neznana i srce i glava. M. Pavlinović, razl. spis. 131. S toga me ne boli glava ‚ich lasse mich das nicht anfechten' *u Šulekovu rjeniku (kod* ‚anfechten'). *amo spada i ovo:* Gori mu glava kao Futoškom knezu. (U Bačkoj). Nar. posl. vuk. 44. — *eee) kad se govori o ranama, udarcima itd.* Koji put i krvavi glava bude. F. Lastrić, ned. 320. A ja lonac, pa u glavu! puče lonac, puče glava. Nar. pjes. vuk. 1, 177. Ne ud'ri jelu po grani, neg' mladu Janu po glavi. 1, 310. Pak uzima svoja dva nećaka, i o kamen glave im razbija. 1, 540. Pak dovati onu kupu s vinom, pa udara careva čauša, pršte kupa a pršte i glava. 2, 431. *u metaforičkom smislu:* Već evo vam na lijepu pozdravļe, da o kamen glavom n' udarate. Osvetn. 3, 77. — *fff) kad je riječ o pokrivańu, obavijańu, odijevańu glave, ili nasuprot o otkrivańu itd.* U ruho pritamno pokriv se po glavi. G. Držić 403. Odkri prid sfijemi glavu svoju. B. Kašić, per. 120. Veo na rusoj glavi okolo snježan svit mu je u sto dijela. I. Gundulić 299. Odkrije glavu prid poglavnikom. I. T. Mrnavić, ist. 19. Sluga ne odkrije glavu svomu gospodaru. Ant. Kadčić 228. Prsten na ruci, venac na glavi. Nar. pjes. vuk. 1, 33. Na glavi mu kalpak i čelenka. 1, 373. Što t' je, rano, krvava dolama? što si, rano, ti zavio glavu? 1, 540. Zbaci s glave bugarsku šubaru. 2, 150. Oko glave bijele kauke. 2, 268. Ne dam s glave tastove čelenke. 2, 556. Dok je glave, biće kapa. Nar. posl. vuk. 64. Po glavi kapa se obamira. M. Pavlinović, razg. 90. — *ggg) kad se ističe ‚lice', kao suprotno ‚glavi'.* Nu se zagledaj, gospojo, u moju viru pravu, kako no i ja u tvoje ličce i rusu glavu. H. Lucić 214.

b) bez glave čeļade ne može živļeti, i glava se shvata kao mjesto gdje naj više stoji sila što uzdržava život. isporedi i β). aa) ubiju se ko tijem što mu se odjeļuje glavu od tijela, te se kaže da se glava siječe, otkida, itd. Usêčonije glave Jovana krstitelja. Mon. serb. 2. (1189). Da mu se ima glava odьsići onomu koji je sagrišio. 378. (1434). Usicite mi glavu. Mon. croat. 228. (1527). Vsim nam glave posici mečem svojim. Aleks. jag. star. 3, 267. Puške, kopja, sablje, maći zgadaju prsi, koļu grla, sijeku glave, sve se tlači. I. Gundulić 445. Da odsiċem Olofernu glavu. F. Lastrić, test. 20a. Ja bi tebi osjeko pri ramenom rusu glavu. Nar. pjes. mikl. beitr. 27. Bog ubio cara i cesara i Latina dužda Mlečanina koji neće da zametnu rata, da se vlaških glava nasiečemo. And. Kačić, razg. 307b. Pak mu rusu odsiječe glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 146. Odsjekoše tri stotine glava. 2, 154. — Mehmet ko im glave skinu. J. Kavańin 185b. Da mu rusu glavu skinu. V. Došen 124a. A divu je glavu okinuo. Nar. pjes. vuk. 2, 37. Sad će tvoju glavu ukinuti. 2, 279. Skide glavu Turčin-Mustaf-agi. 2, 343. Iskide mu iz ramena glavu. 2, 424. — Sad Turčin joj glave rižo. J. Kavańin 288a. — *(Mač)* prama sebi da tko ţrgne, sebi glavu da odtrgne. V. Došen 180b. — Ćorda sinu, rusu glavu svinu. Osvetn. 4, 63. — Tere mu je odmašio Turčinu rusu glavu. Nar. pjes. mikl. beitr. 56. — Glavu moreš svijeh Turaka jednim mahom odvaliti. J. Kavańin 220a. — Pokli glavu ńemu obara, čašu od lupije 'e učinio. 259b. — Da mu na tleh glavu hite. 297a. — Nega čini pogubiti, mačem glavu ńem' odniti. P. Hektorović (?) 170. — Sista pape sveta, komu glava bi vzeta. 80. — Ġelat će ti glavu izgubiti. Nar. pjes. vuk. 2, 610. — Pustil bih pri s mojom razstavit se glavom. H. Lucić 188. Z glavom ga rastavi. Đ. Baraković, jar. 53. Kad mač Irudov glavom te rastavi. A. Vitaļić, ost. 406. Rastavi mu glavu i ramena. Nar. pjes. vuk. 2, 625. — I despota Vukašina razbi i s glavom još razdili. I. Gundulić 566. — *slični su i ovaki primjeri:* Jedno Ture izmaknulo bilo, ne bi l' Janku ugrabilo glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 323. Pak je Marko vili vazel glavu. Nar. pjes. istr. 1, 29. 'Ko se neće junak poturčiti, rusu ću ti glavu ufatiti. 1, 54. — *bb) kaže se da ‚glava padne, otide' itd., kao pasivno prema aa).* Neka naša glava pada, a tve carstvo mirno živi. I. Gundulić 504. — Tomu glava hvrkne kad *(ga)* sabļom udare. B. Krnarutić 18. — Da će mu glava otić. S. Badrić, ukaz. 29. Bože mili, na svem' tebi vala, kad brž' ode sa junaka glava! kan' da nije na ńemu ni bila! Nar. pjes. vuk. 2, 424. Makar naše i otišle glave. Osvetn. 2, 90. — Muči, oće ti sada doli glava pojti. Mon. croat. 203. (1513). — *cc) kome je odsjećena glava, kaže se da je ‚izgubi, ostavi'.* Za vašega cara u boju izgubiti rusu glavu. I. Gundulić 290. Glavu izgubi pod svojim čadorom. I. J. P. Lučić, razg. 7. Idi, dužde, izgubio glavu! Nar. pjes. vuk. 2, 335. — I na smrt pojt spravan glavu ostavit. Đ. Baraković, vil. 152. — Plativ skupo što je kvara bilo, s pleća rusu usijavši glavu. Osvetn. 1, 11. — *dd) kad čeļade spase svoj život, kaže se da ‚nosi, iznese' itd. glavu.* Živ na ove pokrajine srećom iznijeh glavu moju. G. Palmotić 2, 67. Evlogijo, da živu glavu iz dvora iznese, u goru pobiže. A. Kanižlić, utoč. 134. Nećeš izić' ni iznijet' glave, a kamo li izvesti devojke! Nar. pjes. vuk. 2, 149. Bježi da izneseš glavu. Pjev. crn. 109a. — Nećeš danas umjeti glavu. 45b. Ako je ta bezakonik unio glavu u moju zemļu, vezana ću ga opromiti u Kotor. S. Ļubiša, prip. 231. Sam iguman Todosija škrinu i unese u pećinu glavu. Osvetn. 3, 54. — Da se kripko baš podnese, živu glavu kad odnese. V. Došen 124a. Ja ti velim, da bježimo, ago, ako nam je odnijet glavu drago! Osvetn. 1, 65. — Nidan živu glavu ne poneso. Nar. prip. mikul. 52. — Jer se nećeš nanositi glave. Nar. pjes. vuk. 2, 218. Zelen bore, glave im zaštiti, neće ih se dugo nanositi! Osvetn. 4, 57. — *amo spadaju i ovakovi primjeri:* Ne bi se otole živ i s glavom oslobodio. I. Đorđić, ben. 138. Bježi s glavom u stijenu, Luko! Osvetn. 2, 80. — *po tome se kaže i da čeļade ‚bježi glavom bez obzira', kad se boji smrti te bježi ne obzirući se.* Biž, delijo, glavom brez obzira. F. Radman 36. Turci pobjegoše glavom bez obzira. Pjev. crn. 23a. — *ee)* glava *ima istu vrijednost i u ovakovijem primjerima, te se može zamijeniti dońekle i riječju* život: Glavu svoju

položil jesi. Aleks. jag. star. 3, 265. I stokrat sam podlagala za vas na smrt moju glavu. G. Palmotić 2, 216. — Držan mu si glavu tvoju. I. Gundulić 488. — Eto tvoje sablje a evo moje glave! Nar. prip. vuk. 64. Evo moje glave! t. j. ako ne bude tako, ubij me! Pravdonoša. 1852. 14. — Na čast tebe tvoja rusa glava. Nar. pjes. vuk. 2, 132. — Da mu neću pridat Svetigrada, dokle mi je na ramenu glava. And. Kačić, razg. 103a. Živa mene na ramenu glava! Nar. pjes. vuk. 1, 563. Dok je mene i na mene glave, ne dam tebe crnom Arapinu. 2, 395. Ne mislim se sa Šarcem rastati dok je moje na ramenu glave. 2, 440. — Sve vojvoda iščekao druge, i brojio na junacih glave. Osvetn. 2, 162. — Evo sam se Bogu zarekao, da ću ići u goru zelenu i odmetnut u hajduke glavu. Osvetn. 2, 19. — Bižeći od nemila do nedraga, gdi će glavi misto naći. And. Kačić, razg. 42. — Ka vil' gizdava veće nam je draga nego naša glava. M. Držić 94. A ja volim moju rusu glavu, neg' sve blago cara čestitoga. Nar. pjes. vuk. 2, 391. Svakomu je svoja glava draga. Osvetn. 2, 55. *po tome se i stvar vrlo draga izjednačuje s ‚glavom'.* E ga drži kako svoju glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 610. Da te držim pored svoje glave, da te ranim medom i šećerom. 2, 209.

c) glava je odijeljena od tijela. aa) uopće. Ali vele huđa je muka, ku vidjenje sveđ mu dava od skorenijeh susijeh ruka i od usahlijeh crnijeh glava. I. Gundulić 336. Za zrcalo i zabavu vele bi ti bilo bolje, da si uzela mrtvu glavu. I. V. Bunić, mand. 29. Te ti vidi, šta je u zobnici, il' je glava, il' zlatna jabuka. Nar. pjes. vuk. 1, 547. Uze glavu svetoga Lazara. 2, 324. Ode glava preko polja sama, sveta glava do svetoga tela. 2, 325. Pa sve glave pred cara iznosi. 2, 365. Još Arapci glava progovara. 2, 378. Sva avlija glavam' nakićena. 2, 420. Mrtva se glava po sokaku valja, još se višem jadu nada. (Iza naj većega zla može biti gore. U Risnu). Nar. posl. vuk. 183. — *bb) metaforički se kaže da je kome ‚glava u torbi', kad mu je život na pogibli, te kao da mu je glava već odsječena.* Nosim glavu u torbi. Starine. 11, 117. (1678). Glavu u šaci držati, glavu u torbicu sviti ‚vitam exponere, in periculo vitae versari'. J. Stulli, rječ. 1, 174b. Metnuti glavu u torbu. (Pregoreti svoj život). Nar. posl. vuk. 178. Volim mahnut preko gore crne, a u torbi glavu prenositi. Osvetn. 2, 11. — *cc) u ovakijem primjerima stoji* glava *metaforično za* život. Sad ti prose našu glavu, za pak tvoju poraziti. I. Gundulić 498.

d) glava je dio tijela kojijem se misli, te se shvata ili uprav kao nekakav sud u kojem stoji um, pamet, ili baš kao sam um, sama pamet. s prvijem značenjem govori se često (metaforički) o glavi, kao o stvari posve tjelesnoj, materijalnoj. aa) uopće. Grad glavom zaslaña. Đ. Baraković, vil. 111. Od snage je mudros veća, desnica se glavi klaña. G. Palmotić 1, 227. Dosta je, da sam ja u moj glavi ovako namislila. 2, 94. Tijem ako vam svijest je u glavi, ne budite tvrdoglavi. J. Palmotić 283. Plodna ona mlogostrukih himba i laži glava. A. Kanižlić, kam. 370. Ludi su izvitci glave ih. S. Rosa 6a. Da sama vladati može po nezinoj glavi. M. A. Reljković, sabr. 67. Glava a! (podignuvši ruke i raširivši šake prema glavi) a u glavi na! (kao uhvativši se palcem i kažiputom za zube, i znači: glava velika, ali prazna). Glava je skupja s jezikom nego bez jezika. (Vredniji je čoek koji umije govoriti nego onaj koji ne umije). Glava je starija od knige. Nar. posl. vuk. 41. Nema četvrte daske u glavi. (čanut je malo). 205. Pop se ne bira po bradi, no po glavi. 255. Mislite i loše, ali svojom glavom mislite. M. Pavlinović, rad. 10. Carevi ti, držeć u svojoj glavi. razg. 98. Sablja ti u ruci a duša u glavi, pa udaraj kuda znaš. Pravdonoša. 1852. 10. U stara glava a u mlada snaga. V. Bogišić, zborn. 31. Ima pameti, soli u glavi, ima zlatnu glavu ‚er hat kopf'. Nije po glavi ozebao, nije bez glave ‚er ist nicht auf den kopf gefallen'. *u Šulekovu rječniku (kod ‚kopf').* — *bb) o kakvoj misli (osobito ako je u njoj što čudnovato) govori se kao o nečemu što ulazi u glavu. aaa) kad ko koga što uvjeri, na što nagovori, ili se čelade samo uvjeri, kaže se da se ono u glavu stavlja:* Mnoge zale misli u glavu ti stavi. A. Georgiceo, nasl. 133. Dojde djavao među bogace, pak jim stavi u glavu, s kolikim su trudom stekli ovo blago. B. Leaković, gov. 46. — *meće:* Metne sebi u glavu. D. Obradović, basn. 230. *amo spada i ovo:* Metnuti kome crva u glavu. (Kazati mu što, da se uznemiri). Nar. posl. vuk. 178. — *ili drugijem ovakovijem glagolima:* Nima sumńu u glavu klade. I. Zanotti, en. 7. Foley je zapeo u glavu dokopati se tajne. M. Pavlinović, rad. 77. Foley zakapi u glavu, da se dočepa tajne. 77. Ubi, zasiječe, ubrazdi si nešto u glavu ‚er hat sich etwas in den kopf gesetzt'. *u Šulekovu rječniku (kod ‚kopf').* — *bbb) kad ko promisli što nenadno, čudnovato, kad mu takovo što padne na um, kaže se da mu je ‚došlo, skočilo, šunulo, itd. u glavu'.* Premda mu je posli došlo u glavu pobignuti. M. Dobretić 313. Skočiti komu štogod u glavu, šunuti u glavu ‚saltar in testa, cioè venir in mente' ‚in cognitionem incidere'. A. d. Bella, rječ. 730b. Što mu more skočit opet u glavu. M. Dobretić 433. — Zavrtilo mu u glavu, da će u Pariz. M. Pavlinović, rad. 65. — Uvrti mu se nešto u glavu ‚er hat sich etwas in den kopf gesetzt'. *u Šulekovu rječniku (kod ‚kopf').* — *ništo je drukčije* uljesti u glavu *u ovom primjeru (kad se ko što uvjeri):* Da je on Hrist ne mogaše im u glavu uljestiti. S. Rosa 59a. — *ccc)* uzeti, primiti u glavu *može značiti: domisliti se, namisliti, uvjeriti se, uglaviti se.* I večerajući pade od zida jedan malan pijak, uze oni mladić u glavu, da se ono niko baca da izađe na rok po večeri. J. Banovac, razg. 135. Što ako li primi u glavu, biti će mudriji. A. Kanižlić, kam. 123. Tvrdo je u glavu primio nauk trpeža i krpeža. M. Pavlinović, rad. 43. — *cc) prema bb) kaže se da se kome što (misao) ‚diže, vadi, izvlači iz glave'.* Dignuti nike sumje *i(z)* svoje glave. M. Dobretić 134. Komu štogod iz glave dignuti ‚dissuadere, dehortari aliquem'. J. Stulli, rječ. 174b. — Ako ti ne dođeš naj brže k njojzi sad za to joj izeti iz glave, vjeruj mi, mrtvu je ć' vidjeti. F. Lukarević 162. — Izvaditi nima iz glave tu zlu misao. M. A. Reljković, sat. A1b. Izvadi to iz glave. J. Rajić, boj. 70. — Ni s četiri koña ne bi mu iz glave izvukao. (Kad ko što sebi uvrti u glavu). Nar. posl. vuk. 223. — Izbiti iz glave ‚aus dem kopfe bringen'. *u Šulekovu rječniku (kod ‚kopf').* — *dd) riječima* iz čije (svoje, tuđe) glave *ističe se da je ko nešto sam izmislio.* Popivanje ili kant, od s. Grgura našast, boji mu poda obraz, a ništo i od svoje priloži glave. F. Glavinić, cvit. 200a. Koji iz svoje glave uče a ne po duhu svetomu. I. Ančić, vrat. 86. Iz svoje glave, od svoje glave ‚pro ingenio, pro arbitrio'. J. Stulli, rječ. 1, 174b. Ovo pitańe nije iz njegove glave. A. Kanižlić, kam. 198. Ovo je iz lažljive glave Sokrata izišlo. 220. Jeli to iz tvoje glave? Vuk, grada. 90. Ne samo

što je g. Kaulicija u ovoj pjesmi ovdje dodao iz svoje glave 36 stihova. nar. pjes. 2, 384. — *amo može spadati i ovo:* Govoriti iz glave, na izust ‚aus dem kopfe hersagen'. *u Šulekovu rječniku (kod* ‚kopf'). — *ee) da su kome teške misli, brige, izriče se ovakovijem i drugijem načinima:* Imadući drugi briga u glavi. M. Dobretić 492. Ńegovo živļenje po glavi mi šeta. I. T. Mrnavić, osm. 129. Sve mi se to vrti, ide po glavi ‚geht mir im kopf herum'. Puna mi je glava ‚ich habe den kopf voll (sorgen)'. Ne znam gdje mi je glava ‚ich weiss nicht wo mir der kopf steht'. *u Šulekovu rječniku (kod* ‚kopf'). — *ff) glavom se pamti, te se shvata glava kao mjesto gdje stoji ono što se nauči.* Igdar uvriđenje iz glave ne leti. I. T. Mrnavić, osm. 124. Ove stvari ostaju lasno u glavi. H. Bonačić 125. Napuniti glavu misli i znańa. M. Pavlinović, rad. 142. Prepuńańe glave za same ispite. 147. Tako je on strpao u glavu veliko blago. 64. Koji su u glavu nakuļkali više površne nauke. 147. Izlaze iz učiona krcatom glavom nauke. 135. — *gg)* napuniti glavu kome *može značiti: uvjeriti ga o čem (što može i ne biti istina) tako da se s toga draži, mamiti ga.* Da jest on čarovnik, cesaru napuniihu glavu. F. Glavinić, cvit. 122a. — *hh)* razbijati glavu drugome *znači: dosađivati mu, mučiti ga premnogijem riječima.* Ne moj razbijati glave drugijem s velikijem govorenjem. M. Radnić 45b. Niti ti u ovom poglavju mogu više razbijati glavu. M. Zoričić, aritm. 58. — razbijati (svoju) glavu: *mučiti se preko mjere naukama ili brigama.* Nega može seļanin brez toga da će se morat mlogo mučit i glavu razbijati, lasno naučit. I. Jablanci 12. Ko je poludeo da još takim mislima razbija glavu? M. Đ. Milićević, des. par. 19. Razbijati glavu ‚sich den kopf brechen'. *u Šulekovu rječniku (kod* ‚kopf'). — *ii) s ovijem značeńem* glava *može imati različite pridjeve, n. p. aua) u dobrom smislu.* Nagovori mudre glave čine pasti. J. Armolušić 16. Morebit si mudre glave? V. Došen 19b. — Sin dobre glave, al' slaboga nastojańa. M. Pavlinović, rad. 41. — Ki u bistru glavu prija svijeh od knjiga nauk vrijedni. J. Kavańin 85b. Pitańe koje za Grgura zanimaše sve bistre glave. M. Pavlinović, razg. 100. Bistra glava ‚ein offener kopf'. *u Šulekovu rječniku (kod* ‚kopf'). Čovjek bistre glave ‚ein mensch von guter anlage'. *(kod* ‚anlage'). — Ńegovi posli hotili bi jednu glavu zdravu. P. Radovčić, nač. 58. Vježba se, e bi zdravu i čvrstu uzdržao glavu. M. Pavlinović, rad. 135. — Ovi priprosti razlog nedostojan jest naučne glave. A. Kanižlić, kam. 233. — Zar bi danas bilo ozbiļne glave? M. Pavlinović, razg. 52. — Ima zlatnu glavu, vrsna je glava ‚er hat kopf'. *u Šulekovu rječniku (kod* ‚kopf'). — *bbb) u zlom smislu.* Ni ogńišće ostati vam neće, a kamo li vaše lude glave. Osvetn. 3, 78. Lude moje glave! ‚o ich thor!' *u Šulekovu rječniku (kod* ‚thor'). — Slaba glava ‚caput invalidum'. A. d. Bella, rječ. 730b. Može ko mnogu knjigu ištiti, a biti slabe glave. M. Pavlinović, rad. 143. — Al' šta mogu prozrjet glave slijepe? Osvetn. 4, 53. — Tupom svojom glavom. A. Kanižlić, kam. 465. — Držite ga za prazne glave zločesńaka, za nesvijesna ludoriju. B. Zuzeri 357a. Komu je prazna glava i pamet kratka. A. Kanižlić, kam. 229. Pun tobolac, a prazna glava. M. Pavlinović, rad. 129. Prazne glave ‚kopflos'. *u Šulekovu rječniku.* — Plitko je glavo ‚er ist ein flacher, seichter kopf'. *(kod* ‚kopf'). — Bit šuple glave. I. Držić, nauk. 287. Šuple glave vjetrovim se hrane. Osvetn. 3, 21. — *kk) u prenesenom se smislu kaže da ‚se glava bistri', kad su jasne misli, a na suprot, kad su nejasne, da ‚se muti', da ‚mrči'.* Kada mu se smućena od požude glava razbistri. A. Kanižlić, kam. 107. — Digni trgovcu imovnik trgovinski, smeo si mu glavu. M. Pavlinović, rad. 57. — Jer sve mu se ńešto priviđava, što mu mrkne svega jutra glava. Osvetn. 2, 47. Zar da bismo vam mi pustili Boku i Srijem? mrči vam glava. M. Pavlinović, razg. 60. — *ll) glavom se ne samo misli nego i hoće. ovo se značeńe naj češće ističe ńekijem pridjevima, kojima se (obično u zlom smislu) pokazuje jako hoćeńe što se ne da promijeniti. takovi su n. p. u ovijem primjerima pridjevi* žestok, silovit. Glave je žestoke ta narod nemili. Đ. Baraković, jar. 47. Silovita ńegova glava nek poznade. A. J. Knezović 193. *vrlo često* tvrd *(koje vidi):* A ovi rečeni čovik bijaše zle naravi i tvrde glave i tvrdoglav. P. Posilović, nasl. 10a. Koliko su neumitniji, toliko tvrđe glave običaju biti. A. Kanižlić, kam. 613. Parok neće da vinča brez nikakva uzroka već od svoje tvrde glave. M. Dobretić 468. — *amo spada i ovo:* Svoje glave ‚eigensinnig'. *u Šulekovu rječniku. — mm) u širem smislu* glava *znači ne samo pamet nego i ćud (ili mjesto gdje kao da se misli da stoji ćud); naj češće kad je riječ o oholoj, ponositoj ćudi.* Dignuti oholoj i nemirnoj glavi prigodu od zametnutja smutńe. A. Kanižlić, kam. 447. Za holitu tvoju glavu. V. Došen 16a. Svak tko holu glavu nosi. 18a. Nemirna glava ‚ein unruhiger kopf'. *u Šulekovu rječniku (kod* ‚kopf'). — *nn) metonimički prenosi se* glava *s ovijem značeńima na čeļade.* Ča sam čul govore razumnu glavu ja. P. Hektorović 16. Bezgrešna da glava podnese smrtni trud. M. Vetranić 2, 140. Dobro si došal, brezcinna glavo, neugašajemi svitilniče. Aleks. jag. star. 3, 317. Zač biše vojvoda glava plemenita. Đ. Baraković, vil. 40. Metafrasti Alve i Gvido, glave vrijedne i hrabrene. J. Kavańin 123a. Biskup, posal ki cesara biju, a sobom vrla glava. 261b. Odi ovamo, mudra glavo! F. Lastrić, ned. 188. Benedeto antipapa, ohola glava. V. M. Gučetić 175. Druge velike i mudre glave koje upisaše. A. Kanižlić, utoč. xxvi. Ne ktiše kako one lude glave odgovarati. kam. 738. Kaku plaću imadu glave tvrdoglave. A. J. Knezović 167. Prvijenče, mudra glavo, da mnogo ti znaš! Nar. pjes. vuk. 1, 69. Brate Janko, budalasta glavo! 2, 482. Idi bane, jedna luda glavo! 2, 642. Koje su to glave pisale? S. Ļubiša, prip. 115. Car posluša, jer je dobra glava. Osvetn. 2, 184. Ima posvuda glava ugrijanijeh. M. Pavlinović, razg. 18. Enrik Dandolo i još neke mudre glave. 99.

e) u glavi može biti osjećańe koje je u isto doba tjelesno i duhovno, n. p. kad se vrti mozak, kod pijanstva itd. Iđe mu u okolo glava. M. Radnić 27a. Ako gledaju u vodu, običaje mnogijem smutiti se glava. 390a. Ovo vino u glavu udara ‚hoc vinum tentat caput'. J. Stulli, rječ. 1, 174b.

f) glava je naj pretežniji dio od tijela (isporedi: Đe je tvoja dlaka tu je naša glava. [Sve ćemo činiti za tebe. Po naj više narod govori svojijem starješinama]. Nar. posl. vuk. 74); *po tome se upotrebļava* glava *u ńekijem padežima (naj češće u instr.) uz riječ* sam (isti) *ili bez ńe, kad se hoće o kome osobitijem načinom istaknuti (kao latinskijem* ipsissimus), *da je on sam i niko drugi, jer s glavom (životom) treba da bude i tijelo i duša. tako se kaže: aa)* svojom glavom. Da gredu svojimi glavami, imanijemь svojimь. Mon. serb. 146. (1349). Da onь svojomь glavomь i svojimi vlastoli hoće na toj prêseći. 210. (1387). Da bi gospodinь kraļь svojomь glavomь i svojimь blagomь hotêlь doći u gradь Dubrovnêkь. 210—211.

(1387). Sam svoju glavu ide. Š. Kožičić 50b. Koji se tu glavom svojom budu namjeriti. A. Gučetić, roz. mar. 53. Osman li ti ih *(liste)* priko noći svojom glavom zabilježi? I. Gundulić 510. Čestokrat se on svojom glavom sateče s vitezim. I. Đordić, ben. 124. Kad je načeo on svojom glavom proglašivat. S. Rosa 47a. Mehmet je svojom glavom predvodio vojsku. S. Ļubiša, prip. 82. — *uz* sam (isti). On prvi sam svojom glavom bi početak anđeoskoga načina od živļenja. B. Gradić, djev. 21. Doći sam svojom glavom u crkvu. A. Gučetić, roz. jez. 20. I pozn'o si i vidio sred krvava ļuta boja, gdje sam glavom tvom si bio, koli je teška sila svoja. I. Gundulić 308. Što oni isti svojom glavom bjehu od ńega čuli. S. Rosa 57b. — *bb)* glavom *(naj običnije u naše vrijeme).* Zato ga glavom car i Turci poznaše. Đ. Baraković, vil. 12. Našega sužna glavom na sredu ušaļite. Starine. 11, 94. *(oko* 1655). Glavom car veli na Dravi projde. B. Krnarutić 24. On se glavom u Rimu ne nahođaše. A. Kanižlić, kam. 296. On glavom bješe oni čovjek. S. Rosa 122b. Ženitba je sakramenat sveti koga Isus baš glavom posveti. M. A. Reļković, sat. F3b. Amadeo III ban Savoje glavom služijaše na stolu uboge. Blago turl. 2, 183. N'jesu ovo neznane delije, već je glavom Merjema djevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 597. Pa otide glavom po svijetu. 2, 48. Ja sam glavom Kraļeviću Marko. 2, 394. Od vojvoda niko ne pogibe razma glavom Kaica Radońa. 2, 488. On glavom ‚er und kein anderer' ‚ipsissimus ille'. Vuk, rječ. 86a. Muž i žena zakoniti koje doli podpisani svjedoci glavom poznaju. Pravdonoša. 1852. 2. — *uz* sam (isti). Odluči sam glavom na vojsku otiti. I. T. Mrnavić, osm. 43. On isti glavom suprot Bulgarom povede vojsku. A. Kanižlić, kam. 2. I sam glavom car srpski Stjepane. Nar. pjes. *u* M. A. Reļković, sat. 17a. Al' to niko ne ču od svatova, do sam glavom od Erdeļa bane. Nar. pjes. vuk. 2, 638. — *cc)* u glavi, *samo u jednom primjeru.* Ivan ... došo j' u glavi blizu grada. P. Kanavelić, iv. 280. — *dd)* u glavu, *rijetko.* Kajfa neprijateļ u glavu od istine pridobit od jakosti od istine reče. M. Radnić 290a. Ti mesija koga čekate ja sam u glavu. S. Rosa 57a. — *češće uz objekat glagola* poznati. Ubojica koga ja znam u glavu. F. Lastrić, test. 122a. Ali ga u glavu po obličju i po licu ne poznavaše. S. Rosa 44b. Znati koga u glavu ‚animi alicujus sensus cognoscere'. J. Stulli, rječ. 1, 174b. Pa ih Luka i u glavu znade. Osvetn. 2, 124. — *drugo je:* lagati u glavu. Ja ti odgovaram i velim, da lažeš u glavu tvoju. M. Divković, bes. 137b—138a. U glavu si lagal. Đ. Baraković, jar. 70. Kan' da odtud ima slavu, što on laže sam u glavu. V. Došen 141b. *ovo je po svoj prilici došlo iz biblijskoga jezika, vidi:* U jistinu lagal jesi i ti u glavu tvoju. Bernardin 51. („Recte mentitus es et tu in caput tuum'. dan. 13, 59). — *drugo je i ovo:* To ti kažem u glavu, u brk. M. Pavlinović.

β) glava *može značiti život, kad se ovo ističe kao stańe suprotno smrti (isporedi α) b)). često se ne da razlučiti od značeńa kod α) b). a) uopće.* Tako mi glavy kraļevstva ti. Domentijan 249. Ne štedeće svojihъ glavъ za nasъ. Mon. serb. 226. (1395). Zač ćemo naše glavi zgubiti? Mon. croat. 228. (1527). Ako l' je ka druga stvar, makar da glava pođe. H. Lucić 230. Da se ne boju prikora u družbi, glavu bih dal moju, da ti sam na službi. M. Držić 446. Srčano tač ļubi, da mnokrat i glavu za druga izgubi. D. Rańina 97b. Nemo', slavni care od cara, u pogubi tvoje glave da Otmanska kuća stara trepti. I. Gundulić 303. Š ńim junaka tries tisuća dođe za štit carske glave. 323. Izprid mača kad ńegova priko ubjenijeh vitezova jedva s glavom živ uteče. 360. Strah me je, u zo čas za naše da glave ne slasmo mi danas u ove države. G. Palmotić 1, 246. Razložna je stvar i vrijedna da ne štedim za ńu glave. 1, 400. Da ti padeš ... uklonio bog tvu glavu kobi od prike! 2, 116. Za obranu bitja i glave. 2, 313. Gospodar si ti ļubjeni moje glave i života. 2, 404. Zdravom glavom ‚salva la vita' ‚salvo capite'. A. d. Bella, rječ. 770a. Otide mu glava ‚è morto'. 770a. Tako ti glave ‚per vita tua' ‚per caput'. 553b. Ide glava ‚capitale est'. 730b. ‚de vita agitur'. J. Stulli, rječ. 1, 174b. Neka se dade milost glavi tvojoj. M. Zoričić, osm. 2. Da vojnikom ima slava bit milija nego glava. V. Došen 193a. Neće, Mare, žimi moja glava! Nar. pjes. vuk. 1, 18. Bila zdrava glava moja, rodiće mi ļuba sina. 1, 182. Hoće jednom biti prema glavi. 2, 440. Dok je moje glave, biće gospodara. 1, 429. Neg' tako ti zdravo glava bila! 1, 462. Ja ću s tebe izgubiti glavu. 1, 577. Ne budali, mlađani Nenade! jer češ ludo izgubiti glavu. 2, 77. Naopako a po moju glavu! 2, 80. Ti ne uzmi moju Vidosavu, jer ć' i tvoju izgubiti glavu. 2, 113. Ne šali se glavom, gospodaru! 2, 280. Ne bi l' svoju izbavio glavu. 2, 457. Kao prema glavi (n. p. prozlio se ili drugo što čini). Nar. posl. vuk. 132. Crnogorci su ļetos izginuli glavama i imućem. S. Ļubiša, prip. 124. Bogme gospodo neću, već bi prije pregorio moju glavu! Pravdonoša. 1852. 31. Glavu izgubiti ‚das leben verlieren'. *u Šulekovu rječniku (kod* ‚verlieren'). Ide glava, za glavu je, o glavi se radi ‚es steht der kopf darauf'. *(kod* ‚kopf'). — *b) kad je ko pedepsan smrću ili životom svojijem naknađava štetu učińenu drugome, kaže se: aa) da ‚plaća glavom'.* Često čovjek glavom plati, ki vlas poda zlu jeziku. G. Palmotić 1, 333. Amo hodi, da mi glavom nepoštenom tvu privaru platiš odi. 2, 247. Da ubojstvo glavom plati. S. Rosa 70b. On im izruči tri mazge i to plati glavom. S. Ļubiša, prip. 116. — *amo spada i ovo:* Kad je jedan od pravde osuđen na smrt i od ńe progońen s plaćom od glave. Ant. Kadčić 219. — *bb) da je ‚dužan glavom'.* Li je dužan naj pri glavom. Stat. poļ. ark. 5, 247. A ni krivine u meni, a nisam glavom dužan. H. Lucić 214. Al' ne mogu dati kabanice, da sam glavom u kaure dužan. And. Kačić, razg. 292b. — *u jednoga pisca ‚dužan od glave'.* Ti jesi dužna od glave. G. Palmotić 1, 375. *i ‚kriv glavom' (prema lat.* capite reus). Ona ti je, ne ti glavom kriva. 1, 350. — *cc) u ovome primjeru stoji prema lat.* ‚capite damnare': Zakoni svitovńi takove opake ļude pedipsaju s glavom. Ant. Kadčić 396. — *c)* glava *(i s pridjevom* živa) *stoji s ńekijem prijedlozima (naj češće* za), *kad se kaže da se što ne čini ili da se ne smije činiti, jer da je pedepsa smrt ili se svakako može poginuti. aa)* za glavu. Nitko za glavu ne smijaše ostati. M. Divković, bes. 71b. A sud svitovńi za glavu zabrańuje. A. Bačić 108. Car zapovida, da se nejmaš za glavu u drugoj odići prikazati. A. Kanižlić, kam. 98. Mojsija zapovidivši im, da se za glavu niko na planinu ne popne. E. Pavić, ogl. 122. Ne more se govorit za život ni za glavu. M. Dobretić 121. — za živu glavu: Da ne ide za živu glavu tamo. Nar. prip. bos. 1, 118. Ni naj gori to neće učinit od sramote za živu glavu. V. Bogišić, zborn. 47. Ne smije progovoriti za živu glavu. Pravdonoša. 1851. 27. — *u jednom primjeru* za glavu od života: Od koje *(ispovidi)* ispovidnik ne more za glavu od

života govorit. M. Dobretić 152. — *bb)* do glave. Ako ki od vas zna, nimaj do glave povidati. F. Glavinić, cvit. 124b. — *cc)* pod živu glavu ‚bei verlust des kopfes'. *u Šulekovu rječniku (kod* ‚kopf'). — *amo spada i ovo:* Budući zapovidal vsim babam pod penu glave. Korizm. 32a. — *d) kad ko prijeti kome da će ga ubiti, kaže se da prijeti: aa)* na glavu. Da mi se gospodin na moju glavu pogrozil. Mon. croat. 309. (1598). — *bb)* u glavu. Da su mu seļani dušmani i da mu u glavu prijete. V. Vrčević, niz. 50. U glavu joj zaprijeti, da to ne prosoči živu duhu. S. Ļubiša, prip. 225. — *cc)* za glavu. Jer car kune i za glavu prijeti. Osvetn. 1, 16. — *dd)* s glavom *(vaļa da po latinskom, a svakako s stoji grieškom). u jednom primjeru.* Koji mu *(neprijatelji)* s glavom prite. Ant. Kadčić 474. — *e) nahodi se* do glave, za glavu, o glavu, *kad se hoće kazati, da ako se što ne učini, može se poginuti.* Vaļa mu prostiti jer mu je do glave. Đ. Obradović, basn. 21. — Mene ide za glavu, ako me vi moja braća ostavite. Mon. croat. 290. (1588). Jeda mi je za glavu? ‚forse ho obligo di vita?' A. d. Bella, rječ. 770a. Ne bi mu odma bilo za glavu. F. Lastrić, ned. 271. Ako mi ne obećate, biće van za glavu. Nar. prip. mikul. 3. — Sad je došlo o ńihove glave, ili će se zaratit među se, ili Bosnu zarobit ćesare. Osvetn. 6, 23. — *u naše vrijeme kaže se često:* Nije mi o glavu *o kakvu poslu koji nije vrlo pretežan, vidi* Đ. Daničić, sr. sint. 520 *i u Stulićevu rječniku:* Utišti me taj posao, ali mi nije o glavu ‚id mea interest'. 1, 174b. *u Šulekovu rječniku s takovijem značeńem ima:* Nije za glavu, nije do glave ‚es kostet ja nicht den kopf' *(kod* ‚kopf'). — *f) kad ko radi da koga pogubi, kaže se ‚da mu radi o glavi'.* Car se uzbojao, da Vasilija ne uzradi o carstvu i glavi cara. A. Kanižlić, kam. 253. Raditi kome o glavi ‚nach dem leben trachten' ‚vitae insidiari'. Vuk, rječ. 86a. — *amo može spadati i ovaj primjer:* Da učinimo nêkoje lukavstvo i nepravdu ili bezakonije o glave gospodina Vlka. Mon. serb. 216. (1390). — *može biti da bi mogle amo spadati i rečenice* doći kome glave, do glave *(vidi* doći, II, 12, c, *dio* II, *str.* 553b), *ali mislim da idu na drugo mjesto (kod* e, *e)).*

γ) po predašńemu značeńu (kod β)) postaje ńeko osobito u južnijem krajevima, gdje znači i: ubojstvo, osveta za ubojstvo, što se plaća za ubojstvo; isporedi krv. Miriti glavu. Pravdonoša. 1851. 21. Ele ostade im u nas jedna glava i dvije rane. 21. Glavu Nikole Perova prebiše za glavu moga pokojnoga oca. 21. Koji čovjeka ubije, glava za glavu. 25. Da plati samo polovicu glave. 25. Otac je nastajao, da sinovļu glavu osveti. S. Ļubiša, prip. 174. Opraštam mu sinovļu glavu. 178. — *s istijem značeńem kaže se i* mrtva glava. Ko koga udari čibukom, po mrtve glave. Pravdonoša. 1851. 25. Oni su mirili mrtve glave. 1852. 5. Hranila ga mrtva glava (za ubijena sina primio blago, pa se kamatom hranio). S. Ļubiša, prič. 7.

δ) pošto je glava *naj pretežniji dio ļudskoga tijela, znači i čeļade. a) osobito kad je riječ o broju čeļadi.* Da mu imamo davatь spezu za 12 glavь koji š ńim dojdu. Mon. serb. 258—259. (1405 *u poznijem prijepisu).* Da bi se popisale človičaske glavi po vsem miru. Š. Kožičić 3b. Eto više plate općene na glavu od ńih još svakomu po pet drobnih aspri od mene. I. Gundulić 558. Tko da slavnijeh vitezova vrijedno glave viku zbroji? G. Palmotić 2, 519. Poginu više nego hiļada glava. A. Kanižlić, utoč. 461. Imaše na glavu dati didrahmu. S. Rosa 101b. Da satre prvorođene glave egipskoga naroda. A. Kalić 501. Između nas sedamnaest na broju glava. G. Peštalić 102. Nećemo vi upaliti crkvu, al' daćete glavnice na glave. Osvetn. 3, 54. Što car reče da nema harača pa i po dva dolaze na glavu. 3, 79. A ne vodi društva izobila, okrom dvije tri glave odabrane. 3, 87. Koliko je u mravińcu mrava, toliko je tu za boja glava. 3, 135. Ko plaća pun danak zove se ‚cijela glava'. M. Đ. Milićević, opšt. 16. Plaća je kmetovska po 1 cvancik s glave na glavu. 24. — *b)* muška glava *i* ženska glava *znači muško i žensko čeļade bez obzira na dob, stańe itd.* Gospodinu banu Stefanu i ńegovemь sinovomь i simenu ńegovu do vijeka odь muške glave. Mon. serb. 106. (1333 *u poznijem prijepisu).* Dvi ćeš rodit' muške glave. A. Čubranović 144. Ńoj se ne pristoji dobro prid muške glave dojti. F. Vrančić, živ. 79. Muškim glavam čini ruke odtrgati. F. Glavinić, cvit. 22b. Sva dječica koja bijahu muške glave. S. Rosa 37b. Tu se nađe trijest divojaka, udovica, i mladi nevista; pripasaše sablje na ajdušku, ter se brane kano muške glave. And. Kačić, razg. 213b. Niti znade, što je muška glava. Nar. pjes. vuk. 1, 253. U tom kolu nema muške glave, do djevojke i nevjeste mlade. 1, 372. Malo čedo, jedna muška glava. 1, 623. — Za što je zabava s prikora i srama, da se ženska glava osami gdi sama. M. Vetranić 2, 353. Ne htje on ikadar govoriti sam s samom ni jednom ženskom glavom. B. Kašić, fran. 182. Ko god ženskoj glavi odkriva srca svoga otajnosti. G. Palmotić 2, 236. Može se ostaviti pomazanje nogu i bedar ali bubrizi a navlastito u ženski glava a to cića poštenja i stida. L. Terzić 140. Idi mi s očiju, ženska glavo! F. Lastrić, ned. 108. Mogu li ženske glave dimije nositi? A. Kanižlić, kam. 151. Marija, sestra Mojsijina, skupi također sve ženske glave koje joj se pridružise u pivańu. E. Pavić, ogl. 116. Blagosovjena ti si među ženskijem glavami. S. Rosa 28a. Bog providi puku izraelskomu od šest sto tisuća i veće ļudi brez ženskih glava i dice. Blago turl. 2, 232. Odvrzi se od svita, slipa ženska glavo! I. J. P. Lučić, razg. 10. Da zna ženska glava, što j' odoļan trava. Nar. pjes. vuk. 1, 149. Ne smiju noćiti u manastiru ženske glave. S. Ļubiša, prip. 72. — Muška glava ali ženska. Stat. poļ. ark. 5, 284. Mužke i ženske glave. Naručn. 32b. Tko godi pogleda ženskU glavu . . ; ženska glava, ako poželi muške glave . . . M. Divković, nauk. 120a. Tolike vojske mučenikov mužkih glav i ženskih. P. Radovčić, nač. 148. Ženska glava obastri mušku (femina circumdedit virum). F. Lastrić, svet. 25b. Ne samo ženske nego i mužke glave nazivaju se imenom Marije. A. Kanižlić, utoč. 394. Ugovor . . . činjaše se među mužkom i ženskom glavom za porođeńe dice. I. Velikanović, uput. 3, 204. Jeli ženska, jeli muška glava? Nar. pjes. istr. 1, 11. Muška glava ‚mannsperson' ‚vir', ženska glava ‚weibsperson' ‚mulier'. Vuk, rječ. 1, 86a. — *c) uopće.* A ne bi taj glava, da nas tuj osveti. M. Vetranić 2, 222. Ne krsma'mo, sila jača da se s glavom carskom združi; potlačimo ko potlača. I. Gundulić 485. Kamo silni zli gusari, kamo zlobne klete glave? G. Palmotić 1, 169. Ova, budući veomi lijepa i od mnozijeh glav žujena. J. Kavańin 297b. Ovo, o častna glavo *(govori papi),* usudujem se reći. A. Kanižlić, kam. 429. Mrtva glava dugova ne plaća. Mrtva glava ne zna govoriti. Mrtva glava nizam daje. (Zločince ne plaši tako ni zatvor, ni boj, ni globa, kao kad vide pogubļena čoeka). Nar. posl. vuk. 183. Nikolica knežo, do ńeg jedna

već u dobi glava. Osvetn. 3, 64. Pa miluje robļe, jer su sužńi okršćene glave. 3, 93. Lojo prati konsulovu glavu. 6, 69.

ε) *u ńekijem rečenicama stoji često u metaforičkom ili u prenesenom smislu. a) o kakvome zlu, o kakvoj nesreći što ide na koga, prijeti kome, biva na kome, govori se kao o ńečem tjelesnom, materijalnom, čemu je mjesto onome čeļadetu na glavi. aa)* na glavu *s glagolima što znače micańe.* Bog daj da bi ta prit ńemu na glavu pal. M. Marulić 26. Ńoj ćemo zla djela na glavu postavit. M. Vetranić 2, 351. Vidim er mi 'e sve zlo na glavu palo. M. Držić 302. Mnoge tuge, nevoļe i žalosti dođoše grešnikom na glavu. M. Divković, bes. 341ab. Govorau, da će se ova krivica na ńegovu glavu oboriti. A. Kanižlić, kam. 104. — *bb)* na glavi *za stajańe.* Tako izpuńeno bi na glavi ńegovi proklectvo učińeno od otca ńegova, zač on i vas dom ńegov zlom smrtju poginuše. Dukļanin 30. I u smeći i u strahu gledajući smrt na glavi. P. Kanavelić, dubr. 9. — *cc)* nad glavom, vrh glave *uz prijećeńe (metafora je uzeta od toga što se shvata kao da visi ono što prijeti).* Premda od ńega materi stoji smrt nad glavom. Ant. Kadčić 545. Visjeti komu vrh glave ‚imminere'. J. Stulli, rječ. 1, 174b. — *dd)* od glave *kod odalečivańa.* Voliše s nevirnici društvo imati nego ńiovu silu od svoje glave odbiti. A. Kanižlić, kam. 588. — *ee) u ovijem primjerima kod* vrh glave, preko glave *kao da je metafora uzeta od vode i od utopļeńaka.* Jeli toj velik trud vrh glave trpjenje? M. Vetranić 1, 94. Tada grisi priko glave hode. A. Vitaļić, ist. 117. — *b) pošto je naj plemenitiji dio tijela glava, rečenice kojima se kaže da je ko na čijoj glavi znače što i: ukrotiti, posve osvojiti, nadvladati.* Vragu svomu stani na glavu, osveti se nad ńim rukami tvojimi. Aleks. jag. star. 3, 233. Da sidit na glavi oholu ne mogu. I. Ivanišević 303. Osem oca, koga sam se prilično pribojavao, svima drugima bio sam se na glavu popeo. M. Đ. Milićević, des. par. 57. — *tako opet u ovom primjeru* nositi vrh glave *znači: posve se podložiti:* Jer se š ńome svakčas kosi i ne može da ju vidi, a ku godi zlicu slidi i vrh glave svoje nosi. S. Bobaļević 207. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu nasuprot* ne biti kome do glave *znači biti niži, mańi, pa po tome: ne moći ga nadvladati:* Nije mu niti car do glave (ne boji se nikoga). V. Bogišić, zborn. 507. — *c) da ‚je kome što na glavi' može značiti da se on sam za ono brine; briga se shvata kao breme što stoji na glavi.* Da ti se opet zdrav privede, to će meni bit na glavi. P. Vuletić 56. A mlogi se ogovarate: ‚Meni je kuća na glavi'. F. Lastrić, od' 236. Taj posao na mojoj glavi visi ‚hoc ad me spectat, meum est etc.' J. Stulli, rječ. 1, 174b. — *briga se može i dignuti ‚s glave'.* Ja se na posle cio naklopim, dok ih s glave ne bacim. M. Pavlinović, rad. 107. — *može biti da ovamo spada i ovaj primjer:* Mi ćemo noć na glavu. Vuk, dan. 1, 76. — *u ovom primjeru kaže se da ‚stoji više glave' ono o čem se misli:* Ali svakčas gdje gledamo mrijeti i djecu u povoju, ah jaoh! zašto ne imamo više glave sved smrt svoju? I. Gundulić 235. — *d)* pobiti, poginuti na glavu *znači kao posve, isporedi* ametom, ametice. Da je i on pobijen u dvaput na glavu. J. Rajić, boj. 99. Da na glavu pogibošе Turci. P. Petrović, gor. vijen. 111. — *e) u ovijem primjerima govori se o umnijem stvarima kao da su čeļad:* Da slobodi rodna grada silni Cesar glavu odsiječe. I. Gundulić 371. Ah da mogu glavu slomit žeļam ļutim, ke te more proć razlogu! Ġ. Palmotić 2, 438. — *f) o neživijem stvarima govori se kao da su čeļad.* I gora gdi glavu gori uzvišiva. H. Lucić 288. *(Planina)* visoku svoju glavu kaže golu i ćelavu. V. Došen 16a. Oholi Lovćen uzdiže nebu čarnu glavu. S. Ļubiša, prip. 3. — Sunce svitlu glavu iz naj višega vrha iskomoļujući. P. Zoranić 7a. Da podložan suncu pravu već ne diže rožnu glavu *(mjesec).* J. Kavańin 217a. — Istina je, ļubičice, da si cvijet nad cvjetov'ma, a i jošt bi lepša bila, da ti nije mala mana: što je tebi kriva glava. Nar. pjes. vuk. 1, 227.

b. *u životińe.*

a) u pravom smislu. Ako li bi oni, *či(ji)* je prasac, imao gospodara komu bi imio glavu dati od onogaj prasca, tada mu se ima ojti glava od ńega, a ino je voļan ovi za se obratiti. Stat. poļ. ark. 5, 268. Vidje Abram orla, sjedeće i kimajuće glavom na Abrama. Pril. jag. ark. 9, 84. (1520). Glavu s nogami ńegovimi i crifca ńegova pojijte fsa. Bernardin 86. exod. 12, 9. Oftice veće napan glavu poslušahu neg pasihu. P. Zoranić 43. Ku *(zvijer)* nitkor ne može da glavom rastavi. F. Lukarević 5. Ne gubila sova slave rad goleme svoje glave. V. Došen 34b. Crv dižuć glavu gori, da nebesa ńom obori. 184a. Koń mu posrnu, udari glavom o jedno drvo, a ńega baci na zemļu. And. Kačić, razg. 128. Nosi li mu koń visoko glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 370. I aždahi glavu okinuo. 2, 32. Na siniji opletena guja, povisoko glavu izdignula. 2, 392. Grlica je tužna glavu sklonula. Nar. pjes. istr. 2, 48. S glave riba smrdi. (Do starješine sve stoji). Nar. posl. vuk. 282. U Dalmaciji pak osuše *(vučju)* kožu s glavom cijelom. Vuk, nar. pjes. 1, 501. Pa i zmija udu glavu brani. Osvetn. 2, 147.

b) zove se čeļade glavom koje životińe (isporedi a, *c) d) nn)), kao psovka.* Al' stan'! postoj, kozja glavo! V. Došen 22a.

c) znači život, kao u čeļadeta (isporedi a, *β), osobito kod b) bb)).* U grozdih je dužna kokoš glavom, ubiti i izisti. Stat. poļ. ark. 5, 262. Dužno je živo drobno glavom. 262.

d) znači cijelu životińu kod brojeńa (isporedi a, *δ) a)), kad se ne razlikuje muško od ženskoga, staro od mlada.* Gargan vnogo glav živine imaše. F. Glavinić, cvit. 134a. Imah . . . trista glavah konah i govedi. Pjev. crn. 241a. Kad se seļani pitaju za blago, kažu: ‚Koliko imaš glava malijeh, a koliko velikijeh?' M. Medić. — *amo spada i ovo:* Kokoši je dvije pare u glavi, pa zarana traži konaka. Nar. posl. vuk 143.

e) metaforički, naj češće kao suprotno ‚repu'; kod čega se ističe da glava veće vrijedi od svega ostaloga tijela ili da ńim vlada. Đe je više repova, tu je mańe glava (kad svaki hoće da zapovijeda). Nar. posl. vuk. 73. Teško glavi kad rep zapovijeda! 313. To nema glave ni repa ‚das hat weder kopf noch füsse'. *u Šulekovu rječniku (kod* ‚kopf'). ‚Ako ne uhvati s glave, nećeš s repa', kaže se kad ko propusti prvu priliku, pa se tješi onijem što će još doći. M. Medić.

f) mačija glava, Bubo maximus Flemm., *neka noćna ptica.* Đ. Kolombatović, prog. spal. 1880. 11. Mačja glava, Strix bubo. D. Trsteńak.

c. *pošto je glava naj pretežniji i naj plemenitiji dio od tijela, i misli se kao da vlada tijelom, prenosi se na čeļade koje ima naj veću vlast i koje drugijem zapovijeda, tako i na kolektivna imena.*

a) čeļade. imena onijeh kojijem zapovijeda izriču se: aa) genetivom. Shode glave ļudi vrataru. M. Marulić 55. Glave ńih bihu Dulcin i Margarita. Š. Kožičić 29b. Puka kraļ svoga glava je. F. Lukarević 246. Muž glava jest žene ka-

kono Isukrst jest glava crkve. I. Bandulavić 265a. paul. eph. 5, 23. A ovčarica s svijeta glavom hoć' da raḍat' care grede? I. Gundulić 305. Ḍa izgubjenijeh drijeva glave vojvode počastite. G. Palmotić 1, 55. Mojijeh kćeri bijelijeh vila crna glava ti ćeš biti. 1, 132. Prikaž'te se mjesta glavi. 2, 371. Zatim glave Raba grada blagoslovi, Bože, sada. P. Radovčić, nač. 568. O mudroj i razbornoj glavi carstva sriča visi. A. Kanižlić, kam. 17. Od kud me izabraste knezom i glavom ove općine. S. Ļubiša, prip. 69. — *bb) genetivom s prijedlogom* od. Po naredbi i vlasti glave od svega reda od predikatura. A. Gučetić, roz. jez. 26. Da glava i vojnik on bude od ļudi. Ḍ. Baraković, jar. 45. Ovu odluku stanovitu pod zakletvu i pod vjeru naj prije učini on očitu glavi od paša Dilaveru. I. Gundulić 295—296. Gorostašnom zlom Tarašu, glavi od Skopja tvrda grada, glavu odsiječe dikla mlada. G. Palmotić 2, 167. Samovladalac i glava od puka. I. Ḍorḍić, salt. xvi. Od općine da su glave. V. Došen 78b. Glava od kuće, v. domaćin. J. Stulli, rječ. 1, 174b. Oj Lazare, od Srbije glavo! Nar. pjes. vuk. 2, 309. Turski care, od svijeta glavo! 2, 609. — *cc) dativom.* Za papu ki je glava crikvi. Naručn. 39a. Jednomu tovarištvu glava bisi prêje. S. Kožičić 37a. Ki glava Grkom bi. D. Zlatarić 1a. S junacim kim je bio knez Kotković Ivan glava. I. Gundulić 318. Glava je muž ženi od Boga postavit. A. J. Knezović 110. Zato sebe sudiš prava, što si krivac krivcem glava? V. Došen 247a. O Ilija, Brdskoj zemļi glavo! Nar. pjes. vuk. 2, 354. Manastiru bio glava iguman Serafin. S. Ļubiša, prip. 67. — *dd) genctivom s prijedlogom* više. Zazva k sebi Porfirija vojvodu i glavu više sve vojske. Živ. kat. star. 1, 222. — *ee) genctivom s prijedlogom* vrh. Vrh vojvod ga glavom zvaše. Ḍ. Baraković, vil. 192. Sad i tada vrh ńih *(spahoļana)* stoja glava Derviš junak jaki. I. Gundulić 324. — *ff) instrumentalom s prijedlogom* nad. Nadčelnik — tko je glava nad inijem. I. Ḍorḍić, salt. 503. — *gg) instrumentalom s prijedlogom* među. Dvanaest knezova meu kojijem bješe glava Juran Kadčić. M. Divković, bes. xvia. Ki bude glava meu onimi ki su kol nemoćnika. P. Radovčić, nač. 132. — *hh) adjektivom posesivnijem.* Za to vrime naša glava budi. P. Zoranić 18b. Isukrst je glava naša. A. Komulović 30. A da meni grčke glave sad ne dadu tve naprave! G. Palmotić 1, 218. Crkovnu glavu da počitujete kao namjesnika Hristova. S. Ļubiša, prip. 107. Upita govornike kmetska glava. 161. Pa se Turci digli na oružje, i cetińskoj u krv prijete glavi. Osvetn. 2, 185. — *ii) nije ni izrečeno komu je ‚glava'.* Ne tribuje mani danas vsim glavam odsići glavu. Aleks. jag. star. 3, 309. Š ńima se Omer svud potoža, stavi družba glavom ńega. I. Gundulić 325. Nu opet narod svaki na se pašu od mjesta za glavu ima. I. Gundulić 328. Kakova jest glava, takovi i podložniki nastoje da budu. F. Glavinić, cvit. 138b. Stari s vami još mješťani ki su bili dosle glave vlas će držat soj državе. G. Palmotić 1, 109. Gdi u kući ne imade glave. M. A. Reļković, sat. 12b. Glava ‚das oberhaupt' ‚caput'. Vuk, rječ. 86a. Piši, brate, kako tebi drago, ti si druga glava na Cetińu. Osvetn. 2, 113. — *kk) u dva pisca Dubrovčanina* glava *je s ovijem značećem muškoga roda.* Još će i glava ńih nemili pasti od mojo ruke bojne. G. Palmotić 2, 146. Toj videći glave bijesni crkovnoga vijeća huda gńivni stahu i bolesni. 3, 22ab. O sionski glavo izbrani! 3, 42b. U toliko na glas dašo velikomu glavi od Rima sve nesrećne zgode naše. J. Palmotić 37. — *ll) kad je riječ o kakvu djelu, poslu, kaže se* glava *o onome koji se naj prvi lati onoga djela, ili koji naj veće druge na ono nutka, ili koji onijem poslom vlada, isporedi i* provodič. Iže *(Krešencij)* glava be razmerenja. Š. Kožičić 52a. Glava, prvi u koje djelo ‚auctor, princeps, dux, antesignanus, magister'. Glava, poglavica, to jest stariji vrh koga posla ‚praepositus, praefectus'. J. Mikaļa, rječ. 107a. Koji je *(Isukrst)* zastavitel i glava prave vire. P. Radovčić, nač. 139. Glava ‚dux, princeps, archos, antesignanus, auctor, dux et auctor, princeps et dux, fons et caput'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 104b. Raja isprosi u paše, da joj povrati glavu od zakona *(patrijara).* S. Ļubiša, prip. 113. Jer je bio *(Čengić paša)* krajini poglavje, a u svakom glava vojevańu. Osvetn. 5, 53.

b) o kolektivnom supstantivu kojijem se naznačuje mnoštvo čeļadi. Rimska crikva, ka je glava crikvam. Naručn. 6b. Sveta rimska crkva glava sviju pravovirnih crkva. A. Kanižlić, kam. vi. Turci misle da je raja šala, al' je raja gradovima glava. Nar. posl. vuk. 322—323. — *amo može spadati i ovaj primjer:* Bosna moja mojoj zemļi glava. Nar. pjes. vuk. 2, 609.

c) o gradu u kojem je vladalački dvor, vlada (isporedi glavni grad *kod* glavan) *ili uopće koji svojom veličinom i pretežnošću kao da vlada nad ostalijem gradovima i krajevima.* Rim vsemu miru glava. Š. Kožičić 40b. Svrnu se va Vratislavu plemenit grad i glavu Slezije. 56a. Blizu grada Damaska koji je glava od sve Sirije. M. Orbin 19. Na Visli joj *(Mazovskaj)* bistroj rici Varšov grad je vrh i glava, dvor mu kraļev svjetlos dava. I. Gundulić 424. Kad Romulo Rim sagradi carsku glavu svegaj svita. G. Palmotić 2, 218. U Pragu kano u glavi ciloga kraļestva. A. J. Knezović 248. Tuzla ti je glava u Posavju. Osvetn. 7, 21.

d. *ono što je kod čega naj pretežnije, kao što je glava naj pretežniji dio od tijela; n. p. a) u loze pań.* Glava ili pań *(u loze)* neka je jednostavan. J. S. Reļković 178. — *b) glavno, glavnica (novci).* Glava veli se i prva suma penez na interes daneh ‚caput'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 104b. — *c) o stvari umnoj.* Od onih, od kih govorimo, glava jest ovo. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 148. Ovo je glava od toga što govorimo. Vuk, pavl. jevr. 8, 1. *(prema grč. κεφάλαιον).*

e. *pretežniji kraj, strana, osobito ono od čega se misli da ostalo ishodi.*

a) kao početak uopće. Od ke smo rekli zgara na glavu ovoga libra. M. Marulić 69. Jak kad glava lita zemļu na plod nuka. Ḍ. Baraković, vil. 112. Na istoj glavi puta svoga, ako bi sam bil, reci, ka slide, imenom jedinim. M. Alberti 445. Kad ono vitez pod zastavu upiše se, ako li ravno del plaće od vojvode primi svoga, ono za to službena plaća ne zove se, nego samo glava plaće poznava se, da kad jur misec svrši, tada službena poda mu se plaća. F. Glavinić, posl. 15. Početak, uzrok, glava, vrjelo. J. Mikaļa, rječ. 426a. Glava i pričetok ‚caput et origo, caput et principium'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 104a. Glava iliti početak s. crkve prilikuje se Karmelu. F. Lastrić, test. 246b.

b) glava od vode: *izvor.* Ako je glava iliti vrilo vode jako, i potok bude jak. B. Leaković, gov. 236. Pravo su stari rekli: od glave teče voda. 236. Glava kako vodo ‚der ursprung eines flussos' ‚fons', cf. vrelo. Vuk, rječ. 86a. Eda li može izvor iz jedne glave točiti i slatko i grko? Vuk, jak. 3, 11. — *i metaforički.* Ostavļaš Boga, glavu od svakoga dobra. K. Maǵarović 90. Koji su ka-

konoti vrutci i glave iz kojih mlogi i mlogi grisi izhode. A. Bačić 225. Zašto je glava ili ti vrilo od ostalije zloća. F. Lastrić, ned. 128. Običaj je vrutak i glava griha. A. Kanižlić, utoč. 302.

c) glava od ugla (nugla) *po biblijskom* caput anguli. Na glavu od nugla. B. Kašić, rit. 133. Kamen koga odvrgoše zidavci učińen jest u glavu nugla. I. Bandulavić 47a. mat. 21, 42. Kamen . . . učinio se je glava nuglu. S. Rosa 133b.

d) biti na glavi čega; metnuti se na glavu čega *(možebiti po tal.* a capo) *znači zapovijedati, vladati.* Bez viteza, s kijem na glavi stojiš svijetu, tva je vlas ništa. I. Gundulić 503. Tako se kuhalo dok se opet Vučić metnuo na glavu buntovnika. M. Pavlinović, razg. 88. Vojvoda Albermal metne se na glavu društvu. rad. 78.

e) amo po svoj prilici spadaju rečenice doći glave, do glave kome, čemu *(vidi* doći, II, 12, c, *dio* II, *stran.* 553b), *jer se* glava *može u ńima zamijeniti rječima* kraj, vrh, *i jer se kaže i o neživijem stvarima.* Nadam se, da ću tomu poslu doći glave. S. Ļubiša, prip. 137.

f. *u ńekijeh pisaca čakavaca, kad je riječ o vremenu,* glava *znači pošļedni kraj, svršetak.* Na glavu tri let poče to drivo cvasti. Korizm. 35a. Na glavu osam dan sudac s mnogim narodom . . . izajdoše. Transit. 235. Od toga blagdana do zadńe glave lita. M. Alberti xix.

g. *može značiti kraj uopće, n. p. a) u puške.* Glava, u duge puške grlić ‚das ende des flintenlaufes' ‚extremum canalis ignivomi' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* Vuk, rječ. 86a. — *b) u mreže.* Svaku stranu mreže zovu ‚glavu mreže': ‚glava plutńa' ili ‚od pluta' naziva se ona na kojoj su nanizani komadići pluta; ‚glava olovńa' ili ‚od olova' ona je na kojoj su obla ili produļasta zrna olova nanizana. L. Zore, rib. ark. 10, 353.

h. *kod neživijeh stvari zove se* glava *dio koji je po čemu sličan ļudskoj glavi, n. p.* Glave od čavala. B. Kašić, nač. 57. Glava čavlena ‚bulla'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 104b. — Za kuliko plužni nož u gorńemu kraju ili u glavi jest debeo. I. Jablanci 50. — Jeda ste mi, veli, pomagali strugat glave i dilati zbice? M. A. Reļković, sat. 13b. — Skuj četiri gvozdene spone, pak im glave olovom zalij preko procijepi. S. Ļubiša, prip. 246. — Ta peta na Lastovu nazivļe se glava udice. L. Zore, rib. hrv. lip. 131. — Glava od stupa ‚capitellum'. A. d. Bella, rječ. 169b. — Od svirale ono što je nad dvorcem i meće se u usta. M. Medić. — Dva roga (na kući) kad se u vrhu zasijeku i smožde zovu se ‚glava'. ‚Na mojoj su kućici 4 glave'. M. Medić. — *kod pisaca u naše vrijeme gorńi dio u zuba:* Glava u zuba ‚zahnkopf'. *u Šulekovu rječniku.* Glava na zubu ‚die krone des zahnes' ‚corona dentis'. I. Dežman, rječ. liječ. naz. 93.

i. bulbus, caput, *u ńekijeh biļaka ono što je pod zemļom ili nad zemļom slično ļudskoj glavi.* Zelja pitoma poginu do glave. Đ. Baraković, jar. 15. Kada čovik ripe, mrkve i krumpijera iz zemļe izvadi, vaļade ńima lišće baš do kraja kod glave odrezati. I. Jablanci 65. Koji *(luk)* u glave iz simena niče. J. S. Reļković 134. — One *(ločike)* vrlo u glave krupńaju. 180. Posjeć ļudsku kô kupusnu glavu. Osvetn. 2, 104.

k. *također po sličnosti prema ļudskoj glavi, i gora se gdjegdje zove* glava. I topovi odzvaše se bojni na pozdravļe glava zubačkijeh. Osvetn. 2, 96. Crna magla vrhom ovi glave. 2, 120. — *u ovom je primjeru* glava *gora što se pruža u more, rat:* To je jedna strana pod glavom od Komorina. B. Kašić, fran. 65.

l. *ujedno po sličnosti prema pravoj glavi i po tome što se shvata kao mjera kod brojeńa (isporedi* a, *δ) a) i* b, *d)) kaže se* glava kruha, glava šećera. Glava kruha ‚ein laib brod' *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* Vuk, rječ. 86a. Plećim dadoh torbu prtenicu, u ńu glavu vrgoh brašļenicu. Osvetn. 4, 6. Pođe kruharu, uze glavu kruha. M. Pavlinović, rad. 70. — 4 glave cukara. Starine. 10, 10. (1558). Glava šećera ‚hut zucker' ‚meta sacchari'. Vuk, rječ. 86a. Da su bijele glave šećerove. Osvetn. 2, 137. — *može biti da amo spada i ovo:* Kao da joj biše cina nikoliko glava vina. V. Došen 154a.

m. *po lat.* caput, *pisci ovako zovu (mańi) dio u knizi.* Čti glavu od Luke na prvom kapituli. Korizm. 79b. Po Matiju, glava 26. M. Alberti 456. Glava, pričetek mal u kńigah, poglavje, ‚caput, capitulum'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 104a. U bibliji, ishod glava xii. Vuk, nar. pjes. 1, 117.

n. *po sličnosti prema ļudskoj i životińskoj glavi,* glava *se zovu ńeke biļke, isporedi* i. *a)* Glava, Echinocactus discolor et albus Leh. (Vodopić). B. Šulek, im. 87. *isporedi* jež. — *b)* Glava konska, Dipsacus silvestris L. *(u Istri).* 87. *isporedi* bijeli čkaļ, češļa.

o. *kao ime mjestima dolazi* glava *dosta često, obično s kojijem pridjevom; takovo je mjesto gora ili brežuļak (vidi* k), *a pridjevom se ydjegdje još dodaje da je slično ļudskoj ili životińskoj glavi. a) samo ili s pridjevom,* glava *znači što i kod* k. Glava, ime selu koje se sada zove Drvenglave u Srbiji: ‚na mêstê imenuyemomь Glavi' umrije despot Stefan visoki (Mon. serb. 335 *god.* 1427). Đ. Daničić, rječ. 1, 206. Devetnaestoga jula *(god.* 1427) zaustavi se *(despot Đurađ)* na jednom mestu koje se onda zvalo Glava ili Glavica (po kazivańu starih ļudi ono se do 1813 godine zvalo Drvenglava). Č. Mijatović, đur. brank. 1, 51. *vidi* Drvenglava *i* Crkvine. — Često međe idu na kaku glavu, i mislim da je ‚collis': Altinu ‚sь Ravnija na Hьmьcь, s Hьmьca na Veliju Glavu' (Mon. serb. 94 *god.* 1330). Grnčarevu ‚u zavodištnu glavu na velij vrьhь' (95). Vilskoj ‚na Vodičnikovu Glavu' (144 *god.* 1349). Pasijanu ‚odь Ilijine Glave . . . posrêdê dola na Popovu Glavu i po dêlu . . . i posrêdê Glave Ilijine' (263 *god.* 1389—1405). Gračanici ‚na Kumańu Glavu' (563 *god.* 1322). Orahovcu ‚na Kobyļu Glavu' (Glasn. 11, 142 *god.* 1399—1408). Đ. Daničić, rječ. 1, 206. — Borova Glava, *planina u Bosni u hļevanskoj nahiji.* F. Jukić, zemļ. 28. — Debela glava, *mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 725. — Veļa Glava, *granična straža u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 271. — *b) po sličnosti prema ļudskoj glavi.* Čovječja Glava, *selo u Crnoj Gori u Vasojevićima.* Čoječa Glava. Glasn. 40, 21. — *možebiti i* Babina Glava. I Babinu pričepila Glavu. Osvetn. 5, 85. — *c) po sličnosti prema životińskoj glavi.* Kobiļa Glava, *planina u Bosni u nahiji sarajevskoj.* F. Jukić, zemļ. 31. *vidi i kod a) u drugom primjeru iz Daničićeva rječnika.* — Medvjeđa Glava. Međe mu od gorńe cêste po srêdê Medvêđe Glave u Dubь. Deč. hris. 113.

1. GLAVAČ, *adj. vidi* tvrdoglav. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (glavač, tvrde glave, v. glavat) *i u Jambrešićevu* (glavač, svoje tvrde glave ‚capitosus').

2. GLAVAČ, *m.*

a) ńeka riba, vidi glavoč. — *U naše vrijeme a između rječnika u Bjelostjenčevu* (glavač, ribica ‚gobius, gobio') *i u Jambrešićevu:* (‚gobio'). Glavač, Cottus gobio Cuv., peš, prdeš. A. E. Jurinac. progr. varaž. gimn. 1880. 16.

b) ovako ńeki pisac našega vremena zove ńeku bubicu. Glavač, octotemnus Mellić. J. K. Šloser, faun. kor. 504. 508.

c) ime ńekijem biļkama. aa) Ballota nigra L., *smrduša, modri tetrļan.* B. Šulek, im. 87. — *bb) vidi* garbać. — *u Parčićevu rječniku.*

GLAVAČE, *f. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu lička-otočkom.* Razdiļeļ. kr. 8.

GLAVAČIĆ, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Glavačići (prezime). S. Novaković, pom. 56.

GLAVAČKO BRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Zabran u Brdu Glavačkom. Sr. nov. 1861. 426.

GLAVADANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bos. 1864. VII. XXVII.

GLAVÀĠIJA, *m. glavar, poglavar.* — *Postaje od* glava *turskijem nastavkom ġy.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ne znamo, ko je tijema poslima glavaġija. S. Ļubiša, prip. 248. A meni glavaġiji i kumu ni kupice rakije. prič. 87.

GLÀVAJ, *m. brdo u okrugu rudničkom u Srbiji.* I. Pavlović.

GLAVAJRINA, *m. na jednom mjestu* XVIII *vijeka kao da znači: glavar, poglavar.* Obrańe od biskupa i ostali*(h)* crkovni*(h)* glavajrina. A. d. Costa 1, 66. — *nije pouzdano.*

GLAVAK, glavka, *m.* vrst sijerka rastućeg u glavu. B. Šulek, im. 87.

1. GLÂVAN, glâvna, *adj.* capitis, capitalis, primarius, praecipuus. — *Drugo* -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu.* — *Akc. se mijeńa u složenijem oblicima:* glâvnî, *ali može ostati i nepromijeńen:* glâvnî. — *Postaje od* glava *nastavkom* ьnъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* glavьnъ, *rus.* головной, *češ.* hlavný, *pol.* główny. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚primarius'; glavni neprijateļ ‚perduellis'; glavni pop ‚antistes'), *u Mikaļinu* (glavna stvar ‚caput rei, summa rei'; glavni ļudi ‚optimates, summi viri'; glavni od grada, poglavice ‚vir primarius populi, princeps municipii'), *u Belinu* (‚capitalis' 169b; ‚gravis' 386a; ‚praecipuus' 585b), *u Bjelostjenčevu* (glavna stvar ‚substantia, summa rei'. 2. glavna odluka i zgovorjeńe ‚capitalis sententia'. 3. glavna pregreška ‚capitale crimen'. 4. glavna težkoća ‚gravedo capitis'. 5. glavna bol ‚cephalalgia, cephalea'; glavni ‚capitalis'; 2. glavni neprijatel ‚capitalis hostis, perduellis'. 3. glavni, prvi, poglavni ‚praecipuus, primarius, principalis'. 4. glavni ļudi ‚primores, magnates, summi viri, primates populi, optimates'), *u Jambrešićevu* (glavni ‚capitalis'; glavni človek vu kraļevstvu ‚optimas, magnas'; glavna bol ‚cephalaea'), *u Voltiġijinu* (glavni ‚capitale, principale' ‚vornehm, hauptsächlich'), *u Stulićevu* (‚capitalis, primus, princeps, principalis, praecipuus, primarius, summus'), *u Vukovu* (1. ‚haupt-' ‚primarius'. 2. vide glavit *s primjerom iz narodne pjesme:* Glavan junak vojvoda Milošu), *u Daničićevu* (glavьnь ‚capitis, capitalis'). — *Komp.:* glâvnijî.

1. *adj.*

a. capitis, *koji pripada glavi u pravom smislu.* Vlasy glavnyje. Domentijanb 208. Ali febre ali bol glavna. Korizm. 19a. Glavni, od glave: glavna bol, u glavi. M. Pavlinović. Glavna žila ‚kopfader'. *u Šulekovu rječniku.*

b. capitalis, *koji pripada glavi u prenesenom smislu, vidi* glava, a, *β). aa) u ovijem primjerima uz* muka, pravda *s kojima znači smrtnu pedepsu.* Glavnoju muku nakazan bisi. Š. Kožičić 4b. Krivca ufatiti, pravdu glavnu činiti. A. Kanižlić, kam. 528. — *amo spada i ovaj primjer:* Krivci glavnih krivica smrtju pedepsaju se. I. Velikanović, uput. 3, 10. — *bb) sa supstantivima koji znače pogibao, nevoļu, potrebu pokazuje da se radi o glavi, životu, gdjegdje stoji i iperbolički.* Kolike ti se su bile zgodile velike glavne pogibêli. Spom. sr. 1, 143. (1417). — Ugrabi me svime ki moj glavni rasap ištu. I. Đorđić, salt. 477. — Človiku obećat niku stvar od voļe, sramota ne izdat prez glafne nevoļe. Đ. Baraković, vil. 345. A oni se desili vaļani, a za glavnu za nevoļu ļutu. Osvetn. 3, 29. — Na noge se! il' o glavu, il' o glavnu štetu našem bilo dušmaninu kletu! Osvetn. 1, 51. — To nije sa svima od glavne potribe. Š. Budinić, ispr. 9. Ter pri glavnoj môj potrebi mlađahna me ne ostavi. I. Gundulić 570. U naj glavnijoj potrebi ostavļena. V. Andrijašević, put. 129. U tijesnoj nevoļi, u glavnoj potrebi. I. Đorđić, salt. 34. — *c) može biti da je s ovijem značeńem i u ovome primjeru uz* har *(kao harnost za život):* Jerь će namь u veliku glavnu harь biti. Spom. sr. 1, 161. (1422). *i u ovome uz* sreća *(suprotno onome što stoji kod b)):* Tad Slovincem glavna srića više, kad rečena mista osvojiše. Nadod. 13. — *d) sa supstantivima koji znače svađu, rat, mržńu, kad se hoće kazati da jedno drugome radi o glavi; isporedi i* c. U rasprami krvničkijem i glavnijem. S. Rosa 156b. — Človik ki je v smrtnom grihu ima rat glavnu z Bogom. Korizm. 61a. — Djavao s glavnom mrzosti nas progoni. J. Matović 522. — Sotona ne može nas naopastovati u onoj glavnoj nenavidosti našega naroda. 510. — *nasuprot se kaže u ovom primjeru o ‚prijazni' (isporedi* c, *b)):* Meu ńimi odavna prijazan jes glavna. D. Zlatarić 2b. — *e) o grijehu, prema lat.* capitalis, *vidi* smrtan. Glavni grijeh. A. Gučetić, roz. jez. 43. Koliko jest grihov glavnih, ki su kakono vrutci grihov? I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 26. Sablast griha na sedam glavni griha razdiļenoga. V. Došen 1.

c. *o neprijateļu i o prijateļu. a) o neprijateļu kod pisaca koji jamačno ovo upotrebļavaju prema lat.* capitalis, *te po tome znači: koji radi o glavi.* Dobiti glavna tri neprijateļa. A. Gučetić, roz. jez. 222. Neprijateļ glavni i žestoki svijeh kršćana. B. Kašić, per. 53. Da se kada vrh zla moga ne obesele neprijateļi ki se vele glavni i hudi moji sada. I. Gundulić 198. Kad vas je žeļa mješte drazijeh prijateļa neprijateļi bit nam glavni. G. Palmotić 2, 355. Ubiti svoga neprijateļa glavnoga. M. Radnić 393a. Benedik glavni neprijateļ od svijeh svjetovnijeh raskoša. I. Đorđić, ben. 13. Ovi niti dođe niti mu se pokloni, nego, što je goro, ukaza se kraļu očiti protivnik i neprijateļ glavni. And. Kačić, razg. 28. Slavodobitan od zasida neprijateļa glavnoga. I. J. P. Lučić, izk. 5. — *i uz druge supstantive istoga ili sličnoga značeńa.* Mo'e glavne protivnike porazit si odlučio. A. Vitaļić, ist. 15b. Doglasi mu . . . svrhu ńihova glavnoga protivnika. I. Đordić, ben. 39. — Proplaka smrt svoga glavnoga progonitelja. salt. XII. — *b) o prijateļu; značeńe nije dosta jasno: kod pisaca može biti da je kao kod* f, *a opet da se upotrebļava po analogiji prema a); u novije vrijeme kod naroda može biti da je značeńe kao kod* h. Umriješe dva glavna prijateļa Kvincijanova. B. Kašić, per. 42. Oću vas uslušat kao glavna prijateļa. Starine. 12, 25. *(oko* 1696—1703). S Lekom da smo glavni prijateļi. Nar. pjes. vuk. 2, 227. Nije, mati, kńiga od megdana, već od našeg glavna prijateļa. Nar. pjes. vil. 1867. 329. *jamačno spadaju amo i ovi primjeri:* Aman, zgodnik glavni kraļa Asvera.

J. Kavańin 81a. Ja imadoh glavna mušteriju. Nar. pjes. juk. 342.

d. *u jednom primjeru o velikom slovu, prema tal.* (lettera) capitale: Sve časti ke ima da mu se zamire glafnimi slovima, pače li zlatnima u tvrdu kamenu. Đ. Baraković, vil. 11.

e. primarius, *o čeljadetu (ili o onome što se kao čeljade misli) što ima veću oblast od ostalijeh, ili nopće što je veće cijeńeno nego ostali, isporedi* glava, c. Smrtni grisi k sedmim hudobam glavnim prikladaju se. Naručn. 85b. Vjeri ju naj prije otac za jednoga glavnoga gospodičića. B. Kašić, per. 100. Za sužńe vodiše turske ļude glavne. P. Vitezović, odil. 2. Bogoslovļa meštar glavni. J. Kavańin 180b. Osam se je duša od srčbe božje uklonilo, Noe glavni među ńima bijaše. Nadod. 7. Imena im svima kraļ izreda i posla ji glavnom ocu reda. 56. Ovaj u Bačkoj rođen bijaše glavni gazda. Đ. Rapić 268. U čijoj si tavnov'o tavnici? kod kaka li glavna gospodara? Nar. pjes. vuk. 3, 134. I dvanaes glavnijeh vojvoda. 4, 293. — *što se kaže o čeljadetu kaže se i o ńegovoj časti, oblasti.* Radi glafne časti boļe se j' saznati. Đ. Baraković, vil. 80. I da se prozove grad glafne oblasti. 123. — *o mjestu (u materijalnom smislu) gdje stoji onaj što je glavni.* Na glavnom začeļu tad Jove sideći. Đ. Baraković, vil. 137. *u ovom primjeru o drijevu (brodu).* Naj glavnije drijevo ... razšija se. B. Kašić, fran. 142.

f. praecipuus, *koji je pretežniji od sv'ga ostaloga (kao što je i glava od ostaloga tijela). a) o stvari tjelesnoj.* Većih zvizda ili glavnih je sedam. J. S. Reļković 9. I za sime *(kad se)* glavna grana štedi. 260. — *(vidi* glava, e, *c)).* Neka se zajedno sjedine u istomu kamenu glavnomu dva mira. B. Kašić, is. 11. Za podlog služi im stavni i za nugla kamen glavni. J. Kavańin 334b. Kamen glavni i čeoni. S. Rosa 99a. — *b) o čeljadetu (drugo je kod* e). Mučno je oteti glafnoga uznika. Đ. Baraković, vil. 273. Kojim imenom zvao bi nemilost one matere i gospodarice, koja ne samo ne *(v)*odi na spaseńe onih duša, nego je glavna uzročnica ńih osudjenja? A. d. Bella, razg. 65a. Kaifa bješe glavni uraditeļ i svjetnik da Jezus bude uhitjen. S. Rosa 154a. — *i o kolektivnom supstantivu.* Ostali narodi glavni jimaju razlikih knig. F. Vrančić, živ. 3. — *c) o mjestu. aa)* glavni grad, caput, *grad u kojemu prebiva vladalac, vladalački dvor, vlada, isporedi* glava, c, *c).* Grad glavni kraļestva od Navare. B. Kašić, iń. 8. Pak *(Konstantin)* glavna oba grada uredi palačama i crkvama. J. Kavańin 299a. On osvoji mloge gradove i obuhiti isti glavni grad Baktru. D. E. Bogdanić 29. — *bb) o drugijem mjestima.* Kropeći mista glavnija od kuće. B. Kašić, rit. 254. — Ondi pohodi naj glavnije crkve. iń. 24. Crkve iz glavne, silna trešńa ku razori, moći uzeše kopat slavne. J. Palmotić 6. — Naj glavnije zaulice onoga grada. B. Kašić, fran. 18. Glavna čaršija. Sr. nov. 1867. 17. — *d) o danu (blagdanu).* Na glavnu svetkovinu putuju. A. Kanižlić, utoč. xvi. Blagdan ovi je glavni i prvi. 345. — *e) o čemu što su ļudi uredili ili napravili (zavodu) što se može shvatiti kao umno ili tjelesno.* I kad sindik bi Paduanske glavne škule. J. Kavańin 162a. Ovo je pisano za glavnu sjednicu društva srpske slovesnosti. Vuk, pism. 47. Glavni sud sastojao se od kapetana i dva pomoćnika. Pravdonoša. 1852. 5. — *f) o čem umnom.* Stožerne iliti glavne kriposti. A. Kanižlić, utoč. 367. — Pet glavnih bolesti divice Marije. Michelangelo. 9. — Buduć im Bog dao jedan toliko glavan život, uvriduju Boga. M. Radnić 27b. — Poznaće čitateļ kako i glavne promjene, tako i smjesu narječija. Vuk, nar. pjes. 3, 527. — Naj glavnija zabava ńegova biše oko djećice. B. Kašić, fran. 106. — Odkri mu naj glavnije otajnosti. iń. 17. — Ovđe nam treba malko uminuti glavnu povijest. S. Ļubiša, prip. 49. Iguman je napisao glavne crte Stevanova života. 85. Nacrtani su glavni časi Dušanova carevańa. 47. — Stvari od duše, koje nam biti imaju glavni posao života svega umrloga. B. Zuzeri 335a. — Čini mi se da bi se ovo za glavno pravilo uzeti moglo. Vuk, poslov. xxviii. — Glavni uzrok. J. Rajić, pouč. 1, 21. — Glavna svrha. B. Kašić, fran. 62. — Bihu ovi tri jezici na svitu naj glavniji. is. 65. — *g) uopće. aa) uz* stvar. U proročanstvu Danijela glavna je stvar Jeruzalem. S. Rosa 17a. Ova se pjesma u glavnoj stvari ni malo ne razlikuje od pete. Vuk, nar. pjes. 3, 445. — *bb) uz* što. Ako u čemu glavnijemu nehoteći zađoh, htjej oprostiti. I. Đorđić, uzd. vi. — *cc) u sredńem rodu bez supstantiva.* Svi plugovi ... sebi u glavnomu prikladni jesu. I. Jablanci 46. Ja imam još četiri pjesme koje su u glavnome sve nalik na ovu. Vuk, nar. pjes. 4, 502.

g. *o novcima što se daju na dobitak, ili o novcima ili o čemu drugome čim se počińe trgovati ili drukčije dobivati.* Petar kupuje dukatijemi tisuća glavnijemi. B. Kašić, zrc. 82. Glâvnî, -nâ, -nô, n. p. novci ‚das kapital' ‚sors'. Vuk, rječ. 87a. Ovce glavne i napone: glavne su one koje je gospodar dao, a ono što od glavnih pane je napono, t. j. dobitak napon je. *u sjevernoj Dalmaciji.* J. Grupković. — *vidi* glavno.

h. *po značeńu kod* f *dobiva takovo da se upotrebļava kao pohvala, naj češće o čeljadetu. od* xviii *vijeka. a) u naj starijem primjeru kao da znači: ugodan, mio.* Ah brate, glavna ti druga imaš il' nevistu! kako se lipo svakom javi, namaskari se, veselo dočeka! F. Lastrić, ned. 179. — *b) lijep, prikladan. već od* xviii *vijeka i u Vukovu rječniku.* Kad *(baka)* divojku vidi lipu u obrazu i u kipu, tad šapćańe poostavi, i ńu na sva usta slavi: ‚Košuta je ovo glavna i med pukom vrlo slavna; gledaj, drugo, ńoj u lice, lipše sjaje od danice'. V. Došen 119a. Glavan junak vojvoda Milošu, ļepote mu u svatove nema. Nar. pjes. vuk. 2, 545. Jes' glavniji od svake djevojke. Nar. pjes. juk. 218. Vidiš da sam glavan i pristao. 404. Odviše je glavna i pristala. Nar. pjes. petr. 2, 24. *i o neživoj stvari.* Gledaj, drûgo, glavna ruha! glavna ruha i haļina! V. Došen 118b. — *c) uz* junak *ne ističe svagda ļepotu, nego i hrabrost.* Nije lasno Leki pomenuti, onakome glavnome junaku. Nar. pjes. vuk. 2, 232. No ti kupi sve glavne junake koj' od rane jaoknuti neće. 3, 301.

2. *adv.* glâvno. — *Komp.*: glàvnijê. — *U rječnicima: u Mikaļinu* (glavno, izvrsno), *u Belinu* (glavno ‚capitalmente con pena e pericolo della vita' ‚capitaliter' 169b), *u Jambrešićevu* (glavno ‚capitaliter'), *u Vukovu:* (u Srijemu) n. p. ima glavno svińa, goveda, ovaca itd., t. j. mnogo.

2. GLÀVAN, *m. vidi* glavońa. — *U naše vrijeme u Lici* (J. Bogdanović. V. Arsenijević), *ali već dolazi u Vrančićevu rječniku* (‚capito'); *a mogla bi biti i praslavenska riječ, isporedi rus.* головань, *češ.* hlavan.

GLAVANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 5.

GLAVANIĆ, *m. prezime.* — xiii *vijeka.* Pred prejurem Glavanićem. Mon. croat. 41. (1275 *prepis.* 1546).

GLAVANOVCI, Glavanovaca, *m. pl. mjesto u*

Srbiji u okrugu biogradskom. Ńiva u Glavanovcima. Sr. nov. 1875. 685.

GLAVANOVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Glavanovici. Sr. nov. 1875. 94.

GLÀVÂŃE, *n. djelo kojijem se glava.* — *U Vukovu rječniku.*

GLÀVÁR, glavára, *m. postaje od* glava *nastavkom* арь. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak nominativu) i voc.:* glâvâru *i* glâvâre, glâvâri. — *Od* XVI *vijeka (vidi Zoraničev primjer kod* a, *b), ali isporedi i rus.* главарь; *između rječnika u Belinu* („superior" 451ᵇ; „antistes" 585ᵇ; „praepositus" 718ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (glavar, poglavar, poglavica, starešina), *u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Vukovu:* (u Crnoj Gori) „das oberhaupt" „caput" *s dodatkom:* Onamo je *(u Crnoj Gori)* prvi starješina u nahiji serdar, za serdarima idu vojvode, za vojvodama knezovi, za knezovima barjaktari; svi ovi i ostali znatniji, kao n. p. u Srbiji što su od prije bili kmetovi i sveštenici, zovu se glavari, cf. poglavar.

a. *vidi* poglavar, poglavica, glava, c. *a) kad je izrečeno kome zapovijeda, čim vlada, ovo stoji: aa) u genetivu.* Priti će suditi sve glavare tmina. I. Zanotti, ned. 27. Kako glavara skupštine katoličanske. A. Bačić 150. Učini se glavar razbojnika. J. Banovac, razg. 14. Crkva sveta i ńe zakoniti glavari. Ant. Kadčić 14. U zdravļe glavarah naše komunitadi i našijeh plemenah. Nar. pjes. vuk. 1, 80. Glavari porodica otačkih. Đ. Daničić, jezdr. 1, 5. — *bb) u gen. s prijedlogom* od *(boļe nego sa samijem genetivom, kad je sam jedan supstantiv).* Takova je takojer krivina onih gospodara i glavara od kuće. A. d. Bella, razg. 64ᵇ. U prošastoj mojoj besjedi dosmuco sam prid vas ovdi i prid vami kô prid pravdom opovidio jednoga lupeža sasma štetna, paček glavara od lupeža. B. Zuzeri 345ᵃ. Učiniću te glavarom od drugoga naroda. And. Kačić, kor. 80. On pokupi braću i glavare od uskokah i od Moračanah. Nar. pjes. vuk. 4, 370. To kad čuju od Pive glavari. 4, 489. I ostalim od zemļe glavarim. 5, 1. Svi glavari od plemena vaših. Đ. Daničić, 5mojs. 5, 23. — *cc) s prijedlogom* nad. Ov bišo glavar nad onimi, ki na vratih daciju cesarovu zbirahu. F. Glavinić, cvit. 316ᵇ. Glavar nad lovom „venationis praefectus". A. d. Bella, rječ. 170ᵇ. Učini ga glavarom nada svim pastirim svojim. And. Kačić, kor. 63. — *dd) posesivnijem adjektivom.* Da glavar meštarski iz zida visokoga pade doli. F. Glavinić, cvit. 13ᵃ. Skupismo se nekoliko glavarah crnogorskijeh. Glasn. 17, 315. (1707). Belzebub, glavar vražki. J. Kavańin 460ᵃ. Glavar ńihov zvaše se ban. And. Kačić, razg. 6. Od glavara crkvenoga. Ant. Kadčić 17. Dužnost pučkoga glavara. I. J. P. Lučić, razg. 123. Opati i glavari redovnički. nar. 108. E se kupe srijemski glavari na sakupu pred bijelom crkvom. Nar. pjes. vuk. 2, 6. Kod ńega se bjehu nakupili crnogorski izbrani glavari. 4, 71. Nagovori drobńačke i uskočke glavare. Vuk, nar. pjes. 4, 459. — *drugo je u ovijem primjerima:* Ustati će gńivno glavar svitovni. I. Zanotti, 1. ned. 22. Obslužiti što mu bude od glavara duhovnoga naređeno. M. Dragičević 112. Tad govori duhovni glavare. Nar. pjes. vuk. 5, 377. — *b) nije izrečeno kome zapovijeda glavar.* Budući glavar ja postavļen. P. Zoranić 26ᵃ. A zašto rečeni glavar ili kapitan bi kršćenik. F. Glavinić, cvit. 235ᵇ. Vojvoda s ostalim glavari. Stat. poļ. ark. 5, 305. (1623). Tot' ne zazva množ ostalu neg glavare, bane i knezo. And. Vitaļić, ost. 59. Kad puk vidi što su učinili glavari, i oni će učiniti. J. Banovac, prip. 222. I od toga vrimena zabraniše glavari Davidu, da na vojsku ne iđe. And. Kačić, kor. 213. Postavļa im po žeļi glavare i serdare i vojvode mlade. Nar. pjes. vuk. 4, 367. Đe ostala zemļa bez glavara. Ogled. sr. 124.

b. *vidi* 1. glavina, *c).* Glavar, predńi dio u samara *(u Užicu).* Ļ. V. Stojanović. Glavar, oblo drvo sprijed u samara (u trebińskoj nahiji). N. Dučić.

GLAVARE, *f. pl.* teg u mreži odmah do gaļe. u glavara su oka sredńa, ni tijesna kao u gaļi ni široka kao u krilima. M. Pavlinović.

GLAVÁREV, *adj. koji pripada glavaru.* — *Kaže se i* glavarov. Sva lovina: srne, zeci, vuci glavarevoj donose se ruci. Osvetn. 4, 25.

GLAVÀRICA, *f. žensko čeļade kao glavar.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ka svim *(divojkam onim)* glavarica biti imaše. F. Glavinić, cvit. 346ᵃ. — *I u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* „oberin".

GLAVARIJA, *m. vidi* glavar, a. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Danas nastoj ti ki glavarija jesi, Medaru, junaci da poju. P. Zoranić 43ᵇ.

GLAVÀRINA, *f. porez, dańak što se plaća na svaku glavu (čeļade).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (u Dalmaciji) kao glavnica što se državi plaća od kuće (od 25 krajcara do 6 forinti i 15 kr. — po imańu) „die kopfsteuer" „tributum in singula capita impositum", cf. glâvnica. Koji ištu od redovnika rečenih prosjaci tridesetine, glavarine, carine. Ant. Kadčić 299. Onda ga česar oprosti da ne plaća glavarine dok je živ. Vuk, rječ. 86ᵇ.

GLAVARNIK, *m. vidi* glavar, a. — *U pjesmi* XVIII *vijeka.* Kojega isjekoše svega na male bokune, zlijem glavarnika. Nar. pjes. bog. 169.

GLAVÁROV, *adj. vidi* glavarev.

GLÀVÂRSKÎ, *adj. koji pripada glavarima.* Ruka svešteničke i glavarska bješe prva u tom prijestupu. Đ. Daničić, jezd. 9, 2.

GLAVÁRSTVO, *n. stańe onoga što je glavar.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (antistitis gradus" 585ᵇ), *u Jambrešićevu* („superioritas"), *u Voltiǵijinu* („priorato, presidenza" „vorrang"), *u Stulićevu* („principatus, primatus"). Barem me glavarstvo ne bi ubignulo. I. T. Mrnavić, osm. 141. Od glavarstva pape svrhu svih crkava. S. Badrić, ukaz. 73. Glavarstvo u crkvi katoličanskoj. I. J. P. Lučić, razg. 46. Puni zbora i puni glavarstva. Nar. pjes. vuk. 5, 547. Nijesam bio srećan za ovo vrijeme svog glavarstva u ničem. S. Ļubiša, prip. 69. Naj oštroumniji u selu prisvajao je malo po malo glavarstvo i u bratstvu i u selu. V. Bogišić, zborn. 523.

GLÀVAST, *adj. vidi* glavat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Mikaļinu rječniku* (purić glavasti „porrum capitatum" 530ᵃ). Od loćika da budu glavaste. J. S. Reļković 330.

GLÀVÂŠ, glaváša, *m.*

a. *o čeļadetu. vidi* glavońa. — *U Šulekovu rječniku* („grosskopf").

b. *vrsta šipka* (Punica granatum L.). — *U jednoga pisca našega vremena.* Zrnima od šipka sladuna glavaša. M. Đ. Milićević, slav. 27.

c. *ńeka biļka, vidi* glavatac. — *U Šulekovu rječniku:* „kopfbaum" („Cephalanthus").

d. *mjesto u Dalmaciji (ili u Bosni? isporedi* Glavaši). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* K tebi trču i Knińani, vapaj šaļu Drniśani, s Petropoļci Vrličani, i s Glavašem Kijevļani. P. Knežović, pism. 114.

e. *prezime.* — *U naše vrijeme.* Ubiju Stanoja Glavaša. Vuk, građa. 69. Stanoje Glavaš. M. Đ. Milićević, srb. 141.

GLAVÁŠEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

GLAVÁŠI, *m. pl. ime mjestima: a) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 194. — *b) seoce u Hercegovini u Popovu polju.* Schem. ragus. 1876. 59. — *c) seoce u hrvatskoj krajini blizu Krasna.* Schem. segn. 1871. 22.

GLAVAŠICA, *f. vidi* pečohan. — *Načinjeno po latinskom (botaničkom) imenu.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚kopfbeere' (‚Cephaëlis ipecacuanha').

1. GLÀVAT, *adj. u kojega je (velika) glava.* — *Od* XVI *vijeka, vidi kod c) (ali vidi i* 2. Glavat), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚capitatus'), *u Mikalinu* (čavao glavati 42[b]; igla glavata, za kose od glave ‚acicula, spina' 137[a]; kupus glavati 186[b]), *u Belinu* (‚capitatus' 169[b]), *u Bjelostjenčevu* (glavat, kaj ima veliku glavu ‚capito, capitatus, ut porrum capitatum', i vsaka stvar koja u glavu raste ‚capitosus'), *u Jambrešićevu* (‚capitatus'), *u Voltigijinu* (‚capitoso, capaccio, capo grande' ‚grossköpfig'), *u Stulićevu* (‚capitatus'), *u Vukovu* (‚grossköpfig' ‚capito'), *u Daničićevu* (glavatь ‚capito' *s primjerom što je ovdje drugi kod* 2. Glavat). *a) o čeladetu.* — *u jedinom primjeru kod pisaca kao da nije posve u pravom smislu (vidi* glava, a, *c) d)).* Od Nikole glavatega rekla je slava sve kriposti. J. Kavanin 132[a]. — *u Šulekovu rječniku* (‚dickköpfig; grossköpfig'). — *b) o životinčetu.* Ptice, kada bi vidile, da gavran crni i glavati hoće da bude od orla stariji . . . Đ. Rapić 311. Rugala se sova sjenici: idi, kučko glavata! Nar. posl. vuk. 272. Glavata patka. *u Šulekovu rječniku:* ‚dickkopf' ‚Anas bucephala'. — *c) o biljci koja rastući uvija se u glavu ili ima glavu pod zemljom (vidi* glava, i). Glavatoga luka. M. Vetranić 2, 252. Glavate kupuse slaninom vare. M. Držić 428. Salat ili ločike glavate. J. S. Reljković 262. Ako imaš glavatoga kelja. 331. Starosvati boba glavatoga. Nar. pjes. vuk. 1, 533. Sikavica glavata, Dipsacus silvestris. Čas. čes. muz. 1852. 60. *vidi još* kupus, lutika, salata, zelje. — *d) o klincu, igli (čiodi), vidi* glava, h. Svi glavati čavli bihu. P. Knežević, živ. 12. Tu se katanci zatvoraju, bašlije ili igle glavate zadijevaju. F. Lastrić, ned. 324. *u naše vrijeme piše se i* glavata kost ‚os capitatum'. I. Dežman, rječ. liječn. naz. 93. — *kao da u Mikalinu rječniku kod* igla glavata *(vidi sprijeda)* glavat *ima drugo značenje: koji pripada glavi, ali je to svakako neobično.*

2. GLAVAT, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Glavatь. 3, 576). S popomь Glavatomь. Glasn. 15, 280. (1348?). — *Na drugom je mjestu nadimak ili prezime:* Niva Teodora Glavata. Glasn. 11, 132. (1336—1346). 13, 375.

1. GLAVATAC, Glavaca, *m. ime muško, isporedi* 2. Glavat. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka (pisano* Glavatьcь). Dêdь imь Glavatьcь. Deč. hris. 52.

2. GLAVATAC, glavaca, *m.* Cephalanthus occidentalis L. (Sladović). B. Šulek, im. 87. — *isporedi* glavaš, c.

GLAVÀTATI, glavàtâm, *impf. vidi* glavati. — *Akc. se mijenja u praes.* 1 *i* 2 *pl.* glavatámo, glavatáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* glâvatâ.

GLAVATENICA, *f.* ‚Glavatenice' zovu se stari rimski novci što se po Dalmaciji iskopavaju. L. Mrazović. — *isporedi* babuška, 3; 2. bapka, 4.

1. GLÀVATI, glàvâm, *impf. pomaljati glavu iz vode (o ribama, ali kad su blizu kraja).* — *Akc. se mijenja u praes.* 1 *i* 2 *pl.* glavámo, glaváte *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* glâvâ. — *U naše vrijeme po gorńem primorju, a između rječnika u Vukovu:* (u Boci) kad riba skakavica (cipoli) u proljeće i u ljeto u plitkoj vodi pomoli glavu iz vode, kaže se: glavaju cipoli. ‚Glavaju, glavataju, baraju' *(ribe)* kad se podignu iz dna te glavom provirujuć kreću površajem morskijem . . . ‚Barati' i ‚barńa' znači uprav kad ribe u peleži kreću glavami površajem morskijem, a u kraju, kažu: ‚glavataju, glavaju'. L. Zore, rib. ark. 10, 350. — *U Šulekovu rječniku (kod* ‚kopfen') *ima refleksivno* glavati se *sa značenjem: glavičati se:* ločika se već glava.

2. GLAVATI, *m. pl. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. 1872. 10.

GLÀVATICA, *f. nešto s (velikom) glavom.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚tructa decumana'. 2. glavatica, presad ‚surculi, plantulae caulium') *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* (‚tructa'), *u Vukovu:* nekaka riba u Neretvi, za koju kažu da je dobra kao i pastrma; *a u dodatku ima:* vidi mladica 3 (u Mostaru). *a) neka riba (vidi u rječnicima).* Glavatica, velika pastrma od 20 do 22 litre. u Mostaru. Čas. čes. muz. 1854. 185. Glavatica, *u Zagrebu* Salmo hucho L. Vijenac. 1881. 627. Glavatica, Salmo hucho L., mladica, glavatić. A. E. Jurinac. progr. varaž. gimn. 1880. 4. — *b) glavata igla (čioda).* Jednu iglu glavaticu. V. Vrčević, igr. 17. — *c) glavato zelje (vidi* 1. glavat, *c)). aa) glavata ločika.* Glavatica, češ. hlavatice (Brassica oleracea capitata), Lactuca capitata L. B. Šulek, im. 88. *i u Šulekovu rječniku:* salata glavatica ‚kopfsalat'. — *bb) glavati kupus. u Šulekovu rječniku:* ‚kopfkohl (weisskraut)'. — *cc) vrsta repe. u Parčićevu rječniku:* ripa glavatica ‚rapa cappuccina'. — *d) s drugijem značenjem (koji pripada glavi) piše se u naše vrijeme:* Glavatica (žila) ‚carotis, die kopfschlagader'. I. Dežman, rječ. lječn. naz. 93.

GLAVATIČEVO, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 240.

GLAVATIČIĆ, *m. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. 1872. 40.

GLAVATIĆ, *m. vidi* glavatica, *a).*

GLAVATINKA, *f.* Cephalaria Schrad., *neka biljka, isporedi* praskoč, vražji griz. Flora croat. 724.

GLÀVATI SE, *vidi kod* glavati.

GLAVATO, *glava. vidi* đerdato *i* fesato.

GLAVATOST, *f. osobina onoga koji je glavat.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚dickköpfigkeit'.

GLAVATOVA, *f. crkva u Štipu.* — XIV *vijeka.* U Štipu crьkovь Glavatovu arhangelь. Glasn. 24, 255. *(oko* 1380).

GLAVCI, *vidi* Kokošeglavci.

GLAVČA, *f. brijeg u Srbiji u okrugu krajinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 946.

GLAVČIĆ, *m. prezime.* — *Od* XV *vijeka.* Ivan Glavčić. Mon. croat. 69. (1447). *i u naše vrijeme.* Rat. 361.

GLÀVČINA, *f.* modiolus (rotae), *na kolu srednji komad u koji su zabodeni paoci.* — *Akc. se mijenja u gen. plur.* glâvčînâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die nabe' ‚modiolus rotae'). Točak sa paocima slomi se, samo glavčina ostade. P. M. Nenadović, mem. 106. — *I kao ime mjestima u Srbiji. a) brdo u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 1018. — *b) u okrugu smederevskom.* Niva u Glavčini. Sr. nov.

1871. 115. — *c) u okrugu crnorječkom.* 1871. 268. — *d) plur.* Glavčine, *šuma u Guberevcima.* Ļ. Stojanović.

GLAVČINITI, glavčinim, *impf. činiti, napravļati glavčinu.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚naben'.

GLAVEN, *adj. glavan.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka imu oblik* glaveni *koji radi slika stoji mješte* glavni: Mejdan svet je, boj ogńeni naš je žitak u obrani; al' naši su, jaoh, glaveni: svijet, pŭt, djavo, zli dušmani. J. Kavańin 76b.

1. GLAVEŠ, *m. ime muško.* — *Nema mu potvrde, ali na jednom mjestu* XIII *ili* XIV *vijeka ima posesivni adjektiv* Glavešev *(koji pripada Glavešu) i otale u Daničićevu rječniku* (Glaveševь). Dobromirь, bratь Glaveševь. Mon. serb. 60. (1293—1302).

2. GLAVEŠ, *m. vidi* jeguļa. Jeguļa u Vrańici ima tri različita imena: glaveš (glaveša), jamarica, puńeglavica. L. Zore, rib. ark. 10, 339.

GLAVEŠEV, *adj. vidi kod* Glaveš.

GLÀVEŠKA, *f. glavato žensko čeļade. u Lici.* V. Arsenijević.

GLAVÈTINA, *f. augm.* glava, *vidi* glavina. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 731a, *u Bjelostjenčevu (kod* glavina), *u Stulićevu, u Vukovu.* Svi *(vragovi)* beštinske glavetine. J. Kavańin 409a.

GLAVIC, *m. vidi* glava, m. — *U knizi* XVI *vijeka pisanoj jezikom miješanijem s crkvenijem.* Kako naredi grob. Glavic 19. Transit. 118. Kako mu bi prineseno presveto telo Isukrstovo. Glavic 20. 119.

GLÀVICA, *f. dem.* glava. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glâvîcâ. — *Od* XIV *vijeka (vidi d)), a u svijem rječnicima, osim Vrančićeva i Jambrešićeva. a) u čeļadeta i u živinčeta u pravom smislu. govori se često kao od mila, a gdjegdje i ironički.* Bile biše šije, a crnih očiju, glavice milije ner ti reć umiju. M. Marulić 76. Ļuveno glavicom potresa. Š. Menčetić 24. Svetu glavicu nije gdje bi naslonil. M. Držić 421. Ar bih se volio z glavicom rastati neg li se vam nevjernik nazvati. 449. Sedam tisuć Turak izgubi glavicu. J. Radojević 27. Šest hiļada dičji glavica. A. Kanižlić, kam. 86. Metnu kalpak na jabuku, a puščicu na kruščicu, a rogļicu pod glavicu. Nar. pjes. vuk. 1, 116. Pa stegne ćordicu, odsiče glavicu. Nar. pjes. mikul. 150. Glavica mu cv'jeća ište, a g....a gaća ńema. Nar. posl. vuk. 41. Napsuj se carice iza glavice. (Kad ko za kim govori ono što mu u oči ne smije reći). 190. — I komar je muška glavica *(isporedi* glava, a, *δ) b)).* (D). Poslov. daničć. 28. Tužna je *(grlica)* glavicu sklonula. Nar. pjes. istr. 2, 48. — *b) u stvari neživo ono što je slično glavi, isporedi* glava, h. *aa) u klinca.* Glavica od čavla ‚bulla'. J. Mikaļa, rječ. 107b. Glavica čavlena ‚bulla'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 105a. — *bb) u igle (čiode). u naše vrijeme u Dubrovniku (isporedi* glavičat). P. Budmani. *i u Šulekovu rječniku:* glavica od igle ‚nadelkopf'. — *cc) u maća, vidi* balčak. Glavica od maća ‚capulus, capulum'. J. Mikaļa, rječ. 107b. J. Stulli, rječ. 1, 175a. Glavica oružja, v. balanda. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 105a. — *dd) u stupa.* Čudno kiće listja zlatna z glavica od kelovan protječući pletijaše među sobom krunu i vijenac. B. Zuzeri 174a. — *ee) vidi* glavić, *b).* — *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *e) u biļuka, vidi* glava, i. Glavica luka ‚caput allii'. J. Mikaļa, rječ. 107b. ‚caput caeparum'. Glavica češńaka ‚caput allii'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 105a. Obļubimo ječek smrdeć od glavica luka crļenoga. M. Radnić 185b. Sve glavice luka, liļana. A. Bačić 472. Dade ńemu sve što imadiše, komad kruha i glavicu luka. And. Kačić, razg. 141a. Ako su one glavice i mohune u kojima sjeme zatvoreno stoji. I. Jablanci 104. Glavice šafranske. 174. Da ti kupus u glavicu zrije. J. S. Reļković 308. Glavica kupusa, luka. *u Vukovu rječniku* 86b. Kupusna glavica. Vuk, pism. 40. Glavica ‚capitulum'. J. Pančić, bot. 56. *i* glavica kukuruza. *u Parčićevu rječniku.* — *d)* collis, *brežuļak, vidi* glava, k. *naj češće.* Glavica ‚collis': Komaranima je išla međa ‚u glavicu u rêku Crьvšticu' (Mon. serb. 95 *god.* 1330). Đ. Daničić, rječ. 1, 206. Sve brijege i gore, glavice i planine. M. Vetranić 1, 264. Blagosivļajte, gore i glavice, Gospodina. B. Kašić, rit. 237. Na glavici vrh nas ka je šatori se carski obstriješe. I. Gundulić 323. Glavica, brdašce ‚collis, tumulus, monticulus, colliculus'; glavica, uzbrdica ‚collis acclivis'. J. Mikaļa, rječ. 107b. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 105a. Staću u pristranku one glavice. J. Banovac, pred. 52. Iđe li glavicom, iđe li mi lugom? A. Kanižlić, rož. 3. Grad na glavici usađen. A. Kalić 43. Eno ti moje selo za onom glavicom. D. Obradović, basn. 262. Nasred Čeva na zbornu glavicu. Nar. pjes. vuk. 4, 36. Na glavici više Bijeļine. 4, 226. Pa doziva Nikac iz glavice. Ogled. sr. 126. Boļe je (gledati) iz glavice nego iz tamnice. (U Crnoj Gori i u primorju). Nar. posl. vuk. 22. Hvali more a drži se glavice. 341. Na jednu trorogu glavicu. Nar. prip. vuk. 152. Glavica ‚ein hügel' ‚cumulus, collis', cf. oglavak. Vuk, rječ. 86b. — *e) vrh od gore, brežuļka, isporedi* glava, h. Od gore glavica. Đ. Baraković, vil. 285. U vrsi i glavica brdih. L. Terzić 242. Glavica ‚cima, vetta' ‚bergspitze'. I. Voltiggi, rječ. 64. — *f) vidi* glava, m. Glavica u knigah ‚capitulum'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 105b. Glavica ‚capitolo' ‚ein capitel'. I. Voltiggi, rječ. 64. — *g) ime nekijem biļkama, isporedi* glava, n. Glavica, Holoschoenus Lk. Flora croat. 1172. *vidi* brula. — Glavica zlatna, Lilium martagon L. (Alschinger). B. Šulek, im. 88. Zlatna glavica, Lilium martagon. Asphodeline lutea. Čas. čes. muz. 1852. 64. *vidi* grančica, zlatoglavak. — *h) plur.* glavice, *vidi* glavičine *kod* glavičina, *a). u Vukovu rječniku.* — *i) ime premnogijem mjestima, svagda po značeńu kod d), kao n. p. aa) u jednini* Glavica *bez pridjeva. aa) u Bosni: aaa) dva sela u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 8. 56. — *bbb) u okrugu bihaćkom.* 110. — *ccc) u okrugu travničkom.* 180. — *bb) u Srbiji: aaa) vidi kod* glava, o, *a) dva prva primjera. — bbb) selo u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 179. — *ccc) brdo u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Glasn. 19, 136. — *ddd) mnogo mańijeh mjesta, n. p. u okrugu kragujevačkom:* Vinograd u Glavici. Sr. nov. 1872. 469. *u užičkom.* Sr. nov. 1873. 319. *itd.* — *cc) selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 30. — *dd) selo u Crnoj Gori u Vasojevićima.* Glasn. 40, 21. — *ee) prije našega vremena, nepoznato mjesto.* S. Novaković, pom. 129. — *i mnogo drugijeh mańijeh mjesta. — ββ) u jednini s kojijem pridjevom. aa)* Božurna Glavica, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Božurnoj Glavici. Sr. nov. 1875. 1327. — *bb)* Careva Glavica, *mjesta u Srbiji. aaa) u okrugu biogradskom.* Niva na Carevoj Glavici. Sr. nov. 1874. 369. — *bbb) u okrugu kragujevačkom.* Livada u Carevoj Glavici. 1861. 370. — *cc) vidi* Ćerinića Glavica. — *dd)* Ilijina Glavica, *brežuļak u Dubrovniku.* P. Budmani. — *ee)* Kućija Glavica, *brdo u Bosni.* Glasn. 22, 2. — *ff)* Rasina Glavica, *selo u Crnoj*

Gori u Bjelopavlićima. Glasn. 40, 20. — *γγ) u množini:* Glavice. *aa) dva sela u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 188. 196. — *bb) selo u Dalmaciji u kotaru sińskom.* Repert. 1872. 28. — *cc) brdo u Begaļici (u okrugu biogradskom u Srbiji).* Ļ. Stojanović.

GLAVIČANI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdiļeļ. kr. 11.

GLÀVIČÂŃE, *n. djelo kojijem se (n. p. kupus) glaviča. — U Vukovu rječniku.*

GLÀVIČÂR, *m. čovjek koji načińa glavice za igle (čiode). — U Šulekovu rječniku:* ‚nadelkopfschneider'.

GLÀVIČAST, *adj. koji je sličan glavici. — Od* XVIII *vijeka.* Koje *(cviće)* iz glavičastog korena ide. J. S. Reļković 335. Organi biļni mogu biti: glavičasti . . . I. Pančić, bot. 27.

GLÀVIČAT, *adj. u kojega je glavica. — U Dubrovniku od* XVI *vijeka o igli (čiodi).* Svrati se i kupi glavičatijeh igala. M. Držić 132. *i u naše vrijeme:* iglica glavičata, *čioda.* P. Budmani.

GLAVÌČATI SE, glavìčâm se, *impf. uvijati se u glavicu (n. p. o kupusu). — isporedi* glavičiti se. — *U Vukovu rječniku.*

GLÀVIČĒŃE, *n. djelo kojijem se (n. p. kupus) glavići. — U Vukovu rječniku.*

GLÀVIČICA, *f. dem.* glavica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (glavica, glavičica, mala glava) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚capitulum' 170b), *u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu (vidi kod d)). — Potvrđeno s ovijem značeńima: a) s pravijem značeńem. vidi u rječnicima. — b) vidi* glava, i, *i* glavica, *c).* Što je bilog i crļenog *(luka)* više, zimi kriju glavičicu svaku. J. S. Reļković 329—330. *i preneseno na dio od dlake (na ļudskom i živinskom tijelu) što je pod kožom iz kojega dlaka raste. u Šulekovu rječniku:* ‚haarbolle'. — *c) o sjemenu i o plodovima (malenijem, oblastijem). aa) laneno sjeme u ļusci od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku s dodatkom:* S lana se sjeme ne osijeca kao s konopaļa, nego se na nešto ogrebļe, ili ne znam kako se poslije vadi iz svojijeh okruglijeh ļusaka. — Glavičice kad skinu s vršike. J. S. Reļković 255. — *bb) plur.* glavičice, *sjeme od konopaļa. u Lici.* V. Arsenijević. — *cc) žestoki i mirisavi plodovi ńeke amerikanske biļke,* Myrtus pimenta, *kojima se začińa hrana, krupni papar. u Šulekovu rječniku:* ‚allerleigewürz; neugewürz'. — *d) brežuļak, vidi* glavica, *d).* Glavičica ‚colliculus': selima Samodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je međa ‚bregomь na glavičicu i na putь koji ide prêko slatinьske šume' (Mon. serb. 86 *god.* 1302—1321). Đ. Daničić, rječ. 1, 206. Glavičica ‚colliculus'. A. d. Bella, rječ. 200a. Izađe na niku glavičicu izvan grada Jeruzolima. F. Lastrić, svet. 28b. — *e) ime mjestima. aa) selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 168. — *bb) mjesta u Srbiji. aaa) u okrugu biogradskom.* Ńiva na Glavičici. Sr. nov. 1873. 720. — *bbb) u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Glavičici. 1871. 27. — *cc) prije naśega vremena, nepoznato mjesto.* Glavičica (selo). S. Novaković, pom. 129. — *i u množini:* Glavičice. 130.

GLAVIČIĆI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Glavičići. Sr. nov. 1872. 256.

GLÀVIČINA, *f. augm.* glavica. — *U naše vrijeme. — Potvrđeno je s ovijem značeńima: a) plur.* glavičine, *sjeme od konopaļa pošto se osiječe s ručica a još se nije omlatilo. — u Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno s dodatkom:* Konopļe se u nas čupaju dvaput: prvo (čini mi se da) se zovu male konopļe, koje sjemena ili nemaju ili još nije zrelo, za to se i ne gleda na ń, a druge kad se počupaju i u ručice povežu, onda se od ručica na kakome drvetu glavičine osijeku, po tom se na suncu suše, pa se onda mlati konopļano sjeme. — *b) kao ime mjestima. aa) selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 146. — *bb) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 6.

GLÀVIČITI, glàvičîm, *impf. skraćivati, vidi* oglavičiti. — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. oglavičiti).

GLÀVIČITI SE, glàvičîm se, *impf. vidi* glavičati se. — *U Vukovu rječniku.*

GLAVIČKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Glavički. Sr. nov. 1861. 734.

GLÀVIČKÎ, *adj. koji pripada mjestu Glavici.* Glavička *(opština).* K. Jovanović 179. — Glavičko poļe, *mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Glavičkom Poļu. Sr. nov. 1863. 294.

GLAVIČOR, *m. brdo u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 675.

1. GLÀVÎĆ, glavića, *m. uprav. dem.* glava, *ali dolazi samo s osobitijem značeńima. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* glâvîću, glâvîći. — *Od* XVII *vijeka. a) na maću, balčak.* A njeki *(ga)* glavići od maća bijahu. M. Divković, bes. 369b. — *b)* glans penis. *u Vukovu rječniku* (1818). — glavić na sikiļu ‚glans clitoridis'. I. Dežman, rječn. ļiječn. naz. 93. — *c) na samaru, vidi* ajam. M. Pavlinović.

2. GLÁVIĆ, *m. prezime. — Od* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Glavićь). Tvrьtko Glavićь. Spom. sr. 2, 27. (1374). Županu Radosavu Glaviću. 1, 167. (1422). *i u naše vrijeme dosta često.* P. Budmani.

GLAVIGORAK, Glavigorka, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Sr. nov. 1875. 823.

GLAVIJA, *f. brdo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Vinograd u Glaviji. Sr. nov. 1864. 58. *po istočnom govoru* Glaveja. M. Đ. Milićević, srb. 181.

1. GLÀVINA, *f. augm.* glava. — *isporedi* glavetina, glavura, glavurda, glavuča. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glâvînâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚caput grande' 731a), *u Bjelostjenčevu* (glavina, glavetina, glavurina ‚caput grande'), *u Voltigijinu* (‚testaccia, capaccio' ‚ein grosser kopf'), *u Stulićevu, u Vukovu (vidi b) i c)). a) s pravijem značeńem.* Tvrđe su glavine neg sohe hrastove. M. Držić 34. Već se moli za svoju glavinu. Nar. pjes. petr. 3, 298. — *b) vidi* glavčina. *od* XVIII *vijeka.* Glavina kolna ‚modiolus'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 105a. Drvena je osovina od kolesa i glavina. V. Došen 66a. Jedni prave glavine i zbice. J. S. Reļković 428. Glavina, vido glavčina. *u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — c)* predńi kraj od samara (a stražńi se zove ‚krstina', glavinu i krstinu sastavļaju ‚štice', a pod ovim svijem je ‚steļa' koja upravo stoji na końu). *u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — d) brdo što se pruža u more, rat. u Šulekovu rječniku:* ‚vorgebirge'. — *e) ime mjestima. aa) selo u Dalmaciji u kotaru imoskom.* Repert. 1872. 14. — *bb) ovako se prije zvalo mjestance na otoku Cresu što se sad zove* Bijeli *(vidi* Bijeli, 2). Rad. 48, 223. — *cc) mjesto na otoku Krku (vidi d)).* Za Glavinom krikne *(omišaļski knez).* Nar. pjes. istr. 2, 3.

2. GLÀVINA, *m. ime muško (uprav* 1. glavina *kao nadimak).* ‚Glavina', ime muško: među ļudima koje car Stefan dade crkvi arhanđelovoj u Prizrenu jedan bješe ‚Glavina' (Glasn. 15, 297 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 576. *i kao prezime. u naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 90.

GLÀVÎNCI, Glàvinâcâ, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 107.

GLÀVINIĆ, *m. prezime po ocu Glavini.* — *Od* xv *vijeka.* Anton Glavinić. Mon. croat. 112. (1472). Luka Glavinić. 196. (1510). To sabra Glavinić. F. Glavinić, svitl. xxii. U knjigam Glavinića. And. Kačić, kor. 451. Glavinić. Šem. srb. 1882. 202. *i u naše vrijeme u Dalmaciji.*

GLAVINIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 252.

GLAVINSKI, *adj. u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚quod singulis mandatur'. — *sasma nepouzdano.*

GLAVINSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. glavarstvo. — *nepouzdano.*

GLAVÌNUŠA, *f. ime nekijem vrstama loze crnoga i bijeloga grožđa.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 88. — *I vino što se od onoga grožđa čini (u Šibeniku).* P. Budmani.

GLAVÍŃÂŃE, *n. djelo kojijem se glavińa.* ‚Pušti ga neka glavińa, platiće on to svoje glavińaće kad tad'. *u Lici.* J. Bogdanović.

GLAVÍŃATI, glàvîńâm, *impf. hoditi tamo amo bez posla, tumarati.* — *isporedi* glavrńati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* glavíńajû, *u aor.* glavíńah, *u ger. praes.* glavíńajûći, *u ger. praet.* glavíńâvši, *u part. praet. act.* glavíńao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Od* xvii *vijeka.* Nemoj ići glavińajući po izpraznostma od svijeta. M. Radnić 321b. Zašto indi basamo i glavińamo, ne promislivši, jelda ovo pravi put, po kome putujemo? Đ. Rapić 318. I da sobom glavińate trudni kuda vuci glavińaju bludni. Osvetn. 5, 42. ‚Taj i taj čojk, brate, živ stvari kod kuće ne radi, nego digne glavurinu kao jalov pas, te vavijek kroz selo od kuće do kuće glavińa'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *kao da u sjevernoj Dalmaciji ima i drugo značenje.* Glavińati, mučiti se mišļu: ‚Činiće me glavińati'. M. Pavlinović.

GLAVIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Glavištu. Sr. nov. 1875. 796.

GLÀVIT, *adj. vidi* 1. glavan, h, *osobito kod b).* — *Od* xviii *vijeka (vidi naj zadńi primjer), a između rječnika u Vukovu:* glavit, lijep, n. p. čovjek ili žena ‚schön (von personen)' ‚pulcher', cf. glavan, prikladan. Prema sebe ne nađe đevojke; glavit junak svakoj manu nađe. Nar. pjes. vuk. 3, 515. Nego ću se oženit' Vlahińom, iz Pocerja glavitom đevojkom. 4, 260. Oh Anđušo, glavita djevojko! Nar. pjes. juk. 187. — *U jedinom primjeru* xviii *vijeka kuže se o gradu, i može biti da znači što* 1. glavan *kod* f. Unide Isus u Kafarnao; tako se zvaše niki glaviti grad od Galileje. F. Lastrić, od' 175.

GLÁVITI, glâvîm, *impf. postalo je od* uglaviti *(koje vidi) premu čemu je imperfektivni glagol. isporedi* uglavļivati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* glâvļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* glâvî, *u part. praet. pass.* glâvļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.*

a. *kažući i tumačeći više puta isto činiti da objekat ono razumije, uprav stavļati mu u glavu; stvar što se kaže može biti drugi objekat.* — *U Dubrovniku od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚edoceo' 401b; ‚persuadere, dare da intendere, capacitare' ‚persuadeo' 557a), *u Voltiđijinu* (glaviti, uglaviti ‚capacitare, persuadere' ‚eintrichtern, bereden'), *u Stulićevu* (‚persuadere, illuminare, inculcare, instare, instruere'), *u Vukovu.* nakričivati kome što ‚dringend empfehlen' ‚commendare' *(nije dobro) s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Jezus pravi: ‚Nije potrebe da na mjesti sad ovemu od onega glavim tebe, što sam kazo svijetu svemu'. G. Palmotić 3, 73b. Koju opeta sve tančine od izdajstva uči i glavi. P. Kanavelić, iv. 563. Opeta ńega poklisari glavit stali, da su blaga bez svojega Dubrovčani tužni ostali. J. Palmotić 282. Jezus uze ga ļubježivo viečbat i glaviti. S. Rosa 53b. Kad ga uzme glavit da se on osobito nahodi u pogibļi smrti. A. Kalić 56. — *Sa* se, *refleksivno.* Jedna od ove dvije stvari ima biti bez ijedne sumńe: ili sadar glaviti se i sebi često u životu s svojom koristi napomenut vanđelsko ovo: ‚Quid prodest?'... B. Zuzeri 335b. — *u ovijem je primjerima objekat samo stvar:* Dvadesti i sedam puta se *(David)* povraća i glavi: ‚Zašto je u vijeke milosrdje ńegovo'. V. Andrijašević, put. 274. Isukrst nije ijednu svoju zapovijed toliko glavio i priglavio ni toliko očitovo, koliko ovu. V. M. Gučetić 65.

b. *u jednom primjeru* xviii *vijeka kao da znači: utvrđivati.* Zato ne ima jedan drugoga prokleta u proklestvu glaviti i temeļiti. I. Velikanović, uput. 3, 134.

c. *ugovarati.* — *U naše vrijeme kod pisaca iz Crne Gore i Boke kotorske, i u Vukovu rječniku:* ‚festsetzen, beschliessen' ‚statuo' *s primjerima:* Ja sam glavio s ńime; mi smo glavili; O čem god glavili i radili, dobro satvorili! (kad se nazdravļa). Evo ima više no godina od ka' nešto među sobom glave. P. Petrović, gor. vijen. 18. S kim si glavila sastanak? S. Ļubiša, prip. 38. Isprosimo li, glavićemo vjeridbu i kad da je prstenujemo. 42. On zna, da sam ja glavio s tobom Ružu. 45. Glavio sam da prodam patrijara Latinima. 142. Pošļu ulaka da glavi trgovinu. 152. Glavimo krvno kolo od 24 kmeta, neka osude. 158. Moj pokojni otac dođe kako su glavili. Pravdonoša. 1852. 3.

GLAVĻE, *n. vidi* glava, m. — *U Stulićevu rječniku:* glavje ‚capo, capitolo di libro' ‚caput, capitulum' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

GLÁVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se glavi.* — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu.*

GLÂVĻÎ, *adj. koji pripada glavi.* — *U pisaca našega vremena.* Glavļe mišice ‚die kopfmuskeln' ‚musculi capitis'. I. Dežman, rječ. liječ. naz. 93.

1. GLÂVNA, *f. vidi* 3. glavnica. — xvii *vijeka u dubrovačkoj poslovici,* xviii *u Novom Pazaru.* Iskat' glavnu od mrtva. (D). Poslov. danič. 33. Glâvna ‚pagamento per testa'. S. Budmani 417a.

2. GLAVNA, *f. vidi* glavńa. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Al' kipite vičńe glavne posrjed ove peći davne. J. Kavańin 423b.

3. GLAVNA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Glavni. Sr. nov. 1869. 420.

4. GLÀVNÂ, *f. karaula u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 725.

1. GLÀVNICA, *f.* caput, sors, *vidi* glavno *i* 1. glavan, g. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glâvnîcâ. — *Postaje od* 1. glavan *nastavkom* ica. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚sors' 169b), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Vukovu:* ‚das capital' ‚sors', cf. glavno, glavnina. Vrh glavnice kad zajmene htiše fajde zabrańeno. J. Kavańin 451a. Dobitak razdiļuju onako, kako

je ko glavnica više metnuo. M. Zoričić, aritm. 97. I dobitak vraća i glavnicu. M. A. Reļković, sat. L3b. Kašto je i glavnica lijepa vajdica *(u* Nar. posl. vuk. *na str.* 133) ‚manchmal ists gewinn, wenn auch nur das kapital zurückgewonnen wird' ‚interdum et sors (sine fenore recepta) lucrum est'. Vuk, rječ. 87a. Težak daje životińu drugome ili u napolicu ili na glavnicu. V. Bogišić, zborn. 491.

2. GLÀVNICA, *f. vidi* glavńica. — *Akc. je kao kod* 1. glavnica.

a. *vidi* glavńica, a. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚tizzoncello' ‚ein kleines scheit'). Ako si me oprlio ugļenom, nećeš glavnicom. (D). Poslov. danič. 3. Glavnica vječnoga ogńa paklenoj propasti odbjegla. I. M. Mattei 76. Nadnesi na ńega *(vino)* glavnicu s plamenom. Z. Orfelin, podr. 258. *i u naše vrijeme u Dubrovniku, ali obično je po govoru dubrovačkom* glamnica. P. Budmani.

b. *vidi* glavńica, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der brand im weizen' ‚uredo'). U ovoj šenici ima kukoļa . . . A ima i glavnice. Vuk, poslov. 254.

c. secale cornutum, *krivuļasta zrna što rastu na klasu u raži i što postaju od ńeke gļive* (Sclerotium clavus DC.), *i ta sama gļiva* (Claviceps purpurea Tul.) *kad raste iz zemļe (s drugijem obličjem); zrna su otrov, a i upotrebļavaju se kao lijek za zaustavļańe krvi i za pospješivańe prinosa kod rađańa. — U naše vrijeme, jamačno preneseno od značeńa kod* b. Glavnica, rus. головня (Ustilago, Lollium), 1. Secale cornutum L. (Marinković, Sabļar, Vujičić); 2. Sclerotium clavus DC., Claviceps purpurea Tul. (Janda). B. Šulek, im. 88.

3. GLÂVNICA, *f. dának što se plaća na svakoga ožeńena čovjeka (na ožeńenu glavu). isporedi* 1. glavna, glavarina. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srbiji za turskoga vladańa) ‚herrschaftliche kopfsteuer von verheirateten personen' ‚census capitum maritorum domino solvendus', cf. spahija. Spahije uzimaju ‚desetak' od žita i u novcima od ožeńenijeh glava (oko dva groša) ‚glavnicu' (u ime desetka od povrća i od ostalijeh usjeva i drugijeh sitnica). Vuk, živ. 257. Na ožeńenu glavu uzimali su *(Turci)* po jedan groš, i to se zvalo ‚glavnica'. P. M. Nenadović, mem. 13. Nećemo vi upaliti crkvu, al' dańete glavnice na glave. Osvetn. 3, 54.

4. GLÂVNICA, *f. uzglavļe. — U Stulićevu rječniku:* glāvnica ‚cuscino sotto la testa' ‚pulvinar, pulvinus, pulvinarium' *s dodatkom da dolazi u Gundulića (?). — slabo pouzdano.*

5. GLAVNICA, *f. ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 22. *— b) mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Niva u Glavnici. Sr. nov. 1868. 141.

GLÀVNIČAN, glàvnična, *adj. koji pripada* (1) *glavnici. — U Šulekovu rječniku:* glavnični račun ‚capital-conto'; glavnični dug ‚capitalschuld'; glavnična vrednoća ‚capitalswerth'.

1. GLÀVNIČÂR, *m. bogat čovjek, koji ima veliku* (1) *glavnicu, koji ima gotovijeh novaca te ih može uložiti kako hoće. — U Šulekovu rječniku:* ‚capitalist'.

2. GLÂVNIČÂR, *m. čovjek koji kupi* (3) *glâvnicu. — U Vukovu rječniku.*

GLÀVNIČAV, *adj. pun glavnice (vidi* 2. glavnica, b). — *U Vukovu rječniku:* glavničav, n. p. šenica ‚brandig' ‚rubigine corruptus'.

GLAVNIČICE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 23.

GLÀVNIČKÎ, *adj. vidi* glavničan. — *U pisaca našega vremena.* Glavnički dug ‚capitals-schuld'. Jur. pol. termin. 106. Glavnički iznesak (‚kapitalsbetrag'), koji se je u tečaju vremena izvukao iz poduzeća. Zbornik zak. 3, 98.

GLAVNIČNINA, *f.* ergotina, *lijek (alkaloid) što se vadi iz glavnice (vidi* 2. glavnica, c). — *U pisaca našega vremena.* I. Dežman, rječ. liječ. naz. 93.

GLÀVNÎK, glavnika, *m. postaje od* glavan *nastavkom* ikъ. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim. nom. sing. (i acc. kad je jednak nominativu) i voc.* glàvnîče, glàvnîci.

a. *glavar, poglavica (kod vojske). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Svi omiški bojničari i glavnici. J. Kavańin 134b. *i u Šulekovu rječniku:* ‚general'.

b. *glavna knjiga u trgovaca. — U Šulekovu rječniku:* ‚hauptbuch'.

c. kad se jama čisti, onaj nasip što se od zemļe tvori. L. Mrazović.

GLÂVNINA, *postaje od* 1. glavan *nastavkom* ina. *a) vidi* glavno. — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* A glavninu opet plati. V. Došen 58b. — *b) vidi* glavarina. — *samo u Stulićevu rječniku:* ‚tributum'.

GLAVNÍŠTVO, *n. stańe, služba, čast onoga što je glavnik. — U Šulekovu rječniku:* ‚generalat; generalswürde'.

GLÀVNÔ, glàvnôga, *n.* caput, sors, *sve ono (n. p. zemļa, stoka, građa, novci), što obrađujući se, ili trgujući, ili upotrebļavajući se uopće na ńeki način, daje dobit (prema kojoj se i ističe). vidi* 1. glavan, g. *isporedi* 1. glavnica, glavnina, *a). — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (glavno od trgovine ‚sors, vivum'), *u Belinu* (‚sors' 169b), *u Stulićevu* (‚substantia, bona'), *u Vukovu* (‚das kapital' ‚sors'). S namišļenjem od kojegod dobiti osven glavnoga. B. Kašić, zrc. 84. Glavno si sveđ dužna . . . Sve za čenas od glavnoga plaćaju. V. Andrijašević, put. 279. Platit' glavno i kamatu. (D). Poslov. danič. 95. S malijem glavnijem mala je i dobit. (D). 108. Niti su glavnijem od pinezi dobro trgovali. F. Lastrić, test. ad. 82a. Osvem glavnoga prinese mu ine pet talenta. S. Rosa 139a. Jest kamata što god se uzimļe više od danoga i glavnoga. J. Matović 398. Znam da glavno ufatiti neću. Pjev. crn. 272b. Đevojku tvoju šćer za glavno a tvoj nož čudotvorni za dobit. Nar. prip. vuk. 153. *i u prenesenom metaforičkom smislu.* Igra na kojoj se sve glavno stavļa od života vjekovitoga. B. Zuzeri 281a. Tako ćemo steći glavno, s kojim moremo zadobiti spasenje vičńe. F. Lastrić, od' 183—184. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka* činiti glavno *znači: mnogo cijeniti, po tal.* far capitale. Sva misao svetije bijaše za ugoditi Bogu samomu ne čineći glavnoga od razlikije rečenja ļudskije. M. Radnić 13b. Imaš činiti malu scijenu od ńihova rečenja a mnogo glavno od zla pomišļenja. 21a.

GLAVNOGRADSKI, *adj. koji pripada glavnome gradu. — U Šulekovu rječniku:* ‚hauptstädtisch'.

GLAVNOPÍSALAC, glavnopísaoca, *m. vidi* prabiļežnik. — *Samo u Belinu rječniku* (‚protonotarius' 593a).

GLAVNOPISMO, *n. u kratko izkazano što stoji*

u kakvoj knîzi. — U Stulićevu rječniku: ‚contextus'. — *nepouzdano.*

GLAVNOTVORAC, glavnotvorca, *m. u jednom primjeru* XVIII *vijeka kao da znači graditeļ.* Kako je osobiti poso jednoga glavnotvorca, zidati lipe zgrade. A. d. Bella, razg. 28ª.

GLÀVŃA, *f.* lignum, torris, *veliko drvo (pań, grana a i velika cjepanica) što se loži na vatru. — Akc. se mijeńa u dat. sing.* glâvńi, *u acc. sing.* glâvńu, *u voc. sing.* glâvńo, *u nom., acc., voc. pl.* glâvńe, *u gen. pl.* glavâńâ, *u dat., instr., loc. pl.* glàvńama. — *Riječ je praslavenska* (golvьnja), *isporedi stslov.* glavьńa, *rus.* головня, *češ.* hlavně, *poļ.* głównia. — *Miklošić* (etym. wörterb. 71) *ne misli da je od osnove supstantiva* glava, *i pomińe stvńem.* cholo, *ugaļ, novovńem.* kohle, *i sanskrt.* ǵurv, *oprliti. — Između rječnika u Vrančićevu, u Mikaļinu, u Belinu* 733ᵇ, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu (u svijem ovijem* ‚titio, torris'), *u Voltiǵijinu* (glavńa, glavnica ‚tizzo, tizzone' ‚scheit'), *u Vukovu* (veliko drvo što se loži na vatru ‚ein grosser balken brennholz' ‚lignum'; ‚auch ein grosses scheit'). *— U Dubrovniku i u Boci kotorskoj glasi i* glamńa *(i u Vukovu rječniku:* vide glavńa). *a) drvo gotovo za ložeńe na vatru.* Ležahu strgače i glavńe debele. M. Marulić 255. Nećeš ni za koga drugoga *(poći)* nego ćeš ostarit na mojih glavńa. M. Dobretić 552. Dovati glavńu, slomi joj glavu. Nar. posl. vuk. 1, 519. Da sam vojna glavńom bila. Nar. pjes. petr. 1, 66. Bit' mi brata i žeļeti, na glamńe mu ne sjeđeti. (Sestra voli brata i žeļeti, nego da je on hrani — do vijeka. U Boci). Nar. posl. vuk. 14. Bože mi ne daj brata žeļeti, ni na glamńama sjeđeti! 20. Kratke glavńe gotovi ugarci, pozna đeca gotove sirote. 160. Pošto ga odvuku kući, preseku na 6 jednakih glavańa, pa tri ostave da nalože u oči malog božića. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 21. — *kolektivno.* Glavńa složena skončava dubrave. I. T. Mrnavić, osm. 106. — *b) drvo zapaļeno (kod ńekijeh pisaca kao da znači što i* zubļa). Vu snê rodi glavńu i vzide na nebo i pusti se opet k moru. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). K ogńišću dotiče, glavńe primičući ter ogań podtiče. P. Hektorović 15. Pride tamo sa svićńaci i s glavńami i sa oružjem. M. Alberti 501. Jedna od ńih, Tizifone, glavńu od srǵbe prešno užeže. I. Gundulić 66. Kada glavńa gori s obedvi strane. M. Radnić 239ª. Lativši glavńu goreću, tom zatira tu paklenu nakazan. Blago turl. 2, 167. Gdje zasja plamenita ona glamńa. A. Kalić 495. Junak se sveti puškom a rđa glavńom *(zapaļujući kuću, žito, sijeno itd.).* V. Bogišić zborn. 592. — *i u prenesenom, metaforičkom smislu.* Na, jur ovu glavńu paklenoga gńiva primi. I. T. Mrnavić, osm. 22. Od pobune glavńa ogńena čini, da se svi poplaše. G. Palmotić 1, 47. Glavńa od nabune ‚seditiosus'. A. d. Bella, rječ. 7ᵇ. A tko zna da nije on isti s načinima nesličnijem prva glavńa svega ogńa i nemira koji se užiže? B. Zuzeri 183ª. — *c) drvo pogašeno.* Stoje grišnici kano glavńa podunuta. S. Margitić, fal. 235. Ako budu grisi vaši kako glavńa ili drvo naj crńe. F. Lastrić, svet. 154ᵇ. Crno kao glavńa crna. M. Zoričić, zrc. 236.

GLÀVŃATI, glàvńâm, *impf.* proso, zapaļene jelove daske turati u sjemo za sijańe. U Lici. V. Arsenijević.

GLAVŃÈNICA, *f.* kaže se u primorju (u Fužini) za blagovijesti, jer se veli da se taj dan spusti glavńa u zemļu kao na sretońe (2 febr.) iskra. isporedi iskrenica. Đ. Daničić.

GLÀVŃICA, *f. dem.* glavńa. *isporedi* 2. glavnica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glâvńîcâ.

a. *s pravijem značeńem. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (glavńica, mala glavńa ‚parvus titio vel torris'), *u Belinu* 733ᵇ, *u Stulićevu, u Vukovu.* Kosti su moje usahle kakono glavńica. B. Kašić, rit. 88. Nemoj mi donosit na pamet ove glavńice od pakla. I. Držić 262.

b. rubigo, *bolest na žitu koja postaje od ńekijeh gļiva što naj ćešće rastu u zrnu i uništuju ga. — Jamačno je ovakovo značeńe imao ńegda supstantiv* glavńa *(isporedi rus.* головня), *ali mu nema potvrde. značeńe po svoj prilici dolazi otale što su zrna vidjeti kao da su se zapalila, isporedi lat.* uredo, *ńem.* brand, *tal.* carbone *itd. — U Mikaļinu rječniku:* glavńica od žita, rđa od žita ‚uredo, rubigo, robigo'. — *U naše se vrijeme kaže* glavnica, *vidi* 2. glavnica, b.

GLÀVŃIČICA, *f. dem.* glavńica. — *U Stulićevu rječniku.*

GLAVOBOL, *f. vidi* glavoboļa. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Pade od bolesti različitih, navlastito od prioštri glavoboli. A. Kanižlić, fran. 93. Protiva glavoboli. bogoļubn. 481. *i u Sulckovu rječniku:* ‚kopfpein; kopfweh'.

GLAVÒBOLAN, glavòbôlna (glavòbôna), *adj. vidi* glavoboļan, *b). — Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* (glavobolni ‚capite laborans' 275ᵇ) *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu.* No učini s' glavobolan ļuto. Pjev. crn. 163ᵇ. *i u Šulekovu rječniku:* ‚hauptsiech'.

GLAVÒBÔLNÎK, *m. vidi* sunovrat. Glavobolnik, narcisso *(po rukopisu* XVIII *vijeka),* Narcissus poëticus L. B. Šulek, im. 88.

GLAVOBOLOVATI, glavobolujem, *impf. bolovati od glave. — U Stulićevu rječniku:* ‚capite laborare'. — *nepouzdano.*

GLAVÒBOḶA, *f.* dolor capitis. — *isporedi* glavobol, glavoboļe. — *Složeno od osnova supstantiva* glava *i* bol *(ili glagola* boļeti) *nastavkom* ja. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚das kofweh' ‚dolor capitis'. 2. ‚die sorge' ‚cura': Veća glava, više glavoboļe. 3. nekaka trava). *a) kad glava boli u pravom smislu.* Štiti i pisati danas toliko, da slijedi glavoboļa, nije pasti dušu. M. Radnić 507ª. Zarad težke glavoboļe. A. Kanižlić, utoč. 231. Huče i plače, jedan svrhu glavoboļe, drugi svrh zuboboļe. Đ. Rapić 77. O ovome bih ja sad još sila imao govoriti, ali mi glavoboļa nikako ne da. Vuk, poslov. XLI. Ne samo da će ga proći glavoboļa nego će mu i očiń vid biti boļi. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 38. — *b) ono od čega boli glava, isporedi* glavoboļe. Nek' pripravi vina i rakije: glavoboļe od šta glava boli, srdoboļe od šta srce boli. Nar. pjes. stoj. 2, 73. — *c) preneseno na brige i misli, s kojijeh može i zbiļa zaboļeti glava.* Dosta imaju glavoboļe i dosadu, kome će pre što dati. Glasn. II, 3, 206. (1718). Kako bi mletačkoj vladi bili od maće potego i glavoboļe. S. Ļubiša, prip. 155. Imam tu glavoboļu poodavno. M. Đ. Milićević, let. več. 162. — *d)* Conium maculatum L., *ńcka biļka, trubeļika.* Glavoboļa, rus. головолом̀ъ, češ. bolehlav: nekaka trava (Vuk), Conium maculatum L. (Fapkovićeva). B. Šulek, im. 88.

GLAVÒBOḶAN, glavòbôļna, *adj. koji pripada glavoboļi, koji je u ńekoj svezi s glavoboļom. — Od prije našega vremena (vidi drugi primjer kod a)). a) od kojega glava boli. — između rječnika u Vukovu* (‚kopfweh verursachend' ‚dolores capitis creans'). Bunar-voda svaka glavoboļna. Nar. pjes. vuk. 1, 229. Glavoboļno zeļe, Cicuta L. *(po*

starom rukopisu). B. Šulek, im. 88. *(vidi* glavoboḷa, *d)). — b)* laborans capite, *kojega (o čeḷadetu) boli glava.* ‚I onako je glavoboḷan' (‚kopfweh habend'). J. Bošković.

GLAVÒBÔḶE, *n. oda šta glava boli. — Postaje kao* glavoboḷa *nastavkom* (i)je. *— U Vukovu rječniku.*

GLAVOBOḶEŃE, *n. glavoboḷa. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GLAVÒBÔḶKE, glavòboḷâkâ, *f. pl. vidi* bunika. Glavoboḷke, Hyoscyamus L. (u Samoboru). B. Šulek, im. 88.

GLAVÒBÔḶNÔ ZÊḶE, *n. vidi kod* glavoboḷan, *a).*

GLAVOCIMBAL, *m. klavir, tal.* clavicembalo, gravicembalo. — *isporedi* glavočimbal, klavocimbao. — *U Mikaḷinu rječniku* (‚cymbalum').

GLÀVOČ, glavòča, *m. jamačno je prvo značeńe bilo: u čega je velika glava, ali sad dolazi samo s osobitijem značeńima. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak nominativu) i voc.* glàvoču, glàvoči.

a. gobius, *ńeka morska riba, vidi kod* glamoč; *isporedi i* glavač. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu: (jamačno štamparskom griješkom)* glavoc ‚gobius'; *u Belinu:* ‚gobius' 351b; *u Stulićevu:* ‚gobius'; *u Vukovu: (griješkom)* glavoć, (u Dubrovniku) nekaka morska riba ‚grundel' ‚gobius'. Na trst ribajte glavoče i slinke. M. Vetranić 1, 216. Glavoč, guatto. Progr. gim. karl. 1878. 41. Glavoč ili glamoč ili glavotok (il guatto). L. Zore, rib. ark. 10, 337. Gobius niger L., glavoč *(ime za cijeli rod),* glavoč od rupa *(u hrvatskom primorju).* G. L. Faber 201. Gobius jozo L., glavoč crni *(u hrv. prim.).* 202. Gobius cruentatus Gm., glavoč *(u hrv. prim.)* Gobius capito C. et V., glavoč *(u hrv. prim.).* 203.

b. *vidi* punoglavac. M. Ružičić.

c. Echinops L., *ńeka biḷka, isporedi* sjekavica. Glavoč, češ. hlavoš (Cephalanthus), Echinops L. (Pančić). B. Šulek, im. 88.

d. *ime mjestu u Srbiji u okrugu čačanskom.* Zabran u Glavoču. Sr. nov. 1865. 395.

GLÀVOČA, *f. brdo između Crmnice i Paštroviča. — U Vukovu rječniku.*

GLAVOČESAŃE, *n. česańe po glavi. — U Stulićevu rječniku:* ‚caput scabere', subst. *— nepouzdano.*

GLAVOČEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. VII. XVII.

GLAVOČI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172.

GLAVOČIMBAL, *m. vidi* glavocimbal. — *U Mikaḷinu rječniku (kod* čimbal) *i u Stulićevu.*

GLAVODUG, *adj. vidi* glavodužan. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GLAVODUŽAC, glavodušca, *m. vidi* glavodužnik. — *U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

GLAVÒDUŽAN, glavòdužna, *adj. dužan glavom, vidi* glava, a, *β) b) bb). — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚reus capitalis'). Ni kriva ni glavodužna. V. Vrčević, niz. 48. Opet mi je on glavodužan. 53. Osta Lojo u omarju tužan, jošter samu vuku glavodužan, pa ga kune, da ga ujest dođe. Osvetn. 6, 81. Glavodužan, na kom je ucina. J. Grupković.

GLAVÒDUŽNICA, *f. glavodužno žensko čeḷade. — U Stulićevu rječniku.*

GLAVÒDUŽNÎK, *m. glavodužan čovjek. — Od* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Glavodužnik, komu je osuda data, smrt naviještena. A. Kalić 56. Ja sam se od ńega čuvala i bojala više nego ikakav glavodužnik od svoga krvnika. V. Vrčević, niz. 62.

GLAVOGODINA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 8.

GLAVÒGÛBḶE, *n. pogubḷeńe glave, ubojstvo. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Glavogubḷe svakoga bola dostojno, koje nesdušnost Hirudkińe svrhu s. Ivana krstiteḷa dovrši! Đ. Rapić 19.

GLAVOKRIVOVJERNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. glavopoluvjernik. *— nepouzdano.*

GLAVÒLOMAN, glavòlomna, *adj. koji lomi glavu (u prenesenom smislu, o čemu što je trudno razumjeti ili čemu se je trudno domisliti). — U Šulekovu rječniku:* ‚kopfbrechend'.

GLAVONABUNITEḶ, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚conjurationis, seditionis auctor'. *— nepouzdano.*

GLAVÒNOŠCI, glavònožâcâ, *m. pl. (zool.)* cephalopoda, *morske mekane životińe (mekušci) kojima su noge na glavi, kao n. p. hobotnica, oligań. — U Šulekovu rječniku:* ‚kopffüsser'.

GLÁVOŃA, *m. čovjek velike glave. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚der grosskopf' ‚capito'. *— I kao prezime.* Veḷko Glavońa. Rat. 177.

GLAVOODSIJECATI, glavoodsijecam, *impf.* glavoodsjeći. *— U Stulićevu rječniku:* glavodsijecati. *— nepouzdano.*

GLAVOODSJEČAC, glavoodsječca, *m. vidi* glavosječac. *— U Stulićevu rječniku:* glavodsječac. *— nepouzdano.*

GLAVOODSJEČEŃE, *n. vidi* glavosječeńe. *— U Stulićevu rječniku:* glavodsječeńe. *— nepouzdano.*

GLAVOODSJEĆI, glavoodsiječem, *pf. vidi* glavosjeći. *— U Stulićevu rječniku:* glavodsjeći. *— nepouzdano.*

GLAVOPOKLAŃAŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚salutatio capitis demissione'. *— nepouzdano.*

GLAVOPOKRITI SE, glavopokrijem se, *pf. u Stulićevu rječniku:* ‚caput obnubere, obvolvere'. *— nepouzdano.*

GLAVOPOKRIVATI SE, glavopokrivam se, *impf.* glavopokriti se. *— U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GLAVOPOLUVJERNIK, *m.* haeresiarcha, *poglavica (glava) polùvjernîkâ. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 368b *gdje naj prije dolazi, u Voltiđijinu, u Stulićevu.* Ovako je izabralo Ińacija od Lojole da se opriječi Luteru i ostalim glavopoluvjernicim. Đ. Bašić 217—218. Glavopoluvirnik to je poglavica poluvirnika, na priliku Martin Luter. I. Velikanović, uput. 1, 321. *— nije dosta pouzdano.*

GLAVOPOMORAC, glavopomorca, *m. poglavica na brodu, kapetan. — U Stulićevu rječniku:* ‚navarchus'. *— sasma nepouzdano.*

GLÀVÔR, glàvora, *m. postaje od* glava. *— Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak nominativu).*

a. Pseudopus apus Pall., *blavor, vidi* 1. gad, a, *a) pri kraju. — pravi je oblik* blavor, *a od toga je postalo* glavor *po pučkoj etimologiji. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (glavor, blavor, zmija ‚serpens'), *u Stulićevu* (‚ser-

pens absque veneno'), *u Vukovu (u dodatku):* (u Risnu) vide blaor *s dodatkom:* Pripovijeda se da svaki glavor zakoļe 12 zmija, a trinaesta ńega, za to vele da ga ne vaļa ubiti, a ko ga ubije osam mu je dana nazatka. — *U primjerima znači veliku zmiju, zmaja:* Tad s Teneda dva glavora plavajuć idu morske splaze. I. Zanotti, en. 16. Ženu kâ glavoru skoro ogńenu vjerovala laži biše. J. Kavańin 72[b].

b. *ime biļkama. a)* Glavor, Plantago lanceolata L. (Vodopić, u Hercegovini). B. Šulek, im. 88. — *b)* Echinops L., glavoč. oko Sarajeva. V. Arsenijević.

c. *vidi* 1. glavina, *c).* ‚Glavor', prvi kraj drvene sprave u samaru, zadńi je ‚krstac'. G. Martić.

d. *prezime. — U naše vrijeme.* Schem. dubr. 1876. 64.

GLAVORED, *m. vidi* kaptol. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Glavored oli ti vam kapituo združen s biskupom može podiļevati nadarja, kanunije i dostojanstva. A. d. Costa 1, 218.

GLAVOREDNICA, *f. žensko čeļade kao glavorednik. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Bješe Skolastika ne samo opatica od manastijera o komu odizgar besjedismo, nu svoju oblas jur na daleko prostiraše budući postala glavorednica od obilnijeh skupština djevičanskijeh po svoj Italiji. I. Đorđić, ben. 52.

GLAVOREDNIK, *m. vidi* glavoredovnik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Papa se spušća na ńiova *(družbe Isusove)* glavorednika oli ti vam poglavicu. A. d. Costa 1, 98. Svaki red podložan jest slušati svoga glavorednika. 1, 112. — *U istoga pisca ima i* glavorednikov, *koji pripada glavoredniku.* Visili su o voļi i zapovidi glavorednikovoj. 1, 113. — *i* glavorestvo, *stańe, čast onoga što je glavorednik.* Državnik može prominiti redovnike državaske od jednoga manajstira u drugi, a glavorestvo od jednoga vladańa u drugo. 1, 113. — *i* glavoredski, *koji pripada glavorestvu.* Vikar glavoredskoga zbora oli ti vam kapitula. 1, 42.

GLAVOREDNIKOV, *adj. vidi kod* glavorednik.

GLAVOREDOVNIK, *m. poglavica crkovnoga reda. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka a između rječnika u Belinu* (‚praeses generalis' 339[b]) *i u Stulićevu.* Zdrav, glavoredovniče općeni! I. Đorđić, ben. 5.

GLAVOREDSKI, *adj. vidi kod* glavorednik.

GLAVORESTVO, *n. vidi kod* glavorednik.

GLAVOROG, *adj. rogate glave. — U jednoga pisca* XVII *vijeka u između rječnika u Stulićevu:* ‚cornua in capite gerens'. Minošan grdać, star, kusorep, glavorog. Đ. Baraković, vil. 304.

GLAVOROŠKA, *f. ime ńekijem bubicama u jednoga pisca našega vremena.* Glavorožka, Hoplocephala Fab. J. K. Šloser, faun. kor. 542. Hoplocephala Lap. & Brull. 545.

GLAVOROŽAC, glavorošca, *m. onaj koji je glavorog. — Samo u Stulićevu rječniku (uz* glavorog).

GLÀVOSIJEK, *m. mjesto gdje se siječe glava. — U jednoga pisca našega vremena (po istočnom govoru* glavosek). Sud je sud, a nije glavosek. M. Đ. Milićević, zim. več. 311. — *U Šulekovu rječniku s drugijem značeńem (vidi* glavosječeńo): ‚decollation'.

GLAVOSJEČAC, glavosječca, *m. čovjek koji osijeca glave, ģelat. — U Stulićevu rječniku* (‚caput abscindens'), *a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚kopfabhacker'.

GLAVOSJEČAK, glavosječka, *m. vidi* glavosječac. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

GLAVÒSJEČAN, glavòsječna, *adj. kojemu je osječena glava. — U jednoga pisca našega vremena (po crnogorskom govoru stoji* -šj- *mj.* -sj-) *o svetome Jovanu.* O sv. Jovanu glavošječnome. S. Ļubiša, prič. 121.

GLAVOSJEČENICA, *f. žensko čeļade kojemu je osječena glava. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚mulier capite praecisa'.

GLAVOSJEČENIK, *m. čovjek kojemu je osječena glava. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vir capite praecisus'.

GLAVOSJEČEŃE, *n. osječeńe glave. — Stariji je oblik* glavosječenje. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu*[2] (glavosječenje ‚capitis amputatio' 266[a]), *u Voltiģijinu, u Stulićevu.* Glavosječenje s. Ivana. B. Kašić, rit. 64[a].

GLAVOSJEĆI, glavosiječem, *impf. osijecati glavu. — U Belinu rječniku*[2] (‚caput abscindere'; glavosječen ‚capite truncatus' 266[a]), *u Voltiģijinu, u Stulićevu. — nepouzdano.*

GLAVOSTUČITI, glavostučim, *impf. (?) u Stulićevu rječniku:* ‚attestare, accozzare una testa coll' altra, e si dice propriamente di cose materiali' ‚capita conjungere, copulare'. — *sasma nepouzdano.*

GLAVOSUĐEN, *adj. (uprav part. praet. pass.) vidi* glavodužan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* glavosuđjen ‚morti damnatus'.

GLAVOSUĐENICA, *f. glavosuđeno žensko čeļade. — Samo u Stulićevu rječniku* (glavosuđjenica).

GLAVOSUĐENIK, *m. glavosuđen čovjek. — Samo u Stulićevu rječniku* (glavosudjenik).

GLAVOŠ, *m. ime ńekakoj planini. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Piju vino trideset hajduka u Glavošu visokoj planini; pred ńima je gorska harambaša, a na ime od Glavoša Vuče. Nar. pjes. stoj. 2, 170.

GLAVOTOK, *m. vidi* glavoč, a. Glavoč ili glamoč ili glavotok (u Rabu). L. Zore, rib. ark. 10, 357.

GLAVOUDAREŃE, *n. vidi* glavoudorac.

GLAVOUDORAC, glavoudorca, *m. udarac u glavu. — U Stulićevu rječniku* (‚capitis ictus') *gdje ima i* glavoudareńe *s istijem značeńem. — oboje nepouzdano.*

GLAVOVINA, *f.* Crataegus oxyacantha L., *glogovina. — U Stulićevu rječniku:* ‚oxyacantha'. — *nije dosta pouzdano; može biti da je Stulli gdje zlo pročitao riječ* glogovina.

GLAVÒZAN, *m. vidi* 2. glavan. — *U Lici.* J. Bogdanović.

GLAVOZDRAV, *adj.* incolumis, *živ i zdrav (zdrave glave). — U Stulićevu rječniku:* ‚vita incolumi' *gdje ima i adv.* glavozdravo. — *slabo pouzdano.*

GLAVOZDRAVAN, glavozdravna, *adj. vidi* glavozdrav. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

GLAVRDÂŠ, glavrdáša, *m. u zagonci (san).* Brdom ide glavrdaš, i rek'o mi da mi daš, ili beži kud god znaš. Nar. zag. nov. 197—198. — *isporedi* domrdaš, zavrndaš.

GLAVRŃÂŃE, *n. djelo kojijem se glavrńa. — U Vukovu rječniku.*

GLAVȒŃATI, glavȓ̀ńâm, *impf. vidi* glavińati. — *U Vukovu rječniku:* ‚ohne vorsatz umherschleudern' ‚ambulo'.

GLÀVSKÂ, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 256.

GLAVŠINCA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* — XVIII *vijeka.* Ot Glavšince Stojan. Glasn. 49, 12. (1734).

GLÀVUČA, *f. augm.* glava. — *isporedi* glavuǵa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glâvûčâ. — *U Vukovu rječniku.*

GLAVÚČAK, glavúčka, *m. krupni papar, glavičice (vidi* glavičica, *c) cc)).* — *U Hrvatskoj.* V. Arsenijević.

GLAVUČAST, *adj. koji je sličan glavuči.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Mišica ima jednu glavučastu kost, koja se zove rameńača; na oba je kraja glavučasta. K. Crnogorac, zool. 8.

GLÀVUǴA, *f. vidi* glavuča. Na svakoj zgradi oko useva, oko voćńaka, oko sena, zabrana, ńiva obično ćete videti na kocu po koju suvu koǵańu, glavuǵu od końa ili od vola. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 70.

GLAVUḶA, *f.* Globularia L., *ńeka biḷka, vidi* puḷka. Flora croat. 720.

GLAVUḶAČE, *f. pl.* globularieae, *biḷke koje spadaju u istu familiju u koju i glavuḷa.* Flora croat. 720.

GLÀVURA, *f. augm.* glava. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glâvûrâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Kad mnogim po gradu glavure otfrka. J. Rajić, boj. 52. Bajo baje a glavura zjaje. Osvetn. 3, 141.

GLÀVÛRAK, glâvûrka, *m.* sitni crni luk što se u proḷeće sadi. — U trebińskoj nahiji. N. Dučić.

GLÀVÛRDA, *f. augm.* glava. — *U Vukovu rječniku.*

GLAVȕRDAN, *m. glavan, glavońa. u Bačkoj.* V. Arsenijević. — *i u Dobroselu u Lici.* M. Medić.

GLAVȕRINA, *f. augm.* glavura. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 731ª *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu (kod* glavina), *u Stulićevu, u Vukovu.* Bog zna kakva ti je glavurina! Nar. prip. vuk. 177. Pa mu skide glavurinu crnu. Osvetn. 3, 141.

GLÀVÛŠTÂ, *riječ izmišḷena od šale prema crkvenijem participima u narodnoj pripovijeci.* Iguman uzme naj prvi sebe komad one ribe, govoreći: ‚Glava glavušta, mene pogledušta'. Nar. prip. vrč. 113. — *vidi i* čorbušta.

GLAZAN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada kod Glazana. Sr. nov. 1875. 699.

GLAZBA, *f.* ars musica, *muzika.* — *U naše vrijeme načińeno od* glas *nastavkom* ba. — *U Šulekovu rječniku:* glasba ‚musik; tonkust'. — *i muzikalni zbor gdje se gudi i svira, orhestar. u istom rječniku:* ‚orchester'; ravnateḷ glasbe ‚orchesterdirektor'.

GLAZBAR, *m. čovjek što svira, gudi, udara, muzikanat, ili se uopće po svom zanatu bavi muzikom.* — *Načińeno od* glazba. — *U Šulekovu rječniku:* glasbar ‚musikant; musiker; tonkünstler'.

GLAZBARNICA, *f. muzikalna škola.* — *Načińeno od* glazbar. — *U Šulekovu rječniku:* glasbarnica ‚musikschule'.

GLAZBARSTVO, *n. kao kolektivno ime za muzikaše (glazbare) i za sve ono što pripada muzici (glazbi).* — *U Šulekovu rječniku:* glasbarstvo ‚tonwelt'.

GLAZBEN, *adj. koji pripada muzici (glazbi), muzikalan.* — *U Šulekovu rječniku:* glasben ‚musikalisch; tonisch'; glasbeni sbor ‚musikbande'; glasbena skladba ‚musikcomposition'; glasbena svetkovina ‚musikfest'; glasbena (muzikalna) učionica ‚musikschule'; glasbena pjesma ‚musikstück'; glasbeno (muzikalno) društvo ‚musikverein'; glasbeno pismo ‚tonschrift'.

GLAZBENITOST, *f. osobina onoga koji se po naravi razumije u muziku (glazbu).* — *U Šulekovu rječniku:* glasbenitost ‚tonsinn'.

GLAZBILO, *n. vidi* glazbovilo. — *U Šulekovu rječniku:* glasbilo *kod* ‚instrument'.

GLAZBINA, *f. muzikalni zbor, u kojem se svira i udara, ali se ne gudi (kao što biva n. p. kod vojske), (muzikalna) banda.* — *Načińeno od* glazba. — *U Šulekovu rječniku:* glasbina ‚musikbande'.

GLAZBIŠTE, *n. mjesto gdje stoji orhestar (glazba).* — *U Šulekovu rječniku:* glasbište ‚orchester'.

GLAZBOḶUBAN, glazboḷubna, *adj. koji ḷubi muziku (glazbu), kojemu je mila muzika, koji se rado bavi muzikom.* — *U Šulekovu rječniku:* glasboḷuban ‚philharmonisch'.

GLAZBOḶUBḶE, *n. osobina onoga koji je glazboḷuban.* — *U Šulekovu rječniku:* glasboḷubje ‚philharmonie'.

GLAZBOTVOR, *m. muzikalna kompozicija.* — *Nespretno načińeno (isporedi* dobrotvor, dobročin, zločin) *od* glazba *i od osnove glagola* tvoriti. — *U Šulekovu rječniku:* glasbotvor ‚musikcomposition'.

GLAZBOVATI, glazbujem, *impf. baviti se muzikom (glazbom) svirajući, pjevajući itd.* — *U Šulekovu rječniku:* glasbovati ‚musiciren'.

GLAZBOVILO, *n. sprava u koju se svira, gudi, udara itd., muzikalni instrumenat.* — *isporedi* glazbilo. — *Načińeno od* glazbovati. — *U Šulekovu rječniku:* glasbovilo ‚musikinstrument'.

GLAZBOVINAR, *m. čovjek što trguje glazbovinama.* — *U Šulekovu rječniku:* glasbovinar ‚musikalienhändler'.

GLAZBOVINE, *f. pl. knige u kojima je napisano kako se što pjeva, svira itd. i uopće u kojima je pisano o muzici (glazbi).* — *U Šulekovu rječniku:* glasbovine ‚musikalien'.

GLAZBOVNIK, *m. knìga u kojoj se piše kako se što svira, pjeva itd.* — *Načińeno od* glazba, glazbovati. — *U Šulekovu rječniku:* glasbovnik ‚notenbuch'.

1. GLAŽ, *m. grad i župa u Bosni.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚Glažь', u Bosni kao da je bila župa: ‚u Glaži gradь Glaški i poda ńь Srida varošь' 1446 (Mon. serb. 439). ‚izь Glaža Ivanišь Petrovićь' 1413 (Spom. sr. 1, 176). — Grad ‚Glaž' ili po mađarskom izgovoru ‚Galas' ležao je u Bosni, i to na granici pokrajine ‚Usore'. I. Ruvarac. glasn. 49, 24.

2. GLAŽ, *m. staklena čaša, ńem.* glas. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Heretiki niki pijući ukup, reče jedan: ‚Toliko je istina što on fratar besidi, koliko ovi glaž neće se razbiti'. I tudje potisnu glaž u kamen, a staklo osta cilo. F. Glavinić, cvit. 184ª.

GLAŽEVA, *f. u Daničićevu rječniku:* Selu je Šikḷi bila meda ‚planina Glaževa' (Glasn. 15, 286 *god.* 1348?). 3, 576.

GLAŽŃA, *f. u Daničićevu rječniku:* ‚Glažńa', medu selima koja je crkvi bogorodičinoj u Arhi-

ļevici dao sevastokrator Dijan a potvrdio car Štefan bilo je selo ‚Glažńa' (Mon. serb. 144 *god.* 1349). a sve je to poslije dala ‚carica Jevdokija' Hilandaru (Mon. serb. 191 *god.* 1379). to će biti sadašńe selo Glažńa blizu Kumanova (Hahn, reise. 155).

GLȄ, *interj. znači što* evo, eto, eno, *ali svagda kao čudeći se.* — *Uprav je imperativ glagola* gledati, *te postaje od oblika* gledi *okrńena u brzom govoru.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* gle! (pl. glete!) ‚sieh!' ‚en!' U Egiptu posta poglavica; gle, što čini božanska pravica! M. A. Reļković, sat. D3b. Gle, vidiš li, vojvoda Milošu? Nar. pjes. vuk. 2, 211. Da mi reče družina ostala: ‚Gle strašivca, Boška Jugovića!' 2, 290. Gle, kako je naļutio Šarca! 2, 428. — *kod čakavaca kaže se i* gļȅ, *vidi* gledati, I, c. Ona počela opet kantat, i gļe, dojde kraļev sin i danas. Nar. prip. mikul. 16. — *I do današńega dana prvo se značeńe* (gledaj) *nije zaboravilo, kao što se vidi po tome što može imati množinu* glȅte *(vidi i u Vukovu rječniku), i što može imati uza se subjekat i objekat kao pravi glagol:* Glete, ļudi, lijepa saruka! P. Petrović, gor. vijen. 39. E gle ti ńega sad. M. P. Šapčanin 1, 84.

GLEB, *m. vidi* glib.

GLEBARIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Glebarić Benko. Mon. croat. 291. (1589).

GLEČA, *f. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 151.

1. GLÊD, *m. gledańe.* — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* glédu. — *Od iste osnove od koje je i glagol* gledati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gled, pogled ‚guardo, sguardo' ‚aspectus'), *u Bjelostjenčevu* (‚aspectus, visus, conjectus oculorum, obtutus', v. pogled), *u Voltiǵijinu* (‚aspetto, guardo' ‚blick'), *u Stulićevu. a)* aspectus, conspectus, *u aktivnom smislu, djelo kojijem ko gleda.* U mladih upru gled. M. Marulić 160. Gizde vaše, igre i gledi vrgli vas su u se zledi. 290. Moj gled pridobije a pamet zanosi. Đ. Baraković, vil. 27. Skaza mir gled medeni. M. Gazarović 74. Po zeleni nu gled stavi. 99b. Sile od tmaste vječńe noći kratak moj gled ne dohita. J. Kavańin 391a. Bažiliski gledom biju. 454b. Gledom gleda'u l' dobrostivim? 469b. Ja ću toga živoga boga brez ikakva oružja na tvojih očiju gled smaknuti. E. Pavić, ogl. 419. — *može značiti i smjer kojijem se gleda.* ‚Ukrutio joj se vrat, pa ne mož' da gleda ni tam' ni ovam', nego gleda samo jedan gled'. u niškom okrugu. Đ. Daničić. — *b)* visus, *u pasivnom smislu, obličje čega kakvo se pokazuje kad se gleda.* Biser nejma ļepši gled. L. Milovanov 94. ‚Lip je na gled, a unutra ko zna kako je'. J. Grupković. *i u Šulekovu rječniku:* ‚schau'. — *c) u jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka* stajati na velikom gledu *(prema ńemačkome* in grossem ansehen stehen) *znači kao biti na glasu.* Nimrod stajaše na velikom gledu. D. E. Bogdanić 10.

2. GLED, *vidi* glede. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* — *Uz* gled *je* na *s acc.* (gled *svagda stoji poslije ovoga).* Znavši da ja toliko primih od tebe, koliko ti potribito sudaše na mene gled. G. Peštalić 171. Ova tvoja ļubav dovršuje i čovika svrhu. na ovu gled po miri moje ļubavi jest i mojo uzvišeńe. 182. Da ti nemilo karaš slabosti grihe, i na ovo gled u jednoj ruki bič držiš a i u drugoj bič držiš. 185. Strašnija je smrt na onoga gled koji mrtve gleda, nego li na onoga gled koji umira. 229.

GLEDAC, gleca, *m. vidi* zjenica. — *Načińeno (bez potrebe) od* gledati. — *U Šulekovu rječniku kod* ‚pupille'.

GLȄDÂČ, gledáča, *m. čovjek koji gleda.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka i našega vremena.* Ne ima gledač sgrabļat vide. J. Kavańin 496b. *(Bog)* skupa gledač i zrcalo. 535b. Druže, da si gledač, pa da nagledaš se! Osvetn. 2, 99.

GLȄDAK, glȅtka, *adj. vidi* gledan. — *U sjevernoj Dalmaciji.* Gledak, viden: ‚Ukloni tu maždicu, jerbo je gletko *(gletka?)* pogan, pa je se može vidina uhvatiti' (pričaju da se vile hvataju i lijepih końa, na ńima jašu, i grive ńim spleću). M. Pavlinović.

GLȄDALAC, glȅdaoca, *m.* spectator, *čovjek koji gleda.* — *Drugo* a (ь) *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* glȅdalâcâ; *u ostalijem padežima* l *na kraju sloga mijeńa se na* o. — *Kod mnogijeh pisaca nahode se i nevaļali oblici* gledaoc *za nom. sing. i* gledaoca *za gen. pl.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gledalac, koji gleda ‚spectator, inspectans') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚spectans' 620a; ‚spectator' 698b), *u Bjelostjenčevu* (v. gleditel), *u Voltiǵijinu* (gledalac, gledalca ‚spettatore, guardatore' ‚zuschauer'), *u Stulićevu* (gledalac, gledalca *i griješkom* gledaoc ‚spectator'). *a) uopće.* Bogu, koji gledaoc jest srca. S. Badrić, prav. nač. 36. Za uspomenu, da Isukrsta sviju svojih dila gledaoca imade. A. Kanizlić, uzr. 185. Ne ima ona drugoga gledaoca izvan pomļivog težaka. M. A. Reļković, sat. L6a. A mjeseče, noćno ogrijańe i noćnijeh gledaoče tajni. Osvetn. 1, 57. *i u Šulekovu rječniku:* ‚anschauer'. — *b) kod čega što ļudi rado gledaju, na što se kupi svijet (n. p. u teatru).* U okolištu glȅdaôcâ stajaše majka. A. Kanižlić, utoč. 190. Bio je na Kalvariju gledalac raspeća Jezusova. S. Rosa 192b. Veoma lijepo prikazańe gledaocem otvoraše. D. E. Bogdanić 54. Sad gledaoci svi ustanu. V. Vrčević, igr. 59. *i u Šulekovu rječniku:* ‚zuschauer'.

GLȄDALICA, *f. žensko čeļade kao gledalac.* — *U Belinu rječniku* (‚spectatrix' 620a), *u Bjelostjenčevu (kod* gleditelica), *u Voltiǵijinu (kod* gleditelica), *u Stulićevu. u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚zuschauerin'.

GLEDALIŠNI, *adj. koji pripada gledalištu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* gledališan ‚theatralis'.

GLȄDALȊŠTE, *n. mjesto gdje se što gleda.* — *Po čakavskom i kajkavskom govoru* gledališće. — *Od* XVII *vijeka. a) u dva naj starija primjera nije dosta jasno značeńe; može biti da znači i: ono što se gleda.* Slušati riječi od ńegovijeh *(Isusovijeh)* usta biše tebi *(majci Božjoj)* prislatko naslađeńe; bješe ogledalo srca tvoga i očiju tvojih božanstveni izgled i gledalište. P. B. Bakšić 135. Bolest koju ońuti u srcu prisveta divica na toliko razgrdnu gledališću steći pod križen. P. Radovčić, nač. 458. — *b) mjesto u kojem biva ono što se gleda. potvrđeno je samo za osobita značeńa. aa)* theatrum, *teatar. u Bjelostjenčevu rječniku* (gledališće općinsko ‚amphitheatrum') *i u Stulićevu:* ‚theatrum'. — *bb)* scena, *u teatru ono mjesto gdje biva ono što se gleda. u Šulekovu rječniku:* ‚schaubühne'. — *c) mjesto gdje staje oni što gledaju (osobito u teatru). u Voltiǵijinu rječniku* (‚luogo di guardare, galeria' ‚galerie').

GLEDALIŠTVO, *n. vidi* gledalište. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

GLȄDALO, *n. ono (oči) čim se gleda.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Potulih obrve i čelo

za ńimi, očima obiju *(sic)* zatvoren kako slip... pak malo po malo otvorah gledalo. Đ. Baraković, vil. 330. *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku*: ‚sehorgan'. *kod naroda samo u zagoneci.* Česta gora čestana, pod čestanom poļana, pod poļanom gledalo, pod gledalom šmrktalo, pod šmrktalom provala. *odgonetļaj: kosa, čelo, oči, nos, usta.* Nar. zag. nov. 100. — *U Stulićevu rječniku stoji sa sasma nepouzdanijem značenem: mjesto dosta svijetlo da se može gledati*: ‚luogo dove v' è luce da poter vedere' ‚prospectus'.

GLÊDAN, glêdna, *adj. koji se daje gledati.* — *Od* XVIII *vijeka.* — *Komp.*: glèdnijî *(vidi kod c)). a) ugodan vidjeti, dosta lijep.* Gledan ‚avvenente'. S. Budmani 417b. Sad polazi za momka mlada, gledna, vredna, zdrava. M. Đ. Milićević, let. več. 175. Ona, istina, nije gledna, ali je vredna. 232. — *b) koji se može vidjeti.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tot nije ljeposti ine, zasve da nije tijelu gledna? A. Kalić 2. Unutrńa krenuća kad budu gledna i očitovana svakomu. 151. — *c) vidi* ugledan. Gdekoga su glednijega i naočitijega Turci pogubili tajno. Vuk, građa. 58.

GLEDANČIĆ, *m. u zagoneci.* — *isporedi* gledavčić. Zijevalići *(usta)*, puhalići *(nozdrve)*, gledančići *(oči).* Nar. zag. nov. 101.

GLÈDÂŃE, *n. djelo kojijem se gleda.* — *Stariji je oblik* gledanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (gledanje), *u Belinu* (gledanje 361b. 362b. 620a), *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Jesi sagrišil gledanjem, slišanjem. Naručn. 57a. Po gledanju od očiju. Zborn. 18a. Ļudi divji najdoše grde nikako i strašne gledanjem. Aleks. jag. star. 3, 278. Gleđanje moje bezočno. V. Andrijašević, put. 342. Nim su oči klete prez gledanja. A. Vitaļić, ist. 404a. I da ista gledańa lipote od sveg stvora čovika ukrote. J. S. Reļković 3. Milane, prvo gledańe! za malo ti se gledasmo! Nar. pjes. vuk. 1, 274. Od mene načiniše stvar za gledańe. Đ. Daničić, psal. 22, 17. *u Šulekovu rječniku*: ‚pflege'. — *U naj starijem je primjeru s* ļ *mj.* 1 *(vidi* gledati, I, c). Ali tko će stati na gļedanje ńega? Bernardin 148. mal. 3, 2.

GLÈDAONICA, *f. dućan ili šatra gdje su trgovine iznesene i poređene na vidjelo (kao što biva n. p. po sajmima).* — *U Šulekovu rječniku*: ‚schaubude'. — *Već od prije ali s nepouzdanijem značenem u Stulićevu*: v. gledalica.

GLÈDAONÎK, *m. u Stulićevu rječniku*: v. gledalac. — *nepouzdano.*

GLEDARINA, *f. što se plaća kad se hoće što gledati (n. p. za ulazak u teatar).* — *U Šulekovu rječniku* (‚schaugebühr, schaugeld').

GLEDAŠAN, gledašna, *adj. žeļan gledati.* — *U Šulekovu rječniku*: ‚schaubegierig; schaulustig'. — *Nije jasna sveza između nastavka (uprav deminutivnoga) i značeńa (žeļa).*

GLEDAŠNOST, *f. osobina onoga koji je gledašan, žeļa gledati.* — *vidi* gledašan. — *U Šulekovu rječniku*: ‚schaubegier; schaulust'.

GLÈDATEĻ, *m. vidi* gledalac. — *U Šulekovu rječniku s osobitijem značenem: čovjek koji čuva, ńeguje*: ‚pfleger (eines kranken usw.)'.

GLEDATEĻAN, gledateļna, *adj. u Stulićevu rječniku*: ‚guardante' ‚speculabundus'. — *sasma nepouzdano (i s toga što je talijansko značenje aktivno, a latinsko nasuprot pasivno).*

GLÈDATI, glêdâm (glédîm), *impf.* spectare, *upravļati oči, očiňi vid na ńešto hoteći ono vidjeti.* — -e- *stoji za ńegdašńe ę.* — *Akcenat vidi kod* I, a *i* b. — *Riječ je praslavenska* (glendati *i* glendêti), *isporedi stslov.* ględati, ględêti, *rus.* глядѣть, *češ.* hledati, hleděti, *pol.* glądać. — *S korijenom* glend *isporedi srvńem.* glinzen, *svijetliti se,* glanz, *sjajnost.* — *U svijem je rječnicima.*

I. *oblici.*

a. *od osnove* gleda *postaju infinitiv i prošla vremena svagda i kod štokavaca i kod čakavaca a kod obojih mogu postati od iste osnove i oblici sadašńega vremena.* — *Akc. se nc mijeńa (uor.* 2 *i* 3 *sing.* glêdâ).

b. *oblici sadašńega vremena mogu postati od osnove* gledi *i kod štokavaca (rjeđe) i kod čakavaca (češće): praes.* glédîm, *impt.* glédi *(i okrńeno* gled'. I. Gundulić 335; G. Peštalić 173. 205. 213; *i* glêj. F. Glavinić, svitl. 127; glêjte. cvit. XIX; *vidi i* gle), *ger. praes.* glédêći *i* glede *(koje vidi napose). u Bjelostjenčevu rječniku ima* gledim, gledeti *i* gledam, gledati, *u Jambrešićevu samo praes.* gledim.

c. *kod čakavaca (dajbudi kod sjevernijeh)* l *se može mijeńati na* ļ: gļedati, gļedam, gļedim, *ali može ostati i nepromijeńeno, tako n. p. u Vrančićevu rječniku kod* aspicere, inspicere, spectare, speculari *ima* gļedati, *a kod* intueri, respicere *opet* gledati: *oblici s* ļ *nalaze se u Bernardina, u F. Vrančića (u životima), u Barakovića (češće s* l), *u Armolušića, u Vitezovića (u kojega ima i skraćeni impt.* gļej. cvit. 47; odil. 48), *u pisca Olive, u Kuhačevića, u narodnijem pripovijetkama čakavskijem (Mikuličića), u narodnijem pjesmama iz Istre (i* gjedati *mj.* gļedati. Nar. pjes. istr. 2, 95).

d. *u brzom govoru gdjegđje se ne čuje* d, *vidi*: One vojske ke gle'aš gori. J. Kavańin 497b. *a po tome i* e *pred* a *može ispasti, vidi* glati, *ili se* ea *sažimļe u* e; *ovo biva u jednoga pisca našega vremena*: glêt (gledat). Osvetn. 2, 36; glêše (glêdaše). 1, 17. 54; glêlo (gledalo). 6, 48; glêli (gledali). 5, 40; 6, 67; glêle (gledale). 5, 28; glêći (gledajući, gledeći). 4, 2; glêć. 4, 54.

II. *značeńe.*

1. *prelazno.*

a. *aktivno.*

a) objekat je u acc. aa) sa značeńem sprijeda kazanijem. aaa) uopće. Gledaje ńe svitlost svi se zamamiše. M. Marulić 41. Da se ne smućuje gledaje onu lipost. P. Zoranić 46b. Ne dižete l' gori oka i nebesa ne gled'te li? J. Kavańin 491a. Gledajte one, štono ih s tokmaci ogńenim zbijaju na dno. F. Lastrić, ned. 84. Misu gledeć i čuvši prediku. M. A. Reļković, sat. C7a. Što me gledaš, draga dušo moja? Nar. pjes. vuk. 1, 60. Već se mene dodijalo sve sjedeći na prozoru, gledajući siňe more. 1, 263. Gledala sam šajku lađu. 1, 441. Iziď, majko, pred dvorove, te gledaj čudo. 1, 614. Sad ću stati na dvor na kapiju, da ja gledam kićene svatove. 2, 21. A to kraļu i sluša i gleda. 2, 52. Gleda Marko Ļuticu Bogdana, Bogdan gleda Kraļevića Marka, a ne smije jedan na drugoga. 2, 222. I mačka cara gleda (ma ga se ne boji). (Odgovori se kad ko reče kome: što me gledaš?). Nar. posl. vuk. 103. Šeće simo tamo i gļeda sakakovu lipotu. Nar. prip. mikul. 4. Gledaj 28 na strani 52. Vuk, nar. pjes. 1, 333. — *bbb) osim objekta može biti još što čim se potańe ńešto naznačuje, ističe, n. p. mjesto oči se gleda.* Tri se braca lipo milovaše, gledale ji iz gorice vile. And. Kačić, razg. 61a. A vila ga s gore gleda. Nar. pjes. vuk. 1, 53. Ispod venca mladoženu gledi! 1, 59. Ma je kraļe s kraja gleda. 1, 342. Gledala ga s čardaka devojka, gledala ga, pa je besedila. 1, 451. — *mjesto onoga*

što se gleda. L'jepo ti je niz polje gledati žutu duńu među listovima. Nar. pjes. vuk. 1, 48. — *kod objekta naznačuje se osobito mjesto put koga se upravļa vid, n. p. akuzativom s prijedlogom* u. Pun kraļ Šišman slave i dike veće puta oči obrati, i u čelo sve viječnike oko sobe sta gledati. I. Gundulić 455. Gledaj me dobro u obraz, o mučiteļu moj, i upanti dobro ovo moje obličje. J. Banovac, razg. 189. Gledati žensku glavu u obraz. Ant. Kadčić 523. — *način kako se gleda.* Kroz maramu svate gleda. V. Došen 159a. *(vidi i oo)).* — *radi jačega isticańa dodaje se* očima. Očima ovo tilo gleda. J. Filipović 1, 196b. Niti muku ńegovu i smrt vlastitim očima gledajući. F. Lastrić, test. 162b. — *ccc) gljegdje može značiti što i* vidjeti. Jaše vezijer i naj bliže goru od sedam vrela gleda. I. Gundulić 317. Smioni Kurkut s Crnogorci skače, gdi zid niži gleda. 521. Čovika ostalijem prilična gledate u ńemu. F. Lastrić, test. ad. 12a. Gleda końa, a ne vidi Gaje. Nar. pjes. vuk. 1, 628. Preonoć je na snu ga gledala. 2, 613. — *ddd) u prenesenom ili metaforičkom smislu, kad je objekat umna stvar ili nopće ńešto što nije baš pred očima.* Ne budi zamiran, ter gledaj poslidak. Đ. Baraković, vil. 92. On sred boja odkad prika tvih junaka krepos gleda. I. Gundulić 448. Na očiju da smrt gledam. 489. To imamo gledati okom od vire brez pristanka. F. Lastrić, test. 16a. Pisaoci, koji prid očima istinu gledaju. A. Kanižlić, kam. 254. Gledajući ga s okom od pameti. M. Zoričić, osm. 1. — *ili kad je subjekat neživa stvar.* Al' ńih gleda zelena livada. Nar. pjes. vuk. 1, 324. *može biti subjekat i oko, ali se tad shvata kao da je s pravijem značeńem.* Što je glelo moje oko živo. Osvetn. 6, 48. *tako je i kad je subjekat* glava. Glava puna skrbi što gļeda, sve j' mrzko. M. Kuhačević 27. — *eee) uz objekat ima i predikat (u acc. ili u instr.) ili drugo što čim se pokazuje kao što je on (objekat) vidjeti. kod toga* gledati *može dobiti i šire značeńe, kao znati, ili kao imati (isporedi cc)).* Koliko je ljepše tebi gledat' me odi sad kraļicom? I. Gundulić 117. Kruna od krstjan, ka je naj daļa, u rodu te blizu gleda. 316. Što me gledaš zdravu i živu, uzrok tvoja desnica je. G. Palmotić 2, 206. Sve što vidiš tvojijem okom za gospara mene gleda. 3, 141b. Znaju, da mogu dobro ufati gledajuć me poklisarom. J. Palmotić 161. Ne hteć gledat izagnate i sinovce van iz Rima. J. Kavańin 381a. Ne bismo ga gledali ni u kakvoj potribi, nego bi mu obilno poslužili. F. Lastrić, test. 333b. Gladno družče golo, boso gledi. J. S. Reļković 14. — *bb) kao za prijekor kome što ne radi što bi mu dužnost bilo raditi, pita se ‚što gleda', jer se misli da ko samo gleda, ne posluje nego dangubi.* Što gledate, što činite? I. Gundulić 569. Ļubo moja, tebe Bog ubio! koje jade gledaš na planini? no ti podbij jedan komad sabļe, udri, ļubo, mene, ja Turčina. Nar. pjes. vuk. 2, 284. — *cc) pošto se ne može gledati čega nema,* ne gledati *u ovom primjeru znači gotovo što i* ne imati: Slepa čeda ne imali, u rodu ga ne gledali. Nar. pjes. vuk. 1, 143. — *dd) da ko ‚ne može što gledati' može značiti da mu je ono neugodno ili mrsko.* Jer dušmanin gledat ne mogaše plodne zemļe, plemenite paše. M. A. Reļković, sat. B6b. To dušmani gledat' ne mogoše. Nar. pjes. vuk. 1, 266. *može biti objekat i mrsko čeļade:* Ja toga čovika odavna nisam mogao gledati. M. A. Reļković, sabr. 69. *u ovom se primjeru ne ističe toliko da je mrsko koliko da je strašno ono što se ne može gledati:* Ne mogu i jadna ni gledati *(Arape),* a kamo li da im lice ļubim. Nar. pjes. vuk. 2, 374. *‚ne gleda se ko u oči' i od stida.* Nećemo ih u oči gledati, ni od stida među ńima doći. Nar. pjes. vuk. 5, 375. — *drukčije u ovom primjeru koji spada pod aa):* Oči tih ki ga vidiše ne mogahu ga gledati i vsi se čujahu *(čuđahu)* videći zrake ke od ńega ishojahu. Transit. 224. — *ee) samijem gledańem može se pokazati kome što se od ńega hoće, kao u ovom primjeru:* Kad to začu Starina Novače, on pogleda Kraļevića Marka, Marko gleda od Sibińa Janka, Janko gleda Reļu Bošńanina, Reļa skoči na noge lagune. Nar. pjes. vuk. 2, 476—477. — *ff) gađati, nišaniti.* A Vuk tržo str'jelu i tetivu, te on gleda Đerzelez-Aliju, pogodi ga u čelo junačko. Nar. pjes. vuk. 2, 586. Nega gleda, puške ogań dava. 3, 185. A ne vidi jade isprijeka, zla junaka harambaše Lima, đe ga gleda niz ńegovu pušku. 3, 308. Dobro gleda i puškom i okom. 3, 310. Na Ivana juriš učinio, gleda kopļem u srce junaka. 3, 397. — *gg) kad je objekat pismo, knjiga itd., znači čitati. u narodnijem pjesmama našega vremena.* Knjigu gleda Ļuba Momčilova, onu gleda, drugu sitnu piše. Nar. pjes. vuk. 2, 106. Marko uze knjige starostavne, knjige gleda, a govori Marko. 2, 195. Gleda ńega Savo patrijare, ferman gleda, sitnu knjigu piše. 3, 58. — *hh) pomńivo, potanko razglédati.* Vele, da mu je otac došao i da mu hoće konte gledat. M. Držić 274. Pravednijem Bog očima djela umrlijeh ļudi gleda. G. Palmotić 1, 207. Gledati ‚considero'. A. d. Bella, rječ. 219b. Daje ńemu tri tovara blaga, tri mu daje, a tri se zabroji, gledajući Bogdanovu ļubu, kako mu je tanka i visoka, a u licu b'jela i rumena. Nar. pjes. vuk. 1, 548. Dare gleda Novkińa đevojka. 1, 624. Końa glede a sami se čude. 2, 140. Pa se pope na jelu zelenu, ode gledat' końe i junake. 3, 195. Gledaj majku, a uzmi šćercu. (Po majci ćeš poznati kakva je ćerka). Gledaj čoeku brk a deliji trk. Nar. posl. vuk. 42. — *preneseno, o čemu što se nema pred očima i kao razmišļati.* Kad dođu prida te, razmišļaj, i gleda' čine me i obraz i riječi bez reda. Đ. Rańina 93b. Ali gledajte i promotrite ove milostive i radosne riči Isukrstove. B. Leaković, gov. 2. — *ii) kod gatańu, vračańa.* Još ciganski i dlane gledate. L. Ļubuški 33. — *kk) između ńekoliko stvari izabirati jednu te ńu gledati, razgledati (obično u prenesenom smislu: baviti se ńom, misliti o ńoj, paziti na ńu, mariti za ńu i objekat je često stvar umna); isporedi* obzirati se, mariti. V almuštvi Bog veće gleda voļu nego blago. Naručn. 98a. Ne gleda cviļenje, ne gleda plačan glas. M. Vetranić 1, 5. Htjej dobro činiti, ne gledav nijednu stvar. N. Dimitrović 5. Da svak ko što tvori, ima svrhu gledat. 48. Nemoj gledat' grijehe naše, milosrđe pozri naše. N. Naļeśković 1, 151. Reci djer slobodno, nikoga ne gledaj. 1, 230. A mene ne gledaj neg tvoj mir i pokoj, prijeku mi smrt zadaj a smiri ures tvoj. 2, 137. Ma ne gleda' ti ništa ino neg vid, joda ti ovo može reuškat. M. Držić 304. Primi ove moje pjesni, ne gledav mao dar neg srce. Đ. Rańina IXb. Po skupijeh živote od druzijeh spovijeda, a svoje sramote domaće ne gleda. I. Gundulić 147. Smrt ne gleda ničijo lice, jednako se od ńe tlačo siromaško kućarice . . . 233. Bože, gledaj moje pokajanje. I. V. Bunić, mand. 12. Božja pravda kad te sudi, ne gleda godine tvoje. M. Zoričić, osm. 15. Ne gledaj joj vence ni oboce, ne gledaj joj šareno zubunc, nit' joj gledaj vezene rukave, već joj gledaj stasa i obraza. Nar. pjes. vuk. 1, 5. *negativno* ne gledati *može značiti: posve ne mariti, prezirati.* Da nas *(pčele)* nitkor

već ne gleda er bez satja i bez meda. J. Kavańin 40a. Nitko t' neće ni gledati, kad ti *(ruži)* s struka lištje opade. 43a. Ne šće više ni gledati ļubu. Nar. pjes. vuk. 2, 122. Ali Marko sluge ne gledaše, no mimo ńih końa progońaše. 2, 226. — *ńešto je osobito u ovakovijem primjerima u kojima uz objekat ima i predikat što se jače ističe nego i sam objekat:* Ne gledaj me gola, bosa *(ne pazi na to što sam go, bos).* Nar. posl. vuk. 1, 374. Ne gledaj me izbijena oka, već puna boka. (Kazao nekakav kom su za ručak koji nije imao čim platiti oko izvadili bili). Nar. posl. vuk. 196. — *ll) kao* mariti, brinuti se, *kad je objekat* posao *ili što takovo.* Čovjek nije toj, ki stvari općene puštava a gleda posao svoj. F. Lukarević 175. Općene stvari ima ne svoje kraļ gledat. 246. Gledali bi posle posobne. A. d. Costa 2, 32. Ko tuđ posao gleda, svoj zaboravļa. Nar. posl. vuk. 157. Svak neka gleda svoj posao. Vuk, poslov. 88. Otišao kući, da žńe žito i da gleda ostalu ļetinu. dan. 3, 196. — *mm) kao čuvati, pa po tome i uopće mariti, brinuti se (isporedi ll)), baviti se čim, a, kad je objekat čeļade, i ńegovati.* Dujmu i Niku ki gledaše puk Skradina i Risana. J. Kavańin 91b. Końe za plot povezane nit' gledaju, niti hrane. V. Došen 155a. Stado božje da gledate i kriposno ńim vladate. 220a. Sińu grade, u Cetini gnizdo sokolovo, koga gleda oko principovo. And. Kačić, razg. 251a. Gledaj mene prebijele dvore, nemoj moje dvore opustiti. Nar. pjes. vuk. 2, 169. Gledaj, majko, prebijele dvore, gledaj dvore, i sve oko dvora. 3, 130. Čovek uzme drugu ženu da mu gleda kuću i da mu čuva dete. Nar. prip. vil. 1866. 815. Gledati ‚sorge für etwas tragen' ‚curare': ‚Gledaj mi kuću'. ‚Gledaj našu slavnu zadužbinu pod Banicom crkvu Ježevicu'. Vuk, rječ. 88b. *i u Šulekovu rječniku:* gledati bolesnika ‚pflegen'. — *u pisaca kao* čuvati, hraniti *u prenesenom, metaforičkom smislu.* A i ures drag sunčani od sve lijepe vjerenice, ki u srcu gleda i hrani, ne da mu ino željet' lice. I. Gundulić 412. Sedam lijepijeh manastira grad u svomu krilu gleda. Ġ. Palmotić 1, 99. — *nn) od predašńega (kod mm)) značeńa širi se dalje, te, kad je objekat čeļade, znači i štovati, ļubiti.* Da je ona mene verno i pošteno gledala, a za me nigdor drugi ne marući. Mon. croat. 305. (1597). Dragova ih i milova, gleda, scijeni. I. Gundulić 463. Koga *(druga)* on vele gleda i cijeni. Ġ. Palmotić 1, 49. Samo u riječi, samo imenom vjerenik se ńe čuvati, ali u djelijeh s mnogom cijenom tebe ļubit i gledati. 1, 295. Moji verni, kojih ja i ļubim i gledam. 1, 336. U čińeńu svemu svomu sved nas gledao, sveđ dvorio. 2, 114. Ja ih dimno gledam i štimajem. Nar. pjes. vuk. 5, 550. — *osobito često, kad se s objektom uspoređuje ńešto prema čemu je nesumńivo štovańe ili ļubav.* Veće gleda vašu družbu i milije stoji s vami neg na nebu. S. Bobaļević 1, 228. Za to ja, koji T. G. P. držim, gledam i obslužujem kako oca rođenoga. I. Gundulić 216. K'o oči dvije u glavi i gleda ih *(sinove)* i milova. 378. Brađamante lijepa, koja ko dušu te svoju gleda. Ġ. Palmotić 2, 44. Ku sam gledat i ļubiti pored s majkom mom držana. 2, 322. Za to sveđer g l e d o te sam ko se gleda sin jedini. P. Kanavelić, iv. 44. Sina koga gleda kako svoje oči. M. Dobretić 501. — *oo) samijem pogledom može čeļade pokazati kako prema kome ili prema čemu misli, ļubi li, mrzi li. aaa) u prvom slučaju (kod ļubavi) kaže se da ‚dobro gleda' itd.* Silovani bješe darivat mu srebro i zlato, da ih boļe gledat bude. J. Palmotić 67. Još nas koji svetac dobro gleda. (D). Poslov. danič. 40. Imade jedan, ali ga dobro ne gledam, jer mi vazda stvari protivne prorokuje. And. Kačić, kor. 246. — Gledati dobrijem okom ‚libenter aliquem videre'. A. d. Bella, rječ. 362a. Ne mogadijau gledati dobrim okom cara. A. Kanižlić, kam. 252. I ona ńega okom gleda vas dan blazim. I. Gundulić 164. Gledaj mene vazda tvojijem očima dobrostivijem. P. Posilović, nasl. 68a. — Suze ronim vrhu mene, milosno me sunce gleda. I. Gundulić 247. Milo te gledalo svega svita oko. M. Kuhačević 63. — *amo mogu spadati i ovi primjeri:* S velikim veseļem svi ńega gļedaju. Oliva 55. S radošću i veseļem gledahu svoga monarku. M. A. Reļković, sat. H3a. — *bbb) u suprotnom slučaju (kod mržńe) kaže se da čeļade ‚zlo gleda' itd.* Koji ih vazda zlo gleda. B. Kašić, zrc. 56. Niti Mjelovan toga može učiniti, jer je ńemu po naravi svakoga faliti i slaviti, ne samo prijateļe, nego li jošter i one koji ga i danas zlo gledaju. And. Kačić, razg. 317. Ovi sni bihu uzroci da ga braća zlo gledaju. kor. 37. — Gledaući jih s krivim okom. Ant. Kadčić 510. — Gospodar ju mrko gleda. V. Došen 67a. — Sestra brata naopako gleda. T. Babić, pism. 20. — Ti ļuto gledaš duše prike. I. Đorđić, salt. 10. — Gledati srdito, strašno ‚iratis oculis aspicere'. A. d. Bella, rječ. 362a. — Videći, da ga Filisteji krvavo gledahu. I. Đorđić, salt. x. — *ovakovo znučeńe može biti i kad se kaže kako uprav (kojijem micańem očiju, tijela) ko gleda.* Još ako tko pride, gleda me na stranu. N. Naļešković 1, 324. Gledati izpod oka ‚limis oculis videre'; gledati na hero ‚limis oculis aspicere'. A. d. Bella, rječ. 362a. Grk gleda ga priko ramena. M. A. Reļković, sabr. 12. — *pp) gleda se ļubļeno čeļade drugoga spola jer je milo vidjeti, a ujedno tijem mu se i pokazuje ļubav; po tome se kaže da n. p. muško ‚gleda' žensko, kad traži prigode da je vidi, i kad joj i drugijem načinom pokazuje ļubav, te* gledati *znači tad gotovo što i* ašikovati, dvoriti *(kod f)).* Ni žudu ino, stav tuj uza ń *(tvoj ukras),* nego ga sve gledat za ļubav. D. Rańina 17a. Sveđ ļubiti muž je, držan svoju drúgu i ne gledat nijednu drúgû. Ġ. Palmotić 2, 127. Poča kraļ gļedati Olivu za dragost. Oliva. 25. Koli on ńu većma moli, gleda, zove, ļubi, slijedi. J. Kavańin 38a. Gledati i dvoriti ‚amoreggiare, far l' amore' ‚captare amorem alicujus'. A. d. Bella, rječ. 76a. Gledati ‚vagheggiare, rimirare con diletto' ‚jucunde contemplari'. 750a. Kada su mene gledali, onda su višńe sađene; kada su mene prosili, onda su višńe cvatile; kada su mene vodili, onda su višńe zobane. Nar. pjes. vuk. 1, 303. Pavle, đavle, ne gledaj me, ne smij se na me. 1, 329. Ja je gledah tri godine dana, ne mogoh joj oči sagledati. 1, 431. Il' me misli u majke gledati il' odvesti svom bijelom dvoru. Nar. pjes. petr. 1, 109. — *qq) upirati oči u ńeko mjesto čekajući da se što (objekat) javi, izgledati. aaa) u pravom smislu.* Narodi oni stražu držahu na nikih gorah, istok zvizde gledajući one. F. Glavinić, cvit. 4b. Danice, sve te oči gledaju i srca sva hlipe, da nas svijeh obsjaju svjetlosti tve lipe. I. Gundulić 125. — *bbb) u prenesenom smislu, čekati, nadati se, žeļeti, tražiti, pitati, prositi.* Smrt od tebe i život gledaju. S. Menčetić 135. Ni od kogar hvale ne gledam ni slave. Ġ. Držić 389. Tuj svi t' su tudini u kih ni ufanje; ki pomoć ku čini, taj gleda t' imanje. 389. Dar uzdarje gleda. (D). Poslov. danič. 15. Gledati ‚pretendere' ‚postulo'. A. d. Bella, rječ. 583b. Virgilio plaću gleda, al' mu August drugo ne da neg kruha. V. Došen 211b. Dobra i čista odluka koja nejma gledati

druge svrhe nego veću slavu Božju. Ant. Kadčić 35. *(To)* od teb' pčela za ziminu gleda. J. S. Reļković 339. Nek dočeka careva vezira, i nek gleda konak za vezira. Nar. pjes. juk. 97. Ako ti je seka za udaju, neka gleda sebe gospodara. Nar. pjes. vil. 1867. 398. Ko ti veliki dar dade, on gleda i veliko uzdarje (da mu daš). Nar. posl. vuk. 157. — *rr) preneseno o stvari neživoj koja je obrnuta put ńeke strane.* Koja *(gora)* more sve koliko gleda i ove sve krajine. G. Palmotić 1, 35. Zovem desnu stranu od broja onu koja ti gleda livu ruku. M. Zoričić, aritm. 31. Pri strani desnoj koja sjever gleda. S. Rosa 164a. — *ss)* spectare (ad alqd), pertinere, referri, attingere, *u prenesenom smislu (naj češće o čemu umnome), kao smijerati na ńešto (objekat), pa i biti u kakoj mu drago svezi s onijem, pripadati onome, doticati se onoga (vidi* 1. doticati, *a,* b, *c) cc)). (Kriposti)* se zovu bogoslovne, jere uprav Boga gledaju. I. T. Mrnavić, ist. 146. Što papu gleda, što se papi pristoji ‚pontificalis, pontificius'. J. Mikaļa, rječ. 401b. Gledati ‚alludo'. Ova riječ gleda Petra ‚questo motto allude a Pietro'. A. d. Bella, rječ. 66a. Gledati štogod ‚attinet'. 91a. Gledati tkoga ‚competit'. 207b. Tebe gleda ‚tuum est'. 522a. Zakon svitovni gleda samo korist vrimenitu. A. d. Costa 1, 2. Stvari koje gledaju posle duhovne. 1, 56. Koje riječi ne ima iko cijeniti da gledaju nevoļu od duše. J. Matović 107. Koje *(zapovidi)* uprav gledaju ńega *(Boga)* i one koje uprav gledaju iskrńega. M. Dobretić 198. Što tebe gleda, ispunio si dužnost. D. E. Bogdanić v. Jer kućnika svaki posao gleda. J. S. Reļković 14.

b) objekat je u genetivu. aa) glagol je negativan, te samo s toga stoji genetiv mješte akuzativa. Ne gledaj redovnik obraza ženskoga. Naručn. 84a. U meni bogastva moja mi čes ne da, nu poznam, ljepos tva da toga ne gleda. N. Naļešković 2, 18. Ah nesvijesna, ka ne gledaš ni razloga, ni zakona! I. Gundulić 220. Kućnik svoga ne gledeć pokoja. J. S. Reļković 41. Koń žedan mutne vode ne gleda. (F.). Poslov. danič. 49. Ja ne gledam zlata ni bisera, ni lijepe svile ni kadife, veće gledam lijepu djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 373. Ja ne gledam tavnoj noći doba, nit' moj konic mutnoj vodi broda. 1, 411. A zatvori vrata dvanaestora, da ne gleda sunca ni mjeseca. 2, 611. Ja od tebe i ne gledam blaga. 3, 205. — *bb) s ńekijem značeńima ima genetiv i kad nije glagol negativan. aaa) u jednom primjeru* gledati *znači što i* paziti, *isporedi a) kk).* Što godi činiš, čovječe, čini i gledaj konca. Zborn. 182a. — *bbb) sa značeńem kao kod a) pp) ima genetiv ali samo množine; kod toga se možebiti misli i na značeńe kod a) qq) bbb).* Pod noć podoh gledat' đevojaka. Nar. pjes. vuk. 1, 323. Kad ti staneš gledat' djevojaka, ne gledaj im skuta ni rukava. 1, 372. Komo gore oči do obrva, oni gleda žena kod muževa. Nar. pjes. petr. 1, 28. — *ccc) može genetiv biti i kad je značeńe: čekati, tražiti, vidi a) qq) bbb).* Moram od drugi*(h)* kraļeva milosti gledati. A. J. Knezović 248. *(Orao)* na stijeni stanuje . . . odatle gleda hranu, daleko mu vide oči. D. Daničić, jov. 39, 32. Nije junak tko gleda uzdarja. Osvetn. 2, 158. — *ddd) u jednom primjeru stoji genetiv uz značeńe kod a) ss).* Pečat spovidi pravo i poglavito gleda grihov. Naručn. 92b. — *eee) genetiv stoji svagda s impt.* gledaj, gledajte, *kad se ovijem ńešto pokazuje ili uopće pomiče kao u čudu. takovi se imperativ može često shvatiti i kao interjekcija (isporedi* gle, evo, eto, eno, nu). Gledajte nikije lupeža, od koliko se neće ostati krađe! F. Lastrić, od' 140. Gledaj ti starca! M. A. Reļković, sabr. 21. Gledaj ti hitroga Merkurija! D. Obradović, basn. 279. Gledaj sile kraļa od Rusije! Nar. pjes. vil. 1867. 455. — *po ovome će biti prešao genetiv i u ovakove primjere:* Ovo sam se bila zabavila gledajući čuda velikoga. Nar. pjes. vuk. 1, 489. Gleda čuda, i nagleda ga se. 1, 626. — *fff) gdjegdje stoji u pjesmi genetiv mješte akuzativa samo radi stiha.* Gleda'ć Tabora i Siona. J. Kavańin 222b. Ne pita je: ‚Jel' ti, snaho, zima?' već joj gleda stasa i uzrasta. Nar. pjes. vil. 1866. 436. Il' si rasla bora gledajući, al borike povrh jasenike? 1868. 588.

c) mješte objekta ima podložna rečenica. aa) podložna rečenica s da, *vidi* 1. da, I, B, 1, b, *c) bb) aaa)* (II, *str.* 189a). *može u glavnoj rečenici biti kao objekat akuzativ zamjenice srednega roda* (to, ovo, ono) *koji se razjašńuje i tumači podložnom (vidi* II, *str.* 185b *na dnu), i subjekat podložne može biti kao akuzativ (ili genetiv) u glavnoj (vidi* II, *str.* 186a *na vrhu). aaa) značeńe je kao kod a) aa).* Al' očima to gledamo, da crv crva ne pritiče. V. Došen 30a. — *bbb) vidi a) dd).* Ja dušmana gledati ne mogu, da mi ode dušmani po svetu. Nar. pjes. vuk. 2, 166. — *ccc) vidi a) kk).* Za sve da svak žudi, da bi se živjelo, ne gledav da trudi i duša i tijelo. N. Naļešković 1, 343. Ne gledajuć, da on gine. V. Došen 59a. — *bb) podložna rečenica s* gdje, *vidi* gdje, II, B, 4, *a). subjekat podložne može biti u glavnoj kao akuzativ. aaa) značeńe je kao kod a) aa).* Gleda', oružan vas ogńeno gdi Sajdački gre prid ńima. I. Gundulić 444. Čim gledahu vaše oči, gdi Isukrst krv prolivat poče. J. Kavańin 316b. Gledajući okom od vire gdi mu mati plače. F. Lastrić, test. 145a. Van stajala, te gledala, de se muńa s gromom igra. Nar. pjes. vuk. 1, 161. Bolan baba iz dvora gledao, gdi mu tuđin dobra końa vodi! 1, 552. Kako je u Velebitu gledao vilu gdje sjedi na kamenu. Vuk, nar. pjes. 1, 149. Očajaše Turci gleć hajduke gdje se gradom krilo. Osvetn. 4, 54. — *bbb) vidi a) oo).* Gledali su krivijem okom gdje im zapovijeda seraskijer. S. Ļubiša, prip. 119. — *cc) podložna rečenica sa* što. *obično subjekat podložne stoji u glavnoj kao akuzativ. značeńe je svagda kao kod a) kk) (vidi osobito pri kraju).* Ne gledaj me što sam malena. Vuk, nar. pjes. 1, 377. — *dd) podložna interogativna rečenica. aa) pita se, biva li što (riječcama* li, jeda *itd.). subjekat može biti u glavnoj kao akuzativ. aaa) značeńe je kao kod a) aa), ali se gdjegdje može shvatiti i kao kod a) qq), osobito kad je u podložnoj futur.* Svi dobro sad nudijer gledajte od svuda, jeda će koja zvijer izaći od kuda. N. Naļešković 1, 227. Sad gledajmo jato pirno, jeli mirno, il' nemirno. V. Došen 162b. Težko fali koji čini tako, a ne gleda prije svakojako jel' istina što mu se kazuje. M. A. Reļković, sat. G 1a. Da ja gledam, sinci, u knigama *(isporedi* 2, *β,* d), jel' Milica Lazu sudenica. Nar. pjes. vuk. 2, 185. Često gleda bože Radul-bože, često gleda u bijele dvore, hoće li mu kumče donijeti. 2, 449. Ona gleda dobroga junaka, hoće l' biti Janković Stojane. 3, 141. — *bbb) vidi a) hh).* Gledaj końu jel' debela vrata, a đevojci kakva joj je majka *(vidi e)).* Nar. posl. vuk. 42. — *ccc) vidi a) kk).* Jeli ih on ali nije učinio, ja ne gledam. B. Zuzeri 58b. — *ββ) u podložnoj je rečenici interogativna zamjenica ili interogativni adverab. aaa) značeńe je kao kod a) aa); može biti gdjegdje kao kod a) hh).* I gljedahu, ka se čińahu. Bernardin 84. luc. 23, 48. Trijeba je gledat od koga se konsel uzimļe. M. Držić 250. S pametnim' pogledi hotjo' gledati,

poveće tko zledi od tebe sve pati. D. Rańina 126b. Glej, s kim nazad vrvi ban plinom. P. Vitezović, odil. 48. Nu gledajte samo gdi ste. V. Došen 226a. Indi gledaj, kako se to dvoje skupa slaže. M. A. Reļković, sat. A 7b. Za to svatko neka sebe kara, kad ne gleda s kim prijateļuje. D 2b. No anđeli nebo rasklopiše, da gledaju, ka' Hrista krstimo. Nar. pjes. vuk. 1, 123. Ona gleda, kud joj drago šeta. 1, 369. Ode gledat' sa bijele kule, šta mu đeca po avliji rade. 2, 178. Te ti gledaj, što nam knige kažu. 2, 201. Pak sta gledat', kud će pobjegnuti. 2, 221. Da je kome stati, pa gledati, kako kroji kapu vučetinu. 3, 32. Gledaj sjutra, đe ćeš osvanuti. 3, 49. Ne gledaj što pop tvori, nego slušaj što zbori. Nar. posl. vuk. 107. — *bbb) vidi a) kk).* Ljepos, razum, ļubav, vira, sve je pričica i besjeda: kakav si, ona ne razbira, koliko imaš, samo gleda. I. Gundulić 228. Ništa ne gledaju, što je kletva, što li vira. Ġ. Palmotić 2, 122. Ne imate vi gledati, tko sije, nego što sije. F. Lastrić, ned. 281. Ne gledaj me ko sam bio, već ko sam sad. Nar. posl. vuk. 107. Ako li gledate ko je ko, grijeh činite. Vuk, jak. 2, 9. — *ccc) s osobitijem značeńem kod natjecańa, kao kušati, vidi i* ogledati se. Sred bojnoga poļa ravna sam ćeš ti š ńim gledat, čija ima biti Lavinija. Ġ. Palmotić 2, 112. Da gledamo, ko će s kime da se ļubimo. Nar. pjes. vuk. 1, 173. De da ronimo, da gledamo, koji može dublje. Vuk, nar. pjes. 2, 84. — *ddd) kao nastojati, isporedi a) ll) i mm). u podložnoj je interogativni adverab* kako, *a glagol može biti u futuru.* Glejte, bratjo, kako pomńivo budete hoditi. F. Glavinić, cvit. xix. Svaka se od ńih straši od tebe, ter gleda kako ti će ugoditi. Đ. Bašić 70ab. Da gledamo kako ćemo to pametno urediti. M. A. Reļković, sabr. 41. — *glagol je s* da *(vidi* 1. da, I, A, 2, *α*, e, II *str.* 181a). Bog pošļe svetoga aranđela, da gleda kako da uzme sunce od đavola. Vuk, nar. pjes. 2, 84. — *eee) vidi a) qq).* Sa svih stran gļedaše, odkud ima priti kagodir strašna zvir. Oliva. 9. Da ne gleda, otkud ću joj doći. Nar. pjes. vuk. 1, 572. Sve gledaju, kad će biti kavga. 4, 510.

d) mješte objekta ima infinitiv s akuzativom. u pisaca. Čim svoga dragoga gledaše dijeļat se. D. Rańina 18a. Ali svakčas gdje gledamo mrijeti i djecu u povoju. I. Gundulić 235. U veseļu gledaš slatke pjet slavice. Ġ. Palmotić 2, 415. I gļedam sve svoje na jednuč zgibati. P. Vitezović, odil. 38. Gledate raspadati se kamenje. F. Lastrić, test. 163b. — *na ńekijem mjestima ima gerundij mješte infinitiva; to je posve prema tuđijem jezicima (prema grčkome ili latinskome).* Da je gledao po svu noć njegdi vil igraje. N. Naļešković 1, 201. Jer ga *(sina)* izdišući gledat' ne mogaše *(mati).* J. Banovac, razg. 162.

e) u ńekijem primjerima osim objekta ima i dativ, koji pokazuje: aa) komu pripada objekat. Gledaj konju jel' debela vrata, a đevojci kakva joj je majka. Gledaj čoeku brk a deliji trk. Nar. posl. vuk. 42. — *bb) smjer gledańa.* Te on gleda nikom poļu, gdje junaci konje kuju. Nar. pjes. vuk. 1, 177. Gleda Marko Azačkoj čaršiji, neće l' koga ugledati svoga. 2, 379. — *Vidi i* glednuti.

b. *pasivno. a) sa značeńem kao kod* a, *a) aa).* Gledan, pogledan ‚visus, spectatus, inspectus'. J. Mikaļa, rječ. 108a. Gledan ‚visus'. A. d. Bella, rječ. 363a. 755b. — *b) češće sa značeńem kao kod* a, *a) nn).* Gledan je gospodin, u svem slavan dosti, ki čini milost svim, pun svake mudrosti. M. Marulić 115. Ja sam mladac mili, slavļen, dvoren, služen, gledan. I. Gundulić 219. Moji sinci ļubļeni i od mene gledani. Ġ. Palmotić 2, 129. Me družice ke gledane jeste od mene kako drage me sestrice. 2, 332. Gledan, slušan, prijat u dvoru. J. Kavańin 98a. — *sa suprotnijem značeńem.* Nijesam, nijesam neg' crv jedan kroz živļenje moje opako splesan i od svud za rug gledan. I. Gundulić 243. Za rug gledan. P. Kanavelić, iv. 219. — *c) vidi* a, *a) oo).* Tu od svih sam dobro gledan, ako i jesam malo vrijedan. J. Kavańin 109b. Videći, da je od Labana zlo gledan. And. Kačić, kor. 32. — *d) vidi* a, *a) mm).* Nije čuvan ni gledan ni pomožen od Boga. A. Komulović 29. — *e) vidi* a, *a) pp).* Tere za sve bi gledana od tisuću ļubovnika, viku lipos tva izbrana ne učini djela prika. I. Gundulić 269.

c. *sa* se.

α) pasivno. a) značeńe je kao kod a, *a) aa). aa) uopće.* Gdi je carska sabļa iz ruka, vedro urešen s kom se gleda? I. Gundulić 563. Od polače još ńihove gledaju se miri streni. Ġ. Palmotić 1, 93. Na visinu gdi se bistro sunce gleda. V. Došen 18b. Više puta roditeļi mrtvi gledaju se i vide se u živima svojima sinovma. A. Tomiković, gov. 329. Pa razgone po Kosovu Turke, ne dadu se ni gledati Turkom. Nar. pjes. vuk. 2, 298. Ona mu se ne da ni gledati, već se diže nebu pod oblake. 2, 426. — *bb) vidi* a, *a) aa) ccc).* Kakono kroz oblak gleda se svaka stvar *(u starosti).* N. Naļešković 1, 342. — *cc) vidi* a, *c) bb) aaa).* Car se gleda, plaho dijete, gdi se dig'o s Carigrada. I. Gundulić 433. — *dd) vidi* a, *d).* Na štitu se gledaše mu nosit ovcu vuk srditi. Ġ. Palmotić 2, 180. — *b) vidi* a, *a) hh).* Tu se glede devojke ko ima koga da ženi. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 33. — *može značiti što i* kušati se. Na muku se gledaju junaci. Nar. pjes. vuk. 4, 115. U zlu se čoek gleda kakav je *(vidi i* a, *c) dd) ββ)).* Nar. posl. vuk. 331. — *c) vidi* a, *a) kk).* Ako se ima jakos sama u ovem sudu sad gledati, svak će hotjet među nama ove oklope slavne imati. Ġ. Palmotić 1, 227. Kada je ići tražit i isprosit divojku za oženiti se, niti se gleda kiša ni snig, zima ni vrućina. F. Lastrić, od' 236. Da se to nije gledalo među biskupi od početka crkve tja do desetoga vika. M. Dobretić 293. Ne gleda se ruho i oružje, već stas i obraz. Nar. pjes. vuk. 1, 372. Darovnome konju zubi se ne gledaju. Nar. posl. vuk. 54. To se ne gleda, *na to se ne pazi, to ne vrijedi. u Dubrovniku.* P. Budmani. — *d) vidi* a, *a) nn).* Zapovijed se svaka ina tva suviše, majko, gleda, gdi razbludom zapovijeda slatka molba tva jedina. I. Gundulić 7. — *e) vidi* 2, *ζ*.

β) refleksivno. a) vidi a, *a) aa).* Kupiću ti ogledalo, te se gledaj, dušo moja, ogledaj se do jeseni *(vidi i* oglédati se). Nar. pjes. petr. 1, 127. — *b) vidi* a, *a) hh) i* a, *c) dd) ββ).* Gledajmo se sada gdi smo! V. Došen 45b. — *c) kao* čuvati se, *vidi* a, *a) mm).* Gledati se od praznosti. Zborn. 16b. Crikva ima pet očućenja, s kimi od neprijateļ gleda se. F. Glavinić, cvit. 448b. Misli, ni udarca od smrtnoga gledati se. P. Kanavelić, iv. 200.

γ) recipročno. a) vidi a, *a) aa).* Bješe jednome na suncu jur silo sunce ono mê milo, pod nebom kom slike nije bil', nije sada, ni će bit u vike; tuj oba zaisto prosuvši od kosa ńih zlato pričisto, za vidit ko je ljepši, u lice rajsko toj uzeše gledat se, gledav se ter takoj sunce mê tolikoj lipo se vidaše, da ńemu činjaše sunce se toj biti. D. Rańina 71a. Fatajte se, b'jele ruke, gledajte se, crne oči. Nar. pjes. vuk. 1, 174. Evo nas sedmine, koji smo se gledali carem Petrom oči u oči. S. Ļubiša, prip. 106. — *b) živļeti (dobro, zlo, mirno itd.) jedno s drugijem, vidi* a, *a) oo).*

Od onoga dnevi za to, ki se dotle zlo gledaše, hudi Irud i Pilato prijateļi drazi ostaše. G. Palmotić 3, 163b. Gledaju se k'o pas i mačka. (Db2). Poslov. danič. 24. Ova se dvojica od onoga vrimena lipo ne gledaše. A. Kanižlić, kam. 654. Zapovijedaju da se braća, sestre medu sobom ļubležļivo gledaju. A. Kalić 368. Ja ti ne branim, da se sa maćuhom gledaš. S. Ļubiša, prip. 71. Nije se nikako gledao sa ocem popom, te s toga izbegavaše i ńegovu službu. M. P. Šapčanin 1, 25. — *c) vidi* a, *a) pp).* Dva se draga iz mala gledala. Nar. pjes. vuk. 1, 240.

2. *neprelazno.*

a. kao vidjeti *u naj širem smislu, ne biti slijep, ne biti bez očińega vida.* Kad budu blišćati oči, zlo gledajuć, a uši šušńati, to gore slišajuć. P. Hektorović 67. A vi, slipci, ne gledate. V. Došen 79b. Darujte me, mila braćo! tak' ovako ne gledali! *(pjeva slijepac).* Nar. pjes. vuk. 1, 139. Ja ne mogu ni očima gledat', kamo l' s Musom mejdan dijeliti! 2, 404. Kamo oči? ńima ne gledao! 2, 563. Kod svoje žene, koja je vrlo slabo očima gledala. Nar. prip. vrč. 15. — *subjekat mogu biti i* oči. Crne oči, vi ga ne gledale! 1, 270. — *u pjesmi i o ogledalu (samo radi sličnosti glasa).* Ogledalo, ti ga ne gledalo! Nar. pjes. vuk. 1, 314. — *u ovom primjeru* koji gleda *(o durbinu) znači: kroz koji se može vidjeti:* A dovati srčali durbina, koji gleda na četiri sata *(daļine).* Nar. pjes. vuk. 4, 453. *tako je i u ovom primjeru u kojem broj sahata nije objekat nego akuzativ za mjeru:* On izvadi durbin od biļura, pa ga izvi na dvanaest kata, što mu dvadest gledaše sahata, i dvadeset više i četiri. 3, 143.

β. značeńe je kao što je kazano sprijeda. ono što je kod 1 objekat može se izreći različnijem načinima, osobito pomoću prijedloga kao što su na *(naj češće),* u *itd.*

a. *s prijedlogom* na *s acc. (drugo je u ovom primjeru gdje* na *ne naznačuje objekat nego ono kroza što se gleda:* Gleda ńega na durbin djevojka. Pjev. crn. 7). *a) uopće, vidi* 1, a, *a) aa).* Jedan dan šeta po lugu zelenu, za rados gledaje na vodu studenu, upazih ... D. Rańina 23a. Bog gļeda na nižńe stvari. F. Vrančić, živ. 77. Ti po svakoj svijeta strani gledaš, majko, na dan bio; nama se je zrak sunčani mladahnijom ugrabio. I. Gundulić 387. I u plaču bez pomoći gledajuć jedan na drugoga. P. Kanavelić, dubr. 10. Gledaj na me a pogledaj na se, pak češ vidit, žalosna ti majka, jes' li moja slika i prilika. And. Kačić, razg. 258a. Kad si rasla, na što si gledala? al' na tanku jelu ponositu? Nar. pjes. vuk. 1, 230. Ja prodado sve volove moje, gledajući na obrvo tvoje. 1, 238. Stid je mene na te i gledati, kamo l' nije s tobom besiditi. 1, 244. Moje oči ne gledaju na te. 1, 266. Kokoš pije, a na nebo gleda (da je ne bi jastrijeb prevario; daklen i ćook tako vaļa da se čuva). Nar. posl. vuk. 144. — *b) vidi* 1, a, *a) ii).* Gledaše na vremena i gataše i vračaše. D. Daničić, 2dnevn. 33, 6. — *c) vidi* 1, a, *a) kk).* Nemoj gledati na grijeh moj. Zborn. 111b. Ńegovo se cijeć slobodo iz dragoga mjesta uputih ne gledajuć na nezgode od razlicih pogub ļutih. I. Gundulić 469—470. Ne gledaš i ne pomńiš na psosti i na porugańa. M. Jorković 72. Gledaj, Bože, na tvoga jedinoga sina. I. Držić 25. Ali Katarina niti gleda na svoju mladost, ni plemenitost krvi. F. Lastrić, ned. 354. Ovo je prava ļubav koja ne gleda na koris. V. M. Gučetić 53. Junak bješe, na Boga gledaše. Pjev. crn. 49b. Ko gleda na Boga, ište za Boga. (Ko mnogima Boga radi dobro čini, naj poslije sam do prošńe dođe). Nar. posl. vuk. 137. Ne gleda Bog na kaļave noge, već na čisto srce. 196. Jedni u pisańu riječi gledaju na korijen ili etimologiju. Vuk, pism. 28. Ne treba gledati na čoeka što je mali ili mršav *(isporedi zadńe primjere kod* 1, a, *a) kk) i* 1, a, *c) cc).* Vuk, poslov. 191. — Ne hti na mene huda ptica ni gledati. Nar. pjes. *u* Đ. Baraković, vil. 200. Na to Tale ni da gleda neće. Nar. pjes. vuk. 3, 259. — *d) vidi* 1, a, *a) mm).* Dobro na se tko ne gleda, da mu smrtne rane ne da *(dušmanin).* V. Došen 244b. — *e) vidi* 1, a, *a) oo).* Višńi na zlijeh oštro gleda. I. Đorđić, salt. 106. Jedno na drugo krivo gleda. J. Banovac, prip. 115. Sultan jest zlo gledao na ovo ujedińeńe Grka s Latini. A. Kanižlić, kam. 801. Pa na crkvu poprijeko glede. Nar. pjes. vuk. 3, 74. — *f) vidi* 1, a, *a) pp).* Ne sagrišuju samo ļudi žene gledajući, dali i žene gledajući na ļude. J. Filipović 1, 473a. — *g) vidi* 1, a, *a) qq) bbb).* Il' na mito kad gledaju *(poglavari),* pravdu za ńeg da prodaju. V. Došen 236b. — *h) vidi* 1, a, *a) rr).* Отъ тлеj glêda na вьstokь ... na dêsno na Beli Brêgь. Mon. serb. 127. (1347). U onoj strani jaže gledat na trmuntanu. Š. Kožičić 49a.

b. *u jednom primjeru iz narodne pjesme* gledati na čemu *znači: gledati ono pa po onome ńešto suditi, ńečemu se domišļati.* Al' besjedi aga Sinan-aga: ‚Oj Boga mi, sužań nevoļniče, đe s' tavnov'o, u kojoj tavnici? i ja b' onđe mog'o tavnovati gledajući na licu tvojemu'. Veli ńemu Janković Stojane: ‚Gospodaru, aga Sinan-aga! u kojoj sam tavnov'o tavnici, Bog ti ne d'o onđe tavnovati; što l' si moje lice zamotrio, podavno se jesam ispustio, te s' umio i kosu obrij'o, i naio ļeba bijeloga, napio se vina crvenoga, te u lice krvce zadobio'. Nar. pjes. vuk. 3, 134—135.

c. *s prijedlogom* u *s acc. a) uopće, vidi* 1, a, *a) aa).* V koga lice žele anjeli gledati. Korizm. 100a. U zemļu gledaje suznijema očima, mu mlados smišļaje, ka pokoj ne ima. N. Naļešković 1, 297. Grgur suze tariše, u nebo gledaše. F. Glavinić, cvit. 113b. Koji ne trepa nego gleda uprav slobodno u sunce. F. Lastrić, ned. 41. Kad u vodu okom gledaš. V. Došen 258a. Što ovaj okolo torna gledajući u ńega obiodi? M. A. Reļković, sat. A 1a. Kavad kroji, a u snašu gledi. Nar. pjes. vuk. 1, 313. Te sve gledaš u zelenu travu, a ne gledaš s nama u oblake. 1, 432. Gledajući u zvezdice sjajne. 1, 636. Ban pogledne pašenoga svoga, nekakoga mlada Nemańića, a Nemańić gleda u zemļicu. 2, 271. Ona gleda u poļe Kosovo. 2, 279. Jer ne mogu da gledam u ńega. 4, 140. Prične Marko u nebo gjedati. Nar. pjes. istr. 2, 95. Nikako nije mogla da se odande otrgne nego je sve u ń gledala. Nar. prip. vuk. 35. Gleda u ńega, kao žaba u jaja. *na Rijeci.* F. Pilepić. *jamačno nije svagda akuzativ s u pravi objekat gledańa nego gdjegdje pokazuje samo smjer. — b) vidi* 1, a, *a) gg).* Da u jedan mi ćitab gledamo. Nar. pjes. petr. 2, 695. — *c) vidi* 1, a, *a) hh).* (Poklońenoj se kobili u zubo ne gleda. Nar. posl. vuk. 253). — *d) vidi* 1, a, *a) ii).* Cigani u ruku gledajući. F. Glavinić, svitl. 56. Gledati u pleće: mnogi ļudi u narodu našemu proriču koješta iz pleća od pečena brava. Vuk, rječ. 507 *kod* pleće *(vidi i cijeli članak). — e) vidi* 1, a, *a) kk).* Niti ima *(ispovidnik)* komu gledati u obraz ni čovištva nositi. M. Dobretić 249. — *f) vidi* 1, a, *a) rr).* U Zeleniku kako gleda u more. Mon. serb. 68. (1305—1307). Stojeći ja na jednoj ponoštri hižo mojo ka gleda v jedno mesto. Transit. 256a. Dal' nam osim svo živine lice gleda u visine. V. Došen 147a.

d. *u jednom primjeru iz narodne pjesme* glo-

dati u čemu *znači: gledati (tražeći što, vidi* 1, a, *a) qq)) i naladiti.* Ja sam gled'o u našem ingilu: ovo naše *(štamparskom griješkom* paše) dugo biti neće, nego će se prom'jeniti carstvo. Nar. pjes. vuk. 4, 142.

e. *s prijedlogom* k. *a) uopće, kao kod* 1, a, *a) aa), ali s tom razlikom da ime uz* k *nije kao pravi objekat (ono što se gleda) nego znači samo smjer gledańa (put koje se strane gleda).* Ne gleda tuj k nebi neg zemļi kako pas. N. Naļešković 1, 134. I k otaru gledajući. J. Kavańin 450a. Kroz tmine noćne gleda na daļe k Jeruzolimu. F. Lastrić, test. 105b. Da žakan s okom od pameti svoje vazda gleda k nebu. Ant. Kadčić 31. Da ja gledam ka bijelu dvoru. Nar. pjes. vuk. 2, 124. Što to često gledaš ka Sijeńu? 3, 213. Stipan kļekne na kolena, milo žeļno k nebu gļeda. Nar. pjes. istr. 6, 15. *i u prenesenom smislu, o ciļu.* Kakono ļudi gledaju k Bogu, kako k naj zadnoj svrhi. J. Matović 484. — *b) vidi* 1, a, *a) kk).* Ne gledaje g Bogu ni pravdi, pogrьdivь velike rote i zapise. Mon. serb. 444. (1451). Paček se može rijet', gledavši k istini, da je kripos i pamet, kad se od ńe promini. I. Gundulić 23. — *c) vidi* 1, a, *a) rr).* Plužni nož vaļa da k lijevoj strani nakrenut gleda. I. Jablanci 50. — *d) vidi* 1, a, *a) ss).* Ova riječ ‚bogoslovne' hoće rijeti stvar koja se Bogu pristoji i gleda g Bogu. M. Divković, nauk. 189b. Ove riječi gledaju k onomu ćućeńu. J. Matović 421.

f. *s podložnom rečenicom u kojoj je* da, *vidi* 1. da, I, A, 2, *c*, a, *c*) *a)* (II, *str.* 171a—173b). *značeńe je kao* smijerati, ciļati, *ali u prenesenom smislu. u glavnoj rečenici može se ciļ izreći i adverbima za mjesto.* Vsa ova tamo idu i tamo gledaju da človêk poznade Boga prepravednoga osvetiteļa, i da ga se boji. Š. Budinić, sum. 118b. Koja zloća hudobe ondi gleda, da bi nas odagnala od nebeskoga očinstva. J. Matović 509. Od kuda sve ono, što su činili i što su trpili sveti, jest gledalo i ciļalo, da postanu sveti. A. Tomiković, gov. 339.

g. *nije izrečeno što bi moglo biti objekat.*

a) izrečen je smjer gledańa: aa) prijedlozima. aaa) prijedlozima niz, uz. Pođe Turčin gledati uz trpezu niz trpezu. Nar. pjes. bog. 44. Te on gleda niz čaršiju. Nar. pjes. vuk. 1, 513. Ona gleda niz poļe zeleno, u poļu je opazila Marka. 2, 249. Da ja gledim uz Mletke niz Mletke, ne bi l' koga opazio svoga. 2, 568. Reko bi su uz jelike gleli. Osvetn. 5, 40. — *u ovijem su primjerima imena s* niz *i* uz *sad adverbi:* Nikakore se ne mogaše prostrijeti i uzgoru gledati. N. Rańina 164b. luc. 13, 11. Gledati nizbrdo, nizdolu ‚despicio'. A. d. Bella, rječ. 362b. — *bbb) prijedlogom* po. Lijepo ti 'e gledati po poļu ovemu. M. Držić 58. Te on gleda junak po poļu sokaci. Nar. pjes. vuk. 2, 246. Koje oči zlo čine one i po svijetu glede. Nar. posl. vuk. 142. — *ccc)* pred *s acc.* Svak prida se ponizno gledaše. And. Kačić, kor. 44. Nit' sam luda, nit odviše mudra, nit' sam vila da zbijam oblake, već devojka da gledam preda se. Nar. pjes. vuk. 1, 432. — *ddd)* proć, put. Prosuze me oči kakono da gledam proć sunčoj istoči. N. Naļešković 1, 219. — Više gola kuka onega, koji gleda put zapada *(vidi* 1, a, *a) rr)).* G. Palmotić 1, 102. Put kojijeh ostala gledaju kakono put glave *(vidi* 1, a, *a) ss)).* J. Matović 396. — *eee)* s *(koje vidi).* Već on gleda s onu stranu Save. Nar. pjes. vuk. 1, 323. — *fff)* nad *s acc. (vidi* 1, a, *a) rr)).* Na prozoru jednom ki nad perivoj gledaše. P. Zoranić 34b. — *ggg)* pod *s acc.* Da kraļ leti po visini, i poda se bistro gleda. V. Došen 124b. — *hhh)* iz *(u jednom primjeru; radi značeńa vidi* 1, a, *a) qq) aaa)).* Svako gazdu s gazdińom poštiva, jerbo svako ńim iz ruku gleda, brez kļuča smok i pitje se ne da. J. S. Reļković 69. — *iii)* za *s instr. kad se okom prati ko što odlazi.* Kada bude na zahodu sunce, tad izlazi Miličeva majka, pa govori a za suncem gleda. Nar. pjes. vuk. 3, 523. Gledahu za Mojsijem dok ne uđe u šator. Đ. Daničić, 2mojs. 33, 8. — *bb) instrumentalom.* Sve gledaju drumom niz planinu. Nar. pjes. vuk. 3, 302. — *cc) adverbom (vidi i kod aa) aaa)).* Gleda' okolo oda svudi. I. Gundulić 335. — Vrime svak gubi tko gleda visoko. Š. Menčetić 6. — Nikola, ki je kriv, i ne gleda gori, koliko da ni živ, riči ne govori. P. Hektorović 27. Zato l' čovik gleda gori, da tilu dvori? V. Došen 147a. — *(Snopovi)* doli gledaju *(vidi* 1, a, *a) rr)).* I. Jablanci 78. — Oj orlovi orlovi! letiste li visoko, gledaste li široko? Nar. pjes. vuk. 1, 43. — Strmo gleda, mlogo zna. 1, 80. Tko strmo gleda, ne može uz brdo da hodi. M. Pavlinović, rad. 145. — Gledaje simo tamo. Š. Budinić, sum. 35a. Gledaj sad onamo. Oliva. 57. — Tve je ime proletjelo, i gdje svijetlo sunce gleda. I. Gundulić 349. Imaju se voditi onamo gdje zakon gleda *(vidi* 1, a, *a) ss)).* J. Matović 337. — Kamo gledaju ove riči simbola? *(vidi* 1, a, *a) ss)).* Š. Budinić, sum. 4b. — Car će gledat' i desno i levo. Nar. pjes. vuk. 2, 159.

b) adverbom ili drugako izrečeno je kako se gleda. Gledom gleda'u l' dobrostivim? J. Kavańin 469b. Sa straom će stajati, i s oprezom gledati. Nar. pjes. vuk. 1, 136. Ti se nemoj poplašiti, sine! oštro gledaj, a oštro besedi. 3, 393. Gļeda čudno bečka cesarica. Nar. pjes. istr. 1, 41. Gledi kao da je dva ubio a trećega misli. Gledi kao zaklana ovca. Gledi kao sviņa na sjekiru. Nar. posl. vuk. 42.

c) izrečeno je što je među okom i onijem put čega se gleda. aa) s prijedlogom kroz. Aleksander kroz okno od polače gledajući svoje. F. Glavinić, cvit. 120b. Gledajući kroz tmine noćne. F. Lastrić, test. 153b. Ne vaļade ni kroz prste gledati *(u prenesenom smislu, vidi kod* prst). E. Pavić, ogl. 324. A sestra Jela kroz penger gledala. Nar. pjes. vuk. 1, 22. — *bb) s drugijem prijedlozima.* Pripeh se na jedan kam, gledam ispod ruke. Pravdonoša. 1851. 31. Gledati niz pušku, *u Šulekovu rječniku:* ‚zielen' *(vidi* 1, a, *a) ff)).*

d) izrečeno je mjesto odakle se gleda. Vladike gospoje s ponistar gļedahu. Oliva. 13. Ona gleda sa bijele kule, ugledala svoga babe dvore. Nar. pjes. vuk. 1, 479.

e) uopće. Mnogo razumnim svojim okom gledaje vidi. Aleks. jag. star. 3, 314. Oko ne gleda samo sebi nego svemu tijelu. M. Divković, bes. 806b. Oči vele: ‚Mi nećemo gledat'. M. A. Reļković, sat. K2b. Anđel piše, Gospod gledi. Nar. pjes. vuk. 1, 145. A na treću soko sjedi, soko sjedi, terno gledi. 1, 449. Ne može mi ta obraz podneti, da ja pijem, oni da gledaju. 2, 432. Ja ne mogo od jada gledati. 3, 170. Sve gledaste, danas ne viđeste. 3, 355. Oči su da gledu a noge da gredu. (‚Gledu' je mjesto ‚glede' samo da bi se složilo sa ‚gredu'. U Boci). Nar. posl. vuk. 244. — *imperativom se što pokazuje ili pomiņe, osobito u čudu.* Gleda' gleda'! ‚oh pape!' A. d. Bella, rječ. 489a. Gled'! ovdi se muči nevoļnik. G. Peštalić 205.

γ. curare, dare operam, *brinuti se, truditi se, skrbiti se, nastojati, isporedi* 1, a, *a) ll) i mm). a) uopće.* Starešina gdi ne gleda, izgube se brez svog' reda *(stvari ostale).* V. Došen 237a. Vi gledajte kako boļe znate. Osvetn. 3, 124. — *b) izrečeno*

je radi čega se ko trudi, brine: aa) dativom. Gledati svomu boļku ‚für sein bestes sorgen'. *u Šulekovu rječniku kod* ‚sorgen'. — *bb) prijedloyom za s acc. često znači: brinuti se da se ono dobavi, po tome se može i slabo razlikovati od značeńa kod* 1, a, *a) qq) bbb).* Vi tamo gledajte za Miļenka od sad. M. Držić 100. Gladne dice jer ne hraniš? i ne gledaš za odiću? V. Došen 39—40. Guska prase svak nek gleda za se. Nar. posl. vuk. 46. Ti ćeš večeras ovde ostati kod mene i noćiti, pak ćemo u jutru gledati za maramu. Nar. prip. vuk. 76. — *cc) u jednom primjeru prijedloyom za s instr.* Budu za zalogajem kruha gļedale. Nar. prip. mikul. 1. — *c) izrečeno je što se hoće trudom da se postigne: aa) podložnom rečenicom s* da, *vidi* 1. da, I, A, 2, *α*, a, *α) a) bb)* (II, *str.* 171ᵇ). *u glavnoj rečenici mogu biti i adverbi za mjesto ili riječi* na to, za to. *aaa) uopće.* Svaki holi na to gleda, da se drugom vladat ne da. V. Došen 41ᵇ. A kad rekne da u bašči radim, ta i gledam da se gdi ohladim. M. A. Reļković, sat. D3ᵇ. I on gleda, da ka Seńu bega. Nar. pjes. vuk. 3, 178. On ne gleda da kupi harače. 4, 497. Pisarskijeh pogrješaka, koje sam ja, koliko sam i kako sam onda znao, gledao da popravim. Vuk, nar. pjes. 3, 527. Danas sam vas rastavio, Cero, ma gledajte da se sastanete. Osvetn. 3, 126. — *bbb) kad je podložna rečenica negativna, može značiti što i čuvati.* Gledaj dobro, da u večnu ne upadeš pogibel. F. Glavinić, cvit. 110ᵇ. Nu svak gledaj da ne čini krivo u čem u obćini. V. Došen 232ᵇ. Za ńim posla dvije vjerne sluge, da gledaju, da ne umre Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 368. Gledajte, da se ne osramotite! Vuk, pism. 8. — *ccc)* ne gledati *može značiti i ne mariti.* A za gnus i za smrad ja ne gledam, da dušu moju sad u ruke djavlu dam. N. Naļešković 1, 149. I ovo neka znaš, za službu da platu ne gledam da mi daš u srebru ni zlatu. 2, 125. — *bb) infinitivom.* Ni sebi ne gleda ni druzijem shranit čas. N. Dimitrović 38. Ma krepka odluka služena bit gleda viteškijeh od ruka. G. Palmotić 1, 266. Te gledate štogod kući uraditi i dovući. V. Došen 214ᵇ. Imaj brigu svrhu doma tvoga, da gledamo kuću uzmložiti. M. A. Reļković, sat. G2ᵇ. Suparnik suparnika da gleda osramotiti. Vuk, odg. na laž. 34.

δ. o neživijem stvarima, u prenesenom smislu, pomaļati se, vidi i viriti. Kroz kapu mu perčin gleda. V. Došen 205ᵇ.

ε. nejasno je smrt gledeća *u dva pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka (zar pasivno: očigledna?)* Ali jer odkriti rane ti boleće volih neg dopriti do smrti gledeće? H. Lucić 202—203. Prem ako gledeća smrt mu se približe. Đ. Baraković, jar. 52. A da se uklone od smrti gledeće. 106.

ζ. sa se: gledati se, *pasivno impersonalno.*

a. *vidi β*, a. Kog' se vridnost znati ne da na druga se ńemu gleda. V. Došen 16ᵃ. Tu se loče priko reda, i na svakog' mrko gleda. 173ᵃ.

b. *vidi β*, c. S većeg glada i kezam se sklada, čije prase, u to ne gleda se. Osvetn. 4, 3.

c. *vidi γ, c) aa).* S ovim poslom gleda se, da se uklonimo od jednoga zla koje ne ima svrhe. A. Tomiković, gov. 12. Gleda se da na poklade svi ukućani dodu kući. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 39.

d. gleda mi se: *gledam, isporedi* dalo mi se pogledati *kod* dati, III, B, b, *d). u jednoga pisca našega vremena.* Gleda mu se i tamo i amo, gdje će svoga poznati Kusovca. Osvetn. 2, 164.

GLĚDAVAC, glědâvca, *m. vidi* gledalac. — *Od* XVIII *vijeku, u između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* gledavec *kod* gleditel) *gdje naj prije dolazi, u Voltiģijinu, u Stulićevu* (gledavec *po Bjelostjenčevu).* Ta ticavac, krećavac, gledavac. Ant. Kadčić 538.

GLEDÁVATI, glèdâvâm, *impf. iterativno prema* gledati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, ali u knjizi vrlo nepomńivo i nekritično naštampanoj, s čega nije dosta pouzdan primjer.* Što li toliko često kola gledava? A. d. Bella, razg. 25ᵇ.

GLEDAVČIĆ, *m. vidi* gledančić. Zijevavčići, mrļavčići, gledavčići. Nar. zag. nov. 101. — *isporedi i* gledočić.

GLĚDE, *uprav je ger. praes. glagola* gledati *(vidi* gledati, I, b), *ali dolazi od* XVIII *vijeka kod dva pisca iz Slavonije i u naše vrijeme kod pisaca kao adverab ili prijedlog sa značeńem: obzirom, što se tiče. a) ima uza se prijedlog* na, *vidi* gledati, II, 2, *β*, a. Ne služi ovi uzrok glede na Žudije. A. Tomiković, živ. 9. *i u Šulekovu rječniku:* glede na ‚anlangend'; ‚in ansehung' *(kod* ‚ansehung'). — *b) kao prijedlog, s genetivom.* Što se glede zdravja činiti ima. J. S. Reļković 71. Što se glede zdravja paziti ima. 106. *i u Šulekovu rječniku:* glede (čega) ‚in betreff' *(kod* ‚betreff').

1. GLĚDĚĆĚ, glèdêćêga, *n. zjenica, uprav part. praes. act. glagola* gledati *(vidi* gledati, I, b). — *U Vukovu rječniku.*

2. GLEDEĆE, *f. pl. (?) zaselak u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 134.

GLEDEĆICA, *f. zjenica.* — *U Hrvatskoj.* P. Brantner. — *isporedi* gledeće.

1. GLEDIĆ, *m. prezime.* — *Dolazi kao prezime vlasteosko u Dubrovniku, lat. i tal.* Gleda, Gleia, Gleya, Glegia, XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gledićь). Žuńь Gledićь. Mon. serb. 40. (1253). — *I u naše vrijeme (prezime Turčinu).* Jeli doma Gledić Osman-aga? Nar. pjes. vuk. 3, 179.

2. GLEDIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 117.

3. GLÉDIĆ, *m. u zagoneci, vidi* gledančić, gledočić. Pod crnom gorom *(kosom)* široko poļe *(čelo),* ispod širokog poļa glédići *(oči).* Nar. zag. nov. 99.

GLEDIŠTE, *n. strana (u prenesenom smislu) s koje treba što gledati, razmišļati, suditi, vidi* obzir, strana, vid. — *U naše vrijeme načińeno po češ.* hlediště. — *U Šulekovu rječniku:* ‚gesichtspunkt; standpunkt'.

GLEDITEĻ, *m. vidi* gledalac. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* gleditel), *u Stulićeru (s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).*

GLEDITEĻICA, *f. vidi* gledalica. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* gleditelica), *u Voltiģijinu* (gleditelica, gledalica ‚spettatrice' ‚zuschauerin'), *u Stulićevu.*

GLEDIV, *udj. u Stulićevu rječniku:* v. zagledív, *u kod ovoga je značeńe:* ‚intuitivus'. — *nepouzdano.*

GLĚDNUTI, glědnêm, *pf. pogledati jedan put.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* glědnû, *part. praet. pass.* glědnût). — *Postaje od* gledati. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚einen blick thun' ‚aspicio'). Glednu Musa brdu i oblaku, otkud ono vila progovara. Nar. pjes. vuk. 2, 409. Glednu Mujo poļu u širinu, silna vojska poļe pritisnula. 3, 111. A Vuica glednu na Katića, Katić Janko u zemļu preda se. 4, 181. Čupić Stojan glednu ispod ruke, al' mu Sovļak

ogńem gorijaše. 4, 183. Ispod ruke glednu po ordiji. 4, 196. Više vas ja čekati neću, jer glednite moju hrabru vojsku, kako mi se rado boju nada. Nar. pjes. kras. 1, 199. Glednem i ja tamo. M. P. Šapčanin 1, 83. — *Može* d *i ispasti.* Marko glenu u vodu studenu. Pjev. crn. 282ª. Kad glenuše pod banovu kulu. Nar. pjes. vil. 1867. 350. Kad on pusta glenu *(griješkom* glehnu) manastira. Osvetn. 3, 55. Gleni mosta, gdje ga na ńoj grade. 7, 16.

GLÈDÔČIĆ, *m. u zagoneci (oko), vidi* bradić, 3. *isporedi* gledančić, gledavčić, 3. gledić, gledura, gleđana. — *I u Vukovu rječniku:* glèdôčići, cf. bradići (samo u onoj zagoneci).

GLEDOTROVAN, gledotrovna, *adj. u kojega je otrovan gled (pogled), koji truje gledom. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Boje je zmaja gledotrovnoga podniti. I. J. P. Lučić, razg. 68.

GLÈDURA, *f. u zagoneci, vidi* gledočić. Rasla česta šumica, pod šumicom poļana, pod poļanom glèdura, pod gledurom Gostur grad, a u gradu gospodar. *odgonetļaj: kosa, čelo, oči, usta, jezik.* Nar. zag. nov. 99.

1. GLÊĐ, Gléđa, *m. ime muško. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* Glêđu. — *Postaje od istoga korijena od kojega je i glagol* gledati. — XIV *vijeka.* Sin mu Gleđь. Deč. hris. 47. 99. — *I kao prezime u naše vrijeme u Dubrovniku (obično se isto čeļade zove* Gleđ *i* Gleđević). P. Budmani. *vidi i* M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 174.

2. GLEĐ, *m. vidi* gleđa. — *U naše vrijeme.* Gleđ kojim se sudovi gledošu mešaju sa zeitinom. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 53. Kad se olovo čisti, onda otpadaju s ńega ļuščice od bakra i od drugog kova što ima u ńemu, i to biva gled. Đ. Popović, poznav. rob. 151. ‚Emplastrum plumbi, emplastrum lithargyri simplex' flaster (sapun) od gleđa. Farm. 88.

GLÈĐA, *f.* lithargyrus, spuma argenti, protoxydum plumbi, *kamen što postaje od olova sastavļena s oksigenom, od kojega se napravļaju ńeke vrste stakla i stakleni pokost što se meće na zemļano posuđe da kroz ono voda ne curi i da je ļepše vidjeti; i sam ovaj pokost. — Po svoj je prilici stariji oblik* gleta *(koje vidi), a ovo dolazi od ńem.* glätte. — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚die silberglätte' ‚argenti spuma', cf. gleta. 2. ‚glasur' ‚crusta'.

GLEĐANA, *f. u zagoneci, vidi* gledočić. Pod gorom poļana, pod poļanom gleđana, pod gledanom sopot, pod sopotom provala. *odgonetļaj: kosa, čelo, oči, nozdrve, usta.* Nar. zag. nov. 100.

GLEĐÈISÂŃE, *n. djelo kojijem se gleđeiše. — U Vukovu rječniku.*

GLEĐÈISATI, gleđèišêm, *pf. i impf.* spuma argenti obducere, *pokriti (pokrivati) gleđom, metnuti (metati) na što (objekat) gleđu. — isporedi* gledosati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* glêđeisâ. — *U Vukovu rječniku:* n. p. zemļanu činiju, testiju ‚glasiren' ‚incrustare'.

GLÉĐEV, *adj. koji pripada Gleđu.* M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 174.

GLÉĐEVAC, Glédêvca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 136. Ńiva u Gledevcu. Sr. nov. 1868. 11. — *isporedi* Gleđevci.

GLÉĐÊVCI, Glédêvâcâ, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 256. — *isporedi* Gleđevac.

GLÉĐEVIĆ, *m. prezime. vidi i* 1. Gleđ. — *Od* XVII *vijeka u Dubrovniku, vidi* A. Gleđević XII.

GLEĐICA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 155. — *može biti isto mjesto što se pomińe prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 130.

GLEĐIČKI, *adj. koji pripada Gleđici.* Moravica prima još medovinsko-gleđičku reku. M. Đ. Milićević, srb. 580.

GLEĐOSATI, gleđošem, *vidi* gleđeisati. Gleđ, kojim se sudovi gledošu, mešaju sa zeitinom. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 53.

GLEN, *m.* mucus, *sluz. — Zlo načińeno po češ.* hlen; *da imamo ovu riječ u našem jeziku (kod ugarskijeh Hrvata ima* dlen. F. Miklošić, etym. wörterb. 65ᵇ), *glasila bi u južnom govoru* glen *ili* glijen *prema stslov.* glěnъ, *rus.* глѣнъ, *poļ.* glan. — *U Dežmanovu rječniku liječničkoga nazivļa* (‚der schleim' ‚mucus'), *gdje su i druge riječi načińene od ove:* glenav ‚verschleimt'; glenavost ‚verschleimung'; glenik ‚der schleimbeutel' ‚bursa mucosa'; glenotok ‚blenorrhoea' ‚der schleimfluss'; glenova žlijezda ‚die schleimdrüse' ‚glandula mucosa'; glenovica ‚die schleimhaut' ‚membrana mucosa'. — *vidi* sluz, slina *i riječi koje od ovijeh postaju.*

GLENAV, GLENAVOST, *vidi kod* glen.

GLENDA, *f.* šala riječima, jeglena. M. Pavlinović.

GLENDISATI, glendišem, *impf. vidi* glenditi. M. Pavlinović.

GLENDITI, glendim, *impf.* riječima se šaliti. cf. jeglena. M. Pavlinović. — *isporedi* glendisati.

GLENĠIJA, *m.* koji se umije glenditi. M. Pavlinović.

GLENIK, GLENOTOK, GLENOVA ŽLIJEZDA, GLENOVICA, *vidi kod* glen.

GLÈNUTI, glěnêm, *pf. vidi* glednuti.

GLÈTA, *f. vidi* gleđa. — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku:* ‚letargirio, spuma d'argento per far medicina' ‚argenti spuma', *i u Vukovu:* ‚die silberglätte' ‚argenti spuma', cf. gleđa *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Upotrebļavaju olovnu gletu. P. Bolić, vinodjel. 2, 280. Gleta srebrna. 2, 285.

GLEVOĆ, *m.* Helix secernenda Rossm., *vrsta spuža.* G. L. Faber 245.

GLEZNO, *n. vidi* gležań. — *U Parčićevu rječniku.*

GLÈŽAŃ, glěžńa, *m.* talus, *u čeļadeta mjesto nad zglavkom što sastavļa nogu s golijeni, gdje se kao nadižu, strše krajevi dviju kostiju što su u golijeni. isporedi* gliježań, gļežan, gliježno, gļežno, glezno. — -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* glěžâńâ. — *Sa z riječ je praslavenska nepoznata postańa, isporedi stslov.* gleznъ, glezьnь, gležnь, *malorus.* hlezna, *češ.* hlezen, *poļ.* glozna. — *S ovijem oblikom i rodom javļa se u našem jeziku od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu: jamačno griješkom* ļešan (‚gljesčjan'), kost od noge ‚talus, taxillus'; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* gležeń ‚talus, taxillus'; *u Jambrešićevu:* gležeń ‚talus'; *u Vukovu:* ‚der knöchel' ‚talus', cf. članak. Okrugle ńih skute nad gležńijeh noseći. M. Vetranić 1, 99. Viša bê od človičanskih gležńi. Š. Kožičić 25ª. Tudje se utvrdiše podplati i gležńi ńegovi. Anton Dalm., nov. tešt. 174. act. ap. 3, 7. U okolicah ne vele više gležńa. P. Zoranić 31ª. Odmah se utvrdiše ńegova stopala i gležńi. Vuk, djel. ap. 3, 7. Voda bijaše do gležańa. Đ. Daničić, jezek. 47, 3. Gležań spoļašńi, malleolus externus; gležań unutrašńi,

malleolus internus. J. Pančić, zool. 98. — *Nejasni su oblici u ovijem primjerima:* Ončas uk*(r)*ijepila se jesu gležńa *(dual? plural od nom. sredńega roda* gležńe?) ńegova i poplati ńegovi. N. Rańina 183b. act. ap. 3, 7. — *od* gležan *ili od* gležno? Vrh gležan vidjeti do lista sve noge *(isporedi naj prvi primjer).* M. Vetranić 1, 99. Košuļa ga bila do gležan odije. I. T. Mrnavić, osm. 32.

GLÈŽŃAST, *adj.* scaurus, *kojemu gležńi vrlo strše, oskaču.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (gležńast, komu gležńi van puče ‚scaurus') *i u Jambrešićevu.*

GLEŽŃEVAC, gležńevca, *m. (anat.)* talus, *naj gorńa kost u nozi pod gležńem.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚sprungbein'.

1. GLÎB, *m.* caenum, *kao, blato, ali je još jača riječ i ističe da je mańe žitko i da se lijepi.* — *Akc. se mijeńa u loc.* glību. — *Postaje od praslavenskoga korijena* glьb, *isporedi stslov.* uglъnąti, uglъbati, infigi, uglêbļevati, infigere, *novosl.* zagelbniti, *poļ.* uglnąć. *trebalo bi da glasi* glêb. F. Miklošić, etym. wörterb. 67a. *isporedi i* uglonuti. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikańinu* (velik kao ‚lutum profundum'), *u Belinu* (‚lutum' 443b), *u Stulićevu* (‚abundans coenum'), *u Vukovu* (‚der koth' ‚coenum', cf. blato, kao). Čini, štap da ti je jak, neka t' se ne zgiba, stav' pamet da t' se pak ne spuzne rad glība. N. Nańešković 1, 189. Ja brižan u glibe upadči, k tebi utičem se. M. Alberti 400. Kano prase u glību. I. Ančić, ogl. 153. Zarad veliki voda, gliba. P. Filipović 42. Iziš'o je iz gliba. (Z). Poslov. danič. 35. Utvori čovjeka od gliba iliti gńile zemaļske. J. Matović 24. Znadući, da u začetju bio je od prignusnoga gliba slipļen. I. J. P. Lučić, doct. 40. Kad dodu pro nekakve doline, u kojoj bješe glib konju do koļena. Nar. prip. vrč. 2. U jami ne bješe vode nego glib i Jeromija se uvali u glib. Đ. Daničić, jer. 38, 6. Skoči s mosta, dohvati pregršt gliba pak se oblijepi po obrazu. S. Ļubiša, prip. 96. Teško pješci da pregaze glibe. Osvetn. 7, 11. — *u jednoga pisca* xviii *vijeka (u kojega oblici nijesu obično pouzdani) pisano je i* glieb, gljeb, gleb. S glieba al' k nebu odletiše. J. Kavańin 297b. Kada mu su od gljeba noge. 215b. Tu ni'e gńile, tu ni'e gljeba. 496b. Daj, da na tleh spustim tebe, i stavim te u tvo'e glebo. 541b. — *u ńega i u drugoga pisca istoga vijeka ima i* glīb. U artičkom mračnom glību sjever ovih rodi. J. Kavańin 449a. Nameće suproć sebi gusti glīb. J. Matović 396. — *U ńekijeh pisaca Dubrovčana* xvi *vijeka i u dubrovačkoj poslovici* xvii *kao da je ženskoga roda.* Uljeze osao u kao i uglonu u glibi. Zborn. 38a. Pril. jag. ark. 9, 84. Tijeh glibi i kala uklon' me. M. Vetranić 1, 476. Jakino koń jedan uboden iz glibi *(van skoči).* N. Dimitrović 60. Upao je u glibi. (D). Poslov. danič. 147.

2. GLÎB, *f. vidi* 1. glib *na kraju.*

GLIBAČA, *f. bara u Posavļu.* Regul. sav. 32; voda u Bosni. Zemļak. 1871. 2.

GLÌBAJA, *f. a) velika livada pod Velebitom.* J. Bogdanović. — *b) voda u Bosni.* Izmedu početka Spreče i Glībaje . . . Izmedu Glibaje i Jale . . . Glasn. 20, 281. *isti pisac drugdje zove ovu vodu* Gliboj. Na desnoj obali Gliboja kod Vukovije . . . pa onda kod Jalo . . . 21, 326. Na desnom kraju doline Gliboja . . . 328.

1. GLÎBAN, glībna, *adj. vidi* glibav. — *U Stulićevu rječniku:* v. kalovit. — *U naše vrijeme u Šulekovu:* ‚moderig'.

2. GLÌBAN, *m. nadimak i ime muško u naše vrijeme.* Gliban, nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Iz Brčkoga Gliban-barjaktara. Nar. pjes. vuk. 4, 172.

3. GLIBAN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva u Glibanu. Sr. nov. 1874. 263.

GLIBAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva u Glibaru. Sr. nov. 1875. 252.

GLÌBAST, *adj. vidi* glibav. — *U Stulićevu rječniku:* v. kalužast.

GLÍBATI, glībâm, *impf. hoditi, gaziti po glību.* — *isporedi i* glīmbati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* glībâh, *u impt.* glībâj, *u part. praet. pass.* glībân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚per coenosa incedere'. Ne gliba' kad imaš priječac suh. (Z). Poslov. danič. 72. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GLÌBAV, *adj.* caenosus, *pun gliba.* — *isporedi* gliban, glibast, glibovit. — *U Vukovu rječniku:* ‚kothig' ‚lutosus'.

GLÍBAVAC, Glībâvca, *m. mjesto u Crnoj Gori (isto što i* Glibavci?). Dotle Petar u Glibavac ravni. Ogled. sr. 62. — *s takovijem imenom pomińe se mjesto i prije našega vremena.* Glibavacь. S. Novaković, pom. 130.

GLÍBÂVCI, Glībavâcâ, *m. pl. selo u Nikšiću.* V. Ļešević. — *isporedi* Glibavac.

GLIBÈĻAV, *adj. izmrļan glibom.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Šćepan ńemu onako glibeļav reče . . . S. Ļubiša, prip. 96.

GLÍBEŽ, *f. vidi* 1. glib. — *U jednoga pisca našega vremena.* Istezalo se same glibeži, pržine i kameńa. M. Pavlinović, rad. 78.

GLIBIĆ, *m. u naše vrijeme. a) prezime.* Radoļa Glibić. Sr. nov. 1868. 361. Glibića potok, *mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Sr. nov. 1863. 538. — *b) ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Glibiću. Sr. nov. 1868. 361.

GLÌBINA, *f. augm.* glib. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glībînâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Ne gazi po glibini'. P. Budmani.

GLÎBĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Glibju. Sr. nov. 1872. 636.

GLIBŃAK, *m.* Pelobius Schoenh., *ime ńekoj bubici u jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. kor. 1, 89. 92.

GLIBOČICA, *f. mjesto u Istri.* — *Postaje od* glibok. — xiii *vijeka.* Pridoše k velikoj reki pod Glibočicu. Mon. croat. 5. (1275).

GLÌBODÔ, Glībodola, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Lipice.* Glibodol. Schem. segn. 1871. 18. — *radi postańa isporedi* glibok *i* dubodolina.

GLIBOJ, *m. vidi* Glibaja, *b).*

GLÌBOK, *adj. vidi* dubok *(i radi postańa; isporedi rus.* глубокій, *malorus.* hłybokyj). — *U ugarskijeh Hrvata (ali vidi i* Gliboki Brod, Glibodo). Kopaj jamu gliboku do ramen. Jačke. 184.

GLÌBOKÎ BRÔD, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluńskom.* Razdijeļ. kr. 9. — — *vidi* glibok.

GLÍBOŃA, *m. u Vukovu rječniku:* vide mlitońa *s dodatkom da se govori u Boci.*

GLÍBOŃSKÎ, *adj. prezime. u Bačkoj.* V. Arsenijević.

GLIBORNICA, *f. seoce u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluńskom blizu Otoka.* Schem. segn. 1871. 52.

GLÍBOVAC, Glíbôvca, *m. selo u Srbiji u okrugu smederevskom.* K. Jovanović 150.

GLIBOVAČKI, *adj. koji pripada Glibovcu.* Vinograd u brdu glibovačkom. Sr. nov. 1861. 240. Ńiva u poļu glibovačkom. 1868. 462.

GLIBOVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Ńiva u Glibovi. Sr. nov. 1875. 319.

GLIBOVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Glibovici. Sr. nov. 1871. 82.

GLIBÒVIT, *adj. vidi* glibav. — *Od* XVIII *vijeka.* Glibovite livade nakapaju se. J. S. Reļković 349. Zbog glibovitoga dna ne može se gaziti. Vuk, dan. 2, 40.

GLICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Glici. Sr. nov. 1867. 379.

GLIČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 362.

1. GLIDA, *f.* crdo, *vojnički niz, red, ńem.* glied. — *isporedi* 2. glida. — *Od* XVIII *vijeka po sjevero-zapadnijem krajevima.* Stadoše prid prvu glidu kraļičinih. I. Zaničić 166. Oko pol dvanajste sta 'z lumbarad biti, a glida za glidom u poļe vrviti. M. Kuhačević 119. Vidi, vidi, eno ga u glidi! sjaji mu se puška o ramenih. Nar. pjes. marj. 188.

2. GLIDA, *n. pl.* membra, *uda, ńem.* glied. — *isporedi* 1. glida. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Bog i narav u različiti glidi tila to ukazuju. Đ. Rapić 115. Jesam gol na križu visio, pogrdit, izranen i u svima glidi tila moga izmučen. 223. Jere glida tila nisu boļa nego glava. 291.

GLÍGO, *m. hyp.* Gligorije. — *Ake. se mijeńa u voc.* Glîgo. — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović. M. Ružičić. — *I kao prezime u Dalmaciji. od* XVIII *vijeka.* Spljetskog' Gliga, Dragolea. J. Kavańin 99b.

GLIGOR, *m. vidi* Gligorije. — *U naše vrijeme.* Za kćer Gligora Nikolina. V. Vrčević, niz. 243.

GLIGOREV, *adj. koji pripada Gligoru.* Gligoreva je kuća na glasu. V. Vrčević, niz. 243.

GLIGOREVCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Gligorevьci', selo u kom je crkva treskavačka imala ńive: ‚u Gligorevceh' (Glasn. 13, 375 XIV *vijeka).* cf. Gligorovьci.

GLIGOREVSKI, *vidi* gligorovski.

GLIGORIJ, *m. vidi* Gligorije. — *U Daničićevu rječniku:* ‚Gligorij', gledaj ‚Grigorij' (Glasn. 11, 198 *po rukopisu* XIV *vijeka).*

GLÎGORIJA, *m. vidi* Gligorije. Podjemčili se za Gligoriju Radovanovića. Glasn. II, 1, 109. (1808). Gligorija i Vučinić-Pavle. Nar. pjes. vuk. 5, 95.

GLÎGORIJE, *m.* Gregorius, *ime muško, grč.* Γρηγόριος. — *isporedi* Gligorija, Gligorij, Gligor, Grgur. — *Od prije našega vremena u između rječnika u Vukovu.* Gligorije. S. Novaković, pom. 56. Dimitrije i s ńim Gligorije. Nar. pjes. vuk. 1, 167. Gligorija i Vučinić-Pavla. 5, 92.

GLÎGORIJEV, *adj. koji pripada Gligoriju.* — *I kao prezime (rusko?).* Stevanu Gligorijevom rosiskomъ podaniku. Glasn. II, 1, 126. (1808).

GLÎGORIJEVIĆ, *m. prezime po ocu Gligoriju.* Šem. srb. 1882. 202.

GLÎGORIJIĆ, *m. prezime po ocu Gligoriji.* — *U naše vrijeme* (-iji- *sažeto u* i). Ilija Šabčanin tuži Todora Gligorića. Glasn. II, 1, 58. (1808).

GLÎGORIJIN, *adj. koji pripada Gligoriji.* Treći pak tal baštine i vinograda da ostane Petru Gligorijinu sinu. Glasn. II, 1, 209. (1808).

GLIGOROVCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Gligorovьci', selo koje se piše i ‚Gligorevьci': zemļe su crkve treskavačke išle ‚putemъ uzь brьdo Gligorevcemъ do vodênice radimanove' (Glasn. 13, 370 XIV *vijeka).*

GLIGOROVIĆ, *m. prezime po ocu Gligoru.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

GLIGOROVSKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* ‚gligorovьskyj', što pripada Gligorovcima, cf. ‚gligorevьskyj': ‚rêka gligorovьska' (Glasn. 11, 132 *god.* 1336—1346). ‚međa rêka gligorevska i kostanska' (Glasn. 13, 375 XIV *vijeka).* — ‚gligorevьskyj' gledaj ‚gligorovьskyj'.

GLIGOVAC, Gligovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Gligovcu. Sr. nov. 1867. 449.

GLIGOVINA, *f. ime ńivi u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva koja se zove Gligovina. Sr. nov. 1869. 27.

GLIJEB, *m. planina u Bosni.* F. Jukić, zemļ. 2.

GLIJÈCE, *n. dem.* glijeto, *vidi* dlijece. — *U Vukovu rječniku.*

GLIJÈTO, *n. vidi* dlijeto *od čega je postalo tijem što se je* d *promijenilo na* g *(isporedi kod* tle; *nasuprot kod* dubok). — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* No skupite glijeta i sjekire. Pjev. crn. 303a.

GLIJÈŽAŃ, glijèžńa, *m. vidi* gležań. — *U Belinu rječniku* 721b *gdje ima i* gliježno *s istijem značeńem.* — *U obadva oblika* -ije- *stoji po južnom govoru; amo spada i* gližań *u Voltigijinu rječniku i u jednoga pisca* XVIII *vijeka, ako je* i *dugo; ako nije, tad pod* gļežań. Oh blagoslovļeni vi gližńi moji! Đ. Rapić 3. Mislio sam u sebi, da u ovoj vodi nije ikakve pogibili, budući da nije od gližńa dubļa. 139.

GLÌMBÂŃE (glìmbâńe), *n. djelo kojijem se glimba (glìnba).* ‚Ovo glimbańe staće me muke'. J. Bogdanović.

GLÌMBATI, glìmbâm, *impf. vidi* gambati. — *isporedi* glibati. — *Ake. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* glimbámo, glimbáte *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* glîmbâ. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Jedva kroz ovo blato glimbam'. gdjeko veli i ‚glinbati'. J. Bogdanović.

1. GLINA, *f. vidi* gńila, *prema čemu je bez sumńe* glina *stariji oblik, ali nije u naše vrijeme nigdje (nego možebiti u kojem sjevernom kraju) narodna riječ.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* glina, *rus.* глина, *češ.* hlína, *poļ.* glina. — *Može biti od istoga korijena od kojega je* glib. — *Od* XVIII *vijeka kod pisaca, a između rječnika u Stulićevu:* v. gńila *s dodatkom da je riječ ruska.* I zalepi glinom. Z. Orfelin, podr. 122. Uzmi bele gline. 259. Glina ili smolńača (zemļa). P. Bolić, vinod. 1, 94. *i u Šulekovu rječniku:* ‚thon; thonboden; thonerde'.

2. GLÍNA, *f. ime mjestima. a) trgovište u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdiļe. kr. 12. Glina, lat. Glinia ili Clinia, ńegda Glinagora i Sep. M. Sabļar 113. — *b)* Glina gorńa *i* dońa, *dva sela u hrvatskoj krajini u ogulinsko-slunskom okrugu.* Razdiļe. kr. 9. — *c)* Glina (*i* Glina-selo), *selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom.* Razdiļe. kr. 9. *vidi i* M. Sabļar 113. — *d) voda što teče preko hrvatske krajine i utječe u Kupu.* Regul. sav. 24. — *pomińe se već* XIII *vijeka u latinskom spomeniku:* ‚Ad fluvium Glina'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 22. (1209).

GLINAGORA, *f. vidi* 2. Glina, *a).*

GLINAR, *m. čovjek koji (po svom zanatu) gradi (sudove i drugo) od gńile (gline). — U Šulekovu rječniku:* ‚thonarbeiter; thonbildner'.

GLINARICA, *f. u Šulekovu rječniku:* žičica-glinarica ‚thonfadenwurm' ‚gordius argillaceus', *vrsta crva što živi u gńili (glini).*

GLINARINA, *f. što je građeno od gńile (gline), glinena trgovina. — U Šulekovu rječniku:* ‚thonarbeit; thonwaare'.

GLINARSTVO, *n. glinarevo stańe, glinarev zanat, i uopće što pripada glinaru i ńegovu zanatu. — U Šulekovu rječniku:* ‚thonbildnerei'.

GLINA-SELO, *n. vidi* 2. Glina, *c).*

GLINAST, *adj. koji je poput gńile (gline); u kojemu ima gńile. — U Šulekovu rječniku:* ‚thonartig'; ‚thonicht'; glinasta smeđevica ‚thoneisenstein'.

GLINAV, *adj. u kojemu ima gńile (gline). — U Šulekovu rječniku:* ‚thonig'.

GLÌNBÂŃE, *n. vidi* glimbańe.

GLÌNBATI, glìnbâm, *impf. vidi* glimbati.

GLINDURA, *f.* tonsilla, *žlijezda u grlu, žabica. — Riječ romanska, rum.* ghindură, *arban.* gjandęrę, gjęndęrę, *isporedi i* glanda. *— U Belinu rječniku* (‚tonsilla' 337a), *u Voltiġijinu* (‚gangola, noccioletto, strangoncello' ‚drüse'), *u Stulićevu* (‚tonsillae'). *— U naše vrijeme u hrvatskom primorju.*

GLINDURAST, *vidi* glindurav.

GLINDURAV, *adj. kojemu su otekle glindure. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚glandulosus') *gdje ima i* glindurast *s istijem značeńem.*

GLINE, *f. pl. ime mjestu. — U Daničićevu rječniku:* ‚Gline', selu je Žeravici išla meda ‚u Gline, оть Glinь u Pistulь' (Glasn. 15, 310 *god.* 1348?). 3, 576. *— isporedi* 2. Glina.

GLINEN, *adj. načińen od gńile (gline). — U Šulekovu rječniku:* ‚thönern; thonig'; glinen kip ‚thonbild'; glinen kis ‚thonerde'; glinena so(l) ‚thonerdensalz'; glinena posuda ‚thongefäss'; glineno posuđe ‚thongeschirr'; glineno zrno ‚thonkugel'; glinen lapor ‚thonmergel'.

GLINENINA, *f. što se čini od gńile (gline). — U Šulekovu rječniku:* ‚thongebild'.

GLÌŃGAV, *adj. dug i lijen (o čeljadetu). — U Vukovu rječniku:* ‚lang und träg (von einem menschen)' ‚longus et piger'.

GLÍŃGO, *m. glìńgav čovjek, uprav kao hyp.* glìńgav. *— Ake. se mijeńa u voc.* glîńgo. *— U Vukovu rječniku:* ‚ein langer träger mensch' ‚homo longus et piger'.

GLÌNICA, *f. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 110. Jovo Mikeša rodom iz Glinice u Bosni. Nar. pjes. kras. 1, VIII. *— b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Razdiljeć. kr. 9. *i u pl.* Glinice. Schem. segn. 1871. 57. *— c) voda što utječe u Glinu (vidi* 2. Glina, *d). — od* XIII *vijeka (u latinskom spomeniku).* ‚Super flumen Glinyza'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 26. (1211).

GLINICE, *f. pl. vidi* Glinica, *b).*

GLINIČNIK, *m. kamen što postaje kad se sustaje glinik s oksigenom (od toga je naj skuplje drugo kameńe, osim dijomanta). — U Šulekovu rječniku:* ‚aluminoxyd'.

GLINIK, *m. a) (chem.)* aluminium, *kovinu što se vadi iz gńile (gline) i za koju se obaznalo u naše vrijeme; slična je srebru, ali je malo tamnija i mnogo lakša. — u Šulekovu rječniku:* ‚aluminium'. *— b) jama gdje se kopa gńila. — u Šulekovu rječniku:* ‚thongrube'.

GLINOVAC, glinovca, *m. kamen u kojemu ima glinika. — U Šulekovu rječniku:* ‚aluminid; thonstein'.

GLINOVIT, *adj. u kojemu ima mnogo gńile (gline). — U Šulekovu rječniku:* ‚thonreich'.

GLÎNSKÎ, *adj. koji pripada Glini.* V. Arsenijević. — Glinska Poljana, *selo u hrvatskoj krajini.* Razdiljeć. kr. 10. Glinska Poljana (ńegda Brkiševina, Brkuša). M. Sabljar 113. — Glinsko vrelo, *selo u hrvatskoj krajini.* Razdiljeć. kr. 9.

GLINUŠA, *f. vidi* 1. glina. Ako je zemljište teško (n. pr. glinuša). K. Crnogorac, bot. 112.

GLINUTI, glinem, *pf.* progutati kao zmija žabu, a i uopšte kažu u Ļeskovcu za svako gutańe životińsko. M. Đurović. — *Korijen je kao kod* gutati; *biće postalo od iterativnoga glagola (stslov.)* glitati, *čemu je ispred* n *ispalo* t; *isporedi i malorus.* hłytaty. — *impf.:* glivati.

GLÍŃANIN, *m. čovjek iz Gline.* V. Arsenijević. — *plur.:* Glińani.

GLÍŃÂNKA, *f. žensko čeljade iz Gline.* V. Arsenijević.

GLIŃE, *n. (ili f. pl.?), selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 126.

GLIPAŃE, *n. vidi* glipati.

GLIPATI, glipam, *impf. u Stulićevu rječniku:* (‚circumspicere, observare'). *— to je bez sumńe rus.* глипать, *a Stulli je zaboravio dodati da je riječ ruska. — U istom rječniku ima i verbalni supst.* glipańe.

GLÎPSKÎ PÒTOK, *m. voda u Srbiji u okrugu rudničkom* (glipski *od* glib). Ćuprija preko Glibskog Potoka. Sr. nov. 1867. 351.

GLISNIK, *m.* semen sanctum, semen Cinae, *ńeki lijek od glista. — U Šulekovu rječniku:* glistnik ‚wurmsame'.

GLIST, *m. vidi* glista. *— U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz Mikaljina gdje ove riječi nema, a kod* glista *je dodano da je riječ ruska: jamačno je Stulli kod jednoga pisao što je trebalo pisati kod drugoga. on je po tome našao* glist *samo u ruskom rječniku.*

GLÍSTA, *f.* lumbricus, *ovako se zovu crvi duga i obla tijela šiljasta na obadva kraja, crvenkaste boje; od više su rodova i vrsta: ńeki žive u zemlji, ńeki u crijevima ljudskijem i životińskijem. — isporedi* guja. *— Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* glista, *ruski* глиста, *češ.* hlista, hlíста, *pol.* glista. *— Radi postańa Miklošić* (etymol. wörterb. 66a) *ispoređuje s korijenom* glad *glagola* gladiti *i s l.t.* glīdēt, *sluziti se. — Od prošloga vijeka piše se i* glista *(vidi primjer J. S. Reļkovića kod b)); tako je i u Šulekovu rječniku kod* ‚spulwurm' (‚Ascaris') *uz* glista. *— Između rječnika u Vrančićevu:* gliste ‚lumbrici'; *u Mikaljinu:* crv koji se u zemji leže ‚lumbricus, colubra caeca'; crv koji se u čovjeku zameće ‚lumbricus'; *u Belinu:* ‚lumbricus' 442b. 761b; *u Bjelostjenčevu:* glista, guja, crvi, kuliko zemelska tuliko i vu človeku i živine ‚lumbricus, colubra coeca, animalia ventris'; *u Jambrešićevu* ‚lumbricus'; gliste imajući ‚verminosus'; *u Voltiġijinu* ‚lombrico, verme' ‚spuhlwurm'; *u Stulićevu:* ‚taenia' *s dodatkom da je riječ ruska (vidi kod* glist); *u Vukovu:* ‚der spulwurm, regenwurm' ‚lumbricus'. *a)* Lumbricus L., *crv što živi u zemji. vidi u riječnicima. — u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚regenwurm' (‚Lumbricus'). *— b)* Ascaris L., *crv što živi u*

ljudskijem crijevima. Glista detińa, Ascaris lumbricoides. J. Pančić, zool. 281. Detińa glista, Ascaris vermicularis L. K. Crnogorac, zool. 180. *i u Šulekovu rječniku:* glista, glista ‚spulwurm' (‚Ascaris'); glista ‚ein wurm in eingeweiden' *kod* ‚wurm'; gliste ‚wurmkrankheit, wurmsucht'; groznica od glista ‚wurmfieber'; lijek od glista ‚wurmmittel'. — *neke vrste žive i u životińskijem crijevima.* Po tom końi brez glista ostanu. J. S. Reljković 385. — *c)* barska glista (Tubifex rivulorum Blainv). K. Crnogorac, zool. 179. — *d)* peščana glista (Sabella penicilius L.) K. Crnogorac, zool. 178. — *e)* glista drva, Teredo navalis L. G. L. Faber 251.

GLÌSTAST, *adj. vidi* glistav. — *U Stulićevu rječniku:* v. glistinast. — *nije sasma pouzdano.*

GLÌSTAV, *adj. kojemu su gliste u crijevima, koji boluje od glista.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* koji gliste ima, *i u Voltiǵijinu:* ‚verminoso' ‚wurmvoll'. — *U naše vrijeme u Šulekovu:* ‚wurmsüchtig'.

GLISTAVAC, glistavca, *m. vidi* glista, *a).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚spulwurm' (‚Lumbricus teres').

GLISTAVOST, *f.* helminthiasis, *stańe (bolest) glistava čeljadeta, gliste.* — *U Šulekovu rječniku.*

GLÌSTE, *f. pl.* helminthiasis, *bolest kad su gliste u crijevima, vidi* glista, *b).*

GLISTEN, *adj. koji pripada glistama, kojemu su uzrok gliste (o bolesti).* — *U Bjelostjenčevu rječniku·* glisteni beteg, glistina bolest ‚vermina'; *u Jambrešićevu:* glistena bol ‚vermina'; *u Voltiǵijinu:* glisteni beteg.

GLÌSTICA, *f. dem.* glista. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glîstîcâ. — *U Stulićevu rječniku a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚würmchen'. — *S osobitijem značeńima: a)* glistica barska, Tubifex rivulorum. J. Pančić, zool. 279. *vidi* glista, *c).* — *b)* glistice, Teredo navalis L. G. L. Faber 251. *vidi* glista, e.

GLISTIN, *adj. koji pripada glisti, glistama.* — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* glisten.

GLÌSTINA, *f. augm.* glista, *ali znači što i* glista. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glîstînâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚lumbricus' 442ᵇ. 761ᵇ) *gdje naj prije dolazi, u Voltiǵijinu* (v. glista), *u Stulićevu* (v. glista). *a) vidi* glista, *a). u rječnicima i u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Kandelora, zima fora; veli Blaž da je laž; veli glistina da je istina'. *Nar. posl. u Dubrovniku.* P. Budmani. — *b) vidi* glista, *b).* Dici maloj lik od glistina. J. Vladmirović 12. — *c) morski crvi sličnі glistama.* Kopat glistine ili crvi, znači vadit iz kala glistine. L. Zore, rib. ark. 10, 352.

GLÌSTINAST, *adj. vidi* glistinav.

GLISTINAV, *adj. vidi* glistav. — *U Stulićevu rječniku* (‚taeniarum plenus, taeniarum morbo laborans') *gdje ima i* glistinast *s istijem značeńem; ovo je pošlednje maňe pouzdano.*

GLÌSTINICA, *f. dem.* glistina. — *U Stulićevu rječniku.*

GLISTIR, *m. vidi* klistir, *grč.* κλυστήρ, *novogrč.* γλυστήριον. — *U rukopisu* XIV *ili* XV *vijeka.* Tvori že semu glistirь sь ukropomь. Sred. ljek. jag. star. 10, 113.

GLÍSTO, *m. mali graj.* Ako je ovaj *(graj ili ugor)* velik, zovu ga ‚škaljaš', ako malahan, ‚glisto' (u Cavtatu). L. Zore, rib. ark. 10, 338—339.

GLISTÒGON, *m. lijek što tjera nadvor (goni) gliste.* Gljstogon, ‚anthelminticum (remedium)' ‚wurmwidriges mittel, wurmmittel'. I. Dežman, rječ. liječn. naz. 94.

GLISTÒLIK, *adj. sličan glisti.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Glistoliko telo. J. Pančić, zool. 239.

GLISTÒMOR, *m. lijek koji mori gliste.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚wurmtod'.

GLISTOVAŇE, *n. djelo kojijem se glistuje.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚taeniarum morbus').

GLISTOVATI, glistujem, *impf. bolovati od glista.* — *U Stulićevu rječniku* (‚taeniis laborare' *s dodatkom da je riječ ruska), a u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚an würmern leiden' *kod* ‚wurm'.

GLÍŠA, *m. vidi* Glišo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Glíšo. — *Od prije našega vremena i u Vukovu rječniku s dodatkom da je po istočnom govoru.* Gliša. S. Novaković, pom. 56.

GLIŠAC, Glišca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Gliščcu. Sr. nov. 1873. 1027.

GLIŠÈNDA, *m. augm.* Glišo. — *U Lici.* J. Bogdanović.

GLÍŠEV, *adj. koji pripada Glišu.* Gliševo Poļe, *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva na Gliševom Poļu. Sr. nov. 1861. 426.

GLIŠÌCA, *m. dem.* Glišo. — *U Lici.* J. Bogdanović.

GLÍŠIĆ, *m. prezime po ocu Gliši.* Šem. srb. 1882. 202.

GLÍŠO, *m. hyp.* Gligorije. — *isporedi* Gliša. — *Akc. se mijeńa u voc.* Glíšo. — *Od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku s dodatkom da je po južnom govoru.* Glišo Šajkaš. Glasn. II, 3, 77. (1706). Glišo Pecikozić. Nar. pjes. vuk. 2, 649 *(među prenumerantima).*

GLÍŠOVIĆ, *m. prezime po ocu Glišu.* — *U naše vrijeme.* Milan Glišović. Rat. 78.

GLIV-, *vidi* gljv-.

1. GLIVA, *f.* struma, *vidi* glanda. — *Može biti da je ista riječ što i* gljva *(koje vidi); ali po glagolu* glivati *moglo bi se pomisliti i na korijen što je kod glagola* gutati: *znamenito je i to što pisci (osim Bjelostjenca koji i onako ne razlikuje ļ od l), u kojijeh ima ova riječ s oba dva značeńa, pišu je svagda s l za ovo značeńe, a s ļ za drugo* (‚fungus'). *u rječnicima: u Vrančićevu:* ‚struma' *(i u ńegovu ‚Životu divić': gliva ‚id est struma' 116), u Mikaļinu, u Belinu* 661ᵃ, *u Bjelostjenčevu* (v. kehļa), *u Stulićevu.*

2. GLÍVA, *f. planina u Hercegovini blizu Trebińa.* — *U Vukovu rječniku, i u jednoga pisca našega vremena.* Iz Trebińa put do na brdo Glivu krševit je. T. Kovačević, op. 102. — *u drugoga pisca oblik je* Gļiva. Glasn. 20, 304.

GLIVAN, glivna, *adj. vidi* glandav. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚strumosus').

GLIVAŇE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva u Glivańu. Sr. nov. 1875. 252.

GLIVATI, glivam, *impf.* glinuti. — *U Ļeskovcu.* M. Đurović.

GLIZA, *f. vidi* glanda. — *isporedi* 1. gliva. — *U naše vrijeme u Hercegovini.* Ļ. Nenadović.

GLIZICA, *f. selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasn. 40, 20.

GLIZIJ *ili* GLIZIJEJ *ili* GLIZJEJ, *m. ime mjestu.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚Glizèj', crkva je treskavačka imala blizu Hraštana ńive ‚do

Glizêja' (Glasn. 11, 131 *god.* 1336—1346; Glasn. 13, 375 XIV *vijeka).*

GLOB, *m. vidi* globa. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* v. biršag.

GLÒBA, *f.* multa, *novčana pedepsa (kad je ko osuđen da plati nekoliko novaca), i sam novac što se tako plaća.* — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* glòbi, *u acc. sing.* glòbu, *u voc. sing.* glòbo, *u nom., acc., voc. pl.* glòbe, *u gen. pl.* glóbâ. — *Dolazi samo kod južnijeh Slavena, te neće biti praslavenska riječ, isporedi arban.* gjobę, *rum.* gloabă, *novogrč.* κλόπα. — *U našem jeziku javļa se od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* ('multa'), *u Mikaļinu* ('poena, multa, supplicium, castigatio, animadversio pecuniaria'), *u Belinu* ('poena' 551[a]; 'proscriptio' 214[b]), *u Bjelostjenčevu (kod* multa 1, 793[b]; *vidi i* glob), *u Stulićevu* ('poena, multa'), *u Vukovu* ('die geldstrafe' 'mulcta'), *u Daničićevu* ('mulcta'). *a) sa značenem sprijeda kazanijem.* globa *se* 'plaća, uzimļe, udara, nameće', *zabrańuje se što* 'pod globu' *itd.; uz* globa *može biti genetivom potańe naznačeno kolika je, što je.* Gde godê se pri crьkviji človêkь na kraļevê sudê, da je globa crьkovna i posluhь i ruka. Mon. serb. 565. (1322). Ako bude svada Bošńanina z Dubrovčaninomь u Dubrovnici, da sudi knezь dubrovački i sudije, a globa općini. 101. (1332). Osvobodi je carьstvo mi . . . otь globe i podanьka (t. j. da se globa ne plaća caru. Đ. Daničić). 138. (1348). Ako se nađe zlatarь u gradu kove dinare bezь voļe careve, da se zlatarь iždene, a gradь da plati globu što reče carь. Zak. duš. šaf. pam. 49. Te globe da se uzimaju na crьkovnyhь ļudehь. 50. Da su niki zakoni pod globu stavļeni. A. Bačić 142. Koji prođe, globa je 10 forinti. 142. Kad vam zapovida zapovidnik zemaļski pod globu koju, vi ga slušate za ne pasti u penu. J. Banovac, prip. 143. Upadaju u pedipsu globe dobara. 1. J. P. Lučić, nar. 134. Khinka na globu pineznu odsudiše. A. T. Blagojević, khin. 17. Al' je rada sirotińa raja koja globa davati ne može. Nar. pjes. vuk. 4, 131. Ne iznos'te globa ni poreza, ne iznos'te na raju bijeda. 4, 134. I na raju globe navalismo. 4, 135. Prodite se globa i poreza. 4, 142. A ostale Drobńačke glavare pod žestoku globu ti udari. 4, 492. Sudije i upraviteļi u turskome carstvu dojako su živļeli naj više od globa. Vuk, rječ. 89[a] *(vidi i cijeli članak kod* globa). Bismo globe goleme uzeli. P. Petrović, gor. vijen. 31. Zbor ureza globu, ko prestupi *(zakon).* S. Ļubiša, prip. 34. Spičani da se prođu sjeke i paše tuđega pod globom. 164. Selo mi izjede oraćega vola u globu. 198. — *u prenesenom smislu.* Kada ne činimo ovo, diže Bog za globu od nespoznanstva oči. M. Radnić 281[b]. Platiće se globa za svaki grijeh. 470[b]. — *b) kao pedepsa uopće.* Ni globu hoć' kroz toj od zločin primiti. N. Dimitrović 92. Grijeh nosi muku i globu sobom. M. Radnić 211[b]. Globa grijèhâ otaca dohodi na sinove. 230[a]. Novo zlotvorstvo, nova globa. A. T. Blagojević, khin. 17. — *može biti da amo spadaju i ova dva primjera nekoga pisca* XVII *vijeka u kojima nije dosta jasno značeńe:* Ti krivijem razbi globe, vid slijepijem drag donosi. I. Akvilini 103. I Jezusa blag'sovļena nami ukaži ti smiļena kad svučemo pûti globe. 165. — *c) preneseno na samosiono vladańe, teško podnositi, vidi* zulum. Vid Gazarić kroti Turke i ńih globu. J. Kavańin 139[b]. A sad mi je tužba dodijala od mojega jadnoga naroda, da ne može globe podnositi. And. Kačić, razg. 36[b]. Nego kod nas *(poklade)* kakono jednu veliku globu i jaram na vratu ostaviše. M. A. Reļković, sat. A6[a]. Puk se je oslobodio od globe i pritiskańa. A. Tomiković, živ. 105. Kadno si sinove israelske od globe i sužanstva kraļa Farauna izveo. G. Pośtalić 50.

GLOBAĆIJA, *m. vidi* globar *(u zlom smislu).* — *Postaje od* globa *turskijem nastavkom* ći. — *U naše vrijeme.* S toga što je globaćija, što ne zna ni za Boga ni za dušu. M. Đ. Milićević, let. več. 76.

GLÒBAN, glòbna, *adj. koji pripada globi.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* globan: pjenez globni 'pecunia multatitia'. Trudno je služiti svijetu, i ńegov razgovor i utješeńe jest globno *(vidi* globa, *c)),* ali će još mrže biti kada se rastane od tebe. M. Radnić 304[a]. Globni novci 'strafgelder'. Zborn. zak. 3, 726.

GLÒBÂR, globára, *m. čovjek koji globļava.* — *Ake. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* glòbâru *i* glòbâre, glòbâri. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* koji globļava 'der erpresser' 'extortor' *i u Daničićevu* (globarь 'qui mulctas colligit'). Globari, koji stoje pri sudijahь, čto osude sudije, i upisavьše dade globaremь, ty globê da uzimajutь globarije. Zak. duš. šaf. pam. 49. Zapovêdamь vojevodamь, knezovomь, županomь, carinikomь, globaromь, katunaromь i vsakoga stajańja ļudemь slugamь našijemь. Mon. serb. 485. (1461). — *u naše vrijeme može značiti što i* zulumćar *(isporedi* globa, *c)).* Nema pravoga sudije nego sve globari. Vuk, rječ. 89[a]. On *(je)* globar i zulumćar. P. M. Nenadović, mem. 47.

GLOBARI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 108.

GLOBARICA, *f. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 148. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Sena u Globarici. Sr. nov. 1873. 111.

GLOBÀRINA, *f.* iznos globe. M. Pavlinović.

GLOBAZITI, globazim, *impf. (?) na jednom mjestu u rukopisu* XIV *vijeka s nejasnijem značeńem.* Ašte *(moj život)* jes(tь) i u grьńьci, da globazitь i da idetь kь svo(je)j matici. Starine. 10, 276.

GLOBEŽ, *m. globļeńe.* — *U Šulekovu rječniku:* 'erpressung'.

GLOBICA, *f. u Daničićevu rječniku:* zaselak koji je 1314 pripadao crkvi arhandelovoj u Ļesnovu (Glasn. 13, 293). *pominje se kasnije istoga vijeka.* Selo Bokovo sь zaselьkomь Globicomь. Glasn. 27, 290. (1347).

GLOBIŠ, *m. vidi* globuš. — *Na jednom mjestu u pisca* XVIII *vijeka.* Ako 'e globiš svud pristao bio postavļen na ravninu, samim puntom tu bi stao. J. Kavańin 435[b].

GLÒBITI, glòbîm, *impf.* multare, *pedepsati globom.* — *Akc. se mijeńa u prav.* 1 *i* 2 *plur.* globímo, globíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* glòbî, *u part. praet. pass.* glòbļen. — *Od* XVI *vijeka, u između rječnika u Vrančićevu* ('multare; punire') *gdje naj prije dolazi, u Mikaļinu, u Belinu* ('mulcto' 551[a]), *u Stulićevu* ('mulctare'), *u Vukovu* ('um geld strafen' 'mulcto'). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem. drugijem akuzativom (osim objekta) može biti izrečeno, koliku je globa.* Već on globi preko mjere ļude. Nar. pjes. vuk. 4, 381. Globiću te hiļadu dukata. Nar. pjes. stoj. 1, 74. Kad me globiše, kriva me nadoše. Nar. posl. vuk. 119. Globili su ga Turci sto groša. Vuk, rječ. 8[a]. Može biti da će gdekoga globiti, grada. 64. —

b) može značiti i uopće derati, grabiti, guliti, pa po tome i mučiti, vladati zulumom (isporedi globa, *c)).* Jaše jih globiti. Đ. Baraković, jar. 107. Vladaoci nas globe. I. Ančić, ogl. 152. Predislav ki globjaše podložnike bogatije. J. Kavanin 245b. On započe globiti sirote. Nadod. 140. Nas će robit i globiti neprijatelji. Zgode. 14. Globe i deru vilajet ni kriv ni dužan. D. Obradović, živ. 65. Dočekajte neznana deliju, nit' ga bijte, niti ga globite, već ga živa meni dovedite. Nar. pjes. vuk. 2, 78. On narod do gole duše guli i globi. M. Pavlinović. Globiti ‚erpressen' ‚extorquere'. B. Petranović, ruč. kń. 34. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka preneseno na subjekat* glad: Glad, koji globijaše Kanaana. D. E. Bogdanić 14. — *u istoga pisca ima i recipročno* globiti se, *mučiti se, progoniti se (jedno drugo):* Šest godina globiše se *(Cijaksar i Halijat)* s velikijem prolitjem krvi. 61.

GLOBIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚puniens, castigans'. — *nepouzdano (i s toga što je značenje aktivno).*

GLOBÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se globiva.* — *U Vukovu rječniku.*

GLOBÍVATI, glòbîvâm, *impf. vidi* globljavati. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

GLOBLJÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se globljava.* — *U Vukovu rječniku.*

GLOBLJÁVATI, glòbljâvâm, *impf. iterativno prema* globiti; *razlikuje se od* globiti *i tijem što se kod* globljavati *jače ističe značenje: silovati na plaćanje globe.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* globljávajû, *u aor.* globljávah, *u ger. praes.* globljávajûći, *u ger. praet.* globljávâvši, *u part. praet. act.* globljávao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* koga ‚geldstrafen erpressen' ‚mulcto'. Ostale seljake aga nudi da mu se prodadu, pa ako neće, on im zatvora stoku kad nađe na zemlji onijeh svojijeh čifčija, i globljava ih dok mu se naj poslije i oni ne prodadu. Vuk, rječ. 826b. Pa ga Turci sve bijedili koje za što i globljavali. poslov. 54.

GLÒBLJÊŃE, *n. djelo kojijem se globi.* — *Između rječnika u Stulićevu:* globjeńe *i* globljeńe. Zločinstva javnoga nasilja globljeńem čini se krivcem svaki, koji: a) osobi kojoj nanese u istinu nasilje, hoteći ju time primorati, da što učini, trpi ili podnosi ili propusti; b) budi posredno budi neposredno, budi pismeno budi ustmeno, usprijeti komu povrijeđeńem tijela, slobode, poštenja ili vlastničtva, hoteći time onoga, komu prijeti, prisiliti, da što učini, trpi ili propusti. Kazn. zakon. 1, 46. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka griješkom* globeńe: Od kuda biva da oni lakomac nikada ne može zadosti učiniti nezasitljivomu grabljeńu svoga proždrloga srdca, koliko mu drago proždirao puk Božji silom i globeńem? A. Tomiković, gov. 128. Puk ne mogući podnositi ńiovo globeńe. živ. 21.

GLOBNIČAR, *m. vidi* globar. — *U jednoga pisca našega vremena.* Odavna Osmanlija teži, da površi i zemlju i grade, a namjesti svoje globničare. Osvetn. 4, 40.

GLOBNIK, *m. vidi* globar. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da budu globnici tvrdovratnosti vaše. J. Banovac, blagos. 283. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚expilator'.

GLOBODERI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 128.

GLOBODERICA, *f. selo (isto što* Globoderi?). — *Prije našega vremena.* Globoderica (selo). S. Novaković, pom. 130.

GLOBOVIK (Globović?), *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Globovikъ. S. Novaković, pom. 130.

GLOBUŠ, *m. vidi* lopta, *lat.* globus. — *isporedi* globiš. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu:* globuš, okrug, oblina, okolišće ‚globus'. 2. okrug nebeski ‚globus coeli, sphaera coelestis'. 3. okolišće sunčeno ‚circulus solis'. 4. zrno puškeno ‚globus, pila muralis, pila plumbea, martio barbulus, globus tormentarius'. 5. kugla ka se med kugline taće ‚globus, sphaera, pila'. — Imate globuši *(vidi 4 u Bjelostjenčevu rječniku),* imate i praha. B. Krnarutić 28.

GLÓCA, *f. šljiva i breskva koja se rascijepiti ne da.* — *isporedi* gloďva, *prema čemu će biti ipokoristik.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Baraći.*

GLÓCATI, glôcâm, *impf. vidi* glockati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* glócajû, *u aor.* glócah, *u ger. praes.* glócajûći, *u ger. praet.* glócâvši, *u part. praet. act.* glócao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — Glocati, ugrizati, a ne ujedati (kao koń koňa). glocati se, glockati se. u Lici. V. Arsenijević. Kad koni okrenu glave jedan drugome, pa zubma griskaju se po ledima, kaže se: eno se glocaju. u Dobroselu. M. Medić.

GLÒCKÂŃE, *n. djelo kojijem se glocka.* — *U Vukovu rječniku.*

GLÒCKATI, glôckâm, *impf. dem.* glodati. — *Akc. se ne mijeňa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* glôckâ). — *U Vukovu rječniku gdje ima i recipročno* glockati se: ‚sich (scherzend) beissen, von pferden' ‚morsicare se': glockaju se koni. — *isporedi* glocati.

GLÒCNUTI, glôcnêm, *pf. jedan put ugristi, griznuti, perf. prema* glockati *i* glocati. — *Akc. se ne mijeňa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* glôcnû; *part. praet. pass.* glôcnût). — *U Vukovu rječniku:* ‚einmal anbeissen (als dim. v. glodati u pf. v. glockati)' ‚admordere'.

GLOČEVO, *n. selo u hrvatskoj krajini blizu Soline.* Schem. zagr. 1875. 18.

GLÒDAC, glòca, *m. vidi* glodalac. — *U poslovici našega vremena.* U selu gladac, a u domu glodac (veli se o čovjeku koji se drugim izvan svoje kuće pokazuje blagim i ljubeznim, a doma svoje ukućane jede, cangriza, neprestano kori i kara). Nar. posl. stoj. 74.

GLODAČA, *f. ime (izmišljeno) mjestu.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Koji došo do strane Glodače, taj ne moga' vode ni pogače. Nar. pjes. kras. 1, 76.

GLÒDAĆÎ, *adj. pridjev zubu kojijem se glođe (kao što su n. p. zubi u miša, isporedi* glodar, glodavac). — *U Šulekovu rječniku:* glodaći zub ‚nagezahn'.

GLÒDALAC, glòdaoca, *m. onaj koji glođe, isporedi* glodalo, glodac, glodar, glodavac. — *U Stulićevu rječniku:* glodalac, glodalca *i griješkom* glodaoc.

GLÒDALO, *m. vidi* glodalac. — *U Stulićevu rječniku kod* glodalac.

GLÒDÂŃE, *n. djelo kojijem se glođe.* — *isporedi* glođeńe. — *U Voltigijinu rječniku* (glodańe *i* glojeńe), *u Stulićevu, u Vukovu.*

GLÒDÂR, glodára, *m. (zool.) vidi* glodalac. —

U pisaca našega vremena koji upotrebljavaju ovu riječ za vas razred (glires, rosores) *sisara, sisavaca* (mammiferi) *koji glođu (prednji im zubi svagda rastu), kao što su miši, zečevi, dabri itd.* Glodari ‚glires'. J. Pančić, zoolog. 181. *i u Šulekovu rječniku:* ‚nagethier' (‚rosores').

GLODATELJAN, glodatelna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚corrosivo' ‚erodendus'; *uz ovo ima i* glodav. — *oboje sasma nepouzdano, i značenje je u talijanskom aktivno, a u latinskom pasivno.*

GLÒDATI, glòdêm, *impf.* rodere, *gristi, ali kad je objekat nešto tvrdo, te se istom malo po malo naokolo može odgrizati ili strugati zubima; kaže se o čeljadetu, a još češće o živinčetu (psu, mišu, crvu itd.).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* glòdâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* glòdâ, *u ger. praes.* glòdûći, *u part. praet. act.* glòdao, glòdâla, *u part. praet. pass.* glòdân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* glodati, *rus.* глодать, *češ.* hlodati, *poljs.* głodać. — *U oblicima sadašnega vremena nastavak je* j, *te je osnova* glod *kod štokavaca, a kod čakavaca* gloj (glòjêm *itd.*); *ali je u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku praes.* glodam. — *Griješkom se čini i inf. i oblici prošloga vremena od osnove sadašnega vremena:* Ka bi iznutra glojala i grizla. A. Georgiceo, nasl. 306. Jer kon tebe stotinu godina narod gloda *(aor.)* sudbina nemilna. Osvetn. 5, 2. — *Između rječnika u Belinu* (glođati ‚rodo' 630b), *u Bjelostjenčevu* (glodam, glođem, hrstam, hrumam ‚os rodo, abrodo'; glođem, glojem ‚obmordeo, circum mordeo, rodo'; glođem se ‚corrodor'), *u Jambrešićevu* (glodam ‚rodo'), *u Voltiđijinu* (glodati, glođem, glojem ‚rosicare, rodere' ‚nagen'; glodati se ‚rosicarsi, consumarsi, arrabbiarsi' ‚sich grämen'), *u Stulićevu* (glodati, glođem ‚rodere, corrodere' *i* glođati, v. glodati), *u Vukoru* (glodati, glodem ‚nagen' ‚rodo').

a. *aktivno. a) u pravom smislu.* Načeti mišu glodati uzy mrežnje. Stefanit. star. 2, 289. Zašto pas kos glode i o ńu zub krši? D. Rańina 122a. Ako si meso izio, a ti kos' glođi. (D). Poslov. danič. 3. Ko glođe gvozdje, slomit će zube. (D). 46. Tako da se mlogo puta okrvavi glodući i stružući onu kost. F. Lastrić, ned. 418. Glođe katance. (Z). Glođe romazine. (Z). Glođe uzdu, nu zaludu. (Z). Poslov. danič. 24. Pas vrtarski niti kosti glođe niti je drugomu da. (Z). 94. Pas verige sve zubima snažno glođe. N. Marči 58v. Ni pas gole kosti ne glođe. Nar. posl. vuk. 222. Što nije gledati, nije ni glodati. 358. — *b) deterere, u širem smislu, turući, stružući (ne zubima) činiti da ńcšto (objekat) postaje sve to mańe.* Toliko nî kipuć železa tvrda kus, ali ga glođe brus. Đ. Baraković, vil. 268. — *amo mogu spadati i ovi primjeri (u metaforičkom smislu):* Vrijeme glođe, a smrt kosi. J. Kavańin 136a. Kad mladosti polak prođe, onu polu već smrt glođe. V. Došen 46b. — *c) rjeđe je objekat ono što se glođući odgriza od čega tvrda, i što može biti i mekano.* Glojuć meso der do kosti. M. Marulić 300. Meso s ovakova pleća no vaja glodati nego se očupa prstima. Vuk, živ. 238. — *d) kao* gristi *uopće, i kad objekat nije što tvrdo (rijetko).* Pohlepljivac . . glođe svoju vlastitu krv *(metaforički).* M. Radnić 51b. Kako jedne matere namažu pelinom bradavice, da se od sise dite odbije, ter da jo veće ne glođe. L. Ljubuški, pism. 10.

b. *sa* se.

a) refleksivno. aa) u pravom smislu. vidi u Bjelostjenčevu rječniku. — bb) u prenesenom smislu, jediti se u sebi, mučiti se, isporedi gristi se, jesti se. *vidi u Voltiđijinu rječniku.*

b) recipročno, u prenesenom smislu, progoniti, mučiti jedno drugo. isporedi kod gristi, klati. Gdje joj nisu gospodari stalni, već se glođu od postańa ńena. Osvetn. 6, 26.

GLODAV, *adj. vidi* glodateljan.

GLÒDAVAC, glòdâvca, *m. (zool.) vidi* glodar. — *U Šulekovu rječniku:* ‚nagethier' (‚rosores').

GLÒDAVICA, *f. crv što glođe (i u prenesenom smislu).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚nagewurm'.

GLODI, *m. (?) pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 164.

GLÒDIŠKA, *f.* Lagurus ovatus L., *ńeka trava, zečji rep, zečji repić. na Braču.* A. Ostojić.

GLODNICA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 236.

GLODŃA, *f.* rosio, *glodańe.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚genage'.

GLODOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 192.

GLÒĐAJA, *m. prezime u Foči u Hercegovini.* M. Medić.

GLÒĐAJIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Glođaja. — *U naše vrijeme.* Nikola Glođaić. Nar. pjes. petr. 1, 352 *(među predbrojnicima).*

GLÒĐATI, *vidi* glodati.

GLÒĐÊŃE, *n. vidi* glodańe. — *Načińeno od osnove sadašnega vremena.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku* (glojeńe) *i u Voltiđijinu* (glojeńe *kod* glodańe).

GLÒĐVA, *f. breskva koja se ne može rascijepiti, da otpadne od koščice.* — *isporedi* gloca. — *Postaje od osnove sadašnega vremena glagola* glodati. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

1. GLÒG, glòga, *m.* Crataegus L., *ńeki grm po kojemu su bodlje, ńeke se vrste zovu i* bijela drača, *kao suprotno ‚crnoj dračí'.* — *Akc. kaki je u gen taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* glôže. *(pl.* glôzi? glògovi?). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* glogъ, *rus.* глогъ (Cornus sanguinea L., *a* Crataegus *je* глодъ), *češ.* hloh, *poljs.* głog. — *Korijen je indoevropski* glogh *ili* glôgh, *isporedi grčki* γλωχίς, *rt, vrh,* γλῶχες, *osje (na klasu),* γλῶσσα, *jezik.* A. Bezzenberger, beitr. 6, 237. — *Između rječnika u Belinu* (‚spina alba' 700a), *u Bjelostjenčevu* (glog, glogovina ‚rhamnus, albus spinus, oxyacantha, oxicanthos'), *u Voltiđijinu* (‚spina, siepe' ‚dorn'), *u Stulićevu* (‚spina alba, rhamnus'), *u Vukovu* (‚der weissdorn' ‚Crataegus Linn.'), *u Daničićevu* (glogъ ‚crataegus'). *a) s pravijem značenem.* Meda je Golubovcima išla ‚u glogъ' (Glasn. 15, 293 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 576. Dokle god ne dođoše na glog. E. Pavić, ogl. 193. Glog, Crataegus L. B. Šulek, im. 90. Glog bijeli, Crataegus monogyna L. (Pančić). Glog crni, licio *(u starijem rukopisima),* 1. Crataegus nigra et melanocarpa WK. (Pančić); 2. Prunus spinosa L. (Sabljar). Glog crveni, Crataegus oxyacantha L. (Pančić). 91. Glog, 1. Crataegus monogyna Jacq. 2. Pyrus amygdaliformis Vill. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. Crveni glog, einsamige mispel, Mespilus monogyna. G. Lazić 133. — *b) na jednom mjestu u narodnoj pjesmi kao da znači: glogińa (ili coll. glogińe).* Volim s dragim po gori hoditi, glog zobati, s lista vodu piti. Nar. pjes. vuk. 1, 220. — *c)* gloga mi! *vidi* bog, 2, *c) bb) ccc)* (1, *str.* 474a). — *d) ime mjestima. aa)* Glog Novi

i Glog Stari, *dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 67. — *bb) u Srbiji. aaa) ime mjestima: u okrugu biogradskom.* Niva kod Gloga. Sr. nov. 1861. 289. — *u okrugu požarevačkom.* 1870. 82. — *u okrugu knežcvačkom.* 1875. 519. — *bbb)* Stari Glog, *selo u okrugu vraňskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 307.

2. GLOG, *m. drvena sprava kojom se klepeće.* — *Od* XVIII *vijeka.* Domaćijem glogom kleca po selu na jaja. (Z). Poslov. danič. 19. Glog, Bogišić mi pisa da se tako zove neka sprava drvena kojom se klepeće. (Đ. Daničić) XI.

GLÒGIŃA, *f.* Crataegus L. (fructus), *plod na glogu.* — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* glògîńâ. — *Može biti i praslavenska riječ, isporedi češ.* hlohyně. — *U našemu se jeziku javļa od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (glogiňe ‚baccae oxyacantae'), *u Stulićevu* (glogiňe ‚baccae oxyacanthae'), *u Vukovu* (‚die frucht des weissdorns' ‚fructus crataegi'). *a) s pravijem značeńem kazanijem sprijeda.* Loza ne može trńina ni glogińa dati nego grozdje. M. Divković, zlam. 6ª. Pod', mlati glogiňe. (Z). Poslov. danič. 97. Gladnu svatu divjakiňe u slast idu, i glogiňe. V. Došen 37ᵇ. — *i kolektivno.* On se meće glogińom, a devojka trńinom. Nar. pjes. vuk. 1, 355. — *b) vidi* glog, *a).* Jes' navrčo na glogińu grožde? Osvetn. 1, 17. Krivopere motaju se ćorde ko šarene uz glogińu guje. 2, 142. Glogińa, oxyacantha, acuta spina *(u starijem rukopisima),* 1. Crataegus oxyacantha L., 2. fructus Crataegi (Vuk). Glogiňe pitome, mespilus prima *(u rukopisu* XVIII *vijeka),* Crataegus azarolus Willd. B. Šulek, im. 91.

GLOGLÒTÂŃE, *n. djelo kojijem se glogloće.* — *U Belinu rječniku (sa starijim oblikom* glogotanje) 337ª.

GLOGLÒTATI, glògloćêm, *impf. vidi* kaukati. — *isporedi* glogotati. — *Onomatopeja.* — *U Belinu rječniku* (‚cantar del gallo d' India' 337ª).

GLOGOĆ-, *vidi* glogot-.

GLOGOĐAŃE, *n. djelo kojijem se glogođe.* — *U Belinu rječniku (sa starijim oblikom* glogodanje ‚fervor' 144ᵇ).

GLOGOĐATI, glogođem, *impf. vidi* glogojati. — *U Belinu rječniku* (‚sonore fervere' 144ᵇ).

GLOGOJ, *m. klokuń, kļuč, klokot.* — *isporedi* glogoļ, glogot. — *U Stulićevu rječniku:* ‚il getto che fa l' acqua o altro liquore nel suo gorgogliamento' ‚liquor exultim aestuans'.

GLOGÒJÂŃE, *n. djelo kojijem se glogoje.* — *U Belinu rječniku (sa starijim oblikom* glogojanje ‚exaestuatio' 353ᵇ) *i u Stulićevu.*

GLOGÒJATI, glògojêm, *impf. kļučati, klokuńati, klokotati.* — *Onomatopeja.* — *U Belinu rječniku* (‚exaestuo' 353ᵇ), *u Voltiǵijinu* (glogojati, glogojem ‚gorgogliare, il rumoreggiare dell' acqua' ‚plätschern'), *u Stulićevu.*

GLOGOĻ, *m. vidi* glogoj. M. Pavlinović.

GLOGON, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Glogonь. S. Novaković, pom. 130.

GLOGONAC, Glogonca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 87.

GLÓGOŃA, *m. vidi kod* glogońača.

GLOGÒŃAČA, *f.* divļa guska (u bosanskoj krajini). M. Ružičić. Ticu s dugijem vratom, a velika je koliko guska, zovu ‚glogońačom' i ‚vremeńačom'. a u šali i žensko čeļade visoko tanko, još ako je poduga vrata, zovu ‚glogońačom': ‚Jesi li vidio kolika je ona glogońača? dovatila bi s neba tarane'; a muškome reku ‚glógoña'. ‚La! koliki je onaj glogoña!'. *u Lici.* J. Bogdanović.

GLOGOSTICA, *f. seoce u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 174.

GLOGOT, *m. vidi* glogoļ. — *U Parčićevu rječniku:* ‚gorgoglio'.

GLOGÒTÂŃE, *n. djelo kojijem se glogoće.* — *U Stulićevu rječniku:* glogotańe *i* glogoćańe.

GLOGÒTATI, glògoćêm, *impf. vidi* gloglotati. — *U Stulićevu rječniku:* glogotati *i (po osnovi prezenta)* glogoćati ‚canere (de gallo indico)'. *iz ńega u Šulekovu:* ‚haudern'.

GLÒGOV, *adj.* crataegi, *koji pripada glogu.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (glogovo zrńe *kod* glogovina) *i u Vukovu* (n. p. kolac, list ‚weissdorn-' ‚crataegi'). Naj boļi jest glogov trn. I. Jablanci 180. Obojici glave odsiječe, nabi obje na glogovo koļe. Nar. pjes. vuk. 4, 333. Bez glogova koca ništa mu biti ne može. (Neće lasno umrijeti, već ako da ga ubiju — kao vampira). Nar. posl. vuk. 11. Na putu mu broć (i glogovo trńe)! (Vaļa da se to naj prije govorilo vampiru, jer za ńega kažu da se boji glogova trńa; a sad se govori za svakoga koga nijesu radi da dođe). 190. — *Uz ńeke supstantive kao imena mjestima.* ‚Glogova Greda', selima u Bitvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ‚na Glogovu Gredu za Crьnu Mlaku' (Sr. ļet. 1847. 4, 54 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječ. 1, 209. — Glogova Rupa, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Glogovoj Rupi. Sr. nov. 1873. 691. — *Međa selu Babama išla je* na Glogovi Studenьcь. Deč. hris. 15, 84.

GLOGOVA, *f. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Statist. bosn. 150. — *b) grad u Sleziji pruskoj, ńem.* Glogau. *u rukopisu* XVIII *vijeka.* Pod gradomь Glogovomь. Glasnik. 20, 18. (1767). *i u Šulekovu rječniku:* ‚Glogau'.

GLÒGOVAC, glògôvca, *m. glogov štap, kolac.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing. i gen. pl.* glògovâcâ. *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* glogovac, t. j. kolac ili štap ‚ein stab oder pfahl von weissdorn' ‚baculus aut palus crataeginus'. Pjevala je tica na glogovcu: . . . Nar. posl. vuk. 249. — *b) kao ime mjestima. aa) tri sela u Bosni: aaa) u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 104. — *bbb) u okrugu Doňe Tuzle.* 128. — *ccc) u okrugu travničkom.* 192. — *bb) šest sela u Srbiji. aaa) u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 181. — *bbb) u okrugu kneževačkom.* 113. — *ccc) u okrugu krajinskom.* 122. — *ddd) u okrugu šabačkom.* 178. — *eee) zaselak u okrugu užičkom.* 161. — *fff) selo u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 234. — *cc) tri sela u Hrvatskoj (kajkavski* Glogovec). *aaa) u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 56. — *bbb) u podžupaniji koprivničkoj.* 74. — *ccc) u podžupaniji zagrebačkoj.* 21.

GLÒGOVAČA, *f. glogova batina.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ein stock von weissdorn' ‚baculus crataeginus'. — *I ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livadu u Glogovači. Sr. nov. 1875. 248.

GLÒGOVAČKÎ, *adj. koji pripada Glogovcu.* Glogovačka *(opština).* K. Jovanović 122. 178. 181. Niva u glogovačkom poļu. Sr. nov. 1870. 318.

GLOGÒVÁK, glogováka, *m. vidi* glogovac. — *U Srbiji.* V. Arsenijević.

GLOGOVČIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu*

smederevskom. Zemļa u Glogovčiću. Sr. nov. 1870. 759.

GLÒGOVICA, *f. ime mjestima. a) u Srbiji: selo u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 91. *od* XIV *vijeka.* ‚Glogovica', među selima koja je car Lazar dao Ravanici bila su dva toga imena: ‚Glogovica doña i Glogovica gorña' (Mon. serb. 198 *god.* 1381). to će biti sadašńe dvije Glogovice: jedna u okr. aleksinačkom a druga u krajinskom. Đ. Daničić, rječ. 1, 209. — *b)* još jednu Glogovicu blizu Novoga Brda dade Hilandaru despot Stefan 1411 (Mon. serb. 570). i to selo ima i sad (Hahn, reise. 169). 1, 209. — *c) selo u hrvatskoj krajini u okrugu brodskom.* Razdiļ. kr. 13.

GLÒGOVIČKÎ, *adj. koji pripada Glogovici.* Glogovička *(opština).* K. Jovanović 91.

GLÒGOVINA, *f. glogovo drvo.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (glogovina, kostrika, trn ‚oxyacanta') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚oxiacantha' 533a), *u Bjelostjenčevu* (1. *vidi kod* glog. 2. glogovina ili zrńe glogovo ‚bacca oxyacanthae'), *u Stulićevu* (‚oxyacantha'), *u Vukovu* (‚weissdornholz' ‚lignum crataegi'). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem. u Vukovu rječniku.* — *b) vidi* 1. glog, *a).* Glogovina imade tvrdo i stalno drvo. I. Jablanci 179. Glogovina, oxyacantha *(u starijem rukopisima),* Crataegus oxyacantha L. (Vodopić). B. Šulek, im. 91. *a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu, u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* — *c) vidi* glogińa. *u Bjelostjenčevu rječniku.* — *d) glogovo lišće.* Kada jare brsti glogovinu. Osvetn. 1, 62.

GLOGÒVIT, *adj. po kojemu je porastao glog.* — *U Parčićevu rječniku:* ‚prunoso'.

GLOGOVNICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 67.

GLOGOVŃAK, *m.* Pieris crataegi, *ļepir, čija gusjenica živi na glogu.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚weissdornvogel' (‚Papilio crataegi').

GLÒGOVSKÔ PÕĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Glogovsko Poļe. Sr. nov. 1865. 415.

GLÒMÂČAN, glòmâčna, *adj. vidi* glomazan. Glomačan, grdan, nezgrapan. P. J. Marković.

GLÕMÂT, *m. vidi* glomatańe *i* glomot. — *Ake. je zabiļežen prema* glomot *i po tome što u dva primjera ima znak da je a dugo.* — *U jednoga pisca Bošńaka* XVIII *vijeka.* Ne čujete sad u crkvi nikakova radosna glasa ni vesela, nego žalostan niki ‚glomát', i tugovanje u svakomu govorenju. F. Lastrić, test. 144a. Tolika žalost učini se i buka da se ču ‚glomát' u druga mista. 202a. *(Djavao)* s velikom rukom i glomatom tako da se svi pristrašiše, izađe i uteče u pakao. svet. 142b.

GLOMATAŃE, *n. djelo kojijem se glomata. isporedi* glomat. — *Stariji je oblik* glomatanje. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu:* glomatanje, klapanje ‚strepitus, sonitus'. Što pomaže glomatanje usta, gdi je srce nijemo? M. Divković, bes. 815a. Tko jest daleko od svake buke i glomatańa. M. Radnić 436a.

GLOMATATI, glomatam *(ili* glomaćem?), *impf.* strepere, *bučati, čalakati.* — *Po svoj prilici riječ onomatopejska.* — *isporedi* glomot. — *U Mikaļinu rječniku (vidi i* glomatańe): glomatati, klapitati, klapiti ‚strepo, concrepo', *i u Stulićevu: (zlo prepisano iz Mikaļina)* glometati, glomećati.

GLÒMÂZAN, glòmâzna, *adj.* tardus, inhabilis, *trom, nespretan, nezgroman.* — *Može biti srodno s* glomot *i* glomatati. — *U naše vrijeme.* Do sad sam pridizao ćurke, jagańce, prasce, košnice i drugu glomaznu sitnuriju; a od sada ću da tražim samo pare. M. Đ. Milićević, zim. več. 301. Ma da je tako pun i glomazan, on je ipak za čudo brz. 320. U glomaznoj fijoci od stola. M. P. Šapčanin 1, 33—34. — *adv.* glòmâzno, (u trobińskoj nahiji) vidi nespretno. N. Dučić.

GLÕMÔT. *m. buka, čalakańe, isporedi* glomat, glomatańe. — *U Vukovu rječniku:* ‚geräusch' ‚strepitus'.

GLOMOTATI, glomoćem, *imp. vidi* glomatati. — *U Parčićevu rječniku.*

GLONTA, *f. vidi* glunta. — *U Šulekovu rječniku:* ‚muskete'.

GLORATI, gloram, *impf.* Graditi mrežu na skalice zovu ‚glorati' mrežu na skalice ili na civijeru. L. Zore, rib. ark. 10, 335—336.

GLÔRIJA, *f.* vidi gromula. B. Mušicki.

GLÕSA, *f. što je napisano u knizi, u rukopisu na kraju strane za tumačeńe koje riječi ili rečenice, lat.* glossa. — *isporedi* gloša, gloza, gloža. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Govori glosa svrhu onijeh riječi od svetoga Ivana. M. Orbin 282. *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚glosse'.

GLOSÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se glosira.* Radostno glosiranje vile Slovińkińe vrh čestito nad prusijanskim generalom Fouquet obdržane izvrsne vitorije. M. Kuhačević 131.

GLOSÍRATI, glòsîrâm, *impf. činiti, pisati glose, tumačiti.* — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Hoć' znat kako? slušaj, evo ti prohoda, ti pak, vilo moja, glosiraj vrh toga. M. Kuhačević 132.

GLÕŠA, *f. vidi* glosa. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Za to gloša govori da će biti krivci. I. Ančić, svit. 54. Za to gloša svrhu Markova p. 11. govori . . . 148.

GLOŠAC, Glošca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinogradski plac u Glošcu. Sr. nov. 1866. 42.

GLOŠAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Glošaku. Sr. nov. 1871. 180.

GLOŠAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva u Glošaru. Sr. nov. 1874. 369.

GLOŠČE, *n. u Šulekovu imeniku:* Glošče, Tribulus terrestris L. (Visiani), v. glošje. 91. — *Riječ je vrlo sumńiva: po svoj prilici pisac u kojega ju je Šulek našao, zlo je pročitao riječ* glošje *u Stulićevu rječniku (vidi kod* glošje), *ili je htio ispraviti.*

GLÒŠČIĆ, *m. dem.* glog. — *U Vukovu rječniku.*

GLOŠIŃ, *m. vidi* ovsika, vlasuļa. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* 1. Avena fatua L. 2. A. sempervirens Villars. 3. A. atherantha Portenschl. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. B. Šulek, im. 91. *i u Šulekovu rječniku:* ‚gauchhafer'.

GLOŠKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Gloški. Sr. nov. 1866. 199.

GLÕTA, *f.* familia; pauperes; herba inutilis; sordes. — *Riječ je stara nepoznata postańa, isporedi stslov.* glota. turba, *malorus.* hłota, *tiska (i rum.* gloată, *svjetina).* — *Vaļa da je naj starije značeńe bilo: svjetina, vreva, tiska, a iz ovoga su se razvila sadašńa.* — *U našemu se jeziku javļa od* XVIII *vijeka (vidi kod c) i d)), a između rječnika u Vukovu:* 1. (u Crnoj Gori) ‚die armen' ‚pauperes'. 2. čeļad, t. j. žena i djeca ‚die

familie i. e. weib und kinder' ‚familia': đe je tvoja glota? (pitaju vojnici [na krajini kad se boje Turaka da ih ne porobe] jedan drugoga). 3. nekako dubre u žitu ‚art unkraut' ‚herbae inutilis genus'. *a) porodica, vidi u Vukovu rječniku,* 2. Ne mari glota za jednoga skota. Nar. posl. vuk. 204. — *b) sirotiña, ubožad. vidi u Vukovu rječniku,* 1. — *c) korov u žitu. vidi u Vukovu rječniku,* 3. *amo jamačno spadaju ovi primjeri:* Još ti glotu uzmložaje vlaga, s tog sijaču ona nije draga. J. S. Reļković 116. Grahor ļudi u pšenici neće, jer on iz ńe u glotu se meće. 122. — *d) nečist, nečistoća. kao da je ovako značeńe u ovom primjeru:* Sa šta čeļad na obrazu blidi neg što glota u kući se vidi? duhar plisniv, nesnažena kuća, još u sobah i sparina vruća, tuzga koja iz obuće ide . . . i što druge pogani imade to joj crļen iz obraza krade. J. S. Reļković 207. — *e) ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Gloti. Sr. nov. 1870. 511.

GLÒTAN, glòtna, *adj. postaje od* glota *nastavkom* ьnъ, *te znači ili uopće zao, ili u osobitom smislu.* — *Od* XVII *vijeka a između riječnika u Mikaļinu* (glotni, zločesti ‚malus, improbus') *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* (‚pravus, malus, scelestus, improbus, flagitiosus, nequam, perversus'), *u Vukovu* (n. p. hļeb ‚die glota (3) enthaltend'). — *Komp.:* glòtnijî, *u Stulićevu rječniku.*

a. *adj. a) uopće zao, u Mikaļinu i u Stulićevu rječniku.* — *b) nečist, prļav, vidi* glota, *d).* Zašto glotnog' ja navisti*(h)*? zato neka čisti sînû *(vitezovi).* V. Došen 127a. Glotan, nečist, prļav, droļav. P. J. Marković. — *c) koji pripada glotini.* Lakomac koji držaše sveđ zob ali žita glotna dokle bi došlo u većoj cijeni. K. Maģarović 46. *ili koji je načińen (umiješen) od glotine, o hļebu.* Glotan kruh, sasvim sebičan, krupan. M. Pavlinović. — *d) u kojem ima glote, vidi* glota, *c).* Još kad siješ u zemļu suhotnu, nećeš imat tu litinu glotnu. J. S. Reļković 114. *vidi i u Vukovu rječniku.* — *e) uopće nesladak, opor, o jelu.* Glotno, oporo, kao jelo, kruh, neslatko. G. Martić. Ma se glotna raslađala kahva. Osvetn. 5, 114.

b. *adv.* glòtno. *u Mikaļinu rječniku:* glotno, zlo ‚male, improbe', *i u Stulićevu:* glotno ‚male, improbe'. — *Komp.:* glòtnijê, *u Stulićevu rječniku.*

GLOTIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Radêjna Glotićь. Deč. hris. 41.

GLÒTINA, *f. svake vrste žita pomiješane, osim pšenice.* — *vidi i* glota, *od čega postaje nastavkom* ina *(ne kao augmentativ).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glòtînâ. — *Od* XV *vijeka, a između riječnika u Stulićevu:* ‚termine generico di tutte le biade in fuori del grano' ‚farraginaria'; *u Vukovu:* (u Dubrovniku) pomiješano i nečisto *(nije dobro)* žito; *u Daničićevu:* ‚frumentum quoddam'. Da daju crьkvy po 1 starь pšenice, a drugy starь glotine soća. Mon. serb. 531. (1485). S glotinom pšenica jošte se ne znaše. M. Vetranić 1, 8. Nikla su sva žita i ostale glotine. M. Držić 428.

GLOTITI, glotim, *impf. vidi* globiti *(a može biti da i treba čitati* globe). — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Koji podhibnostju, lupoštinom, grabšom, kamatom . . . nedostojno iskrńega glote. I. Zanotti, I ned. priš. 10. — *Sa* se: glotiti se, *recipročno, u naše vrijeme:* glodati se, klati se. G. Martić.

GLOTNIK, *m. glotan (zao) čovjek.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚improbus'. — *nije dosta pouzdano.*

GLÒTÛN, glotúna, *m. proždor.* — *Riječ romanska, lat.* gluto, *tal.* ghiottone. — *U rukopisu dubrovačkom* XVI *vijeka.* Koji ļubi kuhińe zove se glotun. Zborn. 16a. Svi vi glotuni. 56a.

GLOTÛNIJA, *f. proždorstvo.* — *Načińeno od* glotun *talijanskijem nastavkom* ia. — *U istom rukopisu u kojem je i* glotun. Koji su po naravi prignuti na bludost, na glotuniju, na oholast. Zborn. 9b. Pril. jag. ark. 9, 71. Glotunija i nenavidost neće veće moći ništa. Zborn. 51b.

GLÔZA, *f. vidi* glosa. — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Gloza svrhu one riči apostolove. Naručn. 27a. Kako izgovara gloza. I. Držić 192.

GLOZITI, glozim, *impf. samo na dva mjesta u jednoga pisca* XVII *vijeka, i može biti da na oba dva štamparskom griješkom stoji* 1 *mj.* r, *vidi* groziti. Tako vođeni skok toti Lehin glozi. I. T. Mrnavić, osm. 41. Kih ne biše smaknula smrt strašna strahota gloziše. 54.

1. GLOŽA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu krajinskom.* Livada u Gloži. Sr. nov. 1863. 113. — *b) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Gloži. 1871. 514.

2. GLÔŽA, *f. vidi* glosa. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Glođa interliniala tomači riči. I. Ančić, ogl. 44.

GLOŽAC, Glošca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1873. 975. 1875. 361.

GLOŽAČKO BRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Brdu Gložačkom. Sr. nov. 1868. 369.

GLOŽANI, *m. pl. ime selima. a) u Srbiji. aa) u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 180. — *bb) u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118. — *Jedno se od ńih pomińe* XIV *vijeka:* ‚Gložane', pl. masc. brod ‚na Gložanehь na Moravê' dao je car Lazar Ravanici (Sr. ļet. 1847. 4, 55 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječ. 1, 209. — *b) u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 24.

GLOŽANSKI, *adj. koji pripada Gložanima.* Gložanska *(opština).* K. Jovanović 180. Gložanska reka. M. Đ. Milićević, srb. 1093.

GLOŽAŃA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Pod vinogradom u Gložańi. Sr. nov. 1870. 688.

GLOŽAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Ńiva u Gložaru. Sr. nov. 1872. 240.

GLOŽDA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Gloždi. Sr. nov. 1875. 100. — *b) u okrugu požarevačkom.* Branik u Gloždi. 1871. 20.

GLOŽDAK, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Gloždaku. Sr. nov. 1870. 359. — *b) u okrugu kragujevačkom.* 1863. 113.

GLOŽDAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Gloždaru. Sr. nov. 1867. 187.

GLÔŽĐE, *n. mjesto u Srbiji u vračarskom srezu, u okrugu biogradskom.* Glasn. 19. 136.

GLÒŽĒŃE, *n. djelo kojijem se ko gloži.* — *U Vukovu rječniku.*

GLOŽIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 144.

GLOŽIN, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18.

GLÒŽITI SE, glòžîm se, *impf. živļeti s kim u svađi, kavžiti se.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* gložímo, gložíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* glòžî.

— *Postaje od* glog, *te će prvo značeńe biti: bosti se.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚sich zanken' ‚jurgo': oni se glože; on se gloži s ńim; glože se među sobom. Još jim Osip hoti reći, da se ne bi što gložeći meu sobom posvadili. P. Vuletić 77. Malo mi je muke što se gložim sa svojim slugama. M. P. Šapčanin 1, 26.

GLÒŽJÂK, glożjáka, *m. glogova šuma.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* glòžjâče, glòžjâci. — *U Vukovu rječniku:* ‚der weissdornwald' ‚crataegetum'.

GLÒŽJE, *n. coll.* glog. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (coll.) ‚das weissdornicht' ‚crataegetum (?)'. Roditi trnje i gložje. Korizm. 35ᵇ. Jeda trgajut na trnju grozdje ili iz gložja smokve? Anton Dalm., nov. tešt. 1, 9ᵇ. mat. 7, 16. — *može biti da treba čitati* gložje *i u Stulićevu rječniku gdje stoji* glošje ‚tribulus'; gložje, v. glošje, *ali je svakako značeńe nepouzdano. iz Stulićeva rječnika prešlo je i u Šulekov imenik* 92. *vidi i* glošce. — *I kao ime mjestima. a) zaselak u Slavoniji kod Dońega Miholca.* Schem. quinq. eccl. 1874. 78. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Gložju. Sr. nov. 1872. 969.

GLOŽŃA. *f. vidi* gloženje. — *U jednoga pisca našega vremena.* Otle nam neprilike, gložńe i neskladi. M. Pavlinović, razl. spis. 284.

GLUB, *m. vidi* gib. — *U Voltiǧijinu rječniku.* ‚falda, piega' ‚falte'. — *Postańa sasma nejasna; vala da je Voltiggi gdje zlo pročitao riječ* gib (ghib).

GLUBAN, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Mike Glubana. Mon. croat. 308. (1598).

GLUBAŃA, *f. vidi* lubańa. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚cranium', v. lubańa), *u Jambrešićevu, u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

GLUBÌNA, *f. vidi* 1. dubina. — *Samo u knjigama pisanijem crkvenijem ili miješanijem jezikom i kod ńekijeh pisaca čakavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǧijinu, u Stulićevu (s dodatkom da je riječ ruska), u Daničićevu.* Vьpijaše izь glubiny srьdьčьnyje. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Vьzdvigni me iz glubyni grêhovnyje. Mon. serb. 562. (1322). Koliko je više nebo od zemje, toliko je visoka glubina ogńena pod nogami i vrh glave naše *(u paklu).* Korizm. 25ᵃ. V tolicej glubini i brzini vode. Š. Kožičić 35ᵇ. V glubinu morsku. Anton Dalm., nov. tešt. 27. Iz glubine morske. Š. Budinić, sum. 88ᵃ. 'Z glubin mora dalekoga. P. Vitezović, sojnč. 7.

GLUBIŃA, *f. vidi* dubińa. — *Jedan put u istoga pisca koji upotrebljava i* dubińa. *(Purgatorio)* imenuje se glubiña. F. Glavinić, cvit. 359ᵇ.

GLUBÒČICA, *f. vidi* 1. Dubočica.

GLÙBOK, *adj. vidi* dubok. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka, a u drugoga* XVII *ima adv. komp.* glubje; *između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu (s dodatkom da je riječ ruska).* Poli jednoga studenca gluboka. Naručn. 6ᵃ. Hijeronim odluči glubje i različnije izviditi nauke. F. Glavinić, cvit. 327ᵇ.

GLUBOKI POTOK, *m. vidi* Duboki Potok.

GLUBOKO, *n. mjesto u hrvatskom primorju blizu Bribira.* — XIV *vijeka.* Počanši od Glubokoga v Branišin. Mon. croat. 2. (1309).

GLUGA, *f. u zagoneci.* Gluga leži, gluga nî; roge ima, vol nî; bilo je, a ovca nî. *odgonetlaj: puž.* Nar. zag. nov. 180.

GLÛH, glúha, *adj.* surdus, *koji ne čuje.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem nominalnijem oblicima i u složenijem koji su zamijenili nominalne* (glúhu, glúhôj *itd.), osim nom. sing. m. i acc. sing. m. kad je jednak s nominativom; u složenoj deklinaciji onaki je kaki je u nominalnom nom. sing. m.* (glûhî, glûhâ, glûhô, glûhôga *itd.), ali je gdjegdje (n. p. u Dubrovniku) i drukčije* (glúhî, glúhâ, glúhô, glúhôga *itd.).* — *Riječ je prastavenska, isporedi stslov.* gluhъ, *rus.* глухой, *čes.* hluchý, *pol.* głuchy. — *Osnova* gluh *postaje ojačańem od korijena* glъh, *vidi kod* gulmuti. — *Kod većine štokavaca što ne izgovara* h, *ovo se mijeńa na* v, *ili se (rjeđe) posve izostavla. oblik bez* h *prvi je put potvrđen* XVII *vijeka:* glue. P. Posilović, nasl. 5ᵃ; *oblik s* v XVIII: gluv. F. Lastrić, ned. 444. — *U svijem je rječnicima: u Vukovu* gluh *i* gluv, *u Daničićevu* gluhъ. — *Komparativ postaje nastavkom* j, *te se* hj *mijeńa na* š: glûšî *(kod onoga dijela našega naroda što kaže* gluv, j *se mijeńa na* |: glûv|î; *po tome su ńeki pisci našega vremena zlo načinili i* gluh|i).

a. *adj. a) u pravom smislu, o čeladetu.* Gubafci se očišćuju, glusi slišaju, mrtvi uskrsnuju. Bernardin 2. mat. 11, 5. Da bi imil svojšćakov svojih gluhe ali slipe. Naručn. 90ᵃ. Prinesoše k ńemu nijema i gluha. N. Raňina 154ᵇ. marc. 7, 22. O priludi ter nebozi, ovo li su vaši bozi? slipi, nimi, tere glusi. P. Hektorović (?) 103. Koji su gluhi od porođenja. A. Bačić 320. Ne ima gluha gorega, nego koji neće čuti. F. Lastrić, ned. 336. Stanak bo je vaš pridzlamenovan u onomu gluhom nimcu. 337. Koji su se rodili glui, slipi, nimi, kjasti. M. Dobretić 264. Gluv ne čuje. A. Tomiković, gov. 246. Našao gluh ćorava. Nar. posl. vuk. 192. Da je ko gluh, slijep, hrom, iscijelio bi se od one vode. Nar. prip. vuk. 108. — *b) u nepravom smislu, o čeladetu koje čuje, ali neće da sluša i da čuje, ili radi kao da ne čuje.* gluh *može značiti gotovo što i nemilostiv, kad subjekat neće da sluša čije molbe (vidi Menčetićev i Beterin primjer kod bb)). aa) uopće.* Ča jedan reciše, ne biše drugi gluh. Đ. Baraković, jar. 10. Ah, ne samo odgovora na me tužbe da ne daje, ma se gluši kaže da je od kamenja ļutih gora. I. Gundulić 47. Mnoge se pute gluh činiš. M. Zoričić, osm. 46. Kćer ne budi gluha, posluša mater. Nar. prip. mikul. 8. — *bb) često ono što čelade neće da čuje stoji u acc. s prijedlogom* na. Ti s' gluha na moj cvil. Š. Menčetić—G. Držić 515. Mnozi na moj glas glusi su i tvrdi. B. Kašić, nasl. 100. Gluh na Božje riči i istine. A. Georgiceo. nasl. 308. Slijep na štete a na molbe gluh. B. Bettera, or. 2. Na sve je to on gluh. F. Lastrić, ned. 337. Gluh na sve nauke, opomene, molbe i pritńe. A. Kanižlić, kam. 34. — *cc) ono što čelade neće da čuje ili neće da radi kao da nije čulo može se izreći infinitivom.* Gluh primiti dobro svjetovanje i ponukovanje. M. Divković, bes. 716ᵇ. Poslušat nije gluh. D. Baraković, jar. 42. Da sam bio gluh ozvati se tvojemu prisvetomu zvanju. L. Terzić (B. Pavlović) 61. — *dd) kad je izrečeno da subjekat neće da ńekoga čuje, ime ovoga može biti u instr. s prijedlogom* s. Kâ je s svakijem gluha. P. Kanavelić, iv. 608. — *c) o živinčetu; značeńe može biti i kao kod b) (u svijem primjerima o zmiji).* Zmija stoji gluha kad ju tko zaklina. F. Lukarević 261. A on na priliku zmije glue zatiskuje uši. P. Posilović, nasl. 5ᵃ.

Slušni čovik nije, da gluh zmaj. I. Zanotti, en. 40. Ah gluhi poskoci! J. Banovac, pred. 47. — *d) o uhu.* Mnoga još trebuje da ti gluhim uhom mimojdeš. B. Kašić, nasl. 188. Proroci gluhe iskušaše uši Božije na uslišanje. F. Lastrić, test. 368a. — *e) o neživoj stvari i u pravom smislu, ali ćesće u prenesenom smislu, kao* nemilostiv *(isporedi kod b)).* Komu se tužim sad? . . . Kamenu gluhomu, i vodam studenim. M. Držić 110. Od proljetja stavan cvijete, na moj uzdah priklon' uho, ter stvorenje neka gluho milos stvarat' nauči te. S. Bobaljević 224. Pobjegućе one plavi, koje gluhe na ńe tužbu valovitoj po pučini plaha vjetra naglu družbu dostizahu u brzini. I. Gundulić 41. Želizje kovano i gluho i nimo. I. T. Mrnavić, osm. 68. Tebe zače gluho more, tebe povi stijena tvrda. G. Palmotić 2, 440. Zidove nime i gluve. A. d. Costa 1, 269. — *f) sa značeńem kao* nemilostiv *(vidi kod b)) kaže se metaforički i o čemu neživom ili umnom, n. p. aa) o smrti koja se shvata kao da je čeljade.* Ako me gluha smrt izbavit ne bude. Š. Menčetić—G. Držić 518. Gluha i slijepa bez ozira, kud prohodi, sve satira. I. Gundulić 233. Za ovo li, smrti prijeka, gluha mi se vazda kaza, ma nesrećna staros neka mre s huđega sveđ poraza? 392. — *bb) o srcu.* Što pomaže glomatanje usta, gdi je gluho srce? M. Divković, bes. 496a. Ne bi li gluhih srdca uši probio? A. Kanižlić, kam. 139. — *g) u prenesenom smislu znači: u kojemu se ne čuje, u kojemu je muk, ali se uz muk misli ujedno kao na ńešto neveselo, mutno, tamno. aa) o mjestu gdje ljudi ne žive, gdje se ne čuje ljudski glas.* Gluhoj spovijedam gori moj nepokoj. M. Držić 20. Moja gorka tužba budi gluhe planine. 401. Iz gluhe pustińe satir se moj diže, da vile plemkiće susreta i stiže. I. Gundulić 144. Prem se je htjelo za smrt moju mjesto ovako gluho i pusto. 186. Gluhe gore, pusti luzi, proplačite k našoj tuzi. 95. Bez družbe se sred zabiti gluhe ustavih. I. Đorđić, salt. 176. Goru gluhu pregazile vojske. Osvetn. 7, 70. — *bb) o vremenu, i to o dijelu od noći (oko ponoći) kad je naj reći mrak i muk. vrlo često.* Ustafši se mučeći u gluho doba noći vazela jest sina moga. Bernardin 53. 3reg. 3, 20. Ti se odpravi u gluho jur doba. M. Vetranić 2, 312. Budući gluho doba od noći. M. Držić 416. U naj gluše noći vrijeme jes primila. G. Palmotić 1, 394. Ti se u gluhe noći doba po pustošnoj skitaš gori. 3, 39b. Ter po noćnoj gluhoj tmini dođe prežat što se čini. 3, 76a. Gluho doba noći ‚conticinium'. J. Mikalja, rječ. 171a. Gluho doba od noći. A. d. Bella, rječ. 720a. Priko gluhe noći pristupi k taborima. I. Đorđić, salt. xii. Longobardi u naj gluše doba od noći udriše. ben. 117. Po akšamu baš u gluvo doba. Nar. pjes. vuk. 3, 131. Gluho doba ‚die zeit gegen mitternacht, da alles still ist' ‚tempus mediae noctis, cum silent omnia'. Govori se da u gluho doba naj više izlaze vještice i ostale kojekakе aveti. Vuk, rječ. 90a. Gluho doba ‚geisterstunde'. *u Šulekovu rječniku. — a i uopće o (cijeloj) noći.* Noći slijepa, gluha noći, gluhu i slijepu slična meni. I. Gundulić 241. Tmina gluhe noći već prosipa mrake svoje. G. Palmotić 1, 336. I s gluhe će tako noći u nebesku svitlost doći. A. Vitaljić, ist. 30a. — *cc) o gozbi, svadbi, piru, kad nije dosta veselo.* Možeš zovnut i ženskoga uha jer je prez ńih pir i gostba gluha. M. A. Reljković, sat. F4a. Samo svadba pa i ta biva veoma gluva kao udovička. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 53. — *h) od pasivnoga značeńa može biti preneseno na aktivno, te se kaže o zveku, glasu, kad je vrlo dubok i nizok, pa s toga i nejasan a ujedno i zaglušuje.* S romonom gluha tijeka ugađaju zlatne žice. N. Marči 11. Tleušice zuječ gluhom tutńavom. M. Pavlinović, razl. spis. 410. *može biti da amo spada i ovaj primjer:* Trijesi izmećuć grome na stotine gluh vaskolik aer čine. B. Bettera, or. 20. — *i o spravi s koje postaje zvek.* Htjede Luka da na dalje stupa, pa i gluhe posvoji lubarde. Osvetn. 2, 130. — *slično je i ovo:* Već ponese gluhu topuzinu. Nar. pjes. juk. 189. A Hrńica gluvu nagačinu. 322. Topuz je gluh, jer mu udarac ne odaje nego mrtvo lupa: ‚A jamiše gluve topuzine'. M. Pavlinović. — *i) u prenesenom smislu širi se dalje značeńe, te u ńekijem osobitijem slučajevima može značiti kao nesavršen, kojemu ńečega nedostaje, n. p. aa) o mislima, djelima, kao da znači što i* taman *ili možebiti* zaludan. Ostavimo se od ove gluhe i nepodobne razmišljenosti. Naručn. 95b. Misli gluše od noći. I. Đorđić, uzd. 57. Pa se maši gluha pustolovja. Osvetn. 5, 9. — *bb)* jelo je gluho, kad nije osoljeno. M. Pavlinović. — *cc) uopće.* Zač mi je sve krno i gluho bez tebe. M. Vetranić 2, 318. — *k)* gluha nedjelja *zove se nedjelja dana ispred cvjetne.* Glûhâ nedjelja ‚die woche vor der palmwoche' ‚hebdomas quae praecedit hebdomada palmarum', cf. bezimena nedjelja, glušnica. Vuk, rječ. 90a. *(Časni)* posti traju sedam nedelja, od kojih prva se nedelja zove: ‚čista', . . . peta: ‚gluva' . . . M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 5. — *i nedjelja (dan) prije cvijeti.* Gluha nedjelja ‚domenica della passione'. S. Budmani 419a. — *l) stoji kao pridjev uz ńeka imena biljaka (radi značeńa isporedi i)):* gluhi bor, *vidi* bor, *a)* (I, *str.* 518b). — gluha smreka, gluhi smriječ, *vidi* smreka, smriječ.

b. *adv.* glûho. — *komp.:* glûšê (glûvlê). — *između rječnika u Belinu* (‚surde' 689a) *i u Stulićevu. a) vidi* a, *g) bb).* Noćas kada gluho noć zemlju mračaše. I. T. Mrnavić, osm. 58. — *b) vidi* a, *h).* Gluho puška puca, kad se hitac ne razliježe. M. Pavlinović.

1. GLUHA, *f.* Vicia cracca L., *grahorina, divlja sitna grašica.* — *isporedi* glušina. Gluha, Vicia cracca L. (u Vinkovcima), v. glušina. B. Šulek, im. 92.

2. GLUHA (gluva), *f.* Accentor alpinus Bechst., *vrsta male ptičice.* Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 25.

3. GLUHA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Livada u Gluvi. Sr. nov. 1875. 631.

4. GLÚHA, *m. vidi* Gluho.

GLÚHAC, glúhca, *m. vidi* gluhak. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu: kod* gluhak, *i u Vukovu:* (gluhac *i* gluvac), vide gluhak. Prvi gluhac povoljni duhovno bi Adam i Eva. F. Lastrić, ned. 343. Ne ima većega gluvca, nego koji neće čuti. 343. Uči pravoj da b' i gluhce vjeri. Pjev. crn. 329a. — *I kao nadimak i prezime.* I ta kuća do komšije Gavrila Gluvca jest. Glasn. ii, 1, 26. (1807). A povede Gluvca Mihaila. Nar. pjes. vuk. 4, 265. Mijailo je bio nagluv, za to mu je i ime dato ‚Gluvac'. M. Đ. Milićević, srb. 468.

GLUHAČ, *m. vidi* gluhi smriječ *kod* smriječ. Gluhač, češ. hluchávka (= Lamium), vrst smriječa bez bodelika (Danilo), Juniperus phoenicea L. (Sabljar). B. Šulek, im. 92.

GLÙHAČA, *f. vidi* 1. glušica, b, *a).* Smokvagluhača, sicomoro *(iz rukopisa),* Ficus carica silvestris L. B. Šulek, im. 365.

GLÙHÂĆ, gluháća, *m. vidi* gluhak. — *U naše*

vrijeme i u Vukovu rječniku: (gluhać *i* gluvać) vide gluhak. Nije gluhać da ne čuje Mirko. Osvetn. 3, 138.

GLÙHAĆA, *f. gluho žensko čeljade.* — *isporedi* gluhać. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚surdastra, surdula, semisurda' *kod* gluhak.

GLUHAĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* Gluvaći. K. Jovanović 159.

GLÙHÂD, *f. neplodno žito.* — *isporedi* glušiń. Otišlo bi žito u gluvad, kad bi se čudo gnojilo (izraslo bi divlje). u Šibeniku. M. Pavlinović.

GLUHAĐE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu krajujevačkom.* Niva u Gluvađu. Sr. nov. 1866. 625.

1. GLUHAJA (gluvaja), *f.* vrsta velike zmije, koja se zove i brabor. M. Bogović. — *vidi* blavor.

2. GLÙHAJA, *m. vidi* gluhak. ‚Misli gluvaja, da je sve selo uzeo pod arendu'. *u Dobroselu.* M. Medić.

GLÙHÂK, gluháka, *m. gluh čovjek (ovako je značeńe u Stulićevu i u Vukovu rječniku, a u ostalijem je rječnicima: nagluh čovjek). isporedi* gluhac, gluhać, gluho *(s istijem značeńem).* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* glūhâče, glūhâci. — *U rječnicima: u Bjelostjenčevu:* gluhak, gluhac ‚surdaster, surdulus, semisurdus'; *u Jambrešićevu:* ‚surdaster'; *u Voltiǵijinu:* ‚sordastro, mezzosordo' ‚halbtaub'; *u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva):* ‚surdus, auribus captus'; *u Vukovu:* (gluhak *i* gluvak) ‚der taube' ‚surdus'. — *Kao prezime od* XVI *vijeka.* Ivan Gluhak. Mon. croat. 300. (1595). Gluhak. Schem. zagr. 1875. 210. — *U jednoga pisca našega vremena kao ime ńekoj bubici:* Agonum Bon. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 8. 40.

GLUHAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Kuzman Gluvaković. M. Đ. Milićević, zim. več. 269.

1. GLÙHAN, glūhna, *adj. gluh.* — *Akc. se mijeńa u složenijem oblicima:* glùhnî, glùhnôga *itd.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiǵijinu:* gluhno slovo ‚consonante' ‚mitlauter', *i u Stulićevu:* ‚surdus, auribus captus' *s dodatkom da dolazi u Đorđića (? Gamańića?). a) o slovu koje ne glasi samo po sebi, već uz drugo (glasno), suglasniku.* — *u jednoga pisca* XVII *vijeka i u Voltiǵijinu rječniku.* Sva ova slova razdjeljuju se u slova glasna i slova gluhna. R. Gamańić A 8b. ‚U' jest slovo glasno, ‚v' gluhno. C 4b. — *b)* gluhna nedjelja, *vidi* gluha nedjelja *(kod* gluh, a, *k)). u Vukovu rječniku.* 90a.

2. GLÙHAN, *m. vidi* gluhak. — *U Parčićevu rječniku:* ‚sordacchione'.

GLÙHÂR, gluhára, *m.* ńeka šuma poput smrječa. M. Pavlinović. I zbirajuć u mutnom gluharu zrno po zrno. M. Pavlinović, razl. spis. 63. *vidi* gluhač.

1. GLÙHARA, *f. a) vidi* gluharka. — *u jednoga pisca našega vremena (u Vukovu rječniku stoji ova riječ odmah ispred* gluharka, *ali tako kao da je Vuk htio kazati, da ne zna što joj je značeńe; kod* gluvara *ima samo* vide gluhara). Divja patka ili gluvara ‚anas boschas' ‚die wildente oder stockente'. J. Ettinger 229. — *b) vrsta gljive.* Gluhara (prema ńem. täubling), Russula Fr. (Janda). B. Šulek, im. 92. Gluhara ‚täubling' (‚Agaricus emeticus'). *u Šulekovu rječniku.* — *c) selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 138.

GLÙHÂRKA, *f. u Vukovu rječniku:* gluharka, (u Srijemu) ńekaka divlja patka ‚art wilde ente' ‚anatis genus'. — *isporedi* gluhara, *a).*

GLÙHAST, *adj. nagluh, dem.* gluh. — *U rječnicima: u Bjelostjenčevu* (‚surdaster, surdulus, semisurdus'), *u Voltiǵijinu* (‚semisordo, sordastro' ‚halbtaub'), *u Stulićevu s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.*

GLUHAT, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva kod Gluvata. Sr. nov. 1875. 635.

GLUHATI, gluham, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. glušiti. — *ńepouzdano.*

GLUHA VAS, *f. ime ńekakvu mjestu* XIV *vijeka* (Gluha Vьsь). Da uzimlu za vьsako godište na Svetomь Srьđi po 200 kьbьlь soli, i da uzimlu na vьsako godište u Gluhoj Vьsi po 50 nadьl gvozdija. Deč. hris. 61.

GLUHAVCI, *m. pl. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Gluhavьci. S. Novaković, pom. 130.

GLUHAVICA, *f. u Daničićevu rječniku:* ‚Gluhavica', neko mjesto na koje je išla trgovina iz Dubrovnika i u kojem 1396 bješe kadija i carina: ‚u Gluhavici' (Spom. sr. 1, 5). pogrješka je na jednom mjestu ‚Gluhlavica' (1, 4).

GLUHCI, *vidi* Glukci.

GLUHČIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 14.

GLUHICA, *f. ime mjestu prije našega vremena.* Gluvica (više ‚v' stoji ‚h'). S. Novaković, pom. 130.

GLUHIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVII *vijeka.* Od mene, Alhmeta Gluhića bajraktara Dubice grada. Starine. 11, 137. *(oko* 1681). Gluić. Schem. seben. 1875. 26. Gluvić. M. Đ. Milićević, let. več. 67.

GLŪHÎ DÔ, *m. pleme i selo u Crnoj Gori u crmničkoj nahiji.* Glasn. 40, 19. 20. — *Pomińe se prije našega vremena.* Ot Gluhoga Dola. Starine. 10, 23 *(god. ?).* Iz Gluhoga Dola. V. Vrčević, niz. 179.

GLŪHNA, *f. nadimak gluhome ženskom čeljadetu.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GLUHNÚĆE, *n. djelo kojijem se gluhne.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚taubwerden'.

GLŪHNUTI, glūhnêm, *impf.* surdescere, *postajati gluh, impf.* ogluhnuti. — *isporedi* guhnuti. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* glūhnû). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚obsurdesco' 113a), *u Stulićevu* (‚obsurdescere'), *u Vukovu* (gluhnuti *i* glunuti ‚taub werden' ‚surdesco'). Taki glunu na riječi božjoj. S. Margitić, fal. 164.

GLŪHO, *m. vidi* gluhak, gluhac *(uprav je ipokoristik). — Akc. se mijeńa u voc.* glūho. — *U Vukovu rječniku:* vide gluhak. — XVII *vijeka kao nadimak ili prezime.* Da nigdar nije k ńemu Gluho dohodil. Starine. 11, 104. (1662). *drugi su padeži kao da je nom.* Gluha. Išćite Gluhu. Starine. 11, 105.

GLUHOĆA, *f.* surditas, *osobina onoga koji je gluh.* — *isporedi* gluhota. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* glūhoći, *u acc. sing.* glūhoću, *u voc. sing.* glūhoćo, *u nom., acc., voc. pl.* glūhoće, *u gen. pl.* gluhóćâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* 689a, *u Voltiǵijinu (griješkom* gluhoča *i* gluhoća), *u Stulićevu, u Vukovu* (gluhoća *i* gluvoća). Ova gluhoća vele je teška i mrska Bogu svemogućemu. M. Divković, bes. 716b. Kako se duša od gluoće liči. S. Margitić, fal. 178. Vidite gluhoću i otvrdnutje u zloći. F. Lastrić, ned. 337. Nastojaćemo ne bi li i danas izličili po sriči od ove gluhoće. 342.

Gluoći likarija. J. Vladmirović, lik. 18. Gluhoća onoga koji uši ima i ne čuje, jest dilo griha. Đ. Rapić 438.

GLUHOĆSTVO, *n. gluhoća.* — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GLUHÒDOḶANIN, *m. čovjek iz Gluhoga Dola.* — *plur.*: Gluhòdoḷâni. — *Od prije našega vremena.* Ot nase popa Mraičeka Nikova i svijehь Gluhodoḷanehь. Starine. 10, 23. *(god.?)* Od Stanka Tomaševa Gluhodoḷanina. V. Vrčević, niz. 185.

GLŪHONIJEM, *adj.* surdus mutusque, *gluh i nijem.* — *Složeno po zapadnijem evropejskijem jezicima.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚taubstumm'.

GLUHONIJEMAC, gluhonijemca, *m. gluhonijem čovjek.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚taubstumme'.

GLUHONIJEMNICA, *f. učilište (zavod) za gluhonijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚taubstummenanstalt'.

GLUHONOĆE, *n. gluho doba, vidi* gluh, a, *g) bb).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚conticinium'. — *slabo pouzdano.*

GLÚHOŃA, *m. gluh čovjek (s ńekijem prezirańem, gotovo kao psovka).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚perfecte surdus', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GLŪHOPŘDA (glūvopŕda), *m. i f., vidi* gluhoprda. B. Mušicki.

GLŪHOPŘĐA, *m. i f. psovka čeḷadetu što je gluho ili neće da čuje.* — *isporedi* gluhoprda. — *U Vukovu rječniku:* gluhoprda *i* gluvoprda ‚schimpfwort für einen der nicht hört oder hören will'.

GLUHOSLOVA, *f. vidi* gluhoslovo.

GLUHOSLOVO, *n. vidi* gluhno slovo *kod* 1. gluhan. — *U Belinu rječniku* (‚consonans' 220b). — *nepouzdano.* — *Iz ovoga je Stulli (vaḷa da zlo pročitavši) načinio za isto značeńe* gluhoslova, *koje je sasma nepouzdano.*

GLÚHOST, *f. vidi* gluhoća. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 689a, *u Bjelostjenčevu (kod* gluhota), *u Stulićevu (iz Belina).* Od ove gluhosti i otvrdnutja liječi primilostivi Bog. M. Divković, bes. 45a. — *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚taubheit'.

GLUHÒTA, *f. vidi* gluhoća. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gluhota, *rus.* глухота, *češ.* hluchota, *poḷ.* głuchota. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu (s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu* (gluhota *i* gluvota), *u Daničićevu.* Отъ gluhote. Sredovj. ḷek. jag. star. 10, 101.

GLUHOVET, *f.* Coronilla emerus L., *ńeka trava, isporedi* žuta šibika *(kod* šibika), zanovijet. Gluhovet, Coronilla emerus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 92.

GLUKCI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 152. — *Može biti da je pravi oblik* Gluhci.

GLUM, *m. vidi* gluma. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a iz ńega u Stulićevu rječniku gdje stoji:* v. glumac (!). Tma, ogań, sumpor, pal, strašan glum ki glumi, zato je zvan pakal. Đ. Baraković, vil. 313.

GLÚMA, *f.* jocus, *šala, vesele, igra.* — *Osnova je praslavenska, isporedi stslov.* glumъ, gluma, glumiti se, *rus.* глумъ, глумить, *češ.* hluma (‚gaukler'). — *Radi postańa isporedi stnord.* glaumr, *anglosaks.* gleam; *korijen je indoevropejski* ghleu, *isporedi grč.* χλεύη, *lit.* glaudas, *stnord.* gly, *anglosaks.* gleo, gleov. — *Od* XV *vijeka. a) uopće.* U zli glumi est svada, a u svadi boj. Pril. jag. ark. 9, 139. (1468). Boḷe je človêku jisti zeleno zelje i neposoḷeno s mirom i s radostju i s veseljem i s glumu i sa smêhom. 140. Njeki laže za hitros*(t)* ali za glumu. Zborn. 5a. Nije šala ni gluma ni tašta ispraznos. M. Vetranić 1, 482. Svu noć u igri i glumah projdoše. P. Zoranić 40b. Šali šalom, glumi glumom, ne tič' rukom. (D). Poslov. danič. 120. — *b) kasnije je značeńe: ńešto smiješno što se čini ili govori pred svijetom, namjerom da se na ono smiju (u rječnicima s osobitijem značeńem: komedija). — u Belinu rječniku* („comedia' 204a), *u Voltiǵijinu* („commedia' ‚lustspiel'), *u Stulićevu* („comoedia'). — *c) sijeri. u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚gaukelei; gauklerei'.

GLÚMAC, glúmca, *m.* coprea, sannio; tibicen; histrio. — *Akc. se mijeńa u voc.* glûmče, glûmci, *i u gen. pl.* glûmâcâ. — *Postaje od* glum *ili od* gluma *nastavkom* ьсь. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* („histrio'), *u Mikaḷinu* („histrio, comicus'), *u Belinu* („tibicen' 565a; ‚fistulator' 782b), *u Bjelostjenčevu (kod* glumač), *u Stulićevu* („suonatore di piffero' ‚auletes'), *u Vukovu* („schauspieler' ‚histrio' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u Daničićevu* (glumьсь ‚scenicus'). — *Gdjegdje se nalazi* m *promijeńeno na* n *ispred* c: glunče. N. Naḷešković 1, 200; glunci. J. Palmotić 308. *a) čovjek koji (po svojem zanatu) govori i radi što smiješno pred svijetom, namjerom da se svijet smije. ovo značeńe vaḷa da je u ovom primjeru:* Poslaḥ moje glumce Radoja Vukosaḷića z družbomь na vaše svetce, neka namь ste veseli. Mon. serb. 557. (XVI *vijek). u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚possenreisser'. — *b) svirač, osobito koji svira na piru. u Dubrovniku od* XVI *vijeka.* A sad, glumci, vas molimo, sprav'te dipli da se sviri. M. Vetranić 1, 247. Uhit'mo se poigrati, a ti, glunče, nu nam sviri. N. Naḷešković 1, 200. Sviri, glumče veseḷače. M. Držić 59. Bez mene se ne more oženit nitko kako bez glumca. 403. Tebe su dozvali za glumca pastiri, ki ne imaš svirali, ni ko se znaš sviri?! I. Gundulić 137. Počni ti naj prije *(sviriti),* natjecat' ki se hoć'; ki od nas dobije, na pir će glumac poć'. 138. Jako glumac, jače bubań, a naj jače nevjesta. (Z). Poslov. danič. 37. — *c)* histrio, *čovjek koji u teatru pred svijetom govori, pjeva, igra itd. vaḷa da je ovo značeńe u ovijem primjerima:* Bezobrazni glumci i mimi. J. Kavańin 172b. Kad čini zanat nečasni i potišćen koga mu roditeḷ nije činio, kako na priliku biti glumcem to jest cavom. Stat. poḷ. ark. 5, 317. (1725). Ant. Kadčić 438. — *d)* onaj, koji se prikrade ložnici (gdje spavaju mladenci) do prozora i sluša tri prve večeri, zove se glumac ili prislušnik. u Lijevču. S. I. Pelivanović. javor. 1880. 690. — *e) prezime.* Ispod kule Glumca Osman-age. Nar. pjes. vuk. 3, 97. Glumac, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. J. Bogdanović. *u Dubrovniku od prije našega vremena.* P. Budmani.

1. GLŪMÂČ, glumáča, *m. vidi* glumac. — *U Bjelostjenčevu rječniku* („histrio, ludio, ludius, joculator, comedus, scenicus'), *u Jambrešićevu* („istrio'), *u Voltiǵijinu* („commediante, gesticolatore' ‚schauspieler').

2. GLUMAČ, *m. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 157.

GLUMÁČITI, glûmâčîm, *impf. raditi kao glumač.* — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚gesticolare, capriolare, gesteggiare' ‚gaukeln'.

GLUMAN, glumna, *adj. koji pripada glumi, šaljiv. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚jocosus, jocularis'. *(Koji)* ne bihu sklitivi, da glumna vijeda. M. Marulić 14. Ki su glumni ter vitreć luduju. B. Krnarutić 20. — *adv.* glumno. Jigre činiti ali glumno besiditi. P. Zoranić 18b. Da nam se ne grusti ali pojmo ali glumno besidimo. 56a.

GLUMAŃE, *n. vidi* sijeri, *uprav verbalni supstantiv od glagola* glumati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚gegaukel'.

GLÙMÁR, glumára, *m. vidi* glumac. — *U Stulićevu rječniku* (v. glumitelj), *a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚gaukler'.

GLUMÁRČE, glumárčeta, *n. dem.* glumar. — *U Šulekovu rječniku:* ‚gaukelmännchen'.

GLUMÀRICA, *f. u Šulekovu rječniku: a) žensko čeljade kao glumar,* ‚gauklerin'. — *b)* Rhinanthus L., *neka biljka, vidi* zvonce, zvonac, šuškavac ‚rachenblume' (‚Minulus'). — *načiněno po latinskom imenu* mimulus.

GLUMÀRIJA, *f. osobina, radňa onoga što je glumar.* — *U Parčićevu rječniku:* ‚cerretaneria'.

GLUMÁRITI, glùmârīm, *impf. raditi kao glumar, biti glumar.* — *U Belinu rječniku* (‚histrionem agere' 204a), *u Voltigijinu* (‚fare il commediante' ‚den schauspieler machen'), *u Stulićevu* (v. glumiti *iz Belina).*

GLÙMÁRNICA, *f. šatra gdje se glumari.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚gaukelbude'.

GLÙMÂRSKÎ, *adj. koji pripada glumarima, koji je kao što biva u glumara.* — *U Belinu rječniku (samo adv.* glùmârski ‚comice' 204b) *i u Voltigijinu* (‚comico' ‚komisch'). *u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚gaukelhaft'; glumarska torba ‚gaukeltasche'.

GLUMÁRSTVO, *n. osobina onoga što je glumar, djelo kojijem se glumari.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ars ludicra, mimorum vel histrionum ars'; *u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚gaukelkunst'.

GLÚMATI SE, glûmâm se, *impf. postaje od* glum *ili od* gluma. *a) u Stulićevu rječniku:* ‚se exercere, alicui rei assuescere' (?) *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *b) u naše vrijeme: šaliti se? rugati se?* Glumati se, ital. burlare. J. Bošković.

GLÚMCI, Glûmâcâ, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 136. Livada u Glumcima. Sr. nov. 1861. 786.

GLÚMČEV, *adj. koji pripada glumcu.* Izmamio Glumčevu *(vidi* glumac, *e))* Fatiju. Nar. pjes. vuk. 3, 101.

GLÚMČIĆ, *m. prezime. isporedi* glumac, *e).* F. Jukić, zemj. 142. *i s* n *mj.* m: Glunčić. Schem. rag. 1876. 64.

GLÚMČITI, glúmčîm, *impf. raditi kao glumac.* — *U poslovici dubrovačkoj* XVIII *vijeka, gdje znači svirati, vidi* glumac, *b).* Bumńi u surlu, glumči u bubań. (Z). Poslov. daničk. 10. *i s* n *mj.* m: Ili ti ga bumńit' ili glunčit', nije ti ga tu. (Z). 32.

GLUMETAN, glumetna, *adj. vidi* gluman. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka. (Dijeli)* glumetnomu dukat himcu, siromahu nijednu mincu. J. Kavańin 11a.

GLUMINA, *f. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle.* Statist. bosn. 164. — *b) selo u Hercegovini u Popovu polju.* Schem. ragus. 1876. 60. *zove se i* Glumine, *pl.* S. Novaković, obl. 44.

GLUMITEĻ, *m. vidi* glumac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚histrio, mimus, circulator' *s dodatkom da je riječ ruska.*

GLUMITEĻAN, glumiteļna, *adj. vidi* gluman. — *U Stulićevu rječniku:* v. gluman. — *nepouzdano.*

GLÚMITI, glúmîm, *impf. raditi kao glumac.* — *Od* XVI *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Stulićevu:* ‚far da ciarlatano' ‚histrionem agere'.

a. *aktivno. a) sa značenem sprijeda kazanijem.* Strašan glum ki glumi. Đ. Baraković, vil. 313. Glumi glumac, ne hiće rukam. (D). Poslov. daničk. 24. Šali šalom, glumi glumom, ne tič' rukom. (D). 120. *u Šulekovu rječniku:* ‚possen reissen'. — *b) svirati (vidi* glumac, *b)).* Ne može se i glumit' i bumńit'. (Z). Poslov. daničk. 74. Pada ga i bumńit' i glumit'. (Z). 93. — *c)* objesiti se i mučati, tvrdoglavo u sebi dupsti. M. Pavlinović.

b. *sa* se, *refleksivno, šaliti se.* Ptolomej tu stoje, glume se reče: ‚Caru Aleksandre, daj mi meju ženami ovimi carstvovati'. Aleks. jag. star. 3, 298.

GLÚMĻĚŃE, *n. djelo kojijem se glumi.* — *U Stulićevu rječniku:* glumleńe ‚jocus, jocatio, risus' *s dodatkom da je riječ ruska;* glumļeńe ‚exercitatio, exercitium' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

GLÙMĻIV, *adj. vidi* gluman. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Da ne on glumļivi i blagoviti, da tužni i jadovni svakomu vidit bih. P. Zoranić 2a. U raskošu i glumļivu govorenju sfoju lipost prezrazborno hvaleći. 8b.

GLÙMPÂK, glumpáka, *m. vidi* glupak. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* lud, ludjak, budalak, zablenut ‚stupidus, bardus, stolidus' *itd., i u Stulićevu (iz Bjelostjenčeva):* v. budala.

GLÙMPAST, *adj. vidi* glupast. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚stolidus, stupidus'; *adv.* glumpasto; *i u Stulićevu.*

GLUMPAV, *adj. vidi* glumpast. — *U Bjelostjenčevu rječniku: samo adv.* glumpavo *kod* glumpasto.

GLUMPEŽ, *m. u Bjelostjenčevu rječniku kod* glumpak.

GLUMSKI, *adj. vidi* gluman. — *U Stulićevu rječniku: samo adv.* glumski, v. glumno. — *nije dosta pouzdano.*

GLUNČ-, *vidi* glumč-.

GLUNTA, *f. puška.* — *isporedi* glonta. — *U jednoga pisca našega vremena.* Glunte sjaju, a zjaju lubarde. Osvetn. 2, 111.

GLÛP, glúpa, *adj.* stupidus, *slabe, tupe pameti, lud.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem nominalnijem oblicima i u složenijem što zamjeńuju nominalne, osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak s nominativom; u složenijem je oblicima akcenat onaki kaki je u nominalnom nom. sing. m.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* глупъ, *rus.* глупый, *češ.* hloupý, *poļ.* głupi. — *U nas se javļa od* XVIII *vijeka (naj prije u pisca koji upotrebļava riječi i iz crkvenoga i iz ruskoga jezika), a u naše vrijeme istina čuje se kod naroda, ali možebiti samo gdjegdje u Lici; sa svega toga ne znam, jeli prava narodna riječ ili je u novije vrijeme uzeta iz crkvenoga ili iz ruskoga jezika.* — *Nije ni u jednom rječniku.* Kakva je bedna stvar glupo sujevjerije! D. Obradović, sav. 10. Prodi se bezakońa, o narode ćori i glupi. S. Ļubiša, prip. 244. Pak ih náda

lakovijerne krijepi, glupa hrabrost, jer od zla ne strepi. Osvetn. 4, 55. ‚Glup kao međed'. *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚dumm'. — *Komp.:* glŭpļî. Koliko je više jedan čovek glupļi. D. Obradović, sav. 63. — *Adv.* glŭpo. Glupo misliti. P. Bolić, vinodj. 2, 326.

GLUPÀČINA, *m. augm.* glupak. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GLŬPÂK, glupáka, *m. glup čovjek.* — *U pisaca našega vremena.* Zvekani, glupaci, prostaci. M. Đ. Milićević, zim. več. 248. *i u Šulekovu rječniku:* ‚dummbart'. *i u Lici.* J. Bogdanović.

GLŬPAN, *m. vidi* glupak. — *U Šulekovu rječniku* · ‚pinsel'. — *U jednoga pisca našega vremena kao ime nekoj bubici.* Glupan, Xyloteres Er. J. K. Šloser, faun. kor. 509. 517.

GLŬPAST, *adj. vidi* glup. J. Grupković.

GLUPÁŠTVO, *n. osobina onoga koji je glupak.* — *U jednoga pisca našega vremena.* On vješto počne navraćati glupaštvo puka na svoju korist. S. Ļubiša, prip. 92.

GLŬPCÎT, *adj. augm.* glup. — *U Šulekovu rječniku:* glup glupcit ‚erzdumm'.

GLÚPĻETI, glúpîm, *impf. postajati glup.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚dummen'.

GLÚPOŃA, *m. vidi* glupak. — *U jednoga pisca našega vremena.* Taj glupoña kako je mogo i misliti da će taj postati? S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 18.

GLÚPOST, *f. osobina onoga koji je glup, vidi* ludost. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz bukvara).* Ostali bi do danas u prvoj gluposti. D. Obradović, živ. 13. S Muhamedom i glupost u glavu. P. Petrović, gor. vijen. 38. *i u Šulekovu rječniku:* ‚dummheit'.

GLUSINAC, Glusinca, *m. seoce u Bosni ne daleko od Rogatice.* Od Rogatice u Glusinac ima 5 *(sahata),* od Glusinca do Hana pod Romanijom 2. Glasn. 21, 300. Severozapadno odavde *(od Rogatice)* na niskom brežuļku od glasinačkog slemena prema ravnica ima nekoliko kuća — Glusinac. 301.

GLÚŠAC, glúšca, *m. vidi* gluhac. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glŭšâcâ. — *Postaje od* gluh *nastavkom* ьсь *pred kojijem se* h *mijeńa na* š. — *Od* XIV *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚surdaster'), *u Belinu* (‚surdus' 689a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* glušec, v. gluhak), *u Stulićevu* (1. ‚vir surdus'. 2. ‚avena fatua').

a. *gluh čovjek.* Pripovida se kako jednoga glušca i nima izliči. Postila. 14b. Zamijerna djela ńegova u čuvenju od glušaca. A. Gučetić, roz. jez. 5. Što zlamenuje ovi glušac i nijemac. M. Divković, bes. 715b. I glušac čujava kad mu se dava. (D). Poslov. danič. 28. A ja kakono glušac ne čujah i kakono nimac ne otvorih usta moja. L. Terzić 92. Uši gluščima otvoriće se. S. Rosa 7b. Glušci, jednorušci, beznošci. Ant. Kadčić 25.

b. *kao muški nadimak ili prezime.* Hranьko Glušьcь. Deč. hris. 58. Martina Glušca. Mon. croat. 47. (1405). U smrt gospodina Savka Mišetića Glušca. D. Zlatarić 96a.

c. *ime ńekijem pticama. a)* Columba palumbus L., *vrsta goluba.* Glušac, Columba palumbus. Slovinac. 1880. 31b. Glušac, grińac, želudar, tututin, Columba palumbus. D. Trsteńak. — *b)* Sarac glušac, Lanius excubitor. D. Kolombatović. progr. spal. 1880. 12.

d. Avena fatua L., *ovsika.* — *U Stulićevu rječniku, a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚gauchhafer'.

e. *selo u Bosni u okrugu Doše Tuzle.* Statist. bosn. 158.

GLŬŠAČKÎ, *adj. koji pripada mjestu Gluščima.* S. Novaković. Glušačka *(opština).* K. Jovanović 178.

GLUŠAK, *m.* Juniperus sabina L., *gluhi smriječ, somina.* Glušak (gluçac), češ. hlušice (= Prunus damascena), savina (Danilo), Juniperus sabina L. (Visiani). B. Šulek, im. 92.

GLUŠALO, *m. u Stulićevu rječniku:* v. zaglušalo.

GLUŠAN, glušna, *adj. gluh.* — *Od* XVIII *vijeka.* U nediļu glušnu. A. Kanižlić, bogoļubn. 233. U petu korizmenu iliti glušnu nediļu. 289. Glušna doba, gluho doba. M. Pavlinović. Ja povrgoh zelene dubrave, ter u ove glušne padoh klance. Osvetn. 1, 5.

GLUŠAST, *adj. vidi* gluhast. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ni veće šaļimo glušastim moļenja. I. T. Mrnavić, osm. 125.

GLUŠATI, glušam, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. glušiti. — *nepouzdano.* — *U naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata kao da znači što i* gluhnuti. Glušale su place, vse se 'e strešivalo. Jačke. 202.

GLUŠCA, *f. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26.

GLÚŠCI, Glŭšâcâ, *m. pl. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 178. — *b) zaselak u okrugu užičkom.* 152. — *c) zemļa pod livadama u okrugu biogradskom.* Livada u Glušcima. Sr. nov. 1865. 248.

GLŬŠČEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Srbiji.* Ļ. Stojanović.

GLUŠČIĆ-BRIJEG, *m. seoce u Hrvatskoj blizu Noršić-sela.* Schem. zagr. 1875. 199.

GLUŠEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Petar Glušević. Rat. 260.

1. GLŬŠICA, *f. žensko prema* glušac. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glŭšîcâ. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *gluho žensko čeļade.* — *U Belinu rječniku* 689a *i u Stulićevu* (‚mulier surda').

b. smokva glušica, *ime ńekijem biļkama. a) divļa smokva.* — *između rječnika u Belinu* (‚fico sciapito' ‚marisca' 313b). Smokva-glušica divja, caprifico, fico selvaggio (Skurla), Ficus carica silvestris L. B. Šulek, im. 365. Glušica, (u trebińskoj nahiji) smokva divļaka, raste obično krajem rijeke. N. Dučić. — *isporedi* gluhača. — *b)* Agave americana L., *isporedi* smokva indijanska. — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. Smokva-glušica, Agave americana L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 61. B. Šulek, im. 365.

c. glušice ili inglizice zovu Crnogorci puške ostraguše Martinijeve sisteme, jer se ne čuju daleko. Sr. zora. 1879. 4, 64.

2. GLŬŠICA, *m. prezime.* — *U Lici.* J. Bogdanović.

GLŬŠILO, *n. vidi* gluhoća. — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu.* I od glušila i od nijemstva ozdravio ga je. S. Rosa 97b. Duhovno glušilo. I. M. Mattei 195. ‚Sve mi je nekakvo glušilo u ušima danas'. *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GLUŠINA, *f. vidi* 1. gluha. Glušina, Vicia cracca L. (Pančić), v. gluha. B. Šulek, im. 92.

GLUŠIŃA, *f. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom.* Razdiļ. kr. 10.

GLÚŠITI, glûšîm, *impf. činiti da ko bude gluh, impf.* zaglušiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* glûšâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* glûšî, *u part. praet. pass.* glûšen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U naše vrijeme, a između riječnika u Voltiǵijinu* (‚assordare, stordire, sturbare' ‚betäuben') *i u Stulićevu* (‚exsurdare').

a. *prelazno, sa značenjem kazanijem sprijeda. a) aktivno.* Neka kuka, neka selo gluši do Đurđeva dana. Osvetn. 1, 70. Tko će bubat, nek svatove gluši? 2, 129.

b) sa se, *refleksivno, pokczivati se kao gluh, ne htjeti slušati. aa) s dativom. u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Slušaj me, nemoj mi se glušiti'. P. Budmani. — *bb) s prijedlogom* od. *u Šulekovu riječniku:* glušiti se od koga ‚gegen die bitten eines andern taub sein' *(kod* ‚taub').

b. *neprelazno, kao* gluhnuti. Kad si mili surla, vse selo mu gluši. Jačke. 19. Gluši zemļa s hiļada glasova. Osvetn. 4, v. Sasu vatru u maglu krvavu, nek se puši i poļana gluši. 7, 59.

GLÚŠNICA, *f. vidi* gluha nedjeļa *kod* gluh, f. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* glûšnîcâ. — xviii *vijeka u jednoga pisca Slavonca, i u Vukovu riječniku s dodatkom da se govori u Slavoniji.* U petu nediļu korizmenu iliti glušnicu. A. Kanižlić, bogoļubn. 287.

GLUŠTI, *adj. ili part. praes. u rukopisu* xvi *vijeka, nejasna riječ, može biti da je skraćeno* glagoļuštijem. Posla k ńemu gospođa Arnisimija gluštijem slovom: ‚Slatko pošļi slatko slovo ka Tomi . . .' Zborn. 30ᵇ. Nov. pril. jag. star. 5, 102.

GLUV-, *vidi* gluh-.

GĻARA, *f. vidi* gera. Gļara *(u Boci kotorskoj),* salmarida, Smaris communis. Čas. čes. muz. 1854. 185.

GĻEB (Glijeb?), *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Glêbь. S. Novaković, pom. 56.

GĻĚDATI, *vidi* gledati.

GĻEV, *m. selo u Dalmaciji u kotaru sińskom.* Repert. dalm. 1872. 28.

GĻEZNO, *n. vidi* gležań. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ovi čakširi ne imadu proć gļezno. P. Filipović 30. Noga bo se zove od gļezna doli. 33. — *i u naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

GĻEŽAŃ, gļežńa, *m. vidi* gležań. — *U Vrančićevu riječniku:* ‚glyexany' ‚talus'.

GĻEŽNO, *n. vidi* gležań. — *U Voltiǵijinu riječniku (jamačno griješkom* gļošno).

GĻIST-, *vidi* glist-.

1. GĻĬVA, *f.* fungus, *opće ime za cijeli red biļaka bez korijeńa, stabla, cvijeća, voća, liška, zelenila, a i za ńeki osobiti rod,* Agaricus L. — *vidi* pečurka. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* гливa *(vrsta kruške), češ.* hliva, hlíva. — *U našemu se jeziku javļa od* xv *vijeka, a između riječnika u Mikaļinu* (gļiva, pečurka, grļak ‚fungus, boletus'), *u Belinu* (‚fungus' 323ᵃ; ‚boletus' 594ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (gliva ‚fungus'), *u Jambrešićevu* (gliva ‚fungus'), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Vukovu. — S* 1 *mj.* | *dolazi u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu riječniku, i u jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka:* Nisu dobre jisti glive zašto rade začrvive. P. Vitezović, cvit. 137. — Ašte kto udavitь se izjedь gļivь mnogo. Starovječ. ļek. jag. star. 10, 110. V gļivah je ga otrovala. P. Vitezović, kron. 32. Da izlegu gļive mlade *(trule klade),* u kojim bi kripost bila. V. Došen 208ᵇ. Vrgańi kapati, mliči, gļive, smrčci, pečurke. M. Katančić 42. Gļiva, slov. gliva, rus. гливa (= Pyrus communis), češ. hliva (= Lycoperdon), Agaricus L. Gļiva borova (Sabļar). G. brestova (Sabļar). G. bukova, Pleurotus ostreatus Jacq. (Janda). G. crļena, röthling, rotschwamm (Sabļar, Goļak), Cantharellus cibarius Fr. G. črešńova (Sabļar, Goļak). G. divja (Sabļar). G. gorska (Sabļar). G. grabova ili grabrova (Sabļar). G. jelova, tannenschwamm (Sabļar). G. kraļevska, fungus regius (Bjelostjenac), Amanita caesarea Scop. G. krvava, röthling (Sabļar, Goļak), v. g. crļena. G. laka (Sabļar). G. mekačka (Sabļar). G. zemaļska, Clavaria botrytis Pers. (Sabļar, Goļak). G. zmijska, Morchella esculenta L. (Sabļar). G. žuta, vrst žute gļive rastuće oko tijelova na vrbi, šļivi, trešńi (u Zagorju). B. Šulek, im. 88—89.

2. GĻIVA, *vidi* 2. gliva.

GĻĬVAN, gļîvna, *adj. koji pripada gļivi, gļivama, koji je poput gļive. — U Jambrešićevu riječniku* (glivni, glivov ‚funginus'). *u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚schwämmig'.

GĻĬVÂR, *m.*

a. *čovjek koji kûpî i prodaje gļive. — u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. *i u Šulekovu riječniku:* ‚schwammsammler'.

b. *ńeka riba u rijeci Topčideru.* Glasnik. 19, 243.

c. *ime ńekijem bubicama. u jednoga pisca našega vremena.* Mycetophagus Hellw. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 317.

GĻĬVARICA, *f. žensko čeļade što kûpî i prodaje gļive, vidi* gļivar, a. — *U Šulekovu riječniku:* ‚schwammsammlerin'.

GĻIVARKA, *f. ime ńekoj bubici. — U jednoga pisca našega vremena.* Mycetoporus Leach. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 122.

GĻĬVAST, *adj.* fungosus, *koji je poput gļive. — U Jambrešićevu riječniku* (glivast ‚fungosus') *i u Stulićevu* (‚fungosus').

GĻĬVAV, *adj. vidi* gļivast. — *Samo u Stulićevu riječniku:* ‚fungosus'.

GĻIVĖTINA, *f. augm.* gļiva. — *isporedi* gļivurina. — *U Vukovu riječniku.*

GĻĬVICA, *f. dem.* gļiva, *dolazi kao ime ńekijem biļkama.* Gļivica, Scrophularia L. (Alschinger), v. gļivńača. Gļivica zemaļska, vrst gļive *(po starijem rukopisu).* B. Šulek, im. 90.

GĻĬVIN, *adj. vidi* gļivan. — *U Jambrešićeru riječniku* (glivina rahlost ‚fungositas').

GĻIVNINA, *f. tvar iz koje se sastoje gļive. — U Šulekovu riječniku:* ‚schwammstoff'.

GĻIVŃAČA, *f. a) ńeka biļka.* Gļivńača (glimaça *u starom rukopisu),* scrofolaria *(u postarijem rukopisu),* Scrophularia L., v. gļivica. B. Šulek, im. 90. — *b) u jednoga pisca našega vremenu ime ńekoj bubici.* Calyptomerus Redt. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 239.

GĻIVŃAK, *m. ime ńekoj bubici. — U jednoga pisca našega vremena.* Hydnobius Schmidt. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 239.

GĻIVOMAR, *m. ime ńekoj bubici. — U jednoga pisca našega vremena.* Bolitochara Mannerh. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 121.

GĻIVOSLOVĻE, *n. nauka o gļivama. — U Šulekovu riječniku:* gļivoslovje ‚mykologie'.

GĻIVÒTOČ, *m. ńeka bubica što živi u gļivama i ije ih. — U Šulekovu riječniku:* ‚schwammilbe' (‚Acarus fungorum').

GĻIVOV, *adj. vidi* gļivan. — *U Jambrešićevu riječniku (kod* glivni).

GĻIVÙRINA, *f. augm.* gļiva. — *isporedi* gļivetina. — *U Vukovu riječniku.*

GLIZŃAČA, *f. vidi* glivńača. Glizńača, češ. hlizní kořen, hlizník (= Scabiosa), hlizovník: scrofolaria *(u starijem rukopisu)*, Scrophularia L., v. glivńača. B. Šulek, im. 90.

GLUKA, *f. kao klupko, smotak od zamršenijeh niti ili dlaka. — U jednoga pisca našega vremena.* Da ja sâm razmrsim ovu zapletenu gluku. S. Ljubiša, prič. 32. Pod kapom nastože hrpu kosmurina, spletene u gluku od kučina i mrtvijeh vlasi. 127.

GMACNUTI, gmacnem, *pf.* oporaviti se. ‚Gmacnuo malo imaŋem' reče se za siromašna čovjeka kad mu pode na boļe. V. Ilić iz Srbije.

GMAJNA, *f. ono što pripada općini (zemļe, paše itd.), ńem.* gemeine, *općina. — isporedi* gmańa. *— Od* XVIII *vijeka po ńekijem sjevernijem krajevima.* Gmajne su sve zaprte, i vode je zapro da ne lovimo rib. Starine. 12. 36. (1712). Gmajna ‚gemeindegrund, gemeindehutweide'. ‚Otišlo blago danas u gmajnu pasti'. ‚Moje blago vavijek po gmajni pase, nikom nikad ne čini štete'. *u Lici.* J. Bogdanović. *— I selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 55.

GMAŃA, *f. općina; ono što pripada općini, vidi* gmajna. *— U Bjelostjenčevu rječniku:* gmańa, općina, ļuctvo, puk ‚respublica, politia, status civitatis, urbis'. 2. ‚munia communitatis, monimenta communia, ut communes sylvae, terrae etc.'

GMARITI, gmarim, *impf. biti, tući. — U sjevernijeh čakavaca u hrvatskom primorju.* Počme opet po sv. Petru gmarit. Nar. prip. mikul. 140.

GMAZ, *m. (zool.)* reptile, *živinče što gamiže (gušteri, zmije, korńače). — isporedi* gmizavac. *— Od osnove* gъmъz *(vidi kod* gamizati). *— U Šulekovu rječniku:* gmazovi ‚reptilien'; ‚kriechende thiere' *kod* ‚kriechend'.

GMAZJETI, gmazim, *impf. vidi* gamziti *i* gamizati. *— U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu:* gmazim, gmazeti, ganzim ‚scateo, emano'. 2. v. puzim *(u kojem ima i drugo značeńe: teći, izvirati).* Jer što hodi i što gmazi. V. Došen 104a. Da gmižem i gamižem. G. Peštalić 162. Dvaa pužu a dva gmižu. Nar. pjes. vuk. 1, 514. Niti gmižu guje i jakrepi. 2, 70.

GMIZAVAC, gmîzâvca, *m. (zool.) vidi* gmaz. *— U Parčićevu rječniku:* gmizavci ‚rettili'.

GMIZAVICA, *f.* Serpula arenaria, *vrsta crva. — U Šulekovu rječniku:* ‚ochsendarm'.

GMÍZITI, gmízîm, *impf. vidi* gamizati. *— Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gmîzî. *— U Vukovu rječniku.*

GMÎZNUTI, gmîznêm, *pf. maknuti se jedan put kao gmižući. — U naše vrijeme.* Al' će gmiznut al' pomaći brkom. Pjev. cru. 91a. Gmiznuti, maknuti: ‚ni da gmizne nogama'. u Bijeloj Palanci. Đ. Daničić.

GMÍZOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Lj. Stojanović. Sem. srb. 1882. 203.

GNAKČIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Ilija Gnakčić. Rat. 44.

GNAN, *m. ime muško. — Prije našega vremena pisano* Gnьnь. S. Novaković, pom. 56.

GNANAVAC, *n. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Gnanavacь. S. Novaković, pom. 130.

GNÂŃE, *n. djelo kojijem se žene.*

GNÂT, *m. vidi* gńat.

GNÀTI, žênêm (rênêm, gnâm), *impf. vidi* goniti. *— Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gnati, ženą, *rus.* гнать, жену, *češ.* hnáti, ženu, *pol.* gnać, żonę. *— Korijen je indoevropski* ghen, ghn, *isporedi lit.* genu, ginti, *snskr.* han, ghna. *ubijati, grč.* ἔθεϱ ror, *ubih, staroir.* benim, *udaram, raňavam. — Između rječnika u Stulićevu:* gnati, gonim ‚persequi, insectari, vexare'; *u Vukovu:*

jeli isto mjesto što se pomińe XII *vijeka:* Radošь odь Gъmičь. Starine. 13, 207. (1185).

GMIJA, *m. ime muško. —* XVIII *vijeka.* Gmija mehanģija. Glasn. 19, 12. (1734).

GMÍĻÊŃE, *n. djelo kojijem se gmili. — U Vukovu rječniku.*

GMÍĻETI, gmílîm, *impf. vidi* hmiļeti. *— U Vukovu rječniku.*

GMÏO, gmíla, *adj. vidi* gńio. ‚U veče vila, a u jutru gmila'. B. Mušicki.

GMISTI, *vidi* gmizati. *— Samo infinitiv na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Žabe hoće po ńem gmisti. A. J. Knezović, verš. 8.

GMÏTAR, Gmîtra, *m. vidi* Dmitar. *— U naše vrijeme.* Gmitar Obrenović. Gmitar Vesić. Rat. 407.

GMITRA, *f.* Pelecus cultratus Agas., *ńeka riba, isporedi* sabļarka, kosač. J. Pančić, rib. 94.

1. GMÍZA, *f. biće od iste osnove od koje je i* gmizati. *— U naše vrijeme. a) u Vukovu rječniku:* naj više se govori pl. gmize, i znači male đinđuhe ‚die glasperlen' ‚margaritae vitreae'. *— b) sitna sačma.* S. Novaković. *s ovijem značeńem stoji i u Stulićevu rječniku:* ‚globuli plumbei, quibus utuntur venatores'.

2. GMÏZA, *f. ženski nadimak. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

GMÏZÂŃE, *n. djelo kojijem se gmiže. — U Vukovu rječniku.*

GMÏZATI, gmîžêm, *impf. vidi* gamizati. *— Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* gmîzâ). *— Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* 1. ‚serpere, reptare'. 2. ‚scatere' *(vidi kod* gmazjeti), *i u Vukovu.* On kako jeguļa simo tamo gmiza. M. Marulić 255. Gmižu babe već sgrčene. V. Došen 163a. Da gmižem i gamižem. G. Peštalić 162. Dvaa pužu a dva gmižu. Nar. pjes. vuk. 1, 514. Niti gmižu guje i jakrepi. 2, 70.

GMÏZAVAC, gmîzâvca, *m. (zool.) vidi* gmaz. *— U Parčićevu rječniku:* gmizavci ‚rettili'.

GMIZAVICA, *f.* Serpula arenaria, *vrsta crva. — U Šulekovu rječniku:* ‚ochsendarm'.

GMÍZITI, gmízîm, *impf. vidi* gamizati. *— Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gmîzî. *— U Vukovu rječniku.*

GMÎZNUTI, gmîznêm, *pf. maknuti se jedan put kao gmižući. — U naše vrijeme.* Al' će gmiznut al' pomaći brkom. Pjev. cru. 91a. Gmiznuti, maknuti: ‚ni da gmizne nogama'. u Bijeloj Palanci. Đ. Daničić.

GMÍZOVIĆ, *m. prezime u naše vrijeme.* Lj. Stojanović. Sem. srb. 1882. 203.

GNAKČIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Ilija Gnakčić. Rat. 44.

GNAN, *m. ime muško. — Prije našega vremena pisano* Gnьnь. S. Novaković, pom. 56.

GNANAVAC, *n. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Gnanavacь. S. Novaković, pom. 130.

GNÂŃE, *n. djelo kojijem se žene.*

GNÂT, *m. vidi* gńat.

GNÀTI, žênêm (rênêm, gnâm), *impf. vidi* goniti. *— Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gnati, ženą, *rus.* гнать, жену, *češ.* hnáti, ženu, *pol.* gnać, żonę. *— Korijen je indoevropski* ghen, ghn, *isporedi lit.* genu, ginti, *snskr.* han, ghna. *ubijati, grč.* ἔθεϱ ror, *ubih, staroir.* benim, *udaram, raňavam. — Između rječnika u Stulićevu:* gnati, gonim ‚persequi, insectari, vexare'; *u Vukovu:*

gnati, ženem (gnam), vide goniti: Otle gnaše na tragove Turke; *u Daničićevu*: gnati, ženu ‚persequi'.

a. *osnova je za sadašńe vrijeme u praslavensko doba* gen, *a pred* e g *mijeńa se na* ž: žen. *a) po tome je naj stariji a i u naše vrijeme naj običniji oblik za prezenat*: žênēm, žênēš *itd.*; *za impt.* žèni; *za ger. praes.* žênûći. *radi primjera vidi* ženem *(i radi imperfekta).* — *b) po zapadnijem krajevima u oblicima kod a)* ž *mijeńa se na* r *(isporedi kod* moći): rênēm *itd. radi primjera i istorije ovoga oblika vidi* renem. — *c) po* iždenem, *praes. glagola* izgnati. *ńeki pisci imaju za sadašńe vrijeme osnovu* žden. *vidi kod* ženem. — *d) kod ńekijeh pisaca u sadašńem je vremenu osnova* gn: *praes.* gnem, *impt.* gni, *ali to samo kad je glagol složen s prijedlozima. vidi kod* izagnati, odagnati. — *e) uz to (oblike kod d)) ńeki pisci mijeńaju i* g *na* r *prema praes.* renem, *te im je osnova za sadašńe vrijeme* rn *(isporedi* b, *b)). vidi kod* izagnati, odagnati. — *f) u naše doba može se i za sadašńe vrijeme uzeti osnova prošloga vremena* gna: *praes.* gnâm, gnâš, gnâ, gnámo, gnáte, gnâjû; *impt.* gnâj; *ger. praes.* gnâjûći. *vidi u Vukovu rječniku. i ovaj je oblik običniji kad je* gnati *složeno s prijedlogom.*

b. *osnova je prošloga vremena* gna. *a) po tome su obični oblici: aor.* gnâh, gnà, gnâsmo *itd.*; *ger. praet.* gnâv, gnâvši; *part. praet. act.* gnão, gnâla; *part. praet. pass.* gnân, gnât. *od iste osnove postaje i impf.* gnâh, gnâše *itd.* Da su dužni ti(rati *i)* gnat-i-hъ. Mon. serb. 347. (1427). Tako su ga gnali do Rajne. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 38. Pa i milu promašio majku, gdje mu gnaše u pópasak jańce. Osvetn. 2, 2. — *b) kad je* gnati *složeno s prijedlogom, ńeki pisci u osnove* gna *mijeńaju* g *na* r *prema praes.* renem *(isporedi* a, *e)), te im je osnova* rna. *vidi kod* dognati, izagnati, odagnati. — *c) radi zlo načińene osnove* renu (renuti, rennh *itd.) vidi kod* renem *i kod složenijeh glagola.*

GNEČ-, *vidi* gńeč-.

GNESTI, *vidi* gńesti.

GNET-, *vidi* gńet-.

GNIDA, *vidi* gńida.

GNIJEV, *vidi* gńev.

GNIJÈZDATI SE, gnijezdâm se, *impf. vidi* gnijezditi, a, *b).* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (po zapadnom govoru* gniz-). Sridu gran zelenih ptice se gnizdaju. I. T. Mrnavić, osm. 167.

GNIJÈZDITI, gnîjezdîm, *impf. načinivši kome (objektu) gnijezdo, namještati (ga) u* ń. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gnîježdâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gnîjezdî, *u part. praet. pass.* gnîježdèn. — -ije- *stoji po južnom govoru te po istočnom glagol glasi* gnézditi, gnêzdîm *(u Vukovu rječniku), po zapadnom* gńizditi, gńîzdîm, *ili (u Vukovu rječniku)* gnizditi, gnîzdîm; *ńeki pišu i po južnom govoru* gńezditi, *ali nije narodno. vidi* gnijezdo. — *Može biti praslavenska riječ, isporedi stslov.* gnêzditi, *rus.* гнѣздиться, *češ.* hnizditi, *pol.* gnieździć. *kod nas se javlja od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (gnijezditi se ‚in nido consistere' 510b), *u Bjelostjenčevu (kod* gńezdo: gńezdo napravjam, t. j. gńezdim se ‚nidifico, nidulor, nidum facio, fingo, construo'), *u Voltiǵijinu* (gnezditi ‚nidificare, fare nido' ‚nesten'; gńezditi se ‚annidarsi, stanzionare, dimorare' ‚sich niederlassen, ansiedeln'), *u Stulićevu* (‚nidificare, nidum struere'; gnijezditi se ‚in nido consistere, cubare'), *u Vukovu* (gnijezditi, gnezditi, gnizditi, n. p. kokoš ‚der henne ein nest machen' ‚nidum facio, impono nido'; gnijezditi se ‚nisten' ‚nidulor': gnijezdi se kokoš).

a. *prelazno.*

a) aktivno, sa značeńem sprijeda kazanijem (vidi u Vukovu rječniku). u jednom primjeru stoji u prenesenom smislu: Može se *(Zadar)* zvat blažen i čestit u svemu kriposnih radi žen ke cvatu u ńemu, u gńizdu svojemu lipotu tač gńizde. Đ. Baraković, vil. 121.

b) sa se: gnijezditi se, *refleksivno, graditi gnijezdo i namještati se u ono. aa) u pravom smislu.* Gdi se morske ribe gńizde. Đ. Baraković, vil. 3. Rebci se isti gńizde. A. Vitaljić, ist. 351a. Golubica koja se gnijezdi u kraju. Đ. Daničić, jer. 48, 28. — *bb) u prenesenom smislu, uopće namještati se, nastańivati se, prebivati, stajati.* Ki iz pakla izidoše dvorbu činit strašnoj srdi koja sve što veće može u ńima se gnijezdi i tvrdi. J. Palmotić 410. Ah sada poznajem da se gnijezdi u srcu moemu ova nakaz paklena. I. A. Nenadić, nauk. 213. Razgleda blage misli i tihe koje se gnijezdahu u srcu ļubļivoga spasiteļa. I. M. Mattei 35.

b. *neprelazno. značeńe je kao kod* gnijezditi se, *vidi* a, *b). (Lastovica)* u kući mu gńizdi. M. Kuhačević 33. *u prenesenom smislu.* Druga krjepos bogoslovna u ufanju krjepkom stoji, posred srca gńijezdi skrovna i ubožina prem dostoji. J. Kavańin 337b.

GNIJÈZDO, *n.* nidus, *prebivalište što sagrade ptice (a i ńeke druge životińe), u kojem nose i griju jaja.* — *Akc. je u voc.* gnîjezdo, gnîjezda. — -ije- *stoji po južnom govoru prema ńegdašńemu ê; po zapadnom govoru glasi* gnézdo, *po južnome i* gnízdo: gnizdo. M. Marulić 51. Zbornı. 134b. P. Hektorović 25. D. Rańina 101a. P. Posilović, cvijet. 67. S. Margitić, fal. 65a. F. Lastrić, ned. 128. A. J. Knezović 222. And. Kačić, razg. 197b. 201b. 206a. 223b. Nar. posl. vuk. 125; gnizda. Đ. Baraković, jar. 4. M. Radnić 46b; gnizdu. L. Terzić 125; gnizdom. And. Kačić, kor. 273; *ali još češće* gńizdo *(između zabiļeženijeh primjera s* n *može biti da ńeke treba čitati s* ń; *tako n. p. ima samo jedan put u Lastriča* gnizdo, *a u Barakovića* gnizda, *a na svijem ostalijem mjestima oba pišu s* ń); *taj oblik ima i u srijemskom govoru (u Vukovu rječniku), premda ovaj govor pripada k istočnome* (gnizda. Transit. 46, *ne zna se treba li čitati s* n *ili s* ń). *i po južnome govoru ima oblik s* ń: gńijezdo, *ali je pouzdan samo u dva primjera:* gńijezdo. M. Divković, bes. 310b; gńijezda. nauk. 20a; *u drugijem primjerima* (I. Gundulić 29. 427. M. Radnić 441b. J. Kavańin 14b. Osvetn. 1, 3. 13. 2, 34. 3, 123) *nije pouzdan ili za to što su zlo prepisani ili naštampani, ili što sami pisci nijesu dosta vješti južnom govoru. i oblik* gńezdo *(na dva mjesta:* gńezda. Nar. pjes. vuk. 292. 385) *nije dosta pouzdan. čudnovat je oblik* gńazdo *u ugarskijeh Hrvata:* gńazdo. Jačke. 77; gńazdu. 225. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gnêzdo, *rus.* гнѣздо, *češ.* hnízdo, *pol.* gniazdo. — *Indoevropska je osnova* nizdo, *isporedi litav.* lizdas, *suskr.* nîda, *jermenski* nist *(mjesto), lat.* nidus. *staroir.* net, *strńem.* nest; *nejasno je u slavenskoj osnovi* g *i* ê. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (gńizdo ‚nidus'), *u Mikaļinu* (gńizdo), *u Belinu* 510b, *u Bjelostjenčevu* (gńezdo), *u Jambrešićevu* (gńezdo), *u Voltiǵijinu* (gńezdo), *u Stulićevu* (gnijezdo *i* gńizdo), *u Vukovu* (gnijezdo, gnezdo, gnizdo, *i po srijemskom govoru* gńizdo), *u Daničićevu* (gnêzdo).

a. *u pravom smislu. a) u ptica.* Eda pъtica obrêla sebê hraminu i grьlica sebê gnêzdo? Mon.

serb. 65. (1502). Ptice nebeske imaju gnizda. Transit. 46. Ptice imaju gńijezda. M. Divković, nauk. 20ª. Pače znaj se ovijem putom u orlovo gnijezdo umjesti. I. Gundulić 306. Onoga poznade za pravoga ptića svoga i ostavi u gńizdu. F. Lastrić, ned. 41. Iz gńizda sokolova uzdižu se sokolovi. V. Došen 36ª. Zaspa pod gnizdom lastavičijim. And. Kačić, kor. 273. Kakvo gnizdo takva tica, kakav otac takva dica. Nar. posl. vuk. 125. Divļi golub tiho guče, na gńazdu sidi. Jačko. 225. — *metaforički. (Duša moja)* u ovome gnizdu biti će obrańena od lovca paklenoga. L. Terzić 125. Trebiń grade gnizdo sokolovo svijeno je u Ercegovini. And. Kačić, razg. 206ª. Otići ću na Bosnu ponosnu, podići ću gn'jezdo sokolovo. Nar. pjes. vuk. 3, 263. — *b) u drugijeh životińa.* Mravi gńizdo gdi načine *(vidi* c, *a)).* V. Došen 206ᵇ. A Turci su gn'jezda gujińega *(u prenesenom smislu, vidi* b). Nar. pjes. vuk. 2, 512. Miši savili gnijezdo *(vidi* c, *e)).* M. Pavlinović, rad. 43. Jesi l' vido, care gospodare, kad tko krene sršļenovo gńijezdo? Osvetn. 1, 13.

b. *u prenesenom smislu. a) o mjestu gdje se ļudi rađaju i žive.* O Splite čestiti, ku si sriću imil, da s' vasda gnizdo ti razumnim ļudem bil! P. Hektorović 25. Ako uzvišen budeš kako orao, i ako bi stavio meu zvjezdami gńijezdo tvoje. M. Divković, bes. 310ᵇ. Moga gnizda jazikom. Đ. Baraković, jar. 4. Da ne ostane veće traga od ovoga gnijezda draga, sad mrzeća perivoja. G. Palmotić 2, 446. Koliko je pusto Sarajevo, šer bijeli, gnizdo trgovačko! And. Kačić, razg. 223ᵇ. Iz Lijevča gn'jezda hajdučkoga. Nar. pjes. vuk. 4, 138. Sarajevu, gnijezdu zatočničku. Osvetn. 6, 21. — *b) korito u rijeke. u jednoga pisca* XVII *rijeka.* Ako izađe iz svojega gnizda rijeka brza. M. Radnić 46ᵇ. Rijeka izašadši iz gńijezda s kišom, opere brigove. 441ᵇ. — *c) u krasine, octa, vaļa da striješ.* — *u jednoga pisca* XVIII *rijeka.* Vinsko sirće, il' budi od piva, sad se pravi kad raste žestina: da se gńizdo u kupu ufati, svaki drugog načina se lati . . . prvo, vaļa sud za sirće imat, jer u svačem neće gńizda primat. J. S. Reļković 247. — *d) mjesto (u pravom ili u umnom, metaforičkom smislu) gdje se sakupļaju, postaju (metaforički: rađaju se, legu se), stoje stvari nežive ili umne, duhorne.* Er ovim pod pepelom ogań drži gńizdo svoje. A. Vitaļić, ost. 25. Legla i gńizda, gdi se grisi legu. F. Lastrić, ned. 426. Budući pjanstvo ne samo grih u sebi nego gńizdo od toliki drugi zloća. 427.

c. *gnijezdo se: a) čini, načińa.* Gdje soko čini gnijezdo. Zborn. 13ᵇ. Ptići isti učine ńima jedno gnizdo. P. Posilović, cvijet. 67. Neg' gdi sove gńizdo čine. V. Došen 132ᵇ. — *b) pravi, napravļa.* Smradno gńizdo dok naprave. V. Došen 175ª. *i u Bjelostjenčeru rječniku (vidi kod* gnijezditi). — *c) gradi, sagrađuje.* Lastova ptica ona pod strehom tuđome sagradi sve gńizdo ne s malom mukome . . . i zgrađiv gnizdo toj izme plod, ki želi. D. Rańina 101ª. Černi gavran svoje gńezdo gradi. Nar. pjes. istr. 1, 38. — *d) zbira.* Za me ptica gnijezdo zbira, med za mene pčela kupi. I. Gundulić 245. — *e) vije, savija, zavija, navija.* Gdi je gnizdo svijal. M. Marulić 51. Gńizda viti. 195. Gnijezdo ptičica bješe zavila. M. Vetranić 2, 275. Da ja budem sviti gnijezdo moje. A. Gučetić, roz. mar. 201. Sivi soko gnijezdo vije. G. Palmotić 1, 110. Onda će vrag gnizdo u srcu saviti. A. J. Knezović 222. Da nasele i gńizdo naviju. M. A. Reļković, sat. K 7ᵇ. Soko gnezdo vije u jelovoj gori. Nar. pjes. vuk. 1, 487. — *f) plete.* Tu gnijezdo ne plete oholas. M. Vetranić 1, 145. Ptice gńizda pletu. F. Vrančić, živ. 19. — *g) samotara.* Kojoj gospoji pitoma i česta dobrota stanuje jak doma, i gńizdo samota. H. Lučić 290.

d. pačje gńizdo, (u Srijemu) nekaka trava ‚dio ochsenzunge' ‚anchusa officinalis'. Vuk, rječ. 192ª. B. Šulek, im. 92.

e. Štrkovo Gnijezdo, *ime mjestu.* XIV *vijeka.* Slamodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je moda na štrkovo gnijezdo prêko Galičnika' (Mon. serb. 87 *god.* 1327). Đ. Daničić, rječ. 1, 212.

GNIJÈŽĐÊŃE, *n. djelo kojijem ko gnijezdi ili se gnijezdi.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das nisten' ‚nidificatio'.

GNIL, GNIL-, GNIO, *vidi* gń—.

I. GNÔJ, gnôja, *m.* fimus, stercus; pus, *prvo je, naj starije bilo značeńe: ono što gńije, iz ovoga su se (još u praslavensko doba) razvila sadašńe značeńa.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc. sing.* gnòju. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gnoj, *rus.* гной, *češ.* hnůj, *pol.* gnój. — *Postaje ojačańem od korijena* gni, *vidi kod* gńiti. — *Između rječnika u Vrančićevu:* ‚fimus; pus; sanies; stercus'; *u Mikaļinu:* gnoj, krv ištećena ‚sanies, pus'; gnoj, gnus ‚fimus, letamen, stercus'; gnoj ovči, gnoj kozji, gnoj konski *itd.*; *u Belinu:* ‚letamen' 434ª; ‚pus' 462ᵇ; *u Bjelostjenčevu:* ‚pus, sanies, tabes'. 2. ‚fimus, letamen, recrementum, retrimentum, stercus'. 3. gnoj, dubre konsko. 4. gnoj volovski *itd.*; *u Jambrešićevu:* gnoj ‚stercus; pus'; *u Voltiģijinu:* ‚marcia; letame' ‚eiter; dung'; *u Stulićevu:* ‚fimum, stercus, putredo, tabes, pus, sanies'; *u Vukova:* gnoj *i* gńoj *(s dodatkom da se govori po zapadnijem krajerima),* 1. ‚der eiter' ‚pus'. 2. ‚der dünger, mist' ‚fimus, stercus'. — *Po zapadnijem se krajevima u naše vrijeme može promijeniti* u *na* ù: gńoj, *i tako u drugijem riječima što od ove postaju.* Spodal ńoj je vodi, ka spod gńoja teče. Nar. prip. mikul. 145. *vidi u Vukovu rječniku.*

a. *gomila, vrpa gńilijeh, smrdļivijeh stvari, osobito iz ļudskoga i živińskoga tijela. a) uopće.* Vsa segasvitńa scińujem kako blato ali gnoj. Korizm. 78ᵇ. Ovo tijelo moje sadara čitano u svakoj lasti učinit će se tako gadno, da će prije svak obrati stat i dugo vrijeme na smetļištu i na gnoju, neg za malo sadružen š ńime u ovem grebu. B. Zuzeri 271—272. Odkud iznesavši ga bačiše u jednu rupu i zasuše ga gnojem. F. Lastrić, od' 206. Grob pun gnoja i smradi. A. Kanižlić, utoč. 475. Ne tiči u gnoj, da ne smrdi. (Z). Poslov. danič. 75. Vas mi se pošteti smok i učini se gnoj. Nar. prip. vuk. 208. — *b)* lactamen, *kad se za to kupi, napravļa i hrani, da se meće u zemļu, namjerom da bude plodnija. isporedi* dubre. — *vrlo često.* Neka djerc ju okopam i zaspu gnojem. N. Rańina 164ᵇ. luc. 13, 8. Kosijer moli, a gnoj zapovijeda. (D.) Poslov. danič. 49. Čuvate vašu slamu, čuvate vaš gnoj, a ne čuvate vaše blago? Đ. Bašić 169ᵇ. I za gnojem čekaju usive. J. S. Reļković 38. Dok obaspem gnojem. Vuk, luk. 13, 8. Zemļe ostale bez gnoja jalove. S. Ļubiša, prip. 160. — *c)* stercus, *kao maće nepristojna riječ mjeste* g..no. Misto ono sam zagnoji, gnoj za bilig neka stoji. V. Došen 76ª. Nigdi drugo već ne osta *(od svatova),* nego uz plot gnoja dosta. 166ᵇ. — *d) u prenesenom, umnom smislu, o duhovnoj nečistoći.* Pogrdi svoje počtenje blatom tr gnojem pltenim. Korizm. 58ª. Moja duša ‚koja jes puna svakoga gnoja. B. Kašić, nač. 28. Nega iz grihov gnoja izvodi. A. Vitaļić, ist. 401ª.

b. pus, *žitko, gusto, žućkasto što postaje od ištećene krvi i teče iz rane kad se pozledi, ili se nalazi u otoku i iz ńega teče na raspaljenu mjestu u ljudskoga (ili živinskoga) tijela.* Jegda tečetь gnoj izь ušiju. Sredovj. ļek. jag. star. 10, 106. Krenuvši mu stuženje radi onoga smrdećega gnoja koji ishojaše iz onijeh rana. B. Kašić, fran. 20. Psi ližu jezikom gnoj i rane. M. Radnić 318a. Tekući iz rane gnoj izsrka. A. Kanižlić, fran. 159. Cića jednoga ognojka u grlu izbaci puno sukrvice i gnoja. I. J. P. Lučić, izk. 36.

2. GNOJ, *f. vidi* 1. gnoj. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GNÒJAN, gnôjna, *adj. koji pripada gnoju; na kojem, u kojem ima gnoja.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚oppuratus'), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* gnojen), *u Jambrešićevu* (gnojen), *u Stulićevu* (‚stercoratus, apostematibus vel vomicis affectus, in tabem conversus'), *u Daničićevu* (gnojnь ‚stercoreus'). *a) vidi* 1. gnoj, a. Prestol oni gnojni nazivajet se. Š. Kožičić 19a. Prohoda radi gnojnago i vodnago smrada. Glasn. 10, 245. (XVI *vijek).* Izidoh noću na vrata od doline, na izvor zmajevski i na vrata gnojna. Đ. Daničić, nemij. 2, 13. — *b) vidi* 1. gnoj, b. Pinom gnojnom kaļan biše. I. Zanotti, en. 17. Gnojnom mene grihâ sukrvicom oskvrńavitog vidim. G. Peštalić 26. — *Adv.* gnôjno, *u Belinu* 462b, *i u Stulićevu rječniku* (‚purulente').

GNOJÀNICA, *f. a)* rpica gnoja (dubreta) na ńivi. u Lici. V. Arsenijević. Kad gnoj izvoze, voze ga u kolima, u tačkama (sa jednim kolicem) ili iznose u traļama. koliko stane u traļe, tolike gomile prave na ńivi kad ga po ńoj raznose, i taka gomila zove se gnojanica. ‚Gde si bio?' ‚Razgrtao sam gnojanice'. u Dobroselu. M. Medić. — *b) otok, puhvica, čibuļica što se gnoji.* — *u Stulićevu rječniku (s osobitijem značenjem, vidi* zanoktice. nakojeđa): ‚paronychiae', *i u Vukovu:* ‚die pustel' ‚pustula', cf. puha.

GNOJANIK, *m. mjesto gdje leži gnoj.* Ļ. Nenadović.

GNOJAR, *m. čovjek koji kopa, prenosi, prodaje itd. gnoj.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚mistbauer, mistknecht, mistlader'.

GNÒJAST, *adj. vidi* gnojav. — *U Stulićevu rječniku.*

GNOJATI, gnojam, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. gnojiti. — *nepouzdano.*

GNÒJAV, *adj. u kojemu je gnoj, pun gnoja.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚stercorosus, tabe plenus', *i u Vukovu:* ‚eiterig' ‚ulcerosus'. Rane gnojave. Đ. Daničić, isai. 1, 6.

GNÒJAVICA, *f. vidi* gnojanica, *b).* — *U Vukovu rječniku.*

GNOJBA, *f. vrijeme kad se što (rana, otok itd.) gnoji.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚eiterungsperiode'.

GNOJEIMENIT, *m. Κοιλόῤῥυαος.* — *U rukopisu* XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku:* gnojeimenitь ‚a stercore nomen habens'. Konstantina Gnojeimenitago. Glasn. 10, 251. (XVI *vijek).*

GNOJENOST, *f. stańe, osobina čega što je gnojeno.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚stercoratio, apostema'.

GNOJENSTVO, *n. vidi* gnojenost. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo ponzdano.*

GNÒJÊŃE, *n. djelo kojijem ko gnoji ili se što gnoji.* — *Stariji je oblik* gnojenje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (gnojenje), *u Belinu* (gnojenje ‚stercoratio' 434a), *u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu:* 1. ‚das eitern' ‚purulentatio'. 2. ‚das düngen' ‚stercoratio'.

GNÒJIDBA, *f. vidi* gnojeńe. — *U Šulekovu rječniku:* gnojitba ‚düngung'.

GNÒJILO, *n. ono čim se gnoji.* — *Riječ načińena u naše vrijeme. a) vidi* 1. gnoj, a, *b).* Kako se u obziru carine ima postupat s gnojilom pod imenom ‚poudrette' . . . Zborn. zak. 1853. VI. — *b) lijek koji čini da se otok ognoji.* — *u Šulekovu rječniku:* ‚eiterbeförderndes mittel' *kod* ‚eiterbefördernd'.

GNÒJINA, *f. augm.* gnoj. — *U Šulekovu rječniku s drugijem značeńem (poļe što se gnoji):* ‚düngfeld'.

GNÒJIŠTE, *n.* fimetum, *mjesto gdje leži gnoj (vidi* 1. gnoj, a, *b)).* — *isporedi* buniśte. — *Kod čakavaca i kajkavaca* gnojišće. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (gnojišće ‚sterquilinium') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* 434a, *u Bjelostjenčevu* (gnojišće), *u Voltiģijinu, u Stulićevu:* gnojište *i* gnojišće. Lovčija gnojišta ne imaju loja ništa. (D). Poslov. danič. 57. Rasle tikve na buńištu i jurgeti na gnojištu. Nar. pjes. vil. 1868. 545.

GNÒJITI, gnòjîm, *impf.* stercorare, *zasipati gnojem.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* gnojímo, gnojíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gnòjî, *u impt.* gnôj, gnôjte (gnòji, gnòjite), *u part. praet. pass.* gnôjen. — *Postaje od* gnoj *nastavkom* i. — *Od* XVI *vijeka (kao kauzalni glagol prema* gńiti *riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gnojiti, *rus.* гноить, *češ.* hnojiti, *poļ.* gnoić), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚stercorare') *gdje naj prije dolazi, u Mikaljinu* (gnojiti, nagnojiti ‚stercoro'; gnojiti se, kupiti se gnoj ‚suppuro'), *u Belinu* (‚stercoro'; gnojiti se ‚stercoror' 434a; ‚marcesco' 462b; ‚suppuro' 576b), *u Bjelostjenčevu* (gnojim, đubrim), *u Jambrešićevu* (‚stercoro'), *u Voltiģijinu* (‚suppurare; letamare, concimare' ‚eitern; düngen'; gnojiti se ‚postemare, suppurare' ‚eitern'), *u Stulićevu* (‚fimo agrum conspergere'; gnojiti se ‚stercorari, in tabem converti, suppurare'), *u Vukovu* (n. p. ńivu ‚düngen' ‚stercoro'; gnojiti se ‚eitern' ‚in pus abeo').

a. *prelazno.*

a) aktivno. značeńe je sprijeda kazano. Tu sve gnoji i zalije. J. Kavańin 334b. Ber', gnoj, rješi, haštri, bračе. 468b. — *objekat može biti zemļa, ńiva, vinograd itd.* Tko hoće da mu vinograd rodi, od potrebe je da ga gnoji i tovi lijepijem gnojem. M. Divković, bes. 215a. *ili drvo, voćka itd.* Voćka, koju okopajete, gnojite, obrizujete. F. Lastrić, od' 103. — *i u prenesenom smislu, kao gojiti, odgajati, o ļudskom tijelu:* Kad se tilo dobro gnoji, i obilno kad se poji. V. Došen 187a.

b) sa se. *aa) refleksivno,* suppurare. *kaže se o ranama i otocima kad se u ńima čini i iz ńih teče gnoj (vidi* 1. gnoj, b). Gdi se od zloba rane gnoje. A. Vitaļić. ist. 522a. Gnoji se rana. Vuk, rječ. 90b. — *bb) pasivno prema a). u Belinu rječniku.*

b. *neprelazno. a)* alvum exonerare, *kao pristojnija riječ mjeśte* s. ati. Kad vodu pustiti ili gnojiti ne mogu. I. Jablanci 115. — *b) kao* gnojiti se, *kod* a, *b) aa). u Voltiģijinu rječniku.*

GNOJIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚che serve a far marcire' ‚suppuratorius'. — *nepouzdano.*

GNÒJÎVO, *n. ono (tvar) čim se gnoji.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚düngungsstoff'.

GNOJNA, *f. ime mjestu koje se zove i* Gnojno

— XIV *vijeka.* ‚Gnojna, Gnojno'. Paša koju je car Stefan dao crkvi arhandelovoj u Prizrenu: ‚zabêlь na Ovči Polji Gnojna, otь Gnojne . . . na Jazvine . . . i na Tople Dolьce, tere na Gnojno' (Glasn. 15, 301 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 577.

GNÔJNICA, *f. a) vidi* gnojanica. *u Belinu rječniku* (‚apostema' 576[b]), *u Bjelostjenčevu* (2. v. jasla), *u Voltiǵijinu* (‚suppurazione, postema' ‚eitergeschwulst'), *u Stulićevu* (‚apostema, vomica'). — *b)* sentina, *smrdljiva voda što se skupi na dnu u lađe.* — *u Bjelostjenčevu rječniku* (‚nautea') *i u Jambrešićevu* (‚nautea'). — *c) u pjesmi ugarskijeh Hrvata kao da znači što i* gnoj *(pod* a). Z luga nam je kruha pekla, s gnojnicom ga zamisila. Jačke. 80. — *d) ime mjestima. aa) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Razdijeļ. kr. 9. — *bb) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 222.

GNÔJNIČAST, *adj. vidi* gnojničav.

GNÔJNIČAV, *adj. po kojemu su gnojnice (vidi* gnojnica, *a)). — Samo u Stulićevu rječniku* (‚vomicis laborans') *gdje ima i* gnojničast *s istijem značenjem.*

GNOJNIK, *m. a) gnojena ńiva. — u Bjelostjenčevu rječniku* (‚ager fimatus, stercoratus') *i u Stulićevu* (‚ager stercoratus' *iz Habdelićeva). — b) vrpa gnoja. — u Šulekovu rječniku:* ‚misthaufen'.

GNOJNIŠTE, *n. vidi* gnojište. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (gnojnišće), *u Jambrešićevu* (gnojnišće), *u Stulićevu* (gnojnišće *iz Habdelićeva).*

GNOJNO, *n. vidi* Gnojna.

GNOJNOST, *f. osobina, stańe onoga što je gnojno. — U Stulićevu rječniku (uz* gnojeńe).

GNOJNOŠA, *m. vidi* gnojonoša. — *U Stulićevu rječniku* (v. brļogonoša). — *sasma nepouzdano.*

GNOJŃAK, *m. a) kola za gnoj. — u Šulekovu rječniku:* ‚dreckkarren'. — *b) gnojena lijeha. — u Šulekovu rječniku:* ‚mistbeet'.

GNOJŃAR, *m.* Copris Geoffr., *ime ńekoj bubici. — U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. kor. 1, 344. 349.

GNOJOĻUB, *m.* Philonthus Leach., *ime ńekoj bubici. — U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. kor. 1, 123. 166.

GNOJÒNOŠA, *m. čovjek koji nosi gnoj. — U Šulekovu rječniku:* ‚mistträger'.

GNOJORAD, *m.* Onthophilus Leach., *ime ńekoj bubici. — U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. kor. 1, 252.

GNOJSTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* gnojnost, gnojeńe. — *nepouzdano.*

GNOJUĻA, *f.* Scatophaga, *ńeka bubica. — U Šulekovu rječniku:* ‚fadenfliege'.

GNOJÚŠTINA, *f. vidi* 1. gnoj, b. — *U Šulekovu rječniku:* ‚eiter'.

1. GNÛS, *m. vidi* gnusoba. — *Akc. se mijeńa u loc.* gnúsu. — *Riječ je po svoj prilici praslavenska, isporedi stslov.* gnusъ, *češ.* hnus; *a svakako je praslavenska osnova, vidi kod* gnusiti. — *Čudnovato je da uz osnovu* gnus *ima i* gnьs, *isporedi stslov.* gnьsь *i* gnesь; *korijen je po svoj prilici srodan s korijenom* gni *(vidi* gńiti). — *Po zapadnijem i sjevernijem krajevima (potvrđeno u Glavinića i Karańina) i s ń mješte* n: gńus *(isporedi i druge riječi od iste osnove). — Može biti i ženskoga roda (ovdje su i primjeri kod kojijeh se ne poznaje rod), vidi* 2. gnus. — *Od* XIV *vijeka, u između riječnika u Mikaļinu (kod* gad, gnusoba, govno, kokošińak, *ali nema napose), u Belinu* (‚sordes' 150[b]. 573[a]. 692[a]; ‚stercus' 708[a]; gnus golubińi ‚fimus columbinus' 201[a]), *u Bjelostjenčevu* (gńus ‚nausea, abominatio'. 2. ‚spurcitia, spurcitas, sorditudo, impuritas'), *u Jambrešićevu* (gńus ‚nautea, abominatio'), *u Voltiǵijinu* (‚sporchezza, sudiceria' ‚schmutzigkeit'), *u Stulićevu* (‚sordes, inquinamentum' *itd.). a) uopće ńešto gnusno.* Ove stvari zemļske činile bi se kako gnus. Transit. 153. U gnusu ne sjedi. M. Vetranić 1, 81. A za gnus i za smrad ja ne gledam da dušu moju sad u ruke djavlu dam. N. Naļeškoviċ 1, 149. *(Tijelo)* je gnus, gad, zemļa, prah i pepeo. A. Gučetić, roz. mar. 11. Metahu na ńega kal, kamenje i svaki gnus. P. B. Bakšić 86. Kako gnus na plemenitoj sviti većma se poznava. A. d. Bella, razg. 60. — *b)* stercus, *vidi* 1. gnoj, a, *c).* Malo crvenoga gnusa ot kokoši. Sredovj. ļek. jag. star. 10, 94. Glatun gńuse ńegove *(svoje)* hoće jisti. F. Glavinić, cvit. 148[a]. I mačka gnusi, ali svoj gnus pokriva. (D). Poslov. danič. 28. Veće je u ńemu riječi nego u zaprtu psu gnusa. (Z). 149. — *c) u prenesenom smislu.* I grešne sve gnuse dvigni. B. Kašić *u* M. Orbin IV. — *i u prenesenom smislu.* I gnus velik zloba umira. J. Kavańin 63[b]. I čistoća rumena ružica, sramotnijem gnusom nekaļana. Osvetn. 1, 25. — *d) gad.* Da ga 'e velik gńus gledati. J. Kavańin 413[b]. — *e) gadna nakaza (vrag).* Prevrgoše se *(djavli)* niki u nike leteće i plazuće gńuse. F. Glavinić, cvit. 17[a]. On u gńuse umiša se paklene. 399[b].

2. GNÛS, *f. vidi* 1. gnus. — *isporedi stslov.* gnusь. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Da od te gńusi odtiska me. J. Kavańin 428[a]. Otrt gńus, kojom bješe grijeh opoganio dušu čovjeka. A. Kalić 207. Voda smiče i s ńe svu gnus i nečistos. 289.

GNUSA, *m. ime muško.* — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Mon. serb. 58. (1293—1302).

GNÚSAC, gnúsca, *m. vidi* gnusnik. — *U Belinu rječniku* 702[a], *u Voltiǵijinu, u Stulićevu:* v. gnusnik.

GNÚSAN, gnúsna, *adj.* sordidus, impurus, foedus, obscoenus, turpis, *koji nije čist (bez razlike jeli što po sebi nečisto ili s toga što na ono s dvora dolazi). — isporedi* prļav, uprļan, halav, nečist. — -a- *ostaje samo u nom. jedn. m. (i u akuzativu kad je jednak s nominativom). — Akc. se mijeńa u složenoj deklinaciji:* gnûsnî, gnûsnôga *itd. ili* gnùsnî, gnùsnôga *itd. (u Vukovu je rječniku zlo zabilježen akcenat, premda je Vuk, kao što sam tvrdi, čuo ovu riječ u Dubrovniku; u Dubrovniku glasi* gnûsan, *m.*, gnúsna, *f.*, gnûsno, *n., vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 172). — *Postaje od* gnus *nastavkom* ьnъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gnusьnъ. *rus.* гнусный, *češ.* hnusný, *pol.* gnuśny. — *Po zapadnijem i sjevernijem krajevima dolazi i s ń mj.* u *(vidi kod* gnus); *tako je kod pisaca Glavinića, Radovčića (ne svagda), Kanavelića (maće pouzdano), Radnića, Karańina (nepouzdano), Lučića, Grgura iz Vareša (ne svagda). — Između riječnika u Mikaļinu* (gnusni, nečisti ‚inquinatus, impurus, contaminatus, sordidus, foedus, spurcus, indecorus, lutulentus'), *u Belinu* (‚immundus' 380[b]; ‚sordidus' 378[a]; ‚obscaenus' 530[b]. 702[a]), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* gńusen, gadan ‚abominabilis, nauseabundus, detestabilis'; gńusni ‚sordidus, immundus, impurus'), *u Jambrešićevu* (gńusen ‚abominabilis'), *u Voltiǵijinu* (gnusni ‚nauseabile,

sporco, sozzo' ‚schmutzig'), *u Stulićevu* (‚spurcus, foedus, immundus, luridus, impurus, sordidus'), *u Vukovu:* gnûsan (u Dubrovniku), 1. uprljan ‚schmutzig' ‚immundus'. 2. ‚ekelhaft' ‚fastidium creans', cf. gadan *(vidi* 1, b).

1. *adj.* — *Kompar. s nastavkom* ij *i* j: gnûsnijî. B. Kašić *u* M. Orbin IV. I. Držić 150. A. d. Bella, rječ. 380b. Grgur iz Vareša 138 *i u Stulićevu rječniku,* (gnusniji. M. Radnić 113b. I. J. P. Lučić, razg. 25. 112); gnûšnî. D. Zlatarić 51b. *u Stulićevu rječniku, u naše vrijeme u Dubrovniku obično je.*

a. *sa značenem sprijeda kazanijem. a) u pravom, tjelesnom smislu.* Nigda ne blaguje nijedne stvari gnusne. Zborn. 20a. Kupļu se sve gnusne zviri. D. Rańina 28a. Gnusnim nogami stada ih plesala. D. Zlatarić 51b. Ostaje voda mutna i gnusna. M. Orbin 25. Zgrade ohole, ke visješe njekada se do nebesa, sad rvane po tleh leže; gnusnim stopom stado ih splesa. I. Gundulić 233. Pade preda ju djaval u priliki ditića jednoga črna, gńusna i mrska. F. Glavinić, cvit. 15b. Svionoj kad se vidi jedna gnusos na haļini, ljepota joj sva preblidi, sva se gnusna očim vidi. G. Palmotić 2, 500. Da ju *(kranu)* scinim kako jednu gnusnu stvar. P. Radovčić, nač. 53. Ako ti je obraz i malo gnusan aliti ruke, udiļe ih trčiš oprati. V. Andrijašević, put. 298. Da nijedna stvar ne najde se brezredna, ili gnusna. M. Bijanković 37. Toli 'e biser gnusno blato. A. Vitaļić, ost. 60. Žabe gńusne da krokoću. J. Kavańin 79b. Ne umire ńemu duša, kû ne toče gńusni crvi. 385a. Isukrst umiva gnusne i halave noge svojijeh učenika. V. M. Gučetić 199. Čisti ńihove gnusne i pogane rane. 200. Nije gnusno sve što je crno. (Z). Poslov. danič. 82. *amo spada i ovaj primjer:* Crkve razorene mogu obratiti se za službe svitovne, ali ne gńusne. I. J. P. Lučić, nar. 86. — *i metaforički:* Na kladenac ovi živi čiste krvi pòteži se; mrtav opet odi oživi, gńusan odi očisti se. P. Kanavelić, iv. 124. Ah! dostoj se u blagosti mene gnusna ti umiti. I. Akvilini 287. Operi me gnusna ovako tvojom krvi. I. Đordić, uzd. 130. — gnusno, *sr. može značiti: gnusno mjesto.* Dosta se s' gojila u gnusnu ležeći. M. Vetranić 1, 79. Zašto je grjehota u gnusnu da stoji taj tvoja ljepota. 1, 80. — *b) u prenesenom, duhovnom smislu. aa) gnusan je svaki grijeh, jer s ńega duša gubi čistoću, po tome se kaže: aaa) o grijehu uopće.* Grih pri čistoći Božjoj jest jedna stvar neizmirnim načinom grdobna i gńusna. P. Radovčić, nač. 307. Krv Isukrstova čisti naše duše od svake gnusne opačine. V. M. Gučetić 9. Sudeć da je gnusno bezakońe istinu vjere Isukrstove lažima iznositi. S. Rosa III. Tko s smradom smrdi naj gnusniji opačina. Grgur iz Vareša 138. — *bbb) o nauku.* Druzim zal nauk daje, nauk gnusni, hudi i kužni. A. Vitaļić, ist. 12. — *ccc) o grešnoj duši.* Grih meļa i gńusniju čini dušu. I. J. P. Lučić, razg. 25. Dušu gńusniju učiniste od smetlińaka. 112. — *i o srcu.* Ni se može toga cića čisto srce gnusno rijeti. G. Palmotić 3, 31a. Dobro ne dopada srca gnusna. S. Rosa 69b. Da kad češ mi gnusno moje srce oteti, a dat mi tvoje? I. M. Mattei 270. — *ddd) o tijelu i o udima u grešna čeļadeta.* Prisveta otajstva gnusnima ustmi dilovati. M. Bijanković 25. Da je dijelio gnusnijem i nečistijem rukama tijelo jaganca Božijega. D. Bašić 266b. — *bb) o bludnom, putenom grijehu, i o svemu što biva među muškom i ženskom strunom što se drži da je nepristojno. aaa) o grijehu, uživańu, želi, misli, ļubavi itd.* Da se na ovi način gnusan i zvjerski budu ploditi. B. Gradić, djev. 11. Davajući se na svoje gnusne i pogrdne požude. I. Držić 36. Nijedna misao, da je naj gora i gnusnija, nije grijeh. 150. Er tu *(u Sodomi)* narod stoja, ki pun zloće gnusne i hude s rajskim gostim zle nastoja izigrati svoje blude. G. Palmotić 3, 51b. Ne očutje nikakvu gnusnu napas. I. Đordić, ben. 84. Neka glasom taštijem slavi boga gnusne od ļubavi. N. Marči 12. Roditeļe svoje ostavi, rodna iz mjesta dijelila se, nek slobodu veću ima živjet gnusnijem u grijesima. 16. Provodeći jedan život gńusan i brložan. Grgur iz Vareša 135. — *bbb) o riječima što znače ono što je kod aaa) ili što su s onijem u svezi, osobito kad se kaže što oblo i nepristojno.* Ako si govcrio riječi gnusne. B. Kašić, zrc. 65. Reći svaku stvar gnusnu. K. Magárović, cvijet. 102. A jeda sam pjevo začinke gnusne i nečiste? Đ. Bašić 5b. — *ccc) o mišļeńu i djelovańu čeļadeta koje misli i radi samo za svoju korist, osobito za novčanu dobit, i o samome čeļadetu.* Gnusnijem kamatam uzmnaža svoje imańe. I. Đordić, ben. 106. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚U svemu se ovemu poslu on pokazo gnusan'. P. Budmani.

b. *kao* gadan, mrzak, *s dativom (koji se kome gnusi, vidi* gnusiti, 2, b). Gnusna biše zloba meni, i svej sam ju progonio. A. Vitaļić, ist. 437a. Ovomu jesu gnusna i mrzka sva imaća, bogastva. J. Matović 472. *ovo je značeńe i u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku. u Vukovu ima da je ovo značeńe (po onome što kuže kod* gnusiti, gnusnik, gnusnica, gnusoba, *kao da bi ovo značeńe bilo: kao ružan) u naše vrijeme i u Dubrovniku, ali toga, koliko ja znam, nema u naše vrijeme.*

2. *adv.* gnûsno. — *Komp.:* gnûsnijê, gnûšnê. — *Između rječnika u Belinu, u Bjelostjenčevu* (gńusno), *u Jambrešićevu* (gńusno), *u Voltiģijinu, u Stulićevu.* — *Naj češće sa značeńem kao kod* 1, a, *b) bb).* Na zlo nagla, gnusno bludna. M. Orbin 26. Budući se vele gnusno oskvrnil. A. Vitaļić, ist. 155. Gnusno i nečisto živjaše. D. Bašić 22a.

GNÛSITEĻ, *m. čovjek koji gnusi.* — *U Stulićevu rječniku.*

GNÛSITEĻICA, *f. žensko čeļade što gnusi.* — *U Stulićevu rječniku.*

GNÚSITI, gnûsîm, *impf.* inquinare; nauseam facere, fastidire. — *isporedi* gnusniti. — *Akc. kaki je u prues. taki je u impf.* gnûšâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gnûsî, *u part. praet. pass.* gnûšen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Radi postańa vidi* gnus. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gnusiti se, *rus.* гнусить, *češ.* hnusiti, hňusiti. — *Po zapadnijem i sjevernijem krajevima ima ń mj.* n: gńusi. M. Radnić 450b; gńusili. A. d. Costa 2, 18. — *U našemu se jeziku javļa od* XV *vijeka (vidi kod* 2, a, *b) bb)), a između rječnika u Vrančićevu* (gnusiti se ‚abominari'), *u Mikaļinu* (gnusiti, opoganiti ‚foedo, contamino, inquino, coinquino, inficio'; *i kod* grubiti ‚deformo, foedo'), *u Belinu* (‚inquino' 378a; ‚sordidum facere' 411a; ‚maculo' 448b), *u Bjelostjenčevu* (gńusim drugomu ‚nauseo, et nauseam induco alicui'. 2. v. smradim; gńusi mi se ‚nauseo, abominor'), *u Jambrešićevu* (gńusi mi se ‚nauseo, abominor'), *u Voltiģijinu* (‚nauseare, abborrire; imbrattare, insozzare' ‚verabscheuen; besudeln'), *u Stulićevu* (gnusiti *i* gńusiti *iz Bjelostjenčeva* ‚spurcare, conspurcare, inquinare, foedare'), *u Vukovu:* (u Dubrovniku) 1. ‚schmutzen, schmutzig machen' ‚inquinare'. 2. ‚garstig machen' ‚foedare' *(ovo je značeńe sumńivo, vidi kod* gnusan, 1, b).

1. *aktivno.*

a. *činiti da sto bude gnusno, naj obično je znače, ali ga nije bilo u praslavensko doba. a) u pravom smislu.* Da gnusiš u kalu gizdavi tvoj obraz. M. Vetranić 1, 80. Kako su *(žene)* očistile ruke ne maćaju ali ti ne gnuse vode. M. Orbin 25. — *i metaforički.* Ne gnusite vaše ruke u poganoj toli krvi. J. Palmotić 206. Tko svoj pos'o čini, ruka ne gnusi. (Z). Poslov. danič. 134. Što uhodi proz usta ne gnusi čovjeka, nego gnusi ga ono . . . S. Rosa 96[b]. Dake on griješeći gnusi haljinu. Đ. Bašić 260[b]. Oni grješnik gnusi svoje tijelo. A. Kalić 108. — *b) u prenesenom smislu, o stvari duhovnoj, umnoj koja postaje nečista s grijehu itd.* Koliko god je misao nečista, duše naše ne gnusi. M. Divković, bes. 259[a]. Ne bi imao čovik nikako srca svoga gnusiti i nečista činiti. 431—432. Zla misao gńusi dušu. M. Radnić 450[b]. Ovu kripost pomrčevali su i gńusili s mnogim poluvirstvom. A. d. Costa 2, 18. — *c)* alvum exonerare, *kao pristojnija rijeć mj. s..ti. shvata se kao neprelazni glagol.* I mačka gnusi, ali svoj gnus pokriva. (D). Poslov. danič. 28.

b. kome, nauseam facere, fastidium creare, *činiti da se kome gadi (gnusi, vidi* 2, b). *možebiti naj starije značeńe, ali je potvrđeno samo u Bjelostjenčevu rječniku.*

c. fastidire, *gaditi se (vidi* gaditi, b, *b)). — može biti da je s ovijem značeńem neprelazno, jer mješte objekta ima acc. s* na, *ali može imati uza se i infinitiv. — u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Da mrzim i gnusim na putena naslajenja. P. Radovčić, nač. 490. Gnusi človik misliti ju. ist. 133.

2. *sa* se.

a. *značeńe je kao kod* 1, a. *a) pasivno. u Dubrovniku.* ‚Ova se svita lasno gnusi'. P. Budmani. *i u metaforičkom smislu.* Erbo se tijelo jednoga krstjanina učinilo po putu od pričestjenja udo i stan Isukrstov, i za to mu se čini nečas, kad se gnusi i pogrdiva. Đ. Bašić 270[a]. — *b) refleksivno. aa) uopće. u Dubrovniku.* ‚Čuvaj se, nemoj se gnusit po toj kaluži'. P. Budmani. — *bb) kao* gnusiti *kod* 1, a, *c).* A niki rigniše, niki se gnušahu. M. Marulić 49. — *c) recipročno. u jedinom primjeru kao da je u prenesenom smislu.* Gnuse se i ruže kako psi bez duše. M. Vetranić 1, 220.

b. gaditi se, *isporedi* 1, c. *u Vrančićevu rječniku.* — gnusi mi se, *gadi mi se, gadi me. u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

GNÙSIV, *adj. koji se može gnusiti. — U Belinu rječniku* (‚inquinabilis' 378[a]), *u Voltigijinu (kod* gnusni), *u Stulićevu* (‚contaminabilis').

GNÙSNA, *f. gnusno žensko čeljade. — U naše vrijeme u Dubrovniku kao psovka nečistu ženskom čeljadetu (koje po sebi nije čisto ili koje ne drži čisto kuću); često i u moralnom smislu o takovome koje nepošteno živi.* P. Budmani.

GNÙSNICA, *f. dem.* gnusna. — *S ovijem se značeńem govori u Dubrovniku* (P. Budmani); *drukčije je u Stulićevu rječniku:* ‚mulier lurida' *i u Vukovu:* (u Dubrovniku) 1. ‚die schmutzige' ‚mulier immunda'. 2. ‚die hässliche' ‚mulier foeda'. — *I u ugarskijeh Hrvata (vidi kod* gnusna). Podsmiju mi se va lica, zdivaju mi: ‚ti gńusnica!' Samoj meni ja krivica. Jačke. 280.

GNUSNIČAC, gnusničca, *m. dem.* gnusnik. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GNÙSNIČICA, *f. dem.* gnusnica. — *U Stulićevu rječniku.*

GNUSNÌČIĆ, *m. dem.* gnusnik. — *U Stulićevu rječniku.*

GNUSNÌČINA, *m. (i f.) augm.* gnusnik *(ali se govori i o ženskom čeljadetu). — U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu (samo muškoga roda) i u Vukovu:* ‚augm. v. gnusnik u. gnusnica'.

GNÙSNÎK, gnusnika, *m. gnusan čovjek (i kao psovka, i u prenesenom smislu, vidi* gnusan, 1, a, *b)). — Akc. kuki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gnûsnîče, gnûsnîci. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* grd, *a nema napose), u Belinu* (‚spurcus' 702[a]), *u Voltigijinu (kod* gnusac), *u Stulićevu, u Vukovu:* (u Dubrovniku) 1. ‚der schmutzige' ‚immundus'. 2. ‚der hässliche' ‚foedus' *(ovo je zadńe značeńe samńivo, vidi kod* gnusan, 1, b). Uhati Mido zli, Zoile prokleti, skupi zli tamniče, gnusniče nezdravi, kom' ptica čevr|na gńizdo svi u glavi. D. Rańina 121[b]. Gnusnik koji se pûstô nečistoći upada svaki dan u tolike grijehe. Đ. Bašić 151[a]. — *U jednoga pisca našega vremena kao ime nekoj bubici.* Gńusnik, Quedius Leach. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 123. 174.

GNÙSNITEĻ, *m. čovjek koji gnusni, vidi* gnusiteļ. — *U Stulićevu rječniku.*

GNÚSNITI, gnûsnîm, *impf. vidi* gnusiti, 1, a *(i radi akcenta). — Postaje od* gnusan. — *U rukopisu dubrovačkom* XVI *vijeka.* Bludnost gnusni dušu. Zborn. 17[b]. *i u naše vrijeme u Dubrovniku dosta često uz* gnusiti. P. Budmani.

GNUSNÒBRADAC, gnusnòbraca, *m. gnusnobradan čovjek. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

GNUSNÒBRADAN, gnusnòbradna, *adj. u kojega je gnusna brada. — U Stulićevu rječniku* (‚illutibarbus'). — *slabo pouzdano.*

GNUSNÒĆA, *f. vidi* gnusoba *(i radi akcenta). — Postaje od* gnusan. — *Od* XVI *vijeka.* Travica gnusnoću zemaļsku sakriva. N. Dimitrović 17. Prasac u gnusnoći. M. Držić 307. Voda ka mutna jes gnusnoću ne umiva. F. Lukarević 130. Koji će mene od svijeh gnusnoća i zloća očistiti. M. Divković, nauk. 117[a]. *(Molitva)* pokriva sve gnusnoće duše naše. 215[a].

GNUSNOGOVORAC, gnusnogovorca, *m. gnusnogovoran čovjek. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GNUSNOGOVORAN, gnusnogovorna, *adj. koji gnusno govori. — U Stulićevu rječniku:* ‚spurcidicus'. — *nepouzdano.*

GNUSNÒHRAN, *adj. koji se gnusno hrani, koji gnusnu hranu ije. — U Stulićevu rječniku:* v. gnusobohran.

GNUSNORUČAC, gnusnoručca, *m. gnusnoruk čovjek. — Samo u Stulićevu rječniku.*

GNUSNÒRUK, *adj. u kojega su gnusne ruke. — U Stulićevu rječniku.*

GNÚSNOST, *f. vidi* gnusoba. — *Postaje od* gnusan. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (gnusnos ‚obscaenitas' 530[b]), *u Voltigijinu, u Stulićevu.* Sramuj se svaki sad gledajuć očima svû gńusnos (?) i svoj gad. F. Lukarević 69. Čule su se u gnusnosti, jaoh, smrdeće na sve strane, ištećene moje rane. I. Gundulić 197. Prikazuje nasladeńa, ali ne gnusnost i nevolu. M. Radnić 185[a]. Opravši te od gńusnosti tvoje. I. J. P. Lučić, razg. 51. Štijuć psovke i gńusnosti. M. Pavlinović, razl. spis. 302.

GNUSNOTVORAN, gnusnotvorna, *adj. koji čini (tvori) što gnusno. — U Stulićevu rječniku:* ‚spurcificus'. — *nepouzdano.*

GNUSÒBA, *f.* sordes, *staće onoga što je gnusno, i (konkretno) ono s čega je gnusno.* — *isporedi* gnus, gnusoća, gnusota, gnusost, gnusnoća, gnusnost. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* gnŭsobi. *u acc. sing.* gnŭsobu, *u voc. sing.* gnŭsobo, *u nom., acc., voc. pl.* gnŭsobe, *u gen. pl.* gnusóbâ. — *Postaje od* gnus *nastavkom* oba. — *Od* xvi *vijeka (vidi b) aa)), u između rječnika u Vrančićevu* (‚abominatio'), *u Mikalinu* (gnusoba, gnusoća, vidi gnus), *u Belinu* (‚sordes' 150b. 692a; ‚immunditia' 380b), *u Bjelostjenčevu* (gńusoba ‚abominatio, detestatio, execratio'. 2. ‚immundities, sordes, spurcities, foeditas'), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Vukovu:* (u Dubrovniku) 1. ‚schmutzigkeit' ‚immundities'. 2. ‚die garstigkeit' ‚foeditas' *(ovo je značeńe sumńivo, vidi kod* gnusan, 1, b). *a) u pravom smislu.* Da prah ili ine gnusobe unutra ne upadaju. B. Kašić, rit. 8. Svi smradi i gnusobe i gadi od svijeta skupiće se u pakao. M. Orbin 170. Kamara . . . mete se često i čisti neka nije gnusobe. I. Držić 141. Svi smo zemla i gnusoba. I. Đorđić, salt. 308. Gnusobom od gube vas obujmjen. ben. 160. Voda opira gnusobe. J. Matović 146. Da se ribe svačijem hrane, svijem gnusobam i plakotinam što se u more bacaju. L. Zore, rib. ark. 10, 343. — *b) u metaforičkom, prenesenom smislu, duhovna nečistota. aa) grijeh uopće.* Danu se tebi pristoji oplakati me od grijeha i gnusoba mojijeh. A. Gučetić, roz. jez. 137. Koliko je velika ova gńusoba pri čistoći Božjoj. P. Radovčić, nač. 308. Razmišljajući gnusobu od griha svoga. A. Vitalić, ist. 21. Izčisti tvoju dušu od svake gnusobe. V. M. Gučetić 22. Opiraju gnusobe grijèhâ sakramentom pokore. J. Matović 493. — *bb) osobito bludnost, puteni grijeh.* U istinu vi sudite, da ljubjeńe gnusoba je. I. Đorđić, uzd. 38. Djetinstvo ne bude sveđer tako pravedno, da se s puno gnusobe ne iznađe zamiješano. B. Zuzeri 154a. Ne dopusti da se ja obrlam nijednom gnusobom od nečistoće. I. A. Nenadić, nauk. 274. — *c) vidi* gnoj, a, *c).* — *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *d) gad, gadnost. ovo je značeńe u Vrančićevu i u Bjelostjenčevu rječniku* (‚abominatio'); *i Daničić u starom zavjetu piše* gnusoba *prema grč. βδέλυγμα, lat.* abominatio. Našljedstvo moje napuniše gnusobama svojim. Đ. Daničić, jer. 16, 18. Sve gradove ńezine i sve gnusobe ńezine. jezek. 11, 18. Postaviće gnusobu pustošnu. dan. 11, 31.

GNŬSOBAN, gnŭsobna, *adj. gnusan, na kojem je gnusoba.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku.* Budući se odkrilo svitu ńiovo gńusobno pomajkanje. A. d. Costa 2, 21.

GNUSÒBICA, *f. dem.* gnusoba. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Iznese na svomu tijelu ispuznut iz kućice ńeko općene malo gnusobice . . . po naravnijem gnusobicam valjo se je. S. Rosa 184a.

GNUSÒBINA, *f. augm.* gnusoba. — *U Stulićevu rječniku.*

GNUSÒBIT, *adj. vidi* gnusoban. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Čistoća Božja izvržo ga kako jednu stvar gńusobitu. P. Radovčić, nač. 309.

GNUSOBOHRAN, *adj. vidi* gnusnohran. — *U Stulićevu rječniku:* ‚colluviaris'. — *neposuzdano.*

GNUSOBOHRANAC, gnusobohranca, *m. gnusobohran čovjek.* — *U Stulićevu rječniku.* — *neposuzdano.*

GNUSOBRADAC, gnusobraca, *m. vidi* gnusnobradac. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GNUSÒĆA, *f. vidi* gnusoba *(i radi akcenta).* — *Od* xvi *vijeka, u između rječnika u Mikalinu (kod* gnusoba), *u Belinu* (‚sordes' 150b. 692a; ‚impudicitia' 387b). *u Stulićevu.* Tva vira svakomu sve naše opira od grijeha gnusoće. N. Nalešković 1, 153. Koliko je štetna čovjeku gnusoća putevna. B. Gradić, djev. 14. U njih će se viditi i poznati sve gnusoće. B. Kašić, zrc. 33. Nos se napuńa gnusoće. M. Orbin 73. Da dostojiš se gnusoću oprati. F. Parčić 83. Srce pitaš u mene, moj Jezuse, evo ti ga, ti ga izčisti od svake gnusoće. I. M. Mattei 307.

GNŬSOĆAN, gnŭsoćna, *adj. gnusan, na kojem je gnusoća.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GNUSOST, *f. vidi* gnusoba. — *Od* xvi *vijeka, u između rječnika u Belinu* (‚sordes' 692a) *i u Stulićevu.* Da me 'e sram od mene spovijedat istoga gnusosti, načine i gade zla toga. F. Lukarević 158. Svionoj kad se vidi jedna gnusos na halini, ljepota joj sva problidi, sva se gnusna očim vidi. G. Palmotić 2, 500.

GNUSÒTA, *f. vidi* gnusoba *(i radi akcentu).* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Da ne bi pala vrhu ńega kojagodi gnusota. K. Magarović 66.

GNUSOVIT, *adj. gnusan.* — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* Pico crvi gnusovita. M. Marulić 316.

GNÚŠĒŃE, *n. djelo kojijem se gnusi.* — *Stariji je oblik* gnušenje. — *U Mikalinu rječniku (griješkom* gnusenje) *i u Stulićevu (griješkom* gnuseńe, *a ima i* gnušeńe, v. omrzeńe, omrznutje *s dodatkom da je riječ ruska).*

GNUŠLJIVAC, gnušljivca, *m. samo u Jambrešićevu rječniku (kajkavski* gńušljivec ‚nauseator').

GNŬŠŃAHAN, gnŭšńahna, *adj. dem.* gnusan. — *Kaže se i* gnušńašan. — *U Stulićevu rječniku* (gnusńahan *i* gnušńašan) *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GNŬŠŃAŠAN, gnŭšńašna, *adj. vidi* gnušńahan.

GŃÁCO, *m. hyp.* Igńatije. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gńâco. J. Bogdanović. V. Arsenijević.

GŃÁJA, *m. hyp.* Igńatije. J. Bogdanović.

GŃÁJO, *m. hyp.* Igńatije. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gńâjo. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić.

GŃÁLE, *m. hyp.* Igńatije. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gńâle. J. Bogdanović.

GŃÂT, *m.* tibia, crus, *kost od koljena do gležńa (obično se misli o predńoj), i noga od koljena do gležńa.* — *isporedi* golijen. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* gńátu, *i u gen. pl.* gńátâ *(ovako je akc. po Vuku i po Daničiću; u Dubrovniku se tako mijeńa u svijem padežima:* gńáta, gńátu, gńátom, gńáti *itd., osim nom. i acc. sing., i voc.* gńâte, gńâti). — *U Bjelostjenčevu i Voltiǵijinu rječniku ima u mj.* ń: gnat; *tako je i u pisca Alberti* (510), *a i na ńekijem mjestima u pisca Kavańina* (318b. 331b), *ali ovi primjeri nijesu dosta pouzdani.* — *S u riječ je praslavenska, isporedi češ.* hnát, *polj.* gnat. — *Gdjegdje ima i k mj. g, vidi* kńat. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (gńat, goljen ‚crus, tibia'; kost od gńata veća ‚radius'; kost maňa od gńata ‚fibula'), *u Belinu* (‚tibia' 337a. 709b), *u Bjelostjenčevu* (gnat, civ od golena), *u Voltiǵijinu* (gnat *i* gńat ‚tibia, stinco' ‚schienbein'), *u Stulićevu* (‚crus, tibia'), *u Vukovu* (vide golijen). *a) kost.* U grobu gledaj prah i gńate od ljudi. M. Vetranić 1, 267. Krist'na, Klara, kih uzdržiš svete gńate. J. Kavańin 327b. Sveta stegna, sveti gnati. 331b. Grob unutra sklapa gomilu crni*(h)* gńata. I. J. P. Lučić, razg. 67. Gńat od noge. t. j. ona kost od koljena do sljanka. Nar. prip. vrč. 195. — *b)*

noga. Moliše Pilata, da pribijut se ńihovi gnati i zdvignu se. M. Alberti 510. Kogano će noge i gńati biti stupi mramoriti. J. Banovac, prip. 22. Tozluke podrizane koji pokrivaju samo gńat noge. P. Filipović 30. Sveta Kate, k ogńu gńate; sveti Niko, na ogań sinko; sveti Vlaho, nemoj plaho. (Z). Poslov. danič. 119. Jali srnu dugačkoga gńata. Nar. pjes. petr. 3, 443. Stade starac gńate peći *(grijati se).* Nar. pjes. marj. 203. Ko krače više nego može dokročiti, prebiće gńatove. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 144. Tko bi srvo vojsku na Grahovcu i paripske ustavio gńate. Osvetn. 2, 176. Spopa *(spopade)* straža hajduke pospate, jedni ruke, druzi gńetu gńate. 4, 61. — *c)* na svrdlu ono gvoždе što je s jedne strane utvrdeno u članak (drvo), a s druge ima peliješi (zavoje). u Dobroselu. M. Medić. — *d) planinu u Dalmaciji. u Vukovu rječniku.*

GŃÁTAC, gńáca, *m. dem.* gńat. — *U Stulićevu rječniku.*

GŃÁTÀČAC, gńatàčca, *m. dem.* gńatac. — *U Stulićevu rječniku. — nije dosta pouzdano.*

GŃÁTAN, gńatna, *adj. koji pripada gńatu. — U Belinu rječniku* (gńatni ‚tibialis' 709[b]) *i u Stulićevu* (‚ad tibiam spectans').

GŃÀTIĆ, *m. dem.* gńat. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gńàtîcâ. — *Od* XVIII *vijeka (u jedinom primjeru s* u) *a između rječnika u Stulićevu.* Gnatić između prigibli od kolina do bedre *(u žabe).* J. Vladmirović 46. — *I preneseno:* drvo između jednog i drugog dijela kariga. u Lici. V. Arsenijević.

GŃÀTIJA, *m. vidi* Igńatije. — *u hrvatskoj krajini.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

GŃÀTINA, *f. augm.* gńat. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gńàtînâ. ‚Odmakni de te gńatine od vatre, da se i mi što ogrijemo'. *u Dobroselu.* M. Medić.

GŃATOVIĆ, *m. prezime. — Jamačno po ocu Igńatiju, vidi* Gńatija. — Iz diptiha manastira Gomirja. iz prošloga vijeka. V. Arsenijević. — *i u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GŃÁVEŽ, *m. gńavļeńe. — U Parčićevu rječniku:* ‚oppressione, vessazione'.

GŃÀVIMAČKA, *m. čovjek koji rđavo svira u gadļe (gńavi mačiće, vidi* gńaviti *kod a) u narodnoj poslovici). — U Šulekovu rječniku:* ‚dudler'.

GŃÀVITEĻ, *m. čovjek koji gńavi. — U Šulekovu rječniku:* ‚dränger'.

GŃÀVITI, gńâvîm, *impf.* collidere. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gńâvļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gńâvî, *u part. praet. pass.* gńâvļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Po postańu biće srodno s* gńiti, *ili s* gńesti, gńečiti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚conterere animalcula' 72[b]), *u Voltiđjinu* (‚calpestare, calcare co' piedi' ‚treten, niedertreten'), *u Stulićevu* (‚conterere, dicitur de insectis'), *u Vukovu* (‚drücken' ‚collido'). *a) u pravom smislu, stiskivati, pritiskivati tako da objekat postane mekši. — isporedi* mečiti. Koji nahvalice u utrobi more i gńave djetčicu. M. Divković, bes. 104[a]. Muči, gori, sveži, smeči, gńavi . . . B. Kašić, per. 40. Gńavi, gńete, Smiļanića duši. Nar. pjes. juk. 438. Ali me on savlada i poče gńaviti i ujedati. M. Đ. Milićević, zim. več. 231. Gńavi mačiće. (Kad ko rđavo svira u gadļe). Nar. posl. vuk. 43. Netko cvijeli, jer ga konic gńavi. Osvetn. 2, 136. Sve se dave i konima gńave. 3, 154. — *b) pošto ovako pritiskivańe može biti mučno i bolesno objektu, kad je živ, znači i: uopće mučiti, i s osobitijem značeńem i: daviti, klati.* Slušati jauke i kukanje tolikih krstjana po paklu, što ih muče, dave i gńave paklene vojvode. L. Ļubuški, pism. 12. Tuče guju da ševe ne gńavi. Osvetn. 2, 36. Pa ga žučju i čemerom davi i kosijerom oko vrata gńavi. 2, 174. — *c) i u prenesenom smislu mučiti.* Koji bijau kako lavi, siromae svaki gńavi. P. Posilović, nasl. 198[b]. Ili bolest kad ga sruši *(čovjeka),* kad ga gńavi. V. Došen 45[a]. Počeše gńaviti i robiti svoje težake. Norini 39.

GŃÁVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se gńavi. — U Stulićevu rječniku* (gńavļeńe *i* gńavjeńe) *i u Vukovu.*

GŃÈCALO, *m.* ovako zovu onoga koji kada ide, rekao bi da ńešto gńeči. ‚Žalosni gńecalo (ili gńeco), ideš svedno kao da jaja putem gńečiš'. *u Lici.* J. Bogdanović.

GŃÈCÂŃE, *n. djelo kojijem se gńeca. — U Vukovu rječniku.*

GŃÈCATI, gńècâm, *dem.* gńečiti, *ali znači što i* gńečiti. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* gńècâ). — *U Vukovu rječniku:* vide gńečiti, n. p. grožđe u čabru.

GŃÈCAV, *adj. vidi* gńecovan. — *U Vukovu rječniku:* n. p. hļeb, vide gńecovan. — Gńecave konopļe, koje se na stupi samo zgńeče. u Lici. V. Arsenijević.

GŃÈCÂVAN, gńècâvna, *adj. vidi* gńecovan. B. Mušicki.

GŃÈCAVOST, *f. osobina čega što je gńecavo. — U Parčićevu rječniku:* ‚pastosità'.

GŃÉCO, *m. hyp.* gńecalo *koje vidi. — Akc. se mijeńa u voc.* gńêco.

GŃÈCÔVAN, gńècôvna, *adj. (o hļebu) koji nije dobro umiješen ili pečen, te se meči i lijepi. — isporedi* gńecav, gńecavan. — *Od iste osnove od koje je i* gńečiti. — *U Vukovu rječniku:* n. p. hļeb ‚talkig (vom brod), klebrig' ‚male pinsitus (pistus)'.

GŃÉČAK, gńéčka, *m. kaca u kojoj se gńeči grožđe; cijep za mijeńe tijesta. — Akc. se mijeńa u voc.* gńêčku, gńêčki, *i u gen. pl.* gńêčâkâ. — *U Belinu rječniku* (‚gramola' ‚mactra' 354[b]), *u Bjelostjenčevu* (gnečak, v. korito), *u Stulićevu* (‚tino nel quale si pesta l' uva, e strumento con cui si gramola il pane' ‚torcular, lacus'). — *U Dubrovniku se kaže u šali o čeļadetu (osobito o djetetu) kratku a debelu.* P. Budmani. Gńečak, dijete dobro hrańeno. Slovinac. 1884. 95.

GŃÉČÊŃE, *n. djelo kojijem se gńeči. — Stariji je oblik* gńečenje. — *U Belinu rječniku* (gńečenje 72[a]), *u Stulićevu, u Vukovu.*

GŃÉČILAC, gńéčioca, *m. čovjek koji gńeči. — U Šulekovu rječniku:* ‚austreter; mostler'.

GŃEČILIŠTE, *n. mjesto gdje se gńeči. — U Stulićevu rječniku* (‚calcatorium, locus in cella vinaria in quo uvae calcantur'), *gdje ima s istijem značeńem i* gńečilištvo, *koje je sasma nepouzdano.*

GŃEČILIŠTVO, *n. vidi* gńečilište.

GŃÈČITEĻ, *m. vidi* gńečilac. — *U Šulekovu rječniku:* ‚dränger'.

GŃÉČITI, gńéčîm, *impf. vidi* gńaviti, mečiti *(često o grožđu: mečiti, i o tijestu: mijesiti). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gńêčâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gńéčî, *u part. praet. pass.* gńéčen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Ili je srodno korijenu glagola* gńesti, *ili je osnova* gńec *sama onomatopeja. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (gńečkom gńečiti tijesto

‚farinam subigere' 355a; ‚uvam pedibus calcare' 558b), *u Voltiǵijinu* (gnečiti ‚pestare, ammaccare' ‚quetschen'), *u Stulićevu* (1. ‚uvas calcare'. 2. ‚subigere'), *u Vukovu* (‚kneten' ‚depso, subigo', n. p. papulu). Moćno ga gńečaše petami trepļući. M. Marulić 254. U stupici tukući i gńečeći *(krpe za hartiju)*. M. Radnić 113b. Ako kmet ne gńeči grozd. J. Kavańin 542b. Gazeći gńečahu prisveto tilo Isusovo. F. Lastrić, svet. 29a. Dok se taru i gńeče kosti moje. 29b. Đe čovjek gńeči grožđe s glavom. Nar. prip. vrč. 99. Oni joj gńečiše djevojačke dojke. Đ. Daničić, jezek. 23, 8. Ko pčele gńeči i prste liže. M. Medić. — *I u prenesenom smislu: mučiti, proganiti.* Druge gńeče i dave. J. Banovac, pred. 102. Mleci gule i gńeče Srbe i Hrvate. S. Ļubiša, prip. 101. A svak vida kô se pravi gńeči. Osvetn. 4, 16.

GŃĚČKÂŃE, *n. djelo kojijem se gńečka.* — *može značiti i glib, kao.* P. Budmani.

GŃĚČKATI, gńěčkâm, *impf. uprav dem.* gńečiti, *ali se upotrebļava sa značenem: hoditi, gaziti po glibu.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku (po dubrovačkom govoru običnije* gńeškati). P. Budmani. — *I s drugijem značenem. (Vaditi iz kala morske glistine)* u Vrańicu kažu ‚gńečkati glistine'. L. Zore, rib. ark. 10, 352.

GŃĚČKAVINA, *f. glib, vidi* gnečkati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku (običnije* gńeškavina). P. Budmani.

GŃEĆE, *n. vidi* gnijeńe. — *U Stulićevu rječniku:* gńetje. — *nepouzdano.*

1. GŃED, *adj.* fuscus, *mrk, mrke boje.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* gńedi ‚coloris castanei, obscurus, fuscus, badius' *s dodatkom da je riječ ruska, i u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚braun (v. pferd)'; gńeda čapļa ‚rallenreiher' (‚Ardea comata'), *u koji je također došlo iz ruskoga.* — *Po tome nije narodna riječ, ali opet kod imena domaćijeh životińa ima* gńed, gńedac *itd.* — *Po ruskome* гнѣдой, češ. hnědý, *poļ.* gniady, -ńe- *bi bilo samo po južnom govoru.*

2. GŃED, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. D. Trsteńak. — *vidi* 1. gńed.

GŃEDA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gńed.

GŃEDAC, gńeca, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* gńed.

GŃEDICA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gńed.

GŃEDIN, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gńed.

GŃEDOŃA, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gńed.

GŃEDOOK, *adj. gńedijeh očiju.* — *vidi* 1. gńed. — *U Šulekovu rječniku:* ‚braunäugig'.

GŃEDOŠ, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *vidi* 1. gńed.

GŃEDOŠA, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *vidi* 1. gńed.

GŃEDUŠA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *vidi* 1. gńed.

GŃENSTVO, *n. vidi* gńijeńe. — *U Stulićevu rječniku uz* gńeńe. — *nepouzdano.*

GŃEŃE, *n. vidi* gńijeńe. — *U Stulićevu rječniku.*

GŃĚSTI, gńětêm, *impf.* premere; farcire. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* gńetémo, gńetéte *(i* gńětêmo, gńětête), *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gńěte, *u part. praet. act. m. sing.* gńěo, (gńěla, gńělo), *u part. praet. pass. (ne u nom. sing. m.)* gńěten, gńetèna, gńetèno *(biļežim akc. prema* nagńèsti *i po Belinu rječniku; drukčije je u Daničića,* rad. 6, 50; *ali je ondje Daničić, kako je sam dodao, uzeo akc. iz moje gramatike, gdje je zlo zabiļeženo* gńésti). — *Pisano je s* n *mj.* ń *u pisca Zoranića (na jednom mjestu) i u Voltiǵijinu rječniku.* — *S* n *(vidi u novoslovenskom i u češkom) riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gnesti, gńesti, *novoslov.* gnesti, *rus.* гнести, *češ.* hnísti, hnetu, *poļ.* gnieść. — *Osnova je srodna sa stvńem.* chnětan, *novovńem.* kneten *(vidi* F. Miklošić, etym. wörterb. 67b). — *Dolazi (rijetko) od* XVI *vijeka (vidi naj zadńi primjer kod a)), a između rječnika u Vrančićevu* (‚farcire'), *u Belinu* (‚intrudo' 155a; ‚farcio' 287b), *u Bjelostjenčevu* (‚premo, initor alicui rei cum pondere'), *u Voltiǵijinu* (gnesti *i* gńesti ‚premere, pestare, intrudere' ‚drängen, klemmen': gnesti testo ‚gramolare pasta' ‚kneten'), *u Stulićevu: griješkom po dubrovačkom govoru (vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 175) gńestiti *i također griješkom* gńeti, gńetem ‚infarcire, conterendo premendoque impellere'. *a) tištati, pritiskivati.* Gńavi, gńete, Smiļanića duši. Nar. pjes. juk. 438. Otle jašu, niz poļanu mašu, gńeli loze tikvene i grašne. Osvetn. 4, 21. Spopa *(spopade)* straža hajduke pospate, jedni ruke, druzi gńetu gńate. 4, 61. — *i u prenesenom smislu, isporedi kod* gńaviti, gńečiti. Hajduci nas i iz gore gńeli. Osvetn. 4, 55. — *s ovijem značenem ima i* gńesti se, *recipročno.* Da se meju sobom gńetihu. Anton Dalm., nov. tešt. 104b. luc. 12, 1. — *b) stiskujući činiti da što u ńešto drugo uļeze na silu.* S jakimi medvidi boreći se i u grlo oružnu ruku gnetući. P. Zoranić 30b.

GŃETA, *f. naloga, tiska.* — *Načińeno od* gńesti. — *U Šulekovu rječniku:* ‚gedränge'.

GŃETAN, gńetna, *adj. koji može gńiti.* — *U Stulićevu rječniku:* v. sagńetan. — *sasma nepouzdano.*

GŃETATI, gńetam, *impf. vidi* gńesti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚infarcire, constipare, premere, subigere'. — *nepouzdano (za naš jezik).*

GŃETELAR, *m.* phasianarius, *čovjek kojemu je posao othrańivati gńetele.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚fasanenmeister, fasanenwärter'.

GŃETELOV, *adj.* phasiani, phasianinus, *koji pripada gńetelu, gńetelima.* — *U Šulekovu rječniku:* gńetelovo pero ‚fasanfeder'.

GŃETEĻ, *m. vidi* gńeteo. — *U jednoga pisca našega vremena.* Gńeteļ ‚Phasianus colchicus' ‚der edelfasan'. J. Ettinger 176.

GŃĚTĚŃE, *n. djelo kojijem se gńete.* — *Stariji je oblik* gńetenje. — *U Belinu rječniku* (gńetenje 155a. 287b), *u Voltiǵijinu* (gńeteńe), *u Stulićevu.*

GŃETEO, gńetela, *m.* Phasianus colchicus L., *ptica što pripada razredu kokoši, vrlo cijeńena kao hrana.* — *isporedi* gńeteļ, 1. fazan, fagan, pazijan, divļi kokot *(kod* kokot). — *U Belinu rječniku: (možebiti štamparskom griješkom)* gneteo ‚phasiana' 300a, *i u Stulićevu.* — *U naše vrijeme u Šulekovu:* ‚fasan'.

GŃETEOKA, *f. gńeteo ženski.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚fasanhenne'.

GŃĚTI, *vidi* gńiti.

GŃETIŃAK, *m. mjesto gdje se hrane i odgajaju gńeteli.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚fasangarten; fasanerie'.

GŃETKA, *f. ime kravi.* Gńedka. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gńed.

GŃETOMICE, *adv. gńetući, u tisci.* — *U Parčićevu rječniku:* ‚calcatamente'.

1. GŃÊV, *m.* ira, indignatio, *neugodno duhovno stańe u čeļadeta koje postuje kad vidi ili zna ńešto što misli da nije pravo ili pristojno, ili kad misli da ga ko vrijeđa itd., koje se duhovno stańe pokazuje u promjeni na licu, u riječima, djelima.* — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* gńévu. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gnêvъ, *rus.* гнѣвъ, *češ.* hněv, *poļ.* gniew. — *Miklošić* (etym. wörterb. 68ª) *misli da je srodno s korijenom* gni *glagola* gńiti *i supstantiva* gnoj. — *Oblik* gńêv *(u južnom govoru) nije posve jasan: u zapadnom govoru glasi* gńîv *i (rjeđe)* gnîv, *pa prema tome bi trebalo da u južnom glasi* gńijev *ili* gnijev, *a ti se oblici zbiļa daju i potvrditi prije našega vremena. nema potvrde za istočni govor.* — *Između rječnika u Vrančićevu:* gńev (‚gnyev') ‚furor'; gńiv ‚indignatio; ira'; *u Mikaļinu:* gńiv, jadovitost ‚rabies, rabia, furor'; *u Belinu:* gńijev ‚ira' 200ª; ‚furor' 334ᵇ; ‚ira immodica' 601ᵇ; gńijev *i* gńiv ‚ira' 419ᵇ; *u Bjelostjenčevu* gńiv ‚furor, rabies' *itd.; u Voltiģijinu:* gńev. v. gnivan; *u Stulićevu:* gńev *i (iz Habdelićeva)* gńiv ‚ira. iracundia, indignatio'; *u Vukovu:* gńev ‚der zorn' ‚ira'. — *Kod većine slučaja ne zna se kako treba pročitati ovu riječ; ovdje su primjeri kod kojijeh je naj pouzdanije čitańe. a) po južnom govoru. aa)* gńijev. Pun gńijeva. A. Gučetić, roz. jez. 296. Ima veliku srčbu i velik gńijev svrhu ńih. M. Divković, bes. 4ª. Neprijateļ moj skupi gńijev svoj na mene. 380ª. Ki radi gńijeva od nemoći izvan sebe se nahode. M. Orbin 89. Bog će svoj gńijev udarit na onoga. S. Rosa 69ᵇ. — *bb)* gnijev. Da razgnijevi se gnijev moj protiv ńima. N. Rańina 72ª. exod. 32, 10. Uljeze s velicijem gnijevom. Zborn. 59ª. Mńah, da se nebo otvori i da svoj gnijev na me meće. P. Kanavelić, dubr. 8. Gospodine, u gnijevu tvomu ne pokaraj mene. J. Matović 519. — *cc)* gńev. Bezumnoga ubija gńev. D. Daničić, jov. 5, 2. Gńev me obuzima na bezbožnike. psal. 119, 52. — *b) po zapadnom govoru. aa)* gńiv. Probudi gńif tvoj. Bernardin 34. ecclesiastic. 36. 8. Srčan gńiv, pravo ni', da kaže ures tvoj proć tomu, ki ļubi verno te tolikoj. D. Rańina 93ᵇ. Rad muke, ku svakčas stvara gńiv ļuveni, toliko velik cvil ja patim u meni. D. Rańina 97ᵇ. Da bi gńiv skroveni proć ovim skazala. D. Zlatarić 8ᵇ. Neka bi ispunili jadoviti gńiv sfoj na ńemu. B. Kašić, is. 50. Mutan gńif prokine. Đ. Baraković, vil. 281. Tuge, pečali i nevoļe, srģbe, omraze, smeće i gńivi. I. Gundulić 236. Prohti ńegovu nemilu sržbu i gńiv suprotiva ńemu. P. Radovčić, nač. 216. Srčba gńiva Božjega obara i razruša sve stvari od svijeta. M. Radnić 334ᵇ. I pogasi gńiv ogńeni. A. Vitaļić, ost. 120. Kad je srce čovičje užeženo od srditosti i smućeno od gńiva. J. Banovac, prip. 55. Gńiv uzbuđuje i srčbu užiža. F. Lastrić, ned. 244. Mrski su ti i gńiv imaš suprot ńima. 360. Utišaju svoj gńiv. S. Rosa 158ᵇ. — *bb)* gniv. Vrag s hudobom jimi sinov: zlo, gnif, trud. jauk. P. Zoranić 9ᵇ. Uzmućuje ga srčbom i gnivom. I. Ančić, svit. 1. Činiću opočinut u ńima nepodnosnost ol' ti gniv moj. M. Zoričić, osm. 34.

2. GŃEV, *f. vidi* 1. gńev. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da se nahodi u pisca Đorđića (?).* — *nepouzdano.*

GŃÊVAIIAN, gńêvahna, *adj. dem.* gńevan. — *Samo u Stulićevu rječniku u kojem ima i* gńevašan *s istijem značeńem.*

GŃÊVAN, gńêvna, *adj.* iratus, *pun gńeva.* — -a- *stoji samo u nominalnom nom. sing. m. i u akuzativu kad je jednak s nominativom, mj. ńegdašńega* ь. — *Radi* -ńe- (-nê-) *vidi što je kazano kod* gńev; *zapadni su oblici* gńivan *i* gnivan, *a stariji južni* gńijevan *i* gnijevan; *u jednoga pisca (koji opet pripada južnom govoru) ima i* gnevan (gnevna. V. Andrijašević, put. 137; gnevniji. 196). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gnêvьnъ, *rus.* гнѣвный, *češ.* hněvný, *poļ.* gniewny. — *Između rječnika u Mikaļinu* (gńivni; *adv.* gńivno), *u Belinu* (gńijevan ‚iratus' 35ᵇ; gńivan ‚furibundus' 334ᵇ; ‚iracundus' 420ª; *adv.* gńivno ‚irate' 420ª; ‚immaniter' 314ᵇ), *u Voltiģijinu* (gnivan). *u Bjelostjenčevu (kajkavski* gńiven, *adv.* gńivno), *u Stulićevu* (gńevan, *adv.* gńevno), *u Vukovu* (gńevan, *adv.* gńevno). — *Ovdje su samo naj pouzdaniji primjeri (kod drugijeh ne zna se kako treba čitati).*

a. *adj.* — *Komp.* gńèvnijî. (V. Andrijašević, put. 196). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda. aa) o čeļadetu i o onome što se kao čeļade misli.* Bog će biti gnijevan. Zborn. 28ᵇ. Vazda veće gnifna, veće nemila kazaše se. P. Zoranić 1ª. Toliko ć' sad mučna, i gńivna, znaj, biti, videći er te već ne hoću ļubiti. D. Rańina 91ª. Gńifna cara bis potače. Đ. Baraković, vil. 70. Cesar gńivan kruto poveli ga u jednu goruću porinuti japnenicu. F. Glavinić, cvit. 103ª. Kažeš se oštriji i gnevniji. V. Andrijašević, put. 196. *(Medea)* gnijevna hodi po svijetu. K. Maģarović 39. Sudac gnivan tu će biti. A. J. Knezović, verš. 12ᵇ. Devojka je i od sebe gńevna. Nar. pjes. vuk. 1, 30. — *bb) o čemu umnome što se misli kao čeļade.* Srića sveđ gńivna onih ne primaga. D. Zlatarić 21ªᵇ. Neka se od vas, zvijezde, tjera tijek od kobi gńevne vaše. A. Gleđević 21ᵇ. — *cc) o onome što se misli da se u čeļadetu gńevi.* Utažiti ona nemila i gńivna srca. B. Kašić, is. 59. — *dd) o onome čim se pokazuje gńev: o licu, obrazu, oku, riječi itd.* Pritihi obraz Isusov protiva sebi gńijevan vidjeti. M. Divković, bes. 192ª. Pogledajući ga vrlim i gńivnim obrazom. B. Kašić, is. 50. Jedni sude i govore s gńivnom riječim i nemilom. G. Palmotić 3, 42ª. Ispriđ tvoga gńevna lica. V. Andrijašević, put. 137. Razgledaše gńivnim me okom tad propeta. A. Vitaļić, ist. 66ª. Straovit pogled gńivnoga obraza Isukrstova. F. Lastrić, ned. 8. — *ee) o stańu i osjećańu gńevna čeļadeta.* Utaži se nagla i gńivna u ńemu mahnitos. B. Kašić, per. 61. Aerski kad dusi obore gńivan jad. Đ. Baraković, vil. 79. Srce u ijedu gńijevnom gori. G. Palmotić 3, 43ᵇ. Odbiti se od ove gńijevne zlobe. K. Maģarović 45. Svu gńijevnu svoju omrazu. B. Zuzeri 139ᵇ. Gńivna srditost. J. Banovac, pred. 2. — *amo može spadati i ovo:* Prosti mi razļutjenja moga srca i gńevna moja sunutja. I. M. Mattei 291. — *ff) o živinčetu.* Druga *(glava)* od gnifna medvida. P. Zoranić 7ª. — *gg) metaforički, o neživoj stvari.* Kijem se gńivno more nadme. G. Palmotić 3, 11ª. Gńivno nebo strah im daje. 3, 36ᵇ. Vraća gńivno more na pržinu mrtva tijela. B. Bettera, or. 28. — *hh) uzrok gńevu može biti: aaa) u acc. s* na. Na to gńivan Petar odtira ga. F. Glavinić, cvit. 203ᵇ. Gospod bješe gńevan na me. Đ. Daničić, 5mojs. 3, 26. — *bbb) u dat. sa* suproć. Suproć meni gńivan ti si. A. Vitaļić, ist. 115ª. — *ccc) u acc. sa* za. Otac jego, gńivan kruto za pinezi, ote jih popu. F. Glavinić, cvit. 334ᵇ. — *b) koji pripada gńevu.* Dan sudńi zove se dan gńijevni. M. Divković, bes. 24ᵇ. Dan od suda gńijevan bit će. M. Orbin 199.

b. *adv.* gńêvno. — *Komp.* gńèvnijê (gńivnijê. A. d. Bella, rječ. 314ᵇ). Timoteo romonim po-

janjem od pjesni gńivno siļašo kraļa Leksandra na smeću. D. Rańina vi[a]. Da gńivno život svoj sam sebi prikrati. 12[a]. S hotimstva ga prorok toga uze karat oštro i gńivno. G. Palmotić 3, 139[b]. Zvijer se tad nemila suproć ńemu gńivno spusti. A. Vitaļić, ost. 16. Lav srditi kad je u gori ogladnio, gńijevno reži. B. Zuzeri 364[a]. A kroz suze gńevno progovara. Nar. pjes. vuk. 2, 421. Te će raditi s tobom gńevno. Đ. Daničić, jezek. 23, 25.

GŃEVAŃE, *n. djelo kojijem ko gńeva ili se gńeva. — U Bjelostjenčevu rječniku* (gńivańo) *i u Stulićevu.*

GŃEVAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* gńivast, v. gńevan *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva, ali u ovome ima samo* gńivnast.

GŃĚVAŠAN, gńĕvašna, *adj. vidi* gńevahan.

GŃEVATI, gńevam, *impf. vidi* gńeviti. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gnĕvati sę, *rus.* гнѣвать, *češ.* hněvati, *pol.* gniewać. — *Radi* -ńe- *vidi* gńev. — *Između rječnika u Vrančićevu:* gńevati (‚gnyevati') ‚furere'; gńivati se ‚indignari'; *u Bjelostjenčevu:* gńivam se, jako srdim se ‚furo, furiosus sum' *itd.*; *u Stulićevu:* gńevati, v. raz-gńeviti *s dodatkom da je riječ ruska;* gńevati se *i* gńivati se *uz* gńeviti se.

a. *aktivno.* Na me, ki sam prav, ne gnjevaj srdačce. Š. Menčetić 302. Vilo, ne gnijevaj na mene tve ličce prebilo. Š. Menčetić—G. Držić 498. Prstenģija, novi prijateļu, prstenujte snahu, ne gńevajte. Svatov. pjes. javor. 1880. 662.

b. *sa* se, *refleksivno.* Krozač se gnijevaš tač još na me, moj bore? Š. Menčetić 130. To li se tva lipos sve gńiva neredno, scijenać, da ne ļubim srcem te pravedno? D. Rańina 93[b]. Ka se na nikogar ne umi gńivati. A. Georgiceo, nasl. 81. Ako se prot meni htit budeš gńivati. 349. Kamenmoste, ne lelaj se, ti devojko, ne gńevaj se. Nar. pjes. javor. 1880. 240.

GŃEVÉTALO, *m. čovjek koji gńeveće. — U Vukovu rječniku:* ‚qui tarde et minus clare loquitur'.

GŃEVÉTÂŃE, *n. djelo kojijem se gńeveće. — U Vukovu rječniku.*

GŃEVÉTATI, gńèvêćêm (gńèvêtâm), *impf. govoriti polagahno i nejasno. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl. od osnove* gńeveta: gńevétajû *(ali* gńèvêćû), *u aor.* gńevétah, *u impt. od osnove* gńeveć: gńevéći *(ali* gńèvêtâj), *u ger. praes.* gńevéćûći *i* gńevétajûći, *u ger. praet.* gńevétâvši, *u part. praet. act.* gńevétao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — U Vukovu rječniku:* ‚tarde et minus claro loqui'.

GŃÉVITI, gńèvîm, *impf.* irritare, *činiti da ko (objekat) bude gńevan, ļutiti, srditi. — isporedi* gńevati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gńèvļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gńêvî, *u part. praet. pass.* gńêvļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Postaje od* gńev *nastavkom* i. — *Radi* -ńe- *vidi* gńev. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* gnĕviti, *rus.* гнѣвить. — *U nas se javļa od* xvi *vijeka, u između rječnika u Stulićevu* (gńeviti se ‚irasci, indignari etc.') *i u Vukovu* (‚irito'; gńeviti se ‚irascor').

a. *aktivno.* Ne bih gńivila ni grizla sad tebe. Š. Menčetić 250. Svijet ki cvijeli i gńijevi. M. Vetranić 1, 279. Misleć čim ga hude gńive uspomene staro zlodi. I. Gundulić 515. Ne stoj, kume, ne stoj, stari svate, ne gńev'to nam gizdave devojke. Nar. pjes. vuk. 1, 30. Kako si gńevio Gospoda. Đ. Daničić, 5mojs. 9, 7.

b. *su* se, *refleksivno,* irasci, *postajati gńevan, ļutiti se, srditi se.* Cvite moj gizdavi, ne gńiv' se svis tvoja, ako ti tko pravi, da druge gledam ja. D. Rańina 44[b]. I srca gńive se, ako vijenci od slave čela im ne rese. I. Gundulić 14. Kad se gńevļaše. Đ. Daničić, 2dnevn. 26, 19. — *Kaže se:* gńeviti se na koga, na što. Ter tač rotno i goruće na ń se tvoje ličce gńivi, kako ne kteć voć da živi, ki te ļubi toli vruće. A. Čubranović 153—154. Da na ļubav ku joj nosim ne gńevi se, jaoh, ni mrzi. I. Gundulić 256. Na koga mê se ogńeno srce gńivi. G. Palmotić 2, 58. Koji se gńevi na brata. Vuk, mat. 5, 22. — protiva (proć) kome, čemu. Kadno se proć službi mojojzi gńiviše. D. Rańina 91[a]. Mrmļilac se gńivi protiva kreposti. M. Radnić 429[b]. Samo protiva grešniku gńivi se smrt. 540[b]. — više čega. Što se gńeviš više ovčica? I. Đordić, salt. 245. — s kim, s čim. Ako se gńiviš z gorkostju od ļekarija, činiš rasti tvoju muku. M. Radnić 223[a]. — čim. Vidi on teć' krv, i u obrani čuje štit težak, tim se gńijevi. I. Gundulić 539.

GŃÈVIV, *adj. vidi* gńevļiv. — *U Stulićevu rječniku:* ‚iracundus, biliosus'; *adv.* gńèvivo ‚irate, rabide, iracunde'; *komp.* gńèvivijê.

GŃÈVIVÔST, gńèvivosti, *f. stańe, osobina onoga što je gńeviv, vidi* gńevļivost. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ira, rabies, furor', *gdje s istijem značeńem ima i* gńevivstvo *koje je mańe pouzdano.*

GŃEVIVSTVO, *n. vidi* gńevivost.

GŃĚVĻAHAN, gńĕvļahna, *adj. vidi* gńevahan. — *U Stulićevu rječniku gdje ima i* gńevļašan *s istijem značeńem.*

GŃĚVĻAŠAN, gńĕvļašna, *adj. vidi* gńevļahan.

GŃÉVĻÊŃE, *n. djelo kojijem ko gńevi ili se gńevi. — U Vukovu rječniku:* ‚ira, iritatio'.

GŃĚVĻIV, *adj.* iracundus, *koji se lako gńevi. — isporedi* gńeviv, gńevnast. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu* (‚iracundus'). Kad se gńevļivi ne udrživa. J. Rajić, pouč. 1, 65. Vladika treba da je bez mane, ne gńevļiv. Vuk, pavl. tit. 1, 7. Čovjek gńevļiv zameće raspru. Đ. Daničić, prič. 15, 18.

GŃĚVĻIVAST, *adj. dem.* gńevļiv. — *U Parčićevu rječniku.* ‚arrabbiatello'.

GŃĚVĻIVÔST, gńĕvļivosti, *f.* iracundia, *osobina onoga koji je gńevļiv. — U Šulekovu rječniku:* jähzorn, zornsinn'.

GŃEVNAST, *adj. gńevļiv. — U Bjelostjenčevu rječniku* (gńivnast).

GŃEVNITI, gńevnim, *impf. vidi* gńeviti. — *Na jednom mjestu u pisca* xvii *vijeka.* Farizeo gńivńaše se na svetu pokornicu Marijn Mandalinu. M. Radnić 442[b].

GŃEVNOST, *f. stańe onoga što je gńevan, gńev (u rječnicima znači što i* gńevļivost). — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gńivnost ‚feritas, ferocia, immanitas') *i u Belinu* (‚feritas' 314[b]). I tolikoj neharnosti pleća svraća u gńevnosti. J. Kavańin 425[a].

GŃEVOĆUDAN, gńevoćudna, *adj. gńevļive ćudi. — U Stulićevu rječniku:* ‚indolis ad iram nitentis'. *— nepouzdano.*

GŃEVOĆUDNOST, *f. osobina onoga koji je gńevoćudan. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GŃEVOĆUDSTVO, *n. vidi* gńevoćudnost. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GŃEVOST, *f. vidi* gńev. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, i u Voltiģijinu rječniku* (gnivost

‚fierezza, ferità' ‚wuth, wildheit'). Oni će piti od vina srčbe Božje, koje je on u gnivosti svojoj natočio. E. Pavić, ogl. 682.

GŃEVSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. gńevivost. — *nepouzdano.*

GŃEVŮKATI SE, gńèvûkâm se, *impf. dem* gńeviti se. — *U Stulićevu rječniku:* ‚subirasci'. — *slabo pouzdano.*

GŃEZDÀŠCE, *n. dem.* gnijezdo. — *Postaje od* gnijezdo *nastavkom* c-ьce; c *se pred* ь *mijeńa na* č, *a ovo se pred* c *promijenilo na* š. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između njega i Mikałinu* (gńizdašce), *u Belinu* (gnjezdašce ‚nidulus' 510ᵃ), *u Stulićevu.* Da ptičice mogu na ńu padati i gnizdašce načiniti. F. Lastrić, od' 181. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚nestchen'.

GŃĚZDEN, *adj. koji pripada gnijezdu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* gńezdeni ‚ad nidum spectans'; gńezdeno vrime ‚ver nidificum'.

GŃEZDÒVATI, gńèzdujêm, *impf. izabirati sebi prebivalište.* — *Ovako je tumačeno u Stulićevu rječniku* (‚habitationem sibi eligere') *u kojemu jedinome nalazi se.*

GŃEŽDATI (?), gńeždam (?), *impf. vidi* gmeždіti. — *Samo na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Da mi oni kamen tuocijaše i gńeždaše prsi i srce. M. Divković, bes. 393ᵇ.

GŃICA, *f. rijeka u Bosni.* F. Jukić, zemł. 42.

GŃIĆE, *n. vidi* gńijeńe. — *U Mikałinu rječniku (kod* gńijenje).

GŃĬDA, *f.* lens (lendis), *ušje jaje.* — *Riječ je praslavenska (s* n *ili s* ń?), *isporedi rus.* гнида, *češ.* hnida, *poł.* gnida, *i lit.* glinda, *let.* gnidas. — *Ako g stoji mjesto nekadašnega* k, *riječ je indoevropska, isporedi grč. κονίς* (κονίδος), *anglosaks.* hnitu, *stvńem.* niz, *novovńem.* niss, nisse. — *U svijem je rječnicima, osim Daničićeva; u Voltigijinu s* n: gnida. Od loze grozd a od gńide uš. V. Bogišić, zborn. 164. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka može biti da znači što drugo (isporedi kod* uš). S magle kadkad postaju i gńide. J. S. Reļković 139.

GŃIDAK, *m. češaļ kojijem se glava čisti od gńida.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚nisskamm'.

GŃĬDAST, *adj. vidi* gńidav. — *U Stulićevu rječniku.*

GŃĬDAV, *adj. kojemu su gńide po glavi ili po odijelu, pun gńida.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikałinu gdje naj prije dolazi, u Belinu* 433ᵃ, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* Proz opanke pukla peta zija, a proz kapu gńidav pram se vija. Osvetn. 4, 10. Kad ima mnogo gńida u glavi ili u košuļi, rekne mu se: ‚Sav je gńidav'. M. Medić.

GŃĬDAVAC, gńîdâvca, *m. gńidav čovjek.* — *U Belinu rječniku* 433ᵃ, *u Bjelostjenčevu (kajkavski gńidavec kod* gńidav), *u Stulićevu.* Gńidavac, koji ima gńida po kosi. u Lici. V. Arsenijević.

GŃĬDAVICA, *f. a) gńidavo žensko čeļade.* — *u Belinu rječniku* 435ᵃ, *u Bjelostjenčevu (kod* gńidav), *u Stulićevu.* Gńidavica, koja ima gńida po kosi. u Lici. V. Arsenijević. — *b) vidi* 1. carić, *c). na Braču.* A. Ostojić. — *c)* lopta (buća) mala. J. Grupković.

GŃĬDICA, *f. dem.* gńida. — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.* Vušica mu zaručnica, gńidica mu dosnašica. Jačke. 268. Šigic migic, puna tikva gńidic. *(odgonetļaj: smokva).* Nar. zag. nov. 211. — *U Dubrovniku često se upotrebļava (ali svagda kao ne posve pristojna riječ) u prenesenom smislu i znači: vrlo malo:* ‚Daj mi sira, ako češ i gńidicu'. P. Budmani. *i u Stulićevu rječniku:* gńidicu ‚aliquantulum'.

GNĬDITI, gńîdîm, *impf. činiti (rađati, nositi) gńide.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚lendes gignere'.

GŃĬDURA, *f. zaušńaci.* — *U Dalmaciji u Kaštelima.* J. Aranza. — *vidi* glindura.

GŃIJANA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Gńijani. Sr. nov. 1861. 8.

GŃIJĚŃE, *n. djelo kojijem se gńije.* — *U Mikałinu rječniku (sa starijim oblikom* gńijenje).

GŃĬL, *vidi* gńio.

GŃĬLA, *f.* argilla, creta, *zemļa koja kad se skvasi može se mijesiti i od ńe se načińaju sudovi, kipovi itd.* — *isporedi* ilovača, grnčara. — *Postalo je po svoj prilici od* 1. glina *(koje vidi) po pučkoj etimologiji, jer se mislilo na* gńiti; *a to već u staro doba, isporedi rus.* гнила. — *Rijetko se nahodi s* n *mjesto* ń: Koji te je od gnile zemļske satvorio. L. Terzić 18. Koji te je od gnile zemļske stvorio. A. Kanižlić, bogoļubn. 537, *i u Voltigijinu rječniku.* — *Potvrđeno je od* XIII *vijeka (kao ime mjestu, vidi f) aa)), a između rječnika u Vrančićevu* (‚argilla; limus'), *u Mikałinu* (‚argilla, creta, terra figularis'), *u Voltigijinu* (gnila ‚creta, argilla' ‚thonerde, lehm'), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚die töpfererde' ‚terra figlina, creta figlina', cf. grnčara), *u Daničićevu (kao ime mjestu, vidi f) aa)). a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Koji bih forman od gńile. Zborn. 147ᵇ. Kipi koji su od gńile, od driva, od mida. F. Vrančić, živ. 19. Koji biše tebe od zemļske gńile satvorio. B. Kašić, rit. 119. Vrh koga gradjahu visok zid od gńile. Đ. Baraković, vil. 57. Slabe od gńile sud mlohavi. I. Ivanišević 31. Opeci sirovi načińeni od gńile. M. Radnić 9ᵇ. Jetrva i svekrva ni od gńile nije dobra. (D). Poslov. danič. 40. Svekrva ni od gńile nije dobra, a nevjesta ni od gńile ni od meda. (D). 119. Čovjek umiješen od gńile. Čestitosti. 37. Da bismo ktili zamislit, da laje jedan pas slipjen od gńile. Blago turl. 2, 55. Sudovi od gńile. D. E. Bogdanić 65. — *b) kao zemļa uopće, kao.* Slast i dika tijela našega skoro bude kao i gńila. Pril. jag. ark. 9, 78. (1520). Kada se crna gńila skoro bude satvoriti od tvojega tužna tijela. M. Vetranić 1, 28. Vaj meni nebogu ovako ležeće doli u brlogu tej gńile smrdeće. H. Lucić 281. Izeo sam se iz kala, a upao sam u gńilu. (D). Poslov. danič. 35. Zapao sam u gńilu dubine. J. Banovac, blagosov. 27. Hoće l' iz tvog' bisnog' tila bit' zemļska smradna gńila. V. Došen 20ᵇ. — *c) po svetome pismu kod pisaca stoji i metaforički kao: ļudsko tijelo.* A mi smo svi gńila. M. Marulić 45. Budući ovoj našoj puti, gńili telesnoj, služili. A. Gučetić, roz. jez. 167. Toli će se slaviti gńila proć satvorećemu sebe? (‚numquid gloriabitur lutum contra formantem se?'). B. Kašić, nasl. 129. Al' po zemļi crv lazući, gńila smradna, stvar od ništa. A. Vitaļić, ost. 225. — *d) kaže se metaforički i o drugoj zemaļskoj stvari (kao s prezirańem), tako u ovom primjeru o zlatu:* Majka mu je *(zlatu)* prva bila crna zemļa, žuta gńila, a vatra mu lice dade, blato zlatom da postade . . . Dal' čovika jednog cino nit' širine nit' visine sva nebesa što sasižu, kamo li bi više bila pripečena vridna gńila? V. Došen 218ᵇ. — *e) u prenesenom smislu:* Žensko čeļade, bila djevojka, bila žena, ako je lijena na poslu, a pri tom još debela, zove narod ‚gńilom'.

‚Kakva je ta i ta žena ili djevojka?‘ ‚Mani je se, gńila, ne bi na vatri pregorela‘. *u Lici.* J. Bogdanovič. — *f) ime mjestima (gdje se vadi gńila ili gdje ima gńile). aa) selo u Jelcima.* U Jelьcihъ sela: Doļьna Vьsь, Borьkь, Gьńila, Dobriňa . . . Mon. serb. 11. (1222—1228). *i u Daničićevu rječniku.* — *bb)* Od Drima na Rьvenikь, takore na gńilu. Deč. hris. 48. — *cc)* Od Šipkovice na gńilu. Glasn. 27, 292. (1347). Pod gńilu 2 ńivê. 293. — *dd) brdo u Jadru (vidi kod* grnčara). Ćor-Spasoju po Tršica daju, Ćor se meće, ni gledati neće, već on ište Gńilu Korenićku, da uzimļe đumruk od lonaca. Nar. pjes. vuk. (1824) 1, xxvi. — *ee) planina u Bosni.* T. Kovačević, bos. 43.

GŃILAC, gńilca, *m. a)* lijenac (u Fužini). Đ. Daničić. — *b)* gńil pań oli krumpir. u hrvatskom primorju. — *c) vidi* nuzla. — *u jednoga pisca našega vremena:* ‚dor scorbut‘. I. Dežman, rječn. liječ. naz. 94.

1. GŃÎLÂD, *f. vidi* gńilina. — *isporedi* 2. gńilad. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (gńilad ‚marcor‘; gnilad ‚putredo‘), *u Mikaļinu* (‚marcor, tabes, putredo‘), *u Belinu* (‚putredo‘ 597b; ‚pus‘ 462b), *u Bjelostjenčevu* (v. gńiloća), *u Voltiģijinu* (gnilad), *u Stulićevu.* Gńilad što skrati opet se obrati u bitjo u drugo. M. Vetranić 1, 357. Gńiladi rekoh, otac moj jesi. M. Alberti 279. Balsam, koji ulit u svaku ranu premda krutu i duboku udiļe je svu izčisti od gńiladi. B. Zuzeri 279b. Puni gnoja i gńiladi. S. Rosa 110a. Ono bo neumrlo zovemo, što u gńilad i trulost okrenuti se ne može. I. Velikanović, uput. 1, 27. Gńilad, truhlež. ‚Što će mi ta gńilad?‘ M. Medić. — *u prenesenom, metaforičkom smislu.* Da toliko ne želimo ove gńiladi od ovoga svita. I. Ančić, svit. 145. Čistoću imadu čuvati neoskverńenu od svake grišne gńiladi. A. Kanižlić, kam. 579. Da bi mogli izaženi gnilad i strž smrtnoga grijeha. J. Matović 245.

2. GŃÎLÂD, *m. vidi* 1. gńilad. — *Na dva mjesta* xviii *vijeka (nije dosta pouzdano).* Gńiladom našega daha bićemo tu im mrzeći. A. d. Bella, razg. 232b. Sve što pliva, svo što plazi, što se koti od gńilada. J. Kavańin 21b.

GŃILÀDINA, *f. augm.* gńilad. — *U Belinu rječniku* (‚putredo‘ 597b), *u Bjelostjenčevu (kod* gńiloća), *u Stulićevu, i u naše vrijeme.* Pak me ona gńiladina podadrijela. S. Ļubiša, prič. 18.

GŃILAHNUTI, gńilahnem, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. gilahnuti.

GŃILAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Livada u Gńilaku. Sr. nov. 1866. 166.

1. GŃILAN, gńiona, *adj.* gńio. — *U rukopisu* xiv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚putredini obnoxius‘) *i u Daničićevu* (gńilьnь ‚putris‘). Selima u Mačvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ‚otь Save vyše Popovьcь na rьvenicu, na krьstonošinь hrastь na gńioni, na Kokočevu granicu‘ (Sr. ļet. 1847. 4, 53 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječ. 1, 211.

2. GŃÎLAN, gńîlna (gńîona), *adj.* argillaceus, cretaceus, *od gńile.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚cretaceus‘. Stati uz lonac, ki ’e mjedeni, gńilnu loncu zdravo nije. J. Kavańin 81a. Ti vrženi doli nice veru u gńilnom blatu hudu. 443b. Obrêtь vь jedinomь sьsudê gńilьnêmь malo vina. Danilo 352 *(po rukopisu* xviii *vijeka).*

3. GŃILAN, *m. ime mjestima. a) grad u Kosovu.* S. Novaković, nov. brd. 5. — *Turci ga zovu* Gilan. — *b) selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kr. sr. 238.

GŃILANSKI, *adj. koji pripada* (3.) *Gńilanu.* Gńilanska Rečica izvire više sela Gńilana. M. Đ. Milićević, kr. srb. 171.

GŃÎLÂR, *m. vidi* glinar. — *Nije potvrđeno ni u rječnicima ni kod pisaca, ali* gńilarstvo *svjedoči da ima ova rječ.*

GŃILARIŠTE, *n. vidi* 1. gńilište. — *U Mikaļinu rječniku:* mjesto gdi se gńila kopa.

GŃILARIV, *adj. pun gńile.* — *U Mikaļinu rječniku:* gńilariv, pun gńile ‚argillosus‘.

GŃILARNICA, *f. vidi* 1. gńilište. — *U Voltiģijinu rječniku:* gnilarnica ‚argillaja‘ ‚thongrube‘, *i u Stulićevu:* v. gńilište.

GŃILÁRSTVO, *n. vidi* glinarstvo. — *U Mikaļinu rječniku:* teg od gńile ‚opus lateritium‘. — *U naše vrijeme u Parčićevu* ‚arte del pentolajo‘. — *Po Stulićevu rječniku drugo je značeńe: stańe onoga što je načińeno od gńile* (‚ex argilla esse compactum‘; Bog na naše gńilarstvo pogleda ‚Deus naturae nostrae debilitatis commiseratur‘).

1. GŃÎLAST, *adj. kao gńio.* — *Od* xvii *vijeka, i u Stulićevu rječniku:* ‚purulentus‘. Priminu iz tijela gńilastoga česna duša ńegova. B. Kašić, nasl. xvi. Čele živu u tjeskoći od gńilaste kućarice. B. Zuzeri 209b. *(za obadva primjera ne može se dobro razumjeti, spadaju li amo ili pod* 2. gńilast).

2. GŃÎLAST, *adj. vidi* glinast. — *U Voltiģijinu rječniku* (gnilast ‚argilloso, cretoso‘ ‚leimicht‘) *i u Stulićevu* (‚cretosus‘). *vidi i* 1. gńilast.

1. GŃILAV, *adj. vidi* 1. gńilast. — *U Stulićevu rječniku:* ‚purulentus‘. — *vidi i* 2. gńilav.

2. GŃÎLAV, *adj. vidi* glinav. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cretosus‘. — *Mislim da amo spada ovaj primjer* xviii *vijeka, ali bi mogao spadati i pod* 1. gńilav: Sjedińujući naše gńilavo tilo slavnim tilom Gospodinovim. Ant. Kadčić 167.

GŃILETAN, gńiletna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. gńilan. — *nepouzdano.*

GŃÍLEŽ, *m. gńilina.* — *U naše vrijeme* (P. Budmani) *i u Šulekovu rječniku:* ‚faule, n.‘

GŃILEŽAR, *m.* Catopsimorphus Aubé, *ime ńekoj bubici.* — *U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. kor. 1, 227. 232.

1. GŃÎLICA, *f.* ńeka jesenja tvrda kruška, koja se može jesti samo onda, kad ugńije. u Lici. V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gńîlîcâ.

2. GŃÎLICA, *f. dem.* gńila. — *U Stulićevu rječniku.*

GŃILICE, *f. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Gńilice‘, među prilozima što je car Lazar priložio Ravanici bila je i ‚vodenica na Gńilicahь sredńaja‘ (Mon. serb. 198 *god.* 1381). 1, 211.

GŃILÌNA, *f. u apstraktnom smislu, stańe, osobina čega što je gńilo; u konkretnom, ono što je gńilo.* — *isporedi* gńiloća, gńilota, gńiloba, gńilost, gńilad, gńilotina. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* gńîlini, *u acc. sing.* gńîlinu, *u voc. sing.* gńîlino, *u nom., acc., voc. pl.* gńîline, *u gen. pl.* gńîlînâ. — *U Vukovu rječniku (samo s konkretnijem značeńem):* 1. ‚das faule, die faulen theile‘ ‚putramen‘, cf. truhlina. 2. ‚das milde, die milden theile (vom obst)‘ ‚pars mitis‘, cf. gńio.

GŃÎLÎ PÒTOK, *m. selo u Vasojevićima u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 21.

GŃILIŠTA, *n. pl. selo u Hercegovini u Popovu poļu.* Schem. ragus. 1876. 60. — *Pomińe se od* xv *vijeka·* ‚Gńilišta‘, selo ‚u Luci u hum-

skoj zemļi' koje je kraļ maǧarski Matija dao fratru Aleksandru dubrovčaninu (Mon. serb. 494 *god.* 1465). Đ. Daničić, rječ. 1, 211. Ima i sada to selo (Magaz. dalm. 1861. 79. Schem. rhac. 1863. 74). 3, 577.

1. GŃĬLÎŠTE, *n. mjesto gdje se kopa i vadi gńila.* — *isporedi* gńilarište, gńilarnica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cretae fodina'.

2. GŃILIŠTE, *n. ime mjestu na Braču* XII *vijeka (čakavski* Gńilišće). — *Od* gńio *ili od* gńila? Pod Gnilišće peča. Starine. 13, 207. (1185).

GŃILIŠTVO, *n. vidi* 1. gńilište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

1. GŃĬLITI, gńĭlîm, *impf. postajati gńio, vidi* gńiti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gńĭlî. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiǧijinu:* gniliti ‚putrefarsi, marcire' ‚faulen', *i u Vukovu:* 1. ‚faulen' ‚putresco', cf. truhnuti. 2. ‚weich werden (vom obst)' ‚mitesco'. — *U primjerima je u prenesenom smislu.* Slastoļubivi leži i gńili u vsegdašńoj leńosti. D. Obradović, sav. 88. Srce suši mi se i s tolikom gńili tugom, da od kakve jezbine i ne misli. G. Peštalić 107.

2. GŃĬLITI, gńĭlîm, *impf. pokrivati, lijepiti gńilom.* — *U Stulićevu rječniku:* v. ogńiliti.

GŃILÒBA, *f. vidi* gńilina *(i radi akcenta).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚fäulniss'.

GŃILÒĆA, *f. vidi* gńilina *(i radi akcenta).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu, u Stulićevu.* Od drva, koje ne bijaše podložno truloći ni gńiloći. I. Velikanović, uput. 1, 70.

GŃILOĻUB, *m.* Saprinus Er., *ime ńekoj bubici.* — *U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. kor. 1, 258.

GŃILÒNOG, *adj. gńilijeh nogu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pedum debilitate laborans'.

GŃILÒNOŠKA, *f. gńilonogo žensko čeļade.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (gńilonožka).

GŃILÒNOŽAC, gńilònošca, *m. gńilonog čovjek.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GŃILONOŽAN, gnilònožna, *adj. vidi* gńilonog. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GŃILORITAC, gńilorica, *adj.* lijenac (čovjek gńile r..i). Gniloritac. u Fužini. Đ. Daničić.

GŃĬLÔST, gńĭlosti, *f. vidi* gńilina. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* gńiloća), *u Voltiǧijinu* (gnilost), *u Stulićevu s dodatkom da je rječ ruska.* Grdobniji od svih gub i gńilostih smrdećih teles. P. Radovčić, nač. 307. Ja sam rekao gńilosti: ‚Ti si moj otac'. M. Radnić 352b. Niti ńegovo tilo u sebi vidi gńilosti. J. Filipović 1, 105b. Hotio je on sam k nami dojti, ličiti naše rane i očistiti našu gńilost. A. Tomiković, gov. 372.

GŃĬLOTINA, *f. vidi* gńilina. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani). *i u Šulekovu rječniku:* ‚faulfleck'.

GŃILOVAC, Gńilovca, *m. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 104. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Livada u Gńilovcu. Sr. nov. 1870. 354.

GŃILOVAT, *adj. vidi* 2. gńilav. — *U Vrančićevu rječniku* (‚argillosus), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.*

GŃILÒZUB, *m.* nadimak mladim ļudima, kojima su zubi pocrńeli. ‚Vidi je, udala bi se za onoga gńilozuba i probilijosku!' u Dobroselu. M. Medić.

GŃIĻANI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Gńiļane', bez sumńe isto mjesto kojemu je ime naštampano i ‚Gńivļane': livočka je međa išla ‚po dêlu kako dêli dêlь Gńiļanomь i Livoči' (Mon. serb. 264 *god.* 1389—1405). 1, 211.

GŃĺĻÊŃE, *n. djelo kojijem se gńili.* — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚putrefactio'.

GŃĬO (gńîl), gńila, *adj.* putidus, putridus, *o čemu organičnom (o ļudskom i živinskom tijelu i o kojemu ńegovu dijelu, o čemu, što iz onoga ishodi itd., o bilci ili o kojem ńezinu dijelu) kad, pošto već nije živo, mijeńa narav i spoļašńi oblik, postajući gadno i (obično) smradno.* — *Akc. kaki je u nominalnom gen. sing. m. taki je u ostalijem nominalnijem oblicima (i u složenijem što zamjeńuju nominalne):* gńilu, gńilê, gńilôj *itd., osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak s nominativom; drukčiji je u složenoj deklinaciji:* gńĭlî, gńĭlâ, gńĭlô, gńĭlôga *itd. (u Dubrovniku i* gńĭlî, gńĭlâ *itd.).* — *Uprav je part. praet. act. glagola* gńiti, *ali se shvata kao adjektiv već od starina, isporedi stslov.* gńilъ, *rus.* гнилой. — *Gdjegdje je pisano i s* n *mješte* ń. — *U svijem je rječnicima, osim Daničićeva: u Vrančićevu* (gńil ‚putridus'; gnil ‚fracidus, tabidus'), *u Mikaļinu* (gńil, gńio, sagńiven ‚putrefactus, tabidus'; jabuka gńila ‚pomum putre' *kod* jabuka), *u Belinu* (gńio ‚putridus; purulentus' 462b), *u Bjelostjenčevu* (gńil, gńio ‚putridus, tabidus, marcidus' *itd.), u Jambrešićevu* (gńil ‚putridus'), *u Voltiǧijinu* (gnil, gnio), *u Stulićevu* (gńil *i* gńio ‚putrefactus, corruptus'), *u Vukovu:* 1. ‚faul' ‚putridus', cf. truo. 2. ‚mild (vom obst)' ‚mitis'.

a. *adj.* — *Komp.* gńilijî *(u Stulićevu rječniku). a) sa značeńem sprijeda kazanijem u pravom smislu. aa) o ļudskom i živinskom tijelu i o ńegovijem dijelima itd.* Naše tijelo skoro hoće biti gńilo. Pril. jag. ark. 9, 78—79. (1520). Mnogi jesu gńili u grobnica, koji mišļahu živiti mnogo vrijeme. M. Radnić 67a. Blagovati mesa smrdeća ali gnila. K. Maǧarović 75. Pokrit nam gńile kosti. J. Kavańin 29a. Iz stare gńile kože. A. Kanižlić, kam. 86. — *bb) o bilci i o ńezinijem dijelima.* U kladinu gnilu stvori se nebog vas. M. Vetranić 2, 119. Ne more gńilo drivo dobre plode činiti. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 9b. mat. 7, 18. Vidi ga jedan crv iz drugoga gńiloga drveta. Nar. prip. vrč. 193. *amo može spadati i ovo:* Zavije u jednu hartiju vrlo gńilu. Nar. prip. vrč. 65. — *i o voću se može kazati s ovijem značeńem (ali vidi i c)).* A ja se rugam ńim jak orahom gńilim. M. Vetranić 1, 109. Za jednu jabuku gńilu. P. Posilović, cvijet. 29. I opade voće gńilo. J. Kavańin 41a. Kad jabuka stoji cila, gdi je druga veće gńila. V. Došen 93b. Bira kao međed gńile kruške. Nar. posl. vuk. 14. Dok je međedu gńilijeh krušaka, ne boji se gladi. 64. — *cc) o zemļi i vodi u kojima ima mnogo čega gńila.* Crvi od trule i gńile zemļe. A. Tomiković, gov. 66. Rike Tanai ili Don koja se izliva u gńilo more rečeno od sadašńi*(h)* ‚mare delle zabacche'. živ. 69. — *b)* purulentus, *o rani, tijelu, dijelu tijela što se ognoji. (Gnoj)* ishojaše iz onijeh rana gńilijeh. B. Kašić, fran. 20. Veoma je gńila i usmrđena rana. M. Radnić 293b. Tako s konopcem boke stegnu, da mu je u otečeno i gńilo tilo urastao. A. Kanižlić, utoč. 379. Kada je rana tila već od svoga smrada gńila. V. Došen 251a. — *c) kaže se o voću ne samo kad se pokvari (vidi kod a) bb)) nego i kad omekša i postane slađe pošto se već ubralo ili je otpalo, te se istom onda može jesti, kao što biva kod oskoruša, mušmula, ńekijeh krušaka. vidi u Vukovu*

*

rječniku. — d) u prenesenom smislu. aa) o čemu što je sagrađeno, ako je zlo i slabo sagrađeno, ili ako je s vremenom oslabilo; kad je od drva, može se shvatiti i u pravom smislu (vidi a) bb)). U gńiloj svi plavi pučinu brodimo. M. Vetranić 1, 107. Pod krovom skorupa gńile moste grade. I. T. Mrnavić, osm. 120. Ne tići u gńilu među, da se sva ne prospe. (D). Poslov. danič. 75. Poslat u gńilu brodu s dinarom kruha u Puļu. (D). 99. Druga skrińa bijaše stara i rastočna i gńila. P. Macukat 39. Znajući da je jedan brod gńio. J. Banovac, pred. 124. — *metaforički se tako kaže i o ļudskom tijelu.* Čovičje slabo tilo od sebe je vrlo gńilo. V. Došen 88a. — *bb) o pokvarenu, krńu zubu.* Zubi gńili. Stefanit. star. 2, 276. Izvadivši znb gńio. M. Radnić 271b. — *cc) lijen, nevaļao. aaa) o čeļadetu.* Kod težaka i gńilih težaka svu noć hrkat voli. A. Kanižlić, rož. 33. Devom vila a nevom gńila. Nar. posl. vuk. 58. Vrgnem se puškom za ńima i zavičem: ‚Stan'te, gńili nikogovići!' Pravdonoša. 1851. 31. — *bbb) o ļudskom tijelu.* Por tila je debela i jaka da gńila. Aleks. jag. star. 3, 295. — *s istijem se značeńem kaže i* gńilo meso. Epolunu, ki gojaše meso gńilo i praše ga u sapunu. J. Kavańin 390b. *i kao psovka.* Sto dukat, smrdećice, gńilo meso! M. Držić 374. — *ccc) o životu, ļenosti.* Koji ļube gńili život. B. Kašić, nasl. 43. Pokriti svoju gńilu limost. I. J. P. Lučić, razg. 22. — *dd) kaže se o čeļadetu, ali ne sa značeńem kao kod cc) aaa), nego kao: pokvaren (tjelesno i duhovno).* Mladiću u razbludah polu gńilu. B. Zuzeri 40b. — *ili kao prijekor uopće (nevaļao, nevrijedan).* Kakva pokora tvoja biti more, gńila lakomčino? I. J. P. Lučić, razg. 31. — *ee) o čemu mu drago, u naj širem smislu, sa značeńem da ono ne vrijedi uopće.* Ako pokriva trgovine . . . gńile. I. Držić 308. Od svega tvoga blaga ni gńilu dlačicu neć' iznijeti iz svijeta ovega. B. Zuzeri 4a. Koji gńile trgovine prodaju na mjesto zdravijeh. J. Matović 397. Jizbine neslane i gńile. I. J. P. Lučić, izk. 15. — *i o umnoj stvari.* Mnoštvo je laži gńilijeh. S. Rosa m.

b. *adv.* gńilo. — *U Belinu rječniku* (‚purulente' 462b) *i u Bjelostjenčevu.*

GŃIONA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Gńioni. Sr. nov. 1871. 263. — *može biti isto što se pomińe* XVIII *vijeka.* Vinogradь u Gńioni. Rad. 1, 183. (1759).

GŃIONICA, *f. selo u Bosni u okrugu baońolučkom.* Statist. bosn. 86.

GŃIRĒŃE, *n. djelo kojijem se gńiri.* — *U Vukovu rječniku.*

GŃIRITI, gńirîm, *impf. vidi* gviriti *i* ńiriti. — *U Stulićevu rječniku* (v. ńiriti) *i u Vukovu* (vide gviriti, n. p. u knjigu).

GŃĪTI (gńĕti), gńījêm (gńîm, gńêm), *impf.* putescere, putrefieri, tabescere, *o čemu organičnom (vidi kod* gńio) *kad nije već živo, kvariti se, mijeńati se postajući gadno i smrdljivo.* — *Radi akcenta vidi kod* 1. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gniti, gniją, *rus.* гнить, гнію, *češ.* hniti, hnîji, *poļ.* gnić, gnîję. — *Korijen je* gni *(s* n*) kako se poznaje po supstantivu* gnoj, *ali se je* n *promijenilo na* ń (n *se nalazi pisano na mjestu, ali nije svagda ponuzdano:* gni. N. Rańina 176a; gnjeti. V. Andrijašević, put. 291; gnije. P. Vitezović, odil. 61; gniti. S. Margitić, fal. 161). — *Između rječnika u Vrančićevu* (gńiti ‚fracere; marcere; putrescere'), *u Mikaļinu* (gńiti, zagńiti ‚putresco, marcesco, tabesco, fracesco'), *u Belinu* (gnjeti ‚marcesco' 462b; ‚putresco' 597a), *u Bjelostjenčevu* (gńijem, gńiti ‚putresco, putrefio, tabesco' *itd.*), *u Jambrešićevu* (gńijem ‚putrefio'), *u Voltigijinu* (gńeti, gńijem ‚marcire, imputridire' ‚faulen'), *u Stulićevu* (gńeti *i* gńiti, gńijem ‚putrescere, putrefieri, corrumpi, marcescere').

1. *oblici.*

a. *u infinitivu i prošlijem vremenima.*

a) naj starija je, praslavenska osnova gni, *koja se u našem jeziku promijenila na* gńi: *aor.* gńîh, gńî gńîsmo *itd., ger. praet.* gńîv, gńîvši, *part. praet. act.* gńîo, gńila *(vidi i napose, kao adjektiv). ova je i naj običnija, ali treba dodati da bi po zapadnom govoru (od kojega ima naj veće primjera) i osnova* gnê *glasila* gni *ili* gńi.

b) mješte i *u osnovi ima* ê *(jamačno po analogiji prema drugijem neprelaznijem glagolima):* gnjeti. V. Andrijašević, put. 291 *(kod ovoga mjesta Daničić dodaje:* Griješkom ‚je' mjesto ‚i'. istor. obl. 248; *ali ono nije piščeva pogreška, kako je Daničić mislio, nego je osnovano na dubrovačkom govoru), i u Belinu rječniku;* gńeti. Nar. pjes. herc. vuk. 324; *i u Voltigijinu i u Stulićevu rječniku. ovako je u naše vrijeme u Dubrovniku (i u južnoj Hercegovini, kako se vidi po drugom primjeru), te je inf.:* gńeti, *part. praet. act.* gńîo, gńêla *(za aor. i ger. praet. nemam potvrde).* P. Budmani.

b. *u sadašńem vremenu.*

a) naj obična je stara osnova gńi: *praes.* gńījêm, *impt.* gńîj, *ger. praes.* gńījûći *(treba dodati da bi po južnom i zapadnom govoru ovi oblici isto glasili i da je osnova* gnê, gńe).

b) osnova je gńi *kao kod a), ali se* i *shvata kao nastavak: praes.* gńîm; *potvrđeno je samo praes.* 3 *sing.* gni. N. Rańina 17b, *i to ne posve pouzdano.*

c) osnova je gń: *praes.* gńêm, gńêš *itd.*, gńû; *impt.* gńî; *ger. praes.* gńûći. *vidi* gńe. M. Marulić 223; gńući. A. Vitaļić, ist. 375b. *ovi su oblici u Dubrovniku dosta obični u naše vrijeme.* P. Budmani.

c. *za imperfekat je potvrđen samo oblik* gńâh, *i to jedan put:* gńaše. A. Vitaļić, ist. 380.

2. *značeńe. a) u pravom smislu.* Drivje salne i gńe. M. Marulić 223. Da se loza zemļe ne dotiče, zašto počne gniti. S. Margitić, fal. 161. I sjemena gńijući umiru. J. Matović 106. Životińa u vodi umire i gńije. J. Rajić, pouč. 1, 1. Mrtvo tijelo progovara: ‚Ja ću, t'jelo, zemļi gńeti'. Nar. pjes. herc. vuk. 324. Kuda majka bije, tuda koža tije, a kud tuđin bije, tuda koža gńije. Nar. poslov. u Lici. V. Arsenijević. Gńiti, gńiliti. u Dobroselu. M. Medić. — *b) iperbolički o čeļadetu koje stoji svagda na istom mjestu, koje živi u ļenosti, koje je mučeno od bolesti tjelesne ili duhovne.* I tako nebog ja skončavam se i gńiju ne imavši pokoja da malo počińu. M. Vetranić 2, 344. Niki od bide i zla gnije. P. Vitezović, odil. 61. Stavi ga u tavnicu i ondi gńije toliko vrimena dokle se ńegov grih izvidi. J. Filipović 3, 117a. Lenivac se nije rodio da živi nego da trune i da gńije ješte za života. D. Obradović, basn. 100. Gńiju u ranama naj boļi junaci. S. Ļubiša, prip. 124. Nije htio, da mu braća postanu kruhoborcima, da gńiju u pisarnah. M. Pavlinović, rad. 182. — *c) u prenesenom smislu o duši ļudskoj koja ne može da se izbavi od grijeha, od zlu itd. te kao da u onome svagda leži.* Vidim vele mladijeh od mene u tmuši gnjeti. V. Andrijašević, put. 291. U zlu tomu duh ńim gńući. A. Vitaļić, ist. 375b. Duša ńim veće po niki način gńaše. 380. Ne pušta gńiti dušu. J. Banovac, blagos. 77. Nemoj gńiti u grisih toliko vrimena. J. Filipović 3, 142b. Koji gńiju cilo godište u proklestvu. Ant. Kadčić 301. Koji spovijedaju

krstćanstvo, a u grijesima gńiju. J. Matović 48. — *d) također u prenesenom smislu o čemu drugom.* U djedini ka ne pomańkava i neockvrńena i ka ne gni. N. Rańina 176a. 1petr. 1, 4.

1. GŃIVA, *f. u Mikaljinu rječniku uz* gomolika. *jamačno je štamparska pogreška mješte* gljva.

2. GŃIVA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. ńiva. — *nepouzdano.*

GŃIVLJANI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Gńivljane', selo blizu Livoče: među ljudima koji su po zapovijesti carice Milice pokazivali među livočku bio je ‚Radivoj iz Gńivljani' (Mon. serb. 263 *god.* 1389—1405). po toj formi drukčiji bi bio nominativ, ali prije sumńam eda li je dobro prepisano; cf. ‚Gńiljane'. 1, 211.

GŃOJ-, *vidi* gnoj-.

GŃURAC, gńúrca, *m. vidi* ronac. — *Akc. se mijeńa u voc.* gńúrče, gńúrci. *a) čovjek koji roni (gńura se, gńuri). u Vukovu rječniku:* 1. ‚der taucher' ‚urinator', cf. ronac. — *b) ńeka vodena tica. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (2. ‚die tauchente' ‚mergus', cf. ronac, sarka'). Buljina i gńurac. Đ. Daničić, 3mojs. 11, 17. Malo mesa od onih tica što se gńuraju po vodi (zovu ih gńurci). M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 85. ‚der taucher, die tauchente' mergus (podiceps)'. G. Lazić 68. Mergus L. J. Pančić, ptic. 75. Mergus serrator. zoolog. 206. Veliki gńurac ‚Podiceps cristatus' ‚der grosse lappentaucher'. J. Ettinger 219. Crvenovrati gńurac ‚Podiceps subcristatus' ‚der rothhalsige lappentaucher'. Perjušasti gńurac ‚Podiceps cornutus' ‚der gehörnte lappentaucher'. 220. Zlatouvi gńurac ‚Podiceps auritus' ‚der geöhrte lappentaucher'. 221. Mali gńurac, gńurčić ‚Podiceps minor' ‚der kleine lappentaucher'. 222. — *c) ńeka bubica. — u jednoga pisca našega vremena.* Colymbetes Clairv. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 89. 98.

GŃURÁČ, gńuráča, *m. vidi* gńurac, *a).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚taucher'.

GŃURATI SE, gńuram se, *impf. vidi* roniti. — *U naše vrijeme.* Malo mesa od onih tica što se gńuraju po vodi. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 85. *i u Šulekovu rječniku:* ‚tauchen'.

GŃÚRČIĆ, *m. dem.* gńurac. — *S osobitijem značenjem:* Podiceps minor, *vidi kod* gńurac, *b) na kraju.*

GŃUREŃE, *n. djelo kojijem se gńuri.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚untertauchung'.

GŃURITI, gńúrim, *impf. vidi* roniti. — *U Parčićevu rječniku:* ‚tuffarsi o nuotare sott' acqua'.

GŃUS, *m. vidi* drhtuja. — *Riječ je ruska, i dolazi u naše vrijeme kod pisaca, a između ńekih u Stulićevu* (v. drhtuja *s dodatkom da je riječ ruska).* ‚Der Zitterroche' ‚raja torpedo'. G. Lazić 75. ‚Torpedo'. J. Pančić, zool. 239. Raja torpedo L. K. Crnogorac, zool. 127.

GŃUS-, *vidi* gnus-.

GÔ, gòla, *adj.* nudus, *koji nije pokriven (odijelom), kaže se naj prvo i naj češće o čeladetu i o ljudskom tijelu. — isporedi* nag. — *Osnova je* gol; 1 *na kraju (u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak s nominativom) mijeńa se na* o, *pa se* oo *sažimlje u* ô; *oblik* gol *ostaje kod čakavaca i po sjevernijem krajevima. oblik je* gô *potvrđen od* XVI *vijeka* (N. Naljeković 1, 290); *od istoga vijeka ńeki pišu i* goo (Zborn. 44a. 119a; J. Banovac, razg. 6, *vidi i u rječnicima). — Osim oblika* gô *(i* gôl), *u ostalijem je nominalnijem (i u složenijem koji zamjeńuju nominalne) akcenat kao što je u gen.:* gòlu, gòlê, gòlôj *itd.*; *u složenoj se deklinaciji mijeńa:* gõlî, gõlôga, gõlâ, gõlê *itd. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* golъ, *rus.* голый, *češ.* holý, *pol.* goły. — *Mislim da postaje ojačańem od korijena* gel *(vidi* želeti), *te da bi naj prvo značeńe bilo: koji želi, pa po tome: lišen (isporedi lat.* desiderare); *a da se ovo značeńe već u praslavensko doba sužilo na: lišen odijela. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* gôl ‚nudus', *u Mikaljinu* goli, go, *u Belinu* goo ‚nudus' 515b, *u Bjelostjenčevu* gol, *u Jambrešićevu* gol, *u Voltiđijinu* gol, goo, *u Stulićevu* go, gol, *u Vukovu* gô (gõo), *u Daničićevu* golь.

1. *adj.* — *Komp.:* gòljî *(u Belinu rječniku* 515b).

a. *u pravom smislu, sa značeńem kazanijem sprijeda. a) o čeladetu. aa) uopće.* Kada vidiš čovika gola i naga, oblci ga. Transit. 77. Onako gol kako je zrasal. Korizm. 97a. Kad gola pridi svimi po običaj vaše zemlje sa golimi muži se igraše. H. Lucić 188. Pojeći žednoga, golih obukujuć, na stan primajući goste. P. Hektorović 46. Leži go i nag. M. Držić 420. Leandro tač moćno Eru svû ljubljaše, da more go noćno ne malo plivaše. D. Rańina 11b. Dubravka me čeka i gola i sama. D. Zlatarić 56b. Svak se go rađa a go umijera. M. Divković, nauk. 82b. Sramujući se da su goli i nazi. M. Orbin 33. Kako izišao jest go iz utrobe matere svoje, tako će se opet i vratiti. P. Posilović, nasl. 21b. Stoji tvoj Gospodin ubog i go na jednomu križu. M. Radnić 5b. Pripasa se haljinom (jere go biše) i vrže se u more. L. Terzić 282. Drugu muku trpi od stida, videći se go prid onizim množtvom. J. Banovac, prip. 79. Go sam bio, niste me zaodjeli. F. Lastrić, ned. 373. Gol i bos. A. Kanižlić, fran. 192. Čovik . . . hođaše go gocat. E. Pavić, ogl. 518. Znaš da tvoje laži hole neće odit dice gole. V. Došen 40a. Ugleda jednu ženu, gdi se gola pere. And. Kačić, kor. 196. Jerbo je čovik gol došao na ovaj svit i gol mora ovaj svit ostaviti. M. A. Reljković, sabr. 67. Ni go ni obučen. N. Palikuća 28. Go na dvor uteče. L. Vladmirović 70. Kad tko sve jednu odiću nosi a za drugu ne brine se, doisto ova će naj posli pomańkati tako da može gol ostati. B. Leaković, gov. 25. Ni si gladnog naranila, ni žednoga napojila, nit' si gola preodela, niti bosa preobula. Nar. pjes. vuk. 1, 133. Go kao lipa. (Valja da kad joj se oguli kora). Go kao od majke rođen. Go kao prst. Go kao šipka. Goli više skaču. Nar. posl. vuk. 43. Nega ostavi gola, naga, kao što se od majke rodi. S. Ljubiša, prip. 224. Jednoga gologa devetiña ne mogu svuć. Pravdonoša. 1852. 10. — *bb) s glagolom* svući *kao predikat uz objekat.* Svuče se goo kako bješe rođen. Zborn. 44a. Zapovidje da ga gola svuku. B. Gradić, djev. 140. Sfukoše gola Jezusa. B. Kašić, is. 56. Svlače ga gola. M. Zoričić, osm. 104. Ovo je mjesto gdje su moga Spasitelja svukli gola. N. Marči 53. — *u jednom primjeru s glagolom* izvući. Tad gola ali ti naga izfući čini me. P. Zoranić 66a. — *cc) uz* go *dodaje se ńešto, čim se kaže da nije cijelo čelade golo.* Ter se krije dijelom skuta videći se polu gola. N. Bunić, mand. 9. Jedan siromašak vas odrpan i na pole go. F. Lastrić, od' 376. — Pastirka ma mila gdje mi se ukaza sva gola sred vrila deri tja do pasa. D. Rańina 22a. Er sad ujedno sve mladice za napravu ńih naj dražu, k'o divjačne satirice, do pupka se gole kažu. I. Gundulić 161. — Buduć nogom gole. J. Kavańin 196b. — *b) o ljudskom tijelu; o tome se misli i kod riječi* trup, put, koža *itd.* Na ńih su odiće kimi se odiju po način od

vriće, golu put prikriju. Đ. Baraković, vil. 117. Crncu i vezijeru Dilaveru ... da ih psi deru, metat' gole trupe teče *(vojska)*. I. Gundulić 559. Da kako telesna svita golo pokriva telo. F. Glavinić, cvit. 281b. Pak oružje i haljine sve do gole kože skine. V. Došen 124a. Po životu golu bije, jer na vami krpe nije. 149b. Da učini križ na goloj puti svrhu čela. M. Dobretić 54. — *c) o kojem dijelu ljudskoga tijela.* Na kolenih golih pozdravljaše. Mirakuli. 66. Noseći ob dan i ob noć golu glavu i jednu nogu. B. Kašić, iń. 15. Hojaše na golijeh nogah. 32. Abit sprida razdrivši, gole prsi na sudu ukaza svoje. F. Glavinić, cvit. 307a. Kaže a tanak polu gole veo prozirni prsi ohole. J. Kavańin 37a. Ni'e mu nikad glava gola, da pozdravi stara al' mlada. 53b. *(Snaša)* golo vime kaže. V. Došen 104b. A snašica gole prsi kaže. 105a. Što se vide gole sise. 208a. Ruke gole do lakta. Ant. Kadčić 157. Da se sa svim dodije golim rukama oli ńi goli *(kaleža i patene)*. M. Dobretić 321. Na gola je tu koljena Egipkińa na tle pala. N. Marči 79. Primogući u niko vrime kralji golih bočina drhtati će. Đ. Rapić 13. Neću ljubit gola vrata, već ću kupit litru zlata, pa ću svezat oko vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 363. Da mu na gola koljena ište oprošteńe. Pravdonoša. 1851. 25. Ńeko raspas i brez opanaka, a ńekoja gola šija sinu. Osvetn. 3, 114. — gola ruka *kaže se i metaforički, kad u ńoj nije oružja (a i oruđa).* U mom srcu nije straha, mâ su oružja ruke gole. I. Gundulić 136. Pridobi i podavi s golom desnicom lave i medvide. Ant. Kadčić 37. Da te čuje, za taku besjedu rusu bi ti glavu otkinuo, bez oružja golijem šakama. Nar. pjes. vil. 1866. 613. Uzeti od ljudi krila a dati ih ticama, a oni nek mašu golim rukama. Nar. prip. vil. 1866. 707. Pa ne da se ni čuvati marva golih ruka. Osvetn. 1, 39.

b. *kaže se često, kao iperbolički, o čeljadetu, i kad nije posve bez odijela, ali kad ga je na ńemu mańe nego se obično nosi. a) uopće.* Sita će i odjevena bit, a doma je lačna i gola hodila. M. Držić 207. A žena i dica gladna, gola i bosa uzdišu. F. Lastrić, ned. 425. Pak se štokud skita, go i gladan. V. Došen 211a. Možebit bi prije koji siroma goli sukńačom zaodiven bio. M. A. Reljković, sat. A 7b. Svuče s sebe žutoga kavada, osta gola u košulji tankoj. Nar. pjes. vuk. 1, 564. Id' otale, gola dervišino! 2, 351. — *b) u po ńešto prenesenom smislu, može značiti kao ubog, siromašan. ovo se značeńe ne da svagda razlučiti od predašńega (kod a)).* Nikako za vas svit ne slid' već tuj ljubav, nu naglo izid' van iz toga ti kola, ako noć' jedan dan vidi*(t)* te svim gola. D. Ranina 69b. Go kroz oko ide. (D). Poslov. danič. 24. Golo i oholo. (D). 24. Jednoga gola ne mogu sto gusara odrijeti. *(isporedi naj zadńi primjer kod* a, *a) aa)).* (D). 39. Tako gol i bos prihodi, koga žena za nos vodi. J. Kavańin 25b. Vidimo doći (štono reku) golo i opreano, pak u malo godina obogatiti. M. Zoričić, aritm. predg. 10. Golo a olo. (Kad je ko siromašan a ponosit; ‚olo' je mjesto ‚oholo'). Nar. posl. vuk. 43. Od gola popa i oficira nema ružnije stvari. (U vojvodstvu). 232. U vrbańe, gdje ciganko falotaju gladne, a Romići goli mlijeko srču. Osvetn. 4, 41. Skupljena od izroda i od gola plaćenika. M. Pavlinović, razl. spis. 302. — *(vidi kod* sin). Treću pišo, šalje Parašnici golom sinu Zeki buljubaši: ‚Goli sine, Zeko buljubašo!' Nar. pjes. vuk. 4, 250. — *o čemu drugome što je shvaćeno kao čeljade, u ovom primjeru o crkvi:* Crkva stoji odrta, gola i bosa, i plače kakono jedna sirota. M. Dobretić 332. — *i o samome uboštvu;* Onoga pritiskuje gladno i golo uboštvo. A. Kanižlić, utoč. 24. Pritišće vas golo i boso uboštvo. 130. — *c) u ovom primjeru o čeljadetu bez oružja:* Mač, kapa, čelata i brokijer mi pade, ... utekoh jedva go u gaku naj brže. N. Nalješković 1, 290.

c. *u širem smislu, koji nije pokriven, koji nema na sebi ńečega što je obično na ńemu; n. p.: a) o konju bez sedla.* Bješe ti se maknuo i na gola konja svoga i on brzo otide ka l'jepu Budimu gradu. Nar. pjes. bog. 43. A Ljilanu na golu riđanu. Nar. pjes. vuk. 1, 526. Nema kada da sedla konica, već na gola skače konja svoga. 3, 556. Gologlava na goloj kobili. Nar. pjes. juk. 144. Siromah se baci na gola alata bez sedla. Nar. prip. vil. 1867. 322—323. — *b) o pužu bez kore, isporedi* balavac, golać, golić. Goli spuži svuda ljezu. M. Vetranić 1, 14. Goli mladi puževi. I. Jablanci 58. — *c) bez dlaka, o čeljadetu, životińi, ili o dijelu tijela ljudskogu ili živinskoga; bez perja, o pticama.* Koń bješe ovi okoš, mledan, go, star. I. Gundulić 562. Goo ‚depilis'. A. d. Bella, rječ. 551a. ‚glaber'. 697a. Jedno se goloj a drugo sijedoj bradi pristoji *(vidi* brada, 2). (D). Poslov. danič. 39. Gol, koji nema dlak ‚depilis'. Gol ptić prez perja ‚deplumis, avis nuda pennis'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 109a. Po prsih je gola i užgana *(kokoš)*. J. S. Reljković 157. Ako je i go, ali je soko. Nar. posl. vuk. 3. — *d) o kosti s koje je otpalo meso.* Meso je opalo, koža tere šćuti, ništar ni ostalo nego goli žuti. M. Marulić 114. Oči nazriše človika prez puti, samo goli žńuti. Đ. Baraković, vil. 263. Pače, sve što naprijed jaše, huđa žalos sveđ ga trudi, kosti gole čim plesaše od pobijenih turskijeh ljudi. I. Gundulić 320. Gole kosti ni pas neće. (D). Poslov. danič. 24. Golu kost ni pseto neće. Nar. posl. vuk. 43. — *amo spada po svoj prilici i ovaj primjer:* Na štit golu smrt postavi. P. Kanavelić, iv. 200. — *e) kod biljaka onaj dio na kojem već nema kore.* Kada diño na zrilost dospiju, svake na se žutilo ne diju, već im vrime po cimi se znade, kad je zrile odkinit valade; tako motri: popuca okolo gorńa kora i vidi se golo gdi se drži ostaloga tila cima diñe. J. S. Reljković 309. Goli plod. J. Pančić, flor. beog.2 435. — *f) o sablji, maču, nožu itd., kad se izvadi iz nožnice. vrlo često.* S golimi sabljami tirajući i bili su mojega valpota. Mon. croat. 309. (1598). S golom sabljom u desnici svak za luckom krvi smagne. I. Gundulić 519. Proz oružje ter se golo protiskuje i promiče. 530. Nici sablje gole na ńega podriše. I. T. Mrnavić, osm. 170. Nesvijesnu go mač dati. G. Palmotić 1, 275. Go viteški mač nosoći. P. Kanavelić, iv. 337. Hitat se za go mač. (D). Poslov. danič. 26. Razbivši vrata s golim sabljama usrnuše. A. Kanižlić, kam. 830. Golu sablju preko krila drži. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Nosi golu sablju u rukama. 3, 29. Golu čordu otet u Turčina. Pjev. crn. 148a. Car s golom sabljom u rukama otvori vrata. Nar. prip. vuk. 197. Đavoli *(će)* s golim ǵidama napasti da ga ubiju. Nar. prip. vil. 1867. 762. Položi dva gola noža u prijekrst na ploču. S. Ljubiša, prip. 168. — *g) o onome (odru, dasci, zemlji itd.) na čemu čeljade leži, kad na onome nije ništa metnuto ni prostrto da bude mekše.* Ča prudi zlo se odit, na odru spat golu, a bogatih hotit jistvine na stolu? M. Marulić 203. — Spašo na golijeh daskah. B. Kašić, iń. 33. Živi paski a spava na goloj daski. Nar. posl. vuk. 81. — Na golê zemlji lêganija. Danilo 296. Ako se bojiš na goli zemlji spati. Živ. jer. star. 1, 229. Nebo pokrivalo, a zemja gola postelja bi ńegova. F. Glavinić, cvit. 91a. Rodi se na goloj zemlji. J. Banovac, razg. 48.

Vidi ženicu na goloj zemļici ležeću. A. Kanižlić, utoč. 166. Zemļa 'e gola ńe posteļa. N. Marči 84. — Ovdi prostrt na go kami. I. Đorđić, ben. 202. — *h) o trpezi, kad na ńoj nije ništa prostrto (trpežńak, stolńak).* Što li vaļa prostrti na stolu, da ne sida za trpezu golu. J. S. Reļković 388. — *slično je i ovo:* Da se sa svim dodije golim rukama oli ńi goli *(kaleža i patene).* M. Dobretić 321. — *i) o mjestu koje nije ničim (biļkama, zemļom) pokriveno.* Vrhu mjesta suha i gola obilježja crkve nije, na zavjete boga Apola gdje idaše vas sviiet prije. I. Gundulić 366. Još klikuje, kako vojska verna u golo gre pustińe. Ġ. Palmotić 3, 62b. Gola Arbanija. Pjev. crn. 84a. *osobito: aa) o zemļi na kojoj ništa ne raste.* U počelo Bog stvori nebo i zemļu; a zemļa bińe gola i prazna. And. Kačić, kor. 1. Ter oplovi ńive i usjeve, ter ostane gola zemļa crna. Osvetn. 3, 95. — *bb) o kamenu, gori, planini itd. gdje nema zemļe.* I eto, vrh stine gole brez prodola žila se masline prostrla niz dola. H. Lucić 217. Na onomu golom kuku. I. Gundulić 40. Planine gole i ļuti. G. Palmotić 2, 46. Ukopani u pustošnoj goloj gori. 2, 354. Činńahu tvrdu ogradu stanci goli. I. Đorđić, uzd. 35. Volio bih gladovati na onoj goloj stijeni. S. Ļubiša, prip. 175. — *amo spada i ovaj primjer u kome se vrh od planine metaforički zove ‚glava‘: (Planina)* glavu kaže golu i ćelavu. V. Došen 16a. — *cc) o pijesku, pržini, s obadva razloga kod aa) i bb).* Ako se od puti, me srce, možeš rit', kô ćeš, jaoh, pustit, na žalu studenu, na goloj pržini tvu dušu ļubļenu? I. Gundulić 21. — *k) o zidu koji nije ničim pokriven.* Što je resit zide gole ruhom svilnim. J. Kavańin 28a. — *amo mogu spadati i ovi primjeri:* Templo boga Apola od bogata naga i gola učinio je. J. Kavańin 282b. Sve srebro, zlato i drago kamenje odnese, ne samo iz kuća ńiovih nego li još i iz crkve, ostavivši je golu i ubogu. And. Kačić, kor. 286. — *l) amo spadaju i ovi primjeri:* U oružju golom sjaju. P. Kanavelić, iv. 338. Patka rídko nad jajcem prisidi, često golo osim ńe se vidi. J. S. Reļković 100. Pod golim nebom. A. Tomiković, živ. 83. — *m) metaforički o umnijem stvarima. aa) ‚gola‘ je duša bez tijela.* Kad na svitu na čovika navale muke, ńih iz bliza i udiļ prima čovičje tilo, a ne duša, jerbo je tilom obučena i zaslońena, ali jedna duša razdiļena od tila i postavļena u purgatorije, odma u se golu prima muku. J. Banovac, pred. 127. — *bb) što nije sakriveno.* Svaka gola i otvorena jesu očima ńegovijem. M. Divković, bes. 18b. Svi bi grisi goli bili. V. Došen 139b. Kada im ne jedan sin, nego sav koliki svit srce golo bude viditi. Đ. Rapić 6. Neka tvoja izpovid vire svete bude gola. M. Zoričić, osm. 93. Da je *(ispovid)* gola t. j. da se grisi bistro izreku. Ant. Kadčić 205. Da je ispovijed gola, čista i otvorena. J. Matović 259.

d. *u prenesenom smislu, kad s čim uopće nema čega drugoga što bi s onijem moglo biti. a) koji nije miješan s čim drugijem, n. p. voda, vino (cijelo).* Volimo u Budimu jesti proun i vodu golu *(piti).* Starine. 10, 17. (1652). Žednijem golu vodu piti. P. Kanavelić, iv. 522. Goo ‚merus‘. Gola voda ‚acqua pura‘. A. d. Bella, rječ. 483a. Goo ‚puro, inteso di vino ecc.‘, ‚purus‘. 597a. Ne ostade ništa do gole čorbe. Nar. prip. vrč. 120. — *zlato:* Hazdija z gola zlata tkana. B. Krnarutić 9. Sve gologa cekina žutoga. Pjev. crn. 74a. — *barut.* Šaļemo 8 buradi gola baruta. Djelovod. prot. 217. — *b) uopće kao* sam, *ali s većom silom, te se ističe ne samo da nema čega drugoga, nego da i ono o čem se govori nije što drugo.* I kad veće naraste do vola, tko će kupit kad je mrša gola? J. S. Reļković 94. Što siješ, ne siješ onu stvar koja će to prvo biti, nego siješ golo zrno. B. Leaković, nauk. 131. Od gola Vlaha gola para. Nar. posl. vuk. 232. Tuđa koza go loj. 321. Hite ju va vodu i to va goloj stomańe. Nar. prip. mikul. 61. — Ništa ne može ponijeti sobom nego samo jednu golu dušu. M. Divković, bes. 772b. Ne ima siroma nigdi ništa osim golu dušu. Starine. 11, 136. (1681). Da čovik bude bio gol duh brez tila. Blago turl. 2, 197. Što su i*(h)* daije do gole duše oglobile. Vuk, dan. 3, 152. — Ah, da bih gola sjen i suh prah bio takoj! F. Lukarević 94. U sjeni goloj. S. Rosa 169b. — Koja se imaju istomačiti ne toliko s golijem riječima, koliko s ńekom raženom pomńom. J. Matović 189. Ali nije ovo samo gola pripovidka. B. Leaković, gov. 35. Ni bila zadovoļna s golun ričun. Nar. prip. mikul. 3. — To golo neplodno ime zaludńe je. S. Rosa 45b. Svako je selo u Srbiji imalo svoga seoskoga kneza za kojega se može reći da je bio od danas do sjutra i osim gola imena da više ništa nije imao. Vuk, živ. 253. — Sve je to gola laž. M. Vetranić 2, 266. Gola je to laža. 1, 215. Sve što sam kazao, gola je laža. S. Ļubiša, prip. 222. — Gola istina ‚die dürre wahrheit‘. *u Šulekovu rječniku kod* ‚dürr‘. — Ne vaļa da se zaslepļava golom srećom. J. Rajić, pouč. 2, 137. — Ter ne pinez, blud i žene, neg' li sama krepos gola put od milosti i od scjene u carskoga bude stola. I. Gundulić 295. Gola krepos ‚la pura virtù, la sola virtù‘. A. d. Bella, rječ. 597a. — Ne strašim se do gole smrti ‚sola mors mihi terrorem incutit‘. J. Stulli, rječ. 1, 181b. — Po samu golu i čistu kontemplanju. B. Gradić, duh. 74. Gola preproština i dobro hotenje čini da nije smrtni grijeh. S. Matijević 49. Koje *(stvari)* nisu naredene na golo omrtvļeńe i pogrđeńe samoga sebe. M. Radnić 404a. Neće ino ostat nama nego li sama gola ļubav. V. M. Gučetić 51. Tuj go boj duhovni kaže se. S. Rosa 9a. Golo služeńe teklića prid Hristom. 54b. Tištat se golijeh posvetilišta. 63b. Da je *(misništvo)* samo gola služba za pripovidati vanđeļe. I. J. P. Lučić, nar. 24. Još se nešto hoće osim gologa junaštva, a to je razlog. S. Ļubiša, prip. 194. To je sve gola težńa ne nehaj. M. Pavlinović, rad. 105. Sramota je šteđiti od gole pohlepe za blagom. 119. — Gdi ne ima nego goli misli, posala i raztrkańa duha. M. Zoričić, osm. 125. — Ako naj posli bude sve goli devetaka, učini se zero. aritm. 53. — Oni se golim umom svojim visoko digli. M. Pavlinović, rad. 13. — U paklu golo zlo, gole muke, golo dreseļe bez kapļe radosti. A. d. Bella, razg. 218b.

e. *koji čega nema, lišen; ono čega nema može stajati: a) u gen.* Bit će svakoga dobra gol. A. Georgiceo, nasl. 171. Neka bih ostal nag i gol svakoga griha. M. Jerković 50. — *b) u gen. s prijedlogom* od. Od pjetati goli. Zborn. 104a. Lovi na udicu golu od koristi. M. Radnić 279a. Ja sam veće gol i prazan od svakoga utišenja. A. Vitaļić, ist. 293. Gol od dostojanstva i dobrih dila. Blago turl. 2, 57. Go od svega. I. M. Mattei 246. — *c) s prijedlogom* bez. Gol prez rodbine ‚nudus a propinquis‘. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 109a. Zato one ńegove oštre misli našavši ńegovu dušu golu brez zabave i razgovora. J. Banovac, razg. 157.

f. *n.* golo *upotrebļava se kao supstantiv. a) znači golo tijelo ili go dio tijela.* Niki mladac obučen platnom svrhu gola. I. Bandulavić 92a. mar. 14, 51. Nek sve golo na sebi sakrije. J.

S. Reļković 238. — Ako ti je mučno podniti jednu iskru ogńenu, kad ti na golo padne. J. Banovac, razg. 93. — Pasom gvozdenijem na golu pripasana. B. Gradić, djev. 156. Nosijaše ga na koži oliti na golu. S. Rosa 160a. — *b)* na golo *upotrebļava se kao adverab. aa) bez promjene značeńa.* Ńe srčika izda se na golo. J. S. Reļković 144. Da mu žile ne stoje na golo. 273. — *bb) kao* samo, *isporedi* d, *b).* Đe ćeraju šezdeset tovarah sve na golo vina i šenice. Nar. pjes. vuk. 2, 30. Šćepan uze groše i dukate i na golo krupne talijere. 2, 630. — *cc) kao* na prazno, zaludu. Tvoja molitva neće nikako na golo pasti. M. Divković, nauk. 80b. — *dd)* ‚Nagolo', samo meso s lukom crnim ili prazom, gotovi se kao obična ‚janija'. M. Đ. Milićević, srb. 854. — *c)* iz gola (zgola) *znači što i* na golo *kod b) bb).* Povalili Maru na mehku steļicu, obložili Maru vse 'zgola žutimi. Jačke. 163.

2. *adv.* gòlo. *u Belinu rječniku:* ‚nude' 515b, *i u Bjelostjenčevu:* golo, nago ‚nude, simpliciter et non fucate, absque dolo'.

GOB, *adj. vidi* gobav. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Dojde sedma . . . kipa prava, duše gobe. M. Marulić 268.

1. GÒBA, *f. vidi* grba, *tal.* gobba. — *Akc. je bilježen kako je u Vukovu rječniku; drukčiji je u Dubrovniku:* gôba. — *U naše vrijeme po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Boci.* Mojom gobom ne mogu vas svijet ispraviti. (U Boci). Nar. posl. vuk. 182.

2. GÓBA, *f. grbavo (gobavo) žensko čeļade, uprav ipokoristik.* — *Akc. se mijeńa u voc.* gôbo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku (gdje je po onome govoru nom.* góbe, *a voc.* gôbe). P. Budmani.

GOBAST, *adj. vidi* gobav. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Svi oni *(zločinci)* grbavi, ili gobasti postahu. F. Glavinić, cvit. 332b.

GOBATI, *m. pl. ime selu prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 130.

GÔBAV, *adj. grbav, vidi* goba *od čega postaje nastavkom* avь. — *U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević. M. Medić, *i u Dubrovniku s drugijem akcentom:* gôbav. P. Budmani.

GÒBEĻA, *f. vidi* 1. gobeļa. — *U narodnoj pripovijeci našega vremena, a otale u Vukovu rječniku bez tumačeńa s dodatkom da je stajaća riječ.* Jedna gobeļa u kao, druga iz kala. Nar. prip. vuk. 196.

GÒBELINAC, Gôbelînca, *m. vrelo u Lici.* J. Bogdanović.

GOBELOVINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 238.

1. GÒBEĻA (gôbeļa), *f. naplatak u kola.* — *isporedi* gobela. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gôbêļâ. — *Nepoznatu postańa.* — *U naše vrijeme u Lici. a) s pravijem značeńem.* ‚Jedna gobeļa iz blata a druga u blato'. J. Bogdanović. M. Medić. Dobro kolo tri gobeļe treba. F. Hefele. — *b) muški nadimak.* V. Arsenijević.

2. GOBEĻA, *f. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172.

GOBÍNI, *m. pl.* veliki kolači, u koje se o božiću zadijeva kiće lovorikovo, te se postave na trpezu. M. Pavlinović. — *isporedi* gobińa.

GOBINO, *n.* Triticum spelta L., *vidi* pïr. — *Riječ je stara nepoznata postańa, isporedi stslov.* gobino. — *Samo u Vrančićevu rječniku* (‚far'), *u Bjelostjenčeru* (v. pira), *u Stulićeru* (v. snijet *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva) i u Šulekoru imeniku:* Gobino, stsl. gobino (= fruges), far adoreum (Bjelostjenac), Triticum spelta L., v. pira. 93.

GOBINOVIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Ivanь Gobinovičь. Deč. hris. 26. 94.

GOBIŃA, *f. pletenica ili trak od lišća ili cvijeća što se stavļa kao nakit na zidove, vrata itd., te joj se krajevi pribiju na zid a srijeda visi.* — *Biće srodno s* gobino. — *Samo u Voltiğijinu rječniku:* ‚festone, ornamenti di fiori, di fronde' ‚die zierrathen', *i u Stulićevu* ‚verdura con cui si ornano le case, porte etc.' ‚topiarium opus'; *a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚feston (blumengewinde); ein gehänge von blumen' *(kod* ‚gehänge'); ‚guirlande'.

GOBIŃAR, *m. čovjek koji gradi gobińe.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚chi fa lavori di verdura, giardiniere' ‚topiarius'.

GOBIŃATI, gobińam, *impf. kititi gobińama.* — *Samo u Voltiğijinu rječniku:* ‚ornare con festoni' ‚verzieren', *i u Stulićevu:* ‚ornar con frondi, fiori, festoni' ‚lemnisco, encarpo etc. exornare'; *a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚mit guirlanden schmücken' *kod* ‚guirlande'.

GOBIŃAVSTVO, *n. posao, zanat u gobińara.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚arte di far gabinetti, palazzi e simili lavori di verdura' ‚topiaria'. — *nepouzdano.*

GÔBO, *m. grbav (gobav) čovjek, tal.* gobbo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GOCI, *m. talijansko prezime* (Gozzi, *sad* Gozze) *dubrovačke vlasteoske porodice, vidi* Gučetić. — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Porьci de Goci. Mon. serb. 362. (1430). Nikolu de Goci. 410. (1442).

GOCIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Aleksa Gocić. Rat. 37.

1. GÒČ, gòča, *m. bubań.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., voc.* gôču, gôči, *gen. pl.* góčâ. — *Nepoznata postańa.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori po južnijem krajevima Srbije.*

2. GOČ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Tvrьdoje a dêdь mu Gočь. Deč. hris. 38.

3. GOČ, *m. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 130. — *b) planinski vrh.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 275.

GOČANIN. *m. prezime (jamačno čovjek iz Goča).* — *U naše vrijeme.* Rat. 109. 362. 406.

GOČE, *vidi* guče.

GOĆETIĆ, *m. vidi* Gučetić.

GOČKO, *m. ime muško.* — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gočьko). Gočko Gučetićь. Spom. sr. 1, 164.

GOČKOVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Branik u Gočkove. Sr. nov. 1865. 31.

GOČMANCI, Gočmanaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 126.

GOČÒBIJA, *m. bubńar, vidi* goč. — *U naše vrijeme i u Vukova rječniku.* Ako bio torbonoša, bio majci živ! ako bio gočobija, ne bio joj živ! (Kazala Ciganka kad joj se sin rodio; jer će torbonoša prositi, pa hraniti i sebe i ńu, a gočobija, t. j. bubńar, otići će u svijet). Nar. posl. vuk. 1.

GOČOBIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zabran u Gočobinu. Sr. nov. 1871. 278.

GÔČULA, *f. vidi* gučula. — *U pisaca dubrovačkijeh* XVI *vijeka.* Kada bi ti čula, što sam sad čuo ja, pala bi t' gočula. N. Nalješković 1, 282. Hodi, tamo te gočula zadavila! M. Držić 194.

1. GÔD, gȍda, *m.* tempus, opportunitas; gratum. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing.* gòdu, *sve množine kad se umeće ov:* gòdovi, gòdôvâ, gòdovima, gòdove. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* godъ, *ruski* годъ, *godina, češ.* hod, *prigoda, blagdan, pol.* hody *(pl.), gozba, svadba, božić, i lit.* gadas, *ugovor, pogodba.* — *Osnova* god *postaje ojačanem od korijena* ged, *čekati, koji se javlja samo sa slabijim oblikom* žьd, *isporedi stslov.* žьdati, *rus.* ждать, *češ.* ždáti, *pol.* żdać (F. Miklošić, etym. wörterb. 61—62). *iz dva momenta značenja ‚čekati' (vremena i želje) razvila su se ona dva značenja.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (vidi blagdan), *u Bjelostjenčevu* (god, blagdan, slavni dan, svetačni dan), *u Voltigijinu* (god, blagdan), *u Stulićevu* (v. godište, od goda do goda ‚singulis annis'; v. blagdan), *u Vukovu:* 1. veliki praznik (u Srbiji) ‚der festtag' ‚dies festus'. 2. ‚in der redensart'; od god do god (ima hrane) ‚das jahr' ‚annus' cf. godina. 3. ‚der jahreswuchs eines baumes'. 4. u. p. pet groša u god, t. j. ravno (kao ugođeno) ‚gerade' ‚ipse'; *u Daničićevu:* godь ‚tempus', samo s predlogom ‚bezъ' ‚intempestive'; s predlogom ‚vъ' i s glagolom ‚byti' ‚placere'.

a. *o vremenu. a)* opportunitas, occasio, *prigoda.* Bezъ goda varnivь *(vidi u Daničićevu rječniku).* Stefan, sim. pam. šaf. 9. Doklam je zgodan god za moju bolezan. Đ. Baraković, vil. 277. Jeda se zgodi god sjutradan kad svane, ter ofdi koji brod po srići pristane. 328. Odtoli iskaše goda, da ga prida. M. Alberti 452. — *b) uopće vrijeme kad što biva.* Prišal je jure god otčina odluka. M. Marulić 172. — *mogao bi spadati amo i ovaj primjer, ali po svoj prilici* nago *je štamparska pogreška te treba čitati* nakon: Marija na go*(d)* dvanaest godišta ... pođe s ovoga svijeta. M. Divković, nauk. 234b. — *c)* annus, *godina, ali samo kod* od god do god *(u Stulićevu rječniku* od goda do goda), *od godine do godine. u jednoga pisca Bošnjaka* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* Ne velim dneve i misece, nego od god do god čekaju korizme za ispoviditi se. F. Lastrić, ned. 195. — *što se još nalazi u nekijeh pisaca s ovijem značenem, to je jamačno po ruskom jeziku.* Blizu tri goda proveo sam. D. Obradović, živ. 94. Kad se na novo zaratiše s Turcima Crnogorci 1771 goda. Pjev. crn. (S. Milutinović) 4a. — *d)* dies anniversarius, *po predašnjemu značenu dan u godini u koji se pomiće nešto što se dogodilo nazad jednu ili više godina, naj češće čija smrt.* Da se ima na dan sv. Ambroza god činiti meni i momu ocu. Mon. croat. 3. (1321). I prosvitli of mili dan jer je god moje ljubavi. P. Zoranić 43a. Petje na god Difnića pastira. 72a. A na dan od ukopa i treći i sedmi i godišni god. B. Kašić, rit. 163. — *e)* dies festus, *po predašnjemu značenu, uopće blagdan.* Učini i čtova prazdnik i god naše gospoje. Mirakuli. 141. Bog mržaše na njihove godove i svetkovanje. M. Radnić 511b. Ono *(vino)* jedva o godovih pije. J. S. Reljković 341. Pomogao ti jaki gospod Bog i svaki Božji dan i god! Vuk, kovč. 125. On odredi ko će koga goda (praznika) ići k crkvi. V. Bogišić, zborn. 43. *vidi i u rječnicima.* — *f) koliko uzraste drvo u godinu dana. u Vukovu rječniku.*

b. *žela, vola, što je ugodno (isporedi* godje). *a) uopće.* Kada je drago vam, ne kad je god njemu. M. Marulić 33. Ali djevici svoj god, ali svoj Bog *(vala da znači: ili da se uda za koga joj je drago, ili da ide u manastir).* (D). Poslov. danič. 4. Koń nema goda, t. j. nije lipo na njemu stat. J. Grupković. Naći god brodu; za ugodit mu kako će bolje ić. J. Grupković. — *b) u acc. s prijedlogom u znači: po voli (vidi i u Daničićevu rječniku).* Sъvětъ moj budi ti vь godь. Domentijanb 158. — *c)* dati kome god, *pogađati mu, raditi po njegovoj voli.* Dajuć jidrom god. M. Marulić 31. Niti bismo u nevolji god davali našoj volji. J. Kavanjin 570a. — *d) vidi* godje.

c. u god, *ni više ni manje, baš, taman. ovo značenje može biti postalo od* goditi se, pogodba. — *od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku.* U god ‚in punto': ‚Imaš mi dat deset groša u god'. S. Budmani 416a.

2. GOD, *f. samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka, kao da znači· sreća.* Sad vam Rafo vojstvo vodi, hrabren Gozze s dobrom godi. J. Kavanjin 187b.

3. GÔD, *riječca što se dodaje relativnijem zamjenicama* (tko, koji, čiji, kakav *itd.) i adverbima* (kako, gdje, kad, dok *itd.), te im podaje neodređeno značenje. ovo je dvojako, i razlikuje se i akcentom (razlika u značenu i u akcentu ne ističe se dovoljno u Vukovu rječniku): a) kao u latinskom jeziku s* -cumque, *riječ (zamjenica ili adverb) s kojom je* god *ostaje posve relativna (u gramatikalnom smislu), ali dobiva neograničeno značenje te se njom shvata svaki onakovi slučaj koji se hoće ili koji se može pomisliti. s ovijem značenem* god *drži svoj akcenat, dapače ovaj se jače ističe nego kod zamjenice ili adverba; osim toga među ovu riječ i* god *može se umetnuti jedna ili više enklitika (vidi napose kod zamjenica i adverabа). s oba ova dva razloga bolje je u pisanju razdijeliti ovakovo* god *od zamjenice ili adverba.* — *ovakovo* god (godi) *u pisaca* XVI *vijeka stoji i s konjunkcijom* da *(vidi* 1. da, I, C), *te joj daje šire značenje:* Ni mogah umrijeti pokojno nikadar, da godi t' izrijeti ne budem ovu stvar. Š. Menčetić 301. Hotih tu da domnim na silu oni čas, da godi ne pomnim za slavnu tvoju čas. 310. Ne budih pokojan, da godi ne združu ne ljepos svaki dan. 321. Cijeć zloba ter kojijeh da budem plakati, po sebi vik ne bih mogo se oprati, da god ljubav tvoja ne smili na me tad. N. Dimitrović 34. Ni krepak bio bi, da godi godišta nije svoja branio tej nezgodi. F. Lukarević 11. — *b) kao u latinskom jeziku s* ali-, *riječ s* god *nije već relativna, nego pokazuje nešto što je u onom slučaju, ali tako da se ne zna potanje što je. s ovijem značenem* god *gubi akcenat i združuje se u govoru sa zamjenicom ili s adverbom kao enklitika (vidi napose kod zamjenica i adverabа). i u pismu je bolje da bude združena u jednu riječ.* — *Po postanju* god *je okrnjeno* godê *(vidi* godje), *isporedi* mu drago *u našem jeziku, u latinskom* libet, vis *itd.; osim* god *i* godje *uzdržali su se za ova značenje i oblici: α)* gȍdi, *kod čega nije potrebno misliti samo na zapadni govor;* ê *se može i u južnom govoru promijeniti na* i; — *β)* gȍde *po istočnom govoru;* — *γ)* gȍd, *gdje je* ê *prije nego je otpalo, omekšalo* d; — *δ)* gȍde, *što će biti postalo od* godê *po hercegovačkom govoru, ili od* god *po analogiji prema* gode; — *ε) oblicima* godje, godi, gode *dodaje se* že *koje u našem jeziku mijenja se na* re, *a kod ovoga obično* e *otpada:* gȍdijer, gȍdîr, gȍdêr; *rjeđe* e *ostaje:* gȍdijere, gȍdîre, gȍdêre, *ili se okrnjenome* r *dodaje* a: gȍdijera, gȍdîra, gȍdêra; — *ζ) u nekijeh pi-*

saca (osobito čakavaca) god *dobiva* a *na kraju:* gȍda; *a opet se i ovome može dodati* r *(vidi e)):* gȍdâr. — *η) po hrvatskoj krajini čuje se u naše vrijeme i* godic *i* godȉc, *što će biti postalo kao dem.* god *i* goď. — God *s ovijem značenĕm naj prije se javḷa* xv *vijeka (vidi dalje u Daničićevu rjčniku); a između rječnika (napose) u Vukovu* ‚(als anhängesylbe) immer, irgend' ‚-cunque, ali-', štogod, kojigod, čijgod, kadgod, gdjegod, cf. goď, godijer, *osim toga:* gode (istočno), goder (istočno), godi (zapadno), godijer, godir (zapadno), goď, gode; *u Daničićevu* ‚godь' gledaj ‚godê': ‚Koji godь človȇkь' (Spom. sr. 1, 41 *god.* 1402). samo tu, *osim toga:* ‚godêre; godêrь'.

1. GODA, *f. vidi* 1. god, b. — *Na dva mjesta u jednoga pisca* xv *vijeka (može biti da na oba mjesta treba shvatiti* goda *kao gen. od* god). Joakim, ne imijuć ploda, pojat mu bi goda u mistu tom znanu, tako se prigoda, divicu Suzanu. M. Marulić 75. Milosrdje svoje od roda do roda svim ki ga se boje davat mu je goda. 213. — *Još je maňe pouzdano u rukopisu* xvii *vijeka:* Jeda vam se gdi zna goda hitro koga manigoda. P. Hektorović (?) 160.

2. GODA, *vidi* 3. god. — *Na tri mjesta* xvii *i* xviii *vijeka.* Da ki goda dobude. F. Glavinić, cvit. 150ᵃ. Pak što goda muška biše. J. Krmpotić, pjesm. 15. S kakvim goda troškom. A. T. Blagojević, khin. 8.

GȍDAČA, *f. brijeg više Založnice i Sińca u hrvatskoj krajini u otočkom kotaru.* M. Medić.

GODAČICA, *f. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 117.

GODAČIČKI, *adj. koji pripada Godačici.* Godačička *(opština).* K. Jovanović 117.

GȍDAN, gödna, *adj. postaje od* 1. god *nastavkom* ьnъ. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (griješkom* godno ‚acconcio' ‚anständig'; *adv.* godno ‚acconciamente, appunto' ‚eben recht') *i u Stulićevu* (‚capax, aptus, idoneus, dignus, benemeritus, habilis, dispositus, opportunus'; *adv.* godno ‚apte, commode, opportune').

a. *adj. a) koji pripada godu, vidi* 1. god, a, *d).* Od kojih godni dan od ukopa uspomeňujemo. B. Kašić, rit. 174. — *b) koji je uspio, uzrastao (do ńekoga goda).* Godan, zreo, poletan. Ptići kad su godni mogu poletjeti. u Prigorju. F. Hefele. — *c) vidi* zgodan. I uzpjevanja sva skladajuć godna zuka, hitro vrsti. J. Kavańin 498ᵇ. Jer koja bit zemḷa ima plodna vaḷa da je prije od gnoja godna. J. S. Reļković 211. Ti si meno dobrim ļudim dala: svi mi, majko, godni i ugodni. Nar. pjes. istr. 1, 18. — *d) u Šulekovu rječniku kao: blage ćudi.* ‚Gemüthlich' godan, blag.

b. *adv.* gödno, *vidi* zgodno. I iskašo, kako bi ga godno pridal. M. Alberti 470. Da ne pustiš ni časa ni sata kad je godno. J. S. Reļković 75.

GȍDÂR, *vidi* 3. god. — *U pisaca čakavaca* xvi *i* xvii *vijeka.* Ča godar bude ńemu drago. Mon. croat. 281. (1577). Ki godar red bude ļubiti ńegov. F. Glavinić, cvit. 338ᵇ. Ča godar od ńega prosite. svitl. 133. Kam godar jak človik zajde, domovinu vsagdi najde. P. Vitezović, cvit. 71.

GODATI SE, goda se, *impf. događati se.* — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka, a u naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Ter kad mi goda se broditi se rikom. H. Lucić 237. Čudno pripečeńe, ko se je godalo doli v Turskom boji. Jačko. 198.

GȍDBA, *f. goďeńe.* — *Od* xviii *vijeka. a) djelo kojijem ko godi.* ‚Godina' jer od ‚godbe' dolazi, dobar kućnik mora ‚godit' poļu. J. S. Reļković 7. Nega *(ječam)* sije po pšeničnih ńivah kojim godba kano žitu biva. 40. — *b) djelo kojijem se ko godi.* Ki činiše sudbe prave, godbe svete. J. Kavańin 239ᵇ. *i u Stulićevu rječniku:* ‚il contrattare' ‚contractus'. — *c) u Šulekovu rječniku, kao* gojidba: ‚pflegniss'.

GȍDE, *vidi* 3. god.

GODEBRAT, *m. ime muško.* — *U rukopisu* xiv *vijeka, jedan put pisano* Godebratь. Deč. hris. 25, *drugi* Godȇbratь. 94.

GȍDEČ, *m. a) ime muško.* — *od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Godečь. S. Novaković, pom. 56. — *i kao prezime u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 83. — *b) selo u Srbiji u okrugu niškom?* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 6.

GODEČEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 160. — *pomiňe se od prije našega vremena.* Godečevo. S. Novaković, pom. 130.

GODEČKA RIJEKA, *f. voda u Srbiji.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 6—7.

1. GODEN, *m. ime muško.* — xiii *i* xiv *vijeka pisano* Godȇnь *i* Godenь, *a između rječnika u Daničićevu* (Godȇnь). Godȇnь Krajmiričь. Mon. serb. 45. (1254). Godȇnь. Deč. hris. 87. Godenь. 19. 33.

2. GODEN, *adj. koji pripada godini (kiši).* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* godeno vreme, dožděno ‚pluvium tempus'.

GODENOVIĆ, *m. prezime po ocu Godenu.* — xiv *vijeka.* Stanoje Godenovičь. Deč. hris. 19.

GȍDÊR, GȍDÊRA, GȍDÊRE, *vidi* 3. god.

GODESLAV, *m. ime muško.* — xiv *vijeka (vidi i* Godeslava) *pisano* Godȇslavь. Deč. hris. 69. 94, *i* Godeslaꙋь. 25. 32.

GODESLAVA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Godeslav. — ix *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Godesclauga ... Godesclaua'. Doc. hist. rač. 363—364. (850—896).

GODEŠA, *m. ime muško.* — xiv *vijeka pisano* Godȇša. Deč. hris. 74, *i* Godeša. 7.

GÓDET, *m. ono što je ugodno, vidi* 1. god, b. — *Mislim da je načińeno od osnove* god *prema tuđoj riječi* adet; *ne treba misliti na talijanski glagol* godere. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu:* ‚das gefallen' ‚gaudium', cf. godimenat *s primjerom:* Znade majka godet svomo sinu. Pjev. crn. 216ᵇ.

GȍDI, *a) vidi* godje. — *b) vidi* 3. god.

GODIC, *vidi* 3. god, *isporedi i* godic. — *U ńekijem narodnijem pjesmama našega vremena.* Kako godic Đulić govorio. Nar. pjes. marj. 58. Ko godic je sa mnom vino pio, taj kusura nikad nij' platio. 75. Pijte vino vi sedam danaka; što ga godic za to popijete, ja ću ńega junak sam platiti. 97.

GODIČ, *m. ime muško, isporedi* Godoč. — *Prije našega vremena.* Godičь. S. Novaković, pom. 56.

GODIČEVO, *n. ime mjestu, isporedi* Godečevo. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 130.

GODIGOJ, *m. ime muško.* — xiii *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Filii et nipotes Godigoy'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 147. (1269).

GODIJEḶI, *m. pl. selo u Drobňacima u Crnoj Gori.* Glasn. 40, 22.

GȍDIJER, GȍDIJERA, GȍDIJERE, *vidi* 3. god.

GODIḶA, *f. u Daničićevu rječniku:* Selu je Grnčarevu išla meda ‚zь Gusinomь nizь Volsku

u Bêlij Potokъ posrêdъ Godyļe' (Mon. serb. 95 *god.* 1330). 1, 213.

GODÌMENAT, godimênta, *m. uživanc, tal.* godimento. — *U poslovici crnogorskoj, a iz ńe u Vukovu rječniku*: ‚die freude' ‚gaudium (gaudimentum)' cf. radost, milina *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima.* Staru čoeku mlada žena godimenat, a mladu čoeku stara žena pogibija. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 294.

GODIMIR, *m. ime muško, isporedi* Godomir. Godimirъ. S. Novaković, pom. 56. — *U latinskijem spomenicima već od* XI *vijeka.* ‚Godemiri bani'. Doc. hist. račk. 38. (1029). ‚Godimir banus'. 472. (1030—1038). ‚Terra Godimeri'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 26. (1211).

GÒDINA, *f.* annus, hora; tempestas, pluvia. — *Postaje od* god *(vidi* 1. god, a) *nastavkom* ina. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* godina, hora, dies, annus, *rus.* година, *doba, poļ.* godzina *i češ.* hodina, hora. — *Između rječnika u Mikaļinu* (godina, godište ‚annus'; godina, vrijeme ‚tempus, tempestas'), *u Belinu* (‚annus' 84b; zla godina ‚tempestas' 725b; ‚coeli intemperies' 726b; morska godina ‚maris tempestas' 725b), *u Bjelostjenčevu* (godina, dežd, kiša ‚pluvia'; v. godišće), *u Jambrešićevu* (‚pluvia, scilicet placida'), *u Voltiģijinu* (godina, lito ‚anno' ‚jahr'), *u Stulićevu* (‚annus; hora'; dobra godina ‚tempus serenum'; zla godina ‚coeli intemperies'), *u Vukovu:* 1. ‚das jahr' ‚annus', cf. godište. 2. (u Dubrovniku) vrijeme ‚das wetter' ‚tempestas'. 3. (u Hrvatskoj) dažd ‚der regen' ‚pluvia'; *u Daničićevu:* ‚annus; tempestas'.

a. annus, *vrijeme preko kojega se zemļa jedan put okrene oko sunca; sastoji se iz* 12 *mjeseca, ili iz malo više od* 365 *dana.* — *isporedi* godište. *a) kao mjera za vrijeme. aa) uopće.* Da se naplńa na godinu tisuća perьperь dubrovьčkyhь, i tuj tisuštu perьperь da davaju Dubrovčane na vsaku godinu hramu . . . Mon. serb. 167. (1358). Da se daju vьsaku godinu crьkvy. 532. (1485). Ovoj gre pet godin, er sam ńe sluga ja. Š. Menčetić 210. Tri godine prodoše. Mon. croat. 240. (1540). Do godine *(vidi* 1. do, I, 2, b, *a) aa)).* I. Držić 89. Dub koji rađa dva puta na godinu. J. Mikaļa, rječ. *kod* dub. Za sto godin što ima biti, tko zna? J. Kavańin 109b. Ovom zemļom vladaju rečeni redovnici, ima veće od dvista godina. J. Filipović 1, 102b. Na godinu prija ili kako drugi pišu sedam godina prija nego biše pokarani, ukaziva se svrhu grada jedna zvizda kako mač. 1, 137a. Ne samo svake godine nego i više puta priko godine. F. Lastrić, ned. 71. Ostaviti onu vrstu griha, na koju si se navadio od godinu, dvi, tri i više mańe li. 120. Ako ti 'e mučno sada, jeda će ti biti lasno na godinu? 120. Budući za 30 godina i više vladao crkvu. od' 136. Odmicati pokoru od dneva do dneva i od godine do godine. 239. Evo jedna žena, koja siromašica krvotočje trpļaše od 12 godina, pristupi. 287. Danas je svetkovina s. Silvestra, s kojom se zatvora godina. 392. Svak dakle odluči s temeļitom tvrdavju da će početi godinu došastu i sliditi s boļom pomļom. 393. Koji godi ispovidini i pričostjeni u kojo godi vrime kroz godinu. A. Kanižlić, bogoļubn. 437. Tugujući tako u sliposti po drugu godinu. 440. Koja godine svog udovičtva u skrovitoj sobici sprovođaše. E. Pavić, ogl. 374. Ere su se napunile napunahno tri godine. Nar. pjes. mikl. beitr. 31. Pak u malo godina obogatiti. M. Zoričić, aritm. predg. 10. Godina se s godinami izmińuje često nami. V. Došen 45a. Eto ima šest hiļada već godina. 48b. Mnogo lita i godina. 73a. Do dvi godine posli. And. Kačić, kor. 421. Koji je imao deset hiļada talira dohodka na godinu. M. A. Reļković, sabr. 15. Potroši čitav godišńi ris svake godine. 16. Šest ćeš dana poslovati, to je svom godinom. J. S. Reļković 7. Doći će br'jeme godina, mene ćeš, Petro, moliti. Nar. pjes. vuk. 1, 11. Služio sam Gavana puno devet godina. 1, 130. Evo danas već devet godina. 1, 210. U naj boļe doba od godine. 1, 265. Za godinu ne sastadoše se, a za drugu ne nasmijaše se. 1, 266. Rodiću ti sina do godine. 1, 566. U godini svakoga mjeseca. 2, 39. Kao dobar danak u godini. 2, 262. Boga moli Kraļeviću Marko od godine opet do godine. 2, 433. Ako je kratak dan, duga je godina. (Što se danas svršiti ne može, svršiće se drugi put). Nar. posl. vuk. 4. Prođoše o međudnice tri godine. S. Ļubiša, prip. 199. Isprosio sam u ńega djevojku evo na zdravļe po godine. Pravdonoša. 1852. 1. Da sam znao lani što ove godine znam, ne bih bio jadan. 10. Ko me lani bio, nije mi ove godine mio. 10. — *bb) godinama se mjeri dob ne samo u čeļadeta nego i u živinčeta i u nežive stvari.* Bijaše joj dvanaest godina. I. Ančić, vrat. 7. Još mu ni godina ni misec. F. Lastrić, svet. 93a. Kada paša na Šibenik dođe, biše meni dvadeset godina. And. Kačić, razg. 212a. Bilo mu je stotinu godinah. Pjev. crn. 326a. — Imam ja više od iļadu godina. F. Lastrić, ned. 48. Kao da svaka ima sto godina. A. Kanižlić, rož. 75. A Danijel imadijaše oko 56 godina. E. Pavić, ogl. 417. Da Izaka, koji imadijaše oko dvadeset i pet godina, na posvetilište prikaže mu. I. Velikanović, uput. 1, 52. Imala sam trideset godina. Nar. pjes. vuk. 1, 526. — Da bude živiti sto godin na sviti. Š. Menčetić 122. Tako živi oko petnajest godina. M. Zoričić, zrc. 47. Da on traje u jadu godine. Nar. pjes. vuk. 1, 385. — Zašto je od ovoliko godina Isukrst bio mučen. A. Bačić 494. Jer mu biše žena od šestdeset godina. J. Banovac, pred. 31. Sara bijaše od 90 godina a Abram od 100. F. Lastrić, ned. 211. Od koliko se godina može ženit i udavat? F. Matić 95. June od godine. V. Došen 21b. Dite od osam godina. And. Kačić, kor. 286. Donesi mi kondir vina od tri godine. Nar. pjes. vuk. 1, 512. Odrastao od petnaest ļeta, kao drugo od triest godina. 2, 157. — Kada su u trećoj godini. I. Jablanci 114. — Koje joštero nijesu dvije godine svršile. I. Jablanci 133. Ovca kada godinu navrši. J. S. Reļković 190. Prihvatio bijaše devetnaestu godinu. V. Vrčević, niz. 48. Evo sam prisukao šeset godina. S. Ļubiša, prip. 30. Napunila petnaestu godinu o maloj gospi. 31. Ja ću ti na tu zamijetiti, da sam dosegao svojih šezdeset godina. M. Pavlinović, razg. 23. — Oni žeļi sto godina. V. Došen 172a. — *cc) ńekijem se pridjevima ističe dulina vremena:* dug: To četrsta dugijeh godin bilo 'e prija. J. Kavańin 116b. — pun: Mučio se dvije pune godine. M. Pavlinović, rad. 22. — carev *koje vidi.* — *na jednom mjestu u poeziji ima pridjev* bio *koji ne mijeńa značenje (isporedi kod* 1. dan, 1, a, *b) aa)):* A u grad se silna vojska svali, da ga bijelu za godinu brani. Osvetn. 3, 59. — *dd) često ima uza se gen.* dânâ *(vidi* 1. dan, 4, a, *b)).* Koji jur od godinu dana bijaše zanimio. F. Lastrić, od' 340. Do godine dana ima isti kraļ na ńega udariti. And. Kačić, kor. 244. Evo sada baš godinu dana ja Maricu vidim i Marjana. M. A. Reļković, sat. D2a. Baš je danas godina dana. sabr. 28. — *b) plur.* godine *često znači što i* dob. Kako ćeš u primalitje godina tvoji dopustiti? F. Lastrić, test. ad. 56b. Što godi

rastete u dobi iliti u godina. od' 180. Starci vrimenom i godinama. ned. 132. Dok on stigne na vrime od razuma i na godine od vladańa. A. Kanižlić, kam. 16. Brimenom godina i nevoļa pritisnut. 424. Od kojih godina iliti dobi potvrdivati se imaju kršteni? I. Velikanović, uput. 3, 37. Kad su u starije godine unišli. B. Leaković, gov. 28. Tu se sastaju ļudi u godinama koji znaju pričati o starini. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 34. Čovjek pao godinama, iznemogao od starosti. S. Ļubiša, prip. 133. Srećom su ga godine stigle. 253. On pod onijema godinama udara i mlita od sela do sela. 253. Pošto mladić dođe na godine on se broji domaćinom. V. Bogišić, zborn. 33. Navališe na Glavića godine, bolesti i zla sreća. M. Pavlinović, rad. 72. — *c) godina koja nastaje zove se ‚nova (mlada)', a ona koja se svršuje ‚stara'.* Dobar početak nove godine. F. Lastrić, od' 295. Godina stara vrlo brzo prođe, nova slidi. V. Došen 45ª. Bože pomozi! nove novine od nove godine. (Kad se što novo prvi put od godine okusi.) Nar. posl. vuk. 20. Od stare godine se pojelo, a od nove još nije prispjelo. Vuk, poslov. 32. — nova godina *može značiti: prvi dan u godini, a* stara godina: *naj potoni.* U oči nove godine. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 27. — *d) kod* godina *ima se u misli ono što biva preko godine (isporedi* 1. dan, 4, *γ). aa) ono što zemļa daje, što se rađa preko godine.* Srića mu je i godina kriva kod svog' gospodina, da mu truda ne izplati. V. Došen 56ᵇ. Jerbo nisu godine jednake, ni prilične za poslove svake, kako možeš viditi na pčela*(h):* ona tebe naplati s počela i dade ti i voska i meda, ali drugda ona toga ne da, jerbo joj je to godina smela. M. A. Reļković, sat. H6ª. Da nam dade kišicu, da nam rodi godina. Vuk, živ. 65. Ako je na badńi dan oblačno, roditi će godina. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 23. — *s ovakovijem značeńem godina se zove i* gladna *ili nasuprot* sita*:* U zlo doba u gladne godine. Nar. pjes. vuk. 2, 75. Iza gladne godine dođe i sita. Nar. posl. vuk. 97. U zle dane, u godine gladne. 203. Oteglo se kao gladna godina. (Mjesto ‚gladna' govori se i ‚zla'). 242. — zla *(vidi i primjer pred ovijem) ili* dobra: Zla se godina može na štapu preskočiti. Nar. posl. vuk. 90. Kad može bario vina kupiti star žita, nije zla godina. (U Boci). 119. — sušna: Toliko sušne godine nastaše. I. Đordić, ben. 184. *itd. — bb) po onome što se preko godine dogada, kaže se da je* zla, nesrećna *itd., ili* dobra, srećna *itd.* Ne samo da meni pride zla godina. Đ. Baraković, vil. 34. Knigu piše car Konstantine, Carigrada nesrećne godine. And. Kačić, razg. 153ª. Dvanaest teških i čemernih godina. M. Pavlinović, rad. 65. — Al' je medna godina, koja ga je rodila. Nar. pjes. vuk. 1, 429. — *cc)* sveta *se* godina *zove u katoličkoj crkvi godina velikoga prošteńa (sad svaka dvadeset i peta); i po starom se zavjetu zvala ‚sveta' svaka pedeseta godina.* Svaka pedeseta godina bijaše godina sveta iliti od jubilea. F. Lastrić, test. 276ᵇ. Bonifacio vm od sviju prvi ovo prošteńe dopustio je, koje mi veliko, općeno i godinu svetu zovemo. I. Velikanović, uput. 3, 120. — *e) vidi* godišńica. Godišńica se zove i ‚godina' a polugodišńica i ‚po godine'. Vuk, rječ. *kod* dâća, 112ª. — *f)* vlaška godina, *vidi kod* vlaški. — *g) kao vrijeme, doba uopće.* Sad je ńegova godina, ili u šali: ńegova i pasja godina, t. j. sad je kao što on hoće. Vuk, rječ. 92. — *h) u jednom primjeru* xvii *vijeka jedan od četiri dijela u pravoj godini.* Jure zemļa biše popustila mrazi, godina teciše koj su cviti drazi. I. T. Mrnavić, osm. 29.

b. hora, *sahat, ura.* — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom.* Rekohь psalmь i tretiju godinu. Sava, tip. stud. glasn. 40, 140. V kuju godinu Gospod Isukrst na križi položen je. Š. Kožičić 6ª.

c. tempestas, *staće atmosfere (vidi* vrijeme). — *Po zapadnijem krajevima. a) uopće. o oluji, žestokoj kiši, gradu, jakom vjetru kaže se* zla (rđava, crna *itd.)* godina; *nasuprot* dobra (lijepa, tiha *itd.)* godina. Prid tvim se obrazom me bitje sad čini, kako cvit prid mrazom u zimńoj godini. D. Rańina 141ᵇ. Biše vrijeme od zime i godina studena. B. Kašić, iń. 87. Kakve od plahe, kakve od tihe godine su obiļeže. G. Palmotić 3, 60ª. ‚Danas je lijepa godina'. ‚Ne smeta mu rđava godina'. Vuk, rječ. 92ª. Godina u Dubrovniku znači vrijeme (‚das Wetter'), n. p. danas je ružna godina, juče je bila lijepa godina, itd. poslov. xlv. — *zla:* Opeть se plavь vrati zlomь godinomь. Spom. sr. 1, 73. (1405). Da me zla godina ne utopi vodena. M. Vetranić 1, 477. Ubi nas zla godina. M. Držić 398. Valovmi neće rvit' vik morska dubina, kadgodi utažit' zla se će godina. D. Rańina 102ª. U koju se *(spilu)* pastiri i živine skrivahu od zle godine. B. Kašić, is. 8. Podvižu zlu godinu i grade. M. Orbin 7. Krepak stoji na sve sile plasih vjetar, zlih godina. I. Gundulić 372. Strah me je, iz te da tišine ne naripe zle godine kijem će daždi teć krvavi. G. Palmotić 1, 277. Kaže zlobnikov pedipsanje u strahu od one vičńe zle godine. A. Vitaļić, ist. 35. Da rasprše i otira od naši misti svekolike skote, sotone, zle godine i svaku drugu stvar koja more nauditi. L. Terzić 295. Od zlijeh godin, grada, krupa vinograde štiti i brani. J. Kavańin 319ᵇ. Perivoj proharan pod udarcim zle godine. I. Đordić, uzd. 5. Udari na poganske korabļe taka navala zle godine. ben. 173. Bože, koji zle godine padati dopuštaš. J. Banovac, blagos. 298. Zla godina u moru Galilejskomu. S. Rosa 86ª. Danas će biti zla godina. 98ª. Protirevati zle godine, krupe i gradobisine. A. d. Costa 1, 184. Da mu *(Bog)* zlom godinom ne potare poļa. Ant. Kadčić 342. Otac svoje sinove uzre zlom godinom zanesene, gdje ih more uzavrelo na bijesne valove sjemo tamo meće. I. M. Mattei 332. Prebila orla zla godina. Nar. posl. vuk. 260. Pričerala orla zla godina. (Kad koga nevoļa do šta doćera.) 263. Porazgovorili su se o zloj godini, o jakoj studeni. S. Ļubiša, prip. 135. — Cijeć dalečine ili cijeć zla puta ili cijeć rđave godine. Đ. Bašić 310ᵇ. — Nu iz oblaka ļutih strila s gar godina stište crna. I. Gundulić 521. Zaludu se kupiš i mećeš, zla crna godino. A. Kalić 544. Crna godina ‚grandine'. D. Parčić, rječ. — Jakno nebo kad u ijedu strašnu godinu ori u buci. I. Gundulić 340. Noćašńa strahovita nas godina ona stiže. G. Palmotić 1, 92. — Spravļajući se svrhu ńe jedna gruba godina. I. Držić 161. Godina se spravļa gruba. J. Palmotić 27. — Jes potreba znat žestoke vjetre vrle i godine plahe s neba. G. Palmotić 2, 370. — Duh od zle i naglo godine. A. Vitaļić, ist. 529. — Kad se daž spusti i vrle godine. G. Držić 386. — *dobra:* Ne ima vik uza se taj svijes istinu, tko mnogo uzda se u dobru godinu. D. Rańina 124ᵇ. Spravļajući se ńim dobra godina za odjedriti. B. Kašić, per. 145. — I za lijepom godinom dođe daž. M. Držić 258. — Podaj ovezim godinu tihu. B. Kašić, rit. 259. — Godina sinu vedra. J. Palmotić 35. — *b) kad nema pridjeva, obično je znaćeńe: zla godina.* A meni na rame godina i zloba. Đ. Baraković, vil. 258. Ako se godina kojagodi dvignu. I. T. Mrnavić, osm. 169. Da nimate vi svi dusi

prokleti koji stojite niže neba misečnoga grmļavine, gromovine, strile, godinu, grade ... učiniti. L. Terzić 328. Jak godinom nebo kada vrh zemļe se ori i buči. J. Kavańin 242a. Grmi i sijeva, panuće godina. (Z). Poslov. danič. 24. U naj gora doba godišta postavi se na more, i u istinu taka ustade godina, da se mnidijahu svi potopit. Blago turl. 2, 96. Od uzbuđene morske godine ostadoše utopļeni. I. J. P. Lučić, izk. 4. Kad pane godina (oluja), ili blagdanom, bavim se zanatom ikonopisca. S. Ļubiša, prič. 40. — *c) kiša, dažd, osobito tihi. — po sjevernijem krajevima (vidi u Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Vukovu rječniku).* Na svaću je godina padala. Nar. pjes. istr. 1, 20. Izašla je strašna grmļavina, iz ńe je izašla krvava godina. Jačke. 162. Ńegove su oči garvani 'skļuvali, a ńegova lica godine rasprale. 169. Oko Rijeke Seńske (kao što su mi ‚pripovijedali') ‚godina' se zove lijepa kiša. Vuk, poslov. xlv. Gdo na godini stoji, vode ne želi. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele.

d. Godina, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dalmaciji.* P. Budmani.

GODINAC, Godinca, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Godinьcь', selima sv. Nikole Vrańinskoga Guglavi i Kruševicama išla je meda ‚nadь Godinьcь po srêdo Deboļaaka' (Mon. serb. 26 *god.* 1234—1240). 1, 213.

GÒDINICA, *f. dem.* godina, *često znači što i* godina, *osobito u poeziji. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu. a) vidi* godina, a. Žena s čercom od šest godinica. A. Kanižlić, utoč. 49. Ovo ima puno godinica od kad mene kraļem učiniše. And. Kačić, razg. 30a. Onoliko neće godinica tebi, sinko, dosaditi dica. M. A. Reļković, sat. F3a. Čudna mi ti godinica dođe! Nar. pjes. vuk. 1, 237. A kad prošlo devet godinica. 1, 537. Ne udaj se za tri godinice. 1, 572. Kad je bila čedu godinica, kolik' drugo od tri godinice. 2, 64. Nego ima godinica dana. 2, 256. A kad nasta osma godinica. 2, 377. Kako ļeļen od tri godinice. 4, 280. Koliko u ńoj *(novoj haļini)* žičica, toliko ti godinica! Nar. posl. vuk. 81. — *b) vidi* godina, c. Po putu ga bijaše godinica zastanula. Nar. pjes. bog. 171. Kod ńega se troje đece igra: žarko sunce i sjajni mjeseče i ona mi tija godinica. Nar. pjes. kras. 1, 147. Tiha godinica. Nar. pjes. istr. 1, 44.

GÒDINITI, gòdinîm, *impf. vidi* godinovati. I. Pavlović.

GÒDINOVÂŃE, *n. djelo kojijem se godinuje. — U Vukovu rječniku.*

GÒDINOVATI, gòdinujêm, *pf. i impf. prebivati gdje godinu. — U Vukovu rječniku:* ‚ein jahr zubringen' ‚annum transigere' *s primjerom:* Nećeš godinovati tamo (šta se spremaš tako?).

GÒDÎNSKÎ, *adj. koji pripada godini, godinama. — Na jednom mjestu* xvii *vijeka (radi značeńa vidi* godina, c, *b)).* Da projde pritńa godinska. I. Bandulavić 296a.

1. GODÍŃAK, godińka, *m. dem.* godina *(radi značeńa vidi* godina, a). — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Ima jedan godińak kako je to bilo.

2. GODÍŃAK, godińka, *m. ugodni vjetar.* G. Martić. — *Mislim da ne postaje od* godina *nego od* goditi.

3. GODIŃAK, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu gradiškom.* Razdiļ. kr. 13. — *Pomiče se od* xviii *vijeka.* Priko Vrbove, Petrova sela, Godińaka. M. A. Reļković, sat. H2b.

GODIŃANIN, *m. čovjek iz Godińa (vidi* Godińe, *a)). plur.:* Godińani. — *U naše vrijeme.* Godińani vojsku dočekaše. Nar. pjes. vuk. 5, 211.

GODIŃE, *n. ime mjestima. a) selo u Crnoj Gori u crmničkoj nahiji.* Glasnik. 40, 20. — *pomiče se od* xiii *vijeka.* ‚Godinije', svetome Nikoli Vrańinskom dao je kraļ Vladisav selo ‚Godynje' (Mon. serb. 26 *god.* 1234—1240). ima i sada u Crnoj Gori na blatu skadarskom. Đ. Daničić, rječ. 1, 213. Na Godińe selo udariše. Nar. pjes. vuk. 5, 211. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 12.

GÒDIŠNICA, *f. sluškińa što se najmi na godinu (razlikuje se od spravļenice). — Od* xvii *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Mikaļinu* (godištnica, službenica), *u Belinu* (‚ancilla' 671b; ‚mercenaria' 482a), *u Stulićevu* (godišnica *i* godištnica ‚serva, ancilla, famula'), *u Vukovu* (sluškińa koja se na godinu najmi *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Godišnicam ljepše je tamo. N. Naļešković 1, 165. Njeke godišnice k sebi me zovļahu. M. Držić 22. Zapovidiše joj da na mjesto godišnice u ogńištu kuha. B. Kašić, per. 67. Vi gospođe kad zovete godišnicu ako se ogluši, nije trijeba da izgovorim što joj rečete tadar i učinite. B. Zuzeri 93b. Dobro joj je k'o godišnici brez gospode. (Z). Poslov. danič. 18.

GÒDIŠNIČICA, *f. dem.* godišnica. — *U Belinu rječniku* 671b *i u Stulićevu* (godištničica).

GÒDIŠNIČINA, *f. augm.* godišnica. — *U Belinu rječniku* (‚vilissima famularum' 465a) *i u Stulićevu* (godištničina, v. goduļa).

GÒDIŠNIČKÎ, *adj. koji pripada godišnicama. — U Belinu rječniku* (‚mercenarius' 482a).

GÒDIŠNÎK, *m. postaje od* godištan *nastavkom* ikъ. *a) radnik, sluga što se najmi na godinu.* — xvi *vijeka.* Kolici godišnici u domu otca moga nasićeni su. N. Ranina 58b. luc. 15, 17. Jere bi toj bila ļubav kakono godišnika za platu. B. Gradić, duh. 34. *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚jahrarbeiter; jahrgeselle; jahrknecht'. — *b) vidi* ļetopisac. — *na jednom mjestu* xviii *vijeka:* Godišnika, djelopravac. J. Kavańin 205b. — *c) vidi* godišńak, *a).* — *samo u Stulićevu rječniku:* godištnik ‚sopranno, che ha più d'un anno' ‚anniculus'.

GÒDIŠŃÂČE, gòdišńâčeta, *n. vidi* godišńak, *a).* B. Mušicki.

GÒDIŠŃÂK, *m. postaje od* godištan *nastavkom* jakъ. — *a) živinče kojemu je godina. — od* xviii *vijeka i u Vukovu rječniku:* 1. n. p. nazimac ‚jährling, ein jahr alt (vom vieh)' ‚anniculus'. Prikaže jaganca godišńaka. A. Kanižlić, utoč. 534. — *na jednom mjestu o navrtu:* Vaļaju kalami godištńaci. J. S. Reļković 142. — *b) čovjek koji se ispovijeda jedan put na godinu. — od* xviii *vijeka.* Ovi pokornici, ovi godišńaci jesu naslidnici opakoga Efraima. J. Filipović 3, 196b. Ako koji put ovi godišńaci i učine dobru ispovijed, neće tištati u svom obraćenju, niti će za dugo stajat u milosti Božjoj. F. Lastrić, ned. 198. — *c) čovjek koji ide u crkvu jedan put na godinu. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* godišńak, 2. n. p. danas idu godišńaci u crkvu (n. p. drugi dan uskrsa) ‚jahresgast' ‚hospes annuus'. Danas idu godišńaci u crkvu (t. j. oni koji idu samo od godine do godine). Vuk, živ. 27. — *d) knjiga u kojoj ima što (n. p. govori crkovni) za cijelu godinu. — na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Bio sam pokaran zaradi dužine i ponukovan, pače moļen od pastira duhovni puka

priprostitoga, da učinim jedan godišńak cio s kratkim govoreńi. F. Lastrić, ned. III.

GÒDIŠŃÎ, *adj.* annuus, *koji pripada godini, koji biva svake godine.* — *isporedi* godištan. — *Postaje od* godišto *nastavkom* ьńь; t *ispada između* š *i* ń. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (godišńa pisma, istorije, kronike), *u Stulićevu, u Vukovu.* Na godišńi god. B. Kašić, rit. 163. Potroši čitav godišńi ris svake godine. M. A. Reljković, sabr. 16. U četiri godišńa vrimena to jest kvatre. I. Velikanović, uput. 3, 370. Među danima godišńim. Đ. Daničić, jov. 3, 6. Jedan cekin dańka godišńega. Osvetn. 6, 22. — godišńe knige, godišńa pisma *(u Mikalje), vidi* ljetopis. Godišńe knige od stvorena svita. A. Kanižlić, kam. 6. Iz knjiga godišńi Moskovske. A. Tomiković, živ. VII.

GÒDIŠŃICA, *f. godišńa dâća.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚das todtenmahl (ein jahr nach dem tode)' ‚convivium funebre post annum elapsum', cf. dâća. Daće se daju tri: ‚četrdesnica' (poslije četrdeset dana), ‚polugodišńica' i ‚godišńica' . . Godišńica se zove i ‚godina' a polugodišńica i ‚po godine'. Vuk, živ. 210.

GÒDIŠTAN, gòdišna, *adj. vidi* godišńi. — *Postaje kao* godišńi *nastavkom* ьnъ. — *U oblicima u kojima nema* -a- *(dakle u svijem osim nominalnoga nom. sing. m. i acc. kad je jednak nominativu)* t *ispada između* š *i* n, *ali se nalazi pisano.* — *Obično se upotrebljavaju samo složeni oblici.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (godišńi, litńi ‚annalis'), *u Belinu* (godištni ‚annalis' 83a; ‚anniculus' 85a), *u Voltiđijinu* (godišńi *i* godištni ‚annuo, annuale' ‚jährlich'), *u Stulićevu* (godištan, godištni ‚annualis'; *adv.* godištno ‚quotannis'), *u Daničićevu* (godištьnъ annuus'). Godištnyje pameti ihь da byvajutь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 173. Kojijem se napisan pazi godištni put. I. Đordić, ben. 37. Bože, koji nas u današńi dan godištnim proslavljeńem uzvišońa sv. križa veselіš. A. Kanižlić, bogoljubn. 235. Ova godišna knjiga jest od lažca složena. kam. 8. Godišta 4256 Julijanova godištnoga okruga. S. Rosa 18a. Zapustujući svetu ispovid godištnu. Ant. Kadčić 240. Ja ne gledam simenu starine, izvan ako godištno pogine. J. S. Reljković 181. — *Adv.* gòdišno, *svake godine, vidi u Stulićevu rječniku.*

GÒDIŠTÂR, *m. vidi* ljetopisac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je jamačno sam ovu riječ načinio.* Pismo vrimenato od crkvenijeh godištara. J. Kavańin 259b.

GODIŠTAST, *adj. vidi* godištav.

GODIŠTAV, *adj. kojemu je mnogo godišta.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚annosus' *gdje ima i* godištast *s istijem značeńem.* — *oboje nepouzdano.*

GÒDIŠTE, *n. vidi* 1. godina, a. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gòdîštâ. — *Postaje od* 1. god *nastavkom* išto. — *Kod čakavaca i kajkavaca (a i kod ńekijeh zapadnijeh štokavaca) glasi* godišćo. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vrančićevu* (godišćo ‚annus'), *u Mikaljinu, u Belinu* (‚annus' 84b), *u Bjelostjenčevu* (godišćo, godina ‚annus'), *u Jambrešićevu* (godišćo prestupno ‚bissextus'), *u Voltiđijinu, u Stulićevu* (‚annus, tempus, aetas'), *u Vukovu s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima, u Daničićevu.* — *(Stari gen. pl.* godišt *nalazi se u pisaca Dubrovčana i bez* t: godiš. Š. Menčetić 175. N. Dimitrović 32. N. Nalješković 1, 187. 229. 2, 29. 136. M. Držić 58. I. Đordić, salt. XII. 180). *a) vidi* 1. godina, a, *a). aa) vidi* 1. godina, a, *a) aa).* Vь otьpustnyje dьni godišta. Sava, tip. stud. glasn. 40, 140. Vьsi Krajane na vьsako 5 godište da ponovimo sizi rotь. Mon. serb. 31. (1247). Daje svetaa crьkvi na godište po 12 ždrêbca pastyromь bêlêgu. 61. (1293—1302). Da uzimaju za vьsako godište na svetomь Srьđi po 200 kьbьlь soli, i da uzimaju na vьsako godište u Gluhoj Vьsi po 50 nadьь gvozdija. Deč. hris. 61. Da daje vsaki ńihь u godišti tri dni oranija. Mon. serb. 191. (1379). Da kupimo carinu kotorьsku za tri godišta. 246. (XIV *vijek).* Od rojenja Isukrstova godišće prvo nakon tisuća i pet sat. M. Marulić 4. Leža jedno godišće od toga boja. Transit. 250. Koje se legaju po sve godište. N. Rańina 13a. Život ki nakon pedeset godiš je ugašen. N. Dimitrović 32. Koliko godiš jes do segaj jur doba? N. Nalješković 2, 29. Svaki mi se čini čas godište. M. Držić 168. Jednoć na godišće. Mon. croat. 245. (1545). Godišta od poroda Isukrstova. A. Gučetić, roz. jez. 58. Ilijadu i Odisiju vsu za godišće nauči. Aleks. jag. star. 3, 226. Pristupno ljeto biva svako četvrto godište. M. Divković, nauk. III. U godište pristupno febrar ima 29 dana. B. Kašić, rit. 55a. Mnozi godišta i ljeta broje svoga obraćenja. nasl. 46. Ovo dan je, ki dohodi jednom nami na godište. I. Gundulić 125. Ispoviditi se naj maće jednokrat u godišće. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 18. Pričestivši se bare jedan put na godište. P. Posilović, nasl. 115a. Godište velika usta ima. (D). Poslov. danič. 24. Godišće ali lito ima dvanadeste miseci. L. Terzić XII. Sedam godišt vrla glada. P. Vuletić 37. U djelijeh svijeh godišta. I. Đorđić, uzd. 9. Do godišta umri u isti dan. J. Banovac, pred. 138. Sve petke priko godišta. P. Filipović 38. Kada stiže godište hiljadu četiristo pedeset i treće. A. Kanižlić, kam. 815. Evo ima petnajest godišta. M. Zoričić, zrc. 47. U počelu svi*(h)* godišta stvori Bog . . . V. Došen 185b. Grci posidoše Troju i deseto je godište užegoše. And. Kačić, kor. 132. Koji broje ovo godište od vazam do vazama. Ant. Kadčić 221. Svi ljudi od svijeh vjekova i godišta. J. Matović 70. Godište je od tri vrste, to jest sunčano, misečano, crkovno. M. Dobretić 160. Treći kolin baš prvog godišta cvitom cvate. J. S. Reljković 86. U svaka doba godišta. Nar. pjes. vuk. 1, 190. Lete danci kao rijeka, a godišta kao ništa. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 168. Do vetrova, koji u zemji i u koje godište duvaju. Glasn. 43, 262. — *bb) vidi* 1. godina, a, *a) bb).* Podeset godišta jošte ne imaš. N. Rańina 80b. joann. 8, 57. No jimaše jošće šestnadeset godišća. F. Vrančić, živ. 70. Imajući dvadeset i jedno godišće svršeno. A. Komulović 22. Imajući tada on dvadeset i četiri godišta. J. Banovac, pred. 138. Noe imadiše godišta šest stotina. And. Kačić, kor. 8. — Budući Isus od dvanadesto godišć. Bernardin 15. luc. 2, 42. Blaž Krulić, četrdeset godišć. Mon. croat. 251. (1552). Od koliko godišta smo držani postiti korizmu? B. Kašić, zrc. 123. Bjoše ovi pustińak ištom od sedamnes godišta. I. Đordić, ben. 26. Bijaše od oko tridesti godišta. S. Rosa 47a. Od koliko godišta ima biti koji želi ovi red? M. Dragićević 90. — Bijaše on u sedamdesetomu godištu. S. Rosa 38a. — Živjahu ljudi osam stotina godišta. M. Radnić 334a. Da uzživo sto godišta. I. Đorđić, salt. 179. — Kada prińe na sedam godišta. ben. 49. Kad stupe na dvadeset i jedno godište dospiveno. Ant. Kadčić 369. — Pun godišta ‚annosus'. A. d. Bella, rječ. 85b. P. Knežević, živ. 45. — Onada samo dvanadeste godišć mlada bišo. F. Vrančić, živ. 85. — *cc) vidi* 1. godina, a, *a) cc).* Tri puna godišta; tri cijela godišta. A. d.

Bella, rječ. 85a. — *dd) vidi* 1. godina, a, *a) dd).* On hoti godište dana za pripraviti se. B. Kašić, iń. 61. Nakon godište dana. S. Rosa 35a. — *b) vidi* 1. godina, a, *b).* Nu mi je *(starici)* jur brada od godiš probila. N. Naljeković 1, 187. Nisan došal na godišća otac mojih. P. Radovčić, nač. 14. Godišta i pamet donose. (D). Poslov. danič. 24. Kada sam došal na godišća. A. Vitaljić, ist. 295. Godišta ‚aetas'. A. d. Bella, rječ. 296a; mlada godišta; stara godišta; djetiña godišta. 84b; razložna godišta, spametna godišta, razborna godišta. 86a; zrela godišta; nezrela godišta. 296b; jednijeh godišta ‚coaetaneus'. 198a. Zlotvor iz mladijeh godišta. I. Đorđić, salt. 442. U zelena ova godišta malokrat je da će jedan mladić htjet trpjeti koju podložnos. B. Zuzeri 117a. A kad dodu na godišta, nasliduju u onim kripostima. J. Banovac, razg. 13. Da sam u godištih dosta naprida. J. Filipović 1, xi. Tko je zdrav, ti godišta ne broji. (Z). Poslov. danič. 129. Većma se štuju poštena djela negli duga godišta. (Z). 150. Došavši na godišta od snage i razuma. And. Kačić, kor. 134. Ako si na godištih od razbora. Ant. Kadčić 191. Ogovaraju se udiljе svojijem godištima, slabosti svoga života. I. M. Mattei 164. Bacište godišta u ništa. (Reku stari ljudi, a vaļa da znači: godine (starost) ih u ništa učiniše). Nar. posl. vuk. 11. — *c) vidi* 1. godina, a, *c).* Česti*(t)* ti prvi dan godišta novoga. N. Naljeković 2, 102. Na dan novoga godišta običaj jeste jedan sabor držati. Glasn. ii, 3, 17. (1695). Novo godište ‚annus incipiens'. A. d. Bella, rječ. 84b. Mlado godište ‚primus incipientis anni dies'. 170b. Godište novo koje je uljezlo. B. Zuzeri 224a. — *d) vidi* 1. godina, a, *d). aa) vidi* 1. godina, a, *d) aa).* I za zlijem godištem trijebi je sijat. (D). Poslov. danič. 31. Zlo godište roda ište, a nevoļa prijateļa. (U Hrvatskoj). Nar. posl. vuk. 91. — Koji u gladno godište sakrijevaju žito. J. Matović 399. — Rodna i obilna godišta. And. Kačić, kor. 43. — *bb) vidi* 1. godina, a, *d) bb).* I tebi da dođe sve dobro godište. N. Naljeković 1, 214. Tebi došao zao dan, zlo godište! M. Držić 302. — *amo može spadati i ovo:* Nezdravo godište ‚anno insalubre'. A. d. Bella, rječ. 85b. — *cc) vidi* 1. godina, a, *d) cc).* Sveto godište ‚annus saecularis'. A. d. Bella, rječ. 85b. Tad godište sveto biše. P. Knežević, živ. 42. U staromu zakonu među Žudijama bi naređeno sveto godište . . . Tako u našoj svetoj crkvi na priliku od rečenoga bi nastavļeno sveto godište. Ant. Kadčić 375. — *e) vidi* 1. godina, a, *g).* Po vičńe godišće žive *(hvala)*, ne izdiše. H. Lucić 284.

GÒDIŠTEN, *adj. vidi* godišńi. — *Čakavski* godišćen. — xviii *vijeka.* Epakta nije drugo nego broj dnevov sunčenih godišćenih. I. Kraļić 90. Nastojimo ponavļati godištena posvetilišta. J. Matović 371.

GÒDIŠTINA, *f. što se plaća ili što se prima na godinu, pa po tome i godišńi dohodak.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚annata, cioè quello, che ad uno si deve dar in un anno' ‚annuum'. 83b), *u Voltiǵijinu* (‚annua prestanza, livello' ‚jahrszins'), *u Stulićevu* (‚annuus proventus, reditus, fructus'), *u Daničićevu* (‚annua'). Šestь satь zlatêhь dukatovь prьvoga roka plaće a prьve godištine carine drêvьske. Spom. sr. 2, 85. (1429). Pade taka poplavica dažda, da u čas povrati zemļi krepos a ufańe od obilne godištine kaluđerima. I. Đorđić, ben. 184. — *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚jahrgeld, jahrzins'.

GODIŠTOPISALAC, godištopisaoca, *m. vidi* ļetopisac. — *U Stulićevu rječniku:* godištopisalac *i griješkom* godištopisaoc ‚annalium scriptor'. — *nepouzdano.*

GODIŠTOPISAŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚annales, monumenta'. — *sasma nepouzdano.*

GODIŠTOPISATI, godištopišem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. ļetopisati. — *sasma nepouzdano.*

1. GÒDITI, gòdîm, *impf.* gratum esse, prodesse; fovere, colere; decernere; collineare. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* godímo, godíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gòdî, *u part. praet. pass.* gòđen. — *Postaje od* 1. god *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, ali s različitijem značeńima, isporedi stslov.* goditi, gratum esse, goditi se, contingere, *rus.* годить, cunctari, годиться, aptum esse, *češ.* hoditi, collineare, hoditi se, aptum esse, *poļ.* godzić, collineare, componere, reconciliare, aptum esse, godzić się, aptum esse, gratum esse. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚delecto, oblecto, jucunditate afficio, complaceo' kak ti godi mi ‚delectat, l. oblectat me, volupe, gratum, jucundum, delectabile, deliciosum est mihi, sapit mihi', v. drago mi je), *u Voltiǵijinu* (‚aggradire, compiacere' ‚gefallen'; goditi se ‚accadere, avvenire, succedere' ‚geschehen, sich ereignen'), *u Stulićevu* (goditi komu ‚obedire, parere, complacere, alicujus voluntati obsequi'; goditi se s kijem za koju stvar ‚cum aliquo de pretio convenire'; goditi se komu ‚accidere, contingere, eveniro'), *u Vukovu* (1. ‚beschliessen' ‚decerno'. 2. godi mi ‚thut mir wohl' ‚prodesse'; goditi se (u Boci): 1. kome što, t. j. čini se, jest ‚scheinen' ‚videtur'. 2. u pjesmi, kao pogađati se).

1. *aktivno.*

a. *neprelazno,* gratum esse, prodesse, *kao imperfektivni glagol prema* ugoditi *(isporedi* ugađati), *ali znači ne samo: biti ugodan, nego i: biti koristan. s dativom.* — *Od* xvii *vijeka (u tri primjera* xvi *vijeka:* A sad čin' što t' godi. M. Vetranić 2, 136. Od zuba tijem tvori na voļu što t' godi. 2, 139. Čin' sama što t' godi. M. Držić 104, godi *po svoj prilici nije glagol nego adverab, vidi* godje). Veće gode tijelu, nego li duši. M. Divković, bes. 443b. Kojim si svitu a ne Bogu godio. I. Grličić 277. Svit ovi i naše tilo, ovizim ćemo goditi u požeļeńi i naslađeńi vrimeniti. F. Lastrić, ned. 203. Nije mu srića godila pod carom Mihajilom. A. Kanižlić, kam. 13. Nek ti vrime tihim zrakom godi. rož. 2. Da godite grlu svome. V. Došen 146b. Onda ńemu baš nitko ne godi. M. A. Reļković, sat. H 7b. Dobar kućnik mora godit poļu, mora godit svojem vinogradu, mora godit i svojoj živini. J. S. Reļković 7. Naravi godim i tebe uvridujem. G. Peštalić 138. I kako ćeš mojoj majci goditi, i kako ćeš moju braću dvoriti. Nar. pjes. potr. 1, 260. Lov lovio i sebi godio. Osvetn. 1, 3. Sreća tebe u goru odnijela, pa ti ona godila u ždrijelu. 2, 12. Pa da možeš u po podne pregoniti čamac gde ti srcu godi. M. P. Šapčanin 1, 94. ‚To i to jelo ili piće meni godi'. ‚Baš mi godi, kada si ga tako lijepo naredio'. *u Lici.* J. Bogdanović.

b. collineare, *kao imperfektivni glagol prema* pogoditi, zgoditi *(vidi* pogađati, zgađati). — *u dva primjera našega vremena; u oba bez objekta.* I sve godi puškom ǵeverdanom. Nar. pjes. herc. vuk. 116. Godi jednom topom sa Kotora. P. Petrović, gor. vijen. 54.

c. *prelazno,* fovere, colere, *hraniti, gojiti.* — *od* xviii *vijeka.* Stada, koja Medi u ravninah svojih pomno godiše. D. E. Bogdanić 54. Sudi, korist čija će biti mańa, il' onih, ńe *(diňe)* koji

tako gode, ili moja kom' naravno rode. J. S. Reļković 181. — *amo mogu spadati i ovi primjeri:* Sok iz zida ki izhodi blagoslove ńemu godi. J. Kavańin 311a. A vi, gore, vam vuk vijo i hajduk se krio! ne hodio, tko zulum godio! Osvetn. 4, 58.

d. *odlučivati, određivati, u jednom primjeru (gdje je bez objekta) iz narodne pjesme našega vremena, a otale u Vukovu rječniku gdje je tumačeno* decernere. Bog godio i Bog dogodio, na tebe se taki sanak zbio! Nar. pjes. vuk. 2, 541.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. contingere, *kao imperfektivni glagol prema* dogoditi se (desiti se). Prem ovako pravim vernim Krstijanom vazda se jest godilo. Postila. Q4a. Ovo i tako ima biti i goditi se. Y4a. Poli svetoga Ivana Krstiteļa početka i rojstva jesu se čudesa i znamenja godila. Ff2b. Pravite: ‚Dažć hoće biti', i tako se godi. Anton Dalm., nov. tešt. 107. luc. 12, 54. Tuge, bijede i nesgode na svijeh stranah nam se gode. J. Kavańin 486a. Zasve da ńemu na kraju ne bi se godila ikakva bijeda. I. M. Mattei 332. — *kad je subjekat čeļade, radi značeńa vidi* 1. desiti, 2, b, *b).* Čoek zna de se rodi, ali ne zna kud se godi. Nar. posl. vuk. 348.

b. videri, *činiti se, vidi* činiti, II, 2, b. — *Od* XVI *vijeka (vidi i u Vukovu rječniku).* Ako li tko scijeni da mu je sazreno i nepristojno radi djevice ńegove . . ., što hoće rijeti: . . . sramota mu se godi prid pukom veće *(j)*u u kući držati . . . B. Gradić, djev. 78. Prikor se imenu mom godi pustiti ovega. M. Bunić 28. A znate gospodi koja su u vlasti da jim se smrt godi, kad je z vlasti pasti. I. T. Mrnavić, osm. 136. Ako Turcim ubjegnem bez mejdana junačkoga, sramota se meni godi među braćom gospodom. Nar. pjes. bog. 90. ‚Podaj, sinko, mene końa tvoga, da ja prvi na vodu nagazim, da svatima ja učinim puta'. Tad se dijete na nevoļi nade: da mu dade, godi mu se stidno, da ugazi, strah ga obuzeo. Nar. pjes. vuk, rječ. 92a. Svakome se godi sramota prepirati se sa ženskom glavom. S. Ļubiša, prip. 242.

c. aptum esse, apte convenire, *o odijelu ili obući, koja nije ni široka ni tijesna. — u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Vrlo velika cipela ne godi se na nogu tvoju. J. Rajić, pouč. 2, 141.

d. transigere, pacisci, *poaadati se.* — *od* XVIII *vijeka.* I ondere nadnicu ištite, godite se, ma ne pogadajte. Nar. pjes. bog. 235. A za prodat dušu ni promišļaš, ni razbiraš, ni se godiš, nego prije čekaš, da je pridaš. A. Kalić 10. Dva se gode da se rode. Nar. pjes. vuk. 1, 514. Traži koga čovjeka koji je s hajducima prijateļ i preko ńega se godi s harambašom. M. Đ. Milićević, zim. več. 200. Tad se gode, ko će komu nadoplatiti. V. Bogišić, zborn. 419. Koji se gode, uzmu se za ruke i kad se ugode, onda mahnu rukama. 451.

2. GÔDITI, gôdîm, *impf. uživati, tal.* godere. — *U naše vrijeme po južnom primorju.* Bolje je u dobra dvoriti nego u zla goditi. Nar. posl. vuk. 25. Ko ļeti gori, zimi godi. (Ko ļeti radi, onaj se zimi veseli). 146.

GODIŽBEN, *adj. vidi* godištan. — *Postaje od* godište, *vidi* godižbina. — *Od* XVIII *vijeka.* Budući korizma desetina godižbena, zašto je deseti dio od godine. F. Lastrić, ned. 137. Pa kod vlaškog godižbena pira. Osvetn. 1, 29.

GODIŽBINA, *f. postaje od* godište *nastavkom* b-ina; t *ispada između* š *i* b, *a* š *pred* b *mijeńa se na* ž. *a) vidi* godiština. — *u Stulićevu rječniku* (godištbina). — *b) vidi* ļetopis. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U pismu i u godištbinam crkve niki *(se)* prozivju sveti. Blago turl. 2, 128. — *c) u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da znači: što godina donosi (astrologički).* U sadańa vrimena dolaze na nas bolesti, pomori, rati, glad i druga; što čine naši naučiteļi? Počmu po zvizdami i ajeru iziskivat uzroke od naši nevoļa i govore: ‚Ovo je godižbinom'. J. Banovac, pred. 109.

GODJE, *adv. (i conj., vidi* b) grate, *ugodno, po voļi, po ćudi: s dativom i s glagolom* biti (budem) *koji može i izostati a ima se u misli. — Upravo je lokativ supstantiva* god *(vidi* 1. god, b). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* godě. — *Nahodi se dosta često do* XVI *vijeka, pisano* godě, godje, gode, godi *(ovo ne samo po zapadnom govoru nego i po južnom). — Između rječnika u Stulićevu (gdje je shvaćeno kao supstantiv sredńega roda):* ‚voluptas, voluntas, arbitrium' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara;* ako caru godje jest ‚si regi placuit', *i u Daničićevu:* ‚godě', s glagolom ‚byti' a i bez ńega, ‚placere'. — dolazi uz riječi relativne koje od ńegova značeńa bivaju neodređene tako da obuzimaju sve što znače. — u tom smislu postaje kao i ‚voļa' ‚vel', ali samo na dva mjesta *(vidi dva prva primjera kod* b).

a. *sa značeńem kazanijem sprijeda.* Da ju prodajeть kako ńemu godje. Mon. serb. 14. (1222—1228). Ili ino što im je godě. 37. (1253). Ako li vi ne godě da nijedьnь odь ńihь ne bude . . . toli vi godě da budu ona dva. Spom. sr. 2, 26. (1369—1376). Da imь je na voļi što imь gode. Mon. serb. 206. (1387). Gdě ļubo ńemu godě bude. 211. (1387). Kako ti godě. Spom. sr. 1, 6. (1396). Da sam voļan staļati koji mi godě dio. Mon. serb. 339. (1427). Da smo voļni prodati komu je nam godě Dubrovčaninu. 341. (1427). Kada ńoj bude gode na ńe voļu. Spom. sr. 2, 103. (1441). Da imь je na ńihь voļu kako imь gode. Mon. serb 435. (1445). Obereta si mej sêmi, to su doli, ko vama godě. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Bože, daj da stignu ča je godi tebi. M. Marulić 50. Daj pokoru ku t' je godi. 263. Ako li ti nije godi ništa toga meni dati. A. Čubranović 162. Ako višńega promislu godi bude mene ubiti. Aleks. jag. star. 3, 267. Ašte vi jestь gode. Stefanit. star. 2, 278. *vidi i kod* 1. goditi, 1, a.

b. sive, *ili, razvilo se od predašńega značeńa, isporedi* voļa *i lat.* vel *(vidi i u Daničićevu rječniku). — samo na tri mjesta.* Vьsi Dubrovьčane kire hode po mojemu vladaniju trьgujuće, gьdě *(ovako je po prijepisu, u matici stoji* godě) si kьto hoće krěvati, godě si kto mine. Mon. serb. 2. (1189). Ne plati trьžьcь, godě ne obьvarovati vladanija. 188. (1378). Ne veće kada bude nika škoda (pre)d ńim činiti se, vapi ta ‚pomagajte', godi ako ne vazme nikoga znamenja od škodnika. Zak. vinod. 61.

c. *vidi* 3. god *i napose zamjenice i adverbe.*

GODļEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 158. — *Pomińe se i prije našega vremena.* Godļevo. S. Novaković, pom. 130.

GODNOST, *f. osobina onoga koji je godan ili onoga što je godno. — U Stulićevu rječniku:* ‚dexteritas, habilitas, opportunitas, commoditas, tempus opportunum'. — *U naše vrijeme u Šulekovu:* ‚gemüthlichkeit'.

GODŃICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Godńici. Sr. nov. 1871. 180.

GODOJE, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Deč. hris. 6. 73.

GODOMIK, *m. vidi* Godomin.

GODOMIĻE, *n. dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom.* Godomiļe *i* Godomiļe doñe. Statist. bosn. 42.

GODÒMÎN, Godomína, *m. polje niže Smedereva. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* Gȍdomîne *(ovako je po Daničićevoj rukopisnoj bilježi; drukčije u Vukovu rječniku:* Gȍdomîn). — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Godominь). Въ ļeto 6945 (1437) . . . razbiše Alibega podь Smêderevomь na Godominu. Okáz. pam. šaf. 77. Kad je bio nasred Godomina. Nar. pjes. vuk. 2, 499. I eto ih u Godomin, Đoko! Godomin su polje napunili. 4, 311. Divno i veoma rodno polje ‚Godomin' koje se pruža od ušća Morave do grada Smedereva. M. Đ. Milićević, srb. 131. — *Nalazi se pisano i* Godomiń: Leto 6943 (1435) . . . Zurovićь Vukašinь . . . razbi Alibega na Godomińu. Glasn. 10, 271. Livada u Godomińu. Sr. nov. 1870. 422; *i* Godomik (?): Livada u Godomiku. Sr. nov. 1875. 710; *i* Godomir. Rad. 49, 121. (xvi *vijek*).

GODÒMÎNSKÎ, *adj. koji pripada Godominu. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s drukčijim akcentom:* gȍdomînskî, *vidi kod* Godomin). Niz široko polje godominsko. Nar. pjes. vuk. 2, 499. Vidiš ravno polje Godominsko. Pjev. crn. 120a.

GODÒMĪŃ, *m. vidi* Godomin.

GȍDOMÎR, *m. ime muško. — Od prije našega vremena i u Vukovu rječniku.* Godomirь. S. Novaković, pom. 56. Ban Godomir i Kuzmica. J. Kavanjin 232a. — *vidi i* Godomin *na kraju.*

GODOPISAC, godopisca, *m. vidi* ļetopisac. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ta se je porodica omakla povjesničarima i godopiscima. S. Ļubiša, prip. 46.

GODOŠIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Godošinu. Sr. nov. 1866. 42.

GODÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se goduje. — U Vukovu rječniku.*

GODÒVATI, gòdujêm, *impf. svetkovati (vidi* 1. god, a, *e)). — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Malo stao pa se odmorio, nadaše se da će godovati vaskrs-danak. Osvetn. 3, 117.

GODOVIČKI, *adj. koji pripada Godoviku.* Godovička *(opština).* K. Jovanović 157.

GODOVIĆ, *m. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172.

GODOVIK, *m. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 157.

GODOVINA, *f. vidi* godovno. — *U jednoga pisca našega vremena.* A ja, brate, godovinu slavih. Osvetn. 1, 38.

GODÒVNÎ, *adj. svečani (vidi* 1. god, a, *e), isporedi i* godovno). — *isporedi* godovńi. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* Dan godovni, dan ili god svetečni *itd.* I. Bjelostjenac, rječ. 2, 64ab.

GODOVNICA, *f. vidi* godovno. — *U Šulekovu rječniku:* ‚angebinde'.

GODÒVNŌ, *n. imendan. — Uprav je adj.* godovni *u sredńem rodu. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚der namenstag' ‚dies lustricus' *s dodatkom da se govori u Slavoniji i Hrvatskoj.* Na ńegovo godovno poslao *(mu)* jest krunicu. A. Kanižlić, utoč. 124.

GODÒVŃÎ, *adj. vidi* godovni. — *Od* xviii *vijeka.* Sve poskida, pak metne onaj oltar, kojega jest dan godovńi. Đ. Rapić 444. O Spasovu, danu godovńemu. Osvetn. 2, 153.

GODOVO, *n. ime selu. — Prije našega vremena.* Godovo (selo). S. Novaković, pom. 130.

GODOVOVATI, godovujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. pogrditi *s dodatkom da je uzeto iz misala. — nepouzdano.*

GODŔŃATI, godŕńâm, *impf.* kad tko govori potiho, tako da se ne razumije što govori. F. Afrić.

GÒDUĻA, *f. augm.* godišnica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gòdûļâ. — *U pisaca Dubrovčana* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚vilissima famularum' 465a), *u Voltiđijinu* (‚massara, serva' ‚magd'), *u Stulićevu* (‚vilissima ancillarum'). Zašto je pužļiva kakono jeguļa i većma tugļiva neg pusta goduļa. M. Vetranić 1, 228. Pitaj tu goduļu, koja ti na moru izgubi košuļu. N. Naļešković 1, 250. Toj li si gospodar? goduļe celivaš. 1, 250. Zašto sam od moje goduļe utekao. M. Držić 132.

GÒDUĻICA, *f. dem.* goduļa. — *U Stulićevu rječniku.*

GODUŠ, *m. selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle.* Statist. bosn. 166.

GODUŠA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 50.

GŌĐ, GŌĐE, *vidi* 3. god.

1. GÒĐÊŃE, *n. djelo kojijem ko godi ili se ko godi. — Između rječnika u Stulićevu* (godjeńe, contractus') *i u Vukovu* (1. ‚das beschliessen' ‚decretio'. 2. vide pogađańe). Od godeńa *(vidi* 1. goditi, 1, c) bolestnika govori. M. A. Reļković, sat. H8b.

2. GOĐEŃE, *n. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 44.

GÓĐEVAC, Góđêvca, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Ļ. Stojanović. Radosav Goñevac. Rat. 254.

GOĐEVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle.* Statist. bosn. 152.

GÒDIC, *vidi* 3. god *i* godic. Što joj godic od te nedeļe ostane, to u selo u rodbinu dade, i još onoj koja prede lane, i ńoj neće da propušti dane. u Dobroselu. M. Medić.

GȍETA, *f. vidi* 2. gajeta. — *U Vukovu rječniku:* mala barka bez katarke *s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom iz narodne pjesme:* L'jepo li je pogledati morske brodove, sprema ńima dv'je goete, u ńih svatove. — *Akc. je bilježen po Vukovu rječniku; može biti da bi trebalo popraviti* gòeta *prema* gȁjeta.

GOF, *m.* Seriola Dumerili Risso, *neka riba.* Đ. Kolombatović, pesc. 11. G. L. Faber 195. — *tal.* goffo.

1. GȍGA, *m. zidar (naj češće bivaju Cincari). — Riječ tuđa, po svoj prilici arbanaška, isporedi arban.* Goga, *Rumun. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚der maurer' ‚faber murarius' (‚meist sinds Zinzaren'). Dovede goge cincare od Orid(a). Rad. 1, 187. *(na kraju* xviii *vijeka).* Napravih kulu (1811) i dadoh gogama talijerah 100. Starine. 10, 262. Htio bi, da on bude gradi goga. S. Ļubiša, prip. 151. — *I kao ime muško:* Oko kule Goge Rašovića. Ogled. sr. 104. Goga Petrović, Goga Magdin, Goga Daskalov. D. Avramović 249. — *i kao prezime u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. GOGA, *f. u zagoneci.* Šarena goga, pisana goga; savij gogu na jednu nogu. *odgonetļaj: podveza.* Nar. zag. nov. 171.

GȍGAČKÎ, *adj. koji pripada gogama (vidi* 1. goga). — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj na·*

šega vremena. Na ńih meće gogačke haļine a na noge gogačke opanke, na ramona kuke i motike. Pjev. crn. 56b.

GOGAN, *m. ime muško.* — XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Per manus Gogani, lectoris ecclesie zagrabiensis'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 224. (1289). — *Kao prezime* XVIII *vijeka.* Tome Gogan. J. Vladmirović 5.

GÒGICA, *m.* gobav čovjek. u Lici. V. Arsenijević.

GOGIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 203. Od Jandrije Gogića Dalmatinca. *u* Nar. pjes. kras. 1, IX.

GOGIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 196.

GÒGIN, *adj. koji pripada gogi (vidi* 1. goga). — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Gogin bunar, *izvor u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Glasn. 19, 136. — *I kao prezime.* Jovan Gogin. D. Avramović 250.

GOGINAC, Goginca, *m. ime studencima.* Ozida tri bunara u Lojanicama, u Vukošiću i u Zablaću, koji i danas sva tri služe i zovu se ‚Goginac'. Nar. prip. vil. 1867. 463.

GOGLOVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Goglovi. Sr. nov. 1863. 174.

GOGOBA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zabran u Gogobi gorńoj. Sr. nov. 1870. 195.

GOGOĻ, *m. a) u jednoga pisca našega vremena kao da znači: čas.* Rekao bi čovjek da je to sve zgotovļeno u dva gogoļa bez nateg. M. Pavlinović, rad. 63. — *b)* Branta rufina Boie, *ńeka vodena ptica.* Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 44.

GOGOĻA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

GOGOĻAK, gogoļka, *m. klȍbûk.* — *U jednoga pisca našega vremena (vidi i* gogoļati). Videć gogoļke mila u svojoj pomijari, dok se brijo. M. Pavlinović, rad. 51.

GOGOĻATI, gogoļam, *impf. kao vreti ispuštajući gogoļke.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Gogoļajuć čim tu izlazi tih hladenac izpod spile. J. Kavańin 195b.

GOGOŠEVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Tomaš Gogošević. Mon. croat. 205. (1514).

GOGOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Starog popa Gogović-Haǵiju. Nar. pjes. petr. 2, 382.

GÓǴA, *f. vidi* ǵoga. — *U Vukovu rječniku.*

GÒǴAV, *adj.* mršav, sitan. B. Mušicki. — *Postaje od* goǵa.

GOǴIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Sava Goǵić. D. Avramović 219.

GOǴOBA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Goǵobi. Sr. nov. 1867. 390.

GÒǴURA, *f. augm.* goǵa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gȍǵûrâ. — *U Vukovu rječniku.*

GÔJ, gȍja, *m.* pax, *mir.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc. sing.* gȍju. — *Od iste osnove od koje je i* gojiti; *nije jasno kako je dobilo ovo značeńe: po svoj prilici prvo je značeńe bilo: uživańe, te je poslije postalo uže.* — *Od* XII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚voluptas' 560a), *u Stulićevu* (‚gaudium, voluptas, jucunditas, oblectatio, dolectatio' *s dodatkom da dolazi u Zlatarića), u Daničićevu* (‚pax'). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Pravy prijateļь byti vamь odьselě i do věka i pravь goj drьžati sь vamy i pravu vêru. Mon. serb. 2. (1189). Potvrđenje vojevode Radosava Pavlovića za goj učińenja i potvrđenja . . . Mon. serb. 313. (1421). A plam stat u goju ne može i led bil. Š. Menčetić 54. Da budu Krstjani u goju. M. Vetranić 1, 51. Duši vam vječni goj! 1, 137. Slatki goj u srcu uživaš. M. Držić 12. Tebi ražalište ļubavi na moj goj, ter porotiše s nesrićom na mir moj. P. Zoranić 4a. Tako u ratu i u goju oslužujmo mi zakone. G. Palmotić 2, 386. — *često dohodi uz* mir. U miru i u goju. Zborn. 178b. U miru ter goju, u svem na svit pokoju budu služeni. G. Držić 444. U miru i goju ļuveno pribivat. 448. Nit' bješe rat ni boj, ner ļubav, mir i goj. M. Vetranić 1, 8. Nitkore poznati ne umije goj ni mir, ako nije kad krati kušo jad i nemir. N. Dimitrović 19. Oci neprijateļi mira i goja i kontenta od sinova. M. Držić 295. Goj bi i mir vijerni bil u vike meu nami. D. Rańina 73a. Za mir i goj ovozih mejašev. Starine. 10, 13. (1582). Krvniko da stremo i vas ńih mir i goj. D. Zlatarić 30a. Dosta smo podnili pogube i smeće, vrijeme je, dom mili da vidi svak veće; da rados svak svoju uživa s ļubavi u miru, u goju, u igrah, u slavi. I. Gundulić 14. U veselom miru i goju provoditi mlados. G. Palmotić 1, 143. *u naše se vrijeme govori u Dubrovniku:* u miru i u goju. P. Budmani. *amo spada i ovo:* Mlados svoju u mirnom goju, u slatkom raju veselo traju. G. Palmotić 1, 265. — *b) u ovijem primjerima nije jasno značeńe; pisci mogu biti mislili na postańe od* gojiti, *i shvatali kao ‚uživańe' ili ‚gojeńe' (vidi i u Belinu i u Stulićevu rječniku).* Zdravo, sveti goju, sveta dêvojčice! Š. Budinić, sum. 25b. I tako ńiov goj z djavlom na šalu izajde. S. Margitić, fal. 164. I mom' grlu dubokomu razkošnijeh iskah goje. J. Kavańin 395a. Spravļa u goju ńoj neizrečenu zvijezdam zgrađen stan. I. Đorđić, uzd. 69. Iz slobode osobne izvire obilna rijeka goja ingleškoga. M. Pavlinović, rad. 10.

GÓJA, *f. ime žensko, hyp.* Gojislava *ili drugoga imena što tako počińe.* — *Akc. se mijeńa u voc.* Gôjo. — XV *i* XVI *vijeka.* Gospa Goja. M. Marulić 258. O Goje *(po dubrovačkom govoru),* Gojisava. M. Vetranić 2, 323.

GOJAČ, *m. vidi* gojiteļ. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I neka jih *(sinove)* putem prati kušan gojač naj vjerniji. J. Kavańin 76a.

GOJADAN, gojadna, *adj.* n. p. vrijeme kad je kiša, krupa, vjetar, led. J. Grupković.

GOJÁJLI, *adj. odgojen (ne mijeńa se po padežima).* — *Biće postalo od* gojan *turskijem nastavkom* li. — *U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku* (odgojen ‚gepflegt' ‚cultus'). Crna brka, gojajli perčina. Nar. pjes. vuk. 1, 459.

GOJAK, *m. ime muško.* — XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Gojakь). Gojakь. Deč. hris. 7. 13 *i još ńekoliko puta.* Poslahь našoga vlasteličića Gojaka. Spom. sr. 2, 28. (1387). Gojakь Miroševićь. 1, 20. (1399). Gojakь Lalkovićь. 1, 40. (1402). — *Kao prezime od* XVIII *vijeka.* Nikola Gojak. Norini 75. Schem. spal. 1862. 28.

GOJAKOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 144.

1. GÔJAN, gȍjna, *adj.* tranquillus; cultus. — *Postaje nastavkom* ьnъ *od supstantiva* goj *ili od glagola* gojiti, *i po tome ima dva značeńa.*

a. tranquillus, *miran.* — *Od* XV *vijeka, a iz-

među rječnika u Stulićevu (‚placidus, tranquillus, quietus, mitis, lenis, jucundus, laetus, dives‘; *adv.* gojno ‚placide, tranquille, leniter, blande, laete‘) *i u Daničićevu* (gojnь ‚quietus‘). — *Kao adjektiv stoji samo u jednom (naj starijem) primjeru:* Trьgovacь ino ne ište razvê mirnu i gojnu zemļu. Spom. sr. 1, 43. (1402). — *Češće se nahodi adv.* gòjno *(komp.:* gòjnijê, *vidi u prvom primjeru), od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Jur bi mi gojnije, da put ma skopnije. Š. Menčetić 129. Od ļudi stvar svaka gdi gojno živjaše. M. Vetranić 1, 7. Stan'te gojno rad ļubavi. 1, 26. Morem se ne može u plavci gojno proć od mnogo ļudi zlijeh. 1. 129. Psi gojno leže. 1, 156. Sebi ložišta priprave, da gojno borave. M. Držić 421. Zaspah, pokli tva straža me ušikala gojno i milo. I. Đorđić, salt. 6.

b. *odgojen, uzgojen, pa po tome i jaki, tust.* — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod c)), a između književnika u Vukovu* (‚gepflegt‘ ‚cultus‘, cf. gojani). *a) o čeļadetu.* Već se gojan za junaštvo spremaš. Nar. pjes. petr. 3, 250. Kad ga spremiše na vjenčańe mlada, gojna. V. Vrčević, niz. 78. Stana Miloševa mlada i gojna. 119. Pomaļa se na zemļi našoj gojna omladina. M. Pavlinović, razl. spis. 171. — *b) o živinčetu.* Ki ne broji zdravo za rdavo, il' ne vodi gojno za mršavo. Osvetn. 4, 11. Ńihovo je držat sprave bojne, sjajne puške, tope, końe gojne. 4, 13. — *c) o tijelu ļudskom ili životinskom i o ńegovu dijelu.* Podipsenje plemenite svoje puti, gojne u rudnoj mekoputi. J. Kavańin 325a. I bijele ruke Anetine oko gojna grla Ivanova. Nar. pjes. vuk. 1, 465. Prekrstio gojne ruke. Vuk, živ. 199. Videla fratru podbrijan gojan vrat. Nar. prip. vrč. 161. — *d) o maslu.* Pa gdje vi je sir i maslo gojno? Osvetn. 2, 49. — *e) o poļu (dobro rađenu, gnojenu).* Kose jesu od lani pokojne i đubretom još od onda gojne. J. S. Reļković 117. Oranice pritisnuli crne i livade prekrilili gojne. Osvetn. 3, 113.

2. GOJAN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Gojanь. Deč. hris. 52.

GOJANA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 56.

GOJANAC, Gojanca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. (kajkavski)* Gojanec. Pregled. 44.

GÒJANÎ, *adj. vidi* 1. gojan, b, *a).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između književnika u Vukovu* (‚gepflegt‘ ‚cultus‘, cf. gojan *s primjerom iz narodne pjesme:* A za ńima gojani Alile). A za ńima gojani Halile. Pjev. crn. 140a.

GOJANOVCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Gojanovьci‘, selo crkve bogorodičine u Arhiļevici koju je sa selom dala Hilandaru carica Jevdokija sa sinom Kostadinom (Mon. serb. 191 *god.* 1379). 1, 228.

GOJANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. siben. 1875. 26. Schem. jadert. 1876. 52.

GÒJÂTAN, gòjâtna, *adj. postaje od osnove glagola* gojiti *nejasnijem načinom.* — *U naše vrijeme.*

a. *o žitu i varivu koje nije čisto, koje nije dobro izvijano. u Lici.* Obično žitu koje nije dobro uređeno ili izvijano reku: ‚Ovo je žito vrlo gojatno‘. J. Bogdanović. Gojatan, n. p. grah, nečist. V. Arsenijević. Kad ima u žitu svakojake nečisti, kaže se da je gojatno. M. Medić. — *na jednom mjestu u narodnoj pjesmi o srebru:* Hoće srebro da se pozlaćuje, neće zlato, srebro je gojatno. (Gojatno ovdje znači nečisto, n. p. gojatna šenica: nečista šenica, u kojoj ima smeća). Nar. pjes. kras. 1, 145.

b. gojatan, žito koje dobro raste. M. Pavlinović.

GOJÁTITI, gòjâtîm, *impf. činiti da što bude gojatno (nečisto).* — *U naše vrijeme.* Nemoj de mi sobu gojatiti, nemam ja kad da za tobom mètêm. u Dobroselu. M. Medić. — *refleksivno:* gojatiti se, postajati gojatan. Šenica se klači, da se mańe gojati. u Lici. V. Arsenijević.

GOJAVA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 64.

GÒJÂZAN, gòjâzna, *adj. a) koji se lasno ugoji (o marvinčetu).* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* — *b) tust, debeo, i o čeļadetu i o dijelu ļudskoga tijela.* Upravo ne umem kazati, dali je ona sa svoje leńosti bila tako gojazna ili je s velike debļine bila tako leńa. M. Đ. Milićević, zim. več. 249. Vrat mu beše kratak, telo gojazno i krepko. M. P. Šapčanin 1, 21. — *c) vidi* gojatan, a. *u naše vrijeme u Bosni.* Gojazno žito, poraslo travom i urodicam. G. Martić.

GOJČE, gojčeta, *n. vidi* gojenac. — *U jednoga pisca našega vremena.* Derviš paša Validino gojče. Osvetn. 5, 29.

GOJČEVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 40.

1. GOJČIN, *adj. koji pripada Gojci.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚Gojčinь‘, selu je Kamijevu išla meda ‚za Gojčinu ńivu‘ (Mon. serb. 199 *god.* 1381).

2. GOJČIN, *m. općina u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 158.

GOJČINIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka, a između književnika u Daničićevu* (Gojčinićь). Novakь Gojčinićь. Mon. serb. 257. (1405). 294. (1419).

GOJENAC, gojenca, *m. onaj koji je gojen.* — *U naše vrijeme. a) o čeļadetu, i u prenesenom smislu, kao dijete, učenik itd.* Mi gojenci umne Italije. M. Pavlinović, razl. spis. 217. — *b) o životinčetu.* Gńijezdo vije, ter gojence sebi leže sive. Osvetn. 1, 3. *mlada srńa.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

GOJENIK, *m. vidi* gojenac. — *U pisaca našega vremena.* Da joj žao ne ostane na te, i na mene gojenika svoga. Osvetn. 2, 4. *i u Šulekovu rječniku:* vo gojenik ‚mastochs‘.

GÒJÊŃE, *n. djelo kojijem se goji.* — *Stariji je oblik* gojenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (gojenje), *u Belinu* (gojenje 65a), *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Hrana ili gojenje grêha. Š. Budinić, sum. 119a. Hrańeńe i gojeńe bolèstî. M. Radnić 513a. Lidiji bijahu rad hrabrenosti i osornog gojeńa djece svoje na glasu. D. E. Bogdanić 125. Gojeńe vite jele. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 249.

GOJEV, *adj. vidi* gojiv. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GOJEVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 34.

GOJEVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Niva u Gojevu. Sr. nov. 1870. 354.

GOJIĆ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka, i u Daničićevu rječniku* (Gojićь). Gojićь Gaočićь. Mon. serb. 229. (1397).

GÒJIDBA, *f. vidi* gojeńe. — -d- *ispred* b *stoji mj.* t. — *U pisaca našega vremena.* Domaća gojidba. S. Ļubiša, prič. 123. Prispodabļajuć gojidbu inglešku sa ńemačkom. M. Pavlinović, rad. 10.

GÒJIDBEN, *adj. koji pripada gojidbi.* — *U pisaca našega vremena.* Jer je gojidbena duž-

nost ne puštati mladež . . . M. Pavlinović, razl. spis. 92.

GÒJILAC, gòjioca, *m. vidi* gojiteļ. — *U Stulićevu rječniku (griješkom* goioc).

GOJILO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dеč. hris. 50. 53. 62.

GOJILOVIĆ, *m. a) prezime.* — *u naše vrijeme.* Da pošaļe Živana i Damjana Gojilovića iz Culkovića. Glasn. II, 1, 2. (1808). — *b) selo u Hercegovini.* Schem. ragus. 1876. 57.

GOJIĻA, *f. žensko čeļade koje goji.* — *Načińeno prema* dojiļa *i* dadiļa. — *U Šulekovu rječniku:* ‚pflegerin'.

GOJIN DO, Gojina Dola, *m. selo na granici srpsko-bugarskoj u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 166.

GOJINOVAC, Gojinovca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 395.

GOJIONICA, *f. vidi* gojiteļica. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GOJIONIK, *m. vidi* gojiteļ. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GÒJIŠTE, *n. mjesto gdje se goji (tovi) domaća živina.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚ingrassatojo' ‚saginarium'). — *I kao ime mjestu.* Niva u Gojišto *(u Srbiji u okrugu smederevskom).* Sr. nov. 1875. 621.

GOJIŠTVO, *n. vidi* gojište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GÒJITEĻ, *m. čovjek koji goji.* — *isporedi* gojilac, gojionik. — *U rječnicima: u Mikaļinu, u Belinu* 65b, *u Voltiģijinu, u Stulićevu.* — *U naše vrijeme u Šulekovu:* ‚pfleger'.

GÒJITEĻICA, *f. žensko čeļade što goji.* — *isporedi* gojiļa, gojionica. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 65a, *u Voltiģijinu (griješkom* goitelica), *u Stulićevu.* Prozva jih gojiteļice tilesa, dali skupa maćehe duša. Blago turl. 2, 114.

GÒJITI, gòjîm, *impf.* alere, *prvo je značeńe (vidi postaće) bilo: činiti da što (objekat) živi, iz toga se razvilo: činiti da raste, uspijeva, dobro živi, pa po tome davati mu hranu i drugo i činiti sve što mu treba za živļeńe, osobito za dobro živļeńe.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* gojimo, gojite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gòjî, *u impt.* gôj, gôjmo, gôjte *(ako impt. ne gubi* i, *akc. se ne mijeńa:* Gòji mi, selo, cvijeće. Nar. pjes. vuk. 1, 23), *u part. praet. pass.* gôjen. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* ротить, *češ.* hojiti, *lijećiti, pol.* goić. — *Korijen* goj *postaje ojačańem (kao kauzalni glagol) od* gi *(vidi* živsti). — *Između rječnika u Mikaļinu* (gojiti, toviti, pritiliti ‚sagino'; gojiti, hraniti ‚educo, nutrio, alo, instituo, foveo'), *u Belinu* (‚alo' 65a; ‚nutrio' 516b; ‚foveo' 321b), *u Bjelostjenčevu* (goim ‚foveo, refoveo'. 2. v. hranim. 3. ‚sagino', v. tovim), *u Voltiģijinu* (‚nodrire, alimentare, allovare' ‚nähren, erziehen'), *u Stulićevu* (‚saginare, opimare, pinguefacere, farcire, nutrire, fovere'), *u Vukovu* (1. ‚pflegen, aufziehen' ‚colere'. 2. ‚mästen' ‚sagino'; gojiti se ‚sich mästen, fett werden' ‚saginor, opimus fio').

1. *aktivno.*

a. *objekat je čeļade. a) kad je objekat dijete, subjekat je obično majka, te se misli naj prije na dojeńe, pa i na othraňivańe uopće i na svaku pomńu i nastojańe oko malena djeteta.* Vila: Ni dojiše zviri nas u toj dubravi, ma vile gojišo. M. Držić 78. Goji majka sinka malenoga. And. Kačić, razg. 29a. Plakala mu i majka, koja ga je rodila, men' djevojci gojila! Nar. pjes. vuk. 1, 440. — *u ovom primjeru misli se samo na dojeńe (vidi g):* Zvijer gojila tebe jes čemerom svojime. F. Lukarević 12. — *b)* educare, *objekat je dijete ili mlado čeļade. subjekat može biti otac ili majka ili ko drugi; kod značeńa ne misli se toliko na hranu, koliko uopće na pomoć i upravļańe kod razvitka ne samo tjelesnoga nego i duševnoga.* Činićeš gojiti tvoga sina. P. Macukat 10. Kako imadu čuvati i gojiti moga sina. 12. Blago majci koja ga rodila i sestrici koja ga gojila! Nar. pjes. vuk. 1, 459. Goji kraļe dva bliznaca sina. Nar. pjes. juk. 45. Šćer carova koju sam ja iz malena gojila. Nar. prip. vuk. 2247. — *kod duševnoga razvitka može se isticati kojom naukom to biva, te ova može stajati u loc. s* u. Ne dražite vaših sini, da gojite i redite je v nauku. Katch. 1561. D4b. Gojiti ga u poznańu zakona nebeskoga. Ant. Kadčić 134. *nije dosta jasan u ovom primjeru lokativ s* o: Nevjeste t' mi sade o časti sve goje. M. Držić 90. — *c) objekat može biti i odraslo čeļade, značeńe je: sa svom pomńom nastojati da mu je dobro, da je zdrav, jaki itd. aa) subjekat je čeļade ili što se kao čeļade misli (u prvom primjeru svijet, u drugom Bog).* Vaj svijeto pritužan, što se tač oholiš, tko nije kriv ni dužan, da ga tač progoniš? pravedna progoniš, a tko je pun zloba njegueš i gojiš i kriliš do groba. M. Vetranić 1, 111. Nu pokle htje tako ti, slavo jedina, ti krijepi i ti goj i mene i sina. M. Držić 421. Tko sebe goji, naj boļi perivoj goji. (F). Poslov. daničk. 133. *(Mati je)* Rumu gojila i ńegovala kao cvijet u perivoju. S. Ļubiša, prip. 38. — *bb) subjekat je što umno (staće, duševno osjećańe itd.), glagol može biti u metaforičkom smislu.* Tere bih svaki trud trpiti volil ja nego li želni blud; zašto mi ne prija, zašto me ne sladi, zašto me ne goji. Š. Menčetić 113. Ne tuži, jer tuge ne goje. 255. I lakše ter što je, meni se mni teže, jer me zla ne goje neg mi duh odniješe. N. Naļešković 1, 323. Daj učin', vajmeh, taj da život daš onoj ku goji i hrani sunčani pogled tvoj. F. Lukarević 99. Ako ńega goji milost svemogoga. A. Georgiceo, pril. 91. Milos krijepi i hrani me, ona goji i siti me. N. Marči 107. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima je objekat kolektivno ime:* Mir kraļevstva i gradove zdrži, umnaža, vriježi i goji. I. Gundulić 453. Gdi ti *(mir)* stojiš, puke gojiš i rastjeti činiš ńima. G. Palmotić 2, 100. — *d) hraniti uopće.* Širok svijet je i prostran, od četiri dio svakoji, ili naš je, ili inostran, množ viteza caru goji. I. Gundulić 503. I dok mi je lava odbranoga koga gojim u dvoru mojemu, od Srijema pisara Andrije. Nar. pjes. vuk. 4, 290. — *e) u prenesenom smislu, kao hraniti u širem smislu, držati. aa) subjekat je čeļade. u dva primjera jednoga pisca* XVI *vijeka; u obadva izrečeno je u čem (kako) subjekat hrani, drži.* Nofelu ostavi, ka ńega sved goji u časnoj ļubavi. F. Lukarević 217. Ne bih li bila ja u sebi vrlija, kad bi ga podhibno kroz huda tač dila bez ufanja u takoj ļubavi gojila? 86—87. — *bb) u jednom primjeru* XVII *vijeka subjekat je ńešto umno.* Ne vim, kako se pristoji ļudsko ime takvim kih razlog ne goji. I. T. Mrnavić, osm. 39.

b. *objekat je živinče. a) kad je objekat mlado živinče u subjekat je majka ili uopće jedno od roditeļa, značeńe je othraňivati, pïtati, dojiti, isporedi* a, *a).* Tičica je grmić spletala, nutra mlado gojila. Nar. pjes. istr. 2, 78. — *amo spada i ovaj primjer gdje je subjekat žensko čeļade:* Tu je kujicu morala nevesta gojiti i dojiti. Nar.

prip. mikul. 21. — *b) kad je objekat domaće živinče koje se hrani da se zakolje, značenje je uopće kao kod* toviti. *vidi u Mikalinu, u Stulićevu, u Vukovu rječniku.* — *c) kad je objekat drugo domaće živinče, ili uopće koje mu drago živinče, znači: hraniti uopće, a ujedno i tako da mu dobro bude, ili da bude podobno za onaj posao radi kojega se hrani (u prvome primjeru ističe se razlika od značenja kod b)).* Ako ga č' *(tovara)* gojiti . . . nemoj ga toviti . . . davaj mu po mjeri što mu će dosta bit. M. Vetranić 2, 170. U goju i u miru ti tvoje stado goj. 2, 186. Gojit ptice i pse lovne. J. Kavanin 378b. Lipe i velike konje gojimo. I. J. P. Lučić, izk. 29. Gojit ždribad i jagańce mlade. J. S. Reljković 2. Po tom je ovca sveder uz cara skakutala i blejala, a on je hivio i gojio kao svoje dijete. Nar. prip. vuk. 146. Uvjeravajući da je to njegov zanat, konje timariti, gojiti i potkivati. Nar. prip. vrč. 142. — *amo spadaju (a mogli bi spadati i pod b)) ovi primjeri u kojima je (u metaforičkom smislu) subjekat* gospodarevo oko, gospodareve oči: Konja goji oko gospodara. J. S. Reljković 151. Gospodareve oči konja goje. Nar. posl. vuk. 41. — *d) kad je subjekat mjesto, znači uopće hraniti, ali metaforički, te je pravo značenje, da objekat živi u onom mjestu.* I nesvijesnom tom zvjerenjem *(sic)* koje vele luti goje. S. Bobaljević 223. Pčelice ner pita *(perivoj)* lupko tere goji. N. Difnić u Đ. Baraković, vil. 361. I divjači mnoge ine kijeh pustoši i planine goje u jamah posred stijenja. I. Gundulić 555. Kon Ermona gore plodne, rajne pčele koja goji i vitezom konje ugodne. G. Palmotić 3, 53b.

c. objekat je biljka ili zemlja na kojoj rastu biljke, značenje je: nastojati (polijevańem, gnojeńem, kopańem itd.) da biljka raste i bude podobna za ono (plod, cvijet, hlad itd.) radi čega je usađena. a) objekat je biljka. aa) u pravom smislu. Tri lita mu sam ran bosil gojila. Š. Menčetić—G. Držić 510. Cvijeta ki si ti pridao meni govoreć, da ti ga dan i noć ja čuvam i goju. N. Naleškoviċ 2, 106. Ružu, trator za kog Grube goji? M. Držić 127. Ovi žiljak eto vidiš da suzami mojimi zalivajući gojim. P. Zoranić 5b. Tuj gdi dub ne vene koji vi gojite. D. Rańina 81a. Iz vanka da lipe ti gojiš cvite. A. Vitaljić, ost. 393. Gdje cesarskom svôm desnicom zĕlĕn goji voća i mlada. J. Kavańin 82b. Lemun i naranča što je koje gazde za uzmložaj goje. J. S. Reljković 275. Porasla je u Novi naranča, gojila je Novkińa devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 623. Mažurano moja, vazda si zelena, ki mi te je gojil, da si tako lipa? Nar. pjes. istr. 2, 106. — *bb) u metaforičkom, prenesenom smislu. aaa) subjekat je zemlja ili voda, značenje je hraniti.* Niti goji *(zemlja)* na sebi žita ni drugi plodova. F. Lastrić, ned. 251. — I na te sve plode, ku zĕlĕn gojiše, kladenac od vode prem bistre tecišе. D. Rańina 28b. Gdi Tafna vir studeni goječ dubje, travu i cvijetje čini, obilne svud zeleni, stvara vječno primaljetje. G. Palmotić 3, 56ab. — *amo spada i ovo:* Tada drvo kano mrtvo stoji, ńeg nikakvi sok zemlje ne goji. J. S. Reljković 48. — *bbb) subjekat je vrijeme, u koje biljka raste.* Ružica ku goji zgar zorą. M. Držić 16. Gdi goji cvitje vječno prolitje. G. Palmotić 2, 168. — *amo može spadati i oraj primjer u kojemu je subjekat* zvijezda: Ovih zvizda sad naravi znati uči, da znaš . . . koja goji ili sime kvari. J. S. Reljković 10. — *ccc) subjekat je stvar umna.* Pomńa prije dobra općena u ńoj vječnu zelen goji; sad s neponstvom porušena s povenutijem listjem stoji. I. Gundulić 143. — *ddd) objekat stoji u metaforičkom smislu o ńečemu umnome.* Gojil sam jedan cvit od moga života. Š. Menčetić 321. Koštravu i troskot u sreu tko goji. M. Vetranić 2, 67. Momu ufanju zelenomu gojiš vječno voće zrelo. P. Kanavelić, iv. 213. Usaditi i gojiti lipi stabar ove ljubavi. A. d. Bella, razg. 71a. — *eee) i subjekat i objekat imaju metaforičko značenje.* Očima s' sunačce i andel pozorom, svitli raj vinačce goji t' rano zorom, svu slavu da t' nosi tva glava ka cvata u rusi toj kosi, jak pričista zlata. G. Držić 351. Iz svijetlijeh tvojijeh oči na dragom tvom licu dva sunca s istoči goje rajsku ružicu. I. Gundulić 153. Rumeni trator lijepi ki tvoje slatke usti goje. G. Palmotić 2, 14. Što je koraj prirumeni prid koraljom koji goje usti tvoje? 2, 27. — *b) objekat je mjesto gdje biljke rastu; kod ovoga se misli više na biljke nego na zemlju. aa) u pravom smislu.* Perivoj gojimo. M. Vetranić 2, 106. Druge sad gojim lugove s voćkami. D. Zlatarić 93a. Goj vinograd. I. Ivanišević 66. Djevojka je livadu gojila. Nar. pjes. vuk. 1, 286. — *bb) objekat ima metaforičko značenje.* Ovo su težaci virni vinograda Boga Sabaota kojizim ga priporuči da ga goje, čisto, kopaju i brane. And. Kačić, kor. 370. — *cc) subjekat je voda, isporedi a) bb) aaa).* Rika goji plodna polja. M. Vetranić 2, 434. Ova svijeta strana svoji prostranoga Nila rijeku, mješto dažda ki ju goji. G. Palmotić 3, 111a. *(Nilo)* otijopskijeh iz strana sedam vodnijeh traka dili, polja goji s kim prostrana. N. Marči 14. — *dd) u ovom primjeru* gojiti *stoji posve u prenesenom smislu, kao hraniti (u širem smislu), držati, isporedi a, c):* Još je tuj livada ljuvena i mila ku drugdje nikada nije zemlja gojila, niti se sad goji nit' se će gojiti. M. Vetranić 2, 59.

d. objekat je tijelo sama subjekta ili koji njegov dio. a) gojiti tijelo *(u prvom primjeru* kip*) znači: hraniti se dobro, a i uopće: živjeti u raskoši, u lasti.* Ložeć na perinah smrdeć kip gojahu. M. Marulić 112. A ti to ne smišlaš, nego tilo gojiš. 230. Tko tijelo svoje saviše goji. M. Divković, nauk. 19a. Milueš i gojiš tu smrdljivu tvoju tilesinu. J. Banovac, prip. 20. Dal' da slasno tilo goji. V. Došen 248a. Nije pristojno da vi gojite tijelo u lasti. Đ. Bašić 240a. Jer je tilo svoje kitila i naslađeńem gojila. G. Pešťalić 66. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojem* život *znači gotovo što i tijelo (vidi kod* život*), ali* gojiti *kao da znači: činiti da se lijepo razvije, da postane lijepo:* Da sam ja košuta galanta života, hvala majki mojoj, ka mi ga j' gojila. Nar. pjes. istr. 2, 52. — *b) isto je značeńe kod:* gojiti pŭt, meso. Put svoju ne goje. M. Marulić 110. Kome put našu gojimo. B. Kašić, nasl. 51. Bijednom Epolunu ki gojaše meso gnilo. J. Kavańin 390b. — *c)* gojiti trbuh *znači: jesti mnogo i slatke hrane.* Na žensku trbuhe da goje. M. Vetranić 1, 47. Ne gojaše u noći i u dne nego l' trbuh. J. Kavańin 20b. Zašto bi mi trbuha gojili. M. A. Reljković, sat. K2a. — *d)* gojiti kosu *ili* bradu *znači: puštati da raste, ne strići, ne brijati, ali ujedno i mariti za ńu, češljajući, gladeći, mažući itd. (kod toga se misli i na značeńe kod c, a), jer se shvata da dlake rastu kao biljka).* Da bi brade ali vlas ne gojili. Š. Kožičić 5a. Ako žena vlase goji, dika jest ńoj. Anton Dalm., nov. tošt. 2, 39. paul. 1cor. 11, 15. Da popi nimaju brade ni dugih vlasi gojiti. F. Glavinić, cvit. 216b. Kako on goji svoje kose. J. Banovac, pred. 59. Bježeći zanošaše mu vjetar duge kose, koje on gojaše s velikom pomńom. D. Bašić 14b. Grgur deveti meće proklestvo na ono crkovńake, koji zapu-

štavaju kose, ter ih goje. 262b. Bog t' ubio, moja koso rusa, što sam tebe gojila zaludu! Nar. pjes. vuk. 1, 338. Goji, ćerce, žute pletenice. Nar. pjes. herc. vuk. 24. Gojte kose, divojke. Nar. pjes. istr. 2, 162. Za vezira ni kraj uha nema, štono iskon u Travniku drijema, gojeć bradu. Osvetn. 4, 13. — *e) i* gojiti glavu *u jednom primjeru* xv *vijeka ima možebiti isto značeńe kao* gojiti kosu *ili* bradu. Neka skažem tebi naj pri glavu moju, sama znaš po sebi kako ju ja goju. M. Marulić 173. — *f) u jednom primjeru s objektom* jezik *znači držati, hraniti (u širem smislu):* Dokle šćerca s majkom stoji, pod kosama jezik goji; a kada se s mužem združi, od aršina jezik pruži. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 65.

e. *objekat je koja druga tjelesna stvar. značeńe je hraniti ili držati uopće.* Sunce sve vlada i sve goji. M. Vetranić 2, 71. O sunčani bože Apolo, ki sve gojiš stvari umrle. G. Palmotić 2, 15. Sve što sunčani zdraci griju, goje i zlate, sunce grije, goji i zlati. A. Kalić 486. — Eole ki gojiš i vladaš od vjetar tuj spilu. M. Vetranić 2, 16. — Dim da svit do danas jaču stvar ne goji. Đ. Baraković, jar. 82. — *(Zadar)* ne ima toke zidbe, tri istom klonde sebi goji, Spljet stotinu svojizih broji. J. Kavańin 164b. — *u ovijem primjerima i o plamenu, ali metaforički:* Vruć plamen gojiš od Božje ļubavi. M. Vetranić 2, 37. Uzmnožiti plame svete ļubavi, koje prema dobromu Jezusu dužan je gojiti svaki Hristjanin. I. M. Mattei 53.

f. *objekat je stvar umna (život, zdravļe, duša, ime apstraktno koje znači tjelesnu ili duševnu osobinu itd.). i onda je značeńe: držati, uzdržavati, ne puštati da nestane, hraniti (u širem smislu), ili nastojati da objekat bude veći. a) subjekat je čeļade i objekat je kod samu ńega. aa) objekat je život. aaa) u jednom primjeru* gojiti život *kao da znači što i živļeti.* U plam ļuveni život svoj da gojim. G. Držić 366. — *bbb) češće* gojiti život *znači kao živjeti u raskoši (isporedi* d, *a) i b)).* A noć provod' u sni, tim ć' gojit život sfoj. P. Zoranić 53a. U pokoju život goji svoj smrdeći. A. Vitaļić, ist. 150a. — *ccc) vidi* d, *a) pri kraju. — bb) objekat je duh, značeńe je preneseno od značeńa kod* a, *b) i c).* Zač poznah, višńi plam da taknu svijes moju, da spoznam sebe sam i kako duh goju, jeli ma dušica u tijeli pokojna, ali je tužica pakļenijeh dostojna. M. Vetranić 2, 43. — *cc) objekat je koja tjelesna osobina.* Ljepotu moju vrh svijeh ja goju. M. Vetranić 2, 152. S kijem si zajedno tvu ljepos gojila. M. Držić 435. Ne scijen', da u napravah ljepos stoji, i zločesto ruho goji od ljepote ures pravi. G. Palmotić 2, 503. — *amo spada i ovo:* O vilo, s životom ka gojiš razbludno u dragom licu tvom i milos i ļubav sdruženu s ljepotom. F. Lukarević 107. — *slično je u ovom primjeru gdje je subjekat sunce, a objekat svjetlost:* Svjetlosti vjekušte, sunačce gorušte pri sebi ku goji. M. Vetranić 2, 69. — *drugo je u ovom primjeru u kojem se ‚goji u srcu' tuđa ļepost:* Jeda se napojim ńe rajske ljeposti u srcu ku gojim od mojo mladosti. Š. Menčetić 194. — *dd) objekat je duševna osobina (dobra ili zla), duševno stańe (n. p. mir, nemir i obzirom na drugoga, kao n. p. prijateļstvo).* I divje zvijerenje općeno smirenje meu sobom goji. M. Vetranić 1, 9. Ako vi zle ćudi pri sebi gojite. 1, 120. Goje zlu volu. 1, 168. Zlosrdje gojiš. 2, 19. Cvijeļenje gojiš. 2, 27. S velikom boljezni nepokoj gojeći. 2, 38. Pri sebi gojeći sve od svijeta žalosti. 2, 72. Što mi da gorki jad gojiti pri sebi. 2, 75. Toliku oholas pri sebi gojeći. 2, 153. Čin' da ste sve spravne vječni mir gojiti. 2, 154. Živemo ovako, jedinstvo gojeći. 2, 178. Gojiti milost Božju i ploditi ju. I. T. Mrnavić, ist. 130. Goji proždrstvo. K. Maģarović 28. Kazimir koji stupi s kalujerstva na prijestoļe, al' od sebe ne odlupi krjepos, koju goji boļe srjed napasti od polače. J. Kavańin 300b. Gojiti prijateļstvo ‚amicitiam retinere'. A. d. Bella, rječ. 71b. Ki na nas goje smrtnu omrazu. I. Đordić, uzd. 190. Htio sam gojiti u srcu hudobska napastovańa. Misli. 11. Tko nenavidost goji, djavla brez sumļe u sebi istom rani i goji. F. Lastrić, ned. 111. Strah Božji gojiti. I. A. Nenadić, nauk. 208. Ļudi združeni s jedinstvom srca gojili bi sjedińeńe i mir. J. Matović 376. Da se zapovijeda gojiti sva držanstva. 382. Da bismo gojili čistoću duše i tijela. 387. Istu živu pohlepu u svomu srcu gojaše otac Klaudio. I. M. Mattei 226. Zlobu goji protiva meni. I. J. P. Lučić, razg. 129. Ne bi li po taj način lašńe i slobodnije mogli svoje zloćo sliditi i gojiti. B. Leaković, gov. 158. Da s Turcima prijateļstvo vriježe i goje. P. Sorkočević 593b. Možemo gojiti naviku na blage misli. M. Pavlinović, rad. 171. — *ee) objekat je misao.* Takove misli on u sebi goji. A. Georgiceo, nasl. 96. U pameti svojoj goji misli plemenite. B. Zuzeri 8a. Gojit nečiste misli. Đ. Bašić 117a. Koji goje misli dangubne u glavi. I. J. P. Lučić, razg. 53. Gojiti visoke misli, v. kućati visoko. J. Stulli, rječ. 182b. — *b) objekat nije kod subjekta. aa) objekat je koja tjelesna osobina. (Pehar)* slados tuj goji u vrijeme u svako. M. Vetranić 2, 52. Šteti zdravjo têlesno, goji nemoći i betežja têlu svojemu. Š. Budinić, sum. 123b. Bez bahornic i liječnika tu mi narav zdravļe goji. J. Kavańin 80a. — *bb) objekat je duša.* Pića tila Gospodinova koja hrani i goji dušu u milosti Božjoj. Ant. Kadčić 113. — *cc) objekat je duševna osobina, duševno stańe.* Himbu goji meu draga dva duha. M. Vetranić 2, 55. Njeke su *(misli)* razumne i pune mudrosti, a njeke bezumne ke goje ludosti. 2, 161. Žeļa ļuvena, koja nam sad stoji sred srca skrovena ter nemir tuj goji. N. Naļešković 2, 28. Ako goji neprijateļstva i zla hotinja moju ļudmi. Š. Budinić, ispr. 62. Barbare kripost otcu sržbu gojaše. F. Vrančić, živ. 113. Gdi je sloboda, dobro svako sadruženo š ńome stoji, ona čini srce jako, vrijednos ona vriježi i goji. G. Palmotić 2, 491. *(Srce)* goji ufanje, strah uzdrži. A. Bošković*eva u* I. M. Mattei 354. Bože od krepòstî, dopušti da se bogomilos u nami uzmnoži, neka one stvari koje su dobre gojiš. I. Akvilini 352. Sve ono, što mlakoću goji. I. M. Mattei 195. Sakramenti bili su zastavļeni za gojiti viru. I. J. P. Lučić, nar. 10.

g. *kod svijeh značeńa može biti i instrumental (grješkom i s prijedlogom* s) *kojijem se izriče koja je hrana (u pravom ili u metaforičkom, prenesenom smislu) ili drugo što pomaže kod gojeńa.* Stvorenja svaka toplinom gojeći. M. Vetranić 1, 7. Gojil sam vas pitjem mleka. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 29b. paul. 1cor. 3, 2. Sfijeću od djevstva uljem dobrijeh djela gojit ne umiju. B. Gradić, djev. 72. Dakle bi pridana ma mlados jur tebi od prvijeh još dana na svrhu, da ju ti sramotom ļuvenom budeš tač gojiti? F. Lukarević 10. Ufanjem neću ja gojit te sred goro. 99. Istim zlom mojim bļudu život moj i gojim. D. Zlatarić 18a. Gojiš žučju moje lice. M. Gazarović 118b. Ne bojte se blągovati već živina kojijeh želudom zemļa goji. G. Palmotić 3, 31a. Nastojimo više gojiti tilo ispraznostmi svitovńim. F. Lastrić, test. 329a. Vi koji gojite vaše srce

s povoljnim mislima od bludnosti, osvete i nenavidosti. ned. 4. Stablo eukaristije dariva duši neumrlost, jer je goji i tovi jednom jizbinom rajskom. Blago turl. 2, 228. S ńime on dušu gosti, živi, goji. A. Kalić 189. Majka ga doji i goji naukom i vrlinami. M. Pavlinović, rad. 181.

2. *pasivno, kod svijeh značeńa. (Ta vila)* rasla nî samo s vilama, za lov da je stvorena, upored nu je s zvizdama i s andelci gojena. G. Držić 378. U ńe mi su bijela ličca, rajem gojena. Š. Menčetić—G. Držić 507. Gojen bi tri miseci u domu otca svoga. Anton Dalm., nov. tešt. 180b. act. ap. 7, 20. Livade gojene. Đ. Baraković, vil. 24. Gojen ‚educatus‘. A. d. Bella, rječ. 65a. Moj Isukrst mnokrat lačan a ja gojen do razpušteńa. B. Zuzeri 35—36. Tamar bi s velikom pomļom gojena. And. Kačić, kor. 199. Jezus Hrist prilikuje ga sjedinjenju ješe s našijem tijelom, ńom gojenijem. I. M. Mattei 194. Te izvedi gojena Labuda. Nar. pjes. vuk. 2, 27. — *U narodnijem pjesmama našega vremena često se pomińe Turčin kojemu je ime* Gojeni *(u ostalijem padežima i s nominalnijem oblikom)* Halil. Ženim brata Gojena Alila. Nar. pjes. vuk. 3, 136. I ńegovu Gojenu Alilu. 3, 149. Kad to vidi Gojeni Halile. Pjov. crn. 140a. Već sam čuo, Gojeni Halile. Nar. pjes. juk. 537.

3. *sa* se, *refleksivno, (rjeđe) pasivno, sa svijem značeńima.* Takove *(ženske)* ako se tuj goje . . . M. Marulić 41. Gdi može sunačce rosom se ne gojit? G. Držić 372. Da se svi narodi o zelju i vodi njeguju i goje. M. Vetranić 1, 11. Dosta se s' gojila u gnusnu ležeći. 1, 79. Pojući u pjesni gdi se plač moj goji. 1, 72. Da tvoja prilika . . . goji se do vijeka u srdačcu momu. 1, 403. Kolik se goji trud i tužba pri meni. 2, 24. Gdi godi se goji stanom oholija, ńoj ti se pristoji vasdi pedipsija. P. Hektorović 41. Kad nemoći mnoge kupe se i goje. 67. Peci loj ter se goj. M. Držić 35. 273. Tugami se gojim i jadi se hranim. P. Zoranić 13b. Ļubav u pečali goji se. 20a. Jednako se gojahu i ditiński ļubļahu. 31b. Gdje se sva zla goje. F. Lukarević 140. Ki se naj veće u tuđu zlu goje. 159. Zaman ište i nastoji svijes umrla, ļucki jezik, da razgovor poda i lik gdi bez svrhe zlo se goji. I. Gundulić 44. S toga užežen milim plamom moj se ogań gojit' pazih sladcijeh misli dragom mamom, tihijem vjetrom uzdah plasih. 259. Ne rodi jo medvjedica, ni se u gorskoj goji ļuti. 464. Da u želinju čistoća se goji. A. Georgiceo, nasl. 82. Blažen tko u ovoj dolini od suza goji se ńima. M. Radnić 107a. Kakono se tijelo goji plemenštinami. 115b. Človik ki se Boga boji v milošći se Božjoj goji. P. Vitezović, cvit. 1. Venci nam se goje posrid rajske vlasti. odil. 36. Ah čin' da se žile tvoje u srid srca moga usade, da se u ńem u vik goje. P. Vuletić 87. Goriš sadar i gojiš se u raskošah. B. Zuzeri 7b. Svi oni koji sladokusni uzeli su kô zanat boļe izjesti i gojiti se u pretilini. 290a. Gdi se naša duša Bogom istim goji. F. Lastrić, test. 302a. Srčba, koja se goji i drži u srcu. ned. 289. Ļubav goji se među progonstvi. svet. 54a. Blagujući gojimo se. I. A. Nenadić, nauk. 98. Jer na zemļi što se goji, to sve zemļu i zagnoji. V. Došen 254a. Na koji način ima se gojiti sin. And. Kačić, kor. 134. Oni nemiri, kojijem se gasi ļubav bratinska, a bude i goje neprijateļstva. I. M. Mattei 322. Hrani se, goji se, da bi odebļao. Đ. Rapić 155. Od tašte slave i oholosti tove se i goje oči. 261. Da se u jezgri i soku svakoga ploda pitam i gojim. G. Peštalić 136. Tvoja se sreća rodila, sunčanom žđrakom povila, mjesecem sjajnim gojila. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Nek se goji zlato moje. 1, 194. Vrbniče nad more, visoka planino, va tebi se goje po izbor divojke. Nar. pjes. istr. 2, 81. Dete zatvore da se goji. Nar. prip. vuk. 175. — *Na jednom mjestu u narodnoj pjesmi iz Istre kao da je značeńe: liječiti se, vidati se; isporedi značeńe u češkom i u poļskom jeziku:* Po meni su dvajset i četiri rane . . Naći će se na svitu likari, ki će tebe mlada izgojiti. On se goji tri nediļe dana, dok izgoje hrabroga junaka. Nar. pjes. istr. 1, 43.

GÔJIV, *adj. koji se može gojiti. — S orijem je značeńem u Stulićevu rječniku* (‚saginans, qui saginari potest‘); *s nejasnijem u jednom primjeru* XVI *vijeka:* Gojiv ti se s' nosil, moj ģiļu jedini. G. Držić 389.

GÔJKA, *f. a) ime žensko. — prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 56. — *b) ime ovci. — u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Grbļu.*

GOJKIN, *adj. u Daničićevu rječniku:* među vlasima koje je kraļ Milutin dao ‚jepiskupiji lipļanskoj‘ bila je i ‚Gojkina žena z dêtcami‘ (Mon. serb. 564 *god.* 1322). 1, 215.

GÔJKO (Gójko), *m. ime muško. — Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu:* brat Vukašina kraļa: ‚tri bratenci: Ugļeša i Vļkašinь i Gojko vojevoda‘ pogiboše na Marici 1371 (Okáz. pam. šaf. 61. 72). 1, 215. Gojko. Deč. hris. 42. Gojka Sirotovića. Spom. sr. 1, 117. (1413). Gojko i Uroš sred zasjeda od turske su sabļe pali. I. Gundulić 377. Do tri brata tri Mrļavčevića: jedno bješe Vukašine kraļe, drugo bješe Ugļeša vojvoda, treće bješe Mrļavčević Gojko. Nar. pjes. vuk. 2, 115. A Stanojlo Stanić harambaša, on će brata Gojka pokajati. 4, 331.

GÔJKOV (Gójkov), *adj. koji pripada Gojku.* On je sin Gojkov. D. Zlatarić 40a. I odnese on Gojkovu glavu. Nar. pjes. vuk. 4, 331. — *I kod iménâ mjêstâ:* Zemļa kod Gojkove Kruške *(u Srbiji u okrugu požarevačkom).* Sr. nov. 1861. 147. Ńiva u Gojkovoj Padini *(u Srbiji u okrugu kneževačkom).* 1873. 323.

GÔJKOVAC, Gôjkôvca (Gójkovac, Gójkôvca), *m. ime mjestima. a) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom.* Razdiļ. kr. 9. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Gojkovcu. Sr. nov. 1865. 474. — *c) izvor u Cerovi u okrugu čačanskom u Srbiji.* I. Pavlović.

GÓJKOVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Gojkovcu.* V. Arsenijević.

GÓJKOVČANIN, *m. čovjek iz Gojkovca.* V. Arsenijević.

GÓJKOVČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Gojkovca.* V. Arsenijević.

GÔJKOVICA, *f. Gojkova žena. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* A dodoše dva Mrļavčevića, dva devera Gojkovice mlade. Nar. pjes. vuk. 2, 122.

GÔJKOVIĆ, *m. a) prezime. — u naše vrijeme.* Đ. Avramović 259. 274. Šem. srb. 1882. 203. — *b) selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 158. — *od prije našega vremena.* Gojkovićь (Birač). S. Novaković, pom. 130.

GOJMANOVAC, Gojmanovca, *m. selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 93.

GOJMANOVSKA RIJEKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Gojmanovskoj Reki. Sr. nov. 1870. 37.

GOJMERAC, Gojmerca, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Cerovnika.* Schem. segn. 1871. 49.

GOJMERČIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Juraj Gojmerčić. Mon. croat. 284. (1581).

GOJMERJE, *n. vidi* Gomirje.

GOJMERSKI, *adj. koji pripada Gojmerju.* — XV *vijeka.* Plebanuš gojmerski. Mon. croat. 91. (1461).

GOJMIR, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gojmirъ). Gojmirъ. Mon. serb. 97. (1330). Deč. hris. 20. 60. 88.

GÔJNÂ BÀRA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Gojnoj Bari. Sr. nov. 1861. 33.

GÔJNÂ GÒRA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 156.

GOJNICA, *f. a) žensko čeljade što goji (dojilja).* — XVIII *vijeka.* Dojka oli ti gojnica. Ant. Kadčić 133. Dojke i gojnice dice. M. Dragićević 260. — *b) zgrada gdje se goje domaće životiње.* — *u Šulekovu rječniku:* ‚maststall'.

1. GOJNO, *m. ime muško (hyp.* Gojsav). — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Dodi, Gojno moj brajane, u zabrdje. N. Naljeković 241.

2. GOJNO, *n. u Daničićevu rječniku:* ‚Gojno', međa je Sinajincima išla ‚putem koji gredo u Gojno' (Glasn. 15, 296 *god.* 1348?). ‚meda Gojnu' (296). ‚puть u Gojno' (299). 3, 577.

GOJNOGORSKI, *adj. koji pripada selu Gojnoj Gori.* Gojno-Gorska *(opština).* K. Jovanović 156.

GÔJNÔST, gôjnosti. *f. osobina, stanje onoga što je gojno.* — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku* (lenitas, placiditas, tranquillitas, commoditas, abundantia, copia, nutrimen, educatio, fomentum'). Gojnost srca ‚herzensfülle'. *u Šulekovu rječniku.*

GÓJO, *m. ime muško.* — *Akc. se mijeńa u voc.* Gôjo. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka (kao hyp.* Gojsav) *i u naše vrijeme.* Jer smo, Gojo, umijesile lojanice tri pribile. N. Naljeković 1, 242. A četvrto Sladojević Gojo. Nar. pjes. vuk. 4, 446.

GOJOSLAV, *m. vidi* Gojslav. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Posetare i Gojoslav. J. Kavańin 232a.

GOJSALIĆ, *selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 146. — *vidi i* Gojsaljić.

GOJSALJIĆ, *m. prezime po ocu Gojsavu.* — *U knigama (pisanijem ćirilicom) gdje se nahodi ne zna se, treba li čitati* l *ili* ļ*; ovdje je* ļ *s toga što je tako pisao Daničić kod prezimena ovoga oblika (vidi n. p.* Budisaljić). — *Od* XIV *do* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Gojsaljićь). Budisavь Gojsaljićь. Mon. serb. 102. (1332). Knezu Dragiši Gojsaljiću. 357. (1429). Sinovomь Dragiše Gojsaljića. 395. (1438). Frano Gojsaljić. Stat. poļ. ark. 5, 311. (1662). 318. (1677).

GOJSAV, *m. vidi* Gojslav. — *Od* XIV *do* XVI *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gojsavь). Gojsavь Vojsilovićь. Mon. serb. 102. (1332). Gojsavь Dobromirovićь. Spom. sr. 2, 61. (1415). Poručila Vidosava po pristavu do Gojsava. N. Naljeković 1, 241. Odporuči knez Gojsave do vladike Vidosave. 1, 242.

GOJSAVA, *f. ime žensko. vidi* Gojslav. — *Od* XIV *do* XVIII *vijeka i u Daničićevu rječniku.* Svoje gospoje Gojsave. Mon. serb. 220. (1391). Gojsava (‚Gojisava'), podi tja. M. Vetranić 2, 321. O Goje, Gojsava (‚Gojisava'). 2, 328. Imade za ženu Gojsavu Kovačića. And. Kačić, kor. 461.

GOJSAVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 135.

GOJSEVAC, Gojsevca, *m. selo ne daleko od Bijeljine.* — *U naše vrijeme.* A Stanojlo ode Bijeljini, . . . a kad bio na vodu Dašnicu . . . Pak Stanojlo ode u Gojsevac, u Gojseveu pade na dаnište. Nar. pjes. 4, 332—334.

GOJSILOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XII.

GOJSLAV, *m. ime muško.* — *isporedi* Gojsav, Gojoslav. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Gojslavь). ‚Goyslao' *(u latinskom spomeniku).* Doc. hist. rač. 62. *(oko* 1062). Gojslavь Krusićь. Mon. serb. 39. (1253). Gojslavь. Deč. hris. 6. 8 *i još na mnogo mjesta.* Čefalija Gojslavь. Mon. serb. 207. (1387). Gojslavu grad Tribin zapade. Nadod. 173.

GOJSLAVIĆ, *m. prezime vlasteoske porodice dubrovačke.* — *piše se i* Gojslavļić. — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gojslavićь *i* Gojslavļićь). Andrêja Gojslavićь. Mon. serb. 40. (1253). Piro Gojslavićь. 56. (1289). Pêro Gojslavļićь. 55. (1289).

GOJSLAVLJIĆ, *m. vidi* Gojslavić.

GOJSTVO, *n. vidi* gojnost. — *U Stulićevu rječniku (uz* gojnost), *a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚pflegung'.

GOJŠA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* 3, 577. Gojša. Deč. hris. 36. 89. Glasn. 15, 298. (1348?).

GOJŠIĆ, *m. prezime po ocu Gojši.* — XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Gojšićь). Rajko Gojšićь. Deč. hris. 36. Ivaniša Gojšića. Mon. serb. 367. (1432).

GOJŠIN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Gojšinь. Deč. hris. 47. 99.

GOJŠO, *m. vidi* Gojša. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Pristal Gojšo i Gojislav. J. Kavańin 246b.

GOJŠTINA, *f. u jednoga pisca* XV *vijeka (čakavski* gojščina) *kao da znači: uživańe (pasivno prema* gojeńe). U svakih gojšćinah život provojalu. M. Marulić 112.

GOJTA, *f. u zagonetci.* Tavno peva u tavnoj kļeti, ver veze, tanku gojtu plete. *odgonetļaj: pčela.* Nar. zag. nov. 187. — *isporedi* 2. gojtan.

1. GOJTAN, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Gojtanь. Deč. hris. 53.

2. GOJTAN, *m. vidi* 1. gajtan. — *Od* XV *do* XVII *vijeka.* I gojtane pustil kićene biserom. M. Marulić 14. Dokli ih *(prame)* savila gojtanom. Š. Menčetić 89. Vidih joj vrh vrata gojtan čista zlata. G. Držić 387. Nit' biser nizahu vrh zlatijeh gojtana. M. Vetranić 1, 10. Pak na gojtan krunu navi, spusti k meni da miriše. D. Baraković, vil. 228. Gojtan *(ga)* kako svila za pojas povije. I. T. Mrnavić, osm. 32.

GOJTANIĆ, *m. prezime po ocu Gojtanu.* — XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gojtanićь). Prьvěncu Gojtaniću. Spom. sr. 1, 137. (1417).

GÔJUŠAN, gôjušna, *adj. dem.* go. — *U naše vrijeme u Lici.* Gojušan, slabo ili nikako odjeven. ‚Jesi li vidio? kako su mu djeca gojušna!' i djevojci siromašnijeh roditeļa reku: ‚Vrijedna je i pametna je, ali je gojušna'. J. Bogdanović.

GOKČANICA, *f. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 131.

GOKČANIČKI, *adj. koji pripada Gokčanici.* Gokčanička *(opština).* K. Jovanović 131.

GOKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Manojlo Gokić iz Aleksinca. M. D. Milićević, srb. 728.

GOKŠINCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Gokъšinci', medu selima koja je 1379 carica ‚Jevdokija' dala Hilandaru s crkvom arhiļevskom bilo je selo ‚Gokъšinci' (Mon. serb. 191). 1, 216.

1. GÔL, *adj. vidi* go.

2. GOL, *f. vidi* golotiña. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Glada i goli uztrpjenje. J. Kavañin 362a.

3. GÒL, *vidi* 3. god. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Što gol bude smoka i drugoga toka'. u Dobroselu. M. Medić.

GOLA, *f. a) ime žensko. — u naše vrijeme u Crnoj Gori.* Od Gole devojke, u Morači. S. Milutinović, pjev. crn. 130a. — *b) ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38. — *c) selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Pregled. 72.

GÔLÂ BÀRA, *f. bara u Srbiji u okrugu valjevskom.* M. Đ. Milićević, srb. 363.

GÔLÂ BRDA, *n. pl. ime mjestima. a) mjesto u Kosovu. — pominje se* XIV *vijeka. — u Daničićevu rječniku:* ‚Gola Brda', selu je Slovińu išla meda ‚do puti koji grede otъ Goliihъ Brъdъ' (Mon. serb. 123 *god.* 1336—1347). 1, 216. — *b) selo u Popovu u Hercegovini.* Schem. ragus. 1876. 60.

GÒLAC, gólca (góca?), *m. uprav onaj koji je go, ali dobiva osobita značeña. — Sa značeńem kod* a *može biti i praslavenska riječ, isporedi češ.* holec.

a. impubes, *djetić, mladićak što još nije brucao. isporedi* go, 1, c, *c). — Po sjevero-zapadnijem krajevima (u hrvatskom primorju.* F. Afrić; *po kvarnerskijem otocima.* I. Milčetić), *a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* golec, golica ‚impubes').

b. *mlad ptić bez perja. — U Belinu rječniku:* ‚avicula deplumis'. 753a.

c. *ime pijetlu.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

d. *mali vrnut, mala skuša, isporedi* golčić. — *U Bjelostjenčevu rječniku. (kajkavski)* golec, riba ‚piscis scombrus *(štamparskom griješkom* scambrus) parvus'.

e. *ńeka bubica. — U jednoga pisca našega vremena.* Achenium Leach. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 124. 180.

f. *prezime.* — XVI *vijeka.* Ivaniš Golac. Mon. croat. 253. (1552). *i u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

g. *plod s ļuskom, s korom. — U Šulekovu rječniku:* ‚schalfrucht' (‚caryopsis').

h. *ime drjema selima u Istri.* M. Sabļar 506.

GOLAČ, *m. vrh u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasn. 19, 298.

GOLAČA, *f. vrsta breskve. — U Žumberku.* B. Šulek, im. 93.

GÒLÂĆ, goláća, *m. uprav onaj koji je go, ali dolazi samo s osobitijem značeńima. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing. i voc.* gölâću, gölâći.

a. *vidi* goli sin *kod* sin. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Goli sine, buļubaša Zeko! ded' ustani i golaće kreni. Nar. pjes. vuk. 4, 250. Zeko uze po naj maņe društva, po naj maņe trideset golaća. 4, 282.

b. *goli puž, vidi* go, 1, c, *b). — U pisaca našega vremena.* Golaći, mekušci bez ikakve ļušture. J. Pančić, zool. 283. Golać, Limax agrestis L. K. Crnogorac, zool. 186.

c. *ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Vinograd u Golaću. Sr. nov. 1869. 126.

GOLAĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle.* Statist. bosn. 138.

GÔLÂ GLÀVA, *f. selo u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 101.

GÔLÂ GLÀVICA, *f. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 256. — *b) brdo u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Glasn. 43, 314.

GÔLÂ GÒRICA, *f. mjesto u Istri.* — XIII *vijeka.* Mon. croat. 3. 8. 9. 13. (1275).

GOLAJA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Livada u Golaji. Sr. nov. 1863. 556. Zabran na Golaji. 1875. 48.

GOLAK, *m. ime mjestima u Srbiji. a) planinski greben u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 342. 464. — *b) mjesto na granici aleksinačkoga okruga.* M. Đ. Milićević, srb. 776.

GOLAN, golna, *adj. a) go uopće. — u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Vrz mi odjeću, nek prikrijem tijelo golno moje tužno i nevoļno. N. Marči 95. — *b) mlad; isporedi* golac, a. — *u hrvatskom primorju.* F. Afrić.

GOLAR, *m.* patina, *plitka zdjela, plitica. — Riječ tuđa (novogrč. γαλατερόν, sud za mlijeko? srlat.* callarium, vas majus ex aere caldario seu fusili confectum. Ducange?) — *Od* XV *do* XVIII *vijeka, u između rječnika u Mikaļinu* (golar, plitica, zdila plitka ‚patina, lanx, catinus, paropsis'), *u Belinu* (‚baccino o baccile' ‚pollubrum' 124a), *u Stulićevu* (‚patina, lanx, catinum'). Hoću da mi prem sada daš glavu Jivana krstiteļa na golaru. Bernardin 159. mar. 6, 25. U ruci nosi na jednoj plitici ili golaru oči svoje. B. Kašić, per. 199. Golar, tanur. I. Bandulavić 299. Bi 'oj dana na golaru glava Ivana. I. Ivanišević 151. Srebri golari i plitnice. J. Kavañin 22b.

GOLARČAC, golarčca, *m. dem.* golar. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GOLARČIĆ, *m. dem.* golar. — *U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

GOLARIĆ, *m. dem.* golar. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GOLAŠ, *m. brijeg na granici Srbije i Bugarske.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 165.

GOLAŠIĆI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Golašićima. Sr. nov. 1866. 272.

GOLAŠIJA, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kńigonošu Golašiju Đura. Pjev. crn. 202a. — *isti se čovjek na drugom mjestu zove* Golašin. Uvatio Golašina Đura. 202a.

GOLAŠIN, *m. vidi* Golašija.

GÔLCÂT (göcât), *adj. augm. (ne dem., kako je mislio Daničić, vidi* glasn. 12, 488) go; *upotrebļava se samo uz* go *za veću silu. — isporedi* golcat, golcit. — *Akc. je bilježen po Vukovu rječniku; drukčije je u Dubrovniku:* gòlcat. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (go golcat ‚nudissimus, penitus nudus') *i u Vukovu* (‚in der redensart': go golcat ‚fadennackt, mutternackt' ‚plane nudus'). Da tako recem, gola golcata. A. Kanižlić, uzr. 62. Čovik hodaše go gocat. E. Pavić, ogl. 518. Izvukoše onoga iz posteļe gola golcata. Đ. Rapić 265.

GÔLCÎT, *adj. vidi* golcat. — *U naše vrijeme.* Go (nag) kao od majke rodon. (Mjesto ‚nag' govori se i ‚golcit'). Nar. posl. vuk. 13. Neki *(grozdovi)* ostajahu goli golciti prema suncu. M. Đ. Milićević, zim. voć. 334.

GOLČA, *f. brdo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasn. 19, 297.

GOLČANSKI, *adj. koji pripada Golcu (?), vidi* golac, h. — XIII *vijeka.* Županu Golčanskomu. Mon. croat. 20. (1275).

GOLČIĆ, *m. mali vrnut, mala skuša. — isporedi* golac, d. — *U naše vrijeme u hrvatskom primorju.* Golčić ‚scombretto'. na Rijeci. F. Pilepić. Golčić, mańi od lokarde (tal. scombro) ali iste vrsti. Svuda se uz hrvatsko more čuje. — Golčić, (‚young') Scomber scomber L. G. L. Faber 197.

GOLČINA, *m. mladić, uprav augm.* golac, a. — *U Istri* (K. Kulišić) *i po kvarnerskijem otocima* (I. Milčetić).

GÓLE, *m. hyp.* golub. Gole gukće. *u Dobroselu.* M. Medić.

GÒLEČ, Golèča, *m. vidi* Goleš, *a). — U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku* (u pjesmi, nekaka planina). Na Goleču visokoj planini. Nar. pjes. vuk. 2, 277. Te pogledну niz Goleč-planinu. 2, 279.

GOLEĆ, *m. tal.* collegio, *zavod. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I dan današńi se govore *(mise na način grčki)* u crkvi grčkoj svetoga Atanazija u Rimu, gdi je i goleć, u komu stoje učeći nauk i mudrosti sinovi grčki. K. Pejkić 65.

GOLEDA, *f. drveni sud za vodu, isporedi* golica, b. — *Radi postańa isporedi* golar. — *U naše vrijeme u Istri.* Popala je mlada goledu, potekla je po vodu. Nar. pjes. istr. 2, 148.

GÒLÊ GLÀVICE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Ńiva na Golim Glavicama. Sr. nov. 1875. 805.

GÒLEM, golèma, *adj.* vastus, magnus, *velik, uprav s većom silom značeńa, ali se upotrebĮava i za svako značeńe što je kod* velik. — *Ake. kaki je u genetivu taki je u ostalijem nominalnijem oblicima, osim nom. sing. m. i akuzativa sing. m. kad je jednak nominativu; u složenijem je oblicima onaki kaki je u nominalnom nom. sing. m.* (gòlemî, gòlemâ *itd.)* — *-e- stoji mješte ńegdańega ê od početka* XVI *vijeka; stariji su primjeri s ê (koji su s e nijesu pouzdani), a jedan po zapadnom govoru s i; od* XVI *vijeka* e *stoji u sva tri govora (ali vidi i* golijeman). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* golěmъ, *češ.* holemý. — *Korijen je* gol *po svoj prilici isti što u lit.* galėti, moći. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚magnus; vastus'), *u Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu* (‚grandis, magnus'; *adv.* golèmo ‚multum, valde, nimis'), *u Vukovu:* ‚gross' ‚magnus' (komp. kaže se ‚veći'), cf. veliki; *u Daničićevu* (golěmъ). — *Komparativa (dajbudi u naše vrijeme) nema, vidi u Vukovu rječniku.*

a. *adj. a) uopće.* Sьsudi zlati i srebrьni i inaa mala i golêma. Mon. serb. 15. (1302—1321). Byvlšej rati golêmêj. 100. (1330). Što su zalogo založenê koga ļubo mala i golêma i*(z)* zemļê carьstva mi. 148. (1349). Vlastele mali i golemi. 152. (1351, *ali po prijepisu u naše vrijeme upravļenu).* Ńiva golêmoga stratopedarha. Glasn. 13, 375. (1347—1356). Da je vêdomo vsakomu malomu i golêmomu . . . Da světь ne reče da smo neharni Dubrovniku uz golêmu ļubьvь. Mon. serb. 242. (1399). Što je tamo ńihь imanija malo i golêmo. Spom. sr. 1, 43. (1402). Vь ime velikoga Savaota, golemoga gospodina našego. Mon. serb. 257. (1405 *u poznijem prijepisu).* Da je va svidimje vsakomu malomu i golimomu. 313. (1421). Jedna romenča golema, druga mala *(u istom spomeniku često je pisano* e *mj.* ê). 407. (1444). Kako mi bi zapovědь odь golemago cara. 515. (1472 *u poznijem prijepisu).* Da skažu sve maloo i golemo. 546. (1501). Pride s vojskom golemom. Dukļanin 35. Sreće vam golem stog. M. Vetranić 2, 306. Golemo ti vince ono u gospođe bješe! M. Držić 295. Djevojka uzraste, u ńoj se učini golema vladika. 335. Kad ga pohvalim, da je u ńem golem junak. 364. Golema štita! dje ga se si dobavio? 374. Ovom golemom odlukom. B. Kašić, fran. 20. Postavši golem car. B. Krnarutić, vaz. 15. Saul bijaše čoek golem i naj viši od puoka. M. Radnić 545a. Stoje u golemoj brizi. S. Margitić, fal. 9. Bi obran za apoštola zaradi goleme svetińe. 11. Dakle ako golemi mislimo biti u slavi vičnoj, ļubimo Isukrsta. 37. Budući dakle toliko golema kod Boga svemogućega. 50. Bažilisko je čoviku golem neprijateļ. 149. Ovo je golema slipoća. 215. Zakon Isukrstov u svemu je golem. ispov. II. Na jedno drvo golemo. 9. Zaradi goleme ļubavi ne znaš kakov sam. 64. I prolijeva goleme suze svrhu onijeh goli kosti. 109. Tko si, golom naš zlotvore? 196. Da bi u koje golemo zlo upao. I. Grličić 41. Golema bi blagost nikih svetih. J. Banovac, pred. 26. Vitar jaki goleme oblake prinoseći. F. Lastrić, test. 221a. I učini se kiša golema. 247a. Čovik niki učini večeru golemu. od' 235. Niti se gleda jeli stvar golema ili malašna. ned. 115. Ako kakve mu drago ugovore teške i goleme učine. 133. Plaća vaša golema je na nebesi. 343. Dobročinstvo golemo i visoko. 379. Ne promińujući ništa brez golema razloga. A. Kanižlić, kam. 187. Radi goleme i osobite zloće. 466. Uslobodi se tako golemu laž izniti. 805. Gospodin Bog toliko golemu žeļu od ļubavi imade. uzr. 34. Iz zatvora na trgovište golemoga lava pustiše. utoč. 190. Prikazuje mi jednu golemu otvorenu knigu. bogoļubn. 29. Onim koji se često ispovidaju nije potribna tolika golema pomńa. 115. Jer nijedna druga premda golema i žestoka žalost. 117. On ugleda mrtve, malo i golemo, dohodeće prid Boga. E. Pavić, ogl. 689. Boļe je golem prijateļ neg gotova jaspra. (Z). Poslov. danič. 8. Jâ pop, jâ djak, samo da je golem junak. (Z). 36. U golemu vinu tvrda istina. (Z). 140. Ne gubi sova slave rad goleme svoje glave. V. Došen 34b. Ja plaćam tvomu otcu od svega moga mala i golema. M. A. Reļković, sabr. 57. Privridujući golemu zapovid crkvenu. Ant. Kadčić 43. Mili Bože, čuda golemoga! Nar. pjes. vuk. 1, 24. Od roda sam od golema, te sam tako lep. 1, 59. Bela marama, briga golema. 1, 73. Krajcara je malen darak, al' golema zadužbina. 1, 138. Kakva ti je golema nevoļa? 1, 274. Ļubio b' te, ali si malena. — Ļub' me, dragi, biću i golema. 1, 378. Oni su se iz malena gledali, iz malena do golema djeteta. 1, 401. Oj na delu na golemu bob se zeleni. 1, 496. Bog zna, jesi u golemu jadu. 1, 509. Mi dvorismo cara od malena, od malena pake do golema. 2, 158. Bojimo se goleme sramote. 2, 332. Ni tu nije golema zuluma. 2, 389. Golemo je veseļe činio. 2, 643. Al' ti žališ golemoga blaga? 3, 7. Učini se golema sirota. 3, 25. Onde bjehu dva boga golema. 3, 55. I posjede końa golemoga. 3, 353. Od kakvoga golema junaka. 4, 51. Ćeraju ni golema plijena. 4, 111. Pa golemu pokupiše vojsku. 4, 337. Ovo knjiga od golema vraga. Nar. pjes. petr. 2, 275. Jedna, brate, ruva gospodskoga, druga, brate, roda golemoga. Nar. pjes. vil. 1866. 711. Đe nema malenog nema ni golemog (dieteta). Nar. posl. vuk. 75. — *b)* golèmo, *n. mnogo (vidi i u Stulićevu rječniku).* Kako bi uzeti toliko golemo svaćne. M. Radnić 216a. Biraj ga *(harač)* s golemo dućanah. Pjev. crn. 47b. Hej omšerija!

imam golemo para, sve u sitno. Nar. prip. vrč. 143. Tu treba hitrine golemo i golemo muke. S. Ļubiša, prip. 95.

b. *adv.* golèmo, *mnogo, vrlo, jako.* Goti, ļudi tvrdi i golemo ļuti. Dukļanin 2. Golemo mlatom udirući. I. Đorđić, ben. 187. Počasti ga David i golemo napoji. And. Kačić, kor. 197. Golemo se junak zamislio. Nar. pjes. petr. 3, 203.

GÒLEMÂ, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Golemoj. Sr. nov. 1872. 256.

GOLEMAC, *m. ime nekakvu mjestu. — Prije našega vremena.* Golemacь. S. Novaković, pom. 130.

GOLEMA GLAMA, *f. vrh u Srbiji u okrugu kneževačkom (vidi* 1. glama). M. Đ. Milićević, srb. 830.

GÒLEMÂ GLÁVA, *f. vis na granici Srbije i Bugarske.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 186.

GÒLEMÂ JÀRUGA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Golemu Jarugu. Sr. nov. 1867. 231.

GÒLEMÂ LÌVADA, *f. granična straža u Srbiji u okrugu vraňskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 272.

GOLEMAN, golemna, *adj. vidi* golem *i* golijeman. — xvi *i* xvii *vijeka u pisaca čakavaca. — Komp.* golemniji *(u prvom primjeru).* Skoro ć' ostat udovicom, i opet se ć' skoro udati, i Bog će ti sreću dati golemniju ner divicom. M. Pelegrinović 173. Pod osinom plemenita, izvrstita i golemna gospodina. M. Gazarović v. Ubiše ditića mnogo golemnoga. I. T. Mrnavić, osm. 42. Nauci derviški gdi golemni najdoh. 142. Jednu golemnu stvar Turkom oteše. B. Krnarutić 19. Golemni vitezi. I. Zanotti, skaz. 20.

GÒLEMÂ RIJÈKA, *f. ime vodama u Srbiji.* Ispod Sukovskog Mosta ova Caribrodska Reka prima s leva Jermu (Golemu Reku) koja izvire na Bukovoj Glavi, povrh sela Vlasine i koja teče kroza Znepoļe i Trn. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 7. Ove dve vode *(izvori rijeke Veternice)* sastanu se više Golemog Sela, i odatle se zovu ‚Golema Reka'. 9. Devica ili Golema Reka koja izvire u planini Devici, . . . prelazi u Tursku, pa se posle uliva u Moravu pod imenom ‚Toponica' *(vidi* djevica, *h)).* srb. 828.

GÒLEMÊ BÙKVE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Golemim Bukvama. Sr. nov. 1875. 657.

GÒLEMÊ ŃÎVE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Goleme Nive. Sr. nov. 1874. 442.

GÒLEMÎ BRÎJEG, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Vinograd u Golemom Bregu. Sr. nov. 1867. 630.

GÒLEMÎ KÀMÊN, *m. vrh na Suhoj Planini u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 169.

GÒLEMÎ KLÀĐENAC, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Golemi Kladenac. Sr. nov. 1866. 355.

GÒLEMÎ MÔST, *m. mjesto u Pirotu u Srbiji.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 226.

GOLEMÌNA, *f. osobina onoga što je golemo, vidi* veličina. — xviii *vijeka.* Golemînu kto možet skazati, niti može proći ni kraja viditi. Glasn. 31, 305. (1704). Tolika je golèmina i visina. 306.

GÒLEMÎ VŔH, *m. vis u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 776.

GÒLEMĻAHAN, gòlemļahna, *adj. dem.* golem. — *Samo u Stulićevu rječniku* (golemjahan) *gdje ima i* golemļašan (golemjašan) *s istijem značćnem.*

GÒLEMĻAŠAN, gòlemļašna, *adj. vidi* golemļahan.

GÒLEMÔ BÂRJE, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Golemo Barje. Sr. nov. 1866. 355.

GÒLEMÔ BRÀNÎŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Golemo Branište. Sr. nov. 1866. 355.

GÒLEMÔ BÛČJE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Golemo Bučje. Sr. nov. 1866. 355.

GÒLEMÔ CÊRJE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Golemom Cerju. Sr. nov. 1870. 37.

GÒLEMÔ SÈLO, *n. selo u Srbiji u okrugu vraňskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 303.

GOLEMÒSTASAN, golemòstasna, *adj. golema stasa. — Samo u Stulićevu rječniku* (v. velikostasan).

GOLÉMOVIĆ, *m. prezime. — Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Golemovićь). 1463 umrê u Ježevu konь Sereza Oliverь Golemovićь. Okáz. pam. šaf. 81. Pa do ńega Golemović-Đuru. Nar. pjes. vuk. 2, 482.

GOLÈNICA, *vidi* goļenica.

GOLENIĆ, *m. pustara u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled. 111.

GOLENITI SE, golenim se, *impf. biti go. na Rijeci.* F. Pilepić.

GÒLÊ PLÀNINE, *f. pl. brda u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Glasn. 43, 264.

GOLER, *m. samo u Bjelostjenčevu rječniku* (goler, kolariu ‚collare') *i u Jambrešićevu* (‚collare'). — *Riječ romanska.*

GOLESAĆ, *m. neka biļka,* Lychnis dioica L. (M. Vodopić). Golesać veli, Lychnis dioica L. (Visiani). B. Šulek, im. 93. — *isporedi* golesak.

GOLESAK, *m. vidi* golesać. Golesak (Petter), v. golesać. Golesak veli, 1. Melandrium pratense Roehl; 2. Lychnis dioica β L. (Visiani). B. Šulek, im. 93.

GÒLEŠ, golèša, *m. ime mjestima. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem oblicima, osim nom. i acc. sing., i voc.* Gôlešu. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (u pjesmi, nekaka planina). *a) planina u Kosovu. u narodnijem pjesmama našega vremena.* Dokle dođe u Prizrena grada; ali care vojsku podigao i pošao niz vodu Bistricu, sustiže ga bane Milutine na onome Golešu planini. Nar. pjes. vuk. 2, 170. *u drugijem se pjesmama zove* Goleč *(koje vidi). — b) u narodnijem pjesmama našega vremena ńekakva planina, kao da je u Ugarskoj.* Hajde, vranče, na vodu Trutinu; kad izideš u poļe Mezevo, živo predi u Goleš planinu, pričekaj me malo u Golešu. Nar. pjes. vuk. 601. — *c)* Goleš-planina, *vrh na Suhoj Planini u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 169. — *d) granična straža u Srbiji u okrugu vraňskom.* Goleš (preslap). M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 271. — *e) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 172.

GOLEŠAK, *m.* Lychnis coeli rosa L., *neka biļka, isporedi* golesak *i* golesać. — *U Šulekovu imeniku.* Golešak, golišak, rus. голышъ (Salvia nutans), češ. holoušek (Gymnogramma), Lychnis coeli rosa L. (Vukasović). 93.

GOLEŠE, *f. pl. selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu gradiškom.* Razdijel. kr. 12.

GOLEŠI, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statist. bosn. 72. — *b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slušnskom.* Razdijel. kr. 10. — *c) mjesto u Hercegovini. — prije našega vremena.* Goleši (Hercegovina). S. Novaković, pom. 130.

GOLEŠIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

GOLEŠNICA, *f. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 212. — *b) selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 94.

GOLEŠNIČKI, *adj. koji pripada Golešnici.* Golešnička *(karaula).* M. Đ. Milićević, srb. 725.

1. GÒLÊT, *f. mjesto golo (vidi* go, 1, c, *i)), osobito na gori. — Akc. se mijeňa u loc. sing.* goléti, *u gen. pl.* goléti, *u dat., instr., loc. pl.* golétima. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚rupes' 635ª; ‚terra nuda' 729ᵇ), *u Stulićevu* (‚luogo de' sassi nudi e alpestri' ‚saxosus', subst.), *u Vukovu* (‚kahle gebirgsgegend' ‚mons arboribus destitutus'). Sred pustošne sej goleti. G. Palmotić 1, 17. Puste sred goleti gladne kune šetaju se. I. Đorđić, uzd. 185. *(Šuma)* bila bi golet i pustoš. V. Bogišić, zbor. 400. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka može biti da je pisac mislio na goloću, golotiňu:* Strah i golet, glad i zima. I. Đorđić, uzd. 4.

2. GOLET, *f. golijen. — U Stulićevu rječniku:* ‚tibia' *s dodatkom da dolazi u Palmotića (?). — nepouzdano.*

GÒLÊTAN, gòlêtna, *adj. go (vidi* go, 1, c, *i)), kao golet. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚kahl (ohne bäume)' ‚calvus'. Na visoku brdu goletnome. Nar. pjes. vuk. 4, 171. Ni trna ni grma. (Kad se hoće za kakvu zemlju da kaže da je goletna). Nar. posl. vuk. 224. Po ravni, osobito po goletnijem mjestima vrlo su kuće rdave. Vuk, živ. 248. — *I u imenu nekoga mjesta:* Goletna poljana, *u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Glasn. 19, 136.

GÒLÎ BRÎJEG, *m. ime mjestima. a) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. (kajkavski)* Golibreg. Pregled. 21. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Glasn. 19, 136. — *c) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Golom Bregu. Sr. nov. 1873. 479.

1. GÒLICA, *f. ńešto golo ženskoga roda, ali samo s osobitijem značeńima. — Akc. se mijeňa u gen. pl.* gòlîcâ.

a. *djevojka, vidi* golac, a. — *Po sjeverozapadnijem krajevima* (F. Afrić, I. Milčetić), *a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* golac).

b. *golo žensko dijete (u šali, isporedi* 2. golićina). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

c. Ammopleurops lacteus Bp., *ńeka riba. — U Spletu.* Đ. Kolombatović, pesc. 20. G. L. Faber 217.

d. *vrsta pšenice, u koje na klasu nema osja. — U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku* (‚frumentum spicis muticis'). Golica, Triticum hibernum L. (Težaški poučite], Stulli), kolbenweizen. B. Šulek, im. 93.

e. *vrsta kruške, breskve, kajsije glatke kožice. — U Šulekovu imeniku.* Golica, suvrst kruško glatko kožice (Sabljar); suvrst glatko breskvo (u Zagrebu); suvrst kajsije (u Zagorju). 93.

f. *gola zemla. — U jednoga pisca našega vremena.* Na humku golice zemlje. M. Pavlinović, razl. spis. 65.

g. papir goli nenapisani. J. Grupković.

2. GOLICA, *f. lađica, uprav paň izduben. — U svezi ili s tal* galca, *galija, ili s tal.* goletta, *poveća lađa s jednom katarkom. — U rječnicima: u Mikaljinu* (golica, plav ‚sanolo, gondolina' ‚linter'), *u Belinu* (‚barca, tutta d' un pezzo, di tronco scavato' ‚monoxilus linter' 129ᵇ), *u Voltiđijinu* (‚barchetta, d' un tronco solo scavato' ‚schiffiein, trog'), *u Stulićevu* (‚gondolina, barca tutta d' un pezzo di tronco scavata' ‚linter').

3. GOLICA, *f.* maleni kablić, kojijem se crpe voda i iz kojega se pije. *držak mu je dùga duļa od ostalijeh. na Rijeci.* F. Pilepić. — *Ako nije ista riječ što* 2. golica, *biće srodno s* golar.

GOLÌCÂŃE, *n. djelo kojijem se golica. — U Vukovu rječniku.*

GOLÌCAT, *adj. vidi* golcat. — *Na Lastovu.* P. Budmani.

GOLÌCATI, golìcâm, *impf. vidi* galicati. — *U Vukovu rječniku. — U jednoj je zagonetci prac.* gòlìčêm: Ujac njmu goliče, ona mu se kikoće. *odgonetļaj: vrata i žujica.* Nar. zag. nov. 23.

GOLICE, *f. pl. ime mjestima. a) karaula u Srbiji u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 724. — *b) mjesto u Staroj Srbiji.* Rat. 94. 95.

GOLÌCNUTI, gòlìcnêm, *pf.* golicati. — *U naše vrijeme.* Ja bih pored mrtva naj slade zaspao: barem znam da me ne bi ni golicnuo. M. Đ. Milićević, lot. več. 304.

GOLIČ, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Golić', selo u Gorskoj Župi kojo je kraj Stefan Prvovjenčani dao Žiči (Mon. serb. 12 *god.* 1222—1228). 1, 216.

GOLIČEVIĆ, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Priskočila dva Goličevića. Ogled. sr. 245.

1. GÒLIČINA, *f. vidi* 1. golica, a. *u Istri.* K. Kulišić. *po kvarnerskijem otocima.* I. Milčetić.

2. GOLÌČINA, *f. kao augm. go ili* golica, *kaže se u šali golu djetetu.* ‚Što činiš, goličino? što ne ležeš?' *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GOLIČKO, *n. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Goličko. S. Novaković, pom. 130.

GÒLÎĆ, golića, *m. uprav onaj koji je go (isporedi* golac), *ali dolazi s osobitijem značeńima. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gòlîću, gòlîći; *s ńekijem značeńima ima drugi akcenat. — Po nastavku ić vidi se da je deminutiv.*

a. *go čovjek, kaže se s prezirańem o siromahu (vidi* go, 1, b). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (golić, golo ‚der nackte' ‚nudus'). Udri piće na goliće! Nar. posl. vuk. 328. Ne bojte se što vama kojekakvi golići prijete. Golubica. 5, 135. (1805). Da nije nas sto golića, po tebi, čestiti pašo, i po barskoj državi, Spič bi Pastrovići jedno jutro do ručka spržili. S. Ļubiša, prip. 167.

b. *čovjek bez brade, o djetiću (vidi* golac, a) *i o odraslom čovjeku (vidi* ćoso). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu (griješkom* golič *i* golić ‚imberbe' ‚unbärtig'). Tko bi nas vidio oba dva goliće ovako bez brade, reko bi: djeca su. M. Držić 405.

c. Gòlîč *i* Gòlić, *prezime. — Od* XVI *vijeka.* Sudac Golić. Mon. croat. 6. (1325). Mijailo Golić. Rat. 107.

d. *vidi* golac, b, *i* goliš. — *U Stulićevu rječniku* (v. goliš), *i u Šulekovu:* ‚nackter vogel; nestling‘.

e. *vidi* golać. b. — *U Belinu rječniku:* ‚lumaca senza guscio‘ ‚limax‘ 445b.

f. golić, vrst rana gola bajanca u Dalmaciji. B. Šulek, im. 484.

g. Gòlić, blizu Bruvna vrh, u ńemu vele da ima mnogo zakopana blaga, a za cijelo su ńeki u prvoj polovini ovoga vijeka ulazili u taj vrh, da odnesu blago. M. Medić.

GOLIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 160.

GOLIĆIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Andrija Golićić. Rat. 177.

GÒLIDA, *f.* maleni drveni sud u koji se ovce muzu, ili se iz ńega pije. — *U hrvatskom primorju.* F. Afrić. — *Radi postańa vidi* golar.

GÒLIDICA, *f. dem.* golida. — *U hrvatskom primorju.* F. Afrić.

GOLIDIJEL, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Niva u Golidelu. Sr. nov. 1872. 395.

GOLIHOVO, *n. u Daničićevu rječniku:* međa je ‚Klьčevištemь‘ išla ‚putemь koji grede uz Golihovo pravo u Bańane‘ (Glasn. 15, 285 *god.* 1348?). 3, 577.

GOLI HUMI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Golii Hlьmi‘, zabjel selu Brijezima (Glasn. 298 *god.* 1348?). 3, 577.

1. GÒLIJA, *f. vidi* 1. galija. — *Od prvijeh vremena do* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (*galëa* ‚triremis‘). Vъ vrьzyhъ golijahъ. Domentijanb 181. Goliju poslasmo u Stari (?) Gradъ. Spom. sr. 1, 38. (1402). Nêsmo na vašu potrêbu poštedili i golije i brigentine naše. 1, 113. (1412). Otrinu golije po moru. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). Jer se bez posluha ni u istoj goliji živjeti ne može. B. Gradić, djev. 130. Vsaka golija velika biše, šest sat ljudi vlisti va ńu mogaše. Aleks. jag. star. 3, 246.

2. GÒLIJA, *f. ime planinama. — Postaje po svoj prilici od* go *(isporedi i* 3. golija). — *Između rječnika u Vukovu* (1. planina u Srbiji. 2. planina u Hercegovini) *i u Daničićevu* (planina u Hercegovini). *a) planina u Hercegovini.* Izgibošе Srьbji na Golìju 1688. Okáz. pam. šaf. 87. Ja sam čula de govore ljudi o Gatačkom polju širokome, ‚oko ńeg‘ su velike planine: jedno Ravno, a drugo Čemerno, a treće je Golija planina. Nar. pjes. vuk. 3, 474. Pod Goliju u Dugu krvavu. 4, 381. — *b) planina u Srbiji u okrugu užičkom.* Golija, planina, 7 sata na jugoistok od Ivańice. M. Đ. Milićević, srb. 607. Zemļa u Goliji. Sr. nov. 1873. 1003.

3. GOLIJA, *f. u jednoga pisca našega vremena kao da znači mjesto ravno i golo.* Na noge se! buļugbaša viknu, nije nama ovdje dočekańa, da spanemo na goliju ravnu, gdje se vidi koliko je Vlaha. Osvetn. 2, 57. Nije rodne zemļe za oranа, nit' tratine za izpašu blagu, i naše je po golijam blago. 5, 23.

4. GÒLIJA, *m. vidi* Golijat, *tal.* Golía. — *Od* XVI *vijeka.* David pridobitelj strašnoga Golije. A. Gučetić, roz. mar. 228. Imahu krvnika žiganta Golju. Đ. Baraković, jar. 52. Da se bude David prikučio Goliji, bio bi umro. M. Radnić 307a. Ti, David, da slomiješ gorostasnoga Goliju? A. Kalić 438.

GOLIJACI, *m. pl. ime mjestu. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 130.

GOLIJAD, *m. vidi* Golijat. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Kad silna Golijada David je pridobil. Š. Menčetić 327.

GÒLIJANIN, *m. čovjek ispod Golije (vidi* 2. Golija, *a)). — pl.* Gòlijàni. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ti pokupi mlade Golijane, da me pratiš kroz Dugu krvavu. Nar. pjes. vuk. 4, 385.

GÒLIJAT, *m. ime Filisteju divu u svetom pismu, jecr.* Goliat, *grč.* Γολιάθ. *lat.* Goliath. — *isporedi* Golijad, Golija. — *Upotrebļava se i kao* div *uopće.* — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi i* Golijatov), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚Goliatus‘) *i u Jambrešićevu* (‚gigas‘). Niti mańe junaštvo učini David suprot onoj strašnoj kuli živoj, velim, suprot Golijatu. F. Lastrić, test. 20a. O! mnogog' ti Golijata babo s bisni nogu skinu. V. Došen 35b—36a. Jâk kodi Golijat. Nar. prip. mikul. 108. I izide iz okola Filistejskoga jedan zatočnik po imenu Golijat iz Gata, visok šest lakata i ped. Đ. Daničić, 1sam. 17, 4.

GÒLIJATÒV, *adj. koji pripada Golijatu. — Od* XVII *vijeka.* Od ruke Golijatove. B. Kašić, rit. 121.

GÒLIJATSKÎ, *adj. koji pripada Golijatu. —* XVIII *vijeka.* Svu je vojsku glavom naditio, vaļa da je roda gol'jatskoga. And. Kačić, razg. 232a.

GÒLIJEMAN, gölijemna, *adj. vidi* golem. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* golêmьnъ. — -ije- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *koje se nije svagda (vidi* goleman) *promijenilo na* e *kod ovoga oblika. — Samo u narodnijem pjesmama našega vremena, i to uz* blago *u sredńem rodu. — Po govoru veće štokavaca* mn *može se i promijeniti na* vn. — *U Vukovu rječniku:* golijevno blago, golijemno blago ‚so viel als‘ golemo, ‚gross‘ ‚ingens‘ *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerima iz narodnijeh pjesama:* I pronose golijevno blago. — Al' t' je malo golijemna blaga? (Nar. pjes. vuk. 2, 181).

1. GÒLIJEN, *f.* tibia, *u čeļadeta predńa kost od koļena do gležńa; ali opet može često značiti i: noga od koļena do gležńa. —* -ije- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega* ê; *u istočnom govoru glasi* gölên, *u zapadnom* gölîn. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* golijèni (goléni, golíni), *u gen. pl.* golijènî (goléní, golínî), *u dat., instr., loc. pl.* golijènima (golénima, golínima). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* golêнь, *rus.* ro-лень, *češ.* holeň, *pol.* goleń. — *Može biti da postaje od* go *(vaļa da po tome što sprijeda nije pokrivena mesom nego samom kožom). — Gdjegdje se nalazi i muškoga i sredńega roda (vidi* 2. golijen *i* golijeno); *ovdje su i primjeri u kojima se ne može znati za rod. — U naj starijem primjeru (Bernardinovu) čudnovat je oblik nominativa množ.* golìne *kao da je nom. sing.* golijena; *premda stoji ne samo u prvom nego i u drugom i u trećem izdańu, biće štamparska pogreška; u istom su primjeru acc. i gen. pl.* golini *i* golinij. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚golyen‘ ‚crus‘), *u Mikaļinu* (golijen, gńat ‚crus‘, *ali vidi i kod* 2. golijen), *u Belinu* (‚crus‘ 337a), *u Bjelostjenčevu* (golen, noga od kolena do gležńa ‚crus‘), *u Jambrešićevu* (golen ‚crus‘), *u Voltigijinu* (‚gamba‘ ‚fussbein‘), *u Stulićevu* (‚crus‘), *u Vukovu* (‚das schienbein‘ ‚tibia‘). Žudiji uzmoliše Pilata, da bi jim se goline pribilo ... Naj prvomu stanovito pribiše golini i drugomu ... Tada ne pribiše golinij ńegovih. Bernardin 89. joann. 19, 31—33. Golini pribiše razbojnikom obim. M. Marulić 189. Učiniše ńim prebiti go-

leni. Korizm. 97b. Otečo mu desna golin. A. Kanižlić, bogoljubn. 440. Skrše onijem raspetnicim golijeni. S. Rosa 161b. Začudio se prebijenoj golijeni! (Kaže se radi uroka kad se čoek čemu začudi). Nar. posl. vuk. 87. Hoćeš dobro? Neću! Hoćeš zlo? Objeručki! — Sad sviraj u golijen. Nar. posl. stoj. 224. Oguli desnu nogu s golijeni do ļesice. S. Ļubiša, prip. 91.

2. GÒLIJEN, *m. vidi* 1. golijen. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu:* meso od golijena, od gńata ‚sura' 113a, *i u Stulićevu s dodatkom da dolazi u Gundulića (?).* Da prebiju noge i goline raspetim. B. Kašić, is. 71. Da bi se prebili golini ńih. rit. 130. Nisu pribili ńegove goline. I. Velikanović, uput. 1, 62.

GOLIJÈNAK, golijènka, *m. a) dem.* 2. golijen. — *u Belinu rječniku* (crusculum' 337b) *i u Stulićevu* (‚crusculum'). — *b) vidi* golijenka. — *u Voltigijinu rječniku* (‚gambiera, gambale, armatura di gamba' ‚beinharnisch').

GOLIJÈNČAC, golijènčca, *m. dem.* golijenak. — *U Stulićevu rječniku* (‚crusculum'). — *slabo pouzdano.*

GOLIJÈNČIĆ, *m. dem.* golijenak. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚crusculum').

GOLIJÈNČINA, *f. augm.* golijen. — *U Stulićevu rječniku* (‚ingens crus'). — *nepouzdano.*

GÒLIJENKA, *f.* ocrea, *oklop što brani golijen.* — *U Belinu rječniku* (‚gambiera, gambale' ‚tibiale' 357b) *i u Stulićevu* (‚gambiera, armatura di gamba' ‚tibiale').

GOLIJENO, *n. vidi* 1. golijen. — *U Belinu rječniku* (‚crus' 337a), *u Voltigijinu (kod* golijen), *u Stulićevu.*

GÒLIJENSKÎ, *adj. koji pripada golijeni ili golijenima.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚ad crus spectans').

GOLIJEŠTICA, *f. selo u Bosni blizu Osova.* Golješćica. Schem. bosn. 1864. 59.

GÒLIJÎNSKÎ, *adj. koji pripada Goliji (vidi* 2. Golija, *a)).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena (pisano* Golinski). S Golinskoga poļa širokoga. Ogled. sr. 152.

GÒLIJSKÎ, *adj. koji pripada Goliji (vidi* 2. Golija, *b)).* Oba se *(dva izvora rijeke Morave)* sastaju u jedno korito pod planinom Golijom, a odatle do pod selo Jasenovicu zovu se ‚Golîska Reka'. M. Đ. Milićević, srb. 580.

GOLIK, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 11.

GÒLILO, *n. vidi* golotińa. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Lazara ki bi u gladu i golilu s nemilošće bogatoga. J. Kavańin 518a.

1. GOLÌNA, *f. vidi* golotińa *i* goloća *(ovo i radi akcenta).* — XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu.* Cića koga trpiš tu golinu? F. Vrančić, živ. 105. Da našin otac golinu bilim ruhom odije. 22. U zimi, golini, u mukah i trudih. A. Georgicco, nasl. 34. Lazar nosi ovi križ, to jest potribe od glada, goline, uboštva i nemoći. I. Ančić, vrat. 186.

2. GOLINA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) vis u kneževačkom okrugu.* Glasn. 19, 297. — *b) u okrugu smederevskom.* Livada u Golini. Sr. nov. 1873. 763.

GOLINCI, Golinaca, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled. 101.

1. GOLIŃA, *f. vidi* golotińa. — *U dva pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚nuditas'). Kožice kozlićeve obastri rukam ńegovim i vrata golińu obvi. I. Bandulavić 47b. gen. 27, 16. Golińu pokriti. A. Georgiceo, nasl. 354.

2. GOLIŃA, *f. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijeļ. kr. 12.

GOLIŃEVO, *n. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 204.

GÒLÎ ÒGLAVAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Golom Oglavku. Sr. nov. 1875. 799.

GÒLÍŠ, golíša, *m. upravonaj koji je go, ali dolazi s osobitijem značenima.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* gòlîšu, gòlîši.

a. *uopće koji je bez dlaka (o čeļadetu i o životińi?).* — *U Belinu rječniku:* ‚spelato, senza peli' ‚glaber' 697a.

b. *mladić još bez brade.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka i u Belinu rječniku:* ‚chi ancora non ha barba' ‚imberbis' 128b. Pokle konušnice goliš mlad ostavih. I. T. Mrnavić, osm. 142.

c. *vidi* golić, a. — *Od* XVIII *vijeka.* A u grad zlotvor ki obsijeda, znan bi goliš, zapovijeda. J. Kavańin 66b. To su ti sve goliši, dopuzi. M. Pavlinović, razl. spis. 310. Jer svrvili šiši i goliši. Osvetn. 6, 79.

d. *vidi* golac, b. — *U Mikaļinu rječniku* (ptić bez porja) *i u Stulićevu (iz Mikaļina).*

e. Grammitis Sw., *vrsta paprati.* Flora croat. 1307.

f. *ime mjestima. a) brdo u Lovćenu.* — *u Vukovu rječniku.* — *b) karaula u okrugu čačanskom u Srbiji.* M. Đ. Milićević, srb. 725.

GOLIŠA, *f. u narodnoj poslovici našega vremena: golo (siromašno) čeļade? gola (bez dlaka) životińa?* Podigle se šuša i goliša, kuka i motika. Nar. posl. stoj. 194.

GOLIŠAK, *vidi* golešak.

GOLIŠAN, *u zagonetci, kao da je dem.* go. *ne zna se jeli supstantiv ili adjektiv.* Moj otac golišan *(bardak).* Nar. zag. nov. 5.

GOLÌŠAV, *adj. dem.* go. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚nackt' ‚nudus', cf. go). Muhamed . . . golišav *(siromašan?)* tumara po bužaci ada. J. Rajić, boj. 9. Ja sam golišav bez brade. 121. Ne zabavļaju težaci ranoj ručkonoši, nego golišavoj *(jadnoj, siromašnoj)* čorbi. Nar. posl. stoj. 49.

GOLÌŠAVAC, golišâvca, *m. golo (golišavo), siromašno dijete.* — *U narodnoj poslovici našega vremena.* Golišavci biće poletarci. (Kaže se o siromašnoj djeci, koja odrastavši, ako su vrijedna i voļana, mogu steći imańe, dostojanstvo, čast i slavu). Nar. posl. stoj. 72.

GOLIŠEVO, *n. u Daničićevu rječniku:* Od četiri uļanika što ih je Stefan Nemańa dao Hilandaru jedan je bio ‚u Goliševê' (Mon. serb. 6 *god.* 1198—1199). 1, 216.

GOLIŠŃAD, *f. coll.* golići, djeca gola, siromaščad. J. Grupković.

GOLIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńivu u Golištu. Sr. nov. 1875. 332.

GÒLITI, gòlîm, *impf.* nudare, *činiti da što (objekat) bude golo.* — *Od* XVII *vijeka (vidi b)) a između rječnika u Bjelostjenčevu* (golim, gola ali naga činim, izlačim ‚nudo, denudo, nudum facio') *i u Stulićevu* (‚nudare, denudare, spoliare'). *a) uopće.* — *u primjerima je refleksivno ili pasivno.* Drugih žila koje idu doli nek s' od zemļe nijedna ne goli. J. S. Reļković 258. List opada

i goli se drvo. 372. Eno kuke i golene ruke. Osvetn. 6, 24. — *b) brijati (vidi* go, 1, c, *c)). — u pisca Ančića.* T. Maretić.

GÒLÎ VÎS, *m. šuma u Srbiji u okrugu užičkom.* Lj. V. Stojanović.

GÒLÎ VRH. *m. ime mjestima. a) u Hrvatskoj. aa) tri seoca u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 27. 28. 29. — *bb) dva seoca u podžupaniji jastrebarskoj.* 34. 36. — *cc) seoce u podžupaniji križevačkoj.* 69. — *b) brdo u Srbiji. aa) u okrugu kneževačkom.* Glasn. 19, 299. — *bb) u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 871.

GOLKLAS, *m. ime muško i prezime.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Golьklasъ). Dêdь imь Golьklasь. Peč. hris. 23. 91. Izь Livadija Petrь Golьklasь. Mon. serb. 264. (1389—1405).

GOLNICA, *f. selu Baći blizu Štipa (vidi* bać*a,* 3, *i)) išla je međa* nadь Obleševo u Golnicu *(griješkom* Ugolnicu). Glasn. 24, 269. (1388).

GÒLOBAT, *m. vrelo u Lici.* J. Bogdanović.

GOLOBOČKI, *adj. koji pripada Goloboku.* Golobočka *(opština).* K. Jovanović 149.

GOLOBOK, *m. selo u Srbiji u okrugu smederevskom.* K. Jovanović 149.

GOLOBOS, *adj. složeno:* go *i* bos, *ali ne znam, znači li: go i bos, ili samo bos. — U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Već imaše do devet divojak: jedna biše brez svilnoga pasa, druga mu je golobosa bila, treta mu je vodu donašala. Nar. pjes. istr. 1, 42.

GOLOBRAČAC, golobračca, *m. dem.* golobradac. — *U Stulićevu rječniku* (golobradčac). — *slabo pouzdano.*

GOLÒBRAČE, golòbračeta, *n. golobrado momče, uprav deminutiv. — Postaje od* golobrad *nastavkom* lč-ęt; d *ispred* č *ispada. — U naše vrijeme.* Mlado momče golobrače. Nar. pjes. vuk, kovč. 89. Momče golobrače. B. Mušicki.

GOLÒBRAČIĆ, *m. dem.* golobradac. — *U Stulićevu rječniku* (golobradčić).

GOLÒBRAD, *adj.* imberbis, *gole brade (vidi* brada, 2), *bez brade (vidi* brada, 1), *kaže se samo o mladiću kome još nije iznikla brada. — Od* XV *vijeka, i u svijem rječnicima, osim Daničićeva.* Evo sam golobrad u naj lipļu mladost. M. Marulić 151. Ne oca ja vidih mlada, golobrada. H. Lucić 256. Dite mlado, još budući golobrado. Đ. Baraković, jar. 69. Onda po zlu jur svit radi, kad su sudci golobradi. P. Vitezović, cvit. 109. Još budući dite mlado u obrazu golobrado. S. Margitić, ispov. 155. On svakoga na mejdan zoviše, al' mu niko izać ne smidaše, nego jedno momče golobrado. And. Kačić, razg. 85a. Neću stara ni bradata, veće mlada golobrada. Nar. pjes. vuk. 1, 295. Da ne ļubim bradata junaka, već junaka mlada golobrada. 2, 337. I poskoči dete golobrado. Nar. pjes. istr. 2, 70.

GOLÒBRADAC, golòbraca, *m. vidi* golobradica. — *U Belinu rječniku* 292b *i u Stulićevu; u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚gauch; glattbart'.

GOLÒBRADAN, golòbradna, *adj. vidi* golobrad. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GOLÒBRADAST, *adj. vidi* golobrad. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Tu ne ima nijednog junaka, osim jednog crna Bugarina, i to mlado još golobradasto. Nar. pjes. vuk. 2, 153.

GOLÒBRADICA, *m. golobrad mladić. — isporedi* golobradac. — *U Vukovu rječniku.*

GOLOBRAZ, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. golobrad. — *nepouzdano.*

GOLOBRCI, Golobrdaca, *m. pl. ime dvjema seocima u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 90. 93.

GOLÒBRČE, golòbrčeta, *n. golobrko momče. isporedi* golobrače. — *U naše vrijeme.* Momče mlado golobrče. Pjev. crn. 218b. To dočulo momče golobrče. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

GÒLÔ BRĐO, *n. ime mjestima. a) blizu Prizrena.* — XIV *vijeka. — u Daničićevu rječniku:* ‚Golo Brьdo', blizu sela Stražnika: ‚ulijaniku na Slatinê' išla je međa ‚otь Stražnika u Golo Brьdo . . . otь Gologa Brьda po dêlu do patkovьskoga brьda' (Glasn. 15, 283 *god.* 1348?). 3, 577. — *b) tri sela u Bosni: jedno u okrugu Doње Tuzle.* Statist. bosn. 126; *druga dva u okrugu travničkom.* 180. 198. — *c) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 91. — *d) nekolika mjesta u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 137. Niva u Golom Brdu. Sr. nov. 1863. 200. — *bb) u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1872. 136. 1873. 3. — *cc) u okrugu požarevačkom.* 1866. 615. — *dd) u okrugu smederevskom.* 1861. 113.

GOLÒBRĐE, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 228.

GOLÒBRIJA, *f. ćorda) koja brije do gola. — U jednoga pisca našega vremena.* Golobrije sijevnuše ćorde. Osvetn. 2, 119.

GOLÒBRK, *adj. bez brka (u jedinom primjeru o staru čovjeku). isporedi* golobrkat. — *U jednoga pisca našega vremena.* Bio kao ovca, golobrk, a pale mu čupine niz ramena. S. Ļubiša, prip. 132.

GOLÒBRKAT, *adj. vidi* golobrk *(o mladiću još bez brka). — U naše vrijeme.* Tu dolazi mlado momče golobrkato. Nar. pjes. herc. vuk. 246.

GOLÒCIJEVKA, *f. puška gole cijevi. — U naše vrijeme.* Čist kao flinta. (Goo, siromah. Vaļa da se ovđe misli na pušku ‚golocijevku'). Nar. posl. vuk. 348. Golocivka, puška neopasana, cijevi ne prekrivene oklopom. M. Pavlinović.

GOLOČEK, *m.* Leontodon taraxacum L., *divļa žućenica, maslačak.* K. Crnogorac, bot. 85.

GÒLÔ ČÈLO, *n. dva sela u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118. — *b) u okrugu šabačkom.* 177.

GOLÒČELSKÎ, *adj. koji pripada Golom Čelu.* Goločelska *(opština).* K. Jovanović 118.

GOLÒČEĻANIN, *m. čovjek iz Gologa Čela. — plur.* Golòčeļâni. Podmirili se kmetovi Gradoevića i Goločeļana. Glasn. II, 1, 10. (1808).

GOLÒĆA, *f.* nuditas, *stańe onoga što je golo. — vidi* golotiña. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* gõloći, *u acc. sing.* gõloću, *u voc. sing.* gõloće, *u nom., acc., voc. pl.* gõloće, *u gen. pl.* golóćā. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* nagost), *u Belinu* 515b, *u Stulićevu. a) s pravijem, apstraktnijem značenjem.* U studeni i u goloći. N. Rańina 35a. paul. 2cor. 11, 27. Gladom, žejom, golućom. Nauk brn. 53. Bosoću, golću, glad i žedu trpje. M. Divković, nauk. 19a. Taka golća, taka studen i taki plač. M. Jerković 28. Golća apostola. P. Radovčić, nač. 83. Isukrst svoje apoštole izkuša golćom i bosoćom. S. Margitić, fal. 152. Isus na križu trpi stid golće. J. Filipović 1, 91b. Nije li podnosio zimu, vrućinu, glad, žedu, golću, bosoću. F. Lastrić, ned. 204. U goloći i bosoći zazva duha paklenoga na pomoć. A. Kanižlić, utoč. 67. Pogrde i golća, u koju tada stavļen bi, prilikovana su u goloći Noevoj. E. Pavić, ogl. 22. Nega često šiba glad, golća i potriba. V. Došen 149a. Trpim

glad i žeđu, goloću i gad. M. A. Reļković, sabr. 67. Siromau gladnu, žeđnu koji svoj život u gladu, žeđi, goloći i bosoći provodi. Đ. Rapić 54. Tilesne nevolje jesu glad, žeđa, golońa, umor, bolest, sužanstvo i smrt. B. Leaković, gov. 138. *i u Šulekovu rječniku:* ‚nacktheit'. — *b) golo tijelo, go dio tijela.* I goloću od vrata zastri. Bernardin 41. gen. 27, 16. Goloću obavi. Đ. Baraković, jar. 13. Ąlinam goloću pokrivamo. S. Margitić, fal. 186. Pokazati ću goloću tvoju narodom. J. Banovac, pred. 4. S kojom bi goloću svoju pokrio. B. Leaković, gov. 229.

GOLÒĆINA, *f. vidi* golońa *i* golotińa. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Navlastito nas je smutio rasap i golońina od crikav. M. Bijanković 80.

GOLODLAK, *adj. bez dlaka, go od dlaka.* — *U Stulićevu rječniku* (‚absque pilis'). — *slabo pouzdano.*

GOLÒGLAV, *adj. gole glave.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚calvo, quelli, che ha buona parte del capo senza capelli' 160ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (v. plešiv), *u Voltigijinu* (‚calvo, e testa scoperta' ‚kahl, u. blossköpfig'), *u Stulićevu* (‚detecto capite, calvus'), *u Vukovu* (‚mit entblösstom haupte' ‚capite nudo').

a. *adj. a)* capite detecto, *nepokrivene glave, bez kape, bez klobuka.* Podoh gologlav. Š. Menčetić 239. Ili jest podobno da žena gologlava Boga moli. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 39. 1cor. 11, 13. Gologlav i na obiju kolini klečeć. Š. Budinić, ispr. 18. Isukrst hodi u prjeprostoj haļinici, gologlav i bos. M. Divković, bes. 96ᵇ. Budući crn vas, bosonog, gologlav. A. Vitaļić, ost. 405. Ispovijedamo grijehe gologlavi. J. Matović 254. Otišla je gologlava po ovoj sunčanoj žestini. I. Velikanović, prik. 85. Ja sam moga odpratila brata, gologlava mlada bez oglavja. Nar. pjes. app. 261. Izići ću mlada gologlava, gologlava, kose raspletene. Nar. pjes. vuk. 1, 425. Pa ga sluge rujnim vinom služe, i za to su gologlave sluge. 1, 607. A stražarče doleće sa straže, gologlavo bješe, bez obuće. 4, 179. Kome vašar kapu kupuje, onaj gologlav ide. Nar. posl. vuk. 147. Ne trguj s onim s kim ćeš se gologlav esapiti. 210. — *preneseno na crkvu (bez zvona).* Eto nam zja crkva gologlava. S. Ļubiša, prip. 191. — *b) ćelav.* — *samo u nekijem rječnicima.*

b. *adv.* gològlavo, *gole glave, s golom glavom.* — *isporedi* gologlavke. — *U Belinu rječniku* (‚col cappello in mano' ‚aperto capito' 171ᵃ).

GOLOGLAVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Gologlavi. Sr. nov. 1875. 111.

GOLÒGLAVAC, gològlâvca, *m. gologlav čovjek.* — *U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata, a između rječnika u Stulićevu.* Volila bi tebe čisto gologlavca nego tvoga brata u svilnom škrļaku. Jačko. 159.

GOLÒGLAVAN, gològlâvna, *adj. vidi* gologlav. — *U Stulićevu rječniku.*

GOLÒGLAVICA, *f.* Taraxacum officinale Wig., maslačak, popina pogačica, popino gumno. u Srbiji u šabačkom okrugu. V. M. Jovanović. javor 1878. 1390. Kad s ploda opadne pernica, izgleda loža kao gola glava, za to se zove gologlavica. V. Arsenijević.

GOLOGLAVITI, gologlavim, *impf. u Stulićevu rječniku* (v. ćelaviti). — *nepouzdano.*

GOLÒGLÂVKA, *f. a)* neka pšenica (ova će biti ‚vardarka' na svu priliku). u Ļeskovcu. M. Đurović. — *b)* pita (u varošima jajčanak): kad se u tepsiju metne samo jedna kora (obga, juvka) ozgo, pa se u tu koru nameće brašno zametено s jajima, mlekom, sirom, skorupom itd. i sa strane se krajevi od podmetnute kore malo unutra posuvrate, a ozgo se ne metne više ništa, već smesa od brašna i jaja stoji gola, te otuda vaļda i jeste ‚gologlavka'. u Ļeskovcu. M. Đurović.

GOLOGLÀVKÊ, *adv.* capite detecto, *gole glave, s golom glavom.* — *isporedi* gologlavo *kod* gologlav, b. — *U Vukovu rječniku:* n. p. stoji, t. j. gologlav *s dodatkom da se govori u Risnu.*

GOLOGLAVĻAHAN, gologlavļahna, *adj. dem.* gologlav. — *U Stulićevu rječniku* (gologlavjahan) *gdje ima i* gologlavļašan (gologlavjašan) *s istijem značenjem.* — *oboje slabo pouzdano.*

GOLOGLAVĻAŠAN, gologlavļašna, *adj. vidi* gologlavļahan.

GOLÒGLÂVNÎK, *m. neko jelo zgotovļeno od brašna, zeļa, sira, jaja.* — *U Srbiji u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 856. — *isporedi* gologlavka, *b).*

GOLÒGLÂVNÔST, gològlâvnosti, *f. vidi* gologlavost. — *U Belinu rječniku* (gologlavnos ‚calvitium' 160ᵇ).

GOLÒGLAVÔST, gològlavosti, *f. stańe onoga što je gologlav.* — *isporedi* gologlavnost. — *U Stulićevu rječniku* (‚calvities') *gdje ima i* gologlavstvo *s istijem značenjem.*

GOLÒGLAVOVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Zvahu neke turske poglavice: sadno Bišća Ogojenovića, poprijeko Gologlavovića. Nar. pjes. vuk. 3, 274.

GOLÒGLAVSKÎ, *adj. koji pripada selu Goloj Glavi.* Gologlavska *(opština).* K. Jovanović 101.

GOLÒGLÂVSTVO, *n. vidi* gologlavost.

GOLOGORICA, *m. vidi* Gologoričanin.

GOLOGORIČANIN, *m. čovjek iz sela Gole Gorice.* — *pl.* Gologoričani. — XIII *vijeka.* Meju Gologoričani. Mon. croat. 9. (1275). — *U narodnoj istarskoj pjesmi našega vremena ima s istijem značenjem* Gologrčan(in) *i* Gologorica. Divojčice, koga biš ubrala, biš li tela Gologrčana? Gologrčana nikad ni jenega: Gologorice oholice. Nar. pjes. istr. 2, 165.

GOLOGRČAN(IN), *m. vidi* Gologoričanin.

1. GOLÒGUZ, *adj.* nudis natibus, *prostačka riječ, kaže se u šali ili s prezirańem o siromašnom i droňavom čeļadetu. isporedi* golotrb. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚absque foemoralibus'), *u Vukovu* (‚nackt am hintern' ‚ano nudo' *s primjerom:* ‚Gologuza sijevala, golo maslo slijevala, a Radiču trop' nekakva uzjahala gola na vratilo, pa vračala da joj se hvata debeo skorup). Nijesi mi sramotu donio!? neg doveo Turo gologuzo. Pjev. crn. 318ᵃ.

2. GÒLOGÛZ, *m.* 1) brijeg u Visočici, više Mamca (kod doňeg Lapca); 2) brijeg više Corovog dola u Zrmańi. Na oba ova brijega nema ni malo drveća. M. Medić.

GOLOGUZA, *f.* ime ńivama u erdevičkom hataru. M. Medić.

GOLÒGUZAC, gològusca, *m. vidi* gologuzan. — *U Stulićevu rječniku.*

GOLOGÙZÂN, gologuzána, *m. gologuz čovjek.* — *U Vukovu rječniku:* čovjek koji nema ništa ‚der habenichts' ‚omnium rerum inops', cf. praznov, pangaloz, golov.

GOLÒIGRA, *m. i f. u Vukovu rječniku:* kao vjetroňak ‚der windbeutel' ‚vanus, gloriosus' *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

GOLOJAHATI, golojašem, *impf. jahati na golu konju.* — *U Stulićevu rječniku* (‚nudo equo insidere') *gdje ima s istijem značenem i* golojezditi. — *oboje nepouzdano.*

GOLOJE, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Deč. hris. 60.

GOLOJEZDITI, golojezdim, *impf. vidi* golojahati.

GOLOJUH, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

GOLOK, *m. vidi* glavoč. — *U Boci kotorskoj.* Čas. čes. muz. 1854. 185. — *Vala da mj.* golook, *gola oka.*

GOLÒKAPICA, *f. u Vukovu rječniku:* kapa bez ikake šare kao što nose mlade djevojčice *s dodatkom da se govori oko Siња.*

GOLÒKRAK, *adj.* nudis cruribus, *golijeh noga do koljena.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (golijeh golijeni). Boga vami, lijepe djevojke! uzgrnite koše povisoko, povisoko do svilena pasa, oko Rade golokrake skač'te. Nar. pjes. marj. 114.

GOLÒKRIL, *adj. golijeh krila.* — *U Šulekovu rječniku:* golokrili ‚kahlflügelig'.

GOLÒKUD, *m.* Zea mays L., *kukuruz.* — *Postaće nije jasno. Daničić je mislio da je složeno od osnove* gol *(vidi* go) *i od tude* kud *(vidi* kuda). osn. 43; *poslije da je drugi dio osnova kod* kudjeja. kor. 232. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚granturco, sorte di formento' ‚granum indicum' 356a), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu* (‚frumentum indicum, fagopyrum'), *u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku i u Bosni).* Golokud, grano indiano (u starijem rukopisima), granturco (Della Bella), formentone (Skurla), 1. Zea mays L. (u Dubrovniku, Vodopić); 2. Polygonum fagopyrum L. (Alschinger). B. Šulek, im. 93. *ovo zadnje značenje (heljda) nije pouzdano; biće po Stulićevu rječniku, gdje se jamačno pod lat.* fagopyrum *misli na kukuruz.*

GOLÒKUDAN, golòkudna, *adj. koji pripada golokudu, koji je načinen od golokuda (n. p. kruh).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu* (golokudni, vide kukuruzni). Mosur golokudan ‚panicula fagopyri'; golokudna košulja, opna, opnica ‚fagopyri spica'. J. Stulli, rječ. 1, 183b.

GOLÒKUDINA, *f. golokudna slama.* — *U Vukovu rječniku:* vide kukuruzovina.

GOLÒKUDNICA, *f. golokudni hljeb.* — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu:* vide kukuruznica.

GOLÒKUDNÍŠTE, *n. polje gdje se sije golokud, mjesto gdje se hrani golokud.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ager, vel locus pro fagopyro (serendo vel conservando)'. — *slabo pouzdano.*

GOLOKUDNIŠTVO, *n. vidi* golokudnište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GOLÒKUR, *adj.* nudo pene, *gnusna riječ, upotrebljava se kao* gologuz, *ali samo o muškom.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (1818): ‚ohne hosen' ‚nuda mentula'. Golokur kaže se za čovjeka bez gaća. I. Pavlović. Kad muško dijete izraste iz košuljice, pa mu se vidi ‚život', kaže mu se da je ‚golokuro'. u Dobroselu. M. Medić.

GOLOLEĐAC, gololeđca, *m.* Gymnotus, *neka riba.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚nacktrücken' (‚Gymnotus').

GOLOMOV, *adj. (koji pripada Golomu? ime* Golom *nije potvrđeno) u Daničićevu rječniku:* ‚Golomov', ‚u Vincenh' je bila ‚Ńiva Golomova' koja je pripadala crkvi treskavačkoj (Glasn. 13, 374 *god.* 1356—1367), cf. ‚Golemovića'. 1, 217.

GOLÒMRAZICA, *f. vrijeme kad je mraz, a nema kiše ni snijega.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Nadisasmo se hladnoga jutra, ščvrsnusmo se na golomrazici. M. P. Šapčanin 1, 106.

GOLÒNOG, *adj. golijeh nogu, kod čega se više misli na golijeni, te se razlikuje od* bos *(ali vidi* i bos, *c)) tijem što ne znači: bez crevalja (čizama, papuča, opanaka itd.), već da pod ovima nema ništa vunena ili prtena (bječava, čarapa, tozluka itd.). u rječnicima je zlo tumačeno kao da je isto što* bos. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (golonog, bosonog ‚anypodetos') *i u Voltiǵijinu* (‚scalzato' ‚blossfüssig'). Ako budeš u svako vrime golonog odit, to jest u škarpa*(h)* z dva kaiša priko poplata, gole još gńate imadući. P. Filipović 33. Golonog, bez bječava. M. Pavlinović.

GOLONOŽITI, golonožim, *impf. u Stulićevu rječniku* (v. bosonožiti). — *sasma nepouzdano.*

GOLOŃA, *f. vidi* 2. galoња. — *U Stulićevu rječniku* (‚nubes opaca'). — *nepouzdano.*

GOLOPENDA, *m. vidi* golić, a *i* golo *(kao da je augmentativ).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Napustili na puste temelje Arbanasi golopende i tu se udomazetili. S. Ljubiša, prič. 52.

GOLOPER, *m. u Šulekovu imeniku:* Goloper *(oko Skradina u Dalmaciji),* v. kaloper. 93.

GOLOPERKA, *f. u Šulekovu imeniku:* Goloperka, nekakva bilka (Sablar). 93.

GOLÒPIZD, *adj.* nudo cunno, *(gnusna riječ), samo u ženskom rodu, kaže se o ženskom čeladetu, kao* golokur *o muškome.* — *U naše vrijeme u Lici.*

GOLÒPRSAN, golòprsna, *adj. golijeh prsi.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tako snaša goloprsna. V. Došen 105b.

GOLOPUD, *adj. golobrad (?), gole püti (?).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Momak biti saman u zabiti, a jur makô golopuda doba i na mrke ponikao brke. Osvetn. 4, 3.

GOLOPUZAST, *adj. golobradast, ćosast.* — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Golopuzast, koji nema ni brade ni brkova: Bog te oslobodio golopuzasta čovika, i ruńave žene. (poslovica). M. Pavlinović.

1. GOLÒREP, *adj. gola repa.* — *U Stulićevu rječniku* (‚caudam nudam ferens'). — *U jednoga pisca našega vremena* rep *je s drugijem značenem* (‚nates'), *isporedi* gologuz. Ženske strane golorepe, a u ogńu pobijesnile, već se od čoeka ne libe. S. Ljubiša, prič. 51.

2. GOLÒREP, *m.* Nardus aristata L., *neka biljka.* B. Šulek, im. 93.

GOLÒREPAC, golòrepca, *m. onaj koji je gola repa.* — *U Stulićevu rječniku.*

GOLOREPKA, *f.* Pagurus Bernhardus, *vrsta raka.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚nacktschwanz, nacktschweif'.

GOLÒRUK, *adj. golijeh ruku; praznijeh ruku.* — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod b) aa)), a između rječnika u Belinu* (‚sbracciato' ‚nudatis brachiis' 293b) *i u Stulićevu* (‚nudatis brachiis'). *a) golijeh (u pravom smislu) ruku (ne samo šaka već do lakata ili do ramena).* Goloruka Turci savezaše. Nar. pjes. juk. 338. Žena je goloruka, kad uz ruku uzgrne rukave. M. Pavlinović. — *b) praznijeh ruku (vidi* go, 1, a, *c) pri kraju). aa) koji je praznijeh ruku, jer ne prima mita (metaforički, o pravdi).* — *na jednom mjestu* XVIII *vi-*

jeka. O čestita indi puka! gdi je pravda goloruka. V. Došen 70a. — *bb) bez oružja ili oruđa.* — *u naše vrijeme.* Al' oštro mu sreo je od muka, pa ga muka na boj goloruka. Osvetn. 1, 62. Goloruk, ko nema oružja u ruku: oni oružani, a mi goloruki. M. Pavlinović. ‚Bogme ga nadovata ļucki, još ja goloruk, a on s kočinom u ruci'. J. Bogdanović.

GOLÒSJEMENÎ. *adj. gola sjemena (o biļci).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚nacktsamig'.

GOLOŠKRG, *adj. golijeh (nepokrivenijeh) škrga (o ribi).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Gološkrge ‚nudibranchia'. J. Pančić, rib. 160.

GOLOT, *f.* crystallus, *vidi* kristalad, *isporedi* biļur. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* golъ, *led,* glатêнъ ‚crystalli'. — *Nepoznata postuđa.* — *Dolazi (vijetko) kod pisaca* XVII *(u prvom je primjeru muškoga roda) i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (‚cristallo' ‚kristal') *i u Stulićevu.* Šaļet golot sfoj kako hļib. M. Alberti 75. psal. 147, 6. Tudije *(u raju)* svijeti kon uljezi jasna golot od planine . . . Golot slaga prage srne, a šavat jih ļepše veze. J. Kavańin 488a. Golot, kroz koju svitlost prolazi, prije ju razbiva, a pak ju masti. A. d. Bella, razg. 148b.

GOLÒTA, *f. vidi* goloća *(i radi akcenta) i* golotińa. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu.* Ubogi jedan, napol razdrt, golotu kažući svoju. F. Glavinić, cvit. 369a. Ov nebavac što je imi' neg' jedan glad i golotu. J. Kavańin 399b. Ne bojte se gladi ni golote. Nar. pjes. marj. 159. ‚Golota, glađa i suvota'. *u Dobroselu.* M. Medić.

GOLOTAN, golotna, *adj.* crystallinus, *od goloti, koji pripada goloti (vidi* golot). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (golotni ‚cristallino' ‚kristalisch') *i u Stulićevu.* Zrcalo jes naravi golotne, to jes kristaline. A. d. Bella, razg. 130a. Kako prohodi zrak sunčani kroz sud golotni. Đ. Bašić 195b.

GOLÒTINA, *f. vidi* golotińa. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (golotina, nagost ‚nuditas') *gdje naj prije dolazi, i u Bjelostjenčevu (kod* golota). Bezstidno odkri golotinu. J. Kavańin 26a. Kako siromasi prosjaci, koji očima gļedaju, usta ne otvoraju, a odkrivaju golotinu. I. A. Nenadić, nauk. 203. Dižo s sebe haļine plemenita gospodičića i pokriva s ńima golotinu jednoga nebogara. Đ. Bašić 218a. Da se smiju golotini oca. Đ. E. Bogdanić 8.

GOLOTINAC, Golotinca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Sr. nov. 1875. 358.

GOLOTINOST, *f. vidi* golotina *i* golotińa. — *U Stulićevu rječniku gdje ima i* golotinstvo *s istijem značenjem.* — *oboje slabo pouzdano.*

GOLOTINSTVO, *n. vidi* golotinost.

GOLOTIŃA, *f.* nuditas, *stańe onoga što je golo.* — *isporedi* golotina, golota, goloća, golońina, golina, golińa, golotinost, golotinstvo, golilo. — *Postaje od* golota *nastavkom* ińa. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* 515b, *u Stulićevu, u Vukovu* (‚die nacktheit, mangel an kleidung' ‚nuditas'). *a) u pravom, apstraktnom smislu; kod toga često se shvata* go *sa značenjem pod* 1, b. Glad ali golotińa. B. Gradić, djev. 180. Sveci . . . Gospodinu su služili u . . . golotińi. B. Kašić, nasl. 29. Kô da ne zna ženu i djecu gladom i golotińom umorene. B. Zuzeri 95a. Oli glad, oli žeđa, oli golotińa. V. M. Gučetić 25. Jozip podnose svaku tugu i nevoļu, golotińu i svako progonstvo. And. Kačić, kor. 40. Tilo muče s golotińom i s bosotińom. I. J. P. Lučić, razg. 29. Patila je gladu i golotińom da bi je samo kakogod sa sveta nestalo. Nar. prip. vuk. 178. Putovao sam u zimi i golotińi. Vuk, pavl. 2kor. 11, 27. U naj višoj mojoj nevoļi, gladotińi, bosotińi i golotińi. S. Ļubiša, prip. 178. — *b) konkretno, golo tijelo ili go dio tijela.* Da se dostojiš moju izliječiti nemoć, . . . obući golotińu. B. Kašić, zrc. 169. Š čim ćeš pokriti tvoju golotińu. M. Radnić 352b. Pokrili ńegovu golotińu. A. Kalić 339. Golotińe oca svojega ni golotińe matere svoje ne otkrij. Đ. Daničić, 3mojs. 18, 7. *i metaforički:* Pokrit tužnu moje duše golotińu. B. Zuzeri 192b. — *c) za kolektivno značenje: gola čeļad, nema potvrde.* — *d) u narodnoj pjesmi našega vremena* (Nar. pjes. marj. 117—120) *ńekakav je Turčin prozvan* Golotińa Use, *jer je droňav, vidi:* Na ńem ništa od odiće nema, neg' na nogu šajakli tozluci, ńemu prsti kroz ńih propadali; i na ńemu zelena dolama, i kroz ńu mu ramena propala *itd.* Nar. pjes. marj. 117.

GOLOTNIK, *m. go čovjek, golo čeļade.* — *Postaje od adj.* golotan *kojemu nema potvrde s ovijem značenjem.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚rei familiaris penuria nudus'). Zaludu odijevate golotnike. Đ. Bašić 99a. — *u drugom primjeru nema* t, *jamačno štamparskom griješkom:* Da obuče priko godišta veće nego jednoga ‚golonika', i da utješi veće nego jednoga gladnika. 134a.

GOLOTÒVATI, golòtujêm, *impf. biti go (patiti golotom).* — *U naše vrijeme.* Pri štedńi i golotuje i gladuje. V. Vrčević, niz. 10.

GOLÒTRB, *adj.* nudo ventre, *gola trbuha.* — *U naše vrijeme (ali vidi i* golotrbac) *i u Vukovu rječniku. a) o golu (vidi* go, 1, b), *droňavu, siromašnu čeļadetu. isporedi* gologuz *i druge ovakove riječi.* Slušate čovjeka bezkućnika i golotrba. M. Pavlinović, rad. 170. Kô što je mrsko gledati golotrba gdi se razmeće kao tobož nekakov velikaš. razl. spis. 13. — *u narodnoj pjesmi našega vremena* (Nar. pjes. vuk. 3, 94—102) *i u Vukovu rječniku ima* Golotrb *kao nadimak droňavu junaku:* Golotrb Ivo; *vidi:* Na ńemu je čudno odijelo: kroz čakšire propala koļena, kroz rukave propali laktovi, kroz kapu mu perčin propadnuo *itd.* Nar. pjes. vuk. 3, 94. — *b) u prenesenom smislu o goloj sabļi (ćordi), o golom nožu.* Golotrbe ćorde povadiše. Nar. pjes. marj. 81. Vati s' Stojan golotrbe ćorde. Nar. pjes. kras. 1, 52. Po crļenoj kapi oštruļici i po ļutu golotrbu nožu. Osvetn. 2, 6. Udri junak i on gvoždem sa golotrbijem. 3, 104.

GOLOTRBAC, golotrpca, *m. golotrb čovjek.* — *Kao psovka na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ova rič ‚racha' zlamenuje ukor od pomankańa naravni, na priliku kad u srčbi za pogrdu rečeš iskrńemu: ugursuse, golotrbče, uši gladna, slugo, prosjače etc. F. Lastrić, ned. 140a.

GOLOTRPKA, *f. vidi* golocijevka *(uprav puška gola trbuha).* — *U naše vrijeme.* Sr. nov. 1873. 712.

GOLOTURA, *f.* Colchicum autumnale L., *neka biļka.* B. Šulek, im. 93.

GOLOUŠA, *f. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 152.

GÒLÔV, golòva, *m. (kao psovka) golom (siromašnom) čovjeku.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der habenichts' ‚omnium rerum inops', cf. praznov, *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

GOLÒVATI, gòlujêm, *impf. biti go, živļeti u*

golotîni. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. gòlovâh, *u impt.* gòlûj, *u ger. praes.* gòlujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* gõlovâ *i part. praet. act.* gõlovao, gõlovâla. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Meu velikijem obiljem gladovati i meu velikom odjećom golovati. M. Divković, bes. 89a. Ki nit' skrbi nit' posluje, rad gladuje i goluje. P. Vitezović, cvit. 98. Jer prosjake ne čujući i ne videć ki goluju. J. Kavanin 10b.

GOLOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* I sa ńime pope Goloviću. Nar. pjes. vuk. 4, 484. A uvati popa Golovića. 4, 492.

GOLOVINA, *f.* vrst vinove loze crna grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 93.

GOLOVODA, *f. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 129.

GOLÒVRAN, *m. vidi* galovran, *od čega je postalo (u narodnijem pjesmama) po pučkoj etimologiji. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* 1. vaļa da je ‚gavran' *s primjerom iz narodne pjesme:* I pred ńima tica golovrane. (Nar. pjes. vuk. 3, 12). 2. u pjesmama prezime nekakoga četovođe: Pobratime Luko Golovrane *(vidi kod* galovran). — *I kao ime mjestu (u Srbiji u okrugu požarevačkom).* Sr. nov. 1875. 1218.

GOLÒVRAT, *adj.* nudo collo, *gola vrata. — U Stulićevu rječniku* (‚nudo collo, lacertis apertis') *i u Vukovu.*

GOLÒVRATAC, golòvraca, *m. čovjek gola vrata. — Samo u Stulićevu rječniku.*

GOLÒVRATAN, golòvratna, *adj. vidi* golovrat. *— U Stulićevu rječniku.*

GOLOVRH, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Golovrhъ', u Homoļu selo koje je car Lazar dao crkvi bogorodičinoj u Ždrijelu braničevskom (Mon. serb. 194 *god.* 1380). tu stoji ‚Golovrьkъ', ali u prijepisu koji je mjesto originala i iz kojega je prvi put štampano stoji ‚Golovrьhъ'. 1, 216.

GOLOZIĆ, GOLOZLIĆ, *vidi* Goloznić.

GOLOZLOV, *adj. koji pripada Golozlu (ovome imenu nema potvrde, ali vidi i* Golozlović). — XIV *vijeka.* Kako dohodi potokъ pod Golozlovъ mlinъ. Deč. hris. 67.

GOLOZLOVIĆ, *m. prezime (vidi i* Golozlov). — XIV *i* XV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Golozlovićь). Kako dohodi Ogorêlьčьki potokъ za Golozlovića kuće. Deč. hris. 67. Knezь Dragićь Golozlovićь. Mon. serb. 273. (1409).

GOLOZNIĆ, *m. prezime. — U dva spomenika* XVI *vijeka (u poznijem prijepisu).* Franac Goloznić. Mon. croat. 191. (1508). Martinuš Goloznić. 202. (1512). — *U druga dva spomenika istoga vijeka (također u poznijem prijepisu) pisano je* Golozlić *i* Golozić. Martinuša (G)olozlića. 187. (1504). Franka Golozića. 188. (1504).

GÒLÛB, *m.* columba, *vrsta ptice, vidi:* Ptice spadajuće u ovaj red *(u golubove)* kļuna su omekana i skoro krugļasta, nad nozdrvami imadu naduvenu mesnatu kožicu, kļun im je ńešto zavińen, noge okratke sa četiri prstaka od kojih 3 stoje sprida, a 1 straga. J. Ettinger 165. *narod ovako zove svaku poznatu vrstu ovoga roda, osim grlice. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* golûbâ, *a može se mijeńati i u dat., instr., loc. pl.:* golûbima *(i* gõlûbima); *mijeńa se također u cijeloj množini, kad se umeće* ov: gõlubovi, golubóvâ, golubòvima (gõlubovima?), gõlubove. — -u- *stoji mješte ńegdašńega* ą. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* goląbь, *rus.* голубь, *češ.* holub, *pol.* goląb'; *isporedi i lit.* gulbė, *labud, let.* gulbis. — *Nije jasno postaće: osnova kao da je očito ista što u lat.* columba, *u grč.* κόλυμβος, *ronac,* κολυμβάς, κολυμβίς, *vrsta patke, ali je čudnovato s jedne strane što prvo slovo* (g) *nije isto kao u latinskom i u grčkom, a s druge što se u značeńu slaže s latinskijem koje po svoj prilici nije starije. mučno je opet pomisliti da je riječ uzeta iz latinskoga. — U svijem je rječnicima osim Daničićeva.*

a. *sa značeńem kazanijem sprijeda. a) bez obzira jeli muško ili žensko.* Na zelenoj kiti masline, ku prnese golub. Korizm. 61b. Budite razumni kako zmije i priprosti kako golubi. N. Rańina 205a. mat. 10, 16. Tko ti veli da je ljepša šoja neg' golub pribijeli? I. Gundulić 137. U Duri bijahu mlogi golubovi. F. Lastrić, ned. 305. Golubove, jarebice. V. Došen 151a. Udri Orun iz gore zelene kano vuče u bijele ovce, sivi soko u bile golube. And. Kačić, razg. 75a. Ko oće da mu je kuća čista, nek ne drži golubi ni kokošiju. N. Palikuća 32. Na ruci mu zlatan golub guče. Nar. pjes. vuk. 1, 56. I po rpi palo jato golubova. 1, 102. Polećela dva bijela goluba. 1, 358. Kad udari u katane Marko, kako soko među golubove. 2, 250. Još razgoni Turke na buļuke, kao soko tice golubove. 2, 294. Kad govori, k'o da golub guče. 3, 257. Kao da je golub zrno po zrno birao. (Kad se za šenicu hoće da kaže da je vrlo čista). Nar. posl. vuk. 129. — *radi različnijeh vrsta vidi:* Golub pitomi ‚columbus'; golub divji ‚palumbes'; golub ni divji ni pitomi ‚columba miscella'; golub kućni ‚columba domestica, cellaris'. J. Mikaļa, rječ. Golub pitomi, ali golubica ‚columbus, columba'. 2. golub hižni, kućni ‚columba cellaris, columba domestica, peristera'. 3. golub divji, grlač, grimač, grimiž ‚palumbus, torquatus', divji prosti ‚columba agrestis, columba livia'. 4. golub nit' divji nit' pitomi ‚columba miscella'. I. Bjelostjenac, rječ. Golub kosteļ ‚columbus miscellus'. J. Stulli, rječ. Divļi su golubovi dvojaki: jedni su veći i zovu se ‚grivńaši', i ovi se legu u gnijezdu na drvetu kao i grlice, a drugi su mańi koji se zovu ‚dupļaši', jer se legu u dupļama. oni se i po gukańu razlikuju: kad grivńaš guče ļudi kažu da govori: ‚Šta tî tû činîš pròklêtî pòpe kod tûdê žênê kod tûdê dèćê', a dupļaš kažu da govori: ‚Sîj lûk, sîj lûk, sîj lûk', t. j. da je već vrijeme sijati luk kad on u proļeće doloti i stane gukati. Vuk, rječ. 93b. Golub grivńaš ‚Columba palumbus' ‚die ringeltaube'. J. Ettinger 166. Golub šupļaš ili dupļaš ‚Columba oenas' ‚die hohltaube'. Strnački golub ‚Columba livia' ‚die feldtaube'. 167. Golub seleći se ‚Columba migratoria'. J. Pančić, zoolog. 115. Golub jamar, Columba migratoria. Golub sredńi, Columba livia. Sloviuac. 1880. 31b. — *b) samo muško (a žensko je* golubica *koje vidi).* Duh sveti je narejen po golubu ali po golubici. Korizm. 61b. Golub na ku letne hvoju, golubicu gleda uza se. I. Gundulić 353. Svi golubi guču, golubica neće; pitao je golub svoje golubice: . . . Govori golubu svome golubica: . . . Nar. pjes. vuk. 1, 102. Dva unuka, dva zlatna goluba, oni lete od stene do stene. 1, 126. — *c) u ńekijem slučajevima* golub *u jednini ne stoji za jednu ciglu pticu, nego za cijelu vrstu, te po tome može značiti mnoštvo goluba, kao da je kolektivni supstantiv (isporedi ovakovo značeńe kod riječi* cvijet *u primjerima:* Nar. pjes. vuk. 1, 53. 2, 184. 2, 531. 3, 364. 3, 430. 1, 333. 2, 167. *vidi kod* cvijet, 1, a; *vidi i kod* pčela *itd.).* Kad dodu na jedno poļe a tu golub prekrilio poļe. onda zapita anđeo sredńega brata: ‚Šta bi ti sad želeo?' A on mu odgovori: ‚Da su

to sve ovce, pa da su moje'. Anđeo prekrsti poļe štapom, a to sve mesto golubova ovce. Nar. prip. vuk. 101. — *d) zove se* golubovi *u ńekijem narodnijem pjesmama pjena što koń baca iz usta.* Glavom dorat strašno uzmahuje, pa Nikolu pjenom prebacuje, sve po poļu golubove gradi. Nar. pjes. juk. 217. Na alatu grive do kopita; jah, kakvi je, sile ga ubile! preko ńega pjenu prebacuje, preko ńega do trećega druga, ti bi reko i bi se zakleo, sve bijeli golubovi leću. 345. Dobar mu se malin pomamio, sve pod ńime zečki poskakuje, a junaka pjenom prebacuje, pak mu pada pjena po ledini, sve za sobom golubove gradi. 431. — *e) metaforički, dojka.* ‚Sultanija, drago dite moje, kamo će mi žute kose tvoje, kamo će mi dva goluba tvoja?' ‚Žuta kosa niz pleća junačka, dva goluba niz oba pazuva'. Nar. pjes. istr. 1, 10—11. Kad je mlada Dunav priplivala, onda vadi žutu kosu svoju, dva goluba od oba pazuva. 1, 13.

b. *ime ńekijem domaćijem životińama. a) końu.* Istom oni u riječi bili, kad s' pomoli Smiļanić Ilija na golubu końu krilatome. Nar. pjes. kras. 1, 64. Sedlajmo si dva naj boļa końa: meni vilu a tebi goluba. Nar. pjes. istr. 1, 8. Pod kočijam dva końa goluba. Nar. pjes. juk. 501. — *b) volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. D. Trsteńak.

c. *ńeke vrste ribe.* — *i u rječnicima: u Mikaļinu* (golub, riba ‚pesce palombo' ‚mustellus levis'), *u Bjelostjenčevu* (golub, riba morska ‚mustellus levis, palumbus marinus'), *u Stulićevu* (‚sorta di pesce'). *a)* Myliobatis noctula Bp. Đ. Kolombatović, pesc. 27. G. L. Faber 186. A. Ostojić. — *b)* Myliobatis aquila Cuv. Đ. Kolombatović. Čas. čes. muz. 1854. 185. G. L. Faber 185. 186. — *c)* Raja rostellata R. Čas. čes. muz. 1854. 185.

d. *ime muško.* — *Od* XIV *vijeka.* Golubь. Deč. hris. 42. 47 *i još na ńekolika mjesta.* S. Novaković, pom. 56. Pos'ječe ga Knežević Golube. Ogled. sr. 185. Golub Mladenović. Golub Veļković. Đ. Avramović 246.

e. *ime ńekakvoj planini.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Na Golubu visokoj planini. Nar. pjes. petr. 2, 242. 3, 408.

GÒLUBA, *f. ime domaćijem životińama. a) kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. D. Trsteńak. — *b) kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

1. GOLÚBAC, golúpca, *m. vidi* golubak. — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku.* Pojala je dva golupca. Nar. pjes. istr. 3, 9. Da sam golupce pojila. Jačke. 240.

2. GOLÚBAC, Golúpca, *m. ime mjestima.* — *Od* XV *vijeka (vidi a) i b)), a između rječnika u Vukovu:* 1. u požarevačkoj nahiji jedan stari grad na Dunavu (Srbi pripovijedaju da ga je zidala Đurđeva Jerina radi golubova — kao golubińak —). 2. selo kod toga grada: od Golupca se već dolje počińu planine pored Dunava i iz srpske strane, *i u Daničićevu:* ‚Golubьcь', grad u Braničevu; grad u Bosni. *a) u Srbiji. aa) (prije grad, sad) selo u okrugu požarevačkom (vidi u Vukovu i u Daničićevu rječniku).* K. Jovanović 141. 1428 otvrže se Jeremija u Golubcu, i dade se Turcemь, i plěniše Braničevo. Okáz. pam. šaf. 76. 79. I Pojezda od Golupca grada. Nar. pjes. vuk. 2, 500. — *bb) selo u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 102. — *cc) gradić u okrugu kragujevačkom.* Golubac ili Golubан, gradić još dosta dobro održan, na jednom visu, kod sela Viševaca. M. Đ. Milićević, srb. 232. — *dd) mjesto u okrugu biogradskom.* Livada u Golupcu. Sr. nov. 1868. 671. — *b) ńegda grad u Bosni (vidi u Daničićevu rječniku).* 1464 carь priimi Golubьcь i Jajce i ine gradove bosьnьske. Okáz. pam. šaf. 80.

GOLÙBAČA, *f.* Tricholoma russula Schäff., *vrsta gļive.* Golubača, slov. golobica, rus. голубецъ (Agaricus violaceus), poļ. gołąbek (Agaricus cinnamomeus), češ. holubička, holubek, holubinka, holubka, Tricholoma russula Schäff. (Janda, Sabļar). Golubača crļena, vrst gļive (Sabļar, Goļak). Golubača divja ili stekla, vrst gļive (Sabļar). Golubača-sivka, vrst gļive (Sabļar, Zagorje). B. Šulek, im. 94.

GOLÙBAČKÎ, *adj. koji pripada Golupcu.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (golubačka muha). Golubačka *(opština).* K. Jovanović 141. Golubačka muha (mušica), *vidi kod* muha.

GOLÚBAK, golúpka, *m. dem.* golub. — *isporedi* golubac. *a) s pravijem značeńem.* — *od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* golubek *kod* golubić), *u Stulićevu, u Vukovu.* Golubak taj bijeli svjedočit može toj. M. Vetranić 2, 219. Kakono je golubak prjeprost. M. Divković, bes. 463b. — *b) ńeka vodena ptica,* Fuligula ferina Steph. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 44. — *c) ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. GÒLÛBAN, gòlûbna, *adj. koji pripada golubu ili golubima.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (golubni ‚columbinus' 201a) *i u Stulićevu (gdje ima i adv.* golubno, v. golubično). Golubni celov da ustima mojima. D. Rańina 75a.

2. GOLÙBAN, *m. a) ime muško.* — *u narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku.* Golubane, moja vjerna slugo! Nar. pjes. vuk. 2, 292. Ode Marko na carevu vojsku sa svojijem slugom Golubanom. 2, 364. — *i kao prezime (pisano* Goloban) *u spomeniku* XVI *vijeka.* Ive Golobana. Mon. croat. 308. (1598). — *b) ime mjestu, vidi* 2. Golubac, *a) cc).*

GOLÙBÂR, golubára, *m. a)* columbarius, *čovjek (sluga) što hrani golube.* — *u Belinu rječniku* 201a, *u Jambrešićevu, u Stulićevu.* — *b) pridjev uz ime ńeke vrste sokola.* Soko golubar, Falco nisus. Slovinac. 1880. 30a.

GOLÙBARA, *f. potok u Srijemu.* Regul. sav. 195.

GOLÙBÂRKA, *f. vidi* golubača. Golubarka, Tricholoma russula Schaeff. (u Hrvata u Ugarskoj). B. Šulek, im. 484.

GOLUBÁRSTVO, *n. golubarev posao, odgajańe golúbā.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚taubenzucht'.

GOLÙBAST, *adj. boje kao golub.* — *U Vukovu rječniku* (‚taubenfärbig' ‚colore palumbis, columbinus').

GOLÙBÂŠ, golubáša, *m. vrsta sokola.* Prosti kobac, golubaš, ‚Falco peregrinus' ‚der taubenfalke'. J. Ettinger 71. — *I u zagonetci:* Trista i šeset vrapčića, dvanest golubaša, pred ńima orao gunaš. *odgonetļaj: dani, mjeseci, godina.* Nar. zag. nov. 32.

GOLÙBICA, *f.* columba, *golub ženski.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* goļąbica, *rus.* голубица, *češ.* holubice, *poļ.* gołębica. — *U svijem je rječnicima, osim Vrančićeva i Daničićeva.*

a. *sa značeńem kazanijem spriječa. a) u pravom smislu.* Duh sveti je narejen po golubu ali po golubici. Korizm. 61b. Golub na ku letne hvoju, golubicu gleda uza se. I. Gundulić 353. Zapovidje, da se mlogi golubovi i golubice po-

fataju. F. Lastrić, ned. 305. Svi golubi guču, golubica neće; pitao je golub svoje golubice: ‚Oj tako ti Boga, moja golubice! . . .‘ Govori golubu svome golubica: . . . Nar. pjes. vuk. 1, 102. — *b) često i* golubica *se upotrebljava, kao* golub, *bez obzira, jeli muško ili žensko.* Ja sam vidil duh sveti kako golubicu shodeći s neba. Bernardin 16. joann. 1, 32. Pride jedna golubica s nebes. Korizm. 61ª. Gledaš slatke pjet slavice i celivat se golubice. G. Palmotić 2, 415. Tuke, patke, golubice. J. Kavanin 21ª. Budite razumni kako zmije, i priprostiti kako golubice. F. Lastrić, ned. 353. Golubica u noktih jastreba. A. Kanižlić, utoč. 63. Junak misli da je golubica. Nar. pjes. vuk. 1, 348. — *c) s golubicom se (radi krotke ćudi u i bjeloće perja) isporeduje krotko, prostodušno, nekrivo i nedužno, pravedno čeljade (vidi:* Priprost kako golubica. A. Baćić 160. U čistoći pravoj kano golubica. A. J. Knezović 216). *s toga čistu (u moralnom smislu) i pravednu dušu često pisci zovu golubicom.* Okreni se, golubico, k Isusu Isukrstu, kakono pravoj korabji Noevoj, u otajnosti tvoga srca. M. Radnić 273ᵇ. Pričista hodi golubice nebeske sa mnom uživat sladkosti. A. Vitaljić, ost. 396. Čujete li, usta paklena, da s vašim poganim ričma činite, bile golubice da su crni gavranovi? J. Banovac, razg. 64. Idi, pravedna golubico, idi u bilo krilo tvoga miloga zaručnika. A. Tomiković, gov. 216. — *d) od milu se zove žensko čeljade ‚golubicom‘; tako n. p. muški zove ljubleno žensko čeljade kod pisaca po svetome pismu:* Prijateljice moja, golubice moja. N. Ranina 186ª. I. Bandulavić 213ª. cant. 2, 10. *u i kod naroda:* Bila golubice imena slatkoga, zvezdo i danice, žejo srca moga. Nar. pjes. istr. 2, 133. *i žensko može zvati tako drugo žensko, kao n. p. snaha koju djevojku u kući, vidi u Vukovu rječniku kod* zlatoje.

b. *ime žensko.* — *U Vukovu rječniku.*

c. *ime domaćoj životiji. a) kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53. V. Arsenijević. M. Medić. — *b) kozi. u Vukovu rječniku.* F. Kurelac, dom. živ. 38. J. Bogdanović. — *c) ovci. u gornjoj krajini.* V. Arsenijević.

d. *ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Golubici. Sr. nov. 1873. 547.

GOLÙBIČAN, golubična, *adj. koji pripada golubici.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (v. goluban) *gdje ima i adv.* golùbično ‚columbatim‘. Ovo je gnijezdo golubično. I. M. Mattei 101.

GOLÙBIČICA, *f. dem.* golubica. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* 201ª, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Vukovu.* Moja golubičice, moj medni celovu. M. Držić 155. Udovičice, golubičice, ne roni suze, ne kvari lice. Nar. pjes. vuk. 1, 231.

GOLUBIČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 262. — *U Stulićevu rječniku stoji kao dem.* golub *što nije pouzdano.*

GOLÙBIČIJÎ, *adj. koji pripada golubici.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* golubinski). Priporučuje krotčinu golubičiju. F. Lastrić, ned. 354.

GOLÙBIĆ, *m. mladi golub, upravo dem.* golub. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* 201ª. 562ᵇ, *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu (grješkom* golubič *i* golubić), *u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom smislu.* I da prikažu sfetilišće . . . dvi grlice ali dva golubića. Bernardin 149. luc. 2, 24. Dva ptića golubića. P. Posilović, nasl. 181ᵇ. U kući gdi se sved jedu golubići, lačni ostaju djetići. (D). Poslov. danič. 140. Nisu oni trgovci ni prodavali tada ondi svašta, nego samo jaŭce, golubiće i druga. F. Lastrić, ned. 318. Ne brojeći kokošiju, tuka, golubića ni letućih ostalih. And. Kačić, kor. 224. Pasla Mare paunice i bijele golubiće. Nar. pjes. vuk. 1, 54. — *b)* Golubić, vrst luka (Sabljar, na Pagu). B. Šulek, im. 94. — *c) golubići, mali valušci koji se uz post kuhaju u rasolu. u Srijemu. — u Vukovu rječniku. — d) prezime.* — XVI *vijeka.* Jandri Golubić. Mon. croat. 304. (1597). *i u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261. — *e) ime mjestima. aa) dva sela u Bosni u okrugu bihaćkom:* Golubić katolički *i* Golubić turski. Statist. bosn. 102. — *bb) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* 238. — *cc) dva sela u Dalmaciji: jedno u kotaru benkovačkom.* Repert. 1872. 6, *drugo u kninskom.* 16. *ovo se pomiče od* XVIII *vijeka.* Kapetana Raškovića iz Golubića u Dalmaciji. D. Obradović, basn. 207. Budući ovo mjesto blizu Bosne, okuže se neke kuće u Golubiću. 329. — *dd) selo se ovoga imena (može biti koje od predašnjeh) pomiče prije našega vremena.* Golubićь. S. Novaković, pom. 130.

GOLUBIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26.

GOLUBIJI, *adj. vidi* golubji.

GOLUBILO, *n. boja kao u goluba.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚taubenfarbe‘.

GOLÙBINA, *f. augm.* golub. — *U Stulićevu rječniku* (‚vilis columba‘). — *I vrsta grožđa.* Golubina, suvrst vinove loze crna grožđa (u hrvatskom primorju), v. kosovina. B. Šulek, im. 94.

GOLÙBINAC, golùbînca, *m. a) vidi* golubinjak. — *u Mikaljinu rječniku (kod* golubnjak) *i u Stulićevu (iz Mikaljina).* — *b) vidi* golub, c. — *u Vukovu rječniku:* nekaka morska velika riba (‚ital.‘ colombo). — *c) ime mjestima. aa) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 242. — *bb) pustara u Slavoniji u podžupaniji ramskoj.* Pregled. 119. — *cc)* Neki Vrańanci pričaju da se varoš Vrańa nekad zvala ‚Golubinac‘ ili ‚Golubińe‘ po vlastelinu ‚Golubu‘ koji je, vele, zidao grad među Plačevicom i Krstilovicom. sada se taj stari gradić zove ‚Markovo Kale‘ (Markov grad), i misli se da ga je gradio Kraljević Marko. M. D. Milićević, kralj. srb. 296.

GOLÙBINAČKÎ, *adj. koji pripada selu Golubincima.* V. Arsenijević.

GOLÙBÎNCI, Golùbinâcâ, *m. pl. selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu petrovaradinskom.* Razdilj. kr. 15.

GOLUBÍNČANIN, *m. čovjek iz Golubinaca.* V. Arsenijević.

GOLÙBINÎ, *adj. vidi* golubiњi. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* golubinski).

GOLÙBINICA, *f. selo u Ratu u Dalmaciji.* Schem. ragus. 1876. 43.

GOLUBINIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Nadgrobnica Petra Golubinića, Hvarskoga vlastelina. H. Lucić 291.

GOLÙBÎNKIŃA, *f. žensko čeljade iz Golubinaca.* V. Arsenijević.

GOLÙBÎNSKÎ, *adj. vidi* golubiњi. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu (iz Habdelićeva).* Ivan kako biše golubinske puritadi srameživo odgovori. Ivan trog. 2. Jer Isukrst od svoji pravovirui sluga iziskuje ne samo mudrost zmijinsku, veće još i priprostnost golubinsku. E. Pavić, ogl. 156.

GÒLUBIŃÂK, *m.* columbarium, *mjesto gdje se hrane golubi.* — *isporedi* golubńak, golubinac, golubnik, golubište. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* 201a, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom smislu.* Nad ribńakom od zgor golubińak oni. P. Hektorović 35. Da budu držali svoje golubove zatvorene u golubińaci. F. Lastrić, ned. 305. Ali ja u ono doba naj radije gledah na visoki golubińak u sred stana na golemom brvnu. M. P. Šapčanin 1, 135. — *b) ime mjestima. aa) selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled. 96. — *bb) planinski vrh u Srbiji u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 825.

GOLUBIŃE, *n. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 210. — *b) u Srbiji. aa) selo u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124. — *bb) vidi* golubinac, *c) cc).* Neki dodaju da se taj grad *(Markovo Kale u okrugu vraňskom)* zvao ‚Golubińe'; ali ovo treba uzimati s predohranom do boljega objašńeńa. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 283.

GOLÙBIŃÎ, *adj.* columbarum, columbinus, *koji pripada golubima.* — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚columbinus'), *u Belinu* 201a, *u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (golubińь). Duhь svetyj zrakomь golubińemь sьhodeštь. Domentijanb 167. Krotkost golubińa. S. Budinić, sum. 161a. Tvoje oči jesu golubińe. M. Radnić 434a. Da svakomu činimo viditi priprostitost golubińu. P. Knežević, osm. 278. Od guguta od golubińega. Nar. pjes. petr. 2, 591. Ko bi mi dao krila golubińa? Đ. Daničić, psal. 55, 6.

GOLUBIŃSKI, *adj. koji pripada Golubińu.* Golubińska *(opština).* K. Jovanović 124.

GOLÙBÎŠTE, *n. vidi* golubińak. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu i u Stulićevu.* Ali golubica ne umi se diliti od svoga golubišta. A. d. Bella, razg. 215b.

GOLUBIŠTVO, *n. vidi* golubište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GOLÛBITI SE, gòlûbîm se, *impf. (o nebu) pokrivati se malo po malo sitnijem oblacima kao golubima.* — *U naše vrijeme.* Kad se na nebu poput rebara ukažu bijeli oblaci (u visini), vele: ‚Nebo se golubi'. u Dobroselu. M. Medić. Veli se da se golubi *(vrijeme)* kad se počne oblačiti. na Braču. A. Ostojić.

GOLUBJEN, *adj. vidi* golubińi. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ko će mi dat krila golubjena za odleće*(t)* put nebesa? Đ. Bašić 45b. — *nepouzdano.*

GÒLÛBLJE, *n. coll. golubi.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Po ńoj popalo sivo golubļe. Nar. pjes. vuk. 1, 60.

GOLUBLJI, *adj. koji pripada golubima.* — *Od* XVIII *vijeka (ali samo sa starijim oblicima* golubiji, golubji), *a između rječnika u Stulićevu* (golubiji). Prikazaše za svoga sinčića dvi grlice ili dva ptića golubija. F. Lastrić, od' 301. Preporučuje nam Gospodin golubiju priprostitost. ned. 353. — *Kod imena ńekijeh biļaka.* Golubja guša (prema ńom. taubenkropf), Corydalis cava Dec. (Sabļar). B. Šulek, im. 91. — Golubja noga, Geranium columbinum L. *(u starom rukopisu).* 94. — Strupalo golubje (strupalo golubje), absinthium marinum (u starom rukopisu, vaļda pometńom mjesto ‚pes columbinus', što za tim slijedi), Geranium columbinum L. 380.

GOLUBNIK, *m. vidi* golubińak. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* golubińak) *i u Stulićevu.*

GOLÙBŃAČA, *f. jama u zemļi što se u ńu kupe golubovi.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* jama u zemļi *s dodatkom da se govori u Dalmaciji.* Golubńača, jama u zemļi u kojoj se nalaze golubovi. kad se u ovaku jamu otisne kamen, suknu golubovi van. u Dobroselu. M. Medić.

1. GOLUBŃAK, *m. vidi* golubińak. *a) u pravom smislu.* — *u Mikaļinu rječniku* (golubńak, golubinac ‚columbarium'), *u Belinu* 201a, *u Voltiđijinu, u Stulićevu.* — *b) ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu šabačkom.* Niva u Golubńaku. Sr. nov. 1866. 81. — *bb) voda u okrugu valjevskom.* Zemļa kod vode Golubńaka. 1875. 737.

2. GOLÙBŃÂK, golubńáka, *m. ime ńekijem biļkama.* — *U Vukovu rječniku:* golubńak grah ‚art erbsen' ‚pisi genus' *s dodatkom da se govori u Dalmaciji.* Kažu da ļudi ohronu kad mnogo jedu ovoga graha; od ńega se i hļeb mijesi. *i u Šulekovu imeniku:* Golubńak, rus. голубичникъ (Rhododendron), 1. Quercus sessiliflora columbaria (Ettinger); 2. grah-golubńak, vrst graška (Vuk). 94.

GÒLUBŃÎ, *adj. vidi* golubińi. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚columbaris, columbinus') *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (golubań). Prikaza jaganca i ptića golubńega. A. Kanižlić, utoč. 534.

GÒLÛBOV, *adj.* columbae, *koji pripada golubu.* — *U Vukovu rječniku.*

1. GÒLÛBOVAC, Gòlûbôvca (Golúbovac, Golúbôvca), *m. ime mjestima. a) u Srbiji. aa) selo u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 179. — *bb) selo u okrugu kruševačkom.* 131. — *cc) rijeka u okrugu podrinskom.* Ļ. V. Stojanović. — *b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijeļ. kr. 11. — *c) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. (kajkavski)* Golubovec. Pregled. 60. — *d) ńekakvo mjesto na skadarskom jezeru.* Limanpaša od Skadra bijela uveze se blatu širokome, izveze se selu Golubovcu. Pjev. crn. 142b.

2. GOLUBOVAC, golubovca, *m. vidi* prndeļ. — *U Šulekovu rječniku:* ‚taubenschwanz' (‚Macroglossa stellatarum').

GOLUBOVAČKI, *adj. koji pripada Golubovcima.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚golubovьčьkyj' 3, 577). Voznikomь golubovьčьkymь ... Golubovьčky putь. Glasn. 15, 293. (1348?).

GOLUBOVCI, Golubovaca, *m. pl. ime mjestima. a) u Daničićevu rječniku:* ‚Golubovьci', katun koji je car Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu: ‚Golubovci', meda je ‚Golubovcem' išla ‚otь Jelьšanice' (Glasn. 15, 292. 293 *god.* 1348?). 3, 577. — *b) selo u Dońoj Zeti ne daleko od Podgorice.* F. Jukić, zemļ. 60.

GÒLÛBOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Soko sivi Golubović Vuko. Nar. pjes. 4, 507. Dva sestrića, dva Golubovića. Nar. pjes. juk. 542. Golubović. D. Avramović 189. Šem. srb. 1882. 203.

GÒLÛBOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16.

GOLUBOVINA, *f. golubińe meso.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚taubenfleisch'.

GOLÙBUŠA, *f. ime kozi.* — *U gorńoj krajini.* V. Arsenijević.

GOLUFAŃE, *n. nejasna riječ.* — *isporedi* gaļuf. — *U Mikaļinu rječniku:* golufanje, vidi zasida, *a iz ńega u Stulićevu:* v. zazida *(sic).*

GOLUMBAČA, *f. vidi* golubača. B. Šulek, im. 91.

GOLÚPČAC, golúpčca, *m. dem.* golubak. — *U Stulićevu rječniku* (golubčac). — *nepouzdano.*

GOLÙPČE, golùpčeta, *n. vidi* golubić. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Prinesi mi grlicu i golupče. Đ. Daničić, Imojs. 15. 9. Gukalo iz početka ko golupče. M. Pavlinović, razl. spis. 315.

GOLÙPČIĆ, *m. dem.* golubak. — *Samo u Stulićevu rječniku* (golubčić).

1. GOLUŠ, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Goluшъ', međa je ‚Kostrьcu' išla ‚u rьtь Goluša, tere po vrьhu Goluša na Lolajinь dolь' (Glasn. 15, 295 *god.* 1348?). selu je Vojnici išla međa ‚na Obradovь dolь među Goluša' (277). 3, 577.

2. GOLUŠ, *m. golo čeljade.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚eine nackte gestalt' *kod* ‚nackt'.

GOLÙŠAV, *adj. dem.* go. *a) o ostriženoj orci.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Mlogi travńom ovci vunu dižu, al' sa strahom k tom vrime pristižu, jerbo ona golušava zebe. J. S. Rejković 229. — *b) bez perja (o mladom ptiću).* — *u Vukovu rječniku:* ‚ungefiedert' ‚glaber'. — *isporedi* golužav, goluždrav, goljuždrav.

GOLÙŠAVAC, golûšâvca, *m. golušav ptić.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚nesthocker'.

GOLUŠAVKA, *f. a)* Golušavka, suvrst breskve (u Virovitici), v. golica. B. Šulek, im. 94. — *b) vrsta bubice.* — *u Šulekovu rječniku:* ‚nacktfliege' (‚Psila rosae').

GOLÙŽAV, *adj. vidi* golušav, *b).* — *U naše vrijeme.* Dok su ptići golužavi bili. Nar. pjes. juk. 420. ‚Našao sam tičije gnijezdo, ali su još tići u ńem golužavi'. *u Lici.* J. Bogdanović.

GOLÙŽDRAV, *adj. vidi* golušav, *b).* — *U Vukovu rječniku.*

1. GÓLJA, *m. vidi* goljo.

2. GOLJA, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Bogoje Goja. Deč. hris. 69.

GOLJACI, Goljaka, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj. (kajkavski)* Goljaki. Pregled. 26.

GOLJAHAN, goljahna, *adj. dem.* go. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Neka veće cvile jer leže goljahni u tvojoj zemlici. I. Zanotti, skaz. 24. — *Kod većine našega naroda (što ne izgovara* h) *glasi* goljan. Goljan biše, ko roden od majke. Nar. pjes. juk. 206. Biti siti i nigda goljani. Osvetn. 5, 115.

GÒLJÂK, goljáka, *m. ńešto golo (samo s osobitijem značenima o pšenici, o grožđu, o mjestima).*

a. *vrsta pšenice, vidi* 1. golica, d. Goljak, Triticum hibernum L. (Sabljar, na Braču), v. golica. B. Šulek, im. 93.

b. *vrsta grožđa,* Goljak crni, blauer burgunder (u Zagrebu). B. Šulek, im. 93.

c. *ime mjestima. a) u Hrvatskoj. aa) seoce u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 18. — *bb) seoce u podžupaniji jastrebarskoj.* 35. — *cc) seoce u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* 56. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Goljaku. Sr. nov. 1872. 292. — *c) rât na zapadnoj strani otoka Krka.*

1. GOLJAN, *adj. vidi* goljahan.

2. GOLJAN, *m. a) ime muško.* — *u narodnoj pjesmi našega vremena.* Po imenu Vlahović Goljane. Pjev. crn. 51ª. — *b) mjesto na granici Srbije.* M. Đ. Milićević, srb. 723.

GOLJAŠAN, goljašna, *adj. vidi* goljahan. — *U Stulićevu rječniku.*

GOLJAŠEVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Goljaševici. Sr. nov. 1875. 565.

GOLJECVIĆ (?), *m. ime ńekakvom mjestu.* — *Prije našega vremena.* Golêcvištь. S. Novaković, pom. 130.

GOLJÈNICA, *f. vidi* golijen. — *U naše vrijeme samo s istočnijem oblikom* golenica *i u Vukovu rječniku: s dodatkom da se govori u Srijemu.* I noga ima 3 dela a to su bedro, golenica . . . K. Crnogorac, zool. 7.

GOLJÈŃAČA, *f. vidi* goljenica *i* golijen. — *U jednoga pisca našega vremena (s istočnijem oblikom).* Goleńača ‚tibia'. J. Pančić, zoolog. 98.

GOLJEVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

GÓLJIN, *adj. koji pripada* goji *(vidi kod* goljo). — *Kod mjesnijeh imena u naše vrijeme.* Goljin izvor, *vrela u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 137. Goljino brdo, *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* 137.

GÓLJO, *m. vidi* golić, a. — *Ake. se mijeńa u voc.* gôljo. — *U Vukovu rječniku.* — *Vala da se gdjegdje govori i* goja, *te od toga oblika postaje adj.* goljim.

GOLJOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 181. 411.

GOLJÚŽDRAV, *adj. vidi* golušav. — *U Vukovu rječniku.*

GOLJÚŽDRÊŃE, *n. djelo kojijem se ko goljuždri.* — *U Vukovu rječniku.*

GOLJÚŽDRITI SE, gòljûždrîm se, *impf. cikati, derati se.* — *U Vukovu rječniku:* ‚schreien' ‚clamo', cf. derati se.

1. GÔMBA, *f. vidi* gombańe. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da dolazi u Lastriću (?).*

2. GÒMBA, *f. puce, mađar.* gomb. — *isporedi* gumb. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka* Na pleći mu zeleni kajasi same svile, na ńim zlatne gombe. M. Katančić 69.

GÔMBALÎŠTE, *n. mjesto gdje se gombaja.* — *U Stulićevu rječniku* (v. jačilište). — *I u pisaca našega vremena.* Uz svaku pučku školu mora biti gombalište. Zbirk. zak. 1, 241. — *vidi što je kazano kod* gombati se *pri kraju.*

GÔMBÂŃE, *n. djelo kojijem se ko gomba.* — *Stariji je oblik* gombanje. — *U Mikaljinu rječniku* (gombanje), *u Belinu* (‚palaestra, lucta' 144ª, *vidi što je kazano kod* gombati se *pri kraju), u Stulićevu.*

GÔMBÂR, *m. čovjek što gradi puceta (gombe).* — *isporedi* gumbar. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (‚der knopfmacher' ‚textor globulorum fibulatoriorum' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Uplašiše zlatare, gombare. I. Zaničić 133. Kipodilci, gombari, iglari. M. A. Rejković, sat. K8ᵇ.

GÔMBÂREV, *adj. koji pripada gombaru.* — *U Vukovu rječniku gdje ima i* gombarov *s istijem značenjem.*

GÔMBÂROV, *adj. vidi* gombarev.

GÔMBATELJAN, gômbateljna, *adj. u Stulićeva rječniku* (v. jačiteljan). — *vidi što je kazano kod* gombati se *pri kraju.*

GÔMBATI SE, gômbâm se, *impf.* rixari, *gložiti se, koškati se.* — *Postaje od* goniti *(kao demin.? frekventativ?) nastavkom* ba, *pred kojijem se u mijeńa na* m. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (gombati se, karati se ‚al-

tercor, facere altercationem, commutare verba, habere altercationem', *i kod* svaditi se) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚luctor' 444a. *vidi dalje pri kraju), u Stulićevu* (‚contendere, certare, litigare, altercari'). Svi se upeću, gomba'u, sjaju svjetom kim se opiraju. J. Kavanin 376b. Gombati se, v. kombati se. M. Pavlinović. ‚Neka se gombaju kako ih voļa', t. j. neka se pogode, neka se miješaju kako im drago. *na Rijeci.* F. Pilepić. *u Šulekovu rječniku:* ‚hadern'. — *U Parčićevu rječniku ima značenje* ‚lottare' *(jačati se, jačiti se, nositi se, rvati se) i ovako se upotrebļava sad u Zagrebu; ali, ako je ovo značenje osnovano samo na Belinu rječniku i na Stulićevu (ne kod* gombati se, *već kod* gombalište *i* gombateļan), *to je posve nepouzdano: oni su pisci svojevoļno dali ono značenje.*

GÒMBÔC, *m. (obično je u množini:* gömbôci), *vaļuška (njem.* kloss, knödel), *maģar.* gombóc. — *U naše vrijeme u Bačkoj.* B. Mušicki; ovako govore svi hrvatski vojnici. F. Hefele.

GÒMEĻA, *f. ime manastiru u Bosni. — U narodnoj pjesmi našega vremena i u Vukovu rječniku:* namastir u Bosni (može biti da je sad i pust?) *s primjerom:* Ozren crkvu nasred Bosne slavne i Gomeļu na granici suvoj. (Nar. pjes. vuk. 2, 103).

GOMERJE, *vidi* Gomirje.

GÒMILA, *f.* acervus lapidum; acervus, congeries, *velika vrpa kamena, pa i uopće svaka vrpa, svako mnoštvo stvari zajedno skupļenijeh. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* gömîlâ. — *Postaje premještańem slova od praslavenskoga* mogyla, *vrpa kamena nad grobom, isporedi stslov.* mogyla, *rus.* могила, *češ.* mohyla, *pol.* mogiła, *i lit.* mogila. — *Od* XIV *vijeka (ali vidi i* gomilica), *a između rječnika u Mikaļinu* (gomila, meda ‚maceria, maceries'; gomila velika, rpa kamenja ‚moles lapidum, acervus lapidum'), *u Belinu* (‚acervus lapidum' 449a. 501b; ‚rudera' 175a; ‚congeries' 501b), *u Bjelostjenčevu* (gomila, gomuļa, gromila, nakup, nalog, vrpa ‚congeries, moles, et acervus lapidum'. 2. gomila, suhi zid z kamenja prez vapna i morta, kak pri morju načińaju okolu trsja, ograda kamena ‚maceria, maceries'), *u Voltiģijinu* (‚mucchio di rottami o di scopatura' ‚steinhaufe, misthaufe'), *u Stulićevu* (‚maceria, mucchio de' sassi, muriccia' ‚maceria, acervus, cumulus'), *u Vukovu* (‚der haufe' ‚cumulus', cf. gromila, hrpa, kamara, rńaga), *u Daničićevu* (‚collis', *ali vidi što je kazano kod prvijeh primjera pod a) aa)). a)* acervus lapidum, *naj starije je značenje u našem jeziku: velika vrpa kamena. aa) uopće.* Selu je Dečanima išla meda ‚odь Crьvenoga Brêga na Gomilu u rěku' (Mon. serb. 92 *god.* 1330). Đ. Daničić, rječ. 1, 217. Selu je Vojnicu išla meda ‚u gomilu, i otь gomile potokomь u dubь' (Glasn. 15, 277 *god.* 1348?). i selu je Sakatu išla meda ‚na gomilu' (287). i ‚Janьčištemь' je išla meda ‚uzь dêlь u gomilu' (292). i Golubovcima je išla meda ‚u gomilu' (293). 2, 577—578. Selima u Mačvi koja je car Lazar dao Ravanici meda je išla ‚otь groobliсь na gomilu' (Sr. let. 1847. 4, 53 *god.* 1381). 1, 217. *(kod ovijeh primjera Daničić tumači* ‚collis', *ali to nije potrebno).* Nos' kamenje ko je kon vrat, dokla izneseš svu gomilu. M. Marulić 266. Srjed gomile kamenite jošte rastu daj dva busa. M. Votranić 1, 14. *što se vrpe kamena, koje se još nahode nad grobovima od starina (vidi* Magaz. 1866. 60; S. Novaković, obl. 20—21), *ovako zovu, to je po ovome značenju, a ne po praslavenskoj riječi* mogyla. — *bb)* rudera, *bez promjene znače̊a, zovu se ovako razvaline kuća, gradova itd., kad su takove da ne ostaje kamen na kamenu.* Uznosite naše sgrade obratiti u gomilu. P. Kanavelić, iv. 152. Strašne trešńe prijeka sila od svijeh zgrada svega grada gomilu je učinila. B. Bettera, dubr. 20. Iz gomile od zida razrušena pojavi kazinsku opatiju. 1. Đorđić, ben. 117. U sagradeńu kuće na pržini brez podumiute koja, kad kiša nađe i počmu vitri puhati, sara se u gomilu. M. Zoričić, osm. 23. Od mečeta i turske ģamije napravismo prokletu gomilu neka stoji za uklin narodu. P. Petrović, gor. vijen. 107. Gomile razorenijeh gradiča Haja i Nehaja. S. Ļubiša, prip. 67. *po ovome se u Dubrovniku zove* gomila *mjesto gdje su razvaline od kuća što su pale od velikoga potresa.* P. Budmani. *može biti i da se s ovoga zove* Gomila *jedan kraj grada Rijeke gdje je bio stari grad.* (Đ. Daničić). — *cc)* maceria, *široki a ne visoki zid od sama kameńa bez klaka; meda je (vidi kod* meda) *uža. — po primorju (vidi i u rječnicima).* Ritko iz gomile dvi stine iskoče da se stinja sile za ńima ne toče. I. T. Mrnavić, osm. 140. Ni putnik smińe ima obaliti ńihove ovako gomile ili ograde od kamenja učińene u ńihovih vinogradih. A. Vitaļić, ist. 515. — *dd) kad je (u Dubrovniku) blizu kuće gomila, na ńu se baca što (sudovi, pokućstvo) veće ne vrijedi.* Ti, gospo, koliko imaš navezenijeh carigradskijeh mahramica, koliko svilnijeh dolamica? Imam ih puno, hvala Bogu. Dosta ti ih je i polovica: metni dakle sve ostale na gomilu... Mjedi, biser i pratoži drage i lijepe ne meću se po gomilah i u smetlište. B. Zuzeri 26b. — *ee) kad se ko kamenuje, kameńe što se na ńega nabaca.* Na ń gomilu navališe. J. Kavanin 306a. Volija sam poći pod gomilu. P. Petrović, gor. vijen. 89. Nego kazuj al' ćeš pod gomilu. 90. Ti nemoj lagati dok nisi ovdje ostao pod gomilu (ostati pod gomilu = kamenovan biti). Pravdonoša. 1852. 1. Bacite nas pod gomilu, ako uzlažemo. S. Ļubiša, prip. 106. Bile su i druge gomile koje su se zvale ‚pametne' ili ‚primetne' gomile, a to su bile ovako: kad bi kakav knez ili drugi starješina bio zao u svome predjelu ili selu, pa bi ļudima dotuživao svojom zločom, onda bi se svi ļudi skupili na ńega, te bi ga opušili, a on bi bježao pred ńima, i de bi ga stigli, tu bi ga ubili kameńma, i tada na ńega bi navalili veliku gomilu, i tu bi se prokleli: koji god bi tuda prošao, svak svaki put da baci na tu primetnu gomilu po kamen, po dva. Magazin. 1866. 61. *i metaforički,* dići (prokletu) gomilu, *grajati na koga, prokliňati.* I imaju razlog Crnogorci na nas dići prokletu gomilu. P. Petrović, gor. vijen. 11. — *b) kao vrpa uopće, skup stvari koje bez reda staje jedne uz druge, ili jedne na drugijem. — u starijim primjerima samo u prenesenom i metaforičkom smislu, ali se u naše vrijeme ovo značenje shvata kao da je u pravom smislu. aa) o tjelesnijem, neživijem stvarima koje leže jedne uz druge i jedne na drugijem kao kameńe u gomili.* Obziruć se na gomile kosti, ke svud leže okoli. I. Gundulić 322. Dokli se rva vrh gomile od pobijenijeh neprijateļa. 327. Od oružja stoje gomile, ke kraļ vitez ote i doni. 131. Da od ńih glava niz gomilu svaliće se mâ, kad pade. 505. I od mrtaca oda svudi podigla se gomila je. 524. Grob unutra sklapa gomilu crni*(h)* gńata. I. J. P. Lučić, razg. 67. I potrpa na gomile blago. Nar. pjes. vuk. 2, 199. Mnogo zrna gomilu načine. Nar. posl. vuk. 181. Te će voda koja teče ozgo stati u gomilu. Đ. Daničić, is. nav. 3, 13. Leži trupļe jedno na drugomu, a junačke na gomile glave. Osvetn. 2, 164. — *bb) skup živijeh*

stvari (čeľadi, životińa) što stoje jedne uz druge bez ikakva reda. — u naše vrijeme. A kad lane puška u gomili, pobiće se ļuti Kolašinci. Nar. pjes. vuk. 4, 323. Tu zaosta Miloš s vojvodama, da iskupi robļe na gomilu. 4, 352. Što pogibe šeset na gomilu. 4, 504. Tu gomilu ļudih prođemo. Pjev. crn. 97a. Imajući oko sebe gomilu svjedoka. Vuk, pavl. jevr. 12, 1. I zemļa otvorivši usta svoja proždrije ńih i Koreja, i izgibe ta gomiła, i spali ih ogań dvjesta i pedeset ļudi. Đ. Daničić, 4mojs. 26, 10. Za ńima je išla ona gusta gomila svakojakoga sveta. M. Đ. Milićević, zim. več. 273. — *cc) mnoštvo umnijeh stvari. — u naše vrijeme.* Za tebe je već on mrtav, kad glave ne obrnu na tebe ovoliku gomilu godina. Pravdonoša. 1852. 23. To nam pjesme gomilama potvrđuju. V. Bogišić, zbor. 211. — *dd)* mjesto gdje se đubre, gnoj nalazi pa i ne bilo nagomilano *(isporedi a) dd)). — u naše vrijeme u hrvatskom primorju (vidi i u Voltiģijinu rječniku). — c) psovka lijenu čeľadetu (biće po b) dd)). — u naše vrijeme u hrvatskom primorju.*

GOMÌLÂČ, gomilâča, *m. čovjek koji gomila. — U Šulekovu rječniku:* ‚häufer'.

GÒMILAN, gòmîlna, *adj. koji pripada gomili, gomilama. — Od* xv *do* xviii *vijeka.* Golubice moja u utlinah kamenih, u puńkah gomilnih. Bernardin 155. cant. 2, 14. U utlinah kamena i u spilah gomilnih. I. Bandulavić 213b. Iz klisur šupļih, škuļ gomilnih. J. Kavańin 512a.

GOMÌLÂŃE, *n. djelo kojijem ko ili što gomila, ili se što gomila. — U Vukovu rječniku* (1. ‚das aufhäufen' ‚cumulatio'. 2. ‚das gepolter, wenn etwas aufgehäuftes einstürzt' ‚strepitus').

GÒMILÂR, *m. čovjek iz Gomile (na Rijeci, vidi* gomila, *a) bb)).* Đ. Daničić.

GOMÌLATI, gomîlâm, *impf.* cumulare, *kupiti na gomilu. — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* gomilámo, gomiláte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gòmilâ, *u part. praet. act.* gòmilao, gòmilâla, *u part. praet. pass.* gòmilân. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚aufhäufen' ‚cumulo'.

a. *aktivno, sa značenjem kazanijem sprijeda.* K Aleksincu silu gomilali. Osvetn. 5, 72. *i u prenesenom smislu s objektom* riječi. I ja bih mogao govoriti kao vi, gomilati na vas riječi i mahati glavom na vas. Đ. Daničić, jov. 16, 4.

b. *sa* se, *refleksivno, bučati (o gomili što se ori). — U Vukovu rječniku:* gomilati se ‚poltern' ‚strepo'.

GOMILE, *f. pl.* Na levoj strani Morave, 1¼ sata na jugoistok od Aleksinca, na putu od Prćilovice k Supovcu, u sred krasne ravni, imaju neke velike umke koje narod zove ‚Gomile'. M. Đ. Milićević, srb. 789.

GÒMILICA, *f. dem.* gomila. — *(Kao ime mjestu) od* xiii *vijeka.* Obično bi posedali na gomilice i razgovarali bi se. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 37. — *Kao ime mjestima. a) u Daničićevu rječniku:* Selima Guglavi i Kruševicama, što je kraļ Vladislav dao sv. Nikoli Vrańinskom, išla je meda ‚kako puть grede na Gomilycu, pravo sь Gomylice nizь Bačьvь' (Mon. serb. 26 *god.* 1234—1240). 1, 217. — *b) selo u Kaštelima blizu Spļeta.* Schem. spal. 1862. 6.

GÒMILICE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Gomilicama. Sr. nov. 1875. 789.

GOMÌLŃAČA, *f. vidi* crkvina, *b),* drijenak, *c). — U naše vrijeme u Dalmaciji.* Gomilńača, Parietaria officinalis L. (Lambl). B. Šulek, im. 94.

GOMIĻANI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 256. — *Mjesto s ovijem imenom pomińe se i* xv *vijeka.* Filip z Gomiļan. Mon. croat. 133. (1487).

GÒMIĻAST, *adj. pun gomile, ili na kojem ima gòmîlâ. — U naše vrijeme.* Kad su došli blizu sela, svrate s puta bliza jedne gomiļaste glavice. Nar. prip. vrč. 148.

GOMIĻČEVIĆ, *m. prezime. — Pomińe se* xviii *vijeka.* Nadod. 78.

GÒMIONICA, *f. postaje od osnove adjektiva* gomilan *nastavkom* ica. — *-o- stoji mj.* l. *a) kuća zidana bez vapna. — na jednom mjestu* xv *vijeka.* Kuća ča bi gomionica, slamom pokrivena, toj se ino ne more reći nego da je rič gibuća. Stat. poļ. ark. 5, 260. (1485). — *b) (biļka) u koje vrijeće raste na gomile. — u Šulekovu rječniku:* gomionice ‚gehäuftblütige (pflanzen)' (‚Aggregatae'). — *c) manastir, selo, rijeka u Bosni u okrugu sarajevskom. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku (*1. rijeka u Bosni. 2. namastir kod te rijeke). Gomionica, selo krstjansko i ristjansko, koji ovdje imaju samostan; na rijeci Gomionici imade ńekoliko gvozdenih majdana. F. Jukić, zemļ. 17. Gomijonica, selo gdje pravoslavni Srbi imaju manastir, koga je, kao što seļaci pripovedaju, Mara carica zidala, a i na reci tog imena ima više majdana gvožđa. T. Kovačević, bosn. 70. Gomionica, *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 32.

GOMÍRAC, Gomirca, *m. čovjek iz Gomirja.* V. Arsenijević. — *I prezime. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. *vidi i* Glasn. 17, 316.

GÒMÎRJE, *n. selo (i manastir) u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Razdiļ. kr. 8. *i u Vukovu rječniku* (‚ein kloster in Kroatien' ‚nomen monasterii'). — *S orijem oblikom dolazi od* xvii *vijeka.* Lenković general dopela Vlahe iz Korenice koje nastani u Gomirju. P. Vitezović, kron. 180. — *Stariji je oblik* Gomerje (Mon. croat. 126 *god.* 1486), *a još stariji* Gojmerje, *kojemu je potvrđen samo adjektiv* gojmerski *(koje vidi).*

GÒMÎRKA, *f. žensko čeľade iz Gomirja.* V. Arsenijević.

GÒMÎRSKÎ, *adj. koji pripada manastiru Gomirju.* V. Arsenijević.

GOMĻAČINA, *f. vidi* gomilńača. Gomjačina, gomļačina *(u rukopisu ovoga vijeka),* Parietaria officinalis L. (Visiani). B. Šulek, im. 94. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50.

GOMN-, *vidi* govn-.

GOMOLICA, *f. neka biļka, vidi* krestusac. Gomolica, češ. homulice (Telephium), Polygala vulgaris L. (u Istri). B. Šulek, im. 94.

1. GOMOĻ, *m.* bulbus, *vidi* glava, i, *i* glavica, *c). — Radi postańa vidi* gomoļa. — *U Stulićevu rječniku* (‚caepa herbarum').

2. GOMOĻ, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Gomoļь', solu „Jelenêšci' crkve treskavačke isla je meda ‚na Gomoļь' (Glasn. 13, 371 *god.* 1356—1367). 1, 218.

GÒMOĻA, *f. gruda (sira). — U naše vrijeme na Braču.* A. Ostojić. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* gomola ‚masse', *češ.* homole ‚pyramis, conus', *poļ.* gomoļka, *sirac. — I u primjeru iz narodne istarske pjesme, ali s drugijem značenjem (gomoļika?).* Imala san ļuba, vele dobro moje, on se je zadavil jedući gomoje. Nar. pjes. istr. 2, 79.

GOMOḶAK, gomoḷka, *m. vidi* gomoḷika, *a).* Gomoḷak, gomoḷica (Škurla), tartuffi *(u starijim rukopisima),* Tuber cibarium Sibth. B. Šulek, im. 94. — *U Stulićevu rječniku znači što i* 1. gomoḷ.

GOMÒḶICA, *f. vidi* 1. gomoḷ. — *U Stulićevu rječniku* (‚globi in aliquarum herbarum radicibus').

GOMÒḶIKA, *f. postaje od* gomoḷa. a) Tuber cibarium Sibth., *vrsta gljive vrlo cijenene kao jelo, jakoga mirisa.* — *u Mikaljinu rječniku* (gomoḷika ili gńiva ‚tartuffolo' ‚tuber'), *u Belinu* (‚tartuffolo, frutto noto' ‚tuber' 723b), *u Stulićevu (iz Mikaljina), i u Šulekovu imeniku (iz Belina rječnika).* 94. — b) Scabiosa L., *ńeka bilka.* — *u Šulekovu imeniku.* Gomoḷika, češ. homolika (Tuber cib.), 1. Scabiosa L. *(u starom rukopisu);* Gomoḷika veća, (Centaurea) Scabiosa L. *(u starom rukopisu).* B. Šulek, im. 94. — *i u jednoga pisca* XVIII *vijeka može biti da je oro značeńe.* Vari travu gomoḷiku. J. Vladmirović 10. Natopi noge sokom od gomoḷike. 27.

GOMUḶA, *f. vidi* gomila. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* gomila.

GOMŨḶICA, *f. bilka? gljiva? isporedi* gomoḷ, gomoḷica, gomoḷika. Ima glavicu u zemji ride boje; jede se prijesna i slatka je. u trebińskoj nahiji. N. Dučić.

1. GON, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i poslije, a između rječnika u Daničićevu* (Gonь). Gonь. Deč. hris. 16. 28. *i još na ńekoliko mjesta.* Gonь. Glasn. 15, 270. (1348?). Na selište Gona Bêloga. 286. Gonь. S. Novaković, pom. 56.

2. GÒN, *m. koliko se u jedan put može goniti koń ili vo.* — *U naše vrijeme. a) u Vukovu rječniku:* vide potrkalište *s primjerom:* Tri ga gona zemje pomijela. — *b) postat kod orańa. u trebińskoj nahiji.* N. Dučić.

GONAC, Gonca, *m. ime muško.* — *isporedi* 1. Gon. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gonьcь). Gonьcь Arbanasinь. Glasn. 15. 289. (1348?).

GONÀKÂŃE, *n. djelo kojijem se ko gonaka.* ‚Ta ostavite se toga vašeg vavjekašńeg gonakańa'. J. Bogdanović.

GONÀKATI SE, gonàkâm se, *impf. prepirati se, uprav dem.* gonati se, *isporedi i* gombati se. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.* gonakámo, gonakáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gònakâ, *u part. praet. act.* gònakao, gònakâla. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ta se dvojica vavijek za nešto kao dva pijevca gonakaju'. ‚Za svaku se i naj mańu stvar gonakaju i porenu'. ‚Živu na kući dobro, ali im nikad nije pravo, vavijek se za nešto gonakaju'. J. Bogdanović.

GÓNAŃE, *n. djelo kojijem se gona.* — *U Vukovu rječniku.*

GÓNATI, gônâm, *impf. vidi* goniti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* gónajû, *u aor.* gónah, *u ger. praes.* gónajûći, *u ger. praet.* gónâvši, *u part. praet. act.* gónao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚verfolgen' ‚persequi').

a. *aktivno.* Kad si mene po planini gon'o, da si mene onda uvatio, kojom bi me smrću umorio? Nar. pjes. vuk. 1. 545. Veće ima tri godine dana da ja gonam na Udbinu vrana. Nar. pjes. marj. 71. Savrdalo šavrda po planini i brdu, dvojica ga gonaju, a dvojica čekaju. *odgonetlaj: zec, dva psa, lovac i puška.* Nar. zag. nov. 61.

b. *sa* se, *refleksivno. a) prepirati se.* Onda se možeš s nom *(ženom)* gonati i nu dobiti govoreć joj: ‚Jest ja, tako je baš kao i boca'. Nar. prip. bos. 1, 70. Ja sam se predala i namijenila majci Božijoj koja me primila u svoju kćer, pak ćete se vas dva š nom oko mene gonati! S. Ljubiša, prič. 67. — *b) nositi se, jačiti se.* Dva se k kraju isturila druga, ter se grle po pleća junačka, gonaju se po ledini ravnoj. Osvetn. 2, 139.

GONAVICA, *f. vidi* blihańe, protoč. J. Grupković.

GONČATI SE, gončam se, *impf. vidi* goniti se *kod* goniti, 3. c, *b) (o paščadi).* Psi se gončaju. F. Kurelac, dom. živ. 45. — *uprav je dem.* goniti se.

GÒNČIN, *m. u Vukovu rječniku:* koji goni trgovačku stoku *s dodatkom da se govori u Lici.*

GONDELIĆ, *m. vidi* Gundulić.

GÔNDOLA, *f. plitka lađica, tal.* gondola. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚cymba, linter, phaselus').

GÔNDOLICA, *f. dem.* gondola. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* gondola.

GONDOLIĆ, *m. vidi* Gundulić.

GONÈČICA, *f. dem.* gonetka. — *U Stulićevu rječniku* (gonetčica ‚levis divinatio').

GONÉNUTI, gònênêm, *pf. vidi* zagonenuti. — *Uprav je perfektivni glagol prema* gonetati; *postaje od osnove* gonet *nastavkom* nu *u inf.,* n *u praes., pred kojijem* t *ispada.* — *Od* XVI *vijeka u aor. refleksivnom kad se kaže kakva zagonetka, a između rječnika u Vukovu* (vide zagonenuti *s dodatkom da se govori u Risnu).* Što mi se gonenu? M. Držić 32. 397. Što mi ti se nenu gonenu? (U Crnoj Gori. gledaj: Što mi ti je za što?) Nar. posl. vuk. 358.

GONEŠIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Petra Gonešića. Mon. croat. 175. (1499).

GONET, *m. vidi* goneta. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji upotrebljava oru riječ s različitijem značeńima: kao proročanstvo:* Goned bo je od proroka: ‚Za zvijezdami mjesec past će...' (d *na kraju stoji po svoj prilici radi* b *u riječi koja slijedi).* J. Kavańin 214b. — *kao proročanstvo po astrologiji:* Kraj od Špańe veli Filip u svo'e vrijeme gonet pulip razdri Adama zvjezdenika, htijuć ukazat svijem očito da vjerovat kraljem nij' to. 470b. — *kao djelovańe zvjezdanoga neba na našu zemlju (po ńekadašńoj astronomiji):* Da ńegova *(neba zvjezdanoga)* nije goneta, ne bi se udo, ni list kreta'. 477a. — *kao misao duboka, trudna, zamršena:* Da i kmet priče toj tlapiti, i u gonete tako zade, hteć svû ńivu sjemeniti. 18a.

GÒNÊTA, *f. vidi* gonetva. — *U Vukovu rječniku:* vide zagonetka *s dodatkom da se govori u Risnu.*

GONÉTALAC, gonétaoca, *m. čocjek koji goneće.* — *Drugo* -a- *(mj. ńegdašńega* ь*) ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* gonétalâcâ; *u ostalijem padežima* l *se mijeńa (kod štokavaca) na* o. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu kod* gonetnik, *u Belinu* (‚augur' 120a; ‚conjector' 190b; ‚divinator' 273a; gonetalac na sreću ‚sortilegus' 689b), *u Bjelostjenčevu kod* gonotnik, *u Voltiġijinu* (gonetalac, gonetalca ‚indovino, augure' ‚wahrsager'), *u Stulićevu* (gonetalac *i grješkom* gonetaoc ‚vates, divinus, hariolus'). *a) vidi* gonetati, a. Vilenici, gonetaoci. B. Kašić, rit. 61. Zapovijeda da se dovedu gonetoci, da istomače pismo od ruke ostavljeno na miru. Đ. Bašić 52a. *i u rječnicima.* — *b) koji izmišlja zagonetke.* — *u Šulekovu rječniku:* ‚räthseldichter'.

GONÉTALICA, *f. a) žensko čeljade što goneće.* — *u Belinu rječniku* (‚divinatrix' 273[a]) *i u Stulićevu* (‚vates, fatidica'). — *b) u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori)*: 1. vide zagonetka. 2. igra u kojoj se prsten krije u ruke.

GONETALIŠTE, *n. mjesto gdje se goneće.* — *U Stulićevu rječniku* (‚auguraculum'). — *slabo ponzdano.*

GONETALIŠTVO, *n. vidi* gonetalište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma neponzdano.*

GÒNÊTAN, gònêtna, *adj. koji pripada gonetanju, koji treba gonetati.* — *U Belinu rječniku* (gonetni ‚aenigmaticus') *gdje ima i adv.* gònêtno ‚aenigmatice' 288[b]. — *U Stulićevu je rječniku s drugijem (manje ponzdanijem) značenem* (v. gonetav), *ali i u ńemu ima adv.* gonetno *sa značenem*: ‚enigmaticamente' ‚arcane'.

GONÉTÂŃE, *n. djelo kojijem se goneće.* — *Stariji je oblik* gonetanje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (gonetanje), *u Belinu* (gonetanje), *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Čini smrtni grijeh od gonetanja. B. Kašić, zrc. 40. Paziti gonetanja koja se čine s majstorijom djavaoskom, grijeh jest. S. Matijević 47. Ovo je gonetańe jednoga gatoca. Đ. Bašić 87[b]. Koji bi gatao po glasu ptica ili gonetańa iliti navišteńa od došastih stvari činio. I. Velikanović, uput. 3, 104. Bila su slaba gonetańa. A. Tomiković, gov. 18.

GONÉTAONICA, *f. vidi* gonetalica, *a).* — *U Stulićevu rječniku* (v. gonetalica).

GONÉTAONÎK, *m. vidi* gonetalac. — *U Stulićevu rječniku.*

GONETATEĻAN, gonetateļna, *adj. u Stulićevu rječniku* (v. gonetav). — *nepouzdano.*

GONÉTATI, gònêćêm *i* gònêtâm, *impf. vidi* gatati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl. drugoga oblika* gonétajû *(ali* gònêćû), *u aor.* gonêtah, *u impt. prvoga oblika* gonéći *(ali* gònêtâj), *u ger. praes.* gonéćûći *i* gonétajûći, *u ger. praet.* gonêtâvši, *u part. praet. act.* gonêtao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Postaje nije dosta jasno; po svoj prilici ispred* n *ispalo je* d, *te je srodno s* goditi *i* gadati *(vidi kod* gatati); *isporedi i stslov.* ugoniti *i* ganati, *novoslov.* ugoniti, *rus.* угонять. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (gonetati, slutiti, prorokovati ‚vaticinor, divino, praesagio, praesentio, auguror, auguro, auspicor, auriolor', *i kod* domišljati se), *u Belinu* (gonetati, gonetam ‚divino' 273[a]; ‚portendo' 119[b]; ‚praecino' 580[a]; ‚praedico' 590[b]; gonetati po pticah, travah etc. ‚ominor' 119[b]; gonetaše mi srce .animus mihi praesagiebat' 82[b]; ‚conicio' 198[b]), *u Bjelostjenčevu* (gonetam ‚vaticinor, divino, auguror, praesagio, praesentio, ariolor'), *u Stulićevu* (gonetati, gonećem *i* gonetam ‚divinare, hariolari, futura praedicere'), *u Vukovu:* gonetati, gonećem, zagonetati *s dodatkom da se govori u Risnu. a) vidi* gatati, *a).* Svak gonetaj da pozna tko je taj. M. Vetranić 2, 200. ‚Što će biti?' svak upraša, svak goneta djela vrla. I. Gundulić 569. Ako istina ovo bude što ma trudna svijes goneta. G. Palmotić 1, 352. Igrati se prstima gonetajuć koliko ih će biti ‚giuocar alla morra'. J. Mikalja, rječ. 138. Gonetam što možete rijeti. A. d. Bolla, razg. 79a. Ja ne umijem gonetati, niti mogu znati što je. A. Boškovićeva 19. Grešni gradi izgorješe ružno streni u pepeo . . . Gdje mi jednu uspomenu tijeh mrzećijeh mira znamo, gdje mi od mjesta samu sjenu, gdje su bili, gonetamo. N. Marči 29. Stadoše medu se gonetati i razgadati, ko je lupež. S. Ļubiša, prip. 188. — *b) kao imperfektivni glagol prema* ugonenuti. Vladimir: Da kaži mi tvoja dika, koga mlados tva obira za dragoga vjerenika; joda slavna Gradimira? Captislava: Gonetaš ga, brače mili, osude su prave tvoje. G. Palmotić 2, 196. — *c) vidi* gatati, *b).* Po djavlu vračaju, gonetaju. M. Divković, nauk. 181[a]. Udarahu ga govoreći: Gonetaj, tko je udrio. B. Kašić, is. 52. Svijes mi trne, srce stine, što mi ńeko zlo goneta. G. Palmotić 1, 10. Koji iz ruku stvari došaste gonetaju. A. Kanižlić, ntoč. 117. Goneta k'o Jedupak sinovim. (Z). Poslov. danič. 24. Goneta li po glasu od živine, ptice oli po kojemu drugomu biligu. Ant. Kadčić 248. Napiru da goneta ko ga udara. A. Kalić 445. Od plodiva gonetaju ovo navlastito, da koliko dana prid minom je voćka prisijana, do toliko godina će plodit. J. S. Reļković 147. — *d) kazati zagonetke. u Vukovu rječniku.*

GONETAV, *adj. koji može gonetati.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚divinans, divinandi virtute praeditus'). Gonetavi i Jejupci nisu l' sunce i udesa *(klańali)?* J. Kavańin 443[a]. — *nije ponzdano.*

GONÉTAVAC, gonétâvca, *m. vidi* gonetalac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* ‚Zovite udiļe sve moje zvjezdoznance, sve čarovnike, sve gonetavce' . . . Ali medu svijem gonetavcim nije ijedan ugonenuo. B. Zuzeri 184[a].

GÒNÊTKA, *f.* aenigma, praesagium, *ono što se goneće.* — *isporedi* gonetva, goneta, gonet. — *U gen. množ. umeće se* a: gònêtâkâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićeva (jamačno štamparskom griješkom* gonitka ‚aenigma'), *u Mikaljinu* (gonetka, gonetanje, proročanstvo ‚effatum, praesagitio, praesagium, praesentio, divinatio, vaticinium; aenigma, obscuritas, scrupus'), *u Belinu* (‚aenigma' 288[b]), *u Bjelostjenčevu* (v. gonotka), *u Voltigijinu* (‚enimma, indovinello' ‚räthsel'), *u Stulićevu* (v. gonetańe). *a) vidi* zagonetka. Ugoneni mi ovu gonetku. M. Držić 407. Gonetka sfinge. M. Bunić 4. U gonetkah ne drži me i u tančinah ke nahodiš. G. Palmotić 2, 215. Vrsta otajne gonetke. S. Rosa 18[b]. Kojizim Samsun zagonenu ovu gonetku. And. Kačić, kor. 135. — *na mjesta kod pisaca kaže se kao s prezirańem o nejasnijem, tamnijem čijim riječima.* I druge gonetke i svoje sne faleći. A. Bačić 457. Nisu, krstjani, ovo sni, nisu gonetke, nego je ovo istina krstjanska. J. Filipović 1, 33[a]. Knige pune naj strahovitijih psostiju, gonetak i taština. M. Pavišić 22. — *b) kao gonetańe (vidi* gonetati, b)). *u Mikaljina rječniku.*

GONETKINA, *f. augm.* gonetka. — *U Stulićevu rječniku* (v. gatkina). — *nepouzdano.*

GONÈTLJIV, *adj. koji treba gonetati (jer se lako ne razumije).* — *U Šulekova rječniku:* ‚orakelhaft'.

GONÉTNICA, *f. vidi* gonetalica, a). — *U Mikaljinu rječniku* (‚auspica, saga') *i u Stulićevu* (v. gonetalica).

GÒNÊTNÎK, *m. vidi* gonetalac. — *U Mikaljinu rječniku* (gonetnik, gonotalac ‚augur, aruspex, auspex, vates fatidicus, ariolus, divinator, augurator'), *u Belinu, u Voltigijinu* (‚indovinatore, enigmatista' ‚der enträthsler'), *u Stulićevu* (v. gonetalac).

GONETNIŠTE, *n. u Stulićeva rječniku:* v. gonetalište. — *nepouzdano.*

GÒNÊTVA, *f. vidi* gonetka. — *Gen. množ.* gònêtâvâ. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII. *vijeka.* Koji ugonenuše ńegovu gonetvu. Đ. Bašić 8[b]. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GONĆA, *m. i f. u ńekijem narodnijem pjesmama našega vremena pridjev uz ime muško ili žensko, kao da znači: mlad, lijep. vidi* gonće. Kolika je duga Foča kleta, s kraja na kraj puna đevojaka, sve to ļubi Gonća Mehmed aga. Nar. pjes. herc. vuk. 84. Gonća Ane sa mnom sjede ... Gonću Anu dovedosmo. 258.

GÒNĆE, gònćeta, *n. ruža koja se još nije rascvjetala nego tek napupila, pers.* ghunća, *tur.* gonče. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje je onako tumačeno s dodatkom da se govori u Srbiji i u Bosni po varošima.* Ńemu služi momče, na ruci mu gonće; zadrijema momče, pa ispusti gonće. Nar. pjes. vuk. 1, 492. — *preneseno, o mladoj krasnoj djevojci.* Bre didijo, bi l' ti milo bilo, da ti 'vako gonće u dvor dođe? Nar. pjes. vil. 1866. 801.

GONĆELALE, *f. ime žensko (sastavļeno* gonće *i* lale). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* U meani tri devojke: jednoj ime Ļubičica, drugoj ime Grličica, trećoj ime Gonćelale. Nar. pjes. vuk. 1, 454.

GÒNĆE-SÈLO, *n.* u Podgori zidine. M. Pavlinović.

GONĆIZATI, gonćizam, *impf. pupčiti. vidi* gonće *od čega postaje.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Uz put rasla rumena ružica, što rumeńa, to su mladi momci, što gonćiza, mlade đevojčice, štono capti, mlade nevjestice, što otpada, ono puštenice. Nar. pjes. herc. vuk. 113.

GÒNIDBA, *f. vidi* gońeńe. — *Postaje od* goniti *nastavkom* ba; t *pred* b *mijeńa se na* d. — *U Šulekovu rječniku:* ‚treiben; rammelzeit, ranzzeit'.

GÒNILAC, gònioca, *m. vidi* gonitelj. — -a- *(mj. ńegdašńega* ь*) ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* gònilâcâ; *u ostalijem se padežima* l *(kod štokavaca) mijeńa na* o. — *U jednoga pisca našega vremena (griješkom* gonioc). Jedan goni, drugi dočekiva, gonioc je pritjero k duharu. Osvetn. 3, 33.

GÒNILO, *n. (tjelesna stvar, n. p. motka, ili umna stvar, n. p. sila) čim se goni.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚treibmittel; treibstange; triebkraft', *gdje ima i množina* gonila ‚treibwerk'.

GONIMIR, *m. ime muško.* — ix *vijeka u latinskom spomeniku pisano* ‚Gonimer'. Doc. hist. rač. 383. (850—896).

GÒNITEĻ, *m. čovjek što goni, progoni.* — *isporedi* gonilac. — *Riječ je staroslovenska, ali je upotrebļavaju pisci našega vremena (Vuk je broji među riječi staroslovenske* koje se u našemu narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. nov. zav. 1847. v). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚qui compellit; persecutor'). Koji sam prije bio hulnik i goniteļ i sileģija. Vuk, pavl. 1tim. 1, 13. On postade naj krutijim kršćanskim goniteļom. S. Ļubiša, prip. 87. Časna krsta goneć' goniteļe. Osvetn. 3, 116.

GÒNITEĻICA, *f. žensko čeļade (ili što se kao žensko čeļade misli) koje goni. vidi i* goniteļ. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka:* Pjesan Davidova je goniteļica od hudoba. I. Đorđić, salt. xvii. *i u Šulekovu rječniku:* ‚verfolgerin'.

GÒNITI, gònîm, *impf.* agere, pellere. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gȍńâh, *u aor. 2 i 3 sing.* gònî, *u ger. praes.* gònêći, *u part. praet. pass.* gȍńen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Po postańu je iterativni glagol prema* gnati; *te postaje od osnove* gen *(vidi kod* gnati), *tijem što se ojačańem* e *mijeńa na* o, *i nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* goniti, *rus. praes.* гоню, *češ.* honiti, *poļ.* gonić. — *Između rječnika u Belinu* (‚cacciare innanzi, come si fa ad una mandra o huomini vili' ‚compello' 154ª; goniti na pašu ‚ducere ad pascua' 480ª; ‚carreggiar, portar robbe con bestie da soma' ‚bestiis viterinis *(sic)* vehere' 174ª; ‚advehere' 33ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚depesco, pecus deduco, mino, pello'), *u Voltigijinu* (‚condurre, cacciare innanzi' ‚führen, jagen, treiben'), *u Stulićevu* (‚pellere, ejicere; persequi'), *u Vukovu* (‚treiben, jagen' ‚agito'), *u Daničićevu* (‚persequi').

1. *aktivno.*

a. *činiti da što (objekat) ne ostane na mjestu nego da se miče ńekijem smjerom po voļi subjekta, i to prateći tiskańem, turańem, i, kad je objekat što živo, udarcima i vikom. a) objekat je životińa.* Tovare goniti i vodit zle žene, s mahnici obćiti, muke su pakļene. M. Držić 95. Niki junce peļaše, niki telce gońaše. F. Glavinić, cvit. 384ª. Boļe osla gonit' neg sam breme nosit'. (D). Poslov. danič. 8. Kad ne mož' gonit' vola, a ti goni osla. (D). 42. Govorite, goneći vašo inańe u pašu i vraćajući. F. Lastrić, od' 362. Goni Limun hiļadu volova. Nar. pjes. vuk. 3, 451. Oni gone plijen od Sovļaka: sedam hiļad bijelih ovaca, pet hiļada crvenijeh koza... 4, 186. Uzima nam krave i volove, i goni ih Gacku i Lipniku. 4, 185. Gone blaga pedeset masakah. Pjev. crn. 45ª. — *b) objekat je čeļade.* Goneći na jata sužńe u želizo. M. Marulić 8. Al' eto ti Ļutice Bogdana, de on goni Reļu i Miloša, obojici savezao ruke. Nar. pjes. vuk. 2, 221. Uze Đemo tri tovara blaga, goni Marka bijelu Zvečanu. 2, 414. Pješke ńega pored końa gone. 4, 263. Goni ga do plota, ama preko plota nemoj. Pravdonoša. 1852. 14. — *c) mješte životińe, shvata se kao objekat breme što životińa nosi.* Na posleniku fratri gońahu drva za mojstir. Živ. jer. star. 1, 231. Raja goni końe i k o m o r e. Nar. pjes. vuk. 4, 280. On mu goni iz primorja vina. Nar. pjes. juk. 583. Vraćali se s pazara otac i sin, ćerajući pred sobom jedno magare, na komu su gonili bili drva. Nar. prip. vrč. 75. Drińaci gonili vunu u Dubrovnik. 107. Gonio Hero lonce u vrećama na kobili. 217. *po tome u okolici dubrovačkoj seļak koji prati i vodi koga što juše na ńegovu końu, kad se pita kamo ide, kaže:* gonim gospara. — *d) objekat mogu biti kola i drugo što vuku životińe.* Silni Turci naćerali raju, ona goni k o l a i volove, da ćeraju iz Slivļa kameńe. Nar. pjes. vuk. 4, 43. Nego kupi po Gabeli ćose, da mu gone kola i kočije. 4, 438. — *e) objekat je što neživo (rijetko).* Bješe ona *(zvijezda)* jedan grumen ogńa jasna pod nebom u aeru sagnana u priliku zvijezde od anđela koji ńom vladaše (!) i gońaše (!) ju. S. Rosa 36ª. *tako se po ńešto u prenesenom smislu kaže da vjetar goni ladu.* Ali od vjetar plasih sila goneći mu brze plavi. I. Gundulić 55. — *f) u prenesenom, metaforičkom smislu, može biti subjekat i što umno; a shvata se kao micańe i kad se objekat nutka ili siluje da što radi. (Grih)* ki no voļu krivim putem goni. M. Marulić 87. Koja me ovo goni sila? G. Palmotić 2, 69. Zaludu ga tko svituje, uči, kara, goni. V. Došen 212ᵇ. — *radńa, na koju se nutka, siluje objekat, shvata se kao kraj, cil micańu, te se izriče ili akuzativom s prijedlogom* na: Načo goniti i silovati na takova prikazališća. Živ. kat. star. 1, 218. Uboštvo ga na to goni. Korizm. 3ᵇ. Hudobe vas slipe i na blud gone. F. Vrančić, živ. 8.

Kućnik muške na to dilo goni. J. S. Reļković 90. *ili akuzativom s prijedlogom* u: Slasti su svitovne, ke od nas odgone kriposti duhovne, ter nas u zlo gone. M. Marulić 256. *ili dativom s prijedlogom* k: Nere ih goni i tiri k ovêm svetêm redom nastojanje. Š. Budinić, sum. 106a. *ili podložnom rečenicom s* da: Koje svoja dužnost goni, da pošteńe božje brane. V. Došen 225a. Sve nas goni da poznamo stvoriteļa. 263a.

b. *kaže se (u naše vrijeme) da goni konja i ko jaše na ńemu.* Goni vranca Biogradu mome. Nar. pjes. vuk. 2, 602. Svoje dobre końe uzjašiše, otjeraše na ravnu Kladušu, pravo gone k Mujaginoj kuli. Nar. pjes. juk. 510. Gonim Šaru preko poļa ravna. Nar. pjes. marj. 2.

c. *u širem smislu, ne puštati da objekat ostane na ńekom mjestu, već ga djelom ili glasom siliti da se udaļi. a) u pravom smislu, subjekat i objekat oboje je što živo.* Kad jaše goniti da jure pojdu van. M. Marulić 88. Činaše mu se da ga dêva Marija gońaše is crikve. Mirakuli. 16. Nega je čes vesela za vaše čestite koristi donijela, a vi ga gonite. G. Palmotić 1, 68. Tu s prestoļa ćaćka tvoga goniti ćeš i ti one ki sad tebe bez razloga iz ćaćkova dvora gone. P. Kanavelić, iv. 222. Evo vuka pred tvoj dvor. Goni vuka od kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 502. Na oģaku tice sagledala, goni tice svačim na svijetu, a naj više drvļem i kameńem... sve ih goni, oćerat' ne može. 4, 502. Crnogorci su mogli među ńih dolaziti kad je kome voļa, i Turci ih ondje nijesu smjeli goniti. Vuk, nar. pjes. 4, 458. Pašo gospodare! il' nas goni ispod carskog skuta... Osvetn. 4, 55. — *b) pravi je smisao i ovdje gdje su neživi i subjekat i objekat:* Čavao se druzijem jačijem čavlom goni. B. Gradić, djev. 109. *i ovdje gdje je neživ objekat:* Riļem onda luk iz zemļe goni. J. S. Reļković 314. — *c) u prenesenom smislu, subjekat ili objekat ili oboje je što umno.* Tisi vitri hļadom gońahu toplinu. M. Marulić 195. Zač se već ne mogah s tijem sankom rvati od sebe ki gońah. M. Vetranić 2, 166. Ļuven plam kripos mi svu goni. M. Držić 73. A krv ova od guštera sve nemoći goni iz nutra, tko se maže ńome iz jutra. Jedupka. 238. Na istoku još čim stoji bijela zora noć goneći. I. Gundulić 34. Jaoh, svak me je ostavio sred pustoši sej kamene; pače gola i kami oni studeni me svojom goni. 219. Pače sluteć to za isto, ne ima mira u životu; goni ļubav srce čisto od svijeh žeļa na sramotu. 333. Proz oči mu suza teče, goni mu je skrovna silos. 569. Izpovijest goni grijehe od duše. I. Držić 329. Ja mislim da je sve dobro i krasno, i da to nijedno ne treba goniti iz jezika našega. Vuk, pism. 33. — *d) amo može spadati i ovaj primjer (po ńem.* blätter treiben): Onda one *(voćke i trava)* list i cviće gone. J. S. Reļković 149.

d. insequi, *kad se subjekat miče, trči za objektom koji bježi, ali ne kao kod* a, *već da ga uhvati.* 2 neprijateļa gońahu ga hoteć ga ubiti. Korizm. 21b. Jegože bežeća goniše Rimļane oružijem. Š. Kožičić 26. Daj mi, ļubo, końe i kočije, da ja gonim Ļuticu Bogdana. Nar. pjes. vuk. 1, 545. Pa on goni Ivan-kapetana; malo goni, al' ga stiže brzo. 3, 241. Prod' se vraga, ne goni mu traga! Nar. pjes. petr. 2, 239. Mogli bi goneći lisicu nabasati na vuka. S. Ļubiša, prip. 173. Turci uzmakoše, a goni ih nakomice Mirko. Osvetn. 3, 127.

e. vexare, *progoniti.* Žestosrdno goniti hoću Turke ratiju. Š. Kožičić 32b. *(Domicijan)* prvi po Nerunu Krstijane goni. 35a. Da sam odviše gonio crkvu Božiju. Vuk, pavl. gal. 1, 13. I Hrista su goniti počeli na današńi danak protivnici. Osvetn. 3, 99.

f. goniti sudom *znači: tužiti pred sudom, zvati na pravdu.* Hoćemo li lupeže sudom goniti ili zvono prekrasti? S. Ļubiša, prip. 192. Sudom ćemo te goniti. 207.

g. *od značeńa kod* d *prenosi se na značeńe: vršiti, izvršivati (objekat je ono što se vrši, te se shvata kao da subjekat za onijem ide i hoće da ono uhvati).* Bez radńe ne možeš ni naj prostiji zanat goniti po zakonu. M. Pavlinović, rad. 41. Bizantinski carevi, da gone svoje težńe. razg. 30. Jednijem je u zakonu dano, poraz dina gonit dušmanina. Osvetn. 3, 32. *može i ne biti objekta.* Goni brate po žlobu. (Kad se kmetu hoće da kaže da sudi pravo. U Krivošijama). Nar. posl. vuk. 43. — *amo spada po svoj prilici i ovo:* Da *(zvizde)* plod zemļi, ļudma sriću gone. J. S. Reļković 9. *i ovo:* Po koliko (oka rakije) goniš? t. j. po koliko oka iz jednoga kazana hvataš? što se maņe goni to je boļa rakija. Vuk, rječ. 94b.

h. *bez objekta, o vrlo brzom i silovitom micańu kojijem se javļa kakva (osobito neživa) sila, n. p. vjetar.* Bura goni, vrag se ženi. (U primorju). Nar. posl. vuk. 30. Buzdovan zauji više kuće, a Stojša brže istrči pred kuću pa mu ne dadne ni na zemļu pasti nego ga dočeka u ruke pa ga zavitla preko zmaja čak na drugi hatar. Kad zmaj to vidi, začudi se: ‚Kakva to sila goni od mojega dvora!' Nar. prip. vuk. 36. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu se* goniti *shvata kao neprelazni glagol:* A dim goni u oči Turčina. P. Petrović, kula. 30.

2. *pasivno. a) vidi* 1, c. Od kih *(arhijereov)* prokletstvom gońen je. S. Kožičić 52b. Od žena i od ļudi gońen si svuda ti, a moju svak žudi prijazan imati. I. Gundulić 137. Da ne bude već gońen iz gradova. S. Rosa 62a. — *b) vidi* 1, d. Gonimago ištu postignuti, i želajemago nasladiti se. Mon. serb. 567. (1389—1405). — *c) vidi* 1, e. Žena jedna gonima duhom nečistim. Pril. jag. ark. 9, 97. (1468). Svi koji hoće pobožno da žive biće gońeni. Vuk, pavl. 2tim. 3, 12.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Gone se hudobe s vońom od posvetilišta. I. Držić 56.

b. *refleksivno, u jednom primjeru gdje je značeńe, kao postajati, miješati se (isporedi* 1, f). Kad misec na punost se goni. J. S. Reļković 94.

c. *recipročno, kod prvoga značeńa* (1, a) *ističe se tiskańe, gurańe, i uopće silovańe, s toga dobiva osobito značeńe: rvati se, iz kojega se i druga razvijaju. a) kao rvati se, biti se uopće.* I mlogo se biše i goniše. Nar. pjes. vuk. 3, 560. Dvije vojske stale to gledale, de s' junaci po mejdanu gone. 4, 233. Dva se parca okupila bojna, pa se gone što im šake daju. Osvetn. 2, 140. — *daļijem širećem smisla znači i uopće prepirati se, svadati se, boriti se.* Kad se ko s kime goni i prepire. Vuk, poslov. 40. Naši cari zakon pogaziše, počeše se krvnički goniti. P. Petrović, gor. vijen. 8. *u osobitom smislu: prepirati se pred sudom (isporedi* 1, f). Za koje se dobro gonila ńegova tetka imenem Marija. Glasn. 11, 1, 33. (1808). — *a može značiti što i jačiti se, oglédati se.* Progovara Kraļević Andrija: O moj brate, Kraļeviću Marko, sutra ćemo rano uraniti, dobre ćemo końe uzjašiti, otić ćemo u poļe prilipsko, pa ćemo se ćordom ogledati'. Nemu Marko tiho odgovara: ‚Da mi sutra tako učinimo, hoće nam se narugati svako, gdje se gone do dva brata mlada'. Nar. pjes. juk. 45. *i s geneticom (kao* igrati se): Hajde, zete, poļu u širine, da s'

gonimo na poļu ģilita, da ja vidim, jesi l' biñegija. 232. — *b)* coire; coitum appetere, *o ńekijem životińama.* — *isporedi* gončati se. *u Bjelostjenčevu rječniku:* gonim se ‚de canibus etc., dum maritari appetunt, dicitur'; *u Stulićevu:* goniti se ‚luxuriari (de avibus), equire (de equis)'; *u Vukovu:* gone se zecovi ‚die hasen rammeln' ‚coëunt lepores'. — Krava se goni. na Krku.

GÒNIV, *adj. koji se može goniti. — Samo u Stulićevu rječniku gdje ima i aktivno značeńe: koji goni* (‚ejiciens, expulsu facilis').

GONIŽAŃE, *n. prepiruńe, isporedi* goniti *pod* 3, c, *a).* Bilo je među ńima gonižańa. M. Pavlinović. — *Ne znam, ima li prema ovome glagol* gonižati se.

GONOMA, *m. ime muško (?) i prezime.* — XIV *vijeka.* Gonoma. Deč. hris. 55. Dmitru Gonomê. Spom. sr. 1, 26. 27. (1399). *odavle i u Daničićevu rječniku.*

GONOTATI, gonotam, *impf. vidi* gonetati. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (gonotam, v. ugajam i ostala), *i iz ńega u Stulićevu.*

GONOTKA, *f. vidi* gonetka. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (gonotka, zagonka, gonetańe, pritič ‚aenigma, quaestio obscura, scrupus, obscuritas'), *u Jambrešićevu* (gonotka, zagońka ‚aenigma'), *u Stulićevu (iz Bjelostjenčeva).*

GONOTNIK, *m. vidi* gonetnik. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (gonotnik, gonetalac, t. j. koji ngańa ‚augur' *itd. po Mikaļinu* gonetnik) *i u Jambrešićevu* (‚augur, ariolus').

GONOV, *adj. koji pripada Gonu (vidi* 1. Gon). — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gonovъ). Dobroslavъ, Gonovъ synъ. Mon. serb. 62. (1293—1302).

GONOVCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Gonovьci', katun koji je car Stefan dao crkvi arhandelovoj u Prizrenu (Glasn. 15, 278 *god.* 1348?). 3, 578.

GONOVIĆ, *m. prezime po ocu Gonu.* — XIV *vijeka.* Brata Gonovičь. Deč. hris. 57.

GONŠA, *vidi* Gonšin.

GONŠIN, *adj. koji pripada Gonši, ali imenu* Gonša *nema potvrde.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gonьšinь). 3, 578. Kosta, Gonьšinь zetь. Glasn. 15, 309. (1348?).

GONTÙNÂR, gontunára, *m. u Vukovu rječniku:* kila ili guka koja se kome na tijelu ispeńe pa se od ńe umre, za to ima i kletva: Gontunar te predro *s dodatkom da se govori u Grbļu.* Gontunar te predro! (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 43. — *kao da je riječ talijanska, ali ne znam koja.*

GOŃ, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚luxuriari, subst. (de avibus), equire, subst. (de equis)'. *isporedi* goniti, 3, c, *b).* — *nije dosta pouzdano.*

GÒŃÂČ, gońáča, *m. vidi* gonitel, *i s osobitijem značeńem, vidi* kirigija. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gòńâču, gòńâči. — *Od* XVIII *vijeka, u između rječnika u Belinu* (‚carreggiatore' ‚vector' 174a; ‚vetturale, vetturino' ‚qui vecturis vivit' 763b) *i u Stulićevu* (‚anriga, mulio'). Kraļ visoki Carigrada goňač predńi ima izaći. J. Kavańin 214b. Neko je upozorio goňača, da lagļe naslańa smotaj suda. M. Pavlinović, rad. 27. Goňač, mazgar, voda. Slovinac. 1880. 389.

GOŃAJ, *m. nejasna riječ na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Goňaja ni lihu mekote vidit neć*(eš),* gdi dubja cvatihu pod voćem se krčeć. P. Zoranić 57.

GÓŃATI, gôńâm, *impf. vidi* goniti *i* gonati. — *Od* XVIII *vijeka.* Priužganom ļubavju Marije djavli goňaju se i tiraju se. J. Filipović 1, 425a(?). Kako soko prepelicu goňa. Nar. pjes. herc. vuk. 128. Jer ga goňa pope Riđanine. Nar. pjes. juk. 150. Goňaju se po poļu ģilita. 233. Goňaju se čašom na okolo. 443. Goňaju ga i tamo i amo. Nar. pjes. petr. 2, 44. Ta vas stanu goňat na buļuke. 297. Turci se primicali, a Bošńaci se među sobom goňali. M. Pavlinović, razg. 36.

GOŃBA, *f. vidi* goňeńe *i* gonidba. — *U jednoga pisca našega vremena.* I u Srbiji bilo je velike goňbe. M. Pavlinović, razg. 87. Nova ta goňba odvraća razumniju mladež od obrtnosti. rad. 147.

GÒŃÊŃE, *n. djelo kojijem se goni.* — *Stariji su oblici* goňenije *i* goňenje. — *Između rječnika u Belinu (griješkom* gonenje ‚il cacciare' ‚compello' 154a; ‚il cacciare' ‚ejicio' 154b; gonjenje ‚l'addurre, inteso di cose, che si portano con vettura' ‚advehero' 33b), *u Stulićevu (griješkom* goneńe), *u Vukovu* (1. ‚das treiben' ‚agitatio'. 2. ‚das rammeln der hasen' ‚coitus leporum'), *u Daničićevu* (goňenije). — *U primjerima znači progoneńe, progonstvo, vidi* goniti, 1, h. Pred strahom ńih goňenja bežali smo. Mon. croat. 18. (1325). Vьzdvigše na Hristijany goňenije. Okáz. pam. šaf. 55. (1503). Podigoše goňeńe na Pavla. Vuk, djel. ap. 13, 50.

GOŃEVA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 36.

GOŃNIK (gonik?), *m. put po kojemu se goni i vozi.* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* A ča je u selu gonьnikь *(sic)* taj ima biti širokь da mogu ńim hoditi dva vola u jarьmu. Stat. poļ. ark. 5, 292. (1482).

GOŃUH, *m. nejasna riječ na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Gdi meu ļude od poštenja nij' goňuha paripčenja. J. Kavańin 151a.

GÒO, *vidi* go.

GOPA, *f. kukoļ.* — *U Šulekovu imeniku:* Gopa. Agrostemma githago L. (Sabļar po Begryu). 94.

GÒPČEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* S Gopčevićem i Marinovićem. Nar. pjes. vuk. 5, 34. Svog sestrića Gopčevića Špira. 5, 45.

GOPIĆEVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Šimun (Go)pićević. Mon. croat. 230. (1527).

1. GÒR, *adv. okrúgno* 1. gore, *koje vidi.* — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. goru). Gor oči uzdvigne. Đ. Baraković, vil. 79. Ku uzvisit želim gor pored zvizdami. M. Gazarović 17. Kako ajerske gor s višine kad se nagli vjetar javi. A. Vitaļić, ost. 2a. Krjepos ima grebe srjedu zvijezda gor na nebe. J. Kavańin 30b. U bistrom prima krilu gor rečenu čistu vilu. 196b. Gor je odredno, moj cesare, da s tvê slave ubiš care. 220b. Kom' je dano gor letiti okol sunca. 226a. Koja su gor na nebesi*(h).* F. Lastrić, test. 208b. Ako gor pogledamo. 233a. Gor rečena mista izginuše. Nadod. 48. Od mrazova gor ići ne smije. J. S. Reļković 42. Svi ovi gor rečeni. B. Leaković, nauk. 310. Da bi se mi naučili imati gor na nebesah srce naše uzdignuto. 416.

2. GOR, *m. vidi* ugor. — *U naše vrijeme.* Gor, Anguilla vulgaris Flem. G. L. Faber 226.

1. GÒRA, *f.* mons; silva. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* gòri, *u acc. sing.* gòru, *u voc. sing.* gòro, *u nom., acc., voc. pl.* göre, *u gen. pl.* górâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gora,

rus. гора, *češ.* hora, hůra. *pol.* gora. — *Korijen je indocevropski* gər, *isporedi snskrt.* giri. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* („mons“), *u Mikaljinu* (gora, šuma, dubrava „sylva, nemus, saltus“; gora, planina „mons, collis“), *u Belinu* „mons“ 495b; „silva“ 666a), *u Bjelostjenćevu* (gora, planina „mons“), *u Jambrešićevu* („mons“), *u Voltiđijinu* („montagna, alpe“ „gebirg“), *u Stulićevu* („mons, silva“), *u Vukovu:* 1. „das gebirge“ „mons“. 2. (oko Imoskoga) „der wald“ „silva“, cf. šuma *s primjerom:* Biokova je puna gore; *u Daničićevu* („mons; silva“).

a. mons, *brdo. ovo je starije značeńe. a) u pravom smislu.* Како дрьже горьre vrьhь Beloma. Mon. serb. 38. (1253). Како путь grede uzь gorn u Košutu. 96. (1330). S polji i zь gorami. 449. (1451). Vrh ostre gore. Živ. jer. star. 1, 230. Obitatelji sut Kaukaza gori. Š. Kožičić 49a. Gora se z gorome nikadar ne staje. N. Dimitrović 19. Uputismo se uz goru kamenitu i strmenitu. P. Zoranić 8a. O vi, gore kamenite, kijem po vrsijeh vjetri plasi čine zle studeni vjekovite. I. Gundulić 98—99. Gora sveta, od starijeh Atos ka je bila u davna zvana ljeta. 367. Ono je, ono, štit mu pazi, na komu je plam ogńeni, gdi iz snježane gore izlazi. 440. Križa, koga Helena na goru Kalvarije položi. F. Glavinić, cvit. 307b. Put po oštrih gorah iz Nazareta do Žudije. P. Radovčić, nač. 411. Jošte nijedan vrh od gora zrak sunčanih ne vidaše. P. Kanavelić, dubr. 6. Ako gora neće k tebi, a ti k ńoj. (D). Poslov. danič. 1. Ravna polja, tvrde gore. A. Vitaljić, ost. 6. Sva se ogńena gora strese, jaz zatutńa i razdrije se. J. Kavańin 461b. Brda i gore kamenite veselo se kite. I. Đordić, salt. 237. On će izaći na goru maslinsku. F. Lastrić, ned. 4. Pobigoše na goru Libanu. A. Kanižlić, kam. 851. Ko snijeg na gori. (Z). Poslov. danič. 45. Shodeći š ńima niz goru. S. Rosa 100b. U visokoj Etni gori vatra gori. V. Došen 88a. A vila ga s gore gleda. Nar. pjes. vuk. 1, 53. Pak je posla za goru na vodu. 1, 163. Viša je gora od gore, naj viša Lovćenplanina. 1, 190. Prilog nose Svetoj gori slavnoj. 2, 100. Pod visokom gorom Bogorovom. 2, 212. Odziv daju gore crnogorske. 5, 445. Gora se s gorom ne sastaje, a čoek s čoekom vazda. Nar. posl. vuk. 44. Između prevelikih kamenitih gora. Vuk, poslov. xv. Ja na goru, a na goru sunce. Osvetn. 2, 97. — *b) u prenesenom smislu (iperbolički). aa) kao vrpa, gomila.* A od unuk se carskijeh hrane kosti gore neukopane. I. Gundulić 234. Vidje polje svim široko, ko car prikri vojskom prije, gdje na svaku dižo stranu turskijeh kosti gore gori. 320. On sam turskoj vojsci odoli, i od nas mrtvijeh gore uzdiže. 323. Vrh ńega je gora od ljudi. 546. Da on od zlata ima gore, da je gospodar sam na svijeti. G. Palmotić 1, 309. Koje gore mrtvijeh ljudi uzrastješe. P. Kanavelić, iv. 211. Uzdignu se gora jedna od kamenja razorena. dubr. 10. Bjehu uzdigli zlatne gore i obogatili. I. Đordić, ben. 122. — *bb) morski val.* Valov žitke gore do neba dvignuti. I. T. Mrnavić, ist. 183. Pokli oholo gńevno more zloga kraja ne dostignu, valovite za sve gore suprotiva ńemu dignu. G. Palmotić 1, 12. Treskovitijem gromovima nebo sipljuć često plame među goram vodenijema otkrivaše jasne jame. 1, 19. — *cc) u ovom primjeru kao zaštita.* Ne ište se grada ina gdje Vladislav slavni posta, za što gora i planina on sam svoj je vojsci dosta. I. Gundulić 323. — *c) u jednoga pisca* XVIII *vijeka ovako je prevedeno talijansko* monte di pietà, *založionica.* Smiju se suprotiviti gori od milostivosti, rečenoj: „monte di pietà“, iz koje se daju pinezi u dug svakome koji ima potribu. Ant. Kadčić 296.

b. silva, *šuma; ovo je postalo od predašńega značeńa, i zamjeńuje ga često već od* XIV *vijeka, i to ne samo u Imoskome (vidi u Vukovu rječniku) nego i po svemu primorju, i još dale. ne može se svagda razabrati jedno značeńe od drugoga. a) šuma uopće.* Što posěče, onu zemlju da ne teži, tьkmo da stoji pusta, da raste gora. Zak. duš. pam. šaf. 44. Nošaše ńim drva iz gore. Transit. 13. Pokli sam sad sam ja, i nitko da mene čut' može, ner dubja sej gore zelene. D. Rańina 129b. Živo vodo prisahoše, sunce i mjesec potamniše, zvijezde svjetlos izgubiše, listja od gora opadoše. Jedupka. 239. Veseli se, svak veseli, lis na dubu, dub u gori. I. Gundulić 72. Za me plamen iz kremena, drvo iz gore vadi zima. 245. Lis od gore mi smo iste, što se na nas rasrčiste? G. Palmotić 1, 187. Ni se lis na gori kreće. V. Andrijašević, put. 195. Ku želudom žiri gora. P. Kanavelić, iv. 124. I u crnoj gori dobro je imat' prijatelja. (D). Poslov. danič. 30. Kad lijen u goru pode, svu goru posiječe. (D). 42. Koliko su kapље u vodi, morem pijoski, gorom listi. J. Kavańin 439b. Mlijeko iz brda, med iz gore. I. Đordić, uzd. 136. Toliko ilad godina, koliko je lista na gori. J. Banovac, prip. 213. Što mi ti je što? mrtav živa iz gore istože. *(odgonetlaj: češalj).* S. Budmani 423a. Braćo moja, vi jeste plemeniti list slavne ilirijanske gore. A. Kanižlić, kam. x. Lasno koliko listu z gore pasti. M. Zoričić, osm. 56. Jer su kopja kao gora. V. Došen 227b. Blizu polja gusta gora biše. And. Kačić, razg. 90b. Oko grada tilesa ležahu kano gora kad je posičena. 134b. A po gradu biše naresla trava i gora, kako no u pustńi. kor. 328. Šta se sjaji kroz goru zelenu? Nar. pjes. vuk. 1, 13. Jelenak mi goru lomi, putak da mu je. 1, 58. Kad su bili nasred gore čarne. 1, 126. Tamo kažu goru javorovu. 1, 158. Jer od jada gora vehne. 1, 174. Ljilan goro ljilanova, der podigni ljilan listak. 1, 366. Ima dosta gore nesječene. 1, 376. Što je nebo, da je list artije; što je gora, da su kalemovi; što je more, da je crn murećep. 1, 401. Soko gnezdo vije u jelovoj gori. 1, 487. Pa ode pravo u goru, kroz Bršljan goru zelenu. 1, 590. U zelenoj gori Garevici. 2, 77. Bojna kopља kao čarna gora. 2, 313. Vije kolom kao vijor gorom. 2, 564. O jelova goro! Nar. pjes. petr. 1, 90. Vješt goru lomi, a nevješta gora (lomi). (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 36. I on je od naše gore list. 104. Ni gore (sve) posijeci, ni bez drva doma dodi. 213. Od nevješta i gora plače. (Gledaj: Vješt goru lomi —). 234. Oni nosijaše mušket i sjekiru za sjeći marvi svojoj goru manastirsku. G. Zelić 272. Tek se gora lišćem obuče. S. Ljubiša, prip. 126. Drvarice sijeku našu goru. 159. Vita kopља kano gora gusta. Osvetn. 2, 111. Tamo ńegdje gore javorove. 3, 4. Gora se poznaje po listu. M. Pavlinović, razg. 61. Gora se ne miče bez vjetra a trava ne ńiše, ako nema što u ńoj. V. Bogišić, zbor. 586. Gora, šuma. u hrvatskom primorju. — *b) grańe odsječeno i pruće.* — *od* XVIII *vijeka.* Nose grede, dasko opakљeno, sijeno, slamu, goru svakojaku. And. Kačić, razg. 145b. Pokrio ga i s gorom i s travom. Nar. pjes. vuk. 5, 141. „Gora“ je drveće za gradu i za gorivo. Često se i sama gotova grada zove „gora“. *(u okrugu pirotskom).* M. Đ. Milićević, s dun. 52.

c. *ili samo ili s pridjerom, ime velikoga broja manjih i većih mjesta; na primjer: a) tri sela u Bosni: dva u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 12. 52; *jedno u okrugu travničkom.* 210. — *b)*

nekoliko sela u Hrvatskoj. aa) u podžupaniji krapinsko-topličkoj: Gora, Gora druškovačka (družkovečka), G. desinička, G. mala, G. velika. Pregled. 54. — *bb)* Gora vetrnička *u podžupaniji zlatarskoj.* 60. — *c) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijeļ. kr. 12. *može biti i u množini:* Gore. Schem. zagr. 1875. 18. *s tijem oblikom dolazi već* XIII *vijeka (u latinskom spomeniku):* ‚In comitatu Gorre'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 21. (1209). *i* XVI *(kao grad).* Dužni gradu Goram služiti. Mon. croat. 330. (1565). U našem gradu Gorah. 330. *itd.* — *Vidi i* Bijela Gora, Crna Gora, Kraļevska Gora, Zla Gora *itd.*

2. GÒRA, *f.* cruciatus (?); epilepsia. — *Akc. kao kod* 1. gora. — *Vaļa da od praslavenskoga supstantiva srednega roda* gorje, *isporedi stslov.* gorje, *zlo, rus.* rope, *žalost, češ.* hoře; *vidi što o tom piše T. Maretić.* rad. 60, 126—127. — *Potvrđeno od* XVIII *vijeka.*

a. cruciatus, *muka.* — *Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka, gdje se čini da je ovo značeńe.* U dno ada gdi stoji s djavli tko zlo umire; nu mudrosti ni'e ti cvijeta, ki bi skazao zle nemire, i razabrat ki bi smio čudnijeh muka stoti dio, s kima duše izgubļene u ogńu se silnom vare, ke od bolesti zapańene veće za se malo mare; pače kunu u onoj gori sebe i Boga. J. Kavańin 390b.

b. epilepsia, *bolest od koje čeļade (a i ńeke životińe) pada iz nenada u nesvijest i praća se i pjeni na usta, padavica. isporedi* 2. gorica, *i* gorska bolest *(kod* bolest, 1, a, *α) b) ff) ccc)).* — *Postańe je po svoj prilici kao što je kazano sprijeda: od šireg značeńa (zlo, žalost) ograničilo se na tjelesnu bolest, i to na jednu osobitu vrst' ἐξοχήν; ali kao da narod shvata (kao što se vidi po prvom primjeru i po Vukovu rječniku gdje ne stoji napose od* 1. gora) *da je ovo značeńe postalo od značeńa kod* 1. gora, a. — *U Vukovu rječniku:* Gora, 3. ‚die fallsucht' ‚epilepsia': pada od gore, cf. gorica, gorska bolest. — Koga malkaduk iliti velika bolest (što niki reku z gore pada) fata. F. Lastrić, svet. 43b. Kao što sam u govoru slušao: ‚Pada od gore' ili ‚od gorske bolesti'. Vuk, nar. pjes. 1, 578.

1. GORAC, gorca, *m. goranin.* — *Kao da je ovo značeńe u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Crnogorci, Turkom uvijek strašni gorci, er sve ih mlate, pak u stine i za klance sakriveni, bit ne mogu predobļeni. J. Kavańin 135b.

2. GORAC, gorca, *m. vidi* gorač. — *U Stulićevu rjčniku* (‚hypericon') *i u Šulekovu imeniku:* Gorac, hypericon *(iz staroga rukopisa),* Hypericum perforatum L. B. Šulek, im. 94.

GORAČ, *m.* Hypericum perforatum L., *ńeka trava, pļuskavica, ivańčica.* — *U Šulekovu imeniku:* Gorač, češ. horyč (Pieris), androsaemum, Hypericum perforatum L. (Alschinger, Visiani). B. Šulek, im. 94.

GORAČA, *f. u zagoncci (vidi* 1. gora, b): Gora, gora, gorača, pod goraču poļana, pod poļanu sopota, pod sopotu provala. *odgonetļaj: kosa, čelo, nozdrve, usta.* Nar. zag. nov. 100.

GORAČEVO, *n. u Daničićevu rječniku:* Pašištu Sabićevu, koje je kraļ Milutin dao Hilandaru, išla je meda ‚u gorńe čelo Goračeva na putь, kako grede putь posrěd Goračeva u Ļubižńu' (Mon. serb. 61 *god.* 1293). tri čovjeka ‚na Goračevě' dao je isti kraļ ‚pirьgu' hilandarskom ‚da budutь ulijarije' (62). 1, 218.

GORAČI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 14.

GORAČICA, *f.* trava *(gorač? kozalac?)* koja raste po nivama, od koje hļeb gorači, n. p. ‚Ovaj leb gorači, ima u ńemu goračice'. Ž. Radońić. — *isporedi* goračiti.

GORAČIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. — *Pomińe se prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 130.

GORAČIN LUG, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Goračinь Lugь', selima Slamodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je meda ‚na Goračinь Lugь' (Mon. serb. 86—87 *god.* 1327).

GORAČITI, gorači, *impf. goraknuti? paliti, papriti? vidi kod* goračica.

GÒRÂH, *m.* Castanea vesca Grtn., *kesten.* — *u Baniji.* V. Arsenijević.

1. GÓRAK, górka, *adj.* amarus, *vidi* 1. grk, *od čega se razlikuje tijem što se često upotrebļava u prenesenom smislu.* — -a- *ostaje samo u nom. sing. m. i u akuzativu kad je jednak s nominativom; ali kod ńekijeh pisaca Dubrovčana ima i oblik* gork *(uz* gorak). *n. p.* Š. Menčetić 35. 47. 120. 181. 241. 296; M. Vetranić 1, 445; N. Dimitrović 31. 35. 39. 44. 46. 53; N. Naļešković 2, 36; M. Držić 9; F. Lukarević 224; D. Rańina 1a. 34b. 84a. 103a. 104a. 160b; S. Bobaļević 219; M. Bunić 6; D. Zlatarić 2b. 6a; I. Gundulić 26. 127. 217; G. Palmotić 3, 128b; S. Rosa 151b; N. Marči 97, *jamačno za to što su pisci mislili na* grk. — *Akc. se mijeńa u svoj složenoj deklinaciji:* gôrkî. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gorьkъ, *rus.* горькій, *češ.* hořký, *pol.* gorzki. — *Postaje po svoj prilici od osnove od koje je i* 2. gora, *a možebiti od korijena glagolu* gorjeti. — *Između rječnika u Mikaļinu* (gorki ‚amarus, amarulentus'; *adv.* gorko ‚acerbe, amare'), *u Belinu* (gorak ‚amarus' 70a; gork ‚amaritudine affectus' 69b), *u Bjelostjenčevu* (gorki, *kajkavski* gorek ‚amarus, amarulentus'; gorki, rastužen, nevoļen ‚miser, afflictus, etc.'; *adv.* gorko ‚amare, acerbe'. 2. ‚misere'), *u Jambrešićevu* (gorki ‚amarus'; *adv.* gorko ‚amare'), *u Voltigijinu* (gorak ‚amaro; ardente' ‚bitter; heiss'; gorki ‚amaro; tristo, misero' ‚bitter; elend'; *adv.* gorko ‚amaramente; ardentemente' ‚bitterlich; inbrünstig'), *u Stulićevu* (gorak, gork ‚amarus, afflictus'), *u Vukovu* (‚bitter' ‚amarus', cf. grk; *adv.* gorko ‚bitter, schmerzlich' ‚acerbe' *s primjerom iz narodne pjesme:* Gorko cvili sedam godinica), *u Daničićevu* (gorьkъ ‚amarus'). — *Naj stariji komparativ vaļa da je* gôrî *(koje vidi), ali pošto ovaj ima sad drugo značeńe, nastavak* ьk *ostaje u mlađijem oblicima, koji postaju: a) nastavkom* j, *te se* kj *mijeńa na* č: gôrčî. *od* XVI *vijeka:* gorči. Š. Menčetić 4. 188. 379; G. Držić 379. 436; Š. Menčetić—G. Držić 518; M. Vetranić 1, 374. 2, 452. 427; N. Dimitrović 35; D. Rańina 38a. 47a; D. Zlatarić 95b; F. Lastrić, test. 116b; gorča. (D). Poslov. daničk. 45; A. Tomiković, gov. 61; gorče. M. Vetranić 1, 68. 173. 2, 72. *u naše je vrijeme ovaj oblik naj običniji (stoji sam u Vukovu rječniku).* — *b) s nastavkom* i(j), *pred kojijem se* k *mijeńa na* č: gôrčijî. *ovaj se oblik nalazi već od* XV *vijeka i kod pisaca još češće neyo prvi, n. p.* gorčiji. M. Vetranić 1, 76. 2, 116; P. Zoranić 9a; D. Rańina 19a; M. Bunić 7; D. Zlatarić 95b; A. d. Bella, rječ. 70a; F. Lastrić, test. 112a; A. Kanižlić, uzr. 115; gorčija. M. Marulić 186; S. Menčetić 6; H. Lučić 236; D. Rańina 96b; D. Zlatarić 63a; Đ. Baraković, vil. 77. 272; M. Radnić 258a; S. Margitić, fal. 122; I. Đorđić, uzd. 78; salt. 445; J. Banovac, pred. 107; prip. 73; J. Filipović

1, 494b; F. Lastrić, svet. 12a; test. 97b; A. Kanižlić, fran. 220; Blago turl. 2, 309, *itd. i u pisaca našega vremena, n. p.* gorčiju. Osvetn. 4, 69. — *c) s istijem nastavkom* i(j), *ali* k *ostaje nepromijeńeno*: gȍrkijî. *vrlo rijetko*: gorkija. S. Menčetić 6 *(nepouzdana varijanta)*; J. Matović 50; gorkiju. A. Vitaljić, ist. 186b; J. Matović 50; gorkijom. J. Matović 110.

1. *adj.*

a. *grk, u pravom smislu.* Ne bi našal gorke žuči. H. Lucić 274. Prije će gork biti med. N. Dimitrović 46. Svakoje trave, gorčije koje su, prije ozdrave. 50. Skroven je u medu gork nalip. D. Rańina 1a. Pelina gorka bus. Đ. Baraković, vil. 268. Na neznanoj gorkoj travi. P. Kanavelić, iv. 463. Kalina je vidjet' lijepa, nu je gorča od nalipa. (D). Poslov. danič. 45. Mira je trava gorčija od pelina. S. Margitić, fal. 122. Likariju naj gorčiju uzima. 161. I čini se gorko more naj bistrija slađa rika. J. Kavańin 42b. Živje o gorkoj travi i zeļu. I. Đordić, ben. 210. Kakve li se gorke likarije uzimaju za uzdržati život vrimeniti? F. Lastrić, ned. 378. Budući da je ova pomast u okušaju gorka. test. 66a. Gorku vodu na slatku obrati. A. Kanižlić, fran. 53. Il' kad gorko što medimo. V. Došen 104a. Od toga vino gorko i baš odurno postane. I. Jablanci, prir. 207. Gorku žučom zvir koru ne traži. J. S. Reļković 400. Metaće ti gorke čemerike, dan da jedeš, a dva da boluješ. Nar. pjes. vuk. 1, 15. Tuđa seja gorkom vodom poji. 3, 296. Vkus jest gorak. P. Bolić, vinodjel. 2, 24. Gorka so, bittersalz, sal amarum. G. Lazić 181. Farm. 113. — *pravo je značeńe i u ńekijeh imena od biļaka:* Gorka metva, *vidi kod* metva. — Gorka djetelina, Trifolium fibrinum. Farm. 101. — Gorke jabuke, coloquinten. 101. — Gorki komorač, Ammi majus L. *(po rukopisu* xviii *vijeka).* B. Šulek, im. 95. — Gorki korijen, Gentiana L., *lincura, u Jambrešićevu rječniku* (supplem.) *i u Šulekovu imeniku:* Gorki koren (prema ńem. bitterwurzel), Gentiana L., v. goreč, gorčica. 95. Ekstrakt od lincure (gorkog korena), extractum gentianae. Farm. 93. — Gorko zeļe, Erythraea centaurium Pers. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. B. Šulek, im. 95. — *pravo je značeńe i u jednom mjesnom imenu:* Selima Slamodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je međa ‚оть Kostrьca uzь dêlь na Gorku Crešńu' (Mon. serb. 87 *god.* 1327). Đ. Daničić, rječ. 1, 220.

b. *u metaforičkom ili u prenesenom smislu, nemio, ļut, jadan, žalostan.*

α) u metaforičkom je smislu, ili kad se govori o čemu umnom, duhovnom (n. p. o duhovnom osjećańu) metaforički kao o ńečemu što se jede ili pije: Nijedan hip nesrećna ma duša čemer, jad i nalip gorčiji ne kuša. D. Rańina 19a. Ti znaš gorku čašu, koja me poji. B. Krnarutić 32. Gorka likarija od obrizovanja. F. Lastrić, test. 38b. Ova čaša gorka bijaše za popiti se našem spasiteļu. 108a. Kako god je čaša od ńegova razstavļańa bila mlogo gorča za ńegovo srce. A. Tomiković, gov. 61. To bi mu imenovańe možda gorkim urodilo plodom! Osvetn. 4, viii. — *ili kad se što umno ili duhovno isporeduje s hranom ili s pićem:* Nu kol je vidjet lijep ovi svijet nami sad, gorči je neg nalijep. N. Dimitrović 35. Usta bi žuči bila mi gorčija. I. Ivanišević 271. Nasladjenja što ti se u životu činiše slada od meda na smrti će ti bit gorčija od pelina. Blago turl. 2, 309. — *ili kad se kaže da mu je suprotno* sladak: Ļuvene sladosti, sladosti gorko. F. Lukarević 69. Bit će sladko čut kadgodi, sve što nam se gorko sgodi. J. Kavańin 168b. Ako ti je slatka voļa Božja kad si zdrav, a gorka ti je kad si bolestan, nisi prava srca. J. Filipović 1, 406b. Kako ti čini sve događaje gorke, da su ti slatki. M. Zoričić, osm. 104.

β) u prenesenom smislu. a) nemio, ļut, o čemu što je već po sebi takovo, ističući jače ovo značeńe. aa) o neugodnom osjećańu uopće, n. p. o boli, bolesti, jadu, muci, tuzi, vaju. u tjelesnom i u duhovnom smislu. Ščekuju cviļenja i gorke bolezni. Š. Menčetić 7. Slišiti gorku boljezan. M. Vetranić 1, 41. I gorku ćutiti u srcu svom boles. N. Dimitrović 58. Podnesti sve muke, sve trude, sve gorke bolesti. N. Naļešković 1, 341. Držati u srcu uspomenu od gorkijeh boljezni. A. Gučetić, roz. jez. 211. S velikom i gorkom bolestju, i u velicih mukah. A. Komulović 64. Gorka je boles opet smeta. I. Gundulić 392. Ko se ukaza smion toli, da me u gorko stavi boli. Ġ. Palmotić 1, 185. Boles gorku srca moga. P. Kanavelić, iv. 190. Er nebeska urešenja po gorkoj se boli imaju. A. Vitaljić, ost. 16. Srjed bolesti gorke. J. Kavańin 408a. — Gorki će jad biti. M. Marulić 116. U kih je gorki jad. Š. Menčetić 166. Gorki jad mene svudi tjera. Š. Menčetić—Ġ. Držić 483. Tko gorče jadove strpeno probavļa. M. Vetranić 1, 173. Radosti ter moje i jošte ńegove obrnu *(smrt)*, gospoje, u gorke jadove. N. Naļešković 2, 127. Nu vele prije od svijeh *(boļezni)*, ke nam jad gork čine. I. Gundulić 26. Ćutim gork jad i skončanje. Ġ. Palmotić 3, 128b. Nu ti možeš sloboditi mene od sega gorka jada. A. Vitaljić, ost. 299. Uhiti ga tako gork jad. S. Rosa 151b. Nu veseļe malo od časa u gorki se jad obrati. P. Sorkočević 580b. — Gorku muku prija. M. Marulić 102. Hoću ga mučiti mukom gorkom. Zborn. 30b. Razmišļajući muku ńegovu gorku. B. Kašić, nač. 57. Gorka muko puna smeće, ku me srce ćuti u sebi. I. Gundulić 26. U strahu ja ledenu ļutu i gorku ćutim muku. Ġ. Palmotić 1, 240. Neharnikom ovim prosti, ki mi daju gorku muku. P. Hektorović (?) 157. Zadaje mu muku gorčiju nego li oni, koji ga propeše. F. Lastrić, ned. 273. Trpila bi drage voļe gorke muke i nevoļe. V. Došen 142a. Šta ću, majko, od gorkije muka? Nar. pjes. vuk. 1, 552. — Cijeć gorke tužice. Š. Menčetić 10. Gorka je još tuga. M. Vetranić 1, 137. Reci mi, ružice, tko mi te posila. — U gorke tužice ka te je stavila. N. Naļešković 2, 91. Gorkom tugom jadna bolest svoju kaže. I. T. Mrnavić, ist. 183. Ne mogu bit na sviti gorčije tuge ni bolesti. Ġ. Palmotić 2, 40. Sred tuge naj gorčije. I. Đordić, salt. 293. Gorke su, sinci, istina je, tuge i žalosti i suprotivštine. F. Lastrić, od' 158. Nit' se kuša već stvar druga, koja nije gorka tuga. V. Došen 48b. — Gorki vaj. Š. Menčetić 152. Gork vaj naviješta ńe *(zvijezde)* zlamen. D. Zlatarić 2b. U gorkom se tope vaju. P. Kanavelić, iv. 403. — *o žalosti, dreseļu, goresti.* Tuj moje radosti sve mi se svrnuše u gorke žalosti i boles. N. Naļešković 1, 316. Još na pamet staviste li čine, ke mu drugi ukaza: gorku žalos, jad dresoli, i uzrok svoga vas poraza? I. Gundulić 34. Duša ćuti gorku žalos, jad nemio. Ġ. Palmotić 2, 49. Il' su gorčije žalosti majko pod križom. F. Lastrić, svet. 30b. — Gorko dreselje. M. Držić 7. — Gorest gorka i čemerna. Arkiv. 9, 138. (1468). — *o smeći.* I da nijedna zla nesreća ne ima u sebi take moći, da vik može s gorkijeh smeća tvoj kroposti vrha doći. I. Gundulić 270. Er došastje moje neće razvrć' vaše tance i pjesni, ni donijet' vam gorke smeće. 385. Množ velika izgubļenih, gorkom smećom umorenih. J. Kavańin 407a. Nu izdane

cijeć ljubavi sveđ ćeš kušat' gorke smoće. P. Sorkočević 582a. — *o nemiru, nepokoju.* Pateći gork nemir. N. Dimitrović 53. Gorki nemir. P. Kanavelić, iv. 412. Nek ti on gorke me nemire i moj grozni plač svjedoči. P. Sorkočević 577a. — Gorčiji nepokoj ne očutih do danas. M. Vetranić 1, 76. I ne čin' ovakoj za tebe da venu kroz gorki nepokoj i želju ljuvenu. N. Naljeković 2, 66. Voljaše prije umrijeti u gorkomu nepokoju. G. Palmotić 2, 241. Pokoru vršim moju u gorkomu nepokoju. N. Marči 56. — *o nesreći, nevolji, potrebi, teškoći, trudu, brizi.* Ter ufah, ni smeće, ni nemoć, ni tuga, ni gorke nesreće, ni nijedna stvar druga učinit neće moć. N. Naljeković 2, 49. O gorke nesreće! J. Rajić, pouč. 1, 142. — Gorke nevolje. Š. Menčetić—G. Držić 487. U tako gorkoj nevolji. A. Vitaljić, ist. 254. Potribe i nevolje koje uza se nosi uboštvo jesu gorke i oštre iliti tvrde. F. Lastrić, od' 221. — Teškoć na pleća gorčija naliga. B. Krnarutić 29. Težkoća gorki*(h)* trista. V. Došen 18a. — Doć će, da gork trud rasladi kon uresa tvoga slavna i Milijenko pastijer mladi. I. Gundulić 127. Ki me *(grijeh)* u gorku drži trudu. G. Palmotić 2, 34. Turska i poljska zemja neka svrše svoje gorke trude. P. Sorkočević 593a. — Kâ ga mori gorka briga. J. Kavanin 411b. — *o kajanu.* A kajanje gorko čuti. G. Palmotić 3, 25b. — *o smućenu srca: (Riči)* rečene z gorkim smućenjem srca. P. Radovčić, nač. 538. — *amo spada i ovo:* Hladna vodo, moja gorka žedi! Nar. pjes. vil. 1868. 295. — *bb) o onome čim se pokazuje neugodno unutrne osjećane. aaa) o plaču, suzama (vrlo često).* Od nevolje i plača gorkoga. Transit. 118. Meni se obrati u gork plač vas moj vik. Š. Menčetić 47. O smrti nemila, gorki ti dijeliš plač! N. Dimitrović 34. S gorkim plačem i uzdasi jadovimi. P. Zoranić 1a. Gorki će se plač začuti. A. Komulović 78. Gdi je *(u paklu)* vaj smrtni, ki sveđ kolje, gorci plači, trudi živi. I. Gundulić 236. Uzrok gorka plača i cvila. G. Palmotić 2, 36. Plač gorki ne da mi sad pisat ni peti. I. Ivanišević 327. A mal odveće gorak plač mi 'e na očiju. J. Kavanin 370a. Gorak plač činahu. M. Lekušić 137. Plač gork. N. Marči 97. — I drugi prijati bude jad i gork cvil. N. Dimitrović 31. Er da mož' ti sada vidit' moj gorki cvil. N. Naljeković 2, 101. Ucviljena tužna pjesni, sad uzmnòži gorke cvile. I. Gundulić 272. S koga uzroka, s zgode koje tač neredno smućeno je gorkijem cvilom lice tvoje. P. Sorkočević 576a. — Gorčije neg nalip suzice roneći. N. Dimitrović 57. Dijeljam se, krunice, od tvoje ljeposti, roneći suzice gorke cijeć žalosti. N. Naljeković 2, 80. Često roneć gorke suze. J. Kavanin 65a. Proz suze ga naj gorčije pazi. I. Đordić, uzd. 62. Nepomuka s gorkima suzama plakaše. A. J. Knezović 238. Lijova gorko suze vrhu svojijeh zala. L. Radić 6. To izusti, gorke suze pusti. Nar. pjes. juk. 78. Gorka mu se suza otisnula. Osvetn. 3, 97. — *bbb) o uzdahu, uzdisanu.* Gork uzdih. Š. Menčetić 296. Evo još i sada cić gorkih uzdaha. H. Lucić 218. Pokli gorko dni strajeni, grozne suze, gorki uzdasi ne mogoše činit', da si milostiva tužnu meni. S. Bobaljević 223. Srce gorcimi uzdasi podriti. I. Ivanišević 327. Naše gorko uzdisane. I. Đordić, uzd. 194. Ovo je uzrok, koji me miče i probuduje na gorko uzdisane i suze krvave. F. Lastrić, ned. 368. Za tvoju ljubav cvileći gorke ću uzdahe podirati. I. M. Mattei 325. Nije vrijeme od lakrdisana, već od gorka, vilo, uzdisana. Osvetn. 3, 153. — *ccc) o tuženu.* Gorka tuženja. M. Marulić 116. — *cc) o smrti.* Umor gorak nam jur ne bi. M. Marulić 65. Da me gorka smrt ne rani. 321. Koga mi je vzela gorka i luta semrt. Transit. 144. Zoviše smrt gorku. Š. Menčetić 295. I u cvijet tve dobi gorku smrt primiti. N. Dimitrović 25. Imat vas je nemir pravi, a smrt gorka izgubiti. G. Palmotić 2, 22. Na smrt gorku dajući svete apostole. A. Vitaljić, ist. 12. Čaša ... od smrti tako pogrdne i gorke. F. Lastrić, test. 155b. *amo spada i ovo:* Горькy часъ смрътnyj. Mon. serb. 86. (1327). *i ovo:* Zavjet daste, al' ga ne držaste, s tog vas istor gone tužbe grube i na gorku izgibio snube! Osvetn. 4, 56. — *dd) o rani (u pravom i u prenesenom smislu).* Ma rana skrovita zledi se gorčija. Đ. Baraković, vil. 272. Ja odredih prsi mojo šipu kopja, gorkoj rani. I. V. Bunić, mand. 25. Rane gorko boliznive. I. Ivanišević 51. Koliko vrh inijeh gorka je rana bit uvrijeden od svojijeh! I. Đordić, uzd. 151. — *ee) o pedepsi, pokori.* Cvit ki miriše gorkim pedipsanjem. I. Ivanišević 108. Udari gorke podopse na onijeh. S. Rosa 19b. Biti mučeni s gorkijom podepsom boljesti. J. Matović 110. — Dvor gorke od pokore *(pakao).* V. Došen 197a. — *ff) o strahu.* U gorkom dočijem strahu puni smeće i bljedila neizbrojna čeljad stahu. G. Palmotić 1, 26. U strahu i u gorkom predanju. V. Andrijašević, put. 135. — *gg) o zlu uopće.* Ova toliko zled mi je gorčija. H. Lucić 236. U zlu gorkomu. A. Vitaljić, ist. 213. I kad srijedu gorčije zledi, i većemu grijehu pače. J. Kavanin 148a. Priveo nas u žudjeni raj iz gorke zledi od svijeta. I. Đordić, ben. 209. — *amo može spadati i ovo:* Srce mi gork poraz i tuga obide. N. Dimitrović 39. Ljubavi, zašto me u poraz ovako gork stavi? D. Ranina 34b. — *hh) o moralnom zlu.* To je vaša gorčija opačina. J. Banovac, pred. 107. — *ii) o stanu ili o događaju što je po sebi sam neugodan.* U robstvu gorku. B. Bettera, or. 8. U gorkomu sužanstvu. A. Vitaljić, ist. 217. Boj nam gorki spravla opeta. G. Palmotić 3, 9b. — *kk) o neugodnom duševnom stanu ili osjećanu, ali o takovom da se kod nega ističe da je neugodno i drugome.* Kako ja, koga su nesreće satrle, i gork gniv. D. Ranina 160b. Nemilijeh potičeš na gork gniv proć tebi. D. Zlatarić 6a. Tvoja osveta naj gorčija. I. Đordić, salt. 445. Ukaže se gorka srditost. J. Banovac, pred. 3. — *b) nemio, ljut, o čemu (tjelesnom a i umnom) što je ili što može biti uzrok tjelesne ili duševne bolesti. aa) o oružju ili o drugom čemu što može raniti ili drukčije zadati tjelesnu bol ili muku, n. p. o maču:* O gorka mača! o oštre sulice! F. Lastrić, test. 161b. Mač saviše gorak i oštar. 165a. — *o strijeli:* Strila preotrovna, gorka i usila. J. Kavanin 569b. *i o luku:* Gorki luk k njoj *(zviri)* rastegne. Š. Menčetić 20. — *o čavlu:* Pribiše i noge tvrdimi, debelimi i gorkimi čavli. B. Kašić, is. 64. — *o drači:* Zašto je glava Isusova vele oštrom i gorkom dračom okruđena. M. Divković, bes. 350b. *i o trnovoj kruni:* Isukrsta krnniše krunom trnovom vele oštrom i gorkom. M. Divković, nauk. 145a. — *o križu:* Držati u srcu uspomenu od gorkoga križa tvoga. A. Gučetić, roz. jez. 211. Umorišo *(ga)* pripogrdnom smrtju na prigorkomu križu. M. Divković, bes. 3b. Umirući na gorkomu križu za naš odkup. V. M. Gučetić 206. — *bb) o tamnici.* Bijau u vrlo gorko tavnice bačeni. G. Poštalić 190. — *cc) i tama može biti po sebi uzrok mnei a i propasti (kao u prvom primjeru cvijetu).* Cvit ... od gorke tamnosti svenul je. Š. Menčetić—G. Držić 460. Kad me obtiču gorke tmine. A. Vitaljić, ist. 91a. — *dd) o čemu što nije po sebi takovo da može svagda zadati tje-*

lesnu ili duševnu bolest, nego takovo biva u nekijem slučajevima, n. p. aaa) o riječima koje su neugodne čuti ili po namjeri onoga što govori ili i bez toga. Slatka riječ rasrdbe čovjeka izbavi, a gorka u srdbe veće ga postavi. N. Dimitrović 14. Odgovor gork i ljut. M. Bunić 6. Gorki glas od tvoje smrti. D. Zlatarić 69b. Ni se ričmi gorčijimi razjada. B. Kašić, nasl. 218. I božicam donositi gorko glase, pune smeće. G. Palmotić 1, 115. Sva se učini od mramora pri govoru gorkom tomu. 1, 372. Ah, gorkoga ukora! I. P. Marki 68. Kad se zgodi do tijesna glavi, il' obrazu žar od riječi gorke. Osvetn. 1, 31. Pa da komu proromoniš gorku *(riječ).* 2, 52. — *bbb) o neugodnijem mislima.* Sred svijeh gorcijeh uspomena. G. Palmotić 1, 15. I gore sumńe i gorčije ja se strašim. 2, 24. O smrti, koliko je gorka uspomena tvoja! J. Banovac, prip. 7. Udari u gorke sumńe. S. Rosa 30b. — *ccc) o mjestu.* Po mni se uhodi u naj gorčiji stan. P. Zoranić 9. A ti tvrdi od mramora na cviljenje me i jade, izdavši me bježiš sade priko strašna gorka mora. S. Bobaljević 227. Ah vrtlu Getsemani, vrtlu gorki! F. Lastrić, test. 152b. Da ne upadu u ono gorko mjesto. S. Rosa 117b. Kad sam moral projti v tuju zemlju gorku. Jačke. 105. — *ddd) o vremenu.* Čekajući toga dne tako strašna i gorka i ljuta. Transit. 57. Ki traje gorke dni. D. Zlatarić 7b. Oni danak plačni, tužni, gorki i žalosni, u koji imamo umrijeti. M. Divković, bes. 8b. Da će biti vele gorak i čemeran dan. P. Radovčić, ist. 76. Branitelj moj budi u ovo gorko vrijeme. I. Đordić, salt. 232. Posli gorke noći dan mu osvanu još gorčiji. F. Lastrić, test. 112a. — *eee) o stańu uopće, o životu.* I što više *(tko)* ima, to je ńegovo stańe gorčije. J. Banovac, razg. 112. — Živote slabi, lažni, gorki, zasińeni. Transit. 97. Gorči je život moj. Š. Menčetić 188. Život se moj čini gorčiji od smrti. D. Zlatarić 95b. — *fff) o događaju uopće.* O zgodo gorka! F. Lukarević 116. — *ggg) uopće o čemu mu drago umnom ili tjelesnom.* Ja jesm gorkoje ime, ja sam smrt. Pril. jag. ark. 9, 91. (1468.) Ovo je gork osud. Š. Menčetić 35. Ah gorka je moja srjeća! G. Držić 413. Bolje bi gorki sud učinit od mene. Š. Menčetić—G. Držić 465. Gorčije bi ti bile od čemera sve stvari svjetovne. A. Gučetić, roz. mar. 250. Ne nahodim prikazanja gorčijega. M. Jerković 64. Sve stvari meni budu žuke, gorke i usilne pri ljubavi tvojoj. 87. Razdiljenje duše od tila jest mnogo gorko. P. Radovčić, ist. 49. Sad je brijeme, spjevaj sada gorki uzrok. P. Kanavelić, dubr. 17. Koja je stvar gorčija nego svijet? M. Radnić 258a. Stvar tač gorka i sramotna da se gorčija ne dogaja. J. Kavańin 562b. Ovo će biti gorka promina. J. Banovac, pred. 3. Ovi toliko žestok i gorak sakramenat *(od obrizanja).* F. Lastrić, test. 38b. Istina je da je stvar gorka biti nesrićan. od' 328. O trubljo, gorka trubljo! Đ. Rapić 12. O gorka komedijo! 216. Isaak je išao mirnije, budući da je sam Abram znao gorku svrhu ńiovoga putovańa. A. Tomiković, gov. 69. — *hhh) dativom se može isticati kome je ono gorko (neugodno, nemilo).* Meni gorke noći, meni su gorci dni. H. Lucić 231. Tada mu težak jest i gorak vas svijet. B. Kašić, nasl. 41. Zapovijedi malo gorke našemu tijelu. V. M. Gučetić 55. Mnogo se gorko učini ovo naredeńe čoviku nenasitjivu. Ant. Kadčić 261. Gorki su mi puti tvoji. Nar. pjes. istr. 2, 71. — *amo spadaju i ovi primjeri, u kojima se govori o ńečemu što je po sebi, po svojoj naravi neugodno, jer se shvata da je ovakovo ne s toga nego radi kojijeh osobitijeh uzroka.* Smrt jest grešniku za mlogo uzroka gorka. I. Grlićić 258. Zašto dake smrt mi izlazi tako gorka, tako nemila? B. Zuzeri 330a. Gorčija će biti smrt ńegova srcu tvomu. F. Lastrić, svet. 12a. Il' će nam suprotivštine svitovne sve biti gorčije. od' 159. Il' su tebi teži, il' gorči meni grisi od svita test. 116b. — *ee) kad se kaže o čeljadetu, mogu biti različita značeńa (vidi i c) aa)). aaa) može značiti kao zao, žestok.* Najdoh gorka i žestoka suprotivnika. Mon. croat. 107. (1470). Poklo je ovaj vil gorčija nere mač. Š. Menčetić 6. Človjek zao ... gorči je ner djavao. M. Vetranić 1, 374. A ti, ka s' razložna, koliko veće ja ljubim te, toliko kažeš se gorčija. D. Rańina 96b. Turaškoga gorka cara samosilu podloženi. J. Kavańin 276a. Našao sam da je žena gorčija nego smrt. J. Filipović 1, 494b. Zatekoh gorčiju od smrti ženu. Blago turl. 2, 165. Vi nemojte raji gorki biti, veće raji vrlo dobri bud'te. Nar. pjes. vuk. 4, 134. — *bbb) kao ljutit, srdit.* Ljubite vaše žene i nemojte biti gorki suprot ńim. Kateh. 1561. 54. (paul. coloss. 3, 19). Ljubite žene vaše i nemojte im gorki biti. M. Divković, bes. 737b. Slavo, divic divo lijepa, nemoj meni jur bit gorka. nauk. 118b. — *ccc) neugodan, nemio u kakvu osobitom slučaju, kao što je u ovom primjeru glasnik koji donosi zle glase:* Ne bi vam rad bio ja s ovog mista biti toliko zao glasnik i gorak. F. Lastrić, od' 61. — *ddd) sa značeńem kao kod aaa) i bbb) kaže se i o ljudskom srcu.* Onda htih da podu za gorko srce tja. Š. Menčetić 254. Iziti će još izvan mora to jest od gorkoga srca. M. Orbin 73. A pod usnam' im se krije gorko srce, nalip ki je. J. Kavańin 35a. *(Zavidnik)* nemilo truje svuda srcem gorkijem. 57b. *i o prsima.* Ako vri krv od srditosti i prsa gorka jesu od nenavidosti. Đ. Rapić 55. *i o naravi.* Tko je gorčije naravi ner djaval pakleni? M. Vetranić 1, 374. — *c) žalostan, pun žalosti, koji osjeća, ne koji zadaje žalost. aa) o čeljadetu.* Sada ćete gorci biti i u gorušćem paklu vriti. M. Marulić 281. Ozriv se jak jelin ter onćas pođe tja, ter gorči ner pelin i čemer ostah ja. Š. Menčetić 4. Gorak pokorom i kajanjem svojijeh grijeha. M. Divković, bes. 74a. Križu, sinka mi povrati, ja te molim, gorka mati. plač. 58. Vazda biše tužna. vazda gorka i nevolna. M. Jerković 30. Tužna ti je i gorka majka nad sve majke. 71. Koja zemlja hoće mene prijat il more gorka sada? I. Zanotti, en. 8. Ako ja sagriših, da ča je včinil prigorki sinak moj, ki se je prem rodil? Oliva. 38. Kamo sinko gremo, gorka majka tvoja! 39. — *bb) o duši.* Gorka je duša ma. M. Marulić 182. — *cc) o pjesmi.* Tada će početi pjevati onu pjesan vele gorku i čemernu. M. Divković, bes. 36b. — *dd) o glasu.* Zaciči nikim gorkim glasom. F. Lastrić, ned. 366. — *d) vrlo vruć, goruć; kod toga se misli na postańe od* gorjeti, *te se može shvatiti kao druga riječ: aa) o suncu, ognju, plamenu (i u prenesenom smislu).* Začuh u meni na srcu gork plamen. Š. Menčetić 120. Stapla se kako led na gorko sunačce. 158 Gork ogań. 181. Gorko sunce kad sve spraži. M. Vetranić 1, 15. Dokli me srdašce kon tebe stojaše, gorko mi sunašce vas dragi dan sjaše. N. Nalešković 2, 55. Gorko me s istoči sunašce ne obsja, neg rajske tve oči kad sgledam, kruno, ja. 2, 104. Tač tva slas veselo i mile ljubavi plamen gork u srce u moje postavi. D. Rańina 84a. Koliko je vruć, koliko je gorak, koliko je žestok ovi plamen ognja paklenoga. M. Divković, bes. 180b. — *bb)* gorak, prevruć (govoreći o jelu). *na Rijeci.* F. Pilepić. — *cc) u prenesenom smislu, o ljubavi.* U kom se

nazira plam gorke ljubavi. Ġ. Držić 400. Rekal bih mom srcu, da se sve postavi u plamen privući od gorke ljubavi. D. Ranina 90a. — *ne znam, spadaju li amo ili pod b) ovi i ovaki primjeri:* I to je lijek pravi, tko trpi nevolje od gorke ljubavi. N. Naljeković 1, 190. Vaj gorka ljubavi, tko godi većma sad dvori te i slavi, taj pati veći jad. 2, 88.

2. *adv.* gôrko, amare, acerbe. — *Komp.* gôrcê, gòrčijê.

a. *u pravom smislu, vrlo rijetko.* Iz pelena b' vodu izvijala, te bi tebe, lice, umivala, kad star ljubi, neka mu je gorko. Nar. pjes. vuk. 1, 290.

b. *u prenesenom smislu. a) uz glagole koji znače tjelesnu ili duševnu bolest, daje veću silu značenju.* Ima ih vele gorko i čemorno duša zaboljeti. M. Divković, bes. 316a. I smrt ista, koja gorko sad se kaje, jer ovako bez milosti mile umori tve urese. I. Gundulić 267. Veoma se gorko smuti i ražali priko mjere. Ġ. Palmotić 1, 365. Bi tač gorko uvrijedjena. 1, 399. Tad se smetam gorko dosti. I. Ivanišević 59. Vele gorko tugujući. 88. Gorko š ńe ćeš se opariti. J. Kavanin 8a. S plača, kim neutišno raj izgubljen gorko žali. 414a. Gorko ražaljen. I. Đorđić, ben. 168. Gorko tugova pod svoju starost. F. Lastrić, test. 178a. Il' se barem gorko muči. V. Došen 202a. Cića griha za koje spasitelj toliko gorko trpi. Ant. Kadčić 104. Gine riječ joj na ustima, i gorko se prinemože. P. Sorkočević 580b. Majki svojoj gorko tugovaše. Nar. pjes. istr. 3, 8. Pa se braći sažalilo gorko. Osvetn. 2, 106. — *i s adjektivom.* Veomi gorko boležljiva teške misli mislit sjede. Ġ. Palmotić 1, 115. — *b) podaje veću silu i glagolima koji pokazuju strah.* I ustrašen gorko predam. Ġ. Palmotić 110b. Strašaše se gorko od istih muka. A. Vitaljić, ist. 64. S česa gorko gasnut Izaija obrnu se. S. Rosa 7a. — *c) žalosno, jadno, žestoko, s glagolima što znače djelo kojijem se pokazuje žalost, kao što su* plakati, cviljeti, uzdisati, ječati, vapiti *itd.* Suzami lica gorko umi. M. Marulić 47. Tako gorko plakaše. Naručn. 89b. Plakaše gorko svojih grihov. Mirakuli. 35. Ter gorče prosuzih neg ništor na svijet saj. M. Vetranić 2, 91. Tilo ńegovo gorko oplakaše. Aleks. jag. star. 3, 296. Ma vilo, nećeš ti toj, što bih ja hotil od tebe imati za čin't mi gorčije sve suze lijevati. D. Ranina 74b. Nemoj, da plač gorko dile, sa svijem srcem ki te ljube. Jedupka. 236. Vele grozno i vele gorko plačući, reče. M. Divković, nauk. 17b. Gorko plačem grozne suze. I. Gundulić 217. Izašadši vanka Petar gorko se uzplaka. P. Radovčić, nač. 35. Gorko cvilih smrt i muke. J. Kavanin 304a. David gorko proplaka. I. Đorđić, salt. xii. Da ga nije gorko plakala. J. Banovac, pred. 114. O grišnici, ... gorko ne zaplačete. F. Lastrić, test. 99b. Zacvili gorko. A. Kanižlić, utoč. 404. Gorko cvili sužań Vladimire. And. Kačić, razg. 33a. Koji izajde izvan zaplaka se gorko. J. Matović 505. Nad kojima sam tako gorko plakao. D. Obradović, živ. 89. Gorko jest plakao Josip na smrti poljubljenoga otca svoga Jakoba. Đ. Rapić 77. Gorko cvili devet godinica. Nar. pjes. vuk. 3, 403. Franova majčica gorko se plakala. Nar. pjes. istr. 2, 22. Moje srce gorko cvili, da uvredih tebe, Boga. 6, 26. Izišavši na polje plaka gorko. Vuk, mat. 26, 75. — Gorko uzdihaše. M. Marulić 81. Gorko uzdisati. 256. Gorko uzdišući i tužno plakaje. N. Dimitrović 38. Ova ljuta zgoda uzdisat me gorko sili. Ġ. Palmotić 2, 441. Gorko uzdišući. I. Ivanišević 29. Gorko, ali kasno uzdisaše. A. Kanižlić, kam. 420. Ona često gorko uzdisaše. Nar. pjes. juk. 380. — U uzalı gorko ječe. A. Vitaljić, ist. 257. — A iz dubina čujahu se druzi gorko prem vapiti. B. Bettera, dubr. 22. Još gorčije vapijahu. F. Lastrić, svet. 92b. — Ter poreд ńe gorko tuži, suzeć, kažuć jad čemerni. Ġ. Palmotić 3, 184b. — *d) kad glagol znači da se drugome zadaje bolest,* gorko *znači: nemilo, žestoko.* Ka vas gorko svih sad skluka. M. Marulić 297. Gorko ga prostrili s porazom ljuvenim. Ġ. Držić 353. Gorko me s' ranila. 411. Gorče me rascvijeli. M. Vetranić 2, 129. Vojnike ptice gorčije izrane ner ljute sulice. 1, 137. Spomena ga prijeka i sramna gorko mori. Ġ. Palmotić 3, 77a. Da gorčije tebe izrani. I. Ivanišević 93. Gorko ucvili i ožalosti ćaćka i sinka. P. Kanavelić, iv. 4. Toliko me gorko rvaše ovi moji neprijatelji. A. Vitaljić, ist. 428b. Trnje i dračje, koje nas gorko bode. S. Margitić, fal. 168. I kad Bogu ne prostiše, Bog ih truje gorko odviše. J. Kavanin 449a. Pozna boles car skrovenu ka joj gorko srce mori. P. Sorkočević 576a. — *e) nemilo, jadno, žalosno s glagolima koji znače umirati:* Gorko izdahnu. M. Divković, nauk.[2] 235. Svi svršiše gorko i nemilostivo. M. Radnić 386a. *a i živjeti:* Pokli gorko dni strajeni, grozne suze, gorki uzdasi ne mogoše činit, da si milostiva tužnu meni. S. Bobaljević 223. — *f) žestoko, jako, s glagolom* razljutiti. Gorko ga razljutiše. A. Vitaljić 248a. — *ljutito, nemilo u ovom primjeru (isporedi* 1, b, *β) b) dd) aaa)):* Stjepan ńemu gorko odgovori: ‚Idi, dužde, izgubio glavu!' Nar. pjes. vuk. 2, 335. — *ljutito, po svoj prilici i u ovome:* Kad to biše kneže gorko opazio da nevirom Mlečić grdo ga prevari. Nar. pjes. istr. 2, 3. — *žestoko, jako, nemilo, i s glagolom* tužiti se. Oni mi se gorko pritužiše, da jih Focio progoni. A. Kanižlić, kam. 113. On se gorko suproti Fociu tužaše. 423. — *g) kao teško, s glagolima što znače platiti.* Neče pak bogačem sve naplatit gorko odveće. J. Kavanin 230b. Tu se paka gorko plati. 437a. I pita ga. tko ga je stvorio, tko li jadna gorko odkupio. M. A. Reljković, sat. C7b. — *h)* biti gorko, *kao biti neugodno, nedrago, nemilo, ali s većom silom.* I gorko mu bi začuti, da se drugi kralj rodio. Ġ. Palmotić 3, 108b. Gorko biti tkomu ‚displiceo'. A. d. Bella, rječ. 267b. Da vide i poznadu, kako je zlo i gorko ostaviti Boga; da vide i poznadu, kako je tužno i žalostno pokoru odvlačiti. A. Kanižlić, utoč. 187. Nuto indi gledaj i poznaj, koliko je gorko izgubiti po grihu Boga. Đ. Rapić 74. — *i) u jednom primjeru kao da znači vruće.* Gorko ju rażeži tva iskra ljuvena. M. Marulić 192.

2. GORAK, *adj. vruć, vidi* 1. gorak, 1, b, *β) d).*

3. GORAK, Gorka, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Горькъ', zemlje koje je crkva treskavačka imala blizu Prilipa išle su ‚путемъ под Горкъ, и отъ тудѣ слазеште на путь душьнички, koji grede u Mramorane' (Glasn. 13, 370 *god.* 1356—1367). u istom mjestu, ‚u Горьцѣ', bjehu sadovi crkve treskavačke (Glasn. 11, 133).

GÒRAKNUTI, gòraknê, *impf. vidi* grknuti. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Ako li je *(vino)* sredńe pokvareno i gorakne. Z. Orfelin, podr. 475.

GÒRAN, *m. vidi* goranin. — *U Belinu rječniku* (‚rusticus' 221b), *u Stulićevu* (v. goranin), *u Vukovu* (vide goranin *s primjerom:* trči kao goran *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), gdje ima da je u Crnoj Gori i muški nadimak.*

1. GÒRANAC, gòrânca, *m. dem.* goran, goranin. — *U Stulićevu rječniku* (‚parvus monti-

cola') *gdje ima i* gorančac, gorančić, goranić *s istijem značenjem.* — *Sve slabo pouzdano.*

2. GORANAC, Goranca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. (kajkavski)* Goranec. Pregled. 48.

GORANCI, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 220. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 23.

GORANČAC, gorančca, *m. vidi* goranac.

GORANČICA, *f. dem.* goranka. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva monticola (mulier)', *gdje ima i* goranica *s istijem značenjem.*

GORANČIĆ, *m. vidi* goranac.

GÒRÂNGA, *f.* Arausio, *grad u Francuskoj* (Orange) *i prezime plemenite porodice.* — *Od francuske riječi, možebiti preko talijanskoga oblika* Orangia. — *U pjesmama od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚Oranien' ‚Arausio' *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Eto na te vojske nebrojene: sedam kraļa od sedam zemaļa, i devojka anglijska kraļica s Dukom zetom od zemļe Goranģe (Nar. pjes. vuk. 1824. 1, LI). Za ńima je Višńica kraļica sa Jovanom zetom od Goranģe. Nar. pjes. bog. 319.

GORANI, *m. pl. ime mjestima, uprav plur.* goranin. *a) selo što je kraļ Stefan Dečanski dao manastiru Dečanima.* Selo Gorane *(stariji oblik).* Deč. hris. 30. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 54. — *c) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* 234.

1. GORANICA, *f. vidi* gorančica.

2. GORANICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 23.

GORANIĆ, *m. vidi* goranac.

GÒRANIN, *m.* monticola, *čovjek (seļak) koji živi u gorama.* — *isporedi* goran, gorjanik. — *plur.* gòrani. — *Ake. se mijeńa u gen. pl.* gòrânâ. — *Postaje od* gora *nastavkom* jan(инъ), *te r stoji mješte ńegdašńega* rj. — *Riječ je stara (isporedi rus.* горянинъ); *u našem se jeziku javļa plur.* gorani *(koje vidi) kao ime mjestu od* XIV *vijeka.* — *Između rječnika u Belinu* (‚montanus' 495b; ‚rusticus' 221b), *u Voltiģijinu* (‚montagnuolo, montanaro' ‚bergbewohner'), *u Stulićevu* (‚monticola'), *u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme:* Ajd' otole goranine vuče. Djed goranin splete od hrasta kućaricu, gdje pribiva. I. Gundulić 304. Straže mu su psi uzdani, a pastiri i gorani prijateļi naj uzmnožni. 377. Hlap = zemļak, goranin, ‚villano'. I. Đorđić, uzd. 206. Urese Bog od naravi poda svakomu jeziku, jošte goraninu. V. M. Gučetić 3.

1. GÒRÂNKA, *f. žensko čeļade (seļakińa) što živi u gorama.* — *isporedi* gorankińa. — *Vidi* goranin *od čega postaje nastavkom* ka. — *Ake. se mijeńa u gen. pl.* gòranâkâ. — *U Belinu rječniku* (‚montana' 495b) *i u Stulićevu* (‚monticola').

2. GORANKA, *f. ime kravi. u Dobroselu.* M. Medić.

GÒRÂNKIŃA, *f. vidi* 1. goranka. — *U Stulićevu rječniku.*

GORANOV, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* I š ńim dođe Goranov Mihajlo. Nar. pjes. vuk. 4, 435. Od Bjelica Goranov Mihajle. Ogled. sr. 396.

GORANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Goranović iz sela Vrbice. Nar. pjes. vuk. 4, 436.

GÒRÂNSKÎ, *adj. koji pripada goranima.* — *Od* XVIII *vijeka.* — *U prvom primjeru znači: koji pripada gori ili gorama.* Digni se još gori ti, goranski zidu! A. Kanižlić, rož. 55. A sustiže i četa goranska. Osvetn. 2, 57.

GÒRÂNSKÔ, *n. selo u Pivi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Kako mi je pao na Goransko. Nar. pjes. vuk. 4, 380. Durmitora zdravo prijeđoše, na Goransko selo doodiše. 4, 382.

GORAŃI, *vidi* gorńi. — *U jednoga pisca čakavca* XV *vijeka, i u Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* goreńa, gorńa ‚superiora'. Urehu ufanja vazmi još na sebi, ko gorańa stanja pripravit će tebi. M. Marulić 99. Anđel govori Panuciju: Vičńi Bog na nebi z gorańe svitlosti posla mene tebi. 274. — *Nejasna je riječ* gorańe *na jednom mjestu* XVI *vijeka:* Neću t' reći, za ke pravi goranje ti (‚goranjeti') brańu obrati. M. Pelegrinović 171.

GORÀRINA, *f. globa što se plaća za kvar u šumi (gori).* — *U Lici.* J. Bogdanović. M. Medić.

GORAST, *adj. po kojemu su gore, pun gora.* — *U Jambrešićevu rječniku* (‚montosus'), *i u Stulićevu* (‚montuosus, montosus').

1. GÒRÂŠ, *m. muški nadimak.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. GORAŠ, *m. vrsta leptira.* Goraš, Doritis apollo L. K. Crnogorac, zool. 146.

3. GÒRÂŠ, goráša, *m. kesten, koji se jede.* — *Glina. Čemernica.* D. Trsteńak.

GORATI, goram, *impf. nejasna riječ u narodnoj pjesmi našega vremena.* Pijentuli pjevaju, a lepiri goraju, a anđeli govoraju. M. Pavlinović.

GORAV, *adj. vidi* gorast. — *U Stulićevu rječniku* (‚montuosus, montosus').

GORAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

GORAVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 184.

GÒRAŽDA, *f. ime mjestima. a) u Daničićevu rječniku:* selo u Hvosnu koje je kraļ Stefan prvovjenčani dao Žiči (Mon. srb. 11 *god.* 1222—1228). mislim da će toško biti sadašńe ‚Goražde' koje vidi; trebalo bi da je gdjegod bliže Peći. 1, 218. ‚Goražda' dodaj: na Kipertovoj karti od Srbije blizu Novoga Pazara. 3, 578. — *b) vidi* Goražde. — *c) voda (u Crnoj gori? u Boci kotorskoj?).* S ńom otide put Kotora grada, dok na vodu na Goraždu dođe. Pjev. crn. 71b.

GÒRAŽDE, *n. varoš u Hercegovini.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* varoš u Hercegovini *s primjerom iz narodne pjesme:* Dok je meni soko Sinan-paša u Goraždu na Hercegovini, *i u Daničićevu.* U vašem *(Sandaļevu)* trьgu u Goraždu. Spom. sr. 1, 130. (1415). Od Goražda do dva Sijerčića. Nar. pjes. vuk. 3, 565. Iz Goražda sa Hercegovine. 4, 206. — *Nalazi se pisano i* Goražda. Statist. bosn. 18; *i* Goražđe. F. Jukić, zem]. 9; T. Kovačević, bosn. 11. 93; *i (možebiti štamparskom griješkom)* Gorađe. F. Jukić, zem]. 59. 71.

GORČAC, (gorčca, gorčaca?), *m. vidi* gorač. — *U Stulićevu rječniku* (gorčac, gorčca, ‚chamaedrys'), *i u Šulekovu imeniku:* Gorčac, chamedrio (S. Budmani, Stulli), trisagine *(po rukopisu* XVI *vijeku),* hypericon *(po starom rukopisu),* Hypericum perforatum L., v. gorac, gorač. 94.

GORČAK, *m.* Matricaria chamomilla L., *ńeka trava, kokorńak, komomila.* Gorčak, rus. горчакъ, češ. hořčák (Polygonum hydropiper), Matricaria chamomilla L. *(u Slavoniji).* B. Šulek, im. 94.

GÒRČÂŃE, *n. djelo kojijem se gorča. — U Stulićevu rječniku* (v. gorčeńe).

GORČAST, *adj. dem.* gorak. — *U naše vrijeme.* Gorčast vkus. P. Bolić, vinodjel. 2, 136. Kiseo i gorčast! Đ. Popović, poznav. rob. 93.

GÒRČATI, gòrčâm, *impf. postajati gorak, bivati sve to gorči. — Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (gorčati, ogorčati ‚amaresco, amarus fio') *i u Stulićevu* (‚dolere, moerere, angi'). Ti dake, vilo, si moj čemer i moj med . . . taj mi med ne čini čemerom gorčati. H. Lucić 205. Usta moja gorčaju, zašto su usta stvoritelja moga žuči i octa napuńena. M. Divković, bes. 350b. Uzmi i pojidi, i ona će ti u utrobi gorčati. E. Pavić, ogl. 677.

GÒRČĒŃE, *n. djelo kojijem se gorči. — U Stulićevu rječniku* (‚amaritudo, tristitia').

1. GORČICA, *f. a) ime ńekijem biljkama.* Gorčica, 1. genciana *(u starom rukopisu)*, Gentiana lutea L.; 2. egilope seconda *(u starom rukopisu)*, Aegilops ovata L.; 3. Erythraea centaurium Pers. *(na Cresu).* B. Šulek, im. 94. — *b) gorki badem. na Braču.* A. Ostojić.

2. GORČICA, *f.* vidi žgaravica (u grlu). Tko jede orahe i pije žganicu dobije obično gorčicu. U Prigorju. F. Hefele.

3. GORČICA, *f. nejasna riječ na jednom mjestu* XV *vijeka.* Majku već zaboli od tuge gorčica, ona pade doli, mnoge suze proli. M. Marulić 185.

4. GORČICA, *f. vidi* gorčika, *b).* — *U Šulekovu rječniku* (‚bittererde').

GORČIK, *m. a) ime ńekijem biljkama.* Gorčik, 1. Rhagadiolus stellatus Grtn.; 2. Zacyntha verrucosa Grtn. (Lambl); 3. Serratula radiata Bbst. (Lambl). B. Šulek, im. 94. — *b)* magnesium, *kovina, koja kad izgori postaje gorčika (vidi* gorčika, *b)). — u Šulekovu rječniku:* ‚magnesium'.

GÒRČIKA, *f. a)* Sonchus oleraceus L., *ńeka trava, čepčežac, krl. — u Vukovu rječniku* (‚die milchdistel' ‚Sonchus oleraceus' L.) *s dodatkom da se govori u Slavoniji, i iz ńega u Šulekovu imeniku.* 95. — *b)* magnesia, *magnezija, vrsta bijele zemje slične vapnu. — riječ je načińena od* gorak *po ńem.* bittererde. — *isporedi* 4. gorčica. — *u Šulekovu rječniku:* ‚magnesia'.

GORČIKOV, *adj. koji pripada gorčiku (vidi* gorčik, *b)) ili gorčici (vidi* gorčika, *b)). — U Šulekovu rječniku:* gorčikova sol ‚magnesiasalz'; gorčikov kis ‚magnesiumoxyd'.

GÒRČILE, *n. u Vukovu rječniku:* muški nadimak (tako naj više prozovu onoga koji se rodi u planini kod stoke). — *Misli se da postaje od* gora.

1. GÒRČILO, *n. vidi* gorčina *i* grčilo. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚amaritudo' 69b) *i u Stulićevu (vidi* gorčeńe) *s dodatkom da se nalazi u Gundulića (?).* Gorčilo ali pak i slados kakva je. M. Vetranić 1, 130. Kad čemer probavim i tužno gorčilo. 1, 466. A uzdah tako zlo me cvili, er ni' srca tač nemila, ki zacuvši ma gorčila, neće sa mnom da plač dili. D. Ranina 111b. Nu s gorčilom prem neugodnijem drža na ustijeh zlu ljutinu. G. Palmotić 3, 190b. Svim gorčilom tvoja čaša ureda ima napojiti. J. Kavańin 388b. Boje je podniti malo gorčila u ustiju nego li muku vičńu. I. J. P. Lučić, razg. 49. I cesto gorčilom napija ljudem. M. Pavlinović, razl. spis. 4.

2. GÒRČILO, *m.* tako zove narod iz pizme eksekutora. P. J. Marković.

GORČILOVAC, Gorčilovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 721.

1. GORČIN, *m. ime muško. — U naše vrijeme.* Od Gorčina Lešńanina. Pjev. crn. 46a. 310b. A junaka Šakića Gorčina. Ogled. sr. 429.

2. GORČIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zemja u Gorčinu. Sr. nov. 1867. 584.

1. GORČÌNA, *f.* amaritudo, *osobina onoga što je gorko. — Akc. se mijeńa u dat. sing.* gȍrčini, *u acc. sing.* gȍrčinu, *u voc. sing.* gȍrčino, *u nom., acc., voc. pl.* gȍrčine, *u gen. pl.* gorčînā. — *Od* XV *vijeka (vidi kod c)), a između rječnika u Belinu* 69b, *u Voltiđijinu* (gorčina, grčina, grčilo ‚amarezza' ‚bitterkeit'), *u Stulićevu (vidi* gorčeńe *s dodatkom da se nalazi u Đorđića), u Vukovu. a) u pravom smislu. aa) s apstraktnijem značeńem što je kazano sprijeda.* Voda ku ne more od gorčine piti. M. Marulić 23. Kada se prisaduje jedna voćka, prisaduje se da ostavivši ljutinu i gorčinu staroga pańa slatkost ugodnu plodi onoga. F. Lastrić, ned. 261. Usuo je sol u vodu i gorčinu digao. A. Kanižlić, kam. 229. Voda, koja se cića gorčine piti ne mogaše. And. Kačić, kor. 74. Kako god jesu tmine protivne svitlosti, voda vatri, gorčina slatkosti, smrt životu, tako su grišnici protivni dobrima. Đ. Rapić 30. Gorušica ima zrnca sitna, koja, kada se stuku i pokvase, onda gorčinu i ljutinu pokazuju. B. Leaković, gov. 51. — *bb) s konkretnijem značeńem: gorka hrana, gorko piće.* Usta napajahu ostom ter gorčinom. M. Marulić 169. Gledajte ova usta gorčinom napojena. J. Banovac, razg. 164. Davaše mu pit octa s gorčinom smišana. J. Filipović 1, 99b. Usta napojiše se gorčine. B. Leaković, nauk. 60. — *b) u metaforičkom smislu, vidi* 1. gorak, 1, b, *c).* Rič slaju nere med meću u gorčinu. M. Marulić 185. Nenavide zali, gorčinu a ne slast ki nose v žvali. Transit. 282. Sve svita slatko gorčina mu će bit. A. Komulović 73. Ńiova gospodstva, ńiova veličanstva i bogastva, koja im se toliko slatka čińahu, u jedan čas u gorčinu obratiše im se. J. Filipović 1, 479a. Gorčinu one likarije od obrizovanja. F. Lastrić, test. 44b. — *c) u prenesenom smislu, tuga, žalost, vidi* 1. gorak, 1, b, *β) a).* Pusti ju, zač duša ńeje u gorčini jest. Bernardin 57. 4reg. 4, 27. Ki mnogu gorčinu pritrpi za ovu. H. Lucić 227. Jere ćutim mnogu s gorčinom nevolju, i grihov nalogu. P. Hektorović 58. Trud, muka i žalost i tuga z gorčinom. P. Zoranić 3a. Dostoji li tvoja mlados, tvoja vera, tva lipota tuj gorčinu od života? A. Čubranović 146. Zato učini na me doći mnoge tuge i gorčine. I. Ivanišević 28. Neka tako duša gorčine puna misli i drži. P. Radovčić, nač. 206. Htio je dušu ńe probiti mač žestokijeh od gorčina. A. Vitaljić, ost. 17. Zdrave jesu i korisne grješnim ljudem sve gorčine. J. Kavańin 510a. Svi znate i vidite, kakav je ovi svit, i da na ńem ne ima izvan tuga i nevolja, gorčina i pogibli. J. Banovac, razg. 112. Uzrok gorčine Isusove u vrtlu duhovni iliti diloredni. F. Lastrić, test. 154a. Eto mu žalost, tuga i gorčina u srcu. ned. 363. Da bude promišljao nesrićne godine u gorčini duše svoje. A. Kanižlić, kam. 260.

2. GORČINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Gorčini. Sr. nov. 1874. 357.

GÒRČÎNCI, Gȍrčinâcā, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 236.

GORČINOV, *m. prezime (po ocu Gorčinu). — U naše vrijeme.* A pred četom Gorčinov Šabane. Nar. pjes. vuk. 4, 517. Naš starina Markiša Gorčinov. V. Vrčević, niz. 55.

GORČINOVIĆ, *m. prezime, vidi* Gorčinov. — *U naše vrijeme.* Ma govori Gorčinović Đuro. Pjev. crn. 265a.

GORČITI, gorčim, *impf. činiti da što bude gorko. — U pisaca* XVIII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu (s dodatkom da stoji u brevijaru):* ‚affligere, amarum reddere'. 2. v. gorčati *(ovo zadnje značenje nije pouzdano). — U primjerima stoji samo u prenesenom smislu, i znači mučiti.* Tijelo svedr gorčiti i pokoriti. V. M. Gučetić 185. Prem to sve većma dušu nam gorči. Štit. 19. Koji gorče i razcviļuju moje srce. I. M. Mattei 108.

GORD, *adj. mnogi pisci već od prošlogu vijeka upotrebļavaju ovu riječ sa značenjem: oho, ponosit; ali pošto je ovo sama naša riječ* grd *(koju vidi) s ruskijem oblikom i značenjem, treba je se čuvati kao barbarizma, tako i od riječi koje od ove postaju, kao n. p.* gordeļiv, gordost.

GÒRDA, *f. hyp.* Gordana. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gôrdo. — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), ali s drugijem oblikom i akcentom po crnogorskom govoru:* Gôrde.

GÒRDANA, *f. ime žensko, vidi* Gordijana. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* Ti si optužen da si ranio Gordanu Perišinu. Pravdonoša. 1852. 9.

GÒRDICA, *f. dem.* Gordana. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

GORDÌJANA, *f. ime žensko po svoj prilici iz grčkoga prema muškome imenu* Γορδιανός. — *U Vukovu rječniku.*

GÒRDUĻA, *f. ženski nadimak, isporedi* Gordana *i* Gorda. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

1. GÒRE, *adv.* supra; sursum, *pokazuje mjesto visočije od drugoga. — suprotno je* doļe. — *Stariji je oblik bio* gorê, *i uprav je lokativ supstantiva* gora, *te bi prvo značeńe bilo: na gori (isporedi* doļe); *po istočnom govoru glasi* gôre, *po zapadnom* gòri, *a po južnom bi glasilo* gòrje *(kao što se i govori u Hercegovini), te se tako i nahodi na mnogo mjesta, n. p.* N. Rańina 141a; Zborn. 118a. 172a; M. Vetranić 1, 430. 2, 69; N. Dimitrović 75. 91; N. Naļeškoviċ 1, 345; J. Matović 246; Nar. pjes. vuk. 4, 456. 4, 479; Nar. pjes. herc. vuk. 41; *ali obično* j *iza* r *ispada (vidi kod* more): gore, *a čuje se (n. p. u Dubrovniku) i oblik* gori *(vidi kod* doļe). — *Riječ je stara, možebiti i praslavenska, isporedi stslov.* gorě, *slovački* hore, *gorńolužički* hoře. — *Od istoga supstantiva* gora *postaju padežnijem nastavcima i drugi mjesni adverbi:* gora *(samo s prijedlozima),* goru *(vidi napose). — Na kraju se gdjegdje (osobito kod čakavaca) dodaje slog* ka *koji ne mijeńa značeńe:* gorika *(od* XV *vijeka:* Mon. croat. 67 *god.* 1447; Bernardin 102). — *U svijem je riječnicima: u Vrančićevu* (gori ‚supra'), *u Mikaļinu* (gori, uzgor ‚sursum, in sublime'; gori, kad se razumi stati ‚supra'), *u Belinu* (gori ‚supra; desuper' 687b; ‚super' 714b), *u Bjelostjenčevu* (gore ‚sursum, supra'; gori, v. gore), *u Jambrešićevu* (gore ‚sursum'), *u Voltiġijinu* (gore ‚su, insù, sopra' ‚oben; hinauf'; gori, v. gore), *u Stulićevu* (gori, gorika ‚sursum, in sublime'; gorje ‚sopra, col moto' ‚super' *s dodatkom da se nalazi u misalu), u Vukovu:* gore (u Hercegovini govori se ‚gorje'), 1. ‚oben' ‚supra'. 2. ‚hinauf' ‚sursum', *u Daničićevu:* gorê ‚supra'. *a) pokazuje mjesto stajańu. ovo je starije značeńe, kao što se po obliku (lokativu) poznaje. aa) uopće.* Teke čujem gori besjedit. M. Držić 163. Od pasa gori človik a niže pasa doli koń. Aleks. jag. star. 3, 286. Velnozi su to oholi, doli ribe, gori žene. J. Kavańin 409b. Zato gori drži glavu, da nebesku išteš slavu. V. Došen 147a. Kada rđa sidi gori, kļuse vaļa da umori. 149a. Eto gore na bijeloj kuli, onđe ima dvoje Latinčadi. Nar. pjes. vuk. 2, 475. — *bb) na nebu, u raju.* Iščite ona ka su gorika, gdi je Isukrst na desnu Božju sideći. Ka su na nebesih gorika jišćite, a ne ka su na zemļi. Bernardin 102. pavl. coloss. 3, 1—2. Dokle su dolika, na dobro nukaju, pak mole gorika za ļudi u raju. Đ. Baraković, vil. 118. Zato med ńimi jest gorika, u prvom koru od Serafinov položen. F. Glavinić, cvit. 337b. Daj mi suze tvoje, da i ja nađem, ko ti nađe Boga i vidim gori u slavi. I. V. Bunić, mand. 39. Po zvijezde se pune uresa kunem, gori koje sjaju. G. Palmotić 2, 457. Neka gori mi stečemo vičńu slavu, kad umremo. P. Hektorović (?) 123. Gorika u slavi ńegovoj. A. Vitaļić, ost. XI. Dat će mu se svekoliko gori, baš moj otac u nebeskih korih. M. A. Reļković, sat. E6a. — *cc) na napisanom listu* gore *naznačuje mjesto bliže vrha (gdje se počińe pisati) nego dna, pa otale uopće u knjizi ono što se prije pisalo.* Kako smo gori rekli v tom listu. Mon. serb. 280. (1416). U ovijeh grijesijeh gori rečenijeh. S. Matijević 63. Od kojih gori prigovarasmo se. A. Kanižlić, kam. 195. Broj se razumi kao je gori rečeno. V. Došen VIII. Koje gori istumačismo. Ant. Kadčić 252. Od koga gori više zadosta bi rečeno. J. Matović 524. Potvrđujem sve kako je gori upisano. Pravdonoša. 1852. 2. Sve devet gorepomenutijeh odveznu. S. Ļubiša, prip. 117. — *dd) kod velike daļine, shvata se gdjekad kao da je ono što je daleko na visočijem mjestu (isporedi* 1. doļe, *a) cc) i ee)). osobito često narod kaže da je ‚gore' ono što je na istoku.* Gori od mora hvalinskoga tja do Bijele Zore grada razlika su družtva mnoga od naroda, kojijeh vlada. I. Gundulić 330. Nudi nas, da bi im poslanike poslali gore u Beču. Glasn. II, 3, 59. (1706). Kad na Lemno Turci udariše podaleko gori u levantu. And. Kačić, razg. 165a. — *ee) u prenesenom smislu.* Tko bi gori, eto je doli; a tko doli, gori ustaje. I. Gundulić 285. — *ff) može biti i pridjev uz supstantiv, kao da je adjektiv.* Da ne možemo razgovora na ovemu doli i na onemu gori životu imati. A. Gučetić, roz. mar. 194. U Konavļu i u svemu gore primorju. Vuk, nar. pjes. 1, 29. — *b) pokazuje mjesto ka kojemu je upravļeno micańe ili protezańe. — od* XIV *vijeka. aa) uopće. (Međa ide)* gorê UZЪ BRЪDO. Mon. serb. 68. (1305—1307). *(Međa)* ishodi gorê na delani kami zabodeni. 127. (1347). Vzbudi ga govoreći: vstani brzo gorika. Korizm. 57b. Postaviše gori križ. 97a. Dvignu gorje obraz. Zborn. 118a. Grube, skoči gori. M. Držić 171. Bjehomo otišli gori u taracu obhodit kuću. 411. Otijaše s ńimi gorika. Mon. croat. 216. (1526). Uzađe gore. A. Gučetić, roz. mar. 138. A dlake mu gori srše kako ježu. Đ. Baraković, vil. 61. Koje su prignutije k ńemu ići nego ogńu gori a kamenu doli. J. Banovac, pred. 127. Kada golubica zobļe, kako koje zrno uzme, gori pogleda. J. Filipović 1, 429b. Popevši se on gori. E. Pavić, ogl. 129. Ako se nahodi sideći, nigda se ne podiže gori. M. Zoričić, osm. 134. Zato l' čovik gleda gori, da . . . tilu dvori? V. Došen 147a. Peńe se gori na toran. M. A. Reļković, sat. A1b. Ako brazda gori ide. I. Jablanci 52. Slabim voćkam, koje neće gori. J. S. Reļković 273. Ustaj gore, naša neve, saba zora je. Nar. pjes. vuk. 1, 72. Oj višńo, višńice, digni gore

grane. 1, 111. Ide ona gori u čardake. 1, 243. Odvede je gore na drumove. 1, 617. Te otide gore pod planinu. 2, 88. Doļe leže, gore ne ustade. 2, 443. Pa odoše gorje uz planinu. 4, 479. — *ovakovo značeńe (uz brdo) može biti i s glagolom što pokazuje stajańe.* Tko u bistroj gleda vodi, kad uza ńu čovik hodi, kaže mu se da je tako, da on visi naopako: voda laže i potvori, da on s nogam stoji gori. V. Došen 132ª. — *bb)* gore doļe, *vidi* 1. doļe, *b) aa) na kraju.* — *o brdilima na razboju (u šali).* Čunak vidi, pak se čudi: ‚Kakvo j' ovo prometalo!' a brdila *(štamparskom griješkom* brojila) kad vidila: ‚Šta je ovo gore-dole?' Nar. pjes. vil. 1868. 545. — *cc) slično kao* gore doļe, *u jednoga pisca ima* gori dnom. Tvoj stijeg krstjanski gori dnom obrati. M. Vetranić 1, 48. Moja sva rados svrnu se gori dnom. 1, 62. — *dd) na nebo, u raj.* Od svijeti ako me prem danas ne bi htil' vazeti uzmnožna tvoja vlas i gorje privesti. N. Dimitrović 91. Prislavnu ńe gizdu i ures gizdavi svrnuvši u zvizdu gorje ju postavi. N. Naļeśković 1, 345. Diže bo ih svôm milosti k sebi gori na nebesa. J. Kavańin 512ᵇ. Vaskrsoše gore na nebesa. Nar. pjes. vuk. 2, 89. — *ee) u prenesenom smislu.* Tko bi gori, eto je doli, a tko doli, gori ustaje. I. Gundulić 285. Ustani, ustani gori sada, dokle jesi mlad. P. Posilović, nasl. 5ª. Njeki u peru snagu kaže, njeki trgom gore skače. J. Kavańin 105ᵇ. A nizko se tko pokori, da se ima dignut gori. V. Došen 28ᵇ. Koga pleme gori digne. 29ª. — *c) s ńekijem prijedlozima. aa)* uz, *vidi* uzgore. — *bb)* do. Crkve Bogu posvećene sve ostaše obraćene vrhom do dna, dnom do gori. P. Kanavelić, dubr. 9.

2. GÒRE, *f. pl. ime mjestu, vidi* 1. gora, c, *c).*

3. GORE, *interj.* vae! *teško! jaoh se! s dativom.* — *Uprav je praslavenski supstantiv* gorje, *zlo, žalost, vidi kod* 2. gora. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (gorje). Gorje tomu! Mon. serb. 81. (1302—1321). Gore tomu! 336. (1427). Gore tebê, ubogaja duše moja! Danilo 129. O gorê mani! zabivah grêhi moje ispovêdati. Pril. jag. ark. 9, 90. (1468). O gore tebi, Ejipte! Aleks. jag. star. 3, 222.

GOREČ, *m.* Gentiana lutea L., *vidi* srčenik. — *U Šulekovu imeniku po starom rukopisu.* Goreč (gorech), rus. горечавка (Gentiana), горецъ, горлецъ (Polygonum bistorta), češ. hořec, poļ. gorycz, goryczka: genciana, Gentiana lutea L. B. Šulek, im. 95.

1. GORENAC, Gorenca, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. (kajkavski)* Gorenec veliki i mali. Pregled. 48.

2. GORENAC, Gorenca, *m. prezime u naše vrijeme u Hrvatskoj. (kajkavski)* Gorenec. Schem. zagr. 1875. 261.

3. GORENAC, gorenca, *m.* Orphilus Er., *vrsta bubice.* — *U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. kor 1, 321. 328.

GORENCI, *m. pl. tri sela u Hrvatskoj, jedno u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 18, *dva u karlovačkoj.* 30. 31.

GÒRÊŃE, *n. djelo kojijem se gori.* — *Stari je oblik* gorênije, *mlađi su* gorjenje, gorenje, goreńe *(po zapadnom govoru i* gorinje, gorińe). — *Između rječnika u Vrančićevu* (gorenje ‚flagrantia'), *u Mikaļinu* (gorenje), *u Belinu* (gorjenje), *u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu* (goreńe *i* gorjeńe), *u Stulićevu* (goreńe *i* gorjeńe), *u Vukovu, u Daničićevu* (gorênije ‚ardor'). Sь vьsakymь gorênijemь duše i želanijemь srьdьca tьšte se. Glasn. 15, 268. (1348?). U duhu od vrućine gorinja. Bernardin 100. isai. 4, 4. Toliko da sminje ja imam, gospoje, koliko gorinje. D. Rańina 75ª. Ogńeno gorinje. Aleks. jag. star. 3, 315. Gorenje i napredak naš svaki dan bi imao rasti. B. Kašić, nasl. 18. Ah ļuveno providjenje! ah! pomoći, mila čuti, staro ogńeno sve gorjenje novim plamom podunuti! I. Gundulić 54. Kad vide dim goreńa ńezina. Vuk, otkr. 18, 9.

GOREST, *f. vidi* gorkost. — *Postaje od osnove* gorj *(vidi* gorak) *nastavkom* ostь (o *se mijeńa na* e *radi mekanoga* rj). — *Riječ je stara; isporedi stslov.* gorjestь. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (gorijest ‚amaritudo') *i u Daničićevu* (‚amarities'). Vь poslêdńej goresti srьdьca. Domentijanᵇ 18. Med kapļet iz ust jej, a poslêd obrêtê se gorêst gorka i čemêrna. Pril. jag. ark. 9, 138. (1468). Stah sam pln goresti. Transit. 7. Upomenu tebi vsa lêta moja u gorêsti duše moje. Š. Budinić, sum. 89ª. Ko nije nikada čustvovao gorest skorbi. D. Obradović, basn. 147.

GOREŠNIK, *m.*

a. Ajuga genevensis L., *ńeka biļka.* J. Pančić, flor. biog.² 451. — Ajuga pyramidalis L. K. Crnogorac, bot. 80.

b. *vidi* krijes. U Paraćinskoj kresove zovu: ‚gorešnici' i varuju ih o sv. Iliji. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 29.

GÒRETI, *vidi* gorjeti.

GORETIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* K ńem priteče Goretiću Pavle. Nar. pjes. vuk. 3, 555.

GORETIN, *m. mjesto u Istri.* — XIII *vijeka.* Mon. croat. 9. (1275).

GOREVIĆI, *m. pl. mjesto u Crnoj Gori.* Potrčaše preko Gorevićah. Nar. pjes. vuk. 4, 113.

GOREVNICA, *f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu rudničkom.* Gorńa *i* dońa Gorevnica. K. Jovanović 147. 148.

GORGOŃA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Janko Gorgońa. Rat. 92.

GORGUS, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Gorьgusь', crkva je treskavačka imala ‚u Vincehь' ńivu ‚Golomovu pri Gorgusê' (Glasn. 13, 374 *god.* 1347 —1356).

1. GÒRÎ, *adj. comp.* pejor, deterior, *komparativ za* zao (rđav, loš). — *Osnova je praslavenska* gorьš; *ali je* š *ispalo u nom. sing. m. i n. (isporedi stslov.* gorij, gorje, *češ.* horší, hůř, *poļ.* gorszy, gorze), *a u našem jeziku u svijem oblicima već od prvijeh vremena (osnova sa* š *nahodi se samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, n. p.* goršeje. Sava, tip. hil. glasn. 24, 187; gorьši. Mon. serb. 89 *god.* 1330; gorši. Naručn. 96; Transit. 72; gorša. Korizm. 97ᵇ; *posve je nepouzdano* gorše *u jednom primjeru* XVIII *vijeka, gdje treba po svoj prilici čitati* gorče: Gorka svejer ima biti, zasve posli goršo daju. J. Kavańin 172ª); *od* rj *postalo je mekano* r *koje se poslije u našem jeziku pomiješalo s tvrdijem, ali se nalazi* rj: *a) jedan put u rukopisu* XVI *vijeka:* Od sad ne zgriješi, da gorjo tebje štogodijer ne prido. N. Rańina 48ª. joann. 5, 14. *ovo je prepisano po svoj prilici iz starijega rukopisa (glagoļskoga?); — b) nekoliko puta u pisca Kavańina (vrlo zlo naštampana u naše vrijeme); — c) dva puta u*

pisca J. Filipovića: gorjemu. 1, 438a; gorji. 1, 439b; — *d) često u dva Reļkovića (iz Slavonije). samo su zadńi primjeri (kod d)) pouzdani (u Filipovića koji obično piše ovu osnovu bez* j *na ona dva mjesta može biti štamparska pogreška), te se po ńima vidi da su* XVIII *vijeka oblici s* rj *bili u običaju po Slavoniji (može biti da su došli iz kajkavskoga govora, vidi u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku). što u naše vrijeme mnogi pisci upotrebļavaju ove oblike, to nije svagda s toga što su ih čuli od naroda nego što misle da je ovako tobože boļe. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚pejor'), *u Mikaļinu* (gori, zločestiji ‚pejor, deterior'; *adv.* gore ‚pejus, deterius'), *u Belinu* (‚pejor' 550a; ‚deterior' 252b; *adv.* gore ‚pejus' 550a), *u Bjelostjenčevu* (gorji; *adv.* gorje), *u Jambrešićevu (adv.* gorje), *u Voltigijinu (adv.* gorje), *u Stulićevu* (gori; *adv.* gore), *u Vukovu* (gori, comp. v. zao; *adv.* gore), *u Daničićevu* (gorij ‚deterior').

1. *adj.*

a. *u moralnom smislu, prema pozitivu* zao. *a) o čeļadetu i o onome što se kao čeļade misli.* Gorьši nevêrnyhъ javiše se. Mon. serb. 89. (1330). Vazme s sobom sedam jinih duhof gorih od sebe. Bernardin 31. mat. 12, 45. Gori je od jednoga djavla. Korizm. 103b. Gori jesam nego li lupež. Zborn. 111b. Vijećnik gorji zloga kraļa. J. Kavańin 360a. Nenavidnik gori od sotone. V. Došen v. Da u zloći nisi gori neg u crnoj zvirad gori. 43b. Tko godir ne uči svojih podložnika on je gorji i od nevirnika. M. A. Reļković, sat. E5b. On se gorji od nevirnog znade. J. S. Reļković 16. Zlu svekrvu, a svekra gorega. Nar. pjes. vuk. 1, 305. Od zla oca a od gore majke. Ogled. sr. 465. Gori je od Turčina. Nar. posl. vuk. 44. — *amo spada i ovo:* Da se tkogod ne obrati goroj družbi, koja bi ji izštetila. J. Kavańin 76a. — *i ovaj primjer gdje se kaže o duši:* Grešnika i naj goru čeka dušu na pokoru. N. Marči 31. — *prema kome je ko zao, može biti izrečeno dativom.* Bit će gori još obćini. V. Došen 235a. Kome ja boļi ta mene gori. (Kad se kome dobro vraća zlijem. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 147. — *b) o živinčetu.* Zo je medvjed i lav smîni, gorji kaplan jedoviti. J. Kavańin 45b. Lav, medvjed, panter, zmije, Irkanija i Afrika gorih nema od čovika. 76b. Pas naj gori koji ne laje. V. Došen vi. Trista vuka gori od gorega. Osvetn. 2, 186. — *c) o čemu umnom, osobito o djelu, djelovańu. aa) ono o čem se govori po sebi je svagda zlo.* Nijedna zloća nije gora nego li nespoznanje. Zborn. 11a. I koliko huđa i gora zloba ńe je prije bila. I. V. Bunić, mand. 3. Dugļe i gorje pomańkanje nosi. J. Kavańin 430b. Što je gore vragovańe nego ļudsko bogovańe? V. Došen 80a. I lupežtvo gore čini on očito svoj obćini nego lupež. 121a. Dali mi se laž još čini gora. 137a. — *bb) ono o čem se govori nije zlo po sebi, nego u onom slučaju.* Gore prima i zle odluke. J. Kavańin 172a. Da ne bi po goremu putu pokornik otišao. M. Dobretić 79. Pa se krvna okaniše čina, zar gorjijem da ga djelom mijene. Osvetn. 1, 48. Zao zajam vraćajuć gorjijem. 1, 73. — *d) o stvari tjelesnoj kojom se zlo radi.* Znaše da su naj vrlijega i naj gorega jezika. Zborn. 10a. Gori jezik jes od mača. Š. Menčetić 167. Gori je ženski jezik no turska sabļa. Nar. posl. vuk. 44. — Za da me gori stril ne rani u tebi. I. Ivanišević 271.

b. *u materijalnom smislu. a) prema pozitivu* loš, rđav, *kaže se o čemu čim se mańe dokučuje ono na što je namjeńeno (isporedi* 2. dobar, I, 2, a—c). *aa) o kojoj mu drago stvari (tjelesnoj ili umnoj).* Svaki človik naj prvo dobro vino postavi, a kada pijani budu, tada onoj ko gore jest. Bernardin 16. joann. 2, 10. Svaki dan jidihu gorega obida. Đ. Baraković, jar. 76. I dopada gore cine. V. Došen 22b. Eto, beže, dva maća zelena, ti izberi koga tebi drago, uzmi boļeg, ostavi gorega. Nar. pjes. vuk. 3, 468. Ništa nije gore od debela buka na rđava trupa. Nar. posl. vuk. 225. Od inata nema gorega zanata. 233. — *bb) o čeļadetu. aaa) može značiti da uopće mańe vrijedi od drugoga.* Da se drugom on pokori, kan' da b' od ńeg' bio gori. V. Došen 41b. Da se ženi muž pokori, i od žene bude gori. 107b. Pak što bi ja gorjega slušala? M. A. Reļković, sat. I6b. Gori nam se, brate, posmijaše, i gori se od nas iženiše. Nar. pjes. vuk. 2, 227. Najmio se zao u gorega: žļe ga hrani, a gore mu radi. Nar. posl. vuk. 187. — *bbb) značeńe je ograničeno tijem što se kaže da je u ńečemu čeļade mańe vrijedno. ovo se može izreći supstantivom s prijedlozima* u *ili* na: Na kući i odori od drugi je mnogo gori. V. Došen 60b. Bivši i ja u ratu z ostalima ni prvi ni zadńi, ni naj boļi ni naj gorji, nego u polak. M. A. Reļković, sat. A3a. — *ili tijem što se čeļade imenuje imenom kojijem se kaže što je, te se naziva ‚gorijem' po osobini što je u onom imenu: ako osobina nije zla, značeńe je da mu mańe pripada:* Drugi biše mlađan kapetane, po imenu Devčiću Stipane, ne bi gori junak od babajka. And. Kačić, razg. 279b. Srijem zemļa steć' će gospodara il' boļega, ili će gorega. Nar. pjes. vuk. 2, 576. Tebe vale da si dobar junak, ti si zao, da gorega nema! nit' si junak, niti od junaka! 3, 338. *ako osobina nije dobra, značeńe je da mu više pripada:* Pod barjake pokupi junake. sve bekriju goreg od gorega, a junaka boļeg od boļega. Nar. pjes. vuk. 4, 356. — *b) u ńekijem primjerima znači: mańe zdrav, bolesniji (isporedi* 2. dobar, I, 2, g, *b) cc)). tu uprav stoji adjektiv na mjesto adverba.* Tomasa Bajona posli ... prižestocijeh bolesti po sfemu tijelu ... jednu noć toliko bi gora da bihu dozvali već oca duhovnoga. B. Kašić, iń. 96. Kako indi nije gori od onoga kog' smrt mori? V. Došen 190a. — *c) prema značeńu pozitivnoga adjektiva* (zao, loš, rđav) *kad je ono: neugodan, nemio, težak, nesnosan. aa) o čemu što je po sebi zlo (tjelesno ili umno). to može biti zlo uopće.* Ki je u zlu naj gorem provodio svoje dni. F. Lukarević 157. Zlo ti je doma gore i huđe. G. Palmotić 1, 171. Gorega zla ne može mi se zgoditi. A. Vitaļić, ist. 295. — *jad.* Al' da vidiš jada još gorijeh! Nar. pjes. vuk. 3, 284. Bog zna, jesi u golemu jadu. Kirińija, ti si u goremu. Vuk, rječ. 95a. — *muka.* Gore muke nije na svijeti. G. Palmotić 1, 366. Zli Židovi i Krstjani trpe muke gore u svemu. J. Kavańin 452b. — *nesreća.* Tako 'e gora nam nesreća. J. Kavańin 427b. — *tuga.* More li igda bit na sviti gora tuga? M. Držić 112. U ovo isto doba eto tuge i još gore. B. Zuzeri 399a. — *nevoļa.* Kako nam se do nevoļe kaže, a u gorjoj već bit ne možemo. Osvetn. 2, 75. — *nepokoj.* ‚Ćutila bih veću tugu, bila u gorem nepokoju. G. Palmotić 1, 297. — *smeća.* Zgodi mi se ńega sresti što se može huđe i gore puna smeće. 1, 353. — *pedepsa.* Pedepsu on dostoji goru nego zli Paride. 1, 168. — *šteta.* To j' ńim gora šteta. B. Kašić, zrc. 138. — *smrt.* Ta ne znam smrt goru neg rańen gdi tone. Đ. Baraković, vil. 130. Žudije ga umoriše naj gorom smrtju. I. Ančić, svit. 211. — *rana (i u prenesenom smislu).* Zadru su zle rane ke gore mogu bit. Đ. Baraković, vil. 57. Al' su takve gore

rane. V. Došen 115b. — *tjelesna bolest.* Kuga lina od svi naj gora. V. Došen v. Otrov tilu bludne druge, od pogane goru kuge. 112b. Gora je odvala nego povala. (Gore je kad se čoek pridigne, pak se po drugi put razboli, nego prva bolest). Nar. posl. vuk. 43—44. — *starost.* Naj gorja je starost. M. A. Reļković, sabr. 10. — *što je neugodno tjelesnomu osjećańu, n. p. tmina, buka, smrad.* Otac goru tminu primi. J. Kavańin 236a. Nije naći goreg' smrada, neg' kad smrdi što od smrada. V. Došen 81a. Tu se tutań čini gori. 157a. — *svaki događaj koji je po sebi neugodan ili štetan.* Požar biva sve to gori. V. Došen 89b. Što učini vihor gori u varošu, kad što gori. 97b. — *stańe po sebi neugodno, kao n. p. ropstvo.* Jel' se robstvo naći more od vladańa gore. V. Došen 25b. — *i tužba jer se ńom javļa zlo.* Gora vik jaoh tužba ne bi mi s ļubavi. Đ. Rańina 19a. — *bb) o čemu što je zlo u onom slučaju, n. p. sreća.* Čija sreća gora bude, pusti lijepu djevojčicu. G. Palmotić 1, 329. Naša čes je bila huđa i gora vele u sebi nego ista smrt. 2, 70. Nije tako! biva gora sriča. V. Došen 173b. — *stańe.* U gorjemu bi se stańu našao. J. Filipović 1, 438a. Jer bi inako biskup u goremu stańu i biću bio. Ant. Kadčić 272. U goremu se bitju nahoditi ‚peggiorare, riferito a qualche ammalato' ‚ingravesco'. A. d. Bella, rječ. 550a. — *misao, uspomena.* Meni ne može gora uspomena bit. M. Držić 132. — *dan i noć (u svijem primjerima s dativom).* Zao ti dan a gora mrkla noć. M. Vetranić 2, 124. Da viđu komu će gora doć ova noć. N. Naļešković 1, 252. Tko u ogńu ležat mora, noć mu neg dan biva gora. V. Došen 83b. — *cc) o čemu što nije dalje izrečeno što je.* Da čto gore tebi ne zgodit se. Korizm. 57b. Vidih gora, trpim ova. J. Kavańin 463a. Što od smrti biva gore. V. Došen 189b. Što je naj gorje na svitu? M. A. Reļković, sabr. 9. *vidi i kod e) i f).* — *d) uz ńeke supstantive značeńe je: nesrećan, zloslutan.* U z'o čas sam roda potražio, a u gori doš'o do Budima! Nar. pjes. vuk. 2, 69. Zlo ti vino, a gore ti bilo! 2, 251. Zlo ti vino, a gora rakija! 2, 504. — *e) n.* görê *kao supstantiv vrijedi kao komparativ prema* zlo: *više zlo. aa) u moralnom smislu.* Nego jih veći gńiv na gore potiče. Đ. Baraković, jar. 110. Ke je čudo dikla mlada iz zla u gore da upada. I. V. Bunić, mand. 7. — *bb) u materijalnom smislu.* Za moje te gore svezah, za moje gore rugah se tobom. M. Držić 140. Ili je ono za gore ili za boļe duše ńih. M. Divković, bes. 88a. Što je boļe i ja vidim i razumijem, al' tu tako moje gore bijedan slidim. J. Kavańin 39b. Na zlo po junako, gore po devojke. Nar. pjes. vuk. 1, 218. Na zlo, Pavle, seju milovao! na gore joj milost donosio! 2, 15. Ko zlo čini, gore dočeka. Nar. posl. vuk. 137. Ko išto boļe, nahodi gore. 139. Jamačno iz zla može se izleći gore. M. Pavlinović, razg. 100. Ter tko osta da se gorem nađa. Osvetn. 1, 14. *vidi i:* Nije s gorega, neće biti s gorega ‚wird nicht schaden'. Vuk, rječ. 95a. *i* Ne primi za gore *(vidi kod* zlo). Đ. Baraković, vil. 20. — *često se kaže:* ići *itd.* na gore, *o kvarenu u kojem mu dragu smislu.* Vas Adam prođe na gore i na hudije. Š. Budinić, sum. 182a. Ako ne bi *(stvar)* na gore došla iznutrńim oli izvanskim načinom. M. Dobretić 434. *osobito kad se govori o zdravļu:* Iti na gore ‚peggiorare, riferito a qualche ammalato' ‚ingravesco'. A. d. Bella, rječ. 550a. Nemoć idjaše sved na gore. B. Zuzeri 56b. *naj češće gore u ovakovijem rečenicama stoji uz zlo:* Ēr se zlo umnaža i hodi na gore. Š. Menčetić—G. Držić 175. Sve trude slijedeći oda zla na gore. M. Vetranić 2, 175. Hoditi sa zla na gore. A. Gučetić, roz. jez. 47. Kraļestva gredihu oda zla na gore. Đ. Baraković, jar. 64. I učine od zla gore. V. Došen 264b. Živļeńe koje svak čas sa zla spada na gore. A. Kalić 170. Živu sa zla na gore. A. Tomiković, gov. 233. Sa zla na gore (udariti). Nar. posl. vuk. 274. — *f) i f.* görâ *upotrebļava se kao supstantiv, kod čega se ima u pameti* riječ, stvar. *aa) gora riječ, vijest.* Još vam ću rijet' goru, er ona ista me čini stat' na dvoru za vratmi od jame. N. Naļešković 1, 159. Čut ćete još goru. 1, 250. — *bb) gora sreća.* S kijem vojujuć imah goru. I. Gundulić 565. Ti bi izgubio s obje strane, ili goru carstvo primi, u dobiti ili ostane. 502. Kad đevojka viđe zlu i goru. Nar. prip. vuk. 131. A on videći zlu i goru, poruči gostima da ne dolaze. [2]259.

2. *adv.* görê.

a. *u moralnom smislu.* Zli i opaci krstjani tisuću tisuća puta gore i opačije čine nego li učiniše bratja Josipova i Čiputi. M. Divković, bes. 4a. A još gore griješi. B. Kašić, zrc. 57. Ništanemańe vi gore činite Bogu kad sagrišujete. J. Banovac, razg. 155. I sada ovaki*(h)* ima, koji govore: ‚Volim se poturčit nego se Rimļanin učinit', i što je još gore, govori se, da jim ovo ńiovi pastiri duša pripovidaju. J. Filipović 1, 167b. Ne samo od zviradi srdit čovik gore radi. V. Došen 199a.

b. *u materijalnom smislu. a) uz glagol može značiti da se mańe vrši radńa koju pokazuje glagol, ta još da se dokučuje ńešto sasma suprotno onoj radńi.* Tko ne može predobiti sebe, gore će pridobiti inijeh. Zborn. 10a. Videći se od ńega zlo gledan, a gore štovan. And. Kačić, razg. 52. Da ne kuješ ni boļe ni gore. Nar. pjes. vuk. 2, 406. Najmio se zao u gorega: žļe ga rani a gore mu radi. Nar. posl. vuk. 187. — *b) pozitivno je značeńe: neugodno, nemilo, nesnosno, štetno. aa) uopće.* Ako ne more tko miran umrijeti, jeli mu dvaš gore? N. Naļešković 1, 182. Ne more gore stvar proć neg je prošla. M. Držić 265. Još im se gore događa. J Filipović 1, 250a. Biće posli gore po ń. N. Palikuća 9. Zlo je poći, a gore ne poći. Nar. pjes. vuk. 2, 392. Mučno mu je ići bez oružja, a još gore ne poslušat' majke. 2, 411. Ne guli kore, ne čini gore. Nar. posl. vuk. 197. — *bb) neugodnost, nemilost, nesnosnost, štetu već se nahodi u značeńu glagola ili druge riječi uz koju je* gore, *te ovo uprav znači: više, veće, jače.* Gospoju gore posli psuje nego slugu. B. Kašić, per. 93. Neka bi ga ondi gore i vrlije izružili. is. 56 A car gore smeten buduć s te poruke u kratke mu odgovore skaza svê odluke. I. Gundulić 492—493. Jer će gore onemoćati. I. Ančić, vrat. 65. Liječnici kad se učine, goro truju. J. Kavańin 360a. Ovo će ji gore unutra klat nego da sve vipere u sebi imadu. J. Filipović 1, 237a. Glad ga mori sve to gore. V. Došen 84b. I zaludit još i gore *(more čovik).* 141a. Tko poginut ikad gore od čovika takvog' more? 189b. Hajduk težko ikad more privariti koga gore. 239b. Ali Božji nevirnici Turci smamiše se gore nego vuci. And. Kačić, razg. 18b. Gorje svačem dosadne neg' buhe. J. S. Reļković 237. Ja ću tebe gore kleti. Nar. pjes. vuk. 1, 178. Ono nekoliko vojvoda gore se boji naroda nego Turaka. Vuk, grad. 54. — *c) pozitivno je značeńe: nesrećno, zloslutno.* Zlo je mene izelo iz loba, a gore me iz vina popilo. Nar. pjes. vuk. 2, 434. Zlo si leg'o, a gore ustao! 2, 508.

2. GORI, *na jednom mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena stoji mj.* godi. *može biti da nije*

štamparska pogreška. Kad su gori putem putovali od milosti ruho mijeńali. Nar. pjes. vil. 1867. 453.

1. GÒRICA, *f. dem.* 1. gora. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gȍrîcâ. — *Od* XI *vijeka (kao ime mjestu, vidi c) aa)), a između rječnika u Mikaljinu* (‚collis, monticulus‘), *u Belinu* (‚monticulus‘ 495b), *u Bjelostjenčevu* (‚monticulus, collis‘), *u Jambrešićevu* (‚monticulus‘), *u Stulićevu* (‚monticulus‘), *u Vukovu* (dem. gora), *u Daničićevu (vidi kod c) bb), cc), gg)). a) vidi* 1. gora, a. Pogreben bist na vatikanscej gorici. Š. Kožičić 4b. Jerusolim, iže postavļen je na visoki gorici. 25a. — *b) vidi* 1. gora, b. Oni jezdu jedijahu goricome zelenome. Nar. pjes mikl. beitr. 1, 29. Molim da se prode siromaha Mjelovana, koji ne misli zla ni tičici u gorici. And. Kačić, razg. 317. Gorica listom listala. Nar. pjes. vuk. 1, 212. U jelovoj gorici. 1, 366. Sjaju mu se toke kroz brkove kao jarko kroz goricu sunce. 2, 518. — *c) preveliko mnoštvo mjesta zove se* Gorica *(samo ili s kojijem pridjevom) po svemu našem narodu, n. p. aa) dva sela u Dalmaciji u okrugu zadarskom.* Repert. dalm. 1872. 35. 37; *drugo (blizu Biograda) pomińe se od* XI *vijeka u latinskom spomeniku:* ‚Goriça‘. Doc. hist. račk. 162. (1059). — *bb)* ‚Gorica‘, mjesto u kom je bila crkva sv. Đurđa, kojoj je Jelena udovica vojvode Sandalja dala olova za 200 dukata da se pokrije: ‚u Gorice‘ (Mon. serb. 416 *god.* 1442). isto rekao bih da je mjesto u kom je ista Jelena sazidala crkvu Bogorodici za svoj grob: ‚u Gorьci‘ (Mon. serb. 416. Spom. sr. 2, 122 *god.* 1442). pa je naštampano ‚ь‘ mjesto ‚i‘ rekao bih za to što je prepisivač rđavo pročitao skraćenu riječ, a i na više je mjesta naštampano u istom spomeniku ‚ь‘ mjesto ‚i‘; rekao bih da je to sadašńa Gorica kod Podgorice; ako li obje pomenute ne bi bile jedna, onda bi ona prva s crkvom sv. Đurđa mogla biti sadašńa Gorica na Bojani blizu Skadra, jer blizu ńe i sada ima crkva sv. Đurđa (na karti Koračajevoj); a jamačno onu drugu s crkvom Bogorodičinom kod Podgorice pomińe i Ivan Crnojević: što je imala ‚crьkovь komska i Gorica, koje su obê crьkve sъgradili roditeļije‘ Ivana Crnojevića ‚vъ ime prêčistyje‘, pa su zapustjele, to je Ivan priložio crkvi Bogorodičinoj na Cetińu (Mon. serb. 533 *god.* 1485). Đ. Daničić, rječ. 1, 219. — *cc) tri sela u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 236. 244. 254. *jedno se od ńih pomińe od* XV *vijeka.* Pomińe se selo ‚Gorica‘ i u župi trebińskoj koje je kraļ maďarski Matija dao fratru Aleksandru dubrovčaninu (Mon. serb. 494 *god* 1465). to je bez sumńe sadašńe seoce Gorica blizu Stona kod sela Ošļa *(popravi:* Ošļega). Schem. rhag. 1862. 37. Đ. Daničić, rječ. 1, 219. — *dd) četiri sela u Bosni, jedno u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 114, *tri u okrugu travničkom.* 196. 198. 208. — *ee) ńekoliko sela u Hrvatskoj i Slavoniji.* Pregled. 12. 21. 28. 34. 37. 40. 48. 53. 65. 72. 100. — *ff) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluńskom.* Razdiļej. kr. 10. — *gg)* selo crkve sv. Andrije koju je zidao Andrijaš sin kraļa Vukašina blizu Skopļa (Glasn. 8, 142). Đ. Daničić, rječ. 1, 219. — *hh) planinski ogranak u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 80. — *ii) u pjesmama se i Crna Gora zove* Crna Gorica. I doleće u Goricu Crnu. Nar. pjes. vuk. 4, 452. Glavarom od Gorice Crne. Pjev. crn. 4a. Suprot Brđan i Gorice Crne. Ogled. sr. 223. *i Fruška Gora* Fruška Gorica. Ona pada na Frušku Goricu. Nar. pjes. vuk. 1, 497. — *itd.* — *vidi i* Gorice.

2. GÒRICA, *f. vidi* 2. gora, b. — *Akc. je kao kod* 1. gorica. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ana j' moja od gorice bona. Nar. pjes. vuk. 1, 578.

3. GORICA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

GÒRICE, *f. pl. ime mjestima.* — *a) selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 132. — *b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu gradiškom.* Razdiļej. kr. 13. *ovo se po svoj prilici pomińe od* XVI *vijeka.* Benšići z Goric. Mon. croat. 183. (1501). — *c) selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 25. — *d) prije (do* 1862) *zaselak u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 88.

GORIČANAC, Goričanca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. (kajkavski)* Goričanec. Pregled. 22.

GORIČANI, *m. pl. ime mjestima. a)* ‚Goričani‘, mjesto u kojem je udovica Sandaļeva Jelena pisala testamenat, i kojemu ime u spomeniku ima ‚ь‘ mjesto ‚i‘ poslije ‚r‘ (cf. ‚Gorica‘): ‚u Gorьčaneхь‘ (Mon. serb. 417 *god.* 1442). ‚u Gorčaneh‘ (Mon. serb. 415. Spom. sr. 2, 121. 123 *god.* 1442). mislim da je sadašńe selo Goričani na Morači blizu Žabļaka. Đ. Daničić, rječ. 1, 219—220. — *b) selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 167.

GORIČANOVAC, Goričanovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski)* Goričanovec. Pregled. 52.

GORIČANSKI, *adj. koji pripada selu Goričanima.* Goričanska *(opština).* K. Jovanović 167. — Goričanska Ada, *mjesto u okrugu čačanskom.* Ńiva u Adi Goričanskoj. Sr. nov. 1865. 509.

GÒRIČICA, *f. dem.* gorica. — *I kao ime selu u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Pregled. 40. — *vidi i* Goričice.

GORIČICE, *f. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluńskom.* Razdiļej. kr. 8.

GORIČIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Sr. nov. 1868. 79.

GÒRIČINE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 7.

GORIČKA, *f. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdiļej. kr. 11.

GORIČKI, *adj. koji pripada gorici (Gorici). — Od* XIV *vijeka.* Sluga gospodina kneza goričkoga. Mon. croat. 4. (1325).

GORIČKO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Pregled. 72.

1. GORIĆ, *m. u zagoneci:* Žuti gorići po moru plivaju *(kupus u kuci).* Nar. zag. nov. 108.

2. GORIĆ, *m. zaselak u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 101.

GORI-GUZICA POĻSKA, *f.* Matricaria chamomilla L., *kokorńak, komomila. — U Šulekovu imeniku po rukopisu* XVIII *vijeka.* Gori-guzica poļska, cotula fetida (Dur.), Matricaria chamomilla L. 95.

GÒRIJENAC, gòrijenca, *m. vidi* goranin. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. — *-ije- stoji po južnom govoru. — Kod naroda je potvrđen samo zapadni oblik* gorinac *i to s osobitijem značeńem:* Gorinac, ovako zovu Krčani Hrvate na hrvatskom kontinentu. I. Milčetić. *može biti da amo spada i ovo:* Još Gorinci, Dolci ki kuhaju žabu v lonci. Nar. pjes. istr. 4, 15. — *i kao ime mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena.* Skupit hoću triest harambaša: Marka Vuka iza Dubrovnika, Zečevića iznad Gorinaca, Malog Radu iz ravnih kotara. Nar. pjes. juk. 568.

GORIJET, *f. u Stulićevu rječniku:* v. gorjetina.

GÒRIJEVAC, Gòrijevca, *m.* mjesto $2^1/_2$ sahata od Bišća prema Petrovcu. M. Medić.

GORILA, *f. nejasna riječ (ime mjestu?) u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kamena vaļahu s planine z gorile vrh koga gradjahu visok zid od gńile. Đ. Baraković, vil. 57.

GORINA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 122. — XIV *se vijeka zvalo* Gorino. Juga priloži u Glьbočici selo Gorino. Glasn. 24, 274. (1395). *vidi* 1. Dubočica, *a) aa).*

GORINČIN, *adj. koji pripada Gorinci (vidi* Gorinka). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* To začula braća Gorinčina. Nar. pjes. vuk. 1, 368.

GORINDA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 56. — *isporedi* Gorinka.

GORINKA, *f. ime žensko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Boga moli Gorinka đevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 369. — *isporedi* Gorinda.

GORINO, *n. vidi* Gorina.

GORIŃA, *f. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 108.

GORIŃE, *n. ime mjestu ńegdje blizu Skadra.* — XIV *vijeka.* Glasn. 15, 288. (1348?). *i u Daničićevu rječniku* 3, 578.

GORIŃI, *adj. vidi* gorńi. — *U pisaca čakavaca do* XVII *vijeka, a u naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Ta kola deru i rižu gorińom stranom. Živ. kat. star. 1, 222. V gorińom poļi. Mon. croat. 116. (1476). Put, ki gre k gorińim hižam. 140. (1490). Jest dvoj žrnov, jedan je gorińi, to je gori dvižuć. Naručn. 49b. Blaženstvo vsih gorińih grajan. Transit. 124. Of moj mukal glas nedostojan prit u gorińu vlas. P. Zoranić 50a. I kraļujućih na nebesih odluči mu crikvu gorińu. F. Glavinić, cvit. 439b. Ztokla 'e vod' z Dunaja i z gorińega kraja. Jačke. 45.

GORIŠ, *m. selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

1. GORIŠTE, *n. postaje od korijena glagola* gorjeti. *a) vidi* garište. — *u narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (‚incendii locus'). Stara majka na gorištu plače. Nar. pjes. marj. 36. — *b) vidi* nosac, žižak. — *kao tehnička riječ načińeno u naše vrijeme.* Gorište (žižak), ‚brenner', tal. ‚becco (di lampana)', frc. ‚bec', engl. ‚burner'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. 365.

2. GÒRÎŠTE, *n. postaje od* gora. — *Na jednom mjestu u pisca našega vremena.* — *Kao da znači: gorovito mjesto.* Vlasnik od seoske gore i vode, pasišta i gorišta, brda i dolina. V. Vrčević, niz. 224.

GORIŠTVO, *n. vidi* 1. gorište, *a).* — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GORITEĻAN, goriteļna, *adj. vidi* gorļiv. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚qui ardere potest, aptus ad ardendum').

GORIÙSTAJATI, goriùstajêm, *impf.* goriustati. — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. goriustati).

GORIUSTAŃE, *n. djelo kojijem se goriustane.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GORIÙSTATI, goriùstanêm, *pf.* resurgere, *uskrsnuti (neprelazno).* — *U Stulićevu rječniku* (‚resurgere, ad vitam redire' *s dodatkom da se nalazi u brevijaru).*

GÒRIV, *adj. vidi* gorļiv. — *U Stulićevu rječniku* (‚qui facile accendi potest').

GÒRÎVO, *n.* alimenta ignis, *što lako gori pa se zato i upotrebļava za goreńe (n. p. drva, ugaļ itd.), kolektivni supstantiv.* — *U pisaca našega vremena (može biti da je narodna riječ).* Ne vidi drva za gorivo. M. Pavlinović, rad. 51. Sve se jari što je za goriva. Osvetn. 3, 90. *i u Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa (kao tehnička riječ):* Gorivo ‚brennmaterial, brennstoff'; frc. ‚combustible'; engl. ‚fuel, combustible'. 365.

GORJAK, *m. vidi* goranin. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gdi gospodstvo prutom vláda, puk i narod, zemļu i mora, sad ostanom vole obada gorjak orač preko dvora. J. Kavańin 249a.

GORJAKOVO, *n. ime dvjema mjestima u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. a) selo.* Pregled. 53. — *b) seoce.* Schem. zagr. 1875. 104.

GORJAN, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 105.

GORJANA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 56.

GORJANCI, Gorjanaca, *m. pl. gore između Hrvatske i Kranjske, zovu se i* Žumberačka Gora, *ńem.* ‚Uskokengebirge'. P. Matković. rad. 49, 152.

GORJANI, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko - topličkoj.* Pregled. 51. — *b) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 157.

GÒRJANÎK, *m. vidi* goranin. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s primjerom:* vuče gorjaniče!). Ponesi nam našeg gorjanika koga no smo u gori rodili. Nar. pjes. petr. 1, 287.

GORJANIKA, *f. ime ńekijem vrstama jabuke.* — *U Šulekovu imeniku:* Gorjanika, rus. горянка (Epimedium), češ. hořanka (Phaca), 1. velika kisela crļenkasta na režńeve jabuka (zato se zove i prutuļa) *(u Slavoniji);* 2. tvrdokora, zagasito zelena, crvenkastimi prugami izšarana jabuka *(Vuka).* 95.

GORJANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 257.

1. GÔRJE, *n. collect.* gora. — *Postaje od osnove* gor *nastavkom* (i)je. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚montana' 495b) *i u Stulićevu* (‚le montagne' ‚montana'). Marija pojde u gorje potežeći se u grad žudijski. I. Bandulavić 5a. luc. 1, 19. Na gorja strmoga pińaju se pleći. A. Kanižlić, rož. 52. Hodi mi ti, Ive, za gorje po vodu. Nar. pjes. istr. 2, 61. Gorje ‚gebirge'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. 365.

2. GÔRJE, *vidi* 1. gore.

GÒRJETI, gòrîm, *impf.* ardere; urere. — *-jestoji po južnom govoru u infinitivu i u oblicima od iste osnove mj. ńegdašńega ê, ali po istom govoru* j *može i ispasti:* gòreti; *po istočnom govoru stoji* e: gòreti, *po zapadnom* i: gòriti. — *Ake. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* gorimo, gorite, *i u nominalnijem oblicima (osim nom. sing. m.) participa praet. pass.:* gòren (gòrjen), gorèna, gorèno, gorèni *(vidi* Đ. Daničić. rad. 6, 85.) — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gorêti, *rus.* горѣть, *češ.* hořeti, *poļ.* gorzeć, *vidi i lit.* garas, *para. korijen* gor *postaje ojačańem od* ger, *indoevropski* gher, *isporedi staroirski* gorim, *grijem* (K. Brugmann, grundriss der vergleich. grammatik der indogerm. sprachen, 1, 76). *isporedi i* žerava, žar, grijati. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚flagrare'), *u Mikaļinu* (goriti, gorjeti ‚ardeo, ardesco, exardesco, flagro, conflagro, cremo, uro, comburo'), *u Belinu* (‚ardeo' 9a. 99a; ‚cremo' 9a), *u Bjelostjenčevu* (gorim, goreti ‚flagro, ardeo. ardesco, uror'), *u Jambrešićevu* (gorim ‚ardeo'),

u Voltiǵijinu (goriti *i* gorjeti ‚bruciare, ardere' ‚brennen'), *u Stulićevu* (goriti *i* gorjeti ‚ardere, incendi, inflammari, libidinibus vel cupiditatibus flagrare'), *u Vukovu* (gorjeti ‚brennen' ‚ardeo').

I. *neprelazno*, ardere, *raščinati se, raspadati se, ili uopće mijeńati oblik, kad se uz to javļa (vclika) vrućina i svjetlost (ogań).*

1. *u pravom smislu.*

a. *uopće. a) subjekat je ono što je načińeno za goreńe, ili što se uopće misli da je tome namijeńeno, da bi se dobila vrućina (za grijańe i druge potrebe) ili svjetlost, n. p. drva, ugaļ, zubļa, svijeća itd.* Najdoše da mu gorahu dva duplira pri glavi. Mirakuli. 61. Svijeću . . . nijesu htile pronositi u fenere, neg' opazne zatvoriv ju, neka gori. J. Kavańin 368b. Nisam drvo, da na vatri gorim. Nar. pjes. vuk. 2, 322. Koļe je suho, slatko bi gorilo. M. Pavlinović, rad. 23. Pa čim trojna voštanica gori. Osvetn. 1, 44. — *b) subjekat može biti koja druga tjelesna stvar. značeńe se ne mijeńa, ali se kod ńega može jače isticati (kao u drugom primjeru, Matovićevu) svjetlost i vrućina, ili samo uništeńe (osobito kad je subjekat ńešto korisno, uništeńe čega biva na štetu, kao n. p. kuća, grad, brod itd.).* Di je šambek sve ufańe tvoje? — Ono gori na sińemu moru. And. Kačić, razg. 304b. Kupjena, koju vidje Mojses gorjeti. J. Matović 40. Kada istom ona *(rakija)* tako gori. M. A. Reļković, sat. G5b. Što se ono Travnik zamaglio? ili gori, il' ga kuga mori? Nar. pjes. vuk. 1, 485. Gorela je gora tri dni i tri noći. 1, 487. Al' mu Sovļak ogńem gorijaše. 4, 183. Kad kuća gori, barem da se ćoek ogrije. Nar. posl. vuk. 118. — *c) subjekat može biti čeļade, ali treba razlikovati, govori li se o ļudskom tijelu ili o duši. aa) u prvom se slučaju značeńe ne mijeńa, ali se može isticati muka koju podnosi živo čeļade u ogńu.* Redovnik drugi očitova, da u peći prij' bi gorio. J. Kavańin 411a. Da bismo imali umriti goreći na ogńu za naše spaseńe, imali bismo dobrovoļno podniti. J. Banovac, razg. 88. Ali voliš na vatri goreti? Nar. pjes. vuk. 2, 321. — *bb) subjekat je ļudska duša (poslije smrti u paklu), i tad se shvata kao da je značeńe u pravom smislu (o duši se govori kao i o tijelu, te se pomińu n. p. ruke, noge itd.), ali ne kao uništeńe, već se ističe kao muka.* Zli će pasti u ponore dno pakļenih crnih jama, da tu u vijeke vijeka gore sred žestocih strašnih plama. I. Gundulić 35. I pošavši vidi iz daleka jednu ražeženu peć i u ńoj nesrićnu svoju mater gdi gorańe. J. Banovac, razg. 94. U srid vatre od pokore gdi bludnici uvik gore. V. Došen 89b. Al' tri druga po paklu šetaju: jednom drugu noga gorijaše, a drugome ruka do ramena, a trećemu glava gorijaše. Nar. pjes. vuk. 2, 11. Nojzi gore i noge i ruke, i gori joj kosa navrh glave. 2, 13. — *u ovom se primjeru shvata goreńe u prenesenom smislu (isporedi kod 3)*: Videći *(Bog)* duh moj, od ništa ki stvori, u puti jaoh mojoj u grijesijeh gdi gori. N. Dimitrović 61.

b. *subjekat može biti ogań, vatra, plamen itd. kod značeńa se misli samo na javļańe svjetlosti i vrućine.* Većekrat na gori viđu ogań goriti, nu zledi ne može viku mi stvoriti. D. Rańina 96a. Gdi ogań vik gori, i sve dni trud mori. S. Bobaļević 212. Ogań pakleni sve gori a ništa ne zgara. I. Ančić, vrat. 186. Gorjet ne more ogań bez drva. (Z). Poslov. danič. 24. U visokoj Etni gori uvik strašna vatra gori. V. Došen 88a. Vidili su velike vatre goriti. A. Tomiković, živ. 195. — *amo spadaju i ovi primjeri (radi instrumentala* ogńem, vatrom *vidi* c, *a))*. A sve zvizde i krjeposti gor nebesne ogńem gore ćić ńe *(zemļe)* gizde. J. Kavańin 7b. Sunce uvik vatrom gori. V. Došen 260a. *i ovaj primjer:* Pakal goreći ogńem. Korizm. 17b.

c. *radi veće sile dodaju se riječi* ogań, vatra *i druge kao da se ńima pokaže način kojijem što gori. ovakove riječi mogu biti: a) u instr.* Ja cijenim da čovjek odslužit ne može da ogńem gori vijek. N. Naļešković 1, 153. More i sve vode tada će se užeći i gorjeti ogńem živijem. M. Divković, bes. 26a. U jezeru gorećemu ogńem i sumporom. 172b. Kad hrast tvrdi vatrom gori. V. Došen 89b. Ńima je dijel u jezeru što gori ogńem i sumporom. Vuk, otkr. 21, 8. *griješkom s prijedlogom* s. Kao kad Etna s ogńi gori. J. Kavańin 414b. — *b) u loc. s prijedlogom* u. Svu snigom goru ja vidil sam skrovenu, iz nutra ka gori u plamu ogńenu. D. Rańina 104a. — *c) u gen. s prijedlogom* od. Djavao bi bačen u lokvu, koja od vatre i sumpora goraše. E. Pavić, ogl. 689.

2. *iperbolički, biti vruću, osjećati vrućinu. a) o neživoj stvari.* Pustiña goraše od velike teplino od sunca. Živ. jer. star. 1, 229. Veće mi si, hrabre, sladak, nego slatki san pri zori, il' kad naj već sunce gori, oni tihi litńi hladak. M. Pelegrinović 183. Konsko đubre, jerbo vrlo gori... J. S. Reļković 38. — *amo može spadati i ovo (o ļetnom mjesecu):* Lavskom febrom veoma gori mjesec čarčak srpań vrući. J. Kavańin 473a. — *b) o čeļadetu. o spoļašńoj ili unutrašńoj vrućini. aa) o cijelom tijelu.* Oči imam, a slijep gredu, zrak se obrati u tamnosti, gorim stojeć vas u ledu. S. Bobaļević 222. Kopni, uzdiše, stine, gori, ciči, plače... I. Gundulić 457. Gorjeti od vrućine ‚estuo'. A. d. Bella, rječ. 159b. Što god više vode pije, to unutra većma gori. V. Došen 74b. Goriš i trpiš kao i oni. M. A. Reļković, sabr. 37. Ko ļeti gori, zimi godi. Nar. posl. vuk. 146. I izjednači ih s nama koji smo se čitav dan mučili i gorjeli. Vuk, mat. 20, 12. — *bb) o dijelu ļudskoga tijela.* Pluće mi sve gore. M. Vetranić 2, 328. Oči gore, život stine. I. Ivanišević 169. Gori mi glava učinit ovo. (D). Poslov. danič. 24. Gori obraz, dimi glava. J. Kavańin 57a. Nešto meni desni obraz gori. Nar. pjes. vuk. 1, 606. Da mu lice ne gori od sunca. 2, 155. Ako kalpak na oči namičem, čelo gori. 2, 432. Gori mu glava kao Futoškom knezu. (U Bačkoj). Nar. posl. vuk. 44. — *o obrazu kaže se da ‚gori' od srama, od stida.* Rumeno od stida liče joj goraše. H. Lucić 252. Cić griha mi lice gori. A. Komulović 77. Ne gori obraz od sunca, već od poštenijeh ļudi. Nar. posl. vuk. 197.

3. *u prenesenom se smislu kaže o boju, rati, smutńi itd. a) subjekat je mjesto gdje je rat.* Sva ostala mora gore u ogńu strašna boja. G. Palmotić 2, 3. Gori Evropa svakolika i sve Azije strane u boju. 2, 430. Ono kraļestvo tada u neskladu bojom i vojskama gorijaše. F. Lastrić, svet. 139a. — *b) subjekat je boj, rat itd.* Goraše veće neg ikadar ratenje u Lombardiji. B. Kašić, iń. 30. Gdi nemili boj gorjeti ne pristaje. G. Palmotić 2, 4. Boj u ogńu ki goraše. P. Kanavelić, iv. 554. Smutńa, koja se u istoku užeže i još dan današńi gori. A. Kanižlić, kam. vi. Boj ogńeni tri sahata gorje. Pjev. crn. 89a.

4. *u prenesenom smislu, o jakom duševnom osjećańu (po tome što se javļa tjelesnom vrućinom).*

a. *subjekat je čeļade ili drugo što u čemu je osjećańe. a) naj češće o ļubavi među muškom i ženskom stranom, bludnosti. aa) uopće. aaa) subjekat je čeļade.* Ovoliko ter goril ne bih sada ļuveno. Š. Menčetić 326. Koji *(tvoj ures ļu-*

veni) sad za svu moć vrhu sve ja želim, goreći dan i noć, pravo ti toj velim. N. Nalješković 2, 48. Rođen sam tužan ja da gorit vik budu. F. Lukarević 13. Tako gorim vas u sebi, nu moj ogań skroven stoji. I. Gundulić 260. Za čudo se ne govori, da iz kamena ogań skače, a čudo će bit', da gori ko je mladahan! 464. Ona većma gori izraňena po životu neg kraljević ki ju dvori. Ġ. Palmotić 1, 251. Gorim, sva sam ogań živi, ne imam mira ni pokoja. 1, 271. Još bi mańe bile krive *(žene)*, tako goreć, glavňe žive. V. Došen 101b. — *bbb) subjekat je srce, jer se misli kao da u ńemu stoji naj veće osjećańe.* Za kijem *(vidi cc) aaa))* gori srce me noć i dan. F. Lukarević 22. O zvijezde, vidjeste li vi gorjet' u ogńu lijepu toli dva srdačca lijepa ovako? I. Gundulić 53. Ne spavam noću, srce mi gori, muka me mori, umreti oću za tobom dušo. Nar. pjes. vuk. 1, 419. *isto se kaže i o prsima.* Nu ljubav, kom gore me prsi. D. Rańina 110a. — *ccc) subjekat je ljudsko tijelo, koje se shvata kao da je raspaljeno od bludnosti.* Da za vrime gori tilo i da ište smradno pilo, da se vaja u mladosti, dok je vatra u naglosti, još bi mańe čudo bilo... V. Došen 88a. — *ddd) subjekat je koji dio ljudskoga tijela kojijem se pokazuje metonimički čeljade.* Još i sijeda brada gori užežena u ljubavi. J. Krmpotić, kat. 120. — *eee) subjekat je živińe.* Ptić oni, po gori ki lita pojući, rekao bi da gori svu dragu zovući. F. Lukarević 10. — *fff) subjekat je neživa stvar koja se u pjesmi shvata kao da je živa.* Sve dubrave i sve gore od radosti rek' bi gore cijeć ljubavi ove sade. N. Nalješković 1, 172. Nebo, zemja i more, može se pravo reć, ljubavi da gore. F. Lukarević 10. Vidješe se u ljubavi tad nebesa sva gdi gore. I. Gundulić 58. Eto s plamom mojim goro sunce i Neptun. J. Kavańin 6b. — *bb) unutrašńe osjećańe (ljubav, bludnost) može se izreći, i to uprav* (ljubav *itd.) ili metaforički* (ogań, plamen *itd.). aaa) u instr.* Ako bludom gorit mogli su i stari. M. Marulić 95. Jere goriš ljubvom. 101. I scijenim u meni, odslužit nije moć da gorim plameni i u dan i u noć. N. Nalješković 2, 21. Da on tebe vik sloveći i ljubavi tvom goreći vas otide u plam živi. A. Čubranović 159—160. Ljuvenim ki njekad goril si plamenom. D. Rańina 61b. Morebit slobodno smio bih izriti moj ogań, kim svakčas ja gorim na sviti. 75b. Od sile kom sva gori u ovi način usta otvori. I. Gundulić 461. Pero moje ne bud' lino, ljubvom leti, kojom gorim. J. Kavańin 319b. Pram plamenom sumpora smrdljivoga od bludnosti, kojim gore. F. Lastrić, ned. 306. Bludnom vatrom većma gore. V. Došen 101b. — *bbb) u loc. s prijedlogom* u. U pohotinju putenoga griha gorah. Živ. jer. star. 1, 229. Ljuven plam, u komu goreći dogorjet š ńim imam. N. Nalješković 2, 34. Od ljubvenoga plamika u kom srce goraše. P. Zoranić 66b. Gdi tač zlo u muci ljuvenoj goraše. D. Rańina 12a. Svjetle oči Zorke moje, kim' srdačce me otvori, da u vječnom ogńu gori. I. Gundulić 19. Er kletva nije toj, ljubovnik ku tvori mladići gizdavoj, u bludu čim gori. 23. Ta će biti naj milija i u ljubavi sva gorjeti. Ġ. Palmotić 2, 366. — *ccc) shvaćeno je osjećańe kao uzrok goreńu, te stoji u gen. s prijedlogom* s. Gorjeće oba dva s jednoga plamena. I. Gundulić 11. Kako gorim s tve ljubavi. Ġ. Palmotić 1, 358. Ali i mrtav s draga plama gorit imam, ma ljubavi. J. Kavańin 39b. — *cc) može se izreći koje je ljubleno čeljade, te oro stoji: aaa) u instr. s prijedlogom za.* Za ńom gori dan i noć. M. Držić 8. Nega primilo trojansko vile sve ljubko dvore, sve za ńim gore. Ġ. Palmotić 1, 247. Gorjeti za kijem ‚amo'. A. d. Bella, rječ. 406b. Za mladićem goraše. A. Kanižlić, uzr. 7. — *u jednom primjeru stoji za s acc.:* Da svak za ńe *(žene)* vazda gori. N. Nalješković 1, 156. — *bbb) u gen. s prijedlozima s,* radi *(kao uzrok).* Da koji, hoć' li ti, umrli na svijeti s tve rajske ljeposti uzbude gorjeti? I. Gundulić 6. Jesi li se ti kadgodi, da š ńe goriš, ńoj odkrio? Ġ. Palmotić 2, 192. — Nu ako u uzi izraňeni sluga sad i gori i suzi veselo tebe rad. H. Lucić 207. Kako ovo sada gori, tako ona, ka me mori, u ljubavi radi mene goreći vene. N. Naljeković 1, 190. — *ccc) s prijedlogom* prema. Jakov nije tolikom ljubavju gorio pram Rakelom. F. Lastrić, test. ad. 59a. — *ddd) u acc. s prijedlogom* kroz *(na dva mjesta).* Jes odi pastir jedan, kroz koga žeļno gori mlados moja. N. Naljeković 1, 204. Da ljubav tajati razum je naj veći i znat' se vladati kroz vilu goreći. V. Vodopić *u* N. Naljeković 1, 347. — *b) o drugoj ljubavi, n. p. o Božjoj (ljudi prema Bogu, Boga prema ljudima). subjekat, osjećańe itd. kao kod a).* A jer mu goraše srce ljubavju od duše. B. Kašić, ńi. 38. Kada ću vaskolik užgan biti i goriti u ljubavi tvojoj? M. Jerković 22. Druga jošće srca prez broja koja bi gorili u prečistoj ljubavi. P. Radovčić, nač. 120. Koji tako gorje u Božijoj ljubavi. V. Andrijašević, put. 172. Naša srca hoće da ovim ogńem gore. J. Filipović 1, 170a. Onu *(sulicu)* od ljubavi, kojom goreći odkupitelj. F. Lastrić, test. 162a. Okoliš zemaljski ne gorijaše ljubavju Božijom. 247a. Dominik gori u ljubavi prema Bogu. V. M. Gučetić 109. Toliko pako goraše od ljubavi pram Isukrstu. A. Kanižlić, uzr. 136. Sve udilj goriš od ljubavi Marijine. utoč. 224. Ljubavju Božjom srdce ńegovo goraše. fran. 201. Tako gorijahu od prave i čiste ljubavi. J. Matović 222. Ogań lijepe ljubavi, kojijem gori u plame Jezusovo srce. I. M. Mattei 228. Zaručnice trudnu u vaju tve. Jezuse, ogńem gore. 293. — *c) o želji.* Ne ugašuje mu žeļe i lakomosti kojom gori u srcu. M. Divković, bes. 473a. Žeļa kojom vazda goraše i goriš za ploditi u kriposti. I. Ivanišević 191. Sumńom mrzih, žeļom gorih. J. Kavańin 83a. Goriti žeļom ‚ardere cupiditate'. A. d. Bella, rječ. 251b. Stineš sumńom, žeļom goriš. I. Đorđić, uzd. 95. Ona gorijaše prinaglom žeļom pozdravljati majku Božju. F. Lastrić, od' 48. Tko ne gori od požude koristi, nego od naslade. J. Matović 417. Gorimo s naglijom žudbom od koje stvari. 420. — *d) o ljutini.* Srčba ńe mu po razlogu, gori ogńem nesvijesnime. J. Kavańin 56b. Gorjeti od ijeda, od srgbe ‚ardere ira'. A. della Bella, rječ. 200a. Tolikom zlobom goraše suproć crkovńacima. I. Đorđić, ben. 138. Tko godi gori plamenom od srčbe. F. Lastrić, test. 253b. Otac vas goreći od ljutine. ad. 57b. Petar gori u srčbi protiva Pavlu. Ant. Kadčić 448. Karlo goreći od ljutine protiva Moskovom. A. Tomiković, živ. 202. — *e) o čemu drugome (rjeđe).* Poniženstva pun slavnoga od djetinstva kojijem gori. P. Kanavelić, iv. 37. David, ki svetoga ogńem duha svej goraše. A. Vitaljić, ost. 63. Zašto grišnici gore zloćam? F. Lastrić, test. 253b.

b. *subjekat je samo osjećańe koje se izriče pravijem imenom ili metaforički riječima* ogań, plamen *itd. (isporedi* 1, b). *a) vidi* a, *a).* Plamen taj goreći vrućinom zalihom suze moje teći ne pušča pospihom. H. Lucić 207. Ke *(pjesni)* na svit hvaljene dotle će, mńu, biti, dokle plam ljuveni uzbude goriti. D. Rańina 139b. Tim u meni sved goreći taku plam je stek'o krepos. I. Gundulić 259. Da tu bludna vatra gori. V. Došen

97a. — *b) vidi* a, *b)*. Imaš sina pram kojemu ļubav tvoja veoma gori. A. Vitaļić, ost. 20. Ļubav gori u majci prema sinu. V. M. Gučetić 144. Ļubav Božja u ńemu goraše. And. Kačić, razg. 18b. — *c) vidi* a, *c)*. Zarad privelike one žeļe koja u srdcu goraše. A. Kanižlić, fran. 222. — *d) vidi* a, *d)*. Gdino srčba gori, a ne more da dogori. V. Došen 203b.

5. fulgere, *ne misli se na vrućinu, već samo na svjetlost, po tome se gdjegdje upotrebļava u prenesenom smislu sa značeńem: sjati, blistati se, svijetliti se.* Taj carev tabor sam kad se otvori jaki no živi plam vas sine i gori. M. Vetranić 1. 60. Ka *(trava)* u cvijetju goraše. 2, 114. Blago, ko već svitli i gori, ner da ko u ńoj *(u gori)* ogań niti. M. Pelegrinović 186. Gorjeti ‚splendeo'. A. d. Bella, rječ. 626a. Gore joj oči kao u čengije. Nar. posl. vuk. 44. — *načiń ili uzrok svjetlosti može se izreći instrumentalom.* Ar zlatom sve *(kose)* gore. Š. Menčetić 29. Ugledah na gori nesmirni višinom od zlata gdi gori jabuka svitlinom. H. Lucić 216. Bijela oklopja plamom gore. I. Gundulić 345. Ka se *(gora)* okolo snijegom bijeli, a vrsi joj cvijećem gore. G. Palmotić 2, 415. Golubica, kojoj gore zlatom krila. I. Đorđić, salt. 218. Zlato kojijem gori dobar dio ńegovijeh zida. ben. 40. Bijela crkva, s ńe krst zlaćen sjajnim gori žarom. Osvetn. 2, 16. *ili lokativom s prijedlogom* u. Ručica mu sva kolika u kamenju dragom gori. I. Gundulić 455. — *u ova dva primjera može biti da se ističe crvena boja kao svjetlija od drugijeh ili kao ona što se često vidi kod ogńa.* Tvoje usnice kako koral gore. Nar. pjes. istr. 2, 18. Skerlet gori u zlaćenu sjaju. Osvetn. 4, 51. — *u ovijem se primjerima dalje prenosi smisao na što umno, duhovno.* Pokloni se umiļeno, i ako od oči ńe svjetlosti gńevno, srčno, nesmiļeno vidiš gorjet nemilosti. I. Gundulić 255. Jer u plamu govor svaki od istine goraše mu. P. Kanavelić, iv. 25. Bijaše u srcu ńegovu svitlost nika goruća kojom gorijaše na zagrļenje od kripòstī. F. Lastrić, test. ad. 102b.

II. *prelazno,* urere, *činiti da što gori (u neprelaznom smislu), žeći. — od* XVI *vijeka, ali, kao što se čini po primjerima, samo po zapadnijem krajevima.*

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu. a) subjekat je ogań.* I poprī su i kraļice metale se u ogań nice, da jih s dragim pored gori. M. Pelegrinović 190. Za sve da ogań mene *(svijeću)* gori. J. Kavańin 62a. Ogań žeže, gori haļine. V. M. Gučetić 114. Pa ih *(ļude)* Bože sunce izgorelo, gorelo ih tri godine dana. *(iz Crne Gore).* Nar. pjes. vuk. 2, 5. Koji ogań selo gori. Nar. pjes. herc. vuk. 291. — *b) subjekat je čeļade; značeńe je kauzalno prema pređašńemu (kod a)). aa) uopće. objekat može biti sve ono što je subjekat kod* I, 1, a, *a)—c).* Muči, gori, sveži, smeči . . . ovo moje tijelo. B. Kašić, per. 40. Gdi primorsku trišļu gore dokle prođe noć sumńiva. G. Palmotić 3, 54b. Ki svoje rani, gori, nori. J. Kavańin 248b. Stońske dere on lincule, svijeće a gori osalačke. (Z). Poslov. daničc. 18. Bježʼ iz kule, da te ne gorimo. Nar. pjes. vuk. 4, 114. Ne gorʼ, Marko, žutu kosu moju. Nar. pjes. istr. 1, 70. Na Franu gorite sviću. 2, 23. Gori drva, jij i puši. Nar. prip. mikul. 48. — *može se izreći i načiń goreńa (isporedi* I, 1, c), *kao u ovijem primjerima, instrumentalom:* Sveta Stoša koju Flori iliriski zapovjednik Diokletjanov plamom gori. J. Kavańin 305b. Pravda svitovńa tu priopaku čeļad ogńem gori. Ant. Kadčić 533. Ali voliš da te końem gazim, ali voliš da te vatrom gorim? Nar. pjes. marj. 128. — *drukčiji je instrumental u ovom primjeru, u kojemu se shvata ‚slama i sijeno' kao oruđe kod goreńa.* Bijahu ne *(nas)* drvļem i kameńem, i gorahu slamom i sijenom, i paļahu prahom i barutom. Nar. pjes. vuk. 5, 466. — *bb) u ovom primjeru s objektom* dumur *osobito je značeńe: goreńem činiti, načińati, napravļati.* Blago vama, moja braćo! vi radite vaš zanat, vi berete i gorite dumur. Nar. prip. vrč. 40.

b. *u iperboličkom smislu: žestoko grijati (isporedi* I, 2). *subjekat je ono što je uzrok grijańu.* Svak bo, ogńica koga gori . . . J. Kavańin 324a. Veće puta u ńemu se užeže jedna ogńica, ter ga gori, muči i sažiže. J. Banovac, prip. 180. Tu ih ļetńe gorijaše sunce i davļahu kiše i vremena. P. Petrović, gor. vijen. 58.

c. *u prenesenom smislu, vidi* I, 3. *subjekat je ime koje znači duševno osjećańe u pravom smislu ili metaforički.* Cić ke plam ļubveni me gori. P. Zoranić 14b. Toli ga *(Salamuna)* ļuvena zlo iskra goraše, seam stotin da žena u dvoru držaše. D. Rańina 13a. Na glas lijepe sve ļubavi ka mu slatko dušu gori vjeran vitez końa nstavi i ovako odgovori. I. Gundulić 339. — U nesćeni *(je)* bog ļuveni, gdi ohola hlepńa od časti srca gori svojom vlasti. I. Gundulić 36. — Ni ga od srčbe ogań gori. P. Kanavelić, iv. 155.

2. *pasivno.* Kako slavna otačbina moja gorena bi grčkom rukom. I. Zanotti, en. 2, 4. Ali ovim *(ogńem),* lele meni! kô slama smo svi goreni. J. Kavańin 397b. Sviće biaju *(bijahu)* koliko i negorene. I. J. P. Lučić, izk. 24.

3. *sa* se, *pasivno.* Koji, ako li su vrnći, gorû se *(sic).* J. Matović 525.

GÒRJETINA, *f. vidi* paļevina, paļetina. — *U Stulićevu rječniku* (‚res ambusta'). — *isporedi* gorijet.

GORKAST, *adj. vidi* grkast. — *U Stulićevu rječniku.*

GORKAV, *adj. vidi* grkav. — *U Stulićevu rječniku.*

GORKJAHAN, gorkjahna, *adj. dem.* gorak. — *U Stulićevu rječniku* (‚amarulus') *gdje ima i* gorkjašan *s istijem značeńem. — oboje sasma nepouzdano.*

GORKJAŠAN, gorkjašna, *adj. vidi* gorkjahan.

GORKNUTI, gorknem, *impf. vidi* grknuti. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je rijeć ruska.*

GORKÒĆA, *f. vidi* gorčina *(i radi akcenta). — U Bjelostjenčevu rječniku (kod* gorkost*) i u Stulićevu (kod* gorko*).*

GORKOSLAD, *m.* Solanum dulcamara L., *vidi* rashodnik. — *Biće načińeno po latinskome imenu (kad se žvače drvo, isprva je grko, a poslije slatko). — Od* XVIII *vijeka.* Gorkoslad, dulcamara. Z. Orfelin, podr. 489. Gorkoslad, poļ. sładkogorz, Solanum dulcamara L. *(u Zagrebačkoj okolici i u Dalmaciji).* B. Šulek, im. 95.

GÓRKOST, *f. vidi* gorčina. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚amaritudo, amaritiesʻ), *u Belinu* 69b, *u Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu* (‚amarezzaʻ ‚bitterkeitʻ), *u Stulićevu. a) u pravom smislu. aa) s apstraktnijem značeńem.* Slaja mu bi meda, da gorkost će žerat. M. Marulić 46. Marija našijem jezikom po jedan način hoće rijeti čistoća, a po drugi gorkost. M. Divković, bes. 74a. Uplavļeni u gorkost ńegovije voda. M. Radnić 184a. Tko se ovije pelinom ne čuje ńegove gorkosti. S. Margitić, fal. 183. Često alʼ lijek je u gorkosti i u plaču

utješenje. J. Kavańin 104b. Zaradi slanosti i gorkosti. A. Baćić 436. Što jedem i pijem, sve na gorkost pada. A. J. Knezović 101. Voda umaļava gorkost hmeļa. Z. Orfelin, podr. 9. — *bb) s konkretnijem značeńem.* Octa i žuči ner smiješaše, ter pritrudne te gorkosti iz spenge mu piti daše. M. Vetranić 1, 340. Da me osladi, gorkos pije. A. Vitaļić, ost. 136. Žuč i ocat pomišaše, pak tu gorkost piti daše. P. Knežević, muk. 46. — *b) u metaforičkom smislu.* Li gorkost i neslast neprava sujenja. M. Marulić 86. Dobro sad vidim, čoeka slas čestita koli je velicim gorkosti polita. D. Rańina 130b. Plod moje milosti za tebe hoće bit čemer zle gorkosti. F. Lukarević 66. Slast božanstvene ļubavi udili meni, od koje svaka gorkost meni u slatkost obrati se. P. Radovčić, nač. 99. Slas s kojom su sve gorkosti. P. Kanavelić, iv. 59. Promini gorkost u slatkost. S. Margitić, fal. 68. Jer se s vrimenom gorkost osladuje. J. Banovac, pred. 46. Ne slatkost kolikim gorkostima mene napuni. F. Lastrić, test. 203a. U gorkosti bo žuči i zavezi zloće vidim da si ti. I. Velikanović, uput. 3, 171. — *c) u prenesenom smislu.* Sam sidjah, za č bih pun gorkosti. Živ. jer. star. 1, 228. Jesam govoril v gorkosti duše moje. Transit. 113. Ne vidiš li suza mojijeh i gorkosti moje? Zborn. 26a. Ki gorkos podniše za starijeh rodjak grijeh. N. Dimitrović 74. I vas mi ovi trud i ove gorkosti čine se ļuven blud i njeke radosti. N. Naļešković 1, 203. Čin' da zna s gorkosti, što je vlas ļuvene kriposti. M. Držić 129. Srce s' mi zranila, pak u jad stavila od tvoje gorkosti. P. Zoranić 4a. Po ovemu rozariju, koje je izmiješano s ružami i z dračami i gorkosti. A. Gučetić, roz. jez. 18. Promišļajući muku, rane i gorkost Isusovu. M. Divković, nauk. 25b. Da ima gorkost i mrzost za svoje grijehe. 183a. Pozna s. divica žalost, tugu i gorkost od srca pridragoga svoga virenika. B. Kašić, is. 92. Ako za te danke svoje sad provodi u gorkosti. I. Gundulić 84. Ta kruna od bolesti i gorkosti. M. Jerković 57. Muka je ļuta i trudna tajat smrtne zle gorkosti. G. Palmotić 2, 51. On pun gorkosti primi ju s dreseļem. B. Krnarutić 40. Ne vidim ja dragoga još, da piše me gorkosti. P. Kanavelić, dubr. 16. Ako kadgodir čovik i dode na ovo promišļanje, čini ga s velikom gorkosti i žalostju od sebe. P. Posilović, nasl. 26b. Kad vavičńe u gorkosti duše klete vrže. A. Vitaļić, ist. 14b. Na veliku gorkost postaviše duh ńegov. 371. Smiluj se meni u gorkosti srca moga. S. Margitić, ispov. 58. Imaš tako misliti, a s gorkosti duše tvoje. K. Maģarović 100. Tim u srcu smućen svomu zapovrnu pun gorkosti. J. Kavańin 394b. Jedno drugom zadaje gorkosti. L. Ļubuški 27. U trudijeh i u gorkosti Mandalijena čestita. I. Đordić, uzd. 60. Gine sva spomena predńe gorkosti. 182. Poražena jednim nožem od gorkosti. M. Lekušić 57. Pakla bi se sva gorkost razpala. T. Babić 7. Namisto što biste smańkavali uzmnožite gorkost u oni čas od žalosti. J. Banovac, prip. 7. David za sinom svojim tolikom se gorkostju napuni. F. Lastrić, test. 162b. Da nije većńosti ne bi u paklu bilo gorkosti tolike. ned. 408. Majku u gorkosti ostavļaš. svet. 31a. Tolika se gorkost i žalost u ńegovo srdce sali. A. Kanižlić, uzr. 97. Jer je gorkosti napunio mene svemogući. And. Kačić, kor. 141. Nije maňe čutila gorkost muke. J. Matović 43. Maglo vaja i gorkosti ti rastjeraj s naših dana. A. G. Paoli u I. M. Mattei 372. Radi one gorkosti muke tvoje, koju si podnio na križu. T. Ivanović 108. Promišļa godišća svoja u gorkosti duše svoje. I. J. P. Lučić, nar. 18. Onda toprva žalost, gorkost i strahotu nesrićnosti svoje poznadoše. Đ. Rapić 139. Prišal mi je moj drag pun jada, čemera i svake gorkosti. Nar. pjes. istr. 2, 103.

GORKOVAC, Gorkovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski)* Gorkovec. Pregled. 56.

GÒRKULA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. V. Stojanović.

GORKUN, *m.* Quassia amara L., *biļka u Americi u koje je drvo vrlo grko. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku* (‚quassie').

GORKUNOV, *adj. koji pripada gorkunu. — U Šulekovu rječniku:* gorkunova kora ‚quassienrinde'.

GORKUNOVINA, *f. gorkunovo drvo, vidi* gorkun. — *U Šulekovu rječniku:* ‚quassienholz'.

GORKUNOVKE, *f. pl. (bot.)* Simarubeae, *ime porodici biļaka među kojima je gorkun (vidi* gorkun). Gorkunovke (pl.), bot. lat. Simarubeae. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. 365b.

GORLÉTATI SE, *gòrlêtâm se, impf.* smucati se. M. Pavlinović.

GÒRĻIV, *adj. a)* igni concipiendo aptus, *koji lako gori. — isporedi* goriv. — *u naše vrijeme kao tehnička riječ.* Gorļiv, chem. brennbar, tal. combustibile, frc. engl. combustible. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. 365. — *b)* ardens, studiosus, *pun ogńa, pun vatre, samo u prenesenom smislu, koji žestoko na što nastoji. — u pisaca našega vremena.* A kadija gorļiv na turčońe a još vrući na ženske namige. Osvetn. 5, 12. *i u Šulekovu rječniku:* ‚eifrig'; gorļiv u službi ‚dienstbeflissen'. — *i adv.* gorļivo. Gorļivo je i neumorno vjeru pripovijedao. M. Pavlinović, rad. 92.

GORĻIVAC, gorļivca, *m. gorļiv (vidi* gorļiv, *b)) čovjek. — U Šulekovu rječniku:* ‚eiferer'.

GÒRĻIVOST, *f. osobina onoga što je gorļivo. a) vidi* gorļiv, *a).* Gorļivost, chem. brennbarkeit. tal. combustibilità. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. 365. — *b) vidi* gorļiv, *b). — u Šulekovu rječniku:* ‚eifer'; službena gorļivost, gorļivost u službi ‚diensteifer'.

GÒRNAT, *adj. vidi* gorovit. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

1. GÔRNÎ, *adj. vidi* gorńi. — *U Voltiģijinu rječniku* (‚superiore, alto' ‚oben'). — *nepouzdano.*

2. GÔRNÎ, *adj. uprav koji pripada gori, gorama, ali se u Hrvatskoj i Slavoniji upotrebļava s osobitijem značeńem: koji pripada zemļi za koju se plaća gornica (vidi* 2. gornica). Ako krčevine budu poprimile narav gornog zemļišta (Berggrund). Zborn. zak. 1853. 176. *i u Šulekovu rječniku:* gorno pravo ‚bergrecht (von weinbergen)'. — *vidi i* gorno.

1. GÓRNICA, *f. gorńa soba, isporedi* gorńica. — *U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Stulićevu (v.* gorńica *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Gornica, soba na podu odnosno na tavanu. Ova soba služi za uspremu mnogijeh stvari osobito nečista praća ili rubļa. J. Bogdanović.

2. GORNICA, *f. što plaća kmet gospodaru za ńegovu zemļu (vinograd). — U Hrvatskoj i Slavoniji od* XVIII *vijeka, u izmeđa rječnika u Bjelostjenčevu* (‚jus montanum') *gdje naj prije dolazi, i u Jambrešićevu* (‚jus montanum'). Dohodak od gornice (Bergzins). Zborn. zak. 3, 94. Kod gornice i ostalih danaka gorničkog prava. 3, 723. *i u Šulekovu rječniku:* ‚bergrecht (abgabe)'.

3. GORNICA (Gorńica?), *f. ime mjestu. — U Daničićevu rječniku:* ‚Gorьnica‘, zemļama crkve sv. Đurđa ‚na selišti Srьbьšori‘ išla je međa ‚na Gorьnicu‘ (Mon. serb. 64 *god.* 1293—1302). 1, 64.

GORNICI, *m. pl. dva seoca u Hrvatskoj, kajkavski* Gorniki: *a) u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 14. — *b) u podžupaniji jastrebarskoj* 36.

GORNIČKI, *adj. koji pripada gornici, vidi* 2. gornica. — *U naše vrijeme.* Kod danaka gorničkoga prava (Bergrechtsgabe). Zborn. zak. 3, 723.

GORNIK, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

GORNINCI, *m. pl. ime mjestu. — Prije našeya vremena.* Gorьninьci. S. Novaković, pom. 130.

GORNO, *n. vidi* 2. gornica. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* gornica.

GORŃAC, gorńca, *m. vidi* gorńak, g. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nek ti gorńac puše. A. Kanižlić, rož. 2.

GORŃA CERA, *f. seoce u Konavlima blizu Dubrovnika.* Schem. ragus. 1876. 35.

GORŃACI, *m. pl. ime mjestima u Hrvatskoj, kajkavski* Gorńaki. *a) selo u podžupaniji zlatarskoj.* Pregled. 61. — *b) seoce u podžupaniji križevačkoj.* 65.

GORŃA CRVIVICA, *f. ime mjestu, vidi i* Crvivica. — *Prije našega vremena (pisano s č mj. c po crkvenom jeziku).* Gorьńa Črьvivica. S. Novaković, pom. 130.

GÒRŃÂČKÎ, *adj. koji pripada gorńaku, gorńacima. — U naše vrijeme.* Uz šibeničku kapu gorńački peškir. M. Pavlinović, razl. spis. 122. — *s osobitijem značenjem: koji pripada manastiru Gorńaku (vidi* Gorńak, h, *a)).* Mlava ulazi u onu dugačku i tesnu ‚gorńačku klisuru‘ . . . Klisura gorńačka koja se zove i ‚Ždrelo‘ . . . M. Đ. Milićević, srb. 1021.

GÔRŃÂ GRÉDA, *f. zemļa pod livadama u Srbiji u okrugu biogradskom, isporedi* Dońa Greda. Livada u Gorńoj Gredi. Sr. nov. 1875. 690.

GÒRŃÂK, gorńáka, *m. uopće onaj koji je gorńi, ali dolazi s osobitijem značenima. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak s nominativom) i voc.:* gȍrńâče, gȍrńâci. — *Postaje od* gorńi *nastavkom* akъ. — *Od* XVIII *vijeka (naj prije u Bjelostjenčevu rječniku, vidi* a *i* b).

a. *čovjek iz gorńega sela. — U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (2. gorńak, t. j. koji prebiva vu gore ‚montanus‘), *u Voltiğijinu* (‚montanaro‘ ‚bergbewohner‘), *u Stulićevu* (v. goranin). Obično ļudi ispod Velebita (Podvelebićani) zovu ļude gorńijeh sela (Prisojčane) ‚Gorńacima‘: ‚Ļuti brate gorńaci kao vuci‘; a žene zovu ‚Gorńakińama‘ i ‚gorńanskijem ženama‘. J. Bogdanović.

b. *u Hrvatskoj i Slavoniji težak, kmet koji drži gospodarevu zemļu (vinograd) i plaća mu za nju gornicu (vidi* 2. gornica). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚montanista‘) *i u Jambrešićevu* (‚montanista‘). Zemļe gorńe jesu one, koje su u vrijeme terezijanske regulacije bile u posjedu gorńaka. Zborn. zak. 1853. 176. *i u Šulekovu rječniku:* ‚bergholde; bergrechtsholde‘.

c. Diacanthus Latr., *ńeka bubica. — U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. kor. 431.

d. *u kartama kod igre, druga (po vrijednosti) od onijeh na kojijem se vidi čeļade, ńem.* der obere, dame, *franc.* dame, *tal.* cavallo. — *Načińeno po ńemačkome. — U naše vrijeme po sjevernijem krajevima našega naroda i u Vukovu rječniku. — isporedi* dońak, b.

e. catillus, *gorńi kamen kod vodenice. — U Vukovu rječniku. — isporedi* dońak, a.

f. gorńe snopļe hrane u kamari ili u desetaku. B. Mušicki.

g. *zapadni vjetar. — U Stulićevu rječniku (griješkom* gorńak, gorńka, 1. ‚ventus‘. 2. ‚zephyrus, ventus occidentalis‘) *i u Vukovu* (‚der westwind‘ ‚favonius‘). — *isporedi* gorńac.

h. *ime mjestima. a) manastir u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Uz vodu *(Mlavu)* manastirić Gorńak. M. Đ. Milićević, srb. 1032. Ispod tih ogńenih a tajanstvenih zrakova sunca, koje se praštaše s Homoļem nahodi se manastir Gorńak uz kršnu stenu a na obali brujne Mlave. Glasn. 43, 290. *vidi* Glasn. 21, 56—58. — *b) kraj u Crnoj Gori u riječkoj nahiji.* Po bratstvima Cekliće se *(vidi* Ceklin) dijeli na dvoje. Glasn. 40, 19.

GORŃAKIŃA, *f. žensko čeļade iz gorńega sela, vidi kod* gorńak, a.

GORŃAKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Janko Gorńaković. Rat. 347.

GORŃANI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124.

GORŃANSKI, *adj. koji pripada a) selu Gorńanima.* Gorńanska *(opština).* K. Jovanović 124. — *b) gorńacima, vidi* gorńak, a.

GÒRŃÂŠ, gorńáša, *m. vidi* gorńak, a. J. Grupković.

GORŃEMORAČANIN, *m. čovjek iz gorńe Morače. — U naše vrijeme.* S ńima vojska Gorńemoračani. Nar. pjes. vuk. 5, 385.

GORŃEVAC, Gorńevca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1867. 307.

GÔRŃÎ, *adj.* superior, *koji je gore, koji je na višem mjestu. suprotno* dońi. *svagda se upotrebļava da se ono o čem se kaže razlikuje od čega drugoga s čim se ispoređuje, i što se obično naznućuje istijem imenom (ali vidi kod a) aa)) ili je dio iste stvari. — isporedi* gorańi, 1. gorni. — *Postaje od osnove* gor *supstantiva* gora *nastavkom* ьń. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gorьńь, *rus.* горній, *češ.* horní, hürní. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚superior; superus‘), *u Mikaļinu, u Belinu* (‚supernus‘ 688ª; ‚superus‘ 718ᵇ), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (‚gorьńь‘). — *Pošto je značeńe kao kod komparativa, može se načiniti i superlativ:* nâj gorńî. *a) o onome što stoji nad čim drugijem, te pokriva ovo. aa) uopće.* Gorńe i dońe nebo. V. M. Gučetić 181. Zrake sunčane obasjaju gorńe lice zemļe. M. A. Reļković, sat. L5ᵇ. Plitica od srebra pozlaćena s gorńe strane. Ant. Kadčić 88. Kad se više predńijeh gorńijeh zuba jezik metne. Vuk, poslov. 167. Sjedio patrijara na gorńem podu. S. Ļubiša, prip. 146. Na gorńem dnu *(od bačve)* tri prsta daleko ot duga buše rupu. P. Bolić, vinodj. 2, 338. Tko bijahu te dvije guje ļute, dva rvača i delije krute? za dolńega neka pita majka, a gorńega Lovćen zna junaka. Osvetn. 2, 140. — *u ovijem se primjerima zove* ‚gorńi‘ *dio od kuće koji stoji nad ostalijem dijelima, ako se ovi i ne zovu istijem imenom:* Ode Emka na gorńe čardake. Nar. pjes. vuk. 1, 479. Što je pao gorńi kanat crkve. 3, 73. Brže strče sa gorńeg čardaka. 3, 371. — *bb) o nebu, raju (jer stoji nad nama), i o onome što je na nebu, u raju, pa često i u prenesenom*

smislu, kao nebeski, rajski. Ki s' u gorńem raju. M. Marulić 27. Bog nam poslao dobru čes iz gorńijeh visina. M. Držić 426. Za toj s neba pride na zemļu i nami se sličan učini, neka nas on isti ovdi na zemļi po putu i načinu od živļenja, koji se onoj gorńoj državi pristoji, uputi. B. Gradić, djev. 18. Bog je nepoznano velo dobro, gorńim dano. J. Kavańin 426ª. Gorńa pravda sad me meće s Tantalom. 444ª. Nije misli krjeposnije, neg razbirat gorńu staju. 465ª. Stanovito 'e gorńe stanjᵉ, smrt usilna gdi ne kosi. 487ª. Nek raj gorńi drugi cine; držaću se ja živine. V. Došen 201ª. Na izgled gorńijeh i nebeskijeh građana. J. Matović 462. Slava Bogu na visini naj gorńoj nebeskoj. I. M. Matteï 122. Da vam se ondi podpuno vaša pamet svitlostju gorńom napuni. Đ. Rapić 25. — *b) o onome što pokriva drugo s čim se isporeduje, ako i nije na visočijem mjestu.* Gorńa haļina ‚amictus, vestis exterior'. J. Mikaļa, rječ. 114ᵇ. Gorńa mu je kabanica sva moškovskijeh od lisica lijepijem kožam postavļena. J. Palmotić 301. — *c) o čemu što je na visočijem mjestu, ali nije nad onijem s čim se isporeduje i ne pokriva ovo. aa) uopće.* Odь gorńega studenьca. Starine. 13, 209. (1185). Od gorńega ribnika. Mon. serb. 563. (1322). Se mede Trěbьči i gorьńemu gradu. Deč. hris. 45. A međe imь od Rilьkovine u gorьńe čelo kaznьča stlьpa. 49. A međe mu od gorńe cěste. 113. Od gorńih planina gizdava vila. M. Držić 88. U isto vrime dili se iz gorńih strana od sivera neizbrojeno mnoštvo naroda. And. Kačić, razg. 19. Mi smo šetale u gorńe poļe. Nar. pjes. vuk. 1, 518. Bogdan uze gorńi kraj od grada. 2, 626. Izliječe na gorńu kapiju. 4, 244. Dońe selo muńe izgorješe, a na gorńe čavke popadaše. Ogled. sr. 433. — *bb) o dijelu trpeze (začeļu) gdje je veća čast sidjeti, a može i ne biti na višem mjestu.* Zašto je vazda običaj ljepše i čistije jezbine u gorńe čelo stavļati nego li u dońe. M. Divković, bes. 227ª. One meće̊š u gorńu trpezu. Nar. pjes. vuk. 2, 356. Od popova i od kaludera, koji na častima po naj više sjede u gorńem čelu i počińu napijati. Vuk, nar. pjes. 1, 79. — *cc) ‚gorńi' je dio lista s kojega se počińe pisati i čitati, te se uopće ‚gorńe' zove ono što se prije pisalo i čitalo, vidi* 1. gore, *a) cc) i* dońi, *c) cc).* Vidjevši gorńe prigledanje dopušta se da se može štampati. *u* M. Divković, bes. XIV. Da svak prime gorńe moje oporuke. J. Kavańin 51ª. Karalipej . . . dostojan je gorńim trojem. 128ᵇ. U gorńem redku spominńa milosrđe Božje. A. Kanižlić, utoč. 353. Drži se dakle ovi član gorńega člana. J. Matović 83. Ova pjesmica ne ide sa svijem medu ove gorńe. Vuk, nar. pjes. 1, 195. Jedni mjesto gorńe četiri vrste ovako pjevaju. 1, 21. Ponovi su štoriju gorńu. Nar. prip. mikul. 31. — *dd) vrlo često stoji uz imena gradova, zemaļa, krajeva, da se razlikuju od drugoga dijela istoga mjesta ili od drugoga mjesta kojemu je isto ime. vidi* dońi, *c) dd).* Na medu gorńe Livoče. Mon. serb. 264. (1389—1405). Gorьńi Dragovetičь. S. Novaković, pom. 130. Gorьńi Glamočь. 130. Stjepan, gorńe kraļ Mezije. J. Kavańin 259ª. Gorńe Francije biskupi. A. Kanižlić, kam. 806. U gorńoj Galileji. S. Rosa 52ᵇ. Sve pobježa u Moraču gorńu. Nar. pjes. vuk. 1, 367. Kupi dońe Cuce svekolike, ja ću gorńe brzo okupiti. 1, 521. Kod kojijeh *(pjesama)* stoji: ‚iz gorńega primorja', one sam gdjekoje ja pisao po Paštrovićima i na Staněvićima od žena iz Pobora i iz Maina. Vuk, nar. pjes. 1, VII. Južna i gorńa Bosna, prozvana Hercegovina. F. Jukić, zemļop. 52. *vidi drugijeh primjera kod* dońi, *c) dd) i kod imena napose.* — *radi* gospoda gorńa *vidi* dońi, *c) dd) na kraju.* — *d) u prenesenom smislu, o čemu što više vrijedi, što je više cijeńeno.* Triba da sam tvoj konac naj gorńi. A. Georgiceo, nasl. 140. S neba rinu kletu oholas gorńa sila. P. Kanavelić, iv. 220. Moglo bi biti da imat budeš vratiti razlog naj gorńemu *(štamparskom griješkom* ‚gorgjemu') sudcu. M. Radnić 107ᵇ. — *amo spada i ovo:* Sabor sastojati će iz dvije kuće: gorńe i doľńe. Zborn. zak. 1, 15. Gorńa zbornica ‚oberhaus'. Jur. pol. terminol. 371. Gorńa sabornica ‚oberhaus'. *u Šulekovu rječniku.*

GÒRŃÎ BRÒD, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva na Gorńem Brodu. Sr. nov. 1866. 200.

GÒRŃICA, *f. a) gorńi dio od kuće, gorńi pod.* — *u Stulićevu rječniku* (‚pars domus superior') *i iz ńega u Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa:* Gorńica, arch. (gorńi pod i. sprat), ‚obergeschoss, oberstock', tal. ‚piano superiore'. — *b) vidi* vrńčanica. — *u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crmnici.*

GORŃI DUBOVIK, *m. ńekakvo selo. vidi* Dubovik. — *Prije našega vremena.* Gorьńi Dubovikь. S. Novaković, pom. 130.

GORŃIK, *m. (anđeo, svetac) koji je na nebesima, u raju, vidi* gorńi, *a) bb).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Vičnega Boga, divice Marije i svih nebeskih gorńika. J. Banovac, blagos. 273.

GORŃIŠTE, *n. a) vidi* gorńica, *a).* — *samo u Stulićevu rječniku, gdje ima s istijem značeńem i* gorńištvo *što je sasma nepouzdano.* — *b) kućni krov.* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Koja krov od kuće bješe zvana gorńište. S. Rosa 62ᵇ. Ako li se uznađe na gorńištu i pokrovi svoje kuće. 137ᵇ. — *c) nebo, raj, isporedi* dońište. — *u istoga pisca.* Tad reče im Isus: ‚Vi odizdala ste, ja sam od gorńišta; vi sto od ovoga svijeta, ja nisam od svijeta ovoga'. S. Rosa 120ᵇ.

GORŃIŠTVO, *n. vidi* gorńište, *a).*

GORŃÒKRAJAC, gorńòkrâjca, *m. čovjek iz gorńega kraja.* — *U Stulićevu rječniku* (v. istokrajac, *vidi* 1. gore, *a) dd)).*

GORŃÒSELAC, gorńòseoca, *m. isporedi* dońoselac. *a) čovjek iz gorńijeh sela.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *b) koji je na gorńoj strani od sela.* M. Pavlinović.

GORŃÒSEĻANIN, *m. vidi* gorńoselac, *a). isporedi* dońoseļanin. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GORŃÒSEĻÂNKA, *f. vidi* gorńoseoka. *isporedi* dońoseļanka. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GORŃÒSEOKA, *f. žensko čeļade iz gorńijeh sela.* — *gen. pl.:* gorńòselâkâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GORŃÒTREŠŃIČKÎ, *adj. koji pripada Gorńoj Trešńici.* Gorńotrešńička rijeka, *voda u Srbiji u okrugu podrinskom.* Gorńotrešńička reka dolazi ispod visoravńa Košaļa, teče 6 sata, i sliva se u Drinu izmedu Drlaca i Bačevaca. M. Đ. Milićević, srb. 520.

GORŃÒZEMAC, gorńòzêmca, *m. čovjek iz gorńe zemļe. isporedi* dońozemac. — *U Vukovu rječniku* (‚der oberländer' ‚incola terrae superioris').

GORŃÒZEMICA, *f. vidi* gorńozemka. — *U Šulekovu rječniku:* ‚oberländerin'.

GORŃÒZĚMKA, *f. žensko čeļade iz gorńe zemļe.*

— *isporedi* gorńozemica. — *Nije potvrđeno, ali je bez sumńe narodna riječ kao što je i* dońozemka *koje vidi.*

GORŃÒZEMSKÎ, *adj. iz gorńe zemļe.* — *U Vukovu rječniku* (‚oberländisch' ‚a parte superiori').

GÓRO, *m. hyp.* Gorčile. — *Akc. sc mijeńa u voc.* Gôro. — *U Vukovu rječniku.*

GOROBIĻE, *n. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 19.

GOROBIĻSKI, *adj. koji pripada Gorobiļu.* Gorobiļsko poļe. Sr. nov. 1861. 50. Gorobiļska *(opština).* K. Jovanović 157.

GÒROCVIJEĆE, *n. vidi* 1. gorocvijet.

1. GÒROCVIJET, *m. ime ńekijem biļkama.* — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (gorocvijet, gorocvijeće ‚frühlingsadonis' ‚adonis vernalis', cf. zečij mak, cf. sasa?). Pod javorje gusto, tiho sama k meni pridi, gdi dva venca gorocvita, zlatom svita hrańu. D. Rańina 106a. Gorocvet (Pančić), Gorocviječe (Vuk), v. Gorocvijet. Gorocvijet, rus. горицвѣтъ, češ. hořikvět, poļ. gorzykwiat (Adonis), narcisso, testiculi canis *(po rukopisu* XVI *vijeka),* 1. Orchis morio L., Orchis fusca Grtn., Orchis provincialis Balb. (Vodopić); 2. Adonis vernalis L. (Vuk). Gorocvit, 1. ranuncolo *(po starijem rukopisu),* ranuncolo primo *(po starom rukopisu),* Ranunculus acris L. (Visiani); 2. Orchis L. (Visiani, Lambl), v. gorocvijet. B. Šulek, im. 95.

2. GOROCVIJET, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Gorocvêtь Bratićь. Deč. hris. 17. 85.

3. GOROCVIJET, *m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Zemļa u Gorocvetu. Sr. nov. 1875. 1019.

GOROGAŠE, *n.? ili f. pl.? selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 252.

GOROGÀŠĻIV, *adj. vidi* gašļikov. — *U Vukovu rječniku.*

GORÒGOZAN, gorògozna, *adj.* o drvu, koje rđavo gori. M. Ružičić.

GORÒGRAĐAC, gorograćca, *m. vidi* Staropazinac. — *U Istri (čakavski s* j *mj.* d). Kega biš ubrala, biš li tela Gorograjca (Gorograjci = Staropazinci)?' ‚Gorograjca nikad ni jenega, Gorograjci su olitari'. Nar. pjes. istr. 2, 164.

GORÒHODAC, goròhoca, *m. čovjek koji hodi po gorama.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚montivagus').

GÒROJE, *m. muški nadimak.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

GOROJEVIĆ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Atanacko Gorojević Trebińac. Glasn. II, 242. (1710).

GÒROKÂZ, *m. geografička karta, mapa, na kojoj su zabiļeżene gore.* — *isporedi* gorovid. — *Načińeno u naše vrijeme.* Gorokaz, geogr. (mapa górâ) ‚gebirgskarte', tal. ‚carta di montagne'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz.

GOROMIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Gorominu. Sr. nov. 1866. 527.

GOROMIŃANIN, *m. čovjek iz Goromińa Doca.* Đ. Daničić. — *plur.:* Goromińani.

GOROMIŃ DOLAC, *m. seoce u Dalmaciji blizu Staroga Grada.* — *Grieškom* Aromin dolac. Repert. dalm. 1872. 39. — Đ. Daničić.

GÓROŃA, *m. ime volu.* — *U Lici.* J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. GÒROPÂD, *f.* epilepsia; furor. — *Složeno od osnova* gor *i* pad, *te je pravo značńe: padańe od gore (vidi* 2. gora, b). — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu (vidi kod b)). a)* epilepsia, *gora, gorica, gorska bolest, padavica.* Bernardin . . . mlogo godina imadijaše goropad iliti padavicu. . . . Poznade da veće nikakve goropadi nejma. A. Kanižlić, bogoļubn. 440. Nemoćnici ozdravļeni od slipote, drtavice, goropadi . . . fran. 70. — *na jednom je mjestu muškoga roda:* Od goropada, od groznice jesu oslobođeni. A. Kanižlić, utoč. XVIII. — *b)* furor, *bjesnoća, mahnitost.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚die raserei (personifizirt)' ‚furor' *s primjerom:* Ustaj mati, ustaj goropadi! Nar. pjes. vuk. 1, 638. *vidi i* goropadnost *na kraju.*

2. GÒROPÂD, *m. vidi* 1. goropad, *a) na kraju.*

GORÒPADAN, goròpadna, *adj. koji pripada goropadi; koji boluje od goropadi.* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu (vidi kod* a, *b)).*

a. *adj. a) vidi* 1. goropad, *a).* Ozdravi kćer kraļevu koja bijaše goropadna. F. Lastrić, svet. 142b. Divojka jedna od goropadne bolesti mučena. A. Kanižlić, utoč. XX. Ako bi pak bio goropadan i padao od malkaduka. M. Dobretić 473. Zašto se od takoga nečista sastanka radaju dica nakazna i goropadna. 541. Po tomu čovik mogao bi se otrovati i dijete nakazno i goropadno može se začeti. B. Leaković, nauk. 257. ‚Ana j' moja od gorice bona', t. j. goropadna, kao što sam i u govoru slušao: ‚pada od gore', ili ‚gorske bolesti'. Vuk, nar. pjes. 1, 578. — *b) vidi* 1. goropad, *b).* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚rasend, ungestüm' ‚furiosus'). To moja narav goropadna ne bi nikako snositi mogla. S. Ļubiša, prip. 133.

b. *adv.* goròpadno. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka (gdje stoji iperbolički, kao žestoko, naprasito).* I velike boge i male moli, upi goropadno. J. Krmpotić, kat. 28.

GOROPÁDITI SE, goròpâdîm se, *impf. bolovati od goropadi (padati od gore; bijesniti).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* goròpâdâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* gòropâdî. — *U Vukovu rječniku* (‚rasen' ‚furere').

GORÒPADNICA, *f. goropadno žensko čeļade.* — *U Vukovu rječniku* (‚die rasende' ‚furiosa').

GORÒPADNÎK, *m. goropadan čovjek.* — *isporedi* goropadńak. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi b)). a) vidi* goropadan, a, *a).* I zašto bo je goropadnik bio, kada bi ga uzela ona bolest, iz usta pina išla. I. Velikanović, uput. 1, 280. — *b) vidi* goropadan, a, *b).* — *u Vukovu rječniku:* ‚der rasende' ‚furiosus'.

GORÒPADNÔST, *f. stańe onoga koji je goropadan, vidi* 1. goropad. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (vidi* 1. goropad, *a)).* Pak se primemažete, da na vas strašne ne pošaļe bolesti, kakono ti kamen, . . . živinu ali goropadnost. Đ. Rapić 186. — *i u Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa (vidi* 1. goropad, *b)):* Goropad, goropadnost, phil. (smušenost, granovitost), ‚tobsucht', tal. ‚frenesia'.

GOROPADŃAČA, *f.* Lathraea squamosa L., *ńeka biļka, potajnica.* — *U Šulekovu imeniku:* Goropadńača, squamaria, dentaria (I. Sabļar), Lathraea squamaria L. 95.

GORÒPADŃÂK, *m. vidi* goropadnik. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GOROPÁDEŃE, *n. djelo kojijem se ko goropadi.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das rasen' ‚furor'.

*

GOROPAŠTINA, *f. vidi* 1. goropad. — *U naše vrijeme u Bosni.* Goropaština, padavica, morbus caducus, epilepsia. G. Martić.

GÒROPÌS, *m. (geogr.)* orographia, *dio geografske nauke, gdje se uči položaj, visina, dulina itd. gôrâ. — Načińeno u naše vrijeme.* Goropis ‚gebirgsbeschreibung; orographie'. B. Šulek, rječ. Goropis, geogr. lat. ‚orographia' ‚orographie'. rječ. znanstv. naz.

GOROPISAC, goropisca, *m. čovjek što se bavi goropisom. — U Šulekovu rječniku:* ‚gebirgsbeschreiber; orograph'.

GORÒPOĻSKÎ, *adj. koji pripada Gorńem Poļu.* Od Onogošta ide put ravnicom Nikšićskom a za tim južnozapadnom stranom Gorńega Poļa ka Goropoļskoj Reci. Glasn. 21, 306.

GOROPUST, *m. (?) ime ńekakvu mjestu. — Prije našega vremena.* Goropust.. S. Novaković, pom. 130.

GOROSKÍTALAC, goroskitaoca, *m. čovjek koji se skita po gorama. — isporedi* gorohodac. — *U Belinu rječniku* (‚montivagus' 750a) *i u Stulićevu* (griješkom goroskitaoc, v. gorohodac).

GOROSLAV, *m. ime muško. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ban Goroslav . . . P. Kanavelić, iv. 86.

GORÒSLÔVĻE, *n. nauka o gorama. — U Šulekovu rječniku:* goroslovje ‚gebirgslehre'.

GOROST, *f. vidi* gorest. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ere ne može stati od gorosti srca svoga. Pril. jag. ark. 9, 120. (1520).

GOROSTAK, *m. vidi* gorštak. — *U Stulićevu rječniku* (‚monticola') *s dodatkom da dolazi u pisca Đorđića (?). — sasma nepouzdano.*

GORÒSTANÎK, *m. a) goranin, gorštak. — u Belinu rječniku* (‚montanus' 495b) *i u Stulićevu. — b) vidi* gorostas. — *u Voltiģijinu rječniku* (‚gigante' ‚riese'). *nepouzdano.*

GORÒSTÂNKA, *f. goranka. — Samo u Stulićevu rječniku gdje ima i* gorostankińa *s istijem znaćenem.*

GOROSTANKIŃA, *f. vidi* gorostanka.

GORÒSTAS, *m.* gigas, *div. — U naše vrijeme načińeno po adjektivu* gorostasan. Gorostas ‚hüne; riese'. B. Šulek, rječ. — *preneseno na visoko drvo.* Al' u ńoj mu ništa raslo nije, osim vita cera gorostasa. Osvetn. 2, 63.

GORÒSTASA, *f.* colossus, *kip gorostasne visine. — U Belinu rječniku* 202a *i u Stulićevu.*

GORÒSTASAN, goròstasna, *adj.* immanis, *(o čeļadetu ili o onome što se kao čeļade misli) prekonaravne veličine (stasa kao gora). — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚giganteus' 344a), *u Voltiģijinu (griješkom* gorostazni, gorostazan ‚gigantesco' ‚riesenmässig'), *u Stulićeva, u Vukovu* (‚sehr gross' ‚ingens' *s dodatkom da se govori u Boci).* Riječ je, kô se bjehu ļudi gorostasni jur popeli pod orużjem u požudi, da bi nebo Jovu oteli. I. Gundulić 368. Vidio bi . . . Polifeme, Gerijone vrlovite, gorostasne. G. Palmotić 3, 8a. Zemļa od prije kraļevana gorostasnijem ģigantima. 3, 56b. David Goliju gorostasna slomi. I. Đordić, uzd. 46. Ti David, da slomiješ gorostasnoga Goliju! A. Kalić 438. Gorostasan bez prilike, grbav ozad, grub osprijeda, svak čas grlo kaže slike. N. Marči 60. — *u prenesenom smislu, o čemu drugome što nije čeļade.* Gdje grnhnuše puško i lubarde, a jekmuše gore gorostasne. Osvetn. 7, 65. — *na dva mjesta sa* š *mj. drugoga* s, *jamačno pisarskom ili štamparskom griješkom.* Gorostašnom zlom Tarašu glavu odsiječe dikla mlada. G. Palmotić 2, 167. Pogledaj na kip gorostašni Danijelov. P. Knežević, osm. 302.

GORÒSTASINA, *m. augm.* gorostas. — *U Stulićevu rječniku* (‚ingens gigas').

GORÒSTASNICA, *f. gorostasno žensko čeļade. — U Stulićevu rječniku* (‚immanis foemina').

GORÒSTASNIČKÎ, *adj. koji pripada gorostasnicima. — U Stulićevu rječniku* (v. gorostasan) *gdje ima i adv.* goròstasnički ‚gigantum more'.

GORÒSTASNÎK, *m. vidi* gorostas. — *U Belinu rječniku* (‚gigas' 344a) *i u Stulićevu.*

GORÒSTASOVATI, goròstasujêm, *impf. raditi kao gorostas. — U Stulićevu rječniku* (‚gigantum more se gerere, gigantem agere'). — *slabo pouzdano.*

GOROSTAŠAN, *vidi* gorostasan.

GOROŠTAK, *m. vidi* gorštak, *od čega je zlo načińeno. — U Stulićevu rječniku* (v. gorostak). *i u jednoga pisca našega vremena.* Da udaviš ovu šaku goroštaka. S. Ļubiša, prip. 120.

GOROV, *adj. vidi* gorovit. — *U Stulićevu rječniku* (‚montuosus, alpestris, montanus'). — *nepouzdano.*

GÒROVA, *f. ime kravi.* J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GOROV-CVIJET, *m. vidi* 1. gorocvijet. Gorovcvijet, satirione *(u starijem rukopisu, Skurla),* leporino, testiculus vulpis *(Kuzmić, u starijem rukopisu),* Orchis morio L., v. gorocvijet. B. Šulek, im. 95.

GOROVEZ, *m.* Usnea florida L., *vrsta mahovine. — U Šulekovu imeniku:* Gorovez, Usnea florida L. (Marinković). 95. *i u ńegovu rječniku:* ‚haarflechte'.

GOROVIČ, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 121.

GOROVIĆ, *m. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 10.

GOROVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 40. Č

GOROVID, *m. vidi* gorokaz. — *U Šulekovu rječniku:* ‚gebirgskarte'.

GOROVINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Sr. nov. 1872. 546.

GORÒVIT, *adj.* montuosus, *po kojemu su gore, puno gora. — isporedi* gorov, gorast, gorav, gornat. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Zemļa hridna i gorovita. I. Đordić, salt. 281. Zavrnula mlada belo krilo, potekla va goru gorovitu. Nar. pjes. istr. 2, 158.

GOROVITOST, *f. osobina onoga što je gorovito. — U Šulekovu rječniku znanstvenoga naziva.* Gorovitost, geogr. ‚gebirgige beschaffenheit', tal. ‚montuosità'.

GOROVĻEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Rat. 91.

GORÒZNANAC, goròznânca, *m. čovjek što se bavi goroznanstvom. — U Šulekovu rječniku:* ‚gebirgskenner'.

GOROZNANSTVO, *n. vidi* goroslovje. — *U Šulekovu rječniku:* ‚gebirgskunde'.

GOROŽUPE, *f. pl. u Daničićevu rječniku:* Selu je Tmavi crkve arhandelove u Prizrenu išla meda ‚dêlom, kako se kamy vali medu Tmavu i medu Gorožupe (Glasn. 15, 283 *god.* 1348?).

3, 578. — *vidi i:* Među međama *(u hrisovulji Dušanovoj Arhandelu Prizrenskom)* pomiñe se ‚Gorožupa', koja među imenima sela nahije đakovičke (Milojović, putopis 3, 125) dolazi danas poarbanašena kao ‚Gražup'. S. Novaković, zemļ. 62.

GÒRSKÂ BÒLÊST, *f. vidi* 2. gora, b *i* 2. gorica. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚die fallsucht' ‚epilepsia', cf. gora). ‚Pada od gore' ili ‚od gorske bolesti'. Vuk, nar. pjes. 1, 578.

GÒRSKÂĆ, gorskáća, *m.* Castanea vesca Grtn., *kesten.* — *u Baniji.* V. Arsenijević.

GÒRSKÂ RŪŽA, *f. u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori):* bijel planinski cvijet, koji se zove i ‚dokoļena' i ‚Turčincvijet'. *iz njega u Šulekovu imeniku.* 95.

GÒRSKÂ ŽŪPA, *f. u Daničićevu rječniku:* ‚Gorьska Župa', kraļ je Stefan Prvovjenčani dao Žiči ‚u Gorskoj Župê Goličь' (Mon. serb. 12 *god.* 1222—1228). tu se ona pomiñe poslije priloga u Zeti, po tome vaļa misliti da je bila negdje na onoj strani. — ‚Gorschu Zuppu', može biti drugu, dao je ili na novo potvrdio kraļ bosanski Ostoja vojvodi Đurđu i knezu Vukiću (‚Vuchichiu') (Mon. serb. 386 *god.* 1422—1435). a braća Jurjevići, bez sumñe sinovi toga vojvode Đurđa, vojvoda Pavao i knez Nikola i knez Vlatko, i bez sumñe sin onoga kneza Vukića, knez Vuk Vukićević imahu zemļe ‚u Gorьskoj Župi' koje im bješe uzeo vojvoda Sandaļ, a vojvoda mu Juraj Vojisaļić sinovac hercega Hrvoja povratio 1434 (Mon. serb. 378). u ńoj ili blizu ńe bjehu sela Draglan, Kozica, Hraštani, Vrhdol, Zahođani, Živogošta, Makar, Bast, od kojih su neka i sad u Dalmaciji blizu Omiša i Makarske, po tom je ta Gorska Župa bila ondje. — *vidi i* S. Novaković, obl. 15.

GÒRSKÎ, *adj.* montanus; silvestris, *koji pripada gori, gorama; nije svagda razgovijetno, treba li kod toga misliti na prvo* (mons) *ili na drugo značeńe* (silva) *riječi* gora. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gorьskъ, *rus.* горскій, *češ.* horský, *poļ.* górski. — *Između rječnika (u svijem je prvo značeńe) u Vrančićevu* (‚montanus'), *u Belinu* (‚montanus' 495b), *u Jambrešićevu* (‚montanus'), *u Voltigijinu* (‚montano' ‚bergicht'), *u Stulićevu* (v. gorovit), *u Vukovu* (‚gebirgs-' ‚montanus'), *u Daničićevu* (gorьskyj ‚montanus'). *a)* montanus, *brdski, vidi* 1. gora, a. Gorskaa sela. Glasn. 15, 305. (1848?). Ovce ne ktješe gorski vuk zaklati. M. Vetranić 1, 9. 1 na to ubranu travu gorske paše ličminom vezanu, da se ribe straše. P. Hektorović 5. Pod visine gorske i pod dubine morske prošadši. P. Zoranić 34a. Brgat, ki stanova u gorskoj dubravi, zakona cić nova staroga ne ostavi. I. Gundulić 149. Kri' se u jame gorskijeh hridi: smrt svuda te slidom slidi. 233. Ne rodi je medvjedica, ni se u gorskoj goji ļuti. 464. Bog gorske visine gleda pod sobom. I. Đordić, salt. 325. Vaskolik gorski vrh obsinu plamenito. ben. 49. Brzi kakono srne gorske And. Kačić, kor. 179. Uzmi dva lota gorske stipse. Z. Orfelin, podr. 230. Bijele su kako gorski snijeg. Nar. pjes. vuk. 2, 284. Tko bi gorskog upustio vuka? 4, 145. Gorsko brašno ‚bergmilch, mondmilch' ‚lac lunae'. G. Lazić 176. — *b)* silvestris, *šumski, vidi* 1. gora, b. Gdi poju sve gorski slavici. S. Menčetić 57. U prasca gorskoga daj da ga stvorimo. M. Vetranić 2, 101. Nu listje od gora i zvijeri sve gorske. N. Dimitrović 44. Ko pticu da štite gorske me zeleni. I. Đordić, salt. 28. Postao sam gorski harambaša. Nar. pjes. vuk. 3, 449. On upita dva gorska hajduka. 3, 497. — *c) ne zna se, ļeli prvo ili drugo značeńe.* Koje bi gorskoga umoril' još lava, a neg nejakoga mene. P. Hektorović 71. Prije će imat gorska zvir u vodah stanak svoj. N. Dimitrović 47. O guste dubrave, o gorski satiri, o vile gizdave. N. Naļešković 1, 192. Nađ' mu gorsku vilu. M. Držić 35. Upazih gorsku vil gdi gola i bosa poje tač iđaše s vijencome vrh kosa. D. Ranina 91a. Pod', gorsko zvijerenje u gorah zagluša'. I. Gundulić 138. Nu će ruke sad me ove prikijem vilam ukazati, s golijem prsim što je mužove gorskijem ženam prigrabiti. 161. Glas iz luga jedan začu gdi se uz gorske dipli sklada. 352. O jelene, šumsko gorsko zvere! Nar. pjes. vuk. 1, 274. Eto otud do tri gorske vile. 2, 51. Iznosiće punu kupu vina, do po vina, do po gorska jeda. Nar. pjes. vil. 1868. 729.

GORSTAK, *m. vidi* gorštak. — *U Stulićevu rječniku:* v. goroštak *s dodatkom da dolazi u Menčetića (?).* — *sasma nepouzdano.*

GORSTVO, *n. više gora združenijeh među sobom koje se shvataju kao nešto cijelo po sebi.* — *Načińeno po češkome* horstvo *u naše vrijeme kao tehnička riječ za geografiju.* Gorstvo č. *(češki),* geogr. stat. ‚bergsystem, gebirgssystem'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz.

GORŠATI, goršam, *impf. a) činiti da što bude gore; bivati sve to gore.* — *u Stulićevu rječniku* (v. pogoršati). — *nepouzdano.* — *b) vidi* gorčiti. — *na jednom mjestu u rukopisu* XVI *vijeka.* Človik bližan vazda gorša i ozlovoļuje duh sveti, ki mu je od Boga dan. Nauk brn. 14a.

GORŠETI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 12.

GORŠINA, *f. nejasna riječ u rukopisu* XVI *vijeka.* Kada pride narodjaj, da se ima dati goršina u grad. Mon. croat. 236. (1534).

GORŠTACI, *m. pl. dva seoca u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj, kajkavski* Goršćaki. Pregled. 27. 28.

GORŠTAČICA, *f. vidi* 1. goranka. — *U Belinu rječniku* 495b *i u Stulićevu.*

GÒRŠTÂK, gorštáka, *m. vidi* goranin. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* gòrštâče, gòrštâci. — *Postaje od osnove adjektiva* gorski *nastavkom* jak-: skj *mijeńa se na* šč, šć, št. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚montanus' 495b; ‚agrestis' 54a; ‚rusticus' 221b), *u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Voļu bit meu take vas moj vijek u robstvu, neg meu zle gorštake u slavnom kraļestvu. G. Držić 406. Djedi mi su svi očini cari istočni privisoci, smerni gorštaci u planini matere su moje oci. I. Gundulić 304. Njeci gorštaci ugledaše Benedikta. I. Đordić, ben. 24. Jeli igdje koji gorštak, koji seļanin naj ubožiji, da se rodi u ovakomu siromaštvu bez utjehe? B. Zuzeri 281a. Sve gorštake bezumne junake. Pjev. crn. 103b. Gorštacima je hrana varivo i sočivo. S. Ļubiša, prip. 7. Gorštaci koji žive po planinama i halagama. V. Bogišić, zbor. 13.

GORŠTICA, *f. na jednom mjestu* XVI *vijeka (sa* s *mj.* š: gorstica, *jamačno pisarskom griješkom), kao da znači: goranka, i kao da je načińeno od* gorštak. Vile mi tuj kažu i lombre gorstice (vaļa da ‚gorštice'. Đ. Daničić). M. Vetranić 2, 262.

GORŠTINA, *f. (kajkavski* goršćina), ime praznom mjestu oko vinograda u Prigorju. F. Hefele.

GÒRU, *adv. vidi* 1. gore. — *Mislim da je postalo po analogiji prema* dolu. — *Od* XVI *vijeka*

(i starosloveuski primjeri kao da nijesu stariji, vidi F. Miklošić, lex.[2] *kod* goru) *do* XVIII, *u izmedu rječnika u Belinu* (‚super‘; goru poći ‚sursum ferri‘ 714[b]) *i u Stulićevu* (‚super‘). *a) za micańe, vidi* 1. gore, *b). aa) uopće.* Dviže se goru. *N.* Rańina 145[a]. luc. 4, 39. Družice, stan' goru. *N.* Naješković 1, 196. Pače bahtom vazda uzteci, kad god možeš, da ga vidiš, ili ležiš, ili sidiš, ter mu sunce goru izteci. A. Čubranović 155. Goru pođite. D. Zlatarić 31[a]. Poj ti h templu vašem goru. M. Gazarović 43. Iz kuće ushodjaše se goru. S. Rosa 63[a]. — *bb) na nebo, u raj, vidi* 1. gore, *b) dd).* Da ti mož' poć' goru, blaženi gdi stoje. N. Naješković 1, 111. Mnil bi se jur meni, da gredu goru u raj. D. Rańina 95[b]. Zemļa t' laka, u ku ležeš, a duh ti se goru utiši. A. Čubranović 164. — *b) za stajańe, vidi* 1. gore, *a). aa) uopće.* Što je vidit' zrak danice sjajuć goru sa prozora pri svitlosti ńe pozora? A. Čubranović 157. Na ńem s čudnijeh devet kruga dolu i goru svud okoli, ļubenjeh se Božijeh sluga izredjeni paze stoli. G. Palmotić 3, 174[a]. Ili tak ili lih, i dolu i goru bih. (Z). Poslov. daničk. 32. — *bb) na nebu, u raju, vidi* 1. gore, *a) bb).* Ti side zgar s nebi za dat' nam raj goru. N. Naješković 1, 148. Da sve ovoj Bog na nebu prosti goru. 1, 152. Ni' na nebu goru svitlo zvizde zriti. D. Rańina 139[b]. Protiviti rič je luda, što godi se goru odluči. A. Čubranović 156. Er ne ļube, znaj, oholas ni neharstvo sveti goru u svojemu slavnu koru. Jedupka. 235. Bog naj veći ki je goru, on pomozi svemu dvoru. M. Divković, kat. 107. Isukrst buduć goru na nebesijeh. M. Orbin 100. Po nebesijeh eto goru jasne zvijezde svijete milo. I. Gundulić 20. Pod pristoļem Božijem stoji goru pravda neockvrńena. 38. — *cc) vidi* 1. gore, *a) cc).* Irud čuvši nikoliko od goru rečenih stvari. B. Kašić, is. 17. Koliko smo goru rekli. fran. 170. Zvonimira imenovah goru jednom. J. Kavańin 304[a]. Koje napomenusmo goru. S. Rosa 41[a]. Kako smo goru u ovomu poglavju propovidjeli. 106[b]. — *dd) vidi* 1. gore, *a) dd).* Odkupim il' Dančula il' Elesa pri' neg mi ih saprodadu tamo goru u zamore. A. Čubranović 162. — *c) s prijedlogom s čim se pokazuje odaļivańe, kao da je genitiv (i u naj starijim staroslovenskijem primjerima, vidi* F. Miklošić, lex.[2]). Drugoga češ *(sina)* vidit' banom od jezika od svih naju, gdi stoluje na Dunaju po milosti s goru danom. A. Čubranović 144.

GORUČICA, *f. vidi* gorušica. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Zrno od goručice. Anton Dalm., nov. tešt. 113[b]. luc. 17, 6.

GORUĆ, *adj.* ardens, fervens, *koji gori.* — *Upravo je particip praes. glagola* gorjeti, *ali ne postaje od osnove* gori *nego od korijena* gor. *da nije, kao što je mislio Daničić* (istor. obl. 367), *ovo neorganično oblik što su ga pisci (tobože istom od* XVI *vijeka) načinili, vidi se ne samo po tome što vrlo često dolazi (dok su drugi ovakovi oblici koje Daničić nabraja, kao* hotući, držući, kipući *itd. vrlo rijetki), nego i po tome što se oblici od osnove* gorąštь *nalaze već u naj starijim staroslovenskijem rukopisima (vidi* F. Miklošić, lex.[1] *kod* goréti, *i* vergl. gramm. 3[2], 114), *te je bez sumńe osnova* gorontj *praslavenska, isporedi i češ.* horouci, *poļ.* gorący, *doňo-srp.* goruci. *čudnovato je da uz* gorńć *ima i oblik* gorušt *(koje vidi) i to kod pisaca što ne miješaju crkveni jezik s narodnijem. isporedi i* lotušti. — *Izmedu rječnika u Vrančićevu* (gorući ugļen ‚pruna‘), *u Mikaļinu* (gorńć, užežen ‚ardens, flagrans, ignitus, inflammatus‘; gorućь, ražežen kako gvozdje ‚candens, ignitus‘), *u Belinu* (gorući ‚ardens‘ 99[a]; ‚candens‘ 401[a]; ‚accensus‘ 14[a]; ‚calefactorius‘ 625[a]), *u Bjelostjenčevu* (gorući), *u Jambrešićevu* (goruća vrućina ‚ardor‘), *u Stulićevu.*

1. *adj.* — *Komp.:* gorùćijî (J. Matović 338. 367. 525. *i u Stulićevu rječniku).*

a. *u pravom smislu. a) o čemu što je načińeno za goreńe, ili što se uopće misli da je tome namijeńeno, kao drva, ugaļ, zubļa, svijeća itd.* Oni dolac biše ugļevja goruća pun. Tondal. star. 1, 111. 1 svitńak gorući i obilni božastvene rose. Transit. 23. Biše vsakomu dan jedan dupler goruć. Mirakuli. 52. Ne kako vode da kako goruća pakla. P. Zoranić 9[b]. Čini razsipati na ńe goruća ugļevja. F. Vrančić, živ. 45. Noseći sviće goruće. A. Kanižlić, kam. 146. Držite svijeće goruće u rukami vašijema. J. Matović III. — *amo mogu spadati i ovi primjeri, u kojima se kaže o mjestu načińenu za goreńe, n. p. o peći:* Jedna peć važgana goruća. Transit. 252. Cesar .... poveli ga u jednu goruću porinuti japnenicu. F. Glavinić, cvit. 103[a]. Kako u jednoj peći gorućoj. F. Lastrić, test. ad. 77[b]. Mladićima vrženijema u peć goruću. J. Matović 522. — *b) o kojoj drugoj tjelesnoj stvari.* Pak čavli gorući križu ga pribiše. M. Marulić 186. Dones' bić gorući. F. Lukarević 219. Da si od ogńa sva goruća, nijesi mnoštvu neprijateļa jedna odolit' ti moguća. I. Gundulić 356. Učini nebo gorućo. F. Glavinić, cvit. 2[a]. U jezeru ogńem gorućemu i sumporom. A Bačić 106. Biće u jezeru gorućemu ogńem i sumporom. F. Lastrić, nod. 92. Cvrče Turci u kuli gorućoj. Osvetn. 1, 74. — *c) o zmaju, jer se misli da na usta baca ogań.* Zli će pasti u ponore duo pakļenih crnih jama, gdi zmije otrovne, zmaji gorući ... vrle hude jade, nemir ļući daju kletim. 1. Gundulić 236. — *d) o ogńu, vatri, plamenu itd.* Buduć potom stavļena u plamen gorući. Mirakuli. 10. Plamik gorući. Korizm. 4[b]. On ogań gorući. 19[a]. Da će plamom ńih gorućim sažgat. J. Kavańin 561[a]. Jezero vatre goruće, koja žeže a ne sažiže. F. Lastrić, ned. 391. More od vatre i gorućeg plamena digne se. M. A. Reļković, sat. L5[b]. — *amo spada i ovaj primjer:* Kako človik kad zagledan u goruće sunce stane. Đ. Baraković, vil. 171. Ako slavnik Gozue čini, da goruća svjetlost stane. J. Kavańin 436[a]. *i ova dva (metaforički):* Dan je, ali iza oblaka od kamenja ledonoga proć' goruća na dvor zraka vik ne može sunca moga. I. Gundulić 351. Dosti 'e rijet, da *(je)* žena sama ... užeženje svim goruće. J. Kavańin 45[a].

b. *iperbolički, vrlo.* Očima, ke goruće tako ima, er led isti ńima užiže. S. Bobaļević 232. Ljeto u ńoj jes goruće. M. Orbin 26. Koga u jedan kotal pun uļa gorućega položihu. F. Glavinić, cvit. 421[b].

c. *u prenesenom smislu. a) o jakom duševnom osjećańu, isporedi* gorjeti, I, 4. *aa) o ļubavi medu muškom i ženskom stranom, bludnosti.* Ja i Ļubav, nitko veće ni domisli, ni se stavi od goruće mu mučeće i otajne mo ļubavi. I. Gundulić 260. Ugasi u mojem kipu svu potaċ goruće bludnosti. P. Radovčić, nać. 170. — *amo spada i ovo:* Ļubav: Od goruća plama u sebi i od mogućijeh ovijeh strila čini što hoć', majko mila. I. Gundulić 10. — *bb) o drugoj ļubavi.* Ļubimo ga ... s gorućom naglostju od bogoļubnosti naše. A. Gučetić, roz. mar. 14. Plodi od ńegove goruće ļubavi. B. Kašić, fran. 110. O goruća ma ļubavi, o nebeski vjeroniče. I. V. Bunić, mand. 34. Promišļajući ļubav goruću sina Božijega. F. Lastrić, test. 329[b]. I pokaza goruću ļubav svoju pram Isusom. ned. 361. Da se ļubav naša bude uči-

niti gorućija prema ńemu. J. Matović 367. Z gorućom ļubavju u srcu prama Isusu. M. Dobretić 61. — *cc) o želji.* Zoja gorućeje ošće pohoti buduć muža pojat. Š. Kožičić 46a. Moju goruću žeđu ugasiti. A. Gučetić, roz. mar. 277. Goruće pohotjenje duše. B. Kašić, nasl. 107. Dokle se gorući moj pohlep utiši. Đ. Baraković, vil. 22. Veliko i goruće biše želenje onih svetih otac. F. Glavinić, cvit. 81a. ‚Goruće pun požude za ńe rajsku milos steći. Ġ. Palmotić 1, 305. Goruće žeļe moje. L. Radić 24. Ganut od goruće žeļe. I. J. P. Lučić, izk. 6. — *dd) o vjeri.* Cić ńe goruće vjere. I. Đordić, uzd. m. — *ee) o pomńi, nastojańu.* Da bismo žeļeli s gorućom pomńom. J. Matović 424. S kršćanskim gorućim nastojańem. I. J. P. Lučić, nar. 66. — *ff) o gńevu, ļutini.* U gorući svoj gńijev i jed. P. Kanavelić, iv. 7. Moj gńev gorući. I. Đordić, uzd. 41. — *b) o molitvi.* Gorućom molitvom prosi obranu u Boga. I. Đordić, salt. 232. Bog usliši goruće molbe svoga Dominika. V. M. Gučetić 122. Da bi bila goruća i krepostna molitva. J. Matović 448. — *amo spada i ovaj primjer:* Moļaše s. Francisko gorućim načinom u celi svojoj. F. Glavinić, cvit. 253a. — *c) o rati itd.* U ovoj gorućoj sadašńoj rati. I. Zanotti, en. 2, 3. Nu sred smeće tej goruće vrlijeh vitez pomńa sva bi . . . I. Gundulić 559. — *amo spada i ovaj primjer u kojem* plam *znači: buna.* Care svemogući, prosti, ako rob tvoj smije odkrit' strašni plam gorući ki oko glave tve se vije. I. Gundulić 492. — *d) o onome (uzdasima, suzama, riječima itd.), čim se pokazuje žestoko unutrńe osjećańe.* Ter gorućijeh sred uzdaha tako slatke tužbe čini. I. Gundulić 39. Na goruće ove uzdahe. P. Kanavelić, iv. 53. Kroz goruće uzdisańe uzdigoh dušu k tebi. I. Đordić, salt. 73. — Suze vele goruće joj tecihu iz očiju. Živ. jer. star. 1, 234. — Oni jezici govoreńa goruća izuščuju. J. Filipović 1, 170b. — *e) o čeļadetu u kojemu je unutrńe osjećańe. aa) nopće.* Ti, ki s' goruć i bogati. J. Kavańin 66a. Ona 'e studen duh bjegući, ja ustavan i gorući. 405b. Goruć zamah ruke svete digni na ńih, Bože. I. Đordić, salt. 26. Oni stojeći prid Bogom, po biću bogoļubstva i vjere činu se gorućiji. J. Matović 525. — *bb) izrečeno je unutrńe osjećańe: aaa) instrumentalom.* O Pavle ļubavju gorući. Korizm. 77a. Vas goruć duhovnome ļubvom ka istoj. Š. Budinić, sum. 24b. Budući ona bila ļubavju Božijom goruća. F. Lastrić, test. 355a. — *drukčije je u ovom primjeru u kojemu se instrumentalom kaže gdje čeļade gori:* Da bude vazda duhom goruć. L. Terzić (B. Pavlović) 143. — *bbb) lokativom s prijedlogom* u. Goruć u ļubavi Božjoj kako Elija. F. Glavinić, cvit. 337b. Ka u ogńu sva goruća za ńim vene, čezne, blidi. I. Gundulić 8. I svak takoj u požudi većma i većma goruć budi. A. Paoli *u* 1. M. Mattei 367. — *ccc) genetivom s prijedlogom* od. Gorući od požude. J. Matović 121. 432. — *ddd) osjećańe je shvaćeno kao cil ka kojemu je upravļeno nastojańe onoga što gori.* K ļubavi veće goruć. Š. Budinić, sum. 85b. Maše je goruć na krjeposti. B. Kašić, nasl. 56. — *eee) osjećańe se izriče imenom kojijem se kaže što je čeļade.* Tvrda u nas nije kuća, da od sile prihude bludnika goruća ocu kćer zabļude. I. Gundulić 128. Gorući ļubiteļ naroda ļudskoga. Štit. 28. — *f) o ļudskome srcu.* Ne biše li naše srce goruće? A. Vitaļić, ost. viii. Što s gorućim srcem žeļaju *(žeļahu).* I. J. P. Lučić, razg. 24. — *g) o jeziku kojijem se govore ‚goruće' riječi (vidi d)).* Niove jezike učini u govoreńu goruće. J. Filipović 1, 170ab.

d. *kao svijetao, sjajan, vidi* gorjeti, I, 5. *ne znam, spadaju li amo ovi primjeri ili pod* c, *e).* Ļubļen od gorućijeh serafina. V. Andrijašević, put. 23. Vi gorući šerafini. P. Knežević, pism. 18.

2. *adv.* gòrûće. — *Komp.:* gorùćijê (B. Kašić, nač. 14; J. Matović 431. 479 *i u Stulićevu rječniku).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (goruće, vruće ‚ardenter, vehementer, ardenti studio'), *u Belinu* (‚ardenter' 14a; ‚vehementer' 99a; ‚fervide' 311b; ‚studiose' 783b), *u Bjelostjenčevu* (‚ardenter'), *u Jambrešićevu* (‚ardenter'), *u Stulićevu* (‚ardenter, flagranter, ardenti studio, acri animo ac studio, vehementer'). — *Svagda u prenesenom smislu (vidi* 1, c). Sad ću goruće moliti stvorca svemogoga. P. Hektorović 64. Ter tač rotno i goruće na ń se tvoje ličce gńivi, kako ne kteć već da živi. A. Čubranović 153. 154. Da ga gorućije ļubim. B. Kašić, nač. 14. S besjede moguće usiļen na to bit': uzdisat' goruće i s tijem se svim dijelit'. I. Gundulić 35. Tvoj sveti zakon uči, er goruće sasma ļubi. I. V. Bunić, mand. 30. Da jih ļubih goruće odveće. I. Ivanišević 292. Lovrinca, ki goruće ļubi Boga. P. Hektorović (?) 117. Da ti goruće služim. P. Knežević, osm. 56. Iko koji bi gorućije želio. J. Matović 479.

GÒRUĆAHAN, gòrućahna, *adj. dem.* goruć. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje ima i* gorućašan *s istijem značeńem.*

GÒRÛĆAN, gòrûćna, *adj. vidi* goruć, *od čega postaje nastavkom* ьнъ. — xviii *vijeka. a) adj.* Vidivši, da Saverija jest vas gorućna žeļa. A. Kanižlić, fran. 221. — *b) adv.* gòrûćno. Papa gorućno želi. A. Kanižlić, kam. 382. Gorućno ļubiti. T. Ivanović 75.

GÓRUĆAŠAN, gòrućašna, *adj. vidi* gorućahan.

1. GORÙĆICA, *f. vidi* savat. — *U Belinu rječniku:* ‚smalto, materia vitrea, atta a dipingere' ‚encaustum'. — *Sam će pisac biti načinio po latinskoj riječi.*

2. GORÙĆICA, *f. vidi* 1. gorušica, *a).* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

GORUĆNOST, *f.* fervor, zelus, *osobina onoga koji je goruć, gorućan (samo u prenesenom smislu).* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ali odkud ova za pošteńe Saverije u Slavoniji gorućnost vaša? A. Kanižlić, fran. 5. Kude ńegovu gorućnost u poslovih. kam. 626. Ova će ti misao gorućnost požuda ugasiti. bogoļubn. 477. U ńoj ona od ļubavi gorućnost. uzr. 198.

GORUĆOŽEĻNOST, *f.* zelus, *goruća žeļa.* — *Na jednom mjestu u pisca* xviii *vijeka koji je sam ovu riječ i načinio.* Zašto bo gorućožeļnost kuće tvoje izilo je *(sic)* mene. I. Velikanović, uput. 1, 173.

GORUĆSTVO, *n. osobina onoga koji je goruć, vidi* gorućnost. — xvii *i* xviii *vijeka a između rječnika u Stulićevu* (‚fervor, calor, ardor, studium'). Gorućstvo od zle žeļe. B. Kašić, rit. 122. Užgan od gorućstva ļubavi bistvene Božje. M. Radnić 404b. Bartuo sveti gorućstvom od ļubavi sebe istoga dobrovoļno dade na muku. S. Margitić, fal. 72. Evo ti moga srca, koje k tebi leti gorućstvom, koje me muči. I. M. Mattei 18. Razmišļaj gorućstvo te ļubavi. 193. Kako nas on ļubi gorućstvom srca svoga prisvetoga. 334. Bog pazi pohlepu i gorućstvo srca. A. Kalić 304.

GORÚKATI, gòrûčêm *i* gòrûkâm, *impf. dem.* gorjeti. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚debiliter ardere').

GORUĻAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Goruļaru. Sr. nov. 1861. 774.

1. GÓRÛN, gorúna, *m.* Quercus pedunculata Ehrh., *vrsta hrasta, vidi* lužnik, lužnjak. — *U naše vrijeme.* J. Pančić, glasn. 30, 253. flor. biogr.[2] 451. *i u Šulekovu imeniku (po Pančiću).* 95. — *I kao ime mjestima u Srbiji: u okrugu aleksinačkom.* Ńiva kod Goruna. Sr. nov. 1863. 22. — *u okrugu crnoriječkom.* Ńiva kod Goruna. 1875. 805. — Šupļi Gorun, *mjesto na graniei kruševačkoga i kneževačkoga okruga.* M. Đ. Milićević, srb. 725. 824.

2. GORUN, *m. ime muško. — U naše vrijeme.* Za to začu Gorune vojvoda. Nar. pjes. juk. 90.

GORUNOV, *adj. koji pripada Gorunu. — U naše vrijeme.* Ako odeš Gorunovoj kuli. Nar. pjes. juk. 91. — *I kod mjesnijeh imena u Srbiji.* Gorunov dio, *vrh u okrugu kneževačkom. (po istočnom govoru)* Gorunov del. Glasn. 19, 298. M. Đ. Milićević, srb. 825. — Gorunov rtań, *mjesto u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1865. 55.

GORUŃE, *n. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Goruńu. Sr. nov. 1873. 500. — *b) vrh u okrugu crnoriječkom.* M. Đ. Milićević, srb. 873.

GORUP, *adj. vidi* gorak. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

GORUPAC, Gorupca, *m. ime muško.* — XVI *vijeka.* Горупьць. Deč. hris. 6. 60.

GÒRUPAN, gorupna, *adj. vidi* gorup. ‚Gorupna usta' kao nekako žuka, slana. Bolesniku vele, da su mu usta ‚gorupna'. Dubašnica na Krku.

GORUPČIĆ, *m. prezime po ocu Gorupcu.* — XIV *vijeka.* Горупьчићь Ranko. Deč. hris. 6.

GORUPITI, gorupim, *impf. gorčiti, ogorčavati. — Postaje od* gorup. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jad nam stan gorupi, guja srce kine. Đ. Baraković, vil. 351. Kih no bisan ogar Faraun gorupi. jar. 43.

GORUSTASAN, gorustasna, *adj. vidi* gorostasan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (zlo naštampana u naše vrijeme) u kojega ima s istijem značćnem i* gorustast *i* gorustašan; *sve troje nepouzdano.* Ko svakoga ni od kamena gorustasna kipja jaka. J. Kavańin 205[a]. Gorustasna dva tjelesa Jova Olimpija u Elidi. 486[a]. — Ima udi gorustaste. 413[b]. — Ko Encelad gorustašan, složiv goru vrhu gore. 421[b].

GORUSTAST, *adj. vidi* gorustasan.

GORUSTAŠAN, gorustašna, *adj. vidi* gorustasan.

GORUŠA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 180.

GORUŠAŃE, *n. sijevańe bez grmļavine. — U jednoga pisca našega vremena.* Gorušańe, geogr. (b|eskavica), ‚wetterleuchten', tal. ‚lampeggiamento, balenamento', frc. ‚éclair de chaleur', engl. ‚lightning'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz.

GORUŠEŃAK, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled. 46.

1. GORÛŠICA, *f. naj češće bilka* Sinapis arvensis L., *vidi i* slačica, *i sjeme ńezino (koje se upotrebļava kao začina kod hrane, oblog itd.), a zovu se tako i ńeke druge bilke (koje kao da gore usta kad se jedu). — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikańinu* (gorušica, slatčica ‚sinapis'; gorušica, trava dobra za salatu ‚rucola, ruchetta' ‚eruca'), *u Belinu* (‚sinapis' 667[a]), *u Bjelostjenčevu* (v. muštarda), *u Voltiģijinu* (‚mostarda, senapa' ‚senf'), *u Stulićevu* (‚sinapis, sinapi'), *u Vukovu* (‚der senf' ‚sinapis', cf. slačica). *a)* Sinapis arvensis L. Zrno od gorušice. I. Ančić, vrat. 5. Gorušica razmućena s ostom. P. Posilović, nasl. 129[a]. Prilično je kraļestvo nebesko zrnu gorušice. F. Lastrić, od' 181. Ako budete imati vjeru, kako zrno gorušice. J. Matović 21. Obvjetovanje srcu svetomu Jezusovu, prilično iz početka i za mnogo doba sitnomu jednomu sjemenku gorušice *(štamparskom griješkom* gorišice), velikijem napokon stabrom stvori se. I. M. Mattei 223. Gorušica, vidi slačica, sinapis. Z. Orfelin, podr. 489. Hoti Isukrst crkvu svoju gorušici prilikovati. B. Leaković, gov. 51. Gorušica, goruštica (Lambl), slovački gorčica, goršica, horčičen, horšičen, crkvslav. goruha, gorušica, rus. горчица, češ. hořčice, pol. gorczyca, luž. gurkac (Sinapis), senape, senauro, ruccula, sinapis *(po starijem rukopisu),* 1. Sinapis arvensis L. (Visiani, Pančić). B. Šulek, im. 96. — *b) druge bilke.* Gorušica, 2. Brassica sinapis Vis. (Visiani); 3. Raphanus raphanistrum L. (Marinković). — Gorušica divļa, thlaspi (Kuzmić), Sisymbrium officinale Scop. (Sladović). Gorušica vodena, Nasturtium officinale RBr. (Visiani). B. Šulek, im. 96. — Eruca sativa L., *rikula, vidi u Mikańinu rječniku.*

2. GORUŠICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva na Gorušici. Sr. nov. 1875. 43.

GORÛŠIČAN, gorúšična, *adj. koji pripada gorušici (vidi* 1. gorušica, *a)). — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚ex sinapi') *i u Vukovu* (gorûšičnî). Zrno gorušično. I. Ančić, ogl. 172. Prikladno jest kraļestvo nebesko zrnu gorušičnu. S. Margetić, fal. 157. U prvoj prilikuje kraļestvo nebesko jednom zrnu gorušičnomu. F. Lastrić, od' 181. Prilično je zrncu gorušičnu. S. Rosa 87[a]. Carstvo je nebesko kao zrno gorušično. Vuk, mat. 13, 31.

GORUŠINA, *f. vidi* 1. gorušica, *a).* Gorušina *(po starom rukopisu),* gorušnica, senape (Frań.?), Sinapis L. B. Šulek, im. 96.

GORUŠNICA, *f. vidi* gorušina.

GÒRÛŠT, *adj. vidi* goruć. — -šć- *mj.* -št- *nalazi se rijetko i kod pisaca čakavaca:* gorušćem. M. Marulić 281; gorušće. J. Kavańin 455[b]. — *Od* XV *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (gorušti ‚ardens' 99[a]) *i u Stulićevu* (v. goruć). — *Ima na jednom mjestu* (G. Palmotić 3, 118[b]) *zlo načińen oblik za srednji rod* gorušto *mj.* gorušte, *vidi i kod* 2.

1. *adj.*

a. *u pravom smislu.* U gorušćem paklu vriti. M. Marulić 281. Danice gorušta. Š. Menčetić 228. Nas drokunu iz usti goruštijeh uze svijeh. N. Dimitrović 36. Premda biše ogań gorušti i žestoki. B. Kašić, fran. 56. Nego stavne svo poglede u gorušto sunce upire. G. Palmotić 3, 118[b]. Neg ogńene spusti oblake i gorušti daž s nebesa. 3, 51[a]. U dnu prosjednomu od gorušće ove peći. J. Kavańin 455[b]. Zvijezd goruštijeh strašna traka. 467[a]. Goruštijem se kolom vrti. I. Đordić, salt. 340.

b. *u iperboličkom smislu.* Pušta dva prama od kosi niz lička gorušta. Š. Menčetić 18. Gorušte sunce i paļevito ļeto. M. Držić 240.

c. *u prenesenom smislu. a) o unutrńem osjećańu.* Ne bih patil sad gorušto ļubezni . . . tvoj ures razgoril meno jes goruštom ļubavi. Š. Menčetić 165. S goruštom ļubavi . . . moļu. M. Vetranić 1, 73. I ovo izpušta iz sebe on vrući od ogńa gorušta uzdah. H. Lučić 201. Ļubavi gorušta, što s' toli nemila? N. Nalješković 1, 195. Jes u misti u ovomu jedan, za te ki umiro ćić gorušte ļubi i vire, ku t' u srcu nosi svomu.

A. Čubranović 153. Na put od gorušte ljubavi djela moja uputiti. A. Gučetić, roz. jez. 82. Pake pun tutako gorušta duha. B. Kašić, fran. 148. Sfejer voće gorušte pomrzenje od samoga sebe. iń. 23. Dode mu gorušta požuda. 27. Od žalosti ne razbire u vaju se žestokomu cić gorušte ljubi i vire. I. Gundulić 465. Goruštu ću žedu moju tvojom krvim ugasiti. Ġ. Palmotić 1, 51. S goruštome vjerom. 3, 14b. U goruštoj toj požudi razlike ga stvari pita. 3, 162b. Gorušta silna zloba. I. Đorđić, salt. 124. I tjerajuć u brzini gorušte me žeļe sila, žestočina ńe učini da mi steče i koń krila. P. Sorkočević 587a. — *b) o molitvi.* Goruštimi moļenji. Š. Budinić, sum. 17a. Bivši se priporučio prije Bogu goruštijemi molitvami. B. Kašić, iń. 31. — *c) o čeļadetu, vidi* gorući, 1, c, *e).* Božo gorušti *(Kupido).* M. Držić 123. Bi svejer posobito gorušti ļubovnijek *(sic).* B. Kašić, iń. 86. Dostojne su tve ļeposti prem gorušta ļubovnika. Ġ. Palmotić 1, 279.

2. *adv.* gòrûšte. Moleći ga ļubveno i gorušte. B. Kašić, per. 36. — *Sa zlo načińenijem oblikom* gorušto *na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu i u Stulićevu.* Uzdišući ter gorušto veļaše opet ove u glase. Ġ. Palmotić 3, 65a.

GORÛŠTICA, *f. vidi* 1. gorušica, *a).* — *U naše vrijeme u Dalmaciji (i sa* šć). Goruštica, goruščica, Sinapis arvensis L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50.

GORUŠTVO, *n. vidi* gorućstvo. — *Postaje nastavkom* ьstvo *od* gorušt, *kao* gorućstvo *od* goruć; st *ispada iza* št. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fervor' 311b) *i u Stulićevu* (v. gorućstvo). *a) u pravom smislu.* Ustegnuše plami svoje goruštvo. A. Kalić 418. — *b) u prenesenom smislu.* Od naglosti goruštva puče joj jedna žila. P. Knežević, osm. 287. Čini se dostojan, da se ļubav, koja je početak od ńegova djelovanja uzmnaža u ńemu, koliko se uzmnaža goruštvo s kojijem djeluje. Đ. Bašić 226ab. Ovomu srcu, koje ih zaļubi goruštvom tolikijem. I. M. Mattei 10. U istinu pun goruštva ustah. A. Kalić 94. Goruštvo uzdâhâ. 487. Goruštvo duha vašega. 528.

GÒRUŽDA, *f. a) vidi* kutao. *nepoznata postańa. — b) pogrda zlu čovjeku. može biti načińeno od* gori. — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori):* 1. vide kutao. 2. ‚als schimpfwort für einen schlechten menschen' ‚convicium in hominem'.

GÓSA, *m. hyp.* gospodar. — *Ake. se mijeńa u voc.* gôso, gôse. — *Po sjevernijem krajevima sa značeńem: gospodar, vlasnik, gazda.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u vojvodstvu)* ‚der herr (als eigenthümer)' ‚dominus', cf. gazda, *s primjerima:* Znaćeš ti za gosu (t. j. zlo će ti biti). Leti kao pas bez gose. (Nar. posl. vuk. 168). Koji krade i svog gosu vara. M. A. Reļković, sat. D4a. Što god raste, svomu vlastitomu gosi raste. B. Leaković, nauk. 347. Magarac služaše u jednog baščovana, i videći mu se odveć teško zaželi promenuti gosu. D. Obradović, basn. 65. Gosa ti se repom nakitio! (Kao psovka ili kletva tudem psetetu u vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 44. Ļutijem gvoždem końa dokvačiva, a ni gosi nije prazno bilo. Osvetn. 3, 49. Danas znajte cara gosu sama. 3, 60. — *i s nom. sing.* góso. Josip služi pravo Putifara, goso ńega nikad ne pokara. M. A. Reļković, sat. D3b. K tomu vaļa da goso prigleda. J. S. Reļković 55.

GÓSIN, *adj. koji pripada gosi.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Gosino mu tane! (Psuju obično Bačvani. Pripovijeda se da je u Pešti nekakav Bačvanin ne gledajući preda se nagazio na veliko tane od kamena koje je pred nečijom kućom stajalo, i padnuvši preko ńega, opsovao gosino tane, i od toga da je ostala ova psovka). Nar. posl. vuk. 44.

GÓSINICA, *f. gosina žena.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die frau eines' gosa, ‚hera'.

GOSKOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Zabran u Goskovu. Sr. nov. 1863. 556.

GOSLAV, *m. ime muško, biće isto što* Gojslav. — XIV *vijeka.* Goslavь. Deč. hris. 92.

GÒSLIĆ, *m. selo u Goliji.* V. Ļeskovac.

GÓSO, *m. vidi* gosa.

1. GÓSPA, *f.* domina, *vidi* gospođa. — *Ake. se mijeńa u voc.:* gôspo, gôspe. — *Po obliku i po akcentu kao da je hyp.* gospođa, *ali tome ne odgovara značeńe koje je isto kao kod* gospođa, *ta još gdjekad se shvata kao augmentativ (vidi kod a) na kraju i d)) s toga može i biti da je postalo sažimańem od* gospođa *ili od* gospoja, *isporedi* gospar. — *Po zapadnijem krajevima može biti nom. i* góspe (M. Divković, plač. 11; Radojević Gizdelin 52; P. Knežević, muk. 12; And. Kačić, razg. 257b; M. Pavlinović, razl. spis. 66), *i voc.* gôspe (M. Marulić 210; S. Bobaļević 205; M. Pelegrinović 170; F. Glavinić, cvijet. 376a; J. Banovac, prisv. obit. skaz. 51; M. Zoričić, zrc. 37; And. Kačić, razg. 304a; Nar. pjes. marj. 115). — *Od kraja* XIV *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Mikaļinu* (gospa, gospoja ‚domina, hera'; gospa, baba, mati očeva al' materina ‚avia'), *u Belinu* (‚signora, donna, e padrona' ‚domina' 677a; ‚madonna, nome d'onore che si dà a donna' ‚domina' 450a; ‚matrona' 466a; ‚virgo mater' 450a; ‚avia' 513a), *u Bjelostjenčevu* (‚domina, hera'; ‚Dei mater'), *u Jambrešićevu* (‚domina'), *u Voltigijinu* (‚signora, gentildonna' ‚frau, edelfrau'), *u Stulićevu* (‚domina, Virgo Deipara'), *u Vukovu* (hyp. v. gospoda ‚die frau, dame' ‚domina'), *u Daničićevu* (‚domina hyp.'). *a) glavno žensko čeļade u kući (prema služińčadi), gospodarica, domaćica.* Milica: Ah gospo, čudno ti uļudno stoji sad *(kuplica)!* N. Naļeśković 1, 258. Umiju gospi odgovarat. M. Držić 34. Teško onoj kužini de gospa ne ulazi. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 316. *u Dubrovniku kad ima više ženskijeh (gospodarica) u kući, sama se naj starija zove* gospa, *ostale su* gospođe. — *b) žensko čeļade plemenita roda, ili uopće višega staleža.* Učinil si mnozêm grčkêm gospam vdovstvo. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). Ne znaše od ke gospe govoraše. Mirakuli. 87. Jedna gospa plemenita, žena jednoga viteza. Korizm. 25b. Marcelo poveli Priscili, gospi rimskoj. F. Glavinić, cvit. 13b. Koga gospa nika bogata i plemenita izabra. 144a. Eto ti jedne gospe po vodu. Nar. prip. vuk. 40. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima uz* gospa *ima i drugi supstantiv kojijem se kaže što je ono žensko čeļade:* Gospi materi mojej Olimpijadi carici. Aleks. jag. star. 3, 275. Dva slavuja svu noć prepevaše na peńgeru gospe banovice. Nar. pjes. vuk. 1, 481. Sluga kaza caru čestitome, a car gospi carici Milici. 2, 260. Kńigu piše gospa ćesarica. 3, 46. — *često uz žensko ime.* Ńegova žena gospa Margarita. Mon. croat. 92. (1463). Plemenita gospa Jelena. 179. (1500). Gospa Orsola. 258. (1556). Žalosno cviļenje u smrt gospe Marije Kalandrice. I. Gundulić 263. Domaćica, gospa Dome, Jove Alberta uzvišena. J. Kavańin 86b. Oj Boga mi, gospo Andelija!

Nar. pjes. vuk. 2, 574. A kad vid'la moskovska kraļica, po imenu gospa Jelisavka. 3, 564. — *često u vokativu (od poštovańa i uļudnosti).* Gospo! Spom. sr. 1, 28. (1400). Gospo, dobra došla! N. Naļeškovíć 1, 242. Od onih smo, gospo, strana, od kud žarko sunce izti̇če. A. Čubranović 111. Ti, gospo, koliko imaš navezenijeh carigradskijeh mahramica? B. Zuzeri 26[b]. Al' govori sluga Milutine: ‚Skin' me, gospo, sa koña viteza!' Nar. pjes. vuk. 2, 293. Slušaj, gospo, velike žalosti. 4, 11. Boli li te, gospe moja draga? Nar. pjes. marj. 115. — *c) žena u čovjeka plemenitoga roda ili uopće višega staleža zove se gdjegdje i prema ńemu* gospa. Slišavši ńegova gospa tolik bahat po ļiži. Mirakuli 140. K gospi svojoj pultenim pristupi načinom. F. Glavinić, cvit. 144[a]. Tad govori mlad gospodar svojoj gospodi: ‚Čuješ, gospo, čuješ, ďušo, ptice što velo?' Nar. pjes. vuk. 1, 270. Ńoj govori srpski knez Lazare: ‚Gospo moja, carice Milice!' 2, 289. Oj Boga mi, Komnen-gospodaru! tvoja gospa vjerovati neće. 2, 457. Oj Boga mi, Komnenova gospo! ti ne pitaj za Komnena tvoga! 2, 457. Al' ne može slavan despot Đurđu svojoj gospi atar da pokvari. 2, 493. Znamo svakog, gospo Kulinova. 4, 206. — *d) očeva ili materina mati, baba. ovo značeńe dolazi po onome što je kazano kod a) na kraju. — u Mikaļinu i Belinu rječniku. i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *e) Bogorodica.* Pokli, Gospo, imaš ime, da si majka od milosti. N. Naļeškovíć 1, 116. Gospo od milosrdja! M. Držić 194. Anđeo Gavrio navještujući Gospi reče joj: ‚Evo češ začeti'. M. Divković, bes. 4[b]. Spomeni se, Gospo, prid Bogom od našijeh nevoļnijeh duša. I. Držić 86. Koji se kunu Isukrstom, ńegovom mukom, križom, Gospom. J. Banovac, razg. 173. Tada Gospe doma staše. P. Knežević, muk. 12. Spominala Boga i Gospu. F. Lastrić, ned. 324. Gospa od milosti. A. J. Knezović, nep. 20. Ako Bog da, daće i Gospa. (Z). Poslov. danič. 1. Na božić se sve ovo dogodi, kad no Gospa Isusa porodi. And. Kačić, razg. 300[a]. Drugom reče: ‚Primi, Gospe, dušu'. 304[a]. Petar Gospi poručuje: ‚Pošļi, Gospo, sinka tvoga, uza ń pošļi sve anďele'. Nar. pjes. herc. vuk. 321. Kad ozvoni zvono pozdrav Gospi. Nar. pjes. marj. 140. — *često i* Blažena Gospa. Ukaži mi moju gospoju, blaženu Gospu. M. Divković, zlam. 54[b]. Blažena Gospa ‚virgo mater'. A. d. Bella, rječ. 450[a]. ‚Dei mater'. 277[b]. Blažena Gospa Marija. V. M. Gučetić 125. *(Tilo sveto)* bi ukopano u crkvi blažene Gospe. And. Kačić, razg. 33. Uzdignuvši crkvu blažene Gospe od slavodobitja. I. J. P. Lučić, izk. 10. — *dodaju se druge riječi da se naznače različni dani posvećeni Bogorodici preko godine.* Mala gospa ‚natalis beatae Virginis dies'. A. d. Bella, rječ. 346[a]. Gospa mala ‚dies Deiparae natalitius'. 506[b]. Medu malom Gospom i Miholom. I. Jablanci 66. A treći put laćaju se toga k maloj Gospi. J. S. Reļković 281. Sime male od Gospe se diva u zemļu. 348. Gospa od trgańa, Gospa mala ‚dies natalitius Deiparae'. J. Stulli, rječ. 1, 186[a]. — Jedan dan na veliku Gospu. B. Kašić, iń. 47. Gospa velika ‚assumptio Deiparae Virginis in coelum'. A. d. Bella, rječ. 113[b]. Osam dana štuje se svetkovina Gospe velike. I. Đordić, ben. 75. Dan Gospe velike. Misli. 81. — Na Gospu od začetja. J. Banovac, razg. xi. — Na Gospu od ânđêlâ. F. Lastrić, svet. 125. — Da i ti od snijega Gospu rese. J. Kavańin 332[a]. — Gospa od svijeća ‚dies purificationis Deiparae'. J. Stulli, rječ. 1, 186[a]. Na Gospu kandaloru. J. Banovac, pred. 72. — *dodaju se riječi kojima se pokazuje gdje je koja crkva Gospi posvećena.* Poći kadgodijer bosonog u Gospe izvan Mantue. M. Orbin, zrc. 112. Gospa mańeg' od zvonika. J. Kavańin 323[b]. Gospa od Loreta ‚Deipara Lauretana'. A. d. Bella, rječ. 450[a]. Osta mrtvih trideset ilada turske vojske, Gospe sińska posve ji obori. And. Kačić, razg. 257[b]. Odvešću je Gospi na Omlovo, meni će je Gospa ozdraviti. Nar. pjes. vuk. 1, 579. *i sama crkva.* Er ju si vidio u Gospi brže dvaš, kad ju je vodio. N. Naļeškovíć 1, 294.

2. GÓSPA, *f. ime ovci. u gorńoj Krajini.* V. Arsenijević.

3. GOSPA, *f. a) vrsta gļive. — u Vukovu rječniku:* ‚eine gattung schwamm, der heilkräfte zugeschrieben werden, sonst' knegińa, ‚fungi genus', *i u Šulekovu imeniku:* Gospa, vrst gļive (Sabļar). 96. — *b)* Clematis integrifolia L. *u Srijemu.* V. M. Jovanović. javor. 1878. 1389.

GÒSPÂR, gospára, *m. gospodar, gospodin. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* gòspâru *(rjeđe* gòspâre), gòspâri. — *Postalo je od* gospodar *tijem što je (u brzom govoru)* d *ispalo a zatijem se* oa *suželo u* a, *isporedi* gospa, gospon. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚padrone, colui che ha dominio' ‚dominus' 534[b]; ‚signore, colui che ha dominio' ‚dominus' 677[a]), *u Stulićevu* (v. gospodar), *u Vukovu* (vide gospodar *s dodatkom da se govori u Dubrovniku). a) gospodar, domaćin. aa) uopće.* Gospar odvodi gospodu ... N. Naļeškovíć 1, 251. Gdi nije gospara, i miši su gospari. (Z). Poslov. danič. 23. Teško kući đe nije gospara, a baštini de nije pudara! (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 315. — *bb) osobito prema slugama, robovima, kmetima itd.* Gospar svaki slugu svoga bez bojazni smije udriti. I. Gundulić 487. Veseo gospar, kmet veseo. P. Kanavelić, iv. 28. Učiniti voļu ńegova gospara. V. Maģarović 41. Ufa'ući, dobri gospar plaće da izpune darovat će. J. Kavańin 83[a]. Ne more se nikakore dvim gosparom ugoditi. 379[a]. Gospari se tuže od sluge, sluge a mrze na gospara. 486[a]. Rob *(ļubi)* slobodu, gospar slavu. I. Đordić, uzd. 97. Kad bi sve ono šenica bila, i kmet i gospar radovo bi se. B. Zuzeri 12[a]. Gospare, kmete, vladaoce, službenike. 63[b]. Kad si se ti ńemu ko vlastitomu gosparu poklonio? A. Kalić 128. Otišo je u ńekoga usiona gospara. Misli. 60. — *u prenesenom smislu.* Naše srce služiti ne može dvojemu gosparu. I. M. Mattei 151. — *s dativom.* Znam ga, gospodine, bi mi gospar u onom viku. J. Kavańin 61[b]. — *s prijedlogom* vrhu. Inoga gospara vrh sebe neće da spozna. A. Kalić 1. *i u prenesenom smislu.* Car ki svijetom ovijem vrti, ki je gospar vrhu smrti. J. Palmotić 342. — *cc) i prema domaćijem životińama.* Blag i vjeran kučić teče, ter gosparu svomu noge ļubko veže i obtječe. G. Palmotić 3, 14[b]. Jak pas vjeran koga vodi bogat gospar lovne u trude. 3, 106[b]. Vrh gospara leži svoga koń ubijen. P. Kanavelić, iv. 176. Dobri gospari iztjeruju pse nemile. J. Kavańin 31[a]. — *dd) prema neživoj stvari (što se u pjesmi shvata kao da je živa).* Britki mače, moje krvi sad napij se, tvom gosparu probij prsi. G. Palmotić 1, 229. — *ee) prema svojoj ženi (u narodnijem pjesmama iz Hercegovine).* Ona *(snaša)* budi svoga gospodara ... gospar snaši tiho progo vara. Nar. pjes. herc. vuk. 124. A Mara Pavlu govori: ‚Ne boj se Pavle gosparu!' 240. — *b) vlasnik. obično se izriče što je u ńegovoj vlasti: aa) genetivom.* Gospar samovlaštiti svega svijeta. B. Zuzeri 23[a]. Bog je svega toga gospar. I. M.

Mattei 78. *i u prenesenom smislu.* Ja ću činit, da si gospar ne liposti. G. Palmotić 2, 325. — *bb) genetivom s prijedlogom* od. Imam veliku potrebu od susjedove kuće, i gospar od ńe može mi ju prodati. B. Kašić, zrc. 78. Gospar od drijeva. iń. 23. Od svega stvorenja gospar. V. Andrijašević, dev. 14. Bog koji je gospar od smrti i od života umrlijeh. Đ. Bašić 5a. — *cc) dativom.* A ti gospar blagu istemu. J. Kavańin 381a. Dobar dužnik tuđemu je tobocu gospar. (Db⁷). Poslov. danič. 17. — *c) vladalac. nije svagda lako razlučiti ovo značeńe od predašńega. aa) uopće* Da se veće zvaše cesar i gospar Masimijan. B. Kašić, per. 144. Malatesta svijetli gospar u Riminu. J. Kavańin 194a. Kraļi, bani i gospari. 270b. — *i o Bogu.* Bog i gospar, ki nas vlada. I. Akvilini 13. — *bb) ono čim vlada može biti: aaa) u genetivu.* Svet Gaudencij gospar grada ki tu leži. J. Kavańin 148a. — *bbb) u genetivu s prijedlogom* od. Vjerivši se za gospara od neba i od zemļe. B. Kašić, per. 25. Darim se vlada svijet na voļi i sudi, dar pravi može rijet' gospar se od ļudi. I. Gundulić 151. Stjepan gdi je Crnovića, gospar od Žabjaka. J. Kavańin 233b. Prvi gospar ki bi od Klisa. 239b. Bi učińen gospar od Rima. I. Đorđić, ben. 123. Svijetli vladika, haran gospar od gorštaka harnih. Osvetn. 1, 10. — *u prenesenom smislu.* Bi on gospar od unutrńijeh ganuća. B. Kašić, iń. 90. — *ccc) u adjektivu posesivnom.* Gospar Hvarski i Karpenja. J. Kavańin 231a. — *d) plemić ili uopće čovjek rišega staleža.* Ono je gospar pravi, koga razum svoj ponosi. J. Kavańin 360b. Od gospara gospar tko je. I. Đorđić, uzd. 202. — gospar čovjek *u Dubrovniku znači: čovjek koji se može dičiti ne samo svojijem rodom i stańem u društvu nego i (poštenijem) mišļeńem i djelovańem, gotovo kao engl.* gentleman. Stojim kao gospar čovjek. M. Držić 290. *i u naše vrijeme.* ‚Baš je bio u svemu gospar čovjek'. ‚O ńemu se može uprav rijet da je gospar čovjek'. P. Budmani. — *e) kao* gospodin *(franc.* monsieur, *engl.* Mr.), *kaže se kao od štovańa, ali samo pred imenom muškijem ili prezimenom:* Arijadna, spjevana po gosparu Givu Frana Gundule. I. Gundulić 1. Ļubovnik ‚sramežļiv gospara Giva Frana Gundulića. 253. Ńega drugovi zvahu gosparom Vlahom. M. Pavlinović, razg. 3. Budi i to vlasteostvo gospara Nikše. razl. spis. 69. *ili s imenom koje pokazuje koja je čast (vidi* čast, 2) *u onoga o kome ili s kijem se govori:* Da nema gospara paroka i prijateļa... M. Vodopić, tužu. jel. 188. Gosparu paroče! 197. — *s ovijem značeńem* gospar *bez jednoga ili drugoga imena govore samo služinčad, kmeti itd. gospodaru, i seļaci župniku:* Po misi pristupi k popu, . . . i reče mu: ‚Evo, gosparu, novci u kapi, uzmite'. Nar. prip. vrč. 65. — *f) djed.* — *isporedi* 1. gospa, *d).* P. Budmani.

GOSPÁREV, *adj. koji pripada gosparu.* — *Kaže se i* gosparov. — *Između rječnika u Belinu* 534b. Iđaše po stupajijeh gosparevijeh. I. Đorđić, ben. 171. Gospareva kapuna ne može or'o odnijeti. (Z). Gosparevo oko końa pretili. (Z). Poslov. danič. 24. Raspremiteļ svega gospareva imańa. S. Rosa 139a. Sreću gosparevu. A. Kalić 397.

GOSPÀRIĆ, *m. dem.* gospar. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GOSPÁROV, *adj. vidi* gosparev. Mahom viknuh gosparove sluge, jer gospodar kasno ustajaše. Osvetn. 6, 56.

GOSPÁRSTVO, *n. načińeno od* gospar, *kao* gospodarstvo *(koje vidi) od* gospodar. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da on gosparstvo sam uzdrži svijeh u općeno. J. Kavańin 11b. *(Bog)* u gosparstvu ńi'e se dego. 539b.

GÒSPAVA, *f. ime žensko. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Gospava. S. Novaković, pom. 56. Od Gospave Moračke djevojke. Pjev. crn. 282a. — *i u zagoneci (o pčeli):* Navrh brda golijen, na golijen košara, u ńoj sjedi gospava. *odgonetļaj; košnica.* Nar. zag. nov. 102.

GÒSPAVIĆ, *m. prezime (vidi* Gospava). — *U naše vrijeme.* Ļ. Stojanović.

GÒSPICA, *f. dem.* gospa. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu i u Stulićevu* (‚puella, adolescentula' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Darovati jednu Gospicu *(malu Gospinu sliku).* H. Bonačić 124. Otac ti je gospodin, majka ti je gospica. Nar. pjes. istr. 4, 7.

1. GÓSPIĆ, *m. varoš u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom.* Razdiļeļ. kr. 7.

2. GOSPIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 357.

GÓSPIĆANIN, *m. čovjek iz Gospića.* V. Arsenijević. — *plur.:* Góspićâni.

GÓSPIĆÂNKA, *f. žensko čeļade iz Gospića.* V. Arsenijević.

GÓSPIĆKÎ, *adj. koji pripada Gospiću.* V. Arsenijević.

GOSPILOVAC, Gospilovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Sr. nov. 1867. 433.

GÓSPIN, *adj. koji pripada gospi. — Između rječnika u Belinu* 466a, *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu. — U svijem primjerima znači: Bogorodičin. a) uopće.* Od pričiste krvi Gospine. M. Divković, nauk. 102b. Krunica Gospina. I. Grlićić 117. Sotijer od Gospinijeh pozdrava. I. Đordić, ben. 71. Predika na začeće Gospino. J. Banovac, pred. 50. Jedna divojka običavaše u oči svake svetkovine Gospine reći iļadu zdravomarija. J. Filipović 1, 288b. Ovo je prva svetkovina od sviju Gospinije. F. Lastrić, od' 379. Ivan pod obrambu Gospinu se priporuča. A. J. Knezović 183. Pivajući Gospine litanije. M. A. Reļković, sabr. 34. Oficije božanstveno, oli Gospino. M. Dobretić 388. Gospin pozdrav ‚salutatio angelica'. J. Stulli, rječ. 186a. — *b) u imenima ńekijeh biļaka. aa)* Gospin cvijet, *vidi* cvijet, 1, *d) ff).* — *bb)* Gospina drača, Eryngium amethystinum L. (Vodopić). B. Šulek, im. 96 — *cc)* Gospina jagodica, Physalis Alkekengi L. (Visiani, Sabļar). B. Šulek, im. 96. — *dd)* Gospina ļubica, Viola tricolor L. (Sabļar, Dubr. *u Dubrovniku?).* B. Šulek, im. 96. — *ee)* Gospina pogača, Opuntia ficus indica Mill. *(na Hvaru).* B. Šulek, im. 96. — *ff)* Gospina ručica, rus. богородицына ручка (Botrychium Lun.), Hypericum perforatum L. (Visiani). B. Šulek, im. 96. — *gg)* Gospina rukavica (prema lat. divae Mariae chirotheca; ńem. unser frauenhandschuh), baccharis (I. Sabļar), 1. Baccharis L.; 2. Inula conyza Dec. B. Šulek, im. 96. — *hh)* Gospina ruža, *ńeka vrsta divļe ruže.* Čas. čes. muz. 1852. 2, 60. — *ii)* Gospina salata, Lactuca scariola, augustana, saligna. Čas. čes. muz. 1852. 2, 60. — *kk)* Gospina steļa (prema ńem. unser frauenbettstroh), Galium verum L. (I. Sabļar). B. Šulek, im. 96. — *ll)* Gospina trava, perfoliata (Bartulović), Hypericum perforatum L. B. Šulek, im. 96. — *mm)* Gospina vlas, Gospini vlasi. *vidi tt).* — *nn)* Gospino biļe. *aaa) vidi* biļe, 1, *c) bb).* — *bbb)* Stipa pennata L., *koviļe. u Srbiji u bio-*

gradskom okrugu V. Arsenijević. — *oo)* Gospino cvijeće, *vidi* cvijeće, *b) ff).* — *pp)* Gospino mlijeko, *ne zna se koja je biljka.* Gospino mliko (Vujičić). B. Šulek, im. 96. — *qq)* Gospino zeļe. Gospino cvitje *ili* zeļe, trava ‚hypericon'. J. Stulli, rječ. 1, 187a. Góspino zĕļe ‚die feldcypresse' ‚hypericon' *(s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Vuk, rječ. 95b. Gospino zelje, perforata, scopa regis, androsemo (Pizzelli), 1. Hypericum L. (Stulli, Vuk); Hypericum perforatum L. (Lambl), v. Gospina trava; 2. Glycyrrhiza glabra L. (Visiani), v. Gospino biļe. B. Šulek, im. 96. — *rr)* Gospin plašt (frauenmantel) (I. Sabļar), Alchemilla vulgaris L. B. Šulek, im. 96. — *ss)* Gospin prostirač (I. Sabļar), vidi Gospina steļa *(kod kk)).* B. Šulek, im. 96. — *tt)* Gospin vlas ‚adianthum'. J Stulli, rječ. 1, 187a. Gospin vlas ‚frauenhaar' ‚adiantum capillus veneris L.' Vuk, rječ. Gospin vlas, capello venere (Stulli), Adiantum capillus Veneris L. B. Šulek, im. 96. *i* Gospina vlas. Farm. 103. *i* Gospini vlasi, Capil. Veneris, Adianthum. Z. Orfelin, podr. 489. Farm. 139.

GÓSPINAC, Góspînca, *m. vrelo u Lici.* J. Bogdanović.

GÔSPOCKÎ, *vidi* gospodski.

GOSPÒCTVO, *vidi* gospostvo.

GÔSPÔD, gŏspoda, *m. vidi* gospodin. — *Akc. kaki je u genetivu taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gospodь, *rus.* господь *(u ostalijem je jezicima oblik s nastavkom* inъ, *vidi* gospodin, *izugnao starije* gospodь). — *Postaje od indoevropske osnove* ghospoti *(isporedi lat.* hospes, *na snskrt.* ǵaspati, *gospodar, ne treba misliti, jer prema snskrt. ǵ u nas ne može biti g) kod čega se* t *promijenilo na* d. *indoevropska je osnova složena od* ghost(i) *(vidi kod* gost) *kod čega je ispalo* t *između* s *i* p (K. Brugmann, grundr. der vergleich. grammatik der indogermanischen sprachen, 1, 74. 475) *i od* poti, *gospodar (isporedi lit.* patis, muž, *snskr.* pati, *gospodar, muž, grč. ἄσας. muž, lat.* potis, *got.* fathis, *gospodar).* — *Između riječnika u Stulićevu* (‚dominus' *s dodatkom da je uzeto iz misala), u Vukovu:* (samo se kaže Bogu) ‚der Herr' ‚Dominus', *u Daničićevu* (gospodь ‚dominus'). — *U našem se jeziku već od prvijeh vremena mijenu kao i drugi supstantivi muškoga roda: gen.* gospoda, *dat.* gospodu *itd. (vidi naj prve primjere kod a) bb)); ali se i stariji oblici (gen.* gospodi, *dat.* gospodi, gospodevi *itd.) nalaze u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom. među ovakijem oblicima ima ih i zlo načiněnijeh od pisaca: to su ne samo dat.* gospodevę: Ispovĕm na me bezakonje moje Gospodeve. Š. Budinić, sum. 90a. *nego u istoga pisca i* gospodove *kao instr.:* Jegožde uzlija na nas obilno Isukrstom gospodove našim. 70a, *i* gospodeve *kao loc. u drugoga:* U Aleksandriji zaspa u Gospodeve. F. Glavinić, cvit. 123a. *i još na nekoliko mjesta, a jedan put i* gospodove: Zaspa u Gospodove. 281a. — *mnoźina se rijetko nalazi: gen.* gospod. F. Vrančić, živ. 83. P. Radovčić, ist. 148; gospodovь. Mon. serb. 26. (1234—1240); *dat.* gospodemь. Mon. serb. 88. (1330); gospodom. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 117b; *acc.* gospode. Mon. croat. 3. (1275); *voc.* gospodije *(po crkvenom jeziku).* Mon. serb. 81. (1302—1321). — *u nekijem je primjerima* gospod Bog *shvaćeno kao jedna riječ, te* gospod *ostaje nepromijenjeno (vidi a) aa) na kraju).* — *Po tome što se u naše vrijeme* gospod *kaže samo o Bogu, mislim da nije prava narodna riječ, već da je primļena iz crkvenoga jezika. a) o Bogu. u naše vrijeme samo s ovijem značĕnjem. aa) uz ime* Bog. Po izvoļenju gospodi Boga. Mon. serb. 562. (1322). Načehь zdati domь gospodevi Bogu mojemu. Deč. hris. 3. Ot gospoda Boga vьsedrьžiteļa. 66. Gospodu Bogu da pokloniši se. Š. Budinić, ispr. 52. Blagosovjen Bog izraelski gospod bio. I. Đordić, uzd. 190. S vama došla svaka sreća i sam gospod Bog! Nar. pjes. vuk. 1, 18. Slava i sila Boga gospoda. 1, 77. Zapovedi gospod Bog dvema trima anđelom. 1, 127. Spasi, Bože gospode! 1, 136. Slava gospodu Bogu u vijek! Pravdonoša. 1851. 26. Ne ja, ne dao mi gospod Bog! 1852. 31. — *uz drugo ime Božije.* Gospoda našego Isu Hrista. Mon. serb. 35. (1253). Ivanu će Ristos gospod platit'. Nar. pjes. vuk. 4, 203. Jedan barjak gospod Isus Ristos. Pjev. crn. 304a. — gospod Bog *shvata se kao jedna riječ.* Koju dužan jes prinositi vsemogućemu gospod Bogu. Š. Budinić, sum. 60b. Hvala gospod Bogu! A. Čubranović 143. M. Pelegrinović 169. 187. — *bb)* Gospod *već samo po sebi znači: Bog.* A moļu se Gospoda radi vьsĕmь vamь. Sava, tip. stud. glas. 40, 176. Odь vsĕhь tvorьca i Gospoda. Mon. serb. 5. (1198—1199). Da ne smilitь se Gospodevi jako i Sodomь i Gomorь. Deč. hris. 66. Gospod na sud pridet. Korizm. 16b. Gospod otac, Gospod sin, Gospod duh sveti. Kateh. 1561. E1b. Svemogući trine Gospode krasosti. P. Zoranić 50b. Višńi Gospod, gospodične, čestitijem vas vencem kruni! A. Čubranović 141. Blagoslovim Gospoda u svako vrime. F. Glavinić, cvit. 102b. Radujte se u Gospodeve. 161a. Prilikova Gospod vjeru zrnu gorušičnomu. M. Radnić 455a. Zakon, ńima koji stavi na bremena Gospod pravi. J. Kavańin 441a. Gospod od nebesa. I. Đordić, uzd. 85. Reče Gospod Gospodu momu. S. Rosa 135a. Eno Gospod na istočna vrata! Nar. pjes. vuk. 1, 123. Pa *(anđeli)* kazuju Gospodu, kako j' bilo na zemļi . . . Ono Gospod boļe zna. 1, 132. I tako vam Gospod dao! 1, 143. Gospod mi vam zdravļe dao! 1, 146. A poleće Jovan na nebesa, pred Gospodom te je izlazio. 2, 82. Gospod ga minuo, a anđeli ga ne susreli. (Kad se kome reče ‚gospodin', koji to ne zaslužuje). Nar. posl. vuk. 44. Gospode, izbavi nas! Vuk, mat. 8, 25. Mili Gospod nek vam duše spasi! Osvetn. 2, 178. — *b) na jednom mjestu o svecu.* Gospodi moj sveti Đeorđije pobĕdonosьce. Mon. serb. 540. (1495). — *c) kao uopće* gospodin, *o čeļadetu.* — *do* XVIII *vijeka (rijetko u knigama pisanima narodnijem jezikom).* Zapovĕdь gospodi i otьca svojego. Stefan. pam. šaf. 19. Upisanija gospodovь mi i roditeļi. Mon. serb. 26. (1234—1240). Vas, gospodije, prošu i moļu. 81. (1302—1321). Prosi vse gospode, ki se behu spravili v Pazin. Mon. croat. 3. (1275). Carь caremь i gospodь gospodemь. Mon. serb. 88. (1330). Gospodь Kostadinь. 212. (1388). Va vrĕme gospoda Ivana Rahumbergara . . . i takoje va vrĕme gospoda Ermana . . . ka dva više rečena gospoda. Mon. croat. 46. (1395). Mnogo naročitago i velikago gospoda amirь-sultana Mahemetь-bega. Mon. serb. 109. (1442). Gospod mesta togo doveden v Rim. S. Kožičić 33a. Kraļu vićńi i gospod gospodino. F. Vrančić, živ. 83. Gospodina od svih gospod. P. Radovčić, ist. 148. Kijem vidit će gdi stoluje Maurilio gospod kleti. I. Dražić 17. Sve što rekla djevojka, sve je Turčin učinio, moj dragi gospode! Nar. pjes. mikl. beitr. 54.

GOSPÒDA, *f. coll.* domini *(plur. za* gospod *i* gospodin). — *Akc. se mijenja u dat. sing.* gŏspodi, *u acc. sing.* gŏspodu, *u voc. sing.* gŏspodo. — *Postaje od osnove supstantiva* gospod *i* gospodin

nastavkom a. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gospoda, *rus.* господа, (*češ.* hospoda, *poļ.* gospoda *s drugijem značeńem). — Upravo nema množine, ali se nalaze i ńeki oblici za množinu i to u prva vremena: dat.* gospodam. Aleks. jag. star. 3, 220. 235; *instr.* gospodami. Mon. serb. 201. (1382); *loc.* gospodaхъ. 243. (1389—1399); *amo stavļam po Daničiću* (rječ. 1, 221) *i gen.* gospodъ. Mon. serb. 71. (1275—1321). 180. (1370), *premda bi mogao biti gen plur. od nom. sing.* gospod *(vidi kod ovoga); dat.* gospomъ. Mon. serb. 69. (1273—1314) *Daničić misli da može biti u pisańu skraćeno od* gospodamъ, *a moglo bi biti i od* gospodemъ, *te bi onda spadalo pod* gospod. — *u jednom primjeru našega vremena ima i dual* gospode *(uz* četiri): Ja imadem i druga četiri, sva četiri gospode Turčina. Nar. pjes. vuk. 4, 199. — *Atribut i predikat nominalni stoje u jednini ženskoga roda (s padežima što imaju nastavak množine, u množini); predikat verbalni stoji u jednini ili u množini (vidi primjere); ta i u istom primjeru može biti i jednina i množina:* Kad to vide gospoda latinska, uvatiše vojvodu Miloša. Nar. pjes. vuk. 2, 213. — *Između rječńika u Mikaļinu* (gospoda, vlasteli ‚domini'), *u Belinu* (‚signoria, cioè magistrato supremo di repubblica' ‚domini' 677b), *u Bjelostjenćevu* (‚domini'. 2. ‚optimates, primates, magnates, proceres'. 3. ‚magistratus civilis, patricii'), *u Voltigijinu* (‚signoria, signori, magnati' ‚herrn, magnaten, patrizier pl.'), *u Stulićevu* (‚optimates, praesides, principes, primates, proceres'), *u Vukovu* (‚die herrn' ‚domini'), *u Daničićevu* (‚domini'). — *Radi potańe razlike u značeńu vidi* gospodin; *ovdje će se istaknuti razlika kolektivnoga supstantiva i prave množine, ali često to nije lako. a) značeńe je kolektivno, kad se* gospoda *shvata kao ńešto cijelo, osobito to biva kad znači: vlada, aristokracija, inteligencija itd.* Vse gospode deželske. Mon. croat. 3. (1275). Kako je zakonъ bio među gospodomъ bosanskomъ. Mon. serb. 102. (1332). Plemьnita i mudra gospodo uzmožita *(vlastelі dubrovačkoj).* 542. (1498). Našoj gospodi prisvetloj. Stat. poļ. ark. 5, 263. Idoše i tudije oddaše ju gospodi *(sudu).* Mirakuli. 9. Što će svijetla rijet gospoda? G. Palmotić 1, 31. Kraļevi i gospoda od Surije. I. Đorđić, salt. 5. Seļani dignu se protiva gospodi a gospoda protiva seļanom. J. Filipović 1, 191b. Al' očisti sve tvoje oružje, da se na te gospodi ne tuže. M. A. Reļković, sat. E4b. Koji sjede sprema gospode crkovne. Nar. pjes. vuk. 1, 79. Svu gospodu na sveca sazvao. 2, 93. Tada se car dohvati za bradu i obrnuvši se svojoj gospodi zapita ih. Nar. prip. vuk. 134. *tako je i ovdje gdje ima u apoziciji supstantiv u jednini:* Sliši, gospodo kapitule. Mon. croat. 227. (1527). — *predikat verbalni stoji u jednini:* Keh ta gospoda izibra. Mon. croat. 4. (1275). Znajući se da ova prisvijetla gospoda jest ostala s žeļom i drugi put čuti . . . u čemu ‚prisvijetla gospoda nije se privarena našla. R. Gamańić 2b. S gospodom carstva, koja se je onda nahodila u Petroburgu. A. Tomiković, živ. 262. U glas viknu gospoda rišćanska. Nar. pjes. vuk. 2, 102. I tu dođe sva srpska gospoda. 2, 131. Kod ńega se sva gospoda sasta. 2, 187. Skupi mu se sva srpska gospoda. 2, 198. Nasmija se sva gospoda naša, a šapatom zbori sirotińa. 2, 542. Pa ga sakri ńemačka gospoda. 4, 208. Sva gospoda pogleda na kńažev prestol. Nar. pjes. vuk. 5, 454. Sva gospoda na kuli bijaše. Nar. pjes. petr. 2, 28. Sudi pravdu šibenska gospoda. Nar. pjes. istr. 2, 64. Kad Gazda-Smiļko dolazi u Beograd, svakad pohodi gospodu koja je u vlasti. M. Đ. Milićević, zim. več. 101. Stambolije silne i gospoda što Stambolom sudi. Osvetn. 2, 181. — *predikat verbalni stoji u množini.* Gospoda ka se behu spravila. Mon. croat. 3. (1275). Za gospodu ki nas vladaju. I. Akvilini 345. Slidi popijevka od gospode presvijetle dubrovačke, kako razbiše i isjekoše Turke. And. Kačić, razg. 177. Divno ti je pod noć pogledati, đe gospoda piju vino ladno. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Al' besede gospoda rišćanska. 2, 93. Gospoda se jesu zavadila. 2, 193. Pak se vale latinska gospoda. 2, 211. Kad viđeše sijeńska gospoda. 3, 191. Al' ne daše moskovska gospoda. 3, 566. -- *b) kad se ne shvata kao ńešto cijelo, prava je množina prema* (gospod *i)* gospodin. Gospomъ dubrovьčьskimъ Mihojlu Benьčuliću i Petru Bogdaniću. Mon. serb. 69. (1273—1314). Světihъ gospodъ roditeļъ mojihъ. 71. (1275—1321). Zakoni prěžde bivšiihъ gospodъ. 180. (1370). Prěstolъ mojihъ prěroditeļъ, gospode srьbьske. 187. (1378). Dubrovnikъ ima zakone stare sь vsěmi raškimi gospodami, da u primoriju ne bude nigděre postavļenь novi trьgъ. 201. (1382). Krěpka ruka Gospodńa vъ vsehъ gospodahъ zemļьnihъ krěpka i slavna pokaza te. 243. (1389—1399). Zovući mnogu gospodu i viteze. Mirakuli. 30. Ni to bez uzroka, gospodo moja. Korizm. 6b. Pokazati hoće sebe gospodina gospode. Š. Budinić, sum. 6a. A blago svijem vami, ki ončas s poroda slobodni i sami sebi ste gospoda. I. Gundulić 129. Cesar nijemški, kraļ franački, i gospoda sva od svijeta ištu pleme suproć sebi cijeć poroda. 305. Svi bo, u ńih *(slikuh)* ki se vide, plemići su i gospoda. 441. Bojne, kraļe i gospodu grabšam vrijedat mudro nije. G. Palmotić 1, 243. Cvili, plače, pače rika, ni ju sram je od vladika ni gospode od naj više. I. V. Bunić, mand. 9. Grad veliki da imade i gospode svitle dosti. V. Došen 31b. Lipu sreću ter ne kuni, jer plemića i gospode gradovi su tvoji puni. And. Kačić, razg. 3a. Posiče deset iļada gospode. Norini 24. Ima dosta gore nesječene i gospode mlade neļubļene. Nar. pjes. vuk. 1, 376. *ovako je osobito, kad je u apoziciji supstantiv u množini.* Hrabre gospoje i gospodo moja grajane. Korizm. 80a. Svi gospoda vitezovi. J. Kavańin 232a. Na ńim' sjede gospoda svekrovi. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Pa on kupi gospodu svatove. 1, 532. O gospodo dvanajest vladika! Nar. pjes. petr. 2, 89. — *u naše vrijeme* gospoda *znači što i franc.* messieurs, *engl.* gentlemen, *ńem.* herren (meine herren!). — *predikat verbalni stoji u množini.* Gdje je mnogo gospode, koji ļube veće zle nego dobre. Zborn. 2ab. Gospoda stavļaju na očito stvari bogate. M. Radnić 370a. Mlaja mâ gospodo, što nesvijesno mrtvarite? J. Kavańin 105b. Gospoda duge ruke imaju. (Z). Poslov. danič. 24. Gledaj veće ti gospodo, što god čine . . . V. Došen 26a. Nek gospoda živu u dici, mi u tužnom *(sic)* kućarici. N. Marči 23. A vele mu gospoda svatovi. Nar. pjes. vuk. 1, 580. U opancima kojijeh turska gospoda ne nose nikako. Vuk, nar. pjes. 3, 533. — *predikat verbalni stoji u jednini.* Ki cvijet slavnijeh kraļevića, ka gospoda plemenita dođe. G. Palmotić 2, 314. Kod ńega je gospoda izbrana. Nar. pjes. vuk. 5, 282. U mog Ive puno roda ima, puno roda a sve je gospoda. Nar. pjes. bos. prij. 1, 36.

GOSPODAN, gospodna, *adj. vidi* gospodski. — *U Belinu rječniku* (gospodni ‚imperiosus' 384b) *i u Stulićevu* (‚imperiosus, herilis, nobilis, illustris, splendidus, magnificus'). — *Adv.* gospodno, *u Belinu rječniku* (‚imperiose' 384b), *u Voltigijinu*

‚imperiosamente' ‚gebieterisch'), *u Stulićevu* (v. gospodično).

GÒSPODAŃ, gȍspodńa, *adj.* domini, *koji pripada gospodu.* — -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak s nominativom.* — *Postaje od* gospod *nastavkom* ьńь. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gospodьńь, *rus.* господень, *češ.* hospodní. — *Na dva mjesta* xv *vijeka omekšaće s* ń *prelazi na* d *što se tijem mijeńa na* d; *ali se ne može poznati, ostaje li meko* ń, *ili se mijeńa na* n: Križu Gospodńu (**господнюѭ**). Mon. serb. 401. (1439). Krьstu gospodńu (**господнѭѭ**). 468. (1454). — *Između rječnika u Stulićevu (uz* gospodan) *i u Daničićevu* (gospodьńь ‚domini'). — *Nominalni se oblici jarḷaju samo do* xvi *vijeka. a) koji pripada Gospodu (vidi* gospod, *a)), Bogu, Božji. — u svijem primjerima, osim jednoga (kod b)).* Kto dovoḷьnь izzglagolati sili Gospodńe? . . . Vь zapovědehь Gospodьńahь. Mon. serb. 9. (1222—1228). Čьstьny životvorešti krьstь Gospodьńь. 24. (1234—1240). Vьznesenija Gospodńa. 72. (1275—1321). Leto Gospodńe. 294. (1419). Na lit Gospodńih 357. Dukḷanin 2. Tri dni pred vznesenjem Gospodńim. Naručn. 69a. Od stada Gospodńa. 99a. Budi ime Gospodńe blagoslovḷeno. Korizm. 79a. Angel gospodań. Anton Dalm., nov. tešt. 177b. act. ap. 5, 19. Jaram Gospodań jest ńim blag. Š. Budinić, sum. 112a. U buli večere Gospodńe. ispr. 11. Pohoditi greb Gospodań. 45. Počinaju nedjeḷe od došastja Gospodńega. M. Divković, bes. 2b. Podaj mi Gospodńega tila i krvi ne samo prijati svetbu nere jošće stvar i kripost svetbe. M. Alberti 402. Zašto izvedoste crkvu Gospodńu u pustińu? I. Ančić, vrat. 92. Evo službenica Gospodńa. I. Grličić 285. Sveti Pâvô prije sa svojima ilirisku crkvu sgradi, i svojim mnogim čudesima tu Gospodńi sad posadi. J. Kavańin 295b. Smrt Gospodńu navištujemo. A. Bačić 317. Miseca prvoga dan 14 u večer ima se svetkovati svetkovina Gospodńa. J. Banovac, razg. 222. Andeo Gospodńi navisti Mariji. F. Lastrić, od' 86. Pripravḷajte put Gospodńi. ned. 24. Počinuti će svrhu ńega duh Gospodńi. A. Kanižlić, utoč. 501. Svi sv. učenici Gospodńi. bogoḷubn. 374. Prid očima Gospodńima. E. Pavić, ogl. 253. Primivši Gospodńu zapovid. 269. Pravda Gospodńa prava veseleći srdca. I. Velikanović, uput. 1, 244. Kada slavi svetkovinu navišteńa i začetja Gospodńega? 1, 477. Ako ne hotio budeš slušati glas Gospodńi. I. J. P. Lučić, bit. 51. Nevridna i nečista u srcu pribireš koja strahoviti smrad izdišu i iznose prid oci Gospodńe. 61 U kući Gospodńoj. razg. 63. Prid obrazom Gospodńim. izk. 11. Rič Gospodńa po predikaturu razglasita jest spaseńe duše. D. Rapić 98. Molitva Gospodńa. B. Leaković, nauk. 411. Na prijestol Gospodńi. Nar. pjes. vuk. 1, 79. Izide u crkvu Gospodńu da kadi. Vuk, luk. 1, 9. Zašto dovedoste zbor Gospodńi u ovu pustińu? D. Daničić, Imojs. 20, 4. — *u ovijem primjerima stoji mješte genetiva objektivnoga:* V strahu Gospodńem. Kateh. 1561. D1b. Strah Gospodńi. I. Velikanović, uput. 3, 36. — *b) gospodski, uopće.* — *u jednom primjeru* xii *vijeka.* Za poveḷenije gospodьńe Nikule biskupa hvarskoga. Starine. 13, 210. (1185).

GOSPÒDÂR, gospodára, *m.* dominus, *čovjek koji ima nešto kao scoje, te od onoga može činiti što hoće; ali naj starije značeńe vidi kod a).* — *isporedi* gospar, gospodin. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* gȍspodâru *i* gȍspodâro, gȍspodâri. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gospodarь, *rus.* господарь, *češ.* hospodář, *poḷ.* gospodarz; *ima i lit.* gaspadorius, *ali ovo može biti prešlo iz slavenskoga jezika.* — *Postaje nastavkom* arjь *od osnove supstantiva* gospoda *kod kojega ne treba misliti na kolektivno značeńe nego na ono što je u sjevernijem jezicima (gostionica), po čemu bi prvo značeńe ove riječi bilo: gazda (gostioničar), kao što i jest u sjevernijem jezicima i u lit.* gaspadorius. — -r- *je ńegda bilo mekano i u našem jeziku, te je tome trag ostao u oblicima vokativa sing.* gospodaru *i instrumentala sing.* gospodarem *koji su se uzdržali uz mlađe oblike* gospodare *i* gospodarom. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* ‚herus; paterfamilias'; *u Mikaḷinu:* gospodar, gospodin ‚herus, dominus'; *u Belinu:* ‚padrone' ‚dominus' 534b; ‚signore' ‚dominus' 677a; *u Bjelostjenčevu:* gospodar, t. j. obiteli, družine, otac od kuće, kućnik ‚paterfamilias, dominus domus, hospes'. 2. gospodar goščeńa ‚archiposion, symposiarchen, praepositus, praefectus convivii'; *u Jambrešićevu:* gospodar hižni ‚hospes'; *u Voltiǰijinu:* ‚padrone' ‚herr'; *u Stulićevu:* ‚dominus, herus'; *u Vukovu:* ‚herr (eigenthümer)' ‚dominus' *δεσπότης s primjerima:* ja sam gospodar od toga; ti nijesi nada mnom gospodar; *u Daničićevu:* gospodarь ‚dominus', cf. gospodinь. *a)* paterfamilias, herus, dominus. *gazda, domaćin.* — *premda je ovo po svoj prilici naj starije značeńe (vidi što je kazano kod postańa), ipak da se razlikuje od sadašńega običnoga, treba često dodati koju riječ, kao* kućni, od kuće *itd.* Kto zlo učinitь, bratь ili synь ili rodimь, koji su u jedinoj kušti, vьse da plati gospodarь kuštny, ili da dajetь koji je zlo učinilь. Zak. duš. pam. šaf. 35. Recite gospodaru od kuće. Korizm. 91b. Bdite, zašto ne znate kada će gospodar od kuće doći. N. Rańina 219b. marc. 13, 35. Vsaki verni bogoḷubni gospodar i otac ot obiteḷi. Postila. A1a. Gospodar kuće ‚herus'. A. d. Bella, rječ. 534b. Gospodar od gostionice. A. Kanižlić, kam. 523. Ja gospodar a ti moja žena. M. A. Reḷković, sat. G2b. Gospodar oli podložnik od obitili. M. Dobretić 79. Stražite dakle, jer ne znate kad će doći gospodar od kuće. Vuk, mark. 13, 35. — *b) prema slugama, kmetima, robovima itd. ‚gospodar' je onaj kojega služe.* U koga se obrête ludь otrokь, tere što komu ispakosti, da u tomь gospodara ne ištu, nь da sništu krivca. Mon. serb. 52. (1240—1272). Jeliko se nahode ḷudije u crkve te, da ga služaju kako i vьsakogo gospodarja igumena. 116. (1342). Ḷudije vlastelь(s)cii, koji sêdetь po crkovnyihь selêhь i po katunêhь, da pohodi vьsakь kь svojemu gospodaru. Zak. duš. pam. šaf. 31. Kmetiću prvi sud ńegov gospodar. Stat. poḷ. ark. 5, 246. Ako li je kmetić komu dužan, tada ńegov gospodar ima š nega pravdu učiniti. 276. Ne da pokore mlajšemu, cić ke bi bila ka škoda gospodaru. Naručn. 100b. Gospodar moj uzimḷe pristavstvo od mene. N. Rańina 152b. luc. 16, 3. Kim načinom gospodari družinu učiti imaju. Kateh. 1561. C5b. Kako se imaju držati gospodari slugami svojimi. E5a. Ima osamdeset i dva godišta, da službim ovoga gospodina i gospodara. J. Banovac, prip. 59. I pofali gospodar dvornika nepravde. F. Lastrić, od' 251. Sin poštuje oca, a sluga gospodara svoga. J. Matović 341. Slušala ga tanana robińa, pa je ńemu tijo besedila: ‚Gospodaru, Radanović-Lazo!' Nar. pjes. vuk. 2, 23. Ne izlazi sluga ni slnškińa, gospodaru końa da privati. 2, 156. Gospodara sluge poslušaše. 2, 262. Al' besedi sluga Vaistina: ‚Gospodaru, Kraḷeviću Marko!' 2, 431. Upadoše

Todorove sluge: ‚Na milosti, Todor-gospodaru!' 2, 494—495. Vjerna sluga sluša gospodara. 2, 612. Veži konja gdje (ti) gospodar zapovijeda. Nar. posl. vuk. 33. Đe nije mačke, tu su i miši gospodari. 76. Kako gospodar svira, onako mlađi igra. 125. Ko ne drži brata za brata, on će tuđina za gospodara. 149. Popeļuha zaprosi gospodari, da bi malo i ńu pustili na bal. Nar. prip. mikul. 25. Nema svoje kuće, nego služi drugoga, pa gdje mu je gospodar, ondje mu je i kuća. Vuk, nar. pjes. 1, 261. A pristav od kuće reče u sebi: ‚Šta ću činiti? gospodar moj uzima od mene upravļańe kuće'. luk. 16, 3. Tko meni gospodar, ja ńemu sluga. M. Pavlinović, razl. spis. 204. Gospodar ‚dienstherr' ‚padrone'. B. Petranović, ruč. kń. 57. — *c) žena gdjegdje zove muža ‚gospodarom', po tome može značiti i muž, isporedi* domaćin, *c).* I ti s nami slavi Boga sa svijem srcem, gospo Sara, pokle t' sinka jedinoga *(Izaku)* i staroga gospodara *(Abrama)* po milosti Božjoj zgara posrjed stana sad vidimo. M. Držić 479. *(Krunoslava)* u dvor hodi cesarova poklisara s mnogom žeļom da oslobodi ļubļenoga gospodara *(Korevskoga).* I. Gundulić 358. Ali rados veću i dražu i veselje bez prilike u pogledijeh svojijeh kažu turske ļubi sve kolike, er nije veće čeznut' ńima, da ih ne bi razdijelila s gospodarim ļubļenima poļačkoga boja sila. 457. Koja je *(plemenita gospoja)* poslije smrti gospodara svoga osiromašila. A. Kanižlić, utoč. 51. Ali uze nevjesta gospodaru govoriti. Nar. pjes. bog. 23. Bila jest Marija starija i dostojnija od Josipa, ipak nije se stidila ńega gospodarom nazvati. Đ. Rapić 85. No zafali višńem Bogu koji ti je ud'jelio mlada rabra gospodara. Nar. pjes. vuk. 1, 6. ‚Što me gledaš, draga dušo moja?' ‚Ja te gledam, suđen gospodaru, kakav ćeš mi sada nauk dati, kako ću ti majci ugoveti'. 1, 60. Pod ńom sedi mlad gospodar i s ńim gospoda. 1, 270. Nevjesta se bani i veoma fali, da j' pošteno hrani ńe gospodar dragi. 1, 355. Dočeka ga ļuba pred dvorovi: ‚Od' ovamo, gospodar Nikola'. 1, 358. Ne mogu se po dvaput venčati za života gospodara moga. 2, 497. — *d) onaj koji ima što kao svoje, koji može od onoga činiti što hoće, vlasnik. aa) uopće.* Da se ima oda svake davati dohodak gospodaru. St. poļ. ark. 5, 258. Da vrati je gospodaru, ako ga zna. P. Posilović, nasl. 130a. Niti te more odrišiti, dok tuđa no povratiš il' ne obećaš koliko prije uzmoreš povratiti, već ako bi stvar bila mala, da gospodar za ono i ne mari. F. Lastrić, ned. 166. Vratiti pravomu i vlastitomu gospodaru. Ant. Kadčić 257. Rabotnik da ima dati gospodaru polovicu roda. Pravdonoša. 1851. 32. Gospodar, merc. ‚eigenthümer', tal. ‚padrone'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. 366. — *bb) ono, što gospodar ima kao svoje, domaća je životińa.* Ošļa smrt gospodaru šteta, a selu smijeh. (D). Poslov. danič. 91. Spominńa se živina svoga gospodara. A. Bačić 469. A kod sudca kad koń stoji, gospodar se nek ne boji. V. Došen 64b. Oj dorate grive pozlaćene, jeli ti se gospodar ženio? Nar. pjes. vuk. 1, 299. Ali Markov soko jogunica, kao što je i ńegov gospodar. 2, 427. Koń se srdi na gospodara. Vuk, nar. pjes. 1, 276. — *cc) što je ‚gospodarevo' može se izreći: aaa) genetivom.* Gospodarь sela togo. Zak. duš. pam. šaf. 41. Reče gospodar vinograda. N. Rańina 34a. mat. 20, 8. Pojde dakle k gospodaru gore one. F. Glavinić, cvit. 52a. Braća su Mimbeli gospodari 20 naj većih brodova. M. Pavlinović, rad. 113. Gospodar broda, lade ‚rheder, herr des schiffes'. Jur. pol. terminol. 423. — *često s genetivom ima prijedlog* od, *osobito kad je u genetivu jedna sama riječ (vidi kod* od). Kad vama kokod dade od svoje dobre voļe jednu baštinu koja prija nije bila vaša, posli darovštine jest tako vaša, da ste vi od ńe osobiti gospodari. J. Banovac, prip. 13. Budući on gospodar od svoga blaga. F. Lastrić, od' 185. Nećete biti gospodari od muke i truda vašega. And. Kačić, kor. 146. Došavši gospodar od krave. M. A. Reļković, sabr. 57. Reče gospodar od vinograda. Vuk, mat. 20, 8. — *bbb) posesivnijem adjektivom.* Svaka stvar svoga gospodara ište. J. Banovac, prip. 177. Zemaļski gospodar. Nar. pjes. mikl. beitr. 31. *(Novci)* imaju svoga gospodara. M. A. Reļković, sabr. 48. Gospodar zemaļski ‚grundherr'. Zborn. zak. 1853. 9. — *ccc) dativom.* On jest gospodar blagu svojemu. Š. Budinić, ispr. 68. On se diči što mu slava liči: bit gospodar plijenu dobivenu. Osvetn. 2, 107. — *e) onaj koji ima oblast nad čim ili nad kim, koji zapovijeda, vlada. često znači što i vladalac (car, kraļ itd.). aa) uopće.* Ako mi Bogь da i budu gospodarь, kako samь byl. Mon. serb. 19. (1234). Ja veliki gospodaru i veliki amira sultanь Amuratь begu. 362. (1430). Kraļ kráļâ sviju i gospodárâ. F. Lastrić, test. 64b. To kazuje despot-gospodaru. Nar. pjes. vuk. 1, 398. Kad me pitaš, kraļu gospodaru. 1, 413. Kad ne mogu kroz Loznicu proći od gospodstva Ante gospodara, od ńegovi mladije vojnika. 1, 501. Poklańa se bane do zemļice, pa mu ode smjerno govoriti; ‚Gospodaru, silan car-Stjepane!' 2, 173. Jedna zemļa, a dva gospodara. 2, 309. Srijem zemļa steć će gospodara. 2, 576. Ne, za Boga, care gospodare! 2, 609. Naši stari uzeše dužda za gospodara. S. Ļubiša, prip. 180. Gospodar je svak u dvoru svomu. Osvetn. 3, 22. Da se Luka prode odmetańa i da cara pozna gospodara. 3, 59. Svi vijećnici pâše po divanu: ‚Amin! care sjajan gospodare!' 3, 64. — *s osobitijem značeńem: zapovjednik na brodu, kapetan (isporedi naj zadńi primjer kod bb) aaa)).* Vješta, znana i umjena pomorskoga gospodara. J. Kavańin 258a. — *bb) kad je izrečeno čim (zemļom, ļudima) vlada, ono može biti: aaa) u genetivu.* Kak gospodar i vladalac svega stvorenja. I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 7. Luidi, Flavij ko cesari, kraļi i svijeta gospodari. J. Kavańin 244b. Imamo poznavati našega Boga i ńemu se klańati, kao gospodinu i gospodaru osobitom' svega okoliša. J. Banovac, razg. 72. — *češće s prijedlogom* od *(vidi kod* od). Činiti se gospodar od toliko razlicijeh država. D. Zlatarić 11. Budući ti gospodar od neba i od zemļe. A. Gučetić, roz. jez. 107. Biti gospodar od svega ovoga svijeta. A. Komulović 32. I od svete zemļe gospodari učinihu se. F. Glavinić, cvit. 105a. Nismo od nas gospodari, dal' stražani. V. Došen 180a. Gospodaru od občine! 239a. Znam da će mi se narugati svita poglavice, gdi jedan gospodar od svita ide protiva jednomu baniću. And. Kačić, razg. 99. Oni nisu gospodari ni od sebe ni od sinova. M. Dobretić 36. — *amo spada i ovaj primjer u kojem* gospodar *znači: zapovjednik (vidi naj zadńi primjer kod aa)).* Gospodar od broda, patrun ‚navarchus'. J. Mikaļa, rječ. — *bbb) u posesivnom adjektivu. o zemļi.* Gospodarь zetsky Ivanь Crьnojevićь. Mon. serb. 534. (1485). Da se ne bi prisilila raja poći iskat brdska gospodara. Osvetn. 1, 17. *o ļudima.* Presvitloga vladavca i gospodara našega gospodina Frančiska Fuškari. Mon. croat. 61. (1427). Vladalac od viteštva kraļa od Sirije bješe človjek uzmnožan prjed gospodarom svojijem. N. Rańina 60a. 4 reg. 5, 1. Da bude otišao k neprijateļom od onoga kraļa svoga gospodara. M. Orbin 64. Bog jest naš prvi i naj

veći gospodar. I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 15. Car-Memede, turski gospodaru! Nar. pjes. vuk. 2, 502. — *ńešto je osobito u ovom primjeru gdje se* gospodar *kao vladalačko ime, čast, razlikuje od drugijeh takovijeh imena, kao što su* hercog, vojevoda, knez: Mi gospodinь Stêpanь, Božijomь milostju hercegъ odь svetoga Save, gospodarь humьski i primorski i veliki vojevoda rusaga bosanskoga, knezь drinьski i k tomu. Mon. serb. 441. (1450). — *ccc) u dativu: o zemji.* Budu gospodarь ovojzi zemji primorskoj. Mon. serb. 184. (1373). Gospodina despota Đurđa, gospodara srьpskoj zemji. 406. (1441). Aleksenьdarь vojevoda gospodarь zemji moldovskoj. 556. (1566). Svitu sam gospodar. Š. Menčetić 233. Eto si gospodar državi ti ovoj. N. Naješković 1, 220. Da me si učinio gospodarom svemu svijeti. G. Palmotić 1, 396. Karao ga kraj Matijaš zemji gospodar. Nar. pjes. vuk. 1, 456. Ao bane, zemji gospodaru! 2, 639. Aman pašo, Bosni gospodare! Pjev. crn. 90ᵇ. *o ljudima.* Kći mnogo slavnoga sveto počivšago kneza Lazara, gospodara Srьbjemь. Mon. serb. 386. (1436). Budi gospodar bratji tvojoj. N. Rańina 57ᵇ. gen. 27, 29. — *ddd) u instr. s prijedlogom* nad. Gospodar on bijaše nad svakijem stvorom. I. M. Mattei 177. Ivanbeg će mu pokloniti Crmnicu, da je nad ńom gospodar. S. Ljubiša, prip. 228. — *eee) u gen. s prijedlogom* vrhu, svrhu. Ja im rijeh: ‚Meu nami odi jes gospodar vrhu svijeh‘. N. Naješković 1, 216. Da isti človik pozna vrhu sebe imat gospodara. F. Glavinić, cvit. 408ᵃ. Da je Bog . . . gospodar svrhu svakoga stvoreńa. J. Banovac, razg. 74. — *f) Bog, vidi* gospod *i* gospodin. — *u dva primjera našeya vremena uz* Bog. Razgovarali se jednom Turci i raja hercegovačka: ‚Ma hvala da je gospodaru Bogu! za što je ovako naša Hercegovina brdovita?‘ Nar. prip. vrč. 75. Hvala da je gospodaru Bogu! 156. — *g) svetac kojemu je posvećena crkva ili koji je parac, odvjetnik kojega grada.* Od svetoga Dujma gospodara i odvitnika od ovoga grada. M. Bijanković 20. Ako je gospodar crikve sveti Mihovil. I. Kraljić 75. — *h) čovjek plemenitoga roda, ili bogat, ili mogućan, i nopće koji pripada višemu staležu.* Bješe jedan gospodar koji bješe namuran. Zborn. 17ᵃ. Ovi gospodar držo je sveder prid očima dušu i pravdu, a nigda vlaštitu svoju koris. B. Zuzeri 10ᵃ. On *(Josip)* postade veliki gospodar i još kralev nad žitom haznadar. M. A. Reljković, sat. D4ᵃ. Gospodar sjedi u zlatnu stolu. Nar. pjes. vuk. 1, 55. A car Stepan ladno vino služi, gospodarom redom čašu daje. 2, 93. Što su bili stari gospodari, pa su svoju aznu izgubili, one moćeš u donju trpezu; a koji su novi gospodari i od skora aznu zametnuli, one moćeš u gornju trpezu. 2, 356. Donesi mi sivoga sokola, eda bi nam utvu uvatio, eda bi nam obraz osvetlao na jezeru medu gospodari. 2, 451. Ja sam slušao od oca jednoga velikog gospodara. Vuk, nar. pjes. 2, 316. — *to je značeńe u ovom primjeru i kod* gospodar čovjek: Koga gospodar čovik uzmo za sina i on će biti gospodičić. S. Margitić, fal. 122. — *i) uz čije ime ili bez ovoga, osobito kad se s kim govori, kao od štovańa. u naše je vrijeme običnije* gospodin *(koje vidi), ali je svakako* gospodar *ńešto više od ovoga te pokazuje veće štovańe (kako* gospodin *odgovara francuskome* monsieur, *engleskome* sir, Mr., gospodar *moglo bi odgovarati franc.* seigneur, monseigneur, *engl.* my lord). Prisvijetlomu gospodinu i gospodaru mojemu. M. Držić 63. Pripoštovani gospodine i gospodaru opate! J. Banovac, razg. v. Ne čudim se dakle, gospodine i gospodaru, ova u vama promišljajuć dostojanstva. vii. Poštovani otče i gospodaru! prisv. obit. skaz. 3. Poslušajte me, gospoje i gospodari! F. Lastrić, test. 23ᵃ. Sudi pravo, pašo gospodare! Nar. pjes. vuk. 1, 564. Čauši se pokloniše Marku: ‚Božja t' pomoć, gospodaru Marko!‘ 2, 192. Gospoštine što je u Kruševcu, dosadiše jutrom i večerom moleći se silnu Jug-Bogdanu: ‚Gospodaru, silan Jug-Bogdane!‘ 2, 264. Braneć, gospo, svoga gospodara, g e s p o d a r a slavnog knez-Lazara. *(prvo* gospodara *spada pod e)).* 2, 294. Pokloni se lijepa đevojka, pa govori Kraljeviću Marku: ‚Gospodaru, Kraljeviću Marko!‘ 2, 338. Gospodare beže Radulbeže! Nar. pjes. petr. 2, 614. U Srbiji do 1804 godine samo su Turke (i to begove i spahije) zvali gospodarima (kao i sad po Bosni i po Hercegovini); a od onda su zvali gospodarom Crnoga Đordija, i ostale poglavare i vojvode, koji su vlast u rukama imali. Tako se ova riječ govorila u Srbiji i za vladańa Miloša Obrenovića prvijeh godina, ali poslije on zapovjedi da se gospodar ne zove niko osim ńega, i tako na ostale starješine prijede ime gospodin. po tome se u Srbiji i danas samo Aleksandar Karadordijević zove gospodar. U Srijemu pak i u ostalijem ńemačkijem državama zovu i naj mańega trgovčića gospodarom. U Srbiji su otprije znatnije Srbe, kao svińarske trgovce, zvali ‚gazdama‘. Vuk, rječ. 95—96. — *k) u prenesenom smislu, osobito sa značeńima kod b), d), e), kad je ono što je u čijoj vlasti ńešto umno, ili što tjelesno što se shvata u prenesenom smislu kao umno, duševno.* Ni od šta nismo toliko gospodari, koliko od našega spaseńa. J. Banovac, razg. 88. — Ako ja gospodar ostah ove rati. Đ. Baraković, jar. 58. — Zove, da se sasma k ńemu obratimo i poznamo ga kakono pravoga gospodina, gospodara i stvoritelja duše naše. L. Terzić 2. — Ja dragoga Menelaa držim sada gospodarom srca moga. G. Palmotić 1, 258. Ja sam tvoja službenica, ti gospodar srca moga. 1, 292. — Nije gospodar od svoga života. B. Kašić, zrc. 61. Gospodar si od života moga. Nar. pjes. petr. 2, 175. — Posli vinčańa nije već čovik gospodar od svoga tila, nego žena, ni žena od svoga, nego muž. J. Banovac, razg. 104. — Kako je on gospodar od svoga jezika, takoj jesam ja gospodar od mojijeh ušiju. Zborn. 10ᵇ. — Koji je podao sve zakone i koji je gospodar vrhu ńih. A. Gučetić, roz. jez. 116. — Ja sam gospodar suboti. S. Rosa 67ᵃ. Jer je gospodar i od subote sin čovječij. Vuk, mat. 12, 8. — Nije brodar vjetru gospodar. (D). Poslov. danič. 81. — Kad razlog gospodar bude nam vrh volje. N. Naješković 1, 331. — Gospodar od sebe ‚padron di se, che raffrena le sue voglie‘ ‚potens sui‘. A. d. Bella, rječ. 534ᵇ. — Minutoj slobodi da budeš gospodar. M. Vetranić 2, 157. — Što obećaš, izvrši; bud' riječi gospodar. N. Dimitrović 19. Tko ni gospodar od svoje beside sramotan prime dar. Đ. Baraković, vil. 345. Neće biti gospodar od riči. And. Kačić, kor. 174. — Ti si gospodar za štiti i ne štiti *(pjesme).* I. Đordić, uzd. vii.

GOSPÒDÂRAN, gospòdârna, *adj. koji pripada gospodaru, gospodarima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, u između rječnika u Stulićevu* (‚herilis, nobilis, illustris, splendidus‘). Nadarje gospodarno. A. d. Costa 1, 10. Osvin oblasti gospodarne išće se jošćer privoljenje gospodara. 1, 44. Od dobar gospodarni. 1, 176. — *U Šulekovu rječniku s drugijem značeńem* (‚wirthschaftlich‘): *koji pripada gospodarstva, vidi* gospodarstven, *i* gospodarstvo *pod b).*

GOSPODÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se gospodari. — Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu. — I u Šulekovu rječniku znanstvenoga naziv̨a:* Gospodareńe, stat. ‚wirthschaftsbetrieb, bewirthschaftung‘; način gospodareńa ‚wirthschafts-methode‘; merc. (upravl̨ańe) ‚gebahrung‘, tal. ‚maneggiamento‘.

GOSPODÁREV, *adj. koji pripada gospodaru. — isporedi* gospodarov. — *Između rječnika u Belinu* 534b, *u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (gospodarevь). Do zabêla gospodareva. Mon. serb. 199. (1381). Krajišniku gospodarevu. 460. (1453). Znajući da je gospodarevo ono. B. Kašić, zrc. 72. Gospodareve oči koña goje. Nar. posl. vuk. 44.

GOSPODÁREVIĆ, *m. prezime.* — xvii *vijeka.* Starine. 11, 98. *(oko* 1655).

GOSPODÀRICA, *f.* domina, hera, *žensko čel̨ade kao gospodar; gospodareva žena.* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚hera; materfamilias‘), *u Belinu* (‚padrona‘ ‚domina‘ 534b; ‚signora, doma, e padrona‘ ‚domina‘ 677a; gospodarica od kuće ‚hera‘ 534b), *u Bjelostjenčevu* (‚materfamilias, hospita‘. 2. ‚hera‘. 3. v. gospa), *u Jambrešićeru* (‚hospita), *u Voltiǵijinu* (‚padrona, signora‘ ‚frau‘), *u Stulićevu* (‚domina, hera, matrona‘), *u Vukovu* (‚die frau, herrin‘ ‚domina‘, cf. gospoda). Blagom gospodarice vdove. Š. Kožičić 42b. Znaj da sam ja gospodarica vode ove. P. Zoranić 2b. Kako je mene zadovolil s mojom gospodaricom. Mon. croat. 293. (1592). Kako oči rabe u ruku gospodarice svoje. M. Alberti 301. Neka žena ne bude gospodarica. P. Radovčić, ist. 25. Andeoska gospodarico! P. Posilović, nasl. 82b. Molimo dakle sve pastire od duš, da priporuče gospodarom i gospodaricam. M. Bijanković 8. Gospoe i gospodarice pričestita. F. Parčić 3. Divica Marija jest kral̨ica i gospodarica svrhu svake oblasti zemal̨ske. J. Filipović 1, 518b. Gospodarica i kral̨ica sve zeml̨e. V. M. Gučetić 74. Kroz opaku žel̨u vlastite svoje gospodarice. E. Pavić, ogl. 81. Jedna službenica uvridi mnogo svoju gospodaricu. M. Zoričić, zrc. 57. Poče pogrđivati Saru, gospodaricu svoju. And. Kačić, kor. 17. Ako bi gospodari i gospodarice zapovidali štogod službi suprotivno zakonu Božjemu. Blago turl. 2, 116. Koja *(oblast)* jest vlastita gospodarica od života i smrti. A. d. Costa 2, 157. Nisam gospodarica otirati slugu. M. Dobretić 103. Hotijući biti ne samo dionica veće gospodarica od vladańa. A. Tomiković, živ. 26.

GOSPODÀRIČICA, *f. dem.* gospodarica. — *U Stulićevu rječniku.*

GOSPODÀRIČIN, *adj. koji pripada gospodarici. — U Stulićevu rječniku.*

GOSPODÀRIČITI, gospodàričîm, *impf. raditi kao gospodarica. — U Stulićevu rječniku* (‚instar dominae jussa dare, jubendo dominam imitari‘). — *nije dosta pouzdano.*

GOSPODÀRIĆ, *m. dem.* gospodar. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚juvenis dominus‘).

GOSPODÀRITEL̨, *m. čovjek koji gospodari. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚dominator, dominus‘).

GOSPODÀRITEL̨ICA, *f. žensko čel̨ade koje gospodari. — Samo u Stulićevu rječniku* (‚dominatrix, domina‘).

GOSPODÁRITI, gospòdârîm, *impf. raditi kao gospodar. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gospòdârâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* gòspodârî. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (gospodarim ‚rem domesticam administro, rei domesticae et familiaris sedulam curam gero, oeconomiae insto, oeconomizo‘. 2. ‚hospitor‘), *u Voltiǵijinu* (‚padroneggiare, far da padrone‘ ‚herrschen‘), *u Stulićevu* (‚dominari‘), *u Vukovu* (‚befehlen, herrschen‘ ‚dominari‘).

a. *aktivno. a) uopće.* V punoj hiži, v mnogoj stvari lahko vsaki gospodari. P. Vitezović, cvit. 43. Blažen je oni vladalac, koji sam u svojoj državi gospodari. E. Pavić, ogl. 266. A ne da se red pokvari, i da žena gospodari. V. Došen 68a. Koji ńu uživa, kraḷuje, koji u ńoj pribiva, gospodari. B. Leaković, gov. 145. Rijetko umije dobro gospodariti, koji nije nigda služio. Nar. posl. vuk. 272. Dok je naša ruka gospodarila. S. Ḷubiša, prip. 131. Red je puku gospodariti, a ne robovati. 256. — *ako je izrečeno prema kome subjekat radi kao gospodar, stoji: ili u instr. s prijedlogom* nad. Gledao je upravo nad Milošem da gospodari. Vuk, građ. 46. Nenavidnici ńihovi stadoše gospodariti nad ńima. Đ. Daničić, psal. 106, 41. Bogat gospodari nad siromasima. prič. 22, 7. *ili u gen. s prijedlogom* svrhu. Svrhu svita stvârî radi da sam gospodari. V. Došen 79b. On kraḷuje i gospodari svrhu nas. B. Leaković, nauk. 418. *ili u dativu.* Isukrst ustavši od mrtvih već ne umira, smrt ńemu više ne gospodari. B. Leaković, gov. 96. Da bi imao hiḷadu svitova i ńima svima po sve vike gospodario. 144. Da im samo gospodari i da se uzveličaje svrhu ńih. 409. Da mu je gospodarila pobuda tilesna. A. Tomiković, živ. 374. Komu gamutja nutrńa i požude gospodare. gov. 127. — *b) s osobitijem značeńem: upravl̨ati imańem, novcima, dohocima. — po sjevernijem krajevima.* Gre po svitu da se navadi gospodarit. Nar. prip. mikul. 116. Gospodariti, merc. (upravl̨ati), ‚gebahren (mit einkünften, mit geld)‘, tal. ‚maneggiare (i denari)‘. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. *i u Šulekovu rječniku:* ‚wirthschaften‘. *vidi i u Bjelostjenčevu rječniku.*

b. *sa* se, *refleksivno. a) ne razlikuje se u značeńu od aktivnoga. u Belinu rječniku:* ‚padroneggiare, esser padrone‘ ‚dominor‘ 534b. — *b)* načińati se gospodarem na tuđemu. M. Pavlinović. *i u Stulićevu rječniku* (‚potiri‘).

GOSPODÁROV, *adj. vidi* gospodarev. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu* (‚hospitalis‘), *u Stulićevu, u Vukovu.* Prizvavši svakoga dužnika gospodarova. N. Rańina 152b. luc. 16, 5. Čuvati onu pratež gospodarovu. B. Kašić, zrc. 75. Suprotiva hotinju gospodarovu. I. T. Mrnavić, ist. 102. Brez štete gospodarove. A. Baćić 76. Jest protiva pravdi, jer se uzima stvar tuđa priko voḷe gospodarove. J. Banovac, razg. 104. Obuče se u gospodarovu odiću. J. Banovac, pred. 26. Oči gospodarove koña goje. Nar. posl. vuk. 244.

GOSPODAROVATI, gospodarujem, *impf. vidi* gospodariti, a, *a).* — xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. gospodariti). Ovdi *(u raj zemal̨ski)* Bog metnu čovika da . . . gospodaruje svemu stvorenju zemal̨skomu. F. Lastrić, test. 41b. Pošal̨i nam jaganca koji ima gospodarovati zeml̨i . . . 149b. Sin kneza Lazara, budući ujac Balšin ne može podniti da Mlečani gospodaruju u državi svoga netjaka. And. Kačić, razg. 60. Voḷa slobodno u čoviku gospodaruje. I. J. P. Lučić, razg. 35. Dokle god grih u nama gospodaruje. Đ. Rapić 437.

GOSPÒDÂRSKÎ, *adj. koji pripada gospoda-*

rima, koji je kao što biva u gospodârâ. — Od XVI *vijeka (vidi b)), a između rječnika u Stulićevu* (v. gospodan, *s dodatkom da je riječ ruska) i u Vukovu.*

a. *adj. a) uopće sa značenem sprijeda kazanijem.* Zapovest gospodarska tako nam je javila. Protok. pis. nenad. 30. — *b) vidi* gospodań, *a) na kraju, i* gospodar, *f).* Začelo prêmudrosti strahь Gospodarьski. Starine. 4, 72. (XVI *vijek).* — *c) koji pripada upravljańu imańa. — u Šulekovu rječniku:* ‚wirthschaftlich'.

b. *adv.* gospòdârski, *kao gospodar.* Ciganski se vaļa pogadati, a gospodarski plaćati. Nar. posl. vuk. 344. Zapovijedati gospodarski. Vuk, dan. 3, 216. *i u Stulićevu rječniku.*

GOSPÓDÂRSKÎ PÛT, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 138. Sr. nov. 1867. 144.

GOSPODÀRSTVEN, *adj. koji pripada gospodarstvu. — U naše vrijeme kod pisaca, i u Šulekovu rječniku:* gospodarstven ured ‚wirthschaftsamt'; gospodarstven urednik (činovnik) ‚wirthschaftsbeamte'; gospodarstvena zgrada ‚wirthschaftsgebäude'; gospodarstveno znańe ‚wirthschaftskenntnisse'; gospodarstven savjetnik ‚wirthschaftsrath'. Zastupstvo imovne općine ima, izabrav odbor pod predsjedništvom predsjednika, postaviti gospodarstveni ured kao i potrebno osobļe za šumski nadzor. Zbirka zak. 1, 338. Uzeti će se obzir na cijenu gospodarstvenih proizvoda. 2, 44. Gospodarstvena politika obijema onu djelatnost državne vlasti, kojom će ista stvarati, podupirati i promicati materijalno dobro i blagostańe naroda i kojom će postupati u vlastitih svojih poslovih. M. Mikulčić, encicloped. prav. znan. 2, 26.

GOSPODÀRSTVENICA, *f. gospodarstveni ured. — U Šulekovu rječniku:* ‚wirthschaftsamt'.

GOSPODÁRSTVO, *n. osobina, stańe onoga što je gospodar. — isporedi* gospostvo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* gospostvo) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚signoreggiamento, il signoreggiare' ‚dominatus' 677[a]), *u Voltigijinu* (‚padronanza' ‚herrschaft'), *u Stulićevu (štamparskom grješkom* gospodastvo ‚dominatio, dominatus, ditio, dominium, imperium, patronatus, jurisdictio, nobilitas, principatus'). *a) uopće. može značiti što i* oblast. Određujemo i istumačijemo, da nami sahrańena jest podpuna oblast i gospodarstvo. M. Bijanković 161. Gospodarstvo i ļubav druga ne hoće. (D). Poslov. danič. 24. Zato molimo i prosimo vaše gospodarstvo. Glasn. II, 3, 133. (1709). Tvoj muž gospodarstvo da u ruke meni. P. Vuletić 24. Sada nastoji, da Bogu smańka gospodarstvo. J. Banovac, prip. 141. Imat vlastito gospodarstvo vrhu ńi. P. Filipović 7. Da je on primio od oca gospodarstvo sviju naroda. F. Lastrić, test. 64[a]. Noju dakle i sinovma dade vladu svrhu ńi i gospodarstvo, da ji mogu ubiti. E. Pavić, ogl. 19. Budući Gojko i Ivaniš pošli s ovoga svita, gospodarstvo od Zente na Balši ostade. And. Kačić, razg. 60. Ńegova izvrsnoga gospodarstva vrhu života i smrti svoga stvoreńa. Ant. Kadčić 61. Svlači se od gospodarstva stvari zajmene. 264. Otac vikovični razdilio je s jednim čovikom gospodarstvo svrhu sina svoga. A. Tomiković, gov. 33. Što god je tko u većem bogastvu, gospodarstvu i dostojanstvu to je većoj podložan nenavidosti. G. Peštalić 82. Boj na Skadru oživi trgovinu i gospodarstvo na moru. S. Ļubiša, prip. 64. Mleci boje pritvrde svoje gospodarstvo nad zeckim primorjem. 101. Propade ni gospodarstvo a uza ń i vjera. 103. Sjeverna se Amerika otrgne od ingleškoga gospodarstva. M. Pavlinović, rad. 13. — *b) s osobitijem značenem: upravļańe imańem, dobrima (osobito seoskijem). — po sjevernijem krajevima od* XVIII *vijeka.* Niki pišu . . . od kućnoga gospodarstva. M. A. Reļković, sat. B1[b]. Mlogi otac preda svomu sinu gospodarstvo i kućnu družinu. I2[a]. Gospodarstvo, stat. merc. ‚wirthschaft', tal. ‚economia'; (ratarstvo) ‚landwirthschaft', tal. ‚economia rurale'; gospodarstvo uz izmjenu ‚wechselwirthschaft'; dohod gospodarstva ‚wirthschafts-erträgniss'; ggr. stat. (selište) ‚landwirthschaftliche besitzung', tal. ‚economia'; državno gospodarstvo i kućanstvo ‚staatshaushalt', tal. ‚economia di stato'; političko gospodarstvo ‚politische ökonomie', tal. ‚economia politica'; narodno gospodarstvo ‚volkswirthschaft, national-ökonomie', tal. ‚economia nazionale'; nauk o narodnom gospodarstvu ‚volkswirthschaftslehre', tal. ‚scienza della economia nazionale'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz.

GOSPODÀRSTVOVATI, gospodàrstvujêm, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. gospodariti *s dodatkom da je riječ ruska.*

GOSPODÁRŠTINA, *f. vidi* gospodarstvo, *a).* — XVII *i* XVIII *vijeka (u pisaca čakavaca sa* šć *mj.* št: gospodaršćina), *a između rječnika u Belinu* (‚padronanza' ‚dominium' 534[b]) *i u Stulićevu* (v. gospodarstvo). Da ostane uhiļen gospodaršćine od mnogo plodne zemļe. P. Radovčić, nač. 330. Neka uživate sa mnom . . . onu gospodaršćinu. ist. 147. Svaka gospodaršćina vaša hoće se od vas odniti. A. Vitaļić, ist. 269. Baline imajući oblast i gospodaršćinu nad svimi ostalimi ribami. 354. Da Bog hoće za sebe svu našu ļubav i da u ovoj gospodaršćini neće družine. Blago turl. 2, 6. Koji ima razlog gospodaršćine vrhu jednoga dohodka crkvenoga. Ant. Kadčić 287. Koji gospodaršćinu imade vrhu crkve. I. J. P. Lučić, nar. 71.

1. GOSPODATI, gospodam, *impf. vidi* gospoditi. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Osvim Talije, Lombardije, dvora Julia taj gospoda . . . J. Kavańin 281[a]. — *nepouzdano.*

2. GOSPÓDATI, gòspôdâm, *impf. vikati: ‚Gospode, pomiluj!' — U naše vrijeme.* U Šumadiji se samo gospoda, t. j. viče se: ‚Gospode pomiluj!' M. Đ. Milićević, slav. 65. Tako idu po poļu od zapisa do zapisa gospodajući sve dva i dva u glas: ‚Gospode pomiluj!' živ. srb. 1, 24.

GOSPODEV, *adj. vidi* Gospodov. — XV *vijeka u spomeniku pisanom miješanijem jezikom.* Častni služiteļi Gospodevi. Mon. croat. 156. (1493).

GOSPÒDIČAN, gospòdična, *adj. gospodski. — Vaļa da nije narodna riječ, nego načińena od pisaca. — Postaje nastavkom* ин. *osnova* gospodič *nije dosta jasna; može biti da se kod ńe mislilo na* gospodičić, gospodična. — *Dolazi samo u ńekijeh pisaca Dubrovčana* XVI *i* XVIII *vijeka i u jednoga* XVIII *vijeka iz sjeverne Dalmacije, a između rječnika u Belinu* (‚signorile, signorevole, aggett. da signore' ‚dominicus' 677[a]; ‚imperiosus' 384[b]) *i u Stulićevu* (v. gospodan).

a. *adj. a) uopće.* Grčkijeh cara i despota raškijeh kćeri gospodične, rajska bješe kijeh ļepota, bjehu carom ļubi slično. I. Gundulić 306. Pogleda su sve razbludna, a obličja gospodična. 426. Tu kraļevske svoje mire grad prisveti, nebu slični, visi, širа i prostire Jeruzalem gospodični. G. Palmotić 3, 57[b]. Tomu je izgled Mandalijena gospodična djevojčica. I. V. Bunić, mand. 15. Urešen gospodičnijem grimizom od mučenika.

I. Đorđić, ben. 42. Obra dušu Benediktovu za svoj dvor gospodični. 65. Jedna lijepa i gospodična djevojčica na zaručeńe odredjena s kraļevskijem gospodarom. B. Zuzeri 144a. Do pod oči kraļevske gospodične kćeri Faraunove. B. Zuzeri 227a. Kamo tvoja gospodična uznositos? 271a. Ova *(riječ)* hoće rijeti što i u franačkomu jeziku madama a u latinskomu izgovara se domina, što rekli bismo slovinski: ženska glava gospodična, oli ti gospoja. S. Rosa 191a. Nadarja nika jesu slobodna a nika oblasna gospodična: ... oblastna gospodična jesu ona koja su podiļena onima koji su bili prikazani od vlastiti*(h)* gospodari, i ovo oblastno gospodično nadarje od tri vrsti nahodi se: svitovno, crkovno, svitovno i crkovno ujedno. A. d. Costa 1, 215. — *b) s osobitijem značeńem: koji zapovijeda, vlada.* Bratučed Benediktov gospodičan nad inijem bješe. I. Đorđić, ben. 159. Krepos koja prihodi ine kreposti zove se gospodična aliti predominante ... Sve kreposti u Benediktu bišе poglavite, osobite i gospodične. 97. Pripravedna rijet se može gospodična tvâ šibika. salt. 145. Onu gospodičnu silu svoje putenosti kušo je. A. Kalić 115. Dotrčo je sv. pastijer, uļezo unutra, s gospodičnom zapovijedi tištio i tjero ogań. 225. Zna da je ļubav mama gospodična od ļubavi. 236. Da prikažem gospodičnu oblas Dominikovu vrh svega stvoreńa. 486. — *c) Gospodńi, koji pripada Gospodu. samo na jednom mjestu.* Riječ gospodična ‚vox Domini'. A. Kalić 529.

b. *adv.:* gospòdično. — *Između rječnika u Belinu* (‚imperiose' 384b) *i u Stulićevu* (‚splendide, magnifice, magnifico ac splendido apparatu'). *a) gospodski, uopće.* Osobitijem slavam gospodično narešen. I. Đorđić, ben. 70. Zapovidje jednomu da se gospodično odije. 119. Vidje vrh dva pristoļa gospodično posadjene sina Božjega i pričistu majku ńegovu. 181. — *b) zapovijeđu, kao onaj koji zapovijeda, vidi* a, *b).* Gospodično izbiti iz ńega duha nečistoga. I. Đorđić, ben. 189.

GOSPÒDIČĒŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. gospodareńe. — *Kao da je verbalni supstantiv od* gospodičiti, *ali ovaj glagol nije potvrđen.*

GOSPÒDIČICA, *f. vidi* gospodična. — *U Stulićevu rječniku* (‚juvenis domina').

GOSPÒDIČIĆ, *m. dem.* gospod, gospodin. — *Postaje nastavkom* ić (itjъ) *od osnove* gospod *ali se još za ovom umeće nastavak* ic, *te se* c *pred* i *mijeńa na* č, *isporedi* djeveričić. — *Od* XIII *vijeka (vidi kod b)), a između rjčnika u Bjelostjenčevu* (‚herulus'), *u Jambrešićevu* (‚domicellus'), *u Stulićevu* (‚juvenis dominus'); *u Vukovu:* ‚der junge herr, ‚domicellus (?), filius domini (herilis filius)'; *u Daničićevu* (gospodičić ‚dominulus'). *a) mladi gospodin, mladi gospodar.* Odь više rečenijeh poklada što prьstojaše sinovomь gospodina vojevode Stepana u našь komunь u Dubrovnikь s voljomь gospodina vojevode Stepana gospodičićemь a sinovomь rečenoga vojevode gospodina Stepana, knezu Vladisavu i knezu Vlatku, naj prьvo jedan *(n)*a desete tisuća ... a podь ovi uvetь, da zgora rečeni pokladь ima stojati u komunь dubrovački do togaj vrьjemena do koļe dode knezь Vladisavь i knezь Vlatko svaki ńihь na vrьme *(vrijeme)* od 14 godišta odь svoga rojenja ...; nu li bi, šta Bogь ne daj, tere se zgodilo komь zgodomь do togaj vrьmena odь segaj svijeta priminutje više rečenijehь gospodičićь ... Mon. serb. 394. (1438). *vidi i u rječnicima. — b) kao obična prezimena na* ović *i* ić, *postaje patronimičko ime, te po prvom značeńu: gospodinov sin, znači uopće: plemić, bez obzira na dob. gotovo u svijem primjerima.* Gospodičići s Pazina. Mon. croat. 4. (1275). Ot koga oružja vsi gospodičići mlče, ne smêjuće ga prositi. Pril. jag. ark. 9, 132. (1468). Sikiru čini pobiti 22 gospodičića. Š. Kožičić 54b. Gospodičić otide mnogo pristrašen. Zborn. 17b. Niki milostni bližńi Darijev gospodičić. Aleksandr. jag. star. 3, 264. Koji je gospodičić plemenit. B. Kašić, per. 35. Kako prem gospodičiću se takomu pristoji. I. Gundulić 2. Od koljena je plemenita gospodičić jedan ono, ki pogrdi slavu od svita. 437. Budite dobro došli, gospodičići moji. P. Radovčić, nač. 263. Bijaše jedan čovik gospodičić. P. Posilović, cvijet. 129. Svi gospodičići glave izgubiše. I. Zanotti, skaz. 23. Prisvijetlijem gospodičićem i plemenitoj braći. I. Akvilini 3. Koga gospodar čovik uzme za sina i on će biti gospodičić. S. Margitić, fal. 122. Otac *(bi)* pribogat gospodičić. I. Đorđić, ben. 34. Ako nećete da se izgubi duša i tilo, kako se dogodi onom' gospodičiću Pelivanu kraļu ... J. Banovac, razg. 102. Jedan gospodičić u Malti od svitla roda. prip. 154. Jedan velik gospodičić dođe k jednomu redovniku. J. Filipović 1, 14a. Jedan gospodičić budući napre mlogo primļen kod Adrijana cesara, skriviši ništo izgubi ńegovu milost. F. Lastrić, ned. 63. Neka štije starih gospodičića podpise. And. Kačić, kor. 459. Gospodičić Hofden, svitnik kraļice Elizabete. Blago turl. 2, 30. Da gospodičić uzima seļanku. M. Dobretić 486. Sve plemići i gospodičići. J. Krmpotić, mal. 19. Žena jednoga gospodičića. I. J. P. Lučić, izk. 32. O junaci i gospodičići! Nar. pjes. vuk. 1, 314. Po ńoj pasu dva gospodska koňa, čuvala ih dva gospodičića: ban Stijepo i kapetan Jovo. 1, 440. Svu gospodu za sofru sjedao, svu gospodu i gospodičiće. 2, 310. Prošetaše dva gospodičića: jedno paša Omer Ćehajiću a drugo je Čuprilijć-vezire. 3, 66. Dobro jutro, svekre babo gospodičiću! Nar. pjes. herc. vuk. 300. Onde su divojki se za gospodičići. Nar. pjes. istr. 2, 147. Da se od nas ne rađaju sreda ļudi, no junaci i gospodičići. Nar. prip. vrč. 37. Pitali mrava: ‚Za što si tako presmičav pro pasa?' ‚Gospodičić sam'. 217. Fala ti kao gospodičiću, stara kućo i gospodska lozo! Pravdonoša. 1831. 21. Stevan je kućić i gospodičić. S. Ļubiša, prip. 43.

GOSPÒDIČKÎ, *adj. gospodski.* — *Načińeno nastavkom* ьskъ *od iste osnove od koje je i* gospodičan *(koje vidi). — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Er je roda gospodičkoga. B. Zuzeri 77a. Množ mladica plemenitijeh, gospodičkijeh, kraļevskijeh. 78a. Mladić hitre čudi, hrabrena srca i načina gospodičkijeh. 178a. Prateži od kuće pometnute sobom se nose, a koje su lijepe, nove i gospodičke, drže se u gradu zatvorene. 370b.

GOSPÒDIČNA, *f. dem.* gospođa. — *Postaje kao* gospodičić *nastavkom* ьna. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gospodična, gospoja ‚domina, hera'), *u Bjelostjenčevu* (‚domicella, herula'), *u Jambrešićevu* (‚domicella'), *u Voltigijinu* (‚donzella, domina' ‚fräulein'), *u Stulićevu* (v. gospodičica *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva), u Daničićevu* (gospodičьna ‚dominula'). *a) mlada gospođa.* Gospodične Katalene *(vidi u Daničićevu rječniku kod* Katalena *i* Katarina) obotci. Mon. serb. 415. (1442). Gospodične, divičice, jeli gdi ka duša? M. Držić 163. Život svete Kristine djevice i mučenice, rimske gospodične. B. Kašić, per. 103. Gospodične ke su lene redko kad su dobre žene. P. Vitezović, cvit. 165. Rekle bi ženske glave: ‚I mi smo bile

mlade i gospodične, al' je u nama sjala poniznost'. F. Lastrić, ned. 369. Ali ide četa divojaka, pred ńima je Jele gospodična. Nar. pjes. bog. 327. Moj gospodin otac, moja gospoja mati, moja gospodična sestra. M. A. Reļković, sabr. 2. A mladići s gospodičnam šeću. J. Krmpotić, mal. 17. *u Sulekovu rječniku:* ‚edeldirne; fräulein'. *u naše je vrijeme običaj zvati od uļudnosti ‚gospodičnama' samo djevojke (udate su i udovice ‚gospođe') prema ńem.* fräulein, *franc.* mademoiselle. *isporedi* gospođica. — *b) kao patronimičko ime, kao i* gospodičić, *znači: gospodska kći, pa plemenito žensko čeļade, i uopće gospođa.* Koji plemenitu gospodičnu ostavļa, a rabińu hrani. Pril. jag. ark. 9, 141. (1468). Viśńi Gospod, gospodične, čestitijem vas vencem kruni! A. Čubranović 141. Uboštvo, u kojemu Mandalijena s ostalijema gospodičnami tebe hrańaše. A. Gučetić, roz. jez. 149. Grkińica gospodična, rad ke Troje nî òstalo. Đ. Baraković, vil. 178. Sveti Proto i Jacinto bihu komorniki nike gospodične. F. Glavinić, cvit. 306ª. Živi ugarska gospođica amazona od Dunaja. G. Palmotić 2, 315. Lipota gospodične Judite. F. Lastrić, test. 354ᵇ. Koja se *(riječ)* tomači u latinskom ‚domina' a u našemu slovinskomu ‚gospodična'. V. M. Gučetić 74. Gospodična Teodora ńegova majka. 143.

GOSPÒDIČŃÂK, *m.* augustus, *avgust, kolovoz (jer je ovoga mjeseca praznik Velika Gospa).* — *isporedi* gospodinštak. — *Postaje od* gospodična *nastavkom* jakъ. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Kolovoz ili gospodičńak. M. Alberti XXXVIII.

GOSPODIČTVO, *n. samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je ovu riječ načinio da tumači latinsku* hierarchia *(anđeoski red).* Naučitelji redove iliti šerege angeoske u tri ‚hierarchiae' iliti gospodičtva razlučuju, to jest u naj više, sredńe i naj niže, i u svakomu gospodičtvu govore da su tri kora. A. Baćić 482.

GOSPODIĆ, *m. vidi* gospodičić. — XVII *i* XVIII *vijeka.* Udanu za plemenita i prisvijetla gospodića. B. Kašić, per. 27. Gospodići i junaci. J. Kavańin 385ᵇ. Sveta Cecilija jednomu Rimļanu gospodiću odgovori. A. Kanižlić, uzr. 24. I zarobi dva gospodića. And. Kačić, kor. 171. Niki gospodić hodeć u lov. Blago turl. 2, 23.

GOSPODIJA, *f. ime što ga nova mlâda nadjene kom ženskom u kući. u Lijevču.* Javor. 1880. 689.

GOSPÒDIN, *m.* dominus, *vidi* gospodar, *od čega se* gospodin *još od prvijeh vremena razlikuje tijem što mu je značeńe jače ograničeno, te se kaže obično da je ko* gospodin *samo prema ļudima, čeļadi, a ne prema stvarima.* — *Postaje od* gospod *nastavkom* inъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gospodinъ, *rus.* rocnoдинъ, *češ.* hospodin. — *Zamjeńuje ga u množini kolektivni supstantiv* gospoda *(što vidi), ali se (vrlo rijetko) nalaze i ńeki oblici za množinu: gen.* gospòdînâ. J. Filipović 1, 355ª; *dat.* gospodinom. I. Bandulavić 145ᵇ; A. Baćić 96; J. Banovac, razg. 27; *acc.* gospodine. M. Bijanković 49. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (gospodin, knez ‚dominus'), *u Mikańinu (kod* gospodar), *u Belinu* (‚signore, colui che ha dominio' ‚dominus' 677ª; ‚padrone, colui che ha dominio' ‚dominus' 534ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚dominus'), *u Jambrešićevu* (‚dominus'), *u Voltigijinu* (‚gentiluomo' ‚edelherr'), *u Stulićevu* (‚dominus'), *u Vukovu* (‚der herr' ‚dominus'), *u Daničićevu* (gospodin ‚dominus'). *a) državni starješina, vladalac, isporedi* gospodar, *e). ovo značeńe dalazi u naj starijim primjerima. vidi i kod e) aa). aa) uopće.* Imaju kraļu davati treti dil dohotka, da ga poznaju za gospodina. Dukļanin 20. Edip koji bi gospodin u Tebi. M. Bunić 11. — *bb) kad je izrečeno čim vlada, ovo može biti: aaa) u genetivu. o državi.* Azъ grêšьni Stefanъ, velij kraļь, namêstnyj gospodinъ vьse srьbьske zemļe. Mon. serb. 9. (1222—1228). Tebê, gospodinu kraļu vsêh raškihъ zemļe *(sic)* i pomorьskihъ Vladislavu. 22. (1234—1240). Stêfanъ 2 Urošь gospodinъ vьse srьbskije zemļe i pomorskije. 73. (1273—1321). Velikomu caru Aleksandru vsega svita gospodinu. Aleks. jag. star. 3, 245. Budući neba i zemļe gospodin. I. Bandulavić 229ᵇ. act. ap. 17, 24. Biše ondi gospodin grada, imenom Emilijan. F. Glavinić, cvit. 232ᵇ. Stvoritelj i gospodin svih stvari. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 8. Isukrsta Božja sina, neba i zemļe gospodina. P. Hektorović (?) 119. Imamo poznavati našega Boga, i ńemu se klańati, kao gospodinu i gospodaru osobitom' svega okoliša. J. Banovac, razg. 72. Mi, Aleksandro . . . svita tja od istoka sunca do zapada, od podneva tja do sivera gospodin. And. Kačić, razg. IV. — *o ļudima.* Budi gospodin bratje tvoje. Bernardin 41. gen. 27, 29. Gospodina gospòdînâ zovemo našim otcem. J. Filipović 1, 355ª. — *amo spada i ovo:* Gospodina svete krune ugrske. Mon. serb. 357. (1429). — *bbb) u gen. s prijedlogom* od. Bješe gospodin od svega svijeta. N. Rańina 27ᵇ. paul. gal. 4, 1. Gospodin od Zrinja. B. Krnarutić 17. — *ccc) u dativu. o državi.* Blagi Bogъ jako cara i vladyku postavi me gospodina vьsemu stežaniju otьca mojego. Mon. serb. 90. (1330). Gospodina bana Stepana, gospodina svemь zemļamь bosanscemь i humscemь. 102. (1332). Gospodina Kaninê i Avlonu. 178. (1368). Samodrļažavni gospodinь Đurdь vsoj zetskoj i pomorskoj zemļi. 203. (1386). Gospodinь vьsoj zemļi srьbskoj i pomoriju i podunajskymь stranamь. despotь Stefanъ. 269. (1405). Svemu gospodin. M. Marulić 102. Ter se mnim gospodin svemu što sunce sja. Š. Menčetić 210. Filipa likara reče Aleksandar gospodina Ejuptu postaviti. Aleks. jag. star. 3, 254. Ako li ja tebe ubiju, po pravdi gospodin Indiji da budu. 294. — *o ļudima.* Samodrļažavnyj gospodinь Srьbļemь i Podunaviju Stefanъ knezь Lazarь. Mon. serb. 195. (1380). Gospodinь Srbļemь Đurьdь. 352. (1427). Ponudi se ti misto mene inoga Macedonom gospodina učiniti. Aleks. jag. star. 3, 267. — *ddd) u adjektivu posesivnom.* Gospodina turskoga ali zamorskoga ali bosanskoga. Mon. serb. 357. (1429). V vrime gospodina našega gospodina Lovrinca Verebija. Mon. croat. 61. (1437). Moli se za kraļa ki je gospodin segasvitni. Naručn. 39ᵇ. Grajane *(su dužni na posluh)* svomu gospodinu. Korizm. 35ᵇ. Mlogi će se tada podložnik u visini svome gospodinu zemaļskome nasmijati. Đ. Rapić 9. — *eee) u istr. s prijedlogom* nad. Nad svimi da si gospodin ti. M. Marulić 36. Podložnikov od svi mojih, gospodin si nada svima. P. Vuletić 39. — *fff) u gen. s prijedlogom* ²svrhu. Koji je gospodin i kraļ svrhu svih kraļeva. M. Divković, bes. 5ᵇ. — *cc) čudnovato je što u jednom spomeniku* XV *vijeka stoji* gospodin *s ovijem značeńem o ženskom čeļadetu.* Mi gospodinu gospoja hercežica Cicilija . . . Menje gospodinu gospoje hercežici Cicilije. Mon. serb. 501. (1467). — *b) premu sługama, kmetima itd., vidi* gospodar, *b).* A kmetić naj pri da se ima tužiti prid gospodinom cigov je covik. Stat. poļ. ark. 5, 246. *(Kmetić)* ima prizvati svoga gospodara, ter mu reći: ‚Gospodine, to je sve Božo i tvoje'. 288. Za ć sługa ne zna ča čini gospodin ńegof. Ber-

nardin 164. joann. 15, 15. Strah podložni, kako je sluga gospodinu. Korizm. 29a. Vrativši se sluga navijesti ovoj gospodinu svomu. N. Rańina 147a. luc. 14, 21. Sluge, podložni budite u svakomu strahu gospodinom. I. Bandulavić 145b. 1 petr. 2, 18. Podložan jest kmet gospodinu. S. Matijević 63. Sluge, podložni budite u svakomu bojazu gospodinom. A. Baćić 96. Čuju se one sluge i službenice, gdi se kunu krivo svojim gospodinom, ona žena svome mužu. J. Banovac, razg. 27. Sriča mu je i godina kriva kod svog' gospodina. V. Došen 56b. Ugleda ga Arapova straža, pa kazuje crnu Arapinu: ‚Gospodine, Arap prekomorče!' Nar. pjes. vuk. 2, 421. — *c) muž, vidi* gospodar, *c)*. Da ju čini jesti gospodinu Adamu. Zborn. 16a. Velim ti ja tako, stavi me, on gdi je, gospodin ter ako uzrači da mi je, ja ću po načinu pravoga zakona virna Derenčinu biti do okona. H. Lucić 248. Brala je Mara nevjesta . . . drugu je kitu nabrala: ‚Ova mi kita ružice Jovanu mom gospodinu, neka me Jovo ne bije' . . . Marija Jovi govori: ‚Jovane, moj gospodine!' Nar. pjes. petr. 1, 57. — *d) čovjek plemenitoga roda, ili bogat, ili mogućan, i uopće koji pripada višemu staležu, isporedi* gospodar, *h)*. Videći ju jedan knez ki biše velik gospodin. Mirakuli. 127. Jedan velik gospodin. Pril. jag. ark. 9, 69. (1520). Učińen gospodin ‚nobilitato, fatto nobile' ‚nobilitatus'. A. d. Bella, rječ. 511b. Premda bijaše gospodin velik i vladalac. F. Lastrić, ned. 402. Jer gospodin tko se broji, gospodstvo ga mnogo stoji. V. Došen 66b. Budući gospodin i gosposke krvi. M. Dobretić 501. Nameri se na jednoga gospodina. Nar. prip. mikul. 11. — *e) uz ime ili uz supstantiv kojijem se kaže što je onaj o kome ili s kime se govori, a često i bez toga, da mu se pokaže štovańe. kod toga se misli da je onaj* gospodin *prema onome koji govori. u prva se vremena kaže gotovo samo o vladaocima i crkvenijem glavarima, a u naše se vrijeme može kazati svakome. vidi i u Vukovu rječniku:* U Srbiji samo cara i kralja (u pjesmama), pašu (u pjesmama, a u govoru mu kažu: ‚čestiti pašo!'), vladiku, arhimandrita, igumana (u pjesmama, a u govoru: ‚oče igumne!'), protu i učitelja (i žene gdjekoga djetića u kući: svekra ili djevera) zovu gospodinom; a u Srijemu i u ostalijem nemačkijem državama gospodin znači ono što je u Srbiji za vremena Karađorđijeva značio gospodar. 96a. *aa) o vladaocima.* Slavьni vlastelinь gospodinь Marьsili Đeorđi, knezь dubrovьčki. Mon. serb. 39. (1253). Gospodinь županь Radoslavь. 45. (1254). Gospodina bana Stepana, gospodina svemь zemlamь bosanscemь i humscemь. 102. (1332). Gospodine caru! 158. (1357). Povelênijemь gospodina Đurđa *(Balšića).* 184. (1373). Gospodina vojevode Hrьvoja. 237. (1399). Gospodinu Pavlu Radišiću. 252. (1404). V vrime gospodina našega gospodina Lovrinca Verebija. Mon. croat. 61. (1437). Velikoga gospodara gospodina cara turskoga Mehmet-bega. Mon. serb. 468. (1454). Gospodine kralju. Pril. jag. ark. 9, 75. (1520). Bane gospodine! P. Vitezović, odil. 36. Moli, sinko, bana gospodina. And. Kačić, razg. 30a. Sud mi čini, care gospodine. 61a. A kad vidi care gospodine. Nar. pjes. vuk. 1, 160. Govori joj bane gospodine. 1, 482. Sultan-care, mili gospodine! 1, 570. Selamaleć, pašo gospodine! 1, 598. Već besjedi paši gospodinu. 1, 601. Gospodine, kralju Vukašine! 2, 106. Ne brini se, care gospodine! 2, 150. Hoću, care, dragi gospodine! 2, 133. Gospodine, srpski car-Stjepane! 2, 151. Gospodine, od Leđana kralju! 2, 152. Gospodine, slavni knez-Lazare! 2, 198. Gospodine, care od Stambola! 2, 387. Podiže se gospodine kralju od prekrasne od Maćedonije. 2, 181. Gospodine, pašo Drenopolski! 3, 38. Gospodine, bane Zadranine! 3, 403. *u ovakijem primjerima značeńe se razlikuje od značeńa kod a) tijem što kao da se misli da je onaj* gospodin *osobito prema onome koji govori. to se i ističe u ovijem primjerima dativom* mi: Stefanь Urošь, po milosti Božijej kralь, unukь gospodina mi kralja Stefana, sinь gospodina mi kralja Uroša, videvь stvorenije gospodina dêda mi kralja Stefana . . . Mon. serb. 71. (1275—1321). Priložihь monastiru gospodina mi svetago Savy. 334. (1405—1427). Po zapovêdê prêsvêtloga i uzmožnoga gospodina gospodina mi hercega Stêpana upisa Božidarь dijakь. 460. (1453). Upisa Branošь djakь po zapovidi gospodina mi gospodina kralja Stipana. 488. (1461). Pisahь jaa Marinko dijakь po zapovêdi gospodina gospodina mi kneza i vlasteo dubrovačcijehь. 497. (1466). *ali pošto je postao običaj da se ovakovijem imenima dodaje* gospodin, *na ono se često i ne misli, te n. p. vladaoci i same sebe i svoje sinove zovu ‚gospodinom': Jaa* gospodinь Vlьkь *(Branković)* obeštavam se i davamь vêru moju gospodsku. Mon. serb. 231. (1389—1398). Ja gospodinь Grьgurь i gospodinь Đurьđь *(Brankovići).* 269. (1405). Sa vazljubljenimь sinomь kralevьstva mi, gospodinomь Stipanomь. 272. (1409). Mi gospodinь vojevoda Sandalь Hranićь. 288. (1419). Mi gospodinь vojevoda Radosavь . . . sinь gospodina kneza Pavla. 387. (1437). Molu i zaklinam gospodina mi sina vojevodu. 416. (1442). *amo spada i ovo:* Pak dozivle bega gospodina: ‚O moj sine, beže gospodine!' Nar. pjes. vuk. 1, 611. — *bb) o crkovnijem glavarima i uopće o svećenstvu (vidi u Vukovu rječniku).* Gospodina mi prêosveštenьnago arьhijepiskupa. Mon. serb. 26. (1234—1240). Sь blagoslovenijemь gospodina mi i otca arьhijepiskopa Danila. Deč. hris. 3. Da nêstь vzbranьno gospodinomь i otьcemь našimь patriarhomь. Mon. serb. 139. (1348). Gospodinь staracь Dmitarь. 251. (1403). Vь dni jepiskupstva gospodina dêda Radomêra. 253. (1404). Misa za sve gospodine arkibiskupe. M. Bijanković 49. Gospodin ‚monsignore, titolo de' prelati' ‚dominus'. A. d. Bella, rječ. 495b. Gospodin biskup. I. A. Nenadić, nauk. 102. Gospodine, oče igumane! Nar. pjes. vuk. 2, 65. Gospodine igumane stari! Nar. pjes. petr. 2, 64. — *cc) o čovjeku višega staleža. u naše se vrijeme može kazati svakome, kao franc.* monsieur, *engl.* sir, Mr. Gospoda, ka se behu spravila, žlahtna i zmožna: ondi behu naj prvo četiri sluge kneza Albrehta: naj prvo gospodin Rudolf, gospodin Bilam, gospodin Martin i gospodin Panšpetal. Mon croat. 3. (1275). Ja kralь Stefanь Dabiša s mojimi vlasteli prêmismo razlogь odь našega sluge a vašega graždanina gospodina protovistijara Žorete. Spom. sr. 2, 37. (1392). Dubrovnik, pjesan gospodina Petra Kanavelića. P. Kanavelić, dubr. 6. Zvati gospodinom ili gosparom ‚dar del signore' ‚dominum appellare'. A. d. Bella, rječ. 677a. Mnogo poštovanom gospodinu. J. Banovac, uboj. 3. Prvijenče gospodine, dobro došao! . . . Barjaktaru gospodine, dobro došao! . . . Stari svate gospodine, dobro došao! Nar. pjes. vuk. 1, 18. Domaćine, gospodine, puštaj nas doma. 1, 173. Arap sedi, pije vino ladno, Božju pomoć nazivao Marko: ‚Božja pomoć, dragi gospodine!' 2, 423. *G(ospodin)* Teodor Petranović. Vuk, nar. pjes. 3, 142. *u Šulekovu rječniku:* gospodine! ‚mein herr!' *kod* ‚herr'. — *dd) ńešto je osobito u ovijem primjerima: u prvom se zove ‚gospodinom' kapituo, u drugom*

grad. Sliši dobro, gospodine kapitule i ti čoviče! Mon. croat. 200. (1512). Dubrovniče, gospodine, vazda Spljet se tebi klańa. J. Kavańin 175b. — *f) o Bogu, isporedi* gospod, *a) i* gospodar, *f). aa) uz* Bog *ili drugo ime Božje.* U gospodina Boga vьsêderьžiteļa. Mon. serb. 30. (1243). U gospodina Boga našega Isu-Hrista. 32. (1249). Da je prokletь odь gospodina Boga vsedrьžiteļa. 105. (1333). Ime gospodina Isusa Hrista. 252. (1404). Gospodine Isukrste, stvoriteļu nebeski i anjelski. Živ. kat. star. 1, 223. Gospodina Isukrsta. Zborn. 19a. Pridružnica gospodina Boga. 154b. Svemogući gospodin Bog. A. Gučetić, roz. jez. 235. Ja sam gospodin Bog. S. Margitić, fal. 263. Da moliš za mene gospodina Boga. isp. 26. Gospodin Isus. F. Lastrić, od' 287. Tako si reko ti, gospodine Bože. I. A. Nenadić, nauk. 33. Gospodin Bog. A. Kanižlić, bogoļubn. 112. Prama Bogu gospodinu. V. Došen 257b. I ova svitlost bijaše gospodin Isukrst. M. A. Reļković, sabr. 25. Ako bi se spomenuo od one besjede Jesukrsta gospodina. J. Matović 507. Susrela te dobra sreća i gospodin Bog! Nar. pjes. vuk. 1, 32. Što ostalo, to se pokajalo, gospodina Boga vjerovalo. 2, 3. Gospodine Bože moj! Nar. pjes. herc. vuk. 332. Radi, pa ću ti i ja pomoći, veli gospodin Bog. Nar. posl. vuk. 268. Zovne gospodin Bog sve stvarke preda se. Nar. prip. vil. 1868. 502. To je bil gospodin Bog. Nar. prip. mikul. 75. — *isporedi* gospodini. — *bb) samo po sebi znači: Boy.* Gospodin blagosovi! Pril. jag. ark. 9, 137. (1468). Kako ńim Gospodin priti govoreći. Naručn. 99a. Zašto je on Gospodin, ki s nebes pride. M. Držić 456. Augustin porodi se leto Gospodina 355. F. Glavinić, cvit. 293—294. Čini, sladki Gospodine, da ju slijedim u pokori. I. V. Bunić, mand. 13. Duše sveti, milosrdni Gospodine! M. Jerković 87. Velik je Gospodin. S. Margitić, fal. 93. Pred tvo'e oči, Gospodine, nose plačuć sluge tvoje svekolike ńih krivine. J. Kavańin 293b. Jedan Gospodin, jedna vira, jedno kršteńe. A. Kanižlić, kam. 1. Privičńega Gospodina. V. Došen 225a. Kada zemļu ļubit poče gdi Gospodin propet biše. And. Kačić, razg 16b. — *g) o svecu, isporedi* gospod, *b) i* gospodar, *g).* Od monastira gospodina svetoga Nikole od Vranine. Mon. serb. 463. (1454). Sa pečatju velikom gospodina svetoga Marka. 465. 1454. — *h) vlasnik, isporedi* gospodar, *d).* — *rijetko.* Ostavil te je svoga ereda i gospodina nad vsim. Korizm. 21a. Gospodin vinograda. N. Rańina 56a. mat. 21, 40. Kada si gospodin svega ovoga blaga. A. Kanižlić, bogoļubn. 186.

GOSPÒDINI, *vidi* gospodin, *f) aa), shvaća se kao adjektiv, i kaže se samo s* Bog: gospodini Bog. *postalo je od toga što se shvatilo kao da je* gospodin *pred* Bog *adjektiv, a ne od* Gospodin i Bog *čemu nema potvrde. — Od* XVII *vijeka, u izmedu rječnika u Vukovu* (gospòdini Bog). Pred gospodińim Bogom. M. Radnić 55a. Ako bi se gospodini Bog smilovao. Norini 48. Da ih pomože gospodini Bog! Nar. pjes. vuk. 1, 78. Da ni gospodini Bog pomože našega duhovnika! 1, 79.

GOSPÒDINOV, *adj.* domini, *koji pripada gospodinu.* — *Izmedu rječnika u Mikaļinu* (molitva Gospodinova *kod* očenaš, *a napose nema), u Belinu* 534b, *u Bjelostjenčevu (kod* gosponov), *u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (gospodinov). — *U svijem primjerima osim jednoga (prvoga Reļkovićeva) znači: Božji (vidi* gospodin, *f) bb)).* Rožastva Gospodinova. Spom. sr. 2, 112. (1447). Učińeno jest govorenje Gospodinovo Iliji Tezbićaninu. Bernardin 36. 3reg. 17, 18. Napuni ńega duh straha Gospodinova. N. Rańina 16b. isai. 11, 13. U prêbivanļje blagyhь ovacь, gdino glasь Gospodinovь slyšitь se. Mon. serb. 559. (1618). Ka jest ta molitva Gospodinova? Š. Budinić, sum. 18a. Kamenjem se metaše na priliku Gospodinovu. M. Divković, zlam. 58b. Razgledajući ļubveno njeki križ Gospodinov. B. Kašić, iń. 17. Po zapovidi Gospodinovoj. A. Baćić 164. Neće se vojnik Gospodinov bojat' svoji neprijateļa, ako bude na molitvi stati. J. Banovac, razg. 21. Zato latinski se zove dan Gospodinov, a naški zovemo nediļa. F. Lastrić, ned. 124. Na uspomenu uskersnutja Gospodinova. A. Kanižlić, kam. 205. To je isti gospodinov sluga. M. A. Reļković, sat. D2b. Istina Gospodinova obstaje u vike. sabr. 51. U dan Gospodinov. Đ. Rapić 11.

GOSPODINSKI, *adj. koji pripada gospodinu, gospodi.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Gospodinska prošńa vsaka zapovidi jest jednaka. P. Vitezović, cvit. 137.

GOSPÒDÎNSTVO, *n. osobina onoga koji je gospodin, vidi* gospodstvo. — *U Stulićevu rječniku* (v. gospodstvo) *s dodatkom da se nahodi u pisca Muliha.*

GOSPÒDINŠTÂK, *m. vidi* gospodičńak. — *U dvije poslovice* XVII *vijeka.* Ilijnštak zori (‚cori') a gospodinštak bere. (Đ). Poslov. danič. 32. Lijen vrše gospodinštaka. (Đ). 55.

GOSPODIŃ, *adj.* domini, *koji pripada gospodinu.* — *Postaje od* gospodin *nastavkom* jь. — *Riječ je stara, isporedi* stslov. gospodiń. *u nas se javļa do* XVIII *vijeka. — Između rječnika u Stulićevu* (‚domini, dominicus') *i u Daničićevu* (gospodiń ‚domini'). — *Nominalni se oblici nahode do* XVII *vijeka (naj pošļedńi put u* Đ. Baraković, vil. 170). — *U svijem primjerima (osim Barakovićeva gdje smisao nije razgovijetan) znači: Božji, vidi* gospodin, *f) bb), isporedi i* gospodań. Va lito Gospodińe. Spom. sr. 2, 66. (1419). Rotismo se i zaklesmo na častnomь i životvoreštemь krsti Gospodińi. Mon. serb. 290. (1419). Rotismo se na svetomь jevanđeliju Gospodińi. 305. (1420). Objavi se ńoj anjel Gospodińi. Živ. kat. star. 1, 221. Pripravite put Gospodiń. Bernardin 2. joann. 1, 23. Budu plakati popove službenici Gospodińi. Bernardin 23—24. joel. 2, 17. Ja sam nedostojna raba Gospodińa. M. Marulić 168. Oni će vidjeti slavu Gospodińu. N. Rańina 17a. isai. 35, 2. Pomńu stavļa na stvari Gospodińe. B. Gradić, djev. 26. Cića imena Gospodińa. Nauk brn. 9a. Jer ga nitkor već ne ļubi, nima glasa gospodińa. Đ. Baraković, vil. 170. Kada pride Gospodińa ruka. A. Georgiceo. nasl. 42. Istumačenje molitve Gospodińe. I. T. Mrnavić, ist. 18. Hotiše sveti apostoli izreći ime majke Gospodińe. P. Radovčić, ist. 45. Dan večere Gospodińe slavan danas jur počińe. L. Terzić 338. Zlimi djeli Gospodińi dan čineći hudobińi. J. Kavańin 172a. Tad taj Gospodińi posvećen žaleći ńih. I. Đorđić, ben. 144. Tomačenje molitve Gospodińe. I. M. Mattei 73.

GOSPÒDIŃA, *f. vidi* gospoda. — *Postaje od* gospod *nastavkom* yńa. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gospodyńa, *rus.* господыня, *češ.* hospodyně, *pol.* gospodyni; *ali je u našem jeziku rijetka. između rječnika u Stulićevu* (‚domina, patrona' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (gospodyńa ‚domina'). Žene da ne obležu u crkvi, razvrše gospodyńa *(carica)* i krajica. Zak. duš. pam. šaf. 50. Boļa dobra jest vlahińa neg zločesta gospodiña. P. Vitezović, cvit. 107. Obično je domaćinova žena gospodińom. V. Bogišić, zborn. 57.

GOSPODIŃAK, *m. u jednoga pisca* XVIII *vijeka, koji ovako prevodi lat.* dominicale. Ženske glave primaše i one na dlan tilo Isukrstovo, ali radi poniznosti i većega štovańa ruku pokrivaše s maramicom, koja se ‚gospodińak' zvaše. I. Velikanović, uput. 3, 459.

GOSPÒDIŃEV, *adj. vidi* gospodiń *i* gospodinov, *od koja je dva oblika i postalo. — U jednoga pisca čakavca* XV *vijeka.* Kada svršiše ſsaka po zakonu Gospodińevu. Bernardin 13. luc. 2, 39. Skrińicu u koj biše zakon Gospodińev. 100. deuter. 31, 25.

GOSPÒDIT, *adj. vidi* gospodski. — *U tri pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Pomisli još, traga tko ni gospodita, bi li smil, za draga da mi se namita. H. Lucić 242. Prohodeći Skenderiju, čuh reć' muža gospodita, da svi ļudi sve umiju. M. Pelegrinović 172. Dva plemića gospodita u toj družbi suncem sjaju. J. Palmotić 165. Otkle bješe poć naj bliže k gospoditom Drenopoļu. 232. Gospodita lijepa stasa, vedra čela, pun miline, blage ćudi, svijetla obraza viđaše se nad sve ine. 272.

GOSPÒDITEĻ, *m.* dominator, *čovjek koji gospodi.* — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚dominus' 677a; ‚dominator' 677b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* gospoditel ‚dominator'), *u Voltiģijinu* (‚dominatore, reggitore' ‚beherrscher'), *u Stulićevu* (‚dominator'). Gospoditeļ Gospodin približa se. B. Kašić, rit. 371. O gospoditeļu od svekolike zemļe. nasl. 143. Priti hoće k crkvi svetoj svojoj gospoditeļ. I. Bandulavić 196a. malach. 3, 1. Pošaļi gospoditeļa od zemļe. S. Margitić, fal. 58. Veliki Rim gospoditeļ od svijeta. I. Đorđić, salt. 223. Fale tebi uzdajemo, pridobrostivi gospoditeļu. B. Pavlović 52. Doće gospoditeļ toga raba. S. Rosa 112a. Pošaļi jaganca, Gospodine, gospoditeļa zemļe. I. Velikanović, uput. 1, 39.

GOSPÒDITEĻICA, *f.* dominatrix, *žensko čeļade koje gospodi. — U Belinu rječniku* 677b *i u Bjelostjenčevu (kajkavski* gospoditelica).

GOSPÒDITI, gospòdîm, *impf. vidi* gospodovati, *ali može biti da je kod* gospoditi *starije prelazno značeńe. — Postaje od* gospod *nastavkom* i. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 677a, *u Bjelostjenčevu* (gospodim, gospoditi *kod* gospodujem), *u Stulićevu* (v. gospodariti).

a. *prelazno, imati u svojoj vlasti kao gospodin, gospodar, vladati. objekat može biti država, zemļa ili čeļade.*

a) aktivno. aa) u pravom smislu. Da ja vas saj svit gospodim. Š. Menčetić 50. Ustani ter zapad s istokom gospodi. 230. Ki tolike župe gospodi i vladanja. P. Zoranić 39b. Ja scijeńah dvorove gospodske časne nać i u ńih da plove od svijeta dobro sve i da ih gospode razumni ti ļudi. F. Lukarević 158. Zlato nadimļe čovjeka, želeći cijeńen bit i druge toga rad na svijetu gospodit. 260. Da bih radija, moja kruno, biti tebi sve dni sluga neg gospodit' svit na puno. S. Bobaļević 205. Na kraļevstvo od koljena od sto kraļa kraļ te rodi, ki sjeverna nebrojena mjesta vlada i gospodi. I. Gundulić 316. Tere caru, ki ih *(narode)* gospodi, množ viteza na boj daju. 574. Pradjedi su moji bili svijetli bani, mnoge grade gospodili. Ġ. Palmotić 1, 322. S neumrlijem življenjem puštava mu da gospodi zemļu s inijem svijem stvorenjem. 3, 25b. Nisam došao segaj svita vlasti umrle da gospodim, zasve od roda plemenita glasovitijeh kraļa izhodim. 3, 78b. Ki gospodi žitorodnijeh množ baština. 3, 138a. Mandalijena ka se rodi slavna od bana plemenita koji Magdal grad gospodi. I. V. Bunić, mand. 4. Kraļ Pleurat, ki Dalmaciju svu gospodi. J. Kavańin 243a. — *bb) u prenesenom ili u metaforičkom smislu. (Vil ova)* mene gospodi i moje srdačce. Š. Menčetić 25. Tezijem ću ļubav ja gospodit na svijetu godišta sva moja. F. Lukarević 97. Ah ljepoto, ti nevješte mladce vodiš mrtvijem plamom zavezane; pogledom ih ti gospodiš i u srcu stvaraš rane. I. Gundulić 230. Gdi *(su)* razumni s riječi blagom ki daždjahu med z besjede, gospodeći srca umrla? 234. Pozna dobro *(Ļubav),* da na sviti, kad jedine nije ljepote, nije joj naprijed gospoditi naša srca i živote. 264. Jedna duša da gospodi moj kip i ńe. M. Gazarović 30. Okom strijeļa, riječi milom srca veže i gospodi. Ġ. Palmotić 1, 245. Blagom ćudi Ektora nadhodi, čijem stječe čâs svudi, čijem srca gospodi. 2, 91. Rados prava sad gospodi srce tvoje. 2, 291. Morska poļa i širine blazi vjetri gospodijahu. 3, 24b. S Bogom, smrt i život ki gospodi. 3, 77a. Neka zvijeri svekolike ponositi lav gospodi. 3, 101a. S teške muke ka ńom vlada, ka sve misli ńe gospodi. 3, 183a. Zlobni udes nas gospodi. J. Kavańin 238a. *(Sunce)* svjetlosti svom gospodi more i zemļe krug prostrane. P. Sorkočević 585a.

b) sa se. *aa) pasivno.* Po kom se gospodi i vlada država sva ova. F. Lukarević 106. Bojaće se tve slave kraļi, od kih se svit gospodi. I. Gundulić 204. — *bb) refleksivno, samo u jednom primjeru sa značeńem: činiti se gospodinom s prijedlogom* nad. Tvoju staros pogrđuju i gospode se nad tobom. M. Držić 229.

b. *neprelazno, biti gospodin, zapovijedati, vladati. a) uopće.* Nije uzde koja vlas tu moćnu uzteže od žeļe koja nas gospodit' pritеže. M. Bunić 9. Da naj viših ij eh sred ńe kruna visoka se kruna umjesti, ka gospodi slave puna s mnogom srećom. I. Gundulić 276. Er u robstvu, nije pravom, svezan uzom da sad hodi tko slobodan s mnogom slavom rodio se da gospodi. 349. Stari tvoji tko su bili? rec' slobodno bez ozira: jesu li oni gospodili? 386. Odkad je Bog, i gospodi. J. Kavańin 539b. Plijenim, vladam i gospodim. I. Đorđić, uzd. 40. Gospodite dake, gospodite vi, koji taku moć i podobnos imate. A. Kalić 376. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Sada noć mučeća gospodi. Ġ. Palmotić 1, 336. — *b) ono (stvar, država, zemļa, čeļade), čega je subjekat gospodin, čemu zapovijeda, čim vlada, može biti izrečeno: aa) dativom.* Kraļ je sam gospodar zakonom jur svima, a ńemu nijedna stvar gospodit ne ima. F. Lukarević 225. Upravļa put na Sio, ki do skoro u slobodi sam je sebi gospodio. I. Gundulić 364. Njje došo da vam kraj porazi ni da vam gospodi. Ġ. Palmotić 1, 67. Gospoditi narodu ļudskomu. P. Bogašinović 4. Juraj ki raškomu svemu puku zapovijeda i gospodi. J. Kavańin 234a. Ilirskoj ki poļani sa svih strana gospodihu. 259b. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Čemu da sam ja gospoja, ako je u robstvu duša moja, ka životu mom gospodi? I. Gundulić 351. I mom srcu zapovijeda i hotjeńu mom gospodi. Ġ. Palmotić 1, 84. Oni videć ńega znanje znanja umrla gdi nadhodi i do riječi da naj maće svetijem knigam svijem gospodi. 3, 115b. Ah, hudobna vlasti veće ne gospodi srcu ovomu. B. Betera, ćut. 16. Ne gospodi vik smrt tebi. 77. Srce plemenito i kraļim gospodi. (Z). Poslov. danič. 113. Tko sebi gospodi, kraļeve nadhodi. (Z). 133. — *bb) instrumentalom.* Slavna Troja, ka je svime njegda istokom gospodila. I. Gundulić 362. Kada gospodijaše ńom *(Bosnom)* hrabreni kraļ Ostoja. Ġ. Palmotić 1, 289. Da gospodi svakijem stvorom.

J. Kavańin 13a. Budi na čâs kraļu, koji mnom gospodi. I. Đorđić, salt. 144. Ko gospodi nebom, zemļom. I. M. Mattei 374. Koji svijem svijetom gospodi. A. Kalić 276. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Združene uporeda s plasijem vjetrim morske vode ńom *(plavi)* vaļaju i gospode. G. Palmotić 3, 12a. Ļubav ńim gospodi, vlada ńime. I. Đorđić, uzd. 91. Ovo čudo neharstva koje gospodi srcem naj većega mnoštva umrlijeh. I. M. Mattei 118. Da od sad srce tvoje božanstveno stavno i svršeno uzvlada i uzgospodi mojijem. 163. Žalos, ļubav, gńev, osveta isto u vrijeme mnom gospode. P. Sorkočević 591ab. — *griješkom s prijedlogom* s. Koji s tobom Bog gospodi. P. Kanavelić, iv. 57. Države s kim' ćeš vazda gospoditi. J. Kavańin 217b. — *cc) instrumentalom s prijedlogom* nad. Pluton: ... nad mrtvijeme da gospodim. I. Gundulić 68. On gospodi sam nad nami. A. Vitaļić, ist. 218a. Gdje gospodi nad inima kraļica pčela. J. Kavańin 80b. — *dd) genetivom s prijedlozima* vrhu (vrh), više. Vrh raškoga svega puka nakon svekra ki gospodi. I. Gundulić 386. Kad bi vrh ńo *(carske vlasti)* gospodila voļa od puka rogoborna. 492. Jes ko našijeh vrhu dila cijeni zvijezde da gospode. G. Palmotić 1, 133. Stvar nijedna ne gospodi vrh čovjeka kako žena. 2, 503. Ti gospodiš vrhu sreće, česti, dike, vrh blaženstva. B. Betera, ćut. 53. — Gdi je pod nogam od krvnika, ko više ńih svijeh gospodi. I. Gundulić 547. — *ee) amo pripadaju i primjeri u kojima je izrečeno mjesto gdje subjekat gospodi.* Svu bosansku kraļevinu, i gdi je herceg gospodio vlas poda se turska ukinu. I. Gundulić 390. Pod imenom ti od cara da gospodiš sve do skora s hvalinskoga od izgora do njemškoga doli mora. 454. Mirni u ńemu *(gradu)* gospodite. G. Palmotić 1, 109. Da to li će klete Troje ovdi narod gospoditi? 2, 79. Komu mjesto, gdje gospodi, Posidarje ime poda. P. Kanavelić, iv. 340. Slovinskoga ja jezika kraļica sam, srjed slavnoga Dubrovnika ka kraļuje i gospodi. dubr. 7. On ki je kraļ od slave, ki gospodi gor i doli. A. Vitaļić, ost. 40. I oslogonac u Špilanu gospodi. (Z). Poslov. danič. 30. Bijelog mora i ledenog jur ih jakost pere valom a gospodstvo svrhu crnog razširit će vječnom slavom, po ńemu će gospoditi i zakone po svijetu pune snage pripisati. J. Krmpotić, kat. 52. Gospodit ćeš carstvu u momu kako prava ļubi moja. P. Sorkočević 588b. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Ļubav u misli vašoj gospoditi dopustite. P. Zoranić 67. Razum tuj ne stoji u svojoj slobodi, gdi ļubav gospodi. F. Lukarević 83. Ovo je more, gdi veseo mir pribiva i gospodi. G. Palmotić 2, 3. Zakon, joh, puteni, u svakomu ki gospodi, gospoduje i u meni. I. Ivanišević 31. Pravda i milos gdje gospodi. P. Kanavelić, iv. 596. Da tvoj mir uzgospodi i uzraduje se u našemu srcu. I. M. Mattei 304. Jeli doslek gospodila u vami bludnost, nek odslek gospodit budo čistoća. A. Kalić 182. Gdje sila gospodi, s razlogom ne hodi. (F). Poslov. danič. 23.

GOSPODIVATI, gospodivam *i* gospodujem, *impf. iterativni glagol za* gospoditi. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Smrt veće neće ńemu gospodivati. J. Matović 61. — *nepouzdano.*

GOSPODNETIĆ, *m. prezime.* — xvii *vijeka.* Pop Dominik Gospodnetić Bračanin. I. Ivanišević 12. 35. 319.

GOSPODNICA, *f. vidi* gospoda *i* gospoditeļica. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Gospodnica djavala, rasipaonica tmina *(Bogorodica).* J. Banovac, blag. 71. 163. 226.

GOSPODNIK, *m. gospodin.* — *Na dva mjesta* xviii *vijeka.* Knezi, bani, gospodnici. J. Kavańin 568b. Bio je čovjek gospodnik. S. Rosa 133a.

GOSPODNIT, *adj. vidi* gospodit. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Čelnik Antivara, ki svej čuva skot gospodnit. J. Kavańin 158b.

GOSPODOV, *adj. koji pripada gospodu (Bogu).* — *Stariji je oblik* gospodev *koji vidi.* — *U naše vrijeme.* Na ovo će Gospodovo pitańe odgovoriti svaka stvarka. Nar. prip. vil. 1878. 502.

GOSPODÒVALAC, gospodòvaoca, *m. vidi* gospodovateļ. — *U Stulićevu rječniku* (v. gospoditeļ) *i griješkom* gospodovaoc.

GOSPODÒVALICA, *f. vidi* gospodovateļica. — *U Stulićevu rječniku* (‚dominatrix').

GOSPODÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se gospoduje.* — *Stariji je oblik* gospodovanje. — *Između rječnika u Belinu* (gospodovanje ‚imperium' 384b; ‚dominatus' 677a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* gospoduvańe), *u Jambrešićevu* (gospoduvańe), *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu. (Selo)* sa vsim radovanjem, uživanjem i gospodovanjem. Mon. croat. 172. (1499). Pompeja velikago gospodovanja radi pobi. Š. Kožičić 34a. Koji ńim imaše razoriti i uzeti gospostvo i gospodovanje. B. Kašić, is. 19. Da blaženstvo staše u gospodovanju i mogućstvu. M. Orbin 300. Ovo gospodovańe *(svoje volje)* vidi se u zauzdańu ustrpļeńa. M. Radnić 276a. Voļa stvoriteļa od svije voļa ima gospodovańe. 395a. Gospodovanje Isukrsta Gospodina svrh sve zemļe. A. Vitaļić, ist. 70. Tako ćeš nad svimi uzeti gospodovanje. 394. Papa imadijaše srdce na gospodovańe pohlepno. A. Kanižlić, kam. 79. A za naše čisto turkovańe, turkovańe i gospodovańe. Osvetn. 2, 49.

GOSPODÒVATEĻ, *m.* dominator, *čovjek koji gospoduje.* — *isporedi* gospodovalac. — *Na dva mjesta* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. gospoditeļ). O gospodovateļu nebes i zemļe. Korizm. 103b. Boga ki je sam gospodovateļ. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 164b. jud. 4.

GOSPODÒVATEĻICA, *f. žensko čeļade koje gospoduje.* — *U Stulićevu rječniku* (v. gospodovalica).

GOSPODÒVATI, gospòdujêm, *impf. biti gospodin, živjeti kao gospodin; imati u svojoj vlasti, zapovijedati, vladati.* — *isporedi* gospoditi. — *Akc. kaki je u inf. taki je u aor. osim 2 i 3 sing.:* gospodòvah, *i u ger. praet.* gospodòvâvši; *mijeńa se u 2 i 3 sing. aor.:* gòspodovâ, *i u part. pract. act.* gòspodovao, gòspodovâla, gòspodovâli; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.: impf.* gospòdovâh, *impt.* gospòdûj, *ger. praes.* gospòdujûći. — *Postaje od* gospod *nastavkom* ova *u inf., u praes.* — *Na jednom mjestu radi stiha ima* gospodvati *mješte* gospodovati: Pravedna će sva skupšćina pravo vrh ńih gospodvati. A. Vitaļić, ist. 149b. — *Od* xiii *vijeka, a u svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* ‚dominari'; *u Mikaļinu:* ‚dominor, dominatum teneo, dominatum promo'; *u Belinu:* ‚dominor' 534b. 677a; *u Bjelostjenčevu:* gospodujem, *kajkavski* gospoduvati, gospodim, gospoditi, stolujem ‚dominor, dominium teneo, dominatum teneo, jus et imperium in rem aliquam habeo'. 2. ‚late dominor'; *u Jambrešićevu:* gospodujem ‚dominor'; *u Voltiģijinu:* ‚dominare, signoreggiare' ‚beherrschen'; *u Stulićevu:* v. gospodariti *s primjerom:* Hoću da gospoduješ polovinu kraļevstva moga; *u Vukovu:* ‚leben wie ein herr' ‚splendidam vitam dego'; *u Daničićevu:* ‚dominari'.

a. *neprelazno, biti gospodin, žirjeti kao gospodin, raditi kao gospodin. a) uopće. aa) u pravom smislu.* V to vrime gospodujuću knezu Albrehtu. Mon. croat. 3. (1275). Vsa ina gospoda koja su gospodovala do mene. Mon. serb. 236. (1399). Osta na ńegovu mistu gospodovati sin ńegov Silimir. Dukļanin 7. Gospodovaše tada jedan cesar. Mirakuli. 19. Prêdal se biše dijavlu gospodovati želêjuć. Š. Kožičić 22a. Kada jedan car umre, drugi gospoduje. Aleks. jag. star. 3, 266. Kada gospodovaše cesar Alesandro. B. Kašić, per. 1. Oni tko bude za mnom gospodovat, reče Trajan. M. Orbin 146. , Tko miruje, gospoduje i svakoja dobra uživa. G. Palmotić 2, 100. Kada sluga gospoduje. P. Posilović, cvijet. 114. Gospodovat i da neće, nego, kliče, stati u robstvo. J. Kavańin 26a. Svatko znade, koliko je mučno obiknuti službu onom, koji se naučio gospodovati. F. Lastrić, od' 142. Hoću tebe, slugo, pokloniti u državu zemļu Bosnu slavnu, da banuješ i da gospoduješ. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Mi pijemo i gospodujemo. 2, 203. Već je za nas vino i rakija, i gospodstvo, da gospodujemo. 2, 482. Tu hoćemo, braćo, zapašiti baš mojega brata Ibrahima, da pašuje i da gospoduje. 4, 69. Tu ću vrći brata Ibrahima da kraļuje i da gospoduje. 4, 79. Gospoduje a gladuje. Gospoduje a lipsuje. Nar. posl. vuk. 44. Tako je Milan gospodovao i zapovedao. Vuk, grad. 45. Onda su vredne žene izdirale a leńe gospodovale. M. Đ. Milićević, zlosel. 281. — *bb) u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* I mišca ńegova hoće gospodovati. Bernardin 5. isai. 40, 10. N. Rańina 17b. Gospodujući potop, to jest dokle je potop. J. Matović 88. — *b) može biti izrečeno prema čemu je subjekat gospodin, što je ńegovo, čim vlada, kome zapovijeda. ovo se izriče: aa) dativom (prema* zapovijedati). Ki rečenoj zemļi budu gospodovati. Mon. croat. 181. (1500). Gospodujte pticam. Zborn. 25a. On će gospodovat tebi. B. Gradić, djev. 42. Isukrst cesaruje i gospoduje takojer i nečistivim, nepodobnim i zalim. Š. Budinić, sum. 6a. Biti ćeš pod oblastju muža tvoga i on će ti gospodovati. M. Divković, bes. 825a. Svaki od ńih čudnijem redom gospoduje rodnom gradu. G. Palmotić 1, 343. Svemu će stvorenju gospodovati i zapovijedati. V. Andrijašević, put. 241. Koji živim i mrtvim zajedno gospoduješ. I. Ančić, svit. 119. Mnogo puta gospoduje jedan čovik drugomu. M. Radnić 44a. Gospodovat meni neće. A. Vitaļić, ist. 59a. Đurđevića pleme dvim otokom gospodova. J. Kavańin 141b. Učiti ženami ne dopuštam ni gospodovati čoviku. A. Baćić 275. Jere će gospodovati tebi, koji učini tebe. J. Matović 471. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Ki gospoduje smrti i životu. B. Gradić, djev. 163. Djavao gospoduje grješniku. M. Divković, nauk. 190a. Da bi duša tilu mogla gospodovat. A. Georgiceo, nasl. 167. Da mu neće već u vike vikova smrt gospodovati. I. Ančić, svit. 245. Zač se pušćaš da ti gospoduju tašća želiuja? ist. 131. Gospoduj samomu sebi. M. Radnić 105b. Komu *(životu)* svakčas smrt opaka nesmiļena gospoduje. B. Betera, čut. 20. Istijem zvijezdam gospoduješ. I. Đorđić, uzd. 156. Uskrsnu pridobivši smrt da mu veće ne može gospodovat ni naudit. J. Filipović 1, 110a. Vazda će mu grisi gospodovati. F. Lastrić, ned. 212. Ti ne gospoduješ Božjoj milosti. V. M. Gučetić 181. Da ne bi gospodovala meni svaka nepravda. J. Matović 479. — *bb) instrumentalom (prema* vladati). Kъda gospodovahь Zetoju. Mon. serb. 112. (1321—1336). Knez gospodovaše vrbaškim gradom. Mon. croat. 82. (1455). Hoteći da gospoduje svim svitom. M. Marulić 6. Mogući zapovidati i gospodovati stvorenjem. P. Radovčić, nač. 155. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Neka *(Bog)* dar ovi nam daruje, da duša vasda zgar tilom gospoduje. P. Hektorović 47. Ov grêh gospoduje človêkom prazdnujućim. Š. Budinić, sum. 124b. Kad ne gospoduje šćetna narav duhom. I. T. Mrnavić, ist. 187. Ļubav samoga sebe gospoduje i vlada grešnikom u svijem ńegovijem štetami. M. Radnić 395a. Tko svojim duhom gospoduje. J. Kavańin 349b. Nije, ne, već ikako moje ovo srce: tvoje je sa svijem i svršeno ńime gospoduj. I. M. Mattei 146. Gospodova i daždom i vedrinom. A. Kalić 544. — *grješkom s prijedlogom* s. Pamet s plasijem požudami po razlogu gospoduje. G. Palmotić 1, 175. Gospodujući z drugijem narodi. A. Baćić 31. Gospodujte i vladajte s ribam morskim. M. Zoričić, osm. 17. — *cc) instrumentalom s prijedlogom* nad. Hotijući gospodovati nad druzimi. Korizm. 49a. Koji nad živimi gospoduješ. B. Kašić, rit. 97. Nad svim svitom gospoduje. A. Vitaļić, ist. 192a. Kao da bi ona nad ńim gospodovala. A. Kanižlić, utoč. 16. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Ženi ne dopuščam gospodovati nad mužem. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 106b. paul. 1tim. 2, 12. Istina gospoduje nad lažju. B. Kašić, per. 172. Da na blagdan od slobode jes tko zlatu još robuje, i da sila s prike zgode nad zakonim gospoduje. I. Gundulić 164. Opaka prignutja nad dušama gospoduju. I. Đorđić, salt. xvii. — *dd) genetivom s prijedlozima* vrhu (vrh), više. Gospoduje svrhu zvijezda. B. Kašić, zrc. 41. Ti gospoduješ vrh vlasti od mora. nasl. 173. Koji svrh mora gospoduješ. A. Georgiceo, nasl. 206. Naslađujete se gospodovat svrhu mnoštva. Ļ. Držić 270. Da Trojani gospoduju vrh Latina. G. Palmotić 2, 132. Počne gospodovati svrhu duše. S. Margitić, fal. 110. Čovik ne ima biti starešina olosti za gospodovati svrhu žene. J. Banovac, razg. 83. Djavao griom istočnim gospoduje svrhu duše. F. Lastrić, test. 348a. — Pridat mu ončas naše srce, da više ńega gospoduje. B. Zuzeri 128b. Gospoduju više svijeh naroda. L. Radić 89. — *ee) na jednom mjestu* xvi *vijeka genetivom s prijedlogom* od; *ali je to pogreška sama pisca koji je tako htio prevesti latinski genetiv.* Vladaoci naroda gospodujut od ńih (‚Scitis quia principes gentium dominantur eorum'). N. Rańina 53b. mat. 20, 25. — *ff) amo spadaju i primjeri u kojima se izriče mjesto gdje subjekat gospoduje.* Ki svaka zna i svud gospoduje. M. Marulić 9. Arkadij pokle gospodova v Carigrade. Š. Kožičić 40b. Kandarkusa vam poslah vernoga moga u zemļi vašoj gospodovati i vojsku vašu k mani posilati. Aleks. jag. star. 3, 235. Koji po onomu kraļestvu gospodovahu žestokom silom. B. Kašić, is. 19. Svud gospoduje, svud vlada, svud zapovida. A. Vitaļić, ist. 348. Tako ćeš gospodovati posrid protivnikov tvojih. 394. Od mora baltiskoga gospodova do jonskoga. J. Kavańin 274b. U gradu kraļ Akis gospodovaše. I. Đorđić, salt. x. Gdi Bog ne gospoduje, onde neka se i ne moli. J. Filipović 1, 310b. Kad ćeš gospodovati u svijem narodim? L. Radić 25. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Grijoh na sfijetu gospodovaše. B. Gradić, djev. 27. Ļubav tvoja gospoduje u dušah našijeh. B. Kašić, nač. 41. Zakon, joh, puteni u svakomu ki gospodi, gospoduje i u meni. I. Ivanišević 31. Zlato gdi gospoduje, razlog se ne čuje. (D). Poslov. danič. 157. Ostadoše starosidna požeļeńa u srdcu momu gospodujući. A. Kanižlić, utoč. 682.

b. *prelazno, imati u svojoj vlasti, kao svoje, vladati.*

a) aktivno. aa) u pravom smislu. Da su voļьni gospodovati gradь i župu. Mon. serb. 218. (1391). Ne budemo moći uživati i gospodovati rečenu župu. 295. (1420). Gospodovati budete onih, ki vekši i jači od vas jesu. Bernardin 33. deuteron. 11, 23. Hotiti gospodovati jedan drugoga. Transit. 181. Žena poslušna gospoduje muža svoga. Zborn. 12b. Ter taj svijet u slavi gospoduj na voļu. M. Vetranić 1, 120. Volim se sluga zvat tvoj neg svit gospodovat. M. Držić 79. Gospoduj zemļu svoju, a mani vojsku davaj. Aleks. jag. star. 3, 294. Gospodovat puke uzmnožne i kraļestva i države djelo je vječne dike i slave. Ġ. Palmotić 2, 187. Od kraļevstva ki srbskoga gospoduju bližńe strane. 2, 203. Oni koji gospodovaše zemļe od istoka. P. Posilović, cvijet. 53. Gospodujuć kopno i more. J. Kavańin 217a. — *bb) u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Da budu gospodovati dan i noć. N. Rańina 114a. gen. 1, 18. Bogastvo gospoduje današni dan sve ostalo krjeposti. M. Držić 399. Da ti sam gospoduješ i uzdržiš dušu moju. A. Gučetić, roz. jez. 111. Koji gospoduje voļu i srce svoje. I. Držić 275. S tvojom ćercom koje dike gospoduju srce meni. Ġ. Palmotić 2, 289. Pridavam moj ti duh, da ga braniš, vodiš, gospoduješ. I. Đorđić, salt. 92. Bože, koji gospoduješ bojne sreće. 274.

b) pasivno. Ako nećeš biti gospodovan od sotone. M. Radnić 35b. Neustrpļiv je gospodovan od svoje srčbe. 276a. Gospodovan biti ‚esser signoreggiato' ‚dominor'. A. d. Bella, rječ. 677b.

GÒSPODSKÎ, *adj. koji pripada gospodi (a i gospodu, gospodinu).* — *Postaje od* gospod *nastavkom* ьskъ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* gospodьskъ, *rus.* господскій *(češ.* hospodský *postaje od* gospoda). — *Nominalni se oblici nahode samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom (n. p.* gospodskъ. Sava, tip. stud. glasn. 40, 160), *i (rijetko) u narodnijem pjesmama našega vremena radi stiha: gen. m. sing.* gospodska. Nar. pjes. vuk. 1, 391. 2, 418; *dat. m. sing.* gospodsku. 2, 490. 3, 511. — *Pošto* ds *glasi* c, *nahodi se tako i pisano (naj stariji primjeri:* gospocku. Mon. serb. 489 *god.* 1461; gospockomь. 501 *god.* 1466—1500); *u jednom primjeru po krivome shvaćanju umetnuto je* t *pred* c: gospotcke. Mon. serb. 285. (1419 *u poznijem prijepisu). može i* d *ispasti ispred* s: gosposki; *naj stariji primjeri:* gosposkoj. Mon. serb. 255. (1405); gosposkim. Mon. croat. 195. (1510). — *Između rječnika u Mikaļinu* (gosposki život ‚urbanitas'), *u Belinu* (‚signorile, signorevole' ‚dominicus' 677b; ‚signoreggievole, cioè imperioso' ‚imperiosus' 677a; ‚splendido, magnifico' ‚splendidus' 701b), *u Jambrešićevu* (gospocki ‚basilicus'), *u Voltiġijinu* (gospodski ‚signorile, nobile' ‚herrlich, prächtig'), *u Stulićevu* (gospodski, v. gospodan), *u Vukovu* (gospodski ‚dominorum'; gosposki, vide gospodski), *u Daničićevu* (gospodьskyj ‚dominicus').

1. *adj.*

a. *kao pravi posesivni adjektiv. a) koji pripada gospodi uopće ili nekoj gospodi. adjektiv zamjenjuje genetiv posesivni uopće.* Da daju dohodьkь gospodьski. Mon. serb. 11. (1253). Na trьge gospodьsko. 11. (1253). Sija vьsa darovanija svetomu i božьstvьnomu ti hramu osvobodismo otь vsěhь rabotь i podanьkь gospodьskihь. 192. (1379). Dasmo joj naše selo gospodsko. 225. (1395). Na viri mu (‚mju') uzeto na gosposkoj. 255. (1405). Da su gospotcke polace. 285. (1419 *u poznijem prijepisu).* Stvorismo im milost našu gospocku. Mon. croat. 66. (1446). Liber od vsake gospodske službe. 88. (1460). Dahь moju rěčь gospocku. Mon. serb. 488—489. (1461). Soo koju si mi uzeo na gospockomь moru i u gospockomь drěvu. 501. (1466—1500). Službu služit gospodsku. Stat. krč. ark. 2, 293. Gospocki podložnik. Stat. poļ. ark. 5, 291. Pade v nenavidost jednogo gospodskago sina. Š. Kožičić 48a. Pride pristav s gosposkim č*(ovje)*kom. Mon. croat. 195. (1510). Ako nisu na puno plačali gabele gospodske. Š. Budinić, ispr. 90. Nu da još gine svit, i u rasap sve grede, imaju slavne bit' gospodske besjede. I. Gundulić 119. Dohajahu k ńemu i gospodski sini. F. Glavinić, cvit. 77b. Straža spravna gospodskomu dvoru i vijeću. Ġ. Palmotić 1, 101. Gospodska mi je tva riječ sama krepak biļeg, svjedok pravi tvoje od vjere. 1, 136. Tijem gospodska djevojčica ime steče. I. V. Bunić, mand. 7. Brez oblasti gosposke. I. Grličić 56. Zapovidje svojim vojnikom da pobiju svu dičicu u Betlemu, niti gledajući gosposke ni siromaške. F. Lastrić, od' 391. Niki subaše doodke od desetoga gosposkoga siromahom težakom krivo zabilježaju i uzimaju. F. Lastrić, ned. 335. Križ gospodski i siromaški. V. Došen v. *(Crvi)* koji bi se nakotili od gospodskog' negda tila. 30a. Otećemo poļa i livade i gosposka sela i varoše. And. Kačić, razg. 62a. Povlači se po gospodski domovi. J. Rajić, pouč. 2, 26. Maleno je zrno biserovo, al' se nosi na gospodskom grlu. Nar. pjes. vuk. 1, 378. Po ńoj pasu dva gospodska koňa. 1, 440. Jed'te, pijte, gospodski sinovi. 2, 356. Gospodski su puti i drumovi, a hajdučki tijesni bogazi. 4, 281. Gospodskome smijehu i vedru nebu ne vaļa vjerovati, jer se za čas promijene. Nar. posl. vuk. 44. Ko se u gospodskom poslu prekine, ne vaļa mu zvoniti. (Gospodski se dakle posao radi kao od bijede!). 156. Podaj popu popovsko, a gospodi gospodsko. 250. Pristaše i od žena gospodskijeh. Vuk, djel. ap. 17, 4. Svaka sudbena vlast izlazi od države, u buduće ne imaju opstojati nikakovi gospodski sudovi. Zborn. zak. 1, 24. — *u ovom primjeru stoji mješte genetiva objektivnoga:* Proklet budi ki hrani gospockoga ubojicu. Aleks. jag. star. 3, 275. — *b) koji se sastoji iz gospode.* Ter kad hrabren plemić dojde gospodskoga po srjed zbora. A. Vitaļić, ost. 211. U gospodsko vijeće uveden po dobroti mojih gradana. J. Kavańin 84a. Bog gosposko grdi vijeće. I. Đorđić, salt. 100. — *može biti da amo spada i ovaj primjer (ako ne pod* b, *d)):* Vesela je pred ńi išetala i gospodsko kolo izvodila. Nar. pjes. vuk. 2, 243. — *c) koji pripada Gospodu (Bogu). — vrlo rijetko.* U prazdьnikь Gospodskь. Sava, tip. stud. glasn. 10, 160. Gospodsko zaprěštenije bystъ, ne razlučaty se mužu otь žene i ženě otъ muža. Mon. serb. 14. (1222—1228). Daj meni tila Gospodskoga prijati svetińu. A. Georgiceo, nasl. 354. I Gospodske dare dijeliše, što je ńima Gospod poklonio. Nar. pjes. vuk. 2, 4. — *d) dodaje se, kao od štovańa, i bez potrebe, uz supstantiv kojijem se pokazuje ńešto što pripada gospodinu ili gospodi. kao da znači: kaonoti u gospodina ili u gospode.* Sva siromaš molimo za vaše gospodsko zdravļe. Glasn. 11, 3, 169. (1712). Kako se od vašijeh gosposkijeh obraza ne stidi. Pravdonoša. 1852. 1. *amo spada i ovaj primjer:* Prima majku na gospodske ruke. Nar. pjes. vuk. 3, 172. *i ovaj u kome subjekat (s ponosom) o samom sebi govori·* Ja sam tebe othranio uz moje gospodsko koļeno. Nar. pjes. bog. 44.

b. *znači: onaki kao što biva u gospode. svagda se shvaća kao pohvala, isporedi* plemenit. *uz ovo*

značeńe može ostati i posesivno (kod a), b), c)) ili ga može nestati (kod d)). — Kao ovakovi adjektiv, gospodski *može imati i komparativ:* gospȍdskijî (gospockije. J. Matović 121). *a) kao krasan, a ujedno i ponosit, uzvišen, veličanstven. aa) o ljudskom licu, tijelu.* Dijete gosposkoga obličja. I. Đorđić, ben. 16. Odića se hoće lipa rad gospodskog' svakog' kipa. V. Došen 66b. Gospodskoga sred čela veličanstvo rodno sjaje. P. Sorkočević 584a. Proli suze niz gospodsko lice. Nar. pjes. vuk. 2, 73. Ne mogu se doviti Latini gospodskome na obrazu licu i gospodskom oku junačkome. 2, 536. Ban je ljubi po gospodskom licu. 2, 639. Svatovima oči zasjenile od gospodskog lica i odela. 3, 518. — *bb) o pogledu.* Krasna ti si stasa i uzrasta, rumenila, gospodska pogleda! Nar. pjes. vuk. 2, 418. — *cc) o govoru, riječi.* I gospodske razgovore odi čine. P. Kanavelić, iv. 6. Imao bi s kime piti vino i gospodsku riječ progovorit'. Nar. pjes. vuk. 2, 224. Zač si, dušo, lipa dvora, gospodskoga razgovora. Nar. pjes. istr. 2, 72. — *dd) u prenesenom smislu, o ćudi, srcu, vidi* plemenit. Za sve da su Turci hudi gospostvo mu staro oteli, gosposke se kaže ćudi. I. Gundulić 376. Neka uzbudiš tvoje gospodsko srdce. I. T. Mrnavić, osm. 4. A gospodske tko je ćudi i čâs ište s vrijednijem dili. G. Palmotić 1, 387. A i naj liše gosposkoga veličina srca sjaje. P. Sorkočević 585b. — *b) kao* plemenit *u pravom smislu (ali s većom silom u značeńu), n. p.: aa) naj češće o rodu, kolenu, krvi, kući itd.* I poznavši ga roda gospodskoga, držahu ga s razlučitim načinom. J. Banovac, razg. 185. Porodi se s. Rok u Franci od gosposkoga i plemenitoga roda. F. Lastrić, svet. 137b. Ako si roda od starine gospodskoga, vitežkoga oli junačkoga. And. Kačić, razg. 1. Ti si, starče, roda gospodskoga. J. Krmpotić, mal. 3. A ja sam roda gospodska. Nar. pjes. vuk. 1, 391. Jer je Bogdan roda gospodskoga. 2, 182. — Slave se Mazovi gospodskim plemenom. I. T. Mrnavić, osm. 38. A i mi smo od plemena gospodskoga. G. Palmotić 1, 308. Poznajući tvoje gospodsko pleme. F. Radman 13. — Er mi bješe on Stjepan od kolena gospodskoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 50. Od roda je od velika, kolena je gospodskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 6. Fala tebe, gospodsko koleno! 2, 557. — Mladi Uroš soja gospodskoga. 2, 188. A devojka soja gosposkoga. 3, 267. — Od koje kuće gosposko toliki sinovi u različita vrimena u kripostima i izvrstiti' skalini' vladańa biše. J. Banovac, razg. vi. Od velike, gospodske kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 154. — Pridruži sebi gospodskije krvi človika. Š. Kožičić 46a. Od smederskijeh da knezova staro izlazi ńih koleno i gospodska krv ńihova. G. Palmotić 2, 183. Budući gospodin i gosposke krvi. M. Dobretić 501. — Fala ti, kao gospodičiću, stara kućo i gospodska lozo! Pravdonoša. 1851. 21. — *bb) o čeljadetu.* A šurńaje gospodske gospođe. Nar. pjes. vuk. 2, 267. — *c) onakav kakav treba za gospodu, n. p. o odijelu.* Ona se gosposkijem grimizom odijeva. I. Đorđić, uzd. 179. — *o jelu:* Jednu ticu prepelicu, ticu gospodsku. Nar. pjes. vuk. 1, 523. — *o pokućstvu:* Poredati gospodske stolove. Nar. pjes. vuk. 3, 522. — *d)* magnificus, splendidus, *predašńe značeńe širi se dale, te znači uopće: ujedno krasan i skupocjen, s čega se uz krasotu misli svagda i na veličinu, n. p. o jelu (naj češće).* Učinivši se zaručenje i pir gosposki. F. Lastrić, test. ad. 14a. Nego čini pripraviti objed gospodski. Nar. pjes. bog. 35. Sjedaše za trpezu veoma obilnu i gospodsku. Đ. Bašić 28a. Učinivši sobet gospodski. And. Kačić, kor. 30. Spremiti gospodski ručak. D. Obradović, basn. 336. I donose gospodske ponude: šećer s mora, smokve iz Mostara . . . Nar. pjes. vuk. 1, 284. Gospodsku ti večer' večerasmo! 1, 299. Gotovi mu to gospodsko jelo. 2, 106. Ugosti ga vinom i rakijom i gospodskom svakom đakonijom. 2, 114. Večeraše gospodsku večeru. 2, 118. Prođe vreme gospodskoga ručka. 2, 119. Latini ga divno dočekaše i gospodskom časti ugostiše. 2, 211. Opravi mu gospodsku užinu. 2, 259. — *o kući, dvoru.* Divojčice odraćene u mekšini i gospostvu u gosposki dvori. F. Lastrić, od' 382. Vino pije care Kostadine u svojemu dvoru gospodskome. Nar. pjes. vuk. 2, 85. Odnese ga u gospodske dvore. 2, 157. — *o konaku.* Gotovi mi gospodska konaka. Nar. pjes. vuk. 3, 16. — *o pokućstvu.* Kada doma na posteļi gosposkoj ležaše. A. Kanižlić, uzr. 58. — *o odijelu.* Gosposko za gospoje urešeńe pristojno je. I. Đorđić, uzd. 19. Gospodičića gosposkom odićom nakićena. F. Lastrić, test. ad. 105a. Izvadi mi gospodsko odelo. Nar. pjes. vuk. 2, 224. Razloži mu gospodske haļine. 2, 224. On s' obuče u ruho gospodsko. 2, 388. — *o oružju.* Po čardaku mlogi čiviluci de se vješa gospodsko oruže. 2, 231. — *o čibuku.* Gosposki mu čibuk zapalio. 4, 171. — *o daru.* Oli čekaj svate vitezove i pripravļaj gospodske darove. And. Kačić, razg. 108b. I oprema gospodske darove. Nar. pjes. vuk. 2, 41. — *o pratńi.* Digoše se dakle s gosposkom pratńom, noseći uza se darove kraļevske. F. Lastrić, od' 296. — *o końu.* Nigda jašuć priko gore na gospodskom końu. I. Ivanišević 192. Vrhu końa gospodskoga. P. Kanavelić, iv. 79. — *o životu (kod kojega se uživa i živi kao gospodin).* To je pravi i gospocki život. M. Držić 261. — *uopće.* Vsaka tučna i gospodska su zginula od tebe (‚omnia pinguia et praeclara perierunt a te'). Anton Dalm., nov. tešt. 2, 200b. apoc. 18, 14. — *u ovom primjeru misli se na krasotu i veličinu, a ne na skupocjenost:* Što se može prostranije i gospockije misliti od neba? J. Matović 121. — Gospodski, stil. ‚herrlich, prächtig', tal. ‚magnifico, splendido'; (prikladan) ‚elegant (von menschen)', tal. ‚elegante'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. *po ovome zadńemu kao da se u naše vrijeme ne misli svagda na skupocjenost i veličinu nego samo na dobar ukus. — e)* na gospodsku, magnifice, splendide, *gospodskijem načinom, gospodski, adv. vidi* b. Na gospodsku ‚signorilmente, alla signorile' ‚dominico more'. A. d. Bella, rječ. 677b. Jedan końik obučen na gosposku. M. Zoričić, zrc. 91. Na gospodsku, v. gospodično. J. Stulli, rječ. 1, 188a.

2. *adv.* gȍspodski (gȍsposki), *gospodskijem načinom, kao gospoda, kao gospodin. odgovara značeńima adjektiva kod* b. — *Komp.:* gospȍdskijȇ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (gosposki, vlastelski ‚urbane'), *u Belinu* (‚dominico more' 677b; ‚nobiliter' 511b; ‚ample' 76a; ‚magnifice' 452b; ‚splendide' 701b), *u Stulićevu* (gospodski, v. gospodično), *u Vukovu.* Pri svomu poslu gospocki se ostavļaju. M. Držić 202. Blaga ne znadu gospodski živući. I. T. Mrnavić, osm. 91. Blagovati dobro, gosposki ‚laute, opipare, apparate comedere'. J. Mikaļa, rječ. 19a. Kako herceg gospodski opravan. B. Krnarutić 11. Gosposki živiti, odivati se . . . F. Lastrić, svet. 149a. Gospoda gosposki. (Z). Poslov. danič. 24. Budući gospodski blagovali. And. Kačić, kor. 48. Crkve bile su i gospodski sagrađene. I. Velikanović, uput. 3, 296. Koji su gospodski živili. D. Obradović, živ. 105. U slast ondi gospodski se jide. J. S. Reļković 353. Pa gospodski sebe nakitio. Nar. pjes. vuk. 3, 499.

GÔSPODSKÎ PÒTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Gospodskom Potoku. Sr. nov. 1864. 111.

GÔSPODSKÔ SÈLO, *n. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 5.

GOSPODSTV-, *vidi* gospostv-.

GOSPÒDŠTINA, *vidi* gospoština.

GOSPODVATI, *vidi* gospodovati.

GÔSPOĐA, *f.* domina, *žensko čeļade kao gospodin (gospodar); gospodinova (gospodareva) žena. — Akc. je zabiļežen kao što je u Vukovu rječniku. u Dubrovniku je drukčiji:* gospòđa, *i mijeńa se u dat. sing.* gôspođi, *u acc. sing.* gôspodu, *u voc. sing.* gôspođo, *u nom., acc., voc. pl.* gôspode, *u gen. pl.* gospôdâ; *ovo je jamačno stariji akc. (po rus.* госпожá), *te je mlađi postao po svoj prilici od vokativa. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gospožda, *rus.* госпожа, *poļ.* gospodza, *grisrp.* hospoza. — *Postaje od* gospod *nastavkom* ja: dj *u štokavaca mijeńa se na* đ, *u čakavaca na* j: gospoja. — *Oblik* gospoja *nahodi se i u štokavaca po zapadnijem i sjevernijem krajevima, te je sva prilika da su ga primili od čakavaca; ali bi moglo biti i to, da je, kao što je* đ *ispalo u brzom govoru kod* gospodar *i* gospodin *(vidi* gospar *i* gospon), *i* đ *ispalo u* gospoda, *pa da je od* gospoa *postalo* gospoja *i* gospa. — *osim ova dva oblika ima i treći:* gospožda *koji vidi. — Stariji su oblici vokativa:* gospođe *i* gospoje; *prvi dolazi do* XVIII *vijeka (naj pośļedńi put u L. Radića* 118); *drugi do u naše vrijeme kod čakavaca* (Nar. pjes. istr. 2, 32). *mlađi su oblici* gospodo *i* gospojo *potvrđeni od* XVII *vijeka* (gospojo. B. Kašić, is. VI; gospodo. P. Posilović, nasl. 67a). *u naše vrijeme, uz* gospodo *i* gospojo, *čuje se gdjegdje i oblik nominativa, ali obično kad je s kojijem drugijem supstantivom, n. p.* Oj Boga ti, gospoda banice! Nar. pjes. vuk. 1, 442. Oj gospoda Budimska kraļice! 2, 592. Naj to tebi, gospoja kraļice! 2, 593. *u Dubrovniku svagda sa ženskijem imenima:* gospòđa Mâre, gospòđa Kâte. *i služinčad zove gospođu:* gospòda *(voc.). — Između rječnika u Mikaļinu* (gospoja, vidi gospa), *u Belinu* (gospoda 130a. 277b. 450a. 466a. 534b. 677a; gospoja 120a. 450a. 466a. 511b. 677a), *u Voltigijinu* (gospoja ‚signora, gentildonna' ‚edelfrau'), *u Stulićevu* (gospoda *i* gospoja), *u Vukovu* (gospoda ‚die frau, dame' ‚domina'; gospoja, vide gospoda *s dodatkom da se govori u vojvodstvu), u Daničićevu* (gospoda *i* gospoja). *a)* materfamilias, domina, hera, *domaćica, gazdarica, naj češće kao gospodareva žena. vidi* gospodar, *a).* Gospoja od kuće ‚materfamilias'. J. Mikaļa, rječ. Gospoda ‚donna, patrona di casa' ‚domina'. A. d. Bella, rječ. 277b; ‚padrona' ‚domina'. 531b. Hoćeš poći za me Hasanagu? pak ćeš biti u dvoru gospoda. Nar. pjes. vuk. 3, 477. — *b) prema slugama itd. vidi* gospodar, *b) i* gospodin, *b).* Djevojčicu malahnu koja bješe u službi žene Namanove, koja reče gospodi svojoj. N. Rańina 60a. 4reg. 5, 2—3. Budući im gospoda na posjedu. N. Naļeśković 1, 240. Bih gospoda, bit ću sužna. I. V. Bunić, mand. 12. Kadno sluškińa na gospodu ne ustaje. J. Rajić, pouč. 1, 75. Gospoda si ti, mladi smo ti mi. Nar. pjes. vuk. 1, 86. Ma je sluge izgubit ne dadu, no se mole caru čestitome, te gospodu svoju izmolište. 2, 26. — gospoja. Pride Marija raba Raština i dala joj bêše gospoja vsega svojega četvrtu čest. Starine. 13, 208. (1185). Jedan sin, hći, rab i rabińa, kad jesu svomu otcu, materi, gospodarom i gospojam verni, voļni i pokorni. Postila. m1b. Ne moleći, nego zapovidajući, kao gospoja a ne kao službenica. J. Banovac, razg. 7. Jozipom koga gospoja na nepoštenje navlačaše. F. Lastrić, ned. 14. Tko je gospoja, tko li sluškińa. Đ. Rapić 297. — *u pjesmi, prema konju.* Mol' mi Boga, konju, dobro moje! da ti budem u dvor za gospodu. Nar. pjes. vuk. 1, 300. — *c) žensko čeļade kao državni starješina, ili žena državnoga starješine, ako ona i ne vlada. vidi* gospodin, *a).* Tu sam *(u paklu)* kćercu tvu *(Prozerpinu)* vidila, nu gospođom vječne tmasti. I. Gundulić 94. Budimska gospoda. Nar. pjes. mikl. beitr. 31. Može l' biti za cara carica, može l' biti svoj zemļi gospoda? Nar. pjes. vuk. 2, 133. Da' Bog dobro, gospodo Erdeļska! 2, 610. — gospoja. Pače volim tvoja raba kupovita biti, neg gospoja svim kraļem od svita. H. Lucić 219. Čemu je, da sam ja gospoja podunavskim nad narodi, ako je u robstvu duša moja? I. Gundulić 351. Uzmnožita gospoja aliti česarica ‚augusta'. A. d. Bella, rječ. 120a. Carica Prokopija ponosna gospoja. A. Kanižlić, kam. 2. — *d) žensko čeļade plemenita roda ili uopće višega staleža. vidi* gospodin, *d). može biti gospodinova žena, ali se često kaže i o djevojci.* Kako je polača prvo bila gospođe Filipe naše vladike. Mon. serb. 238. (1399). Kazlar-aga u kom mistu gospođe mu lijepe izbira *(Osmanu).* I. Gundulić 361. Gospoda ‚baronessa, donna principale d'una città' ‚mulier primaria'. A. d. Bella, rječ. 130a. Pake mi ti taj gospoda tuj divojku darovali, lijepu gospođu. Nar. pjes. mikl. beitr. 33. Svekrve knegińe, devere levere, jetrve gospođe. Nar. pjes. vuk. 1, 109. Oženi se siroma, uze momu od doma, . . . jeste gospoda. 1, 514. Kad to vide gospoda devojka. 2, 162. Za te tražim gospođu devojku i za mene dobra prijateļa. 2, 182. A šurńaje gospodske gospođe. 2, 267. Sretošo ga dv'je gospođe mlade: jedno ļuba Bijelić-vojvode, a drugo je Zlatokosić-Pavla. 2, 499. — gospoja. Time zlom bolio *(sam)* radi plemenite gospoje mlajahte. H. Lucić 245. Mou dvorkińami i plemenitimi gospojami. P. Zoranić 8b. Deset tisuć indijskih gospoj s plačem velikim tilo ńegovo sritoše. Aleks. jag. star. 3, 296. Kada budeš, majko, tamo među ugrskijem gospojami, tužna majko. misli samo, ke ćeš hvale podat' nami. I. Gundulić 388. Na polače sbira svoje sad gospodu, sad gospoje. J. Kavańin 35a. Manastiri od gospoja, časni, vrijedni. 386a. Gospoja ‚donna nobile'. A. d. Bella, rječ. 511b. Da vidite jednu gospoju doći k jednom principu bludnu . . . Gospoja i princip jesu Judita i Oloferne. J. Banovac, prip. 156. Gospoja jedna razboli se na smrt. A. Kanižlić, utoč. XXI. Već odimo k Splitu bijelome: u ńemu su bogati trgovci i gospoda puno plemenita, a gospoje kano Talijanke lipa struka i u pasu tanke. And. Kačić, razg. 213—214. Koja bišo učinila sobet svim naj većim kraļestva gospojam. kor. 305. Dopusti Pavao V gospoji od Londey u Franci. Ant. Kadčić 160. Jedna divojka gospoja u pogibili od potopa. M. Dobretić 553. Pa ga vodi gospoji divojki. Nar. pjes. vuk. 2, 618. Da ja viđu gospoju devojku. Nar. pjes. petr. 2, 655. I samo hristjanske gospoje bogmaju se! M. Pavlinović, razg. 28. — *e) gospodareva ili gospodinova žena i prema samome mužu. isporedi* gospa, *c).* Šta sto poiskali odi vojevode Radosava, kako vamı se je onı zakleo i *(s)* svojomь gospodomь. Mon. serb. 402. (1439 *u poznijem prijepisu).* Gospoda gospodina despota. Spom. sr. 2, 100. (1441). Za č je prisegao svojoj gospodi krivo u matrimoni čisto uzdržati. Tondal. star. 4, 116. Gospodo svoje ne odpusti od sebe. Zborn. 3b. Abram: Gospođa te Sara u

Boga isprosi. M. Držić 469. Pluton: Vrati se opeta na svjetlos, s ke dođe, mu (‚nu') rados ne smeta' ni moje gospođe *(Prozerpine)*. I. Gundulić 110. Tad govori mlad gospodar svojoj gospodi. Nar. pjes. vuk. 1, 270. Do sad si se Markovica zvala, a od sad si Minina gospođa. 2, 372. Te je venča sebe za gospodu. 2, 643. — gospoja. Prijamuš kraļ iměše gospoju svoju imenem Ěkupu. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Upitavši nastojnim zakonom od gospoje i ditce svoje. Mirakuli. 29. *(Ja ću tebe)* u rođene zemļe odvesti za mu ļubi i gospoju. Ġ. Palmotić 1, 261. Nimauć svom gospojom sina od srca. J. Kavańin 130ª. Čuvši ovo ńegova gospoja koja ga veoma milovaše i ļubļaše. F. Lastrić, ned. 107. Dao bi ti ja lepu devojku što bi bila za tebe gospoja. Nar. pjes. vuk. 2, 571. Ide aga kući pjevajući, slušala ga ńegova gospoja. Nar. pjes. marj. 111. Ja imam doma sân svoju gospoju i svoju dičicu. Nar. pjes. istr. 2, 60. — *f) uz ime ili uz supstantiv kojijem se kaže što je žensko čeļade o kome ili s kojijem se govori, a dosta često i bez toga, da mu se pokaže štovańe, vidi* gospodin, *e). u prva vremena o ženama vladalaca, o plemenitijem ženskijem, u naše vrijeme uopće (sad samo o udatijem, prema franc.* madame, *a djevojkama se kaže* gospođica *i* gospođična). Zla da ti ne učinimo nikogare ni tebê samomu gospodinu *(Stefanu Vladislavu, srpskom kraļu)* ni gospodi ženê tvojej. Mon. serb. 22. (1234—1240). Gospoda mi mati kraļica Jelena. 68. (1305—1307). Gospodinu Vlku Brankoviću i gospodi Marê i ńihь sinovomь. 215. (1390). U roditeļa gospodьstva mi, svetago kneza Lazara, i sveto počivšo gospođe i majke mi, kira Jefrosiny. 268. (1405). Gospođe banice Anke. Spom. sr. 2, 49. (1406). Vidivь zapisanije gospođe prisvitle gospođe kraļice Jeline. Mon. serb. 281. (1418). Na ńim sjede gospoda svekrovi i banice gospođe svekrve. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Ne šće čekat caricu gospodu. 1, 474. Da s' nazoveš banica gospođa. 1, 550. Poručuje carica gospođa: ‚Oj kaduna, Mamut-pašinice! ti si veća od mene gospođa?' 1, 568. Oj gospođo, Jeličina majko! 1, 606. Krilo nosi gospođi kraļici. 2, 53. Osta sama carica gospođa. 2, 72. Rani čedo carica gospođa. 2, 157. Al' eto ti slavnoga Lazara, kada vide gospođu Milicu, udriše mu suze niz obraze. 2, 292. Oj gospođo, Turkińo đevojko! 2, 30. Dušo moja! gospođo devojko! 2, 492. Kad to čula Jerina gospođa, ode brže na divana Đurđu. 2, 493. O Jelice, gospođo razumna! 2, 505. Mitar sluša dvoru na pengeru što govori gospođa snašica. 2, 636. Božja t' pomoć, gospođo nevesto! 3, 35. O gospođo, Krsmanova ļubo! 4, 166. O gospođo Đaja-pašinice! 4, 342. — gospoja. Sь gospojomь kraļicomь kira Dorotijomь . . . Gospoja kraļica. Mon. serb. 189. (1378). Rečene mi matere gospoje banice Anke. 274. (1410). Za našu mater gospoju Dorotiju. Mon. croat. 62. (1440). Hrabre gospoje i gospođo moja. Korizm. 80ª. Gospoja Kašandra vsa jelika o Troji stvoriše se, proreče. Aleks. jag. star. 3, 249. Gospoje Eufrasija, ļubiš li nas? F. Vrančić, živ. 82. Govoreći: ‚Dobro došle, dobro došle, gospoje moje!' F. Glavinić, cvit. 347ª. Prisvitla gospo'e knegińo, gospo'e i gospodarice pricestita. F. Parčić 3. Plemenita gospojo knegińo. 5. Gospoja ‚madonna, nome d'onore, che si dà a donna' ‚domina'. A. d. Bella, rječ. 450ª. Ti, gospojo, mliđeš, da je tvoja ćer poštena. M. Zoričić, zrc. 141. Nije ono crna kukavica, već je ono Jačinta gospoja. And. Kačić, razg. 39ª. Đe što veliš, lipa gospojo zaručnice? Đ. Rapić 80. Već je ono Jelina gospoja. Nar. pjes. vuk. 1, 578. A veli mu gospoja kraļica. 1, 443. — *g) Bogorodica, isporedi* gospa, *c)*. Ikonica sь obrazomь Gospode prěčiste. Spom. sr. 2, 50. (1406). Pokli, Gospođe, dostoja da rodiš Jezusa. N. Naļeškoviđ 1, 114. Ah, sveta Gospođe! M. Držić 208. O gospođe anđeoska. I. Akvilini 162. Molim te, gospođe sveta Marija. 334. Naša Gospođa ‚Nostra donna' ‚Dei mater'. A. d. Bella, rječ. 277ᵇ. Dopusti nam, Gospođe naša. I. A. Nenadić, nauk. 245. Pošetala prečista Gospođa, ona zemļom i svijetom šeta, a na ruke nosi sina svoga, sina svoga Isusa Hristosa. Nar. pjes. vuk. 1, 122. ‚I ti, sveta Gospođo, ne pokaraj me, što te više nikad slaviti neću!' Vuk, nar. pjes. 4, 94. Pred crkvom svete Gospođe. Vuk, poslov. x. — gospoja. Sažali se presvetoj Gospoji. Pril. jag. ark. 9, 111. (1468). Ļubvom preslavne Gospoje naše dive Marije. Mon. croat. 143. (1490). Reče tada Gospoja djavlu. Mirakuli. 3. Po plaćah naše Gospoje premilostivo deve Marije. 10. O Marije . . . gospoje anjel! Korizm. 28ᵇ. O prislavna, mila i milostiva Gospoje. M. Jerković 14. Gospoje moja sveta Marije. P. Radovčić, nač. 98. Gospojo, usliši molitvu moju! P. Posilović, nasl. 80ª. O prislavna Gospojo! F. Parčić 91. Djeva majka i gospoja, odvjetnica crkve svete. J. Kavańin 221ᵇ. B. D. Marije Gospoje naše. J. Banovac, blag. 318. Na dan uznešeńa naše Gospoje. Ant. Kadčić 21. San usnula prečista Gospoja. Nar. pjes. petr. 1, 31. — Velika i mala Gospoda ‚der kleine und grosse frauentag' ‚festum assumptionis et natale B. M. V.'. Vuk, rječ. 96ª. To je bilo o maloj Gospodi. Nar. pjes. vuk. 5, 36. Jednom pred malu Gospodu. Vuk, nar. pjes. 4, 93. *po tome se kaže* između Gospoda *(od velike 15 avgusta do male Gospođe 8 septembra)*: Među božićim stât' u Gružu a među Gospođam u gradu. (Z). Poslov. danič. 60. Ļutit kao zmija između Gospoda (uz međudnevnicu, kad se vaļa da sprema da odlazi sa zemļe). Nar. posl. vuk. 173. Zmiju krilaticu uhvaćenu između Gospoda. Nar. prip. vuk. 2, 262. — *i crkva se tako zove.* Givo: Onamo je crkva od svetoga Petra. Pera: Jeli velika kako i sveta Gospođa? M. Držić 266. — *h) pisci* XVI *i* XVII *vijeka zovu često ‚gospođom' ļubļeno žensko čeļade.* Daj mi se za milos, gospođe, viditi. Š. Menčetić 5. Ja ti ću služit' rad, gospođe, do groba. N. Naļeškoviđ 1, 179. Da vazda mnom vlada tvoj ures, gospođe. 2, 21. Ja služim gospođu sletjelu iz raja. I. Gundulić 131. Endimijon *(Dijani)*: Gospođe gizdava. 184. — gospoja. Pri bih znal, sunaćce kad zađe gdi stoji, nego li srdaćce mojojzi gospoji. Š. Menčetić 8. Pustil bih pri s mojom razstavit se glavom nego li z gospojom toliko gizdavom. H. Lucić 188—189. Ruke li bi moje, budući u životu, pustiti, gospoje, mogle tvu lipotu? 189. Evo mi moje vil. Gospoje, dobar dan! N. Naļeškoviđ 1, 176. Vidjet' su tve druge pri tebi, gospoje, kako no da sluge s gospojom gdi stoje. 178. Gospoje, ti si mi raj jedini. M. Držić 5. Sad od mene u prilijepe me gospoje tkoja stvar se mańa može od ļubavi pitat' moje? I. Gundulić 256. Vjerenicom i gospojom u pjesnih ju klikovaše. 535. A ti draga ma gospoje, vjerenice moja mila. Ġ. Palmotić 1, 108. — *i) zensko čeļade što ima nešto kao svoje, u svojoj vlasti, vidi* gospodar, *d) i* gospodin, *h)*. ‚Žena mužata, osven prćije, ima kojigod posobak ili darovan ili dobiven; može li ona od toga činiti lemozinu?' ‚Gdje nije posobna zakona da budu take stvari općene mužu i ženi, može, erbo je od ńih ona gospoja'. B. Kašić, zrc. 115. Osta ona slobodna i gospoja od sebe i od svoga blaga. per. 207. — *k)* biti gospođa *s inf. znači da subjekat (žensko čeļade) ima vlast nešto*

učiniti, slobodno je nešto učiniti, ono mu se ne može zabraniti. Ako bi se kadgod na me rasrdio i mene od sebe očerao da sam gospoda uzeti iz tvoga dvora ono što mi je naj milije. Nar. prip. vuk. 135. — *l) u prenesenom ili u metaforičkom smislu s kojijem od predašnjijeh značeńa.* gospoja. Koja se *(Roda)* pravljaše gospoja gradom svijem. M. Vetranić 1, 47. Ali ako biti prem bude rat koja, Troja će dobiti, i ostat gospoja. H. Lucić 199. Crkvu rimsku žele imati za gospoju, mater i meštricu svoju. A. Kanižlić, kam. 483. Nazivajući crkvu carigradsku materom i gospojom sviju crkva. 809. — Tim smrti, gospoje od svijeta koja si, smili se na moje cviļenje s uzdasi. Š. Bobaļević 210. — Ona je srcu mom gospoja. G. Palmotić 1, 31. — Kada je voļa gospoja. M. Radnić 326a. — Bješe sebi i svjetnica i gospoja. I. Đorđić, uzd. 19. Ja nisam gospoja duše moje nego čuvarica. A. J. Knezović 94. Da si tilu ti gospoja. V. Došen 86b. — Da nije gospoda mužu *(Eva).* J. Matović 315.

GOSPOĐAK, *m.* Argynnis paphia L., *vrsta lepira.* K. Crnogorac, zool. 145.

GÒSPOĐAN, gòspođna, *adj. vidi* gospodin. — *Samo u Stulićevu rječniku i s* j *mj.* d: gospojan. — *slabo pouzdano.*

GOSPOĐEN, *adj.*

a. *vidi* gospođin. — *Samo s oblikom* gospojen *u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, a iz ńega u Stulićevu rječniku.* Glasom zaupih prid obraz gospojen: ‚Andelsko sunačce, reci mi ti tko si?‘ Š. Menčetić 57. Za rados ku nadoh va on dar gospojen. 280.

b. *pisano* gospodjen *(kao da je part. praet. pass. od* gospoditi) *nahodi se dva puta* XVII *i* XVIII *vijeka; na oba dva mjesta kao da znači što i* gospodski. Ke Grečija gospodjene šļe viteze. G. Palmotić 2, 300. Abraam imo je od Sare svoje gospodjene žene jednoga sina. S. Rosa 5a.

GOSPÒĐĚŃE, *n. djelo kojijem se gospodi.* U tvoj zemļi *(Gospodin)* čini čuti svojijeh usta besjeđeńe, po koj hoće da se očuti brzo svoje gospodjeńe. I. Akvilini 101.

GÒSPOĐICA, *f. dem.* gospođa. — *U Dubrovniku je drukčiji akcenat:* gospòđica, *vidi kod* gospođa; *ovaj akc. ima i u Vukovu rječniku za ńeko osobito značeńe (vidi kod b)).* — *Uz* gospodica *ima i* gòspojica *kao dem.* gospoja. — *Od* XVIII *vijeka* (gospojica *kod c)), a između rječnika u Stulićevu* (gospođica, v. gospodičica) *i u Vukovu* (gòspodica *i* gòspojica; gospòđica, cf. zlatoje). *a) o udatoj ženi, osobito o mladoj; ali se može kazati kao od mila, i ako nije mlada.* Gospodice, Radul-begovice! Nar. pjes. vuk. 1, 229. Robińa je brže poslušala, i otide u rosne livade, pak je Ramu tiho besjedila: ‚Pozdrav tebe, čelebija Ramo, od kadune moje gospodice‘. 1, 460 Pak besjedi svojoj vjernoj ļubi: ‚O Milice, draga gospodice‘. 2, 636. Kad ću biti Andi robińica, volim biti Vuku gospodica. 3, 381. Gospodice gospodo carice. Nar. pjes. petr. 2, 166. Gospodica carica Milica. 2, 268. Gospodici rusiskoj kraļici. 2, 571. Domaćice gospodice, koledo! Nar. pjes. vuk, živ. 8. Slava i čas da je na čas gospodici. 9. — gospojica. O Milice draga gospojice! Nar. pjes. *u* M. A. Reļković, sat. 18a. Vino pije kraļu od Budima a s kraļicom svojom gospojicom. Nar. pjes. vuk. 1, 443. Ja carice! moja gospojice. Nar. pjes. juk. 111. I kraļica stara gospojica. Nar. pjes. petr. 2, 522. Gospojice rusijska kraļice. 2, 577. — *b) o djevojci. (Nova mlada zove)* djevojke *(u muževoj kući)* ubavicom, ļepoticom, sekom, gospòđicom. Vuk, rječ. *kod* zlatoje. — gospojica. Gospojica nika iz prozora upade i u jednu jamu propade. Potekoše odmah k jami i divojčicu živu i zdravu najđoše. A. Kanižlić, utoč. 266. Odabravši sebi za zaručnicu jednu gospojicu od kuće Sabarovski. A. Tomiković, živ. 24. — *u naše se vrijeme kaže samo kad se govori s neudatom ženskom, kao ńem.* fräulein, *franc.* mademoiselle. *isporedi* gospođična, *b).* — *c) Bogorodica.* gospojica. Zaštićenje ove prijake gospojice Marije divice. F. Lastrić, od' 362. Gospojice prečista Marijo! Nar. pjes. petr. I, 31. — *d) u jednoj narodnoj pjesmi o ptici.* gospojica. Gospojice tice sokolice! Nar. pjes. petr. 1, 113. — *e) ime ńekijem životińama. aa) vrsta zmije.* Gospođica, zmija, Elaps domicella. J. Pančić, zool. 218. — *bb)* libellula, *ńeke bubice duga i tanka tijela i dugijeh prozračnijeh krila. u Šulekovu rječniku:* ‚wasserjungfer‘ ‚libellula‘; *i u ńegovu rječniku znanstv. naz.* Gospođice (pl.), zool. lat. ‚libellulina‘, ‚wasserjungfern‘, frc. ‚demoiselles‘. — *po ńemačkoj i francuskoj riječi.*

GÒSPOĐIN, *adj. koji pripada gospođi.* — *U Vukovu je rječniku drukčiji akcenat u* gospòđin dân. — *Ima i oblik* gòspojin, *koji pripada gospoji.* — *Između rječnika u Stulićevu* (gospođin), *u Vukovu* (gòspođin *i* gòspojin), *u Daničićevu* (gospođinь). — *U svijem primjerima znači: Bogorodičin, vidi* gospoda, *g).* Do Gospođina dne. Spom. sr. 1, 104. (1411). U Gospođine poste. Glasn. 17, 315. (1707). Kod bijele Gospođine crkve. Nar. pjes. vuk. 4, 478. Gospòđin dân, vide gospođa 2. Vuk, rječ. 96a. O malome Gospođinu dne. S. Ļubiša, prip. 105. — gospojin. Post Gospojinu dne. M. Divković, nauk. IX. Malo Gospojino. x. Gospojino veliko, to jest uznesenje na nebesa divice Marije. 131b. Post k velikomu Gospojinu. 133a. Obsluževati svetkovine tako Gospodinove kako no Gospojine. I. T. Mrnavić, ist. 92. U seoskom mjestu od Kozara ima ikone Gospojine. J. Kavańin 318a. Danas da ste u Dubicu sjahli, šokcem sjutri dan Gospojin mali. Osvetn. 4, 45. — *vidi i* gospojina.

GOSPOĐINA, *f. vidi* gospođa. — *Samo na jednom mjestu* XIII *vijeka i otale u Daničićevu rječniku.* Bude ti priti u našь gradь ili gospođini kraļici. Mon. serb. 47. (1254—1256). — *Opet s oblikom* gospojina *dolazi u jednoga pisca* XVIII *vijeka sa značeńem:* Bogorodica. Ovi i naše Gospojine u slovinsku 'e obratio riječ oficij. J. Kavańin 87b. Za parčicu svoga grada Spljet daklo ima Gospojinu. 320a. — *vidi i* gospojina.

GOSPOĐINCI, *m. pl. varoš u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 27.

GOSPODINOV, *adj. vidi* gospodin. — *Samo u imenu ńeke crkve* XIV *vijeka:* Gospodinovo Poļe. Crkva u Volbuždu ‚rekomaa Gospodinovo Poļe‘ (Mon. serb. 191 *god.* 1379). Đ. Daničić, rječ.

GOSPÒĐÎNSKÎ, *adj. koji pripada gospođama.* — *U Stulićevu rječniku* (‚matronalis‘). — *nepouzdano.*

GOSPOĐÎNSTVO, *n. osobina one koja je gospođa, gospođino stańe.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚matronatus‘).

GOSPOĐIN VIR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Sr. nov. 1864. 281.

GOSPOĐIŃAČA, *f. vrsta jabuke.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚marienapfel‘. — *isporedi* gospojińača.

GOSPOJ-, *vidi* gospod-.

GOSPOJČICA, *f. vrsta kruške.* — *isporedi* go-

spojińača. Gospojčice, suvrst kruške (Sabļar, u Zagrebu). B. Šulek, im. 97.

GOSPOJEVIĆ, *m. prezime.* — *Ovoga vijeka.* Jovo Gospojević. Glasn. II, 1, 34. 118. (1808).

GOSPOJIČICA, *f. vidi* češļikar. — *U naše vrijeme.* Gospojičica, Fringilla carduelis. D. Trsteńak.

GOSPÒJINA, *f. ovako se zovu dva blagdana Bogorodičina (vidi* gospoda, *g)). — Jamačno je isprva bio adjektiv posesivni (imalo se u misli* svečanost, svetkovina?), *ali se to zaboravilo, te je sad supstantiv i znači što i* Bogorodica, *isporedi i* gospodina. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Gospòjina velika i mala, vide gospoda 2 *(vidi* gospoda *g) pri kraju), s dodatkom da se govori u vojvodstvu. a)* Velika Gospojina *(uznesenje),* 15 *avgusta.* Gospojina velika. I. Ančić, vrat. XIV. Na veliku Gospojinu. A. Baćić 199. F. Lastrić, od' 354; svet. 133; test. bil. 385. Blagdan od uznešeńa B. D. Marije iliti velike Gospojine, petnaesti dan miseca kolovoza iliti avgusta. A. Kanižlić, utoč. XXXII. O veloj Gospojini. A. d. Costa 2, 55. Manastir posvećen b. d. Mariji, to jest velikoj Gospojini. Norini 46. — *misli se na ovaj blagdan, i bez riječi* velika. Na uzneseńe B. D. Marije, na Gospojinu. S. Margitić, fal. 68. Od naj poslidńe ispovijedi korizmene do Gospojine. F. Lastrić, ned. 97. Po trista ji na dan umiraše, po toliko iz vojske bižaše a u oči Gospojine slavne biže Turci iz Cetine ravne. And. Kačić, razg. 257b. — *b)* Mala Gospojina *(rođeńe),* 8 *septembra.* Na malu Gospojinu. F. Lastrić, svet. 144. Blagdan male Gospojine iliti narođeńa Blažene Divice Marije, osmi dan miseca rujna iliti septembra. A. Kanižlić, utoč. XXXII. — *c) oba blagdana.* U velike oni svetkovine o božiću i na Gospojine prosvitļeńe ovo ugledaše. Nadod. 77. Kada bude među Gospojine. Nar. pjes. vuk. 3, 46.

GOSPÒJÎNSKÎ, *adj. koji pripada Gospojinama, koji biva među Gospojinama. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Gospojinska faļena su jaja. J. S. Reļković 341.

GOSPOJIŃAČA, *f. vrsta kruške, isporedi* gospođińača *i* gospojčica. Gospojińača, suvrst kruške (Orahovac). B. Šulek, im. 97. Gospojińača, neka kruška. Zemļak. 1871. 2.

GOSPOJIŃARA, *f. vrsta jabuke. — isporedi* gospodinača. Gospojińara, suvrst jabuke (u Slavoniji), v. šarenika. B. Šulek, im. 97.

GOSPÒJSTVO, *n. vidi* gospostvo. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Meju vaša vim gospojstva. J. Kavańin 206a.

GÒSPOJŠTÂK, *m. vidi* gospodičńak, gospodinštak. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚augustus'), *ali sa zlo načińenijem genetivom* gospojštka.

GOSPON, *m. vidi* gospodin *od čega postaje tijem što je* d *pa* i *ispalo.* — *Od* XVII *vijeka* (gospona. M. Držić 64 *bez sumńe ili je skraćeno ili je pisarska pogreška) kod kajkavaca i sjevernijeh čakavaca, u između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiģijinu.* Budi gospon al' budi kmet, dugi lasi kratka pamet. P. Vitezović, cvit. 106. Belkiarok turski gospon. kron. 79. Sam gospon, sam sluga. M. Kuhačević 59. Od gospona Boga. 90. Ive vitez i vojvoda ńihov gospon sam. Jačke. 43.

GOSPONOV, *adj. koji pripada gosponu. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

GOSPORODICA, *f. u Stulićevu rječniku* (‚mater Domini') *za koji će biti i načińeno.*

GOSPOSTAR, *m. u Belinu rječniku:* Gospostar od broda ‚padron di nave' ‚navarchus'. 534b. *mislim da je štamparska pogreška i da treba čitati* gospodar.

GOSPÒSTVEN, *adj. koji pripada gospostvu. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka* (*s* ds, *vidi kod* gospostvo). Ja bi vam i više za svašto avizao (javio) što čujem ovde u Beču po dvoru gospodstvenome. Glasn. II, 3, 108. (1708).

GOSPÒSTVO, *n.* dominatus, dominatio, *osobina, stańe onoga što je gospodin. — Riječ je stara, isporedi stslov.* gospodьstvo, *rus.* господство. — *Postaje od* gospod *nastavkom* ьstvo, *te su stariji oblici* gospodьstvo, gospodstvo; *ovaj se uzdržao i do današńega dana. pošto* ds *glasi* ts *što je isto što* c, *nalazi se pisano i s* ts (Bernardin 39; M. Divković, bes. 55b; nauk. 80a) *i s* c: gospoctvo (Mon. serb. 218 *god.* 1391; 248 *god.* 1400; 317 *god.* 1421; Mon. croat. 66 *god.* 1446; Mon. serb. 442 *okolo* 1450; 462 *god.* 1453; 481 *god.* 1458; Aleks. jag. star. 3, 232. 239. 240; M. Vetranić 1, 44. 359; M. Držić 228. 241; B. Gradić, djev. 22; A. Gučetić, roz. jez. 2. 4; I. Držić 210 *i u Jambrešićevu rječniku); po krivom shvaćańu ńeki pišu i* d *pred* c: gospodctvo (Zborn. 2a. 18b. 43a; Pril. jag. ark. 9, 71 *iz istoga Zbornika), i na jednom mjestu* t: gospoteva *(jamačno griješkom mj.* gospotctva). Mon. serb. 385. (1435). *u naše vrijeme obično je* d *ispada ispred* s: gospostvo. *ovaj je oblik pouzdano potvrđen od* XVI *vijeka; naj stariji su primjeri:* Živ. kat. star. 1, 218 *(po rukopisu* XV *ili* XVI *vijeka?);* N. Naļešković 1, 220 *(po rukopisu prošloga vijeka).* 2, 15. 2, 20. 2, 340 *(po rukopisu?);* F. Lukarević 87 *(po rukopisu* XVII *ili* XVIII *vijeka);* D. Rańina 43a. *na jednom mjestu prošloga vijeka ima (radi slika) gen.* gosposta: osta . . . gosposta. J. Kavańin 498a. gospodostva *u* M. Divković, bes. 71a *jamačno je štamparska pogreška. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* gospodstvo ‚dominium'; *u Mikaļinu:* gospostvo, vlasteostvo ‚nobilitas'; gospostvo, veličanstvo ‚dignitas, amplitudo, auctoritas, claritas, splendor'; gospostvo, vladanstvo, država ‚ditio, imperium, potestas'; gospostvo, vladanstvo svrh svijeh ‚monarchia'; gospostvo, cesarstvo ‚imperium'; gospostvo, cesarstvo rimsko ‚imperium romanum'; gospostvo tursko, cesarstvo tursko ‚imperium Turcarum'; gospostvo, gospodarstvo ‚principatus, dominatus, magistratus, dominatio'; *u Belinu:* gospostvo ‚imperio cioè dominio sopra gl' altri' ‚imperium' 384b; ‚grandezza, maestà' ‚amplitudo' 355b; gospodstvo ‚padronanza' ‚dominium' 534b; ‚signoraggio o signoria' ‚dominium' 677a; ‚signoria, stato di signore' ‚ditio' 677b; *u Bjelostjenčevu:* gospodstvo, gospoduvańe ‚dominatio, dominatus'. 2. gospodstvo veliko, veličanstvo ‚dignitas, dignitas celsissima, dominatio amplissima, authoritas, amplitudo etc.'. 3. gospodstvo, ladańe, gospodarstvo ‚dominium, possessio'. 4. v. gospoduvańe; *u Jambrešićevu:* gospoctvo, ladańe ‚dominium, possessio'; *u Voltiģijinu:* gospostvo ‚signoria, maggioranza' ‚herrlichkeit'; *u Stulićevu:* gospodstvo ‚dominatio'; *u Vukovu:* gospodstvo, vide gospostvo; gospostvo ‚das herrenthum' ‚dominatus'; *u Daničićevu:* gospodьstvo ‚dominium'.

a. *sa značeńem kazanijem sprijeda. a) prema značeńu riječi* gospodin *kod a) i b) može značiti isto što* vlast. Budući mi sь milostiju Božijevь u mojemь gospodьstvê. Mon. serb. 20. (1234). Prêje gospodstvo seje zemļe blagovêrnyj kraļь Vlьkašinь. 182. (1371—1395). Podьbiti podь gospoctvo i oblastь dubrovačьku. 218. (1391). Jegьda Gospodь Bogъ prêniče sa višьńago go-

spoctva svojego na mene raba svojego. Glasn. 23, 50. (1400). Imenom i gospodstvom knezi krčki. Mon. croat. 92. (1463). Zigna van kneza z ńegova gospodstva. 128. (1486). Jeda kraļ naš hoćeš biti, ali ćemo biti podloženi gospotstvu tvojemu? Bernardin 39. gen. 37, 8. Djaval zgubi gospodstvo. Korizm. 61b. Pokle *(Dioklicijan)* od gospodstva otstupi. Š. Kožičić 39a. Hoć' li biti velik i imati gospodctvo od puka, sinovom, ni ženi ni bratji ni prijateļu ne daj gospodstva svrhu tebe. Zborn. 18b. Ter veće sad nije na saj svijet gospostvo ikomu milije, neg meni sej robstvo. N. Naļešković 2, 20. Da iz gospoctva izagnu ļudi nazbiļ. M. Držić 241. Oblast gospodstva ili vlasti koju Latin govori ‚jurisdikcion'. Š. Budinić, ispr. 10. Kada no koji kraļ ide uzeti svoje kraļevstvo, sjesti na pristoļu svoga gospodstva. M. Divković, bes. 134a. Koji ńim imaše razoriti i uzeti gospostvo i gospodovanje. B. Kašić, is. 19. Tijem teško nam svime, i lele vrh svega pod jarmom teškime gospostva tuđega. I. Gundulić 129. Gospostvo mi vječno poda *(Bog)* vrh stvorenja svoga u slavi. 244. Stari tvoji tko su bili? jesu li oni gospodili, i iz gospostva ko ih istira? 386. Mač na pasu, a u desnici od gospostva stoji šibika. 442. Nu čestokrat usred krvi, ku proliju neprijateļi, početak se stavno prvi od gospostva utemeļi. 495. Uzvišeno gospoctvo Božije. I. Držić 210. Bog kraļeve svijetu odredi i gospostvo poda ńima. G. Palmotić 1, 268. Ki sjedite u gospostvu i vladańu. 2, 101. Blag s podložnijem pukom biti gospodstvo je vele jače. 2, 187. Ki će se *(Česar i Pompej)* vojevostvu u svomu rvati o rimskom gospodstvu građanskom u rati. 2, 479. Mnogu u gospostvu lome se oolostju. S. Margitić, fal. 186. Tko gospostvo nezahodno ima u ruci. I. Đordić, salt. 400. U gospostvu ostah sama nad obilnijem državama. uzd. 18. Kad jedan uzide na koje gospostvo. J. Banovac, pred. 34. Grci izgubiše cesarstvo i gospostvo. J. Filipović 1, 167a. Na gospostvo stupiše. 1, 301a. Niki nadmeću se imati gospostvo ne gledajući na svoju nevridnost i nedostojanstvo. F. Lastrić, ned. 335. Na veliko gospostvo uzvišen. A. Kanižlić, utoč. 104. Što mu je prudila kruna, mogustvo, gospostvo? A. J. Knezović 134. Da je ńemu kraļevstvo i gospostvo Budima. Nar. pjes. mikl. beitr. 45. Požuda od gospostva. M. Zoričić, osm. 25. Ali za malo to jadno gospodstvo uživa. And. Kačić, razg. 36. Gospodstvo su na sabļi dobili. 162b. Ti si kraļ kraļa i tebi je dao Bog veliko gospodstvo svrhu zemļe. kor. 289. Besedi mu Kraļeviću Marko: ‚Ja, Turčine, ja sam dobar junak, ali ti si od mene stariji, jer je vaše gospodstvo i carstvo'. Nar. pjes. vuk. 2, 360. Ti si ġaba gospostvo dobio. 4, 250. Hajde da radimo, da se ti u gospostvu uzdržis. S. Ļubiša, prip. 137. Ko je na upravi i gospostvu vaļa da otvori oči. 229. — *amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima znači što i* vladańe: Drugonadesto lito gospodstva svoga umri. Dukļanin 7. Do propasti carstva i gospodstva srpskoga. Vuk, nar. pjes. 1, XIV. — *u prenesenom smislu.* Jest utvrdeno i sikuro gospodctvo uzdržati i stisnuti odluku od srca. Pril. jag. ark. 9, 71. (1520). Ļubav gdi vlada gospostvo drugo tuj nije vidit ikada. F. Lukarević 87. Nu sreća ne ima vik gospostva nad time, dariva što človik prijateļom svojime. D. Rańina 43a. Uzme njeko gospodstvo svrhu tamnoga grešnika. M. Divković, bes. 292ab. Pisan od gospodstva milosti Božje u srcih naših. A. Georgiceo, pril. 59. Človik jema gospodstvo svrhu živin. P. Radovčić, ist. 138. — *b) radi značenja vidi* gospodin, *d).* Ča su nam vridna naša bogatastva, skrovišća i stańe i gospodstvo. Korizm. 46a. I mati ńe doteče zabivši svoje gospodstvo. F. Vrančić, živ. 77. Tada u istinu ni će pomoći gospostvo ni mudro govorenje. M. Divković, bes. 31a. Da je jedan gospodin a drugo sluga, učiniće isto dobro dilo, većma se ima platiti gospodinu radi gospostva nego sluzi. I. Ančić, svit. 43. Jer vas izvrstito među ostalim nahodim dostojne, i u gospostvu roda i plemena još od vrimena stari' uzvišene. J. Banovac, razg. v. Oboje plemenito toliko dobrotom i svetińom života, koliko gospostvom od roda i plemena. F. Lastrić, od' 360. Nejma cine gospostvo i bogastvo. A. Kanižlić, istoč. 303. Jer gospodin tko se broji, gospodstvo ga mnogo stoji. V. Došen 66b. Dobra tilesna možemo od Boga pitat, kao zdravje, bogastvo, gospostvo. L. Vladmirović 62. Odkuda ćeš poznat da je ovo bila kuća ne samo od uzvišenoga gospostva. And. Kačić, razg. 182. Ako je od velika bogastva, gospostva i plemena. M. Dobretić 442. Odviše velika roda i gospostva. 552. Skupi mu se sva srpska gospoda, pa je redom u sovri posadi po gospostvu i po starješinstvu. Nar. pjes. vuk. 2, 198. Ako ću je napit' po gospostvu, napiću je Vuku Brankoviću. 2, 310. E ti jesi gospostvom naj star'ji. 4, 280. Za nas nije vika ni skakańe, već je za nas vino i rakija, i gospodstvo da gospodujemo. 2, 482. Nema gospodstva đe mu ga kuća ne daje. Nar. posl. vuk. 202. — *c)* dignitas, munus, *vidi* čast, 2. Budući ńe otac uzvišen u gospostvo od konsulata. B. Kašić, per. 1. Bojeći se, da mu gospodstvo poglavito od vladańa vojske ne uzme. And. Kačić, kor. 187. Drugi se po srići pripne na koju čost i gospodstvo. M. A. Reļković, sabr. 30. Koliko je plemenstvo i gospostvo ovoga odabrańa. J. Matović 285. Patrijarke ne bjehu svi jednaci u gospostvu. 298. Koji se ne imaju primiti na gospostvo od redovništva. 301. — *d)* superbia, insolentia, *ko je u gospostvu može o sebi odreć visoko misliti i cijeniti se više nego vrijedi, pa prema tome i raditi; s toga gospostvo može dobiti i značeńe u zlu smislu: oholost, nadutost, obijest.* Gospoctvo u glavi njeko nose s oholasti. M. Držić 228. Kad ne mogu kroz Loznicu proći od gospodstva Ante gospodara. Nar. pjes. vuk. 1, 501. Smrdi gospodstvom. (Kad se ko ponosi preko mjere). Nar. posl. vuk. 290.

b. *prenosi se na čeļade u kojega je gospostvo kao osobina. a) kao kolektivno ime znači čeļad koja ujedno vladaju.* U ruke gospodstva dubrovčkoga. Spom. sr. 1, 109. (1411). Uvite koje su imali u poveļahь sa gospoctvomь raškimь i srьpьskimь. Mon. serb. 317. (1421). Po zapovijedi gospoteva dubrovačkoga. 385. (1435). Popeļaše je v Carigrad i postaviše je v ruke gospodstva jer ino gospodstvo ne biše tu blizu ko bi moglo učiniti krv. Transit. 232. Slavno vijeće i gospodstvo posred Bnecijeh pravdom cvate. J. Kavańin 207a. — *b) u jednoga pisca* XVIII *vijeka nahodi se plur.* gospodstva *sa značeńem: gospoda.* Druzi vlasteli i gospostva. J. Kavańin 207b. Sva gospodstva i ubozi hvale Gospodina. 524b. — *c) s posesivnom zamjenicom stoji mješte* gospodin. *aa) vladaoci sami sebe nazivļu ‚srojijem gospostvom'.* Milostь stvori gospodstvo mi dubrovьčaninomь trьžnikomь. Mon. serb. 16. (1195—1228). Moliše gospodstvo mi. 205. (1387). Kako *(je)* došla prid gospoctvo naše plemenita gospoja. Mon. croat. 66. (1446). Kada gospoctvo ni grede našomь glavomь na koju vojsku. Mon. serb. 481. (1458). — *bb) čeļade s kojijem se govori zove se od štovańa:* tvoje *ili* vaše gospostvo. Molimo ti gospodstvo. Spom. sr. 1, 109. (1411). Molimo veli-

kostь gospodьstva ti. 1, 109. (1411). Što će govoritь vašemu gospoctьvu. Mon. serb. 442. *(okolo* 1450). Vašega gospostva sluga Nikola Naļeškoviċ. N. Naļeškoviċ 1, 340. Vašemu prisvijetlomu i pripočtovanomu gospodstvu. M. Divkoviċ, bes. xv. Pjesni pokorne Davida kraļa minutijeh ljeta od mene u jezik naški prinesene, u začetju tvomu gospostvu narečene. I. Gundulić 192. Tvojega prisvitloga gospodstva poniženi sluga. I. Zanotti, en. 3. Da jesam gospostva vašega prisvitloga naj mańi sviju sluga. J. Banovac, razg. viii. Vaše gospostvo toga doisto ne traži. L. Vladmirović 5. Lipo poklonim se, pak reknem: službenica vašega gospodstva. I. Velikanoviċ, prik. 17. Kako to, gospojo, tvoje uznosito gospostvo to li je učinilo? I. J. P. Lučić, razg. 50. Gospodaru, silan Jug-Bogdane! ļubimo ti svilenoga skuta, nu potrudi čudo i gospostvo, i povedi mila zeta svoga. Nar. pjes. vuk. 2, 264. Hvala tebe i gospodstvu tvome. Ogled. sr. 467. Vaše je gospostvo do kasna spavalo. M. Pavlinoviċ, rad. 108.

c. *ńeki pisci* xvii *i* xviii *vijeka zovu ‚gospostvima‘ ńeke anđele po lat.* dominationes. Anjeli, arkanjeli, pristolja, gospostva, poglavja, oblasti. P. Radovčić, nač. 431. Serafinâ red viši osta, pak prijestoļi, pak gosposta. J. Kavańin 448a. Gospostvo ‚dominatione, uno delli ordini angelici‘ ‚dominatio‘. A. d. Bella, rječ. 276b. Dominationes iliti gospodstva. A. Baćić 482. U drugoj naredbi u prvomu koru jesu gospostva ‚dominationes‘. J. Filipović 1, 66b. Gospodstva ‚dominationes, chorus angelicus‘. J. Stulli, rječ. 1, 188.

d. *u konkretnom smislu, zemļa kojoj je ko gospodin. a) prema značeńu riječi* gospodin *pod a), zemļe što su pod čijim vladańem, država.* I s oovej i s oonej strane Neretvê vsega gospodstva mooga. Mon. serb. 458. (1453). Da imь hoću za mooga života raspraviti i razrediti pravoo na poli gospoctvo moje. 461—462. (1453). Terь bismo ne mogli osloboditi srьbьskoga gospoctva. 481. (1458). Masencij, rimski cesar, zapovidi učini svim, ki u gospostvu ńegovu pribivaju. Živ. kat. star. 1, 218. Ne nahodi se nijedno gospoctvo, gdi se ne štuje ime Jezusovo. A. Gučetić, roz. jez. 2. Meč vaš naoštren na macedonijsko gospoctvo, danas zatupi se od macedonijskih ruk. Aleks. jag. star. 3, 232. Aleksandar vojsku svoju napuniv u redi (i) u gospoctvo afinsko dojde, i pod gradom sta i posla svoga u grad posla. 240. Po svemu vladanju i državi rimskoga gospodostva. M. Divkoviċ, bes. 71a. Po razlicijeh mjestijeh gospostva Bnetačkoga. B. Kašić, iń. 57. Držeći od gospodstva rimskoga vladanje sve jedan sam gospodar. is. 5. Dičeći se *(ja)* dundom tako vrijednijem . . ., u našemu samovlaštitomu gospodstvu na kneštvo i na sve naj veće časti večekrat dostojno uzvišenijem. I. Gundulić 216. Mnoge crnce tim sjedini, da poću iskat' ljepos novu po bosanskoj kraļevini i gospostvu hercegovu. 373. Gospodstvo i cesarstvo ovoga nebeskoga kraļa ima biti mnogo prostrano. A. Vitaļić, ist. 221. Sve rodjake čini k sebi privesti, koje zagrli i svakomu ranu ukaza, davši jim gospostva. And. Kačić, razg. 41. — *b) prema značeńu riječi* gospodin *pod h), žemļe što su čije kao ńegovo vlastito, imańe, dobra.* Obeća nam, da vsaki kmet ki bi hotel priti na 'no selo ž ńega gospodstva, da mu neće krati. Mon. croat. 71. (1448). Mi otijući poboļšanju našega gospodstva, a to jest kada se plni gospodstvo dobrimi ļudi. 83. (1457).

GOSPOSTVOVATI, gospostvujem, *impf. vidi* gospodovati. — *Postaje od* gospodstvo *kao* gospodovati *od* gospod. — *Dolazi s oblikom* gospodьstvovati *i* gospodstvovati *(na jednom mjestu* gospoctvovati) *u kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom od prvijeh vremena do* xvi *vijeka (ali vidi i na kraju), a između rječnika u Stulićevu* (gospodstvovati, v. gospodariti *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Danićićevu* (gospodьstvovati ‚dominari‘). Svetiteļemь i gospodьstvujuštimь . . . Na vlastelêhь i na vojnicêhь, da uzemļutь na ńihь osluhe gospodьstvujušti. a ježe sutь ubozii u župahь ke su podь oblastьju arhijepiskupije, da uzimļetь arhijepiskupija, a podь oblastьju inêhь jepiskupijej ašte obrêštetь se takovi, to da uzima jepiskupija jednь volь, a drugi da uzima gospodьstvujušti. ašte ko svatvicu prê*(z)* zakonь uzme, ašte budetь otь vlastelь ili otь vojnikь da uzimajetь osluhu gospodьstvujej po 2 voli. Mon. serb. 15. (1222—1228). Mnê sь Bogomь gospodstvujuštumu togda kraļu. 72. (1275—1321). Da mu se nikimь ne uzme ni od gospodьstvujuštihь ni od igumenь. Deč. hris. 68. Vsêmь kojihь Bogь izvolê gospoctvovati kraļevstvomь srьbskimь po mnê. Mon. serb. 104. (1333). Gospodstvujuštu vstočnim stranam Dariju. Aleks. jag. star. 3, 218. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka ima* gospodostovati, *vaļa da stoji štamparskom griješkom mj.* gospodstvovati: On će tebi gospodostovati. M. Divkoviċ, bes. 163a.

GÒSPOŠA, *f. ime kozi. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

GOSPÒŠTINA, *f. pravo je značeńe: ono što je gospodsko, iz čega su se razvila ńeka osobita značeńa. — Postaje od* gospodski *nastavkom* ina: sk *pred* i *mijeńa se na* šč, št *kod štokavaca a kod čakavaca* šć: gospòšćina. — -d- *ispred* š *ispada, ali se nalazi pisano (a može biti da se još izgovaralo* xvii *i* xviii *vijeka, ako i ne svuda). bez* d *je već pisano u naj starijem (Marulićevu) primjeru. — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das herrenthum‘ ‚dominatus‘). *a) vidi* gospostvo, a. Pa ta put ti za istinu uze meni gospoštinu, i po tvojoj ti oblasti prignu mene na sve lasti. M. Marulić (?) 319 *(po rukopisu* xvi *vijeka).* Od svih gospoj, ke su godi, gospodšćina ńoj se prosi. H. Lucić 211. Kraļ nijedan u istoku ne ima taku gospodštinu. M. Divkoviċ, kat. 110. Bagdatske arabske gospodšćine skrati. I. T. Mrnaviċ, osm. 21. Sama gospošćina silom se dobavļa. 81. Razprostrańenje gospošćine osmanske. 101. Zą koliko bi pošteńe i gospodština koju imaše Šenakerib. M. Radnić 128a. Ne ima li Bog toliko gospodštine svrhu nas? 160b. Gospodštine uzohoļaju. 248a. Mene prođe moja gospoština i država moja kraļevina. Nar. pjes. vuk. 2, 565. Gospoština nije do vijeka. Nar. pjes. vil. 1868. 447. Srpska vlada i gospoština bježe na zemlju maģarsku. S. Ļubiša, prip. 17. — *b) vidi* gospostvo, b, *a) i b).* Bože, koji protivne gospodšćine jakosti ustavļaš. I. Bandulavić 284b. L. Terzić 366. J. Banovac, blagos. 360. Ne da, da ga vlasti oblade kih svjetovnih gospoština. J. Kavańin 221a. Gospoštine što je u Kruševcu, dosadiše jutrom i večerom moleći se silnom Jug-Bogdanu. Nar. pjes. vuk. 2, 264. On je uživao kod one gospoštine *(mletačke republike)* veliki upliv. S. Ļubiša, prip. 49. Slijepci pjevaju pogibiju srpske gospoštine. 105. Ako je pak u službi kod gospoštine (vlastelina) kojoj je pripadala ńegova zadruga. V. Bogišić, zborn. 86. Gdje se je jedno tako zemļište prisvojila negdašńa gospoština (vlastelin). Gospošćina na tome pustu mjestu naselila je opet novu familiju. 356. Ili mole gospoštinu, t. j. zemaļskoga vlastelina. 401. — *c) nešto onakovo kao što biva u gospode, n. p. gospodsko pokućstvo, gospodsko jelo itd.* Tu s'

začudi Marko i zastiđe, kad u Leke sagleda čardake i Lekinu viđe gospoštinu. Nar. pjes. vuk. 2, 231. Dosta bješe vina izobila i u sovru svake gospoštine i od mlogo ruku đakonije. 2, 232. Aga naredi da i čipčiji donesu kavu govoreći: ‚Hajde đe, neka i vlah obide jednom što je gospoština'. Nar. prip. vrč. 71. Dok se nađu u jednoj odaji punanoj svake gospoštine. 155. — *d) poreznici (vaļa da je prvo značeńe ono što se plaća gospodi, a za tijem oni što plaćaju). Skuriña.* F. Pilepić. — *e) vidi* gospostvo, *d).* Općina, država, ali kuća, ali gospodština, gdi su neskladi i osobštine, jest gore nego pakao. M. Radnić 244b. Pregleduje na gradu topove, pregleduje svoju gospoštinu, pregleduje, brate, carevinu. Nar. pjes. vuk. 2, 538. — *f) selo u Boci kotorskoj.* Šem. bok.-kot. 1875. 27.

GOSPÒŠTÎNSKÎ, *adj. koji pripada gospoštini. — U naše vrijeme s osobitijem značeńem (vidi* gospoština, *b) na kraju).* Gospoštinske knige, zemske table ‚landtafeln' ‚tavole provinciali'. B. Petranović, ruč. knig. 84.

GOSPÓŽDA, *f. vidi* gospođa. — *Oblik je staroslovenski, i doluzi samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a u naše vrijeme i u naroda, ali samo u molitvi (po crkvenome jeziku). — Između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz misala), u Vukovu (s dodatkom da je stajaća riječ), u Daničićevu.* Prêsvetêj gospoždi Bogorodici. Mon. serb. 5. (1198—1199). Sь gospoždomь materiju mi kraļicomь Jelenomь. 60. (1293—1302). Pomozi gospoždo živa Bogorodice! (kad se mole Bogu). Vuk, rječ.

GOSPÓŽDIN, *adj. koji pripada gospoždi. — Između rječnika u Daničićevu* (gospoždinь). U Gospoždinu crьkvь. Glasn. 15, 271. (1348?).

GÒSPR, *za šalu načińeno od* gospodar. — *U Vukovu rječniku:* ‚scherweise verkürzt von' gospodar.

GÔST, gȍsta, *m.* hospes. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., gen. pl.* gòstî, gòstijû, gôstâ, *dat. pl.* gòstima. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gostь, *rus.* гость, *češ.* host, *poļ.* gość. — *Postaje od indoevropske osnove* ghosti, *isporedi lat.* hostis, *got.* gasts. — *Nalaze se gdjegdje u prva vremena neki stariji oblici: gen. sing.* gosti. Spom. sr. 2, 126. (1466); *dat. pl.* gostemь. Mon. serb. 25. *god.* 1234—1240 *(mlađi instr. sing.* gostomь *već od* XIV *vijeka.* Glasn. 24, 263 *god.* 1382). *a neki su ostali do dana današńega: gen. pl.* gòstî *i (s nastavkom duala)* gòstijû; (gôstâ *je rijetko.* Đ. Bašić 85a. 90a; *u ugarskijeh Hrvata ima i* gostov. Jačke. 153); *acc. pl.* gȍsti *dosta često uz* goste. — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima voc. sing.* gȍstu (S. Margitić, isp. 70). — *U svijem je rječnicima.*

a. *čovjek koji neko vrijeme živi u tuđoj kući (ili u tuđoj zemļi). a) čovjek (osobito iz drugoga mjesta) koji je primļen od gazde u kuću da prebiva i hrani se.* Ašte li budetь gostь manastyrьsky. Sava, tip. stud. glasn. 40, 169. Nikada boz gosta ništa ne okusi u domu svomu. Pril. jag. ark. 9, 86. (1520). Došad, ugledasmo nepoznano gosti. P. Hektorović 7. Na sobi kako spuž nosim dom, gdi sam gos. M. Držić 52. Muž, koji rad priimļe i drži gosti. Kateh. 1561. C8b. I ti, goste, rući nas pojući posladiti. P. Zoranić 14a. Gdje se gostu u slobodi drži vjera svim velika. I. Gundulić 389. Novjerni gos Parido štetnom plijenom na dvor stupi. G. Palmotić 1, 214. Gosta ne hteć al' uboga. J. Kavańin 19b. Josi li se gostima nadala? Nar. pjes. vuk. 3, 438. Koňe vodo u podrume doňe, milo goste na bijelu kulu. 3, 517. Gost je za tri dana. Gost mrzi na gosta, a domaćin na obadva. Gost će biti pak i otići, ali će domaćin ostati. Nar. posl. vuk. 44. Dođe gost pa razori post. (Osobito govore kaluderi po manastirima u vojvodstvu). 62. Ne zna gost što je post. 198. Naj milijeg gosta tri dana je dosta. 187. Svaki će domaćin primiti rado na konak svakoga putnika, ugostiće ga kao naj boļeg svoga prijateļa i poznanika, n. p. ako se dogodi da domaćin nema u kući rakije ili drugo što, a on otide svome susjedu ili čak u drugo selo te uzme u zajam i časti gosta. U gdjekojim gazdinskim kućama gotovo svaki dan ima gostiju. Vuk, živ. 262. Mnogi begovi po Bosni imaju uz kuću osobiti konak gdje dočekuju goste. 263. *i u grad može čovjek biti primļen kao gost.* Carigradani plemenite rimske goste pozdravišе. A. Kanižlić, kam. 95. — *u ovijem se primjerima zove ‚gostom' čovjek koji prosi da ga prime kao gosta:* Gostom bih i vi prijaste mene. Bernardin 28. mat. 25, 35. Kada fratri vidiše strašnu zvir lava, svi se pristrašiše i pobigoše, a Jerolim pojde k lavu kako gostu. Živ. jer. star. 1, 231. Bih gost i vi mene primiste. M. Divković, nauk. 67a. Nije prijet gost, lačni ne napitan. B. Krnarutić 37. — *b) čovjek koji je pozvan na objed, ručak, večeru itd. (na gozbu). — isporedi* zvanica. — *može biti da koji primjer ne spada amo nego pod a). — između rječnika u Belinu* (‚banchettato, invitato al banchetto' ‚conviva' 127a), *u Bjelostjenčevu* (2. gost, gostenik, gostica, plur. gosti, gostenici, gostice ‚conviva, plur. convivae, hospites'), *u Voltiġijinu* (‚commensale, convitato' ‚gast'). Kad je u kući gost, sva je kuća gos'. (D). Poslov. danič. 41. Kad su gosti u kući, svetac je. (D). 43. Ni da 'e svijetlom gostu temu napravio objed lijepi. A. Vitaļić, ost. 66. Bijaše pripravio u svomu dvoru jednu večeru priobilnu, ter zazva na ńu mnoge goste. Đ. Bašić 89a. Kad nahrani i napoji, dok gost gosta ne razumi. V. Došen 150a. Sito goste da poplaše. 151a. Pijte vino, gosti naši! Nar. pjes. vuk. 1, 61. Vrn' se natrag, stara majko, evo su ti gosti došli, dobri gosti, koledani. 1, 116. Domaćinu dobri gosti dođoše. 1, 317. Sazvala je goste i zvanice. 2, 99. Ako ne budu gosti bijesni, neće biti kuća tijesna. Nar. posl. vuk. 6. Nezvanu gostu mjesto za vratima. 198. — *plur.* gosti *može značiti: gozba.* Kad su bili jedan put veli gosti i saki na ńe mogal doći. Nar. prip. mikul. 106. — *c)* ići, doći *itd.* u gosti *ili* u goste *znači: ići, doći itd. ku kome kao gost (sa značeńem kod a) ili b)).* Nek dođe kraļu on sutra u gosti. A. J. Knezović 148. Moli ga da mu u gosti dođe. D. Obradović, basn. 33. Mislim doga koňa umoriti i u gosti, deco, odlaziti. Nar. pjes. vuk. 2, 262. Pozdravio te zet da mu i ti ideš u goste. Nar. prip. vuk. 111. Eto ti Fočića u gosti. M. Nonadović, mem. 57. Došao mi patrika u goste. S. Ļubiša, prip. 133. Kao da mu je dužde u gosti došao. 229. — *d) čovjek koji prebiva i hrani se za plaću u gostionici. — u Mikaļinu rječniku* (‚diversor'), *u Belinu* (‚albergato, quogli che è ricevuto in albergo' ‚hospes' 59a), *u Bjelostjenčevu* (‚diversor'). — *e) gost (kol a)) i gazda ostaju jedan prema drugome u nekoj svezi ļubavi i prijateļstva, po tome može značiti gotovo što i* prijatelj. Ja Stefanь Vladislavь, kraļь vsěhь raškihь zemļь obećavaju se vamь *(Dubrovčanima)* gostemь dědinêmь mi i očinêmь i mojimь. Mon. serb. 25. (1231—1240). Što se budu učinilo koje ļubo čtoto a ili zlobe ili krьvi u sijuzi ratь odь Dubrovnika s carstvomь mi a ili s knezomь Vojslavomь i š ńegovêmi

ļudьmi, kto godê gostь a ili ńihь prijateļь kto bude ńimь pomagalь, tozi vse da jestь prosto. 170. (1362). Da imь ne imaju na mańe prêjti ni za jednoga človeka segaj svьta voļu ... ni za blago tako gradanina našego kako gosta človeka, ali bi našego gospodina ... kraļa ugarьskoga ali gospodara turskoga. 432. (1445 *u poznijem prijepisu*). I vse tvoje vazam gosta mene i prijateļa imij. Aleks. jag. star. 3, 301. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Ti učini nevjernika kraļa kraļu, gosta gostu. Ġ. Palmotić 1, 285. Nit' se smile, niti prostu s ńe kraļ kraļu ni gost gostu. J. Kavańin 45a. — *f) po značeńu kod e) postaje kao ime kojijem se ko nazivļe kao od štovańa. po tome su se bogumilski svećenici zvali ‚gostima'. isporedi* djed, starac, strojnik. Gospodinomь dêdomь crьkve bosьnske i 12 strojnikoma, među kojijemi strojnici bude gospodinь gostь Radinь. Mon. serb. 459. (1453). Naši mnogo počteni strojnici gospodinь gostь Radosavь Bradijevićь i gospodinь staracь Radosavь unukь. 472. (1454). Smišļajuće pravdu i ļubavь koju je k namь vьzьde pokazivalь i pokazuje gospodinь Radinь gostь ... ošte mu obêtovasmo i obêtujemo, da za koliko bi prêstalь među nami, da ne bude usilovanь odь nikogarь iziti izь vêre koju vêruje. 473. (1455 *u poznijem prijepisu*). Odь redovnikovь mojehь gospodina gosti Radina i gospodina mitropolita Davida. Spom. sr. 2, 126. (1466). *vidi:* Poslije ‚episkupa, djeda' slijedio je ‚gost' kano drugi, za tijem ‚starac' kano treći u redu bosanskoga svećenstva. F. Rački, bogumili i patareni. rad. 10, 183. Ako ove čine u redu bosanskoga svećenstva sravnimo s navedenimi kod lat. Patarena, to ‚djed, episkup' odgovara ‚episcopo', ‚gost' ‚presbytero' inače ‚filio (majori et minori)', sinu naime biskupa, ‚starac' ‚diacono', a starac i gost dolaze pod skupnim imenom ‚strojnici' ‚magistri'. 184—185. *vidi i ostalo što je ondje kazano.* — *g) u ńekijem spomenicima* xv *vijeka ļudi što dolaze za svjedoke zovu se ‚gostima'. i to će nazivańe biti kao od štovańa (spomenici su iz istijeh krajeva i istoga vremena što i pređašńi kod f)).* Prizvaše na ovo naši poklisarije gosti ļudi, i biše imь semuj zaapisu svedoci po običaju. Mon. serb. 398. (1439). Prizvaše naši poklisarije prêdь vlastele dubrovačke gosti ļudi i biše im svêdoci po običaju. 399. (1439). Naši vlastele prizvaše po običaju gostje ļudi za svêdočbu. 429. (1445). Tomuj biše niže imenovani upisani gostê svêdoci. 508. (1470). Tomuj biše gosti ļudьje svêdoci odьzdoo imenovani moļeni odь našihь poklisara, da budu svemu više rečenomu svêdoci. 511. (1470). — *h) uopće stranac, tuđinac.* Kьda si pojde onzi gostь, da mu prêda stańaninь vьse što mu bude prijelь. Zak. duš. pam. šaf. 39. Ko(ji) se je Dubrovćaninь zabaštinilь u Novomь Br(ьdu), tьzi da zide gradь i da čuva; koji li su gostije i nesu se zabaštinili, da imь je na voļi što imь gode. Mon. serb. 206. (1387). Gostu i siroti i udovici ne učinite vašćine. Bernardin 47. jer. 7, 6. Donošahu gosti svake trgovine. Đ. Baraković, vil. 44. Ne samo gradjani, dal' jošće i gosti. 112. Istočne slatkosti ta likar imiše, ča mu niki gosti Židovi doniše. 263. I da ja kakono gost i putnik uzdišem vazda za grad vičńi. P. Posilović, nasl. 69b. Svi smo gosti, svi putnici. A. Vitaļić, ist. 119b. Priznavši da su gosti i došļaci na zemļi. Vuk, pavl. jevr. 11, 13. — *i)* rani gost, *vidi* krcan, krckalo. Krckala zovu i ‚ranim gostom', i ńega dočekaju sa grajom: ‚Evo krckala! evo našeg ranog gosta!' Vuk, živ. 306. — *k) može se kazati i o ženskom čeļadetu, isporedi* gošća. Da ti u ovi dom više povratka ne bude, već ako gostom kad dođeš! *(blagoslivļa otac kćer nevjestu).* Vuk, nar. pjes 1, xiii. — *l) u prenesenom smislu. aa) ironički, o neprijateļu.* Al' nenadna pred kuću mu sjaha silna četa gosti neopranih. Osvetn. 1, 19. Druzi pošli da pohode prime, pa primiše svoje goste krute. 3, 92. — *bb) u duševnom smislu.* Isuse, poļubļeni gostu duše moje! S. Margitić, isp. 70. Duša je, o tilo, tvoj gost plemenitiji. J. Filipović 1, 133b. Tužnih li mi gostov na mojem srdahci! Jačke. 153.

b. *rijetko se ovako zove gazda, domaćin prema onome koga je primio u kuću.* Tegnut u čas gosta moga, ki me primi u sve dvore, krivina je teška i mnoga. Ġ. Palmotić 1, 150. Potajno se s blagom srećom stanih u stan blaga gosta. 1, 399. Gostu je u gosta vazda jutro. (Rekao Hercegovac primorcu, kad je u ńega zaiskao poslije podne rakije i kafe, a onaj mu kazao da se to u jutro pije). Nar. posl. vuk. 45. *(isporedi* a, *e) pri kraju).*

1. GÒSTAN, gosna, *adj. a) koji pripada gostima, gozbi.* — *b) koji rado prima goste.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (s nejasnijem značeńem), a između rječnika u Belinu* (gostni ‚di banchetto o convito' ‚convivalis' 127a; ‚chi alberga volontieri' ‚hospitalis' 59a) *i u Stulićevu* (‚hospitalis, convivalis, epularis'). Ivan, porod Gostumila, gostna kraļa Dalmatina. J. Kavańin 305b. — *s drugijem značeńem u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚gastfrei'.

2. GOSTAN, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Gostanь. Deč. hris. 25. 94.

GOSTANKA, *f. ime ńekijem travama. a) crń, crńevac.* Gostanka, Brunella vulgaris. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. — *b) vidi* veliki pelin *kod* pelin. Gostanka, Phlomis Tourn. Flora croat. 586.

GOSTAŃIĆ, *m. prezime.* — xvii *vijeka.* Meni skaza tve vridnosti Gostańić dom Julij častni. M. Gazarović 134b.

GÒSTARA, *f.* lagoena vitrea, *stakleni sud širok ozdo a gore (gdje je grlić) uzak.* — *isporedi* sklenica, staklo, boca, botuļa (*uprav* botiļa). — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gòstârâ. — *Od novogrč.* γαστέρα *s istijem značeńem.* — *Od* xv *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (‚phiala'), *u Belinu* (‚ampulla' 77a; ‚phiala' 177a), *u Voltiġijinu* (gostara, gostarica ‚ampolla, caraffa, caraffina' ‚karaffine'), *u Stulićevu* (‚phiala vitrea, ampulla'), *u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku:* staklo što se u ńemu drži vino ili rakija, što se sad po naj više zove botuļa). Gostare kimi napijahu. M. Marulić 255. Gdje se trinka u brijeme svako s nami lanci kompańuni bez vodice vince slatko gostarami i fraskuni. M. Vetranić 1, 250. Poj, vazmi gostaru, bud da se toj znaje, al' novu, al' staru. P. Hektorović 14. Bez gostare se mir u nas ne čini. M. Držić 249. Ali gledao bijelac od jaja u gostari. B. Kašić, zrc. 35. Tako mu ukaza se andeo z gostarom vode. I. Ančić, vrat. 155. Koji kažu smiješne slike voske i jajne u gostari. J. Kavańin 470a. Arkidijakon gostaru uļa primitu od podijakona stavi na trpezu. I. Velikanović, uput. 3, 475. Ko cvijet u gostari. V. Vrčević, niz. 169. — *i sud što nije od stakla.* Gostare zlatne, pune vońa. N. Rańina 299a. apoc. 5, 8.

GÒSTARÂR, *m. čovjek što gradi gostare.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚ampullarius').

GÒSTARICA, *f. dem.* gostara. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 172a, *u Voltiġijinu (kod* gostara), *u Stulićevu, u Vukovu.* U gostarici vodice. M. Držić 132. Pak

uzima oboje gostarice rečenoga uļa. B. Kašić, rit. 49. Gostarice s vinom i s vodom za misu. A. Bačić 405. Izvadivši gostaricu uļa, izli je na glavu ńegovu. And. Kačić, kor. 258. Gostarice pune vina i vode za posvetilišće. Ant. Kadčić 35. Gostarica, staklen sudić u kom se nosi voda i vino svešteniku kad služi. M. Pavlinović.

GÒSTARIČÂR, *m. čovjek koji gradi gostarice.* — *Samo u Belinu rječniku:* ‚ampollajo, facitor d'ampolle' ‚ampullarius' 77a.

GÒSTARIČICA, *f. dem.* gostarica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (77a. 172a) *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu.* Ovo sam ti jadna donijela mrvicu kafe i cukara, dva tri kunčića kruha tvrda i gostaričicu uļa. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 188.

GOSTARIČ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Mon. croat. 183. (1501).

GÒSTARINA, *f. augm.* gostara. — *U Belinu rječniku* 77a *i u Stulićevu.*

GOSTB-, *vidi* gozb-.

GOSTÈĻA, *f.* selo između srpske suhe granice, Drine i Višegrada; u ńemu žive i Srbi i Turci. Ļ. V. Stojanović.

GOSTENICA, *f.*

a. *žensko čeļade kao gostionik.* — *U Belinu rječniku* (‚hostessa' ‚tabernaria' 372a), *u Voltiġijinu* (‚ostessa' ‚wirthin'), *u Stulićevu* (‚albergatrice' ‚hospita').

b. *vidi* gošća. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* gost).

c. *mjesto, kuća gdje se primaju gosti (bolesnici).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Sagradi gostenicu za bolesnike. M. Zoričić, zrc. 103.

GOSTENIK, *m.*

a. *čovjek koji prima goste.* — *U Mikaļinu rječniku* (gostenik, koji prima goste ‚hospes'; gostenik općenski, koji prima za plaću ‚caupo, pandocheus, vel pando'), *u Belinu* (‚chi fa il banchetto' ‚convitator' 127a), *u Bjelostjenčevu* (v. oštarijaš), *u Voltiġijinu* (‚oste, convitatore' ‚wirth'), *u Stulićevu* (‚albergatore' ‚hospes').

b. *plur.* gostenici, *gosti.* — *U Belinu rječniku* (‚forestieri, ospiti' ‚hospites' 324a), *u Bjelostjenčevu (kod* gost), *u Voltiġijinu* (‚ospiti, convitati' ‚gäste'), *u Stulićevu* (‚hospites, advenae, peregrini').

GOSTICA, *f. vidi* gošća. — XVII *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (gostica, žena primļena ‚hospita') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚ospite, fem.' ‚hospes' 531a), *u Bjelostjenčevu (kod* gost), *u Stulićevu s osobitijem značenjem: gostova žena* (‚hospitis uxor'). Otišla si u Edipat, gdi si stala sedam godišta gostica i uboga. P. Posilović, nasl. 70a.

GOSTIČAJ, *m. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

GÒSTIĆ, *m. dem.* gost (?). — *U narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena.* Kada peteh zapoje, Mat Mariju zazove: Stante gori, Mat Marija! gostići van gredu. Ča su to gostići? Anjeliči Božji. Nar. pjes. istr. 6, 25.

GÒSTIDBA, *f. gošćenje.* — *Postaje od* gostiti *nastavkom* ba. t *pred* b *mijenu se na* d. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (gostitba, v. gostitva). Promisli gostidbe nebeske izvrsitost. A. Georgiceo, pril. 85. Krvju, od koje urešen jest sveti Jeruzolim gostidbom. J. Banovac, blagos. 307.

GOSTIDRAG, *m. ime muško.* — IX *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Gostidrago'. Doc. hist. rač. 383. (850—896).

GOSTIJEVIĆI, *m. pl. selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj.* Glasn. 40, 19.

GOSTILA, *f. u Daničićevu rječniku:* Selu je ‚Kupêlьniku' išla međa ‚u kamenь is koga je izrasla Gostila' (Glasn. 15, 287 *god.* 1348?). 3, 578. — *vidi* S. Novaković, zemļ. 49—51; obl. 15.

GOSTILICA, *f. vidi* gostenica, a. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ja sam pokraden, reče on gostilici. A. T. Blagojević, khin. 54.

GÒSTILÎŠTE, *n. velika soba gdje se primaju gosti, gdje blaguju gosti.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚gastsaal'.

GOSTILN-, *vidi* gostion-.

1. GOSTILO, *m. ime muško.* — IX *vijeka u latinskom spomeniku i* XIII, *a između rječnika u Daničićevu.* ‚Gostilo'. Doc. hist. rač. 5. (852). Gostilo. Mon. serb. 12. 13. (1222—1228).

2. GOSTILO, *n. u Daničićevu rječniku:* Crkvi sv. Nikole Vrańinskoga dao je sv. Sava zemļe ‚u Plavnici gde stoji krьstь, kude su tegovišta nis Plavnicu i onamo u Lesьkovьcь, koji potokь otь Gostila teče' (Mon. serb. 18 *god.* 1233). cf. ‚Plavьnica'. — *vidi* Gostila.

GOSTILOVAC, Gostilovca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu smederevskom.* Niva u Gostilovcu. Sr. nov. 1867. 705. — *b) u okrugu požarevačkom.* Vinograd na Gostilovcu. Sr. nov. 1872. 362.

GÒSTĨĻ, Gostiļa, *m. ime mjestima u Bosni. a) selo u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 154. — *b) planina.* F. Jukić, zemļop. 22.

1. GOSTIĻA, *f. vidi* gostenica, a. — *U Šulekovu rječniku:* ‚gastfrau'.

2. GOSTIĻA, *f. dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom:* Gostiļa mala *i* Gostiļa velika. Statist. bosn. 64.

GOSTIĻAC, Gostiļca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 409.

GOSTIĻE, *n. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 164. — *pomiņe se prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 130.

GOSTIĻSKI, *adj. koji pripada Gostiļu.* Gostiļska *(opština).* K. Jovanović 164.

GÒSTIMICÊ, *adv. kao gost, kao gosti.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚gastweise'.

GÒSTIMÎR, *m. ime muško.* — *Od* XI *(u latinskom spomeniku) do* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Gostimirь). ‚Gostimer'. Doc. hist. rač. 89. (1071). Gostimirь. Mon. serb. 12. 13. (1222—1228). 59. (1293—1302). Glasn. 15, 299. (1348?).

1. GOSTINAC, Gostinca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 169.

2. GOSTINAC, gostinca, *m. dar, plaća što gost daje gazdi.* — *U naše vrijeme.* On mi odgovori da im svaki putnik daruje po nešto gostinca. G. Zelić 244.

GÒSTINICA, *f.* hospitium; hospitum frequentia; hospita. — *Ńegdašńi je oblik bio* gostiиnica; *pošto je nestalo* и, *od dva* и *ostalo je jedno.* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikaļinu (kod* krvasarija *i* oštarija; držati gostinicu ‚tenere cauponam' 57b), *u Stulićevu* (‚diversorium, hospita'), *u Vukovu (vidi kod* b), *u Daničićevu* (gostiиnica ‚cauponium').

a. *mjesto gdje se primaju gosti. a) kod manastira.* — *do* XVII *vijeka.* Ihь že radi gostiиnicu

otь hristoljubivago nêkojego obraza isprosivše sozdahomь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 176. Vь gostinnicu prinesь, i . . . vь crьkovь vьnositь. Domentijan[b] 98. Namini oni stan za običajnu gostinicu otaca od reda našega. B. Kašić, fran. 25. Neka ne dopušćaju ulaziti ženam u svoje gostinice. M. Bijanković 137. — *b)* deversorium, caupona, *vidi* gostionica, a, *a)*. — *od* xv *do* xviii *vijeka*. Ne biše ńemu mista u gostinici. Bernardin 8. luc. 2, 7. Kadi je gostinica kadi imam jisti? Korizm. 91[b]. I postavi ga v jasli, zašto ne biše ńim mista u gostinici. Postila. C2[b]. Kako porodi divica Isusa u gostinici. F. Parčić 45. Gostinica bi mu spila. J. Kavańin 338[b]. — *c) soba gdje se blaguje. — na dva mjesta* xv *i* xvii *vijeka*. A on vam ukaže gostinicu veliku napravljenu. Bernardin 81. luc. 22, 12. On će vam ukazati gostinicu veliku prostrtu. I. Bandulavić 90[b]. — *d) soba u koju se primaju ili u kojoj prebivaju (spavaju) gosti. — na jednom mjestu* xvii *vijeka*. Mnoge gostinice naprafne imaju, litńe osinice gdi gosti primaju. Đ. Baraković, vil. 121. — *može biti da amo spada i ovaj primjer u kojemu* gostinica *stoji metaforički (o ljudskom tijelu kod pričešća)*: Gospodina od anđela u gostinicu imam primiti. B. Kašić, nasl. 243. — *e) kuća gdje se primaju ubogi, bolesnici. — u jednoga pisca* xviii *vijeka*. Učini od svoje baštine jednu gostinicu. M. Zoričić, zrc. 60. ‚Gospodar posla ga u gostinicu, oliti kuću općenu, gdi se primaju bolesnici. 176.

b. *kad je mnogo gostiju u čijoj kući. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚zufluss von gästen' ‚hospites frequentes' *s primjerom iz narodne pjesme:* Sedam kuća jednu kozu muze, još se vale da se dobro rane: da im nije mloge gostinice, od sira bi ćuprije zidali, na suruci b' vodenice mljele). U dvoru mu mloga gostinica. Nar. pjes. vuk. 3, 257. Ako ti dosaduje gostinica, ti načini pored manastira mehanu. Vuk, živ. 90.

c. *vidi* gostenica, a. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

d. *selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 158.

GÒSTINIČICA, *f. dem.* gostinica. — *U Stulićevu rječniku* (v. gostilničica).

GÒSTINIČKÎ, *adj. koji pripada gostinici, gostinicama. — U Stulićevu rječniku* (v. gostan; gostinički razgovori ‚sermones convivales') *u kojemu ima i adv.* gòstinički ‚advenarum instar'.

GÒSTINÎK, *m. vidi* gostionik. — *Nèydašńi je oblik bio* gostinьnikъ; *pošto je nestalo* ь, *od dva* n *ostalo je jedno. — Riječ je stara, isporedi stslov.* gostinьnikъ; *u našemu se jeziku nalazi* xvi *i* xvii *vijeka. — Između riječnika u Mikaljinu (kod* oštir), *u Stulićevu* (v. gostenik *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Daničićevu* (gostinьnikь ‚caupo'). Pride va gostinicu . . . i vazvêsti gostiniku. Glasn. 10, 232. (xvi *vijek?).* Preporuči ga stanaru gostinniku. Naručn. 46[b]. Iznamši dva pineza i da je gostiniku. Anton Dalm., nov. tešt. 101[b]. luc. 10, 35. Izvadi dva pineza i dade gostiniku. I. Bandulavić 170[b].

GÒSTINSKÎ, *adj. koji pripada gostima. — Od* xiv *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (‚hospitum'). — *U tri naj starija primjera znači: tuđinski, strański (vidi* gost, a, *h))*. Da se nimaju pasti ovni gostinske prazi s našimi ovni prazi. Stat. krč. ark. 2, 292. (1375). Ki god imaju ku živinu gostinsku. 287. (1484). Gdi brodi gostinski pristaju. Đ. Baraković, vil. 339. Vi ćete spavati u gostinskoj sobi. M. A. Reljković, sabr. 39. Za gostinsku sovru. M. Đ. Milićević, jur. 17. Treći dan *(slave krsnoga imena)* zove se ‚gostinski dan'. živ. srb. 1, 43. Ja odoh s domaćinom u gostinsku sobu. M. P. Šapčanin 1, 102.

GÒSTÎNSTVO, *n. vidi* gošćeńe. — xviii *vijeka*. Koja biše prijala gostinstvom one uhode. A. Vitaljić, ist. 288. Gostinstvo ne obslužuje. A. d. Costa 1, 234. Spomeni se on da je dao putnikom sto puta pošteno gostinstvo iliti konak. A. T. Blagojević, khin. 23.

1. GÒSTIŃA, *f. vidi* gozba. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka (metaforički o pričesti).* Ti me na gostińu tvoju dragu nudiš, ti meni nebesku hoćeš pitću dati. A. Georgiceo, nasl. 292. Na gostińi tvojoj se veselit, koju si pripravil u slatkosti tvojoj ubogu človiku, o Bože slatki moj. 294.

2. GOSTIŃA, *f. ime livadi u Karlovcu.* D. Trsteńak.

GOSTIŃE, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 57.

GÒSTIŃÎ, *adj. koji pripada gostima, koji je onaki kao što je u gostiju. — Na jednom mjestu* xvii *vijeka*. Zač svite gostińe čestite človika. Đ. Baraković, vil. 87.

GÒSTIŃICA, *f. vidi* gostinica *i* gostionica. — *Od* xvi *do* xviii *vijeka. a) vidi* gostionica, a, *a)*. Ne bješe ńemu mjesta u gostińici. N. Rańina 21[a]. luc. 2, 7. Gdi jest gostińica, gdi vazam s učenici mojimi jidem? M. Alberti 484. U gostińici meu živinicom biti râńen nisi se žalostio. L. Terzić 228. — *b) vidi* gostionica, a, *b)*. On vam bude pokazati gostińicu veliku. N. Rańina 96[b]. marc. 14, 15. I on vam pokažet gostińicu veliku postljanu. M. Alberti 471. — *c) vidi* gostionica, a, *c)*. Ponese ga u gostińicu, gdje on pribivaše. N. Rańina 76[b]. 3reg. 17, 20.

GOSTIŃLJIV, *adj. dočekljiv, vidi* gostoljub, gostorad. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka*. Gostińljiv s inostrancima. A. T. Blagojević, khin. 57.

GOSTIŃSTVO, *n. sa značenjem: prebivańe u tuđoj zemlji, na jednom mjestu* xvii *vijeka*. Vaj meni, začto gostiństvo moje udalilo se jest. M. Alberti 54. psal. 119, 4.

GOSTIONA, *f. vidi* gostionica, a, *a)*. — *Upotrebljava se često u naše vrijeme, ali je riječ zlo načińena od* gostionica *(što se krivo shvaća kao da je deminutiv).*

GÒSTIONICA, *f.* hospitium; hospita. — *isporedi* gostinica. — *Stariji je oblik* gostilnica: l *se promijenilo na* o *u štokavaca, ali ostaje još u čakavaca. — Postaje nastavkom* ica *od nepotvrđenoga adj.* gostil(a)n *koji opet postaje od part. praet. act.* gostilъ *glagola* gostiti *nastavkom* lъ. *pravo bi značeńe bilo: mjesto gdje se ko gosti. — Od* xvi *vijeka, a između riječnika u Vrančićevu* (gostilnica ‚caupona; diversorium; hospitium') *gdje naj prije dolazi, u Mikaljinu* (gostilnica, gdi se primaju gosti ‚hospitium, diversorium, taberna diversoria, pandochium'; gostilnica, gdi se daje jesti i piti za plaću ‚caupona, taberna'), *u Belinu* (‚hosteria' ‚caupona' 372[a]; ‚albergo, alloggiamento' ‚diversorium' ‚proprio hosteria' 59[a]; ‚forestaria cioè stanza o luogo dove si mettono ad alloggiare i forastieri' ‚hospitium' 324[a]), *u Bjelostjenčevu* (gostilnica, v. oštarija), *u Voltigijinu* (gostilnica *i* gostionica, svratište ‚locanda, albergo, osteria' ‚herberge'), *u Stulićevu* (gostilnica ‚hospitium, diversorium, caupona'; gostionica, v. gostinica), *u Vukovu* ‚das gasthaus' ‚deversorium' (po namastirima tako se zove ona soba gdje gosti spavaju), cf. strańa.

a. *mjesto gdje se primaju gosti. a)* deversorium, caupona, *kuća gdje putnici prebivaju i hrane se za platu.* Zašto se *(Isukrst)* ne rodi u polači, ni u dvoru, nego u tujoj gostionici. M. Divković, bes. 114[a]. Kako se običaji za malo vrimena stati u jednoj gostionici. P. Posilović, nasl. 37[a]. Prvo se blaguje u gostionici, pak se plaća ono što je izjedeno. M. Radnić 107[b]. Jer se porodi u jednoj gostionici siromašnoj. J. Banovac, prip. 93. Ne mogući naći konaka ni u gostionica općeni ni u kući ničijoj. F. Lastrić, od' 384. Ne najde u nijednoj kući i gostionici mista. A. Kanižlić, utoč. 525. Oberstlieutenant baron Beck iz Bogičevaca načini prvu gostionicu. M. A. Reljković, sat. B4[b]. Dojde u gostionicu broda zlatnoga. Blago turl. 2, 93. Jisti i piti u gostionici općenskoj. Ant. Kadčić 3. Ne našavši mista u gostionici. I. Velikanović, uput. 1, 131. Uniđe u prvu gostionicu koju on najde. A. T. Blagojević, khin. 30. Mjesto gdje bi gostionica. A. Kalić 550. Došavši u jednu mehanu iliti gostionicu na konak. Đ. Rapić 228. Nađe sebi konak u jednoj gostionici. Nar. prip. vrč. 115. Nekakav putnik uļeze gladan u jednu gostionicu. 130. Jer im ne bijaše mjesta u gostionici. Vuk, luk. 2, 7. Gdje je gostionica gdje ću jesti pashu? 22, 11. — *u metaforičkom smislu.* O blaženo svratište, o blažena gostionice, o prislatki i pridragi Isuse! M. Lekušić 32. Gostionica Božja *(Boyorodica).* J. Banovac, blagos. 71. 163. Ručat u opačini, obidovat u gostionici krivovirstva, večerat u kući ateinstva a leć u paklu. Blago turl. 2, 29. — *b) soba, mjesto u kući gdje se blaguje.* Gostionice *(ovako je preveo pisac lat.* cenacula, *ne shvativši dobro značeńe)* i prigradišta učiniti hoćeš u ńoj *(korabļi).* I. Bandulavić 116[a]. gen. 6, 16. Našli su gostionicu prostrtu i gotovu. A. Kanižlić, kam. 523. Budući da i Juda iz gostionice izmaknu se. I. J. P. Lučić, doct. 48. — *u metaforičkom smislu. (Isus)* hoće srdce naše cilo i čisto, da pripravi u ńemu gostionicu veliku prostrtu, da učini kod nas vazam. J. Banovac, blagos. 193. — *c) (velika) soba gdje se gosti primaju, pa i uopće svaka soba.* Vi odpočivate, kakoti u vlastitoj gostionici. P. Posilović, nasl. 187[a]. Naredi gostilnice knjižnicama. J. Kavańin 299[a]. Zapovida da mu se gostionica pripravi te jošter u palacu Filemona. Đ. Rapić 54. — *u metaforičkom smislu.* Neka bude kuća naša gostionica Isukrstova. J. Filipović 3, 331[a]. — *d) kuća gdje se primaju bez plate putnici, gdje se hrane siromasi, bolesnici. po lat.* hospitale, *tal.* ospitale, ospedale. Hošpital aliti gostilnica. P. Vitezović, kron. 172. Posla ga u gostionicu iliti u kuću općenu, gdi se primaju bolestnici. J. Filipović 1, 70[a]. U gostionica' od bolesnije. F. Lastrić, test. ad. 108[a]. Ti iđi u gostionicu bolesničku, te živi od lemozina kako i drugi siromasi. ned. 170. Ne bi se u drugu kuću svraćao, nego u gostionicu od nemoćnih i ubozih. A. Kanižlić, fran. 149. Osobitu ļubav ukaza prama nemoćnikom u ubozih kućarcih i općinskih za bolesnike gostionica. 211. Vladavci dobara crkvenih, gostionica za nemoćnike i ostalih mista zadužbine. Blago turl. 2, 172. U ove gostionice primali bi se stari i bolesni. A. d. Costa 1, 51. — *e) u manastira mjesto gdje stoje gosti (vidi i u Vukovu rječniku).* Stanište ili gostionica manastira Studinskoga. A. Kanižlić, kam. 61.

b. *žensko čeļade koje prima goste, koje ima ńekoga kao gosta. a) uopće.* Koraļka gostionica. I. Gundulić 4. Koraļka: Pogrditi nemoj, mila, moga svjeta razgovorna, ako sam ti verna i dvorna gostionica do sad bila. 50—51. Eližeo upita svoje gostionice imadijaše li prositi koju stvar u kraļa. M. Radnić 284[b]. — *b) gospodarica od gostionice (kod* a, *a).* Gostilnica se poče smijati. A. T. Blagojević, khin. 54.

GÒSTIONIČÂR, *m. gostionik, vidi* gostionica, a, *a).* — *isporedi* gostioničarica. — *U naše vrijeme.*

GÒSTIONIČÂRICA, *f. gazdarica (u gostionici, vidi* gostionica, a, *a)).* — *isporedi* gostioničar. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nije brez misli gostioničarica za pisati sve ono što se blaguje. M. Radnić 107[b].

GOSTIONIČAST, *adj. u kojemu ima mnogo gostionica.* — *U Stulićevu rječniku:* gostilničast, ‚hospitiis plenus', *gdje ima s istijem značeńem i* gostilničav. — *oboje nepouzdano.*

GOSTIONIČAV, *adj. vidi* gostioničast.

GÒSTIONIČICA, *f. dem.* gostionica. — *U Belinu rječniku* (‚alberghetto, albergo piccolo' ‚diversoriolum' 59[b]) *i u Stulićevu* (gostilničica ‚hospitiolum, diversiolum').

GOSTIONIČITI, gostioničim, *impf. biti gostionik.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚gasten'.

GÒSTIONIČKÎ, *adj.*

a. *koji pripada gostionici, gostionicama.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚di albergo' ‚diversorius' 59[a]). Kakono bukare, sudovi i ostalo kućno pokuće gostioničko, da budući putnik svršio blagovati... M. Radnić 358[a]. Sjede ńima i vrste od jestojske i broj čaša i razgovore gostioničke pripovijedati. I. Đorđić, ben. 125. Gostionički sluga, postavļajući da ručam, kaza mi. M. Đ. Milićević, zim. več. 192.

b. *koji pripada gostionicima.* — *U Belinu rječniku* (‚di hoste' ‚cauponius' 372[a]) *i u Stulićevu* (‚cauponum, ad caupones spectans').

GÒSTIONÎK, *m. gazda (u gostionici, vidi* gostionica, a, *a)).* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚albergatore, colui che alberga' ‚hospes' 59[a]; ‚hoste' ‚caupo' 372[a]; ‚refettoriere, colui che tiene cura del refettorio' ‚coenaculi curator' 609[b]) *i u Voltigijinu* (gostionik, gostitel ‚oste, albergatore; convitatore' ‚wirth, einlader'). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Gostionici daju naj bolje što imaju u kući putnikom. M. Radnić 265[b]. Donese ga u gostionicu, priporučivši ga gostioniku. E. Pavić, ogl. 569. Povijeda La Grù, da je blagosov Vinčencov gostioniku praznu pohranu napunio. A. Kalić 545. Iznese gostionik goluba pečena. Nar. prip. vrč. 115. — *b) u manastiru, čovjek koji se misli za gostionicu (vidi* gostionica, a, *e)).* — *u Belinu rječniku.* — *c) čovjek koji od milosti prima siromahe kao goste.* — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Svetoga Samsona gostionika (‚Sancti Sampsonis pauperum exceptoris'. Martyrolog. rom. 1609. 358). A. Tomiković, živ. 234.

GÒSTIONÎŠTE, *n. vidi* gostionica, a. — *Samo u Stulićevu rječniku* (gostilnište, gostionište ‚hospitium, triclinium').

1. GÒSTIONÎŠTVO, *n. stańe onoga što je gostionik, gostionikov posao.* — -š- *stoji pred* t *mj.* č. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚arte o esercitio di hoste' ‚cauponia' 372[a]) *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (‚hospitis munus'). Ostavili bi gostioništvo djelovati. I. J. P. Lučić, nar. 87.

2. GOSTIONIŠTVO, *vidi* gostionište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GOSTIONITI, gostionim, *impf. biti gostionik.* — *Samo u Belinu rječniku* (‚esser l'hoste o far

l' hosteria' ‚cauponor' 372a) *i u Stulićevu* (‚cauponari').

GOSTIONKA, *f. vidi* gostioničarica. — *U Šulekovu rječniku:* ‚gastwirthin'. — *Riječ zlo načińena, vidi kod* gostionstvo.

GOSTIONSTVO, *n. u Belinu rječniku* (‚hospitalitas' 372a) *za koji će biti i načińeno, a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚gastwirthschaft'. — *Riječ zlo načińena od* gostionik: *osnova je* gostiǹ, *a* l, *pošto nije na kraju sloga ne može se promijeniti na* o. *isporedi* gostionka.

GOSTIRADIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 171.

GÒSTIŠA, *m. ime muško.* — XIII *i* XIV *vijeka, i u Daničićevu rječniku.* Gostiša. Mon. serb. 12. (1222—1228). Dědь imь Gostiša. Deč. hris. 36. — *Istoga vijeka dolazi kao prezime u latinskijem spomenicima.* Goste de Gostissa. Mon. ragus. 1, 24. (1313). 202. (1345). — *prezime je i u naše vrijeme.*

GOSTIŠINCI, *m. pl. ime ńekakvu mjestu.* — *Prije našega vremena.* Gostišinьci. S. Novaković, pom. 130.

GÒSTIŠTE, *n. u Stulićevu rječniku* (v. gostionište). — *nije dosta pouzdano.*

GÒSTITEĻ, *m. čovjek koji gosti.* — *U Belinu rječniku* (‚albergatore, colui che alberga' ‚hospes' 59a; ‚chi fa il banchetto' ‚convitator' 127a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* gostitel, častitel, gostenik ‚convivator' t. j. koji pripravlja goščeńe i gosti, v. oštarijaš), *u Voltiǵijinu (kod* gostionik), *u Stulićevu* (v. gostenik). — *u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚gastherr'.

GÒSTITEĻICA, *f. žensko čeļade koje gosti.* — *U Mikaļinu rječniku* (gostiteļica, koja prima goste ‚hospita'), *u Belinu* (‚albergatrice, colei che alberga' ‚hospita' 59a; ‚hostessa' ‚tabernaria' 372a), *u Stulićevu* (v. gostenica).

GÒSTITI, gòstîm, *impf.* hospitio excipere, recipere; convivio accipere, *dočckivati kao gosta, hraniti kao gosta.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: gostimo, gostite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.*: gòstî, *u part. praet. pass.* gòšćen (gòšten). — *Postaje od* gost *nastavkom* i. — *Riječ je po svoj prilici praslavenska, isporedi stslov.* gostiti, *čes.* hostiti. *u našemu se jeziku javļa od* XV *vijeka (vidi Marulićev primjer kod* a, *b) bb)).*

a. *aktivno.* — *između rječnika u Mikaļinu* (gostiti, gozbu činiti ‚convivium celebrare, vel apparare convivium, instituere, parare, ornare, instruere, convivor, epulor, agere, concelebrare convivium'), *u Belinu* (‚albergare e alloggiare, ricevere nell' albergo' ‚hospitio excipere' 58a; ‚banchettare, far un banchetto ad uno' ‚convivio aliquem excipere' 126b; ‚trattare, inteso del modo con cui uno tratta nel vitto se ed altri' ‚tracto' 743a), *u Bjelostjenčevu* (gostim, častim, štujem ‚convivio excipio, epulum praebeo, convivium celebro, do, administro, apparo, instituo, cibariis tracto'), *u Voltiǵijinu* (‚trattare, banchettare' ‚bewirthen'), *u Stulićevu* (‚instruere vel dare epulas, convivia agitare, hospitio vel tecto excipere'), *u Vukovu* (‚bewirthen' ‚convivium praebeo'). *a) uopće. ne može se svagda razlikovati od značena kod b).* Gostiti putnike. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 24. Jes' vidjela, s kom radosti na svoj ga je dvor primila, s kom ļubavi ńega gosti? Ǵ. Palmotić 1, 251. Eto ļubi tvoja mila kraļevića slavna gosti. 1, 274. Lijepo ga bane dočekao, gostio ga za petnaest dana. Nar. pjes. vuk. 2, 577. — *u metaforičkom smislu.* S novijem gizdam i napravam gostim, dvorim boļu sreću. I. Gundulić 223. Poslušaj prigodu cvet ove radosti, pak po ńoj bugari i tvô srce gosti. M. Kuhačević 140. Koje je ikad čudo da toliko zlo gostiš Isusa! I. J. P. Lučić, bit. 62. — *b) hraniti (jelom i pićem) kao gosta. aa) uopće.* Prijaše u stan svoj i gostiše anđeli. Š. Budinić, sum. 155b. Putnike je ubijo, meso solio, tijem je inijeh gostio. A. Kalić 550. — *bb) osobito dobrijem jelom i pićem hraniti (gosta, zvanicu), častiti.* Sjutra te budem lijepo gostit. M. Držić 54. Onoga će doma povesti, da ga gosti. 247. Tu ga gostiše mnogo i častnimi darmi darovaše. Aleks. jag. star. 3, 311. Nu tko se hitrosti moj (‚mom') stavļa, nije toga; er častim i gostim i čitam svakoga. I. Gundulić 149. U veļikoj svijeh radosti kraļ Kazimir čita i gosti. Ǵ. Palmotić 2, 221. Pritustijem jestojskami gostit me će. I. Đorđić, salt. 195. Premda ih je žitom sitio i gostio medom. salt. 280. Gosti Vuče do dva pobratima. Ogled. sr. 78. Gosti Ivo dva Despotovića. Nar. pjes. stojad. 1, 166. — *u metaforičkom smislu.* Napast kad te bude gostit, a ti veće počmi postit. M. Marulić 271. Posilna mu 'e pravda a gosti milosŕje sâm po sebi. J. Kavańin 538a. S ńime on dušu gosti, živi, goji. A. Kalić 189.

b. *pasivno. obično je part. praet. pass.* gošćen. Zvan kao goščen. Nar. posl. vuk. 88. — *u Belinu rječniku pisano je* goštjen 59a, *i* gostjen 743a, *u Stulićevu* gostjen; *u jednoga pisca* XVIII *vijeka ima* gošten, *ali nije pouzdano, jer je dosta zlo naštampan u naše vrijeme (pošto je čakavac, još bi veća prilika bila da stoji* goščen). Gdi od vas gošten bi u plaho. J. Kavańin 191a. Lijepo gošten puk potjeran, opet Ugrom bi nevjeran. 291b.

c. *sa* se, *refleksivno.* — *između rječnika u Belinu* (‚banchettare, star a banchetto o convito' ‚convivor' 127a), *u Bjelostjenčevu* (gostim se, častim se ‚epulor, convivo et comessor, celebro convivium'), *u Jambrešićevu* (‚epulor'), *u Stulićevu* (‚epulari'), *u Vukovu* (‚gastmahlen' ‚convivor'). *a) uopće jesti (objed, ručak itd.) s drugima, blagovati.* Tad mlađaņijem jagańcima pospiješno se goste i štuju. Ǵ. Palmotić 3, 47a. Gosti se na svačije oči s haračarim. S. Rosa 65b. — *b) dobro jesti i piti gdje na časti, pa i dobro jesti i piti uopće.* Kako obiknu' je s prijateļem prijateļ se gostit. A. Georgiceo, nasl. 330. Jednom gosteći se s razlikom gospodom. I. Đorđić, ben. 32. Tko ide na pir, drago se gosti. (Z). Poslov. danič. 128. Neka ih stavi za trpezu, da se goste ńegovi gosti. Đ. Bašić 30b. Gostiše se za tri bila danka. J. Krmpotić, mal. 23. Još su se dugo dana gostili i veselili. Nar. prip. vuk. 114. Goste se gosti i piju. Nar. prip. mikul. 8. Ali kletve radi i onijeh koji se goščahu s ńim, zapovjedi joj dati. Vuk, mat. 14, 9. Praznovaše taj dan gosteći se i veseleći se. Đ. Daničić, jest. 9, 17. — *ako je izrečeno jelo ili piće, stoji u instr.* Gosti se oboritom ribom, po dosta glava za dinar. (Z). Poslov. danič. 24. Ter se počne gostit onom jestojkom. Đ. Bašić 31a. Knez se prasicom gostio i božić oslavio. S. Ļubiša, prip. 220. — *u metaforičkom smislu.* Pisma od slatkosti milosti Božje, kojom se na nebu gosti duša blažena. A. Georgiceo, pril. 83. Ja se s postom gostim, kripim. A. Kanižlić, rož. 58. Dušo, jeđi, ispijaj, gosti se. S. Rosa 111a. Blagujmo i gostimo se ne u kvasu staromu. M. Dobretić 353. — *c) u jednoga pisca* XVIII *vijeka o marvi: uopće hraniti se.* Kad se marva u večer dotira, slabo vime ńoj mliko napira, jer il' vasdan gdi u toru

posti, zlo ili se praznim poļem gosti. J. S. Reļković 155.

GOSTITVA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚hospitalitas' *s dodatkom da je riječ ruska.*

GÒSTIV, *adj.*

a. *dočekļiv, vidi* gostoļub, gostorad. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Trizmen, gostiv, blag. I. J. P. Lučić, izk. 27. — *isporedi* gostļiv.

b. *koji se može jesti ili piti na gozbi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quod gustari potest, vel quod inter epulas communiter bibitur (de vino)'. — *nepouzdano.*

GOSTÌVÂR, Gostivára, *m. u Vukovu rječniku:* varošica u nahiji Tetovskoj na Vardaru. Turci u Gostivaru govore turski i arnautski, a Hrišćani srpski, i to malo boļe nego u Krčavi. — *pomiņe se u ļetopisu* XV *vijeka (vidi* gostivarski).

GOSTÌVÂRSKÎ, *adj. koji pripada Gostivaru.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (gostivarьskyj). Mêsta igumenomь srьbskimь: 1. studeničkyj . . . 11. gostivarskyj . . . Okáz. pam. šaf. 55. (1453). Danas se zove Gorńi Polog nahija gostivarska. S. Novaković, zemļ. 61.

GOSTIVNICA, *f. vidi* gostionica. — XVII *(u Mikaļinu rječniku) i* XVIII *vijeka.* — *rijetko. a) vidi* gostionica, a, *e).* — *u Mikaļinu rječniku* (gostivnica, oni dio kuće gdi se primaju gosti ‚hospitium') *i u Stulićevu* (v. gostionište *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina).* — *b) vidi* gostionica, a, *b) i* trpezarija. — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka, i u Belinu rječniku* (‚refettorio, luogo dove si mangia' ‚coenaculum' 609b). O koliko će obilna biti plaća redovnika onoga koji bude pedipsivao, umrtvivao i morio tilo svoje u koru, u čeli, u gostivnici. P. Knežević, osm. 272.

GOSTIVNIČKI, *adj. samo u Stulićevu rječniku* (v. gostan). — *Značeńe bi bilo: koji pripada gostivnici, gostivnicama, ili gostivnicima.*

GOSTIVNIK, *m. vidi* gostionik. — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. gostenik).

GÒSTĻIV, *adj. dočekļiv, vidi* gostoļub *i* gostorad. — *U ńekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* — *Da je živa riječ, glasila bi* gosļiv, gošļiv. *(Budite)* gostļivi meu sobom. I. Bandulavić 150o. 1petr. 4, 9. Narešen, gostļiv, postidan. I. Ančić, svit. 71. Imenujem čovika trizmena, čista, gostļiva. I. J. P. Lučić, izk. 27.

GOSTĻIVOST, *f. osobina onoga koji je gostļiv (koje vidi).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Zaklińem vas svetom gostļivoštju. J. Banovac, blagos. 57.

GOSTMIL, *m. ime muško izmišļeno od jednoga pisca* XVI *vijeka.* — *isporedi* Gostumil. Reče Gostmil. P. Zoranić 56a.

1. GOSTÒĻUB, *adj.* hospitalis, *koji rado prima goste (koji ļubi gosta), dočekļiv.* — *isporedi* gostoļuban, gostoļubiv, gostorad. — *U Belinu rječniku* 59a *i u Stulićevu.* — *u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚gastfrei (gern bewirthend)'. — *vidi i* gostoļupstvo.

2. GOSTÒĻUB, *m. vidi* gostoļubac. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ein gastfreier mann' *kod* ‚gastfrei'.

GOSTÒĻUBAC, gostòļupca, *m. gostoļub čovjek.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Koji gostoļubci radi gostenja bêšo Bogu ugodni. Š. Budinić, sum. 155b.

GOSTÒĻUBAN, gostòļubna, *adj. vidi* 1. gostoļub. — *U jednoga pisca našega vremena.* To je narod gostoļuban, koji utok štuje kao svetińu. S. Ļubiša, prip. 102.

GOSTOĻÙBIV, *adj. vidi* gostoļub. — *Nalazi se u rukopisu* XVI *vijeka pisanom crkvenijem jezikom* (F. Miklošić, lex. palaeosl.); *u naše je vrijeme Vuk upotrebio u prijevodu Novoga Zavjeta, ali kod toga kaže da nije narodna riječ (vidi daļe).* Vladika treba da je ... gostoļubiv. Vuk, pavl. 1tim. 3, 2. ‚Gostoļubiv' i ‚gostoļubije' vaļa da su načinili naši književnici, jer ih ni u jednom rječniku nijesam mogao naći. ‚gostoļubiv' može se pomiješati među naše riječi, ali ‚gostoļubije' nema društva među ńima, za to sam ja načiniо ‚gostoļubivost'. nov. zav. 1847. VII. — *u pisaca našega vremena ima i adv.:* gostoļùbivo. Želeći dočekati svakog činovnika sviju država gostoļubivo. Nov. sr. 1834. 81.

GOSTOĻÙBIVÔST, gostoļùbivosti, *f.* hospitalitas, *osobina onoga koji je gostoļubiv.* — *isporedi* gostoļubivstvo. — *Vuk je načinio ovu riječ u prijevodu Novoga Zavjeta (vidi kod* gostoļubiv). Gostoļubivosti ne zaboravļajte. Vuk, pavl. jevr. 13, 2.

GOSTOĻÙBÎVSTVO, *n. vidi* gostoļubivost. — XVI *vijeka u rukopisu pisanom crkvenijem jezikom.* F. Miklošić, lex. palaeosl. (gostoļubivьstvo).

GOSTÒĻÛBĻE, *n. vidi* gostoļubivost. — *U Šulekovu rječniku:* gostoļubje ‚gastfreiheit'. — *O starijemu obliku* gostoļubije *vidi kod* gostoļubiv *što Vuk kaže.*

GOSTÒĻUPSTVO, *n.* hospitalitas, *osobina onoga koji je gostoļub.* — *vidi* gostoļubivost. — XVI *vijeka u rukopisu pisanom crkvenijem jezikom.* F. Miklošić, lex. palaeosl. (gostoļubьstvo).

GOSTÒPRÎMSTVO, *n.* hospitalitas, *primańe gosta, vidi* gostoļubivost. — *Načińeno u naše vrijeme po ruskome* ГОСТЕПРІИМСТВО. Neće Crnogorci pļunuti na gostoprimstvo ni prevjeriti utok. S. Ļubiša, prip. 120. Gazim gostoprimstvo i vjeru. 139. Gostoprimstvo se je uopće izgubilo. V. Bogišić, zborn. 391.

1. GOSTORAD, *adj. (koji je rad gostu), vidi* gostoļub. — *U Belinu rječniku* 59a, *i u Stulićevu.* — *u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚gastfrei (gern bewirthend)'.

2. GOSTORAD, *m. gostorad čovjek.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚ein gastfreier mann' *kod* ‚gastfrei'.

GÒSTOV, *adj. koji pripada (ńekome) gostu.* — *Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* U gostov ću stan otiti. G. Palmotić 1, 388.

GOSTÒVÂŃE, *n. djelo kojijem ko gostuje, ili kojijem se ko gostuje.* — *Stariji je oblik* gostovanje. *a) s prvijem značeńem (aktivnijem).* — *između rječnika u Stulićevu* (v. gostjeńe). Od ovoga gostovanja i na stan povladanja, koje jesta Marta i Marija, Lazara sestre, Isusu naredile. Postila. Ii3a. — *b) s drugijem značeńem (refleksivnijem).* — *između rječnika u Vukovu* (‚das gastmahlen' ‚convivatio'). Dobroga vina holbica, to mi je gostovańe. Jačke. 269.

GOSTÒVATI, gòstujêm, *impf. gostiti; gostiti se.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u aor. osim* 2 *i* 3 *sing.:* gostòvah, *i u ger. praet.* gostòvâvši; *mijeńa se u* 2 *i* 3 *sing. aor.:* gòstovâ, *u part. praet. act.* gòstovao, gòstovâla, gòstovâli, *u part. praet. pass.* gòstovân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.: impf.* gòstovâh, *impt.* gòstûj, *ger. praes.* gòstujûći. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. gostiti) *i u Vukovu* (‚gastmahlen' ‚convivor'. cf. gostiti se, častiti se, *vidi i kod* 1, b).

1. *prelazno, vidi* gostiti.

a. *aktivno.* I onih koji tako od ńih govore gostuju i radi pri sebe imaju i drže. Postila.

Gg1b. Pripovida se jevanjelije, kako dvi sestre jesu Isusa Hrista gostovale. Ii2b. Gostovati putnike. I. T. Mrnavić, ist. 157.

b. *pasivno.* Zvan gostovan. (U Crnoj Gori. gledaj: Kuma nuđena kao i čašćena). Nar. posl. vuk. 88. *i u Vukovu rječniku ima part. praet. pass.* gostovan ‚bewirthet' ‚convivio exceptus' *s istom poslovicom kao primjerom.*

c. *sa* se, *refleksivno.* Kad Isus Hrist blaguje kruh s fariseji ž ńegovimi neprijateļi, š ńimi se gostuje i opći. Postila. n1b.

2. *neprelazno, biti gost, gostiti se (u Vukovu je rječniku samo drugo značeńe, ali u primjerima može biti i prvo i drugo).* Gostovaše gospodin u kući Martinoj. M. Radnić 93b. Neću tebe, pobro, na čardake, nemam kade, pobro, gostovati. Nar. pjes. vuk. 2, 226. Pozadugo bane gostovao, pozadugo bane začamao. 2, 264. Beše joj žao, što tako malo gostova tako mio gost. M. Đ. Milićević, jur. 28.

GÒSTOVIĆ, *m. a) prezime. iz diptiha manastira Gomirja. iz prošloga vijeka. i sada u Bačkoj.* V. Arsenijević. — *b) ime mjestima. aa) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 236. — *bb) dva sela:* Gostović pravoslavni *i* Gostović turski *u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* 148. — *cc) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 68.

GOSTOVINA, *f. gozba.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Zločesta je gostovina gdi nî kruha, gdi nî vina. P. Vitezović, cvit. 4.

GOSTOVITOST, *f. vidi* gostoļubivost. — *U Šulekovu rječniku:* ‚gastfreiheit'. — *Uprav osobina onoga koji je* gostovit, *ali ove riječi nijesam našao.*

GÒSTOVO PÒLE, *n. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluńskom.* Razdiļ. kr. 8.

GOSTUMIL, *m. ime muško.* — *Na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka.* Gostumila kraļa hrvatskoga porodica mila, Ivan momče priko. I. T. Mrnavić, mand. 54. Ivan, porod Gostumila, gostna kraļa Dalmatina. J. Kavańin 305b.

GOSTUR, *m. u zagoneci:* Gostur grad *(usta sa zubima). vidi kod* gledura.

GOSTUŠA, *f. ime mjestima. a) selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 235. — *b) seoce u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 88.

GOSTVA, *f. gozba (?).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Marković vlastelom čini gostvu, nek mu ugodit nijesu kasni. J. Kavańin 109b. Eto šļem vam časnu gostvu za ... vaše brašno. 449b.

1. GOŠA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 250.

2. GÓŠA, *f. ime žensko, hyp.* Gospava *ili od drugoga imena koje počińe slogom* go. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gôšo. — *U južnoj Hercegovini.* P. Budmani.

GÔŠĆA, *f. žensko čeļade kao gost.* — *Postaje od* gost *nastavkom* ija, *te je stariji oblik bio* gostija. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* gostija, *rus.* гостья. — *U našem jeziku dolazi jedan put u starijem rukopisu sa starijem oblikom* gostija, *pa s mlađijem oblikom u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der weibliche gast' ‚hospes, hospita'). Priide kь ńej gostija jeje. Stefanit. star. 2, 276. Kad se gošća nakloni na hajvar a grahu ni mukaet, onda domaćica reče. Vuk, poslov. 95. Svečari behu postavili trpezu za goste pred kućom u voću, a za gošće pod streškom. M. Đ. Milićević, jur. 17.

GOŠĆENIČKI, *adj. koji pripada gošćenicima.* — *Samo u Jambrešićevu rječniku* (gošćenički, gosteni ‚hospitalis').

GOŠĆENIK, *m.*

a. *gošćen čovjek, gost.* — *U Jambrešićevu rječniku* (‚conviva') *i u Stulićevu* (gostjenik ‚hospes, conviva').

b. *vidi* gostionik. — *U Voltigijinu rječniku* (gostjenik).

GÒŠĆEŃE, *n. djelo kojijem ko gosti, ili se ko gosti.* — *Stariji je oblik* gošćenje. — *Nalazi se pisano mj.* šć: štj, stj, št, *(griješkom)* st *i* stć. — *Između rječnika u Mikaļinu* (gostenje ‚epulatio'), *u Belinu* (gostenje ‚albergamento, l'arbergare' ‚receptio hospitalis' 58b; goštenje ‚trattamento, inteso il modo, con cui uno tratta se o gli altri' ‚tractatio' 743a; gostjenje ‚il banchettare' ‚epulatio' 127a), *u Bjelostjenčevu* (gošćeńe, gozba, časteńe, gostbina), *u Jambrešićevu* (gošćeńe ‚convivium'), *u Voltigijinu* (gostjeńe ‚trattamento, banchettamento' ‚bewirthung'), *u Stulićevu* (gosteńe, gostjeńe, gošćeńe, gošteńe *s dodatkom da je riječ ruska* ‚convivium, compotatio, comessatio, epulum, epulae'), *u Vukovu* (gošćeńe ‚das gastiren' ‚convivatio'). *a) s prvijem značeńem (aktivnijem).* Radi gostenja bêše Bogu ugodni. Š. Budinić, sum. 155b. Potribam svetih podiļujući, gostinje *(po zapadnom govoru)* naslidujući. I. Bandulavić 21a. paul. rom. 12, 13. Ne rasipaj kroz često gosteńe; med ļudma je ovo govoreńe: Kad tko često prijateļe časti, on će i sam u potribu pasti. M. A. Reļković, sat. L8a. Pak se onda okrene k gospodi doma govoreći: ‚Kako ja vidim, ja sam vas s mojom besedom u neveseļe doveo ... za čast i gošteńe, činim ļude neveselé'. D. Obradović, živ. 46. — *b) s drugijem značeńem (refleksivnijem), gozba.* Ufam se, da ćeš me pozvati na gostćeńe. A. Kanižlić, utoč. 654. Brezmirno arčiti u jizbine i gostenja. A. d. Costa, 1, 248. On moraše ići na jedno majstorsko gošćeńe. A. T. Blagojević, khin. 26. Vrnu se doma na gošćeńe, na pir. Nar. prip. mikul. 8.

1. GOŠĆICA, *f.* bukoč koji u noći videći vatru, mauče, vreči. G. Martić.

2. GOŠĆICA, *f. vidi* goštica.

GÒŠĆIN, *adj. koji pripada (nekoj) gošći.* — *U Vukovu rječniku.*

GOŠĆINA, *f. gozba.* — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Počel je gošćine velike spravļati. Jačke. 177. Neg mi je počel gošćinu spravļati. 182.

GOŠEV DO, *m. mjesto ńegdje blizu rijeke Bregalnice.* — XIV *vijeka.* Na Goševê dolê 3 ńivy. Glasn. 27, 293. (1347).

GOŠIĆ, *m. a) prezime.* — *u naše vrijeme.* Rat. 44. — *b) ime selima u Dalmaciji. aa) u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 9. — *bb) u kotaru šibenskom.* 25. — *isporedi* Gošići.

GOŠIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 390.

GÔŠNA, *f. nadimak ženski.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Moja maja Gošna i sestra Riđana. Nar. prip. vrč. 124. Evo mu žene Gošne. V. Vrčević, niz. 116.

GOŠŃA, *f. gošćeńe, gozba.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚gasterei'.

GÓŠO, *m. nadimak muški.* — *Akc. se mijeńa u voc.* Gôšo. — *U Vukovu rječniku.*

GÒŠTAC, Gòšca, *m. planina u Crnoj Gori.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (planina između Hercegovine i Crne Gore *s primjerom iz narodne pjesme:* Ode s ńima niz Rudine ravne, dok izađe uz Goštac planinu, baš u Goštac navrh gomilice). Da udari od Gošca planine. Nar. pjes. vuk. 4, 521. Goštac više Ponikvica i Broćanca. Glasn. 40, 27.

GOŠTICA, *f.* Brachypodium Beauv., *ńeka trava.* — *Po zapadnom govoru* goščica. — *U naše vrijeme.* Goštica, Brachypodium Beauv. (Lambl). cf. gaštir. B. Šulek, im. 97. Goštjica, Brachipodium cespitosum R. S. — 2. B. pinnatum P. B. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50.

GÔT, *m.* Gothus, *čovjek iz ńekoga ńegdašńega germanskoga naroda.* — *vidi i* Gotin. — *Od* xv *vijeka.* Ot vrimene Tatarov i Gotov. Mon. croat. 155. (1493). Ki *(Stridon)* davno od Gotov razoren bi. Transit. 1. Koji bjehu pridobili plemenite vojske od Gotova. B. Kašić, per. 144. *(Belizario)* onda u Rimu proti Gotom vojevaše. F. Glavinić, cvit. 193b. Navlaš Solin grad razsuli da su Slavi, a ne Goti. J. Kavańin 114b. Biše Goti, biše Oštrogoti. M. A. Reļković, sat. K7b. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚Gothe'.

GOTAL, *m. prezime.* — *U latinskom spomeniku* xvi *vijeka.* ‚Nicolai Gothal'. Starine. 5, 146. (1507). — *isporedi* Gotalovac, Gotalovo.

GOTALOVAC, Gotalovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. (kajkavski)* Gatalovec. Pregled. 61. — *Postaje od* Gotal.

GOTALOVO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Pregled. 72. — *Postaje od* Gotal.

GOTÁVĻATI, gòtâvļâm, *impf. iterativni glagol prema* gotoviti. — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku* (‚parare, apparare, praeparare'). Odjeću gotavļati. V. Bogišić, zborn. 118. — *rijetko.*

GOTIČKI, *adj. vidi* gotski. — *U Šulekovu rječniku:* ‚gothisch'.

GOTIĆ, *m. prezime.* — *U pisca* xviii *vijeka.* Gotića Elija i Ivanca. J. Kavańin 178a.

GOTIJSKI, *adj. vidi* gotski. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Manša se učinila *(polača)* gotijskoga radi mača. J. Kavańin 82b.

GOTIN, *m. vidi* Got *(ali za drugi narod, vidi u Daničićevu rječniku).* — *plur.:* Goti. — *Od* xiii *do* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚Gotinь' ‚Gotthus', tako se u našim spomenicima zovu stari pravi Bugari). Oть togoždе plemene Goti (**Гоѳи**), narekomago blьgarьskago. Stefan, sim. pam. šaf. 22. Bê i tь Gotinь (**Гоѳинь**). Domentijanb 104. O onoмь poli rêky Dunava živuštihь Gotь (**Готѣ**). Glasn. 11, 71. (xv *vijek).*

GOTIN BOR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Vinograd u Gotinom Boru. Sr. nov. 1874. 327.

GÒTÎVNO, *adv. u gegavačkom jeziku.* — *U jednoga pisca našega vremena i u Vukovu rječniku* (idi brzo ‚g]âj gòtîvno'; moliti ‚gòtîvno rědati' *kod* gegavački). G]aj gotivno! (Idi brzo, žuri se!) M. Đ. Milićević, jur. 25.

1. GÒTOV, *adj.* perfectus, absolutus; paratus, promptus. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gotovъ, *rus.* готовый, *češ.* hotový, *pol.* gotowy. — *Nejasna postańa, isporedi arb.* gati, *gotov, gatanigh, gotovim, rum.* gata, *gotov, got.* gataujan, *činiti (lit.* gatavas *i let.* gatavs *misli se da je uzeto iz slavenskijeh jezika).* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚promptus'), *u Mikańinu* (gotov, spravan ‚instructus, paratus, ornatus, expeditus, promptus'), *u Belinu* (‚paratus' 582a. 739b), *u Bjelostjenčevu* (gotov, spraven ‚promptus, instructus et expeditus, solutus et expeditus'. v. pripraven 2), *u Voltiģijinu* (‚pronto, lesto' ‚bereit, fertig'), *u Stulićevu* (‚paratus, praeparatus, instructus, expeditus, proximus, coctus'), *u Vukovu* (‚bereit' ‚paratus'), *u Daničićevu* (gotovь ‚paratus'). — *Komp.:* gotòvijî (Š. Budinić, ispr. 27; A. Georgiceo, nasl. 41).

1. *adj.*

a. perfectus, absolutus, *dovršen, svršen, učińen, načińen (o čemu čega prije nije bilo). a) uopće.* Gotova je foldra od zibilina. M. Držić 312. Zemļa gotovom pogačom plodi prez težačke muke. P. Zoranić 42b. I nek gńiju u gotovoj rupi. J. S. Reļković 29. Lasno je gotovu detetu otac biti. Nar. posl. vuk. 166. Čovek odmah naruči mrtvački sanduk, i kad bude gotov, metne ga pred kuću. Nar. prip. vuk. 17. Kad sve tri kńige budu gotove. Vuk, nar. pjes. 1, v. Gotov bi dom. Đ. Daničić, 2dnev. 8, 16. — *i o umnoj stvari, n. p. o poslu.* Gotov posao. Vuk, nar. pjes. vuk. 1, 427. Pola je posla gotovo. (Kazao Ciganin kad se spremao da prosi u cara đevojku, t. j. on hoće, samo još ako đevojka hoće ńega). Nar. posl. vuk. 253. — *b) o vremenu, prispio.* Tada im reče Isus: ‚Vrijeme moje još nije došlo, a vrijeme je vaše svagda gotovo'. Vuk, jov. 7, 6. Bila je već gotova noć. S. Ļubiša, prip. 141. — *c) o čeļadetu ili o čemu što se kao čeļade misli (u drugom primjeru o gradu), propao, kojemu nema pomoći, spaseńa (kod toga se shvaća kao da je namjera kod radńe: uništiti).* Gotov, to jest na zlo došo ‚actum est de illo'. J. Mikaļa, rječ. 118b. En' uteče gradska poglavica, od Loznice Bogićević Anto: sad jurišom hajte na Loznicu, gotova je bijela Loznica. Nar. pjes. vuk. 4, 256. — *d) u šali kaže se o pijanu čeļadetu. jamačno preneseno od značeńa kod c).* — *u Belinu rječniku* (‚imbriacato' ‚inebriatus' 378b), *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *e) u prenesenom smislu, kao pravi, istiniti.* Za kraļa gotova jur ga svi dvorahu. Đ. Baraković, jar. 55. U miru gotovu i pokoj uživa. vil. 111. Istina je sve gotova rajska dikla što govori. Ġ. Palmotić 3, 93b. — *f) od stvari svršene prenosi se na onoga koji je svršio.* — *u naše vrijeme.* Krava stane kuđeļu u usta uzimati i žvatati a đevojka na uho ńezino žicu izvlačiti i motati, i odmah budu gotove. Nar. prip. vuk. 158. *i u Šulekovu rječniku:* Gotov sam ‚ich bin mit der arbeit fertig'. *kod* ‚fertig'. — *može biti da je ovo značeńe uzeto iz ńemačkoga jezika.*

b. paratus, promptus, *o čemu što je prije bilo, kad se s onijem učini sve što treba da ono bude ńečemu podobno. isporedi* spravan, spreman. *a) uopće. aa) o tjelesnoj stvari.* Priložiхь polь vinograda, da se daje vina gotova polovina crьkvy otь svake ljetine. Mon. serb. 531. (1485). Da preda žito gotovo u monastyrь. 531. (1485). Sve je spravno, sve gotovo u čas dobar veselje ovo. I. Gundulić 173. U kojoj ću *(spremi)* sved gotovu mu napravu moć hraniti. G. Palmotić 1, 164. Spravni su i gotovi obilni darovi. I. Đordić, salt. 213. Mańi sebi i rad veći*(h)* sve moraju trudno steći; veći, kad je sve gotovo, samo velo: ‚Meni ovo'. V. Došen 253a. — *bb) o jelu (ručku, objedu, večeri itd.). da ovo značeńe amo spada, a ne pod* a, *vidi se po tome što se u ovakovijem primjerima* gotov *može zamijeniti riječima* spreman, spravan, *a ne* dovršen, svršen, učińen, načińen *(vidi i osobito značeńe kod b) aa)).* Milice, joli večera gotova? M. Držić 395. Znade sisti za

gotovo jilo. M. A. Reļković, sat. 14a. Dok ručak bude gotov. sabr. 11. Najde ručak gotov. Nar. prip. mikul. 4. Sjedni, pašo, gotovo je jelo. Osvetn. 4, 41. — *amo mogu spadati i ovi primjeri:* Našli su gostionicu prostrtu i gotovu. A. Kanižlić, kam. 523. Kod gotove sovre zasjedoše. Nar. pjes. vuk. 2, 263. Dopru doma na gotovu trpezu. S. Ļubiša, prip. 97. — *i ovi:* Tad pi i blagova ča biše opravila Abra i gotova prida ńu stavila. M. Marulić 47. Da dođu, jere je sve gotovo. N. Rańina 147a. luc. 14, 17. Jedan sve radio a drugi jednako besposličio i gotovo jeo i pio. Nar. prip. vuk. 89. — *cc) o końu.* Pa gotove końe posidoše. Nar. pjes. vuk. 2, 619. Čudan adet bješe u Turaka: gotovi im końi pod sedlima. 3, 126. Na gotova usjede vrančića. Pjev. crn. 50a. — *dd) o stvari umnoj.* Tim sklopjena i gotova s milosti se carske veli i sloboda vitezova i Ļubičin pir veseli. I. Gundulić 465. Gotovu pomoć odbacivaše. A. Kanižlić, kam. 133. — *b) značeńe može biti čim ograničeno, ili osobito. aa) o jelu, varen, kuhan.* Gotov, varen ‚coctus'. J. Mikaļa, rječ. 118b. *i u Stulićevu rječniku. ovako je i u naše vrijeme u Dubrovniku, n. p.* Meso je gotovo. P. Budmani. *može biti da amo spada i ovaj primjer:* Domaćica nastavi graha, i kad bude gotov, iznese na trpezu. Nar. prip. vrč. 14. — *bb) o novcima,* (nummi) praesentes, numerati, *kad su pri ruci, kad se mogu odmah predati, te onaj koji treba da ih dade ne ostaje dužan. po tome se zovu ‚gotovi' pravi novci (zlatni, srebrni, mjedeni) kojima se što plaća, kad se ne zamjeńuju čim drugijem, n. p. pismom kojijem dužnik pripoznaje svoj dug ili bankama; ali u naše vrijeme pošto banke zamjeńuju često novce ‚gotovijem novcima' zovu se i banke.* — *od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gotovi pjenezi ‚nummi numerati, pecunia numerata'; gotovim pjenezima kupiti ‚emere praesenti pecunia'), *u Voltigijinu* (gotovi pinez ‚danaro contante, effettivo' ‚baares geld'), *u Stulićevu* (gotovi pjenezi), *u Vukovu:* ‚baar (geld)' ‚praesens, paratus'. Pinezi gotovimi. Mon. croat. 69. (1447). Dal sam zlatih 20 vse gotovih dobre mere. 75. (1450). Ovaj oba stupa zemļê, kъda su mene založili, i ja imь dao gotove dinare moje. Mon. serb. 532. (1485). Prijel je gotovih dukat 23. Mon. croat. 289. (1588). Koji draže prodaju na veresiju ali ti na vjeru, nego li na gotovo. M. Divković, bes. 702b. Kupe na gotove dinare. I. Držić 308. Boļe je golem prijateļ neg gotova jaspra. (Z). Poslov. daničk. 8. Kad se ne daje za gotove novce. I. Grličić 64. Kad bi bilo za gotove jaspre, dali bi je *(robu)* za niže. M. Zoričić, aritm. 103. Ostavi polovicu gotovih novaca za svoju potribu. M. A. Reļković, sabr. 17. Il' gotovu na plaću pristanu. J. S. Reļković 156. To su gotovi novci kao u vosku (jer se vosak svagda može lasno prodati, a pokvariti se ni oda šta osim od vatre). Toči puno za gotovo. (Evo novaca, daj da se pije). Nar. posl. vuk. 319. Nikov otac donese pismo od prodaje a moj pogođene pare, te pošto bude zdravo za gotovo, da jedan drugome halali. V. Vrčević, niz. 182—183. Sedam tovar srebra gotovoga. Osvetn. 3, 108. Jer će svašto plaćat gotovijem što god od vas bude poiskano. 6, 20. ‚Bi li mi dao ovo na odugu?' ‚Ne dam bez gotova ni preko praga prenijeti; znaš, što vele: novo za gotovo'. *u Dobroselu.* M. Medić. Gotov, ‚baar', frc. ‚comptant', tal. ‚contante, pronto'; u gotovom, ‚comptant', tal. ‚contante'; ‚baar, aufgezählt', fr. ‚per comptant', tal. ‚in contanti'; trošak u gotovom, ‚baarauslagen'; gotov novac (gotovina), ‚baares geld, das contant', frc. ‚argent comptant', tal. ‚contanti, danari contanti'; platiti gotovim novcem, ‚baar zahlen', tal. ‚pagare in contanti'; trgovina za gotovo, ‚comptantes geschäft'; prodaja za gotove novce, ‚comptanter verkauf'; platež gotovim, ‚comptante zahlung'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *cc) o riječima i o onom što se kaže riječima, kad ih ko može odmah govoriti, a ne treba mu dańe misliti.* Komu uprošenju gotov i prêpravan jes odgovor. Š. Budinić, sum. 178a. Dati razlog Isukrstu sudcu s razlozi gotovimi. P. Radovčić, nač. 350. Odgovora cijeć gotova dvignuo bješe plačno lice. A. Vitaļić, ost. 132. — *dd) o čeļadetu (vidi i c)). aaa) s općijem značeńem, kad je čeļade učinilo sve što treba, da bude k ńečemu podobno.* Po tom mu povida kako jima veliku žeļu viditi i govoriti sa S. Katarinom, a da nikor ne znade. a on odgovori: ‚Hoću, gospoje, učiniti što veliš, budi samo gotova'. F. Vrančić, živ. 12. Svi budimo spravni i gotovi. Ogled. sr. 26. Na gotove Turke nabasali. Osvetn. 5, 46. — *amo spada i ovo:* Sa armatu žinvisku jaže gotova biše v Civiti Veći. Š. Kožičić 28a. — *bbb) preneseno, u duševnom smislu.* Da gotovi i pripravni razmišļamo dobrotvorja Božja. Š. Budinić, sum. 34b. Kako pripravni i gotovi umêramo. 175a. Duh jest gotov ali je tijelo bolesno. M. Radnić 533b. Ako je Bog hotio ńega prignuti na molitvu, jest ga gotova našao. A. Tomiković, gov. 264. — *ccc) koji je na svom mjestu i ne može pobjeći. kao da je ovako značeńe u ovom primjeru:* A oni su prisjednuli klance, da gotova ulove hajduka. Osvetn. 2, 55. — *ee)* imminens, *o događaju (osobito o neugodnome, nesrećnome), koji će domalo biti, koji može domalo ili lasno biti, koji prijeti, koji čeka, kojemu se je nadati. ime onoga kojemu se može ono dogoditi može biti izrečeno dativom.* Caru bi veće tug prispilo gotovih. Đ. Baraković, vil. 16. Gdi znaš, da je smrt gotova. G. Palmotić 2, 61. Sagriješio sam i gotovu vidim strašnu smrt vrh mene. P. Kanavelić, iv. 570. U gotovijeh ńihovijeh potrebah i nevoļah. I. Đorđić, salt. 369. Videći David svoje gotovo poginuće. 473. Znahu dobro da bijaše s nebesa objavļeno slavnomu Benediktu jur gotovo svoje priminuće. ben. 44. Vjerova jur gotovo došašće od dana sudńega. 118. Što od lana marva jide ova ono ńoj je gotova otrova. J. S. Reļković 317. — *često o čemu što se može dogoditi, ako se prije ńešto ispuni (uvjet).* Ako s vama sagrišim, smrt je meni gotova. J. Filipović 1, 366a. Ko takvijem mačem vojuje, pobjeda mu je gotova. S. Ļubiša, prip. 273. Jednom daji, a ne daji drugom, gotova ti u domu je smeća. Osvetn. 6, 84. *u poslovicama je često uvjet kao gramatikalni subjekat, a ono što se može dogoditi kao predikat.* I zdrafje prez pinez jest nemoć gotova. Đ. Baraković, vil. 154. Duga bolest smrt gotova. Nar. posl. vuk. 71. Zla usprema šteta gotova. 91. Kratke glavńe gotovi ugarci, pozna đeca gotove sirote. 160. Siromah čoek gotov đavo. 285. Ubog muž gotova laža. 325. Brza osveta gotova sramota. S. Ļubiša, prip. 194. — *amo spada i ovaj primjer u kojemu mješte događaja ima mjesto kamo se ide ako se ispuni uvjet:* Zadosta je biti od našega zakona, raj ti je gotov. I. Ančić, ogl. 164. — *c) može se izreći čemu je podobno ono što je gotovo: aa) dativom. o čeļadetu koje po svojoj naravi ili po svojoj voļi hoće ili želi da ono čini.* Vazda budite gotovi pravomu posluhu. Transit. 49. Na svako zlo hrla, svijem štetam gotova. G. Palmotić 1, 54. — *bb) dativom s prijedlogom* k. *aaa) uopće, vidi a) aa).* Da svako čeļade alat k poslu svom gotov

imade. J. S. Reļković 429. — *bbb) vidi aa).* I dani i gotovi jesu k jadenju i pitju. Š. Budinić, sum. 150a. Ako jesu koji pokornici gotoviji k ļubavi. ispr. 27. Ona gotova k nečistoti. Z. Orfelin, podr. 13. — *cc) akuzativom s prijedlogom* na. *aaa) vidi a) cc).* Коńь готовъ на браńь. Domentijanb 111. — *bbb) vidi b) dd) aaa).* Gotov budi na boj. Aleks. jag. star. 3, 266. Na boj gotovi neprijateļa dočekaju. A. Kanižlić, utoč. 85. — *ccc) vidi aa).* Tko je gotov na besiđeńe brzo prođe mjeru od govoreńa. M. Radnić 432b. Gotov na svako zločinstvo. A. Kanižlić, kam. 33. Gotov k'o baba na karńu. (Z). Poslov. daničk. 25. Jeli potriba bila u kraļestvu činiti pravdu, Stipan bio je gotov na ovu oštroću. A. Tomiković, gov. 265. Gotov kao baba na kar. Nar. posl. vuk. 45. Na podsmijeh gotov. Vuk, prav. sov. 88. — *dd) akuzativom s prijedlogom* u. *samo u jednom primjeru, i u ńemu zato što se ima u misli glagol* (ići *itd.) što znači micańe. — značeńe je kao kod aa).* Gotov kao bos u trńe. Nar. posl. vuk. 45. — *ee) akuzativom s prijedlogom* za. *aaa) uopće.* Zasvjedočiše koliko teška plata gotova je za progoniteļa od reda Benediktova. I. Đorđić, ben. 175. — *bbb) u jednom primjeru kao da znači: podoban.* Svibńa vrime ugodno je ovo i čoviku za zdravje gotovo. J. S. Reļković 250. — *ff) infinitivom. aaa) vidi aa).* Da bi bil gotov umriti za ļubav Isusovu. Transit. 68. Gotova sam učiniti tvoju voļu. Mirakuli. 47. Jere sam gotov služiti mu. F. Vrančić, živ. 12. Tko je gotov besiditi, veoma brzo proći će omjeru od govoreńa. M. Radnić 424b. Divojka prije gotova umrti nego divičanstvo svoje oskvrnuti. A. Kanižlić, utoč. 62. Pripravna i gotova tebe zagrliti. 468. Što ja zakletvom potvrditi jesam gotov. kam. 276. Gotov sam moju krv proliti za svetu viru. Ant. Kadčić 382. S tobom gotov sam u tamnicu i na smrt ići. Vuk, luk. 22, 33. Pomoć smo vazda gotovi dati iskrńemu. S. Ļubiša, prip. 75. — *amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima je preneseno na neživе i umne stvari:* Da budut *(uši moji)* gotove razumit i slišati rič tvoju. Transit. 157. Ki grih je naj veće gotov učiniti pasti dušu. 251. Gotova i pripravna voļa dati se onim stvarim. A. Kanižlić, utoč. 107. — *bbb)* gotov biti *kaže se kad se vrlo malo hoće da se dogodi subjektu ono što je izrečeno infinitivom, isporedi* 2, b. *o čeļadetu.* Tuge su nas teške stisle, gotovi smo sasma pasti. G. Palmotić 3, 79b. U tom putu ktje mi biti, kako u trudijeh svijeh, družica, jur gotova poroditi, moja lijepa vjerenica. 3, 99a. Gotov bijah umrijet od žeđi. Pjev. crn. 62a. Tako mi je dosadilo da sam već gotov umrijeti. Vuk, posl. 69. Jer sam gotov pasti. Đ. Daničić, psal. 38, 17. Newton je bio gotov crknuti od muke. M. Pavlinović, rad. 44. *i o onome što čeļade hoće da uradi.* Gotov (‚gotovʼ *možebiti štamparskom griješkom)* bješe u grad uskočiti. Nar. pjes. vuk. 2, 113. Dimitriji Jańa dotužila, gotova ga Jańa oboriti. Nar. pjes. petr. 2, 648. — *o živinčetu.* Vidi bednu lisicu gotovu utopiti se. D. Obradović, basn. 188. Krmača gotova oprasiti se. 195. Koja *(kokoš)* već je siditi gotova. J. S. Reļković 157. — *o neživoj ili o umnoj stvari.* U obraz se ļuto namrdio, gotove mu suze udariti. Nar. pjes. vuk. 2, 267. Dođe već vreme da vidim moju kesu gotovu izprazniti se. D. Obradović, basn. 355. Ljeta jur moja dospjet su gotova. G. Palmotić 1, 337. — *gg) infinitivom sa* za. *po tudijem jezicima. aaa) vidi b) dd) aaa).* Drži vojsku gotovu za udariti na Carigrad. A. Kanižlić, kam. 607. — *bbb) vidi aa).* Božanstveno pomilovańe jest veoma gotovo za pomoći takove žeļe. M. Radnić 401a. Vazda imaju biti gotovi za pomoći svoja duhovna stada. Ant. Kadčić 240. — *ccc) vidi ff) bbb).* Nemoćnik, kad govori da se čuti dobro a s dvora je hladan, gotov je za umriti. A. d. Bella, razgov. 17. Stan bješe gotov za pasti. I. Đorđić, ben. 186. — *hh) podložnom rečenicom u kojoj je* da *aaa) vidi b) dd) aaa).* Stoje gotovi s vojskom, da udare na ńega. A. Kanižlić, kam. 622. — *bbb) vidi aa).* Dužde je gotov da se osvati Furlanom i da mu preda gospostvo. S. Ļubiša, prip. 12. Vlada je gotova, da te potpomože novcem, pa i svjetom. 229. — *d)* po gotovu, *adv. kao* doista, za cijelo, *pokrepļuje potvrdivańe. naj češće stoji u rečenici kojom se ńešto tvrdi pod ńekijem uvjetom (isporedi b) ee)).* Pokle Bog pomaga tebi, po gotovu i vedi pomagaju ti. Aleks. jag. star. 3, 232. Ńih pobivše grad po gotovu prijati hoćemo. 241. Dokle Gospa naricaše, sva dovrvi po gotovu vojska dvoru Pilatovu. P. Knežević, muk. 26. Videći mladi gdi stariji zlo govore i zlo čine, doisto i oni će po gotovu isto govoriti, isto činiti. B. Leaković, gov. 239. Tuđa pomoć po gotovu j' nemoć. Pjev. crn. 329b. Velike gospode molba po gotovu zapovijest. Nar. posl. vuk. 33. Trpļen spasen po gotovu blažen. 321. U velikim narodima geniju se gn'jezdo vije, ovde mu je po gotovu materijal k slavnom djelu. P. Petrović, gor. vijen. III. Jer po gotovu celo selo bilo mu je svoje. M. P. Šapčanin 1, 134. — *u jednom primjeru ima* ni po gotovu *kod poricańa:* Ako li bi odgovorio da 'e više i više puta obećao a nije nikad obslužio, tot ni po gotovu ne more ga odrišiti ni po što. M. Dobretić 97. — *u ovom primjeru kao da znači: sasma, mnogo:* Ima i sada koji se na drugih sofrah i prez poklada pokladu a onda i po gotovu. M. A. Reļković, sat. A5b.

2. *adv.* gòtovo.

a. *uopće, prema značeńu adjektiva.* — *Samo u Mikaļinu rječniku* (gotovo, spravno ‚parate, instructeʻ), *u Bjelostjenčevu* (v. spravno), *u Stulićevu* (‚expedite, in promptuʻ).

b. paene, fere, *prema značeńu kod* 1, b *(osobito kod b) ee)) ističe se da je ńešto samo spravno da ńekako bude a da još onako nije; po tome slabi riječ uz koju stoji i znači da vrlo se malo hoće da bude onako kao što ona riječ znači a da opet onako nije. isporedi* omalo *i vidi kod* mao. — *U naše vrijeme (ali vidi i* 3. gotov), *a između rječnika u Stulićevu* (‚quasiʻ) *i u Vukovu* (‚beinahe, fastʻ ‚fereʻ). — *Može stajati uz svaku vrstu riječi, a naj češće uz glagole:* Bježi Marko, a čera ga kraļu, gotovo ga bješe sustigao. Nar. pjes. vuk. 2, 196. Ode ćerat' po mejdanu Vuka, gotovo ga nadvladao bješe. 2, 585. Prepade se Banović Sekule, gotovo je natrag pobjegnuo. Pjev. crn. 293a. Gotovo bi se moglo reći. Vuk, nar. pjes. 1, 558. Ovdje ‚veselaʻ znači gotovo ‚žalosnaʻ. 2, 235. *i uz brojeve i riječi koje znače uopće broj, mnoštvo (u naj širem smislu, po tome i* ništa, niko *itd.):* ‚Nema gotovo ni jednogaʻ. ‚Gotovo ne zna ništaʻ. Vuk, rječ. 96b. Biće ih gotovo toliko. Vuk, nar. pjes. 1, XIV. Poraštani su gotovo svi zakona rimskoga. 1, 84. Već prođoše gotovo tri mjeseca dana, kako sam vam obećao. pism. 3. Svaki gotovo, i najveća neznalica misli, da zna upravo kao što treba. 53. Gotovo ne minu *(misli se: jednoga)* dana, da ne dođe na poklon. S. Ļubiša, prip. 100. U Bosni imamo gotovo polovicu naroda turskoga. M. Pavlinović, razg. 48. Nisam mogao da razberem gotovo ništa. M. Đ. Milićević, zlosel. 8. *uz druge riječi:* Da ne spominemo ь, ъ i gotovo bez

nevoļe načińeno ɛ, koja slova gotovo svi pišu. Vuk, pism. 5.

2. GOTOV, *f. samo u Stulićevu rječniku:* v. gotovina.

3. GÒTOV, *adv. vidi* 1. gotov, 2, b. — *uprav je okrńeno* gotovo. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚prope, quasi' *s dodatkom da se nahodi u Palmotića(?).* Sva je mladež bludnostju gotov pobudalila. F. Lastrić, test. 332b. Pa gotov se bjesmo zaratili. Osvetn. 2, 50. Nije hrane osim kruha suha i ńeg bili gotov dožuļali. 7, 87.

GÒTOVAC, gòtôvca, *m.*

a. *što je gotovo za jelo.* — *U naše vrijeme.* Ja rakije ne tražim da mi goni zalogaje, ali moja baba gleda da moj gotovac bude onakav kakav treba za moje godine. M. Đ. Milićević, zlosel. 291. Sad se više brinu o ručku šta će zgotoviti i više ima gotovca. V. Bogišić, zborn. 120.

b. *prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. siben. 1875. 26.

c. *selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 170.

GOTOVAN, gotovna, *adj. gotov.* — *Nije dovoļno potvrđena riječ, jer se nalazi samo nom. sing. m. (koji bi mogao biti i part. praet. pass. od* gotovati) *u jednom primjeru* XVII *vijeka:* Ako hoćeš imat dobitak gotovan. A. Georgiceo, nasl. 165. *i adv.* gotovno *u Belinu rječniku* (‚in promtu' 590b) *i u Stulićevu (uz* gotovo). — *istina da od ovoga adjektiva postaje* gotovnost *koje vidi.*

GOTOVAŃE, *n. djelo kojijem se gotova.* — *Samo u Belinu rječniku* (gotovanje ‚apparatus' 581b) *i u Stulićevu* (v. gotovina).

GOTOVATI, gotovam, *impf. gotoviti.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* gotovati *(poļ.* gotować, gotuję); *u našemu se jeziku javļa samo u ńekijem spomenicima* XIV *i* XVI *vijeka pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom (ali vidi i kod* gotovan), *a između rječnika u Stulićevu* v. gotoviti *s dodatkom da je riječ ruska, i u Daničićevu.* Gotovaje namь vênьcь carьstva nebesnago. Mon. serb. 99. (1330). Deč. hris. 64. To čineći Aleksandar na boj gotovaše se. Aleks. jag. star. 3, 235. Ejupčane protu ńemu na boj gotovahu se. 257.

GOTOVCIT, *adj. augm.* gotov. — *U Šulekovu rječniku:* gotov gotovcit ‚nadelbereit'.

GÒTOVILAC, gòtovioca, *m. čovjek koji gotovi.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚fertiger'.

GÒTOVINA, *f. uprav ono što je gotovo, ali obično dolazi samo s osobitijem značeńima.* — *U naše vrijeme.*

a. *nopće.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚praeparatio, apparatio, res jam instructae et compositae').

b. *gotovi novci, vidi* 1. gotov, 1, b, *b) bb).* — *Između rječnika u Vukovu* (‚die baarschaft' ‚pecunia numerata'). U hajduka malo gotovine. Pjev. crn. 124a. Što li žališ gotovine blaga? Nar. pjes. juk. 185. I poharčih blago gotovinu. 380. Gotovinu, kao i pop Kosto (n. p. hoće, ište). Nar. posl. vuk. 45. Prodam trgovinu za gotovinu. S. Ļubiša, prip. 13. Neće doći gotovine trista dukata. 140. Na gotovinu spadaju i one javne vjerovne artije, koje u prometu urednom prolaze za gotov novac. Građ. zakon. 2, 103. Gotovina, merc. ‚baares geld, baarschaft, das contant', frc. ‚argent comptant', tal. ‚contanti, danari contanti, moneta effettiva'; platiti gotovinom ‚baar zahlen', tal. ‚pagar in contanti, sborsare'; za gotovinu, ‚gegen baar', frc. ‚per comptant', tal. ‚a danari contanti'; platež gotovinom, ‚baarzahlung', tal. ‚pronto pagamento, pronti contanti, pagamento in contanti'; trgovina gotovinom, ‚cassageschäft, komptantes geschäft'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. snijeg sa zemļe: ‚Diže vjetar samu gotovinu'. M. Pavlinović.

GÒTOVITI, gòtovîm, *impf.* conficere; parare, *činiti da ńešto (objekat) bude gotovo.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* gŏtovî. — *Postaje od* gotov *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gotoviti, *rus.* готовить, *češ.* hotoviti, *poļ.* gotować. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚parare'), *u Mikaļinu* (gotoviti, spravļati ‚apparo, instruo, adorno, comparo'), *u Belinu* (gotoviti gozbu ‚instruere convivium' 90a; ‚machinor' 739b), *u Bjelostjenčevu* (gotovim, zgotavļam, zvršujem ‚paro, apparo, instruo, praeparo, adorno, adorno et instruo'. v. pripravļam), *u Voltigijinu* (‚apparecchiare, apprestare' ‚bereiten'), *u Stulićevu* (‚parare, apparare, praeparare, instruere, coquere'), *u Vukovu* (n. p. večeru, ručak ‚bereiten' ‚paro'), *u Daničićevu* (‚parare').

a. *aktivno. a)* conficere, *vidi* 1. gotov, 1, a, *graditi, načińati, napravļati. aa) objekat je stvar tjelesna.* Moriškimi slovi toj hti upisati *(meštar),* pri ner ga *(peħar)* gotovi, i zlatom pozlati. P. Hektorović 26. Od sveg' boļi za ńeg su kupovi (lončar ove na pazar gotovi). J. S. Reļković 247. Gotovļahu mast od tijeh mirisa. Đ. Daničić, 1dnev. 9, 30. Pozva ga, da mu gotovi nacrte i kalupe. M. Pavlinović, rad. 68. — *bb) objekat je stvar umna.* On završe govor ovi znajuć djela kleta i huda i zlo izdanje ke gotovi suproć ńemu krvni Juda. Ġ. Palmotić 3, 65a. Vaš mir ovi združen s grijehom male vire tešku štetu vam gotovi i žestoke prem nemire. 3, 163b. — *b)* parare, *vidi* 1. gotov, 1, b, *spravļati, spremati. aa) uopće.* Gotove i pripravļaju ovo têlo kako jedan sud čist. Š. Budinić, sum. 15a. Ova bolest upravļa i gotovi nas na prijatje odrišenja grêhov. 89b. Opraviše i gotoviše tad po običaju večeru. P. Zoranić 19a. Vodih za mu stražu ovih, gozbe obilne ńim gotovih. I. Gundulić 225. Žena ńegova hleb mesi i večeru gotovi. D. Obradović, basn. 403. Gotovi mu to gospodsko jelo. Nar. pjes. vuk. 2, 106. No ostani kod bijela dvora, te gotovi gospodsku večeru. 2, 182. Gotovi mi gospodska konaka. 3, 16. Gotov', more, gosposku večeru. 4, 104. Onđe se najmi u vojvode, da mu gotovi jelo. Vuk, dan. 1, 70. — *bb) s osobitijem značeńem: variti, kuhati, vidi* 1. gotov, 1, b, *b) aa).* Gotoviti, variti ‚coquo'. J. Mikaļa, rječ. 118b. *i u Stulićevu rječniku. može biti da amo spada i ovaj primjer:* I kuha onu stvar po način po ovi, staviv joj pokriv zgar, da ju pri gotovi. P. Hektorović 15. — *cc) u jednoga pisca* XVIII *vijeka znači: slagati, polagati (ondje gdje treba da stoji), isporedi* spremati. I debele sastavļa snopove koje drugi u krstje gotove. J. S. Reļković 299. Koji litinu za zimu gotove. 346.

b. *sa* se.

a) pasivno. Kupe se svatovi, spravļa se nevjesta, pir se od svud gotovi naj ljepši od mjesta. I. Gundulić 148. Od tog svega đubre se gotovi. J. S. Reļković 210. Sva kositbi gotovi se sprava. 256. Sada rekoh ta se sitva novi, pram misecu u zemļu gotovi *(vidi* a, *b) cc)).* 265. Da se štogod u otajnu gotovi protiva općenomu miru. A. Tomiković, živ. 28. Vidi da niti ko dolazi ni se šta gotovi. Vuk, poslov. 199. Gotovļaše se svaki dan po jedno goveče. Đ. Daničić, nemij. 5, 18.

b) refleksivno, spravljati se, spremati se. — *Između rječnika u Vukovu* (‚sich bereiten' ‚parare se', cf. spremati se). Gotovi se vь srêtenije jego. Stefan, sim. pam. šaf. 20. K ńim se kupe i gotove čestijeh ļudi mnoštva vela. A. Vitaļić, ost. 2. Zmaj se ļuti gotovi s orli vojevati. J. Rajić, boj. 3. Muja ... gotovi se k brani. 22. Gotov'te se, kićeni svatovi. Nar. pjes. petr. 1, 80.

GÒTOVLJÊŃE, *n. djelo kojijem se gotovi.* — *U Vukovu rječniku* (‚das bereiten' ‚praeparatio').

GOTOVNOST, *f. osobina, stańe onoga što je gotovno, vidi* gotovost, a. — *Od* XVIII *vijeka.* I u gotovnosti držati. Z. Orfelin, podr. 99. Čisto kao da su i očekivala taku gotovnost na prelazak iz ovoga sveta u onaj. M. Đ. Milićević, zlosel. 302.

GOTÓVOST, *f. osobina, stańe onoga što je gotovo.* — *isporedi* gotovstvo, gotovnost. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚alacritas, celeritas'). Gotovost posluha. A. Georgiceo, nasl. 58. Zloba je postojani običaj i gotovost. D. Obradović, sav. 76. Gotovost svoju na rat s Engleskom izjavio. Nov. srb. 1834. 57.

b. *s konkretnijem značeńem: gotovi novci, vidi* 1. gotov, 1, b, *b) bb) i* gotovina. — *U Vukovu rječniku:* vide gotovina *s primjerom:* ‚Ima li što gotovosti?'

GÒTÔVSTVO, *n. vidi* gotovost, a. — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. gotovina).

GOTÓVŠTINA, *f. gotovina, gotovi novci.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GÔTSKÎ, *adj. koji pripada Gotima.* — *isporedi* gotički, gotijski. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚goticus'). Totila, to svak znaje, bijaše gotski vojevoda. J. Kavańin 114b. Mnozi građani bješe od gotskijeh sabaļa posječeni. I. Đorđić, ben. 123. — *U naše vrijeme kao tehnička riječ kod graditeļstva.* Gotski, arch. hist. ‚gothisch', tal. ‚gotico'; frc. ‚gotique', engl. ‚gothic'; gotski luk, obluk, frc. ‚ogive, arcaigu', engl. ‚pointed arch', ‚spitzbogen', tal. ‚arco acuto'; gotski svod, ‚spitzbogengewölbe', frc. ‚voûte gothique', tal. ‚volta gotica'; gotski slog, ‚gothischer stil', tal. ‚stile gotico'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *zovu se ovako i latinska slova s ńekijem osobitijem oblikom.*

GOVAN, Govna, *m. ime selu.* — *Krajem* XIII *vijeka sa starijem oblikom* Govьnь. — *U Daničićevu rječniku:* ‚Govьnь', selo ‚Govьnь' dao je Hilandaru kraļ Milutin (Mon. serb. 58 *god.* 1293—1302). bilo je blizu Drsnika i Petrča.

GOVÁNCE, govánca *i* govánceta, *n. dem.* govno. — *Između rječnika u Stulićevu s gen.* govanca *i s osobitijem (nepouzdanijem) značeńem:* ‚stercus liquidum, foria', *i u Vukovu* (govance, govanceta). — *U Dubrovniku djeca zovu ovako malu vrpcu vlažna puščanoga praha što načine za igru i napale s vrha pa malo po malo izgori bacajući iskre.* P. Budmani.

GÔVÂŃ, *m.* Salvia silvestris L., plavetnik. u pirotskom okrugu. — Veliki govań, Salvia sclarea L., mečje uho, skrletak, ivańsko zeļe. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 122.

GOVČIN MOST, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Govčinom Mostu. Sr. nov. 1872. 636.

GOVEČÁCA, *f. coll. dem.* goveda *(ili, po tome što ostaje u jednini,* goved). — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Ima dvoje, troje govečace.

GÒVEČE, gòvečeta, *n. dem.* govedo, *obično znači isto što* govedo, *te ga zamjeńuje u jednini.* — *Nema množine.* — *Postaje od* goved *nastavkom* c *(ili* k) -et; d *se ispred* č *ne čuje, ali se gdjegdje nalazi pisano.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (govedče ‚bos' 151a) *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* (govedče ‚bos'), *u Vukovu:* ‚ein rind (im weitesten sinne)' ‚bos, vacca, vitulus'. Nabukodonozora obrati Bog u goveče i s govedi pase travu. F. Lastrić, ned. 174. Car zapovidi, da se crivi govečeta po obrazu izbije. A. Kanižlić, kam. 621. Da je grlo vam krmčeta, da je trbuh govečeta. V. Došen 173a. Kud se rani svińče i goveče. J. S. Reļković 15. Koń mu nije kakvino su końi, veće šaren kako i goveče. Nar. pjes. vuk. 2, 249. Oči su mu ka' u govečeta. Nar. pjes. kras. 1, 3. Kao goveče bez rogova (što osobito; mimo ostale ļude). Nar. posl. vuk. 129. Rđavo goveče sve trogoče. 270. Kad goveče riče noću, nije na dobro. M. Đ. Milićević, živ. 2, 67.

GÒVEČEŠCE, *n. dem.* goveče, vrlo malo i malo vrijedno goveče. ‚Gonim ovo govečešce na prodaju'. *u Dobroselu.* M. Medić.

GOVEČI, *adj. vidi* govedi. — *U Stulićevu rječniku* (govedči). — *sasma nepouzdano.*

GOVEĆI, *adj. vidi* govedi. — *U Stulićevu rjčniku* (govedći). — *nepouzdano.*

GOVED, *f. coll.* goveče *i* govedo. — *Potvrđen je samo gen.* gòvedi *i instr.* gòvеđu. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* I stotinu konja i govedi. Nar. pjes. vuk. 4, 524. Take Vilip šaļe za govedu. Pjev. crn. 161b. Trista glavah konah i govedi. 241a. I pedeset konah i govedi. Ogled. sr. 9. I stotinu konah i govedi. 12. — *Prema svijem ovijem primjerima jamačno je griješkom pisano na jednom mjestu* govedih *kao da je gen. pl.:* I stotinu konah i govedih. Nar. pjes. vuk. 5, 499.

GÒVEDALAC, gòvedaoca, *m. vidi* govedar. — *U Stulićevu rječniku* (govedalac *i griješkom* govedaoc). — *slabo pouzdano.*

GÒVEDAONÎK, *m. vidi* govedar. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

GOVÈDÂR, govedára, *m.* bubulcus, *čovjek koji čuva goveda.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* gòvedâru *i* gòvedâre, gòvedâri. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu gdje naj prije dolazi, u Belinu* 141a, *u Bjelostjenčcvu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu.*

a. *s pravijem značeńem kazanijem sprijeda.* Jedan govedar u (‚i') tuđoj kući. Starine. 11, 113. *(oko* 1667). Obļubi srdcem govedara koga. A. Kanizlić, uzr. 29. Ni govedo pod sedlo, ni govedara nad sedlo. (Z). Poslov. danič. 79. Ne druguju z govedarima. B. Leaković, gov. 119. Tvoj govedar kod goveda. Nar. pjes. vuk. 1, 114. Ludom mužu i govedari ženu puštaju, a mudrom ne može ni vladika. Nar. posl. vuk. 171. Imao je svoga ovčara, govedara, konušara, svińara. Nar. prip. vuk. 15. — *i kao psovka.* Izvrće se Durutović Mojo ter dozivļe Stipurinovića: ‚Ne meći se, vlaški govedaru!' And. Kačić, razg. 239b. Nit' su ovo vlaški govedari. Nar. pjes. vuk. 5, 166. Ajd' otole, jedan govedaru! Pjev. crn. 196b.

b. Cobitis taenia L., *vrsta male ribe.* J. Pančić, ribe. 139. — *i u Vukovu rječniku (u dodatku):* vide brkica *s dodatkom da se govori u Jasenici.*

c. *ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemļe u Govedaru. Sr. nov. 1871. 722.

GOVEDÁRČE, govedárčeta, *n. dem.* govedar. — *U Vukovu rječniku* (‚bubulcus juvenis').

GOVEDÀRČIĆ, *n. dem.* govedar. ‚Pokisao mi je govedarčić moj'. *u Dobroselu.* M. Medić.

GOVEDÀRČINA, *m. i f. augm.* govedar. ‚Čija je to govedarčina tu?' *u Dobroselu.* M. Medić.

GOVEDÁRĒŃE, *n. djelo kojijem se govedari.* — *U Stulićevu rječniku.*

GOVEDÁREV, *adj.* bubulci, *koji pripada (nekome) govedaru.* — *isporedi* govedarov. — *U Vukovu rječniku.*

GOVEDÁREVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 140.

1. GOVEDÀRICA, *f.*

a. *žensko čeljade koje čuva goveda.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Ja ne mogu tebe oženiti svińaricom ni govedaricom, za te tražim gospodu đevojku. Nar. pjes. vuk. 181—182. — *može značiti i govedarevu ženu.*

b. *vidi* govedarka, b. D. Trsteńak.

c. pojata u kojoj se goveda spraćaju. M. Pavlinović.

2. GOVEDÀRICA, *m. prezime.* — *Isto je što predašńa riječ koja je postala muški nadimak.* — *U naše vrijeme.* Milutin Govedarica sveštenik. Nar. pjes. petr. 1, 356 *(među predbrojnicima).*

GOVEDÀRINA, *f.*

a. *vidi* govedarstvo. — *U Belinu rječniku* (‚l'arte del bifolco' ‚bubulcitari' 141b) *i u Stulićevu.* — *nepouzdano.*

b. *plaća govedaru.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das rindgeld (die bezahlung des rinderhirten)' ‚merces bubulci'.

c. *porez na goveda.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vectigal pecuarium'.

GOVEDÁRITI, govèdârîm, *impf. biti govedar, raditi kao govedar.* — *Samo u Belinu rječniku* (‚far l'arte del bifolco' ‚bubulcitor' 141b) *i u Stulićevu* (‚bubulcitare, bubulcitari').

GOVEDARIVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Zemļa u Govedarivici. Sr. nov. 1867. 223.

GOVÈDÂRKA, *f.*

a. *vidi* govedarica, a. — *U Vukovu rječniku.*

b. Motacilla alba L., *vrsta ptice.* — *isporedi* govedarica, b, govedaruša, b, migavica, potočarka. — *U Vukovu rječniku:* ‚die weisse bachstelze' ‚motacilla alba', cf. pliska.

GOVEDARŅICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Govedarnici. Sr. nov. 1870. 551.

GOVÈDÂRNÎK, *m.*

a. *vidi* govedar, a. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

b. *imę mjestima u Srbiji. a) u okrugu čačanskom.* Ńive u Govedarniku. Sr. nov. 1865. 395. — *b) u okrugu kneževačkom.* Livada na Govedarniku. 1872. 328.

GOVEDÁROV, *adj. vidi* govedarev. — *U Vukovu rječniku.*

GOVEDÁROVAC, Govedárôvca, *m. predašńe ime sela Glogońa u Banatu.* Javor. 1880. 143.

GOVÈDÂRSKÎ, *adj. koji pripada govedarima.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kako bi on carski sin uzeo govedarsku kćer. Nar. prip. vuk. 219. A ovaj što ńim govori narod da je samo svińarski i govedarski jezik. Vuk, pism. 87.

GOVEDÁRSTVO, *n. osobina, posao onoga koji je govedar.* — *Samo u Belinu rječniku* (‚l'arte del bifolco' ‚bubulcitari' 141b) *i u Stulićevu* (‚ars bucolica'). — *U naše vrijeme kod pisaca sa značeńem: odgajańe gòvêdâ.* Govedarstvo, stat. ‚rindviehzucht'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GOVEDARSTVOVATI, govedarstvujem, *impf. vidi* govedariti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GOVEDÀRUŠA, *f.*

a. *vidi* govedarica, a. — *U Vukovu rječniku.*

b. *vidi* govedarka, b. D. Trsteńak.

GÒVEDIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

1. GÒVEDINA, *f. govođe meso.* — *isporedi* govođina. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* говядина, *češ.* hovědina. — *Između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 173b, *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Pijat se sam promeni, pa dojde drugi s govedinun. Nar. prip. mikul. 2.

2. GÒVEDINA, *f. augm.* govedo. — *U Belinu rječniku* (‚bos vastus' 150b) *i u Stulićevu* (‚bos immanis, bos vilis').

GOVEDINIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚Govedinić', vojvoda ‚Vukosavь Govêdinić' 1456 (Okáz. pam. šaf. 79).

GÒVEDÎŠTE, *n. mjesto gdje se hrane goveda.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚bubile').

GOVEDIŠTVO, *n. vidi* govedište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GOVEDITEĻAN, govediteļna, *adj. u Stulićevu rječniku gdje se tumači:* ‚bucolicus'. — *nepouzdano.*

GÒVEDITI, gòvedîm, *impf. raditi kao goveče.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (govedim, kak govedo, vol ali krava činim ‚bovinor') *za koji će biti i načińeno.*

GÒVEDŃÂK, *m.* nekakva bolest u čeļadeta: otekne meso ma na kom mestu, pa može da raste po godinu dana. Leči se peskom ili belom zemļom iz hladne vode, ili privijaju izribanu crnu cveklu, ili mandarić s mlekom. Pod tim se pre provali i splasne. P. J. Marković.

GÒVEDO, *n.* bos, *ime opće za bika, vola, kravu, tele.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gòvêdâ. — -*e-stoji mj. ńegdašńega ę.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* govędo, *rus.* говядо, *češ.* hovado. — *Postaje rijetkijem nastavkom* endo *od osnove* gov, *indoevrop.* g^{u}ou, *isporedi let.* gōvs, *snskrt.* gav, *jerm.* kov, *grč.* βοῦς, *staroir.* bō, *stvńem.* chuo. — *Naj veće se govori u množini; u naše ga vrijeme u jednini zamjeńuje* goveče *(koje vidi) ali se gdjegdje čuje i* govedo *(vidi primjer iz* Nar. posl. vuk. *kod b)).* — *Na dva mjesta* xiv *i* xvii *vijeka ima gen. sing.* govedeta *od osnove* govedet *(isporedi* goveče): Izdava pristavu: otь govedeta 4 dinari. Zak. duš. pam. šaf. 38. *(na drugom mjestu u istom spomeniku:* otь goveda. 50). Rikanje od govedeta. J. Mikaļa, rječ. 563a. — *Pošto se* goveda *shvaća kao množina za* goveče, *uza ń mogu biti kolektivni brojevi sredńega roda* dvoje, troje, četvero *itd., vidi* dvoje, c, *a).* Domaćin mu pokloni petoro goveda. Nar. prip. vuk. 98. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚pecus'), *u Mikaļinu* (‚hic et haec bos'), *u Belinu* (govedo ‚bos' 151a; goveda ‚pecus bubulum' 139b), *u Bjelostjenčevu* (govedo, plur. goveda), *u Jambrešićevu* (‚pecus'), *u Voltigijinu* (‚manzo, bove' ‚ochs'), *u Stulićevu* (v. govedče), *u Vukovu:* plur. goveda, coll. ‚das rindvieh' ‚armenta, boves'. cf. govedo; govedo (rijetko se govori), vidi goveče; *u Daničićevu* (‚bos'). *a) u pravom smislu.* Od svakoga goveda soldini 5.

Zak. vinod. 71. Od goved velikih. 71. Ili kobyle ili ovce ili koze ili goveda. Mon. serb. 80. (1302—1321). Da dava travinu otь 100 govedь govedo. Zak. duš. pam. šaf. 50. Nit' bješe poznalo govedo u te dni ni jaram ni ralo. M. Vetranić 1, 7. Ovce i koze, goveda i krave. 1, 305. Govedi trgujem. M. Držić 49. Goveda pasući. 417. Vaļaše mu paziti goveda. K. Pejkić 14. Bog nije raj učinio za goveda nego za ļude. J. Filipović 1, 271a. Nabukodonozora obrati Bog u govečе i s govedi pase travu. F. Lastrić, ned. 174. Divojke u tabor kao goveda odagnaše. A. Kanižlić, kam. 830. Govedo gosparevo ne može u štetu uļestit. (Z). Poslov. danič. 25. Ni govedo pod sedlo, ni govedara nad sedlo. (Z). 79. Ovce, koze, goveda i koñi. Andr. Kačić, kor. 31. Babi neću čuvati goveda. Nar. pjes. vuk. 1, 159. A ja imah hiļadu ovaca, tri stotine koña i goveda. 4, 38. Ćeraj, pope, šarena goveda. 4, 407. U bogata vlaha i goveda su pametna (jer mu se laska. U Dalmaciji). Nar. posl. vuk. 325. Nijesu se mogli drukčije hraniti nego se on najmi da čuva seoska goveda. Nar. prip. vuk. 219. Siječe govedima glave u opklad. S. Ļubiša, prip. 105. — *b) kao psovka nepametnu, nespretnu čeļadetu.* — *u Belinu rječniku:* govedo ‚buaccio, per metafora si dice d'un huomo da niente' ‚homo nihil'. 150b. *amo može spadati i ovo:* Sa svim je govedo, još da ima rep. Nar. posl. vuk. 275.

GÒVEDOVATI, gòvedujêm, *impf. vidi* govedariti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GÒVEDOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 12.

GÒVEDOVINA, *f. goveđa koža.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚pellis bubula').

GÒVEDSKÎ, *adj. vidi* govedi. — XVIII *vijeka (samo u dva Reļkovića), a između rječnika u Belinu* (na govedsku ‚a modo di bue' ‚bovatim' 151b), *u Bjelostjenčevu* (meso govedsko *kod* govedina), *u Jambrešićevu* (govecki), *u Stulićevu.* Brašno kradu i govedske masti. M. A. Reļković, sat. C4b. Mesar tuži jezikom govedskim. E1a. U proliće govedske jaњije. J. S. Reļković 353. — *U Belinu rječniku ima i adv.* gòvedski ‚a modo di bue' ‚bovatim'. 157b.

GOVÈĐAČA, *f.*

a. Orobanche L., *neka parasitna biļka, vodńača, vodovodac.* — *U naše vrijeme.* J. Pančić, flor. beogr.3 353. Govedača, Orobanche major L. (Vukasović). B. Šulek, im. 97.

b. *vrsta jabuke.* — *U Srbiji u jagodinskom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 209.

c. *vrsta šļive.* — *U Srbiji u podrinskom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 567.

GÒVEĐÂ JÁRUGA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1873. 315.

GOVEĐAJKA, *f. dem. (s prezirańem)* govedo. — *Samo gen. plur.* gòvedajâkâ *u naše vrijeme u Lici.* ‚Imaš li ti što blaga?' ‚Imam nekoliko govedajaka' (razumije se: kao malenijeh i mršavijeh i rdavijeh). J. Bogdanović.

GÒVEĐÂK, *m. goveđa balega.* F. Kurelac, im. živ. 23.

GÒVEĐÂRI, *m. pl. selo u Dalmaciji na otoku Mļetu u koturu dubrovačkom.* Repert. dalm. 1872. 24.

GÒVEĐÊ BŘDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Zemļa na Govedem Brdu. Sr. nov. 1867. 215.

GÒVEĐÊ PÒĻE, *n. selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Progled. 97.

GÒVEĐÎ, *adj.* bubulus, *koji pripada govedima.* — *Postalo je u praslavensko doba od osnove* goved *nastavkom jь, isporedi stslov.* govęžь, *rus.* говяжій, *češ.* hovězí. — *Nalazi se (krivo) pisano i s* dj: govedji. — *Obični su samo složeni oblici; rijetko se nalaze nominalni:* Ne kup' goveda mesa. M. Držić 133. Orlovo pero na govedu govnu. (D). Poslov. danič. 91. — *Između rječnika u Mikaļinu* (govedji), *u Belinu* 146a, *u Bjelostjenčevu* (meso goveđe *kod* govedina), *u Voltigijinu* (govedje stado), *u Stulićevu* (govedji *i* govedi), *u Vukovu, u Daničićevu* (goveđь ‚bovis' 3, 577). Kože goveđe. Glasn. 15, 308. (1348?). Mesa goveđega librica. Stat. krč. ark. 2, 292. Od govedega mesa. M. Držić 290. Goveđa se pleća peku. 429. Grizući opanke i goveđe kože. I. Zanotti, skaz. 21. Govedom žilom sto udaraca dati. J. Banovac, prip. 185. Kupila sam četir' noge ma su govede. Nar. pjes. herc. vuk. 267. Hļeb skuhan u goveđoj čorbi. Vuk, poslov. 151. Blago je došlo u čaprama govedijema. S. Ļubiša, prip. 144.

GÒVEĐÎ BRÔD, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Govedij Brodь', selu je Dabru manastira Ravanice bila međa ‚Govedi Brodь' (Mon. serb. 199 *god.* 1381).

GÒVEĐINA, *f. vidi* 1. govedina. — *Može biti praslavenska riječ, isporedi češ.* hovězina. — *U Vukovu rječniku.*

GOVENA DRAGA, *f. starije ime selu u Hrvatskoj što se sad obično zove* Goњeva *(koje vidi).* Schem. zagr. 1875. 199. M. Sabļar 116. — *Po svoj prilici* -e- *stoji mj. ńegdašńega* ê, *te bi glasilo po južnom govoru* Govjena Draga.

GOVERNÀTÛR, governatúra, *m. tal.* governatore, *vladar.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka iz Dalmacije.* Svoga sina učini za governatura aliti upravļaoca od Jeruzolima. And. Kačić, kor. 355. Gospodin knez i governatur Ivan Vladmirović. Norini 83. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GOVEŠKO LICE, *n. visoka ravnina u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 167.

GOVILE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Ńiva u Govilama. Sr. nov. 1875. 428.

GÒVITAN, govitna, *adj.* povodļiv čovek, koji popušta. *u Lijevču.* V. Đorđević. — *može biti da je srodno s* govjeti.

GÒVJETI, gòvijêm (govim?), *impf.* obtemperare, *ugađati.* — *Akc. kao kod* umjeti. — -je- *i* -ije- *stoje po južnom govoru mješte ńegdašńega* ê, *a po istočnom* o: gòveti, gòvêm, *po zapadnom i:* gòviti, gòvîm. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gověti, govějǫ *i* govją, religiose vereri, venerari, *rus.* говѣть, говѣю, vivere, esse, venerari, jejunare, *češ.* hověti, indulgere, colere, obtemperare, parcere. — *Nejasna postaña. Miklošić misli da je uzeto iz germanskoga jezika (stvńem.* gawihjan, *blagosloviti); ali može biti da je od indoevropskoga korijena* ghuou, *isporedi jermenski* govem, *hvalim, lat.* foveo. — *U naše vrijeme živi samo u zapadnom govoru s praes.* govem; *jeli prema tome u južnom govoru bio praes.* govijem, *ili je bio* govim, *ne može se poznati po rijetkijem primjerima:* govi *u prvom od ova dva primjera jamačno jest impt., a u drugome može biti, te u oba dva ne zna se treba li čitati* govij *(prema* govijem) *ili* govi *(prema* govim): Govi kako kokošica, budi pura kako golubica, ļubi draga svoga kako grličica, poj kako slavić: sve zaludu; a mi ńim krive, a mi ne-

srjećne. M. Držić 146. Govi k'o nevjesta. (Z). Poslov. danič. 25. — *Između rječnika samo u Stulićevu gdje je uzeto iz ruskoga sa značenem:* ‚rispettare' ‚colere'.

a. *neprelazno, s dativom (ovako je i u ostalijem jezicima).* Govela im što je bo|e mogla. M. Đ. Milićević, jur. 73. Mladiću! ta je cigara zla gospođa! kajaćeš se što si se najmio ńu da služiš! tebi se čini da ona gove tebi, a ti sve daješ, ńoj da ugoveš! des. par. 62. *amo spadaju po svoj prilici i dva primjera (M. Držića i iz* Poslov. danič.) *sprijeda kazana.*

b. *prclazno. samo u jednom primjeru* xv *vijeka. značeńe može biti kao pređašńe (ili uživati?).* Samo nas učeći ne iskat svita čast, da Boga ńvaleći govit ńegovu slast. M. Marulić 200.

GOVNAČ, *m. vidi* govnova|. — *U Šulekovu rječniku:* ‚mistkäfer' (‚Scarabaeus stercorarius').

GOVNAČKA, *f.* Lestris, *ńeki rod vodenijeh ptica. — U Šulekovu rječniku:* ‚mewenbüttel' (‚Larus parasiticus'); ‚raubmöve' (‚Lestris').

GÒVNÂŃE, *n. djelo kojijem se govna. — U Vukovu rječniku.*

GÒVNÂR, govnára, *m.* foricarum purgator; scarabaeus stercorarius. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim voc.:* gövnâru *i* gövnâre, gövnâri. — *U naše vrijeme.*

a. *čovjek koji čisti zahode i druga mjesta iznoseći odande gnusobu. — U naše vrijeme u Dubrovniku (po dubrovačkom govoru* gomnar). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem. — između rječnika u Stulićevu. — b) zovu se u Dubrovniku* gomnari *i muška djeca (osobito siromaška) što se bez posla skitaju po gradskijem ulicama (franc.* gamins, *tal.* monelli, birichini, *ńem.* gassenjungen, gassenbuben), *isporedi* uličar, uličńak. — *c) kao psovka muškome djetetu i čeladetu.* P. Budmani.

b. *vidi* govnova|. *na Braču.* A. Ostojić. — *i u Dubrovniku s istijem značeńem kaže se* pop gomnar *(vidi kod* pop).

GÒVNARA, *f.*

a. *vidi* govnova|. — *U Vukovu rječniku.*

b. *brdo u Lici.* J. Bogdanović.

GOVNÀRÂŃE, *n. djelo kojijem se govnara.* P. Budmani.

GOVNÀRATI, govnàrâm, *impf. podnositi se kao govnar (vidi* govnar, a, *b)). — U naše vrijeme u Dubrovniku* (gomnarati). ‚Nemoj gomnarati po ulicam s djećetinom'. P. Budmani.

GOVNÁREV, *adj. koji pripada (ńekome) govnaru. — isporedi* govnarov. — *U Stulićevu rječniku.*

GOVNÀRICA, *f. psovka ženskome djetetu i čeladetu (vidi* govnar, a, *b) i c)). — U naše vrijeme u Dubrovniku* (gomnarica). P. Budmani.

GOVNÀRIĆ, *m. dem.* govnar *(koje vidi kod* a, *b) i c)). — U naše vrijeme u Dubrovniku* (gomnarić). P. Budmani.

GOVNÀRIJE, *f. pl.* nugae, *putine i rutine, ludorije, trice. — U Vukovu rječniku* (‚die drecker' ‚nugae').

GOVNÁROV, *adj. vidi* govnarev. P. Budmani.

GÒVNÂRSKÎ, *adj. koji pripada govnarima. — U Stulićevu rječniku.*

GÒVNATI, gòvnâm, *impf. dosadno i bez razloga prigovarati i opirati se (u prenesenom smislu i prostački, kao da ono što se govori vrijedi samo koliko govna). — isporedi* govnogrizati. — *U Vukovu rječniku:* ‚lästig und ohne grund widersprechen' ‚objurgare inique et moleste' *s primjerom:* ‚Idi ne govnaj tu' (otac reče sinu, n. p. kad sin više što na očinu uredbu).

GÒVNAV, *adj. vidi* govnen. — *U Vukovu rječniku.*

GOVNEČIJE, *m. pl. između ļudi koje je kraļ Stefan Dečanski dao Dečanima bili su i* vlasi Govnečije. Deč. hris. 59.

GÒVNEN, *adj.* merdosus, *izmrļan govnima. — isporedi* govnav. — *U Belinu rječniku* 708ª, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Vukovu. — Ima i adv.* gövneno *u Stulićevu rječniku* (v. gnusno).

GOVNÈNICA, *f. putina, ludorija. — isporedi* govnarije. — *U Vukovu rječniku:* ‚eine schlechte (dreckige) sache' ‚nugae'.

GÒVNEŠ, *m. psovka. — U Vukovu rječniku s primjerom:* Gövnešu jedan!

GÓVNITI, gôvnîm, *impf.* merda inquinare; cacare. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gôvńâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gôvnî, *u part. praet. pass.* gôvńen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.*

a. *gnusiti, prļati govnima. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* 680ᵇ, *u Stulićevu, u Vukovu (vidi daļe). a) aktivno.* Ne govni loja. (D). Poslov. danič. 72. — *u prenesenom smislu, zametati kavgu. u Vukovu rječniku* (‚stänkern' ‚rixam movere'). — *b) sa* se, *refleksivno. u Vukovu rječniku* (‚merda inquinari').

b. cacare. — *Samo u Voltiģijinu rječniku* (govniti, srati).

GÓVNO, *n.* merda, stercus *(prostačka riječ, kao i sve riječi što od ove postaju). — Akc. se mijeńa u voc. sing.* gôvno, *i u svoj množini:* gôvna, gövânâ, gôvnima. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* говьно, *rus.* говно, *češ.* hovno, *poļ.* gówno. — *Postaje nastavkom* ьno *od osnove* gov; *ova može biti da je jači oblik indoevropskoga korijena* gu, *isporedi snskrt.* gu, cacare. — *Po dubrovačkom se govoru* vn *mijeńa na* mn: gomno *(ali gen. pl.* govana), *vidi* P. Budmani, dubrov. dijal. rad. 65, 158. — *Između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 708ª, *u Bjelostjenčevu* (govno *i* gomno), *u Voltiģijinu, u Stulićevu* (govno *i* gomno), *u Vukovu s primjerom:* Bez govna nema ni govna (‚düngen ist nöthig'). *a) u pravom smislu.* Smok da prase ubijeno a ni govna izgubļeno. P. Vitezović, cvit. 137. U fortuni i govno uz jabuku plije. (D). Poslov. danič. 140. Privij govno od praseta. J. Vladimirović 36. Zarekla se svińa da ne izije g...o, pa devetome vrh odgrizla. Nar. posl. vuk. 86. Pis maco (na kiselo g...o!). (Kad kihne dijete). 248. ‚Ne ješi govna tu!' *(ne dosaduj riječima! ne zameći kavge! isporedi* govnogrizati, govnati). ‚Govno ti je na nosu' *(da ne bude uroka, kad se ko čemu začudi). u dubrovačkoj okolici.* P. Budmani. — *b) u prenesenom smislu. aa) kad se ko nada velikoj dobiti, pa ne dobije ništa ili dobije vrlo malo.* Strašivu trgovcu govno u tobocu. (D). Poslov. danič. 116. Nar. posl. vuk. 296. Meni pogača a ćosi g...o. Nar. prip vuk. 205. — *bb)* i govna *dodaje se drugijem riječima, kad se hoće ukazati prezirańe prema onome što one znače.* Kaki uskoci, kaki vlasi i govna! Vuk, nar. pjes. 4, 462. — *cc) čeļade koje nije ni za što, koje ništa ne vrijedi.* I govna li ovoga mislite ženiti? M. Držić 31. — *dd)* govna *može značiti: neprilika, nevoļa.* Vidiš li u koja govna sam upao? N. Naļeškoviċ 1, 274. — *c)* govno od dupina, govno od medvjeda, *ńeke vrste resuļe* (Medusa). *na Braču.* A. Ostojić.

GOVNOGRÍZÂŃE, *n. djelo kojijem se govnogriza. — U Vukovu rječniku.*

GOVNOGRÍZATI, govnògrîzâm, *impf. vidi* govnati. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Ne govnogrizaj.

GOVNÒNOŠA, *m. čovjek koji nosi govna. — Za šalu u pripovijeci. — U Vukovu rječniku* (‚qui portat stercus‘: vodonoša govnonoša ‚in der anecdote vom gefoppten wasserträger‘).

GÓVNOV, *adj. koji pripada govnu (u šali, kao da je govno čeljade).* ‚Prdac je govnov poklisar‘. P. Budmani.

GÒVNOVÂĻ, *m. ovako se zovu one vrste bûbâ s tvrdom korom i s tvrdijem gornjijem krilima koje vaļaju loptice načińene od gnoja. — isporedi* govnač, govnar, b, govnara, gundovaļ. — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* hovnivál, *poļ.* gównował. — *Između rječnika u Belinu* (‚scarabaeus‘ 649a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* govnoval *i* gomnoval ‚volvox, scarabaeus pilularis, melolontha, cantharis‘), *u Voltigijinu* (‚scarafaggio‘ ‚käfer‘), *u Stulićevu* (govnovaļ *i* gomnovaļ. v. gundovaļ), *u Vukovu* (‚Scarabaeus stercorarius L.‘). Mene jesu i boļi prosili, bumbarovi baše i haģije, govnovaļi kiriģije stare. Nar. pjes. srem. 40. Govnovaļ, der rosskäfer, Scarabaeus stercorarius. G. Lazić 82. Govnovaļ, više vrsti ‚ateuchus‘ (ńem. ‚mistpillenkäfer‘). *na Braču.* A. Ostojić.

GÓVNOVIĆ, *m. ime izmišļeno za šalu (govnov sin). — U Vukovu rječniku:* ‚ein komischer name (von‘ govno, ‚q. d. Stercutus)‘ *s primjerom:* ‚Jest on neki govnović, jest!‘

GÒVŃÀK, govńáka, *m. načińeno za šalu od* burag. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein komischer name statt‘ burag: sto govńaka masla (u pripovijeci).

GOVŃÀRIJA, *f. vidi* govnarije. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GOVŃENAC, govńenca, *m. samo nom. pl.* govńenci *na jednom mjestu* XVIII *vijeka. može biti da znači crijeva.* Da ne ostaše ńih'vu gladu ni očasi ni govńenci. J. Kavańin 154b.

GOVŃUŠE, *f. pl. vrsta gļive (u Istri).* B. Šulek, im. 97.

GÒVÔR, gòvora, *m.* sermo, *ono što se govori, način kojijem se govori, djelo kojijem se govori. — isporedi* govoreńe. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing.* govòru, *i može biti gen. pl.* govórâ *(ili* gòvôrâ?), *dat., instr., loc. pl.* govòrima *(ili* gòvorima?). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* govorъ, *buka, vika, rus.* говоръ *s istijem značeńem, češ.* hovor, *govor. — Nejasna postańa; može biti od indocvr. korijena* gᵘou, *isporedi lit.* gauju, *vijem (kao vuk), snskrt.* gu, gav, *zvečati, vikati, grč.* βο(ϝ)ή, *vika, γό(ϝ)ος, jauk. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚sermo‘), *u Mikaļinu* (govor, govoronje, besjedenje ‚locutio, loquela, loquentia, colloquium, sermo, oratio‘), *u Belinu* (‚parlare, nome, cioè favella‘ ‚locutio‘ 542a), *u Bjelostjenčevu* (govor, beseda, besedeńe ‚sermo, loquella, locutio, colloquium‘), *u Jambrešićevu (vidi kod* a, *c))*, *u Voltigijinu* (‚ragionamento, parlamento‘ ‚redo‘), *u Stulićevu* (‚sermo, verbum, locutio‘), *u Vukovu* (‚sermo‘), *u Daničićevu:* ‚govori.‘, colloquium: ‚koje se zgodo na samrtti mojej devojke, da imь se da prьićija, koliko se može, z govoromь, kako da se udome‘ (Mon. serb. 416 *god.* 1442), ali mislim da je pogrješka što je tako naštampano i da bi trebalo ‚zgovoromь‘.

a. *ono što se govori. a) uopće što ko u kojoj prigodi govori.* A na govor taj ļuveni Krunoslava opet kliknu. I. Gundulić 462. Jedva izreče sej govore, a Akile dođe. G. Palmotić 192. U pjesmicama koje se s govorom jednoga lica počińu. Vuk, nar. pjes. 1, IX. Za to su se preda mnom u ovome govoru čuvali toga. 1, 78. Uze batinu, pa po ńemu, t. j. bez ikakoga govora, odmah. Vuk, poslov. 222. — *b)* oratio, contio, *što ko poduļe vrijeme govori pred skupom čeļadi, pred svijetom, osobito u kojoj svečanoj prigodi.* Ovdi paša dobesjedi, i na govor svoj *(ńegov)* naredan među svijetlim banim slijedi lak i kratak žamor jedan. I. Gundulić 454. Svršiti govor ‚perorare, conchiudere‘ ‚orationem finire‘. A. d. Bella, rječ. 556a. Razlučit ću ovi govor u tri besjede. Đ. Bašić 153a. — *c)* sermo, colloquium, *što dvoje ili više čeļadi među sobom govore. isporedi* razgovor. *aa) uopće.* U ļubavi i milu govoru. P. Zoranić 27b. On završe govor ovi. G. Palmotić 3, 65a. Govor ‚parlamento, ragionamento‘ ‚sermo‘. 541a. Doći na govor, na razgovor ‚venir a ragionamento‘ ‚in congressum venire‘. 604b. U tom oni dok govoru bili. Nar. pjes. juk. 81. Živ mi Todor da se čini govor. (Kad se što govori u bezposlicu). Nar. posl. vuk. 81. Lukavi Mlečić zavede govor o turskomu ratu. S. Ļubiša, prip. 51. Začne Bujović govor o Šćepanu. 111. — *bb)* o tome je govor, *o tome se govori, o tome govorimo, razgovaramo se. isporedi* riječ. — o tome ni govora nema *znači da je o onome zaludu govoriti i razgovarati se, ili po tome što je stvar već svršena i ne može se promijeniti niti joj se može što dodati, ili je nešto što nikako ne može biti.* P. Budmani. — *cc)* scena, *u drami jedan od mańijeh dijelova. — isporedi* prizor, skazańe. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Čin drugi, govor prvi. M. Gazarović 18. — *d)* fama, rumor, *što svijet, ļudi o čemu govore. isporedi* glas, e, *α*). — *između rječnika u Mikaļinu* (govor općenski ‚sermo vulgaris‘), *u Belinu* 542a, *u Stulićevu* (dati govora puku). Od koga čujaše velik govor. B. Kašić, iń. 59. Podizat' se glas počina, raste govor, svak besjedi, da od Poļaka do Turčina mir žuđeni veće slijedi. I. Gundulić 456. Čuje se nekakav govor. Vuk, rječ. 91b. Govor svega Izraiļa dođe do cara. Đ. Daničić, 2sam. 19, 11. — *e)* oraculum, responsum oraculi, *gatańe. — samo u Jambrešićevu rječniku:* govor božanski, govor mudri, glasoviti ‚oraculum‘. — *slično je i u ovom primjeru (o proročanstvu):* Ovo narečeno je u govoru proročanstva koji veli . . . S. Rosa 18b.

b. *način kako se govori. a) kao osobina po kojoj se jedno čeļade razlikuje od drugoga, i to po glasu, po izgovarańu a i po onome što obično govori i po načinu (kretańu itd.) kojijem govori.* Poznajem ga po govoru. Vuk, rječ. 91b. — *b) amo može spadati* govor *i kad znači ono što se govori, ali kad se kod toga ne ističu toliko misli što se izriču koliko riječi, red i uopće način kojijem se izriču. i ovo značeńe može spadati pod a), po tome što se čeļade i ovako može obično od drugoga razlikovati.* Ulise: Sladak govor moj primjeni sad koristan budi meni. G. Palmotić 1, 212. Čovjek neslana govora ‚chi parla scioccamente‘. A. d. Bella, rječ. 541b. Ali ńeko *(knige)* sasvo da su složeno urednopisańem i izvrsnijem govorom. I. A. Nenadić, nauk. 7. U ovijeh mojijeh knigah nijesam se hotio služit davnijem načinima u govorenju ni riječima u rijetko čuvenijem, neg govorom običajnijem. Đ. Bašić VI. Onaj govor, ono lice, onakvi pogled nema do u cara. S. Ļubiša, prip. 100. — *c)* sermo, lingua, *što je osobina naroda, plemena kad go-*

vori, te ga razlikuje od drugoga naroda, plemena. razlikuje se od ‚jezika' tijem što se ‚govor' samo može kazati o onome što se govori a ne o onome što se piše, i što se jezik *boļe kaže o cijelome narodu, a* govor *samo o plemenu. — isporedi* narječje. Govor ‚idioma cioè linguaggio' ‚idioma'. A. d. Bella, rječ. 374a. Tako se slobodno može reći da su ono gotovo sve prave ‚ercegovačke' pjesme koje su gdješto po primorskome načinu i govoru okrenute. Vuk, nar. pjes. 1, vi. Po narodnome govoru ‚kavga' se ne može ‚zavaditi', nego se ‚zametne, učini . . .' 2, 386. Samo se za stare Grke ne zna, da su od koga primili gdjekoje riječi i načine govora. pism. 31. To se mora iz narodnoga govora naučiti. 56. — *d)* prosa oratio, *kao način kojijem se obično govori (a ne pjeva se) ističe se kao suprotno pjesmi.* U pjesni i u govoru blagoriječtvo kad tko čuje Petrovića. J. Kavańin 181a. Kao što se i u govoru može čuti ‚žimi' mjesto ‚živ mi'. Vuk, nar. pjes. 1, 18. ‚Pojaz' mjesto ‚pojas' onuda se samo u pjesmama čuje, a u govoru se kaže ‚pâs'. 1, 38. Starac Milija ove riječi (sjetno) u govoru nije poznavao niti joj je znao pravoga značeńa, nego ju je pjevao i uz ‚veselo' i uz ‚neveselo'. 2, 527. Mjesto ‚plesti ću' u govoru bi se kazalo ‚pleśću'. 2, 635.

c. *djelo kojijem se govori. a) uopće.* Sidmoj govor moj prikršiv reče. P. Zoranić 19a. Presta Jezus sve govore. I. V. Bunić, mand. 10. Muk čini i zalihu gozbinu lasno probavjat', a zališni govor i malahnu na grlo vraćat'. (Z). Poslov. danič. 65. Obrativši govor k puku. S. Rosa 136b. Budući zabranio mnogi govor. J. Matović 447. Obratiću moj govor onijem, koji dohode, stoje i slušaju. A. Kalić 28. Kad se ko kakvoga imena ili drugoga čega u govoru ne može da sjeti. Vuk, poslov. 254. — *b)* sermonis usus, *stańe onoga koji može govoriti.* Povrati mu govor i dušu. Nar. prip. vuk. 130. — *amo može spadati i ovaj primjer gdje stoji u prenesenom smislu:* Pun nemira, smeće i jada, daće tužbam govor taki. I. Gundulić 304.

d. govor i razgovor, *od mila se zove čeļade s kojijem je milo govoriti i razgovarati se (vidi i* razgovor). Ah lepi moj govoru i razgovoru, sestro moja. Nar. pjes. istr. 5, 15.

GOVORAJKO, *m.* nadimak muškomu govorļivu. M. Pavlinović.

GOVORAJKA, *f.* a) nadimak ženskomu koje mnogo govori. b) šaļiva pripovijetka. M. Pavlinović.

1. GOVÓRAK, govórka, *m. dem.* govor. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (mudar govorak ‚massima o assioma, propos. communemente ricevuta' ‚axioma' 465a) *i u Stulićevu* (mali govor). Sve ovo zadržaje se u ovomu mudrom govorku apostolovu: ‚Ovo ćutite u vami što i u Isukrstu'. I. Velikanović, uput. 1, 212.

2. GOVORAK, govorka, *m. vidi* govorko. — *U Stulićevu rječniku* (‚blatero, loquax, garrulus, verbosus').

GÒVÔRAN, gövôrna, *adj.*

a. *vidi* govorļiv. — *U Belinu rječniku* (govorni ‚loquax' 443b), *u Bjelostjenčevu* (mnogo govorni *kod* govorļiv), *u Voltigijinu* (govorni *uz* govorļiv), *u Stulićevu* (v. govoričan). — *Adv.* gövôrno *u Belinu rječniku* (‚loquaciter' 443b), *u Bjelostjenčevu* (mnogo govorno *kod* govorļivo), *u Jambrešićevu* (dobro i složno govorno ‚oratorie'), *u Stulićevu* (‚loquaciter').

b. verbalis, *koji pripada govoru, koji se govori. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Moliti ga s većom pomńom molitvom govornom. I. A. Nenadić, nauk. 57.

GOVÒRÂNCIJA, *f. predug i zaludan govor. — Načińeno od* govor *talijanskijem nastavkom* anza. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Sva ta govorancija ne vrijedi boba. M. Pavlinović, rad. 96. Oštro ukori i ńegove govorancije. razl. spis. 40.

GOVORATI, govoram, *impf. na jednom mjestu* xvii *vijeka sa značeńem: ogovarati, izgovarati.* Da Adam ne bude sagrišio i govorao svojega grijeha, ne bi bio izagnan iz raja, ali braneć se uzrasti svoje pomańkanje. M. Radnić 39a. — *nije dosta pouzdano.*

GOVORČAC, govorčca, *m. dem.* 1. govorak. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GOVÒRČIĆ, *m. dem.* 1. govorak. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GOVÒRČIJA, *m. vidi* govorģija. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Pripòvijedâc, govòrčîjâ . . . J. Kavańin 205b.

GOVORČIN, *m.* orator, advocatus, *govornik, odvjetnik. — isporedi* govorčina. — *Kao da je složeno od* govor *i od osnove glagola* činiti. — *Od* xvi *do* xviii *vijeka u ńekijeh pisaca čakavaca, a između rječnika u Vrančićevu* (‚advocatus; orator') *gdje naj prije dolazi.* Tote odvitnici krivi govorčini. Đ. Baraković, vil. 313. Znamo dobro govorčine, mnogo vele, malo čine. P. Vitezović, cvit. 23. Ondi proklińeju suca, govorčina. M. Kuhačević 38. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku* (‚der redelustige') *s drugijem značeńem: govorļivac.*

GOVORČINA, *m. vidi* govorčin. — *Samo na jednom mjestu* xvi *vijeka, a otale u Stulićevu rječniku* (‚locutor, orator'). Sudci, odvêtnici, dragomani, govorčine i ostali takovi. Š. Budinić, sum. 39b.

GOVÓRČINOVIĆ, *m. prezime u Mitrovici.* M. Medić.

GOVÒRÊŃE, *n. djelo kojijem se govori. — vidi* govor. — *Stariji su oblici* govorenije, govorenje. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu, Mikaļinu, Belinu* govorenje, *u Daničićevu* govorenije.

a. *sa značeńem sprijeda kazanijem. isporedi* govor, c. *a) uopće.* Učińeno jest govorenje Gospodinovo Iliji. Bernardin 36. 3reg. 17, 8. Jedva Izak biše govorenje svršil. 41. gen. 27, 30. Vrzmo tja za pleći govorenje dugo. M. Držić 440. Po čestu mise svete govorenju. A. Georgiceo, nasl. 330. Govorenjem tim i nukanjem užeže srce svim. B. Krnarutić 34. Gdi je vnogo govorenja, tu veliko ni čińenja. P. Vitezović, cvit. 23. Jere sam mnogo sagriješio . . . govorenjem. S. Margitić, isp. 12. Jednom posred govoreńa zgrabiše ga i odvedoše. B. Zuzeri 179b. Car pritrže Ivana govoreńe. A. Kanižlić, kam. 754. Govoreńe u razlike jezike. Grgur iz Vareša 60. Ako ti je na srcu pomišļeńe kao što govoreńe, sad će jagńe tu biti. Vuk, živ. 226. Cika ļuta mješte govoreńa. Osvetn. 2, 62. — *b) vidi* govor, c, *b).* Ki da oslici Balamovi govorenje. Naručn. 2b. Nijemijem govorenje dajući. A. Gučetić, roz. jez. 206. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima znači: oblast da se može govoriti.* Pristupivše prid nas isprosiše govorenje od nas. Mon. croat. 147. (1492). U sinodu kraļ isti imadijaše govoreńe. A. Kanižlić, kam. 182.

b. *ono što se govori, vidi* govor, a. *a) uopće što ko jedan put govori.* Slišeći knez ńih govorenje. Mon. croat. 2. (1309). Ja videvь ńegovo dobro govorenje. Mon. serb. 202. (1385). Da se

napuni govorenje ko jest on sam rekal. Bernardin 87. joann. 18, 9. Da moje govorenje ti upamtiš. Zborn. 63a. Gustao sam ńegovo govorenje. M. Držić 220. Da naše uši ne budu slušati isprazna govorenja. A. Gučetić, roz. jez. 129. Odmetno si govorenja moja natrag. M. Divković, bes. 31a. Veliki je grijeh govorenje Božje muočati. 461b. Suproć kojim od sve ove pisni govorenje upravļeno jest. A. Vitaļić, ist. 49. Car ovim govoreńem stisnut, zastiđen učini. A. Kanižlić, kam. 335. Samo moje govoreńe isporučite. M. A. Reļković, sabr. 38. Pa desnijem smijehnuo se brkom i bruka se taštu govoreńu. Osvetn. 2, 62. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima* govoreńe je *znači: uopće govori se, a ne kao* govor je *kod* govor, a, *c) bb).* Od ovoga ćemo govoriti obilnije kad bude govoreńe od srditosti. F. Lastrić, ned. 186. Od ovih kanona od kojih je govoreńe da su primļeni. A. Kanižlić, kam. 116. — *b) što se često ili više puta govori (prema iterativnom značeńu glagola* govoriti). Neka se govorenjem punijem nenavidnosti ukažu. M. Držić 242. Ki dežeļe svoje razlikim i narešenim govorenjem ča već mogu hvale. P. Zoranić III. Koliko ti, moj sinko, moje veliko govoreńe. Nar. pjes. mikl. beitr. 37. Zaludu ti moje govorcńe. Nar. pjes. vuk. 1, 322. — *c)* oratio, contio, *vidi* govor, a, *b).* Slišali smo tvoje slatko naučeno govorenje. Živ. kat. star. 1, 220. V nediļu cvitnu govorenje vele lipo. Korizm. 78b. Umrlim govorenje. D. Rańina 148a. Da u nediļu dojde na prediku, ter govorenje slišati bude. F. Glavinić, cvit. 317b. U prvomu *(dilu)* uzdrži se govorenje od priprave na dobru smrt. P. Radovčić, nač. 2. Jesu u ovih knigah sto i deset govoreńa koja su svrhu vire i ufańa. J. Filipović 1, x. Zaklapam moje govoreńe ričma svet. pisma. F. Lastrić, ned. 199. Koji je duhovna govoreńa Nicete u latinski jezik prinio. A. Kanižlić, kam. 55. Čineći jednom jedno govoreńe svojim redovnikom. M. Zoričić, osm. 73. Kojemu *(puku)* pak sudac kratko govoreńe učini. M. A. Reļković, sabr. 55. Pet komada knjiga, u kojima se uzdrži sto sedamdeset i osam govoreńa. Grgur iz Vareša 13. — *d)* sermo, colloquium, *vidi* govor, a, *d). aa) uopće.* Imasmo govorenje svrhu toga. Mon. croat. 93. (1463). Togaj bi govorenija i pisma mnogoo biloo. Mon. serb. 500. (1466—1500). U raskošu i glumļivu govorenju. P. Zoranić 8b. Ni s materom hotijaše govoreńe razkladati. I. J. P. Lučić, razg. 72. — *bb) u jednoga pisca* XVI *vijeka drama, komedija. isporedi* govor, a, *c) cc).* I takoj svrši ovoj govorenje. N. Naļeškoviċ 1, 222. Ovo govorenje bit će razdijeļeno u tri ata. 1, 276. — *e) vidi* govor, a, *d).* Mrmńanje je jedno govorenje ko ishodi od zavidošći. Korizm. 52a. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima se govori samo o malom mnoštvu čeļadi:* Izajde tada govorenje moju bratjom da učenik oni ne umira. Bernardin 11. joann. 21, 23. Izajde dakle govorenje ovo meu bratjom, da učenik oni ne umira. I. Bandulavić 14a.

c. *način kako se govori. a) uopće, vidi* govor, b, *a) i b).* Te knige bihu narešeno lipim i gizdavim govorenjem. Živ. jer. star. 1, 226. Sveto pismo mrsko mu biše, zač ne biše slatkim govorenjem urešeno. 1, 226. Milostivim i slatkim govorenjem ima ńega pripeļat. Naručn. 84a. Radi oblicija i lepa govorenja. Š. Kožičić 54b. Koji slatkijem govorenjem isto ispovijedi upiše i prikažo. S. Matijević 4. Mali učinno retoriku to jest govorenje urešeno. I. Ancić, ogl. 180. Što ne činiš slatkostju tvoga govoreńa? J. Banovac, uboj. 3. Mladić velo pristao po govoreńu i držańu. A. Kanižlić, kam. 255. — *b)* sermo, lingua, *vidi* govor, b, *c).* Ki iz židovskoga na grčko prinesu ju *(biblijn)* govorenje. F. Glavinić, cvit. 43b. *(Ti)* govoreńe š nim *(s kraļevstvom)* slovinsko na pet mora prostrije u jedno. G. Palmotić 2, 275. Ugoditi pismo s načinom dubrovačkoga govoreńa. I. Đordić, uzd. v. Svi jednako ne govorimo, dali imadu različita govoreńa i u slovima i u ričima. M. Dobretić VI. Naj boļi latinskoga govoreńa naučiteļ. J. S. Reļković XVI. — *c)* prosa oratio, *vidi* govor, b, *d).* Ovu istu pet atih u prostu govorenju. P. Radovčić, nač. 575. Prosto govorenje ‚prosa, favellare sciolto differente dal verso' ‚prosa'. A. d. Bella, rječ. 592a. Razdriješeno i prosto govorenje. I. Đordić, uzd. VII.

GOVOREŃIĆE, *n. dem.* govoreńe. — *U Jambrešićevu rječniku* (‚oratiuncula') *za koji može biti i da je načińeno.*

GOVÒRĠIJA, *m. vidi* govorļivac. — *isporedi* govorčija. — *Postaje od* govor *turskijem nastavkom ġi.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Neka se učini porez na govorġije. D. Obradović, basn. 124. — *S drugijem značeńem: čovjek koji mnogo i dobro umije govoriti.* Oba mudra, govorġije i mirotvori. S. Ļubiša, prip. 156.

GOVORIČ, *m. čeļade koje rado govori zlo o drugome.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ustegnuti zločeste jezike opacijem govoričima. K. Maġarović 21.

GOVÒRILAC, govòrioca, *m. čovjek koji govori (ńekom prigodom), čovjek koji umije mnogo i dobro govoriti, vidi* govornik. — *isporedi* govoriteļ. — *U Mikaļinu rječniku* (govorilac, govornik ‚orator, locutor, loquens, eloquens') *i u Stulićevu* (govorilac *i griješkom* govorioc, v. govoriteļ).

GOVÒRILICA, *f. žensko čeļade kao govorilac.* — *U Stulićevu rječniku* (v. govoriteļica) *za koji će biti i načińeno.*

GOVÒRILÎŠTE, *n. mjesto gdje se govori.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚forum').

GOVORILIŠTVO, *n. vidi* govorilište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GOVÒRILO, *n. ono (u grlu i ustima) čim se govori.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Govorilo, phys. ‚sprechorgan, sprachwerkzeug', tal. ‚organo della favella'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GOVÒRIONICA, *f. soba gdje se govori.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Govorionica ‚redezimmer'. Jur. pol. terminol. 420.

GOVÒRITEĻ, *m. vidi* govorilac. — *Od* XVIII *vijeka, u između rječnika u Belinu* (‚parlatore' ‚locutor' 542a) *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* govoritel, govornik, besednik ‚sermocinator, locutor, loquens'), *u Jambrešićevu* (govoritel ‚sermocinator'), *u Voltiġijinu* (‚parlatore, oratore' ‚redner'), *u Stulićevu* (‚locutor, orator'). Želim te dilovnikom a ne govoriteļom. Ant. Kadčić, predg. 1.

GOVÒRITEĻICA, *f. žensko čeļade kao* govoriteļ. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* govoritelica ‚sermocinatrix, locutrix, loquens'), *u Jambrešićevu* (govoritelica ‚sermocinatrix'), *u Voltiġijinu* (govoritelica ‚parlatrice, oratrice' ‚rednerin'), *u Stulićevu* (‚quae loquitur').

GOVÒRITI, gòvorîm, *impf.* fari, loqui, dicere, inquam, *jarļati misao riječima.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u aor.* gòvorih, *osim* 2 *i* 3 *sing., u impt.* gòvori, *u ger. pract.* gòvorîvši, *u part. pract. act.* gòvorio; *kaki je u praes. taki je u impf.* gòvorâh, *u ger. praes.* gòvoreći, *u part.*

praet. pass. gȍvoren; *mijeńa se u* 2 *i* 3 *sing. aor.* gȍvorî. — *Postaje od* govor *nastavkom* i. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* govoriti, *rus.* говорить, *možebiti i praslavenska, isporedi češ.* hovořiti. — *Radi ȍblīkâ, treba pomenuti da stariji oblik* 1 *sing. praes.* govoru *zamjeńuje mlađi* govorim *ne samo u prva vremena nego i kasnije, sve do* XVIII *vijeka, i u pisaca koji ne miješaju crkveni jezik s narodnijem; taj se oblik nalazi n. p.* XV *vijeka:* Bernardin 1. 2; XVI: N. Rańina 13b; Zborn. 125b; Ark. 9, 85. (1520); Š. Menčetić 161. 328; P. Hektorović 48; N. Naļešković 1, 136; 2, 95. 123; XVII: M. Divković, nauk. 7a. 46a; B. Kašić, is. 68; nasl. 35. 155; Đ. Baraković, vil. 66; M. Orbin 10; M. Radnić 315b; XVIII: J. Banovac, prip. 8. *uz to nalazi se i* govorim *(naj prije* XVI *vijeka.* N. Rańina 13b, *vidi* Đ. Daničić, obl. 265). — 3 *plur. praes.* gȍvorů *stoji griješkom mj.* govore *jedan put u Kavańina* (487b) *i obično u Matovića: ima i ger. praes.* govorući *jedan put u Lastrića* (test. 17a). — *u dva pisca Bošńaka ima impf.* 1 *pl.* gȍvorâmo (gȍvorâhmo). J. Filipović 1, 271b; F. Lastrić, test. 13a. 330a. — *kod ńekijeh čakavaca glasi ovaj glagol* govoreti, *kao da je nastavak ê:* govoreti. Nar. pjes. mikl. beitr. 15. 16; govore *(mj.* govorel). Nar. pjes. istr. 1, 49. 2, 7; govorela. Nar. pjes. mikul. 166. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ‚fari; loqui; obtrectare; sermocinari'; *u Mikaļinu:* govoriti, besjediti ‚dico, narro, ajo, loquor, commemoro, profero'; *u Belinu:* ‚dico' 259b; ‚parlare, favellare, o proferir parole' ‚loquor' 541a; *u Bjelostjenčevu:* govorim, besedim ‚loquor, sermocinor, for, affor'; *u Jambrešićevu:* govorim ‚loquor, sermocinor'; *u Voltiģijinu:* ‚parlare, ragionare' ‚reden, sprechen'; *u Stulićevu:* ‚fari, effari, loqui, sermocinari etc.'; *u Vukovu:* ‚sprechen' ‚loquor'; *u Daničićevu:* ‚loqui'. — *Značeńe može biti ne samo imperfektivno nego i iterativno; ali to nije svagda lako raspoznati.*

I. *aktivno.*

1. *neprelazno.*

a. *misli se na način kojijem se misao javļa, a ne na samu misao.*

a) u naj širem smislu, glas ispuštati na taki način da postaju riječi. kod toga se obično misli da se riječima javļa misao, ali to nije svagda potrebno, tako se kaže da ‚govore' ili da ‚mogu govoriti' i životińe (n. p. ńeke ptice) koje mogu ispuštati glas slično kao čeļade tako da i u ńih postaju riječi što su čule od čeļadeta (tako se kaže i o čeļadetu da ‚govori' i kad mu riječi nemaju nikakva smisla, n. p. kad ‚bunca' izvan sebe ili u snu). drugo je kad se u narodnijem pričama i basnama pripovijeda da životińe ‚govore' (vidi primjer kod e) na kraju); ondje se misli na pravi govor kao u čeļadeta. — s ovijem je značeńem govoriti *iterativni glagol, jer pokazuje uprav obično stańe u čeļadeta; suprotno je stańe u nijema čeļadeta ili u takovoga (n. p. u malahna djeteta) koje nije još uspjelo naučiti se na govor. (Otac i mati)* bili su ńega *(djeteta)* meštri naučiti ga govoriti. Korizm. 43b. — *amo mogu spadati i ovakovi primjeri u kojima je riječ o neobičnom stańu kod čeļadeta koje umije i obično može govoriti:* Majka plače, ne mož' da govori, jedva plačuć' ovo probesedi. Nar. pjes. vuk. 1, 124.

b) uopće, ne mučati. — tijem što je suprotni glagol mučati, *razlikuje se od značeńa kod a) (gdje je suprotno značeńe* biti nijem *ili uopće* ne moći *ili* ne umjeti govoriti). Oholas sniži tvu prida mnom govoreć. I. Gundulić 105. Ajde, više ne govori, majko! Nar. pjes. vuk. 1, 472. Još će čaše Gojko govoriti, al' ne dade Vukašine kraļu. 2, 120. Bit' ne može, govoriti hoću. 2, 199. Još mu će čaše duždе govoriti, al' ne dade Kraļeviću Marko. 2, 239. Marka zove, Marko ne govori, već on sjedi, pije mrko vino. 2, 343. Kada dođe dubrovački kraļu, vi šutite, ja ću govoriti. 2, 475. Govori, za popom govorio! (bolestan na ispovijesti?). Govori, za popom govorila! (Reče se đevojci, i misli se da bi za popom govorila na vjenčańu). Nar. posl. vuk. 43. — *u ovijem je primjerima iterativni glagol:* One *(žene)* uvik govoriti znadu. M. A. Reļković, sat. D4b. Kada hodi, kako vetar veje; kad govori, kako sabļom seče. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Kad govori, gromovi pucaju; kad pogleda, muńe sijevaju. 1, 552.

c) kod javļańa misli ističe se da to biva riječima i načinom (jezikom) kao što je kod kojega naroda. — glagol je iterativni kad je značeńe da subjekat u svakoj prigodi može, umije javļati misli onijem jezikom. aa) nije izrečeno, koji je jezik. u ovijem primjerima misli se na materinski: Osim toga, Slavonijo moja, jedna ima još falinga tvoja, jer u tebi još ļudi imade koji dobro govorit ne znade. M. A. Reļković, sat. B8b. Pa čitateļi neka ga *(slovo h)* čitaju kako ko i govori. Vuk, nar. pjes. 1, v. — *bb) jezik se izriče: aaa) instrumentalom.* Govorahu jezici i prorokovahu. N. Rańina 138a. act. ap. 19, 6. Hoćete imati oblast svimi jeziki govoriti. F. Glavinić, cvit. 157b. Ļubežļivo svijeh usili, slovinskijem da jezikom u naprijed bi govorili. G. Palmotić 2, 162. Jezicj, kojijem razlici narodi i puci ļucki govore. R. Gamańić 4. Koji našijem jezikom govore. M. Radnić VI. U ime mojo djavle će izgoniti, jezicim će novim govoriti, zmije će uzimati. J. Banovac, razg. 67. Kako da ńiovim jezikom govori. F. Lastrić, test. ad. 102a. Počeše govoriti različiti jezici. A. Kanižlić, fran. 49. Ovo učinio jesam za službu oni*(h)* ļudi koji izvan slovinski, drugim jezikom govoriti ne znadu. And. Kačić, razg. 317. — *griješkom s prijedlogom* s: Kako jur govore z našimi jazici? F. Glavinić, cvit. 161b. — *bbb) akuzativom s prijedlogom* u. Ne stide se Grci ni Latini govoreći u jezike ńiove . . . Nemoj se dakle stiditi u tvoj slavni jezik govoreći. And. Kačić, kor. 12. Da u šest jezika govoriše i stade jih vika. M. A. Reļković, sat. K7a. — *ccc) adverbom. — naj običnije.* Toliko lipo židovski govoraše. Živ. jer. star. 1, 227. Govoriti đjački ‚latine loqui'. A. d. Bella, rječ. 541b. Ja ću poći duci od Lorene posrid vojske cara silenoga, govoriću turski i arapski. And. Kačić, razg. 220a. Al' po duši naši govoreći. M. A. Reļković, sat. B8b. I kaldejski onda govoriše. K6b. On otide grčki govoriti. Nar. pjes. vuk. 2, 449. — *amo spada i ovo (vidi kod* kršćanski): Gdje mi krstjanski govore, gdje nas razumiju. M. Držić 254. — *ddd) nekolicinom riječi što vrijedi kao adverb. (Morovlasi)* po stari rimski običaj govoret. Š. Kožičić 35a. Govoriti po kńizi ‚latine loqui'. A. d. Bella, rječ. 541b. — *cc) može se govoriti i ne pravijem narodnijem jezikom, nego govorom što samo ńeka čeļad umiju i razumiju, tako se može kazati n. p.* govoriti gegavački, kozarski, mutavģijski *itd.* — *amo spada i ovo:* Govorit iz zuba ‚parlar in gergo'. A. d. Bella, rječ. 249b.

d) običnijem glasom i načinom javļati misli, kao suprotno glagolima vikati, šaptati, pjevati, jaukati *itd., n. p.* Ne pjevaj, govori.

e) može se izreći čim se govori, n. p. jezikom: Govȍri *(griješkom)* s jezikom a ne rukami. (D). Poslov. daničić. 25. Kamo jezik? ńim ne govorio! Nar. pjes. vuk. 2, 239. — *ili ustima:* Premda

ustima govorim. M. Dobretić 507. — *i s osobitijem značenjem:* Govoriti na usta, na riječ ‚coram loqui'. A. d. Bella, rječ. 541a, *gdje se ističe da se* govoriti *shvaća u pravom smislu; tako je i ovdje:* Kad su živinice ričmi govorile. P. Hektorović 37.

f) adverbom ili nekolicinom riječi što stoji kao adverab može se izreći kako se govori (sa spoljašnjega obzira, n. p. kakvijem glasom, izgovaranjem riječi, micanjem tijela itd. bez obzira na ono što se govori). Govoriti jako ‚elate loqui'; govoriti polako ‚submisse loqui'. A. d. Bella, rječ. 541a. Tako oni tijo govoreći, čedo malo pade na zemljicu. Nar. pjes. vuk. 1, 623. — Govoriti iza zûbâ ‚parlar tra' denti, cioè imperfettamente' ‚mussare'. A. d. Bella, rječ. 541b. Govori kao bez vilica. Govori kao iz badnja. Govori kao čekalo. (Kad dijete ne može odmah — na vrijeme — da progovori, onda žene zamijese kolačić čekalom, pa mu dadu, te izjede, da bi počelo onako brzo govoriti kao što čekalo odskače od kamena i zveči). Nar. posl. vuk. 43. I govori š nim *(s krajem)* s kôlînâ. V. Došen 104b. — Govoriti na uho ‚in aurem dicere'. A. d. Bella, rječ. 260b.

g) može se izreći na koga je upravljen govor: aa) instrumentalom s prijedlogom s, *naj obično-je. kod toga* govoriti *može gdjegdje dobiti recipročno značenje kao* razgovarati se. Zašto govoriš ti š nim? Zbor. 10b. Ribaode jedan, još imaš oči s nami govorit? M. Držić 353. I u bosjedu blagu obra s poklisarom da govori. I. Gundulić 348. Š nim besidiš i govoriš. M. Jerković 78. Govorim s tobom ‚dico a te' ‚tecum loquor'. A. d. Bella, rječ. 260b. S kamenom govorim. F. Lastrić, ned. 345. Još htijaše Milošu s punicom govoriti. Nar. pjes. bog. 12. Za tri danka ni s kim ne govori. And. Kačić, razg. 104b. A Mojsija s Bogom govoraše. M. A. Reljković, sat. G8a. Da nejma sama *(s)* samim slugom govoriti. M. Dobretić 103. Sa mnom mladom ne govori. Nar. pjes. vuk. 1, 490. Ko god stane s nama govoriti. 2, 269. Da on vidi ko govori s Vukom. 2, 586. ‚Jesi l' ga ti vide' ali s nim govore'?' ‚Nit' sam ti ga vide' nit sam s nim govore'i'. Nar. pjes. istr. 2, 7. Mati negova i braća stajahu na polu i čekahu da govore s nime. Vuk, mat. 12, 46. *u ovijem je primjerima iterativno:* Tri tereta imam od švalera: ... drugi mi je, ne govorim š nime. Nar. pjes. vuk. 1, 637. Zazor mene u te pogledati, a kamo li s tobom govoriti. 2, 198. — *prema ovome, kad čeljade govori u glas ne s drugijem nego obraćajući k samome sebi riječ, kaže se da ‚govori samo (s) sobom'. — bb) dativom.* Mati negova i bratja stahu izvanka ištući govoriti nemu. I. Bandulavić 37b. mat. 12, 46. Bivši izišla duša iz tijela ne čuješ ga *(prijatelja),* ni mu govoriš. I. Držić, nauk. 79. Govorim tebi ‚dico a te' ‚tecum loquor'. A. d. Bella, rječ. 260b. Koliko da drvu il' kamenu govorim. F. Lastrić, ned. 345. — *u ovom je primjeru značenje recipročno, kao kod* razgovarati se: I lipo pošteno jedni drugim govorili kako imaju dobri ljudi a dobrim ljudem. Mon. croat. 262. (1567). — *cc) dativom s prijedlogom* k. Dok on još govoraše k ljudima. Vuk, mat. 12, 46. — *dd)* zajedno govoriti, *recipročno, kao* razgovarati se. Neće da zajedno govore. J. Banovac, prip. 115.

h) u nepravom smislu. aa) javljati misli ne riječima, nego čim što zamjenuje riječi. Josef z Zakarijom na prste govoreći, zašto Zakarija mutast bîše. F. Glavinić, cvit. 210b. — *bb)* govoriti rukama *u ovom primjeru znači: biti, tući:* Govòri s jezikom, a ne rukami. (D). Poslov. danič. 25.

b. *kod značenja ima se obzira na ono što se govori (riječi i misli).*

a) adverbima ili drugijem riječima koje zamjenjuju adverbe kaže se kako se govori, t. j. kakvijem riječima ili kakve se misli javljaju. nije svagda lako jedno od drugoga razlikovati, tako n. p. zlo govoriti *može imati prvo značenje i značiti: ne umjeti govoriti (ne nalaziti riječi koje dobro odgovaraju misli itd.), ili drugo i značiti: govoriti zle misli.* Človiku naučenu i mudru tanko i knjižno govorila jesam. Živ. kat. star. 1, 219. Ako nemoćnik čisto i upravno govori, podoban je g životu; da ... ako jurve počina govoriti na stranu, bojat mu se smrti. M. Divković, bes. 411b. Govoriti šaljivo ‚jocos dicere'. A. d. Bella, rječ. 299b. Govoriti dvostruko, zavodno ‚ambique loqui'. 289b. Govoriti sputno, skladno, podobno ‚dire a proposito' ‚apte dicere'. 260b. Govoriti oblo ‚dire a lettere di scatola, cioè chiaramente' ‚clare dicere'. 260a. Ti si bio uzrok, da ono čeljade psuje, kune, zlo govori, krivo se kune, mormora. J. Banovac, razg. 169. Ne smim govoriti na sva usta. F. Lastrić, ned. 188. Tu mudraci tanko govoriše. And. Kačić, razg. 155a. Gdi čovik svekolike falinke protrese, ali ne govoreći baš onako blizu da se tkogod ne ositi. M. A. Reljković, sat. A4b. Ako bi to tako bilo kako ti govoriš. A8b. Običnim načinom govoreći. M. Dobretić, predg. v. Tvoja majka, prava žena, pravo govori. Nar. pjes. vuk. 1, 613. Nemoj, sine, govoriti krivo ni po babu, ni po stričevima. 2, 193. Al' se šure tebe nasmijaše, u jegleni ružno govoriše? 2, 267. Govori kao Bog s nama. (Tako ludo, kao da nije pri sebi, da mu se mora reći: Bog s nama!). Govori kao da nije sinoć večerao. Nar. posl. vuk. 43. Ko mudro muči lijepo govori. 148. — *adverab* ovako *i druge riječi koje ga zamjenjuju stoje kad se hoće izreći i sam govor, isporedi* 2, a, *a).* Kad bi koji Turčin bolovao, ovako bi u snu govorio: ... And. Kačić, razg. 278a. Tad Bog zmiji govori ovako: ... M. A. Reljković, sat. F6a. Ovako u knjiga od mudrosti na poglavju 6. nima govori: ... M. Dobretić 1. I ovako nemu govorahu: ... Nar. pjes. juk. 73. — Govoraše Mardokeo s onijem riječima: ... J. Matović 469. Poče mu anđeo govoriti s ovim ričma: ... M. Dobretić 2. — *amo mogu spadati i ovi primjeri:* A jeda ja tvojim ustima govorim? N. Naljeković 1, 255. Govorim po usta sv. Tome. M. Dobretić 235. — *u nekijem slučajevima (kao n. p. kod* govoriti zlo) *može se shvatiti da riječ što stoji uz glagol nije adverab nego adjektiv (kao supstantiv) u akuzativu srednjega roda jednine. onda primjeri, kod kojijeh bi taka bila namjera pisaca u pisanju, spadaju pod* 2. *vidi* 2, c, *b) aa).*

b) izrečeno je o čemu se javljaju misli govoreći (a uz to može se kazati i kako se javljaju i koje su misli, kao kod a)). aa) s prijedlogom o *u loc. (naj češće).* Ove dni govorio jest nam o sinu. N. Ranina 22a. paul. hebr. 1, 2. Ne govoraše o drugomu nego o Bogu. B. Kašić, iń. 24. Ne govorimo o tomu ‚omittamus haec'. A. d. Bella, rječ. 79a. Nije nijedna stvar do ove, o kojoj nam je toliko trijeba u ovem skupu bogoljubnomu češće i pomnjivije govoriti. B. Zuzeri 3a. Govorim ja o Grbju a on o Mrkanu. (Z). Poslov. danič. 25. O drugome da govore, dok ga rane i obore. V. Došen 118b. Muči, draga, o tom ne govori. M. A. Reljković, sat. D1b. Neće o zlu misliti ni govoriti. M. Dobretić 102. Sad su ljudi davoli, o svačemu govore, po naj više o

nama. Nar. pjes. vuk. 1, 180. Da on sluša što koja govori, govori li svaka o svojemu, govori li draga i o ńemu. 1, 432—433. Ne govor'te o mom roditeļu. 2, 101. Dobri ļudi o zlu govoriše. 2, 431. Al' o tome neću govoriti. 2, 556. Jer sam ja govorio o jeziku uopćeno. Vuk, pism. 18. — *bb) u gen. s prijedlogom* od *(često kod ńekijeh pisaca, rjeđe kod naroda, vidi kod* od). Da jedan od drugoga zlo ne govori. Naručn. 34b. Od koga govori ovoj? od sebe li ali od koga drugoga? N. Rańina 128a. act. ap. 8, 34. Neka se govorit' svud more od toga, kako si umorit činila jednoga. N. Naļešković 2, 93. Koji od nas zlo govore. M. Držić 123. Ima hvaliti onoga od koga je zlo govorio. A. Komulović 9. Ne govoru od ovijeh stvari. B. Kašić, nasl. 155. Kad mi odizgara govorahote od zlamenja od suda. M. Orbin 221. Neka se mi učimo, od nijednoga zlo ne govoriti. F. Glavinić, cvit. 84b. Budući jurve govorili od onoga što se ima virovati. I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 9. Dosle smo govorili od ovoga slova ‚c'. R. Gamańić 10b. Mrmļeći od starišina i govoreći zlo od mlađije. P. Posilović, nasl. 8b. Govorio sam od Spljećana ki su bili, ki su sada. J. Kavańin 156b. Ondi od dobrijeh Isukrst govori a ne od zlijeh. A. Baćić 144. U ovome miru, od koga danas mislim govoriti. J. Banovac, prip. 113. Apoštoli govoreći naj pri od otca, pak od sina, pak od duha svetoga, kažu nam, da imamo virovat u svetu crkvu. J. Filipović 1, 177b. Nego su sami sebi obirali pokore i činili take, da je strahota od ńi govoriti. F. Lastrić, ned. 80. Govoreći od kakvi mu drago griha. 166. Tko od Boga govori. A. Kanižlić, bogoļubn. 452. Od kojih bi dugo bilo govoriti. M. A. Reļković, sat. A2b. Govoreći od spaseńa naroda čovičanskoga. M. Dobretić 1. Što se dotiče vire, mogli ste dosta razumiti, kada sam od ńe govorio. B. Leaković, nauk. 259. — *cc) u gen. s prijedlozima* vrh (vrhu, svrhu), više. Hoti većom pomńom vrhu zakona š ńim govoriti. F. Glavinić, cvit. 137b. Druge smo pute svrhu ovoga govorili. F. Lastrić, od' 228. Govoreći svrhu sna kraļa Nabukodonozora. M. Dobretić 1. Svrhu čega spasiteļ opet govori. B. Leaković, nauk. 365. Da si obro ti danaske više toga govoriti. B. Zuzeri 39a. Stavļate se svi bez sumńe, da je veliki Euđenio oni vitez, više koga govorim vam. 140b. Koji puku govori više posala i potrjeba općine. A. Kalić 29. Što išteš doradit više tvoga iskrńega zlo govoreć. 87. — *dd) u gen. s prijedlogom* do, *vidi* 1. do, I, 10. — *ee) s prijedlogom* za. *aaa) u acc.* Dođe kъ mnê poklisijarь Mate Žurьgovičь odь grada Dubrovnika i govori mi za rabote i za trьgovce i za slobodu i za poveļe gospodina mi i brata mi Đurđa i moje. Mon. serb. 202. (1385). — *s ovijem prijedlogom može* govoriti *dobiti osobito značeńe u dobrom smislu, te* govoriti za koga *može značiti: braniti ga ili preporučivati ga (vidi kod* za). Ja ću još večeras za te kraļu govoriti. G. Zelić 176. — *bbb) u instrumentalu* govoriti za kim *znači uprav govoriti za čijim leđima, kad je okrenuo leđa, kad je otišao ća, te kad ne sluša što se o ńemu govori; od toga postaje značeńe u zlu smislu, kao govoriti zlo o kome.* Mormorańe jest ubojstvo tuđega pošteńa govoreći za ńim lažno, ili odkrivajuć ńegova pomańkańa skrovita. J. Banovac, razg. 116. Jedan mormorajući tri duše ubija; svoju, nepravedno govoreći za drugim; ubija onoga, prid kim govori . . . 119. Kako ne bismo radi bili ni da tko za nama govori. I. A. Nenadić, nauk. 141. Gdi nas stoji vika i gdi žene za drugim govore. M. A. Reļković, sat. D5a. Za tobom će ļudi govoriti. M1b. Ļudi će me protresati i za mnom govoriti. A. Tomiković, gov. 102. Teško vuku za kime ne laju, i junaku za kim ne govore! Nar. posl. vuk. 313. — *radi veće jasnoće, dodaje se i* zlo. Koji druge glasi i za ńimi zlo govori. M. Divković, nauk. 124a. Za kim zlo govorite. I. Ančić, vrat. 60. Za kojim je zlo govorio. I. Grličić 71. Jer se u današńa vrimena ne može dvoje sastati, da ne govori zlo za trećim. J. Banovac, prip. 148. — *može se kazati i u dobrom smislu, ali to treba da bude izrijekom kazano.* Kad stanu svi dobro govoriti za vama. Vuk, luk. 6, 26. — *ff) s prijedlogom* na *u acc. značeńe je: potvoriti, tužiti, ili uopće zlo govoriti (vidi kod* na). Tada je voļan ovi priti ga i na ń govoriti. Stat. poļ. ark. 5, 251. Vidiš li koliko (‚in quantis') oni na te govore? N. Rańina 98b. marc. 15, 4. Popi su sami toj što na me govore. M. Vetranić 2, 371. Ti krivi jeziki, ki na me govoru. Jačke. 95. — *može se izrijekom kazati:* zlo govoriti. Zlo govoriti na starišine. Š. Budinić, ispr. 145. Da tvojih ne budeš sramotit, govoreć zlo na ńih. D. Zlatarić 12b. Tko god na ńih zlo govori. G. Palmotić 1, 332. On govori zlo na te. I. Ivanišević 334. Zlo na iskrńih govoraše. A. Vitaļić, ist. 154a. Na me zlo govore. I. Đorđić, salt. 226. — *rijetko dolazi s protivnijem značeńem (u dobrom smislu), i kod toga treba da bude izrijekom kazano* dobro. Nu, hteć dobro da govori svak na tebe, diko moja, izbavi me zla pokoja. D. Rańina 111b. — *gg) s prijedlogom* protiv (suprot, suprotiva *itd.) u gen. ili u dat. (u ovijem je primjerima u dat.), vidi kod samijeh prijedloga.* Suprotiva tebi govorahu. J. Banovac, prisv. obit. 31. Suprot meni govorahu koji siđahu na vrati. F. Lastrić, test. 112a. Poslušamo Boga, i suprotiva ne govorimo. J. Matović 205. — *hh) u dativu. prema latinskome* maledicere alicui. Premda ovi ne govoru zlo iskrńemu. J. Matović 410.

c. *u više ili maņe nepravom smislu, ili po tome što se uprav prenosi na drugo značeńe ili što se kaže o nepravom subjektu. u ostalom vrijedi što je kazano kod* a *i* b.

a) subjekat je jezik, usta, *glagol je u pravom smislu.* Što mi veće naš jezik ustežemo, to će *(štamparskom griješkom* se) on većma nami zlo govorit', kao Žudije za našim Isusom. J. Banovac, razg. 115. O onom usta govore. F. Lastrić, ned. 304.

b) subjekat je besjeda. *glagol je kao kod a).* Jer čim su se uputile da postupe noge moje, o meni su zlo svakoje ńih besjede govorile. I. Gundulić 198.

c) subjekat je kolektivno ime što se shvaća kao jedno čeļade. Nijesu od toga govorili sabori. A. Baćić 27.

d) kaže se o piscu (koji može biti i davno umro) da ‚govori' (u sadašńem vremenu), i misli se na ono što je ostavio upisano. Kako govori Aristotil v knigah. Korizm. 1b. Kako poje Salomun v Kantiki govoreći od nature. 1b. Kako govori s. Ciprijan. J. Matović 517.

e) subjekat je ńešto pisano ili kazano, rečeno, te se u prenesenom smislu kaže da ono ‚govori' ńešto što u onom ima. Zakon koji govori od sužań. Stat. poļ. ark. 5, 284. Pismo vidih ko u pamet povrativ tako govoraše. P. Zoranić 2b. Koju *(pjesan)* rič po rič iz ńega svu ize, ka tako govori: . . . D. Rańina viiib. Knjiga govoraše tako: . . . Aleks. jag. star. 3, 267. Kako govore sveti kanoni crkovni. S. Matijević 16. Kakono se dogodi onim od koji govori današńa pištola. F. Lastrić, ned. 246. Kako teštamenat oliti opo-

ruka govori. M. Dobretić 381. — *amo spada i ovo:* Orlu na prsoh slova, ka govorahu tako: Aleksandar nasar . . . Aleks. jag. star. 3, 311. *i ovo:* Ove riječi imaju se razumjeti po prilici a ne kako slovo govori. M. Orbin 224. Pismo sveto vaļa razumiti pravo, ne kako vazda slova govore. M. Dobretić 29.

f) kad ko nadahnut što govori, kaže se da u ńemu (ili iz ńega) Bog, duh itd. govori. Duhu, koji govoraše u Stjepanu. N. Rańina 23a. act. ap. 6, 10. — *tako se često i u običnom govoru kaže, kad se hoće reći da je dobro što ko govori.* Bog u tebi govori. (Z). Poslov. danič. 7. Bog iz tebe govori. Andio govori, dijete, iz tebe. *u Dubrovniku.* — *i s protivnijem značeńem:* Vrag iz tebe govori. P. Budmani.

g) slično je pređašńemu, ali posve u prenesenom smislu, kad se kaže da u pijana čeļadeta rakija govori. Jel' čemu rakija? Dobra, brate, ništa ne govori . . . Al ne mari, bude govorila. M. A. Reļković, sat. G5b. Kad se malo ponapiše vina, te im vince uniđe u lice, a rakija govoriti pođe. Nar. pjes. vuk. 1, 541. Dok se rujna ponapiše vina, doke vince uļeze u lice, a rakija stade govoriti. 2, 54.

h) metaforički se kaže o neživoj i o umnoj stvari da govori, kad se po ńoj ńešto može promisliti. Nu za me govorit poļa će i gore. F. Lukarević 12. A dukati kad govore, opravit se svašto more. V. Došen 62a. Sve krjeposti za ń govore. J. Kavańin 268a. Kako događaj govori. M. Dobretić 58.

i) govoriti u sebi, sebi, sa sobom *u prenesenom smislu znači što i misliti (drugo je kod* a, *g) aa) pri kraju).* Ovako u sebi govoreći . . . M. A. Reļković, sat. A1a. Poče ovako razgovarati se s istim sobom iliti sam sebi govoriti. F. Lastrić, ned. 292.

2. *prelazno,* dicere, inquam. *uopće vrijedi kao imperfektivni glagol prema* reći (*koje vidi). isporedi i* kazati. *u ostalom se obično slaže s onijem što je kazano kod* 1.

a. *mješte objekta stoje riječi što se govore onako kao što se govore* (oratio recta).

a) govoriti *stoji prije riječi što se govore i nije među ove umetnuto. aa) uopće.* Uspomenuše carstvu mi za Mlêtь govoreće: ‚Gospodine caru, Mlêtь jestь carstva ti'. Mon. serb. 158. (1357). Pride pred nas Petar govore: ‚Suče i vi purgari! . . .' Mon. croat. 17. (1451). Jere govore u pucih: ‚A gdi je Bog ńih?' Bernardin 24. joel. 2, 17. Tuj ti se Židovi zamjerno smotoše govore: . . . N. Naļešković 1, 121. Govoraše rečeni Matak Talković: ‚Gospodo i pravdo! . . .' Mon. croat. 283. (1581). Tribun glasom zakriča velikim govoreć: . . . F. Glavinić, cvit. 366a. I bijući ńi govoro: ‚Vozi, meso ti prodano! . . .' V. Došen 55a. Uzmetni vence, pa beži, do posle da ne govoriš: ‚Prevara što me prevari!' Nar. pjes. vuk. 1, 5. Al' govori lepota devojka: ‚Ne ļuti se, moj mili dovero!' 1, 23. Tu je rasla brekińa, k ńoj dohode čobani, podsjekoše brekińu, od ńe pravo svirale, u svirale govore: ‚Predi, momo, darove'. 1, 167. Djevojka je tiho govorila: ‚Daj mi, Bože, diziju dukata!' 1, 264. Govorile drugarice: ‚Jer ga nisi razgledala?' 1, 374. Ne govore Bogu po zakonu, već govore caru po hateru: ‚Kruno naša, caro Kostadine!' 2, 90. Oštro hode, a oštro govore: ‚O naš brate, Vlašiću Radule! . . .' 2, 523. — *bb) s dativom, vidi* I, 1, a, *g) bb). naj češće.* Govoraše Isus narodu židovskomu . . . : ‚Ovo ja posilam k vam proroke . . .' N. Rańina 23a. mat. 23, 34. Poče Isus govoriti narodom od Ivana: ‚Što ste izljezli u pustińu vidjeti? . . .' 14a. mat. 11, 7. Ali nasta Svilojević silnu caru govoriti: . . . Nar. pjes. mikl. beitr. 15. Stali sini govoriti majci: ‚Naša majko, naše porugańe'. Nar. pjes. vuk. 1, 125. Đurađ końu govorio: ‚Vrisni, końu, doboj moje!' 1, 198. Sestrica bratu govori: ‚Zašto mi, brate, ne dođeš?' 1, 212. Nisam li ti, Mijo, govorila: ‚Ne pij vode, ne ļub' udovice!' 1, 228. Djevojka je đulu govorila: ‚A moj đule, ne kruni se na me'. 1, 288. Devojka je licu govorila: ‚Davor' lice! davor' brigo moja!' 1, 290. Latinski mu govori, arbanaski zanosi: ‚Ļubi mene, Leventa'. 1, 417. Alibegu momci govorahu: ‚Prođ' se, bego, barjaktar-devojke'. 1, 420. Ńojzi beže govorio bio: ‚Ajde, majko, u selo na prelo'. 1, 612. Pa mu ode smjerno govoriti: ‚Gospodaru, silan car-Stevane! . . .' 2, 173. Tad Milošu bio govorio: ‚Vala tebe, vojvoda Milošu!' 2, 201. Pak mu poče tiho govoriti: ‚O moj brate, Boško Jugoviću! . . .' 2, 290. On devojci bješe govorio: ‚Sjedi dole, lijepa devojko!' 2, 338. Novak Marku tiho govorio: ‚Eto sabļe, a eto nakovńa!' 2, 405. Kraļ Stojanu tiho govoraše: ‚O moj zete, Popović-Stojane! . . .' 2, 514. Pa družini bješe govorio: ‚O družino, moja braćo draga! . . .' 2, 602. Pa je Mitru ona govorila: ‚Što je tebi, Mitre dite mlado?' 2, 618. — *cc) s prijedlogom* k, *vidi* 1, a, *g) cc).* Učenici k Isusu govoreći: ‚Gdi oćeš da pravimo tebi blagovati vazam?' J. Banovac, razg. 223. — *dd) s prijedlogom* s *(s instrumentalom), vidi* 1, a, *g) aa). rijetko.* Ode š ńome bego govoriti: ‚O ču li me, moja vjerna ļubo! . . .' Nar. pjes. vuk. 2, 446. — *ee) s prijedlogom* na *(s akuzativom), vidi* 1, b, *b) ff).* Žena tašta i svevoļna govori na onu krotku i dobru sama u sebi: ‚Jaoh crna, koji je život one gospođe!' B. Zuzeri 195a. — *ff) s prijedlogom* protiv (proti, suprotiva), *vidi* 1, b, *b) gg).* Govori s. Jerolim suprotiva Vigilanciju: . . . J. Matović xxb. — *gg) recipročno. ovo se značeńe poznaje po riječima što se dodaju, n. p.: aaa)* među sobom. Počeše govoriti među sobom: ‚Tko jest ovi . . .?' N. Rańina 85b. luc. 7, 49. Pastiri govorahu meu sobom: ‚Pojdimo do Betleema . . .' I. Bandulavić 11b. luc. 2, 15. Kad su tuđa svati izodili, među sobom oni govorili: ‚Lipa dana, milom Bogu fala!' Nar. pjes. vuk. 1, 243. Otud idu tri devojke, među sobom govorile: ‚Što bi koja naj volija?' 1, 326. — *bbb)* jedno drugom. Jedno drugom na rastanku govori: ‚Podi, dušo, podi, srce, u napred'. Nar. pjes. vuk. 1, 402. — *hh) subjekat je životińa ili neživa stvar. kaže se u pravom smislu, ili za to što se misli da je istina, ili u basni i narodnoj pripovijeci (i pjesmi). drugo je kod mm).* Lav govoraše svojim jezikom: . . . F. Lastrić, test. 207b. Govori sivi sokole: ‚Nemoj me, Petro, plašiti'. Nar. pjes. vuk. 1, 11. Maģurana govorila: ‚Silu mene naberite!' 1, 174. Sanak Jovu govoraše: ‚Hodi, Jovo, u bošiku!' 1, 192. Govori riba iz vode: ‚Djevojko, luda budalo!' 1, 196. Al' joj ruža govorila: ‚Istina je, ļubičice!' 1, 226. Sad dojde žabica kćer, pa govori: ‚Majko! vidin, da ste stari'. Nar. prip. mikul. 15. — *ii) subjekat je* glas, *isporedi* 1, c, *a) i b).* Budući molitvu svršila dojde glas z neba govoreći ńoj: . . . Živ. kat. star. 1, 224. Ču se glas s neba govoreći: ‚Ti si sin moj ļubazni'. Vuk, luk. 3, 22. — *kk) vidi* 1, c, *d).* Solomun mudri u knigah svojih govori: ‚Muž mudar skrovišće . . .' Aleks. jag. star. 3, 281. Liran tomačeći ovo pismo govori veoma mudro: . . . B. Zuzeri 360a. Svrhu što govori Teodoreto: ‚Per totam noctem . . .' J. Banovac, razg. 100. Ovako i u knига mudrosti mudri Bogu govori: ‚Više tvoje tko će znat?' J. Filipović 1, 161a. A u knigi Fati govoraše:

‚Da si brže na Rakitno ravno!‘ Nar. pjes. vuk. 1, 564. — *amo može spadati i ovo (gdje nije riječ o piscu):* Isukrst govori nam bistro: ‚Ego sum via . . .‘ B. Zuzeri 34b. — *ll) vidi* 1, c, *e).* Za č govori sveto pismo: . . . Živ. jer. star. 1, 229. U listu koga početak govori: . . . A. Gučetić, roz. mar. 80. — *mm) subjekat je što neživo ili umno. u metaforičkom smislu, dakle drukčije nego kod hh). vidi* 1, c, *h).* Govoraše ńe gizdavi podsmijeh: daj mi srce tvoje. I. Gundulić 221. — *nn)* govoriti sam, sebi, u sebi, (sa) sobom *itd., vidi* 1, a, *g) aa) na kraju, i* c, *i).* Djevojka sjedi kraj mora, pak sama sebi govori: ‚Ah, mili Bože i dragi! . . .‘ Nar. pjes. vuk. 1, 196. Sam govori, a sam odgovara: ‚Sada će mi moje zlato reći . . .‘ 1, 255. A sam sobom bio govorio: ‚Avaj, Mitre, glavu izgubio!‘ 2, 606. — Poče govoriti samoj sebi: ‚Ako želim . . .‘ B. Zuzeri 288a. Govoreći u srcu svomu: . . . M. Dobretić 312.

b) inquam, *umetnuto je poslije prvijeh riječi što se govore.* Kada glas iz gore čuh, da mi navisti: ‚Kamo se‘, govore, ‚tučeš brez koristi?‘ H. Lucić 218. Ļubiti, ļubiti, govorim, stvoriteļa. J. Matović 322. — *tako je i ovo:* ‚Eh oče!‘ (držim da prisijecate moju besjedu, sami u sebi govoreći) ‚tu pripovijes ili si je ti iz tvoje glave izhitrio . . .‘ B. Zuzeri 261ab. ‚No‘, govori stari va sebe, ‚da me ni ocen zazval . . .‘ Nar. prip. mikul. 47. — *amo može spadati i kad stoji poslije riječi što se govore (kad je ovijeh malo).* ‚Neće tebe‘, ti mu još govoriš . . . M. A. Reļković, sat. C2b.

c) amo spadaju i primjeri u kojima se kaže da se samo jedna riječ govori, ali kod toga treba razlikovati tri slučaja. aa) riječ sama vrijedi kao cijela rečenica, te je značeńe kao kod a) i b) (u ovom je primjeru govoriti *iterativno).* Ne govori: neka! prije nego vidiš na trpezi. (Ne govori da se ne daje ili ne donosi ono što još ne vidiš). Nar. posl. vuk. 197. — *bb) kod riječi što stoji uz* govoriti *ističe se oblik, te je značeńe da onu riječ onako izgovara subjekat (ńeko čeļade, čeļad u ńekom mjestu, cijeli narod).* govoriti *je tad iterativni glagol.* Paštrovići obično govore ‚ge‘ mjesto ‚de‘. Vuk, nar. pjes. 1, 78. Gdjekoji *(Hrvati)* uzmu naše ‚u‘ za ńihovo ‚v‘, pa govore, n. p. ‚vubiti, vu Zagreb‘ itd. 1, 400. Koji Srbi govore ‚dijete‘ oni u ovakijem događajima vole kazati ‚dite‘ nego ‚dete‘. 2, 251. — *cc) značeńe je da riječju što je uz* govoriti *ko ńešto zove. ovo (što se zove) stoji u dativu. isporedi* d, *b).* Oni ovim govorahu: Ińacijani, a ovi drugi ńima: šižmatici. S. Badrić, ukaz. 33. Brašnenici govori ‚zaira‘, kada gladan ne imade mira. M. A. Reļković, sat. B8b. Litnom žitu govore ‚jarica‘. J. S. Reļković 40.

b. *riječi što govori subjekat ne izriču se posve onijem istijem načinom kako ih on govori, nego samo po smislu* (oratio obliqua, *vidi kod* 1. da, I, B, 1).

a) u podložnoj rečenici s kojom konjunkcijom. aa) s konjunkcijom da, *vidi* 1. da *kod* I, A, 2, *a,* a, *c) b) ff) i kod* I, B, 1, a, *a). aaa) uopće.* U jistinu govoru vam, da ne mine narod ovi dokle se fsaka ne svrše. Bernardin 1. luc. 21, 32. Kolikrat govoru, ali sve za mani, da . . . N. Naļešković 2, 95. Razlozi nam svi govore, da se družba nać nastoji, ku zanese priko more. G. Palmotić 1, 35. U istinu govoru vam da vas ne poznajem. M. Radnić 315b. Cesar govori, da oprave kolce olovne. P. Hektorović (?) 138. Govore naučiteļi naravni, da ima nika majstorija otrovati sve voće. F. Lastrić, ned. 259. Koji s ustima govore da se obećaju za vinčańe, a nemaju prave misli. Ant. Kadčić 391. Ako bi koji suprotiva govorio, da je crkvi zadosta jedan glavar. J. Matović 89. U istinu ja govorim vami, da sirota bit će uvik s vami. M. A. Reļković, sat. D6a. Meni moja stara majka govori, da uranim svako jutro na vodu. Nar. pjes. vuk. 1, 386. Danas misle i govore ļudi, da tri boļa ne ima junaka. 2, 221. Jesam li ti, bolan, govorila da ne činiš u neđeļu kavge? 2, 409. Jošte kraļu mene govorio, da ne vodim Srba u svatove. 2, 515. A ja, braćo, jesam govorio da ļepšega neće bit' junaka. 2, 545. — *amo spadaju i primjeri u kojima subjekat podložne rečenice stoji u glavnoj kao ono o čem se govori (vidi* 1, b, *b));* *nije isto kod bbb).* Od kojijeh govoraše, da pasijahu sebe istijeh. J. Matović 286. — *bbb) subjekat podložne rečenice stoji u glavnoj kao objekat u akuzativu. u ńekijeh pisaca. (Ilija)* koga govore da žive ošće v raji. Korizm. 28a. Drugi grih se zove lakomost, koga govore doktori da ni ino nego jednu voļu prezrednu imiti. 64a. Govore lisicu da je znana do mjere. N. Dimitrović 17. I ka je ono stvar, ku mudri govore da na svit nikadar ļubit se ne more? D. Rańina 68a. Ku ribu malu onu u moru govore, na jedru velju plav utažit' da more? 120b. Sve pohvale, ke govore da u djedijeh tvojijeh sjaju, kako rijeke sve u more u samom se tebi 'staju. I. Gundulić 278. Treću govorimo i da se pristoji kreposti i da je sakramenat. J. Matović 234. — *u ovijem primjerima stoji u glavnoj rečenici (prema latinskome originalu) kao objekat ne subjekat podložne rečenice nego ńegov predikat:* Koga ļudi govore da je sin čovičaski? (‚quem dicunt homines esse filium hominis?‘). Bernardin 154. mat. 16, 13. Koga ļudi govore da je sin čovičanski? I. Bandulavić 190a. — *bb) s konjunkcijom* a da, *vidi* 1. da, I, E, 1, d. Jere govorite a da nê zledi. Mon. serb. 42. (1253). — *cc)* što *zamjeńuje* da. — *u jednom primjeru u knizi pisanoj mješanijem jezikom.* Govoru tebi, što takovih postati pred ńim ne mogu. Aleks. jag. star. 3, 310. — *dd) s konjunkcijom* neka. Reci mome sinu, neka za me čini misa govoriti. J. Banovac, razg. 36.

b) glagol podložne rečenice stoji u infinitivu, prema latinskome jeziku. aa) subjekat podložne rečenice stoji u akuzativu. — u jednom primjeru XVI *vijeka.* Nošaše propelo jegože slziti govoraše grêh človičaskih radi. S. Kožičić 30b. — *bb) subjekat je isti u glavnoj i u podložnoj rečenici. — u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Učenici koji s tobom svud ìdau i za t' umrit' govorau. P. Knežević, muk. 18.

c) cijelu podložnu rečenicu zamjeńuje sam akuzativ. smisao je da se govori da ‚jest, biva, ima‘ ono što stoji u akuzativu. Trešńe mi velike još tamo govore. M. Vetranić 2, 266. Za sve da govore tuj propas veliku. N. Naļešković 1, 189. Kažu, sine, i govore ļudi u Turčina treću vojsku silnu. Nar. pjes. vuk. 2, 266.

c. *ono što se govori kaže se imenom što stoji u akuzativu i pravi je objekat.*

a) objekat je supstantiv što znači riječi kojima se javļa misao. aa) uopće objekat je riječ, riječi, *ili drugi supstantiv istoga ili sličnoga značeńa.* Grube riječi govori. M. Držić 170. Koji mnoge i neizbrojene riječi kako u vjetar govore. M. Divković, bes. 100b. Govoreći na me svake riči hude i opake. A. Vitaļić, ist. 103a. Svakojake riči nepoštene suprot ńemu govorahu. F. Lastrić, test. 112a. Il' rič jednu da govori. V. Došen 181b. Neg se počmeš sam š ńime igrati i sramotne riči govoriti. M. A. Reļković, sat. C2b. Govore li riči neprikladne. Ant. Kadčić 245. Ako riči zastaviteļa govoriti budu. A. d. Costa 1, 224.

Govoreći riči kršteńa. M. Dobretić 37. Riči pogane govoriti. 108. Kad govori pjesnik riječi zlatousne. J. Krmpotić, kat. 115. — Ovo biše pisan ku ja govoriti. M. Marulić 62. Ki slatke vuhleno pisni govoriše. u kojih pridragom krunom te zovihu. H. Lucić 241. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima osim nominalnoga objekta kaže se izrijekom što se govori (kao kod* a *ili* b). Jeste mlada riječ govorila: ‚Fala Bogu, čuda velikoga!...' Nar. pjes. vuk. 1, 157. Jesi sinoć riječ govorio, da pogubiš provizur-Mijajla. 2, 132. — Govore pritču, ere priklonnu glavu oštar meč ne siče. Aleks. jag. star. 3, 239. — *bb) vrlo često je objekat molitva uopće ili koja osobita, i ono što se čita kod crkvenoga obreda.* Grediše govoriti svoje devote molitve Bogu. Mirakuli. 143. Bogoļubno molitvu govoriti. A. Gučetić, roz. jez. 23. Kada ovu molitvu govorimo. I. Zanotti, 1 ned. priš. 30. Svaki ima govoriti svaki dan molitvu Gospodinovu. J. Matović 492. Iz knige ja noćnu govorah običajno molitvu. M. Katančić 55. *amo spada i ovaj primjer u kojemu osim nominalnoga objekta* molitvu *kaže se izrijekom što je ta molitva (kao kod* a): Sada Astories molitvu govori: ... P. Hektorović(?) 85. — Potribito je svaki dan uteći se divici Mariji govoreći po tri otčenaša. J. Banovac, razg. 188. — Blaženici se priporučujem, korunicu govorim. M. Držić 134. Koji budu govoriti rečenu korunicu. A. Gučetić, roz. jez. 320. Krunicu govoriti. J. Banovac, pripov. 254. Sveti rusar govoriti. A. Vitaļić, ost. 399. Da ovo sveto rozarijo duhovno govoriš. A. Gučetić, roz. jez. 12. — Litanije i niše govoriti obikujet crikav. Š. Kožičić 17b. — U ono što govorahu oficijo i molitvo svrhu ńegova tijela mrtva. M. Orbin 97. Koji ne govori oficija božastvenoga, mogući, griješi. S. Matijević 51. Krizostom misnik govoreći oficije s ostalim u koru. M. Dobretić 157. — Nekakav đak prvi put govorio apostol. Nar. prip. vrč. 121. — Kad redovnici jutreńu govoraju. M. Zoričić, zrc. 49. — U svojih kućah jesu liturgiju govorili. A. Kanižlić. kam. 580. — On ki govori misu. Naručn. 26a. Ki ne govore misu. Š. Budinić, sum. 81b. Tako je običaj u onu noć govoriti misu. B. Kašić, is. 12. Ondeka skrovito misu govorahu. F. Glavinić, cvit. 145b. Redovnik govori misu. P. Radovčić, ist. 31. Koji za ńu govoraše mise. I. Ančić, svit. 3. Misnik ne može veće od jedne mise na dan govoriti. A. Baćić 343. I na misi, koju je papa govorio. J. Banovac, izkaz. 18. U drvenim kaleži misu govorahu zlatni misnici. F. Lastrić, test. ad. 21b. Kada misu govori biskup. A. Kanižlić, kam. 556. Da slavonski vam govore misu. M. A. Reļković, sat. B6a. Kad s mitrom misu govore. Ant. Kadčić 87. Tko bogoļubno sluša ali govori misu. L. Radić 71. Neću više govorit danas mise. M. Dobretić 8. Otišao jest ovaj licem na duhove u jedno selo s. misu govoriti. Đ. Rapić 331. — govoriti *može kod ovoga imati ograničeno značenje, kao suprotno glagolu* pjevati, *vidi* 1, a, *d*). Da drugi govore ili pivaju mise. I. J. P. Lučić, nar. 112. — *cc) objekat je supstantiv što znači jednu riječ.* Imena ńe ne govori. S. Rosa 83b.

b) objekat je supstantiv kojijem se više ili maņe kaže misao što se javļa riječima. aa) supstantivom što je objekat kaže se misao tijem što se sudi, jeli istinita ili nije, jeli dobra ili zla. Istinu govoru tebi. B. Kašić, is. 68. Govorim ti svu istinu. And. Kačić, razg. 17a. Jer ti istinu govorimo. M. Dobretić, predg. v. Jer je vila istinu vidila, pa istinu i govori vijekom. Osvetn. 3, 160. — Uzdrži jezik svoj oda zla i usne svoje da ne govore himbe. I. Bandulavić 165a. 1petr. 3, 10. Da laž s lažcem on govori. V. Došen 141a. — Ne imadu ni za ńim zla govoriti. I. Ančić, svit. 67. *(isporedi* 1, b, *a) na kraju). — mogao bi spadati amo i ovaj primjer:* Koji govore mijer s iskrńijem svojijem, a zla su u istinu u srceh ńih (‚qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus suis'. psal. 27, 3). M. Divković, bes. 288b. — *bb) supstantivom što je objekat kaže se na što se smjera onijem što se govori.* Ter će svak svoj razlog prid starcem govorit. N. Naļešković 1, 223. Ne govori krivo svidočanstvo suprot iskrńega. M. A. Reļković, sabr. 38. — *cc) objekat je događaj, uopće ńešto što je bilo. prema objektu* govoriti *može dobiti osobito značeńe. aaa) u ovom primjeru* govoriti *znači pripovijedati:* Smina ńe stvorenja hoću govoriti. M. Marulić 7. — *bbb) u ovijem primjerima znači ispovijedati:* Moj grijeh govorim. M. Vetranić 1, 431. Govorim moj grijeh. A. Komulović 12. — *dd) objekat je uopće* stvar. Stvari koje govorahu protiva Isusu. M. Divković, bes. 376b. Na mene su tašte stvari govorili. I. Gundulić 198. Ne govoraše nijednu stvar. M. Lekušić 78. — *amo spada i ovaj primjer u kojemu* riječ *ima starije značeńe: stvar.* Govori i čini grube riječi. Pril. jag. ark. 9, 74. (1520).

c) objekat je zamjenica ili adjektiv srednega roda kojijem se uopće kaže što se govori. Što govorahote idući? M. Divković, nauk. 223b. O đevojko, dušo moja! što govori majka tvoja? hoće li te mene dati? Nar. pjes. vuk. 1, 315. Jeli prosto, malo da poslušam, što će dvoje dece govoriti? 1, 608. Što govori kraļu Mijajlo? 2, 134. Dok čujemo, šta će govoriti. 2, 521. — Kada još bih s vami ovaj vam govorah. N. Rańina 19a. paul. 2thess. 2, 5. Mi toj govorivši, lantinu svrnuše. P. Hektorović 36. I premda toga s ričju ne govore, s dilom pokazuju. J. Banovac, razg. 131. Promisli ko to iz tebe govori. M. Zoričić, osm. 15. To nenavidost iz tebe govori. M. A. Reļković, sat. B1b. To govori vojvoda Momčilo, to govori, a s dušom se bori. Nar. pjes. vuk. 2, 113. Svak bi morao pomisliti, da on to govori protiv mene. Vuk, pism. 28. — Odgovori oni isti: ‚Ništo govorimo od duša'. F. Lastrić, ned. 332. Kad mu pravda što govori. V. Došen 247b. Ako što naj maņe od koga govoriti čuju. M. A. Reļković, sat. A5a. Kraļica te zove, nešto tebe ima govoriti. Nar. pjes. vuk. 2, 67. — Kad čoek umre onda je lasno za ńim svašta govoriti. Nar. posl. vuk. 122. — Od ńi ništa ne govorim. V. Došen IX. Ali Omer ništa ne govori, već on leži mrtav na zemļici. Nar. pjes. vuk. 1, 256. Ture muči, ništa ne govori. 1, 583. Šuti Marko, ništa ne govori. 2, 195. — Što bihь hotělь kь vamь govoriti, ne mogu toga vьsega ispisati. Mon. serb. 42. (1253). Ali je tašćina ča slišah govore. P. Hektorović 10. Ne zna tužna što govori. I. V. Bunić, mand. 37. On će ukazati ča pisan govori. A. Vitaļić, ist. 9. Što god Ture pjano govorilo, to trijezno bjoše učinilo. Nar. pjes. vuk. 2, 101. Todoru je pravo kazivao što govori Zvijezdić Ivane. 2, 601. Ne znadu šta govore. Vuk, pism. 83. Slušajući što govori zakon. Đ. Daničić, nemij. 8, 9. — Ako bihь hotio govoriti ali ispisati što si ti mnogo kratь učinio protivь menče. Mon. serb. 500. (1466—1500). Govoru ovo vam što bih ja činio. N. Naļešković 2, 123. Ne govòri što neć' da se govori. (Đ). Poslov. danič. 72. Ļudi od našega reda ne imaju prid svojim kraļem govoriti ono što nije istina. M. A. Reļković, sabr. 9. Govor', dušo, što god ti je drago. Nar. pjes. vuk. 2, 635. — Na ń mu počneš go-

voriti sto krat veće neg je istina. I. Ivanišević 187. — I bi s v. milosti govorili ne ino. Mon. croat. 263. (1567). Govoriti sad jedno sad drugo ‚contradirsi' ‚pugnantia loqui'. A. d. Bella, rječ. 224a. Govoriti sve jedno ‚dir l'istesso' ‚cantilenam eandem canere'. 260b. Od ovoga se u drugomu govoreńu besidilo, za to drugo nije sada potribe od ovoga govorit. J. Filipović 1, 160b. To isto govorila mi je i moja žena. M. A. Reļković, sabr. 19. Isto govori i običajnik oliti ritual rimski. M. Dobretić 41. Što reko od otaca, to isto govorim i od sviju starešina. B. Leaković, nauk. 311. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima osim ovakoga objekta kaže se izrijekom što se govori (kao kod* a *ili* b). Još lakomi to govori: ‚Sve što imam to potroše'. V. Došen 59b. I na oči to govori, da si, druže, ti poļući. 66a.

d) objekat je jezik (govor). Kojih nitkor sbrojit ne more svih jazika, ki ovd' govore. J. Kavańin 524a. Jezik naj prvo uredno govoriti. A. T. Blagojević, khin. x. Veći je onaj koji prorokuje, nego li onaj koji govori jezike. Vuk, pavl. 1kor. 14, 5. Čudne li ti djevojke, govori tri jezika. M. Pavlinović, razg. 14.

e) u ovom je primjeru govoriti *isto što i* značiti: Isto govori ‚po' što zlamenuje ‚od'. S. Badrić, ukaz. 86.

f) vidi b, *c*).

d. *uz* govoriti *su dva akuzativa: jedan je objekat, a drugi ńegov predikat.*

a) predikatom se kaže što je ili kakav je objekat. Da vi koga mene govorite? Bernardin 154. matth. 16, 15. Brže obra ugoditi Bogu nego mariti ča ju govore ludu. Transit. 239. Ako ki prime utišenje, govore da je lakom, ako je ki miran, govore ga strašļiva. Korizm. 52b. Moju sad mlados blaženu govoru. Š. Menčetić 328. Dvoje narojenje Isusovo govorimo: jedno večno od otca prez matere na nebesih . . . F. Glavinić, cvit. 434b. Blaženu će mene govoriti svi narodi. A. Kanižlić, utoč. 348. Koji govorite zlo dobro, a dobro zlo. J. Matović 475.

b) predikatom se kaže kako se zove objekat. Vlast koju Latin govori ‚jurisdikcijon'. Š. Budinić, ispr. 10. Druga šupļina neka je misto, koje govore od sakrarija. M. Bijanković 28. — *isporedi* a, *c) cc).*

II. *sa* se.

1. *refleksivno, u svijem primjerima osim subjekta ima i predikat. smisao je da subjekat tvrdi o sebi da je on ono što znači predikat (vidi* I, 2, d, *a)).* Krati dati dohodak cesaru i sam se govori kraļ. Korizm. 94b. Odkli se govorih sluga tve krjeposti. Š. Menčetić 137. Vidjeti tada mož' tko se ja govoru. 161. I dokli otvorit bude se meni grob, ńe se ću govorit vazdakrat vjerni rob. N. Naļešković 2, 80. Ļubovnik se svak spovijeda, ļubovnik se svak govori, i nije tega, tko s pogleda draga u ogńu tvom ne gori. I. Gundulić 135.

2. *pasivno.*

a. *sa subjektom. subjekat je ono što je objekat kod* I, 2, c *i* d.

a) vidi I, 2, c, *a*). U pjevańu svakoga se stiha posļedńa stopa ovako po dvaput govori. Vuk, nar. pjes. 1, 180. Ovako se svaka vrsta govori po drugi put, kad se pjeva. 1, 339. — Za ńega se ne govore molitve ni liturgije. A. Kanižlić, kam. 632. Ova se molitva u misi glasom govori. Ant. Kadčić 101. — Papa zapovidi da se ima govoriti oficij po svoj veri krstjanskoj. Živ. jer. star. 1, 231. — Vrijeme se polunoćne govori na uspomenu muke Isukrstove. M. Divković, bes. 504b. — Ako se za ńih mise govore. Naručn. 1a. Kako se misa govori. M. Divković, nauk. 118b. U kih se misa govori. I. T. Mrnavić, ist. 36. Svaki dan govore se tolike mise. J. Filipović 1, 196a. Ni se u Pragu zvona zazvonilo ni po crikvah maše govorilo. Nar. pjes. istr. 1, 40. — Nijesam znao, dali se ova sušt. imena i bez ovijeh prilagatelnijeh govore. Vuk, nar. pjes. 1, ix. — *s osobitijem značeńem, vidi* I, 1, a, *d*). Ja ću ovdje postaviti naj prije od svake zdravice molitvu koja se govori, pa onda pripjev koji se pjeva. Vuk, nar. pjes. 1, 77.

b) vidi I, 2, c, *b*). Vam se slika ta govori. V. Došen 146a. Osudu koja će se govoriti. J. Matović 72. — Ova stvar svaki dan se govori na Božijoj riječi. B. Zuzeri 153b.

c) vidi I, 2, c, *c*). Sve će se što t' rijeh, govorit u pjesan. M. Držić 67. Slavna od ńe govoru se. J. Kavańin 487b. Kad se kome što govori i za zloću kad se kori. V. Došen 253b. Što se govori na Stipana papu. M. Dobretić 20. Ovo se ovako govori. Vuk, nar. pjes. 1, xii. Kad bi se što na novo govorilo, moralo bi se ono sve opet kazati i jošte što dodati. pism. 59.

d) subjekat je isti što je u podložnoj rečenici s konjunkcijom da, *vidi* I, 2, b, *a) aa) bbb). — po latinskom jeziku. — u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Drugi se pak govoru da primaju sveto pričešće. J. Matović 219. Koji se govori da se zaklińe u sudu? 346. Govoru se da griješe protiva svojijema telesima. 389.

e) uz subjekat ima i predikat. aa) o subjektu se kaže da je ono što znači predikat, vidi I, 2, d, *a*). Ļubav se govori nikoji čudan san. Š. Menčetić 124. Isukrst govori se i jes nam posvetilišće krvavo. Š. Budinić, sum. 80b. Ļubav ka moćna se toliko govori. D. Rańina 99a. Zvijerma zemļa, nebo gori vječni stan se moj govori. I. Gundulić 247. Tri *(sakramenta)* . . . govoru se potrebitija izvan ostalijeh. J. Matović 135. — *bb) kaže se da se subjekat onako zove kao što je predikat, vidi* I, 2, d, *b*). Ko pomańkanje Latinim jezikom govorit se reciduum. Š. Budinić, ispr. 40. Latinskim jazikom fratri se govore. Đ. Baraković, vil. 117. Ka se *(vrata)* zovu i govore carska vrata. I. Gundulić 533. Djaval govori se živinče. F. Glavinić, posl. 5. Isti narod koji se jošće narod žudijski govori. A. Vitaļić, ist. 405. Stvoriteļu duše koji govoriš se utišiteļ, privisoki dar Boga . . . . S. Badrić, prav. nač. 3. Dan uzašastja našega spasiteļa pravo se ńegov dan govori. J. Filipović 1, 118b. Fons naški govori se vrutak. 3, 20a. Kako se on govori sunce pravde. F. Lastrić, test. 392a. Kada koji zdiže se od kardinali za poslan biti poklisar govori se uzet od tila. A. d. Costa 1, 83. Govori se u naš slavni jezik kum po običaju. M. Dobretić 40.

b. *bez subjekta. glagol* govoriti se *pasivan je prema neprelaznome* govoriti *(kod* I, 1) *ili prema prelaznome kod* I, 2, a *i* b.

a) ne misli se ni na koje osobito čeļade koje bi govorilo: govori se *znači: svijet govori, ļudi govore, glas je opći itd. glagol je svagda iterativan.* I ako pričuh u ke doba, da se o meni zlo govori, nenavidos, rijeh, i zloba sve uzroči ovo i tvori. I. Gundulić 225. Ako hoćeš da se o tebi govori dobro, nikom ne govori zlo. (D). Poslov. danič. 2. I o Bogu se govori. (D). 29. Govori se ‚si dice' ‚fama est'. A. d. Bella, rječ. 260b. 301a. Govori se da u ńoj *(golubici)* žuči ne ima. J. Filipović 1, 168a. Govori se, da niki mudrac grčkoga naroda imenom Platon običavše često Bogu zafaļivati da je rođen Grk a ne poganin. F. Lastrić, ned. 258. Evo postavļen

jest ovi za zlameńe komu se bude protiva govoriti. I. Velikanović, uput. 1, 209. Još se pokazuje jedna kuća, za koju se govori, da je na onome mjestu. Vuk, nar. pjes. 2, 214. Govori se ‚man sagt' ‚dicitur'. Vuk, rječ. 91b. Da joj se svuda na suprot govori. djel. ap. 28, 22. Žena je, govori se, svaka dugokosa a kratkoumna. Pravdonoša. 1852. 1.

b) misli se da ńeko (jedno ili ńekoliko) govori, a ne svak ili ko mu drago, kao kod a). ko govori poznaje se po smislu. glagol može biti i iterativan. Kako se u zapisu govori. Mon. serb. 105. (1333). ‚Deo gratias'. tako se govori za svakom pištolom. I. Bandulavić 1a. I caru se za očima govori. (D). Poslov. danič. 28. Do sada se govorilo s roditeļi, a sada vaļa govoriti s dicom. J. Banovac, pripov. 254. Ovo je ona golubica, ona zaručnica Isusova, od koje u knjiga pivańa govori se. J. Filipović 1, 184a. Čuvši učenici, da se s nebesa govori, da je Isukrst pravi sin Božji, sve trojica padoše na zemļu. F. Lastrić, od' 197. A kada se govori od obsluženja zakona i zapovijedi Božije i sve im je oštro, gorko, mučno i teško. ned. 376. Celo gori s carem se govori. Nar. pjes. vuk. 2, 432. U pravome predgovoru više će se govoriti . . . o pomagačima u skupļańu pjesama. Vuk, nar. pjes. 1, vii. Po ‚pjesmama' se govori da su današńe Bušatlije od Ivanbegovića. 2, 567. U sudu se glavom ne klima nego govori. Pravdonoša. 1852. 10.

c) vidi I, 2, a, *c) bb) i cc).* Tako se onuda govori i ‚seldo' mjesto ‚sedlo'. Vuk, nar. pjes. 1, 14. Mjesto ‚potrgalo' govori se i ‚pomorile'. 1, 226. ‚Pokrstiti' govori se za onoga koji je kakve druge vjere. 2, 64. Za ‚staklo' se govori ‚udario u' penģere. 2, 385. Da se u Perastu govori ‚sjeta', i znači ‚žalost'. 2, 527. — Prodah drugu moju zemļu, koj se govori Pričnica. Mon. croat. 59. (1436).

GOVORIV, *adj. vidi* govorļiv. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚sermocinans').

GÒVÔRKA, *f.*

a. *govorļivo žensko čeļade, vidi* govorko. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚cianciatrice' ‚garrula'). Žene koje su duge u ispovidi, govorke veće neg je potriba. Ant. Kadčić 232.

b. *vidi* govor, ą, *b).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Negova se pišo naprijeda i u vijeću biļeži govorka. Osvetn. 2, 102.

GÒVORKÂŃE, *n. djelo kojijem se govorka.* — *Izmedu rječnika u Vukovu.* Nek nam nije više govorkańa. Osvetn. 3, 145.

GÒVORKATI, gòvorkâm, *impf. dem.* govoriti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gòvorkâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. govorukati) *i u Vukovu.* Počutaše malko, pa tek stadoše jedan drugome nešto govorkati. M. Đ. Milićović, zim. več. 297.

GÒVÔRKIŃA, *f. vidi* govoruša. — *isporedi* govorka, a. — *U naše vrijeme.* Novkińe su brze govorkińe. Nar. pjes. herc. vuk. 53. A Novkińu brzu govorkińu. 71.

GÒVÔRKO, *m.*

a. *govorļivac.* — *U Belinu rječniku* (‚blatero' 191b), *u Bjelostjenčeru (kod* klafura), *u Stulićevu* (v. govorko *kod* govoruš, *a napose nema). i u naše vrijeme u Dubrovniku (češće se kaže djetetu:* ‚Koji si ti govorko!'). P. Budmani.

b. *čovjek koji umije mnogo i lijepo govoriti.* — xviii *vijeka.* Govorko ‚eloquente'. S. Budmani 417b.

GOVORKOVIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Juraj Govorković. Mon. croat. 284. (1581).

GOVÒRĻIV, *adj.* loquax, *koji rado i mnogo govori (obično kao prijekor, ali može biti i pohvala, vidi kod b) i u rječnicima).* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚verbosus') *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu* (govorļiv, mnogo govorni ‚verbosus, dicax, architectus verborum'), *u Jambrešićevu* (govorļiv vnogo ‚verbosus'; govorļiv dobro i složno ‚oratorius'), *u Voltiģijinu* (‚verboso, ciarliero, loquace' ‚weitläufig, geschwätzig'), *u Stulićevu* (v. govoriv), *u Vukovu* (‚der gerne spricht' ‚loquax').

a. *adj. a) sa značeńem sprijeda kazanijem. aa) o čeļadetu.* Niti budi govorļiv u očitu. M. Radnić 522a. Ima takvi žena, koje se vide da su govorļive i jezične. Đ. Rapić 96. Bi . . . potribito bilo mlogima i mlogima mlogo govorļivima jezike zavezati. 388. Kaže se govorļivoj ženi. Vuk, poslov. 16. Bio je ne samo govorļiv nego rječit. prav. sov. 76. — *bb) o jeziku.* Nije jezika toliko govorļiva da . . . P. B. Bakšić 95. Koji jest jezik toliko obilat i govorļiv. M. Lekušić 106. — *cc) u prenesenom smislu, o stvari umnoj.* Radost biva mnogo govorļiva. J. Rajić, pouč. 3, 11. — *b) koji umije mnogo (i lijepo) govoriti.* Bokeļ je ozbiļan, govorļiv i pun ponosa. S. Ļubiša, prip. 8. Tanović lijepi i govorļivi Srb. 93.

b. *adv.* govòrļivo, *mnogijem riječima.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (govorļivo, mnogo govorno ‚verbose, dicaciter'), *u Jambrešićevu* (govorļivo vnogo ‚verbose'), *u Stulićevu* (‚verbose').

GOVÒRĻIVAC, govòrļîvca, *m. govorļiv čovjek. a) vidi* govorļiv, a, *a).* — *u Vukovu rječniku.* — *b) vidi* govorļiv, a, *b).* — *u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ako procinili budu s velikim onim govorļivcem Cicerom što će prijateļstvo reći. A. T. Blagojević, khin. iii.

GOVÒRĻIVICA, *f. govorļivo žensko čeļade.* — *U Vukovu rječniku.*

GOVÒRĻIVOST, *f. osobina onoga koji je govorļiv.* — *U Jambrešićevu rječniku* (govorļivost vnoga ‚verbositas'). — *I u pisaca našega vremena.* Govornik oblijeva udivļeno slušateļe valovima svoje govorļivosti. M. Pavlinović, rad. 155. *i u Šulekovu rječniku:* ‚redelust'.

GÒVÔRNICA, *f. žensko čeļade kao govornik.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v.* govoriteļica). Koja će biti tvoja milostiva govornica i verna pomoćnica. M. Jorković 9.

GOVORNIČKI, *adj. koji pripada govornicima.* — *U Stulićevu rječniku* (‚oratorius').

GOVORNIK, *m. čovjek koji govori (s osobitijem značeńima); knjiga u kojoj su govori.*

a. *čovjek koji govori.* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* besjeditel *i* govorilac), *u Belinu* (‚locutor' 542a), *u Voltiģijinu* (‚parlatore, oratore' ‚redner'), *u Stulićevu* (v. govoriteļ). *a) uopće.* Usta govornika, ušesa slišećega. Naručn. 1a. Kako nezadovoļni i kako nerazumni i nedostižni govornik reku. Transit. 27. Zli govornici jesu gori nego lupeži. Korizm. 52a. Ustegnuti zločeste jezike ovacijem govornikom. P. Posilović, cvijet. 35. Gdi ste sada, o zlo govornici? T. Babić, pism. 29. — *b)* orator, *čovjek kaji po naravi ili učeńem i vježbańem umije mnogo i lijepo govoriti.* Da bi bil govornik od svita naj veći. H. Lucić 278. Pedeset govornikov k nebu uputi, kih krstjanskih slovov naukom zakruti. Živ. kat. star. 1, 220. Ivan bišo lip govornik. Ivan trog. 4. Da bi svi govornici ovoga svita i svi

vridni naučiteļi stavili svu svoju moć i uminje, ne bi mogli prociniti ni izreći zadovoļno ovu stvar. P. Radovčić, nač. 16. Mojsije bijaše veoma mudar i govornik. M. Radnić 156a. Jedan retorik aliti govornik. S. Margitić, fal. 14. Ivan Petar vrl vitija i govornik preuredni. J. Kavańin 85b. Tijeh izvrsnih govornika slavoriječje. 209b. Mudri i lijepi govornici, s pripovijedi vrijedni ki su. 365b. Sladke i lijepe govornike. 373b. Tulij meju govornici. 563b. Sheridan, sjajni govornik. M. Pavlinović, rad. 158. Prispodoba nuda pjesniku i govorniku živih slika. razg. 15. — *c) čovjek koji vodi ugovore i dogovore među dvije strane. — na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Govornici med ńimi postavļeni to su dokončali. Mon. croat. 253. (1552). — *d) čovjek koji pred zborom ili u kojoj svečanoj prigodi (poduļe) govori. — u naše vrijeme.* Biti obaviješteni o osobah govornika i predložiteļa. Zbirk. zak. 1, 328. — *e) u drami čeļade (glumac) što govori. — na dva mjesta* XVII *vijeka.* I. T. Mrnavić, osm. 14. P. Hektorović (?) 79. — *f) čovjek koji rado i mnogo govori, govorļivac.* — XVII *vijeka.* Čovik govornik neće biti nigdar poļubļen. P. Posilović, cvijet. 208. Danguban i brezposlen čini se nedostojan, i govornik darova nebeskije stoji nemjeran. M. Radnić 249a.

b. *knìga u kojoj je skupļeno ńekoliko govora (vidi* govor, a, *bj).* — *na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Koji rabi *(sic)* tvomu nedostojnomu da složiti ovi govornik. M. Divković, bes. 893b.

GOVORNOST, *f. osobina onoga koji je govoran. — U Belinu rječniku* (govornos ‚loquacitas' 443b) *i u Stulićevu* (v. govor). — *U naše vrijeme kod pisaca s drugijem značeńem: moć kojom se može govoriti, vidi* govor, c, *b).* Govornost, gr. ‚sprachvermögen', tal. ‚facoltà di favella'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GOVÒROTINE, *f. pl. prazne riječi. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne slušaj ti, što on govori, ńegove su riječi samo govorotine'. ‚A da znaš, šta o ńemu sve selo govori'. — ‚Muči, beno, ne treba na selo paziti, to su samo govorotine'. J. Bogdanović.

GOVORSTVO, *n. u Stulićevu rječniku* (v. govor). — *nepouzdano.*

GOVORUČA, *f. vidi* govoruša. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* (‚govorucsa', *može biti da je štamparska pogreška mj.* ‚govorusca' = govoruša) ‚cianciatrice, ciarliera' ‚schwätzerin'.

GOVORÚKATI, govòrûkâm, *impf. dem.* govoriti, *vidi* govorkati. — *U Belinu rječniku* (‚blatero' 191b); ‚parlar spesso' ‚loquitor' 541a), *u Voltiǵijinu* (‚ciarlare, cicalare' ‚plaudern, plauschen'), *u Stulićevu* (‚parlar spesso' ‚in ore aliquid habere').

GOVÒRUŠ, *m. govorļivac. — U Stulićevu rječniku* (v. govorko).

GOVÒRUŠA, *f. žensko čeļade koje rado i mnogo govori. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚nugatrix, garrula' 191b), *u Stulićevu* (v. govorka), *u Vukovu. (Zla je žena)* govoruša, rasap, tuga. M. Orbin 26. *(Starice)* imaju bit ... ne skandaluše, brontoluše, govoruše. I. Držić 289. Žena srdita, govoruša, ohola. J. Filipović 3, 240b. Oću l' vodit' Jelicu đevojku? Ne 'š voditi Jelice đevojke: vodićemo govorušu Jańu. Nar. pjes. kras. 1, 106.

GOVORUŠAHAN, govorušahna, *adj. dem.* govorušan. — *U Stulićevu rječniku gdje ima i* govorušašan *s istijem značeńem. — oboje nepouzdano.*

GOVORUŠAN, govorušna, *adj. govorļiv. — U Stulićevu rječniku* (‚garrulus, loquax'). — *nepouzdano.*

GOVORUŠAŠAN, govorušašna, *adj. vidi* govorušahan.

GOVZA, *f. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26.

GÒZBA, *f.* convivium, *objed ili večera na koju su pozvani gosti, kod čega se svagda misli da je jelo i piće obilno i dobro. — Postaje od osnove glagola* gostiti *nastavkom* ba, *te je naj stariji oblik* gostьba; t *ispada između* s *i* b, *pa se* s *ispred* b *mijcńa na* z. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* gostьba, gozba, *rus.* гостьба, госьба. — *Nalazi se pisano i po etimologiji* gostba *i* gosba. *a u dvojice pisaca* XVII *vijeka i* gozdba: gozdba. B. Kašić, rit. 63; gozdbu. nasl. 249; gozdbi. M. Radnić 232b; *ali se po tome ne može reći da je i* d *glasilo. — Između rječnika u Mikaļinu* (‚convivium, epulum, epulae, accubatio epularis'), *u Belinu* (‚convivium' 127a), *u Bjelostjenčevu* (v. goščeńe), *u Voltiǵijinu* (‚trattamento, banchetto' ‚gastmahl, bewirthung'), *u Stulićevu* (‚epulum, epulae, compotatio, convivium etc.'), *u Vukovu* (gozba, čast ‚die gasterei' ‚convivium'), *u Daničićevu* (gostьba ‚convivium'). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* I mnogo bogatiju gostьbu sьtvori jego radi. Starine. 10, 54. (XV *vijek).* Gozbu satvori sego radi. Glasn. 10, 259. (XVI *vijek).* Zapovidje, da se bude jedna obilna gozba učiniti. A. Gučetić, roz. jez. 160. Vjeraju se i jedine dva naj ljepša, ki se žele, i od pira gozbe čine obilne se i vesele. I. Gundulić 126. Gozbe čašteć družba mila i pastiri stada pase streniteļa turskijeh sila popijevahu u sve glase. 287. Gdi vještice podno oraha na gozbe se strašne staju. 301. Ter nam gozbe smeta i smuća, s kijeh je družba svud vesela. 485. Lijepom gozbom nad sve ine kraļ gospodu svu počita. G. Palmotić 1, 305. Mnogo tlьstotnu gostbu sьtvori. Glasn. 32, 250. (1634). Gozbu činiti, gostiti. Spraviti gozbu. J. Mikaļa, rječ. 118. Čine goleme gosbe. M. Radnić 116a. Umrije u jednoj gozdbi. 232b. Da nitkore ne ima pristupiti na ńihove svetkovine, gostbe, ali pire. M. Bijanković 5. Neka se uklańaju od gostbih. 105. Mudri jedu gosbu, ku ludi čine. (D). Poslov. danič. 64. Trudno tijelo da se ńemu milom gosbom jur pokripi. A. Vitaļić, ost. 66. Kad obilne gostbe slave. J. Kavańin 26b. Jeda nam će gozbu sredit sred pustińe. I. Đorđić, salt. 261. Kada bi zvao prijateļa na gozbu. V. M. Gučetić 30. Pozvavši na čast iliti gostbu. A. Kanižlić, kam. 419. Jer je prez ńih pir i gostba gluha. M. A. Reļković, sat. F2a. Tratńe nepotribne kako n. p. u gozbe, u igre i u druge taštine. Ant. Kadčić 257. Vrhu prikoredni*(h)* gôzbâ. I. J. P. Lučić, nar. 102. U Kani od Galileje na gozbi. A. Kalić 455. Da donese na tu gozbu glavu Joanovu. J. Rajić, pouč. 3, 92. Primiti koga na gozbu ‚convivio aliquem excipere'. Sidjeti na gozbi, častiti gozbu ‚epulari'. J. Stulli, rječ. 1, 190b. Za ten su slavili gozbu. Nar. prip. mikul. 68. O krsnijem imenima i na ostalijem velikijem gozbama. Vuk, nar. pjes. 1, 77. Učini gozbu svijem knezovima svojim. Đ. Daničić, jest. 1, 3. — *b) samo jelo i piće.* Neg sve gosbe i jizbine ljepše sebi pripravļajuć. J. Kavańin 19a. Pitje sladko, gosbe uļudne pribirajuć. 20b. Na trpezi gozbe slavne. I. Đorđić, uzd. 123. Da je prid tobom pripravio trpezu lijepu i na trpezi obilnu gozbu. B. Zuzeri 42a. — *c) u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Sveta gozdba na koj se Isukrst uzima. B. Kašić,

rit. 63. O prisveta gozbo, na kojoj se Isukrst uzima. L. Terzić 7. I. A. Nenadić, nauk. 278. Pripravio si nam duhovnu gostbu. A. Kanižlić, bogoljubn. 162. Prije neg pristupiš na gozbu andiosku. L. Radić 11. Sveta gostba tila Gospodńega. I. Velikanović, uput. 3, 41.

GOZBÀRINA, *f. što se plaća kod gozbe. — Riječ načińena u naše vrijeme.* Gostbarina, zecheauslagen für essen und trinken. Jur. pol. terminol. 653.

GÒZBEN, *adj. u pisaca našeya vremena. a) koji pripada gozbi.* Gozbeni svečari. M. Đ. Milićević, jur. 16. — *b) vidi* gostoljubiv, 1. gostoljub. Obotnica gozbena (gostoljubna) a meka srca. S. Ljubiša, prič. 55. Da nas hvale da smo gozbeni, vjerni i iskreni. 79.

GOZBENIK, *m. samo u Stulićevu rječniku* (v. svat).

GOZBENIŠTVO, *n. vidi* gozba. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka koji piše* gozdbeništvo *(vidi kod* gozba). Spravi meni gozdbeništvo veliko. B. Kašić, nasl. 280.

GOZBENIT, *adj. na jednom mjestu* XVIII *vijeka; značeńe nije dosta jasno: koji je pri gozbi? (čovjek, gost? jelo?).* Što 'e prije doba, ali s mora, gosbenitim smaž otvora. J. Kavańin 21b.

GOZBENSTVO, *n. vidi* gozba. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka koji piše* gozdbenstvo *(vidi kod* gozba). Koliko ugodno gozdbenstvo. B. Kašić, nasl. 249.

GÒZBICA, *f. dem.* gozba. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gȍzbîcâ. — *U Stulićevu rječniku* (‚parvum epulum').

GÒZBIJA, *f. vidi* gozba. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gȍzbîjâ. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj.* Koja ti je na dvore gozbija, al' veselje, ali žalost teška, tere goniš dva tovara vina? Pjev. crn. 182a. Nije kum mislio na naše gozbije i pića. S. Ljubiša, prip. 28. *(Šćepan)* nade lijepu gozbiju i doček. 92.

GÒZBIN, *adj. koji pripada gozbi.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚symposiacus').

GÒZBINA, *f. vidi* gozba. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gȍzbînâ. — *Nalazi se pisano i* gostbina, gosbina, *i u jednoga pisca* XVIII *vijeka (Pavića)* gozdbina *(vidi kod* gozba). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (gostbina ‚convivium') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚epulatio' 127a), *u Voltiǵijinu* (‚il trattare, banchetto' ‚gastmahl, bewirthung'), *u Stulićevu* (v. gostjeńe) *s dodatkom da dolazi u Gundulića (?), u Vukovu* (vide gozba). Amon umrije na gosbini Absalona. M. Radnić 116b. Vojnikom gozbinu činahu. J. Banovac, prod. 70. Tada Estera udilj priokrenu veselu gozdbinu u žalost. E. Pavić, ogl. 383. Kralj koji za dan pirski svoga sina učini poštenu čast i gozdbinu. 597. Muk čini i zalihu gozbinu lasno probavjat, a zališni govor i malahnu na grlo povraćat'. (Z). Poslov. danič. 65. Gdje je tebi ruho od gostbino? A. Kalić 197. Kralj od gozbine nedostojnijem ne da okusit. 200. Mi smo dužni oplakivati one gozbine i časti koje su u običaj uvedene. J. Rajić, pouč. 2, 32. Ne varajte duše vaše, neće se k vama na gostbinu ditešce Bog uvratiti. Đ. Rapić 57. U domu vlastitomu š ńima gozbinu činio. G. Peštalić 73. Oj gospodo, Jeličina majko! tebe Kružić u gozbinu zove, u Jelo se muško čedo našlo. Nar. pjes. vuk. 1, 606.

GOZBITEĻAN, gozbiteļna, *adj. koji pripada gozbi. — U Stulićevu rječniku* (‚pertinente al convito' ‚ropotialis'). — *nepouzdano.*

GOZBITI, gozbim, *impf. vidi* gostiti. *a) aktivno. — na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* A dan jedan ne hti postit, neg sve štovat, gozbit, gostit. J. Kavańin 19b. — *b) sa* se, *refleksivno. — na jednom mjestu* XVII *vijeka (pisano* gozdbiti, *vidi kod* gozba). Kakono običaji prijateļ s prijateļem gozdbiti se. B. Kašić, nasl. 283.

GOZBNIK, *m. čovjek koji gosti (pri gozbi). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kratak objed iza duga čekanja ni hvali gosta ni gozbnika. (Z). Poslov. danič. 50.

GOZBÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se gozbuje. — U Vukovu rječniku.*

GOZBÒVATI, gòzbujêm, *impf. biti pri gozbi (kao gost), jesti i piti kod gozbe. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gòzbovâh, *u impt.* gòzbûj, *u ger. praes.* gòzbujûći; *kaki je u inf. taki je u aor. (osim 2 i 3 sing.)* gozbòvah *i u ger. praet.* gozbòvâvši; *mijeńa se u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gȍzbovâ, *u part. praet. act.* gȍzbovao, gȍzbovâla, *u part. praet. pass.* gȍzbovân. — *U Vukovu rječniku* (‚bei einer gasterei sein' ‚convivor') *s primjerom:* Otišla je da gozbu gozbuje.

GOZD, GOZD-, *vidi* gvozd, gvozd-.

GOZNA GLAVA, *f. u Daničićevu rječniku:* selo Istiniči imalo je planinu ‚Plêšь do Gozne Glave' (Mon. serb. 92 *god.* 1330). 1, 215.

GOZOPOR, *m. mjesto na otoku Krku.* — XV *vijeka.* Kadi se govori Gozopor. Mon. croat. 97. (1465).

GOŽĐ-, *vidi* gvožd-.

GOŽUL, *m. izvor u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 17.

1. GR̀, *interj. vidi* frk. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide frk *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) s primjerom iz narodne pjesme:* Ne kće Ture ni čašu ni vino, no Jelenu za bijelu ruku, gr je baci za sobom na vrana.

2. GR, *m. vidi* ger. — *U Šulekovu imeniku: Šulek ovako ovdje čita u dvojice pisaca riječ koju na drugom mjestu čita (mislim, bolje)* ger. Gr (ger Lambl, gher Visiani), Erythraea centaurium L. (Visiani, Lambl), v. grčica. B. Šulek, im. 97.

GRÀ, *vidi* grah.

1. GRÀB, *m.* Carpinus betulus L., *neko drvo. — isporedi* gabar, grabar. — *Mislim da je postalo od lat.* carp-inus, *te da je starija praslavenska osnova (promjenom glasova* k *i* p *na* g *i* b) *bila* garb; *ali pošto po osobini slavenskoga izgovora* r *nije moglo ostati pred* b, *da se je premjestilo, i tako su postale osnove* grab *i* gabr, *isporedi stslov.* grabъ, *novoslov.* gabor, *rus.* граб̀ъ, *češ.* habr, *slovački* hrab *i* habr, *polj.* grab; *gdje su se sretale obje osnove, postala je i treća:* grabr. — *Između rječnika u Mikaljinu* (carpinus'), *u Belinu* 174a, *u Bjelostjenčevu* (v. graber), *u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (grabь). *a) s pravijem značeńem.* Otь Kostrьca uz dêlь na Gorku Crošńu u rьtь graba. Mon. serb. 87. (1327). Rekao bih da je samo to (‚carpinus') i ovdje: selu Brčelima meda ‚sь Lêsьkovьca na grabь, sь graba na Babьcь' (Mon. serb. 114 *god.* 1321—1336). D. Daničić, rječ. 1, 229. Meda je Kostrcu išla ‚u vrьhь graba kostrьčkoga i u vinišorski grabь' (Glasn. 15, 295 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječ. 3, 579. Pri stupu od vrijesa, graba i topole. M. Vetranić 2, 284. Po tom upita onu što ima grabovu grančicu, šta joj je u ńedrima, a ona joj odgovori: ‚Grab, da grabe i mene i tebe i tu što

gleda pro tebe' *(vidi kod* grabiti). Vuk, rječ. 151a. živ. 29. Grab (grabr, gabr, gabrovac, grabrika), rus. граб'ъ, граб'ина, češ. hrab, hrabina, habr, poļ. luž. grab, 1. carpino (Kuzmić), Carpinus betulus L. (Pančić). B. Šulek, im. 97. — *zove se i* bijeli grab *da se razlikuje od crnoga.* — crni grab, *ili* mačji grab *druga je vrsta istoga roda:* Carpinus duinensis Scop. (Carpinus orientalis Lam.). *isporedi* crnograb, crnograbić. Crni grab, Carpinus duinensis. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. Grab bijeli, Carpinus betulus L. (Pančić). Grab crni, grab mačji (Pančić), Carpinus duinensis Scop. (Visiani, Pančić), v. crnograb. B. Šulek, im. 97. crni (črni) grab *dolazi od* XIV *vijeka.* Međa je selu ‚Jančištemь' išla ‚prěko dola u črьni grabь'. Glasn. 15, 292. (1348?). — *b)* Ostrya carpinifolia Scop., *druga vrsta, crnograb, crnograbić, rgova.* Grab, Ostrya carpinifolia. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. Grab, 2. Ostrya carpinifolia Scop. (Visiani, Vodopić). B. Šulek, im. 97. — *c) ime mjestima. aa) u Hercegovini dva sela u okrugu mostarskome.* Statist. bosn. 242. 258. — *bb) u Bosni. aaa) selo u okrugu Doňe Tuzle.* 142. — *bbb)* Tarčin grab, *selo u okrugu sarajevskom.* 10. — *cc) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom.* Razdiješ. kr. 7. — *dd) selo u Dalmaciji u kotaru siňskom.* Repert. dalm. 1872. 28. — *ee) u Srbiji. aaa) selo u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. — *bbb) mjesto u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1872. 88. — *ccc) mjesto u okrugu smederevskom.* Livada u Grabu. Sr. nov. 1874. 375. — *ddd) dva mjestu u okrugu biogradskom.* Glasn. 15, 139. — *ff) ovako se zove jedno oko u skadarskom blatu.* V. Bogišić, zborn. 495. *(može biti da nije od istoga postaňa).*

2. GRAB, *m. ime muško.* — *U latinskijem spomenicima* XI *i* XII *vijeka.* ‚Semegiensi comite Grab'. Doc. hist. rač. 158. (1093—1095). Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 1. (1134).

3. GRÂB, *m. brijeg u Bosni.* Nisko predbrežje Grab. Glasnik. 22, 5. Grâb, vis. 22, 52.

1. GRABA, *f.* fossa, *prokop, jarak (i onuda kud rijeka teče, vidi u rječnicima), sredňvěm.* grabe. — *Po sjeverozapadnijem krajevima od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (graba, prokop ‚fossa, fossatum, fossa et agger, vallum et fossa'. 2. graba potočna, prokop od potoka ‚fossa fluviatilis, alveus', v. žleb) *i u Jambrešićevu* (‚fossa'; graba potočna ‚alveus'). Koj zemļi počiňu meje od Kupe grabom na put pod dragu. Mon. croat. 170. (1498). Potom toga čuli smo da nemarļivo pomažete Dravicu navraćati v grabu. 303. (1596). Utonu u varaždinskoj grabi. P. Vitezović, kron. 188. Da se jedna graba ili jarak iskopa. I. Jablanci 39. Svak šanac z grabami. M. Kuhačević 132. Grad okolo koga mloge zidove, mloge grabe i mloge šamce načiňaju. Đ. Rapić 419.

2. GRÀBA, *f. vidi* robija. — *U Vukovu rječniku:* vide robija *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj i s primjerom:* umřo na grabi. — *Jeli ista riječ što* 1. graba, *ili je (kao što Daničić misli, vidi* osn. 18, kor. 61) *od korijena glayola* grabiti?

1. GRÀBAC, grâpca, *m. čovjek koji grabi.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Bog grabce i hlepce pači i smeta. J. Kavańin 262b.

2. GRÁBAC, grápca, *m. u Vukovu rječniku:* n. p. danas je na drvima grabac (t. j. grabe se ļudi oko ńih) ‚das raffen, reissen' ‚rapina'. cf. grabilo, grabus.

3. GRABAC, Grapca, *m. ime mjestima.* — *Postaje od* 1. grab. *a) u Daničićevu rječniku:* ‚Grabьcь', selu ‚Jelьšanici' koje je car Lazar dao bolnici Hilandarskoj bio je zaselak ‚Grabacь' (Mon. serb. 195. Glasn. 11, 139 *god.* 1380). — *b)* Grabacь. S. Novaković, pom. 130. — *c) mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Sr. nov. 1866. 766.

4. GRÁBAC, grápca, *m. vidi* vrabac. D. Trsteňak.

GRABAČA, *f. u Šulekovu imeniku·* Grabača, nekakva trava (Vujičić), cf. grbača. 97.

GRABÀDINOVAC, Grabàdinôvca, *m. vrelo u Lici.* J. Bogdanović.

GRABAK, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom.* Ňiva u Grabaku. Sr. nov. 1861. 556. — *b) u okrugu jagodinskom.* Šļivik u Grabaku. 1873. 1127.

GRÀBÂĻE, *n.* grabova gorica: Teško ti je Klisu na kamenu, a Zadvarju jer je na grabaļu, a Vrgorcu jer je na udarcu. M. Pavlinović.

GRABAN, grabna, *adj. u jednoga pisca* XVIII *vijeka. a) aktivno, koji grabi.* Ipak car grabni gonetati htje. J. Kavańin 200b. Vuka da iztočnoga grabna i brida svak se učuva. 293b. Grabni a kraguļ kad razmakne mrežna oka. 344a. — *b) pasivno, grabļen.* Istom siti da razbludu, nek jańice grabne budu. J. Kavańin 216a.

GRABANAT, grabanta, *m. vidi* barabanat. — *isporedi* grabanta. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (grabant, drabant ‚satelles') *i u Jambrešićevu* (grabant ‚satelles'). Ubiše grabante i porkulaba. Mon. croat. 242. (1543).

GRABANCIJA, *f. nauka u grabancijaša.* — *Postaje od stare talijanske riječi* gramanzía *(koja je postaia od lat.* necromantia), *možebiti preko sredvňem.* gramazîe, kramanzen, *vidi* V. Jagić *u* archiv für slav. philologie 2, 451—452. 456. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku u latinskom dijelu kod* ‚necromantia'.

GRABANCÌJÂŠ, grabancijáša, *m.* magus, *po narodnom vjerovaňu u sjevernijem krajevima, osobito u Hrvatskoj, đak (zato se obično i kaže u Hrvatskoj* grabancijaš dijak) *koji svršivši dvanaest (bogoslovnijeh) škola nauči i trinaestu (vileničku), te može zapovijedati vragovima, jahati na zmaju, voditi oblake itd. vidi dalje u Vukovu rječniku (kod* vrzino kolo) *i osobito što o tome u dugo piše V. Jagić u* archiv für slavische philologie 2, 437—481. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* gràbancijâšu, gràbancijâši *(ili* gràbancijâšu, gràbancijâši?, *vidi* Đ. Daničić. glasn. 8, 54). — *Postaje od* grabancija *nastavkom* aš. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (u latinskom dijelu kod* ‚necromantes') *i u Vukovu:* cf. vrzino kolo. Kao grabancijaš (n. p. poderan. U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 129. Srbi pripovijedaju da neki đaci, kad izuče dvanaest škola, otidu (ńih 12 mora biti) na ‚vrzino kolo' (da dovrše sa svijem i da se zakunu), i ondje nekakvu osobitu knigu čateći nestane jednoga između ńih dvanaest (odnesu ga đavoli ili vile), ali oni ne mogu poznati koga je nestalo. Takovi đaci poslije zovu se ‚grabancijaši', i idu sa đavolima i sa vilama, i vode oblake u vrijeme grmļave, oluje i tuče. Grabancijaši su svi izdrpani (‚kakav je izdrpan, kao grabancijaš'). Vuk, rječn. *kod* vrzino kolo.

GRABANCÌJÂŠKÎ, *adj. koji pripada grabancijašima (u primjeru znači: izdrpan, vidi kod* grabancijaš). — *U Vukovu rječniku:* ‚hexen-

meisterisch' ‚veneficorum' *s primjerom:* uzeo ono svoje grabancijaško japunče.

1. GRABANTA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 198.

2. GRABANTA, *m. (u plur. f.), vidi* grabanat. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Pisaoci, grabante, ǵelati. A. Baćić 202. Zapovidi svojima grabantama ili dvornima vojakom. E. Pavić, ogl. 245. Zatim počeše grabante vojničke pogrdivati ga. 613.

GRABANTIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 186.

GRABAŃE, *n. djelo kojijem se graba.* — *U Bjelostjenčevu rječniku i u Jambrešićevu.*

1. GRÀBAR, grȁbra, *m. vidi* 1. grab. — *Po sjevernijem krajevima od* XIII *vijeka (vidi primjere iz latinskijeh spomenika), a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* graber ‚carpinus'), *u Jambrešićevu* (graber), *u Vukovu (s dodatkom da se govori u Slavoniji).* ‚Ad arborem graber'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 96. (1252). ‚Juxta arbores piri et graber'. 1, 135. (1266). Grabar, carpinus (Bjelostjenac), Carpinus betulus L. (u Križevcima). Grabar crni, Carpinus duinensis Scop. (Sabljar, Grobnik). Grabr (Bjelostjenac, Cres), v. grabar. B. Šulek, im. 97. — *možebiti i kao ime mjestu, vidi* 3. grabar, *a).*

2. GRABAR, *m. čovjek koji graba.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚fossor, fossor valli') *i u Jambrešićevu* (‚fossor').

3. GRABAR, *m. ime mjestima. a) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko - slunjskom.* Razdilj. kr. 10. — *ako je gen. sing.* grabra, *spada pod* 1. grabar. — *b) mjesta u Srbiji. aa) u okrugu požarevačkom.* Niva u Grabaru. Sr. nov. 1873. 895. — *bb) u okrugu krajinskom.* Branik u Grabaru. 1875. 428. — *cc) u okrugu kragujevačkom.* Zemja u Grabaru. 1875. 91.

GRABARAC (?), Grabarca, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj. (kajkavski)* Graberec. Pregled. 86.

GRABARAK, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 34.

GRÀBÂRJE, *n. ime mjestima. a) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 91. — *pomiče se od* XV *vijeka kao plemićsko prezime.* Nobilium de Grabarya. Starine. 5, 111. (1422). — *b) selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu brodskom.* Razdilj. kr. 13. — *Može biti da amo spadaju i dva sela što se (kajkavski?) zovu* Graberje: *c)* Graberje, *seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj.* 84. — *d)* Graberje, *selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdilj. kr. 12.

GRABARSKI, *adj.* Grabarska gora *blizu grada Ribnika.* — XVI *vijeka.* V gori grabarskoj. Mon. croat. 277. (1576).

GRABAŠNICA, *f. selo u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statist. bosn. 80.

GRABATI, grabam, *impf. kopati jarak (grabu), ńem.* graben. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (grabam, prokapam ‚fossam facio, fossa cingo, fodio') *i u Jambrešićevu* (grabam ‚fodio').

GRABAV, *adj. vidi* hrapav. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Al' eto ti iznenada od grabave ću se riječi glas prid holim vratim grada. J. Krmpotić, kat. 24.

GRABAVAC, grabavca, *m. vidi* grabilac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a iz ńega u Stulićevu rječniku* (v. grabilac). Lupeže zove ih da su i grabavci. I. Garańin 26.

GRABE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Pregled. 60.

GRÀBÊĆ, *adj.* rapax, *grabežljiv.* — *Uprav je part. praes. act. glagola* grabiti, *ali se kod pisaca upotrebljava posve kao adjektiv.* — *Između rječnika u Belinu* (‚rapax' 159a, 606a) *i u Stulićevu* (‚rapiens, abripiens'). — *Komp.:* grabèćijî, *u Belinu rječniku* 606a. Kraj grabeć, kraj lakom. M. Vetranić 2, 392. Ubi, shara zle gusare i grabeće. G. Palmotić 1, 57. Da grabeća po ńoj Troja bude strena. 1, 166. Od grabeće ruke. P. Kanavelić, iv. 305. Grabeće im da požude ... zajaze se. 584. Na grabeći način ‚rapaciter'. A. d. Bella, rječ. 606a. Da je ne stisne svojim noktima grabećimi. I. Đorđić, salt. 158. Ljudi himbeni i grabeći. 30. Od grabećijeh vukova. ben. 182. Grabeći zubi, dentes raptatorii. J. Pančić, rib. 160. — *Adv.* grabeć *vidi kod* grabiti, I, 1, b, *a).*

GRABERJE, *vidi kod* Grabarje.

GRABEŠKI, *adj. vidi* grabežljiv. — *Postaje od* grabež *nastavkom* ьскъ. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚rapax') *gdje ima i adv.* grabeški ‚rapacemente'.

1. GRÁBEŽ, *m. vidi* grabljeńe. — *isporedi* 2. grabež. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* grabežь, *rus.* грабежъ; *u našemu se jeziku javlja od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. grabša) *s dodatkom da je riječ ruska, i u Vukovu* (‚der raub' ‚rapina'). Lav i oro ne smišljaju na grabež. A. d. Bella, razg. 94a. Za što se ne bi ti *(vuk)* jednom okanio trpeža i grabeža. Nar. prip. vrč. 183. Čistite spolja čašu i zdjelu a iznutra su pune grabeža. Vuk, mat. 23, 25. Grabež djevojački biva u Boci često. S. Ljubiša, prip. 8. To bi po zakoniku bio grabež. 72. Ko grabežem živi u starosti cvili. V. Bogišić, zbor. 607. Minulo je mnogo vremena kako nije prolio krv i kako izgleda na grabež kao gladna zver. M. D. Šapčanin 1, 122. — *I ime brijegu u Bosni.* Glasnik. 20, 298.

2. GRÁBEŽ, *f. vidi* 1. grabež. — *Na jednom mjestu u naše vrijeme.* Da ga od grabeži sačuva. V. Bogišić, zbor. 406.

GRÁBEŽAN, grábežna, *adj. vidi* grabežljiv. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Grabežne ptice (‚Accipitres'). G. Lazić 49. Po okončańu grabežnoga ńinog pohoda. Sr. nov. 1834. 32. Grabežno umorstvo, koje se učini s nakanom pribaviti si pomično tuđe dobro silom, upotrebljenom suprot osobi. Kazn. zakon. 58.

GRABÈŽLJIV, *adj. koji se bavi grabežem, koji živi grabežem, koji grabi.* — *Od* XVIII *vijeka (naj prije u Belinu rječniku, vidi kod* b).

a. *adj.* — *između rječnika u Stulićevu* (v. grabeški) *i u Vukovu* (‚raub-' ‚rapax'). Vukovi grabežljivi nasrću na ńega. Đ. Bašić 55a. Vidi u ńoj sjenu od kraguljca ali jastreba grabežljiva. 215a. Koji love zmije grabežljive. Pjev. crn. 320b. Ogled. sr. 225. A šahin je što i soko sivi, oba ravno strvni, grabežljivi. Osvetn. 1, 16.

b. *adv.* grabèžljivo. — *u Belinu rječniku: (jamačno griješkom)* grabešljivo ‚rapaciter' 606a *i u Stulićevu:* v. grabeški.

GRABÈŽLJIVAC, grabèžljîvca, *m. onaj koji je grabežljiv.* — *U pisaca našega vremena. a) čovjek.* Kad bi mu ko ugrabio čeljade, trebalo bi grabežljivcu urezati desno uho. S. Ljubiša, prip. 72. — *b) životinje.* Grabežljivci, zool. zvjerad, lat. ‚ferae, carnivori' ‚raubthiere'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Grabežljivci (fam. staphylinidae). J. K. Šloser, faun. kor. 1, 118.

GRABÈŽĻIVICA, *f. (ptica) koja grabi, koja živi grabežem. — Načińeno u naše vrijeme.* Grabežļivice, zool. (ptice), lat. ‚rapaces' ‚raubvögel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *isporedi* grabilica, *b).*

GRABEŽĻIVOST, *f. osobina onoga koji je grabežļiv. — U Stulićevu rječniku* (‚rapacitas'), *a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚raubgier'.

GRABEŽĻIVSTVO, *n. vidi* grabežļivost. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRÁBEŽNICE, *f. pl. vrste osa što grabe druge bubice. — Načińeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:* ‚raubwespen' (‚rapientia'). — *isporedi* grabilica, *b).*

GRABICA, *f. dem.* graba. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu gdje naj prije dolazi i u Jambrešićevu.* Vaļa opet od strana mańe grabice kopati. I. Jablanci 39. Grabice za pol cipele duboke. 175.

GRABIČANI, *m. pl. dva scla:* Grabičani mali *i* Grabičani veliki *u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Pregled. 73. 74.

1. GRÀBIĆ, *m. dem.* grab. — *U Vukovu rječniku* (‚eine junge weissbuche'). — *I kao ime mjestima. a) naseobina u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled. 111. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva na Grabiću. Sr. nov. 1870. 451.

2. GRABIĆ, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45. — *Postaje od* grabiti. — *I načińeno od iste osnove za ńeke bubice u jednoga pisca našega vremena.* Grabić, Staphylinus L. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 123. 162.

3. GRABIĆ, *m. prezime. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Umni Grabić od Nozdroña. J. Kavańin 125a. — *U istoga pisca ima na drugom mjestu prezime (možebiti isto) pisano* Grabiić, *po ćemu bi pravi oblik bio* Grabijić *(isporedi* Grabija): Ferizola, Petris. Grabiić. 150a.

GRABIJA, *m. prezime. —* XI *vijeka.* Beneto Grabija. Mon. croat. 316. (1100).

GRABIJIĆ, *m. vidi kod* 3. grabić.

GRÀBÎK, grabika, *m. grabova šuma. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* grȁbȉče, grȁbȉci. — *U Stulićevu rječniku* (‚silva carpinea') *i u Vukovu. — I kao ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu jagodinskom.* Livada u Grabiku. Sr. nov. 1870. 537. — *b) u okrugu užičkom.* Ļ. V. Stojanović.

GRÀBIKAPA, *f. vidi* ćulańe. — *U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) igra koja se u Lici zove ‚ćulańe'.

GRÀBILAC, grȁbioca, *m.* raptor, *čovjek koji grabi. — isporedi* grabitelj. — *Postaje od osnove* grabil *part. praet. act. glagola* grabiti *nastavkom* ьсь. *prvo* ь *u nom. sing. i u gen. pl.* (grȁbilȃcâ) *postaje* a, *u drugijem padežima ispada, i* l *na kraju sloga mijeńa se na* o. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚raptor' 422b. 608b; ‚rapax' 606a) *i u Stulićevu.* Nisam kako ostali ļudi: grabioci, nepravednici... I. Bandulavić 169a. luc. 18, 11. Da nijedno ime od određenja bude učuvati grabioce od nepravednu uživanja. M. Bijanković 148. Gavran je prilika grabioca. J. Banovac, prip. 172. Grabioci neće posidovat kraļestva Božjega. 175. Ni lupeži, ni proklinaoci, ni grabioci. J. Matović 396. Ne suprotive se lupežom, grabiocem, općenih novaca kradļivcem. I. Velikanović, uput. 1, 459. Ne more se ženidba učiniti među grabiocem i ugrabļenom. I. J. P. Lučić, nar. 50. Kamatnici nepravedni jesu pravi kradļivci dapače grabioci. B. Leaković, nauk. 343. — *kod pisaca se nalaze i nevaļali oblici:* grabioc *za nom. sing. i* grabioca *za gen. pl.* Dobri redovnik jest usvistnik a ne grabioc. P. Knežević, osm. 221. Koliko se danas grabioca na svitu naodi. I. J. P. Lučić, razg. 30. Želiš da se ne nazoveš grabioc i kradļivac. B. Leaković, gov. 10. Ako bi očitnik ili grabioc digod učinio se. G. Peštalić 67.

GRÀBILICA, *f. ona koja grabi. a) žensko čeļade. — u Stulićevu rječniku* (v. grabiteļica). — *b) ptica, osa, a i što neživo (n. p. noga) što je ženskoga roda. — načińeno u naše vrijeme.* Grabilice, zool. ‚raub- (in zus.)'; noge grabilice, (kvačalice) ‚greiffüsse'; grabilice (ose), lat. ‚rapientia', ‚raubwespen'; ptice grabilice, (grabežļivice), lat. ‚rapaces', ‚raubvögel'. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

1. GRÀBILO, *n. u narodnom vračańu riječ načińena od* grabiti *prema* vratilo. — *U Vukovu rječniku* ‚das raffen, reissen' ‚rapina', cf. grabac, *gdje je i ovaj primjer:* Ove godine na vratilo, a do godine na grabilo. (Govori đevojka uzjahavši na vratilo da bi se stali ‚grabiti' oko ńe i da bi se udala). Nar. posl. vuk. 230.

2. GRABILO, *n. sprava kojom se crpe (grabi) voda. — Načińeno u naše vrijeme.* Grabilo, mech. (crpilo), ‚schöpfwerk' tal. ‚noria'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRÀBIONICA, *f. u Stulićevu rječniku* (v. grabiteļica). — *nepouzdano.*

GRÀBIONÎK, *m. vidi* grabiteļ. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRABISLAV, *m. ime muško. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* G. Palmotić 2, 302.

GRABIŠTE, *n. vidi* grabļeńe. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (s čakavskijem oblikom* grabišće). I ļudik je sličan ńime i u vrlini i u grabišćih. J. Kavańin 292b.

GRÀBITEĻ, *m. čovjek koji grabi, isporedi* grabilac. — *U rječnicima: u Mikaļinu* (‚raptor'), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* grabitel ‚raptor'), *u Jambrešićevu* grabitel), *u Voltiģijinu* (‚saccheggiatore, rapitore' ‚plünderer'), *u Stulićevu* (‚raptor, ereptor'). — *U Voltiģijinu rječniku i s osobitijem značeńem:* ‚rastellatore' ‚recher'. — *vidi* grabļar.

GRÀBITEĻICA, *f. žensko čeļade koje grabi, isporedi* grabilica. — *U Stulićevu rječniku* (‚quae rapit, diripit').

GRÀBITI, grȁbîm, *impf.* rapere, *naj starije bi značeńe bilo: potezati k sebi rašírenom rukom (gršću) tako da svaki prst poteže, ili oruđem sličnijem grsti; iz ovoga su se već u praslavensko doba razvila dva glavna značeńa: silom otimati i kùpiti (n. p. sijeno) osobitijem oruđem (grabļama). — Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* grȁbî). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grabiti, *rus.* грабить, *češ.* hrabiti, *pol.* grabić. — *Nejasna postańa. može biti da je korijen* grab *postao ojačańem od korijena* grȇb *(isporedi* laziti, saditi) *kojemu nema potvrde, ali može biti propao, isporedi lit.* grebti *s istijem značeńem. Korijen će indoevropski biti* grēbh *ili* grebh, *isporedi snskr.* grabh, grah, rapere. — *U svijem je rječnicima osim Daničićeva: u Vrančićevu* ‚rapere', *u Mikaļinu:* grabiti, otimati, uzeti silom ‚rapio, abripio, aufero', *u Belinu:* ‚rapio' 606b, *u Bjelostjenčevu:* ‚rapio, abripio, per vim et cum festinatione accipio, diripio, harpago'. 2. vodu ‚haurio, extraho, educo aquam'. 3. žitek, pesek etc. ‚exhaurio, exinanio frumentum, arenam etc.' 4. seno ‚foenum rastris logo, traho rastris foenum', *u Jambrešićevu:* grabim ‚rapio', *u Voltiģijinu:*

‚aggrappare, saccheggiare, rapire' ‚rauben, plündern', *u Stulićevu*: 1. ‚rapere, abripere, auferre'. 2. v. grebsti, *u Vukovu*: 1. ‚greifen. raffen' ‚rapio'. 2. n. p. sijeno ‚pectine colligo foenum'. 3. ‚schöpfen' ‚haurio'.

I. *aktivno.*

1. *prelazno.*

a. *silom uzimati protiv volje onoga u kojega je objekat, silom otimati. perf.:* ugrabiti. *ako je izrečeno u koga je ono što se grabi, stoji u gen. s prijedlogom* u *ili u dat., rjeđe u gen. s prijedlogom* od (Kad sednu večerati, sve je grabilo jedno od drugoga. Nar. prip. vuk. 92). *a) u užem smislu, silom uzimati samijem rukama (nešto što se može tako uzeti i odnijeti). aa) namjera je subjektu ne vraćati ono što grabi nego držati kao svoje.* Ni mi su oružja ni kape grabili. N. Naljeković 1, 293. Er čim lip ja nosim na ruci dra*(g)* kami; čini se sve meni u sumńi bez reda, da mi ga svak grabi, tko god na ń pogleda. D. Rańina 94b. Ko mi grabi sablju s pasa? I. Gundulić 562. Već mu grabi kićeno odijelo. Nar. pjes. juk. 329. Vještice grabe kokoši s ložnika i s lijega. S. Ljubiša, prip. 203. Oni neće mrtva ni živoga, grabe hljeba i mesa pečena. Osvetn. 4, 33. — *bb) nije u subjekta namjera držati kao svoje ono što grabi.* Vidiš ove pet stotin momčadi? ka' se grada vješto izigraše? kako hitro grabljahu kapice? *(vidi* grabikapa *i* ćulańe). P. Petrović, gor. vijen. 5. — *b) u širem smislu, silom uzimati, otimati, prisvajati tuđe. kod toga se ističe značeńe da subjekat tako radi, da ono što je tuđe ostane u ńegovoj oblasti protiv volje vlasnika, a ne misli se osobito na način kako to biva (radi li subjekat svojijem rukama, ili on sam, ili preko drugoga). aa) u pravom smislu. prema objektu može biti razlika u značeńu s toga što ono što se grabi kod toga mijeńa mjesto (nosi se, vozi se, ili se goni), ili ga ne može mijeńati i ne mijeńa ga. objekat može biti n. p. pokućstvo.* Grabe jim pokućstvo. A. Kanižlić, kam. 835. Zlotvori ti pokućstvo i siromaštvo tvoje razvlače i grabe. utoč. 37. — *stado.* Prestade Spljetska trti polja, grabit stada. J. Kavańin 91a. Ta oba stada pase i grabit ńih ne pušta. 181a. — *blago.* Ki blago grabe. F. Glavinić, svitl. 117. Da podjamno s ńim ne šara, niti grabi ńega blago. J. Kavańin 74a. A grabe im na snosove blago. Ogled. sr. 44. — *imańe, dobru.* Tirali ih, ter imanja grabili ńihova. F. Glavinić, cvit. xv. Koji dobra ista odnašaju ili muče kradući ih ili silom grabeći ih. B. Zuzeri 342a. — *dohodak* Ki dohodke crikve rimske grabe. F. Glavinić, svitl. 114. — *zemlje, gradovi, države.* Grabiš postave i zemlje. M. Radnić 100b. Što gradove sad laganom grabi mukom. V. Došen 227b. Počeše tada grabiti mista, sela, gradove i države, čineći se vlastiti gospodari svaki od svoga sela, grada oli države. And. Kačić, razg. 51. — *posao, muku.* Jest dostojan pokarańa tko grabi posao tudinski. M. Radnić 441b. Grabeći tudu muku. J. Banovac, prip. 172. — *objekat je uopće izrečen riječju* tuđe. Silom tuje uzimati i grabiti. A. Vitaljić, ist. 181. Ne ima za vas raja, o lupeži, o kamatnici i koji tuđe grabite. J. Banovac, prip. 175. O koliko i sada ima Akaba, koji tuđe grabe a ne povraćaju! razg. 34. Svakome svoje dati a tuđega ne grabiti. V. Došen 232b. *ili posesivnijem adjektivom.* Ovako vapiju suze sirotinske i siromaške protiva lupežom i tko ńihovo grabi, uzima, prid pristoljem Božjim pitajući od ńega osvetu. J. Banovac, prip. 174. Scini da će siroma'e daviti, uzdržeći tuđe, grabeći siromaško i sirotińsko. razg. 90. *ili zamjenicom ili relativnom rečenicom.* Sve što izji, uze, grabi. J. Kavańin 230b. Dal' kad grabe priko reda što pravica ńima ne da. V. Došen 78a. — *bb) u prenesenom smislu. obično je objekat (a može biti i subjekat) stvar umna ili duševna ili stvar tjelesna u duševnom, umnom smislu.* Veselo tve ličce grabi mi srdačce. M. Držić 136. Oni ga *(kraljevstvo nebesko)* samo vitezovi grabe. B. Gradić, djev. 34. Sreća taj puziva grabi im san i noć. F. Lukarević 307. Razdijeljen sam s dragom vilom, što grdobu ne porazim ka mi život grabi silom? I. Gundulić 165. I za to mi grabi iz ruka dvakrat carstvo oca moga. 557. Tko sad grabi bez razloga slavu vašu, slavu moju, slavu carstva otmanskoga? 568. Ništo grabi moju misal. M. Gazarović 81. Da djavli poštenje grabe Božje. F. Glavinić, cvit. 384a. Kraljestvo nebesko silu trpi i silniki grabe ga. 448a. Koje końem sunčanime svjetlos grabe. P. Kanavelić, iv. 31. Meni istu vlas grabite. 144. Koja uresom svoga lica svijem grabi ures gospodami. 188. Ter mu iz ruku oblas grabi. 317. Ke čâs grabe premaliću. 372. Nevolja moja kleta grabljaše mi svako ufanje. 459. Sram ufanje grabljaše mi. 578. Koji grabiš svu slavu i poštenje Božje. M. Radnić 32a. Grabi život i prigode svijem smrt jedna na odhode. J. Kavańin 2b. Pamet, razum, osobite grabi jizba i pitje dare. 26a. Meso izpustit, grabit sjene. 340b. Glad mojim kostima jakos grabi. I. Đorđić, salt. 93. Tmina, kâ dan grabi. 465. Nami strasi naši grabe rados. uzd. 24. Vrag grabi Višńemu duše. ben. 25. O Bože, sve se svitu daje, kojino je naš očiti neprijatelj, djavlu, koji grabi sva vaša dobra. J. Banovac, razg. 154. Koliko veće Ivan radi, sve to veće srce Venceslava grabi. A. J. Kuezović 73. Da im udijeli život vječni, kad su vam grabili život vremeniti. Đ. Bašić 101a. Koji pod silu oli pod strah grabe odrišeńe od proklestva. Ant. Kadčić 304. Kraljestvo Božje silu trpi, i usilni grabe ńega. J. Matović 473. — *amo spadaju i primjeri u kojima je objekat stvar tjelesna a subjekat stvar umna.* Lakomos ... tuđe grabi, sebe mori. N. Marči 66. — *c) kad je objekat čeljade, sila je u tome što se grabi ili protiv ńegove volje ili protiv volje čeljadeta u kojega je, čije je. aa) u pravom smislu. značeńe može biti kao kod a) ili kao kod b).* Ulise i Dijomede među haljine od trgovaca i grabe Akila. G. Palmotić 1, 165. Grabe siroče od dojke. Đ. Daničić, jov. 24, 9. — Odveća Ananija Gospodinu: ‚Slišah zlobu od vnogih človika onoga i kako svih tvojih nastori vernih, i na to u Damašk, da ih grabi, došal je. F. Glavinić, cvit. 35a. Na putu k Damašku hodeći da grabi verne. 205b. — *naj češće je objekat žensko čeljade.* Ali Ljubdrag u sljepilu, čuvši grabit' kćercu milu, uhiti se za sjedine, i ... zaupi u glas pun žalosti: ‚... Jaoh, tko mi te grabi sada?' I. Gundulić 391. Ki po sili koludricu iz kloštra van grabi. F. Glavinić, svitl. 117. Vodi Parid gos grabeći lijepu Elenu. G. Palmotić 1, 115. Ko kraljevske grabi žene. 1, 282. Naučeni su grabit oni i varati tuđe žene. 2, 114. Grabit lijepe vjerenice čas je i dika Slovinima. 2, 175. S bojnijem mačem sred desnice čas je vrijednim vitezima grabit mlade vjerenice. 2, 252. Meju vašim Slovinima grabit mlade vjerenice. J. Kavańin 237a. Koji umaknivaju oli grabe silom žene. Ant. Kadčić 305. S tijem su išli pr'o bijela svijeta, inorodke grabili djevojke. Osvetn. 3, 32. *još je gdjegdje kod našega naroda običaj da mladić grabi djevojku koja mu poslije bude žena. to biva n. p. u Konavlima blizu Dubrovniku, a to može biti i po ńezinoj volji a protiv volje ńezine porodice, ili protiv ńezine volje a po volji porodice (koja je želi za onoga čovjeka udati),*

ili po voli svake strane (n. p. jer se hoće štedjeti veliki troškovi što su kod običnoga vjenčańa). po tome i djevojke vračaju da ih grabe (vidi i 1. grabilo). U Boci se sastanu po tri djevojke koje su već za udaju, pa na Đurdev dan rano otidu na vodu, noseći jedna u ruci prosa, a druga u ńedrima grabovu grančicu, pa jedna od ove dvije zapita onu treću: ‚Kuda češ?' a ona odgovori: ‚Idem na vodu, da vode i mene i tebe i tu što gleda pro tebe'. onda ona zapita onu što nosi proso: ‚Šta ti je u ruci?' a ona joj odgovori: ‚Proso, da prose i mene i tebe i tu što gleda pro tebe'. po tom upita onu što ima grabovu grančicu, što joj je u ńedrima, a ona joj odgovori: ‚Grab, da grabe i mene i tebe i tu što gleda pro tebe'. Vuk, rječ. *kod* Đurdev dan. *vidi* T. Maretić, studije iz pučkoga vjerovańa i pričańa u Hrvata i Srba. rad. 60, 150. — *bb) u prenesenom smislu. aaa) o čeľadetu koje umire. subjekat je* smrt, grob *itd.* Groznijem suzam proplačite, ľubovnici ucviľeni, dragu diklu, ku dvorite, sad vam grabi grob studeni. I. Gundulić 264. Tako smrt sve narode dobre i zle grabi zajedno. F. Glavinić, cvit. 395a. — *amo spada i ovaj primjer u kojemu je subjekat* čest: Tebe zla čes grabi meni. Ġ. Palmotić 1, 375. — *i ovaj u kojemu je subjekat* smrtni san, *a znači smrt (iperbolički).* Srce mi vaze ples kako lav zakovan, ali kad is teles duša se dili van; grabi me smrtni san. Đ. Baraković, vil. 30. — *bbb) o čeľadetu kojega je nestalo, koje se odaločilo. subjekat je* čest. Ah nemila česti prika, . . . vjerenika sad miloga nemilosno grabiš meni. Ġ. Palmotić 1, 61. — *ccc) u ovom primjeru* grabiti *znači: ne dati (kao zaručnicu, ženu).* Andrijanu mi grabe, život mi uzimľu. M. Držić 201. — *d) subjekat je zvijer, ili uopće živinče. aa) obično je objekat što živo (čeľade ili živinče), a subjekat je živinče što se hrani mesom. može biti da koji primjer spada pod* b, *a) (kad bi perfektivni glagol bio* zgrabiti). *sila može biti i ovdje na dva načina kao kod c).* Vuci jedan i drugi spol grabeći požirahu. F. Glavinić, cvit. 114b. Drakun ľudi i živinu, ke grabiti mogaše, požiraše. 150b. Kako vuk ovcu grabi. posl. xiva. Medvidi u moje se ovce zalićahu grabeć jih. And. Kačić, korab. 162. — *bb) ńešto je osobito u ovom primjeru u kojem je značeńe gotovo kao kod a).* A iz magle zmije izlećahu, grabľahu nam sa glavah kapice. Ogled. sr. 46. — *e)* diripere, *objekat nije ono što se uzimle, otimle, nego mjesto, zemľa gdje se silom uzimle, isporedi* plijeniti, harati. *u Voltigijinu rječniku. može biti da amo spada i ovaj primjer (ako ne pod b)):* Grabi Matijaš ban Gatsku. Mon. croat. 321. (1483). — *f)* grabiti očima, *u prenesenom smislu, pohlepno gledati, tražiti očima. — u jednom primjeru našega vremena.* Lakomo grabi očima sve naokolo sakupľene ľude. V. Vrčević, niz. 40.

b. *brzo, hitno uzimati, hvatati. sila je u samom micańu, a ne da se radi protiva čije volje. perf.:* zgrabiti. *a) u pravom smislu.* Onda didi, onda babe smrzlu čorbu sladko grabe. V. Došen 165a. Sudńa smokve grabi, misli nam ih dati. Nar. pjes. istr. 3, 19. — *po ovome značeńu ima u Jambrešićevu riječniku ger. praes.* grabeć *kao adv. sa značeńem: brzo, hitno* (‚raptim'). — *b) u prenesenom smislu. aa) i subjekat i objekat stvari su tjelesne, ali se kod toga misli na subjekat kao na ńešto živo.* Listu koga vitar grabi. B. Kašić, rit. 202. Sava sve vode od Ilirika grabeći. F. Glavinić, cvit. xv. — *bb) subjekat je što umno što se shvaća kao da je čeľade.* Lakomost blago kupi, k sebi grabi i priteže. M. Divković, bes. 346. — *cc)* grabiti vrijeme *znači: kad se nema mnogo vremena za kakav posao, upotrebiti za onaj svaki čas koji je slobodan od drugoga posla.* Imaše on tolike posle druge . . . , i ništa nemaće grabľaše on vrijeme. B. Kašić, fran. 105. — *dd) objekat je što umno.* U velikom gradu i ti velik hvale grabiš. J. Kavańin 162a. Od dobiti grabe krunu ki se sile, ne ki hľunu. 366a. Ko rano rani dvije sreće grabi. Nar. posl. vuk. 152. — *ee)* grabiti put, *hoditi brzo kao da se put hvata nogama.* Kľuse frižkog jer od sijena slabi i linije put pod noge grabi. J. S. Reľković 289.

c. pectine colligere, *kupiti (grabľama), n. p. sijeno. — U Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Vukovu rječniku.*

d. *kad je objekat voda ili uopće što žitko, znači: crpsti, vaditi.* Vodu živu i tekuću, koja premda ju ľudi zacrpľuju i grabe. A. Kanižlić, uzr. 14. Sve divojke ladnu grabe vodu. Nar. pjes. bog. 328. Mi ranimo te vodu grabimo. Nar. pjes. vuk. 2, 302. Vino u čabrove grabiti. P. Bolić, vinodjel. 2, 207. — *i kad je objekat što sitno, kao žito, pijesak. u Bjelostjenčevu rječniku.*

2. *neprelazno. — u mnogijem slučajevima nije uprav neprelazni glagol nego je izostavljen objekat.*

a) vidi 1, a, *a) i b).* Vsi nastoje potezati k sebi, vsaki grabi. Korizm. 64b. Tlačih zakon, neprav živih, tlapih, mamih, grabih, kradoh. I. Gundulić 224. Ki grabe proti zapovidi, vazda u uboštvu budut. F. Glavinić, cvit. 5a. Car bo druzijem vijek ne grabi, povratio opet da bi. J. Kavańin 234b. Dignite se da robite, prignite se da grabite. V. Došen 58a. K sebi grabit vazda žele, i grabeć se razvesele. 252b. Grabje bo su, a ne vile; radi grabe, a ne dile. 252b.

b) vidi 1, a, *c) bb) aaa). (Smrt)* ne gladi, nego grabi. Nar. pjes. istr. 6, 3.

c) vidi 1, a, *d).* Vuk grabi, ovčica s mirom stoji. M. Držić 307. Srdita zvijer teče i grabi i hita. I. Gundulić 128. Hrti i vuci razdiriti, koji grabe bez razbora. J. Kavańin 10b. Lav reži, grabi i plijeni. I. Đorđić, salt. 64. Ali zvire samo biti, koje ne zna neg grabiti . . . V. Došen 72a.

d) vidi 1, b, *b) cc).* ‚Grabiti' znači upotrebljavati časove kad je vjetar ugodniji i tako postizati cilj *(isporedi* dobivati, 1, a, *d)).* L. Zore, rib. ark. 10, 227.

e) grabiti *može značiti: hoditi brzo, vidi* 1, b, *b) ee).* Napred grabi od Stijene dizdare. Nar. pjes. juk. 264. Grabi momak što mu noge daju. Osvetn. 1, 57. Snađoše se, povratiše duše, ter u klanac grabe natraguše (natraške). 4, 33.

f) vidi 1, c. Kosu nosi da pokosi ńome, ruke grabje da grabi za ńome. Osvetn. 2, 173.

g) vidi 1, d. Vidimo, da kad iz ambara često grabimo a ne prisipamo, da se izgubi i nestane žita. B. Leaković, gov. 25.

II. *sa* se.

1. *pasivno.* Grabi mi se s danom bijelim sve poštenje, sva čas moja, nesrećnija te se velim od svijeh, ke su bez pokoja. I. Gundulić 76. Teža sila da ne posta, od ke nam se grabe djeca. 364. S prijetńom smrtna, jaoh, poraza carstvo mi se grabi silom. 565. Ti naredi, da od Krstjana sinovi se grabe mladi, i vojnica da su izbrana. 573. Ali vjera dosti nije kad se hara i grabije (!). J. Kavańin 319b.

2. *recipročno, kad jedno drugome grabi; obično se kaže, kad ono što se grabi ne pripada ni jednome ni drugome, a i jedno i drugo hoće ono za se, te grabe i zavađaju se među sobom. — Između rječnika u Mikaljinu* (grabiti se, drpiti se ‚certare, contendere ad rapiendum, diripio'),

u Belinu (‚certare ad rapiendum' 337[b]), *u Stulićevu* (v. drpiti se), *u Vukovu* (oko čega ‚um etwas raffen' ‚arripere'). Narodi da od svih strana krstnici se grabu mali. J. Kavańin 238[a]. E se grabe mladi Crnogorci, ko će pređe ńega uhvatiti. Ogled. sr. 1. — *Ono što se grabi stoji s prijedlogom* oko *ili* o. Kako s' grabe o to pusto blago. Pjev. crn. 150[a]. Govori đevojka da bi se stali grabiti oko ńe i da bi se udala. Vuk, poslov. 230. Đe se srpski momci grabe oko glavah i oružja. P. Petrović, gor. vijen. 77. Oko duše grabiti će se i pregoniti bjesovi. S. Ljubiša, prip. 223. — *ili s prijedlogom* na *u loc. (u jedinom primjeru stoji acc. mj. lokativa po crnogorskom govoru).* Ka' se momci grabe na oružje. Ogled. sr. 64.

GRÀBLJA, *f. a) vidi* grabež, grapša. — *riječ je stara, isporedi stslov.* grablja. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Petar Bažej ki korabljom svom jedreći put zapada, kada začu, mužar (?) grabljom da veliki sva popada... J. Kavańin 139[b]. Dobila si tvojom grabljom, da i tebe drugi svuku. 285[b]. — *b) vidi* 1. grablje.

GRÀBLJÂČ, grabljáča, *m. čovjek koji grabi.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* grãbljâču, grãbljâči. — *Ne samo po značeńu nego i po postańu može biti da su dvije različite riječi, vidi kod* a *i* b.

a. *čovjek koji grabi (vidi* grabiti, I, 1, a). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je po svoj prilici sam načinio ovu riječ od* grabiti. Grabljači tu š ńim su ini, ki s kamatam' otimaše. J. Kavańin 451[a]. — *amo mislim da spada i ovaj primjer, premda bi značeńe moglo biti i kao kod* b *(u prenesenom smislu):* Er nastojeć ti grabjači i u kup gumna nokte umišat, zli lupeži, ne težaci nazvaše se. 378[a].

b. *čovjek koji grabi (grabljama, vidi* grabiti, I, 1, c), *grablja. — isporedi* grabljar. — *Prije nego od* grabiti, *postaje od* grabljati *ili od* grablje. — *U naše vrijeme u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚recher'.

GRABLJAČA, *f.* sud za tečnost. Zemjak. 1871. 2.

GRABLJÀČICA, *f. žensko čeljade, koje grabi (grabljama).* — *vidi* grabljač, b. — *U naše vrijeme u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

GRABLJAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* — *Od* 1. grab *ili od* 2. grablje. Sr. nov. 1873. 983.

GRÁBLJAN, *m.* nadimak čovjeku koji sve sebi grabi. vidi kod 1. grablje. u Dobroselu. M. Medić.

GRABLJANICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Grabljanici. Sr. nov. 1868. 550.

GRÀBLJÂR, *m. vidi* grabljač, b. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GRÀBLJATI, grãbljâm *(i* grabljem, *vidi u Bjelostjenčevu rječniku),* pectine verrere, occare, *raditi grabljama: kupiti, grabiti (grabljama, n. p. sijeno, vidi* grabiti, I, 1, c), *ravniti zemlju čupajući travurinu i razbijajući grumeńe. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (grabljam, zubačim ‚rastris, rastellis stipulos erado, evello, glebas contundo, comminuo, festucas tollo'. 2. grabljem, v. vlačim. 3. v. zubačim), *u Voltigijinu* (‚rastellare' ‚rechen'), *u Stulićevu (kod* grabiti). Sije ridko za drvetje novo, grabljat more, da istom pokrije. J. S. Rejković 268. Il' sam grabljaš razore uzduže. 355. List po šumi izpod drvja jame, sve na hrpu grabljaju i beru. 411. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚harken'.

1. GRÀBLJE, grãbâljâ, *f. pl.* pecten, irpex, *težačko oruđe (motka s nekoliko drvenijeh ili gvozdenijeh šiljaka na jednom kraju) kojijem se što kupi, grabi, n. p. sijeno, ili se ravni zemja, čupajući travurinu, razbijajući grumeńe. — Postaje od* grabiti *nastavkom* ja. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* грабли, *češ.* hrabě, *pol.* grabie. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚rastrum'), *u Mikaljinu* (‚rastrum, trirastellum'; grablje velike koje se vuku po sidbi ‚sarculum'), *u Bjelostjenčevu* (grablje, zubače, zubci, grebulja, grebje ‚rastrum, rastelum, trirastelum'), *u Jambrešićevu* (grablje, zubače ‚rastrum'), *u Voltigijinu* (‚rastello, rastro' ‚rechen'), *u Vukovu* (‚der rechen' ‚pecten foenarius' *s primjerom:* Sve su grablje, nema vila ‚es sind lauter egoisten' ‚nonnisi sibi favent'. cf. grabulje). Zapovida Barbaru željeznimi grabljami grebsti. F. Vrančić, živ. 114. Da slama pod grablje ne pada tolika. Đ. Baraković, vil. 347. Grabljama k sebi potežući. F. Lastrić, ned. 324. Zame on kosu, grabji i vili. Nar. prip. mikul. 89. Kosu nosi da pokosi ńome, ruke grablje da grabi za ńome. Osvetn. 2, 173. — *kaže se (kao u šali) o čeljadetu koje rado grabi.* Grablje bo su a ne vile, radi grabe a ne dile. V. Došen 252[b]. Sve su grablje, nema vila. (Svak sebi grabi, a niko neće da uspremi što i da ostavi za društvo ili opštinu). Nar. posl. vuk. 281. *vidi i u Vukovu rječniku. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka u jednini* grablja. Sapne se jedna grablja koja imade držalo, s kojim čovik i vala i ovu grablju kormaniti može. I. Jablanci 56.

2. GRÂBLJE, *n.* carpini, *coll.* grab. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (griješkom* ‚carpinus') *i u Vukovu.* Viša je gora od gore, naj viša Lovćen planina, u ńoj je trńe i grablje. Nar. pjes. vuk. 1, 190. — *I kao ime mjestima. a) u Srbiji. aa) zaselak u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 101. — *bb) mjesto u okrugu požarevačkom.* Niva u Grablju. Sr. nov. 1875. 1067. — *cc) mjesto u okrugu šabačkom.* Niva u Grablju. 1864. 537. — *b) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 176. — *c) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* 240. — *d) selo u Dalmaciji na otoku Hvaru.* (Grablje). Repert. dalm. 1872. 18.

GRABLJEN, *adj. pri kojemu su grablje.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ječma valalo bi s srpom požeti ili barem s onakvom kosom koja grablju imade, ali ni po što s golom ili prostom... Zob valade po svuda s onakvom prije pokazatom grabljenom kosom kositi. I. Jablanci 79—80.

GRÀBLJEŃE, *n. djelo kojijem se grabi.* — *Stariji su oblici* grabljenije, grabljenje. — *Između rječnika u Vrančićevu* (grabljenje ‚rapacitas'), *u Mikaljinu* (grabljenje), *u Belinu* (grabljenje 606[b]), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu* (grabeńe), *u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (grabljenije). Ako ostanu na grabljenije. Zak. duš. pam. šaf. 45. Od usionijeh grabljenja. B. Kašić, zrc. 70. Jer grabljeńe od takve je zloće. M. A. Rejković, sat. M1[a]. Lakomac nikada ne može zadosti učiniti nezasitljivomu grabljeńu svoga proždrloga srdca. A. Tomiković, gov. 128. A što bijele ruke za grljeńa, to mu kuke za grozna grabljeńa. Osvetn. 2, 62. — *S osobitijem značeńem: djelo kojijem se grabla, u Voltigijinu rječniku* (‚rastellamento' ‚das rechen') *i u Stulićevu* (v. grebuljańe). *jamačno su sami ovi pisci načinili od* grabljati.

1. GRÀBLJICE, *f. pl. dem.* 1. grablje. — *U Jambrešićevu rječniku* (‚rastellum').

2. GRABLJICE, *n. sing. ili f. pl. (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1868. 228.

GRABLJIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Pred Bartolom Grabljićem. Mon. croat. 111. (1472).

GRÀBLJÎŠTE, *n. držak u grabalja.* — *U Vukovu rječniku.*

GRÀBLJIV, *adj. vidi* grabežljiv. — xviii *vijeka u Jambrešićevu rječniku* (‚rapax'), *a našega u Vukovu* (‚reissend, raub-' ‚rapax'). Vuci grabljivi. Vuk, mat. 7, 15. — *Čudnovato je da Vuk u predgovoru k prijevodu Novoga zavjeta* (1847. vii) *broji ovu riječ među one koje je sam načinio.*

GRÀBLJIVAC, gràbljîvca, *m. grabljiv covjek.* — xviii *vijeka u Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* grabljivec ‚rapo'. v. grabitel), *a u naše vrijeme u Daničića:* Grabljivca pohvaljuje. psal. 10, 3.

GRÀBLJIVICA, *f.* Grabljivice (ptice), rapaces, red ptica. J. Pančić, zoolog. 204. — *isporedi* grabežljivice, grabilice.

GRABLJIVOST, *f. osobina onoga koji je grabljiv.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚raubgier'.

GRABNIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Zabran u Grabninu. Sr. nov. 1872. 865.

GRABOGLUŠAK, grabogluška, *m.* Monticola saxatilis L., *vrsta ptice slične kosu i drozgu, isporedi* stjenak. — *U Stulićevu rječniku* (graboglušk ‚merula saxatilis'). — *slabo pouzdano.*

GRABONICA, *vidi* Grabovnica, *a) aa) i bb).*

GRÀBONOS, *m. (onaj što grabi i nosi?) u Vukovu rječniku:* grabonos, grabonosac, (u Crnoj Gori) nekaka debela zmija za koju se govori da joj kože puška ne može probiti, cf. beča.

GRÀBONOSAC, grabònosca, *m. vidi* grabonos.

GRABOŃA, *m. prezime.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Od vlasteoskih ki su hiža . . . Kluvat, Jista, Luk, Graboña. J. Kavanin 133b.

GRABOR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Graboru. Sr. nov. 1875. 562.

GRABOŠTANI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdiljen. kr. 11.

GRÀBOV, *adj. koji pripada grabu (cijeloj vrsti).* — *Između rječnika u Mikalinu* (‚carpineus'), *u Belinu* 174a, *u Stulićevu, u Vukovu.* Ostrkne mu se pod motikom jedna grabova luska. S. Ljubiša, prip. 245. Pa mi kaži, česovi se brdom miču momci proz kameńe i grabovo grańe. Osvetn. 1, 55.

GRABOVA, *f. općina u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 172.

GRÀBOVA BÀRA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1867. 248.

1. GRÀBOVAC (Gràbovac), Grâbôvca (Gràbôvca), *m. ime mnogijem mjestima, n. p. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 238. — *b) u hrvatsko-slavonskoj krajini. aa) tri sela u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Razdiljen. kr. 8. 9. 10. — *bb) dva sela:* Novi *i* Stari Grabovac *u okrugu gradiškom.* 12. — *cc) selo u okrugu banskom.* Razdiljen. kr. 12. — *c) selo u Dalmaciji u kotaru imotskom.* Repert. dalm. 1872. 14. — *d) u Srbiji. aa) selo u okrugu jagodinskom.* K. Jovanović 111. — *bb) selo u okrugu kragujevačkom.* 118. — *cc) selo u okrugu valjevskom.* 104. — *dd) selo u okrugu ćuprijskom.* 180. — *ee) mjesto u okrugu biogradskom.* Livada u Grabovcu. Sr. nov. 1870. 45. — *ff) mjesto u okrugu crnoriječkom.* Sr. nov. 1872. 849. — *gg) mjesto u okrugu šabačkom.* Zemlja u Grabovcu. Sr. nov. 1873. 1015. — *hh) manastir u okrugu valjevskom.* — *prije našega vremena.* U cêlomъ prêdêlu valjevskomъ osta u Pauniji crkva i mon. Grabovacь. Starine. 10, 269. — *može biti da je isto i ovo:* Grabovьcь (ćelija). Grabovacь. S. Novaković, pom. 130. — *e) manastir u budimskoj eparhiji.* Sem. prav. 1878. 34. — *pominje se prošloga vijeka.* Glasnik. 20, 4. — *f) ime nekijem izvorima u Lici.* J. Bogdanović.

2. GRÀBOVAC, Grâbôvca, *m. prezime.* — *Pominje se od* xviii *vijeka.* Ante Grabovac. And. Kačić, korab. 487. Serdar Grabovac. Norini 86. ‚Franciscus Grabovac'. Schem. bosn. 1864. x.

GRÀBOVAČKÎ (gràbovačkî), *adj. koji pripada mjestu Grabovcu.* V. Arsenijević. Grabovačka *(opština).* K. Jovanović 104. 111. 180. — Grabovački Potok, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Grabovačkom Potoku. Sr. nov. 1868. 79.

GRÀBOVA DRÀGA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 220.

GRABOVA HÛMKA, *f. selo više Vakupa.* J. Wessely, kars. 205.

GRÀBOV BÙNÂR, *m. izvor u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 139.

GRABOVCI, *m. pl. ime mjestima. a) u Daničićevu rječniku:* ‚Grabovьci', selo u Srijemu koje je Jovan despot dao Krušedolu (Mon. serb. 541 *god.* 1496). — *b) selo u slavonskoj krajini u okrugu petrovaradinskom.* Razdiljen. kr. 14. *biće isto što kod a). — c) selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 25.

GRÀBOVČANIN, *m. čovjek iz Gràbôvca (u hrvatskoj krajini).* V. Arsenijević.

GRÀBOVČÂNKA, *f. žensko čeljade iz Gràbôvca (u hrvatskoj krajini).* V. Arsenijević.

GRÀBOV GÂJ, *m. selo u Bosni u okrugu Doње Tuzle.* Statist. bosn. 140.

GRÀBOVI, *m. pl. šuma u Begaljici (u Srbiji u okrugu biogradskom).* Lj. Stojanović.

GRABOVICA, *f. ime mnogijem mjestima, n. p. a) selo i općina u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 246. — *b) u Bosni. aa) općina u okrugu travničkom.* 198. — *bb) selo i općina u okrugu travničkom.* 214. — *cc) selo i općina u okrugu Doње Tuzle.* 158. — *dd) selo u okrugu travničkom.* 212. — *ee) selo u okrugu Doње Tuzle.* 122. — *ff) dva sela u okrugu sarajevskom.* 44. 20. — *gg) planina.* F. Jukić, zemlj. 55. — *c) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdiljen. kr. 11. — *d) u Srbiji. aa) selo u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 181. — *bb) selo u okrugu krajinskom.* 123. — *cc) selo u okrugu podrinskom.* 39. — *dd) selo u okrugu rudničkom.* 146. — *ee) selo u okrugu valjevskom.* 99. — *ff) mjesto u okrugu biogradskom.* Zemlja u Grabovici. Sr. nov. 1864. 434. — *gg) rijeka u okrugu rudničkom.* Grabovica reka i selo ima i sad u crnogorskom srezu rudničkoga okruga. S. Novaković, oblač. rad. 36. — *prije se zvala* Grabovnica, *vidi* Grabovnica, *a) dd). — e) u Crnoj Gori. aa) selo u Drobńacima.* Glasn. 40, 22. — *bb) voda.* Na studenu vodu Grabovicu. Pjev. crn. 75b.

GRABOVIČKI, *adj. koji pripada Grabovici.* Grabovička *(opština).* K. Jovanović 99. 123. 146. 181.

GRABOVI DO, *m. scoce u Hercegovini blizu Ravna.* Schem. ragus. 1876. 59.

GRÀBOVÎK, *m. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 244. — *b) dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom.* 18. 36. — *c) u Srbiji. aa) zaselak u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 173. — *bb) mjesto u okrugu*

kragujevačkom. Livada u Graboviku. Sr. nov. 1865. 617. — *d) nekakvo mjesto. — prije našega vremena.* Grabovikь. S. Novaković, pom. 130.

GRÀBOVINA, *f.* lignum carpineum, *grabovo drvo. — Od* XVIII *vijeka, između rječnika u Belinu* 174ª, *u Stulićevu* (‚lignum carpineum'), *u Vukovu.* Grabovina, Carpinus (betulus) L. (Durante). B. Šulek, im. 97. — *I ime seocu u Hercegovini blizu Gabele.* Schem. herceg. 1873. 112.

GRABOVIŠTE, *n. mjesto gdje raste grabȕe. — U Stulićevu rječniku* (‚locus carpinis abundans'). *— slabo pouzdano.*

GRABOVIŠTVO, *n. vidi* grabovište. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

GRABOVNICA, *f. ime mjestima. a) u Srbiji. aa) u okrugu niškom.* ‚Grabovьnica', Hilandar je imao u srpskoj zemļi između ostaloga ‚selo Vidênje sь Petrьčemь i sь Grabovnicomь' (Mon. serb. 141 *god.* 1348). sad ima blizu Ļeskovca rijeka i selo Grabonica. (Hahn, reise. 134. 145); kako se u spomeniku spomiņe uz Ļeskovac, mislim da će biti ta. Đ. Daničić, rječ. Velika Grabovnica. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 122. Mala Grabovnica. 123. — *bb) u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 390. *i ovo se selo zove također i* Grabonica. Sr. nov. 1879. 176. — *cc) u okrugu kruševačkom.* Grabovnica velika, *selo;* Grabovnica, *zaselak.* K. Jovanović 126. — *dd) rijeka u okrugu rudničkom, sada* Grabovica. XV *vijeka. vidi* S. Novaković, oblač. rad. 36. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj.* Pregled. 85.

GRABOVNIČKI, *adj. koji pripada Grabovnici.* Grabovnička rijeka. S leve strane prima Medveđa u se Gazdarsku Reku koja se zove i Grabovnička, jer protiče i kroz selo Grabovnicu. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 9. Grabovnička kosa. Rat. 115. Na predńe Grabovničke visove. 116.

GRABOVNIK, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 242.

GRABOVO, *n. ime mjestima. a) selo i pustara u Slavoniji u podžupaniji vukovarskoj.* Pregled. 116. — *b) u Srbiji. aa) selo u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 91. — *bb) mjesto u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1864. 48. — *cc) mjesto u okrugu rudničkom.* Zemļa u Grabovu. Sr. nov. 1875. 68. — *dd) mjesto u okrugu smederevskom.* Ńiva u Grabovu. Sr. nov. 1874. 91.

GRÀBOVSKÎ, *adj. vidi* grabov. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚carpineus').

GRABRAK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Schem. segn. 1871. 66. — *Na drugom je mjestu pisano* Grabrk. Pregled. 31.

GRÀBRIĆ, *m. dem.* grabar. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Gdi grabriće, gdi vrbe, gdi trńe koji meću. J. S. Reļković 123. — *I ime seocu u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 69.

GRÀBRÎK, grabrika, *m. vidi* grabik. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Slavoniji.*

GRABRK, *vidi* Grabrak.

GRABRO, *n. vidi* grab, grabar. — *U ugarskijeh Hrvata.* Grabro, Carpinus betulus L. (Brlaković). B. Šulek, im. 484.

GRÀBROV, *adj. vidi* gabrov. — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Vukovu.*

GRABROVAC, Grabrovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski)* Grabrovec. Pregled. 55.

GRABROVICE, *f. pl. mjesto na otoku Krku.* — XV *vijeka.* Stat. krč. ark. 2. 295. (1443).

GRABROVIK, *m. mjesto na otoku Krku.* — XV *vijeka.* Nad Grabrovik (poli japnenice). Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

GRABROVNICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 82.

GRABROVNIK, *m. ime mjestima. a) selo ńegdje blizu Seńa.* — XV *vijeka.* Mon. croat. 179. (1500). — *b) selo u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 144. V. Sabļar 123.

GRABROVO KALO, *n. mjesto u hrvatskom primorju.* — XIV *vijeka.* Ki put teče skozi Bukov Dol meju Grabrovo Kalo. Mon. croat. 2. (1309).

GRABROV POTOK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj.* Pregled. 86.

GRABRŠĆAK, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 65.

GRÀBUĻE, *f. pl. vidi* grabļe. — *Akc. se mijeńa u gen.* grȁbȗļâ. — *U Vukovu rječniku.*

GRȂBÛŃAČA, *f.* stara gumnarska metla, kad se oprļuga ili oprca. u Dobroselu. M. Medić.

GRABURA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Graburi. Sr. nov. 1875. 741.

1. GRÀBÛS, *m. grabļeńe (samo u ńekijem rečenicama). — Postaje od* grabiti *rijetkijem nastavkom* us. — *U Mikaļinu rječniku* (u grabus ‚certatim') *i u Vukovu:* (u Crnoj Gori) učiniše grabus; a oni onda grabus! t. j. pograbiše, razgrabiše ‚das raffen' ‚rapina'.

2. GRABUS, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Ivana Grabusa. Mon. croat. 328. (1563).

GRABUSIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Grabus. — XVI *vijeka.* Grabusića Petra. Mon. croat. 187. (1504).

GRABÙŠIĆ, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom.* Razdiļe. kr. 7.

GRABÙŠIČANIN, *m. čovjek iz Grabušića.* V. Arsenijević. — *plur.:* Grabùšićâni.

GRABÙŠIĆKÎ, *adj. koji pripada selu Grabušiću.* V. Arsenijević.

GRABÙŠIĆKIŃA, *f. žensko čeļade iz Grabušića.* V. Arsenijević.

GRABŽA, *f. vidi* grapša. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Gizdave himbeno plemke su vile sve, grabža su i plijeno ļeposti ńihove. I. Gundulić 144.

GRABŽELIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Šimun Grabželić. Mon. croat. 236. (1533).

GRÂC, *m. ńem.* Gratz, *vidi* gradac, *d) nn). — U Mikaļinu i u Bjelostjenčevu rječniku.*

GRACAŃE, *n. vidi* grakańe. — *Samo u Belinu rječniku:* gracanje ‚crocitatus' 228ᵇ, *gdje nema glagola* gracati, *s čega nije sasma pouzdana riječ.*

GRÀCI, Grâdâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 106. — *Uprav plur.* gradac.

GRÀCIJA, *f.* gratia, *tal.* grazia. *a) milost. — od* XV *vijeka kod sjevernijeh čakavaca.* Imaju služiti jednu (misu)... prikladajuć drugu o graciju sv. križa. Mon. croat. 88. (1460). Ma to j' bila jedna gracija Božja! Nar. prip. mikul. 94. — *b) ime žensko.* Tuj djevu da najdem punu sve radosti, Gracijom ku zovu. M. Vetranić 2, 33. Blažen Adam, Maron, Gracija. J. Kavańin 314ª. — *c)* Gracijo, *tri Venerine kćeri i drugarice (grč. Χάριτες).* Muze i Gracijo. J. Kavańin 191ᵇ. Da s tvojih triju glavica djeve Gracijo tebi uzprosu. 225ᵇ.

GRACIJOLA, *f.* Gratiola officinalis L., *neka trava, mjesečnik, tal.* graziola. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Uzmi gracijole trave. J. Vladmirović 16.

GRÀCKÎ, *vidi* gradski.

GRÀCNUTI, grȁcnêm, *pf. malo ogrepsti.* — *Akc. se ne mijeña (aor.* 2 *i* 3 *sing.:* grȁcnû, *part. pract. pass.* grȁcnût). — *Nejasna postaña: jamačno je deminutivni glagol, i postaje nastavkom* c, *možebiti od korijena* grab *glagola* grabiti. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Dok se gdje malo gracnem, odmah se da na zlo.

GRAČ, *m.* Corvus corone L., *vrsta vrane, gačić.* — *Korijen je što i u* grakati. — *U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku* (‚corvus'). Grač, Corvus corone. D. Trsteňak.

GRÀČAC, gračàca *i* gràčca, *m. dem.* gradac, *ali dolazi gotovo samo kao ime mjestima.* — *Akc. je onaki i u ostalijem padežima kaki je u gen., n. p. dat.* Gračàcu *i* Gràčcu *itd.* — *Postaje od osnove* gradьc *nastavkom* ьcь *pred kojijem se* c *mijeña na* č: gradьčьcь. *prvo* ь *ispada, a* d *se ispred* č *ne čuje, ali se gdjegdje nalazi pisano. mješte drugoga* ь *svagda je* a *u nom. i acc. sing., a može biti i u ostalijem padežima, jer je* čc *tvrdo i mučno izgovoriti. a) u pravom značeńu kao dem.* gradac. *možebiti na ovom mjestu:* Ni me već slajaše gračca plemenita razbluda. P. Zoranić 2ª. — *b) varoš u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom.* Razdijeļ. kr. 7. — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚ein städtchen in Kroatien'). Sutra ćemo preko Velebita, da idemo pod Gračac u goru. Nar. pjes. vuk. 3, 424. — *s umetnutijem* a. Pije vino Seńanin Juriša ... u zdravje onoga junaka koji će poći do Gračaca grada ... And. Kačić, razg. 291ᵇ. A oblači sužańske haļine, pak otiđe do Gračaca grada. 292ª. A udari od Gračaca Paṅga. Nar. pjes. vuk. 3, 497. Dokle Luka do Gračaca dođe. Nar. pjes. marj. 74. Gradčaca. J. Wessely, das karstgebiet. 221. *u And. Kačića ima nom.* Gračačac *zlo načińen po gen.* Gračaca. Kada Rade u Gračačac dođe. razg. 292ª. — *bez* a. Vučko sedi Gračcu na kapiji. Nar. pjes. vuk. 3, 425. Zdravo ode Gračcu bijelome. 3, 428. — *c) selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 25. — *d) u Hrvatskoj. aa) seoce u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 35. — *bb) (kajkavski)* Gračec, *selo u podžupaniji zagrebačkoj.* 23. — *e) selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 170. *prije se zvalo* Kurilovo. 87.

GRAČAČAC, *vidi kod* Gračac, *a).*

GRÀČAČKÎ, *adj. koji pripada Gračacu.* V. Arsenijević. — *Od* XVIII *vijeka.* Dobra koṅa bega gračačkoga. And. Kačić, razg. 291ᵇ. Gračačka *(opština).* K. Jovanović 170.

GRÀČAČKIŃA, *f. vidi* Gračanka. J. Bogdanović.

GRÀČANI, Grȁčânâ, *m. pl. ime mjestima.* — *Uprav plur.* Gračanin. *a) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Gračani (Šarići). Statist. bosn. 176. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Schem. zagr. 1875. 62. *(griješkom)* Gračan. Pregled. 18.

1. GRÀČANICA, *f. ime mjestima.* — *Postaje od osnove riječi* gračanin *nastavkom* ica. — *Nalazi se pisano i s* d: Gradčanica. — *Od* XIII *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Gradčanica *i* Gračanica). *a) rijeka, selo, manastir i crkva, biskupija (vidi kod* Lipļan) *blizu Prištine.* — *u Daničićevu rječniku:* ‚Gračanica', selo koje je kraļ Milutin dao crkvi ‚Bogorodice gradьčьnskyje' blizu Prištine (Mon. serb. 562 *god.* 1322). i sama se ta crkva s manastirom zove ‚Gračanica': ‚u Gračanicě' sv. Sava postavi episkopiju (Okáz. pam. šaf. 59. 69). cf. ‚Bogorodica, Gradьčanica, gradьčьskyj, gradьčanьskyj'. među ļudima koji su po zapovijesti carice Milice pokazivali među koṅušku bila su dvojica ‚od Gračanicě', jamačno iste (Mon. serb. 264 *god.* 1389—1405 gdje bez sumńe griješkom stoji ‚Grahanicě'); *i u Vukovu:* u pjesmama nekaka crkva *s primjerom:* Zbor zborila gospoda rišćanska kod bijele crkve Gračanice. (Nar. pjes. vuk. 2, 101. 102). Jepiskupiji Gradьčani(ci). Mon. serb. 564. (1322). U Gradčanici. Glasnik. 49, 362. (1326). Vь mitropoliji novobrьdskoj Gračanici. Glasn. 22, 229. (XVII *vijek).* Sagradiše mnoge manastire: ... Gračanicu u Kosovu ravnom. Nar. pjes. vuk. 2, 199. Na reci Gračanici. S. Novaković, nov. brd. 48. — *b)* ‚Gračanica', selo koje je kraļ Stefan Prvovjenčani dao Žiči: ‚Gračanica' (Mon. serb. 11 *god.* 1222—1228). pomińe se među selima koja su i sad oko Žiče, za to mislim da je bila u onom kraju. Đ. Daničić, rječ. 1, 234. — *c) u Bosni. aa) grad u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 136. *i u Vukovu rječniku:* varoš u Bosni *s primjerom iz narodne pjesme:* I kasabu ravnu Gračanicu. — *bb) općina u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 50. — *cc) selo i općina u okrugu travničkom.* 180. — *dd) selo u okrugu sarajevskom.* 12. — *ee) selo u okrugu travničkom.* 210. — *ff) selo u okrugu Dońe Tuzle.* 124. — *gg) rijeka.* F. Jukić, zemļ. 41. — *d) u Hercegovini dva sela:* Gračanica mala *i* Gračanica velika *u okrugu mostarskom.* 230. — *e) voda koja teče kroz župu Nikšićku, od čega se zove i župa Gračanica.* Vuk, rječ. Glasnik. 40, 34. Na krvavu župu Gračanicu. Nar. pjes. vuk. 5, 204. Iz pitome župe Gračanice. Pjev. crn. 213ª. Doklen vodi Gračanici dođe. Ogled. sr. 499. — *f) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijeļ. kr. 12. — *g) selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 134.

2. GRÀČANICA, *m. u pjesmi našega vremena stoji mj.* Gračanin. Pogubi ih Paṅga Gračanica. Nar. pjes. petr. 1, 310.

GRÀČANIČKÎ, *adj. koji pripada Gračanici.* — *isporedi* gračanski. Crькovь blagovêštenija prêsvetyje Bogorodice jaže jepiskopija gradьčaničьka. Danilo 138. Crkvu gračaničku. S. Novaković, nov. brd. 12.

GRÀČANIN, *m. čovjek iz Gračaca.* — *plur.:* Gràčani. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* Gràčânâ. — *U naše vrijeme u između rječnika u Vukovu.* Vučko sedi Gračcu na kapiji, te on pije ono vilo ladno s pobratimom Gračaninom Markom. Nar. pjes. vuk. 3, 425. Zdravo ode Gračcu bijelome, Gračani ga divno dočekaše. 3, 428. Otići će jeka Velebitom, to će čuti Paṅga Gračanine. Nar. pjes. marj. 43.

GRÀČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Gračaca.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* Gràčanâkâ.

GRÀČANSKÎ, *adj. koji pripada Gračanici (vidi* 1. Gračanica, *a)).* — *isporedi* gračanički. — *Između rječnika u Daničićevu:* gradьčanьskyj, *rȁ* Gradьčanica; gračanьskyj, *rȁ* Gračanica (kod Prištine), cf. gradьčьskyj, gradьčanskyj. Jazь ... Stefanъ kraļь Urošь vtoryj ... vidêhь razdrušenije i padenije hrama svetije Bogorodice gradьčanьskije, jepiskupije lipļanьskyje ... Hrisovuļe stvoreni praroditeļi i roditeļmi svetêj Bogorodici gradьčanьskoj. Mon. serb. 562. (1322). Međa selima crkve Gračanice išla je ‚pravo u rêku Grad-

čansku'. 562. (1322). Međa je koñuška išla ‚do međe gračaньske na tri mramorê' (Mon. serb. 264 *god.* 1389—1405). Đ. Daničić, rječ. 1, 235. Jepiskopiju gračaньsku. Okáz. pam. šaf. 70. — *na jednom je mjestu umetnuto* a *među* d *i* č. Jepiskopija gradačanska. Okáz. pam. šaf. 53.

GRAČAŃANIN, *m. čovjek iz Gračanice (vidi* 1. Gračanica, *a)). — plur.:* Gračańani. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gradьčańaninь, čovjek manastira Gračanice). Što su Gradьčańani (**Градьчанѣни**) odьprêni odь Olivera. Mon. serb. 563. (1322).

GRÁČÂŃE, *n. djelo kojijem se grača. — U Stulićevu rječniku. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka kao da znači: govoreńe.* U potežnom pokajanju i stvoreni grijeh se ubije ne odmičuć u gračanju: sutra, sutra, neg' udiļe. J. Kavańin 426b.

GRAČATI, gračam (gračem *u Stulićevu rječniku), impf. kreketati. — isporedi* grakati, graktati. — *U Mikaļinu rječniku* (gračati kako žaba ‚coaxo') *i iz ńega u Stulićevu* (gračem *i* gračam ‚coaxare').

GRAČENICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križkoj.* Pregled. 86. — *Može biti da je isto što se pomińe* XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Terra Gracheniza'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 26. (1211).

GRAČEŃE, *n. u Stulićevu rječniku (kod* gračańe). — *nepouzdano.*

GRAČEVINE, *f. pl. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 171.

GRAČICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Zemļa ornica u Gračici. Sr. nov. 1868. 117.

GRÁČIĆ, *m. prezime. — U našc vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GRAČINA, *f. (uprav augm.* gradac, *te se nalazi pisano i* Gradčina) *seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 67. — *Biće isto što se pomińe* XV *vijeka.* Na vrhu zovući se Gradčina. Mon. croat. 141. (1490).

GRÁČIŠĆANIN, *m. čovjek iz Gračišća. — plur.:* Gračišćâni. — *U pjesmi čakavskoj našega vremena gdje je i u jednini oblik* Gračišćan. Kega biš ubrala, biš li tela Gračišćana? Gračišćana nikad ni jenega: Gračišćani su gospoda. Nar. pjes. istr. 2, 165.

GRÁČÎŠĆE, *n. ime mjestima. — Postaje od* gradac *uprav nastavkom* ište, *ali se i kod štokavaca u ovoj riječi kaže* šć *mj.* št *(vidi c)). a) varoš u Istri (tal.* Gallignana). — *od* XIII *vijeka.* Petar Slovenanin z Gračišća. Mon. croat. 4. (1275). — *b) mjesto na Braču.* — XII *vijeka.* Starine. 13, 209. (1185). — *c) selo u Konavlima blizu Dubrovnika.* Schem. ragus. 1876. 35.

GRÁĆKA, *f. vidi* gradanka. — *Postaje od* grad *nastavkom* jьka; dj *se mijeńa na* đ, *a ovo ispred* k *na* ć, *ali se nalazi pisano i* đ. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (gračka *i* gradka). Meu lipim gračkami svijetle se ńih lica. M. Držić 65. O ženo i gradke ļubimo. D. Zlatarić 28b. — *Sad se u Dubrovniku govori* gràjka (ć *se promijenilo na* j, *vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 159. *br.* 29).

GRÀĆKÌ, *adj. vidi* gradski. — *Postaje kao* gradski *od osnove* grad *nastavkom* ьsk *pred kojijem se* d *mijeńa kod štokavaca na* đ *u ovo ispred* s *na* ć, *u kod čakavaca na* j: gràjskî. — *Od* XV *vijeka u čakavaca (s* j) *i u Dubrovčana (s* ć, *ali vidi na kraju).* I kada prìde na vrata grajska. Bernardin 36. 3reg. 17, 10. I grad i grajski stan vele krat ostavļam. P. Hektorović 4. Dali sad sela graćsku ćud imaju? D. Zlatarić 51a. Oborivaše i mire i turne grajske. Ivan trog. 6. Po svih zatvorih oklada grajskoga. I. T. Mrnavić, osm. 175. Korist duše, korist tijela, korist grajska i crkvena. J. Kavańin 93a. Pitagorci bježeć grajske sve razkoše. 356a. — *U Dubrovniku se promijenilo u naše vrijeme* ć *na* j: gràjskî *(vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 159 *br.* 29).

GRAĆŠTAK, *m. vidi* grajšćak.

1. GRÂD, *m.* locus munitus, arx, urbs, civitas, munimentum, aedificatio, *prvo je značeńe: ili mjesto okoļeno zidom, plotom itd. ili sam zid, plot itd. što okoļava kakvo mjesto. iz ovoga su se razvila osobita značeńa. — isporedi* 5. grad. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* grádu, *u gen. pl.* grádâ, *i u svoj množini, kad se umeće* ov: grȁdovi, gradóvâ, grȁdovima *i* gradòvima, grȁdove. — *Riječ je praslavenska (od osnove* gord), *isporedi stslov.* gradъ ‚murus, hortus, stabulum, civitas', *rus.* городъ, *češ.* hrad ‚arx, castrum', *poļ.* gród. — *Postańe nije dosta jasno: prema lit.* gardas, *tor, obor, got.* gards, *dvor, dom, (isporedi i zend.* geredha, *pećina, arban.* gerd, *plot) osnova je* ghardh *ili* ghordh; *drugačija je osnova kod grč.* χόρτος, *obor, krma (za živinu), lat.* hortus, *staroir.* gort, *žito, lit.* žardis, *ograđena paša za konje (prema ovome bi trebalo da je u nas* z *mj.* g). *ńeki misle da je uzeto iz germanskoga jezika. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* ‚arx; castrum; civitas; oppidum; urbs'; *u Mikaļinu:* grad, mjesto ‚urbs, civitas, oppidum'; grad, tvrđa, tvrđava ‚arx, castrum'; *u Belinu:* ‚urbs' 196a; grad samovlaštiti ‚civitas libera' 196a; *u Bjelostjenčevu:* 2. grad, tvrđa ‚arx, castrum'. 3. kaj Slovenci i Horvati imenuju grad, to Dalmatini i Primorci zovu i drže za varaš, kaj ti se u nutre grade, tak imenuju grad, kaštel. 4. grad utvrđen zidmi ‚arx, civitas muris armata et munita etc.'; *u Jambrešićevu:* ‚arx'; *u Voltiğijinu:* ‚città' ‚stadt'; *u Stulićevu:* ‚civitas, urbs'; *u Vukovu:* ‚die festung' ‚arx'; *u Daničićevu:* gradь ‚locus munitus, urbs, munimentum'; zamjeńuje se ńim radńa kojom postaje *(vidi i kod* 5. grad).

a. locus munitus, arx, castrum, urbs munita, oppidum munitum, urbs, *mjesto okoļeno zidom i drukčije utvrđeno da se može braniti od neprijateļa. a)* arx, castrum, *takovo mjesto koje je obzidano da brani zemļu naokolo ili prijelaz preko ńe, te u ńemu mogu živjeti samo oni koji ga mogu braniti ili kojijeh uopće treba za obranu. ovakovo mjesto može biti i ono gdje vladalac obično živi. — isporedi* tvrđa, tvrđava, kula. Župu Konavalьsku i gradь Sokolь koji je u ńoj. Mon. serb. 217. (1391). Gradь Sokolь ki je u Konavlahь. 293. (1419). U našem gradu v Ozļu. Mon. croat. 59. (1437). Arhijerej podsêden dlgo v grade svetago anjola. Š. Kožičić 24a. Zide grad biskupski zagrebački. P. Vitezović, kron. 135. Na vrh kuka sjedi grad Jovanov. S. Ļubiša, prip. 5. A što raja bijele gradi crkve, nisu crkve nego gradi tvrdi. Osvetn. 3, 16. — *amo spada možebiti i ovaj primjer:* Vijor dolom duje, gradom poļuļuje, na gradu devojka vikom podvikuje. Nar. pjes. vuk. 1, 207. *i ovaj:* Grad gradila b'jela vila, ni na nebo ni na zemļu, no na granu od oblaka. 1, 151—152. — *b) značeńe se razlikuje od predašńega u tome što u gradu žive i čeļad koja nijesu ondje za obranu mjesta, te je po tome obično* grad *mjesto već naseļeno koje je poslije obzidano i utvrđeno. aa)*

grad *je dio naseļena mjesta koji je obzidan i utvrđen; suprotno je* varoš *(ali vidi i kod bb)), kao neobzidani dio istoga mjesta.* Gradь Kļučь i varoš Podьkļučь. Mon. serb. 439. (1446). Od grada se *(Žabļaka)* Turci odmakoše te u varoš opet uļegoše. Ogled. sr. 458. Jajce, grad... U gradu stanuju sami Turci; oko grada su: Varoš, Kozluk, Pijavice gdje Krstjani stanuju većinom. F. Jukić, zemļop. 24. Sarajevo, varoš... imade grad dosta golem al' slab. 31. I grad beogradski i varoš Beograd. M. Đ. Milićević, srb. 23. Užice, varoš pod nekadašńim gradom Užicem. 611. Niš, grad i varoš; grad na desnoj a varoš na levoj obali reke Nišave. kraļ. srb. 86. — *bb)* urbs, *obzidano veliko mjesto gdje mnogo naroda zajedno živi, koje se u čemu samo vlada (ako i ima nad ńim druga vlada). suprotno:* selo. *kod ovoga značeńa misli se često ne samo na zidove i zgrade iz kojijeh se sastoji nego i na narod što u ńemu živi (isporedi i b)). — jedan dio našega naroda zove ‚gradom' ovako mjesto samo ako je obzidano, a drukčije kaže* varoš *(vidi primjere kod aa)), a drugi (na zapadu) nema obzira na to, nego zove ‚gradom' ovakovo mjesto i kad nije obzidano (vidi osobito:* Grad koji nije ograđen z bedeni ne more odolit svome neprijateļu. M. Zoričić, osm. 47). *isporedi franc.* cité *i* ville, *engl.* city *i* town, *špań.* ciudad *i* villa *itd.* U Prizrene u grade. Mon. serb. 55. (1289). Masencij mnoge Krstjane pogubil biše u gradu Aleksandrinskomu. Živ. kat. star. 1, 218. V strani franačkoj v gradu Parižu. Mirakuli. 131a. Vsi gaļufi toga grada. Korizm. 8b. Idijehu svi napisati se svaki u svoj grad. N. Rańina 21a. luc. 2, 3. Grci smo odveće ubozi, rit ćeš tad, ovdi kuća veće neg u nas ima grad. H. Lucić 190—191. Beli grade Siverine, moj divni grade. Nar. pjes. *u* P. Hektorović 19. Osvitliše pjesnima svoj grad. M. Držić 18. Darij uteče u Persipol, u stolni grad svoj. Aleks. jag. star. 3, 262. Jeruzolima koje mjesto bješe grad redovnički i kraļevski. M. Divković, bes. 53a. Bješe velik, lijep i plemenit grad vele umnožen puokom. 69a. Kada se jedan grad razaspe i oprazni. 521—522. Da će mučat' grad Atene slavne dobiti i hrabrene. I. Gundulić 13. Jer Gospodin sazid'o je vas Sionski grad prisveti. 204. Mru kraļevstva, mru gradovi, i ńih plemstvo trava krije. 234. Dvorili su kitni zlata jednijeh plemići usred grada; druzijem grad je bio pojata. 305. Poharana grada zide s desna ostavi Turčin kraja. 320. S gradovim je znanje palo i sva slava, ka bi prije. 369. Ah, da bi u vik jakno sade živio miran i slobodan, Dubrovniče bijeli grade. 390 Mandalenu grad Mandalo dopade na dil. F. Glavinić, cvit. 243a. Kijem se srbska pokrajina i bosanski rese gradi. G. Palmotić 2, 299. Mandalijena ka se rodi slavna od bana plemenita koji Magdal grad gospodi. I. V. Bunić, mand. 4. Svud mi je osto na obrani slavni bojnik, da sačuva, da obrani grad posvećen davno sebi. dubr. 4. O Budiću, hvalo od Hvarskoga grada. I. Ivanišević 333. Po ulicam svega grada vidjeh puke. P. Kanavelić, dubr. 9. Strašne trešńe prijeka sila od svijeh zgrada svega grada gomilu je učinila. B. Bettera, pjes. 20. Tvrd žestoka Sparte grada. J. Kavańin 6b. U Splitu rodnom gradu poglavitu. 90b. Čivalelić biskupiju Skradinskomu gradu vrati. 95a. Da nij' Solin grad bogati bio, neg Rim da ga sgradi. 116a. Srjed Madrida grada. 129b. Zaštitnici rodna grada vavijek bit će. 192b. Dok se pao grad sgradio nije. 193a. Spljet svih je prem ohola naših gradov prvostola. 163b. Smaknu grad poglavni Tebe. 242b. Grad glavni, poglaviti, prvostolni ‚metropolis'. A. d. Bella, rječ. 196a. Kamo toliki gradovi poglaviti, u kojim su Krstjani Boga falili? J. Banovac, razg. 29. U gradu Londinu. A. Kanižlić, kam. 14. Sv. Pavao u grad atenijanski pripovidati dođe. A. Kanižlić, utoč. 574. Koliko ima godišta od kada je ta i ta grad uzet. M. Zoričić, aritm. 19. Pođe na grad svoj Nazaret. S. Rosa 187b. Al' nek ti je domovina grad izvrsni od starina. V. Došen 32b. I započe Salem grad zidati. M. A. Reļković, sat. K7a. Žive gradove od ńega *(ogńa)* čini *(Bog)* proždriti. Ant. Kadčić 535. Glavni grad. D. E. Bogdanić 29. Po svim crkvam grada Makarskoga. I. J. P. Lučić, izk. 29. Valpovo grad bijeli vidimo. M. Katančić 42. Što se sjaje preko Budve grada? Nar. pjes. vuk. 1, 56. Popova brada tri grada vaļa. 1, 56. Dva se grada vrlo bijeļahu. 1, 165. Gradovi ti opustjeli! 1, 343. Nema lepšeg grada od Budima. 1, 369. Otkide se lađa od Budimskog grada. 1, 406. U men' ima devet grad i deseti Beograd. 1, 417. Udari ližbu u grade. 1, 419. On mi pusti po gradu telala. 1, 598. Niže Skadra grada bijeloga. 1, 600. Pa on ode od grada do grada. 2, 72. Kod Prizrena grada bijeloga. 2, 212. Vaļa sabļa tri careva grada. 2, 340. Beću grade, ne beči se na me! 3, 50. Grad se plijeni, a baba se češļa. (Kad se ko zabavļa kakijem besposlicama kad bi trebalo što mnogo preče raditi). Nar. posl. vuk. 45. Dojdu va jedan zakļeti grad. Nar. prip. mikul. 81. Osim primorskijeh gradova i ostrva. Vuk, pism. 86. I donese knjigu našaranu od Mostara od kamena grada. Osvetn. 3, 86. Svetom ocu Piju papi u vječnomu gradu. 3, 94. Ufajuć se u bijeg prsnut stražu, jer u gradih smioni su Turci. 4, 33. — *uz* grad *stoji ńegovo ime u istom padežu (u apoziciji), ili (u pjesmama) u adjektivu posesivnome (vidi predašńe primjere); a kod pisaca dolazi i u gen. po talijanskom jeziku:* Dano u gradu novomu Aleksandrije. F. Glavinić, cvit. xv. Po meni grad Katanee jest proglašen. 412a. Pri gradu Sigeta. B. Krnarutić 5. U grad Hvara zrim. J. Kavańin 158a. Ki od cara utvrdi i obrani grad pretežki Novobrda. 185a. Ivo oblada grad visoki Biograda. 186b. Ni Sparta, ni grad Rima ńih mudrije ļudi ni ima. 205b. *i s prijedlogom* od: Doć' se usudi naj poslije u dubravu gustu, više grada od tvrde Varšovije. I. Gundulić 396. Grad pritvrdi od Kaniže. 567. — *u ovom primjeru stoji množina mj. jednine:* Kad je došla pred carove grade (= *pred carev grad).* Nar. pjes. istr. 1, 26. — *u ovijem primjerima misli se osobito na zidove:* Gdi top bojni s grada dere. V. Došen 35b. Kad izide pred grad na salanǵak. Nar. pjes. vuk, 1, 365. Mirko joj se s grada baca zlatnom jabukom. 1, 420. Ja sam Rada iza grada gizdareva čer. 1, 427. Gledale ih sa grada devojke. 1, 495. Otidoše pod grad u ružicu. 1, 596. Triput skoči, do grada doskoči, ali gradu vrata zatvorena. 2, 112. Kad pogledaš s grada iznad sebe... Kad pogledaš strmo ispod grada... Kad pogledaš brdu iznad grada... 2, 105. Otidoše na grad na Bojanu. 2, 119. Da me mladu u grad uzidaju. 2, 123. I tako je u grad ugradiše. 2, 124. Al' povika sa grada Latinče: ‚... Eto doļe pod gradom Leđanom...' 2, 144. Kad su bili malo iza grada. 2, 151. Slijevaće u tope dulove, te će naše razbijat' gradove. 2, 201. Pred gradom je osjedao dora. 2, 206. A kad bio poļem ispod grada. 2, 225. I vrata se otvore na gradu. 2, 289. Nije šala na gradu topovi. 2, 511. Na gradov'ma otvoriše vrata. 4, 150. — *ističe se* grad *kao suprotno ‚selu (mjestu)'.* Va gradeh i mêsteh popove postavļati. Š. Budinić, sum. 101b. U razlicijem poglavitijem mjestim i

gradovim. R. Ćamańić 2b. To 'est baštine, gradi i sela. J. Kavańin 385b. Ni u selu ni u gradu. F. Lastrić, ned. 213. Ti prelaziš sela i gradove. Nar. pjes. vuk. 1, 573. Jer suđavi u selu mu nema a kamo li u bijelu gradu. Osvetn. 2, 12. *i ‚zemli (polu, državi, župi' itd.)* Priobrêtohъ odь morьske zemle Zetu i sь gradovy. Mon. serb. 4. (1198—1199). Da si gredu Dubrovčani s trьgomь i s kupьomь svobodno po zemli i po gradovehь carьstva mi i po trьgovehь. 157. (1357). Zavadila zemlu i gradove. Nar. pjes. vuk. 1, 533. Nek prodaje zemje i gradove. 2, 382. Hoće zemlu, hoće i gradove. 2, 480. Nu lovenstvo svoje kaza i pod gradim i na polu. J. Kavańin 86b. Vrhu gradije i država. 506a. Župa i grada tôko množtvo. 165a. — *gdje se* grad *uzimle u širem značeńu (bez zida), ondje* varoš, *kao suprotno, dobiva drugo značeńe: ńešto maće od grada a veće od sela (vidi dale kod* varoš*) to je bez sumńe u ovijem primjerima:* I da varoš lijep kada je, ljepost grada još ljepša je. J. Kavańin 479a. Ako selo posiduje, daću mu varoš; ako varoš ima, daću mu grad; ako grad, daću mu vladańe (‚si villam possidet, dabo pagum; si urbem, regionem'). Đ. Rapić 170. *tako je u Konavlima blizu Dubrovnika* grad *Dubrovnik, a* varoš *Hercegnovi (premda je i ovaj obzidan i utvrđen). slično je tome, i kad* varoš *znači podgrađe (isporedi aa)).* Gdi od Varšova bijela grada u varoše lijepe ulazi. I. Gundulić 424. — *u pjesmi se gdjegdje zove* grad *i mjesto maće od grada.* I preleće preko Risna grada. Nar. pjes. vuk. 1, 9. — *u prenesenom, metaforičkom smislu. o nebu.* Grad prestolni od nebesa. J. Kavańin 479b. Nije od stijenja mlohavoga sazdan Božji grad žestoki. 482b. Na bedenu Božjeg' grada. V. Došen 243b. — *kao stan, uopće.* Kog' iznese iz svog' grada *(iz utrobe),* kad izađe smrad iz smrada. V. Došen 35a.

b. civitas, cives, *od značeńa kod* a, *b) bb) prelazi na čelad što su u ‚gradu'. a)* civitas, *ljudi što žive u gradu shvaćeni kao ńešto cijelo po tome što imaju što opće među sobom, osim mjesta živleńa, osobito vladu, upravu.* Knezь grada Djubrovьnika i vьse sudije i većьnici i opьćina vьsa prêslavьnoga grada našega Djubrovьnika. Mon. serb. 35. (1253). Stvori milostь kraljevьstvo mi gradu dubrovьčьkomu, što su drьžali zemje u gospodina mi sveto počivšega otьca mi... da si drьže i u kraljevьstva mi. 55. (1289). Reći gradom židovskim. N. Rańina 17b. isai. 40, 9. Lijepu slobod grčkih gradov uzoritih. J. Kavańin 241b. Papa pisa vladaocu grada kapuanskoga. A. Kanižlić, kam. 382. Te kušaju sve vere i sve redom gradove, svaki znade za Boga, Nar. pjes. vuk. 1, 128. Mi smo kadri upraviti gradom, oko grada sirotińom rajom. 4, 136. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima riječju* grad *prevedena je lat.* civitas, *država.* Od grada Božja (‚de civitate Dei'). Korizm. 79b. U libro od grada Božjega. J. Matović 108. — *b) uopće čelad što su u ‚gradu'.* Grad se je skupio vas za čudo ter sluša. N. Naljeković 1, 269. Bi ljubovca svega grada. V. Došen 122a. Petar se gradu falio. Nar. pjes. vuk. 1, 64. Pak se vali gradu Beogradu što si junak danas zadobio. 1, 599.

c. munimentum, *zid i drugo čim je okoljeno i utvrđeno mjesto da se može braniti od neprijatelja (vidi i* 5. grad). *a) u pravom smislu.* Sьzdahь pirьgь velikь i tvrьdь sь gradomь okolo. Mon. serb. 74. (1302—1321). Gde se gradь oboritь ili kula, da ga napravo graždano. Zak. duš. pam. šaf. 40. Neretve na kraju odь drьva su gradь sazidali. Mon. serb. 515. (1471). Zadru grada dil razbiše. Đ. Baraković (1682) 39. Da smo grada Dubrovnika drugijem gradim ogradili. Nar. pjes. bog. 223. — *b) u prenesenom, metaforičkom smislu, kao obrana uopće.* Ona je *(moja kći)* sad moj grad, slava i čas sad moja. M. Vetranić 2, 419. I kraljestvo sve propada, gdi od vojske nejma grada. V. Došen 125a. Sestra bratu kao grad, brat je sestri kao vrag. *u Dobroselu.* M. Medić.

d. *kao apstraktni supstantiv, djelo kojijem se gradi. — Samo* XIII *i* XIV *vijeka. (Trgovci dubrovački po srpskoj zemli)* grada da ne rabotaju ni ga bljudu. Mon. serb. 52. (1270—1272). Kraljevstvo mi oslobodi *(ljude dane crkvi)* otь malihь i velikyh rabotь, da imь nêstь ni grada ni pozoba... 63. (1293—1302). Osvobodi je carьstvo mi... otь vojske, otь psara i otь poklisarja, otь grada, otь vinograda, otь sênokoše... 138. (1348).

e. *ime mjestima (naj češće po značeńu kod* a, *a)). a)* Selo ‚Gradь' u Plavi koje je kraj Stefan Dečanski dao Dečanima, a međa mu je išla ‚od gorьńega Grada posrêdь Medьvêđe Glave u dubь, i kako dêlь spada u baru, i kako bara pristaje u Limь' (Mon. serb. 94 *god.* 1330). a zaselak je tom ‚Gradu' bio ‚Jare' (94). Đ. Daničić, rječ. 1, 232. — *b) u Bosni. aa)* Na Kuprisu imade nješto tvrđe ‚Grad' zvane, zidine opale te drvenim direcim utvrđene. F. Jukić, zemlop. 28. — *bb) zaselak kod Bišća.* Schem. bosn. 1864. 72. — *c) u Hercegovini. ovako se zove most u Mostaru s kulama.* Schem. herceg. 1873. 117. — *d) u Srbiji. aa) zaselak u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 20. — *bb) mjesto u okrugu kneževačkom.* Branik u Gradu. Sr. nov. 1870. 245. — *cc) mjesto u okrugu valjevskom.* Niva na Gradu. 1861. 734. Vinograd u Gradu. 1872. 413. — *vidi i* Novi Grad, Stari Grad, Ivangrad, Susjedgrad *itd.*

2. GRÂD, *m. u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) igrati se grada, t. j. lopte koja se umijesi od govede dlake. *vidi i:* Ka' se grada vješto izigraše. P. Petrović, gor. vijen. 5. — *Ako je igra taka da jedni udaraju kao na grad a drugi se brane kao da su u gradu, uprav se ne bi tako zvala lopta nego sama igra, i riječ bi bila ista što* 1. grad.

3. GRÂD, *m.* gradus, *tal.* grado, *prečaga u stuba (u prenesenom smislu), isporedi* stepen. — — *U dva pisca* XVII *vijeka.* Koja su uzlazišta od krvi ili gradi od konsangvinitadi. B. Kašić, rit. 240. Drugo uzašastje, visina ali grad jest ne samo podnijeti sramoćeńa... M. Radnić 278a.

4. GRÂD, *m.* grando, *öblastî komadići leda što padaju kao dažd. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gradъ, *rus.* градъ, *češ.* hrád, *pol.* grad. — *Isporeduje se sa snskr.* hrâduni, *grč.* χάλαζα, *lat.* grando, *ali kod svijeh tijeh riječi ima što nejasno: u prvoj* h *prema kojemu bi trebalo da je u nas* z *u ne* g, *u grčkoj* l *mj.* r, *u latinskoj* n. — *U svijem je rječnicima (u Daničićevu* grad*). a) s pravijem značeńem.* Gradomь odьždivь. Domentijanb 155. Grad mi će pobiti vinograd. M. Marulić 17. Grad potucišе žito. Korizm. 9a. Grad me bije sprijeda a grad iz zada. Zborn. 147b. Bišе pal velik daž i grad. Mon. croat. 234. (1529). Ni da t' na ń *(vinograd)* pada grad ni rda na tebe. N. Naljeković 1, 211. U trjeskovijeh, u gradu oba *(oblaka)* crni ostanu, stamno svi se. I. Gundulić 445. Ne, s tolikom nemilosti grad s nebesa ljetni pada. G. Palmotić 2, 53. Za tijem uze prem noredan grad udarat na svu silu. P. Kanavelić, iv. 34. Kad zla naglos grada ohola lijepo grozdje ńoj potuče. A. Vitaljić, ost. 271. Ako dojde grad, jaučemo. S. Margitić, fal. 168. Zakletvo protiva gradu, gromu i

krupi. L. Terzić 326. Bog pobi gradom loze. I. Đorđić, salt. 264. Čini mu sve poļe da grad obije. J. Banovac, prip. 259. Kada grad i zlo vrime razaspe vaše sjetve. F. Lastrić, od' 168. Mak ti ne rodio, neka ti ga svega grad s vitrom povali. A. Kanižlić, rož. 34. Velika krupa istuče Rim pristrašnim gradom. M. Pavišić 21. Što je od krupe oliti grada ostalo. And. Kačić, korab. 68. Od grada istučena i satrta jesu. I. Jablanci 76. Evo ga s velikom stražom od grmļavine i gromova, muńa, strila i plamena, grada i mećave. Đ. Rapić 15. Grad je ka' i vojska. (Nekud udari, a nekud i ne udari). Nar. posl. vuk. 45. Kad pada grad, mnogi iznesu pred kuću siniju s kašikama, gdjekoji i stolicu izvrnutu, gdjekoji (u Grbļu) zapaļenu granu lovorike ili lopatu žeravice bace na poļe, a gdjekoji i pušku izbace, i to se sve čini da bi grad prestao. Vuk, rječ. 97ᵇ. Hoće ļetinu da pobije gradom. Vuk, poslov. 28. Grmilo je i grad bio u Grahovcu ravnu. Osvetn. 2, 149. — *kod pisaca često u množini.* Gradi s nebesa tolici dođoše. Zborn. 72ᵃ. Iz koga *(oblaka)* padaju dažji, snizi i gradi. P. Hektorović 15. Većali su s morem vitri, dažji, snizi, gradi, gromi. M. Pelegrinović 192. Podvižu zlu godinu i grade. M. Orbin 7. Zaludu bliskavice, gradi, gromi, triskavice. Ą. Georgiceo, prilike. 67. Zemļu tuku gradi jaci. G. Palmotić 2, 310. Ova tvrdost je ļekarija protiva oblačini i gradma. M. Radnić 496ᵇ. Da od baština, vinogradi i od stabli ovi svake grade i godine zle na daleko odagnati, razvrći i u ništar obratiti dostojiš se. L. Terzić 325. Vjetri, gradi, gromi, trusi. J. Kavańin 557ᵇ. Ove grade u vodu naravsku daždiți činite. J. Banovac, blagosov. 249. — *ispoređuje se s gradom kad se hoće kazati da čega (tvrda, teška) mnogo pada.* Cokule lete kako grad po kućah. M. Držić 138. Kamenje pada kano grad. S. Margitić, fal. 55. Među kameńem kanoti među gradom prigustim dušicu puštaše. A. Kanižlić, utoč. 164. — *b) o čemu drugom što pada iz neba, iz oblâkâ kao grad.* Daždeći grad od kamenja. B. Kašić, fran. 119. Zli će pasti u ponore dno pakļenih crnih jama, ... gdi ore potop teških sila daždi od ogńa, gradi od strila. I. Gundulić 236. Od gromova, trjeskova i grada ogńenoga. I. Đorđić, salt. 44. — *c) u prenesenom smislu, iperboličkí, kad čega leti, pada veliko mnoštvo, vidi* dažd, *c).* Oblaci se strijela dižu, grad ogńenijeh pada zrna. I. Gundulić 445. Stijenja grad ga udara. 521. Vrhu oružja gvozdolita gradi udorac teškijeh se ore. 539. Grad udorac silnih ore. J. Kavańin 279ᵃ. Daždi od ogań', gradi od strijela. I. Đorđić, uzd. 13. Iz ńiovi ruku grad kameńa prosipaše se svrhu glave ńegove. F. Lastrić, svet. 190ᵃ. — *d) u prenesenom smislu, kao nesreća uopće.* Svak presnećen na tle pada i boji se toga grada *(hudoga čovjeka).* J. Kavańin 54ᵇ. Djeca su suhi grad. (Siromahu su čoeku đeca tako na dosadu kako god da ga naj veći grad — suhi, t. j. čist, sam, bez kiše — bije. U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 58—59.

5. GRÂD, *f. vidi* 1. grad, c. — *Na dva mjesta* XIV *i* XVI *vijeka.* Zabjelu je u Slatini crkve arhandelove u Prizrenu išla međa ‚podь careve gradi do luga' (Glasn. 15, 283 *god.* 1348?). tu će biti ‚sepes, stabulum', i može biti ženskoga roda. Đ. Daničić, rječ. 3, 580. Filip reče gvozdenu grad učiniti. Aleks. jag. star. 3, 229.

GRÁDAC, gráca, *m. dem.* grad. — *Drugo* -a- *(ńegdašńe* ь*) ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.; u ostalijem se padežima* d *ispred* c *i* č *ne čuje, ali se gdjegdje nalazi pisano.* — *Akc. se mijeńa u voc.:* grâče, grâci, *i u gen. pl.* grâdâcâ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* gradьcь. — *Između rječnika u Belinu* (‚cittadella, città piccola' ‚civitacula' 196ᵃ; ‚castelletto e castelluccio, castello piccolo, quantità di case circondate di mura' ‚castrum' 176ᵃ), *u Stulićevu* (‚parva urbs'), *u Vukovu, u Daničićevu* (Gradьcь *kao ime mjestima). a) mali grad. aa) vidi* 1. grad, a, *a) i b) aa).* I ako je moj mali gradac, ali sam ja u ńemu dizdarac. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 94. — *bb) vidi* 1. grad, a, *b) bb).* Betlem gradac mao. M. Vetranić 1, 310. Betlem je malahan gradac. S. Rosa 37ᵇ. — *b) mjesto obzidano i utvrđeno (naj češće na visini) gdje su sredńega vijeka i poslije živjela gospoda, ńem.* burg, schloss, *tal.* castello, *franc.* château. — *isporedi* kašteo, kaštio, zamak. Jedan put dođoše u jedan gradac jedne gospoje. M. Divković, bes. 183ᵇ. Čovjek jedan imaše kašteo kako jedan gradac, i tko godi onuda prohođaše, svakoga plijeńaše. zlam. 51ᵇ. U Uglitz, kasteo, to jest, gradac u kraļestvu Kasan. A. Tomiković, živ. 11. — *c) ńešto maleno načińeno poput maloga grada.* Ni sunčeni nisu dvori, ke Ovidij toko uzvisi, pri ovih *(nebeskih)* skotski nego tori, nego gradci, kê omisi dijete od kala za svo'e danje neuzdržno zabavļanje. J. Kavańin 485ᵇ. — *kod igre tako se zove vrpa načińena od oraha, badema, jaja itd.* Jedan od igrača položi tri oraha jedan uz drugi, a četvrti vrh ńih. ovako namješteno 4 oraha u Boki zove se ‚kuba', a ovđe u Hercegovini ‚gradac'. V. Vrčević, igre. 27. Na gradac. Popere se tri jaja jedno uz drugo, a vrh ova tri jedno četvrto. 65. — *d) ime vrlo mnogijem mjestima, n. p. aa)* ‚Gradьcь', između gradova što ih je Stefan Nemańa osvojio od Grka i raskopao bio je i ‚gradь Gradьcь' (Stefan, sim. pam. šaf. 8. Okáz. pam. šaf. 69). mislim da je bio ondje gdje se poslije podigla Gračanica. kraļ je Uroš otac kraļa Milutina zidao ‚crьkvi velikyje, Sopoćani i Gradьcь' (Okáz. pam. šaf. 52). i tu bih rekao da se misli Gračanica, premda je još za kraļa Prvovjenčanoga bila jedan od četiri manastira kraļevska. cf. ‚Bogorodica, Gračanica, gradьčanьskyj, gradьčьskyj'. Đ. Daničić, rječ. 1, 232. *vidi* S. Novaković, zemļ. 53—57. — *bb)* ‚Gradьcь', manastir na Moravi (jamačno srpskoj) koji je zidao brat Stefana Nemańe Sracimir: ‚sьzda crьkovь Bogorodici Gradьcь pri rêcê Moravê' (Okáz. pam. šaf. 59). ‚igumenь moravьskago Gradьca' (55). Đ. Daničić, rječ. 1, 232. — *cc)* Selu ‚Trêbьčí' manastira Dečana išla je meda sa selom Dosuđem ‚uzь dolь među Gradьca' (Mon. serb. 95 *god.* 1330). vaļa da su bila dva. Đ. Daničić, rječ. 1, 232. — *dd) u Srbiji. aaa)* Gradac, *selo i* Dońi Gradac, *zaselak u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 173. *vidi* S. Novaković, zemļ. 15. 19. — *bbb) selo u okrugu kragujevačkom.* 121. — *ccc) zaselak u okrugu užičkom.* 154. — *ddd) zaselak u okrugu valjevskom.* 99. — *eee)* U Jadru više sela Cikota zidine navrh jedne glavice, a to se ondje zove ‚veliki gradac', a ‚mali' je glavica više sela Šûrîcâ, na kojoj kažu sad da ima livada. Vuk, rječ. 97ᵇ. — *fff) u okrugu niškom.* Gradac. na zapad od sela Sićeva, na brdu koje se i samo zove ‚Gradac', stoje ostaci od nekog starog gradića kome se ni ime nije zapamtilo. Gradac, u hataru sela Malče, na brdu više sela Vrežine, stara opala gradina. M. Đ. Milićević, kr. srb. 17. Ispod Vlasotinaca, na desnom bregu reke Vlasine, kod konopničke crkve, ima breg kao kakva divovska humka. taj se breg zove ‚Gradac'. 18. — *ggg) selo u okrugu topličkom.* 390. — *hhh) voda u okrugu Valjevskom.* — XVIII *vijeka.* Blizu

varoši Vaļevo kodь vode Graca. Starine. 10, 268. — *ee) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 84. — *ff) u Hercegovini četiri sela u mostarskom okrugu. aaa) u kotaru ļubuškom.* Statist. bosn. 244. — *bbb) u kotaru stolačkom.* 252. — *ccc) u kotaru konjičkom:* Gradac doњi *i* gorњi. 236. — *vidi:* ‚Gradьcь', mjesto gdje je ban bosanski imao trg: ‚Gradecь' (Spom. sr. 2, 22 *god.* 1354—1362). ovo bi mogao biti sadašњi Gradac u Hercegovini blizu Imotice. Đ. Daničić, rječ. 1, 232. — *gg) četiri sela u Crnoj Gori.* Glasnik. 40, 20. — *hh) u Dalmaciji. aaa) selo u kotaru kninskom.* Repert. dalm. 1872. 15. — *bbb) selo u kotaru makaranskom.* 19. — *ccc) više mjesta blizu Dubrovnika, vidi n. p.* Epidauro grad: Posred Graca i Spilana jedni mirne dni borave; čestitija druzijeh strana lijepe uživa sve dubrave *(Dubrovnik).* G. Palmotić 1, 3. — *ii) u Hrvatskoj. aaa) selo u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 8. — *bbb) selo u podžupaniji jastrebarskoj.* 37. — *ccc) selo u podžupaniji karlovačkoj.* 26. — *ddd) (kajkavski* Gradec) *selo u podžupaniji križevačkoj.* 68. — *ńeka se mjesta pomiњu od* XIII *vijeka.* ‚Ad montem Gradez'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 14. (1201). ‚Ad locum Gradec'. 1, 41. (1217). *vidi i u Bjelostjenčevu rječniku:* Gradec slovenski, kaštel i mesto biškupije zagrobečke ‚Gradecium'. — *kk) u Slavoniji. aaa) selo u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 90. — *bbb) selo u podžupaniji đakovačkoj.* 106. — *ccc) selo i* (Gradac stari) *pustara u podžupaniji virovitičkoj.* 109. — *ll) dva sela u hrvatskoj krajini u okrugu banskom:* Mali *i* Veliki Gradac. Razdijeļ. kr. 12. — *mm)* ‚Gradьcь', još jedno mjesto kao da je u Banatu: 1685 ‚uzešo Nemci Gradьcь i Lipovu, i Herdeļь osvojišo' (Okáz. pam. šaf. 86). Đ. Daničić, rječ. 1, 233. — *nn) dva grada u Štajerskoj. aaa)* (Nemački) Gradac, *ńem.* Graz, Grätz. *u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* Gradec nemski, nemački Gradac, ali Grac u Štajeru ‚Graecium Stiriae, Savoria', *i u Voltigijinu:* ‚Graz, città' ‚Gratz', *a u naše vrijeme u Šulekovu. isporedi* Grac. — *bbb)* Slovenski Gradac, *ńem.* Windischgrätz. — *u Šulekovu rječniku.*

GRADÀČAC, gradàčca *i* gradàšca, *m. dem.* gradac. — *Pošto je teško izgovoriti* č *ispred* c, *obično se mijeńa na* š. — *U naše vrijeme. a) s pravijem značeńem.* Čudan junak Radojica Rade! jur je danas devet godin dan, da je sužań va gradašcu Jajcu. Nar. pjes. istr. 1, 36. — *b) grad u Bosni u okrugu Doње Tuzle.* Statist. bosn. 138. Hoću ići ka Gradašcu b'jelu. Nar. pjes. vuk. 3, 228. I siđoše ka Gradašcu Turci. 3, 239. Uteče im od Gradačca Dedo. 4, 207. Iz Gradačca iz bijela grada. 4, 264. Iz Gradačca grada. Osvetn. 6, 58. *i u Vukovu rječniku:* Gradàčac, Gradàčca (Gradàšca), grad i varoš u Bosni.

GRADAČANSKI, *adj. vidi* gračanski.

GRÀDAČKÎ, *adj.*

a. *koji pripada Gracu.* — *Postaje od* gradac (gradьcь) *nastavkom* ьskъ, *pred kojijem se* c *mijeńa na* č, *a za ovijem* ьs *ispada a pred ńim se* ь *mijeńa na* a. *u starijim spomenicima pisano je i s* -dьčьsk-, -dьčьk-, -dьčk-. ‚Gradьčьskyj', *toj* ‚Gradьcь': za kraļa Prvovjenčanoga izmedu četiri manastira kraļevska bješe ‚sveta Bogorodica gradьčьska' (Mon. serb. 14 *god.* 1222—1228). to je jamačno ista koja se poslije pisala ‚gradьčańska', cf. ‚gradьčańskyj'. selu je Vrmoši manastira Dečana išla meda ‚nzь brьdo medu Benčju sь gradьčkomь medomь' (95 *god.* 1330). tako i Komima ‚do gradьčьkoga hrusovula' (96). i na ta oba mjesta držim da se misle medo zemļama manastira Gračanice. tako i ‚episkopь gradačkyj' (Okáz. pam. šaf. 54). ‚igumenь gradačkyj' (55). drugi osim igumna ‚moravьskago Gradьca'. Đ. Daničić, rječ. 1, 233. Medu Benčju z gradьčьskom medomь. Deč. hris. 43. Vьse što je ostalo za hrisovuļemь svetogorьskimь i gradьčьkimь . . . Sь medami svetogorьskimi i gradьčkimi. 55. Do hrisovuļa svetostefanьskoga i gradьčkoga i svetogorьskoga. 56. Gradačka *(opština).* K. Jovanović 173

b. *koji pripada Gradašcu.* Gradačka nahija. F. Jukić, zemļ. 41. *i u Vukovu rječniku:* (‚von Gradačac').

1. GRÂDAN, grâdna, *adj. koji pripada gradu, gradski.* — *Od* XIII *do* XVIII *vijeka (rijetko), a između rječnika u Stulićevu* (v. gradjanski *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (gradьnь ‚urbis'). Po stьgnamь gradьnyimь. Stefan, sim. pam. šaf. 22. Osvobodi ihь kraļevьstvo mi otь pozoba, . . . gradnyhь rabotь, vojske. Mon. serb. 123. (1336—1347). Gradnyj putь. 194. (1380). Kada jur nastupi na gradne zaklopi. M. Marulić 38. Gradna gospa reče Olivi naj prija. Oliva. 19. Dikla ruke naše skoči izvrh gradnijeh mira. J. Kavańin 247b. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka kao da znači: na kojem su gradovi.* Za ńim slijedi zemļa gradna. J. Kavańin 60b.

2. GRÀDAN, grâdna, *adj. koji pripada grâdu.* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Belinu* (‚grandinoso' ‚grandinosus' 355b), *u Stulićevu* (v. gradnast), *u Daničićevu* (gradьnь ‚grandinis'). Kamenija gradnago. Domentijanb 156. Nakladь kamenija gradnago. Starine. 10, 34. (XV *vijek).* Gradno kamenije. Glasn. 22, 231. (XVII *vijek).* — *U naše je vrijeme upotrebio ovu riječ Daničić:* Riznice gradne jesi li vidio? jov. 38, 22. Više ih izgibe od kameńa gradnoga, nego što ih pobiše sinovi Izraiļevi mačem. is. nav. 10, 11.

3. GRADAN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Gradanь Vlьkovićь. Deč. hris. 46. 98.

GRADANIK, *vidi* Gradjenik.

GRADANOVIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* And. Kačić, korab. 454.

GRADANSTVEN, *adj. vješt gradskijem poslima.* — *U Stulićevu rječniku* (‚negotiorum publicorum expertus'). — *nepouzdano.*

GRADAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva u Gradaru. Sr. nov. 1875. 249.

GRADÀŠČEVIĆ, *m. u narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku:* tako se zove kapetan Gradački *(od Gradašca).* Od Gradašca dva Gradaščevića. Nar. pjes. vuk. 3, 255. 565.

GRADAŠE, *f. pl. vidi* gardaše. F. Afrić.

GRADAŠNICA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kr. srb. 120. — *b) selo u okrugu pirotskom.* 238. — *c) mjesto u okrugu aleksinačkom.* Niva u Gradašnici. Sr. nov. 1861. 412. — *d) rijeka u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 172.

GRÂDBA, *f. uprav djelo kojijem se gradi, građeńe, ali dolazi i s konkretnijem značeńem: ono što se gradi.* — *U dva pisca* XVIII *vijeka. a) građeńe.* Što je u gradbah od palača sipat zlata ko pržine. J. Kavańin 28a. — *b) zgrada.* Kolom vaļa i velike gradbe vlasti i plemeni. 214a. — *c) ograda, plot.* Za tu gradbu tribuje ti pruća. J. S. Reļković 49. Nek livadi gradba bude gušća. 74. Od ńih gradbom zabranio koze. 215.

1. GRADE, Gradeta, *m. ime muško.* — *U spomenicima dolazi samo nominativ, ali da je osnova*

gradet *poznaje se po adjektivima* Gradetin, Gradetev, *i po prezimenu* Gradetić. — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (3, 579). Tolislavu bratanь Grade. Deč. hris. 48. 100. Grade. 51. 52. 53. Grade s pašenogomь si Radomь. Glasnik. 27, 292. (1347). Grade prêmićurь i sinovi Prêdislavь Gradetićь sь dêtiju i bratь mu Smiļь i Dmitrь. 15, 297. Grade z dêtiju. 298. (1348?).

2. GRADE (?), gradeta, *n.(?) dem.* grad. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima instr.* gradetom. Pod gradetom Budimskim Tabani. Glasnik. II, 3, 163. (1712).

GRÀDELA, *f. roštiļ; rešetka; tal.* gratella, *mlet.* gradela. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* grädêlâ. *a) gvozdena sprava na kojoj se peče, roštiļ.* — *isporedi* gradeļe, gradile, gradeļ. — *od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima.* Ležahu komostre, gradele. M. Marulić 255. Položiti ga zapovida na jednu gradelu. F. Glavinić, cvit. 31ª. Gradelu jednu poveli ukovati, vrhu ke čini Lavrenca položiti. 270ᵇ. Ova učini slatku gradelu svetomu Lovrincu. M. Radnić 298ª. — *običnije se kaže u množini (za jedno).* Sveti Lovrin na gradela pekuć se. I. Ančić, svit. 19. Mogu se prilikovati ńogove gradele gvozdene... S. Margitić, fal. 64. S. Lovrinac pečen je na gradela. S. Badrić, prav. nač. 23. Ispekoše ga polako okrećući na gradela i vatru podgrćući. F. Lastrić, od' 352. Vidi da vrazi meću ńu na gradele, a drugi podmeću vatru. M. Zoričić, zrc. 131. — *u naše vrijeme u Lici:* gradela. V. Arsenijević; gradele. J. Bogdanović; *i u Dubrovniku:* gradele. P. Budmani. — *b) rešetka. — na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ova zapovid ne zabrańuje svako pristupište, kako k vratam, gradelam i mistom izvanskim manastirâ imenovani koludrica. P. Filipović 19.

GRADÈLÎN, gradelina, *m. češļikar, staglin, tal.* cardellino, *mlet.* gardelin. — *isporedi* gardelac, gardelić. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Zametnuli u gori soju od gradelina. Nar. prip. vrč. 151.

GRADEĻ, *m. vidi* gradela, *a).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* gradeļ, v. roštеr.

GRÀDEĻE, *f. pl. vidi* gradela, *a).* — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* S. Lovrincem, koji stavļen na gradeļe. J. Banovac, blagosov. 121. Stavļen bi na gradeļe. 152.

GRADEN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Gradenь. Deč. hris. 28. 34.

GRADENIĆ, *m. prezime.* — XIII *vijeka.* Jurislav Gradenić. Zak. vinod. 55.

GRADENOVIĆ, *m. prezime po ocu Gradenu.* — XIV *vijeka.* Bogoslavь i Hranislavь Gradenovići. Deč. hris. 8. — *na drugom mjestu s* ê. Bogoslavь i Hranislavь Gradênovići. 75.

GRADEŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Gradešu. Sr. nov. 1874. 37.

GRADETEV, *adj. vidi* Gradetin. — XIV *vijeka.* Grade... a Gradetevi sinь *(sic)* Vitomirь i Bogoslavь. Deč. hris. 48.

GRADETIĆ, *m. prezime po ocu Gradetu, vidi kod* Grade. — *U Daničićevu rječniku* (Gradetićь 3, 579).

GRADETIN, *m. koji pripada Gradetu.* — *isporedi* Gradetev. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gradetinь 3, 579). Stanimirь i Radoslavь, sestričića Gradetina. Glasnik. 15, 298. (1348?).

GRADEŽ, *m. vidi* 1. grad, d. — XIV *vijeka.* Osvobodi ihь carьstvo mi odь priselice i dimine... i psara i pozoba i ponosa i pomistra i travnine i gradeža koga libo i grada zidanija. Glasnik. 24, 240. *(oko* 1350).

GRADICA, *f. voda u Hrvatskoj.* — XIII *vijeka u latinskijem spomenicima.* ‚Rivulus Gradica'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 79. (1242). ‚In fluvium Gradicha'. 1, 198. (1278).

GRADIČEŠTINA, *f. ńiva u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1873. 363.

1. GRÀDIĆ *i* GRÀDÎĆ, *m. dem.* 1. grad. — *isporedi* gradac. — *Kod* grädić *akc. se mijeńa u gen. pl.* grädîćâ; *kod* grädîć *u svijem padežima (osim acc. sing.):* gradića, gradiću *i tako u ostalijem padežima (gen. pl.* gradićâ), *osim voc.* grädîću, grädîći. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (gradić, mali grad ‚arcula') *i u Vukovu. a) mali grad, vidi* 1. grad, a. Vidićeš... gradove, gradiće, kraļevstva. M. Radnić 132ª. Po veloj milosti, ku joj poda diva, k jednomu gradiću priplava još živa. Oliva. 18. Zadar, Solin kad se znao, buduć jedan gradić mali. J. Kavańin 164ᵇ. Dođe pod Betuliju, gradić obranoga puka Izraelskoga. F. Lastrić, ned. 136. U gradiću Betlehemu. A. Kanižlić, utoč. 526. Pribivati dostoja se u malom gradiću od Nazareta. M. Zoričić, osm. 40. On uzida gradić plemeniti. Nadod. 196. Kušlat je mali gradić na jednoj stijeni između Zvornika i Sarajeva. Vuk, nar. pjes. 1, 509. Na moru je mali gradić Budva. poslov. XVIII. Radio je u gradiću Saintes. M. Pavlinović, rad. 21. — *b) vidi* gradac, *b).* Nahođaše se u jednomu kaštelu iliti gradiću jedan vojnik. J. Filipović 1, 469ᵇ. — *c) ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu kneževačkom.* Ńiva kod Gradića. Sr. nov. 1873. 963. — *bb) u okrugu niškom.* Gradić, više Knez-sela, na jednom visu, stara zidina koju seļaci zovu ‚Latinski Gradić'. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 17.

2. GRÂDIĆ, *m. prezime dubrovačke vlasteoske porodice, tal.* Grede, Grade, Gradi. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Gradićь). Ki drьže dobitekь svête Bogorodice: Paska Gradićь, Vali Proklečićь. Mon. serb. 39. (1253). Žuńь Gradićь. Mon. serb. 187. (1378). Matko Gradićь. Mon. serb. 240. 266. 269. 423. Spom. sr. 1, 75. (1399—1422). Žonko Gradićь. Mon. serb. 431. (1445). Uze u primoriju veće veliko stadь ļudemь Gradića. 443. *(okolo* 1450). Vaš kako brat dum Bazilijo Gradić. B. Gradić, djev. 7. Gradić, Čubran i Gučetić. J. Kavańin 127ᵇ.

1. GRADIĆ1, *m. pl. stube.* — *Postaje nastavkom* ićь *(kao deminutiv) od lat.* gradus, *tal.* grado, *isporedi i* 3. grad. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (gradići, štenge, skale ‚gradus').

2. GRÀDIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Pregled. 40. — *vidi* 1. gradić.

GRADIDBA, *f. vidi* gradba. — *Postaje od* graditi *nastavkom* b *pred kojijem se* t *mijeńa na* d. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. a) vidi* gradba, *a).* Er bi imao blizu gaje i paklinje za gradidbe. J. Kavańin 328ᵇ. — *b) vidi* gradba, *b).* I da Zadar kê gradidbe kaže, kê su od starine. 164ᵇ.

GRADIHNA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dêdь imь Gradihьna. Deč. hris. 26. 39. Gradihna. 95.

GRADIJA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Deč. hris. 28.

GRÀDIKOLE, *f. pl. vidi* gradikule. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Riba stavļena na gradikole da se peče. Zborn. 119ᵇ.

GRÀDIKULE, *f. pl. tal.* graticola, *roštiļ, vidi i* gradela, *a). — isporedi* gradikole, gradikuļe, gratikula. — *U dva pisca* XVII *vijeka (u prvoga u jednini).* Nisu li gorili svrhu jedne gradikule? P. Posilović, nasl. 127ª. Kako Valerijan sveže na gradikule Lovrinca. P. Hektorović (?) 162. Z gradikul te gredem sneti. 168.

GRÀDIKULE, *f. pl. vidi* gradikule. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GRÀDILA, *n. pl. (oruđe) čim se gradi. — Akc. se mijeńa u gen.* grâdîlâ. — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa:* Gradila (pl.), arch. (građevno oruđe) ‚baugeräthe, baugeschirr'.

GRÀDILAC, gràdioca, *m. čovjek koji gradi, vidi* graditeļ. — *Drugo* -a- *ostaje u nom. sing. i u gen. pl.* gràdilâcâ; *u ostalijem ga padežima nema, a* l *na kraju sloga mijeńa se na* o. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (gradilac *i griješkom* gradioc, v. graditeļ). Gradioci torana Babelskoga. M. Radnić 190ᵇ. Kamen koga odvrgoše gradioci. S. Rosa 133ᵇ. — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa ima osobito značeńe: onaj čijim se troškom gradi (vidi* 1. graditi, 1, a, *a) cc)).* Gradilac, arch. (gospodar građevine) ‚bauherr', tal. ‚il padrone della fabbrica'. — *a u drugoj knjizi našega vremena značeńe je kao kod* graditeļ *u Šuleka.* Gradilac ‚bauführer'. Jur. pol. terminol. 58.

GRÀDILE, *f. pl. vidi* gradela, a). — *U tri pisca Bošńaka* XVII *i* XVIII *vijeka.* Pečena svrhu gradila. P. Posilović, nasl. 129ª. Neka donese Lovrinac gradile. S. Margitić, fal. 51. Na gradila usijani kano na mekoj ložnici uživaše. 65. Stavivši ga na jedne goleme gradile. F. Lastrić, svet. 131ᵇ.

GRÀDILICA, *f. žensko čeļade koje gradi. — Samo u Stulićevu rječniku* (v. graditeļica).

GRADILINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 240.

GRADILIŠTE, *n. a) na jednom mjestu* XVII *vijeka kao da je augm.* grad. *isporedi* gradište. ‚Vь nêkojem hudem gradilišti vь velice stêni zovom Lêstvica, vь podkriliju gory Ovčara i Kablara na rêcê Moravê'. Vuk, dan. 1, 14. (1636). — *otale u Daničićevu rječniku* (‚castrum'). — *b) u Stulićevu rječniku:* ‚locus coaedificatus'. — *c) mjesto gdje se gradi (zida). — u naše vrijeme kod pisaca.* Gradilište, stat. arch. ‚bauarea, bauplatz, baustätte', tal. ‚platea, area'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Gradilište ‚baustätte'. Jur. pol. terminol. 58.

GRADILIŠTVO, *n. vidi* gradilište, *b). — U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

1. GRADILO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Deč. hris. 51.

2. GRADILO, *n. vidi* gradela, *a). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Brašno u tavi ili na gradilu peče se. I. Velikanović, uput. 3, 317.

GRADILOVIĆ, *m. prezime po ocu Gradilu.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gradilovićь 3, 579). Prьve Gradilovićь. Glasnik. 15, 299. (1348?).

GRÀDIMÎR, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Gradimirь. Deč. hris. 28. 103. — *I u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Gradimir, sin kraļa ugarskoga. G. Palmotić 2, 160.

1. GRÀDÎN, gradina, *m. vidi* 3. grad, *tal.* gradino. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ima se upisati gradin od svojte od krvi. B. Kašić, rit. 39 ˙.

2. GRADIN, *m. ńekakvo selo. — Prije našega vremena.* Gradinь (selo). S. Novaković, pom. 130.

1. GRÀDINA, *f.* horti; septum; *augm.* 1. grad. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* grâdînâ. — *Postaje od* grad *nastavkom* ina; *uprav bi trebalo razlikovati dva nastavka* ina: *jedan augmentativni kod* c, *drugi (kao i kod* dolina, ledina, godina *itd.) kod* a *i* b, *koji znači ili uopće da je riječ u ńekoj svezi s onom od koje postaje ili je ističe kao jedno prema kolektivnomu značeńu riječi od koje postaje itd. — Riječ je stara, isporedi stslov.* gradina ‚hortus, dumetum', *bug.* gradinъ ‚hortus'.

a. horti, *kao ńem.* garten, blumengarten, *tal.* giardino, *franc.* jardin, *mjesto (obzidano ili drukčije ograđeno) u kojemu je posađeno cvijeće ili drveće što čini hlad (a i voćke, vidi primjere na kraju), a ne povrće, te se sadi i goji za uživańe cvijeća, hlada, za šetańe itd. isporedi* bašča, đulistan, gardin, žardin. *drugo je* vrt (hortus, *ńem.* gemüsegarten, küchengarten, *tal.* orto, *franc.* potager). — *U našemu se jeziku javļa od* XIV *vijeka a između rječnika u Vukovu* (‚der garten' ‚hortus', cf. vrt) *i u Daničićevu* (‚hortus'). S ńivijemь, z gradinomь. Glasnik. 13, 372. (1356—1367). Priloži gradinu podь manastyremь konь gradine što kupi vojevoda od Semana. Glasnik. 24, 269. (1388). Ivan skaza majci sve one stvari koje meštar bijaše učinio, i način koji bijaše držao na večeri, a to jest kako on kaza poprije da ga Juda imaše izdati, ... kako ga združiše u gradinu. P. B. Bakšić 194. Sedi moma u gradini, brazdu brazdi, vodu mami, da namami u gradinu, da zaliva rano cveće. Nar. pjes. vuk. 1, 330. Stvor' se, dušo, u gradini ružom. 1, 354. Vodite ga, te ga obesite u gradini o suvoj davini. 2, 162. — *s voćkama, isporedi* šļivik, voćńak. Vezak vezle tri djevojke u gradini pod slatkim bademom. Nar. pjes. vuk. 1, 452. Kao sjenica u gradini od krastavaca. Đ. Daničić, isai. 1, 8. Natrešću ti ih *(trešańa)* puna nedra u gradini našoj. M. P. Šapčanin 1, 59.

b. septum, sepes, *vidi* ograda. — *Između rječnika u Mikaļinu* (gradina, ograda ‚septum, sepimentum') *gdje se naj prije javļa u našem jeziku, u Stulićevu* (‚vallum, septum, septio, munimentum'), *u Vukovu* (1. ‚der zaun' ‚sepes'). *mislim da amo spada ovaj primjer:* Ispod žitâ otići (tajom, uteći — kao krajem gradine kud su žita posijana). Vuk, poslov. 105.

c. *augm.* grad *(vidi* 1. grad, a). — *U naše vrijeme (ali vidi i* d), *a između rječnika u Stulićevu* (‚arx magna vetus') *i u Vukovu.* Tu mu sud obeća tristo forinti, ako bude va ńihovoj gradine prespal... i večer projde tamo. ne projde spat... projde pod dimńak i tu sedo. Nar. prip. mikul. 12. Ej! Nikšiću, uklota gradino! Osvetn. 3, 34. — *po ovome znači i razvaline grada.* Layard raskapa strašne gradine Babilona. M. Pavlinović, rad. 18. Gradina, hist. ‚(burg-)ruine', tal. ‚rovine (di castello)'; gradine (pl.), ‚ruinengruppe'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

d. *ime mjestima (većijem će dijelom biti po značeńu kod* c). *a) u Hercegovini. aa) dva sela u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 256. 292. — *bb) selo u okrugu sarajevskom.* 26. — *b) u Bosni. aa) četiri sela u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 72. 80. 84. — *bb) selo u okrugu bihaćkom.* 104. — *cc) selo u okrugu sarajevskom.* 34. — *dd) selo u okrugu travničkom.* 174. — *ee) selo u okrugu Donje Tuzle.* 158. — *c) u Srbiji. aa) dva zaseoka u okrugu užičkom.* K. Jovanović 152. 161. — *bb) razvaline u okrugu biogradskom.* M. Đ. Milićević, srb. 65. — *cc) mjesto u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Gradini. Sr. nov. 1873. 831.

— *dd)* Doña Gradina, *mjesto u okrugu valevskom.* Sr. nov. 1872. 500. — *d) selo i pustara u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled. 109. — *e) selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 27. — *f) selo u Istri, tal.* Giroldia. Schem. paren. 1876. 12. — *biće isto što se pomiñe* XIII *vijeka.* Od strani svoje vasi Gradina. Mon. croat. 10. (1275).

2. GRÀDINA, *m. ime muško.* — XI *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Gradinna'. Doc. hist. rač. 134. (1080). — *isporedi* Gradihna.

GRÀDINAST, *adj. sličan gradini (vidi* 1. gradina, c *pri kraju), razvalinama.* — *Načiñeno u naše vrijeme.* Gradinast, min. (razvalit), ‚ruinenförmig', tal. ‚ruiniforme'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRADIN DIJEL, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Gradinь dêlь', selima je crkve Bogorodičine u Arhiļevici išla meña ‚na Gradinь dêlь' (Mon. serb. 144 *god.* 1349).

GRÀDINE (grȁdine), *f. pl. ime mjestima u Srbiji.* — *vidi* gradina. *a) u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Gradinama. Sr. nov. 1871. 7. — *b) u okrugu biogradskom* (Grȁdine). Glasnik. 19, 139.

GRÀDINICA, *f. dem.* 1. gradina. *a) s pravijem značeñem. u Vukovu rječniku.* — *b) ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu smederevskom.* Livada u Gradinici. Sr. nov. 1874. 409. — *bb) u okrugu niškom.* Nego se spuste na Gradinicu, kraj Morave, i sklone se u veliki dedobarski han. M. Đ. Milićević, zim. več. 156.

GRADINIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Gradiništu. Sr. nov. 1868. 243.

GRADINOVAC, Gradinovca, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski)* Gradinovec. Pregled. 52.

GRADIŃE, *n. coll.* 1. gradina, a. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* ‚Gradinije', coll. horti. Manastir je Treskavac imao ‚stasь vь Krivogaštanehь kupenica odь argiropula z gradinijemь' (Glasnik. 11, 132 *god.* 1336—1346).

GRADIONICA, *f. vidi* graditeļica. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GRADIONIK, *m. vidi* graditeļ, gradilac. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

GRADISAĻIĆ, *m. vidi* Gradislaļić. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gradisaļićь). Čerpьna Gradisaļićь. Mon. serb. 229. (1397).

GRADISLAĻ, *adj. koji pripada Gradislavu.* — *Postaje od* Gradislav *nastavkom* jь; j *poslije* v *mijeña se na* ļ, *a zatijem* v *ispada.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Meña je Vlasima Ratiševcima išla na Gradislaļu crьkvь. Deč. hris. 49.

GRADISLAĻIĆ, *m. prezime po ocu Gradislavu.* — *Radi postańa vidi* Gradislaļ. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gradislaļićь 3, 579). Bratomilь Gradislaļićь. Deč. hris. 51. Grьdmanь Gradislaļićь. Glasn. 15, 294. (1348?).

GRÀDISLAV, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Gradislavь). Gradislavь. Deč. hris. 13. 21. *i još na mnogo mjesta.* Vojevoda Gradislavь. Mon. serb. 104. (1333). (S)elište Bêla Vodica što priloži tepci Gradislavь. Glasnik. 11, 136. (1336—1346). Selo Jelьšanica Gradislava tepačije *(griješkom* Selo Jelčanicu, Gradislovo, Tepjačije. Mon. serb. 195). Glasn. 11, 139. (1380).

GRADIŠA, *m. ime muško.* — XIII *i* XIV *vijeka, i u Daničićevu rječniku.* Gradiša Hodimirištь. Mon. serb. 33. (1247). Dêdь mu Gradiša. Deč. hris. 38.

GRADIŠČANAC, Gradiščanca, *m. vidi* Gradiščanin. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Što i pedeset Gradiščanaca. I. Zaničić 212. S Gradiščanci na ńega nasrnu. 219.

GRÀDIŠČANIN, *m. čovjek iz Gradiške.* — *plur.:* Gràdiščâni. — *isporedi* Gradiščanac, Gradiškanac. — *Od* XVII *vijeka.* Što mi pišete zaradi Đure Gradiščanina. Starine. 11, 139. *(oko* 1681). Svakomu po malo iliti predike nedilne... po P. F. Đuri Rapič (‚Rapics') Gradiščaninu. Đ. Rapić 1.

GRADIŠĆAK, *m. selo u Međumurju.* M. Sabļar 125. Schem. zagr. 1875. 143.

GRÀDIŠĆE, *n. vidi* gradište.

GRADIŠIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

GRÀDIŠKA, *f. ime mjestima.* — *Akc. je bilježen kao što je u Vukovu rječniku; drugako je (za Gradišku bosansku):* Gràdiškâ. Glasnik. 22, 52. *po ovome (ako je pouzdano, ali opet ima:* u Gradiški. T. Kovačević, bosn. 66) Gradiška *ne bi bio supstantiv nego adjektiv. to bi se potvrdilo i Reļkovićevijem primjerom (kod b)) za slavonsku Gradišku i tijem što se i slavonska i bosanska* Gradiška *zamjeńuju oblicima* Gradiški *i* Gradiško *(vidi kod oboga).* — *Po postańu biće adjektiv koji postaje od* gradište *nastavkom* ьskъ. *a)* Gradiška bosanska, *grad u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 76. — *može biti da je ova* Gradiška *što se pomiñe* XVIII *vijeka.* Kê na harač htiše opravit pod Gradišku i inada. J. Kavańin 105a. — *b)* Stara Gradiška, *tvrđa, i* Nova Gradiška, *trgovište u slavonskoj krajini u okrugu gradiškom.* Razdijeļ. kr. 13. M. Sabļar 125. 126. — *od* XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku:* Gràdiška (nova i stara) ‚stadt in der slawonischen grenze'. Manastire takojer imadeš: jednog ima i Virovitica, drugog ima u staroj Gradiškoj. M. A. Reļković, sat. 133a. U Novoj Gradišci. Šem. prav. 1878. 80.

GRÀDIŠKÂ ČŪKA, *f. brijeg u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasnik. 19, 298.

GRADIŠKANAC, Gradiškanca, *m. vidi* Gradiščanin. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Još Brođanin i š nim Gradiškanac. S. Štefanac 39.

GRADIŠKANSKI, *adj. koji pripada Gradiškanima ili Gradišci.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jer krajinu svu prosvitli Salko, gradiškansko ono sunce žarko. S. Štefanac 13.

GRÀDIŠKÎ, *adj.*

a. *koji pripada gradištu.* — *Postaje od osnove* gradišt *nastavkom* ьskъ; tьs *ispada.* Velikogradiška *i* malogradiška *(opština).* K. Jovanović 139. 140.

b. *koji pripada Gradišci (bosanskoj i slavonskoj). a) bosanskoj.* — *od* XVII *vijeka.* Od nas Ibrahim Ireisa Karalića gr(a)da gradiškoga. Starine. 11, 113. *(oko* 1670). Ni u vašem gradu ni u gradiškome. 11, 147. *(oko* 1686). — *i* Gradiški *u muškom rodu kao supstantiv upotrebļava se* XVII *vijeka mj.* Gradiška. Išao sam u Gradiški. Starine. 11, 127. (1679). *amo će spadati i ovo:* Od mene Husein-čehaje iz Gradiškoga. 100. *(oko* 1655). *i ovo (ako ne pod* Gradiško). Pelivani Savu preletješe, u petak su Gradiškome došli. Nar. pjes. vuk. 1, 445. — *b) slavonskoj.* — *od* XVIII *vijeka.* Vitezovi gradiški vojnici. S. Štefanac 5. Poslanik dvorski primi na ovom poļu gradišku krajinu u oblast. M. A. Reļković, sat. B2b. Gradiška regimenta. B6a. U gradiškoj regimenti. J. S. Reļković 219.

GRÀDIŠKÔ, *n. vidi* Gradiška *i* gradiški. — *Od* XVIII *vijeka. a) Gradiška bosanska.* Gradiško je poldrug dan od Koštanice. Starine. 11, 104. (1662). *vidi i kod* Gradiški, b, *a) naj zadńi primjer. — b) Gradiška slavonska.* Po tebi se bijele gradovi Brod, Gradiško, Osik i Varadin. M. A. Reļković, sat. B2ᵇ. Ovo ti je ono Novogradiško od kojega ime svoje ima gradiška regimenta. B6ᵃ. — *Ne znam jeli prvo ili drugo u ovom primjeru:* Drugi biše toga istog vika otac Bono roda od Gradiška. Nadod. 102. *(u ovom je primjeru* Gradiško *shvaćeno kao supst. a ne kao adj.).*

GRADIŠNICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Ńiva u Gradišnici. Sr. nov. 1870. 586.

1. GRADIŠTA, *n. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Gradišta', među selima koja je kraļ bosanski Tomaš Ostojić dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića bilo je ‚selo Gradišća' (Mon. serb. 439 *god.* 1446). biće negdje u Hercegovini u primorju blizu Neretve, jer ondje imaju druga sela koja je isti kraļ dao istima. — Okolina neka u istom kraju: isti je kraļ istima dao ‚selo u Gradištihь' ne imenujući ga. (Mon. serb. 440). — Mjesto na Savi kod Broda: ‚na Gradištihь' je ‚na Brodu savskomь' dao kraļ maďarski Matija diplomu fratru Aleksandru Dubrovčaninu (Mon. serb. 494 *god.* 1465). — *pomińe se i* XIII *vijeka u latinskom spomeniku:* ‚Terra Gradista'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 115. (1257).

GRADIŠTANAC, Gradištanca, *m. prezime (čovjek iz Gradišta). — U naše vrijeme.* Pavle Gradištanac. Rat. 179. Mihajlo Gradištanac. 422.

GRÀDIŠTE, *n. ime vrlo mnogijem mjestima. — Kod čakavaca i kajkavaca i u zapadnom govoru kod štokavaca sa* -šč- *mj.* -št-. — *Postaje od* grâd *nastavkom* ište; *mislim da je uprav augm.* grâd, *što se potvrđuje akcentom; i sa značenem: razvaline (n. p. kod c) ff)) biće augmentativ, a ne: mjesto gdje je bio grad. a)* ‚Gradište', pašištu Dabićevu koje je dao Hilandaru kraļ Milutin išla je meda ‚na Veli Vrhь prêzь Ponorь na Gradište' (Mon. serb. 61 *god.* 1293—1302). a selu Lojanu koje je isti kraļ dao Hilandaru s crkvom bio je zaselak ‚Gradište' bez sumńe drugo (64). Jedno blizu Dečana može biti ono prvo; selu Strijelcu koje je kraļ Stefan Dečanski dao Dečanima išla je meda ‚na Bogojevo selište, na tri orahe i u rêku i na Gradište' (Mon. serb. 92 *god.* 1330). isto se bez sumńe misli i ovdje, gdje se još više kaže gdje je bilo: selu Zerzevu koje je kraļ Dečanski dao Dečanima išla je meda ‚sь Postelьkaki posrêdь Gradišta u Drimь' (96). Đ. Daničić, rječ. 1, 230. *vidi i* Deč. hris. 9. 24 *i još na nekoliko mjestu. — b)* Blizu Prizrena: selu kojemu je ime ‚Sêńani' išla je meda ‚u Gradište' i zabjelu Kruščici ‚otь Vrańe Stêne u Gradište, a otь Okovane u Pčelinu Stênu na Gradište, otь Gradišta na Ravnu Glavu' (Glasnik. 15, 276 *god.* 1348?). i selu je Riječanima išla meda ‚otь Gradišta' (277). Domovićima i Tatarinu išla je meda ‚u Gradište i otь Gradišta nis potokь planinьskyj, kako spada dolь u Drim' (283). selu je Brijezima išla meda ‚otь Gradišta' (284). Kostrcu je išla meda ‚uz Gradište' (295). Đ. Daničić, rječ. 3, 579—580. — *c) u Srbiji. aa) u okrugu požarevačkom:* Veliko Gradište, *varošica.* K. Jovanović 139. *i u Vukovu rječniku:* ‚ein städtchen an der Donau, zwischen Ram und Golubac, mit ruinen'. — Malo Gradište, *selo.* K. Jovanović 140. — *jedno se od ovo dvoje pomińe od* XIV *vijeka.* Još jedno *(‚Gradište')* na Dunavu: selu Ravanici u Peku koje je car Lazar dao Ravanici išla je meda ‚odь Dunava i otь Gradišta na jazvine' (Sr. letop. 1847. 4, 52 *god.* 1381). na isto je ‚Gradište' išla meda i selu Vojnicima, koje je isti car dao istom manastiru (52). Đ. Daničić, rječ. 1, 230. — *bb) u okrugu kneževačkom: selo.* K. Jovanović 114. *i brdo.* Glasn. 19, 296. — *cc) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118. — *dd) selo u okrugu pirotskom.* 234. — *ee) selo u okrugu topličkom.* 383. *ovo se isto pomińe* XVIII *vijeka.* Ot Gradište *(jamačno nominativ: u istom spomeniku ima:* ot gorńe Crnatovo, ot dońe Crnatovo) Stepanь. Glasnik. 49, 12. (1734). — *ff) ostaci grada. aaa) u okrugu biogradskom.* M. Đ. Milićević, srb. 65. — *bbb) u okrugu niškom.* kraļ. srb. 18. 24. 28. — *ccc) u okrugu pirotskom.* 179. 180. — *ddd) u okrugu vrańskom.* 283. — *eee) u okrugu topličkom.* 356. — *gg) mjesto u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 139. — *hh) mjesto u okrugu ćuprijskom.* Ńivu u Gradištu. Sr. nov. 1875. 249. — *d)* Gradišće, *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 210. — *e) u Hrvatskoj* (Gradišće). *aa) seoce u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 30. — *bb) seoce u podžupaniji varaždinskoj.* 46. — *f) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 91. — *g) selo u slavonskoj krajini u okrugu brodskom.* Razdijeļ. kr. 14. — *h) u Dalmaciji u kotaru kotorskom: manastir i pravoslavna parohija u protopreziteratu budvanskom.* Šem. bokokot. 1857. 13. 27. — *biće isto mjesto što se pomińe* XIV *vijeka.* Još jedno *(‚Gradište')* blizu manastira Bogorodice rtačke: selima koja je kraļica Jelena dala tome manastiru išla je meda ‚otь Prêsêke u Gradište' (Mon. serb. 68 *god.* 1305—1307). Đ. Daničić, rječ. 1, 230.

GRÀDITEĻ, *m. čovjek koji gradi. — isporedi* gradilac. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (graditeļ, zidač ‚coementarius, faber coementarius, aedificator, opifex'; tko je svrha grade majstor ‚architectus, machinator'), *u Belinu (vidi kod d)), u Voltiģijinu* (‚muratore' ‚maurer'), *u Stulićevu* (‚fabricator, aedificator'). *a) čovjek koji gradi u naj užem smislu (vidi* 1. graditi, 1, a, *a) aa)). — isporedi* zidar. Kami koga su odvrgli graditeļi. B. Kašić, rit. 133. Kûpit šumu, sjeći drva, peć opeke i u krošńah nositi što je potrebito graditeļim od gradova. I. Đordić, salt. 281. — *b)* architectus, *čovjek koji upravļa kod građeńa i kaže kako će se graditi (vidi* 1. graditi, 1, a, *a) bb)). — u Mikaļinu rječniku, i u naše vrijeme u Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa:* Graditeļ, arch. ‚baumeister, architekt, baukünstler', frc. ‚architecto', engl. ‚architect', tal. ‚architetto'. *i za brodove:* Graditeļ brodova, lađa ‚schiffsbaumeister', tal. ‚costruttore di navi'. — *c) čovjek po čijoj voļi, čijim troškom gradi se (vidi* 1. graditi, 1, a, *a) cc)).* Krak se za ńim pak udjeļa; drži u rukah grad i ovi Kraka svoga graditeļa, ki imenom i sad slovi. I. Gundulić 427. Tko god grade ohole uzvišava pod rodnom svojom obiļežom sred stavna mramora udjeļanom zapiśiva svoje ime, neka lice isto stvora ponositoga pripovijeda svijem narodim dohodnijem blagodarnost graditeļa. B. Zuzeri 8ᵃ. — *d) vidi* 1. graditi, 1, a, *b). — u Belinu rječniku:* Graditeļ od kļúčâ ‚chiavaro e chiavajo, chi fa le chiavi o serraturo' ‚artifex claustrarius'. 189ᵇ. — *e) vidi* 1. graditi, 1, a, *e) bb).* Od mnoštva jezikopopravitelja i graditeļa književnoga jezika. Vuk, pism. 87.

GRÀDITEĻICA, *f. žensko čeļade kao graditeļ. — U Stulićevu rječniku* (‚quae fabricat etc.').

GRÀDITEĻSKÎ, *adj. koji pripada graditeļima, pa po tome i građeńu. — Načińeno u naše vri-*

jeme. Graditeļski, arch. ‚bau- (in zus.)'; graditeļski vještak, ‚bauverständiger'; graditeļska akademija, ‚bauakademie'. B. Šulek, im. znanstv. naz. Graditeļska oblast ‚baubehörde'. Zborn. zak. 2, 686.

GRÀDITEĻSTVEN, *adj. koji pripada graditeļstvu. — Načińeno u naše vrijeme.* Graditeļstven, arch. ‚architectur- (in zus.)', tal. ‚architettonico'; graditeļstveno slikarstvo, ‚architekturmalerei'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Graditeļstvena oblast ‚baubehörde'. Zbornik zak. 2, 99. Graditeļstveni urednik ‚baubeamter'. 2, 101.

GRÀDITEĻSTVO, *n. osobina, posao onoga koji je graditeļ (vidi* graditeļ, *b)). — Načińeno u naše vrijeme.* Graditeļstvo, arch. lat. ‚architectura', ‚architektur, baukunst', tal. ‚architettura', frc. engl. ‚architecture'; gradsko graditeļstvo, ‚stadtbaukunst', tal. ‚architettura civica'; pozemno graditeļstvo, ‚laudbaukunst'; vodno graditeļstvo, ‚wasserbaukunst'; svjetovno graditeļstvo, ‚profanarchitektur'; nauk o graditeļstvu, lat. ‚architectonica', ‚architektonik'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *u istoj knizi i s drugijem značeńem: građeńe i što građeńu pripada:* (građenstvo), ‚bauwesen' *i graditeļski ured:* (građevni ured), ‚bauamt', *tal.* ‚ufficio edile'.

1. GRÁDITI, grâdîm, *impf.* sepire, munire; aedificare, *praslavensko je značeńe okoļavati zidom, plotom itd. (gradom, vidi* 1. grad, *osobito pod* c); *iz ovoga se razvilo drugo već u staro doba (vidi u staroslovenskom i ruskom jeziku): raditi da postane grad i sve ono što je okoļeno, utvrđeno zidom (dakle i kuća itd.). ovo je zadńe značeńe preotelo mah u našem jeziku i duļe se raširilo. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grâdâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* grâdî, *u part. praet. pass.* grâđen. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* graditi ‚aedificare', *rus.* городить ‚sepire, aedificare', *a češ.* hraditi *i pol.* grodzić ‚sepire'. — *Ńekadašńi oblik za praes. 1 sing.* gradu *nalazi se još* XVI *vijeka (vidi drugi primjer kod* I, 1, a, *a) aa)). — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* ‚fabricare'; *u Mikaļinu:* graditi, zidati ‚aedifico, exaedifico, exstruo, construo'; graditi drijeva, brode ‚exstruere, construere, aedificare navigia'; *u Belinu:* ‚aedifico' 298[a]; *u Bjelostjenčevu:* gradim ‚sepio, consepio, cingo', kakti gradim plotom ‚sepio, cingo sepe'. 2. gradim, upravļam ‚aedifico'. v. načińam; *u Jambrešićevu:* gradim ‚sepio'; *u Voltiđijinu:* ‚fabbricare, murare; assiepare' ‚bauen; zäunen'; *u Stulićevu:* ‚fabricare, fabricari, aedificare, construere, fundare'; *u Vukovu:* ‚machen, verfertigen' ‚condo', n. p. opanke, kuću, crkvu, most, gusle, gadļe, sedlo itd.; *u Daničićevu:* ‚aedificare'.

1. *aktivno.*

a. aedificare, condere, fabricari, facere, *raditi da postane ńešto okoļeno zidom, kao grad, kuća itd. ovo se značeńe daļe širi tako da može značiti i: činiti uopće. — ono iz čega se sastoji ono što se gradi (građa) obično stoji u gen. s prijedlogom* od, *rjeđe u instr. (n. p.* Graditi kamenjem udjeļanijem ‚quadrato saxo aedificare'. A. d. Bella, rječ. 298[b]). *a) objekat je ńešto okoļeno zidom: grad, kuća, crkva, kula itd. ili dio takovoga čega, kao zid, vrata itd. kod toga se obično misli da je radńa takova da objekat postaje tijem što se stavļa i utvrđuje kamen na kamen i uz kamen. s toga što se ima u misli samo takovo značene može biti objekat i što nije okoļeno zidom i što nije dio takovoga mjesta, n. p. zid uopće (i koji ne okoļava), most, put itd. u širem smislu grada čega može i ne biti kamen nego što drugo; n. p. drvo, zemļa, gvožđe itd. po ovome može biti objekat i drugo što doslije nekazano, ali srodno po značeńu s onijem, jer je naokolo zatvoreno i u onome ko (čeļade ili životińa) prebiva, n. p. lađa, gnijezdo, ulište, (po nešto u prenesenom smislu) grob itd. aa) subjekat sam radi (svojijem tijelom, n. p. čeļade rukama) kod građeńa.* Jagńila da grade. Glasn. 15, 310. (1348?). Tim za tve ja dike u gori zeleni građu sad kraj rike ovi grob kameni. D. Rańina 55[a]. Majstore, koji gradahu jednu crkvu. M. Divković, bes. 316[b]. Koji gradahu Jeruzolim. M. Radnić 57[a]. Građahu zid. 318[a]. Ako kuću Bog ne gradi, zaman trude ki ju grade. A. Vitaļić, ist. 461[a]. Drivodiļe, ki vrst plavja mnozijeh gradu. J. Kavańin 142[b]. Grad gradila b'jela vila ni na nebo ni na zemļu, no na granu od oblaka. Nar. pjes. vuk. 1, 151. Na grad gradi troje vrata. 1, 152. Pa on gradi lučevu ćeliju. 2, 92. Te gradove raja načinila, gradila ih po devet godina. 4, 150. On je za tim mlinica gradio. M. Pavlinović, rad. 166. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Ptica gńizdo gradi. Đ. Baraković, vil. 91. Črni gavran svoje gnezdo gradi, gradil ga je dvajset i tri leta. Nar. pjes. istr. 1, 38. — *i ovi u kojima je izostavļen objekat:* Da je voļan na svomu graditi. Stat. poļ. ark. 5, 283. Zašto je ovo ńih oficijo i skupsti i sadit i orit i gradit. I. Držić 252. — *i ovi u kojima je glagol u prenesenom smislu, jer je subjekat stvar umna (mogli bi spadati i pod cc)).* Ubožstvo gradi gradove. M. Radnić 554[a]. Vreme gradi niz kotare kule, vreme gradi, vreme razgrađuje. Nar. posl. vuk. 39. Vrijeme grad gradi pa ga vrijeme i razgradi. 40. — *bb) subjekat ne radi tijelom kao kod aa), nego upravļa građeńem, kaže drugima kako će raditi.* Jagńe moje, Rade neimare! gradiš li mi Ravanicu crkvu? Nar. pjes. vuk. 2, 207. — *cc) subjekat je onaj po čijoj voļi i zapovijedi i o čijem trošku drugi grade. značeńe je kauzalno prema aa).* U monastire u Svetu Goru, što su naši prêdêdi i roditeļi gradili. Mon. serb. 521. (1497). I onamo pošadši, crikve grajaše. F. Glavinić, cvit. 202[b]. Grade polače nove od velike scine. P. Radovčić, nač. 15. Odluči graditi mojstir početi. A. Vitaļić, ost. 412. Arsana glasovita, gdi sve gradiš plavi nove. J. Kavańin 218[a]. U skvarne crkve stare gradimo opet nove otare. 225[a]. Neću da mi ti templo gradiš. I. Đorđić, salt. XIV. Bi im dopušteno da po svemu kraļestvu grade manastire. Norini 11. Asan gradi nove bezistene. Nar. pjes. vuk. 596. Ostalo je blago poharčio zidajući po kalu kaldrme i gradeći po vodam' ćuprije. 2, 104. Grad gradila tri brata rođena... grad gradili Skadar na Bojani, grad gradili tri godine dana. 2, 115. Hoću gradit' crkvu Ravanicu. 2, 200. Kulu gradi crni Arapine. 2, 385. Kad Jerina Smederevo gradi. 3, 1. Gradiću ti dvore u Stamboln. 3, 61. Imam blaga koliko mi drago, gradio bi deset manastira. 3, 174. To je paši vrlo milo bilo, pa on gradi orahove šajke. 4, 241. Grádi kuću u svakom mjestu. (Pripovijeda se da je nekakav otac na samrti kazao sinu i mislio je da bi se sin starao u svakome mjestu da steče prijateļa). Nar. posl. vuk. 45. Česme i ćuprije koje su ńihovi stari prije stotine godina gradili. Vuk, rječ. *kod* zadužbina. Počne Šćepan graditi put s Rijeke u Crmnicu. S. Ļubiša, prip. 127. Kad gradiš novu kuću. Đ. Daničić, 5mojs. 22, 8. — *amo spadaju i ovi primjeri s objektom* zadužbina: Već je babo poharčio blago sve gradeći mloge zadužbine: dok je Svetu Goru podigao i Vilindar crkvu načinio... Nar. pjes. vuk. 2, 103. Ne trpaše na gomile blago, no gradiše s ńime zadužbine, sagradiše

mloge manastire. 2, 199. Svojijem mnogijem prihodom zadužbine gradio. S. Ljubiša, prip. 37. *vidi:* Naj veća je zadužbina načiniti namastir ili crkvu, kao što su srpski carevi i kraljevi gradili; po tom je zadužbina načiniti ćupriju na kakoj vodi ili preko bare, kaldrmu po rđavu putu, vodu donesti i načiniti blizu puta (i to se kaže ‚graditi' i ‚načiniti' — sebi — zadužbinu), usaditi ili nakalamiti voćku blizu puta, gladnog nahraniti, žednog napojiti, golog odjesti (i ovo se kaže ‚činiti' i ‚učiniti' zadužbinu) itd. Turci i današńi dan grade i čine sve take zadužbine. Vuk, rječ. *kod* zadužbina. *i ovaj primjer bez objekta:* Namjerava graditi ‚er hat einen bau vor'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *b) značeńe se dalje širi, te* graditi *znači obrađivati ńešto (građu) da dobije ńeki oblik (objekat). aa) građa su dijelovi, komadi iz kojijeh se sastoji objekat, kao kod a). razlika je u tome što je drukčiji objekat.* Od čedra križ priteški grade i djelu. G. Palmotić 3, 172a. Graditi sate ‚tavos fingere'. A. d. Bella, rječ. 306b. U ćeliji je remeta koji gradi rešeta i zlaćena vretena. (Z). Poslov. daničk. 139. O tamburo, o dangubo moja! izdangubih dane i godine, dangubio ko te je gradio! Nar. pjes. herc. vuk. 205. Srbin opanke sam sebi gradi *(moglo bi spadati i pod bb)).* Vuk, dan. 2, 102. Kad ko vidi u koga dobru bačvu, on ide k onome koji ju je gradio da i sebi naruči. poslov. 284. Dok je Jakob Watt gradio glazbila. M. Pavlinović, rad. 157. — *amo spada i ovaj primjer bez objekta:* Olovar, koji gradi od olova. J. Mikalja, rječ. *kod* olovar. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu se ‚koń' shvaćaju kao komadi ili dijelovi (građa) iz kojijeh se sastoji ‚meteriz'.* Za końe se nisu zaklańali, ni od końa meteriz gradili, no su oni činili juriša. Nar. pjes. vuk. 3, 262. — *može biti da amo spada i ovaj primjer:* Dvije su seke braca ne imale, već ga grade od bijele svile. Nar. pjes. bos. prij. 1, 37. — *bb) i građa i radńa drukčije su nego kod aa), n. p.: građa može biti što sitno (n. p. múka, zemlja itd.) što radńom (n. p. pečeńem) može otvrdnuti.* Već mu gradi šećerli kolače. Nar. pjes. vuk. 2, 331. Gradite opeke. Đ. Daničić, 2mojs. 5, 16. *građa može biti što žitko čemu se daje ńeki oblik lijevajući u osobiti kalup, koji oblik ostane kad građa otvrdne.* Livenih bogova ne gradi sebe. Đ. Daničić, 2mojs. 34, 17. *od građe se oduzimje dok dobije oblik što je objekat.* Od kopla ti gradili nosila, a od štita grobu poklopnice! *(moglo bi spadati i pod f)).* Nar. pjes. vuk. 2, 558. Gradi ražań, a zec u šumi. Nar. posl. vuk. 45. Kad je svoje prošće gradio. Glasnik. n, 1, 83. (1808). *po ovome se može kazati da se od cijeloga komadi grade.* Koga Marko sabljom udaraše, po dvojicu od jednog građašo. Nar. pjes. vuk. 2, 252. Te udara Arnaut-Osmana, od jednoga dva komata gradi. 3, 215. *(mogla bi i ova dva primjera spadati pod f)). — amo spada i ovaj primjer:* Za imati jednoga boga ńihovoj debeloj pameti slična gradišo ga sami sobi svojim rukama. A. d. Bella, razgov. 223. — *cc) uopće. amo spadaju ovaki primjeri u kojima ili nema objekta ili je objekat zamjenica:* Nikakav majstor ne radi svoga zanata, ne znajući šta gradi ni kako gradi. Vuk, pism. 66. Ni radoći ni gradeći, nego po Božjoj volji, napadoh nehotice na lupože. S. Ljubiša, prip. 190. Graditi, stat. techn. (praviti), ‚verfertigen', tal. ‚fabbricare, preparare'; (tvoriti), ‚fabriciren', tal. ‚fabbricare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *c) daljem širećem značeńa može značiti: raditi da postane što mu drago tjelesno. građa kod ovake radńe mijeńa lice i narav (mijeśajući se s čim ili bez toga) dok postane ono što je objekat. (Čele)* mijeseći i gradeći med i vosak. B. Zuzeri 209b. Med, koga grade i čine pčelice. V. M. Gučetić 31. Da ti tražim od mora ećime, da ti gradim mekane meleme? Nar. pjes. vuk. 2, 512. Graditi barut. Sr. nov. 1835. 142. Ja sam gradio pivo. M. Pavlinović, rad. 97. Graditi *(n. p.* sir), ‚erzeugen (z. b. käse)', tal. ‚fabbricare, formare, fare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *d) objekat je ime apstraktno koje znači što tjelesno. aa) kad je objekat* konak, večera, veselje *itd., znači što i* spravljati, spremati. I gradi mi konak u Prizrenu. Nar. pjes. vuk. 4, 214. I da konak s ortacima gradi. Ogled. sr. 121. Al' Đorđija dva veselja gradi: brata ženi a sestru udaje. Nar. pjes. vuk. 4, 155. Gradi svadbu za petnaes danah. Pjev. crn. 219b. Otpri vrata i večeru gradi. Osvetn. 4, 51. — *bb) s ńekijem drugijem objektima što i* činiti *uopće.* Kad okrene niz ćesarovinu, da mu mjesto generali grade. Osvetn. 2, 101. *prema predašńemu primjeru amo spada i ovaj:* Kad su ńega zapazili Turci, ulicu mu proz okole grade. 2, 116. — *e) metaforički o umnoj radńi. aa) objekat je* knjiga *(u prvom primjeru ‚liber', u ostalijem ‚epistola'). radńa je ujedno umna i tjelesna.* I na pero ruku stăvi ter protivne knjige grádi. J. Armolušić 7. Donesi mi jedan list hartije, da ti gradim jednu sitnu knjigu. Nar. pjes. vuk. 2, 246. Gradi knjige na četiri strane. 2, 516. Brže gradi knjigu na koljenu. 3, 106. — *bb) objekat je* jezik (‚sermo'). *radńa je samo umna. značeńe je po ńešto ironički shvaćeno.* Jer bismo inače na sramotu umu ljuckome kvarili svoj jezik i protiv ńegova svojstva i blagoglasija gradili drugi. Vuk, pism. 29. Onda bi nam se upravo moglo reći, da gradimo jezik. 33. Nov jezik graditi bez ikakvijeh pravila. 67. — *f) činiti da ńešto što već jest bude u čemu drugako. ono ovako promijeńeno shvaća se kao objekat, a kakvo je prije bilo kao građa i stoji u gen. s prijedlogom* od. *imam samo jedan primjer:* Dovede je u bijelu crkvu, od Hajkune gradi Anđeliju *(pokrstivši je i promijenivši joj ime).* Nar. pjes. vuk. 3, 363; *ali isporedi i primjere* Nar. pjes. vuk. 2, 558. 2, 252. 3, 215 *kod b) bb)). po tome bi se moglo kazati:* od crkve graditi ćamiju (Od ćamija crkve pogradiše. Nar. pjes. vuk. *u Daničićevoj srpskoj sintaksi* 243) *itd. i u prenesenom smislu:* od lupeža graditi junaka *(govoriti o lupežu kao da je junak) itd. — isporedi i* b. — *g) objekat je stvar umna (duševna, rjede tjelesna). u prenesenom smislu. aa) kao* činiti *(vidi* činiti, I, 1, b). *može se dativom kazati na čiju je korist ili štetu objekat.* Sam sebi smeću gradi, tko ište smeće i zavade. G. Palmotić 2, 129. Ka te zla ćes potakla je graditi mi sej nemire? 2, 348. Kada kaže, da te žudi, tad ti gradi poraz hudi. 2, 33. Tko druzijeh čas uvrijedi i sam sobi gradi štetu i onemu tko ga slijedi. 3, 53a. Izgubljenje gradi sebi. P. Kanavelić, iv. 20. Sami sebi svoju nesreću gradili po nerazboru. A. d. Bella, razgov. 26. Koju li veću pogubu vam istim možete graditi? 192. Oni nama svake jade grade. Pjev. crn. 244b. Vilo, ne gradi mi prije smrti múkâ. Osvetn. 2, 81. Već se svatko kô za glavu brani i vojvodi zlo ufańo gradi. 2, 136. — Graditi sobi sreću ‚felicitatem sibi parare'. A. d. Bella, rječ. 326a. Mir i skladovańe, štono sreću gradi naraštaju. Osvetn. 6, 19. — Drug se drugu svojom srećom hvali, da mu veće zadovoljstva gradi. Osvetn. 1, 45. Tako tiho bosjedio Mirko i svom srcu zadovoljstvo gradi. 2, 151. — *(Protivnici)* bi reći mu prijateljstvo grade. 3, 18. — A nitko se

na ńega ne tuži, jer nikomu ne gradi nasiļa. 2, 36. A ne šaļu zagrabļive glave po selijeh, da zulume grade. 2, 112. — Zašto Srbam prijevaru gradiš? Pjev. crn. 126a. — Okom grihe gradi. Đ. Baraković, jar. 118. Da ńegova djela pokažu, kako je zlo gradio i šta je dočekao. Djelovod. prot 3. — Al' čim pravdu pravdoļubi grade, himba pravdi pospiješeńe krade. Osvetn. 5, 3. — Blago onima koji mir grade. Vuk, mat. 5, 9. — Uspomenu gradit slavnu. P. Kanavelić, iv. 169. — Čas neumrlu sebi gradi i svom gradu rodjenomu. Ġ. Palmotić 2, 381. — Nađi sveca koji jošt nije počeo da čuda gradi. S. Ļubiša, prip. 248. — Kako radost i veseļe gradi. Nar. pjes. vuk. 5, 295. Javili se iz šikarja Turci, pukli puške, da veseļe grade. Osvetn. 7, 85. — Po tom savjet sa po usta gradi. 4, 14. — Ter s duhanom razgovore grade. 2, 72. — I družini gadan smijeh gradi. 1, 70. Turi vrelo u ńedra mu jaje, prži jaje, sužań poigraje, pržen ńemu sladak smijeh gradi. 4, 16. — Graditi, phil. (tvoriti, smišļati), ‚(einen begriff) construiren', tal. ‚costruire'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *mješte dativa nalazi se i gen. s* od, *jer se čeļade kojemu se radi koje zlo, shvaća kao građa onoj radńi. isporedi i f).* Od Turakah mnogi jada gradi. Nar. pjes. vuk. 4, 88. Pa što bi vam daļe povijedao, kakva rugla od sužańa gradi. Osvetn. 1, 28. Što od jednog protivnika grade. 2, 112. — *u ovom se primjeru instr. shvaća kao oruđe a ne kao građa:* Sebi gradiš, siromaše, tudijem raspom poraz. P. Kanavelić, iv. 227. *ovdje je nejasno značeńe:* Otole se hajduci podigli, opet pošli u Rusten planinu, da se hlade i zlo dobrom grade. Pjev. crn. 233b. — *bb) u ovijem primjerima* graditi *znači: načińati (mišļu i rječima u prvom primjeru, riječima u ostalijem) kao da jest ńešto čega nema.* Muk koji se kuša u vanđelima o životu i smrti Jozefovoj nije stvar za stavjat se ni za više ńe graditi otajstava. S. Rosa 51a. Zašto, braćo, ako Boga znate! bez nevoļe jer gradit' nevoļu? Nar. pjes. vuk. 2, 137. Što nevoļu gradiš bez nevoļe? Ogled. sr. 503. — *h) u ovijem primjerima u kojima je mješte objekta infinitiv ili podložna rečenica, značeńe je preneseno: lukavo misliti, lukavo izmišļati.* Zlobnici oni gradijahu u svojijem pametima... učiniti ga dužna glavom prid Pilatom. S. Rosa 134a. Uza što gradite u pameti kako ćete mi smrt zadati? 121b.

b. *objekat nije ono što postaje radńom nego ono što se obrađuje da postane ńešto drugo (predikat). — samo u prenesenom smislu sa značeńem: kazati govorom i drugijem načinom da je objekat ńešto (predikat) što nije. objekat je čeļade. predikat je u instr.* Što ti Turke gradiš kaurima? Nar. pjes. vuk. 3, 179. Gradimo ga lažom. Vuk, Ijov. 1, 10. Vi Mijata mučenikom gradite u oči lakovjerna puka. S. Ļubiša, prip. 255. *vidi daļe kod* 3, b.

c. *značeńe je kao kod* a *s razlikom da je građa subjekat.* Da ti kuću kamen gradi. A. Vitaļić, ost. 9. Ona pak *(planinska)* grana ide k istoku, pak se onđe opet razdvaja na dvije grane, od koji se desna vraća k jugu te gradi Rudničke planine. Vuk, dan. 2, 31.

d. *objekat je građa; značeńe je: namještati jedno na drugo, n. p. kamen na kamen, orahe, jaja u gradac (vidi* gradac, *c)). — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Amo spada i ovaj primjer u kojem stoji u prenesenom smislu s objektom umnijem:* Grih svrh griha graditi. A. Vitaļić, ist. 114.

e. *ograđivati. mislim da ovo nije staro značeńe (može biti u prvom primjeru, ako amo spada) kazano iz početka, ncgo da je postalo od* ograditi *tijem što je ovo izgubilo prijedlog da postane imperfektivno.* Da onzi vinograd̀ь sami grade i teže *(može biti da spada pod* f). Glasnik. 15, 276. (1348?). Imamo voća... grajom graditi. M. Gazarović iv. I tabore tvrde gradim (‚fossas munimine cingo'. Ovid. metamorph. 13, 212). Ġ. Palmotić 1, 216. Živim plotom i dračama vrt i lijere svoje gradu. J. Kavańin 368b. Tko pak stalno đubrište načińa, zidom gradi i mista ne mińa. J. S. Reļković 44. *vidi i u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiġijinu rječniku. — U ovom je primjeru impf.* zagraditi: Kod vode studene ku lista sen gradi od zrake sunčene. Đ. Baraković, vil. 131.

f. colere, *raditi kao težak, těžiti (može biti da se mislilo na* vinograd). *— U jednoga pisca* xviii *vijeka (ali vidi i prvi primjer kod* e). Poļe sije i bostane gradi. J. S. Reļković 6. Miran težak koji ob lito radi svoju brižno i litinu gradi. 7.

g. *kititi, resiti, vidi* 2, *c). isporedi i* 3, b, *b).*

2. *pasivno. a) vidi* 1, a. Gradjen ‚aedificatus'. A. d. Bella, rječ. 298b. U ńima su dva grada građena. Nar. pjes. vuk. 1, 166. — *b) vidi* 1, e. Moji rani vinogradi ni rađeni ni građeni. Nar. pjes. vuk. 1, 7. Ti ćeš naći jednu bašču građenu. 1, 402. — *c)* građen, iskićen, izvezen, izrešen. J. Grupković.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Da se ne gradi novo selo. Stat. poļ. ark. 5, 265. Sagrada se bez podumijente gradit ne more. B. Gradić, djev. 69. Jeruzolime, koji se gradiš kakono grad. M. Divković, bes. 338a. Kada se gradjaše korabļa. I. Bandulavić 142b. 1petr. 3, 20. Da u život mu se ime sveti, a po smrti crkve grade. I. Gundulić 572. Gdje se grade s dvjema crkvam tvrdi stani. Ġ. Palmotić 1, 99. Vidim, gdi se diže i gradi put nebesa tvrda građa. 1, 102. Kolonija.. zače se graditi. P. Vitezović, kron. 9. Kameńe i klačina od koji se čini oli gradi kuća. M. Dobretić 190. U kojoj se građahu brodovi. P. Petrović, gor. vijen. 57. Nova se peć gradi. M. Pavlinović, rad. 22. — Tarana se od tijesta gradi. Nar. pjes. herc. vuk. 219. Uz bijelu nedjeļu grade se ļuļaške. Vuk, živ. 18. Osem glavne sveće, na nekim mestima gradi se više mańih svećica. M. Đ. Milićević, slav. 24. I ti, vuče, svoju kožu svuče, dosta si ih sadro sa jaradi, tek od tvoje nek se steļa gradi. Osvetn. 4, 25. — Kako se gradi melem za ranu. M. Đ. Milićević, živ. 2, 54. — Tu se koļe, tu se jadi rade, tu dvojica od jednoga grade. Osvetn. 3, 127. — Mladići meću iz pušaka i veseļe se gradi. Pravdonoša. 1852. 9. S čijem imaju tijem se oružaju, pa se kršno zavjereńe gradi. Osvetn. 3, 148. Da se nova pobratimstva grade. 6, 30.

b. *refleksivno. a) subjekat radi da ńešto (predikat) uprav (isporedi b)) postane. u jedinom je primjeru predikat u nominativu.* A kako se gradite vještice? P. Petrović, gor. vijen. 87. — *b) naj češće kao pretvarati se, kad ko hoće da se kaže u čemu ili u svemu drukčiji nego uprav jest. isporedi* činiti se *kod* II, 1 *(gdje nije istaknuto da je ovako značeńe). — u naše vrijeme (ali može biti da amo spada i ovaj primjer iz* xvi *vijeka:* Selo, na kom se jur biše kmet počel graditi. Mon. croat. 258 *god.* 1556), *i u Vukovu rječniku:* ‚sich zu etwas machen, es spielen' ‚simulare': gradi se da je učen. — *predikat (kakav, ko hoće subjekat da se pokaže) izriče se na više načina: aa) nominativom.* Kad to čuo paša Seidime, sve mislio, na jedno smislio, pa on ode mladu berberinu, te je svoju obrijao bradu, pa

se gradi od Pazara Rade. Nar. pjes. vuk. 2, 455. Graditi se gospodar, zapovijedati. Vuk, poslov. 270. Ko se ti sam gradiš? jov. 8, 53. Kad se građahu mudri. pavl. rim. 1, 22. Što se sam građaše pravedniji od Boga. Đ. Daničić, jov. 32, 2. Ko se gradi bogat a nema ništa. prič. 13, 7. Koji se gradi prorok. jer. 29, 26. — *bb) instrumentalom.* Oni ga obezume, da se gradi carem. S. Ļubiša, prip. 103. — *cc) podložnom rečenicom s konjukcijom* da. Čoeku koji nije ništa a gradi se da je što veliko. Vuk, poslov. 34. Kad se ko gradi da je s kime rod a nije. 355. — *dd) s adverbom* kako, kao *s kojijem stoji predikat u nominativu:* Oni kojim posli naopako produ, obično se grade kao pravednici potrveni. M. Pavlinović, rad. 105. *ili podložna rečenica kao kod cc):* Poslaše vrebače, koji se građahu kao da su pobožni. Vuk, luk. 20, 20. — *c) bijeliti i rumeniti se, čersati se.* — *isporedi b), i* 1, g, *i* 2, *c).* — *u Vukovu rječniku kod* graditi se: Nije lijepa nego se gradi, t. j. bijeli se i rumeni se.

2. GRÁDITI, grâdîm, *impf. vidi* gargašati. — *Radi postaña isporedi* gradaše *i* gardašati. — *U Dobroselu.* M. Medić.

3. GRÀDITI, grâdîm, *impf. postaje od* grâd *nastavkom* i. — *Na dva mjesta* XVIII *vijeka. a) biti (bijem) kao grad (u prenesenom smislu: harati, uništavati).* I Šit meju mutna boja plijeni kuće, gradi poļa. J. Kavañin 292b. — *b) padati kao grad (i ovdje u prenesenom smislu o pucanijem zrnima).* Nasrñiva u ļutom boju gdje naj jače zrna grade ogñenita. B. Zuzeri 8.

GRÀDIV, *adj. koji se može graditi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚qui etc. fabricari potest'.

GRÀDÎVO, *n. a) od čega se gradi, vidi* građa. — *u naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚materia aedificiis construendis parata'). Koliko je drva za goriva i kamena za tvrda gradiva. Osvetn. 2, 92. Gradivo ‚bau-material'. Jur. pol. terminol. 58. Gradivo za mostove. Zborn. zak. 3, 530. — *i u prenesenom smislu:* Nabrao je gradivo za svoj Razgovor ugodni. M. Pavlinović, rad. 57. On bijaše od gradiva od kojega postaju umjetnici. 67. Jadna, vilo, za pjesmo gradiva! Osvetn. 3, 91. — *vidi i:* Gradivo, mech. phys. phil. ‚materia', ‚materie, material', frc. ‚matière', engl. ‚matter', tal. ‚materiale'; gradivo tvorničko, ‚fabrikationsstoff', tal. ‚materia di fabbricazione', arch. stil. v. građa. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *b) vidi* gradeñe. — *u Dubrovniku u naše vrijeme.* Zabavļeni gradivom plavčica i brodova. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 178.

GRADJÈNÎK, *m. prezime vlasteoske porodice mletačke, tal.* Gradenigo. — XIV *vijeka (pisano* Gradênikъ *i* Gradanikъ), *i u Daničićevu rječniku (Daničić misleći da je narodno prezime piše* Gradanićь *i* Gradênićь). Knezu dubrovļčkomu Vartolomeju Gradêniku. Spom. sr. 2, 2. (1320). Vartolomêju Gradaniku knezu dubrovļničkomu. 2, 1. (1313).

GRÀDLIKA, *f. u Vukovu rječniku:* jedan komad od grade *s primjerom:* od toga drvota ne može biti nikakva gradļika. — *otale:* Gradļika, arch. ‚bauholz (einzelnes stück)'; sklop, sklapaño gradļika, ‚holzverband, zimmerverband', frc. ‚assemblage des bois', engl. ‚construction of a timber-work'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* grâdļîkâ.

GRADLIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. gradoban. — *nepouzdano.*

GRADNA, *f. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 20. — *Kao voda pomiñe se* XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚In aquam .. Gradna'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 41. (1217).

GRADNIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 220.

GRADNIK, *m. zapovjednik (ili čuvar?) od grada.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Onizijem koje zovu obdan u grad, kada je spušten most, otvore im i ulizu s oblastju gradnika. M. Radnić, pogr. 175a.

GRADÑA, *f.*

a. *djelo kojijem se gradi, građeñe; ono što se gradi, građevina, zgrada.* — *Načiñeno u naše vrijeme.* Gradña, arch. (građeño), ‚erbauung, errichtung, bau', frc. ‚bâtisse, construction', engl. ‚building', tal. ‚fabbricazione'; (građevina), ‚baute'; gradña povrh tla, ‚hochbau', frc. ‚construction au dessus du sol', engl. ‚masonry above crown of formation'; gorña i nadzemna gradña, ‚oberbau, bahnoberbau', frc. ‚superstructure, voie permanente', engl ‚permanent way'; cf. nadgrađivañe; gradña u vodi, ‚wasserbau'; riječka gradña, gradña u rijeci, ‚flussbau'; ravnañe gradñe, ‚bauleitung'; upravļañe i vođeñe gradñe, ‚bauführung'; novci za gradñu, ‚baugeld'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *u prenesenom smislu (kao tehnička riječ u gramatici): način kako se riječi slažu jedna s drugom u govoru. u istoj knizi:* Gradña, stil. gr. lat. ‚constructio', ‚construction', tal. ‚costruzione'; participijalna gradña, ‚participial-construction'.

b. *selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 303.

GRADÑAST, *adj. vidi* gradñi. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRADÑAV, *adj. vidi* gradñi. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRÀDÑÎ, *adj. vidi* 2. gradan. — *U Mikaļinu rječniku* (gradñi, pun grâda ‚grandinosus') *i u Stulićevu* (gradñi, pun grada ‚grandinosus').

GRADOBAN, gradobna, *adj. u Stulićevu rječniku:* gradom pobijen. — *nepouzdano.*

GRADOBIĆE, *n. djelo kojijem se gradobije (od* gradobiti). — *U Belinu rječniku sa starijim oblikom:* gradobitje ‚il grandinare' ‚grandinis casus' 353b. — *sasma nepouzdano (jer bi od* gradobiti *supstantiv verbalni bio* gradobijeñe).

1. GRADOBIT, *m. vidi* gradobitina. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Od po badña gradobita čini čudno, da izaje vina velo. J. Kavañin 32a.

2. GRADOBIT, *u istoga pisca u kojega ima i* 1. gradobit; *kao da je adjektiv (ili boļe part. praet. pass. glagola* gradobiti); *značeñe može biti: posut kao grâdom (dragijem kameñem).* Tri srebrna polutila napletena zlatni cviti ima 'oš crkva bogumila svakim stinjom gradobiti, kroz *(s)*klo lupje puk prozira Dujma, Staša i Arnira. J. Kavañin 321a. S kih izmišću gradobiti svi kamenci dragoviti. 488a. — *na trećem je mjestu u istoga pisca s oblikom* gradobitit *(radi slika):* Doklecijan, ki prije preče ruhostijeñon gradobitit, i ki sebe bogom reče, hteć ga oholo pripohitit... 454a.

GRADOBITAN, gradobitna, *adj. u Stulićevu rječniku:* gradom pobjen. — *slabo pouzdano.*

GRADOBITI, gradobijem, *impf. padati, daždjeti (o gradu).* — *Samo u Belinu rječniku:* ‚grandinare' ‚grandinat' 355b; *u Voltićijinu:* ‚grandinare, tempestare' ‚hageln'; *u Stulićevu:* grad daždditi. — *ali vidi i* 2. gradobit.

GRADÒBITINA, *f. ono što je tukao grâd.* — *isporedi* gradobitna. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u Vukovu.* Protirevati zlo godine, krupe

i gradobitine (‚gradobisine' *jamačno štamparskom griješkom).* A. d. Costa, zak. 1, 184. Gradobitina, što je otučeno od grada: skupio sam ono malo nesritne gradobitine. M. Pavlinović. *i u Šulekovu rječniku:* ‚hagelschaden'.

GRADOBITNA, *f. vidi* gradobitina. — *U Belinu rječniku:* ‚frutti, uva o altro, battuti dalla grandine' ‚uva grandine percussa' 355b, *i u Stulićevu:* ‚uva aliique fructus grandine percussi, calamitas grandinis'. — *Može biti da je u Belinu rječniku štamparskom griješkom ispalo* i, *a da je iz ńega prepisano u Stulićevu; onda bi uprav glasilo* gradobitina.

GRADOBĻUDEŃE, *n. čuvańe grada, vidi* bļusti. — XIV *vijeka u knizi pisanoj miješanijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku* (gradobļudenije ‚custodia urbis'). Sija vьsa darovanija Božьstvьnomu hramu osvobodismo otь vsěhь rabotь gospodьskihь, da imь nê gradozidanija ni gradobļudenija. Mon. serb. 192. (1379).

GRADOBRANA, *f. vojska što stoji u gradu da ga brani od neprijateļa, vidi* posada. — *U Stulićevu rječniku* (‚praesidium'). — *nepouzdano.*

GRADOBRANITEĻ, *m. vojnik koji brani grad, vidi* gradobrana. — *U Stulićevu rječniku:* ‚urbis custos, defensor'. — *nepouzdano.*

GRADOBRANITEĻAN, gradobraniteļna, *adj. koji pripada gradobraniteļima.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚praesidiarius'. — *nepouzdano.*

GRADOČELNIK, *m. zapovjednik (koji je na čelu) u gradu.* — *isporedi* gradonačelnik. — *U Belinu rječniku:* ‚barone, dicesi d' huomo principale d' una città' ‚baro' 130a, *i u Stulićevu:* v. gradonačelnik *s dodatkom da je uzeto iz Belina.* — *Jamačno je Dellabella načinio ovu riječ po riječi* načelnik *koju je on shvatio kao da postaje od* na čelu.

GRADOČUVALAC, gradočuvaoca, *m. u Stulićevu rječniku: griješkom* gradočuvaoc, v. gradobraniteļ. — *nepouzdano.*

GRADODRŽAC, gradodršca, *m. gospodar od grada, zapovjednik u gradu (čovjek koji drži grad).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Biše jedan vladavac i gradodržac. P. Zoranić 8a. Ne od nizoka, da od plemenitih i nigda gradodržac izašal jesam. 19a.

GRADOGRADAČKI, *adj. koji pripada gradu (?) Gracu.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* A Komoma međa do gradogradьčьskoga hrisovuļa. Deč. hris. 45. *isporedi primjer iz* Mon. serb. 96 *kod* gradački, a.

GRADOIZDAVČIJA, *m. vidi kod* izdavčija.

GRADOJE, *m. ime muško.* — XIV *vijeka i poslije, a između rječnika u Daničićevu.* Gradoje. Mon. serb. 97. (1330). Deč. hris. 6. 8 *i još na vrlo mnogijem mjestima.* Županь Gradoje. Mon. serb. 219. (1391). Gradoje. S. Novaković, pom. 56.

GRADOJEVIĆ, *m. prezime po ocu Gradoju.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Gradojevićь 3, 580). Miloš̌ь Gradojevićь. Deč. hris. 21. 89. Krajeнь Gradojevićь. 100. Bogoje Gradojevićь. Glasnik. 15, 303. (1348?). Miloje Gradojević. Rat. 337. — *I ime selu u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 147.

GRADOJEVIĆANIN, *m. čovjek iz sela Gradojevića.* — *plur.:* Gradojevićani. Ali pronašlo se, da su Gradojevićani okrčili. Glasn. II, 1, 10. (1808).

GRADOJEVIĆKI, *adj. koji pripada selu Gradojeviću.* Na tromeđu Galovićsku, Bukorsku i Gradoevićku. Glasnik. II, 1, 195. (1808).

GRADONAČELNIK, *m. gradski načelnik.* — *Samo u Stulićevu rječniku (kod* gradočelnik *ima* v. gradonačelnik, *a napose ima samo* gradonačalnik *s dodatkom da je riječ ruska) gdje je načińeno iz ruskoga jezika* (градоначалникъ). — *isporedi* gradočelnik.

GRADÒNOSAN, gradònosna, *adj. koji nosi (donosi) grâd.* — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Belinu* (gradonosni ‚grandinosus' 355b) *i u Stulićevu* (v. gradńast). I smućeni oblak gradonosni. P. Petrović, gor. vijen. 29.

GRADOŃA, *muški nadimak ili prezime.* — *U naše vrijeme.* Platili gotovi para: Mihajlo Gradońa groša 5. Glasnik. II, 1, 48. (1808).

GRADOPUD, *m. sprava koja odbija grâd.* — *Načińeno u naše vrijeme od osnova* grad *i* puditi. — *U Šulekovu rječniku:* ‚hagelableiter'.

GRADÒRODAN, gradòrodna, *adj. vidi* gradonosan *(uprav koji rađa grâd).* — *Samo u Belinu rječniku:* gradorodni ‚grandinosus' 355b, *i u Stulićevu:* v. gradńast.

GRADOSTANICA, *m. i f. čeļade što živi (kojemu je stan) u grádu.* — *isporedi* gradostanik. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚habitatore o habitatrice di città' ‚urbanus, -a, -um' 196a, *i u Stulićevu:* ‚urbis incola'.

GRADOSTANIK, *m. vidi* gradostanica. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚habitatore o habitatrice di città' ‚urbanus, -a, -um' 196a, *i u Stulićevu:* ‚urbis incola'.

GRÂDOV, *adj. koji pripada grâdu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. gradńast.

GRADOVAN, gradovna, *adj. koji pripada grâdu.* — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Da ga ote oda službe gradovne osloboditi. Mon. croat. 258. (1556). Budući pustiši već prignut nego halavanjam gradovnim. F. Glavinić, cvit. 186b. — *Kod ovoga pisca ima i* gradovni *kao supstantiv s osobitijem značeńem: gradski zapovjednik (?).* Kako ono u vladanju svitovnoga kraļa deset vrsti podložnikov nahodi se: prvi jesu komorniki, drugi vićniki . . . osmi gradovni . . . tako polag svih kraļev kraļa u nebeskih visińah deset jest vrst pribivajućih: prvi jesu ‚serafini' ki na priliku komornikov u ļubavi naj bliže služe Bogu . . . osmi ‚archangeli' ki na priliku gradovnih državami vladaju . . . 354a. — *s tijem je u svezi i ovo:* Učińeno bi, da zače gospa gradovna *(žena gradovnoga).* 232b.

1. GRADOVINA, *f. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 41. — *Postaje od* 1. grad.

2. GRADOVINA, *f. vidi* gradobitina. — *U Belinu rječniku:* ‚frutti, uva o altro, battuti dalla grandine' ‚uva grandine percussa' 355b, *i u Stulićevu:* v. gradobitna. — *I u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚hagelschlag'.

1. GRADOVIT, *adj. koji je kao grâd.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* ‚Nije ovo misto gradovito ni moguće'. J. Grupković.

2. GRADOVIT, *adj. koji pripada grâdu.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. gradńast). S gradovita ogńa učini životinam doć na mańe. I. Đorđić, salt. 265. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚hagel-'.

GRADOVLADALAC, gradovladaoca, *m. čovjek koji vlada grâdom.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* gradovladalac *i griješkom* gradovladaoc ‚urbis praefectus'.

GRADOVLADAN, gradovladna, *adj. koji vlada grâdom ili koji pripada gradskoj vladi.* — *Samo na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Besjednici prid sbornim skupom gradovladne gospode ńih besjede činahu bez nijednoga uresa. Đ. Rańina vi[a].

GRADOVLADATEĻ, *m. vidi* gradovladalac. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRADOVRH, *m. brijeg u Bosni blizu Tuzle.* U Soli dolńoj, Soli gorńoj i Gradovrhu, brijegu među spomenuta dva varoša. F. Jukić, zem|. 42. — *na ńemu su i razvaline s istijem imenom.* Schem. bosn. 1864. 23.

GRADOZIDAŃE, *n. zidańe grada.* — xv *vijeka sa starijem oblikom* gradozidanije *u spomeniku pisanome miješanijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku* (gradozidanije ‚munitio'). Stvoriha milosta selома têma, jako peta godina da ima je svoboda ota vsêha rabota gospodstva mi, i ota vojnice i ota gradozidanija. Mon. serb. 334. (1405—1427).

GRÀDSKÂ, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kra|. srb. 118.

GRADSKA GLAMA, *f. brdo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 297.

GRÀDSKÂ RIJÈKA, *f. voda u Srbiji u okrugu niškom* (Gracka reka). M. Đ. Milićević, kra|. srb. 7.

GRÀDSKÎ, *adj. koji pripada grâdu, gradovima.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚civilis; urbanus'; gradski zidi ‚moenia'), *u Belinu* (‚civitatis, civicus' 196[a]; ‚patrius' 547[b]; na gradsku ‚cittadinamente, cittadinescamente' ‚civiliter' 196[a]), *u Bjelostjenčevu* (‚arcensis'), *u Voltiġijinu* (‚cittadinesco, civile' ‚bürgerlich'), *u Stulićevu* (v. gradjanski), *u Vukovu* (n. p. vrata ‚festungs-' ‚arcis'), *u Daničićevu* (gradьskyj). Knezu dubrovьčьkomu i gradьskoj o(pь)ćinê. Mon. serb. 7. (1100—1200). Gradskaa zem|a. Zak. duš. pam. šaf. 39. Ako gradski načelnik i veli arhijerej potvrdili bi ga. Š. Kožičić 14[b]. Pride pred gradska vrata. 24[a]. Čto odlučuje zakon gradski. Š. Budinić, ispr. 116. Rodni grade moj i gradski bogovi. D. Zlatarić 3[a]. Zavadam gradskima na svrhu doć ima vlas puka rimskoga. Ġ. Palmotić 2, 479. Priko reda da se daju gradske časti. 2, 481. Izgled i nauk svakoga načina, kijem se vlada puk i gradska općina. 2, 487. Raskinuli bi gradsko živ|eńe od gospodštine. M. Radnić 332[b]. Zakon gradski koji izhodi od oblasti svitovne. A. d. Costa 1, 7. Na gradska je vrata prikovali. Nar. pjes. vuk. 1, 403. Momčetu va|a večera i gradska meka poste|a. 1, 415. Nagna końa niz gradske sokake. 2, 606. Eu' uteče gradska poglavica. 4, 255. Krańsko zvono i arbanaska žena i gradsko magare, to su naj veći mučenici na ovome svijetu. (U Hrvatskoj). Nar. posl. vuk. 160. Gradsko pravo ‚stadtrecht'. Jur. pol. terminol. 473. Gradski načelnik i pridije|eni mu činovnici sačińavaju gradsko poglavarstvo. Zbirka zak. 1, 116. *u ńekijem pjesmama iz Crne Gore* gradski *znači: nikšićki.* Tu sam gradske ugledao ovce. Nar. pjes. vuk. 4, 416. Udrićemo na gradsku planinu. 4, 417. Jer je momak skoro uskočio od Trebjese od gradske krajine, on poznava sve gradsko torine. 4, 418. — *pošto se* d *ispred* s *mijeńa na* t, *a* ts *glasi* c, *pisano je i s* c. Selce u grackoj meji zagrobskoj budućo postav|eno. Mon. croat. 253. (1552). Vinograd jedan, ki je prvo gracki bil. 277. (1576). Po ulicah hodeće grackih. Aleks. jag. star. 3, 242. Proklet da je, ki hrani gracкoga izdajicu. 275. Dokli u gracka vrata ujaha. I. Gundulić 425. Van vrata gracki. I. Ančić, ogl. 138. Derviš-aga gracki taingija. Nar. pjes. vuk. 4, 132. Jedno bješe gracka bu|ubaša. 4, 518. Sve za gracke potrebe da izdadu. Djelovod. prot. 64. — *grješkom pred* c *piše se opet* d. O rabotahь gradckihь. Mon. serb. 168. (1360). *ili* t. Gratcke polače. Mon. serb. 240. (1399). — *u ńekijem krajevima* d *ispred* s *ispada.* Kad je došla do graske straži. Nar. prip. mikul. 17. Pazite da vas |udi graski ne prevare. 28. — *na jednom mjestu* xiii *vijeka gdje se* k *ispred* i *promijenilo na* c, *ispred ovoga je ispalo* s *(vidi kod* prasac). Prьci gradьci. Mon. serb. 39. (1253). — *U Bjelostjenčevu rječniku ima i adv.* gràdski: gradski, po gradsko ‚more arcensium'.

GRADSTVO, *n. osobina grada (vidi* 1. grad, a, *b) bb)).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Gradstvo, stat. hist. ‚städtewesen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRADŠĆIK, *m. vidi* graščik.

GRADŠTAK, *m. kao da znači: čovjek (vojnik) koji živi u gradu (vidi* 1. grad, a, *a)).* — *Postaje od* gradski *nastavkom* jakъ; skj *mijeńa se na* sč, šč, št *(štokavski).* — *Da je živa riječ, glasila bi* graštak. — *U jednom spomeniku* xv *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku* (gradьštakь ‚miles praesidiarius'). Branko isь Sokola s gradьštaci učiniše kvarь i prirokь knezu našemu na Konavli . . . Kako ćemo moći s miromь od têhь gradьštakь ondê stojatь. Spom. sr. 1, 164—165. (1422).

1. GRADUAL, *adj.* gradualis, *ovako se zovu ńeki psalmi, možebiti s toga što su ih Jevreji pjevali na crkvenijem stubama.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Govoriti će psalme graduale. B. Kašić, rit. 145.

2. GRADUAL, *m. ńeke molitve što se čate na misi poslije epistole, lat.* graduale. — *U pisaca* xvii *i* xviii *vijeka.* Gradual ali stupajnik. I. T. Mrnavić, ist. 133. Za to se govori pistola . . . koju slidi molitva rečena gradual, to jest skale po koji se ide k Bogu, al'ti iz kriposti na kripost se grede. I. Ančić, svit. 126—127. Stupnik oliti gradual. Ant. Kadčić 99. Posli pištole slidi gradual oliti postupnik, koji se običavaše pivat na skalini oliti postupaji od otara. M. Dobretić 408. Skalinik, to je gradual. I. Velikanović, uput. 3, 376.

GRADUL, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* xiv *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Graduль 3, 580). Graduль Šarbanovićь. Glasnik. 15, 294. (1348?).

GRADUSA, *f. ime trima selima:* Gradusa, Mala *i* Velika Gradusa *u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdije|. kr. 11.

GRADUŠKA, *f.* sitan grâd kao cigančići. V. Ilić *(iz Srbije).* Kad se *(krilato dete)* bije s alom, uzme grede| i odmah alu ustavi, i graduška prestane. S. I. Pelivanović. javor. 1880. 1535.

1. GRÂĐA, *f. supstantiv verbalni (s pasivnijem i aktivnijem značeńem) od* graditi. — *Postaje od osnove glagola* graditi *nastavkom* ja. — *Sa značeńem: ograda, riječ je praslavenska, isporedi rus. (u dijal.)* ropoжka, *češ.* hráze, *pol.* grodza. — *Mješte* đ, *u čakavaca je* j: grâja; *neki pišu i* gradja, *ali se tako va|a da nije nigda govorilo.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚aedificium, aedificatio'), *u Belinu* (‚fratta, siepe' ‚sepes' 329[a]; ‚aedificium' 297[b]), *u Bjelostjenčevu* (graja, ograjańe, ograda ‚septum, sepimentum'. 2. graja ‚aedificium, aedificatio, extructio'), *u Jambrešićevu* (graja ‚septum, sepimentum'), *u Voltiġijinu* (gradja *i* grada ‚edifizio' ‚gebäude'), *u Stulićevu* (gradja *i* grada *i* graja, 1. ‚aedificium, aedificatio, con-

structio'. 2. v. gradivo), *u Vukovu* (1. coll. ‚das baumaterial' ‚materia'. 2. u pjesmi mjesto građevina. 3. čovjek slabe građe ‚die leibesbeschaffenheit' ‚corporis constitutio'. 4. (u Dalmaciji) vide ograda. 5. (u Lici) šara na zubunima u naokolo. 6. oputa na opancima), *u Daničićevu:* Selima u Bitvi koja je car Lazar dao Ravanici bili su ‚hatari: po srêdê Gušterova poļa u jezerь i građa (градлл) sь niže Turova' (Sr. ļet. 1847. 4, 54 *god.* 1381).

a. *ograda, zagrađa.* Imej biti graja podobna. Stat. krč. ark. 2, 288. Ne ište se građa ina, gdje Vladislav slavni posta. I. Gundulić 323. Imamo voća ... grajom graditi. M. Gazarović iv. Razgledahu ... metereze, naspe, gradje. I. Zanotti, en. 6. Veće koristi ne more težak učiniti vinogradu svomu ili vrtlu za uzdržati u ńemu plod, nego ga dobrom građom i jakom ograditi. F. Lastrić, ned. 375. I na građe ubojne topove i u građe od boja pandure. Ogled. sr. 89. Graja, građa, *plot, živica.* Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Pod gvozdenijem buzdohani šes tisuć se ovijeh nađe, i stražnici oni izbrani i carskijeh su vrata građe. I. Gundulić 323. Da taj građa sva kolika *(Jaňičari)* na istoga cara pađe. 573. Ogradi se građom Božje od ļubavi. P. Kanavelić, iv. 448.

b. aedificium, *ono što je zgrađeno, zgrada. a) uopće.* Sve će se građe oboriti, gradovi, kuće, polače i sve ostale građe. M. Divković, bes. 27a. Neka budu vrženi u zahodnu i zametenu građu od laberinta za jestojsku vrloj i strašivoj nakazni. I. Gundulić 3. Na mramornijeh stupijeh sva kolika naslońena građa stoji. 426—427. Što će tvrde građe, što će silne vojske oružane? Ġ. Palmotić 2, 187. Slavne Troje i čestite bijele dvore, građe ohole. 1, 240. Lastavice bježe od građe zlo utemeļene. M. Radnić 307b. Užga građu bilu. P. Vitezović, odil. 33. Svijeh je tja priteko kraļ Salamun u veličini i uresu građa, dvora. B. Zuzeri 179. Planine se rastvoriše, građe mnoge oboriše. P. Knežević, muk. 48. Zlamenuje crkvu, ne zidove i građu gdi se Bog moli, nego svu skupštinu. F. Lastrić, ned. 98. Razorene građe ponovite. S. Rosa 13b. Ne znam jeste li se igda namjerili kad se djeca igraju na kraj mora: što ne čine i što ne grade na pržini? i one građe zovu trnje, zovu gradove, zovu kraļestva. Đ. Bašić 98a. Jere se *(crkva)* naziva kuća i građa Božja. J. Matović 84. To su slavne građe Nemanića. Nar. pjes. vuk. 5, 503. Građe vodene ‚wasserwerke' ‚idrauliche opere'. B. Petranović, ruč. kń. 40. — *i u prenesenom smislu.* Kao da ļoborit pripravļa se na tle gradja sva nebeska. Ġ. Palmotić 3, 227a. Pravedni se postavļaju u građu nebesku. I. Ančić, svit. 148. Govorenje od čudnovate građe mudrosti. F. Lastrić, test. 345a. Da sagradiš po mojoj ńivi visoke gradje od svetińe. Đ. Bašić 218. Pakla i bude sloboditi a uzvisit rajske u građe. I. M. Mattei 37. — *i lada, brod.* Ponavļati počni opeta i ploveće građe tvoje. Ġ. Palmotić 2, 6. Šambek strahoviti, građu priveliku. I. A. Nenadić, šambek. 34. — *b) s osobitijem značenjem.* Građa, zove se još na četiri sohe načińena od pruća kao neka ļesa na vodi, đe se sjedi i ŕîbâ. Ļ. Stojanović. — *c) kao sprava uopće.* Zapovidi da se učini jedna velika graja od četirijeh kola punijeh čavala i noža oštrijeh. B. Kašić, per. 176.

c. *značeńe se razlikuje od predašńega tijem što se misli: ono što se gradi (dok se gradi). a) uopće.* Vidim, gdje se od mramora gradi svijetla građa lijepa dvora. Ġ. Palmotić 1, 101. Kami podu-minteni od sve građe. I. Ančić, ogl. 43. Uznijeti kamenje i drvje na visoku građu. S. Margitić, fal. 35. Građu naredjuje, diže, sastavļa i uzvisuje. A. Kanižlić, uzr. 187. Građu digav i pokrivši krova. J. S. Reļković 246. Građu gradi tri godine dana, b'jelu kulu i tanku avliju. Nar. pjes. vuk, rječn. *kod* građa. — *u prenesenom smislu.* Ļubav jest građa pače dovršeńe i podpunost građe svekolike. F. Lastrić, od' 50. Majstor nebeski napre nebo ili ti pokrov građi svita ovoga učini, pak stavi temeļ. ned. 353. Građa ‚baulichkeit'. Jur. pol. terminol. 59. — *b) mislim da amo spada i ovo osobito značeńe:* Vjenčanice, grede, rogovi i žiovke jesu građa. građa se dijeli na debelu i na tanku. ‚Hvala Bogu, kad sam građu digao, ako potraje još koji dan lijepo vrijeme, biće mi kuća suva pod krovom'. *u Dobroselu.* M. Medić.

d. *djelo kojijem se gradi, građeńe.* Da imь nêstь gradozidanija, ni bigle, ni povoza, ni ponosa, ni građe. Glasnik. 24, 275. (1395). Dokle godi gradi crkvu i o građi se zabavļa. M. Divković, bes. 264b. Bijaše meštar u građi od pribivališta. M. Radnić 252a. Zpunilo se biše leto od svetoga narojenja svrh sedamnajst stotin treto: a od gradje građa Seńa, zvrh dvih tisuć dvisto više i dvajst i šest, kot se piše. P. Vitezović, sejnč. 2. Stavi dake kraļ ončas ruke za prikupit u puno ljeta i spremiti sve što je mogo porad građe namišļene. B. Zuzeri 244. Tko pravo ne platća kad je vjerno služen na priliku u baštine, u građe, u službi. I. A. Nenadić, nauk. 136. Poveļa Čira nije upravļena na građu Jeruzalema, neg na samo ponovjeńe templa. S. Rosa 17a.

e. *način kako je što građeno.* Razgledaju široke graje od crkva. B. Kašić, nasl. 244. Čudećim se građi crkve prorokova. A. Kanižlić, kam. 516. Građa górâ, ‚gebirgsbau', tal. ‚struttura della montagna'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* građa. — *u prenesenom smislu.* S tančinom od pameti promisliti svu građu od svijeta. M. Radnić 467a. Viditi čudnovatiju građu nebesku. F. Lastrić, test. 366b. Građa (tijela), zool. ‚constitution, beschaffenheit des leibes', tal. ‚costituzione, costruzione'; čovjek slabe građe, ‚ein mensch von schwacher constitution' *(vidi u Vukovu rječniku);* (‚structura'), ‚structur, gefüge (der sprache, des satzes)', tal. ‚struttura, compagine'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* građa.

f. materia, *ono od čega se gradi. naj običnije značeńe u naše vrijeme.* — *isporedi* gradivo. Od loze ne može biti nijedna građa. M. Divković, bes. 540a. Da je od ove građe vaskoliki sagrađen. F. Lastrić, svet. 166b. Biti će građa zida ńegova od dragoga kameńa. ned. 422. To je zlameńe da ti nisi ni građe pripravio, a kamo li da si temeļ stavio. od' 104. Začina iliti građa i japija. 106. Novu građu iznesosmo, belu crkvu sagradismo. Nar. pjes. vuk. 1, 118. Oj na d'jelu na golemu mnoga građa savezena, sveta crkva sagrađena. 1, 118. Od jednoga drveta nikakva građa ne biva. Nar. posl. vuk. 233. Srbi sami građu sijeku. Vuk, dan. 2, 102. Jer zna građu našu, opomińe se da smo prah. Đ. Daničić, psal. 103, 14. Građa, mech. arch. stil. (gradivo), ‚material; materialien'; frc. ‚matériaux', tal. ‚materiali'; ‚baumaterialien, baustoffe', frc. ‚matériaux de construction', engl. ‚buildings material', tal. ‚materiali'; drvena građa, drva za građu, ‚bauholz', frc. ‚bois de construction', engl. ‚timber', tal. ‚legname da costruzione'; ‚zimmerholz', frc. ‚bois de charpente, maisonnage', engl. ‚timber, store-timber, stuff'; kamen za građu, (coll.) kameńe za građu, ‚bausteine', tal. ‚pietre di fab-

brica'; tech. (lijes), ‚nutzholz'; drvena građa, ‚holzwerk', tal. ‚legname'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *i u širem smislu.* Građe od ńih *(opeka)* učińene jesu od zemļe kritke. M. Radnić 9b. Vela, zastori i pokrovi od svile i kadife ili od druge građe navezene i nakićene. F. Lastrić, ned. 272. Tvornička građa, stat. merc. ‚fabrikationsstoff', tal. ‚materia di fabbricazione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* građa. — *u prenesenom smislu.* Zašto stvorena *(duša)* od stvari i od građe duhovne. M. Divković, bes. 441a. Pokajanje i naj posli cilovito izkazanje griha jesu građa i japija, brez koje se ovi sakramenat učiniti ne more. F. Lastrić, od' 64. Sagrađivati dvor nebeski građom od kriposti krstjanski. ned. 422. Građa (predmet), lat. ‚fabula', ‚fabel, stoff, sujet (eines drama usw.)', tal. ‚favola'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* građa.

g. *šara na zubunima u naokolo.* — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Lici).*

h. *oputa na opancima.* — *U Vukovu rječniku.*

2. GRAĐA, *m. ili f.? ime muško ili žensko?* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 56.

GRAĐAN, građna, *adj. koji pripada građi.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (gradjan ‚ad aedificium spectans').

GRAĐANAC, Građanca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Građancu. Sr. nov. 1872. 77.

GRÃĐANČÂD, *vidi kod* građanče.

GRÃĐÂNČE, grãđânčeta, *n. dem.* građanin. — *Prave množine nema; može biti da mj. množine ima coll.* grãđančâd, *f.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚ein junger festungsbewohner' ‚juvenis ex arce'). Ono je momče građanče. Nar. pjes. vuk. 1, 415.

GRÃĐÂNI, *m. pl. ime plemenu, bratstvu, selu u Crnoj Gori u riječkoj nahiji.* Glasnik. 40, 19. — *Od prije našega vremena:* Građani. S. Novaković, pom. 130. *a možebiti i od* x *vijeka:* Radi toga što je u Konstantina *(Porfirogenita)* oblik Γράδετα, ja bih radije mislio na Građane kojim se imenom zove čitavo jedno pleme u Riječkoj nahiji. S. Novaković, obl. 17. — Dobrļani i š ńima Građani. Nar. pjes. vuk. 5, 210. Patrijaru koji je sjedio u Građanima u Crmnici. S. Ļubiša, prip. 116.

GRAĐANICA, *f. vidi* građanka. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Od svete Kjare ńegove građanice. A. d. Costa 1, 97.

GRÃĐANIĆ, *m. dem.* građanin. — *U Stulićevu rječniku* (gradjanić ‚abjectus, vilis civis'). — *nepouzdano.*

GRÃĐANIN, *m.* incola urbis, civis, *čovjek iz grada, čovjek što živi u gradu.* — *Plur.:* grãđâni *(stariji oblik* građane *dolazi do* XVIII *vijeka.* Oliva. 41. 43. 58; građani *se javļa od* XV *vijeka.* M. Marulić 26. 29. 247), grãđânâ, grãđânima, grãđâne *(radi dat.* građanъ *i loc.* građanьh *vidi* F. Miklošić, vorgl. gramm. 3^2, 15—16; Đ. Daničić, ist. obl. 95. 135). — *Pogreška je jednina bez* in *(gen. sing.* građana. G. Palmotić 1, 109; gradjana. D. E. Bogdanić XIII; *nom. sing.* gradjan. XIII), *i množina s* in *(gen. pl.* građanina. E. Pavić, ogl. 594). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* graždaninъ, *rus.* горожанинъ, *pol.* grodzanin *(mlade* grodzianin). — *Postaje od* grad *nastavkom* jan(in.); dj *već u praslavensko doba slilo se u jedan glas, koji je postao kod štokavaca* đ *a kod čakavaca* j; *ali se često kod pisaca nalazi pisano s* -dj-; *u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom piše se i sa* -žd-: graždaninъ. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚gragyanin' ‚civis'; gradjanin ‚oppidanus'), *u Mikaļinu* (građanin iz grada ‚urbanus, oppidanus'; građanin od našega grada ‚civis, conterraneus, municeps, popularis, oppidanus'), *u Belinu* (gradjanin ‚cittadino, huomo capace degli honori e gradi di città' ‚civis' 196a), *u Voltigijinu* (gradjanin ‚cittadino' ‚bürger'), *u Stulićevu* (gradjanin *i* građanin ‚civis'), *u Vukovu* (‚der festungsbewohner'. U Crnoj Gori svi Turci Nikšićani zovu se građani), *u Daničićevu* (građaninъ *i* graždaninъ ‚civis'). *a)* incola urbis, *sa značenjem kazanijem sprijeda, uopće.* I pojde i pritisnu se k jednomu grajaninu od onoga vladanja. Bernardin 42. luc. 15, 15. Odkla mu glavu nožem ńegovim, stavi ju na grad, vojske se pristrašiše, grajane jih tiraše. M. Marulić 5. Z drugu stran grajani ne misli da leže. H. Lucić 272. Blago vami, o pastiri, ... a mi, jaoh, vazda svudi mi građani na svit samo život zao prem imamo. D. Rańina 50a—52a. Grajane ob tom stuži(v)še, brzo gradu vrata otvoriše. Aleks. jag. star. 3, 241. Nabuńivat jedni staše hoģu i crkav redovnike ... druzi bojne jańičare, i ostale vojničare, pridošoce i građane. I. Gundulić 481. Da bi odi dobro bilo jedan lijep grad sazidati, od koga bih učinio, draga družbo, vas građane. G. Palmotić 1, 35. Građani i okolo stojeći. A. Baćić 114. Gospoda, siromasi, majstori, građani, naseoci, svi se lažju služe. F. Lastrić, ned. 414. Obrati u pepeo gradove s građanima. Đ. Bašić 150a. Građani i varošani ovoga grada. Đ. Rapić 307. Trči Đorđe od grada do grada, i građane svagđe dovikuje: ‚Čujete li, vi Turci građani!' Nar. pjes. vuk. 4, 150. U Dalmaciji građani i varošani zovu ‚vlahom' svakoga seļaka sa suho zemļe. Vuk, nar. pjes. 1, 3. Primorski građani i ostrvļani. pism. 86. Saćuka se pratńa poiskana od seļana i gladnih građana. Osvetn. 4, 23. — *i s osobitijem značenjem: čovjek iz grada Nikšića, vidi u Vukovu rječniku.* Evo li ti Amze kapetana i sa ńime četrdest građana. Nar. pjes. vuk. 4, 38. Hajde s vojskom na Slivje Nikšićko, te mi Slivje od građana čuvaj. 4, 417. Okupi mi žestoke građane, pa ih vodi u pleme Drobńake. 4, 490. — *b)* civis, *čovjek koji pripada skupu ļudi što žive u gradu tako da se vlada istijem zakonima i da ima iste oblasti, a u tome se razlikuje od tuđinca i od drugoga čeļadeta što živi u gradu a nema iste oblasti. u širem smislu (kao lat.* civis) *može značiti čovjeka koji pripada državi.* Vьsêmь građamь Dubrovьčamь. Mon. serb. 1. (1189). Koga građanina *(Dubrovčanina)* osudi obьći (‚obьky') sud, da podajemo jegovь dobytьkь. 48. (1254—1256). Gde se gradь oboritь, da ga naprave graždane togo grada. Zak. duš. pam. šaf. 40. Građane grada Kotora. Mon. serb. 150. (1351). Na Captatê pri mori jostь bilь gradь stari Dubrovnikь ..., i kada se onь stari gradь rasu i opustê, ... tada grajane pojdoše u tvrdo mêsto i zidaše gradь Dubrovnikь. 217. (1391). S. Fabijan, sin Fabija rimskoga grajanina. F. Glavinić, cvit. 23a. Baruni, vitezi i ini dvorane, i slavni grajane. Oliva. 58. Pravda slavna 'o krjepos držâvnîkâ i grajana. J. Kavańin 345a. Neka Kačić bude u Splitu grajaninom za izgledo. 450b. Jozip od Arimatee, građanin u Jeruzolimu. A. Kanižlić, utoč. 566. Za to su i zakoni uvedeni, da imaju gradjani upravu. D. E. Bogdanić XII. Ako svaki gradjan ne nastoji svojevoļno ispuniti sve ono što vodi na općenu čest grada ... Koliko je općena čest slučena s česti svakoga gradjana. XIII. — *može se isticati i prema* vlastelin, *kao različito (isporedi kod* pučanin). Ili gospodinь ili vlastelinь ili graždaninь ili ļudje.

Mon. serb. 106. (1333 *u poznijem prijepisu*). Pjesan gospodina Bara Betere, građanina dubrovačkoga. B. Betera, pjes. 19. — *po značeńu u predašńijem primjerima ‚građanin' se razlikuje i od zanatlije; drukčije se shvaća u naše vrijeme po sjevernijem krajevima (prema ńem.* bürger) *gdje se kod toga i naj veće misli na zanatlije. vidi:* Građanin, stat. ‚bürger, stadtbürger', tal. ‚cittadino, borghese'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *c) u prenesenom smislu, po prvome ili po drugome predašńem značeńu zovu se anđeli, sveci i sam Bog* nebeski, rajski, gorńi *itd.* građani. Blaženstvo vsih gorińih grajan. Transit. 124. Imajući brzo bit zajedno s ńima grajani nebeski. M. Orbin 131. Ove građane nebeske imaš naslidovati. M. Radnić 283b. Sveti je Luka . . . građanin nebeski. S. Margitić, fal. 90. Budući *(Bog)* građanin nebeski. J. Banovac, razg. 136. Učinićemo se dostojni građani rajski. F. Lastrić, od' 251. Građani onoga *(kraļestva)* jesu svi anđeli. svet. 84b. Uzrok si od većega uživańa i smireńa onijem blaženijem građanima. I. A. Nenadić, nauk. 264. Na izgled gorńijeh i nebeskijeh građana. J. Matović 462. Hristjani nijesu gradova zemaļscijeh gradjani, jesu nebeskoga Jeruzalema, grada rajskoga. I. M. Mattei 149. Vi i građani srećni raja. 295. — *d)* civis, *s genetivom ili s adjektivom posesivnijem, čovjek koji s kim živi u istom gradu. u ostalom je značeńe kao kod a) ili b).* Knezь, vlastele i vsa općina grada Dubrovnika primiše i zapisaše mene, kneza Pavla Radinovića, za svojega brata i građanina. Mon. serb. 229. (1397). Ovь listь našь udasmo vašemu gospodstvu po Grubaču Junakoviću i po Vokoti Milutinoviću i po Milaku Ostojiću po vašijeh građahь. Spom. sr. 2, 93. (1436). Ne spomeni se od psosti građanina tvoga. N. Rańina 83b. levit. 19, 18. I ńegovi građani hoteć ga počtiti. D. Rańina vb. Obadva med svojimi grajani časni. F. Glavinić, cvit. 146a. Primite me s česti blagom za građana, ne za kraļa. Ġ. Palmotić 1, 109. Po dobroti mojih gradjana. J. Kavańin 84a. Ne traži osvete, ni se spominaj nepravde građana svojih. A. Bačić 103. Marko Koriolan bi od Rimļana svoji građana prognat. J. Banovac, razg. 9. Zamoli ji da dobru rič dadu za ńega kod Efrona poglavitijega građanina ńiovoga. E. Pavić, ogl. 50. — *e) prezime. — u naše vrijeme.* Nikodije Građanin. Rat. 180.

GRAĐANITI, građanim, *impf. činiti koga građaninom (vidi* građanin, *b)). — U Stulićevu rječniku:* gradjaniti ‚civibus adscribere, civitate aliquem donare'. — *nepouzdano.*

GRȂĐÂNKA, *f. žensko čeļade kao građanin. — isporedi* građankińa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* grȃđanȃkȃ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (gradjanka ‚civis' 196a), *u Voltiġijinu* (gradjanka ‚cittadina' ‚bürgerin'), *u Stulićevu* (gradjanka ‚civis'), *u Vukovu* (‚einwohnerin der festung' ‚femina ex arce'). I grajanke i vladike meju mudrostih htješe sivat. J. Kavańin 206a. Naša je duša izašla od Boga, i premda pribiva na zemļi, jest građanka nebeska. J. Banovac, razg. 99. Stara, znaš ju, gradjanka priminu. M. Katančić 56. Lepa ti je lepa Ana građanka! Nar. pjes. vil. 1867. 13. — *I kao ime žensko. — prije našega vremena.* Građańka. S. Novaković, pom. 56.

GRȂĐÂNKIŃA, *f. vidi* građanka. — *U Stulićevu rječniku* (gradjankińa).

GRAĐANOVAC, Građanovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Vinograd u Građanovcu. Sr. nov. 1873.

GRȂĐÂNSKÎ, *adj.* civilis, *koji pripada građanima, koji je onako kao što je u građana, u gradu. — Između rječnika u Voltigijinu* (gradjanski ‚cittadinesco' ‚bürgerlich'), *u Stulićevu* (gradjanski ‚civitatis, civilis'), *u Vukovu:* ‚festungs-' ‚arcis'.

a. *adj. a) sa značeńem sprijeda kazanijem, uopće.* Građanskoga od života. Ġ. Palmotić 2, 378. Ki će se rvati građanskom u rati. 2, 479. Na svijetu među narodom građanskijem i poštenijem drži se za stvar ružnu govoriti riječi nepoštene. M. Radnić 426b. Prikazati ga pripovidaocem građanskim. F. Lastrić, ned. III. Poznade, da lasnoće građanske, mekšine domaće u kući očinoj razasipahu pamet ńegovu. od' 304. Gradjanske i varoške igre. M. A. Reļković, sat. L7a. Imao sam pod mojim upravļenijem različnu decu, građansku i seļansku. D. Obradović, živ. 5. — *b) koji pripada gradu u užem smislu, gradski. — samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Neka otide na okolo kod svijeh zida građanskijeh. B. Zuzeri 44. — *c) prema lat.* civilis, *upotrebļava se kod pisaca sa značeńem: koji pripada državi, vladańu, u koliko ovo uređuje zakonima živļeńe građana među sobom.* Bez uredba gradjanskih. D. E. Bogdanić 11. Građanski, stat. hist. ‚bürgerlich', tal. ‚civile'; v. građanstven. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *s ovijem se značeńem ističe kao različno od ‚crkvenoga'.* Bog zapovida da opsovnici imali bi biti kamenovani od svega puka kakono joštje zakoni gradjanski pedipsaju smrtju opsovnike. I. T. Mrnavić, ist. 89. Ostavļam također zakone ļuske i građanske sviju naroda. F. Lastrić, ned. 58. Što građanska i crkvena pravica sobom donosi. E. Pavić, ogl. 419. Vlas građansku i crkovnu. S. Rosa 14a. Građansko pravo ‚civil-recht'. Jur. pol. terminol. 110. *amo spada i ovo* (građanska slova *po ruskome* гражданская азбука): Poslovice su štampane većim (i budući da građanskijeh drugih onde za sad nije bilo) crkvenim slovima. Vuk, poslov. IX. — *i kao različito od ‚vojničkoga'.* Spravļaše svakom časti i građanskom i vojničkom i cesarskom primit svoga vojevodu. B. Zuzeri 140. Ob ustanovah za prelaz iz vojne u građansku upravu. Zbirka zak. 1, 66. — *d) koji pripada mjestu Građanima.* Drugu hrabru popu građanskome. Ogled. sr. 460.

b. *adv.* grȃđanski. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (‚urbane'). Gdje se žive plemenito građanski. M. Radnić 230b.

GRȂĐÂNSTVEN, *adj. koji pripada građanstvu. — isporedi* građanski, *b). — Načińno u naše vrijeme.* Građanstven, stil. ‚civil', tal. ‚civile'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRȂĐÂNSTVO, *n.*

a. *osobina, stańe onoga koji je građanin. — U Mikaļinu rječniku:* građanstvo, pučanstvo ‚munus civile, adscriptio civitatis, civitas'; *u Belinu:* gradjanstvo ‚cittadinanza, ordine o grado di cittadino' ‚civitatis ius' 196a; *u Stulićevu:* gradjanstvo ‚urbanitas'. Građanstvo, hist. ‚bürgerstand', tal. ‚ordine de' cittadini'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* građanstvo.

b. *coll.* građanin. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiġijinu:* gradjanstvo ‚cittadinanza' ‚bürgerschaft', *i u Stulićevu:* gradjanstvo ‚civitas, cives, civium coetus'. Vlas više crkve i više građanstva. S. Rosa 17b. Vojvoda tješi i sokoli ogladńelo i ožedńelo građanstvo. S. Ļubiša, prip. 62. Građanstvo, hist. građani, ‚bürgerschaft', tal. ‚la cittadinanza, ceto de' cittadini'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRAĐARNICA, *f. zagrada (?).* — *U ńekijeh pisaca našega vremena.* Odmah bi mogli i graďarnicu lađa podići. Nov. sr. 1834. 50. Smatraju Švajcersku upravo za graďarnicu zli svoji namjerenija protiv rečeni država. 56.

GRAĐE, *n. coll.* grâd. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Er ga hrani Božja pomja, i brani ga gradja i gromja. J. Kavańin 539b.

GRÁĐENICA, *f.* rakija koja nije od šljiva ispečena; osobito onu od špirita načińenu zovu tako. *u Dobroselu.* M. Medić.

GRAĐEŊIK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Graďeniku. Sr. nov. 1861. 418.

GRAĐENOVAC, Graďenovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Graďenovcu. Sr. nov. 1872. 358.

GRAĐENSTVO, *n. vidi* graďeńe. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano. iz ńega:* Graďenstvo, arch. ‚baufach, bauwesen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRÁĐĚŃE, *n. djelo kojijem se gradi (vidi* 1. graditi). — *Stariji su oblici* graďenije, graďenje. — *Kod pisaca i s* dj *mj.* đ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (graďenje), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚das machen' ‚confectio'), *u Daničićevu* (graďenije ‚aedificatio'). Osvobodihь otь raboty gospodьstva mi, odь graďenija kućь i dvorovь. Mon. serb. 571. (1403—1405). Daj graďenju tvomu napretke nebeske. B. Kašić, rit. 278. Ča jema to graďenje činjenja s svetińom krštjanina. P. Radovčić, nač. 15. Što se tiče graďeńa književnoga jezika. Vuk, pism. 84. Fabrika za graďeńe šećera od bele repe. Nov. sr. 1835. 182. Graďeńe, arch. (graďńa), ‚bau', frc. ‚bâtisse, construction', engl. ‚building'; ugovor o graďeńu, ‚bauaccord'; način graďeńa, ‚bauart', frc. ‚structure, façon de bâtir, ordonnance', tal. ‚struttura'; graďeńe u vodi, ‚wasserbau', tal. ‚fabbrica in, sull' acqua'; stat. tech. (tvoreńe, pravļeńe), ‚fabrikation', tal. ‚fabbricazione'; phil. (tvoreńe), lat. ‚constructio' ‚construction eines begriffes', tal. ‚costruzione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRAĐEVAN, graďevna, *adj. koji pripada graďi, graďeńu.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Graďevni, arch. ‚bau- (in zus.)'; graďevni ugovor, ‚bauaccord'; graďevni proračun, ‚baukostenüberschlag, bauanschlag, bauvoranschlag, kostenanschlag, voranschlag', frc. ‚devis de bâtiment', engl. ‚account, valuation for buildings-costs, builder's estimation, device', tal. ‚valutazione'; graďevna koliba, ‚bauhütte', frc. ‚loge maçonnique', engl. ‚mason's lodge'; graďevni ured, ‚bauamt', tal. ‚ufficio edile'; graďevna osnova, ‚bauanlage, entwurf'; graďevni nacrt, nacrt graďevine, ‚bauplan, bauriss, bauzeichnung', frc. engl. ‚plan', tal. ‚piano, pianta'; graďevni red, zakon o graďevinah, ‚bauordnung, baureglement'; graďevna dotacija, ‚baudotat', frc. ‚budget des ouvrages', engl. ‚budget of works'; graďevno orude, ‚baugeräthe, baugeschirr'; graďevni novci, ‚baugold'; graďevni račun, račun o graďevini, ‚baurechnung'; graďevni slog, ‚baustyl', tal. ‚ordine d' architettura'; graďevno stolarstvo, ‚bautischlerei', frc. ‚menuiserie en bâtiment, m. en bâtisse'; graďevno slikarstvo, ‚architekturmalerei'; graďevni odbor, graďevno povjerenstvo, ‚baucommission'; graďevno ravnateļstvo, ‚baudirection'; graďevna osnova izraďena, ‚bauela borat'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRÀĐEVINA, *f. ono što se gradi, ono što je zgraďeno.* — *isporedi* graďa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚das gebäude' ‚aedificium', cf. zgrada. 2. vunena preda obojena. *a) sa značeńem sprijeda kazanijem, vidi* graďa, b *i* c, *i* zgrada. I ńiove slavne graďevine. Nar. pjes. vuk. 5, 503. Da mi sretnu vermaš graďevinu. Pjev. crn. 37b. I vidio turske graďevine. Ogled. sr. 89. Ravanica stara graďevina. Nar. pjes. petr. 2, 580. U narodu se našemu i sad pripovijeda da se nikakva velika graďevina ne može načiniti dok se u ńu kakvo čeļade ne uzida. Vuk, nar. pjes. 2, 124. Graďevina, arch. ‚baugegenstand, bauobject', frc. ‚bâtiment', engl. ‚building', tal. ‚fabbrica'; ‚bauwerk', frc. ‚bâtiment, édifice, fabrique'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *b) vidi* graďeńe. Graďevina, ‚bau, baute', frc. ‚structure, construction', engl. ‚structure'; javne graďevine, stat. ‚öffentliche arbeiten', tal. opere pubbliche'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *c) u jednom primjeru kao da znači: način kako je uređena zgrada.* Po kuli mu čudna graďevina, po kuli su srebrni stolovi, po kuli su pisani prozori. Pjev. crn. 168a. — *d) vunena pređa obojena.* — *u Vukovu rječniku.*

GRAĐEVINARSTVO, *n. vidi* graditeļstvo. — *U jednoga pisca našega vremena. (Crkva)* bejaše iz prvog perioda osaćanskog graďevinarstva. M. P. Šapčanin 1, 43.

GRÀĐEVINSKÎ, *adj. koji pripada graďevini, graďevinama.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Posle se dugo zadržavaju oko crkve razgledajući krasne graďevinske oblike. M. Đ. Milićević, zlosel. 309.

GRÂĐICA, *f. dem.* graďa. — *U rječnicima: u Mikaļinu, u Belinu* 298b, *u Stuličevu.* — *I ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Sr. nov. 1867. 676.

GRAĐINOVAC, Graďinovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Vinograd u Graďinovcu. Sr. nov. 1872. 77.

1. GRÂF, *m. vidi* grof, *ńem.* graf. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (grafь). Tožde leto (1690) uhiti Tekeli grafь Aizera podь Vrašovomь. Okáz. pam. šaf. 87. (1699). I veliki grafi izabrani. Nar. pjes. vuk. 5, 291.

2. GRÀF, *m. nokat, panja, tal.* graffio, *kvaka, kuka.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka. (Vrag)* s grafi od orla i od čapļe bije, lupa. J. Kavańin 414a.

1. GRAG, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Bratь mu Ozrilo i Gragь i Bratuj i Priboje. Deč. hris. 13. 80.

2. GRÀG, *vidi* grah.

GRAGÀŃATI, gragàńâm, *impf. u Stulićevu rječniku* (‚unguibus aliquem lacerare'). *vidi* zgragańati.

GRÀH, *m.* legumen; Phaseolus vulgaris L.; Pisum sativum L. — *Riječ je praslavenska* (gorhъ), *isporedi stslov.* grahъ ‚faba', *i rus* горохъ, *češ.* hrách, *poļ.* groch ‚legumen, Pisum sativum L.' — *Radi postańa isporeduje se s lit.* garšva, ‚Aegopodium podagraria'. — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, *ovo ispada bez traga:* grà, gràa (grâ), gràu *itd., a u Hercegovini se mjeńa i na g i* k: gràg, gràk.

a. legumen, *varivo uopće, ali gotovo svagda uz* grah *ima druga riječ, supstantiv ili adjektiv, kojom se ograničuje značeńe tako da znači ńeku osobitu vrstu variva.* — *S ovijem značeńem između rječnika u Stulićevu* (‚legumen'). *a)* Grah bijeli, 1. faginoli (Siń), Phaseolus vulgaris L.; 2. Cicer arietinum L. (Bjelostjenac). B. Šulek, im. 98. vrst graha u Dalmaciji (Goldoni), v. grah jari. 484. Kuma kumi graha bijeloga. Nar. pjes.

vuk. 1, 533. — *b)* Grah bijeli slani, cicer album (Dellabella), Cicer arietinum L. B. Šulek, im. 98. — *c)* Grah crļeni ‚cece rosso' ‚cicer venereum'. A. d. Bella, rječn. 182b. Slanoga gra crļenoga prži. J. Vladmirović 22. Grah crļeni, vrst graha u Dalmaciji (Goldoni). B. Šulek, im. 484. — *d)* Grah crni, Pisum arvense L. (Novak). B. Šulek, im. 98. *na Hvaru.* — *e)* Grah divji, rus. дикій горохъ (Lathyrus silvestris), climeno *(po starijem rukopisu)*, cece salvatica (Bartulović), Lathyrus latifolius L. B. Šulek, im. 98. — *f)* Grah golubińi, veccia *(u rukopisu* XVIII *vijeka)*, Vicia sativa L., v. grah golubńak. B. Šulek, im. 98. — *g)* Grah golubńak, vrst graha *(Vuk, u Dalmaciji)*, v. grah golubińi. B. Šulek, im. 98. — *h)* Grah gorski, Orobus L. (Alschinger), Orobus vernus L. (Lambl). B. Šulek, im. 98. — *i)* Grah gospodski, Pisum sativum L. (Novak). B. Šulek, im. 98. *na Hvaru.* — *k)* Grah hromac, veccia *(rukopis* XVII *vijeka)*, v. grah prčak. B. Šulek, im. 98. — *l)* Grah jari ‚cicercula, cicer arietinum'. J. Mikaļa, rječ. Grah jari, cicerchia (Stulli), Lathyrus sativus L. (Visiani). B. Šulek, im. 98. vrst graha u Dalmaciji (Goldoni), v. grah bijeli. 484. — *m)* Grah jarić ‚cicerchia, legume noto' ‚cicercula'. A. d. Bella, rječ. 192b. Grah jarić, grah poļak ‚cicerchie' ‚cicercula'. J. Stulli, rječ. 192a. Grah jarić, cicerchie, cicercula (Stulli), Lathyrus sativus L. B. Šulek, im. 98. — *n)* Grah koński, aphaca *(Kuzmić, stari rukopis)*, Lathyrus aphaca L. 98. — *o)* Grah lećńak, Lathyrus aphaca L. (Skurla). B. Šulek, im. 98. — *p)* Grah loznac ‚pisum'. J. Mikaļa, rječ. A. d. Bella, rječn. 567b. J. Stulli, rječ. 192a. Vuk, rječ. *(s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Grah loznac, piselli *(po starijem rukopisima)*, pisum (Stulli), Pisum sativum L. B. Šulek, im. 98. — *q)* Grah loznač, Pisum sativum. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. — *r)* Grah lozńak *(u starom rukopisu* ‚grach-losegnach'), pisa, Pisum sativum L., v. grah-loznac. B. Šulek, im. 98. — *s)* Grah mali ‚cece piccola' ‚cicer minutum'. A. d. Bella, rječ. 182b. — *t)* Grah opaki, smilace degli orti *(rukopis* XVII *vijeka)*, Phaseolus vulgaris L. B. Šulek, im. 98. — *u)* Grah ozimac ili oševac, vrst graha za to tako zvana, jer se oševa, kad ga čovjek vruća jede (Goldoni). B. Šulek, im. 484. — *v)* Grah poļak, cicercula (Stulli), cicera (Vujičić), araco nero *(u starijem rukopisima)*, Lathyrus sativus L. *(u Dubrovniku, Vodopić, Visiani).* B. Šulek, im. 99. — *x)* Grah požań ‚fagiuoli' ‚phaseolus, dolichus, smilax hortensis'. J. Mikaļa, rječ. Grah pošań *(sic)* ‚fagiuoli' ‚phasellus, phaseolus'. J. Stulli, rječ. — *y)* Grah prčak, Pisum arvense L. B. Šulek, im. 99. ‚Lud si kako grah prčak'. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *z)* Grah rogačić ‚lupinus sativus'. J. Mikaļina, rječ. Grah rogačić, grah (pasuļ) u mahunama *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Vuk, rječ. Grah rogačić, grah rožńak, ervum *(u starom rukopisu)*, phaseolus cum cortice (Stulli), Phaseolus vulgaris L. (Vodopić). B. Šulek, im. 99. — *a')* Grah siromaški, Pisum arvense L. (Novak). B. Šulek, im. 98. *na Hvaru.* — *b')* Grah slani ‚cicer'. F. Vrančić, rječ. J. Mikaļa, rječ. A. d. Bella, rječ. 182b. J. Stulli, rječ. Grah slani, ceci (Siń, Bartulović), cicer (Stulli), Cicer arietinum L. (Vodopić). B. Šulek, im. 98. Vari slani grah. J. Vladimirović 45. — *c')* Grah slanutak, Cicer arietinum L. (Visiani). B. Šulek, im. 99. — *d')* Grah slijepi (Vujičić), v. grah slani. B. Šulek, im. 98. — *e')* Grah s očima, *ńeka vrsta graha (pasuļa) u Dubrovniku.* P. Budmani. — *f')* Grah šešńak, trava ‚afaca, erba' ‚herbae species'. J. Stulli, rječ. Grah šešńak, afaca, Lathyrus aphaca L. (Lambl). B. Šulek, im. 99. — *g')* Grah viš, piselli, pisum (Stulli), Pisum sativum L. B. Šulek, im. 99. — *h')* Grah vučjak. Gra vučjak *(u starom rukopisu)*, lupino salvatico, Lupinus albus L. (Visiani). B. Šulek, im. 101. — *i')* Grah vučji, Lupinus albus L. (Visiani). B. Šulek, im. 98. — *k')* Grah zajčak, Pisum sativum L., *vidi* zečak. — *u jednoga pisca iz Slavonije* XVIII *vijeka.* Grašak ili grah zajčak. I. Jablanci 81. — *l')* Grah zavrč, piselli salvatici, pisum silvestre (Stulli), Lathyrus aphaca L. (Alschinger). B. Šulek, im. 99. — *m')* Grah žudivski, lupini *(Kuzmić; stari rukopis)*, fava d'Egitto, fava lupina, Arum colocasia L. B. Šulek, im. 98.

b. *bez adjektiva ili drugoga supstantiva znači obično samo ńeku osobitu vrstu variva, i to naj češće* Phaseolus vulgaris L. *(isporedi* pasuļ) *a po sjeverozapadnijem krajevima* Pisum sativum L. *(isporedi* grašak, loznac). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚pisum'), *u Belinu* (grah izļušten ‚piselli scafati' ‚pisa siliquis deglubita' 567b), *u Bjelostjenčevu* (‚pisum, plur. pisa'), *u Jambrešićevu* (‚pisum'), *u Voltigijinu* (‚pisello' ‚erbse'), *u Vukovu:* (u Hercegovini i ‚grag') 1. ‚die fasole' ‚Faseolus vulgaris Linn.', cf. pasuļ. 2. (po jugozapadnijem (?) krajevima) vide grašak. Grah, 1. fagiuoli (Skurla), Phaseolus vulgaris L. (Vujičić, Vuk); 2. (grašak) pisum (Bjelostjenac), Pisum sativum L. (Sabļar, u Kraļevici; Zoričić, oko Briña). B. Šulek, im. 98. Pisum sativum L. (Brlić). 484. Grak, Pisum sativum L. (Lambl, u Dubrovniku; Skurla), v. grah. B. Šulek, im. 99. Grah, Phaseolus L. J. Pančić, bot. 298. Grah ili pasuļ, Phaseolus L. Flora croat. 104. *tako je i u Dubrovniku kad se uz ovu druga riječ ne kaže.* P. Budmani. — *S prvijem je značeńem jamačno u ovijem primjerima:* Ako vidiš *(u snu)* da grah siješ, toj prilikuje napast i skandao. Zborn. 140a. Da nam grah i leću i poklone skupi. N. Naļešković 265. Grah *(u talijanskom originalu:* i fagiuoli) kad se vari. N. Palikuća 5. Pa čišćaše zeleni grah. Nar. prip. vrč. 19. Postavila kuma kumi čanak graha i malo hajvara. Vuk, posl. 95. Obično prosti ļudi račune u grah i u kukuruze. 193. — *U ovijem primjerima ne znam koje je značeńe:* Ali sam se bolan privario, grah u loncu brez ogńa vario. I. Zaničić 155. Tamo dole puli mora grah se zeleni. Nar. pjes. istr. 2, 48. Suze bi joj 'zpale kot grah iz komoške. Jačke. 104. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka* svariti grah kome *u prenesenom smislu znači: učiniti mu što na štetu.* Josip: Znajte da ću mu se osvetiti. Katarina: Kako? Josip: Kada ovamo dojde u svojo selo, svariću mu grah. I. Velikanović, prik. 29. Mitar: Hotio bi da se sdružimo na jednu osvetu; što govorite? Josip: Ja sam sa svim pripravan, i baš čekao sam ga da mu grah svarim. 42.

c. *u dva primjera ima plur.* grâhovi, *a u oba ne znam, znači li jednu od one dvije vrste (kod* b), *ili varivo uopće kao kod* a: Nasititi se mohuna od grahova. M. Radnić 115a. Što će biti od nas i od raje, kad grahovi polegnu nebrani? Osvetn. 4, 34.

GRAHAČ, *m.* Coccothraustes vulgaris Pall., *ńeka ptica, batokļun.* D. Trsteńak.

GRAHANICA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom.* Sr. nov. 1879. 175.

GRAHASTA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53. — *vidi kod* grahorast.

GRAHIĆ *(ili* Grahic?), *m. prezime.* — XVII *vijeka u spomeniku u kojemu se ne razlikuje ó od* c. Tri krvave knige od Grahica ... Doklam je Grahica u Šišku gradu ... Starine. 11, 105. (1662).

GRAHLICA, *f.* ime kokoši, koja je po perju puna bijelih tačaka. u Prigorju. F. Hefele. — *vidi kod* grahorast.

GRAHLIĆA, *f.* Querquedula circia Stef., *neka ptica, patka pupčanica.* Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 44.

GRAHNA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53. — *vidi* grahorast.

GRÁHO, *m. hyp.* Grahić *(koje vidi).* Hoće pojti ńega Graho iskati. Star. 11, 105. (1662.) — *Na drugom je mjestu gen.* Gráhê. Od mene Grahe. 99. *(oko* 1655).

GRAHÒBERAC, grahòbêrca, *m. čovjek koji bere grah.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Grah poļačic *(sic)* imenom ti kaže, kuda ńega grahoberci traže. J. S. Reļković 79.

GRAHOLIKA, *f.* Lathyrus L. Flora croat. 94. — *isporedi* grah, grahor.

GRÃHOR, *m. ovako se zovu neke vrste divļega i pitomoga varivą (gdjegdje i kukoļ), naj češće* Vicia L. *(vidi u Šulekovu imeniku pri kraju).* — *isporedi* grahorica, grahorika, grahovina. — *Postaje od* grah *nastavkom* orъ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚cece selvaggio' ‚astrogalus'), *u Belinu* 182b *(kao u Mikaļinu), u Bjelostjenčevu* (grahor, grahorica, grahorka ‚astragalus, vicia, aphaca, orobus, os mundi'), *u Jambrešićevu* (‚vicia'), *u Voltiģijinu* (‚veccia, cece selvaggio' ‚wicke'), *u Stulićevu* (‚orbo, ervum'), *u Vukovu (vide* grahorica *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Zob i grahor. I. Jablanci 63. Uzmi brašna od grahora. Z. Orfelin, podr. 269. Grahor, die wicke, vaļana rana za marvu, osobito za krave. J. S. Reļković 114. Grahor ļudi u pšenici neće. 122. Grahor, Vicia L. Flora croat. 78. Grahor ‚Orobus vernus'. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. Grahor (gracor *u starom rukopisu),* češ. grachor (Lathyrus), cicercula, latiron, orobi, orbo, ervum, astragalus, vicia, aphaca, orobus, 1. Vicia sativa L. (Sabļar); 2. Orobus vernus L. (Lambl); 3. Vicia sepium L. (Fapković); 4. Vicia tenuifolia Rth. (u Istri); 5. (gravor), Agrostemma githago L. (Visiani). B. Šulek, im. 98—99. Gravor, Agrostemma githago L. (Visiani, Sabļar, Dalmacija), v. grahor. 101. — Grahor-djetelina, *vrsta djeteline. u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Turska druga grahor-diteļina. J. S. Reļković 126.

GRÃHORAST, *adj. šaren, šarovit (naj češće o domaćijem životińama, ali i o čemu drugome, n. p. o očima), ili kao posut grahom, ili po tome što su šarena zrna u nekijeh vrsta graha.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* graorast, n. p. kokoš, oči ‚buntscheckig' ‚varius'. I djevojku sa šarenijem očima zovu ‚graorastom'. ‚Ona graorasta ali je davolasta'. *u Lici.* J. Bogdanović. Dika crna, al' je milokrvna; graorasta, al' je davolasta. Nar. pjes. vuk. 1, 637.

GRAHORAT, *adj. o nekoj vrsti djeteline.* — *isporedi* grahor-djetelina *kod* grahor *na kraju.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Turska grahorata *(diteļina).* J. S. Reļković 126.

GRAHORATI, grahoram, *impf. grohotati (kao grah u vreći, u sudu?).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ja ću biti u orasi, orasi će grahorati, po grahotu hajde k meni. Nar. pjes. javor. 1888. 428.

GRÃHORICA, *f. vidi* grahor. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* grahor), *u Stulićevu (uz* grahor), *u Vukovu:* ‚die wicke' ‚vicia', cf. grahovina, grahor. Grahorica, astragalus, vicia, aphaca, orobus (Bjelostjonac), cece salvatichi *(u starom rukopisu),* orobo, ervum (Mikaļa?), cicerchia (Vujičić), 1. Lathyrus sativus L. (Lambl, Visiani); 2. Vicia sepium L. (Fapković). B. Šulek, im. 99. Graorica velika, fava salvatica *(u starom rukopisu),* Vicia narbonensis L. 100. Graorica ‚platterbse' sitna je i okrugla. Đ. Popović, poznav. robe. 345. Graorica, Vicia sativa L. J. Pančić, flora beogr. 123.

GRAHORIK, *m.* Lathyrus L. *(u Zagrebu).* B. Šulek, im. 99.

GRÃHORIKA, *f. vidi* grahor. Grahorika, 1. Vicia L. (I. Sabļar); 2. ima široke mohuńice, ne vaļa za jelo (u Istri), Lathyrus purpureus Desf.? Grahorika rupna, Lathyrus sepium L. (u Istri). B. Šulek, im. 99. Grahorika (grahorka) ‚Onobrychis sativa'. Narodńak. 1877. 136.

GRÃHORINA, *f. a) vidi* grahor. — *između rječnika u Vukovu:* vide grahorica *(s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Mi smo vazda zvali leću, grah i grahorinu varivom. S. Ļubiša, prip. 26. Grahorina, 1. Vicia cracca, hybrida et tenuifolia L. (Vodopić); 2. Lathyrus pratensis L. (u Skradinu). Grahorina velika, Vicia narbonensis L. (Visiani). B. Šulek, im. 99. Graorina divja, Astragalus (cicer) L. *(u starom rukopisu).* 100. — *b) vidi* grahorovina, a. — *u naše vrijeme u hrvatskoj krajini.* Graorina. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić.

GRÃHORITI SE, grãhorîm se, *impf. grohotom se smijati.* — *na Braču.* A. Ostojić. — *isporedi* grahorati.

GRÃHÔRKA, *f.*

a. *vidi* grahor. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* grahor) *gdje naj prije dolazi.* Grahorka, astragalus, vicia, aphaca, orobus (Bjelostjenac), Vicia sativa L. (Vujičić). B. Šulek, im. 99. Grahorka (grahorika) ‚Onobrychis sativa'. Narodńak. 1877. 136. Grahorka, Onobrychis L. Flora croat. 111.

b. Lanius collurio L., *neka ptica, svračak.* Gravorka. D. Trsteńak.

GRÃHÔRNICA, *f. hļeb od grahora.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚panis ex ervo confectus'.

GRAHÒROVINA, *f.*

a. *grahova slama.* — *U Vukovu rječniku* (‚stramen phaseoli').

b. *vidi* grahor, Grahorovina, Lathyrus latifolius L. (Lazić). B. Šulek, im. 99. Graorovina, Vicia tenuifolia Roth (Srpski arkiv). 100.

GRÃHORSKÎ, *adj. vidi* grahorat. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Turska ili grahorska diteļina. I. Jablanci 98.

GRAHOT, *m. vidi* grohot, *isporedi* grahorati. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ja ću biti u orasi, orasi će grahorati, po grahotu hajde k meni. Nar. pjes. javor. 1888. 428.

GRÃHOV, *adj. koji pripada grahu.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. list, čorba, ‚fasolen-' ‚faseolinus (?)'.

GRÃHOVAC, Grãhôvca, *m.*

a. *ime mjestima u Crnoj Gori. a) kraj blizu Grahova.* U Grahovcu poļu širokome. Nar. pjes. vuk. 5, 327. I sad mu je care udario na Grahovac na poļe široko. 5, 374. — *i neka voda na istom mjestu.* Do studene Grahovca rijeke. 5, 328. — *b) selo u Grahovu (u Crnoj Gori).* Sa Grahovca Milovića Toma. Nar. pjes. vuk. 4, 439. Al' sidoše u Grahovac Turci na pogledu poļa grahovskoga. 5, 316.

b. *prezime.* — *U naše vrijeme.* Todoru Graovcu izn. Glušaca. Glasnik. II, 1, 116. (1808). Graovac, *prezime. u Lici.* J. Bogdanović.

GRÀHÔVCI, Grähovâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10. — *Ne znam, jeli isto što se pomiñe prije našega vremena.* Grahovьci. S. Novaković, pom. 130.

GRÀHÔVČICA, *f. ime ovci.* — *U gorńoj krajini.* Graovčica. V. Arsenijević. — *vidi* grahorast.

GRAHOVČIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 172. — *Na drugom mjestu (boļe):* Grahovčići. Schem. bosn. 1864. 80.

GRÀHOVICA, *f.*

a. *gora u Bosni.* Hum i Grahovica idu između Bogače i Miļacke zapadno i okružavaju ravnicu Sarajeva (Poļane) na severoistočnoj strani. Glasnik. 20, 282.

b. *vidi* grahor. — *U Vukovu rječniku:* vide grahorica *s dodatkom da se govori u Barańi.* — Graovica ili graorica ‚platterbse' sitna je i okrugla. Đ. Popović, poznav. robe. 345.

GRAHOVIK, *m. selo i općina u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 172.

GRÀHOVINA, *f.*

a. *vidi* grahor. — *U Vukovu rječniku:* cf. grahovica *s primjerom iz narodne pjesme:* Oko mora nikad ništa nejma posle jedna trava grahovina. *i u Šulekovu imeniku:* Grahovina, ńekakva biļka (Sabļar). 99.

b. *vidi* grahorovina, a. — *U hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

GRAHOVIŠTA, *n. pl. ime mjestu.* — *U Daničićevu rječniku:* među selima koja je kraļ Stefan Prvovjenčani dao Žiči bila su ‚Grahovišta vsa' (Mon. serb. 11 *god.* 1222—1228).

GRÀHOVÎŠTE, *n. ńiva u kojoj je ńegda bio posijan grah.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ager olim faseolo consitus'. — *I ime mjestima u Srbiji:* Graovište: *u okrugu čačanskom.* M. Đ. Milićević, srb. 649. — *u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Graovištu. Sr. nov. 1867. 557. *itd.*

GRÀHOVĻÂNI, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled. 96.

GRÀHOVĻANIN, *m. čovjek iz Grahova.* — *plur.:* Grähovļâni. — *U naše vrijeme.* Haj pomagaj, dragi gospodaru, na Jakova i na Grahovļane. Nar. pjes. vuk. 4, 435.

GRAHOVNICA, *f. vidi* grahornica. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ervenbrod'.

GRAHOVŃAK, *m.* Mamestra pisi, *vrsta lepira.* — *U Šulekovu rječniku za koji je načińeno:* ‚erbseneule'.

GRÀHOVO, *n. ime mjestima.* — *Uprav je adj.* grahov *u srednjem rodu; po svoj prilici kazalo se iz prva* Grahovo poļe *(vidi u primjerima).* — *Pomiñe se prije našega vremena, ali ne znam za koje mjesto.* Grahovo. S. Novaković, pom. 130. *a) kraj u Crnoj Gori.* — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. komad zemļe (kao knežina) između Hercegovine i Crne Gore na zapadnoj granici. Na ravno Grahovo poļe. Nar. pjes. bog. 163. Prelećeše župu Korjenićku, prelećeše Grahovo i Zvršno. Nar. pjes. vuk. 4, 6. Pro Nikšića i preko Grahova. 4, 80. I posla ih u poļe Grahovo a na ruke Daković-Jakovu. 4, 438. *vidi i* F. Jukić, zemļ. 58; Glasnik. 40, 17. — *b) kraj u Bosni.* — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* nekako mjesto tako se zove i u Bosni kod Lijevna. Kamo knezi od Grahova? J. Kavańin 231b. A kada se vojske udariše na Graovu poļu širokomu. And. Kačić, razg. 242. Vino pije tridest kapetana u bijelu gradu Šibeniku, među ńima Jeriniću Vuče,... A kad začu Jeriniću Vuče, on uzima divit i hartiju, te napravi jednu sitnu knigu u Udbińu u tursku krajinu, po imenu Zukan-barjakṭaru: ‚O Zukane, turska poglavico!... hõdi meni na mejdan junački u Grahovo u poļe široko'. Nar. pjes. vuk. 24—25. Pije vino Milan Despotović u ravnome bosanskom Grahovu. Nar. pjes. kras. 1, 189. *vidi* F. Jukić, zemļ. 30. — *c) selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 25. — *d) selo u Srbiji u okrugu niškom.* Graovo. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 122. — *e) seoce u hrvatskom primorju blizu Rijeke.* Schem. segn. 1871. 80.

GRÀHOVSKÎ, *adj. koji pripada Grahovu.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Pa otole uz grahovske strane. *a) vidi* Grahovo, *a).* Odmetnu se Daković Jakove od široka poļa grahovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 433. A klikuje grahovske ovčare i Bańane što su bliže bili. 4, 517. Pa otole na poļe grahovsko. 5, 77. Grahovsko poļice. Glasnik. 40, 26. — *b) vidi* Grahovo, *b).* Grahovsko poļe. F. Jukić, zemļ. 2.

GRAHUŃAK, grahuńka, *m. ńeko divļe varivo.* Grahuńak, araco nero *(po starijem rukopisu),* Lathyrus ochrus Dec. B. Šulek, im. 99.

GRÀISATI, gràišêm, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. ograisati. — *Biće za sam rječnik načińeno od* ograisati.

1. GRÀJA, *f. vidi* 1. grajańe. — *Od* XVIII *vijeka (ne samo u Crnoj Gori), a između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) ‚das gekrächze' ‚crocitus'. Što je graja postala na lijepu Muhačevu. Nar. pjes. bog. 70. Čudne graje oko našeg dvora! Nar. pjes. vuk. 1, 535. Kad je bilo noći u ponoći, stade graja kule na visinu. 2, 59. Krckala zovu i ‚ranim gostom' i ńega dočekaju sa grajom: ‚Evo krckala! evo našog ranog gosta!' Vuk (?), živ. 306. U društvu *(se)* načini graja i smej. Nar. igre. vil. 1868. 760. E ćemo ih grajom zaglušiti. P. Petrović, gor. vijen. 83. Sve u smijeh i u graju. 85. Stoji graja na obadva kraja. Osvetn. 1, 32. Prestane graja i čeļad polijegaju. S. Ļubiša, prip. 196.

2. GRÁJA, *f. vidi* 2. grajańe. — *U Vukovu rječniku:* (u krajini Negotinskoj i u Crnoj Rijeci) vide govor *s primjerom iz narodne pjesme:* Stado graja iza raja.

GRAJANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 50.

1. GRÀJÂŃE, *n. djelo kojijem se graje.* — *isporedi* 1. graja. — *Između rječnika u Vukovu* (u Crnoj Gori). Vika mrnárâ, grajańe djece. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 177.

2. GRÁJÂŃE, *n. djelo kojijem se graji.* — *U Vukovu rječniku.*

1. GRÀJATI, gràjêm, *impf. vidi* grakati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.:* gràjâ). — *Može biti stara riječ, isporedi rus.* грать. — *I po postańu je srodno s* grakati; *Miklošić* (etym. wörterb.) *isporeduje lit.* groti, groju, *i stvniem.* chrâan, *i indoevropski korijen* gar, *zvati.* — *U našemu se jeziku javļa istom u naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. grakati) *i u Vukovu:* vide graktati *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. a) o gavranima.* Još su tice dvije polećele, obje tice, dva zlosretńa vrana,... jedan graje, drugi progovara. Nar. pjes. vuk. 4, 503. Graje vrâne, vije mrki vuče. Nar. pjes. vuk, rječ. 98a. *i o drugoj ptici.* Kad videše dva sokola siva, jedan graje, drugi progovara. Nar. pjes. vuk, kovč. 91. — *b) o čeļadi.* Što grajete, koji su vi jadi! P. Petrović, gor. vijen. 7. Svi igrači

okolo ńega trče, graju. V. Vrčević, igr. 69. Raja graje, što se ima daje. Osvetn. 4, 9.

2. GRÁJATI, grájîm, *impf. govoriti.* — *Mislim da je ista riječ što i* 1. grajati, *te da je postala tijem što je ova (samo u ńekijem krajevima, vidi u Vukovu rječniku kod* 2. graja) *promijenivši značeńe promijenila i akcenat i oblike sadašńega vremena.* — *U Vukovu rječniku* (vide govoriti).

GRAJEVAC, Grajevca, *m. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kr. srb. 120. — *na drugom mjestu stoji* Grajevci. Sr. nov. 1879. 175.

GRAJEVO, *n. izmišļeno ime mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena.* Ti se vrati gradu na Grajevo. Nar. pjes. kras. 1, 74.

GRAJISALIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26.

GRAJMANIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Martina Grajmanića. Mon. croat. 308. (1598).

GRAJŠĆAK, *m. čovjek koji vlada gradom (?).* — *Čakavski je oblik:* j *i* šć *stoje mj. štokavskijeh glasova* đ *i* št. — *isporedi* gradštak. — xv *vijeka.* Da ostaje našemu gospodinu grajšćaku. Mon. croat. 59. (1436). Poslasmo našega grajšćaka s Ozļa. 60. (1437).

GRÀKA, *f. vidi* grakańe *i* 1. graja. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* I gavrani gračuć u zlokobni graci. P. Zoranić 57ª. *i u naše vrijeme u Lici.* ‚Stala ih graka kao vrana'. J. Bogdanović.

GRÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se grače.* — *Stariji je oblik* grakanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (grakanje), *u Belinu* (grakanje 228ᵇ. 229ª), *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Poznaše se do dva pobratima po grakańu i po zavijańu. Ogled. sr. 189.

GRAKÀTÊŽ, grakatéža, *m. vidi* gratakež.

GRÁKATI, grâčêm (grâkâm), *impf.* crocitare, *puštati iz sebe glas* (gra) *kao gavran.* — *isporedi* graktati *i* 1. grajati. — *Akc. kaki je u praes.* 1 *sing. taki je u impf.* grâkâh, *u impt. prema praes.* grâkâm: grâkâj; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (i u praes.* 3 *pl. prema* 1 *sing.* grâkâm: grákajû). — *Postaje od onomatopeje* gra *nastavkom* k, *isporedi* bukati *i druge ovakove glagole.* — *Praes.* grakam *i oblici što od ńega postaju rjeđi su nego praes.* gračem; *vidi u rječnicima i u primjerima kod a) na kraju.* — *Od* xv *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Mikaļinu* (grakati kako vrana ‚cornicor'; grakati kako gravran ‚crocito'), *u Belinu* (grakati, gračem ‚crocito' 228ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (gračem *i* grakam, v. kvačem. 2. krumpam), *u Voltiģijinu* (grakati, *griješkom* grakčem ‚gracchiare, cornacchiare' ‚krähen, krächzen'), *u Stulićevu* (grakati, gračem *i* grakam ‚crocitare, garrire'), *u Vukovu:* 1. vide graktati. 2. (u Crnoj Gori) ‚schreien' ‚clamo' ‚cf. vikati. *a) sa značeńem kazanijem sprijeda; kaže se o gavranu i o drugijem pticama istoga roda, a i o čeļadetu kad glasom čini kao gavran.* Vranak na vrh stijena grače. M. Vetranić 1, 22. Grjošniče, ne grači jakino crni vran. 1, 270. Satanas, takoj ne grači. 2, 207. Er čuju grače vran, ne more dobro bit. M. Držić 468. I gavrani gračuć u zlokobni graci. P. Zoranić 57ª. Poče *(vran)* smleđivati i ne jesti ni grakat. I. Držić 203. Slavic poje a čavka grače. (Đ). Poslov. danič. 112. Gdje gavrani gladni graču. J. Kavańin 13ᵇ. Side vran grakati. I. Đorđić, ben. 38. Kad to čule dvije tice crne, jedna grače, u oblake skače. Nar. pjes. vuk. 4, 390. Gavranovi graču i biju se, cijene će brzo mesa biti. P. Petrović, gor. vijen. 36. — *s praes.* grakam. Iz duba grakajuć ćolka na livu stran. P. Zoranić 57ª. Gdi muha med pčelu može učit' zbirati, ali vran grakaje slavica spijevati? D. Rańina 119ᵇ. Vran graka. B. Kašić, zrc. 40. Kroču vrani i grakaju. I. A. Nenadić, šambek. 11. — *b) preneseno na ļudski glas, znači: vikati.* Boga hvaleć grači, imaš lipļi žardin. M. Marulić 79. — *naj češće kad mnogo čeļadi zajedno viče tako da se ne može raspoznati jedan glas od drugoga.* I da na me mnozi graču. J. Kavańin 153ᵇ. Graču momčad kako sokolovi. Ogled. sr. 171.

GRÁKNUTI, grâknêm, *pf. pustiti iz sebe glas* (gra) *kao gavran, perfektivni glagol prema* grakati *koje vidi.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚aufkrächzen' ‚crocito' *s primjerom iz narodne pjesme:* Prvi graknu, drugi progovara. 2. povikati na koga ‚losschreien' ‚conclamo'. *a) u pravom značeńu, vidi* grakati, *a).* Jedan *(gavran)* graknu, drugi progovara. Ogled. sr. 394. U ta doba grakńuše gavrani. Osvetn. 3, 151. A gdje sojka graknula za ńime. 7, 85. — *b) vidi* grakati, *b).* Graknu Turčin kako gavran crni. Ogled. sr. 189. Graknuše (na ńega) kao na bijelu vranu. Nar. posl. vuk. 45. Grakne sva skupština. P. M. Nenadović, mem. 43. Na to svijet graknu ujedino: ‚Svodi końa iz podruma Dumo!' Osvetn. 5, 45. Znao je, da će na ń graknuti. M. Pavlinović, rad. 58. — *c) u Vukovu rječniku:* graknu mu srce od radosti (n. p. kad ga ugleda) ‚er erfreuete sich' ‚gaudere'. — *nije mi jasno značeńe.*

GRÀKTÂŃE, *n. djelo kojijem se grakće.* — *Između rječnika u Vukovu.* Za to svak kad to graktańe začuje vaļa da reče... M. Đ. Milićević, živ. 1, 119.

GRÀKTATI, grâkćêm, *impf. vidi* grakati, *od čega postaje nastavkom* t *s kojega je značeńe ujedno deminutivno i frekventativno, isporedi* dahtati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grâktâh *i u ger. praes.* grâkćûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚krächzen' ‚crocito' *s primjerom iz narodne pjesme:* Ne vij, vuče, ne grakći, gavrane, ne plaši mi po gori junaka. Grakću, hroću, skvrče, kriješte. I. Gundulić 473. Mnoštvo vranova, da oblijetaju i grakću. A. Kalić 555. Doleće dva vrana gavrana i padoše na bijelu kulu, jedan grakće, drugi progovara. Nar. pjes. vuk. 2, 292. Reku gavranu, kad ga čuju gdje grakće. Vuk, poslov. 323. Grakću vrani, oni droba traže. Osvetn. 1, 11. Kad gavran grakće iznad kuće, hoće smrt u kuću. M. Đ. Milićević, živ. 2, 67.

GRALIĆ, *m.* Chelidon urbica L., *ńeka ptica, piļak.* Đ. Kolombatović, progr. spal. 1880. 17.

GRÀM, *m. metrička mjera za težinu: koliko teži kubički centimetar prekapļane (pečene) vode.* — *Grč.* γράμμα *preko zapadnijeh evropskijeh jezika (franc.* gramme, *ńem.* gramm, *tal.* grammo). — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku znanstvenoga naziv̆a.*

GRAMÀDA, *f.* cumulus, *gomila.* — *Riječ je praslavenska nejasna postańa (isporedi i lit.* grumadas, *društvo); prvi slog glasi* gra *samo na jugu (ali vidi i* grmada), *a u ostalijem jezicima ima* o *mj.* a *(Miklošić,* etym. wörterb. *isporeduje s istom promjenom u riječce* raz), *isporedi stslov., bug., slov.* gramada, *rus., poļ., doňosr.* gromada, *malorus., bjelorus., češ., gornosr.* hromada. — *U našem jeziku dolazi jedan put* xiv *vijeka (u pravom smislu? kao ime mjestu?), za tijem u*

knizi pisanoj crkvenijem jezikom, a u naše vrijeme samo kao ime mjestu; između rječnika u Vukovu (nekako mjesto u Srbiji iza Paraćina) *i u Daničićevu* (‚cumulus'). Mjestu je Livadi išla međa ‚na veliku gramadu i po niže na hridь na drugu gramadu' (Mon. serb. 127 *god.* 1347). Đ. Daničić, rječ. 1, 233—234. Ašte po malu vъzmetь *(stijèna)*, mnoguju gramadu vъ skorê prênesetь. Konstantin filos. star. 1, 30. Gramada, *mjesto u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 272. — *isporedi* gramada.

GRAMAḶ, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 12.

GRAMÀNDIO, gramàndjela, *m. gvozdeno oruđe nakrivļeno na jednom kraju kojijem se otvora brava bez kļuča, tal.* grimaldello. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Sve brave gramandjelom otvoraju. M. Vetranić 1, 19.

GRÀMATA, *f. rus.* грамота, грамата *(od grč.* γράμματα*), carsko pismo rusko. — U pisaca našega vremena.* Gramatu mu dade za kńažestvo, sa carskom je rukom potpisao. Nar. pjes. vuk. 5, 34 *(spjevao S. Martinović).* Poslan od Rusije s gramatom diversije radi protiv Turaka. S. Milutinović, pjev. crn. 4a. Vojnović pročita gramatu carice Jekaterine. S. Ļubiša, prip. 124.

GRÀMATIČAN, gràmatična, *adj. koji pripada gramatici. — isporedi* gramatički. — *U pisaca našega vremena.* Gramatična pogrješka. Vuk, pism. 49. — *Adv.* gràmatično *već prošloga vijeka u Belinu rječniku:* ‚grammatice' 354b.

GRÀMATIČKÎ, *adj. vidi* gramatičan. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚grammatisch'.

GRÀMATIG, *m. vidi* gramatik, a. — XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (gramatigь ‚grammaticus, notarius'). Desoje gramatigь bana Ninoslava velijega bosnьskoga. Mon. serb. 24. (1234—1240). Stepanь Benčulićь gramatigь općine dubrovačke. 103. (1332).

GRÀMATIK, *m.* γραμματικός, grammaticus. a. *pisar, isporedi* đak, *c). po (sredńem) grčkome* γραμματικός. — XV *vijeka (a prije toga* gramatig, *koje vidi), između rječnika u Daničićevu* (gramatikь, gledaj gramatigь). Marinko graamatikь dubrovački. Spom. sr. 2, 118. (1462). Azь gramatikь stanь (?) ja (‚ь' ?) pisahь. Glasnik. 24, 292. (1492).

b. grammaticus, *čovjek koji se bavi gramatikom. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* 354b. Neka prilika ku zovu gramatici metonimija. Naručn. 25a. Da je dobar gramatik i retorik. I. Ančić, svit. 82. Boļe je da pokaraju nas gramatici nego da ne razumiju puci. J. Matović v. Po svoj prilici će mu biti i to popravio kakav gramatik. Vuk, nar. pjes. 3, 531.

GRÀMATIKA, *f.* grammatica, *znańe i nauka o zakonima u jezika i knńiga u kojoj se ono uči. po latinskoj i talijanskoj riječi. — isporedi* slovnica. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 354b, *u Stulićevu.* I počeh ga učiti gramatici crkovnoj. Pril. jag. ark. 9, 74. (1520). S jednijem meštrom od gramatike. B. Kašić, iń. 32. Gdi svršivši gramatiku. F. Glavinić, cvit. 248b. Da se meće pleme neutro u gramatici. I. Ančić, svit. 180. Fratri poslija gramatike uče tri godine filozofiju. vrat. 124. Složi gramatiku i rječńaka. J. Kavańin 126a. Drugoga učeći gramatiku. J. Filipović 3, 340b. Ne znadući po gramatici jezika latinskoga. M. Dobretić 49. Gramatika drvena motika. (Vaļa da za to što je suha i opora. U Srijemu). Nar. posl. vuk. 45. Neke ļude koji su znali slavensku gramatiku. Vuk, nar. pjes. 3, 530.

GRAMBATA, *f. vrsta raka. — na Hvaru.* L. Zore, rib. ark. 10, 342.

GRÂMFA, *f. kanća, čapak, tal.* granfia. — *isporedi* granaf. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Sova svraku gdje leti u gramfu uhvati, gramfom ju zadavi. M. Vetranić 2, 86.

GRAMOTATI, gramotam (?), *impf.* Kadgod se dogodi da riba ugleda mrežu ako je dan ili mjesečina, te se poplaši; to zovu ‚odbiti se od mreže'. Kad se to zbije, običaju ribari privezat na konop kano i bijelo kojekakvo platno, te takim strašilom bucati u moru s one strane s koje riba bježi. to strašiti ribu zovu: ‚gramotati'. L. Zore, rib. ark. 10, 351.

GRÀMZITI, gràmzîm, *impf. hlepjeti. — Akc. se mijeńa u praes. 1 i 2 pl.:* gramzímo, gramzíte, *i u aor. 2 i 3 sing.* grămzî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srijemu) za čim ‚lechzen' ‚cupere'. Noć je posestrima grešnicima koji gramze za blagom i krvļu. M. P. Šapčanin 1, 121. Neka zaslužе časti za kojimi gramze. M. Pavlinović, razl. spis. 291.

GRÀMZĻIV, *adj. koji gramzi. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ali je pusto gramzļiv za tuđom mukom'. ‚Gramzļiv i proždrļiv kao vuk'. J. Bogdanović.

GRÀMŽĖ́NE, *n. djelo kojijem se gramzi. — U Vukovu rječniku.*

1. GRAN, *m. vidi* 1. grana. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ivan granov od driva i kamenja učini prida se doniti. F. Glavinić, cvit. 425a. — *nepouzdano.*

2. GRÂN, *m. mjera za težinu (koliko teži zrno pšenice). — Lat.* granum *preko zapadnijeh evropskijeh jezika.* Gran, merc. (zrno), ‚grän, grau', tal. ‚grano'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

3. GRAN, *adj. u ńekijem pjesmama prošloga vijeka samo o svih. može biti da znači: crven (vidi* 2. grana). *drukčije tumači Bogišić:* Gran, nepoznata i riječ i smisao. ali kako u 23 stihu te istə (38) pjesmə dolazi ‚čiste svile', tako možda i znači: svijetle, bijele, ‚čiste. izreku ‚grana et seta' nadazresmo u dubrovačkome statutu (libr. VII, cap. 39). gledaj u Daničića s. h. v. a usporedi i ruski glagol гранить. (nar. pjes. 356—357). Na ńemu su obučene kavade od grane svile. Nar. pjes. bog. 59. A on bješe kupio sto dukata grane svile. 102.

1. GRÁNA, *f.* ramus, *naj običnije je značeńe: u drveta dio koji ishodi iz paća i pruža se na dalе, tako da se drvo (više zemļe) sastoji iz paća i grana. — Akc. se mijeńa u dat. sing.* grâni, *u acc. sing.* grânu, *u voc. sing.* grâno, *u nom., acc., voc. pl.* grâne, *u dat., instr., loc. pl.* grànama. — *Tamna postaća po tome što se nahodi samo u našemu i u novoslovenskom jeziku (ali ima i malorus.* hranok, *i moravski* hraň *s istijem značeńem); može biti da je ista riječ što i praslavenska* granь *(a i* grana, *vidi u češkome i u gorńosrpskom jeziku), kut, ugao, kraj, međa, obod, isporedi stslov.* granь, *rus.* грань, *češ.* hrana *(moravski* hraň, *lomača, grana), gorńosr.* hraň, hrana. *značeńe: obod biče se promijenilo na ono iz čega se sastoji obod u drveta, ili značeńe: kut, ugao na ono što strši u drveta. — U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka ima gen. plur.* grânî: Zač osta kako paň prez grani sred

poļa. Đ. Baraković, vil. 80. *ali kod toga nije potrebno pomisliti na nom. sing. drukčiji nego je* grana.

a. *sa značenem kazanijem sprijeda. premda nije naj starije ovo značenje, stoji ovdje naj prvo po tome što je naj običnije. — Od* xv *vijeka (vidi i kod* c*), a u svijem je rječnicima, osim Jambrešićeva i Daničićeva. a) u pravom smislu.* Izresti će koren ńegof kripak, a grane ńegove izidut kako od Libana. Bernardin 136. osea. 14, 6. Kamenju i granam kažem grozni plač. M. Držić 74. Kot stablu pribjenu sve grane upale. P. Zoranić 73ᵇ. I žazal taj zenu i pusti granu van. D. Zlatarić 10ᵃ. Grana od svoga stabla odlom|ena. M. Divković, bes. 90ᵇ. Vidiš oni dub, gdi kitne grane svoje svud prostira? Ġ. Palmotić 1, 87. Oni koren grane pušća i zeleni. I. Ivanišević 32. Razšir' grane, mâ dubravo, svejer veće. J. Kavańin 200ᵇ. A priprosni od naroda kitne grane svi nošahu. P. Knežević, živ. 19. Ne žute se po granam naranče. And. Kačić, razg. 172. Grana zelena na vrati od konobe daje nam na znańe... Ant. Kadčić 108. Dva ti dila otidu u grane. J. S. Reļković 149. Odbi se grana od jergovana. Nar. pjes. vuk. 1, 33. Rasla jabuka Ranku pred dvorom, srebrno stablo, zlaćene grano. 1, 60. O narangó, vojko plemenita! vjetar puva, grane ti podvija. 1, 74. Oj višńo, višńice, digni gore grane. 1, 111. Pa on ide od jele do jele, kako ptica od grane do grane. 1, 160. Vezah końa za jelu zelenu, a sokola za jelovu granu. 1, 317. Te se pope jablanu na grane. 1, 369. Muška glava i šušńata grana: udri granom po zelenoj travi, list opadne a grana ostane. 1, 388. Nad ńim maše granom bosiļkovom. 2, 162. Od gore je granu otkinuo. 4, 55. Kurjak se ne plaši šušńatom granom. Nar. posl. vuk. 164. — *metaforički u ńekijem poslovicama, n. p.* Jere sam skoro na doļńe spao grane. Đ. Rapić 373. Pao je na sniske grane sa svoje lude glave. Nar. posl. stojan. 19. Metnuti đevojci granu na put. (Smesti je čim da se ne može udati). Nar. posl. vuk. 178. Seļaci, pored inače tanke hrane a velika rada popadaju bolesti kao granom pobijeni. M. Đ. Milićević, živ. 1, 30. Što to pomaže, da amo: milo, lale, šimširove grane? M. Pavlinović, razg. 18. — *b) ńešto slično pravoj grani kao nukit, ili građeno ili vezeno (vidi i* c*).* Vidi granu sitnoga bisera. Nar. pjes. vuk. 1, 247. Na ramenu vezenu maramu, na ńojzi su grane svakojake. 1, 271. Koliko je na rukavu grana, tol'ko bilo na Jovanu rana! koliko je po granama kuka, tol'ko bilo na Jovanu muka! 1, 271. Ana od bisera grana. 1, 328. Tvoji vezi sićani zlatnom granom kićeni. Nar. pjes. petr. 1, 130. — *c) metaforički, o čemu (i o umnoj stvari) što ishodi iz čega i dijeli se kao grane iz pańa u drveta. aa) kad se voda, rijeka dijeli na ńekoliko mańijeh voda, svaka je od ovijeh* grana. *isporedi* otoka. — *između rječnika u Vukovu:* ‚der arm eines flusses' ‚cornu' *(s dodatkom da se govori u Boci).* Potok niz livadu mrmńuci tecišo, grana ga gredišo vojena po brigu, ter vode nosiše tad gradu po sridu. M. Marulić 29. Medu dvi grane riko Neretve. Norini 84. Tu se ladna voda ustavila, pušta grano na četiri strano. Nar. pjes. vuk. 4, 449. Što su vode raspuštile grane, moja ļubo, na četiri strano. 4, 451. — *slično je i u ovom primjeru gdje se tako govori o rudi:* Svaka ruda ido kroz zemļu tamo i amo na grane. M. Zoričić, zrc. 198. — *bb) rozi u jelena. — na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Plahi jeljen vrhu glavo tu visoko grano store. I. Gundulić 554. — *cc) potomci svakoga djeteta istoga oca shvaćaju se kao grane što ishode iz istoga pańa (oca).* Kaogrosović sve tri grane... J. Kavańin 105ᵇ. Stabar koljena Davidova grana se u dvije grane. S. Rosa 23ᵇ. — *dd) kod poslovańa ili nauke svaki se dio napose može zvati* grana, *isporedi* struka. — *u naše vrijeme.* Na sve struke naroda i na sve grane pravļenija. Nov. sr. 1835. 180. Za posebne grane poslovańa postaviće se oblasti. Zbornik zak. 2, 145. Predane su magistratu slijedeće grane redarstva. 2, 869. Grana, struka ‚zweig'. Jur. pol. terminol. 682. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu* skakati na drugu granu *znači: domišļati se ńečega drugoga.* Na ovo ne znajući odgovoriti, skaču na drugu granu, dovode lažļive svidoke. A. Kanižlić, kam. 119. — *d) u ļudske noge gorńa strana od gležańa do prsta (po tome što ishodi iz noge kao grana iz pańa). isporedi* splet. *u Vukovu rječniku:* u noge: ozdo je taban, a ozgo grana ‚obere fläche des fusses' ‚pars pedis superior' *s primjerom:* Boli ga noga baš na grani. — *može biti da amo spada i ovaj primjer u kojemu kao da* grana *stoji metonimički mj.* noga: Onog žena bogata je lanom, onog nejma kud povući granom. J. S. Reļković 388. — *vidi (sa širijem značenem):* Grana, zool. (splet), ‚mittelfuss', tal. ‚metatarso'; kosti od grane (spleta), ‚mittelfussknochen'; grana noge, lat. ‚dorsum pedis', ‚fussrücken'; (u ptica), lat. ‚tarsus', ‚lauf'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *e) preneseno na dio od oblaka. — u narodnijem pjesmama iz Crne Gore.* Grad gradila b'jela vila ni na nebo ni na zemļu no na granu od oblaka. Nar. pjes. vuk. 1, 151—152. Pjev. crnog. 3ᵃ. — *f)* 10—12 hļebića bijela kruha što se jedan do drugoga u dva reda drži. U Samoboru. F. Hefele. — *g)* ime vijencu od iskara na rakiji. Rakija je jaka, jer drži lijepu granu. u Prigorju. F. Hefele.

b. finis, *kraj, međa, vidi* 1. granica. *ovo se naj starije značenje nalazi samo na jednom mjestu* xiv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* ‚margo'. Človêci najahalci da prijmutь kaznь, kako pišetь vь zakonê svetihь otьcь, vь gradskyhь granahь da mučetь se jako i volny ubijca. Zak. duš. pam. šaf. 37.

c. *na jednom mjestu* xv *vijeka o ńekakvom nakitu:* Brokete dvê srebrьne sь četiri kameni cьkleni i sь šestь grane okrugle srebrьne. Spom. sr. 2, 50. (1402). *Daničić (u rječniku) tumači:* ‚maeander' (u vezu, kao da je to), *ali mislim da bi se moglo shvatiti i u naj običnijem smislu* (‚ramus'), *isporedi* a, *b).*

d. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled. 46.

2. GRÂNA, *f.* Rhamnus infectoria fructus L., *zrno (plod) na ńekoj biļci iz kojega se vadi crvena mast. srlat.* grana, *tal.* grana, *plod (kao zrno) na ńekijem biļkama i crvac* (coccum) *iz kojijeh se vadi crvena mast, osobito tal.* grana d'Avignone. — *U naše vrijeme.* Grana (franc. grain d'Avignon), Rhamnus infectoria fructus L. (Visiani). B. Šulek, im. 99. — *isporedi* 3. grana.

3. GRANA, *f. ńekakvo tkańe, po svoj prilici crveno, vidi* 3. gran *i* 2. grana. — *U poslovici* xviii *vijeka.* Pod' u Levant i skroj dolamu od grane, vrati se s atom u grad, pučko ti ne brane. (Z). Poslov. danič. 97.

GRANAC, granca, *m. nejasna riječ na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Nij' Latina ali Grka granca spijevca ki ih ne vrka. J. Kavańin 278ᵃ.

GRANAF, granfa, *m. čapak, panga, tal.* granfia. — *isporedi* granfa, gramfa. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* S nokti od orla, granfi od čapļe. I. Gundulić 475.

GRANÁJLIJA, *f. puška po kojoj su granc izvezene.* — *isporedi* granalija. — *Postaje od* 1. grana *turskijem nastavkom* li. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* Granajlije puške dohvatiše. Ogled. sr. 255. Hajde, vuče, ne ujedaj konja, a gavrane, ne grdi mi lica, dok j' u mene dugo granajlije, oba ću vas sada pogubiti. Nar. pjes. kras. 1, 111.

GRANAK, granka, *adj. gorak, grk.* — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* granek, v. gorek) *i iz ńega u Stulićevu* (granek). Granka vina naša jesu. J. Kavańin 22ª. — *U Bjelostjenčevu rječniku ima i adv.* granko (v. gorko).

GRANÁLIJA, *f. vidi* granajlija. Zavrgli se dugim granalijam. Nar. pjes. juk. 602. A ostavi dugu granaliju. Nar. pjes. petr. 3, 603.

GRÀNÂR, granára, *m. žitnica, lat.* granarium. — XV *i* XVI *vijeka.* Pšenicu skupite u moj granar. Bernardin 19. N. Rańina 33ᵇ. mat. 13, 30.

GRANÀRIC, *m. vidi* granariz.

GRANÀRIZ, *m.* Oryza sativa L., *oriz, pirinač.* — *Složeno od tal.* grano, *zrno, žito, i* riso, *oriz (može biti od* gran di riso, *zrno oriza).* — *Od* XVII *vijeka (vidi na kraju) samo (kako mislim) u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* 625ᵇ *i u Voltiǵijinu.* Granariz (tal. grano riso), riso (u starom rukopisu), 1. Oryza sativa L. (Sabĵar). B. Šulek, im. 99. — *i druga se bilka tako zove, jer ioj je lišće slično orizu.* 2. Sedum dasyphyllum L. (Vodopić). 99. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka stoji* c *mj.* s, *možebiti po tome što je pisac, koji nije bio Dubrovčanin a nastojao je pisati dubrovačkijem govorom, riječ zlo zapamtio.* Od pirinča ili granarica. B. Kašić, fran. 58. Promińenje od običajnoga kruha pšeničnoga u sami čisti granaric. 59. Zrna od granarica. 60.

GRÀNAST, *adj. vidi* granat. — *U rječnicima: u Mikaĺinu, u Belinu* 605ᵇ, *u Bjelostjenčevu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu.*

1. GRÀNAT, *adj.* ramosus, *na kojemu su grane.* — *isporedi* granast, granav. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 605ᵇ, *u Stulićevu, u Vukovu.* Drivo ako jest ravno granato i listato. F. Glavinić, posl. 7. Stablo granato. F. Lastrić, od' 183. Oko ńega su granati borovi. svet. 53ᵇ. Dub ovi granat i kitan, oni nag i kršĵav. A. Kalić 246. Od tratora granatoga. Nar. pjes. vuk. 1, 234. Pade bijeli golub na granati dub. Nar. zag. novak. 213. — *i metaforički.* Človik ‚qui est arbor versa', ki jest drivo obraćeno, ili granat u oblasti, listat u bogatstvu. F. Glavinić, posl. 7.

2. GRANAT, *m.* Punica granatum L., *vidi* šipak, mograń, *tal.* granato, *ńem.* granat(apfel). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Zaručnik u pismama učinio je jedno podpuno izpisańe od lipote svoje ļubeznive i mile. kakve i koliko lipe prilike za slikovati ju nije on uzeo od zore, od miseca, od sunca, od pòtočîčâ, od studenca, od granata, od cedra... A. Tomiković, gov. 309.

3. GRÀNÂT, granáta, *m. dragi kamen crvene boje kao crno vino, ńem.* granat, *tal.* granato. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu:* ‚der granat (stein)' ‚lapis granatus'. Na vratu maramu i nešto granata od dinduha. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 70. — Granat, min. ‚granat', frc. ‚grenat', engl. ‚prawn, garnet', tal. ‚granato'; češki granat, ‚böhmischer granat'; drag granat, ‚edler granat, orientalischer granat', frc. ‚grenat almandin ou oriental', engl. ‚precious garnet'. — Granat-dragac, min. dragi granat, ‚edler granat'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. GRÀNÂTA, *f. gvozdeno poveće zrno šupļe što se napuni praha (baruta) i pošto se zapali, baca se na neprijateļa. sad nije više u običaju. tal.* granata. — XVIII *vijeka.* Biju Turke praom i olovom, teškim bumbam, ogńenim granatam. And. Kačić, razg. 166. S tim bumbe, granate, balote karkaše kot z oblaka krupi po gradu padaše. M. Kuhačević 110.

2. GRÀNÂTA, *f. vidi* 3. granat. *tal.* granata. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. GRÀNÂTA, *f. grad i država u Španolskoj.* — *Kod naših pisaca od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* 355ª. Pokol Granate vlast Bog mu je dal dobit. M. Marulić 242. Iz Granate. I. Držić 19.

GRANATAN, granatna, *adj. vidi* 1. granat. — *Samo na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Na vrutak vodeni polag sebe granatnu i listatu imijući palmu. F. Glavinić, cvit. 18ᵇ.

GRÀNATI, *vidi* granati se.

GRANÀTIJER, granatijèra, *m. vidi* granatir.

GRANÀTÎR, granatíra, *m. u pješačkoj vojsci ovako su se zvali vojnici što su kod sebe imali i bacali na neprijateļa granate (vidi* 1. granata). *sad se tako zovu pješaci izabrani po visokome stasu. tal.* granatiere. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* grânatîru *ili* grânatîre, grânatîri. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der grenadier' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Koje njeki od granata granatire zovu. I. Zaničić 103. U gradu ji vojska dočekala, granatiri s ogńenim granatam. And. Kačić, razg. 219. Poslao je jednoga tisućnika i šest granatira. A. Tomiković, živ. 196. Za putnika i vojnika, za pastira, granatira. Nar. pjes. vuk. 1, 139. Za orača i kopača, za pastira, granatira. 1, 142. — *U Dubrovniku i u Boci kotorskoj s* ije *mj.* i *(isporedi kod* pastir): granàtijer, granatijèra. Granat'jere prema delijam. Nar. pjes. bog. 324.

GRANÀTÎRKA, *f. ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom.* Skoroteča. 1844. 249. — *uprav žensko čeļade kao* granatir.

GRANÀTÎRSKÎ, *adj. koji pripada granatirima.* — *U naše vrijeme.* Dogodilo se, da je soldat od granatirske regimente gromom udaren. Nov. sr. 2, 23.

GRÀNATI SE, grànâm se, *impf.* diffundi ramis, *dijeliti se u grane, ispuštati iz sebe grane.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* granámo, granáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* grânâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚ramos facere, producere') *gdje ima s istijem značeńem i neobični aktivni oblik* granati. Ta se voćka grana. J. S. Reļković 400. Koren se duļi i grana. J. Pančić, bot. 45. — *u metaforičkom ili u prenesenom smislu.* Stabar koljena Davidova grana se u dvije grane. S. Rosa 13ᵇ. Varijacije, koje se i u ovoj vrsti narodnih umotvorina granaju. V. Vrčević, nar. prip. XI. Jer vitlaju srde iz oblaka, i na sedam granaju se traka. Osvetn. 5, 67.

GRANAT-JABUKA, *f. vidi* 2. granat. — *Po ńemačkom* granatapfel. Narov cvet, dobiva se od nara, Punica granatum L., a srpski se kaže i granatjabuka i šipak u Dalmaciji. Đ. Popović, poznav. robe. 262.

GRANAV, *adj. vidi* 1. granat. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRANAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

GRÀNCEOLA, *f.* Maja squinado L., *vrsta rakovice, tal. mlet.* granzevola, granzeola. — *isporedi* grancipula. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Da su rak i granceola prijateļi bili veliki. N. Palikuća 40. Rak ide natrag, a granceola napopriko. 42.

GRANCIJA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Grancija. S. Novaković, pom. 56.

GRÀNCÎPULA, *f. vidi* granceola, *istoga postaña ili od tal.* granciporro. Slovinac. 1882. 187.

GRANČAREVO, *n. dva sela* (Grančarevo doñe i gorñe) *i općina u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 256.

GRANČARI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 21.

GRÀNČÂŃE, *n. djelo kojijem se granča.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GRÀNČATI, grànčâm, *impf. grepsti.* — *Riječ bez sumñe romanska, isporedi tal.* grancio, *ñekakvo zakučasto oruđe.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GRÀNČICA, *f. dem.* grana *(uprav dem.* granka). — *Akc. se mijeña u gen. pl.* grànčîcâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 328b, *u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom, ili u metaforičkom i prenesenom smislu.* Golubica donese grančicu masline zelene. S. Margitić, fal. 190. Na svakoj grančici liļana biše upisano: Isus, Marija. J. Filipović 1, 558b. Tilesa posipati cvitjem i zelenim grančicama. F. Lastrić, test. 387b. Trak iliti grančica velike žile od srca se pruža. A. Kanižlić, utoč. 114. Noseći u kļunu grančicu masline zelene. And. Kačić, kor. 9. I kod kuće učile se presti i grančice po rukavih vesti. M. A. Reļković, sat. C6a. Niki priliku imaše svitñaka Moisijeva imajući kano veće grančica iz jednoga trupa izhodećih. I. Velikanović, uput. 1, 495. Listje kad uztrepti, grančica kad se vije. M. Katančić 40. U široke grančice se plode. J. S. Reļković 136. Čobanin se naslonio na grančicu oraovu. Nar. pjes. vuk. 1, 114. Momčić ide strančicom, nakiti se grančicom. 1, 344. Soko sjedi na grančici. 1, 497. Dosta mu je ponijeti grančicu cvijeća. S. Ļubiša, prip. 248. — *b)* Lilium martagon L., *ñeki cvijet, vidi* zlatan, zlatoglav, zlatna glavica. Grančica, giglio salvatico secondo *(u starijem rukopisima),* hemerocalle *(u starom rukopisu),* Lilium martagon L. *(Vodopić, Sabļar, u Dubrovniku),* v. granica. Grančica divja bruna, Lilium martagon L. (Pizzelli). B. Šulek, im. 99. — *c) od mila se kaže i čeļadetu.* Sine moj, sinko moj, grančice moja, ćći moja. Nar. pjes. istr. 5, 3.

GRÂNČIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Grančić, Kašić, Rajkoviću. J. Kavañin 134b.

GRANČIK, *m. a)* vilast gvozd kojim se vadi drop iz rakijinskoga kotla. M. Pavlinović. — *b)* malo sidro, šeput (na grane). M. Pavlinović. — *Od tal.* grancio *(vidi kod* grančati).

GRÀNČINA, *f. augm.* grana. *u Lici.* V. Arsenijević.

GRANDATI, grandam, *impf. (?) nepoznata značeña i postaña (od tal.* grande, *velik?).* — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* A kamo li, Gano kapetane! da ne granda da te razveseli za veliku radost i veseļe, za novoga crnogorskog kñaza, moder Turci, vi se prekrstiste. Nar. pjes. vuk. 5, 519.

GRANDIĆ-BRIJEG, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* (Grandićbreg). Pregled. 35.

GRÀNEŠA, *f. ime kozi.* J. Bogdanović.

GRANEŠINA, *f. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 17.

GRANFA, *f. vidi* granaf *i* gramfa. — *U Stulićevu rječniku:* ‚artiglio, ugna dell' uccello o d' altro animale' ‚unguis' *s dodatkom da se nalazi u Gundulića, ali u ovoga ima samo* granaf.

GRÀNFATI, grànfâm, *impf. grepsti, tal.* graffiare. — *U Stulićevu rječniku:* ‚unguibus dilacerare'.

1. GRÀNICA, f. finis, confinium, terminus, *mjesto dokle se proteže ñešto prostrano (naj češće zemļa, država), pa po tome i mjesto gdje se onakovo što dotiče s drugijem čim; uprav bi bila linija bez debeline, ali se gdjegdje ovako zove i dio (zemļe, države) koji je pri (pravoj) granici.* — *isporedi* međa, kraj, krajina. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* grànîcâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., rus., poļ.* granica, *češ.* hranice. — *Po svoj prilici postaje od* granъ *(vidi kod* 1. grana) *nastavkom* ica *(ñem.* grenze *uzeto je iz slavenskoga jezika).* — *Između rječnika u Belinu* (‚terminus' 214b. 729a; granice ‚confini, luoghi confinanti' ‚fines' 214b), *u Voltiģijinu* (‚frontiera, confine' ‚gränze'), *u Stulićevu* (granica, to jest krajina ‚terminus, finis, limes, confinium'), *u Vukovu* (‚grenze' ‚finis, limes', cf. krajina), *u Daničićevu* (‚terminus'). *a)* finis, terminus, *kraj čijoj zemļi, mjesto gdje se dijeli od tuđe zemļe; zove se gdjegdje* granica *i znak kojijem je biļežen onaj kraj.* Selu je ‚Trêbьčі' išla međa ‚u granicu uzь dolь' (Mon. serb. 95 *god.* 1330). Selu je Prošinovcima bila međa ‚granica šarbanova' (198 *god.* 1381). Selu je Lenitkovcima išla međa ‚na vitu granicu' (199 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječ. 1, 234. Vse granice koje su staļene, vse toj obļubismo i pravimo da su dobre i prave granice. Mon. serb. 242. (1399). Da rečeni mlin ostane slobodan ... manastiru ... sa vsjemi ńegovijemi razlozi i z granicami. 464. (1454). Vsi idosmo h granici, ka se zove v nuglu. Mon. croat. 204. (1513). Sela, koja imaju kotare svoje oddione i odtesite po granicah. Stat. poļ. ark. 5, 264. Granice se od ļudi ne bjehu zabile, ni mjerom sve svudi otišlo na dile. I. Gundulić 148. Mjesto od granica i mrgińa. B. Zuzeri 298. Kako ćete granice od vašijeh vinograda razprostranit. Đ. Bašić 181. Gdi crkve no imadu zabiliżene granice. I. J. P. Lučić, nar. 70. Seoske granice, koje dijele selo od sela, na povećim liticama usijeku krst, i to zovu granica. V. Bogišić, zborn. 433. To je grehota i sramota za onoga koji priore tudu zemļu ili primakne granicu. 435. — *b)* finis, confinium, *kraj u države, mjesto gdje se jedna država dotiče s drugom; i u množini; često se zove* granica *i zemļa (država) što je pri samom kraju. isporedi* krajina. Vse što pristoji župê konavalьskoj i sa vsêmi mojami i granicami ... do moje i granice dračevičьko ... Do svojihь meja i granica. Mon. serb. 218. (1391). Ako oni ļudije hote doći na granici voļa ostati domomь. Spom. sr. 1, 6. (1399). Kraj prostrano Bogdanije i granica od Podoļa. I. Gundulić 434. Gora od Libana sjedi na granicah evrijenske zemļe. I. Đordić, salt. 88. Dojedrišе do granica kraļevstva Parles. B. Zuzeri 400. Do granica zemļe Jodupa. Đ. Bašić 97. Među granicam jedne države. I. J. P. Lučić, nar. 122. I Gomoļu na granici suvoj. Nar. pjes. vuk. 2, 103. Da idomo s četom na granice. 4, 125. Te čuvahu carevu granicu. 4, 433. Na granicu tursku i kaursku. Nar. pjes. juk. 253.

Oba su mi na vojnicu prošli, na vojnicu na tursku granicu. Nar. pjes. istr. 2, 54. Granice oblasti ńihove teže je naznačiti. Vuk, kovč. 17. — *c) prema lat.* fines *može značiti i cijelu državu.* Po granicah Betlemskijeh. S. Rosa 37ᵇ. Čujte kraļi i naučite sudci granica zemaļscijeh. Đ. Bašić 23. — *može biti da amo spada i ovaj primjer:* Ne bješe ni saj svijet razdijeļen na mnogo granica. M. Vetranić 1, 7. — *d) kraj, međa kod čega mu drago.* More naduto nije priskočilo svoje granice. Đ. Bašić 49. Tko bi imao smionstvo domjeriti *(Boga)*, i postaviti među granice kojega mjesta? J. Matović 459. — *e) u prenesenom smislu, kod čega umnoga ili duševnoga.* Ovo 'e krjepos od krjepòstî i mejašna ńih granica. J. Kavańin 343ᵇ. Koji dan sedmi do granica od života doveo ga je. B. Zuzeri 423. Koja izlaze izvan granice pošteńa naravskoga. Ant. Kadčić 501. Ova krepost ako se uzdržuje u svoje svrhe i granice. J. Matović 419. Požuda naravska koja ne prohodi svrhe i granice svoje. 420. Ufajući od tvoje ļubavi, od pomilovanja tvoga, koje granica ne pozna. I. M. Mattei 60. Žive požude ńegove bjehu bez kraja, bez granice. 134. — *f) amo spadaju po svoj prilici i mjesna imena. vidi i* Granice. *a) u Hercegovini u okrugu mostarskom: aa) selo.* Statist. bosn. 228. — *bb) selo i općina.* 226. — *b) u Srbiji. aa) selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 386. — *bb) zaselak u okrugu užičkom.* K. Jovanović 160. — *cc) mjesto u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 140. — *dd) mjesto u okrugu šabačkom.* Ńiva na Granici. Sr. nov. 1866. 15. — *ee) mjesto u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Granici. 1875. 721. — *c) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 92. — *d) brdo u Crnoj Gori kod Cetińa.* — *u Vukovu rječniku.*

2. GRÀNICA, *f. dem.* 1. grana. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* grȁnîcâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (granica, mala grana), *u Belinu* (‚ramulus' 605ᵇ; ‚ramunculus' 328ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (mala grana), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Vukovu. a) s pravijem značeńem.* Isopa granicom okropi ti mene. M. Vetranić 1, 436. Dohitah na voćci prignute granice. D. Zlatarić 44ᵇ. S granicami od maslina i od palama. B. Kašić, is. 40. Leteć z grane na granicu. M. Gazarović 61. Po granicam dubja oblijeta *(golubica)*. Ǵ. Palmotić 2, 292. Iz granic od javora. I. Ivanišević 208. Od korena pań izhodi, a oba daju ńih granicu. J. Kavańin 532ᵃ. Zlatni prami dugačkijeh plavijeh kosa mahom tijeka i vjetarcem razpršani oko šume od granica spuštenijeh saviše mu se i zamrsiše. B. Zuzeri 52. Ptice uzdohode i ustaju po ńegovijem granicami. S. Rosa 87ᵃ. Usnula đevojka drenku na kor'enku, lozi na granici. Nar. pjes. vuk. 1, 410. Porasla je granica čemina. Nar. pjes. herc. vuk. 225. Kukavica na zelenoj granici. S. Ļubiša, prip. 228. — *b) ńekoliko (naj češće 13) snopova žita zajedno.* Kada žeteoci jednu ńivu žita požańu, a vezioci za ńima ne dospiju to žito odnosno snopļe u koļe ili u kladńu podjeti, onda to snopļe metnu u granice; t. j. po jedno dvadeset snopova sadiju nasokriž u granice, te sjutradan dodu, i te granice onda prediju u koļe ili u kladań; jer u koļe ili u kladań žito sadjeveno može duļe vremena na ńivi stati, a u granicama ne smije daļe jednog dana. zato i vele ļudi: ‚Granica gotova gnojanica'. *u Lici.* J. Bogdanović. Kad se požańe žito, đeđe se u koļe, stogove i u granice. ako uhvati vrijeme ili nije koļe usječeno i podoštreno, đeđe se u granice: tri reda po 4 snopa, jedan s vrh drugoga, a trinaesti snop dođe ozgo po ńima. jer granica lako zakisne, osobito kad je vjetar povali, za to i vele: ‚Granica gnojanica'. *u Dobroselu.* M. Medić. Ako mu daje pod kiriju końa za vršidbu, onaj mora mu dati od svake granice (13 snopa) po tri oke zrna. V. Bogišić, zborn. 480. Granica ozimice, bagļa sastavļena od trideset i pet ručica. M. Pavlinović. — *i od sijena.* Granica trave jali sijena, bagļa od prilike do pedeset oka težine. M. Pavlinović. — *c) ime ńekijem biļkama (mislim da amo spada). aa) vrsta hrasta. — u naše vrijeme (ali isporedi i bugarski* granica, grьnica), *a između rječnika u Vukovu* (‚eine art eiche' ‚quercus genus'). Granica, 1. Quercus conferta WK. (Pančić); 2. Quercus pubescens Will. (Vuk). Granica sitna, Quercus pubescens Willd. (Pančić). Granica slatka, Quercus conferta WKit. (Pančić). B. Šulek, im. 100. — *bb) vidi* grančica. Granica) Hemerocallis L. (Kuzmić). Granica divja, (Lilium, martagon L. (Kuzmić). B. Šulek, im. 100.

3. GRANICA, *f. oriz, pirinač, isporedi* granariz. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Granica, orica (pirinč). A. T. Blagojević, khin. 9. Ufati on dvi divje koze koje ńegovu granicu iliti pirinča jedoše. 17. Khinki potrebovaše jednoga lonca za kuvati svoju granicu. 36.

GRÀNICE, *f. pl. ime mjestima, vidi* 1. granica, *f). a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 32. — *b) selo u Crnoj Gori u katunskoj nahiji.* Glasnik. 40, 19. — *c) u Srbiji. aa) selo u okrugu smederevskom.* K. Jovanović 150. — *bb) mjesto u okrugu vaļevskom.* Zemļa u Granicama. Sr. nov. 1874. 25.

GRANIČ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Sr. nov. 1867. 577.

GRANIČAK, Graničkа, *m. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Graničku. Sr. nov. 1875. 1203.

1. GRÀNIČAN, grànična, *adj. koji pripada granici (vidi* 1. granica). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (granični ‚finitimus' 214ᵇ) *i u Stulićevu* (‚limitaneus, finitimus', *s dodatkom da je riječ ruska).* Gdi granična Mapsa dili lijepu Aziju od Libije. Ǵ. Palmotić 3, 111ᵃ. Dok dođoše u Brda kamena, na granično mjesto crnogorsko. Nar. pjes. vuk. 4, 363. Granične vode. Vuk, dan. 2, 34.

2. GRÀNIČAN, grànična, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. granast.

GRÀNIČÂR, *m. čovjek s granice (vidi* 1. granica, *b)). — isporedi* krajišnik. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚finitimus' 195ᵇ; ‚conterminus' 214ᵇ), *u Voltiǵijinu* (‚confinante, limitrofo' ‚gränzer'), *u Stulićevu* (‚finitimus, confinis, conterminus'), *u Vukovu:* (u Srijemu i u Banatu) ‚der grenzer' ‚miles limitaneus', cf. krajišnik. A spahoļan mjesto čeka ćeselbaške graničare. I. Gundulić 518.

GRÀNIČÁRI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. (štamparskom griješkom)* Grančari. Pregled. 59.

1. GRÀNIČAST, *adj. na kojemu su granice (vidi* 2. granica). — *U Belinu rječniku* (‚ramulosus' 605ᵇ) *i u Stulićevu* (v. granast).

2. GRÀNIČAST, *adj. nepoznata značeńa, može biti da znači: crven, vidi* 3. gran *i* 2. *i* 3. grana. — *U Vukovu rječniku bez značeńa s dodatkom da se govori u Boci kotorskoj i s primjerom iz narodne pjesme:* Za pojasom od zlata kuđeļa, pri kuđeļi svila graničasta.

GRANIČATI, graničam, *impf. slagati snopļe u granice.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hocken'.

*

GRANIČAV, *adj. vidi* 1. graničast. — *U Mikaljinu rječniku (kod* granasti) *i u Stulićevu.*

GRÀNIČÊŃE, *n. djelo kojijem se graniči.* — *U Vukovu rječniku.*

GRANIČEV, *adj. koji pripada granici (vidi* 2. granica, *c) aa)) kao vrsti.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. drvo, žir). Naseče se cerovih ili graničevih izdanaka. M. Đ. Milićević, let. več. 266.

GRÀNIČEVAC, Gràničêvca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Niva u Graničevcu. Sr. nov. 1876. 105.

GRÀNIČEVINA, *f. graničevo drvo* (lignum). — *U Vukovu rječniku.*

GRÀNIČICA, *f. dem.* 2. granica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚ramulus' 605b) *i u Stulićevu. a) u pravom smislu.* I ja bih graničice od masline nakitila. A. Boškovićeva 44. — *b) metaforički.* Visimo na veoma tankoj graničici od života. B. Zuzeri 204. — *c)* Graničica, hemerocalle *(u starom rukopisu)*, Hemerocallis L., v. granica, grančica. B. Šulek, im. 100.

GRÀNIČITI, gràničîm, *impf.* finitimum esse, *(o zemlji) imati istu granicu (vidi* 1. granica) *što drugo što, doticati se na granici s drugijem čim. ono drugo stoji u instr. s prijedlogom* s. — *Od* XVIII *vijeka (vidi na kraju) a između rječnika u Vukovu:* ‚grenzen' ‚finitimus sum', cf. meditі. To graniči s gradom Kolašinom. Nar. pjes. vuk. 5, 398. Onaj komad zemlje koji od jugozapada graniči s morem... Vuk, poslov. XVIII. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka refleksivni je glagol a mjesto prijedloga* s *stoji* do. Iturea... graniči se do Čelosirije. S. Rosa 44a.

GRÀNIČKÎ, *adj. koji pripada granici (vidi* 1. granica). Granička voda, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Graničkoj vodi. Sr. nov. 1867. 10.

GRANIČNOKOLAN, graničnokolna, *adj. vidi kod* graničnokolo.

GRANIČNOKOLO, *n.* horizon, finiens circulus, *vidi* obzor. — *U Stulićevu rječniku* (‚orizon') *gdje ima i adj.* graničnokolan (‚orizzontale' ‚orizonti circulo respondens ad libellam'), *i adv.* graničnokolno (‚orizzontalmente' ‚ad orizontem'). — *Jamačno je sve to načiněno za sam rječnik po grčkoj ili po latinskoj riječi, i sasma je nepouzdano.*

GRÁNIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* And. Kačić, kor. 454. Schem. spalat. 1862. 28.

GRANIK, *m. vidi* 2. granica, *c).* Granik, 1. Quercus pubescens Willd. (Vuk); 2. Quercus conferta WKit. (Pančić), v. granica. B. Šulek, im. 100.

GRÀNÎKULA, *f.* Ranunculus asiaticus L., *neka bijka, cvijet, isporedi* novčić. — *Od latinske riječi ili od tal.* ranuncolo. Granikula, (= lat.) Ranunculus asiaticus L. (Vodopić, Sabljar, u Dubrovniku). B. Šulek, im. 100.

GRANINA, *f. augm.* 1. grana. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* kao graninom pomlaćeno (kad gdje bolujo mnogo čeljadi).

GRANI PLOD, *m. vidi* compres. Grani plod (1. Sabljar), v. kupres. B. Šulek, im. 100.

GRÀNIR, granira, *m.* ošlingan ili opleten u formi polukruga ogrlak, koji žensko oko vrata nose; tako i za podlanicu široko platno ošlingano, ili od pamuka opleteno, ozdo na kikju prišiveno, zovu granirom. *u Lici.* J. Bogdanović.

1. GRANIT, *adj. nepoznata značenja u zagonecі.* Zaklokota klota sa visoka plota; čak se čula klota u Indiju zemlju u granito polje. *odgonetlaj: grmljavina.* Nar. zag. nov. 34.

2. GRÀNÎT, *m.* granites lapis, *vrlo tvrdi kamen, grahorast (bio i crn, a gdjegdje i crven).* — *Iz zapadnijeh evropskijeh jezika u pisaca našega vremena.* Granit, min. ‚granit', tal. ‚granito', frc. engl. ‚granite'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRÀNÎTAN, grànîtna, *adj. koji pripada granitu, koji se sastoji iz granita.* — *U pisaca našega vremena.* On se sastoji iz granitnog stolpa od doričeskoga reda. Nov. sr. 1834. 159.

GRANITI, granim, *impf. vidi* granati se. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (u prenesenom smislu), a između rječnika u Stulićevu (v.* granati). Izmed čuda ditića, kojim je granila, nî li Karlovića hranila? P. Vitezović, odil. 65.

GRÂNKA, *f. dem.* 1. grana. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (ali vidi i kod* grančica). Moj mužak *(slavulj)* siđa do me na granci. M. Katančić 73.

GRANONOS, *adj. koji nosi grane.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (granonos, kaj grane donaša, ali je raja ‚frondifer, frondes ferens'), *za koji će biti i načiněno.*

GRANÒNOŠA, *m. ili f. onaj (ona) što nosi (rađa) grane.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Pupoljci granonoše ‚gemmae ramiparae'. J. Pančić, bot. 54.

GRÀNOTA (grànota), *m. ime volu.* — *U Lici.* J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GRÀNOVA, *f. ime kravi.* — *U Lici.* J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GRÀNOVKA, *f. ime ovci.* — *U Lici.* J. Bogdanović.

GRANÚĆE, *n. bilo bi uprav djelo kojijem se grane, ali na jedinom mjestu* (XVII *vijeka) gdje se nalazi (sa starijim oblikom* granutje) *jamačno je štamparska pogreška i treba čitati* ganutje. Kazati ńih *(anđela)* razlikos, ńih krenutja i granutja. M. Orbin 5—6.

GRANULA, *f.* Delphinium staphysagria L., *neka bijka, vidi* ušljivac, ušljivica. Granula, Delphinium staphysagria L. (Visiani). B. Šulek, im. 100.

GRÁNUT, *adj. sulud.* — *U Dubrovniku je drugi akc.:* grânût. — *U naše vrijeme.* Ne zna nikakva posla, rekao bi da je granuta, kan da je s gorske strane. V. Bogišić, zborn. 175. ‚Taj je čojk lijepo nešto granut'. ‚Ona je vavijek granuta'. *u Lici.* J. Bogdanović. ‚Ovaj čovjek mora da je malo granut, kad ono čini'. *u Dobroselu.* M. Medić. — *Može biti da je uprav part. praet. pass. od* 2. granuti.

1. GRÀNUTI, grânêm, *pf.* illucescere, *o čemu svijetlu (naj češće o suncu na ishodu, a može se kazati i o ćemu drugome, n. p. o zori), pokazati se, javiti se i tako rastjerati tmine, zasvijetliti se, zasjati se.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* grânû; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Korijen je po svoj prilici isti što u* grijati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚auroram, solem, lunam oriri') *i u Vukovu:* 1. ‚hervorstrahlen (von der sonne)' ‚effulgeo'. *a) u pravom smislu.* — *o suncu.* Er kad naj jasne *(sic)* sunce grane, sva će *(cvitju)* činit sela (?) opasti. M. Pelegrinović 190. Vodice ke od sunca brane visoci jasenci, kada žarko grane na litńoj pripeci. Đ. Baraković, vil. 46.

Granuvši sunce, zvizde uklańaju se. P. Knežević, osm. 344. Durmitore, visoka planino! iz tebe mi tri sunca granuše. Nar. pjes. vuk. 1, 47. Dok ne svane i sunce ne grane. 2, 160. Grani, sunce, da ogrijem ruke. (Govore djeca na oblačnu vremenu). Nar. posl. vuk. 46. — *o zori.* Kô kad grane zora iza mora. Osvetn. 1, 10. — *b) u prenesenom smislu.* — *u Vukovu rječniku:* Sad mi je malo granulo, ‚ist mir leichter geworden' ‚levatus sum', *sad mi je lakše, odahnuo sam (u tjelesnom i duševnom smislu).*

2. GRÀNUTI, grȁnêm, *pf. poludjeti, isporedi* šenuti. — *Akc. je bilježen po današńemu dubrovačkom govoru, ali vidi i* granut. — *Mislim da postaje od* 1. grana, *isporedi tal.:* ha un ramo *ili* rametto (di pazzia), *sulud je, riječ po riječ: ima granu ili granicu (ludosti).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka (ali vidi dalje kod refleksivnoga glagola).* Bi scijeńen da je pametim granuo. Š. Rosa 84a. — *I u naše se vrijeme u Dubrovniku govori:* ‚Malo je granuo' (s pameti, *instr.).* P. Budmani. — *Sa* se, *refleksivno s istijem značeńem u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Er ne bih vazela da meni rod reče: granu se Kamprela, u goru uteče, gora ju zamami, zelen ju zatravi. M. Vetranić 2, 285. Da me rod na stanu i svojta ne kori: Grlica se granu, viluje po gori, svojte se odreče i dobra plemena, i u pustoš uteče kako zvijer manena. 2, 293. — *isporedi* granut.

3. GRANUTI, granem, *pf. grknuti.* — *Postaje od osnove od koje je i* granak. Brašno grani *(kajkavski),* grkne, grko je, žukne. Brašno kad je na vlažnom mjestu hoće granuti. U Prigorju. F. Hefele.

GRÂŃE, *n. coll.* 1. grana. — *Stariji je oblik* granje. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (granje ‚rami' 605b), *u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom smislu.* Kako no ti korijen kako usahne tako i granje usahne tudije. M. Divković, nauk. 45a. Mjesto pusto, gdi strašivo sjenu svoju spušta dubja granje gusto. I. Gundulić 186. Ako je korijen zdrav, granje i cvijetje stoji dobro. M. Radnić 325a. A drugi odlamahu grańe od dubja i polagahu po putu. F. Lastrić, od' 209. Prorok legavši u kolibicu, koju on sam sebi spravi od grańa. E. Pavić, ogl. 429. Brže vilajet nakupi suha grańa. M. A. Reļković, sabr. 54. Da se grańe na voćki ne kvari. J. S. Reļković 47. Pokrijte se grańem jelovijem. Nar. pjes. vuk. 3, 196. Pa zatrpa u jelovo grańe. 3, 290. Sjaju mu se toke kroz brkove, kao mjesec kroz jelovo grańe. 3, 343. — *b) u prenesenom ili metaforičkom smislu.* Gdi nemoć pruži granje. P. B. Bakšić 221. M. Lekušić 160. Koren je grijeh, a bolest je grańe. J. Rajić, pouč. 1, 73—74. — *c) ime mjestima. aa) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 60. — *bb) seoce u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 92.

GRAŃEŃE, *n. vidi* grańe. — *Po obliku kao da je verbalni supstantiv od glagola* graniti. — *Samo na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka u pisaca čakavaca.* Vitar grańenje krušvi jest ugnuo. I. T. Mrnavić, osm. 134. Po grańenju čuži i gńizda mnozijeh ptica. J. Kavańin 195a.

GRAŃICA, *f.* kod djece četiri oraha, ļešńaka itd. u hrvatskom primorju.

GRAŃÍVATI, grȁńivâm *ili* grȁńujêm, *impf.* 1. granuti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (grańivati, grańiva ‚auroram, solem, lunam oriri'). ‚Ļeti sunce grańiva iza Osječenice, a zimi iza Ivańovače'. *u Dobroselu.* M. Medić.

GRAO-, *vidi* graho-.

GRÀPČINA, *f. ime planinskoj grani u Srbiji.* Od rečaka, a sa Beļanice, odbija se jedna grana niz Resavu na zapad kao Grabova strana ili Grapčina. Glasnik. 43, 284.

GRAPÌJÛN, grapijúna, *m.* Cyprinus, *ńeka riba, krap, tal.* carpione. — *U Stulićevu rječniku* (‚cyprinus').

GRAPIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Zabran u Grapinu. Sr. nov. 1875. 127.

GRAPKO, *m. ime muško, načińeno od glagola* grabiti *ili od supstantiva* grab. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka* (Grabko). Pastir jedan Grabko zvan. P. Zoranić 42a.

GRAPSKA, *f. dva sela:* Grapska pravoslavna *i* Grapska turska *u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 136.

GRAPSKI, *adj. vidi* grabov. — *Samo u Stulićevu rječniku:* grabski, v. grabovski.

GRÀPŠA, *f. grabež, grabļeńe.* — *Postaje od osnove glagola* grabiti *nastavkom* ša; b *pred* š *mijeńa se na* p, *ali se svagda nahodi pisano.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (grabsa *(sic),* lupeština silom učińena ‚rapina'), *u Belinu* (grabša ‚rapacitas; raptum' 606b), *u Stulićevu* (grabša ‚rapina, direptio, injusta occupatio'). *a) djelo kojijem se grabi.* Ke su *(ptice)* od grabše. M. Vetranić 1, 286. Ne ima nokte oštre, ni od grabše. A. Gučetić, roz. jez. 142. Arpije ptice od grabše. I. Držić 278. Mnoge guse ki smetaju silnijem grabšam ove vode. G. Palmotić 1, 101. I zasve se među Slavim silnom grabšom i ļubavim stječe dikla lijepa i mlada. 2, 218. Na grapšu od Trogira staviše se. P. Kanavelić, iv. 582. Njeki neuprav kude ńega, da na grabše bio je davan. J. Kavańin 243b. Kijeh neprave ruke napuńiva grabša i mito. I. Đorđić, salt. 79. Progoneći svaku državu silom, krvi, grabšom. ben. 117. Stavi se poražena mati od grabše vučje. 197. Zato dobit nepravedna, zato grabše i lupeštine u način plahe poplavice svu su čeļad potopile. B. Zuzeri 6. Grabša i privara. S. Rosa 110a. — *b) ono što je ugrabļeno, plijen.* Rastrkane plijahu grabše od ogńa pograbļene. B. Bettera, or. 27.

GRAPŠAT, *adj. grabežļiv, vidi* grapša. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Pak s ńima udri na grabsate *(sic)* Omišane. J. Kavańin 229b.

GRAPŠTVO, *n. vidi* grapša. — *U Stulićevu rječniku* (grabštvo). — *nepouzdano.*

GRASICA, *f.* Verbascum blattaria L., *ńeka biļka, isporedi* divizma, mrkovina. Grasica, Verbascum blattaria L. J. Pančić, flor. beogr. 191.

GRASJANA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Grasjani. Sr. nov. 1873. 567.

GRASKA, *f. (uprav adj.) mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Vinograd u Graskoj. Sr. nov. 1873. 607.

GRÀSTA, *f. zemļani sud: a) gdje se sadi i goji cvijeće; b) gdje se raspali i hrani žerava.* — *Tal.* grasta. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (grasta, fogun ‚prunarium') *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu* (‚vas pro floribus'). Prežiš kako mačka ispod graste. (D). Poslov. daničk. 100. *u naše vrijeme u Dubrovniku:* grasta od cvijeća, grasta cvijeća; grasta od ogńa, grasta ogńa. P. Budmani.

GRÀSTICA, *f. dem.* grasta. — *Od* XVIII *vijeka.* U Pavića (1761) odgonetļaj upravo glasi: ‚cripac s vatrom iliti grastica'. Nar. zag. nov. 234. *u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GRÀSÛĻ, grasúļa, *m.* riječ načińena za šalu *od* grah *i* pasuļ *u narodnoj pripovijeci našega vremena: Ciganin, kad ga upitaju hoće li graha ali pasuļa, odgovori: ‚grasuļa‘ (da hoće jedno i drugo). — U Vukovu rječniku.*

1. GRÁŠA, *f. a) ime ovci, vidi* grahorast. — *uprav je ipokoristik. — akc. se mijeńa u voc.* grâšo. — *u naše vrijeme u Lici.* Gráša, ime grašastoj ovci. u Lici. V. Arsenijević. J. Bogdanović. D. Trsteńak. F. Kurelac, dom. živ. 32. ime ovci koja je crna i bijela po glavi. u Dobroselu. M. Medić. — *b)* ime puši koja ima grane po kapici. u Dobroselu. M. Medić.

2. GRÁŠA, *f. hyp.* grah. — *Akc. se mijeńa u voc.* grâšo. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* ‚Da ti da majka graše‘ (žene govore djeci). — *I s osobitijem značeńem: vrsta graha.* Graša, vrst krupna pasuļa (Sabļar). B. Šulek, im. 100.

3. GRÀŠA, *f. tal.* grascia, *salo, obiļe, hrana (uopće a osobito žito). — U dva pisca* XVI *i* XVIII *vijeka sa značeńem: obiļe (hrane). u Dubrovniku je bila uprava nad hranom što se zvala* graša, *koja je dijelila žito u gladne godine.* Ja ću kapetan od vitovaļe bit, grašu ću manteńat. M. Držić 210. Bog bo ne hti, graša očita da produži prjeko lita. J. Kavańin 90a.

GRÀŠAC, grášca, *m. dem.* grah. — *isporedi* grašak. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod b)). a) u pravom smislu. — u Vukovu rječniku s primjerom:* ‚Daj mi malo grašca‘. — *b) ńeke vrste variva. — između rječnika u Mikaļinu* (grašac, mali grah ‚ceci piccoli‘ ‚cicercula‘) *gdje nać prije dolazi i u Stulićevu (kao u Mikaļinu).* Grašac ‚die walderbse‘ ‚Orobus vernus‘. G. Lazić 145. Grašac ili orešac, Orobus L. Flora croat. 100. — *c)* Cuminum cyminum L., *isporedi* pitomi komin. Grašac, cimino domestico (Kuzmić), Cuminum cyminum. B. Šulek, im. 100. — *d) ńeke vrste grožđa. — između rječnika u Vukovu:* 2. (u Srijemu) nekako grožđe: crni grašac ‚schwarze raifler‘, bijeli ‚jungferntraube‘. Crni grašac ‚schwarze raifler‘. Žuti grašac ‚weisse honigweinbeere‘. Beli grašac ‚weisse jungferntraube‘. G. Lazić 114. Grašac, suvrst vinove loze (u Srijemu). Grašac crni, schwarzer raifler (u Srijemu). Grašac žuti, weisse honigweinbeere (u Srijemu). B. Šulek, im. 100.

GRÁŠAK, gráška, *m. dem.* grah, *ali znači samo ńeke vrste variva i druge biļke. — isporedi* grašac. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* горошекъ, *češ.* hrášek, *pol.* groszek. *a)* Pisum sativum L., *isporedi* grah loznac, oblić, zečak. — *između rječnika u Stulićevu* (v. loznac) *i u Vukovu* (‚die erbse‘ ‚pisum‘, cf. grah, oblić). Grašak (grašica), slovački grašek, grašca, rus. горошекъ, pol. groszek, češ. hrašek, lat. cuminum (Vujičić, Sabļar), veccia *(rukopis u Sinu)*, orobo, ervo (Kuzmić; *stari rukopis*; Bartulović), siler montano (Kuzmić), 1. Pisum sativum L. (Sabļar, Vuk). B. Šulek, im. 100. — *ne znam, spadaju li amo svi ovi primjeri:* Poče mokriti grašak tvrdo kao mramor. J. Banovac, pred. 149. S Karlovčani kad ćupriju kvari, i grašak jim suhoparni vari *(vidi kod* 1. grah, b *na kraju).* S. Štefanac 29. Uzmi jednu holbu graška beloga. Z. Orfelin, podr. 252. Bob i grašak sad vrimo dobiva. J. S. Reļković 78. — *b)* Vicia sativa L., *isporedi* grahor, grahorica *itd. — između rječnika u Belinu* (‚vicia‘ 755b). Grašak, Vicia sativa L. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. Grašak, Vicia sativa L. (Visiani, Vodopić). Grašak divji, veccia (Kuzmić; stari rukopisi), Vicia sativa L. B. Šulek, im. 100. — *c) kukoļ. — u Stulićevu rječniku. — nije pouzdano (Stulli je po svoj prilici pomiješao sa značeńem kod b)). — d) vrsta vinove loze bijela grožđa (u Primorju).* B. Šulek, im. 100.

GRAŠALIKA, *f.* Caragana Lam., *vrsta biļke.* Flora croat. 70. — *postaje od* grah.

GRÀŠAN, gràšna, *adj. koji pripada grahu. — U jednoga pisca našega vremena.* Otle jašu, niz poļanu mašu, gńeli loze tikvene i grašne. Osvetn. 4, 21.

GRÀŠÂR, grašára, *m.*

a. Coronilla varia L., *vrsta divļega variva.* Grašar, Coronilla varia L. *(u Slavoniji).* B. Šulek, im. 100.

b. posni triod, iz koga se za vrijeme časnoga posta poje u crkvi; kiseličar. Zovu ga popovi i učiteļi u šali tako, jer se u to doba naj više jede grah. — U gorńoj krajini. V. Arsenijević.

GRÀŠARA, *f. riječ načińena za šalu. — U Vukovu rječniku:* ‚(komisch) die bohnenflinte, d. i. der hintere‘ ‚telum fabis plenum, i. e. podex crepitum edens‘.

GRÀŠAST, *adj. pjegav. — U Lici.* V. Arsenijević. — *vidi* grahorast.

GRÀŠČICA, *f. dem.* graška. — *U Vukova rječniku.*

GRAŠĆAKOVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Petrom Grašćakovićem. Mon. croat. 299. (1595).

GRAŠĆIK, *m.* općinski pandur. — U hrvatskom primorju. — *Oblik je čakavski jer stoji* šć *mj. štokavskoga* št. *ispred* š *ispalo je* d. *isporedi* gradštak. — *S istijem oblikom (u naj starijim primjerima s* d) *dolazi od* XI *vijeka; značeńe može biti da nije isto.* ‚Pribigoj gradscic‘. Doc. hist. rač. 82. (1070). ‚Zaron gradskich‘. 96. (1070—1073). A to takoje od satnika i grašćika. Zak. vinod. 63.

GRAŠENICA, *f.* grašen hļeb. Kad se parče hladna hļeba rasiječe po sredini, pa sredina prigrije dobro uz vatru da dobro porumeni. S. Ágić u Trsteniku. — *isporedi* grašiti.

GRÀŠEŠA, *f. ime kozi.* J. Bogdanović.

GRAŠEVAC, Graševca, *m. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 126.

GRÀŠEVINA, *f. vrsta grožđa i vino što se od ńega čini.* Graševina, riessling (Schams, Banat). B. Šulek, im. 100.

1. GRAŠICA, *f. ńeke vrste variva, vidi* grahor, Grašica, Vicia cracca L. (u Zagrebu). Grašica crvena, Lathyrus tuberosus L. (Gospić). Grašica divja, Lotus corniculatus L. *(u Severinskoj okolici).* Grašica divja sitna, Vicia cracca L. (Sladović). Grašica divja vela, Vicia sepium L.? (Sladović). Grašica mala, Vicia cracca L. *(u Severinskoj okolici).* B. Šulek, im. 100. — *I preneseno:* tuča, grâd. *na Rijeci.* F. Pilepić.

2. GRAŠICA, *f. ime domaćijem životińama, vidi* grahorast. *a) ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. — *b) ime kozi.* 38. — *c) ime mački.* 50. — *d) ime kokoši.* 53.

GRAŠIČAV, *adj.* slanina je grašičava, kad se išteti, upali. M. Pavlinović.

GRAŠIKA, *f. ime ńekijem biļkama, isporedi* 1. grašica. Grašika, 1. (Coronilla) securidaca L. *(u starom rukopisu);* 2. Lathyrus aphaca *(u istom rukopisu).* B. Šulek, im. 100.

GRÀŠIN, *m. ime ovnu crnu i bijelu po glavi. u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 32. — *vidi* grahorast.

GRÀŠINA, *f. augm.* grah. — *U Vukovu rječniku. — I s osobitijem značeńem:* Gražina, vrst pasuļa (I. Sabļar). B. Šulek, im. 101.

GRAŠITI, grašim, *impf. vidi kod* grašenica. Skorašńi hļeb ne vaļa se grašiti. S. Ağić u Trsteniku.

GRÀŠITI SE, gràšîm se, *impf.* grušati se: gora se graši kad teke počne pupati. — *isporedi* nagrašiti.

1. GRÂŠKA, *f. zrno graha.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚ein fasolenkorn' ‚granum faseoli'. Znoj kao graške izbija mu po čelu. M. Đ. Milićević, letń. več. 126. — *I ime ńekijem biļkama.* Graška potočna mala, Melilotus palustris Rchb. Graška potočna vela, Genista sibirica L. *(u Istri).* B. Šulek, im. 101.

2. GRAŠKA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32. — *vidi* grahorast.

GRAŠKAR, *m.* Bruchus L. *ńeka bubica.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Graškar (žižak, šiška), Bruchus L. J. K. Šloser, faun. kor. 619. 620.

GRÁŠKOV, *adj. koji pripada grašku (kao vrsti).* — *Od* XVIII *vijeka.* Uzmi... prosejana brašna graškova. Z. Orfelin, podr. 286. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚erbsen-'.

GRAŠKOVAC, graškovca, *m.* pisolithus, *vrsta kamena što se sastoji iz zrna sličnijeh grašku.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚erbsenstein'.

GRAŠKOVICA, *f.* Pisidium, *vrsta školjke.* — *Načińeno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚erbsenmuschel'.

1. GRAŠKOVINA, *f. pustara u Slavoniji u podžupaniji osiječkoj.* Pregled. 99.

2. GRAŠKOVINA, *f. graškova slama.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚erbsenstroh'.

GRAŠĻIV, *adj.* žito u kom ima mnogo graška. ‚Ove mi je godine ječam čist, nije grašļiv kao lański'. *u Dobroselu.* M. Medić.

GRAŠŃAK, *m.* Lathyrus cicera L., *vrsta variva.* — *vidi* grah. Grašńak, orobo di Candia (Sabļar), orvala (Kuzmić), aracus *(u starom rukopisu),* Lathyrus cicera L. B. Šulek, im. 101.

GRAŠO, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32. — *vidi* grahorast.

GRÀŠÔKA, *f. ime ovci.* — *U Lici.* V. Arsenijević. — *vidi* grahorast.

GRAŠOR, *m. ime biļkama.* — *isporedi* grahor. Grašor, hedisaro (Kuzmić), Onobrychis sativa Lam. Grašor crļeni, hedisaro, securidaca *(u rukopisima* XVI *i* XVII *vijeka),* Coronilla securidaca L. B. Šulek, im. 101.

GRAŠÒROTA, *f. ime ovci.* — *u gorńoj krajini.* V. Arsenijević. — *vidi* grahorast.

GRÀŠTÊŃE, *n. djelo kojijem se grašti.* — *U Vukovu rječniku.*

GRÀŠTITI, gràštîm, *impf. vidi* grabiti, I, 1, b. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.:* graštimo, graštíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gràštî, *u part. praet. pass.* gràšten. — *Postaje od* grst *nastavkom* i; r *ojačańem mijeńa se na* ra, *a* st *na* št *(isporedi* pregršt). — *U Vukovu rječniku.*

1. GRÂTA, *f. ļesa, tal.* grata, *rešetka.* — *U Mikaļinu rječniku:* grata, lisa ‚crates'. — *U naše vrijeme u Dubrovniku znači: rešetka.*

2. GRATA, *m. (?) ime muško (ili žensko?).* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Grata i Georgicь i Budanь. Deč. hris. 55.

GRATÀKÊŽ, gratakéža, *m. trenica, tal.* grattacacia. — *Od* XVII *vijeka.* S povrćenim gratakežom ili mrežicom. B. Kašić, rit. 51. — *U Dubrovniku se u naše vrijeme govori* gratakež *i* grakàtêž. P. Budmani.

GRÀTIKULA, *f. vidi* gradikule. — *U Mikaļinu rječniku:* gratikula za peći ribu ‚craticula, cratis ferrea'.

GRÀTKIŃA, *f. građanka.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Žena mi se u crkvi gizda spored prvijeh gratkińa. S. Ļubiša, prip. 260.

GRATOŠIJA, *f. vrsta loze i grožđa.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Posađene su na vriježe dračkińa, uhvata i gratošija, pitome loze. S. Ļubiša, prič. 129.

GRÀVAĻA, *f. u Vukovu rječniku:* (u Boci) velika tigla što se meće po šļemenu i po ostalijem mjestima gdje su tigle onako sastavļene.

GRÀVRÂN, *m. vidi* gavran. — *Od* XVI *vijeka (naj više kod čakavaca), a između rječnika u Vrančićevu* (‚corvus'), *u Mikaļinu, u Belinu* 228b, *u Voltigijinu, u Stulićevu.* Gravrani ga *(svetoga Iliju)* hraniše. Živ. jer. star. 1, 229. Crne kako gravran. Nauk brn. 42b. Na grafrana skoči gravran ter lepeće, dal' gravranu oči gravran zbosti neće. Đ. Baraković, vil. 164. Za smok vitezovi gravranom naj boļi. I. T. Mrnavić, osm. 36. On živini veloj hranu i gravranom malim daje. A. Vitaļić, ist. 523a. — *I s drugijem značeńem u naše vrijeme:* Corvus corone. D. Trsteńak.

GRÀVRANAC, gràvrânca, *m. dem.* gravran. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Moj črni gravranče. Nar. pjes. *u* Đ. Baraković, vil. 200.

GRAVRANČAC, gravrančca, *m. dem.* gravranac. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

GRAVRANČIĆ, *m. dem.* gravranac. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRÀVRANIĆ, *m. dem.* gravran. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* On jest koji hrani male gravraniće. A. Vitaļić, ist. 524.

GRÀVRANSKÎ, *adj. koji pripada gravranima.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (corbinus' 228b) *i u Stulićevu.* Vojske ostavļeno za gravranski braci. I. T. Mrnavić, osm. 37.

GRAŽA, *m. prezime.* — *U pisca* XVIII *vijeka.* Mihoj Graža liječnik slavni. J. Kavańin 140a.

GRAŽDANIN, *m. vidi* građanin.

1. GRB, *m. leđa.* — *isporedi* grba. — *Riječ je praslavenska* (gerb), *isporedi stslov.* grъbъ, *leđa, i rus.* горбъ, *češ.* hrb, *pol.* garb, *grba.* — *Samo na jednom mjestu* XVI *ili* XVII *vijeka u knizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Endropь jestь vь mori vòjevoda ribamь vasemь, jestь vьzorь jego jako i końь, i imatь końsku grivu i opašь, a po grьbu jako i riba i jestь. Physiol. nov. star. 11, 195.

2. GRB, *m.* insigne, *slika što je kao znak porodici, čeļadetu, državi, općini, te se meće na štit, na zastavu, na pečat, na kuću itd.* — *isporedi* biļeg, 2, cimer, 2, *a),* arma. — *Načińeno od rus.* гербъ *(a ovo je preko pol.* herb *i češ.* herb, erb *od ńem.* erbe, *baština), u naše vrijeme.* Na kapo su grbi svi od zlata. Nar. pjes. vuk. 5, 287. Na pečatu na kome su bili grbovi Srbije i Trivalije. Vuk, pravit. sovj. serb. 2. To je mač despota Štiļanovića, eto mu grb na jabuci. S. Ļubiša, prip. 87. Grb ‚wappen' ‚stemma'. B. Petranović, ručn. knig. 82. Grb, hist. lat. ‚insignia', frc. ‚armes', ‚wappen', tal. ‚armi (gentilizie)', frc. ‚marque, signe', egl. ‚badge'; grb porodice, hist. ‚familienwappen'; tumačiti grb, frç. ‚blasonner', tal. ‚blasonare', ‚blasonniren'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

3. GRB, *m. neke vrste ribe u Spļetu.* Grb, Umbrina Cirrhosa L. Sciaena Aquila Lac. Đ. Kolombatović, pesci. 9. G. L. Faber 193. 194. Grb (quasi branzin). L. Zore, rib. ark. 10, 340.

GRBA, *f.* gibber, *što je izraslo na leđima u čeļadeta s toga što se iskrivio kralješ (kičmenica); može takova izrastao biti i na prsima. — isporedi* gura, goba. — *Postaje od* 1. grb. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚gibbus'), *u Mikaļinu* (‚gibbus'), *u Belinu* (‚gibbus' 351b), *u Bjelostjenčevu* (‚curvitas, gibbus, gibba, solidus in dorso, pectore et alibi tumor, gibber'), *u Jambrešićevu* (‚gibbus'), *u Voltiǵijinu* (‚gobba, curvezza' ‚buckel'), *u Stulićevu* (‚gibbus, gibba, gibber'), *u Vukovu* (‚gibbus'). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Meju ramena grbu mu pristavi. M. Vetranić 2, 110. Nut ovoga s nosom i z grbom. M. Držić 307. Smradļiv Lazar grob ostavļa, žena od stare grbe ozdravļa. J. Kavańin 63b. — *b) u širem smislu sve što je slično pravoj grbi, n. p. u kamile.* Kamilama na grbama. Đ. Daničić, isai. 30, 6. Grba, zool. lat. ‚tuber, protuberantia, tuberositas', ‚höcker'; bot. (čvoruga), lat. ‚gibber'; ggr. ‚bodenerhebung', tal. ‚gobba', frc. ‚rideau', egl. ‚rising ground, undulation of ground'; mech. arch. ‚kropf (am mauerwerk)'; tech. ‚bosse, bossen, buckel', lat. ‚nodus', frc. ‚bosse', egl. ‚boss', tal. ‚gobba'. Grbe (pl.), ggr. ‚bodenerhebungen', tal. ‚rilievi del terreno'. cf. grbice. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *c) prezime.* Šem. prav. 1878. 58. 66.

GRBAC, gŕpca, *m. vidi* grbavac. — *Samo u Stulićevu rječniku s primjerom:* Grbac grbu tuđu vidi, a svoju ne vidi.

GRBAČ, *vidi kod* grbać.

1. GRBAČA, *f. leđa, vidi* 1. grb *i* grba. — *Akc. se mijeńa u gen. plur.* gŕbâčâ. — *U Vukovu rječniku:* vide leđa. — *U naše vrijeme daju mu i uže značeńe (kičmenica, kralješ).* Grbača, zool. v. grbina. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. GRBAČA, *f. vidi* garbać. Grbača, grbaja, nasturzio aquatico *(po starom rukopisu)*, Nasturtium offic. RBr. B. Šulek, im. 101. — *radi* r *vidi što je kazano kod* grbać.

GRBAĆ, *m. vidi* garbać. — *U Šulekovu imeniku po rukopisu* XVI *vijeka gdje je pisano* garbach, *a može biti da treba čitati* garbać, *i u Stulićevu rječniku gdje stoji (bez sumńe griješkom)* grbač. Grbać (garbach AB.), nasturtium (Stulli), canicularis agrestis (AB.), 1. Nasturtium officinale RBr. (Alschinger); 2. Nasturtium silvestre RBr. (Alschinger), v. garbać, grbak, grboć. B. Šulek, im. 101. Grbać ili grbica, Lepidium L. Flora croat. 263.

GRBAJA, *f. vidi* 2. grbača.

GRBAK, *m. vidi* garbać. — *U Šulekovu imeniku po starijim rukopisima.* Grbak (garbak), nasturzio (Skurla, Missiroli), Nasturtium offic. RBr. (Visiani). Grbak vodeni, vidi garbać, garboć, grbać, grbača, grbaja, grbań. Grbak vrtni, grbań (garbagn), nasturzio ortense *(po starijem rukopisima)*, Lepidium sativum L. B. Šulek, im. 101. — *radi* r *vidi što je kazano kod* grbać.

1. GRBAĻ, Grbļa, *m. ime mjestima. a) komad zemļe između Kotora i Budve, tal.* Zuppa (Župa). Repert. dalm. 1872. 10. — *Biće isto što se u Dukļanina zove* Gripuli, *vidi* 1. Crnčić *u* Dukļanin 39 *i* S. Novaković, srp. obl. 14. — *Između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Grbļa). Kotoru i svoj obštini kotorskoj blagoslovismo i potverdismo vyše rečenu župu Gerbaļa, dońi i gorńij. Mon. serb. 151. (1351 *prepisano u naše vrijeme).* Iz Grbļa. Starine. 10, 37. (1781). U lijepu Grbļu pitomome. Pjev. crn. 58b. I ravni ću Grbaļ pregaziti. 72b. Između Kotora i Budve onaj komad zemļe zove se ‚Grbaļ', u kome su četiri knežine: ‚Lazarevići, Bojkovići, Tujkovići' i ‚Ļubanovići'. Vuk, poslov. XVIII. — *može biti da je isto i ovo:* Grьbьļь. S. Novaković, pom. 130. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 11.

2. GRBAĻ, gŕbļa, *m.* svađa, *tal.* garbuglio. — *isporedi* grbuļ. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* ‚S toga smo još u grbļu i u napasti'. M. Pavlinović.

GRBAĻSKÎ, *adj. koji pripada Grbļu, vidi* 1. Grbaļ, *a).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Knezovi i glavari komunitadi grbajske (‚garbaiske'). Starine. 10, 37. (1781). Na dno grbaļskoga poļa. Vuk, kovč. 34. Ovo se zlo svakog grbaļskog obraza taknulo. V. Vrčević, niz. 202.

GRBA MALA, *f. vidi* garbać. Grba mala, Nasturtium officinale RBr. (Lambl). B. Šulek, im. 101. — *nije sasma pouzdano.*

GRBÂN, *m. ime ovnu.* — *u Lici.* J. Bogdanović.

GRBANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 28.

GRBAŃ, grbńa, *vidi kod* grbak.

GRBÂŃE, *n. djelo kojijem se ko grba.* — *U Vukovu rječniku.*

GRBAS, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Grьbasь. Glasnik. 27, 292. (1351).

GRBASOV, *adj. koji pripada Grbasu.* Do Grьbasoveh. Glasnik. 24, 270. (1388).

GRBASOVIĆ, *m. prezime.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, vaļa da griješkom pisano s* u *među* s *i* o. Miho i Nêgoslavь Grьbasovnići. Glasnik. 27, 292. (1388).

GRBAST, *adj. vidi* grbav. — *U Voltiǵijinu rječniku.*

GRBAŠEVAC, Grbaševca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj. (kajkavski)* Grbaševec. Pregled. 72.

GRBAŠTICA, *f.* Lepidium sativum L., *neka biļka.* — *isporedi* garbać. K. Crnogorac, bot. 115.

GRBAT, *m.* Amomum cardamomum L., *neka biļka, isporedi* srdiš. Grbat, cardamomum (Pizzelli, Kuzmić, *u rukopisu* XVI *vijeka),* Amomum cardamomum L. B. Šulek, im. 101.

GRBATI SE, gŕbâm se, *impf. pregibati se, klańati se (tako da leđa budu kao grbava).* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *plur.* gŕbajû, *u aor.* gŕbah, *u ger. praes.* gŕbajûći, *u ger. praet.* gŕbâvši, *u part. praet. act.* gŕbao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* — *U Vukovu rječniku:* ‚sich bücken' ‚se demittere', cf. klańati se *s primjerom iz narodne pjesme:* Kapu skida, po zemļi se grba.

GRBAV, *adj.* gibber, gibbus, *u kojega je grba.* — *Od* XIV *vijeka (vidi naj prvi primjer kod* a, *d)), a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 351b, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (grьbavь).

a. *adj. a) o čeļadetu i o ļudskom tijelu.* Ti... grbavih ispravi. M. Marulić 169. Trijebi je da *(putnik)* grbav svoj život provodi. M. Vetranić 2, 110. Ner ki su mrdavi, neslani i tromi, al' ki su grbavi i kļasti i hromi. P. Hektorović 30. Ni će tko biti hrom, ni kļast, ni ćorast, ni slijep, ni grbav. M. Divković, bes. 398b. Telo grbavo

od pokore. F. Glavinić, cvit. 224a. Grbava je, hroma i kriva. G. Palmotić 2, 60. Mladica bijaše grda, grbava i neskladna. I. Đorđić, ben. 25. Onda će se sva kolika *(tilesa)* učiniti lipa, premda niko ćoravo, a nikako kļakavo i grbavo bilo. Đ. Rapić 3. — *b) o leđima, plećima.* S grbavimi pleći stari zakon svej noseći. A. Vitaļić, ist. 209a. Koji s grbavimi pleći hode. 211. A dolami na pleći grbave. Nar. pjes. vuk. 1, 513. Mor dolamu na grbava leđa. 1, 523. — *c) o životinčetu.* A kamo škrpine i trigle grbave? M. Vetranić 2, 388. Grbavoj toj kozi *(kao psovka čovjeku)?* A prem za ńim mraše njeka godišnica. M. Držić 31. Grbavi Andro, kvakač ‚Ardea nycticorax'. D. Trsteńak. — *tako se može kazati i o kamili, devi, da je ‚grbava'. — d) o kojoj mu drago tjelesnoj stvari, kad je u ńe ńešto kao grba, ili uopće kad je kriva.* Selu je Vilskoj išla međa ‚na Grbavu Krušku, otь Grьbave Kruške prêko podь goru Novicu' (Mon. serb. 144 *god.* 1349). Đ. Daničić, rječn. 1, 239. Vaļa da mu je toran grbav? M. A. Reļković, sat. A1a. Načinili bi sebi... grbave nosove, rogove, brade. A5b. Poradi grbavih putova... H4b. Kriva hoće biti jednaka, a grbava upravna. Đ. Rapić 50. Od ńih *(testera)* ima različita sprava: uz grbavu ima nika prava. J. S. Reļković 51. Nož grbavi jedva se podmeće. 216. Neće odmah spravna biti svaka *(lojana svijeća)*, za to prsti grbave ispravi. 391. Nameće se kao kila na grbavo drvo. Nar. posl. vuk. 189. Grbav, bot. ‚holperig', tal. ‚bernoccoluto, bitorzolato'; (čvorugav), lat. ‚gibbosus, gibbus'; grbavi obručńak, tech. ‚krummeisen', engl. ‚hollowing knife'; arch. ‚uneben, holperig', frc. ‚raboteux', egl. ‚rough, uneven'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *e) u prenesenom (metaforičkom) smislu, o stvari tjelesnoj ili umnoj koja nije kao što treba da je, u koje ima ńekijeh mahana.* O svite grbavi! I. T. Mrnavić, osm. 154. K Božjemu obećanju upravimo se, jere bijahomo prvo grbavi. I. Zanotti, 1 ned. priš. 29. Srićan ja, ako oni poviču: ‚Mi načinismo Satira', jer volim da su ga i oni načinili nego da vilajet ostane onako grbav. M. A. Reļković, sat. A4a.

b. *adv.* gȓbavo. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚accline, declive, declivum, pendulum deorsum, jacens, humile'). Rep vaļa da mu.. grbavo stoji. I. Jablanci 118. A dubļinu svaka kaže žila, drago rasti ńoj grbavo nije. J. S. Reļković 181. — *i u prenesenom smislu (kao kod* a, *e)).* Grbavo će biti za mene, n. p. ako ti toliko platim, t. j. nepravo. Vuk, rječ. 99a.

GȒBAVAC, gȓbâvca, *m.*

a. *grbav čovjek. — U rječnicima: u Mikaļinu, u Belinu* 351b, *u Bjelostjenčevu (kajkavski* grbavec), *u Voltiġijinu, u Stulićevu. — I kao prezime. — u naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xxii.

b. Cyphon Pauk., *ńeka bubiča. — U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. kor. 439. 441.

c. *ime mjestima. a) selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Repert. dalm. 1872. 22. — *b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 80. — *c) selo u Kosovu.* — xiv *vijeka.* Selo Grьbavьcь. Glasnik. 24, 255 *(oko* 1380).

GRBAVAČKI, *adj. koji pripada Grbavći.* Grbavačka *(opština).* K. Jovanović 112. — *a može značiti i: koji pripada Grbavcu i Grbavcima.*

GRBAVCI, *m. pl. ime dvjema selima u Bosni. a) u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 76. — *b) u okrugu Dońe Tuzle.* 164.

GRBAVČA, *f. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 112.

GRBAVČAC, grbavča, *m. dem.* grbavac. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

1. GRBAVČIĆ, *m. dem.* grbavac. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

2. GRBAVČIĆ, *m. prezime.* — xiv *vijeka.* Hranislavь Grьbavьčićь. Deč. hris. 12. 80.

GȒBAVICA, *f.*

a. *grbavo žensko čeļade. — U rječnicima: u Belinu* 351b, *u Bjelostjenčevu, u Voltiġijinu, u Stulićevu.*

b. *ime mjestima. a) u Bosni. aa) selo i općina u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 194. — *bb) selo u okrugu Dońe Tuzle.* 132. — *cc) rijeka.* F. Jukić, zemļop. 53. 54. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. V. Stojanović.

GȒBAVINA, *f. niski brežuļak, niska glavica. isporedi kod* grba, *b). — U naše vrijeme.* Grbavina, Trd. ggr. ‚unebenheit (des bodens)', tal. ‚gobba, greppo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GȒBAVITI, gȓbavîm, *impf. činiti da što (objekat) bude grbavo, krivo, kriviti.*

a. *aktivno. samo u rječnicima: u Bjelostjenčevu (kajkavski* grbavem ‚acclino, declino, inflecto, flecto, torqueo') *i u Stulićevu* (grbaviti koga ‚gibbum reddere aliquem').

b. *sa* se, *refleksivno, postajati grbav, vidi i* grbati se *i* grbavjeti. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Voltiġijinu* (‚ingobbarsi, incurvarsi' ‚buckelicht werden, sich krümmen') *i u Stulićevu* (1. ‚gibbum fieri'. 2. ‚declinare'.) Evo u prahu prid tobom i sad ovi crvak grbavi se. G. Peštalić 213. Evo prid tobom grbaveći se suze ronim. 214.

GȒBAVJETI, gȓbavîm, *impf. vidi* grbaviti se *kod* grbaviti, b. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* grbavem, grbaveti, grbavem se, grbim se ‚curvesco, gibbosus fio', *i u Stulićevu:* grbaviti ko ‚sensim gibbum fieri'.

GȒBÂVKA, *f.*

a. *vidi* grbavica, a. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* grbavica).

b. grbavka vońava, Plesanthus graveolens DC., *ńeka biļka. — U jednoga pisca našega vremena.* Đ. Popović, poznav. robe. 282.

GȒBAVĻAHAN, gȓbavļahna, *adj. dem.* grbav. — *Samo u Stulićevu rječniku:* (grbavjahan *i* grbavļahan) *gdje ima i* grbavļašan (grbavjašan) *s istijem značeńem.*

GȒBAVĻAŠAN, gȓbavļašna, *adj. vidi* grbļavahan.

GRBAVĻEŃE, *n. djelo kojijem se ko grbavi. — U Šulekovu rječniku:* ‚auswachsung'.

GRBE, *f. pl.*

a. *mjesto u Dalmaciji (na otoku Šolti?).* — xv *vijeka.* Jedno trsje v Grbah na zemļi stgo *(skraćeno)* Mikule. Mon. croat. 76. (1450).

b. Phalaenida, *ńeka porodica lepira. — U naše se vrijeme dalo ovo značeńe.* Grbe, zool. (peđļaši), lat. ‚Phalaenida, Phalaenoidea', ‚spanner'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRBEREZI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 204. — *na drugom je mjestu pisano:* Grborezi. Schem. bosn. 1864. 67.

GȒBÊŠI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 252. Glasnik. 22, 52.

GRBEŠIĆ, *m. prezime.* — xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Grьbešićь). Hrane Grьbešićь. Mon. serb. 564. (1322).

GRBETA, *f. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 130.

1. GȓBICA, *f. dem.* grba. — *U Stulićevu rječniku.* — *I kao ime mjestu: dva sela* (Grbica gorńa *i* dońa) *u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 116.

2. GRBICA, *f.* Lepidium RBr., *vidi* garbać *i* grbać. Flora croat. 263.

3. GRBICA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 27.

GȓBIČIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVI *vijeka.* Vrban Grbičić. Mon. croat. 244. (1544). Glavom sina Zana Grbičića *(vidi* Grbļičić). P. Petrović, gor. vijen. 57.

GȓBIČKÎ, *adj. koji pripada selu Grbici.* Grbička *(opština).* K. Jovanović 116.

GRBIĆ, *m.*

a. *ńeka riba.* Pagellus bogaraveo C. V. Đ. Kolombatović, pesci. 7. G. L. Faber 192.; Pagellus acarne C. V. G. L. Faber 231. — *U Spļetu.*

b. *ńeke vrste vinove loze.* Grbić, suvrsti vinove loze bijela i crna grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 101.

c. *prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Glasnik. II, 1, 132. (1808). Nar. pjes. vuk. 3, 582 *(među prenumerantima).* D. Avramović 260. J. Bogdanović.

GȓBIĆI, *m. pl. ime mjestima, vidi* grbić, c. *a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 48. — *b) zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 152. — *c) scoce u Dalmaciji u Ratu blizu Jańine.* (Grbić). Schem. ragus. 1876. 44.

GRBI DJED, *m.* Pyrrhula vulgaris, *ńeka ptica, antunac, ćućurin, zimnica.* D. Trsteńak.

GȓBÎN, grbína, *m. vidi* garbin. — *Dolazi pouzdano samo na jednom mjestu* XVI *vijeka (vidi treći primjer); prvi primjer nije iz originalnoga rukopisa nego iz vrlo kasnijega prijevoda iz drugoga jezika; u ostalijem primjerima može biti da treba čitati* ar *mj.* r. *i u Mikaļinu je rječniku (pisano* gherbin, *što jamačno ne treba čitati* gerbin *nego* grbin), *ali treba dodati da u istoj knizi nije pisano s* rri *(kako Mikaļa piše silabično* r). Od dola od grbina do Hobdenoga. Mon. croat. 315. (1100). Grbin hlopom hlidi a zvižju konopi. M. Marulić 31. I meji i kumfini s trmuntane..., z loštra..., z grbina... Mon. croat. 186. (1504). S oštrinom grbini uzmutiše more. P. Hektorović 72.

GȓBINA, *f. augm.* grba, *upotrebļava se sa značeńem: leđa, ali s ńekijem prezirańem.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gȓbînâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* vide leđa. Na końu se držao kao da je prirastao za konsku grbinu. M. Đ. Milićević, zim. več. 40. — *I kod imena mjesta.* Kozja Grbina. M. Đ. Milićević, s dun. 32. — *U naše vrijeme ńeki pisci daju i uže značeńe: kičmenica, kraliješ.* Grbina, grbńača, zool. (grbača, greben, hrptenica, kičma, povor), lat. ‚columna vertebralis', ‚wirbelsäule, rückgrat', tal. ‚spina dorsale'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRBINA GLAVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Grbinoj Glavi. Sr. nov. 1873. 319.

GRBINIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Paval Grbinić. Mon. croat. 324. (1552).

GRBISKA (?), *f. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Grbiska (moglo bi se čitati i ‚Gribska'). S. Novaković, pom. 130.

GȓBITI SE, gȓbîm se, *impf. vidi* grbavjeti *i* grbaviti se *kod* grbaviti. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeku, a između rječnika u Mikaļinu* (‚gibbosus fio') *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu (vidi kod* grbavjeti), *u Stulićevu* (v. grbaviti se). Srićan koji nima skrbi, nit' se stara, nit' se grbi. P. Vitezović, cvit. 75.

GRBÍVATI SE, gȓbîvâm se, *impf. iterativni glagol prema* grbiti se. — *Samo u Voltigijinu rječniku (praes.* grbivam se *kod* grbaviti se).

GRBĻAHAN, grbļahna, *adj. vidi* grbavļahan. — *U Stulićevu rječniku* (grbjahan, grbļahan). — *nepouzdano.*

GȓBĻANIN, *m. čovjek iz Grbļa.* — *plur.:* Gȓbļâni. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Jovo Grbļanin. D. Obradović, basn. 362. Okolo stotinu oružanih Grbļana. V. Vrčević, niz. 199.

GȓBĻÂNKA, *f. žensko čeļade iz Grbļa.* — *Akc. se mijeńa u voc.:* Gȓbļânko, Gȓbļânke, *i u gen. plur.* Gȓbļańâkâ. — *U Vukovu rječniku.*

GRBĻANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 70. — *vidi i* Hrebeļanović.

GȓBĻAVA, *f. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Schem. ragus. 1876. 27.

GRBĻIČIĆ, *m. prezime.* — *U Crnoj Gori* XVIII *vijeka (u narodnoj pjesmi našega vremena).* — *isporedi* Grbičić. Već na kulu Zana Grbļičića. Nar. pjes. vuk. 4, 6.

GȓBŃAČA, *f. kičmenica, kraliješ.* — *Načińeno u naše vrijeme, vidi* grbina *na kraju.*

GRBŃAK, *m. vidi* brojanice. — *U Stulićevu rječniku.* — *Ne znam, gdje je Stulli ovu riječ našao; može biti da je pomiješao dva značeńa riječi* kraliješ.

GRBONOS, *adj. u kojega je grba na nosu.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚höckernasig'.

GRBOREZI, *vidi* Grberezi.

GRBOSLOVAN, grboslovna, *adj. koji pripada grboslovļu.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Godilo mu rezbańe orolava i sličnih grboslovnih prikaza. M. Pavlinović, rad. 64. — *U Šulekovu rječniku s drugijem značeńem: vješt grbovima, nauci o grbovima,* ‚wappenkundig'.

GRBOSLÔVĻE, *n. znańe, nauka o grbovima.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Grboslovļe, hist. ‚heraldik, wappenkunde', tal. ‚araldica', frc. ‚science héraldique, blason', egl. ‚blazon, heroldry'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GȓBOŠA, *f. u zagoneci (vidi* bjeloša), *i otale u Vukovu rječniku* (u zagoneci, cf. tolaš).

GRBOVAC, Grbovca, *m. ime mjestu, isporedi* Grbovci. — *Prije našega vremena.* Грьb(o)vacь. S. Novaković, pom. 130.

GȓBOVAČA, *f. gora u Srbiji.* Na spram Krepoļina Radońiń vrh, Grbovača i Bujinac. Glasnik. 43, 308.

GRBOVAN, grbovna, *adj. koji pripada grbu (vidi* 2 grb). — *Načińeno u naše vrijeme.* Grbovni, hist. ‚wappen- (in zus.)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Grbovni list ‚wappen-brief'. Jur. pol. terminol. 630. Grbovna poprava ‚wappenverbesserung'. 630.

GRBOVCI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 386. — *isporedi* Grbovac.

GȓBOVICA, *f. u Vukovu rječniku:* Dunavska otoka koja se odvaja prema Biogradu i utječe u Tamiš.

GRBOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Dok pogubim knoza Grbovića iz lijepa sela Mratišića. Nar. pjes. vuk. 4, 140. Отъ mene Nikole kneza

Grьbovića. Glasnik. 17, 314. (1804). *vidi* M. Đ. Milićević, pomenik. 105—108.

GRBÒZNANAC, grbòznânca, *m. čovjek kojemu je posao nauka o grbovima (grboslovļe).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Grboznanac, hist. ‚wappenkönig, herold', tal. ‚araldo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Jur. pol. terminol. 630.

GRBUČ, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Grьbučь', selu je Tmavi crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚u Grьbučь i оть Grьbuča u Rutove' (Glasnik. 15, 283 *god.* 1348?). 3, 581.

GRBULOVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Grbulovici. Sr. nov. 1875. 705.

GRBUĻ, *m. tal.* garbuglio, *darmar, metež, smutńa.* — *isporedi* 2. grbaļ. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka (može biti da treba čitati* ar *mj.* r). Kći ti tezoro ni ja nijesmo nijedno uzeli, i nemo' nam te grbuļe nametat. M. Držić 235. Koje tezoro? Što su ti turski grbuļi? u mene nijednoga tvoga tezora nije. 236.

GRBURA, *f. ńekakva riba.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* A sladene grbure su i morune, ke su s dvora. J. Kavańin 22a.

GRCA, *m. (ili f.?), ime muško (ili žensko?).* — *isporedi* Grčin. — *Prije našega vremena.* Grьca. S. Novaković, pom. 57.

GRČÂŃE, *n. djelo kojijem se grčâ (vidi* 1. grcati). — *U Vukovu rječniku* (‚incessus ut per altas nives').

1. GRCATI, grcâm, *impf. po svoj prilici deminutivni glagol od korijena* grt, *vidi kod* grtati. — *isporedi* nagrcati se. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.:* grcámo, grcáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* grcâ. — *U naše vrijeme. a) gaziti po snijegu.* — *u Vukovu rječniku:* ‚waten (im hohen schnee)' ‚incedo ut per altas nives' *s primjerom:* Grca po svijetu. cf. gacati. — *b) (o ńekoliko subjekata) hoditi s ńekoliko strana na isto mjesto, isporedi* grnuti. — *u jednoga pisca našega vremena.* Sa svih strana grcale su gomile naoružanih seļaka. M. Đ. Milićević, jur. 46. Sve to grca na sabor. zim. več. 42. Kako grca živa trgovina velikim državnim drumom. 289.

2. GRCATI, grcâm, *impf. (prema perfektivnom* zagrcnuti se), *kaže se kad subjekat ne proguta dobro hranu, te mu zapadne u grkļan.* — *isporedi i* polegnuti. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.:* grcâ). — *Postaje po svoj prilici od iste osnove od koje je i* grkļan, *isporedi i bug.* grclun, *grkļan.* — *U Vukovu rječniku:* kad se čovjek zagrcne *s primjerom:* Grcaćeš što si poio. — *S istijem se značeńem može upotrebiti i refleksivno impersonalno:* grcati se, *kod čega stoji u dat. ono što je subjekat kod aktivnoga glagola.* Grca mu se, hoće da bļuje. Vuk, rječ. Zgrizi, Steva, prije nego progucaš, jer će ti se inače grcati. M. Pavlinović, razg. 59. — *Mislim da amo spada (boļe nego pod* 3) *i ovaj primjer, u kojemu se* grcati *kaže o glasu, i jamačno znači, da je glas slab i hrapav kao u čeļadeta što grca:* Spasa poče govoriti, a glas mu grcaše u grlu. M. Đ. Milićević, let. več. 53.

3. GRCATI, *vidi* grkati.

GRCIJA, *f. Grčka (zemļa), tal.* Grecia. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kako se nahodi u Grciji. A. d. Costa 1, 42.

GRCKATI, grckâm, *impf.* grckati ispod zuba, kad se što jede pa puckara. M. Pavlinović. — *isporedi* hrskati.

1. GRČ, grča, *m.* spasmus, rigor nervorum, *bolesno stańe, kad se kome bez ńegove voļe skupi, stegne mišica, gušter, ili udo, ili utroba, ili cijelo tijelo, obično s velikijem bolom.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima (i u množini, kad se umeće* ev: grčevi, grčêvâ *itd.), osim nom. i acc. sing. i voc.* grču, grči *(ali* grčevi), *tako i u gen. pl. bez umetka:* grčâ. — *Praslavenska je osnova* kъrčь *(od korijena* kъrk), *isporedi slov.* krč, *rus.* корчь, *češ.* křeč, *slovački* krč, *poļ.* kurcz; k *se promijenilo na g samo u našemu i u bugarskom jeziku, isporedi bug.* grъča, *bora, mrska.* — *Javļa se od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚spasmo, granfo' ‚spasma, spasmus, attractio sive rigor nervi seu distentio'), *u Belinu* (‚contractus musculorum' 355a), *u Voltigijinu* (‚granchio' ‚krampf'), *u Stulićevu* (‚musculorum distensio, convulsio, vel contractio, spasma'), *u Vukovu* (‚der krampf' ‚spasmus' *s primjerom:* Uhvatio mi grč nogu). A sad što se u jedan lokań spustih malo, u ruke mi grč udari. D. Rańina 49a. Grču likarija. J. Vladmirović 19. Skupi mu grč sva criva u hrpu. M. A. Reļković, sabr. 36. Grč vas uhvatio! V. Vrčević, niz. 58. Spopanu ga muka iza muke, grči, protezavica i ropńa. S. Ļubiša, prip. 276. Koga uhvati grč, neka reče: ... pa će grč pustiti. M. Đ. Milićević, živ. 1, 112. — *može biti da amo spada i ovaj primjer (koji bi bio naj stariji) gdje kao da je u prenesenom smislu o duševnom bolu:* Razumij sad me cviļenje, jada naj veće grče. Ǵ. Držić 397.

2. GRČ, grča, *m.* operculum, *poklopac na ńekijem morskijem spužima (u ńekijeh vrsta porodice* Trochidae). — *Akc. kao kod* 1. grč. — *Nepoznata postańa: zar isto što* 1. grč? *(narod misli da je lijek od grča); a vidi i* grča *i* grčo *čemu je po ńešto sličan.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

3. GRČ, grča, *m. u ńekijem krajevima kao da znači: kaučuk (ono što se grči?).* — *Akc. kao kod* 1. grč. — *U naše vrijeme.* Grč, one đinđuhe nanizane na ‚lastiš'. ‚Imate li grčeva?' L. Lazarević. Grč, guma elastika, u Mačvi u ovakome primjeru: ‚Kupio mi belenzuke od grča'.

GRČA, *f.* čvor u drvetu. na Rijeci. F. Pilepić. — *isporedi* grčo.

GRČAC, grčca, *m. dem.* 1. grč. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRČÂD, *f. coll. vidi kod* Grče. — *U Vukovu rječniku.*

GRČÀDIJA, *f. coll. Grci, grčki narod.* — *isporedi* Grčad *od čega postaje.* — *U Vukovu rječniku.*

GRČAK, *m. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 125.

GRČÁNAC, Grčánca, *m. čovjek iz sela Grka u Srijemu.* V. Arsenijević.

GRČANIN, *m. čovjek iz sela Grčića.* — *plur.:* Grčani. — *U pismu ovoga vijeka.* Grčani Košļanima zagrade oko ńiva izobarali, ńive izotimali. Golubica. 5, 191. (1812).

GRČÂNKIŃA, *f. žensko čeļade iz sela Grka.* V. Arsenijević.

GRČANSKÎ, *adj. koji pripada selu Grku.* V. Arsenijević.

GRČAŃAK, grčańka, *m. vidi* grkļan. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* grčańek ‚gurgulio, jugulum, gula, jugulus'. 2. ‚aspera arteria; trachea, trachia, arteria pulmonis, spiritualis fistula', *i u Jambrešićevu:* grčańek ‚gurgulio'.

GRČATI, *vidi* grkati.

GRČAVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Sr. nov. 1875. 828.

GRČE, Grčeta, *n. dem.* Grk *(kao s prezirańem). — Nema množine; mješte množine upotrebļava se coll.* Grčad. — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Vukovu.* Jedno Grče, jedan čovičac. A. Kanižlić, kam. 79. Otud idu tri momčeta, sva tri Grčeta. Nar. pjes. vuk. 1, 281. Al' se Grče štitom zaštitilo. 3, 30. Jadno Grče pade zemļi čarnoj. 3, 507. Te Grčetu odrešio ruke. 3, 508. Jeli mlogo u Grčeta svata? Nar. pjes. petr. 3, 583.

GRČENIK, *m. ńekakvo mjesto (u Dalmaciji?). — Pomiče se u knizi* XVIII *vijeka.* Četvrta *(kuća plemena Kačića)* Pećarevića dođe u Brist iz Grčenika. And. Kačić, kor. 472.

1. GRČÊŃE, *n. djelo kojijem se grči (vidi* 1. grčiti). — *U Vukovu rječniku* („contractio").

2. GRČÊŃE, *n. djelo kojijem se grči (vidi* 3. grčiti). — *U Vukovu rječniku* („mutatio in Graecum").

GRČEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 84.

1. GRČICA (grčica), *f. ime ńekijem travama. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* grčîcâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (trava) *i u Vukovu* (nekaka trava *s dodatkom da se govori u Dubrovniku). a) od* 1. grk. Grčica, nekakva trava (Vuk), condrilla (Skurla), 1. Centaurea punctata (Visiani); 2. Centaurea amara L. (Vodopić); 3. Erythraea centaurium Pers. (Visiani), v. gr. B. Šulek, im. 101. — *b) drugoga postańa.* Grčica, (u trebińskoj nahiji) trava od koje se grade metle u ļeto. N. Dučić. Grčica *(od* grckati), obla mala zdrava (a ne rubinasta) rodakva, što grcka pod zubima. M. Pavlinović.

2. GRČICA, *f. ime ńekijem životińama. a) mala riba u Trebišńici.* N. Dučić. — *b) crv (vidi* ličinka) *iz kojega se razvija šļivarka* (Melolontha vulgaris). — *u Šulekovu rječniku:* „engerling, larve des maikäfers".

3. GRČICA, *f. mjesto u Bosni blizu Brčkoga.* Schem. bosn. 1864. 26.

1. GRČIĆ, *m. dem.* 1. grč. — *U Stulićevu rječniku.*

2. GRČIĆ, *m. dem.* 2. Grk. — *U Jambrešićevu rječniku.*

3. GRČIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVI *vijeka.* Luka Grčić. Mon. croat. 191. (1508). Grgura Grčića. 263. (1569). Kavalir pop Grčić. Norini 86. Ilija Grčić. M. Đ. Milićović, srb. 430. — *U narodnijem se pjesmama često pomiče* Grčić Manojlo, *ali u ńega prezime znači da je Grk.* Ako l' odu grčki govoriti, govoriće Grčiću Manojlo. Nar. pjes. vuk. 2, 448. Pa ti idi u Sofiju ravnu, te uvodi Grkovo svatove, kake svate Grčiću sabira; ako bere Grko i Bugare... 3, 24. Te udari Grčića Manojla, pado Grče u zelenu travu. 3, 34. Grčki zbori Grčiću Manojlu. 3, 348. *vidi i što o ńemu piše I. Ruvarac u* Glasniku 49, 45.

4. GRČIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 133. — *može biti da je isto što se pomiče prije našega vremena.* Grьčićь (selo). S. Novaković, pom. 131.

GRČIĆI, *m. pl. u Bosni selo u dońem Skopļu.* T. Kovačević, bos. 34.

GRČIG, *m. vidi* krčag. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* O gospodine Bože ki bêše vaoružil Acêliša, da ne bî 1 mal krčižьcь ńega popelom plu... o sila i slovo (!) Acêliševo koliko v mal grčig (sic!) vlêze! Pril. jag. ark. 9, 132. (1468).

GRČIJA, *f. Grčka (zemļa). — isporedi* Grcija. — *Postaje od* Grk *nastavkom* ija *(može biti prema tal.* Grecia). — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Obujamši *(Turci)* vsu Grčiju i Bulgariju. Mon. croat. 155. (1493).

GRČILO, *n. vidi* 1. gorčina. — *isporedi* gorčilo. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod c)) u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* („amaritudo" 69b) *i u Stulićevu* („amarities, amaritudo, amaror, afflictio"). *a) u pravom smislu. aa) osobina onoga što je grko.* Grčilo i slados kušanje razbira. V. Andrijašević, put. 345. Za ono grčilo od žuči i od octa. devot. 155. Ja za tvoju ļubav prvi sam obišo grčilo od lijeka. B. Zuzeri 25. Ter se slados u grčilo obratila. A. Kalić 133. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* „Sve mi je grčilo u ustima". P. Budmani. — *bb) s konkretnijem značeńem, ono što je grko.* Koja grčila piješ? V. Andrijašević, put. 250. Ištu zdravļe od nalipa, radost od žalosti, sladost od grčila. I. M. Mattei 333. — *b) u metaforičkom smislu, vidi* 1. gorčina, *b).* Na slatku tvu rados zlo pride grčilo koje te potamni odveće nemilo. D. Rańina 91a. Svit mi da zao poraz, izvrnu nemilo svu moju mednu slas u ļuto grčilo. 142a. Ostavļajući svijem nauk strašan, koje grčilo donosi na onem času i svetijem ļudem svaka slados priko reda i zakona u životu okušena. B. Zuzeri 55. Ulio si u moju čašu grčilo mutno ovijeh muka. 190. Razmišļaj kako srce Jezusovo... i onada kad napojeno bijaše naj ļutijem grčilom u pokoju bivaše primirnomu. I. M. Mattei 150. Neredna slados grčilom zaplaćena. A. Kalić 180. — *c) u prenesenom smislu, vidi* 1. gorčina, *c).* Trud, grčilo i zlovoļa u pokoj *(će se obratiti).* B. Gradić, djev. 40. Nije radosti bez grčila. V. Andrijašević, put. 43. Grčilo od muka pakļenijeh trpjeti. 292. Ufańe od dobra prem velika jest u sebi zamiješańe jedno čudno od slabosti i grčila. B. Zuzeri 298. Obrati mi sve zemaļske stvari u grčilo. L. Radić 16. Volio bih telesne bolesti i tjeskoće pri duhovnijem smućom i grčilu, koje me muči. I. M. Mattei 93. Da sve ine stvari izvan Božije ļubavi uzbudu mu muke i ļuto grčilo. 176.

GRČIN, *m. vidi* 2. Grk, *od čega postaje tijem što mu se dodaje (samo u jednini) nastavak* inъ. — *Oblik je praslavenski, isporedi stslov.* Grьčinъ, *rus.* Гречинъ, *pol.* Greczyn. — *U knizi pisanoj* XII *vijeka crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (Grьčinь). Mihaila Grьčina. Stefan, sim. pam. šaf. 25. — *I ime muško.* Grьčinь *(dva puta).* Mon. serb. 62. (1293—1302).

1. GRČINA, *f.* amaritudo, *osobina onoga što je grko, vidi* 1. gorčina. — *isporedi* grčilo. — *Akc. se mijeńa kao kod* 1. gorčina. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 69b, *u Stulićevu, u Vukovu.* Rasladit grčinu vodnu. Đ. Bašić 31. Ńegova dobra nejmaju nego dvorńe lice, a unutra su puna grčine. 32. Da ne uzraste kakav korijen grčine. Vuk, pavl. jevr. 12, 15.

2. GRČINA, *m. i f. augm.* Grk. — *Od* XVII *vijeka, a može biti i od* XI *(vidi na kraju), između rječnika u Vukovu.* Sjetna! Grčino! M. Držić 171. — *I kao prezime, biće s istijem značeńem (isprva kao nadimak).* — XI *vijeka u latinskijem spomenicima.* „Fuscus Griçina". Doc. hist. rač. 40. (1030). „Fusci Grizzine". 45. (1040).

GRČINOVAC, Grčinôvca, *m. vrelo u Lici.* J. Bogdanović.

GRČITI, grčîm, *impf.* contrahere, *činiti da se skupi, stegne što je pruženo, rastegnuto. — Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.:* grčî). — *Postaje od* 1. grč. — *Od* XVI *vijeka (vidi* grьčiti sę. F. Miklošić, lex. palaeosl.[2]).

a. *aktivno. a) uopće. — u Mikaļinu rječniku:* grčiti, zgrčiti ‚contraho', *i u Vukovu:* n. p. noge ‚einziehen' ‚contraho, corrugo'. — *b)* rugare, corrugare, *skupiti što glatko (n. p. hartiju, tkańe) tako da na onome postanu (i ostanu) bore, isporedi* gužvati, gužveļati. — *u Stulićevu rječniku:* ‚aliquid ita manu plicare, ut polituram amittat', *i u naše vrijeme u Dubrovniku:* grčiti kńigu *(hartiju),* grčiti košuļu utijanu, *pa se po tome kaže i o drugome, n. p.* grčiti čelo. P. Budmani.

b. *sa* se, *refleksivno. kaže se o čeļadetu i životiňi i kad ih grč uhvati. — Između rječnika u Mikaļinu* (‚contrahere se, contrahor'), *u Belinu (praes.* grčim se *uz inf.* zgrčiti se ‚contrahor' 51[a]), *u Voltigijinu* (‚contrarsi, aggranchiarsi' ‚sich zusammenziehen'), *u Stulićevu* (‚contrahi'), *u Vukovu* (‚zusammenschrumpfen' ‚corrugor'). Srca bolestju se grčim. A. Georgiceo, nasl. 301. Grče mu se prsti od boli. A. Vitaļić, ost. 231. Tako ga izlupa da se je već počeo grčit po vreći. Nar. prip. bos. 1, 67. Ako stoka na Ilin dan iz jutra leži opružena i otegnutih nogu biće zima blaga i topla; ako li se grči a noge skupļa, biće zima jaka. M. Đ. Milićević, živ. 2, 15.

2. GRČITI, grčîm, *impf. činiti da što (objekat) bude grko. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Grčeć sve što slatko mi je. B. Betera, ćut. 24.

3. GRČITI, grčîm, *impf. činiti da ko (objekat) postane Grkom, obraćati u Grka. — U Vukovu rječniku:* ‚gräcisiren' ‚facio graecum'. — *I sa* se, *refleksivno. — u Vukovu rječniku:* ‚sich zum Griechen machen' ‚simulo Graecum'.

GRČKÂ, *f. uprav adj., vidi* grčki.

a. *(zemļa). a)* Graecia, *češće se nahodi u pisaca* grčka zemļa, *vidi kod* grčki. — *Od* XVIII *vijeka.* Vrhu Talije, Ilirika, Grčke... J. Kavańin 281[b]. Žudije rođeni u Grčkoj. A. Kanižlić, kam. 554. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1875. 737.

b. *(diňa),* Citrullus vulgaris Schrad., *lubenica, vidi* diňa, e. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* grčka, ļubenica ‚melo, melopepon', *i u Jambrešićevu:* ‚melopepon' *(u dodatku* ‚anguria'), *i u naše vrijeme u Zagrebu.* Grčka, anguria (Jambrešić), Cucumis citrullus L. (u Zagrebu), v. diňa grčka. B. Šulek, im. 101.

GRČKÂ ČŬKA, *f. vidi kod* 3. čuka, *a).*

GRČKÂ MÂLA, *f. mjesto u Srbiji u Požarevcu.* Sr. nov. 1863. 416.

GRČKÂ RŬPA, *f. mjesto u Srbiji u Smederevu.* Sr. nov. 1863. 450.

GRČKÎ, *adj.* graecus, *koji pripada Grcima. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grьčьskъ, *rus.* греческій, *češ.* řecký, *poļ.* grecki. — *Postaje od* grk *(kod* 2. Grk) *nastavkom* ьskъ *pred kojijem se* k *mijeńa na* č, *a za tijem* s *ispada; ali na dva mjesta (u spomeniku* XIV *vijeka i u pisca našega vremena koji je načinio taj oblik prema stslovenskome ili ruskome) mješte* ь *umeće se* a *s čega ostaje i* s: grčkascii. Zak. duš. pam. saf. 45; grčaskoga. S. Milutinović, pjev. crnog. 85[a]. *osim toga nahodi se gdjegdje u kńigama pisanima crkvenijem jezikom* s *uz* ь, *n. p.* grьčьske. Mon. serb. 4. (1198—1199), *ali opet u istom spomeniku* grьčьkoga. 5. *u Dubrovniku (vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 159) *i još gdjegdje po zapadnijem krajevima* č *pred* k *mijeńa se na* š; *to je potvrđeno od* XVI *vijeka:* grški. N. Rańina 110[b]; gršcijem. 105[a]. — *Između rječnika u Mikaļinu* (grčka zemļa), *u Belinu* (grčka zemļa 358[b]), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (grьčьkyj, grьčьskyj).

a. *adj. a) uopće.* Odь grьčьske zemļe. Mon. serb. 4. (1198—1199). Cara grьčьkoga. 5. Gradove grьčascii. Zak. duš. pam. šaf. 45. Zemļi srьbskoj i grьčkoj. Mon. serb. 161. (1357). Napisano slovmi grčkimi. Bernardin 84. matt. 23, 38. Imate priliku od uboge grčke zemļe i od Bosne. Korizm. 46[a]. Pisano slovmi gršcijem. N. Rańina 105[a]. matt. 23, 38. O grčko česarstvo. M. Vetranić 1, 46. Mesto u grčkoj zemļi. F. Glavinić, cvit. 341[a]. Imenom grčkim. I. T. Mrnavić, ist. 124. Tako i njegda Troja pade grčkijem ogńem izgorjena. P. Kanavelić, dubr. 11. Iz grčkoga u latinsko riječ obranom još preobrati. J. Kavańin 180[b]. Kao grčki ogań, koji kad se stavi u vodu žešće gori *(vidi kod* ogań). J. Banovac, prip. 233. Kad na moru Turke pridobiše pod Atenom u grčkoj državi. And. Kačić, razg. 303. Već car grčki propuštio Turke. Nar. pjes. petr. 2, 271. — *i uz imena ńekijeh biļaka, vidi kod* diňa, grožđe, kopriva, sjeme *itd. — b) koji pripada hrišćanskoj crkvi pravoslavnoj, istočnoj. — samo u pisaca.* Duhovnici svetoga Bazilija episkopa aliti vladike sliđeńa grčkoga. And. Kačić, razg. 206. Katoličanska jedna a druga grčkoga zakona. M. A. Reļković, sat. B5[b]. Krsteći na grčku. M. Dobretić 27. Vinčani su bili od sveštenika grčkoga. A. Tomiković, živ. 254. Zovu ‚vlasima' braću svoju zakona grčkoga. Vuk, nar. pjes. 1, 3. Jedna četvrt od ovoga biće zakona rimskoga, a ostalo je sve grčkoga. poslov. XIX.

b. *adv.* grčki. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚graece'; umiti grčki ‚nosse graece'), *u Belinu* (‚grecamente, alla greca' ‚graece' 358[b]), *u Bjelostjenčevu* (‚graece'), *u Jambrešićevu* (po grčki), *u Stulićevu* (grčki, na grčku ‚graece, graecorum more'). *u svijem primjerima o jeziku, govoru.* Bješe pisano jevrijeski, grški i latinski. N. Rańina 110[b]. joann. 19, 20. I biše napisano žudijski, grški (‚garxki') i latinski. M. Alberti 508. Život svetih izpisan grčki, latinski... F. Glavinić, cvit. XIX. Popove, što grčki ciglu zapovida. M. A. Reļković, sat. K5[a]. On otide grčki govoriti, no Manojlo grčki razabrao. Nar. pjes. vuk. 2, 449.

GRČKÎ KRÂJ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* U Grčkom Kraju. Sr. nov. 1870. 31.

GRČKÔ GRÔBĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Sr. nov. 1874. 426.

GRČKÔ PÒĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Grčkom Poļu. Sr. nov. 1861. 496.

GRČO, *n. čvor na drvetu. — U Mikaļinu rječniku:* ‚ghrriccjo', frž u drvu ‚nodus', *i u Stulićevu:* ‚gârcso' ‚nodo nel legno' ‚nodus'. — *Oblik je ove riječi vrlo čudnovat, te može biti da je onako pisanu u Mikaļinu rječniku samo štamparskom griješkom, a Stulli je jamačno uzeo iz ńega. trebalo bi tad čitati* grč *(vidi* 2. grč) *ili* grča *(koje vidi).*

1. GRD, *adj.* superbus; terribilis; deformis, turpis. — *Akc. kaki je u nominalnom nom. sing. m. taki je u svijem složenijem oblicima:* grdî, grdâ, grdô, grdôga *itd.; a u svijem se nominalnijem oblicima (osim acc. sing. m. kad je jednak s nominativom) mijeńa:* grda, grdo, grdê *itd. u Dubrovniku (vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad.

65, 156 *br.* 7 *i* 172 *br.* 82) *gdje je* r *kratko, akc. se mijeńa samo u instr. sing.* grȁdijem, grdȏm, *u gen. pl.* grdijeh, *u dat., instr., loc. pl.* grdijem, *u nom. pl. n.* grda, *u jednini ženskoga roda:* grda, grdȇ, grdȍj, *osim acc.* grdu; *u svijem je ostalijem oblicima onaki kaki je u nominalnom nom. sing. m.* (grd, grdî *itd.*). — *S prvijem je značeńem* (‚superbus') *riječ praslavenska, isporedi stslov.* grъdъ, *rus.* гордъ, *češ.* hrdý. — *U svijem je rječnicima, osim Vukova: u Vrančićevu* ‚obscenus; teter; turpis, deformis'; *u Mikaljinu (samo adv.); u Belinu:* ‚deformis' 150b. 224b; ‚indecorus, deformis' 675b; *u Bjelostjenčevu:* ‚turpis, foedus, spurcus, pollutus, inquinatus, teter, deformis'; *u Voltiđijinu:* ‚brutto, sformato, laido' ‚garstig, wild'; *u Stulićevu:* ‚deformis, turpis'; *u Daničićevu:* grьdь ‚superbus; horrendus'. — *Komparativ: a)* grdî, *čakavski* gr̓jî, *potvrđen od* xv *vijeka.* grьđe *(adv.).* Spom. sr. 1, 167. (1422). — *b)* grdjȋ, *vrlo rijetko.* grdije *(adv.).* M. Vetranić 2, 129 *(i u Stulićevu rječniku);* grd'je. M. Pelegrinović 171; grdiji. B. Kašić *u* M. Orbin III; grdijega. B. Kašić, nač. 43; grdije. J. Kavańin 173; *može biti da amo spadaju i ovi primjeri ovoga zadńega pisca:* grdja. 4b; grdje. 35b. 63b. — *U naše vrijeme kod većine našega naroda obična je ova riječ samo u komparativu* grdi, *a zamjeńuje je* grdan; *ali se uzdržala po zapadnijem krajevima.*

1. *adj.*

a. superbus, *oho, naj starije i praslavensko značeńe (vidi sprijeda). — samo u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom.* Jako grьdi uprazni se. Mon. serb. 83. (1275—1321). Grьduju vyju. Domentijan[b] 113. O človiče mekki, o stvoreńe grdo... čini se krotak, o oholi! Korizm. 54b. Ustati ima jednorogi kozal i porene vse parduse zapadne, grde i ponosne. Aleks. jag. star. 3, 245.

b. terribilis, *strašan. ovo se značeńe razvilo iz predašńega već u staroslovenskom i nahodi se u našem jeziku u prva vremena do* xvi *vijeka.* Kьto strьpitь grьdoje a strašnoje sudište jego. Stefan, sim. pam. šaf. 9. Strašьnago i grьdago sudiju. K muki pripravan je cesarov mač grdi. Živ. kat. star. 1, 219. Čas grdi i strašni. Zborn. 174b. Nisto lav grdi. Ǵ. Držić 403. Ļudi divji najdoše grde nikako i strašne gledanjem. Aleks. jag. star. 3, 278.

c. deformis, turpis, *koji je takoga obličja da uzrokuje neugodno osjećańe kad se gleda (od gledańa može se širiti, kao i druge ovakove i suprotne riječi, vidi* ružan, grub, lijep, krasan, *i na čuveńe i drugo tjelesno osjećańe). suprotno:* lijep, krasan. *ovo se značeńe razvija iz predašńega (kod* b), *te i dan današńi* grd *i* grdan *razlikuje se od* ružan, grub *tijem što se običnije kaže o čemu veliku i strašnu nego o malenu i smiješnu. a) u pravom smislu.* Poželismo ga ogrubļena i naj gŕjega človika. Bernardin 80. isai. 53, 2—3. Zać ti pišeš tu toliko lipu, a mene pišeš toliko grda? Mirakuli. 18. Kda mu se učini grd obraz. Korizm. 53b. Dva dijavola pridoše paklena, crna i vele grda bjehu. Zborn. 157b. Drugi grd i grub vidil sam ļubiti. Ǵ. Držić 432. Bez smijeha tko pazit' sad ludos može tvu, grd satir priobratit' u vil se gizdavu? I. Gundulić 162. Zaman se čini sve, i lijepi, i maže, grdoća s naprave grda se ukaže. 162. Ļubav, vjera, služba, lipos i običaji i zakoni, sve bi zaman, jaču kripos grda u zlatu neman doni. 165. Nu kŏ malo razabra se i pogleda, tero vidi strašne i grde crnce uza se, opet vene, čezne, blidi. 392. Zbabļen crnac grd savišo. 459. Što je grdo po naravi, zaludu se resi i maže. 459. Srde, nakazni i nemani, i sve što igda ukaza se vrla i grda u koj strani, u pakļenom vijeću sta se. 474. Strašniji od svijeh, vrļi i grđi sjedi silnik gorostasni. 474. Pristraš' grde gadeline i ostale skote ine. A. Georgiceo, pril. 31. Silni drokun grda stvora. Ǵ. Palmotić 1, 23. Sve što uresno vidiš odi, sve vilińa stvori sila, grdi pako sve porodi. 2, 33. Stari i grdi obraz oni. 2, 43. Od zlostari tamne i grde stavjene su straže tvrde. 2, 45. Cijeńaše se nam do sada, da pakļena ova srda gizdava je, lijepa i mlada, a ona tamo stara i grda. 2, 60. Ova divja pustošina kako i prije grda ostani. 2, 69. Od nakazni grde i klete, silna zmaja. 2, 169. Grda ptica s gar visine zaletje se. 2, 292. Volim ostat sred dubina dunavskijeh ukopana, neg grdoga Tatarina ļubovnica bit nazvana. 2, 338. Hude vojsko! skupa grda plasijeh lava i medvjeda! 2, 420. Čineć lipo ča bi grdo. A. Vitaļić, ist. 7a. Dvi ima kćeri blaga žudnos od ostalijeh draže al grdje. J. Kavańin 35b. Grde sove i seļine. 248b. Grde Sile, smradne Arpije. 460b. Ako mu je čelo bez uresa od oči, jest grda nakazan. A. d. Bella, razgov. 68. Mladica bijaše grda, grbava i neskladna. I. Đorđić, ben. 25. Tjelesa grda, zgrčena, ružna, klasta. B. Zuzeri 78. Grd jesi i ružan. A. Kanižlić, rož. 82. Što sam ovako crna i grda. Đ. Bašić 248. Ah! prigrda vidjenja! I. M. Mattei 329. Koliko si grđi, toliko mi si miliji. 337. Ovo lice ako nije lijepo i uredno, ali nije ni toliko grdo. A. Kalić 71. Grdi oblama medvjed voće. N. Marči 19. Svakčas grde kaže slike. 60. Kod tijeh rijeka stoje blizu grde srde i nemani. 65. — *b) širećem značeńa može značiti što i* gadan. Da kako ova današńa žena i divojka imijaše grde, nečiste i smrtne bolezni i betege. Postila. r4b. Ako vnide ubogi v grdoj sviti. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 160. jac. 2, 2. Otrova ńe desnu sisu grdi kankar. B. Kašić, per. 31. Skupivši u ustijeh grdu pļuvotinu. fran. 99. Obraz vas popļuvan grdimi slinami. is. 46. Koja stvar jest veće ponižena i grda od jednoga jasla? M. Jerković 28. Pun vaskolik grdih ran. P. Radovčić, nač. 507. Odjeća ka se omrļa s grde skvrne. J. Kavańin 562a. Pristupiše na jedno blato sasma kalovito i grdo pogledu. I. Đorđić, ben. 172. — *c) u metaforičkom smislu, o duši i o čeļadetu s obzirom samo na dušu.* Grešnici grdiji od iste grdobe. B. Kašić *u* M. Orbin III. Ka *(duša)* ostaje s grijeha toga grdja od djavla paklenoga. J. Kavańin 4b. Gadni i grdi gubom od griha. A. d. Bella, razg. 38. — *d) preneseno na značeńe: zao, loš, rđav. aa) u moralnom smislu.* Otijući učiniti grd i porugan grih. Mirakuli. 60. Po tom novoļnom i grdom grihu. Transit. 82. Zabiv škodno bitje, pak ćeš miran sisti, a grdo dobitjo vasda će te gristi. P. Hektorović 38. Kad paki našu konseneciju hoteć i voļno z grdimi i nečistimi grihi oskvrnimo. Postila. A4a. Ńih krivo, grdo i nepočteno dijanje. X4a. Jesu zle, grde misli. Anton Dalm., ap. d4a. Da ne poželiju grda dobitka. Kateh. 1561. D1a. Koji toliko zloban i grd grijeh satvaraju. A. Gučetić, roz. jez. 40. Ako bi se prigodilo, da bi mu vrag grde misli u pamet postavil. A. Georgiceo, pril. 9. Nete past u dilo grdo. J. Armolušić 17. Život grdi i pogani od bogatca. J. Kavańin 1b. Smjeh u grdu zloću upasti. I. Đorđić, salt. 165. Na nepravdu mrzim, jak na djelo grdo i kleto. 426. Vaj! čuda još grdega, naše nehari! I. M. Mattei 254. Nagledat ćeš se grdijeh bezakońa. 319. Grdi je nevjernik nego krivokletnik. Nar. posl. vuk. 46. — *bb) komp.* grdi *znači što i* 1. gori, 1, b, *a) bb) aaa).*

Da se s puta ne maknem grđemu. Nar. pjes. vuk. 2, 616. O Osmane, grđi od đevojke! 4, 156. To nijesu bile muške glave, no su grđi od svake đevojke. 4, 157. Boļe se s boļim ružiti no s grđim družiti. Nar. posl. vuk. 26. Ko se žene boji, taj je grđi od ńe. 153. Nijesam grđi ni grđević od tebe. (Svaki Crnogorac rekne i prvome starješini). 217. — *c) neugodan, nemio, štetan.* Iz okola siva, gruba (grda) vi je sprava. (Z). Poslov. danič. 34. — *češće komp.* grđi, *vidi* 1. gori, 1, b, *c).* Smrt križa hti podnit, jer gŕje ne biše. M. Marulić 198. Za to grd'je na svit stvari po mom sudu bit' ne može, ner kada te tko primože u ļubavi il' u hari. M. Pelegrinović 171. Grđe muke jesu u Turaka. Nar. pjes. vuk. 3, 177. Grđi zulum posle paše radi. 3, 327. Grđa je glad od kuge. Grđa je glad od smrti. Nar. posl. vuk. 46. Prijekor je grđi od smrti. 262. Našlo te čudo grđe od smrti! Pravdonoša. 1852. 33. Ko zlo čini grđe će dočekati. V. Bogišić, zborn. 601. — *s ovijem se značeńem nahodi i f.* grda *i* grđa *a ima se u misli* riječ, besjeda. Ne pristajaše nigda z lipimi, a nigda z grdimi nukati ga. F. Glavinić, cvit. 188b. Julijan, ne mogući ju ni z lipimi ni z grdimi od stalnosti vere odvratiti. 397b. Ja sam mu grđu besjedila. Pjev. crn. 162b.

2. *adv.* gŕđo. — *Između rječnika u Mikaļinu* („deforme, turpiter'), *u Bjelostjenčevu* („turpe, foede, tetre, indecore, turpiter'), *u Stulićevu* („turpiter, foede'). — *Komp.:* gŕđe, *rijetko* gŕđiję *(vidi sprijeda). a) u tjelesnom smislu, vidi* 1, c, *a) i b).* Na moje lice vele grđo pļuju. M. Marulić 175. Još bi zlatne vlase sve grđo rastrgla. G. Držić 379. Videći, gdi vlase zlate sam iztrgla, i grđo niza se pustivši razvrgla. H. Lucić 237. Izrani ga vele grđo. P. Hektorović (?) 166. Ostaše mu... jedno oko i sva usta grđo i nesgrovno iskrivļena. I. Đorđić, ben. 170. — *b) u prenesenom smislu, vidi* 1, c, *d).* Ošte vi hoću i grđe učiniti. Spom. sr. 1, 167. (1422). Ako se pritužan grđije obruži. M. Vetranić 2, 129. Dobro mi toj ne daš: gŕje mi još tvori; neć' da me pogledaš, neć' da mi govoriš. H. Lucić 203. Mužu grđo jest ako vlasi goji. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 39. paul. 1cor. 11, 14. I za to bi grđo da bi ti u dilu tako svetu lin bil. A. Georgiceo, nasl. 70. Ko te grđo tako umori? P. Hektorović (?) 168. Ča mogu grđ'je i gore na mo'u dušu zlo govore. A. Vitaļić, ist. 388b. David Filistee grđo razbi u boju. I. Đorđić, salt. 197. Tad junaku grđe žao bilo. Nar. pjes. vuk. 2, 122. Nevirom Mlečić grđo ga prevari. Nar. pjes. istr. 2, 3. Junaki mladi grđo mene *(ružu)* trgaju. 2, 163. Kad mu je žļe, neka mu je grđe. Nar. posl. vuk. 119. Sad on opazi kako je bil grđo prevaren. Nar. prip. mikul. 67.

2. GRD, *m. ime muško.* — XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu (kod* грьдь). Грьдь кьнезь. Mon. serb. 12. (1222—1228). Грьдь *(triput).* 59. (1293—1302). Našega podknežina Grda z Bužan. Mon. croat. 45. (1393).

1. GRDA, *f. vidi* grđeńe. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (v. nagrda). Dok Moskovma grda dodijala. Pjev. crn. 94a.

2. GŔDA, *f. psovka ženskome čeļadetu.* — *Akc. se mijeńa u voc.* gŕđo. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori; po crnogorskom je govoru nom. i voc.* gŕđe. — *U Vukovu rječniku* (gŕđe) *s primjerom:* „Grđe jedna!"

3. GRDA, *f.* Eruca sativa Lam., *vidi* rikula. — *isporedi* garda. Grda (ghaerda), rus. гордъ, гордина (Viburnum lantana), mastrozo, ruca, eruca *(po rukopisu* XVIII *vijeka),* Eruca sativa Lam. B. Šulek, im. 101.

GRDAC, grca, *m. grd čovjek.* — *U Šulekovu rječniku:* „hässel".

1. GRDAK, grtka, *adj. vidi* 1. grd. — *U ńekijeh pisaca čakavaca od* XV *do* XVII *vijeka.* Mogahu se zvati grobi bili izvan, iznutra imati ki budu grdak stan. M. Marulić 79—80. Bihu pokrivene jednim ručnikom vele grtkim... On ručnik toliko je grdak. Mirakuli. 130. Govoreći grtku i opsovanu stvar. 133. Čińaše strašna zlamenija i grtka. 144. Minošan grdak, star, kusorep, glavorog. Đ. Baraković, vil. 304.

2. GRDAK, *m.*

a. *prezime.* — XVI *vijeka u latinskijem spomenicima.* „Johannes Gerdak de Fylethyncz". Starine. 5, 230. (1525). 253. (1526).

b. *seoce u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Pregled. 73.

1. GŔDAN, gŕdna, *adj. vidi* 1. grd, *od čega postaje nastavkom* ьнъ. *pošto je* grdan *mlađe od* grd, *nema naj starijega značeńa* (superbus), *ali se opet kod ńega razvilo koje značeńe kakva nema kod* grd. — *Akc. je kao kod* grd, *osim nominalnoga nom. sing. m.; ali i u ovome obliku i u svijem drugijem može biti akc. i:* gŕdan, gŕdna *itd. (u Dubrovniku je isti akc. kao u* gŕd: gŕdan, *f.* gŕdna *itd.).* — *Od* XVI *vijeka (može biti i od* XV, *vidi primjer iz* Živ. kat. *kod h) bb)), a između rječnika u Belinu* („deformis' 224a. 673a; „monstruosus' 500b), *u Voltiģijinu* („brutto, sfigurato' „garstig, wild'), *u Stulićevu, u Vukovu* („hasslich' „deformis, foedus', „auch beständiges epitheton der wunden'). — *Komp.:* gŕdnijî, *u Vukovu rječniku samo* grđi, *ali se i* grdniji *nahodi dosta često, n. p.* grdnijih. Š. Budinić, ispr. 41; grdniji *u Belinu rječniku* 224b; P. Macukat 25; Blago turl. 2, 186; grdnije *(gen. sing. f.).* T. Babić 37; *(nom. sing. n.).* A. d. Costa 1, 104; M. Dobretić 225; *(adv.) u Stulićevu rječniku; i u samijem narodnijem pjesmama:* grdnijega. Nar. pjes. vuk. 2, 528 *(dvaput).* 529. 545.

a. *adj. a) vidi* 1. grd, c, *a).* S obličjem grdnijem i neprikladnijem. M. Radnić 71b. Obučen svilom i zlatom jest grdan poslije smrti. 357b. Grdnom paklu odslahomo mnoge. I. Zanotti, en. 27. Vidi čovika onaka grdna. P. Macukat 19. Srda, vragov i nakazna tmasta obraza, grdnijeh slika. J. Kavańin 404a. Nije zviri grdnije u gori. T. Babić, pism. 37. Budući je djavao grdan zaradi griha. J. Filipović 3, 9b. Dvi žabe zapuače mnogo grdne. M. Zoričić, zrc. 139. Da umijem moje belo lice, da ne idem grdna med' đevere. Nar. pjes. vuk. 1, 536. Iza krasta lice pocrńelo, pocrńelo i odrpavilo; grdnijega u hiļadi nema od Maksima sina Ivanova. 2, 528. A on dade sinu Ivanovu grdnu zemļu Skadar na Bojani, a u kome nikad ništa nema, no se legu žabe i bivoli. 2, 567. Bješe, brate, dosta lijepijeh a grdnijeh deset puta više. P. Petrović, gor. vijen. 55. — *b) metaforički, vidi* 1. grd, c, *c).* Grdni putenici, pravda Božja kih ustavi. J. Kavańin 457b. Grdan sam i usuđujem se tebe pozdraviti. J. Filipović 1, 514a. Čini dušu službenicu đavaosku, čini je grubu i grdnu kako vraga. I. A. Nenadić, nauk. 166. — *c) nagrđen, osakaćen, i uopće kad se što kome dogodi (bolest, a i nesreća uopće) što mu promijeni lice.* Pa vas može s konjem pregaziti i grdnijeh, đeco, ostaviti. Nar. pjes. vuk. 2, 226. Osta Rosa grdna kukajući. 2, 242. A da Draško jadan brate dragi! što će sade ova sestra grdna, što izgubi brata ovakvoga?

4, 64. Dočeka ga crnogorski kraļu, pos'ječe ga vojske pet stotinah, otolen se grdan povratio. 4, 112. Brđani ih grdne zavrnuše, dvadest i pet glavah ugrabiše. 4, 117. Okide mu iza šake ruku ... opravi ga grdna na dvorove. 4, 119. Od jada ga zaboļela glava, a od glave uvati groznica... razbjen, grdan u družinu dođe. 4, 511. Grdni Turci bježe put Nikšića. Ogled. sr. 234. Kad sveti Arandel dođe onako rañen pred Boga, onda zaplače: ‚Što ću, Bože, ovako grdan?' Nar. prip. vuk. 116. — *ll) prema značeńu kod c), kaže se vrlo često (osobito u pjesmi) o rani, jer nagrđuje čeļade (vidi i u Vukovu rječniku). može se kod toga pomisliti i na značeńe kod f). (Zmija)* koja grdne daje rane. V. Došen 63b. Da mi lečiš moje grdne rane. Nar. pjes. vuk. 1, 351. Grdnijeh sam rana dopadnuo. 2, 347. I grdne mu rane zarastoše. 2, 368. Jao Jovo, moje rane grdne! 2, 576. Čarapiću Vaso, grdna rano! ludo tim i na gradu pogibe! 4, 298. Da ne zebu moje rane grdne. Pjev. crn. 136a. I drugu je grdnu ranu prebolio. M. Pavlinović, rad. 178. — *e) po značeńu kod c), u prenesenom smislu može značiti i nesrećan (koji je drugome na nesreću).* Grdne li ćeš danke dočekati! Nar. pjes. vuk. 5, 506. Iša! vrani obiļežje grdno! đe padate, dobra biti neće. Ogled. sr. 393. Grdni dane, da te Bog ubije, koji si me dao na svijetu! P. Petrović, gor. vijen. 3. — *mislim da amo spadaju i ovi primjeri:* Oči sklopih, grdan sanak videh. Nar. pjes. vuk. 2, 540. Ture je grdan san vidjelo. Pjev. crn. 142a. — *f) strašan, isporedi* 1. grd, 1, b; *ali kod* grdan *ne može se tvrditi da je ovo starije značeńe kao što je kod* grd, *nego se razvilo kao nešto osobito iz općega značeńa* (deformis, turpis). *isporedi i što je kazano kod* 1. grd, 1, c *o razlici između* grd *i* ružan, grub. Aman z grdnom smrtju dade svrhu svomu životu. M. Radnić 375b. Smrt grdnu hoti on *(Isus)* podneti. A. J. Knezović 79. Evo imaš grdna dušmanina. Nar. pjes. vuk. 2, 349. Čekaj, ujo, onda jade grdne. 2, 541. Od ńi grdne počiniše jade. 4, 351. Oba, brate, krvi zapjenila od grdnoga truda i umora. Pjev. crn. 6b. — *g) vrlo velik, golem. ovo značeńe postaje od predašńega kod f).* Kršna i grdna rabota. Pravdonoša. 1852. 23. Svud okolo vojska poredana, grdni topi zijevaju s vana. Osvetn. 4, 60. Beč je grdno natrpańe kuća. M. Pavlinović, razl. spis. 412. La! grdan li je! *u Lici.* J. Bogdanović. Ala je grdan snijeg zapao! *u Dobroselu.* M. Medić. — *h) u prenesenom smislu, sramotan, prijekoran. ovo značeńe postaje od značeńa kod c). aa) o čeļadetu.* Ovaki se zvadijau očitnici i toliko grdni kod pravovirnije da im ne bijaše dopušteno općiti s ńima. F. Lastrić, od' 143. A sa jedne grdne kopiline. Nar. pjes. vuk. 2, 240. Da potražim dušmanina moga a careva grdna hainina. 2, 268. Da uvati grdna zlosretnika. 2, 559. Gledaj da ne ostanemo grdni pred pukom, a grešni pred Bogom. S. Ļubiša, prip. 137. — *bb) o drugom čemu.* Zapovida slugam, da ju grdnim načinom uhite. Živ. kat. star. 1, 223. Nečistive i grdne pesni. Š. Budinić, ispr. 53. Grdna glasa, crnoga obraza! Ogled. sr. 64. Pi, sordare, grdna razgovora! P. Petrović, gor. vijen. 38. Nemojte me za ovu moju grdnu sramotu pitati. Pravdonoša. 1852. 1. Bog stano bručiti protopopa na grdni način. S. Ļubiša, prip. 121. — *i) o riječi, značeńe je: prijekoran, ali ne kao kod h), nego aktivno: koji ruži, sramoti.* No mu grdnu rijec progovara: ‚A tu li si? jedan kopilano!' Nar. pjes. vuk. 2, 281. Grdnu Rosa rijec započela. 2, 238. Grdnim ukorom podviknu svoj rod. Pravdonoša. 1851. 21. Ako bi *(mlađi)* kome riječ presjekao, grdnim ukorom da bude zastiđen. 28. — *k) zao, u moralnom smislu, vidi* 1. grd, 1, c, *d) aa). može biti da je u kojem primjeru bliže značeńu kod h) bb).* U grisih vekših i grdnijih. Š. Budinić, ispr. 41. Ko ne čini zlo, ako je gnusni satir grdnih dila smio doć' krijuć slike svoje među vile, kako vila? I. Gundulić 161. Grdno jest djelo koje ima početak razložit a svrhu od oćućeńa. M. Radnić 518a. Ne gledati moje grihe velike i grdne. L. Terzić 72. Zaradi grdnog dobitka kogagodi vrimenitoga. F. Lastrić, ned. III. Grdno to jest ružno jest dilo. M. Zoričić, osm. 129. Grisi grdni ili mali. V. Došen 139a. Svako drugo grdno zločinstvo. Ant. Kadčić 29. Takovo združeńe ima se ciniti vele grdńe od priļubodinstva. A. d. Costa 1, 104. Po komu dilo čovičansko čini se da bude veće i grdnije. M. Dobretić 225. — *l) u jednom primjeru iz narodne pjesme našega vremena kao da znači: čudan.* U Turčina grdan hadet bješe: kail svaki zaspat' na uranku. Nar. pjes. vuk. 2, 279.

b. *adv.* grdno. — *Komp.:* grdnijê. — *Između rječnika u Belinu* (‚turpiter' 150b) *i u Stulićevu.* Pļuvotinami grdno popļuvan. L. Terzić 86. Branislava grdno izsiječe rukam' svojima. J. Kavańin 182a. Na čeļust mu grdno pada *(nos).* 413b. Zaradi grîha veliki s kojim je grdno Boga uvridio. M. Dobretić 79. Koji grdno i smutļivo živu. I. J. P. Lučić, nar. 71. Al' mu kńiga dosta grdno kaže, kńiga kaže đe ga kune majka. Nar. pjes. vuk. 2, 264. A što huče, a što grdno tuče! 2, 266. Te u piću grno progovaraš i Turčina zoveš kaurinom. 2, 273. Hoćeš doći, al' ćeš grdno proći. 2, 277. Kako grdno reče gospodaru: ‚Gospodaru, da od Boga nađeš!'... 2, 530. No je čelo grdno namrdio. 2, 538. A devojka grdno progovori: ‚O Maksime, nemala te majka!' 2, 557. Tad se Turci grdno prepadoše. 3, 189. Đe li su vas prevarili Turci, te vas tako grdno izranili? 3, 497. Tu se vojske grdno pozdravišе. 5, 330. Grdno s glave danas pogibosmo. 5, 471. Da grdno li mene izdadoste. Pjev. crn. 323a. Te mu grdno i žalosno bilo. Ogled. sr. 252. Tu se odmah pomutismo grdno. P. Petrović, gor. vijen. 16.

2. GRĐAN, *m. ime muško.* — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Грьдань). Грьдань. Mon. serb. 12. (1222—1228). Grdan. Mon. croat. 316. (1230). Грьдань. Deč. hris. 34. 53. Glasnik. 15, 298. (1348?). Dali, oh jaoh, za Grdana, naj grdoga od pastijera, ma Dubravka segaj dana naj ljepša se vila vijera? I. Gundulić 165. Pogubiše Grdan Mustaf-agu. Nar. pjes. kras. 1, 10.

GRDANA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Грьдана. S. Novaković, pom. 57.

GRDANAC, Grdanca, *m. prezime.* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Грьданьць). Dragicь Грьданась. Mon. serb. 383. (1435).

GRDANICA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 120.

GRĐANOV, *adj. koji pripada Grdanu.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Грьдановь). *Čubiću je išla među* na dělь i pod Грьданову ńivu. Mon. serb. 94 *god.* 1330. Deč. hris. 57. Iz ruka se tako ote Grdanovijeh lijepa vila. I. Gundulić 171.

GRDANOVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 114.

GRDAŃCI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 20.

GRDAŠ, *m. ime muško.* — xv *vijeka.* Grdaš i sini ńegovi. Mon. croat. 69. (1447).

GRDAŠA, *f.* vuna iskosmana, koja se kao takva prede. u Dubašnici na Krku. — *radi postańa vidi* gardaše, gardašati.

GRDAŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

GRDATI SE, grda se, *impf. vidi* grstiti se. — *U jednoga pisca Bošńaka* xviii *vijeka.* Kojim se grda na onu jizbinu božanstvenu. F. Lastrić, test. 309a. Vaļa da mu ona stvar omrzne i da mu se grda na ńu. ned. 62. Pokazat nama grstinu, kojom se ńemu grda na ovi smrad. 399.

GŔDAV, *f. vidi* grdńa. Grdavi te i psovke kao kod ńih zimus nigđe nije bilo. u Dobroselu. M. Medić.

1. GRDE, *m. ime muško.* — *isporedi* 2. Grdan. — xv *vijeka.* Ńega sin Grde. Mon. croat. 91. (1461). Grde Brajanić. 114. (1475).

2. GŔDE, *f. vidi* 2. grda.

GRDEJINA, *m. ime muško.* — *isporedi* 2. Grdan *i* 1. Grde. — xiii *vijeka.* Sudac Andrej i Grdejina. Mon. croat. 29. (1275).

GRDEĻIV, *adj. vidi* 1. grd, *prema čemu kao da je deminutiv.* — *Riječ je stara, isporedi rus.* горделивый. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, i u dva pisca* xviii *vijeka; u primjerima nije dosta razgovijetno značeńe.* Malu bo pobêdu sъstavļajetъ grьdeļivi. Stefanit. star. 2, 298. Od sjevera medvjedica, grdeļiva i oštra lica. J. Kavańin 449a. S bludnom ženom i ne svoje dijete razsjeć grdeļivo *(adv.?).* 457a. Grdeļivi ļudi. J. Rajić, pouč. 1, 18. — *u ovom primjeru kao da je ime muško:* I Branislav i Sebeslav i Cepimir veome slav, ‚Gardeļivi' na suprote. J. Kavańin 245b.

GRDENCI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 51.

GRDÈSIJA, *f. a)* vidi grdobina; *b)* što nepodobno veliko. M. Pavlinović. — *isporedi* grdosija.

GRDEŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Grdešu. Sr. nov. 1870. 734.

GRDICA, *f. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 170.

GRDIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

GRDIJEVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

GŔDILAC, gŕdioca, *m. vidi* grditeļ. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Grdioci Boga nebeskoga. L. Ļubuški 30.

GRDILICA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118.

GRDILIČANIN, *m. čovjek iz Grdilice.* — *plur.:* Grdiličani. Oko sebe imao je nekoliko Grdiličana. M. Đ. Milićević, zim. več. 157.

GRDILIČKI, *adj. koji pripada Grdilici.* Grdilička klisura. Grdilička rijeka. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 282.

GŔDILO, *n. osobina onoga što je grdo; sramota, sramotno djelo.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gŕdîlâ. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der gräuel' ‚res atrox' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). a) osobina onoga što je grdo, vidi* grdoba, grdoća. — *u jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka.* Kad se ovdi u svoje vrijeme sastanemo, nećeš mi grijehe pozlaćivat kako sadar, neg ńihovo sve grdilo metnut ćeš mi sred obraza. B. Zuzeri 86. — *b) sramota, ńešto čega se treba sramiti (uprav ono što grdi), obično o djelu, radńi.* — *u naše vrijeme u Crnoj Gori.* Nemam ti što do grdila kazat'. Nar. pjes. vuk. 3, 321. A tako joj jada i grdila! 4, 85. Kad tu bruku viđeh i grdilo. 5, 511. Da nevjeru našu prebijemo koju su nam Turci učinili za ńihovu bruku i grdilo. Ogled. sr. 446. Da ti obraz od grdila čuva. Nar. pjes. petr. 2, 289. Grdilo je i bruka brat i sestra. Nar. posl. vuk. 46. Nenadno te grdilo našlo! (U Crnoj Gori). 207. Tako se od mene grdilo ne dogodilo da se čudi malo i veļe! 310. A dali ne čujete, čulo vas grdilo! Nar. prip. vrč. 150. Neka ide čudo za grdilo. 211. Takve bruke, takvijeh grdila nigđe niko još vidio nije. P. Petrović, gor. vijen. 61. Omrzlo mu je živjeti, pak radi, da se grdilom ovjekovječi. S. Ļubiša, prip. 15. Pade na nas čudo i grdilo mimo ļude. 150. Čini grdilo s mnogima. Đ. Daničić, jer. 11, 15. Da se po grdilu poznava. Pravdonoša 1851. 35. Narod batine drži za sramotnije, i grdilo na onome, ko ih primi, na vijeke ostaje. V. Bogišić, zborn. 575. Ali je grdilo po narod. M. Pavlinović, razl. spis. 41.

GRDIMIR, *m. ime muško.* — xiii *vijeka u latinskijem spomenicima.* ‚Gerdimer'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 62. (1227). 1, 83. (1245).

GRDIN, *m. ime muško.* — xiii *vijeka.* Pokazaše Grdina i Čagli s Trviža. Mon. croat. 6. (1275).

GRDÌNA, *f. prvo bi značeńe bilo: osobina onoga koji je grd.* — *Akc. je po svoj prilici kao u ostalijeh ovakovijeh supstantiva s nastavkom* ina, *te se mijeńa u dat. sing.* gŕdini, *u acc. sing.* gŕdinu, *u voc. sing.* gŕdino, *u nom., acc., voc. pl.* gŕdine, *(u gen. pl.* grdînâ). — xv *i* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚superbia' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara). a)* superbia, *vidi* 1. grd, 1, a. — *u knizi pisanoj miješanijem jezikom.* O neizrečene grdine i oholosti tvoje, Dariju, bogom takmiši se a ni človikom ne moreš biti. Aleks. jag. star. 3, 238. — *isto značeńe kao da je i u ovijem primjerima:* I puk tvoj grdinu da ne skaže k meni, ne bi mu jačinu kušali tužbeni. M. Marulić 42. Bože, kolikih sil, kolika grdina, kolikih slava dil i hvale visina, koli ured izlińa pribiv se na poli! 58. — *b) u ovom primjeru značeńe je: zavist:* Ne htij se ponosit odićom zalihom, jer ćeš raspravļen bit grdinom velikom (‚invidiam nimio cultu vitare memento'). M. Marulić 134. — *može biti i u ovome:* Ļubav ļubvom platit, ļubvom i grdinu, za zlih Bogu vapit da jim da dobrinu. 61. — *c) djelo koje vrijeđa, koje je na sramotu (drugome).* — *u jednom primjeru.* Pri volij podniti psovku i vaščinu, neg ti učiniti komugod grdinu. P. Hektorović 43.

GRDÌNÂL, grdinála, *m. vidi* kardinao. — xvi *vijeka.* Ako me hoćeš ponesti k papi i grdinalom. Mirakuli. 54. Drhći, o papa, drhćite, o grdinali! Korizm. 17b.

GŔDIŃA, *f. osobina onoga koji je grd.* — *i-stoji mješte ńegdašńega y.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* грѣдыńи, грѣдыńа, *rus.* гордыня. — *Između rječnika u Vukovu* (sve što je nagrđeno ‚das scheusal' ‚abominamentum') *i u Daničićevu* (грьдыńа ‚superbia'). *a)* superbia, *vidi* 1. grd, 1, a. — *u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom.* Грьдыńeju rykaje. Domentijanb 107. Za grdińu veliku i za oholost na ńih Bog rasrdi se. Aleks. jag. star. 3, 304. — *b) u jednom primjeru* xv *vijeka kao da znači: gad, gadnost (vidi* 1. grd, 1, c, *b)), ali u prenesenom, duševnom smislu.* Vij *(vid)*, jel' umrla tuj čast

i doprla tamnost i grdiña, ka je oto svrzla da je vitez svińa. M. Marulić 49. — *c) u konkretnom smislu, ono što je grdo, gadno itd.* — *u naše vrijeme (vidi u Vukovu rječniku).* Kad se čovjek ne očešļa i ne osnaži, reče mu se: Grdińo jedna! cf. grdoba. Vuk, rječ.

GRDISLAV, *m. ime muško.* — XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Filii Gerdyzlai'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 222. (1288).

GRDITEĻ, *m. čovjek koji grdi.* — *isporedi* grdilac. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚vituperator' 140b) *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu* (‚contemptor'). Upanuli bismo u veće *(griješe)* ... kako psovaoci i grditeļi duha svetoga. J. Matović 268. Dakle svi psovači i Božji grditeļi nisu drugo, nego ulaci i apoštoli antikrstovi. Đ. Rapić 473.

GRDITEĻICA, *f. žensko čeļade koje grdi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚contemptrix'.

1. GRDITI, grđîm, *impf.* deformare; laedere; contemnere, *prvo je značenje: činiti da što (objekat) bude grdo.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grđâh, *u aor. 2 i 3 sing.* grđî, *u part. praet. pass.* grđen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od* grd *nastavkom* i. — *Od* XV *vijeka (vidi Marulićev primjer kod* 1, b, *a) bb)), a između rječnika u Belinu* (‚deformo' 674a; ‚injuriose tractare' 711b; ‚alicui convicium dicere' 404a; ‚vitupero' 140b; ‚contemno' 268a), *u Voltigijinu* (‚bruttare, sformare; biasimare' ‚wild machen, entstalten; verachten'), *u Stulićevu* (‚contemnere, spernere, despicere etc.'), *u Vukovu* (1. što ‚garstig machen, verunstalten' ‚foedare'. 2. koga ‚schimpfen' ‚convicium facere', cf. ružiti, psovati). — *vidi i* 2. grdjeti.

1. *aktivno.*

a. deformare, turpare, *činiti da što (objekat) bude grdo, grdno. a) uopće. aa) u pravom smislu. objekat može biti n. p. lice, obraz.* Tvoj obraz nemilo grdi njeki smrtni poraz i njeki smrtni plač. M. Držić 115. Što drugo mislit vi umijete neg svakčas nečistom napravi grdit vaš lijep obraz? F. Lukarević 28. Nije dostojno, da tva dika plačnijem suzam grdi lice. G. Palmotić 2, 56. Suho lice, blijedo i tmasto zaguńasta grdi brada. P. Sorkočević 580a. — *tijelo.* Smradno blato tilo grdi. V. Došen 209a. — *čeļade.* Kih guba grļaše čistih jih ostavi. M. Marulić 170. Bi li se tad iznašla mladica jedna da bi se igda pouzdala ... medu pukom ukazat se što se ne bi prije kojoj drugarici ukazala, da joj reče, ... stoji li joj što neušesno, da je grdi? B. Zuzeri 148. — *stvar umna, kao n. p. jezik.* U nas, gdje književnici niti svoga narodnoga jezika upravo znadu niti hoće da ga uče, nego ga okrećući svaki po svome krivome znańu ... jednako kvare i grde. Vuk, pism. 14. — *bb) u prenesenom, metaforičkom smislu. objekat je obično stvar umna ili duševna.* Nesrića i ļubav .. mlados mi svu grde. G. Držić 365. Od srca nemilos dali će grditi andelsku tvu lipos? M. Držić 74. Nemoj toku lipost nemilostju grdit. P. Zoranić 14b. Koja *(guba)* vam ... dušu ckvrni i grdi. B. Gradić, djev. 101. Ah, ter jedan zrak na sviti tamna lica umrloga lijepu svjetlos od grliha, koje grdo dušu, oblaćaju i grube. F. Lastrić, ned. 144. Nek si roda od vridnosti, ne grdi ga po holosti. V. Došen 29a. — *amo spada i ovaj primjer, premda je objekat* lice: Ki su oko tebe, što ti grde svijetla lica? F. Lukarević 297. — *b)* dilaniare, lacerare, *s osobitijem značenjem, kao imperfektivni glagol prema* nagrditi, *noktima, zubima, nožem itd. grebući, grizući, raňujući činiti da objekat (što živo, ili dio tijela) bude grd, nagrđen. subjekat može biti čeļade ili životińa.* Lav kad košutu grdi jadovito. G. Držić 417. Da *(lav)* stvar grdit već ne smide, koja smrtnom na megdanu primila je vičńu ranu. V. Došen 129b. Već ga podaj crnim gavranov'ma, nek mu oni crne oči piju, oči piju, belo lice grde. Nar. pjes. vuk. 2, 507. Pero Andrin koji me grdaše nožem. Pravdonoša. 1852. 8. — *naj češće se kaže* grditi lice *o ženskima, kad od žalosti grebu noktima svoje lice, kao što je običaj u našega naroda.* S očiju suze tre grdeći sva lica. F. Lukarević 293. Rodjaci ih i rodice skubuć vlase, grdeć lice do samoga slijede kraja. I. Gundulić 365. Poče grdit drago lice. I. V. Bunić, mand. 10. Grditi lice ‚lacerare genas'. A. d. Bella, rječn. 422a. Žute kose trgaše, b'jelo lišce grdijaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 38. Prsi bije, grdi lica. N. Marči 53. Lice grdi, a lice izrasta. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Ona trči svome gospodaru kukajući i lice grdeći. 2, 16. — *vidi i ovo:* On lice grdi, sokola rani; on suze roni, sokola poji. Nar. pjes. vuk. 1, 476. — *c) u ovom primjeru* grditi lice, *kao da znači: sramotiti.* Pušti Jelu, ne grdi joj lice! Nar. pjes. vuk. 4, 160. *ovako može biti da je i u ovom primjeru:* Nemoj joj, nemoj lice grditi, nego je ļubi kako se ļubi. 1, 86. — *d) može biti da amo spada i ovaj primjer u kojemu* grditi *staji u prenesenom smislu:* Grdi, Bože, imaš i koga! (Kad se kakome čoeku kakvo zlo dogodi za koje se misli da ga je zaslužio. U Budvi). Nar. posl. vuk. 46.

b. laedere, violare, *u prenesenom smislu, raditi što kome (objektu) na nečast, na sramotu, vrijeđati. a) uopće. aa) objekat je čeļade ili što se kao čeļade misli (često Bog).* Paće nije nigdi nitko komu dala nis' zabave, kako da je vlah s Krbave, grdeći ga jadno i britko. M. Pelegrinović 190. Pļuvotinam sad ga grde. G. Palmotić 3, 167b. Tako zlo da grdi zlo stvorenje stvorca Boga. A. Vitaļić, ost. 110. Tomu i Marka samo grdi, izvrstnije pisce naše. J. Kavańin 114b. Tko vas sluša mene sluša, a tko vas grdi mene grdi. F. Lastrić, ned. 349. Za lažčinu, koji smrdi, i nebeskog' kraļa grdi. V. Došen 142b. Nemoj, pobre, nabijat kabļića, ni grditi slovinski plemića. And. Kačić, razg. 162. Nega *(Boga)* sramoti i grdi lažući. J. Matović 414. Imajući Isukrsta u tvojih prsiju toliko ga veoma grdiš! I. J. P. Lučić, bit. 62. Er ga je puk od Karkasone psovkam, pļuvotinam i na sto inijeh načina ružio i grdio. A. Kalić 491. — *bb) objekat je* zakon, oblast *itd., ili što se u zakonu zapovijeda. značenje je da se ne vrši zapovijed ili da se radi što je ńoj protivno.* Zakon grditi. M. Marulić 243. Tko ,Božju grdi oblast? V. Došen 4a. Tijem dan svečani grdijahu. S. Rosa 64b. — *b) amo spada i ovaj primjer, u kojemu je objekat* cvijet, *a misli se na djevojku:* More bit *(Tirena)* u rukah nemilih Satiru, morebit oni cvit sad grdi. M. Držić 95. — *c)* probris et maledictis vexare, *riječima, isporedi* psovati, ružiti. *može biti i bez objekta.* Ki ńegovu viru štuju, a naš zakon grde i psuju. P. Hektorović (?) 107. A ti mene grdiš s psujem, er vaš zakon obslužujem. J. Kavańin 237a. Bi ga, psova i grdi ga. P. Knežević, živ. 6. Psuje, grdi. I. A. Nenadić, šambek. 17. Ciči, ječi, pak oda zla plače, kune, grdi i po kući skače. M. A. Reļković, sat. G1b. Ne-

mojte reći, da ju brez uzroka grdim i psujem. I. Velikanović, prik. 11. Ako ih je potvoro, grdio ... Misli. 29. Grde i ruže Boga. I. J. P. Lučić, razg. 111. Koliko više tare i maže toliko ga većma grdi i ruži. D. Obradović, basn. 186. A pod naj mańom protivštinom udiļ grdiš, ružiš i psuješ. Đ. Rapić 223. Čemu grde ovake ovčare? Nar. pjes. vuk. 4, 510. Stane ženu grditi. Nar. prip. vuk. 105. Tukla je i grdila od kud je god išla. 178. Počela ju grditi i špotati. Nar. prip. mikul. 22.

c. contemnere, *prezirati. može biti da postaje od pređašńega (kod* b): *što se ondje djelima i riječima, ovdje se mišļu radi. — isporedi* pogrditi. Sva moć riči moje izreči ne umi t' pobožje kôko je cić koga grdi svit. M. Marulić 32. Človik pokoran grdi i mrzi grihe. Š. Budinić, ispr. 4. Da ništo se na me srdi ter mi mladost kruto grdi govoreći da sam gruba. M. Divković, kat. 128. Grđahote vi sva blaga i sva plemstva, razmi ono šta dobije sabļa. I. Gundulić 289. Mojijem robom kad te uhiću, grdeć blaga sva od svita na ńemu te promijeniću. 342. Nu smrt grde sluge prave, s čistijem srcem koje ļube. 557. Grdili bi svaku nasladu. Misli. 68. Erbo drži srce ovo sveto ko blago naj veće pri komu svako bogastvo grdi i cijeni kako smetište. I. M. Mattei 69. Spoznam vas, grdim vas i mrzim na vas. 336. Ne znam nedostojnos tvoju, rad koje te grdi. A. Kalić 443.

2. *pasivno. — Između rječnika u Belinu* (grdjen ‚strapazzato' ‚conculcatus' 711b). To bijaše jedino radi grijeha, kojijem Bog grdjen bijaše. I. M. Mattei 86. — *u naše vrijeme* grđen *znači gdjegdje što i* grđan. ‚Jao, to su moje grđene rane!' *u Lici.* J. Bogdanović.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Da se *(ime moje)* ne grdi prid narodma. F. Lastrić, test. III. Ali prazno još bogmańe Boga grdi štogod mańe, neg se grdi, kad tko laže. V. Došen 140b. Zarad toga i Bog se razsrdi što se ńemu svetkovina grdi. M. A. Reļković, sat. E7a.

b. *refleksivno.* Sve se grdeći, i sebe držeći za jedan izmet. P. Knežević, živ. 56. *i u Vukovu rječniku:* ‚sich hässlich machen, verunstalten' ‚foedare se'.

c. *recipročno. — U Vukovu rječniku:* ‚einander schimpfen' ‚conviciare se invicem' *s primjerima:* Grdi se s ńime. Ńih se dvoje grde.

2. GRDITI (?), grdim, *impf. vidi* gurikati, guritati. — *U dva primjera našega vremena gdje ima samo praes., te ne znam, jeli inf.* grditi *ili* grdjeti. — *Riječ je po svoj prilici onomatopejska.* Kad svińe dotrče valovu, grde, obilaze oko ńega. Nar. prip. vuk. 104. Gde ovce ne bleje, gde svińe ne grde, gde petli ne poju. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 93.

GRDIV, *adj. koji se može grditi (prezirati). — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚contemptibilis'.

1. GŔDJETI, gŕdîm, *impf. postajati grd, grditi se. — Samo u jednom primjeru* XV *vijeka.* Kako tilo umre tako tudije grdi. M. Marulić 152.

2. GŔDJETI, gŕdîm, *impf. vidi* 1. grditi, *mješte čega stoji grješkom u jednoga pisca* XVIII *vijeka (jamačno je sam I. M. Mattei napisao i Štit).* Suze istinito pokorne na zasvjedočenje ļutoga kajanja i na kojegodi zaplatjenje svijeh krivina, kojijem si ga ružno grdjela. I. M. Mattei 23. Nege grdjeti. 289. Nijesmo mi sami grdjeli svete hrame tvoje i otare. Štit. 19.

3. GRDJETI, *vidi* 2. grditi.

GRDLIV, *adj. u Stulićevu rječniku* (‚superbus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) gdje ima i adv.* grdļivo ‚superbe'. — *Može biti da je Stulli zlo pročitao riječ* grdeļiv.

GRDMAN, *m. ime muško. — isporedi* Grdoman. — XIV *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Грьдьманъ 3, 581). Грьдманъ Gradislaļićь. Glasnik. 15, 294. (1348?).

GRDNÒĆA, *f. osobina onoga što je grdno, vidi* grdoća. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Isto reci od svakoga uda pomankana koje nosi grdnoću životu čovičanskomu. Ant. Kadčić 25. M. Dragićević 49.

GRDNOS, *m. ime muško. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Dêdь imь Грьдьносъ. Deč. hris. 35.

GRDNOST, *f. osobina onoga što je grdno. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (grdnos ‚bruttezza, bruttura, laidezza' ‚sordes' 150b) *i u Stulićevu.* U sebi toliku nakazitost i grdnost uzdrži. A. d. Costa 1, 147.

GŔDŃA, *f. riječ kojom se grdi (vidi* 1. grditi, 1, b, *b)). — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚der schimpf' ‚convicium'). Kad si se pustio na odvraćańe grdńa i kleveta. M. Pavlinović, razl. spis. 303. Grdńa ‚schmähung' ‚ingiuria'; ‚beschimpfung' ‚insulto'. B. Petranović, ručn. knig. 44. 45.

GŔDO, *m. grd čovjek (kao psovka). — Akc. se mijeńa u voc.* gŕdo. — *U Šulekovu rječniku:* ‚hässel, hässling'.

GRDÒBA, *f. naj prvo je značeńe: osobina onoga što je grdo. — vidi* grdoća. — *Akc. je kao kod* grdoća. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚foeditas; turpitudo; labes'), *u Mikaļinu* (‚deformitas; turpitudo'), *u Belinu (vidi kod b)), u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu* (‚deformitas, turpitudo, foeditas, superbia etc.'), *u Vukovu* (‚die hässlichkeit' ‚turpitudo', cf. grdińa). *a) kao što je kazano sprijeda, za svako značeńe riječi* 1. grd. Tako sobom hizne ovoga grdoba, kad ju pouzdvigne vezirska hudoba. M. Marulić 25. Ona bi poznala grdobu od ńih bića duhovnoga. B. Kašić, per. 85. Grešnici grdiji od iste grdobe. B. Kašić *u* M. Orbin III. Što možeš, grdobo stvorja grišević noga? I. T. Mrnavić, ist. 184. Ako bi grdobu grihov tvojih poznala. A. Georgiceo, pril. 32. Tako Alčina čara i rabi da grdobe ńe pakļene zapańeni drže i cijene ko božanstvo od nebesa. G. Palmotić 2, 61. Gledaj na grdobu u koju ima svršiti sva ta lipota. M. Radnić 11a. Ostavi *(jih)* Bog u grdobi od ńihovije nasladeńa. 270a. Puteni grijeh jest vatra, koje plamen jest grdoba. 361b. Oprati grdobe nečisti grihov. L. Terzić 124. Vid grdobom, a voń smradom, zli zaglušnim rańa'u jadom. J. Kavańin 408a. Zašto bo nas vira uči, da je velika grdoba griha. A. Kanižlić, bogoļubu. 123. Pak češ se užasnuti koja je rugoba i grdoba. D. Obradović, sav. 62. Ali grezneš i sam od pomami, kad ugledaš grdobu nemani. Osvetn. 1, 47. — *b) u konkretnom smislu, ńešto (djelo, riječ) grdo. aa) grda riječ, prijekor.* Bre kojom grdobom slave naše koriš? I. T. Mrnavić, osm. 36. — *bb) vrijeđańe, sramota.* Svake trpim ja grdobe. A. Vitaļić, ist. 207a. — *cc) šteta.* Gdi bi se zgodilo, da bi živo koje umorilo drugo živo, ali mu ku grdobu učinilo. Stat. poļ. ark. 5, 295. (1783). — *c) u konkretnom smislu, grdo čeļade.* Hoće, da uzmem na moju sramotu neku grdobu. M. Držić 405. Razdijeļen sam s dragom vilom; što grdobu ne porazim, ka mi život grabi silom? I. Gundulić 165. Tim ńegovu smrt istinu sa

mnom od sad plači i cvili, misleć, kako pastir mili cić grdobe zlatne izginu. 168. Grdoba ‚brutto, laido, deforme‘. A. d. Bella, rječ. 150a. Razgledajući se na zrcalu vidi na ńem sebe istu u prilici nakazne i strahovite grdobe. I. J. P. Lučić, bit. 48.

GRDOBAN, grdobna (grdòbna), *adj. vidi* 1. grd, 1, c, *uprav: u kojega je grdoba. — Postaje od* grdoba *nastavkom* ьнъ. *— U jednoga pisca* xviii *vijeka ima oblik* grdobane *(radi slika):* Čin' da život vas se obrati grozne u suze neprestane, jeda bi mi moć oprati mo'e sagrjehe grdobane. J. Kavańin 445a. *— Od* xvi *vijeka (moţebiti i od* xv, *vidi prvi primjer kod* b), *a između rječnika u Belinu* (grdobni ‚deformis‘ 673b) *i u Stulićevu. — Komp.:* grdòbnijî. I. P. Marki 18; A. Kanižlić, utoč. 870; bogoļubn. 124; A. Tomiković, gov. 118. 325, *i u Stulićevu rječniku.*

a. *adj.* Svaku nakazan grdobnu gledaju. M. Vetranić 1, 161. Zač nije moć izreći grdobni taj poraz. 2, 18. Srjed gore zelene grdobna i ružna navede čes mone. 2, 116. Ukloniti se od grdobne smrti. Š. Budinić, sum. 7a. Grêsi nečistivi, grdobni i nepodobni. 87a. Odbjegni od tebe grdobni sotona. B. Kašić, nač. 103. Grdobni, kosmati, omrazni. Đ. Baraković, jar. 113. Učiniše grih vele grdoban. P. Radovčić, ist. 52. Sastavļati stvari grdobne. M. Radnić 518a. Grdobne im glave bihu. S. Margitić, ispov. 262. Nagal, silan, ļut, grdoban, nij' oni ogań. J. Kavańin 398a. Vrag grdobni pun himbena jeda. 417b. Iznade jednu vele grdobnu laž. A. Kanižlić, kam. 35. Pogano i grdobno tilo. 106. Lasno je bilo na ńegovome sudu naj grdobnije krivine oprati. 378. Izpovidnik koji je grdobnije grihe čuo. bogoļubn. 124. Ogledalo svakoga ili lipa ili grdobna prilikuje. utoč. 116. U jedno oka trenutje očistiti može duše naj grdobnije. A. Tomiković, gov. 118. Nasrnuli su naj grdobnijom hukom crni talasi. 325. Grdoban, stil. ‚unförmlich‘, tal. ‚difforme, sformato‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *adv.* grdobno. *— Između rječnika u Belinu* (‚inepte‘ 675b). Napokom grdobno smućen. Živ. kat. star. 1, 221. Kad vaše sve kosti u smradu budu leć grdobno. M. Vetranić 1, 290. Pokle je Isus tako grdobno ... obučen. Michelangelo. 33. Lica grdobno popļuvana. 48. Grdobno ga svak psovaše. I. Zanotti, en. 8. Grdobno je odstupiti od svete crkve. A. Kanižlić, kam. 583. Grdobno i mlogostruko laže. 663. Koji te iztira grdobno. utoč. 678. Danas uredońe naravi, razuma i svake pravico, vidi se grdobno priobratito. Đ. Rapić 19.

GRDÒBINA, *f. uprav augm.* grdoba. *— Od* xviii *vijeka. a) grdoba u apstraktnom smislu, vidi* grdoba, *a).* Ako toli 'e jedan *(vrag)* mogući, i jednoga 'e grdobina ... J. Kavańin 411b. *— b) u konkretnom smislu. aa) grdo čeļade, vidi* grdoba, *c).* Grdobina, grdno čeļade, tal. ‚mostro‘. M. Pavlinović. *— bb)* Lophius piscatorius L., *ńeka riba. u Spļctu.* G. L. Fabor 199. Đ. Kolombatović, pesci. 13. *na Braču.* Grdobina, Lophius piscatorius L. na otoku Hvaru ista se riba zove ‚divļa škrpina‘ (Brusina). A. Ostojić. *u Dubrovniku.* Grdobina (rospo di mare). L. Zore, rib. ark. 10, 341. *— i druga vrsta (u Spļctu):* Lophius budegassa. D. Kolombatović, pesci. 13.

GRDOBNOST, *f. osobina onoga što je grdobno. — U jednoga pisca* xviii *vijeka a između rječnika u Belinu* (grdobnos ‚deformitas‘ 673b; ‚turpitudo‘ 675b). Grdobnost, sramnogovor i tupoća pameti. I. Velikanović, uput. 1, 351.

GRDOBOST, *f. grdoba. — Načińeno od* grdoba *nastavkom* ostь. *— Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Pismo otvara grdobost i smrad ovoga grêha. Š. Budinić, sum. 138b.

GRDOBRAZAN, grdobrazna, *adj. grda obraza. — U Stulićevu rječniku* (v. grdoban). *— nepouzdano.*

GRDÒĆA, *f.* deformitas, turpitudo, *osobina onoga što je grdo (vidi* 1. grd, 1, c). *— isporedi* grdota, grdina, grdińa, grdost, grdoba, grdopština. *— Akc. se mijeńa u dat. sing.* gr̂doći, *u acc. sing.* gr̂doću, *u voc. sing.* gr̂doćo, *u nom., acc., voc. pl.* gr̂doće, *(u gen. pl.* grdóćâ). *— Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚deformitas‘ 150; ‚monstruositas‘ 500b), *u Voltigijinu (grješkom* grdoča *i* grdoća *kod* grdoba), *u Stulićevu. a) sa značeńem kazanijem sprijeda. aa) u tjelesnom smislu.* Ti strašiš, a ja ne s grdoće nemile od ove sve strane pastire i vile. I. Gundulić 137. Zaman se čini sve i lijepi i maže, grdoća s naprave grđa se ukaže. 162. Ne pristajuć pripijevati do vik vika tvu grdoću. G. Palmotić 2, 62. U koju cijeć nereda i grdoće od stana mogu rijeti da se živ ukopa. I. Đorđić, ben. 15. Prikazujući grdoću svojih rana. J. Banovac, pripov. 33. Mučnije je jednom otcu viditi grdoću u svomu sinu nego li u tuđemu. P. Knežević, osm. 94. U ńih vidi grdoću svoga obraza. A. Kalić 32. *— bb) u umnom, duhovnom smislu.* Ah grdoće mê krivine! I. Đorđić, uzd. 9. Radi grdoće istijeh griha. A. Baćić 384. Ozdraviti od duševne grdoće i priuzeti lipotu prilike Božje. J. Banovac, pripov. 203. Vaļa da ga *(grišnika)* jako ponukuješ, donoseći mu prid oči grdoću griha i pedipsije. razg. 248. Pogledajte sam grijeh oprostivi, nać ćete u ńemu veliku grdoću i tegotu. Đ. Bašić 162. Neka uzdrži grdoću svi*(h)* zloća. I. J. P. Lučić, razg. 34. Razmišļajući grdoću i tegotu grješna djela. A. Kalić 308. Ne ima stvari veće grdoće, nego viditi ļude u ono doba line. Đ. Rapić 148. *— b) konkretno, ono što je grdo, naj češće u umnom ili duševnom smislu.* Što grdoće i opačina umije pako izmisliti. P. Kanavelić, iv. 583. Činiti jednu grdoću, na koju živina nerazložita mrzi. J. Banovac, pripov. 186. Imademo ga moliti, da s krvļu svojom neprocińenom sve grdoće grišne s naši duša pomrsi. I. J. P. Lučić, doct. 46.

GRDOĆAN, grdoćna, *adj. grd, u kojega je grdoća, isporedi* grdoban. *— Samo u Stulićevu rječniku.*

GRDOKOBAN, grdokobna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚mirio, vultu turpis, deformis‘. *— nepouzdano.*

GRDOKOBNIK, *m. grdokoban čovjek. — U Stulićevu rječniku (uz* grdokoban). *— nepouzdano.*

GRDOLIK, *adj. grd (grda lika). — isporedi* grdolikast. *— U Šulekovu rječniku:* ‚hässlich‘.

GRDOLIKAST, *adj. vidi* grdolik. *— Samo u Stulićevu rječniku (uz* grdokoban).

GRDÒMÂJČIĆ, *m. u Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) kao ukor ili poruga, i vaļa da znači: kojemu je majka bila grdna.

GRDOMAN, *m. ime muško. — isporedi* Grdman *i* Grdomani. *—* xiv *vijeka.* Grьdomanъ. Deč. hris. 71.

GRDOMANI, *m. pl. selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima.* Glasnik. 40, 20. *— vidi* Grdoman.

GRDOMIL, *m. ime muško. —* xiii *i* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grьdomilъ). Kaznьcь Grьdomilъ. Mon. serb. 33. (1249). Grьdomilъ. Deč. hris. 44.

GRDOŃ, *m. vidi* 2. grdoña.

1. GŔDOŃA, *m. grd čovjek, isporedi* grdac, grdo. — *U Šulekovu rječniku:* ‚hässel'. — *Kao ime muško,* XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Gerdona'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 183. (1245).

2. GRDOŃA, *f. brdo u Bosni.* Na vrlo strmom mestu obronka Grdoñe, severno od Sarajeva. Glasnik. 21, 325. Dolina sarajevska ograničena je severno obroncima Grdoñe *(štamparskom grješkom* Godoñe), Huma i Grahovice. 20, 353. Pod Grdoñom brdom grdosnijem. Osvetn. 7, 48. — *Kao da može biti i muškoga roda.* Gŕdoń. Glasnik. 22, 52. Kad je rovit po Grdoñu stijene. Osvetn. 6, 8. Sivu na Grdoñu vojsku. 7, 45.

GRDÓPSTVO, *n. vidi* grdoba, *od čega je načineno nastavkom* ьstvo. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRDÓPŠTINA, *f. augm.* grdoba. — *Postaje od* grdoba *nastavkom* št (sk, šč)-ina; b *ispred* š *glasi* p, *ali se nalazi pisano.* — *Od* XVII *vijeka (vidi b) aa) aaa)), a između rječnika u Belinu* (‚deformitas' 673b; ‚monstruositas' 500b) *i u Stulićevu* (grdobština ‚homo deformis, informis, ignominiosus'). — *Pošto je augmentativ, značeñe je silnije nego u* grdoba. *a) s apstraktnijem značeñem, vidi* grdoba, *a). — samo u Belinu rječniku. — b) s konkretnijem značeñem: ńešto vrlo grdo. aa) u pravom, tjelesnom smislu. aaa) vrlo grdo čeľade (ili što se kao čeľade misli).* S mogućega on prstena, tko si, što si, već obazna, grdobština *(grješkom* grdobštino) nevidjena, staležina *(grješkom* starešino) bezobrazna. G. Palmotić 2, 62. Sve što je vražijeh grdobština, pustolovic, uzma, mora, vukodlaka, upirina. 3, 8b. Grdobne su grdobštine *(vragovi),* posred oči smrt im staše. J. Palmotić 53. Grdopština ‚gräuelgestalt' *u Šulekovu rječniku. — bbb) o čemu drugom.* Kakono u zrcalu sve svoje grdobštine gledaju. A. d. Bella, razg. 243. Grdopština, grdosija, stil. ‚das ungeheure', tal. ‚mostro, portento'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *bb) u prenesenom, moralnom smislu.* Učiše isti nauk oslobađaući zemľu od jedne grdopštine *(štamparskom grješkom* grdodopštine). A. T. Blagojević, khin. 58. Jeda li se čudi i snebiva s toliko neharne neľubavi i nakazne grdobštine? I. M. Mattei 318.

GRDOSAN, grdosna, *adj. vidi* 1. grdan, a, *g).* — *Postaje od* grdosija. — *U jednoga pisca našega vremena.* Pod Grdoñom brdom grdosnijem. Osvetn. 7, 48.

GRDOSELO, *n. selo u Istri.* Schem. terg. 1876. 39. — *Od* XIII *vijeka.* Sluga z Grdosela. Mon. croat. 3. (1275).

GRDOSEĽANIN, *m. čovjek iz Grdosela. — plur.:* Grdoseľani. — *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena gdje je i u jednini bez nastavka* in. ‚Divojčice, kega biš ubrala, biš li tela Grdoseľana?' ‚Grdoseľana nikad ni jenega; Grdoseľani su oputari'. Nar. pjes. istr. 2, 167.

GRDÓSIJA, *f. ńešto grdno (vidi osobito* 1. grdan, a, *g)), strašno. — Kao da je augmentativ; postaňe nije jasno, može se pomisliti na turski nastavak* sy *(kojijem postaju adjektivi što znače: koji čemu pripada). vidi i* silesija. — *U Vukovu rječniku:* što veliko. — *vidi i kod* grdopština, *b) aa) bbb).*

GRDOSLAV, *m. ime muško.* — XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Filii Gerdozlaii'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 222. (1288).

GŔDÔST, gŕdosti, *f. osobina onoga što je grdo, vidi* grdoća. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grьdostь, *rus.* гордость, *češ.* hrdost. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. grdoba *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (grьdostь ‚superbia'). *a)* superbia, *vidi* 1. grd, 1, a. — *do* XVI *vijeka, osobito u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom.* Otvrьgše vsaku grьdostь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 175. Ti učin' odsići ńegove grdosti mečem kim posići priti tve svetosti (‚fac, Domine, ut gladio proprio ejus superbia amputetur'). M. Marulić 36. Dvorskih grdosti divne vstegnu. Š. Kožičić 39a. Darij car nad cari, veliki i silni grdostju i zemaľskom slavom. Aleks. jag. star. 3, 252. Grdostju nepravde posilih se. 305. Razbiše jegovu silu i grьdostь. Okáz. pam. šaf. 86. — *b) vidi* grdoća, *a).* Da tej grdosti vidit ne budemo. G. Držić 362. Toj mi dosle nije nitkor tej gruboće bio prikor, ni uzbježe moje mladosti cijeć gruboće ni grdosti. M. Divković, kat. 128. Starosti, grdosti, posljedńa žalosti. (D). Poslov. daničć. 114. — *c) u moralnom smislu, vidi* 1. grd, 1, c, *d) aa).* Griha grdosti veće se uklańa. M. Marulić 79. Obaroval bi ga od tolike nečistoće i grdosti. Mirakuli. 135. Kada ne umiješ uživati blaga i muke svoje, to je grdost od samoga sebe. Zborn. 167b. Radi velike grdosti griha. Š. Budinić, ispr. 16. — *može biti da amo spada i ovaj primjer:* Ona je u milosti kraľa nebeskoga, vi ste u grdosti djavla paklenoga. M. Marulić 61. — *d) zlo, u materijalnom smislu, vidi* 1. grd, 1, c, *d) bb).* Posla Gospodin na zemľu 10 nakazni i veliku grdost, i privrati rijeke na krv. Pril. jag. ark. 9, 120. (1520). Usne primrzko se zgnusiše vrilom gorke grdosti *(može biti da je pisac htio napisati* grde gorkosti). I. T. Mrnavić, osm. 151.

GRDOŠ, *m. ime muško.* — XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grьdošь). Grьdošь *(dva puta).* Mon. serb. 12. (1222—1228). Meju Grdošem i Matijem. Mon. croat. 133. (1487).

GRDOŠA, *m. ime muško.* — *vidi* Grdoš. — XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Gerdosa'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 83. (1245).

GRDÒTA, *f. vidi* grdoća. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ondi jest lipota prez grdote. F. Glavinić, posl. 83.

GRDOVČAK, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Pregled. 42.

GRDOVIĆ, *m. prezime.* — XIII *i* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grьdovićь). Desislavь Grьdovićь. Mon. serb. 59. (1293—1302). Jurja Grdovića. Mon. croat. 205. (1514).

GRDOVIĆI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 162.

GRDOVO, *n. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 192.

GRDOVSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* v. grdoba *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

GŔDUĻA, *f. grdo žensko čeľade (naj češće kao psovka). — Akc. se mijeńa u gen. pl.* gŕdûļâ. — *u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — U naše vrijeme upotrebľavaju pisci o ńekijem ribama.* Grduļe, zool. (morske žabe), ‚froschfische'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GŔDUĻINA, *f. augm.* grduļa. — *U Vukovu rječniku.*

GRDUN, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 30.

GRDUS, *m. ime muško.* — XIII *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Grьdusь). Grьdusь. Mon. serb. 59. (1293—1302).

GRDUSOVIĆ, *m. prezime po ocu Grdusu.* — XIV *vijeka.* Dragoslavь Grьdusovićь. Deč. hris. 41.

GRÎĐE, *n. grdost, grdoća.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka u knizi pisanoj miješanijem jezikom s naj starijim oblikom* grdije *i sa značećem: oholost.* Nêkotože po tom ne nadmet se grdijem ili oholostiju. Š. Budinić, sum. 54a.

GRĐENSTVO, *n. vidi* grđeńe. — *U Stulićevu rječniku:* grdjenstvo ‚contemptio, despectio etc.' — *nepouzdano.*

GRĐÊŃE, *n. djelo kojijem se grdi.* — *Stariji je oblik* grdenje. — *U Belinu rječniku:* grdjenje ‚conculcatio' 711b; ‚vituperatio' 141; ‚blasphematio' 139a; *u Stulićevu:* grdjeńe; *u Vukovu.*

GRĐEVAC, Grđevca, *m. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 54. — *b) dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj:* Grđevac veliki *i* mali. Pregled. 80.

GRĐEVICA, *f. seoce u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled. 96.

1. GRÐEVIĆ, *m. grđega (čovjeka) sin.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu:* Naj siromašniji Crnogorac do sad je mogao svakome glavaru i naj većemu bogatunu kazati: ‚Nit' sam grdi ni grđević od tebe'. *vidi i* Nar. posl. vuk. 217. Ni grđević ni grdi od bega. Pjev. crn. 80a. Ogled. sr. 178. — *Kako se vidi po primjerima, shvaća se kao da je pravi komparativ.*

2. GRĐEVIĆ, *m. seoce u Hercegovini blizu Stoca.* Schem. ragus. 1876. 57.

1. GRÈB, grèba, *m. vidi* grob. — *isporedi* 3. greb. — *Akc. je kao kod* grob. — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vrančićevu* (‚sepulcrum'), *u Mikaljinu, u Belinu* (119b. 495b. 669a), *u Bjelostjenčevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku i po primorju).* Nade Lazara mrtva imijuće jure četiri dni u grebu. Bernardin 59. joann. 11, 17. Stavi ga u greb. N. Rańina 100a. marc. 15, 46. Otvoriće se tadaj grebovi. Zborn. 28b. I primi svaki dar, koji se postavi na tvojem grebu zgar. P. Hektorović 62. Za što mi sred greba mrtvu duh povrati ... N. Nalješković 2, 69. Misto greba ńegova gorkimi suzami perući. P. Zoranić 6a. I paka vrh greba ńegova postavi. D. Rańina 1vb. Ugodno mu bi pokopanu biti u tuju grebu. Š. Budinić, sum. 7a. Anjel bîše odvrati' kami iz greba. Živ. jer. star. 1, 234. Žudiji pitaju u Pilata, da se čuva greb. A. Komulović 69. Ležaše tada u grobu mrtvo tilo. B. Kašić, is. 101. Sve pade do greba. Đ. Baraković, vil. 71. Premda kip zemļa stre u grebu dolika. 353. Tilo ńegovo ležaše u grebu. I. T. Mrnavić, ist. 24. Koga bîše ostavila mrtva u grebu. M. Jerković 78. Kada izajde iz greba ne razbivši ni podvignuvši kamik kin se greb zatvoraše. P. Radovčić, ist. 43. Ukopaše ga svoji u greb. I. Ančić, svit. 21. Prije smrti greb mi otvara. P. Kanavelić, iv. 160. U crikvah parokijalih neka su grebovi naponase za redovnike i dicu. M. Bijanković 75. Grebi neka su duboko izdubeni. 77. Učinivši pomļivo iziskovanje od grebih. 155. Dubo sebi greb. (Z). Poslov. danič. 20. Greb pripravîše svakim ponîženjem. A. Vitaļić, ost. 397. Dospivši molitvu, nosi se tilo k grebu. L. Terzić 159. Ukopa ga u jedan greb novi. P. Macukat 34. Mojo tilo da pogrebo Osip u izdjelane svoje grebe. J. Kavańin 49b. Do odra mrtačkoga i do greba. B. Zuzori 4. Što čini oni greb na svijetu veće? 12. Prid slavnim grebom s. Nikole. S. Badrić, ukaz. 51. Otvorivši sakristan crkvu, ugleda ono mrtvo tilo izvan greba zinulo. J. Banovac, razg. 181. Za tri dni puna bi triba držati tilo van greba. P. Knežević, živ. 59. Uskrsnutje D. Marije iz greba. F. Lastrić, test. 390b. Postavļen u greb. od' 130. Koje vrlo rano idoše k Isukrstovu grebu. A. Kanižlić, bogoļubn. 83. Na ovi strahoviti zuk brže brže otvoriće se grebi. M. Zoričić, osm. 85. Kad se nađe s jednom nogom više greba. Đ. Bašić 187. Miošići i Aleksići, koji na drugom mistu nejmadu svoji greba od starine. And. Kačić, razg. 209. Ako ima koji greb od svoje kuće. Ant. Kadčić 361. Kad sm' ovuda jučer proodili, ovog greba ovdi nije bilo ... Ovo je greb pobratima moga. Nar. pjes. vuk. 1, 243. A treći bi na greb došla. Nar. pjes. petr. 1, 173. Ne vjeruj ļetini dok je ne metneš u ambar, ni ženi dok je ne metneš u greb. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 196. Svi ga radnici do greba sprovedoše. M. Pavlinović, rad. 35. Pa pusti nam Dedu u pohode, neka bába greb obađe svoga. Osvetn. 2, 82.

2. GRÊB, *m. vidi* sugreb. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚grêb' kokošij, pasij, čeprlańe ‚scalptio gallinarum etc.' — *Može biti da bi* e *po južnom govoru glasilo* ije. — *Ne znam, spada li amo:* Greb, *mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Zemļa u Grebu. Sr. nov. 1871. 230.

3. GRÈB, *f. vidi* 1. greb. — *U trojice pisaca čakavaca* XV *i* XVII *vijeka.* Odnam zatvor grebi nosa će odklonit. M. Marulić 84. Staše sakriven u grebi (‚grebij') svetih mučenikov. F. Vrančić, živ. 17. Van ki su u grebi. Đ. Baraković, vil. 42. Učer iz povitka a sjutra u grebi. 157. I premda u grebi ostaše telesa. 245.

GRÈBAC, grèpca, *m. dem.* 1. greb. — *vidi* 1. grebak. — *Od* XVIII *vijeka. a) nopće.* Grebac mu gdjegod iznadite u skrovitoj kojoj škrapici. B. Zuzeri 226. — *b) mjesto u otaru gdje stoje svete moći.* — *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *c)* grob što se načini u crkvi o velikoj nedjeļi obično: ‚Božji grebac'. Slovinac. 1880. 86. — *na Korčuli.*

GRÈBAČA, *f. u Vukovu rječniku:* vide ogreb. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* grèbâčâ.

GREBAČNIK, *m. mjesto u Dalmaciji.* — *Samo na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Pitajte Grebačnik stanovi zapušćen. Đ. Baraković, vil. 348.

GREBÁJA, žensko čeļade koje grebe (iz kakve posude što). Grebaja peraja. Nar. posl. u Lici. V. Arsenijević.

1. GRÈBAK, grèpka, *m. dem.* 1. greb. — *isporedi* grebac. — -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl., u ostalijem se padežima* b *ispred* k *mijeńa na* p. — *Akc. se mijeńa u voc.* grêpče, grêpci, *i u gen. pl.* grebâkâ *(ili* grêbâkâ?). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Tu mu lipi grebak iskopaše. Nar. pjes. vuk. 1, 244. S đordam' Pavlu grebak iskopaše. 1, 580. Čij to grebak od nova sagraden? Nar. pjes. istr. 1, 15.

2. GRÉBAK, grépka, *m. u naše vrijeme u Lici:* Na grepku žene ogrebļu vlas; naliči na greben, samo što su zupci tańi i na gušće posađeni i što je na dugu dršku nasađen, na koji držak žena sjede i sjedeći pritisne ga i tako vlas ogrebļe. J. Bogdanović.

GREBÁKATI, grèbâkâm, *impf. ovijem glagolom, da se ne reče gnusna riječ, zamjeńuje se često u govoru drugi glagol u kojega ima* j *mj.* gr. *u okolici dubrovačkoj.* P. Budmani.

GREBALO, *n. žarač, žarilo.* — *isporedi* grebļica. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* greblica)

i u Stulićevu (‚rutabulum' *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva). — S drugijem značenem (vidi* grabļe, grebuļe) *u Šulekovu rječniku:* ‚harke'.

GREBAĻ, Grebļa, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Simuna Grebļa. Mon. croat. 321. (1523).

GRÈBAN, grèbna, *adj.*

a. *koji pripada grebu. — U Stulićevu rječniku:* v. groban, *i u Daničićevu:* ‚grebьnь', selu je Sloviňu išla međa ‚do stlьpa grebnoga vyše Dobrotina' (Mon. serb. 122 *god.* 1336—1347). vaļa da je ‚sepulcri'. 1, 235. ‚Grebьnь', dodaj ‚sepulcri': selu je Riječanima išla međa ‚na grebni kamy' (Glasnik. 15, 280 *god.* 1348?). 3, 580.

b. grebenast, kamenit, tal. dirupato. M. Pavlinović.

GRÈBANICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide ogrebine *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

GREBANIĆI, *m. pl. bilo je selo u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 624.

GREBASTICE (?), *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Grebastice *(mislim da bi trebalo čitati* Grebaštice). Repert. 1872. 41.

1. GREBATI, grebļem *i* grebam, *impf.*

a. *zakopavati (u greb), ukopavati. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚tumulare, tumulo contegere'.

b. *vidi* grepsti. — *U naše vrijeme.* Budna bula rukam' maha, da ga nebi buha spati smela, a gdje štine noktimi ga greba. Osvetn. 4, 17.

2. GRÈBATI, grèbêm, *vidi kod* grepsti.

GREBAVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva na Grebavi. Sr. nov. 1875. 627.

GREBEDJED, *m.* Upupa epops L., *neka ptica, pupavac.* D. Trsteňak.

GREBELAC, grebelca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. grebenac. — *nepouzdano.*

GREBEĻANOVIĆ, *m. po nekijem starijim rukopisima bilo bi prezime kneza Lazara.* Glasnik. 47, 201. *vidi* Hrebeļanović. — *vidi i* Knez Lazar Grebelanović. P. Vitezović, kron. 107.

GREBEĻAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. grebenit. — *nepouzdano.*

1. GRÈBÈN, grèbena, *m.* carmen, *sprava s gvozdenijem ili mjedenijem zupcima kojom se češļa vuna, lan itd. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u svijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing.* grebènu *(i* grèbenu. Vuk), *možebiti i gen. pl.* grebênâ *(ili* grèbenâ?) *i dat., instr., loc. pl.* grebènima *(ili* grèbenima?). — *Postaje od korijena* greb *glagola* grepsti *nastavkom* enь. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grebenь, *rus.* гребень, *češ.* hřeben, *poļ.* grzebień. *u praslavensko je doba značenje bilo: češaļ, ali se u našem jeziku izgubilo (ali vidi u Bjelostjenčevu rječniku). — U našemu jeziku češće stoji u množini bez promjene značeňa, a često je ženskoga roda (vidi* 2. greben). *ovdje su i primjeri za koje se ne može znati kojega su roda. a) sa značeňem kazanijem sprijeda. aa) u jednini. — između rječnika u Bjelostjenčevu (m.* greben, češeļ ‚pecten'. 2. greben, na kojem se lan miče ‚pecten, vel hamus ferreus, pecten pro purgando lino'. 3. greben, na kojem se vuna češe ‚lanarius vel lanaris'. 4. greben, na kojem se glavice lana rihļaju ‚pecten ligneus'), *u Jambrešićevu (m.* greben kalečki etc. ‚pecten'), *u Stulićevu (m. i f.* ‚pecten'), *u Vukovu (m.* ‚die krämpel' ‚carmen'). Vide greben na policu: ‚Ovo mi je talov češaļ čim mi tale bradu češļa?' Nar. pjes. vuk. 518. — *bb) u množini. aaa) u pravom smislu. — između rječnika u Mikaļinu* (grebeni za lan, za predivo; grebeni za vunu, gardaše). Zube kakono grebeni. Zborn. 257b. Izpor babi grebeni. (D). Poslov. danič. 36. Da mi doneseš grebene s čim žene vunu vlače. M. Zoričić, zrc. 226. Velika jest različnost među vunom i lanom, jere premda lan iz zemļe raste, ali dok prođe kroz stupu, trlicu, grebene ... lipo očisti se. Đ. Rapić 56. Uzrok babi grebeni (da ne može ići na grebenaňe). Nar. posl. vuk. 331. Grebeni (gradaše), sprava kojom se vuna drma da se u posteļ meće. F. Afrić. — *bbb) sprava za mučeňe, kojom se na čeļadetu raskida koža i meso.* Gvozdenimi grebeni razdirajte ńe bedra. F. Vrančić, živ. 62. Čini da joj gvozdenimi grebenimi sve tijelo izrazdiraju. B. Kašić, per. 104. Grebeni željeznimi čini ga razdirati. F. Glavinić, cvit. 289a. Biše mu grebeni derana mesa. P. Posilović, nasl. 128a. Bi joj razdrto tilo grebenmi. 129a. S grebeni ću tilo ja tvoje raztrći. A. J. Knezović 154. Druge su raztezali i s gvozdenima grebeni nemilo meso odadirali. A. Tomiković, gov. 340. — *b)* rupes, scopulus, *veliki kamen, hrid (osobito u vodi). preneseno od predašňega značeňa jer po ovakome kamenu budu oštri šiļci kao na pravome grebenu. aa) u jednini. — između rječnika u Belinu* (‚scoglio, sasso elevato in mare' ‚scopulus' 656a), *u Bjelostjenčevu* (greben, oštro i okorno kameňe, oštre pećine, kras, grič; stene ili pećine oštre u moru), *u Jambrešićevu* (greben iliti pećina vu vode ‚scopulus'), *u Voltiğijinu (m.* ‚scoglio, sasso elevato' ‚felsen'), *u Stulićevu (m. i f.* ‚rupes, brevia, scopulus'), *u Vukovu (m.* ‚der hervorragende theil eines steilen felsen' ‚promontorium', ‚wie bei' Poreč). Greben i razdor podmorski. I. Garaňin 22. Jali sura na grebenu orla. Osvetn. 2, 98. — *bb) u množini (u nekijem primjerima može biti da stoji množina jer ih ima više). — između rječnika u Vrančićevu* (‚cautes; salebrae'), *u Mikaļinu* (grebeni, seke, stijene u moru ‚scopulus, syrtes'; udriti u grebene, u stijene ‚appellere ad scopulos, offendere scopulum'). U hridju meu grebeni mnoštvo raste od čepļesa. M. Vetranić 1, 13. Ako te vitri od napasti već na stine i grebene oštre odnose. B. Kašić, is. 114. Posjeće mu kupus na grebenijeh *(vidi* 2. greben, *b) bb) na kraju).* (Z). Poslov. danič. 98. Ako upadeš meju grebene nevoļa, pogledaj zvizdu, zazivaj Mariju. Blago turl. 2, 167. Ter su oko ńe sve grebeni, sve litice, sve kameni. N. Marči 78. Dvi galije nasrnule su na grebene kamenite. A. Tomiković, živ. 329. Drugi mu krak *(Liškovcu)* ide k severu, i svršava se na Dunavu kao greben, koji Dunav jako sužava. Glasnik. 43, 268. — *c) u pijetla, kokoši hober, huhor. — isporedi ńem.* kamm, *engl.* comb. — *u Bjelostjenčevu rječniku* (greben, roža ko*(ko)*tova etc. ‚crista seu conus galli gallinacei vel gallinae etc.'). Greben, kresta, ober (u Užičkom) u pevca ili kokoške na glavi. Govori se u Leskovcu. M. Đurović. — *d) u koňa (po Bjelostjencu i u vola i u druge životiňe) mjesto među plećima gdje je naj visočiji hrbat. preneseno od značeňa kod a) ili možebiti kod b). — između rječnika u Bjelostjenčevu* (greben koňski, volovski etc. ‚dicitur enim eminentia illa inter scapulas, jubam seu collum et dorsum; pecten dorsualis equi, bovis etc.', a na gamili boļe se reče giba ‚gibus' nego greben), *i u Vukovu* (‚die schultern des pferdes' ‚humeri equini' *s primjerom:* Popeo mu se na greben). Pod sedlom od zdol visok greben izvel. B. Krnarutić 7. Uzduž koňski povor, a na plećima greben, a sapi su nada stegnima. M. Pavlinović. — *e) po značeňu kod a) ili kod b) upotrebļavaju neki pisci u naše vrijeme za mjesto (kost ili kosti) u ļudskom ili u živinskom tijelu što se podiže kao*

greben. Greben lopatični, spina scapulae. J. Pančić, zoolog. 96. Greben, zool. (kičma, hrptenica, grbina), lat. ‚columna vertebralis', tal. ‚spina del dorso'; greben kobilice, ‚brustbeinkamm'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *f) ime mjestima (po značeńu kod b)). aa) u Daničićevu rječniku:* ‚Grebenь', mjesto koje je car Lazar dao crkvi Bogorodičinoj u Ždrijelu braničevskom: ‚Virь više Poreča i Grebenь' (Mon. serb. 194 *god.* 1380). — *bb) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 66. — *cc) u Vukovu rječniku:* zidina od stare kule više Spļeta sa zapadne strane Klisa. — *dd)* Vrań, nasred Dunava, prema ‚Grebenu' (Greben je tvrda stena od crvenoga mramora). M. Đ. Milićević, srb. 952.

2. GRÈBÊN, grȅbeni, *f. vidi* 1. greben. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing.* grebȅni, *gen. pl.* grebȅnî, *dat., instr., loc. pl.* grebènima. *a) vidi* 1. greben, *a). u primjerima samo u množini. u jednini samo u Stulićevu rječniku (vidi kod* 1. greben). — *od* XVIII *vijeka (jamačno amo spadaju, a ne pod* 1. greben, *Zuzerićevi primjeri prema b)).* Eulalija bi od vrh glave do dno peta grebenima gvozdenijem razorana i razdrpļena. B. Zuzeri 32. Bjen bičima gvozdenijem i zubatnijem grebenima. 380. Ovo su moje grebeni. u Dobroselu. M. Medić. — *nejasan je ovaj primjer u kojem je* joj *kao da je* greben *u jednini:* Otpor babi grebeni da su joj zupci mjedeni. Nar. posl. vuk. 244. — *b) vidi* 1. greben, *b). aa) u jednini. — između rječnika u Stulićevu (vidi kod* 1. greben). Ovu spilu aliti puklinu od grebeni za svoj stan obra. I. Đordić, ben. 16. Metnuvši ga po strmenitoj grebeni. 194. — *bb) u množini (u ńekijem primjerima stoji množina jer ih je više). — između rječnika u Belinu* (podmorske grebeni ‚secche, luoghi nel mare per iscarsezza di acque pericolosi' ‚syrtes' 663b). Čujahu se kršit niz grebeni vepri. I. Đordić, uzd. 60. U kamenite grebeni strahovito stahu prosjedene. ben. 82. Grebeni po sred mora, koje sved mlatjene valovima razsrčenijem sve ostaju nemaknivo posadjene. B. Zuzeri 108. Ne izginu nam nevijerni žali ni privare od grebeni podvodnijeh. 395. Nahode se u moru potajne grebeni iliti pećine. A. Kanižlić, utoč. 409. — *ovako se zovu ńeke gole hridi (tal.* Pettini) *što izviruju iz mora blizu Gruža, vidi* M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 177. 246. ‚Jeli ti rodilo žito na Grebenima?' *kaže se u rugu čeļadetu što nema svoje zemļe.* P. Budmani. *vidi i primjer iz* Poslov. danič. *kod* 1. greben, *b) bb).*

1. GREBÉNAC, grebénca, *m. dem.* 1. greben, *ali obično znači što i* greben *kod a). — Češće se govori u množini:* grebénci, grebenácâ, grebéncima *itd. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚scardasso, pettino da lana, lino' ‚pecten'). U paklu jesu grebenci za parat boke. A. d. Bella, razg. 33. Prilijepiše se ńe rukami grebonci. Misli. 84.

2. GREBÉNAC, grebénca, *m. ono što ostaje na ogreblu kad se ogrebļe kudjeļa ili lan. — U Vukovu rječniku:* vidi ogreb *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

GREBÈNALAC, grebènaoca, *m. čovjek što grebena. — U Šulekovu rječniku:* ‚kämmer'.

GREBÈNÂĻA, *f. žensko čeļade što grebena. — U Vukovu rječniku:* ‚die krämplerin' ‚carminatrix'.

GREBÈNÂŃE, *n. djelo kojijem se grebena. — Između rječnika u Vukovu.* Da ne može ići na grebenańe. Vuk, poslov. 331.

GREBÈNÂR, grebenára, *m. čovjek što gradi grebene. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* grȅbenâru *i* grȅbenâre, grȅbenâri. — *U Vukovu rječniku, ali je adj.* grebenarev *(koji vidi) potvrđen već* XIV *vijeka.*

GREBENÁREV, *adj. koji pripada grebenaru. — U Daničićevu rječniku:* ‚grebenarevь', manastir je Treskavac imao ‚grebenarevo dvorište vь Bredivênehь' (Glasnik. 11, 131 *god.* 1336—1346; 13, 374).

GREBENAROVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. kraļ. srb. 1882. 203.

GREBÈNAST, *adj. koji je kao greben. — U pisaca našega vremena.* Grebenasti zubi ‚dentes cristati'. J. Pančić, rib. 160.

GREBÈNATI, grebènâm, *impf. češļati grebenima. — Akc. se mijeńa u prac.* 1 *i* 2 *plur.:* grebenámo, grebenáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* grȅbenâ, *u part. praet. act.* grȅbenao, grȅbenâla, *u part. praet. pass.* grȅbenân. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚scardassare' ‚carminare, carmine lanam trahere') *i u Vukovu* (‚krämpeln' ‚carmino', cf. rediti). Lan tare se, grebena se. A. Tomiković, gov. 92. Ono što ostane na ogreblu i na perajici, zove se ‚svlak' i poslije se ‚grebena grebenima', i od ńega biva ‚vlas' (mali i veliki); a što ostane na grebenima ono su već ‚kučine'. Vuk, rječ. *kod* rediti.

GREBENČAC, grebenčca, *m. dem.* 1. greben, *b). — U Stulićevu rječniku:* ‚piccola secca'. — *nepouzdano.*

GREBENČANIN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. kraļ. srb. 1882. 203.

GREBÉNČIĆ, *m. dem.* 1. greben, *b). — Samo u Stulićevu rječniku* (‚piccola secca').

1. GREBÈNICA, *f.* propago, mergus, *vidi* položnica, rasklad. — *Od glagola* gropsti *(kopati). — Od* XVI *vijeka po ńekijem zapadnijem i sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚mergus, tradux, rupi, candosocus, propages, propago'). Tu su v mojem vinogradu vse moje grebenice popukali. Mon. croat. 309. (1598). Vsaki trsak po vidricu vina, grebenica po tri, po četiri. Jačke. 295. Grebenica, tal. ‚propaggine'. *na Braču.* A. Ostojić.

2. GREBENICA, *f.* čim se miješa žito u pržnici. — U Lici. D. Trsteńak.

GREBÈNIČAST, *adj. vidi* grebenit. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* grebenit).

1. GREBENIČATI, grebeničam, *impf. vidi* grebeničiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* grebeničam, grebenice pokapam.

2. GREBENIČATI, grebeničam, *impf. vidi* grebenati. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚cardare, scardare' ‚krämpeln'.

GREBÈNIČAV, *adj. vidi* grebenit. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* grebenit).

GREBÈNIČITI, grebènîčîm, *impf. polagati loze (grebenice). — isporedi* 1. grebeničati. — *U naše vrijeme na Braču.* A. Ostojić.

GREBENIĆ, *m. dem.* 1. greben, *b). — Samo u Stulićevu rječniku* (‚piccola secca').

GREBÈNÎK, Grebenika, *m. — U Vukovu rječniku:* kamenita strana između Bjelopavlića i Rovaca.

GREBÈNÎŠTE, *n. drvo na koje je greben nasaden ili prikovan. — Akc. se mijeńa u cijeloj množini:* grebeništa, grebeništâ, grebeništima. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*

gdje je onako tumačeno. Kad ovo Ciganče u carevu dvoru odraste i kao carević stane s gospodom ići po lovu, često je u šumi govorio: ‚Lijepijeh drva za grebeništa!‘ Vuk, rječ. *kod* grebenište.

GREBÈNIT, *adj. po kojemu su grebeni (vidi* 1. greben, *b)). — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚salebrosus‘) *gdje naj prije dolazi, u Mikaljinu* (grebenit, kamenit, pun stijena ‚scopulosus‘), *u Belinu* (‚alpestro e alpestre, significa aspro, rigido‘ ‚silvestris‘ 66b; ‚saxeus‘ 643a; ‚scopulosus‘ 656a), *u Bjelostjenčevu* (‚scopulosus, salebrosus‘), *u Voltiđijinu* (‚alpestre, sassoso, scoglioso‘ ‚felsicht‘), *u Stulićevu* (‚scopulosus‘, met. ‚difficilis‘). Grebenite izpod ļuti. Zgode. 12.

GREBENITOST, *f. osobina onoga što je grebenito. — isporedi* grebenitstvo. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚rupes, brevia‘.

GREBENITSTVO, *n. vidi* grebenitost. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GREBENKA, *f. vidi* 1. gladiš, a *i* gladiševina. Grebenka, Ononis spinosa L. (I. Sabļar). B. Šulek, im. 101.

GREBENUŠA, *f. vidi* 1. badeļ. Grebenuša, češ. hřebenčik, poļ. grzebiesznik, rus. гребенщикъ (Tamarix gallica), Carduus fullonum L. (Vujičić). B. Šulek, im. 101.

1. GRÈBÊŃE, *n. djelo kojijem se grebe. — U Voltiđijinu rječniku:* ‚cardatura‘ ‚das krämpeln‘, *i u Vukovu:* 1. ‚das krallen‘ ‚rasura‘. 2. vide grebenaće.

2. GRÈBÊŃE, *n. coll. grebeni (vidi* 1. greben, *b)). — Sa starijim oblikom* grebenje *na jednom mjestu* XVI *vijeka:* Oštro grebenje je svuda po gori. M. Vetranić 2, 264. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚geklippe‘.

GRÈBEŠKÎ, *adj. samo u pjesmama kao pridjev supstantivu* gvožđe, *te* grebeško gvožđe *znači što i* grebeštak. — *Tamna postaća; Miklošić* (vergl. gramm. 2, 279) *misli na* greben, *narod (po pučkoj etimologiji) misli na* grepsti *(vidi drugi primjer kod* grebeštak). — *U Vukovu rječniku:* grebeško gvožđe, cf. grebeštak *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Sve u ļuto u grebeško gvožđe.

GREBÈŠTÂK, grebeštáka, *m. u pjesmama uz* mač *(mač uopće ili kakav osobiti mač?). — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* grȅbeštâče, grȅbeštâci. — *Postaje od osnove adj.* grebeški *nastavkom* jakъ; škj *mijeńa se na* šč, št. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* t. j. mač *s dodatkom da je stajaća riječ.* Sijevaju mači grebeštaci, i junačke polijeću glave. Nar. pjes. vuk. 4, 25. Eto grebu mači grebeštaci, ev' škrguću kosti od junaka. 4, 258.

GRÈBICE, *f. pl.*

a. *u Vukovu rjčniku:* vide ostružine.

b. *mjesto u Rudinama. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Na Grebice vojska počinula (Ogled. sr. 429). U Grebice da se grebu majke. — Na Grebice nasred od Rudina. Nar. pjes. vuk. 4, 519.

GRÈBIKÔTLE, *m.* nadimak djetetu koje grebe kotao; ali se među sobom rugaju tijem djeca, samo da ne bi više grebli kotao, osobito kad ih ima više u kući, koji to rado rade. u Dobroselu. M. Medić. — *Ili se ne mijeńa po padežima, ili dolazi samo u voc. sing.*

GRÈBINA, *f. augm.* greb. — *Akc. se mijeńa u gen. plur.* grȅbînâ. — *U naše vrijeme.* Grebina, veliki stari greb. M. Pavlinović. — *Kaže se (kao s prezirańem) o čemu mu drago staru.* Ala, junaci! uprite, uprite dobro, neka ovo grebine *(stari brod)* istegnemo jutros na kraj! M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 173. *i o staru čeļadetu.* Stara grebina, staro čeļade. M. Pavlinović. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

GREBIŠTA, *n. pl. ime mjestima. —* XIV *vijeka. a)* ‚Vlasima Ratiševcima‘ išla je međa na pasiji potokъ na Grebišta. Deč. hris. 49. — *b) u Daničićevu rječniku:* ‚Grebišta‘, planina katuna Dragoļevaca: ‚međe Grebištemь‘ (Glasnik. 15, 300 *god.* 1348?), cf. Grebište. 3, 580.

GRÈBÎŠTE, *n. vidi* grobļe. — *Kao ime mjestu od* XIV *vijeka (vidi u Daničićevu rječniku i* Grebišta). — *U rječnicima: u Stulićevu:* v. grobište; *u Vukovu:* vide grobļe *s dodatkom da se govori u Dubrovniku; u Daničićevu (kao ime mjestu):* međa je planinama katuna Dragoļevaca išla ‚po vrhu na Grebište‘ (Glasnik. 15, 301 *god.* 1348?). mislim da je isto koje se piše i ‚Grebišta‘. 3, 580.

GREBLICA, *vidi* grebļica.

GRÈBLO, *n.* lopata za izgrtaće pepela iz furune. — *u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović. — *U Mikaljinu rječniku ima:* ‚grebbo‘, čim se vadi žerava iz peći ‚rutabulum‘ *pa isto i u Stulićevu (gdje se dodaje da je uzeto iz Mikaļina). mislim da je* ‚grebbo‘ *sama štamparska pogreška i da treba čitati* greblo; *ako je ovako, ova riječ sa značećem: žarač, žarilo, dolazi već* XVII *vijeka.*

GRÉBĻA, *f.* mala jaruga što se iskopa u vrtlu, da se posadi ļutika, kapula, luk, krumpir itd.; a grah, diňe, tikve sade se na kućice. M. Pavlinović. — *Premda nije potvrđena prije našeya vremena, može biti mnogo starija riječ, vidi* 2. grebļica.

GREBĻANOVIĆ, *m. prezime, vidi* Grebeļanović, Hrebeļanović. Lazar Grebļanović, despot oliti poglavica od Rašije. And. Kačić, razg. 53. Nemaniča i Grebļanoviča. Nar. pjes. vuk. 5, 503.

GREBĻATI, grebļam, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. grebuļati.

1. GRÊBĻE, *n. coll. vidi* greb *i* grobļe. — *Od* XVIII *vijeka (sa starijim oblikom* grebje), *a između rječnika u Vukovu* (vide grobļe *s dodatkom da se govori u primorju).* U grebju židovskomu. L. Terzić 242. U mistu posvećenom. kako je crkva i grebje. F. Lastrić, od' 66. Prije poli' skrušenima suzami srdce tvoje, nego svetom vodicom grebje. A. Kanižlić, fran. 254. U grebju oli u drugomu mistu svetu. M. Dobretić 226. Da ja vidim moga brata grebļe. Nar. pjes. juk. 294. U onome grebļu trebińskome. Nar. pjes. petr. 2, 644. U Dubrovniku se kaže ‚greb‘ m. ‚grob‘, i ‚grebļe‘ m. ‚grobļe‘. Vuk, poslov. XLVIII.

2. GREBĻE, *f. pl. vidi* grabļe, grebuļa. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (grebļe, f. pl. ‚rastello e rastro, stromento dentato per diversi usi‘ ‚rastrum‘ 608a) *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (v. grebuļa) *gdje stoji da je srednega roda, ali griješkom, jer sam pisac kaže da je uzeo ovu riječ iz Belina rječnika.* Vaļade zubačom onaj moh od zemļe oderati, pak oderanoga s grebļama cijelo skupiti i iz čajire odnijeti. I. Jablanci 93.

1. GREBĻICA, *f. a) žarač, žarilo, isporedi* grebalo. — *nalazi se pisano* greblica, *ali pošto živi samo u kajkavaca, mislim da bi po štokavskom govoru trebalo kazati* grebļica. — *u Hrvatskoj od* XVIII *vijeka, a između rječnika u*

Bjelostjenčevu (greblica, grebalo ‚prunarium, rutabulum, est illud instrumentum quo pruna ex fornace extrahuntur') *gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu* (‚rutabulum'), *u Stulićevu:* v. grebalo *(jamačno iz Bjelostjenčeva, premda nije kazano).* Špota so greblica lopati a obedve u peć idu *(u Stubičkoj župi i hrvatskom Zagorju).* V. Bogišić, zborn. 555. — *može biti da amo spada i ovo (u ugarskijeh Hrvata).* S ražńi, s noži, s grebļicami. Jačke. 260. — *b)* grebļica, grujuška, grujuške, kojom se žito u pržnici miješa, da tim žito na jednom kraju ne izgori. u Lici. D. Trsteńak.

2. GREBĻICA, *f.* areola, *lijeha, uprav dem.* grebļa. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka (pisano* greblica, *jamačno griješkom).* Nevistac v pisni od pisan govori: ‚Poļubļeni moj sa*(j)*de u vrtal svoj na ‚greblicu' mirisi' (‚dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum'. cant. cant. 6, 1). Nauk brn. 69ᵇ.

GREBĻICE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. grebuļica. — *nepouzdano.*

GREBĻIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Mon. croat. 321. (1523).

GRÈBNICA, *f. vidi* grobnica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* v. grobnica. Vidićeš tvoju grebnicu. M. Radnić 107ᵇ.

GREBNICE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 142.

1. GREBNIK, *m. ime mjestu. u Daničićevu rječniku:* ‚Grebьnik', među selima u srpskoj zemļi koja je kraļ Milutin dao Hilandaru a car Stefan na novo potvrdio bilo je ‚i Grebnikь' (Mon. serb. 58 *god.* 1293—1302. 141 *god.* 1348).

2. GREBNIK, *m.* grebnik žuti, Geum urbanum L., *ńeka bilka, blaženak, mitrovica, garanfilača.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Grebnikov koren, dobiva se od grebnika žuta, Geum urbanum L. Đ. Popović, poznav. robe. 224.

GREBNIKOV, *adj. koji pripada* (2.) *grebniku (vrsti). vidi kod* 2. grebnik.

GREBŃA, *f. grebeńe.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚gekralle'.

GREBŃAK, *m. ploča na grobu (grebu).* — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* J. Grupković.

GREBO, *vidi kod* greblo.

GREBÒDER, *m.* vespillo, *čovjek koji nosi mrtvace do grobu i ukopava ih.* — *Složeno od osnova* grob *i* der *(od* derati), *te je pravo značeńe: čovjek koji dere (krade) grob, ili koji svlači mrtvaca; isprva je bila psovka ili poruga, isporedi franc.* croquemort, *tal.* beccamorto. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 134ᵇ, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu* (v. groboder), *u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Dubrovniku).* Sretoše grebođeri svetoga Franceska sa svom množi. B. Kašić, fran. 124. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GREBÒSTRIJEK, *m. riječ složena od korijena* grob *glagola* grepsti *i od* strijek (strêka, *vidi* štrk *i* strijeka). — XIV *vijeka kao muški nadimak, a u naše vrijeme kao ukor.* Novaka rokomaago Grêbostrêka *(vaļa da prvo ê stoji griješkom mj.* e). Danilo 147. Grebòstrêk *(drugo* e *po istočnom govoru)* kažu nestašnu muškarcu po Srijemu. ‚Ej ti, grebostreče, gde si bio?' M. Medić.

GRÈBOTINA, *f. što je ogrebeno.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚unguibus laceratio'). *a) mjesto ogrebeno na tijelu, rana što postaje od grebeńa.* Ukaza rane i grebotine. Zborn. 117ᵃ. Grebotina, ono što se poznaje kud je ko ogreben. ‚Od kud tebi te grebotine, s kim si se grebao?' u Dobroselu. M. Medić. — *b) vidi* sugreb. *u Dubrovniku.* P. Budmani.

GREBOVAN, grebovna, *adj. koji pripada grebu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. groban.

GREBOVIŠTE, *n. groblje.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. grobovište.

GRÈBUĻA, *f. postaje od osnove glagola* grepsti *nastavkom* uļa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* grèbûļâ. *a) vidi* 1. grabļe. — *često u množini:* grebuļe. — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (grebuļa ‚rastello e rastro, stromento dentato per diversi usi' ‚rastrum' 608ᵃ) *gdje naj prije dolazi, u Voltigijinu* (grebuļe, v. grabļe), *u Stulićevu* (grebuļa *i* grebuļe ‚rastrum'), *u Vukovu* (grebuļa *i* grebuļe, vide grabļe *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* — *preneseno, o ružnu pismu (u šali).* Daskale, objesiv o nos naočare napiše grebuļama i potpiračama . . . (starinska pismena, kao grebuļe i potpirače, ružni rukopis). S. Ļubiša, prič. 36. — *b)* čim se žeravka vadi iz peći. u Dubašnici na Krku. *vidi* grebalo, žarač, žarilo.

GREBUĻALAC, grebuļaoca, *m. čovjek što grebuļa.* — *U Stulićevu rječniku:* grebuļalac *i griješkom* grebuļaoc, 1. ‚scalpens, scalpturiens'. 2. ‚radens, abradens'. 3. ‚pectinans'. — *nepouzdano.*

GREBUĻAŃE, *n. djelo kojijem se grebuļa.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GREBUĻATI, grebuļam, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. grebsti. — *nepouzdano.* — *U Šulekovu rječniku s užijem značeńem: raditi grebuļama* (‚rechen').

GREBUĻAV, *adj. u zagoneci:* Baba grebuļava rodi sina ļopuškasta, a unuka sumanita. *odgonetļaj: vinova loza; grozd; vino, rakija.* Nar. zag. nov. 116.

GRÈBUĻE, *f. pl. vidi* grebuļa.

GRÈBUĻICA, *f. dem.* grebuļa. — *U Stulićevu rječniku:* ‚rastrellum'.

GRÊCATI, grêcâm, *impf. dem.* grepsti. — *vidi i* grecnuti. — *Postaje od okrńena korijena* gre *nastavkom* c. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Lan, konopļu, što još ńivom stoji, čupaj, grecaj i sebi osvoji. J. S. Reļković 326. — *U Šulekovu rječniku s osobitijem značeńem (vidi* grabļati): ‚harken'.

GRÈCIJA, *f. Grčka (zemļa), tal.* Grecia. — *Od* XVII *vijeka, vidi i* Grečija. Andrej *(ide)* u Greciju. F. Glavinić, cvit. 221ᵃ. Ogńom od Grecije izgorjena. P. Kanavelić, iv. 521. Izašle su sve krjoposti iz Grecije. J. Kavańin 290ᵃ. Greciju od Peršijana oslobodio. J. Banovac, pred. 88. Sedam naučitelj od Grecije odlučiše. A. d. Costa 1, 111. — *U primjerima Kanavelića i Kavańina (osobito u prvoga) može biti da treba čitati* Grečija, *koje vidi.*

GRÈCNUTI, grêcnêm, *pf. dem.* grepsti, *vidi* grecati *i* gracnuti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Poreza li se? ili posiječe li se?' ‚Nijesam ne, nego se samo malo grecnu*(h)*'. J. Bogdanović.

GREČANIN, *m. muško ime ili nadimak ili prezime.* — XVII *vijeka.* Polak *(dugoranja)* osta na Grečaninu; a za Grečanina je poruk ovde Ferenač . . .; a za Grečanina je dugovanje četvrti poruk Vuk . . . Starine. 11, 84. *(oko* 1618).

GREČAŃITI, grečańim, *impf. mlatiti (?) (lan).* — *isporedi* grecati. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Kada ležeć *(lan)* provene, grečańi

se ili mlati, ako su glavičice suve... Za nediļu kad dana *(lan)* poleži, onda stigav u snopje ga veži, vozi kući, grečańi il' mlati. J. S. Reļković 253.

GRÈČIJA, *f. Grčka (zemļa), tal.* Grecia. — *isporedi* Grecija. — *U Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Kojim se tač slavi Grečija prislavna. D. Zlatarić 16a. — *jamačno i u ovijem primjerima treba čitati* Grečija *a ne* Grecija: U slavnojzi, dim, Greciji nije ńoj, mńu, prilike. Š. Menčetić 78. Arbanije i Grecije. M. Vetranić 1, 233. Ere sam se ja rodila u poļijeh od Grecije. I. Gundulić 91. Grecija se svakolika na himbenu spravja Troju. Ġ. Palmotić 1, 117. Od Grecije vitezovi i despoti. 2, 220.

GREČKI, *adj. grčki. — U knizi prošloga vijeka, ali, pošto je ova premnogijem štamparskijem pogreškama nagrđena, treba jamačno čitati* grčki. ‚Ch' hakom pridišući na grečku ima se izustiti. S. Rosa VIII.

GRÈD, *m.* transitus, *prolaz, mimohod, samo u instr.* grêdom *(ali vidi i* mimogred *i* uzgred*), kao adverb sa značeńem, da ńešto biva mimo, uz ńešto drugo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚im vorbeigehen' ‚in transitu', cf. mimogred, uzgred). Dignuće gredom Podgoricu. Pjev. crn. 75b. Gredom Ruža pušku napunila, al' u strahu nije potpražila. Nar. pjes. vil. 1866. 437.

1. GRÉDA, *f.* tignum, trabs, *dugi i debeli (ali je duļina mnogo veća nego debelina) prâvî komad drveta (pań ili velika grana) više ili mańe otesan, što naj češće služi za građu. — -e- stoji mj. ńegdašńega* ę. *— Akc. se mijeńa u dat. sing.* grêdi, *u acc. sing.* grêdu, *u voc. sing.* grêdo, *u nom., acc., voc. plur.* grêde, *u dat., instr., loc. pl.* grèdama. *— Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gręda, *rus.* грядa, *češ.* hřada, *poļ.* grzęda, *a i lit.* granda, grindis, *daska. — U svijem je rječnicima osim Daničićeva. a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Vid, kakovo osnovanije, kakove stêne i kakovi stlpi i kakove gredi. Pril. jag. ark. 9, 95. (1468). Biše obisil jedno užice na gredu. Transit. 12. Grede ili ini les jimiže crikve sazidane bile sut. Š. Kožičić 6b. Gredu ka je va oku tvojem vlašćem ne ćutiš. Anton Dalm., nov. tešt. 92a. luc. 6, 41. Počeše oni tad oda svih tih strana udarat zlo na grad, a naši činit ńim sa mira gredami što mogu i ogńim i brzim strjelami. M. Bunić 55. Obisi sam sebe niz jednu gredu od kuće svoje. B. Kačić, iń. 37. Mni se greda ča je slama. Đ. Baraković, vil. 172. Nu da voli gredu vuku nigda listjem ka jih hrani. I. Ivanišević 239. Vidiš strašne grede one duba od davnijeh usjećene. P. Kanavelić, iv. 88. Bojne uzdignu grede uzgori. 150. Ne vidiš gredu da stoji pripričena u očiju tvojije. M. Radnić 24a. Čoek podpunan jest kakono jedna greda kućna. 225a. U tuđu oku slamu, a u svom ni grede. (Đ). Poslov. daničć. 143. Prut kriv dat će krivu gredu. J. Kavańin 75a. Noseći kameńe, grede i što god zgrabiti mogadijau. A. Kanižlić, kam. 818. Grede koje se počmu gristi i crvati. M. Zoričić, osm. 28. Izgubit život na onoj istoj gredi, koju on bijaše pripravio za Mardokea. Đ. Bašić 64. Diļati daske, grede i druge lipe stvari od čedra načińati. And. Kačić, kor. 216. Vidje gdje mu naprtiše tešku gredu na ramena. N. Marči 52. Zato kuću po svaki dan meti, paučina nek gredom ne leti. J. S. Reļković 71. Gredu od dlake učiniti ‚ex cloaca arcem facere'. J. Stulli, rječ. 1, 193b. Na sred gore sagradiću crkvu, temeļ ću joj od mermerkamena, a grede ću drvo šimširovo. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Pet'o peva na gredi, te on budi snašicu. 1, 520. U kući ti kriva greda. Nar. pjes. herc. vuk. 251. Nar. pjes. petr. 1, 168. Viš' popa na gredi (pa u popa gledi. Odgovori se u šali, kad ko zapita: ‚đe ću ja sjesti?'). Nar. posl. vuk. 36. Od dlake do grede. (Od naj mańega do naj većega). 232. U tuđem oku vidi slamku, a u svome grede ne vidi. 337. — *u pluga.* Ovi nož kroz plužnu gredu ide. J. S. Reļković 20. — *u vaļuge.* Klini nek su razdiļeni redom svi od gvozdja, zaobļenom gredom. 23. — *b) često se ovako zove i što mu drago drugo jer je slično pravoj gredi (n. p. spomińem se da su u moje djetiństvo repatu zvijezdu god.* 1843 *u Dubrovniku naj češće zvali:* greda; *može biti da u ovom primjeru* greda *znači zraku:* A sunce svitlu glavu iz naj višega vrha iskomoļujući meni grede u oči udiraše. P. Zoranić 7a). *aa) u vodi ili ritu duž suhe zemļe. u Vukovu rječniku (gdje je ovako tumačeno s dodatkom da se govori u Srijemu). — bb) velika stijena ili kosa od kamena. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Skače bijesno od grede do grede. Nekolika žive ufatiše, a ostalo niz grede slomiše. — Nad ponorima vise grede i klisure oštre i ropave. S. Ļubiša, prip. 4. Preko Pive i Grahova bojna, pa odatle niz moračke grede. Osvetn. 1, 9. Greda, pravac brdom: ‚Onom gredom sve moreš do u Metkoviće'. M. Pavlinović. — *cc) amo spada i ovo:* U podrumih prid svetog Mihaļa nasap pravit od piskuļe vaļa i lipo ga uredit na grede. J. S. Reļković 355. — *dd) u botanici. — u naše vrijeme u jednoga pisca.* Oplodnici su još osobito svojstvene grede i brazde; ‚grede' (‚juga') su pupčaste žioke pružene pravilno niz perikarpiju. J. Pančić, bot. 78. — *ee) u anatomiji. — u jednoga pisca našega vremena.* Greda moždana ili telo žuļevito ‚corpus callosum' ili ‚trabs cerebri'. J. Pančić, zoolog. 60. — *ff) u mineralogiji. — u jednoga pisca našega vremena.* Rudna greda, min. gl. ‚erzgang', tal. ‚filone', frc. ‚filon, veine', egl. ‚lode, course, vein'; kamena greda, ‚gesteingang', frc. ‚faille, crain', egl. ‚dyke channel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* greda. — *c) ime mjestima. aa) dva sela u Bosni. aaa) u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 76. — *bbb) u okrugu travničkom.* 194. — *bb) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdiļeļ. kr. 11. — *cc) u Hrvatskoj. aaa) selo u podžupaniji križkoj.* Pregled. 85. — *bbb) selo u podžupaniji varaždinskoj.* 47. — *ccc) dva seoca:* Greda gorńa *i* dońa *u podžupaniji zagrebačkoj.* 23. — *ddd) selo u podžupaniji sisačkoj.* 39. — *dd) pustara u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* 111. — *ee) mjesta u Srbiji. aaa) u okrugu biogradskom.* Livada u Gredi. Sr. nov. 1864. 66. — *bbb) u okrugu požarevačkom.* Niva na Gredi. 1875. 173. — *ccc) u okrugu šabačkom.* Niva u Gredi. 1866. 250. — *ddd)* Mlačina Greda, *u okrugu biogradskom.* Livada na Mlačinoj Gredi. 1875. 839. — *eee)* Nikoličina Greda, *u okrugu biogradskom.* Livada u Nikoličinoj Gredi. 1875. 71. — *ff)* Greda od Pješevca (Pļeševca?), *seoce u Hercegovini blizu Stoca.* Schem. ragus. 1876. 57.

2. GREDA, *f. lijeha. — U Bjelostjenčevu rječniku:* grèda, slog ‚porca, pulvinus, lyra, lectus, lectica', najti ‚greda' na vrtu, a ‚slog' na poļu govori se, *i u Jambrešićevu:* greda, gredica ‚areola'. *— Riječ je praslavenska i možebiti ista što i* 1. greda, *isporedi novoslov.* greda, *rus.* грядa, *češ.* hřada, *poļ.* grzęda. *ovdje je napose pisana jer je po akcentu kako je zabiļežen u Bjelostjenčevu rječniku* e *kratko.*

3. GRÉDA, *f.* malo, sitno kameńe. ‚Dones' de mi greda, da zatrpam ovu lokvicu'. u Dobroselu. M. Medić.

GREDAN, gredna, *adj. koji pripada* (1.) *gredi, gredama. — U Stulićevu rječniku:* ‚trabalis' *gdje ima i* čaval gredni ‚clavus trabalis'.

GREDAR, *m.* Falco lithofalco Gmel., *vrsta sokola.* D. Kolombatović. progr. spal. 1880. 9.

GRÈDATI SE, grèdâm se, *impf.* tući se kamońem, gredama *(vidi* 3. greda). ‚Eno ih gde se gredaju, neće li se psi pokrviti'. u Dobroselu. M. Medić.

1. GRÊDE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Gredama. Sr. nov. 1863. 484. Glasnik. 19, 140.

2. GRÊDE, *vidi kod* gresti.

GRÉDEĻ, *m.* temo aratri, *dugi komad drva što sastavļa predńi dio pluga (kola) sa zadńijem (gdje je lemeš). —* -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę, *isporedi* 1. greda. *— Riječ je praslavenska, isporedi rus.* грядиль, *češ.* hřídel, *poļ.* grządziel. *ista riječ ima i u germanskijem jezicima, isporedi anglosaks.* grindel, *stvńem.* grintil, crintil, *novovńem.* grindel, grendel, *ne zna se jeli isprva riječ slavenska ili germanska* (F. Miklošić, etym. wörterb. 77—78). *a) u pravom smislu. — u Vukovu rječniku:* ‚der pflugbalken (der grendel)' ‚temo'. *— b) planina u Hercegovini. u Vukovu rječniku. — c) prezime. — u naše vrijeme.* V. Arsenijević. Šem. prav. 1878. 68. 72.

GREDEĻA, *m. prezime, vidi kod* 2. Gredeļica.

1. GREDEĻICA, *f. veriga na gredeļu. — U Šulekovu rječniku:* ‚grendelkette'.

2. GREDEĻICA, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* A to dobro gledaše Gredeļica Radosave. Nar. pjes. bog. 41. *— na drugom mjestu u istoj pjesmi isto je prezime pisano* Gredeļa. Neka bi se Gredeļa o Barbari zabavio. 41.

GREDEN, *adj. vidi* gredan. *— U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Zavezan žilam govedijem pak privitijem konopima i svojijem istijem kosami oko čavla gredenoga. B. Zuzeri 218.

GRÉDÊŃE, *n. djelo kojijem se grede. — Stariji je oblik* gredenje. *— Između rječnika u Belinu* (gredenje ‚itio' 79a) *i u Stulićevu.* Gredenjem od vrimena sve misečine 14 uskrsne bile bi se zapustile. B. Kašić, rit. 15a.

GREDETIN, *m. selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 94.

GREDETINSKI, *adj. koji pripada Gredetinu.* Gredetinska *(opština).* K. Jovanović 94.

1. GRÈDICA, *f. dem.* 1. greda. *— Akc. se mijeńa u gen. pl.* grêdîcâ. *— Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚tignus') *gdje naj prije dolazi, u Mikaļinu* (gredica, čabrun), *u Belinu* 744a, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Za jednu pivnicu zadosta su bud kakve gredice. M. Radnić 225a. Gorńa plužna gredica. I. Jablanci 40. Ako se u štali među końe gredice postave. 115. U uglu dižaše se zelena peć po gotovu do gredice, na kojoj, u jeseńe doba, višahu rumene jabuke s granćicama i grožđe. M. P. Šapčanin 1, 137. Kod prostijeh drvarskijeh saonica stupci se u krivo ukopaju; a komad drveta lijepo u četvrt otesan veže to stupce poprijeko na krivo; i taj komad zovu ‚gredicom'; i na tu gredicu drva se slažu; ako li na saonicama idu u mlin, ili ako vozo po snijegu dubar na ńivu, onda na te gredice metnu pod od dasaka. *u Lici.* J. Bogdanović.

2. GRÈDICA, *f. dem.* 2. greda. *— Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu gdje naj prije dolazi, i u Jambrešićevu (kod* greda). Na vrtih je sada dosti po gustih gredicah. Jačke. 245. ‚Posadio sam četiri gredice luka i dvije kapulice'. *u Dobroselu.* M. Medić.

3. GREDICA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu crnoriječkom.* Livada na Gredici. Sr. nov. 1873. 827. *— b) u okrugu krajinskom.* Livada na Gredici. 1875. 307.

GRÈDICE, *f. pl. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 130. *— b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 56. *— pomińe se* XVI *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚In curia mea nobilitari Gredycze'. Mon. croat. 289. (1587).

GRÈDIČITI, grèdičîm, *impf.* praviti gredice *(vidi* 2. gredica). *u Dobroselu.* M. Medić.

GRÈDINA, *f. augm.* 1. greda. *— Akc. se mijeńa u gen. pl.* grêdînâ. *— U naše vrijeme u zagoneci.* Ture ide grednom... Nar. zag. nov. 83. *— I ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 186.

GRÈDIŃÂK, *m.* mjesto gdje je mnogo greda; obično se kaže tako oranici u kojoj je mnogo greda i litica. ‚Lako ću uzorati i požeti, kad je sve sam grediňak'. *u Dobroselu.* M. Medić.

GREDITEĻAN, grediteļna, *adj. vidi* gredan. *— U Stulićevu rječniku:* ‚tignarius'. *— nepouzdano.*

GREDNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. gredni čaval *(vidi kod* gredan). *— nepouzdano.*

GRÊDOM, *vidi kod* gred.

GREDÒVIT, *adj. po kojemu ima mnogo greda (vidi* 1. greda, *b) bb)). — U Vukovu rječniku:* ‚uneben, holperig' ‚salebrosus'. ‚Ova je zemļa gredovita'. *u Dobroselu.* M. Medić.

GREDÚKATI, grèdûkâm, *impf. dem.* gresti. *— Samo u Stulićevu rječniku:* v. hodukati.

GREDÙRINA, *f. augm.* 1. greda. *— U Vukovu rječniku.*

GREĐANI, *m. pl. ime dvjema selima u hrvatskoj krajini. a) u okrugu Nove Gradiške.* Razdij. kr. 13. *— b) u okrugu banskom.* 12.

GREĐANIN, *m. prezime ili muški nadimak (vaļa da je čovjek iz Greda ili iz Gređana). —* XVII *vijeka.* Pišeto radi nevernoga ‚Greganina'. Starine. 11. 104. (1662). Išću Turci ‚Greganina'. 105.

GREGORAC, gregorca, *m.* Gasteosteus pungitius L., *neka riba.* J. Pančić, ribe. 72. zool. 237. K. Crnogorac, zool. 118.

GREGORIJANAC, Gregorijanca, *m. prezime. —* XVI *vijeka, naj prije u latinskom spomeniku.* ‚Georgium Gregoryancz'. Starine. 5, 284. (1518). Stefana Gregorijanca. Mon. croat. 284. (1581).

GRÈGORIJE, *m.* Gregorius, *vidi* Grgur. *— U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Gregorije Nazijanzen bogoslovac. Š. Budinić, sum. 24b.

GREGORINČIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

GREGUR, *m. vidi* Grgur. *— U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Gregur papa petnadesti. F. Glavinić, cvit. 251a. Papu Gregura apoštolom prozvaše. A. Kanižlić, kam. 78 *— Ima još u jednoga pisca* XVIII *vijeka, ali jamačno štamparskom griješkom mj.* Grgur *(vidi kod* grčki): Sveti Gregur piše ovako. S. Rosa 104a.

GREGUREVCI, *vidi* Grgurevci.

GREGURIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Jurića Gregurića. Mon. croat. 264. (1569).

GREGURIĆ-BRIJEG, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* (Gregurić breg). Pregled. 20.

GREGURIĆEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme. (griješkom)* Gregurićević. Schem. diac. 1877. 22. 63.

GREGUROVAC, Gregurovca, *m. ime mjestima u Hrvatskoj. (kajkavski)* Gregurovec. *a) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 53. — *b) selo u podžupaniji zlatarskoj.* 60. — *c) selo u podžupaniji križevačkoj.* 65.

GREHOĻUBIV, *adj. koji ļubi grijehe.* — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom* (grêhoļubivь). O duše grêhoļubivaja! Danilo (?).

GREHOPADAŃE, *n. grijeh (djelo kojijem se pada u grijeh).* — *isporedi* grehopadaće. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom (vidi i* F. Miklošić, lex. palaeosl.[2] *kod* grêhopadanije). Jeli upal u kojegod grihopadanje ili kaz od onih? Š. Budinić, ispr. 9. Koji jesu oni kazi i ona grihopadanja. 127.

GREHOPADEŃE, *n. grijeh (djelo kojijem se padne u grijeh).* — *isporedi* grehopadaće. — *U rukopisu* XIV *vijeka pisanu crkvenijem jezikom.* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* grêhopadenije.

GREHOST, *f. grijeh.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka* (grjehost). Kad se obratiš i grjehosti na stran baciš. J. Kavańin 390[a].

1. GREHÒTA, *f. vidi* grijeh. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* grêhoti, *u acc. sing.* grêhotu, *u voc. sing.* grêhoto, *u nom., acc., voc. pl.* grêhote. — *Postaje od* grijeh *nastavkom* ota; ije (ê) *skrativši se mijeńa se po južnom govoru na* je, *ali i* j *poslije* r *ispada, te uprav dan današńi u južnom govoru glasi, kao i u istočnom* grehota (grjehota *samo u ńekijeh starijih pisaca), a u zapadnom* grihota. *kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, *glasi po južnome govoru* greota, *a još češće, kao i po zapadnome,* griota, grijota (ê *pred vokalom mijeńa se na* i), *po istočnom* greota. *Vuk (i mnogi današńi pisci za ńim) piše* grjehota, *ali je on sam ovaj oblik načinio po analogiji prema* grješan *(vidi kod* grešan); *u narodnijem pjesmama i u prvom ńegovu rječniku za južni govor ima samo* grijota. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Belinu* (grjehota ‚crimen' 202[a]; ‚peccatum' 549[a]), *u Stulićevu* (grjehota, v. grijeh), *u Vukovu* (grjehota, grijota, južn.; greota, grehota, ist.; grihota, zap. vide grijeh). *a) grijeh uopće, naj češće se upotrebļava kad se kaže o kakvu djelu, jeli ili nije grijeh.* Grihota je ne muočati, kadano nije potrebe govoriti. M. Divković, bes. 481[b]. Lagak je put na grihote, ali težak na dobrote. P. Vitezović, cvit. 157. Počehu iti v grihotu kriposti. odil. 45. Jer lagat je tu grjehota. J. Kavańin 61[b]. Niti 'e zabrańeno ni grihota. F. Lastrić, ned. 287. Da jeli grjehota ufati da je jedan dan srećniji od drugoga? I. A. Nenadić, nauk. 112. Dobit ‚tkoju' razložito mogah imati bez grehote drugijem načinom. 134. Takve običaje obsluživati nije grihota. A. Kanižlić, kam. 151. On mu je oprošteńe od velike grihote udilio. 618. Koji nepravdu iliti grihotu poznaje. utoč. 171. Promatrajući nevoļe, koje se gradu rad griota gradanina imadoše dogoditi. E. Pavić, ogl. 594. Bog bijaše lipo uredio i grihoti stida naredio. M. A. Reļković, sat. C8[a]. Jeli grihota pļunuti posli pričešteńa? Ant. Kadčić 168. Pristupiti oli ne obslužiti rečene zapovidi jest grihota. M. Dobretić 161. Ne držeći da je to griota. 563. Čisteć tijelo od gnusobe čisti dušu od grehote. A. Kalić 189. Ubit ju je griota. M. Katančić 74. Izprazna je ona pokora, koju slideća grihota omrļa. B. Leaković, nauk. 126. Ako uvene struk ruzmarina, tvoja sramota, naša greota. Nar. pjes. vuk. 1, 33. Greota je mene proći, mene slepu i nevoļnu. 1, 146. Od ļudi je zazor i sramota, a od Boga velika grijota. 1, 256. Greota je tebe pogubiti, jer si teke na svet nastanuo. 3, 395. Grijota je udrit' na svatove i đevojci sreću ukinuti. 3, 458. Svakojake b'jede iznosismo, i na raju globu navalismo, i grijotu Bogu učinismo. 4, 135. Grehota je ļubiti djevojke, poļubiti pak ih ostaviti. Nar. pjes. *u Dubrovniku.* P. Budmani. Što je sramota to je i grjehota. Vuk, poslov. 74. Grehota je o tom i misliti. P. Petrović, gor. vijen. 44. Ne primi mi, Bože, za grehotu. 101. Grehota je i sramota kršiti i pokolebavati zborske odluke. S. Ļubiša, prip. 35. Ako se pogodimo bez prijevare i grehote. 250. Mogu se bez greote zakleti. Pravdonoša. 1851. 31. Da se mrska smutńa ne ogradi, na sramotu i grjehotu velu. Osvetn. 3, 82. — *b) šteta, škoda.* Zašto je grjehota u gnusnu da stoji taj tvoja ljepota. M. Vetranić 1, 80. Zašto je grjehota, od ove dubrave u zaman ljepota da stoji i slave. N. Naļešković 1, 225. Nije li grehota, da se da satrti krjeposna ljepota toj strijeli od smrti? 2, 125. Grijota je poginiti, a sramota pobjegnuti. Nar. pjes. vuk. 1, 365. — *u Dubrovniku se u naše vrijeme kaže:* grehota! *(ńem.* schade!, *franc.* quel dommage!, *tal.* peccato!) *kad se žali što se dogodila kakva šteta ili nesreća, osobito kad se čeļade moglo dobru nadati, ili što se ko uzalud trudio, ili što se što uzalud potrošilo itd. isporedi* škoda, šteta, žali bože, žali bog *kod* bog, 1, b, *h).* P. Budmani.

2. GREHOTA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

GREHOTAN, grehotna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* grjehotan, v. griješan.

GREHOTVORAC, grehotvorca, *m. čovjek koji tvori grijehe, grešnik.* — *U knizi* XVI *vijeka, u kojoj je jezik miješan s crkvenijem.* Ostali vsi grêhotvorci smrtni. Š. Budinić, sum. 192[b].

GREHOTVORAN, grehotvorna, *adj. koji tvori, čini grijehe.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka* (grjehotvoran). Ļudi osorne i neharne, grjehotvorne. J. Kavańin 538[b].

GREHOTVOREŃE, *n. djelo kojijem se tvore (čine) grijesi.* — *U knizi* XVI *vijeka* (grihotvorenje). Ne boji se od pogibili grihotvorenja i prigrišenja. Š. Budinić, ispr. 69.

GREHOVAN, grehovna, *adj. koji pripada grijehu.* — *Riječ je stara (vidi* F. Miklošić, lex. paleoslov.[2] *kod* grêhovьnъ), *i dolazi do* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (grjehovan ‚criminis, ad crimen spectans' *s dodatkom da se nahodi u pisca Budinića) i u Daničićevu* (grêhovьnь ‚peccati'). Tihoje pristanište vlьńajemymь bureju grêhovnoju. Mon. serb. 58. (1293—1302). Od grube službe grihovne. Naručn. 55[b]. Predobivamo djavle i pogibêli grêhovne. Š. Budinić, sum. 97[a]. Iz naslidja grihovnoga. ispr. 163. — *Vuk je upotrebio ovu riječ u Novom Zavjetu.* U obliču tijela grjehovnoga. pavl. rimļ. 8, 3. *a broji* grjehovni *(radi je vidi kod* grešan) *među* riječi slavenske koje se u našem narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. Nov. zav. 1847. v—vi.

GREHÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se grehuje.* — *U Stulićevu rječniku:* grjehovańe, v. griješeńe, *i u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme:* Evo ću se tebe ispovidet' da ti svako grehovańe kažem.

GREHÒVATI, grèhujêm, *impf. griješiti.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grèhovâh, *u ger. praes.* grèhujûći, *u impt.* grèhûj; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* grêhovâ *i part. pract. act.* grêhovao, grêhovâla. — *Od* XIV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* grêhovati), *a izmedu rječnika u Stulićevu* (grjehovati, v. griještiti) *i u Vukovu* (1. raditi na praznik. 2. ‚sündigen' ‚peccare'). *a) grijčšiti uopće.* Da bi ti i raj još poznati, nek ne bi htio grjehovati. J. Kavańin 464[b]. Živi ne bismo u slobodi i u obili grjehovali. 570[a]. — *amo spada jamačno i ovaj primjer gdje vaļa da stoji* grjehućem *mj.* grjehujućem *(part. praes.):* Kad ne bratu, sebi sličnu, pored vama i grjehućem' imate izreć sve. 562[b]. — *b) raditi u praznik. u Vukovu rječniku.*

GREHÒVIT, *adj. grešan.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka* (grjehovit). Žene i bludne grjehovite. J. Kavańin 560[b].

GREHOVNICA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena* (grjehovnica) *stoji uz* kńiga, *te bi bila kńiga (kao što narod misli) u kojoj su napisani čiji grijesi.* Pa govori plemenita Mara: ‚Uzmi Jovo kńigu grjehovnicu, pa ti vidi što ti kńiga kaže, kakvi su ti naj veći grjehovi'. Uze Jovo kńigu grjehovnicu, pa ou uči što mu kńiga kaže: jedan grijeh: ti ne slušaš majku... Nar. pjes. herc. vuk. 1.

GREHOVNIK, *m. grešnik.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka* (grjehovnik). Lako 'e svakom' tu srnuti ne zagasnom' grjehovniku. J. Kavańin 463[b].

1. GRÊJ, gréja, *m. vidi* grijeh.

2. GRÈJ, *m.* 32gi dio aršina. S. Novaković.

GREJ-, *vidi* grij-.

GREJAČ, *m. selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 94. — *može biti da bi po južnom govoru glasilo* Grijač.

GREJAČKI, *adj. koji pripada Grejaču.* Grejačka *(opština).* K. Jovanović 94. Vinograd u Brdu Grejačkom. Sr. nov. 1875. 907.

1. GRÊK, *vidi* grijeh.

2. GREK, *m. Grk.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Otci Greci i Latini istočne i zapadne crikve. Š. Budinić, sum. 11[a]. — *ima također i u jednoj knizi* XVIII *vijeka, ali jamačno štamparskom griješkom mj.* Grci *(vidi kod* grčki). Greci izgovaraju Christos. S. Rosa 4[a].

GREKŠA, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Tomas Grekša. Mon. croat. 290. (1589).

GREĻITI, greļim, *impf. iči, hoditi, zar od* gresti? — *U jednoga pisca našega vremena.* Šokcem sjutridan Gospojin mali i vi poći kud misari greļe. Osvetn. 4, 45. Druga *(vojska)* s ńime u Derventu greļi. 7, 20.

GRÈMIK, *m.* vrst dretve za šivańe čizama, koja je napravļena od bravļe kože. Punat na Krku.

GRENČARSKI, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 44.

GREO-, *vidi* greho-.

GREPCI, Grebaca, *m. pl. (uprav pl.* grebac), *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* (Grebci). Statist. bosn. 252. — *može biti da je isto što se pomiče* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku* ‚Grebьci', mjesto u župi Hlijevnu: ‚z Grebacь' (Mon. serb. 248 *god.* 1400).

GREPČIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka (pisano* Grebčić). Sin Valete Grebčića. Mon. croat. 91. (1461).

GREPKATI, grepkam, *impf. dem.* grepsti. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Osta sestrić nogom grepkajući. Nar. pjes. stojad. 2, 16.

GRÈPSTI, grèbêm, *impf.* scalpere, lacerare, scabere, radere, *vaļa da je naj starije značeńe: čim oštrijem dupsti po čemu, a iz ovoga su se razvila ostala: kožu noktima derati, česati, kopati, strugati itd.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* grebémo, grebéte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* grèbe, *u part. praet. act. m. sing.* grêbao *(ali* grèbla, grèblo, grèbli *itd.), u part. praet. pass. (osim nominalnoga nom. sing. m.* grêben *i svijeh složenijeh oblika:* grèbenî, grèbenâ *itd.):* grebèna, grebèno, grebèni *itd.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* greti ‚scabere, pectere, remigare', *rus.* грести, гресть, *grnuti, veslati, poļ.* grześć, *kopati, ukopavati, a i lit.* grèpti, grèbiu, *grnuti.* — *Osnova je indoevropska po svoj prilici* grebh, *isporedi grč. γράφω (vidi* G. Meyer, griechische grammatik.[2] 27). — *U infinitivu među korijen* greb *i nastavak* ti *umeće se* s, *pred kojijem* b *glasi* p, *ali se nalazi pisano; stariji je oblik u inf. bio* gresti, *vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* greti. *gdjegdje se govori u inf. i* grèbati *(u prvome Vukovu rječniku:* grebati, grebem, vide grepsti, *i* grebati se, grebem se, vide grepsti se, *ali u drugome nema), i može biti da će se prema tome govoriti i u aor.* grèbah, grèbâ, grèbasmo *itd.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (grebsti, ogrebsti ‚scalpo, frico, scabo'), *u Belinu* (grebsti ‚graffiare, sgraffiare' 354[b]), *u Bjelostjenčevu* (grebem, čeprkļam, čeprļam ‚scalpo, scabo'), *u Voltigijinu* (grebsti ‚graffiare; raspare, razzolare' ‚kratzen; scharren'), *u Stulićevu* (grebsti, 1. ‚scalpere, scalpturire'. 2. ‚radere, abradere'. 3. ‚pectinare'), *u Vukovu* (1. ‚kratzen, krallen' ‚scabo'. 2. lan, kudjeļu ‚krämpeln' ‚carminare', cf. grebenati. 3. n. p. kotao, pošto se u ńemu mlijeko uzvari ‚schaben' ‚radere').

a. *aktivno. a)* (unguibus etc.) lacerare, dilaniare, *(noktima ili drugijem čim oštrijem) derati kožu i meso.* Koža je opora ka grebe ne maće neg mačka od mora, kad gladiš kožu ńe. N. Naļešković 1, 342. Počeše... čripima glave ńe grebsti. F. Vrančić, živ. 113. Zapovida Barbaru željeznimi grabļami grebsti. 114. Plaču... strigući kose, grebući lica. M. Radnić 161[a]. Čineć duhe iti z pakla, da me grebu. P. Vitezović, odil. 30. Gristi će svoje meso, grebsti će svoja lica. A. d. Bella, razgov. 35. Promda kose prospe, trga, lice grebe. A. Kanižlić, rož. 50. Eto grebu mači grebeštaci. Nar. pjes. vuk. 4, 258. — *b) česati. — samo u rječnicima.* — *c) čeprkati, čeprļati, ne samo o kokoši, nego i o drugoj životińi.* Kokoš kadkad svoju bolest ima,... pusti krila il' kostruši perje, niti grebe drvnikom iverje. J. S. Reļković 279. Konic grebe, ništa ne kaziva. Osvetn. 3, 9. — *d) kopati (zemļu). ovo se značeńe ne da potvrditi primjerima, ali da je ńegda bilo (dajbudi u praslavensko doba, vidi sprijeda) potvrđuje se riječima koje postaju od* grepsti, *kao glagolom* pogrepsti, *supstantivom* grob *itd.* — *e) radere, čim oštrijem trti po čemu (objektu), da se ono očisti od čega što je k onome prionulo; objekat može biti kotao, zdjela itd. isporedi* strugati. Po dnu grebeš. (D). Poslov. danič. 96. Dadoše mu kotle grepsti. Nar. pjes.

vuk. 1, 522. Poznajem te, lonče, i prije sam te grebao. Nar. posl. vuk. 252. I sve pojede kao metlom, pa počne grepsti tavu. Nar. prip. vrč. 18. Rekao nekakav gost grebući žđelu. Vuk, poslov. 127. *vidi u Vukovu rječniku gdje se i ovo dodaje:* Naj više žene daju djeci te grebu kotao; gdjekoji kažu da će onome koji grebe kotao ili drugi kakav sud u ovakom događaju, ići kiša kad se stane ženiti ili (ako je žensko) udavati. — *f) vidi* grebenati. — *u Vukovu rječniku.* Baba babi grebla lan, da joj zaman prođe dan. Nar. posl. vuk. 10. — *g) kao hitjeti, trčati, bježati. preneseno od pređašnjijeh značeńa (osobito kod e)) jer ko trči kao da grebe zemļu. isporedi* strugati. Bogu se moli, ali k brijegu grebi. Nar. posl. vuk. 20. — *kao da je ovo značeńe, ali u prenesenom smislu (o želji), u ovijem primjerima:* Jer je junak dušu namjestio, a srce mu grebe u planinu. Osvetn. 2, 28. A jako im grebu srca strvna, da im Bog da putovańa krvna. 2, 185. — *h) kad se pripovijeda kako je ko psovao, da se ne reće gnusna riječ, ovijem se glagolom zamjeńuje drugi u kojega je* j *mj.* gr, *i tad se upotrebļava u inf.* grebati.

b. *pasivno (u oba je primjera značeńe prema* a, *a)).* Onda bi grebena nohti od nečistih djavlov. Tondal. star. 4, 112. Blaž bi bijen i greben češļi gvozdenim. P. Posilović, nasl. 128ᵇ.

c. *sa* se.

a) refleksivno, grepsti sama sebe (u svijem je primjerima značeńe prema a, *a)). — izmedu rječnika u Vukovu:* ‚sich kratzen' ‚se scabere'. A kad oni u Grebice doše, u Grebice đe se grebu majke. Pjev. crn. 70ᵃ. Iznesu pokojnika odjelo i oružje pred pokajnice i nad ńim biju se i grebu. Vuk, živ. 189. Otac se stane grepsti po obrazu i u vas glas lelekati. S. Ļubiša, prip. 168.

b) s refleksivnijem oblikom značeńe ostaje aktivno kao kod a, *a) ali bez objekta. — U Vukovu rječniku:* grepsti se ‚krallen' ‚scabo' *s primjerom:* grebe se mačka ‚die katze krallt'.

c) recipročno, o dvoma što jedno drugo grebe. — U Vukovu rječniku: ‚einander kratzen' ‚scabere invicem'.

GRESITI SE, gresim se, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. sumńiti. *Stulli ne kaže odakle mu je ova riječ, ali je bez sumńe uzeo iz Bjelostjenčeva rječnika gdje stoji* grešim se (‚gresimsze') ‚suspicor' *(vidi* griješiti), *te je Stulli zlo pročitao.*

GRÈSTA, *f.* bijeli ili crni luk opleten kao gužva ili vijenac. u trebińskoj nahiji. N. Dučić. — *tal.* cresta.

GRÉSTI, grédêm *i* grêm, *impf. ići, hoditi. —* -e- *stoji mj. negdašńega* ę. — *Akc. je u Vukovu rječniku* grèsti, grèdêm, *te sam po tome i ja u svojoj* Grammatica della lingua serbo-croata *tako bilježio. Daničić koji je isprva u svojoj Gramatici i u Oblicima pisao* grèsti *(po Vuku) a* grédêm *(vaļa da je od koga čuo), poslije po Vuku i meni tobože popravi* grèdêm *(vidi* Rad. 6, 52); *ja sam ovdje zabilježio akc. (sprijeda i kod* I) *kao što sam ga čuo u sjevernoj Dalmaciji. — Riječ je jamačno praslavenska, ako se i ne da potvrditi u zapadnijem jezicima, isporedi stslov.* gręsti, *novoslov.* gredem *i* grem, *rus.* на-гря-нуть ‚irruere'. — *Korijen je indoevropski* ghredh, *isporedi lat.* gradior, *got.* gridi-, *korak. u osnovi za sadašńe vrijeme (isporedi kod* leći, sjesti) *umetnulo se poslije* e n, *te se* en *promijenilo na* ę (O. Wiedemann *u* Archiv für slavische philologie 10, 652), *isporedi i staroir.* in-grennim, *progonim. — U naše vrijeme govori se kod čakavaca i kod štokavaca u zapadnijem krajevima (ne u Dubrovniku). između rječnika u Vrančićevu* (gredem ‚eo'), *u Mikaļinu* (gredem), *u Belinu* (odkle gredeš ili greš? ‚unde venis?' 758ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (gredem), *u Voltigijinu* (gredem, grem), *u Stulićevu (grješkom* gredsti, gredem, *i* gresti, grem *i* gredem), *u Vukovu:* grèsti, grèdêm (gdješto i grêm) *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima (vidi i:* ‚Gre', kao i poslije u stihu 40 i 65 ‚grede', to je čakavački, ali se čuje i u Crnoj Gori. Vuk, nar. pjes. 3, 529); *u Daničićevu* (gresti, gredu).

I. *oblici.* gresti *je defektivni glagol, te ima samo oblike sadašńega vremena i imperfekat (aor.* greh *i part. praet. act.* greo *u ovijem primjerima po svoj prilici nijesu narodni oblici:* A greše gavrani uz ńezine uz vrle poglede. Osvetn. 1, 54. Greli momci, kô u jatu vuci. 2, 92. Pa je lako robļe putovalo, noću grelo, danu danovalo. 5, 33). *i inf.* gresti *nahodi se samo u riječnicima i u gramatikama. a) praes. aa) postaje redovno od osnove* gred: grédêm, grédêš, grédê, grédêmo, grédête, grédû. *svi se ovi oblici (osim* 2 *plur.* gredete) *nalaze od prvijeh do našijeh vremena. treba dodati da za* 1 *sing. ima i stariji oblik* gredu *do* xvi *vijeka* (N. Rańina 51ᵇ. 127ᵃ; Zborn. 38ᵃ; Š. Menčetić 177; N. Naļeśković 1, 216; D. Rańina 104ᵇ; S. Bobaļević 222); *za* 3 *sing. i plur. stariji oblici* gredet *i* gredut *nalaze se samo u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom* (gredetь. Zak. duš. pam. šaf. 34; gredut. Pril. jag. ark. 9, 115 *god.* 1468). — *bb) možebiti po analogiji prema glagolu* dati *postali su kraći oblici:* grêm, grêš, grê, grémo, gréte, (3 *plur. samo* gredu). *ovi su kod čakavaca potvrđeni od* xiii *vijeka (naj stariji su primjeri:* gre. Mon. croat. 15 *god.* 1275. 3 *god.* 1321. 46 *god.* 1395; Zak. vinod. 57 *itd.;* grem. Bernardin 36; grete. M. Marulić 299; greš. Korizm. 14ᵃ. 60ᵃ; gremo. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 144). *u jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka ima* 2 *plur.* greste *(po svoj prilici prema* daste). Anton Dalm., nov. tešt. 157ᵇ); *u istoga pisca* (195 *i još na nekoliko mjesta) ima i* 3 *dual* gresta *što se nalazi i u rukopisu* xv *vijeka* (Pril. jag. ark. 9, 126 *god.* 1468). — *b) impf. aa)* grédijâh *dosta često i u štokavaca i u čakavaca (naj stariji primjeri:* gredijaše. Š. Kožičić 28ᵇ; B. Gradić, duh. 19; gredijahu. A. Gučetić, roz. jez. 328; *u naše vrijeme:* gredijahu. Nar. pjes. 1, 361). — *bb)* gredêhь: *po južnom govoru* gredijeh, *po zapadnom* gredih; *naj češće (osobito u mlađe doba) u čakavaca (naj stariji primjeri:* gredêhu. Spom. sr. 1, 63 *god.* 1405; gredíše. Mon. croat. 93 *god.* 1463; Bernardin 14; gredêše. Pril. jag. ark. 9, 123 *god.* 1468; gredihu. Bernardin 8; *naj mlađi:* gredíše. A. Vitaļić, ost. 93; L. Terzić (B. Pavlović) 164; gredihu. P. Vuletić 66). — *c) impt.:* grédi, grédimo, grédite, *dosta rijetko.* gredi. M. Radnić 45ᵇ. Nadod. 91; gredite. V. M. Gučetić 12. — *d) ger. praes. i part. praes. act. aa) ger. praes.:* grédûći (grédûć); *naj stariji primjer:* gredući. Bernardin 1, 21; *part. praes. act.:* grédûćî. *naj stariji primjeri:* vrime greduće. Naručn. 82ᵃ; gredućega griha. 93ᵃ; *naj mlađi:* Noja gredućega. L. Terzić (B. Pavlović) 194. *radi značeńa ovoga participa vidi* II, 14. — *bb) ger.:* grêde, *vidi* II, 15. — *cc) neki pisci upotrebļavaju grješkom oblik* gredeći. B. Kašić, nasl. 108; V. M. Gučetić 115; S. Rosa 104ᵇ; gredeć. S. Rosa 88ᵇ. — *dd) u dva pisca ima i oblik* greći *zlo načińen po praes.* grem. V. M. Gučetić 26; Osvetn. 5, 4; greć. Osvetn. 1, 47.

II. *značeńe je posve kao kod glagola* ići, *a može biti i iterativno kao kod* hoditi.

1. *kao ići (i hoditi) u pravom smislu.*

a. *subjekat je čeľade ili što se kao čeľade misli. a) izrečeno je mjesto ka kojemu ili od kojega se ide.* Gredemo u Kotorь. Mon. serb. 246. (1300—1400). Da gredetь na sudь. Zak. duš. pam. šaf. 34. Vsaki grad, v ki on gre. Zak. vinod. 57. Menelauš gre na vojsku. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). I on sliša kako 2 cara gresta pod Troju. 126. Kamo ja grem, vi ne morete dojti. Bernardin 36. joann. 8, 21. Gospoda velika od gradov pram ńemu gredihu. M. Marulić 18. Iz Jerusolima v Jerihu gredući. Naručn. 46a. Nika žena z daleka gredući pristupi k ńemu. 100a. Duša nevoľna grede va večne muke. Transit. 62. Jedan putnik ki grediše v Rim. Mirakuli. 53. Sin Božji gredući na zemľu. Korizm. 11a. Grediješe Jezus u grad koji se zvaše Naim i gredijehu s ńim učenici ńegovi. N. Rańina 76a. luc. 7, 11. Približajući se kostjelu komu gredijehu. 125a. luc. 24, 28. Gospoji u ko'e ti sad greš. N. Naľešković 2, 14. K Suletu gredihu. P. Hektorović 17. Ka mni greš. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 4. Kud greš sada? M. Divković, plač. 14. Mnozi gredijahu u Jeruzalem. B. Kašić, is. 104. Pisaše mu da put strane carigradske naglo grede. I. Gundulić 394. I ovo grem k tebi, koga ľubih. F. Glavinić, cvit. 29b. Od kuda greš?... grem iz nebes... Michelangelo. 6. Kako jedni psi vi mrete, ter u vićne muke grete. P. Hektorović (?) 103. Na nebesa pak da gremo. S. Margitić, isp. 154. Veselo gredite put svetoga otara. V. M. Gučetić 12. Trijeba je natrag da gredemo, evo pomoć gradu iz nova. Nar. pjes. bog. 217. Grem k onomu koji me je poslo. S. Rosa 119b. Gospodine, a kamo gredeš? 147b. U crkvu sutra odma gredi pak misicu za mene naredi. Nadod. 91. Da gre s ńime majci u natrage. Nar. pjes. vuk. 3, 259. S ńome grede dvoru bijelome. 3, 530. Brže grede svaki put divana. Pjev. crn. 84a. Marko grede na bile barkune. Nar. pjes. istr. 1, 9. Gre Sekula staroj svojoj majki. 1, 48. — *metaforički.* Vazda gre z griha v grih. Transit. 47. I prem zašli ste u godišta, mukom grete put spaseńa. J. Kavańin 501a. Gremo put rajske slave. V. M. Gučetić 28. — *b) nije izrečeno mjesto ka kojemu ni od kojega se ide.* Koji kupci gredu mimo Brьskovo. Mon. serb. 53. (1240—1272). Tizi naši trьgovci gredêhu sь trьzmi. Spom. sr. 1, 63. (1405). Tko hodi u tamnosti, ne vidi kuda grede. N. Rańina 88a. joann. 12, 35. Naprijed gredijehu. Zborn. 1b. Ti, koji putem greš, za mal čas nu postoj. N. Dimitrović 33. Misleći vrh moga trudnoga žitka gredih. P. Zoranić 2a. Kad zagorjem gredu *(ja)* s tobom, stado moje pase, tere vrgu na te oko, i ti gledaš na me. D. Rańina 104b. Koji za ńim gredu i koji ga druže. Š. Budinić, ispr. 70. Koje gredijahu za ńim. B. Kašić, is. 62. Pazi opeta družbu ogńenu,-ka za ńima gre smiono, s puškam dugim na ramenu, Pomoranci sve su ono. I. Gundulić 438. Gleda', oružan vas ogńeno gdi Sajdački gre prid ńima. 444. Proz sto vrata i zaklopa s Krunoslavom paša grede. 471. Bi uprošen od onih, ki š ńim gredihu. F. Glavinić, cvit. 103b. Hod'mo, gredem dobre voľe. Ġ. Palmotić 2, 121. Po svem dvoru grem i hodim. 2, 246. Ne grediše polagalno. P. Radovčić, ist. 66. Gredi ti i slidiće te tvoji. M. Radnić 45b. I mi gredemo s tobom. L. Terzić 281. Zva ih, neka za ńim gredu. J. Kavańin 17b. Oni koji gre za nami. B. Zuzeri 239. On prid ńima gredijaše. P. Knežević, nuk. 11. Putnik grede po putu. V. M. Gučetić 4. Dva učenika greći s Isukrstom. 26. Izlazi van i grede veselo. 173. On i Petar gredu po skorupu mora. S. Rosa 92a. Gredu sužńi, ne haju za ure. Osvetn. 1, 31. — *c) iterativno, kao* hoditi. Da gredu sь trьgomь u zemľu kraľevstva mi. Mon. serb. 16. (1222—1228). Otroci koji s igumьnomь na putь gredu. Deč. hris. 61—62. Gredući učite sve ľudi. Kateh. 1561. B8b. Oči imam, a slijep gredu. S. Bobaľović 222. Svako godište gredijaše iz Nazareta Gospodin s roditeľi svojimi u Jeruzalem. B. Kašić, is. 20. I po dnevu i po noći grediše po hižah, špiľah. F. Glavinić, cvit. 256a. Gre po svijetu dikla znana. Ġ. Palmotić 2, 175. Smrt slidi nas kamo godir gremo. P. Posilović, nasl. 14b. Bog lako gre, ali brzo stigne. (D). Poslov. daničk. 6. Koja žena vele grede, malo prede. (D). 47. Ako stoji s mijerom ili grede. M. Radnić 546a. Dica, koja gredu na skulu. M. Bijanković 38. Gredu u crkvu barem svaku nediľu. A. d. Bella, razgov. 47. Petnajst dan gre *(v)* školu i već zna više od moštra. Nar. prip. mikul. 11. — *metaforički.* Po ovomu putu gredijaše David. B. Gradić, duh. 19. Njeki prida mnom pravo ne gredu. B. Kašić, nasl. 104. Da sveudiľ Božjim gremo putem virnim. M. Alberti 382. Da gredeš po putu zapovidih k nebeskomu Jerusolimu. P. Radovčić, ist. 175. Greduć stari putem od kriposti, gredu i mladi. M. Radnić 45b. Uputi me, da drumovim grem pravima. I. Đorđić, salt. 82. Taj ne grede čistijem putom. 406. U tom puku, koji u čistoći žive, po dobrijeh greć otaca putih. Osvetn. 1, 47. — *d) izrečena je namjera s kojom se ide: aa) podložnom rečenicom s* da. I gredihu sfi da se popišu. Bernardin 8. luc. 2, 3. *(Papa)* po Italiji gredijaše, stvoril da bi mir. Š. Kožičić 28b. I takovom svijećom grede, milost Božju da uhvati. J. Kavańin 64b. — *bb) infinitivom.* Kada se ti greš spovidati. Korizm. 60a. Gredemo pokloniti se ńemu. N. Rańina 28b. matth. 2, 2. Večer kada greš leći. Kateh. 1561. C6a. Az gredem ugotoviti vam mêsto. Š. Budinić, sum. 9a. Tamo gdi greš stolovati u privedroj velikosti. I. Gundulić 37. Ja grem vidjet, što će biti. Ġ. Palmotić 1, 208. Da se gredu pričestiti. P. Radovčić, ist. 70. Al' kad grete dat pomoći kom' krstjanstvu u nemoći. J. Kavańin 209b. Care grede bili lov loviti. Nar. pjes. istr. 1, 17. Oni gredu večer večerati. 1, 20. Gren iskat dobroga gospodara. Nar. prip. mikul. 11. — *cc) infinitivom s prijedlogom* za *(po talijanskom jeziku).* Neprijateľ zlobni grede za kraľevat Slovinima. Ġ. Palmotić 1, 13. S plavim lijepom grete za zlaćeni run dobiti. 2, 380. — *dd) rečenicom što nije podložna nego je vezana s* gresti *konjunkcijom* i. Da prvo grem i zakopam oca. Anton Dalm., nov. tešt. 100. — *ee) supstantivom s kojijem prijedlogom. aaa) supstantiv je apstraktno ime i stoji u acc. s prijedlogom* na. K Dariju na boj ne grem. Aleks. jag. star. 3, 255. Kad gredu na ispovid. P. Radovčić, ist. 185. Gremo na pogibil. 11. Bonačić 110. — *metaforički.* Ki na zlo gre hrlo. Đ. Baraković, vil. 318. Tako naglo na grijeh gredu ľudi. Osvetn. 1, 63. — *bbb) supstantiv je apstraktno ime i stoji u acc. s prijedlogom* u. Gospodin ńegov u lov grediše. Dukľanin 28. Neka ne gredu s ńimi u četu. M. Bijanković 107. Da u boj ne greš svaki danak. J. Kavańin 468b. — *ccc) u acc. je s prijedlogom* po *riječ što znači čeľade koje se hoće da se pozove, dovede (vidi kod* po). Svato kupi, grede po djevojku. Nar. pjes. vuk. 3, 532. — *ddd) u loc. s prijedlogom* po *stoji apstraktni supstantiv što znači radnju.* Kto samь grede po crьkovьnoj rabotê. Mon. serb. 98. (1330). Deč. hris. 62. — *eee) u acc. s prijedlogom* za *stoji supstantiv kojijem se kaže što hoće subjekat da postane.* Sedlaj mi

koña na junačku, da ja gredem za te za soldata. Nar. pjes. istr. 1, 10. Ona grede caru za soldata. 1, 11. — *fff) osobito je značeńe s ńekijem prijedlozima kojima se pokazuje neprijateļska namjera, to je s prijedlogom* na *s acc.* Koji s dvadesti tisuća grede na ń. N. Rańina 209ᵇ. luc. 14, 31. Da se na Beč ne gre, reče. P. Bogašinović 15. Ki gredu bez uzroka na me. I. Đordić, salt. 7. Skupļena vojstva i puci na nas gredu. 221. *amo spada i ovaj primjer:* S matalom gre na hobotnice *(u lov).* (Z). Poslov. danič. 108. — *s prijedlogom* protiv. Pokle tako protiv nam gre činite ju gladom da mre. M. Divković, kat. 167. — *ggg) s prijedlogom* za *s instr. znači što i* slijediti, *ali u prenesenom, metaforičkom smislu (nastojati, žeļeti).* Za gospodstvom vas svijet grede. G. Palmotić 1, 297. Bojnica moja mila, čijem za vječnom slavom grede, život mi je sahranila. 2, 190. — *e)* venire, *nije izrečeno mjesto ka kojemu subjekat ide, ali se ima u misli da ide put onoga koji govori.* Tada hote viditi sina Božjega gredući u oblaku. Bernardin 1. luc. 21, 27. Govorahu: ‚Evo sanļivac grede'. 39. gen. 37, 18. Blagoslofļen je ki grede u jime Gospodińe. 67. joann. 12, 13. Mučimo, zašto Bernardin gre. F. Glavinić, cvit. 146ᵃ. Jedva ga bijaše svršio, eto gre Samuel. A. d. Bella, razgov. 50. Malo bilo, eto drugo *(momče)* grede. Nar. pjes. vuk. 4, 85. — *f)* abire, *ići ća, odlaziti.* Ja gredem i jišćete mene. Bernardin 36. joann. 8, 21. *(Bog)* gre od nas. Korizm. 73ᵇ. — *g)* gresti *može značiti micańe uopće, ako čeļade i ne ide svojijem nogama.* Vrgo*(h)* se u more, i pokle vidiše da plovom tako grem ... Đ. Baraković, vil. 335. Ja s vam zajedno priko mora veseo gredijah. G. Palmotić 1, 18. Ter da gredu s galijami. I. Zanotti, skaz. 4. Gredu mladići na konjeh. Nar. prip. mikul. 22.

b. *subjekat je životińa.* Zvijere kad umre .. u crnu zemļu gre *(uprav spada pod 2, a)).* M. Vetranić 1, 91. Pri stadnoj nevoļi gdi godi gredińe, naj verni*(ji)* i boļi svih pasa ti biše. D. Rańina 55ᵃ. I kako vi, jaki volovi, čim grete, pritvrdu zemļu tu za drugih orete. 99ᵃᵇ. Vidimo, da ovce ujedno gredu. M. Divković, bes. 465ᵃ. Ali i ovan vitorogi za ovcom jednom ne gre u stadu. I. Gundulić 136. Zašto nike pčele naredi da gredu po cvijet. P. Posilović, cvijet. 106. *amo spadaju i ovi primjeri:* Što je od gore, tako i grede u goru. (D). Poslov. danič. 122. Što gre, leti, plove u vodi. J. Kavańin 23ᵇ.

2. *neživa stvar (tjelesna i umna). a) uopće, kad se taka stvar miče svojom ili tuđom silom.* Do potoka koji grede is ploče. Deč. hris. 93. Gredeše samo kamenije i zidaše se. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Zvizda prid ńimi grediše. Bernardin 14. matth. 2, 9. I ke s vitrom gredu krupe će tebe tlić. M. Marulić 236. Kuhanje krvi, ko gre k srcu. Korizm. 47ᵇ. I da iz zapada sunačce grede van. H. Lucić 220. Kad voćke gredihu, pustiv perivoje. P. Hektorović 37. Da vide s svijeh strana gdi niza ń krv grede. N. Naļešković 1, 135. Bez tvoga uresa, za kojim sunačce prisvijetlo gre svudi. 2, 55. U temu ja čuju, gdi tih gre daž s nebi. 2, 61. Ja samo družbu bižeći po kraju u ki od gor more gredući busa. P. Zoranić 2ᵃ. Trava, i cvitje ... iz zemļe grede van. D. Rańina 3ᵃ. Života čim konac našega se prede, okoliš od sreće u okole sve grede. 97ᵃ. Plav morska svaki čas po moru koja gre, istom je jedan dan val morski proždere. 97ᵃ. Zašto gre uz gori plam ogńa ki peće, zašto li voda pak niz doli sve teče? 121ᵃ. Kadi mu gre *(zastava)* kud ruka vodi mah. Đ. Baraković, vil. 18. Obilno grediše med kako iz vruļe. 44. Studenac ki ne gre van svoga temeļa. 131. Prut pod sobom gledaj riku do tja, gdi opet Nester grede. I. Gundulić 322. Pina mu *(konju)* gre iz ust. B. Krnarutić 8. Pridragi kamici, s kih plamici ogńeni gredihu. 10. Valovi morski ... dvižući se kako no gore gredu vrhu ńega. P. Radovčić, nač. 27. Pare stepļene gredu zgor. ist. 68. Ni klas s drača gre mu u skute, niti on vino s trna pije. A. Vitaļić, ost. 278. S nebesa ne grede oni ogań. A. d. Bella, razgov. 73. Nu niz obraz razvedreni tihijeh suza još vir grede. P. Sorkočević 578ᵇ. Iz nosa mu modar plamen grede. Pjev. crn. 146ᵇ. Al' već Marku bijele pjene gredu. Nar. pjes. istr. 1, 70. Pa mu itanto gredu kola. Nar. prip. mikul. 44. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Gospođi reci: ‚Grede ti dobar glas'. M. Držić 476. Često glasi gredijahu. Nar. pjes. vuk. 1, 361. Česti paši muštuluci gredu: ‚Evo vode čobana Mihata'. 3, 428. — *b) o vremenu.* Na navečerje božića prvoga ki grede. Mon. croat. 62. (1437). Grede vrijeme da se proslavi sin človječanski. N. Rańina 87ᵇ. joann. 12, 23. Ovoj gre pet godin, er sam ńe sluga ja. Š. Menčetić 210. S vremenom grede zgoda. M. Vetranić 1, 337. V nediļu prvu ka grede. Mon. croat. 246. (1545). Grede ura. Anton Dalm., nov. tešt. 138. joann. 5, 25. Neka čim tja gredu dni kratke mladosti, me vrijeme provedu u slatkoj radosti. D. Rańina 47ᵇ. Gre dan za noći. D. Zlatarić 66ᵇ. Znadući da grede vrime ńegovo. S. Margitić, fal. 294. U nedeļu koja prva grede. Pjev. crn. 187ᵃ. — *c) subjekat je supstantiv što znači mjesto (naj češće put).* gresti *znači: protezati se, pružati se.* Kako putь grede na Gomilycu. Mon. serb. 26. (1234—1240). Put, ki gre va Brod. Mon. croat. 15. (1275). Dêlomь koji grede medu Štitaricu ... Deč. hris. 25. U cêstu koja grede ot Radojeva ... 96. Prva meja počińe na kaštelu i gre k drivu jagńedu. Mon. croat. 169. (1498). Misto mnogo razkošno i u krug vele široko sve na niže gredući. P. Zoranić 9ᵃ. Kažite mi put, ki k makaronskim otokom grede. Aleks. jag. star. 3, 282.

3. gresti za muža *(u starije vrijeme* za muž, *vidi kod* za), *udavati se.* Popovice, ke gredut za muž po umrti popovê. Pril. jag. ark. 9, 115. (1468). Prvo nego gre *(žena)* za muž. Naručn. 67ᵃ. Sele ti je priko mora dana, ļubi sutra za drugoga grede. Nar. pjes. istr. 1, 9. Za koga mi moja ļubi grede? 1, 10.

4. *u pisaca od* XVII *vijeku često stoji s kojom drugom riječi (adjektivom, gerundijem, adverbom itd.) kojom se pokazuje način, te onda se značeńe prenosi od micańa na trajańe, živļeńe, i znači: trajati, živjeti, pa i uopće biti (budem), bivati. biće po talijanskom jeziku* (andar felice, andar dicendo *itd.). a) s adjektivom ili s participom praet. pass.* Sve odkle grem dresel, vapije razum moj. Š. Menčetić 33. To li t' sam u čem kriv ... ne čini da grem živ. 149. Za toj grem uhiļen cijeć tvoje mladosti. 180. I ohol što idah, umiļen sada grem. N. Dimitrović 58. U javi i u sni tužan grem. M. Držić 5. Evo Nefele, ļubovce prve me, kaže se da vele srčna gre sobome. F. Lukarević 224. Nemoj tega mnit, er ja sad tužna grem, da ćeš ti veseo it. 225. Jošte živa grem, nu život ovo ni' nego smrt. 265. Sad žudim jednu stvar, za drugom sad grem vruć. D. Rańina 89ᵃ. Ko je put pogriješil, vrati se na drum prav, ko li gre sve nezdrav, ljekare pod' išti. 108ᵇ. Činit' mu ću, da ļubavi čestit u vijek mojom grede. S. Bobaļević 230. — *b) s gerundijem.* Po vas dan grem tuže. N. Naļešković 1, 182. Ako greš ištući ļubmira.

M. Držić 71. A greš sad već neg vik plačući svaki čas. D. Rańina 92a. Ka lipše pod nebi gre tance izvodeć. Đ. Baraković, vil. 363. Duša gre dobijući novu sminost i jakost. P. Radovčić, nač. 72. Irud na način bisna psa gredijaše ištući tvoga sinka Isukrsta. P. Posilović, nasl. 70a. — *c) s adverbom ili s drugijem riječima što vrijede kao adverab.* Cijeć togą tvoj ures ohvaono ako gre. Š. Menčetić 56. Čin' mlados još moju da ne gre bez lika. 155. Koji gredu u linosti produžujući i protežući od dne do dne poupravļenje. Š. Budinić, ispr. 72. Kako predemo, tako gredemo. (D). Poslov. danič. 44. Duple misli nisu u ńemu, niti grede s dvôm odlukom. J. Kavańin 31b. Ter pokorom gre naprijeda i ufanju ne praznuje. 64b.

5. parare, *s infinitivom kojega glagola (isporedi a, d) bb)) može značiti: kaniti se, biti spreman.* Koje se udavit za žeļnu gro ļubav. Š. Menčetić 9. Za te se moliti grediješe s razbludom. 271. Grem tvoje hrabrosti, Anjele, pomolit. Đ. Baraković, vil. 18. Istinu reć ti grem. 295. A ovčarica s svijeta glavom hoć' da radat' care grede? I. Gundulić 305. Biskupa ńih Jakova grede klańat pero moje. J. Kavańin 120a. Ne gren se hvalečat, ni ļuden pravečat da imam rožicu. Nar. pjes. istr. 2, 77.

6. *subjekat je što umno ili duševno, u glagola je u metaforičkom smislu koje od predašnijeh značeńa.* S počtenjem lipota u jedan grede drum. Š. Menčetić 220. Oh dobro sad vidim da mi gre skončanje. Ġ. Držić 364. Besjede gredu okolo po redu i na te toj pada. M. Držić 430. O usti, o kosi, o slatki pogledu, za kime me misli u slasti sve gredu. D. Rańina 84a. Da sam uzdržan od ļubavi gredeći vrh mene. B. Kašić, nasl. 108. Tu slavu nij' ukre' *(ukrao)*, ni vaze' himbeno, pride mu kako gre dostojnim. Đ. Baraković, vil. 7. Zač mudrost velika vrimonu ne gre sprid. 7. Za trudom gre pokoj, za plačem veseļe. 84. Ah, kô svijes ma grede u miru s veseljem, s razumne besjede, s hrabrena srca prom. I. Gundulić 25. Srce moje strjelovito, koje svakčas bježi od mene, ter k'o u mjesto sve vlaštito put ljeposti gre ļubjene. 255. Gredu ukup pomńivim načinom ove dvi božanstvene sile. F. Glavinić, posl. 43. Kada jim po misli gredu riči svoje. A. Georgiceo, nasl. 28. Priprostost ka Bogu grede i putuje. 82. Dotle gredu me požude i ne ištem proć naprijeda. Ġ. Palmotić 1, 330. Kada gre napridujući nemoć. P. Radovčić, nač. 111. I leden mu strah grediše posred srca žalostnoga. A. Vitaļić, ost. 93.

7. *subjekat je* stvar, posao *ili ga nema, uz* gresti *ima adverab načina, značeńe je, da je kome dobro ili zlo ili biti uopće (isporedi 4, c)). a) sa subjektom.* Tako stvar grede taj. D. Zlatarić 21b. Dobro gredu posli naši. Ġ. Palmotić 3, 82b. Sve stvari Abela svoga brata gredijau napričano. P. Posilović, cvijet. 45. Da stvari hode inako, nego grodu. I. P. Marki 65. Tako gredu stvari od svita, tko prije sjedi, sad se skita. J. Kavańin 291a. — *b) impersonalno.* Trudno gre samomu proz gore, bez dobre družbe proć. M. Vetranić 1, 382. Ridko ti ovo gre, vladavac, ki dere, starosti da dopre. P. Hektorović 28—29. Neka gre kako gre. *u sjevernoj Dalmaciji.* P. Budmani.

8. *kad što postaje boļe ili gore, kad kome ili čemu biva boļe ili gore nego je prije bilo, shvaća se u prenesenom smislu kao micańe. a) uz* gresti *stoji* (od dobra) na boļe, (oda zla) na gore. *aa) sa subjektom.* I dokle bišo poslušan Bogu plk ijudejski i vsaki dan gredihu od dobra na boļe. Korizm. 34ab. Gre u zavidosti oda zla na gore. Đ. Baraković, vil. 41. Svak, kô može, gre na boļe. J. Kavańin 289a. — *bb) impersonalno s dativom.* Ne sviniš da mi gre na boļe. Š. Menčetić 284. — *b) uz* gresti *stoji* na mańe, na ništa, u štetu. Na mańe snaga gre. Đ. Baraković, vil. 279. Slas, ka brzo gre na mańe. I. Đorđić, uzd. 38. — Iz tebe svejer u ništa gredeš i brzo padaš. B. Kašić, nasl. 104. Na ništar svejer gredem. 181. — Zelenja hranica da u štetu ne gre man. M. Vetranić 2, 169. — *amo može spadati i ovaj primjer:* Što je vidit' zrak danice sjajuć goru sa prozora pri svitlosti ńe pozora, prid kim sunce grede nice? A. Čubranović 157. — *c) uz* gresti *stoji* naprijed *(na boļe)*, nazad *(na gore).* I plamen ļuveni kolik se od iskre od male učini, ki svak čas naprijed gre. N. Naļešković 2, 12. S kojih kraļstva često gredu na nazadke vilno uredu. J. Kavańin 258a. — *impersonalno.* Er mi gre sve nazad i sa zla na gore. N. Naļešković 1, 299.

9. *od micańa u prenesenom smislu postaje značeńe: pripadati, pa i pristojati se, trebati. a) u ovijem primjerima ostaje još značeńe micańa.* Besjeda gre na te, k družbi se obrati. M. Držić 438. Med prve gredu pogani, ki nisu kršćeni. F. Glavinić, cvit. 17a. — *b) kao pripadati uopće. aa) s dativom.* Po moj semrti da gre crikva mojim parentam. Mon. croat. 3. (1321). Desetinom, ka nam grediše s toga sela. 93. (1463). Ako li plemenšćinu ima, gre bližńemu. Stat. poļ. ark. 5, 247. Toj gre onoj glavi. 250. Ar velja meni čas s ļubavi tvoje gre. D. Rańina 3b. Nut' prikor pogledaj, ki meni gre s tebe. D. Zlatarić 23b. Prvi mi gre dio, er sam ja kraļ. I. Đorđić, uzd. 150. — *bb) s akuzativom.* Govori, da ga gre sedam sat dukatov. Mon. croat. 225. (1527). Od kih ga ne gre dil. Đ. Baraković, vil. 132. Ili braću kijeh po redu i po pravijem zakonima svakolika dobra gredu. J. Palmotić 251. — *cc) s prijedlogom* u *s acc.* A imanje gre u općinu. Stat. poļ. ark. 5, 247. — *dd) nije izrečeno kome pripada nego (u gen. s prijedlogom* od*) ko treba da dade ono što pripada.* Za tu daću, ka gre od ovih naših ubozih ļudi. Mon. croat. 262. (1567). — *ee) moglo bi amo spadati i ovo gdje* gresti *(uz prijedlog* po *s acc.) znači: prodavati se (vaļa da pripadati kupcu):* Narediše da gre kozjega mesa i govedjega librica po pet vrnici. Stat. krč. ark. 2, 292. — *c) pristojati se, trebati. aa) s prijedlogom* za *s acc., subjekat je ono što treba za ńešto platiti.* Za misu gre plaća libar 3. Mon. croat. 135. (1487). Tada grede naj pri za ranu po zakonu libar 8. Stat. poļ. ark. 5, 253. — *bb) s adverbom* gdje*, kojijem se pokazuje mjesto gdje treba da se subjekat namjesti.* Ustav se spravismo, jer vrime minuje, gdi ča gre, stavismo. P. Hektorović 16. — *cc) impersonalno, kao trebati, pristojati se uopće.* Dostojnih proslavit po redu kako gre. Đ. Baraković, vil. 119. Vesalca od svih ruk namistih kako gre. 277. Viteza u shranu spraviše kako gre. 353.

10. *s riječima* od voļe, po voļi, srcu *znači: biti ugodan, militi se.* Vrime blagovati bogatu naj boļe jest..., kad mu gre od voļe. P. Hektorović 31. Ako nam gre štit od voļe. Đ. Baraković, jar. 8. — Mńadihu da mu po voļi grede. F. Vrančić, živ. 36. — ‚Hod' me služit, Silvisoho, jedno leto dan: dati ću ti koke moje, da jih buš imel'. ‚Koke imam, ļube nimam, srcu mi ne gre'. ... ‚Hod' me služit: dati ću ti samu sebe, da me buš imel'. ‚Sve to imam, ļubu imam, sad mi srcu gre'. Nar. pjes. istr. 2, 39—40.

11. gresti o što, *impersonalno, raditi se o čemu.* Jer da im gre o svit, dosta bi bilo toj. Š. Menčetić 191. Jer to gre o glavu. N. Dimitrović 11.

12. gresti od ruke, *vidi kod* ruka. Ne grede mu od ruke učiniti. Zborn. 56b.

13. *sa* se, *upotrebļava se impersonalno kao* ići. Bez trudenja ne grede se k pokoju. B. Kašić, nasl. 139. Kê put kažu tebi i meni, kud se grede na nebesa. J. Kavańin 105a. Da se k svetom gradu grede putem poniženstva. 478a. Tvoj božanstveni nauk pravi je drum po komu se k Bogu grede. A. d. Bella, razgov. 120.

14. *part. praes. act.* gredući *upotrebļavaju pisci: a) za sadašńe vrijeme: koji grede, ide.* Od posla gredućega u tminah. B. Kašić, rit. 111. Učini Bog živinu greduću i plazuću vrhu lica zemaļskoga u razlikah svojih. F. Glavinić, cvit. 3a. Tomasa u Francu z dvimi fratri gredućega. 67b. Noja gredućega u potopu vodenomu. L. Terzić (B. Pavlović) 194. — *b) za buduće vrijeme: koji će doći; po značeńu: koji dolazi (ali još nije došao).* Va vrime greduće oće imiti. Naručn. 82a. Zadovoļšćina ima biti za likariju griha mimošastnoga a učuvateļna gredućega griha. 93a. Ne samo na ovom svitu, nego i na gredućem. Anton Dalm., ap. 78b. Čekaju ... život gredućega veka. Kateh. 1561. D8b. Čekam ... život gredućega vika. I. Bandulavić 134a.

15. *ger. praes.* grede: *a) može uzdržati svoje značeńe (gredući).* Gdi ona *(s)* sunačcem upored grede sja. Š. Menčetić 58. Tere se bojahu da grede ne umre. N. Naļeškoviċ 1, 138. Ter grede brahomo cvjetice za vijence. 1, 217. Poče grede .. suze prolivati. M. Divković, plač. 10. Strašne i čudne stvari sa mnom grede vidit ćeš. P. Zoranić 7b. Sretoše grede nepoznana starca. I. Đorđić, ben. 198. Grede namijera se na Filipa. S. Rosa 49b. — *amo spada i ovaj primjer u kojemu* grede *stoji impersonalno (kad se grede):* Ńe tilo položiše u ńihovu babšćinu ne daleko od Rima grede putem Numentanskim. F. Vrančić, živ. 38. — *b) kao adverab znači što i* gredom. *isporedi* mimogrede, uzgrede. Pišuć djela apostola ištom ńe ime grede spomińe. S. Rosa 195a. *između rječnika u Voltigijinu:* grede govoriti ‚dire alla sfuggita, di passaggio' ‚im vorbeigehen sagen', *i u Stulićevu* ‚di passaggio' ‚in transitu'.

GRESTINOVIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Ivanuš Grestinović. Mon. croat. 185. (1504).

GRESTVA, *f. vidi* greš. — *Od* XVIII *vijeka.* Masturika oli sok od grestve. Ant. Kadčić 53. M. Dragićević 102. Sok od grestve nije još vino učińeno. M. Dragićević 102. Grestva, agrišta, nezrelo grožde. Slovinac. 1882. 186.

GRĚŠ, grèša, *m. grožđe koje ucvati docnije od ostaloga grožđa i za to gotovo nigda ne može sazreti, a što bi tobože i sazrelo, svagda je sitnije od ostaloga grožđa, tal.* agresto. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing., i voc.* grêšu. — *U Mikaļinu rječniku* (greš, ogresta ‚uva acris vel acerba'), *u Stulićevu* (‚uva omphacia'), *u Vukovu gdje je onako tumačeno s primjerom:* Zeleno grožde kao greš. — *U Šulekovu imeniku ima i drugo značeńe (isporedi* šmańak). Greš, 1. uva acerba; 2. Ribes grossularia L. v. grešika. 102.

GREŠ-, *vidi* griješ-.

GREŠAC, grešca, *m. u Šulekovu imeniku:* Grešac (grašac?), Orobus vernus L. (Lambl). B. Šulek, im. 102.

GRĚŠAN, grêšna, *adj.* qui peccavit, qui peccat; peccati, peccatorum. — *Postaje od* grijeh (grêhъ) *nastavkom* ьnъ; h *pred* ъ *mijeńa se na* š, *a* ê *(obično) postaje kratko, te riječ glasi u istočnom govoru* grêšan, *u zapadnom* grîšan, *u južnom* j *poslije* r *ispada te glasi* grešan *kao u istočnom; to je potvrđeno već od* XVI *vijeka, ali može biti da bi se kod starijih pisaca našlo i* grješan *(vidi dalje); ovako (s* je) *i Vuk piše i može biti da gdjegdje i narod govori, ali je to jamačno po crkvenom jeziku, isporedi* grehota, grešnik, grešnica *i druge riječi što postaju od* grijeh. ê *može ostati i dugo te po južnom govoru riječ glasi* grîješan, grîješna *itd. ovaki se oblici nalaze u jednoga pisca našega vremena (V. Vrčevića), a osim toga samo u narodnijem pjesmama kad treba jedan slog veće (tako i u istočnom govoru, vidi:* Jedna duša grješna. Nar. pjes. vuk. 1, 135. Jao tužna! grješnu ti reko! 1, 314), *pa po tome i u Vukovu rječniku* (gr'ješnu. Nar. pjes. vuk. 3, 124 *moglo bi biti i štamparska pogreška). ima li prema ovome dugo* e *ili dugo* i *u istočnom i u zapadnom govoru, ne znam (u Vukovu je rječniku samo kratko). u pisaca Dubrovčana prije našega vremena kad se nalazi pisano s* je *ili s* ie, *ne zna se treba li čitati* je *ili* ije, *jer oni (osim možebiti jedinoga D. Rańine) ne razlikuju ovo u pismu, samo u Stulićevu rječniku stoji bez sumńe* grješan *(pisano* grjêscan). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grêšьnъ, *rus.* грѣшный, *češ.* hříšný, *pol.* grzeszny. — *Između rječnika u Belinu* (grešni ‚peccaminosus' 548b), *u Bjelostjenćevu (kajkavski* grešni, grešen ‚peccaminosus'), *u Stulićevu* (grješan ‚criminosus'; *adv.* grešno ‚vitiose'), *u Vukovu* (grêšan ist., grîšan zap., grjêšan *i* grîješan južn. ‚sundig' ‚peccatorius, improbus'), *u Daničićevu* (grêšьnь ‚peccans').

a. *adj.* — *Komp.:* grešnijî (naj grešnija. Nar. pjes. vuk. 1, 135). *a) koji je sagriješio, koji griješi, o čeļadetu, duši, srcu, ļudskom tijelu, dijelu ili udu ļudskoga tijela itd.* Mene grêšьnago. Mon. serb. 4. (1198—1199). Azь grêšьni Stefanь, velij kraļь. 9. (1222—1228). Azь grêšьni i nedostojni rabь Hristu Stefanь Urošь tretij. Deč. hris. 65. Az mnogo grêšni pop. Mon. croat. 156. (1493). Grišni smo, Bože, mi. M. Marulić 21. Ako je grišan, otpustit se ńemu. Naručn. 57b. Ako bismo rekli, da nismo grišni mi. 71b. *(Molitve)* ke se ne podobaju človiku grišnu govoriti. 39a. Duša grišna. Korizm. 23a. Tko da se spomene od grešna vaj mene. N. Dimitrović 39. Ter kad se od mene grešni duh razluči. 46. O dušo pritužna, o grešno tijelo mê. 83. Ja mńah da se biju po grešnu dušicu. N. Naļeškoviċ 1, 269. Grišna j' naša slabost. P. Zoranić 59b. O višńi oče moj, kriposti velika, ka ļubi tolikoj grešnoga človika! D. Rańina 146b. Za nas neharno i grešno stvorenje. A. Gučetić, roz. jez. 50. Puk od Ninive, u svem grešni. 173. Razdiļenje grišne duše i tila. M. Jerković 88. Na zemļi da primajuć grešne u prsi svetbe tvoje. J. Kavańin 69a. I on ti se do malo s grešnom dušom razd'jelio. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 37. Duša grišna mrcina. V. Došen IV. Tako i ti, dragi zaručniče i Adamov grišni naslidniče. M. A. Reļković, sat. F7b. Da bi izprosilo milost obratjenja i pokajanja srcom nevijernijem i grešnijem. I. M. Mattei 46. Grešni gradi izgorješe. N. Marči 29. Jer je grišan tko brezposlen leži. J. S. Reļković 35. I nas grešne na zemļi. *(ist.).* Nar. pjes. vuk. 1, 136. Turci će mi dete poturčiti, pa kuda će moja grešna duša? *(ist.)* 3, 37. Kojizi mole Boga za nas grešne ... koji mole Boga za nas grešne. *(Nar. zdravica u Paštrovićima).* 1, 79. Koliko znala toliko grješna bila! Nar. posl. vuk. 145. Tako mi grešne duše! 301. Grdni pred pukom, a grešni pred Bogom. S. Ļubiša, prip. 137. — griješan. Jedna duša griješna kuma na sud vodila, druga duša griješna s komšijom se mrazila, treća duša naj grešnija devojku je skudila. *(ist.).* Nar.

*

pjes. vuk. 1, 135. Svatovi, griješni li ste! Nar. pjes. herc. vuk. 256. Vezak vezla griješna đevojka. 318. Da pričeste to griješno tijelo. Nar. pjes. petr. 2, 449. Nekakvome lakomu i griješnu čovjeku dođe đavo. Nar. prip. vrč. 6. Što se oni griješni narod smijaše kad se ti zaplaka. 120. — *ne zna se, jeli s* je *ili s* ije. I na vječna tva veselja grješnu dušu mû odvedi. N. Dimitrović 23. Griešno srce me prosvijetli i pamet. 44. Otvori usne me i griešne me usti. 68. Ovo griešne ruke, hoti' jih doseći. 87. Da bih ja moj pustil grješni duh nemiran! N. Naļešković 2, 117. Nije pri Bogu griešan. S. Matijević 18. Bože, vid' gdje lupam griešne prsi. I. V. Bunić, mand. 12. Boļe smijernim pokajanjem bješe lupat griešne prsi. J. Kavańin 63b. Omekčaju s svetih stine, griešna a srca tvrđa čine. 321a. Da ja pustim moju gr'ješnu dušu! Nar. pjes. vuk. 3, 124. — *b) u* grešno dijete *po Vukovu rječniku* (grješno dijete ‚unschuldig' ‚innocens') grešau *značilo bi: bez grijeha, što je jako čudnovato. po svoj prilici* grešan *je ovdje isprva značilo: začet u grijehu, po grijehu (vidi kod* grijeh), *i kazalo se o djetetu prije nego je kršteno. drugako je u nekoj narodnoj pjesmi:* Sinoć majka porodila sina, a jutros joj sinak preminuo; ode čedo raju na vratima: ‚Otvor' vrata, rajski kapigija!' ‚Hajd' otole, čedo prenejako! ti si čedo ludo i griješno'. A čedo mu ludo progovara: ‚Ludo jesam, griješno nijesam, sinoć me je porodila majka, a jutros sam rano preminuo, u gori me porodila majka, đe ne bješe ni popa ni kuma'. Nar. pjes. herc. vuk. 308. — *c) u kojemu je grijeh, pri kojemu je grijeh, o djelu, misli, riječi itd.* Zle misli nisu grišne. J. Banovac, pred. 13. Kakvo li češ imat gor' ufańe za takovo grišno dilovańe. M. A. Reļković, sat. C3b. Svako dilo, koje se učini suprot zakona, jest grišno. sabr. 64. Da su priļubodinstva, otimstva, usilovańa i grišne bludnosti. M. Dobretić 495. Kušat djelo jeli grešno. A. Kalić 472. Trgovina je mimo ikakve grešna i prijevarna. S. Ļubiša, prip. 248. — griješan. Pitali popa: ‚Ima li kakva dva zla, a da nijesu griješna?' Nar. prip. vrč. 216. — *ne zna se, jeli s* je *ili s* ije. I take ostale griešne psovke govoreći. A. Gučetić, roz. jez. 34. Želi skriti sebe i svâ griešna djela. I. V. Bunić, mand. 20. Ne bi sva mâ grješna dila tim se izpuno očistila. J. Kavańin 431b. — *amo spada i ovaj primjer u kojem uz* griješnu *ima se u misli* riječ: Jao tužna! griješnu ti reko! *(ist.).* Nar. pjes. vuk. 1, 314. — *d) koji pripada grijehu, grijesima.* Blago grišno ne ļubite. M. Marulić 333. Po grešnoj naravi. M. Držić 17. Jadovite jesu rane grišne. Š. Budinić, ispr. 27. Čisti od svako grišne nečistoće. B. Kašić, is. 23. Kada je stvar grešna malahna. zrc. 24. Da rastrgne svo uzlo grišne. L. Terzić 113. Bižite od svake grišne prigode. J. Banovac, prod. 124. Čuvajući se od griha i od prigodbi grišni. F. Lastrić, test. 188b. Stupa po grešnomu drumu. V. M. Gučetić 10. Neka očisti duše naše od svakoga oskvrńeńa grešnoga. I. A. Nenadić, nauk. 237. Mučila ga je ńegova grišna svijest. A. Kanižlić, kam. 141. Nastojeći da običaje grišne izkoreniš. utoč. 299. Da slast grišna sva pristane. V. Došen 73a. Od sveg grišnog gada. 81a. Da biži od grišnih prigoda. M. Dobretić 67. — *ne zna se, jeli s* je *ili s* ije. Čisto griešno bez otrovi srce u meni stvori i stavi. I. Gundulić 200. Od Marije, u koj madež griešni nije. J. Kavańin 519a.

b. *adv.* grêšno (grjêšno, grîješno) *po južnom govoru,* grêšno *po istočnom,* grîšno *po zapadnom.* — *Komp.:* grêšnijê. — *Između rječnika u Stulićevu (vidi sprijeda).* To bi mrsko bilo i grišno. Naručn. 68b. — griješno. O đevojko, griješno ti reče! Nar. pjes. herc. vuk. 102. Nar. pjes. petr. 1, 4. Što sinoć griješno i bespametno rekoh: ‚Ja hoću, pa Bog htio ne htio'. Nar. prip. vrč. 10. — *ne zna se jeli s* je *ili s* ije. Griešno živjahu i zlobno zadosti. N. Dimitrović 74.

GREŠANSTVO, *n. stańe onoga koji je grešan. — U knjizi pisanoj crkvenijem jezikom sa starijim oblikom* grêšьnьstvo. Kako azь grêšьnyj vь neudobь ostavļu tolikyje milosti jego i ļubьznaja učenija jeliko kь mojemu grêšьnьstvu. Danilo 105.

GREŠĆEVINA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled. 45.

GREŠÈTINA, *f. augm.* grijeh. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kakva će dakle biti sramota očitovati one rane koje živina toči i grize od onih grišetina likaru duhovnomu? Đ. Rapić 46.

GREŠEVAN, greševna, *adj. vidi* grešan. — *(Samo sa zapadnijem oblikom) u dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (griševan, v. griješan). Uzhoditi od stanja grišевnoga. I. T. Mrnavić. ist. 153. Što možeš, grdobo stvorja grišевnoga? 184. Procińivańe težkoće grišевne. M. Zoričić, osm. 135.

GREŠÈVATI, grêšujêm, *impf. vidi* griješiti. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Smrtno grešuju. M. Divković, nauk. 129a. Grišujući po priļubodinstvu. Ant. Kadčić 428.

GREŠEVINA, *f. vidi* greš. — *U Šulekovu rječniku:* ‚agrest'.

GRÈŠIĆ, *m. dem.* grijeh. — *Može biti da bi se po južnom govoru kazalo i* grješić. Želo isprazne, koje niti su grih ni grišić. F. Lastrić, ned. 157. Trpe zarad niki mali grišića pritežke muke. M. Zoričić, osm. 79. Zlo govorit, opsovat čovika nije grija, niti je grišića. And. Kačić, razg. 153b. Ukrasti, prevariti itd. ni grijeha ni grješića! F. Jukić, zemļ. 21.

GRÈŠIKA, *f. vidi* greš. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide greš *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). a) sa značenem kazanijem sprijeda.* Tko bude zobati grešiku utrnuće mu zubi. M. Radnić 115a. Zato Bog proklo vinograd, i učini grešiku. S. Margitić, fal. 239. Grešika ima priliku od grožđa, ali ne ima slasti. 239. Grešika, nedozrelo grožđe (u Slavoniji). B. Šulek, im. 102. — *b) divļa loza, vińaga, loznica. — u Vukovu rječniku* (vide vińaga *s dodatkom da se govori u Lici) i u Šulekovu imeniku:* Grešika, omphacum, agresto *(u rukopisu* XVIII *vijeka),* Vitis vinifera silvestris L. (Sabļar). 102. — *c) vrsta grožđa.* Grešika, grüner ortlieber (u Glini). B. Šulek, im. 102.

GRÈŠINA, *f. augm.* grijeh. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* grêšînâ. — *Od* XVII *vijeka.* S opačinama mojim, grišinama i životom neredovničkim. F. Lastrić, test. 122b. Oni koji se boje, istina je, grišina onije nikije pogrdnije, koji se, bari među pravim krstjani, malo i događaju. ned. 50.

GREŠJE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Grošju. Sr. nov. 1875. 820.

1. GRÈŠĻIKA, *f. ńem. (avstrijski)* gröschel, *srebrni novčić što je vrijedio tri stare krajcare. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Ti mu ne bi dao ni prebijenu ‚grešliku'. Đ. Obradović, živ. 64. Neće više ni ‚grošlike'. sav. 20.

2. GRÈŠĻIKA, *f. vidi* grešika. — *U Vukovu rječniku:* vide grešika *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.*

GRÈŠĻIV, *adj. vidi* grešan, *c*). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da srčba ne bude grišļiva barem smrtno. M. Dobretić 205.

GRÈŠNICA, *f.* peccatrix, *grešno žensko čeļade.* — *isporedi* grešnica. — *Postaje od* grešan *nastavkom* ica. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grêšьnica, *rus.* грѣшница, *češ.* hřišnice, *poļ.* grzesznica. — *Po istočnom govoru* grêšnica, *po zapadnom* grîšnica, *po južnom* grêšnica *(radi* grjêšnica *vidi kod* grešan *i* grešnik); *u jednom primjeru iz narodne pjesme ima* griješnica: Grješnica j' krčmarica bila, u vino je vodu prisipala. Nar. pjes. vuk. 2, 12, *ali bi i radi stiha boļe bilo:* grešnica je. — *Između riječnika u Mikaļinu, u Belinu* (‚peccatrix' 549b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltićijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (grešnica ist., grišnica zap., grješnica južn.). *a) uopće.* Grišnik ali grišnica. Naručn. 79a. O žene grišnice! Korizm. 33a. Milostiv budi mani grišnici. 75a. Žena koja bješe u gradu grješnica ... Jere grešnica jest. N. Rańina 85a. luc. 7, 37 ... 39. Videći da svaki grešnik i grešnica ne počne dobro činit pokoru. A. Gučetić, roz. jez. 49. Koji razumni sud grešnicu oslobodi 295. O grešnice, ne straši se. I. V. Bunić, mand. 19. Tko zna ovu zlu grešnicu? 12. Meće nam prid oči crkva svetkovinu jedne grišnice ali zajedno i pokornice. F. Lastrić, od' 346. Grišniče i grišnico! ned. 184. Koji za me grišnicu na ramenih križ nosio. A. Kanižlić, bogoļubn. 273. Oprosti ženu grešnicu. S. Rosa 81a. Ona grešnica, koja dava zo izgled životom. Đ. Bašić 67. Jest jošt ona žena grešnica. J. Matović 443. Nepokorni grišniče, grišnice nepokorna! I. J. P. Lučić, razg. 19. Imade lipa prilika velike prvo grišnice, a posli glasovite pokornice i svetice Margarite. doct. 20. Čuj, grešnico! A. Kalić 601. Prosto ti bilo od Boga i od mene grešnice! Nar. prip. vuk. 143. Nego i grešnice žene. Nar. prip. vrč. 120. Gle žena u gradu koja bješe grješnica. Vuk, luk. 7, 37. — *b) o duši (kao pridjev).* Gledajući dušu grišnicu. Transit. 205. Duše grešnice crne su nego li je ugļevje. M. Divković, nauk. 270a. Koju podnosi jedna duša grešnica. 301a. Ti se stavi, ti ukoreni u grešnicu dušu moju. A. Vitaļić, ost. 173. Od duša grešnica. I. Đorđić, salt. 158. Rani ovu dušu moju grišnicu. B. Pavlović 57. — *c)* meretrix, *u govoru se često ovom riječi zamjenuje* kurva *(kao nepristojna riječ), isporedi* bludnica. — *između riječnika u Belinu* (‚meretrix' 482b); *u Vukovu riječniku ima:* grješnica (u Dubrovniku) koja zatrudni bez muža, *ali se baš u Dubrovniku upotrebļava često ova riječ* (grešnica) *sa značenem gore kazanijem, vidi i primjer iz Vukova rječnika (na kraju) gdje* grješnica *očito znači:* meretrix. Dvije žene grješnice pođoše kraļu. N. Rańina 70b. 3reg. 3, 16. Da grišnicom občina ju zazivaše. F. Glavinić, cvit. 231a. Tijem gospodcka djevojčica za svoj prijekor ime steče u svem gradu, da grešnica od svakoga zva se i reče. I. V. Bunić, mand. 7. Kadno se neote susrite s Pelaģijom očitom grišnicom. J. Banovac, razg. 101. Mandalina očitna grišnica. A. J. Knezović 209. Dubrovčanin se u kakoj velikoj nevoļi zavjetuje da će naj veću grješnicu uzeti za ženu, ako ga Bog izbavi, i to učini poslije. Vuk, rječ. *kod* grješnica.

GREŠNIČ, *adj. grešnikov.* — *Postaje od* grešnik *nastavkom* jь; kj *mijeńa se na* č. — *Na dva mjesta* XV *vijeka.* To pisa ruka grêšniča. Mon. croat. 94. (1463). Ni ih pisala ruka sveta na ruka grišniča. 129. (1486).

GREŠNIČAN, grešnična, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. griješan. — *nepouzdano.*

GRÈŠNIČKÎ, *adj.* peccatorum, *koji pripada grešnicima.* — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚peccatoris' 549a; ‚peccaminosus' 548b), *u Bjelostjenčevu* (‚peccatoris'), *u Stulićevu* (‚peccatorum'). Uši sada slušaju pogrde grešničke. M. Divković, bes. 358a. Vrime razkine prijateļstvo grišničko. M. Radnić 28a. Neće uzeti u svoja usta imena grišnička. 66a. Zove na vratije od duša grešničkije. 215a. Govori Bog i veli da će se utješiti pokarańem grešničkijem. 539b. Ne dajte primoći grešničkoj silnosti. I. Đorđić, salt. 282. B. D. Marije, ... kraļice nebeske, cesarice anđeoske, i grišničke odvitnice. J. Banovac, razg. 7. Plakaše ovu nesrićnu slipoću grišničku oni sveti čovik Nono onda. 101. Bio je zao život grišnički, biće gora i smrt. 130. Videći pak grišničko brezobrastvo toliko i otvrdnutje. F. Lastrić, ned. 12. Žeļa grišnička poginuće. svet. 4b. Budući da pakao naj posliđńi grob grišnički jeste. E. Pavić, ogl. 34. Kamenita srca grišnička. Đ. Rapić 22. Na putu grješničkom ne stoji. Đ. Daničić, psal. 1, 1.

GRÈŠNÎK, *m.* peccator, *grešan čovjek.* — *isporedi* grešńik. — *Postaje od* grešan *nastavkom* ikъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grêšьnikъ, *rus.* грѣшникъ, *češ.* hřisník, *poļ.* grzesznik. — *Između riječnika u Mikaļinu* (grešnik *i* grješnik), *u Belinu* 549a, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltićijinu, u Stulićevu* (grešnik, grišnik, grješnik), *u Vukovu* (grešnik ist., grješnik južn.), *u Daničićevu* (grêšьnikъ). Ne pridohь prizьvati pravedьnikь nь grêšьnikь vь pokajanije. Mon. serb. 5. (1198—1199). Grêšnici v adê pod zemļu, a pravadnici v raji. Pril. jag. ark. 9, 105. (1468). — *po istočnom govoru* grêšnîk, *po zapadnom* grîšnîk. Ki vsi biše veliki grišnici. Naručn. 84b. Ubogi grišnik sam sebe karam. Kateh. 1561. C3a. Daleko od grišnikov spasenje. F. Glavinić, cvit. 12b. Izajdi od mene, zašto čovik grišnik jesam, Gospodine. L. Terzić 283. Sin čovičanski pridaće se u ruke grišnikov. J. Banovac, pred. 132. Zarad, sinko, tvoje gorke muke ... nu se smiluj ter grišnikom prosti. And. Kačić, razg. 257b. Da se krstjanin grišnik s Bogom smiri. Ant. Kadčić 222. Grišnici koji su običajni grišit svaki dan. M. Dobretić 146. — *po južnom govoru* grešnik *(vidi kod* grešan), *ali se u starijih pisaca nalazi i* grješnîk; *ovako i Vuk piše, i može biti da gdjegdje i narod govori, ali je to po crkvenom jeziku.* grješnik. Takoj veselje bude na nebu svrhu jednoga grješnika kade pokoru učini. N. Rańina 149a. luc. 15, 7. Nađoše grješnika. Zborn. 44b. A neg li grješnik ja. N. Naļešković 1, 113. Prim' ove grješnike. 1, 143. Grješnika me ne odreni izpred svijetla lica tvoga. I. Gundulić 201. Pokora siluje grješnika svaka dobrovoļno podnijeti. J. Matović 242. Pa u paklu grješnike gledaše. Nar. pjes. herc. vuk. 311. Grijeh ti kažem, ali grješnika neću. Nar. posl. vuk. 46. Šta ištete od mene grješnika? Vuk, kovč. 75. — grešnik. Meni grijeh oprosti, tvom hudom grešniku. N. Dimitrović 33. Ter grešnik toga dil iz pakla hoće rit. 35. To jes, milos tvoju, od grešnik utjehu. 40. Grešnici prid Bogom proštenje mogu steć. N. Naļešković 1, 322. Moļu te sad za tvu tu ļubav veliku, meni zled nepravu hti' prostit grešniku. D. Rańina 146b. Način kako se grešnik ima izeti iz običanijeh kletava. A. Gučetić, roz. jez. 46. Molim tebe, da i mene tužnoga grešnika ... iz ovijeh tmina od grijeha budeš izvaditi. 221. Za nas

grešnike tamne. M. Divković, nauk. 12a. Ti mišļaše o meni čovjeku grešniku. 14a. *(Pjesni)* pokorne, koje skrušena grešnika mogu dovesti u zemļu od obećanja. I. Gundulić 192. Ki grešniku rekao jesi podat' život, da ne izgine. 207. Tijem ufanje ne izgubi nijedan grešnik zloba cijeća. I. V. Bunić, mand. 4. Grešnike pedepše. I. Đordić, ben. 106. Taki grešnici mogu se strašiti. I. A. Nenadić, nauk. 168. Milost, koju čini pokornijem grešnicima. 178. Potom grešnik sagriješi, izgubi ončas milos Božiju. Đ. Bašić 50. Izit će andeli ter će razlučit grešnike od pravednika. 176. Radost na nebu svrhu jednoga grešnika. J. Matović 331. Pogubiti ću sve grešnike zemļe. 378. Pop grešnika za grohove pita. P. Petrović, gor. vijen. 30. A ti grijeho, duhovniče, karaš, grijehe karaš, grešnike ne varaš. Osvetn. 2, 19.

GRÈŠNÎKOV, *adj.* peccatoris, *koji pripada grešniku.* — *Između rječnika u Stulićevu.* Ali je voļa moja smrt grišnikova? Bernardin 32. ozech. 18, 23. Neću smrti ni pogubļenja grešnikova. V. Andrijašević, put. 40. U kući grešnikovoj ne pribiva mir. Đ. Bašić 63.

GRÈŠNICA, *f. vidi* grešnica. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Nije sumńe, toj grešńici *(u prvom izdańu)* smrt dostojna da se ne da. Ġ. Palmotić, krist. 73.

GRÈŠŃÎK, *m. vidi* grešnik. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* S očitima grišńici. A. d. Costa 2, 198.

GRÈŠPA, *f. bora (na licu i na tkańu), tal.* grespa. — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka i u Crnoj Gori. a) na licu.* Ona *(pakļena nakazan)* sva je učińena same od kosti koju krije koža u grešpah pokupļena. J. Palmotić 355. Meso izpod perja dviže grešpe s obraza. (Đ). Poslov. danič. 60. — *b) na tkańu.* — *u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), gdje stoji:* vide šupļika, ćesma, prijeplet. *mislim da ovako nije dobro tumačeno, i da će i u Crnoj Gori biti značeńe (bora, pa ili koja postaje gužvańem ili koja se načini šveńem ili vezeńem) isto što i u Dubrovniku.*

GRÈŠPATI, grèšpâm, *impf. načińati grešpe na tkańu.* — *isporedi* grežbati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U Stulićevu rječniku stoji* grišpati (v. nagrišpati) *što se u Dubrovniku ne govori.*

GRÈŠPÎN, grešpína, *m.* Ribes grossularia L., *šmańak, tal.* crespino, *isporedi* greš, grešika. Grešpin (= crespino), uva spina *(u rukopisu* XVIII *vijeka),* Ribes grossularia L. B. Šulek, im. 102.

GRÈŠTA, *f. vidi* greš, *tal.* agresta. — *Od* XVI *vijeka. a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Octom ali greštu ne more se služiti *(misa).* Naručn. 20b. Ocat s vinom i grešta imaju suprotivne kriposti. 20b. Sve mora u kuse, bud grozje al grešta. M. Kuhačević 108. Grešta, nezrelo grožđe. u hrvatskom primorju. — *b) vidi* garbać. Grešta, greštun (tal. crescione), Nasturtium officinale RBr. (Sabļar, Klis). B. Šulek, im. 102.

GRÈŠTUN, *m. vidi* grešta, *b).*

GREVA, *f. selo što je Stefan Dečanski dao manastiru Dečanima.* Selo Greva. Deč. hris. 34.

GREVCI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 21.

GREVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 208.

1. GREZ, *m. kao, glib, blato.* — -e- *stoji mj. ńegdašńega* ę. — *Korijen je isti što kod* greznuti. — *Riječ može biti praslavenska, isporedi rus.* грязь *(f.), pol.* grąz. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (gréz, blato mehko od vod nanošeno ‚limus vel limum, coenum', v. kal), *u Jambrešićevu* (‚coenum'), *u Stulićevu* (‚coenum' *iz Habdelićeva).* Grez ‚schlamm'. Zbornik zak. 3, 686. Grĕz, glib u moru ‚melma argillosa'. L. Zore.

2. GRÈZ, *adj. grub, tal.* grezzo. — *U Vukovu rječniku:* ‚grob' ‚crassus' *s dodatkom da se govori u Boci.*

GREZAN, grezna, *adj. ńhio (pun greza, vidi* 1. grez). — *U Šulekovu rječniku:* moderig'.

GREZANSKA RIJEKA, *f. voda u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Grezanska reka. Glasn. 19, 291.

GRÈZATI, grèzâm, *impf. propadati u snijegu.* — *vidi* greznuti. — *U naše vrijeme u Lici i u Crnoj Gori.* Kada se snijeg naglo ili od vjetra ili od kiše ili od sunca kopni, da se lako po ńem ići ne može, reku onda: ‚Greza se, ne mo'š po snijegu ići'. ‚Tako se po snijegu iduć greza, da ti odma u oči prsne i voda i snijeg'. J. Bogdanović. Noge se grezaju kad upadaju u suhi snijeg. Pita se: ‚Greza li se? Grezaše li ti se?' = Jesu li ti noge propadale? U Crnoj Gori. S. Matavuļ. U Crnoj Gori govori se samo o snegu: ‚greza li?' = propadaju li noge u sneg? Ļ. Nenadović.

GREZINA, *f. seoce u hrvatskoj krajini blizu Kutereva.* Schem. segn. 1871. 27.

GREZNA, *f. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 113.

GREZNÚĆE, *n. djelo kojijem se grezne.* — *Stariji je oblik* greznutje. — *Između rječnika u Belinu* (greznutje ‚l'inzupparsi' 419a) *i u Stulićevu* (greznutje).

1. GRÈZNUTI, grèznêm, *impf. biti, stajati pod vodom (ili uopće pod čim žitkijem) ili pod kalom, biti vas pokriven vodom, kalom.* — -e- *stoji mjeste ńegdašńega* ę. — *Ake. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.:* grèznû). — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* грязнуть, *češ.* hřeznouti, hříznouti, *pol.* grzęznąć, grząznąć, gręznąć, grąznąć. — *Radi korijena isporedi lit.* grimzti. — *Oblici prošloga vremena mogu postajati i od samoga korijena* grez; *po tome je aor.* grèznuh *i* grèzoh, *ger. praet.* grèznûvši *i* grèzâvši, *part. praet. act.* grèznuo *i* grèzao. — *a) sa značeńem kazanijem sprijeda. ili s prijedlogom* u *i loc., ili s instrumentalom.* — *između rječnika u Mikaļinu* (greznuti, ogreznuti ‚mergor, submergor, obruor, demergor'), *u Belinu* (‚attuffarsi, mettersi sotto acqua' ‚mergor' 118b), *u Bjelostjenčevu* (‚impingo, incido in limum, coenum, descendo magis vel profundius in coenum, mergor in limo, absorbeor a coeno'). *aa) u pravom smislu.* Ter mi se mni medom da grezne vas si svit. Š. Menčetić 61. Grezńaše strana svaka daždom. I. Đordić, uzd. 35. — *često kod pisaca iperbolički.* Sve u krvi grezne tvoje tijelo. M. Vetranić 1, 324. Meč rukami stresajući, ki jur grezne vas u krvi. D. Zlatarić 33a. Gdi grezne travica u krvi pravednoj. Đ. Baraković, jar. 14. S tebe zemļa krvju grezne. 23. Ne ustavļa se, bočom lupa, i u zlotvorskoj grezne krvi. I. Gundulić 341. Vas joj obraz suzam grezne. Ġ. Palmotić 3, 185b. U ovoj dolini koja bez pristanka jekti uzdasima a grezne suzama. I. M. Mattei 233. — *bb) metaforički.* Tko u zločah grezne i tone. I. Đordić, salt. 322. Svaku uživa ugodnost, grezne slasti, tone u radosti božanstvenoj. I. M. Mattei 214. — *b) napajati se, bu-*

jati (kao impf. prema nabubriti), *n. p. sunđer, hljeb, tkańe itd. kad se skvasi. aa) u pravom smislu. — između rječnika u Belinu* (‚inzupparsi' ‚ebibo' 419[a]). Čudnoviti oni znoj krvavi, kojijem grezne ńegova odjeća. I. M. Mattei 30. U krvi grezne odjeća. A. Kalić 437. — *bb) u prenesenom smislu i o onome što nije skvašeno, bujati (n. p. o tijestu što kisne), pa i uopće rasti (ne samo u duljinu) o čemu mu drago. — između rječnika u Stulićevu* (‚crescere o gonfiarsi per motivo di amido o di fermento' ‚tumefieri, tumescere'). Greznuti ‚aumentarsi'. S. Budmani 417[a]. Ko dava siromahu, temu ili grezne biće ili ne ide nazada. A. Kalić 269. Mržńa na očigled kao kvas grezne. V. Vrčević, niz. 279. — *c) u Voltiǵijinu je rječniku tumačeno:* ‚sommergere, attuffare' ‚einsinken, eintauchen', *po čemu bi (dajbudi po talijanskom tumačeńu) značeńe bilo kauzalno: umakati, zamakati, ali mislim da to nije pouzdano; jednako je nepouzdano i u Belinu rječniku:* greznut ‚attuffato' ‚mersus' 118[b].

2. GRÈZNUTI, grȅznêm, *pf. poplaviti (kao kauzalno značeńe prema* 1. greznuti). — *U Vukovu rječniku:* greznula voda po poļu, t. j. poplavila ‚überschwemmen' ‚inundo' *s dodatkom da se govori u Bjelopavlićima. — U rukopisu* XIV *vijeka pisanom crkvenijem jezikom ima:* greznu дьждь (F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* grȅznuti) *gdje bi se moglo ovako razumjeti; Miklošić tumači* cadere.

GRÈŽBÂŃE, *n. djelo kojijem se grežba.* J. Bogdanović.

GRÈŽBATI, grȅžbâm, *impf. vidi* grešpati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nemoj arte grežbati, vidiš da se onda na ńoj ne može pisati'. ‚Ta i ta djevojka lijepo umije rukave od košuļe grežbati'. J. Bogdanović.

GŔG, Gŕga, *m. vidi* 2. Grk. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ki bi bio s štete svim Grgom vam. M. Vetranić 2, 482.

GŔGA, *m. vidi* Grgo. — *Od* XIII *vijeka (naj prije u latinskom spomeniku), a između rječnika u Voltiǵijinu (kod* Grgur). ‚Castrenses de Glaunicha: Gurga'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 154. (1270). Grga Sutlić. Mon. croat. 202. (1513). Selo Grge Erdeļca. 271. (1572). Zdrav mi bio, fala, striče Grga! M. A. Reļković, sat. G5[b]. Ufatili Grgu od Kotorskog. Nar. pjes. juk. 577.

GRGAC, Grkca, *m. hyp.* Grgur. — XV *vijeka.* Grgac i Martin. Mon. croat. 128. (1486).

GRGÂŃE, *n. djelo kojijem se grga. — U Vukovu rječniku.*

GRGAŃICA, *f. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 31.

GRGAT, *m. ime muško (Grgur?).* — XVI *vijeka.* Grgat z Novoga Sela. Mon. croat. 196. (1510).

GRGATI, grgâm, *impf. čačkati (zube). — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Budvi.*

GRGATOVIČINO, *n. mjesto u Bakru (isporedi* Grgat). — XVI *vijeka.* Mestišće ili hižišće (u) varošu našem Bakru, ko se zove Grgatovičino. Mon. croat. 285. (1585).

GŔGE, *m. vidi* Grga *i* Grgo. — *Od* XIII *vijeka (naj prije u latinskom spomeniku).* ‚Gerge filio Tribizlo ab altera parte'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 192. (1278). Grge Vrbanić. Mon. croat. 238. (1535).

GRGEČ (grgêč), grgeča (grgéča), *m.* Perca fluviatilis L., *ńeka riba, mađar.* görgicse, Cobitis *(Miklošić sumńa o postańu iz mađarskoga,* etym. wörterb. 81. 425). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Kesege mu kolo vode, a grgeči glede. Nar. pjes. vuk. 1, 513. Grgeč, Perca fluviatilis. G. Lazić 77. J. Pančić, zoolog. 237. Barski grgeč, Perca fluviatilis L. J. Pančić, ribe. 62. — Bijeli grgeč, *druga vrsta.* Beli grgeč, Acerina Schraitzer Cuv. J. Pančić, ribe. 67. Beli grgeč, Perca cernua L. K. Crnogorac, zool. 118.

GRGESINA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261.

GRGÈTEG, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji rumskoj.* Pregled. 120.

GRGÈTEŠKÎ, *adj. koji pripada Grgetegu.* V. Arsenijević.

GRGETIĆI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluńskom.* Razdiļe. kr. 10.

GRGIĆ, *m. prezime. — Od* XVIII *vijeka.* Luka Grgić. I. Zaničić 132. Grgić. Schem. zagr. 1875. 210.

GRGIĆEVICA, *f. vrsta vinove loze bijela grožđa. — isporedi* grgićević. — *U našc vrijeme u Dalmaciji. (griješkom)* grgičevica. B. Šulek, im. 102.

GRGIĆEVIĆ, *m. vrsta vinove loze bijela grožđa. — isporedi* grgićevica. — *U naše vrijeme u Dalmaciji. (griješkom)* grgičević. B. Šulek, im. 102.

GRGIĆI, *m. pl. seoce u Bosni blizu Pećina.* Schem. bosn. 1864. 83.

1. GŔGIN, *m. koji pripada Grgi.* Grginoj se uvratio kuli. Nar. pjes. juk. 577.

2. GRGIN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 55.

GRGINA, *m. ime muško, augm.* Grga. — XVI *vijeka.* Grgina Juričev, kmet. Mon. croat. 276. (1575).

GRGINAC, Grginca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 77.

GRGINČEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 67.

GRGĻANKA, *f.* Prunella L., *vidi* crńevac, crnoglav, *c),* križao. Flora croat. 589.

GRGĻATI, grgļam, *impf. vidi grgoćati. — U Bjelostjenčevu rječniku* (grgļam *kod* grgram).

GŔGO, *m. hyp.* Grgur. — *isporedi* Grga, Grge. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gr̂go. — *Od* XV *vijeka.* Imenujući sudca Grga Bodolića. Mon. croat. 97. (1465). Kavalir Grgo Radnić. And. Kačić, kor. 487. Za sokola Despotović-Grga. Nar. pjes. petr. 2, 493. Grgo mi se na vojnicu spravja. Nar. pjes. istr. 2, 90. Grgo Martić. Nar. pjes. petr. 1, 349 *(među predbrojnicima).*

GRGOĆA, *f. voda ili drugo što žitko čim se grgoće. — U Belinu rječniku:* ‚gargarismo, acqua artificiale colla quale si gargarizza' ‚gargarismus' 338[a]; *u Voltiǵijinu: (griješkom)* grgoča ‚gargarizzamento' ‚das gurgeln'; *u Stulićevu:* ‚gargarismo' ‚gargarismatium'.

GRGOĆAŃE, *n. djelo kojijem se grgoće. — Stariji je oblik* grgoćanje. — *U Mikaļinu rječniku* (grgoćanje), *u Belinu* (grgoćanje 38[a]), *u Bjelostjenčevu (kod* grgrańe), *u Stulićevu.*

1. GRGOĆATI, grgoćem, *impf.* gargarizare, *plakati grlo (u ustima). — U Mikaļinu rječniku, u Belinu* 338[a], *u Bjelostjenčevu* (grgoćem *kod* grgram), *u Voltiǵijinu* (gargoćati *i griješkom* gargočati, gargočem), *u Stulićevu* (grgoćati *gdje ima i* grgotati *s istijem značeńem, ali je ovo bez sumńe načińeno od sama pisca).*

2. GRGOĆATI, grgoćem, *impf. vidi* grgotati. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GRGOTATI, grgoćem, *impf. vidi* grgutati. — *isporedi* 2. grgoćati. — *U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

GRGOV, *adj. koji pripada Grgu. — Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grьgovъ ‚Gregorii'). Prijesmo od svega više pisannoga poklada treti dêo Grьgovъ. Mon. serb. 479. (1457).

GRGOVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 206.

GRGRAŃE, *n. djelo kojijem se grgra. — U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

GRGRATI, grgram, *impf. vidi* 1. grgoćati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* grgram, grgļam, grgoćem, t. j. grlo izpiram ‚gargarizo, fauces colluo', *i u Jambrešićevu:* grgram.

GRGUL, *m. ime muško, Grgur. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Poranio slijepac Grgule. Nar. pjes. vil. 1867. 454.

GRGUĻAV, *adj. u zagoneci, vidi kod* grguļica.

GRGUĻICA, *f. u zagoneci.* Radojica, grguļica, u grguļavom kožuščiću, u dubokom potočiću. *odgonetļaj: orah.* Nar. zag. nov. 155.

GRȒGÛR, *m.* Γρηγόριος, Gregorius, *ime muško. — isporedi* Grgul, Gregorije, Grigorije, Gligorije *itd. — Akc. je zabiļežen kao što je u Vukovu rječniku; u Dubrovniku je drukčije:* Grgûr, Grgúra, *akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i voc.* Grgûre. — *Krajńe se* r *shvaća kao da je ńegda bilo mekano* (rj), *po tome je instr.:* Grgurem *(i* Grgurom, *isporedi kod* gospodar), *adj. posesivni:* Grgurev *(i* Grgurov), *ali je voc. samo* Grgure. — *Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu, u Vukovu, u Daničićevu* (Grьgurь). Grgurь. Mon. serb. 13. (1222—1228). Grьgurь. 32. (1247). 172. (1365). 215. (1413). Pred Grgurom. Mon. croat. 53. (1423). Pop Grgur Kovačić. 140. (1490). Papa Grgur. Naručn. 15ᵇ. Štampanje po meštru Grguru Seńaninu. Korizm. 104ᵇ. Sveti Grgur papa. B. Gradić, djev. 139. Pismo Grgura trinadestoga vrh novoga kalendara. B. Kašić, rit. xxvii. Ja jesam, Grgure, trgovac oni. F. Glavinić, cvit. 73ᵃ. Razgovor xvii na svetoga Grgura. J. Banovac, razg. 104. S. Grgure, moli za ńega. T. Ivanović 109. Niki siju na svetog Grgura. J. S. Reļković 113. Sa ńegova dva vrijedna sina: sa Stjepanom a i sa Grgurom. Nar. pjes. vuk. 3, 53.

GRGURE, *vidi* Grguri.

GRȒGÛREV (Grgúrov), *adj. koji pripada* Grguru. — *isporedi* Grgurov. Do Grgureva plota. Deč. hris. 59. Žena Grgureva. Mon. croat. 61. (1437). O vlahińo, ļubo Grgureva. Nar. pjes. petr. 2, 510. — Grgurovo, *n. znači: Grgurev dan, dan svetoga Grgura.* U oči Grgureva. A. Kanižlić, fran. 102. Ta ćeš *(simena)* oko Grgurova sijat. J. S. Reļković 126.

GRGUREVCI, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji rumskoj.* Preglod. 119. *pisano i* Grgurovci. Šem. prav. 1878. 12.

GRȒGÛREVIĆ (Grgúrović), *m. prezime po ocu Grguru. — isporedi* Grgurović. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grьgurevićь). Markoo Grьgurevićь. Mon. serb. 468. (1454). Antunu Grgureviću Bošńaninu iz Sarajeva. M. Divković, nauk. xxv. A za ńome Grgurević Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 479. Do dva brata dva Grgurevića. Nar. pjes. petr. 2, 505. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GRGUREVSKI, *adj.* gregorianus, *koji pripada Grguru, kaže se o onome što je po naredbi Grgura (ili svetoga ili* xiii) *pape. — Od* xv *vijeka.* Mise grgurevske. Mon. croat. 114. (1475). Za mrtvih 36 mis služiti, ke se zovu grgurevske. F. Glavinić, cvit. 72ᵇ. Mise zvane grgurevske, iliti svetoga Grgura, to jest trideset koje se za mrtve običaju govoriti . . . Zovu se ove mise svetoga Grgura, zašto ji 'e on naredio. A. Bačić 344. Voda ova zove se grgurevska, zašto bo ńu naredio je sveti Grgur Veliki šestoga vika. I. Velikanović, uput. 3, 497. Ovaj jest na meni ostavio, da grgurevske platim mise. Đ. Rapić 369. 30 maja po staromu svetodaniku, što bi bilo po grgurevskomu deveti dan juna. A. Tomiković, živ. 26.

GRGURI, *m. pl. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu topličkom.* Gorńi *i* Dońi Grguri *(i* Grgure). M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 395. 414.

GRGÙRICA, *m. dem.* Grgur, *kao muški nadimak. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GRGURIČIĆ, *m. prezime po ocu Grgurici. — Pomińe se* xviii *vijeka.* And. Kačić, kor. 454.

GRGÙRIĆ, *m. prezime. — Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grьgurićь). Brajanь Grьgurićь. Mon. serb. 79. (1406). Ivaniša Grgurića. Mon. croat. 56. (1431). Grgurić. And. Kačić, kor. 460. *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GRGÙRIĆEVIĆ, *m. prezime. —* xvi *vijeka.* Matij Grgurićević. Mon. croat. 191. (1508).

GRGÙRIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 206. *— b) selo kod Slanoga u Dalmaciji u koturu dubrovačkom.* Schem. ragus. 1876. 38.

GRȒGÛROV (Grgúrov), *adj. vidi* Grgurev. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grьgurovъ). Treti deo Grьgurovъ knezь i vlastele udržaše u sebe. Mon. serb. 477. (1457). Od kalendara Grgurova. B. Kašić, rit. 1ᵃ. Po molitvah Grgurovih. J. Kavańin 462ᵇ. Da donesu čedo Grgurovo. Nar. pjes. petr. 2, 511. Jubi mene Grgurova juba. Nar. pjes. istr. 2, 90. *i kao prezime u naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 656 *(među prenumerantima).*

GRGUROVAC, Grgurovca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 386.

GRȒGÛROVIĆ (Grgúrović), *m. prezime. — isporedi* Grgurević. — *Od* xii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grьgurovićь). Balьdo Grьgurovićь. Mon. serb. 7. (xii *vijek).* Grgurović. Đ. Avramović 274.

GRGUROVSKI, *adj. vidi* grgurevski. Koje se *(mise)* grgurovske zovu. B. Gradić, djev. 140.

GRȒGÛRSKÎ (grgûrskî), *adj. a) vidi* Grgurov *i* grgurovski. Po svetodaniku grgurskomu. A. Tomiković, živ. 234. *— b) koji pripada selu Grgurima.* Toplica teče pored Krčmara, . . . Baca, gdo prima u se s lova Grgursku reku koja se ovdo zove ‚Backa' *(u Srbiji u okrugu topličkom).* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 346.

GRGÚTÂŃE, *n. djelo kojijem se gryuće. — U Vukovu rječniku.*

GRGÚTATI, grgûćêm, *impf.* gemere, *gukati (o grlici, kao grlica). — pf.:* grgutnuti. *— Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grgûtâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Po postańu je riječ onomatopejska. — U Vukovu rječ-*

niku: ‚girren' ‚gemo' *s primjerom iz narodne pjesme:* Grličica grgutala prema luci na jabuci.

GRGÚTNUTI, gȓgûtnêm, *pf.* grgutati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta. — U Vukovu rječniku.*

GRGUZ, *vidi kod* Grguzov.

GRGUZOV, *adj. koji pripada Grguzu (?), ali ovoj riječi nema potvrde. — U imenu mjesta u Srbiji u okrugu užičkom.* Niva u brdu zvanom Grguzovom. Sr. nov. 1868. 181.

1. GRÎB, *m. vrsta mreže za lovljenje ribe, grč.* γρῖπος, *isporedi* grip. — *Akc. je zabilježen kao što je u Vukovu rječniku; na drugom je mjestu drukčiji. — U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) velika mreža kojom se po blatu skadarskome hvata riba. — Dok se još nije opći grîb bacio u vodu. V. Bogišić, zborn. 495.

2. GRIB, *m. vrsta gljive. — U Šulekovu rječniku (gdje je uzeto iz drugijeh slavenskijeh jezika, isporedi rus.* грибъ, *češ.* hřib, *pol.* grzyb): ‚pilz' (‚Boletus'); prerazgranjen grib ‚haselbock' (‚Boletus ramosissimus').

GRIBAJA, *f. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Gribaja (u Sprêči). S. Novaković, pom. 130.

GRIBATI, gribljem, *impf. iterativni glagol prema* grepsti. — *U Stulićevu rječniku* (gribati, *bez praes.)* v. gargašati, *i u narodnoj pjesmi našega vremena:* Sve mu dogo crnu zemlju gribље, a ušima vedro nebo strиže. A. Ostojić *iz* nar. pjes.

GRIBE, *f. pl. ime mjestima. a) zaselak sclu Jelšanici. — u spomeniku* XIV *vijeka pisanom crkvenijem jezikom gdje stoji* Gryby, *a između rječnika u Daničićevu* (Griby). Dahь *(govori car Lazar)* obitêli prêsvetyje Bogorodice hilanьdarьskyje selo Jelьšanicu Đurđa Nenišića ... i selo Jelьšanica Gradislava tepačije ... i zaselьkь mu Gryby ... Glasnik. 11, 139. (1380). — *b) mjesto ńegdje u Hrvatskoj.* — XV *i* XVI *vijeka.* Filip z Grib. Mon. croat. 133. (1487). Matijac Krznarić z Grib. 191. (1508).

GRÌBIC, *m. tal.* ghiribizzo, *hira. — Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Koji su to tvoji gribici? M. Držić 255.

GRÍBITI, grîbîm, *impf. gribom hvatati ribu. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grîbljâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* grîbî, *u part. praes. pass.* grîbljen, *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

GRIBLJA, *f.* sulcus, *brazda. — Od korijena* greb *glagola* grepsti, *gdje se dulјenjem* e *promijenilo na* i. *— U rječnicima: u Vrančićevu* (‚sulcus'), *u Mikaljinu* (gribља, brazda), *u Bjelostjenčevu* (gribља, t. j. jarek kojega plug čini. v. razgon. 2. v. jarek), *u Stulićevu* (‚sulcus').

GRIBLJAŃE, *n. djelo kojijem se gribља. — U Stulićevu rječniku.*

GRIBLJAR, *m. čovjek koji gribља. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚sulcator'.

GRIBLJATI, gribljam, *impf.* sulcare, *brazditi, graditi gribље. — U rječnicima: u Vrančićevu* (‚sulcare'), *u Mikaljinu* (gribљati, brazdati), *u Bjelostjenčevu* (gribljam, v. brazdim), *u Stulićevu* (gribљati, gribljem *i* gribljam ‚sulcare').

GRÍBLJÊŃE, *n. djelo kojijem se gribi. — U Vukovu rječniku.*

GRIBLJICA, *f. dem.* gribља. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

1. GRÎČ, *m. brežuljak, glavica. — Nepoznata postańa, Miklošić* (etym. wörterb. 78) *isporeduje arban.* gᵫrč, *vrh. — Po sjeverozapadnijem krajevima od* XIII *vijeka (nalazi se i u slovenskom jeziku), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. greben), *u Stulićevu* (‚colliculus carice plenus'), *u Vukovu* (velika vrlet ‚die steile' ‚declivitas' *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). a) sa značeńem kazanijem sprijeda. — u rječnicima značeńa nijesu posve jednaka: po Bjelostjenčevu bio bi goli kamen, po Stulićevu brežuljak obrastao šašem, po Vukovu vrlet; po svoj je prilici naj pouzdanije u Bjelostjenčevu, radi Stulićeva isporedi značeńe kod b).* Na veli grič *(može biti i ime mjestu).* Mon. croat. 8. (1275). — *b)* kad u nanosu, koji voda nanese po lukama riječnim, izraste ili jedno drvo ili šibљika ili više ńih ujedno, kao neki žbun, onda se sve to (drveta ili šib s onom humčicom zemље naokolo) zove ‚grîč'. u bosanskoj Posavini. M. Đurović. — *c)* divље kameńe. u Lici. D. Trsteńak. — *d) ime mjestima. aa) gorńi grad u Zagrebu. — od* XIII *vijeka (u latinskijem spomenika gdje je pisano* e *mj.* i). ‚Sub monte Grech'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 161. (1271). — *bb) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slušńskom.* Razdij. kr. 10. — *cc)* brdo u Dobroselu ispod Zaglavka i velikog Lisca. M. Medić. — *dd)* mjesto u gorńem Lapcu, gdje se u jednoj dokici sahrańuju ljudi iz tog sela. M. Medić.

2. GRIČ, *m. ńekakva ptičica. — U ugarskijeh Hrvata.* Griči i cajzeli po ńem su rovali. Jačke. 182.

GRIČA, *f. ime ńekakvu mjestu blizu Ribnika u hrvatskoj krajini. —* XVI *vijeka.* U ladanju grada Ribnika, u sudčije Griči (‚zudchie Grichj') zvanoj ... Mon. croat. 273. (1573).

GRIČE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 28.

GRIČEVIT, *adj. u Bjelostjenčevu rječniku:* v. grebenit.

GRIF, *m.* γρύψ, gryps, *izmišljen zvijer (sprijeda orao, straga lav) u grčkoj mitologiji, tal.* grifo. *— isporedi* grifon. *— Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (grif, zvijer ‚griphex, griphus') *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu.* Obstri na sve strane v gńizdu grifa moga. P. Vitezović, odil. 52. Grifići se brane polag grifa svog. 52. Minotavri, grifi ... J. Kavańin 460ᵇ. Na banknoti od 5 for. je grb u štitu, koji drže dva grifa. Zborn. zak. 2, 988.

GRIFIĆ, *m. dem.* grif. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Grifići se brane polag grifa svog. P. Vitezović, odil. 52.

GRIFON, *m. vidi* grif, *tal.* grifone. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Grifone i zmije .. videći. M. Vetranić 1, 160. Grifone smo još vidjeli. 1, 234.

GRIGOREVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 21.

GRIGORIJ, *m. vidi* Grigorije. — *U spomeniku* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku.* Čьstnêjšij vь inocêhь starьcь kirь (кѵрь) Grigorij i sь svojimi inoky. Mon. serb. 212. (1376—1389). Starьcь kirь Grigoriju sinajitu i jegovymь kaluderomь, starьcь bo kirь Grigorij ... 213 *(ova su dva primjera pomiješana u Daničićevu rječniku).*

GRIGORIJA, *m. vidi* Grigorije. — XVIII *vijeka.* Naj gorji je bio Grigorija arciepiskop. A. Kanižlić, kam. 20. Bratu svomu Grigoriji. A. Tomiković, živ. 7.

GRIGORIJE, *m. ime muško, Grgur, naj češće u kaluđera, grč.* Γρηγόριος. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Jepiskupь raški Grigorije vьtori. Mon. serb. 83. (1275—1321). Igumenь hylandarьsky kirь (кѵрь) Grigorije. 262. (1389—1405).

GRIGORIJEV, *adj. koji pripada Grigoriju.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Grigorijevь). Grigorijevi obytêli Kalistratь ijeromonahь. Mon. serb. 127. (1347). Bratija Grigorijeva. 214. (1376—1389).

GRIGORIJEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Proku Grigorijevića. Glasnik. II, 1, 42. (1808). Grigorijević. Šem. prav. 1878. 44.

GRÌJÂČ, grijáča, *m. čovjek koji grije.* — *U jednoga pisca našega vremena:* A hiladu žari se vatara, a grijača tko zna koliko je. Osvetn. 2, 86. *i u Šulekovu rječniku:* ‚heizer; wärmer'.

1. GRÌJAČICA, *f. a)* Udare se četiri sove i na ńih se ozgo metnu dva koca; svrh kolaca namjesti se torna ļesa, a na ļesu se metnu konopļe u snopovima i pokriju pońavom. ozdo se iskopa jama, u kojoj se naloži vatra. na grijačici se konopļe griju, da se lakše nabijaju, jer postanu krte. u Lici. V. Arsenijević. Kad konopļe nabijaju, moraju ih prije ugrijati, da pozder lakše opada. radi toga nađu zaklonak i udare dvije sošice, a šļemena naslone na gust plot ili ih udare u zid; ozgo metnu ļesu tornu, a po ńoj ručice od konopaļa, pa da se boļe ugriju, pokriju ih kopertom ili pońavom. M. Medić. — *b)* Kad tkaju, mažu žice voskom da se ne trgaju; a da vosak ne stvrdne se, drže ozdo erbinu i u ńoj vatre. i ovo se zove grijačica. u Dobroselu. M. Medić.

2. GRIJÀČICA, *f. žensko čeļade što grije.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚(ofen)heizerin'.

GRIJÀČINA, *f. novci što se plaćaju za grijańe kod vatre (n. p. u Turskoj po hanovima).* — *U Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno.* — *U Šulekovu rječniku sa značeńem: trošak za grijańe* ‚feuerungskosten'.

GRIJAĆI, *adj. koji pripada grijańu.* — *Načińeno prema* spavaći. — *U Šulekovu rječniku:* ‚wärm-'.

GRÌJÂK, *m. ime muško.* — *Od korijena glagola* grijati. — *Od prije našega vremena:* Grêjakь. S. Novaković, pom. 57. *a u naše vrijeme u Vukovu rječniku* (Grijak).

GRÌJALAC, grîjaoca, *m. čovjek (a i drugo) što grije.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (grialac *i griješkom* griaoc). Što t' će papar grijalac, kad ti je crni pjevalac? (Z). Poslov. daničć. 124.

GRÌJALICA, *f. a) žensko čeļade što grije.* — *u Stulićevu rječniku* (‚quae calefacit'). — *b) vidi* grijaonica. — *u Stulićevu rječniku* (‚vas igniforum'). — *c)* u zadružnijeh ļudi pored kuće osobita zgrada gdje se djeca zimi griju i gdje se suše slanine (da ih u kući Turci ne bi vidjeli) itd. *u Vukovu rječniku. po ovome i u Šulekovu rječniku:* ‚wärmkammer'.

GRÌJALÎŠTE, *n. mjesto za grijańe.* — *isporedi* grijalica, *c).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚locus calefactioni destinatus', *gdje ima s istijem značeńem i* grijalištvo *što je sasma nepouzdano.*

GRIJALIŠTVO, *n. vidi kod* grijalište.

GRIJALO, *n. zemļani sud pun žerave, isporedi* grasta. — *U Šulekovu rječniku:* ‚feuertopf'.

GRIJAĻKA, *f. staklenica (ili nopće sud) puna vruće vode kojom se naj češće griju noge.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚wärmflasche'.

GRIJANICA, *f. vidi* grijaonica. — *U Stulićevu rječniku:* v. grionica. — *nepouzdano.*

GRÌJÂŃE, *n. djelo kojijem ko grije ili se ko grije.* — *Stariji je oblik* grijanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (grijanje), *u Jambrešićevu (kajkavski* greeńe), *u Stulićevu, u Vukovu.* Ni mu pomaže ni odjeća ni grijanje. M. Divković, nauk. 72b. 268a. A Bogu se moli, pa mu hvali sunčevo grijańe. Osvetn. 2, 24. Kako im je na domu samijem, imaju li drva za grijańa. 2, 38.

GRÌJAONICA, *f. zemļani ili mjedeni sud sa žeravom kojijem se griju ruke ili noge; veliki mjedeni sud sa žeravom kojijem se grije soba (vidi* mangal); *sprava u kojoj se pogrijeva hrana.* — *U rječnicima: u Belinu: (po dubrovačkom govoru)* grionica od zemļe, od srebra, od mjeda ‚laveggio, vaso di terra cotta, dove si tiene il fuoco per iscaldarsi' ‚loculus fictilis' 429a; ‚bragiere, vaso di tener brage' ‚focus' 147a; trpezna grionica ‚scaldaminestra, stromento da scaldar le vivande in tavola' ‚foculus mensarius' 647a; *u Voltigijinu:* grionica ‚bragiere, scaldino; scaldavivande' ‚feuerkessel'; *u Stulićevu:* grionica ‚scaldino' ‚vas igniferum'. — *Drukčije u Šulekovu rječniku (vidi* grijalica, *c)):* ‚wärmstube'.

GRÌJATEĻ, *m. čovjek što grije.* — *U Stulićevu rječniku.*

GRIJATEĻAN, grijateļna, *adj. koji treba grijati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚calefaciendus'. — *nepouzdano.*

GRÌJATEĻICA, *f. žensko čeļade što grije.* — *U Stulićevu rječniku.*

GRÌJATI, grîjêm, *impf.* calefacere, *činiti da što (objekat) bude vruće.* — *Akc. se mijeńa u impt.:* grîj, grîjmo, grîjte, *(aor.* 2 *i* 3 *sing.* grîjâ). — -i- *stoji u južnom i zapadnom govoru mj. negdašńega* ê; *u istočnom je* e: grējati, grējêm. *rijetko se nalazi* je *u južnom* (grjeje. M. Držić 29). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grêti *i* grêjati, *novoslov.* grêti, *rus.* грѣть, *češ.* hřáti, hřiti, *poļ.* grzać. — *Korijen je indoevropski* gher, *isporedi snskr.* ghṛ, *topiti, grijati,* gharma, *vruć, grč.* θέρος, ἑτο, θερμός, *vruć, lat.* formus, *got.* varmjan, *grijati, stvńem.* warm, *vruć, itd. isporedi* gorjeti, žar, žerava. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka* (A. Baćić 309) *ima* grihati *mj.* grijati, *jer pisac koji nije znao, gdje treba izgovoriti* h, *mislio je da mu je ovdje mjesto. isporedi* čuhati. — *Između rječnika: u Vrančićevu* (‚focillare'), *u Mikaļinu* (grijati, topliti ‚calefacio, calfacio, foveo, refoveo'), *u Belinu* (‚calofacio' 625a. 647a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* grejem *i* greem), *u Jambrešićevu* (greem), *u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (grejati ist., grijati južn. i zap. ‚wärmen' ‚calefacio').

1. *aktivno.*

a. *s objektom.*

a) subjekat je ńešto što iz sebe ispušta vrućinu (uprav ili se tako misli) koju prima objekat. aa) subjekat je sunce, ogań, ļeto itd. Gdi okolo sunco oholo s dragijem zdracim zemļu grije. G. Palmotić 2, 155. Ni'e mu stana na svjetlini, da ga lijepo sunce grijo. J. Kavańin 57b. Ove dvi velike svitlosti ne samo imadu nebo rositi i zemļi svitliti, dali jošte živine i ļude grijati. J. Banovac, pripov. 238. Sunce svitli svim i grijo svekolike i zle i dobre. J. Filipović 1, 518a. Da nam sunce dvore grijo. Nar. pjes. petr. 1, 50. — Vatru koja ozebla grijo. F. Lastrić, tost. 254b. Koga grije vatra. J. S. Reļković 35. — Na boj

ide svak pod silu; grije ga ljeto, zima mu udi. I. Gundulić 290. — *amo ide i ovaj primjer u kojemu je (ironički ili u antifrazi) subjekat* led: Plam da ledi, led da grije. J. Kavanin 30a. — *bb) subjekat je čeljade.* Ne bi naprijeda uza me plakala grijav peču leda. M. Držić 53. Gri' zmiju, da te uije. 307. Gospa je Isusa grijala. M. Divković, bes. 119b. Malim sudom more prazni, zmiju grije, lava blazni, vjeru i ljubav tko god scijeni u nekrepkoj naći ženi. I. Gundulić 226. Grije zmiju u skutu. (Z). Poslov. danič. 25. — *cc) subjekat je živinče.* Jeda bi ga grijali volak i magarčić. I. Ančić, svit. 32. *(Jezusa)* griju priproste dvije živine. I. Đorđić, uzd. 138. Magarac i vol parom ga griju i tope. A. Kanižlić, utoč. 526. — *dd) subjekat je haljina, pokrivač (na posteji) itd.* Ona uz dobar kožuh, koji 'e grije. M. Držić 166. S razbludnom te družbom grije meka odveće sad pernica. Ġ. Palmotić 1, 125. — *ee) subjekat je hrana ili piće.* Što 'e papar ki grjeje? M. Držić 29. Vino ima jakost grihati. A. Bačić 309. — *ff) u prenesenom ili u metaforičkom smislu. aaa) subjekat je stvar umna ili duševna.* Koja ovo nova želja moje srce veže i strijela i ledenu miso grije? Ġ. Palmotić 1, 40. Ljudska srca ljubav grije. J. Palmotić 154. — *bbb) subjekat je čeljade ili što se misli kao čeljade.* Bože,... pošli na pomoć moju svetoga Mihajla arkanđela... da me grije u tvojoj ljubavi. V. Andrijašević, put. 168. Ter slabosti me studene grij, upravi, vladaj, kripi. A. Vitaljić, ost. 1. Tako i Marija svojim mogućstvom svakoga pomaže i š ljubavju kao sunce grije. J. Banovac, razg. 7. — *prema lat.* fovere. Tko grije u srcu rasrčbu na brata. S. Rosa 71a. — *ccc) subjekat je i objekat čeljade, glagol je u prenesenom smislu.* Da glavu odkrije *(Suzana)* riše *(dva starca),* vidit hteći, ča no jih još grije. M. Marulić 85.

b) prema predašnjemu značenje je kauzalno: subjekat je čeljade koje ne svojom vrućinom nego ognjem ili čim drugijem čini da objekat postane vruć. Mrazna *(me)* grijaste, naga odiste. J. Kavanin 572a. U mene je zadosta gebane: da ložimo tri mjeseca dana, da ložimo, vojsku bi grijali. Nar. pjes. vuk. 4, 243. — *objekat može biti i tijelo samoga subjekta, isporedi* 2, a, *a).* Svaki svoje tijelo hrani, grije, čuva i pazi. M. Divković, nauk. 254b. Da *(linac)* na noj *(luli)* grije sebe da mu barem nos ne zebe. V. Došen 207a.

c) u prenesenom smislu (ironički) kaže se u Dubrovniku s objektom što znači kakvo mjesto, te je značenje: stajati svagda na onom mjestu. može biti da je ovako i u ovom primjeru: Boljemu se svak čas nadaj, a od zla se ne mar' ništa, ni gri' vazda svoga ogništa, ni u dub jedan sin pokladaj. M. Pelegrinović 188. *tako se kaže i:* grijati koga *sa značenjem: biti svagda s njim, ne ostavljati ga.* P. Budmani.

d) nejasno je u ovom primjeru gdje kao da je grijati *isto što i* grijati se: Tko j' ogńa željuć grijat, hod' k meni. P. Zoranić 49a. *ali može biti da mj.* j' *treba čitati* s'; *genitiv* ogńa *mogao bi tad stajati kao uz* nagrijati se.

b. *bez objekta.*

a) značenje je kao kod a, *a) aa).* Staro je i sunce toj, ali dobro grije. M. Držić 102. Ogań koji grije, voda koja pere. M. Divković, nauk. 38a. Gdi kraljuju mrazi jaci, gdi zrak sunčan vik ne grije. Ġ. Palmotić 2, 353.

b) kao sjati, svijetliti (samo o suncu i mjesecu). — u prvom primjeru ne zna se pouzdano, jeli ovako značenje, te je ovo uprav potvrđeno samo u naše vrijeme; između rječnika u Vukovu (sunce grije ‚scheint' ‚sol lucet'). Sunce grije, i drugim svitlinu podaje. F. Glavinić, cvit. 3b. Mesec greje caru na večeru. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Na glavi joj alem kamen dragi pri kome se hoditi vidaše usred tavne noći bez mjeseca kako u dan, kada grije sunce. 3, 78. Da nije sirota, ne bi sunce grijalo. Nar. posl. vuk. 53. Zbog takijeh sunce grije. (Reče se za dobra i bezazlena čoeka). 88. Tu je noć grijao mjesec kao dan. Nar. prip. vrč. 154. Grejaše mesečina. M. Đ. Milićević, let. već. 338.

2. *pasivno.* Ńeg u sobi il' grijanoj zgradi. J. S. Reljković 91.

3. *sa* se. — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚calesco, calefio'), *u Bjelostjenčevu* (grejem se), *u Jambrešićevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu.*

a. *refleksivno. a) prema značenju kod* 1, a, *b).* Sjedište *(s)* slugami i grijaše se pri ognju. N. Ranina 98a. marc. 14, 54. Sinora se grije u onoj kamari na kominati. M. Držić 291. Pri žeravi gdje griju se. P. Kanavelić, iv. 414. Grije se majci pod skutom. (Z). Poslov. danič. 25. Na suncu grejati se. J. Rajić, pouč. 1, 31. Đeca nijesu mogla pristupiti da se griju. Vuk, poslov. 3. I grija' se mirno sprama sunca. P. Petrović, gor. vijen. 6. *vidi i:* Kako se griješ? t. j. kako se drvariš? Vuk, rječ. *kod* grijati se. — *b) impersonalno,* ne grijati se kome *u Dubrovniku se kaže kad ko (osobito od obijesti) neće da stoji na nekom mjestu, nemiran je.* Ne grije mu se ondi. Niđe mu se baš ne grije. P. Budmani.

b. *pasivno.* U tvom krilu grijala se zmija prika. Ġ. Palmotić 1, 280. Kad se prije nad paljenom griju. J. S. Reljković 182. — *i uopće sa značenjem: postajati vruć.* Drušku su se već počela grijati uha. S. Ljubiša, prip. 265. Valja, da se dlani griju. M. Pavlinović, rad. 138.

GRIJAV, *adj. koji grije.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚calefaciens'. — *nepouzdano.*

GRIJED, *m. vidi* gred. — *Samo na jednom mjestu* XVI *vijeka.* I zmiju priblijedu punu svijeh otrova, ka mnokrat u grijedu peči me iz krova. M. Vetranić 1, 110.

GRĬJEH, grijèha, *m.* peccatum, *valja da je isprva značenje bilo: što zlo, krivo čovjek učini ne baš zlom namjerom nego nehotice ili jer se u svom sudu prevari (isporedi* griješka, pogreška); *ali se već od naj starijih vremena u svijem slavenskijem jezicima shvaća u teološkom smislu, kao ono što se učini protiva Božjega zakona.* — -ije- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašnjega* ê, *u istočnom govoru glasi* grêh, gréha, *u zapadnom* grîh, gríha. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.:* grîješe, grîjesi; *po jugozapadnijem krajevima mijeńa se i u cijeloj množini, kad se umeće* ov: grêhovi (j *ispada iza* r), grêhôvâ *i* grehóvâ, grêhovima *i* grehòvima. — *Osnova je* (grêhъ) *praslavenska, isporedi stslov.* grêhъ, *rus.* грѣхъ, *češ.* hřich, *poj.* grzech. — *Postaje je tamno: ako je prvo značenje kao što je kazano sprijeda, osnova ne može biti srodna s* gorak, gori, *ni s lit.* garszus, *zao; ne može ni korijen biti isti što kod* grijati, gorjeti; *značenje (ono što grije, pali dušu?) do kojega bi se tijem došlo, moglo bi postati samo u hrišćansko a ne u starije doba. — Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h, *ovo može: a) otpasti bez traga:* grîje, grê, grî *(samo u nom. i acc. sing.); b) promijeniti se na* j: grêj, grîj, *a i po južnom govoru* grîj (ê *pred* j *postaje* i), *te ovako i u ostalijem padežima, ako se* h *ne mijeńa na* s *ili* š

(vidi kod mijeh); *c) promijeniti se na* k: grîjek, grêk, *te* k *ostaje u svijem padežima gdje nema* s *ili* š. — *U svijem je riječnicima: u Vrančićevu* (grih ‚crimen; erratum; delictum; peccatum'), *u Mikalinu* (grih, grijeh), *u Belinu* (‚colpa, difetto, errore' ‚crimen' 202a; ‚errore, fallo' ‚erratum' 290a; ‚peccatum' 549a), *u Bjelostjenčevu* (greh), *u Jambrešićevu* (greh), *u Voltigijinu* (greh, grih, grijeh), *u Stulićevu* (greh, grih, grijeh), *u Vukovu* (grêj ist., grêk u Srijemu, grîje, grîjeh južn., grîh zap.), *u Daničićevu* (grêhъ). *a) s prvijem značenjem kazanijem sprijeda (što se zlo, krivo čini bez zle namjere) rijetko dolazi adverbijalno* grijehom, po grijehu; *značenje može biti i: po nesreći, za nesreću.* Ako se po nêkojemъ grêhu nanese pogorêti manastyrju. Mon. serb. 98. (1330). Deč. hris. 62. Ašte kto popasetъ žito grêhomъ (‚invitus' Daničić). Zak. duš. pam. šaf. 35. 49. Ako li bi grihom ubio Poljičanin Poljičanina. Stat. poļ. ark. 5, 253. Grijehom od zgode kad bi svijet od zgar pao pod slane te vode. M. Vetranić 1, 126. Ako ti po grijehu prišlo, da zloba ļudska kori mene, pusti ju da prohodi. F. Lukarević 3. — *u ovom primjeru stoji* grijeh *prema grč.* ἁμάρτημα *i lat.* peccatum: Ovo ime ‚grih' more se razumiti obćeno govoreći svako pomaŋkaŋe u stvarma naravnim, ļuskim i božanstvenim. tako kad se čovik po naravi rodi nakazan, na priliku imajući tri ruke, oli dvi glave, zove se grih oli pomaŋkaŋe od naravi (‚monstrum peccatum naturae dicitur . . .'). Kad čovik pomaŋka u svomu zanatu oli dilovaŋu, na priliku, kad učini zlo jednu aļinu, jedan sud, jednu priliku etc. protiva zanatu i načinom od istoga zove se grih oli pomaŋkaŋe ļusko u stvarma od zanata (‚error in imagine vel aliquo artificio dicitur peccatum artis . . .'). M. Dobretić 194. — *b) po teologičnom smislu, što se učini protiva Božjega zakona. aa) uopće.* Vъse što bude bezъ grêha, vъse smъ radъ učiniti. Spom. sr. 1, 121. (1414). Poznavši svoje teške grihe. Korizm. 61b. O griše prokleti! 55b. Veći je grijeh tanac voditi nego orati i kopati. Zborn. 164a. Griha i zle sreće svak ima na sviti. M. Držić 90. Kći ti se namrije glada, nije li ti grijeh? 193. Oto nas naš grijeh dovede u ove strane. 319. Upadati z grijeha na grijeh i sa zla na gore. M. Divković, bes. 292b. Grih mi se j' utopit. Đ. Baraković, vil. 330. Jaoh, i duh moj z grijeha prika nad mnom ciča u žalosti. I. Gundulić 207. Grisi i zlobe moje. M. Jerković 12. Ako hoćeš, Gospodine, pedipsati mene za ispuńenje grihov mojih. 100. Zloće ke ju smrtno more i grijeh ki joj dušu rije. I. V. Bunić, mand. 10. Grišniku kreatu grdobnih grihov. P. Radovčić, nač. 168. Poznat gdi je grije. I. Ančić, svit. xiii. Grijeh jednoga sve selo plaća. (D). Poslov. danič. 25. O nenavidosti, grišo prokleti! J. Banovac, pripov. 234. Boga uvriditi grijom. F. Lastrić, ned. 209. Grijeh naj maŋi zlo je naj veće. (Z). Poslov. danič. 25. Da sam ga tolicijem grijesima uvrijedio. Misli. 17. Ako ti kažem grijeh, neću grješnika. Nar. posl. vuk. 9. Grijeh ide iz usta, a ne u usta. Grijeh kaže, a u grijeh lažo. (U Crnoj Gorj). 46. Koliko znao toliko grija imao! 145. Negov grej na ńegov vrat. Prilozi za ist. golub. 5, 133. (1804). Pop grešnika za grehove pita. P. Petrović, gor. vijen. 30. Blago zakopano koje se može bez grijeha prisvojiti. V. Bogišić, zborn. 408. Što je viši grijeh, dičnije je oproštenje. S. Ļubiša, prip. 259. — *bb) različite su vrste grijeha. aaa) istočni.* Budući on otrovan grihom istočnim. P. Radovčić, nač. 213. Upast no mogaše u zlo grijeha istočnoga. J. Kavańin 519a. Grijeh istočni ‚labes originalis'. A. d. Bella, rječ. 549a. Od slabosti naše naravi, koja je po istočnom grihu raŋena. J. Banovac, razg. 22. Istočni grih zove se oni u komu se radamo svi kolici. M. Dobretić 194. — Ne ima'ući grijeha ni od iztoke. J. Kavańin 518b. — Zašto grih narodni s krstom opira se. F. Glavinić, cvit. 14a. Poškropļenje jest uzmožno od griha narodnoga očistiti. 103a. — Po grihu bo Adamovu zaslužismo muku ovu. V. Došen 42b. — *bbb) po veličini.* Veliki grijeh ‚delictum ingens'. A. d. Bella, rječ. 549a. Priļubodinstvo nije samo velik grik u sebi . . . J. Banovac, razg. 105. Drugi grisi svi ostali, bud' veliki, budi mali. V. Došen 135a. Teški grijeh ‚delictum ingens'. A. d. Bella, rječ. 549a. Počińu 7 smrtnijeh grijeha. Zborn. 166a. Sa svijeh sedam smrtnijeh grijeha svoju naprti dušu hudu. J. Kavańin 53a. Ah prokleti griše smrtni! F. Lastrić, ned. 83. Smrtne i pogane grihe. M. Dobretić 72. Potop . . radi griha umrlih na ovi svit bi propušćen. F. Glavinić, cvit. xiii. Od svijeh sedam mrtvijeh grijeha. J. Kavańin 59a. Grijeh pogubni ‚crimen lethale'. A. d. Bella, rječ. 549a. Od poglavnijeh grijeha sedam. J. Kavańin 417a. Sedam griha poglavnih. Ant. Kadčić 229. Sablast griha na sedam glavni griha razdiļenoga. V. Došen 1. Grijesi poglaviti oliti smrtni. J. Matović 247. Koji jesu podložni grijesima poglavitijema. 255. — Odpušćenje malih grihov. Naručn. 35b. Mali grijeh ‚crimen veniale'. A. d. Bella, rječ. 549a. Tko se ne čuva od griha maloga, mal' po malo pada u veliki. J. Banovac, razg. 194. Odpušteńe grijeha maloga i grijeha smrtnoga. J. Matović 501. Koji čini ove grihe venijale, ne pogrđuje Boga š ńima. J. Banovac, razg. 194. Hodotajni ili mali grihi. F. Glavinić, cvit. 14b. Oni ki grih hodotajni učinihu. 16b. Drugo jer se ovi grisi čine lagani, lako se oprašćaju. J. Banovac, razg. 193. Mučnije se pak čuvati od griha lakoga iliti maloga. 193. Ovi sakramenat očisti dušu od griha laki. 230. Grijeh prostni ‚crimen veniale'. A. d. Bella, rječ. 549a. Ispovidajte se u često ne samo od griha smrtnih, dali i prosnih. J. Banovac, razg. 195. Nije grih smrtni nego prostni. F. Lastrić, ned. 115. Prošteńe griha svakdańih oliti prostnih. Ant. Kadčić 156. Ni na oprostne grijehe lesto nemoj vazda spravan biti. J. Kavańin 5a. Grijesi mańi i oprostivi. J. Matović 217. Grih mali oli ti odpuštļivi. M. Zoričić, osm. 26. — *ccc) po načinu kako se griješi.* Ne bi ih tegnuo nigda potenijem (!) grijehom. Pril. jag. ark. 9, 72. (1520). Poteži se u niku zločestu ogńicu griha putenoga. J. Banovac, razg. 104. Grih puteni potamńiva razum. M. Zoričić, osm. 111. Sa svim da ju ispovidnik pita i od griha puteni. M. Dobretić 76. Grih mesovni oli ti puteni. Ant. Kadčić 231. Ne učini grijeh bludni. N. Rańina 62b. exod. 20, 14. Bludni grijeh ‚libido'. A. d. Bella, rječ. 437b. Učinio sam grih bludni s ženskom glavom. Ant. Kadčić 196. Učini jedan grih od bluda. P. Radovčić, nač. 510. To 'e grijeh kleti od razbluđe. J. Kavańin 6a. Ne učini nečisti grijeh. N. Rańina 32a. paul. rom. 13, 9. Od griha nečistoga svake vrste. Ant. Kadčić 43. Vrh toga je obadena nepoštenijem grijehom kriva. G. Palmotić 1, 363. Grih sodomski. Stat. poļ. ark. 5, 284. Koji čine priveliki i smrđeći grijeh suprotiva naravi. M. Orbin 256. — Svetogrdnijeh al' s grjehova poslije toga dogodi se. J. Kavańin 230. — To je grih suprot osmo zapovidi. M. A. Reļković, sabr. 38. — *ddd) po drugijem različitima.* Grijeh običajni ‚peccatum habituale'. A. d. Bella, rječ. 549a. Djelotvorni grijeh; grijeh

djelom učińen; grijeh sadańi ‚peccato attuale' ‚peccatum actionis'. A. d. Bella, rječ. 549a. Grijeh sadańi. I. A. Nenadić, nauk. 36. — *(Grih)* razdiļuje se u grih naravni i u grih bogoslovni: grih naravni zove se oni koji je protiva zakonu naravnomu... i zove se ‚peccatum philosophicum'; grih bogoslovni jest oni koji je protiva zakonu Božijemu... i zove se od naučitêļâ ‚peccatum theologicum'. M. Dobretić 197. — Milost Boga, koja se gubi grijesmi telesnijema. A. Gučetić, roz. jez. 12. Griha tilesni sotona ne čini. V. Došen IV. — Grijeh uzdržan, zadržan; grijeh ustavļen odriješenju biskupovu, papinu etc. ‚casus reservatus'. A. d. Bella, rječ. 175b. — *cc) postańe grijeha. aaa) grijeh se čini, tvori, griješi itd.* Ako bi š ńu učinil grih. Naručn. 88a. Smrtni grih učinit za ništor ne imaš. P. Hektorović 40. Koji čine takovi grehove. Š. Budinić, sum. 137b. Tko troj grijeh učini. J. Kavańin 430b. Čine grihe i svake opačine. J. Banovac, razg. 31. Ne učinivši nikakova griha. F. Lastrić, test. 39a. Zato tko grih činit hoće. V. Došen 145a. Da si sam one grihe činio. M. A. Reļković, sat. A8b. Ovih griha nije učinio za dva miseca. M. Dobretić 107. Jesam težak grije učinio. Nar. pjes. vuk. 2, 90. — Mnoge ine grêhe stvori. Pril. jag. ark. 9, 90. (1468). Koji *(grijeh)* sam satvoril. N. Dimitrović 34. Na sto načina proć ńemu *(Bogu)* tvorih grih. 81. Od onijeh ki hoće pri' umrijet nego taj stvorit grijeh. N. Naļešković 2, 34. Lupež taj, koga rih, da uboga pokrade, stvori li koji grih? D. Rańina 67b. Pokli tolik grih nam stvori, da zakletvom tempal sori. P. Hektorović (?) 106. Grijeh stvaramo u slobodi. J. Kavańin 426b. Tvorih grijehe, mislih zlobe. 444a. — Grijehe koje svaki dan ļudi griješe. M. Orbin 35. Al' ga nisam pitao za carstvo, već za grije što je sagr'ješio. Nar. pjes. vuk. 2, 191—192. — Začeti grijeh ‚peccare, commettere o far peccato' ‚pecco'. A. d. Bella, rječ. 549a. — Koji druge grihe slide. V. Došen 73a. — *bbb) u grijeh se pada, upada, čeļade se u grijeh zapleće, grijehom se oskvrńuje itd.* Veće ću cić ovijeh večeras upasti u trista smrtnijeh grijeh. N. Naļešković 1, 254. Ako je mnogo puta upao u isti grijeh. S. Matijević 22. U svaki grih lasno upade. I. Grlićić XVI. Čuvajte se od nepošteni' razgovori, jer ćete pasti u grih. J. Banovac, razg. 65. Tko želi u grihe ne upadati, zovi Isusa u pomoć. 70. Zašto po pristupļońu zapovidi upada u grih. 200. Ne daj mi u grih padnut. J. Filipović 1, 158a. U kakove grijehe običaje upletati se. S. Matijević 29. U grijeh se zaplesti ‚largitor peccare'. A. d. Bella, rječ. 549a. — Ne povratiti se u napridak na grih. Ant. Kadčić 230. — Ockvrniti se grijehom ‚pecco'. A. d. Bella, rječ. 549a. — Podjarmiti dušu grijehom ‚pecco'. 549a. — S toga na se grijehe prti. J. Kavańin 434a. — Da teškim htiše grihom sagrišiti. A. Vitaļić, ost. 397. Griši li on grihom od nenavidosti. M. Dobretić 210. — Da se ili grisim smradi. V. Došen 9a. — *dd) čeļade se na grijeh navodi, dovodi, potiče itd.* Na grijeh navodeći. M. Divković, bes. 27b. Riči nepoštene koje mogu drugoga na grih navesti. J. Banovac, razg. 64. — Koje su ga *(prigode)* mogle dovesti na grih. Ant. Kadčić 249. — Djavaosko poticanje na grih puteni. 316. — Prignuti na bludnost ali na grijeh puteni. S. Matijević 14. — Napastovati na grih u svetoj ispovidi. Ant. Kadčić 334. — Rinujući nas u grih bez našega ositeńa. 205. — *ee) grešnik je u grijehu, stoji, živi itd. u grijehu.* Ako je *(nemoćnik)* u grisih, odpustiti će mu se. I. Bandulavić 264a. jac. 5, 15. Ma što ti je ono mučno, da kada znadeš, da si u grihu smrtnom, nećeš da se ispovidiš. J. Banovac, razg. 101. Da je u kakvima grisima smrtnima. B. Leaković, nauk. 206. — Paval u grihu staše nevere. F. Glavinić, cvit. 36a. — Pribivati, stati u smrtnomu grijehu ‚mortali peccato teneri'. A. d. Bella, rječ. 549a. — Ako bi se tko naša u grihu nepodobnu. Stat. poļ. ark. 5, 284. — Živjeti u grijehu ‚mortali peccato tenori'. A. d. Bella, rječ. 549a. — Vazda bih ležal u smradu i u grihu. M. Jerković 38. — Toli se ma pamet u grijesih zaplela. N. Dimitrović 37. U grijesih ere sam zapleten oda svud. N. Naļešković 1, 114. — Lupež, koji s Isukrstom bi propet, premda vas u grisi biše ogriznuo. J. Banovac, razg. 18. — Jere smo jak kami otvrdnul' u grijesih. N. Dimitrović 35. — *napréen je, pritisnut grijesima, ima grijeh na sebi itd.* Ļudi, ki nisu obrimeńeni grisi. Aleks. jag. star. 3, 256. Od tužnoga stanja srca grisi naprćena. A. Georgiceo, pril. 15. — I pritisnut od grjehova. J. Kavańin 19a. — Koga veruga grihov stiska. L. Terzić (B. Pavlović) 2. — Misnik scineći, da na sebi imadiše koji težak grih. J. Banovac, razg. 63. Imajući na duši jedan grih. Ant. Kadčić 268. — *grijeh prebiva u duši itd.* Ako u ńoj *(duši)* grih pribiva. V. Došen 23a. — *ff) tuđi se grijeh može uzeti na svoju dušu.* Vas taj grih ja ću sam vazeti vrh sebe. H. Lucić 197. Uzimļe na svoju dušu ńiove grihe. M. Dobretić 99. — *gg) čovjek ispovijeda grijeh, ispovijeda se od grijeha, na ispovijedi ga kaže, otkriva, javļa, očituje itd.* Svaki svoje izpovjedi grije. And. Kačić, razg. 159a. Pristupi i ispovijedaj grehove, koje si učinio. S. Ļubiša, prip. 222. — Od ovoga se grija neću ispovidjeti. M. Divković, nauk. 281b. Da se ispovidi od svoga tamnoga griha. Ant. Kadčić 157. — Da mu, sinko, sve grehove kažeš. Pjev. crn. 64b. Izreći pravo i čisto svoj grih. Ant. Kadčić 194. — Poče Grujo da svoj grijeh otkrijeva. S. Ļubiša, prip. 145. — Svaki grih istanovice objaviti. Ant. Kadčić 215. — Da očituje grije na ispovidi. M. Zoričić, osm. 86. Očitova grije opake. And. Kačić, kor. 37. — Kad pokornik svoje grihe otvora ispovidniku. Ant. Kadčić 330. — *hh) čeļade se kaje (od) grijeha, čini pokoru za grijeh, plače, žali grijeh itd.* Koji se kaju svojije griova. M. Divković, nauk. 281b. Tu da od grijeha mojih se kaju. J. Kavańin 311b. Da se svaki kaje od grijeha učińenijeh. J. Matović 161. — Sveti život provede, čineći pokoru žestoku za svoje grihe. And. Kačić, razg. 65. — Da pokorni sve budemo grih plakati. P. Knežević, živ. 21. Plakati grihe prošaste. M. Dobretić 108. — Pokajna grijehe žali svojim suzama. J. Kavańin 181b. — *ii) čeļade ostavļa, pušta grijeh, uklańa se od grijeha itd.* U koje godi vrijeme i u koji godi čas mi ostavimo grijehe. M. Divković, bes. 7b. Ostav' grijehe i nesklade. J. Kavańin 168b. — Da budem pustiti svršeno grjehove. N. Naļešković 1, 149. Čovječe, pusti grijeh. I. Đorđić, salt. 440. — Kriposti sliditi i od grihov uklonit se. F. Glavinić, cvit. XVII. — *kk) grijeh se prašta, oprašta, otpušta, odnosi, pere, tare itd.* Milosti prose i proštenije grêhomь. Mon. serb. 67. (1305—1307). Gdi se onamo praščaju grihi? F. Glavinić, cvit. 14a. Moj Jezuse, grijeh mi oprosti. J. R. Gučetić 15. Opraštaju se grijesi mańi i oprostivi. J. Matović 217. I Bog će mi greha oprostiti. Nar. pjes. vuk. 2, 8. Te je caru greke oprostio. 2, 95. Bog grijeh! (ili:) Bog grjehove a car dugove! (Odgovori se kad ko reče kome za što: oprosti! U Boci i u Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 17. Dug neplaćen, grijeh neoprošten. 71. — Bog ti odpusti grêhi. Mon. croat. 94. (1463). Komu od-

pustite grijehe, da mu su odpušteni, a komu zavežete, da mu su zavezani. M. Divković, bes. 6ab. Da mu odpusti grihe. P. Radovčić, nač. 178. — Odnese Bog grihe tvoje. A. Georgiceo, pril. 42. Koji odnosi grijeh od svijeta. S. Rosa 49a. — Evo jagańac Božji, ovo koji odnima grijehe svijeta. M. Divković, bes. 13b. — U krv mi opra grijeh iztočni. J. Kavańin 15a. Jere je ktio oprati grijehe naše. J. Matović 102. — Grisi zatrveni po tvomu odpuštenju. I. Bandulavić 124b. Kajte se i obratite se, da se potaru grisi vaši. 141a. act. ap. 3, 19. — Jerbo je Isukrst platio dug za ńih smrsivši ńih grijehe. M. Orbin 80. Pomrsi plemenitom krvju tvojom sve grihe moje. P. Radovčić, nač. 270. Pomrsiti grihe mrzeći na ńe. Ant. Kadčić 182. — S ńom stari otci sva vršiše, pučke i grihe pomrčiše. J. Kavańin 337a. — Na uzdah srce mê pospiješi, jeda mi se grijeh odriješi. J. Kavańin 88b. Mandaline nij' li Isus grijeh odrišio? 337a. — Možebit bi pravo bilo, da se grijeh ńe već ne liječi. I. V. Bunić, mand. 3. — Pa da poje kaluđeri za te, nebi tvoga grijeha otkajali. Osvetn. 2, 138. — *čeľade se oprašta, ostoji, čisti itd. (od) grijeha.* Simeun se grija oprostio. Nar. pjes. vuk. 2, 70. Onda ćeš se greka oprostiti. 2, 74. — Ne bih li se grija ostavio. Nar. pjes. vuk. 1, 612. Tako ćeš se grija ostajati. 2, 91. — Oprańe tila zlamenuje očišteńe duše od griha istočnoga. J. Banovac, razg. 198. Ovako čineći, od grija ćeš bit očišćen. J. Filipović, prip. 1, 158a. Kršteńe čisti dušu od grijeha istočnoga. T. Ivanović 73. — Isukrste, za ćovjeka sloboditi ti od grijeha huda. J. R. Gučetić 12. Oslobojen od grjehovi. J. Kavańin 484a. Jeda bi se od grija oslobodili. M. Zoričić, osm. VIII. — Spasen učiniće puok svoj od grijeha ńih. N. Rańina 20b. matth. 1, 21. — *amo može spadati i ovo:* Bogъ posla svoga jedinagoo sina, da svojo izbavi iz grijeha. Mon. serb. 465. (1454). — *ll) čeľadetu se što prima za grijeh, uzimľe, stavľa, upisuje u grijeh.* Ne primi ovo ńimi za grih. I. Bandulavić 13a. act. ap. 7, 59. Ne prim' to za grih. Đ. Baraković, vil. 164. — Otpravjenicima u grijeh uzeće. S. Rosa 139b. — Ne stavľa im u grijeh. 74b. — Da Bog u grijeh ne upiše! Nar. posl. vuk. 48. Bože mi ne upiši u grijeh. S. Ľubiša, prip. 217. — *mm) čeľade je dužno što činiti pod grijeh (vidi kod* pod). *(Korizmu)* svaki verni kršćenik pod smrtni grih postiti ima. F. Glavinić, cvit. 60a. Naučiteļi ponukuju, da muž i žena uzdrže se u blagdane i postove, ne pod smrtni grih, već ako se može. J. Banovac, razg. 81. Nikoji su odgovori ne pod grih zadužujući. A. Kanižlić, kam. 151. Svak je dužan pod grijeh, da svoje posle progleda. M. Pavlinović, rad. 121. — *nn) naš narod shvaća uživańe između muške i ženske strane, i kad je dopušteno i zakonito, kao grijeh, te po tome se kaže* po grijehu otac, sin *itd. o zakonitome ocu, sinu.* Ni po greku stara roditeļa. (‚Po greku' (po grijehu) roditeļ znači ‚pravi otac'. Ovdje se pokazuje znak narodnoga mišļeńa, da je grijeh i ‚ženiti se'. Ja sam slušao od oca jednoga velikog gospodara gdje govori za svoga sina: ‚On je moj po grijehu sin, ali ga meni sad vaļa slušati'. Vuk). Nar. pjes. vuk. 2, 316. Oj Stojane, moj po gr'jehu sine! Ni po grijehu staro roditeļe. Poočime, bez grijeha babo! V. Bogišić, zborn. 207. Moj po grijehu brate. V. Vrčević, niz. 68. — *u ovom primjeru* sin bez grijeha *može biti da nasuprot znači: zakoniti, ali može biti da znači: nedužni, pravedni.* Zaklinamь tebe, gospodina i sina mi bez grêha (‚grьha') vojevodu Stopana. Mon. serb. 417. (1442). — *c) nalazi se gdjegdje* grijeh *kao ono čim se vrijeđa i čeľade (ne samo Bog).* Jeda li satvorih proć tebi do danas naj mańi koji grijeh? N. Naļešković 2, 121. Što su pali u ovake grijehe protiv naroda svojega. Vuk, kovč. 14. — *d) vrag, đavo (da mu se ne reče pravo ime).* Kada su me na te nanesli grijesi. Pril. jag. ark. 9, 129. (1468). Ki te hudi grijeh potače za gusara vijerat mene? G. Palmotić 2, 113. Pođi, griješe, (od mene)! (Kad koga nađe kaka bijeda). Nar. posl. vuk. 252. Podi, griješe, od mene i od moje duše! *u Dubrovniku.* P. Budmani. (U Boci) kad kako čeľade pobjesni, kaže se: ‚grijeh je u ńemu', t. j. đavo. Vuk, rječ. *kod* grijeh. Nanese me neki grijeh, da ovdje ludo poginem. S. Ľubiša, prip. 20. Šćepanu ne dade grijeh da muči. 109. ‚Prođi se, griješe, da te anatema!' odgovori Vuk Arbanasu. 175. Donese grijeh Brđanina u selo. 199. Prelasti me grijeh da poslušam kneza. 205.

GRIJEHA, *f. vidi* grijeh. — *Samo na jednom mjestu* XV *vijeka* (griha), *ali može biti da ne treba shvatiti kao nom. sing. nego kao gen. sing.; tad bi spadalo pod* grijeh. Htit čarati griha je velika. M. Marulić 134.

GRIJÈŠAC, grijèšca, *m. dem.* grijeh. — *U Stulićevu rječniku.*

GRIJÈŠAK, grijèška, *m. dem.* grijeh. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka:* Za ovi griješak i neurednos tako malu primio je dvije pedepse. B. Zuzeri 145.

GRĬJEŠAN, grĭješna, *adj. vidi* grešan.

GRIJEŠATI, griješam, *impf. griješiti.* — *Od* XVI *vijeka (vidi* a, *b)), a između rječnika u Stulićevu:* grišati, griješati, v. griješiti *s dodatkom da je uzeto iz misala.*

a. *neprelazno. a) vidi* griješiti, 1. a. Koja dobro puškom strijeļaju, strijeļaju a ne griješaju. Pjev. crn. 262b. — *b) vidi* griješiti, 1, b. U kih *(skladanjih)* ako grišam, jer ličce gizdavo tvoje ne uzvišam, koliko jest pravo. H. Lucić 212. Smrtno griješaš pijanstvom. B. Kašić, zrc. 120. Ne daj mi u napridak grišati. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 30. Bože, koga providjenje u svojoj naredbi ne griša. L. Terzić 284.

b. *prelazno.*

a) aktivno, vidi griješiti, 2, a, *a).* A rana skrovita mo'e srce ne griša. Đ. Baraković, vil. 35. Nikogar ne griša ki mu je protiva. 37.

b) sa se, *vidi* griješiti, 2, b. Da im uzroka da kunu, prokliňaju i tako da se griješaju. I. A. Nenadić, nauk. 123.

GRIJÈŠÊŃE, *n. djelo kojijem se griješi.* — *Stariji je oblik* griješenje. — *Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Na iskupļenje ńih griješenja. N. Rańina 80a. paul. hebr. 9, 15. Tko da se Bogu pomoli za griješenje svoje? N. Dimitrović 35. Odpuštenje od sńh grišenja. B. Kašić, rit. 289. Koji s' očitniku grišenja sva prostil. A. Georgiceo, nasl. 346.

GRIJÈŠILAC, grijèšioca, *m. čovjek koji griješi.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gdje stoji grijèškom* grijošioc). Niti grišilac može oženit se one bludnice materju. I. Ančić, ogl. 174.

GRIJÈŠILO, *n. grijeh.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Skiniti grišilo s dušica. Nadod. 66.

GRIJÈŠIONICA, *f. žensko čeľade što griješi.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GRIJÈŠIONÎK, *m. vidi* grijošilac. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GRIJÈŠITI, grĭješîm, *impf.* errare, peccare,

činiti grijeh, činiti grijehe. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grȉješȁh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* grȉješî, *u part. praet. pass.* grȉješen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — -ije- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê; *u ístočnom je* e (é *prema* ijè: gréšiti; ê *prema* ȉje: grêšîm), *u zapadnom* i (í *prema* ijè: grišiti; î *prema* ȉje: grîšîm). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grêšiti, *rus.* грѣшить, *češ.* hřešiti, *poļ.* grzeszyć. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚errare; peccare‘), *u Mikaļinu* (griješiti, privariti se ‚erro, praevaricor‘; griješiti, zlo učiniti ‚pecco, delinquo‘ *itd.), u Belinu* (‚pecco‘ 548b), *u Bjelostjenčevu* (‚pecco, delinquo‘ *itd.), u Voltiģijinu* (‚peccare, trasgredire‘ ‚sündigen‘), *u Stulićevu* (‚peccare, errare, delinquere‘), *u Vukovu* (‚sündigen‘ ‚peccare‘), *u Daničićevu* (grêšiti ‚peccare; peccatis onerare‘).

1. *neprelazno.*

a. errare, non ferire, labi, *ne pogađati, ne zgađati u ono na što se smjera, promašati, isporedi* grijeh, *a).* — *pf.:* pogriješiti. *a) u pravom smislu.* Oh lipo ti biše meni pogledati, kad riba ploviše, gdi ju on zamlati ... čudo sam vidio prohodeć oni kraj, jednom je grišio, ne veće, večer taj. P. Hektorović 48. Kapitan kamen u Kandida hiti, i griši, ter sudca u obraz udri. F. Glavinić, cvit. 70b. — *b) u prenesenom smislu. aa) ne pogađati u mišļeńu, u suđeńu, u gatańu itd.* Čul si, ča nahode po zvizdah ki znaju, ki potop od vode u skori pravļaju ... jaoh, ako ńih sudi ne griše u temu, imanje čto prudi? trudimo se čemu? H. Lucić 269. — *bb) kao zaći, zalutati u prenesenom (i moralnom) smislu.* Kъde zajde jedanъ dobarъ i razumanъ človêkъ, zajde i grêši u mnogu. Spom. sr. 1, 163. (1422). — *cc) u ovom primjeru kao da* ne griješiti *znači: ići za rukom.* I videć da mu stvor van djela ne griješi. D. Rańina 22a.

b. peccare, *činiti grijeh, grijehe, upadati u grijeh, u grijehe, vidi* grijeh, *b). a) uopće.* Da taj griješi od nevijerstva. M. Orbin 173. Da griši puteno svetom kraļicom. I. Ančić, svit. 23. Zakon zapovida: ne ubij, ne griši bludno. J. Banovac, razg. 39. Već nećemo sagrišiti kako dosad grišili smo. P. Knežević, živ. 22. Grišiti poče. And. Kačić, kor. 101. A grišiti neka bude lako. M. A. Reļković, sat. C8a. Grišnici koji su običajni grišit svaki dan. M. Dobretić 146. I sveti su griješili, pa su se opet svetili (jer su se kajali). Nar. posl. vuk. 104. Ko se suda boji a od suda straši, taj i ne griješi. Pravdonoša. 1852. 10. — *b) često o bludnom griješeńu i kad se ne dodaje adv.* bludno, *te onda obično uz prijedlog* s *s instr.* Opake djevice i oni koji su s ńima zajedno griješili. M. Orbin 254. Jedan, premda mu znadijaše žena, grišaše s drugom ženom. M. Zoričić, zrc. 58. Drži službenicu u kući s kojom griši. M. Dobretić 78. Ne samo što je griješio s drugima, nego se i prvoj ženi povraćao. Vuk, dan. 1, 93. — *c) način (grijeh, djelo) kojijem se griješi može biti u instr.* Ko ne griješiš zlim djelima. J. Kavańin 169b. Griši li on grihom od nenavidosti? M. Dobretić 210. Grijesima svojim, kojim griješahu, dražiše ga. Đ. Daničić, 1car. 14, 22. — *d) kad se izriče, ko (Bog, čeļade) ili što (zakon) vrijeđa se griješeńem, ono može biti: aa) u dat.* Oni Bogu smrtno griješe. V. M. Gučetić 68. Ko kriva žali, pravom griješi. Nar. posl. vuk. 144. — *bb) s prijedlogom* prema. Griješi li prema zapovijedi Božjoj? I. A. Nenadić, nauk. 119. Prema ovomu zakonu ne griješi. J. Matović 424. Bog jest oni prema komu se griješi. 499. — *cc) s prijedlogom* protiv (protiva, proć). Svaki čas proć tebi griješeći, Bože moj. N. Dimitrović 40. Griješeći po svak čas protiva višńemu. 105. — *dd) u acc. s prijedlogom* o. Griješiše o tvoje zakone. Đ. Daničić, nemij. 9, 29. — *ńešto je drugo ovdje loc. s* o: Ne imate ob čem živiti a imate o čem grišiti. J. Banovac, pred. 108. — *ee) u acc. s prijedlogom* u *(samo na jednom mjestu).* Nisam li vam rekao, da ne grišite u brata? E. Pavić, ogl. 87.

2. *prelazno.*

a. *aktivno.*

a) ne pogađati, promašati, isporedi 1, a. *aa) u pravom smislu.* Čistosrid hitaje cokulom dovrže, ne griši mu boka. M. Marulić 255. Toli je *(zvijer)* griješiti uzbude stril tvoja ... D. Rańina 19b. Tako striļahu, da ništor rukami svojimi ne grišahu. Aleks. jag. star. 3, 286. — *u ovom primjeru metaforički (sa značeńem: izostaviti, ne spomińati?):* Malo da hiteći ne griših dar oni naj lipši, naj veći, ki t' Venus pokloni. H. Lucić 289. — *bb) od značeńa promašati preneseno na mimolaziti (u širem smislu).* Tuj muku nitkore ne more grišiti razmi obrani. Tondal. star. 4, 112. Ne može nas toj griješiti. Zborn. 28a. Pripravan budući da me znoj ne griši, doklo se goruć moj pohlep utiši. Đ. Baraković, vil. 22. On vesel zač ga gost tač slavan ne griši. jar. 62. Grišnika ne griši za grih pakal doli, grišnik ne uzkrisi nikadar odtoli. 112. — *cc) s objektom* put: *saći s puta, zalutati.* Puta ne griši. Đ. Baraković, vil. 104. Pravi put griši. jar. 64. Mnogi griše pravi put raja. S. Badrić, ukaz. 65.

b) griješiti stvar, griješiti grijeh *isto je što činiti grijeh.* Nu cijenim, da nigdar, odkli sam tvoj bio, nećeš nać', jednu stvar da ti sam griješio. N. Naļešković 2, 114. Grijehe koje svaki dan ļudi griješe. M. Orbin 35. Koje *(grijehe)* ļudi običaj imaju griješiti i činiti očito. J. Matović 257.

c) vrijeđati. aa) objekat je čeļade. Nu vrijeme što prješi i hrli leteći, nitkor ga ne griješi, krivi sud čineći, zač vrijeme nije uzrok ... ako je kratak rok našega života. M. Vetranić 1, 269. — *bb) objekat je zakon, zapovijed itd.* Pazi da ne griši zapovid razliku. Đ. Baraković, vil. 53.

d) griješiti dušu *(naprtiti na ńu grijeh) često se upotrebļava sa značeńem: griješiti uopće, a osobito kad se s kim nepravedno radi.* Molimo, budi ti milostь ne grêšiti dušu. Spom. sr. 1, 129. (1415). Togaj rad, gospoje, ne griješi dušice, srdašce er moje puno je tužice. N. Naļešković 2, 77. Ne griješi tvu dušu o meni. M. Držić 83. Griješiti dušu ‚animam suam laedere‘. A. d. Bella, rječ. 521b. Ne govor'te o mom roditeļu, ne govor'te, ne griješ'te duše. Nar. pjes. vuk. 2, 101. Ne vješaj se, ne griješi duše. 3, 200. Griješiti dušu: nije tako, brate, ne griješi duše (kad se misli da ko govori što krivo). Vuk, rječn. *kod* griješiti. — *slično je ovome i* griješiti ruku. Da na tebe ne griješim ruke. Pjev. crn. 44b. Eda m' nije desnicu griješiti ruku. 198a.

e) u jednom primjeru znači: činiti grešnijem, ali po subjektu i objektu drukčije nego kod d): Jizbine, ako nisu zabrańene, ne griše čovika. I. Ančić, vrat. 65. — *amo može biti da spada i ovaj primjer:* No jesu l' se bule preobule, da ne skaču bose po kameńu da Pipere jutros ne griješe? Ogled. sr. 236.

b. *sa* se, *refleksivno. značeńe je kao kod* griješiti (1, b). — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (grešim se ‚suspicor‘), *u Jambrešićevu* (grešim se na koga ‚suspicor, suspicio‘), *u Vukovu* (1. ‚sündigen‘ ‚peccare‘. 2. o koga ‚gegen jemand sündigen‘ ‚peccare erga aliquem‘). *a) uopće.* A i da hoćeš, ne dam ti se ja griješiti. Pravdonoša.

1852. 3. Ne daj da se griješi zemļa. Đ. Daničić, 5 mojs. 24, 4. — *b) može se izreći, ko se vrijeđa grijehom: aa) dativom.* I da se on ńoj ne griješi. Nar. prip. vrč. 110. — *bb) instrumentalom.* Što se mrtvim griješiš hajdukom? Pjev. crn. 92ᵇ. — *cc) akuzativom s prijedlogom o.* Kad se griješite o braću, o Hrista se griješite. Vuk, pavl. 1kor. 8, 12. Nemojte se griješiti o dijete. Đ. Daničić, 1mojs. 42, 22. *vidi i u Vukovu rječniku.* — *dd) instrumentalom s prijedlogom s.* Ja se s tobom neću griješiti na so i hļeb. S. Ļubiša, prip. 44. Nijesam ja od udaje, no se sa mnom ne griješite. 79.

GRĬJEŠKA, *f. ono što se pogriješi.* — *S ovakijem značeńem uopće u jednom primjeru* XVI *vijeka:* Ako kakova greška za profont vojske bude, hoće vaš uzrok i krivica biti. Mon. croat. 294. (1592). *za opće značeńe u naše vrijeme dolazi samo instrumental adverbijalno, vidi u Vukovu rječniku:* griješkom, vide nehotice. *Daničić (a i ja za ńim) u ovome rječniku upotrebļava* griješkom *i sa značeńem: krivo, nepravo, protiv zakona, zlo; tako i* štamparskom griješkom. — *U svijem padežima dolazi u naše vrijeme samo s ńekijem osobitijem značeńem, vidi u Vukovu rječniku:* griješka, kad se uvodeći u brdo preskoči jedan zubac.

GRIJEVO *(ili* Grevo?, *isporedi* Greva), *n. ime selu.* — *Prije našega vremena.* Grêvo (selo). S. Novaković, pom. 131.

GRIJNUTI, grijnem, *pf.* grijati. — *isporedi* 1. granuti. — *U ugarskijeh Hrvata.* Sunce je grijnulo. Jačke. 18.

GRIĻE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Griļu. Sr. nov. 1869. 588.

GRĬMA, *f. vrsta male ribe. isporedi* grimica. *a) vrsta srdjele. u Mikaļinu rječniku* (‚ghrimme' *što bi trebalo čitati* grme, *ali će drugo* r *biti štamparskom griješkom) kod* oļige, *i u Stulićevu* ‚alice, sorta di sardella' ‚alec'. — *b) mala, sitna riba uopće.* Grima (la marida). Na Šipanu. Razumije se i po sebi da se može rijeti gerica, srdjelica, ako malu vrstu hoće se tijem naznačiti. L. Zore, rib. ark. 10, 340.

GRIMAČA, *f. vidi* Grmača.

GRĬMÂR, *m. ribar što lovi grime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* L. Zore, rib. ark. 10, 359.

GRIMČEVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Za ńim Turc Grimčević Osmane. Pjev. crn. 142ᵃ. — *U drugoj pjesmi* Grinčević. Jedno bješe Grinčević Osmane. 151ᵇ.

GRĬMICA, *f. a) dem.* grima. — *u naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu:* mala grima. — *doluzi već u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka gdje se kaže čeļadetu kao od miła.* Mrvo, moja grimico, od kojih se prikle čine. M. Držić 411. — *b) u Vukovu rječniku:* vide griznica *s dodatkom da se govori na Korčuli.*

GRĬMÎS, *m. vidi* grimiz. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltiġijinu* (‚porpora; coccola per tingere in rosso' ‚purpurfarbe'). Nima vońi ni grimisa. B. Armolušić 8.

GRĬMÎSAN, grîmîsna, *adj. vidi* grimizan. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiġijinu* (grimisni ‚porporino' ‚purpurfärbig'). Grimisnu apostolsku odiću nositi počešo. A. d. Costa 1, 24.

1. GRĬMÎZ, *m.* purpura, *sukno vrlo živahne crvene boje (uprav s kojom je i malo modre pomiješano; drugo je skerlet). — Od arap.* qermez, *skerlet, ali preko romanskijeh jezika, isporedi tal.* chermisi, cremisi, *erven, šitkov, franc.* cramoisi. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚purpura' 573ᵇ. 649ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (v. baršun), *u Stulićevu* (‚purpura, purpurea vestis'), *u Daničićevu* (grimizъ ‚purpura', ital. ‚cremisi'). Klobukъ jedanъ carvena grimiza. Mon. serb. 498. (1466). Šuba calina *(crļena?)* grimiza. Spom. sr. 2, 125. (1466). Gdi čista grimiza toli se dobavi. Š. Menčetić 63. Ako ja sam oni isti sad u sebi, jaoh, da gdi je sviono ruho, grimiz čisti, plemenito ki me odije? I. Gundulić 219. Pod bogatim odjećami od crļena sja grimiza. 397. U grimizu rumenomu slavno oni se odjeli su. J. Palmotić 219. Koji grimiz oblačahu. I. Akvilini 4. I grizlica u grimizu okoti se, a što je drugo nego crv potišteni? B. Zuzeri 342. Grimiz nosi tko grimiz ne čini. (Z). Poslov. danič. 25. Ter ga ogrńivaju jednom haļinom razdrtom od grimiza. Đ. Bašić 56. Razmišļa kako jedan čovik vrstan, odiven grimizom, stoji ponižen. Blago turl. 2, 63. Pravišo staklo, grimiz. D. E. Bogdanić 65. Ako budu grisi vaši kako grimiz (skerlet) crveni. I. Velikanović, uput. 3, 325. — *Može značiti i samu boju:* Obraz od sniga slit, ne ki je sasvim bil, da s kim bi smišan bit grimiza niki dil. M. Marulić 76. Ljepotom se gizdaju, grimizom jak zapad. M. Držić 65. *vidi i u Belinu rječniku:* grimiz ‚grana, nome di certe coccole con le quali si tingono i panni in rosso' ‚coccum'. 355ᵃ.

2. GRĬMÎZ, *adj. vidi* grimizan. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* A na ńih do toli pokroveci grimizi. M. Marulić 14.

GRĬMÎZAN, grîmîzna, *adj. postaje od* grimiz *nastavkom* ьнъ. — *isporedi* 2. grimiz. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (grimizni ‚coccineus' 355ᵃ; ‚purpureus' 573ᵇ. 597ᵃ; ‚ostrinus' 649ᵇ) *i u Stulićevu* (‚purpureus, coccineus'). *a) boje kao grimiz.* Grimizna svilice. Š. Menčetić 278. Svili grimiznoj skrati vlas, Bože moj. M. Vetranić 1, 11. Na grimiznoj svili. I. Đorđić, uzd. 42. — *b) načińen od grimiza (sukna).* Oklopja se zlatna od zgora pod grimiznim plaštom rese. I. Gundulić 442. Iz grimizna skuta svoga. P. Kanavelić, iv. 275. Izvadiše ruho zlatno i grimizno. B. Zuzeri 350. Dižo s ramena plaš grimizni. Đ. Bašić 70. — *c) odjeven u grimizu.* Grimizni poglavica svete crkve. I. Đorđić, ben. 66.

GRIMIZITI, grimizim, *impf. mastiti grimiznom bojom.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚purpurare', *gdje ima i refleksivno* grimiziti se ‚purpurascere'.

GRIMIZNIK, *m. čovjek odjeven grimizom.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Isti se grimiznik stiska i postavjajuć na stranu oholost... Blago turl. 2, 69.

GRĬN, *m. grińa (?), vidi* 1. grińa. — *Na otoku Cresu.* ‚Grin te zel!' uzela te strijela! odnio te vrag!

GRINA, *f. vidi* grivna, 2. grińa. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Crni banu Mihoile *(darova joj)* grinu bijela bisera. Nar. pjes. bog. 64.

GRINČEVIĆ, *vidi* Grimčević.

GRINGLIN, *m.* Ligurinus chloris L., *neka ptičica, zelenac, zelendur, ńem.* grünling. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚chloris, chlorion, luteola', *i u Jambrešićevu:* ‚chloris'.

GRĬNTA, *f.* porrigo, *naj češće neka bolest na koži od glave, kraste, ali gdjegdje znači i koju drugu bolest na koži, srvńem.* grint, *novovńem.* grind. — *Od* XVII *vijeka (ali vidi* 1. grintav, grintavac, grintavica), *a između rječnika u Mi-*

kaļinu (grinta, guba od glave ‚alopecia, porrigo') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚porrigo' 731ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚porrigo, alopecia, achores capitis, scabies capitis ulcerosa'; grinte srbeće ‚scabies capitis, psora' *s dodatkom da se govori u Dalmaciji), u Jambrešićevu* (‚porrigo, psora'), *u Voltigijinu* (grinta, krasta ‚tigna, brosa' ‚grind'), *u Stulićevu* (‚tigna' ‚achores'), *u Vukovu:* (u Risnu) vide živina 1. (bolest) *s primjerom:* Tako me grinta ne jela! (Nar. posl. 298). *ovo zadńe značeńe nije dosta pouzdano (u istoj se poslovici kaže i* guba *mj.* grinta). Grinta je neka bolijest po koži kao guba. S. Ļubiša, prič. 50. — *U Dubrovniku se češće kaže u množini:* grînte *sa značeńem kazanijem sprijeda* (porrigo). P. Budmani. — *I u prenesenom smislu kao psovka (isporedi* 1. grintavac). Grinta, prvobitno znamenovańe ‚guba' zatim kada se čovjeku kaže grinta, znači nevaļanac, izmet. U hrvatskom primorju.

GRINTAL, grintla (?), *m. vidi* gringlin. — *U ugarskijeh Hrvata.* Črļen staglić, zelen grintal. Jačke. 224.

1. GRÎNTÂŃE, *n. djelo kojijem se grinta (vidi* 1. grintati). — XIV *vijeka u pisca Dubrovčanina.* Grintanje ti i tužbe ne dodijevaju. V. Andrijašević, put. 295.

2. GRÎNTÂŃE, *n. djelo kojijem se grinta (vidi* 2. grintati). J. Bogdanović.

GRÎNTAST, *adj. vidi* 1. grintav. — *U Stulićevu rječniku.*

1. GRÎNTATI, grîntâm, *impf. često se ļutiti i karati (kao što se misli da biva u grintava čeļadeta).* — *U naše vrijeme (ali može biti i starija riječ, vidi* 1. grintańe) *u Dubrovniku.* ‚Nemoj mi vazdan grintat!' P. Budmani.

2. GRÎNTATI, grîntâm, *impf. ‚nespretno hoditi u prodrtijem opancima i rasparanijem čarapama'.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* dogrintati.

1. GRÎNTAV, *adj. kojemu je grinta.* — *isporedi* grintast. — *Od* XVI *vijeka (vidi naj zadńi primjer), a između rječnika u Belinu* (‚porriginosus' 731ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* grintau, grintavec, grintavka), *u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu.* Ako j' bos i grintav človik, kad je pošten još je dobrik. P. Vitezović, cvit. 156. *i kao muški nadimak:* Koje bi blago platilo majku devet Jugovića, a vi bi je sad cijenili u po Rada Grintavoga. S. Ļubiša, prič. 48. Ovaj Rado Grintavi morao je biti kakva ļudska nakaza, tek ostane da se pomińe i dan današńi. 50. — *preneseno, može značiti i: nevaļao uopće.* Sve što Tripče govori, sve je pjano, sve je grintavo. M. Držić 180.

2. GRÎNTAV, *adj. koji grinta (vidi* 2. grintati). — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GRÎNTAVAC, grîntâvca, *m. grintav (vidi* 1. grintav) *čovjek.* — *Od* XVI *vijeka (kao psovka), a između rječnika u Mikaļinu* (‚alopecus, porriginosus'), *u Belinu* 731ᵇ, *u Bjelostjenčevu (kajkavski* grintavec *kod* grintau), *u Stulićevu.* Na dvor, grintavci bez dinara! M. Držić 272.

GRÎNTAVAN, grîntâvna, *adj. vidi* 1. grintav. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRÎNTAVICA, *f. grintavo žensko čeļade.* — *Od* XVI *vijeka (kao psovka), a između rječnika u Stulićevu.* Nut riječi od one gube, nut grintavice! M. Držić 412.

GRÎNTAVITI, grîntavîm, *impf. obolijevati od grinte.* — *U Voltigijinu rječniku:* ‚intignosire, diventar tignoso' ‚grindig werden', *i u Stulićevu:* grintaviti *i* grintaviti se ‚achoribus sensim infici'. — *Vaļa da bi (dajbudi u aktivnom obliku) boļe bilo* grintavjeti.

GRÎNTÂVKA, *f. vidi* grintavica. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* grintau).

GRÎNTAVĻAHAN, grîntavļahna, *adj. dem.* 1. grintav. — *Samo u Stulićevu rječniku* (grintavjahan) *gdje ima i* grintavļašan (grintavjašan) *s istijem značeńem.*

GRÎNTAVĻAŠAN, grîntavļašna, *adj. vidi* grintavļahan.

GRÎNTEŠA, *m. grintav (vidi* 2. grintav) *čovjek.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GRÎNUTI, grînêm, *pf. naj starije je značeńe: pasti, oboriti se.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.:* grînû). — *Nepoznata postańa.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚cadere, ruere'), *u Vukovu* (‚losstürzen' ‚irruere', cf. poletjeti *s primjerom iz narodne pjesme:* Tade grinu čekme Hasan-aga, Milovana da ufati živa). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem. aa) u pravom smislu.* Da se gdi primim kej gore kamene, gora bi taj čas, mnim, grinula vrh mene. Ġ. Držić 381. Koliko viša bude *(sagrada)* toliko će ružnije grinuti. B. Gradić, djev. 71. Potrebuje da se svakolika sagrada obori i grine. 126. Da ne sustane i na putu ne grine. M. Alberti III. — *metaforički.* Tutako bih sljezao pače grinuo u pakao. B. Gradić, duh. 23. Takoj svrh gore ka jest Bog ukinufši se u dolinu i propas ovoga nevoļnoga sfijeta padamo i grinemo. 39. — *bb) u prenesenom smislu, propasti.* U rasap grinuše pakļene krjeposti. M. Vetranić 1, 313. Za toj bržek toliko sramotno grinu *(Salamun).* B. Gradić, djev. 159. — *b)* oslabiti od nemoći ili od kakve druge nevoļe. *u naše vrijeme na Korčuli.* Slovinac. 1881. 417. — *isporedi a) bb). — c) navaliti, udariti, poletjeti. u Vukovu rječniku. — biće preneseno od značeńa kod a) aa).*

1. GRÎŃA, *f.* tinea, *moļac, grizlica.* — *Nepoznata postańa; vaļa da neće biti u svezi s glagolom* grinuti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (grińa *samo s primjerom:* tuđe grińe tresti, protresati ‚virus omne in aliquem evomere', *vidi daļe) i u Vukovu* (vide moļac *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Toj vam grizu crne grińe. M. Vetranić 1, 36. Kako od haļina grińa se zameće. N. Dimitrović 16. Haļina koja se izida od grińe. B. Kašić, rit. 202. Kako od haļina rađa se mrmińac aliti grińa, tako od žena rađa se nepravda. K. Magarović 22. Kako crv grize drvo i mrmļac aliti grińa haļine. 25. Grińa, tinea. J. Pančić, zool. 261. *i metaforički.* Ne bi uboštvo kako grińa konsumavalo građane. M. Držić 219. Grińe su zle žene. 319. Bižati od tašte slave, koja je grińa od svetińe. B. Kašić, iń. 32. Sama se je ńima suprotivila neprijateļska zavidost i nenavidost, grińe časnih djela. is. VI. *također metaforički može značiti: mahana, slabost, grijeh.* Odkrile se su ńegove grińe *(griješkom* ‚grigjine'), usaznala sam ńegove sekrete. M. Držić 182. Ako bih koso skrio, kašaļ grińe odava. 199. *s ovijem značeńem dolazi osobito često:* protresati (tresti, premetati) tuđe grińe, *govoriti zlo o kome.* Počesmo druzih grińe tresti. M. Držić 91. Ter kad se začińo i u pjesnijeh svak hvali, tuđe smo mi grińe protresat' ustali! I. Gundulić 147. Tresti grińe. (D). Poslov. danič. 137. Primeće stare grińe. (Z). 102. Drugi protresaju grińe sad ovomu sad onomu. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 211. — *Okolo Trebińa* grińa *je moļac ‚samo u mesu i u siru'.* N. Dučić.

2. GRÎŃA, *f. vidi* grivna. — *Vaļa da je stariji oblik bio* grivńa, *pa da je* v *ispalo.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Boci) 1. ‚die schnur (z. b. perlen)' ‚linea margaritarum' cf. niz. 2. n. p. smokava, oraha ‚ein kranz (z. b. nüsse)' ‚corona (nucum)', cf. grotuļa, grivna. — Na glavi joj zlatna kruna, dvije grińe od bisera. Nar. pjes. *u* Vuk, kovč. 92.

GRIŃAC, grińca, *m.* Columba palumbus L., *golub grivnaš.* D. Trsteńak. Slovinac. 1880. 31ᵇ.

GRIŃATI, grińam, *impf. gristi se, crvati se.* — *Postaje od* 1. griń̀a. — *U jednoga pisca našega vremena.* Lipovina griń̀a. S. Ļubiša, prič. 40.

GRÎŃAV, *adj. pun griń̀a, izgrizen od griń̀a.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚mottenfrässig'.

GRÎŃAVAC, grîńâvca, *m.* Conium maculatum L., *vrsta otrovnoga kozaoca, glavoboļa, trubeļika. na Braču* (V. Tomić). A. Ostojić. Griń̀avac otrovni, Conium maculatum L. (Lambl). B. Šulek, im. 102.

GRIŃE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1873. 959.

GRÎŃICA, *f. dem.* 2. griń̀a. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u gorńem primorju).* Pa mi se hoće darovi, svakome svatu griń̀ica. Nar. pjes. vuk. 1, 42. Svakim dobrom ispuńena, i ružicom od proļeća i griń̀icom od bisera. 1, 53.

GRIP, *m. vidi* grib. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (v. mreža).

GRIPE, *f. pl. vidi* šabaka. — *isporedi* gripice. — *Radi postańa vidi* grib. — *U hrvatskom primorju.* Ovu vrst (šabaku) mreža zovu u hrv. primorju oko Selaca i Crikvenice gripe i gripice. *Dodatak redakcije u* L. Zore, rib. ark. 10, 356.

GRIPEL-ZEĻE, *n. vidi* gripeļ.

GRIPEĻ, *m.* Spiraea filipendula L., *vidi* griž̀eļ. Gripeļ, filipendola (Danilo), v. gripel-zeļe. Gripel-zeļe, (Spiraea) filipendula L. (Danilo), v. gripeļ, griž̀eļ. B. Šulek, im. 102.

GRÌPICA, *f.* gospodska fina lijepa kola. — *U naše vrijeme u Liči.* J. Bogdanović.

GRIPICE, *f. pl. dem.* gripe, *koje vidi.*

GRIPINA, *f.* Gyps fulvus G. R. Gray, *vrsta jastreba, tal.* grifone, *isporedi* grif. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 5.

GRIPĻA, *f. vidi* gavitio. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ankerboje'.

GRIPON, *m. ime muško (možebiti rumunsko).* — XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Gripoнь). Gripoнь *(vlah).* Mon. serb. 13. (1222—1228).

GRIPOS, *m.* γρύψ, *vidi* grif. — *Na jednom mjestu u rukopisu* XVI *vijeka.* Sokol i griposov izvodnih. Aleks. jag. star. 3, 276. — *Na drugom mjestu ima adj. posesivni* gripsov, *kao da je osnova* grips. Krila gripsova, zlata i črna. 224.

GRIPSOV, *adj. vidi kod* gripos.

GRÌŠKA, *f. u Vukovu rječniku:* vide rskavica *s dodatkom da se govori u Slavoniji.*

GRÌŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se griska.* — *U Vukovu rječniku.*

GRÌŠKATI, grîškâm, *impf. dem.* gristi. — -z- *ispred* k *mijeńa se na* s. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.:* grîškâ). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚leviter rŏdere') *i u Vukovu.* Slatko je griskati modene tvo usti. D. Rańina 21ᵃ. Žarka kapļa dobra vina neboska je mana istina, srod ļuvena slatka piva češće griska' i celiva'. I. Gundulić 172. Pobiću mu krńe zube da me ne griska. Nar. pjes. herc. vuk. 238. Na, evo ti mrva sira, griskaj i miruj. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 186.

GRÌŠKAVICA, *f.* rskavica. — u Banatu. V. Arsenijević. — *isporedi* griska.

GRÌŠTALAD, gristaoda, *m.* χρύσταλλος, crystallus, crystallum, *maše cijeńen dragi kamen bijele boje.* — *isporedi* kristalad, kristal, golot, biļur. — *Postalo je od grčke ili od latinske riječi.* — *Drugo* -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* gristalâdâ, *u ostalijem padežima* l *(na kraju sloga) mijeńa se kasnije na* o *(a* ao *u dubrovačkom govoru sažimļe se na* ô: gristôda, gristôdu *itd., vidi na kraju).* — *U Dubrovniku od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (gristalьdь ‚crystallus'). Dve kupe z gristaldomь srьbrьne, dvije žilice z gristaldomь srьbromь. Mon. serb. 408. (1441). Noža 6 otь gristalda i jedanь pirunь odь gristalda . . . soko jedanь otь gristalda načińemь *(sic)* srebromь i sь žmaldomь. 498. (1466). Obraz ńegov kako gristalad učini se. Zborn. 72ᵃ. Jak čisti gristalad. M. Vetranić 1, 294. Ostaše obje dvije svijetle u ńih tijelu kako gristalad. I. Držić 192. Učinila se je peča mesa na način od jednoga gristoda umetena u kao. 168. *i u naše vrijeme u Dubrovniku:* gristalad, gristoda.

GRÌSTI, grízêm, *impf.* mordere, rodere. — -i- *stoji mj. ńeydašńega y.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grizijâh, *u impt.* grízi, *u ger. praes.* grízûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.:* grîze. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grysti, *rus.* грызть, *češ.* hrýzti, *poļ.* gryźć, *u i lit.* graušti, graužiu, *glodati. korijen bi indoevropski bio* gr.ugh. — *U inf.* z *ispred* t *mijeńa se na* s, *ali se (rijetko) nalazi pisano.* — *U Dubrovniku se govori griješkom u infinitivu* gristiti, gristit (P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 175), *i to od prošloga vijeka:* gristiti. S. Rosa 111ᵇ. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* ‚mordere; rodere'; *u Mikaļinu:* ‚rodo, erodo, corrodo'; gristi, pečaliti ‚crucio, mordeo'; *u Belinu:* ‚rodo' 630ᵇ; *u Bjelostjenčevu:* grizem; *u Jambrešićevu:* grizem; *u Voltiģijinu:* gristi, grizem *i* grizam (!); *u Stulićevu:* ‚corrodere, rodere, derodere, arrodere, aliquem dolore afficere, mordere'; *u Vukovu:* ‚beissen' ‚mordeo'; *u Daničićevu:* grysti ‚mordere'.

1. *aktivno.*

a. mordere, *stiskivati što (objekat) zubima tako da se u ono zubi udubu ili da se komad onoga otkine; subjekat je čeļade ili životińa, te grize ili da se hrani ili da obranî objekat. a) uopće.* Grizem, žvem, ijem. M. Držić 29. Dva jo*(j)* psa ruke grizijahu. M. Divković, bes. 184ᵃ. A ti češ ga sve za potu gristi. M. A. Reļković, sat. F6ᵃ. Ne grizeš ti mene uši; veće onaj što se vije iznad mene. (Kazao zec žabi kad mu je grizla uši, a on od orla nije smio da se makne). Nar. posl. vuk. 197. — *b) čeļade grize svoje same usne od ijeda ili uopće s kojega duševnoga razdražena.* I usne grizuć s ijeda mnoga u nesvijesne prasnu riječi. I. Gundulić 475. Treple nogom, grize usne. J. Kavańin 412ᵃ. — *i jezik.* Jezik će svoj gristi. M. Divković, nauk. 23ᵃ. — *c) metaforički, kad je subjekat u metaforičkom smislu.* Kose, ke zvah zlatom prije, poznam, da su ļuto zmije, ke sad srce moje grizu. I. Gundulić 231. Što ńemu guja srce grize. Osvetn. 1, 28. — *d) u prenesenom, metaforičkom smislu kazivati kome (objektu) što mu je neugodno čuti, što ga vrijeda.* Nemoj me v tom čemernim jazikom gristi.

Naručn. 47a. Zašto bih krivila nesreću i sebe, a ne bih gńivila ni grizla sad tebe. Š. Menčetić 250. Ako jedan drugoga grizete. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 75b. paul. gal. 5, 15. *(Žena)* kuću krede, muče trati, sine kune, bratju dili, muža grize, svojih rati. I. Ivanišević 174. — *e) kaže se u metaforičkom smislu, o čeljadetu ‚gristi sama sebe‘ sa značenem: mučiti se, vidi i* 3, a, *b).* Ni’ človik na svit saj, bez misli vidi se, da kro*(z)* svoj kigod vaj svo’e srce ne grize. D. Rańina 45b. Da sam sebe grize živa, raj živinski kad uživa. V. Došen 202a. — *f) kao jesti uopće, i o čeljadetu, ali naj češće o domaćijem životińama.* Ļusky sočivьnyje vъ prahu izbirajušte i ty gryzêahu. Danilo 343. Er nađu, końi što grizu. G. Držić 435. Bi postaļen u jasaoce, gdi živine piću grizu. M. Divković, bes. 114b. Onda bi boļi grist neg drugo vrime kruh. Đ. Baraković, vil. 331. Gdi pet let cilih posteći, moleći, korenje grizući, telo pokoraše svoje. F. Glavinić, cvit. 370b. Ako je koza i malo grizla, nije malu štetu učinila. (D). Poslov. danič. 2. Plod grizu svoga voća. A. Vitaļić, ist. 25b. I oko ńeg već grm grizu *(koze).* V. Došen 123a. Nikada od obisti neće ovca vune gristi. 149b. Junca grizućega sijeno. J. Matović 334. Već glad tira *(ovce),* da po sitvah grizu. J. S. Reļković 97. One žańu travu svakojaku, po naj više trave djeteline, pa je meću pred końa bratina: ‚Grizi, pasi, ti bratin końicu!‘ Nar. pjes. vuk. 1, 10. A gristi ću zeleniku jabuku. 1, 448. A ja końic žedan, gladan, kopam zemļu do kolena, grizem travu do korena. 1, 454. Neka koza pelin grize. Nar. pjes. petr. 1, 287. Ako i živimo u pojatu, ne grizemo (ni mi) slamu. Nar. posl. vuk. 2. ‚Čuj de vidi, jesu li końi pogrizli sijeno‘. ‚Bobme nijesu, eno još grizu‘. M. Medić. — *g) kao* glodati, *kad je objekat ńešto što se ne može jesti.* Kosti grize, mozg izpije. J. Kavańin 55a. On zubi štap grize. F. Lastrić, ned. 215. Uzdu grizući. A. Kanižlić, kam. 263. Urļava vuka, kad od gladi grize trulež s pańa. Osvetn. 2, 35. — *amo može spadati i ovo:* Starac Fočo podavio bradu, pa je b’jelu sa zubima grize. Nar. pjes. vuk. 4, 136. — *h) preneseno na tjelesno osjećańe koje napomińe grizeńe. samo u Belinu rječniku (o ukusu):* gristi ‚piccare, il mordere del vino, e simile‘ ‚mordeo‘; grizući ‚piccante, agg., che picca‘ ‚mordax‘ 562b.

b. rodere, *subjekat je mala, sitna životińa koja zubima (ili ustima uopće) jednako otkida male komadiće od objekta, te ga tako malo po malo umańuje i uništuje. a) u pravom smislu. aa) subjekat je miš.* Ugleda oko žila onega dubka jednoga crna miša, drugoga bijela, koji ga grizu i kose bez pristanka. B. Zuzeri 204. Neka miši sedlo grizu. Nar. pjes. petr. 1, 288. — *bb) subjekat su crvi, moļci itd.* Gdi rđa ni moļci ne grizu. N. Rańina 38a. matth. 6, 20. Tvoje tijelo crvi grizu. Zborn. 28b. Kako sam po sebi u drivu stvoren crvak vlastito drivo grize i ji. P. Zoranić 2a. Crv grizaše mu meso i kosti. P. Kanavelić, iv. 196. Crv grize i kvari stablo. M. Radnić 111a. Iz ńega *(mrtvaca)* crvi izhođahu i živa ga grizijahu. J. Banovac, pred. 92. Moļi počeše ovu knigu gristi. A. Kanižlić, kam. 8. — *amo mogu spadati i ovi primjeri:* Krpe smrde, uši grizu. V. Došen 209a. Ja ću s’ stvorit u bela leptira, pa ću pasti na rumenu ružu; reći ću da izokola ļudi, da ja grizem u gradini ružu. Nar. pjes. vuk. 1, 354. — *b) metaforički, kad je subjekat u metaforičkom smislu.* Unutra u sebi crva od svijesti, koji ju grize. A. Gučetić, roz. jez. 298. Grize ga crv od konšijencije. A. Komulović 29. Nenavidca črv pakleni bude gristi. F. Glavinić, cvit. 148a. Crv od svijesti ga grizijaše iznutra. F. Lastrić, ned. 75. Ovi crv ńiov ne umira, nego će vazda i brez pristanka gristi i mučiti razum i pamet ńiovu. 392. Grize te i mori nutarńi crv duševnoga spoznańa. A. Kanižlić, utoč. 38. — *c) u prenesenom smislu, o neživoj stvari koja malo po malo uništuje objekat (n. p. rđa gvožđe).* Gvozd rja ji, grize. M. Marulić 223. Da ga *(blago)* rđa sve grize. D. Rańina 7a. Nit’ ga *(blago)* grize rja ni crvotočina. A. Vitaļić, ost. 384. Gristi ‚consumare‘ ‚exedo‘. A. d. Bella, rječ. 221a. — Sirće svoje bure naj više grize. Nar. posl. vuk. 285. — Da ne bi masne i kisele vatrene pare kotao lizale i grizle. P. Bolić, vinodj. 2, 396. — *tako i ńeke bolesti grizu tijelo (u pravom i prenesenom smislu).* Koja vam *(guba)* i tijelo grize i dušu ckvrni. B. Gradić, djev. 101. Tako me živina ne grizla! Nar. posl. vuk. 298. — *u prenesenom smislu.* Vrime grize žalost sfaku. M. Gazarović 84. — *d) metaforički, o duševnom bolu i mučeńu; objekat je čeļade ili srce (u prenesenom smislu). aa) subjekat je uopće* tuga *ili ńešto što je uzrok bolu a ne stoji u samome objektu.* Malo t’ me griziše taj škoda takova. P. Hektorović 26. *(Tuge)* grizu jadovno srce me. F. Lukarević 146. Lipost ona i mlajahna srdačca tvrdost i pram meni nemilost vazda mi srdačce griziše. P. Zoranić 2a. Ta me tuga smrtno grize. Đ. Baraković, vil. 234. Vičńa smrt će ih gristi. A. Vitaļić, ist. 149b. Misli, brige, puci, stanje sve te tuku, sve te grizu. J. Kavańin 358b. — *bb) subjekat je misao ili duševno osjećańe (naj češće* nenavidost) *u samome objektu.* Misal ma vele me grize i ji. M. Marulić 10. Nenavidost grize srce. Š. Budinić, ispr. 95. Germanu opeta poče nenavidost gristi. F. Vrančić, živ. 91. Nenavidosti, ka naj prvo onoga, u kom jest, grize. F. Glavinić, cvit. 421b. Krvnu četu smutńe grizu vrh Isusa lijepe svite. A. Vitaļić, ost. 294. Zloba i nenavidost muči i na srdcu grize neprijateļe naše. M. A. Reļković, sabr. 2. — *cc) duševni bol postaje od uspomene grijeha učińena (isporedi b)). aaa) subjekat je svijest (savijest, znańe), duša.* Zašto se ovo zgađa, ne cijeća da grijesi bolest ne uzrokuju i da svijes ne grize. A. Gučetić, roz. jez. 151. Mnogi se običaje rijeti: duša me boli, a drugi običaje rijeti: konšincva me grize. M. Divković, bes. 314ab. Grize mene znanje moje. I. Ivanišević 136. Grizla ga je svijest, da mu je oca umorio. S. Ļubiša, prip. 51. Grizla ga je savjest, a mučila misao. 268. — Unutra duša koja ih grize, zdvora svijet koji gori. M. Divković, bes. 28b. Poče ga duša gristi. J. Banovac, pred. 21. Grizijaše li u staro doba duša biskupe da bi tkogod umro po ńiovoj krivini ne krizmavši se? Blago turl. 2, 221. — *bbb) subjekat je grijeh, zlo djelo.* Zabiv škodno bitje, pak ćeš miran sisti, a grdo dobitje vasda će te gristi. P. Hektorović 38. Grih grizijaše dušu. J. Banovac, pripov. 3. Sve one grihe koji ga naj veće bodu i grizu. Ant. Kadčić 217. Udiļ kako grih dušu grizti počme. I. Velikanović, uput. 3, 68. — *dd) impersonalno, kao* mučiti *uopće.* Tere me sve grize kakono kad jedan crv u dub zalize gristi ga noć i dan. N. Naļešković 1, 302. Ali ga naj posle stane mučiti i gristi gde ne sme nikome da kaže. Nar. prip. vuk. 190. — *e) metaforički, govoriti zlo o kome. objekat je čeļade, ńegovo djelo, ńegov dobar glas.* Skončava dušu i telo i grize glas i počtenje. Korizm. 37b. Kad s hulbam ludima tva pamet pobjesni, oštrim ti zubima sve grizeš me pjesni. D. Rańina 64b. Uhati Mido zli, Zoile prokleti, ni’ li ti zadosta čim pamet tva bjesni,

da zubim oštrima sve grizeš me pjesni? 119b. Za velike mormoracijoni kojijema je grizao živote, dobre glasove i časti od druzijeh. I. Držić 180. Da otrovni jezik digne, žive rânit nejma dosti, dal' i mrtvim grize kosti. V. Došen 129a.

2. *pasivno.* Grizeni od črva konšijencije. Korizm. 26b. Grizen, jiden ‚erosus, corrosus, rosus'. J. Mikalja, rječ. Grizen u duši, grizen od duše ‚conscientia morsus'. A. d. Bella, rječ. 621b.

3. *sa* se.

a. *refleksivno. a) kaže se o subjektu (tkańu, drvu itd.) da se grize, kad su u ńemu crvi, moļci itd. što ga grizu. premda bi ovako značeńe bilo uprav pasivno prema* 1, b, *a) aa), shvaća se kao refleksivno, jer se uopće misli kao da se iz samoga drva, tkańa itd. one životińice radaju, dakle da je u samom subjektu sila što ga uništuje. — između rječnika u Belinu* (‚tarlare, consumarsi dal tarlo' ‚cariem sentire' 723a), *i u Stulićevu* (‚tarlarsi' ‚carie corrodi, terenide corrodi'). Grede koje se počmu gristi i crvati. M. Zoričić, osm. 28. Sukno se grize kad u ń grizica ulize. M. Pavlinović. — *b) mučiti se (u sebi) od žalosti, od ijeda, radi uspomene grijeha učińena itd. — između rječnika u Mikaļinu* (gristi se od jida ‚crucior iracundia, exardesco iracundia'; gristi se u srcu ‚conficior, crucior, angor'; gristi se u duši, imat nemir u duši ‚morderi conscientia, scrupulis vexari vel exagitari'), *u Belinu* (gristi se u sebi ‚accorarsi, ricever affanno' ‚angor' 20b; gristi se u pečali ‚anxium esse' 40b; gristi se u srcu ‚consumarsi' ‚conterere se' 221b; gristi se od ijeda, aliti od zlobe ‚tacita ira aestuare' 630b; gristi se u duši ‚conscientia morderi' 218a; 621b), *u Bjelostjenčevu* (grizem se vu srcu ‚angor, conficior, crucior in corde'. 2. grizem se od srditosti ‚crucior iracundia, exardesco iracundia'. 3. grizem se, nemir imam duše ‚mordeor conscientia, scrupulis conscientiae exagitor, vexor'. 4. gristi se od črva dušnoga spoznańa ‚morderi conscientia'), *u Voltigijinu* (‚accorarsi, affannarsi' ‚sich grämen, sich ängstigen'), *u Stulićevu* (gristi se od ijeda, od zlobe ‚rodersi, aver gran collera' ‚ira aestuare'; gristi se u sebi ‚animo angi'). Od bolesti svaki od ńih griziješe se. Zborn. 58a. Velika je stanovito mahnitos gristi se za jednu šurku. B. Gradić, djev. 102. Ni mi se grizite ni zlovoļni stojte. 162. Čim s ovega dijete oholo pečali se, grize i mori, misleć, da svijet vas okolo tudom hvalom ńega kori. I. Gundulić 287. Zavidnik grize se i skončaje se. I. T. Mrnavić, ist. 170. Progonitelji svetoga Stjepana se grizijahu i skončavahu od srčbe sami u sebi. M. Radnić 218a. Ovo čini da se grize u sebi, da kopni. A. d. Bella, razgov. 54. Saul se od nenavidosti u srcu grizijaše. J. Banovac, pripov. 229. Mučno će ju izkorijeniti tako, da nenavidļivac, kad vidi dobro i napridak svoga iskrńega ne napuni se žalostju, da se ne grize u sebi. F. Lastrić, ned. 361. Jer smo te uvridili, grizemo se sam' u sebi. P. Knežević, pism. 33. Bolim se, grizem se i kajem se od svega srca moga. Ant. Kadčić 385. U jadu se grize i koļe. J. Krmpotić, kat. 56. Od ovuda jest bilo, da se je Hirud bojao, mučio se je i grizao u sam sebi. A. Tomiković, gov. 21. Ćeļade se grize, kad se n. p. brine ili tuži. M. Pavlinović.

b. *recipročno. a) u pravom smislu.* Ako se *(živine)* grizu moj sobu. Korizm. 51a. — *b) u prenesenom smislu, mučiti, progoniti jedno drugo.* Ako se medu sobom koļete i grizete. M. Radnić 245b. Krstjani se medu sobom grizu, jedan drugomu otimļe, psuje, zlobi. J. Banovac, razg. 40. Ondi se med sobom rod i pleme grize. M. Kuhačević 38. — *vidi i:* Usta nek se ļube, a kese nek se grizu. *Nar. posl. u Dobroselu.* M. Medić.

GRIŠAC, Grišca, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Po imenu Grišac Osman-aga. Nar. pjes. vuk. 4, 61. Sa Turčina Grišac-Osman-age. 4, 65. — *u istoj pjesmi zove se i* Griščević. A kad viđe Griščević-Osmane. 4, 62. Pobratime Griščević-Osmane! 4, 63.

GRIŠČEVIĆ, *m. vidi* Grišac.

GRIŠEVIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Griščević. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ta Turčinu Grišević-Aliji. Nar. pjes. vuk. 4, 88.

GRIŠKA, *f. vidi* grizlica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Posvećene i na skrlate pada griška ter ih kosi. J. Kavańin 380a. — *Na drugom mjestu stoji griješkom* grieška *(metaforički).* Da sve u svijesti grieška im bit će. 429b.

GRIŠNIKI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 31. — *U južnom govoru vaļa da bi glasilo* Grešnici.

GRIŠPATI, *vidi kod* grešpati.

GRIŠTA, *f. selo u Crnoj Gori u katunskoj nahiji.* Glasnik. 40, 19.

GRIŠULA, *vidi* Grižula.

1. GRĪVA, *f.* juba, *duge dlake (strune) na vratu u koňa, pa i u drugijeh životińa.* — *Riječ je prastavenska, isporedi stslov.* griva, *rus.* грива, *češ.* hříva, *poļ.* grzywa. — *Indoevropska je osnova* grîvâ, *vrat, isporedi snskr.* grîvâ, *vrat, zend.* grîva. — *U svijem je rječnicima, osim Daničićeva. a) u koňa.* A koňi mašćeni po rep i po grivi. M. Marulić 14. Aleksandar pohiti Bucifala za grivu. Aleks. jag. star. 3, 327. Biše izatkana od struna grive konjske. B. Kašić, iń. 12. Koň grive tanke. B. Krnarutić 7. A kada mi na um pane na tvoje preb'jelo grlo, Sekulova sestro, za kojijem sam se držao ko za grivu od koňa moga. Nar. pjes. bog. 55. Krvave mu ruke do ramena, šarcu koňu griva do strimena. And. Kačić, razg. 116a. Oj dorate grive pozlaćene! Nar. pjes. vuk., 1, 299. Dobru koňu griva ne opala! 2, 76. Ćor-beg sjaši, Mustaj-beg uzjaši, dok doratu grive otpadoše. Nar. posl. vuk. 324. Koň mu dade jednu dlaku iz grive. Nar. prip. bos. 116. — *b) u druge životińe.* Jendropь ... imatь konjsku grivu i opašь. Starine. 11, 195. Lav oholi svakčas zlatnom grivom stresa. I. Gundulić 555. Zvijer stasom i grivom koňu prikladna. I. Đorđić, salt. 68. Rožarijo lavu na vrat metnu, i ńegove grive gladeći, radostnim licem reče. A. Kanižlić, utoč. 267. A siv guńac od kozlovih griva niz ploća mu do koļena siva. Osvetn. 6, 9. Na glavi *(u ptica)* perje ... ili je od okolnog perja duže i takova veća ili ma čim odlična pera kažu se ... ‚griva' ako se pružaju niz vrat. J. Pančić, ptice. 5—6. — *c) kose u čeļadeta.* Nagne kunu kapu pod široko pleće, pušća rudu grivu med dvi črni oči. Jačke. 155. — *d) preneseno,* u sabļe na ručici kita i naprava. M. Pavlinović. — *e)* koňska griva, Eupatorium cannabinum L., *ńeka biļka, grozničnica, meka.* Griva koňska, rus. грива конская, Eupatorium cannabinum L. (Med.) B. Šulek, im. 702.

2. GRÍVA, *f. ime ovci grivastoj.* — *Uprav je ipokoristik.* — *Akc. se mijeńa u voc.* grîvo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. F. Kurolac, dom. živ. 32.

3. GRIVA, *f. samo u Bjelostjenčevu rječniku gdje je tumačeno: meda medu vinogradima, s dodatkom da se govori u Dalmaciji.*

4. GRIVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Sr. nov. 1875. 717.

1. GRIVAC, grivca, *m. a) ime psu, vidi* grivov. F. Kurelac, dom. živ. 45. — *b) ime konju (grivastu).* — *u narodnijem pjesmama našega vremena.* Pa oprema grivca doru svoga. Nar. pjes. juk. 121.

2. GRIVAC, Grivca, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118.

1. GRIVAN, grivna, *adj. u kojega je* (1.) *griva.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚crinito' ‚crinalis'. — *slabo pouzdano.*

2. GRÌVÂN, *m. ime grivastoj domaćoj životiňi muškoj (psu, ovnu, jarcu).* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GRIVÀNICA, *f. ime grivastoj kozi.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GRÌVAST, *adj. a)* jubatus, *u kojega je griva.* — *u Bjelostjenčevu rječniku, u Voltigijinu, u Stulićevu.* — *b) u kojega je bio vrat (o domaćoj životiňi).* — *u Stulićevu rječniku:* ‚animal alborum crinium in collo, nigrorum in reliquo corpore', *i u Vukovu:* n. p. pas ‚weiss um den hals' ‚collo albo'. — *i ovo postaje od* griva, *ali vaļa da narod misli veće na* grivňa *nego na* griva. — *po ovome ima i supstantiv m.* grîvastî, *kao ime psu, i f.* grîvastâ, *kao ime kučki.* F. Kurelac, dom. živ. 45. — *c) tamne boje kao olovo.* — *u Stulićevu rječniku:* ‚plumbei coloris'. — *ovo značeńe nije dosta pouzdano.*

GRIVAŠ, *m. vidi* grivňaš. J. Pančić, ptice. 54.

GRIVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 46.

GRÌVEŠ, *m. vidi* grivov. — *U Stulićevu rječniku:* ‚canis niger albo collo'. *i u naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 45.

GRÌVEŠA, *f. ime grivastoj kozi.* — *U gorňoj krajini.* V. Arsenijević.

1. GRIVICA, *f. dem.* 1. griva. Ona će mi sidat koňu na grivicu. Jačke. 171.

2. GRIVICA, *f. ime grivastoj ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

GRIVICE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Grivice (Ivović). Statist. bosn. 124.

GRÌVIČIĆ, *m. prezime.* — *Od* xv *vijeka.* Andrij Grivičić. Mon. croat. 81. (1455). — *i u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GRIVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 8.

GRÌVILO, *m. ime grivastu ovnu.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GRIVIN, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 18.

GRIVINA, *f. vidi kod* grivna, b.

GRIVINO SELO, *n. mjesto u Hercegovini.* Nov. sr. 1834. 37.

GRIVĻA, *f. lijeha.* — *U Dalmaciji.* Ļ. Nenadović.

GRÎVNA, *f.* monile, *naj starije je značeńe bez sumńe: ogrlica.* — *isporedi* 2. griňa, grina. — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* grîvânâ. — *Postaje od* griva *nastavkom* ьna. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grivьna, *rus.* гривна, *češ.* hřivna, *poļ.* grzywna.

a. *naj starije je značeńe u našem jeziku ostalo, ili se raširilo u dva smjera, kao niz ili kao kolut. a) ogrlica, đerdan.* — *između rječnika u Stulićevu* (‚torquis, torques') *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *u naše vrijeme u dalmatinskom zagorju* na ženskom vratu niz kolajne i sve ogrļe. M. Pavlinović. — *b)* linea, *niz (smokava, oraha itd. a i bisera, vidi* grivnica). — *od* xvi *vijeka (ali vidi i* grivnica), *a između rječnika u Vukovu:* niz, n. p. oraha, ļešnika, oskoruša itd., cf. griňa, grotuļa *(s dodatkom da se govori u Hercegovini).* Dvije grivne smokava. M. Vetranić 2, 251. Koňestrić pun jaja i grivna smokava. M. Držić 441. Ja bih volij sad grivnu oraha. P. Petrović, gor. vijen. 92. — *c)* orbis, anulus, *kolut, karika.* — *u naše vrijeme (značeńe kod gg) naj maňe od* xvi *vijeka, vidi* F. Miklošić, lex. palaeosl.[2] *kod* grivьna). *aa) uopće.* Tada joj metnuh grivnu oko čela i narukvice na ruke. Đ. Daničić, 1mojs. 24, 47. Dvije grivne zlatne načini na naprsnik, i metni dvije grivne na dva kraja naprsnika. 2mojs. 28, 23. Još im reče Gedeon: ‚Jedno ću iskati od vas: da mi dade svaki grivnu od plijena svojega'. A grivno imahu zlatne, jer bjehu Ismaiļci. sud. 8, 24. — *bb) gvozdena karika što drži kosu za kosište.* — *u Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno.* — *cc) na puški karika što drži cijev za jalman.* — *u Vukovu rječniku:* ‚der ring der den flintenlauf an den schaft fest hält' cf. karika, pavta, *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *dd)* na okovanim kolima ona karika što se meće iznutra i s poļa oko trupine do palaca. ‚Zar nijesi vidio, kad ti je spala grivna s desnoga kola stražńega?' M. Medić. F. Hefele. — *u Lici.* — *ee)* gvožđe poput kolačice, što se meće u zid da se o ń veže koňi ol' brodovi. M. Pavlinović. — *ff)* jači gvozden kolut u vinskih tiskovih, kojim se pašu tiskarski ovnovi da ne prsnu. M. Pavlinović. — *gg) narukvica (vidi* grivnica). — *u Vukovu rječniku:* narukvica (srebrna, zlatna ili od pirinča). — *hh)* neda *(ne daj?)* grivnu, *ńekakva igra (ples).* Zaigrasmo i mačvanku i oro i Neda grivnu. M. P. Šapčanin 1, 104.

b. *ńeki novac.* — *ovo je značeńe postalo već u praslavensko doba (u češkom i u poļskom jeziku jedino je značeńe: mjera za težinu, novac, što odgovara ńem.* mark), *ili po tome (kao što misli Miklošić,* etym. wörterb. *kod* griva) *što su ńeki narodi (kao što Cesar kaže o Britanima) upotrebļavali kolute kao novac, ali bi tad trebalo da je već u praslavensko doba* griva *dobila značeńe: kolut, ili po tome što su se novci i druge dragocijeńene stvari vješale o vrat kao ogrlica.* — xiv *i* xvi *vijeka u glagoļskijem spomenicima.* Pod penu grivan 20. Mon. croat. 45. (1393). Dvi grivni srebra. 258. (1556). *na jednom mjestu (možebiti pisarskom griješkom)* grivina: Dužni su mu davati jednu grivinu čes lêto. 256. (1553). — *i u jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka koji ovako prevodi lat.* talentum *u jevanđeļu.* Propovide pritčicu kraļa koji . . . prizva prida se deset svojijeh službenika, ńih svakomu davajuć po jednu grivnu pînêzâ. S. Rosa 128[b]. — *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚mark (geld)', *i u rječniku znanstvenoga nazivļa:* Grivna, merc. (marka), ‚mark', tal. ‚marca, marco'.

GRÌVNAT, *adj.* jubatus, *u kojega je griva.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚mähnig'.

GRÎVNICA, *f. dem.* grivna. — xv *vijeku, a između rječnika u Daničićevu* (grivьnica ‚collare'). Dvije grьivnice maňega bisera . . . dvoje grivnice biserne . . . Mon. serb. 386. (1436).

GRIVNO, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Grivьno. S. Novaković, pom. 56.

GRIVNOČ, *m. vidi* grivňaš. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Uzmi krvi od goluba grivnoča. J.

Vladmirović 8. Ona koža od želuca od svakoga goluba, ma je naj boļa od grivnoča. 33.

GRIVNUTI, grivnem, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. grinuti *s dodatkom da se nalazi u pisca Gradića, ali u ovoga te riječi nema.*

GRÌVŃÂŠ, grivńáša, *m.* golub grivńaš, Columba palumbus L., *naj veća vrsta goluba u našijem krajevima; ovako se zove jer ima bijelu pružicu oko vrata, kao grivnu. — isporedi* grivaš, grivnoč, grivoč, griñac. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* grîvńâšu, grîvńâši. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (grivńaš, t. j. golub ‚die grössere art der holztauben' ‚palumbes', cf. golub). Golub grivńaš, Columba palumbus, die ringeltaube. Ovo je naj veći golub... vrat prilijevajuć se na crvenkasto ili rumenčasto a s kraja bijela ogrličica... J. Ettinger 166.

GRÍVO, *m. ime psu bijela vrata, uprav hyp.* grivov. — *Akc. se mijeña u voc.* grîvo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Oš grivo! tude je mlivo. Nar. posl. vuk. 245. Stari grivo, ne kuni se krivo. 294.

GRIVOČ, *m. a) vidi* grivńaš. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 32. — *b) vidi* jarebica. Jareb grivoč, Perdix graeca Briss. 34.

GRÍVOŃA, *m. ime grivastu volu.* — *u Lici.* V. Arsenijević.

GRIVOŠ, *m. vidi* grivov. F. Kurelac, dom. živ. 45.

GRÌVÔV, grivòva, *m. ime grivastu psu.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Grbļu.* Imam dva *(psa)*, jednoga vabim: zelove, a drugoga: grivove. V. Vrčević, niz. 51.

GRIVSKA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 162.

GRIVUĻA, *f. ime grivastoj ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

GRÌVUŠA, *f. ime grivastoj kučki.* — *u Lici.* V. Arsenijević.

GRÎZ, *m.*

a. morsus, *grizeńe. a) u pravom smislu.* — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu.* Zmija ńezin koren otrovnim svojim grizom prigrize. A. Kanižlić, utoč. 490. — *b) trboboļa, srdoboļa (jer je bol takovi kao da ńešto grize u trbuhu).* — *u Bjelostjenčevu rječniku:* griz črcu *(crijeva)* ‚corrosio, tormina intestinorum, colica, vermina ventris, tormina', v. griža; griz želudca ‚cardialgia, cardiogmos'; *u Jambrešićevu:* griz črev ‚corrosio'; griz želudca ‚cardialgia'; *u Voltiģijinu:* ‚colica'; *u Stulićevu:* ‚tormina'. — *c) živina (bolest koja grize).* Griz, rak, bolest. M. Pavlinović. — *d)* peccati dolor, *nemirnoća, bolest u duši radi grijeha, vidi* gristi, 1, b, *d) cc).* — *od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu:* griz, nemirnost duše ‚morsus conscientiae, conscientiae cruciatus, conscientiae pondus'; *u Voltiģijinu:* ‚rimorso di coscienza'; *u Stulićevu:* ‚conscientiae stimulus'. Črv ili griz visti. F. Glavinić, posl. 48. Krst, griz dušo i skrušenstvo. J. Kavańin 61a. Strah i griz duhovni srdca posli griha učińona. A. Kanižlić, utoč. 416.

b. *ńešto grizeno. a) uopće.* — *u Stulićevu rječniku:* ‚res dentibus confecta'. — *b) trava, sijeno prvi put žvatano, u lapacima preživalaca.* — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das halbverdaute futter im magen, z. b. des ochsen' ‚pabulum indigestum'). Žga ńu svu *(kravu)*, to jest kožu, meso, krv i sva nutarńa zajedno s grizom. I. Velikanović, uput. 3, 316. ‚Htio bih je *(kravu)* ubiti, ali bih želio da znam, ko će što od ńe kupiti, no kazujte'. Onda počne s jednoga kraja pitati redom: ‚Šta ćeš ti kupiti?' Svaki mu odgovori, n. p.: ‚Ja ću glavu, ja drob, ja meso, ja griz...' V. Vrčević, igre. 20. — *c)* chymus, *hrana probavļena kiselijem sokom u želucu.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Došo mi je (od ijeda) griz na grlo'. P. Budmani. *i u Šulekovu rječniku:* ‚chymus'. — *d)* stercus, *kao pristojnija riječ.* — *u jednoga pisca našega vremena.* Udari iz ńega, da oprostiš, lijavica, a ja ne bih lijen no mu podmetni u griz (nečistoća iz droba) jeguļicu iz trske. S. Ļubiša, prič. 8. — *e)* vražji griz, Succisa pratensis Mnch., *ńeka biļka, piskavac, praskoč.* Griz vražji, Succisa pratensis Mnch. (Alschinger), v. vražji griz. B. Šulek, im. 102.

c. *vidi* grizlica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚tarlo' ‚caries'.

d. *što otpada kad se drvo testeriše.* — *u Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno.*

GRIZA, *f. vidi* griz, a, *d).* — *Od* XVIII *vijeka.* I ńih grize ne prestaju. J. Kavańin 407b. Odbacivši svisti svoje grizu. I. Velikanović, uput. 1, 10. Sažiža se sasvim posvetnica s krvju i grizom nutarńom. 3, 326. Da se grize (savjesne muke) otresem. S. Ļubiša, prič. 68.

GRIZAC, grisca, *m. dem.* griz. — *U Jambrešićevu rječniku: (kajkavski)* grizec ‚morsiuncula'.

GRIZAK, griska, *adj. koji grize.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚anfressend'.

GRIZALAC, grizaoca, *m. onaj koji griza.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* grizalac *i* grišćkom grizaoc.

GRÌZALO, *n. grizeńe.* — *Samo u poslovici, a iz ńe u Vukovu rječniku* (‚das nagen' ‚morsus'). Ako što ne bi u kusalo, ne bi u grizalo. Nar. posl. vuk. 9.

GRÍZATI, grîzâm, *impf. gristi.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚mordere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Otac mu u gradu govno griza. M. Držić 276. *po svoj prilici treba čitati* govnogriza, *vidi* govnogrizati.

GRIZBA, *f. grizeńe (u duševnom smislu).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Poslije neće živiti u miru, ili imati grizbu i nenavidosti. A. Bačić 428.

GRIZEĆSTVO, *n.* zelus, *vidi* gorļivost. — *U Stulićevu rječniku:* ‚zelo' ‚studium, sollicitudo, cura' *s primjerom:* Tamo ga pritezaše grizećstvo od spašeńa *(pisca Palikuće).*

GRÍZÊŃE, *n. djelo kojijem se grize.* — *Stariji je oblik* grizenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (grizenje), *u Belinu* (grizenje 221b. 562a. 630b), *u Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Nima grizenja od koga koli griha. Naručn. 71b. Kada nima grizenja konšijencije. 78b. Njeko grizenje ali ti ujedenje duše. M. Divković, bos. 315a.

GRÎZICA, *f.*

a. *moļac, griña, isporedi* grizlica. — *Od* XVI *vijeka (vidi naj zadńi primjer), a između rječnika u Vrančićevu* (‚blatta; tinea'), *u Mikaļinu* (grizica u svjetah ‚tinea, blattra'; grizica od žita ‚curculio, gurgulio'), *u Belinu* (‚tarmo, tignuola, verme, che rode le vesti' ‚tinea' 723a; ‚verme, che rode i libri' ‚blatta' 761; ‚gorgogliono, val verme o baco che consuma i legumi o grano' ‚curculio' 353b), *u Bjelostjenčevu* (v. črv), *u Vol-*

tíǵijinu (kod grizlica), *u Stulićevu* (v. grizlica), *u Vukovu:* vide moļac *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (?).* I kako haļina, ka se išaptaje od grizice. M. Alberti 271. Da ne grizu ńi *(žitnice)* grizice. P. Knežević, pism. 116. Ne plaši se grizice ni moļa. M. Pavlinović, razl. spis. 194. — *metaforički.* Zavidost grizica duše. Nauk brn. 45b. Tko se ženskoj da oblasti grizice ga vazda grizu. I. Ivanišević 189.

b. *vidi* griz, a, *b).* — *U Vrančićevu rječniku* (‚tormina') *i u Bjelostjenčevu* (‚tormina').

c. *vidi* griz, a, *d).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne izhodeći to ponavļańe od zloće, neg od velike grizice u duši. Ant. Kadčić 193. Jeli ćutio *(grišnik)* koju unutrńu grizicu. 217. Mnogo me grizica u duši mori. 487.

d. *vrsta zmije.* Grizica (zmija), šaruļa (zmija), te preneseno o ženi koja uvijek grize muža, zadirkuje ga, neda mu mira. na Braču. A. Ostojić.

e. Grizica, rus. грыза (Brassica oleracea), raste po barah (Vujičić), Spiraea filipendula L. (Janda), v. grižeļ. B. Šulek, im. 102.

GRIZILO, *m. ime muško (onaj što grize).* — *Izmišļeno za šalu na jednom mjestu* XV *vijeka.* Ubi fra Posturad ... šakom tad viteza Grizila. M. Marulić 254.

GRÌZIMIJEH, *m.* Cerambyx heros L., *vrsta bube.* — *U naše vrijeme na Braču. (Po zapadnom govoru)* grizimîh, mihar, ļeļan, Cerambyx heros. A. Ostojić.

GRÌZINA, *f. augm.* griz *(vidi osobito* griz, b, *b) i c)).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Al' kad svrše već grizinu *(živad).* V. Došen 83a. Pak od vina i grizine po svoj kući blato čine. 157a. Da težina od grizine tebi u grob glavu rine. 179b. Crn galoña na vrh kuće grize, grizine mu u kuću padaju. *odgonetļaj: svrdao.* Nar. zag. nov. 203.

GRIZIV, *adj. koji grize.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* ‚corrosivo' ‚erodens'. Odovle dolazi, da jih uznemiraju tisuća sumńe grizive. Blago turl. 2, 98.

GRIZIVÍNO, *m. pijanac, pijanica.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka kao muško ime izmišļeno od šale, a između rječnika u Belinu* 378b *i u Stulićevu.* Ja sam Grizivino, a nijesam Vukodlak; uklon' se svak meni knezu Grizivinu. M. Držić 29.

GRÎZLICA, *f. vidi* grizica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚tinea' 723a; ‚teredo' 761b; ‚gorgoglione, val verme o baco, che consuma i legumi o grano' ‚curculio' 353b), *u Bjelostjenčevu* (v. črv), *u Voltiǵijinu* (grizlica, grizica ‚tarma, tignuola' ‚schabe'), *u Stulićevu* (‚teredo, conscientiae stimulum'), *u Vukovu* (vide moļac *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Kako grizlica jede meso. M. Radnić 124b. A grizlica oštra tanka toči unutra bez prestanka. J. Kavańin 4b. I grizlica u grimizu okoti se, a što je drugo nego crv potišteni? B. Zuzeri 342. Razgovori s krivovircima jesu kakono otrovna grizlica, tkoja se malo po malo ugospodari od svega čovika. Blago turl. 2, 32. Na sridi žena nemoj pribivat, od odića bo izlazi grizlica, i od žene nepravednost čovika. 2, 166. Grizlica, Attagenus Latr. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 321. 324. — *kao kolektivno ime.* Haļine se čuvaju od praha i od grizlice. Đ. Bašić 168.

GRIZLIČAST, *adj. vidi* grizličav.

GRÎZLIČAV, *adj. pun grizlica, izjeden od grizlica.* — *Samo u Stulićevu rječniku gdje stoji grješkom* grizlicav *i* grizlicast *(što bi trebalo popraviti* grizličast) ‚teredinibus plenus'.

GRÎZĻICA, *f. vidi* grizlica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ili vam se grizļice razplode po kućah. Đ. Bašić 98. — *metaforički, vidi* griz, a, *d).* Ne ćutite grizļicu u duši, niti čujete glas unutrńi. 81. Nastojah podušit unutrńu jednu grizļicu. 193.

GRÌZĻIV, *adj. a) u pasivnom smislu, koji se grize (vidi* gristi, 3, a, *a)).* — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka (pisano* grizliv). Sklopio ga je od drva scjene veoma drage, er u sebi negrizliva, kako su čedri od Libana. B. Zuzeri 174. — *b) aktivno, koji grize (u prenesenom smislu).* — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu* (‚mordax') *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (‚molestus, taediosus, fastidiosus, importunus, mordax'). To je oni crv ‚grizlivi' ki grešnika grize. N. Marči 43.

GRÎZNICA, *f. vidi* grizica *i* grizlica. — *U Vukovu rječniku:* vide moļac *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (?).*

GRÎZNUTI, grîznêm, *pf. vidi* zagriznuti, ugriznuti. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* grîznû). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. ugriznuti). Ako li štene štene grizne, jedan ča*(s)* se skoļu. M. Divković, bes. 655a. Da ga kogodir otrovnim svojim nenavidosti zubom griznu. M. Alberti III. On ga grizni a on se raskrivi. Pjev. crn. 233a.

GRIZŃA, *vidi* grižńa.

GRIZÒDŮŠJE, *n. vidi* griz, a, *d).* — *Od* XVIII *vijeka u pisaca.* Ako ne opravimo udiļe ono što nami govori naše grizodušje *(štamparskom grješkom* griznodušje). A. d. Bella, razgov. 88. Biti će u paklu ... grizodušje neumrlo. P. Knežević, osm. 163. Poznao je sebe krivca po grizodušju svomu. A. Kanižlić, kam. 109. Stegnut od grizodušja kleče na zemļu i poče vapiti k Bogu. And. Kačić, kor. 215. Mir duše, u kojoj sveđer ostaje niki prioštri trń grizodušja. I. J. P. Lučić, doct. 18. Grizodušje u sebi osićaše. G. Peštalić 74. I ńega ne para grizodušje. M. Pavlinović, razl. spis. 196. Ko nema grizodušja ... V. Bogišić, zborn. 413.

GRÌZOTINA, *f. a) mjesto ugrizeno na (ļudskom ili živinskom) tijelu.* ‚Kakva je ovo rana?' ‚Ovo je grizotina'. — *b) komad ogrizen.* ‚Pa da ja ijem tvoje grizotine!' — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GRÌZÒV, grizòva, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

GRIZÚKATI, grìzûkâm, *impf. dem.* gristi. — *isporedi* griskati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* grizúkajû, *u aor.* grizúkah, *u ger. praes.* grizúkajûći, *u ger. praet.* grizúkâvši, *u part. praet. act.* grizúkao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani) *a između rječnika u Stulićevu.*

1. GRÎŽA, *f. a) vidi* griz, a, *a).* — *u Mikaļinu rječniku:* griža, grizenje ‚corrosio, rosio'; *u Bjelostjenčevu:* v. griz; *u Stulićevu:* v. grizeńe. Druge su u vriću s otrovnima zmijama svezivali i u more bacali, da tako u tisnoći od griže otrovnih zmija svrše život. A. Tomiković, gov. 340. — *b) vidi* griz, a, *b).* — *od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚diarrhoea' 254a), *u Bjelostjenčevu* (griža, srdoboļa ‚dysenteria, corrosio, tormina alvei, vermina, graece scorphos, dolor ventris'), *u Jambrešićevu* (griža s krvjum

‚dysenteria‘; griža prez krvi ‚diarrhoea‘), *u Voltiǧijinu* (‚dissenteria‘ ‚ruhr‘), *u Stulićevu* (griža od utrobe ‚dissenteria, tormina‘), *u Vukovu* (‚das bauchgrimmen‘ ‚tormina‘). Imate v gradu kugu, grižu. Korizm. 4ᵇ. Umri ot griže. Š. Kožičić 55ᵃ. S ogńenicu i z grižu bolan ležaše. Anton Dalm., nov. tešt. 218. act. ap. 28, 8. Četiri sina u taboru od griže pomriše. P. Vitezović, kron. 89. Griža te smela! H. Bonačić 71. Griža te izjela! Nar. posl. vuk. 46. — *c) vidi* griz, a, *d).* — *od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (griža od duše ‚conscientiae cruciatus, conscientiae pondus‘). Na kom *(križu)* dug naš plati i našu svu grižu u rados obrati. N. Dimitrović 94. Griža svisti ńiove vazda će ńi mučiti. I. Velikanović, uput. 1, 325. Lijepo bi bilo, kad tko ne bi imao grižu u duši svojoj pored kakvih griha. B. Leaković, gov. 102. — *d) u narodnoj poslovici našega vremena:* Ni mužo, ni grižo, ni dobre večero. (Niti ima brige, ni kakva dobra). Nar. posl. vuk. 221 *nije dosta jasno značeńe: Vuk shvaća kao da je isto što* briga, *a u rječniku ne tumači već dodaje:* cf briga; *može biti da kao suprotno ‚muži‘ (hrani što se muze, mlijeku) znači: hrana što se grize. — e) rasporak, promaha (na gaćama). — u naše vrijeme na Braču.* Griža, vidi promaj, tal. ‚sparato delle brache‘, ńem: ‚hosenschlitz‘. A. Ostojić.

2. GRIŽA, *f. stijena, kamen, vaļa da od ńem.* griess (sandstein). — *U naše vrijeme u hrvatskom primorju.* Ov ti se zove Grižar, aš on svaku grižu, ako j' ona još veća, prevrne. Nar. prip. mikul. 111. Griža, stijena. 170. Griža, kamen od vode izlizan. Skriļevo. F. Pilepić.

GRIŽANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj. obično se govori sa starijim oblikom:* Grižane. Pregled. 7. — *Mjesto se zove uprav* Griže *(koje vidi), a* Grižani *su ļudi iz Griža.* — *Od* xv *vijeka.* Z Grižan Ļuban i Petar popovi. Zak. vinod. 55. Grada našega Grižan. Mon. croat. 267. (1572). Zakoni grada Grižan. 339. (1596).

GRIŽAR, *m. ime psu (načińeno od* 2. griža, *u narodnoj pripovijeci).* Ovi sviči te ti bit od pomoći. viš, ov ti se zove Grižar, aš on saku grižu provrne. Nar. prip. mikul. 111.

GRIŽAV, *adj. kojemu je griža (vidi* 1. griža, *b)).* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* grižau ‚dysenteriacus, dysentericus, torminosus‘; grižau sem, grižu trpim, od griže se trapim ‚verminor, ventris torminibus vexor, dysenteriam patior, dysenteria crucior‘; *u Jambrešićevu:* ‚dysentericus‘; *u Voltiǧijinu:* ‚ein ruhrkranker‘.

GRIŽBA, *f. vidi* grižńa, griz. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Iskini iz mene grižbu sržbenu. I. Ivanišević 131.

GRIŽE, *f. pl. vidi* Grižani. — *Od* xiii *vijeka.* Idoše ravno po Grižah ... Z Griž ... Mon. croat. 12. (1275). *(Gospodujući)* Bribirom, Grižami. 82. (1455). Živući v Grižah. 113. (1474).

GRIŽEĻ, *m. vidi* gripeļ. Grižeļ (grifeļ u rukopisu xviii vijeka, gripeļ Alschinger), oenanthe (Durante), Spiraea filipendula L. (Petter, Visiani). B. Šulek, im. 102.

GRIŽICA, *f. vidi* grizica. — *U Voltiǧijinu rječniku:* grižica, grižlica ‚gorgoglione, verme che consuma le orbe‘ ‚schottenwurm‘.

GRIŽLICA, *f. vidi* grižica.

GRIŽĻIV, *adj. vidi* grizļiv, *b).* — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Grižļivi i rjeski djelčići od soli. I. Jablanci 29. Tako će vino ... kiselo i grižļivo biti. 199. Boļe je stajati u zemļi pustoj, nego s ženom grižļivom i ļutom. Đ. Rapić 95.

GRIŽŃA, *f. vidi* griz, grizeńe. — *Postaje od osnove* griz *glagola* gristi *nastavkom* ńa; z *ispred* ń *mijeńa se na* ž, *ali se nalazi ńekoliko puta napisano, n. p.* B. Gradić, djev. 100. 111; A. Vitaļić, ost. 338; Blago turl. 9. 30. 125. 126. 246, *te se ne zna, treba li na tijem mjestima čitati* z *ili* ž. — *Od* xvi *vijeka (vidi kod b)). a) u pravom smislu.* Apolonije zub djevice grižńom svraća bludne žlice. J. Kavańin 330ᵇ. Žvalo grize, žvače, grižńom zube tupi. A. Kanizlić, rož. 84. — *b) duševna muka, duševno mučeńe, naj češće radi uspomene učińena grijeha, vidi* griz, a, *d).* — *između rječnika u Belinu* (grižńa duše ‚rimorso di conscienza‘ ‚conscientiae morsus‘ 218ᵃ. 621ᵇ) *i u Stulićevu* (‚conscientiae stimulus‘). Tko ti psovku reče, lažuć po nauk svoj, on sebi doteče grižńu i nepokoj. P. Hektorović 43. Od manastira ne tamnice nego li pakao tom grizńom činite. B. Gradić, djev. 100. Grizńu duši daju. 111. Radi grižńe od ńih konšijencija. M. Orbin 233. Da ona steć u zlobi, muke i grizńe nima u sebi. A. Vitaļić, ost. 338. Čuteći ļute grižńe svoje zlobne svisti. A. d. Bella, razgov. 73. Slijedio je živjeti sedam cijelijeh ljeta bez ikakve grižńe u duši od zlotvorstva tako nemila. B. Zuzeri 329. Kako od grižńe, koju imaju u duši. J. Banovac, izkaz. 31. Da su ļudi imali toliku i grižńu od svoje svijesti u srcu i duši svojoj. F. Lastrić, ned. 76. Nenavidost jest žalost, tuga i grižńa u srcu suprot dobru i napridku iskrńega. 360. Ne mogući podnesti ovu nemirnu nutarńu grižńu. A. Kanižlić, utoč. 64. Grižńa duše govori i vam: vratite tuđe. Đ. Bašić 166. Tko ne samo ne čuti ikakovu grizńu od krivine smrtne. Blago turl. 2, 9. Sržba, srditost, nenavidost i grizńa. 2, 125. Bog običajan jest pedipsivat ubojice na ovomu svitu grizńom duše nepristanom. 2, 126. Ipak ja u mojoj duši ne ćutim ikakovu grižńu. Đ. Rapić 277. Grižńa, kad se čovjek od kako brige grize. ‚Grižńa mi je velika od toga‘. M. Pavlinović. — *c) vidi* gristi, 1, a, *e) i* 3, b, *b).* Da je poslušati u nikim kućam, čule bi se svagdańe smutńe i grižńe među bratjom. J. Banovac, razg. 182. Job odoli grižńi i nagovarańu ženskomu. E. Pavić, ogl. 387. ‚Uvik su u grižńi‘. M. Pavlinović.

GRIŽULA, *m. ime muško.* — *U komediji* xvi *vijeka.* — *Ne zna se, treba li čitati* Grižula *ili* Grišula. Grižula (Grišula). M. Držić 123 *i dalje.*

GRJE-, *vidi* gre-.

GRJĖŠITEĻ, *m. čovjek koji griješi.* — *U Stulićevu rječniku.*

GRJĖŠITEĻICA, *f. žensko čeļade koje griješi.* — *U Stulićevu rječniku.*

GRJOCE, *vidi* grooce.

1. GRK, gŕka, *adj.* amarus, *o hrani i o drugome što se ima u ustima, kad uzrokuje ńeko osobito neugodno osjećańe (ukus), kao što je n. p. pelin. suprotno je* sladak. — *isporedi* 1. gorak. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem nominalnijem oblicima* (gŕko, gŕkē, gŕku, gŕkōj *itd.), osim nom. sing. m. i akuzativa kad je jednak s nominativom; u svijem je složenijem oblicima onaki kaki je u nominalnom nom. sing. m.* (gŕkâ, gŕkô, gŕkôga, gŕkē *itd.). u dubrovačkoj okolici akc. kaki je u nominalnom nom. sing. m. ostaje u svijem nominalnijem padežima jednine (osim instrumentala) muškoga i sredńega roda, u acc. sing. f., u nom. i acc. pl. m. i f.; u složenijem padežima može biti i drukčiji akc.:* gŕkî, gŕkâ,

gŕkô, gŕkôga *itd. vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 172. *br.* 82. 84. *isti je akc. i u Dubrovniku, ali je* r *svagda kratko.* 156. *br.* 7. — *Postaje od osnove* gork *(vidi* 1. gorak) *tijem što se u našem jeziku u ovoj* or *promijenilo na* ŕ; *Miklošić* (etym. wörterb. 73ª) *misli da je ono naj prije bilo u* grknuti *i isporeduje gorńsr.* hierknyć. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (grk, gorak ‚amarus, amarulentus'), *u Belinu* 70ª, *u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* — *Komparativ postaje: a) nastavkom* j; kj *mijeńa se na* č: gŕčî. *ovo je naj običniji oblik. potvrđen je od* XVI *vijeka, a između rječnika nalazi se u Mikaljinu i u Vukovu. vidi i* Š. Menčetić 109; B. Gradić, djev. 13; D. Rańina 38ª; D. Zlatarić 15ᵇ; B. Zuzeri 332; (Z). Poslov. danič. 112; Nar. zag. nov. 269. — *b) nastavkom* i(j) *pred kojijem se* k *mijeńa na* č: gŕčijî. *rijetko. od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* M. Orbin 40; G. Palmotić 1, 150; V. Andrijašević, put. 294; Osvetn. 4, 36. — *c) u Stulićevu rječniku ima i nevaljali oblik* gŕkijî.

a. *adj. a) u pravom smislu. aa) o hrani i piću ili uopće o onome što se ima u ustima.* Davahu mu piti grka vina. N. Rańina 99ᵇ. marc. 15, 23. S loćikami grcijemi. 108ª. exod. 12, 8. Jedan zalogaj sladak stoterim grcijem plaćaju. B. Gradić, djev. 107. Vik grka nije žila slatku travu iz sebe pustila. F. Lukarević 86. Grka žuč ńegovo bi pitje na križu. D. Rańina 148ᵇ. Ova trava meju svjema naj grčija je. M. Orbin 40. Voće toliko ļuto i grko. I. Držić 5. Ako hoć' slatko, podnosi i grko. (D). Poslov. danič. 1. Krepos trava naj grčijeh raztapa se na ogńu tihu u malo kapaļ tanko vode. B. Zuzeri 332. Slađi od meda, grči od jeda. (Z). Poslov. danič. 112. Pravo i samo more prigrko. I. M. Mattei 210. Pa s Turcima pije grku kafu. Nar. pjes. vuk. 5, 155. Grko kao čemer. Nar. posl. vuk. 46. Kalina je lijepa gledati, al' je grka zobati. 128. Što je grko nije slatko. 356. Što je grče od žuči, a slađe od meda? Nar. zag. nov. 269. Izjedi je; i grka će biti u trbuhu tvojemu. Vuk, otkr. 6, 9. *vidi i* grka trava, grki lopuh. — *bb) o ustima.* Znaj, voće nezrelo jedući ki traju, usta im nemilo zlo grka ostaju. D. Rańina 27ª. Tko ima grka usta, ne može slatko pļuvat'. (D). Poslov. danič. 129. Dokle ne okusi ńegovu slas, imat će sveđ grka usta. Đ. Bašić 31. — *b) u metaforičnom smislu, vidi* 1. gorak, 1, b, *α*). Da zajedno s Evom sladosti sfjetovne grče od ijeda okusit ne mogu. B. Gradić, djev. 13. Ah, osladi srce grko! F. Lukarević 257. Grči sam nego jad i čemer i nalip. D. Rańina 38ª. Velika je nesvijes jezika grčega od jada. D. Zlatarić 15ᵇ. Ti grke učini vesele ńe slasti. 51ᵇ. Grčije od čemera budu držat teške trude. G. Palmotić 1, 150. Grku riječ proždrijeti. V. Andrijašević, put. 296. Istina za sve jer je grka proždere se. (D). Poslov. danič. 33. Iz pušaka grkije krušaka. Nar. pjes. vuk. 5, 33. — *c) u prenesenom smislu, vidi* 1. gorak, 1, b, *β*). grk *se u ovom smislu mnogo rađe govori nego* gorak. Da ne govoriš grko i nemilostivo govorenje. Zborn. 23ª. Koliko je grka tvoja uspomena. 68ᵇ. Grku muku podnijeti. B. Gradić, djev. 134. Da su grke i oštre nedragosti. V. Andrijašević, dev. 5. Od kreposti ostalijeh, koje narav naša ištetjena kako grke od sebe odmeće. B. Zuzeri 25. Kad čujete grku riječ. Đ. Bašić 307. Ako sam zapisao koju svoju grku *(ima se u misli* riječ). M. Pavlinović, razg. 113. Kiko vraća još grčije psosti. Osvetn. 4, 36.

b. *adv.* gŕko. — *Komp.* gŕčê *(rađe* gŕčijê, *a u Stulićevu rječniku grješkom i* gŕkijê). Grko je i usiono neprijateļa ļubiti. V. Andrijašević, put. 33.

2. GŔK, *m.* Graecus, *narodno ime, postaje od latinske riječi.* — *isporedi* Grčin. — *Po Vukovu se rječniku akc. ne mijeńa (gen. pl.* Gŕkâ); *ali je u jugozapadnijem krajevima akc. u gen. sing.* Gŕka, *i taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* Gŕče, Gŕci *(gen. pl.* Gŕkâ). — *Riječ je praslavenska, ali s* ŕ *samo u južnijem jezicima, isporedi stslov.* Grьkъ, *slov.* Grk, *bug.* Grък; *u sjevernijem je jezicima* re, *isporedi rus.* Грекъ, *češ.* Řek, *poļ.* Grek. — *U svijem je rječnicima (u Daničićevu* Grьkь, gledaj Grьčinь). *a) u pravom smislu.* Utvrьdi Grьke carьmi. Mon. serb. 4. (1198—1199). Samodrьžьcь Srьbļemь i Grьkomь Stefanь carь. 125. (1347). Patrijarhomь Srьbļemь i Grьkomь, kirь (кѵрь) Savomь. 143. (1343). Ili Grьkь ili Srьbinь. Zak. duš. pam. šaf. 48. Toli vješ ne budeš, inako t' ni' mniti, od mene č' starih Grk pokoru primiti. D. Rańina 122ª. Jimala jest otca Dioskora Grka. F. Vrančić, živ. 112. Smlati Ugre, Grke, Turke golem bojnik. J. Kavańin 244ᵇ. Latini boga zovu ‚deus', Grci ‚theos'. M. A. Reļković, sabr. 56. Oni voze Grke i Bugare. Nar. pjes. vuk. 2, 324. Vama će se Grci radovati. 2, 370. — *b)* Grci *može značiti: Grčka (zemļa).* Koje si je izь Grьkь dovelь. Mon. serb. 59. (1293—1302). Va gradi Melnicê u Grьcijehь. 135. (1348 *u poznijem prijepisu).* — *c) čovjek koji pripada istočnoj (pravoslavnoj) crkvi. samo u pisaca.* Takoje se raduje istočna crikav o narejenji Grkov svojih. Mon. croat. 108. (1470). Jedan način kim se krste Grci, a drugim Latini. Naručn. 6ᵇ. Latina žena ne ima slidit običaja muža Grka. I. Ančić, vrat. 219. Govore Grci da posvećenje, koje Latini čine, da nije dobro. J. Banovac, razg. 222. Rimńanin posvećujući u kruhu kvasnomu i Grk u kruhu prisnomu. M. Dragićević 99. — *d)* u Bačkoj po selima zove se ‚grk' svaki čovjek koji drži dućan. *u Vukovu rječniku s primjerom:* Gle, u ovome selu Čivutin grk! — *od* XVIII *vijeka.* Od trgovca grka ili kalaģije. I. Jablanci 168. U sremskim selima svaki se trgovac zove grk, bio on Srbin, Nemac, Jevrejin. M. P. Šapčanin 1, 77. — *e) ime muško.* — XIV *vijeka.* Grьkь Bogdanovićь. Deč. hris. 4. 70. — *u naše vrijeme kao prezime.* Jove Grka iz Bradarica. Vuk, živ. 17. Grk, prezime. u Srijemu. V. Arsenijević. — *f) ime mjestima. aa) selo u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statist. bosn. 86. — *bb) selo u slavonskoj krajini u okrugu petrovaradinskom.* Razdijeļ. kr. 14. — *g) sjeveroistočni vjetar, isporedi* 2. bura. *od tal.* greco. — *u Mikaljinu rječniku:* grk, vjetar ‚greco, vento' ‚Hellespontus, caecias'; grk s istočńakom ‚grecolevante' ‚vulturnus'; *u Bjelostjenčevu:* ‚caecias'; *u Stulićevu:* ‚caurus, corus'. — *h) ńeke vrste vinove loze i od ńih vino.* — *od* XVIII *vijeka u Dalmaciji.* Grk ‚vinum graecum'. A. d. Bella, rječ. 767ᵇ. Grk, suvrsti vinove loze bijela i crna grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 102.

3. GRK, *m. vidi* ugrk.

GRKA, *m. i f. vidi* 2. Grk. — *Ńekolika puta (samo nom. pl.* Grke) *u jednoga pisca* XVII *vijeka i jedan put (dat. sing.* Grci) *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Al' se Grke drivu u ovom sakrivaju. I. Zanotti, en. 7. Otit htihu radi truda Grke duga boja siti. 11. Grke koňa usnovaše. 15. Mnoge Grke u grad dolažahu. 24. Virovat Grci Fociju? ... J. Filipović 1, 186ª.

GRKANAC, Grkanca, *m. u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji ovako prevodi grč.* Ἑλληνιστής. Žu-

dije koji rođeni u Grčkoj ili odhranjeni u njoj, govorau grčki, i za to ne bijau zvani Grci nego Grkanci. A. Kanižlić, kam. 554.

GRKAŃE, *n. djelo kojijem se grče.* — *S naj starijim oblikom* grьkanije *u spomeniku* XIV *vijeka pisanom crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (grьkanije ‚gemitus turturis'). Jakože i grьlica grьkanijemь svojimь oglašajetь dьbri. Mon. serb. 65. (1302).

GRKAO, grkla, *adj. grk.* — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* U tavnici stati mrkloj, tere u kući vele grkloj. P. Posilović, nasl. 202b. A. J. Knezović 23b. Koja će biti mrkla kuća ta jadovna, koja je vele grkla. A. J. Knezović 178.

GȓKAST, *adj. dem.* 1. grk. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu:* ‚amarus, amarulentus'. Svako jestivo, što ne bude grkasto ili ljutkasto. M. Pavlinović, razl. spis. 302.

GRKATI, grčem (grkam), *impf. riječ onomatopejska za glasove nekijeh ptica.* — *Riječ je stara, a možebiti i praslavenska, isporedi stslov.* grьkati, *grgutati, češ.* hrkati, *pucati, praskati itd.* — *Praes.* grkam (grьkaju) *nalazi se samo u naj starijem primjeru pisanom crkvenijem jezikom. a)* gemere, *o glasu u grlice, vidi* grgutati. *ovo je starije značeńe.* Ašte jedinь otь ńihь *(grlica)* pogibnetь, mužь ili žena, žaljujetь jedinь drugago do samrьti, ni grьkajetь, ni na sirovo drevo sedajetь. Physiol. nov. star. 11, 194. Grličica grče. Nar. pjes. herc. vuk. 258. Nar. pjes. marj. 205. Grlica grče. Nar. pjes. petr. 1, 291. A grlica milo grče. Jačke. 225. — *b) o glasu u gavrana, vidi* grakati. — *od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. grakati). Obslužuju ... gavrana kada grče. I. Ančić, vrat. 27. Gavran grče. J. Banovac, pripov. 192. Vuci viju, a gavrani grču. Nar. pjes. juk. 295. Vuci viju, gavranovi grču. Nar. pjes. bos. prij. 1, 46. Na svakome po vran gavran grče. Nar. pjes. petr. 1, 310. — *Iz prezenta je gdjegdje č prešlo u inf.:* grčati. Grčati, graktati. na Braču. Pristadoše tada glasom grčat. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

GȓKÂ TRÁVA, *f.* Erythraea centaurium L., *vidi* kitica, kičica. Grka (ghirka, Visiani) trava, Erythraea centaurium L. (Visiani), v. gr, grčica. B. Šulek, im. 102.

GRKAV, *adj. dem.* 1. grk. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GȓKAVAC, Gȓkâvca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Hercegovini (u selu Grkavcima).* P. Budmani.

GȓKÂVCI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 254. — *uprav plur.* Grkavac.

GȓKAVICA, *f. grk zalogaj (u metaforičkom smislu).* — *U naše vrijeme u Lici.* Obično žena tužeći se na svoga zločesta muža, reče: ‚Božo moj! da je kome znati, šta sam ja š ńime grkavica proždrla!' i opet: ‚Žalosne ja š ńim grkavice proždirom'. ‚Treba se grkavica sit najosti, ko će da mu je pod starost dobro i lako'. J. Bogdanović.

GRKČE SELO, *m. ime selu (pisano* Grgče solo) XVI *vijeka.* Selo jedno u purgariji ribničkoj, ko se zove Grgče Selo. Mon. croat. 264. (1569).

GȓKIĆ, *m. vidi* Grčić. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kako su nikoji Grkići lukave ćudi. A. Kanižlić, kam. 94.

GȓKÎ LÒPÛH, *m. nekakva biljka.* Grki lopuh, lappa inversa (Pizzolli). B. Šulek, im. 102.

GȓKIŃA, *f.* mulier graeca, *žensko čeljade grčko, iz Grčke.* — -i- *stoji mj. negdašnega* y. — *Riječ je stara, možebiti i praslavenska, isporedi stslov.* Grьkyńa, *češ.* Řekyně, *polj.* Grekinia. — *Između rječnika u Belinu* 358b, *u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom smislu.* Druga vila starija biše tuj s jimenom Grkińa. P. Zoranić 69a. Stavih se učinit Hrvaćku Grkińu Elektru. D. Zlatarić VI. Odmetna je ona Grkińa. I. Gundulić 301. Žene Grkińe. I. Ančić, vrat. 219. Nit' me zovu gospojom Grkińom. And. Kačić, razg. 160a. Jedno jeste tanana Grkińa, a drugo je bijela Vlahińa. Nar. pjes. vuk. 2, 19. — *b)* u Bačkoj po selima žena koja drži dućan. *u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* U Vrbasu grkińa na glasu: čam duvana, lula okovana. — *isporedi* 2. grk, *d).* — *c) ime žensko.* — *prije našega vremena.* Grьkyńa. S. Novaković, pom. 57. — *d) selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 120.

GȓKIŃICA, *f. dem.* Grkińa. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* Grkińa). Mlada moma Grkińica. Nar. pjes. *u* Đ. Baraković, vil. 201. Al' naj poslije nada svime dvije odabra Grkińice. P. Sorkočević 579b.

GȓKIŃIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* I povede Grkińića Đorđa. Nar. pjes. vuk. 4, 265.

GȓKIŃIN, *adj. koji pripada (nekoj) Grkińi.* Stanilo Grkińin zet. Glasnik. 27, 292. (1347).

GRKIŃKA, *f. Grkińa.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GRKIŃKIŃA, *f. Grkińa.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GȓKÎŠ, grkîša, *m. grki badem.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* gȓkîšu, gȓkîši. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (mijendeo grkiš, mijenduo grkiš). Grkiš, bittermandel, Amygdalus amara L. (Vodopić). B. Šulek, im. 102.

GRKJAHAN, grkjahna, *adj. dem.* grk. — *U Stulićevu rječniku* (‚subamarus') *gdje ima i* grkjašan *s istijem značeńem.* — *oboje nepouzdano.*

GRKJAŠAN, grkjašna, *adj. vidi* grkjahan.

GȓKLAN, *m.* arteria aspera, *cijev u grlu (u čeljadeta i u viših životińa) kroz koju se diše.* — *Akc. se mijeńa u gen. plur.* gȓkljânâ. — *Nalazi se samo u našem jeziku i u bugarskom* (grьklan); *po svoj prilici postalo je od praslavenskoga* gьrtanь, *isporedi stslov.* grьtanь, *rus.* горлань, *češ.* hrtán, *polj.* krtań. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚gurgulio'), *u Mikaljinu* (‚guttur'), *u Belinu* (‚arteria aspera' 165b; ‚guttur' 352b), *u Bjelostjenčevu* (garkljan, v. grčańek), *u Voltiđijinu* (garkljan ‚canarozzo, gorgozza' ‚schlund'; gerkljan ‚esofago' ‚schlund'), *u Stulićevu* (‚arteria aspera, gula, guttur, jugulus, jugulum'), *u Vukovu* (‚aspera arteria'). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda. (Oloferne)* izdaše, ne bi jak, grkljanom sica krv. M. Marulić 51. Nimaju glasa u grkljanu. F. Vrančić, živ. 113. Uznošenja Božja u grkljanih ńihovih M. Alberti 119. Jezik nam prirasto pri grkljanu. I. Đorđić, salt. 461. Čuvaj se da ti kraljičini grkljan ne prisijeku. I. Zaničić 46. Jerbo mu u hitńi nije bio grkljan sasvim prerizan. M. A. Reljković, sabr. 41. Svaka utrobica o svom grkljanu visi. Nar. posl. vuk. 277. Sad vi je, gospodo, sud u rukama, duša o grkljanu. Pravdonoša. 1852. 23. — *b) gdjegdje narod i pisci misle da je ista cijev kroz koju prolazi hrana i vazduh (vidi primjer iz narodnijeh poslovica kod a) gdje se misli na pravi grkljan, a smisao je da se hranom uzdržava tijelo), te s toga* grkljan *znači gdjegdje što i* jednak. *isporedi* 2. dušnik *kod čega također*

ovako biva. Kad je žeļa vječnosti zadovoļstvo grkļana pobediti kadra. D. Obradović, sav. 67. Grkļan čuje slast a trbuh mast. Nar. posl. vuk. 46. Kad kurjaku što u grkļan upadne, teško je iščupati. 118. — *c) u širem smislu, grlo.* Kada ju udarac od mača u pričisti i pribijeli ńe grkļan rani. B. Kašić, per. 22. Udri u grkļan sprijed Jakupa. I. Gundulić 525. Bi ga objema rukama stisnuo za grkļan. D. Obradović, živ. 1, 30. Nabasa *(Turčin)* na nekakvoga nesretnoga raju, pa za prsi jednom rukom, a drugom za grkļan. Nar. prip. vrč. 78. Dogna britvu do grkļana Šćepanova. S. Ļubiša, prip. 129. U zagoneci o vučiji: Vodu pije, a grkļan ne pregińe. M. Medić.

GRKḶÀNÂŃE, *n. djelo kojijem se ko grkļana, vidi kod* grkļanati se.

GRKḶÀNATI SE, grkļânâm se, *impf. (recipročno) svađati se, psovati se, vikati (biće prvo značeńe: vikati iz svega grkļana). — U naše vrijeme u Lici.* Gdje čojk i žena zlo i nesporazumno među sobom živu, danomice se psuju, tuku, viču i larmaju itd., reče narod: ‚To i to dvoje živu, brate, kao pas i mačka, svaki se dan grkļanaju, ne mo'š već u komšiluku ńiova grkļanańa podnositi'. ‚Čuvaj se, ako te za gršu ćapim, bome ćeš grkļanati'. J. Bogdanović.

GRKḶANI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 128.

GŔKḶANINA, *f. augm.* grkļan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚immanis gula'.

GRKNÚĆE, *n. djelo kojijem se grkne (vidi* 1. grknuti). — *Stariji je oblik* grknutje. — *U Stulićevu rječniku:* grknutje.

1. GŔKNUTI, gŕknêm, *impf. postajati grk; biti malo grk. — U rječnicima: u Belinu:* ‚amareggiare, divenir amaro' ‚amaresco' 69ᵇ; *u Voltiǵijinu:* ‚amareggiare, divenir amaro' ‚bitter werden'; *u Stulićevu:* ‚divenir amaro' ‚amarescere'; *u Vukovu:* ‚etwas bitter sein' ‚subamarus sum' *s primjerom:* grkne malo.

2. GRKNUTI, grknem, *pf.* grkati, *b). vidi* graknuti. Gavran grknu jeli u ograncim. Nar. pjes. juk. 575. A i vi, Bošńaci, svi grknuste iz jednoga glasa. Osvetn. 3, 27. Eto crni grknuše gavrani. 3, 153.

3. GRKNUTI, grknem, *pf. u primjeru:* ‚Meni je grknulo oko na onoga końa', t. j. zapelo. M. Pavlinović.

GRKOCVIJET, *m.* Hyacinthus orientalis L., *ńeki cvijet, carević, zumbul. — Značeńe će biti* grčki *(a ne* grki) cvijet. Grkocvijet, iacinto (Kuzmić), Hyacinthus orientalis L. B. Šulek, im. 102.

GRKÒĆA, *f. osobina onoga što je grko, vidi* grčina *i* gorčina *(i radi akcenta). — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Prikazanja grješnikov grkoće su *(trebalo bi* grdoće su, *vidi* Bernardin 170, *prema lat.* abominationes) Gospodinu. N. Rańina 210ᵇ. prov. 15, 8. Za onu grkoću, koju ... na križu podnese ... za te bolesti i grkoće molim te. V. Andrijašević, dev. 131.

GRKOLATINSKI, *adj. grčki i latinski. — U jednoga pisca* xvii *vijeka koji je ovako preveo* graecolatinus. Krug devetnadestni zvani grkolatinski ‚ciclus decemnovenalis'. B. Kašić, rit. 3ª.

GŔKOST, *f. osobina onoga što je grko, vidi* gorkost. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* (grkos 69ᵇ), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu.* Jer mi se sva grkos u slados zamuti. Š. Menčetić 94. Voļa mi paraše slatka a sad se u grkos obrnula. M. Držić 297. Veće grkosti za sobom nego li slasti sobom nose. B. Gradić, djev. 115. Viđ srca sva ļudska, ki živuć dni traju, u sebi sva svoju slas i grkos imaju. D. Rańina 97ª. Da ga budem iskati s grkostju od skrušenja. A. Gučetić, roz. mar. 172. Za platu od muka, bolesti i grkosti. I. Držić 391. Obikni se ... ļutiki, grkosti. M. Pavlinović, razl. spis. 302.

GŔKOV (Gŕkov), *adj. koji pripada (ńekome) Grku.* Te uvodi Grkove svatove. Nar. pjes. vuk. 3, 24. Grče pade, a Novak dopade, te Grkovu osiječe glavu. 3, 34. *vidi i* Grkovo.

GŔKOVIĆ (Gŕković), *m. prezime. —* xiv *vijeka i u Daničićevu rječniku* (‚Grьkovičь' 3, 581). Drajicu Grьkovića. Glasnik. 15, 302. (1348?). — *i u naše vrijeme.* Ovaj ju je *(pjesmu)* naučio od nekog slijepca Grkovića iz Kostińe. Nar. pjes. kras. 1, ix. Gŕković, prezime u Takovu u Srijemu. M. Medić. Gŕković, *prezime u Lici.* J. Bogdanović.

GŔKOVIĆA LÌSNICI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 140.

GŔKOVIĆEV KLÀDENAC, *m. izvor u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 141.

GRKOVINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Sr. nov. 1864. 160.

GRKOVI POTOK, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Grьkovyj Potokъ', međa je ‚Blatьcu' išla ‚u Grьkovi Potokъ' (Glasnik. 15, 302 *god.* 1348?). 3, 581.

GRKOVO, *n. a) kraj blizu Gabrova (može biti i muškoga roda:* Grkov). — xiv *vijeka.* Niže crkve do Grьkova. Glasnik. 24, 239. (1350). — *b) kraj u Kolašinu u Crnoj Gori. — u naše vrijeme.* Dok sidoše u Grkovo ravno, u Grkovo Turke ugledaše. Nar. pjes. vuk. 4, 326—327. Na Grkovu zelenoj planini. 4, 330. Čeraj mala na Grkovo ravno, a s Grkova preko Potrkova. 4, 402.

GRKŠIĆ, *m. prezime. —* xvi *vijeka.* Petra Grkšića. Mon. croat. 267. (1572).

GRKTATI, grkćem, *impf. vidi* graktati *i* grkati. — *Od* xviii *vijeka.* Gavrani grkćući. S. Margitić, fal. 2. Često grkću, ali leša nejma. Nar. pjes. juk. 83. Po ńoj grkću gavranovi crni. Nar. pjes. petr. 2, 260. Vuci viju, a grkću gavrani. Osvetn. 1, 11.

GRKUŠ, *m. izvor u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 17.

GRKUŠTI, *adj. grk, nagrk. — Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Ne bi mu odsolio grkušte slanosti. M. Vetranić 1, 122.

1. GŔLA, *f. hyp.* grlica. — *isporedi* grle, grļa. — *Akc. se mijeńa u voc.* gŕlo. — *U naše vrijeme.* Daj mi, grlo, jedno zrno. Nar. pjes. petr. 1, 281.

2. GŔLA, *f. ime ovci, uprav ipokoristik. — Akc. se mijeńa u voc.* gŕlo. — *u gorńoj krajini.* V. Arsenijević.

3. GŔLA, *f.* diphteritis, *bolest u grlu od koje se često umire. — isporedi* grlovica. — *U naše vrijeme na Braču.* A. Ostojić.

GRLACI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 48.

GRLAJCE, *n. dem.* grlo. — *U istarskijeh čakavaca.* Vadi nože iza pasa ter ih meće braći u grlajca ... Kad to vidi mlada Mandalina, vadi braći nože iz grlajca ... Pak joj vadi nože iz srdajca i meće jih sebi u grlajca. Nar. pjes. istr. 1, 24.

GRLAN, grlna, *adj. koji pripada grlu. — U rukopisu* xv *vijeka pisanom crkvenijem jezikom.* O bolêzni grьlnej. Sredovj. ļek. star. 10, 105.

GRLAŠ, *m. ime nekijem pticama. a)* Falco subbuteo L., *vrsta sokola.* Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 9. D. Trsteńak. — *b) čiopa bijela.* Cypselus melba Illig., kosir grlaš. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 17.

GȒLAŠCE (gȓlâšce), *n. dem.* grlo. — *U Vukovu rječniku:* vide gŕoce.

GȒLAT, *adj. koji jako viče, vidi* grlo. — *U Vukovu rječniku:* ‚der schreihals' ‚clamosus'.

GRLATO, *grlo, vidi kod* đerdato *i* glavato. Da ti vidim grlato. Nar. pjes. herc. vuk. 293.

GRLAVICA, *f. vidi* grlovica. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

GȒLE, *f. vidi* 1. grla. — *Akc. se mijeńa u voc.* gȓle. — *Po zapadnijem krajevima.* Grlica je proso brala, k ńoj dohodi druga grle: ‚Daj mi, grle, jedno zrno'. ‚Ne dam, grle, ni jednoga'. Nar. pjes. vuk. 1, 478. Men' će grle soli dati. Nar. pjes. marj. 205.

GȒLEŠA, *f. ime kozi.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GRLETINAC, Grletinca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. kajkavski* Grletinec. Pregled. 54.

GRLETKA, *f. vidi* krletka. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kajpa). Izmetnu po stabli tri ili četiri grletke. Đ. Rapić 62.

1. GȒLICA, *f.* Columba turtur L., *ptica slična golubu, od kojega se među ostalijem razlikuje crnijem i bijelijem prugama po vratu (grlu). — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grьlica, *rus.* горлица, *češ.* hrdlice, *poļ.* garlica (‚kropftaube'). — *Postaje od* grlo *(s toga što na grlu ima bijege) nastavkom* ica. — *U svijem je rječnicima (u Daničićevu* grlica). *a) u pravom smislu.* Podobe se pustyńeļubьznêj grьlici. Mon. serb. 65. (1302). Može se primjeriti čistoća ka grlici. Zborn. 16b. Naj lišo ti, mila, reci mi, grlice, jesi li ćutila ovake tužice, kad te su od tvoga miloga odijelil'. N. Naļešković 2, 131—132. Da budeš u templu od tvojijeh roditeļa prikazan, koji radi tebe prikazaše dvije grlice. A. Gučetić, roz. jez. 138. Tuži jak grlica, ka u gori s dragijem se svim razdruži. I. Gundulić 457. Darova Marija dvi grlici. F. Glavinić, cvit. 45a. Slovo za grьlicu. Physiol. star. 11, 194. Narav joj je od grlice, muža za mnom er ne prosi. J. Kavańin 85a. Zašto vrebac našao je sebi kuću, i grlica gńizdo sebi. B. Pavlović 6. Kao kad na poļu grlicu su stisli jastrebi. A. Kanizlić, rož. 123. Živine, kakono teoci, janci, golubići, grlice. M. Dobretić 340. Grlica kad tuži, kad li kosić fićuka. M. Katančić 40. Bogu prikaže jednu grlicu i jednu golubicu. I. J. P. Lučić, razg. 62. Grlica je proso brala. Nar. pjes. vuk. 1, 498. Sedela tužna grlica. Nar. pjes. istr. 2, 48. Grlica, columba turtur, dio turteltaube. Dugačka je 11 palaca... na strani po vratu bijele i crne prugice... J. Ettinger 168. Grlica, Peristera turtur Bojo. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 33. Grlica, Columba turtur L. J. Pančić, ptice. 54. — *b) kaže se ženskome čeļadetu kao pohvala (osobito radi čistoće u moralnom smislu), i od mila.* Naša mila i draga milosnice, grlice lipa! M. Jerković 93. Uļudno dvije grlice *(dvije djevojke).* J. Kavańin 104a. — *c) ime žensko.* M. Vetranić 2, 236. Grьlica. S. Novaković, pom. 57. — *d) ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53. — *e) ime ovci.* J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 32. — *f) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 8.

2. GȒLICA, *f. vidi* 3. grla. *na Braču.* A. Ostojić.

3. GȒLICA, *f.* konop što drži ‚lantinu' pri jamboru, za to da je vjetar od ńega ne udaļuje, tal. ‚ventrozza'. *na Braču.* A. Ostojić. — *isporedi* 3. grlin.

GȒLIČAN, gȓlična, *adj. vidi* grličji. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Duhom, ufam, da ćeš pribivati u grličnoj spilici. I. M. Mattei 184.

GȒĻIČÂR, *m.* Machetes pugnax G. Cuv., *vrsta ptice.* Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 38.

GRLIČATI, grličam, *pf. (?)* grlo blagosloviti komu *(objektu)* na dan sv. Blaža. M. Pavlinović. — grličati se, primiti blagoslov na grlu: ‚Nisam se ni grličao'. M. Pavlinović.

GȒLIČICA, *f. dem.* 1. grlica. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* 736b, *u Stulićevu, u Vukovu (s primjerom iz narodne pjesme:* Grličica grgutala). *a) u pravom smislu* Jedna grličica ļubka i mila. P. Zoranić 31b. Kako bolestiva grličica učini tvoje gńizdo. Michelangelo. 15. Grličica grče. Nar. pjes. herc. vuk. 258. Pojala je nevestica jednu grličicu. Nar. pjes. istr. 3, 9. — *b) kaže se od mila ženskome čeļadetu.* Ļubičice, ļubi mene! grličice, grli mene! Nar. pjes. vuk. 1, 454.

GȒLIČIĆ, *m. mlada grlica muška, uprav deminutiv.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das junge der turteltaube' ‚pullus turturis'. — *Od* XV *vijeka kao prezime.* Jurja Grličića. Mon. croat. 108. (1471). Nauk krstjanski istomačen po D. Ivanu Grličiću župniku djakovačkomu. I. Grličić 1. Grličić župnik teški. J. Kavańin 127a.

GȒLIČIN, *adj. koji pripada grlici, grlicama.* A se među zemļi crьkvenoj svetago Nikoly, ot brьda pьšińskoga podь gradomь prêko brьda podь gradь na grьličinь kami; i ot grьličina kamena vse niz Pьšińu do Ratiļca. Glasnik. 24, 244. (1353). Glas grličin. Đ. Daničić, pjes. 2, 12.

GȒLIČJÎ, *adj. koji pripada grlicama.* — *U Vukovu rječniku.*

1. GȒLÎĆ, grlića, *m. uprav. dem.* grlo, *ali samo s osobitijem značenem: cijev koja stoji (kao grlo) pri ńečemu i od ovoga je uža.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* gȓlîću, gȓlîći. — *Od* XVI *vijeka. a) u staklenice, gostare.* — *između rječnika u Belinu* („phialae collum' 200b), *u Stulićevu* („phialae collum'), *u Vukovu* (u stakla ‚der hals der flasche' ‚collum lagonae'). Tere joj *(gostari)* svrući dno, pak grlić postaviv u vidro vodeno... P. Hektorović 14. Iz vode strčahu grlići od stakala, hlade se vina. M. Đ. Milićević, zim. več. 94. — *b) u tikve.* Ili tikva brez grlića. V. Došen 38a. — *c) u mijeha.* Dohvati mijeh za grlić. S. Ļubiša, prip. 244. — *d) u puške, gorńi kraj od cijevi.* — *u Vukovu rječniku* (u puške ‚das ende des flintenlaufes' ‚extremum canalis ignivomi'). Za grliće turskijo pušaka. Nar. pjes. vuk. 5, 221. Ugleda mu grlić od šišhane. Pjev. crn. 207b. Pohvataše puške za grliće. Ogled. sr. 479. Mi ti nijesmo zabili prst u grliću ģevrdara da ne pališ. S. Ļubiša, prip. 167. — *e) u bječve. u Vukovu rječniku:* grlo u čarapo ‚die röhre vom strumpf' ‚fistula, canalis tibialis' *s dodatkom da se govori u Dalmaciji. i u Bosni:* nadpetni dio navlačka, priglavka, boravca. G. Martić. — *f) u studenca:* grlo bunara. u hrvatskom primorju.

2. GRLIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVI *vijeka.* Marka Grlića. Mon. croat. 267. (1572). Grlić. Schem. bosn. 1864. IV. XXVII. — *I kao ime mjestu:* Grlić,

selo u Bjelopavlićima. Glasnik. 40, 20. Osmanaga Grlić opalio. Pjev. crn. 301b.

1. GRLÎN, grlína, *m. vidi* 1. grlić *(u tikve).* — *U Vukovu rječniku:* n. p. u tikve ‚der hals der flasche' ‚collum lagenae'. cf. grlić, grlo, *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. GRLIN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Grьlinъ. Deč. hris. 32.

3. GRLÎN, grlína, *m. debelo uže, ali mańe debelo od čela i gumine, tal.* gherlino. — *Pomorska riječ u primorju.* P. Budmani.

GRLIŠKI, *adj. koji pripada Grlištu.* Rijeka Grliška, *voda u okrugu crnoriječkom.* Ńiva kod Reke ‚Grļiške'. Sr. nov. 1874. 409. Grliška *(opština).* K. Jovanović 165.

GRLIŠTE, *n. selo u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* K. Jovanović 165.

GŔLITEĻ, *m. čovjek koji grli.* — *U Stulićevu rječniku.*

GŔLITEĻICA, *f. žensko čeļade koje grli.* — *U Stulićevu rječniku.*

GŔLITI, gŕlîm, *impf.* amplexari, complecti, *kad čeļade (subjekat) pritiskuje kcga (objekat) k svojijem prsima metnuvši mu ruke oko grla namjerom da ga cjeliva, ili uopće u znak ļubavi i milovańa.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* gŕlî). — *Postaje od* grlo *nastavkom* i. — *Vaļa da nije riječ praslavenska, premda u češkome jeziku ima* hrdliti, *daviti.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚amplector' 8a), *u Bjelostjenčevu* (grlim ‚amplector, amplexor'. 2. grlim, davim, gutim, dušim ‚suffoco'), *u Voltiģijinu, u Stulićevu, u Vukovu.*

1. *aktivno. a) u pravom smislu. grli se u znak svake ļubavi, očinske, sinovļe, prijateļstva, ļubavi između muške i ženske strane (u ovom slučaju gdjegdje se upotrebļava* grliti *kao pristojnija riječ* de concubitu) *itd. u kojem primjeru može se shvatiti u prenesenom smislu, kao ļubiti, paziti, ili kao pokazivati ļubav. aa) sa značeńem sprijeda kazanijem, u užem smislu.* Ako li kad grlim ńe ljepos gizdavu. Š. Menčetić 25. Amfitriju vil svu milu Neptun grli posred mora. I. Gundulić 68. Eto dođe žeļno vrijeme, lijepi raju duše moje, da snijeg puti rajske tvoje grlim rukam' ogńenijeme. 174. I kraļ slavni slavna sina rado prima, milo grli. 422. Poče grlit u radosti i ńu i zeta. Ġ. Palmotić 1, 193. Tva gospoda, ko sinove kijeh on grli. 2, 258. Desnom mojom grlit te ću. J. Kavańin 511b. Grleći ga i ļubeći s ńegovijem suzam umiješa ujedno i svoje suze. B. Zuzeri 313. Jer brat brata grli i celiva. T. Babić, pism. 8. Kada grli, davi. A. Kanizlić, rož. 79. On ga celivaše, on ga grļaše. Đ. Bašić 202. Ja ću svakoga grliti i milovati. And. Kačić, kor. 221. Da ti uzmeš krilata junaka, da ga grliš, i da se ponosiš. Nar. pjes. vuk. 2, 237. Grli, ļubi Kraļeviča Marka. 2, 361. Bane grli dva nejaka sina. 3, 418. Kad to viđe lijepa đevojka, od radosti grli ga rukama, poļubi ga u oba obraza. 3, 542. — *bb) objekat može biti* grlo, vrat. Blažen, tko joj bude grlit grlo i vrat bil i gladak. H. Lucić 211. Grlit bili vrat. M. Držić 14. Ovo ti oni vrat, grliti ki si ti žudio veće krat. F. Lukarević 17. Majka tva grli vrat bijeli tvoj. 253. — *cc) u širem se smislu može reći da se grli što drugo, osim vrata. aaa) može se grliti koji drugi dio ili udo ļudskoga tijela, n. p. noge ili koļena (naj češće).* Ova jakosna koljena tvoja grlim ja. F. Lukarević 65. Umòli se, ćaćko, sinku tvomu u žalosti, ki ti prostrt po tleh doli grleć noge vapije: prosti! I. Gundulić 250. Pade caru, ki je izbavi, grlit' noge i koljena. P. Sorkočević 578b. Hitaše ruke ńegove i žeļom materinom grļaše ih. M. Lekušić 137. — *bbb) objekat može ne biti čeļade, ni ļudsko tijelo.* Pak se k svetom križu obrati, drago grlit ki poteče. I. V. Bunić, mand. 35. U obijesti grli i ogań pun nesvijesti. J. Kavańin 38b. Grlim drvo. A. Kanizlić, rož. 67. Kada zmiju bludne žeļe k srcu grli za veseļe. V. Došen 85a. Šarca końa i grli i ļubi. Nar. pjes. vuk. 2, 217. Nek lešinu vojna svog obide i grli mu kosti u truhlosti. Osvetn. 1, 70. — *dd) subjekat mogu biti* ruke. B'jele ruke, što me ne grlite? Nar. pjes. vuk. 3, 496. — *ee) uopće obuhvaćati što rukama, ne od milovańa, nego n. p. kad se hoće nositi.* Pa oruže grli u naruče, u naruču nosi na čardake. Nar. pjes. vuk. 2, 527. — *b) u prenesenom smislu. aa) objekat je stvar umna, duševna. značeńe je: laćati se (objekta) s velikom ļubavi i nastojańem.* Nauk Isukrstov srčeno prijimļe, grli. Š. Budinić, sum. 2b. U mladańa svoja lita svaka od vas, lijepe moje, grli rados, ļubav hita', žeļe ispuńaj. I. Gundulić 382. Nu smrt grle sluge prave, s čistijem srcem koje ļube. 557. Svijetlo sunce svete vire Šestopelek prvi grli. Ġ. Palmotić 2, 518. Poniženje dakle sveto i nebesku ļubav grli. A. Vitaļić, ost. 39. Ne budući tvoj običaj odmetati molbu poniženu nego slišati ju i grliti. ist. 295. Neka putom Božje voļe svak svo'e grli potištenstvo. J. Kavańin 70b. Višńu riječ grli htijenjem, srcem sreta. I. Đorđić, salt. 411. Naučite od mene ne bježat od patjenja, neg grlit dobrovoļno križe i suprotive. Đ. Bašić 240. Tjera strašne, a vesele misli grli u zabavi. N. Marči 17. — *bb) subjekat je neživa tjelesna stvar koja obuhvaća, okoļava objekat. u ńekijem primjerima metaforički o ļubavi i milovańu.* Kako brštan stabla, dubi grli, a golub golubice ļubi... M. Pelegrinović 191. Brza ju *(dubravu)* rijeka grli doli, a tih vjetric zgar celiva. I. Gundulić 402. Miri, ki grad od svud grle. J. Kavańin 484b. Da ga grle ńegve do koļena, i likuju lisičine ruke. Osvetn. 5, 7. — *cc) subjekat je što umno. značeńe je obuhvaćati, osvajati.* Jaoh kamo veselje, koje me jur grli! Š. Menčetić—Ġ. Držić 513. Grli me zli nemir. M. Vetranić 2, 432. Grijeh otrovni, ki ga grli ļuvenito. J. Kavańin 500b. — *c) daviti (isporedi češ.* hrdliti). — *samo u Bjelostjenčevu rječniku (vidi sprijeda).*

2. *sa* se.

a. *refleksivno,* grliti se kome oko grla, *grliti koga.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* I drag sinak grļaše se ńoj lijepoga oko grla. J. Palmotić 48.

b. *pasivno.* Toli se od ńih *(kraļeva)* pravda grli i pedepsa ne uzmiče, silnici se zovu vrli. I. Gundulić 482.

c. *recipročno, grliti jedno drugo.* — *Između rječniku u Vukovu* (‚sich umarmen' ‚invicem se amplecti'). A brštan se grli i veže s dubom svacijem u dubravi. I. Gundulić 136. I večeras ja paziti imam celivat se i grliti š ńom hotima. Ġ. Palmotić 1, 334. Rukovati se, grliti se, ļubiti se... A. Baćić 196. U vrime, koje se s otcem grļaše. And. Kačić, kor. 277. Ļubismo se i grlismo do zore. Nar. pjes. vuk. 1, 332. Ruke šire, u grla se grle. 2, 195. Sjedi doļe, moja mila kumo, da s' grlimo i da s' milujemo. 2, 336.

GRLIV, *adj. koji se može grliti.* — *isporedi* grļiv. — *U Stulićevu rječniku:* ‚amplexabilis'. — *nepouzdano.*

GŔLO, *n.* guttur, *predńa strana od vrata u kojoj je grkļan i jedńak.* — *Riječ je praslavenska, u jugoistočnijem jezicima ispred* l *ispalo je* d,

koje je ostalo u sjeverozapadnima, isporedi stslov. grъlo, *rus.* горло, *češ.* hrdlo, *pol.* gardło. — *Postaje nastavkom* dlo *od indoevropskoga korijena* ger, *gutati, isporedi snskr.* gr, *gutati, grč.* βιβρώσκω, *jedem.* βρῶσις, *hrana, lit.* gerti, *piti,* gerklė, *grlo. vidi i* žderati, ždrijelo. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* ‚gula; guttur'; *u Mikalinu:* ‚fauces, jugula, gula, gumia'; *u Belinu:* ‚gola di fuori' ‚jugulus' 352b; *u Bjelostjenčevu:* grlo, gut, cev od guta ‚guttur, fauces; frumen'; *u Jambrešićevu:* ‚guttur'; *u Voltigijinu:* garlo i gerlo ‚gola' ‚hals'; gerlo ‚gola, esofago' ‚kehle, schlund'; *u Stulićevu:* ‚gula, guttur'; *u Vukovu:* 1. ‚der hals' ‚collum'. 2. ‚die gurgel' ‚guttur' *s primjerom:* nešto me boli u grlu; *u Daničićevu:* grlo ‚guttur'.

a. *sa značenem sprijeda kazanijem.* Hoteći raniti v grlo arhibiskupa. Transit. 221. Da mu grlo prikolje. Zborn. 1a. Što smami želno me srdačce grlom i kosami. Š. Menčetić 9. Do suz me ucvila će grlo od sniga. 20. A niki prez hale do grla ugazi. Đ. Baraković, vil. 55. A nemilo i neredno Vitoslavu prikla grlo. I. Gundulić 410. Kojizih grla s nimi budu taknuta. L. Terzić 207. Belim grlom vino piješ. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Pa se sagnu, đerdan dofatila, pod grlo ga mlada zapučila. 1, 201. Grlo joj se bijeli. 1, 412. Svog ti Muja za grlo uvati, u nokti mu grlo iščupao. 1, 546. Za bila se grla dovatiše. 2, 284. Te raspori Musu keseģiju od učkura do bijela grla. 2, 409. Dok Turčina za grlo dokuči. 3, 382. Kada pije vodu oli vino, vidi joj se kroz grlo bijelo. 3, 429. Stade da kuka i da se pod grlo zamiče. Š. Ljubiša, prip. 234. Naoružan do grla. M. P. Šapčanin 1, 122. — *metaforički.* Koga vječni san za grlo uhvati. M. Vetranic 2, 66. Smrt mu stoji na grlu. M. Orbin 74. Tko ne vidi, da prostrla viteška se samovoļa ne do našijeh samo grla, danu tvoga do pristoļa? I. Gundulić 495.

b. *u užem smislu, kao ono odakle glas izlazi (grkljan). a) uopće.* Niki privrtahu grlom začinući. M. Marulić 12. Grlo ozloglasiteļa je jedan grob. Korizm. 53a. Ja sam lagala v moje grlo. 81b. Jerbo glas dohodi iz grla. M. Orbin 284. Otvori se grlo ńegovo, ter jezik oprosti se, i govoraše čisto. F. Glavinić, cvit. 197a. Muč, pomukni, zete Vuče, zamuklo ti grlo tanko. Nar. pjes. mikl. beitr. 23. Al' je Turčin klikuje mladahnu iz tanka grla. 54. Na sve grlo podvikuju, da se k trećem selu čuju. V. Došen 155b. Pak je vila pokliknula iz ńe tanka b'jela grla. Nar. pjes. vuk. 1, 150. Muči, vilo, grlo te bolelo! 1, 572. Poje Jovan iz grla bijela. 2, 36. A zapjeva grlom bijelijem. 2, 66. On podviknu iz grla junačkog. 2, 623. Pa procvile iz grla bijela. 4, 245. A zavika što mu grlo daje. 4, 423. Zapila iza svega glasa tankovitim grlom divojačkim. Nar. pjes. istr. 1, 60. Kao da mu je grlo vratilom provaļeno (n. p. govori). Nar. posl. vuk. 130. Vavek mi malo grlo hrapa. Nar. prip. mikul. 102. Mane j' od pripovedanja već grlo suho. 109. Zavezao se Gruji jezik, presahlo grlo. S. Ljubiša, prip. 141. Sto grla u triput viknu: Amin. 245. Puška dreknu iz kamena ļuta, još za ńome ńekoliko grla. Osvetn. 2, 108. — *b) preneseno, može značiti sam glas. ne može se svagda raspoznati ovo znučeńe od predašńega. — između rječnika u Vukovu:* ‚die stimme' ‚vox' *s primjerom:* ima lijepo grlo *(vidi i Zoričićev primjer).* Svak da se opoji ńe grlom medenim jak slavja. II. Lucić 289. Medena usta i grlo prislatko. L. Terzić 87. Imadijaše lipo grlo, zato mu se mnoge puta zapovidaše da tako piva. M. Zoričić, zrc. 68. Svi u jedno grlo pište. V. Došen 166a. Ču li mene, slavuj grlo jasno! da j' u mene tako grlo jasno, dvije tri bih pjesne ispjevao. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Miloš peva, vila mu otpeva, lepše grlo u Miloša carsko. 2, 216. Ko imaše grlo pouzdano, popijeva svatske poskočice. 2, 544. Grlom viče Jakšiću Todore. 2, 604. Gleda paša, pa se grlom smije. 3, 75. Sa tavnice grlom dovikuje. 3, 122. Svi u jedno grlo zaplakaše. 3, 358. Sve iz jednog grla procviļeše. 4, 198. Ti zaviči grlom i avazom. Pjev. crn. 149b.

c. *u užem smislu, kao cijev kroz koju hrana prolazi (jedńak). a) u pravom smislu.* Tač se zadosti do grla napi sit. M. Vetranić 2, 117. Do grla pun trbuh naj boļega vina. M. Držić 96. Gdi ga *(vince)* njeki grlom toči, a njekomu nosom skače. S. Bobaļević 216. Strašnih riba jata vrla, hrlim plovom doletite, tijelom hudim da punite jazovitih ponor grla. I. Gundulić 47. Er mogaše *(drokun)* volom cijelim zajaziti jazno grlo. G. Palmotić 1, 23. Jedni grlom krv bļujući. B. Bettera, or. 26. Da se nikakva jezbina ne spusti kroz grlo. A. Baćić 179. I plod ńegov sladak grlu momu. F. Lastrić, test. iv. Ere se posti samijem grlom za običaj, a ne srcem. I. A. Nenadić, nauk. 205. I gdi godi što vidiše, sve u grlo otiskoše. V. Došen 167a. Hrče rigajući mu krv na grlo. M. A. Reļković, sabr. 41. Kad je jizbina u ustih oli u grlu. Ant. Kadčić 167. Da ja ne živim kano jedno u valovu do grla nagrcano živinče. G. Peštalić 200. Koliko ga lako udario, tri mu zuba u grlo sasuo. Nar. pjes. vuk. 2, 143. Grlu ne može se naći dno, ako kad (čoek) umre. (Živ čoek ne može se nasititi. U Grbļu). Nar. posl. vuk. 46. S golim grlom u jagode (poći ili dignuti se. kad ko pođe kud nespremļen, kao što treba — kao da bi čovjek pošao da bere jagode, a ne ponio suda nikakvoga). 283. To mu je kost u grlu. (To ga vrlo mrzi i muči). 319. Zakameni se Mirčeti zalogaj u grlu. S. Ljubiša, prip. 168. — *b) preneseno od predašńega, znači i: proždrļivost, sladokusnost. u ńekijeh pisaca može biti da je ovo prema lat.* gula *i tal.* gola. *ne može se svagda dobro raspoznati ovo značeńe od predašńega.* Toj su bili naučeni filosofi, da grlu se daše. M. Marulić 70. Dvigni, Gospodine, od mene pohot grla. Transit. 156. Grlo jest nenačinno pohotjenje od jedenja i od pitja. Zborn. 15b. Tko se često čtuje, hteć grlu zgajati, on život skraćuje. P. Hektorović 37. Tko bude zle žene i grlo ļubiti, sam sebe prožene. N. Dimitrović 13. Od grla ili požrlosti. Š. Budinić, ispr. 70. U grlu i opijańu šteti se i tijelo i duša. M. Radnić 118a. — *c) kad se broje čeļad ili životińe (osobito one koje treba hraniti) kaže se* grlo *za svaki komad. vidi* glava *pod* a, *β) a) i* b, *d). — između rječnika u Vukovu* (‚ein stück' ‚caput' *s primjerom:* ima deset grla goveda). *(Dijele)* hranu po grlima, koliko ih ima da jedu. V. Bogišić, zborn. 335. Hranim sedmero grla na kupici i mreži. S. Ljubiša, prip. 254. Crna Gora puna bjegunaca, šta li sebi, šta li dobjeglijem, šaka žita grlu pojedinu. Osvetn. 5, 35.

d. *u širem smislu, cijeli vrat (predńa i stražńa strana). ali se i kod ovoga često jače ističe predńa strana, te n. p.* visjeti o grlu, metnuti na grlo (ogrlicu *itd.) kaže se kad što visi s predńe strane.* Stavišo mu jedan konopac na grlo. Korizm. 93a. Brat jego za grlo se obisi. Š. Kožičić 39b. Pritekši pade na grlo ńegovo. N. Rańina 58b. luc. 15, 20. Da mu se navěže mljen ošļi na grlo ńegovo. N. Rańina 196b. matth. 18, 6. Stavi mu jedne verige na grlo. Zborn. 41b. Niz bijelo ter grlo kosice sve prosu. Š. Menčetić 4. Na grlu i rukah zlati vez noseći. M. Vetranić 2, 127. Od

bisera venčac na grlo da stavi. H. Lucić 208. Jur me vodi svezana za grlo. M. Držić 162. Samo sebi zančicu na grlo kladete. B. Gradić, djev. 100. Kad no me ļubļaše, i na me grlo kad tve ruke stavļaše. D. Ranina 25a. Poslenik s konopcem na grlu. Živ. jer. star. 1, 232. Dokle ne bi hodili nagi i bosi s konopom na grlu. A. Gučetić, roz. jez. 34. Darova mu svetac jedan krališ koji s grla dignu. B. Kašić, fran. 145. Nošaše svejer na grlu jedan potpis ot knige negove. 184. Marijo, koja svrhu grla negova, dokle nošaše križ, u putu upala si. P. Posilović, nasl. 183a. Verugami noga hrlo svež'te kako psa za grlo. P. Hektorović (?) 135. Za grlo nas silnik potezaše. I. Đorđić, uzd. 184. Za grlo joj vežite to studeno kameńe. Nar. pjes. vuk. 1, 132. Biser mi treba ļubi na grlo. 1, 215. Maleno je zrno biserovo, al' se nosi na gospodskom grlu. 1, 378. Eda Bog da te se obesio o zlu drvu, o mom belu grlu. 1, 382. I bijele ruke Anetine oko gojna grla Ivanova. 1, 465. Zmija joj se oko grla vije. 1, 553. Ruke šire, u grla se grle. 2, 195. A na grlo singir gvožde teško. 2, 413. Objesi se Marku oko grla. 2, 564. — *metaforički.* Kunovica, grlo od svijeta ka verigom dugom veže, i planina stara opeta prostire mu se i proteže. I. Gundulić 317. Svrz'mo s grla jaram ovi. 516. I svoj vojsci jedno grlo prikla i carstvu svom neredno. 517. Smrt svakom o grlu visi. V. Došen VII.

e. dati koga po grlu, dati se po grlu *u ova dva primjera kao da znači: dati koga u ropstvo, poduti se kao rob.* Ako ne ima čimь platiti, da se da samь po gerьlu. Mon. serb. 31. (1247). Ili onoga samoga gradanina damo po gerьlu. 32. — *vaļa da je slično značeńe i u ovom primjeru:* Po srijedu je svoga grla dužan svu štetu naplatiti. M. Divković, bes. 736a.

f. *u prenesenom smislu. a) vidi* 1. grlić. *aa) u staklenice.* — *između rječnika u Belinu* (grlo od gostare etc. ‚phialae collum' 200b). Kako je .. mogaoući u onu bocu na ono tisno grlo. J. Banovac, pred. 9. Vinski sosud sa širokim i prostranim grlom. P. Bolić, vinodjel. 2, 66. Grlo od ploske. na Rijeci. F. Pilepić. — *bb) u puške, topa.* — *između rječnika u Vukovu* (grlo u puške ‚die mündung' ‚ostium'). Al' ga *(top)* nabi' čak u grlo. V. Došen 175a. Pa dovati tanku primorkińu od dva grla, od zrna četiri. Nar. pjes. vuk. 3, 197. Za pojas mu sedam samokresa, sedam grla, četrnaest zrna. 4, 159. Puško moja od dva mila grla! u tebi mi dva srebrna zrna. Nar. pjes. istr. 1, 64. Šest topova grla velikoga. Osvetn. 5, 82. — *cc) u bječve. u Vukovu rječniku:* grlo u čarape ‚die röhre vom strumpf' ‚fistula, canalis tibialis'. — *b) ušće u jame.* Obastru grlo od jame. K. Magarović 103. Široko je grlo jami. V. Došen 229b. — *c) gudura, klanac.* Kad su bili grlu Semoļevu, u Semoļsku goru ugaziše. Nar. pjes. vuk. 4, 325. — *d)* fretum, *mjesto gdje je na moru uzak prolaz između dva kraja, tijesno.* — *samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a može biti da stoji i metaforički.* Svak nek na cara ognem riga i grlo mu Dardanela stisne. J. Kavanin 213b. — *e) u Skadarskom jezeru oko gdje se riba hvata.* — *između rječnika u Vukovu* (oko gdje se riba hvata *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* A kad bio na grlu Peaka. Pjev. crn. 79a.

GRLOBOL, *m. ili f. (?), vidi* groboļa. — *U Stulićevu rječniku:* v. grlovica. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka ima* groboļ *s istijem značeńem:* Groboļ ili grlovica. I. Jablanci 145.

GRLÒBOḶA, *f. vidi* grlovica. — *isporedi* grlobol. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nezin vrat tako je od groboļe bio otekao, da ni prisveti sakramenat nije mogla uzeti. Đ. Rapić 190. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚halsweh'.

GRLOLIKA, *f.* Gnaphalium L., *neka biļka, isporedi* smiļe, peteroprstac. Grlolika (?), gnafalio *(po rukopisu u Sińu),* Gnaphalium L. B. Šulek, im. 103.

GRLOVAN, grlovna, *adj. koji pripada grlu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ad jugulum pertinens, jugularis'. — *nepouzdano.*

GRLOVICA, *f.* angina, *neka bolest u grlu.* — *isporedi* grlavica, groboļa. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* Grloboļ ili grlovica. I. Jablanci 145.

1. GRḶA, *f. hyp.* grlica. — *isporedi* 1. grla. — *Akc. se mijeńa u voc.* grȇļo. — *Po zapadnijem krajevima nom. je* grȇļe, *a voc.* grȇļe. — *U Vukovu rječniku:* grļa *i* grļe *(pisano* grȇļe *s crnogorskijem akcentom; s primjerom iz narodne pjesme:* K ńoj dohodi druga grļe).

2. GRḶA, *m. prezime.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Grьļa). Plisijastь Grьļa. Glasnik. 13, 375. 11, 131. (1336—1346).

GRḶAČA, *f. tikva.* — *Radi postańa (od* grlo) *vidi* grlo, f, *a) i* grlić. Grļača, rus. горлянка, zuccone (Lambl), Cucurbita lagenaria L. B. Šulek, im. 103.

1. GRḶAK, *m. vrsta gļive.* — *Od* XVII *vijeka, a između rjećnika u Mikaļinu* (‚fungus, boletus') *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (‚fungus, boletus'). Grļak, Agaricus campestris L. (Sabļar). B. Šulek, im. 103.

2. GRḶAK, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena od* XIV *vijeka.* Grьļakь. Deč. hris. 14. 82. S. Novaković, pom. 57.

3. GRḶAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Zemļa kod Grļaka. Sr. nov. 1870. 235.

4. GRḶAK, gŕļka, *m. vidi* 1. grlić. — *Od* XVIII *vijeka.* Kad povrativši se ktide uzet sudić, nazri gdi mu iz grļka klisi jedna zmija. Blago turl. 2, 170. Svaka tikva o svom grļku visi. Nar. posl. u Lici. V. Arsenijević. Grļak, grlo u suda. M. Pavlinović. ‚Ne piješ vina na oči, a pijan si'. ‚Ja od svake boce otpijem grļak, t. j. onoliko koliko stane u ń'. u Dobroselu. M. Medić.

5. GRḶAK, *m. od užeta kao zamka kroz koju je provučeno veslo, isporedi* štrop. T. Babić.

GRḶAN, *m. a) ime muško.* — *u spomeniku* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Grьļanь). Grļanь Dobrьčinovićь. Glasnik. 15, 293. (1348?). — *b) selo u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* K. Jovanović 165.

GRḶANSKI, *adj. koji pripada selu Grļanu.* Grļanska *(opština).* K. Jovanović 165.

GRḶAŃE, *n. djelo kojijem se grļa.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GRḶÀPÂŃE, *n. djelo kojijem se grļapa.* J. Bogdanović.

GRḶÀPATI, grļàpâm, *impf. vidi* drļapati. J. Bogdanović.

GRḶÄŠ, grļáša, *m. vidi* grivńaš. — *U Vukovu rječniku (u dodatku).*

GRḶAT, *adj. vidi* grivast. — *U Vukovu rječniku (u dodatku).*

GRḶATI, grļam, *impf. grliti.* — *U Stulićevu*

rječniku s dodatkom da je uzeto iz Belina gdje ove riječi nema. — nepouzdano.

GRḶAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. grliv. — *sasma nepouzdano.*

GŔḶE, *vidi* 1. grḷa.

GŔḶENICA, *f. grḷeno žensko čeḷade. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

GŔḶENÎK, *m. grḷen čovjek. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

GRḶENOST, *f. vidi* grḷeńe. — *U Stulićevu rječniku gdje ima* grḷenost *i* grḷenstvo *uz* grḷeńe. — *oboje nepouzdano.*

GRḶENSTVO, *n. vidi* grḷenost.

GŔḶÊŃE, *n. djelo kojijem ko grli ili kojijem se dvoje grli. — Stariji je oblik* grḷenje. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚amplexus; complexus'), *u Belinu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Milovanje, ḷubḷenje, grḷenje i celivanje. M. Jerković 24. Ḷubeznivim grḷenjem zagrlite ga. A. Vitaḷić, ist. 147. Zabrańuje se svako nečisto grḷenje. A. Baćić 105. Puštaš mene na priugodna grḷeńa tvoja. P. Knežević, osm. 30. Bez celiva i grḷeńa. Nar. pjes. vuk. 1, 95. Prod' se, momče, grḷeńa. Nar. pjes. herc. vuk. 229.

GRḶEVIĆI, *m. pl. seoce u Hercegovini blizu Ćerina.* Schem. herceg. 1873. 98.

GRḶIŠKI, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 214.

GŔḶIV, *adj. vidi* grliv. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GRḶUKATI, grḷučem, *impf. pjevati (kao slavuj). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kad u jutro rano žuberi, grḷuče *(slavić).* A. Kanizlić, rož. 60.

GRḶUŠITI, grḷušim, *impf. vidi* ogrḷušiti. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

1. GŔM, gŕma, *m.* frutex, fruticetum. — *isporedi* grmen. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima (i u množini kad se umeće* ov: gŕmovi, gŕmôvâ *itd.), osim nom. i acc. sing., i voc.:* gŕme, gŕmi. — *U staroslovenskom i ruskom jeziku* (грѣмъ, громъ) *dolazi od* XIII *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* грѣмъ); *u našemu od* XIV *(kao ime mjestu, vidi kod e) aa)). — Između rječnika u Mikaḷinu:* ‚ramulus, sarculus, germen, turio'; *u Belinu:* ‚frasca, ramicelli, arbuscelli' ‚arbustum' 328[b]; *u Bjelostjenčevu:* ‚dumus'; *u Jambrešićevu:* ‚dumus'; *u Voltigijinu:* ‚cespuglio' ‚gebüsch'; *u Stulićevu:* ‚ramulus, sarculus'; *u Vukovu:* ‚das gebüsch' ‚fruticetum', cf. grmen *s dodatkom da ima ovo značenje po jugozapadnijem krajevima; u Daničićevu:* Грѣмь *kao ime mjestu (vidi kod e) aa)). a)* frutex, *biḷka veća od trave a maña od drveta, u koje su drvene grane, ali nije visoka i naj doñe joj grane ishode nad samom zemḷom. — kao da amo pripadaju ovi primjeri:* Ni duba ni napokom grma. P. Zoranić 1[a]. Kako mu je Bog v grmu govoril. Anton Dalm., nov. tošt. 69[b]. marc. 12, 26. Angela, ki mu se bišo v grmu prikazal. 181. act. ap. 7, 35. Ukaza mu se Bog iz jednoga grma. E. Pavić, ogl. 102. Junačtvo filistejsko ostade za grmom. 203. Pa preskače od trna do trna, privlači se od grma do grma. Nar. pjes. vuk. 3, 406. U ravnome poḷu širokome, đe ne ima ni trna ni grma. 4, 266. Lasno je iza grma strijeḷati. Nar. posl. vuk. 166. Ni o trn ni o grm, već na pometno gumno! (Kažu da rekne vještica pošto se namaže nekakom masti i pođe da poleti k svojim drugama na sastanak.) 221. Ni trna ni grma (n. p. noma. kad se hoće za kakvu zemḷu da kaže da je goletna). 224. Neće da pišu, nego iza grma strijeḷaju, t. j. viču na spisateḷe i kude ih, privatno recenzirajući. Vuk, pism. 61. — *b)* fruticetum, *kolektivno prema predašńemu značeńu, dakle šuma ili šumica od onakovijeh biḷaka, ili uopće nekoliko ih ujedno. isporedi* grmḷe. — *neki primjeri može biti da spadaju pod a).* Grm, ki se govori Rakitov grm. Mon. croat. 170. (1498). Čerera ralom grm privrati. M. Vetranić 1, 9. Sve se stado rasteče po grmu daleče i udari u goru. M. Držić 431. Skrit ću se gdjegodi unutra u grm ja. F. Lukarević 30. Sad sve u grmu i u travi stijenje obraslo usred voda. I. Gundulić 367. Jašuć cesar po jednomu grmu. K. Maǵarović 52. Vas pohlepan za lijepijem plijenom bez obzira u gaj zapleten šumom, grmom umeće se. B. Zuzeri 269. Grm i dubḷe. A. Kalić 110. Tužni gaji, doli, gore, grmi, luzi potajni. M. Katančić 54. Po gori se ne igrala, u grm glave ne verala. Nar. pjes. vuk. 1, 498. — *c) vrsta hrasta, duba. u naše vrijeme po istočnijem krajevima. — u Vukovu rječniku:* ‚eine art eiche' ‚quercus genus' *i možebiti u ovom primjeru:* Dođe u jednu veliku šumu i idući kroz ńu nađe jednu sedu matoru devojčuru pod jednim grmom gde spava. Nar. prip. vuk. 91. — *d) grana, granica. u Mikaḷinu, Belinu, Stulićevu rječniku (vidi sprijeda). — e) ime mjestima. aa) u Daničićevu rječniku:* Selo ‚Грѣмъ' koje je bilo u Mačvi i car ga Lazar dao Ravanici (Sr. letop. 1847. 4, 53 *god.* 1381). — *bb) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 54. — *cc) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 141. — *dd)* Debeli Grm, *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Debelom Grmu. Sr. nov. 1875. 95. — *ee)* Lijep Grm, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Čair kod Lepa Grma. Sr. nov. 1875. 621.

2. GRM, *m.* grebḷica od platine ili drva sa držalicom čim se kože po lugu miješaju. u Sisku. F. Hefele.

3. GRM, *m. vidi* grom. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚tonitru'.

GRMA, *vidi kod* grima.

1. GŔMAC, gŕmca (?), *m. vidi* grom. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Grmac, kad jednom zagrmi. M. Pavlinović. Na mlado ḷeto grmac, na tri kraḷa kiša (nar. posl. na Braču). A. Ostojić.

2. GRMAC, *m. zar dem.* 1. grm? — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* U Tileškom selu čudo je grmacov, kade je zavitje vsih mladih junakov. Jačke. 19.

1. GRMAČA, *f. mjesto na otoku Braču* XII *vijeka. — pisano je i* Grimača. U Grьmači dva *(dolca)* pri puti jedinь na jugъ Grimače tožo Tъšeńь dolьcь. Starine. 13, 207. (1185).

2. GRMAČA, *f. vrsta gljive, isporedi* grmovača. Grmača, Agaricus melleus Vahl. (Sabḷar), v. grmovača. B. Šulek, im. 103.

GRMAČITI, grmačim, *impf. vidi* grnuti, 2. — *U naše vrijeme.* U toliko turska vojska sa svake strane u dobrom redu grmači. Magaz. 1868. 80. Gŕmâčiti, jurnuti negloduš. I. Pavlović.

GRMADA, *f. vidi* gromada. — *Od* XVII *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima; između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚rogus'), *i u Jambrešićevu* (‚rogus'). Baba koja cuprat znade, vsaka vridna jest grmade. P. Vitezović, cvit. 124.

GŔMAK, gŕmka, *m. dem.* 1. grm. — *Od* XVI *vijeka.* Kadi grmak ali bus Anito uzgojen bijaše. P. Zoranić 60[b]. Vijaše posvećena ižopa

grmke. 68b. Putnici ļeti našadši koji grmak ustave se. M. Radnić 142b. Sidiš mi na srci kot ptica na grmci. Jačke. 30.

GRMAĻ, *m.* Eriphia Spinifrons Desm., *vrsta raka morskoga*. G. L. Faber 252.

1. GRMAN, grmna, *adj. koji pripada* (1.) *grmu, koji se sastoji iz grmļa.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚ex ramis‘). Odstupaju u mista pustošna i osamńena, ili u grmne dubrave. Grgur iz Vareša 98. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚gebüschreich‘.

2. GRMAN, grmna, *adj. koji grmi.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tu visok grmni Jove ima i zibke i grobove. J. Kavańin 292b.

GRMANOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Livada u Grmanovu. Sr. nov. 1874. 209.

GRMAŃ, *m. mjesto u Srbiji: a) u okrugu krajinskom.* Branik u Grmańu. Sr. nov. 1861. 95. — *b) u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Grmańu. 1868. 235.

GRMAR, *m. vidi* grmļanin. — *U Stulićevu rječniku:* v. grmjanin. — *slabo pouzdano.*

GRMARICA, *f. vidi* grmļanka. — *U Stulićevu rječniku:* v. grmjanka. — *slabo pouzdano.*

GRMAST, *adj. po kojemu je poraslo grmļe, pun grmļa.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚frutetosus‘, *gdje ima s istijem značeńem i* grmav.

GRMAV, *adj. vidi* grmast.

GRMAVAC, grmavca, *m. u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena s ncjasnijem značeńem: ili je oblak koji grmi, ili je ńekakvo živo stvoreńe što iz oblaka grmi.* Hod'te tamo k Iliji i recite Iliji, da sakupi oblake i z oblaki grmavce i z grmavci vragove. Nar. pjes. istr. 6, 44.

GRMČICA, *f.* Salsola tragus L., *ńeka biļka, isporedi* štipavac. — *U starijem rukopisu.* Grmčica, tragum (Durante), Salsola tragus L. B. Šulek, im. 103.

GŔMČIĆ, *m. dem.* grmak. — XVIII *vijeka.* Po svakomu grmčiću. P. Macukat 41. Gledajte jedan grmčić ružice, nije li on pun trnja? F. Lastrić, od' 221.

GŔMÊČ, Grméča, *m. planina u Bosni.* F. Jukić, zem. 49. Sad nam sitna kńiga dolećela iz Grmeča visoke planine. Nar. pjes. kras. 1, 176.

GRMÉČAK, grméčka, *m. dem.* 1. grm. *u Dobroselu.* M. Medić.

GRMEČI, *m. pl. ime mjestu što je kraļ Stefan Dečanski dao Dečanima.* — XIV *vijeka.* Lazi u Grьmečihь. Deč. hris. 59.

1. GRMEN, *adj. vidi* 1. grman. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

2. GŔMÊN, gŕmena, *m. vidi* 1. grm. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. (i gen. pl.* gŕmênâ). — *U naše vrijeme (ali vidi i* grmeńo), *a između rječnika u Vukovu* (‚das gebüsch‘ ‚fruticetum‘, cf. grm, česta *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Svezan... baš za grmen od jele zelene. Pjev. crn. 322b. Nije tu grmena iz kojega će vuk izići. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 219. Loveći on po dubokijem alugama i gustijem grmenima. Nar. prip. vuk. 192.

GRMEN-ČUKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Nov. sr. 1834. 34.

GRMENOVAC, Grmenovca, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Grьmenovьcь‘, gledaj kod ‚Trьmenovьcь‘.

GŔMÊŃE, *n. coll.* grmen. — *isporedi* grmļe. — *Stariji je oblik* grmenje. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (grmenje ‚nemus‘ 145b) *i u Stulićevu* (‚nemus, saltus, fruticetum‘). *(Srna)* teče gusto kroz grmenje. I. Gundulić 554. Unišlo u gusto grmeńe po želud. S. Ļubiša, prič. 64.

GRMIĆ, *m. vidi* grmić. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (ako nije štamparska pogreška).* Viditi ćeš zelene dubrave i grmice. M. Radnić 289b.

GŔMIĆ, *m. dem.* 1. grm. — *Akc. je biļežen kako je u Vukovu rječniku; drugako je u Dubrovniku:* gŕmîć, grmića, *i akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* gŕmîću, gŕmîći. *ovaki je akc. po svoj prilici i u primjeru iz narodnijeh zagonetaka kod a).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu. a) u pravom smislu.* Potulih se u njekom grmiću *(pisarskom griješkom* grmeću). M. Držić 415. Tičica je grmić splętala, nutra mlade gojila. Nar. pjes. istr. 2, 78. Šiću piću stoji na grmiću, otud ide alabura *(sviń a).* Nar. zag. nov. 202. — *b) granica (naj češće od masline) što se zabode u zemļu kao da je malo drvo, a na ńoj su nasađene (cjevčicama) šipčice s lijepom (veskom) za hvataňe ptica.* — *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *c) mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Sr. nov. 1875. 859.

GŔMIĆI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Zemļa u Grmićima. Sr. nov. 1872. 728.

GŔMÎK, grmíka, *m. šuma gdje su grmovi (vidi* 1. grm, *c)).* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.* gŕmîče, gŕmîci. — *U naše vrijeme po istočnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu:* ‚der eichenwald‘ ‚quercetum‘. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Ńiva kod Grmika. Sr. nov. 1866. 15.

GRMIKA, *f. ime ńekijem biļkama, isporedi* 1. bušina. — *U naše vrijeme.* Grmika, Inula salicina et squarrosa L. (Vukasović, Sabļar, Vujičić). B. Šulek, im. 103. Grmika ili bušina, Conyza L. Flora croat. 793.

GRMIKOŽE, *f. pl. zaselak u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 103.

1. GRMILO, *n. vidi* grmļavina. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Zemļa svoj plod taji, zrak radja grmilo. M. Kuhačević 99.

2. GŔMILO, *m. ime jarcu. u Lici.* V. Arsenijević.

GŔMINA, *f. augm.* 1. grm. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gŕmînâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Od biļke se podižu grmine. S. Milutinović u Pjev. crn. 327a.

GRMITEĻAN, grmiteļna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. gromoviteļan. — *nepouzdano.*

1. GŔMITI, gŕmîm, *impf. pokrivati grmom.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* grmiti, to jest grmom pokriti, v. ugrmiti.

2. GŔMITI, *vidi* grmjeti.

1. GŔMJELA, *f. dinđuha.* — *isporedi* grmjelica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gŕmjêlâ. — *Radi postaňa vidi* mrđela. — *U Dubrovniku* XVI *i* XVII *vijeka (u oba dva primjera znači zrno na kraliješu, korunici).* Koje se *(zdrave Marije)* u malijeh grmjelah zdrže, a sedam grmjela povećijeh... A. Gučetić, roz. mar. 292. Po ńemu jesu njeke grmjele i medaļice. I. Držić 343.

2. GRMJELA, *f. u ńekijem rukopisima kao da znači: trstika.* Grmjela (trstika), fruttiglia (Pizzelli, Kuzmić). B. Šulek, im. 103.

GŔMJELICA, *f. dem.* grmjela. — *U Dubrov-*

niku od XVI *vijeka, u između rječnika u Belinu* (‚avemaria, cioè pallottolina della corona della beata vergine' ‚globus precarius minor' 119b); grmjelica velika ‚paternostro, pallottola maggiore della corona' ‚globulus precarius major' 547a), *u Stulićevu* (‚avemmaria, pallottolina della corona della B. V. M.' ‚globus minor fundendis ad Deum precibus'), *u Vukovu* (mala đinduha *s dodatkom da se govori u Dubrovniku*). Ako bi bile grmjelice od proštenja. A. Gučetić, roz. jez. 333. I uzdobiva se proštenje s kojijema grmjelicami ali medaljami. I. Držić 62. U svaku grmjelicu, u koju se govore zdrave Marije. 377. *u rječnicima (osim Vukova) i u primjerima ima osobito značenje: zrno na kralješu, korunici, ali u naše vrijeme u Dubrovniku upotrebljava se sa značenjem: đinđušica uopće, kao što je u Vukovu rječniku.* P. Budmani.

GRMJETI, grmîm, *impf.* tonare, *bučati, o buci (gromu) što se čuje uz sijevanje i muću.* — -jestoji *mj. nekadašnjega* ê *po južnom govoru u jugozapadnijem krajevima, češće se* j *poslije* m *mijenja na* ļ: grmļeti; *u istočnom je govoru* e: grmeti *(i* grmiti), *u zapadnom* i: grmiti. — *Ake. se mijenja u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: grmimo, grmite, *i u ger. praes.* grmeći. — *Riječ je praslavenska* (grъmêti), *isporedi stslov.* grъmêti, *rus.* гремѣть, *češ.* hřměti, *poļ.* grzmieć. — *Korijen* grъm *postaje od indoevropskoga korijena* ghrom, *isporedi grč.* χρεμετίζω, *rzem, bučim, lat.* fremere, frendere, *i lit.* grumenti, *grmjeti.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (grmiti ‚tonare'), *u Mikaljinu* (grmiti), *u Belinu* 734b, *u Bjelostjenčevu* (grmim, grmeti), *u Jambrešićevu* (grmim), *u Voltigijinu* (grmiti, grmjeti), *u Stulićevu* (grmiti, grmjeti), *u Vukovu* (grmeti ist., grmiti zap., grmjeti jugozap., grmļeti već.).

a. *impersonalno, bez subjekta. svagda u pravom smislu.* Budući grmjelo i muća sjecala. M. Orbin 25. Grmi i sijeva, panuće godina. (Z). Grmi iz vedra neba. (Z). Poslov. danič. 25. Ili grmi, il' se zemļa trese? niti grmi, nit' se zemļa trese. Nar. pjes. vuk. 2, 245. Grmi, siva, a krv se proliva. Nar. pjes. juk. 182. Iz oblaka grmi. Nar. posl. vuk. 100. Kad grmi, svak se sebe boji. 116. Kad naj više grmi, naj maće kiše pada. 119.

b. *personalno. a) u pravom smislu. aa) subjekat je ono iz čega izlazi ili se misli da izlazi grmļavina.* Ne grmite, o nebesa. Đ. Bašić 57. Još ne grmi aer, još trjeskovi ne pucaju. L. Radić 7. — *bb) subjekat je ono što se misli kao čeļade po čijoj volji biva grmļavina.* U narodu se našemu misli i govori da sveti Ilija grmi (gdjekoji još kažu da trči po nebu na kolima, pa od one lupe postaje grmļava). Vuk, rječn. *kod* grmjeti. — *b) o buci jakoj i sličnoj grmļavini. aa) subjekat je puška ili top.* Čim junaške puške grme. J. Palmotić 355. Ječe topi a grme kumbare. Pjev. crn. 89a. Grme puške, nebo se prolama. Ogled. sr. 64. Oko tebe puške grmijahu. P. Petrović, gor. vijen. 68. Jedni *(topovi)* grme i ognem se dave. Osvetn. 2, 130. — *amo može spadati i ovo:* Grmi ogań iz malih pušaka. 3, 136. — *bb) subjekat je* buka, glas *itd. može biti i u metaforičkom smislu.* Gdi ne grmi širom buka na sva usta svega puka. V. Došen 231a. — Na slavu Isukrstovu glasi grme po oblacih. B. Kašić, rit. 309. Glas strašni Boga grmi suprotiva vami. J. Banovac, blagos. 250. Glasovi Boži grme a ti ne čuješ. F. Lastrić, ned. 344. — *u ovom primjeru su subjektom* riječ *stoji u metaforičkom smislu:* Grmi mi u ušiju rič ona strahovita. A. Kanižlić, utoč. 653. — *c) o razlijeganju; subjekat nije ono odakle ishodi buka nego mjesto kud se razliježe.* Eto grme poganskima trubļam poļa. I. Đorđić, salt. 283. Grme brda, pusto poļe ječi. Osvetn. 1, 32. Pod nogam im zemļa grmi stojna. 2, 159. — *d) u prenesenom i metaforičkom smislu, o riječima koje je strašno slušati. aa) subjekat je onaj što govori.* Onda će govoriti grmeći. J. Banovac, pred. 5. Na koja grmi s. prorok okruženi. F. Lastrić, ned. 72. Grmi s. Pavao govoreći: ‚Ako tko ne ļubi Isusa Isukrsta proklestvo mu bilo!' 269. Grmeći po kući, psujući, proklinjajući . . . B. Leaković, nauk. 330. — *s ovakovijem značenem* grmjeti *može postati i prelazni glagol (objekat su riječi).* Strahovitim glasom grmi *(Bog)*: ‚Porazit ću' . . . F. Lastrić, test. 99a. Ne mogu ne navistiti mu poruke Božije, koji po Isaiji proroku ovako grmi strahovito: ‚Neće viditi slave Božije'. ned. 317. — *bb) subjekat može biti ono u čemu su riječi, kao n. p.* knjiga. *i ovako* grmjeti *može biti prelazno (kao što je u prvom primjeru).* Poslušajte, što nam ss. listovi grme. F. Lastrić, test. ad. 20a. Car razjiđen pisao je suproti Marinu grmeću knigu. A. Kanižlić, kam. 418. — *amo spada i ovo:* Zapovijedaš, Gospodine, da grme vrh mene suđi tvoji. B. Kašić, nasl. 128.

GRMKA, *f. vidi* grmļanka. — *Samo u Stulićevu rječniku:* grmka, grmkińa, v. grmjanka. — *nepouzdano.*

GRMKIŃA, *f. vidi* grmļanka. — *Samo u Stulićevu rječniku (kod* grmka). — *nepouzdano.*

GRMĻAK, *m. grmļe (?).* — *U ugarskijeh Hrvata.* Po strńaku, po grmļaku. Jačke. 221.

GRMĻAN, *m. vidi* grmļanin. — *U Stulićevu rječniku* (grmjan *uz* grmjanin). — *sasma nepouzdano.*

GRMĻÂNI, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u kotaru mostarskom.* Statist. bosn. 242. — *pominje se od* XV *vijeka. u Daničićevu rječniku:* ‚Grmļane', u Popovu selo koje je kralj mađarski Matija dao fratru Aleksandru Dubrovčaninu: ‚Gurmlane' (Mon. serb. 294 *god.* 1465). griješkom stoji ‚u' kao ‚držati' u istom spomeniku. 1, 241—242. — *b)* zaselak selu Brodu crkve arhanđelove u Prizrenu: ‚sь zaselkomь Grmļani' (Glasnik. 15, 282 *god.* 1348?). 3, 581.

GRMĻANIN, *m. seļak, težak.* — *plur.*: grmļani. — *U Stulićevu rječniku:* grmjanin ‚rusticus, villicus, paganus'. — *slabo pouzdano.* — *isporedi* grmļan, grmar.

GRMĻANKA, *f. seļakińa.* — *U Stulićevu rječniku:* grmjanka ‚rustica etc.'. — *slabo pouzdano.* — *isporedi* grmļankińa, grmarica.

GRMĻANKIŃA, *f. vidi* grmļanka. — *U Stulićevu rječniku:* grmjankińa *uz* grmjanka. — *nepouzdano.*

GRMĻAŃA, *f. vidi* grmļavina. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka* (grmļanja). Utažila se štetna grmļanja. B. Kašić, rit. 428. — *nije dosta pouzdano.*

GRMĻAVA, *f. vidi* grmļavina. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Da se Nemci plaše od njegove grmļave. J. Rajić, boj. 64. Zove se grabancijaš, i ide s đavolima i s vilama, te vodi oblake u vrijeme grmļave i oluje i tuče. Vuk, živ. 220. Svud se čuje jeka i grmļava. P. Petrović, gor. vijen. 6. Da ne puče Božja puška teška proz grmļavu muća iz oblaka. Osvetn. 7, 27. — *gdjegdje mj.* ļ *ima* ń. 1801 anuari 14 u oči svetoga Save srbskoga bi tutańь mnogi i grmńava. Rad. 1, 180.

GRMLJAVICA, *f. vidi* grmljavina. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (kod* grom, *ali napose nema).*

GRMLJAVINA, *f. grmljeńe, buka od gromova, coll.* grom. — *Postaje od* grm *korijena glagola* grmjeti *nastavkom* jav-ina; *starija je riječ nego* grmljava *i nije od ove postala.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (Banovca, vidi dalje među primjerima) ima oblik* grmńavina *uz* grmljavina. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* 734b, *u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom smislu.* Da bi ova grmljavina koje štete ne učinila. M. Divković, zlam. 62b. Grmljavina sliša se strašna. F. Glavinić, cvit. 425b. Viditi ćeš u primalitje grmljavine, muńe i oblakove. M. Radnić 131a. Grmljavinom nebo prasknu. I. Zanotti, en. 45. Da nimate vi svi dusi prokleti koji stojite niže neba misečnoga grmljavine, gromovine, strilo... učiniti. L. Terzić 328. Kada uzdignuti otijaše Gospodin Iliju z grmljavinom u nebo. A. Baćić 499. Svaki duh grmljavine. J. Banovac, blagos. 26. Zaklińem vas grmńavine. 86. 161. Zaklińańa od grmljavina. 204. Prognati grmńavinu. 205. Grmljavina brzo se u kišu obrati, tako i nepravedno stečeńe brzo ga nestane. razg. 33. More, ogań, grmljavina, gromovi. J. Filipović 1, 17a. Strilice sa strašnom grmljavinom padaju na zemlju. F. Lastrić, svet. 80b. Sviće blagosovljene koristne su proti grmljavini. A. Kanižlić, utoč. 308. Učini se zlo vrime, grmljavina i sivańa. M. Zoričić, zrc. 210. Čini pristati grmljavinu i muńe. And. Kačić, kor. 68. Nego ću doći... u oblacih i u grmljavini. M. A. Reljković, sabr. 32—33. Usrid vatara, sivańu muńa, strašnu glasu grmljavine i gromova. I. Velikanović, uput. 1, 505. Grmljavina sa sjeverne strane. Nar. pjes. herc. vuk. 5, 481. Koja je grmljavina, i ne bi mnogo kiše. Nar. posl. vuk. 139. — *b) u prenesenom smislu.* Čujemo grmljavine od ńegove pritńe. J. Banovac, pred. 105. Od velike vike turske, grmljavine topova i pušaka ništa se čuti ne mogaše. And. Kačić, razg. 106. Grmljavina šiba i pušaka. Nar. pjes. juk. 149.

GRMLJE, *n. coll.* 1. grm. — *Stariji su oblici* grьmije, grmje *(koji je gdjegdje ostao do dana današńega).* — *Između rječnika u Daničićevu* („grьmije“). I s pašami i z drьvmi i z dubravami i z grьmijemь („grьmêmь“) i sa vsakimь inimь dostojanijemь. Mon. serb. 234. (1399). Z grmьjemь. 289. (1419). 340. (1427). Sь grьmijemь. 301. (1420). Z grmjemь. 346. (1427). Meu guste i spletene redine i grmje uliši. P. Zoranić 8a. Pod gusto grmje počinut leći hoće. 38a. K špiljnici grmja radi težak budući prihod. F. Glavinić, cvit. 134a. Sedam vrićica u trsku i u grmje bacišo. A. Kanižlić, kam. 260. Koji s rogovi u grmju zapet stajašo. E. Pavić, ogl. 49. Pa mu hvali sunčevo grijańe, i ptičica u grmju pjevańe. Osvotn. 2, 24. — *I kao imę mjestu (u Srbiji u okrugu požarevačkom).* Niva u Grmju. Sr. nov. 1868. 411. *pisano i* Grmńe. Niva u Grmńu. Sr. nov. 1873. 863.

GRMLJENJE, *n. djelo kojijem grmi, kojijem se grmi.* — *isporedi* grmljavina. — *Stariji je oblik* grmjenje. — *Između rječnika u Belinu* (grmjenje 734b) *i u Stulićevu.* Učini se tot grmjenje. M. Gazarović 39. Kad grmjenjem strašnim gori nebo sjajne zvizde strese. A. Vitaljić, ist. 515a. — *I s oblikom* grmńenje *na jednom mjestu* XVIII *vijeka (isporedi kod* grmljava, grmljavina): A od grmńenja podvratile kočije ńim se sve bijahu. A. Vitaljić, ist. 241a.

GRMŃA, *f. vidi* grmljavina. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Začuše se grmńe i gromi. I. Đorđić, pjesn. 249.

GRMOČEL, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Grьmočelь‘, selo koje je dao Dečanima kralj Stefan Dečanski, a ‚Grьmočelu‘ je išla međa ‚sь Divljani i sь Drьvodêlomь u Jelšanicu‘ (Mon. serb. 93. 97 *god.* 1330). i sada ima to selo blizu Dečana. A. Гильф. Рус. Вес. 1858. IV, samo što mu se tu griješkom kaže ime Грмучель.

GRMOTRN, *m. vidi* 1. gladiš, a. — Grmotrn, v. gladiš. J. Pančić, flor. beogr.3 496. — *I ime mjestu (u Srbiji u okrugu aleksinačkom).* Livada u Grmotrn. Sr. nov. 1875. 815.

GRMÒTUČAC, grmotučca, *m. vidi* grmotučak. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GRMÒTUČAK, grmòtučka, *m. jagńe što već ne sisa (valja da koje se otuca o grm).* — *isporedi* grmotučac, travoberče. — *U Belinu rječniku* („agnus a lacte depulsus‘ 53b) *i u Stulićevu.*

GRMOV, *adj. koji pripada grmu (vidi* 1. grm, *c)).* — *U Vukovu rječniku:* ‚der eiche, eichen-‘ ‚quercinus‘.

GRMOVAČA, *f. vidi* grmača. Grmovača, Agaricus melleus Vahl. (Sabljar), v. grmača. B. Šulek, im. 103. — *Ima i dem.:* grmovačica. Grmovačica, vrst gljive (Sabljar). B. Šulek, im. 103.

GRMOVAČICA, *f. vidi kod* grmovača.

GRMOVATA, *f. u Daničićevu rječniku:* ‚Grьmovata‘, selu je ‚Mьšutištemь‘ bila međa ‚otь Selca planina Grьmovata‘ (Glasnik. 15, 278 *god.* 1348?). 3, 581.

GRMOVATICA, *f. u Daničićevu rječniku:* ‚Grьmovatica‘, selu je Vranićima išla međa ‚u Grьmovaticu do mьšutičke međe‘ (Glasnik. 15, 278 *god.* 1348?). 3, 581.

GRMOVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 141. Ńiva u Grmovima. Sr. nov. 1872. 434.

GRMOVINA, *f. grmovo drvo.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das eichenholz‘ ‚lignum quercinum‘.

GRMÔVNICA, *f. mala rijeka u Bosni.* Glasnik. 20, 287.

GRMOVO, *n. ime mjestu prije našega vremena.* Grьmovo. S. Novaković, pom. 130.

GRMOŽUR, *m. ostrvo u skadarskom jezeru.* Glasnik. 40, 38.

GRMUŠA, *f. postaje od* 1. grm *nastavkom* uša. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* grmûšâ.

a. Sylvia L., *ńeka ptičica.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* („ficedula‘), *u Belinu* („ficedula‘ 134b), *u Bjelostjenčevu* („ficodula‘), *u Voltiđijinu* (germuša, v. garmuša, *ali ove riječi nema), u Stulićevu* („ficedula‘), *u Vukovu* (neka mala tica ‚die feigenschnepfe‘ ‚Motacilla ficedula L.‘ *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Kako grmuša strepti prid kragujem. M. Vetranić 2, 247. Na slaviću je glas, a kadgodi grmuša i ljepšo poje. (Đ). Poslov. danič. 66. Pod', puha' grmuše. (Z). 97. Nije ovo šuša ni grmuša. (Nije ovo šala ili besposlica. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 216. Grmuša (smokvarica), Sylvia hortensis, Sylvia cinerea. Grmuša muharica, Sylvia atricapilla. Slovinac. 1880. 31a. Grmuša, Sylvia cinerea. D. Trsteńak.

b. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 102.

GRMUŠAN, grmušna, *adj. koji pripada grmušama.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ficedulensis‘.

GȒMUŠÂNI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijeļ. kr. 11.

GȒMUŠICA, *f. dem.* grmuša *(pod* a). — *U Jambrešićevu rječniku (s drugijem značenem: šļuka):* grmušica, ptica, šluka ‚scolopax', *i u Stulićevu:* ‚parva ficedula'.

GȒN, *m.* na dugačko drvo nasađena daščica, kojom se vatra u peći grće; grńača. u Lici. V. Arsenijević. sprava što se ńom žerava iz krušne peći vadi i grne; daska u formi polukruga nasađena na podugačak štap; ova daska može biti i od gvožđa. J. Bogdanović. na držak nasadi se daščica nalik na po elipse (kad se razreže po dužoj osovini), i tijem grnom grne se vatra iz krušne peći, kad je dosta ugrijana. u Dobroselu. M. Medić.

GRNA, *f. u zagoneci:* Grna grne, zvona zvone, zlatne ptice u grad leto. *odgonetļaj: pčele.* Nar. zag. nov. 187—188.

GȒNAC, gȓnca, *m. lonac. — Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* gȓnâcâ. — *Riječ je praslavenska* (gъrnьcь, *vaļa da kao dem.* gъrnъ, *isporedi stslov.* grъnъ, *rus.* горнъ), *isporedi stslov.* grъnьcь, *rus.* горнецъ, *češ.* hrnec, *poļ.* grzniec. — *Tamna postańa. — U naše se vrijeme uzdržalo samo po ńekijem istočnijem krajevima. — Između rječnika u Mikaļinu* (grnac, lonac ‚olla'), *u Stulićevu* (‚cacabus, testa, olla' *iz Mikaļina), u Vukovu* (‚der topf' ‚olla', cf. lonac *s dodatkom da se govori doļe preko Morave), u Daničićevu* (grьnьcь). Vьloži vь grьnьcь. Srodovj. ļok. jag. star. 10, 112. Postavi vь kota ili vь golomь grьnacь. Starine. 10, 94. (xvii *vijek).* U Grnčari niko i ne zna šta je grnac. Vuk, pism. 80.

GRNAČ, *m. vidi* grnac. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GȒNALO, *n. a) daska nasađena na drvo kao grabļe, te se žito grće na gumnu. — u Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno s dodatkom da se govori a Bačkoj. — b) vidi* grn, *u Slavoniji.* F. Hefele. M. Medić.

GȒNAO, grnála, *m. vidi* granar. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Ono djevstvo žńe i u nebeske grnale kupi. B. Gradić, djev. 20.

GRNČAC, grnčca, *m. dem.* grnac. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GRNČAN, *adj. koji pripada grncima. — Samo u Stulićevu rječniku:* grnčani ‚ollaris'.

GRNČAR, *m. a) čovjek što gradi grnce, isporedi* lončar. — *može biti praslavenska riječ, isporedi rus.* горчарь, *poļ.* garnczarz. — *u našemu je jeziku potvrđeno od* xiv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (grnčar, lončar), *u Stulićevu, u Daničićevu* (grьnьčarь). Lêsь grьnčarь. Glasn. 15, 270. (1348?). Kolačari i grnčari pazarišе. M. P. Šapčanin 1, 66. — *b) ime mjestima u Srbiji. aa) selo u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 236. — *bb) vis u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 825. — *cc) mjesto u okrugu ćuprijskom.* Branik u Grnčaru. Sr. nov. 1861. 340. *i* Mali Grnčar. Livada s branikom u Malom Grnčaru. Sr. nov. 1869. 430.

GȒNČARA, *f. a) zemļa od koje se grade grnci.* Lončarska zemļa ili grnčara ili gńila. Đ. Popović, poznav. rob. 168. — *b) selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 136. *i u Vukovu rječniku:* Grnčara (dońa i gorńa) dva sela u Jadru. više tijeh sela na jednom brdu (koje se zove ‚Gńila' — ‚Sreo sam ga kod Gńile') kopa se lončarska zemļa, a lonci se sad grade u drugom selu (u Koreniti) više Grnčare. u toj okolini sad ne zna niko što je ‚grnac', nego svi govore ‚lonac'. — *c) mjesto (kuća) gdje se grade grnci. — u jednoga pisca našega vremena.* Do dućana mutavgînica, a iza ńe grnčara gde se prave lonci i drugi zemļani sudi. M. Đ. Milićević, let. već. 57.

GRNČAREVAC, Grnčarevca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Grnčarevcu. Sr. nov. 1872. 629.

GRNČAREVA GLAMA, *f. brdo u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasnik. 19, 297.

GRNČAREVIĆ, *m. prezime (po ocu grnčaru). —* xiv *vijeka.* Prijakь Grьnьčarevičь. Deč. hris. 22. 90.

GRNČAREV KLADEŅAC, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Grnčarevom Kladencu. Sr. nov. 1875. 781.

GRNČAREVO, *n. u Daničićevu rječniku:* ‚Grьnьčarevo', selo kojo je dao Dečanima kraļ Stefan Dečanski, međa mu je išla ‚z Dosuđemь i zь Gusinomь odь Peći u Litu Stênu u Kamene Struge, nizь Volsku u Bêlij Potokь posrêdь Godyļe, nizь Vrьmošu, u Trьnovьšticu' (Mon. serb. 95. 97 *god.* 1330).

GRNČAREVSKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* ‚grьnьčarevьskyj' što pripada Grnčarevu: ‚do planine grьnьčarevske' išla je međa ‚Dobroj Rêcê odь Lima' (Mon. serb. 96 *god.* 1330).

GRNČARICA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) mali manastir u okrugu kragujevačkom.* M. Đ. Milićević, man. glasn. 21, 29—30. — *b) visoravań u okrugu biogradskom.* M. Đ. Milićević, srb. 68. — *c) mjesto u okrugu ćuprijskom.* Ńiva u Grnčarici. Sr. nov. 1875. 790.

GRNČARNICA, *f. vidi* grnčara, *c). — U Stulićevu rječniku:* ‚bottega del vasajo' ‚figulina', *i u jednoga pisca našega vremena.* Hita u grnčarnicu. M. Đ. Milićević, let. već. 63.

GRNČARSKI, *adj. koji pripada selu Grnčari.* Grnčarska *(opština).* K. Jovanović 136.

GRNČARSTVO, *n. posao kojijem se bavi grnčar. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. lončarstvo.

GRNČEVAC, Grnčevca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Grnčevcu. Sr. nov. 1872. 292.

GRNČIĆ, *m. dem.* grnac. — *U Mikaļinu i u Stulićevu rječniku.*

GRNČINA, *f. augm.* grnac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vilis olla'.

GȒNE, gȓnota, *n. dem.* grnac. — *U Vukovu rječniku.*

GRNENCE, grnenceta, *n. dem.* grnac. — *U zagoneci.* Maleno grnence, slatko varivce, nit' se kuva, nit' se vari, sav svet hrani. *odgonetļaj: materino mlijeko.* Nar. zag. nov. 132.

GRNICA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 182.

GRNIL, *m. grnac (?), peć (?). — U rukopisu* xvii *vijeka pisanom crkvenijem jezikom* (grьnilь). Stavi vь grьnilь, i dimaj da se grêjetь brьže... izsipļi iz grьnila vь vodu. Glasnik. 25, 34. (1654—1656).

GȒNÎVO, *n. ono što se grne. — U jednoga pisca našega vremena.* Grnivo obora. Dubrovnik. 1870. 19.

GRNO, *n. u naše vrijeme u Bosni sa značenem:* poprot ugļa u kovačnici u komu se gvoždе grije. G. Martić. — A taj gńijev kao vatra živa, iz svakoga ko iz grna sijeva. Osvetn. 3, 90. —

ovako značeńe vaļa da je i u jednoga pisca Bošńaka XVII *vijeka.* Grno vruće čisti zlato. M. Divković, bes. 672b. — *Postaje od* grnuti.

GŕNUTI, gŕnēm, *pf. i impf.* corradere, *grebući kupiti što sitno (naj češće žeravu) na jedno mjesto.* — *Riječ je praslavenska* (gъrnąti), *isporedi malorus.* hornuty, *češ.* hrnouti, *poļ.* garnąć. — *Postaje od korijena* gъrt (*isporedi* grtati), t *je ispalo ispred* n. — *Aor. se može načiniti i od sama korijena bez nastavka* nu (ną): grtoh, grte *itd. (nije potvrđeno u primjerima, ali vidi kod* ogrnuti, zagrnuti *itd.).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gŕnâh, *i u part. pract. pass.* gŕnût; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aorista, kad postaje od sama korijena:* gŕtoh, gŕte *itd. (ali* gŕnuh, gŕnu *itd.).* — *Između rječnika u Belinu* (grnuti, grnem ‚ammassare, adunare, metter insieme' ‚congero' 73b), *u Stulićevu* (grnuti, grnem ‚accumulare, colligere etc.'), *u Vukovu* (‚zusammenscharren' ‚corrado'). — *Po Vukovu je rječniku perfektivni glagol; po drugijem je rječnicima imperfektivan; u primjerima je jedno i drugo (kod većine primjera ne može se razabrati što je).*

1. *prelazno.*

a. *aktivno. a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Hoćeš ugļefje ogńeno grnuti svrhu ńegove glave. Bernardin 17. paul. rom. 12, 20. Ugļevje ogńeno grnuti hoćeš na glavu ńegovu. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 17. Neka vitezi žerjavice grnu poda jn. F. Glavinić, cvit. 270—271. A tko k vatri vatru grne. V. Došen 195b. Grnuo bi vatru rukama. (Kad se kaže za koga od mlađijeh da je poslušan). Nar. posl. vuk. 46. — *b) po ńešto u prenesenom smislu, s objektom: novci, blago itd., o lakomu čeļadetu.* Ki držeći osobke i grnufši hahoļke ovi zavjet od uboštva pristupaju. B. Gradić, djev. 136. Ne gledaše, krivo li, pravo li pineze steći i grnuti. A. d. Bella, razgov. 59. Da je iznašo pod zemļom gdjegod skroveno blago i da iz ńega zlato grne. B. Zuzeri 241. Orlov vlada i blago grne. S. Ļubiša, prip. 93. Gdje radi i novac grne. prič. 109.

b. *sa* se, *pasivno.* Ta lopatu prosi čim se japno grne. Đ. Baraković, vil. 55. Za što med se i iz ńih ne grne. J. S. Reļković 165. Nek se stari list ispod ńih grne. 203. — *u ovom primjeru u širem smislu (o vinu):* S bilim *(vinom)* more to činiti isto, ter koje se sada ne privrne već se licem rumenitim grne, ono će mu tako i ostati. J. S. Reļković 250.

2. *neprelazno, o mnoštvu čeļadi ili životińa što skupa kamogod brzo idu, trče, isporedi* vrvjeti. — *ili je postalo od* grnuti se *(kupiti se na jedno mjesto), ili je metaforički uzeto od* grnuti *(nogama zemļu kad se brzo ide).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚strömen' ‚effundi' *s primjerima:* Grnuše ļudi. Grnuše svińe čoporom). Od ovuda gačuć vrânâ oblak grne. A. Kanizlić, rož. 6. Grne malo i veliko prid svatove svekoliko. V. Došen 154b. S vatrom naglom srditoga grne vojska brez razloga. 193a. Svo širimce k ńemu jest grnulo. Nadod. 105. Grne sav narod u crkvu. P. M. Nenadović, mem. 23. Grnu svi Turci na kapiju. 134. Divjaci su grnuli oko mene. G. Zelić 240. Dva posijeku, a dvajest ih grne. Osvetn. 2, 130.

GŕŇAČA, *f. vidi* grn.

GŕŇÁJKA, *f.* sud od zemļe, u kome se drži surutka ili sirište. u Kragujevcu.

GRŇEŃE, *n. djelo kojijem se grne.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdana riječ, trebalo bi da glasi* grnuće.

GRŃEŠEVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 80.

GRÒB, gròba, *m.* sepulcrum, *naj starije je značeńe jamačno bilo: jama u zemļi, ali već u praslavensko doba postalo je uže: jama ili uopće mjesto gdje se sahrańuje, ukopava mrtvo tijelo.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.* gròbe, gròbi *(gen. pl.* gróbâ). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grobъ, *rus.* гробъ, *češ.* hrob, *poļ.* grób. — *Postaje od korijena* greb *glagola* grepsti, *te se ojačańem* e *pretvara na* o; *uz* grob *ima u našem jeziku i* greb *(koje vidi).* — *Između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 495b. 669a, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (grobь ‚sepulcrum'). *a) mjesto (jama) gdje se sahrańuje mrtvo tijelo.* Jemuže otьčьstvo grobь a bogatьstvo grêsi. Mon. serb. 84. (1324). Ļudi koje sь vlьhovьstvomь izimajutь iz grobovь. Zak. duš. pam. šaf. 31. Grobu prêdati têlesa naša. Dеč. hris. 66. Komu je zemļa mat, a otačastvo grob. Mon. croat. 93. (1463). Naredi sveti Jerolim svoj grob va ustêh pećine. Transit. 17. Kosti koje budu u grobovijeh. Zborn. 53b. Pripravan do groba biti boj. M. Vetranić 1, 148. Ja ti ću služit' rad, gospođe, do groba. N. Naļešković 1, 179. Neka nas mrtvijeh u jedan grob stave. 1, 193. Tve dike, kojijom ću biti rob, do koli budu leć u oni tamni grob. 2, 30. I dokli otvorit bude se meni grob, ńe se ću govorit vazdakrat vijerni rob. 2, 80. I gdi mi otvaraš živ grob prije roka, zašto me potvaraš bez moga uzroka. 2, 117. Vino ne piješ, spravi grob kad ti drago. M. Držić 221. Veće sam ja otišao, veće mene pokri grob. 245. Suzami polivam mramorni grob ovi. D. Rańina 61b. Od cvijetja vijenac svi' na grob mu kameni. 62a. Tada mrtvi od grobov ustanu. Aleks. jag. star. 3, 315. Ležalo jest u grobu tilo mrtvo. B. Kašić, is. 77. Groznijem suzam proplačite, ļubovnici ucviļeni, dragu diklu ku dvorite sad vam grabi grob studeni. I. Gundulić 264. Sad mrkli te grob zatvora, čim ti žalos život skrati. 271. Mač poļački smrt svim poda, a grob ova zemļa kleta. 322. Plemenitom pomazavši ga mastjom, u grob nov položi ga. F. Glavinić, cvit. 86v. Rekši svetu misu, čini grob Petrov otvoriti. 132b. Svakolika *(vilenica)* grobom dahne. Ġ. Palmotić 2, 60. Tko će odvaliti sada nami ploču s groba? I. V. Bunić, mand. 36. Otvorite, tužni umrli, grobove i grobnice. P. Posilović, nasl. 13a. Grob slobodi sazidati. P. Kanavelić, iv. 152. Kada se dojde nad grob. L. Terzić 159. Mrtva tilesa do greba prate i u grob postavļaju. J. Banovac, pred. 126. Grobi drže u sebi tilesa izdanuta. pripov. 149. Kada te u grob metnu. F. Lastrić, test. ad. 80b. Zašto se samo mrtva tilesa stavļaju u grob i kopaju. od' 130. Veće bi davno po momu grobu trava narasla. M. A. Reļković, sabr. 30. Kad me stanu tužnu do groba nositi. Nar. pjes. vuk. 1, 439. Nem'o dobra, nit' kod crkve groba! 1, 635. Hitro idu dva Božja anđela do bijela groba Jovanova. 2, 40. Ti nemao groba ni poroda! 2, 197. Ni će imat groba ni ukopa, ni će s' Marku groba opojati. 2, 238. Robom ikad, a grobom nikada. 3, 398. Boļe u grob no bit rob. Nar. posl. vuk. 27. Grob neopojau (kaže se staru čovjeku koji je gotovo umro). 46. Mramorje koje je udarano na grobovima onijeh ļudi. Vuk, nar. pjes. 4, 94. Vidjeti ćeš gdje će se Turcima grob iskopati. S. Ļubiša, prip. 115. U grob si Mijata složio prije reda i vremena. 241. — *b) u ńekijem primjerima kao da znači poklopac na grobu.* Dokole život

moj zaklopi smrtni grob. P. Zoranić 12a. Dokle god pod grobom ostanu me kosti. Đ. Baraković, vil. 16. Zač mnozim pod grobom ostaše telesa. 38. — *c)* fovea, fossa, *jama ili jarak. kao da je to značeńe u ńekijem primjerima* XIV *vijeka.* — *u Daničićevu rječniku:* grobь ‚fossa': selu Strijelcu meda ‚na Kosmьče laze u planinu do groba međьnoga' (Mon. serb. 92 *god.* 1330). to može biti i ovdje: selu Vilskoj meda ‚podь goru Novicu upravь nadь Druzetinь grobь, otь Druzetina groba u na pogorь u rêku' (144 *god.* 1349). selu Prilepnici meda ‚na putь kь Pančelu upravь na Turčinovь grobь' (198 *god.* 1381). — *d) ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu smederevskom.* Livada u Grobu. Sr. nov. 1875. 597. — *bb)* Babin Grob, *u okrugu jagodinskom.* 1875. 401. — *cc)* Boljanov Grob, *u okrugu kneževačkom.* Ńivu u Boljanov Grob. 1875. 779. — *dd)* Markov Grob, *u okrugu biogradskom.* Voćńak kod Markova Groba. 1875. 811.

GROBA, *f. ime ńekijem biljkama.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚artemisia major', *i u Šulekovu imeniku:* Groba, rus. гроба (Vinca minor), artemisia major (Stulli), bothrys (Vujičić), 1. Artemisia vulgaris L.; 2. Chenopodium botrys L. 103.

GRÒBAC, grȍpca, *m. dem.* grob. — *U Šulekovu rječniku:* ‚gräbchen'.

1. GRÒBAK, grȍpka, *m. dem.* grob. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Otvorivši grobak. A. Kanižlić, fran. 61. A na Mićin grobak donosio. Nar. pjes. vuk. 4, 286. Ovi grobak skoro ne bijaše. Nar. pjes. petr. 2, 625.

2. GROBAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Ńiva u Grobaku. Sr. nov. 1875. 827.

GRÒBAN, grȍbna, *adj. koji pripada grobu.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* grobьnъ, *rus.* гробной. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (grobni), *u Voltiđijinu* (grobni), *u Stulićevu, u Vukovu* (grobni), *u Daničićevu* (grobьnь). Grobnoje položenije čьstnymь moštemь jego. Sava, sim. pam. šaf. 14. Ja pastir rańeni na grobni tvoj kami prosipam sve cvitje. D. Rańina 63b. Kad u grobnoj budeš sjeni. J. Kavańin 437b. Ne dopane grobnog' smrada. V. Došen 88b. Odvalit kamen s vrata grobnijeh. S. Rosa 166a. Tako mi grobne zemje! Nar. posl. vuk. 301. Ko će nam odvaliti kamen od vrata grobnijeh? Vuk, mar. 16, 3.

1. GROBAR, *m. vidi* greboder. — *U Jambrešićevu rječniku:* (‚vespillo') *i u Stulićevu* (v. groboder *s dodatkom da je riječ češka).* — *U pisaca našega vremena zove se tako ńeka bubica.* Grobar, Necrophorus vespillo L. J. Pančić, zoolog. 114. K. Crnogorac, zool. 135.

2. GROBAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Grobaru. Sr. nov. 1871. 20.

GROBARSKI NASIP, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Sr. nov. 1866. 396.

GROBATI, grobam, *impf. u Bjelostjenčevu rječniku:* grobam, grebenice sadim, v. grebenićati.

GRÒBIĆ, *m. dem.* grob. — *Od* XVIII *vijeka.* Pečat koji zatvora grobić od svetih kosti. Ant. Kadčić 90. Ki bi bil meni to rekal, da ću ja tebe do grobića sprovadjat, hći moja! Nar. pjes. istr. 5, 13.

GRÒBINA, *f. augm.* grob. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* grȍbînâ. Ako bi tko stavio u jednu grobinu tisuću tjelosa. M. Divković, bos. 400a. Tako staro već grobine smrad rigaju iz dubine. V. Došen 165b. Psovaocima usta zjaju kako smrdljiva grobina. I. J. P. Lučić, razg. 85.

GROBIŠKI POTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Branik u Grobiškom Potoku. Sr. nov. 1872. 645.

GRÒBIŠTE, *n. vidi* groblje, *b).* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka (možebiti kao ime mjestu), a između rječnika u Stulićevu* (‚sepulcretum, coemeterium'). Od Vidostinišь međê: ot Šipkovice na gńilu na mogilu na grobišta . . . Glasnik. 27, 292. (1347). — Rusalna Grobišta, *mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńivu u Rusalna Grobišta. Sr. nov. 1875. 779.

GROBIŠTVO, *n. vidi* grobište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GROBITI, grobim, *impf. stavljati u grob, sahrańivati, ukopavati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚tumulare, tumulo contegere'. — *nepouzdano.*

GRÒBLJE, *n. coll.* grob. — *Naj stariji je oblik* grobije, *stariji* grobje. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikalinu, u Belinu* 194a. 669a, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiđijinu (kod* grobovište), *u Stulićevu, u Vukovu. u svima s oblikom* grobje *(osim Vukova) i sa značeńem kao kod b). a) nopće.* Stranno grobije že jesть têhь radi sьzdano. Sava, tip. stud. glasn. 40, 176. Po grobju podi malo da živ vidiš svoju sliku i jadovno ogledalo. M. Vetranić 1, 30. Jao vam koji zidete grobje. N. Rańina 229b. luc. 11, 47. Potom toga će se svekoliko grobje otvoriti po svemu svijetu i kosti mrtvijeh stajati će ozgore svrhu grobja svoga. M. Divković, bes. 29a. Al' kod crkve mnogo novo groblje. Nar. pjes. vuk. 2, 42. Na pored im groblje izkopaše. Nar. pjes. juk. 89. Iguman se prošeta niz poljanu, gdje je prosuto mrtvačko groblje. S. Ljubiša, prip. 259. — *b) s osobitijem značeńem:* sepulcretum, coemeterium, *mjesto (polje) određeno na to da se ondje kopaju i zidu grobovi.* Ukopa ńu na cimeteriju ili grobju. B. Kašić, per. 162. A sada mimo grobje pro*(ho)*dite, ni Bog mu dao život vičńi ne rekavši. F. Lastrić, ned. 412. Kad Omera na groblje doneše, tada Meru od dvora poneše; kad Omera u raku spustiše, tada Meru na groblje doneše. Nar. pjes. vuk. 1, 247. Kad umire pod prsten devojka, ne kopa se u to novo groblje. 2, 23. I sada se tursko groblje zove. 4, 527. Prolazi kao mimo tursko groblje. (neće ni da pogleda na . . .). Nar. posl. vuk. 264. Ima fondova i od grobalja. M. Đ. Milićević, opšt. 51. — *c) mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemja u Grobju. Sr. nov. 1873. 543.

GROBLJICE, *f. pl. a) u Daničićevu rječniku:* može biti da su samo ‚foveae': selima u Mačvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je meda ‚među Vlasenicu i među Đurezino na groblice, i ot groobljicь na gomilu'. (Sr. ljetop. 1847. 4, 53 *god.* 1381). — *b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Groljicama. Sr. nov. 1873. 918.

GROBLJIŠTE, *n. ime mjestima u Srbiji.* — *isporedi* groblje *i* grobište. *a) u okrugu aleksinačkom.* Ńiva u Groljište. Sr. nov. 1867. 183. — *b) u okrugu krajinskom.* Šljivar na Groljištu. Sr. nov. 1866. 224.

GROBNA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Grobna. S. Novaković, pom. 56.

GRÒBNICA, *f. vidi* grob, *od čega se (po Vukovu rječniku) razlikuje tijem što se kod* grobnica *misli samo na jamu (unutrńi dio od groba) a ne na spoljašńi dio (ploču itd.); ali se ova razlika dovoljno ne potvrđuje u primjerima.* — *Postaje od* grob *nastavkom* ьn-ica. — *Riječ je prastavenska, isporedi stslov.* grobьnica, *rus.* гробница, *češ.* hrobnice. — *Između rječnika u Vol-*

tiǵijinu (‚sepoltura' ‚grab, begräbniss'), *u Stulićevu* (‚caverna, grotta' ‚crypta'), *u Vukovu* (‚die grabhöhle' ‚sepulcrum', cf. raka), *u Daničićevu* (grobьnica ‚sepulcrum'). *a) uopće.* A para, kad hodi, grobnicu da ište. N. Naljeković 1, 342. Kosti koje zajedno u Ivanovoj grobnici bjehu postavljene. A. Gučetić, roz. jez. 69. Ploču od mramora postavivši na grobnicu. B. Kašić, per. 44. I ljubljenjem sinovima, da moj život spravljat' ima i kolijepke i grobnice. I. Gundulić 391. Moja usta ... jedna grobnica otvorena. I. Držić 359. Znam da ištete vi Jezusa raspetoga: grobnice mu evo svete. I. V. Bunić, mand. 36. Zlovoljstvo jest grobnica od čovika. P. Posilović, cvijet. 51. Mrtac jest sakriven u grobnicu. M. Radnić 257a. U razgradam i mirima, ki se oda svud raskidaju, grobnice se pripravljaju. B. Bettera, or. 2. Tijelo će bi stavljeno u grobnicu. S. Margitić, fal. 105. Pri kolijevci grobnica je. J. Kavańin 30a. Grobnica očita jest grlo ńiovo. A. Baćić 101. Miluješ i gojiš tu smrdljivu tvoju tilesinu, koja će danas sutra u grobnicu. J. Banovac, pripov. 20. Kralji s pristolja u grobnicu padaju. 148. Otvorivši sakrištan crkvu, vidi da iz grobnice rečenoga ditešca biše izresta' jedan prilipi liljan. razg. 71—72. On će se uvući pod posteļu, pače čak pod ploču u grobnicu mrtvije. F. Lastrić, ned. 418. Scini da je posluh grobnica svoje vlastite volje. P. Knežević, osm. 214. U mramornoj grobnici saraniše tilo. A. Kanizlić, kam. 375. Zakle ga, da mrtvo tilo ńegovo sarani u grobnici očinoj. E. Pavić, ogl. 95. Grobnicu mu bijaše dundo Janko učinio. Nar. pjes. mikl. beitr. 38. Da će obratiti Jeruzolim u jednu grobnicu žudinsku. And. Kačić, kor. 330. Od onda se psovat naučiše viru, dušu, dasku i grobnicu. M. A. Relković, sat. B7b. Za to tolika starost i vika za grobļe i grobnice. D. Obradović, basn. 372. Posli smrti Sare s. patrijarka Abraham iskaše dvi grobnice da se učine. Đ. Rapić 23. Gdje će videt Petrovu grobnicu. Nar. pjes. vuk. 5, 13. Sile turske nesita grobnica. P. Petrović, gor. vijen. 11. Ukopa ga u domaću grobnicu. S. Ļubiša, prip. 236. Kod ove crkvine *(sv. Nikole u selu Repištu u okrugu vranškom u Srbiji)* ima ispod zemļe velika pećina koju narod zove ‚Grobnica'. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 285. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Grobnici. Sr. nov. 1875. 55.

GRÒBNICE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Sr. nov. 1863. 322.

GRÒBNÎĆKÎ, *adj. koji pripada Grobniku (pod a)).* — *Od* xvii *vijeka.* 1241 Seńani ... udriše na Tatare u Grobničkom polju. P. Vitezović, kron. 93. Na polju Grobničkomu. And. Kačić, kor. 423.

GRÒBNÎK, *m. ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 5. — *b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Razdiļ. kr. 9. — *Prvo se pomiņe od* xv *vijeka.* Bakar i Grobnik. Mon. croat. 81. (1455).

GROBÒDER, *m. vidi* greboder. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GROBODERATI, groboderem, *impf. biti groboder.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚vespillonis munus exercere'. — *sasma nepouzdano.*

GROBÒDEREV, *adj. vidi* groboderov. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

GROBÒDEROV, *adj. koji pripada groboderu.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GROBÒDERSKÎ, *adj. koji pripada groboderima.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GROBÒDERSTVO, *n. posao, zanat u groboderа.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vespillonis munus'.

GRODERSTVOVATI, groboderstvujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. groboderati. — *sasma nepouzdano.*

GROBODIRALAC, grobodiraoca, *m. čovjek koji dere (krade) grobove.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚che per guadagno spoglia i sepolcri' ‚bustirapus'.

GRÒBOV, *adj. koji pripada grobu.* — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* S povoji grobovimi. Anton Dalm., nov. tešt. 151. joann. 11, 44.

GROBOVAN, grobovna, *adj. vidi* groban. — *U Stulićevu rječniku.*

GRÒBOVI, *m. pl. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Ńiva u Grobovima. Sr. nov. 1873. 295. — *b) u okrugu požarevačkom.* Ńiva na Grobovima. 1875. 158. — *c) u okrugu smederevskom.* Ńiva u Grobovima. 1866. 199.

GROBOVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Grobovici. Sr. nov. 1861. 774.

GRÒBOVÎŠTE, *n. vidi* grobļe, *b).* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚coemeterium' 194a), *u Bjelostjenčevu (kod* cintorom), *u Voltiǵijinu* (grobovište, grobje), *u Stulićevu.* Mustafu zatvara smrtno grobovišće. I. T. Mrnavić, osm. 77. Da se i šimatorije oliti grobovište razumi pod ime od crkve. Ant. Kadčić 367.

GRÒBÔVĻE, *n. vidi* grobļe. — *Stariji je oblik* grobovje. — *Od* xvii *vijeka, u između rječnika u Vukovu* (vide grobļe *s dodatkom da se govori u Crmnici).* Odkud to grobovje? P. Vitezović, odil. 57.

GROCA, *m. ime muško.* — xviii *vijeka.* Pozdravļe od mene Groce oca ... Glasnik. ii, 3, 49. (1706).

GRÒCE, *n. dem.* grlo. — *Postaje od* grlo *nastavkom* ьce, *te se kod* grlce l *na kraju sloga pretvara na* o, *ali kod toga* r *ostaje vokal.* — *U primjerima iz* xviii *vijeka umetnuto je* j *među* r *i* o. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Fataše se majci o grjocu. And. Kačić, razg. 87. Sinu lice kano jarko sunce, a grjoce kano mesečina. Nar. pjes. vuk. 1, 126. Zlatno puce pod grjocem. 1, 341. Da ga meću sebi pod grjoca. 1, 432. I staću mu nogom pod grjoce. 2, 312. Već zakolju końa ja sokola, napiju se krvi od grjoca. 2, 414. Vidi mu se vince kroz grjoce. 3, 512. Al' drhće joj glas grjoca bijela. Osvetn. 1, 53. — *U jednom primjeru* xviii *vijeka mj.* o *ima* a *(valja da nije štamparskom grješkom):* Od grjaca (gerjaca) visi mi tkanica. J. Krmpotić, mal. 9.

GRÒCKÂ, *f. (adj.) varošica u Srbiji u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 98. — *Pomiņe se od* xviii *vijeka.* Konak 20 u Grockoj ... Turci zovu Isarǵik. Glasnik. 31, 310. (1704). Izpodь Grocke. Glasnik. 20, 13. (xviii *vijek).* I u Grockoj ńega pogubiše. Nar. pjes. vuk. 4, 143. — *I potok što kroz ńu teče.* — *isporedi* Gročica. — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚städtchen an der Donau zwischen Belgrad und Smederevo'. 2. ‚bach der es durchfliesst'.

GROČA, *m. prezime.* — xviii *vijeka.* Mihajlo Groča Gročanin. Glasnik. ii, 3, 248. (1710—1720).

GRÒČANIN, *m. čovjek iz Grocke.* — *plur.:* Gròčani *(gen.* Gròčânâ). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Nikola Kalajtović Gročanin. Glasnik. ii, 3, 249. (1710—1720). *vidi i kod* Groča.

GRÒČANSKÎ, *adj. koji pripada Gročanima i Grockoj.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚von Grocka'). Gročanska *(opština).* K. Jovanović 98.

GRÒČICA, *f. rječica koja teče kroz Grocku i niže će utječe u Dunavo.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (u dodatku).* Gročica dolazi od Zaklopače i od Begaljice, i odmah ispod Grocke utiče u Dunavo. M. Đ. Milićević, srb. 60.

1. GRÒČIĆ, *m.* vjedarce kojim se što oblijeva, kao što cijetke u tiskaňu maslina, brod u praňu. M. Pavlinović.

2. GRÒČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milan Gročić. Rat. 345.

GRODAN, Grodna, *m. ime muško.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Mahom jednijem jedna ruka Grodnu i Vitku vrže glavu. P. Kanavelić, iv. 183.

GRODINIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Sr. nov. 1871. 392.

GRODOVCI, *m. pl. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Grodovci. S. Novaković, pom. 130.

GROĐANOVAC, Grođanovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Vinograd u Grođanovcu. Sr. nov. 1875. 765.

GRÒF, *m.* comes, *ńem.* graf, *maď.* gróf. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (grof, knez) *i u Jambrešićevu.* Knez aliti grof Justinianus. K. Pejkić 16. Grofa Androke kćer. J. Kavaňin 149a. Po nastojaňu grofa Jankovića. M. A. Reļković, sat. H4a. Bijaše jedan grof u jednom selu od Burgundije. Đ. Rapić 61. Ni po drugih mistih sami baruni ili grofovi onamo ne idu. B. Leaković, nauk. 303. Govore grofi i trgovci. Nar. pjes. kras. 1, 101. Bil je jedan grof. Nar. prip. mikul. 130.

GRÒFICA, *f. grofova žena.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu gdje naj prije dolazi.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚gräfin'.

GRÒFIJA, *f. grofovska čast.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚grafenstand; grafenwürde'. — *Na drugijem mjestima znači što i* grofovina. Izim poknežene grofije Tirolske i Voralberga. Zbornik zak. 1853. II. *i u Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa:* Grofija, hist. stat. ‚grafschaft', tal. ‚contea'.

GRÒFOVINA, *f. grofovska država.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚grafschaft'. — *isporedi* grofija.

GRÒFOVSKÎ, *adj. koji pripada grofovima.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚grafen-, gräflich'.

GROGOT, *u Daničićevu rječniku:* ‚grogot', mislim da je pogrješka mjesto ‚grohotь: u grohotь' (Glasnik. 15, 276 *god.* 1348?). 3, 580.

GROGOTATI, grogoćem, *impf.* titrati. Nek se zlato sjajuska, dragi kamen grogoće, suvi biser trepeće. M. Pavlinović.

GROH, *m. vidi* grohot. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GRÒHAT, *m. vidi* grohot. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Gdi krušve grohatom vidimo padati. I. T. Mrnavić, osm. 134. Napuni kòstî *(vriću),* pak isto takni u ńu, koliki ćeš čuti grohat. F. Lastrić, test. 207a. Grohat i maknutje među onim kostma učini se. ad. 12b.

GROHATATI, grohaćem, *impf. vidi* grohotati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Muči, ne grohaće *(vriča napuńena zemļe).* F. Lastrić, test. 207a. *vidi i* grohatuša.

GROHATUŠA, *f. vrsta jabuke.* — *U naše vrijeme u Slavoniji (s* v *mj.* h). Grovatuša, češ. slatka jabuka, dozrijeva oko Petrova, sjeme grovaće (Stojanović), schlotterapfel. B. Šulek, im. 103.

GROHĆEŃE, *n. djelo kojijem se ko grohti.* — *Stariji je oblik* grohćenjo. — *U Belinu rječniku:* grohtjenje ‚vacillatio, nutatio' 737b; *u Stulićevu rječniku ima s istijem značeńem* grohotjeńe, *ali po tome što sam pisac dodaje da je uzeto iz Belina, vidi se da je on ovu riječ zlo prepisao.*

GROHÍTÂŃE, *n. djelo kojijem se grohiće.* — *U Vukovu rječniku:* groitaňe *i* grohitaňe.

GROHÍTATI, grȍhîćêm, *impf. vidi* grohotati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grȍhîtâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h *ovo ispada bez traga:* groitati, grȍîćem. — *U Vukovu rječniku:* groitati *i* grohitati *s primjerom:* grohiću orasi ‚rasselu' ‚concrepito'.

GROHNUTI, grohnem, *pf. pasti s lupom.* — *U Vukovu je rječniku akc.:* grȍnuti, grȍnêm, *te kaki je u inf. taki je i u aor.* grȍhnuh *(osim* 2 *i* 3 *sing.:* grȍhnû), *u impt.* grȍhni, *u ger. praet.* grȍhnûvši, *u part. praet. act.* grȍhnuo; *ali je u Dubrovniku* (P. Budmani) *i u Srbiji* (S. Novaković) *drukčiji:* grȍhnuti, grȍhnêm, *te se ne mijeňa u ostalijem oblicima.* — *Postaje od korijena* groh *(vidi kod* grohot). — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h *ovo ispada bez traga:* gronuti, gronem. — *U Dubrovniku part. praet. act. može biti* grȍhnula *i* grȍhla, grȍhnulo *i* grȍhlo, grȍhnuli *i* grȍhli *itd. (ali samo* grȍhnuo). P. Budmani. — *Od* XVIII *vijeka, u između rječnika u Vukovu:* grȍnuti, grȍnêm ‚herabstürzen (vom regen, thränen, herabgeschütteltem obst)' ‚defluo'. *a) u pravom smislu nije potvrđeno kod pisaca, već samo u Vukovu rječniku gdje stoji s ńekijem osobitijem značeńem (o sitnijim stvarima: o kiši, suzama, voću s drveta, isporedi* grohot). *u Dubrovniku se čuje dosta često:* ‚Popuzo sam se pa sam grohnuo kolik sam dug i širok'. P. Budmani. — *b) u prenesenom smislu: propasti, naj češće oslabiti (od starosti, bolesti).* I s otmanstvom mahomestvo hoće grohnut stidnom u jedu. J. Kavaňin 215a. Da svi *(zlotvori)* nice grohnu doli. 223b. Vidite da sam gronuo od starosti. V. Vrčević, niz. 217. Mletačka vlada iznemogla i grohnula od truleži. S. Ļubiša, prip. 155. Stari Radun gronuo i ohvečao. 274. Po Ivanovoj smrti živio Vuk već star i grohnuo u dvorima Đurđa Crnojevića. prič. 3. Za ńom će i lutorstvo gronuti. M. Pavlinović, razl. spis. 84. Pa se već mogao proricati dan, kad će gronuti prijesto bizantinski. razg. 98. Ali ne znaš da smo vrsnice? i ja ti sam, sestro, baš grohnula: prekodan čantram po kući, ali u večer amo preko krsta nešto me šino da ti se jedva mogu pružiti kad sjedem. M. Vodopić, tužn. jol. dubr. 1868. 237. Kaže se još ‚(od starosti) grȍnuti'. S. Novaković.

GRÒHŃA, GRÒHŃICA, *vidi* groňa, groňica.

GRÒHOT, *m. buka, lupa, uprav kad se prosipļe što teško i ne sasma sitno (n. p. kameńe, orasi).* — *Akc. je zabiļežen kao što je u Vukovu rječniku, u Dubrovniku je drukčije u nom. i acc. sing.:* grȍhôt. P. Budmani. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* grohotъ, *rus. (u dijalektu)* грохотъ. — *Postaje nastavkom* otъ *od korijena* groh *(isporedi i* grohnuti) *koji je po svoj prilici onomatopeja.* — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, *ovo ispada:* groot, *a dva* o *mogu se sažeti u jedno:* grôt. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* ‚cachimnus'; *u Mikaļinu:* grohot, zvek, tutňenje ‚strepitus, sonitus', *a kod* grohotati se *ima* smijati se s grohotom; *u Be-*

linu: ‚cachinnatio' 618b; *u Bjelostjenčevu:* ‚cachinnus, cachinnatio, risus solutus' *itd.* 2. ‚strepitus, susurrus, murmur, sonitus, strepitus et fremitus'; *u Jambrešićevu:* ‚cachinnus'; *u Voltiǧijinu:* ‚strepito, risacchiamento' ‚das aus vollem halse lachen'; *u Stulićevu:* ‚strepitus, sonitus, cachinnus'; *u Vukovu:* groot, grot, grohot ‚lautes lachen' ‚cachinnus' *s primjerom:* Nasmija se grohotom ili u sav grohot; *u Daničićevu (vidi kod d)). a) sa značenjem kazanijem sprijeda.* Da daleko odstupi grohot grâda, udarac gromov. I. Bandulavić 295b. Slraženiju byvъšu, toliko zvekь i grohotь bystь i jako i potresti se mêstu. Glasnik. 21, 163. (xvii *vijek).* Kad grohotom niz litice sve što sadru meću u more *(poplavice).* J. Kavańin 48a. Stade grohot na grlu bisera. Nar. pjes. petr. 1, 209. Kako puška pukne na Cetińe, grohota će biti na sve strane. P. Petrović, gor. vijen. 98. — *b) po sličnosti kaže se često o smijehu, kad se čeľade jako i u glase smije (vidi i u rječnicima).* Posta tolik smijeh i grohot od ruga. M. Votranić 2, 111. Neg druzi smih smiju grohotom za radost. H. Lucić 207. Velikim grohotom rugahu se ńimi. F. Vrančić, živ. 25. Nemojte se grohotom smijati. I. Đorđić, ben. 93. Visoko smijati se ili s grohotom. P. Knežević, osm. 315. Sav puk grohotom se nasmija. M. A. Reļković, sabr. 54. Grootom se smeje. Nar. pjes. vuk. 1, 427. Grotom se mlada nasmeja. 1, 591. Grohotom se Marko nasmijao. 2, 235. Grohotom se derviš osmjenuo. 2, 273. Al' se Ivo u grot nasmejao. 3, 174. Pa se počne u vas grohot smijati. Nar. prip. vrč. 18. — *c) nejasno je u ovom primjeru gdje kao da znači plač:* Grozno prosuziše grohotom ļubenim. Đ. Baraković, vil. 268. — *d) kameńe sitno i krupno, kao n. p. što je u potocima ili niz gore kud voda dere. (od zvuka preneseno na uzrok sama zvuka). — od* xviii *vijeka, u između rječnika u Vukovu:* vide kameńak, stijena *s dodatkom da se govori u Boci (nije dosta jasno tumačeno); ima i u Daničićevu (koji je krivo shvatio ovo značeńe po Vukovu rječniku):* ‚grohotь', selu je Velikoj išla međa s Ržanicom ‚do hrisovula svetostefanskoga i do gvozda u Grohotь' (Mon. serb. 95 *god.* 1330). mislim da nije ništa više nego što je i danas, ‚saxum'. 1, 237. selu je Radeši išla međa ‚u bêli grohotь' (Glasnik. 15, 281 *god.* 1348?). 3, 580. Gröhôt ‚rovinazza de' monti o siano sassi mediocri e piccoli'. S. Budmani 416b. Ja usadih vitu jelu u kamenu u grohotu. Nar. pjes. herc. vuk. 249. Prosuo se biser po grohotu. Nar. pjes. vuk, kovč. 104. Zeleno-zagašena šuma lovorike nikla u grohotu. S. Ļubiša, prip. 4. Grohotom grob naspe. 239. Grôt, šļunak. u niškom okrugu. S. Pelivanović. Grohot, zemļa šupļasta i stjenļiva. M. Pavlinović. — *e) po značeńu kod d) ime mjestima. aa) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 54. — *bb) vidi (kod d)) u Daničićevu rječniku.*

GRÒHOTA, *f. vidi* grohot, *d).* — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji gdje glasi* grota: Grôta, zemļa grotļiva, prepuna meka stijeńa. M. Pavlinović.

GRÒHOTAN, gröhotna, *adj. koji pripada grohotu, koji grohoće. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚strepens, perstrepens'). Udari u svu zemļu trešńa grohotna. S. Rosa 161a. Grôtan, grozan, krupan: Kńigu štije, grotne suze lije. M. Pavlinović. — *Adv.:* gröhotno. — *između rječnika u Stulićevu* (‚cachinnis'). Na ńu se je grôtno nasmijao. M. Pavlinović.

GROHÒTÂŃE, *n. djelo kojijem ko grohoće ili se ko grohoće.* — *Stariji je oblik* grohotanje. — *U rječnicima: u Mikaļinu* (grohotanje), *u Belinu* (grohotanje 53a. 618b), *u Bjelostjenčevu (kod* grohot), *u Voltiǧijinu, u Stulićevu, u Vukovu.*

GROHÒTATI, gröhoćêm, *impf. zvečati, ali samo o takome zveku koji postaje kad se zajedno stresaju i udaraju jedna u drugu mnoge ne vrlo sitne stvari, kao n. p. orasi, kosti, kameńe.* — *isporedi* grohitati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gröhotâh *i u ger. praes.* gröhoćûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.:* gröhotâ. — *Riječ je stara, i možebiti praslavenska; isporedi stslov.* grohotati, *češ.* hrochotati. — *Postaje od* grohot

a. *aktivno. a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* — *između rječnika u Mikaļinu* (‚strepo, constrepo, concrepo'), *u Stulićevu* (‚strepere' *gdje ima za inf. i oblik* grohoćati *načińen po prezentu), u Vukovu* (grohoću kosti, orasi u vreći ‚rasseln' ‚concrepo' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* U starca kosti grohoću. Nar. pjes. herc. vuk. 270. V Vrčević, niz. 323. V. Bogišić, zborn. 122. — *b) značeńe: zvoniti zvoncem ili praporcem, u Stulićevu rječniku* (‚tintinnabulo sonum edere') *nije pouzdano (vidi i* grohotuša, *b)).* — *c)* cachinnare, *vidi* b, *b).* — *u jednoga pisca* xviii *vijeka i u Vrančićevu rječniku* (‚cachinnari'). Gdje smijehom veselijem po vas dan grohoću. B. Zuzeri 29. — *d) nije jasno značeńe u ovijem primjerima:* Kafu pije, grohotom se smije, moja duša s ńegvom grohotala! Nar. pjes. herc. vuk. 206. Tako tvoja duša grohotala k'o grohoće u dobra junaka kad on laže lijepoj djevojci. Nar. pjes. petr. 1, 304.

b. *sa* se, *refleksivno. a) samo u jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚agitari' 53a). *na oba mjesta nije jasno, jeli značeńe kao kod* a, *a), ili kao kod glagola* grohtjeti se *(koji vidi).* Grohoću se strašnim tresom na glas ńegov noćne jame. J. Kavańin 414b. — *b) smijati se jako, u glas (grohotom, u grohot, vidi* grohot, *c)).* — *između rječnika u Mikaļinu* (grohotati se, smijati se s grohotom), *u Bjelostjenčevu* (grohoćem se, śmejem śe grohotom), *u Voltiǧijinu, u Stulićevu, u Vukovu s primjerom (isporedi dalje):* Kaluđer se grohoće, jad g' ubio, što hoće? — Takovo veselje ne grohoće se zalihim smihom. Nauk brn. 66b. Kaluđer se grohoće, jad ga naša'! što hoće? Nar. prip. vrč. 18.

GROHOTE, *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru spļetskom na otoku Šolti.* Repert. 1872. 33.

GROHOTJETI, grohotim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. grohotati. — *nepouzdano (vidi i kod* grohćeńe).

GROHÒTĻIKA, *f. pjeskovita zemļa (vidi* grohot, *d)).* — *U Vukovu rječniku.*

GROHÒTĻIV, *adj. koji je s grohotom, isporedi* grohotan. — *Potvrđen je u naše vrijeme: a) adj. sa značeńem: pun grohota (vidi* grohot, *d)).* Zemļa gro*(ho)*tļiva. M. Pavlinović. — *b) adv.* grohòtļivo, *grohotom, u grohot.* Pa se potļen grohotļivo smije. Nar. pjes. vuk. 2, 36.

GROHOTNICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom.* — *Kod naroda glasi* Grotnica. Turci Maǧare potuku tako da je na tom mestu dugo posle ležala gomila kostiju, koju su onda zvali ‚grot kostiju'. to se mesto prozove posle ‚Grotnica'. M. Đ. Milićević, srb. 675.

GROHOTÚKATI, grohòtûčêm *i* grohòtûkâm, *impf. često grohotati.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚fare sovente strepito' ‚obstrepitare'. — *U prav je deminutiv.*

GROHÒTUĻA, *f. niz oraha ili ļešnika na koncu. — U naše vrijeme: čuje se samo s oblikom* grótuļa, *ali to kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara* h, *te je bez sumńe pravi oblik* grohotuļa *(od* grohot; *na* grotlo *ne treba pomisliti). — Između rječnika u Vukovu* (grótuļa, kao brojenice od oraha ili od ļešnika). Grotuļa, nanizani orasi na koncu. u Srbiji u okrugu užičkom. — *I u prenesenom smislu.* Ne pođe im za rukom, jer se carstvo to latinsko razdrobilo u grotuļu malenih knežija. M. Pavlinović, razg. 99.

GROHÒTUĻAST, *adj.* moniliformis, *koji je kao grohotuļa. — U pisaca našega vremena (s oblikom* grotuļast). Grotuļast, moniliformis. J. Pančić, bot. 27. Grotuļast, bot. lat. ‚moniliformis', ‚rosenkranzförmig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GROHÒTUŠA, *f. ńešto što grohoće. a) sprava kojom se mame ńeke ptičice (kao kutijica od drva ili od hartije u kojoj su zrna, n. p. kamički, grah, sačma, te grohoću, kad se stresa). daje se i maloj djeci za zabavu. — u Dubrovniku od* XVI *vijeka.* Kao svrački na grohotušu skupiše se lupeži. M. Držić 210. — *b) u Stulićevu rječniku tumačeno je i* ‚tintinnabulum'. *ne znam jeli kod toga pisac mislio uopće na zvonce ili na praporac, ili na klepetušu, ili na značeńe kazano kod a). prvo značeńe (zvonce ili praporac) svakako nije pouzdano, a drugo (klepetuša) može biti (čini mi se da sam u Dubrovniku čuo kazati* grohotuša *mj.* klepetuša). — *c) ime ńekijem biļkama (s toga što se sjeme ne drži osušena ploda nego u ńemu grohoće kad se stresa). — između rječnika u Stulićevu* (‚foenum graecum') *i u Vukovu* (nekakva trava *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Grohotuša, češ. hrklač (Rhinanthus), l. colutea vesicaria (Kuzmić), Colutea arborescens L. (Vodopić, Vuk); 2. fien greco (Kuzmić, Stulli, Vujičić), Trigonella foenum graecum L. B. Šulek, im. 103.

GROHÒTUŠÂR, *m. čovjek koji gradi grohotuše (vidi* grohotuša, *b)). — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚tintinnabulorum opifex'.

GROHÒTUŠICA, *f. dem.* grohotuša. — *U Stulićevu rječniku.*

GROHOVO, *n.* Ilex aquifolium L., *ńeka biļka. — U naše vrijeme u hrvatskom primorju.* B. Šulek, im. 103.

GROHTJETI *(ili* grohtiti?), grohtim, *impf. zar vežati? ili hrkati? — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Uzjeketa i zahuka samodržac vječne muke, paz zareža i zamuka trjeskovite u jauke, i izmećući krvne pjene vuku sličnijeh iz čeļusti otrovima zamućene, grohteć ove riječe izusti. P. Kanavelić, iv. 560.

GROHTJETI SE, grohtim se, *impf. ļuļati se, tresti se (o čemu što ne može ili jedva može stajati dupke). — U dva pisca Dubrovčanina* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚agitari' 53a; ‚traballare, non potersi tener in piedi' ‚nuto' 738a), *u Voltigijinu* (‚traballare, non reggersi in piedi' ‚wanken, taumeln'), *u Stulićevu (gdje stoji* v. grohotati, *ali griješkom, jer sam pisac pomińe Gundulićev primjer što je ovdje stavļen).* Cokoću se, grohte i tresu noćne spile iz dubine, u gromovitu urnebesu razlijegaju se slijepo tmine. I. Gundulić 473. Bacaju se, grohte i ore, samosilnik gdje stoluje. N. Marči 64.

GRÓJA, *f. lyp.* groznica. — *Akc. se mijeńa u voc.* grôjo. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku.* Ļuta bi te ufatila groja. Pjev. crn. 206b.

GROKĆEŃE, *n. vidi* groktańe.

GROKNUTI, groknem, *pf. vidi* graknuti. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, ali može biti da je štamparska pogreška i da treba čitati* graknu. No da vidiš dvije tice vrane, jedna groknu, druga progovara. Nar. pjes. 4, 343.

GRÒKTAŃE, *n. djelo kojijem se grokće. — Između rječnika u Vukovu. — U Lici se kaže mjesto* groktańe *i* grokćeńe: ‚Lijepo pjeva, ali mu ne vaļa grokćeńe'. J. Bogdanović.

GRÒKTATI, grȍkćêm, *impf. riječ onomatopejska. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grȍktâh *i u ger. praes.* grȍkćûći. — *U naše vrijeme. a) vidi* graktati. — *u Vukovu rječniku. — b)* vibrissare, vocem crisparc, *pjevajući ili svirajući mjeńati brzo i neprestano dva glasa, te se čini kao da se glas trese. — između rječnika u Vukovu* (‚trillern' ‚vibrisso', cf. potresati). ‚Ali ga lijepo taj i taj pjevajući grokće'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *c) vidi* guritati, hrocati. Ne kvijuču *(praščići):* vui, vui, nego grokću: ja, ja, ja. Nar. prip. vrč. 156.

GRÒM, grȍma, *m.* tonitrus, fulmen, *uprav buka što se čuje uz muńu, ali naš narod i samu muńu zove gromom, ipak s tom razlikom da se češće o gromu kaže da puca, udara itd., a o muńi da sijeva, pali itd. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima (gen. pl.* grómâ *i* grȍmôvâ), *osim nom. i acc. sing., i voc.:* grȍme, grȍmi *(ali* grȍmovi). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gromъ, *rus.* громъ, *češ.* hrom, *pol.* grom. — *Postaje ojačańem od korijena* grm *(vidi kod* grmjeti). — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚tonitru'), *u Mikaļinu* (grom, gromovina), *u Belinu* 735a, *u Bjelostjenčevu* (v. grmļavica. 2. ‚fulmen', v. tresk), *u Voltigijinu, u Stulićevu* (‚tonitru, tonitrus, tonitrum, fulmen'), *u Vukovu, u Daničićevu* (gromъ). *a)* tonitrus, *buka uz muńu.* Slišah jedan velik grom. Korizm. 69a. Iz debela oblaka veće puta sijevaju muońe, pucaju gromovi. M. Divković, bes. 528. K'o kad pukne grom iz koga s urnebesom trijesi udare. I. Gundulić 515. Tvoja kripost svaka more, gromom stresa zemļu i gore. P. Hektorović(?) 85. Krivca smionoga 'svojim' gromovi kadgod kara. J. Kavańin 538a. Prije groma trijes me udara. I. Đorđić, uzd. 9. Na ta čas pukne grom, i s ńim đođe plamen. M. Zoričić, zrc. 54. Gromovi pristanu pucati. M. A. Reļković, sat. L5b. Kad govori, gromovi pucaju. Nar. pjes. vuk. 1, 552. Grom zagrmi na svetoga Savu. 4, 131. Dok grom puče, a sinuše muńe. 4, 500. — *metaforički.* Na ńegovijeh grom besjeda. P. Kanavelić, iv. 176. A grom puče s bogovijeh usti. Osvetn. 4, 22. — *preneseno, o pušci.* Skide mu se sa ramena diļka ... pa grom ubi pod junakom petu. Osvetn. 6, 79. — *b)* fulmen, *muńa.* Opaļenje muńe, uvridjenje groma. I. Bandulavić 275b. Z gromom nebeskim iznenada ubijen. S. Badrić, ukaz. 16. Prija na me pošaļi tvoje gromove, nego da se nećeš na grišnike smilovati. J. Banovac, razg. 141. Niova glavara grom ubi. J. Filipović 1, 308b. O anđeli, ... kako mogoste gledati, a muńa i gromova ne spuštati na ove drakune? F. Lastrić, test 112a. Da ga ne samo muńa upali, nego da ga i grom udari. A. Kanižlić, kam. 34. Rosijani štovali su boga svoga Triska iliti Groma. 475. I grom strašni iz oblaka hitro sleti u nizinu. V. Došen 192b. Niti spušta s nebesa strile i gromove. D. Rapić 11. Srdito gromove razsipaš. G. Peštalić 185. Sama sjedi, pogleduje đe se muńa s gromom igra ... muńa groma nadigrala. Nar. pjes. vuk. 1, 152. Udri gromom, gromovit Ilija. 1, 168. Grom ga ud'rio! 1, 270.

Ilija ih gromovima gada. 2, 5. A grom puče iz vedroga neba, pa u naše udario dvore. 2, 45. Ni Iliju koji gromom bije, ni Mariju koja muńom pali. 2, 206. Puče šarka kao i grom sińi. 3, 423. Sijevaju muńe i gromovi. 4, 8. Grom udari u polje Kosovo. Nar. pjes. petr. 2, 271. Tako me grom ne ubio, a vi svi zdravo i veselo! Nar. posl. vuk. 298. Kad grom udara, onda kažu da sveti Ilija po zapovijesti Božijoj gađa đavole (‚uzvrdao se kao đavo ispred groma‘); za to govore da se ne vaļa krstiti kad grom puca, da ne bi đavo u novoļi pobjegao pod krst, u koji grom neće udariti. što je u puške i u topa tane, ono je u groma ‚strjelica‘... Vuk, rječn. *kod* grmļeti. Udrio grom i upalio ģebanu tursku. S. Ļubiša, prip. 122. Bolje je, da je grom spržio deset domaćina. 188. — *kao da i ovo amo spada:* Jak kako grom. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 222. — *metaforički.* Da ga papa crkvenim gromom ne udari. A. Kanižlić, kam. 28. — Svi su izbrani vitezovi, neprijateļski strah u boju, vihri, gromovi i treskovi. I. Gundulić 444. Wellington *(bijaše)* grom u boju. M. Pavlinović, rad. 86. — *c) ne zna se, jeli buka ili muńa, ili oboje.* Mlьnyje i gromy velici. Domentijan[b] 155. Pride natrat tolika sila groma, triska i dažja. Š. Kožičić 35[b]. Muž oni nijesam ja mrtvoga, znaj, doma, ki kad psofku prija, ni trijeska ni groma. D. Rańina 68[a]. Čuti ne mož' trijes ogńeni, grom kad praska iz oblaka. M. Pelegrinović 198. O gromovi, o treskovi, urnebes se vaš obali. I. Gundulić 768. Zaludu bliskavice, grădi, gromi, triskavice... A. Georgiceo, pril. 67. Vjetri, grădi, gromi, trusi... J. Kavańin 557[b]. Evo ga s velikom stražom od grmļavine i gromova, muńa, strila. Đ. Rapić 15. A Ilija muńe i gromove. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Moj pokojni otac vazda se od suda kao od groma bojao. Pravdonoša. 1852. 3.

GROMAC, gromca, *m. vidi* gromovnik. — *U Stulićevu rječniku:* ‚Jupiter, deus tonans‘. — *nepouzdano.*

GRÒMAČA, *f. vidi* gomila. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* grômâčâ. — *Nejasna postańa; može biti da postaje od korijena riječi* gramada, *a da se je* a *promijenilo na* o *prema* gomila *i* grom *(vidi i* gromila). — *Od* XIII *vijeka (u naše vrijeme samo kao mjesno ime), a između rječnika u Belinu* (‚acervus lapidum‘ 449[a]. 501[b]), *u Bjelostjenčevu* (v. gomila), *u Voltiģijinu* (‚mucchio di sassi, di rottami‘ ‚steinhaufe‘), *u Stulićevu* (v. gomila), *u Daničićevu (kao ime mjestu, vidi b)). a) uopće.* Pred ńim jest jedna gromača, a zdola ńive. Mon. croat. 19. (1275). Ondě je gromača drugo zlameně; od gromače dražicu... 46. (1395). Da nisu *(telesa)* pod onom gromačom nego malo više. F. Glavinić, cvit. 258[a]. Suhe kosti i gromače, to se rado vse namače. P. Vitezović, cvit. 30. — *b) selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Repert. 1872. 21. — *od* XIV *vijeka.* Osaļьnikь, Ļubaačь, Gromača, Orašaacь... Mon. serb. 234. (1399).

GROMAČNIK, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu brodskom.* Razdije|. kr. 13.

GROMADA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚cumulus, congeries, acervus‘ *s dodatkom da je riječ ruska. vidi* gramada.

GROMADAN, gromadna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚coacervatus‘ *s dodatkom da je riječ ruska.* — *U istom rječniku ima i adv.* gromadno ‚acervatim‘. — *vidi* gromada.

GROMADITI, gromadim, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚acervare, congregare, accumulare‘. — *Riječ načińena od* gromada, *i zato nepouzdana.*

GRÒMAK, grômka, *adj. vidi* gromovit, *rus.* громкій, *jaki (o glasu).* — *Od* XVIII *vijeka u nekijeh pisaca.*

a. *adj.* Ostaviti o sebi gromku slavu. J. Rajić, pouč. 1, 46. Na glas gromki kô grâd iz oblaka. Osvetn. 4, 45. Odjekuje graja ko oluja, gromka graja stara i nejaka, ko kad drobi krupa iz oblaka. 5, 28. I sa sjaja gromcih ģeverdara. 5, 77.

b. *adv.* grômko. Baterije zagudiše gromko. J. Rajić, boj. 74. Tomu se je gromko nasmjehao. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 88[a].

GROMAN, gromna, *adj. vidi* gromovan. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* S oblaka gromna buk. Đ. Baraković, jar. 93. Čuju od mora gromno glase. B. Betera, or. 28. Prorokova prikorenja toliko bińe teška i gromna da Saul pripaden vapi... A. d. Bella, razgov. 86. Ali će tvrdo... biti čuti oni gromni glas. P. Knežević, osm. 257. Mili Bože, kada puče kula kano gromna puška iz oblaka... Osvetn. 2, 95.

GROMÉKATI, gròmêkâm *i* gròmêčêm, *impf.* češće zvati grom, kleti gromom: ‚Oče, gromekala sam, davlekala sam‘ (govorila sam: grom te ubio! dava' te odnio!). M. Pavlinović.

GRÒMILA, *f. vidi* gomila. — *isporedi* gromiļa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* grômîlâ. — *Postaje od* gomila *možebiti po pučkoj etimologiji, jer se misli na* grom *(kako se značeńe s ovijem slaže vidi kod* grohot). *isporedi i* gromača. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Koji baca jedan kamen u gromilu Merkuriovu. M. Radnić 136[a]. Sgradu i bilu svu razčini u gromilu. J. Kavańin 428[b]. Sedam su mi Kučali izgubili, to na jednu hrpu i gromilu. Pjev. crn. 245[a]. Gromila novaca. P. M. Nenadović, mem. 132. Kod nas krče oranice, jer nema ni jedne bez kamena; taj kamen meću na jednu hrpu, i hrpa kamena zove se ‚gromila‘. te gromile nadu se na ńekim ńivama već odavno, pa su obraslo trńem i lijeskom, a ko može izvozi ih u vododerine ili jaruge. čuje se i u poslovici: Bojim te se kao i gromila kiše. u Dobroselu. M. Medić.

GROMÌLÂŃE, *n. djelo kojijem što gromila, ili se gromila.* — *U Vukovu rječniku.*

GROMÌLATI, gromìlâm, *impf. vidi* gomilati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚acervare, congregare, accumulare‘ *s dodatkom da je uzeto iz bukvara, i u Vukovu:* vide gomilati; gromilati se, vide gomilati se.

GROMILCE, *adv.* acervatim, catervatim, *kao gromila, gromilama, na gromile, skupa.* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka (u svijem primjerima samo o čeļadi).* Filisteji na ńega gromilce nagnuli bili. E. Pavić, ogl. 259. Navali vas narod gromilce na ńega. 515. Svi gromilce za ńim poletiše. Nadod. 171.

GROMILE, *f. pl. ime selima u Bosni: a) u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 200. — *b) u okrugu sarajevskom.* 40.

GRÒMILICE, *f. pl. ime seocima u Bosni: a) blizu Osove.* Schem. bosn. 1864. 59. — *b) blizu Crkvice.* 84.

GRÒMIĻA, *f. vidi* gromila. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Stade svrhu gromiļe velike suhi*(h)* kosti. F. Lastrić, test. ad. 12[a].

GROMIŃAK, gromińka, *m. nejasna riječ u tri primjera* XVIII *vijeka. a) na jednom mjestu može biti da znači što i* grohot *kod d) (isporedi* gromińati se). *(Grabežljivci u paklu)* sil' gromińak strahoviti prinašaju k smradnim ustom, kad ni'e

cijeñen ni po beča. J. Kavańin 451a. — *b) u dvije poslovice kao da znači što* grom *ili* gromovnik. Daždi mu kad hoće, dobavio se je gromińka. (Z). Poslov. danič. 15. Jes' i nad gromińkom gromińak. (Z). 40.

GROMÌŃÂŃE, *n. djelo kojijem se što gromińa. — U Stulićevu rječniku.*

GROMÌŃATI SE, gromińâm se, *impf. padati s lupom. — Jamačno riječ onomatopejska, kod koje se mislilo i na* grom. *— U pisaca Dubrovčana* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚ruere' 156b; ‚in praeceps ruere' 579a) *i u Stulićevu* (‚ruere'). Iz smrknutijeh gustijeh magla jazovite u ponore strahoća se jata nagla gromińaju, drožde i ore. I. Gundulić 473. *(Anđeli kleti)* prilični vihru plahom, ki kroz puste dme planine, gromińahu s lednijem strahom nebeske se niz visine. G. Palmotić 178b. — *U jednoga pisca (Spļećanina)* XVIII *vijeka stoji na jednom mjestu bez* se *u ne dosta razgovijetnom značeńu:* I zli dusi u onom vaju droždе, motre, gromińaju. J. Kavańin 414b. — *U jednoga pisca (Slavonca) stoji bez* se *(kao što se čini) u značeńu kazanom sprijeda.* Pogledaj, Gospodine! i vidi ovi okrug zemaļski koga ti meni za pribivalište odredi: vidi, evo ovdi gromińa, jedna na drugu gromińa nevoļa. G. Peštalić 173. — *U naše se vrijeme u Dubrovniku govori također bez* se *sa značeńem: zvečati duboko, grohotati.* P. Budmani.

GROMITEĻAN, gromiteļna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. gromoviteļan. — *nepouzdano.*

GROMITI, *vidi* gromjeti.

GROMIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. gromoviteļan. — *nepouzdano.*

GROMJETI, gromim, *impf. grmjeti. — (I sa zapadnijem oblikom* gromiti) *dolazi u tri pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, i u četvrtoga (Spļećanina)* XVIII, *a između rječnika u Belinu* (gromiti ‚tono' 734b), *u Voltigijinu* (gromiti ‚tuonare' ‚donnern'), *u Stulićevu* (gromiti *i* gromļeti ‚tonare, tonescere, resonare, strepitum edere'). Od sabaļ i od štita trjeskovi gromļahu. M. Vetranić 1, 55. Jak gromi da gromo. 1, 85. Kad počnu gromjeti lumbarde ogńene. 1, 86. Činaše gromiti. 2, 173. Muńe mi sjecaju, gromovi sve grome, vihri se svijaju, ter dubļa sva lomo. N. Naļešković 2, 55. Kad gromi s neba zgar daž od svud lijevaje. D. Rańina 71a. Okom sika'uć, glasom gromeć. J. Kavańin 263b.

GROMĻATI, gromļam, *impf. vidi* gromjeti, grmjeti. — *U Stulićevu rječniku:* gromjati *uz* gromļeti *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

GROMĻE, *n. coll.* grom, *grmļavina. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (pisano* gromje). Er ga hrani Božja pomja, i brani ga gradja i gromja. J. Kavańin 539b.

GROMNA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* Gromńna. S. Novaković, pom. 56.

1. GROMNICA, *f. ime ńekakvu mjestu u Dalmaciji.* — XV *vijeka.* U Dujma na Gromnici. Mon. croat. 110. (1472).

2. GRÒMNICA, *f. vidi* grobnica, *od čega postaje tijem što se* b *ispred* n *(asimilacijom) pretvara na* m. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ukopaše ga u grommicu općenu. M. Zoričić, zrc. 132. Nadošo ńegovo tilo izvan grommice. 132.

GROMNIŠČICA, *f. ime ńekoj biljci.* Gromniščica, Tagetes patula L. (Sabļar). B. Šulek, im. 103.

GROMNA, *f. vidi* grmļavina. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Na došastje Milijenkovo prista trešńa, gromńa umuknu. I. Gundulić 170.

GROMO, *m. ime muško. — U pisca našega vremena.* Neki Gromo iz Opaļenika. M. Đ. Milićević, srb. 611.

GROMODERAN, gromoderna, *adj. vaļa da koji se dere (vidi* derati se *kod* derati, 1, b, *b) cc)) kao grom, gromoglasan. — U jednoga pisca našega vremena.* Kad se vatra prosu gromoderna iz topova s brda debeloga. Osvetn. 5, 99. A to li je tuklo *(zrńe iz topova)* gromoderno, reć bi, da se i planine svale. 7, 47.

GROMÒDERINA, *f.* one cepke drveta koje je grom rascepio naziva naš narod ‚gromoderinom' i s jedne i s druge strane Save. Đ. Popović, poznav. rob. 50.

GROMÒGLÂSAN, gromògļâsna, *adj. u kojega je glas kao grom. — Od prijeh vremena (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* gromoglasьnъ) *ali jamačno samo kod pisaca, a između rječnika u Stulićevu* (‚tonitru vocem habens' *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (gromoglasьnъ ‚vocem tonitrui similem habens').

a. *adj.* Gromoglasnym plačemь. Domentijan b 122. Gromoglasnom trubom viče. J. Rajić, pouč. 3, 63.

b. *adv.* gromògļâsno. Gromoglasnije podvikuje. J. Rajić, pouč. 1, 6. A onda gromoglasno zaviče. Nar. prip. vrč. 113.

GROMÒNOSAC, gromònosca, *m. onaj koji nosi grom. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je sam ovu riječ načinio.* Jakob i Ivan, dva brata, sinovi Zebedeovi, i prizimenovani od istoga Gospodina ‚boanerges' to jest trjesniteļi, ratonosci, gromonosci. S. Rosa 68b.

GROMOR, *m.* rumor, strepitus, *buka, lupa. — Postaje od* grom *rijetkijem nastavkom* orъ, *možebiti prema* žamor, žubor. — *Od* XV *do* XVII *vijeka.* Staše gromor, svi bo se čudiše. M. Marulić 52. Po vojsci sta gromor. 55. Gromor tuj mnokrat jes, nemoj se pripasti. N. Naļešković 1, 189. Gromor kamika buduć slišio. I. T. Mrnavić, osm. 156.

GROMÒRADAN, gromòradna, *adj.* ingens, immanis, *vrlo velik, strašne veličine. — isporedi* gromoran. *— Bez sumńe složena riječ: prvi je dio* grom *(ono što je strašno shvaća se kao da je i veliko), ali je nejasno postaće kod drugoga dijela: od* raditi *(koji radi grom)? od* rad *(koji je rad gromu)? ili se stariji oblik (n. p.* gromorodan? gromoratan?) *pokvario pošto se zaboravilo značeńe? — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (veliki, nezgrapan ‚sehr gross' ‚ingens', cf. gorostasan *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Izađe iz groba jedan čoek sredovječan, no gromoradna stasa. Nar. prip. vuk. 123. Bože moj, jeli ovo protivno tvojoj voļi da od ovako male vriježi bude ovako veliki rod, a na ovaj gromoradni dub želud mańi od ļešnika? Nar. prip. vrč. 92. Pitali momci deda: ‚Od kakve se žene treba čuvati?' ‚Od mlade udovice i gromoradne planinke'. 220.

GRÒMÔRAN, grômôrna, *adj. vidi* gromoradan *od čega je jamačno postalo skraćivańem i sažimańem. — U Vukovu rječniku.*

GRÒMÔT, *m. buka, lupa. — isporedi* gromor. *— U naše vrijeme.* Stade gromot, stade tropot oko dvora Vidojeva. Nar. pjes. *u* vuk, živ. 7. Izid' ļubo, te pogledaj, šta je gromot, šta je tropot oko dvora Vidojeva. 8.

GRÒMÔTAN, grômôtna, *adj. koji je s gromotom, jaki (o glasu).* — *U Vukovu rječniku:* ‚schallend' ‚sonorus', *gdje ima i adv.* grômôtno: Gromotno govori.

GROMOTUĻA, *f.* Alyssum L., *neka biļka, kamenita trava.* Gromotuļa, češ. hromek (Asparagus), Alyssum L. (Sladović). B. Šulek, im. 103.

1. GRÒMOV, *adj. koji pripada gromu (kao čeļadetu).* — *Od prvijeh vremena kod nekijeh pisaca koji ovu riječ upotrebļavaju prevodeći u jevanđeļu riječ βοανεργές, i u naše vrijeme u Vuka; između rječnika u Daničićevu* (gromovь ‚tonitrus'). Bogodьhnovenu orьganu synu gromovu. Danilo 198. Jakože reče Joanь gromovь. Glasnik. 11, 167. (xv *vijek*). Nadjede im imena Boanerges, koje znači: sinovi gromovi. Vuk, mar. 3, 17.

2. GROMOV, *m. vidi* grom. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka (ali samo u poznijem rukopisu).* Od pušak kad gromov taj počne bučati. M. Vetranić 1, 86.

GRÒMÔVAN (gròmovan), *adj. vidi* gromovit. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stulićevu:* ‚ad tonitru spectans'; *u Vukovu:* grômôvni (gròmovnî), n. p. strijela ‚der donnerkeil' ‚fulmen', *u Daničićevu* (gromovьnь ‚tonitrualis'). Gromovnymь plačemь. Domentijan[b] 155. Koji je Jupiteru gromovne strele kovao. J. Rajić, boj. 29. Muńi gromovnoj. Đ. Daničić, jov. 28, 26. Od gromovnoga glasa tvojega teku. psal. 104, 7. Gusti oblaci prospu strijele i gromovne trijese. Osvetn. 3, 161. Druško dava zavjetc gromovnome Iliji. S. Ļubiša, prip. 268.

GRÒMOVIĆ, *m. gromov sin.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Kad pod Bečom zemļa zatutńala, pitalo je i velo i malo: ‚Što je tebi, moj bijeli Beče, il pod tobom gromović se šeće il se ore kule cesarovo?' Osvetn. 7, 13. — *U Dubrovniku u naše vrijeme kao prezime.* P. Budmani.

GROMOVILAC, gromovioca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. gromoviteļ. — *nepouzdano.*

GROMOVINA, *f. grmļavina.* — *U tri pisca* xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* grom), *u Voltigijinu, u Stulićevu.* Zapovij ti Bože vjetrom i gromovinam. B. Kašić, nasl. 151. Od muńe i od gromovine. rit. 93. Da nimate vi svi dusi prokleti koji stojite niže neba misečnoga grmļavine, gromovine, strile... učiniti. L. Terzić 328. Mogu se rečene zakletve i molitve veće puti reći, dokle pristane gromovina. 332. Da ne imate oblasti vrhu puka proliti gromovinu. J. Banovac, blagosov. 326. Osloboditi nas od gromovina. 345.

GROMÒVIT, *adj. koji je kao grom; koji pripada gromu.* — *isporedi* gromovan, groman. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚tonans, resonans').

a. *adj. a) koji je kao grom. aa) naj češće o glasu (u širem smislu), zveku: jaki.* U gromovitu urnebesu razlijegaju se slijepe tmine. I. Gundulić 473. Gromovitijem ... zove glasom. P. Kanavelić, iv. 357. A pako se vas uzbuči kroz jektanje gromovito. J. Kavańin 392[b]. Neka trubļa gromoviti zvek prostira. I. Đorđić, salt. 495. S glasom gromovitim vapijaše. I. J. P. Lučić, razg. 24. Vikne s gromovitim glasom. D. Obradović, živ. 95. S rogoborom tmaste spilo gromovitijem razliježu se. N. Marči 57[b]. Progovori gromovitim glasom. Nar. pjes. vuk. 3, 248. Zvona svojijem gromovitijem zvukom navijeste svetkovinu. S. Ļubiša, prip. 268. — *metaforički: strašan (o prijetńi).* Vrlo se strašahu podložnici kraļa Artašerša i ńegova gromovita govoreńa. J. Banovac, razg. 138. — *bb) o drugom čemu, n. p. o pogledu.* Gromovitim pogledom. G. Peštalić 184. — *b) koji pripada gromu.* Utroba gromovitijeh trijesa. B. Bettera, or. 16. — *amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima uprav znači: koji grmi:* U dan suda osobita pred Višńega gromovita. J. Kavańin 491[b]. Jedan oblak gromovit Ilija. Nar. pjes. vuk. 1, 168.

b. *adv.* gromòvito, *kao grom.* Jektijaše šupļa procijep gromovito. I. Đorđić, uzd. 61. Čuše gromovito gruhnut pribivalište. ben. 186. U prošaste vikove gromovito Bog svitu besiđaše. J. Banovac, razg. 138. Oh da bi poklisari gromovito zavapili! I. J. P. Lučić, razg. 114. A podviknu jedro, gromovito. Nar. pjes. juk. 189.

GROMOVITEĻ, *m. vidi* gromovnik. — *U Stulićevu rječniku:* ‚tonans'. — *nepouzdano.*

GROMOVITEĻAN, gromoviteļna, *adj. koji pripada gromu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚tonitrualis'. — *nepouzdano.*

GROMOVITI, gromovim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. gromiti. — *nepouzdano.*

GROMOVIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. gromoviteļan. — *nepouzdano.*

GROMOVNICA, *f.* strijela gromovnica, *strijela koja je u gromu.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Pa čim godir poganica vine, za ńom strijela gromovnica sine. Osvetn. 2, 175.

GRÒMOVNÎK, *m.*

a. *βοανολόγιον, knjiga u kojoj su bilježili, kako se može tobože poznati po gromovima vrijeme i drugo što će biti.* — *Od* xv *vijeka.* Skazanije o gromovnici. Sredovj. ļek. jag. star. 10, 121. Čislo gromovniku i životinamь. 119. (1500—1501). Gromovnik ‚almanacco'. S. Budmani 416[a]. Svešteník je čitao knjigu gromovnik, govoreći: ‚Izađi, nečisti duše, izađi!' M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 66.

b. *onaj koji grmi (Sveti Ilija).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (gromovnik Ilija ‚der Donner Elias' ‚Elias tonans'). Nu mi pita gromovnik Ilija. Nar. pjes. vuk. 2, 1. Navrh sofre gromovnik Ilija. 2, 100. U narodu se našemu misli i govori da sveti Ilija grmi (gdjekoji još kažu da trči po nebu na kolima, pa od one lupe postaje grmļava); za to se on i zove u narodnijem pjesmama ‚gromovnik Ilija'. kad grom udara, onda kažu da sveti Ilija po zapovijesti Božijoj gađa đavole. Vuk, rječ. *kod* grmļeti.

GROMOVSKI, *adj. koji pripada gromovima.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Al' silničke odjekuju cijevi, s gromovskim se nadameću trijesom. Osvetn. 1, 20.

GROMSKI, *adj. gromovit.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sam upali tope haberdare, gromski tutań ode niz kotare. Pjev. crn. 312[b].

GROMÚĻA, *m. u Vukovu rječniku:* gromoradan čovjek.

GROMUĻAŠ, *m.* Andrachne L., *neka biļka.* Flora croat. 1024.

GROMUĻICA, *f.* papilla, *kao vrlo sitna bradavičica, kojijeh ima mnogo na jeziku, te se kroz ńih osjeća ukus u hrane.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Jezik je po leđima gromuļičav, t. j. pun ‚gromuļica' (papillae'); gromuļice su pune nerva za okušavańe i opažańe. K. Crnogorac, zool. 18.

GROMUĻIČAV, *adj. pun gromuļica, vidi kod* gromuļica.

GRÓNA, *f.* ponuda mobi iza večere iza brańa voća, ļuštidbe kukuruza o čemu je onaj dan radila. G. Martić.

GRÒNÂR, gronára, *m. vidi* granar. — XVI *vijeka.* A pšenicu skupite u moj gronar. Bernardin (1543). 13ª. matth. 13, 30. Ni kupi u gronarih. Nauk brn. 53ª.

GRONČA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Gronči. Sr. nov. 1873. 295.

GRÓNČINA, *f. augm.* gronik. ‚Kolika mu je grončina!‘ U Srijemu. M. Medić.

GRÒNČÛR, *m.* načičkan plod na grani. u Srbiji u okrugu užičkom.

GRONDA, *f. zar čelo namršteno? vidi* gronditi se, nagronditi se. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Krvi oči zamućene ispod gronde podvukuju. P. Kanavelić, iv. 341.

GRÔNDITI SE, grôndîm se, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. nakostrečiti se. — *vidi* nagronditi se.

GRÔNICA (grońica), *f. bolest u grlu.* — *Postaje od* grlo *nastavkom* ьn-ica; l *na kraju sloga mijeńa se na* o, *te bi stariji oblik bio* grońica, *ali većina naroda govori* grônica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚morbus gutturis quo sues saepe laborant‘) *i u Vukovu:* (v. grlo) ‚die bräune (bei schweinen)‘ ‚angina‘. *a) u čeļadeta.* Mlogi utiču se k s. Blažu za ne upasti u bolest od gronice. F. Lastrić, od’ 305. Grońica, grloboļa. Grońica te udavila! kletva. u Lici. reče se djetetu. V. Arsenijević. — *b) u svińe. često u naše vrijeme (vidi i u rječnicima).* Gronica vas pomorila! (Kletva svińama). Nar. posl. vuk. 46. — *c)* gronica *i* trava od gronice, Lepidium ruderale L., *ńeka bilka.* J. Pančić, flor. srb. 153. B. Šulek, im. 103. — *d)* Grońica, *voda u Bosni.* F. Jukić, zemļop. bosn. 22.

GRÔNIČAV, *adj. kojemu je gronica.* — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu (samo o svińama).*

GRÒNÎK, gronika, *m. u Vukovu rječniku:* gronik (po naj više se govori pl. gronici), u svińčeta meso ispod grla, cf. naraslica. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* grônîče, grônîci. — *Radi postańa vidi* gronica.

GRONSKI, *adj. na jednom mjestu* XVIII *vijeka, stoji po svoj prilici mj.* gromski *radi slika.* Gdi kraļ Filip macedonski, ... Aleksandar sin mu gronski ... J. Kavańin 241ᵇ.

GRÓNTUĻA, *f. vidi* grohotuļa. — *U Vukovu rječniku:* vide grotuļa.

GRONUTI, *vidi* grohnuti.

GRÓŃA, *f. granica u trešńe puna voća.* — *Nejasna postańa: ili je srodno s poļ.* grono, *malorus.* hrono, *grozd, ili je možebiti (ako se čuje samo kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h) *pravi oblik* grohńa *(od* grohnuti). — *U Vukovu rječniku:* ‚ein fruchtzweig der kirsche‘ ‚ramulus cerasi plenus fructu‘. — *U naše vrijeme ńpotrebļavaju ovu riječ u ne posve istijem značeńima, n. p. a) u botanici prema lat.* corymbus: ‚Groña‘ čini kao neku smešu između ove *(ambrela)* i sledujuće cvasti *(grozda),* t. j. poteļke stižu na blizu do jedne visine, ali polaze s različitih mesta od stabla. J. Pančić, flor. beogr.[3] 41. — *b) kita voća kao nakit (osobito kod zgrade).* Groña, art. (grotuļa), ξυκαρος, lat. ‚encarpos‘, fruchtgehänge, fruchtschnur‘, frc. ‚broye, fruitage‘, tal. ‚encarpi, penzolo‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRÒŃAST, *adj. (bot.)* corymbosus, *koji je kao groña, sličan grońi.* J. Pančić, bot. 28.

GRÒŃICA, *f. dem.* groña. — *U Vukovu rječniku.*

GROOT-, *vidi* grohot-.

GRÒP, *m. uzao, tal.* groppo. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XV *vijeka.* Gradi u istinu zdrišńe straha grop. M. Marulić 58. Nimam pinez pun grop. 155. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GROPŠIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka* (Grobьšićь). Grobьšićь Radoslavь. Doč. hris. 46. 98.

GRORUČKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Zabran u Groručki. Sr. nov. 1873. 843.

1. GRÒŠ, gròša, *m.* nummus, denarius, *novac od ńeke osobite vrijednosti, srlat.* grossus *(vidi kod* 1. dinar, a), *od čega je i ńem.* groschen *(vidi kod b)) i turski* ghuruš *(vidi kod a)).* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima (gen. pl.* grôšâ), *osim nom. i acc. sing. i voc.* grôšu, grôši. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* 119 *gdje se naj prije javļa, u Stulićevu* (vrsta pjeneza kod Nijemaca i Turaka), *u Vukovu:* ‚der piaster (von 40 para)‘ ‚monetae turcicae genus‘. *a) kod većine naroda, prema turskome* ghuruš *(ispvra koliko forinta, a sad* 10 *novčića, vidi primjer iz Vukova rječnika). u pojedinijem primjerima ne može se znati vrijednost, u naše vrijeme znači uopće austrijski srebrni novac (desetak, desecticu) što vrijedi* 10 *novčića. može biti da koji primjer spada pod b) (n. p. prva dva).* Dve jezere groša. Starine. 11, 96. *(oko* 1655). Podrugo sto groša. 147. *(oko* 1686). U dukatu od zlata ima kreposno po groša ili groš. M. Radnić 484ᵇ. Rob aliti robińa za groš možaše se uzet. S. Margitić, fal. 204. Petar ukrade šest groša. J. Banovac, uboj. 11. Svitom koje je aršin po pet ili po šest groša. P. Filipović 35. Groš ‚reale‘. M. Zoričić, aritm. 13. Moli junak Turke jańičare, još jim daje groše i dukate. And. Kačić, razg. 163ᵇ. Kud se dode car-Nemańe blago, sedam kula groša i dukata? Nar. pjes. vuk. 2, 101. Da se ńemu po bijel groš dade. 2, 205. Beli groša i žuti dukata. 3, 433. I pokupi grošе i haračе. 4, 464. Da se nije pridesilo kome sitna groša al’ žuta dukata. Ogled. sr. 489. Groše daje, a zolote prima. Nar. posl. vuk. 204. Ni su blago groši ni dukati. 213. U pošļedńi turski i ńemački rat groš i forinta srebrna bili su sve jedno (tako je turska para bila krajcara i po); na svršetku XVII vijeka bio je groš dvije cvanciko (daklе para i krajcara sve jedno); po tom turski novci stanu sve rdaviji bivati, i malo po malo tako spadnu, da današńi groš ne vrijedi više od pet srebrnijeh krajcara. Vuk, rječ. Glavu Đura Tripkova *(prebiše)* 120 cekina, groš i paru. Pravdonoša. 1851. 21. Groš, t. j. 40 kar*(antana).* 21. — *b) po sjevernozapadnijem krajevima, prema ńemačkome* groschen *(srebrni novac što je vrijedio tri stare krajcare). u naše vrijeme vrijedi nopće* 5 *novčića.* Ako bi ukral malu stvar koliko jedan groš. F. Glavinić, svitl. 67. Već mi vaļa groš u potribi neg cekin gda ni mi tribi. P. Vitezović, cvit. 54. *(Troši)* po pet, po šest i po deset groši. M. A. Reļković, sat. G2ª. Za dva plava ne bi groša dala. Nar. pjes. vuk. 1, 314. Tri stotine groši. Nar. pjes. istr. 1, 32. Da se prodaven dajo tako zvani srotni groš. V. Bogišić, zborn. 465. — *c) ńeki pisci prevode ovako lat.* denarius, *isporedi* 1. dinar,

b, *a)*. Da se zapiše i plati jedan groš srebrn, koji vaļaše deset dinara. M. Divković, bes. 71b. Juda prodade za triest groša Isukrsta. S. Margitić, ispov. 42. Odgovori Filip, da ni 200 groša nebi dosta bilo za dati im isto po malo svakomu. F. Lastrić, od' 202. Oka žita biti će po groš. E. Pavić, ogl. 670. — *d) kao novac uopće.* Koločep i Mljet na groše neizbrojne dotekoše. J. Kavanin 189a. Pet milijuna ingleških groša. Osvetn. 3, 164. Mi ćemo se sa vezirom klati, a ti hrupi, skupe groše kupi. 4, 40.

2. GROŠ, *m. ime (možebiti grošastu) psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

3. GRÒŠ, *u Vukovu rječniku:* groš! reče se kad kome slaže puška. — *Ili ironički kao da je dobio groš, ili onomatopeja.*

GROŠAREV BRANIK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1873. 347.

GRÒŠAST, *adj. u Vukovu rječniku:* n. p. koń, t. j. šaren na groševe ‚apfelschimmel' ‚equus scutulatus', cf. puļat. — *Kaže se i o čeļadetu.* Kad čeļadetu od zime ili česa drugoga izađu modre pjege po licu, rekne mu se da je grošasto. u Srijemu. M. Medić.

GROŠČAC, grošćca, *m. dem.* grozdak. — *U Stulićevu rječniku:* grozdčac. — *nije dosta pouzdano.*

GRÓŠČIĆ, *m. dem.* grozdak. — *U Stulićevu rječniku:* grozdčić.

GRÒŠETA, *m. prezime u Dubrovniku (možebiti nadimak po tal.* grossetto, *groš).* P. Budmani. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* Grošetin).

GRÒŠETIN, *adj. koji pripada Grošeti. — U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka f.* Grošetina *kao prezime ženskome čeļadetu čijemu je ocu ili mužu prezime* Grošeta. Kata Grošetina. Nar. pjes. bog. 337.

GROŠEVO BLATO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Sr. nov. 1863. 196.

GRÒŠIĆ, *m. dem.* 1. groš. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (griješkom* grošič ‚grossetto, traero' ‚groschen') *i u Vukovu:* ‚der (deutsche) groschen' ‚grossus (monetae germanicae genus)'. *a) uopće znači što* 1. groš *pod b).* Hoću, veli, ako grošić dađeš. M. A. Reļković, sat. 13b. Za grošić rđavog smrdļivog zejtina. I. Jablanci 168. Ja kažem da imam tri grošića. D. Obradović, živ. 75. Ustani, krajcara, nek sedne grošić. (Kad veći dîže mańega, osobito đeca kad se igraju. U Srijemu). Nar. posl. vuk. 336. — *b) pl.* grošići, novci na upleteńaku u djevojaka. *u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Hrvatskoj u otočkoj regimenti. — c) jedan pisac* XVIII *vijeka prevodi orako lat.* denarius, *isporedi* 1. groš, *c).* Tri oke ječma biti će također po grošić. E. Pavić, ogl. 670. *(vidi* apocal. 6, 6). — *d)* Glechoma hederaceum L., *neka biļka, dobričava trava.* B. Šulek, im. 103. — *e) prezime (vaļa da je isprva bio nadimak).* — XVIII *vijeka.* Gospodina Alibega Grošića. Starine. 12, 38. (1719).

GRÒŠIĆÂR, *m. u Vukovu rječniku:* koji radi što na grošić (n. p. kupuje trgovcima žito pa mu se plati od vagana grošić) ‚unterhändler der kaufleute, mäkler' ‚pararius'. — *isporedi* samsar, mešetar. Grošićar ‚mäkler'. Zbornik zak. 2, 329. Grošićar, žitni mešetar ‚mäkler (bei den getreidehändlern)'. Jur. pol. terminol. 333.

GROŠIĆÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se grošićari. — U Vukovu rječniku.*

GROŠIĆÀRIJA, *f. grošićarev posao, grošićareńe. — U Šulekovu rječniku:* ‚getreidemäklerei'.

GROŠIČÀRINA, *f. što se plaća grošićaru. — U pisaca našega vremena.* Grošićarina ‚mäklergebühr'. Jur. pol. terminol. 333.

GROŠIĆÁRITI, grošićârîm, *impf. raditi kao grošićar, biti grošićar. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grošićârâh; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.:* grȍšićârî. — *U Vukovu rječniku:* ‚mäkeln' ‚sum pararius'.

GROŠNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118.

GROŠNIČKI, *adj. koji pripada Grošnici.* Grošnička Rijeka. Vodenica na Grošničkoj Reci. Sr. nov. 1867. 376. — Grošnička *(opština).* K. Jovanović 118.

GRÒŠŃÂK, *m. uprav hļeb što stoji groš. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚pagnotta d' un grosso' ‚panis trium crucigerorum'). Grošńak, kruh što se kupuje u tržnice t. j. u one koja ga peče za prodaju. na Braču. V. Tomić.

GRÓŠO, *m.* nadimak djetetu kojo mati nakiti grošićima po pasu, po kapi, ili po predńacima od prslučića. i kad odraste, zovu ga tako. u Dobroselu. M. Medić. — *Akc. se mijeńa u voc.* grôšo.

GROŠTICA, *f. ime ńekakvu selu* XVIII *vijeka.* I v to lêto (1762) priide *(u manastir Voļavču)* Dimitrije Arsenijevičъ bratъ Aleksijevъ otъ sela Groštici. Rad. 1, 183.

GRÔT, *m.* catillus, *u mlina sud u kojem stoji žito te se iz ńega malo po malo prosipļe i pada u mlin. — Riječ stara, isporedi stslov.* grotъ, *čaša, malorus.* hrot, *koš u mlinu. — Nejasna postańa. Miklošić* (etym. wörterb. 79) *isporeduje stvńem.* grant, krant, *sud; a može biti da je srodno s korijenom* gr *(vidi kod* grlo), *isporedi* grotlo. — *U našemu je jeziku potvrđeno od* XVI *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚catillus, catillum') *i u Vukovu* (u vodenica koš gdje se žito sasipa *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Naglo vuciše i u grot spravļaše. P. Zoranić 75a. Grot, ime posudi u koju se žito zasipļe da iz ńe pod žrvań curi (sipi). u Prigorju. F. Hefele.

GROT-, *vidi* grohot-.

1. GRÒTA, *f. tal.* grotta, *pećina. — Od* XVIII *vijeka u Dalmaciji.* Putnici kad ugledaju onu grotu ili spiļu od Betlema gdi se biše Isus porodio. J. Banovac, razg. 44.

2. GRÓTA, *f. vidi* grehota. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Veliku si grotu sperio, što si to i to učinio'. J. Bogdanović.

GROTATI, groćem, *impf. o glasu (?) u purana. — Na jednom mjestu u pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Dignu glavu kot kad groće puran. M. Kuhačević 100.

GRÓTLO (grȍtlo), *n. žvalo u pravom i u prenesenom smislu (klanac). — Vaļa da je srodno s* grot. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚der schlund' ‚fauces'. 2. ‚der engpass' ‚fauces', cf. ždrijelo, klanac, bogaz). Lojnička vodica bila je vrlo veliko grotlo, iz koga je silna voda kuńala. Nar. prip. vil. 1868. 502. — *U botanici upotrebļavaju pisci ovu riječ prema lat.* faux *za neki dio u cvijeta.* Grotlo je mesto gdo se obod i cev stiču. J. Pančić, flor. beogr.3 31.

GRÒV, *m. vidi* grof. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ovaj list da se ima dati gospodinu grovu. Mon. croat. 235. (1530).

GROZ, *m. vidi* groza. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka i u štokavca našega vremena.* Drhat, strah, groz, srh, jad ... Đ. Baraković, vil. 305. Rasprostrla zima groz. L. Milovanov 80.

GRÒZA, *f.* horror, *jeza, ježa.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* groza, *rus.* гроза, *češ.* hrůza, *poļ.* groza. — *Nejasna postaća.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (groza, naježenje od straha ‚horror'), *u Stulićevu* (1. ‚horror'. 2. ‚tremor frigoris ante febrim' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (‚der schauder' ‚horror' cf. jeza). *a) uopće. groza postaje s fizičnijeh uzroka, kao što je zima (izvańska ili što čeļade osjeća radi bolesti, vidi* groznica), *ili s duševnijeh, kao što su strah, gad, užas.* Muky nesьtrьpimyje i grozy nesьgrějemyje i tьmy. Danilo 303. Studen i groza. Zborn. 161ª. Zač srce od vile sve staše u grozi. Š. Menčetić 255. Dan i noć ne odahnem suzeći s grozami. G. Držić 365. Groza bo biše ga obašla i svih koji š ńim bihu radi lova od rib, kih bihu uhitili. Postila. 12ᵇ. Strah i groza ih biše objela. Anton Dalm., nov. tešt. 77ᵇ. mar. 16, 8. Projdoše me z grozom vune jak da srce strila probi. Đ. Baraković, vil. 204. Groza poduzima tijelo moje. Đ. Daničić, jov. 21, 6. Kad mu priča jade od katana, groze su mu pale na srdašce. Osvetn. 7, 25. *i u Šulekovu rječniku:* groza me hvata ‚mich ergreift ein schauder' *(kod* schauder); groze su me prolazile ‚ein schauer befiel mich' *(kod* schauer). — *b) vidi* groznica. — *na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Jak bolan nemoćnik od groze boleći. M. Vetranić 1, 446.

1. GRÔZAN, grôzna, *adj. koji je s grozom.* — *Akc. je zabiļežen kako je u Vukovu rječniku; gdjegdje je drukčiji:* grȍzan. — *S aktivnijem značenem riječ je praslavenska, isporedi stslov.* grozьnъ, *rus.* грозный, *češ.* hrozný, *poļ.* groźny. — *Između rječnika u Mikaļinu* (grozni plač, al' grozne suze ‚amarus fletus, amarae lacrymae'), *u Bjelostjenčevu* (grozne suze, v. tužno; grozni plač, v. tužni), *u Voltiđijinu* (grozni plač ‚pianto amaro' ‚bitteres weinen'), *u Stulićevu* (‚horribilis, formidabilis, deformis' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara;* ‚amarus, miser, miserabilis': grozni plač, grozne suze ‚luctus amarus'; ‚minax' *s dodatkom da je uzeto iz rječnika ruskoga), u Vukovu* (grozne suze ‚beständiges epitheton der thränen'; grozna kiša, t. j. krupna ‚heftig' ‚vehemens' *s dodatkom da je stajaća riječ), u Daničićevu* (grozьnъ ‚horribilis').

a. *adj. a) u aktivnom značeńu, koji čini da se ko grozi. aa) u naj užemu, tjelesnom smislu.* Tad me grozni tres naskoči. Đ. Baraković, vil. 219. Ļeto prođe, grozna zima dođe. Nar. pjes. vuk. 3, 363. — *bb) koji čini da se ko grozi od straha, strašan.* Groznaago ispitanija. Stefan, sim. pam. šaf. 10. Što cvijeliš i jadaš u groznom dreselju? M. Vetranić 1, 97. Da nas na velike, grozne, nečisto grihe ne zapeļaju. Katch. 1561. 137ᵇ. Srdita i grozna obraza. Đ. Rapić 9. No se grozne jatimile zvijeri. Osvetn. 2, 61. Grozna ruka groznu pizmu vrši. 4, 47. — *cc) jamačno u istom značeńu kao kod bb) kaže se i o kiši, daždu, ali može biti da se i to shvaća dan današńi kao kod b) aa).* Magluština slaba biše rodna majka grozne kiše. V. Došen 260ᵇ. Vedro nebo, grozna kiša pada! Nar. pjes. vuk. 1, 369. Kano grozna kiša iz oblaka. 4, 257. Pusti groznu kišu. Nar. prip. vil. 1867. 655. *vidi i u Vukovu rječniku.* — *b) u pasivnom značeńu. aa) o suzama, plaču; čeļade plačući kao da se grozi od duševne bolesti. ovo je bez sumńe starije značeńe, ali u naše vrijeme može biti i da se misli da je* grozan *isto što* grozdan, *jer da (mnoge) suze padaju kao grozd.* — *od* XVIII *vijeka, vrlo često (u naše vrijeme samo u pjesmama).* Procvijele spravivši grozni plač. M. Vetranić 1, 129. I čine tvoje uze da lijevaju grozne suze svu noć. N. Naļešković 1, 204. Grozni plač. M. Držić 9. I ćić guse, od ke riti ne dadu mi grozne suze. A. Čubranović 142. Ńih uzdasi i grozne suze pristaše. A. Gučetić, roz. jez. 94. Grozne budem lival suze. M. Alberti 410. Ter ću od suza groznijeh vire za nepravdu, ka me trudi, oko mene lijevat' svudi i bez svrhe i bez mire. I. Gundulić 193—194. Sladak ti si, i toj pozna svaka duša k tebi idući, ako jedna suza grozna probije nebo i izdvori milosrdje tvoje. 251. Tko zna, da ju ne primože nijemo pismo na smiļenje, što učinit' vijek ne može grozno i tužno me cviļenje? 255. Nu što žalos ta pomaga i plač grozni sad na sviti, ako umrije vila draga, i nije moć' je povratiti? 267—268. Tad toliko plakat' uze tužni starac, da ga suze oslijepiše s grozna cvila. 378. Po rumenom licu prosu drobni biser groznijeh suza. 536—537. Ne moguć mnoge od muke ustaviti grozne suze. G. Palmotić 1, 178. A oči srjed kijeh sunce nosi bješe groznim suzam poštrapala. P. Kanavelić, dubr. 6. Oslijepiše oči moje moga plača cijeć groznoga. I. Akvilini 263. On prije toga uzdah daje, grozne 'e suze pak točio. A. Vitaļić, ost. 18. Vapeć s rijekom plača grozna. I. Đorđić, uzd. 76. Oplakati suzam groznim. F. Lastrić, test. 97ª. Premda svaki dan udarajući u oči bogoļubnih duša grozne suze izbija. A. Kanižlić, uzr. 15. Kada bi Mariju s groznimi suzami na pomoć zazivao. utoč. 43. Grozne suze prolijeva niz svoje niz b'jelo lišce. Nar. pjes. mikl. beitr. 21. Po dolini grozni*(h)* suza. V. Došen 202ᵇ. Putem iduć' grozne suze roni. Nar. pjes. vuk. 1, 124. Knigu čita, grozne suze roni. 1, 251. Knigu štije, grozne suze lije. 1, 257. Grozne suze niz obraze lije. 3, 293. Groznijem se suzam' oprļalo. 4, 179. Sva se svaća zemļom posipala, mlad Milošu groznim suzicama. Nar. pjes. istr. 1, 16. Šavak šije, grozne suze roni. 1, 23. — *i o biseru (u prenesenom smislu mj. suza, vidi* biser, *e)). u Stulićevu rječniku:* grozni biser ‚lacryma'. — *bb) o (hladnom) znoju.* — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Vidi da se groznim znojom rve sa smrtjom tvojom. A. Kanižlić, utoč. 24. — *cc) o očima, vaļa da je preneseno od suza (vidi aa)) na oči iz kojijeh se lijevaju.* — *na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Pozrite, gledajte groznimi očima, suze prolivajte potocmi obima. I. T. Mrnavić, ist. 182. — *dd) o srcu, vaļa da znači: jadan, tužan.* — *u pisaca* XVI *vijeka.* Zmija mi te udari u grozno srdačce s čemerom. M. Vetranić 2, 313. Zacapi ļuven stril u grozno srdačce. M. Držić 434.

b. *adv.* grôzno (grȍzno). — *Između rječnika u Mikaļinu* (grozno, tužno ‚amare, misere'), *u Belinu* (grozno cviliti ‚piangere dirottamente' ‚ubertim flere' 561ª), *u Bjelostjenčevu* (grozno, v. tužno), *u Stulićevu* (grozno, v. prijetno *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga rječnika;* ‚effuse, misere, amare'; grozno cviliti, v. roniti vire suza). *a) strašno, vidi* a, *a) bb). na ńekijem mjestima znači i: jadno, žalosno.* Pa jih će derati tere ļuti vuci, ... zmije jidovite grozno ujidati. M. Marulić 116. Mladoš i moje srdačce s ranicom grozno združi. Š. Menčetić 21. Kleh grozno. 274. Smrt prijeka grozno strijeļa, grozno cvijeli. M. Vetranić 1, 34. Da se vsi grozno čujahu. Anton Dalm., nov. tešt. 51. mar. 2, 12. Za sve da mi grozno u prsijeh srce lupa. G. Palmotić 2, 11. Grozno mu je Ivo besedio: ‚Stani

malo, crni Arapine, stani malo, pobrojimo rane'. Nar. pjes. istr. 1, 42. Grozno klikne, tužnim cikom cikne. Osvetn. 4, 60. — *b) vrlo često s glagolom* plakati *i s drugijem glagolima istoga znače'a, vidi* a, *b) aa).* Zaplaka grozno. N. Rańina 92a. matth. 26, 75. Da grozno ne cvili mê že|no srdačce. Š. Menčetić 8. Mnim da bi mramorno srdačce toj bilo, da ne bi jadovno i grozno cvililo. M. Vetranić 1, 3. Grozno me rasplaka. 1, 52. Jošte mi poslu'i, da grozno ne grozim. 2, 172. A meni u vike grozno jes plakati, kad rajske tve dike ne budu gledati. N. Na|ešković 2, 103. Vidiše človika vele grozno plačući. Tondal. star. 4, 113. Vele grozno i vele gorko plačući. M. Divković, nauk. 17b. Grozno suzim gork plač sada. I. Gundulić 217. Tad s uzdasim daždeć grozno suza rijeke, pismo, tvoje tužno skazanje i žalosno od |ubavi rijet' ćeš moje. 257. Kroz to grozno sved plačite, oči naše bole|ive. 272. Grozno u srcu svom proplaka. 335. Ko bih grozno ja cvilila, kad bih mrtvu ńu vidjela. Ġ. Palmotić 1, 371. Ona cijeneć vrtar da je, veli grozno procvileći ... I. V. Bunić, mand. 37. Ja se vele grozno kajem. P. Radovčić, nač. 166. Grozno grijeh svoj plačući. V. Andrijašević, put. 302. Veoma grozno proplaka. I. Ančić, svit. 80. Grozno plačuć mrtva Boga. I. Đorđić, uzd. 65. Poče grozno suze roniti svrhu ńega i plakati. F. Lastrić, od' 254. Da svi grozno zaplakaše. E. Pavić, ogl. 358. Kad bi tko radi srčene iznutrene bolesti skrušeńa jošte i grozno plakao. I. J. P. Lučić, doct. 12. Ako prošaste opačine grozno ne usplačemo. A. Kalić 597. Moj dilbere, grozno ću te plakati. Nar. pjes. herc. vuk. 274. Kod majke se grozno naplakala. Nar. pjes. juk. 466. — *prema ovome stoji i sa sličnijem glagolima kao što su: uzdisati i tužiti.* Grozno vzdihaje tako govoraše. Transit. 283. Er ni' pravo, da tko verno sve dvoreći služi, da svoj život svak čas gubeć grozno i jadno tuži. D. Rańina 105b. — *c) s glagolom* tresti se. U že|stoku strahu i trudu počesmo se grozno tresti. Ġ. Palmotić 3, 133a. Puni straha kô porazna grozno će se prid ńim tresti. 3, 153b.

2. GRÔZAN, *vidi* 1. grozdan.

GROZB, *m. u Stulićevu rječniku*: ‚terror' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *Riječ sasma nepouzdana.*

GROZBOJA, *f.* Phytolacca decandra L., *ńeka bi|ka (što se mije'a u vino da bude crvenije).* — *Riječ sastav|ena od* grozd *i* boja; d *se ne čuje između* z *i* b, *ali se često nalazi pisano.* Grozdboja, die kermesbeere, Phytolacca decandra. G. Lazić 129. J. Pančić, flor. knež. srb. 588. Grozdboja, Phytolacca decandra L. (Lazić, Pančić), vidi karaboja. B. Šulek, im. 104. S jagodama grozboje vino svoje crńim prave. P. Bolić, vinodjel. 2, 145.

1. GRÔZD, *m.* uva, *plodovi (uprav na vinovoj lozi, ali se kaže i o drugijem plodovima što su ovijem slični, vidi kod b)) što se sastoje iz zrna nasađenijeh oko jedne te iste pet|e.* — *Akc. se mije'a u loc. sing.* grózdu, *u gen. pl.* grózdâ, *i u cijeloj množini kad se umeće* ov: grózdovi, grózdôvâ, grózdovima, grózdove. *(ovako je akc. po Vuku i Daničiću. drukčije je u Dubrovniku, gdje je gen. sing.* grôzda *i* grózda, *te je tako i u ostalijem pade'ima jednine, osim nom. i acc. gdje je svagda* grôzd, *voc. gdje je svagda* grôzde, *loc. gdje je svagda* grózdu. *u množini bez* ov *akc. je u svijem pade'ima kao u loc. sing.*: grózdi, grózdâ, grózdima, grózde, *a kad se umeće* ov, *mislim da se obično kaže:* grôzdovi, grôzdôvâ *itd.).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* grozdъ, *rus.* гроздь. — *Tamna postaňa: mj.* o *nalazi se i* e, *isporedi stslov.* grezdъ (F. Miklošić, etym. wörterb. *kod* grozdъ) *i* greznъ, *rus.* greznъ, *(i maǵ.* gerezd); d *a ni* z *ne pripadaju korijenu, isporedi stslov.* groznъ *i* greznъ, *malorus.* hrozno *i* hrozło, *češ.* hrozen, *pol.* grono, *malorus.* hrono. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚acinus!; racemus'), *u Mika|inu* (‚grappo o graspo d' uva' ‚botrus, racemus, botryon'), *u Belinu* (‚racemus' 356b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu* (‚grappolo' ‚traubenkamm, traube'), *u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom smislu, plod vinove loze.* U grozdih je dužna kokoš glavom. Stat. pol. ark. 5, 262. Ima vezati psa da ne zob|e grozdov. 286. Ako bi ga tko zastao u svojih grozdih. 286. Povidaše ńemu koliko malo grozdov od ńegovih vinogradi bihu donesli. Ivan trog. 4b. Tolik plod imiše *(loza),* da jedva dvima človikoma ponesti jedan grozd. Aleks. jag. star. 3, 306. Donesoše jedan velik grozd grozdja. M. Radnić 47a. Svaki utrgne po jedan grozd. J. Banovac, uboj. 36. Donesoše na motki jedan veliki grozd. A. Kanižlić, utoč. 471. Vino od mnogijeh grozdova. J. Matović 198. Motri brižno na grozdu jagode. J. S. Re|ković 375. Biti će prsa tvoja kakono grozdovi vinograda. A. Tomiković, gov. 28. I naranču s listima i lozicu s grozdima. Nar. pjes. vuk. 1, 287. Toliki ti rodili grozdovi u pitomoj tvojoj Đakovici! 2, 142. Od loze grozd, a od trna kupina (n. p. biva). Nar. posl. vuk. 234. — *b) plod i cvijeće onako kao kod a) ali na drugoj bi|ci.* ‚Grozd' se kaže, kad cvetovi stoje na pete|kama malne jedne dužine, poređanim oko podugačkog vretena, kao u ribizle, đurđica i dr. J. Pančić, flor. beogr.3 41. — *c) preneseno na što drugo skup|eno zajedno kao grozd, n. p. aa) mnoštvo če|adi.* Pastiri Abramovi u grozdu. M. Vetranić 2, 236. Putnici su svojijem pleći stisnuli se veomi jako, da ih udrit i posjeći od sad moći nije nikako: srnu kako tvrda četa, iz grozda se ne odje|uju. J. Palmotić 202. — *bb) roj pčela, osa.* Groz *(po dubrovačkom govoru)* pčela; groz osa ‚examen'. A. d. Bella, rječ. 654a. — *cc) mnogo kuća zajedno.* Među grozdom kuća a spletom ulica. S. Ljubiša, prič. 17.

2. GROZD, *m. vidi* drozak, drozd. — *isporedi* grozdavac, grozdovica. — *U naše vrijeme, i u Stulićevu rječniku* (‚merula'). Grozd, Turdus musicus. D. Trsteńak.

3. GROZD, *m. ime ovnu.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

1. GRÓZDA, *f. hyp.* Grozdana. — *Akc. se mije'a u voc.* Grôzdo. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Grozda. S. Novaković, pom. 56. Bog mi dade sina iznenada, mojoj Grozdi braca rođenoga, moja Grozda vrlo brata že|na. Nar. pjes. vuk. 2, 156.

2. GROZDA, *f. ime ovci.* F. Kurelac, dom. živ. 32.

GRÓZDAC, grósca, *m. dem.* grozd. *a) u pravom smislu.* — *u Stulićevu rječniku.* — *b)* Chenopodium botrys L., *ńeka bi|ka.* Grozdac, češ. hroznová bylina: botride (rukopis u Siń), botrys (Durante), Chenopodium botrys L. B. Šulek, im. 104.

GRÓZDAK, gróska, *m. dem.* grozd. — -a- *(ńegdašńe* ъ) *ostaje u nom. i acc. sing. i u gen. pl., u ostalijem pade'ima* d *između* z *i* k *ispada, a* z *ispred* k *mije'a se na* s. — *Akc. se mije'a u voc.* grôšče (grôsku), grôsci, *i u gen. pl.* grôz-

dâkâ. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikalinu, u Belinu* 356b, *u Bjelostjenčevu (kajkavski* grozdek), *u Voltigijinu* (grozdak *i* grozdek), *u Stulićevu, u Vukovu (s primjerom iz narodne pjesme:* Svaka ti loza grozdak rodila). Malo grozdak doma ponesoše. Ivan trog. 4b. Jedna nosi grozdak od lozice. Nar. pjes. herc. vuk. 336.

1. GRÔZDAN, grôzna, *adj. u kojega su (mnogi) grozdovi, pun grozdova.* — -a- *(nekadašnje* ь*) ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak s nominativom; u ostalijem oblicima* d *ispada između* z *i* n, *te se u naše vrijeme po ovijem oblicima načinio i nom. sing. m.* grôzan *bez* d. *sa svega ovoga pometa se ovu riječ s* 1. grozan *(koje vidi pod* a, *a) cc) i* a, *b) aa)).* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* grozan *i* grozdan *(s dodatkom da je stajaća riječ)* ‚traubenreich' ‚uvifer'. Kad zadaždje s groznijeh loza rujna i zlatna pića ugodna. I. Gundulić 396. Kad zadaždi s groznijeh loza vino sladko. J. Kavanin 170b. Sve porasle smokve i masline i još oni grozni vinogradi. Nar. pjes. vuk. 2, 105. Pa on lomi grozna vinograda. 2, 219. A osvoji grozne vinograde. 5, 419.

2. GROZDAN, *m. ime muško.* — *Od prije našega vremena.* Grozdanь. S. Novaković, pom. 56. Sr. nov. 1861. 354.

GRÒZDANA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Grozdjena. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Grozdana. S. Novaković, pom. 56. Ter mi stade Grozdana Mladjoću besjedovati. Nar. pjes. mikl. beitr. 57. Ti Momira držiš i Grozdanu, rodenoga brata i sestricu. Nar. pjes. vuk. 2, 161. Posveti se Momir i Grozdana. 2, 167. Podiže se Grozdana devojka. Nar. pjes. petr. 2, 149.

GRÒZDANIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Grozdanović. — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović. Kosta Grozdanić. Rat. 145.

GROZDANOVIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Grozdanić. — *U naše vrijeme.* Simeun Grozdanović iz Sovlaka. Glasnik. 11, 1. 161. (1808).

GRÒZDÂR, grozdára, *m. čovjek koji rado grožđe jede.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚traubenfreund; traubenlecker'.

GRÒZDAST, *adj. sličan grozdu; pun grozdova.* — *U rječnicima: u Belinu:* ‚grappoloso' ‚racemosus'; *u Bjelostjenčevu:* ‚racemosus'; *u Voltigijinu:* ‚grappoloso' ‚traubicht'; *u Stulićevu:* ‚racemis plenus' *(s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Grozdast ‚traubenartig'. B. Šulek, rječn. Grozdast ‚traubenförmig'. rječn. znanstv. naz.

GROZDAV, *adj. vidi* grozdan. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* grozdast).

GROZDAVAC, grozdavca, *m. vidi* 2. grozd. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚morula'.

GROZDÈKAŃA, *f. augm.* 1. grozd. B. Mušicki.

GRÔZDEN, *adj. koji pripada grozdu.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* grozdene pečke, *i u Stulićevu* (v. grozdov). — *U naše vrijeme kod pisaca.* Grozden, chem. ‚traubon- (in zus.)'; grozden slador, ‚traubenzucker', tal. ‚zucchero di uva'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GROZDENKA, *f. vrsta kruške.* Grozdenka, žuta lijepa kruška, dozrijeva o borbi (u Križevcima). B. Šulek, im. 104.

GROZDEŃAČA, *f. vrsta pšenice.* Grozdeńača (pšenica), glockenweizen (Sablar, na Braču). B. Šulek, im. 104.

GROZDÈTINA, *f. augm.* 1. grozd. — *U Stulićevu rječniku.*

1. GRÒZDIĆ, *m. dem.* 1. grozd. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* 356b, *u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom smislu.* Ostavljaju grozdiće u vinogradima obranijem. M. Radnić 459b. Pruživši ruku s grozdićem da mu dade. J. Banovac, pred. 144. Da ima ńemu tri zreli grozdići donest. Nar. prip. mikul. 56. — *b)* Ribes L., *šmańak, isporedi* grožđice. Flora croat. 404.

2. GRÒZDIĆ, *m.* prezime u Manđelosu u Srijemu. M. Medić.

GROZDIĆE, *n. dem.* grožđe *(samo o suhom).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* grozdiće kramarsko suho, zibib mali ‚passulae', *i u Jambrešićevu:* grozdiće latinsko ‚passula'.

GROZDÌJÂNKA, *f. ime žensko, vidi* Grozdana. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Momir ljubi sestru Grozdijanku. Nar. pjes. vuk. 2, 159. Grozdijanka, šćeri moja draga. Nar. pjes. petr. 2, 150.

GROZDIKA, *f. vrsta jabuke.* Grozdika, suvrst jabuke (u Varaždinu, Valjavac). B. Šulek, im. 104.

GRÒZDINA, *f. augm.* grozd. *U Srijemu.* M. Medić.

GRÒZDITI, gròzdîm, *impf. rađati grozdove, pa u prenesenom smislu (o kokoši) nositi mnogo jaja.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚far i grappoli, si dice ancora delle galline quando fanno molte ova' 1. ‚racemos producere', 2. ‚multa ova parere', *i (po svoj prilici iz ńega) u jednoga pisca našega vremena.* Kokoši nose i snesu (a puno li snesu, onda) grozde jaja. F. Kurelac, dom. živ. 52.

GROZDIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. grozdovat. — *nije dosta pouzdano.*

GROZDJENA, *f. ime žensko, vidi* Grozdana. — -je- *po južnom govoru (pisano je* ê, *i* e *po istočnom govoru).* — *Prije našega vremena.* Grozdêna, acc. Grozdenu, Grozьdenu. S. Novaković, pom. 56.

GROZDLIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. grozdovat *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva u kojemu ove riječi nema.*

GROZDÒBERAC, grozdòbêrca, *m. čovjek koji bere grozdove, grožđe.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚uvas legens'.

GROZDOBOJA, *f. vidi* vinoboja.

GROZDOJE, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 56.

GROZDÒLIK, *adj. sličan grozdu.* — *U Šulekovu rječniku i u ńegovu rječniku znanstvenoga nazivlja:* ‚traubenartig'.

GROZDÒNOSAN, grozdònosna, *adj. koji nosi grozdove, grožđe.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚traubentragend'.

GROZDÒNOŠA, *m. čovjek koji nosi grozdove, grožđe.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚traubenträger'.

GROZDÒPLODAN, grozdòplodna, *adj. vidi* grozdorodan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. grozdovat.

GROZDÒRODAN, grozdòrodna, *adj. koji rađa grozdove, grožđe.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. grozdovat.

GRÔZDOV, *adj. koji pripada grozdu.* — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu (s drugijem značenjem:* ‚racematus' *s dodatkom da je riječ ruska).* Ako skožuranu suvu jagodu grozdovu prekineš, onda ćeš ispod kožurice zahar viditi. P. Bolić, vinod. 1, 86.

GROZDOVAT, *adj. koji rađa grozdove, pun grozdova.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚racemosus, racemifer, racemis onustus' *s dodatkom da je riječ ruska.*

GROZDOVICA, *f. vidi* 2. grozd. Turdus musicus. D. Trsteńak.

GRÒZDOVINA, *f. vidi* hustolina. — *U rječnicima: u Mikaljinu, u Belinu* 356b. 781b, *u Stulićevu* (racemus nudus'). — *S drugijem značenima u Šulekovu rječniku (šećer iz grožđa):* ‚traubenzucker', *i u Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivlja (kiselina iz grožđa):* Grozdovina, chem. ‚traubensäure, paraweinsäure', tal. ‚acido uvico', frc. ‚acide racémique', egl. ‚racemic acid'; smudna grozdovina, ‚brenztraubensäure'.

GROZDÒVIT, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. grozdovat. — *A u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚traubenreich; traubenvoll'.

GROZDOVJE, *n. coll.* 1. grozd. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka (sa starijim oblikom* grozdovje). Riži grozdovje. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 195. apoc. 14, 18.

GRÒZDULA, *f. kokoš koja mnogo jaja nosi (koja grozdi).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚gallina saepe pariens', *i (po svoj prilici iz ńega) u jednoga pisca našega vremena.* Grozdula, kokoš (koja puno snese). F. Kurelac, dom. živ. 52.

GRÒZICA, *f. dem.* groza *(može biti da znači: groznica).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* A toj ljubavi od želne grozice i ne znah kad savi tej lijepe kosice. Š. Menčetić 110. Milosti kih želje vazme me grozica. 111.

GRÒZITELJ, *m. čovjek koji se grozi (prijeti).* — *U rječnicima: u Bjelostjenčevu: kajkavski* grozitel, ki se nagraža, pritnik ‚minax, minitans'; *u Voltićijinu:* ‚minacciatore' ‚bedroher'; *u Stulićevu:* v. prjetitelj *s dodatkom da je riječ ruska.*

GRÒZITI, gròzîm, *impf.* minari; horrere; flere. — *Postaje od korijena od kojega je i* groza. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* grozimo, grozite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* grôzî, *u part. praet. pass.* grôžen. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* groziti ‚minari', groziti se ‚horrere', *rus.* грозить, грозиться ‚minari', *češ.* hroziti ‚minari', hroziti se ‚horrere', *poļ.* grozić, grozić się ‚minari'.

1. *aktivno.*

a. *neprelazno.*

a) minari, *prijetiti. po svoj je prilici bio isprva kauzalni glagol (činiti da objekta spopada groza, da se objekat grozi), ali već od praslavenskoga doba nije prelazni glagol. — Premda je ovo značeńe praslavensko, u našemu je jeziku potvrđeno samo u Vrančićevu rječniku* (‚minari').

b) horrere, horrescere, *vidi* 2, a. — *Samo u jednom primjeru* XVI *vijeka (ali vidi i c)) gdje ima osobito značeńe: bolovati od groznice.* Ter blaga želeći jak bolan ki grozi u vodi žedneći intačno pit prosi. M. Vetranić 1, 120.

c) flere, *plakati (grozno).* — *Čini se (vidi i* b, *b)) da je ovo značeńe u ovijem primjerima dviju pisaca* XVI *i* XVIII *vijeka (ali može biti da koji primjer, ako ne svi, spada pod b)). ovo je značeńe uzeto od* 1. grozan *(koje vidi kod* a, *b) aa)).* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚illacrymari, flere, deflere, lacrymas effundere, profundere'). Djevice... jehte li i groze? M. Vetranić 1, 130. I ja vas povenem i srce mê grozi. 1, 130. Gdje tudijer u tijeli grozeći procvijeli. 1, 303. Plačno ja grozim. 1, 383. Uzdišem grozeći. 1, 463. Jošte mi posluži, da grozno ne grozim. 2, 172. Cić štete Božje, vidi, sve uzdiše, grozi i blidi. J. Kavańin 430a.

b. *prelazno.*

a) kauzalno, činiti da se objekat grozi (vidi 2, a). — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka.* Ńe prsi pribile, koje me još cvile, koje me još groze, za kojim umiru. Š. Menčetić 254. Grozi me ježen srh. Đ. Baraković, vil. 332.

b) s objektom suze, *lijevati (grozne suze), isporedi* a, *c).* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Tijem suze grozimo s velikom žalosti. M. Vetranić 1, 135.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. horrere, horrescere, *osjećati grozu, ujedno tresti se i ježiti se od zime itd., a u prenesenom smislu, gaditi se, grstiti se, bojati se, mrziti.* — *Dosta često kod većine naroda, a između rječnika u Mikaljinu* (groziti se, grstiti se ‚nauseo, fastidio'), *u Belinu* (‚horresco' 371b; groziti se na koga ‚exhorreo' 7a), *u Voltićijinu* (‚abborrire' ‚verabscheuen'), *u Stulićevu* (‚horrere, abhorrere, exhorrere'), *u Vukovu* (‚schaudern' ‚horreo'). *a) uopće.* Isus grozeći se u sebi, pride k grebu. I. Bandulavić 68a. joann. 11, 38. — *b) s prijedlogom* od. Da se grožahu od sinova Izrailjevijeh. Đ. Daničić, 2mojs. 1, 12. Nego se gadi na ń i grozi se od ńega. 5 mojs. 7, 26. — *c) s infinitivom znači: bojati se.* Niki se grozi k ńim pojti, nego za misečne pinezi. Mon. croat. 231. (1527). — *d) impersonalno,* groziti se kome. Meni bi se grozilo i samoj misli k srcu mojemu vhod dopustiti. D. Obradović, basn. 318.

b. minari, *prijetiti, isporedi* 1, a, *a). s dativom.* — *Samo po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (grozim se, pretim, zaprećujem ‚minor, insequor minis' *itd.), u Jambrešićevu* (grozim se ‚minor, comminor'), *u Voltićijinu* (‚minacciare' ‚drohen'), *u Stulićevu* (‚minari' *s dodatkom da je uzeto iz rječnika ruskoga), u Vukovu* (kome ‚drohen' ‚minari', cf. prijetiti, *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj i s primjerom:* Groze se ljudi da tuže). Z golimi grožahu mu se meči, da ga hote rasići. F. Glavinić, cvit. 93b. Što je nego oblačina kom je crni mrak začina? koji sad se gromom grozi kan' da megdan dile bozi. V. Došen 31a.

GROZIV, *adj. vidi* 1. grozan. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I grozive prepun smuti. J. Kavańin 431b.

GRÔZJE, *n. vidi* grožđe. — *Od* XVIII *vijeka u nekijeh čakavaca: postalo je od* groz *(bez* d) *nastavkom* je *(po svoj prilici prema* lozje, *isporedi* loždje). — *Između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori na Korčuli.* Navlaš kadno bogu od lozja šljemo čaše cijela grozja. J. Kavańin 25b. Ńe u grozju dali u vinu. A. d. Costa 1, 207. V jenoj ruki nosi grozje. Nar. pjes. istr. 2, 103. V jednoj ruki grozje nosi. Jačke. 51. Jeli vrba grozje, jeli sinak došal. 156. Treti pobiraju zrelo grozje i smokvi. Nar. prip. mikul. 56.

GRÒZNICA, *f.* febris, *bolesno stańe u čeljadeta (a i u živinčeta), kad krv teče po tijelu s većom silom i brzinom, tijelo je mnogo vruće nego je obično (ali isprva može biti mnogo hladnije), nema želje za hranom itd. osobito se ovako zove ono stańe što počińe osjećańem take zime da se tijelo grozi i trese, a poslije se osjeća žestoka vrućina dok se tijelo oznoji, te onda ga pušta groznica i povraća se svaki drugi dan* (‚f. tertiana') *ili rjeđe svaki treći dan* (‚f. quartana'). — *isporedi* ogań, ogńica, vrućica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* grôznîcâ. — *Postaje od* grozan *nastavkom* ica. — *Od* XIV *ili od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚febris'; groznica

koja dohodi svaki treći dan ‚tertiana febris'; groznica koja dohodi svaki četvrti dan ‚quartana febris'; groznica svakdańa ‚quotidiana febris'), *u Belinu* (‚febris horrifera' 307[a]; ‚febris tertiana' 307[a]. 729[b]), *u Bjelostjenčevu* (v. zimlica), *u Voltigijinu* (‚febbre' ‚fieber'), *u Stulićevu* (‚tertiana febris'), *u Vukovu* (‚fieber' ‚febris', cf. ogań, ogńica), *u Daničićevu* (grozьnica ‚febris'). *a) uopće.* Otь groznice. Sredovj. ļek. jag. star. 10, 101. U kom me uhvatil' groznica kvartana. N. Dimitrović 99. Jimašo četverodańu groznicu. F. Vrančić, živ. 74. Bolestan od groznice. J. Banovac, pred. 145. Od groznice i od ostalih nevoļa jesu oslobođeni. A. Kanižlić, utoč. xviii. Protiva groznici svakdańoj. A. Kanižlić, bogoļubn. 481. Što groznicu mrzlu rodi. V. Došen 174[b]. U Kani sina kraļića od ogńice, to jest, groznice ozdravio. I. Velikanović, uput. 1, 141. Ali te je zabolila glava od groznice bola velikoga? And. Kačić, razg. 45[a]. Naklapa kao baba u groznici. Nar. posl. vuk. 188. Prazna kesa gotova groznica. 259. Ne tresem s tebe rosicu nego s mene groznicu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 37. — *b) čeļade se razbaļa od groznice, groznica ga hvata, spopada, navaļuje na ń itd.* Razbolim se od groznice. D. Obradović, basn. 329. Razboli se mlajahan junače od groznice bola velikoga. Nar. pjes. istr. 2, 128. — Vira moja, Plavša arambaša, ti me danas ufatiti nećeš, jer me nije groznica fatala. And. Kačić, razg. 293[b]. Kada uiti groznica. J. Vladmirović 15. Koga drugi treći dan ogań oliti groznica fata. M. Dobretić 113. Preodan je groznica vatala. Nar. pjes. vuk. 2, 613. Od jada ga zaboļela glava, a od glave uvati groznica. 4, 511. U onaj isti dan kad mene prvi put uhvati strašna groznica. Vuk, odg. na laži. 23. Taštu Simonovu bješe uhvatila groznica. luk. 4, 38. Kad ova glavica proklijala onda i mene groznica uvatila. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 37. — Groznica ga popade. J. Rajić, boj. 107. Tako me groznica ne spopala! Nar. posl. vuk. 298. Šćepana je taj dan spopala groznica. S. Ļubiša, prip. 93. — Kad navali srdoboļa na čovika, al' groznica. M. Lekušić, razm. 160. — *c) kad čeļade boluje od groznice, kaže se i da se trese od groznice ili da ga groznica trese.* Trosti se od groznice ‚tertiana laborare'. A. d. Bella, rječ. 730[a]. — Trosijaše punicu groznica. S. Ļubiša, prip. 200. A u ruke nemoj sam mu ići, ako te je kad groznica tresla. Osvetn. 1, 30. — *d) kad čeļade ozdravi od groznice, može se kazati i da ga groznica pusti, ostavi.* Da je ozdravio od groznice F. Lastrić, svet. 43[b]. — Zapovidjo groznici, udiļ ju pusti. ned. 336. Pusti je groznica odmah. Vuk, mar. 1, 31. Na tom mestu izade sklopac koji se posle osuši i groznica pusti. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 36. — Dok ga ostavi groznica. S. Ļubiša, prip. 98. — *e) u užem smislu ono prvo tjelesno stańe kad se osjeća zima prije nego nastane ogań.* Daće ti ogań, groznicu, vrućinu i studen. I. Ančić, ogl. 159. Groznica mu je prolazila na ogań. S. Ļubiša, prip. 94. — *f) iperbolički (a gdjegdje i u pravom smislu) kaže se da koga hvata groznica od kakva duševnoga uzroka, naj češće od straha.* Da ja ondi unidem, ufatilo bi me 600 groznica. F. Lastrić, svet. 44[a]. Kad ja smotrih, groznica me sape. M. A. Reļković, sat. E1[b]. Da je vidiš, razbolio bi se da je Ļubiš bolan od groznice. Nar. pjes. vuk. 1, 458. Kad ugleda Kraļevića Marka, troļetna je uvati groznica. 2, 249. Od stra' ńega uvati groznica. 2, 261. Efendiju popadne groznica gledajući šestoper pozlaćen. 2, 359. Al' sve Turke povata groznica od Markova strašna buzdovana. 2, 437. Kad sagleda Petra Mrkońića, ufati ga drhat i groznica. 3, 305. Od jada ga ufati groznica. Pjev. crn. 259[a]. Oba Turkom zadaju groznicu. Ogled. sr. 223. Svako mi čeļade dohvati trostruka groznica. S. Ļubiša, prip. 240. — *kaže se i* čifutska groznica, *vidi* čivutski *kod c).* — *g) muški nadimak. u Srijemu.* M. Medić. — *h) ime nekakvu mjestu.* — xv *vijeka.* Juraj sin Mikulin z Groznice. Mon. croat. 58. (1434).

GRÒZNIČAN, gròznična, *adj. koji pripada groznici, vidi i* grozničav. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* grozničav). Od ogńa grozničnoga. B. Kašić, fran. 53. Mjesto grozničnо. *u Stulićevu rječniku.*

GROZNIČAR, *m. grozničav čovjek.* — *U jednom primjeru* xviii *vijeka (gdje stoji u prenesenom smislu s ne vele jasnijem značeńem), i u Stulićevu rječniku.* O koliko i koliko duša pogine samo po jednoj nečistoj groznici iliti nečistomu grozničaru. Đ. Rapić 448.

GROZNIČARICA, *f. grozničavo žensko čeļade.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRÒZNIČÂRKA, *f.* Lathraea squamaria L., *ńcka biļka, isporedi* 2. grozničavica, potajnica, goropadńača. Grozničarka, Lathraea squamaria L. (Sabļar). B. Šulek, im. 104. Grozničarka, Lathraea L. Flora croat. 696.

GRÒZNIČAV, *adj. koji pripada groznici.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚tertiana laborans'; mjesto grozničnо, grozničavo ‚locus, aer, cibus tertianam ciens') *i u Vukovu* (1. ‚fieberhaft' ‚febriculosus'. 2. ‚fieber verursachend' ‚febrifer' ‚z. b.' voda). *a) uopće.* Oboren teškom zlodi grozničavom. B. Zuzeri 184. Grozničavom prinaglicom traži ogńilo. S. Ļubiša, prip. 270. — *b) bolestan od groznice.* Žeļne stvari i Hipokrat grozničavim krati mnokrat. J. Kavańin 55[a]. Kadano ga dozvaše nad Petrovu punicu grozničavu. F. Lastrić, ned. 336. Premda grozničav, tri ure pripovidaše. A. Kanižlić, utoč. x. U sobi kod mene grozničava. Vuk, odg. na laži. 23. Zalijevate grozničavijema vode s Morače. S. Ļubiša, prip. 26. Grozničav prosoče struk od koprive na jednom kraju. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 95. — *c) s kojega biva groznica.* Jer je voda svaka grozničava. Nar. pjes. vuk. 1, 228. Da je Srijem zemļa grozničava. Pjev. crn. 261[a]. Bunar voda svaka grozničava, udovica svaka samovoļna. Nar. posl. vuk. 30. — *i ńeka voda u Srbiji u okrugu užičkom zove se* Grozničava Voda. Sr. nov. 1866. 177.

GRÒZNIČAVAC, gròzničâvca, *m. grozničav čovjek.* — *U Stulićevu rječniku.*

1. GRÒZNIČAVICA, *f. grozničavo žensko čeļade.* — *U Stulićevu rječniku.*

2. GROZNÌČAVICA, *f.* Lathraea squamaria L. u Srbiji. V. Arsenijević. — *vidi* grozničarka.

GROZNIČAVÌTI, grozničavim, *impf. bolovati od groznice.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚tertiana laborare'. — *nije dosta pouzdano.*

GRÒZNIČÂVKA, *f.* Erythraea centaurium Pers., *ńeka biļka, kitica, kičica.* Grozničavka (prema ńem. fieberkraut) (I. Sabļar), Erythraea centaurium Pers. B. Šulek, im. 104. Grozničavka, Erythrea Centaurium Pers. u Nišu. S. I. Pelivanović. Grozničavka, Erytraea pulchella Tr. *u niškom okrugu.* S. I. Pelivanović. javor. 1881. 122.

GROZNIČÈTINA, *f. augm.* groznica. ‚Napovrzla mi se na dijete neka grozničetina'.

GRÒZNIČINA, *f. augm.* groznica. V. Ilić *zi*

Srbije. Ne bi nam zar ni dopao to opake groznićine. M. P. Šapčanin 1, 63.

GROZNIČNICA, *f. ime nekijem biljkama. — Između rječnika u Stulićevu* (groznična, trava). Groznična, 1. Scutellaria galericulata L. (Orfelin); 2. herbae genus (Stulli), Eupatorium cannabinum L. (Visiani, Alschinger). B. Šulek, im. 105.

GROZNIK, *m. vino (kao u šali). — Postaje od* grozdan *nastavkom* ikъ. *— Na jednom mjestu u pisca* XVII *vijeka, koji može biti da je sam načinio ovu riječ.* Gdi žarka kapljica groznika vesela kaže mi sva lica rumena i bijela. I. Gundulić 153.

GRÒZNITI, gròznîm, *impf. postalo je prema* groziti *od* grozan.

a. *aktivno, vidi* groziti, 1, a, *b). — U jednom primjeru* XVI *vijeka.* Dcru ... gladnike ki gladne groznećі. M. Vetranić 1, 220.

b. *sa* se, *vidi* groziti, 2, a. *— U Mikaljinu rječniku:* groziti se, jožiti se od straha ‚horresco', *i u Stulićevu:* ‚horrere, perhorrescere'.

GROZNÒĆA, *f. uprav: osobina onoga što je grozno, ali na jednom mjestu* (XVII *vijeka) gdje se nahodi ova riječ, smisao je nejasan.* Živine od naravi mokre jesu toliko bolje koliko su dalje od sasnutja, kako se vidi u mesu bravijemu. tako bogoljubni i ponizni po suzami od groznoće, koliko su dalje od mlijeka, slatkosti ovoga utješoća tjelesnoga, toliko većma oslađuju slatkost utješeńa vječńega. M. Radnić 298b.

GROZNÒPLODAN, groznòplodna, *adj. vidi* 1. grozan, a, *b) aa) (uprav: u kojega je grozan plod). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Žestokom vodom tvojih groznoplodni suza. Đ. Rapić 279.

GROZNOST, *f. osobina onoga što je grozno. — U jednoga pisca našega vremena.* Ne čuje li, zimo, zmaju! groznost tvoja marve rik? L. Milovanov 79.

GROZNOTVORAN, groznotvorna, *adj. vidi* grozan, a, *a). — U Stulićevu rječniku:* ‚horribilis, horrendus, horridus, horrificus'. *— nepouzdano.*

GROZO, *m. ime muško, valja da je ipokoristik. — Na jednom mjestu* XIII *vijeka, a otale u Daničićevu rječniku.* Grozo, Dragobratovъ synъ. Mon. serb. 62. (1293—1302).

GROZÒVIT, *adj. grozan, strašan. — U tri pisca čakavca* XVI *vijeka.*

a. *adj.* Tako on neće onda počutiti o ńegovom srcu i o ńegovoj konsijenciji toga grozovita srda Božjega. Postila. O3a. Ča jest greh i v kakovu strašnu i grozovitu nesriću jest človika vavel. Anton Dalm., ap. d2a. *— I u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚grässlich'.

b. *adv.* grozòvito. Iz ovoga svaki razumi, kako grozovito i strašno ljudi sagrišaju. Postila. K2b. Grozovito se prestrašiše. Anton Dalm., nov. tešt. 56b. mar. 5, 42. Imamo se grozovito bojati gniva Božjiga. Kateh. 1561. B2a.

GROZOVITOST, *f. osobina onoga što je grozovito. — U Šulekovu rječniku:* ‚grässlichkeit'.

GROŽDAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva u Groždaku. Sr. nov. 1868. 382.

GRÔŽĐE, *n.* uva, uvae, *uprav coll.* grozd, *upotrebljava se sa značećem: voće na vinovoj lozi. — Postaje od* grozd *nastavkom* ije: *naj stariji je oblik* grozdije, *stariji* grozdjo; *pošto se* dj *promijenilo na* d, z *ispred ovoga mijeńa se na* ž. *oblik je* grožđe *potvrđen naj prije* XVIII *vijeka; kod čakavaca se još govori* grozdje *(i* grozje *koje vidi). — Rijеč je stara, isporedi rus.* гроздіе, гроздье. *— Može imati i množinu.* Grozdja su taj slatka. M. Vetranić 2, 273. *u gorńem primorju postaje množina nastavkom* ija: grožđija *(različite vrste grožđa).* Kako u Dubrovniku i gore po Boci, tako i po primorju ispod Dubrovnika (k sjeveru) đekoja sušt. imena sredńega roda imaju mn. broj koji se svršuje na ‚ija', n. p... ‚grožđija' (od ‚grožđe') ... Vuk, poslov. XXXVI—XXXVII. *vidi i* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 170 *(br.* 65). *— U svijem je rječnicima: u Vukovu* grožđe, *u Daničićevu* grozdije, *u ostalijem* grozdje. *a) uopće.* Da štete ne budu činiti u grozdьju. Spom. sr. 1, 148—149. (1420). Oci su naši zobali grozdje kiselo. Bernardin 31. ozech. 18, 2. Vse grozdje i žito pojiše črvi. Korizm. 26a. Ako vidiš *(u snu)* punu lozu grozdja, toj prilikuje radost i veselje. Zborn. 139b. Ter su moj dvorni vinograd obrali vsega i odpeljali grozdje kamo su hoteli. Mon. croat. 309. *(oko* 1598). U zavijaču izciđuje se grozdje. M. Radnić 22a. Kada se izažme vino iz grozdja nezrila. A. Baćić 309. Nive i polja težakom harni su žitom, također vinogradi slatkim grozdjem. F. Lastrić, ned. 387. Donesavši mu loza grozdje. E. Pavić, ogl. 21. Da mu grožđe kradu. V. Došen 91a. Erbo kad se grožđe tiješti, toči se vino. Đ. Bašić 32. Donili brašno, smokve, grozdje. And. Kačić, kor. 189. Grožđe od koga se čini vino. M. Dobretić 190. Grozđe zrelo. Z. Orfelin, podr. 92. Vinovo grozdje. G. Peštalić 167. S mora smokve, iz Mostara grožđe. Nar. pjos. vuk. 1, 283. A grožđe sam s tobom izobala. 1, 390. Brala bi grožđa, ljubila bi Đorđa. 1, 629. Kâ je god grozdja zobala. Jačke. 147. Kad vrba grožđem rodi. (Nikad). Nar. posl. vuk. 116. Kiselo grožđe, ne valja, trnu zubi od ńega. (Kazala lisica kad nije mogla da ga dohvati). 133. *— grožđe se (osobito ńeke vrste) ije i osušeno.* Grozdje suho ‚uva passa'. A. d. Bella, rječ. 781b. Pet zavezaji grozdja suha. And. Kačić, kor. 176. Grožđa ni novoga ni suhoga. Đ. Daničić, 4mojs. 6, 3. *ńeke vrste suhoga grožđa zovu se i ‚morsko grožđe' (jer dolaze preko mora, naj veće s istoka), drugo je kod d) ff).* Uzmi dve funte morskoga grozda. Z. Orfelin, podr. 246. Suho (morsko) grožđe (krupno i sitno) ‚rosine, zibeben (zweben)' ‚rosina'. Vuk, rječ. *kod* grožđe. *— b)* suho grožđe *u prenesenom smislu može značiti i: propast (uprav po svoj prilici:* stercus, *metaforički i kao pristojnija riječ, isporedi* smokva). Opremio ga u suvo grožđe ‚hat ihn zu grund gerichtet' ‚ad internecionem adduxit'. Vuk, rječ. *kod* grožđe. Opremio ga u suho grožđe. (Upropastio ga). Nar. posl. vuk. 240. *i u igri banańu:* Kad umaši, onda mu trja uzme štap i baci u ‚suvo grožđe' (t. j. na stranu) ... onda trja pokupi sve štapove iz suvoga grožđa ... Vuk, rječ. *kod* banati se. *— c) s ńekijem pridjevima naznačuju se različite vrste. aa) uopće se razlikuje ‚bijelo' i ‚crno' grožđe:* Bijelo grozdje ... grozdje crno. Zborn. 139b; *a i ‚crļeno'.* A. d. Bella, rječ. 781b. *— bb)* grožđe bimberovo *i* bimber-grožđe *(vidi* bimber *i* bimberovo). Niti hoće piva ni jestiva, nego ište grožđa bimberova iz careva nova vinograda. Nar. pjes. vuk. 285—286. L'jepi će ti rod roditi, ... a lozica bimber-grožđem. 1, 150. *i* bimber-grožđe *i* bimberovo grožđe *ima i u Vukovu rječniku (to nije zabilježeno u ovom rječniku kod onijeh riječi) sa značećem:* ‚eine art weintraube' ‚uvae genus'. *radi drugoga značeńa vidi d) aa). — cc)* Grožđe čađavo (u Srijemu), v. čađavica. B. Šulek, im. 105. *— dd)* divje grožđe, labrusca, *u rječnicima: u Belinu* (divje grozdje ‚lambrusca, vitis lambruscae uva,

423a. 781b), *u Bjelostjenčevu* (grozdje divje, vinika ‚labrusca‘), *u Voltigijinu* (grozdje divje ‚labrusca‘ ‚wilde traube‘), *u Stulićevu* (grozdje divje ‚labrusca‘). — *ee)* Grožđe grčko, Vitis corinthia L. (Lazić). B. Šulek, im. 105. — *ff)* opolito grožđe, *koje čini mnogo vina.* Grozdje opolito, uva mustifera (Della Bella), mosttraube. B. Šulek, im. 104. — *gg)* Grozdje pčeliće, uva muscatella (Della Bella), muskatellertraube. 104. — *hh)* Grozdje pozno ‚uva serotina‘. A. d. Bella, rječ. 781b. — *ii)* Pravo belo grožđe ‚zuckerweinbeere‘. G. Lazić 114. — *kk)* Pravo crno grožđe ‚schlehenschwarzetraube‘. G. Lazić 114. — *ll)* Grozdje rano ‚uva lugliatica, che viene il mese luglio‘ ‚uva julia‘. A. d. Bella, rječ. 781b. — *mm)* Grožđe tursko, vrst vinove loze crna grožđa (u primorju). B. Šulek, im. 105. — *nn)* Grozdje tvrdo ‚uvae duracinae‘. J. Mikalja, rječ. 123a. A. d. Bella, rječ. 781b. — *oo)* Grozdje vinovo ‚uva che fa molto mosto‘ ‚uva mustifera‘. A. d. Bella, rječ. 781b. — *d) s nekijem pridjevima može značiti i neke druge bilke i njihovo voće. aa)* Grožđe (grožje) bimberovo, Ribes rubrum L. (Visiani), v. bimbergrožđe. B. Šulek, im. 105. — *isporedi c) bb).* — *bb)* Grozdje ivańsko (prema ńem. johannisbeere), Ribes rubrum L. (Sabljar). B. Šulek, im. 104. — *cc)* Grožđe kozino, Ligustrum vulgare L. (Vukasović). 105. Grozdje kozje (Vujičić), v. grožđe kozino. 104. — *dd)* Grožđe kumrino (Vuk), v. kumrino grožđe. 105. — *ee)* Grozdje medvidje, ribes vulgaris (Durante), Ribes rubrum L. (Sabljar). 104. Grožđe medvide, ribes volgare (rukopis u Sińu), Ribes rubrum L. 105. — *ff)* Grožđe morsko, Ribes grossularia L. (Lazić). 105. — *gg)* grožđe na drači, *u Mikaljinu rječniku:* grozdje na drači ‚uva crispa‘. — *hh)* Grožđe pasje, Lonycera xylosteum L. B. Šulek, im. 105. — *ii)* Grozdje petrovsko, Ribes rubrum L. (u Istri). 104. Grožđe petrovsko (u Srijemu), v. grozdje petrovsko. 105. — *kk)* Grozdje svetog Ivana, Ribes rubrum L. (Grobnik, Sabljar). 104. — *ll)* Grožđe vaščije, Lonycera xylosteum L. (Lazić). 105. — *e) u nekoj priči (u rukopisu* XVII *vijeka) pripovijeda se nešto o ‚Grožđu‘, kao da je živo čeljade.* Priidê radostno blažennij Grozdije. Starine. 2, 311. — *f) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Grožđu. Sr. nov. 1867. 135.

GROŽĐÍCE, *n. dem.* grožđe. *a) u pravom smislu.* Na Erži cvatu rožice, raste na Pavlu grozdice: kî je god k rožam pridahnul, s mesta je mrtav i ostal; kâ je god grozdje zobala, s mesta je mrtva ostala. — *b) šmańak. — u Stulićevu rječniku:* grozdjice ‚leptorax‘, *i u Šulekovu imeniku:* Grozdice, leptorax (Stulli), Ribes rubrum L. (u Lici, Sabljar). 104. — *i s nekijem pridjevima osobite vrste:* Grozdice divje, Ribes alpinum (Sabljar). B. Šulek, im. 104. — Grozdice primorsko, Ribes uva crispa L. (Sabljar, u Lici). 104. — *c)* Grozdice zmijino, Physalis Alkekengi L. (u Severinskoj okolici). B. Šulek, im. 104.

GRÒŽÊŃE, *n. djelo kojijem ko grozi ili se grozi.* — *Stariji je oblik* grožnjo. — *Između rječnika u Stulićevu* (grožńe, v. prijetńe *s dodatkom da je riječ ruska, i griješkom* grozńe ‚horror‘), *i u Vukovu* (1. ‚das schaudern‘ ‚horror‘. 2. ‚das drohen‘ ‚minae‘, cf. prijećńe). Dohajahu k noj dvorani z obećanjem i grožnjem. F. Glavinić, cvit. 21b.

GROŽIV, *adj. vidi* grozdan. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kadmov unuk Bak groživi. J. Kavańin 167a. — *riječ vrlo nepouzdana.*

GROŽLJIV, *adj. koji se grozi (prijeti).* — *Samo u rječnicima (pisano* grozljiv): *u Bjelostjenčevu (samo adv.* grozljivo, pritlivo, z pritnom ‚minaciter, minanter‘ *itd.), u Voltigijinu* (‚minaccioso, minaccievole‘ ‚drohend‘), *u Stulićevu* (v. prjetiv).

GROŽNANSKI, *adj. ovako se zove neka općina u Istri* XIII *vijeka.* Komunu buljskomu i grožnanskomu. Mon. croat. 33. (1275).

GRÒŽŃA, *f. djelo kojijem se ko grozi (prijeti), prijetńa. — Od* XVI *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚mina, denunciatio‘), *u Jambrešićevu* (‚comminatio‘), *u Stulićevu* (grozńa, v. grozeńe *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva), u Vukovu* (‚die drohung‘ ‚minae‘, cf. prijetńa *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Pobigal bih pred velikom grožńom tja. Mon. croat. 219. (1527). Divojke z oružjem ter grožńom nimaju se strašiti. F. Glavinić, cvit. 156a. Grozńu i priteńe on u nemar meće. A. J. Knezović, nep. 160. Kada grožńu strašnu čini. V. Došen 111a. Ako jim ne poviš, grožńa od muk prati. M. Kuhačević 53.

GRPČIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Jurko Grpčić. Mon. croat. 185. (1504).

GRPITI, grpim, *impf. (zar štamparskom pogreškom mj.* drpiti?) *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Psujo, grpi i tuži. Đ. Rapić 286.

GRŜAK (*ili* grstak?), grska, *adj. u naše vrijeme, ali samo adv.:* grsko, otužno, neprijatno (o ukusu). I. Pavlović. — *pravo bi značeńe bilo: gadan, na koji se čeljadetu grsti.*

GRSLJIV, *vidi* gršljiv.

GRSNICA, *f.* konopља. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 122.

GRSNIK, *m. samo na jednom mjestu u piscu čakavca* XVII *vijeka (pisano* grstnik) *sa značeńem: oružje (uopće ili koje osobito?). — Postaje bez sumńe od* 1. grst *(te bi pravo značeńe bilo: ono što se može zgrabiti šakom, grsću).* Ńih grstnikom branit htiše (‚auxilio subeuntem et tela ferentem‘). I. Zanotti, on. 17.

1. GRŜT, *f.* vola manus; pugillus. — *isporedi* šaka. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* grsti, *u gen. pl.* grstî, *u dat., instr., loc. pl.* grstima. — *Riječ je praslavenska* (гръсть), *isporedi stslov.* гръсть, *rus.* горсть, *češ.* hrst, *poļ.* gorść. — *Postaje od korijena* грът *(vidi* grnuti) *nastavkom* ть *pred kojijem se* т *mijeńa na* s. — *Između rječnika u Vukovu:* ‚die hohle hand (zum fassen hingehalten)‘ ‚manus concava‘, cf. pregršti, *s dodatkom da se govori u Boci, i u Daničićevu* (гръсть ‚pugillus‘). *a) ruka od zgloba dò prstâ.* On ima pokaza grst i brgišće i reče: ‚Obereta si mej sêmi: to su doli, ko vama godê‘. Pril. jag. ark. 9, 123 (1468). Agustino, misliš li vas svit u grsti stisnuti? Živ. jer. star. 1, 236. Гръсть отъ руки. Glasnik. 10, 224. (XVI *vijek).* Desne ruke prsti dijega človika ke biše do grsti prihitro otsika. Đ. Baraković, vil. 262. Vidih mu desnu grst kom biše obhiti' debolu praznu trst. 289. Napeh jim tada grst i pleća obratih; stisnutje petih prst, tu jim čast odvratih. 336. Premda su dvi ruke jednake do grsti, nisu ńih odluke sve skladne ni prsti. (1682). 118. U vratu grstju udiranje, u plećih biči. Michelangelo. 27. — *b) onoliko koliko se može držati u grsti (šaci).* Koliko je grsti vode v mori? Pril. jag. ark. 9, 107. (1468). Boļa je jedna grst u miru nego obje grsti s trudom i mukom. Đ. Daničić, prop. 4, 6. Skvrnito mo kod naroda mojega za grst ječma. jezek. 13, 19. — *plur.* grsti *znači: koliko se može nositi u obje šake sastavļene, vidi* pregršt. *u Vu-*

kovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

2. GRST, *f.* nausea, *neugodno tjelesno osjećaće, kad se kome grsti, kad hoće da bļuje. — isporedi* 3. grst. — *Nejasna postaća: ili je korijen* grъs *prema lit.* grasus, *gadan, ili* grъs *prema lit.* gristi, *dosaditi (objekat subjektu), vidi* V. Jagić *u* Archiv für slav. philol. 2, 396; *ili je postalo od* grd *nastavkom* tь *pred kojijem se* d *promijenilo na* s, *vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 2, 444; über den ursprung der worte von der form aslov. trъt. 16; *ili od osnove glagola* grustiti, *vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 1^2, 169; etymol. wörterb. 80a. — *Na dva mjesta* xv *i* xvi *vijeka.* I od toke grsti zavrati očima. M. Marulić 22. Tko li grst usadi u grlu da čuje, što je sladko da sladi a gorko da pļuje? M. Vetranić 1, 358.

3. GRST, *m. vidi* 2. grst. — *Samo na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Ako ovim nis' u grstu, ne mož' bit drag Isukrstu. J. Kavanin 99a.

GRSTAN, grsna, *adj. koji čini da se kome grsti, gadan.* — xviii *vijeka.* Sopolina i bale prigrstne. Blago turl. 2, 130. Grstni i grubi grišniče! Đ. Rapić 102. Da si tvojoj ti dužnosti vrstan, nit' kom' pićem nit nemirom grstan. J. S. Reļković 169.

GRSTATI SE, grstam se, *impf. vidi* grstiti. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚nauseare' ‚eckeln'.

GRSTILO, *n. vidi* 2. grst. — *U jednoga pisca našega vremena.* Uzvrije ti do grstila. M. Pavlinović, razl. spis. 400.

GRSTĬNA, *f. vidi* 2. grst. — *Na dva mjesta* xvii *i* xviii *vijeka. a) u pravom smislu.* Za pokazati nama grstinu kojom se ńemu grda na ovi smrad. F. Lastrić, ned. 399. — *b) u konkretnom smislu, ono na što se kome grsti.* Kolika grstina stoji pokrivena pod onijem kipom. M. Radnić 70b.

GRSTITI, grstîm, *impf.* nauseare; fastidire; nauseam facere. — *isporedi* grštiti, grštati, grstati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* grstímo, grstíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* grstî, *u part. praet. pass.* grštèn. — *Radi postaća vidi* 2. grst, *od čega jamačno postaje kao* častiti *od* čast, mastiti *od* mast. — *Od* xvii *vijeka (vidi kod* 2, b, *c)).*

1. *aktivno, rijetko. — Između rječnika u Mikaļinu:* stvar koja čini grstiti ‚nauseosus' 105a *(nema napose), u Voltiǵijinu (nejasno):* ‚nauseare, ributtare' ‚verabscheuen', *u Stulićevu (nejasno):* grstiti koga ‚stomachari, aversari'.

a. *neprelazno, kad subjekat ima neugodno osjećaće da će bļuvati, kad mu se gadi. — U jednom primjeru* xviii *vijeka i u Mikaļinu rječniku.* Ako gane s usnama, čini grstiti onoga, koji ju gleda. Đ. Rapić 130.

b. *prelazno.*

a) gaditi se čemu (objektu). — U jednom primjeru xviii *vijeka.* Prikažem ga *(grijeh),* da ga vidiš, da ko ļuta zmaja grstiš, i od ńeg' se sveđer krstiš. J. Kavanin 3b.

b) gaditi koga, činiti da mu se hoće bļuvati. — na jednom mjestu xviii *vijeka.* Pijanstvo čini da se sopolina cidi iz glave, kašaļ da gńusnim pļuvanjem grsti. Blago turl. 2, 147.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. *personalno, imati neugodno osjećaće kao što je prije bļuvaća, ili uopće* gaditi se. — *U tri primjera* xvii *i* xviii *vijeka, u između rječnika u Mikaļinu* (grstiti se ‚nauseo, stomachor' *i kod* groziti se). *a) vidi* b, *c).* Neka se poklonu prisvetoj hostiji i neka se ne grste sadružiti ju. M. Bijanković 42. — *b) vidi* b, *b) aa).* Grstim se na sve grihe mojega prošastnoga života. L. Terzić 73. Grstim se na sve ono što sam do sad zlo i opako činio. 82.

b. *impersonalno, značeće je kao kod* a; *što je ondje subjekat, ovdje stoji u dativu. — Od* xvii *vijeka (vidi kod c)) dosta često, a između rječnika u Stulićevu* (grstiti se komu ‚stomachari, aversari') *i u Vukovu* (grstiti se, grstî mi se ‚ekeln' ‚nauseare': ‚grsti mi se, hoću da bļujem'. cf. guviti se, zgrštiti se). *a) uopće.* Mi se, nesrićni, linimo poći na misu, kad i pođemo, ako je malo duga, grsti nam se. J. Banovac, pripov. 245. Milujete li uboštvo il' vam se grsti? F. Lastrić, test. ad. 59b. Čudi se, stresa joj se i grsti. ned. 198. Plemenit je jeđek, ali je pogana zdilica, zato mi se grsti. A. Kanižlić, utoč. 109. — *b) uzrok s kojega se grsti izriče se imenom što stoji: aa) u acc. s prijedlogom* na *(naj češće).* Jeda vam se grsti na ńihove aļine? J. Banovac, pred. 40. Grsti vam se na onu čeļad. 98. Bogu na tvoje molitve grsti se. J. Filipović 1, 291a. Krstjaninu samo na hranu duhovnu grsti se. 1, 439b. Prikaza mu jedno pitje plemenito u jednomu sudu sasvim poganu, na koji se gršćaše rečenomu mladiću. 1, 515a. Ne samo ne padaše u one grihe tilesne, nego mu se na ńe gršćaše. 1, 525b. Mučno je koju *(likariju)* nać, da se na ńu bolestniku ne grsti. 1, 527a. Nama se grsti na tu jizbinu od ništa. F. Lastrić, test. 309a. Da jedan čovik uniđe u kuću vašu u odići z dvora toliko smrdļivoj i otrovnoj da vam se grsti na ńu. od' 250. Zašto se grsti Bogu na holost. 257. Toliko se grda i grsti Bogu na smrdļivi grih od bludnosti. ned. 147. Koliko mu se pak grsti na neharnost toliko se naslađuje u harnosti. 389. Lipe su i meni tvoje molitve i drage, ali mi se na ńe grsti, jer izlaze iz suda nečista. M. Zoričić, zrc. 70. Da bi ti bio studen ili vruć, ne bi žalio, ali jere si mlak, ne mogu te viditi, grsti mi se na tebe. Đ. Rapić 80. — *bb) u instr. s prijedlogom* nad. *jedan put.* Ili ako izmetnu se vrsti na zlu diću, nad kojom se grsti. J. S. Reļković 181. — *cc) u gen. s prijedlogom* svrhu. *jedan put.* Grsti se Bogu svrhu pijanca. Đ. Rapić 266. — *dd) u gen. s prijedlogom* porad. *jedan put.* Dali mu se grstijaše porad toga gubavca. Blago turl. 2, 119. — *c) infinitivom se izriče uzrok gršteńu, ako je ovaj koje djelo što subjekat neće da učini jer mu se gadi.* Ne grsti joj se doticati se rana. M. Radnić 483b. Jer je danguba temeļ od linosti, koja čini da se grsti našim udom dobro dilovati. J. Banovac, pripov. 242. Kako mu se ne grsti unići u usta. F. Lastrić, ned. 266. Svakomu poštenu grsti se ne samo viditi, nego slišat i govorit od ńe. 399. Kada mu se grsti smrdļiva pomankańa puka svoga zagristi. Đ. Rapić 251.

GRSTIV, *adj. vidi* gršļiv. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚nauseosus, nausea plenus'.

GRSTĻIV, *vidi* gršļiv.

GRSTÒĆA, *f. vidi* grstina, *a).* — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Crvi koji grizu puot usmrđenu mrca i ńegovo vlastito rassutje pokazuju istočaj od ńegova izhoda, koji jest usmrđeńe i grstoća. M. Radnić 162a.

GRŠA, *f. hyp.* grlo *ili* grkļan. — *Akc. se mijeńa u voc.:* gŕšo, gŕše. — *U Vukovu rjčniku gdje je onako tumačeno s primjerima:* Već mi je do grše došlo ńegovo zlo. Dokopao ga za gršu. — *U Lici znači osobito jabučicu u grlu:* Grša ‚adamsapfel'. u šali reku: ‚Ako te za gršu ćapim, sve ćeš zvijezde na nebu prebrojiti'. ‚Nemoj me

za gršu ćapavati, jer tu sam naj škakļiviji'. J. Bogdanović.

GŔŠAK, gŕška, *m. kao rešetka u krčagu kud voda ulazi i izlazi. — U Vukovu rječniku gdje je onako tumačeno.*

GRŠĆAKI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom.* Pregled. 10. — *Po štokavskom govoru glasilo bi* Grštaci.

GRŠKO, *m. ime muško.* — xv *vijeka.* Pred sudcem Grškom. Mon. croat. 74. (1450). Pop Juraj sin sudca Grška. 119. (1482).

GRŠKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Gršku). — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 107. Schem. jadert. 1876. 52.

GRŠĻIV, *adj.* foedus, *na kojega se grsti, gadan. — isporedi* grstiv, grstan, grštan, grsak. — *Nalazi se pisano samo* grstļiv, *ali kod izgovarana* t *ispada između* s *i* ļ, *a* s *ispred* ļ *mijeńa se obično (rjeđe ostaje nepromijeńeno:* grsļiv) *na* š. — *Od* xvii *vijeka. — Komp.:* gršļivijî. Ovo su guba naj grstļivija, koja more opoganiti dušu. F. Lastrić, od' 393. — Ostati će grstļivo i ružno sve ono. M. Radnić 70a. Koliko ružan i grstļiv imaš stajati u grobnici. 170a. One prigrstļive kraste s tijela ńegova odpadoše. F. Lastrić, od' 393. Ako želimo da duše naše prid očima Božim ne budu krastave i grstļive, imajmo naj veću pomļu držati ih čiste. 393. Budući da je ova zloća Bogu toliko mrska i grstļiva. ned. 400. I zavode ih k ńekoj grstļivoj samovoļi. M. Pavlinović, razl. spis. 422.

GRŠTACI, *vidi* Gršćaki.

GRŠTAN, gršna, *vidi* gršļiv. — *Samo u Šulekovu rječniku:* ‚eckelerregend'.

GRŠTATI SE, gršta se, *impf. vidi* grstiti, 2, b. — *U Šulekovu rječniku:* gršta mu se na ļekarije ‚er hat einen ekel vor arzneien' *kod* ‚ekel'.

1. GŔŠTĘ́NE, *n. djelo kojijem se grsti. — Stariji je oblik* grštenje. — *U rječnicima (u svijem stoji griješkom* s *mj.* š): *u Mikaļinu* (grstenje ‚nausea'), *u Voltiǵijinu* (‚nausea, ribrezzo' ‚abscheu'), *u Stulićevu* (‚fastidium, satietas, nausea').

2. GŔŠTĘ́NE, *n. djelo kojijem se gršti. — U Vukovu rječniku.*

GŔŠTITI SE, gršt̂i se, *impf. vidi* grstiti, 2, b. — *Postalo je od* grstiti se *od čega se razlikuje i akcentom. — U Vukovu rječniku:* gršt̂iti se, gršt̂i mi se ‚anekeln' ‚nauseare'.

GRTÂČ, grtáča, *m.* greblo, lopata za izgrtańe pepela iz furuno. Ļ. Stojanović.

GRTAN, *m. vidi* grkļan *što ga zamjeńuje u našem jeziku. — Samo* (grьtanь) *u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom.* Potlovь grьtanь. Sredovj. ļek. jag. star. 10, 102.

GŔTÂŃE, *n. djelo kojijem se grće. — U Vukovu rječniku.*

GŔTATI, gŕćêm, *impf. vidi* grnuti. — *Nije stara riječ, već je postalu od složenijeh glagola kao što su* izgrtati, zgrtati *itd. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. grnuti) *i u Vukova* (‚zusammenscharren' ‚corrado'). Grće Marko u ǵepove rukom. Nar. pjes. vuk. 2, 437. Naide na jednu ženu do grće vatru. Nar. prip. vil. 1868. 849. Mnokrat blijesk gola imena sobom grće silno ļudstvo. M. Pavlinović, razl. spis. 186.

GRTKOST, *f. osobina onoga što je grtko (vidi* 1. grdak). — *Na jednom mjestu u pisca čakavca* xvi *vijeka.* Učiniti toliku grdkost i nečistoću. Mirakuli. 41.

GŔTĻAN, *m. vidi* grkļan. — *Nije postalo od* grtan *nego od* grkļan *tijem što se* k *ispred* ļ *promijenilo na* t. — *U dva pisca Bošńaka* xvii *i našega vijeka.* Prikide grtļan djetetu. M. Divković, zlam. 9a. Ondje dva se za grtļane vlače. Osvetn. 2, 138.

GRTOVAC, Grtovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. (kajkavski)* Gertovec. Pregled. 61.

GRÛB, grúba, *adj.* crassus, agrestis, rusticus; deformis, turpis. — *Akc. kaki je u nominalnom nom. sing. m. taki je u složenijem oblicima:* grûbî. grûbâ, grûbô, grûbôga *itd.; kaki je u nominalnom gen. sing. m. taki je u ostalijem nominalnijem oblicima:* grúbo, grúbê, grúbu, grúbôj *itd., osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak s nominativom. u Dubrovniku kaki je u nominalnom nom. sing. m. taki ostaje u svijem nominalnijem oblicima jednine (osim instrumentala) muškoga i srednega roda, u acc. sing. f., u nom. i acc. pl. m. i f., vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 172 *br.* 82. — *Riječ je praslavenska (s prvijem značeńem), isporedi stslov.* grąbъ, *novoslov.* grôb, grub, *rus.* грубый, *češ.* hrubý, *poļ.* gruby. *očito su ovdje dvije osnove: jedna (po stslovenskom* grąbъ; *kod bugarskoga* lice grubit *vaļa da je osnova uzeta iz našega jezika)* gromb *i ta je praslavenska, isporedi lit.* grumbu, grupti ‚holperig werden', *let.* grumbu, grumbt ‚runzlig werden'; *druga je* (grub, *po poļačkom* gruby) *jamačno uzeta iz ńemačkoga* grob *ili po ovome preinačenu. radi toga ne može se znati, jeli* u *u našem jeziku postalo od ńegdašńega* ą *ili od* u. — *nejasno je i postańe značeńa (vidi* 1, a): *može biti da je u našem jeziku starija osnova* (u = ą) *već u prva vremena (dajbudi po zapadnijem krajevima) dobila drugo značeńe* (deformis), *a da je (istom od prošloga vijeka) primļena druga osnova iz ńemačkoga sa značeńem što ima u ovom jeziku koje je isto kao što je bilo i praslavensko. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚deformis; turpis'), *u Mikaļinu* (grub, nepristali ‚deformis, turpis, inelegans, foedus, deformatus'), *u Belinu* (‚brutto, laido, deforme' 150b), *u Bjelostjenčevu* (grub, nepristal ‚deformis, turpis, foedus, teter', v. grd), *u Voltiǵijinu* (‚brutto, sporco' ‚garstig, schmutzig'), *u Stulićevu* (‚deformis, turpis etc.'), *u Vukovu:* 1. ‚grob' ‚crassus'. 2. (u Dubrovniku) vide ružan *s primjerom:* nije gruba; *u Daničićevu* (grubъ ‚inurbanus', *vidi kod* 1, a). — *Komparativ postaje na tri načina: a) nastavkom* š *pred kojijem se* b *mijeńa na* p: grûpšî *(pisano i* grubši). — *u Dubrovniku od* xvi *vijeka (naj stariji su primjeri:* grubša. M. Vetranić 2, 54; M. Držić 101; grubše. M. Vetranić 1, 10; grubšu. 2, 18. 141) *do današńega dana, vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 17 *br.* 86; *u dva pisca Bošńaka* xvii *vijeka:* grupšega. M. Divković, bes. 803; grubšu. I. Ančić, ogl. 27; *u dva pisca čakavca* xvi *i* xvii *vijeka:* grubšega. Š. Budinić, ispr. 16; grubši. 1. Ivanišević 169. — *b) nastavkom* j: grûbļî. — *u sjevernoj Dalmaciji od* xvi *vijeka:* grubļi. Transit. 270; Ant. Kadčić 184; grubļe. Nauk bru. 20a; D. Baraković, vil. 305; J. Kavańin 447a; grubļega. Đ. Baraković, jar. 78; grubļijem. S. Matijević 40; grubļa. I. J. P. Lučić, doct. 1. — *c) nastavkom* i(j): grûbijî. — *u tri pisca* xvii *i* xviii *vijeka (jedan je iz Bosne, drugi iz Boke, treći iz Slavonije):* grubiju. I. Ančić, svit. 20; grubije. J. Matović 44. 376. 414; Đ. Rapić 100. 267. — *sva su tri oblika i u Stulićevu rječniku.*

1. *adj.*

a. crassus, agrestis, rusticus, inurbanus, *debeo (vidi* debeo, 2, h), *krupan, hrapav; suprotno je*

tanak, sitan, fin. *u prenesenom smislu o čeļadetu, neotesan, divļi (vidi* divļi, a, *a)), koji svojijem riječima i uopće svojijem postupańem vrijeda i nehote drugu čeļad, i o takovijem riječima; suprotno je* uļudan, fin. *ovo je značeńe do duše starije, jer je praslavensko, ali se prije prošloga vijeka javļa samo u jednom primjeru (iz dubrovačkoga spomenika):* U naše dni od nêdnoga gospodina rusažьkoga takovь grubь listь ne primismo. Spom. sr. 135. (1416). *Daničić (u rječniku) tumači* inurbanus, *što je dobro prema smislu, ali pošto (dajbudi od* XVI *vijeka) ova riječ u Dubrovniku i po ostalijem zapadnijem krajevima nigdje (ali vidi i primjer iz Olive) nema toga značeńa, sva je prilika da i ovdje* grub *znači: grd. tako mislim da je i u ovom primjeru, premda bi po smislu moglo značiti: debeo:* Odi se u svito sve crne i grube. Oliva. 46. — *samo u ńekijem primjerima od kraja* XVIII *vijeka nije sumńivo značeńe:* Nije bilo nijedna tako gruba naroda. J. Rajić, pouč. 1, 174. Pravi spisatelj kaže u predgovoru da će ńemu biti mila svaka recenzija bila gruba ili učtiva. Vuk, pism. 63. — *po svemu tome ne znam, jeli se ovo značeńe uzdržalo od starijih vremena po istočnijem krajevima, ili je u novije vrijeme prešlo iz ńemačkoga; treba primijetiti da ga nema u narodnijem pjesmama.*

b. deformis, turpis, *vidi* 1. grd, 1, c. — *Od* XVI *vijeka (ili još od prije, vidi kod* a) *po zapadnijem krajevima (vidi i u rječnicima). a) u pravom smislu. aa) o čeļadetu i o onome što se kao čeļade misli.* Jere si ti mnogo lijepa a ja sam mnogo grub. Zborn. 38b. Pril. jag. ark. 9, 84. Ako grubu najde ženu. P. Hektorović 31. U zao čas, gruba je *(Petruša),* tko bi k ńoj pošao? N. Naļešković 1, 241. Današńi dan tko je ubog grub je i star. M. Držić 402. Nije grubša od tebe gizdava Prehvala. D. Zlatarić 40b. Ako je tko bogat, velik, mogući, lijep, samovoļan, odjeven i obuven, ne ima nikako pogrđevati ubožijega, mańega, nejačega, grupšega, huđega, golijega, gladnijega i žednijega. M. Divković, bes. 803b. Stari, mladi, grubi, lijepi. M. Divković, nauk. 82b. Vidih za tim ženu grubu. Đ. Baraković, vil. 216. Vidje ga mrtva crna i gruba kako vraga. I. Držić 157. Sva se iskubla, sva je krvava, danu s tega grubša nije. I. V. Bunić, mand. 10. A hćer grubu kada odati dobro išće. I. Ivanišević 174. Naj ljepšoj nevjesti pir čine kako i naj grubšoj. (Đ). Poslov. danič. 68. Babajka koji ļube sve svoje sine, ako i grube. J. Kavańin 208b. Lin u hodu, grub u licu, lud rilom. A. d. Bella, razgov. 143. Koliko se i od grube žene čuvati imamo. I. Đorđić, ben. 25. Veći i mańi, ljepši i grubši. B. Zuzeri 266. Vidiće se tada na livo gizdavih i ponosnije, a na desno grubih i poniznije. F. Lastrić, ned. 7. Bliže je gruba lijep neg gveroka slijep. (Z). Poslov. danič. 6. Lijep slijep, grub rug; zlo ono, huđe ovo. (Z). 55. Tko ima mjedi nije grub. (Z). 129. Kad zaručnik misli da rukuje jednu divicu, oli lipu, oli plemenitu, oli dobru, a on rukuje ockvrńenu, grubu, neplemenitu, oli zločudnu. Ant. Kadčić 433. Budalasti, grubi i pogrdni u tilu. M. Dobretić 303. Grbav ozad, grub osprijeda. N. Marči 60. Nije meni Lakezis, niti skrivila gruba Meduza. M. Katančić 56. Ma se Niko momče obrtaše: ‚Jadna Mara, činiš mi se gruba!‘ Ma li Mare ńemu odgovara: ‚Nit' sam mlada, ni odveće stara, nego moma od naj ļevšeg doba: kad su Turci Novi poharali, imala sam trideset godina, od tadar su trideset i sedam'. Nar. pjes. vuk. 1, 562. Osta cura gruba i krezuba. Nar. pjes. juk. 403. — *bb) o ļudskom tijelu (kipu, prilici), obrazu, licu, udu.* Ostane obraz grub. N. Naļešković 1, 342. Ne pokaže pokorniku grubšega obraza. Š. Budinić, ispr. 16. *(Višńi)* nigda dušu vrijednu u grub hip ne stavļa. D. Rańina 5a. Bio grube prilike, zlo obučen. 27a. Grubļega obraza ne rodi, mńu, mati. Đ. Baraković, jar. 78. Iz kosijera slike grube nos nezgromni na kļun pada. I. Gundulić 474. Obrazom grubijem i strahovitijem. I. Držić 164. *(Jid)* čini te brižnu blidu, grubši obraz da ti izhodi. I. Ivanišević 169. Nihovi grubi i strašni obrazi. A. d. Bella, razgov. 34. Tilesa nepravedni biće sasvim pogrdna i gruba. J. Filipović 1, 223b. A ona mi gruba lica hoće bit još ļuba? A. Kanizlić, rož. 31. Ukaza mu se divica licem postaranim i grubim. A. Kanižlić, utoč. 119. — Ako vidiš *(u snu)* da ti su ruke grube ali kaone, toj prilikuje štetu ali grijeh. Zborn. 134b. Čovik, koji ima lip obraz, zove se gizdav, ako će udo i imati koje grubo. F. Lastrić, od' 145. — *cc) o životińi.* Zvijeri grube. M. Vetranić 1, 134. Tako j' medvid grubi kada se okoti. Đ. Baraković, vil. 91. Prikaza se drugi pas crńi i grubši. I. Držić 216. Naj ljepša mojemuča gruba je. (D). Poslov. danič. 68. — *i o dijelu, udu životińskoga tijela.* Od prasca zle zube videći strahotne i grube. M. Vetranić 2, 141. — *dd) o neživoj stvari.* Bio sam dub od fijerle zelene, njegda lijep, njegda grub. M. Vetranić 2, 145. I trava je gruba nika. Đ. Baraković, jar. 24. Otok ovi od lijepa se grub učini. G. Palmotić 2, 75. I crna noć strašiva grubijem mrakom gdi se obstire. A. Vitaļić, ost. 162. Voće ni lipo ni grubo. I. J. P. Lučić, razg. 10. Što je došao oni vlah u gruboj robi? Nar. prip. vuk. 208. Dva se mrka povila oblaka, oba gruba i na kob jednaka. Osvetn. 5, 64. — *ee) o čemu umnom.* Zlamen na taj svit zadosti grub ima. Š. Menčetić 222. I razlicijeh jošter ptica od plemena lijepa i gruba. J. Palmotić 316. — *ff) uopće, uz* stvar, *ili u sredńem rodu bez supstantiva, ili s kojom zamjenicom sredńega roda.* U riječeh ńegovijeh stvari grube ukrotio je (‚in verbis suis monstra placavit'). N. Rańina 215b. ecclesiastic. 45, 2. Ne vidjeh grubšu stvar ner bješe moj obraz. M. Vetranić 2, 141. Ne može ikadar namislit ļudska svijes od žene grubšu stvar, koja no stara jes. F. Lukarević 89. U ruho naj lipše obuci grubu stvar, nikako bit lipa ne može nikadar. D. Rańina 106b. Satirić sam čudno prist'o, stvari u mene grube nije. I. Gundulić 136. — Ča naprid u dubļe mâ pamet zahodi sve gore i grubļe u paklu nahodi. Đ. Baraković, vil. 305. — A čto no samo sobom jest lipo, u čto hoć' da obučeš, grubo sa svim biti ne more. H. Lučić 185. Što je grubo, lijepo se zvati ne može. (Z). Poslov. danič. 122. Na svitu nije se narodilo išto grubije i poganije od gubavca. Đ. Rapić 100. — *gg) o onome što je neugodno ne vidu nego kojemu drugom tjelesnom osjećańu.* Od tolikoj gruba smrada. Zborn. 7b. Što no je gruba stvar ušima slišati, nije trijebi toj nigdar u pisma slagati. N. Naļešković 2, 122. Činaše se gruba veoma po sve kraje treska i vika. G. Palmotić 3, 21b. — *hh) u širem smislu, o onome što je neugodno ne samo tjelesnom osjećańu nego i umu.* Bez kojegodi feste ili lijepe ili grube. M. Držić 242. I lijepa komedija kazat vam se će gruba. 244. Bihu sańe grube. Đ. Baraković, vil. 61. — *b) u metaforičkom smislu, o duši i o čeļadetu s obzirom samo na dušu.* Človik učini se grubļi od skota po grisih. Transit. 270. Kano spovijeda s. Grgur papa od jedne sjene grube i gnusne od jednoga lupeža. M. Orbin 120. Pokli sebe u ad klade, i grješnike sobom grabļe.

J. Kavańin 447a. Čini dušu službenicu djavaosku, čini je grubu i grdnu. I. A. Nenadić, nauk. 166. Duša ostaje grubļa nego jedno mrtvo tilo. I. J. P. Lučić, doct. 1. Duše grube i nakazne brez uresa milosti Božje. razg. 73. Grstni i grubi grišniče. Đ. Rapić 102. — *c) preneseno, u moralnom smislu, kao zao, ali obično ujedno kao i gadan, sramotan, nepristojan, vidi i d). aa) naznačuje kao zlo ńešto (djelo, misao, ćud, običaj, nauku itd.) što po sebi nije zlo.* U mnogo lipo složenih besidah grube nauke ka *(knjiga)* uzdrži. H. Lucić 185. On človik, koji drugoga himbenim naukom, z grubimi nesramnimi besedami navede i obrati od prave vere na krivu. Postila. 1a. Koli je gruba ćud lijepu stvar sakrivat. Đ. Ranina 7a. Grub pitam dobitak. M. Bunić 72. Koji drži tijelo svoje čisto od gruba i nepoštena činenja. M. Divković, bes. 112b. Budi grubijeh misli jako i krepko odagnanje. nauk. 103a. Prognanje od grubijeh misli. B. Kašić, zrc. 169. Sve raskoše svjetovne ili su grube ili su tašte. nasl. 83. Ta je grube ćudi. Đ. Baraković, jar. 27. Čutjet u svomu tijelu taka gruba pokrenutja. I. Držić 113. S odlukom grubom. 166. Bježat veoma od zle i grube običaji. 227. Da mu nije bojno diko potamnila gruba osveta. Ġ. Palmotić 2, 520. Nerazložne misli grube, koje leže u čoviku, vječnu dušu more i gube. 3, 31ab. Grubo djelo ‚turpiter factum, foedum facinus, res turpis'. J. Mikaļa, rječ. 124a. Naslađivat se grubijem mislima. Misli. 29. — *i uopće uz* stvar (*i* riječ *u starijem smislu), ili uz zamjenicu sredńega roda.* Govori i čini grube riječi. Zborn. 10b. Pril. jag. ark. 9, 74. Zašto je gruba stvar da leži bez straže ovako gospodar. N. Naļošković 1, 203. Ako si pogledao kojegod stvari grube i nepoštene. B. Kašić, zrc. 64. Premda ova *(stvar)* nije od sebe gruba ni potičiva na bludnost. Ant. Kadčić 523. — Ništa nî grubļe nego kar meu redovnici. Nauk brn. 20b. Ovo je vele grubo prid svijetom. M. Divković, nauk. 16b. Ako se čuju oskvrńeni od griha smrtnoga (što je u redovniku, a navlastito u pastiru od duš prigrubo). M. Bijanković 25. Koji pazi na pošteńe ništa grubo i nepošteno ne diluje. B. Leaković, nauk. 476. — *bb) o čemu što je zlo po selu, n. p. o grijehu.* Radi druzijeh grupšijeh grijeha ozloglasen. B. Kašić, zrc. 95. Svjedočiše dugo smjenstvo gruba grijeha i opaka. J. Kavańin 61a. I grijeh grubi i grijeh mnogi gore bije. 430a. Grijehe tamne i grube ne drž' u spomeni. I. Đorđić, salt. 271. Gospodin prašta grešniku naj veće i naj grubše grijehe. Đ. Bašić 323. Čini se *(grih)* težji i grubļi. Ant. Kadčić 184. — Od grube službe grihovne. Naručn. 55b. — Koliko je nepristojna i gruba ova opačina. B Kašić, rit. 293. Gruba bo je opačina bit slijep za sebe. S. Rosa 78b. — Zato u većoj ona staše gruba bluda pogibili. A. Vitaļić, ost. 43. Solin veli pade s nemilošće, s gruba bluda. J. Kavańin 248a. — S neskladnosti bijesne i grube. Ġ. Palmotić 2, 3. Nepristojnost vele gruba. M. Bijanković 79. — Ona toli grubu i priku učinila jes sramotu. Ġ. Palmotić 1, 385. — *d) također u moralnom smislu, ali posve kao gadan, sramotan, nepristojan.* Ter grubše nije ništor nor človjek pjan. M. Votranić 1, 10. Jeli ka grubša stvar na sviti neg starca bes srama viditi? M. Držić 101. Gdi su veće s grubijem bijegom odmetnici ludi u smeći prid čestitijem vernijem stijegom obratili sasma pleći. Ġ. Palmotić 3, 178b. U gruboj smeći od smrti se pripadahu. 3, 228b. Što je grubije od pijane žene? Đ. Rapić 267. — *često o nepristojnijem riječima.* Nu joj riječ ne smjesmo grubu rijet od srama. N. Naļešković 1, 231. Grube riječi govori. M. Držić 170. Govorio jest rêči grube, bludne. Š. Budinić, sum. 37b. Ako si govorio riječi... grube. B. Kašić, zrc. 65. Jeli govorilo grube riječi. Đ. Bašić 322. — *e) prema značenima kod c) i d), u jednom primjeru znači: kriv, dužan.* Ako kadgod tko zabludi, nije s toga crkva gruba. J. Kavańin 380b. — *f) u prenesenom smislu, o riječima i načinu kojijem se drugi vrijeđa. premda je ovo slično značeńu kod* a, *ne treba ga s onijem pomiješati.* Psovati i reći druzimi riječi grube veoma suproć časti, grijeh je. A. Komulović 20. Za ļubav Božiju i za svoje spasenje ni grube riječi neće dobrovoļno podnijeti. M. Divković, bes. 342a. Pačo ne ostah za osvetit tej prikore sasma grube. I. Gundulić 292. Ki mu malo prvo biše rekal vele grube psosti. P. Radovčić, nač. 177. Zovući ga s jednimi grubimi ričmi luda i smamna. 456. U grube psovke prike grubo su se prominili. A. Vitaļić, ost. 269. Zavjet daste, al' ga ne držaste, s tog vas istor gone tužbe grube. Osvetn. 4, 56. Na te riječi grube i smione smrknule se na junaku vede. 7, 30. — Gruba ruga glas prostiru. A. Vitaļić, ost. 109. — *u Dubrovniku se govori:* govoriti s grubijem načinom, imat grub način *(možebiti prema tal.* brutte maniere). P. Budmani. — *amo spada i ovaj primjer:* Ubozim ne htiše ukazat obraz grub. Đ. Baraković, vil. 6. — *g) u prenesenom smislu, uopće neugodan, nemio, štetan, strašan (u prvijem primjerima možebiti i sramotan).* Umrijeh vele grubom i pogrdnom smrtju. M. Divković, bes. 47a. Dostojan je grube smrti. plač. 13. Život pridade na smrt naj grubšu. I. Ančić, ogl. 27. Promišļajuć naj grubiju smrt. svit. 20. — Grub poraz. F. Lukarević 42. Satrt ćeš grišnih zube od propasti ńihe grube. A. Vitaļić, ist. 15b. — I djelujuć sve za platu život vodi grub i tužan. Ġ. Palmotić 2, 498. Sve u grubomu bitju stoji. A. Vitaļić, ost. 268. — Spravļajući se svrhu ńe jedna gruba godina. I. Držić 161. — U ovome grubu vratolomju, šta je pustim gradom zavitlalo. Osvetn. 6, 28. — Grubom ranom uho desno robu oholu on osiječe. Ġ. Palmotić 3, 71a. — Zapovidi da oca ufate: il' ufate ili da pogube, da učine jednu od dvi grube. Nadod. 147.

2. *adv.* grûbo. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚turpiter'), *u Mikaļinu* (grubo, grdo ‚foede, turpe, turpiter, flagitiose'), *u Belinu* (‚turpiter' 150b), *u Bjelostjenčevu* (grubo, nepristalo ‚foede, turpe, turpiter', v. grdo), *u Stulićevu* (‚turpiter, deformiter, turpe, foede'). — *Komp.:* grûpšê, grûbļê, grûbijê *(vidi sprijeda).*

a. *vidi* 1, a. Car Tataran odgovori joj vrlo grubo i nepristojno, govoreći da ńezina očovina zaista jest u ńega, ali da joj je ne da. Vuk, nar. pjes. 3, 84. Da ih ne psuje onako grubo. Djelovod. prot. 86.

b. *vidi* 1, b. Noe svoju sramost odkrivši grubo spa. M. Marulić 47. Grubo je viditi redovnik sa svima dug jazik imiti. 108. Grubo ļubiti, dvoja su prikora. Ġ. Držić 420. Grubše je čut, da se je Zlatikum star vjerio neg Kamilo mlad. M. Držić 229. Ka se skrovno čine od teh, grubo jest i reći. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 82. paul. ephes. 5, 12. Kraļ Irud vele grubo i prigrubo, teško i priteško učini i sagriješi prid Bogom. M. Divković, bes. 103a. Vele grubo i pogrdno sami sobe osuđuju. nauk. 7b. Grubo ti si vas izrańon. plač. 58. I tako je vele grubo, da si ti toliko lin u ovijeh. B. Kašić, nasl. 59. Za jedan pjenez kadgod se grubo pravdaju ļudi. 100. Toj grubo stoji. M. Gazarović 107. Padu toliko grubo.

I. Držić 135. Veoma grubo bude *(grad)* pridobit od onoga, ki ne može zle požude pridobiti srca svoga. Ġ. Palmotić 2, 494. Grubo Petar i ledeno na riječ se ovu trese i ježi. 3, 76a. Kako grubo jest neskladno u jedan jezik govoriti. R. Gamańić A4b. Grubo je, da jedan Krštjanin otima se to učiniti. P. Radovčić, nač. 104. Koń dvojicu ne može nosit', i kad bi nosio, grubo je vidjet'. (D). Poslov. danič. 48. Kad ga vrijedjaš grubo dosti, kad mu ļubav neć' nositi. A. Vitaļić, ost. 4. U kô blato da ne bi se omrļali grubo odviše. J. Kavańin 356a. Riječca ‚morieris' grubo zveči na ušiju od mnozijeh. B. Zuzeri 377. Kruha, sira i vina, ako je grubo ušima, ali je dobro ustima. (Z). Poslov. danič. 51. Grubo, grdo, ružno. u hrvatskom primorju.

2. GRÛB, *m. gruboća. — Samo u narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Tvoja ti je mati starom ostarila, tvoja ti je ļubav grubom ogrubila. Jačke. 303.

GRUBA, *f. ime žensko, po svoj prilici ipokoristik, vidi i* 1. Grube. *— Od* XIV *do* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Grubi kraļici bosanskoj. Spom. sr. 1, 18. (1399). Kraļica Gruba. 2, 43. (1399). Gruba. M. Marulić 258. M. Držić 123. 190.

1. GRÛBAC, Grûpca, *m. ime muško. — Od* XIV *vijeka* (Grubьcь), *a između rječnika u Vukovu.* Sinь mu Grubьcь. Deč. hris. 21. 89. Grubьcь. S. Novaković, pom. 57. A sestrića Grubac-Osmanagu. Nar. pjes. vuk. 3, 216.

2. GRUBAC, grubca, *m. onaj koji je grub? — Na jednom mjestu* XVI *vijeka; može biti da je sam pisac ovu riječ izmislio radi slika.* Čin', človêkoļubac da premili sin tvoj grêha, ki jest grubac, obvaruje duh moj. Š. Budinić, sum. 25a.

GRÙBÂČ, Grubáča, *m. ime muško. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Grubačь). Grubačь Dabьčićь Ļuštičaninь. Spom. sr. 1, 48. (1403). Prêjedь Grubačemь dijakomь. Mon. serb. 299. (1420). Upisa Grubačь dijakь. 304. (1420). Po Grubaču Junakoviću. Spom. sr. 2, 93. (1436). *— U naše vrijeme i kao prezime.* Šem. prav. 1878. 83.

GRUBÁČEVIĆ, *m. prezime po ocu Grubaču. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grubačevićь). Božidaru Grubačeviću. Mon. serb. 506. (1468). Grubačević. And. Kačić, kor. 454.

GRÙBAČIN GÂJ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Ļ. Stojanović.

GRÙBAHAN, grubàhna, *adj. dem.* grub. *— isporedi* grubašan. *— Akc. (u Dubrovniku) kaki je kod* grùbahan *onaki je u ostalijem padežima jednine muškoga i srednjega roda, osim instrumentala, u acc. sing. f., u nom. i acc. pl. za sva tri roda, i u cijeloj složenoj deklinaciji; u ostalijem je oblicima onaki kao što je kod* grubàhna. *u Vukovu je rječniku grješkom drukčije zabiļežen akc. — U Belinu rječniku* (‚turpiculus' 150b), *u Stulićevu* (‚turpiculus'), *u Vukovu:* grubàhan *(gdje stoji da se govori u Dubrovniku s dodatkom:* osobito se kaže za žene).

1. GRÙBAN, *m. ime muško. — Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Gruban. Deč. hris. 44. S. Novaković, pom. 57.

2. GRUBAN, grubna, *adj. vidi* grub. *— Od* XVIII *vijeka.* Od grubna stvorenja učinimo se lijepi. S. Margitić, ispov. 4. Da budu grubnom i sramotnom smrtju umoreni. M. Dobretić 232. Nezina lipota nebeska prihodi u grubnu ružnost, pristaje biti raj nebeskoga nasladenja. Đ. Rapić 50. Ti si grubno budalo. Jačke. 261. *— Komp.:* grùbnijî. Kako je koje dilo teže i grubnije. M. Dobretić 198.

GRÙBANA, *f. ime žensko. — Od prije našega vremena.* Grubana. S. Novaković, pom. 57. Grùbana, ime žensko ali samo u ovoj poslovici: ‚Dovde moje, dovde Grubanino'. ima i jedna pričica o tome kako je ova poslovica postala. Ļ. Stojanović.

GRUBANAC, Grubanca, *m. ime muško. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Grubanьcь). Grubanacь Hlapьčićь (I)moćaninь. Mon. serb. 219. (1391).

GRÙBANIN, *adj. koji pripada Grubani, vidi kod* Grubana.

GRUBANOVCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Grubanovьci', selima u Bitvi koja je car Lazar dao Ravanici bili su ‚hatari među Velojevci i među Grubanovci' (Sr. ļetop. 1847. 4, 54 *god.* 1381).

GRÙBANOVIĆ, *m. prezime po ocu Grubanu. — U naše vrijeme.* Toša Grubanović. Rat. 417.

GRUBAŠ, *m. ime muško. — Prije našega vremena.* Grubašь. S. Novaković, pom. 57.

GRÙBAŠAN, grubàšna, *adj. vidi* grubahan. *— U Stulićevu rječniku i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GRUBAV, *f. vidi* gruboća. *— U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Neće biti pomļiv oprati grubav od griha, koji grubi dušu. P. Posilović, nasl. 34a. I da će tebi postaviti u pamet sve raskuše i grubavi od tijela i grihe tilesne, koje ti jesi učinio. 120b. Tol'ka bo je grubav toga *(vraga).* J. Kavańin 411a. S straha muka da ovih mrzim grubav svih grjehovi. 445a.

1. GRÚBE, *f. vidi* Gruba, *uprav je hyp.* Grubana *ili kojega drugoga ovakoga imena ženskoga. — Akc. se mijeňa u voc.* Grûbe. *— U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Grubo lijepa ne gruba, oprosti mi. M. Držić 126.

2. GRUBE, *m. vidi* Grubeta.

GRUBEŃA, *m. ime muško. — U spomeniku* XII *vijeka ima samo adj.* Grubeńinь. Desislav, sinь Grubeńinь. Starine. 13, 207. (1185).

GRUBEŃIN, *adj. koji pripada Grubeńi, vidi* Grubeńa.

GRÙBEŠA, *m. ime muško. — Od* XIII *vijeka pisano* Grubeša *i* Grubêša; *u naše vrijeme glasi samo* Grubeša, *između rječnika u Vukovu* (Grubeša) *i u Daničićevu* (Grubeša *i* Grubješa). *a)* Grubêša *i* Grubješa. Grubêša peharьnikь. Mon. serb. 33. (1249). Pridoše Zrzь i Grubêša. 54. (1281). Grubješa. M. Držić 438. *— b)* Grubeša. Grubeša Gudulićь. Mon. serb. 39. (1253).

GRUBEŠIĆ, *m. prezime po ocu Grubeši. — Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grubešićь). Piro Grubešićь. Mon. serb. 117. (1345). Grubešić. Boca 5. — XIV *vijeka dolazi i s oblikom* Grubêšićь *(vidi* Grubeša, *isporedi i* Grubješević). Stanko Grubêšićь. Deč. hris. 21. 89.

GRÙBETA, *m. ime muško. — U Vukovu rječniku. — Od* XIV *do* XVII *vijeka (vidi* Rad. 16, 165) *dolazi s nominativom* Grube *(gen.* Grubete); *između rječnika u Daničićevu* (Grube, Grubete). Sь Grubetemь. Spom. sr. 2, 8. (1326). Dêdь imь Grube. Deč. hris. 37. Grube Bistetićь. Mon. serb. 150. (1351 *prepisano u naše vrijeme).*

GRÙBETIĆ, *m. prezime po ocu Grubeti. — Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grubetićь). Vladoje Grubetićь. Deč. hris. 53.

Brajenь Grubetićь. Glasnik. 15, 294. (1348?). Nikša Grubetićь. Mon. serb. 241. (1399). Prědь gospodina kneza Nikšu Grubetića. Spom. sr. 1, 106. (1411). Vlahuša Grubetićь. Mon. serb. 423. (1442). Dimko Grubetićь. 431. (1445). Grubetić. Boca 8.

GRÚBIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. *u Bačkoj.* V. Arsenijević. Stevo Grubić iz Sjovice. *u* Nar. pjes. kras. 1, IX. Petar Grubić. Rat. 320. Grubić. Boca. 19. 25.

GRUBÌJÂN, grubijána, *m. grub (vidi* grub, 1, a) *čovjek, ńem.* grobian. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* grûbijâne, grûbijâni. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u vojvodstvu. — i u hrvatskom primorju:* Grubijan, neotesanac, neuļudńak. u hrvatskom primorju.

GRUBIJÁNSTVO, *n. osobina onoga koji je grubijan. — Od* XVII *vijeka, u izmedu rječnika u Vukovu* (‚die grobheit' ‚rusticitas'). Grubijanstvom ļudma bi pokazivali se. Glasnik. II, 3, 28. (1695).

GRUBIJANŠTINA, *f. vidi* grubijanstvo. — *U Šulekovu rječniku:* ‚grobheit'.

GRUBIJAŠ, *m.* pogrdna riječ. Skoroteča. 1844. 249. — *vidi* grubijan.

1. GRUBÌNA, *f. vidi* gruboća *(i radi akcenta). — U jednoga pisca* XVII *vijeka (s konkretnijem značeńem: ono što je grubo), u izmedu rječnika u Stulićevu* (‚deformitas, turpitudo, foeditas'). I tako se dade na sve nečistoće i grubine. P. Posilović, nasl. 33a. I ostale sve grubine otiti će u dubine. 198b.

2. GRUBINA, *m. ime muško. — U dva latinska spomenika* XI *vijeka.* ‚Grubina'. Doc. hist. rač. 59. (1060). 99. (1075). — *vidi i* Grubinić.

GRUBINIĆ, *m. prezime po ocu Grubini. —* XIV *vijeka.* Bogoje Grubinićь. Deč. hris. 30.

GRÙBIŠA, *m. ime muško. — Od* XI *vijeka (naj prije u latinskijem spomenicima) a između rječnika u Vukovu.* ‚Tempore Grubise prioris'. Doc. hist. rač. 48. (1056). ‚Coram priore vestro Grubissa'. 50. Grubiša Veselković. Mon. croat. 133. (1487). Kraļ Grubiša i Dragiña. J. Kavańin 251a. Na 1115 vladao je u slovinskim državam kraļ Juro, koji bi svržen, i Grubiša ńegov sinovac za kraļa učińen. And. Kačić, kor. 420.

GRÙBIŠIĆ, *m. prezime po ocu Grubiši. — Od* XVI *vijeka (naj prije u komediji).* Draško Grubišić Krikranin mo(j) je otac. M. Držić 184. Grubišići na Makarskoj. And. Kačić, kor. 454. Paskal Grubišić. Norini 66. Grubišić. Schem. bosn. 1864. v. XXVII. J. Bogdanović. V. Arsenijević.

GRUBIŠNOPOĻE, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 80.

GRÚBITI, grûbîm, *impf.* deformare, *činiti da što (objekat) bude grubo (vidi* 1. grub, 1, b). *isporedi* 1. grditi. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grûbļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* grûbî, *u part. praet. pass.* grûbļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od* XV *vijeka, u između rječnika u Mikaļinu* (grubiti, gnusiti ‚deformo, foedo'), *u Belinu* (‚contemno' 268a), *u Stulićevu* (‚deformo aliquid reddere').

1. *aktivno.*

a. *sa značeńem kazanijem sprijeda, vidi* 1. grditi, 1, a. *a) u pravom smislu.* Ku *(ljepotu)* ona prije reda ne grubi napravom. F. Lukarević 53. Zubi hotio bi *(prasac)* život moj da dere i grubi. 299. — *b) u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Zli dobroga glas grube. M. Marulić 153. Još nije dobro svijet vidjela kagod lijepa djevojčica, počnu joj bez milosti ļudi iskat grubit tej ljeposti. F. Lukarević 249. Ni'e li zloba velja vaša, da gizdave tej ljeposti vi grubite s nemilosti? S. Bobaļević 229. Nemoj da plač gorko dilo sa svijem srcem ki te ļube, ni da ljepos tvoju grube plačem, suzam', cvilom cvile. Jedupka nezn. pjes. 236. Veli sveti Pavao: ‚Tko kurvarstvo čini u svoje tijelo sagrešuje'; to jest, svoje isto tijelo i poštenje grubi i pogrduje. M. Divković, bes. 44b. I blago i glavu boļe jest zgubiti ner li viru pravu nevirstvom grubiti. I. T. Mrnavić, osm. 165. Propni ovega i pogubi, uzmi život zlom grešniku, ki nepravijem djelim grubi ovu zemļu svu koliku. G. Palmotić 3, 77b. Neće biti pomļiv oprati grubav od griha, koji grubi dušu. P. Posilović, nasl. 34a. Kako su dvi vrste od griha, koje grde dušu, oblaćaju i grube. F. Lastrić, ned. 144.

b. contemnere, *prezirati, vidi* 1. grditi, 1, c. Ča t' je potribno uzdrži a ne grub'. M. Marulić 142. Samo Boga ļubi dikla sveta, a sva ina mrzi i grubi. I. V. Bunić, maud. 28. Ta je smrt Bogu vele mrska, ter ńegovu voļu grubi. P. B. Bakšić 224.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* Obraz svjetliji od sunca slinami se židejskijem grubi i pogrduje. M. Divković, bes. 358a.

b. *refleksivno. u jedinom primjeru stoji s dativom sa značeńem: činiti se prema kome grub, u prenesenom smislu kao odmetati se.* Uboštvo ću ļubit, posluh ter čistoću, svitu ću se grubit, tebe slidit hoću. M. Marulić 194.

GRUBJEŠEVIĆ, *m. prezime. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* And. Kačić, kor. 454.

GRÚBJETI, grúbîm, *imp. postajati grub (vidi* 1. grub, 1, b). — -je- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega ê, u zapadnom govoru stoji* i: grúbiti, *a u istočnom bi stajalo* e: grúbeti. *po južnom govoru običnije je* grúbļeti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (grubiti tko ‚deformem evadere'). Sunce i misec prid ńim grubi i svjetlost svoju gubi. M. Divković, kat. 128. Za kim i za koga skrbna dosad grubih. P. Vitezović, odil. 54. Isus sunce kô ne grubi. J. Kavańin 483b.

GRÙBĻAHAN, grubļàhna, *adj. vidi* grubahan. — *Samo u Stulićevu rječniku* (grubjahan).

GRUBOBRAZAN, grubobrazna, *adj. gruba obraza. — U Stulićevu rječniku:* v. grdobrazan. — *nepouzdano.*

GRUBÓĆA, *f.* deformitas, turpitudo; crassitudo, rusticitas, *osobina onoga što je grubo. — isporedi* grubota, grubina, grubost. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* grúboći, *u acc. sing.* grúboću, *u voc. sing.* grúboćo, *u nom., acc., voc. pl.* grúboće, *u gen. pl.* grubóćâ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gruboća, grdoba), *u Belinu* (‚deformitas' 150b. 673b), *u Bjelostjenčevu* (gruboća, grubota, nepristalnost ‚deformitas, foeditas, turpitudo', v. grdoba), *u Voltiģijinu* (‚bruttezza, sporchezza' ‚garstigkeit, schmutzigkeit'), *u Stulićevu* (v. grubina), *u Vukovu* (‚die grobheit' ‚rusticitas').

a. *vidi* 1. grub, 1, b. *a) u pravom smislu.* Dva dijavola pridoše paklena; crna i vele grda bjehu, koje gruboće nije ni bi je svi jezici mogli izreći. Zborn. 157b. Što li hoće tolika gruboća od lica čovječanskijeh rijet? M. Držić 240. Uskrsnuti će tjelesa svetijo bez nikakova pomańkanja, bez nikakove gruboće, bez nikakova razrušenja. M. Divković, bes. 399a. Pokriti kojugod gruboću

od obraza. B. Kašić, zrc. 110. Sva se ljepota obraća u toliku gruboću. M. Orbin 73. Ńe gruboća tolika je, takoga je hoda i čina, da bi pozno prava da je vukodlačka upirina. G. Palmotić 2, 60. Ako su koje *(prilike)* zlamenitom grubońom nepristojne. M. Bijanković 88. I pod nebom nitko neće moć izreći te gruboće. S. Margitić, ispov. 261. Da se u ńegovu kipu gruboće naći ne mogaše. And. Kačić, kor. 210. Očišćeni od svake gruboće puti. Grgur iz Vareša 125. Svjetloća svijetńakova boje odkriva gruboću crvićevu. M. Pavlinović, rad. 128. — *b) u prenesenom smislu.* Da odivši se nikom svitom od vridnosti ne upadeš u gruboću duše. Nauk brn. 11. Da procijeni gruboću i pogrdu od grijeha. M. Divković, nauk. 184b. Ako se počneš topiti radi gruboće duše tvoje. B. Kašić, is. 114. Nije veće gruboće nego li duša u grijehu. I. Držić 33. Koliko je velika gruboća duše grišne. P. Radovčić, ist. 176. Da bi ljudi poznavali gruboću od ovoga griha. S. Margitić, fal. 136. Koliko je veća gruboća duhovna od griha! F. Lastrić, test. ad. 14b. Svu gruboću duše promińujući u biloću pokornu. I. J. P. Lučić, razg. 138. Stavi grihe tvoje i promišljaj grubotju i pogrdu ńiovu. B. Leaković, gov. 79.

b. *vidi* 1. grub, a. — *u Vukovu rječniku.*

GRUBOĆSTVO, *n. vidi* gruboća. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

GRUBOJE, *m. ime muško. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku.* Gruboje. Mon. serb. 179. (1368).

GRUBOJEVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 291.

GRUBOR, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 67. J. Bogdanović.

GRUBOROVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 59. 74.

GRUBOST, *f. vidi* gruboća. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (grubos ‚deformitas' 150b), *u Stulićevu* (v. grubina), *u Daničićevu* (grubostь ‚rusticitas').

a. *vidi* 1. grub, 1, a. — *Na jednom mjestu u spomeniku* XIII *vijeka u kojemu je jezik pomiješan s crkvenijem.* Ašte čto budetь vь ńihь *(u kńigama)* pogrěšeno ili grubostiju ili nedoumênijemь mojego bezumija. Mon. serb. 84. (1234).

b. *vidi* 1. grub, 1, b. — *Od* XVI *vijeka.* Otajna grubosti. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 51b. paul. 2 cor. 4, 2. Ne bude tada *(u raju)* liposti ni grubosti telesne. Aleks. jag. star. 3, 313. Nijedna se nečistoća ne ima imenovati meu vami, ali ti grubost, ali ti ludo govorenje. M. Divković, bes. 129b. Prignuti na bludnost ali na grijeh puteni ili ti na prilične take grubosti. S. Matijević 14. Gledajući taku grubost, tko će učinit igdar ludost. P. Posilović, nasl. 199b. Vatra koje pepeo jest grubost. M. Radnić 361b. Kako će ostati zlamenja od rana brez grubosti. F. Lastrić, ned. 189. Telesa neće priuzeti grubost. J. Matović 109. Čistimo svako ockvrńene i grubost grijeha. 125.

GRUBÒTA, *f. vidi* gruboća *(i radi akcenta). — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚deformitas'), *u Bjelostjenčevu (kod* gruboća), *u Voltiǵijinu* (‚bruttezza, turpezza' ‚garstigkeit, schmutzigkeit'), *u Stulićevu* (v. grubina). Plačnije grubote ni takmene meni. M. Marulić 187. Gdi bi odsičen nos, tada grede naj pri za ranu po zakonu libar 7 (?), a za ogrubljenje obraza tolikoje neka je libar 100. i tako se ima razumiti oda svakoga uda, ako bi bila grubota i rana. Stat. poļ. ark. 5, 253. Da suprotivnici i neprijateļi slova Božjega ne budu mogli po istini ko zlo ili grubotu ot ńih govoriti. Postila. 01b. Vsake vrste grubote, sablazni, šćete. Š. Budinić, sum. 120b. Dobivaju žitak s nečistive grubote i bludnoga živļenja tujega. 130a. Cića grubote duše grišne. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1708. 35. Sin Božji ni bi porodjen grubotom pohotinja. ist. 13. Kada od ogńa vaše svete ļubavi biti će očištena ova duša moja od nečistije ockvrńa i tolikije svojije grubota? P. Posilović, nasl. 186b. Tvu grubotu s grijeha tvoga ja podnijeti nijesam htio. A. Vitaļić, ost. 141. Oprati grubotu grihov. F. Parčić 50. S ovim pokazati mu ima grubotu griha. Ant. Kadčić 245. Cića svih imenovanih nemoći i grubota. 403. Nitko nije dužan odkriti svoju grubotu. 517. Nemoć koja daje grubotu života. M. Dragićević 49.

GRÛBOVAC, Grûbôvca, *m. vrelo u Lici.* J. Bogdanović.

GRUČAST, *m.* debeo čovjek, a nespodoban. Barilović. D. Trsteńak.

GRUČENIK, *m. zaselak u Dalmaciji u kotaru makaranskom.* Repert. dalm. 1888. 66.

GRUČIN, *m. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Gručinь. S. Novaković, pom. 130.

GRÙĆKA, *f. žensko čeļade s Grude (u Konavlima). — Postaje od osnove* grud *nastavkom* jka: dj *mijeńa se na* đ, *a ovo ispred* k *glasi* ć. *u Dubrovniku se ovo opet mijeńa na* j (P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 159 *br.* 29): Grujka.

1. GRÙDA, *f.* gleba, *vrpica, komad, kad se što mekano, kao n. p. sir, snijeg, zemļa, složi zajedno, ali kako mu drago i ne u kojem osobitom obličju. — isporedi* grudva, grudva, grumen, grun. — *Akc. je u gen. pl.* grûdâ. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gruda, *rus.* груда, *češ.* hruda, *poļ.* gruda. — *Radi postańa isporedi lit.* grudas, *zrno, staroizl.* graut, *stvńem.* gruzzi, *kaša, bungur, stvńem.* grioz, *anglosaks.* griot, *pijesak. — Između rječnika u Vrančićevu* (‚gleba'), *u Mikaļinu* (gruda, grumen zemļe ‚glebba, cespes'), *u Bjelostjenčevu* (‚gleba, gleba terrae, frustum terrae'. 2. gruda zelena ‚cespes'. 3. gruda soli ‚grumus salis'), *u Jambrešićevu* (‚gleba'; gruda zelena ‚cespes'), *u Voltiǵijinu* (‚zolla, gleba' ‚erdschölle'), *u Stulićevu* (‚gleba, cespes'), *u Vukovu:* 1. gruda sira (odmah kad se izvadi iz surutke dok se isiječe i posoli) ‚der klumpen' ‚gleba'. 2. gruda snijega ‚der schneeball' ‚glebula nivis', cf. grudica. *a) u pravom smislu. gruda sira (vidi u Vukovu rječniku).* Vi na voļu vazda imate grude sira, masla, mlika. D. Rańina 51a. Volij' su ti kokoš ali jaje nego ovna ali grudu sira. P. Petrović, gor. vijen. 65. Gruda sira. M. Đ. Milićević, zim. več. 250. *tako je i u ovijem primjerima gdje se izrijekom ne kaže* sira: Neka svak obira masaoca i grude. M. Vetranić 2, 252. Da peču ukrala ne budem od gruda. N. Naļeśković 1, 259. Ovdi će bit i sirca i grude, što ćemo priložit, da ljepša čas bude. M. Držić 441. Šiļaću ti grude i jagańce. Ogled. sr. 135. — *snijega.* Sniga grudo bila. M. Gazarović 133b. Crn ti obraz bio kao gruda snega! Nar. pjes. vuk. 1, 109. Kako s' topi ona gruda snijega. 402. Kako kopni ona gruda snežana. 403. Podignu se momci po sokaci grudati se grudam od snijega, ubace mi jednu grudu sn'jega. Nar. pjes. kras. 1, 12. — *zemļe.* Jer dok lemeš isprivraća grude. J. S. Reļković 22. Hiti grudu zemļe na me. Jačko. 117. Grude zemļane. Đ. Daničić, jov. 7, 5. — *ćega drugoga.* Jelici sestrici neg tri grude

voska. Jačke. 152. Ne bi iznijeli onu grudu tuča *(zrono)*. S. Ļubiša, prip. 194. Donesite grudu suhih smokava. Đ. Daničić, 2car. 20, 7. Dvjesta gruda suhih smokava. 1sam. 25, 18. — *b) ime mjestima (vidi i* Grude). *aa) u Dalmaciji. aaa) selo u kotaru dubrovačkom (u Konavlima).* Repert. dalm. 1888. 88. — *bbb) zaselak u kotaru korčulanskom u Ratu.* 43. — *ccc) zaselak u kotaru dubrovačkom na otoku Koločepu.* 83. — *ddd) zaselak a kotaru dubrovačkom u Postraću.* 85. — *bb) mjesto u Crnoj Gori.* Podgorice i Zete prostrane, i s ńim Grude brdo ubojito. Ogled. sr. 475. Podu u Grudu. S. Ļubiša, prič. 46. — *cc) planina u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 577. — *c) ime žensko.* — *u naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević. *može biti da dolazi i prije našega vremena (ako nije ime muško, vidi* 3. Gruda). Grnda. S. Novaković, pom. 57. — *radi postaća vidi:* Gruda, nadimak ženskom djetetu koje je bijelo kao gruda snijega. ‚Ne znam, kud mi je Gruda pristala, sad je tu bila s djecom'. u Dobroselu. M. Medić. — *d) ime ovci, koja je bijela kao snijeg. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

2. GRŪDA, *f.* sternum, *kost sred prsi, gdje se sastaju rebra.* — *na Braču.* V. Tomić. A. Ostojić.

3. GRUDA, *m. prezime (ili ime muško?).* — *U naše vrijeme (ali kao ime muško možebiti i prije našega vremena, vidi* 1. gruda, *c)).* Do samoga Grude barjaktara. Nar. pjes. vuk. 4, 365. Na torinu Grude Omer-age. 4, 420. Omer Gruda su tri svoja sina. 4, 430. Tri stotine Grude Krajičnoga. Ogled. sr. 459. A za Begom Gruda barjaktare. 459.

GRUDAC, Gruca, *m. zaselak u Dalmaciji na otoku Hvaru.* Repert. dalm. 1888. 60.

1. GRUDAN, grudna, *adj. koji pripada grudima.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Grudni, zool. ‚brust- (im zus.)'; grudna dupļa, (prsje), ‚brusthöhle', tal. ‚cavità di toraco'; grudna kost, ‚brustbein, brustknochen', tal. ‚sterno'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Grudne peraje ‚pinnae pectorales'. J. Pančić, rib. 160.

2. GRUDAN, *m.* ime prsatu konu. u Dobroselu. M. Medić. *i kao prezime.* J. Bogdanović.

3. GRUDAN, grudna, *m.* december, *decembar.* — *U Hrvatskoj od prošloga vijeka.* — *Samo u rječnicima (u svijem s kajkavskijem oblikom* gruden): *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Volgijinu, u Stulićevu.*

GRŪDÂŃE, *n. djelo kojijem se ko gruda.* — *U Vukovu rječniku.*

GRUDARICA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena: ne znam, jeli gruda (sira), ili je žensko čeļade što siri.* Jes' izišlo na stan stanarice? sire li nam meko grudarice? Nar. pjes. stojad. 2, 106.

GRUDAST, *adj. koji je pun gruda (n. p. zemļa).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚globosus', *i u Stulićevu:* ‚globosus'.

GRUDAŠ, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* Sr. nov. 1879. 176.

GRUDAŠEVIĆ, *m. prezime.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Grudašovičь 3, 581). Hrana Grudaševičь. Glasnik. 15, 294. (1348?).

GRŪDATI SE, grūdâm se, *impf. igrati se bacajući se jedno na drugo grudama snijega.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* grūdâ). — *U naše vrijeme, a izmedu rječnika u Vukovu.* Zimi bi se grudale đevojke, probace mi po grudu snijega. Nar. pjes. vuk. 2, 377. Podignu se momci po sokaci grudati se grudam od snijega. Nar. pjes. kras. 1, 12.

GRUDAV, *adj. vidi* grudast. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRŪDE, *f. pl. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 244. — *b) zaselak u Dalmaciji u kotaru imoskom.* Repert. dalm. 1888. 50. — *c) arnautsko pleme blizu Crne Gore.* — *u Vukovu rječniku.*

GRUDEŠ, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 383.

GRŪDEŠA, *f. ime kozi. u Dobroselu.* M. Medić. — *isporedi* 1. gruda, *d).*

GRŪDI, *f. pl. prsi; po zapadnijem krajevima samo u domaće životińe što se koļe, osobito u govečeta.* — *Akc. se mijeńa u gen.* grúdî, *i u dat., instr., loc.* grúdima. — *Riječ je praslavenska* (grondь), *isporedi rus.* грудь, *češ.* hrudi, *poļ.* grędzi. — *U nekijeh pisaca našega vremena acc je* grude, *kao da je muškoga roda, vidi kod a).* — *Između rječnika u Mikaļinu* (grudi, prsi ‚pectus'), *u Bjelostjenčevu* (grudi, prsi ‚pectus, thorax, thoracia'), *u Jambrešićevu* (‚pectus'), *u Stulićevu* (‚pectus bovillum' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (vide prsi), *u Daničićevu* (‚pectus'). *a) u čeļadeta.* Pobolitь grudьmi. Lesekörn. šaf. 129. Do grudej. Glasnik. 11, 88. Te se gospe zagledale u moje bele grude. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 1. A ti putnik ne išće mu ine, no se bije u široke grudi. Osvetn. 2, 22. Al' su vrele u junaka grudi. 2, 44. A mesne će zaboliti ļude, kad im ļut nož zarone u grude. 2, 129. Moje grudi moji miri hudi. 3, 7. A Arapa sa kobile svali, pa ga dernu bavanom u grude. 3, 141. Jer ga skoro hitilo se vlaše, niže grudi kud se pasom paše. 4, 39. Pa ga svijest ujede za grude. 5, 44. — *b) u životińe.* Iskat' grudi u zadńem kvartijeru. (D). Poslov. danič. 33. Donio bih ja i plećku i grudi, ali ne dadu ļudi (u pripovijeci). Vuk, rječ. *kod* grudi. Tako ćeš osvetiti grudi od žrtve obrtane. Đ. Daničić, 2 mojs. 29, 27. U životińe su grudi, a u ļudi prsi (tako se drži po Dalmaciji). M. Pavlinović. — *c)* grudast brožuļak: ‚Na onim grudim bilo je pokopišće'. M. Pavlinović.

GRŪDICA, *f. dem.* 1. gruda. — *Između rječnika u Belinu* (‚caseus recens' 155b), *u Bjelostjenčevu* (‚glebula'), *u Stulićevu* (‚caseus recens; casei recentis frustulum; glebula'), *u Vukovu.* Tržak sam donio: kozlece, grudicu. M. Držić 49. Ovo ti na čas grudica, umijesi prjesnačić. 136.

GRUDIĆ, *m prezime.* — XIV *vijeka.* Božlinь Grudičь. Deč. hris. 79. — *I u jednoga pisca našega vremena.* Sa Živanom Grudićem. M. Đ. Milićević, zim. več. 276.

GRŪDINA, *f. augm.* 1. gruda. — *Dolazi s osobitijem značeńem (gomila). a) ime mjestu. u Daničićevu rječniku:* meda je katunu Pinušincima išla ‚na Grudinu' (Glasnik. 15, 294 *god.* 1348?). 3, 581. — *vidi i* Grudine. — *b)* gomila stijena. M. Pavlinović.

GRUDINE, *f. pl. staro grobļe u Broćnu u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 103.

GRUDITI, grudim, *impf. u Stulićevu rječniku:* 1. ‚glaciem in frusta secare, frangere'. 2. v. riti. — *nepouzdano.*

GRUDJA, *vidi* gruda.

GRŪDNÎK, grudníka, *m. vidi* grudńak. *u Banatu.* V. Arsenijević.

GRUDNIŠNIK, *m.* Althaea rosea L., *trandofiļ, crveni sļez.* — *U Stulićevu rječniku:* grudništnik, trava ‚malva hortensis', *i u Šulekovu imeniku:* Grudnišnik (iz rus. грудништникъ, malva), Althaea rosea L. (Visiani). 105.

1. GRÙDŃAČA, *f. ono prteno cjedilo u koje se sir iz surutke vadi, te se gruda načini.* — *u Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno.*

2. GRUDŃAČA, *f.* torba sa dvije uzice, ali su krajevi svake uzice utvrđeni za jedan gorńi i jedan dońi ugao, pa kad se torba zaturi na leđa, uzice se ukrste na grudima, te su ruke slobodne i teret se lakše podnosi. I. Pavlović.

GRÙDŃÁK, grudńáka, *m.* kožuh kao prsluk. u Banatu. V. Arsenijević. Grudńak, mali kožuh bez rukava. I. Kršńavi, list. 91. — *isporedi* grudnik.

GRUDŃANKA, *f.* Pulmonaria L., *neka biļka.* — *U Stulićevu rječniku:* trava liječna ‚pulmonaria gallica', *i iz ńega u Šulekovu imeniku:* Grudńanka, rus. грудница, грудника (Abutilon Avicennae), polmonaria gallica (Stulli), Pulmonaria L. 105.

GRUDOBRAN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1872. 540.

GRÙDSKÎ, *adj. koji pripada* Grudi, Grudama. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚von Grude') *s primjerom:* Šaban Đeka grudski vojevoda. Nar. pjes. vuk. 4, 115. — Grudsko vrelo, *ime vrelu u Hercegovini. (po zapadnom govoru)* Grudsko vrilo. Schem. herceg. 1873. 17.

GRÙDVA, *f. vidi* 1. gruda. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Nose grudve crne zemļe. D. Obradović, živ. 125. Uzme grudvu zemļe gdje bili da bili pa je preda kupcu rekavši: ‚Da je alal'. V. Bogišić, zborn. 425.

GRUĐA, *f. vidi* 1. gruda. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (pisano* grudja). Pod ńom grudja svaka u prah biva. J. S. Reļković 17. Ńemu vaļa da se sitno ore, jer iz grudja izrasti ne more. 79.

GRÙĐANIN, *m. čovjek s Grude (vidi* 1. gruda, *b) aa) aaa)), iz Grude (vidi* 1. gruda, *b) bb)).* — *plur.:* Grůđâni. — Gruđanin, čovjek s Grude (kod Dubrovnika). Đ. Daničić. — Gdje je bijahu Gruđani kradom poredili. S. Ļubiša, prič. 131. Vi ste, Gruđani, zgriješili. 135.

GRÙĐE, *n. coll.* 1. gruda. — *U naše vrijeme.* Žene nakašaju grude oranicom. V. Bogišić, zborn. 119.

GRUĐVA, *f. vidi* 1. gruda. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Stulićevu rječniku* (v. gvala). Srca su im postala kano gruđva leda. A. J. Knezović 127.

GRUG, *m. vidi* gruj. — *isporedi* gruh. Grug, gruh, v. ugor. Čas. čes. muz. 1854. 185.

1. GRÙH, *m.* kameńe sitno, stučeno. Dubašnica na Krku. — *vidi* 1. gruhati. — *Upotrebļava se i s osobitijem značeńem: kameńe stučeno, kojijem se posipļu puti, ceste.* Gruh, arch. ‚(strassenb.), knack, knacke', tal. ‚battuda', frc. ‚pierres cassées, pierraille', egl. ‚broken stones'; ‚gemüll', tal. ‚rottami'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. GRUH, *vidi* grug.

GRÙHÂČ, gruháča, *m. u Ļeskovcu (govori se* gruač). Grůâč, šļunak, belutak veličine jajeta, oraha pa i lešnika, te ńime lebari nabijaju svoje peći, da im boļe peku. M. Đurović.

GRŮHÂŃE, *n. djelo kojijem se grůhâ.* — *Između rječnika u Vukovu:* gruvańe *i* gruhańe. Turke iznenadi gruhańe topova s leđa. S. Ļubiša, prip. 83. A kad topi udunu gruhańe. Osvetn. 2, 122.

1. GRŮHATI, grůhâm, *impf. lupati, udarati s bukom.* — *perf.:* gruhnuti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* grůhajû, *u aor.* grůhah, *u ger. praes.* grůhajûći, *u ger. praet.* grůhâvši, *u part. praet. act.* grůhao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Riječ je onomatopejska, možebiti praslavenska, isporedi rus.* грухнуться, *pasti s lupom, malorus.* gruhnuty, *kloparati, grohotati, poļ.* gruchać, *gukati, bučati, zvečati,* gruchnąć, *udariti; isporedi i* grohotati, grohnuti. — *Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h, *mješte ovoga glasa čuje se* v: gruvati. — *U našemu je jeziku potvrđeno od* XVII *vijeka (vidi* 1, b), *a između rječnika u Stulićevu* (1. ‚siliqua spoliare'. 2. ‚percutere, pulsare'), *u Vukovu* (gruvati *i* gruhati, 1. ‚krachen wie die kanonen' ‚tono' *s primjerom:* Gruhaju topovi. 2. ‚schlagen mit krachen' ‚percutio cum sonitu' *s primjerom:* Šta gruhaš to dijete? 3. gruhati kukuruze, t. j. u čardaku na ļesi tući klipove maļem, da zrnevļe propada kroz ļesu, a okomci ostaju gore ‚abschlagen' ‚decutio', cf. objati. 4. gruhati ječam, kad hoće da se meļe. t. j. tući da bi se očistio od osja, cf. grušiti).

1. *prelazno.*

a. *aktivno. a) sa značeńem kazanijem sprijeda vidi u Vukovu rječniku. amo spada i ovaj primjer (bez objekta):* Vižo laje, koń kopitom gruha. Osvetn. 8, 8. — *b) s osobitijem značeńima. aa) mlatiti kukuruz, ječam, vidi u Vukovu rječniku.* Kod nas ječam urede prije nego ga u mlin pošaļu, a gruvaju ga još na guvnu kad su slamu izgrabili. ne gruvaju ga ļudi kakvim oruđem, nego okrenu końe ńekoliko puta po ńemu. u Dobroselu. M. Medić. Gruvati, kad końi na guvnu žito ubijaju da ga rastave od košuļica ili osja. A. Kuzmanić. nar. list. 1879. 98. — *bb) mijesiti kruh.* ‚Što ti radi mati?' ‚Gruva kruh'. *u Lici.* D. Trsteńak. — *cc) vidi* gruškati. Gruvati, ispirati rukama prańe. A. Kuzmanić. nar. list. 1879. 98. — *dd) gurati (laktom).* Drugu svoju laktom gruha *(baka):* ‚Gledaj drugo!' V. Došen 118[b]. Sergio ga laktom gruha, polagano tiho kaže, na oba mu šapļe uha, progovorit pripomaže. J. Krmpotić, kat. 28.

b. *sa* se, *refleksivno.* Plaču . . . gruhajući se u prse. M. Radnić 161[a].

2. *neprelazno, bučati, grmjeti (o topovima). vidi i u Vukovu rječniku.* A gruhaju trideset topovah. Nar. pjes. vuk. 5, 201. Kad zrna od topova gruhaju. S. Ļubiša, prip. 1. Počnu topovi da gruhaju s galije. 77. Al' topovi ne slušaju bubńa, već gruhaju kô gromovi sami. Osvetn. 2, 129. Biju topi, gruhaju lubarde. 3, 132.

2. GRÙHATI, grůhâm, *impf.* quassare, *drmati, stresati.* — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* grůhâ). — *Vaļa da je ista riječ što* 1. gruhati, *premda se razlikuje u značeńu i u akcentu.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku. a) prelazno.* ‚Ovi me koń, ova me karoca nemilo gruha'. — *b) neprelazno. ono što je kod a) objekat izriče se instrumentalom.* ‚Ne gruhaj tijem košicom, da se jaja ne razbiju'. ‚Gruhati orasima u vreći'. P. Budmani.

GRUHNUĆE, *n. djelo kojijem se gruhne.* — *U Stulićevu rječniku:* v. grušeńe.

GRŮHNUTI, grůhnêm, *pf.* 1. gruhati. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* grůhnû). — *Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara* h *ovo ispada:* grunuti. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* b, *b)), a između rječnika u Belinu* (‚cadere alta-

mente, cioè da luogo alto' ‚alte cadere'; ‚cader con furia' ‚ruo' 156a; ‚cader con impeto' ‚ruere' 156b), *u Stulićevu* (‚ruere'), *u Vukovu* (grunuti *i* gruhnuti, 1. ‚erkrachen' ‚concrepo'. 2. ‚mit krachen schlagen' ‚cum strepitu percutio' *s primjerom:* Gruhnuo ga u leđa. *u Vukovu rječniku, jamačno griješkom, stoji da je imperfektivni glagol).*

a. *prelazno, lupnuti, udariti s bukom. vidi u Vukovu rječniku.* Da ga protivnik ne grune. M. Pavlinović, razl. spis. 289.

b. *neprelazno. a) zabučati, zagrmjeti (o topovima).* S bijela Skadra gruhnuše lubarde. Osvetn. 3, 163. Gdje gruhnuše puške i lubarde. 7, 65. — *b) pasti s bukom, isporedi* grohnuti. Zid po sili pakljenoj jednijem mahom gruhnu. I. Đorđić, ben. 110. Čuše gromovito gruhnut pribivalište. 186. Grunuti iz visine ružno. V. Došen iv. Kad nad jamom drvo trune, kamo nego u ńu grune? 229b. — *c) proliti se (o suzama). po predašńemu značeńu (kod b)).* Starcu grunuše suze niz obraze. M. Đ. Milićević, let. več. 249. Iz oka joj grunuše suze. M. P. Šapčanin 1, 11. — *d) navaliti, udariti.* Stanko Golubov sa Ljubotińanima kao lav sa strane na Turke grune. Magaz. 1868. 81. Gdje gruhnuše čete niz sokake, a svirale zaglušiše mahle. Osvetn. 7, 86.

GRÛJ, *m.* Conger communis Cuv., *morska riba slična jegulji. — isporedi* grug, 2. gruh, 2. grum, ugor. — *Vaļa da je tuđa riječ (po svoj prilici od tal.* grongo). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu (gdje naj prije dolazi):* grûj ‚bronco, pesce senza scaglia di color e di forma simile all'anguilla (proprio de' bronchi del mare)' ‚congrus' 149b; grüj ‚grongo, pesce' ‚congrus' 359b; *u Bjelostjenčevu:* gruj, riba morska, ugor ‚congrus', v. grum; *u Voltiģijinu:* ‚bronco, grongo, pesce' ‚meeraal'; *u Stulićevu:* ‚congruus, conger'; *u Vukovu:* ‚der meeraal' ‚conger' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (u Vuka je krivo zabiļežen akc.:* grûj; *u Dubrovniku je onaki kako je zabiļežen sprijeda i kako je u Belinu rječniku)* Lovim omecem gruje i krńe. S. Ļubiša, prip. 266. Gruj, grongo. Progr. gimn. karl. 1878. 41. Gruj, grongo, v. ugor. Čas. čos. muz. 1854. 185. — *i jegulja se ovako gdje zove (?).* Gruj, Anguilla Vulgaris Flem. G. L. Faber 226.

GRÛJA, *m. vidi* Grujo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Grûjo. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je po istočnom govoru).* Gruja. S. Novaković, pom. 57. Šator peńo Novaković Gruja. Nar. pjes. vuk. 3, 34. Ražali se Novaković-Gruji. 3, 45.

GRUJAC, Grujca, *m. ime muško, dem.* Grujo. — *Prije našega vremena.* Grujaц. S. Novaković, pom. 57.

GRUJAN, *m. ime muško, vidi* Grujo. — *Prije našega vremena.* Grujaњ. S. Novaković, pom. 57.

GRUJANAC, Grujanca, *m. prezime. — U naše vrijeme* Rat. 176. 409.

GRÛJATI, grûjâm, *impf.* Voda gruja (šumi, kad naglo teče). U Lici. Đ. Trsteńak.

1. GRÛJICA, *f. ime mjestima. a) stijena u moru u Dalmaciji blizu otoka Premude.* Report. dalm. 1888. 149. — *b) mjesto u Platu (u župi blizu Dubrovniku).* P. Budmani.

2. GRÛJICA, *m. ime muško, dem.* Gruja. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Grujica. S. Novaković, pom. 57. Grujica Žeravica. And. Kačić, kor. 49. Kad to začu Starina Novače, on pogleda na Grujicu svoga, a Grujica ne šće ni na koga. 2, 476. S Radivojem dijete Grujica, sa Grujicom đeli Tatomire. 3, 10. — *I prezime u naše vrijeme.* Đ. Avramović 190.

GRÛJIČIĆ, *m prezime (po ocu Grujici). — U naše vrijeme.* A do Đoka Grujičiću Joko. Nar. pjes. vuk. 5, 411. Pantelijom Grujičićem. Glasnik. ii, 1, 102. (1808). Grujičić. Đ. Avramović 260. Rat. 134. 139.

GRÛJIČIN, *adj. koji pripada Grujici.* O gospodo, Grujičina ļubo! Nar. pjes. vuk. 3, 35. Hajdemo porobit mu kulu i odvesti Grujičinu ļubu. Nar. pjes. kras. 1, 27. — *I kao prezime.* I serdara Grujičina Joka. Nar. pjes. vuk. 5, 414. A na ime Grujičin Kezune. Ogl. sr. 471.

GRÚJIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Glasnik. ii, 1, 64. (1808). Đ. Avramović 187. 214. 258. 272. Nar. pjes. vuk. 2, 660 *(među prenumerantima).* Šom. prav. 1878. 21.

GRÚJIĆEV, *adj. koji pripada Grujiću.* Iznad Grujićeve ńive. Glasnik. ii, 1, 195. (1808).

GRÚJIN, *adj. koji pripada Gruji.* I Grujina nejaka Stevana, i Grujinu Maksimiju ļubu. Nar. pjes. vuk. 3, 39. Grujina kula Vrmǵa. M. Đ. Milićević, let. več. 41. — Grujina bara, izvor u Srbiji u okrugu podrinskom. Ļ. Stojanović. — Grujina Stijena, *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Zemļa na Grujinoj Steni. Sr. nov. 1871. 808. — Grujina Strana, *brijeg u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 141.

GRUJINAC, Grujinca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Ńiva u Grujincu. Sr. nov. 1863. 174. — *b) u okrugu krajinskom.* Ńiva u Grujincu. 1875. 252.

GRUJINICA, *f. Grujina žena.* Volem biti mlada Grujinica nego mlada terzi-bašinica: volem s Grujom po gori hoditi nego s Grkom po zelenoj svili. Nar. pjes. stojad. 1, 132.

GRUJINIĆ, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pa iskoči Grujiniću Tomo. Ogled. sr. 384.

GRÛJKA, *f. vidi* Grućka.

GRÚJO, *m. ime muško, uprav ipokoristik kojega imena od osnove* grub. — *isporedi* Gruja. — *Akc. se mijeńa u voc* Grûjo. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je po južnom govoru).* Grujo. S. Novaković, pom. 57. Glasnik. ii, 3, 71. 72. (1706—1707). Kuma kumi Debelić-Novaka, a prikumka Novaković-Gruja. Nar. pjes. vuk. 3, 5. Te ih dado čelebiji Gruju. 3, 22.

GRUJOVIĆ, *m. prezime po ocu Gruju. — U naše vrijeme.* Đ. Avramović 185. 225.

GRUJUŠKA, *f. i plur.:* grujuške, grebļica, kojom se žito u pržnici miješa, da tim žito na jednom kraju ne izgori. U Lici. Đ. Trsteńak.

GRUKA, *f. vidi* Crļena Gruka.

1. GRÛM, *m. vidi* grumen *(isporedi* kam, plam, pram *prema* kamen, plamen, pramen). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚gleba'). ‚Kako si?' ‚Ka' i grum zemļe'. Nar. posl. vuk. 127.

2. GRUM, *m. vidi* gruj. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (grum, riba morska ‚conger, congrus, congrum') *gdje naj prije dolazi* Grum, Conger vulgaris Cuv. *(u hrvatskom primorju)* G. L. Faber 226. *i u Šulekovu rječniku:* ‚aalschlango' ‚Muraena conger'.

GRUMAC, grumca, *m.* Grumac, Capparis rupestris Sm. (u Bakru). B. Šulek, im. 105. — *isporedi* kapara.

GRÚMAK, grúmka, *m. dem.* grum. — *Akc. se mijeńa u voc.* grûmče, grûmci, *i u gen. pl.* grûmâkâ. — *U naše vrijeme.* Dva grumka tamjana. V. Vrčević, niz. 204.

GRÚMČIĆ, *m. dem.* grumak. — *U naše vrijeme.* S pamukom i grumčićem tamjana. V. Vrčević, niz. 315.

GRUMÉČAK, gruméčka, *m. dem.* grumen. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić.

1. GRÙMÊN, grûmena, *m.* gleba, *vidi* 1. gruda, *od čega se razlikuje tijem, što se* grumen *češće kaže o čemu tvrdome (n. p.* grumen soli, šećera *itd. a i* zemļe). — *isporedi* grum, grun. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. (i gen. pl.* grûmênâ). — *Nejasna postańa: Miklošić misli da postaje od* gruda; *Matzenauer da je došlo od srlat.* gruminus, grumus; *ovo se i tijem potvrđuje što se pokazuje u više oblika:* grumen, grum, grun. — *Za množinu upotrebļava se često coll.* grumeńe *koje vidi.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (grumen zemļe, vidi gruda; grumen soli ‚grumus'), *u Belinu* (‚zolla, pezzo di terra' ‚gleba' 784b), *u Stulićevu* (‚gleba'), *u Vukovu* (n. p. soli, zemļe ‚der klumpen' ‚gleba'). Koja bi stvorena u grumen od soli. M. Vetranić 1, 173. Grumen od kala. 1, 176. Ofdi se utisne pet grumenof tamjana. Bernardin (1543) 63b. Potom toga blagoslovi pet grumeni tamńana. I. Bandulavić 111a. U grumenijeh vaļaju se u prilici kravošaca. J. Palmotić 411. Ne bi smio ńega zamijeniti za upingani grumen kala. J. Kavańin 32a. Kano grumen od zemļe. A. Kanižlić, uzr. 18. Bješe ona jedan grumen ogńa. S. Rosa 36a. Vrića smrada nepodnosna i grumen crvi. Ant. Kadčić 255. Zemļene grumene sitno razdrobiti. I. Jablanci 203. Grumen soli u zajimač meći. J. S. Reļković 408. Nekoliko grumenova tamńana. M. Đ. Milićević, jur. 17. Grumen sira, grumen cukra, grumen zemļe. *u Lici.* J. Bogdanović.

2. GRUMEN, *adj. grumenast.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kus sam kala grumenoga, blato, a zlato ne. J. Kavańin 403b.

GRUMENAC, grumenca, *m. dem.* grumen. — *U Stulićevu rječniku:* v. grumen.

GRUMENAK, grumenka, *m. dem.* grumen. — *U Stulićevu rječniku:* v. grumen.

GRUMENAST, *adj. pun grumeńa.* — *isporedi* grumeńast, grumenav, 2. grumen, grumenit, grumeniv. — *U Mikaļinu rječniku:* grumenasti, pun gruda ‚glebosus'; *u Belinu:* ‚pieno, abbondante di zolle' ‚glebosus' 784b; *u Stulićevu:* ‚glebosus'.

GRUMENAV, *adj. vidi* grumenast. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚glebosus'.

GRUMENČAC, grumenčca, *m. dem.* grumenak. *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GRUMENČAK, grumenčka, *m. dem.* grumenak. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jedan nevaļali od zemļe grumenčak. A. Kanižlić, uzr. 47.

GRUMÈNČIĆ, *m. dem.* grumenak. — *U Belinu rječniku* 184b, *u Stulićevu, u Vukovu.*

GRUMENIĆ, *m. dem.* grumen. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRUMENIT, *adj. vidi* grumenast. — *U Belinu rječniku* 784b *i u Stulićevu.*

GRUMENIV, *adj. vidi* grumenast. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRUMEŃAST, *adj. vidi* grumenast. — *U jednoga pisca našega vremena.* U pokožičnim se ćelijcama kadšto naslaže podosta grumeńaste materije. J. Pančić, bot. 19.

GRÙMÊŃE, *n. coll.* grumen. — *Stariji je oblik* grumenje. — *Postaje od* grumen, *kao* kameńe *od* kamen, prsteńe *od* prsten *itd.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (grumenje *kod* grumen) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (razbiti grumenje ‚occo' 518a), *u Vukovu.* S onim zemļenim grumeńem. I. Jablanci 192. Dakle ne potavnuju svitle zrake sunca kada i*(h)* pruža i udara blatno grumeńe ńiva? A. Tomiković, gov. 198.

GRUMÍČAK, grumíčka, *m. dem.* grumen *(uprav dem.* grumik, *ali za ovaj oblik nema potvrde).* — *Postaje od* grumen *kao* kamičak *od* kamen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* I baci tamo grumičak soli. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 38. Grumičak tamńana. slav. 28.

GRÙMIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. GRÛN, *m. vidi* grumen. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (grun, grumen, vidi gruda) *i u Stulićevu* (v. grumenčac). Život mi porazi kako cvijet grun leda kada ga ispraži. Š. Menčetić—G. Držić 482. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku:* grun soli, grun cukara, grun zemļe. P. Budmani.

2. GRUN, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Grunь. S. Novaković, pom. 57.

GRÙNA, *f.* draga, pola, kosa, greda (?). M. Pavlinović.

GRÚNAC, grúnca, *m. dem.* 1. grun. — *U Mikaļinu rječniku (kod* kusac) *i u Stulićevu.*

GRÚNAK, grúnka, *m. dem.* grun. — *U Stulićevu rječniku, i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GRÙNAT, *vidi* grunt.

GRUNČAC, grunčca, *m. dem.* grunak. — *U Stulićevu rječn ku. — nepouzdano.*

GRUNČEVAC, Grunčevca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Grunčevcu. Sr. nov. 1872. 590.

GRÚNČIĆ, *m. dem.* grunak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu.* Stane oberučke da miješa čorbu, kako bi se svaki grunčić *(otrova)* rastopio. S. Ļubiša, prip. 274.

GRUNDA, *f. vidi* gronda. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Spustiv grundu, strašne oči. M. Marulić 263. *mislim da ovako (kao acc. od* grunda) *treba shvatiti ovu riječ, a ne kao dat. od* grund *(ńem.* grund). *isporedi* grundast.

GRUNDAST, *adj. namršten, vidi* grunda. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Grundasto je tuj čelo. I. T. Mrnavić, osm. 146.

GRUNES, *m. ńekakvo voće? ili varivo? (granat? korun? ali ova zađńa riječ neće biti dosta stara).* — *Na jednom mjestu u basni ‚cara Gdunija i blaženoga Grozdija' (vidi* Gdunije *i* grožđe *pod e)) u rukopisu* XVII *vijeka u kojemu je jezik pomiješan s crkvenijem. može biti da je krivo napisano.* Kirь orahovca onogo klopotnika, i migdala žlьta ostronosca, i lešnika zlopištnago, grunesa slatka krušavca, fasula mlekopištna črnooka, i slanudkoša tvrьdožilokrêpiteļa... Starine. 2, 311.

GRUNOVIĆ, *m. prezime.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nadod. 72.

GRÙNT, *m.* fundus, praedium, *ńem.* grund, *zemļa, baština, imańe, dobro.* — *Po sjevernijem krajevima od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚fundus', v. baščina) *gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu* (‚fundus'), *u Stulićevu*

(‚fundamentum, fundus‘). Da se ne bi smeo usuditi niko bez znańa magistrata prodati kuću i vinograd, livadu i red vodenični i svakoga grunta zemļu. Glasn. II, 1, 33. (1808). Među nepokretnine spadaju: livade, ńive, vinogradi, pašńaci, šume, šļivici, voćńaci i zove se sve: ‚grunt‘ *(u gradiškoj i brodskoj pukovniji)*. V. Bogišić, zborn. 22. Svi ostali grunti i zdańa moraju se u knìgu uvesti. Zborn. zak. 1, 210.

GRÙNTÔVAN, grùntôvna, *adj. koji pripada gruntu. — U naše vrijeme kod pisaca.* Svakomu vlasniku, koji je u gruntovnicu unešen, izdaje se za dokaz ńegove svojine gruntovno pismo. Zborn. zak. 1, 216. Ima ju u jednom primjerku dostaviti gruntovnoj oblasti. 1, 224.

GRUNTOVNICA, *f. knìga u koju se bilježi, imańa (gruntovi) čija su. — U naše vrijeme kod pisaca.* Makar da mu je posjed unešen u gruntovnicu kao zadruga. Zbirk. zak. 1, 227.

GRUNTOVNIČAN, gruntovnična, *adj. vidi* gruntovnički. Svekolike prošńe za gruntovnično upisivańe ili brisańe stvarnih prava. Zborn. zak. 1853. 158.

GRUNTOVNIČKI, *adj. koji pripada gruntovnici, gruntovnicama. — isporedi* gruntovničan. Kojim se s toga dotični porezni i gruntovnički spisi imadu predati. Zbirk. zak. 1, 76.

GRUŃ, *m. vidi* gruj. *— U naše vrijeme kod sjevernijeh čakavaca.* Gruń, Conger Vulgaris Cuv. G. L. Faber 226.

GRÛŃE, *n. coll.* 1. grun. *— U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka sa starijim oblikom* grunje. Od krilatijeh kravosaca, iz kijeh kužni ogńi pište, u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 474. Za sjedilo sebi sbuba i umlati grunje otrovno i nemilo. J. Kavańin 414b.

GRUŃEVA MATI, *f.* Motella tricirrata Bl., *ńeka riba. — U naše vrijeme.* G. L. Faber 213.

GRUŃICA, *f. samo u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno* ‚talentum‘. *— Riječ vrlo nepouzdana.*

GRUPČA, *f. mjesto na otoku Krku.* — XV *vijeka (pisano* Grubča). Na Gaćcah (poli Dunače) v Grubči. Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

GRÙPKO, *m. ime muško. — Postaje od* grub *nastavkom* ъko. — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grubъko). Slugu našega, dijete ukućije Grupka ... po rečenomь Grupku ... Mon. serb. 329. (1423). Ja Grupko Dobrićevićь sluga vojevode Sandaļa. Spom. sr. 2, 69. (1423). Ja Grupko pisahь mojomь rukomь. Mon. serb. 359. (1436).

GRÙPKOVIĆ, *m. prezime po ocu Grupku. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grubьkovićь). Taj listь udahь po Radiču Grupkoviću. Spom. sr. 2, 103—104. (1443). Ja Radičь Grupkovićь upisahь po zapovedi gospodina vojevode Stipana. 111. (1447). Po ruke Radiča Grubkovića. Mon. serb. 506. (1468). Po knezu Radiču Grubkoviću. 508. 509. (1470). Vid Grubković. Mon. croat. 210. (1521). Schem. jadert. 1876. 52.

GRUPSKI, *adj.* Grad Grupski, *ńekakvo mjesto u hrvatskom primorju.* — XV *vijeka.* Kneza Turak-Mihala od Candrvpaval, držateļa Grada Grupskoga. Mon. croat. 179. (1500).

GRUPŠA, *m. ime muško. — Postaje od* grub *nastavkom* ьša. — XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grubьša). Grubьša. Mon. serb. 60. 62. Grubša 61. (1293—1302). Deč. hris. 52. 100.

GRUPŠIĆ, *m. prezime po ocu Grupši.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grubьšićь). Stanko Grubšićь. Mon. serb. 97. (1330). Kostadinь Grubšićь. Glasnik. 15, 295. (1348?).

GRUPŠIN, *adj. koji pripada Grupši. — U Daničićevu rječniku:* Grubъšinь, selu je Koretinu ‚u Topolьnici‘ išla međa ‚odь Grupšina jejevca‘ (Mon. serb. 565 *god.* 1322).

GRUSI, *m. pl. selo u Dalmaciji u kotaru zadarskom, tal.* Grue. Repert. dalm. 1888. 144.

GRUSIĆI, *m. pl. zaselak u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom (u Konavlima).* Repert. dalm. 1888. 88.

GRÙŠKAVICA, *f. rskavica. u Banatu.* V. Arsenijević.

1. GRUSTA, *f. djelo kojijem se grusti, grušteńe. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (1, 802b *kod* nausea). A za grustom porađa se i mriskoća i omraza. J. Kavańin 41a. Er Spljećane ne dostoje grustu. 154a.

2. GRUSTA, *f. mjesto (voda?) u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva preko Gruste. Sr. nov. 1868. 257.

GRUSTAN, grusna, *adj. kojemu se grusti; s kojega se grusti. — Postaje od osnove* grust *nastavkom* ьnъ; a(ь) *ostaje samo u nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je jednak s nominativom; u ostalijem oblicima* t *ispada između* s *i* n, *ali se nalazi pisano. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* grusten ‚molestus, gravis, odiosus, qui alicui officit, nec sinit eum quiescere‘) *i u Stulićevu (iz Bjelostjenčeva:* grusten, v. dosadiv).

a. *adj. a) kojemu se grusti, dosađuje.* Dobro čineći ne budimo grustni. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 46. paul. gal. 6, 9. *— b) s kojega se grusti, dosadan, gadan.* Grustne žabe, skakavice. J. Kavańin 536a. Kiselica ti ni grusna. Jačke. 266.

b. *adv.* grusno. *— U Bjelostjenčevu rječniku:* grustno ‚moleste, graviter, aegre‘.

GRUSTATI SE, grusta se, *impf. vidi* grustiti se, 2, b. *— Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Jer se umrit meni ne grusta za mojega Isukrsta. P. Hektorović (?) 127.

GRUSTÌNA, *f. osobina onoga što se grusti, vidi* grusta. *— Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Bit će im puna sitost bez grustine. J. Kavańin 514b.

GRUSTITI, grustim, *impf.* fastidire; taedere. *— isporedi* grstiti. *— -u- po Miklošiću ne postaje od ńegdašńega ą (isporedi stslov.* grąstъkъ, grąstokъ ‚saevus, molestus‘), *nego od* u, *isporedi stslov.* sъgrustiti se ‚aegre ferre‘ *(ali u ruskijem rukopisima), novoslov.* grusti se mi. *riječ je stara, isporedi i rus.* грустить, *žalosnu biti. — Nejasna postańa. Miklošić* (etym. wörterb.) *isporeduje lit.* grudžiu, grusti ‚stampfen; das gemüth durch ermahnung zu rühren suchen‘. *— Po zapadnijem krajevima.*

1. *aktivno. — rijetko. — isporedi* grstiti, 1.

a. *mrziti. a) prelazno. aa) s pravijem objektom u acc. — samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Bratoubojstvo Bog ki grusti. J. Kavańin 251a. Kosara ļubi mila pire drugo grusteć. 256b. I premda si dosle grustio moje zlobe neizrečene. 475b. *— bb) mješte objekta ima inf. — u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Zdvigni pamet moju pritisnutu grisi, i svu na nebeska mû žeļu zavisi, da bi okusivši slatkosti nebeske grustila misliti na stvari zemaļske. A. Georgiceo, nasl. 186. —

b) neprelazno; ono što je kod a) aa) objekat stoji u acc. s prijedlogom na. — *samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pravda 'e, da i on na te grusti. J. Kavańin 425a.

b. *biti mrsku, dosadnu, gadnu.* — *u jednom primjeru* XVII *vijeka, i u jednoga pisca* XVIII. *a) sa subjektom.* Goruća gvozda kus ne pali toliko, ni grusti oštar brus tarući po priko. Đ. Baraković, jar. 113. Grusti i meso ko se daje svakom' lako na prodaje. J. Kavańin 41a. — *i s dativom.* Svim nam gruste vlaški siri. J. Kavańin 21b. — *b) mješte subjekta ima inf.* A čas kratak grusti klečat, kamo li se u molbi uzječat. J. Kavańin 20a. Ne grusti li veoma vidit glave narav? 166b.

c. *s kauzalnijem značeńem prema* a, *dosađivati kome (objektu).* — *Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Štioca moga da ne grustim, neka ih ište daj da pustim. J. Kavańin 266a.

d. *s kauzalnijem značeńem prema* b, *činiti da što (objekat) bude mrsko, gadno.* — *Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Neka budu sej prikaze grustit svjetne sve obraze. J. Kavańin 493a.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. *groziti se, vidi* grstiti, 2, a. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* To se ona veće oholi, bježi, otima, grusti i jedi. J. Kavańin 38a. *i u naše vrijeme u Lici.* Kada se što neugodno pripovijeda, ili što neugodno i nesretno čuje, štono čovjeka od pete do glave potrese, reku: ‚Čojk se mora to slušajući uprav grustiti'. ‚Na takovo gadno delo mora se čojk grustiti'. J. Bogdanović.

b. *biti mrsku, dosađivati, grstiti se; s dativom.* — *Od* XV *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Vrančićevu* (‚taedet'), *u Bjelostjenčevu* (grusti mi se ‚taedet, piget me, pertaedeo, taedio afficior'; grusti se ‚taedet'), *u Jambrešićevu* (grusti mi se ‚taedet, piget'), *u Voltigijinu* (grustıti se, grusti se ‚rincrescere, rincresce' ‚leid thun'; grusti mi se ‚mi rincresce, sono pigro' ‚es ist mir verdrüsslich'), *u Stulićevu* (grustiti se komu ‚taedio corripi, afficī'). *a) sa subjektom.* — *u jednoga pisca* XVI *vijeka.* Komu grusti se i do omraze jest dobro dilovanje. Š. Budinić, ispr. 70. Kojemu se grusti i mrzi ov život. 71. — *b) mješte subjekta ima inf.* A da dugo molit tebi se ne grusti. M. Marulić 207. Priča govoriti: ‚I nam ti se grusti veće dni gubiti'. P. Hektorović 48. Da mu se ne grusti k ńim priti. Anton Dalm., nov. tešt. 186. act. ap. 9, 38. Sunce tako pripikaše, da puku poslušati kruto se grušćaše. F. Glavinić, cvit. 111b. Grusti mi se dost krat mnogo štit. A. Georgiceo, nasl. 7. Tada mu se grusti na svit dugḷe živit. 23. Mikula ḷubić ńe, ko ti se ne grusti, hoditi k Dunaju. Nar. pjes. istr. 2, 10. Nikola ḷubić moj, ne grusti ti se poć doli do Turčije? 2, 11. — *c) bez subjekta.* Nut' čuda velika, meni se ne grusti, makar me do vika plač i plam ne pusti. H. Lucić 207. Ako t' se ne grusti, što je toj, i nam rec'. P. Hektorović 10. Da nam se ne grusti, ali pojmo ali glumno besidimo. P. Zoranić 56a. Grusteći mu se dokle ona uzreste. F. Vrančić, živ. 81. Meni se ne grusti. Đ. Baraković, vil. 257. 'Ko ti se ne grusti, hodi ti k Dunaju. Nar. pjes. istr. 2, 10. ‚Dok samo pomislim, odma mi se grusti'. *(u Lici).* J. Bogdanović.

GRUSTIV, *adj. vidi* grustan, *b).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka. (Vragovi)* svi ḷiḷanska nose krila na ramenih ostra odviše, grustiva nas svih sgrozuju, bodeždiva probuzuju. J. Kavańin 410a.

GRÙŠAC, grúšca, *m.* kamenita so što se prodaje po Bosni. ‚Dajte mi soli grušca'. M. Medić.

GRÙŠALINA, *f. vidi* gruševina. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić. — *S osobitijem značeńem u sjevernoj Dalmaciji:* ugrušano mlijeko prvih dana kad žena rodi; i to se ne smije davati djetetu, nego treba dobaviti odrasliju djecu da posu. M. Pavlinović.

GRÙŠALINE, *f. pl. u Vukovu rječniku:* vrijeme na izmaku babina: došao na grušaline, reče se kao podsmijeha radi, cf. gruševina. — *isporedi* grušalina.

GRÙŠÂŃE, *n. djelo kojijem se što (mlijeko) gruša.* — *U Vukovu rječniku.*

GRÙŠATI SE, grùšâm se, *impf.* coagulari, *n. p. o mlijeku, kad se ono što je u ńem tvrdo (sir, maslo) skupi zajedno i odijeli od onoga što je žitko.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.:* grušámo, grušáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* grùšâ, *u part. praet. pass.* grùšân. — *Korijen* gruh *vaḷa da je isti što i kod* 1. *i* 2. gruhati. — *U Vukovu rječniku:* grušati se, gruša se, t. j. mlijeko ‚gerinnen' ‚coagulari'.

GRÙŠAVINA, *f. vidi* gruševina. — *U Vukovu rječniku:* 1. (u Dubrovniku) vido gruševina. 2. (u Grbḷu) jelo od jaja i mlijeka. — *po ovome u crnogorskoj pjesmi našega vremena u prenesenom, iperbolickom smislu (o smoždenijem ḷudskijem tjelesima):* Skoči Novo su sedam momaka, te obali s pećine kameńe na rańene i na mrtve Turke, učini se strašna grušavina. Nar. pjes. vuk. 5, 121.

GRUŠĆA, *vidi* grušta.

GRUŠĆE, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 240.

1. GRÙŠÊŃE, *n. djelo kojijem se grùšî (vidi* 1. grušiti). — *U Stulićevu rječniku:* ‚casus praeceps'.

2. GRÚŠÊŃE, *n. djelo kojijem se grûšî (vidi* 2. grušiti). — *U Vukovu rječniku.*

GRÙŠEVAC, Grùšêvca, *m. vidi* Kruševac. — *Prije našega vremena.* Gruševacь (grad). S. Novaković, pom. 130.

GRÙŠEVINA, *f. u Vukovu rječniku:* ugrušano slatko mlijeko koje se osobito pravi prvijeh dana kad se krava oteli. — *isporedi* grušavina, grušalina. — *Radi postańa vidi* grušati se.

GRÙŠIĆ, *m.*

a. *prezime.* — *U naše vrijeme.* Vuk, nar. pjes. 2, 654.

b. *selo u Srbiji u okrugu šabačkom.* K. Jovanović 175.

GRUŠINCI, *m. pl. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Grušinьci. S. Novaković, pom. 130.

1. GRÙŠITI, grùšîm, *impf. padati s bukom, vidi* gruhnuti, b, *b), s kojijem je istoga postańa.* — *U Belinu rječniku* (‚cader con impeto' ‚ruere' 156b) *i u Stulićevu* (‚cadere precipitosamente di cose grandi' ‚ruere' *s dodatkom da je riječ ruska).*

2. GRÚŠITI, grûšîm, *impf. u Vukovu rječniku:* 1. n. p. so, t. j. utući, ali da ne bude vrlo sitna ‚stossen' ‚tundo'. 2. ječam, kad hoće da se meḷe, cf. gruhati. — *Uprav je dem.* 1. gruhati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* grûšâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* grûšî, *u part. praet. pass.* grûšen.

GRÙŠKA, *f. žensko čeḷade iz Gruža.* P. Budmani.

GRÙŠKÂŃE, *n. djelo kojijem se gruška.* — *U Vukovu rječniku.*

GRÙŠKATI, grùškâm, *impf. u Vukovu rječniku:* n. p. košuḷu, perući je držeći jedan kraj

*

u rukama lupati doļe o kamen ili o dasku na čemu se pere. — *isporedi* 1. gruhati, 1, a, *b) cc).* — *Uprav je dem.* gruhati.

GRÛŠKÎ, *adj. koji pripada Gružu.* — *Od* XVIII *vijeka.* Prate se k'o gruški kumovi. (Z). Poslov. danič. 99. Povijest gruška. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 173. U gruškijem kućama. 199.

GRUŠTA, *f. grušteńe, dosada.* — *Od* XVI *vijeka, samo s čakavskijem oblikom* grušća, *a između rječnika u Vrančićevu* (grušća ‚taedium') *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu* (grušća ‚taedium, fastidium'), *u Jambrešićevu* (grušća ‚taedium'), *u Stulićevu (pisano* gruscja, v. dosada). Izradi grušće i linosti duševnoga dobra zapusti se dosti. A. Georgiceo, nasl. 39. Ni brez koje grušće ni bolesti koje možemo protegnut mi naše živļenje. 54.

GRUŠTEŃE, *n. djelo kojijem se što grusti.* — *Od* XVIII *vijeka (griješkom* grusteńe). Imamo linosti i grusteńu odoliti. A. Kanižlić, utoč. 380.

GRUZ, *m. samo u Stulićevu rječniku:* ‚casus praeceps'.

GRUZNUTI, gruznem, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* v. grušiti.

GRÛŽ, Grúža, *m. pristanište i varoš kod Dubrovnika, lat.* Gravosium, Gravosia, *tal.* Gravosa. — *Ake. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc.* — *Nejasna postaňa. po svoj je prilici tuđa riječ. jeli postala od osnove koja je u latinskoj i talijanskoj riječi? ili je od lat.* crux *(boļe od romanskoga oblika* cruce), *jer se i sad zove talijanski ne samo* Gravosa, *nego i* Santa Croce *(vidi i u Mikaļinu rječniku)? istina da se crkva od koje prima to ime ne zove* Križ *nego* Krst. *ako bi ovo bilo pravo postaňe, oblici bi latinski i talijanski postali od našega.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚Gravosium, portus Sanctae Crucis'), *u Belinu* (‚Gravosa o vero porto S. Croce nel Raguseo' ‚Gravosium' 358b), *u Vukovu, u Daničićevu* (Gružь). U Gružu. Mon. serb. 505. (1467). Eto sam poslao po ribu tja u Gruž. N. Naļoškovič 1, 285. Gruž nije za svakoga. (Z). Poslov. danič. 25. *vidi* Report. dalm. 1888. 86.

GRÛŽA, *f. voda i knežina u Srbiji u okrugu kragujevačkom, vidi* M. Đ. Milićević, srb. 227. — *Između rječnika u Vukovu* (1. voda u Srbiji u nahiji kragujevačkoj. 2. knežina oko te vode). Odmetnuše Gružu i Moravu. Nar. pjes. vuk. 4, 354.

GRUŽANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 386.

1. GRÙŽANIN, *m. čovjek iz Gruže.* — *plur.:* Grůžâni. — *U Vukovu rječniku.*

2. GRÚŽANIN, *m. čovjek iz Gruža.* — *plur.* Grúžani. Oj Gružani! amo na pomoć! M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 207.

GRÙŽANSKÎ, *adj. koji pripada Gruži ili Grůžânima.* — *U Vukovu rječniku.*

GRUŽJE, *n. vidi* Gruž. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Bel uzglasni ki iz Rima prista u Gružje. J. Kavańin 246a.

GRZA, *f. voda u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* M. Đ. Milićević, srb. 1092.

GRZIMJEH, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena (po istočnom govoru s o mj. južnoga* ijo). Grьzi mehь. S. Novaković, pom. 130.

GRZOVO, *n. seoce u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 26.

GRŽA, *f. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Grьža. S. Novaković, pom. 130.

GRŽAN, *m. ime muško, biće hyp.* Grgur. — XV *i* XVI *vijeka (vidi i* Gržanov). Ja pop Gržan. Mon. croat. 119. (1483). Gržan žakan Santic. 247. (1545). — *U naše vrijeme kao prezime u Lici.* J. Bogdanović.

GRŽANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.*

GRŽANOV, *adj. koji pripada Gržanu.* — XV *vijeka.* Tri vinogradi: prvi Jurčin, drugi Stipanov, treti Gržanov. Mon. croat. 81. (1445).

GRŽIČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 107.

GRŽIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVI *vijeka.* Pal Gržića sin. Mon. croat. 209. (1521). Gržić. Schem. bosn. 1864. XI. XXVII.

GRŽIN, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Jakova Gržina. Mon. croat. 166. (1497).

GÛ, *glas kojijem se zovu golubi (slično golubińemu glasu, isporedi* gukati, gugutati). — *U Stulićevu rječniku:* gugu ‚vox qua alliciuntur columbi'.

1. GUB, *m. labud, vidi* kuf. — *U Stulićevu rječniku* (‚olor') *s dodatkom da se nahodi u pisca Đorđića (?).* — *nepouzdano.*

2. GÛB, *m.* gobius, *vrsta ribe.* Đ. Kolombatović.

1. GÙBA, *f.* fungus, agaricum, spongia; lepra, porrigo; coccus, *naj starije je značeńe: izrastao, uopće što na čemu izraste te tako ono nagrđuje; po tome što biva na drvu ili na ļudskom tijelu, postaju tri glavna značeńa.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega ą.* — *Riječ je praslavenska* (gomba), *isporedi stslov.* gąba ‚spongia', *rus.* ryóa ‚fungus' *(u dijalektima), češ.* houba ‚spongia, fungus', *poļ.* gąbka, gębka ‚spongia', *a i lit.* gumbas, *izrastao.*

a. fungus, agaricum; spongia. — *značeńe praslavensko. a) gļiva, osobito na drvu.* — *između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚fungus, clavus, patella'), *u Jambrešićevu* (guba na drevu ‚fungus'), *u Stulićevu* (‚fungus arborum' *s dodatkom da je uzeto iz Habdeličeva).* Belu vunu i drьvenu gubu. Sredovj. ļek. jag. star. 13, 124. (XIV *ili* XV *vijek).* Rodilo kao guba (n. p. šļiva, kruška, jabuka) t. j. vrlo. Vuk, rječn. Jelova guba, Agaricus albus, raste i na deblu i na granama i na kvrgama stari jela. Đ. Popović, poznav. robe. 350. Guba, slov. goba, cslav. gąba (spongia), rus. ryóa (polyporus), češ. houba (fungus), poļ. gąbka, (agaricus piper), Polyporus Lam. (Sabļar). B. Šulek, im. 105. Guba hrastova (Sabļar). 105. Guba cerova, brezova, borova itd. Polyporus L. (Brlić). 485. — *b) vidi* trud, trut. — *po sjevernijem krajevima od* XVIII *vijeka.* Zapalivši gubu na luli. M. A. Roļković, sabr. 54. — *c)* spongia, *sunđer, spuga.* — *rijetko.* Skvašaj gubu morьsku. Sredovj. ļek. jag. star. 10, 107. Podade gubu punu octa. P. B. Bakšić 162. Gubom obriši kotao. P. Bolić, vinodj. 2, 439.

b. *bolest na koži. ovo je značeńe staro (vidi kod* gubavac), *ali nije praslavensko, u našem jeziku naj češće dolazi. a)* lepra, *strašna bolest (sad rijetka, ali prije, osobito srednjega vijeka, dosta česta) s koje ńeka mjesta na ļudskom tijelu otječu, koža se na nima suši i gńije, a gdjegdje se i cijela uda suše i otpadaju.* — *između rječnika u Vrančićevu* (‚lopra'), *u Mikaļinu* (guba, nemoć ‚elephantia, lepra'), *u Belinu* (‚lepra' 430a), *u Bjelostjenčeva* (guba, krasta, botog ‚lepra, elephantia, elephantiasis'), *u Jambrešićevu* (guba na telu ‚lopra, elophantia'), *u Voltigijinu* (‚lopra' ‚aussatz'), *u Stulićevu* (‚leprae'), *u Vukovu* (‚lopra').

aa) u pravom smislu. I tudje očišćena bi guba ńegova. Bernardin 17. matth. 8, 3. Marija gubu poražena. Naručn. 102b. O ženo manena, ti bi poražena od gub. Korizm. 56b. Guba ili prokaženje têlesno. Š. Budinić, sum. 87a. Očistjen bi od pogane gube. A. Gučetić, roz. jez. 134. Vele ružnom i grubom gubom ogubavjeti. M. Divković, bes. 256b. Veliki Konstantin cesar upade u beteg od gube. F. Glavinić, cvit. 430b. Bječva lijepa gube ne liječi. (D). Poslov. daničk. 6. Kako da bi jur oholo na ń *(obraz)* skočila gnusna guba. A. Vitaļić, ost. 135. Zašto ga od gube ozdravi. S. Margitić, fal. 80. Naman blaga pripun što' e, kad guba ńega cijepa? J. Kavańin 486a. Kako su u staromu zakonu misnici imali oblast suditi puk izraelski, i ozdravļati gube tilesne. J. Banovac, razg. 249. Ustrpjeni Job pokriven gubom od vrh glave do stupaja. Đ. Bašić 133. Vidi je punu gube, aliti gubavu svukoliku. And. Kačić, kor. 64. Koja na polak od gube izidena biše. 85. Guba, koja se drugda rašira na porod. Ant. Kadčić 403. Kada bludno grišiš, guba i šuga na te ne dolaze. Đ. Rapić 76. Tako gubom ne smrdio! Nar. posl. vuk. 297. Tako me guba ne jela! 298. Guba ga razgubala! Vuk, rječn. Guba otide s ńega, i osta čist. Vuk, mar. 1, 42. I odmah guba spade s ńega. luk. 5, 13. Kad je guba na čovjeku. Đ. Daničić, 3mojs. 13, 9. — *bb) u prenesenom, metaforičkom smislu. aaa) o grijehu, kao o duševnoj bolesti.* Znaju razumiti od gube do gube, to je od griha do griha. Naručn. 2b. Lêk protêvu vsakoj gubi grêha. Š. Budinić, sum. 142a. Grih jest grdobniji od svih gub. P. Radovčić, nač. 307. Pokora je lokva zdrava, ka od grijeha gubu liječi. J. Kavańin 63b. Grih jest guba naj nečistija. A. d. Bella, razgov. 37. Ma što zlamenuje duhovno guba nego grihe koji su guba i otrov duše? F. Lastrić, ned. 350. Očistiti dušu od nakazne gube grija. I. J. P. Lučić, razg. 37. Ama punan gube i lukavstva. P. Petrović, gor. vijen. 75. — *bbb) kao psovka čeļadetu.* Što ktijaše ona mala guba u mojoj kući? M. Držić 193. Nut' riječi od one gube, nut' grintavice! 412. Jere nisu jaci toliko tej gube koliko ih nici scińuju. I. T. Mrnavić, osm. 56. Miči se, gubo, dosta sam te pustio da laješ. S. Ļubiša, prip. 74. — *b)* porrigo, *kraste na glavi, isporedi* grinta. — *u rječnicima: u Mikaļinu* (guba, grinta, nemoć od glave ‚tigna' ‚alopecia, porrigo'), *u Belinu* (‚tigna, male che viene nella cotenna del capo, propriam. lepra' ‚porrigo' 731b), *u Bjelostjenčevu* (guba glavna, v. grinta), *u Voltiǵijinu* (‚tigna'). — *c) bolest na domaćijem životińama, isporedi* šuga. — *od* XVII *vijeka (vidi kod bb)). aa) u pravom smislu.* Blagoslov koji se čini svrhu ovaca, kada su bone od gube. L. Terzić 225. Guba vas pomorila! (kletva kozama). Nar. posl. vuk. 46. Kud će guba nego na jare? 163. — *bb) u prenesenom, metaforičkom smislu.* Neka sačuvamo stado nami virovano od gube od poluvirstva. M. Bijanković 4. Ovčice gubave, trčite k ovoj vašoj pastirici, da vas ona očisti od gube t. j. od griha. J. Banovac, pripov. 133. Trijebimo gubu iz torine. P. Petrović, gor. vijen. 25.

c. Coccus, Lecanium, Aspidiotus, *neke vrste živinica što stoje na drveću (osobito na voćkama) i kvare ga; vidjeti su kao male ćibuļice izrasle iz kore drveta. — u naše vrijeme. — takova guba biva na šļivi, na glogu, na rogaču itd.* Ļ. Stojanović. *na smokvi.* P. Budmani.

2. GUBA, *f. vidi* 1. gubica. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku* (guba, gubica ‚grugno, griffo' ‚rüssel').

3. GUBA, *f. bijeļ, ćebe, maǵar.* guba. — *isporedi* guber, gubera, guberica. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚cento; lodix'), *u Mikaļinu* (guba, guberica ‚schiavina' ‚cento, lodex, gausape, centunculus'), *u Bjelostjenčevu* (‚tegmen, lodix, cento, stragulum, gausape, teges', v. guń), *u Voltiǵijinu* (‚schiavina' ‚eine art kleidung der sklaven'), *u Stulićevu* (‚schiavina' ‚cento, centunculus' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina). — I kao odijelo.* Vidi jednoga popa projti, u gubu obučena, kakono pelegrina. Tondal. star. 4, 112. Guba, guńac od sura sukna za kišu. u Banatu. Javor. 1880. 405.

1. GUBAC, gupca, *m. vidi* gubavac. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Slijepce, gubce zdravio ni'e li? J. Kavańin 337a. — *Može biti da amo spada i ovo:* Gûbac, kaže se mršavu junetu. u Dobroselu. M. Medić.

2. GÛBAC, gûpca, *m. vidi* 1. gubica. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski* gubec, gubica, rilo, trubica, turin zverinski ‚rictus'. 2. gubec svinski ‚rostrum porcinum, proboscis porcina'. 3. gubec pasij ‚rostrum canis') *i u Jambrešićevu* (gubec sviński ‚proboscis'; gubec drugoga velikoga zverja ‚rictus'). — *U Vukovu je rječniku drugo značeńe: naj preďńi kraj u lađe:* ‚die äussersto spitze des vordertheiles des schiffs' ‚extrema pars prorae', cf. gubica. — *I kao prezime* XVI *vijeka (kajkavski* Gubec). Matej Gubec. P. Vitezović, kron. 160.

3. GÛBAC, gûpca, *m. vidi* gubilac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚perditor'.

GUBAČ, *m.* galla, *šiška, šišarica.* Gubač, knopper, gallapfel *(u Slavoniji).* B. Šulek, im. 105. — *mag.* gubacs, *a ovo je od našega* guba.

GÛBÂĻ, *m. gubav (šugav) koń. — U Vukovu rječniku:* ‚die grindmähre' ‚equus porriginosus'.

GUBAN, gubna, *adj. u jednom primjeru* XVII *vijeka. bez sumńe je načińeno od glagola* gubiti, *ali ne znam, jeli značeńe: rasipan, ili: koji je izgubio pamet.* Sofoka *(sic)* mudroga kućna hudala je obitil prid sudom kadno ga Atenskim osvadi kakono gubnoga, da ga z vlasti zvadi. I. Tonković *u* Đ. Baraković, vil. 369.

GÛBÂŃE, *n. djelo kojijem se ko guba. — U Vukovu rječniku:* 1. ‚das aussätzig werden' ‚lepra, contagium leprae'. 2. ‚das kratzen' ‚frictio'.

GÛBÂR, *m.* koji po šumi kupi gubu *(gļive),* pa poslije prodaje. (u Fužini). Đ. Daničić.

GÛBAST, *adj. vidi* gubav. — *U Belinu rječniku* (gubas ‚porriginosus') *i u Stulićevu (uz* gubav).

GUBAŠ, *m. vrsta kadife. — Postaje od* 3. guba. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* gubaš baršun, velut rudast ‚holosericum vilosum, hirsutum'.

GUBAŠEVO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 55.

GÛBATI, gûbâm, *impf.*

a. *aktivno. kao da je značeńe: činiti da ko bude gubav. — U naše vrijeme, gotovo samo u kletvama. — Između rječnika u Vukovu* (n. p. guba ga gubala! ‚soll über ihn kommen!' ‚corripiat ipsum!'). Što je ovo? vino te gubalo! Nar. pjes. vuk. 4, 91. No djevojko! tako ti vjenčańa i tako te ono ne gubalo! Nar. pjes. herc. vuk. 4. Tako mi što smo zajedno izjeli i popili, i tako me ne gubalo! (Prijateļu). Nar. posl. vuk. 307. Ko osvetu prati dušu gubi, kolijevku guba. S. Ļubiša, prip. 149. Gubalo te ovih sisa ml'jeko! ... na rane ti ml'jeko izlazilo a gubalo na krila

držaće! V. Bogišić, zborn. 197. Gubalo te mlijeko majčino ili očina hrana! 300.

b. *sa* se, *refleksivno.*

a) obolijevati od gube, postajati gubav. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚aussätzig werden' ‚lepra corripi'). Tako se ne gubao kao žaba gubavica, a prav se Bogu ne ukleo! Nar. posl. vuk. 309.

b) česati se (kao gubavac). — *U Vukovu rječniku:* ‚sich kratzen (schimpflich, als wenn man aussätzig wäre)' ‚fricari' *s primjerom:* Što se gubaš?

GÙBAV, *adj. na kojemu je guba, pun gube.* — *Od* xv *vijeka* (gubavac *od* xiv); *a između rječnika u Vrančićevu* (‚leprosus'), *u Mikaljinu* (gubavi *kod* gubavac), *u Belinu* (‚leprosus' 430[a]), *u Bjelostjenčevu* (‚leprosus, elephantiacus, elephantiasi laborans'. 2. v. grintav), *u Jambrešićevu* (‚leprosus, elephantiosus'), *u Stulićevu* (‚lepris affectus, laborans'), *u Vukovu* (‚leprosus'). *a)* leprosus, *vidi* 1. guba, b, *a). aa) u pravom smislu. aaa) o čeljadetu.* I biše človik jaki i bogat, da gubaf. Bernardin 44. 4reg. 5, 1. A mi ga mńahomo kakono gubava. 80. isai. 53, 4. Ako bude gubav ali paralitik. Naručn. 60[a]. Naman budući gubav. A. Gučetić, roz. jez. 133. Lazar gubav, šugav, nemoćan i pun rana. M. Divković, bes. 175[b]. On ozdravi gubave, hrome, slipe. P. Radovčić, nač. 204. Gubavi osta čis u puti. P. Kanavelić, iv. 518. U kući Šimuna gubavoga. S. Margitić, fal. 44. Žao mu bi na ono devet gubavi. 125. Izađe deset ljudi i svi siromasi gubavi od glave do petu. F. Lastrić, od' 264. Gubavac do god je gubav, stoji izvan ostalije sam. ned. 350. Bilo je mnogo gubave čeljadi. S. Rosa 59[a]. Marija sva ostade gubava. And. Kačić, kor. 85. Čelavi, gubavi, šugavi . . . M. Dobretić 303. Vas gubav i nakazan u tilu. I. J. P. Lučić, razg. 17. Koji bolestnike jest ozdravio, šugave i gubave očistio. Đ. Rapić 283. U onoga kralja što mu bješe šćer gubava. Nar. prip. vuk. 108. Sretoše ga deset gubavijeh ljudi. Vuk, luk. 17, 12. — *bbb) o ljudskom tijelu, koži.* Tilo biše kako gubavo od velike pokore. Živ. jer. star. 1, 235. Gubavo telo moglo bi dušu ogubaviti. F. Glavinić, svitl. 5. Duša premda je u tilu gubavu, ona gubava ne može bit. J. Filipović 1, 368[a]. Sad je gubava moja koža, gubava moja put, ostalo su gole moje kosti. Đ. Bašić 61. — *bb) u metaforičkom smislu, vidi* 1. guba, b, *a) bb) aaa).* Premda smo neharni i grihom gubavi. M. Marulić 124. Smrtni grijeh čini čovjeka gubava i šugava u duši i u tijelu. M. Divković, bes. 44[a]. — *b)* porriginosus, *vidi* 1. guba, b, *b).* — *u Bjelostjenčevu rječniku.* — *c) o domaćoj životiňi, vidi* 1. guba, b, *c).* Gubavu ćemo kozu izvrć iz stada. M. Držić 180. Šalje vanka jednu ovcu gubavu. I. T. Mrnavić, ist. 40. Kako ovce gubave. P. Radovčić, ist. 95. Ma ji *(ovce pastir)* veoma čuva od mista gdi su metili i od drugoga stada, koje je mukavo ili gubavo, za da se ne otruju. J. Banovac, razg. 191. Ovčice gubave, trčite k ovoj vašoj pastirici. pripov. 133. Gubava jedna ovca sve stado razgubavi. (Z). Poslov. danič. 25. Gubavoj životini lik. J. Vladmirović 17. Od jedne ovce kužne, otrovne i gubave. M. Dobretić 125. A ima jedan u buǵaku koń kao da je gubav, tako se čini. Nar. prip. vuk. 27. Kad je koza gubava, rada bi svako da je gubav. Nar. posl. vuk. 117. — *d) o voćki, vidi* 1. guba, c. Gdjekoji ugljenom od badńaka mažu gubave smokve. Vuk, živ. 6. — *e) o žabi (krastavici), jer je gadna vidjeti, kao da je gubava.* — *isporedi i* 1. gubavica, *c).* A ti, kad zamuko još nijesi, potrči, gubava žabo, u kô, a ovdi ne kvrči. I. Gundulić 139. Odnese u te strane sobom žabe sve gubave. J. Palmotić 339. — *f) o čemu mu drago, s prezirańem, kao malo vrijedno.* Jedan gubavi *(pašaluk)* ne hti meni dati. I. T. Mrnavić, osm. 80.

GÙBAVAC, gùbâvca, *m. gubav čovjek.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* gùbavâcâ. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (gubavac, gubavi ‚ex elephanti laborans, leprosus'; gubavac, grintavac, koji ima nemoć od glave ‚alopecus, porriginosus'), *u Belinu* (‚leprosus' 430[a]; ‚porriginosus' 731[b]), *u Voltiǵijinu* (‚tignoso, leproso' ‚aussätzig'), *u Stulićevu (uz* gubav), *u Vukovu* (‚leprosus'), *u Daničićevu* (gubavьcь ‚leprosus'). *a) vidi* gubav, *a).* Bogdana gubavьca. Glasnik. 15, 272 (1348?). I mnozi gubafci bihu u Izraelu pod Elizejem prorokom. Bernardin 45. luc. 4, 27. Kada desetim gubavcem zapovida. Naručn. 3[b]. Gubavci ki ništar ne mogu strpiti. Korizm. 49[a]. Dvanajste gubavaca dođoše. Zborn. 71[a]. Kako je Isus jednoga gubavca i jednoga poganskoga kapitana raba ozdravil. Postila. F3[a]. Ja budući u kipu jednoga gubavca. M. Divković, bes. 533[b]. Mnozi gubavci okupavši se ozdraviše. B. Kašić, is. 23. Da ne sudi misnik gubavca. M. Radnić 25[b]. Pri je bio ospidal s. Lazara i svete Marije Mandaline za gubavce. M. Bijanković 151. Gubavac uz'o bi da su svi gubavi. (D). Poslov. danič. 25. Kakono si drtavca oslobodio, gubavca ozdravio. L. Terzić 197. Svi oni gubavci dođoše k proroku s odlukom da ozdrave. J. Banovac, pripov. 128. Izađe prid ńega jedan gubavac. F. Lastrić, od' 175. Kakono učini pram devet gubavaca današńi. 265. Razgovori se, gubavčo, slatka ti je krasta. (Z). Poslov. danič. 106. U gubavca pomasti pita. (Z). 140. Stavlja usta na ranu jednoga gubavca i ozdravlja ga. Đ. Bašić 231. Očisti Isus deset gubavaca. M. A. Reljković, sabr. 30. Gubavci, padavci, oliti koji zavrćaju. Ant. Kadčić 25. Ukazuje spasitelj dragu volju na ozdravljeńe gubavca, a gubavac nastojańe i pomlu k tome prilaže. Đ. Rapić 98. Od ńega se izlegli gubavci. P. Petrović, gor. vijen. 99. Gubavac na kom je ta bolest. Đ. Daničić, 3mojs. 13, 45. — *b) vidi* gubav, *b).* — *u Mikaljinu, u Belinu, u Voltiǵijinu rjčniku.* — *c) čovjek iz mjesta Gubavaca, vidi* Gubavci, *a).* — xv *vijeka.* Gubavca Algrita, starišinu ot Gubavac. Mon. croat. 61. (1437). — *d)* Helix setigera Ziegler, *vrsta spuža.* G. L. Faber 246.

GUBAVAČ, gubavča, *adj. koji pripada gubavcu.* — xiv *vijeka samo kod mjesnijeh imena u starom obliku* gubavьčь, *a između rječnika u Daničićevu* (gubavьčь). Čabiću je sa Štitaricom išla meda ‚odь Gubavьča potoka' (Mon. serb. 93 *god.* 1330). A Štitarici ‚zь Đurьđevikomь u Gubavьčь potokь koji dohodi izь Jazvine' (Mon. serb. 94). Dušan je dao pirgu Hilandarskom ‚polь vinograda Gubavьča u Suhogrьlê'. (Mon. serb. 123 *god.* 1336—1347). Đ. Daničić, rječn. 1, 243.

GUBAVAN, gubavna, *adj. gubav.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GÙBÂVCI, Gùbavâcâ, *m. pl. ime mjestima. a) mjesto u Dalmaciji, isporedi* gubavac, *c).* — xv *vijeka.* Gubavca Algrita, starišinu ot Gubavac, ki bude v tom mesti staiti *(sic)* (v) Gubavci. Mon. croat. 61. (1437). — *b) selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 386.

1. GÙBAVICA, *f. žensko gubavo.* — *Od* xvii *vijeka, vidi kod c). a) gubavo žensko čeljade.* —

samo u Vukovu rječniku (‚eine aussätzige' ‚leprosa') *s primjerom iz narodne pjesme:* Ja mļah da je gubavica; *ovaj je primjer jamačno isti što:* Pod ńom sjedi udovica, ja mļah da je gubavica. Nar. pjes. vuk. 1, 347, *ali mislim da ovdje* gubavica *spada pod c). — b) gubava koza. — u Vukovu rječniku:* ‚schimpfwort für ziege' ‚convicium in capram'. — *c) uz* žaba, bufo, *žaba krastavica, vidi* gubav, *e). — između rječnika u Belinu* (‚rospetto' ‚bufunculus' 632b) *gdje je shvaćeno kao da je deminutiv, u Stulićevu* (gubavica, zvijer ‚bufo'), *u Vukovu* (žaba gubavica ‚die kröte' ‚bufo' *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima).* Kozju sliku njeko nosi, njeko žabe gubavice. J. Palmotić 53. U stasu je vidjet prava gubavica žaba odrta. 336. Žabi zapuhači aliti gubavici. K. Mađarović 44. Tako potrbuške ne hodio kao žaba gubavica! Tako se ne gubao kao žaba gubavica! Nar. posl. vuk. 309. Gubavica ‚Bufo viridis'. Slovinac. 1880. 129b. — *d)* zapuštena zemļa, na kojoj neće ni trava da raste. ‚Imaš li koliko ti zemļe i kakva ti je?' ‚Imam zemļe dosta, ali naj više nesretne gubavice, koja mi ništa ne daje; da je blaga i đubra bila bi dobra'. — *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

2. GÙBAVICA, *f. ime mjestima, naj češće vodama. — Nejasna postańa, ne znam, jeli u svezi s* 1. gubavica. *a) ovako se zovu tri slapa u Dalmaciji. — u Vukovu rječniku:* ‚name für drei wasserfälle in Dalmazien': jedna je Gubavica u Krci više Kniña, a u Cetini su niže Zadvarja dvije: ‚velika' i ‚mala Gubavica'. *vaļa da je jedna od ovijeh što se pomiñe* XVII *vijeka:* Niz Cetinu, Takala, Mostine, Perućica, Gubavica. Stat. poļ. ark. 5, 314. (1665). — *b) rijeka u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Gubavica reka. Sr. nov. 1868. 687. — *c) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 222. — *d) brdo u Bosni.* Glasnik. 22, 53.

GÙBAVIČINA, *f. augm.* 1. gubavica, *c). — U Belinu rječniku* (‚bufo magnus' 632b).

GÙBAVITI SE, gùbavîm se, *impf. obolijevati od gube, postajati gubav. — U Stulićevu rječniku* (‚lepras sensim contrahere') *gdje ima s istijem značeńem i aktivno* gubaviti, *ali bi ovo, da je pouzdano, glasilo* gubavjeti. — *I u prenesenom smislu:* moliti onoga koji nije dostojan naše molbe. (V. Tomić). na Braču. A. Ostojić.

GÙBAVĻAHAN, gùbavļahna, *adj. dem.* gubav. — *Samo u Stulićevu rječniku* (gubavjahan) *gdje ima s istijem značeńem* i gubavļašan *(pisano* gubavjašan).

GÙBAVĻAŠAN, gùbavļašna, *adj. vidi* gubavļahan.

GUBAVOST, *f. osobina onoga koji je gubav. — U Šulekovu rječniku:* ‚räudigkeit'.

GÙBE, *f. pl. seoce u Bosni u okrugu bańolučkom.* Schem. bosn. 1864. 73.

1. GUBER, *m. ime muško. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Deč. hris. 16.

2. GÙBER, *m. bijeļ, ćebe, vidi* 3. guba. *isporedi* gubera. — *Jamačno od* 3. guba, *ali je nejasno postańe nastavkom* еръ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. guba, 3) *gdje naj prije dolazi, i u Vukovu* (guber, pokrivač od vune, kao ćebe ‚eine grosse bettdecke' ‚stragulum'. Gubere žene same čuvaju kod kuće). Ne pružaj se daļe od gubera. Nar. posl. vuk. 208. Prema guberu vaļa se pružati. 261. Guber ili pońava pokrivača. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 72.

3. GUBER, *m. općina u Bosni u okrugu travničkom i dva sela u ńoj:* Guber mali *i* Guber veliki. Statist. bosn. 204.

GUBERA, *f. vidi* 2. guber. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚schiavina, sorte di coperta' ‚cento' 652b) *i u Stulićevu* (v. guba). Radat: Na t' ovu guberu, ino sad ne imam. Starica: Hvala ti, sinko; ah prem mi će vaļati, prem guber ne imah. N. Naļešković 1, 191.

1. GUBERAŠ, *m. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 248. — *b) u Srbiji. aa) mjesto u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1870. 89. — *bb) mjesto u okrugu smederevskom.* Niva u Guberašu. Sr. nov. 1878. 1180.

2. GUBERAŠ, *m.* snijeg pokrupan u proļeće: ‚Gle guberaša!', viču djeca. V. Ilić iz Srbije. — *od* 2. guber.

GUBÈREVAC, Gubèrêvca, *m.*

a. *prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 199.

b. *ime selima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* K. Jovanović 96. — *b) u okrugu kragujevačkom.* 117. — *c) u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 122.

GUBÈREVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Guberevcu.* P. Đorđević.

GUBÈRÊVCI, *m. pl. ime selima u Srbiji. a) u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. — *b) u okrugu kragujevačkom.* 120.

GUBERÉVČANIN, *m. čovjek iz Guberevca. — plur.* Guberévčani. P. Đorđević.

GUBERÉVČANKA, *f. žensko čeļade iz Guberevca.* P. Đorđević.

GUBERICA, *f. dem.* gubera. — *U Mikaļinu rječniku (kod* guba) *i u Stulićevu* (v. guba *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina).*

GUBERIŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Guberišu. Sr. nov. 1875. 703.

GUBÈRNATI, gubèrnâm, *perf. (?), spraviti, lat.* gubernare, *vladati. — Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Daše popu, da on guberna i spravi obet rečenoga oltara. Mon. croat. 165. (1496).

GUBERNATOR, *m. vidi* governatur. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori iz ruskoga jezika* (губернаторъ). Gubernator Vuko Radońić Ńeguš, gubernator Joko Radońić. Nar. pjes. vuk. 5, 531.

GUBERNÀTÛR, gubernatúra, *m. vidi* governatur, *lat.* gubernator. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Cesar Valentinijan za gubernatura ili vladavca od Milana učini ga. F. Glavinić, cvit. 404b.

GUBÈRŃAČA, *f. ńekakva kapa što nose ženske u ńekijem mjestima našega naroda. — Postaje od* 2. guber. — *U Vukovu rječniku:* ‚art kopfbedeckung der frauen' ‚vittae genus' *s primjerom iz narodne pjesme:* Đevojkama kape guberńače.

GUBEŠ, m. nadimak nevaļalu čovjeku: ‚Pravi si gubeš'. M. Pavlinović. — *Od* gubiti *ili od* guba?

GUBETIN, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 383. — *Od* XVIII *vijeka.* Ot Gubetina Živko. Glasnik. 49, 12. (1734).

1. GÙBICA, *f.* os, rostrum, *usta (osobito u životińe). isporedi* 2. gubac. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Uprav je dem.* guba *(vidi* 2. guba), *a ovo je riječ praslavenska, isporedi rus.* губа, *usna, češ.* huba, *usta, poļ.* gęba, *i let.* gembas, *usta. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gubica od zvirčeta ‚rictus'; gubica od

prasca, rilica od krmka; gubica od psa), *u Belinu:* (‚proprio delle bestie) bocca' ‚os' 143a; ‚ceffo, muso d' animale' ‚rictus' 183a; ‚muso o ceffo, propriamente la testa del cane ecc. dagli occhi all' estremità delle labra' ‚rostrum' 503b; ‚facies canina' 165a; ‚grugno, grifo' ‚rostrum suillum' 360a; *u Bjelostjenčevu (kod* gubec), *u Voltigijinu (kod* guba), *u Stulićevu* (‚os'), *u Vukovu* (‚der theil des thiergesichtes, an dem die nase und der mund befindlich' ‚os animalium, nempe bovis, equi, ovis, caprae, canis'). *a) usta u životińe, i onaj dio životińskoga lica na kojemu su usta i nos, turin, rilo itd.* Satri mu *(prascu)* gubicu. M. Vetranić 1, 456. Ima nos od pedi a gubicu od miša. M. Držić 54. U njekijeh su prašča rila, vučju čeljus tko razglaba, a tko gubice ima i krila od ljilaka i od žaba. I. Gundulić 473. I tako ga *(medvjeda)* ujide u gubicu. P. Posilović, cvijet. 60. Gdi *(krmče)* postavi noge ondi i gubicu. S. Margitić, fal. 234. *(Vragovi)* ki gubicom vučjom prite. J. Kavańin 409a. Od gubice *(u zmaja)* pine vise. A. Kanižlić, rož. 85. Ripu, repice i zeļe krava sladko med gubicom meļe. J. S. Reļković 93. Ote! konju, pust ostao! Strelica te ustrelila kroz uzdicu u gubicu! Nar. pjes. vuk. 1, 178. Brńicu na gubicu! (Čuti! jezik za zube!). Nar. posl. vuk. 30. Pogledaj mu na gubicu, pa ga vodi na muzlicu. 250. On *(jarac)* odgovori: ‚Ona mi natakla gužvu na gubicu . . .' Nar. prip. vuk.2 245. — *b) usta u čeļadeta, s prezirańem, ali gdjegdje i bez toga.* Kada se malo ožežemo, ali u ruku, ali u gubicu, suze nam skoče. S. Margitić, fal. 275. Ožeo mu je gubicu. (Z). Poslov. danič. 93. Krute glavo ozad boka stave, a lulice djenu u gubice. Osvetn. 4, 64. Daću ti po gubici *(zaušnicu). u Dubrovniku.* P. Budmani. — *c) usna.* Sveti otac Franceško, kada bi ga spomenuo, od tolike sladkosti gubice svoje za mnogo vrijeme lizaše. S. Margitić, fal. 6. Koji ne mogu ustmi govoriti ni činit se razumiti zaradi pomańkańa od gubica oli jezika. M. Dobretić 170. ‚Otekle su mi gubice'. u Dobroselu. M. Medić. *i plur.* gubice *za jednu usnu.* Dojńe gubice *(u Nasradina)* višaju *(višahu)* mu kaono paripčetu. N. Palikuća 3.

2. GÙBICA, *f. dem.* 1. guba. *a) plur.* gubice, *vrsta gļive, vidi* 1. guba, a, *a).* Gubice, rus. гуóка (Polyporus), vrst gļive *(u Istri).* Gubice ļeskove, vrst gļive *(u Karlovcu).* B. Šulek, im. 105. — *b) vidi* 1. guba, a, *c).* Koren niče iz klice, koja je u semenu i tera docnije žile i žilice koje na vrhovima imaju gubice ili bradavice (‚spongiola radicalis'). K. Crnogorac, bot. 28. — *c) vidi* 1. guba, b, *a).* — *u Stulićevu rječniku:* ‚parvae leprae'.

3. GÙBICA, *f. dem.* 3. guba. — *Od* xv *vijeka kod čakavaca.* Meka bińe postelica, a od maha blazińica; pod gubicom flandriotom vrat mi mokar bińe potom. M. Marulić 265. Gubîca *(s čakavskijem akcentom),* bijeļ. Slovinac. 1882. 187.

GÙBICE, *f. pl. vidi* 2. gubica, *a).*

GÙBIČAN, gùbična, *m.* nadimak čovjeku koji ima debelo gubice. u Dobroselu. M. Medić.

GUBIČATI SE, gubičam se, *pf.* uhvatiti se za gubicu, potući se (prostački). M. Pavlinović.

GÙBIČICA, *f. dem.* 1. gubica. — *U Belinu rječniku* (‚rostrellum' 360a) *i u Stulićevu.*

GÙBIČINA. *f. augm.* 1. gubica. — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu.*

GÙBIDÂR, *m. čovjek koji gubi dar (kojemu se ne zahvaļuje na daru). — U jednoga pisca* xv *vijeka koji je sam složio ovu riječ.* On će t' inako imat na časti malu har, a ti se hoćeš zvat imenom: gubidar (‚ne nomen subeas, quod dicitur, officiperdi'). M. Marulić 148.

GUBIJI, *adj. u Stulićevu rječniku:* gubii, v. usnast. — *nepouzdano.*

GÙBILAC, gùbioca, *m. čovjek koji gubi, isporedi* gubitelj. — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (gubilac *i griješkom* gubioc). A živi se kruše pokajani: gubioci, da su dužni bili. Osvetn. 2, 150.

GÙBILIŠTE, *n. mjesto gdje se strate (pogube) krivci osuđeni na smrt. — U pisaca našega vremena.* Gubilište, richtplatz-stätte. Jur. pol. terminol. 434.

GUBIN, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 204.

1. GUBINA, *f. vidi* 1. dubina. — *Do* xvi *vijeka pisano* glъbina, glbina *u knigama u kojijeh je crkveni ili miješani jezik, a između rječnika u Daničićevu* (glъbina). Božija milosrъdija glъbinê otkrъvenije. Stefan, sim. pam. šaf. 1. Izvedъša me iz glъbyny rova prêispodńago. Mon. serb. 112. (1321—1336). Velik je takoje *(Jerolim)* v glbini i v mnogoj mudrosti. Transit. 160. Ni visočina ni glbina. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 12. paul. rom. 8, 39. Jere sam stanovit, da ni glbina . . . neće nas moći odlučiti od ļubave Božje. ap. 12.

2. GÙBINA, *f. augm.* 1. guba. *a) vidi* 1. guba, a. Gubina, agarico (Sin, Durante), Polyporus igniarius L., v. guba. B. Šulek, im. 105. — *b) vidi* 1. guba, b. *u prenesenom, moralnom smislu, ńešto gadno. — u jednom primjeru* xvi *vijeka, i po ńemu u Belinu rječniku* (‚sordes' 692a) *i u Stulićevu* (‚sordes'). Nije bo gospoje, zatoj se gubine tuj čine svakoje. M. Držić 34.

3. GUBINA, *m. ime muško.* — xv *vijeka.* Sin sudca Gubini. Mon. croat. 50. (1419).

GUBIN DO, *m. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 158.

GUBINO, *n. gubitak, gubiš, šteta.* — xvii *i* xviii *vijeka gotovo samo u pisaca Bošńaka.* Kako ču gubino i štetu koja mu se bješe zgodila. M. Divković, bes. 114b. Kadano Bog svemogući pošļe nemoć, uboštvo, glad, gubino, progonstvo i ostale tuge. 120b. Ili je moć ili je nemoć, ili je dobitak ili je gubino. 121a. Čini da brez gubina nikakova nađeš sve tvoje blago. M. Radnić 91b. Posli toga sve se boji gubina i smrti. S. Margitić, fal. 139. Želeć komu smrt, gubino, štetu il' drugo zlo. F. Lastrić, od' 74. Nikim poslije napridaka događaju se gubina, šteta i nesriće. 265. Da uzdignete toliki nesklad, psovke, proklestva, zakletve, gubina. 378. Po siromaštvu, po progonstvu i gubinu. svet. 64b. Neplodnost godine, gubina, bolesti. 164b. Da nije nikomu na putu, ni na smetńi, ni na šteti, ni gubinu, i da nikomu ne da uzroka. M. Dobretić 67.

GUBIŃE, *n. gubitak, gubino. — U jednoga pisca Bošńaka* xviii *vijeka* (gubinje). Nego radi gubinja svitovńega. S. Margitić, isp. 16. — *Može biti da stoji griješkom mj.* gubļenja.

1. GÙBÎŠ, gubîša, *m. gubitak, šteta. — Može biti i ženskoga roda, isporedi* 3. gubiš. — *U Dubrovniku od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* gubitak). U brijemo i na mjestu gubiš je dobit. (D). Poslov. danič. 139. Ali nije ni bolesti, još da i z gubiša naj dražе stvari, koja bi se mogla u pored staviti s ļutom bolesti, koja mi po tvojoj milosti srce kida, što sam tvoje prijateļstvo izgubio. I. M. Mattei 58. Reko bi

da nije išta dobiti slijedeći ńegove stupaje pomńivo, nego da se još čini veliki gubiš. 203. U ńemu je gubiš pravi i cjeloviti. A. Kalić 72.

2. GUBIŠ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. gubac. — *nepouzdano.*

3. GÙBÎŠ, gubîši, *f. vidi* 1. gubiš. Nije štete, da nije gubiši. A. Kalić 269.

GUBITAČAN, gubitačna, *adj. štetan.* — *Načińeno od* gubitak. — *U jednoga pisca našega vremena.* Koliko bi bilo gubitačno, na Ļubović i Goricu samu, a kamo li u bedene zaći. Osvetn. 5, 129.

GUBÍTAK, gubitka, *m. djelo kojijem se gubi, i ono što se gubi, vidi* šteta. — *isporedi* gubino, 1. *i* 3. gubiš. — *Akc. se mijeńa u voc.* gùbîče *(ili* gûbîče), gùbîci *(ili* gûbîci), *i u gen. pl.* gùbîtâkâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gubitak, šteta ‚jactura, damnum') *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu (kajkavski* gubitek, v. kvar, 1), *u Voltiģijinu* (‚perdita, svantaggio' ‚verlust'), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚der verlust' ‚jactura'). Poštedi te suze za višijem gubitkom. S. Ļubiša, prip. 68. Dosta je muke i gubitka propatila Crna Gora. 130. Ńaj mańi gubitak vremena teška je nesreća. M. Pavlinović, rad. 56.

GUBITAN, gubitna, *adj. koji pripada gubitku.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Er ni malo gubitnoga bi zlamenja. J. Kavańin 423a. — *Adv.* gubitno *sa značeńem: štetno, samo u Stulićevu rječniku:* ‚damnose, perniciose'.

GÙBITEĻ, *m. čovjek koji gubi.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gubitelь, *rus.* губитель, *češ.* hubitel, *poļ.* gubiciel, *te se nahodi od prvijeh vremena u knjigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi* gubiti, 1, a), *n. p.* Na sêdalištі gubiteļь ne sêde. Domentijana 282. — *U naše vrijeme u Stulićevu rječniku* (v. gubac).

GUBITEĻAN, gubiteļna, *adj. koji gubi (vidi* gubiti, 1, a). — *U Stulićevu rječniku:* ‚destruens, pestifer, perniciosus, damnosus' *gdje ima i adv.* gubiteļno ‚pestifere'.

GÙBITEĻICA, *f. žensko čeļade što gubi.* — *U Stulićevu rječniku.*

GUBITEĻNOST, *f. osobina onoga što je gubiteļno.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚pestis, damnum, ruina, pernicies'.

GUBITEĻSKI, *adj. (koji pripada gubiteļima), štetan.* — *U knjizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom (adv.), i otale u Daničićevu rječniku* (gubiteļьskyj ‚perniciosus'). Ne gubiteļski nь spasnê. Domentijanb 132.

GÙBITEĻSTVO, *n. osobina onoga koji je gubiteļ.* — *U jednoj knjizi* XVI *vijeka u kojoj je jezik mijeńan s crkvenijem, a između rječnika u Stulićevu (uz* gubiteļnost). Na sidalištі gubiteļstva ne sede. Š. Budinić, sum. 125a.

GÙBITI, gùbîm, *impf.* perdere, *kauzalni glagol prema* ginuti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* gubimo, gubite, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gùbî, *u part. praet. pass.* gùbļen. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gubiti, *rus.* губить, *češ.* hubiti, *poļ.* gubić. — gub *postaje ojačańem od* gyb *(vidi kod* ginuti). — *Između rječnika u Mikaļinu* (gubiti, izgubiti ‚perdo, amitto, jacturam facio'; gubiti vrijeme, trajati vrijeme ‚absumere, terere, conterere tempus'), *u Belinu* (‚perdo'; gubiti vrijeme ‚tempus terere' 554a), *u Bjelostjenčevu* (gubim, štetim ‚amitto, perdo', v. pogubļam. 2. gubim vreme, tratim vrime zaludo, dan gubim ‚absumo, tero, contero tempus'. 3. gubim koga, t. j. umarjam ‚decido, e vivis tollo'), *u Jambrešićevu* (gubim ‚perdo, amitto'; gubim človeka ‚occido'), *u Voltiģijinu* (‚perdere, svantaggiare' ‚verlieren'), *u Stulićevu, u Vukovu* (1. ‚verlieren' ‚perdo'. 2. ‚hinrichten lassen' ‚interficio').

1. *aktivno.*

a. *činiti da što (objekat) pogine. pf.:* pogubiti. *a) objekat je čeļade (i kolektivno ime, kao ‚puk, vojska' itd.). aa) činiti da objekat umre, ubijati.* Kada ovijeh naših vremena ni muče, ni progone, ni gube ļúdî. M. Divković, bes. 87a. Slavni care, tač jedino vas trag gubit svoj ne srni. I. Gundulić 307. Pravda je Božja ļutom kugom sve na blizu gubila. A. Kanižlić, utoč. 845. Da junaci među sobom zavezana da me gube. Nar. pjes. mikl. beitr. 16. Ne gubite nevoļnoga sužńa svoga. V. Došen 123b. Ne gubi me u dvoru tvojemu, . . . već me gubi gdi s' gube junaci. Nar. pjes. vuk. 1, 538—539. Bogom brate, Kraļeviću Marko, ne gubi mi Vuče ģenerala! 2, 253. Da ne gubim mlađane junake, da ne cv'jeļam žalostive majke. 3, 491. Da vi caru vojsku ne gubite. 5, 337. Pa će poći i gora da gleda đe car cara gubi. Nar. prip. vuk. 197. — *bb) značeńe je kauzalno prema aa): činiti da objekat bude ubijen, po tome postaje i osobito značeńe: činiti da se smakne onaj što je osuđen na smrt, vidi u Vukovu rječniku. amo spada i ovaj primjer:* Mila sudca kad ne gubi! V. Došen 70b. — *cc) u širem smislu činiti da objekat propane, upropašćivati. može biti da koji primjer spada pod aa).* Ter ga ričju maže a misalju gubi. M. Marulić 104. Odi jedan, gospo mila, ki umira cijeća tebe, i ki gubi plačem sebe, videć tvoja slavna dila. Jedupka nezn. pjesn. 236. Ako mu se ulazuješ, gubiš samoga sebe. M. Radnić 239a. Dojdoh, vidih, sebe gubih. J. Kavańin 200a. Žderoļub sam sebe gubi. V. Došen VII. Koga tamna linost rani, gubi sebi puk pridani. 245b. Da se glavama ne igraju i naroda da ne gube. Vuk, grad. 60. — *b) objekat je životińa. značeńe je: ubijati.* Tko rad lika zmiju gubi. V. Došen 115b. — *c) objekat je što mu drago drugo. značeńe je: uništavati, upropašćivati.* Ki živote svačije gubi, i bez reda nepravedno carstvo ote. I. Gundulić 564. Psa paklenog do sad zube pogledasmo kako gube. V. Došen 135b. Nek metne prst u zube, te nek kaže: ovi gube. 174b. Da na zemļi što god dube, sve udarci smrtni gube. 229a. Česti pohodi celiv gube. Česti celivi gube ļubav. Nar. posl. vuk. 346.

b. *ne imati veće ńešto (dobro, ugodno), što se do onda imalo (a i što se mislilo da će se imati). pf.:* izgubiti. *a) ili slučajno ili s nepomńe subjekat nema već objekta, te to istom opazi pošto ovoga nestane. suprotno (korelativno):* nahoditi, nalaziti. *n. p. čeļade hodeći ‚gubi' novce ili drugo što ima uza se i nosi, ili ‚gubi' druga u tisci itd. amo spada ovaj primjer (bez objekta):* Nahodim a gubim, i tonu a plivam. M. Vetranić 1, 481. — *u prenesenom smislu kaže se da se gubi n. p.* put, trag. Koje *(oko)* lasno bez vodca razuma zahodi i gubi put nepoznan. Ant. Kadčić, predg. XL. Nu ne gubi ovog traga. V. Došen 77b. — *b) subjekat može znati da mu nestaje objekta, ali neće ili ne može da ga uzdrži. suprotno (korelativno):* dobivati. *aa) objekat je koje mu drago materijalno dobro, imańe, imovina (novac, hrana, odijelo, kuća, baština itd.).* I ńegovu plaću gubiš, i izgubit glavu ļubiš. V. Došen 257b. Gubi svaki dohodak i časnost crkvenu. Ant. Kadčić 265. — *ima se često u misli ovakovi objekat i kad se ne izriče.* Tko z Bogom ne teče, ne teče nego gubi i rasipa. M. Divković,

nauk. 92a. Ne dobivaju ništa i velekrat gube. B. Kašić, zrc. 77. Vi niki kad igrate i na igram gubite. J. Banovac, pripov. 57. — *amo spadaju i primjeri u kojima objekat nije ono što subjekat već ima nego što bi mogao imati, dobiti.* Kada radi zajma ja imam štetu, ali gubim dobit. I. A. Nenadić, nauk. 134. — *bb) objekat je čeljade, ali takovo (kako se poznaje po imenu kojijem se naznačuje) da je ono za subjekat ńeko dobro.* Al' to čini da ne gubi prijateļa, koga ļubi. V. Došen 120b. *tako se može kazati:* gubiti oca, sina, brata, muža, druga, pomoćnika, slugu *itd.* — *cc) kad je subjekat čeljade, objekat može biti koje tjelesno stańe ili tjelesna osobina što se shvaća kao dobro, n. p. zdravļe.* Od šta zdravje svoje gubi. V. Došen 8a. Tko se diže u holosti, zdravje gubi od naglosti. 8b. — *snaga.* Gubi snagu mučeć svude. J. Kavańin 55b. — *oči, vid.* Ti ne plači, ne gubi očiju. Nar. pjes. petr. 1, 317. Moja majko, ne cvijeli i ne gubi vida. Osvetn. 3, 140. — *san.* Jakov gubļaše san zarad pokoja. M. Radnić 49a. Čeznu, preda'u i sne gube. J. Kavańin 56a. — *smijeh.* Tko ju *(smrt)* vidi, gubi veselje i smijeh. Pril. jag. ark. 9, 81. (1520). — *život, glava (vidi* glava, a, *β*)). Da narodi svi s ļubavi gube za to ńih živote. I. Gundulić 571. I život su gubili. S. Margitić, fal. 134. Oli gubimo život. J. Matović 487. Šaļi kļuče a ne gubi glave. And. Kačić, razg. 162b. Danas majci suđen danak glavu gubiti. Nar. pjes. vuk. 1, 613. — *dd) subjekat je čeljade. objekat je duševna osobina što se shvaća kao dobro, n. p. vjera.* Sveto pismo učite da vjere ne gubite. M. Pavlinović, razg. 56. — *ufańe.* Gubļaše uzdancu. B. Kašić, is. 117. Pusti gorko tve skončańe i ne gubi sasma ufańe. Ġ. Palmotić 1, 376. Ne velim nikomu da gubi ufanje od milosrdja Božjega. S. Margitić, fal. 143. A ufanje vijek ne gubi, Bog bo vidi svijeh od zgara. J. Kavańin 73a. Ne gubimo ufańe, nego se k majci utecimo. A. Kanižlić, utoč. 37. Ali ufańe od spaseńa još ne gubļaše. M. Zoričić, zrc. 83. Gubi ufańe u milosrđe Božje. I. J. P. Lučić, razg. 43. Zabuńeni smo, ali ne gubimo nada. Vuk, pavl. 2kor. 4, 8. — *svijest, razlog.* Jur gubim svijes moju. M. Vetranić 1, 10. Sržbenik ne čini se sluga Božji već vražji, jerbo u sržbi razlog gubi. J. Banovac, pripov. 201. — *ustrpļeńe.* Da ne gubi ustrpļeńa. M. A. Reļković, sat. 61a. — *srce.* Neka se nitko ne pripada i gubi srce. B. Kašić, is. 24. Tim da smjenstvo lovac gubi, ki ga *(vepra)* tjerat' naj prije poče. I. Gundulić 542. — *radost.* Nu radost ni s tega ma duša ne gubi. A. Boškovićeva *u* I. M. Mattei 357. — *amo može spadati i ovo:* Gubite priliku Božju i činite se prilični živini nerazložitoj. J. Banovac, pripov. 204. — *cc) objekat je sreća.* Jeda haje, da ona djeva cića ńega sreću gubi? J. Kavańin 59b. U kom *(lupeštvu)* sriću svu gubite. V. Došen 108b. — *ff) objekat je duševno dobro.* Gube ļubav Božiju. Transit. 87. Gubi milos ńegovu. A. Gučetić, roz. joz. 48. — *vrlo često je objekat* duša *(vidi* duša, d, *d) bb)).* Ne viruje tko u ń poni, dušu s tilom gubi oni. P. Hektorović (?) 91. Zlo nahodi, dušu gubi, i vavijočna dobra mnoga. A. Vitaļić, ost. 3. Grišnici grišeći i dušu gubeći. A. Kanižlić, utoč. 92. Ne gubite daklo duše. M. A. Reļković, sabr. 60. Kamatnik dušu gubi. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 128. Gubeći duše sramotnoga dobitka radi. Đ. Daničić, jezek. 22, 27. Gubim dušu, a topim sreću. S. Ļubiša, prip. 139. Ko osvetu prati, dušu gubi. 149. — *gg) objekat je vlast, oblast.* Gubi svu svoju dužnost i oblast koju imadijaše prvo prama zaručniku. M. Dobretić 428. Koji gubļaše prvorođeńe. Vuk, pavl. jevr. 11, 28. — *hh) objekat je* pošteńe, slava, čast, ime *itd.* Kurvari gube obraz i počtenje prid družinom. M. Divković, bes. 44b. Dobro ime gube. V. Došen 6a. Ne gubi bo sova slave rad goleme svoje glave. 34b. Al' da čovik ozloglašen samo gubi glasa cinu. 117b. Ostaje sramotan oli ti gubi glas i pošteńe. Ant. Kadčić 264. Povrati rodu djevojku čistu, niti ona za to naroka gubi. S. Ļubiša, prip. 8. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Razložnoga ime sina po zakonijeh svijeta gubi. Ġ. Palmotić 1, 285. — S kom zlato gubi čes. Š. Menčetić 212. Za č ļubav i znanje i kripos svakoja s načinom kada nije, svu vridnos gubi tja. N. Naļeškoviċ 1, 331. Ne gubi cijene. (Reče se u šali onome koji se nakašļe, i znači da ne gubi cijene kao ‚koń'). Nar. posl. vuk. 197. Šupļa para cijenu gubi. 361. Tko nisko o sebi misli, gubi cijenu kod drugih. M. Pavlinović, rad. 145. — Tu žena vrime gubi, gubi tu pošteńe divojka. M. Katančić 58. — *ii) objekat je sama narav, ili osobina u kojoj je sva ili gotovo sva vrijednost subjekta.* Oči moje vid gube. M. Divković, bes. 350b. Cvijet ļudske od mladosti časom gubi sve ljeposti. Ġ. Palmotić 2, 16. Zvizde plam gubļahu. P. Kanavelić, iv. 440. Kad gube blagoslov odiće svete. Ant. Kadčić 87. Zašto ne gubi *(voda)* svoje naravi ni bivstva. M. Dobretić 24. Nado vremenom gubi svoj kal. M. Pavlinović, rad. 150. — *kk) kao trošiti uzalud. aaa) objekat je vrijeme, dan, dani. isporedi* dangubiti. Vele vrimena gubiš. Mirakuli 98. Vrime svak gubi tko gleda visoko. Š. Menčetić 6. I nam ti se grusti veće dni gubiti. P. Hektorović 48. Tko svoje dni ne gubi i nigdar ne tuži. N. Dimitrović 3. Ne gubimo bremena. M. Držić 156. Zaman u trudu služeći dni gubi. D. Ranina 1a. Svirale ne sviri, ni u to dni gubi. I. Gundulić 137. Ne gubimo man vremena. 530. A zašto vrime ubah ne gubļaše, zato poče moliti. F. Glavinić, cvit. 373a. Videći da ž ńom vrime gubi odluči joj glavu odsići. 399a. Ah! ne samo vrijeme gubi, nego na smrt gre nemilu, tko neharnu diklu ļubi. Ġ. Palmotić 1, 354. Nemojte dni gubit, nemojte bit lijene. 2, 334. Za č li u tašće dni gubimo? A. Vitaļić, ist. 360b. Mlados svo'u gubi, tko ļubļen ne ļubi. I. Đorđić, uzd. 177. Zašto pitajući me gubite vrime? A. Kanižlić, kam. 309. U grišnom razgovoru vrime gubeći. utoč. 286. Ne kti kasniti ni vrimena gubiti. And. Kačić, kor. 326. Ja ovdi vrime gubim brojeći. I. J. P. Lučić, razg. 5. Ne vaļa vreme gubiti. D. Obradović, živ. 79. Sve se ļubi i vreme ne gubi. Nar. pjes. vuk. 1, 396. Vreme gubiš, a mene ne ļubiš. 1, 396. Ko staro ļubi, danke gubi. Nar. posl. vuk. 156. — *amo može spadati i ovaj primjer (mogao bi spadati i pod a)):* Da ne gubiš prigode. Ant. Kadčić, predg. 1. — *bbb) objekat je* trud. Gubi vrijeme i trud. M. Pavlinović, rad. 57. — *ccc) objekat je* riječi. Što riječi gubimo? M. Vetranić 2, 129. Grih bo je, medene tve riči da gubiš, visoko hteć mene dvići, koga ļubiš. H. Lucić 283. Što riječi tej gubiš? N. Naļeškoviċ 1, 136. Voće ne gubi riječi. M. Držić 142. Ali ma svijes čemu u dugo razložeći riječi gubi? njetko jedno, njetko drugo, svak na ovemu svijetu ļubi. I. Gundulić 135. — *ll) kao suprotno glagolu* dobivati *(vidi* dobivati, 2, *i* dobiti, II, 2), *može značiti: pokazivati se gori, slabiji od drugoga. aaa) bez objekta, isporedi* dobiti, II, 2, c, *i* dobivati, 2, c. On, ki se bori v svitah z drugim nagim, gubi. Transit. 81. Mo'o dijete, svak gubi, tko se rve s ńime. M. Držić 103. Videći da filozof gubļaše zapovidi ostalijem da ga

pomogu. B. Kašić, per. 171. Gubiti od svoga razloga ‚decedere de suo jure'. J. Mikalja, rječn. Na vojsci tilesnoj pobignut jest sramota i tko biži oni gubi. F. Lastrić, ned. 351. Bulgari koji se biju naučili vazda dobivati, a nigda gubiti. And. Kačić, razg. 73. Al' kud godijer okrenemo ńome *(vojskom)*, sve gubimo a ne dobivamo. Osvetn. 3, 18. — *bbb) objekat je supstantiv (n. p.* pravda) *kojijem se pokazuje natjecańe, isporedi* dobiti, II, 2, b, *i* dobivati, 2, b. Ako ne pride na treti pozov, da gubi pravdu. Stat. poļ. ark. 5, 247. Tada gubi pravdu. 276. Gubiti razlog ‚cadere causa'. J. Mikalja, rječn. Nejačica pravdu gubi. Nar. posl. vuk. 200.

c. *značeńe je kauzalno prema* b, *b): činiti da ko (ako je izrečeno, stoji u dat.) što (objekat) izgubi.* — *Od* XVI *vijeka.* Medu slas gubiš. Š. Menčetić 66. Zač svojoj mladosti i mojoj dni gubi? 176. Pišeš mi čudnu zled, koja mir tvoj gubi kroz jedne vil' pogled. N. Naļešković 1, 331. Život nam neharnost gubi. F. Vrančić, živ. 20. Ni mi obilno tvoje imańe ni tve blago srca gubi. Ġ. Palmotić 1, 328. U svemu vuhovite dušu, život, svijes vam gube. 2, 41. Amo prve zapadaju ovce, koje gube kućaninu novce. J. S. Reļković 153. Inat babi dušu gubi. Nar. posl. vuk. 104. Ma đevojci sreću gubi. (U Risnu). 173.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* — *između rječnika u Vukovu* (‚sich verlieren' ‚perdi'). *a) vidi* 1, a. I što, er se većma ļubi, trudnije se na smrt gubi. J. Kavańin 55a. Ono cesarstvo se gubļaše od Turčina. K. Pejkić 61. O mladeźu! nu pogledaj! te se gubit ludo ne daj. V. Došen 103b. Već me gubi gdi s' gube junaci. Nar. pjes. vuk. 1, 539. Pa te ruse gdje će ići glave, da se gube i da se krvave. Osvetn. 3, 148. — *b) vidi* 1, b. Gubi se snaga i dan hodeći za ńima. M. Držić 96. Poć ga ću blazniti, neka se riječ gubi. F. Lukarević 22. S tacimi se vrime gubi. Š. Budinić, ispr. 22. Koja se dobra radi rečenoga grijeha gube. A. Komulović 3. Vid se gubi, uši ne čuju. M. Orbin 73. Da se vrijeme već ne gubi, ja ću poći. Ġ. Palmotić 2, 255. Raste bolest a mańkaju jakosti i gubi se kripost. P. Posilović, nasl. 141a. S nemarenja tako našeg dari s' gube naših ļudi. J. Kavańin 126b. Što 'e vela bit sultana, kad se duša ima gubit? 238a. Što se podaje Bogu, ne gubi se nikadare. I. P. Marki 59. Kad se dobitak koga bi mogao imati gubi. A. Baćić 125. Po kojoj se srića gubi. V. Došen 8a. Gube se po ńemu svaka dobra. B. Leaković, nauk. 463. Ne ļube im se pokušaji, kojimi se gubi novac. M. Pavlinović, rad. 22.

b. *refleksivno. a) prema značeńu kod* 1, b, *a), kaže se o čeļadetu što je izgubilo put da se ono samo gubi (u pravom i u prenesenom smislu).* Gubimo se po stranputicama. D. Obradović, živ. 13. — *b) prema značeńu kod* 1, b, *b). aa) uopće propadati, nestajati.* U vjetar sve ide i sve se gubi. M. Držić 4. Kraļestva naj veća gube se i zatiru. Ġ. Palmotić 1, 203. Znaju me i ļube plemenite vile ke se za mnom gube da bi me ļubile. I. Ivanišević 315. *i kvariti se.* Jak sunčanoj pri svjetlosti slabe se oči gube i bliješte. Ġ. Palmotić 3, 92a. — *bb) značeńe je kao kod aa), ali se kod toga ističe da propadańe, nestajańe biva malo po malo. subjekat može biti i što umno. nestajańe može biti samo relativno prema našemu osjećańu tjelesnome i duševnome, n. p. što ne vidimo radi daļine, može se kazati ‚da se gubi u daļini'.* Vrijeme, koje tu topi se, i u neizmjernos tu gubi se. J. Kavańin 437a. Voda kâ protječe, ter se brzo gubi u moru. I. Đorđić, salt. 186. Što su sjeverni krajevi crnogorski bliže k Hercegovini, to se ‚h' mańe čuje; ali k istoku ne gubi se tako odmah. Vuk, poslov. XXII. Množija naraštaja, koja se gubi u magli više hiļada godina. M. Pavlinović, rad. 162. — *cc) kod ispoređivańa dvoga, kaže se o onome što je gore, slabije, ‚da se gubi prema drugome'.* Ko se gube sve svjetlosti, gdi prisvijetlo sunce siva. Ġ. Palmotić 2, 180. Ljepotom se mlada resi, da se gubi prid ńe slikom isto sunce. 2, 283. — *dd) s lokativom ili s akuzativom uz prijedlog* u, *znači da subjekat (čeļade) baveći se ńečim trati u ono bez koristi vrijeme i svoje sile.* Neg' se u taštu ļubav gubi. J. Kavańin 341a. Nek se slipo u ńoj *(slipoći)* gubi. V. Došen 267a. — *ee) gubiti dušu, gubiti duševno spaseńe, isporedi* 1, b, *b) ff).* Nego se vi gubite, vaše krive naslidujući balvane. F. Glavinić, cvit. 25b. Koji neće virovati sami se od sebe gube. I. Ančić, svit. 120. U Korintu jedan priļubodivnik bijaše, i toliko s. Pavao plakaše, kolik da se vas grad gubļaše. J. Banovac, pripov. 186. Varate se ako cijenite, da su sami potištenici i izmet od puka, koji se gube. Đ. Bašić 229. U ovomu se siromasi varaju i gube. M. Dobretić 246. Gubi se i gine tko god izvan crkve umira. I. Velikanović, uput. 1, 244. Ima se groznima suzama plakati nevoļa od nesrićnika tolikih i tolikih, koji i poslije izkušańa ńihovih duša, gube se i osuđuju, tajeći nike grihe. Đ. Rapić 45. — *ff) u duševnom smislu,* deficere animo, *kad čeļade kod kakve nesreće nema već duševne snage da se od ńe brani. isporedi* klonuti duhom *kod* klonuti. — *između rječnika u Belinu* (‚animo deficere' 554a). Ja se ne gubim, imam veliko animo. M. Držić 334. Ne gubeći se u srcu ništar. B. Kašić, fran. 9. Sokolica nu viteška ne gubi se, što sama osta. I. Gundulić 409. S tolikoga dara sva se pańi, gubi, smeta i stidi. 413. Ni se ohole na čes blagu, u protivah ni se gube. Ġ. Palmotić 1, 343. I buduć ga tuge stisli, ni se gubi ni snebiva. P. Kanavelić, iv. 19. Što će ovdi nebog David, videći se zasjeden od svud, da nije igdje ubjegnuća ni utjehe? Sa svijem tezijem ne gubi se. B. Zuzeri 124. Ako mu to ne može srićno izaći u jedan put, nek se ne gubi. Ant. Kadčić 232. Ne straši se, ne predaj, ne gubi se. I. J. P. Lučić, razg. 20. — *u ovom je primjeru subjekat* srce: Onda od mene prem pozna se, plemenita srca da se vik ne gube u nesreći. Ġ. Palmotić 2, 166. — *gg) u tjelesnom smislu, mršavjeti.* — *u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚mager werden' ‚macresco' *s primjerom:* Gubi se čovjek u licu). Te se počne gubiti i venuti. Nar. prip. vuk. 190. — *hh) u jednom primjeru* XVII *vijeka značeńe je kao da je aktivni glagol, a ono što bi kod ovoga bio objekat stoji u gen. s prijedlogom* od. *po svoj je prilici kod ovoga pisac mislio na značeńe kod ee).* O među svijem tužni i pritužni starci, koji za ostaviti svoje sinove bogate od stvari tilesnije, ostavļaju sebe priubozijem od stvari duhovni; i za bogatiti ńih od dobara zemaļskije, oni se gube od dobara vićnije. P. Posilović, nasl. 8b.

GUBIV, *adj. vidi* gubļiv. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚caducus'.

GÙBLJÊŃE, *n. djelo kojijem se gubi.* — *Stariji je oblik* gubļenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (gubļenje), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* gubleńe), *u Jambrešićevu* (gubleńe), *u Voltiģijinu, u Vukovu.* Sve ostalo jest velika ispraznost i gubļeńe. M. Radnić 7a. Ovo ostaje sahrańeno u svijem gubļeńima. 213a. Al' mu pišu latinska

gospoda na prevarstvo, na gubļeńe glave. Nar. pjes. istr. 1, 47.

GÙBĻIV, *adj. koji se gubi, koji se može gubiti.* — *isporedi* gubiv. — *U jednom primjeru* XVII *vijeka.* Ostavi kraļestvo gubļivo. B. Kašić, per. 102.

GÚBO, *m. hyp.* gubavac. — *Akc. se mijeńa u voc.* gûbo. — *U Vukovu rječniku:* vide gubavac.

GUBOČANI, *m. pl. vidi* Dubočani. — XIV *vijeka, pisano* Glbočani. — *U Daničićevu rječniku:* ‚Glьbočani', crkvi je treskavačkoj pripadalo ‚selište Glbočani' (Glasnik. 13, 371 *god.* 1356—1367).

GUBOČICA, *f. vidi* 1. Dubočica. — *U Daničićevu rječniku:* ‚Glьbočica', dodaj: selo kod sela Radeše, do ńe bjehu i ‚Orьčuša i Brod: črьni gvozdь da sêku u općinu Orčjuša i Glьbočica i Brodь' (Glasnik. 15, 282 *god.* 1348?). 3, 576.

GUBÒDUŠNICA, *f. u Vukovu rječniku:* kaže se kao u šali za dukat ‚scherzhafte benennung eines dukaten' ‚aureus (q. d. animam perdens)'.

GUBOK, *adj. vidi* dubok. — -u- *stoji mješte ńegdašńega* ьь, *a ovo se nalazi pisano u knjigama u kojijeh je crkveni ili miješani jezik.* — *U naše vrijeme samo u sjevernijeh čakavaca.* — *Između rječnika u Daničićevu* (glьbokъ). Guboka rano moja. Nar. pjes. istr. 5, 11. — *Adv.* guboko. Glьboko na večeri zakьsnêvšimь. Domentijanᵇ 15. — *Vidi i* Guboka, Guboko, Guboki Do, Guboki Potok.

GUBOKA, *f. mjesto u hrvatskom primorju, isporedi* Guboko, *vidi* Duboka. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka* (Glboka). Vinograd ki je na Glbokoj. Mon. croat. 104—105. (1470).

GUBOKI DO, *m. vidi* Duboki Do. *a) u knizi* XIV *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom.* U Glьbokij Dolь . . . uzь Glьbokij Dolь. Deč. hris. 93—94. — *b) u Daničićevu rječniku:* ‚Glьbokyj Dolь', dodaj: selu je Ošńavi išla međa ‚kako upada Glьbokij Dolь u Drimь' (Glasnik. 15, 275 *god.* 1348?). 3, 576.

GUBOKI POTOK, *m. vidi* Duboki Potok.

GUBOKO, *n. mjesto u hrvatskom primorju blizu Bribira, vidi* Duboko. — *isporedi* Guboka. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka* (Glboko). Počanši od Glbokoga v Branišin. Mon. croat. 2. (1309).

GUBOST, *f. vidi* dubost. — *S oblikom* glьbostь *u knizi pisanoj* XIV *vijeka crkvenijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku* (glьbostь). Molitvy od glьbosti srьdьca kь Bogu prêdьlagajetь. Domentijanᵇ 23.

GUBRNATUR, *m. vidi* gubernatur. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Razdelište vsa gospodstvija jakože gubrnaturi. Š. Kožičić 56ᵃ.

GÙCÂJ, *m. koliko se jednom može gucnuti, gutļaj.* — *U Mikaļinu rječniku* (‚haustus, sorbitio') *a iz ńega u Stulićevu.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

GÙCÂŃE, *n. djelo kojijem se guca.* — *Stariji je oblik* gucanje. — *U Belinu rječniku* (gucanje 740ᵃ) *i u Vukovu.*

GÙCATI, gûcâm, *impf. dem.* gutati. — *perf.:* gucnuti. — *Akc. se ne mijenu (aor.* 2 *i* 3 *sing.:* gûcâ, *part. pract. pass.* gûcân). — *Postaje od* gutati *nastavkom* c *pred kojijem se* t *ne čuje.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚devoro' 740ᵃ), *u Stulićevu* (‚sorbillaro'), *u Vukovu* (‚hinunterschlingen' ‚devoro'). Koji odišući s aerom zajedno gucaju mušicu. I. J. P. Lučić, doct. 29. Da se ovđe gucalo, ne bi se ovđe pucalo. (Kazala Ciganka, kad su je prekorili što je izjela skorup koji je iskala da namaže ispucane usne). Nar. posl. vuk. 55.

GUCI, *m. pl. ime selima u Hrvatskoj. a) u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 26. — *b) (pisano* Gudci) *u podžupaniji sisačkoj.* 41.

GÙCKATI, gûckâm, *impf. dem.* gucati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Guckaju gutļaj po gutļaj toga ječmenoga nektara. M. Đ. Milićević, des. par. 21.

GUCNIV, *adj. koji se može gucnuti.* — *U Mikaļinu rječniku* (‚sorbilis') *i u Stulićevu.*

GUCNIVATI, gucnujem *i* gucnivam, *impf.* gucnuti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GÙCNUTI, gûcnêm, *pf.* gucati, *od čega postaje.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚sorbeo'), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚hinunterschlingen' ‚devoro'). Ortak ti je smrt nemila, sve je k sebi prigrabila, al' se jošter ne zasiti, dal' sve preži, kad će biti naređeni čas od Boga, naj poslidńi vika tvoga, da i onog' gucne sebi. V. Došen 46ᵇ.

1. GUČA, *f. selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 169. Ono jeste proto Milutine ta od Guče sela pitomoga. Nar. pjes. vuk. 4, 177.

2. GUČA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

GUČAJ, *m. vidi* gucaj. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚topsus (?), haustus') *i u Jambrešićevu* (‚sorbitio').

GUČANI, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj.* Pregled. 89. — *b) (vaļa da je) župa u Bosni blizu Travnika, gdje je selo Gučja Gora.* — *isporedi* gučanski. Što ga *(Travnik)* sa dva mjesta od Gučana i Bukovice mogu topovi rušiti. F. Jukić, zemļ. 22.

GUČANIN, *m. čovjek iz Guče.* — *plur.:* Gučani. — *U naše vrijeme.* Prota Gučanin. M. Đ. Milićević, pom. 116.

GUČANSKI, *adj. koji pripada Gučanima (vidi* Gučani, *b)).* U tri župe: Dolačkoj, Gučanskoj i Oraškoj. F. Jukić, zemļ. 22.

1. GUČE, gučeta, *n. dem.* gudin, gudo. — *U Stulićevu rječniku:* gudče, v. gude. — *nepouzdano.*

2. GUČE, *f. pl. vrsta mreže za hvataće ribe.* Pri žvalu vreće *(u šabake)* drže se komadi mreže rastvorenijeg oka a podebļega konca i zovu se ‚goče' ili ‚guče'. L. Zore, rib. ark. 10, 356.

1. GÙČĒŃE, *n. djelo kojijem se gûčî.* — *U Vukovu rječniku.*

2. GUČEŃE, *n. vidi* 1. gukańe. — *U Bjelostjenčevu i Stulićevu rječniku.*

3. GUČEŃE, *n. coll.* guče. — *U Stulićevu rječniku:* gudčeńe v. gudad. — *sasma nepouzdano.*

GÙČETIĆ, *m. prezime vlasteoske porodice dubrovačke, tal.* Gozze. — *Potvrđeno je s ovijem oblikom od* XIV *vijeka; drugi je oblik* Gočetić, *koji može biti stariji, ali se kasnije izgubio. isporedi i* Goci. — *Između rječnika u Daničićevu* (Gučetičь *i* Gočetičь). Klime Gočetičь. Mon. serb. 104. (1333). Paske Gučetičь. 117. (1345). Klime Gučetičь. 215. (1390). Klime Gočetičь. 240. (1399). Rafailomь Gočetićemь. 287. (1419). Aluvizь Gočetičь. 347. (1427). Vladisava Gučetića. Spom. sr. 2, 127. (1466). Vladisavь Gočetičь. 2, 129. Mandalijeni Gučetić i Pavli Gradić. B. Gradić, duh. 3. Po pripovijedaocu ocu fra Arkandelu Gučetiću Dubrovčaninu. A. Gučetić, roz. jez. 1. Gradić, Čubran i Gučetić. J. Kavańin 127ᵇ.

GUČEVO, *n. ime mjestima. a) brdo u Srbiji u okrugu podrinskom. — između rječnika u Vukovu* (‚ein gebirge am rechten ufer der Drina, ober Loznica'). Dobro čuvaj brda i Gučeva, uteći će u planinu Turci. Nar. pjes. vuk. 4, 253. Smrdljiva bara pod Gučevom između Drine i Loznice. Vuk, dan. 2, 29. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 46.

GŪČICA, *f. dem.* 1. guka. — *U Stulićevu rječniku:* ‚tuberculum'.

1. GŪČITI, gûčîm, *impf. (uprav činiti guke, činiti da postanu guke), vidi* gutoljiti. — *U Vukovu rječniku:* vide gutoljiti.

2. GÚČITI, gúčîm, *impf. vidi* gukati. — *U naše vrijeme.* Nego rastu dva goluba, jedan muči, drugi guči. Nar. pjes. herc. vuk. 236. Kad živi muči, kad mrtvi guči? — Kad se duva u gajde. Nar. zag. nov. 249.

GUČJA GORA, *f. selo i općina u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 172.

GUČJE SELO, *n. selo u Hrvatskoj kod Kuželja.* Schem. segn. 1871. 72.

GUČKI, *adj. koji pripada Guči.* Gučka *(općina).* K. Jovanović 169.

GUČKO, *m. ime muško. — U jednoga pisca* XVI *vijeka.* On joj prid Radmilom pravljaše i Gučkom ki su od ljubavi hitri učitelji. D. Zlatarić 42b.

GUČNUTI, gučnem, *pf. vidi* gucnuti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Što god gučnu, to udije izajde im kroz propade. J. Kavanin 460b.

GŪČULA, *f.* apoplexia, *vidi* kap, kapља, *tal.* gocciola. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (gučula, kapља, nemoć ‚apoplesia, resolutio nervorum') *i u Stulićevu* (‚apoplexia'). Sada ću puknuti, pade mi gučula. N. Naljeković 1, 269. Tamo te gučula zadavila! M. Držić 374. Bivši ńoj za više pala kapља ili gučula. B. Kašić, iń. 98. — *U naše vrijeme u Dubrovniku je drugo značeńe: guša, tal.* gozzo. P. Budmani.

GŪČULAV, *adj. kojemu je gučula. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚apoplexia laborans'.

GŪČULAVAC, gûčulâvca, *m. gučulav čovjek. — Samo u Stulićevu rječniku (uz* gučulav).

GŪČULAVICA, *f. gučulavo žensko čeljade. — Samo u Stulićevu rječniku (uz* gučulav).

GŪĆ, *glas kojijem se vabe i gone svińe (slično glasu same svińe). — isporedi* 2. gud. — *U naše vrijeme u okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

1. GÛD, *m. vidi* gudeńe. — *Od* XVII *vijeka.* A gudi strašan gud u srcu od zemlje. Đ. Baraković, vil. 332. Tebi se guda mni, a meni smrt godi. (Đ). Poslov. daničk. 125.

2. GÛD, *vidi* guć. — *U Stulićevu rječniku:* gudgud ‚vox qua porci alliciuntur'.

1. GÙDA, *f. krmača, prasica. isporedi* gudin. — *U Vukovu rječniku:* vide krmača *s dodatkom da se govori u Dubrovniku. — S istijem značeńem i u Bosni.* G. Martić. — *Mlada svińa, na Braču.* F. Kurelac, dom. živ. 41. — *Nekakva igra (isporedi* krmača). G. Martić.

2. GÚDA, *f. hyp.* 1. guda. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, ali s nom. sing.* gúde *i s voc. sing.* gûde. P. Budmani.

1. GÚDAC, guca, *m. onaj koji gudi. — Akc. se mijeńa u voc.* gûče, gûci, *i u gen. pl.* gûdâcâ. — -a- (ь) *ostaje u nom. sing. i u gen. pl.; u ostalijem ga padežima nema, a* d *se ispred* c *ne čuje, ali se nalazi pisano. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚citharoedus; fidicen') *gdje najprije dolazi, u Belinu* (‚fidicen' 338b), *u Bjelostjenčevu* (‚fidicen' *itd.), u Stulićevu* (1. ‚lyristes'. 2. ‚lusor fraudolentus, dolosus').

a. *čovjek koji gudi.* Naš gudac kralj David. P. B. Bakšić 199. Gudci gude, sviralice svire. J. Krmpotić, mal. 17. Kad gudac gudaše. Đ. Daničić, 2car. 3, 15.

b. *vidi* gundelj *(jer mu je glas kao da gudi).* Neka učuvaju naše poje, vinograde, sidbe, od skorovaž, mušic, svinak, zavijač, skakavic, gudac, miši... L. Terzić 286. Od skorovača, zavijača, mušica, skakavica, gudaca, miša... J. Banovac, blagos. 49. Ne imate uzdržati na sebi ... ni miša, ni gudca, ni skakavca. 80. Gudac, vrst roda ‚Cetonia' (na Braču). A. Ostojić.

c. *u Stulićevu rječniku ima značeńe: čovjek koji vara i krade kod igre. — sasma nepouzdano.*

2. GUDAC, guca *m. vidi* gudin. F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. GŪDÂČ, gudáča, *m. čovjek koji gudi. — isporedi* 1. gudac, a. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* gūdâču, gūdâči. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der geiger' ‚citharoedus'); *u ‚Novom Zavjetu'* (1847) VII *Vuk meće ovu riječ među one što nije čuo u narodu nego ih je sam načinio.* Od ńega se narodiše gudači i svirači. Đ. Daničić, 1mojs. 4, 21.

2. GUDAČ, *m. ńekakvo mjesto u hrvatskom primorju.* — XIV *vijeka.* Mon. croat. 2. (1309).

GŪDAČA, *f. vidi* 1. guda. F. Kurelac, dom. živ. 41.

GUDAČICA, *f. žensko čeljade koje gudi, isporedi* 1. gudač. — *U Belinu rječniku* (‚fidicina' 686b) *i u Stulićevu* (‚fidicina').

GUDAD, *f. coll.* 1. gude. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚porcorum turba'.

GÚDALAC, gúdaoca, *m. gudač, gudac. — U jednoga pisca našega vremena.* Ako gudalac zagudne, da ti se duša od mila iz prsiju tisne. M. Pavlinović, rad. 155.

GŪDALO, *n. kao lûk na kojem je tetiva od konskijeh struna, te se ńim gudi, vukući konske strune po žicama na guslama. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚der fidelbogen' ‚plectrum(?)' *s primjerima:* Ni gudi ni gudala vadi! ‚sei still (fange nichts an)'. Gusle javorove i gudalo od jadikovine. — Ded mi sada privuci gudalo. I. Zaničić 247. Daću ńemu gusle i gudalo. Nar. pjes. juk. 80. I gudalo, drvo jadikovo. Nar. pjes. petr. 2, 492. Ko istinu gudi, gudalom ga po prstima biju. Nar. posl. vuk. 139. Krivo kao gudalo. 160. Ni gudi ni gudala vadi. (Ne pomiń ništa za to). 213. Obrati gudalom naopako *(stane protivno govoriti).* S. Ljubiša, prip. 271. Vini mi se na gudalo, vilo! Osvetn. 1, 1.

GŪDALOV, *adj. koji pripada gudalu. — U jednoga pisca našega vremena.* Pa naperi drvo gudalovo. Osvetn. 3, 9.

GUDAN, *m. ime muško. — Potvrđen je* XIV *vijeka samo adjektiv* Gudanov *u imenu ńekakva mjesta blizu Gabrova.* Prězь Gudanovu ńivu. Glasnik. 24, 239. *(oko* 1350).

GUDANOV, *adj. koji pripada Gudanu, vidi* Gudan.

GUDAŠ, *m. vidi* gudin. F. Kurelac, dom. živ. 41.

GUDATI, gudam, *impf. vidi* gudjeti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Nemoj gudati ali mrmošiti. K. Mažarović 41.

GUDAVAC, Gudavca, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 108.

GUDBA, *f. vidi* guđeńe. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚geigenspiel'.

GUDBARA, *f. (ili* gudbar, *m.?) top ili takovo što.* — *Može biti da je riječ* lubarda *ili* lumbarda *preinačena po pučkoj etimologiji prema* gudjeti. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* I vezira u grad zaklopili, pa ga biju topom i gudbarom. Pjev. crn. 102b.

GUDE, gudeta, *n. dem.* gudin. — *isporedi* gudad. — *U zagoneci našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (‚porcus, sus'). Jedno gude sve polje pokosi *(odgonetļaj: srp).* Nar. zag. nov. 214.

GUDELIĆ, *m. prezime dubrovačko* xv *vijeka (neće biti isto što* Gundulić). — *Između rječnika u Daničićevu* (Gudelićь). Cvětko Gudelićь... Cvětka Dubrovčanina... Spom. sr. 1, 145. (1419).

GÙDĒĻ, gudèļa, *m. vidi* gundeļ. — *Od* xviii *vijeka. a)* Cetonia, *pop zlatar, zlatni pop.* Na ńem bihu zelene aļine, ter ga za to Gudeļem prozvaše, i od tada, dragi pobratime, Radići se Gudeļi prozvaše. And. Kačić, razg. 275a. Ne može trn da dade grožđa, ko što ne može gudeļ da dade meda. M. Pavlinović, razl. spis. 10. — *b) muški nadimak (vidi prvi primjer kod a)) i prezime, vidi i* Gudeļević. Simun Gudeļ. Norini 65. — *c) selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

GUDEĻEVIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Gudeļevićь). Miladina Gudeļevića. Spom. sr. 2, 110. (1444).

GUDEĻEVO, *vidi* Tudeļevo.

GÚDĒŃE, *n. djelo kojijem se gude (vidi* gusti). *isporedi* guđeńe. — *Stariji je oblik* gudenje. — *Između rječnika u Mikaļinu (u kojega nema* gusti): gudonje ‚bombilatio'; gudenje od pčela ‚bombus', *i u Stulićevu (iz Mikaļina).* Nasladaju se v gudenju organa. Š. Budinić, sum. 178a.

1. GÙDILO, *n. vidi* gudalo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide gudalo *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Kad egeduš pravdu svira, gudilo ga po nosu bije. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 116.

2. GUDILO, *m. vidi* gudac, c. — *U Stulićevu rječniku:* ‚chi usa collusione, o con gli altri se la intende a danno d'un terzo' ‚collusor'. — *nepouzdano.*

GUDIĻ, *m. vidi* gudač. — *Na jednom mjestu u pisca našega vremena.* Carskoj u palati zlobno koji vrag vrebo bi te *(popka)* udiļ, ali ovde gudiļ ti si meni drag. L. Milovanov 52.

GÙDĪN, gudína, *m. prasac (kao pristojnija riječ). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim voc.:* gùdīne, gùdīni. — *Vuļa da je postalo po glasu same životiňe, isporedi* gud, guć, gudjeti *pod* d. — *U naše vrijeme u Dubrovniku i u bližnjoj Hercegovini, a između rječnika u Stulićevu* (v. gude) *i u Vukovu* (vide prase *s dodatkom da se govori u Dubrovniku). — I na Braču.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

GUDINČE, gudinčeta, *n. dem.* gudin. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GUDĪNIĆ, *m. dem.* gudin. — *U Vukovu rječniku.*

GÚDJETI, gúdīm, *impf.* fidibus canere; sonare. — -je- *stoji mješte ńegdašńega ô u južnom govoru (u Hercegovini, Crnoj Gori itd.* gúdeti); *u istočnom govoru inf. glasi* gúdeti, *u zapadnom* gúditi. — *Postaje od starijega* gusti *(koje vidi).* — *Pouzdano od* xvii *vijeka (stariji primjeri, kao impt.* gudi, *impf.* gudêh, *u kojima se po obliku ne poznaje, jeli im inf.* gudjeti *ili* gusti, *pripadaju jamačno k ovome zadńemu, vidi kod* gusti). *između rječnika u Mikaļinu* (guditi ‚murmurare, far strepito' ‚bombilo'; guditi u gusle ‚sonar di lira' ‚fidibus canere'), *u Belinu* (‚fidibus canere' 441a), *u Bjelostjenčevu* (guditi u cetru ‚citharizo, cithara cano, citharam pulso', v. guslam), *u Stulićevu* (guditi ‚odere strepitum, bombitationem, murmurare'; guditi u gusli, v. gusliti), *u Vukovu* (južn. gudjeti *i* guđeti, ist. gudeti, zap. guditi, 1. ‚geigen' ‚fidibus cano'. 2. ‚dumpfschallen' ‚resono, murmuro', n. p. kad se iz daleka čuje pucńava topova).

a. *tarući gudalom (strunama gudala) žice na guslama, činiti da postane glas. uprav se ne kaže za jedan sam ovaki glas, nego kad ih ńekoliko različitijeh postaje jedan za drugijem, te je cijelo maňe ili više ugodno uhu onoga koji sluša. a) u pravom smislu.* Kako glas guslarov gudećih u gusle svoje. I. Bandulavić 14a. apoc. 14, 2. Ustani pak mi gudi. I. Zaničić 246. Prstma gudiš trima. 248. Gudci gude, sviralice svire. J. Krmpotić, mal. 17. Razumna je uma i pameti, guslara joj u svijetu nema, ne bi li me gudet naučila. Nar. pjes. vuk. 2, 35. Ko poslije slijepi, ļepše gudi. Nar. posl. vuk. 151. Slijepac popivši rakiju, opet poče gudeti i pjevati. Vuk, poslov. 324. Miloš je neobično lepo gudio u gusle. M. Đ. Milićević, zim. več. 40. — *b) u metaforičkom smislu.* Nikomu zla ne gudi, ali ga ne žudi, da ti na glavu ne pade. (Đ). Poslov. danič. 84. Kako koji slijepi, onako crńe gudi ‚ogni nunzio porta peggiori nove'. S. Budmani 423b. Vaļa tancat kako nov gospodar gudi. M. Kuhačević 151. Ko istinu gudi, gudalom ga po prstima biju. Nar. posl. vuk. 139. Ni gudi, ni gudala vadi (ne pomiňi ništa za to). 213.

b. *značeńe se razlikuje od predašńega u tome što su* gusle *subjekat.* Gusle gude, junak ništ' ne lažo. I. Zaničić 246. Veće gude gusle Grgurove. Nar. pjes. petr. 2, 507.

c. *bučati, zvečati, osobito o dubokom glasu.* Tote glas od ļudi, plač, uzdah, jad i skuk, tim poļe sve gudi već neg da vije vuk. Đ. Baraković, vil. 74. Puške prašte a topovi gude. Nar. pjes. vuk. 4, 251. Grmilo je, sijevale su muńe i gudila jugovina dahom. Osvetn. 2, 149. Gudili su topi nezaglušni i glušili po pećinam vuke. 7, 90.

d. *u jednoj zagoneci kao da znači: guritati. isporedi* gudin. Baba sedi na zasedi, sviňe gude na zagudi... *(odgonetļaj: razboj).* Nar. zag. nov. 190.

GUDĻAVINA, *f. buka, vidi* gudjeti, c. — *U jednoga pisca Bošńaka* xvii *vijeka.* Čovjek može tjelesno oguhnuti, kadano mu velika gudļavina i lupańa stoji na ušiju. M. Divković, bes. 720b. Drvo koje je šupļe i bačva koja je prazna, malahno pokuca*(j)*, velik zvek i veliku gudļavinu učine. nauk. 87a.

GUDNICA, *f. vidi* gusle. — *Samo u Stulićevu rječniku* (v. gusli), *i u jednoga pisca Dubrovčanina našega vremena.* Uzdahne jekom, reko bi vjetric priko utegnute tanke žice obješene gudnice. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 149.

GUDNIČINA, *f. dem.* gudnica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. gusline.

GÚDŃA, *f. vidi* gudeńe. — *isporedi* gudńava. — *Od* xvii *vijeka. a) vidi* gudjeti, c. Kako u mlinu z gudńom od vode ne čujo mlinar. M. Radnić 87a. — *b) vidi* gudjeti, a *i* b. Gudńa l' kolik uzigrava srca! S. Milutinović *u* Pjev. crn. 327a.

GÙDŃAVA, *f. vidi* gudńa. — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚der ton der (serbischen) rosshärenen geige' ‚sonus fidium'. 2. ‚ein dumpfer schall z. b. entfernter kanonen': stoji gudńava topova.

GÛDO, *m. hyp.* gudin. — *Akc. se mijeńa u voc.* gûdo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GUDOVAC, Gudovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 77.

GUDOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 242.

GUDREČI, *m. pl. ime selu.* — *U Daničićevu rjčniku:* ‚Gudreči', selo u Peku koje je car Lazar dao Ravanici (Sr. letop. 1847. 4, 52 *god.* 1381). biće bez sumńe sadašńi Kudreš (ako ga danas dobro pišu) u Zviždu, jer je taj Kudreš sada jedna opština sa Žitkovicom, a u spomeniku ‚Gudreči' idu iza Žitkovice.

GUDULIĆ, *vidi* Gundulić.

GÙDURA, *f. duboka i uska dolina.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gûdûrâ. — *Nejasna postańa; Matzenauer misli na maǵ.* gugyor. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein enges und tiefes thal' ‚vallis angusta'). Od jednoga kraja do drugoga ove međe ima prijekijem putem oko četiri dana hoda; ali kad bi se išlo preko gudura i litica pored ńe, bilo bi mnogo više. Vuk, živ. 225. Ne trpe da im ko *(po zemļi)* ruje, izim da su kakve vrtače ili gudure. V. Bogišić, zborn. 409. — *I kao ime mjestu: selo u hrvatskoj krajini u okrugu lička-otočkom.* Schem. segn. 1871. 38.

GÙDURE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Zemļa u Gudurama. Sr. nov. 1867. 254.

GÙDURIĆ, *m.* prezime. iz diptiha manastira Gomirja. iz prošloga vijeka. i sad u Srijemu. V. Arsenijević.

GÚĐĐŃE, *n. djelo kojijem se gudi.* — *Stariji je oblik* gudenje. — *U Mikaļinu rječniku* (guđenje *kod* rumon od vode, *a napose ima samo* gudenje) *i u Vukovu.*

GUF, *m. labud, vidi* kuf. — *U Mikaļinu rjčniku:* guf, labut, *i u Stulićevu:* ‚olor'.

GUGA, *f. svilena buba.* — *U poslovici našega vremena.* Mudra guga (buba) svilu prede, a ne paučinu. Nar. posl. stoj. 117.

GUGAĻ, Gugļa, *m. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 156. — *Biće isto koje se pominе* xv *vijeka.* ‚Gugļь', u Moravicama je sela ‚dva Guglia' dao Stefan despot Mileševi (Mon. serb. 334 *god.* 1405—1427). biće sadašńe selo Gugaļ u srezu moravičkom *(nije nego u srezu požeškom)* u Srbiji. Đ. Daničić, rječn. 1, 243.

GUGAN, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

GUGLAVA, *f. u Daničićevu rječniku:* ‚Guglava', crkvi je sv. Nikole Vraňinskoga dao kraļ Vladisav ‚Guglavu i Kruševice' kojima je međa išla ‚u Virь u Besь' (Mon. serb. 26 *god.* 1234—1240).

GUGOĻ, *m. vidi* kukoļ. Gugoļ, rus. гуголь (Stachys palustris), senesi, xifio, gladiolo *(u starom rukopisu)*, gith (Pizzelli), 1. Agrostemma githago L.; 2. Gladiolus L. B. Šulek, im. 106.

GUGOTA, *m. ime muško.* — xiii *i* xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Gugota *(vlah).* Mon. serb. 12. (1222—1228). Gugota *(vlah)* a sinь mu Nikola. Deč. hris. 50.

GUGÚĆATI, *vidi* gugutati.

GÙGÛT, *m. gugutańe.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚das girren' ‚gemitus (columbarum)' *s primjerom:* Od guguta tvoji golubova. — Stade gugut bijelih golubova. Nar. pjes. petr. 2, 575. Od guguta od golubińega. 591.

GUGÙTA, *f. vidi* kukuta. — *U Vukovu rječniku:* vide kukuta *s dodatkom da se govori u Barańi, i u Šulekovu imeniku:* Guguta (lat. cicuta Miklošić), v. gugutva. 106.

GUGÚTÀŃE, *n. djelo kojijem se guguće.* — *U Vukovu rječniku.*

GUGÚTATI, gùgûćêm, *impf. činiti glasom ‚gu gu'.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gùgûtâh, *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Po južnijem krajevima ć iz praes. prelazi u inf.:* gugućati *(vidi ńcke primjere kod b) i c)).* — *U naše vrijeme. a) o glasu u goluba, isporedi* gukati, grgutati. — *između rječnika u Vukovu* (‚girren' ‚gemo', cf. gukati). Bijel golub guguće kroz bijele bukviće, kad god golub guguće, tad su bukve sve gušće. *odgonetļaj: čunak (za tkańe).* Nar. zag. nov. 241. — *b) o glasu u jejine.* Đe guguće s vrh one stugline ka' jejina s vrh trule bukvine. P. Petrović, gor. vijen. 36. Kukavica je vila, jejina gugućala. S. Ļubiša, prip. 277. — *c) o ļudskom glasu (s prezirańem).* Danas bi hoǵa na Cetińu guguća. S. Ļubiša, prip. 133.

GUGUTINA, *f. ńeka bilka, bobe, pasika, trudovnik, isporedi* guguta. Gugutina, Scrophularia nodosa L. (Lambl). B. Šulek, im. 106.

GÙGUTKA, *f. vidi* kumrija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚uccello simile alla tortora' ‚avis turturis species') *i u Vukovu (bez značeńa).* Gugutka, Columba risoria L., kumrija, kumrikuša. u Nišu. S. I. Pelivanović. javor. 1880. 1531.

GUGÚTNUTI, gùgûtnêm, *pf.* gugutati. — *U Šulekovu rječniku:* ‚girren'.

GUGUTVA, *f. vidi* guguta. Gugutva, Cicuta L. (Siń, Durante), v. kukuta, guguta. B. Šulek, im. 106.

GÚĠA, *f. vidi* buǵa, *a)* i krmača. — *U Vukovu rječniku:* U Šumadiji gdješto krmača se u ovoj igri zove i ‚búǵa' a gdješto i ‚gúǵa' *kod* krmača, *a otale u* Vuk, živ. 281 *(gdje je griješkom preštampano* buca *i* guca), *i u dodatku.*

GÚĠAŃE, *n. djelo kojijem se ko guǵa.* — *U Vukovu rječniku (u dodatku).*

GÚĠATI SE, gûǵâm se, *impf. igrati se guǵe.* — *isporedi* buǵati se. — *U Vukovu rječniku (u dodatku).*

1. GÚJA, *f.* serpens; ascaris, lumbricus. — *Akc. se mijeńa u voc. sing.* gûjo, *u nom., acc., voc. pl.* gûje, *u dat., instr., loc. pl.* gùjama. — *Nejasna postańa. po obliku kao da je ipokoristik: prema značćńu kod a) moglo bi biti hyp.* gušter; *prema značeńu kod b) i c) moglo bi biti hyp.* gusjenica. — *Od* xvi *vijeka (vidi kod c)), a između rječnika u Mikaļinu* (guja, gujina, zmija ‚anguis, serpens, coluber'), *u Belinu* (‚vermi che nascono negl' intestini' ‚ventris animalia' 761b), *u Bjelostjenčevu* (v. glista), *u Stulićevu* (guja, crv koji se leže u čovjeku ‚lumbricus'), *u Vukovu:* 1. ‚die schlange' ‚serpens', cf. zmija. 2. (po zapadnijem krajevima) vide glista. *a) zmija.* Za to kraļe izbjeguju kako jednu ļutu guju. M. Divković, kat. 123. Guja sedmoglava. Đ. Baraković, vil.b 39. Mudar kako guja. B. Krnarutić 25. Obrani od ujidenja guj. L. Terzić 226. Zmaji, gušćeri i guje ine. J. Kavańin 248b. Ujide ga guja. M. A. Reļković, sabr. 54. Da koja sam guja

nego kaluđer? D. Obradović, basn. 227. Drugi vele: ļuta kao guja. Nar. pjes. vuk. 1, 38. Dok je našla guju otrovnicu. 1, 215. Đeno leži voda do koļena, i po vodi guje i jakrepi. 2, 69. Niti gmižu guje i jakrepi. 2, 70. Pa so sazda u šarenu guju. 2, 511. A u vodi guje i akrepi, guje piju, a akrepi iju. 3, 344. Od žalosti pisnu kao guja. 1, 574. Ona ciknu kako ļuta guja. 2, 112. Cvili Miloš kako ļuta guja. 2, 245. Guje mu se oko srca vile! 1, 38. Guje mu se na srce savile! 1, 276. Što je, Kumro? ujela te guja! 3, 406. Još je Marku guja govorila. 2, 409. U zubima guje šestokrile. 2, 511. Prevari se Uma, ujede je guja. 1, 446. Prevari se, ujede ga guja. 2, 257. Nemoj koga da uije guja, nemoj koji pušku da isturi! 3, 307. Dvije su se zavadile guje, dvije guje, dva brata rođena. 2, 445. Što je vajda, e dobra đevojka, kad je guja jeste zaprosila, ļuta guja Grčiću Manojlo? 2, 24. Ono su ti sve braća rođena, ono su ti pod kamenom guje. 3, 156. Žešćih guja u primorju nema; ono su ti guje prisojkiće. 3, 157. Ali Vuksan ļuta guja bješe, te se Turkom varat ne dad'jaše. 4, 22. Sve to Petar i sluša i gleda, al' se ļuta guja ne čujaše. 4, 58. Od kako je gavran pocrnio, nije zmija guju dočekala kao Čupić Memedkapetana. 4, 193. Ļuta mu je u družini guja Mutaf Lazo od vode Morave. 4, 294. Na ļutu je guju nagazio, ļutu guju u zelenoj travi, na Turčina Husović Jašara. 4, 404. Đe su tebe guje iz potaje? 2, 409. Na siniji opletena guja. 2, 392. Po azdiji ispletene guje. 2, 593. Da ve ļuta ne udari guja. Nar. pjes. herc. vuk. 357. Šarena te poļubila guja! Ogled. sr. 205. Šuti, kćeri, ujela te guja! Nar. pjes. juk. 127. Vije se kao guja u procijepu. (Kad koga što boli, pa se previja i premeće). Nar. posl. vuk. 34. Guju za rep ne bi izvukao (taki jo šibļak). 46. Krije kao guja noge. (Pripovijeda se da guja ima noge koje samo onda pokaže kad se u procijepu pripoče k vatri; ali ko ih god vidi onaj mora odmah umrijeti). 161. Bio je namolovat go starac koga su guje opasale. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — *b) vidi* glista, *b), vidi u rječnicima. — u naše vrijeme u Dubrovniku, vidi:* U Srbiji ‚guja' znači što i ‚zmija', a u Dubrovniku se ‚guja' zove glista. Vuk, poslov. XLVI. — *c) vidi* glista, *a). — u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Scijeńahu imat što činit s ovijom zemaļskijem gujami. M. Držić 268. — *ovako je značene u naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji, gdje mislim da se kaže i u širem smislu o svakom crvu.*

2. GÛJA, *f. hyp.* guzica. — U Lici. V. Arsenijović.

GÙJANA, *f. vidi* guja, *b) i c). — U Vukovu rječniku:* vide gujavica (glista) *s dodatkom da se govori u Lici.*

GÙJANICA, *f.* Lumbricus terrestris L., gujana, glista. u Lici. V. Arsenijović.

GUJAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚lumbricis plenus'. — *nepouzdano.*

GUJAV, *adj. u Stulićevu rječniku uz* gujast. — *nepouzdano.*

GÙJAVICA, *f. a) vidi* guja, *b) i c). — u Vukovu rječniku:* ‚dor spulwurm, rogenwurm' ‚lumbricus', cf. glista. — *b)* Petromyzon fluviatilis L., *neka riba, isporedi* zmijulica. J. Pančić, rib. 158.

1. GUJBA, *f. a) čim je vezan plug s jarmom; b) vidi* dubač, 2. dupka. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vincolo con cui è legato l'aratro al giogo, cesello' ‚viriculum'. — *nije pouzdano. — Iz Stulićeva rječnika prešlo je s drugijem značeńem u Šulekov:* ‚grabstichel; radireisen'.

2. GUJBA, *f. rani list, bukvica.* Guiba (gujba?), Betonica L. (Vujičić). B. Šulek, im. 106.

GUJBATI, gujbam, *impf. raditi gujbom. — U Stulićevu rječniku:* ‚cesellare, lavorare col cesello' ‚viriculo exculpere'. — *nepouzdano.*

GUJBICA, *f. dem.* 1. gujba. — *U Stulićevu rječniku* ‚cesellino' ‚parvum viriculum'. — *nepouzdano.*

GUJCAK(?), *f. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. GÙJIĆ, *m. dem.* guja, *zmijica. — U Vukovu rječniku.*

2. GUJIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. VIII. XXVII.

GUJILE, *f. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

GÚJIN, *adj. koji pripada guji, gujama.* Miho skida gujine haļine. Nar. pjes. juk. 125. Skido guja gujinu košuļu. Nar. pjes. petr. 2, 30. — Gujin češaļ, *vidi kod* 1. češaļ, *c).*

GÙJINA, *f. augm.* 1. guja, *često se u značeńu ne razlikuje od* guja. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gûjînâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* guja *i napose:* gujina, glista, koja se leže u čovjeka ‚lumbricus'), *u Stulićevu (uz* guja *iz Mikaļina), u Vukovu* (augm. v. guja). *a) vidi* 1. guja, *a).* Gdi sprida i zada plazeće gujine svaka se izbada da otrov prokine. Đ. Baraković, vil. 257. Mrtav jest od ujidenja otrovne gujine. F. Glavinić, cvit. 207a. Lasno je poznane gujine poklati. I. T. Mrnavić, osm. 76. Prut Mojzesa u gujinu... J. Kavańin 68b. — *b) vidi* 1. guja, *b).* Od crvi ili gujina u dici maloj. L. Terzić (B. Pavlović) 314. Dici lik od gujina. J. Vladmirović 11. — *c) vidi* 1. guja, *c).* Kaza joj da mi gujine štetu čine u vrtlu. M. Zoričić, zrc. 164.

GÙJIŃÎ, *adj. koji pripada gujama. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚schlangen-' ‚serpentum'). Gujińa košuļa. F. Lastrić, ned. 354. A Turci su gńezda gujińega. Nar. pjes. vuk. 2, 512. Jezik gujińi. Đ. Daničić, jov. 20, 16.

GÛJSKÎ, *adj. vidi* gujińi. — *U poslovici našega vremena.* To je gujsko (zmijsko) gnijezdo. Nar. posl. stoj. 67.

1. GÛK, *m. vidi* gukańe. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Svi golubi gukom gukahu. Svi joj golubi gukom gukau, gukom gukau, biser zobau, a jedan golub gukom ne guče, gukom ne guče, biser ne zobļe. Nar. pjes. vuk. 1, 60.

2. GUK, *m. (ili* guka, *f.?) samo acc. pl.* guke *na jednom mjestu u pisca* XVIII *vijeka. kao da znači: molitva. može biti da postaje od praslavenskoga* gъlkъ, *buka (stslov.* glъkъ, *rus.* голкъ, *čcs.* hluk, *pol.* giełk). A Kosara ļubi mila, ko grlica, pire druge grustеć, veće nij' ih htila, neg prikaza guke duge u jednomu manastiru Bogu i svojem' Vladimiru. J. Kavańin 256b.

1. GÛKA, *f.* gibber; gleba. — *Akc. je u gen. plur.* gûkâ. — *Nejasna postańa; ako amo spada prvi primjer kod c)* u *stoji mj. ńegdašńega* lь. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (guka, cvrļak ‚tumor, inflatio'), *u Belinu* (‚gonfiamento, tumore' ‚tumor' 353a; ‚tumore, enfiatura' ‚tumor' 748a; ‚natta, specie di tumore' ‚tumor' 506b; ‚tencone, enfiatura nell' anguinaglia' ‚bubo' 727a), *u Stulićevu* (‚enfiatura, gonfiamento, gonfiatura, glandole, mal interno al collo' ‚tumor'

inflatio, inflatus, glandula'), *u Vukovu* (2. ‚auswuchs am leibe' ‚gibbus'. 3. guka truda, zlata ‚der klumpen' ‚massa'), *u Daničićevu* (‚Glьka' 3, 577 *kao ime mjestu*). *a) što je na čemu izraslo ili priraslo, uopće što se na čemu nadiže te s toga ono nije ravno; n. p. na ljudskom tijelu kakav otok:* Bivši mu uzrasla jedna na glavi guka veća od iste glave. B. Kašić, fran. 216. Svud joj modro vidiš guke ustarana oko vrata. G. Palmotić 2, 60. Ako poskaču guke ispod ušiju, privijaju nastrugana rena. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 49. *tako može biti na drvetu (n. p. čvor) i na čemu mu drago drugome. — b) kao grumen, gruda.* Tuđa muka vražja guka. Nar. posl. vuk. 321. Ili zar lončar nema vlasti nad kalom da od jedne guke načini jedan sud? Vuk, pavl. rimj. 9, 21. — *c) ime mjestima. aa)* Katunu je Dragoljevcima išla među ‚na Glьku' (Glasnik. 15, 300 *god.* 1318?). Đ. Daničić, rječn. 3, 577. — *bb) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Konopljište u Guki. Sr. nov. 1863. 286.

2. GÛKA, *f. vidi* gukaće. — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚das girren der taube' ‚gemitus columbae'.

1. GÚKÂĆE, *n. djelo kojijem se guče.* — *Između rječnika u Belinu* (‚vagitus' 750[a]), *u Bjelostjenčevu* (gučeće, gukaće goluba, grlice), *u Stulićevu, u Vukovu.* Ki *(golub)* slatkim gukanjem laskajuć celiva pridragu svoju drugu. D. Zlatarić 41[b]. Ono slatko i nežno gukaće goluba i golubice. M. P. Šapčanin 1, 135.

2. GUKAĆE, *n. djelo kojijem se guka (vidi* 2. gukati). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚sorbitio'.

3. GÛKÂĆE, *n. djelo kojijem se ko guka (vidi* gukati se). — *U Vukovu rječniku.*

GÛKAST, *adj. na kojemu su guke, pun guka.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚tuberosus, glandulosus'.

1. GÚKATI, gûčêm *i* gûkâm, *impf. činiti glasom ‚gû gû'.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* gúkajû *(ali* gûčû), *u aor.* gúkah, *u impt.* gúči *(ali* gûkâj), *u ger. praes.* gúčûći *i* gúkajûći, *u ger. pract.* gúkâvši, *u part. praet. act.* gúkao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Postaje od onomatopeje* gu *nastavkom* k. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (gukati, gukam ‚far la voce del colombo' ‚gemo' 201[a]; ‚vagiro, proprio de' bambini in fascia' ‚vagio' 750[a]), *u Bjelostjenčevu* (gučem, gukam kot golub ali grlica ‚gemo'), *u Voltiđijinu* (gukati, gukam ‚gemere, piangolare' ‚weinen, winseln'), *u Stulićevu* (gukati, gučem *i* gukam, 1. ‚vagire'. 2. ‚columbae gemitum edere'), *u Vukovu* (gukati, gučem ‚girren' ‚gemo'). *a) o golubu (i o grlici). isprva je obično bio praes.* gukam, *a sad je* gučem. Gukaju grlice. M. Držić 428. Slatko gukajuć grličica. P. Zoranić 35[b]. Bile golubičice gukajući. 68[b]. Kako grličice glasom gukajući. Đ. Baraković, vil. 243. Ondi guče golub. G. Pešćalić 168. Na ruci mu zlatan golub guče. Nar. pjes. vuk. 1, 56. Svi joj golubi gukom gukau, gukom gukau, biser zobau, a jedan golub gukom ne guče, gukom ne guče, biser ne zobļe. 1, 60. Kad govori, k'o da golub guče. 3, 257. — *b)* vagire, *o malome djetetu, kad istom počiše puštati iz sebe prve glasove (kao* gû). *obično bi je praes.* gukam. Porod vječni gdino guka *(o Isusu u jaslima).* I. Dražić 49. — *c) polagahno govoriti kome na uho.* — *u Vukovu rječniku:* ‚raunen (einander in die ohren)' ‚in aurem dico, murmuro' *s primjerom:* Nešto ļudi guču. — *d) u Voltiđijinu rječniku ima značeće: jaukati plakati. — nije dosta pouzdano.*

2. GUKATI, gukam, *impf. vidi* gutati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* gukam, požiram ‚glutio, sorbeo', *i u Jambrešićevu.*

GÛKATI SE, gûkâm se, *impf. u Vukovu rječniku:* vide grudati se *s dodatkom da se govori u Crnoj gori.* — *Postaje od* 1. guka.

GÛKAV, *adj. vidi* gukast. — *U Stulićevu rječniku (uz* gukast).

1. GÚKNUTI, gûknêm, *pf.* 1. gukati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima osim prezenta.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (1. ‚girren' ‚ingemo'. 2. ‚ins ohr raunen' ‚murmuro in aurem'). Golub guče, golubica neće. ‚Gukni do mi, moja golubice!' Nar. pjes. marj. 178.

2. GUKNUTI, guknem, *pf.* koga po leđima udariti. *u hrvatskom primorju.*

GUKOŠI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 145.

GUKTATI, gukćem, *impf. o glasu(?) u gušteru(!).* — *U zagoneci.* Gušter gukće uvrh kuće *(odgonetļaj: dim).* Nar. zag. nov. 42.

GUKUKATI, gukučem *i* gukukam, *impf. dem.* 1. gukati *(kod b)).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚vagitare'. — *slabo pouzdano.*

GUKUTATI, gukućem, *impf. vidi* gugutati *i* 1. gukati. — *U zagoneci.* Zlatan golubak ispod zemļe gukuće, raduju mu se svi iz kuće. *(odgonetļaj: raonik).* Nar. zag. nov. 192.

1. GULA, *f. grlo, lat.* gula, *tal.* gola. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Kad vino uliješ u tvoju gulu. M. Držić 180.

2. GULA, *f.* koñušnica gdje se odgajaju mladi koñi. — u Prigorju. F. Hefele. — *maj.* gula, *goveđe stado.*

GÛLAF, gûlfa, *m. vidi* kulaf. — *U Mikaļinu rječniku:* gulaf, jedan dio mora ‚golfo' ‚sinus'.

GULDIN, *m. vidi* forinta, *ńem.* gulden. — *Od* XVII *vijeka po sjevero-zapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* forint, *a napose nema).* Dugovanje za 100 guldina. Starine. 12, 19. (1696—1703). Sto dvadeset i šest zdravih guldina. 29. (1703).

GULEŽ, *m. vidi* guļeće. — *U Šulekovu rječniku:* ‚erpressung'.

GULICA, *f.* suvrst breskve (Vaļavac, u Varaždinu). B. Šulek, im. 106.

1. GULIĆ, *m. prezime.* — XIII *vijeka.* Sudac Gulić. Mon. croat. 18. (1275).

2. GULIĆ, *m.* Gobius paganellus L., *neka riba.* G. L. Faber 202.

GÛLIDBA, *f. guļeće (kukuruza).* — *isporedi* komušaće. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚die ausschälung (des kukurutz)' ‚decorticatio', cf. komidba. Drugi rod mobe je gulidba: ļušte kukuruze. V. Bogišić, zborn. 486.

GULIJAN, *m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 112.

GULIJANSKI, *adj. koji pripada selu Gulijanu.* Gulijanska *(opština).* K. Jovanović 112.

GÛLIKOŽA, *m. i f. onaj koji (ona koja) guli kožu, u prenesenom smislu o čeladetu koje drugoga malo po malo, prijevarom itd. odere (u prenesenom smislu).* — *isporedi* guļikoža. — *U Šulekovu rječniku:* ‚aussauger'.

GULISAV, *m. ime muško.* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Gulisav Hrvat. M. Držić 333.

GULIŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Od sokola Tripka Gulišića. Pjev. crn. 302[b].

1. GÚLITI, gûlîm, *impf.* (pellem, corticem etc.) detrahere; vellere. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gûlâh, *u aor. 2 i 3 sing.* gûlî, *u part. praet. pass.* gûļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Nepoznata postaña.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚vellere'), *u Mikaļinu* (guliti, izguliti ‚vello, evello, stirpitus extraho'; guliti vlase ‚glabro, deglabro'), *u Belinu* (‚scorzare, levare la corteccia grossa degli alberi' ‚decortico'; ‚scorzare fichi, brugne o simili' ‚corticem detrahere' 660[a]; ‚mondare cosa che ha scorza, come pomi, orzo ecc.' ‚folliculis purgare' 494[b]; ‚carpire, svellere herbe, radiche e simili' ‚vello' 174[a]; ‚svellere l'herbe da qualche luogo' ‚exherbo' 368[a]; ‚sradicare' ‚radicibus extirpare' 704[b]; spiantare, tor via la pianta' ‚explanto' 699[a]; ‚spelare' ‚depilo' 697[a]; ‚pelare, svellere i peli' ‚pilos detrahere' 550[a]), *u Bjelostjenčevu* (gulim koru iz dreva, belim drevo ‚delibro, glubo, decortico, corticem e ligno detraho, cortice denudo, corticem eximo. 2. gulim, derem marhu ‚excorio'. 3. ‚evello, vello, stirpitus, radicitus extraho', v. plevem. 4. plevem. 5. gulim, skubem lasi, dlake ‚glabro, deglabro'), *u Jambrešićevu* (gulim drevo ‚decortico'; gulim marše ‚excorio'), *u Voltiğijinu* (guliti, izguliti ‚sradicare, sbarbicare; pelare; scorticare' ‚auswurzeln, ausrotten; schinden'), *u Stulićevu* (1. ‚delibrare'. 2. ‚pellem detrahere'. 3. ‚eradicare, extirpare'; guliti vlase, v. kose skupsti, čupati), *u Vukovu:* 1. ‚schinden' ‚pellem detrahere'. 2. ‚ausschälen (den kukurutz)' ‚decortico'. 3. ‚abrinden (den baum)' ‚decortico'. 4. (u Dubrovniku) n. p. travu, vide čupati: Gule brade, a o jadu rade, e ne znadu što će i kako će.

1. *aktivno.*

a. *silom odjeļivati od čega ono što na onome dosta čvrsto stoji i ono pokriva, kao što je n. p. kora na drvetu, koža na tijelu itd. pf.:* oguliti. — *isporedi* derati. *a) objekat je ono što se odjeļuje (kora, koža itd.).* Guļahu mu kožu i meso zvrkovma gvozdenim i kučicama. F. Lastrić, test. 113[b]. Gulio bi boru koru. Nar. pjes. petr. 1, 170. Ne guli kore, ne čini gore. Nar. posl. vuk. 197. — *b) objekat je ono (drvo, tijelo itd.) od čega se odjeļuje. aa) u pravom smislu.* Kad budeš gdi sjesti s dobrome družinom na novom Parnasu, pripijevaje s vinom, guleći kobasu. N. Dimitrović 102. Siče i guli cabla. A. d. Costa 2, 146. Šļive guli, kad vrime dospiva. J. S. Reļković 368. — *bb) u prenesenom smislu, vidi* derati, 1, a, *e).* Jednim zlicam, kojo bez pristanka sve nastoje, da ga gule, da ga deru. A. Čubranović 145—146. Nevoļne siromahe guliš, dereš za sebe oditi. A. d. Bella, razgov. 127. Koji rasipļu, pale, gule, popasuju i tlače litine. A. d. Costa 1, 181. On zače podložne guliti. Nadod. 179. Ako jedan forint dobijem, dva ili tri vaļa da izdadem, svaki me vrag muze, svaki čupa i guli. Đ. Rapić 192. Da uzapti Brdsku sirotińu, da ih guli i bez mila smudi. Pjev. crn. 42[a]. Koña voda, a hajduke guli. Nar. pjes. juk. 299. Ne paraju sad, već na mijeh gule. Nar. posl. vuk. 208. Mleci gule i gńeče Srbe i Hrvate. S. Ļubiša, prip. 101. Knez nas, kmetiće, guli i timari u gospodarevo ime. 199. — *c) bez objekta, u prenesenom smislu, o ladi što brzo jedri (kao da predńom stranom guli more). — u naše vrijeme u Dubrovniku.* Aj što guli! P. Budmani.

b. *silom vaditi iz čega što se onoga čvrsto drži, jer je u ono spustilo korijen, žile, kao što je n. p. trava na zemļi, dlaka na tijelu itd. pf.:* izguliti. — *isporedi* čupati. *a) objekat je ono što se vadi (trava, dlaka itd.) aa) u pravom smislu.* Nikoji ono što ne bińe dobro sa korenom guļahu. F. Vrančić, živ. 25. Vinograd okopavati i travu guliti. M. Divković, bes. 213[b]. Njeki kose i bradu skubijahu i guļahu. 369[b]. Jedni vlase gule, jedni svetu bradu silno skubu. A. Vitaļić, ost. 171. I žile od stabla guļaše. 411. Guleći ļuļ i kukoļ izgulićete i pšenicu. F. Lastrić, od' 179. Poče plakati, kose guleći. ned. 107. Kad je Murat glase razumio, od žalosti rusu bradu guli. And. Kačić, razg. 94[a]. I od muke ruse kose guli. Nar. pjes. juk. 414. I da bi ti rodilo predivo, i da bi ga gulile dievojke. 421. ‚Guliti' onde *(u Dubrovniku)* znači ‚čupati' (n. p. travu po vrtu). Vuk, poslov. XLVI. Guliti konopļe, čupati. u Lici. V. Arsenijević. — *u prenesenom smislu (metaforički).* Da guli tamnosti i zlobšćine svake, a sije kriposti hrabrene i jake. P. Hektorović 42. — *bb) kao vaditi uopće. — u naše vrijeme u Bosni.* Al' on guli od bedrice ćordu. Nar. pjes. juk. 298. Jedan drugom gvožđem dušu guli. Osvetn. 2, 66. Borci gule stijene iz brijega. 2, 140. — *b) objekat je ono iz čega se vadi. — u dva primjera* XVI *i* XVIII *vijeka. (Govori Mlecima:)* Zač ležiš u bludu, za toj te svak huli, a glavu i kudu *(mletačkome lavu)* slavan ti car guli. M. Vetranić 1, 50. Ovce više gule nego ostrižu. I. Jablanci 137.

c. *biti, tući, lupati. — U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Prišal je mlad junak i s tiha ju budi, a ńezina majka s preslicom ga guli. ‚Ne guli ga, mat moja, srce mi ga ļubi'. Nar. pjes. istr. 2, 41.

2. *pasivno.* Nije guļena *(trava).* A. Vitaļić, ist. 466[b]. Boļe jilo od guļenih *(šļiva)* biva. J. S. Reļković 368.

3. *sa* se. — *Između rječnika u Mikaļinu* (guliti se, to jest opadati vlase al' dlake ‚glabreo, glabresco'), *u Bjelostjenčevu* (gulim se, derem se ‚deglubor, excorior, glubor'. 2. gulim se, belim se ‚decorticor'), *u Vukovu (vidi kod* b, *b)).*

a. *pasivno.* Tu se jagma čini, gule kike. V. Došen 166[a]. Sa drvja se već ne guli kora. J. S. Reļković 274.

b. *refleksivno. a) vidi* 1, a, *b).* Gdi se meni, vajmeh, starcu sve do kosti gule ruke izvlačeći moju plavcu. M. Vetranić 1, 17. — *b) vidi* derati, 1, b, *b) cc). — u Vukovu rječniku:* ‚plärren' ‚plorare' *s primjerom:* Šta se guliš? (kaže mati djetetu kad mnogo plače).

2. GÚLITI, gûlîm, *impf. piti (mnogo). — Akc. je kao kod* 1. guliti. — *Vaļa da nije ista riječ što* 1. guliti; *Matzenauer isporeñuje s lat.* gula, gulo *i s novogrč. γούλα, gutļaj, γούλα* ‚gula'. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚saufen' ‚poto' *s primjerom:* Što guliš toliku vodurinu?). Još ću lagļe onda gulit i va se livat. Jačke. 243.

GULIV, *adj. koji se lako guli. — U Stulićevu rječniku:* ‚qui facile delibratur, pelle denudatur, evellitur'. — *nepouzdano.*

GULOŠKA, *f.* Guložka, suvrst vinove loze crna grožda *(u Dalmaciji).* B. Šulek, im. 106. — *Po svoj je prilici postalo od osnove tuđe riječi* gulozan

GÙLÔZAN, gùlôzna, *adj. vidi* sladokus, *tal.* goloso. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje je krivo zabiļežen akc.* gůlôzan): ‚gefrässig' ‚gulosus' *(s dodatkom da se govori u primorju).* Gulozan kao breda žena. (U Boci). Nar. posl. vuk. 46.

GULSAR, *m. vidi* gusar. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Ali mi se Radiću gulsarom drago moļaše. Nar. pjes. bog. 126.

GUĻ, *m.* Gobius ophiocephalus Pall., *ńeka riba.* — *U hrvatskom primorju.* G. L. Faber 202. — Guļ od blata, Gobius Jozo L. 202.

1. GUĻA, *f. stado goveđe, maǵ.* gulya. — *U Slavoniji.* F. Kurelac, dom. živ. 23. — *Od* XVIII *vijeka.* Ali ga *(bika)* ne vaļa duļe nego šest ili sedam godina kod guļe ostaviti. I. Jablanci 118.

2. GÙĻA, *f.* kuka drvena što se podmeće pod plast, kad se hoće da vuče. Ļ. V. Stojanović.

3. GÙĻA, *f.* pyramis, obeliscus, *kameni spomenik šiļast na vrhu, tal.* guglia. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (guļa, stup od kamena ‚pyramis, obeliscus'). Ko može viditi ne čudeći se palače, crikve, građe, fortice, anfiteatre, piramide, guļe? P. Radovčić, ist. 162.

GUĻAČINA, *f.* vidi deračina. M. Medić. — *Od* 1. guliti *(koje vidi kod* 1, a, *b) bb)).*

GUĻAK, *m. a)* grkļan; *b)* kapak zaklopca u sudih. M. Pavlinović. — *Od lat.* gula.

GUĻANSKA RIJEKA, *f. voda u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Guļanska reka. Glasnik. 19, 289.

GÚĻÊŃE, *n. djelo kojijem ko guli ili se ko guli.* — *Stariji je oblik* guļenje. — *Između rječnika u Belinu* (guļenje 491b), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* guleńe), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (1. ‚das schinden' ‚detractio pellis'. 2. ‚ausschälen, abrinden' ‚decorticatio'. 3. vide čupańe. 4. ‚das plärren' ‚ploratio').

GUĻEREVIĆ, *m. prezime.* — *U Dubrovniku* XII *i* XIII *vijeka (u drugom primjeru* Guļerivić), *a između rječnika u Daničićevu* (Gulerivićь *i* Gulêrevićь). Žanь Gulêrevićь *(Dubrovčanin).* Mon. serb. 7. (XII *vijek).* Marьtolь Gulerivićь banь odь kneza djubrovčkoga i odь vьse opьćine grada djubrovьčkoga. 40. (1253).

GUĻERIVIĆ, *vidi* Guļerević.

GUĻEŠTRITI, guļeštrim, *impf. kao da znači: biti, tući, lupati. isporedi* 1. guliti, 1, c. — *Na jednom mjestu u pisca Bošńaka našega vremena.* Neki s kraka guļeštri kurjaka. Osvetn. 4, 25.

GUĻEVAC, Guļevca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Guļevcu. Sr. nov. 1875. 1039.

GÙĻEVINA, *f.* vuna koja sama opada s ovce ili koja se s mješino očupa a ne striže. u Lici. V. Arsenijević. Kada u jesen ļudi koļu ovce za pastrvu, t. j. za sušeńe, onda one mješine s vunom deko odma za kožuhe proda, a deko metne ih odma u vreće u kojima se nekoliko dana pare pa kada se dobro upare, izvade se, i vuna se š ńi onda lako oguli, i takovu vunu žene zovu ‚guļevinom'. *u Lici.* J. Bogdanović. Guļevina, vuna jal' kostrijet nestrižena sa živa, nego guļena jal' brivena s oderane kože; gora vrsta vune i kostrijeti. *u Dalmaciji.* M. Pavlinović.

GÙĻIKOŽA, *m.* vidi globaǵija. P. J. Marković. — *isporedi* gulikoža.

GÚĻITI, gûļîm, *impf. vidi* 1. guliti. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Al' koru ne guļi. J. S. Reļković 143. Daļe briske od kosti se guļe. 147.

GÚĻOTINE, *f.* kad se gule krompiri, onda se ono zguļeno zove ‚guļotine'. u Dobroselu. M. Medić.

GÙMALAC, gùmaoca, *m. čovjek koji guma.* — *Samo u Stulićevu rječniku* (gumalac *i griješkom* gumaoc ‚vorans').

GÙMALICA, *f. žensko čeļade što guma.* — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* gumalac).

GUMANAC, gumanca, *m. ńekakva ruda gvožđa.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Dusinsko gvožđe ne dade se topiti, dok mu se druga ruda ‚gumanac' ne pridoda. F. Jukić, zemļop. 36.

GUMÁNCE, *n. dem.* gumno. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (gumьnьce ‚areola'). Selu je Ļubižńi crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚na gumance' (Glasnik. 15, 273 *god.* 1348?) Đ. Daničić, rječ. 3, 581. Gumance, ńeka malena poļana na putu gdje se obično starci nedjeļom kupe i razgovaraju. Slovinac. 1882. 187. — Popovo gumance, *ńeka biļka, maslačak, milosavka.* Gumance popovo, rus. поповo гуменце, Leontodon taraxacum L. (Alschinger). B. Šulek, im. 106.

GUMANCI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 724.

GÙMÁŃE, *n. djelo kojijem se guma.* — *Stariji je oblik* gumanje. — *U Mikaļinu rječniku* (gumanje), *u Stulićevu, u Vukovu.*

GÙMATI, gùmâm, *impf. naglo jesti.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 1 *i* 2 *pl.*: gumámo, gumáte; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* gùmâ *i part. praet. pass.* gùmân. — *Nepoznata postańa.* — *U Mikaļinu rječniku:* gumati, žerati, žderati ‚voro, devoro, helluor'; *u Stulićevu:* ‚vorare, devorare' *(iz Mikaļina); u Vukovu:* jesti naglo ‚gierig fressen' ‚voro'.

GUMATITI, gumatim, *impf. vidi* gumati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Nego žrstvom, bludom kletim da gumati meso gńilo. J. Kavańin 63a. — *nije dosta pouzdano.*

GUMB, *m. puce; uzao, zamka, maǵ.* gomb, *puce.* — *isporedi* 2. gomba. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* gumb, puce ‚nodus, globolus'. 2. gumb, vuzel na kojem se vuže zadrgne, gda se potegne ‚capulum', *i u Jambrešićevu:* ‚nodus'.

GUMBAR, *m. čovjek što gradi gumbe.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* gumbar, koji gumbe plete, šnore etc. ‚nodifex', *i u Jambrešićevu:* ‚nodifex'.

GUMBARA, *f. vidi* gudbara. — *U dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Bacajući gumbare i kļupke ogńene. A. Kanižlić, fran. 69. Da svrhu kuća naši gumbare počmu grmiti. Đ. Rapić 414.

GUMBELIJA, *f. vidi* đurđica. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* gumbelija, dragoļub, drobni beli lilium, đurđic, đunđen cvet ‚lilium convallium, ephemeron, iris sylvestris', *i u Šulekovu imeniku:* Gumbelija, Gumbelium (Sabļar), lilium convallium (Bjelostjenac), Convallaria majalis L. (Vukasović). 106.

GÙMBUR, *m. vidi* bungur. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Gumbur (bungur),ječam stučen u stupi, skuvan i začińen skorupom. M. Đ. Milićević, slav. 30.

GUMERIŠTE, *n. selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 305.

GUMERŠANOVIĆ, *m. prezime.* Mustafa Gumeršanoviću. Starine. 12, 28. *(oko* 1696—1703).

GUMILICA, *f. vidi* gumelija (?) *ili* komomila (?). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Nek se sime laneno, gumilice i crni slez u mliku kuha. G. Peštalić 243.

GÙMINA, *f.* rudens, *vrlo debelo uže kojijem se vežu velike lađe, tal.* gómena. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (gumina od drijeva, čelo ‚rudens'; gu-

mina od sjedra ‚funis anchorarius‘) *i u Stulićevu* (‚rudens‘). Odrijèšit gumine. M. Vetranić 1, 172. Gumine i čela... tanka i debela shranit mi bud' spravan. 1, 174. Spaše svejer na jednoj kojgod gumini na tleh u drijevu protegnutoj ili u krug sagnutoj. B. Kašić, fran. 54. Gumina vezana bi na ńegovo grlo. J. Banovac, blagos. 121. Uzmi to i od toga imaš učiniti guminu i jedra sva. Nar. prip. vuk. 133. Ov svić će saku guminu, bila ona još debļa, pregrist. Nar. prip. mikul. 111.

GÛMINÂR, *m. u narodnoj pripovijeci načińeno od* gumina. Ov drugi svić se zove Guminar, aš će saku guminu pregrist. Nar. prip. mikul. 111.

GUMNAC, *m. čovjek koji radi na gumnu.* — *isporedi* gumnar. — *U Mikaļinu rječniku:* gumnac, koji posluje na guvno ‚areator‘; *u Bjelostjenčevu:* ‚areator‘; *u Stulićevu.*

GUMNAR, *m. vidi* gumnac. — *U Stulićevu rječniku* (uz gumnac), *a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚scheunknecht‘.

GUMNICA, *f. dem.* gumno. — *U Belinu rječniku:* ‚parva area‘ 56a, *i u Stulićevu:* ‚areola‘. — *nepouzdano.*

GUMNIĆ, *m. dem.* gumno. — *U Stulićevu rječniku:* ‚areola‘. — *nepouzdano.*

GÛMNÎŠTE, *n. ime mjestima; vaļa da je pravo značeńe: mjesto gdje je bilo gumno. a) u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Ńiva u Gumništu. Sr. nov. 1868. 683. — *b) u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 142. — *c) u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1866. 23. — *d) plur.* Gumništa. *u Daničićevu rječniku:* ‚Gumьništa‘, selu je Viļskoj išla međa ‚na Česta Gumništa‘ (Mon. serb. 144 *god.* 1349). — Manastir je Treskavac imao ńivu ‚vь Gumništehь‘, a to kao da je bilo ‚vь Hlerinê‘ (Glasnik. 11, 135. 13, 373).

GUMNITI, gumnim, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* 1. gumno sgraditi ‚aream construere‘. 2. rukovete po gumnu sterati ‚manipulos per aream extendere‘.

GÚMNO, *n.* area, *mjesto na kojem se vrše ili mlati žito; oblo je i ravno i postavļeno zbijenom zemļom ili kameńem, a može biti i okoļeno kalamatom.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gumьno, *rus.* гумно, *češ.* humno, *poļ.* gumno. — *Nepoznata postańa.* — *Kod većine naroda često se kaže i* gúvno. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚area‘), *u Mikaļinu* (gumno *i* guvno), *u Belinu* 56a, *u Bjelostjenčevu* (gumno *i* guvno), *u Voltigijinu* (gumno *i* guvno), *u Stulićevu, u Vukovu* (gumno *i* guvno), *u Daničićevu* (gumьno). Selo u Kapišće do gumьna. Starine. 13, 207. (1175). Voļa na gumnu žito. Zak. vinod. 59. Od zemaļ i od guman. 61. Ašte užežetь kuću ili gumno. Zak. duš. pam. šaf. 37. *Selu je* Prilepnici *išla međa* na Ušojovo gumno. Mon. serb. 198. (1381). Čistiti gumno. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 3b. Volu vršećemu na gumni. Kateh. 1561. D1b. Blagoslov gumna gdi se vrše pšenica i svako žito. L. Terzić 332. Na gumnu gdje se žito izmlatilo. B. Zuzeri 11. Otac nebeski... očistio bi gumno crkve. J. Matović 471. Igrah se zlatnom jabukom po poļu po mjedenome, po gumnu po srebrnome. Nar. pjes. vuk, rječn. *kod* gumno. Ja ću gumno načiniti. Nar. prip. vuk. 221. Ni o trn, ni o grm, već na pometno gumno! (Kažu da rekne vještica pošto se namaže nekakom masti i pođe da poleti k svojim drugama na sastanak). Nar. posl. vuk. 221. U Crnoj Gori i onuda po primorju gumna su postavļena i okolomađena kamenom, onamo se po naj više na gumnima i igra (jer su mnoge kuće po takovoj vrleti da vaļa tražiti mjesto gdje se može igrati), a i ļudi po kolomatu ńihovome sjede i dogovaraju se za različne stvari. Vuk, rječn. *kod* gumno. Pred ovijem zidinama (crkve Svetoga Spasa kod Budve) bilo je upravo za ovaj dan načińeno veliko gumno, koje se i danas, premda je već razvaļeno, zove ‚Vilino gumno‘. Vuk, nar. pjes. 1, 188. — *vidi i* guvno.

GUMUKATI, gumučem *i* gumukam, *impf. dem.* gumati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚frequenter vorare‘. — *nepouzdano.*

GUNAR, *m. gusak, maģ.* gunár. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Muškarac ili gunar za guske dobar jest vođa. I. Jablanci 147.

GUNCÁĆANIN, *m. čovjek iz Guncata.* P. Đorđević. — *plur.:* Guncáćani.

GUNCÁĆÂNKA, *f. žensko čeļade iz Guncata.* P. Đorđević.

GÙNCATI, *m. pl. ime mjestima. a) u Daničićevu rječniku:* ‚Gunьcati‘, katun koji je car Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizreni: ‚Guncati‘ (Glasnik. 15, 290 *god.* 1348?). međa je ‚Guncatomь‘ bila ‚z Bańomь‘ (291). 3, 582. — *b) selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118. — *c) zaselak u Srbiji u okrugu biogradskom.* 95.

GUNCÀTLIJA, *m. muški nadimak.* — *U Kragujevcu.* P. Đorđević. — *isporedi* Guncaćanin.

GÙNCATSKI, *adj. koji pripada Guncatima.* P. Đorđević. Guncatska *(opština).* K. Jovanović 118.

GÙNDAČA, *f.* obična trnošļiva. — U Hrvatskoj. V. Arsenijević.

GUNDATI, gundam, *impf. vrndati, presti (o mački).* — *Biće srodno s* gudjeti. — *U narodnoj pjesmi našega vremena ugarskijeh Hrvata.* Mačka sidi v pepeli, sama sebi gunda. Jačke. 217.

GUNDELIĆ, *vidi* Gundulić.

GÙNDÊĻ, gundèļa, *m.* Cetonia, *vidi* pop zlatar, zlatni pop. — *isporedi* gudeļ. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gündeļu, gündeļi, *(gen. pl.* gundéļâ). *u Vukovu je rječniku (jamačno griješkom) drukčije zabiļežen akcenat:* gúudeļ. — *Po postańu je srodno s glagolom* gudjeti *(vidi* gusti). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der maikäfer‘ ‚scarabaeus melolontha‘. cf. pop zlatar, zlatni pop, kokica *s dodatkom da se govori u Hercegovini).* Gùndêļ, vrst roda Cetonia (a ni po što ‚govnovaļ‘). na Braču. A. Ostojić. Gundeļ, Melolontha vulgaris. J. Pančić, zool. 247. K. Crnogorac, zool. 133.

GUNDÈVÂĻ, gundevâļa, *m. gundeļ; govnovaļ.* — *isporedi* gundovaļ, gundovaj. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* gündevâļu, gündevâļi. — *Po svoj je prilici postalo tijem što se pomiješalo* gundeļ *i* govnovaļ. — *U naše vrijeme.* Gundèvâļ, vrst roda Cetonia. na Braču. A. Ostojić. Gundevaļ, Ateuchus Web. J. K. Šloser, faun. kor. 344. *u Šulekovu rječniku:* ‚dreckkäfer‘ (‚Scarabaeus stercorarius‘).

GUNDINCI, *m. pl. selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu brodskom.* Razdiļeļ. kr. 14.

GÚNDO, *m. hyp.* gundeļ. — *Akc. se mijeńa u voc.* gûndo. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Hercegovini i s primjerom:* Pani. gûndo, padoše ti gaće.

GUNDOLOVIĆ, *vidi* Gundulić.

GÙNDOREŃE, *n. djelo kojijem se gundori.* — *U Vukovu rječniku.*

GÙNDORITI, gündorîm, *impf. popijevati ńešto u sebi tako da se ne razumije što je.* — *Biće srodno s* gundeļ *i* gudjeti. — *U Vukovu rječniku:* ‚unverständlich dahersummen' ‚cantillo'.

GUNDOVAJ, *m. vidi* gundevaļ. — *U Belinu rječniku:* ‚scarabaeus' 649a.

GUNDOVAĻ, *m. vidi* gundevaļ. — *U Stulićevu rječniku:* ‚scarabaeus'.

GUNDUL, *m. vidi* Gundulić. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Blagi Gundul, čim im pravļa Radmilovu tužbu. J. Kavańin 176b. Jakov Gundul, Maro Bunić. 185a.

1. GÛNDULA, *f. vidi* gondola. — *U Mikaļinu rječniku:* gundula, plav ‚gondola' ‚cymba, phaselus', *i u Bjelostjenčevu.*

2. GÛNDULA, *m. vidi* Gundulić. Arijadna, spjevana po gosparu Givu Frana Gundule. I. Gundulić 1.

GÛNDULICA, *f. dem.* 1. gundula. — *U Mikaļinu rječniku i u Bjelostjenčevu.*

GÛNDULIĆ, *m. prezime vlasteoske porodice dubrovačke, lat.* Gundula, *tal.* Gondola. — *U spomenicima pisanima našijem jezikom od* XIV *vijeka s različitijem oblicima:* Gundulić, Gudulić, Gundelić, Gundolović, Gondelić, Gondolić. *isporedi* Gundula *i* Gundul. — *između rječnika u Daničićevu* (Gunьdulićь, Gudulićь, Gunьdelićь, Gunьdolovićь, Gunьdulovićь, Gonьdelićь, Gonьdolićь). Grubeša Gudulićь. Mon. serb. 39. (1253). Žive Nikole Gundolovića sinъ. 157. (1357). Žive Nikole Gundolovića. 158. (1357). Give (‚Čive') Nikole Gunьdulića sinъ. 159. (1357). Nikolu Gundulića i Jakova Bavželića. 205. (1387). Nikolu Gundelića i Jakova Bavčilića. 207. (1387). Jaketa Gundulićь. 486. (1461). Sь poklisari Benko Gondolićemь i Stepkomь Sokorovićemь *(u ovom spomeniku stoji na ńekoliko mjesta* o *mj.* u). 548. (1512). Jakota Gondelića *(u istom spomeniku dolazi* o *mj.* u). 549. (1513). Trojanъ Gundulićь *imao je štampariju u Biogradu god.* 1552. Vuk, primj. 19. Gospodinu Franu Guduliću, prijateļu svomu. D. Rańina 80b. Prisvijetlomu gospodinu Jeru Giva Gundulića od vladalaca grada Dubrovnika dundu svomu Givo Frana Gundulića P. I. P. I. Gundulić 216. Guduliću plemeniti. P. Bogašinović 30. Vidim jošter u životu Guduliće. J. Kavańin 176a. Kih hrabrenu pravi obranu mio Gundulić u Osmanu. 263b.

GUNDULOVIĆ, *vidi* Gundulić.

GÛNDURICA, *f. vidi* kundurica. Neki rastrižeńaci i gundurice nediklice tumače nam otrovne knige. M. Pavlinović, rad. 165.

GÙNĐÂŃE, *n. djelo kojijem se gunđa.* Seļaci poslušaju ali s javnim gunđańem. M. Đ. Milićević, zim. več. 310.

GÙNĐATI, gùndâm, *impf. vidi* guńđati. Hm! hm! hm! gunda kaluđer. M. Đ. Milićević, let. več. 12. Jaglika bi, slušajući to, vrtila glavom i gundala za sebe: ‚Kuda ti šiješ ja već pošivam'. 91. Gùnđati, govoriti kroza zube i u ńedra da ga je mučno razumjeti. ‚Ne znam šta momak (sluga) ńešto gunđa, da mu nije što nepravo'. u Dobroselu. M. Medić.

GUNEŠIĆ, *m. prezime.* — *isporedi* Gonešić. — XV *vijeka.* Petra Gunešića is Čahović. Mon. croat. 177. (1499).

GUNETIĆ, *m. prezime.* — XIII *vijeka, i u Daničićevu rječniku* (Gunetićь). Domaslavь Gunetičь. Mon. serb. 33. (1249).

GUNGA, *f.* nadimak ženskom koje sved žepka, zagrizajući ispod glasa govori. M. Pavlinović.

GUNGIĆ, *m.* nadimak muškom što izgriza po malo govoreć iz nosa. M. Pavlinović.

1. GUNGUL, *m. ime konju.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* I svojega zakroči gungula. Pjev. crn. 162b.

2. GUNGUL, *m. u zagoneci:* Poručuje Jana iz saktijana po đakonu đaku pobratimu Stanku: ‚Dva gungula guču te povoja suču'. *odgonetļaj:* vatra, čobańa, kazan i tabarka, para i rakija. Nar. zag. nov. 80.

3. GUNGUL, *m. vidi* gungula. M. Pavlinović.

GUNGÚLA, *f.* tumultus, *vika, buka, kad je zajedno ńekoliko svijeta, tur.* gulgule. — *isporedi buna (od čega je ovo ńešto slabije).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der tumult, das getöse' ‚vociferatio'). Dođe u Jerusolim s mloštvom vojaka za potišiti gungulu. E. Pavić, ogl. 435. Gdi bi mogo biti smij, gungula i porugańe. M. Dobretić 486. Čim se viša gungula u skupštini rodi. V. Vrčević, igre. 36.

GUNGULAČA, *f. ime ńekakvoj sabļi.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* No je Vilip junak u kovača, te on kuje sabļu gungulaču. Pjev. crn. 161a. Pripasuje sabļu gungulaču. 162b.

GUNIVA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. nokatac, kokotac *s dodatkom da je riječ ruska; pa iz ńega u jednoga pisca našega vremena (Visiani). Stulli je jamačno krivo prepisao rus.* гуньба. Guniva, melilotus (Stulli iz rus. гуньба), Melilotus offic. Tourn. (Visiani). B. Šulek, im. 106.

GÙNTURA, *f.* kada se komu za uhom ili pod vilicom nadigne, reku: ‚Gle! kolika mu se guntura nadigla!' — *U Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* gunturać, gontunar.

GUNTÙRÂČ, gunturáća, *m. u Vukovu rječniku (u dodatku):* bolest u kóńâ kad im ide gnoj na nos. — *isporedi* guntura.

1. GUNUTI, gunem, *impf. vidi* grnuti, 2, vrvjeti. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Pak iz mora bļune svakojaka riba ka u mriže gune s otoka Oliba. Đ. Baraković, vil. 44. Ogań se *(u paklu)* jur dune, pod silom nima har, tolika množ gune poslana odazgar. 346.

2. GÙNUTI, günêm, *pf.* gutati, *od čega postaje* (t *je ispalo ispred* n). — *U Vukovu rječniku:* ‚einen schluck thun' ‚devoro'.

GÛŃ, gúńa, *m. ńeka haļina (vidi primjer iz Vukova rječnika). u ńekijem je rječnicima i primjerima značeńe: bijeļ, ćebe.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u osialijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* gûńu, gûńi. — *Riječ je tuđa, isporedi srgrč.* γούνα, *kožuh, srlat.* gunna *(istoga je postańa češ.* houně, *bijeļ, poļ.* gunia, *bijeļ, rus.* гуня, *krpina).* — *Od* XIV *vijeka a između rječnika u Mikaļinu* (guń, guńina ‚tunica, vestis vilis, rusticana'), *u Belinu* (‚gonnella usata da villane' ‚palla rustica' 353b), *u Bjelostjenčevu* (‚cento, coopertorium', v. guba), *u Jambrešićevu* (‚cento'), *u Voltiģijinu* (‚schiavina, centone' ‚köpernick'), *u Stulićevu* (‚vestis rusticana'), *u Vukovu* (‚eine art oberkleid' ‚pallii genus'), *u Daničićevu* (guńь ‚vestis quaedam'). 10 guńь i 10 kožuhь. Mon. serb. 139. (1348). Da se daje . . . mêsečina i guńi i klašńe. Glasnik. 15, 308. (1348?). Ako vidiš *(u snu)* da imaš guń crļen, prilikuje krv. Zborn. 137b. Ti imaš modrine, brhane i guńe. N. Naļešković 1, 261. Iz guńa se svuku u svitu. M. Držić 315. Onda ste pak obećali da hoćete taki po starom božiću poslati soli i guńev. Starine. 11, 89—90. *(oko* 1651). *(isporedi:*

Hoćemo vam još po starom božiću radit uslat bi|a i soli. 88 *oko* 1650). Šest guńev i četiri abe. 11, 94. *(oko* 1655). U Srbiji je ‚guń' od crna sukna ili (kupovni) od krpe, koja se donosi iz Pazarǵika, i po naj više je s rukavima i dugačak do niže ko|ena; a ima, osobito po varošima, i kratkijeh guńeva do pojasa; a ima ih bez rukava i dugačkijeh (kao n. p. u nahiji Rudničkoj) i kratkijeh (osobito u Bosni do|e pored Drine na ženama i djevojkama). u Crnoj Gori zove se ‚gǔń' i ‚bjelača' tijesna i duga do više ko|ena suknena bijela ha|ina s rukavima, koja se u Brdima zove ‚guńina', a u Srbiji ‚ha|ina'. u Srbiji se guń oblači svrh svijeh ostalijeh ha|ina, i zato se po ńemu ne opasuje, a u Crnoj Gori i po ostalijem onamo krajevima naj više se oblači svrh košu|e, i po ńemu se opasuje. zato su u guńeva u Srbiji rukavi mnogo prostraniji. Vuk, rječn. 107. Gorńa sela risanska nose guń, dokoljenice, struku, opanke. S. Ļubiša, prip. 8.

1. GǓŃA, *f. vidi* 1. duńa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. a) voće.* Žute guńe u medu kuvane. Nar. pjes. vuk. 1, 284. Pa se baca guńom i jabukom. 1, 469. — *b) drvo.* Nasadila guńe i jabuke. 1, 13. Gdi je zem|a pukla, tu je guńa nikla. 1, 492.

2. GUŃA, *f. selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu brodskom.* Razdije|. kr. 14.

3. GUŃA, *m. ime muško. — Na jednom mjestu* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku.* Guńa *(vlah).* Mon. serb. 13. (1222—1228).

GǓŃAC, gǔńca, *m. vidi* guń. — *uprav je deminutiv. — Akc. se mijeńa u voc.* gûńče, gûńci, *i u gen. pl.* gûńâcâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* guń*) i u Vukovu* (vide guń). Slavonci krasni momci, prem ako u guńci. I. Zaničić 180. Što š ńim stečeš, ne'š prominit guńca. J. S. Re|ković 191. Japunǵe, prosti domaći guńac, debeli, omašteni u boji, te se zimi nosi, malo du|e od pasa. Nar. prip. vrč. 225. A siv guńac od kozlovih griva niz pleća mu do ko|ena siva. Osvetn. 6, 9.

GUŃACI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 134.

GUŃAČA, *f.* Guńača, vrst smokve (nalik na guńu?) u Dalmaciji (Goldoni). B. Šulek, im. 485.

GUŃAČIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 32.

GǓŃÂK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 142.

GUŃANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 38.

GUŃAST, *adj. vidi* guńav. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* guńav).

GUŃASTITI, guńastim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. guńaviti. — *nepouzdano.*

GUŃAŠ, *m. u zagoneci.* Trista i šesot vrapčića, dvanest golubaša, pred ńima orao guńaš. *odgonetļaj: godina.* Nar. zag. nov. 32.

GUŃAT, *adj. kao guń? od guńa? — U jednoga pisca našega vremena.* Kratki guńati ogrńač. S. Ļubiša, prič. 25.

GUŃAV, *adj. dlakav, nakostrješen (kao guń). — isporedi* guńast. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚hirsutus, villosus'). Kâ guńava zapuštana *(brada).* J. Kavańin 410a.

GUŃAVJETI, guńavim, *impf. postajati guńav. — U Belinu rječniku* (guńaviti ‚hirsutus fio' 369a) *i u Stulićevu* (guńaviti *iz Belina).*

GǓŃČE, gǔńčeta, *n. dem.* guń. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Guńče, čakšire i koporan od vrana sukna. M. Đ. Milićević, zim. več. 209.

GǓŃČIĆ, *m. dem.* guńac. M. Medić.

GǓŃČINA, *f. augm.* guńac. M. Medić.

GǓŃĐÂŃE, *n. djelo kojijem se guńđa. — U Vukovu rječniku.*

GǓŃĐATI, gǔńđâm, *impf. mrmļati. — isporedi* gunđati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* guńđámo, guńđáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gǔńđâ. — *Po postańu može biti srodno s* gudjeti *i* gusti, *isporedi* gundati, gundeļ. — *U Vukovu rječniku:* ‚murren' ‚murmuro', cf. mrmļati.

GUŃETINA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 118.

GUŃEVAC, Guńevca, *m. selo u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 105.

GUŃEVAČA, *f. vino od guńa načińeno. — isporedi* guńevik. — *U Šulekovu rječniku:* ‚quittenwein'.

GUŃEVCI, *m. pl. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 80. — *b) selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu gradiškom.* Razdije|. kr. 13.

GUŃEVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

GUŃEVIK, *m. vidi* guńevaca. — *U Šulekovu rječniku:* ‚quittenwein'.

GUŃEVINA, *f. drvo (vidi* drvo, a) *od guńe. — U Šulekovu rječniku:* ‚quittenholz'.

GUŃICA, *f. u Vukovu rječniku:* nokakva trava. Guńica, Medicago lupulina L. (Vuk). cf. duńica. B. Šulek, im. 106. — *isporedi* duńica.

GUŃICE, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 103.

GǓŃIĆ, *m. dem.* guń. — *U Vukovu rječniku.*

1. GǓŃINA, *f. augm.* guń. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gǔńînâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* guń*) gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* (v. guń), *u Vukovu:* 1. augm. v. guń. 2. (u Bjelopavlićima) suknena bijela ha|ina s rukavima (i ženska i muška), cf. guń, ha|ina. Kad se oblači, guńinu privlači. Nar. pjes. herc. vuk. 156. Ema ne kće leći na guńinu. Ogled. sr. 118. Bliža je košu|a tijelu nego guńina. V. Bogišić, zborn. 465.

2. GUŃINA, *f. seoce u Konavlima (u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom).* Schem. ragus. 1876. 33.

GǓŃSKÎ, *adj. koji pripada guńu, guńima. — U Vukovu rječniku:* n. p. krpa.

GUPČEV, *adj. koji pripada Gupcu (vidi* 2. gubac *na kraju).* Gubčeva puntarija. P. Vitezović, kron. 160. Naslednike Gubčeve pomoriše. 161.

GUPČIĆ, *m. prezime. — Postaje od* gubac *te je zato pisano* Gubčić. — XV *vijeka.* Juraj Gubčić. Mon. croat. 133. (1487).

GǓR, *m.* na dugački držak nasadi se podebelo drvo, koje je dugačko oko dvije rogušice i s obje strane zašiļeno je; to se zove ‚gǔr'. kad se pravi meļta (maltor), onda ńime mute klak i s pržinom mijošaju, dok ne bude mutionica puna i dobra. *u Dobroselu.* M. Medić.

GǓRA, *f. vidi* grba. — *Nepoznata postańa, može biti srodno s* grba. — *U Vukovu rječniku.*

GURÁBIJA, *f. mali kolačić od meda i brašna koji se obično i na put nosi, tur.* kurabije, *slatki*

kolač s bademima. — Od XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno.* Peku pite i svakakve slasti, gurabije i peksemetiće. M. A. Reljković, sat. C2b. Šećer s mora, smokve iz Mostara, gurabije na suncu pečene. Nar. pjes. vuk. 1, 284—285. ‚Kako vi ono mesite gurabije?‘ ‚Natrem brašno dobro mašću i medom pa gotov posao. posle samo zaoblite svako parče pa pritisnite palcem‘. M. P. Šapčanin 1, 39.

GURAČ, *m. čovjek koji gura. — U Šulekovu rječniku:* ‚ausstosser‘.

GURAN, *m. mjesto u Istri.* — XIII *vijeka.* Iz zemļe i kuntradi meju vami i Guranom. Mon. croat. 20. (1275).

GURANSKI, *adj. koji pripada Guranu.* Od zemļe i kuntradi guranske. Mon. croat. 20. (1275).

GURAŇ, gurňa, *m.* motka kojom se gura riba ispod kameňa u rijeci. G. Martić.

GÚRÂŇE, *n. djelo kojijem se gura. — U Vukovu rječniku.*

GÚRATI, gûrâm, *impf.* trudere, *turati, tiskati. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* gúrajû, *u aor.* gúrah, *u ger. praes.* gúrajûći, *u ger. praet.* gúrâvši, *u part. praet. act.* gúrao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚stossen‘ ‚trudo‘).

a. *aktivno.* Gurajući koňe mamuzama. Nar. pjes. juk. 482. Nagal Kiko hitac u cijev gura. Osvetn. 4, 43.

b. *sa* se, *refleksivno: kroz mnogo čeļadi, svijeta prokrčivati sebi put gurajući druge.* — *i u Vukovu rječniku:* (‚stossen‘ ‚trudo‘ *s primjerom:* ne guraj se). Kroz taj svet gura se jednom knežev sekretar. M. Đ. Milićević, jur. 96.

GÙRAV, *adj. vidi* grbav. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚höckerig, gekrümmt‘ ‚gibbosus, incurvus‘) *s primjerom (zagonetkom):* Guravo prase sve poļe popase (srp). Žena grbava ili gurava. J. Rajić, pouč. 2, 145.

GÙRBE, gùrbeta, *n. vidi* gurbeče. B. Mušicki.

GÙRBEČÂD, *f. coll.* gurbeče. — *U Vukovu rječniku.*

GÙRBEČE, gùrbečeta, *n. dem.* gurbet. — *Mješte plurala upotrebļava se kolektivni supstantiv* gurbečad. — *U Vukovu rječniku.*

GÙRBET, *m. Ciganin skitač, arap. tur.* ghurbet, *iseļavaňe. — isporedi* gurbetaš, gurbetin. — *U Vukovu rječniku:* ‚der nomadische Zigeuner‘ ‚Zingarus nomadicus‘.

GURBÈTÂŠ, gurbetáša, *m. vidi* gurbet. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i voc.:* gùrbetâšu, gùrbetâši. — *U Vukovu rječniku. — I ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Niva u Gurbetašu. Sr. nov. 1873. 924.

GÙRBETIN, *m. vidi* gurbet. — *U Vukovu rječniku.*

GÙRBETKA, *f. Ciganka skitačica, vidi* gurbet. — *U Vukovu rječniku.*

GÙRBETSKÎ, *adj. koji pripada Gurbetima. — U Vukovu rječniku:* ‚nomadisch wie die Zigeuner‘ ‚vagus more Zingarorum‘.

GURDEĻ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva na Gurdeļu. Sr. nov. 1875. 15.

GURDEŠ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dêdь imь Gurьdešь. Deč. hris. 56.

GURDIĆ, *m. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Statist. bosn. 146. — *b) vrelo i ponor pred Kotorom.* S. Ļubiša, prič. 116. 117.

GÙRDJELA, *f. vidi* kurdjela. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj* (gurđela). Gurđela (pantļika). Vuk, kovč. 51. Malijem djevojčicama od kuće i rodbine crvene gurđele... 90.

GUREMA, *f.* kad mnozina plačaju po jednako: ‚platimo po guremi‘. V. Vrčević, nar. prip. 223. — *tur.* gurama ‚concurs‘.

GÙRÊŇE, *n. djelo kojijem se guri. — U Vukovu rječniku.*

GUREVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 390.

GURGUSOVAC, Gurgusovca, *prijašňe ime varoši Kneževca (Knaževca) u Srbiji.* K. Jovanović 87. Kraj Timoka više Gurgusovca. Nar. pjes. vuk. 4, 529. ‚Kneževac‘, zvanični ‚Knaževac‘, nekadašńi ‚Gurgusovac‘... Narodno verovaňe tvrdi da je to ime došlo od imena ‚Grgura‘, naj starijeg sina ‚Đurđa Brankoviča‘ a brata ‚Despota Lazara‘... M. Đ. Milićević, srb. 841. Za Turaka Gurgusovac se u svojoj okolini naj više zvao ‚Timočka Palanka‘. to mu se ime može da čuje još i danas. 842. Godine 1859 januara 17 knez Miloš, u prolasku svome iz Vlaške za Beograd, naredi te se zapali Kula Gurgusovačka, a samu varoš *(Gurgusovac)* nazove ‚Kneževac‘ mesto dotadašňeg imena ńezinog. 843.

GURGUSOVAČKI, *adj. koji pripada Gurgusovcu:* Kula Gurgusovačka, *vidi kod* Gurgusovac.

GURIBRADIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Hlapь Guribradićь. Deč. hris. 21.

GURÍKALO, *m. jamačno onaj što guriče, prasac. — U Vukovu rječniku bez značeňa.*

GURÍKÂŇE, *n. djelo kojijem se gùrîčê. — U Vukovu rječniku.*

GURÍKATI, gùrîčêm, *impf. vidi* guritati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gùrîkâh, *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U Vukovu rječniku.*

GÙRIMICÊ, *adv. gurajući, gurnuvši. — U Vukovu rječniku:* n. p. udario ga gurimice, t. j. gurnuvši ‚gab ihm einen stoss‘ ‚trudendo‘.

GÙRÎŠ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GURIŠEVCI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu rudničkom.* K. Jovanović 144.

GURIŠTE, *n. granična straža u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 336.

GÙRÎT, *m. vidi* guritaňe. — *U Vukovu rječniku:* glas praseći.

GURÌTÂŇE, *n. djelo kojijem se gùrîčê. — U Vukovu rječniku.*

GURÌTATI, gùrîčêm, *impf.* grunnire, *(o sviňi) puštati glas. — isporedi* gurikati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gùrîtâh *i u ger. praes.* gùrîčûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* gùrîtâ. — *Korijen* gur *po svoj je prilici onomatopejc. ne zna se, zašto je u oblicima sadašńega vremena osnova* gurik, *a u inf. i u oblicima prošloga vremena* gurit; *može biti da je prva starija a da je druga postala nastavkom* t *pred kojijem je ispalo* k. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚grunzen‘ ‚grunnio‘ cf. gurikati: guriču prasci). I po koje prasence guriče *(ako je akc.* gùrîčê; *ako li je* gùrîčê, *inf. je* gurikati). M. P. Šapčanin 1, 83.

GÙRITI SE, gûrîm se, *impf. kupiti se, grčiti*

se (o čeladetu, n. p. od zime). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: ‚sich zusammenziehen (z. b. vor kälte)' ‚contrahi'. Dok se mi gurimo u ovim kratkim guńićima, oni ti navuku... M. P. Šapčanin 1, 76.

GURÍTNUTI, gùrîtnêm, *pf.* guritati. — *U Vukovu rječniku.*

GÙRIVREĆA, *f. u Vukovu rječniku bez značenja.*

GÙRKÂŃE, *n. djelo kojijem se gurka.* — *Stariji je oblik* gurkanje. — *U Belinu rječniku* (gurkanje 155a), *u Stulićevu, u Vukovu.*

GÙRKATI, gürkâm, *impf. dem.* gurati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cacciar dentro d'un buco ferro, legno o simili' ‚instrudo' 155a) *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* (‚cacciar dentro legno, ferro o simili' ‚intrudere'), *u Vukovu* (dem. v. gurati; gurkati se, dem. v. gurati se). Kad smo u crkvi na bogomoļi uvek gurkam drugove. M. Đ. Milićević, des. par. 61. — *U Belinu i Stulićevu rječniku osobito je značeńe, vidi* progurkati.

GURKO, *m. u spomeniku* XIV *vijeka kao ime muško:* Glasnik. 35, 122. *može biti da treba čitati* Đurko.

GURMAN, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Bratь mu Gurьmanь. Deč. hris. 93.

GURMÌČÂŃE, *n. djelo kojijem se gurmiča ili se ko gurmiča.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GURMÌČATI, gurmìčâm, *impf. postaje od* gurati *(kao dem.?).* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

a. *aktivno.* kada u seoskoj kući više ńih okolo vatre na ogńištu sjedi, nađe se jedan, te iz nestrpļivosti i dokonije vavijek ugarke i cjepanice na vatri spotiče i gura, te mu onda ostali reku: ‚Miruj, šta vavijek ugarke gurmičaš'.

b. *sa* se, *refleksivno, vidi* gańigati se. i kad daci sjedeći u klupi guraju se ramenima i zadńicama, reče im se: ‚Šta se vavijek gurmičate, s mirom sjedite'.

GURNA GARA, *f. ńiva u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1861. 418.

GURNÀTÛR, gurnatúra, *m. vidi* governatur. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* I obadva gurnatura, i vojvodah i serdarah. Nar. pjes. vuk. 5, 461.

GÙRNUTI, gürnêm, *pf.* gurati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚anstossen' ‚offendo'). O što me onda ne gurnušo u vodu, nego mo ostaviše da živim s ovim nečovekom! M. Đ. Milićević, let. već. 151. ‚Za tebe noma oproštaja!' reče starac pa ga gurnu od sebe. M. P. Šapčanin 1, 124.

GÚRO, *m. hyp.* gurav. — *Akc. se mijeńa u voc.* gûro. — *U Vukovu rječniku.*

GURSAR, *m. vidi* gusar. — *U rukopisu* XVI *vijeka pisanom crkvenijem jezikom.* Mêsto zapustêvьšeje otь bezbožьnyih gurьsarь. Domentijana 166.

GÙRSUZ, *m. vidi* ugursuz. Ja vidjovši da je jedan gursuz, okara ga. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 77. To je velik gursuz. Nar. posl. stoj. 70.

GURSÙZLUK, *m. vidi* ugursuzluk. Pun je gursuzluka kao Motavica lista. Nar. posl. stoj. 70.

GÛS, *glas kojijem se tjeraju guske.* — *Postaje od* guska. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein laut die gänse wegzujagen' ‚sonus abigendis anseribus'.

1. GUSA, *f.* praedatio, incursio, insidiae, manus praedonum, *četovańe, četa.* — *isporedi* 2. gusa, *od čega se ne da svagda lako razlikovati.* — *Riječ je romanska (od srlat.* cursa), *isporedi tal.* corso ‚piratica', *novogrč.* κούρσος, *četovańe. vidi i* 1. gusar. — *Od* XIII *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚manus praedatoria, incursio', srlat. ‚cursa', cf. kurьsa). Zemļi tvojej i gradomь tvojimь da ne pakostimo ni plênomь ni gusovь. Mon. serb. 23. (1234—1240). Ako ime htêti kraļь poslati vojsku na Dubrovnikь ili gusu, da je odь mene vêdênije u gradê. 69. (1273—1314). Obeštava se kraļevьstvo mi da imamь ńihь vladanije bļusti i obьvarovati odь guse, odь tadьbe. 188. (1378). Kude idu Dubrovčane po zemļi gospodstva mi s trьgomь, gde ga ubije gusa ili ako ga pok(rad)u u sele, da imь plaća okolina što imь uzme gusa i što imь so ukrade. 206. (1387). Ako je gusa noćna, to je jedna stvar, ča je na čelo kako lupeštvo; a ča je gusa očita, kako vojska. Stat. poļ. ark. 5, 290. (1492). Gredući dubravom na gusu nastupih. M. Marulić 158. Kako da je turska gusa. M. Vetranić 1, 19. Istino reć mogu, da dite jošće bih, gusu kada mnogu potukoh i pobih. H. Lucić 198. Imah sinke do četiri, svaki biše kako rusa, Dančula mi odni gusa ka me u sanku jošte tiri. A. Čubranović 142. Tva vojska i gusa. Đ. Baraković, jar. 101. Iz korabļa tvojih s' uze siña mora sloboditi od turačke klete guse. I. Gundulić 280. Od šes tisuć množ se ubusi Karamana ... puto odiru, živu u gusi. 328—329. Od ńih *(Kozaka)* guse neizrečeni strah u srcu svom ońuti. 422. Zač iz Sigeta u gusu grediše. B. Krnarutić 5. Iz čovjeka duša, a u imanje gusa. (D). Poslov. danič. 34. On progoni i objesi guse škodne razbojnika. J. Kavańin 271a. Čeļad obiknuta u gusi putnike odirati. I. Đorđić, salt. 431.

2. GÛSA, *m. (u plur. f.), vidi* gusar. — *Po svoj je prilici ista riječ što* 1. gusa. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚praedator' 250b. 580a; ‚pirata' 232b), *u Stulićevu* (‚pirata'), *u Vukovu* (vide gusar). Donije drugi *(ulak),* kô je voseo kraļ i š ńime puk vas ini, da je Vladislav slavni oteo, kleti gusa što zaplini. I. Gundulić 416. Mnogo guse, ki smetaju silnijem grabšam ove vode. G. Palmotić 1, 101. Umorit me htijahu guse nesmiļene. 1, 304. Protiva morskim gusarima i lupežom ... razumiju so ove guse kad to čine izvan prigode od boja pravednoga, i kad su počeli otimati i robiti. Ant. Kadčić 283.

3. GÚSA, *f. hyp.* guska. — *Akc. se mijeńa u voc.* gûso. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (osobito kad vabe gusko: gusa, gusa, gusa!). Ja bih gusu podranila, o ti gusko, šigo migo! Nar. pjes. herc. vuk. 287.

1. GÚSAK, gúska, *m. guska muška.* — *isporedi* 2. gusak. — *Akc. se mijeńa u voc.* gûšče, gûsci, *u gen. pl.* gûsâkâ. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ločela su dva pečona guska. Nar. pjes. herc. vuk. 151. Gusak po običaju svome digne glavu i stano šikati. Vuk, poslov. 1.

2. GUSAK, *m. ista je riječ što* 1. gusak, *samo što a ostaje u svijem padežima.* — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Deset dvanajst gusaka jednomu daj gusaku. J. S. Reļković 159.

GUSAKOVAC, Gusakovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. kajkavski* Gusakovec. Pregled. 62.

GÙSÂN, gusâna, *m. vidi* 1. gusak. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Slavoniji.*

GUSAONIK, *m. vidi* guslar. — *Pisano* gusalnik *i* guslnik *u pisaca čakavaca* XVI *vijeka.* Glas ki

slišah biše kako gusalnik gudućih v gusli svoje. Korizm. 69ᵇ. Bêše guslnik i gudêše i gredêše samo kamenje. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468).

1. GŬSÂR, *m.* pirata; praedo. — *isporedi* 2. gusa, gusarin, gursar, gulsar, kursar. — *Riječ je romanska (od srlat.* cursarius), *isporedi tal.* corsaro, *novogrč.* γουρσάρης. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚grassator; praedator; praedo‘), *u Mikaljinu* (gusar, lupež morski ‚pirata, praedo‘), *u Belinu* (‚pirata‘ 232ᵇ; ‚grassator‘ 111ᵃ; ‚praedator‘ 250ᵇ. 580ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (v. razbojnik), *u Voltiǵijinu* (‚assassino, malandrino, masnadiere; corsaro‘ ‚strassenräuber; seeräuber‘), *u Stulićevu* (v. gusa), *u Vukovu* (1. ‚der räuber‘ ‚latro‘ cf. hajduk *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Sokolu dolaze iz gore gusari. Koña vodim da ti ga napojim, a sokola da me razgovara, britku sablju, bojim se gusara, a gusara oko vode ladne. 2. gusari od mora ‚die seeräuber‘ ‚pirata‘), *u Daničićevu* (gusarь ‚praedo‘, srl. ‚cursarius‘). *a)* pirata, *jedan od ljudi što u lađama po moru četuju, navaljuju na druge (po moru i po suhu) te grabe.* Bezbožьnii gusarije množьstvo katrьgь sьbravlьše vьse puti jemu zastupiše. Domentijana 299. Šьstvuje po moru jetь bystь bezbožьnyimi gusary. 319. Vješto morski gusari ovi lećahu uz mir k'o dvije ptice. I. Gundulić 522. Svijem gusarom i silnikom adrijanskoga sińa mora. Ǵ. Palmotić 1, 101. Morskomu po prostoru zli gusari što robiše. J. Kavańin 90ᵃ. Protiva morskim gusarima i lupežom. Ant. Kadčić 283. — *b)* praedo, latro, *uopće čovjek koji oružan dočekuje i navaljuje na druge i grabi, isporedi* hajduk, razbojnik. Da se klьne tьzi trьgovcь samь drugi, ere ga *(konńu)* jestь kupilь u tuđej zemьli i ne zьna tati i gusara. Mon. serb. 147. (1349). Da ištutь i gusare i tati. Zak. duš. pam. šaf. 46. Da postave straže po vьsehь putehь, i ćefalijamь da prêdade putove, da pazê stražami da koga gusari ne ubiju. 46. Gusarь koji hodi izь tuđe zemьle, paky čto uzьme u carevoj zemьli, kojimь je putemь došьo taj gusarь i odьšao plênivši, tь drьžava i sela da plate vьse. 49. Gusar u gori zelenoj. M. Vetranić 1, 69. I kad mu vrha doć' ne bude ništore, ni žalos ni tuga, ni gusar od gore. N. Naljeković 1, 341. Nađoh mlaca, gdi ležaše u dubravi gusti, izrańena tr*(o)*vnom strilom, ku zao gusar pusti. D. Rańina 104ᵇ. Ugrabi me, jaoh, silniku; uzde ustegni, konńe ustavi zlom' gusaru, crnu i priku. I. Gundulić 77. Jednoga gola ne mogu sto gusara odrijeti. (D). Poslov. danič. 39. Da ne bude razbojnika i gusara, koji drumove zasjeda putnicima. I. Đorđić, salt. 239. Svjetlos ljubi putnik, gusar tminu. uzd. 98. A kad na te napadu gusari u crnoj gori. Nar. pjes. mikl. beitr. 11. Sokolu dolaze iz gore gusari. Nar. pjes. vuk 1, 487. ‚Gusar‘ u našim se krajevima samo u pjesmama može čuti, a u Dobroti i u govoru znači hajduk ili junak. Vuk, poslov. L.

2. GUSAR, *m. guščar.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚anserarius, anserum pastor, custos etc.‘; *u Jambrešićevu:* ‚anserarius‘; *u Stulićevu:* v. guskar *s dodatkom da je riječ ruska.*

GUSARA, *f. vidi* gusarina. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Otkud ti je, moj pobre, tanahna ta b'jela košulja? ali si je, moj pobre, na gusari ugrabio? Nar. pjes. bog. 139.

1. GUSÁRĒŃE, *n. djelo kojijem se gusari.* — *Stariji je oblik* gusarenje. — *U Belinu rječniku* (gusarenje) *i u Stulićevu.*

2. GUSARENE, *n. posao onoga što je gusar (vidi* 2. gusar), *čuvańe gusaka.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚il custodire le oche‘ ‚anserum custodia‘. — *Riječ je načińena kao da je verbalni supstantiv od* gusariti, *ali ovoga glagola s ovakijem značeńem (biti* 2. *gusar) nema ni u samome Stulićevu rječniku.*

GUSAREVATI, gusarujem, *impf. vidi* gusariti. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* K Bjelindolu gdje njekada zli Begsadić Omer aga gusareva, grabi i krade Dubrovčanom mnogo blaga. J. Palmotić 172.

1. GUSARICA, *f. postaje od* gusar *nastavkom* ica. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *žensko čeljade kao gusar; gusarova žena.* — *između rječnika u Stulićevu* (‚piratae uxor‘). Kô će činit jače plijene gusarica bez milosti. I. V. Bunić, mand. 5. Gusarica bez milosti istom pali, plijeni dosti. J. Kavańin 37ᵇ.

b. galija gusarica, *gusarska galija, galija na kojoj su gusari.* — *između rječnika u Mikaljinu* (galija gusarica ‚navis piratica‘) *i u Stulićevu* (‚navis piratica‘). Pade rańen i š ńim pade sve junaštvo, tere uteče sadružen s trojema samijem gusaricam. B. Zuzeri 401.

2. GUSARICA, *f. žensko čeljade što čuva guske, isporedi* 2. gusar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚pastrix anserum, anseraria‘, *i u Stulićevu:* ‚quae anseres custodit‘.

GUSARIN, *m. vidi* 1. gusar. — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Ni blago odnesi gusarin ni lupež. H. Lucić 265. Glas ovaki oči oslijepi gusarina nemiloga. J. Palmotić 191.

GUSÀRINA, *f. vidi* gusareńe. — *U Stulićevu rječniku:* ‚impiego di corsaro‘ ‚piratica‘, *i u Vukovu:* ‚die seeräuberei‘ ‚piratica‘ *s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom:* otišao u gusarinu.

GUSARIŠTE, *n. mjesto gdje žive, gdje se kupe gusari.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚piratarum receptaculum‘. — *nije dosta pouzdano.*

GUSARIŠTVO, *n. vidi* gusarište. — *U Stulićevu rječniku (uz* gusarište). — *sasma nepouzdano.*

GUSARITI, gusarim, *impf. raditi kao gusar, biti gusar.* — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (gusariti, biti gusar ‚far il corsale‘ ‚facere piraticam‘), *u Belinu* (‚praedor‘ 579ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (gusarim, v. razbijam), *u Voltiǵijinu* (‚assassinare, corseggiare, pirateggiare‘ ‚rauben‘), *u Stulićevu* (‚piraticam exercere‘). Premda se dogodi da gusar gusari, ter Zadar obhodi, on za to ne mari. Đ. Baraković, vil. 81. Priko morske koji vode gusariti i pljeniti hode. Ǵ. Palmotić 2, 390. Jedna lađa od Novljana bješe izišla oružana da gusari ljuto i priko. J. Palmotić 356. Lavi reže za gusarit. I. Đorđić, salt. 351. — *i s akuzativom (mjesta).* Nu čim ona *(lađa)* tu gusari sińa mora dubrovačka, iznenadke na ńu udari oružana plav mletačka. J. Palmotić 357.

GUSÀRLJIV, *adj. gdje ima gusara, pun gusara.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. gora ‚wo sich die räuber aufhalten‘ ‚latronum‘ *s primjerom iz narodne pjesme:* Da je ova gora gusarljiva *(vidi* F. M. Appendini, not. ist.-crit. 2, 259*).*

GUSARNICA, *f. vidi* guščak. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚chenoboscion‘, v. guskin, *u Jambrešićevu, u Stulićevu (iz Habdelićeva).*

GUSAROVAŃE, *n. djelo kojijem se gusaruje.* — *Stariji je oblik* gusarovanje. — *U Belinu rječniku* (gusarovanje 110ᵇ), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu.*

GUSAROVATI, gusarujem, *impf. vidi* gusariti. — xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu i u Stulićevu.* Za junaka gusarovat nije ukradom. I. Gundulić 537. I ovi drugi *(bojnici)* ... otidoše gusarovat, plijenit, krasti. J. Palmotić 269. Odluči po Benediktovijeh zemļah gusarovat i plijenit. I. Đorđić, ben. 175.

GÛSÂRSKÎ, *adj. koji pripada gusarima.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* 111a *i u Stulićevu* („piraticus"). Porinu ih za onijemi drijevijemi gusarskijemi. B. Kašić, fran. 141. Što ju ostavļaš, kraļu oholi, u gusarskijeh rukah samu? I. Gundulić 540. U otoku rike Njeperšćice shrańuju dotoku gusarske vojnice. I. T. Mrnavić, osm. 40. Hotio je ... sve tvoje redovnike između ... gusarskoga samosiļa sahraniti. I. Đordić, ben. 117. — *Adv.* gûsârski, *kao što biva ù gusârâ.* — *u Stulićevu rječniku:* „piratico more".

GÛSÂRSTVO, *n. osobina onoga koji je gusar; gusarska radńa.* — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* („piratica"), *u Belinu* („grassatura" 111a), *u Stulićevu, u Daničićevu* (gusarьstvo „praeda"). Što se učini u pustoši, ili gusarьstvo ili krada ili koje zlo. Zak. duš. pam. šaf. 46. Većkrat hodiše k Turkom gusarstva cić. B. Krnarutić 17. Na gusarstvo sve nastoje. I. Zanotti, skaz. 3. Oni uztežu, svrta'u, lome svâ gusarstva odveć smina. J. Kavańin 503a. Jer viteški biše vojevao u sve vrime svojega gusarstva. And. Kačić, razg. 303a.

GUSARSTVOVAŃE, *n. djelo kojijem se gusarstvuje.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GUSARSTVOVATI, gusarstvujem, *impf. vidi* gusariti. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

GUSE, guseta, *n. dem.* guska. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* guse, v. guščica; *u Stulićevu:* guse, gusa (!), n. v. guščić *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

GÚSÊN, *u brojenicama:* Od Dunava do Dunava od dva cara carevina, gusen gusenica, palipuška palipan. Vuk, rječn. *kod* pipavica. M. Đ. Milićević, živ. srb. 3, 35. glasn. 45, 327. *i u Vukovu rječniku* (cf. pipavica).

1. GUSIĆ, *m. prezime.* — *Od* xv *do* xvii *vijeka.* Gusić Ivan. Mon. croat. 128. (1486). S Matijcem Gusićem. 137. (1487). Ivan Gusić. 271. (1572). Jandru Gusića ... razbiše Turci. P. Vitezović, kron. 194. Nije Gusić dao vire za Markove poruke. Starine. 12, 12. *(oko* 1700). Franc Karli Gusiću. 14. *(oko* 1700). Gdi Gusići? J. Kavańin 231a.

2. GUSIĆ, *m. mjesto u Crnoj Gori.* Više manastira Pive na četvrt sata u mestu Gusiću izvire reka Sińac. S. Novaković, obl. 71.

GUSIĆEV, *adj. koji pripada* (1.) *Gusiću.* Na viru Gusićevu. Starine. 12, 12. *(oko* 1700).

1. GUSIN, *m. ime muško.* — *U Daničićevu rječniku:* „Gusinь", ime sinu despota Olivera (Glasnik. 13, 294).

2. GUSIN, *adj. koji pripada guskama.* — *U Šulekovu rječniku:* „gänse-".

GUSINA, *vidi* Gusińa *i* gusjena.

GUSINAC, gusinca, *m. guščje jaje.* — *U Šulekovu rječniku:* „gansei".

GUSINSKI, *adj. koji pripada guskama.* — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* „anserinus" *i u Stulićevu.*

GUSIŃ, *m. vidi* Gusińo. S. Ļubiša, prič. 96.

1. GUSIŃA, *f. u Daničićevu rječniku:* „Gusina", mjesto s kojim je međilo Grnčarevo, selo manastira Dečana: „zъ Gusinom" (Mon. serb. 95 *god.* 1330. Deč. hris. 42). dolazi samo u toj formi, a i ona može biti da glasi Gusińom, i tada bi bio nom. „Gusińa". biće sadašńe Gusińe blizu Vasojevića.

2. GUSIŃA, *f. guska?, guščje meso?* — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Kad im nosu govede, toga nigdor neće; kad im nosu gusińu, onda opet vsi kihnu. Jačke. 237.

GUSIŃAK, *m. vidi* guščak. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* guskin). — *U naše vrijeme u Posavini.* F. Hefele.

GÙSIŃANIN, *m. čovjek iz Gusińa.* — *plur.:* Gůsińâni. — *U Vukovu rječniku.*

GÙSIŃE, *n. varoš i planina u Staroj Srbiji. a) varoš, vidi* 1. Gusińa. — *između rječnika u Vukovu* (mjesto u južnoj Srbiji). I od Peći, Asa i Gusińa. Nar. pjes. vuk. 4, 77. Od Gusińa i od Kolašina. 4, 83. Od Gusińa grada bijeloga. 4, 211. I Đul-bego iz Gusińa ravnog. 4, 294. Te je šiļe bijelu Gusińu. Pjev. crn. 103b. — *b) planina.* F. Jukić, zemļop. 2. 3. 53. Pro planine Plava i Gusińa. Pjev. crn. 99a.

GÙSIŃSKÎ, *adj. koji pripada Gusińu.* — *Između rječniku u Vukovu.* I nahiju gusińsku uzeo. Nar. pjes. vuk. 5, 541. Na nekakva bega gusińskoga. Ogled. sr. 105.

GUSITI, gusim, *impf. grabiti, otimati u gusi, kao gusar.* — *Od* xiv *vijeka (vidi* b *i* c), *a između rječnika u Belinu* („praedor" 110b), *u Stulićevu, u Daničićevu.*

a. *aktivno.* Toliko je ćudi prike da družine sobom neće, neg li same kamatnike i lupeže sve grabeće ; s ńima vijeća zbori svoja, s ńima opći po sve vrijeme, s ńima gusi sred pokoja; zla lakomost ńe je ime. J. Palmotić 336.

b. *pasivno.* Onogazi końa ako uhvati i reče: ukradenь mi je ili gušenь. Mon. serb. 205. (1387). 270. (1405).

c. *sa* se, *pasivno.* Što se gusi ili ukrade. Zak. duš. pam. šaf. 49.

GUSJAK, *m. vidi* bezanica, bezanka, petorika. Gusjak, rus. русяница, češ. husí mydlo, Potentilla anserina L. (Sabļar). B. Šulek, im. 106.

GUSJA NOGA, GUSJA RUŽICA, GUSJA TRAVA, *vidi kod* gusji.

GÙSJENA, *f. vidi* gusjenica, *od čega postaje.* — *Od* xviii *vijeka u sjevernoj Dalmaciji, u Bosni, u hrvatskom primorju.* Zakliņam vas skorovaže, gusine... L. Terzić 319. Blagoslov gusin koje svilu čine. 207. Gusine i drugi crvi iz vrtla ne pobignu. J. Filipović 3, 265a. Natuļili u Gusińe Turci ko gusjene u kupusno lišće. Osvetn. 5, 136. Al' naprle hoće na ćitabe ko gusjene na kupusno zeļe. 6, 71. Gusena, gusenica. u hrvatskom primorju.

GÙSJENICA, *f.* eruca, *crv iz kojega se kasnije razvije leptir, a osobito crv na kupusu iz kojega se razvije bijeli leptir* (Pieris brassicae). — *isporedi* gusjena, gusjenka. — -je- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ô, *u istočnom govoru glasi* gûsenica, *u zapadnom* gûsinica. u *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* русяница, *češ.* housenice, *pol.* gąsienica. — *Postańe nije jasno. u praslavensko doba bio je s istijem značeńem drugi oblik bez g, isporedi* usjenica, *novoslov.* vôsenca (*i* gъsênica), *bug.* vъsênica *(i* gъsênica), *malorus.* usenyća *(i* husenyća), *pol.* wąsienica. *po tome bi korijen bio* ąs (ąsъ, *brk), te bi prvo značće bilo: rutavo živinče; ali je*

svakako čudnovato, kako je došlo g. može biti da se (još u praslavensko doba) nije svagda imalo na pameti pravo postaće, te da se po pučkoj etimologiji mislilo na gąsь (guska). — Između rječnika u Vrančićevu (‚campus‘, *griješkom mj.* ‚campe‘), *u Mikaljinu* (‚bruco‘ ‚campe‘; gusjenica od kupusa ‚eruca‘), *u Belinu* (‚ruga, e ruca, verme che mangia i cavoli‘ ‚eruca‘ 634b), *u Bjelostjenčevu* (gusenica ‚campe‘. 2. gusenica koja zeļe kvari ‚eruca‘. 3. gusenica ka se vu listje zavija ‚volvulus‘. 4. ‚scolopendra, multipeda, centipeda‘), *u Jambrešićevu* (gusenica ‚eruca; volvox; scolopendra‘), *u Voltićijinu* (gusenica, usenica, gusjenica ‚bruco, brucio‘ ‚raupe‘), *u Stulićevu* (gusenica, gusinica, gusjenica, v. gusjenka), *u Vukovu* (gusjenica (juž.), gusenica (ist.), gusinica (zap.) ‚die raupe‘ ‚eruca‘). *a) nopće crv koji se poslije razvije u leptira, naj češće se misli na škodļive.* Sve škodļivo zvjerińe, a to su: ‚gusênice, skačci, črlvi . . .‘ V. Jagić, sredovj. lijek. star. 10, 115. Vnoge smrdļive gusenice. P. Vitezović, kron. 172. Vnogo gusinic i kebrov. 199. U zakletvi oblakova, gusinica. A. Baćić 68. Progonstvo od gusinica trpimo. J. Banovac, blagos. 17. Lovci udicu prikriju perom, gusjenicom il' čimgod drugim za ufatiti ribu. F. Lastrić, ned. 362. Da će im povratit ona godišta, koja su im izjeli rđa, gusjenice i prugovi. Đ. Bašić 258. Gdi god ima od jeseni lista kom na voćki veće nije mista, u kom često zamiću se crvi, il' iz ńega gusjenica vrvi. J. S. Reļković 47. Crna gusenica ‚die schwarze winterraupe‘ ‚Bombyx chrysorhoea‘. G. Lazić 86. Dođoše skakavci i gusjenice nebrojene. Đ. Daničić, psal. 105, 34. — *b) na kupusu.* Od guse je do gusjenice koliko od Jeđupka do kupusa. (Z). Poslov. danič. 88. — *c) svilena buba. — u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Gusinica vije svilu okol sebe Đ. Baraković, vil.b 118. — *d) stonoga, češaļ. — samo u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku.*

GÙSJENIČAN, gùsjenična, *adj. koji pripada gusjenicama. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Moram dakle i ja svući moj gusenični povoj, ovo slabo tilo. G. Peštalić 214.

GÙSJENIČÂR, *m. načińeno u naše vrijeme. a) čovjek koji kupi gusjenice. — u Šulekovu rječniku:* ‚raupenleser‘. — *b) ńeke bubice što ubijaju gusjenice.* Guseničar, Calosoma sycophanta L. K. Crnogorac, zool. 133. Gusjeničar ‚raupentödter‘ ‚Pteromalus pupparum‘ *u Šulekovu rječniku.*

GUSJENIČARKA, *f. ńeka bubica. — U Šulekovu rječniku:* ‚raupenfliege‘ ‚Tachina‘.

GÙSJENIČAST, *adj. vidi* gusjeničav. — *U Stulićevu rječniku.*

GÙSJENIČAV, *adj. pun gusjenica. — isporedi* gusjeničast. — *U Stulićevu rječniku* (erucis plenus‘) *i u Vukovu* (n. p. voće ‚voll raupen‘ ‚erucis plenus‘).

GÙSJENIČKÎ, *adj. koji pripada gusjenicama. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Alat kojim se mogu gusjenički zavoji s voća skidati. J. S. Reļković 415. Zubce koji se gor' viju u zavijač gusjenički diju. 415.

GUSJENKA, *f. vidi* gusjenica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚eruca, campe‘.

GUSJEŃAK, *m. gusjeničko gnijezdo. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ako sičńem zakasnivši nisi s voća obrao gdi gusińak visi. J. S. Reļković 83. — *i u Šulekovu rječniku:* gusjeńak ‚raupennest‘.

GUSJI, *adj. vidi* gušcji. — *U Stulićevu rječniku. — I kod imena ńckijeh biļaka.* Gusja noga (prema lat per anserinus, ńem. gänsefuss), rus. гусячи лапки (Potent. ans.), češ. husí nůžka (Alchemilla), poļ. gęsie łapki, gęsia stopa (Leonurus Card.), Chenopodium L. (I. Sabļar). — Gusja ružica (prema ńem. gänseblume), Bellis perennis L. (Sabļar). — Gusja trava (prema lat. anserina, ńem. gänsekraut), Potentilla anserina L. — Gusje rutice (I. Sabļar). B. Šulek, im. 106.

GÙSKA, *f.* anser, *ńeka vodena ptica, pitoma i divļa. —* -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *S nastavkom* ka *riječ je stara u južnijeh Slavena, isporedi stslov.* gąska, *novoslov.* gôska, *bug.* гъска. *osnova je praslavenska* gąsь, *isporedi stslov.* gąsь, *rus.* гусь, *češ.* hus, *poļ.* gęś. — *Indoevropska je osnova* ghāns- *ili* ghans-, *isporedi lit.* žąsis, *sanskrt.* haṃsa, *grč.* χήν, *lat.* anser, *stvńem.* gans; *prema litavskome i sanskrtskome obliku trebalo bi da je u slavenskoj osnovi* z *a ne* g; *po tome se čini kao da je slavenska osnova uzeta iz germanskoga jezika. Miklošić misli da je bila i druga indoevropska osnova s* gh. — *U svijem je rječnicima. a) u pravom smislu.* Ako vidiš *(u snu)* guske, toj prilikuje počtenje. Zborn. 136b. Rac i gusak nezbrojna vnožina. P. Vitezović, kron. 170. Jaje od guske. P. Macukat 41. Guske, patke i kozliće. V. Došen 151a. Il' za jeǵek suvu gusku skida. J. S. Reļković 68. Rano pođoh na pazar, kupih gusku za dinar. Nar. pjes. vuk. 1, 506. Šest ovnova, pet gusaka. 1, 524. Guska prase, svak nek gleda za se. (Svak neka gleda svoj posao, a u tud neka se ne miješa). Nar. posl. vuk. 46. I guska katkad na ledu posrne. 95. Naudiće mu kao vrabac guski. 192. Tri žene i jedna guska čine vašar. (U vojvodstvu). 320. Divja guska ‚Anser cinereus‘ ‚die wilde gans‘. J. Ettinger 228. Crnonoga guska ili ligarica ‚Anser segetum‘ ‚die saatgans‘. 229. Guska divļa, Anser cinereus vel segetum. Slovinac. 1880. 32a. Guska krļa, Anser silvestris. Guska vlasuļa, Anser cinereus. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 43. — *b) kao psovka budalastu čeļadetu.* Oružje ti 'e ugrabila ona opurena guska! M. Držić 372. *često u naše vrijeme ženskom čeļadetu u sjevernijem krajevima (po ńemačkome). — c) hļeb s ńekijem osobitijem (produgijem) oblikom. — u Vukovu rječniku:* ‚eine grosse längliche semmel‘ ‚panis genus‘. — *d)* zemļana posuda, u kojoj se peče pečenka. oduga je, a na jednom je kraju sužena u kļun, da se lagļe mast ocijedi. u Dugojresi. D. Trsteńak. — *e)* guska duhana, umotak duhana. — na Braču. A. Ostojić. — *f)* guske, *ńeka igra.* Kad se igra uste ili gusaka, onda svi drže po jednu turu na određenom mjestu i zovu se ‚guske‘ . . . M. Đ. Milićević, živ. srb. 3, 39. glasnik. 45, 331. — *b) m. prezime. u Dubrovniku.* P. Budmani.

GÙSKÂR, *m. guščar. — U Belinu rječniku i u Stulićevu, a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚gänsehirt, gänsetreiber‘.

GUSKARNICA, *f. guščak. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. gusarnica.

1. GÙSKIN, *adj. vidi* guščji. — *U Belinu rječniku, u Bjelostjenčevu, u Stulićevu.* — Guskina noga, *a) vidi* gusja noga *(kod* gusji). — *u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚chenopus, pes anserinus‘. — *b)* Asteriscus membranaceus M. Tr., *vrsta morske zvijezde.* G. L. Faber 256.

2. GUSKIN, *m. guščak. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚chenoboscium‘.

GÙSKINA, *f. augm.* guska. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GUSKIŃAK, *m. guščak. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. gusarnica.

GUSKOVAČA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemļa u Guskovači. Sr. nov. 1873. 443.

GÛSKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GUSKOVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 32.

GUSKOVINA, *f. guščje meso. — U Stulićevu rječniku:* ‚caro anserina'. *— nije dosta pouzdano.*

GÛSLA, *f. vidi* gusle. *— Od* xv *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Voltiǵijinu* (‚violino' ‚geige'). U ko godi vrime čuti budete glas trubļe, surle, guslo ... Bernardin 101. dan. 3, 15. A ti, guslo, ozoja zuči tužnu žicu. P. Zoranić 64a. Glas trubļe, surle, gusle, trstonice ... I. Bandulavić 125a. dan. 3, 15. Drže surlu i guslu. M. Radnić 120b. A on s guslom u slatkosti gor' vičnega slavi. A. Vitaļić, ist. 2a.

GÛSLÂČ, gusláča, *m. guslar. — U pisaca našega vremena.* Arne posta guslač na glasu. M. Pavlinović, rad. 74. Mejdanima Smìļanîćâ, Jânkovîćâ, Sèńânâ itd. ... još ratoļubivi guslač boravi. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. x.

GÛSLÂŃE, *n. djelo kojijem se gusla. — U Vukovu rječniku.*

GÛSLÂR, *m. čovjek koji gudi u gusle (i koji uz to pjeva). pisci upotrebļavaju ovu riječ i u širem smislu za čovjeka koji udara u kakvu mu drago muzikalnu spravu sa žicama. — Postaje od* gusle (gusli) *nastavkom* arь, *a ne od glagola* guslati. *— Može biti riječ praslavenska, isporedi češ.* houslář. *u našemu se jeziku javļa od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚lyricen'), *u Mikaļinu* (‚fidicen, lyricen, lyristes, cytharedus, cytharista'), *u Belinu* (‚psaltes' 686b), *u Bjelostjenčevu* (guslar, koji u gusle igra, u egede ili hegede koji igra ‚fidicen, panduristes', v. gudec), *u Jambrešićevu* (‚fidicen'), *u Voltiǵijinu* (‚violinista' ‚geiger'), *u Stulićevu* (‚citharaedus'). Govoraše guslar David v psalmi. Korizm. 46b. Pivac i guslar David. 98a. Kako glas guslarov, gudećih u guslo svoje. I. Bandulavić 14a. apoc. 14, 2. Na Polišu ni'e guslara sjeverskom al' kolovoje. J. Kavańin 471b. Priprosti guslar. A. Tomiković, živ. 20. Guslara joj u svijetu nema, ne bi li me gudet naučila. Nar. pjes. vuk. 2, 35. Eto je Milija Milošević naj boļi povač i naj boļi guslar. M. Đ. Milićević, zlosel. 286.

GÛSLARICA, *f. žensko čeļade kao guslar. — U Mikaļinu rječniku:* ‚cytharista'; *u Belinu:* ‚fidicina' 686b; *u Bjelostjenčevu:* ‚fidicina, citharistria'; *u Jambrešićevu:* ‚fidicina'; *u Stulićevu:* ‚citharistria'.

GUSLAROVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Guslarović Gliša. M. Đ. Milićević, pom. 114—115.

GÛSLÂRSKÎ, *adj. koji pripada guslarima. — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚lyricus' 441a) *i u Stulićevu* (‚citharaedicus'). Kako glas guslarski. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 194. apoc. 14, 2. Jer nam se važniji proizvodi guslarski nego li tamburaški čine. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. xiii.

GÛSLÂRSTVO, *n. osobina, posao, zanat onoga koji je guslar. — U Stulićevu rječniku:* ‚ars citharaedica'.

GUSLAŠ, *m. vidi* guslar. *— U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Slepi slipci slavonski guslaši. A. T. Blagojević, pjesnik. 60.

GÛSLATI, gûslâm, *impf. gudjeti u gusle (kod pisaca u širem smislu). — Akc. se mijeńa u praes. i 1 2 pl.:* guslámo, guslâte, *u aor. 2 i 3 sing.* gûslâ, *u part. praet. pass.* gûslân. *— Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (guslam ‚fidibus ludo, fides tango, fidicino, pandurizo', v. gudem), *u Voltiǵijinu* (‚violinare, suonar violino' ‚geigen'), *u Stulićevu* (v. gusliti), *u Vukovu* (‚geigen' ‚fidibus cano'). Hitrima rukami ja guslat junak mlad. Đ. Baraković, vil. 342. Kada no si noćas kod kazana svu noć guslo. I. Zaničić 248. Počela je lipo guslat, farugļat i igrat. Jačke. 141.

GÛSLE, gûsâlâ, *f. pl. muzikalna sprava narodna za guđenje s dubokijem glasom, u koje ima ńekoliko konjskijeh struna zajedno kao jedna žica. u gusle se gudi pjevajući junačke pjesme. — Postaje od starijega oblika* gusli *(koji vidi), te je od ovoga u naše vrijeme običnije. rijetko se upotrebļava u jednini (vidi* gusla). *— Od* xvi *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Vrančićevu* (‚cithara; lyra'), *u Mikaļinu* (udarati u gusle ‚fidibus canere', *i kod* egede), *u Belinu* (‚lyra' 441a), *u Bjelostjenčevu* (gusle ili gusli, egede, hegede ‚fides, pandura'), *u Jambrešićevu* (‚fides'), *u Stulićevu* (v. gusli), *u Vukovu:* ‚die (serbische) geige' ‚fides' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Gud'te gusle Milošu za dušu. Što su moje gusle odvugnule. *a) sa značećem sprijeda kazanijem.* Ak' ne zna u gusle, a ti daj mu talambas. (Z). Poslov. danič. 3. Kadno lani prode niz kotare i pronese gusle javorove, ter zapjeva pjesmu od junâkâ. And. Kačić. razg. 1b. Izvadiću crne oči tvoje, i daću ti gusle javorove, ter otiđi od grada do grada, od nemila, pobre, do nedraga. 52a. Mjelovane, zlo vino popio i u gusle mukle udario! 225a. Slipci ńega uz guslo pivaju. 281a. Daću ńemu gusle i gudalo. Nar. pjes. juk. 80. Narodna je muzika srpska ‚gadļe' uz koje se igra i ‚gusle' uz koje se pjevaju junačke pjesme ... gusle, osobito po brdovitim mjestima k Bosni i k Ercegovini, imaju gotovo u svakoj kući po jedne. Vuk, dan. 2, 106. Slijepac Filip Višńić, kad je čuo u Srijemu ove klańalice, podsmijevao se govoreći: ‚Vaši slijepci ne znadu ništa da pjevaju nego samo bogorade uz gusle'. Vuk, nar. pjes. 1, 127. *— b) u pisaca se upotrebļava za koju mu drago muzikalnu spravu sa žicama.* Tuj ti mu zvońahu gusle s leutaši. M. Marulić 18. Kako jedan glas gusal. Korizm. 69a. Ništar mańe, ka prez duše jesu dajući glas, ili svirale ili gusle. Anton Dalm., ap. 42. Sredivši tiho zuk od gusal. P. Zoranić 12b. Glas guslarov gudećih u gusle svoje. I. Bandulavić 14a. apoc. 14, 2. Niki ... u gusle udire. Đ. Baraković, vil.b 75. Zvone gusle i citara. A. Georgiceo, pril. 71. Ima nauk i običaj zvoniti guslo. I. T. Mrnavić, ist. 145. Merkurijus najdo guslo. P. Vitezović, kron. 6. Guslo udara svom desnicom. A. Vitaļić, ist. 2b. Žicom od citare aliti gusal. S. Margitić, fal. 26. Jubal, koji iznađe gusle, tamburu, svirale. And. Kačić, kor. 5. Udaraju bubńi i svirale, guslo male, srebrene citare. J. Krmpotić, mal. 12. *u naše vrijeme pisci upotrebļavaju za svaku muzikalnu spravu u koju se gudi (vijolin, vijolu, vijolončel, kontrabas). u Šulekovu rječniku:* ‚geige; viola; violoncell'.

GÛSLEN, *adj. koji pripada guslama. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu* (gusleni navuk ‚fidicinius ludus') *i u Stulićevu* (gusleni, v. guslarski). Kako da bi se lukom gusleńim žica dotakla. P. Knežević, osm. 314. *i u Šulekovu rječniku:* ‚geigen-'.

GÛSLI, gûslî, *f. pl. vidi* gusle. *— -u- stoji mj. ńegdašńega ą. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gąsli, *rus.* гусли, *češ.* houslo, *pol.* gęśl. *— Postaje od korijena* gąd *(vidi kod* gusti)

nastavkom slь *pred kojijem* d *ispada.* — *U naše vrijeme češće se govori* gusle; *ali se još u ńekijem krajevima čuje nom. i acc.* gusli, *i češće gen.* gȕslî. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚fides, lyra, cythara'), *u Belinu* (gusli jednožicne ‚monocordo, strumento musicale d'una corda sola' ‚monocordium' 495b), *u Bjelostjenčevu (kod* gusle), *u Stulićevu* (‚lyra, fides, cithara'), *u Daničićevu* (‚cithara'). Timьpani i guslьmi jako obyčaj samodrьžcemь blagorodnyhь veseļaše. Domentijanb 122. Sêdêše u šatorê svojem i gudêše v gusli. Pril. jag. ark. 9, 130. (1468). Gusli i svirali čine slatko svirenje. Zborn. 23a. Žeļno uzdišu ... gdi tvoj buk uslišu jak gusli gdi gudu. M. Vetranić 1, 66. Da su gusli, uz gusli bih drugu rekao. M. Držić 278. Ki pod gusli prem velike pripijevahu u glas vrli dubrovačke slave i dike i grad uvijek neumrli. J. Palmotić 176. Zajedno radni začińate u guslima. I. Akvilini 155. U mlinu gusli ne trebuju. (D). Poslov. danič. 141. Muče gusli, zamuknu cimbali. A. d. Bella, razg. 135. Kola pelješka a gusli primorske. (Z). Poslov. danič. 47. Pa uzeše gusli javorove. Pjev. crn. 51a.

GȕSLICA, *f. dem.* gusla, *vidi* guslice. — *U Mikaļinu rječniku:* guslica, egede ‚rebichina' ‚pandura'; *u Voltiǵijinu; u Stulićevu.*

GȕSLICE, *f. pl. dem.* gusle *(u naše vrijeme kod pisaca naj mańa sprava za gudeńe u orhestru: vijolin, vijolina). — isporedi* guslica. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚violino, diminutivo del monocordo rustico' ‚fidicula' 768b) *gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu.* Sadeļajte guslice od suvoga javora. Nar. pjes. vuk. 1, 128. Načińao je guslice, svirale i drugih glazbila. M. Pavlinović, rad. 31. Jedne guslice, u koje je ńešto udarao. 77. *u Šulekovu rječniku:* ‚geige; violine'.

GUSLILAC, guslioca, *m. čovjek koji gusli, vidi* gudač. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Tu su dipli ... gusle i guslioci. J. Kavańin 498b.

GȕSLINA, *f. i* GȕSLINE, *f. pl., augm.* gusla *i* gusle. — *U Šulekovu rječniku s osobitijem značeńem (vijola, kontrabas):* guslina ‚altgeige, bratsche; violon'; gusline ‚bratsche'.

GUSLITEĻ, *m. čovjek koji gusli.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. guslar.

GUSLITEĻAN, guslitelna, *adj. koji pripada guslitelima. — U Stulićevu rječniku:* ‚citharedicus'. — *nepouzdano.*

GȕSLITI, gȕslîm, *impf. vidi* guslati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚fidibus ludere'). Guslile su gusle javorove, budile su Jovana čobana. *u narodnoj pjesmi u Lici.* J. Bogdanović. ‚Šta radiš?' ‚guslim'. Kako gusliš, onako ćeš i pevati. P. J. Marković. Kad dijete plače, pa naide ko, zapitaće: ‚Šta ovaj gusli?' M. Medić.

GUSNIVATI, *vidi* gušńivati.

GUSNUĆE, *n. djelo kojijem se gusne. — Samo u Stulićevu rječniku: (sa starijim oblikom)* gusnutje.

GUSNUTI, gusnem, *pf. učiniti da što bude gusto. — Samo u Voltiǵij nu rječniku:* ‚spessire, condensare' ‚verdicken', *i u Stulićevu:* ‚coagulare, condensare' *gdje ima i refleksivno:* gusnuti se ‚coagulari, coire, condensari'.

GUSŃIVATI, *vidi* gušńivati.

GȕSOMAČA, *f.* Capsella bursa pastoris Mnch., *ńeka biļka, isporedi* gusomak, gusumača. — *U Mikaļinu rječniku* (‚bursa pastoris'), *u Belinu* (‚bursa pastoris' 145a), *u Stulićevu* (‚herbae species'), *u Vukovu* (nekaka trava koja raste po barama i jede se uz gladne godine *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). i u Šulekovu imeniku:* Gusomača (gusomaça *u starom rukopisu),* bursa pastoris *(u starom rukopisu i u Belinu rječniku),* herba sanguinis *(u starom rukopisu),* herbae species (Mikaļa), borsa di pastore (Pizzelli, Kuzmić, Vuk), Capsella bursa pastoris Mnch. (Vodopić), v. gusumača, rusomača. 106. Gusomača crļena, sanguinaria, poligono maschio *(u starom rukopisu),* Polygonum aviculare L. 107. Gusomača (vratika), Tanacetum vulgare. Capsella bursa pastoris, mošńak. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50.

GUSOMAK, *m. vidi* gusomača. — *U Šulekovu imeniku:* Gusomak, verga di pastore *(u starom rukopisu),* virga pastoris *(u rukopisu* xviii *vijeka),* bursa pastoris, herba cancri *(u rukopisu* xviii *vijeka),* Capsella bursa pastoris Mnch. B. Šulek, im. 107.

GUSOVATI, gusujem, *impf. vidi* gusariti. — xvii *vijeka.* Bezobrazno da gusuje i da hitro vara često svih... J. Palmotić 339. Ni trguje ni gusuje, neg se govni zakusuje. (D). Poslov. danič. 80.

GUSOVICA, *f. selo u Bosni u okrugu Tuzle Dońe.* Statist. bosn. 126.

GUSOVRAŽJI, *adj. nejasna riječ, složena od* gus(?) *i* vrag. — *U knizi* xviii *vijeka zlo naštampanoj u naše vrijeme, s čega se i ne zna treba li ovako čitati.* Gusovražjih od jidija otrovani zmajski rodi. J. Kavańin 415a.

1. GȕST, gústa, *adj.* densus. — -u- *stoji mj. ńegdašńega ą. — Akc. kaki je u nominalnom nom. sing. m. taki je u složenijem oblicima:* gȕstî, gȕstâ, gȕstô, gȕstôga *itd.; kaki je u nominalnom gen. sing. m. taki je u ostalijem nominalnijem oblicima:* gústo, gústê, gústu, gústôj *itd., osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak s nominativom. u Dubrovniku kaki je u nominalnom nom. sing. m. taki ostaje u svijem nominalnijem oblicima jedńine (osim instrumentala) muškoga i sredńega roda, u acc. sing. f., u nom. i acc. pl. m. i f.; može biti drukčiji akc. i u složenijem oblicima:* gȕstî, gȕstâ, gȕstô, gȕstôga *itd., vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 172 *br.* 82. 84. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gąstъ, *rus.* rycтoй, *češ.* hustý, *poļ.* gęsty. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚densus; spissus'), *u Mikaļinu* (‚densus, confertus'), *u Belinu* (‚densus' 321b. 698b), *u Bjelostjenčevu* (‚densus, spissus'. 2. ‚creber, frequens, assiduus, diligens, navus, gnavus', v. marļiv), *u Jambrešićevu* (‚densus, spissus'), *u Voltiǵijinu* (‚denso, inspessato, condensato' ‚verdickt'), *u Stulićevu* (‚densus, spissus etc.'), *u Vukovu:* 1. n. p. jelo ‚dick (von flüssigkeiten)' ‚densus'. 2. n. p. šuma, t. j. česta ‚dicht' ‚densus'. 3. (u Dalmaciji) vide čest (n. p. gusto platno). — *Komp. postaje nastavkom* j; tj *mijeńa se na ć, a pred ovijem se* s *mijeńa na* š *(ali se gdjegdje nalazi pisano* s: gušći): gȕšćî; *u pisaca se nahodi i* gȕstijî: *u Belinu rječniku* 321b. Mjesto od dubrav naj gustije. I. Đorđić, salt. 87. Naj gustije tmine. A. Kalić 149.

a. *adj. a) o čemu žitkom, kad u ovome ima mnogo sitnijeh tvrdijeh čestica, te je s toga mańe žitko i mańe prozirno.* Kiselo mlêko gusto. Sredovječ. lijek. jag. star. 10, 109. U popa je juha do dna gusta. (D). Poslov. danič. 141. Nameće suproć sebi gusti gļib. J. Matović 396. *(Vino)* razgońava debelu i gustu sļunu. Z. Orfelin, podr. 43. Što je više jaja to je gušća čorba. Nar. posl. vuk. 355. Uļe je u Boci gusto a tanko. S. Ļubiša, prip. 7. O vinu slatkom i gustom.

P. Bolić, vinodj. 2, 7. Gust sok. 2, 126. — *b) kad su u čega dijelovi blizu jedan drugoga. — isporedi* 2. čest. *aa) o cijelome. to može biti n. p.: aaa) šuma, dubrava, gaj, gora, planina itd., sve ono kod čega su dijelovi drveta ili grmovi, te se o cijelome kaže da je gusto za to što su dijelovi blizu jedan drugoga i što u samijeh ovijeh djelova ńihovi su dijelovi (grane, lišće) blizu jedan drugoga.* V jedan gvozdac gust. Korizm. 28ª. Po gorah naj liše, gdino su ravnine i stine naj više i guste planine. P. Hektorović 15. Ptičice poju tuj blizu u gori po gustoj dubravi. N. Naļeškovič 2, 70. 71. Divji prasci u gustih luzih hitro privarajući. P. Zoranić 30ᵇ. Ćes silom svojome što hoće sve čini, jak vihar od listja u gustoj planini. D. Rańina 97ª. Nađoh mlaca, gdi ležaše u dubravi gusti. 104ᵇ. Tako gusti gaj sred gora lijep se i zelen s dvor zamjeri. I. Gundulić 298. Krunoslava pokli upazi sred guste se svim dubrave. 350. *(Mjesto)* gustom kitom čestijeh bora odjeveno i povito. G. Palmotić 1, 240. Sred gusta se bismo gaja mi stanili. 1, 301. Bježeći proz gustu dubravu. I. Đordić, salt. xv. Gdje se savi vihar vitar iz one guste planine. Nar. pjes. mikl. beitr. 55. Zemļe ima dosta puste i šikare dosta guste. V. Došen 213ª. Jeda se zabijete u koju gustu goru ali zapuštenu. Đ. Bašić 48. Pade mrtvih iļadu Turaka . . . kao gusta isičena gora. And. Kačić, razg. 211ᵇ. Plemenita šuma i tako gusta da ne bi zmiju iz ńe za rep izvukao. M. A. Reļković, sat. G3ᵇ. Zvirje biži u šume i guste dubrave. L5ᵇ. U kovača gusta bašča. Nar. pjes. vuk. 1, 530. Kao soko vrh guste planine. Nar. pjes. herc. vuk. 103. Šćegova gora naj gušća. Nar. pjes. istr. 2, 153. Planina gusta (bez hajduka) nije pusta. Nar. posl. vuk. 249. Šuma sve gušća. Nar. prip. vuk. 168. Planina se sva prosula docima optočenijema gustijem brežuļcima. S. Ļubiša, prip. 29. — *bbb) o drvetu.* Pod gustom planikom. Đ. Baraković, jar. 4. Gusti javor, brijest široki. J. Kavańin 195ª. Sio pod sjenu gusta duba. Đ. Bašić 5. Uzmnožio Bog take plemenite blagoćudne mladike oko tebe da gusti bus obsjede. I. M. Mattei ix. Sjednu pod jedan gusti i široki jablan. S. Ļubiša, prip. 158. — *ccc) o cvijetu.* Dušek bi mu naslagala ruže, vezen jastuk gustog karanfila. Nar. pjes. vil. 1868. 645. Oj Marica, klinčac gusti! Jačke. 4. — *ddd) o travi.* Dobra je svud paša, trava je svud gusta. M. Držić 428. — *eee) o bradi, kosi, obrvama.* Oči sijere kijeh je obrva oštra i gusta. G. Palmotić 2, 60. Kamo s glave kosa gusta? V. Došen 44ᵇ. Podižući nategom glavu i guste obrve. S. Ļubiša, prip. 35. U božića gusta brada, puna sira i komada. u Dobroselu. M. Medić. — *fff) o vijencu.* Ter od listja vijenac gusti oko nage store puti. G. Palmotić 3, 25ᵇ. — *ggg) o kiti.* A iz fesa svilen-kita gusta. Nar. pjes. herc. vuk. 164. — *hhh) o češļu.* Ritkim prije češļom posli gustim na razdiok dilim *(kose).* A. Kanižlić, rož. 40. — *iii) o platnu, mreži (vidi i u Vukovu rječniku).* U dugačku kesu od negusta platna. Z. Orfelin, podr. 150. Gusto platno ‚leinwand von dichtem gewebe'. A. Hajdenak, naziv. 22. Gusta mreža ‚ein netz mit engen Maschen'. 34. — *kkk) o ledu (grádu).* Kao gusti led u vinograd usrnuvši. A. Kanižlić, kam. 166. — *lll) o množtvu čeļadi.* U sred gusta mnoštva čeļadi. A. d. Bella, razgov. 139. — *mmm) u jednom primjeru o zemļi na kojoj je mnogo čeļadi.* Sad s narodom zemļa gusta, tad bi, strah me, bila pusta. V. Došen 138ª. — *nnn) o redu.* Al' ćeš hrpit ńeg po guščem redu. J. S. Reļković 39. — *ooo) nopće.* Što je gusto nije pusto. Nar. posl. vuk. 356. — *hh) o dijelovima koji su blizu jedan drugoga, n. p. o drvetima.* Čuh gdi buka mukla izlazi, kako vihri kada plasi proć' ne mogu guste dube. I. Gundulić 81. Gustijem borim gaj spleteni. G. Palmotić 1, 33. — *o granama.* Ckleni, bistri, tih Dunaju, koga s obi strane sjene borja i javorja guste lipe grane. D. Rańina 105ª. — *o lišću.* Kitje drijeva gustoga listja. N. Rańina 162ᵇ. — *o strelama.* Strile guste padati. And. Kačić, kor. 19. — *o zubima.* Zubići su drobni, gusti, kako biser ki se sklada. H. Lucić 210. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Gusti istočnici slatke vode istikahu. Aleks. jag. star. 3, 282. I po ńima *(gorama)* jame guste. V. Došen 15ᵇ. Od ńeg' guste krpe lete. 188ª. — *cc) na ńekijem mjestima osobito kod kolektivnijeh supstantiva, ne zna se, kaže li se o cijelome ili o dijelovima.* Vode studene daju hranu gustomu dubju. M. Držić 240. Meu guste i spletene redine i grmje uliši. P. Zoranić 8ª. Kada stado usplanduje pod javorje gusto, tiho sama k meni pridi! D. Rańina 106ª. Ali kad se na planini među dubje vihar svije, velmi zbitno i gusto gdi je. S. Bobaļević 213. Mjesto . . . pusto, gdi strašivo sjenu svoju spušta dubja granje gusto. I. Gundulić 186. Da me tmaste združe sjeni, ke prostira dubje gusto. 350. Teče gusto kroz grmenje . . . 554. Jer kad voćka gusto grańe ima. J. S. Reļković 142. Loveći on po dubokijem alugama i gustijem grmenima. Nar. prip. vuk. 192. — *c) preneseno od značeńa kod a) na značeńe: taman. u ńekijem primjerima kod aa) misli se na značeńe kod b). aa) o oblacima, magli.* Rad gustih oblaka. G. Držić 376. Izza oblaka gustijeh viri. J. Kavańin 473ᵇ. Jankovića krilo pozlaćeno, di mu pobre za kalpakom siva kano muńa iz gusta oblaka. And. Kačić, razg. 237ᵇ. Mjesto obkruži . . . s gustijem oblacima. J. Matović 321. 322. Gorsku vilu u gustu oblaku. Nar. pjes. petr. 3, 293. Ja ću doći k tebi u gustom oblaku. Đ. Daničić, 2mojs. 19, 9. — Iz smrknutijeh gustijeh magla jazovite u ponore strahoća se jata nagla gromińaju, droždc, ore. I. Gundulić 473. Guste magle, česti oblaci. P. Kanavelić, iv. 41. Sunce razčińa guste stisnute magle. V. M. Gučetić 155. Gusta magla vidi se svu planinu pokriti. And. Kačić, kor. 77. Gusta magla iz morskijeh vala. Osvetn. 1, 20. — *i o dimu.* U gustome dimu od pušaka. Ogled. sr. 425. — *bb) o tminama, mraku.* Tma tako gusta da se more ruku taknuti. Korizm. 26ª. Tma tolikoj gusta. Zborn. 162ª. Tmine tolike i tako guste. P. Zoranić 8ª. Toliko će biti gusta tamnost u paklu, da će se moći rukom taknuti. M. Divković, bes. 192ᵇ. Sve noćne tmine nisu zadosta guste. I. P. Marki 74. Bijahu tmine toliko guste . . . F. Lastrić, test. 231ᵇ. Tmine velike i guste. And. Kačić, kor. 69. Pregusti mrak. J. Rajić, pouč. 3, 14. Priguste tmine. B. Leaković, nauk. 378. — *i u jednom primjeru o noći:* Kad je tvrda već noć gusta. V. Došen 155ª. — *d) od značeńa kod b) bb) preneseno na vrijeme, o događajima kojijeh je mnogo i jedan je blizu drugoga, isporedi* 2. čest, *b). — u čakavaca.* Budi *(ispovijed)* priprošća, umiļena . . . i časta, ča je gusta. Naručn. 80ᵇ. Molitva gusta za mrtvih. Korizm. 21ᵇ. Radi gustih tvojih nemoći. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 109. paul. 1tim. 5, 23. Gusto i živo spominańe od smrti. P. Radovčić, nač. 22. — *e)* na gusto *stoji adverbijalno i znači što adv.* gusto *pod* b, *a). — u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Na artiji razridit ćeš sime, jer ne vaļa kad na gusto leži, jedna buba kad viš' druge teži. J. S. Reļković 200. I motri je *(bube)* jesu li na gusto. 243. — *f) n.* gusto *u ńekijem rečenicama*

znači što i nevolja. metafora je po svoj prilici uzeta od guste šume iz koje se ne može pobjeći (ili od guste vode, kala, odakle se ne može isplivati?). naj češće je ovo značeńe s prijedlogom do: dȍ gûsta. Indi neće na sva usta vapit svagdi, već do gusta. V. Došen 234a. Došlo do gusta (do nevolje). Nar. posl. vuk. 69. Kad dođe do gusta (do nevolje). 116. *i u Vukovu rječniku:* kad dođe dȍ gûsta, t. j. kad dođe do nevolje ‚aufs äusserste' ‚ubi res agitur'. — *u jednom primjeru* XVIII *vijeka* ù gûstu: Nađe se tada u gustu kraj i malo ne pogibe. E. Pavić, ogl. 314. — *g) f. pl.* guste, *s prijedlogom* u: ù gûste *u jednom primjeru našega vremena sa značeńem: veoma, žestoko.* Bila nekakva baba srdita, a imala unučad opaku, te se s ńima u jedan dan u guste zainadi. Nar. prip. vrč. 69.

b. *adv.* gûsto. — *Komp.:* gûšćê. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (gusto, gustokrat, često, čestokrat, velekrat, mnogo puta ‚crebro, frequenter, assidue, saepe, saepenumero'. 2. gusto i vnogo krat ‚assidue et saepissime'. 3. gusto ili često cirkve pohađam ‚frequento ecclesias'. 4. ‚dense, spisse') *i u Stulićevu* (‚dense'). *a) vidi* a, *b).* O dubje zeleno, spletoste vi grane gusto tač na sviti, da meni sve brane sunce me viditi. D. Rańina 41ab. Šatore razpeše gusto. B. Krnarutić 29. Ako bi bila *(zob)* veoma gusto rodna. I. Jablanci 80. Naslaži lepo u levak runske metle gusto. Z. Orfelin, podr. 121. — *b)* saepe, *često, vidi* a, *d).* — *u čakavaca.* Ki gusto prisеže. Transit. 92. Prosimo Boga gusto. Korizm. 7b. Gusto gusto činaše mnoga dobra. 32a. Malo krat vidimo da nisku kuću trisne, a visoku gusto. 37b. Človik ki se gusto rasŕjuje. 48b. Ti vidiš jednoga gusto spovidajući se. 52a. To isto gusto čtite. Postila. Gg2b. Ako gusto ruke ne umivaju. Anton Dalm., nov. tešt. 59b. marc. 7, 3. Za ku stvar ga gusto prizivaše k sebi. 212. act. ap. 24, 26. Imamo gusto hoditi k pravim pridikam. Kateh. 1561. A7b. Zapovidi malo drže i gusto prelamjaju. Mon. croat. 292. (1589). Kńižice ove gusto ili često krat neka u rukah budu tvojih. F. Glavinić, svitl. 134. Govoreći mu gusto. P. Radovčić, nač. 262. Ča naj gušće moremo. ist. 183. A kojemu jest potriba, gusto zdiše, pleća zgiba. P. Vitezović, cvit. 2. Čim se gušće koji seli, s tim mu je vse mańe v zdeli. 55. Junak ju je gusto pohajao. Nar. pjes. istr. 2, 109. — *i s gen. pl.* puti. *isporedi* gustokrat. Gusto puti Mare na okno hodila. Nar. pjes. istr. 2, 17.

2. GÛST, *m. uživańe, raskoša, tal.* gusto. — *Od* XVII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Vukovu* (‚der gusto, geschmack' ‚gustus' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Što *(su)* gusti i plakijeri? V. Andrijašević, put. 43. Moja bogastva, gusti, pjačeri, raskoše. 234. Ko god ima gusta ima i dizgusta. (Od prilike: ko se veseli vaja da se i sneveseli. u Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 137. Nemam gusta, nije me gus, *nije me volja.* P. Budmani.

GÛSTÂ ČÈSTA, *f.* šuma u Begaļici *(u okrugu biogradskom u Srbiji).* Ļ. Stojanović.

GUSTAČIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Martin Gustačić. Mon. croat. 183. (1501).

GÛSTÂ KRŮŠKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1872. 414.

GUSTAN, gusna, *adj. vidi* 1. gust. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da dolazi u pisca Gundulića (?). — nepouzdano.*

GÙSTARICA, *f. vidi* gostarica. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Misnik uzme obidvi gustarice ulja krštenja. I. Bandulavić 129a. — *U naše vrijeme na Braču:* gustȁrica *(s čakavskijem akcentom).* ‚Ni za gustaricu, ni za bukaricu'. Nar. poslovica. A. Ostojić.

GÛSTÂ ŠŮMA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Gustoj Šumi. Sr. nov. 1872. 9.

1. GÙSTATI, gůstâm, *impf.* placere, *militi se, biti ugodnu, tal.* gustare. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Gusta li te ovo?' ‚Kako te ovo gusta?' ‚Gusta me puno'. ‚Ne gusta me ni malo'. P. Budmani.

2. GUSTATI, gustam, *impf. stajati, vrijediti, tal.* costare. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Kraļestvo Božje toliko gusta, koliko imaš: Bog neće o*(d)* tebe ner ča ti je dao. Nauk. brn. 8.

GUSTAVSTAN, *m. pustara u Slavoniji u podžupaniji osiječkoj.* Pregled. 102.

GÙSTERICA, *f. vidi* gostarica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Biskup pak rečenu krv u gusterice od krištala sarani. od ove se krvi nalazi jedna gusterica u Rimu u crkvi s. Salvatura. M. Zoričić, zrc. 24.

GUSTERNA, *f. vidi* gustijerna. — *U pisaca čakavaca* XV *i* XVI *vijeka, i u jednoga pisca štokavca (zapadnoga govora)* XVIII. I vrzimo ga u gusternu staru. Bernardin 39. gen. 37, 20. Z gusteran izide jure i vlažina. M. Marulić 30. Biše zlata dvanadeste gusteran punih. Aleks. jag. star. 3, 276. Doniti vode iz gusterne od Betlema. J. Banovac, pripov. 19. Bi postavļen u gusternu suhu. blagosov. 153.

GUSTERŃA, *f. vidi* gustijerna. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Tot gusterńa biše jena, ona da mu razumiti da j' tot blaga sakrivena. J. Armolušić 49.

GUSTE ZIDINE, *f. pl. seoce blizu Prizne u hrvatskoj krajini u okrugu lička-otočkom.* Schem. segn. 1871. 23.

GUSTEŽ, *f. vidi* gustiš. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ne mogu izvuć svojih iz gusteži nogu. J. S. Reļković 65. Praznu slamu od gusteži žećeš. 115.

GÚSTI, gúdêm, *impf. vidi* gudjeti. — -u- *stoji mj. ńegdašńega ą. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* gąsti, *malorus.* husty, *češ.* housti, *pol.* gąść. — *Može biti da je korijen* gond *bio ispŕva onomatopeja. — Do* XVIII *vijeka (u naše ga vrijeme zamjeńuje* gudjeti), *a između rječnika u Belinu* (gusti u gusle ‚fidibus canere' 441a) *i u Stulićevu* (gusti *i grješkom* gudsti, 1. ‚fraudolenter ludere'. 2. v. gusliti). *a) vidi* gudjeti, a. Bêše Nebuš guslnik i gudêše i gredêše samo kamenje. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Sêdêše u satorê svojem i gudêše v gusli. 130. Glas ki slišah biše kako gusalnik gudućih v gusli svoje. Korizm. 69a. Vele ih znaš, nije laž; moja budi, tuj ne gudi. M. Držić 275. Čto se sviri ili gude. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 42. paul. 1cor. 14, 7. Ja gudući moj poj tad dospih ńu slaveć. P. Zoranić 15a. Slijepac ne gude bez mjedi. (D). Poslov. danič. 112. Svoju gusti. (D). 120. Gudu i pivaju prid kapelanom. F. Lastrić, od' 78. — *b) vidi* gudjeti, b. Jak gusli gdi gudu. M. Vetranić 1, 66. U plačne boljezni moj leut gude. 1, 72. — *c) vidi* gudjeti, c. Sud koji je pun ne zveči i ni gude, nego samo tutńi. M. Divković 410a. Te mu crvļiv mozak gude, da iz blata zlato bude. V. Došen 237b. — *d) u Stulićevu rječniku: krasti kod igre, isporedi* 1. gudac, c *i* 2. gudilo. — *nepouzdano.*

GÙSTICA, *f. o (gustoj) gori, u zagonetkama, i u Vukovu rječniku (gdje se samo dodaje:* u zagoneci). Idem gorom gusticom, ubrah krušku žuticu, oči bečih, usta kečih, proždrijet ne mogoh. *odgonetļaj: oskoruša.* Nar. zag. nov. 156. Prodoh goru gusticu, nađoh krušku žuticu. *odgonetļaj: sunce.* 219.

GUSTIGRAB, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 32.

GŪSTĪ HRÂST, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Ńiva u Gustom Rastu. Sr. nov. 1875. 769.

GUSTIJER, *m. ne znam što je, vaļa da je ńešto što se čini od mlijeka. — U naše vrijeme u Bosni.* Mlijeko varo i kupe sir, maslo, skorup, u jesen grade i gustijer ali samo za poklone, rijetko za sebe. V. Bogišić, zborn. 121. (u Sarajevu i u okolini).

GÙSTIJERNA, *f.* cisterna, *jama ograđena i pokrivena (svodom) u kojoj se hrani i iz koje se crpe voda, osobito kišna. — isporedi* guštijerna, gusterna, gusterńa, gušterna, bistijerna. — *Akc. se mijeńa u gen. plur.* gùstjerânâ. — *-ije- stoji po južnom govoru kao da je ńegda bilo* ê, *a po zapadnom* i: gùstîrna. — *Riječ je romanska od lat.* cisterna: g *je uzdržalo grleni glas (vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 161. *br.* 41); *nejasno je u, prema srgrč. κιστέρνα vaļa da stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (gustirna ,cisterna'), *u Belinu* 195ᵇ, *u Bjelostjenčevu* (vidi gušterna), *u Voltiģijinu, u Stulićevu.* Tuj bješe jedna gustijerna i vrže mladicu u gustijernu. Zborn. 43ᵇ. Taj hvaļena mista paka obhodismo ... ki se zeleńaše vrtal, i gustirnu ... P. Hektorović 83. Studenac vrtala, gustijerna voda živije. M. Divković, bes. 230ᵃ. Ubijmo ńega i vrzimo u gustirnu staru. I. Bandulavić 46ᵃ. gen. 37, 20. Neka ne zatvori gustijerna svrhu mene usta svoja. M. Radnić 40ᵃ. (,Neque urgeat super me puteus os suum'. psal. 68, 16). Tko stoji u jednoj jami dubokoj ali u jednoj gustijerni vidi zvijezde u po podne. 354ᵃ. Da t' gustirnu daž napuni. A. Vitaļić, ost. 9. Blagoslov gustirne ali bunara. L. Terzić 240. Ah da mi tko donese jedan sud vode iz gustijerne! B. Zuzeri 369. Naravska voda, to jest ili je voda od mora, ili od rijeke, ili od blata, ili od jezera, ili od gustijerne, ili od točka. I. A. Nenadić, nauk. 99. Timotea našavši sakrivena u jednoj gustirni, izvadi. And. Kačić, kor. 332. Zaprosi napitak vode iz gustirne, koja se naodaše u Betlemu. I. J. P. Lučić, razg. 21. Dake umetnuše ga u duboku prisušenu gustijernu. A. Kalić 300. Gustijernu ili čatrńu (jama pokrivena kamenim svodom). V. Bogišić, zborn. 441. — *U ovom primjeru znači: jama uopće.* Danijel stajaše međ lavima u gustijerni. M. Radnić 119ᵃ.

GUSTIJERNI, *adj. koji pripada gustijerni. — U jednom primjeru* XVII *vijeka.* Kofa dokle je u vodi gustijernoj čini se da nije teška. M. Radnić 371ᵃ.

GÙSTIJERNICA, *f. dem.* gustijerna. — *U Belinu rječniku* 195ᵇ.

GUSTIJERNSKI, *adj. koji pripada gustijerni. — U Belinu rječniku:* ,cisterninus' 195ᵇ. — *sasma nepouzdano.*

GŪSTĪ LÂZ, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 11.

GÙSTILO, *n. vidi* gustiš. — *U jednoga pisca Dubrovčanina našega vremena.* Čini joj se *(u snu)* da je ugazila u more, ali ne topi se, pod nogom joj je more nešto kako kaša, kako tijesto. po tomu gustilu gazi gazi. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 191.

1. GUSTÌNA, *f.* densitas, *osobina onoga što je gusto, često i u konkretnom smislu: ono što je gusto. — isporedi* gušćina, gustoća, gustota, gustost. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* gùstini, *u acc. sing.* gùstinu, *u voc. sing.* gùstino, *u nom., acc., voc. plur.* gùstine, *(u gen. plur.* gustinâ). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gustina, gustost ,densitas, condensatio'), *u Belinu* 698ᵇ, *u Bjelostjenčevu (kod* gušćina), *u Stulićevu, u Vukovu. (Grm)* gustinom od listja svoga ... P. Zoranić 38ᵇ. Gustinom od grana dubrava zakriva, da zraka sunčana travu i cvit ne obsiva. I. Gundulić 153. Koja su pokrivena gustinom od listja. A. Vitaļić, ist. 86. Imahu sve vrijeme potrebnito za mirno na onu gustinu broda i ļudi smetenijeh zatrijeskati svijem topovim. B. Zuzeri 401. Iz gustine tmina ... F. Lastrić, test. IV. Dim kojega gustina mene zagušuje. J. Rajić, pouč. 2, 67. Ostavi da gustina na dno padne. Z. Orfelin, podr. 375. Ne mogahu puta razaznati od gustine rane mağurane. Nar. pjes. vuk. 1, 39. Ot gustine ukuvanog masta. P. Bolić, vinodj. 2, 319. — *S konkretnijem značeńem često znači što i* gušta, česta. U tojzi gustini živini nije prihoda. M. Vetranić 2, 264. Poću se među ovu skrit sada gustinu od dubja. F. Lukarević 124. Dođoh u čudnu gustinu od dubja. D. Zlatarić 61ᵇ. Nut', gdje onamo sred gustine slavic poje u dubravi. I. Gundulić 71. Iznađe se u gustini među hudijem zlijem gusari. J. Palmotić 101. Zajedno su se uputili u gustinu jedne dubrave. B. Zuzeri 403. Kud bježiš u gustinu gore i dubļa? A. Kalić 254.

2. GÙSTINA, *m. nadimak. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

GUSTI RASTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom.* Livada u Gustom Rastoku. Sr. nov. 1872. 558.

GÙSTÎŠ, gustiša, *m. ńešto gusto. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* gùstîšu, gùstîši. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod b)). a) vidi* 1. gust, a, *a), uopće. — u Vukovu rječniku:* ,ein dichtes ding' ,res (cibus) densa, solida'. — *b) vidi* 1. gust, a, *a). s osobitijem značeńem: gušta, česta.* On otide u gustiš te šume zelene. J. Rajić, boj. 114. Gustiš, mjesto koje je tako obraslo sa sredńim drvećem da se ne može kroza ń prolaziti. u hrvatskom primorju.

GŪSTĪ ŠÎB, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Sr. nov. 1861. 87.

GÙSTITI, gûstîm, *impf.* densare, *činiti da što (objekat) bude gusto. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gûšćâh, *u aor. 2 i 3 sing.* gûstî, *u part. praet. pass.* gûšćen. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (,densare; spissare') *gdje naj prije dolazi, u Mikaļinu* (gustiti, zgustiti ,denso, condenso'), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiģijinu, u Stulićevu.*

a. *aktivno.* Sitvu ne gusti, kada sije. J. S. Reļković 112. Kad već znade i skretat i spustit i jednako koračaje gustit. 231.

b. *sa se, refleksivno. — Između rječnika u Mikaļinu* (gustit se, činit se gust ,spissesco, incrobesco'), *u Bjelostjenčevu* (,denseo, coeo, spissesco, conjungor, contrahor, coagulor, condenseo, increbesco'), *u Stulićevu.* Nek se dubro ovim redom gusti. J. S. Reļković 39. Cvićo ridko il' koje se gusti. 225.

GUSTIŽA, *f. vidi* gustiš, *a).* — *U narodnoj pripovijeci našega vremena.* Kad vinograd treće godine rodi i pokaže se vrlo lijepo grožđe, onda se sastanu da opet biraju šta koji voli. sad sveti Sava upita đavola: ‚Što voliš, ortače, ili čorbu ili gustižu?‘ a đavo odgovori: ‚Vala ja ću gustižu, a tebi ǵaba čorba‘. kad vinograd sazri, onda sveti Sava obere grožđe, metne u kacu pa posle istoči vino, a đavolu ostane ǵibra. Nar. prip. vuk. [2]277.

GÚSTJETI, gústîm, *impf. gustiti se.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. gusnuti se). Sada već murvaci guste. M. Pavlinović, razl. spis. 425.

GUSTO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Popь Gusto. Glasnik. 24, 270. (1388).

GUSTOČḶEN, *m.* Gustočḷen, gustošlen, suvrst vinove loze bijela grožđa *(u hrvatskom primorju).* B. Šulek, im. 107.

GUSTÒĆA, *f. vidi* 1. gustina *(i radi akcenta).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚densitas‘ 698b), *u Bjelostjenčevu* (gustoća, čestoća ‚crebritas, crebritudo, assiduitas, celeritas‘; 2. ‚frequentia‘), *u Voltiǵijinu (griješkom* gustoča *i* gustoća), *u Stulićevu.* Gustoća ńegova *(mästa)* teško se more očistiti. Naručn. 20b. Niki primaju samo ... kruh gustoće i tegote. Đ. Rapić 440.

GUSTOKRAT, *adv.* saepe, *vidi* 1. gust, b, *b).* — *isporedi* čestokrat *kod* 2. čest, *c) bb).* — *Sastavḷeno je od adv.* gusto *i gen. plur.* krat, *te se može pisati i razdijeḷeno.* — XVI *i* XVII *vijeka u pisaca čakavaca, a između rječnika u Mikaḷinu* (gustokrat, čestokrat), *u Bjelostjenčevu* (gusto, gustokrat, često, čestokrat, vele krat, mnogo puta ‚crebro, frequenter‘ *itd.), u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu* (v. često). Služeći gustokrat misu. Mirakuli. 62. Gustokrat prihojaše i ne nahajaše. Korizm. 43a. U ńihovih pametih gustokrat preštimavajući. Mon. croat. 278. (1576). Gustokrat tužna otca i mater slišaše. F. Glavinić, cvit. 224b. Valerijo. ki gustokrat fratre one pohajaše. 269a. — *i u komparativu.* A naj guščekrat Paval apoštol *(dohajaše).* 57a.

GUSTOKRVAN, gustokrvna, *adj. kojemu je gusta krv.* — *U Šulekovu rječniku:* gustokrvni ‚dickblütig‘.

GUSTOKRVNOST, *f. osobina onoga koji je gustokrvan.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚dickblütigkeit‘.

GUSTOMJER, *m. sprava kojom se mjeri gustina.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚dichtigkeitsmesser‘.

GUSTOPERJAN, *adj. gusta perja.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijcka, koji je jamačno sam ovu riječ načinio.* Među pticam gustoperjanima. T. Babić, pism. 47.

GUSTOPUPAC, gustopupca, *m.* Gustopupac, vrst vinove loze crna grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 107.

GUSTOPUPICA, *f.* Gustopupica, vrst vinove loze crna grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 107.

GUSTORAN, *adj. koji je kao gusta rana.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka koji je jamačno sam ovu riječ načinio.* Gustoranim rizom uda razglobḷena. I. T. Mrnavić, ist. 182.

GUSTORUN, *adj. s gustijem runom.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚dichtbewachsen‘.

GUSTOSRANICA, *f.* diarrhoea, *vidi* čestosernica. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚ventris fluxio, diarhea‘.

GUSTOST, *f. vidi* gustina. — *U Mikaḷinu rječniku (kod* gustina), *u Bjelostjenčevu* (v. gušćina), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu.*

GUSTOŠ, *f. vidi* gustiš, *b),* gušta. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Obraše kupinu, gustoš ni oda šta i trńavu. M. Radnić 42b. Prići priko jedne gustoši. 88b.

GUSTOŠLEN, *m. vidi* gustočḷen. Gustošlen mali, suvrst vinove loze bijela grožđa *(u hrvatskom primorju).* B. Šulek, im. 107.

GÙSUMAČA, *f. vidi* gusomača. Gusumača, Capsella bursa pastoris Mnch. (Vodopić), v. gusomača. B. Šulek, im. 107.

GUŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Gušu. Sr. nov. 1875. 657.

1. GÛŠA, *f.* ingluvies; turgidum guttur; guttur, *u ptica u grlu mjesto gdje se jako širi jedńak kao vreća, te u ńemu ostaje ńeko vrijeme hrana prije nego prođe u želudac, i ondje po ńešto omekša, isporedi* voḷa; *u ńeke čeḷadi guka na grlu što postaje s narasle ńeke žlijezde* (glandula thyroeidea); *grlo uopće.* — *U našemu se jeziku javḷa istom od* XVIII *vijeka, ali može biti starija riječ, isporedi bug.* guša. — *Između rječnika u Mikaḷinu* (guša, voḷe od ptice ‚ingluvies‘) *gdje naj prije dolazi, u Voltiǵijinu* (‚gozzo‘ ‚kropf‘), *u Stulićevu* (‚ingluvies‘), *u Vukovu* (1. ‚der kropf der vögel‘ ‚guttur‘. 2. ‚der kropf der menschen‘ ‚struma‘. 3. ‚die kehle‘ ‚jugulum‘: uhvatio ga za gušu, cf. grlo). Da se puranu ... u gušu utiskaju. I. Jablanci 153. U planinskim krajevima našim od Loznice do Supovca nije retka ‚voḷica‘ ili ‚guša‘ u ḷudi. M. Đ. Milićević, srb. 768. — Guša golubja (prema ńem. taubenkropf), fumaria (Sabḷar), Corybalis bulbosa Dec. B. Šulek, im. 107.

2. GÛŠA, *f. a) ime gušastoj kokoši. u Lici.* V. Arsenijević. — *b)* Gallinula chloropus. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1830. 40.

3. GÚŠA, *f. a) jabučica u grlu, vidi* grša. — *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *b)* duša, u šali. M. Pavlinović. — *Isporedi* 1. guša.

4. GÚŠA, *f. gušava žena, ipokoristik.* — *Akc. se mijeńa u voc.* gûšo. — *U Vukovu rječniku.*

5. GUŠA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Guši. Sr. nov. 1872. 787.

6. GÚŠA, *m. vidi* gušo. — *Akc. se mijeńa u voc.* gûšo. — *U Vukovu rječniku gdje se dodaje da je ovo po istočnom govoru.*

7. GUŠA, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Ondi srete Gušu barjaktara. Pjev. crn. 176a.

GUŠAK, *m. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 92.

GÛŠÂN, gušâna, *m. vrsta goluba s velikom gušom.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gûšâne, gûšâni. — *U Vukovu rječniku:* gušan, t. j. golub ‚die kropftaube, der kröpfer‘ ‚columba gutturosa Linn.‘.

GUŠANAC, Gušanca, *m. muški nadimak ili prezime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Da vidimo ... Halijla Gušanca. Pjev. crn. 104b.

GÛŠÂŃE, *n. djclo kojijem se guša.* Posle gušańa, koje trajaše čitav sahat, Turci beže. Rat. 43.

GÛŠAST, *adj.* n. p. kokoš koja ima na obrazima duže perje, i čovjek koji ima velike solupe. — U Lici. V. Arsenijević.

GÛŠATI, güšâm, *impf. vidi* gušiti. — *U naše vrijeme.* B. Mušicki. I stanu se *(Turci)* gušati i klati sa Srbima. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 77.

GÛŠAV. *adj. o čeļadetu s gušom.* — *U naše vrijeme, i u Vukovu rječniku:* ‚kropfig' ‚strumosus'. Jedan od ńih bio je lepši, ali gušav, a drugi ružniji, ali bez guše. M. Đ. Milićević, srb. 768. — *U prenesenom smislu, o platnu.* Gušav postav, nejednak, rđavo tkan. M. Pavlinović.

GÛŠAVAC, güšâvca, *m. gušav čovjek.* — *isporedi* gušo. — *U naše vrijeme. a) u pravom smislu.* Onaj bez guše ščepa gušavca za onu gušu na grlu i otkine mu je. M. Đ. Milićević, srb. 768. — *b) prezime u Lici.* J. Bogdanović. — *c) izvor kod Loznice (na lijevom brijegu rijeke Štire).* — *u Vukovu rječniku.*

GÛŠAVICA, *f. ńeka trava.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚aufgeblasener taubenkropf' ‚Cucubalus behen?', cf. od uroka trava). Gušavica, Cucubalus baccifer L. (Pančić). B. Šulek, im. 107.

GUŠČAC, guščca, *m. mladi gusak.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚anserculus'. — *nije dosta pouzdano.*

GÛŠČÂD, *f. coll. vidi kod* gušče. — *Od* XVIII *vijeka.* Ili guščad il' pačice bile. J. S. Reļković 99. I s tim guščad postajaše boļa. 282.

GÛŠČÂK, guščáka, *m. mjesto gdje se hrane guske.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* güščáče, güščáci. — *U Vukovu rječniku:* ‚der gänsestall' ‚cella anserum', cf. kočak *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

GÛŠČÂR, *m. čovjek što čuva guske.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der gänsehirt' ‚custos anserum', *gdje ima i ovo:* Tako se u šali zove (u Srijemu) muž dok mu ženi ne prođe četrdeset dana poslije porođaja.

GÛŠČÂRČE, güščârčeta, *n. dem.* guščar. Guščarče, dijete koje čuva guske. u Lici. V. Arsenijević.

GÛŠČARICA, *f. žensko čeļade, koje čuva guske. u Lici.* V. Arsenijević.

GÛŠČE, güščeta, *n. dem.* guska, *mlada guska.* — *Mješte plurala ima* guščići *ili kolektivno ime* guščad. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Gušče za pečenku vridi. J. S. Reļković 159. Od kojih se mlogo gušče tuši. 237.

GUŠČÈTINA, *f. augm.* guska. — *U Vukovu rječniku.*

GÛŠČEVINA, *f. guščji gnoj.* — *U Vukovu rječniku:* ‚gänsekoth' ‚stercus anserum'.

GÛŠČÎ, *adj. vidi* guščji.

GUŠČICA, *f. dem.* guska. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* 517b, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Vukovu.* Primoće u pliticu sad kapunića sad guščicu. M. Držić 263. Tako ńom se guščice nasito. J. S. Reļković 160.

GÛŠČIĆ, *m. dem.* gusak. — *U jednini se rijetko govori, češće u množini gdje vrijedi kao plur.* gušce. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (guščić, mala guska ‚ansericulus, pullus anserinus, anserculus') *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu, u Vukovu* (güščići ‚junge gänse' ‚anserculi'). Takvi dobro čuvaće guščiće. J. S. Reļković 159. Na guščiće nek se dobro gleda. 236. Šest gusaka s guščićima. V. Vrčević, igre. 38.

GÛŠČIJÂ TRÁVA, *f. vrsta šļeza.* — *U naše vrijeme.* Guščija trava, Malva silvestris L. (Pančić). B. Šulek, im. 107. Guščija trava, f. crni sļez. J. Pančić, flora biogr.[2] 452.

GÛŠČIJÎ, *adj. vidi* guščji.

GUŠČIN, *adj. vidi* guščji. — *U Mikaļinu rječniku:* guščino, od guske ‚anserinus', *i iz ńega u Stulićevu.*

GUŠČIŃAK, *m. vidi* guščak. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. gusarnica.

GUŠČIŠTE, *n. mjesto gdje guske pasu.* — *U Stulićeva rječniku:* ‚locus pascuus pro anseribus'. — *nepouzdano.*

GÛŠČJÎ, *adj.* anserinus, *koji pripada guskama.* — *Uz* guščji *nahodi se i* guščiji *i* gušči. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (guščja jaja ‚ova anserina'), *u Belinu* (gušči 517b), *u Stulićevu* (guščiji), *u Vukovu* (guščji). Kamen koliko gusče jaje. Aleks. jag. star. 3, 286. Gušče salo. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 103. 106. Guščije salo. 107. Istucaju koprivu, posole je dobro i pomešaju još malo gušče pogani. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 49.

GUŠĆAD, *f.* šuma gusta. M. Pavlinović. — *isporedi* gušta.

GUŠĆAR, *f. bolest u grlu.* — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚angina'.

GUŠĆAVINA, *f. vidi* gušta. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Nađoh pod hrastom u guščavini brštanovi jednoga satira. M. Držić 415.

GUŠĆE, *n. vidi* gušta. — *isporedi* gušte. — *Od* XVIII *vijeka. a) u pravom smislu.* Ov u krvi plava, on se lovi gušća. M. Kuhačević 121. — *b) ime mjestima. aa) selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Pregled. 40. — *bb) mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Gušću. Sr. nov. 1865. 403.

GUŠĆEROVAC, *vidi* Gušterovac.

GUŠĆINA, *f. vidi* 1. gustina. — *U dva pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (guščina, gustina), *u Jambrešićevu, u Stulićevu.* Toliku guščinu da Božja milost vlasom ńe. F. Vrančić, živ. 36. U hladnoj guščini ne znadu ptičara. I. T. Mrnavić, osm. 167. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji sa značenem: gusta šuma.* M. Pavlinović.

GÛŠE, *f. pl.* kad se konopļe grebenaju, izvlače se naj tańi vlasi, pa se gore zavežu kao uzao, da se ne bi mrsili. to su ‚guše'. guše se vezuju uzlom za preslicu i od ńih se uzima potka za platno od vlasa. — U Lici. V. Arsenijević.

GÚŠÊŃE, *n. djelo kojijem se guši.* — *U Vukovu rječniku.*

GUŠEVA, *f. izvor u Srbiji u okrugu rudničkom.* M. Đ. Milićević, srb. 314.

GÛŠEVAC, Güšêvca, *m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 112.

GÛŠEVAČKÎ, *adj. koji pripada Guševcu.* Guševačka *(opština).* K. Jovanović 112. Guševački potok *u Srbiji u okrugu rudničkom.* M. Đ. Milićević, srb. 308.

1. GÛŠICA, *f. dem.* 1. guša. — *U Vukovu rječniku.*

2. GUŠICA, *f. samo u Mikaļinu rječniku:* gušica, gušičica, mala djevojka ‚pupa, pupula, puella', *a iz ńega u Stulićevu (gdje je pisano:* guščica): v. djevojčica. — *Tamna postańa.*

GUŠIČICA, *f. dem.* 2. gušica. — *U Mikaljinu rječniku (uz* gušica).

GUŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Da plati Aćim Gušić. Glasnik. 11, 1, 22. (1808).

GÛŠITI, gûšîm, *impf. daviti, dušiti.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gûšâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gûšî, *u part. praet. pass.* gûšen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od* 1. guša *prema* dušiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚soffocare, strangolare' ‚ersticken') *i u Vukovu (u prvom izdanu:* gušiti ‚ersticken' ‚suffoco'; gušiti se ‚ersticken' ‚suffocor'; *u drugom izdanu griješkom samo:* gušiti ‚ersticken' ‚suffocor'). Kao i sada mnogi čine i vrime guše. J. Banovac, pripov. 240. Kad se Srbi stadoše gušiti. Nar. pjes. vuk. 4, 285. Po toj planini guši te miris devesilja i zanoveti. S. Ljubiša, prip. 6.

GUŠIVAC, Gušivca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Gušivcu. Sr. nov. 1866. 292.

GÛŠĻÊŃE, *n. djelo kojijem se gusli.* — *U Lici se kaže* gûslêńe. J. Bogdanović.

GUŠMIR, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Gušmira hoću pogubiše. Pjev. crn. 244b.

GUŠŃAK, *m.* ravnica u Begaljici *u okrugu biogradskom u Srbiji.* Ļ. Stojanović.

GUŠŃÍVATI, gûšńujêm *i* gûšńîvâm, *impf. vidi* gusnuti. — *U Voltigijinu rječniku:* gusnivam *kod* gusnuti, *i u Stulićevu:* gusnivati, gusnivam, v. gusnuti. — *nije dosta pouzdano.*

GÚŠO, *m. hyp.* gušavac. — *isporedi* 2. guša. — *Akc. se mijeńa u voc.* gûšo. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da je po južnom govoru.*

GUŠOBOĻA, *f. bolest u grlu (u guši).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Drže bogomoļu od detińe bolesti gušoboļe. M. Đ. Milićević, slave. 70. Ima pečuraka kńega, za koje svet drži da leče od gušoboļe. srb. 629.

GÚŠOŃA, *m. ime volu.* — *U Lici.* J. Bogdanović.

GUŠOVAC, Gušovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Gušovcu. Sr. nov. 1872. 864.

GÛŠTA, *f. mjesto gdje je grmļe gusto poraslo.* — *isporedi* česta. — *Postaje od* gust *nastavkom* ja: tj *se mijeńa na* ć, *a* sć *na* šč *kod čakavaca, na* št *kod štokavaca.* — *Od* XVII *vijeka (u naj starijem primjeru s čakavskijem oblikom* gušća), *a između rječnika u Vukovu* (vide česta). Gušće travne naglostju povali *(godina).* I. T. Mrnavić, osm. 169. Ugledaše kroz jednu guštu gdi k ńima iđaše lomeći i zviždući jedan strahoviti zmaj. J. Banovac, pripov. 209. Dal' ostave i zapušte na priliku sputne gušte. V. Došen 237b. Kad mu gušta stabarja ne smeta. J. S. Reļković 79. Gušte obrizuju se. 335.

GÛŠTARA, *f. vidi* gušta. — *Akc. se mijeńa u gen. plur.* gûštârâ. — *U Vukovu rječniku:* vide česta *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

GUŠTATI, guštam, *impf. vidi* 2. gustati. — *Od* XV *vijeka u sjevernijeh čakavaca.* Ko selo gušta zlatih 7. Mon. croat. 91. (1461). Na ńoj je pašaman, gušta me cekina. Nar. pjes. istr. 2, 119. Ima jako lipeh hrušav, ale puno guštaju, saka 50 forinti. Nar. prip. mikul. 42.

GUŠTE, *n. ime mjestima.* — *isporedi* gušće. *a) selo u Bosni u okrugu Doće Tuzle.* Statist. bosn. 132. — *b) seoce blizu Trnovca u hrvatskoj krajini.* Schem. segn. 1871. 35.

GUŠTELNICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Pregled. 41.

GÛŠTÊR, gûštera, *m.* lacerta, *opće ime za životińice (duge do* 2 *dcm.) s crvenom a hladnom krvi, pokrivene ļuskama, s četiri noge; u (zapadnijem) krajevima gdje za ove životińice ima rječ* gušterica, gušter *se upotrebļava za veću (zelenu, preko* 3 *dcm. dugu) vrstu (vidi* zelembać). — -št- *(od* stj) *staji u štokavaca, a u čakavaca (i zapadnijeh štokavaca)* šč: gûščêr. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i acc. kad je jednak s nominativom, i gen. pl.* guštérâ. *u Dubrovniku je nom. sing.* gûšter, *a gen. pl.* gûštêrâ. — *Na jugu je stara riječ, isporedi bug.* guštêr, *novoslov.* guščar *(ali ima i kašupski* guščer, *jesetra), te zamjeńuje staru riječ* jašterъ *(vidi kod* jašterica). *jeli od ove postala i kako, nije jasno.* — *U našemu se jeziku javļa od* XVI *vijeka (vidi i* F. Miklošić, lex. palaeosl.2 *kod* gušterъ), *a adj.* gušterov *već od* XIV; *između rječnika u Mikaljinu* (gušter zeleni, zelembak ‚lacertus, lacerta viridis'; *vidi i kod b)), u Belinu* (‚lucerta grandis' 445a; ‚lacertus viridis' 602b), *u Bjelostjenčevu* (gušćer ili kušćer ‚lacertus, lacerta major viridis'), *u Voltigijinu* (gušter, guščer ‚lucertola' ‚eidexe'), *u Stulićevu* (1. ‚musculus'. 2. v. gušterica), *u Vukovu:* 1. ‚die eidechse' ‚lacerta'. 2. (u Crnoj Gori) vide zelembać. 3. (u Crnoj Gori) ‚die muskel' ‚musculus'. 4. *vidi kod c). a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* A krv ova od guštera sve nemoći goni iz nutra. Jeđupka nezn. pjesn. 238. Dva priotrovana guštera glavu ńe zajedno grizijahu. M. Divković, bes. 184a. Imaše u mjesto od kosa guštere. I. Držić 239. Družina zvjereńa i guštera. M. Radnić 64b. Pomiliše zmije, žabe i gušteri. Glasnik. 31, 298. (1704). Ne vidi se ondi drugo nego crvi, gušteri, žabe. I. Grličić 128. Plazuća koja izvan kože noge imaju kako gušteri. A. Baćić 449. Ako listom guštera suška. V. Došen 123a. Kan' da su vas zmije pile, zmije pile i gušteri. Nar. pjes. vuk. 1, 170. Gušterima końi zauzdani. Nar. pjes. petr. 3, 3. Da se legu guje i gušteri. Nar. pjes. srijem. 8. Koga su zmije klale i guštera se boji. Nar. posl. vuk. 136. — *i s osobitijem značeńima.* Vodeni gušter ‚der wassermolch' ‚lacerta lacustris'. G. Lazić 71. Gušter morski ‚Scincus officinalis'. J. Pančić, zoolog. 218. — *b)* musculus, *u prenesenom smislu, vidi* mišica, *isporedi i* ribić, *i lat.* lacertus. Mišica od ruke, gušter ‚lacertus'. J. Mikaļa, rječn. *(vidi i u Bjelostjenčevu, Stulićevu, Vukovu rječniku).* Postavi mu u tilo kao stupe i podpore 313 kosti izvan sastavaka, sridinu i mekanost, što se zovu gušteri brojem 529. J. Banovac, pripov. 200. Neopazive žilice, gušteri, zglobi. M. Pavlinović, razl. spis. 402. — *i s osobitijem značeńem: list (u noge), but.* Meso od buta (guštera). Nar. prip. magaz. 1868. 57. *ovako je i u Dubrovniku.* P. Budmani. — *c) gvožđe u noža među kamzama.* — *u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *d) plur.:* gušteri, *bolest u grlu.* — *u Bjelostjenčevu rječniku:* guščeri, bol grla. — *u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚mandelbräune'. — *e) plur.:* Gušteri, *selo u Bosni u okrugu Doće Tuzle.* Statist. bosn. 164.

GUŠTERAČA, *f.* pancreas, *žlijezda u trbuhu koja napravļa ńešto slično slini — U jednoga pisca našega vremena.* J. Pančić, rib. 160.

GÛŠTERAST, *adj. jakijeh guštera (vidi* gušter, *b)).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚musculosus'. — *nepouzdano.*

GUŠTÈRATI SE, guštêrâm se, *impf.* savi-

jati se, uvijati se, viti se (kao gušter). L. Đorđević.

GÛŠTERAV, *adj. vidi* gušterast. — *U Stulićevu rječniku (uz* gušterast). — *nepouzdano.*

GÛŠTERI, *m. pl. vidi* gušter, *d) i e).*

GÛŠTERICA, *f. vidi* gušter, *od čega se razlikuje tijem što znači maňe vrste i što se govori možebiti samo po zapadnijem krajevima. — Nije potrebno misliti da postaje od* gušter *nego može biti od* jaštерica, *kao* gušter *od* jašter. — *Radi oblika* guščerica *vidi kod* gušter. — *Od* XIII *vijeka (vidi kod c) cc)), a između rječnika u Vrančićevu* (guščerica ‚lacerta'), *u Mikaljinu* (‚lacerta'), *u Belinu* (‚lacerta' 445b), *u Bjelostjenčevu* (guščerica), *u Voltiǵijinu* (gusterica ‚lucertola' ‚eidexe'), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚die eidechse' ‚lacerta', cf. gušter *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori s primjerom:* Koga je zmija klala i od gušterica ga je strah), *u Daničićevu (plur.:* Gušterice *kao ime mjestu, vidi kod c) cc)). a) u pravom smislu.* Kudi laze gušterice. M. Vetranić 1, 13. Koga uji zmija toliko se splaši, da se pak poslija guščerice straši. Đ. Baraković, vil.b 119. Koga zmija uije i gušterice se boji. A. d. Bella, rječn. 445a. Poslov. danič. 47. Cikonija, kad uhiti guštericu ili zmiju. J. Banovac, pripov. 151. Mnoge prigrdne gušterice na misto kose bijau joj na glavi. Blago turl. 2, 168. Biju došli u kraljestvo od skakavica, pak priđoše u ono od gušterica. N. Palikuća 40. Guja mu se oko srca vila, guščerice oko ǵigerice. Nar. pjes. bos. prij. 1, 37. A previja kajno gušterica. Nar. pjes. petr. 3, 307. Pa tako ti gńijezdo ne plakalo od lasica i od gušterica. Osvetn. 2, 34. Guščerica, Lacerta muralis. Đ. Kolombatović, pesci. 29. — *naj veći top u Dubrovniku (sad je u Beču) zvao se* gušterica. P. Budmani. — *b) s někijem pridjevima može značiti druge životiňe slične pravoj gušterici. aa) u Mikaljinu rječniku:* gušterica krastava ‚tarantola' ‚stellio, phalangium' *(u Voltiǵijinu rječniku stoji griješkom:* gusterica krastava ‚tarantola' ‚tarantel, erdspinne' *s toga što je Voltiggi u Mikalje ili u koga drugoga krivo razumio tal.* tarantola). — *bb)* guščerica vodarica, Triton taeniatus. Đ. Kolombatović, pesci. 28. — *c) ime mjestima. aa) planina u Srbiji u okrugu užičkom.* Lj. V. Stojanović. — *bb) dva sela:* Gušterica gorňa *i* doňa *blizu Prištine, vidi kod* Gusteriče. — *cc) plur.:* Gušterice, *zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172. — *pomiňe se od* XIII *vijeka:* ‚Gušterice', medo su zemlama manastira Studenice išle ‚na Gušterice' (Mon. serb. 8 *god.* 1222—1228). sada zaselak sela Brezove u srezu studeničkom u Srbiji. Đ. Daničić, rječn.

GÛŠTERIČE, *n. ime mjestu (uprav koje pripada gušterici ili gušterícama). u Daničićevu rječniku:* ‚Gušteriče', selu je Slovińu išla meda ‚otь Gušteryča putemь koji grede po dêlu medu Gušteryčemь i medu Slovyńcmь ... i podь crькvь koja jestь vyše Gušteryča po srêdê Dola' (Mon. serb. 122 *god.* 1336—1547). na isto je mjesto išla meda selima Gračanici, Sušici i Selcu: ‚odь Ostroga Vrьha na Veletênь medu Sušicu i medu Gušteričju po dêlu' (Mon. serb. 563 *god.* 1322). to su sadašňa ova sela blizu Prištine Gušterica gorňa i doňa (Hahn, reise. 83. 165).

GÛŠTERIČICA, *f. dem.* gušterica. — *U Belinu rječniku* 445a *i u Stulićevu.*

GÛŠTERINA, *f. augm.* gušter. — *U Stulićevu rječniku.*

GUŠTERNA, *f. vidi* gustijerna. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. vodoshrana). Pij vodu iz tvoje gušterne. Postila. h3a.

GÛŠTEROV, *adj. koji pripada gušteru, gušterima.* — XIV *vijeka u mjesnom imenu. u Daničićevu rječniku:* ‚Gušterovo Poļe', selima u Bitvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ‚po srêdê Gušterova Poļa' (Sr. let. 1847. 4, 54 *god.* 1381).

GUŠTEROVAC, Gušterovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Guščerovac. Pregled. 66.

GUŠTIRNA, *f. vidi* gustijerna. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Udiļe uzletiše iz guštirne na pokoje vječne i mirne. J. Kavańin 305a.

GUŠVA, *f. klinac kojijem se sastavļa plug s jarmom. — S ovakijem značeńem u Stulićevu rječniku* (‚clavus quo aratrum jugo nectitur'). — *nepouzdano. — isporedi* gužva.

1. GÛT, *m. grlo; gutļaj.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ь. — *Riječ je praslavenska* (glъtъ), *isporedi stslov.* glъtъ, *rus.* горлъ, *češ.* hlt. — *Radi postańa isporedi lat.* glutire. *a) grlo. — u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a u naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata; između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚guttur', v. grlo). Juraj kopjem srčeno kroz gut probode ga *(drakuna).* F. Glavinić, cvit. 101a. Nikomu glavom obrnuhu, nikomu gut stiskahu. 427b. Luca ńega zgrabi pod gut. Jačko. 238. — *b)* gût, gutļaj. ‚Ispio čašu na jedan gut'. u gorńoj krajini. V. Arsenijević. — *može biti da nije stara riječ, nego da je postala kasnije od* gutati.

2. GUT, *m. vidi* 1. guta. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka (može biti da je gen. pl. od* guta, *tad ove riječi ne bi bilo).* Gut je bol od boka. Korizm. 2b.

1. GÛTA, *f.* podagra, chiragra; apoplexia. — *Riječ romanska od lat.* gutta, *isporedi tal.* gotta, *ulozi. — Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚podagra'), *u Mikaljinu* (guta, nemoć od článâ ‚morbus articularis'; guta od noga ‚podagra' *itd.*; guta od rukuh ‚chyragra'), *u Belinu* (‚chiragra' 190b), *u Bjelostjenčevu* (‚apoplexia, apoplexis' itd. 2. v. vulog), *u Jambrešićevu* (‚apoplexia'), *u Stulićevu* (‚chiragra, podagra'), *u Vukovu:* 1. ‚ein auswuchs am leibe' ‚gibbus', cf. guka. 2. (u Dubrovniku) bolest u kojoj oteku zglavci u nogu i u ruku; *u Daničićevu: (plur.)* ‚guty' ‚podagra'. *a) ulozi. aa) u jednini.* Ašte li ottečetь guta po članovêhь i zьglobêhь. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 112. Od gute skučaše, od fibre, od bocih. M. Marulić 152. Guti gospodina Petra Hektorovića ... Vaj guto prokleta! da bi se skončal vijek tvojijeh dan i ljeta! N. Naļešković 1, 334. Bišo za četiri godišta mučena sfaki misec od gute. B. Kašić, iń. 97. Kad navali na čovika guta u nogah. P. B. Bakšić 221. Pokli od gute zle nemoći ozdravi me s višńom moći. I. Akvilini 7. Gutom zanzet i osidran u jednom odru. B. Zuzeri 164. Guta u nogah. M. Lekušić 160. Bolestan od gute. S. Badrić, ukaz. 74. Guti druga likarija. J. Vladmirović 18. — *bb) plur.:* gute *ima isto značeńe što i jednina.* Ašte kto imatь guty ili kseroponь ježe prêhoditь po članovêhь i bolitь. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 111. Bol glavna ali zub ali gute. Korizm. 19a. Molbe ... protiva bolestim od guta. I. Ančić, svit. 100. Mukavici oliti podagri likarija. 18. — *b) u opće svaka guka na ļudskom tijelu. — u Vukovu rječniku. — c) kapla, kap, isporedi* gučula. — *u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku,*

i (kao da je ovo značeńe) u naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata. Mila moja mila, guta te ubila! Jačke. 85. 110.

2. GUTA, *f. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 44. — *b) mjesto u Ugarskoj.* Šem. pravosl. 1878. 36.

GÛTAC, gúca, *m. gutļaj.* — *U Fužini.* Đ. Daničić.

GUTALO, *n. grlo (od part. praet. act. glagola* gutati). — *U jednom primjeru* XVI *vijeka (sa starijim* l *mj.* u). Gltalo ńih jest grob otvoren. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 4b. paul. rom. 3, 13.

GÙTÂŃE, *n. djelo kojijem se guta.* — *U Vukovu rječniku.*

GÙTATI, gùtâm, *impf.* devorare, *spuštati, slati (hranu a i drugo što) niz grlo, proždirati.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.:* gutámo, gutáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gùtâ, *u part. praet. pass.* gùtân. — *Osnova je ista što i kod* gut *(koje vidi).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* glъtati, *rus.* глотать, *češ.* hltati. — *U našemu se jeziku javļa istom od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Bjelostjenčevu* (gutam, požiram ‚deglutio') *gdje naj prije dolazi, i u Vukovu* (‚schlingen' ‚devoro'). On ne žvaće nego guta samo. D. Obradović, sav. 89. — *i u prenesenom smislu.* Ja sam ne čitao kako se čita, nego sa svim grlom gutao i proždirao. D. Obradović, živ. 89. Kroz divjačne tmuše azijatske, gutajuć ih vatrenim očima. P. Petrović, gor. vijen. 10.

GÙTAV, *adj. koji boluje od gute.* — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Vrančićevu* (‚podagricus'), *u Bjelostjenčevu* (gutav, gutavac ‚apoplecticus, apoplexia tactus' *itd.* 2. v. vuložļiv), *u Jambrešićevu* (‚apoplecticus'), *u Stulićevu* (‚chiragra vel podagra laborans'), *u Vukovu (vidi kod c)). a) vidi* 1. guta, *a).* Budući gutav postaviše ga *(led)* pod noge za ohlajenje. Korizm. 22a. — *b) vidi* 1. guta, *c).* — *u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku.* — *c) po kojemu su gute (vidi* 1. guta, *b)), guke.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* ‚mit auswüchsen behaftet' ‚excrescentiis affectus' *s primjerom iz narodne pjesme:* Teško kapi na ćelavoj glavi, a dolami na pleći grbave i kopčama na noge gutave! *(kao da bi bole spadalo pod a)).* Slijepo ili kojemu je što slomļeno ili odbijeno, ni gutavo, ni krastavo... Đ. Daničić, 3mojs. 22, 22.

1. GÙTAVAC, gùtâvca, *m. gutav čovjek.* — *Od* XVIII *vijeka, a između riječnika u Mikaļinu, u Bjelostjenčevu (kod* gutav), *u Stulićevu (uz* gutavac). Kô se smuća rańen čovjek al' gutavac u svom jidu. J. Kavańin 408a. To bi bilo kô gutavca stoteroljetna oružati da boj bije. B. Zuzeri 397.

2. GUTAVAC, gutavca, *m. vrsta kruške, velika arapka.* — *U Srbiji u aleksinačkom okrugu.* M. Đ. Milićević, srb. 814.

GUTAVAN, gutavna, *adj. vidi* gutav. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GÙTEŠA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović.

GÙTEŠIN VRH, *m.* brijeg blizu Bruvna u Lici. M. Medić.

GUTI, *u zagoneci, vidi* suti.

GÙTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. VIII. XIX. XXVII. Schem. rag. 1876. 64.

GÙTLA, *f. guka, guta (vidi* 1. guta, *b)).* M. Medić.

GÙTLEŠA, *m.* koji ima gute oko vrata. — *U Lici.* V. Arsenijević.

GÙTĻÂJ, *m.* sorsus, haustus, *što se jednom proguta.* — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu.* Srknu od vina makar po gutļaj. M. Đ. Milićević, slav. 41. Guckaju gutļaj po gutļaj toga ječmenoga nektara. des. par. 21.

GÙTNUTI, gùtnêm, *pf. vidi* 2. gunuti. — *U naše vrijeme.* Mati gutne malo vina. V. Bogišić, zborn. 225.

GÚTO, *m. hyp.* gutavac. — *Akc. se mijeńa u voc.* gûto. — *U Vukovu rječniku:* ‚einer der mit auswüchsen behaftet ist' ‚excrescentiis affectus'.

GÙTOĻÊŃE, *n. djelo kojijem se gutoļi.* — *U Vukovu rječniku.*

GÙTOĻITI, gùtoļîm, *impf. u Vukovu rječniku:* savijati što u guku ili pod skut ‚an seinem leibe etwas verbergen so dass dadurch eine' guka ‚entsteht' ‚in sinum condo', cf. gučiti. — *Radi postańa isporedi* 1. guta, *b).* — *S malom promjenom u značeńu, znači što i* tutoļiti. M. Medić.

GUTULOVO BRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Gutulovom Brdu. Sr. nov. 1875. 24.

GUTUNAR, *m. bolest u końa, vidi* gunturać. — *U Stulićevu rječniku:* ‚bolsina, bolsino, tosse di cavallo' ‚dyspnaea, anhelitus'.

GUTUNATI, gutunam, *impf. proždirati(?).* — *Radi postańa vidi* gutunija. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* S tih svojih pjenez veći dio gutunajuć zli bogati. J. Kavańin 19b.

GUTUNIJA, *f. proždrļivost.* — *Riječ je romanska, od ńekakve riječi* glutonia *što se ne da potvrditi (isporedi tal.* ghiottoneria) *a postaje od lat.* gluto. *očito je od romanskoga* lu *u našem jeziku postalo* l *koje se poslije promijenilo na* u. — *U ńekijeh pisaca čakavaca* XVI *i* XVII *vijeka.* Gutunija ili obžarstvo. Š. Budinić, sum. 120b. Gutunija (žrlstvo). M. Marulić 224. *(iz glagolskoga rukopisa god.* 1613). Ovdi postavļam gutuniju i požrlost moju. Michelangelo. 62.

GUTURAČA, *f. vidi* gunturać. — *U naše vrijeme.* Na końe i na ždrebad *(pojavi se)* guturača. V. Vrčević, niz. 295.

GUTUVAC, Gutuvca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Gutuvcu. Sr. nov. 1875. 145.

GUTVATI, gutvam, *impf. vidi* gutati. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Nastoji gutvati, žerati i opijati se. Š. Budinić, sum. 123b.

GUTVUNIJA, *f. vidi* gutunija, *isporedi i* gutvati. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Uzdržanje protêvu gutvuniji ili požrlosti. Š. Budinić, sum. 121a.

GÙVERAN, gùvêrna, *m. vlada, vladańe, tal.* governo. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* V duhovnom kraļestvu i guvernu. Anton Dalm., ap. b2b. Ove napasti izlaze od guverna, naredbe. I. Držić 118. Ne nastoji na guveran od kuće ... bivši dobar guveran muževni. 160.

GUVERNÀDÛR, guvernadúra, *m. vidi* guvernatur. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj, a između riječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u primorju i s primjerom iz narodne pjesme:* Tad se diže guvernadur Vuko). A na ruke guvernadur-Vuku. Pjev. crn. 71b.

GUVÈRNALAC, guvèrnaoca, *m. čovjek koji guverna, vidi* guvernatur. — *U rukopisu dubrovačkom* XVI *vijeka.* Od Jeruzalema guvernaoci. Zborn. 78b.

GUVERNÀNDÛR, guvernandúra, *m. vidi* guvernadur *i* guvernatur. — *U naše vrijeme u Crnoj*

Gori. Na Ńeguša guvernandur-Vuku. Ogled. sr. 408.

GUVÈRNÂŃE, *n. djelo kojijem se guverna.* — *Stariji je oblik* guvernanje. Guvernanje sv. matere crikve. Korizm. 33ᵇ. Oć' li guvernanje od nebes? 70ᵃ.

GUVÈRNATI, guvèrnâm, *impf. vladati, tal.* governare. — *Od* xv *vijeka po zapadnijem krajevima.*

a. *aktivno.* Ako bi otila ditića vzeti i guvernati. Mon. croat. 87. (1460). Ki budu guvernali crikav rečenu. 146. (1492). Prez razloga stvar svu guvernajući. M. Marulić 142. Ki nas hrani mnogo i guverna. Naručn. 55ᵃ. Duša je jedno sućastvo netelesno ko guverna telo. Korizm. 70ᵃ. Pilat ki guvernaše Jerusolim. 94ᵇ. Da se uče vlašći dom guvernati. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 108ᵇ. paul. 1tim. 5, 4. Vladaj i guvernaj i čuvaj me vazda. I. Držić 18. Hoće ona guvernat i zapovijedat. 160. A dite činite dobro guvernati. Oliva. 33.

b. *pasivno.* Srditost neguvernana od pravde. Korizm. 48ᵇ.

c. *sa* se. *a) refleksivno, vladati se, može značiti i: čuvati se.* Tko se zlo guverna, često se svjetuje. Zborn. 8ᵇ. Varenoga vina čijem se mi guvernamo. M. Držić 138. Guvernaj se, kako smo govorile. 175. — *b) pasivno.* Vsa stvorenja imaju kikoli red, po kom se guvernaju. Korizm. 44ᵇ.

GUVERNÀTÛR, guvernatúra, *m. vladar, tal.* governatore. — *isporedi* governatur, gurnatur, guvernadur, guvernandur. — *Od* xv *vijeka po zapadnijem krajevima.* Tolde i Amerije guvernatur. Mon. croat. 107. (1470). O guvernaturu od nebesa! Zborn. 69ᵃ. Učinit velike prelate, guvernature, sudce. I. Držić 267.

GÙVITI, gùvîm, *impf. lakomo sakupļati, stjecati blago.* — *U naše vrijeme u Lici.* Guviti, sabirati bogatstva i rukama i nogama. ‚Ali ga taj i taj guvi (t. j. sabira i stječe, i oće, kao da se udavi sabirajući i stječući) i krivo i svakako, i vidićeš, da mu guvļeńe neće izdobreti'. — ‚Neprestano i vavijek guvi a žedan i gladan i ustaje i liježe'. J. Bogdanović.

GÙVITI SE, gùvî se, *impf. vidi* grstiti se. — *U Vukovu rječniku:* ‚ekeln' ‚nauseare': guvi mi se, hoću da bļujem, cf. grstiti se, stuživati se.

GÙVĻĖŃE, *n. djelo kojijem se guvi (vidi* guviti).

GUVNA, *n. pl. ime mjestima (vidi* gumno). *a) dva sela u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 178. 186. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Ńiva kod Guvana. Sr. nov. 1873. 439.

GÙVNÂRSKÎ, *adj. koji pripada guvnarima (gumnarima) i guvnu (gumnu), n. p.* guvnarska metla. M. Medić.

GÙVNÎŠTE, *n. vidi* gumnište. — *i ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 132.

GÚVNO, *n. vidi* gumno. Na guvni. Stat. krč. ark. 2, 284. Kada se obrše na guvnu žitni klas. M. Vetranić 1, 387. Na guvnu se igrajući dode vuk. M. Divković, zlam. 18ᵇ. Koji vrše pšenicu na guvnu. I. Ančić, vrat. 126. Na guvnu slama stoji svrhu žita. M. Radnić 344ᵇ. Na praznu guvnu nije mravi. (D). Poslov. danič. 66. Vola kad urenu u guvno. S. Margitić, fal. 174. Mista ļudi već nimahu, u šće žita usipati, na guvnih ga ostavļahu. P. Vuletić 42. Kako je na guvnu veće slame. J. Banovac, pred. 112. Prilikova on svoju crkvu guvnu. J. Filipović 1, 189ᵇ. Kakono se obodi oko stožera na guvnu za obrijeći žito. F. Lastrić, ned. 358. Na guvnu jest vršeno. Blago turl. 2, 237. Kod popova dvora guvno prerovļeno, zlatom popleteno, na guvnu je rpa, rpa od bisera. Nar. pjes. vuk. 1, 102. Do ravnoga Vuksanova guvna. 4, 124. Pod ńom ima za trista guvana. Nar. pjes. juk. 283. Unose s guvana žito. V. Vrčević, niz. 138.

GÛZ, *m.* nates; natis. — -u- *stoji mj. ńegdašńega ą.* — *Riječ je (ili dajbudi osnova) stara, isporedi bug.* гъz, *novoslov.* goza, gozec, *rus.* гузно, гузка; *poļ.* guzica *(u ptica) vaļa da amo ne spada (postaje od* guz, *ötôk, guka).* — *Postańe nije jasno; može biti da postaje od* 3. guza *(isporedi frc.* fesse). *a)* nates, *vidi* guzica. — *između riječnika u Stulićevu* (v. zadnica). *aa) u pravom smislu.* Što umuz to u guz. (Što umuze to pojede, a ne ostavļa ništa za poslije). Nar. posl. vuk. 361. — *bb)* tubasti kraj od jaja. oko uskrsa tucaju se jajima, kako pogode, ali obično vrh o vrh, a guz o guz. M. Medić. — *cc)* od poprženа kukuruza (ploda) onaj debļi kraj kojim je bio prirastao za trstiku, kad se prepolovi. kad se kukuruz iz tiha poprži, pa se sav izbula, rijetko ga cijela poije onaj što ga je pržio, već ga dijeli na dvoje i na troje. u oba slučaja debļi kraj je guz, a tańi vrh, ali pri dijeļeńu na troje ono iz sredine (između ńih) to je ‚kòlîce'. M. Medić. — *b)* natis, *jedna pola od guzice.* — *u Vukovu rječniku:* ‚der hinterbacken' ‚clunis' *s primjerom:* Premeće se s guza na guz (kad se hoće za koga da kaže da ne radi ništa, nego da živi sjedeći besposlen).

1. GÚZA, *f. hyp.* guzica. — *Akc. se mijeńa u voc.* gûzo. — *U Dubrovniku i u sjevernoj Dalmaciji nom. je* gúze, *a voc.* gûze. — *U naše vrijeme a između riječnika u Vukovu.* Jeza parala, g..a plaćala. (Kad koga biju za rđave riječi). Nar. posl. vuk. 113. Ko ne umali g..i taj ne ugodi druzi. 150. Hajde g..o da putujemo. (Kad se ko digne da putuje bez posla, ili nespremļen kao što treba). 339. Jaze guzu bije (nar. posl. na Braču). A. Ostojić.

2. GÙZA, *f. psovka ženskome čeļadetu debele guzice.* J. Bogdanović. M. Medić.

3. GUZA, *f. bora.* — *Riječ je stara, isporedi rus.* гуза *s istijem značeńem, vidi i* guz. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* guza, fraska, brazgotina, gib ‚ruga', *i u Stulićevu:* v. vraska.

1. GÚZAN, gúzna, *adj. koji pripada guzu, guzici.* — *U Stulićevu rječniku:* guznocrijevo ‚intestinum rectum', *i u Vukovu:* gúznî, n. p. kost. Gúznô crijevo ‚der mastdarm' ‚intestinum rectum'.

2. GÙZAN, *m. vidi* guzoña. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GUZAŃE, *n. djelo kojijem se guza (vidi* 1. guzati). — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

GUZARA, *f.* Guzara, suvrst kruške (Vaļavac, Virovitico). B. Šulek, im. 107.

GÙZAT, *adj. s velikom guzicom.* — *U Vukovu rječniku:* ‚mit grossen hinterbacken' ‚clunibus magnis praeditus'.

1. GUZATI, guzam, *impf. gužvati, grčiti.* — *Postaje od* 3. guza. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* guzam, fraskam ‚rugo, corrugo, crispo, caporo', *i u Stulićevu:* 1. ‚corrugare'. 2. ‚contrahere, arctare'.

2. GUZATI, guzam, *impf. nejasna riječ u knizi* xviii *vijeka (ako treba ovako čitati): gutati?, gledati?, bojati se?* Srijodu Save i Dunave srijemsko poļe Bakunt moći, neka jelen stire

trave i vodice hladne loči, er pohlepan guza zmije, cijeća kojih ožedni' je. zmaj i jelen u prilika' kažu mudrost s ke dopade ļudem u boj pripast mrika. J. Kavańin 286b.

GUZAVAC, guzavca, *m.* Actitis hypoleucus, *ńeka vodena ptica.* Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 38.

GÚZE, *vidi* 1. guza.

GÚZEĻ, *m.* buntovni žamor. ‚Stade guzeļ kod naših kuća'. M. Pavlinović.

GUZEVĻE, *n. selo u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 302.

GÙZICA, *f.* nates, clunes, *nepristojna riječ (kao i ostale što su joj srodne), pristojnije je: stražńica, zadńica. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* gûzîcâ. — *Radi postańa vidi* guz. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚podex' 240b), *u Bjelostjenčevu* (v. rit), *u Voltiģijinu, u Stulićevu* (‚podex, anus, culus'), *u Vukovu.* Ako vidiš *(u snu)* da si krv izgubio, toj prilikuje bolest od guzice. Zborn. 138a. Slaba j' hvala s lipih lici, ako ni šta na guzici. P. Vitezović, cvit. 150. Udrila je Radna o guzicu dlanma. (Đ). Poslov. danič. 145. Ja kovač budi, ja guzice ne mrļaj ‚age quod agis'. S. Budmani 423a. Vrti g....om kao vodeni kos (kad ko nemirno sjedi ili ido). Nar. posl. vuk. 40. Ko ne skvasi g..ice ne uhvati ribice. 150. Ponosi se kao svitac guzicom. 255.

GUZIČAR, *m.* paedico. — *U Stulićevu rječniku. — nije dosta pouzdano.*

GUZIČETINA, *f. augm.* guzica. — *U Vukovu rječniku.*

GÙZIČICA, *f. dem.* guzica. — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu.*

GÙZIČINA, *f. augm.* guzica. — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu.*

GÙZIČŃÂK, *m. guzno crijevo (vidi* 1. guzan). — *U Belinu rječniku* (‚budello gentile' ‚homason' 151a) *i u Stulićevu* (‚budello gentile' ‚omasum').

GÙZIĆ, *m. dem.* guz, *a) bb).* M. Medić.

GÚZIJAN, *m.* nadimak čovjeku koji mnogo ne razumije. u Dobroselu. M. Medić.

GUZIN, *m. vidi* guzońa. G. Martić.

GÚZINA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Ilija Guzina. Osvetn. 5, 29.

GÙZIŠŃÂK, *m. vidi* guzičńak. na Braču. (V. Tomić). A. Ostojić.

GUZITI, guziti, *impf. vidi* guzati. — *U Stulićevu rječniku:* v. naguziti. — *nepouzdano.*

GÚZITI SE, gûzîm se, *impf. pregibati se tako da se guzica diže u vis. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* gûžâh, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gûzî; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U Vukovu rječniku:* ‚sich bücken dass dor hintere oben erscheint' ‚monstrare clunes'.

GUZLEŠA, *m. vidi* guzońa. G. Martić.

GÙZNÎK, guznika, *m.* na amu onaj deo što stoji konju na g..... kojim spušta kola niz brdo. B. Mušicki.

GÙZOBÂD, *m.* vrsta sijena oštra i kratka. M. Pavlinović.

GUZÒBOĻA, *f. bol na guzici. — U Vukovu rječniku:* n. p. da ja dangubim (ili plaćam) za tuđu guzoboļu, t. j. u čemu ja ni malo nijesam kriv niti me tiče *(uprav dok drugi ništa ne radi nego sjedi dok ga zaboli guzica).*

GUZÒĻUBINE, *f. pl. hrana što je kome omiļela (što mu guzica ļubi, u šali i s prezirańem).* ‚Što će meni tvoje guzoļubine'. J. Grupković.

GUZOMAN, *m. u zagoneci.* Uhvatih cara guzomana, te ga bacih u ogńen grad (misli se kad se baci u vatru). *odgonetļaj: uš.* Nar. zag. nov. 229.

GUZONIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Anđelko Guzonić. Rat. 357.

GÙZOŃA, *m. čovjek s velikom guzicom. — U Vukovu rječniku:* ‚grossarsch' ‚ampli podicis'. — *Akc. može biti drukčiji:* gůzońa. B. Mušicki. M. Medić. — *I kao prezime.* Dok pogubim Đorđija Guzońu. Nar. pjes. 4, 138. Guzońa Đorđe. M. Đ. Milićević, pom. 112.

GÙZOŃIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Jovan Guzońić. Glasnik. II, 1, 43. (1808).

GÙZOŃIN, *adj. koji pripada Guzońi.* Guzońina Češma. M. Đ. Milićević, srb. 88.

GÙZOŃSKI JÈNDEK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 141.

GUZOV, *m. u Stulićevu rječniku:* v. guzica. — *nepouzdano.*

GUZOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Matija Guzović. Rat. 97.

GUŽ, *m. vrsta neotrovne zmije.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega ą, isporedi novoslov.* gôž. — *Bez g riječ je praslavenska, isporedi novoslov.* vôž, *rus.* ужъ, *pol.* wąż. — *Letoslavenska je osnova* ong, *isporedi lit.* angis; *Miklošić misli da je ista što indoevropska* egh, *isporedi snskrt.* ahi, *grč.* ἔχις. — *Po ńckijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (guž, slepić, gad, zmija ‚boa, bova'), *u Jambrešićevu* (guž, slepić ‚boa, bova'), *u Voltiģijinu* (‚corvone' ‚otter'). Anguis fragilis L., užak, užić, šļepić, slijepac, šļepak, vretenica. *u pirotskom okrugu.* S. I. Pelivanović. javor. 1880. 1531. — *i u ńiškom okrugu.* S. I. Pelivanović. — *u Šulekovu rječniku:* ‚natter'. — XIV *vijeka kao prezime.* Mata Gužь zь bratijomь. Deč. hris. 55.

GUŽATI, gužam, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. krtjeti, *gdje ima i itcrat.* gužavati. — *oboje nepouzdano.*

GUŽAVATI, gužavam, *impf. vidi* gužati.

GÛŽBA, *f. vidi* gužva. — *U naše vrijeme u Hercegovini i Boci kotorskoj.* Sve selo ode da ļušte liku, a sjutri dan opletu predugu gužbu pa okoliše glavicu, i svak pođe te počnu potezat. Nar. prip. vrč. 148. Lađaru pršte gužba na veslu. 198.

GUŽBALO, *m. vidi* gužbavac.

GUŽBAŃE, *n. djelo kojijem se gužba. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GUŽBATI, gužbam, *impf. biti vrlo tvrdu, lakomu. — U Stulićevu rječniku:* ‚avaritia hiare, summa avaritia laborare'. — *nepouzdano.*

GUŽBAV, *adj. vrlo tvrd, lakom. — U Stulićevu rječniku:* ‚summa avaritia laborans'. — *nepouzdano.*

GUŽBAVAC, gužbavca, *m. gužbav čovjek. — U Stulićevu rječniku gdje s istijem značeńem ima i* gužbalo. — *oboje nepouzdano.*

GUŽBAVICA, *f. gužbavo žensko čeļade. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GUŽDELI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 46.

GÚŽÊŃE, *n. djelo kojijem se ko guzi. — U Vukovu rječniku.*

GUŽEVAC, guževca, *m. vidi* guž. — *U Šulekovu rječniku:* slijepić guževac ‚natterschlange'.

GÛŽEVINA, *f.* u snopu hrane iznad uža je klasje, a ispod uža guževina. B. Mušicki.

GUŽŃAK, *m. vidi* guzičńak. — *U Šulekovu rječniku:* ‚mastdarm'.

GÛŽVA, *f. pletenica ili uže spleteno ili zapredeno od gipkoga pruća ili od lika.* — *isporedi* gužba. — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Postaje od istoga korijena od kojega je i* uzao *i* vezati *(koje vidi); g se dodalo već u praslavensko doba, isporedi stslov.* gąžvica, *rus.* гужъ, *uže, češ.* houž, houžev, *pol.* gążwa. — *U našemu se jeziku javlja od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (gužva, trta, hvoja, vez, vezovina ‚viminale'. 2. gužva i vsaka šiba kum se veže ‚vimen'), *u Jambrešićevu* (‚vimen'), *u Stulićevu* (v. hvoja), *u Vukovu* (1. ‚flechte aus schlanken reissern' ‚vimen'. 2. gužva oračica, cf. oračica). *a) sa značenem sprijeda kazanijem.* Rjav tup nož nerad reže, suha gužva slabo veže. P. Vitezović, cvit. 106. Nova gužva čvršće veže. 147. Kad se gužva raztrgne. M. A. Reļković, sat. L3b. Neka zna čalma šta pati gužva. (Vozeći čoek veslom pukne mu gužva, a on skine s glave svoje čalmu pak mjesto gužve sveže.) Nar. posl. vuk. 200. Ona mi natakla gužvu na gubicu. Nar. prip. vuk.[2] 245. Pukne mu gužva na veslu. Nar. prip. vrč. 165. Da me svežu u sedam gužava sirovijeh neosušenijeh. Đ. Daničić, sud. 16, 7. Da mu vjenča vjenčanicu pravu bez vijenca i brestove gužve. Osvetn. 2, 83. — *može biti spletena ili zapredena i od čega drugoga. (Stuhači)* imaju na nogama gužve od ļudskijeh žila da im se noge ne klizaju po strani i po kameńu; kad se kome prekine gužva, a on uhvati čovjeka i izvuče mu žile iz nogu, te načini drugu. Vuk, rječn. *kod* stuhać. — *b)* kad se klupko mota, onda ono što se obmota jedno preko drugoga zove se gužva. a gužva jedna preko druge tvori klupko. u Dobroselu. M. Medić. — *c)* gužva oračica. Oračica (gužva), nekaka gužva na plugu. Vuk, rječn. 467b. Kako je tanka (košuļa), kroz prsten bi prošla, da je prsten gužva oračica, pa da dva vuku a četiri tuku. Nar. posl. vuk. 161. — *isporedi* gušva. — *d) m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Ilija Gužva. Glasnik. II, 3, 79. (1706). 226. (1710).

GÛŽVAČA, *f. vrsta pite (jer su po ńoj kao gužve).* — *isporedi* gužvara. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gûžvâčâ. — *U Vukovu rječniku:* t. j. pita ‚der strudel (eine speise von gewickeltem teig)'.

GÛŽVÂŃE, *n. djelo kojijem se gužva.* — *U Vukovu rječniku.*

GÛŽVARA, *f. vidi* gužvača. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gûžvârâ. — *U Vukovu rječniku.*

GÛŽVATI, gûžvâm, *impf. činiti da na čemu postanu bore, isporedi* grčiti, a, *b).* — *isporedi* gužvoļati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.:* gužvámo, gužváte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gûžvâ, *u part. praet. pass.* gûžvân. — *Postaje od* gužva. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚falten bringen in ein kleid, os zorknickon' ‚plicas inferre vesti').

a. *aktivno. a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Onu hartiju stade gužvati u ruci. M. Đ. Milićević, let. več. 197. — *b)* činiti gužvu, uvijati. M. Pavlinović.

b. *su* se, *refleksivno. a) o zmiji, uvijati se.* Baba vreći, a dolina ječi, za ńom crno gužvaju se guje. Osvetn. 2, 174. — *b) o mnoštvu čeļadi što se brzo promiču jedno uz drugo.* Ļudi su se pred kućom oko nečega gužvali. M. D. Milićević, let. več. 272.

GUŽVÈĻÂŃE, *n. djelo kojijem se gužveļa.* — *U Vukovu rječniku.*

GUŽVÈĻATI, gužvèļâm, *impf. vidi* gužvati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* gužveļámo, gužveļáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* gûžveļâ, *u part. praet. act.* gûžveļao, gûžveļâla, *u part. praet. pass.* gûžveļân. — *U Vukovu rječniku.*

GÛŽVICA, *f. dem.* gužva. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Lipa kot rožica, tanka kot gužvica. Jačke. 22.

GÛŽVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 205.

GÛŽVIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 154.

GÛŽVINA, *m.* nadimak u Boričevcu. Jure Gužvina. M. Medić.

GUŽVINAC, Gužvinca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

GVAČA, *f. vaļa da je isto što* 1. guša, *od tal.* gozzo *(vidi* L. Zore *u* progr. kot. 1876. 12). *Na jednom mjestu* XVI *vijeka u pisca čakavca.* Kako vinograd gust, kad je voće zrilo, koga ne bude blust pudar ni pudilo, jato ga pokrilo cvrļak, grozd ne ojde, kad se je najilo, s punom gvačom pojde. M. Marulić 57.

GVALA, *f.* massa, *gruda, grumen, guka.* — *Riječ je jamačno tuđa, ali odakle je ne znam.* — *Od* XVIII *vijeka u Slavoniji, a između rječnika u Stulićevu (s osobitijem značeńem: gruda snijega):* ‚gvalla' ‚palla di neve' ‚pila nivea'. Piše apošto u knizi prvoj Korintijanom na pogl. 5. v. 6. i Galatom na pogl. 5. v. 9: ‚modicum fermentum totam massam corumpit' malo kvasa svu gvalu pokvari. A. Baćić 303. Piše apošto u knizi prvoj Korintjanom na pogl. 5.: malo kvasa svu gvalu pokvari. J. Banovac, razg. 224. Jerbo vlaga tekuća od štale sve izgrize i rasipa gvale koje ti su od đubreta zbite. J. S. Reļković 30. Kvasu ure pripisane nisu ... neka budu kao kokošje jaje, tako sušit ńeg' boļe pristaje, gvale nosi na daske na poļe da je sunce usušuje boļe. 343. Kosu metnu kao gvalu također u obliku kugļe u vrećicu zamotanu *(u Bizovcu u Slavoniji).* V. Bogišić, zborn. 127.

GVALICA, *f. dem.* gvala. Onda meļ se u gvalice stvara. J. S. Reļković 343.

GVÀNTIJERA, *f. tal.* guantiera, *služavnik, podnos.* — *U Dubrovniku* (P. Budmani) *i u Boci kotorskoj.* I u dvore sofre postavio, a na sofre zlatne gvantijere. Nar. pjes. *u* vuk, kovč. 93.

GVARAŃE, *n. djelo kojijem se gvara.* — *Stariji je oblik* gvaranje. Ono utješenje koje ti *(sveti Jozefe)* ima, rajsko blago rukam tvojijem pomoći povijati i razvijati, na tvojijem rukami nositi, držati, na prsi tvoje i na obraz prinositi, gvaranje ńegovo uživati i s tvojom blagosti pokrenivati da te ńegovijem prisvetijem ručicam zagrli. V. Andrijašević, put. 154.

GVARATI, gvaram, *impf. bacakati se, praćakati se (o malome djetetu kad se razvije).* — *Nepoznata postaňa.* — XVII *vijeka u Dubrovniku (vidi* guarańe), *a u naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Kad majka razvije dijete pa pušta malko u bošici da gvara. u Boci. T. K. Popović.

GVÂRDIJA, *f. tal.* guardia, *straža.* — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku.* Ja ću na gvardiju od vrata ostat. M. Držić 181.

GVARDÌJÂN, gvardijána, *m. čuvar, stražar, tal.* guardiano. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚guardianus').

a) uopće. Prvi gvardijan groba sveta. J. Kavańin 132b. Osredńi lučki i pomorsko-zdravstveni uredi dobiće potrebiti broj nadzirajućih gvardijana . . . Zbornik zak. 2, 720. — *b) starešina nad manastirom reda svetoga Frana. (Sv. Anton)* opomenu svoga guardijana. F. Glavinić, cvit. 182a. Uteci se tvojim starišinam, kako ministru, gvardijanu. P. Filipović 12. Što je tebi, oče gvardijane? Nar. pjes. bog. 280. Kad vidiše vitezovi Turci da manastir osvojit ne mogu, digoše se izpod manastira . . . al' zavika Ture silovito: ‚Ostaj s Bogom starče gvardijane!' And. Kačić, razg. 288a. Oli biskupu oli drugomu starišini kako opatu, ġeneralu, provincijalu, gvardijanu etc. M. Dobretić 278.

GVARDIJANSTVO, *n. osobina onoga koji je gvardijan. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Hiže ku ja u momu gvardijanstvu činih protegnuti. F. Glavinić, cvit. 141a.

GVARDITI, *u Vukovu rječniku stoji:* gvârditi, gvârdîm, v. impf. (u Risnu) ‚bewahren' ‚servare', cf. gledati, čuvati *s primjerom:* Kad se što ima, ne govori se: gvardi me, nego: mańi me *(vidi i* Nar. posl. vuk. 121). *ali u ovom primjeru rečenica:* gvardi me *nije u našem jeziku nego u talijanskom* (gvardime, *čuvaj me, u mletačkom dijalektu) isto kao i poslije* mańi me (magnime, *jedi me). dakle ovoga glagola nema u našem jeziku.*

GVAZITI, gvazim, *impf. vidi* kvasiti. — *Nije dosta pouzdano, jer ima samo na jednom mjestu* XVI *vijeka praes.* 3 *sing.* gvazi, *i tu može biti da treba čitati* kvasi *(ali isporedi i tal.* guazzare, *gaziti, kvasiti se).* I ka se stvar ono na svitu sve pazi, u vodi ka stojeć viku se ne gvazi? D. Rańina 121b.

GVÈRA, *f. tal.* guerra, *boj, rat. — U naše vrijeme po nekijem zapadnijem krajevima.* Čini mi se da će biti gvere. Pjev. crn. 38b. Vi ste mene s ļubom v gveru postavili. Nar. pjes. istr. 2, 21.

GVERIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 196.

GVERIN, *m. ime muško, tal.* Guerrino *ili* Quirino. — XVI *vijeka.* Gverin Tihić. Mon. croat. 248. (1546).

GVERITI, gverim, *impf. gledati kao gverok. — U Stulićevu rječniku:* ‚obliquis oculis adspicere'. — *nije dosta pouzdano.*

GVEROČAC, gveročca, *m. dem.* gverok. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

GVEROČICA, *f. žensko čeljade gveroko. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚mulier quae habet oculos distortos'.

GVEROČIĆ, *m. dem.* gverok. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GVEROČITI, gveročim, *impf. vidi* gveriti. — *U Stulićevu rječniku. — nije dosta pouzdano.*

GVÈRÔK, *adj. razrok, strangled. — Postańe nije dosta jasno. po svoj je prilici složena riječ: drugi je dio jamačno osnova supstantiva* oko; *s prvijem dijelom Miklošić isporeduje tal.* guercio, *razrok i stvńem.* twer, quer, *poprijeko. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gverok, hiļok, koji gleda na krivo ‚strabo') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚losco' ‚cocles' 443b), *u Voltigijinu* (‚guercio' ‚blödsichtig'), *u Stulićevu* (‚strabo'). *— U primjerima znači i: koji vidi samo jednijem okom.* Tko s čovjekom gverokijem ima što činit', trebuje mu obje oči otvorit'. (D). Poslov. danič. 132. Prigodi se, da jednom čovjeku sredńe vrste gveroku lijevijem okom bi udarcem desno oko izvadjeno. B. Zuzeri 198. Tko ima jedno oko samo, kad i ovo izvadiš mu, slijep ostaje; tko li oba, kadar jedno izbije mu se, izostaje gverok samo. 198. Bliže je gruba lijep neg gveroka slijep. (Z). Poslov. danič. 6.

GVÊROVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u dubrovačkom primorju.* P. Budmani.

GVÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se gvira. — U Vukovu rječniku* (v. gvireńe).

GVÍRATI, gvîrâm, *impf. a) u Mikaļinu rječniku:* gvirati, kako slip hoditi al' iskati ‚caecutiendo quaerere vel ambulare'. — *b) u Vukovu:* vide gviriti.

GVÍRÊŃE, *n. djelo kojijem se gviri. — U Vukovu rječniku.*

GVÍRITI, gvírîm, *impf. upirati oči u što. — isporedi* gvirati. — *Može biti srodno s* gverok. *— U Vukovu rječniku:* ‚die augen worauf fest heften' ‚oculos defigere' *s primjerom:* Čitav dan gviri u knigu.

GVOČANICA, *f. u Daničićevu rječniku:* ‚Gvočanica', između sela koja je kraļ Stefan Prvovjenčani dao Žiči jedno je bilo ‚Gvočanica sь Pupavnimi' (Mon. serb. 11 *god.* 1222—1228).

GVÓJIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GVORČAT, *adj. nejasna riječ na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Taj mi med ne čini čemerom gorčati, moj zlati jedini prstenče gvorčati. H. Lucić 205.

GVORILO, *n. vidi:* Žene nose . . . i fesove; no fesovi su veći od đevojačkih. za ńih se napravi gvorilo — obod — nalik na sito pa se na to fes natuče. *(u ļubovijskom i azbukovačkom srezu i okrugu podrinskom u Srbiji).* V. Bogišić, zborn. 130.

1. GVOZD, *m.* clavus; ferrum. — *isporedi* 3. gvozd. — *S prvijem je značeńem riječ praslavenska* (gvozdь), *isporedi sisiov.* gvozdь, *rus.* гвоздь, *pol.* gwoźd'. — *Kao množina vrijedio je i kolektiv* gvožđe *koji je uopće nekoliko promijenio staro značeńe (vidi napose); u Belinu rječniku ima i plur.:* gvozdija ‚ferramenta' 310b. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚ferrum'), *u Stulićevu* (‚ferrum; clavus' *s dodatkom kod ovoga značeńa da je iz ruskoga*), *u Daničićevu* (gvozdь ‚clavus'). *a) klinac, čavao. — ovo se pravo, naj starije značeńe nahodi samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Obretoše častije gvozdi. Glasnik. 10, 240. *(u rukopisu* XVI *vijeka). — b) u Vukovu rječniku:* u planini kamen izrastao u visinu, cf. stanac *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — ovo je značeńe po svoj prilici preneseno od predašńega, ali može biti da se kod toga pomiješalo i značeńe što je kod* 2. gvozd. *— c) gvožđe, železo. — ovo značeńe mislim da nije narodno: vaļa da su pisci mislili da će značeńe u jednini biti isto što i u coll.* gvožđe. *— od* XV *do* XVIII *vijeka.* Gvozd rja ji, grize. M. Marulić 223. Cesar zapovidi da ostrimi gvozdimi ostro bijena bude. Živ. kat. star. 1, 222. Svezan tvrdo bi gvozdmi i konopi. Zborn. 88b. Na nas ove pogledajte vi robove, gdi u gvozdijeh klopoćemo. N. Naļešković 1, 161—162. Ne prudi nijedna likarija rani, u koj je jošće gvozd. Nauk brn. 54. Goruća gvozda kus. Đ. Baraković, jar. 113. Nî nad Bogom gospodara, nije druga vrhu brata, nije gvozda vrhu zlata, nije cvita vrh rozara. 140. Neka križ po sridu dvigne se i bilo bi pristojno, da je od gvozda. M. Bijanković 77. Al' je trijeba opet sada da ga udara gvozd žestoki.

A. Vitaljić, ost. 28. Kako da bi bili od gvozda ili od mramora. ist. 49. Porazi ih dosti vele ogńem, drijevom, gvozdom, stinom. J. Kavańin 318ᵇ. Gvozdima oštrijem razdrpļena. B. Zuzeri 33. Množ ne mala gvozdima razžarenijem oklopjena. 333. Gdje no leži bolan u gvozdima teškim. Nar. pjes. bog. 292. Kako se s gvozdima prokidaju otečene rane. J. Matović 245.

2. GVOZD, *m.* silva, *šuma.* — *Riječ praslavenska, isporedi novoslov.* gozd, gojzd, *češ.* hvozd. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚silva antiqua et densa') *i u Daničićevu* (gvozdь ‚silva'). — *U štokavaca dolazi do* XIV *vijeka, ali kao ime planini (u Bosni) i u naše vrijeme.* Selu je Velikoj išla međa ‚do hrisovula svetostefanskoga i do gvozda u Grohotь' (Mon. serb. 95 *god.* 1330) a Vrmoši ‚uzь brьdo među Benču ... po dêlu krozê gьvozdь' (95). Đ. Daničić, rječn. 1, 204. Drugy kami konь gvozda. Glasnik. 15, 274 (1348?). Rašińsky putь, kako ispada iz gvozda. 280. Črьni gvozdь ... da sêku. 282. Putemь prizrênьskymь vyše gvozda. 301. Gvozd je zapadni deo visoke kose, koja naj pre kao Varda, a posle kao Čabuļa rastući istočno ide. Glasnik. 20, 311—312. — *U čakavaca do* XVI *vijeka.* Od modruškoga gvozda. Mon. croat. 47. (1395). Z Gvozda modruškoga. 78. (1451). Va 'vom gvozdi tmênom. Korizm. 1ᵇ. Iz gvozda libanskoga. 11ᵇ. Ki stoje v pustih gvozdih. 34ᵇ. Da dubrave, da gvozdi, da planine, da luzi. P. Zoranić 54ᵇ. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka ima coll.* gvozdje. U gvozdju nikom od gora tih mnogo žen divjih na Aleksandra ustaše. Aleks. jag. star. 3, 246.

3. GVOZD, *f. vidi* 1. gvozd *i* gvožđe. — *U zagoneci.* Sabļa bez gvozdi, junak bez kosti, više učini zla no hajduka dva. *odgonetļaj: jezik.* Nar. zag. nov. 78.

GVOZDA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Gvozdana. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 55.

1. GVÒZDAC, gvòsca, *m.* fibula, *dem.* 1. gvozd, *s osobitijem značenjem: prečica, preglica.* — -a- *(mj. negdašnega* ь*) ostaje u nom. i acc. sing. i u gen. pl., u ostalijem ga padežima nema, te se* d *ispred* c *ne čuje, a pred ovijem se* z *mijeńa na* s *(u voc. sing. pred* č *na* š). — *Akc. se mijeńa u voc.:* gvòšče, gvòsci, *i u gen. pl.* gvozdácâ. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (‚die schnalle' ‚fibula', cf. predica 2. *s dodatkom da se govori u Lici).* Gvozdac, karika na remenu. u Krajini. Đ. Trsteńak.

2. GVOZDAC, gvosca, *m. dem.* 2. gvozd. — *Postaje od* 2. gvozd *kao* 1. gvozdac *od* 1. gvozd. — XVI *vijeka u pisca čakavca.* Ptičak vlize v 1 gvozdac gust. Korizm. 28ᵃ. Pojdo v jedan gvozdac. 35ᵃ. — *kao ime mjestima do u naše vrijeme.* Gvozdьcь (selo). Gvozdacь. S. Novaković, pom. 129. — Gvozdac: *a) selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 162. — *b) zaselak u Srbiji u okrugu kruševačkom.* 130.

3. GVÒZDAC, gvozdàca, *m. vidi* 1. gvozdac. Obično je gvozdac u saponima od opanaka i na kajišu. ‚Nemam gvozdaca, pa mi svaki čas opanci spadaju'. M. Medić. — *Ima i acc. pl.* gvozdace *u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremenu kao dem.* 1. gvozd; *ali može biti da ono ne treba shvatiti kao acc. pl. muškoga roda, nego kao acc. sing. srednega; onda bi* gvozdace *bilo dem.* gvožđe. Pa se peńe i kroz prozor kuca. očutila Fata plemenita ... opet ona tiho progovara: ‚Der mi pruži ruku kroz gvozdace'. Nar. pjes. juk. 330.

GVOZDACE, *n. vidi kod* 3. gvozdac.

GVOZDAN, gvozna, *adj. gvozden.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GVOZDANA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 55. Gvozdana, žensko ime. iz diptiha manastira Gomirja. iz prošloga vijeka. V. Arsenijević.

GVÒZDANIĆ, *m. prezime.* J. Bogdanović.

GVOZDÁNOVIĆ, *m. prezime.* — *Od* XVIII *vijeka.* Gvozdanović Vide. Š. Stefanac 29. Gvozdanović. Nar. pjes. vuk. 2, 652. *(među prenumerantima).*

GVOZDANSKA, *f. selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Pregled. 110.

GVOZDANSKI, *adj. koji pripada mjestu Gvozdanskome.* — XVII *vijeka.* Tomaš Lukšić gvozdanski vojvoda. P. Vitezović, kron. 150. — *vidi i* Gvozdansko *pod a).*

GVOZDANSKO, *n. dva sela u hrvatskoj krajini u okrugu banskom. a) u rujevačkoj općini.* Razdijeļ. kr. 11. — *na drugom mjestu* Gvozdanski. Šem. pravosl. 1878. 74. — *b) u klasničkoj općini.* Šem. pravosl. 1878. 72. — *Jedno se od ńih pomińe* XVII *vijeka kao grad.* Gvozdansko, grad. P. Vitezović, kron. 163.

GVÒZDÂR, gvozdára, *m. gvožđar, kovač.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Drvodjeļac i gvozdar provodi noć kako no i dan. M. Radnić 467ᵃ.

GVÒZDARA, *f. vidi* gvožđara. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Gvozdara, gvozdarnica ‚werk-(eisen-)ofen'. Jur. pol. terminol. 638. Gvozdara ‚hammerwerk'. Zbornik zak. 2, 331.

GVÒZDÂRNICA, *f. vidi* gvozdara.

1. GVÕZDEN, *adj.* ferreus, *od gvožđa; koji pripada gvožđu.* — *Ake. se obično ne mijeńa; ali se može promijeniti u složenijem oblicima:* gvòzdenî *i* gvozdènî. — *Postaje od* gvozd *(vidi* 1. gvozd) *nastavkom* ên, *kod kojega se u našem jeziku* ê *promijenilo na* e; *oblik* gvozdênь *(s* ê) *dolazi samo u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom (vidi prve primjere kod a),* 2. Gvozden, Gvozdena, Gvozdenija). *isporedi i* gvožđen. — *U ńekijem se mjestima izgovara bez* v, *već od* XVII *vijeka(?).* Nu gozdena cijev razdrije se. I. Gundulić 544. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚ferreus'), *u Mikaļinu* (gvozden, od gvozdja ‚ferreus'), *u Belinu* (‚ferreus; ferratus; catafractus' 311ᵃ), *u Voltiğijinu* (‚ferreo, di ferro' ‚eisern'), *u Stulićevu* (‚ferreus'), *u Vukovu* (‚ferreus'), *u Daničićevu* (gvozdênь ‚ferreus'). *a) (učińen, načińen) od gvožđa. aa) u pravom smislu.* Kovača Rudla s kolomь gvozdênymь. Glasnik. 15, 302. (1348?). Zapovêda gvozdênu końušnicu sьgraditi jemu. Aleks. nov. 13. Noža 12 gvozdenijehь. Mon. serb. 498. (1466). Vrata gvozdena hoću potrti, i položaje gvozdene hoću razbiti. Bernardin 5. isai. 45, 2. Sva *(kola)* bihu gvozdena. M. Marulić 13. Nošahu u rukah gvozdene svjetioniko. Zborn. 157ᵇ. Bravo s gvozdenijem zapori. M. Vetranić 2, 201. Tako da jim smo ostali svim veće nego gvozdenimi verugami vikovńim načinom obezani. P. Hektorović 53. Davši ruke i noge tvoje gvozdenijema čavli probiti. A. Gučetić, roz. jez. 207. Noseći kuke gvozdene i mene se hitahu da bi me dokučili. M. Divković, bes. 185ᵇ. Pod gvozdenijem buzdohani šes tisuć se ovijeh nađe. I. Gundulić 323. Sudac čini ih tepsti, češļi gvozdenimi razdirati. F. Glavinić, cvit. 22ᵇ. Vas oklopim gvozdenima on oružan strašno sjaše. G. Palmotić 2, 180. Gvozdenijeh posred štita. 2, 315. Oštri mač gvozdeni. 2, 456. Oslobodi Petra iz tamnice i uza gvozdeni. I. Ančić, ogl. 8. Kršiš naj jače gvozdene zatvore. V. Andrijašević, put.

223. Crikve neka su odasvud obkružene mirima i mrižami gvozdenima. M. Bijanković 82. Ali u zatvoru gvozdenomu, drvenomu. L. Terzić 242. Grebeni gvozdeni. I. Grličić 128. Koń gvozdenu uzdigo je petu na me. I. Đorđić, salt. 133. Katancima gvozdenijem kuće bismo suproć ńemu zatvorali. B. Zuzeri 347. Bjen bičima gvozdenijem i zubatnijem grebenima. 380. Bio je položen na gvozdenu jednu ljesu živijem ogńem razžarenu. 380. Svezan na jedne gradele goleme, kao na posteļu gvozdenu. F. Lastrić, od' 352. Okovavši ga na težak gvozden lanac. E. Pavić, ogl. 348. Imadijaše velike gvozdene zube. 411. Množtvo žudija bi ubiveno batinam gvozdenim. M. Pavišić 16. Još da bi poluge gvozdene daždjele. (Z). Poslov. danič. 40. Obučen u gvozdeno oružje. Đ. Bašić 29. Ne mogući više podnositi taku sramotu, poče z glavom udarati o gvozdenu gabiju. And. Kačić, razg. 55. Kopjem gvozdenim u ruci hodeć po gradu. Blago turl. 2, 64. I vojvodić glavu izgubi, ke izmetnu cijev gvozdena olovno ga zrno ubi. Zgode. 6. Kļuč gvozden. J. Rajić, pouč. 3, 81. Od jarma gvozdenoga koga uzdrži još zlamenja, i od duga je satren svoga u sužanstvu zlopatjenja. P. Sorkočević 590a. Oko kule gvozdene čengele. Nar. pjes. vuk. 2, 401. Gvozdena se otvoriše vrata. 2, 571. Pa opali gvozdenu prangiju. Nar. pjes. juk. 138. Kao da ga je s gvozdenim štapom (po svijetu) tražio. Nar. posl. vuk. 129. Dok ne podere gvozdene opanke i ne satre gvozden štap. Vuk, nar. pjes. 2, 60. — Gvozdeni put, *vidi* žeļeznica. Gvozdeni put iti će črez Moravu u Lvov. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 74. — *bb) u prenesenom, metaforičkom smislu. aaa) znači što i jak, silan.* Nije stvari tako tvrde, ni tako gvozdene ... V. Andrijašević, put. 11. — Ista mramorna tvrdos, gvozdena jakos. A. d. Bella, razg. 5. — Svezan bijah ... s mojom gvozdenom voļom. J. Banovac, pred. 10. — Te protežu iznenanski k sebi srca i gvozdena. J. Kavańin 356a. Vaša prsa gvozdena služiti imadu na misto zidova. And. Kačić, razg. 106. Ńemu je gvozdeno u prsima srce. D. Obradović, živ. 85. — Gvozden je mozak tvoj. S. Margitić, fal. 162. — Jošt takvijeh oči gvozdenijeh ja ne viđeh u jednoga momka. P. Potrović, gor. vijen. 80. — Spahoļana pak vojnica bješe skrila mjesta daļa, kih gvozdena sveđ desnica, što dostiza, rva i vaļa. I. Gundulić 324. U Boga su vunene noge a gvozdene ruke (ne čuje se kad dolazi, ali se dobro osjeća kad udari). Nar. posl. vuk. 325. Nam se hoće gvozdena ruka da upravļa narodom. S. Ļubiša, prip. 126. Jer je ńima znano zaufano, da ih tamo veće čeka muka od osvetnih gvozdenijeh ruka. Osvetn. 1, 74. — Gvozdeno pedepsanje maća. I. Đorđić, salt. 204. — Da ... gvozden glas tko imo bi. J. Kavańin 485a. — *bbb)* dni gvozdeni, vijek gvozdeni, aetas ferrea, *po grčkoj mitologiji u pisaca.* Svrhu imaju dni gvozdeni, a vraća se mir zlaćeni. Ģ. Palmotić 2, 485. Vek gvozdeni. J. Rajić, pouč. 3, 12. — *ccc)* gvozdene ovce. Da taj rečeni majstor i arendaš gospodinu od štada svagdar onuliko ovaca opet morao povratiti, kuliko u broju on pod arendu bijaše primio, i što god ovaca pod arendom iz kakvoga godir dogođaja bilo pocrkavalo, to nikada ne bijaše šteta gospodinova nego vazdar arendaša i otuda ovakvima ovcama nadijevaše ime: ‚gvozdene ovce'. I. Jablanci 124. — *b) koji pripada gvožđu, n. p. ruda. (Ogań)* od rude gvozdene učini gvozdje. M. Divković, bes. 556a. — *između rječnika u Belinu:* gvozdena ruda ‚metalli fodina' 485a, *i u Vukovu:* gvȍzdenî (gvozdênî), n. p. majdan, ruda ‚eisen-' ‚ferri'.

2. GVȍZDEN, *m. ime muško.* — *Ista je riječ što* 1. gvozden. — *Od prije našega vremena (naj mańe od* XVII *vijeka).* Gvozdȇnь, Gvozdena, Gvozdêna (ovo posledńe svega tri puta). S. Novaković, pom. 55. Sužan Gvozden. Starine. 12, 7. (1699). I Gvozden je umro. *(misli se na značeńe).* (D). Poslov. danič. 28. *i u naše vrijeme.* Zemļak. 1871. 2. — *I prezime.* Gvozden. D. Avramović 221. V. Arsenijević.

GVOZDENA, *f. ime žensko, vidi* 1. *i* 2. gvozden. — *Prije našega vremena.* Gvozdêna, acc. Gvozdenu. S. Novaković, pom. 55.

GVȍZDÊNČICA, *f.* (dem. gvozdenka) mala gvozdena šerpa. B. Mušicki.

GVȍZDENÎ, *m. prezime ili muški nadimak.* — *isporedi* 2. gvozden. — XVIII *vijeka.* Đurađ Gvozdeni. Glasnik. 11, 3, 77. (1707).

GVOZDENICA, *f. a) gvozdeni oklop; b) gvozdena kutija.* — *U Belinu rječniku:* ‚giacco, camicia di maglia' ‚lorica' 343a; ‚stuccio' ‚theca ferramentaria' 714a, *i u Stulićevu:* ‚lorica, theca ferramentaria'.

GVOZDENIČICA, *f. dem.* gvozdenica. — *U Belinu rječniku:* ‚thecula ferramentaria' 714a.

GVOZDENIJA, *f. ime žensko, isporedi* Gvozdena. — *Prije našega vremena.* Gvozdênija, acc. Gvozdeniju. S. Novaković, pom. 55.

GVOZDENIK, *m. vidi* gvožđar. — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui metallicis operibus operam navat'. — *nepouzdano.*

GVOZDENITI, gvozdenim, *impf. činiti da što (objekat) postane gvozdeno.* — *U jednoga pisca našega vremena.* To je tamjan sveti junacima, to gvozdeni srca u momcima. P. Petrović, gor. vijen. 4.

GVȍZDÊNKA, *f. gvozdena peraica.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srijemu) vide peraica gvozdena. Gvozdenka, u ńe su zupci kao ekseri; a kad je malena, zove se ručna peraica. U Srijemu. M. Medić.

GVOZDENOKLOPĻEN, *vidi* gvozdoklopļen.

GVȍZDENOV, *adj. koji pripada Gvozdenu.* Gvozdenovo dugovańe. Starine. 12, 7. (1699). Gvozdenove livade, brdo u Begaļici *(u Srbiji u okrugu biogradskom).* Ļ. Stojanović.

GVOZDÊNOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nikola Gvozdenović iz sela Pernivora. Glasnik. 11, 2. (1808). I š ńima je Gvozdenović Mićo. Nar. pjes. vuk. 5, 130. — *I ime selu u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 105.

GVOZDÈNZUBA, *f. u Vukovu rječniku:* u Srijemu gvozdenzubom plaše djecu, a osobito male preļe, govoreći da ona nosi u loncu žara i da će spaliti prste onima koje dobro ne predu, cf. baba korizma, baba ruga.

GVOZDÈŃÂK, gvozdeńáka, *m. kakvo oruđe načińeno od gvožđa, s osobitijem značeńima.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* gvȍzdeńâče, gvȍzdeńâci. — *U naše vrijeme. a) kotao od gvožđa.* — *u Vukovu rječniku.* Za čas je plamtila pred kolibom velika vatra, čiji hitri plamen lizaše kotao gvozdeńak. Glasnik. 43, 293. — *b) gvozdeni bat.* — *u Vukovu rječniku:* gvozden buzdovan *s primjerom:* uze kadija gvozdeńak, cf. oklicnuti. — *c) gvozdeni pištoļ.* Ali mu se ipak u pojasu pomaļa jabuka od pištoļa gvozdeńaka. M. Đ. Milićević, let. več. 161. — *d)* ožeg (u ogńištu). Slovinac. 1884. 95. — *e) gvozden čovjek, u prenesenom smislu (u ovom primjeru bez*

v): On je bio gozdeńak i dušom i tijelom. M. Pavlinović, rad. 37. — *f) ime mjestima. aa) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Gvozdeńaku. Sr. nov. 1875. 652. — *bb) mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Gvozdeńaku. Sr. nov. 1874. 299. — *cc) brijeg kod Erdevika.* M. Medić.

GVOZDÈTINE, *f. pl. vidi* gvoždušina. — *U Stulićevu rječniku:* v. žeļezina. — *nije dosta pouzdano.*

GVOZDEVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 120.

GVOZDEVIT, *adj. vidi* 1. gvozden. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Gvozdevitijem maļem vrata teško udara. N. Marči 58.

GVOZDÍCE, *n. dem.* gvožđe *(vidi* gvožđe, *b) i c)).* — *Postaje nastavkom* ice *od starijega oblika* gvozdje, *te bi uprav glasilo* gvozdjice. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚ferrum minutum' 311[a]), *i u Stulićevu* (‚exiguum ferrum'; *plur.:* gvozdica, 1. ‚venatica instrumenta'. 2. v. gvozdja). Skrimo ova gvozdica. M. Držić 48. Kad joj ulomih njeko gvozdice. 133. Mjesto ... pogibiono za ticati ga gvozdici. B. Kašić, fran. 16. Puštavajući mu ju *(krv)* ... Bog zna kojijem gvozdicem. 197. Udari, Gospodine, ovu mnogo otvrdnutu pamet moju milim i silnim gvozdicem ļubavi tvoje. M. Alberti 410. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GVÕZDIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. GVOZDIJ, *m. vidi* 1. gvozd. — *U Daničićevu rječniku:* ‚gvozdij' i ‚gvozdije' ‚clavus' *s primjerima iz knjiga pisanijeh crkvenijem ili mješanijem jezikom:* Da stavi vsakoj vodênici gvozdije i kamy jedinь. Mon. serb. 563. (1322). Dvaa gvozdija vъ grьtanь vьnuziti. Glasnik. 11, 88. (XV *vijek).* Kamenije i gvozdija i žleby i kolo i pokrovь i pročaa orudija *(za vodenicu).* Mon. serb. 559. (1613). — *U prvom primjeru mislim da je* gvozdije *coll.* gvozd *(s mladijem oblikom:* gvožđe); *prema trećemu jamačno je nom. sing.:* gvozdije *što bi bilo srednjega roda, a to može biti i u drugome; sa svega toga oblik* gvozdij *nije potvrđen.*

2. GVOZDIJ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Gvozdi a otьcь mu Vlьkoslavь. Deč. hris. 72.

GVOZDIJE, *n. vidi* 1. gvozdij *i* gvožđe.

GVOZDISLAV, *m. ime muško.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Rimskoga vedra cara mlad Gvozdislav rod jedini. Ġ. Palmotić 2, 318.

GVOZDITI, gvozdim, *impf. u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚cuneo', v. zagvažđam, *i u Stulićevu:* v. prigvozditi.

GVOZDIVA, *n. pl. vidi* gvožđa *kod* gvožđe. Pobacaju gvozdiva i koce. S. Ļubiša, prip. 245. Sputaju u gvozdiva. prič. 12. Gvozdiva, gvozdena oruda. Slovinac. 1884. 143.

GVOZDNICA, *vidi* Gvoznica.

GVOZDO, *n. (?) vidi* gvožđe, *kao da je ipokoristik.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Vidih Domisiju gdi se gvozdo vari. I. T. Mrnavić, osm. 142.

GVOZDOBIT, *adj. kao da je značeńe: kovan od gvožđa, od kovanoga gvožđa.* — *isporedi* gvozdolit. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka koji će biti sam ovu riječ načinio.* Vrh oružja gvozdobita gradi udorac teških se oro. I. Gundulić 345. 539 *(s var.* gvozdolita).

GVOZDOKLOPĻEN, *adj. (uprav part. praet. pass. glagola kojega nema) u gvozdenom oklopu.* — *U Stulićevu rječniku:* gvozdoklopjen ‚catapharctus', *gdje ima i* gvozdenoklopļen *(pisano* gvozdenoklopjen) *s istijem značeńem.* — *oboje nepouzdano.*

GVOZDOKLOPĻENIK, *m. gvozdoklopļen čovjek.* — *U Stulićevu rječniku* (gvozdoklopjenik). — *nepouzdano.*

GVOZDOKOSITERAN, gvozdokositerna, *adj. od gvozdokositernice.* — *U Belinu rječniku:* gvozdokositerni ‚di latta' ‚e lamina stamnoferrea' 427[a], *i u Stulićevu:* ‚di latta' ‚ex lamina ferrea'. — *nepouzdano.*

GVOZDOKOSITERNICA, *f. lim.* — *U Belinu rječniku:* ‚latta' ‚lamina stamnoferrea' 427[a]; *u Voltiģijinu:* ‚latta' ‚weissblech'; *u Stulićevu:* ‚latta' ‚lamina ferrea'. — *nepouzdano.*

GVOZDOLIT, *adj. lit od gvožđa, od gvožđa lita.* — *isporedi* gvozdobit. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka koji će biti sam ovu riječ načinio.* Vrhu oružja gvozdolita *(var.* gvozdobita, gvozdovita) gradi udorac teških se ore. I. Gundulić 539.

GVOZDOLOVAC, gvozdolovca, *m. čovjek koji lovi (?) gvožđe (o kiklopu), sumńiva riječ na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Gvozdolovci jednokasti. Ġ. Palmotić 2, 367.

GVOZDOPLODAN, gvozdoplodna, *adj. gdje je mnogo gvožđa.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚metallifer'. — *nije dosta pouzdano.*

GVOZDOSHRANA, *f. torba gdje se hrane gvožđa.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ferriera, tasca piena dei strumenti di ferro' ‚ferraria theca', *za koji je načińeno.*

GVÕZDOTÊG, *m.* magnes, *ruda što priteže gvožđe.* — *Načińeno od pisaca koji su složili osnove supstantiva* gvozdje *i glagola* (pri)tegnuti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚calamita, pietra, specie di pietra nota' ‚magnes' 157[b]) *gdje naj prije dolazi, u Voltiģijinu* (‚calamita' ‚magnet'), *u Stulićevu* (‚magnes'). Koliko je veći gvozdoteg, toliko ima veću krepos za pritegnut k sebi gvozdje. Đ. Bašić 314. Stavļene su poslije kosti u gvozdenu škrińu, koja sama o sebi u zraku visi i drži se od jednoga velika gvozdotega. I. Velikanović 1, 281. *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku* (‚magnet'). — *i metaforički.* Gvozdoteg ļubavi ļubav jest. P. Knežević, osm. 352. Može se rijeti, da je dobro jedan gvozdoteg, koji priteže k sebi ļubav našega srca. Đ. Bašić 314. Biser kakono gvozdoteg privlači srdca čovičanska. A. Tomiković, gov. 357.

GVOZDOTEGAN, gvozdotegna, *adj. koji pripada gvozdotegu.* — *U Belinu rječniku:* gvozdotegni ‚di calamita' ‚magneticus' 157[b], *i u Stulićevu:* ‚magneticus'. — *nepouzdano.*

GVOZDOTEGNUTI, gvozdotegnem, *pf. potrti gvožđe gvozdotegom (da postane gvozdoteg).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚calamitare' ‚magnete ferrum perfricare'. — *sasma nepouzdano.*

GVOZDOTEZATI, gvozdotežem, *impf.* gvozdotegnuti. — *U Stulićevu rječniku (samo praes.* gvozdotežem *kod* gvozdotegnuti). — *sasma nepouzdano.*

GVOZDOVAN, gvozdovna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚metallifer'. — *isporedi* gvozdoplodan. — *nepouzdano.*

GVOZDOVICA, *f. gvozdena ruda.* — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Verug svijeta, Kunovica, rodno mjesto Martu 'e bila, gdi je vječna gvo-

zdovica ka se u pukle gore sbila, grad nazvani Samokovo gdi 'e u gvozden stan stanovo. J. Kavańin 274a.

GVOZDÒVIT, *adj. gvozden; okovan gvoždem.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚ferratus; catafractus' 311a), *u Voltiǵijinu* (‚ferrato' ‚eisern'), *u Stulićevu* (‚metallifer'). Vrhu oružja gvozdovita *(vidi* gvozdobit, gvozdolit) gradi udorac teških se ore. I. Gundulić 539. Al' nakovan gvozdoviti, česti udarci koga biju. J. Kavańin 184b. Gvozdovitijem škripe kolim. I. Đorđić, salt. 58. On će spražit štite gvozdovite. 150. Mučen pod teškima gvozdovitijem okovima. 357. Ter čim lupi silnijem mahom gvozdovitijeh zatvor vrata, sva protrnu lednijem strahom. P. Sorkočević 579b.

GVOZDOŽER, *m. (čovjek, zvijer) što ždere gvožđe. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Nenasitni krvopivci, gvozdožeri i gavrani. J. Kavańin 456a.

GVOZDÙŠINA, *f. vidi* gvoždušina. — *U Mikaļinu rječniku (nema napose nego kod* trg: trg od gvozdušina), *u Belinu (plur.:* gvozdušine 311a), *u Voltiǵijinu: štamparskom griješkom* gvozdučina (‚gvozducsina' mj. ‚gvozduscina') ‚ferravecchi' ‚altes eisen'; *u Stulićevu* (gvozdušine ‚ferravecchi' ‚scruta'). *i u Šulekovu rječniku:* ‚eisenkram'.

GVOZDÙŠINÂR, *m. čovjek koji trguje gvozdušinama. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. starežar.

GVOZNICA, *f. ime mjestima. — Postaje od* gvozd, *te* d *ispada između* z *i* n, *ali se nalazi pisano na jednom mjestu. a) u Daničićevu rječniku:* ‚Gvoznica', dva sela koja je kraļ bosanski Tomaš Ostojić 1446 dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića s gradom Kļučem: ‚Gvoznicu i drugu Gvoznicu' (Mon. serb. 439). — *b) mjesto u Hrvatskoj.* — xv *i* xvi *vijeka.* Tomaš Satnik z Gvozdnice. Mon. croat. 120. (1484). Petar Satničić z Gvoznice. 129. (1487). Tomaš Satnik z Gvoznice. 183. (1501).

GVÔŽDE, *n. vidi* gvožđe. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Luk su obrve, oči strile, jaka mreža drago lice, a gvožda su i putile bijela stegna i mišice. J. Kavańin 199a. *(može biti da treba čitati* gvožđa).

GVÒŽDEN, *adj. vidi* gvozden *i* gvožđen. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Zasve gvožden da sadi je vijek i gvožden narodima. J. Kavańin 158b.

GVOŽĐANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 34.

GVÒŽĐÂR, gvoždára, *m. čovjek koji trguje gvožđem, gvožđima (u Stulićevu rječniku ima i mańe pouzdano značeńe: kovač). — isporedi* gvožđarnik. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* gvòžđâru *i* gvòžđâre, gvòžđâri. — *U Stulićevu rječniku:* gvozdjar, 1. ‚faber ferrarius'. 2. ‚ferrum vendens', *i u Vukovu:* ‚der eisenhändler' ‚mercator ferrarius'.

GVÒŽĐARA, *f. vidi* gvoždarnica. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* gvòžđârâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚der eisenladen' ‚taberna ferraria'.

GVOŽĐARIJA, *f. gvožđa, ńekoliko gvozdenijeh stvari. — U naše vrijeme.* Kad ko nosi što skovana ili ima gdje na gomili skovanih stvari, pita se: ‚Kakva je to gvoždarija?'. u Dobroselu. M. Medić. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚eisenzeug'.

GVOŽĐARINA, *f. vidi* gvožđarija. Različne gvožđarine za 2500 talira. Đ. Popović, poznav. rob. 163.

GVOŽĐÀRITI, gvòžđârîm, *impf. raditi kao gvožđar. — Samo u Stulićevu rječniku:* gvozdjariti ‚ferrariam artem exercere'.

1. GVÒŽĐÂRNICA, *f. dućan gdje se trguje gvožđem (u Stulićevu rječniku ima i mańe pouzdano značeńe: kovačnica). — isporedi* gvožđara. — *U Stulićevu rječniku:* gvozdjarnica, 1. ‚officina ferraria'. 2. ‚ferraria', *i u Vukovu:* ‚der eisenladen' ‚taberna ferraria'.

2. GVOŽĐARNICA, *f. žensko čeļade što trguje gvožđem. — U Šulekovu rječniku:* ‚eisenhändlerin'.

GVOŽĐARNIK, *m. vidi* gvožđar. — *U Šulekovu rječniku:* ‚eisenhändler'.

GVÒŽĐÂRSKÎ, *adj. koji pripada gvožđarima. — U Vukovu rječniku:* ‚eisenhändlerisch' ‚ferrariorum'.

GVÔŽĐE, *n.* ferrum, *uprav coll.* gvozd, *te je prvo značeńe bilo: klinci, čavli, ali je kod našega naroda dobilo značeńe: ono (žeļezo) od čega se kuju klinci, te je svud zamijenilo starije* žeļezo *koje se uzdržalo samo na istočnijem i sjeverozapadnijem granicama. — Akc. se mijeńa u množini:* gvòžda, gvòždima, *(gen.* gvóžđâ). *u Dubrovniku je o kratko i u jednini:* gvòžde. — *Postaje od* gvozd *nastavkom* ije: gvozdije *(vidi prvi primjer kod a)), kasnije je:* gvozdje; zdj *se mijeńalo na* žđ *po svoj prilici već* xvii *vijeka, ali se* xviii *obično nalazi pisano* gvozdje. — *Radi plur.* gvožđija, *vidi kod a) na kraju. — Po ńekijem se zapadnijem krajevima gdjegdje izostavļa* v: gožđe. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (gvozdje, žeļizo ‚ferrum'), *u Belinu* (gvozdje 311a), *u Bjelostjenčevu* (gvozdje, v. železo), *u Voltiǵijinu* (gvozdje *i* gvozje ‚ferro' ‚eisen'), *u Stulićevu* (gvozdje), *u Vukovu. a) kao materijalni supstantiv, uopće, nema se obzira, dijeli li se na komade, ima li jedan ili više komada, jeli izrađeno, nije li. aa)* ferrum, *s pravijem značeńem.* Da uzimaju na vьsako godište u Gluhoj Vьsi po 50 nadь gvozdija. Deč. hris. 61. Ako vidiš *(u snu)* da gvozdje kuješ, toj prilikuje nemoć. Zborn. 130b. Kami ki gvozdje priteza. Š. Menčetić 195. Gvozdje se bit ima, dokole jes vruće. N. Dimitrović 9. Ja sam rđa od vetha gvozdja. M. Držić 203. Gvozdje toj tvrdo sve k sebi poteže. D. Rańina 13b. Omekšaj srce tvoje tvrđe, neg je gvozdje i kami. A. Čubranović 156. Bijaše se usjao kakono ti privruće gvozdje. M. Divković, bes. 186b. Brijeme hara stanac kami, i žestoko gvozdje izjeda. I. Gundulić 235. Na dno tamne jame stoji u okovijeh gvozdja teška. 464. Otrovanu ranu ļutu gvozdje i ogań samo liječi. 498. Sudac zapovida po ńem gvozdja posipati, ter svetu divicu na ńega položiti. F. Glavinić, cvit. 48a. Tko je od tvrda gvozdja i stijene, da vas neće za ļubjene i za drage vjerenice? Ǵ. Palmotić 2, 404. Gvozdje tare se druzijem gvozdjem. P. Posilović, cvijet. 63. Kakono gvozdje usijano i ugrijano od tvrda, studena i crna kakono bijaše, stavļeno u vatru, jest učińeno svijetlo, vruće i meko. M. Radnić 380b. Izran'te vele ļuto biči, ki su svih stran puni jitka gvozdja i karbuni. P. Hektorović (?) 133. Kad nije gvozdja, bit' nakovan. (D). Poslov. danič. 42. Kako počivaste na posteļa od gvozdja vruća. S. Margitić, fal. 2. Svijet ne bijaše još iz bata rude od gvozdja i od zlata. J. Kavańin 257a. Stegna od mjeda, noge od gvozdja. B. Zuzeri 247. Zlato, tuč, gvozdje. A. Baćić 447. Krunu od drače morske, koje su oštre, a tvrde veoma kako gvozdje. M. Lekušić 82. Gvozdje koje se sa svim u ogńu crļeno učinilo vidi se da je veće ogań nego gvozdje premda je u svomu

bivstvu gvozdje. J. Filipović 1, 230b. Čekić ne more više gvozdja raspleskati, nego oće kovač. F. Lastrić, ned. 214. Odluči služiti se usjanim gvozdjem. A. Kanižlić, kam. 34. Da je nezin posa prodavati gvozdje. M. Zoričić, zrc. 129. Gvozdja hita se rda. S. Rosa 77a. Bi živ ufaćen i u gabiju od gvozdja postavljen. And. Kačić, razg. 55. Gvozdje, žice gvozdene, kositer, maziju, olovo i svaku vrstu rude. Ant. Kadčić 284. Zgrij malo vrućim gvožđem. J. Vladmirović 41. Konac od gvozdja, od svile, od vune. M. Dobretić 393. Dokle godi ogań, kojijem ovo srce gori prema Bogu i umrlijem, ne priuzmo te i ne ražeže kako gvozdje u peći. I. M. Mattei 248. Vrata od tuča a ključanice od gvozdja. Đ. Rapić 289. Koja klin od gvozdja prima. J. S. Reljković 22. Četrdeset oka ladna gvožđa, dvaest oka lepa čista srebra. Nar. pjes. vuk. 2, 436. Drvo, kamen i studeno gvožđe. 2, 502. Više zlata nego ljuta gvožđa. 3, 119. Gvožđe valja kovati dok je vruće. Nar. posl. vuk. 41. Lasno je tudim rukama za vrelo gvožđe hvatati. 167. Poznaje rđa (svoje) gvožđe. 252. Metnuli ga u gvožđe ‚mit eisen beschlagen' ‚ferratus'. Vuk, rječn. *kod gvožđe. s nekijem pridjevima dobiva osobito značeńe: nado, čelik. u Mikaljinu i u Stulićevu rječniku:* gvozdje tvrdo, bliznica ‚calybs'; *u Belinu:* izvrsno gvozdje, izbrano gvozdje ‚chalybs' 16a; *u Voltiđijinu:* gvozdje izbrano ‚acciajo' ‚stahl'. *vidi i:* Čelik, ljuto gvožđe. V. Vrčević, nar. prip. 229. — *s ovijem značeńem rijetko dolazi u množini; u gorńem primorju i u Barańi oblik je množine s ovijem značeńem:* gvoždija (gvožda *znači što i kod ostaloga naroda).* Kako u Dubrovniku i gore po Boci, tako i po primorju ispod Dubrovnika (k sjeveru) dekoja sušt. imena sredńega roda imaju mn. broj koji se svršuje na ‚ija', n. p. ‚selija' (od ‚selo')... ‚gvoždija' (od ‚gvozđe')... Vuk, poslov. xxxvii. ‚Selija, vinija, gvoždija' (mn. broj od ‚selo, vino, gvozđe') u Dubrovniku; a sve se ove riječi mogu čuti i u Barańi. pism. 86. *vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 170 *br.* 65. — *bb)* metallum, *rijetko se nalazi sa značeńem: sve ono što se može kovati.* Gvozdje ‚metallo, come oro, argento ecc.'; plodan gvozdjem ‚metallifer'. A. d. Bella, rječn. 485a. Zlato izgubilo bi svoje štimańe koje ima svrhu drugoga gvozdja, da se na svakom brdašcu porada. A. Tomikovic, gov. 145. — *b) o komadu ńeke veličine, koji je obično izrađen kao oruđe ili oružje. aa) stoji u jednini i znači jedan komad. aaa) uopće koji god komad.* Jest lipa prilika u jednomu gvozdju, koje se sagrijalo. P. Posilović, nasl. 175b. Kako jedno gvozdje zavareno puno je ogńa i čini se da je ogań. A. d. Bella, razgov. 183. Užeži na kakvu gvožđu. J. Vladmirović, lik. 41. — *bbb) metonimički se kaže o kakvom gvozdenom orudu ili oružju za koje ima i drugo, osobito ime, n. p. o nožu, maču, sablji i o svakom oružju koje rani bodući ili sijekući ili režući.* Ako vidiš *(u snu)* da si rańen gvozdjem, toj prilikuje da si od svakoga ostavljen. Zborn. 139b. Put mi će gvozdje ovoj ukazat k tebi sad. M. Držić 75. Deset tisuć hajžam konskih po kih gvozdje sići ne more. Aleks. jag. star. 3, 263. Ničije krvi još ne popi jedno kaplje gvozdje britko. I. Gundulić 345. Koji nožem ali gvozdjem rani. S. Matijević 38. U čas jedan hara i plijeni jedno gvozdje sto života. G. Palmotić 2, 53. Ž desnicom britkijem gvozdjem oružanom. B. Zuzeri 143. Oštro gvožđe u tvoje srce da usadi. A. Kalić 48. Pa je oštru sablju zagledao, pa govori Kraljeviću Marko: ‚Mili Bože, čuda velikoga! dobra gvožđa u loša junaka!' Nar. pjes. vuk. 2, 354. Za oštro se gvožđe privatiše, među Turke juriš učiniše. 3, 93. Na ljuto se gvožđe udariše. 4, 409. Sunu junak Mataniću Đoko, sa golijem u desnici gvožđem. Osvetn. 3, 103. — *o sjekiri.* O huda dubravo,... zlo gvozdje vidjela na tvom tom korijenu! D. Rańina 41b. Tako za rvat' dub u gori s gvozdjem sječac naj prije teče. I. Gundulić 498. — *o puščanoj cijevi.* I iz šupļa gvozdja tište zrno ogńeno. I. Gundulić 544. — *o sidru.* Gvozdje ono naj teže koje ufancu zovu u more spuste. V. Andrijašević, put. 410. — *o ključu (ili bravi).* Na zvek gvozdja zaklopnoga propas jaza dubokoga sva se zdrhta strašnom bukom. P. Sorkočević 590a. — *o udici.* Kao riba nevišta, u moru ka plije, it' opći za gvozdjem, ko piča zakrije. D. Rańina 103b. — *amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima* gvožđe *stoji kao apozicija uz drugi supstantiv:* Na Turčinu oklop gvožđe ima. Nar. pjes. vuk. 2, 586. No se junak titra s buzdohanom, uz buzdohan gvožđe popijeva. 3, 308. — *ccc) o ńekijem gvozdenijem oruđima kaže se u užem smislu kao pravo ime (kod kojega može biti i drugo, osobito ime); n. p. aa) o oruđu za kovrčeńe kosa.* Kose gvozdjem zarudjene i mirisim izmazane. G. Palmotić 2, 121. Grijem gvozdje, kosa muku, da ńe š ńime vijem. A. Kanizlić, rož. 40. — *ββ) o žigu.* Gorućijem gvozdjem jezik probadati. A. Gučetić, roz. jez. 34. S vrućim gvozdjem na čelu zapečatit. J. Banovac, pripov. 63. — *γγ)* orne gvožđe, *raonik.* Orno gvozdje ‚il ferro dell'aratro, cioè il vomero' ‚vomer'. A. d. Bella, rječn. 96b. — *δδ)* gvozdje od mača ‚lama' ‚ensis lamina'. 423a. — *εε) gvozdeni vrh, šiljak na strijeli.* Druge *(strijele)* ulazahu s gvozdjem do mesa. I. Držić 182. On uze klet gvozdjo na strijeli. I. Đorđić, uzd. 151. — *bb) stoji u jednini, ali je značeńe kolektivno. aaa) vrijedi kao množina prema značeńu kod aa) bbb) i ccc), n. p. uopće kao množina oruđa.* Gvozdje ‚ferramenta'. A. d. Bella, rječn. 310b. More se kovaču samliti nikoliko priko reda, zač i u kovačnici mlińskomu gvožđu red je neto dojde. Stat. pol. ark. 5, 297. — *kao množina oružja.* Sad ga strašno i oholo gvozdje i ogań svega obstire. I. Gundulić 520. No dušmansku snagu dočekati i na gvožđe i na rane ljute. Osvetn. 3, 75. — *čavli.* Da me čekat ne pristaje, *(Jezus)* gvozdjem *(čavlima)* pribi svo'e stupaje. I. Đorđić, uzd. 56. — *gvozdeni oklop.* Ruka do ramena biše gvozdjem oklopļena. P. Knežević, muk. 20. — *bbb) s osobitijem značeńem, okovi, verige, puto, lisice itd. čim se okuje sužań. isporedi cc) bbb).* Otac Franciska u gvozdje okova u hiži svojoj. F. Glavinić, cvit. 334b. Sveza ih gvozdjem turska sila. B. Betera, or. 1. U gvozdje okovana metnuo je u tavnicu. A. Kanižlić, kam. 57. Galijota na hiļade na galijam gvozdjem speti*(h).* V. Došen 121a. Metnuvsi ga u gvozdje. M. A. Reljković, sabr. 24. Danas vidimo, da je po zapovidi Hiruda prokletoga u gvozdju stegnut potavnio. Đ. Rapić 20. Čini mi se sińgir-gvožđe na grlu. Nar. pjes. vuk. 1, 236. Da ufate alajbega Jergeče, da mu metnu teško gvožđe na noge. 1, 386. U gvožđe me postaviše s jednom nogom uz djevojku, s drugom nogom uz snašicu. 1, 510. Pa neka me u gvožđe okuje. 2, 380. U žeļez ga gvožđe okuj teško. 2, 381. Okova ga sve u gvožđe ļuto: a na noge dvoje bukagije, a na ruke dvoje belenzuke, a na grlo sińgir-gvožđe teško. 2, 413. Pa svom pobru gvožđe otvoraše, a na Đema Marko udaraše, kad udari sińgir-gvožđe teško... 2, 416. I na Luku meće gvožđe ļuto. 4, 90. Iz teška ga gvožda izvadio. Nar. pjes. juk. 113. — *cc) plur.:* gvožđa *kao množina*

prema aa) i s osobitijem značenima. aaa) kao množina prema aa), n. p. više komada u naj širem smislu. Ogajn sviti u domu, čisti od ŕje, združuje gvozdja. F. Glavinić, cvit. 162a. — *oruđa, alati uopće.* Na svijeti ne bješe rodil se još nitkor, skovati da umiješe motiku ni kosor, ni gvozdja ostala koja su zadala težaku krvni znoj. M. Vetranić 1, 7. Gvozdja, halat, irudje ‚ferramenta'. J. Mikaļa, rječn. — *noževi, mačevi, sablje, oružja uopće, oklop itd.* Jačičari sila i spahij još diju, kojih gvozdja cila do podplat odiju. H. Lucić 271. Ako su nosili nevirnikom, Turkom, poganom ǵvozdja, oružja, oklop, pukš, sabaļ, mačef... Š. Budinić, ispr. 90. Tiska jedan proć drugomu oštra gvozdja bez milosti. I. Gundulić 545. Da junakom svijem učini spravna na boj gvozdja pasti. Ǵ. Palmotić 1, 188. Gvozdja u bojih vam su obrane, riječi u sborih. J. Kavańin 209b. Svud okolo vojska poredana, gvožđa zveče, Arnauti dreče. Osvetn. 4, 60. — *potkovi.* Gvozdja od koňa, potkove, ploče. J. Mikaļa, rječn. — *gvozdeni alati kod ogništa.* Gvozdja od ogńišta ‚capifuochi' ‚tripodes foculares, hippopyrium'. J. Mikaļa, rječ. — *na pušci.* Gvožđa puščana ‚das schloss am feuergewehr' ‚claustrum', cf. tabanǵe. Vuk, rječn. — *na plugu.* Sve što se od gvožđa kuje za plug, zove se ‚gvožđa'. ‚Idem kovaču, da mi skuje gvožđa'. u Dobroselu. M. Medić. — *bbb) s osobitijem značeńem, vidi bb) bbb).* Gledat kako se trataju tamničari, stavļajući im gvozdja zališna. I. Držić 301. Gvozdja, okove ‚compedes, pedicae'; gvozdja od rukuh, okove od rukuh ‚manicae'. J. Mikaļa, rječn. Gvozdja ‚ceppi, istrumento che si mette a' piedi de' carcerati acciò non fuggano' ‚compedes'. A. d. Bella, rječn. 185a. Gvozdja ‚manette, legami da legar le mani' ‚manicae'. 458a. Zavezan sam. Čijem zavezan? Ne gvozdjima neg ostaranom običaji opake tvoje voļe. B. Zuzeri 293. Mučno mi je u tavnici stat, u gvozdjih primučno. J. Filipović 1, 157a. Da skinu s ńega gvozdja. M. Zoričić, zrc. 188. Metnuše na ń gvozdja. 201. Da jih zakuje u gvozdja. And. Kačić, kor. 45. Budući ńega u gvozdja postavio. 346. Gvozdja ‚ceppi' ‚eisenband'. J. Voltiggi, rječn. — *ccc) s osobitijem značeńem,* pedica, *gvozdena sprava u koju se love poveće (osobito škodne) životińe.* Sakrivena su gvozdja ńegova u zemļi i zamčica ńegova na stazi. J. Filipović 1, 489a. Za privarit i ufatit ribu pokriju udicu perom il' gusjenicom, a lisici il' vuku gvozdja šušńem. F. Lastrić, ned. 111. Kuna stara ne krvavi gvozdja. (Z). Poslov. danič. 52. Po drugi se put lisica ne hvata u gvožđa. Nar. posl. vuk. 251. Nađe lisicu gde se uhvatila u gvožđa. Nar. prip. vuk. 26. Naišla lisica na zapeta gvožđa u kojima je stajao za mamu jedan komad sira. Nar. prip. vrč. 180. Gvòžđa ‚die falle' ‚laquei'. Vuk, rječn.

GVOŽĐEN, *adj. vidi* gvozden. — *Nije stari oblik* gvozdèn, *nego je kasnije načińeno od* gvozdje. — xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (gvozdjen ‚metallicus' 484b) *i u Voltiǵijinu* (gvozdjen ‚metallico' ‚metallisch'); *i u primjerima pisano je* gvozdjen. Gvozdjena vrata zlatna ruka razbija. (D). Poslov. danič. 25. Sa 20 gvozdjenih klina. M. A. Reļković, sat. L8a.

GVOŽĐÍCE, *dem.* gvožđe. — *isporedi* gvozdice. — *U Mikaļinu rječniku s osobitijem značeńima:* gvozdjice od žužńe ‚puntale di stringa' ‚acicula'; gvozdjice za pustiti krv ‚scalprum chirurgium'.

GVOŽĐÙRINA, *f. vidi* gvožđušina. — *U naše vrijeme.* Nego je trgovao u staru gvožđurinu. S. Ļubiša, prič. 116.

GVOŽĐÙŠINA, *f. augm.* gvozđe, *staro gvožđe.* — *isporedi* gvozdušina, gvožđurina. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* I ona je *(kriva vaga)* maće cine, nego komad gvožđušine. V. Došen 136a.

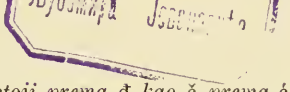

Ǵ

Ǵ, *slovo.*

a. *glasi* dž *i stoji prema* đ *kao* č *prema* ć. *ko god u izgovoru ne razlikuje* č *od* ć, *onaj ne razlikuje ni* ǵ *od* đ.

b. *stoji: a) u romanskijem riječima gdje je u talijanskom jeziku nebno* g, *n. p.* ǵenerao, maǵ; *rjeđe gdje je tal.* z: raǵa. — *b) u turskijem riječima, gdje je tur.* ǵ, *n. p.* ǵamija, hoǵa. — *c) u našijem riječima mješte* č *pred glasnijem slovom, n. p.* svjedoǵba, ǵban. — *d) rijetko zamjeńuje* ž, *n. p. u* ǵasnuti se, ǵuberiti, ǵebrak, ǵak.

c. *u čakavaca i u ńekijeh zapadnijeh štokavaca nema ovoga glasa, te ga zamjeńuje* ž. *s toga riječi koje amo spadaju treba tražiti i kod* ž.

d. *očito je da ovoga glasa nije svagda bilo u našem jeziku. nastao je onda kad je* ь *ispalo u riječima* svêdočьba, čьbun *itd., i kad su se počele primati romanske riječi.*

e. *s toga što rijetko dohodi, nije se svagda pisao ovaj glas osobitijem slovima, nego se je miješao sa* ž, č, đ. *u starijem spomenicima pisanijem ćirilovskijem slovima pisan je slovom* ž. *da je ovo slovo, kad je zamjeńivalo* ǵ *(kao u* Žamanović, Žan, Žani, Živan, Žive, Živinijez, Živko, Živulin, Žonko, Žore, Žoreta, Žuho, Žulijan, Žuń) *uprav i glasilo kao* ǵ, *potvrđuje se tijem što se ne može pomisliti da bi talijansko nebno* g *ispra dobilo u našem jeziku glas* ž *pa da bi se kasnije približilo svojemu pravomu glasu, i što je gdjegdje zamijeńeno slovom* č (Čive, Čorži, *isporedi i* čenar, Činuvijez), *i što i u turskoj riječi (vidi* ǵumaz-el-ahir) *pisano je* ž *za* ǵ. *kasnije ńeki pisci (n. p. Divković, Ančić, And. Kačić, J. Vladmirović) pišu* č, *drugi (n. p. Dubrovčani) ne razlikuju od* đ *(od ovijeh koji razlikuju, kao D. Rańina, pišu* g, gi *za* ǵ, *a* gh, ghi, ghj *za* đ). *vidi o tome:* Ima se staviti na pamet da Latini izricaju ovo slovo ‚g' s ovijem slovima ‚e, i' razlicijem načinom, zašto Toškani izgovaraju ga ‚ge, gi' na način kojijem mi ove riječi izgovaramo: ‚Givo, Giva, ǵiļ'; Lumbardi ne tako neg kako mi izgovaramo ove riječi: ‚sveđer, nađe, nađi, đoći' *(pisano* ‚svegher, naghe, naghi, doghi')... Potrebno je na pamet staviti da na oni način kako Toskani izgovaraju ‚ge, gi', mi ga nigda ne izgovaramo, zašto ne imamo riječi koje u našemu jeziku izricaju se onijem izricanjem, izvan kada uzimļemo kojegodi ńih riječi, kako to ‚Givo, ǵardin, ǵiļ', koje riječi, ne budući naše, ne imaju se na naš način, neg na ńih, i pisati i izgovarati. i ako tkogodi suprotiva ovomu uzbude rijeti da se nahode riječi u našemu jeziku koje se izgovaraju i izricaju onijem izricanjem kojijem ga Toškani izricaju, kako to

ove: ‚rasrǵba, svjedoǵba, vjeǵbati‘, neka stavi pamet da se tako ne ima pisati ni izgovarati s ovijem slovom ‚ǵ‘ neg s ovijem ‚č‘: ‚rasrčba, svjedočba‘, koje riječi izlaze od ovijeh: ‚rasrčiti, svjedočiti‘ koje se pišu s ‚č‘ ne s ‚ǵ‘; a ona tretja riječ ima se pisati ovako: ‚vježbati‘ što hoće rijeti ‚učiniti vješta‘, tako da nigda ‚ǵ‘ ne izgovaramo na način od Toškana u našemu jeziku kada je sastavljen s ovijem slovima ‚e, i‘. R. Ǵamańić B5b—B6b. *ńeki pisci iz Slavonije razlikuju ǵ pišući* cx. *u naše je vrijeme Vuk uzeo za ovaj glas rumunsko slovo ţ; po Gajevoj ortografiji piše se* dž, *ali često pisci upotrebljavaju* gj, *te se ne zna, jesu li htjeli napisati ǵ ili* đ. *i kod izdavańa starijeh dubrovačkijeh pisaca nalazi se često krivo zabilježen glas ǵ sad kao* đ (Gjivo, Gjono, Gjore *itd.), sad kao* g (*n. p.* giļ).

ǴÀBA, *adv. na dar, na čast, prosto, mukte, badava, tur.* ǵaba. — *isporedi* ǵabe. — *U naše vrijeme a između riječnika u Vukovu.* Ti si ǵaba gospostvo dobio. Nar. pjes. vuk. 4, 250. Mora ga ǵaba hraniti. Nar. prip. bos. 1, 65. — *naj češće se kaže* ǵaba ti, *na čast ti, prosto ti, te ono što se daruje stoji u nominativu.* A proði se kavge i davola, ǵaba tebe porez od Soluna. Nar. pjes. vuk. 2, 466. Lagat nemoj, veće pravo kaži, a ǵaba ti život na megdanu. 3, 116. Daj mi tića, ǵaba ti gnijezdo. V. Bogišić, zborn. 209. Ǵaba ti (ǵaba mu) to, t. j. na čast ti to ‚ich schenke dirs‘. Vuk, riječn. — *u ovom je primjeru mješte nominativa genetiv:* Usodnem na końa, pa s Bogom Kosmaju, ǵaba ti stoke, ǵaba ti belaja! M. P. Šapčanin 1, 88—89. — *Shvaća se kao da je supstantiv ženskoga roda u rečenici:* dati ǵabu. *u Vukovu rječniku:* dati ǵabu. Kod Turaka je običaj da gdjekoji kad dođe u kavanu zapovjedi kaveǵiji te da kavu svima koji se nađu u kavani, pa on sam plati. kad koji plati ǵabu, onda kaveǵija više ‚ǵaba!‘ kad daje ļudima filǵane s kavom, a onome koji je platio da naj poslije, i reče mu ‚vala‘ (a ne ǵaba).

ǴABÀISATI, ǵabâišem, *pf. dati ǵaba, na dar, pokloniti.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ǵâbaisâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚schenken‘ ‚dono‘, cf. pokloniti.

ǴABE, *adv. vidi* ǵaba. Vrlo je rad pojesti ǵabe kakav sladak zalogaj. M. Đ. Milićević, jur. 3.

ǴABIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 74.

ǴÀČIĆ, *m. dem.* 1. ǵak. — *U Vukovu rječniku.*

ǴADA, *f. drum, tur.* ǵade. — *U naše vrijeme.* Na Evropu ǵadom putujući. Nar. pjes. vuk. 5, 353. I na suvu ǵadu naturiše. 5, 355. Sve je moje ǵade zatvorio. Nar. pjes. juk. 536. Koji pozna svo ... ǵade i ćenare. V. Bogišić, zborn. 612.

ǴADIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Pavle Ǵadić. Rat. 408.

ǴÀFER, *m. turško (arapsko) ime muško.* — *Od* xvii *vijeka.* A Ǵafera i Selima ... poli iz magle crna dima goruć katram, i sve isprli. I. Gundulić 521. Vodi roba, Ǵafer-begovice. Nar. pjes. vuk. 3, 5. Svome pobri, Kopčić Ǵaferbegu. Nar. pjes. juk. 582. — *i s* v *mj.* f. Govori mu Ǵaver-begovica. Nar. pjes. vuk. 1, 609.

ǴAFRAN, *m. vidi* čafran. — *U Mikaļinu rječniku (nema napose):* mast kako od ǵafrana ‚color croceus, crocinus‘.

ǴÀGARA, *f. škola (u manastiru).* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* ǵâgârâ. — Od turskoga ‚ǵagr ǵugur‘, larmati. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 257. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu:* ‚die schule (in den klöstern), das schulzimmer‘ ‚schola‘, cf. škola. — Skupili bi se (đaci) u kaku sobu (koja se u Tronoši zvala ‚ǵagara‘) te bi im kakav kaluđer ili dakon pokazivao da uče ‚čatiti‘. Vuk, rječn. *kod* škola.

ǴÀGATI, ǵâgâm, *impf. vidi* ǵakati. Đ. Popović, tur. riječ. glasn. 59, 257.

ǴÂGOR, *m. buka, treska, vidi* ǵagara. — *U Vukovu rječniku:* ‚der lärm‘ ‚strepitus‘.

ǴÂGORÊŃE, *n. djelo kojijem se ǵagori.* — *U Vukovu rječniku.*

ǴÂGORITI, ǵâgorîm, *impf. bučati, vidi* ǵagor. — *isporedi* ǵagati, ǵakati. — *U Vukovu rječniku:* vide ǵakati.

ǴÀǴIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 250. Mladen Ǵaǵić. Rat. 206. Stevan Ǵaǵić iz Beograda. Ļ. Stojanović.

ǴÃHNUTI SE, ǵãhnêm se, *pf. vidi* ǵasnuti se. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Premetajući rukama tegne u nešto glatko i studeno; ǵahne se, udiļ uzmakne ruku. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 234. Isti meštar Miho, spametna pomorska mrkijenta, ǵahne se malahno. 245.

ǴÀIZ, *adv. pristojno, arap.* ǵâiz, *tur.* ǵajyz, *dopušteno.* — *U naše vrijeme.* Nije ǵaiz, moj zete i bane, da ovako prelijepo odijelo crnom krvcom bude poštrapano. Nar. pjes. juk. 59.

ǴÀJA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Krivo se piše* Đaja. Šem. srb. 1882. 47.

ǴÁJEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* L. Đorđević.

ǴAJIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Gaići. Statist. bosn. 238.

ǴÁJINE BÀRE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 256. Niva u Ǵajinim Barama. Sr. nov. 1875. 675. — *i u jednini.* Niva u Ǵajinoj Bari. Sr. nov. 1861. 417.

1. ǴÂK, ǵâka, *m. prtena vreća, pa otale s osobitijem značeńem i: mjera od* 40 *oka, mag.* zsák. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* ǵâče, ǵâci. — *Od* xviii *vijeka (naj prije u pisca Slavonca), a između riječnika u Vukovu* (1. prtena vreća. 2. mjera od 40 oka. cf. vreća). U ǵak i u strunu jesu se obukli. A. J. Knezović 61. Kapom tira vitra, stignutog u ǵak da može spraviti. 117. U jednim je ǵakovima pirinač. M. Đ. Milićević, jur. 39.

2. ǴAK, *m. tal.* giaco, *oklop spleten od gvozdene žice.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Neg sve toj pustih tja, utekoh jedva go u ǵaku naj brže. N. Naļešković 1, 290.

ǴÃKA, *f. buka, ǵakańe.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ali baš tu čuje u kući neku ǵaku. M. Đ. Milićević, lot. več. 150. Na daćama nikad nema veliko ǵake i živa razgovora. živ. srb. 1, 129.

ǴÃKÂŃE, *n. djelo kojijem se ǵaka.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das lärmen der kinder‘ ‚strepitus‘.

ǴÃKATI, ǵãkâm, *impf. bučati, vikati (osobito kad je mnogo djece zajedno, vidi* ǵakańe). — *isporedi* ǵagati *i* ǵagoriti. — *U naše vrijeme a između riječnika u Vukovu* (‚lärmen‘ ‚stropo‘). Ja zapita stražmeštera: ‚Šta rade tu te devojke te tu ǵakaju?‘ S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 41.

ĠAKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Te udari Suļa Ġakovića. Nar. pjes. vuk. 4, 127. Delija Suja Ġakoviću. Pjev. crn. 79ᵇ.

ĠAKULA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Mane Ġakula rodom iz Rujnice. *u* Nar. pjes. kras. 1, x.

ĠAKULE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Statist. bosn. 136.

ĠAKUĻA, *f. augm.* 1. ġak. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* ġȁkûļȁ. — *U Vukovu rječniku.*

ĠALA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva na Ġali. Sr. nov. 1861. 730.

ĠÀM, *m. staklo, pers. tur.* ġâm, *čaša.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide staklo). Zapucaše ġami i ćoškovi. Pjev. crn. 316ᵇ. Dok on vodi i jezeru priđe, zatrova je ġamom i sičanom. Nar. pjes. petr. 3, 19. Na peńġeru ġame otvorilo. 3, 386.

ĠAMÀDAN, *m. ńeka premitača, arap. tur.* gam'edân, *torba.* — *isporedi* ġemadan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚eine weste' ‚tunicae genus, praecipue Albanorum'). Obukla je svrh košuļe zlatna ġamadana. Pjev. crn. 190ᵇ. Ostaviše ... ġamadane, ćurke i biñiše. 249ᵃ.

ĠAMANOVIĆ, *m., prezime vlasteoske porodice dubrovačke, kasnije* Ġamańić *(koje vidi), tal.* Giamagno, *kasnije* Zamagna. — xiv *i* xv *vijeka (svagda pisano sa* ž), *a između rječnika u Daničićevu* (Žamanovićь). Ohatь Žamanovićь. Mon. serb. 241. (1399). Orьse Žamanovićь. 259. (1405). Marьtolomь Žamanovićemь. 320. (1423). Stipko Žamanovićь. 419. (1442). Mihoča Žamanovića. Spom. sr. 2, 117. (1462).

ĠÀMAŃIĆ, *m. vidi* Ġamanović. — *Od* xvii *vijeka.* Rajmundo Ġamańić. R. Ġamańić A3ᵇ. Ġamańić plemeniti. J. Palmotić 268. Ġamańić Dubrovčanin. I. Đorđić, uzd. v.

ĠÀMARA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĠAMÀRIJA, *m. ime muško (Ivan Marija), tal.* Giammaria. — xviii *vijeka u Dubrovniku.* Ġamarija (‚Giammaria') Mattei. I. M. Mattei v.

ĠÀMBÂS, ġambása, *m. čovjek koji igra na užetu; čovjek vješt konńma, pers.* ġanbâz *(koji se igra dušom, koji meće glavu u torbu), tur.* ġambaz, *čovjek koji igra na užetu,* at ġambazy, *čovjek vješt konńma.* — *S prvijem značeńem na jednom mjestu* xvii *vijeka; s drugijem u Vukovu rječniku* (‚der pferdekenner' ‚peritus equorum'). Ali i ta slava svrši, za kom paka ġambas dođe po konopjem da se krši i da na ńe igrat pođe. J. Palmotić 226. — *I kao prezime u naše vrijeme.* Milun Ġambas. Rat. 264.

ĠAMBURÒVIT, *adj.* kaže se za put neravan, na kom ostane buseńe od blata. S. Novaković.

ĠÀMĠIJA, *m. staklar, tur.* ġamġy. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 258.

ĠÁMIJA, *f. turska crkva, arap. tur.* ġâmi', *velika turska crkva.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die moschee, die kirche der Türken' ‚templum turcicum'). Uzdigo je ... na ġamijah križ prisveti. B. Zuzeri 140. Već ne štuje crkve ni otare, neg ġamije i turske munare. And. Kačić, razg. 160ᵇ. I od crkvi načini ġamije. M. A. Reļković, sat. B7ᵃ. Kad ja pođem u ġamiju klańati. Nar. pjes. vuk. 1, 236. Turci viču na ġamiji. 1, 346. Na ġamiji trideset munara. 3, 83. Od ġamija crkve pogradiše. 4, 241.

ĠÁMIJSKÎ, *adj koji pripada ġamiji, ġamijama.* — *isporedi* ġaminski. — *U naše vrijeme.* Car turski namjerava plaću ġamijski činovnika povisiti. Nov. sr. 1835. 105. — Ġamijski Kļuč, *m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Ġamiskom Kļuču. Sr. nov. 1870. 703.

ĠÁMÎNSKÎ, *adj. vidi* ġamijski. — *Prvo* i *stoji mj.* iji. — *U naše vrijeme.* Zaustavi se pred ġaminska vrata pa se prekrsti. Nar. prip. vrč. 60.

ĠAMLI, *adj. staklen, tur.* ġamly. — *vidi* ġam. — *Ne mijeńa se po padežima.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Sa čardaka sa ġamli peńġera. Nar. pjes. petr. 3, 513.

ĠAMOGLÀDIJA, *f. kao da je coll.* ġamoglan, *ali se kod toga misli i na* glad. ‚Ima dosta ġamogladije na vratu', t. j. da ih hrani. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 257.

ĠÀMOGLÂN, *m. vidi* azamogļan *(kod čega treba popraviti da* oglany *nije arapska nego turska riječ).* — *Samo plur.:* ġamoglani *u Vukovu rječniku:* ‚in der redensart': navalište kao ġamoglani.

ĠÁMOR, *m. vidi* žamor, *isporedi i* čamoreńe. — *Od* xviii *vijeka.* Buka ali ġamor. S. Margitić, fal. 163. Gdje su se skupili i ńekakav ġamor spravili. Nar. prip. bos. 1, 96.

ĠAMPIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 196.

ĠAMUTRA, *m.* mladožeńa (vaļda će biti ciganski). u Dibri i Tetovu. M. Đurović.

1. ĠAN, *m.* Joannes, *ime muško, tal.* Gioanni, Gianni. — *isporedi* Gani, 1. Ġano. — *Od* xii *vijeka (u starijem spomenicima pisano sa* ž), *a između rječnika u Daničićevu* (Žanь). Žanь Gulêrevićь. Mon. serb. 7. (xii *vijek).* Žanь Danьdolu. 24. (1234—1240). Žanь Mihoilь. 30. (1243). Žanь Kurinu. 49. (1265). Ġan ban Ġanu banu govori. (Z). Poslov. danič. 23.

2. ĠAN, *m. duša, pers. tur.* ġan. — *U Bosni.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 258.

1. ĠANA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva na Ġani. Sr. nov. 1865. 435.

2. ĠÀNA, *f. vidi* ġanarika. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

ĠÀNAK, ġȁnka, *m. vidi* ġeńak. Tu s Turcima ġanak započeše, od megdana rata otvorišе. Nar. pjes. vuk. 5, 316. Mi s Turcima ġanak učinismo, od megdana rata otvorismo. 5, 316. Vi možete šajke dočekati i s Turcima ġanak zaturiti. 5, 415.

ĠÀNARIKA, *f. vrsta oble šļive, tur.* ġan eriji. — *isporedi* 2. ġana, ġenarika. — *U Vukovu rječniku:* ‚art runder pflaumen' ‚pruni genus'.

ĠANBÀTISTA, *m. ime muško, Ivan Krstitelj, tal.* Giambattista. — *U jednoga pisca Dubrovćanina* xvi *vijeka.* U smrt Ġanbatiste Marije. D. Rańina 126ᵇ.

ĠÀNDÂR, *m. vidi* žandar.

ĠANDRĻA, *f.* pogrdna riječ. Skoroteča. 1844. 250. — *isporedi* ġandrļiv.

ĠANDRĻIV, *adj. vidi* čandrļiv. — Dolazi od turskoga ‚dar ġanli', onaj koji je tesne duše (‚dar' = tesno, ‚ġan' = duša), pa u nas metatezom načinilo se ġandrļiv. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 258. *ako je ovo pravo postańe kod ove riječi, onda je i kod* čandrļiv, *te ovo ne postaje od* čantrati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚zänkisch' ‚rixosus', cf. čandrļiv). Svaka je baba ġandrļiva. Nar. posl. stoj. 32. Siromah, ġandrļiv, a dužan, pa se trista sijaseta čini od ńega. M. Đ. Milićević, let. več. 144.

ĠANĐAV, *vidi* đanđav.

ĠANGA, *m. ime muško (tursko).* Od Mostara Ġangu buļubašu. Nar. pjes. vuk. 3, 256.

ĠAŃĠAV, *vidi* đanđav.

ĠANI, *m. vidi* 1. Ġan. — XIII *vijeka (pisano sa ž), a između rječnika u Daničićevu* (Žani). Азъ Žани Данѣдоль. Mon. serb. 22. (1234—1240).

ĠANIĆ, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 232.

ĠANÌKOLA, *m. muško ime, Ivan Nikola, tal.* Giannicola. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. ĠÀNO, *m. hyp.* Ġanikola, Ġanbatista, *i drugijeh ovakijeh imena. — isporedi* 1. Ġan. — *Akc. se mijeña u voc.* Gâno. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. ĠÀNO, *vidi* ġanum. Živa mi, ġano, bila! Nar. pjes. vuk. 1, 357.

ĠÀNOM, *vidi* ġanum. Ġanom, drago, ne ponosi mi se! Nar. pjes. herc. vuk. 107. Otur ġanom, kud ste ushitali? Pjev. crn. 54ª.

ĠANÒVICA, *f. vrsta smokve. — isporedi* ġonovica. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĠÀNUM, *tur.* ġanym, *dušo moja! — isporedi* ġanom, 2. ġano. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (srce). Ja sam Dedo ašik derviš ki ti izrańen padam prid dvor, izid', ġanum, da me vidiš. S. Gučetić, derv. star. pjesn. kuk. 1, 105. Benum ġanum, čin'mo hesap. 107. S očiju sam svemu rodu draga, po naj vise ġanum Osman-agi. Nar. pjes. vuk. 1, 371. Otur ġanum, kud si ushitalo? Pjev. crn. 54ª.

ĠAŃEVAČKI, *adj. koji pripada Ġańevu.* Ġańevačka *(opština).* K. Jovanović 123.

ĠANEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 123.

ĠAPATI SE, ġapam se, *impf. braniti se (?). — U jednoga pisca našega vremena.* Ali za kog znamo, da će se ġapati, mi ga *(hajduci)* oštrije i sretamo. M. Đ. Milićević, zim. več. 187.

ĠÀRA, *f. veliki zemljani sud, tal.* giara, giarra, *a ovo je od arap.* ġarra. — *U naše vrijeme u gorńem primorju, u između rječnika u Vukovu* (sud zemljani za maslo, ulje, ckvaru itd. *s dodatkom da se govori u Boci).* Pa će ti se otvoriti obla jedna ġara sa zlatnijem zaklopom puna aspri. Nar. prip. vuk. 124.

ĠARAĠIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Da je vjera Garaġiću Vulu. Nar. pjes. vuk. 4, 447.

ĠARDÌN, ġardina, *m. gradina, cvjetńak, vrt za cvijeće, tal.* giardino. — *isporedi* čardin. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rjecnika u Vukovu* (vide vrt *s dodatkom da se govori u primorju).* Ulažaše Suzana za poći u ġardin muža svoga. N. Rańina 67ª. dan. 13, 7. Kud ide? u koje dubrave, u koje lugove, u koje li ġardine? B. Gradić, djev. 177. Govori otac Eugenio Pretelli u svomu ġardinu duovnomu. I. Ančić, svit. 8. Čardin, al'ti ġardin, al'ti vrtao ili cvitńak. vrat. 99. Tja u Mirunov ġardin. (D). Poslov. danič. 127. Najdoše one ġardin ahti cvitńak. S. Margitić, fal. 5. Č'jem cu hastrit naranče po ġardinu braca moga. Nar. pjes. bog. 15. Svrnuh joj se u ġardin, potrgah joj delsamin. Nar. pjes. vuk. 1, 287. U vinogradu ġardini a u ġardinu naranča. 1, 333. Skoči Jovo u ġardin. Nar. pjes. herc. vuk. 243. Ispred dvora i gardina. Nar. prip. vuk. ²230.

ĠAREVAC, Ġarevca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kruševačkom.* Sr. nov. 1872. 899. *— b) u okrugu požarevačkom.* Ńiva u Ġarevcu. Sr. nov. 1872. 452.

ĠÀRICA, *f. dem.* ġara. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĠARIZ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemja u Ġarizu. Sr. nov. 1875. 641.

ĠARKULA, *f. vidi* žarkula. I na mene postavih Petrove svilene haljine i ńegovu ġarkulu na moju na rusu glavu. Nar. pjes. bog. 124. Na glavi mu bijaše ġarkula od suha zlata. 125. Ġarkula mu poleće sa ńegove ruse glave. 219.

ĠÀS, *m. strah, vidi* ġasnuće, žacańe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚intrinsecus animi affectus'). Čudno li te vlašće prepanulo! od ńega si ġasa zadobila, kad t' odvedem gradu Jedrenetu, ban će ti se i onđe prizirat! Nar. pjes. vuk. 2, 280.

ĠASITI, ġasim, *impf. činiti da se ko ġasne. — U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Nek suze pristanu ljubnog kim smo dugo Martina ġasili. M. Katančić 61.

ĠASNIVATI, *vidi* ġašńivati.

ĠASNUĆE, *n. djelo kojijem se ko ġasne. — U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, i u Stulićevu rječniku: (sa starijim oblikom)* ġasnutje *(uz* ġas). Poukroti ńihove misli i ġasnuća ńihova srca. S. Rosa 54ᵇ.

ĠÀSNUTI SE, ġàsnêm se, *pf.* expavescere, *prepasti se, vidi* žahnuti se, žacnuti se. — *isporedi* ġahnuti se. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gdje griješkom stoji aktivni oblik):* ġasnuti, ġasnujem ‚commuoversi all' improvviso o a sdegno o a timore o ad altro affetto per qualche nuova o simil impensato accidente' ‚repente, inopinato commoveri', *i u Vukovu* (‚erschrecken' ‚expavesco'). Ġasnu se u sebi. S. Rosa 109ᵇ. Ġasnuše se svi oni. 131ᵇ. — *U jednom primjeru ima part. pass.* ġasnut: S česa gorko ġasnut Izaija obrnu se. S. Rosa 7ª.

ĠAŠŃÍVATI SE, ġàšńujêm se *i* ġašńivam se, *impf.* ġasnuti. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeku (sa* sn *mj.* šń) *i u Stulićevu rječniku (praes.* ġasnujem *mj.* ġašńujem *kod* ġasnuti). Ġasniva se blažena Marija. S. Rosa 50ª.

ĠATIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Pavle Ġatić. Rat. 177.

ĠÀVER, *m. vidi* Ġafer.

ĠAVERICA, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Trifun Ġaverica. Rat. 250.

ĠAVINAC, Ġavinca, *m. ńiva u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1875. 721.

ĠBÀGÂŃE, *n. djelo kojijem se ġbaga. — U Vukovu rječniku (bez značeńa).*

ĠBÀGATI, ġbàgâm, *impf. u Vukovu rječniku, ali nije napisano značeńe.*

ĠBÀN, *m. kaca. — isporedi* žban, čvan, čobańa. — *ġ stoji mj. č koje se ovako promijenilo ispred* ь *kad je između ńih ispalo* ь. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* čьbanъ, *rus.* žbanъ, *češ.* čbán, žbán, *poļ.* dzban, zban. — *Nepoznata postańa, jeli srodno s čabar? — U Vukovu rječniku:* ‚die wanne, kufe' ‚cupa', cf. žbau, kaca.

ĠBANICA, *f. mali ġban. — U jednoga pisca našega vremena.* Čiviluci, ćupe i ġbanice. M. P. Šapčanin 1, 83.

ĠBÛN, *m.* frutex, *vidi* 1. grm, *a). — isporedi* žbun. — *Nepoznata postańa. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der strauch' ‚frutex'). Mnogo puta zec u onakovom ġbunu leži, de ne bi niko ni pomislio. Nar. posl. vuk. 181. Svaki ġbun u livadama. M. Đ. Milićević, zlosel. 216.

ĠBUNIĆ, *m. dem.* ġbun. P. Bolić, vinod. 1, 189.

ĠĖBA, *f.* lorica, *oklop, pers. tur.* ġebe. — *isporedi* ġebe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu bez značeńa i s primjerom:* Što Momčilu taman ġeba bila, Vukašinu s' aršin zemļom vuče. (Nar. pjes. vuk. 2, 114). — *Na drugom je mjestu značeńe kao kod* ġebe: Na jednoj su *(đečermi)* toke i ilike a na drugoj ġebe pozlaćene. Nar. pjes. kras. 1, 50.

ĠEBAHÀNA, *f. vidi* ġebana. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Da čekaju tursku ġebahanu. Ogled. sr. 168.

ĠEBÀNA, *f. prah, olovo, taneta itd., a i hrana, uopće ono što treba u boju, pers. tur.* ġebe-hâne, ġeb-hâne, *kuća, mjesto, gdje se hrani oružje ili prah.* '— *isporedi* ġebahana, ġebehana, ġephana, ġefana. — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi i* ġephana), *a između rječnika u Vukovu* (‚die munition, kriegsvorrath'). Evo brate i gore žalosti, ġebanu mu Turci upališe. And. Kačić, razg. 170b. A u kule nabavļa ġebanu. Nar. pjes. vuk. 4, 141. Dosta zlata, al' ġebane nema. 4, 173.

ĠĖBE, ġẽbeta, *n. ploče na ječermi, koje stoje iznad ilika pod grlom. — Istoga postańa kao i* ġeba *koje vidi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno s dodatkom da se govori u Cetini.* Sinuše mu toke i ġebeta. Nar. pjes. juk. 247. Po ńoj meće toke i ġebeta. 257.

ĠEBEHÀNA, *f. vidi* ġebana. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori (i bez* h), *a između rječnika u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme:* Ġebehanu veļu ugrabiše. — Savo moju ġebeanu hrani. Nar. pjes. vuk. 5, 231. Oduzeše carsku ġebeanu. 5, 375.

ĠEBELIJA, *f. zatočnik, tur.* ġebeli, *u oklopu. — U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena.* Jesi l' našo za se ġebeliju? Nar. pjes. petr. 3, 83. Iziđi mi na mejdan junački, ja opremi za se ġebeliju. 3, 634.

ĠĖBEĻ, *m.* brdo u okolini badļevačkoj. Ļ. Đorđević. — *arap. tur.* ġebel, *gora, brdo.*

ĠEBIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 83.

ĠEBRÁČITI, ġèbrâčîm, *impf. vidi* ġebrati. — *Postaje od* ġebrak *nastavkom* i. — *Od* XVIII *vijeka.* Ne kao da ġebrači, nego baš kao da nešto deli i razdaje. D. Obradović, basn. 337. Tumarao po selu i ġebračio od kuće do kuće. M. Đ. Milićević, opšt. 17.

ĠÈBRÂČKÎ, *adj. prosjački, koji pripada ġebracima.* — *Adv.* ġèbrâčki. Kako je to ġebrački. M. Đ. Milićević, jur. 4.

ĠÈBRÂK, *m. prosjak, vidi* ġebrati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Gebraci i prosjaci. D. Obradović, basn. 240.

ĠÈBRÂŃE, *n. djelo kojijem se ġebra. — U Vukovu rječniku.*

ĠÈBRATI, ġèbrâm, *impf. prositi, prosjačiti. — Sa* ž *(mj.* ġ*) nahodi se ova riječ u zapadnijeh Slavena, isporedi češ.* žebrati, *poļ.* żebrać, *a i novoslov.* žebrati, *moliti se Bogu. k nama je (kao i srodno* žebrak) *došlo možebiti iz slovačkoga. — U Vukovu rječniku.*

ĠÈÈNEM, *vidi* ġehenem.

ĠEFÀNA, *f. vidi* ġebana. — *Postaje od* ġephana *tijem što se* ph *promijenilo na* f. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Ugrabiću careve topove i ġefanu cara čestitoga. Nar. pjes. bog. 312.

ĠEFÈNDÂR, *m. vidi* ġeferdar. Neko izvadi ledenicu, neko srebrni nož, neko ġefendar. Pravdonoša. 1851. br. 21. Ġefendar, puška dimiškińa ‚telum damascenum'. br. 21.

ĠEFÈRDÂN, *m. vidi* ġeferdar.

a. *u pravom smislu. — S* f. Komnen navi tanka ġeferdana. Nar. pjes. vuk. 3, 185. Kako puče puška ġeferdane. 3, 187. Iz svojega bistra ġeferdana. 4, 482. Svi četrdest vjeru uhvatiše na ġeferdan Nikca od Rovina da će ubit' pašu pod šatorom. Ogled. sr. 125. — *S* v. *između rječnika u Vukovu.* Pa dovati laka ġeverdana. Nar. pjes. vuk. 3, 12. I ġeverdan obliven u zlato. 3, 317. Na ramenu nose ġeverdane. 4, 509. Ġeverdanu živu vatru dade. 4, 348. Preko krila drži ġeverdana. Pjev. crn. 28b. Jedna rana puške ġeverdana, druga rana iz ruke kamena. Nar. pjes. vil. 1866. 501. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka s* č *mj.* ġ. I sad mu se odora naodi ... svitla sabļa, čeverdan srebrni. And. Kačić, razg. 249a. Čeverdani srebrom navezeni. 303a.

b. *prenesено na bilku (s* v). Ġeverdan, vrst javora (Sabļar, Lika). B. Šulek, im. 80.

ĠEFÈRDAO, ġeferdála, *m. vidi* ġeferdar. — *U naše vrijeme u Dubrovniku (u pjesmama i pripovijetkama) u obliku* ġefèrdô. P. Budmani. — *Da se nahodi i u* Nar. pjes. bog. *(dakle prošloga vijeka) svjedoči Miklošić u* türk. elem. 1, 54, *ali ne znam gdje.*

ĠEFÈRDÂR, ġeferdára, *m. puška s cijevi od išarana nada (vidi* dimišćija), *pers.* ġauherdâr, *turs.* ġevherdar, *dimišćija, a ovo je od arap.* ġauhar, *dragi kamen. tur.* -vh- *slijeva se u* f: ġeferdar, *ili* h *ispada:* ġeverdar. — *isporedi* ġeferdan, ġeferdao, ġefendar, ġeverlija, ġeveruša. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* ġèferdâre, ġèferdâri. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (ġeferdar *i* ġeverdar ‚die damaszenerflinte' ‚telum damascenum'). — *S* f. Izmetnuše te puške i ġeferdare. Nar. pjes. bog. 174. Ġeferdare kova mletačkoga. Nar. pjes. vuk. 3, 319. I pod ruku uze ġeferdara. 4, 90. I u moga bistra ġeferdara. Ogled. sr. 78. — *S* v. Hoće dati sedam ġeverdara. Nar. pjes. vuk. 4, 1. Ne palite puške ġeverdare. 4, 4. Nemoj mene gađat' ġeverdarom. 4, 430. Pa na ńega spreta ġeverdara. Pjev. crn. 28b. — *Pisano s* vh. I iznese bistra ġevherdara. Nar. pjes. juk. 491. — *Griješkom pisano s* hv. Po crļenoj kapi oštruļici, i po sjajnu dugu ġehverdaru. Osvetn. 2, 6. — *U narodnijem pjesmama* XVIII *vijeka pisano s* č *mj.* ġ. Kad vidješe mladi Peraštani, čefердaru daše ogań živi. Nar. pjes. bog. 155. Izvrgoše puške čeferdare. 208.

ĠÉĠA, *f. ńekakva ženska kapa. — isporedi* ġeġa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srijemu) ženska kapa, cf. konđa. — Gosti ga *(cveće)* zadevaju sebi za pojas, a žene za uho, ili za ġegu. M. Đ. Milićević, slave. 51.

ĠÉĠA, *f. vidi* ġega. U selu Aibling prvi put vidio sam bajersku kapicu ili ġeġu u žene. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 75.

ĠEĠERAC, Ġeġerca, *m. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124.

ĠEĠERAČKI, *adj. koji pripada Ġeġercu.* Ġeġeračka *(opština).* K. Jovanović 124.

ĠEHÈNEM, *m. pakao (kod onijeh koji su turske vjere), arap. tur.* ġehennem. — *Većina naroda ne izgovara* h: ġeènem, *a tad se* ee *može sažeti u jedno* e: ġénem. Na ġehenem naslonila grane. Nar. pjes. petr. 1, 27. A ona će gorjet

u ġenemu. 1, 28. Nek te pravo u ġeenem svuče. 3, 207.

ĠEKEĻE, *n. selo, vidi* Ġukela.

ĠÉKO, *m. hyp.* ġeferdar. — *Akc. se mijeńa u voc.* ġêko. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu (gdje je akc zabiļežen po crnogorskom govoru:* ġêko) *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* Sabja mu se po dolini vuče, a ġeko mu po kameńu tuče. Pjev. crn. 203ᵇ. A divno sam ġeka napunio, u ń sam vrga dva brata bliznaka. Ogled. sr. 78. Već dohvati ġeka po kaišu. 188.

ĠEKRIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u Ġekrinu. Sr. nov. 1861. 95.

ĠELÁDIN, *m. tursko ime muško, arap.* Ġelâl-ed-dîn. Po imenu pašu Ġeladina. Nar. pjes. vuk. 4, 366.

ĠELÁJLIJA, *m. prezime, vidi* Ġelalija. — *U naše vrijeme.* Mihail Ġelajlija. Šem. prav. 1878. 79.

ĠELÁLIJA, *m. prezime, uprav tursko ime* Ġelaly. — XVIII *vijeka.* Ġelalija Petar, rodio se u selu Bijeli u Boci kotorskoj .... Godine 1758 turska fregata ... zarobi ga ... M. Đ. Milićević, pom. 843—844.

ĠÈLÂT, ġeláta, *m.* carnifex, *čovjek kojemu je posao ubijati čeļad osuđenu na smrt, arap. tur.* ġellâd. — *isporedi* ġeletin, cocan, hahar, boja, manigodo. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* ġèlâte, ġèlâti. — *Po zapadnijem krajevima* želat *(vidi primjere And. Kačića).* — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi i* čeletin), *a između rječnika u Vukovu.* Naj poslije zapovidio je ġelatu da ubije na misi papu. A. Bačić 246. Zaziva kraļ ġelate za svezat Ivana. A. J. Knezović 136. Brzo bješe dozvao te ġelate sluge svoje. Nar. pjes. mikl. beitr. 57. Pak primače svojega ġelata („cxelata"), manu ćordom, odsiče mu glavu. And. Kačić, razg. 310ᵃ. *(u istoga pisca i* želat: Jer je poslao oni ubojica želate, da mi glavu odsiku. korab. 256. Naredi želatu, da ga posiče. 370). Ne imadoše za tada ondi ġelata koji bi onoga obisio krvoliju. Đ. Rapić 120. U čas, u komu se je ġelat pripravļao dati mu udesni udarac. A. Tomiković, živ. 358. Na ġelata okom namignuo, tere Muju oda-s'ječe glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 565. Ġelati su, al' su milostivi. 2, 163. Krvav ġelat pred tavnicu dođe. Ogled. sr. 491.

ĠELÁTOV, *adj. koji pripada ġelatu.* — *Između rječnika u Vukovu.* Kada glavu izgubiš od maća ġelatova. Đ. Rapić 94.

ĠELATOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 67.

ĠELÈBĠÎĆ, *m. prezime (po ocu ġelebġiji), uprav* Ġelebġijić. — *U naše vrijeme.* Bogosav Ġelebġić. Rat. 98.

ĠELÈBĠIJA, *m. čovjek što trguje volovima, tur.* ġelepġi, ġelepči, *vidi* ġelep. — *isporedi* ġelepčija, ġolepija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* („der ochsenhändler" „negotiator boarius"). Kad ja bijah morski ġolebġija. Nar. pjes. vuk. 3, 449.

ĠELÈBĠIJIN, *adj. koji pripada ġelebġiji.* — *U Vukovu rječniku.*

ĠÈLEP', *m.* armentum, *stado volova, arap.* ġoleb, *tur.* ġelep. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* („gyelep", t. j. jato volov) *gdje naj prije dolazi, i u Vukovu* („eine herde ochsen" „armentum"). Što ńe više k ġelepu pribira, to drtine sve k mesari zbira. J. S. Reļković 435. Hajduci napadaju ... na ġelepe volova. V. Bogišić, zborn. 609.

ĠELÈPČÎĆ, *m. prezime, vidi* Ġelebġić. — *U naše vrijeme.* Bogosav Ġelepčić. Rat. 244.

ĠELÈPČIJA, *m. vidi* ġelebġija. — *Između rječnika u Vukovu.* I sakupi mlade ġelepčije. Nar. pjes. juk. 475.

ĠELÈPČIJIN, *adj. koji pripada ġelepčiji.*

ĠÈLEPI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 171.

ĠELÈPIJA, *m. vidi* ġelebġija. — *U Belinu rječniku:* „negotiator boarius" *s dodatkom da je riječ turska.* — *nepouzdano.*

ĠELÈPÎŠTE, *n. ime ńekakvu mjestu.* — *Postaje od* ġelep. — *U naše vrijeme.* Od Grujićeve ńive preko Ġelepišta, od Ġelepišta na brozu. Glasnik. II, 1, 195. (1808).

ĠELETIN, *m. vidi* ġelat. — *plur.:* ġeleti. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (pisano s* č). Jedan je čeletin ubijen ... Vodeći čeletina svezana ... M. Divković, zlam. 38ᵇ. Manigodi ali ti čeleti. bes. 384—385.

ĠELETINOV, *adj. koji pripada ġeletinu.* Duša čeletinova. M. Divković, zlam. 38ᵇ.

ĠELIKHAN, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 140.

ĠELILOVAC, Ġelilovca, *m. selo u Bosni blizu Orašja.* Schem. bosn. 1864. 82.

1. ĠELÒZIJA, *f.* zelotypia, *tal.* gelosia, *vidi* ļubomornost. — *Od* XVII *vijeka u Dubrovniku.* Ne imaju dat mjesto sumńami, ġelozijami i riječima. I. Držić 284. Imat ġelozije zališne. 313.

2. ĠELÒZIJA, *f. prozor s drvenom rešetkom kroz koju čeļade s poļa ne može vidjeti ko je na prozoru, tal.* gelosia. — *isporedi* ġiļozija. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĠÈLTRÛDA, *f. tal.* Geltrude, *ime žensko, ńem.* Gertraud. — *isporedi* Gertruda. — *Od* XVII *vijeka u pisaca iz zapadnijeh krajeva.* Kano bi očitovano Ġeltrudi. I. Ančić, svit. 38. Ńe porod dobrosrećni Ġeltruda. Ļ. Đordić, ben. 54. — *I s nom.* Geltrude. Sveta Geltrude. Misli. 81.

ĠEĻIN GROB, *m. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva na Ġeļinom Grobu. Sr. nov. 1872. 583.

ĠEM, *m. samo acc. pl.* ġeme *(ali može biti da je i acc. sing. od* ġeme, ġemeta *srednjega roda) na jednom mjestu* XVIII *vijeka u pisca Slavonca. po značeńu vaļa da je arap. tur.* ġem, *množina, društvo.* Ja mislim da bi čovik ove noćne fašingare prije batinom nego ričma ukinuo, ali jerbo se više puta i kojigod plemić u ġeme uzmiša, a plemića ne smije čovik udarit ... M. A. Reļković, sat. A7ᵇ.

ĠEMÀDAN, *m. vidi* ġamadan. V. Ilić *iz Srbije.*

ĠÈMÂT, ġemáta, *m. općina, arap. tur.* ġema'at. — *U naše vrijeme.* „Gemeindo" (ġemat), općini (ġematu). Statist. bosn. 8. — *I kao osobito ime ńekoj općini u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 158.

ĠEMATÌLE, *tur.* ġemaat ile, *s društvom, s općinom.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Al' da vidiš Vusajn-kapetana! na konaku longu pokupio, ġematile dovu izučio, jedan drugom Božju vjeru daju. Pjev. crn. 101ᵃ.

ĠEME, ġemeta, *n. vidi* ġem.

ĠEMILIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 96.

ĠENÁBET, *m. nečisti čovjek, poganin (kao psovka), arap. tur.* ġenâbet ‚pollutio involuntaria'. — *U naše vrijeme.* A kadija oduši na agu: ‚Ġenabete jedan, kako možeš ti potvoriti bigair hak fukaru raju da ti je kravu izio?' Nar. prip. vrč. 85. Oni ġenabeti kmetovi. M. Đ. Milićević, zim. več. 88.

ĠÈNÂR, ġenára, *m.* januarius, *januar, siječań, tal.* gennaro. — *isporedi* đenar, đenvar. — *Od* xv *vijeka po zapadnijem krajevima (isprva pisano s* č, *vidi* čenar). Koji preminu na dan svetoga Mavra opata na 15 ġenara 1576. N. Nałešković 1, 343. Prvi dan mjeseca ġenara. A. Gučetić, roz. jez. 25. Sičań, ġenar, ima dana 31. B. Kašić, rit. 53a. Na 1 ġenara 1654. V. Andrijašević, dev. iv. Priminu na petnes ġenara. I. Đorđić, ben. 32. I budući da je današńi dan prvi od sičńa ili ġenara. J. Banovac, razg. 66. Nije glada do ġenara. (Z). Poslov. danič. 82. Bio je kršten na šes ġenara. S. Rosa 47a.

ĠÈNARIKA, *f. vidi* ġanarika. — *U Vukovu rječniku.*

ĠÈNDÂR, *m. vidi* žandar. A naj potļe ġendari svijeh pohvataju i sudu ih predadu. Nar. prip. vrč. 105.

ĠÉNEM, *vidi* ġehenem.

1. ĠENÈRÂL, *m. vidi* ġenerao.

2. ĠENÈRÂL, *adj. opći, tal.* generale. — *Od* xvi *vijeka u ńekijeh pisaca iz zapadnijeh krajeva.* U kapitulu ġeneralu. A. Gučetić, roz. mar. 34. Za općenu ili ġeneralu ispovijest. B. Kašić, zrc. 128. Učinivši jednu ispovijes ġeneralu. I. Držić 151. Lektur i riči božije ġenerali predikatur, to jest općeni pripovidalac I. Ančić, ogl. i. Od naredba ministra ġeneraloga. svit. 78. Devocijoni ... složene po ... Andrijaševiću ... predikocu ġeneralomu. V. Andrijašević, dev. i. Po štiocu ġeneralomu. M. Radnić i. Putujući u Špańu kuštodom na kapito ġenerali. iii. Ovo je izpovijed ġenerala velika. S. Margitić, isp. 8. Korijolan... sdruži se s neprijateļi rimski, i učiniše ga kapitanom ġeneralim prid vojskom. J. Banovac, razg. 140. I očisti svoju dušu s jednom ġeneralom ispovidju. 186. Imat jednoga za ġeneraloga ministra. P. Filipović 26. Imadu se skupit na kapituo ġenerali. 27. Antun Milanković koji bi difiuitur ġenerali. Norini 56. Drži za obćeni nauk i način ali za regulu ġeneralu. M. Dobretić 224. — *U ńekijem je primjerima shvaćeno kao supstantiv.* I u malo poznavši ńegovu vridnost, učiniše ga kapetanom ġeneralom od sve vojske. J. Banovac, razg. 9. Ministar ġenerao. P. Filipović 22. 27.

ĠENERÀLICA, *f. ġeneralova žena.* — *isporedi* ġeneralovica. — *U Vukovu rječniku:* ‚die generalin' ‚uxor summi ducis'.

ĠENERÁLOV, *adj. koji pripada ġeneralu.* — *U Vukovu rječniku.*

ĠENERÁLOVICA, *f. vidi* ġeneralica. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Knigu piše ġeneralovica. Nar. pjes. vuk. 2, 253. Ne boj mi se, ġeneralovice! 2, 254.

ĠENÈRÂLSKÎ, *adj. koji pripada ġeneralima.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Ġeneralska kuća sama vrh cesarskijeh nije hrama. J. Kavańin 164a.

ĠENERALSTVO, *n. ġeneralska čast.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Za Antino veliko junaštvo ńemu dade dužde ġeneralstvo. And. Kačić, razg. 165b. Komu David biše ġeneralstvo dao. korab. 212.

ĠENÈRÂN, ġenerána, *m. vidi* ġenerao. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Ġeneran čč kod uja mi biti. Pjev. crn. 294a.

ĠENÈRAO, ġenerála, *m. vojvoda, tal.* generale *(u novije doba po istočnijem krajevima može biti i od tur.* ġenerâl). — *isporedi* ġeneran, ġerenao, general, đeneral, jeneral. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* ġènerâle, ġènerâli. — *U nom. sing. na kraju stoji* o *mj.* l, *ali ovo može ostati i u naše vrijeme:* ġenèrâl. ao *se u Dubrovniku sažimļe u* o: ġenèrô, *a u sjevernoj Dalmaciji u* a: ġenèrâ. — *Od* xvi *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Vukovu* (ġeneral *i* ġenerao ‚der general' ‚summus belli dux'). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* I ġenero dođe u vrime strašni ogań kad se ugasi da svojijema bojnicime i s vojštanim u ń ulazi. J. Palmotić 275. Oloferna hologa učini ġeneralom. S. Margitić, fal. 20. Gdi su i naši ġenerali, i Sinovčić i Fanfońa? J. Kavańin 131a. Ġeneralu ne ukaza neg' pomńive stavi straže. Nar. pjes. bog. 215. Kad ġenero knigu prolegajo. 282. Zove mlada Sibińanin-Janka, ter je ńemu lipo besidio: ‚Ġenerale desno krilo moje!' And. Kačić, razg. 139ab. Dođe arambaša Miše Vučković gospodinu preuzvišenomu ġeneralu Kornercu. 194. Joab, ġenera Davidov. korab. 198. I bi ġeneral od sve vojske Davidove. 213. Ġenera Bakide. 340. Okrenuvši se ġenera (‚generaa') ... I. J. P. Lučić, izk. 13. I četiri morska ġenerala. Nar. pjes. vuk. 2, 213. Uvati me Vuča ġenerale. 2, 246. I trideset i tri ġenerala. 3, 94. I ńih nekako uvatio Vuča ġeneral. Vuk, nar. pjes. 2, 253. — *b) poglavica crkovnoga reda.* Po naredbi i vlasti ġenerala i glave od svega reda od predikatura. A. Gučetić, roz. jez. 26. Sfeti Inácijo bi učińen ‚glavni starišina ili ġenero. B. Kašić, iń. 64. Ġenerali od redova I. Ančić, vrat. 90. Da ga ġenerao učini pripovidaocem. ogl. 69. Raimondo, koji bi ġenerao fratara. P. Posilović, nasl. 93a. Starišini, kako opatu, ġeneralu, provincijalu, gvardijanu ... M. Dobretić 278. — *c) vidi kod* 2. ġeneral *pri kraju.*

ĠÈNET, *m. raj (kod onijeh koji su turskoga zakona), arap. tur.* ġennet. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Svi ćemo te danas poslušati pa da ćemo listom izginuti, barem ćemo ġenet naseliti. Nar. pjes. kras. l, 201. Tri štapa i četvrto ćitap iz ġeneta je izišlo. (kažu Bošńaci zakona turskoga. Vaļa da: štapovima da se neposlušni biju i na pravi put gone, a iz ćitapa da se uči kako treba pravo raditi i Bogu se moliti. gledaj: Ļeskovina je iz raja izišla). Nar. posl. vuk. 319—320.

ĠENETIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi turskoj našega vremena.* Gledao je Ġeneticu Ibro. Nar. pjes. vuk. l, 365.

ĠENĠEFIL, *m. ńekakav cvijet.* — *Po svoj je prilici riječ grčka koja je preko turskoga došla u naš jezik, isporedi* karanfil. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I četiri struka ġenġefila. Nar. pjes. herc. vuk. 207.

ĠÊNOVA, *f. vidi* Ġenua, *tal.* Genova. — *Od* xviii *vijeka po zapadnijem krajevima.* Sad korabļe sve upravi proć Bnetčanom za Ġenove. J. Kavańin 184a.

ĠENÒVÊŠKÎ, *adj. koji pripada Ġenovezima, Ġenovi.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* 340b. Barjak ġenovežki. J. Kavańin 281a.

ĠENÒVÊZ, Ġenovéza, *m. čovjek iz Ġenove, tal.* Genovese. — *isporedi* Ginuvijez, Givinijez. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĠENTIL, *m.* gentilis, *neznabožac, nevjernik, tal.* gentile. — *isporedi* poganin. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka. (Pilat)* bijaše ġentil brez Boga a uze mito. I. Ančić, svit. 160. Premda Trajan bijaše ġentil. 205. Mrtva glava jednoga ġentila. L. Ļubuški 46.

ĠENTILA, *f. žensko čeļade kao ġentil.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Ona biše grišnica, ġentila. I. Ančić, vrat. 206.

ĠENTILIJANIN, *m. vidi* ġentil. — *plur.:* ġentilijani. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nikijem plemenitijem Izmaelitanom koji bijahu od sebe zločesti reče Ezekijel: ‚Tvoj otac jest Amoreanin, a tvoja mati jest Getea', prilikova *i(h)* g ġentilijanom ... M. Radnić 75a.

ĠENTILSKI, *adj. koji pripada ġentilima.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Prikaza tamļan idolom ġentilskim. I. Ančić, ogl. 25. Pomami se za jednom kćerju zakonoše ġentilskoga. 168.

ĠÊNUA, *f. vidi* Genua, *tal.* Genua. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka i u Belinu rječniku* 340b. Ġenue, Toleda, i Osona tajne i prijeke svim zaside. J. Kavańin 213a.

ĠEŃ *(ili* đeń?), *m. na jednom mjestu* XVII *vijeka znači: očiňa bolest, šļepota; u ostalom nepoznata riječ i ne zna se uprav kako glasi.* Andeo Rafael reče Tobiji: ‚Rasparaj ribu i uzmi žuč, zašto je dobra zaradi ġeńa (‚gegna')', tako ti svijet i promisli gorkost koja stoji sakrivena pod ńegovijem zločami i grijesima, zašto ovo pomaže neka otvorivši oči požnadeš zloću i mrskost od svijeta. M. Radnić 185a.

ĠẺŃAK, ġẻńka, *m. boj, pers. tur.* ġenk. — *isporedi* ġanak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide boj). E se boje ġeńka od Brđana. Nar. pjes. vuk. 4, 420. A s Turcima ġeńak zametnuše. 4, 456. Na Baći su ġeńak zađenuli. Pjev. crn. 101b. Dokle š nime ġeńak razdvojiše. 238a. Ġeńak bio tri debela sata. Nar. pjes. juk. 182.

ĠEOMẺTRIJA, *f. vidi* geometrija, *tal.* geometria. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Ġeometrija brez ńega *(nauka od broja)* ostaje brez nogu i brez ruku. M. Zoričić, aritm. predg. 9.

ĠẺP, ġẻpa, *m. čpag, špag, arap.* ġaib, *tur.* ġep. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* ġẻpe, ġẻpi *(ali* ġẻpovi), *(gen. pl.* ġẻpâ, ġẻpôvâ). — *U naj starijemu je primjeru pisano s* č. — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi i* žep), *a između rječnika u Belinu* (‚saccoccino' ‚sacculus' 636a) *gdje naj prije dolazi, i u Vukovu* (vide čpag). Drugi 'e po isti način ukrao 10 groša komugod iz čepa u crkvi. F. Lastrić, ned. 54. Saverija pruživši ruku u ġep ništa ne nađe. A. Kanižlić, fran. 56. Niste li vi imali kļuča u vašemu ġepu? A. T. Blagojević, khin. 54. Ponese čekič u ġepu. D. Obradović, basn. 281. U ġepu jali ćemeru. G. Peštalić 241. On se maši rukom u ġepove. Nar. pjes. vuk. 2, 46. Pak se maši u ġepo svilene. 2, 429. Onda tržе divit od pojasa a iz ġopa knjige bez jazije. 2, 442. Nakupio žutijeh dukata u ġepove i u čizme žute. 3, 8. Koji nose svilu i kadivu i ġepove s obadvije strane. 3, 25. Jednu ruku u ġepove tura. 3, 124. Koji nose u ġepov'ma ruke. Nar. pjes. petr. 2, 660. Mali ġep brzo se napuni. Nar. posl. vuk. 174.

ĠEPA, *f. selo u Srbiji u okrugu vraňskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 303.

ĠEPE, *f. pl. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 236. — *b) zaselak u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 132.

ĠEPHÀNA, *f. vidi* ġebana. — *Od* XVII *vijeka (u dva naj starija primjera pisano je s* č *mj.* ġ *i s* h *među* b *i* a, *te jamačno treba čitati* ġebana). Da ne bi iznijeli blago, lumbarde i čebhanu. Starine. 11, 116. (1678). Dali smo 84 čoveka vući lađe sa topovi i čebhanom. Glasnik. II, 3, 62. (1707). Uzeše od Turak ġephanu. Pjev. crn. 24b.

ĠEPIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xx.

ĠEPNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 398.

ĠERẺNAO, ġerenála, *m. vidi* ġenerao. — *Od* XVIII *vijeka.* Ńeki je stotinik, a ńeki pridstavnik, to jest ġerenao. J. Matović 287. Ište paša Orla ġerenala, a ġerenal pašu. Pjev. crn. 304a.

ĠERĠIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 294.

ĠERÍMA, *f. globa, arap. tur.* ġerîme. — *U naše vrijeme.* ‚E, pošto je tako' reče kadija ‚ti si, vlaše, dužan platiti ġerime po groša begu'. Nar. prip. vrč. 89. Da skinem, kmete, ovu ġerimu s vrata. M. Đ. Milićević, zim. več. 275.

ĠẺRMANIJA, *f. Ńemačka, tal.* Germania. — *Od* XVII *vijeka u pisaca iz zapadnijeh krajeva.* Kada onuda prohojaše iz Ġermanije. B. Kašić, iń. 105. Kraļicu od Ġermanije. V. Andrijašević, put. 109. Luter i Kalvin užgaše u Ġermaniji tolike raťe i tolike nenavidosti. J. Filipović, 1, 191b. Ġermanija aliti nimačka zemļa. Norini 9.

ĠEROVAC, Ġerovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Ġerovcu. Sr. nov. 1875. 756.

ĠẺRTRÛDA, *f. vidi* Ġeltruda. Venceslavi, i Hedviġe i Ġeltruda. J. Kavańin 261a.

ĠẺSTOK, *adj. vidi* žestok. — *Samo u jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* U naj ġestokijem bolestim. V. Andrijašević, put. 135. One ġestoke zavezaje. 190. Da tvoji uzli ġestoci raskinu uzle od mojijeh sakrivļenja. 192.

ĠEŠĻA, *f. vidi* žešļa. Ġešļa, v. žešļika. B. Šulek, im. 80.

ĠEVÁHIR, *m. drago kameńe, arap.* ġevâhir *(pl.* ġauhar, *vidi* ġever), *tur.* ġevahir. — *U naše vrijeme (i bez* h). I da vidiš vlaške ġevahire. Pjev. crn. 315b. A po ńemu ġevajir kameńe. Nar. pjes. petr. 2, 563.

ĠẺVÂP, ġevápa, *m. odgovor, arap.* ġewâb, *tur.* ġevap. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* ġẻvâpe, ġẻvâpi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide odgovor, ‚red' und antwort'). Tvoj sevap naš ġevap. (Reku ļudi pod turskom vladom — kad kakvoga rđava čoeka predadu sudiji da se pogubi). Nar. posl. vuk. 312. — *Često se kaže* dati (učiniti) ġevap kavzi, *te znači kao smiriti.* Pak je teško ġevap dati kavzi. Nar. pjes. vuk. 2, 134. Nećeš kavzi ġevap učiniti. 2, 470. Lasno je kavgu zamotnuti, al' je teško kavzi ġevap dati. Nar. posl. vuk. 166.

ĠEVÁPITI, ġẻvâpîm, *impf. odgovarati, vidi* ġevap *od čega je postalo.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* ġẻvâpļâh: *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* ġẻvâpî. — *U Vukovu rječniku:* ‚verantworten', vide odgovarati.

ĠEVÁPLỆŃE, *n. djelo kojijem se ġevapi.* — *U Vukovu rječniku.*

ĠEVAR, *m. nejasna (turska) riječ u narodnoj pjesmi našega vremena.* Uč-ġevara od Zapada grada (‚uč' u turskome jeziku znači ‚tri', ali ‚ġevar' ne znam šta je. Vuk). Nar. pjes. vuk. 3, 45.

ĠÈVER, *m. arap.* ġauhar, *tur.* ġevher, *dragi kamen; od čega je što učińeno. — U naše vrijeme. a) išarano (damaštansko) nado, vidi* dimišćija. — *u Vukovu rječniku:* ‚damaszenerstahl' ‚ferrum damascenum'. — *isporedi* ġeferdar. — *b)* pokazao ġever, t. j. pokazao se kakav je (da je rđav). Vuk, rječn. Pokazao ġever (pokazao se da je šaren. — *Vuk misli na prvo značeńe, ali to ne treba, vidi drugo značeńe u turske riječi).* Nar. posl. vuk. 252. — *c) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zemļa u Ġeveru. Sr. nov. 1875. 47.

ĠEVÈRD-, *m. vidi* ġeferd-.

ĠEVÈRLIJA, *f. vidi* ġeferdar, *tur.* ġevherli, *nakićen dragijem kameńem. — U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* On pripali svoju ġeverliju.

ĠEVEROVAC, Ġeverovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Ġeverovcu. Sr. nov. 1873. 743.

ĠEVÈRUŠA, *f. vidi* ġeferdar *i* ġeverlija. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Risnu.*

ĠEVRIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u Ġevrinu. Sr. nov. 1872. 240.

ĠEVRLEISATI, ġevrleišem, *impf. šarati(?), vidi* ġever, ġeverlija, ġeferdar. — *Samo part. praet. pass. na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Višje puta *(trisak)* razbije i pocipa stećevo drvo tako u prapule, da ne ostane na pańu nego same u nebo gledeće striļe, kojega paña čovičja ruka sa 20 gvozdjenih klina onakvog ġevrleisana (‚exeverleisana') ne bi pocipati mogla. M. A. Reļković, sat. L8[a].

ĠEZAJ, *m. globa, arap. tur.* ġezâ, *pedepsa. — U naše vrijeme.* Ġezaj, globa, kad pozvani *(u sud)* ne dođe. V. Bogišić, zborn. 546.

ĠEZMA, *f.* imbrik za kavu. M. Pavlinović. — *vidi* ġezva.

ĠÈZVA, *f. mali ibrik za kavu, tur.* ġezve. — *isporedi* ġezma, ibričić. — *U naše vrijeme.* Pet struka kučme neka se skuva u ġezvi od 3 kave pa neka se na gladno srce pije. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 37. Nalije iz ibrika u ġezvu vrele vode. zlosel. 12.

ĠGARIJA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Livada u Ġgariji. Sr. nov. 1873. 103.

ĠÌBRA, *f. komine, drop, tur.* ġibre. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚der satz (von branntwein, wachs), die trebern' ‚faeces'. Istoči vino a đavolu ostane ġibra. Nar. prip. vuk.[2] 277.

ĠÌDA, *f. kopļe, tur.* ġida. — *U naj starijem primjeru pisano s* č. — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi i* žida), *a između rječnika u Vukovu* (vide kopļe). Ugledane bijau i sabļe i čide svitleće se. E. Pavić, ogl. 435. Uze ġidu, hotijući onoga nepoznanoga mladića na zemļi ležećega probosti, ali ga ne pogodi. Đ. Rapić 183. Svaki nosi ġidu na ramenu. Nar. pjes. vuk. 3, 12. Mećući se ġide i lobuda. 3, 52. Pa on uze ġidu ubojitu. Nar. pjes. petr. 2, 223. I ponese ġidu koštanicu. 2, 414.

ĠIDI, *m. tursko ime muško. — Ne mijeńa se po padežima. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Rusten-bega Ġidi Begovića. Ogled. sr. 83.

ĠIDIĆ, *m. prezime (tursko). — U naše vrijeme.* Kakav li je Ġidiću Agane. Nar. pjes. vuk. 4, 37. Tanku pušku Ġidića Osmana. Pjev. crn. 33[a]. Kao što je Ġidiću Hasane. 240[b].

ĠIDIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 138.

ĠIDIĻA, *f. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom, vidi* Židiļe. U mestu Židiļi ili Ġidiļi. M. Đ. Milićević, srb. 1094.

ĠIDOVAŃE, *m. verbalni supstantiv od nepotvrđenoga glagola* ġidovati *ili* ġidovati se. *nahodi se samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka, te bez sumńe znači: igra (što je često bivala sredńega vijeka i poslije) u kojoj se ļudi na końma biju kopļima, franc.* tournoi, *tal.* torneo, giostra, *ńem.* turnier, *isporedi* obduļa. *pisano je* čidovańe (‚çiddovagne'), *ali, pošto jamačno postaje od* ġida, *treba čitati* č *kao* ġ. Gospa zapovida da se jedan ukopa u simatorije, koji poginu na igri od čidovańa. M. Zoričić, zrc. 65. Knez na igri od čidovańa ostade mrtav. 66.

ĠIDOVIĆ, *m. prezime (tursko). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* A Turčina Dedu Ġidovića. Nar. pjes. petr. 2, 539.

ĠIDOVINA, *m. prezime (tursko). — U narodnijem pjesmama našega vremena.* Od junaka Mine Ġidovine. Pjev. crn. 56[a]. Zulumćara Ġidovinu Neda. Nar. pjes. petr. 2, 477.

ĠÌDÔVKA, *f. vidi* Židovka. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kad to čula Ġidovka divojka, vreteno je podignula na me i ćide me udariti s ńime ... ja potekoh u crkvu uteći. kad vidila Ġidovka divojka, da ću junak uteći u crkvu, vretenom se za mnom jest hitila. Nar. pjes. marj. 30.

ĠIDOVO BRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Ġidovom Brdu. Sr. nov. 1867. 105.

ĠIFUT, ĠIFUTIN, *vidi* Čivutin. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* ‚Gyiffut, Gyiffutin', v. Židov.

ĠIGALEVAC, Ġigalevca, *m. selo u Bosni blizu Stare Rijeke.* Schem. bosn. 1864. 89.

ĠIGALUŠA, *f. selo u Bosni blizu Šurkovca.* Schem. bosn. 1864. 88.

ĠÌGANAT, ġigânta, *m.* gigas, *div, tal.* gigante. — *Drugo se a umeće samo u nom. sing. (bez a u dva primjera) i u gen. pl.* ġiganâtâ. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikaļinu* (ġiganat, velnog, čovjek priveliki ‚gigas') *i u Belinu* 344[a]. Giganti tadaj bjehu na zemļi. N. Rańina 114[b]—115[a]. gen. 6, 4. David pridobiteļ strašnoga Golije ġiganta. A. Gučetić, roz. mar. 228. Oboriti ... strahovitoga ġiganta, cara od svita. B. Kašić, is. 26. Golija ġigant. P. Bogašinović 10. Kao ġiganat u jakosti vas veseo zatrčo se. I. Akvilini 19. Kada bijaše oni ġigant pristrašio kraļa Šaula. S. Margitić, fal. 63. Ġiganat, oli, kako drugi izgovaraju, žiganat. And. Kačić, kor. 161.

ĠÌGÂNTOV, *adj. koji pripada ġigantu.* Ġigantovoj sili vrha doći. P. Bogašinović 11.

ĠÌGARA, *f. vidi* ġigerica. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Marko za ńim topuzinu turi, udari ga u pleća junačka, na prsi mu ġigaru izbio. Nar. pjes. marj. 13.

ĠÌGARICA, *f. vidi* ġigerica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (pisano s* č). Uzmi od kozjega brava bile čigarice. J. Vladmirović 7.

ĠÌGER, *m. vidi* ġigerica. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka (govori Turčin).* Zlatnom

strijelom . . . kojom ġiger sveđ moj raniš. S. Gučetić, derviš. star. pjesn. kuk. 1, 106.

ĠÌGERICA, *f. jetra.* — *Postaje nastavkom* ica *od pers.* ġiger *(isporedi snskrt.* jakŕt, *grč.* ἧπαρ, *lat.* jecur), *tur.* ġiger, ġijer. *vidi i* žigerica. — *isporedi* ġiger, ġigara, ġigarica, ġigirica. — *Kaže se i u množini bez promjene značeńa, vidi ńeke primjere iz narodnijeh pjesama.* — *Od* XVII *vijeka (naj prije u Mikaljinu rječniku, vidi kod b)). a) bez pridjeva, značeńe je uopće kao što je kazano sprijeda.* Mozak, ġigerica, srce etc. A. Baćić 470. Reče mu tada anđeo, da ju raspori i da srce, žuč, i ġigericu postavi kano stvari potribite za likariju. E. Pavić, ogl. 367. Strila udari Ahaba među ġigericu i utrobu. 384. Igra końa komar momče mlado pokraj ćoška kozje ġigerice. Nar. pjes. vuk. 1, 531. — *da se boļe razlikuje od ‚bijele' (vidi b)), kaže se i* crna ġigerica, *tur.* kara ġijer. *između rječnika u Vukovu* (ġigerica, 1. crna ‚die leber' ‚jecur', cf. jetra). A po srcu sabļe dovatile, ispale su crne ġigerice. Nar. pjes. vuk. 2, 563. Čorda sinu, a pazuho zinu, a crna se ġigerica sminu. Osvetn. 2, 144. — *b)* bijela ġigerica, *pluća, tur.* ak ġijer. *između rječnika u Mikaljinu* (bila ġigerica *kod* pluća) *i u Vukovu* (ġigerica, 2. bijela ‚die lunge' ‚pulmo', cf. pluća. cf. utrobica). Vita su mu rebra izlomļena, vide mu se ġigerice bele. Nar. pjes. vuk. 2, 315. Dva mu vita rebra presjekao, vide mu se ġigerice crne, vide mu se i crne i b'jele. 3, 31. Na drugu mu proteruje stranu sa zrnima ġigericu belu. 3, 185. Na pleći mu zrno izlazilo, i junačko srce iznijelo, i bijele komad ġigerice. 3, 272.

ĠÌGERIČÂR, *m. u Vukovu rječniku:* čovjek koji jede ġigerice, a ne može mesa da kupi.

ĠÌGERIČŃÀK, *m. ime ńekijem biļkama.* Ġigeričnak, Agrimonia eupatoria L. (Sabļar), v. ġigirićnak, žigerišnak. — Ġigeričnak plemeniti (prema lat. hepatica nobilis), trifolium magnum vel aureum (Sabļar), Hepatica triloba Dec. B. Šulek, im. 80. *isporedi* ġigiričnak.

ĠÌGERNÎ, *adj. koji pripada ġigerici, koji je načińen od ġigerice.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. kobasica ‚leber-' ‚jecinoris, e jecinore'.

ĠÌGERŃAČA (ġigérńača), *f. a) ġigerna kobasica.* — *u Vukovu rječniku:* ‚die leberwurst' ‚farcimen hepaticum'. — *b) ńeka biļka.* Ġigerńača, pulmonaria arborea et terrestris (Vujičić), Sticta pulmonacea Achar. B. Šulek, im. 80.

ĠÌGIRICA, *f. vidi* ġigerica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (u obadva primjera može biti da znači: pluća).* Koja *(ovca)* neće žvakat johovine, ńoj unutra ġigirica gine. J. S. Reļković 60. Koprive jim *(govedima)* ġigiricu liče. 229.

ĠIGIRIČŃAK, *m. ime biļkama.* Ġigiričnak (I. Sabļar), v. ġigirićnak. — Ġigiričnak vodeni (I. Sabļar), Marchantia polymorpha L. — Ġigiričnak zvizdati (I. Sabļar), v. zvizdac. B. Šulek, im. 80. *isporedi* ġigeričnak.

ĠIGOĻ, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 412.

1. ĠÍĠA, *f. crepovi i drugo što kao dječja igračka što zvekeće, tur.* ġiġi. — *U Vukovu rječniku:* ‚klingendes spielzeug (schorbon) für kinder' ‚crepundia'.

2. ĠIĠA, *f. djevojka, tur.* ġiġe, *tetka, isporedi* 1. bula. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I viditi ġiġu Anđeliju. Nar. pjes. juk. 510. No bi l' lijepu ġiġu ujagmili, Anđu ćercu karlovačkog bana. 511.

ĠIĠALO, *n.* raboš na kom se biļeži koliko kome treba dati mlijeka u jedan put za svagda kad se sva seoska stoka (ovce i koze) pomiješaju. S. Pelivanović.

ĠIHANIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 188.

ĠÌK, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĠÌKÊLA, *m. vidi* đikela. B. Mušicki.

ĠIKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milan Ġikić. Rat. 90.

ĠILDET, *m. vidi* ġilit. — *U Belinu rječniku:* ‚hasta da tirare' ‚hasta missilis' 166ᵇ.

ĠILDIT, *m. vidi* ġilit. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Tere jedan na drugoga iz viteške sve desnice sred junaštva hrabrenoga teške meće drenovice . . . Turci ovako vojevanje igru zovu od ġildita. J. Palmotić 226.

ĠILE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 158.

ĠÌLEP, *m. vidi* širup, *tal.* giulebbe. — *U Belinu rječniku:* ‚gileppe' ‚julapium' 344ᵃ; *u Bjelostjenčevu:* v. julip; *u Stulićevu:* ‚giulebbo' ‚dulcicola potio'. *u Bjelostjenčevu i u Stulićevu pisano je ‚gilep' jamačno jer su oba zlo pročitala ‚gilep' u Belinu gdje g stoji za glas ġ.*

ĠÌLET, *m. vidi* ġilit. — *U Belinu rječniku:* ‚zagaglia, sorte d' arme in hasta' ‚framea' 782ᵃ.

ĠILÌČIJA, *m. čovjek koji se vješto baca ġilita, tur.* ġiridči. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Biće u svatim ġiličija Luka. Nar. pjes. juk. 515.

ĠÌLÎT, *m. kopļe bez šiļka kojijem se Arapi i Turci bacaju i gađaju za igru, arap.* ġirid, *tur.* ġirid, ġilid. — *isporedi* ġilet, ġildit, ġildet. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der wurfstab' ‚baculus missilis'). Cari se ġilitom a Jeđupci kamenom (kukom) umeću. (Z). Poslov. danič. 11. I dica se sad ġilitom šale. J. S. Reļković 209. Ko imaše końa od megdana, okreće ga po poļu ġilita. Nar. pjes. vuk. 2, 544. Od kopļa je ġilit načinio. 2, 560. Da s' gonimo na poļu ġilita. Nar. pjes. juk. 232.

ĠILÌTÂŃE, *n. djelo kojijem se ko ġilita.* — *U Vukovu rječniku.*

ĠILÌTATI SE, ġilitâm se, *impf. bacati se ġilita (u igri).* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* ġilitámo, ġilitáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ġîlitâ, *u part. pract. act.* ġilitao, ġilitâla. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚den wurfstab werfen' ‚ludo baculo missili'. Ġilit se uzme po sredini pa se baci tako da ide upravo kao strijela. Turci se obično ġilitaju s końa, t. j. uzme svaki po jedan ġilit pa uzjašu na końo, pa onda bacaju jedan za drugijem i biju se a djeca se ġilitaju pješice, i glodaju koje će daļe baciti). — *U prenesenom smislu, o zmijama, bacati se u visinu, skakati.* A po ńoj se ġilitaju guje. Nar. pjes. petr. 2, 63. 364. 3, 117. 403.

ĠÎLITICÊ, *adv. vidi* ġilitimičke. — *U naše vrijeme.* Pa se za ńim ġilitice baci. Nar. pjes. petr. 2, 642.

ĠÎLITIMIČKÊ, *adv. kao ġilitom.* — *isporedi* ġilitice. — *U Vukovu rječniku:* t. j. baciti ‚pfeilartig' ‚more sagittae'.

ĠILÌTNUTI SE, ġilitnêm se, *pf.* ġilitati se. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta i aor.* 2 *i* 3 *sing.* ġîlitnû. — *U Vukovu rječniku:* ‚einmal den ġilit werfen' ‚mitto baculum'.

ĠILOVIN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Ġilovin Nedo. M. Đ. Milićević, slave. 16.

ĠĬLTIMICÊ, *adv. vidi* čivtimice. ‚Odmah pivac oči ġiltimice iskopati'. M. Pavlinović.

ĠĬĻ, *m. liļan, lijer, bogorodičino cvijeće, tal.* giglio. — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku.* Hoće procaftit kako ġiļ. N. Rańina 17a. isai. 35, 1. Izmiješa s ružom ġiļ. S. Menčetić 16. Moj ġiļu gizdavi. 17. Dosta je tu razlicijeh ġiļa kolura svakoga. M. Vetranić 2, 267. Ljepša si neg trator i neg ġiļ rumeni. N. Dimitrović 45. Donesi i meni, draga ve družice, jedan ġiļ rumeni. N. Naļešković 1, 175. A kad se od mene, ġiļu moj pribili, tve dike ļuvene i ures odili. 2, 53. Gizdava njeka vil, ne vil neg božica, kako ġiļ procavtil i bijela ružica. F. Lukarević 7. Kada uzimļemo kojegodi ńih *(Toškana)* riječi, kako to: Ġivo, ġardin, ġiļ. R. Ġamańić B6a. — *U naše je vrijeme drugo značeńe: trandofiļ, crveni šļez.* Giļ, Althaea rosea L. (Vodopić). B. Šulek, im. 69.

ĠĬĻAK, ġĭļka, *m. dem.* ġiļ. — XVI *vijeka.* Ke su *(ruke)* snig dobile bjeločom i ġiļak. Š. Menčetić 83. Ružica i ġiļak poveni. S. Menčetić—Ġ. Držić 468.

ĠĬĻÔZ, *adj. koji jako mari za čim, koji s velikom pomńom čuva što, tal.* geloso. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Predikaoci su ļudi... ġiļozi od časti Božije. I. Držić, nauk. 257. — *Komp.:* ġiļòzijî. Ima dat svoj glas naj dostojnijoj i ġiļozijoj od obsluženja dumanskoga. 265.

ĠIĻÒZIJA, *f. vidi* 2. ġelozija. — *U rukopisu dubrovačkom* XVI *vijeka.* Gledajući po fuńestrah i provirujući proz ġiļozije. N. Rańina 186a. cant. 2, 9.

ĠÍMIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Ļ. Stojanović. D. Avramović 186.

ĠÌMRIJA, *m. i f. tvrdica, tur.* ġimri, *siromašan, tvrd.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* ġîmrîjâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der geizhals' ‚avarus', cf. tvrdica). Da je tko ġimrija, skup i lakom za blagom. Đ. Rapić 261. Doći ćeš ti meni na zgodu, ġimrijo prokleta! M. Đ. Milićević, let. več. 91.

ĠIMRJE, *n. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 48.

ĠĬN, *m. ńekakav duh (vidi* duh, 2, f) *ili prekonaravno čeļade, ni anđeo ni đavo, kao vila ali muškoga spola, češće zlo nego dobro (u Vukovu je rječniku isto što* div), *arap. (uprav plur.)* ġinn, *tur.* ġin. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚der riese' ‚gigas' (fr. ‚le ġeant'), cf. din *(vaļa da je štamparska pogreška i da treba čitati* div) *s primjerom iz narodne pjesme:* A da su ti ġini kalauzi. — ‚Pobratime, ġine od Latina'... Više ġine upitati neće... Pa od ġina odsiječe glavu *(u ovoj se pjesmi o ġinu kaže isprva samo da je* junak, *ali mu vino služi* iz gorice vila). Nar. pjes. vuk. 2, 519. Ne bi ġini klance pogodili. Pjev. crn. 115a. Beli jesu ġini iz planina? Nar. pjes. juk. 378. Ġin baška, šeitan baška. (Ovo je upravo turski, ali se u Srbiji, osobito po varošima, može čuti i od naših ļudi, i znači: ‚drugo je div, a drugo đavo'). Nar. posl. vuk. 351. Kaži mi se, ali si Božje stvoreńe, ali si gorski ġin? Nar. prip. vrč. 106. I Haġibeg usudio se na prijateļstvo, svoje pismo slati meni kao tajno, u kojemu spomińe podzemne ġine. Protok. nenad. 61. Ġin, vrag, đavo. *u* Nar. pjes. juk. 618.

ĠIN-ÀLIJA, *m. tursko ime muško.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Pred ńome je paša Ginalija. Nar. pjes. vuk. 4, 316. Lov lovio paša Ġin-Alija. Pjev. crn. 131a.

ĠINDIĆ, *m. dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 48. 52.

ĠINGÀFA, *f. u Vukovu rječniku:* poleđina od lisičje kože (kod ćurčija). — Od turskoga ġil-gafe. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 261.

ĠINGARIJA, *f.* izvesna boja u šamijama; od persijsko turskoga ‚ġengari'. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 261.

ĠINĠ-ÀGA, *m. tursko ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Beg Ġiný-aga iz dońe krajine. Nar pjes. vuk. 4, 443. — *Pisano je i s* č *mj. prvoga ġ.* Beg Činý-agu careva gaziju. 4, 444.

ĠÍNINA GLÀVICA, *f.* livada u Zaovinama *(u Srbiji u okrugu užičkom).* Ļ. V. Stojanović.

1. ĠĬNOV, *adj. koji pripada ġinu.* — *Između rječnika u Vukovu.* Da je na ġinovu trpezu nastupila. V. Vrčević, niz. 283.

2. ĠINOV, *m. prezime.* D. Avramović 248.

ĠĬNOVA MÀHALA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 248.

ĠĬNOV DÔ, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Ginov Dol. Statist. bosn. 248.

ĠINOVIĆI, *m. pl. selo u Crnoj Gori u riječkoj nahiji.* Glasnik. 40, 19.

ĠĬNOVINA, *f.* mjesto u Zbojštici *(u Srbiji u okrugu užičkom).* Ļ. Stojanović.

ĠINOVITA STIJENA, *f. brežuļak u Srbiji u okrugu podrinskom.* M. Đ. Milićević, srb. 519.

ĠINOVSKI, *adj. koji pripada ġinovima.* Na ġinovsko davno rvalište. Pjev. crn. 175a.

ĠIN-PLANÌNA, *f. ńekakva planina.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ġin-planina i Anadolija. Nar. pjes. vuk. 3, 70.

ĠINUVIJEZ, *m. vidi* Činuvijez. *jamačno* č *stoji za glas ġ.*

ĠĬP, *vidi* đip *kod* đipiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ona *(muha)* ġip na čelo. S. Ļubiša, prip. 32.

ĠIPI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 42.

ĠIPOVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Niva na Ġipovima. Sr. nov. 1868. 687.

ĠIRAFA, *f. vidi* žirafa, *tal.* giraffa. — *U Mikaļinu rječniku:* ‚camaleopardalis'.

ĠIRANA, *f. ime žensko.* Ġirana *(iz novijega doba).* S. Novaković, pom. 122.

ĠIRÀSÔL, *m. vidi* suncokret, *tal.* girasole. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Girasol (tal. girasole), Helianthus annuus L. (Lambl). B. Šulek, im. 80.

ĠIŠMUDA, *m. vidi* Ġižmuda.

1. ĠĬVA, *f. ime žensko, Ivana, uprav augmentativ, vidi* Ġivo. — *U Dubrovniku i u okolini dubrovačkoj od* XVI *vijeka.* Na način kojijem mi ove riječi izgovaramo: Ġivo, Ġiva, ġiļ. R. Ġamańić B6a.

2. ĠÍVA, *f. ime žensko, Ivana, uprav ipokoristik, vidi* Ġivo. — *U naše vrijeme (ali vidi i* Ġivin) *u Dubrovniku i u dubrovačkoj okolini gdje nom. glasi* Ġíve, *a voc.* Ġîve. O Ġive Mihova! jesi li doma? M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 179.

3. ĠIVA, *f.* sline, bale (obično one koje kapļu iz nosa). U Ļeskovcu. M. Đurović.

ĠÌVAN, *m.* Joannes, *ime muško, Ivan, tal.* Giovanni *(može biti da se kod toga isprva mislilo i na narodno ime* Živan). — *isporedi* Ġivo, 1. Give, Ġivko. — xv *i* xvi *vijeka.* xv *je vijeka pisano svagda sa* ž, *ali u svijem primjerima ovo stoji mj.* ġ, *po tome što su sve imena Dubrovčana (osim jednoga, Silvestrovića, koji je možebiti Italijanac). između rječnika u Daničićevu* (Živaпь). Živaпь Goč*(etićь).* Mon. serb. 287. (1419). Živanomь Gočetićemь. 320. (1423). Za Živana za Žuńeva sina. Spom. sr. 2, 81. (1424). Živaпь Tamarićь..., Živan Menčetićь. Mon. serb. 419. (1442). Ja Živan Silvestrović od duža iz Bnetak proglašeni po carskoj vlasti notar i notar bnetački i kanžilijer općine kotorske. 465. (1454). Živaпь Žoretićь. 515. (1472). Gospodinu Givanu Parožiću. N. Naļeškoviċ 1, 332.

ĠÌVAŊOVIĆ, *m. prezime (i patronimičko ime) po ocu Ġivanu.* — xv *vijeka u Dubrovniku (pisano sa* ž), *a između rječnika u Daničićevu* (Živanovićь). Maroje Živanovićь *(vlastelin dubrovački).* Mon. serb. 419. (1442). S knezomь Bartolomь Živanovićemь Gočetićemь. Spom. sr. 2, 126. (1466). Prêdь knezomь Bartolomь Živanovićemь. Mon. serb. 541. (xv *vijek).* — *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĠÌVÂR, ġivára, *m. arap. tur.* ġivâr, *okolina.* — *Ake. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* ġîvâre *i* ġîvâru, ġîvâri. *a) u Vukovu rječniku:* u Srbiji pod vladom turskom osobito u naj novija vremena zvao se ‚ġivar' kad krivinu ne plaća samo ono mjesto gdje je krv učińena nego (da bi više izišlo) i sva okolna sela. — *b) knežina nahije trebińske. u Vukovu rječniku.*

1. ĠIVE, Ġiveta (Ġivete) *m. hyp.* Ġivan. — xiv *i* xv *vijeka u Dubrovniku (pisano sa* ž, *u jednom spomeniku s* č, *vidi* Čive), *a između rječnika u Daničićevu* (Živе). Živе Pasketićь *(na istoj strani tal.* ‚Give de Pasqua'). Spom. sr. 2, 19. (1349). Živê Crêvićь. Mon. serb. 146. (1349). Živе Crêvićь. 153. (1347—1356). Živе Nikole Gundulovića. 157. (1357). Živе Žurьgovićь i Živе Pucićь. Spom. sr. 2, 26. (1369—1376). Živе Vlučevićь... Živе Lučićь. Mon. serb. 240. (1399). Živе Vuočinićь. 259. (1495). Živeta Vlьčevića. Spom. sr. 1, 105. (1411). Kneza Živeta Menčetića. 1, 109. (1411). Kneza Živete Vlьčevića. 2, 61. (1414—1423). Kneza Nikole Živete Pucića. 2, 83. (1426).

2. ĠÍVE, *f. vidi* 2. Ġiva.

ĠIVĠIBARA, *f. seoce u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* M. Đ. Milićević, srb. 803.

ĠIVĠIBARSKI, *adj. koji pripada Ġivġibari.* Ńiva u Plandištu Givġibarskom. Sr. nov. 1867. 370.

1. ĠÌVIN, *adj. koji pripada* (1.) *Ġivi.* — *U obadva primjera ne zna se kako je akcenat, te mogu spadati pod* 2. Ġivin. Ġivina sreća miran muž a vrijedna sluga. (Z). Poslov. danič. 23. Prinos Ġivin. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 189.

2. ĠÍVIN, *adj. koji pripada* (2.) *Ġivi. vidi* 1. Ġivin.

ĠIVINIJEZ, *m. vidi* Ġinuvijez *i* Ġenovez. — *Na jednom mjestu* xiv *vijeka (pisano sa* ž *za* ġ *i* s ô *za* ije), *i otale u Daničićevu rječniku* (Živinêzь). Bnetci, Živinêzi i vsi jezici. Spom. sr. 1, 10. (1397).

ĠIVKO, *m. hyp.* Ġivan. — xiv *i* xv *vijeka u Dubrovniku (sa* ž), *a između rječnika u Daničićevu* (Živьko). Živьka Dlьžьčića *(Dubrovčanina).* Spom. sr. 2, 25. (1369—1376). Živko Menčetićь. Mon. serb. 259. (1405.) Živko Gundulićь. Spom. sr. 1, 101. (1411). Živku Miloviću. 105. (1411). Živko Crêvićь. 108. (1411). Našь vlastelinь Živko Vlahovićь. 110. 111. (1412). Za Živьka Ligatića *(Dubrovčanina).* 128. (1415). Živko Brodarovićь Dubrovčaninь. 136. (1417). Živko Jaketićь. Mon. serb. 376. (1433). Živko Cigulićь. 423. (1442).

ĠÍVO, *m. hyp.* Ġivan. — *isporedi* 1. Ġive, Ġivko. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gîvo. — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku.* Ja neću, nu Ġivo toj vas će pitati. N. Naļeškoviċ 1, 244. Zato sam odlučio poslati ovo moje pismo ocu Ġivu Držiću. B. Kašić, iń. 4. Prisvijetlomu gospodinu Jeru Ġiva Gundulića... Ġivo Frana Gundulića P. I. P. I. Gundulić 216. Gospodinu Mihu Ġiva Sorgo. V. Andrijašević, prav. iii.

ĠÌVOJE, *m. prezime.* — *U naše vrijeme na Lastovu.* P. Budmani.

ĠIVÒVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĠIVÙLÎN, Ġivulina, *m. ime muško, dem.* Ġivan. — *Od* xv *vijeka u Dubrovniku (isprva pisano sa* ž), *a između rječnika u Daničićevu* (Živulinь). Živulinь Stanišićь našь Dubrovčaninь. Spom. sr. 1, 74. (1405). Ġivulin Lopuđanin. M. Držić 265.

ĠIZER, *m. vidi* ciz. — *U Mikaļinu rječniku (nema napose, nego kod* ciz).

ĠIZMUNDO, *m. ime muško, vidi* Šišman, Šiško, *tal.* Gismondo. — *isporedi* Gišmuda, Gižmunda. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka.* Ġizmundo, što s' vidil? Š. Menčetić 194. *i kao akrostih:* ‚Gismundo' 229. *vidi* V. Jagić *u* archiv für slav. philol. 5, 87 *(gdje stoji štamparskom griješkom* Gsismundo).

ĠIŽMUDA, ĠIŽMUNDA, *m. vidi* Ġizmondo. — xv *vijeka (pisano sa* ž) *u Dubrovniku. isto ime u istoga čeļadeta nalazi se pisano i* Žišmuda (Gišmuda) *i* Šišmunda. — *Između rječnika u Daničićevu* (Žižьmuпda, Žižьmuпda, Žišьmuda, Šišьmuпda). Žišmuda Žuńevića. Mon. serb. 419. (1442). Žižmuda Žuńevića. 424. (1442). Žižmunda Žuńevića. 431. (1445). Prêdь gospodina kneza dubrovačkoga kneza Šišmundu Žuńevića. Spom. sr. 2, 118. *(oko* 1462). Šišmundu Žuńevića. 2, 126. 127. (1466).

ĠODA, *m. muški nadimak i prezime.* — *U naše vrijeme.* Ġoda Petar Đorđević pomińe se češće od godine 1807 do 1813. M. Đ. Milićević, pom. 845.

ĠÒDIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* L. Đorđević. Tako je za Karađorđijeva vremena bio vojvoda Petar ‚Ġoda', a ńegov sin čini mi se da se zove sad ‚Ġodić'. Vuk, rječn. 572a.

ĠÒDINO BRÐO, *n. glavica u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Glasnik. 43, 318.

ĠÓGA, *f. vidi* ġogańa, *isporedi* čoga. — *U Vukovu rječniku.*

ĠÒGAŃA, *f. gola kost od ġnata u vola ili u końa, možebiti od tur.* čevkan. — *isporedi* ġoga, ġogov, čoga, čogļan. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein bein von einem zerfressenen ochsen, pferde' ‚os, nudum carnibus, equi aut bovis dilaniati'.

ĠÓGOV, *m. vidi* ġogańa. — *U Vukovu rječniku.*

ĠOJIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xx.

ĠÒKA, *f. vidi* čoha. — *Dolazi u naše vri-*

jeme s osobitijem značeńima. a) malen lagan prsluk sapet od grla do pasa. M. Pavlinović. Šumadinka ima: košuļu, čarape, ... ġoku (to je prsak od sukna). M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 70. — *b)* rđava haļina: ‚Natalančio onu ġoku na se'. V. Ilić *iz Srbije. može biti da amo spada i ovo:* Kad je prvi put, u svojoj beloj ġoki, došao u selo Rakovac, nije imao više od sto groša svojih novaca. M. Đ. Milićević, let. več. 59.

ĠOKIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 140.

ĠÒLÂP, *f. noga (s prezirańem). — U Vukovu rječniku:* ‚(verächtlich) der fuss' ‚pes' *s primjerom:* Pere svoje ġolapi gdje ļudi vodu piju.

ĠÓMBA, *f. u Vukovu rječniku:* ġbun site ili šaša u bari ili u ritu ‚ein rohrgebüsch' ‚arundinetum'.

ĠÒMBOS, *m. u Vukovu rječniku gdje se tumači:* propast, ponor ‚der abgrund' ‚profundum' *s dodatkom da se govori u Risnu i s primjerom:* Tako se od mene ġombos ne činio! (Nar. posl. vuk. 310). *ali mi se čini da bi baš po smislu u ovom primjeru trebalo shvatiti* ġombos *da je isto što* ġumbus, *koje bi ovdje značilo: smijeh, rug.*

ĠOMBÒVIT, *adj. u Vukovu rječniku:* n. p. put, vide čačkovit.

ĠOŊKO, *m. ime muško, hyp.* 1. Ġuń. — *isporedi* Ġono, Ġunko. — xv *vijeka (i* xvi, *vidi* Ġonkov) *u Dubrovniku (pisano sa* ž), *a između rječnika u Daničićevu* (Žonьko). Žonku Gunduliću. Spom. sr. 1, 108. (1411). Žonko Bunić. Mon. serb. 320. (1423). Žonko Kalićevićь. 419. (1442). Žonko Gradićь. 431. (1445). Žonku Cinculoviću. 506. (1469).

ĠONKOV, *adj. koji pripada Ġonku.* U smrt gospođe Kate Ġonkove Ruļić. D. Zlatarić 100b.

ĠONLIJA, *m. turska riječ nepoznata (zar* ġevan, *vidi* aġuvan, *s nastavkom* li?). — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Bjehu u četi toj ujedno sve ġonlije i delije. J. Palmotić 78.

ĠÓNO, *m. hyp.* 1. Ġuń. — *isporedi* Ġonko. — *Akc. se mijeńa u voc.* Ġôno. — *Od* xvi *vijeka u Dubrovniku.* Gospodinu Ġonu sinu Mata Gradića. F. Lukarević 2. U hvalu prisvitloga Ġona (‚Giona') Palmotića vlastelina dubrovačkoga. *u* Ġ. Palmotić, christ. xxxiii. I sina mu viju Ġona, J. Kavańin 176b. Kako ih jur istomači Ġono Gore Palmotić. I. Đorđić, ben. 209. *još ovoga vijeka poznati latinski pisac* Ġono Resti (Rastić). P. Budmani.

ĠONÒVICA, *f. vidi* ġanovica. *(griješkom)* Đonovica, suvrst smokve (Vodopić). B. Šulek, im. 69.

ĠONOVIĆ, *m. prezime. — Od* xvi *vijeka u Dubrovniku.* Gospođi Mari Ġonović ženi svojoj. D. Zlatarić 97b.

ĠÔNTA, *f. tal.* giunta, *priložak. ovako se zove selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom kao da je priložak selu Dolima, tal.* Giunta di Doli *(vidi* Repert. dalm. 1872. 24). — *Od* xvi *vijeka.* U Ġonti ja imam kmeticu jednu tuj. N. Naļešković 1, 262. *u naše vrijeme kaže se i* Ġunta. Schem. ragus. 1876. 37. — *Nejasno je značeńe u dubrovačkoj poslovici* xvii *vijeka:* S ġontom na partušu. (D). Poslov. danič. 108. *može biti da znači priložak mesa.*

ĠÓŃÂŃE, *n. djelo kojijem se ġońa. — U Vukovu rječniku.*

ĠÓŃATI, ġôńâm, *impf. čekati sjedeći i drijemajući. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* ġóńajû, *u aor.* ġóńah, *u ger. praes.* ġóńajûći, *u ger. praet.* ġóńâvši, *u part. praet. act.* ġóńao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — U Vukovu rječniku:* ‚sitzend und halb schlafend erwarten' ‚exspecto dormitans in sella'.

ĠÒRA, *f. mršava svińa (kao psovka), tur.* ġevre, *mršav. — U Vukovu rječniku:* ‚(schimpfwort) ein mageres schwein' ‚sus macra'.

ĠÒRAST, *adj. vrlo mršav, vidi* ġora *od čega postaje. — U Vukovu rječniku:* ‚dürr' ‚macie torridus': ġoraste ruke, cf. mršav.

1. ĠÓRE, Ġorete, *m. Đuro, hyp. tal.* Giorgio. — *isporedi* 2. Ġore *i* Ġoreta. — xiv *i* xv *vijeka u Dubrovniku (pisano sa* ž), *a između rječnika u Daničićevu* (Žore). Žore Crьni *(Dubrovčanin).* Spom. sr. 2, 26. (1369—1376). Protovistijarь Žore. 35. (1392). Odь našega sluge a vašega graždanina gospodina protovistijara Žorete. 37. (1392). Gospodinь Žore Dubrovčaninь našь protovistijarь. 39. (1393). Protovistaru Žoreti. 40. (1397). S protovistijaremь Žoretomь. 41. (1398). Polaču s mistomь u Dubrovniku koja je bila protovьsara Žorete. Mon. serb. 344. (1427). *(ovome je ‚protovistijaru Žoreti' pisano ime latinski* Zore de Bochsa. Spom. sr. 2, 37. Zorre de Bochsa. 39; *po tome Daničić misli da mu je bilo prezime u našem jeziku* ‚Bogьšićь', *ali tome prezimenu, kao dubrovačkome, nema drugdje potvrde).* Žore Paomotićь. 287. (1419). 347. (1427) Kneza Žorete Palmotića. Spom. sr. 2, 91. (1430).

2. ĠÓRE, Ġórê, *m. vidi* 1. Ġore. — *Od* xvi *vijeka (naj prije često u akrostihu među pjesmama G. Držića, pisano* Giore, *n. p. u pjesmi* 1, 13 *itd., vidi* V. Jagić *u* Archiv für slav. philol. 5, 89—90). I Ġore gizdavi toj reče u pjesni. V. Vodopić *u* N. Naļešković 1, 347. Nadgrobje Gore Držića. D. Rańina 63a. Spijevalac Ġore ovdi leži. 63b. Kako ih jur istomači Ġono Gore Palmotić. I. Đorđić, ben. 209. *i u naše vrijeme u Dubrovniku, n. p.* Ġore Betera. P. Budmani.

ĠORETA, *m. vidi* 1. Ġore. — *U dva primjera* xiv *vijeka ima akuzativ (pisan sa* ž) Žoretu, *i otale u Daničićevu rječniku:* Žoreta. Žoretu našega virьnoga slugu i protobisьjara. Mon. serb. 230. (1397). Za protovistjara Žoretu. Spom. sr. 1, 16. (1398). *moglo bi biti da je i prema ovome akuzativu nominativ* Gore; *ali je nom.* Ġoreta *potvrđen* xvi *vijeka, jer dolazi kao akrostih u pjesmama G. Držića, n. p. u pjesmi* 3, 22 *itd., vidi* V. Jagić *u* Archiv für slav. philol. 5, 90.

ĠORETIĆ, *m. patronimičko ime po ocu Ġoreti. —* xv *vijeka u Dubrovniku (sa* ž) *a između rječnika u Daničićevu* (Žoretićь). Živanь Žoretićь. Mon. serb. 515. (1472). Po Nikše Žoretiću. 517. (1473). *kod ovoga zadńega pisano je na jednom mjestu* Žuretićь. Nikša Žuretićь i Frenčeško Pucićь. Mon. serb. 514. (1471) *(u dodatku pisanom talijanski ima:* per Nicola de Palmota et per Franc. de Poza, *odakle se vidi da mu je prezime bilo* Palmotić).

ĠÓRIN, *adj. koji pripada* (2.) *Ġori.* Jednomu ki pjesni Šiškove i Ġorine svojaše. D. Rańina 38b.

ĠORINO POJATIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Ġorinom Pojatištu. Sr. nov. 1872. 826.

ĠORLIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Vlajko Ġorlić. Rat. 409.

ĠÒRNÂTA, *f. dan radńe; nadnica, tal.* giornata. — *Od* xvii *vijeka u gorńem primorju.* Ako platu od ġornate skoġaju. I. Držić 307. U Hercegovini i Crnoj Gori obična je riječ ‚nadnica',

a u kotorskom okružju ‚ġornata'. V. Bogišić, zborn. 479. Fatigati na ġornatu, dobiti ġornatu, platiti ġornatu. *u Dubrovniku i u dubrovačkoj okolini.* P. Budmani.

1. ĠÓVE, *f. ime žensko, Ivana, vidi* 1. Ġovo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Gôve. — XVI *vijeka u Dubrovniku.* M. Držić 181.

2. ĠÔVE, *m.* Juppiter, *glavni bog rimski (i grčki), tal.* Giove. — *Od* XVI *vijeka kod pisaca, a između rječnika u Belinu* 347a. Ġove se satvori sad orlom, sad volom, sad daždom od zlata... Ġovom tim s neba zgar me bitje ne bih htil promijenit nikadar. D. Rańina 79a. A s vami stoji Ġove. J. Kavańin 219a. — *Mijeńa se po padežima obično kao muški supstantiv:* Ġorustasna dva tjelesa Ġova Olimpija u Elidi. J. Kavańin 486b. Slave Ġova laživoga i Netuna vodna boga. N. Marči 13. *u jednom primjeru kao ženski:* Ako se odrečeš od tvoje vjere i Ġovi bogu našemu pokloniš se. B. Zuzeri 338.

ĠÓVO, *m. uprav hyp. tal.* Giovanni, *Ivan (isporedi* 1. Ġove), *ali se upotrebļava samo kao psovka i znači: budala. — Akc. se mijeńa u voc.* ġôvo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĠÙBA, *f. u Vukovu rječniku:* poļana u Hercegovini kod Korenića. — *isporedi* 2. Ġupa.

ĠÙBE, ġûbeta, *n. gorńa haļina duga bez rukava, arap.* ġubbet, *tur.* ġübet, ġüpe. — *isporedi* ġup, ġupa, ġupet. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (‚ein langes oberkleid ohne ärmel' ‚togae genus'). U zelenu ġubetu. M. Đ. Milićević, zim. več. 86. Popa skinuo ġubo, pa nakrivio kapu. M. P. Šapčanin 1, 104. Ġube... ćurak, neka haļina bez rukava ili s kratkim rukavima, što se nosila ispod velikoga ćurka ili ogrtača, koji se zove biniš. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 261.

ĠÙBER, *m. vidi* žuber. — *U Stulićevu rječniku:* ‚avium cantus'.

ĠÙBERÊŃE, *n. djelo kojijem se ġuberi.* — *Stariji je oblik* ġuberenje. — *U Mikaļinu rječniku:* ġuberenje od ptica, *i u Stulićevu.*

ĠÙBERITI, ġûberîm, *impf. vidi* žuberiti. — *U Mikaļinu rječniku:* pojiti kakoti ptica, *i iz ńega u Stulićevu.*

ĠUFRAN, *m. vidi* čafran. *isporedi* ġafran. — *U Mikaļinu rječniku (ne napose, nego kod* čafran *i* šafran).

ĠÙGAN, *m.* kolac, motka. u bosanskoj Krajini. M. Ružičić. — *tur.* čukam.

ĠÙĠEL, *m. divļa mačka, tur.* ġüġe, *malo živinče.* Slovinac. 1880. 127a.

ĠUĠOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* A za Markom Tomo Ġuġoviću. Nar. pjes. vuk. 5, 139. Drugo mi je Tomo Ġuġoviću. 5, 236.

ĠUĠULA, *f. čičimak, tal.* giuggiola. *(griješkom)* Đudulo (tal. giuggioli), Zizyphus vulgaris, fructus Lam. B. Šulek, im. 69.

ĠÚHO, *m. ime muško, bez sumńe ipokoristik, Daničić kaže da je* ‚Joannes', *i tako je po svoj prilici. — Akc. se mijeńa u voc.* Ġûho. — *Od* XV *vijeka (pisano sa* ž) *do* XVII *u Dubrovniku, a između rječnika u Daničićevu* (Žuho ‚Joannes'). Žuhu Gučetiću. Spom. sr. 1, 131. (1415). Žuho Gočetića. Mon. serb. 423. (1442). Prêdь kneza Žuha Đuretića. Spom. sr. 2, 117. (1462). Ġuho Krpeta. M. Držić 397. Gospodinu Ġuhu Rańini. D. Rańina 57a. Gospodi Mari Zamańa Ġuha Gozzi. V. Andrijašević, put. 3.

1. ĠÙKELA, *f. pogrdna riječ za psa. — U Vukovu rječniku:* ‚schimpfwort auf einen hund' ‚convicium in canem', cf. kalaštura. *vidi i:* Ġukela, kao pogrda za pseto ocmoļeno ili za ragu (pa i za čoveka). Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 262.

2. ĠUKELA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom. zove se i* Ġekeļe. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 398.

ĠULA, *f. ovako se zove mala rijeka Dobra (vidi* 6. Dobra, *a)) blizu Ogulina.* Dobra dolazi iz građanske Hrvatske te ponire uz nekadašńi Frangepanski grad pri Ogulinu, gdje prozvana Ġulom (vele da se Dobra ondje s toga zove Ġulom što se je ondje neka grofica Jula Frangepanka s ļubovnih muka niz one strašne vrleti u Dobru strmoglavila) struji među stjenami. J. Wessely, kras. 206.

ĠULIJAN, *m. vidi* Ġulijana. — XIII *vijeka (pisano sa* ž). — *U Daničićevu rječniku:* ‚Žulijanь', selima na Krkru *(Daničić je ovdje zlo razumio, vidi kod* Krkar) koja je kraļ Stefan Prvovjenčani ‚dao crkvi bogorodičinoj na Mļetu bješe međa ‚Žulyjanь otь mora do mora' (Mon. serb. 10 *god.* 1222—1228). i sada ima to mjesto ‚Giuliana'.

ĠULÌJÂNA, *f. selo u Stońskom Ratu. — isporedi* Ġulijan. — *S mlađijem oblikom od* XVIII *vijeka.* Nad pšeniči'jem nije kruha, nad ruzelom nije žita, nad Ġulijanom nije vina, nad mamin'jem nije sina, nad vlaškijem nije lonca, nad riješk'jem nije konca. (Z). Poslov. danič. 67.

ĠULUMOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Niva u Ġulumovu. Sr. nov. 1874. 299.

ĠULUPOVIĆ, *m. prezime (tursko). — U naše vrijeme.* Ġulupović Usa i Abdiju. Ogled. sr. 245.

ĠÙLÛS, ġulúsa, *m. u Vukovu rječniku:* lisica (t. j. lisičja koža), čarape i nešto novaca što su Turci (do 1804) od svake crkve uzimali. — *Od arap.* ġelûs, *tur.* ġülüs, *stupańe na prijesto, pa po svoj prilici ńešto što se tom prigodom plaćalo turskoj vladi. ovako tumači* Đ. Popović *u* glasn. 59, 262, *i vaļa da pravo; samo ondje stoji da Vuk tumači ovu riječ sa* lisica, *a to nije istina; Vuk tumači:* lisica, čarape *itd.*

ĠUMA, *f. petak (u Turaka), arap.* ġum'a, *tur.* ġüm'a. — *isporedi* ġumah. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 262.

ĠUMAH, *m. vidi* ġuma. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* No ti muvle do prvog ġumaha. Pjev. crn. 102a.

ĠUMAZ-EL-AHIR, *m. mjesečni mjesec muslomanski, arap.* ġemâd el-âher *(drugi), tur.* ġumazi-jül-ahir. — *Na jednom mjestu* XV *vijeku pisano sa* ž *mj.* ġ, *i otale u Daničićevu rječniku* (žumazelь ahirь). Na 18 danь žumazelь ahira. Mon. serb. 484. (24 *marta* 1461). — *Na drugom je mjestu istoga vijeka nominativ* žumazi êlь ahirь. *(u Daničićevu rječniku).* Pisa se meseca žumazi elь ahira. Mon. serb. 515. (25 *nov.*—4 *dec.* 1471).

ĠUMBA, *f. kao da je riječ turska sa značeńem: kesa, tobolac. — isporedi* ġuzdan. — *Na jednom mjestu u naše vrijeme* Ġumba ti se prosipala kud god hodio, mi ti paro nahodile. V. Vrčević, igre. 44.

ĠUMBOREŃE, *n. djelo kojijem se ġumbori. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

ĠUMBORITI, ġumborim, *impf. vidi* žuboriti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚ġyumborim', žumborim ‚ganitido, modulor, concino more aviculorum'.

ĠÙMBUS, *m. vesele u društvu, smijeh, graja, per.* ġumbiš, *tur.* ġümbüš. — *isporedi* ġombos.

Da je viši smijeh koji se ovđe u Hercegovini zove ‚ġumbus' (turska riječ: veseļe). V. Vrčević, igre. 34. Ġumbus, graja veselog društva. V. Vrčević, nar. prip. 230.

ĠUMBUŠLIJA, *m.* šaļivčina. Zemļak. 1871. 4. — *vidi* ġumbus.

ĠÙMLE, *adv. svi zajedno, skupa, tur.* ġümle. ‚Odoše ġumle k ńemu'. V. Ilić *iz Srbije.*

ĠUMRIJA, *vidi* ġimrija. *a)* sitna lakomija: ‚Vas je izvisio od ġumrije'. — *b)* nadimak lakomcu. M. Pavlinović.

ĠÛNAK, ġûnka, *m. vidi* čunak, *b).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚navicula textrina'. — *nije dosta pouzdano.*

ĠUNIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Veļko Ġunić. Rat. 38.

ĠUNKO, *m. hyp.* 1. Ġuń *(kao da bi trebalo da glasi* Ġuńko, *ali na oba mjesta gdje dolazi nema* ь *poslije* n, *isporedi i* Ġonko). — xv *vijeka (pisano sa* ž) *kao ime dubrovačkome vlastelinu Buniću na dva mjesta, a između rječnika u Daničićevu* (Žunьko) *gdje se dodaje:* gledaj ‚Budačić, Buničь', *ali kod prvoga prezimena u samome Daničićevu rječniku nema ovoga imena. može biti da je* Žunko *na ona dva mjesta pisarska pogreška, i da treba čitati* Žonko. Žunko Buničь. Mon. serb. 347. (1427). 419. (1442).

ĠÛNTA, *f. vidi* Ġonta.

1. ĠUŃ, *m.* Junius, *ime muško, tal.* Giunio, Giugno. — *isporedi* Ġono, Ġonko. — *Od* xii *do* xv *vijeka u Dubrovniku (pisano sa* ž), *a između rječnika u Daničićevu* (Žuńь). Žuńь Sьtražьva. Mon. serb. 6. (xii *vijek).* Petrь Žuńa Bogьdanića, Žuńь Rańenićь... Žuńь Crevićь, Žuńь Zrьzović, Žuńь Boleslavićь, ... Žuńь Pikurarevićь, ... Žuńь Bolьčvićь, Žuńь Gledićь. 39. 40. (1253). Petrь Žuńь Bogьdanićь. 41. (1253). Žuńu Vlьkasoviću i Žuńu Drьžiću i Žuńu Lukareviću. 85. (1326). Žuńь Gradićь. 187. (1378). Žuńь Žurьgovićь. 347. (1427).

2. ĠÙŃ, *m.* junius, *junij, lipań, tal.* giugno. — *Od* xv *vijeka po zapadnijem krajevima (ispрva pisano sa* ž), *a između rječnika u Mikaļinu* (ġuń, mjesec lijepań ‚junius') *i u Daničićevu* (žuńь). Mêseca žuńa. Spom. sr. 1, 111. (1412). 2, 83. (1426). Žuńa. Mon. serb. 556. (1566). Dan xxix ġuńa mjeseca. A. Gučetić, roz. mar. 34. Na 23 ġuńa. B. Kašić, per. 100. Na 3. ġuńa. S. Badrić, ukaz. 86.

ĠUŃEV, *adj. koji pripada Ġuńu, vidi* 1. Ġuń. — *Između rječnika u Daničićevu* (Žuńevь). Za Živana za Žuńeva sina. Spom. sr. 2, 81. (1424).

ĠUŃEVIĆ, *m. prezime vlasteoskoj porodici dubrovačkoj (po ocu Ġuńu).* — xv *vijeka (pisano sa* ž), *a između rječnika u Daničićevu* (Žuńevićь). Žuńevićь. Mon. serb. 262. (1405). Žuńь Žuńevićь. Spom. sr. 1, 117. (1413). Maroja Žuńevića. Mon. serb. 405. (1441). Žišmuda Žuńevićь. 419. (1442). Damijanь Žuńevićь. 477. (1457). Aloviza Žuńevića. Spom. sr. 2, 117. (1462).

ĠUŃKO, *vidi* Ġunko.

ĠÙP, *m. vidi* ġube. — *U Vukovu rječniku:* ġup (ġube?) *s primjerom iz narodne pjesme:* Na ńih crne kape i ġupove.

1. ĠÙPA, *f. u Vukovu rječniku gdje je tumačeno:* vuuena košuļa ženska *s dodatkom da se govori u Hercegovini i u Crnoj Gori.* — *vidi* ġube.

2. ĠÚPA, *f. vidi* župa. *u Crnoj se Gori ovako zove Župa Nikšićka.* I glavari od krvave Ġupe. Nar. pjes. vuk. 5, 495. I u Ġupu i još na Lukovo. 5, 503. Nego smo im prihvatili Ġupu Nikšićku, Lukovo, Rudine.. 5, 540.

ĠÙPANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĠUPÈLETA, *f. vidi* 1. ġupa. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u nahiji riječkoj i ļešanskoj.*

ĠÙPET, *m. ńekakvo žensko odijelo, vidi* ġube. — xvii *vijeka u dubrovačkoj poslovici, i u Vukovu rječniku:* ‚art frauenkleid' ‚vestis genus'. cf. ġube, ġupa *s dodatkom da se govori u Risnu.* Svuć se u ġupet *(po ovome bi bila doña ženska haļina, vidi* skutići). (D.) Poslov. daničь. 120.

ĠURETIĆ, *vidi* Ġoretić.

ĠÛSTO, *adv. pravo, uprav, zbiļa, tal.* giusto. — *Od* xvi *vijeka u gorńem primorju.* Ne, nego toj mene toka, ġusto znam. N. Naļešković 1, 248. Jes ġusto, bi li ga? a što je nov bio? 1, 249. Ġusto se sastavļa prem odi lozica. 1, 257. Kaži mi kako to tebe ġusto, a mene su škrbi? Nar. prip. vrč. 136.

ĠÙZDAN, *m. kesa za novce, pers.* ġuzdân, *tur.* ġüzdan, *uprav česa gdje se hrane listovi, ńem.* brieftasche, *franc.* portefeuille. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu:* cf. srma-ġuzdan *(vidi daļe).* Odnese mi ġuzdan iz ńedara. Nar. pjes. herc. vuk. 114. I ukrala ġuzdan iz ńedara, u ġuzdanu stotinu dukata. Nar. pjes. petr. 1, 188. Ġuzdan, novčana kesa. 343. — *Može biti i od srebra, te se kaže* srma-ġuzdan. *u Vukovu rječniku:* kao kesica od srebra, i ovdje se misli u čemu se zapis nosi *(a baš u samome primjeru stoji da se novci nose):* Ja se dragom u ńedra savila, u ńedrima srma-ġuzdan bila gdjeno stoje groši i dukati (Nar. pjes. vuk. 1, 237). U ńedrima srma-ġuzdan bila, a u veče dukat u ġuzdanu bila. Nar. pjes. petr. 1, 280.

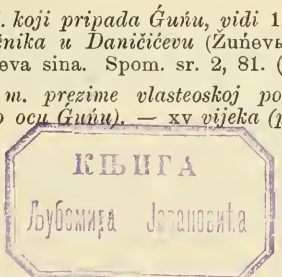

H

1. H, *slovo.*

a. *pravi je glas kao ńem.* ch *u* ach, woche, *novogrč.* χ *u* χαρτίον, δέχομαι, *španolski* j *u* viejo, ojalá, *i s toga se ćirilovskijem slovima piše* x, *a latinskijem u sjeverozapadnijem jezicima* ch. *ovaj je glas kod većine naroda oslabio ili ga je posve nestalo.*

a) u štokavaca. aa) ovaj se glas čuje svagda na svom mjestu samo u Dubrovniku. — bb) u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj izgovara se dobro na kraju riječi, slabije u srijedi, a na početku se obično ne izgovara (lad, oću *mj.* hlad, hoću). — *cc) Turci Bošńaci izgovaraju slabijim glasom od prilike kao ńem.* h *u* haben; *ovaj se izgovor ńekoliko pruža preko sjeverozapadnijeh krajeva. — dd) ostali štokavci ne izgovaraju ovoga glasa nikako, n. p.* òra, òrau, smîje, lâd, òću, *ili ga zamjeńuju glasom* v *(poslije* u): sûv, múva, kûvati; *glasom* j: smêj, *osobito poslije* i: díjati, grîja *(mj.* grijeha); *glasom* g *i* k *gdjegdje u Hercegovini:* òrag *i* òrak, náđog *i* nádok (k *i kod ostaloga naroda u* ženik, duk *itd.).*

b) u čakavaca se obično čuje pravi glas, bez sumńe u južnijeh (ali vidi kod hotjeti).

b. *kod štokavaca se naj prije nahodi da se* h *gubi* XVII *vijeka i to u pisca Divkovića koji ga izostavļa gdje treba, a opet ga piše gdje ne treba (vidi n. p.:* Od himbenije, nepoštenije, osvetļivije i nenavidļivije mislih. bes. 128b). *to još biva u ńega dosta rijetko a naj više na kraju gen. pl. adjektiva i zamjenica. češće biva to u mlađijeh pisaca istoga vijeka, kao u Posilovića, Radnića, a osobito u Ančića, u kojijeh se izostavļa i piše* h *bez razbora i na početku riječi i u srijedi. čudnovato je da se* h *gubi mnogo prije u ńekijem oblicima glagola* hotjeti *kod čakavaca (vidi kod* hotjeti).

c. *kod onoga dijela našega naroda, koji ne izostavļa u govoru* h, *ovaj se glas izgovara u ńekijem slučajevima i kad po etimologiji ne bi trebalo, n. p.: a) u riječi turskijeh što počińu glasom* a, *ispred ovoga izgovara se* h, *tako Dubrovčani n. p. kažu:* Harapin, hat, haždaja *(vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 158 *br.* 25). — *b) između štokavaca ńeki Crnogorci, ńeki Bokeļi i ńeki Rćani, i mnogi čakavci (svi južni) u gen. pl. kod supstantiva dodaju* h *na kraju:* koňah, ženah, ļudih *itd. Crnogorci ga dodaju i u ńekijem drugijem riječima, n. p. u* lanih. — *c) kajkavci kod svijeh riječi što treba da počińu samoglasnijem* r, *kao n. p.* rđa, rzati, *dodaju u govoru* h *na početku:* hrđa, hrzati. *i mnogi pisci u naše vrijeme ne poznajući etimologiju ovijeh riječi i pravi izgovor slova* h, *pišu ovako, premda im je namjera pisati štokavski. — d) vidi* lak *i* mek.

d. *neizgovarańe ovoga glasa bilo je uzrok i ńekijem drugijem promjenama kod riječi, n. p. a) dva* a, *između kojijeh je ispalo* h, *mogu se sažeti u jedno (dugo)* a, *n. p.* jâti *mj.* jâhati, jâati, *vidi i:* Istina da se ove riječi muškoga roda u rodit. jed. (oraa, praa, graa, straa) tako izgovaraju, kao da bi bilo jedno dugačko a (â), ali su u pjesmama svuda dva sloga. Vuk, rječn.[1] XXXIII. — *b) gdje je u južnom govoru* h *ispalo poslije* ije (ê), *ovo nahodeći se pred vokalom, mijeńa se na* i(j), *n. p.* grija, mîja *mj.* grijêha, mîjeha. — *c) gdjegdje je vokal dugi pošto je za ńim ispalo* h *postao kratak, vidi kod* duh, prah. — *d) vidi* hv. — *e) obično i kod onoga dijela našega naroda kod kojega se* h *ne izgovara, ostaju od starine glasovi* (s *i* š) *na koje se ono u ńekijem slučajevima mijeńa, tako isti ļudi koji govore* Vlă, jâati *ili* jâti, vŕo *(mj.* vŕhoh), *kažu opet* Vlaše, Vlasi, jašem, vršem, vrsi; *ali kod ńekijeh riječi kao da se ono zaboravilo, te se n. p. od* gluv, suv *čini komparativ:* gluvļi, suvļi.

e. *ńeki pisci koji nijesu znali za pravi glas ovoga slova upotrebļavali su ga kao ortografički znak. a) ńeki su ga u romanskijem riječima pisali po latinskoj i (staroj) talijanskoj ortografiji, n. p.* habit, historija, hura, *ali kod toga nijesu htjeli da bilježe ikakav glas, jer ga nema ni u talijanskom jeziku iz kojega su crpli one riječi. i u naše vrijeme mnogi pišu (i izgovaraju)* h *prema lat. i ńem.* h *i grč.* ', *n. p.* historija, Hektor, Holandija, Horacij, hijena *(za ńem.* h *ima* h *i u ńekijem narodnijem riječima:* hercog, Hercegovina). — *b) u Slavoniji su pisali, kao u ńemačkom jeziku,* h *poslije dugoga vocala kao znak ńegove dužine. ovo se i u naše vrijeme bilo primilo kao zakon kod krajńega* a *ili* i *u gen. pl. u supstantiva, osobito kad se obaznalo da je ondje* h *i po crnogorskom govoru.*

2. H, *praep. vidi* k.

HÀ, *interj. vidi* a, I *(kod čega je bez sumńe u mnogo primjera* a *zato što pisac nije izgovarao glasa* h; *ali opet i u ńekijem primjerima gdje je* ha, *može biti da je* h *samo ortografički znak i da nije namjera piščeva bila da se izgovori kao pravi glas) i* ah. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* a, *g), u između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* b), *u Stulićevu (vidi kod* b), *u Vukovu* („ha!" „eheu!").

a. *uopće glas koji se izusti kad se naiđe (tijelom ili umom) na što drukčije od onoga što je dotle bilo. a) u čudu, uz koje može biti i drugo duševno osjećańe, n. p. strah.* Ha ha, pravdo Božija, koliko si strašna! I. Ančić, ogl. 127. *ili rug (ironički).* Ha! brži od repa! (Kaže se kad ko rđavo trči na rđavu konju). Nar. posl. vuk. 339. — *b) u žalosti.* Ha prokleta aždajo nemila, teško ti si mene ucvilila! F. Radman 30. Duša, koja brez pristanka i pokoja jest vapila: ha ranita jesam! Đ. Rapić 75. Ha žalosti, jadna li ti jesi! Pjev. crn. 80b. — *c) u radosti.* Ha blago mene, evo mi je! Nar. prip. vuk. 142. — *d) kad se ne pristaje na nešto što je drugi kazao (reče se po više puta).* „Ha, ha, ha!" opet veli Sima „ti Milija govoriš ka' dete". M. Đ. Milićević, zlosel. 289. — *e) kao u razmišļańu.* Ako se ne obratite i ne učinite se kakono malani, nećete unići u kraļevstvo nebesko. Ha! sad ja ovdi imam dosta odgovarat, jer će mlogi pomisliti: kako bi ja, bivši zrio čovik, čitav čovik i star čovik, naj posli postao jedno dijete? to ne može biti. B. Leaković, gov. 161—162. — *f) u hrabreńu, svjetovańu, zapovijedańu.* Ha nu hodi, moja mila majko! Nar. pjes. vuk. 2, 63. Ha sad, braćo, za vjeru Hristovu! 3, 277. Ha naprijed, kurvino kopile! 4, 114. Ha udrite, ubila ve muńa! 4, 124. Ha na noge, dva sokola siva! 5, 325. Ha sad, Turci moja braćo draga! Ogled. sr. 119. Ha ne boj se, oģo Huseine! 487. Ha braćo! za Boga jutros al' ikad! Pravdonoša. 1851. *br.* 31. — *g) u prijetńi.* Ha, jeda te kad na Igalo dobra srjeća donese! M. Držić 370. Ha crne ptice moje, danas ću vas do jednoga poslati na onaj svet! M. P. Šapčanin 1, 122.

b. *udvojeno i više puta, glas što se izusti kod smijeha. — Između rječnika u Mikaļinu* (ha ha, ho ho, glas od smiha) *gdje naj prije dolazi i u Stulićevu.* Ona se pak nasmeje: ha ha ha ha! Nar. prip. mikul. 62. Ha ha ha ha! neka se jadu nasmijem. V. Vrčević, niz. 146. *u Dubrovniku kad se u rugu kaže kako se ko smijao izgovara se s drugijem akcentom:* hâ hâ. „Hâ hâ! on se na to sit ismijo". P. Budmani.

1. HABA, *f. šteta, kvar, vidi* habiti. — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* („noxa"). Da hode vlasi svobodno bezъ vse habe i zledi. Mon. serb. 24. (1234—1240).

2. HÀBA, *f. vidi* aba.

HABAD, habda, *m. vidi* habat. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod (kajkavskoga oblika)* hebed, *i u naše vrijeme.* Habad, habd, abd, Sambucus ebulus. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. Habad (habat, habatija, hapat, hapta, haptan, haptovina, habdovina, obad, abad, apta, aptovina, avta, avtika), slov. hebed, hobat, hobed, hbat, rus. бобъ, бубина, бадюкъ, češ. chebd, chebz, chbcza, chabzda, slovač. gbcz, poļ. gobd, chobd, hobzina, Sambucus ebulus L. B. Sulek, im. 107.

HABÁHIJA, *f. vidi* abajija.

HABAJ, *m. scoce u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 144.

HABÁJLIJA, *m. vidi* abajlija.

HÀBÁŃE, *n. djelo kojijem se haba. — U Vukovu rječniku.*

HÀBAR, hàbra, *m. vidi* haber. — *Od* XVIII *vijeka.* Abar nosi i sam zapovida. S. Štefanac 7. Te opali dvije danickiñe, habar dade u svoju družinu. Nar. pjes. vuk. 3, 21. Od vas pravi abar očekujemo. M. Nenadović, protok. 7. Nisam mogao sobom otići u Baurić za uzrok kojekakvi abrova za Turke. 84.

HÀBAT, hàpta (hàbata?), *m.* Sambucus ebulus L., *baza, zova, bzova.* — *isporedi* habad, abad, apta *itd.* — *Oba* a *stoje mj. praslavenskoga* ъ. *drugo* a *ostaje samo u nom. i acc. sing. (i u gen. pl.* habata?); *mislim da je pogreška što u Stulićevu i u Vukovu rječniku stoji da* a *ne ispada u ostalijem padežima: vaļa da je Vuku onako kazao kakav Dubrovčanin po Stulićevu rječniku. gdje* a *ispada,* b *se ispred* t *mijeña na* p. — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* chebdi, *poļ.* chebd. — *Nejasna postaña; Matzenauer (kod* apta) *i Miklošić* (etym. wörterb. *kod* apta) *misle da može biti od grč.* ἀχτέα, ἀχτῆ. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚ebulum') *gdje naj prije dolazi, u Mikaļinu* (habat, trava ‚ebulus'), *u Belinu* 282ᵇ, *u Bjelostjenčevu* (habat, hebed, habad, abad ‚ebulus, ebulum'), *u Voltigijinu* (‚ebbio, ebulo, erba' ‚attich'), *u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Habat (Dellabella), habatija, habatina (Visiani), habdovina, podagraria (Kuzmić), Sambucus ebulus L. (Kuzmić), v. habad. B. Šulek, im. 107.

1. HÀBATI, hàbâm, *impf. vidi* habiti. — *U naše vrijeme. a) nošeñem derati (haļinu). isporedi* hamati. — *u Vukovu rječniku:* n. p. haļinu ‚abtragen, strapaziren' ‚detero pannum'. — *b) kvariti uopće.* — *u jednoga pisca Bošńaka našega vremena.* Vjeru tvrdu, koju živa ne poriču usta, a ni srce ne haba junačko. Osvetn. 3, 114. Kad mu prahne šćuka kapetane, vidjet ńine pravde i krivine, prebrat sobļe, zavirit berate, pa sve nađe ničim nehabate. 4, 14. — *c) kao da znači kuditi.* — *u Crnoj Gori.* Što ti habaš mlade Crnogorce, a fališ mi od Nikšića Turke? Nar. pjes. vuk. 4, 37. — *amo može biti da spada i ovaj primjer (sa* se, *pasivno).* Vjera turska podnijet ne može da se haba dokle glava skoči. P. Petrović, gor. vijen. 39.

2. HABATI, habam, *impf. paziti, slušati.* Habat, čuje se na Krku i po susjednijem krajevima, a znači: ‚acht geben'. I. Milčetić. ‚Habaj!' = slušaj. u Vrbniku i Krku. K. Kulišić. — *Biće isti glagol što i* habati se.

HABATIJA, *f. vidi* habad *i* habat.

HABATINA, *f. vidi* habat.

HABATI SE, habam se, *impf. čuvati se.* — *isporedi* 2. habati. — *Osnova je stara, isporedi stslov.* habiti sę. — *Od* XVIII *vijeka kod kajkavaca, kod ugarskijeh Hrvata i u Slavoniji, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (habam se, čuvam se, pazim se, držžavam se, uzdržavam se ‚caveo, praecaveo, vito, devito, evito, abstineo') *gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu* (habam se ‚caveo, abstineo'), *u Stulićevu* (habati se, čuvati se *iz Habdelićeva).* Oh da se vsaki kot sraba vse grišne prilike haba. Jačke. 280. Dobro se je jogunca (h)abati. (u Bizovcu u Slavoniji). V. Bogišić, zborn. 182.

HABATITI, *vidi* abatiti.

HÀBATOVINA, *f.* vino zdravo, ali slabo, netečno. na Braču. A. Ostojić. — *vidi* haptovina.

HÀBAV, *adj. postaje od* 1. habati *i* habiti. *a) prļav, gnusan.* — *u Stulićevu rječniku:* ‚sordidus, foedus, immundus, spurcus, luridus, impurus'. — *b)* abav, nespretan(?), reče se o haļini, *vaļa da poderan, pohaban.* M. Pavlinović. — *c)* abav, rohav, hrapav (Dragačevo). ova se reč nahodila i u onom letopisu. koji prevede Pejačević na latinski, i koji je štampan u Arkivu 3, 11: ‚indiderunt ei abavi seu hrapavi kral'. Ļ. Kovačević *iz Srbije.*

HÀBAVAC, hàbâvca, *m. a) habav (prļav, gnusan) čovjek.* — *u Stulićevu rječniku (uz* habav). — *b)* kukuruz u kog su zrna na vrhu uvela. u okrugu čačanskom. Ļ. Kovačević.

HÀBAVICA, *f. žensko čeļade habavo (prļavo, gnusno).* — *U Stulićevu rječniku (uz* habav).

HÀBAVITI, hàbavîm, *impf. činiti da što bude habavo (prļavo), prļati, gnusiti.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚inquinare, foedare, contaminare'.

HÀBAVÔST, *f. osobina onoga što je habavo (prļavo).* — *isporedi* habavstvo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚spurcitia, foeditas, sordes, inquinamentum, impuritas'.

HÀBÂVSTVO, *n. vidi* habavost. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HABD, *m. vidi* habad.

HABDEN, *adj. koji pripada habdu; na kojem rastu habdi.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (n.)* habdeno, v. hebdeno; hebden, abrov ‚ebulosus', kakti: hebdeno mesto ‚locus ebulosus, ebulo abundans'.

HABDOVINA, *f. vidi* habad *i* habat.

HÀBER, *m.* nuncius, *vidi* glas, f, *arap. tur.* chaber. — *isporedi* habar. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚nachricht' ‚nuncius' cf. glas. 2. nema (za to) ni habera, t. j. nije mu ni brige. *a) sa značeñem sprijeda kazanijem.* Vele ńemu omiška gospoda: ‚Koji aber bila ńiga kaže?' And. Kačić, razg. 267ᵇ. Sinoć meni kara haber dođe, kara haber, a u kara doba. Nar. pjes. vuk. 1, 394. Ne šće čekat caricu gospođu dok s haberom iz livade dođe. 1, 474. Kad je Janu haber dopanuo. 2, 35. Ode haber od usta do usta. 2, 223. Neka puknu stari baļemezi, haber podaj poļu u svatove. 2, 543. A opali dvije puške male, podaj haber Seńu bijelome. 3, 194. Već iziđe na visoku kulu, pa privali četiri glasnika, haber daje na četiri strane. 3, 259. Prati haber, list ńige bijele, prati haber Rosniću Stevanu. 3, 300. Od kule su haber uvatili. 3, 435. Kada Zeki taki haber dođe. 4, 276. Skoči Ture, te ga poslušalo, haber čini Kolašinu gradu. 4, 316. Mi nijesmo pali zloradice, no smo air aber donijeli. 4, 342. Da i ńima air aber kaže. 4, 343. Te barjake gore podigoše, a na svoje koñe posjedoše, srpskoj vojsci aber učiniše. 4, 350. Da ja mogu dobar haber čuti. 4, 478. Da da haber Mirku i Novici, da s' izašli na Mletičak Turci. 4, 477. Obećao jaku soģbinu i evo do danas nikakva abera. Pravdonoša. 1851. *br.* 31. Šaļemo aber da je vojna. Djelovod. prot. 199. — *b)* nemati (za što) ni habera, *ne mariti.* Za to Fate ni habera nema, nego veze za đerđefom veza. Nar. pjes. vuk. 1, 563. Al' je sestra moja samovoļna, ne boji se nikoga do Boga, a za brata ni habera nema. 2, 234. Al' ne čuješ, al' habera nemaš? 4, 442. — *amo spada i ovo:* Pak se tište put Perasta mjesta bez nikakva straha ni abera. Nar. pjes. bog. 185.

HABÈRDÂK, haberdáka, *m. vidi* haberdar, *od čega postaje tijem što mu se daje običniji nastavak* ak. — *U Vukovu rječniku:* vide habernik *s primjerom iz narodne pjesme:* I pripali topa haberdaka.

HABÈRDÂL, haberdála, *m. vidi* haberdar. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pak izbaci puške haberdale. Pjev. crn. 100b.

HABÈRDÂR, haberdára, *m. vidi* glasnik, *e), pers.* chaber-dâr *(koji ima haber), tur.* haberdar. — *isporedi* haberdal, haberdak, habernik. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* vide habernik *s primjerom iz narodne pjesme:* Pa on meće pušku haberdara. Sam upali tope haberdare. Pjev. crn. 312b. Te ti pališ topa haberdara. Nar. pjes. juk. 202.

HABÈRNÎK, haberníka, *m. vidi* glasnik, *c).* — *isporedi* haberdar, haberńača. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* hàbernîče, hàbernîci. — *Postaje od* haber *nastavkom* ьn-ikъ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* t. j. top ili puška (što se meće na glas). Te izbaci pušku habernika. Nar. pjes. vuk. 3, 126. I isturi pušku habernika, podaj haber po našoj Udbini. 3, 329. Da on pali topa habernika. Ogled. sr. 201.

HABÈRŃAČA, *f. vidi* habernik. — *Postaje od* haber *nastavkom* ьńača. — *U Vukovu rječniku.*

HABIB, *m. ime tursko (arapsko).* — xvii *vijeka.* Starine. 11, 108 *(oko* 1662).

HÀBIT, *m. vidi* abit *(ne* àbit *nego* âbit). — h *se ne izgovara, pisano je po latinskoj ili (staroj) talijanskoj oriografiji.* — *Od* xv *vijeka.* Sestre ke naj prija jesu obučene u sveti habit. Starine. 1, 225. (xv *vijek).* Habit koludriški. Nauk brn. 63b. Obuče ju u habit monastirski. F. Vrančić, živ. 83. Ki ostavi habit ili odiću crikvenu. P. Radovčić, nač. 492. *(Redovnik)* najde ufatitu sinicu, ali ne imade kafeza, u koga bi mogao pometati, dakle pometa u habit za nidra. Đ. Rapić 62.

HABITEĻ, *m. čovjek koji habi.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* habitel ‚corruptor'; *u Voltigijinu:* ‚corruttore' ‚verderber'; *u Stulićevu (iz Bjelostjenčeva).*

HABITI, habim, *impf. kvariti.* — *isporedi* habati *što je od istoga korijena.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* habiti, *kvariti, rus.* нохабить, *razmaziti, češ.* ochabiti, *oslabiti.*

a. *aktivno. a) sa značenjem sprijeda kazanijem.* — *u jednom primjeru* xiii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (habim, kvarim, izštetivam, ozločestujem ‚corrumpo, vitio, vitio et corrumpo, deterius reddo, depravo'), *u Voltigijinu* (‚corrompere, deteriorare, viziare' ‚verderben, verschlimmen'), *u Stulićevu* (‚depravare, corrumpere'), *u Daničićevu* (‚damnum inferre'). Ako bi hoteļ habiti ili bi isьhabiļ namь. Mon. serb. 36. (1253). — *b) vidi* b. — *u Stulićevu rječniku:* ‚cacare, ventrem exonerare'.

b. *sa* se, *refleksivno,* ventrem exonerare. — — *isporedi* a, *b).* — *u Stulićevu rječniku:* v. pohabiti se.

HABJANOVAC, Habjanovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. kajkavski* Habjanovec. Pregled. 70.

HABJANOVCI, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji osiječkoj.* Pregled. 100.

HABĻEŃE, *n. djelo kojijem se habi.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* hableńe ‚depravatio, corruptio'.

HABĻIV, *adj. koji se može habiti.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚corruptibilis'.

HABNOST, *f. vidi* 1. haba. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Habnosti, štete i nepravnosti zakonov. I. Zanotti, i ned. priš. 20.

HABRÒNOŠA, *m. čovjek koji nosi habar, vidi* stokućanin. *isporedi* glasonoša. — *U Vukovu rječniku:* ‚der postenträger' ‚famigerator'.

HACKO, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Petar Hacko. Mon. croat. 323. (1550).

1. HAČA, *f. mjesto u Metohiji.* I on usta sabirati vojsku, Đakovicu Arnaut-pazara, sve od Hače i od Oraovca, još on kupi podgor Metoije. Pjev. crn. 105a.

2. HAČA, HAČE, *vidi kod* ače.

HÀČIĆ, *vidi* ačik.

HAČIJA, *m. čovjek koji zbija šalu, isporedi* čauš *pod b).* — *Samo u Belinu rječniku:* ‚buffone, huomo, che fa profession di trattener altri col dir ciancie' ‚scurra'. — *može biti da je ista riječ što* haǵija.

HÀČIK, *vidi* ačik.

HAČINA, *m. onaj koji često izušćuje: ha, ha.* — *U Belinu rječniku:* ‚chi fa spesso ha ha'. 365a. — *nije dosta pouzdano.*

HAĆIZMO, *n. (konjski) pokrovac.* — *Riječ tuđa nepoznata postaňa.* — *U rukopisu* xvi *vijeka.* Vsaki dan meštri Aleksandrovi oružavahu u cilo oružje četiri sta ļudi, i vsih vitezi oklopi na lavovih kožah prestavļahu (i) haćizma farižem u korkodilovih kožah čińahu. Aleks. jag. star. 3, 235. — *U istom je rukopisu pisano i* hajizmo (haizmo). Haizmo ńegovo ko biše učineno od ribje kože. 250. Deset tisuć haizam konjskih ke bihu od ribe. 263. — *u drugijem rukopisima pisano je* hakizmo *i* halkizmo, *vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *hod* hakizmo, *i* ćepazmo *koje vidi.*

HÀDA, *f. vidi* ada.

HADANA, *f. ime žensko, vidi* Hajdana. — — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

HADAR, Hadra, *m. ime tursko, vidi* Hajdar. — *U spomeniku* xv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Hadrь). Da vide sadь Hamьza begь svoga človêka imenomь Hadra a Ajazь begь ovogaj... Mon. serb. 513. (1470). *i u latinskom spomeniku* xvi *vijeka.* ‚Hadar wayvode'. Starine. 5, 141. (1503).

HÁDET, *m. vidi* adet.

HADÌĐÂR, *m. vidi* adiđar.

HADMAN, *m. ime tursko.* — xvi *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hadьmanь). Hadmanь paša (1552). Okáz. pam. šaf. 81.

HÀDNAČ, *m. vidi* hadnađ. — *U jednoga pisca našega vremena.* Hadnač iliti poručik. S. Tekelija. let. 119, 3.

HÀDNAĐ, *m. vidi* adnađ. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚strategus'.

HADOM, *m. tursko ime muško, vidi* hadum. — xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hadomь). Hadomь baša (1441—1474). Okáz. pam. šaf. 77. 78. 81.

HÀDRICA, *f. muška kratka haļina bez rukava što se nosi više korcta, obično od zelene neizvezene kadife.* — *U dubrovačkoj okolini.* P. Budmani.

HADROVCI, *m. pl. dva sela u Bosni u okrugu baňolučkom i u bihaćkom.* Statist. bosn. 72. 116. — *isporedi* Adrovac.

HADROVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 210. 261.

HADROVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 42.

HÀDUM, *m.* eunuchus, spado, *škopļeńak, arap. tur.* châdym. — *isporedi* hadumac, hadun. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hadum, uškopļen ‚eunucus'), *u Belinu* (‚spado' 176ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (hadun ili hadum, v. skopļenec), *u Stulićevu* (‚eviratus, eunuchus'), *u Vukovu* (‚expers pudendorum'). Jesu hadumi ki se su takoj rodili iz utrobe matere svoje, i jesu hadumi ki su sami sebe uškopili radi kraļevstva nebeskoga. B. Gradić, djev. 25. Evnuci iliti hadumi. Š. Budinić, sum. 111ᵇ. I evo čovik Etijopjanin hadum, moguć Kandace kraļice Etijopije. I. Bandulavić 141ᵇ. act. ap. 8, 27. I hadumu od saraja bijelijeh vila crnoj glavi. I. Gundulić 296. S nikimi travami učiňahu se hadumi. P. Radovčić, nač. 504. Dva sina ńegova učini hadume. A. Kanižlić, kam. 2. Gluvi, adumi, dvospolci. A. d. Costa 1, 82. Adumi koji su tako rođeni il' od ļudi uštrojeni il' ti uškopļeni. M. Dobretić 567. Jesam adum, sultanije čuvam. Pjev. crn. 209ᵃ.

HÀDUMAC, hàdûmca, *m. vidi* hadum. — *U naše vrijeme, a između rječniku u Vukovu (uz* hadum). Ja mu kažem: adumac sam, a on pita koliko đece imam! Nar. posl. vuk. 108.

HADUMČAC, hadumčca, *m. vidi* hadumčić. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

HADUMČIĆ, *m. dem.* hadumac. — *isporedi* hadumčac. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HÀDUMICA, *f. uškopļeno žensko čeļade, vidi* hadum. — *U Vukovu rječniku:* ‚mulier expers pudendorum'.

HÀDUMIĆ, *m. dem.* hadum. — *U Belinu rječniku:* ‚eunuchulus' 297ᵇ.

HÀDUN, *m. vidi* hadum. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* hadum).

HAĐATI, hađam, *impf. vidi* hoditi, *prema čemu je iterativni glagol. — Samo u Stulićevu rječniku:* hađati *i griješkom* hadjati, v. hoditi.

HAĐER, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijeļ. kr. 12.

HÀE, *vidi* ae. Hae, macońa, zekońa! Nar. prip. bos. 1, 56.

HÀER, *vidi* hair. Kod Boga joj haer dova bila. Nar. pjes. juk. 150. Aer care, naša debelotijo, eto tebi Kraļevića Marka *(narodna pjesma).* M. Pavlinović.

HÀF, *m. vidi* af.

HÀFIZ, *m. arap.* hâfiz, *tur.* hafyz, *čuvar, koji je na izust naučio cijeli kuran. — U naše vrijeme.* Besjede mu oģe i afizi. Nar. pjes. petr. 2, 459.

HÀGA, *m. vidi* aga.

HAGAŃ, Hagńa, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. (kajkavski)* Hageń. Pregled. 69.

HAĠÀJLÎĆ *(uprav* Haģajlijić), *m. prezime tursko. — isporedi* Haģajlin. — *U naše vrijeme.* Turčin ... po imenu Haģajlića Mujo. Pjev. crn. 325ᵃ. I pred vojskom Haģajliću Mujo. Ogled. sr. 206.

HAĠAJLIN, *m. (uprav* Haģajlijin), *vidi* Haģajlić. Te pogodi Haģajlina Muja. Ogled. sr. 209.

HÀĠI, *vidi* haģija. — *Stoji pred muškijem imenima i ne mijeňa se po padežima. — Od* XVII *vijeka (isprva sa ž mj. ģ), a između rječnika u Vukovu (vidi kod* haģija) *i u Daničićevu* (haži). Haži Mojseju. Mon. serb. 558. (1613). Haži Maksima. Vuk, dan. 1, 9. Dok pogubim do dva igumana, Aģi-Đeru i Aģi-Ruvima. Nar. pjes. vuk. 4, 139. Aģi-Mosto na mah obumrije. 4, 207. Knigu piše Haģi-Musić Duro. Pjev. crn. 36ᵃ. — *U jednom primjeru stoji ispred* pop: Sabor čini haģi pope Jove. Pjev. crn. 15ᵇ.

HAĠI-AVDINA LIVADA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Sr. nov. 1867. 315.

HÀĠIBEGOVAC, Hàģibegôvca, *m. dva sela u Srbiji u okrugu smederevskom:* Stari *i* Novi Haģibegovac *(griješkom* Aģbegovac). K. Jovanović 150.

HÀĠIBEGOVAČKÎ, *adj. koji pripada Haģibegovcu.* Staro-hagibegovačka *(opština). griješkom* Aģbegovačka. K. Jovanović 150.

HÀĠÎĆ, *(uprav* Hàģijić, *pisano i* Haģijć), *m. prezime po ocu haģiji. — U naše vrijeme.* Sa Haģijća dva bega Haģijća. Nar. pjes. vuk 3, 565. I Aģijća kneza iz Lisine. 4, 381. Od Bileća Ahmeta Haģijća. 4, 436. U Aģijća malo bješe blaga. Nar. pjes. herc. vuk. 183. Jovan Haģić. Nar. pjes. vuk. 2, 647 *(među prenumerantima). — I kao ime mjestima: dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 292. — *isporedi* Haģići.

HÀĠÎĆI, *m. pl. ime mjestima, vidi* Haģić. — *Između rječnika u Vukovu:* Hàģîći, nekako mjesto *s primjerom (vidi kod* Haģić): Sa Haģijća dva bega Haģijća. *ovako se zove pet sela u Bosni: a) u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 106. — *b) u okrugu Donje Tuzle.* 162. — *c) dva sela u okrugu sarajevskom.* 8. — *d) u okrugu travničkom.* 172.

HÀĠIJA, *m. arap.* hâģî, *tur.* haģy, *uprav Turčin koji je pohodio ćabu, pa se kaže i o Hrišćaninu koji je pohodio Jerusalim (vidi u Vukovu rjčniku). — isporedi* haģi. — *Akc. se mijeňa u gen. pl.* hâģîjâ. — *Od* XVII *vijeka (isprva sa ž mj. ģ, vidi kod b)), a između rječnika u Vukovu* (hagi *i* haģija ‚peregrinus religionis ergo'. Koji Hrišćanin otide na Jerusalim a Turčin na Meku, onaj se poslije zove i piše ‚haģija' dok je živ; pred krštено ime dodaje ‚haģi', n. p. Haģi-Prodan, Haģi-Osman; a kad se krsteno ime ne govori, onda se kaže ‚haģija'), *i u Daničićevu* (hažija ‚qui in loca sacra migrat'). *a) o Turčinu.* Još nagoniš oģe i aģije da i oni s tobom piju vino. Nar. pjes. vuk. 2, 431. I haģije i rodom muktije. 3, 59. Neka kupi hoģe i haģije i derviše turske kniževnike. 3, 62. Kad haģije na ćabu polaze. 3, 84. — *b) o Hrišćaninu.* Prêzvitera Joana hažiju. Mon. serb. 558. (1613). Kod igumna Gagović-aģije. Nar. pjes. vuk. 4, 383. — *c) kao nadimak zamjeňuje pravo ime. (o Turčinu)* Kad se ženi Rišńanin Haģija. Nar. pjes. vuk. 3, 450. Ode haber Rišńanin-Haģiji. 3, 453.

HÀĠÎJĆ, HÀĠÎJĆI, HÀĠIJIĆ, HÀĠIJIĆI, *vidi* Haģić, Haģići.

HÀĠIJIN, *adj. koji pripada haģiji. — U Vukovu rječniku. — I u mjesnijem imenima (i s* î *mj.* iji). Haģijina Bara, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Aģinoj Bari. Sr. nov. 1873. 1027. — Haģijina (Aģina) Niva, *mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom.* Sr. nov. 1866. 128. — Haģijin (Haģin) Brod, *mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Milićević, srb. 610. — Haģijine Nive, *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Aģinim Nivama. Sr. nov. 1873. 991. — Haģijin (Haģin) Grob, *vrh u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasnik. 19, 293. — Haģijini Brestovi, *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 98. — Haģijino (Haģino) Brdo, *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 198.

HAĠIJIN-, *vidi* haģin-.

HÀĠÎJKA *(rijetko* hàģika), *f. vidi* haģinica, *a) i b).* Ļ. Kovačević.

HAĆIJN-, *vidi* haćin-.

HÀĆÎJSKÎ, *adj. koji pripada haćijama.* — *isporedi* haćinski. — *U Vukovu rječniku.* — *I u mjesnom imenu.* Haćijsko Poḷe, *mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Aćiskom Poḷu. Sr. nov. 1871. 82.

HAĆÌLER, *stoji pred supstantivom kao da znači haćijski, uprav turski plur.* haći *(haćija).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Spasov danak i aćiler bajram. Nar. pjes. herc. vuk. 27.

HAĆÌLUK, *m. putovaće na sveta mjesta (na Meku za Turke, na Jerusalim za Hrišćane), tur.* haćylyk. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die pilgerschaft, pilgerreise' ‚peregrinatio religionis ergo': otišao na haćiluk; bio na haćiluku). Otide na aćiluk. Vuk, dan. 4, 9.

HAĆIMANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* I dolamu Aćimanić-Dura. Pjev. crn. 33ª. I pogodi Haćimanić-Ibra. 34ᵇ. Druge toke Haćimanić-Dura. Ogled. sr. 143.

HAĆIMETIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 88.

HÀĆÎN, *vidi* haćijin.

HÀĆÎNAC *(uprav* Hàćijinac), Hàćînca, *m. izvor u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 98.

HAĆINEDÒMAK, *m. (u rugu) čovjek koji je otišao na haćiluk i vratio se, a nije došao do svetoga mjesta.* — *U Vukovu rječniku:* ‚(komisch) ein pilger der aber nicht bis an das ziel seiner wallfahrt gegangen' ‚peregrinator sacer imperfectus, mendax'.

HÀĆÎNICA *(uprav* hàćijinica), *f. a) haćijina žena.* — *u Vukovu rječniku.* — *b) žensko čeḷade kao haćija.* Do godine moja snaha bila, a do druge i sina rodila, a do treće haćinica bila! Nar. pjes. herc. vuk. 214. — *c) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Aćinici. Sr. nov. 1873. 807.

HÀĆÎNSKÎ *(uprav* hàćijinskî), *adj. vidi* haćijskî. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (hàćîjnskî). Petrov danak i barjam haćijnski. Nar. pjes. vuk. 4, 416. Jal' aćiju, jal' aćinskog sina. Nar. pjes. petr. I, 221.

HÁĆO, *m. hyp.* haćija. — *Akc. se mijeńa u voc.* hâćo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Kńigu piše Pivḷanine Bajo, te je šaḷe u primorje ravno, a Turčinu Rišńaninu Haću: ‚Mož' li znati, Rišńanine Haćo...?' Nar. pjes. vuk. 3, 448—449. Kad to vida ostarili haćo. Nar. pjes. marj. 108. Pitali haćiju: ‚Haćo! kako ti bi tamo na ćabi?' Nar. prip. vrč. 219. Jedan aćo stoji pred ńom. Nar. prip. bos. 1, 101.

HAH, *interj. vidi* ha, a. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Hah! da bi reć smogal ča sam ḷubeć prijal, trud i jad ki sam sal. P. Zoranić 25.

HÁHÂŃE, *n. djelo kojijem se haha.* — *U Stulićevu rječniku.*

HAHAR, *m. vidi* ǵelat. — *Od srvńem.* hahære *(Miklošič).* — *Od* XVI *vijeka u sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚carnifex, tortor'), *u Jambrešićevu* (‚carnifex'), *u Stulićevu (iz Habdelićeva).* Po tom je Isus Hrist ž ńega vznesenjem na nebesa ove naše zalo neprijateḷe, drobante i hahare, smrt i dijavle pohital, svezal i ovu našu uzu sobom va uzu uvel. Postila. Ecl^{b}. Poslavši hahare usiče glavu Ivanovu. Anton Dalm., nov. tešt. 21ᵇ. mat. 14, 10. Sudac posla hahara glavu joj odsići. F. Glavinić, cvit. 380ª. Zločesto se človik smije komu hahar bradu brije. P. Vitezović, cvit. 46. Prvo neg je hahar na ńega zamahnul, iz smrtnoga stolca 'vako je zakriknul. Jačke. 215.

HAHARICA, *f. žensko čeḷade kao hahar.* — *Samo u Jambrešićevu rječniku:* ‚carnifex'.

HAHARIJA, *f. haharov posao, čim se bavi hahar.* — *isporedi* haharstvo. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* haharija, haharstvo *(štamparskom griješkom* hakarstvo) ‚carnificina, carnificium, carnificinae exercitium', *i u Jambrešićevu:* ‚carnificina'.

HAHARINA, *f. nejasna riječ na jednom mjestu* XVII *vijeka; zar: plata haharu? otkup iz haharovijeh ruku? ili prvo* h *ne glasi, te postaje od* ahar *i znači: što treba za ahar?* Eto poslasmo od Mustafine cene šest guńev i četiri abe i četiri beluka. I eto tu haharinu, ako ćete ju primiti, primi, ako li nećete, a vi 'u po prvom sužńu pošaḷite. Starine. 11, 94. *(oko* 1655).

HAHARITI, haharim, *impf. raditi kao hahar.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* haharim, mučim, krv prolivam ‚carnifico, excarnifico, torqueo, carnificinam exerceo', *gdje ima i refleksivno:* hahariti se, *mučiti se:* haharim se, mučim se ‚carnificor, excarnificor'; *i u Jambrešićevu:* ‚carnificor'.

HAHARNICA, *f. mjesto gdje se osuđeni ubijaju ili muče, vidi* hahar *od čega postaje.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚carnificina, locus publicus in quo homines justificantur vel torquentur', *i u Stulićevu:* v. krvnište.

HAHAROV, *adj. koji pripada haharu.* — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku, u oba:* haharov sluga ‚lorarius'.

HAHARSKI, *adj. koji pripada haharima.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚carnificius', *i u Stulićevu:* v. krvnički. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Haharski se sluge veḷen pripravili, ino v svoje ruke veḷen ga prijeli. Jačke. 181.

HAHARSTVO, *n. vidi* haharija. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* haharija), *i u Stulićevu (iz Habdelićeva):* v. krvarnica.

HÁHATI, hâhâm, *impf. vidi* hakati. — *U Stulićevu rječniku ima* hahańe *i* hahnuti, *a na mjestu gdje bi trebalo po alfabetičkom redu da je* hahati *stoji* hakati, hačem ili hakam; *ali mi se čini da se u Dubrovniku kaže i* hahati.

HÁHNUTI, hâhnêm, *pf.* hahati. — *U Stulićevu rječniku.* ‚halitare'.

HÀHOḶAK, hàhôḷka, *m.* peculium, *mala novčana glavnica što se štedńom sakupi malo po malo, osobito kad samo jedno čeḷade za sebe to radi.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* hàhoḷâkâ. — *Nepoznata postańa.* — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚pecunia etc. furtim cumulata insciis parentibus, domino etc.'). Izamši iz tecina *(griješkom* točina) hahoḷka trista dukata. M. Držić 244. Ki držeći osobke i gnuśi hahoḷke ovi zavjet od uboštva pristupaju. B. Gradić, djev. 136. Ona proko četrdeset godina za nekakva golobrada gradskoga muśteriju koji će joj opaliti hahoḷak, pa onda sluga, brodaru! M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 211. — *i u prenesenom, metaforičkom smislu.* Protiva ovemu Božijem sluzi koji je držo tako drag duhovni oni hahoḷak, nu drugoga pristavimo. B. Zuzeri 389.

HÀHOḶITI, hàhoḷîm, *impf. činiti hahoḷak.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pecuniam etc. furtim cumulare insciis parentibus, domino etc.'.

HAHUĻATI, hahuļam, *impf. u Bjelostjenčevu rječniku*: hahuļam, ginem, venem ‚languesco', v. sterto, *a iz ńega u Stulićevu.*

HÀILA, *f. planina u Vasojevićima.* M. Đ. Milićević. glasn. 22, 68.

HÀIN, *m. arap. tur.* chain, *nevjeran čovjek, nezahvalan čovjek, izdajica; u nas se upotrebļava kao psovka (u ńekijem primjerima kao da je psovka za neprijateļske vojnike). — isporedi* hainin. — *Od* XVII *vijeka (vidi i* hainski). Kozaci haini sve nas nasrtaše. I. T. Mrnavić, osm. 61. Vojevasmo jaurski haini. 86. I jini haini sfaki dan se rode. J. Armolušić 65. Hain haina zove: ‚Čuva'mo se od ove!' (Z). Poslov. danič. 25. Psi laju, hain je na šteti. (Z). 104. Ti li si se care učinio da ti držiš careve haine! Nar. pjes. vuk. 3, 352. A izlazi, carevi haine! 3, 353. Aj pomagaj ... od haina Petra Boškovića. Pjev. crn. 66b. Hain, uncut, lopov, psovna riječ za nepoštena čovjeka. ‚Ti si pravi ain'. ‚Odlazi tamo, aine!' *u Lici.* J. Bogdanović. Hain znači zlobaп. u Sisku. F. Hefele.

HAINA, *f. planina u Crnoj Gori (može biti da treba čitati* Haila). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pa pogleda Hainom planinom. Nar. pjes. vuk. 4, 364.

HÀININ, *m. (samo u jednini) vidi* hain. — *U naše vrijeme.* A careva grdna hainina koji mi je robļe zarobio. Nar. pjes. vuk. 2, 268. Kopilane, carev hainine! 2, 281. Nu pogledaj, more haimine! 3, 354. Nosi vodo jednog ainina! Nar. pjes. petr. 1, 230. Ainin, laskateļ. *u* Nar. pjes. petr. 1, 341.

HÀINSKÎ, *adj. koji pripada hainima.* — *Od* XVII *vijeka.* Šator uz ńih paša obstrije od vezena platna lijepa, od hainske Mangarlije i obilnoga od Alepa. I. Gundulić 328. Nemojte se prepast od Moskova ... roda hainskoga. Pjev. crn. 84b.

HÀINSTVO, *n. osobina onoga što je hain.* — *U Vukovu rječniku bez značeńa s primjerom iz narodne pjesme:* Ti ne kupi svate po hainstvu, no pokupi svate po delijnstvu, po odelu i dobru oružju, oǵaklije i oǵakoviće, a sve suvrst od dvadeset godina.

HÀIR, *arap.* chair, *tur.* hair, hajyr, *dobro, ne.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* 1. vide zadužbina *s primjerom iz narodne pjesme:* Pa ću ńemu hair učiniti. 2. hair! ‚nein' ‚non'; ‚daher aus 1 und 2 das wortspiel': A. (n. p.) Jesi li ga viđeo? B. Hair. A. Hair je na Višegradu ćuprija.

a. *m. a) dobro.* Ja ću ńemu hair učiniti: daću ńemu sićana fermana, neka sudi kao ja što sudim. Nar. pjes. vuk. 3, 65. Od evlada ne imao haira! Nar. pjes. juk. 155. Air meni, ali nije tebi. Nar. pjes. petr. 1, 255. Bio mu hair i berićet! *Nar. zdravica u* Nar. pjes. herc. vuk. 352. Hair, berićet, izobiļe. 359. Hair, sreća, napredak, uspijeh. *u* Nar. pjes. juk. 619. — *b) ime ćupriji.* Hair je na Višegradu ćuprija. Nar. posl. vuk. 339. *vidi u Vukovu rječniku.*

b. *adj. dobar.* Kad kaduna tice saslušala, air dovu Bogu učinila. Nar. pjes. vuk. 4, 343. Miralaj mu hair dovu dava: ‚Hajde s Bogom, aga Smail-aga!' 4, 471. Mi nijesmo pali zloradice, nu smo air aber donijeli. 4, 342. — *ne mijeńa se po padežima.*

c. *adv. ne, nije (u odgovoru).* — *vidi u Vukovu rječniku.*

HÀIRALÂ, *koje dobro? (vidi* 1. dobro, b, *c)), tur.* hair ola! *dobro bilo!* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚wie? was ist?' ‚quid ita!' koje dobro? *s primjerom iz narodne pjesme:* Hairala, kukavico siña! što si tako rano dolećela?) Te susrela pobratima svoga: ‚Airala, pobratime Đuro! đe si bio? šta si zadobio? Nar. pjes. vuk. 4, 45. Hairala, moja slugo vijerna! Nar. pjes. juk. 62. Ja joj velim: ‚Airala, draga!' Nar. pjes. petr. 1, 255. Hairala, sretno da je! kao što običajemo mi rijet: Koje je dobro? mjesto: Šta je? šta si došao? *u* Nar. pjes. juk. 619.

HAÌRĠIJA, *m. tur.* hairǵi, *koji čini dobro.* — *U Vukovu rječniku:* vaļa da onaj koji čini hair (zadužbine) *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom:* Hairǵije niti šićarǵije. (Ogled. sr. 485).

HAÌRLI, *adv. srećno, čestito, tur.* hairli, *vidi* hair. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚glücklich' ‚prospere', cf. srećno). Da Bog dade, hairli ti bilo! Nar. pjes. vuk. 3, 231. Kad si kader, airli ti bilo! Nar. pjes. herc. vuk. 85. Vlast im daje, airli vam bilo! Nar. pjes. petr. 2, 278. — *U jednom je primjeru kao adjektiv sa značeńem: lijep, i ne mijeńa se po padežima.* U mahali hairli đevojka, u mahali sve momke smamila. Nar. pjes. herc. vuk. 158.

HAIROVIĆ, *m. prezime tursko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* S ńime ide Airović Ibro. Nar. pjes. vuk. 4, 384.

1. HÂJ, *m. Paštrovski pust grad blizu Žeļeznice.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno.* Čak do starijeh gradova srpskijeh Haja i Nehaja. S. Ļubiša. dubr. 1868. 134. *u Dubrovniku, kad se uzdahne (uzdahom se gdje izreče uzvik* haj), *često se reče:* Haj, Nehaj, dva grada careva. P. Budmani.

2. HAJ, *m. vidi* hajańe. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cura, sollicitudo'. — *Kao da je ovako značeńe i u jednom primjeru* XV *vijeka:* Ukaži da si haj ufajućih u te, ukaži da s' nehaj ufajućih u se. M. Marulić 27.

3. HAJ, *m. žalost, nevoļa.* — *Može biti da je* 4. haj *shvaćeno kao supstantiv.* — *U ńekijeh pisaca čakavaca od* XVI *do* XVIII *vijeka.* A meni ju i haj i jauk ostavif. P. Zoranić 11b. Mej duše zabrane pustif svitofni haj, duh u gorńe strane golubica j' u raj. 72b. Gorki ļut haj. M. Gazarović 32. Albert žive prem vlasteski ... a, Frano brat mu teški da ne umraše, brz bi u haju, suha zlata primiv dosti od ńegove nasljednosti. J. Kavańin 101a.

4. HÂJ, *interj. vidi* aj. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (haj haj ‚oh, oh, ah, ah', *vidi kod c)), u Voltigijinu* (haj, haj! ‚ai, ai! ahi!' ‚ah! ey!'), *u Stulićevu* (hajhaj, v. hoho, *vidi i kod h)), u Vukovu* (‚holla' ‚heus'). *a) u ukoru.* Laž ova, haj starče nečisti ...! M. Marulić 90. Haj haj, ali toko smiste lagati vi. 91. Haj luda sudca! F. Vrančić, živ. 30. Haj, sinovče, vele ti zli pođe s te tvoje skitńe. M. Divković, zlam. 34a. Haj đevojko, žalosna ti majka! mladu li te majka udavala! Nar. pjes. vuk. 3, 16. — *b) u odobravańu, pohvali.* Arkulin: Kučivrate, junaci junačkи oružje dobivaju. Kučivrat: Haj! haj! vrijedni gospodaru! M. Držić 374. Haj, kako si dobro učinio! P. B. Bakšić 69. Haj aferim, od Orašca Tale! jesi dobra roba zarobio. Nar. pjes. vuk. 3, 267. — *c) u žalosti.* Haj, sada reći smim da si ti, ļubavi, pitala me gorkim jadom u sni i u javi. P. Zoranić 4a. Haj! pomoći želim. 22b. Haj sriću opaka! B. Krnarutić 32. Haj haj u kakove nevoļe opali smo! ‚oh oh, ad quales miserias incidimus! ah ah, quo miseriarum devenimus!' I. Bjelostjenac, rječn. 2, 125b.

*

— *d) kad se pita pomoć.* Haj pomagaj, dragi gospodare! Nar. pjes. vuk. 4, 433. Haj pomagaj, pašo gospodare, od krvnika Petra Boškovića! Ogled. sr. 59. — *e) u hrabreńu.* Haj na noge, Ļuboviću beže! Ogled. sr. 91. Haj na noge, braćo naša jadna! 434. Haj more udrite otuda! Vuk, živ. 270. — *f) kao uzvik kojijem se ko poziv̨le da pazi na onoga koji govori ili na ono što govori.* Haj brate Antone, 60 let svaki dan po pol hliba nosi mi *(kavran).* F. Glavinić, cvit. 11b. Haj more, šta je to? Vuk, živ. 270. Kad bi on ńegovim gromovitim grlom podviknuo: Haj, haj, čvoro! M. P. Šapčanin 1, 136. Haj, Sekula, doma da idemo! Nar. pjes. vuk. 3, 222. Haj Mijate... a da vidiš Baja u planinu! Pjev. crn. 46a. Haj čujte i počujte, taka je od vezira zapovest. P. M. Nenadović, mem. 39. *i kad se uopće ko zove.* Haj de si mi, Popović Ivane! Nar. pjes. vuk. 4, 9. On klikuje dva sina nejaka: ‚Haj Mušeļa đe si i Jovane!' 4, 515. — *g) kod odzivańa.* Obrad: Tko li te dovede, zla naplato ovdi? Pribat: Haj! Obrad: Ali me ne poznaš, vuhvino? Pribat: Ne, brate. M. Držić 21. — *h) u pitańu (iza izrečena pitańa), vidi* aj, 2. *u Stulićevu rječniku*: ‚particella che si appone all'interrogazione in fine, od equivale a dire: parla, narra' ‚loquere, narra'. — *i) kad poslije razmišļańa ńešto padne na um (udvojeno).* Knez: Danu promisli, ostade li što dužan tvojemu bratu Ćetku, kaži mi. Mićun (po dugo promisli pa reče): Hajhaj, josam, kako da ne? V. Vrčević, niz. 4. — *k) vidi* ae, hae. Haj volovi! Nar. prip. vuk. 133.

HAJA, *f. vidi* 2. haj *i* hajańe. — *U Stulićevu rječniku (uz* haj). — *nepouzdano.*

HAJALET, *m. arap. tur.* ejâlet, *država, pokrajina.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Da ga učini serasćerom svijem hajaletom bosanskijem i doňom krajinom. Starine. 11, 115. (1678).

HAJAN, hajna, *adj. koji haje.* — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚sollicitus, anxius, cupidus', *gdje ima i adv.* hajno ‚sollicite, diligenter'.

HÀJÂŃE, *n. djelo kojijem ko haje ili se ko haje.* — *Stariji je oblik* hajanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (hajanje), *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Hajanje ima od ńega. N. Rańina 155b. luc. 10, 34. Imajući veću mar i veće hajanje od službe. Š. Budinić, sum. 153b. Po neznanju ali malu hajanju. I. Držić 148.

HÀJÂT, hajáta, *m. klijet, arap. tur.* ḥajât, *trijem (pred kućom).* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* hâjâte, hâjâti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die kammer' ‚cella', cf. klijet, ajat, vajat). Drugo vrime spava po hajatih. M. A. Reļković, sat. 11b. Tumara kao pijan po praznom hajatu. Nar. posl. vuk. 322.

HÀJATI, hâjêm, *impf.* curare, *misliti o čemu želeći da bude dobro i uznemirujući se da ne bude zlo, brinuti se, mariti. češće nego u afirmativnome upotrebļava se u negativnom značeńu, i to ili s pravom negacijom* ne *ili s riječju (n. p.* malo) *koja slabi afirmativno značeńe.* — *Akc. se mijeńa u impf.* hâj, hâjmo, hâjte, *(aor.* 2 *i* 3 *sing.* hȁjâ, *part. pract. pass.* hâjân). — *Može biti da je ovaj glagol u našemu jeziku postao kao imperfektivni glagol prema drugome dijelu* (hati) *praslavenskoga glagola* nehati, *pustiti, isporedi stslov.* нехати, *rus.* нехать, *pusti, češ.* nechati, *poļ.* niechać. *ako je* nehati *sastavļeno od* ne *i* hati, *ovome je glagolu, kao afirmativnu, jamačno bilo značeńe suprotno negativnome* ne hati, *dakle ‚mariti'; ako li je* nehati *postalo od* ne *nastavkom* ha, *moglo se ipak kod našega naroda shvatiti* hati *po pučkoj etimologiji kao glagol s onakijem značeńem, osobito je moglo* hajati *postati od impf.* nehaj, *pusti, ne mari, prije nego se ovaj oblik izgubio (vidi* neka). — *Od* XV *vijeka (vidi kod* 1, a, *α) b)), rječnike vidi dalje.*

1. *aktivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚desidero' 251b), *u Voltigijinu* (‚abbadare, importare, aver premura' ‚sorgen, sich bekümmern, acht geben'), *u Stulićevu* (‚studere, conari, contendere, laborare, sollicitum esse'), *u Vukovu* (za koga ili za što ‚sich kümmern' ‚curo', cf. mariti), *u Daničićevu* (‚curare').

a. *prelazno. objekat je ono o čemu se misli. α) objekat je supstantiv; ako znači čeļade, može gdjegdje glagol značiti: cijeniti. a) afirmativno.* Koga li ja haju, kad si ti kon mene? Š. Menčetić 206. Čul sam da tri daje blagoslov koristi tomu ki to haje. P. Hektorović 11. Da cesara ti onoga sad za muža uzmeš tvoga, koga kraļi mnogi haju i dohotke ńemu daju. M. Divković, kat. 117. Tako život ovi onoga nad životom svojim haje. I. Gundulić 527. Neka poznaju dobro ńih svakoje da gradjani haju kako dobro svoje. I. T. Mrnavić, osm. 26. Nješto haj, a nješto ne haj. (D). Poslov. danič. 85. Ļubav hajte i za pravdu znajte. Osvetn. 4, 35. — *b) negativno:* ne hajati. *objekat stoji obično u genetivu, ali u ńekijem primjerima i u akuzativu.* Ne brêgući ni hajući vaasъ svojega gospodina zapovêdi ni naše dvorno i počteno pisanije. Spom. sr. 1, 168. (1422). Sami nas ne haju. M. Marulić 22. Bi od veće ran obrańen, ke ne hajuće pade s koňa. Dukļanin 6. Tada vsi oni vzboje se tebe, ki te sada ne haju. Transit. 123. Da tko ne umi sam, i druzih ne haje, on ti sebi i nam nevridan ostaje. P. Hektorović 41. Tko godi ne haje ļudskoga hvaļenja, on miran ostaje slišeć pogŕjenja. 42. Tilu ne daš pokoj, na vrime moleći, ne hajuć mraz ni znoj, tegom se moreći. 57. Ni ļubav ni službe ni naše nemire ne haja. N. Naļešković 1, 237. Tko ne haje truda. M. Držić 67. Usta ka u sebi ku nemoć imaju jestojsku ne haju. F. Lukarević 99. Nauči se sada svaka ne hajati. B. Kašić, nasl. 48. Proglasilo se je da ti bogove ne haješ. per. 34. Ništa ona ne hajaše ļute bolesti. 51. Pri slobodi smrt ne haje. I. Gundulić 412. Zato straha ni obećanja ne hajaše tvoga. F. Glavinić, cvit. 47a. Roda i plemena svoga ne hajaše. I. T. Mrnavić, mand. 41. Ja ne hajem tih zlih duha ko ni moj koň bodnih muha. J. Kavańin 79a. Otvrdnuta jak živ kami Božji zakon ne hajaše. 393a. Blago onijem, ki bezumnu laž ne haju. I. Đorđić, salt. 129. Ne haju, ne, moja jadikovańa. M. Pavlinović, rad. 42. *i ovaj primjer amo spada (drugo je kod γ) c)):* Kraļ ništće ne haja ča mu reče mati. Oliva. 27. — *u ńekijem se primjerima shvaća kao da je* ne *složeno s glagolom:* I ja bih ovi život nehajal. F. Vrančić, živ. 27. Kolika si dobra djela nehajao. B. Kašić, nasl. 105. Dovrši sva dobra koja sam nehajao. nač. 65. Naša molenja nemoj nehajati. M. Alberti 87. A da su ih nehajali! I. P. Marki 27. — *c) s adverbom* malo (mańe) *značeńe je negativno, ako i jest oblik afirmativan.* Na viko naučan vuk planinom šetajo, sve što mu već vikaš, sve mańe toj haje. D. Rańina 102b. Vlastoli i grajani bogoļubnost malo haju. J. Kavańin 173a. — *β) mješte objekta ima infinitiv. a) afirmativno. aa) ako se infinitivom izriče radńa koja biva ili ne biva i bez voļe subjektove,* hajati *znači gotovo što i* žeļeti.

Slijed' me ko god živjet' haje. I. Gundulić 519. Tko god znati haje. I. Đorđić, uzd. 92. — *bb) ako se infinitivom izriče radńa kojoj vršeńe stoji u voļi subjektovoj*, hajati *znači gotovo što i* nastojati. Hrlim potezom dojti si hajala. M. Marulić 46. Ti u Livornu gradu haja strijet' po vodah građe nove. I. Gundulić 280. Ako štedjet' blago haju, od lakomijeh stječu ime. 482. Utvrdit sfe haja po svoj onoj župi. J. Armolušić 53. Nije tko pravdu činit haje. I. Đorđić, uzd. 185. No zlodaća nagla nagnala je da se Turčin s Vlasi bratit haje. Osvetn. 4, 7. — *cc) u jednom primjeru* hajati *znači što i* htjeti: Slobodo ugodna, uzdahe, plač i vaj od mene slobodna na tvu čas primit' haj. I. Gundulić 176. — *b) negativno (ili afirmativno s adverbom* malo). *aa) protivno je značeńu kod a) aa), dakle gotovo kao* ne želeti *(nije u svakom primjeru lako razabrati, želi ovo značeńe, ili je značeńe kod bb)).* Ako se ne haješ biti utješen izvańe. B. Kašić, nasl. 65. Nemoj hajati biti ugodan svijetu. M. Radnić 192b. Nemoj hajati znati tko te je uvrijedio. 284a. Ne haju bit dobrijem svjetom na krepos privedeni. I. Đorđić, salt. 185. On ne haje na ovomu svitu kraļevat. J. Filipović 1, 382a. Kad ne bih hajo sahranit dušu. V. M. Gučetić 172. — *bb) protivno je značeńu kod a) bb), dakle gotovo kao* ne nastojati. Tvoje dobre ćudi brojit se ne haju, koje vridni ļudi hvalom uznašaju. P. Hektorović 56. Za č nisi hajal zapovid moju učiniti? Ivan trog. 12. Ne hajući ni odgovoriti mu. B. Kašić, iń. 16. Ah, nevoļna još li dajem mjesto ufanju izdanomu, ļuven ogań ter u momu srcu ugasit' još ne hajem? I. Gundulić 48. Ńijesu hajali ni nauk od dobra pisanja dati. R. Gamańić A3a. Ne hajah riječ po riječ prinositi. I. Đorđić, salt. 1. Zemļe ima i poļa i ne haje nasadit ih. B. Zuzeri 357. Čuvajte se, da vas sotona ne privari, donoseći u pamet onim koji su iskrńega uvridili, da se ne haju pomiriti. J. Banovac, razg. 57. Ne mari niti haje očistiti se. F. Lastrić, od' 176. Ne hajući dati kraļu Antijoku trista talenat srebrnih, bi iz oblasti svučen. And. Kačić, kor. 323. Koji u vrime zakonito nije haja dobiti sveto blago. Ant. Kadčić 379. Koji ne haju ovo isto učiniti. J. Matović 383. Da ne uzhajem izpuniti dobre moje odluke. I. M. Mattei 2. — *cc) suprotno je značeńu kod a) cc), dakle znači: ne htjeti* (ne hajati što raditi = hajati što ne raditi). Za to t' grihu tomu pristati ne haju. M. Marulić 82. Mišati ne haju s ribom mrsne stvari. P. Hektorović 8. Sad ga vidiš plač da tvori, sad u smijehu dni da traje, sad riječ jednu rijet' ne haje, a sad opet sveđ govori. S. Bobaļević 232. — *dd) infinitivom se izriče radńa koja ako se izvrši, to bi trebalo da nije po voļi ili po dužnosti subjekta. u tom slučaju* ne hajati *ostaje pri pravom svom značeńu (da se subjekat ne uznemiruje biva li ili ne biva ona radńa).* Umrijeti ne haju. M. Vetranić 2, 155. Ne razmišļamo bitje od ovoga grijeha, ne hajući u ń upadati. A. Gučetić, roz. jez. 32. Svoj otkriti sram ne haje, ča je grubo i sramota zablenuf se ne poznaje. Đ. Baraković, vil. 213. Natoļevac sve puškara bilo šesot tisuća je, svaki je vjeran i za cara sto života dat' ne haje. I. Gundulić 328. Ne hajete gledat svak čas smrt prid očima. A. Kalić 268. — *tako je i u ovom primjeru gdje mješte negativnoga glagola stoji afirmativni s* malo: Ne bi tako malo hajao izgubiti ga. J. Filipović 3, 10b. — *γ) mješte objekta ima podložna rečenica: a) s* da. *aa) afirmativno. radi* da *vidi* 1. da, I, A, 2, α, a, α) *a)). kod* hajati *je značeńe kao pod β) a) bb).* I tko od starih naših haja ikad ovo da pristupi, po šteti se zaman kaja, na svoj pjenez rasap kupi. I. Gundulić 448. Zašto ako tva vlas haje, da im se ispuni žeļa prika, taj čas samo carstvo ostaje bez uzdanijeh svojih svjetnika. 499. Ah! čudesa! volak haje da pogrije Boga svoga vrhu sena sledenoga. I. Dražić, prosl. 47. — *bb) negativno. aaa) kod* ne hajati *je značeńe kao kod β) b) aa).* U zle se mi ne impačamo; tizijem ne hajemo da smo drazi. M. Držić 244. Ter ne haješ u toliko, da gospoju tvu prijemļeš. J. Kavańin 106a. — *bbb) kod* ne hajati *je značeńe kao kod β) b) dd).* Jeda haje, da ona djeva cića ńega sreću gubi? J. Kavańin 59b. Epolunu ki gojaše meso gńilo a ne haja da duh skvrni. 390b. Ne haješ da moja sestra ostavila me je? S. Rosa 106b. *amo spada i ovaj primjer:* Malo hajem da sam suđen ali pofaļen od ļudi. M. Radnić 317b. — *b) s konjunkcijom* što. Do sad malo sam se strašio tebi se omraziti i malo hajo što sam ti se omrazio. I. M. Mattei 179. — *c) u podložnoj je rečenici nepravo pitańe.* Ne hajući ča će ļudi reći. P. Radovčić, nač. 37. Ne haju kud će pasti. I. Đorđić, uzd. 101. Ne bi već hajo što te može namiriti. I. M. Mattei 85.

b. *neprelazno (u naše vrijeme običnije nego prelazno).*

α) sa značeńem kazanijem sprijeda. a) o čemu se misli razumije se po onome što je prije kazano, a ne kaže se izrijekom uz hajati. *aa) afirmativno.* Jedan pade tamo, ńeki amo, i hajasmo, ali ne kajasmo. Osvetn. 4, 45. — *bb) negativno.* Nađoše jednoga końa mrtva koji smrđaše mnogo tvrdo, tadaj remeta poče zatiskovati nos a anđeo ne hajaše ni scijeńaše ništa. Zborn. 7b. Ako mi je sada umriti, ne haju. Aleks. jag. star. 3, 226. Ali Isukrstov vitez ništar ne hajaše. F. Glavinić, cvit. 19a. To li prostiš, ne hajemo. J. Kavańin 294b. Veće je nehajstvo misliti a ne hajati. A. d. Bella, razg. 151. Čuje psovke suproć sebi i ne haje ko da je stup kameniti. B. Zuzeri 41. Ona mlada djevojka ne slušaše, ni hajaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 54. Majka čuje, al' ne haje. Nar. pjes. vuk. 1, 198. Al' ne čuješ, il' ne ješ, bego? 4, 293. A ja neću ni hajati, Mujo. Nar. pjes. herc. vuk. 205. Čuje, al' ne haje. Nar. posl. vuk. 350. — *cc) s adverbom* malo. Rodbina i ne gledaju, a ostali malo haju. P. Posilović, nasl. 198b. — *dd)* haje i ne haje *znači što i* malo haje. *često u narodnijem pjesmama.* Kad mi sasu vatra u nedarca, onda, majko, aja i ne aja; kad mi metnu zmiju u nedarca, ja ti, majko, nimalo ne aja. Nar. pjes. vuk. 1, 554. *isporedi b) aa) ddd).* — *b) o čemu se misli izrečeno je supstantivom ili zamjenicom što stoji: aa) u acc. s prijedlogom za. naj običnije. aaa) afirmativno.* Ja za ovu samo hajem, sama je ona moja draga. I. Gundulić 222. Za raj lijepi samo haje. P. Kanavelić, iv. 410. Haje koliko vrana za brodara. (D). Poslov. danič. 25. Tko za žene vrlo aje. P. Macukat 89. Hajem koliko pas za petu nogu. A. d. Bella, rječn. 164b. Hajem za ń koliko za lanski snijeg. 510a. Tko za svijet haje, Boga ti ne pozna. (Z). Poslov. danič. 135. Jerbo za te oni vrlo haju. M. A. Reļković, sat. H5b. Samo zna i haje za život vremeniti. A. Kalić 363. A u ruke kape dovatiše, kapam mole a Bogom ih kume, da im pušte korjeničke Turke. a ovčari za Boga hajaše, puštiše im korjeničke Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 517—518. Hoćeš li mi ti za suze hajati? Nar. pjes. herc. vuk. 8. Ona teško za Boga hajaše. Nar. pjes. petr. 3, 121. Kad te vide, neka haju za me. Osvetn. 2, 170. — *bbb) negativno.* Za raj nis' hajala. M. Marulić

237. Videći da ona za ništare ne haje. Živ. kat. star. 1, 222. Koludrice staše s Kapitula ne hajući za riči ńe. Transit. 239. Nemoj hajati za toj vikanje. Zborn. 81a. Ne hajem za taj svijet; hoć' me se ostati? N. Naļešković 1, 184. On za me ne haje. D. Zlatarić 5a. Ko za život svoj ne haje, smrt sveđ nađe, kad ju ište. I. Gundulić 50. Djevice kê za mladce nič ne haju. J. Kavańin 196b. Ne haju za dila, koja su držani ispuniti. A. d. Bella, razgov. 70. Ne haju za dobra vjekovita. I. Đorđić, salt. 33. Za te plahos ma ne haja. uzd. 43. Za milos ńegovu i za ļubav ne hajući. B. Zuzeri 98. Ali za to on junak jošter ništa ne hajaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 23. Nit' za drugo dobro haje. V. Došen 88a. Radoslave mili gospodare, oli ne znaš ol' ne haješ za me? And. Kačić, razg. 39a. Ne hajući za klevetańe od puka. Ant. Kadčić 252. A nije hajo ni mario za to. M. Dobretić 62. Za prošteńe zloće tvoje ne haješ, ne mariš se od izgubļeńa tvoga. I. J. P. Lučić, razg. 120. Za to neve i ne haje, što je majci ž'o. Nar. pjes. vuk. 1, 35. Moje srce već ne haje za te. 1, 266. I reći će da ne hajem za ńga, a ja hajem i dušicu dajem. 1, 377. Il' ne čuješ il' ne haješ za me? 2, 246. Dal' ne znadeš, dal' za se ne haješ? 4, 224. — *u ovom je primjeru* ne *složeno s* hajati: Da bi človik nehajal za stvari vrimenite. A. Georgiceo, pril. 4. — *ccc) s* malo. Nu ti za me malo haja, pokli ovako hotje uteći. S. Bobaļević 227. Da za život malo haje. I. Gundulić 457. Tko za svoj interes malo haje. V. Andrijašević, put. 250. Malo haju za svoj život a mańe za tuj. A. d. Bella, razgov. 21. Malo za raj hajući, prodaju ga ko za ništa. B. Zuzeri 323. Za ńegove riječi malo mare, malo haju. V. M. Gučetić 214. Tvrdi malo za to haje, da se ńemu kuća sjaje. V. Došen 60b. — *ddd)* haje i ne haje, *vidi a) dd).* Za to Mujo haje i ne haje. Nar. pjes. vuk. 3, 166. Za to Marko haje i ne haje, neg sakupi mnogo lepu svatju. Nar. pjes. istr. 2, 71. — *bb) u instr. s prijedlogom* za. *samo u jednom primjeru* xviii *vijeka.* Za kojim sada grišnik malo haje i mari. A. Kanižlić, bogoļubn. 39. — *cc) u loc. s prijedlogom* o (ob) *rijetko.* Darij ob tom ne haje Klitouša posla u Macedoniju. Aleks. jag. star. 3, 237. Sagrêšuju otci ako ne haju i ne pečale se o sinoveh. Š. Budinić, sum. 35b. Tim vrat' se tvoj ļubi, Divjače, ne divjaj, vlaštita ne gubi, a o tudem malo haj. I. Gundulić 145. — *dd) u gen. s prijedlogom* od. *samo u dva primjera* xvii *i* xviii *vijeka. isporedi* 2, α, a, *a) cc).* Od rečenja ovizije ne vaļa hajati. M. Radnić 19a. Ni od života svojih sinova hajući. A. d. Bella, razgov. 59. — *ee) u acc. s prijedlogom* na. *rijetko.* Nijesi na ništa hajo. Čestitosti. 47. Na to Marko haje i ne haje. Nar. pjes. istr. 1, 20. — *ff) u gen. s prijedlogom* zaradi. *u jednom primjeru* xvii *vijeka.* Zaradi mene ništa se ne marite i ne ajte. I. Ančić, vrat. 78. — *gg) u instr. bez prijedloga. samo u jednom primjeru* xv *vijeka.* A ti ne haješ tim. M. Marulić 230.

β) ne haje, malo haje *u dva primjera* xvii *vijeka dobiva značeńe kao pasivno prema glavnome: ne vrijedi, ne koristi, sve je jedno (ne haje se za subjekat, ne treba za subjekat hajati).* Ili je posvećena ili nije posvećena, to ništa ne haje. M. Divković, nauk. 142b. Prociniti jošte, da umriti mlad ali star malo haje za spasenje od duše, i da je tada čovik star kada dode smrt. P. Posilović, nasl. 141a.

2. *sa* se.

a. *refleksivno. značeńe je kao kod aktivnoga neprelaznoga glagola kod* 1, b, α). — *Između rječnika u Mikaļinu* (hajati se, mariti se ‚curo'; ne hajati se, ne mariti se ‚non curare, parum curare'), *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu* (hajati se koje stvari *uz* hajati), *u Daničićevu* (‚curare'). *a) o čemu se misli razumije se po smislu, te nije izrijekom kazano uz* hajati se. *aa) afirmativno.* Proklet nauk: što se haješ? J. Kavańin 346a. — *bb) negativno.* Koji ne slušaju, da ihь pokarate; ako li neće se hajati, da imь do vrьha dođête. Mon. serb. 529. (1483). Ako li je laž onoj, ne haj se ništa. Pril. jag. ark. 9, 75. (1520). Vuk davi stado, a ti se ne haješ. M. Držić 86. Zač ki se ne haju oni su pogani. Đ. Baraković, jar. 125. Li živu veselo kako no da bi se Bog ne haja'. I. T. Mrnavić, ist. 78. — *b) o čemu se misli izrečeno je supstantivom ili zamjenicom: aa) u acc. s prijedlogom* za, *isporedi* 1, b, α) *b) aa). aaa) afirmativno.* Ki se *(bozi)* za nas vazda haju. M. Divković, kat. 111. — *bbb) negativno.* Za grišnike se ne haje. Transit. 39. Naši Dubrovčani za toj se ne haju. N. Dimitrović 102. Sińore se ne haju za brikunanje tudeško. M. Držić 256. Ali se ne haja za djecu otac hud. D. Zlatarić 13b. Ne hajem se za tvoje te riči. F. Vrančić, ziv. 35. Nu se za to malo hajem, kad se ispuni moja odluka. Ġ. Palmotić 1, 355. Ne ajuć se za proklestvo. I. Ančić, ogl. 185. Blažen tko se Boga haje i od ńega preda. I. Đorđić, salt. 387. — *u ovom je primjeru* ne *složeno s* hajati: Za Isukrsta si se nehajala. A. Georgiceo, pril. 20. — *ccc) s* malo. Za zle se mańe haju i mare. M. Divković, bes. 263a. I za jedno i za drugo malo se hajaše. F. Glavinić, cvit. 361b. Da se malo haju i malo mare za život vičńi svoj. P. Radovčić, nač. 40. Mańe se za moju ļubav hajete. A. d. Bella, razg. 203. — *bb) u gen. bez prijedloga. aaa) negativno.* Muke ne hajem se. M. Marulić 229. Tebe se ne haje a mene potlača. Š. Menčetić 44. Salamandra... žerave ni plama ništar se ne haje. M. Vetranić 1, 276. Ńiti se haja ponukovanja. M. Divković, nauk. 268b. Tko se straha Božjega ne haje. B. Kašić, nasl. 54. Osao gladan bata se ne haje. (D). Poslov. danič. 91. Toliko smo držani nastojati u ovemu životu za naše spaseńe, da tko se ńega ne haje, nije dostojan... Misli. 3. — *bbb) s* malo. Djeca se ćaće malo haju. M. Držić 142. *amo može spadati i ovo:* Nećeš se vele hajati pogrde od ļudi. B. Kašić, nasl. 63. — *cc) u gen. s prijedlogom* od. *aaa) afirmativno.* Plata zlomu strah daje, da se od ńe naprijeda i bļude i haje i svoga zla svida. F. Lukarević 221. — *bbb) negativno.* Od sad se ja uvik ne haju od zledi. Š. Menčetić 218. Koji se ne haju ništa od svjetovnijeh posala. B. Kašić, nasl. 49. Od sebe ništa se ne hajući. fran. 55. Da... od nijedne ne bude se hajal časti. M. Alberti 107. Ne hajat se od ubozijeh. I. Držić 300. Zlobnici od toga se ne haju. A. Vitaļić, ist. 311. — *ccc) s* malo. Koji se i malo haje od hvala i pogrda. B. Kašić, nasl. 73. Pilat se od prve stvari malo hajaše. is. 53. Mańe se haje od onoga veličanstva. I. Držić 141. Bolezniva majka malo se od toga hajaše. M. Lekušić 14. — *dd) u gen. s prijedlogom* cijeć. *u jednom primjeru* xvi *vijeka.* Cić toga niktor se ne haje. N. Naļešković 1, 315. — *c) o čem se misli izrečeno je infinitivom, isporedi* 1, a, β). *aa) afirmativno. radi značeńa vidi* 1, a, β) *a) bb).* Toliko mali hajahu se iskati kraļestvo nebesko. B. Kašić, nasl. 136. Ili bi se ohaj'o i od mene htio otit', il' bi se nać' haj'o, što ćemo jesti i pit'. I. Gundulić 152. Za sve da se čine hudi, učinit' se zaman haju da od puti nijesu

ļudi. 569. — *bb) negativno. aaa) vidi* 1, a, *β*) *b) aa).* Zač je on u raju, toj pravo mogu rit', odkli se ne haju povratit na saj svit. N. Naļešković 2, 125. Nisi se hajao znati. Ant. Kadčić 15. — *bbb) vidi* 1, a, *β*) *b) bb).* Jer se ne haja priti kad ju zoviše. M. Marulić 69. Nit' se haje lovit ni sve vile kupit. P. Zoranić 59a. Ne hajući se vladati pomńivo s kućom. Ant. Kadčić 505. — *ccc) vidi* 1, a, *β*) *b) cc).* Jer ńih *(bogova)* zbor bogati sve dike od raja tebi da, ke dati drugim se ne haja. H. Lucić 290. — *ddd) vidi* 1, a, *β*) *b) dd).* I da se ne haju za ńega umrijeti. N. Naļešković 1, 127. — *d) o čemu se misli izrečeno je podložnom rečenicom: aa) s* da. *vidi* 1, a, *γ*) *a) bb) bbb).* Ne haješ li se, da je sestra moja ostavila mene samu služiti? I. Bandulavić 221b. luc. 10, 40. Ako se paka pokornik ne haje da se odkriju. Ant. Kadčić 321. — *bb) s konjunkcijom* što. — *isporedi* 1, a, *γ*) *b).* Ni jih mori, ni se haju što toliko dug put čine. B. Betera, ćut. 90. Nit se more, nit se haju što dugovit put učine. J. Kavańin 20a. — *cc) nepravijem pitańem.* — *isporedi* 1, a, *γ*) *c).* Nećeš se hajati, što od tebe ļudi govore. B. Kašić, nasl. 73.

b. *pasivno.*

a) sa subjektom, prema prelaznom značeńu kod 1, a. Ne haju se prem ništare tvoje pritńe, o cesare. P. Hektorović (?) 127. I što doistine mene straši, jest ono, što mańe se haje, ere prem malo se razumi. A. d. Bella, razgov. 35.

b) bez subjekta. aa) uopće. Za koje se *(običaje)* još i danas haje. M. A. Reļković, sat. B8a. — *bb)* haje mi se = hajem. A ńoj se ne haje videći ńe ljepos gdi žeļno skončaje život moj i krjepos. N. Naļešković 2, 7. Nu meni toga rad, tamniče hudi moj, malo se haje sad hoteć mi zlo za toj. D. Rańina 38b. Ter ti se ne haje ovaki žitak oć? D. Zlatarić 9b. Ali se vam veće ne haje živjeti. 30b. Meni se ne haje da brijeme ali smrt ranu ovu, koja je u srcu, bude strt'. I. Gundulić 26. Ere mi se tvrdo haje, da pravednijem pedepsa je cijeć inijeh huda tvora. 92. Toj mi ne haje uživat na ńihovijeh gozbah. I. Đorđić, salt. 40. Odgovori, da za ti odkup ne haje mu se. B. Zuzeri 138. Kažu, da im se malo haje i za Boga i za dušu. 353. Erbo se baštinicim ne hajaše za ńegovo mrtvo tijelo, nego za ńegova dobra. Đ. Bašić 46. Čujem ja, ali mi s' ne haje. Jačke. 103.

3. *pasivno, prema* 1, a. Rič Božja pogrđena, sveti sakramenti nehajani. A. d. Bella, razgov. 12. Moja karańa ļubežļiva pometnuta su bila i nehajana. B. Zuzeri 67.

1. HAJBA, *f. vidi* gajba. — *U Belinu rječniku* (‚cavea' 335a) *i u Stulićevu.*

2. HAJBA, *f. hajańe.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cura, diligentia, sollicitudo'. — *nije dosta pouzdano.*

1. HAJDA, *f. ime žensko, po svoj prilici tursko.* — *isporedi* Hajdana. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

2. HAJDA, *f. vidi* heļda, *ńem.* heidekorn, heiden. — *U Voltiđijinu rječniku:* hajda, hajdina ‚saraceno' ‚heidekorn'. *i u Šulekovu imeniku:* Hajda, Polygonum fagopyrum L. *(u ugarskijeh Hrvata).* 485.

HÀJDÂC, *òde (kad se pripovijeda da je ko brzo ili iznenada otišao).* — *Postaje od* hajde *nastavkom* ac *kojijem kao da se hoće pokazati brzina.* — *U Vukovu rječniku:* ‚davon!' ‚abiit'.

HAJDÀMAK, *m. vidi* ajdamak.

HAJDANA, *f. ime žensko, vidi* 2. Hajda. — *isporedi* Ajdana. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

HÀJDAR, *m. tursko (arapsko) ime muško.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (Ajdar). Hajdar sin kraļa od Persije. I. Gundulić 535. Dobro ti je Ajdaru u hladu! nit' ga koļu muhe ni obadi, samo mu je pomučno od gladi. Nar. posl. vuk. 61.

HAJDARA, *f.* pogrdna riječ. Skoroteča. 1844. 250. *(pisano* ‚ajdara').

HAJDAROVIĆ, *m. prezime (po ocu Hajdaru).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ne kup' ruho, Ajdarović' Ajko. Nar. pjes. herc. vuk. 29. *u istoj se pjesmi ista ženska zove i* Ajka Ajrovića.

HÀJDE, *shvaća se kao impt.* 2 *sing. i znači: idi, hodi, tur.* hajde *(tal. mlet.* aida *po svoj je prilici uzeto iz našega jezika, a to može biti i rum.* aide, aidatzi, *ako nije uprav iz turskoga). ima i plur.* hajdémo, hàjdete. — *Akc. je zabiļežen po Vukovu rječniku, u Dubrovniku je drukčiji:* hâjde, hâjdemo, hâjdete. — *Često se kaže i okrńeno:* hajd', hajd'mo *i* haj'mo, haj'te. *u sjevernijeh se čakavaca kaže i* hajdi, *vidi:* Hajdi, Ante, lipu Pragu gradu. Nar. pjes. istr. 1, 44, *ako ovo nije štamparska pogreška.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (hajde *i* hajd ‚apage' *s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića) i u Vukovu:* ‚hàjde, hajdémo, hàjdete ‚gehen wir' (fr. ‚allons') ‚eamus'. *a) i, kao impt. glagola* ići *u pravom smislu.* Ajde, reče, s Bogom. J. Banovac, pred. 30. Ajde putem tvojim. P. Knežević, osm. 290. Hajde po ulica od grada pak sve siromahe dovedi na moju trpezu. F. Lastrić, od' 235. Hajd' odatle! test. 23a. Uzmi posteļu tvoju i ajde. ned. 336. Sinod te zove na sud: ajde udiļ. A. Kanižlić, kam. 97. Ajdete sveštenikom našim. 884. Ajdemo k majci. utoč. 54. Zaradi imena Isusova ajde u miru. M. Zoričić, zrc. 4. Ajde u tvoju čelu opočivati. 23. Ajdemo dakle naprida. aritm. 80. Povrati mi tri burme od zlata, a ti ajde za koga ti drago. And. Kačić, razg. 148b. Jer zavika malo i veliko: ‚Ajde na dvor, ļudska nepriliko!' 156a. Ajde slobodno, jer ćeš ga lasno dobiti. korab. 283. Ajde doma. F. Radman 18. Ajdemo u crkvu. 19. Ajdete i vratite se. N. Palikuća 36. Ajdemo indi nadaļe u ime oca, i sina, i duha svetoga. Đ. Rapić 2. Pristupi indi sada k meni, da se ujedinimo, pak ajde prid sudca strašnoga. 3. Ajd' iz dvora, prvijenče, brijeme ti je. Nar. pjes. vuk. 1, 14. Ajte, sluge, do vode studene. 1, 157. Ajdemo tam' dole u to zlatno poļe. 1, 171. Ajd' u kolo, sejo moja! 1, 175. Ajde Duka, ajde Leka, na vojsku. 1, 208. Ajdemo sudiji. 1, 422. Ajde meni za goru na vodu, donesi mi vode iza gore. 1, 593. Ajde, ajde, lepa Jańo, sterat' ložnicu. 1, 612. Ajdemote *(vidi kod* te) đakonovom dvoru. 2, 8. Pa ti hajde u lov u planinu. 2, 44. Ti pokupi kićene svatove, š ńima hajde u Požegu ravnu. 2, 171. Bije ńega oštrom bakarlijom: ‚Ajde, vranče, živ te Bog ubio!' 2, 459. Hajde tamo na saraje dońe. 2, 611. Prođi me se, hajde putem s mirom! 3, 3. A ti hajde upravo k đevojci. 3, 253. Hajd' otole, kurvino kopile! 3, 352. Hajde s Bogom, pošo u dobri čas! 3, 439. Ajdete mi do biloga Siña. 3, 550. Već ajdete na Miletin-vodu, vi ajdete, ma mudro ajdete. 3, 550. No hajdemo u Dońe Lugove. 4, 126. Pa ajdemo pravo među Turke. 4, 185. Jaš'te końe, hajte u Ļešnicu. 4, 251. Pa ti hajde prosit' po svijetu. Nar. pjes. herc. vuk. 100. Hajde s vojskom

Spužu na krajinu. Ogled. sr. 465. Pa otolen hajde na Stubicu. 502. Hajte od mene, bule i divojke. Nar. pjes. istr. 1, 36. Pošli luda na put pa hajde za ńim uput. Nar. posl. vuk. 257. Vi hajte ća. Nar. prip. vuk. 140. Onda hajd' k onoj strani. 178. Hajd' odatle! ‚apage!' Vuk, rječn. — *b)* veni, *kao impt. glagola* dći *ili* hoditi, *kad se ovijem pokazuje primicańe onome koji govori.* Hajde amo sa mnom. A. Kanižlić, kam. 7. Ajd' ovamo, moj Jovane kume! Nar. pjes. vuk. 1, 122. Ne roni suze, ne kvari lice, već ajde za mnom u moju zemļu. 1, 231. Ako l' mi se pokloniti nećeš, a ti hajde na mejdan junački. 2, 388. Hajde mene, kume, u svatove, da ti vjenčaš mene i đevojku. 2, 581. Hajte sa mnom malo pod planinu. 3, 306. Ajte za mnom, kako koji može. 4, 187. Hajde k nama, kad je tebe drago. 4, 370. — *c)* hajde *se može upotrebiti kod pripovijedańa, kao impt. 2 sing. svakoga glagola.* Zame on hajde kosu, grabļi i vili, pa hajd na sinokošu i počme kosit. Nar. prip. mikul. 89. — *d)* age, agite, *kad se kome zapovijeda ili kad se ko nutka, hrabri da što uradi. aa)* hajde. *aaa) nutka se onaj s kojijem se govori da ńešto sam uradi. ova se radńa pokazuje glagolom koji može biti u impt. 2 sing. i stajati iza* hajde *bez ikakve konjunkcije (ako se ovijem glagolom pokazuje micańe, kao što je n. p. u prvom primjeru,* hajde *se može shvatiti u pravom značeńu kao kod a) i b)):* Ajde biži iz ovoga grada. J. Filipović 3, 329ᵇ. Ajde, veli, nastoj srićno ... F. Lastrić, test. 393ᵃ. Ajde dakle ne boj se. And. Kačić, kor. 64. Hajde uzmi onu divojku. B. Leaković 32. Frano, pripravi se, pak ajde kuću moju popravi. Đ. Rapić 303. Ajde snimi zlato sa konica. Nar. pjes. vuk. 1, 254. Hajde, brate, zovi naše sluge. 2, 45. Delibaša, ajde meći strele. 2, 360. Hajde uzmi końa i oružje. 2, 631. Hajde kupi mlogu silnu vojsku. 4, 355. Hajde uzmi tri četiri druga. 4, 419. Hajde bježi korjenićkoj župi. 4, 511. Hajd' iznesi alaj krstaš barjak. Nar. pjes. juk. 185. Nego hajde kaži da si mi sestra. Đ. Daničić, 1mojs. 12, 13. Hajde ostani još noćas. sud. 19, 6. *ili među* hajde *i glagolom ima konj.* i: Ajde dakle i zakuni se. A. Kanižlić, kam. 327. Ajde i obadi svu zemļu. And. Kačić, kor. 16. *ili glagol može biti u praes. s konjunkcijom* da: Hajde da nas vodiš tvojoj kući. Vuk, poslov. 229. — *bbb) nutka se onaj s kojijem se govori da uradi ńešto ujedno s onijem što govori. ova se radńa obično pokazuje glagolom u praes. 1 pl. s konjunkcijom* da: Ajde da se napijemo. F. Lastrić, nod. 332. Hajde, veli, da se podilimo. M. A. Reļković, sat. 16ᵃ. Ajde dakle da ta izvidimo. Nadod. 5. Ajde, brate, da lovak delimo. Nar. pjes. vuk. 1, 319. Ajde, dušo, da se miljemo. 1, 353. Hajde malo da izostanemo. 2, 141. Hajde, brate, da se rastanemo. 2, 621. Hajd', Šćepane, u lov da idemo. 2, 629. Hajd', Harane, da ga pričekamo. 3, 321. Nego hajde da se sastanemo na ročištu o Đurđevu danu. 3, 374. Nego hajde da se pomirimo. 3, 466. Rekne ńemu žena: ‚Hajde, čoveče, da mi ovu tvoju đevojku pošļemo u svet'. Nar. prip. vuk. 167. Hajde sada da ga ubijemo. Đ. Daničić, 1mojs. 37, 20. Hajde da radimo, da se ti u gospostvu uzdržiš. S. Ļubiša, prip. 137. Hajde da idemo. Vuk, rječn. *(amo spadaju i ovi primjeri:* Ajd' na mejdan, da s' nadstreļujemo. Nar. pjes. vuk. 2, 357. Nego hajde na noge lagane, da idemo agi na Poščeńe. 4, 495). *rjede bez* da *u impt. 1 pl.:* Hajde radimo, prijateļu. A. T. Blagojević, khin. XIII. — *ccc) nutka se onaj kojemu se govori da pristane na radńu onoga koji govori ili da mu kod ńe pomogne:* Ajd', Omere rano materina, ajde, rano, da te ženi majka. Nar. pjes. vuk. 1, 252. — *ddd) onaj koji govori nutka sama sebe na radńu.* Hajde da je izvadim! Nar. prip. vuk. 182. — *eee) nutka se na radńu više od jednoga.* Ajd', ģelati, te ga obesite. Nar. pjes. vuk. 2, 164. More, društvo, ajd' da putujemo. 2, 436. — *bb)* hajdemo, *kad se nutka onaj kojemu se govori (ili oni kojima se govori) da urade što zajedno s onijem koji govori (ili s onima koji govore). ova se radńa izriče glagolom koji može biti u inf.:* Ajdemo malo stat veselo. J. Filipović 1, 489ᵇ. Ajdemo ga ubiti. And. Kačić, kor. 173. Jedan rekne: ‚Hajdemo orati'. M. A. Reļković, sat. G6ᵇ. Hajd'mo dići zemļu Arbaniju. Nar. pjes. vuk. 4, 69. *ili u praes. s* da: Hajdemo, da svaka razgovetno vidimo. Đ. Rapić 26. No hajdemo da mu pomognemo. Nar. pjes. vuk. 3, 12. *ili u impt.:* Ajdemo dakle i užívajmo dobra ovoga svita. M. Zoričić, osm. 16. — *cc)* hajdete. *aaa) nutkaju se oni kojima se govori, da što sami urade, isporedi aa) aaa).* Ajdete i donesite menđuše. And. Kačić, kor. 79. Ajte, braćo, mene poslušajte. Nar. pjes. vuk. 5, 380. — *bbb) nutkaju se oni kojima se govori da što urade ujedno s onijem koji govori (ili s onima koji govore), isporedi aa) bbb).* Ajte, braćo, da delimo blago. Nar. pjes. vuk. 2, 76. Haj'te, Turci, da brže idemo. 3, 259. No hajdete da se povrnemo. 3, 341. Hajte, braćo, da ga potražimo. 3, 374. Haj'te, braćo, da mi putujemo. 3, 522. Hajte brže vojsku da kupimo. 4, 505. Ali doma hajte da idemo. P. Petrović, gor. vijen. 16. — *e) prema značeńu kod d) aa) ddd) kaže se* hajde *kad se pristaje na voļu onoga koji govori, te se hoće uraditi ono što on želi.* ‚Ne boji se tebe Job zaludu' odgovori mu Sotona ‚budući ga ti obogatio ... ma da hoćeš malo krenuti u ńegovo imanje, ta' bi i vidio ko je Job'. ‚Ajde, dajem ti oblast svrhu svega imanja ńegova ...' reče mu Gospodin Bog. And. Kačić, kor. 57. Ajde, ajde, kad je tako pravica Božja odsudila, dati ću ja opet život tebi. Đ. Rapić 4. Hajde neka bude tako kako ti veliš. Vuk, rječn. — *često i* hajde de!: Onda reče sveti Aranđel: ‚De da ronimo, da gledamo koji može dubļe'. A đavo mu odgovori: ‚Hajde de'. Nar. prip. vuk. 115. Čoso reče đetetu: ‚... hajde da lažemo, pa koji koga nadlaže onaj neka nosi svu pogaču'. Dijete ... reče: ‚Hajde de! počni ti'. 202. — *f) značeńe kod e) širi se dalje, te* hajde, *gotovo kao* doista, do duše, *ističe da ńešto biva premda se ne bi mislilo da može biti, ili premda ujedno biva i ńešto suprotno.* Niki, hajde, i u sobu vodi. M. A. Reļković, sat. H8ᵃ. Počel on plakat i žalostit se, da kako će on to učinit, tuliku sinokošu pa ju u jedan dan pokosit, pa još k tomu seno spravit! to ni moguće! ... Jutro zame on hajde kosu, grabļi i vili ... Nar. prip. mikul. 89. Hajde topi ne uzmiču rika, al' borija zanijemi svirka. Osvetn. 2, 128. — *g) pošto se kaže* hajde *kad se ko goni ća, u prenesenom smislu može se reći kao s prezirańem, kad se hoće pokazati kome da se ne pazi na ńegove riječi.* Govorio Umi: ‚Udaji se, Umo, udaji se, Umo, ti ne čekaj mene'. Govorila Uma: ‚Ajde, ajde, Mujo! sad na tebi, Mujo, zelena dolama, do dan do dva, Mujo, zelena travica!' Nar. pjes. vuk. 1, 446. — *h) kad je subjekat* svaki, koji god, *itd. može se upotrebiti* hajde *i za treće gramatikalno lice.* Hajde svaki kako koji može, a ja idem kako konic može. Nar. pjes. vuk. 3, 522. Hajde tko će na dvor da poviri. Osvetn. 1, 20. Još kaurin Jakov besjedio: ‚Hajde

svaki na svoja selišća'. 1, 68. — *i) gdjegdje se dodaje na kraju* r: hajder, *vidi* r. Mani se zloga posla već hajder brani se. I. Zaničić 99. Hajder meni u svatove podi. Nar. pjes. kras. 1, 78.

HAJDENICA, *f. hljeb od hajde, vidi* 2. hajda. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Hajdenica dobar kruh, malo popij, pun trbuh. Vijenac. 1878. *br.* 43, 692.

HAJDER, *m. vidi* Hajdar. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka kao varijanta.* Hajder sin kraļa od Persije. I. Gundulić 535.

HAJDEROVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 88.

HAJDEROVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 148.

HÀJDIN, *m. prezime. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

HAJDINA, *f. vidi* 2 hajda. — *U Bjelostjenčevu i u Voltiğijinu rječniku.*

HAJDINI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 13.

HAJDINOVIĆ, *m. prezime.* Boca 17.

HAJDIR, *m. vidi* Hajdar. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka kao varijanta.* Nu napokon Hajdir rani Dilaveru lakat lijevi. I. Gundulić 539.

HAJDÚČÊŃE, *n. djelo kojijem se ko hajduči.* — *U Vukovu rječniku.*

HAJDÙČICA, *f.*

a. *žensko čeļade kao hajduk.* — *U Vukovu rječniku:* ‚die räuberin' ‚praedatrix'.

b. *ńeka trava, isporedi* hajdučka trava *kod* hajdučki, *c) bb), i* hajduk-trava. Ajdučica, Lactuca muralis L. J. Pančić, flora okol. beog. 174. Ajdučica, 1. Agrostemma coronaria L. (Srp. ark. za celok. lek.); 2. Prenantes muralis L. (Pančić). B. Šulek, im. 2. Hajdučica, hajduk-trava, Lychnis coronaria L. (Srp. ark. za celok. lek.), v. ajdučica, ajduk-trava (Srp. ark. tvrdi da ovo nije Lactuca muralis). 108.

HAJDÙČIJA, *f.*

a. *coll.* hajduk. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die heiduken' ‚hajduci'). Hajdučija od te Gore Crne. Osvetn. 2, 182.

b. *vidi* 1. hajdučina. — *U naše vrijeme.* Najidu se, napiju se i projdu van po hajdučije. Nar. prip. mikul. 98. Još drzovitiji u hajdučiji. M. Pavlinović, razg. 84.

1. HAJDÙČINA, *f. posao onoga koji je hajduk.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das räuberhandwerk' ‚latrocinium'). Ako pojdem u hajdučinu. Stat. poļ. ark. 5, 312. (1662). Nema ko Crnogorce voditi na plijenove i hajdučinu protiv nekrstu. S. Ļubiša, prip. 95.

2. HAJDÙČINA, *m. augm.* hajduk. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Zajedno s ajdučinami i kurvarim. I. Ančić, ogl. 145. Kad je koje od ńih pijanica, skitničina, hajdučina, nevaļalčina. V. Bogišić, zborn. 283.

HAJDÚČITI, hàjdûčîm, *impf. vidi* hajdukovati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. haramiti.

HAJDÚČITI SE, hàjdûčîm se, *impf. podnositi se kao hajduk (i ko nije hajduk).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hàjdûčâh; *s ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* hàjdûčî. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich als hajduk stellen' ‚simulo τὸν hajduk' *s primjerom iz narodne pjesme:* On je mladi, zašto se hajduči.

HÀJDÛČKÎ, *adj. koji pripada hajducima.* — *Po ńekijem zapadnijem krajevima mj.* č *čuje se* š, *vidi primjere And. Kačića i A. d. Coste.* — *U jednom primjeru u narodnoj pjesmi našega vremena ima oblik po nominalnoj deklinaciji:* Al' je dete kolena ajdučka. Nar. pjes. vuk. 3, 41. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.*

a. *adj. a) uopće.* Dil gusarov staše hajdučkih s sabļami. I. T. Mrnavić, osm. 45. To su malo boļe mobe, neg hajdučke kada robe. V. Došen 61a. Pak pripasa sabļu na ajdušku. And. Kačić, razg. 165a. Ajduško kradļivo otimanje. A. d. Costa 2, 149. Kupi mi crvene ajdučke opanke. D. Obradović, basn. 319. Al' se bojim hajdučke Maltije. Nar. pjes. vuk. 3, 84. Te naran'te ribe primorkińe lijepijem hajdučkijem mesom. 3, 361. A da ti je, druže, poslušati, ka' hajdučke puške zapucaše! 3, 447. Iz Lijevča gn'jezda hajdučkoga. 4, 138. Gospodski su puti i drumovi, a hajdučki tijesni bogazi. 4, 281. Đurđev danak hajdučki sastanak, Mitrov danak hajdučki rastanak. Nar. posl. vuk. 78. Hajdučke kuće nema. Hajdučkog sela nema. Hajdučkoj majci po oboru trńe raste. (U Risnu). 340. Srpski se narod spusti u hajdučke borbe za slobodu. S. Ļubiša, prip. 116. Hajdučka glava o koncu visi. V. Bogišić, zborn. 597. — *b) kod mjesnijeh imena. aa)* Hajdučka Crkva, *razvaline u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 286. — *bb)* Hajdučka Česma, *u Vukovu rječniku:* izvor kod Topčidera (oko jednoga sahata od Biograda). — *cc)* Hajdučka Glavica, *mjesto u Srbiji u okrugu krajińskom.* Ńiva u Hajdučkoj Glavici. Sr. nov. 1869. 48. — *dd)* Hajdučka Ograda, *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Ajdučkoj Ogradi. Sr. nov. 1866. 350. — *ee)* Hajdučka Padina, *mjesto u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 14. — *ff)* Hajdučka voda, *u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva kod Ajdučke Vode. Sr. nov. 1865. 35. — *gg)* Hajdučke Gore, *u Srbiji.* Ajdučke gore. Glasnik. 43, 287. — *hh)* Hajdučki Kladenac, *u Srbiji. aaa) u okrugu vrańskom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 272. — *bbb) u okrugu kneževačkom.* Glasnik. 19, 289. — *ii)* Hajdučki Potok, *u Srbiji. aaa) u okrugu smederevskom.* Zemļa u Ajdučkom Potoku. Sr. nov. 1865. 565. — *bbb) u okrugu kneževačkom.* Ńiva u Ajdučkom Potoku. Sr. nov. 1872. 970. — *kk)* Hajdučki Rt, *u Srbiji.* Zemļa izgleda da je utonula, pa se od odrobine planinske naslagao Ajdučki *(griješkom)* Hrt. Glasnik. 43, 295. — *ll)* Hajdučko brdo, *zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 153. — *c) kod imena biļaka. aa)* hajdučka oputa, *vidi* ličac. Hajdučka oputa, ličac, vučja lika, Daphne mezereum L. J. Pančić, glasn. 30, 240. — *bb)* hajdučka trava, *isporedi* hajdučica, hajduk-trava. *u Vukovu rječniku:* vide sporiš. kad se strļa među dlanima kažu da je dobra na svaku ranu; za to se zove i ‚hajdučka' što se raňeni hajduci naj više ńome liječe. Ajdučka trava, Lactuca muralis L. J. Pančić, flor. sr. 457. Hajdučka trava (meće se i u krastavce. Vuk). cf. hajdučica. B. Šulek, im. 108.

b. *adv.* hàjdûčki. Da se ne usude u Tursku pregaziti, niti koga ajdučki slati. Djelovod. protokol. 11.

HAJDÙČĻIV, *adj. a) o mjestu,* gdje ima hajduka, gdje je dobro za ńih. M. Pavlinović. — *b) o vremenu, kad ima mnogo hajduka.* Koje leto služih za oružje, ono leto hajdučļivo beše. Nar. pjes. vil. 1868. 14.

HÀJDÛK, hajdúka, *m.* latro; apparitor. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak s nominativom, kao kod* f), *i voc.:* hàjdûče, hàjdûci.

— *Po svoj prilici dolazi od maǵ.* hajdú, *čovjek iz ńekoga maǵarskoga plemena, vojnik pješak, sluga kod suda (od čega će biti i rus.* гайдукъ *i pol.* hajduk), *a ne od tur.* hajdud, *maǵarski pješački vojnik, koje je također došlo iz maǵarskoga.* — *Gdjegdje se dodaje kao pridjev imenu muškome i ne mijeńa se po padežima.* Uvatio hajduk-Vukosava. Nar. pjes. vuk. 3, 349. Ļuba hajduk-Vukosava. Vuk, nar. pjes. 3, 348. — *Od* XVI *vijeka (naj prije kao prezime, vidi* e), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (hajduk, plur.: hajduci, v. tolvaj), *u Voltiǵijinu* (‚assassino, ladrone' ‚strassenräuber'), *u Stulićevu* (‚latro, praedo'), *u Vukovu* ‚der strassenräuber' ‚latro' (‚in diesem lande weniger abscheulich, und näher dem heldenthume'); otišao u hajduke ‚er ist ein räuber geworden' ‚inter latrones abiit'.

a. latro, *čovjek koji oružan dočekuje na drumu putnike i silom im grabi imańe, isporedi* razbojnik. *koji su ļudi kod našega naroda postali hajduci radi turske sile i nepravde shvaćaju se kao junaci i pjevaju se u narodnijem pjesmama (vidi primjer iz Vukova rječnika kod a)). a) uopće.* Ogńenima žvali martolose vodi, hajduke pečali ne daf jim slobodi. Đ. Baraković, vil. 351. Lupeži, ajduci, razbojnici. I. Ančić, svit. 211. Dati jednomu hajduku da bi učinio osvetu svoga oca. P. Posilović, cvijet. 110. Martulosi aliti hajduki. P. Vitezović, kron. 143. Čini doći k sebi jednoga ajduka koji u onih strana bijaše i sva ga se ona krajina bojaše. J. Banovac, prip. 121. K ńemu dođe jedan ajduk ol'ti lupež. M. Zoričić, zrc. 26. I što biše sad vojnici brez glave su već hajduci. V. Došen 264b. Namira ga namirila biše na dva vuka dva mlada ajduka. And. Kačić, razg. 140b. Prodaju nas gore nego Turci, a robe nas kano i ajduci. 296a. Izgoriše Krstjani i Turci, Peraštani i morski ajduci. 300b. Ugledaše ajduke aliti pustaije. kor. 265. Lakom hajduk bješe na dukate. Nar. pjes. vuk. 3, 8. U hajduke juriš učinišo. 3, 11. Tu će biti šićar za hajduke. 3, 25. Gledaju ga iz gore hajduci. 3, 26. No su lake noge pod hajdukom. 3, 29. Pozna Hajka seńskoga hajduka. 3, 184. Za hajdukom u goru ne idi. 3, 187. Već te prose Turci i hajduci. 3, 246. A u glavu Seńanin-Tadije i ńegovih trideset hajduka. 3, 289. Oćeraše trojica hajduka, oćeraše trideset Turaka. 3, 291. Hajduku je kuća kabanica. 3, 439. Sve uskoke i gorske hajduke. 4, 368. To je bilo dvanajst hajduki i trinajsti arambaša. Nar. prip. mikul. 104. Narod naš misli i pjeva da su u nas hajduci postali od turske sile i nepravde. da rečemo da gdjekoji otide u hajduke i bez nevoļe da se iznosi haļina i oružja po svojoj voļi ili kome da se osveti, ali je i to cijela istina da što je god vlada turska boļa i čovječnija to je i hajduka u zemļi mańe, a što je gora i nepravednija to ih je više. i za to je među hajducima bivalo kašto naj poštenijih ļudi, a u početku vlade turske jamačno ih je bilo i od prve gospode i plemića. istina da mnogi ļudi ne odu u hajduke da čine zlo, ali kad se čovjek (osobito prost) jedan put otpadi od ļudskoga društva i oprosti se svake vlasti, on počne osobito jedan uz drugoga i zlo činiti; tako i hajduci čine zlo i narodu svome koji ih prema Turcima ļubi i žali, ali se i danas čini hajduku naj veća sramota i poruga kad mu se reče da je lopov i pržibaba. Vuk, rječn. *kod* hajduk *(vidi dale ondje i* M. Đ. Milićević, zim. več. 149—243). — *b) kaže se:* otići u hajduke, pobjeći u hajduke *itd.* = *pohajdučiti se.* On nije ni za koga u vojnu otišao, niti se je za koga naimao u ajduke. Glasnik. 11, 3, 204. (1717). I pribeže gori u ajduke. Nar. pjes. vuk. 2, 75. Sa šta, brate, ode u hajduke? 3, 1. S tom li sabļom ideš u hajduke? 3, 29. Što odvrže tebe u hajduke? 3, 430. Pa ću odbjeć' gori u hajduke. 4, 274. Pobjegao u hajduke. Vuk, nar. pjes. 4, 189. Evo sam se Bogu zarekao da ću ići u goru zelenu i odmetnut u hajduke glavu. Osvetn. 2, 19. Odmetnuti se u hajduke. V. Bogišić, zborn. 609. — *slično je tome i ovo:* Vrat lomiti, po gori hoditi, po hajduci*(h)*, po lošu zanatu. Nar. pjes. vuk. 3, 1. — *c)* bijeli hajduk, *vidi* bjelac. — *d) u igri.* Hajduka (goniti). Jedan sve trči naokolo, držeći zavijenu turu u rukama, vičući neprestano: ‚Goni hajduka, goni hajduka!' V. Vrčević, igre. 46.

b. *sluga kod súda u Ugarskoj i u Srijemu.* — *U Vukovu rječniku* (‚der gerichtsheiduck in Ungern, Sirmien' ‚hajduco, haiducus, lictor'). Dva hajduka devet kapetana. (hajduci ovđe znače panduri ili četnici, kao što se obično u vojvodstvu govori). Nar. posl. vuk. 57. Kupio hajduk gaće za marjaš, a popio forintu alvaluka. (ovdje ‚hajduk' znači ‚pandur' ili ‚četnik', kao što se obično u vojvodstvu govori). 164. — *Amo spada i ovaj primjer* XVIII *vijeka, ako ne spada pod* c: Da bi upisali po redu . . . što smo hajdukom gdi što davali. Glasnik. 11, 3, 142. *(oko* 1709).

c. *ugarski pješački vojnik.* — *u rukopisu* XVIII *vijeka.* Počeše kavgu Nemci s Turčinomь . . . mnogi plenь dobiše katane i ajduci. Glasnik. 20, 12. (1764).

d. *pješački vojnik u Poļskoj.* — *na jednom mjestu* XVII *vijeka (uprav je riječ poļska* hajduk). Nu kô paša . . . na velika dođe vrata dvora svijetla i visoka *(u Varšovu)* . . . tvrdu stražu od hajduka pod ogńenim puškam pazi. I. Gundulić 431.

e. *prezime.* Matijaš Hajduk. Mon. croat. 307. (1598).

f. *vidi* nâtega. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u požeškoj nahiji.*

HAJDUKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u Ajduki. Sr. nov. 1867. 254.

HAJDÙKLUK, *m. postaje od* hajduk *turskijem nastavkom* luk. — *U naše vrijeme. a) ono što dobije hajduk grabeći.* Da mi se je s ńime ogledati, hajdukluk bih hajduk prigorio. (Nar. pjes.) A. Ostojić. — *b) hajduštvo, hajdukovańe, hajdučina.* Nu nema slobode, nema sigurnosti, nema dobra, već je onde pustailuk i ajdukluk. P. M. Nenadović, mem. 296.

HAJDÚKOV, *adj. koji pripada hajduku.* — *Između rječnika u Vukovu.* Kraļeva ćer hajdukova žena. Nar. prip. mikul. 94. Rad ste znati nujno boravļeńe hajdukova doma. Osvetn. 2, 28.

HAJDUKOVAC, Hajdukovca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Vinograd u Ajdukovcu. Sr. nov. 1872. 849. — *b) u okrugu užičkom.* Vrbak u Ajdukovcu. Sr. nov. 1869. 366.

HAJDUKÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se hajdukuje.* — *Između rječnika u Vukovu.* Od onda poče svaka nesrića, lupeštva, ubo'stva, ajdukovańe. J. Banovac, prip. 242. Kad se hajduk nasiti hajdukovańa. Vuk, živ. 269. Već povrzi, pope, popovańe, hajde sa mnom u hajdukovańe. Osvetn. 2, 93.

HAJDUKÒVATI, hajdûkujêm, *impf. biti hajduk, živjeti, raditi kao hajduk.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hajdûkovâh, *u impt.* hajdûkûj, *u ger. praes.* hajdûkujûći; *kaki je u inf. taki je u aor.* hajdukòvah *(osim* 2 *i* 3 *sing.* hâjdukovâ) *i u ger. praet.* hajdukòvâvši; *drukčiji je u part. praet. act.* hâjdukovao, hâjdukovâla. — *U naše*

vrijeme, a između rječnika u Vukovu (‚ich bin ein hajduk' ‚latrocinor'). Da s' naodi i da ajdukuje u zelenoj gori Garevici. Nar. pjes. vuk. 2, 77. Hajdukova tri godine dana. 3, 323. Četa ... četovala i hajdukovala. Pjev. crn. 47b. Niko mu ne smije spomenuti za ono što je hajdukujući učinio. Vuk, živ. 269. On je ļeti s podosta društva hajdukovao ili četovao protiv Turaka. nar. pjes. 3, 448. Ako hajduk hajdukuje, a 'no jadi i gladuje. V. Bogišić, zborn. 597.

HAJDÚKOVIĆ, *m. prezime (uprav hajdukov sin). — Od prije našega vremena.* Hajdukovićь. S. Novaković, pom. 110. Ajduković. D. Avramović 196. — *U ovom primjeru kao da znači: hajdukov sin ili hajduk*: Bog t' ubio, ostarjela majko, jer me dade u goru zelenu baš u goru za ajdukovića. sinoć ajduk iz gore došao i donese zelenu dolamu... Nar. pjes. petr. 1, 224.

HÀJDÛK-TRÁVA, *f. ńeka bilka, isporedi* hajdučica, b, *i* hajdučka trava *kod* hajdučki, *c) bb).* Ajduk-trava, Agrostemma coronaria L. (Srp. ark. za celok. lek.). B. Šulek, im. 2.

HAJDÚŠTVO, *n. osobina onoga koji je hajduk, hajdučina. — Postaje od* hajduk *nastavkom* ьstvo, *ispred kojega se* k *mijeńa na* č *a iza ovoga* s *ispada, te se* č *ispred* t *mijeńa na* š — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (die räuberei' ‚latrocinium' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Od ka' smo se dali u hajduštvo. Prodite se vraga i hajdušstva). Jer sam bio devet godin dana u hajduštvu s Tomića Mijatom. Nar. pjes. juk. 607.

HÀJĐIDI, *interj. kad se ko čemu divi i ono hvali. — Sastavļeno* haj *i* đidi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚herrlich, wunderschön' ‚praeclarus', cf. đidi). Hajđidi kupus! Nar. posl. vuk. 340.

HAJEKATI, haječem, *impf. vikati: hae (govedima). — isporedi* hajkati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Sami *(volovi)* oru ko Davoru svomu, nit' ih tkogod viče ni haječe. Osvetn. 2, 65.

1. HÀJER, *vidi* hair. Hajer, fajda, korist. V. Vrčević, nar. prip. 229.

2. HAJER, *vidi* ajer.

HAJEVO, *n. ime mjestu. —* xiv *vijeka.* I ješte priložismo u Petroči... selište Hajevo. Glasnik. 24, 254. (138 *i*).

HÀJGÎR, *m. vidi* ajgir.

HAJĜAN, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 37.

HAJIZMO, *vidi* haćizmo.

1. HÂJKA, *f. lov četveronožnijeh zvijeri, kod kojega jedni, vičući: haj, gone zvjerad na mjesto (zasjedu, busiju) gdje je drugi dočekuju i ubijaju. — Postaje od* haj *nastavkom* ьka, *isporedi* hajkati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die treibjagd' ‚venatio, qua excitatae a servis ferae, in biviis triviisque a venatoribus excipiuntur' *s primjerom:* Ni moja hajka, ni moja zasjeda, t. j. nijesam započeo, neću ni raspravļati, *vidi dalje).* Ti zametni hajku u planini, pa ti kreni zvijera arslana, svoga brata metni na busiju, otkuda će arslan udariti. Nar. pjes. vuk. 2, 44. Pa naj pošļe hajku zametnuše. 2, 47. Ni moja hajka ni moja zasjeda. (za tijem nije mi stalo). Nar. posl. vuk. 221. Taj se lov zove ‚hakańe' ili ‚hajka'; jer jedni idu u goru, te viču: ha! ha! i tijem plaše zvjerad, a drugi ih dočekuju. V. Bogišić, zborn. 499.

2. HÂJKA, *f. vidi* Ajka.

HÀJKÂČ, hajkáča, *m. čovjek koji goni životiňe (vičući: haj!); s osobitijem značeńem, čovjek koji to radi kod hajke. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc:* hȁjkāču, hȁjkāči. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚bootes') *gdje naj prije dolazi, i u Vukovu:* 1. ‚der treiber, ‚actor'. 2. ‚treiber (auf einer treibjagd)' ‚qui excitat feras'. — Zavikaše po gori hajkači, i krenuše zvijera arslana. Nar. pjes. vuk. 2, 47. Ma saplahli lovci i hajkači. Osvetn. 4, 26.

1. HÀJKAČA, *f. bič za goveda. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* hȁjkāčā. — *Postaje od* hajkati. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (‚die ochsenpeitsche' ‚scutica major' *s dodatkom da se govori u Srijemu).* Strpa mene u vreću, pa on uze ajkaču, pa sve mene po vreći. Nar pjes. vuk. 1, 512. O, kako bih tada bio dokopao tromu hajkaču i povikao mojim veselim vočićima: ajs, ajs, stu, stu! M. P. Šapčanin 1, 61.

2. HAJKAČA, *f.* žensko, koje slabo radi, nego samo švrļa i koješta lupeta, zove se ‚ajkača' i ‚ajkara'. Podunavka. 1848. 53.

HÀJKÂŃE, *n. djelo kojijem se hajka. — U Vukovu rječniku.*

HAJKARA, *f. vidi* 2. hajkača.

HÀJKATI, hȁjkām *(i* hȁjčēm?), *impf. uprav vikati: haj!, pa po tome u osobitijem značeńima: a) goniti stoku; b) plašiti ptice; c) loviti hajkom (uprav goniti zvjerad do zasjede). — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (s praes.* hajčem ‚ejicere clamando') *i u Vukovu: s praes.* hajkam, 1. ‚jagen' ‚venor'. 2. n. p. sviňe ‚vor sich hertreiben' (vičući haj! haj!) ‚ago'. 3. n. p. čvorke ‚verscheuchen durch den ruf aj' ‚abigo voce aj'. — Šćepan hajka, a Mitar zapade. Nar. pjes. vuk. 2, 632.

HÀJKNUTI, hȁjknēm, *pf.* hajkati *(u Vukovu rječniku stoji da je imperfektivni glagol, ali je to bez sumńe pogreška). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (impf. ‚auftreiben' ‚excito' *s primjerom iz narodne pjesme:* Tamo hajkni zvjerad iz planine). Ti mu hajkni zvjerad iz planine, naženi mu srne i jelene. Nar. pjes. vuk. 2, 631. Hajku hajkne silesija kmeta. Osvetn. 4, 24.

HAJKOBILA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 336. — *Jamačno je sastavļeno:* haj kobila!

HÀJKUNA, *f. vidi* Ajkuna.

HÁJLUK, *m. vidi* ajluk.

HAJĻIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. hajan. — *nije dosta pouzdano.*

HÂJME, HÂJMEH, *interj. vidi* ajme, ajmeh. — *Od* xv *vijeka.* Hajme vilo, ti me s' uzela. M. Držić 136. Hajme! da' mi ruku. 248. Hajme! nebore ja, da mi se je u moje tamno tilo vratiti! Tondal. star. 4, 118. Hajme majko tugo moja! gdi je sada duša tvoja? M. Divković, kat. 142. Bojim se da se naodi još gori od ńi*(h)* sada, hajme! I. Ančić, ogl. 86. Hajme, to ni po jedan način učiniti ne mogu. J. Filipović 3, 162a. — Hajmeh! tere oboj! komu ć' me ostaviti? M. Marulić 186. Hajmeh nesrjećo! krudela nesrjećo! M. Držić 294.

HAJNOST, *f. osobina onoga koji je hajan, hajańe. — U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* v. hajańe. Lijenost, kome je protivna hajnost i pojma. I. A. Nenadić, nauk. 95.

HÀJOŠ, hajòša, *m. lađar, maǵ.* hajós. — *U Vukovu rječniku:* ‚der schiffsknecht' ‚helciarius', cf. lađar *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* — *Ima i drugo značeńe i drukčiji akcenat. a)* Àjōš, ajóša, leńština, bitanga, u Srbiji u okrugu kruševačkom. ‚Postao ti je sad pravi ajoš' *(možebiti prema tur.* hajlaz, *liječenština).* Âjoš, âjoša (u okrugu rudničkom i valjevskom) u istom značeńu, skoro koliko i lola. Ļ. Kovačević. — *b)* Bivalo je i turskih hajduka koji su se zvali ‚ajoši' *(u Hercegovini).* V. Bogišić, zborn. 609.

HÀJOŠKÎ, *adj. koji pripada hajòšima.* — *U Vukovu rječniku.*

HAJPITI, hajpim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. kajpiti. — *nepouzdano.*

HÁJRA, *f. hyp.* Hajrija. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ne će Ajra da radi. Nar. pjes. petr. 1, 328.

HAJRADIN, *m. tursko (arapsko) ime muško.* — *Kao takovo na jednom mjestu* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚Hajradinь'). Hajradina poklisara gospodina voêvode Hamza bega. Mon. serb. 512. (1470). — *U naše vrijeme selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 114.

HAJRIJA, *f. tursko ime žensko.* — *isporedi* Hajra. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Majka kara Aliju i nevjestu Ajriju. Nar. pjes. petr. 1, 327.

HAJRÒLÂ, *vidi* hairala. Be hajrola, Ibro barjaktare! Pjev. crn. 313b.

HAJS, *vidi* ais. Na vole je vikala: ‚Hajs barna, hajs buša!' Jačke. 45. Hajs, hajs, hajs, moji mili volki! 223.

HÂJSTVO, *n. hajaće.* — *U Stulićevu rječniku.*

HAJT, *vidi* ais. — *U Prigorju.* F. Hefele.

HÁJTAR, *m. vidi* hater. Ide Marko po hajtaru majci. Pjev. crn. 217a. Ne šće Stojan bega izgubiti rad hajtara Hajkuno devojke. 317b.

HÀJTÂŠ, hajtáša, *m. a) vidi:* Veliko kolo u suvači okrećući se zakača one ‚kolenike' u ‚veńerci', a ‚veńerka' okreće kamen koji meļe. ono veliko kolo nazupčano je drenovim klinovima koji zakačaju ‚kolenike'. ono u što su uvrćeni ti klinovi zove se ‚ajtaši' (tako u množini; iz ńih 12 sastavļeno je to kolo); gredice koje te ajtaše uglavļuju i pripajaju za ‚vreteno' gore, zovu se ‚motoruge', a one koje ga pripajaju pravo kao ono paoci naplatke, zovu se ‚dorunge'. ajtaši su od tvrda drveta, rastova ili graničeva. soļak mi reče: ‚Sekli smo mi te ajtaše i dogonili ovde te prodavali za dunavske vodenice'. oni su tako isto kolo kao u suvači, samo se ne okreću okolo nego ozdo na više kako ih voda tera. M. Đ. Milićević. — *što su u kolskih točkova* naplaci *to su u ovih suvačkih* ajtaši. Đ. Daničić. — *vidi:* Skupļaj hajtaše. (spremaj se, pa hajde odatle). Nar. posl. vuk. 288. — *b) vitao u vodenice. u naše vrijeme u Slavoniji. u odgonetļaju narodne zagonetke:* U šumi sječeno, preko poļa vučeno, a na vodi tandrkalo. *odgonetļaj:* ‚ajtaš u vodenici'. Nar. zag. nov. 3. — *Od maǵ.* hajtás, *tjerańe,* hajtani, *tjerati,* hajtókerék, *glavno kolo kod vodenice (i druge sprave).*

HÁJTER, *m. vidi* hater. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Rad hajtera ńegovijeh sluga.

HAJTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 72.

HÀJTILOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HÁJTOR, *m. vidi* hater. Koji bi izdao za mito ili za ajtor. Pravdonoša. 1851. *br.* 34. Po našoj duši a ne po ničijemu hajtoru. V. Vrčević, niz. 23. Pristati na sve ono, što oni po ńihovoj duši pravo bez hajtora osude. V. Bogišić, zborn. 542.

HÀJVÂN, hajvána, *m. domaće živinče, arap. tur.* ḥajwân. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* hȁjvâne, hȁjvâni. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das thier' ‚animal', cf. živinče, zvjerka). Kakova je muka na hajvanu *(jarcu).* Nar. pjes. vuk. 3, 287. Uzjahaše debele hajvane. Nar. pjes. kras. 1, 93. Bogme jest od pravoga sira i od naj finijih tvorila, ali od golema ajvana. Nar. prip. vrč. 175. Ajvan, sve četveronožno živo što se jede. V. Vrčević, nar. prip. 221. — *Kao kolektivni supstantiv može značiti mnoštvo i onda je acc. jednak s nominativom.* Napanuli vukovi na ovce i ajvan u nekakvom selu. Nar. prip. vrč. 150. Đe je nekad ajvan Ivanbega Crnojevića izlazio ļeti u planinu. V. Bogišić, zborn. 8. Gdje ima paše za ajvan. 402.

HÀJVÂR, hajvára, *m. posoļena ikra što se dobiva iz Rusije, tur.* havjar. — *isporedi* kavijar. — *Akc je kao kod* hajvan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ajvar, vide hajvar, *ali ovoga nemu).* Morune, esetre, šarca ili mladice, kečige i pr. ot koji mnogi hȁjvar prave. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119. 73. Čanak graha i malo hajvara. Vuk, poslov. 95.

1. HÂK, *m. vidi* dah, a, *a), a osobito se kaže* hak *had se iz otvorenijeh usta tiho ispušta vazduh.* — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* háku *i u gen. pl.* hákâ. — *Riječ je onomatopejska, jer kad se tiho ispušta vazduh iz otvorenijeh usta, kao da se izgovori slog* hâ, *isporedi* 1. hakati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚halitus' 313a; ‚exhalatio' 290a; hak zdravi ‚buon fiato' ‚sanus odor' 313b), *u Voltiǵijinu* (‚esalazione, fiatamento' ‚das hauchen'), *u Stulićevu* (‚halitus, respiratio'), *u Vukovu* (ak, vide hak *s dodatkom da se govori u Boci;* hak, dušak ‚hauch' ‚halitus'). Pušta da ga dvije živine hakom griju ostinuta. P. Kanavelić, iv. 336. Samijem hakom u okolo okuživa. I. Đordić, salt. 316. Nezdravijem se napune sokom, koji paka veoma lasno u otrovne hake i vape kužne razčini se. B. Zuzori 423. Mi jesmo zahaknuti od ńegova *(Božjega)* haka. V. M. Gučetić 83. U lice toga tijela zahaknuo je i tijem hakom udahnuo mu je dihaj. S. Rosa 1a. Ńega vo i oslić hakom toplili su. 185a. Da ga s nezdravijem hakom zahačeš. A. Kalić 429. Pasji ak mora ne muti. (u Boci). Nar. posl. vuk. 246. — *S osobitijem značćńem, i glas kod slova* h. *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Imena u grečkoga jezika zaimana ‚Christ' i ‚Christijanin', piso je ne s ‚k' nego s ‚ch', erbo ‚k' krknivajući a ‚ch' hakom pridišući na grečku ima se izustiti. S. Rosa VIII. *i u naše vrijeme sa sličnijem ovomu značeńem kod pisaca:* Hak ‚hauchlaut'; hak oštri, slabi, lat. ‚spiritus asper, lenis'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. HÀK, *m. arap. tur.* ḥaqq, *pravda, pravo, istina, Bog.* — *Od* XVII *vijeka (vidi kod c)), a između rječnika u Vukovu:* ‚der lohn, die besoldung' ‚stipendium, mercos', cf. plata. *a) pravda, zakon uopće.* Bogme je hak Bog Turcima narodio, a svetac Muhamed za ćitap privezao. Nar. prip. vrč. 96. *vidi i* bigair-hak. — *b) pravo.* Beg hak (pravo) ima. V. Bogišić, zborn. 549. — hak ti je, hak mu je *reče se, kad se kome dogodi koje zlo, te se hoće kazati da je ono i zaslužio. u*

jednom primjeru XVIII *vijeka i u Vukovu rječniku* (hak mu je ‚das hat er verdient! es ist ihm recht geschehen' ‚habet, habet sibi'). Koji ga na oči žali, a srcem veli: hak ti je, i jošt jest sve to malo. Đ. Rapić 286. — *c) suprotno ‚dugu', novci i drugo što ko ima pravo primiti od koga (i plata).* Ako što na mene bude tvoga haka i duga, ja sam pokoran svomu dugu. Starine. 1, 101. *(oko* 1655). Sve nam dati groše i harače i agama ake sa zemaļa. Nar. pjes. vuk. 4, 437. I agačke hake i dovode. Ogled. sr. 194. Plaćali su po nešto Turcima u ime aka od zemaļa. Vuk, nar. pjes. 4, 458. — *d)* doći kome haka *ili* doći kome haka glave, *upropastiti ga, uništiti ga. mislim da je* haka *genetiv sing. od* hak, *i da* doći haka *znači kao steći oblast nad kim, isporedi* doći glave, vrha, *vidi* doći, II, 12, c. *Đ. Popović* (tur. reč. glasn. 59, 236) *misli da je od arapsko-turskoga* ḥaqyndan *(štamparskom griješkom* hakn dai) gelmek, doći mu glave *(uprav: pedepsati).* — *od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu (kod* hak): doći kome haka glave ‚zu grunde richten' ‚perdo'. Izsiječe množ Turaka i iznebļušen dojde im haka. J. Kavańin 138b. Bogu vala kad ga danas nema, i kad ńemu haka glave dođoh! Nar. pjes. vuk. 3, 361. Kad se vrati ubica kući, kaže ocu i braći kako je rođaka ubio a oni ga svi počnu ružiti govoreći mu: ‚Što uradi, Bog ti haka došao!' Nar. prip. vrč. 101. Sve se diglo, pušku ponijelo, hoće Crnoj Gori haka doći. Osvetn. 3, 134. — *iperbolički: dosaditi.* Haka mi je došlo staru i ńegovo zamučenje. J. Kavańin 420a. Došlo mi je haka glave (n. p. to i to, t. j. tako mi dosadilo da sam već gotov umrijeti). Nar. posl. vuk. 69. Doći komu haka, dodijati. ‚Svakomu si doša' haka, tko te ima' u konšiluku'. M. Pavlinović. — *e) turško ime muško ili muški nadimak.* Bac-Vuksane i s nim Hak-Šabane. Ogled. sr. 459.

HÀKA, *vidi* 2. hak, *d).*

HAKAĻ, hakļa, *m. kuka, kvaka.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* hakeļ, kvuka ‚uncus'. 2. hakeļ kojem se krovi razmeću gda gori ‚hama'. v. čakļa, *i u Jambrešićevu (kao u Bjelostjenčevu).*

1. HAKAN, *m. tursko ime muško, tur.* hakan, *car, kraļ.* Jedno ti je aga Hakan-aga. Ogled. sr. 474.

2. HAKAN, hakna, *adj. koji pripada hâku.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚vaporale, di vapore' ‚vaporatus'. — *sasma nepouzdano.*

1. HÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se hâčč, vidi* 1. hakati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚flatus'.

2. HÀKÂŃE, *n. djelo kojijem se hâčč, vidi* 3. hàkati. — *I s osobitijem značeńem, vidi* hajka. Taj se lov zove ‚hakańe' ili ‚hajka'. V. Bogišić, zborn. 499.

1. HÁKATI, hâčêm *(i* hâkâm), *impf. vidi* dihati, 1, c, *a) i* 2, b. — *isporedi* hahati. — *Akc. je kao kod* dihati. — *Postaje od* hak, *ili boļe od* ha *(vidi kod* hak) *nastavkom* k. — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku (u naše vrijeme samo s praes.* hačem. P. Budmani), *a između rječnika u Belinu* (hakati, hakam ‚exhalo' 290a), *u Voltiǵijinu* (hakati, hakam ‚fiatare, esalare, proprio di animali' ‚hauchen'), *u Stulićevu* (hakati, hačem *i* hakam ‚flare, sufflare, halare'). Hače Bog u oblik mrtva tijela i postaje u ńemu duh. A. Kalić 4.

2. HÀKATI, hâkâm, *impf. puštati iz sebe glas hâ hâ.* — *U Belinu rječniku:* ‚far spesso ha, ha' 365b.

3. HÀKATI, hâčêm, *impf. vikati hà hà.* — *U naše vrijeme.* Turak hače, parip propńom skače. Osvetn. 4, 32. Hakati, odzivajući se govoriti ha: ‚Hače, viče, stoji ga dreka'. M. Pavlinović.

HAKAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚vaporoso, pieno di vapori' ‚vaporosus'. — *nepouzdano.*

HAKČAC, hakčca, *m. dem.* 1. hak. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

HAKČIĆ, *m. dem.* 1. hak. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

HAKIZMO, *n. vidi* haćizmo.

HÁKNUTI, hâknêm, *pf.* 1. hakati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚halitum semel emittere'.

HAKŃÍVATI, hàkńujêm *i* hàkńîvâm, *impf.* haknuti, *kao iterativni glagol.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* haknivati, haknivam, *a kod* haknuti *i praes.* haknujem ‚halare, flare, spirare'.

HÁKÔV, *m. vidi* akov. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. vedro). Po 12 forinti jedan hakov. Z. Orfelin, podr. 108.

HÁKÔVAN, hákôvna, *adj. koji drži (h)akov.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Izaspi u dva hakovna čabra hladiti se. Z. Orfelin, podr. 195. Uzmi musta dva hakovna čabra. 352.

HÁKÔVČÂD, *f. coll.* (h)akovče. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Možeš pretočiti u dvojke i hakovčad. Z. Orfelin, podr. 192.

HÀKOVIĆ, *m. prezime tursko, vidi* 2. hak, *e).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* U to doba jedno Ture mlado po imenu Hakoviću Zeko. Pjev. crn. 244b.

HÀKŠAM, *m. vidi* akšam.

HAK-TAL, *m. Bog, arap. tur.* ḥaqq te'ali', *Bog je neizmijerno uzvišen.* — *U naše vrijeme u Turaka.* Kad je Hak-tal (Svemogući) naredio Noju da ogradi jednu veliku ladu. Nar. prip. vrč. 96.

HÁL, hála, *m. bijeda, napast, nevoļa, arap. tur.* ḥâl, *(uopće) stańe.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (al, vide bijeda, napast). Ne od' tamo, drago dite moje, već se proði ala i mejdana. And. Kačić, razg. 56a. Hal, aggravio. S. Budmani 422b. I sve oto vrime (hoć' već ega hala?) sad jedna sad druga je me bol držala. M. Kuhačević 53. Da me ne podloži oštrijemu halu. 58. No da vidiš hala i belaja! Nar. pjes. vuk. 3, 193. Biće, pašo, hala od Turaka, jer junaci jesu Crnogorci. 5, 329. Vidi Tala poganoga hala. Pjev. crn. 156b. Čudna hala i čudna sevdaha! Nar. pjes. juk. 208.

1. HÀLA, *f.* illuvies, paedor, *nečistoća, gnusoba, osobito što se nakupi kad se čeļade ili odijelo ne pere.* — *Nepoznata postańa; može biti da je ista riječ što* 3. hala. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Mikaļinu* (hala, gnusoba ‚squallor, paedor'), *u Belinu* (‚sordes' 150b. 692a. 704b), *u Voltiǵijinu* (‚sozzura, sporchezza, squallore' ‚schmutz'), *u Stulićevu* (‚sordes, spurcitia, impuritas'), *u Vukovu* (‚der schmutz' ‚sordes' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku i s primjerom:* voña halom). *a) sa značeńem kazańjem sprijeda.* Tu je žala smrdeć smradež, gńus i hala. J. Kavańin 460b. Halom našega stana, smradom našega tila . . . A. d. Bella, razg. 232. Njeci dospješe u hali i smradu od tamnica. Đ. Bašić 228. Od smrada i hale imasmo oba panuti na vrh glave. S. Ļubiša, prip. 251. ‚Smrdi halom'. ‚Nigda se ne umiva, ima na ńemu prs hale'. ‚Ima mu na košuļi prs hale'. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *i metaforički.* Po taki način razgori me, velim, da sva

hala srca moga odgori. I. M. Mattei 271. — *b) kao psovka. kaže se često i bez obzira na nečistoću tjelesnu.* O rode izrodni, o ljudi svijeh halo! D. Rañina 120a. Miči se, halo i nitkove! S. Ljubiša, prip. 49. Hala, nadimak žensku gnusnu i zločestu: ‚halo jedna!' M. Pavlinović.

2. HÀLA, *f. vidi* aždaha, zmaj *(vidi primjer iz Vukova rječnika), tur.* ala, *zmija (vidi* F. Miklošić, türk. elem. nachtr. 1, 3), *po ćemu ne bi trebalo* h. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ăla, vide aždaha). A kad ala alu pojahala. Nar. pjes. vuk. 2, 225. Kad udara Strahiniću bane mučnu alu silna Vlah-Aliju. 2, 282. Pobiće nas hala i vremena. Nar. pjes. petr. 2, 109. Bori se kao ala s beričetom (kad vodi oblake, pa hoće ljetinu da pobije grădom). Nar. posl. vuk. 28. Đipila na ńega i hala i vrana. (Svi ustali na ń). 78. Ždere kao hala. (Kad ko naglo jede). 79. Halo nesita! 340. Svoje družine nikako ne mogu nasititi, sve kao da ala iz ńih zija. Nar. prip. vuk. 92. Al' eto ti ala ide. 179. Za alu se misli da ima od aždahe osobitu duhovnu silu te leti i vodi oblake i grad navodi na ljetinu. za zmaja pak misli se da je kao ogńevit junak od kojega u lećeńu ogań odskače i svijetli. Vuk, rječn. *kod* âla.

3. HÁLA, *f.* latrina, *zahod, prohod, arap.* chalâ', *tur.* hala. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (âla *s dodatkom da se govori u Srbiji i u Bosni po varošima i s primjerom iz narodne pjesme:* Udovice, u ali podnice). Đe je šenluk, nek i âla gori. Nar. posl. vuk. 75.

4. HÀLÂ, *interj. vidi* àlâ. Hala, Dedo, da strašna junaka! Nar. pjes. vuk. 5, 328.

HALABUČITI, halabučim, *impf. činiti halabuku, bučati, tarlabukati.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* halovańiti).

HALABUKA, *f. buna, vreva, graja, biće od tur.* alaq-bulaq, *jedno preko drugoga, u neredu.* — *isporedi* halabura. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* halovańa) *i u Jambrešićevu* (‚tumultus').

HALABURA, *f. vidi* halabuka. — *Od* XVIII *vijeka (ali vidi i* halaburiti), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. halovańa) *gdje naj prije dolazi.* — *U zagoneci (o svińi).* Šiću pičn stoji na grmiću, otud ide alabura: skin' se odatle, šiću, piću, šilom ću ti kožu sļuštit. Nar. zag. nov. 202. — *S nejasnijem značeńem u pjesmi ugarskijeh Hrvata.* Halabura, no paši! ar me jur bolu uši. Jačko. 263.

HALABURITI, halaburim, *impf. bučati, vikati, vidi* halabura *od čega postaje, i* halabučiti. — *U jednom primjeru u pisca čakavca* XVI *vijeka (gdje može biti da znači brbļati), a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* halovańiti). Ne halaburi tašće riči. Nauk brn. 45b.

HALAČ, *m. prezime.* — XVIII *vijeka.* Halač Đuro. Glasnik. 11, 3, 71. Vuk Halač. 73. (1706—1707).

HALAČATI, halačam, *impf. vidi* halakati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Svud po ńemu Turci halačaju. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 98a.

HÀLÂH, *m. vidi* Àlah *(boļe* Àlâh). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* vide Bog *s dodatkom da govore u Bosni Srbi zakona turskoga i s primjerom:* Ne izjodini, Halahu, krsta! (Nar. posl. vuk. 200). Halah Turci, za boga jednoga! Pjev. crn. 31b. — *Mješte drugoga* h *može biti i* j: Hàlâj, *vidi kod* bilah.

1. HÀLÂJ, *vidi* àlâj, alaj-barjak, alaj-barjaktar.

2. HÄLÂJ, *vidi* Halah.

HALAJKA, *f. tur.* halaiq, *robińa (arap.* chalaiq, *pl.* chalaiqe, *stvoreńe).* — *U jednoga pisca Bošńaka našega vremena.* A ne dati za života svoga, da Turcima kmetuju vi majke, a djevojke iđu u halajke (nevjenčane žene turske). Osvetn. 3, 38.

HALAK, *m. vaļa da arap. tur.* 'alâka, *predanost.* — *U jednoga pisca našega vremena.* I Novaka poradi halaka. P. Petrović, gor. vijen. 110.

HALÁKATI, hàlâčêm *i* hàlâkâm, *impf. vikati ‚Halah' (tursko ime Božje) ili ‚hala' (interj.).* — *isporedi* alakati *kod čega je jamačno isto postańe i značeńe (‚navaļivati' može biti značeńe samo u širem, prenesenom smislu).* — *perf.:* halaknuti. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod b);* halaknuti, *koje vidi, još je starije). a) vikom zvati, pomińati Boga (ne samo o Turcima, vidi kod* halaknuti). Svud po ńemu Turci halakaju. Ogled. sr. 434. Halahkat, Boga zazivat. *u* Nar. pjes. juk. 619. — *b) vikati, grajati, bučati.* Nemiran val morski po moru halače. M. Kuhačević 61. Halakati, grajati, jaukati, vapiti, vikati. 171. I za ńima đeca halakaju. Ogled. sr. 460. On ka' obad halače i skače. M. Pavlinović, razg. 112.

HALÁKNUTI, hàlâknêm, *pf.* halakati, *vikom zazvati Boga, pomenuti Boga (ne samo o Turcima).* — *isporedi* alaknuti *kod čega je jamačno isto postańe i značeńe.* — *Od* XVII *vijeka.* U ńe halaknuše *(Turci).* I. Zanotti, skaz. 23. Ali dođe stotina Crnacah, pred ńima je Puļev Radovane, halaknuše, Boga spomenuše, i Turčina brzo polomiše. Nar. pjes. vuk. 4, 116. Dok se turska vojska opoplasti, halaknula, Boga pomenula. Pjev. crn. 36a. To videše mladi Crnogorci, halaknušo, Boga pomenuše. Ogled. sr. 219. — *U jednom primjeru sa* se, *kao da je pasivno.* Dok se kraļu halaknula vojska, poharaše bijeloga grada. Pjev. crn. 282a.

HALAKUŠA, *f.* Halakuša, vrst vinove loze crna grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 108.

HÀLÂL, halála, *m. blagoslov što daje jedan drugome kad jedan što primi od drugoga kao kupovinu ili dar, arap. tur.* ḥalâl, *što je dopušteno, što je po zakonu. vidi* halaliti. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* hàlâle. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (vide blagoslov *s primjerima:* Dao mi je s halalom. Što čovjek s pravdom steče, to mu je halal. Da mu je halal). Ono dava hiļadu dukata, i dade mu dare rad' alala. Nar. pjes. horc. vuk. 179. Tu đevojka halal zaiskala. Nar. pjes. petr. 2, 7. Jovo primi u svoje ruke iste pare i dar od alala. Pravdonoša. 1851. *br.* 26. Eto ti zemļa na poklon, da ti je alal! 1852. *br.* 3. Kad se zemļa predaje, onda prodavaoc uzme grudvu zemļe pa je preda kupcu rekavši: ‚Da je alal!' V. Bogišić, zborn. 425.

HALÁLITI, hàlâlîm, *pf. postaje od* halal *nastavkom* i. — *impf.:* halaļivati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* hàlâļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* hâlâlî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide oprostiti, blagosloviti.)

a. *uktivno. a) blagosloviti, kad jedan od drugoga što prima kao kupovinu ili dar.* Kad koji što kupi od koga, a on kaže: ‚Halali brate'. A onaj mu odgovori: ‚Da ti je halal!' Vuk, rječn. Oni koji kupujo izbroji novce pred nekoliko ļudi te mu paro halali, a oni te prodava halali mu stvar prodanu. V. Bogišić, zborn. 425. Da bi prodavalac srdačnije alalio prodanu stvar. 465. — *amo spada i ovo:* Marko svoju majku opet

dovikuje: ‚Boga tebi, moja stara majko! izvadi mi obadvije dojke'. Pa ih Marko obe poljubio; ‚Mati moja, halali mi mljeko, koje j' mene dovjen dohranilo'. Nar. pjes. kras. 1, 46. — *b) darovati s blagoslovom.* Kod Marka su tri ćemera blaga, kakva blaga? sve žuta dukata, jedan ću mu ćemer halaliti, što će moje tjelo ukopati. Nar. pjes. vuk. 2, 442—443. — *c) oprostiti.* U lice se s Turkom poljubio, jedan drugom krvcu halališe. Nar. pjes. vuk. 3, 381. I to kňazu alaliti ćasmo. 5, 350. I te bih ti jade halalila. Nar. pjes. petr. 2, 2. Jedan drugome prije nego su ispjehnuli krv alališe. Pravdonoša. 1852. *br.* 30. Haram vaļa da se narod vrati, jere raja ne halali kleta gospodaru ni jela ni pila. Osvetn. 1, 28.

b. *sa* se, *refleksivno i recipročno, oprostiti se.* Halali se i oprosti junak. Nar. pjes. vuk. 2, 566. Tu se oproste i halale. V. Bogišić, zborn. 149. Sa svima se alali (oprosti) i svijeh blagoslovi. 301.

HALAĻÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se halaļuje.* — *U Vukovu rječniku.*

HALAĻÍVATI, halâļujêm, *impf.* halaliti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* halàļîvâh, *u impt.* halàļûj, *u ger. praes.* halàļujûći, *u part. praet. pass.* halàļîvân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚segnen' ‚benedico'). Pak se junak s kulom halaļuje. Nar. pjes. juk. 268.

HÀLAN, *m. u zagoneci i iz ńe u Vukovu rječniku:* u zagoneci: Halan *(ovan)* jaše na halanu, ham mu je *(vuna)* kita do kopita. (Nar. zag. nov. 26).

HALAPATOVO, *n. selo u Kosovu.* — XIV *vijeka.* Selo Halapatovo. Glasnik. 24, 255. *(oko* 1380).

HALAPIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 188.

HÀLÂS, halása, *m. ribar, maģ.* halász. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* alas, vide ribar *(gdje se dodaje da je od grč. ἁλιεύς).* Alas kapu nakrivio, u meanu gledi. Nar. pjes. vuk. 1, 512. Digoše se po moru alasi, i po moru ribu povataše. 2, 74.

HÀLÂSKÎ, *adj. koji pripada halasima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (alaski). Sve se ńive zelene, a alaske crne. Nar. pjes. vuk. 1, 512.

HALÁSOV, *adj. koji pripada halasu.* — *U Vukovu rječniku* (alasov).

HALAŠEVCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Halaševьci', selu je Vilskoj išla međa ‚nadь Halaševce' (Mon. serb. 144 *god.* 1349).

1. HÀLÂT, haláta, *m. vidi* àlât. — *I u Stulićevu rječniku.*

2. HALAT, halta, *m. vidi* 2. alat.

3. HÀLAT, *m. vidi* 3. alat.

4. HALAT, *m.* Halat, vrst morske trave (Sabļar). B. Šulek, im. 108.

HÀLATAST, *adj. vidi* alatast. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

1. HÀLAV, *adj. pun hale, prļav, gnusan.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚pollutus, squallidus') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚squallidus' 704b), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚schmutzig' ‚sordidus', cf. gnusan, prļav).

a. *adj.* Isukrst umiva gńusne i halave noge svojijeh učenika. V. M. Gučetić 199. Zasve da bijaše suh, mledan, halav i u haļinah veoma potištenijeh. Đ. Bašić 289. Moj sin tako utužňen, tako halav, tako raskidan? A. Kalić 316. — *i metaforički.* Svući halavu grešnu haļinu. V. M. Gučetić 2.

b. *adv.* hàlavo. — *U Stulićevu rječniku* (‚sordide, spurce'). Koji halavo ili oholo odjeveni pristupaju. I. A. Nenadić, nauk. 197.

2. HÀLAV, *adj. proždrļiv kao hala (vidi* 2. hala). — *U Vukovu rječniku:* alav, n. p. čovjek ‚gefrässig, gierig' ‚vorax'.

HÀLAVAC, hàlâvca, *m.* (1.) *halav čovjek.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen pl.* hàlavâcâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Oni halavac bješe ga od te krivine obadio. S. Rosa 155a.

HALAVAN, halavna, *adj. vidi* 1. halav. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HALAVAŃA, *f. graja, buka, buna.* — *isporedi* halovaña, halabuka, halabura. — *U dva pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka.* U pulku halavañu zdvigoše. F. Vrančić, živ. 22. Ne mogući podnesti halavañu mnoštva. 38. Pustiňi već prignut, nego halavañam gradovnim. F. Glavinić, cvit. 186b. — *U naše vrijeme kao prezime, vidi* Vuk, rječn. 572a. Marko Halavaña. Nar. pjes. vuk. 2, 649 *(među prenumerantima).*

HÀLAVICA, *f.* (1.) *halavo žensko čeļade.* — *U Stulićevu rječniku.*

HÀLAVITI, hàlavîm, *impf. činiti da što (objekat) bude halavo, prļati, gnusiti.* — *isporedi* haliti. — *U Mikaļinu rječniku:* halaviti, ohalaviti ‚polluo'; *u Belinu:* ‚sordidum facere' 411a; *u Voltiģijinu:* ‚sozzare, insudiciare; ammorbare' ‚besudeln, beflecken; anstecken'; *u Stulićevu:* ‚inquinare, foedare, polluere etc.'

HALAVĻALAN, halavļahna, *adj. dem.* 1. halav. — *Samo u Stulićevu rječniku* (halavjahan).

HALAVĻAŠAN, halavļašna, *adj. vidi* halavļahan. — *Samo u Stulićevu rječniku* (halavjašan).

HALAVOST, *f. osobina onoga što je halavo.* — *U Stulićevu rječniku:* v. hala.

HALAVSTVO, *n. vidi* halavost. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* halavost).

HALDA *(ili* Haļda?), *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Halьda). Halьda. Glasnik. 15, 290. (1348?).

HALDEJ, *m. Χαλδαῖος,* Chaldaeus, *ńegda narod u Aziji.* — *isporedi* Haldejac. Haldeji bijahu svuda oko grada. Đ. Daničić, 2car. 25, 4. A neki Haldeji taj čas dođoše i tužiše Jevreje. dan. 3, 8.

HALDEJA, *f. Χαλδαία,* Chaldaea, *ńegda država u Aziji, vidi* Haldej, Haldejac, haldejski.

HALDEJAC, Haldejca, *m. vidi* Haldej. Izidite iz Vavilona, bježite od Haldejaca. Đ. Daničić, isai. 48, 20. Mač na Haldejce i na stanovnike vavilonske. jer. 50, 35.

HALDEJSKI, *adj. koji pripada Haldejima.* — *Od* XVI *vijeka.* Jezik jevrejski i haldejski. Transit. 5. Iz Ura haldejskoga. Đ. Daničić, 1mojs. 11, 31. Za Vavilon i za zemļu haldejsku. jer. 50, 1.

HALDUJE *(ili* Haļduje?), *n. u Daničićevu rječniku:* ‚Halьduje', selima koja je car Lazar dao crkvi Bogorodičinoj u Ždrijelu braničevskom bješe međa ‚otь Košarne sь Haldujemь' (Mon. serb. 194 *god.* 1370). nominativu nema potvrde.

HALDUNI, *m. pl.* pluća. — na Rijeci. F. Pilepić.

HALEBIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 188.

HALÉKALAC, halékaoca, *m. čovjek koji haleče.* — *U Stulićevu rječniku (griješkom* halekaoc).

HALÉKÂŃE, *m. djelo kojijem se haleče.* — *Stariji je oblik* halekanje. — *U Belinu rječniku:* halekanje ‚vociferatio' 652ᵇ, *i u Stulićevu.*

HALÉKATI, hàlêkâm *i* hàlêčêm, *impf. vidi* halakati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (halekati, halekam ‚vocifero' 652ᵇ), *u Voltigijinu* (halekati, halekam ‚gridare, schiamazzare' ‚schreyen'), *u Stulićevu* (halekati, halečem *i* halekam ‚clamare, vociferare, clamorem vel clamores edere'). Dali se od nas trpjet' može, da hoǵa po mečetijeh ne haleka i ne zavija? I. Gundulić 478. Da se zadube u koju pivnicu potištenu, pijući i halekajući do ponoća. B. Zuzeri 297. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku u značenu: vikati, grajati.* P. Budmani.

HÀLEM, *m. vidi* alem.

HALENIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 50.

HÀLI, *vidi* Àlija. Hali-age Vrane. J. Kavańin 135ᵇ.

HALIĆ, *m. prezime.* — XIV *i* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Halićь). Radomirъ Halićь. Glasnik. 15, 284. (1348?). Grgur Halić. Mon. croat. 183. (1501).

HÀLIJA, *m. vidi* Àlija. Za Halijom Tankoviću Mujo. Pjev. crn. 203ᵇ.

HALIJOV, *adj. vidi* Alijin. Pa zaiska sabļu Halijovu. Pjev. crn. 68ᵃ.

HALIL, *m. tursko ime muško, arap.* Chalîl. — *U naše vrijeme.* O Turčine, dijete Alile! Nar. pjes. vuk. 3, 107. Ženim brata Gojena Alila. 3, 136. Mlado Ture Boičić Alile. 3, 349. S Mujom je Gojeni Halile. Pjev. crn. 48ᵃ. Da vidimo... Halijla Gušanca. 104ᵇ. Tvome pobri Gojenom Halilu. Nar. pjes. juk. 369. Vino služi dijete Halile. 509. — *Kad ima za sobom kakav predikat, n. p.* aga, *može se ne mijeńati po padežima.* Il' kroz moga brata Alil-agu. Nar. pjes. vuk. 1, 619. Sa svojijem pobrom Alil-agom. 2, 366. Dva Morića, dva Alil-bašića. 3, 565. Pobratima starca Halil-agu. Nar. pjes. juk. 63. — *amo spada i ovo:* Šetala se Alil-aginica. Nar. pjes. vuk. 1, 618. Idi sada, Alil-aginice. 1, 621.

HALILOV, *adj. koji pripada Halilu.* Nekoliko glava ukinuo, među ńima glavu Alilovu. Nar. pjes. vuk. 3, 285.

HÀLINA, *f. augm.* 1. hala. — *U Stulićevu rječniku:* ‚summa immundities'.

HALIŠTE, *n. vuneni pokrivač.* — *isporedi* halištvo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚stragulum laneum'. — *nepouzdano.*

HALIŠTVO, *n. vidi* halište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

HÀLITI, hàlîm, *impf. vidi* halaviti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ko i šokad vino loču, i š ńega se pjenam halo. J. Kavańin 170ᵇ. — *i metaforički.* Sama Boga nek bi hvalio, a iskrńo ne bi halio *(juzik).* 350ᵇ. Ki se krvim svojom hale u osveti. 448ᵃ.

HALKA, *f. gvozden kolut, arap.* halaka, *tur.* halka. — *Akc. se mijeńa u voc.:* hâlko, hâlko, *i u gen. pl.* halákâ *(i* hàlkî). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (gvozden kolut ‚ein eiserner ring, z. b. thürring, fessel' ‚annulus', cf. biočug). *a) gvozdeni ili mjedeni kolut na vratima kao kucalo.* Zakuca dače alkom na vratima. Nar. pjes. vuk. 1, 216. Stade zveka alke na vratima. 1, 469. Bije neko alkom na vratima. 1, 476. Pa on kucnu halkom na vratima, na ruci mu prsten od merǵana, halka zveči, prsten odgovara. 3, 371. I na vratim dvije halke zlatne. Pjev. crn. 12ᵃ. Načini alku na avlinskim vratima srebrnu pa pozlaćenu. Nar. prip. vrč. 153. — *b) u veriga, okova.* I zamače singir oko vrata, triest alki, četrdeset oka. Nar. pjes. vuk. 3, 37. Pa privuče halku od singira. Nar. pjes. juk. 56. Na vrat singir i halku pretešku. 403. Kad se Marko od sna probudio, ali ńega savezali Turci: nabili mu halke oko vrata. Nar. pjes. kras. 1, 16. — *c) nejasna značeńa (tane?) u jednom primjeru.* Dočeka ga ogań od topova, pogodi ga deli alka zlatna. Nar. pjes. vuk. 5, 363. — *d)* (u Sińu) igra u kojoj mladi momci trčeći na końma pogađaju kopļem u halku koja je osobito za to načińena, i to se kaže ‚trčati halku'. Vuk, rječn. *kod* halka *(gdje vidi dalje).*

HÀLKÂR, halkára, *m. momak koji trči halku (vidi* halka, *d)).* — *U Vukovu rječniku napose i kod* halka: Starješina u onome istome redu kao što su došli odvede halkare na biļegu.

HÀLKÂRSKÎ, *adj. koji pripada halkarima ili halci (vidi* halka, *d)).* — *U Vukovu rječniku napose i kod* halka: Naprijed idu halkarski momci.

HALKIZMO, *n. vidi* haćizmo.

HALKO, *m. hyp.* Halil. Halko lijepo knjigu nakitio. Nar. pjes. juk. 369.

HÀLMÂŠ, *m. vidi* Almaš. — XVIII *vijeka.* Stanko iz Halmaša. Glasnik. 11, 3, 77. Mihajlo iz Halmaša. 78. (1706—1707).

HALMAŠAC, Halmašca, *m. čovjek iz Halmaša (kao muški nadimak ili kao prezime).* — XVIII *vijeka.* Živan Halmašac. Glasnik. 11, 4, 15. (1729).

HÀLOBIJA, *m. koji bije, ubija halu (vidi* 2. hala). — *U Lijevču se ovako zove sveti Đurađ.* Ļ. Kovačević.

HALOST, *f. vidi* 1. hala, halavost. — *U Stulićevu rječniku:* v. hala. — *nije dosta pouzdano.*

HALOTA, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku.* Glasnik. 15, 284. (1348?).

1. HÁLÔV, hálova, *m. ńekakva velika mreža za hvatańe ribe, muǵ.* háló. — *U Mikaļinu rječniku:* alov *i* halov, mreža duga za ribati ‚sagena, verriculum, everriculum, tragula, casses, rete'; *u Stulićevu:* alov ‚reto capiendis avibus', *i* halov *iz Mikaļina; u Vukovu:* alov, velika preda što se ribe hvataju. — *Što je u Stulićevu rječniku tumačeno da je* alov *mreža za hvatańe ptica, to je sasma nepouzdano.*

2. HALOV, *m. žlijeb.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚canalis ligneus diversis usibus'. — *nije dosta pouzdano.*

HALOVAŃA, *f. vidi* halavańa. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* halovańa, halabuka, halabura, buna, nabuna, smoća od puka ‚tumultus', v. rabula, *i u Jambrešićevu:* ‚rabula'.

HALOVAŃITI, halovańim, *impf.* činiti *halovańu, vidi* halabučiti, halaburiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* halovańim, halabučim, halaburim ‚tumultuo, vocibus, clamore turbo, vociferor'; halovańim se ‚tumultuor', *i u Stulićevu:* halovaniti (!), v. halokati.

HALÒVIT, *adj. koji je kao* (2.) *hala, koji je kao što biva u* (2.) *hale.* — *U naše vrijeme.* A on pusti vranca alovita. Nar. pjes. vuk. 2, 585. Halovite końe i junake. 3, 51. U kralja je halovita glava. Nar. pjes. petr. 2, 109. Pobiće nas

halovito vr'jeme. 2, 114. ‚Halovit' se zove onaj za koga se drži da navodi oblake, grâd, oluju. Ļ. Kovačević.

HÀLOŽINA, *f. vidi* halužina.

HÀLUGA, *f. travurina; provalija.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hàlûgâ. — *Riječ je stara nepoznata posiańa, isporedi stslov.* haląga, *plot, ulica, novoslov.* haluga, *morska trava, malorus.* chaluha, *mala ulica.* — *Između rječnika u Vukovu* (1. vide provalija *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i po okolinama.* 2. vide travuļina, korov *s dodatkom da se govori u Bačkoj i u Lici). a) travurina, korov. po sjevernijem krajevima.* Tu su vriće pune vune i svake haluge. B. Krnarutić 34. Cvit podkašu i šešļugu i halugu svaku drugu. V. Došen 50ª. Već izmed ńih čiste se aluge. J. S. Reļković 223. Da haluga š ńe od zime gine. 396. Na ovo se odgovara, da neprijateļ naroda umrloga uzrok biše ove haluge i trave naj gorje. Đ. Rapić 124. Ne raste li na jednoj ńivi za toliko haluga, dokle godir se ne izkorene? 437. ‚Pobraše što je boļe trave bilo na grobļu, a ostaviše samu halugu'. u Topolovcu. P. Brantner. Haluga, ime različitom draču poraslom bujno na nekom mjestu. u Prigorju. F. Hefele. — *i s osobitijem značeńem:* Haluga, češ. poļ. halucha (Oenanthe), chaluha (Fucus), nekakav korov (Vuk, Lika, Bjelostjenac). B. Šulek, im. 108. Haluga svińska, nekakav korov, ńem. schweingras *(u ugarskijeh Hrvata).* 485. — *b)* aluga, gusta šuma. *u Hercegovini.* N. Dučić. *amo spada i ovo:* Uniđe u jednu jelovu alugu. S. Ļubiša, prič. 123. — *c) provalija. po južnijem krajevima.* Dok uļeze niz aluge tvrde. Ogled. sr. 122. Loveći on po dubokijem alugama i gustijem grmenima. Nar. prip. vuk. 192. Koji su bježali u one nedoletne haluge i klisure. V. Bogišić, zborn. 8. — *d) ime mjestima. aa) u Srbiji. aaa) dva zaseoka:* Gorńa *i* Dońa Aluga *što su postojala do* 1862 *godine, dokle su Turci živjeli u Sokolu.* K. Jovanović 88. — *bbb) mjesto u okrugu biogradskom.* Ńiva gorńa u Alugi. Sr. nov. 1870. 45. — *ccc) mjesto u okrugu valjevskom.* Zemļe u Alugi. Sr. nov. 1865. 150. Zabran u Aluzi. 1872. 562. — *bb) mjesto u Crnoj Gori.* Baš junaka Kneževića Rada, od Aluge Šaranović Zuka, od Uskoka Gluščevića Mića, od Jezera Šibalića Živka. Nar. pjes. magaz. 1867. 94. — *Vidi i* Haluge.

HÀLUGE, *pl.* haluga, *ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 66. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 96. — *Pomińe se prije našega vremena.* Haluge. S. Novaković, pom. 149.

HÀLUŽAN, hàlužna, *adj. po kojemu raste haluga, pun haluge, vidi* haluga, *a).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Težke zemļe koje su halužne. J. S. Reļković 396.

HALUŽANIN, *m. čovjek iz sela Haluge.* Nov. sr. 1834. 109.

HÀLUŽINA, *f. augm.* haluga, *a).* Kada čovjek ļeti ide po livadama, pa naiđe na livadu, na kojoj raznovrsna, krupna, velika, i to još zapletena i prepletena trava raste, i kada izađe iz iste, reče: ‚Edva kroz ovu alužinu (đeko veli ‚aložinu') prođo'. i opet: ‚Moja je krava tako slatkorana, da svaku alužinu jede i pojede'. *u Lici.* J. Bogdanović.

1. HÀLVA, *f. slatko jelo: a) kupovno, od oraha; b) domaće, od pšeničnoga brašna i masti i meda; arap. tur.* halvâ *(od sesama, brašna i meda ili šećera).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚eine mehlspeise (von weizenmehl, schmalz und honig)' ‚cibi genus'. 2. od oraha koja se prodaje. Nosi piti radost, s alvom svoje pite kuharica sladost. A. Kanižlić, rož. 80. Peku alvu i od brašna ptiće. M. A. Reļković, sat. C4ᵇ. Da ja jedem u dućanu alvu. Nar. pjes vuk. 1, 354. Odo na jagmu kao alva. (Kad se što brzo rasproda). Nar. posl. vuk. 232. U zimńe doba pravila je halvu od meda i oraha. M. P. Šapčanin 1, 34.

2. HÀLVA, *f. kod igre prstena.* — *U Vukovu rječniku kod* prsten: Jedan uzme prsten u ruku i potkrije pod sve kape redom (a pod jednom ostavi prsten) a naj poslije u maramu (marama ta zove se ‚alva' ili ‚zavitak'). 617ᵇ. *i kod* halva: cf. prsten.

HALVÀĠIJA (hàlvaģija), *m. čovjek koji prodaje halvu, tur.* halvaģy. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Dmitar Halvaģija *(može biti i nadimak ili prezime).* Glasnik. II, 3, 75. (1706—1707). Alvaģiju jal' aģiju. Nar. pjes. petr. 1, 169. Alvaģija, poslastičar. 341.

HALVÀLUK, *m. što se kome daruje (na halvu).* — *Složeno od* halva *i od turskoga nastavka* luk. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚das trinkgeld (auf halva), was man neugekleideten abfordert' ‚corollarium, munusculum': Daj halvaluk (‚sagt man wie in Österreich: den schneider auszwicken'). *a) kod kakve prodaje kad kupac gosti prodavca ili mu daruje novaca preko ugodene cijene.* Kupac plaćajući ugovorenu cijenu plati obično alvaluk: časti jelom i pićem prodavca ili mu dade na sreću koju mraku, koji novčić *(u Srijemu, Banatu, Bačkoj).* V. Bogišić, zborn. 466. — *b) traži se halvaluk (i od šale i zbiļa) u koga što je obukao novo odijelo (vidi u Vukovu rječniku).* Zdrava bila, Hajko Atlagića! zdrava bila i gaće derala, a i meni halvaluka dala! Nar. pjes. vuk. 3, 103. Kupio hajduk gaće za marjaš, a popio forintu alvaluka. Nar. posl. vuk. 164.

HÀLVAT, *m. arap. tur.* chalwat, *mjesto na osami, na strani.* — *isporedi* avlat *(drugo je* alvatan). — *Pridijeva se supstantivu što znači kakvo mjesto i ne mijeńa se po padežima.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Et' Halila u halvat odaju. Nar. pjes. juk. 231. Vode Šarca u alvat podruma. Nar. pjes. marj. 3.

HÀLVICA, *f. dem.* 1. halva. Alvica. Ļ. Kovačević.

HÂĻ, *m. vidi* haļina. — *U naše vrijeme s osobitijem značeńima* Hâj *(mj.* haļ), osobita vrsta haļine ženske s krilom s traga od ļepenke i od svile poput iskrivļena ļemeša. Slovinac. 1881. 438. Haļ, kostrijet što se s jedne koze ostriže. M. Pavlinović.

HÀĻA, *f. vidi* haļina. — *Od* XVI *vijeka (gotovo samo u čakavaca), a između rječnika u Vrančićevu* (‚toga; vestis'), *u Bjelostjenčevu* (haļa, svita, halina sukna, odeća, dolama ‚vestis'. 2. haļa, svita etc. senatorska ali popovska i duga do gležńa ‚toga, vestis talaris, vestis ad talos usque demissa'), *u Jambrešićevu* (‚vestis, tunica'; haļa duga senatorska ali popovska ‚toga'), *u Voltigijinu* (‚vestimento, sopraveste' ‚kleid, rock'), *u Stulićevu* (v. haļina), *u Vukovu:* 1. (u Hrvatskoj oko Otočca) ženska haļina kratka i bez rukava. 2. (oko Spļeta) muška dugačka plava haļina po kojoj se ne opasuje. *a) odijelo uopće, osobito gorńe.* Proda haļu svoju. Anton Dalm., nov. tešt. 123. luc. 22, 36. A niki prez haļe do grla ugazi. Đ. Baraković, vil. 55. Već prijateļ dobar

vaḷa, neg zlat bat i svilna haḷa. P. Vitezović, cvit. 11. Dlaku svoju vuk promini, niti haḷa fratra čini. 116. Haḷu kladoh na široka moja pleća. I. Zanotti, en. 47. Da su mu tamo ukrali haḷu. Starine. 11, 137. *(oko* 1681). Haḷu lipu na me stavi. P. Vuletić 16. Po dvi haḷe pak svakomu poda svile toga mista. 76. Što 'e prut haḷi, lušija rubu, turpija gvozdu. J. Kavanin 342b. — *i metaforički.* Da našega tila haḷu svučemo. F. Vrančić, živ. 27. — *b) u množini, vidi* haḷina, *d) aa).* Ako nimaju toliko šarih haḷ *(mj.* haḷ) kuko vaši loncknehti. Mon. croat. 225. (1527). U rêzah ili haḷah. Š. Budinić, sum. 37b. Svoje haḷe zdire. Đ. Baraković, jar. 100. Stavivši haḷe pod glavu svoju slatko zaspi. A. Georgiceo, pril. 29. Sukńe bihu svrgli, haḷe *(u izdańu god.* 1628; *u starijim izdańima* župe) pripasali. M. Marulić 13. Haḷe od skarlata kojimi ga zaodiše. P. Radovčić, nač. 418. Svoje haḷe tužan razdri. P. Vuletić 13. Stare svuci haḷe a nove obuci. M. Kuhačević 163. I premane haḷe snažno na se vrz'te. Jačke. 30. Projde k suncu i prosi sunčene haḷe. Nar. prip. mikul. 17. Kad su ju s haḷ od ženidbi sukli. 61. — *c) s osobitijem značeńima. aa)* toga, *duga haḷina do peta. vidi u Vrančićevu, Bjelostjenčevu, Jambrešićevu rječniku. — bb) i cc) vidi u Vukovu rječniku. — dd)* sobna haḷa ‚schlafrock'. — *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku.*

HÁḶAK, háḷka, *m. u Vukovu rječniku:* (u Sińu) kratak guń koji nije našaran (a koji je našaran onaj se zove ‚koporan'; dugački pak guń zove se ‚haḷina'). — *Jamačno dem.* haḷ, *a ne arap. turs.* chalaq, *nošeno, derano odijelo.*

HÀḶAV, *adj.* Kada komu i obuća i odjeća stoji nesklatno, razgrapano, kao da o ńem visi, ili je neočišćena, blatna, reče se: ‚Ala si ga, brate, aḷav i traḷav'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *Ili je isto što* atḷav *(prema prvome značeńu, te bi uprav glasilo* aḷav), *ili postaje od* 1. hala *(prema drugome značeńu).*

HAḶDA, *vidi* Halda.

HAḶDUJE, *vidi* Halduje.

HAḶÈTAK, haḷétka, *m. dem.* haḷina *(drugo je* alet). — *Akc. se mijeńa u voc.* hȁḷêče, hȁḷêci, *i u gen. pl.* hȁḷêtâkâ. *u) uopće. u Stulićevu rječniku:* v. haḷinica. — *b) haḷina, odijelo uopće. u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Priobuče se u haḷetak svoga sluge. A. Kanižlić, kam. 108. — *c) koji god komad, dio od odijela. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (‚ein kleidungsstück' ‚vestis'). Istina da su mnogi od ovijeh haḷotaka turski i arnautski. Vuk, odg. na laži i opad. 20. Ona nije marila ni za jedan svoj haḷotak. M. Đ. Milićević, let. več. 247.

HAḶÈTINA, *f. augm.* haḷa, haḷina. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Obukoše ga u jednu staru crḷenu haḷetinu. Michelangelo. 36. Vidio je mladića onoga u razdrtoj haḷetini i z bisacim na ramenu. B. Zuzeri 423.

HÀḶICA, *f. dem.* haḷa. — *Od* XVIII *vijeka u čakavaca, a između rječnika u Stulićevu* (v. haḷinica). Uhiti ga za haḷicu. P. Vuletić 23. A v zimsko vrime šubice, koluti i haḷice. Jačke. 263.

HÀḶINA, *f. odijelo. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* hȁḷînâ. — *Nepoznata postańa, jamačno riječ tuđa; neće biti od grč.* χλαῖνα, *plašt, kabanica, a još maḥe od arap.* chil'at, *tur.* halat *(vidi kod* alet) *ili od pers.* châlî, *tur.* hali, *sag, ili od franc.* haillon, *izderano odijelo. — Ne zna se, postaje li od* haḷa, *ili je ovo postalo od* haḷina *(jer bi se ovo shvatilo kao augmentativ). pošto ima i bug.* halina, *viša je prilika za ovo zadńe. češ.* halena, halina *amo ne spada, jer bi prema češkome* h *trebalo da je u nas g. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (‚vestis, vestitus, vestimentum, amictus'; haḷina gorńa ‚amictus, vestis exterior'; haḷina duga, čoha ‚toga'), *u Belinu* (‚vestis' 762b; ‚tunica' 691a; gorńa haḷina ‚vestis extima'; dońa haḷina ‚vestis intima' 763a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* halina, v. haḷa), *u Voltiǵijinu (uz* haḷa), *u Stulićevu* (‚habitus, vestis, vestimentum, indumentum'), *u Vukovu* (‚ein kleid' ‚vestis'). *a) odijelo uopće, komad tkańa ili više komada sašivenijeh ili drukčije sastavḷenijeh čim se tijelo pokriva.* Z ženami potrjebuje govoriti od lijepijeh haḷina. Zborn. 21b. Kraj od skuta od ńe haḷine tegnuti. A. Gučetić, roz. jez. 93. Dohode k vam u haḷinah ovčije. M. Divković, bes. 468a. Tko ima dvije haḷine. nauk. 21a. Kako haḷina, ka se ušaptaje od grizice. M. Alberti 271. U zelenoj tuj haḷini, zlato i biser ku nakiti. I. Gundulić 299. S lijevom nogom stane izutom, raspasanoj u haḷini. 300. Sjâše carskoj u haḷini. 561. Neka je takova haḷina da po savišnoj liposti ne bude tašća. M. Bijanković 95. Steru po putu aḷine i kitje. S. Margitić, fal. 186. David odreza Saulu krajak od haḷine. I. Đorđić, salt. XI. Imaše svrhu gole puti samo jednu haḷinu. M. Lekušić 56. Upitajte ovi peračica, koje običaju prat aḷine prtene. gospoda koja se običaju prisvlačiti svake nedḷe po dva il' bari po jedan put čine popariti u lugu doma aḷine. F. Lastrić, ned. 198. Nitko ga ne mogaše nagovoriti, da novu haḷinu obuče. A. Kanižlić, fran. 149. Svi misnici svrhu izvanske haḷine oblačiše košuḷu E. Pavić, ogl. 145. Svojom haḷinom branila me od vatre. M. Zoričić, zrc. 38. Haḷine se čuvaju od praha. Đ. Bašić 168. Kad oblači tko haḷinu. V. Došen 91b. Za barjak se snaše brine, za odiću i haḷine. 103a. Obuče jih Bog u aḷine od kožica životinski. And. Kačić, kor. 4. Poželivši zlato, srebro, aḷinu. 156. Moga sam uzot što oću prsteni, bisera, jaspri, aḷina. N. Palikuća 70. Izgubiše stolu, to jest nadramenicu iliti haḷinu pravetnosti. J. Matović 463. Obukoše naj lipše haḷine. J. Krmpotić, mal. 11. Tvoje haḷine i uresne naprave neka budu kriposti svete. I. J. P. Lučić, bit. 38. Sideću ob desnu Gospodina u haḷini pozlaćenoj. Grgur iz Vareša 18. Š ńim je u družbi Krunoslava nu još muškoj u haḷini. P. Sorkočević 591a. Za godinu prosio devojku, a za drugu haḷine krojio. Nar. pjes. vuk. 1, 581. Od ḷutine aḷinu razdera. 2, 162. — *i metaforički.* Obuče haḷinu umrlu od ḷucke naravi. A. Gučetić, roz. jez. 89. U haḷini se našao kako čovjek, to jest uze tijelo čovječansko. M. Divković, bes. 11a. Naj hude se zlobe kriju od svetińe u haḷini. I. Gundulić 480. O laži zla aḷino! I. Ančić, vrat. 34. Aḷina od neumrlstva. And. Kačić, kor. 3. — *b) osobito gorńe odijelo koje pokriva ostalo.* Josif smotnuvši haḷinu pobježe na dvor. M. Divković, bes. 295a. Služiti ispovid brez dugo haḷine. M. Bijanković 53. Ulizao u rimsko viće s onom ponositom aḷinom. A. d. Bella, razg. 177. Križari nazvani od crvena križa na haḷini prišivena. A. Kanižlić, kam. 587. O porugani u biloj i crvenoj haḷini Gospodine! bogoḷubn. 272. Kad Sanson bi usilovan dati trios haḷina. Đ. Bašić 8. Nutrńa košuḷa prtena, haḷina također prtena. I. Velikanović, uput. 1, 73. U Srbiji se od prije zvala haḷina od bijela sukna kao guń, i to bila muška ili ženska ‚art oberkleid mit ärmeln' ‚chlamidis genus', cf. bjelača. Vuk, rječn. — *c) kolektivno.* Kada se po trgu prodava općeno haḷina. B. Kašić, zrc.

79. — *d) plur.:* haḷine. *aa) sve (gorńe i dońe) odijelo što se u isto vrijeme na tijelu nosi.* — *između rječnika u Belinu* (‚habitus' 366[a]) *i u Vukovu* (‚das gewand' ‚vestimenta'). Čovjek ne poznaje se po haḷinah. Zborn. 10[a]. Nitko ne može sakriti ogńa u sebje da mu se haḷine ne izžegu. 18[a]. Knez u svitlih haḷinah. M. Držić 22. Muške bih prinila haḷine na sebe. F. Lukarević 215. Gdi je ćaćkove haḷine obukal. D. Zlatarić 7[a]. Svuče s sebe haḷine. A. Gučetić, roz. jez. 166. Obučen prtenijemi haḷinami. M. Divković, bes. 73[a]. Razdri haḷine svoje. M. Alberti 458. Marijo koja si zavila Isukrsta u uboge haḷine. P. Posilović, nasl. 69[b]. Neka se ne obuče u haḷine popovske. M. Bijanković 61. Miris od tila i od aḷina. S. Margitić, fal. 59. Blagoslov odiće ali haḷina začaranoga. L. Terzić 255. Prilika je ńe kraḷice kâ zlatnimi haḷinami lašti. J. Kavańin 521[a]. Počme lipe aḷine oblačiti. J. Banovac, prip. 251. Zaplaka i ufati ga za aḷine. M. Zoričić, zrc. 127. Pak oružje i haḷine sve do gole kože skine. V. Došen 124[a]. Svlači Savo sa zlatom aḷine, kaluđerske oblači mantije. And. Kačić, razg. 18[a]. Da dođe k ńemu obučena u naj lipše svoje aḷine. kor. 305. Ti obuci sve moje aḷine. Nar. pjes. vuk. 1, 594. Ta na ńemu ni haḷina nema. 2, 145. Na tebe su poboḷe haḷine. 2, 146. Što nošaše svilene haḷine, tad obuče suknene haḷine. 2, 188. A na sebe tri kata haḷina. 2, 227. Iskrvavi niz prsi haḷine. 2, 284. Daću tebi četvere aḷine: dvoj' od svile, dvoje od kadife. 2, 618. Svuci, sine, gospodske haḷine. 3, 24. Preko poḷa bez svijeh haḷina, bez ćuraka i bez anterija, bez saruka, u malim kapama, bez čizama i bez jemenija, gole, bose topuzima tuku. 4, 151. Krojite mi vojenske haḷine. Nar. pjes. istr. 1, 45. Bili su obučeni u stajaće haḷine. Vuk, nar. pjes. 1, 188. Obući žalosne haḷine. Đ. Daničić, 2sam. 14, 2. — *bb) čim se pokriva posteḷa.* — *u Vukovu rječniku:* ‚das bettgewand' ‚stragula'. — *u Belinu rječniku znači sve što je prteno te se upotrebḷava kod pokrivańa i posteḷe i trpeze:* Haḷine prtene ‚biancheria, panni lini per uso di vestire o di tavola o di letto' ‚linea' 140[b].

HAḶÍNAC, haḷínca, *m. dem.* haḷina. — *U Vukovu rječniku s osobitijem značeńem:* vide haḷina, 1 *(vidi naj zadńi primjer kod* haḷina, *b)) s dodatkom da se govori u Lici.*

HAḶÍNAK, haḷínka, *m. dem.* haḷina. — *U Vukovu rječniku:* hyp. haḷina, 1 *(vidi naj zadńi primjer kod* haḷina, *b)) s dodatkom da se govori u Kotoru.*

HÀḶINÂR, *m. čovjek što prodaje haḷine.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚venditor di veste, o chi presiede al luogo in cui quelle si vendono' ‚vestiarius'. — *nije dosta pouzdano.*

HAḶÌNČINA, *f. augm.* haḷina. Ḷ. Kovačević. M. Kovačević.

HÀḶINE, *f. pl. vidi* haḷina, *d).*

HÀḶINICA, *f. dem.* haḷina. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Vid gdje ga ubogom haḷinicom pokriva. A. Gučetić, roz. jez. 123. Kako se rodih, bih staḷen u jasaoce, zavit u haḷinice. M. Divković, bes. 35[b]. Hoti on vazda nositi jednu odrtu haḷinicu. B. Kašić, iń. 51. Pokrivši put jednom samom suknenom haḷinicom. I. Đordić, ben. 194. Dvije tisuće djećice dvorne u priličnijeh haḷinicah. B. Zuzeri 174. Sinku svomu načini šarenu haḷinicu. A. Kanižlić, utoč. 358. Imat ćeš prid očima Izaka svučena iz svojijeh haḷinica. L. Radić 43. Naručnik, aḷinica, to jest tunicella, dalmatika. I. Velikanović, uput. 3, 364. Zato je s kostretnom aḷinicom sebe zaodivala. G. Peštalić 66.

HAḶINIČKI, *adj. vidi* haḷinski. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vestiarius'; kovčeg haḷinički ‚arca vestiaria'. — *nepouzdano.*

HÀḶINÎŠTE, *n. mjesto gdje se hrane haḷine.* — *isporedi* haḷiništvo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vestiarium'. — *nije dosta pouzdano.*

HAḶINIŠTVO, *n. vidi* haḷinište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

HÀḶÎNKA, *f. dem.* haḷina, *vidi* haḷetak. — *U jednoga pisca našega vremena.* Pośle kupańa ostave tu ili koju paru ili haḷinku ili ma šta. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 96.

HAḶINOVIĆ, *m. vidi* Aḷinović.

HÀḶÎNSKÎ, *adj. koji pripada haḷinama.* — *isporedi* haḷinički. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. haḷinički). Mnogi slave se haḷinami ali ona slava nije vlastita ńihova, nego je haḷinska. M. Radnić 106[b].

HAḶÍNŠTINA, *f. augm.* haḷina. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vile indumentum'.

HÂḶKA, *f. vidi* haḷina. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hȁḷâkâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* vide haḷina *s primjerima:* Haḷku na bataḷku *(vidi daḷe).* Haḷku stere na zelenu travu *(iz narodne pjesme).* Haḷku na bataḷku. (Nema ništa, nego haḷinu na štap pa kud hoće). Nar. posl. vuk. 340.

HÀḶKAV, *adj. vidi* aḷkav.

HAḶTAV, *adj. vidi* aḷtav.

1. HÂM, háma, *m.* helcium, *sprava na końu koji vuče kola, maj.* hám. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* hâme, hâmi *(ali* hámovi). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚helcium, averta') *gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu* (‚helcium'), *u Stulićevu* (‚helcium'), *u Vukovu* (am ‚das geschirr des wagenpferdes' ‚lora equi trahentis'). Nimački ham koga końi na vratu nose. I. Jablanci 116. Za logova hama imao nisam. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 67. Zasukao brkove kao da će amove ńima krpiti. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 87. Otobolio usnu kao logovski am. (U vojvodstvu). 243. — *Biće ista riječ i u ńekoj zagoneci (vidi kod* halan) *odakle je i u Vukovu rječniku* (ham, u zagoneci, cf. halan).

2. HAM, *u* ‚ampamuk', pamuk neopreden. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 357. *pers. tur.* châm, *sirov, neizrađen.*

3. HAM, *m. vidi* 1. han. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Tot se tri združiše k nam hami tatarski. I. T. Mrnavić, osm. 44. — *Može biti i štamparska pogreška mj.* hani.

HAMÁJLIJA, *f.* amuletum; bulla; ars magica, *arap.* ḥamail *(plur.* ḥamile), *tur.* hamail, *zapis što se nosi na ruci.* — *isporedi* hamalija. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. zapis ili čini kakve što se nose uza se, n. p. hamajlija od puške, od glavoboḷe, od groznice itd. ‚der talisman' ‚signum magicum'. 2. ona kesica ili kutijca što se u ńoj nosi zapis ‚das talisman-kästchen' ‚capsula servando signo magico'). *a)* amuletum, *čini što se nose uza se, te tobože brane onoga što ih nosi od kojega ili od svakoga zla, zapis (vidi u Vukovu rječniku,* 1). Hamajliju već ću nosit, kom ću tebe moć usilit, kad ti ḷubav dođem prosit, neka mi se budeš smilit *(govori Turčin).* S. Gučetić.

star. pis. kuk. 1, 106. B'jelom rukom i kalemom piše djevojkama sitne amajlije. što s' u jednoj amajliji piše: ‚Ko te neće, ne nameći mu se, ko te hoće, ne reci mu: neću'. Nar. pjes. vuk. 1, 360. Raširuju svoje amajlije. Vuk, mat. 23, 5. U amajliju protiv veštica, činilica ili noćnica, metnu mu glavicu ili čeń bela luka. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 82. — *b) kutijica ili kesica što se u ńoj nosi zapis (vidi u Vukovu rječniku,* 2). Na ruke zlatnu hamajliju. Nar. pjes. bog. 275. Da upitam kujunǵiju, kuje li mi amajliju. Nar. pjes. herc. vuk. 254. — *pošto takova kutijica bude i od zlata i svagda se uza se nosi, kaže se od miline i dragu čeļadetu.* Sarajlije zlatne amajlije što djevojke nose u ńedrima. Nar. pjes. vuk. 1, 316. Dvije su seke braca ne imale, već ga grade od bijele svile, ruke, noge, drvo šimširovo, glavu meću od zlata jabuku, vedro čelo zlatnu amajliju. Nar. pjes. bos. prij. 1, 37. — *c) čini, čarańe uopće.* Ti povadi moju britku sabļu koja s'ječe svaku amajliju. Nar. pjes. vuk. 3, 75. Ona *(puška)* bije svaku amajliju. 4, 269. Zahman su mu hamajlije, zahman vražje vse coprije. Jačke. 276. — *d) vrsta jabuke. preneseno od značeńa kod b).* — *u Vukovu rječniku:* ‚eine art apfel' ‚mali genus' *s dodatkom da se govori u užičkoj nahiji.*

HAMÁJLIJICA, *f. dem.* hamajlija. — *U Vukovu rječniku* (hamájlījca).

HÀMÂL, hamála, *m.* bajulus, *nosilac, nosac, arap. tur.* ḥammâl. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* hàmâle, hàmâli. — *U Vukovu rječniku* (amal) *s dodatkom da se govori u Srbiji i u Bosni po varošima.*

HAMÁLIJA, *f. vidi* hamajlija. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚divinatio'). Dali se od nas trpjet' može, da zamukne pak'o u svijetijeh, povrže se hamalija...? I. Gundulić 478. To su navistili po hamalijami. I. T. Mrnavić, osm. 79. Zlo nam hamalije, Rizvane, vrgoše. 159. Tva se opravi misao, svaka hamalija da umukne. J. Kavańin 225a. I kadija od Dizdarevića u koga je ćitap hamalija. Nar. pjes. vuk. 4, 435. Imam čedo zlatnu amaliju. Nar. pjes. herc. vuk. 270.

HAMÁLITI, hàmâlīm, *impf. uprav: raditi kao hamal, ali se upotrebļava u značeńu: mnogo truditi.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Cijeli dan hamalim a ne vidim nikakve koristi'. P. Budmani.

HÀMÂM, hamáma, *m. mjesto za kupańe (u Turaka), arap. tur.* ḥammâm. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* hàmâme, hàmâmi. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das badhaus, badezimmer' ‚balneum'). Ti je vodi u vruće amame; kad počnete svlačiti dolame, ako bude mlada ženska glava, lasno ćete mladu poznavati. Nar. pjes. bog. 263. Đevojke su bostań posadile oko ana i oko amama. Nar. pjes. vuk. 1, 397. Falila se dilber Ikonija u amamu među đevojkama. 1, 565. Moja draga iz vruća amama. Nar. pjes. herc. vuk. 107. Kad djevojci u oči vjenčańa boje nokte u amamu. Vuk, nar. pjes. 1, 25. — *Može biti da amo spada i ovaj primjer u kojem je* haman *mj.* hamam *(ako ne stoji griješkom* hamana *mj.* hakšama): Dok je večer od hamana bila. Nar. pjes. vuk. 5, 211.

HAMÀMĠIK, *m. dem.* hamam, *tur.* hamamǵyq. — *U Vukovu rječniku gdje se dodaje:* Hamamǵik ima u svakoj turskoj sobi (gdje spavaju ļudi sa ženama) za peći.

HÀMÂM-PÒTOK, *m. potok u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Bašta kod Amam-potoka. Sr. nov. 1870. 168.

1. HAMAN, *vidi kod* hamam *na kraju.*

2. HAMAN, *conj. u Stulićevu rječniku:* ‚sed, ast'. — *Po svoj je prilici sam Stulli načinio ovu riječ krivo čuvši riječ* ama *(koju vidi).*

HAMANĠIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 174.

HAMARIŠ, *m. trice i kučine(?).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quisquiliae, purgamenta, sordes'. — *Pošto nije drugdje potvrđeno, nije pouzdano.*

HÀMATA, *f. vidi* kamata. — *isporedi* hamatnik. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Ko čini hamate, to jest zajme komu pineze i za ovi sami zajam hoće da mu se da čagodir savišе... ali... vazimļe... veće nego zakon dopušća i pokrije hamate svoje. H. Bonačić 74.

1. HÀMATI, hàmâm, *impf. noseći odijelo ili uopće upotrebļavajući koje tkańe (a osobito prteno) činiti da ono ne bude kakvo je bilo novo ili čisto, n. p. o škroblenom platnu (u košuļi, ubruscu), činiti da se gužva ili da nije već onako tvrdo, ukočeno kako je bilo.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Čuvaj da ne hamaš prsi na toj košuļi'. ‚Nemoj hamat one nove ubručiće'. P. Budmani.

2. HAMATI, hamam, *impf. vidi* hamiti. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Hamajte, sedlajte vrane konе moje. Jačke. 64.

HAMATLIJE, *f. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 234.

HÀMATNÎK, *m. vidi* kamatnik. — *isporedi* hamata. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Ki bi bil očit ožuraš ili hamatnik. F. Glavinić, svitl. 120.

HÀMBÂR, *m vidi* 1. ambar. — *I ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 216.

HAMBÀRINA, *f. vidi* ambarina. — *I ime selu u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 88.

HÀMBIS, *m. vidi* ambis. — *Od* XVIII *vijeka.* Hambis ‚abisso'. S. Budmani 416a.

HAMEDIJA, *f. bijela čalma.* — *Bez sumńe je riječ turska, ali ne znam koja.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Nošaše oko glave hamediju (hamedija — upravo muhamedovača = bela čalma). M. Đ. Milićević, jur. 85. S belom hamedijom na glavi. zim. več. 86.

HÀMET, HÀMETOM, *vidi* 2. amet *i* ametom.

HAMIROVIĆ, *m. prezime.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Hamirovićь). Todorъ Hamirovićь. Mon. serb. 209. (1387).

HÀMIŠAN, hàmišna, *adj. od maǵ.* hamis, *laživ.* a. *adj. a) prevarļiv.* — *od* XVII *vijeka po sjevernijem krajevima našega naroda.* U karti, kocki igrač hamišni i zaklinač da ne budne. Glasnik. 11, 3, 16. (1695). Hamišna turska vira. A. Kanižlić, utoč. 85. Kada bismo falizļive i hamišne oči imali. Đ. Rapić 258. — *b) samoživ.* — *u naše vrijeme u Srbiji.* Ako se kom detetu pre mene dâ što od kolača, od voća, od slatkiša, ja se srdim što nije prvo dato meni... Pošto sam bio tako amišan prema drugima, nije bilo očekivati ni da drugi prema meni budu boļi. M. Đ. Milićević, dos. par. 57—58. Amišan, gramžļiv, sebičan. u okrugu vaļevskom. Ļ. Kovačević. Amišan, čovek tvrdica, koji sve sebi grabi, a nikom ništa ne da. u Lijevču i Starom Vlahu. M. Kovačević.

b. *adv.* hàmišno, *prevarljivo.* Posla k ńemu svoje poklisare da ga oni besidom privare. počeše mu oni govoriti, i hamišno ńega sloboditi, da on dođe do ńinog hatara. Nadod. 163.

HÀMIŠKÎ, *adj. vidi* hamišan, a, *a).* — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Ti hamiški oči škuri pogled imu. Jačke. 97.

HAMIŠTE, *n. vidi* 1. ham. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Da mu *(žđribcu)* stegna hamište ne tuče. J. S. Reļković 234.

HAMITI, hamim, *impf. uprezati (koña).* — *isporedi* 2. hamati. — *Postaje od* 1. ham. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* hamim, uprežem koñe ‚subhelcio, impono helcia equis', *i u Voltiǵijinu:* ‚attaccare cavalli, attaccar sotto' ‚anspannen'.

HAMPOV, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Gospodina Hampova. Mon. croat. 231. (1527).

HAMPOVICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Pregled. 74. — *Postaje od* Hampov.

HAMUŽA, *f. ńekakvo tkańe, po svoj prilici demašak, šamalaǵa.* — *Od srgrč.* *χαμουχᾶς, χαμουχᾶς, šamalaǵa, srlat.* camoca, camucum, camocatus, camoscatus ‚panni serici vel pretiosioris species', *stfranc.* camochat, *šamalaǵa* (Ducange). — *Na jednom mjestu* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (‚pannus quidam'). Mnogocêne velike čiste svite razlike, akьsamiti, pandauri, hamuže, hazьdeji. Spom. sr. 1, 138. (1417).

HÀMZA, *m. (arapsko) tursko ime muško.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hamьza). Gospodinu Hamьza begu. Spom. sr. 1, 139. (1417). Vojevode Hamza bega. Mon. serb. 445. *(oko* 1450). Gospodina voêvode Hamьza bega gosьpodara herьcegove zemьļe. 512. (1470). Mi gospodinь vojevoda Hamьza beg. 516. (1472). A kakav je Amza kapetane. Nar. pjes. vuk. 4, 37. O Turčine Hamza kapetane! Pjev. crn. 33a. — *I Hrišćanima se nadijeva.* Amza Tomić od sela Previša. Nar. pjes. vuk. 4, 484. — *Isporedi* Hamzabeg.

HAMZABEG, *m. mjesto u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom.* — *Od* XVIII *vijeka.* Ļuboje iz Amzabega . . . Hranisav iz Amzabega. Glasnik. II, 3, 78. (1706—1707). — *U naše vrijeme* Hanzabeg. Šem. prav. 1878. 35.

HAMZIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 62.

HAMZIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 222.

HAMZIN, *adj. koji pripada Hamzi.* Kakva li su dva Amzina sina. Nar. pjes. vuk. 4, 37. Ja uvodih dva sina Amzina. 4, 43.

1. HÂN, *m. car (turski); tatarski vladalac, tur.* chân. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚hanь' u Turaka ‚imperator'). Gospodinaa cara sulьtanь Bajazatь hanaa. Mon. serb. 545. (1501). Soltanь Selim hanь. 548. (1513). Soltana Bajazit hana. 550. (1517). U onoga tatarskoga hana. Pjev. crn. 32a.

2. HÂN, hána, *m. gostionica gdje prenoćuju karvani, pers. tur.* chân. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* hâne, hâni *(ali* hánovi). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der chan' ‚deverticulum'). Veće ide u Novoga hana, u hanu je konak učinio. Nar. pjes. vuk. 2, 393. Te razbija hane i dućane. 2, 396. Po turskijem kahvam i hanima. Pjev. crn. 133a. I han-kuću, đe gosti dolaze. Nar. pjes. petr. 2, 695. — *I kao ime mjestima. a) selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 11. — *b) selo kod Mitrovice.* Regul. sav. 196.

HANÁMET, *m. vidi* amanet. — *Na jednom mjestu u pjesmi crnogorskoj našega vremena.* On ga dade kraļu Vukašinu na hanamet za sedam godinah. Pjev. crn. 284b. *može biti i štamparska pogreška; u istoj pjesmi malo više ima* amanet.

HÀNÂN, *m.* Χαναάν, Chanaan, *narod (Feničani) što je ńegda živio u Aziji.* — *Po imenu Nojeva unuka, vidi:* Sinovi Hamovi: Hus i Mesrain, Fud i Hanan. Đ. Daničić, 1mojs. 10, 6. A Hanan rodi Sidona, prvenca svoga, i Heta i Jevuseja i Amoreja i Gergeseja . . . a poslije se rasijaše plemena hananejska. 10, 15—18.

HANANAC, Hananca, *m. vidi* Hananej. Ham je otac Hanancima. Đ. Daničić, 1mojs. 9, 18.

HANANEJ, *m. čovjek iz naroda što se zvao Hanan.* Jer ćeš izagnati Hananeje. Đ. Daničić, is. nav. 17, 18. Asir živļaše među Hananejima. sud. 1, 32.

HANANEJA, *f. vidi* Hananejka. — *U knjizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku.* Hananeju za dьšterь straždušću moleštu se pomilovalь jesi. Domentijanb 162.

HANANEJKA, *f. žensko čeļade iz naroda što se zvao Hanan. isporedi* Hananeja. I gle, žena Hananejka iziđe iz onijeh krajeva. Vuk, mat. 15, 22.

HANANEJSKI, *adj. vidi* hananski. Poslije se rasijaše plemena hananejska. Đ. Daničić, 1mojs. 10, 18.

HANANSKI, *adj. koji pripada Hananu, Hananejima.* — *isporedi* hananejski. Iz Siloma koji je u zemļi hananskoj. Đ. Daničić, is. nav. 22, 9. Sve one koji ne znahu za ratove hananske. sud. 3, 1.

HANČAL, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Antun Hančal svoj rukopis daje. Nadod. 60.

HÀNČÂR, *vidi* hańgar.

HANČO *(ili* Hańčo?), *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Hanьčo. S. Novaković, pom. 110.

HANDAK, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Hanьdakь', manastir je Treskavac imao zemļe ‚blizь Hanьdaka' (Glasnik. 11, 131 *god.* 1336—1346).

HÀNDRAČA, *f. češta, trńe.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hândrâčâ. — *Nepoznata postańa, isporedi* 2. andrak. — *U Dubrovniku od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚spinetum' 700a), *u Stulićevu* (handračište), *u Vukovu* (vide šuma, cf. andrak *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Štapim i tojagam lupaju, mlate ‚svaki smrijek, handraču svaku. B. Zuzeri 268. Ńešto *(sjemena)* pade među handrače *(štamparskom griješkom* handraču) koje rastivši podušiše ga. S. Rosa 86a. — *U naše vrijeme u Dubrovniku češće znači živica.* P. Budmani.

HÀNDRAČAV, *adj. pun handrača, po kojem rastu handrače.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. handračinav.

HÀNDRAČINA, *f. augm.* handrača. — *U Belinu rječniku* (‚vepretum' 448b) *i u Stulićevu* (v. handračište).

HÀNDRAČINAST, *adj. vidi* handračav. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚dumosus, senticosus'.

HÀNDRAČINAV, *adj. vidi* handračav. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* handračinast).

HANDRAČIŠTE, *n. vidi* handrača, handračina. — *U Stulićevu rječniku:* ‚spinetum, dumetum, vepretum'. — *nije dosta pouzdano.*

HANDRAČIŠTVO, *n. vidi* handračište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

HÀNGÎR, *m. vidi* angir. — *I u Voltiǵijinu rječniku:* ‚stallone' ‚hengst'.

HANǴALI, *adj. sjajan(?), zar od arap. tur.* inǵilâ, *sjajnost?* — *Na jednom mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena gdje se pridijeva supstantivu* oko *i ne mijeńa se po padežima.* Daj mi, Bože, lijepa junaka, crna brka a hanǵali oka. Nar. pjes. herc. vuk. 206

HÀNǴÂR, hanǵára, *m. veliki nož što se za pojasom nosi, jatagan (u starijim primjerima i rječnicima znači kratki nož kojijem se bode a ne siječe,* pugio, *isporedi* bodež, 1), *tur.* hanǵar, hančar. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* hàngâru *i* hàngâre, hàngâri. — *U sjevero-zapadnijem krajevima sa ž mj. ǵ.* Udarivši četiri krat anžarom. M. Pavišić 30. *i u Bjelostjenčevu i u Voltiǵijinu rječniku.* — *Što je u ńekijem primjerima pisano s č mj. ǵ, jamačno treba čitati ǵ, vidi ǵ pod* e. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (hanǵar, puńo ‚pugio, clunaculum'), *u Belinu* (‚pugio' 595ª; ‚pugio quadrangulus' 708ᵇ), *u Bjelostjenčevu:* hanǵar (‚hangyar'), hanžar, punal, tolih, bodež ‚pugio, clunaculum, parazonium, clunabulum, mucro', *u Jambrešićevu* (‚hangyar', kratka sablja ‚machaera, sica'), *u Voltiǵijinu* (hanžar ‚pugnale, stiletto' ‚dolch'), *u Stulićevu* (‚pugio'), *u Vukovu* (veliki nož, cf. jatagan). Dobav' mi hančara. M. Divković, plač. 67. U ńih *(bugarkińah)* žive slava obilna, ku Kobilić steče mudri, kad hanǵarom cara silna na Kosovu smrtno udri. I. Gundulić 313. Hanǵaro za pas nose. P. Kanavelić, iv. 339. Amurata hanǵarom aliti rsakom svojim umori. P. Vitezović, kron. 111. Udarci sikira i probadanje hanǵarim. A. d. Bella, razgov. 218. Zlatan hanǵar povadio i ńim ga je udario. Nar. pjes. mikl. beitr. 22. Sa pojasa povadi hanǵara pozlaćenoga. 30. Pake sebe hančarom u srdačce udario. 30. Nego zveče sablje i kadare, bojna kopja, mači i hanǵari. And. Kačić, razg. 120ª. Tu se kolju nožim i anǵarim. 220ᵇ. Obodvoje hančarom probode. I. Velikanović, uput. 1, 81. *na drugom mjestu u istoga pisca* hanǵar (‚hancxar') 1, vii. Od pojasa hanǵar povadio. Nar. pjes. vuk. 2, 51. Pa potrže zlaćena hanǵara. 2, 196. Za pasom mu puške pozlaćene bez nikakva noža ni anǵara. 4, 56. Pa potrže plamena anǵara. 4, 339. A među ńih merǵajli hanǵara. Ogled. sr. 23. Među ńima jutoga hanǵara. Nar. pjes. petr. 2, 223.

HANǴÁRAC, hanǵárca, *m. dem.* hanǵar. — *U Stulićevu rječniku.*

HANǴÀRIĆ, *m. dem.* hanǵar. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚pugiunculus' 595ª) *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu gdje je pisano* hanǵaric (‚hangyaricz') *ali je očito pisarska ili štamparska pogreška (po svoj je prilici Bjelostjenac uzeo ovu riječ iz Belina rječnika), u Stulićevu.* Podade anǵarić govoreći: ‚Izsici neprijatelja'. A. Kanižlić, kam. 141. Pokloni Leonu lip anǵarić. 416.

1. HANǴIJA, *m. čovjek koji ima, drži han, tur.* hanǵy. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der chanwirth' ‚dominus deversorii'). Dod' hanǵija da zatvori vrata. Nar. pjes. vuk. 2, 395. Kirigija, kamo ti kirija? — U hanǵije i u mehanǵije. Nar. posl. vuk. 133.

2. HÀNǴIJA, *f. vidi* kanǵija. — *U Belinu rječniku* (‚lorum' 332ª. 659ª; ‚scutica' 705ᵇ). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HÁNǴIJIN, *adj. koji pripada hánǵiji.* — *U Vukovu rječniku.*

HÁNǴIJINSKÎ, *adj. vidi* hanǵijski. — *U Vukovu rječniku* (hánǵîjnskî).

HÁNǴÎJSKÎ, *adj. koji pripada hánǵijama.* — *U Vukovu rječniku.*

HANILOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 108.

HÀNÎŠTE, *n. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 97. — *b) u okrugu valjevskom.* Anište. Sr. nov. 1868. 703.

HANKA, *f. tursko ime žensko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I još lijepu Hanku dizdarovu. Nar. pjes. juk. 324. I Turkińa Hanka Bojagića. 515.

HANKOVIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Jurju Hankoviću. Mon. croat. 109. (1471).

HANOVAČA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemja u Hanovači Sr. nov. 1874. 263.

HANOVKA, *f. ime žensko.* — *U naše vrijeme.* Došla sudu Hanovka Mihajla Babića sna iz Lojanica. Glasnik. ii, 1, 40. (1808).

HÂNSKÎ, *adj. koji pripada hánu, hánovima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Opet hanska vrata otvorena. Nar. pjes. vuk. 2, 397.

HÂNTAV, *adj.* veli se kad tko hodi kao preko voje, te se i loše nosi. na Braču. A. Ostojić.

HÀNTÈRIJA (hânterija), *f. vidi* anterija.

HÀNTUJA, *f.* hantavo čeljade. na Braču. A. Ostojić.

HANUMA, *f. gospođa, od tur.* hanym, *plemenita gospođa, knegińa.* — *U naše vrijeme (o Turkińama).* A hanume rezil učiniše. Pjev. crn. 103ª. A đevojka opet upita *(babu):* ‚A da moja hanumo!' Nar. prip. vrč. 96. Ova nepoznata hanuma (gospođa) prihvati joj. 110. Zapita ga *(spahiju)* anuma ńegova. Nar. prip. bos. 1, 56. — *Pridjevcno imenu što počińe vokalom, može biti i okrńeno.* Anum' anko, Osman-age majko! Nar. pjes. vuk. 1, 371.

HANZABEG, *m. vidi* Hamzabeg.

HANŽ, *m. ime muško, Ivan, ńem.* Hans. — xv *vijeka.* Mi knez Hanž Frankapan. Mon. croat. 171. (1498).

HÀNŽÂR, *vidi* hanǵar.

HAŃČO, *vidi* Hančo.

HÀŃGIR, *vidi kod* angir.

HAŃULE, *f. pl.* dokoljenice koje težaci nose kad kopaju. Slovinac. 1880. 389.

HÄP, *interj. viče se kad se igra (pleše).* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Kolovođa viče: hap hap, noga tjera tap tap juta. J. Krmpotić, kat. 123.

HAPAT, hapta, *m. vidi* habad, apta. Hapat, ebulo (Pizzelli), Sambucus ebulus L. B. Šulek, im. 108.

HÄPS, *m. zatvor, arap. tur.* habs. — *isporedi* hapsa, havsa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der arrest' ‚custodia' *s primjerima:* U hapsu čovjek. Metnuli ga u haps). Sve one sijeku, koji su pozatvarati bili u apsove. P. M. Nenadović, mem. 236. Pisato vojvodi Miliću Drinčiću, da se on postara buntaše koji su iz apsa pobjegli, Pavla Cukića i Petra Molera pobiti. Djelovod. prot. 161.

HÄPSA, *f. vidi* haps. — *U naše vrijeme.* Petar Aćimović šabački žitelj pustio iz apse Jovana

Gavrilovića za dug. Glasnik. ıı, 1, 14. (1808). Presudili i dobio kaštigu 25 batina, dobio i 24 sata, u apsi bijaše. 21. Ako li ne plati, da ima apsu trpiti. 31.

HAPSÀNA, *f. kuća gdje su zatvoreni hapsenici, tamnica. — Složeno od* haps *i pers. tur.* châne. — *U naše vrijeme, a izmedu rječnika u Vukovu* (‚der arrest, das arresthaus' ‚custodia'). Otkuda je u ovu apsanu doveden. Nar. prip. vuk.[2] 269.

HAPSÀNGIJA, *m. čovjek nad hapsanom. — Od* hapsana *turskijem nastavkom gy. — U naše vrijeme.* Apsanǵija, dobri nekakav starac iz Turske. M. Đ. Milićević, zim. več. 313.

HAPSÀNSKÎ, *adj. koji pripada hapsanama. — U naše vrijeme.* Donela je *(prošla godina)* na gdikojim mjestima zimni mraz i apsansku studenost. Nov. sr. 1834. 208.

HÀPSENÎČKÎ, *adj. koji pripada hapsenicima. — U Vukovu rječniku.*

HÀPSENÎK, *m. čovjek u hapsu. — U Vukovu rječniku:* ‚der arrestant' ‚captivus, qui in custodia est'.

HÀPSITI, hâpsîm, *impf. zatvorati, metati u haps. — U Vukovu rječniku:* ‚arretiren, verhaften' ‚in custodiam mitto'.

HAPSTIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 180.

HÀPŠÊŃE, *n. djelo kojijem se hapsi. — U Vukovu rječniku.*

HÁPTA, *f. vidi* apta *i* habat. Hapta (Sabĺar), haptan *(u rukopisu* xvi *vijeka)*, haptovina, Sambucus ebulus L. (Visiani, Vodopić). B. Šulek, im. 108.

HAPTAN, *m. vidi* hapta.

HÀPTOVINA, *f. vidi* aptovina, habat, hapta.

1. HÁR, *f.* gratia, *grč. χάρις. — isporedi* 3. har. — *Od* xiii *vijeka (vidi i* besharan), *a između rječnika u Mikaljinu* (har, korist ‚utilitas, emolumentum'; vratiti har, biti haran ‚remunero, parem gratiam reddo'), *u Belinu* (‚gratia, cioè favore o beneficio' 357[a]; ‚beneficium' 137[a]; ‚gratus animus' 357[a]; ‚retributio' 616[b]; ‚remuneratio' 622[b]), *u Bjelostjenčevu* (v. korist), *u Stulićevu* (‚gratia, beneficium, favor, meritum, gratus animus, debitum, obligatio, utilitas'), *u Daničićevu* (harь, *χάρις* ‚gratia'). *a) u naj starijim primjerima pisanima crkvenijem jezikom ne zna se što znači* bez hari: *bez milosti? bez hrane?* Ašte li jego *(trapezara)* poslušavь ne umlьknetь, nь slovo tvoritь rьrьtьno i ješte, otь trapezy bez hari da podvizajetь se, i vь nejadenija zaprêštenija da vьnidetь, ašte li da inako jego smêritь (‚smêriti') kako igumenu godê. Sava, tip. hil. glasn. 24, 190. tip. stud. glasn. 40, 148. — *b) milost, kad se kome koje dobro čini ili mu se daje bez dužnosti, i u konkretnom smislu ono što se čini ili daje od milosti.* Ako bi se komu i radi koga harь učinila volja zajamь. Spom. sr. 1, 36. (1401). Kada mož' činiti, učini vazda har. N. Dimitrović 12. Ne drži na sviti prijateljstvo drugu stvar, negli har primiti i učinit drugu har. 13. Znajući, koliko vrijedna je velmi stvar i mańim od sebe stvoriti čâs i har. D. Rańina 98[a]. Za toj velu, da rečeno na svitu je svima: tko satvara har mlacima, s mladac milos prima. 105[a]. Hoće razlog od naravi, da se zajam dobrom vrati, i har svaka da se plati, ka izlazi od ljubavi. S. Bobaljević 224. Ti učin' ovuj stvar, sestro, ter procijeni, da sama sebi har stvoriće i meni. D. Zlatarić 11[a]. Kad nebesa prospu slasti od otajne svoje hari. Đ. Baraković, vil. 224. I velike har ljubavi s tijem neharstvom da mu platiš. Ǵ. Palmotić 1, 255. Har har čeka. (D). Har izmoljena drago je kupljena. (D). Har rađa har. (D). Poslov. danič. 25. Har se naj brže stara. (D). Har se nehari plaća. (D). 26. Tko har čini, har čeka. (D). 128. Već derviši har ne imaju. J. Kavańin 270[a]. Har za har, a bat za pas. (Z). Poslov. danič. 26. Klańam, hvalim, har prinosim. I. M. Mattei 279. — *c) zahvalnost, i u konkretnom smislu djelo ili dar čim se pokazuje zahvalnost i odvraća se milost.* Nastoj i učini da namь Bosna onoj vьse potvrьdi i ustanoviti, da harь tebê vidimo. Spom. sr. 1, 56. (1404). Dara ne krati tomu ki t' ima har. M. Marulić 130. On će t' inako imat na časti malu har. 148. Neka ti imam har do vječne spomene. Š. Menčetić 184. Imam ti har nosit. 235. A zlijem ljudem da nije hari. M. Vetranić 1, 22. Da mu je mala har. 1, 109. Mala ti har! M. Držić 156. Tuj li mi vrati har za toli mio dar? F. Lukarević 49. Zla ženo bez hari! 63. A hudi lakomac, što bi imal s ljubavi hvale mu dat' i har, er ga zla izbavi... D. Rańina 106[b]. Da mu se har ukaže za viteške svoje trude. Ǵ. Palmotić 1, 314. Nemoj bježati onoga koji ide za tobom s križem na ramenu da te sahrani na tvoju malu har. P. B. Bakšić 87. Celivamo mi ńih lice, pak rad hari ńih smo izdali. A. Gleđević 175[a]. Mû stavit ću har u djelo. I. Đorđić, salt. 397. Razgara sladku ljubav i plemenitu k srcu Jezusovu, odvraćajući koju može har ljubavi ńegovoj prema nam. I. M. Mattei 33. Ku li har ću, dopuštenu za slobodu odvratit' ti? P. Sorkočević 578[b]. — *d) kod značeńa pod b) može se isticati da je dar ili dobro djelo što ko prima ńemu korisno, po tome može značiti korist uopće.* Mnogo molimo slavu gospodьstva vi jer će naamь u veliku glavnu harь biti. Spom. sr. 1, 161. (1422). Zavidniče vrli, na tvoju malu har srića mi dat hrli vridniji svita dar. H. Lucić 221. Kad Bogu daše dar tri kralji istočni, na tvoju malu har, Irude brezočni. 279—280. A smrti prokleta, na malu har tvoju li će duh opeta vazeti put svoju. 291. Koga sa mnom, gospo, obdari i ljubavi tve nadili, tako tebe Bog ne uhili od naj draže tvoje hari! A. Čubranović 143. Odavna je ona za svoga uzela dragoga, kojega uživa na tvoju malu har sveđ kako svoju stvar. F. Lukarević 100. Vazda mi u mû har protivna jes bila, nidna vik dobro stvar ni' mi se zgodila. D. Rańina 124[b]. Veće gleda vašu družbu, i milije stoji s vami, neg na nebu meu zvjezdami, gdi ima svaku har i službu. S. Bobaljević 228. Ogań se jur dune, pod silom nima har. Đ. Baraković, vil. 346. — *e) s ńekijem prijedlozima stoji adverbijalno. aa)* nȁ hâr, *na dar, bez plate (vidi b)).* Ako ja još na har i dvorim i služim. Š. Menčetić 51. Služih što godi, budi ti sve na har. 137. Tko ljubav da na har. Ǵ. Držić 420. Hoću te ja na har priverno vik dvorit. N. Dimitrović 88. Ja inu od ńe stvar ne iskah na sviti, neg samo da na har budem joj služiti. N. Naljeśković 1, 191. Kad žudim dragu stvar, ne mogu je imati; a imam tuj na har, ku ne budu iskati. M. Držić 80. Toj ljubežljivo djelo na har, bez nijedne plate, ima se učiniti. A. Gučetić, roz. jez. 21. Otet mu jedno dobročinstvo vrimenito i dano na har. A. d. Bella, razgov. 51. — *bb)* ù hâr. *aaa) na korist, korisno (vidi d)), vidi još i* uhar, uharno, zauhar, zauharno. Saditь sadь i prisaždaetь ovoštija i položitь glavu svoju za druga i ne budetь jomu vь harь. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 126. Ako hoć' da t' ide svako dilo u har. Đ. Baraković, vil.[2] 119. Svudi, u

svem, i vazda je ona *(mudrost)* u har umrlima. J. Kavańin 353b. Kô da je gospar od svega svijeta jedan prosjak, komu je u har da mu damo samo jedan tužni ostatak. B. Zuzeri 287. Znate li, česaru Karlu na ovem svijetu čestitomu što je u har bilo, kad je prošo na onu stranu? Bilo mu je u har ono sniženje i priklonstvo kojijem bi Božije crkve sveđ častio...; u har mu je bilo ono s Bogom sjedińenje...; u har mu je bila ona vjera... 310. — *bbb) zahvalno, sa zahvalnošću (vidi c)). u jednom primjeru* xvi *vijeka.* Ne nađoh huđu stvar do danas pod nebi, koliko zlu nehar koja je u tebi... ovo tko može trpiti, ja ne vim, da služba pravedna primļena ni u har. Š. Menčetić 137. — *ccc) milo, po voļi (vaļa da ‚u milost', vidi b)). u dva primjera* xvii *i* xviii *vijeka.* Što je tebi milo i meni je u har. I. T. Mrnavić, osm. 28. Svi su mi u har, i svih štujem. J. Kavańin 109b. — *cc)* zȁ hâr. *aaa) vidi* na har *kod aa).* Jer voļu poslužit tebi, vil, a za har nego li sadružit od ine ļuven dar. Š. Menčetić 17. Za č bi rad'ja, moja kito, tebi za har poslužiti, neg za drago druzijem mito. S. Bobaļević 208. — *bbb)* primiti *ili* imati za har, *kao dar, kao milost, vidi b).* Ku milos ja uvik imal bih ńoj za har. S. Menčetić—Ġ. Držić 474. Nejma se nitkore čuditi na svijeti, ako ku stvar more bude mu uzeti; ima se čuditi, ako ku bude stvar iz mora izniti, i primit ńu za har. N. Dimitrović 21. Koji dar neizmijerni ima svak ... za har prijati. 54. To li t' sam draži star neg li mlad? Jeli, a? I ne imaš još za har? M. Držić 51. — *ccc) od milosti (učiniti što), vidi b).* Rači mi reć za har. Š. Menčetić 6. Za milos i za har bogat ću dar stavit. I. Đorđić, salt. 213. — *ddd) za harnost, za zahvalnost, vidi c).* Da me će još za har nenavidjet' vele. N. Naļešković 1, 122. Ļubavi za har ļubav povraćaju. F. Lukarević 3. Za har ‚gratiae causa'. A. d. Bella, rječn. 357a.

2. HAR, *f. briga, pomńa, nastojańe.* — *Vaļa da nije ista riječ što* 1. har; *može biti da je isti korijen što kod* harati. — *Samo u jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Od druge pomńe i hari ispovidnika. Š. Budinić, ispr. 34. Od pečali i hari koju ispovidnik ima imiti okolo odrišonja. 46.

3. HÂR, *m. vidi* 1. har. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvii *vijeka, i u jednoga Bošńaka našega vremena.* Koji da ti se na velike tvo milosti har odvrati? Ġ. Palmotić 2, 70. Veličanstvu carstva tvoga ke ću hare ja vratiti? 2, 273. Čija god je ne bilo joj hara, jer narodu ne bje od uhara. Osvetn. 5, 37.

4. HAR, *m. harańe.* — *U dva pisca čakavca* xvii *vijeka.* Mejaš ondi je Babelske župe har. J. Armolušić 52. Dasko i grede naglo doli izmetasmo mneć tak smrsit grčke rede, dal' ńim mnogo hara dasmo. I. Zanotti, en. 32.

5. HAR, *m. vidi* harac. — *U jednoga pisca čakavca (iz Seńa)* xviii *vijeka.* Ovak spravan drža (nij' ni Boga molil) Laudonovu da je jur haru odolil. M. Kuhačević 132.

6. HÂR, hára, *m. vidi kod* ahar. — *I u Vukovu rječniku.*

7. HAR, *m. sram, arap. tur.* 'âr. — *U naše vrijeme u Bosni.* Har ga bilo s triest aga mladih. Nar. pjes. juk. 138. Har, sram, stid. 619.

8. HAR, *m. kao da znači imańe, vaļa da je riječ turska.* — *U jednoga pisca Bošńaka našega vremena.* Već je osto na zavjetu vojnu, sultanova hara čuvajući. Osvetn. 2, 146. Pašo, daj sigurnost haru i imańu. 3, 81.

1. HARA, *f. vidi* 1. har. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka. a) vidi* 1. har, *e) bb) ccc).* Jeda lica tvoja budu ńem' u haru. J. Kavańin 392b. Ako mu je toko u haru vidit ova. 492b. — *b) vidi* 1. har, *e) cc) ddd).* Sad ima ki za haru vraćaju nehar i prijevaru. 150a. Jerolima lava i slide, ki poslušan bi za haru. 363a.

2. HARA, *f. zlo? šteta?* — *Biće isto što* harańe. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Što li voliš, da t' ju *(čest i sriću)* kažu, prvo ner mi dar pokloniš, a to hare da se ukloniš, da te lažju ne poražu? M. Pelegrinović 168—169.

HARAB, *m. arap. tur.* charâb, *pustošeńe, harańe.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Što će vama sela popaliti, šeher Dugu harab učiniti. Nar. pjes. hörm. 1, 237—238.

HARABA, *f. vidi* araba. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* No napravi do sedam harabah, popuni ih žutije dukatah. Pjev. crn. 254b.

HARÀBÂT, *adj. (ne mijeńa se) pokvaren, arap. tur.* charâbet, *mjesto opustošeno, mahana.* Aràbât, pokvaren: ‚Kola su mi arabat, ne mogu da vučem drva'. ‚Gradina mi je arabat, moram je zagrađivati'. ‚Zgrada mi je arabat, hoću da je opravļam'. ‚To je arabat posao!' Ļ. Kovačević *u Srbiji.*

1. HARAC, Harca, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Harьcь', kraļ je Stefan Dečanski dao Dečanima ‚vinograd Harcь' (Mon. serb. 92 *god.* 1330).

2. HARAC, harca, *m. boj, bitka, maj.* harcz. — *U nom. i acc. sing. pisano i* harc. — *Od* xvii *vijeka u sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (harc, harac ‚certamen, conflictus, proelium, pugna', v. boj), *u Jambrešićevu* (harc ‚certamen, conflictus, proelium'; harc smrtni ‚agonia'). Vojsku mu razbismo na harcu oni čas. Đ. Baraković, jar. 59. S Turci bijući boj na harac izhodeć. B. Krnarutić 6. Vazda na harac zdrčavši s ulice. 27. Pobivši ih v prvom harcu 30 jezer. P. Vitezović, kron. 38. Većkrat harce hude s Turci obvršili. odil. 33.

HARACOVATI, *vidi* harcovati.

1. HÀRÂČ, haráča, *m.* tributum, *što se u turskoj državi plaća vladi od svake muške glave što nije turske vjere (isporedi* glavarina), *pa i uopće danak, porez (ne samo u Turskoj), arap. tur.* charâǧ. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* hàrâču, hàrâči. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (harač, carina ‚tributum, pensio'), *u Belinu* (‚tributum' 523b. 745b; ‚pensio' 553a; ‚vectigal' 335b), *u Bjelostjenčevu* (‚tributum'), *u Jambrešićevu* (‚tributum'), *u Voltiǵijinu:* harač, *(griješkom gen.:* harča) ‚gabella, gravezza, tributo' ‚auflage, steuer', *u Stulićevu* (‚tributum, vectigal'), *u Vukovu:* ‚die kopfsteuer' ‚tributum, exactio capitum'. harač se plaća (u turskome carstvu) caru od muških glava počevši od sedam godina pa do smrti, *u Daničićevu* (haračь ‚tributum' u Turaka). — *(Pošto se u svakom primjeru ne da raspoznati, koje je od ona tri značeńa, ovdje su svi primjeri zajedno).* Tko je podь moje gospodstvo, ili koji mi haračь davaju. Mon. serb. 410. (1412). Koji haračь donesoše. 474. (1456). Što samь godě dao u haračь i u beškeть. 500. (xv *vijeka poslije* 1466). *griješkom* hrač. hrača. 550. (1517). Utakmiše se stati pod harač. Dukļanin 9. Kada se Turkom haračь dajo. Stat. poļ. ark. 5, 246. Imamo li harač dati cesaru? Korizm. 14a. Čemu je u harač složiti narode? M. Vetranić 1, 39. U harač podloži gospoctva razlika. 1, 44. Harač mani no poslav, svezan

k mani doveden budeš. Aleks. jag. star. 3, 237. Pristoji li se davati cesaru harač? M. Divković, bes. 7a. Platiti za sebe harač ili carinu. B. Kašić, nač. 14. Zlotvora *(Mihosa)*, kom' za harač zao saviše naša djeca neodhrańena svako lito dana biše. I. Gundulić 25. Car na jednom carstva kraju kad s oružjem na boj skače, strane mu ine počivaju, i obilne šlu harače. 453. Blag s podložnijem pukom biti gospodstvo je vele jače neg se u vlasti utvrditi uzmnožite kroz harače. G. Palmotić 2, 187. Postaviše harač gospoda na uli. J. Armolušić 33. Zato im zapovidi davati arače. I. Ančić, ogl. 27. Pod harač kruto sramotan rimskomu imenu poda se. P. Vitezović, kron. 39. Svak tebi harač nosi. I. Zanotti, skaz. 4. Naši stari imali su svake obilnosti, jerbo Bogu desetine davali su i plaćali harač cesaru. M. Bijanković 147. Ne ima glave gdi naklonit, kuće harač čim poklonit. J. Kavańin 379a. Carine i harače prikupiti. B. Zuzeri 64. Platiti harač općenski. J. Banovac, prisv. obit. 54. Ńemu zlato od posluha prikazujem za arač. F. Lastrić, test. 70b. Kada sam arače kupio. svet. 150b. Običajni harač iliti danak plati. A. Kanižlić, utoč. 528. Porezi oliti harači. S. Rosa 40a. Jezus za sebe i za svetoga Petra platio isti harač. Đ. Bašić 23. Da plaća harače poglavcim svjetovnijem. 264. Isiče jih, zasužńi i pod arač metnu. And. Kačić, korab. 192. Ne ktijući dati carinu aliti arač kralu Babilonskomu. 287. Uzmite ga vi za vaše kmete nek da harač a ne čini štete. M. A. Relković, sat. B4b. Podložnici su dužni platjat harače, porize. Blago turl. 2, 124. Koji *(vladaoci)* uzmnožuju ili nove harače i daće postavlaju na svoje podložnike. Ant. Kadčić 283. Ište harače oli carine od crkovńaka. 315. Koji ne plaćaju carine, harače, desetine. J. Matović 398. Dužni bijau samo godišńi harač davati kralem. I. Velikanović, uput. 1, 101. Oli su samo pod aračom, a ne pod posluhom. M. Dobretić 36. I uzamši nikoliko novaca od oni koje donesoše kralevi dvorani od puka arač. Đ. Rapić 162. Svaka kita od dukata zlata, podvezice careva arača. Nar. pjes. vuk. 1, 158. Posla zeta Miloš-Obilića u Latine da kupi harače. 2, 211. Jedna zemla a dva gospodara, jedna raja dva harača dajo. 2, 309. Pa ću od sad harač davat' crkvi. 3, 76. Te on kupi danke i harača. 3, 446. Jer se Brdska đeca posilila, pa ne dadu carevih harača. 4, 19. Jedna zemla a dvoji harači. 4, 439. Dok Grahovo feta učiniše i po ńemu harač pokupiše. 4, 457. Hoću kupit' groše i harače. 4, 471. Da daure pod harač okrenem. Nar. pjes. petr. 2, 367. — *u prenesenom, metaforičkom smislu (naj češće po tuđijem jezicima).* Moru harač dajuć *(rike)*. P. Zoranić 15a. Velik sud vode za harač Krki pokloni. 71a. Zač obilan harač od krvi dadihu. Đ. Baraković, jar. 52. Ravna zemla, more siše kijem *(kuhiňam)* obilni harač daju. I. Gundulić 532. Gorko svih oboli harač prve rane. I. T. Mrnavić, osm. 52. Gospojam ... od klańanja harač daju. P. Kanavelić, iv. 419. Ja ću vraćati vazda harač lubavi tvoje. P. Radovčić, nač. 278. Jesi ju *(dušu)* učinio pod haračem. M. Radnić 115b. Poklonit ću tebi u harač srce moje. I. Đorđić, salt. 11. Plakale su i naravi slaboj harač plaćale. B. Zuzeri 377. Oznańuje nas, da imademo dati smrti arač. J. Banovac, pripov. 1. Imate mu pridavat arač od obsluženja zapovijedi Božije. F. Lastrić, ned. 202. Vladańe drakuna arač griha kupećega. svet. 34b. Plati plaću i harač od lubavi. A. Kanižlić, uzr. 57. Dokle ti se život vrti, uvik harač daješ smrti. V. Došen 46b. Božijemu srcu klańat harač sveudilni lubavi. I. M. Mattei 157. Da mu prinese u harač kojugod suzu. 319.

2. HÀRAČ, hàrča, *m. trošak, arap. tur.* charg. — *Drugo* -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* hàrâcâ; *jedan pisac prošloga vijeka (J. Kavańin) piše i u nom. i acc. sing.* harč *(vidi i u Stulićevu rječniku), drugi (A. d. Costa)* arač *i* arč. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (harač, tratńa ‚impendium, sumptus') *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* (harač *i* harč, v. harčeńe), *u Vukovu* (‚die auslage' ‚expensa', cf. trošak). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda (u nekijem primjerima može značiti i trud).* Brez svoga truda ili harča, dužan je i trud i harač podnijet. I. Grličić 67. Nikola na svoj harč sgradi u Čihovo Božju hižu. J. Kavańin 120b. Ki vrhkumit od galije vrsne sindike hoti blago čitat na harč svoe lubavi čim ih brodi po državi. 159b. Koliko je pomle i harča za tilo smrdljivo, toliko nepomle i neharnosti za dušu. J. Banovac, pripov. 15. Zašto tolik harač za oslobodit n. p. onoga tvoga brata iz sužaństva? 51. I vi mogući brez nijednoga harča i muke ozdraviti od dušovne grdoće i priuzeti lipotu prilike Božje, ipak nećete. 203. Koje *(oštije posvećene)* možete imati brez truda i harča. razg. 46. A duša kad želi, da se pokripi ričju Božijom, i dili duhovnim, koja se čine s malom mukom i brez harča. 101. Svu je prošao srbsku zemlu i arbanašku ne praštajući trudu ikakvu, harču ili pogibli. J. Filipović 1, VII. Kupite ga brez svakoga vašega harča. 3, 276b. S velikim trudom i s mlogim arčom dođoše. F. Lastrić, test. 68a. Cina iliti vam arč biti će 12 libara. A. d. Costa 1, VI. Pristoji ga arač od dvi jaspre. 1, 33. Naplatiti sve arče koje bude učinio oni koji ga je pozvao *(na sud)*. 2, 53. Koja djevojka ostane sirota iza oca i matere, i kad bi je našla sreća da se uda, da joj selo učini arač. Pravdonoša. 1851. *br.* 32. — *b) u ovijem primjerima kao da znači naboj u puške:* U rukama puške jednolike jednog arča, od dvanaest drama. Nar. pjes. vuk. 4, 167. I iznese vezenu šešanu mala harča a golema puca. Nar. pjes. juk. 491. — *c) preneseno na ono čim se pokriva trošak, novac, blago.* Da donese harča za hajduka. Pjev. crn. 47b. I daću ti harač za družinu. Ogled. sr. 247. Nestade ni arča u torbice. P. Petrović, gor. vijen. 12. — *d)* dosta gajtana na kakvoj halini, obično guńu. L. Lazarević. *i ovo je značeńe po turskom jeziku.*

HARAČAC, haračca, *m. dem.* 1. harač. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

HÀRÂČAN, hàrâčna, *adj.* tributarius, *koji pripada haraču.* — *Od* XV *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Mikalinu* (haračni, podharačen ‚tributarius, stipendiarius, vectigalis'), *u Belinu* (haračni ‚di gabella o spettante a gabella' ‚vectigalis' 335b), *u Jambrešićevu* (haračni ‚tributarius'), *u Voltiġijinu* (haračni ‚tributario, di gabella' ‚steuerbar, zinsbar'), *u Stulićevu* (‚tributarius': haračna podkrada, haračni podkradac), *u Daničićevu* (haračьnь ‚tributarius'). *a) uopće, vidi u rječnicima, osobito u Belinu, u Voltiġijinu, u Stulićevu.* — *b) koji treba da plaća harač, koji je pod haračem (čovjek, narod, zemla).* Mi smo haračьni ludi. Mon. serb. 528. (1483). Ostavivša im zemlu veoma podložnu i haračnu. M. Radnić 282a.

HARÀČÂR, haračára, *m.*

a. tributarius, *čovjek pod haračem, koji je dužan plaćati harač.* — *U tri pisca Dubrovčanina* XVII *i* XVIII *vijeka.* Knez moškovski s prekopskijeme haračarom, i gospoda sva od svijeta ištu pleme

suproć sebi cijeć poroda. I. Gundulić 305. Da zàpadâ slavna cara blago i dobro sve na svijeti od svijeh mrtvijeh haračara ki bez djece budu umrijeti. J. Palmotić 249. Državi filistevskoj bi haračar puk izbrani. I. Đorđić, salt. 197. Ufam, da me smočnijem dari moabski će haračari častit i slat carsku hranu. 376.

b. *vidi* haračlija. — *U dva pisca Dubrovčanina* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚publicanus' 335b. 745b) *i u Stulićevu* (‚publicanus'). Er kraļevi u tej kraje bjehu došli haračari ķupit kraļu ki se daje svako ljeto pjenez stari. G. Palmotić 3, 133b. I carinici i haračari vrve k ńemu. B. Zuzeri 64. Gosti se na svačije oči s haračarim. S. Rosa 65b. Tad on budi tebi ko paganin i haračar. 103.

HARAČÀRICA, *f. žensko čeļade kao haračar (kod* b). — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚publicana'.

HARAČÁRITI, haràčârîm, *impf. raditi kao haračar (kod* b). — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚far da gabelliere' ‚vectigalia exercere'.

HARAČARSTVO, *n. služba u haračara (kod* b). — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚publicani munus'.

HARÁČĒŃE, *n. djelo kojijem se harači.* — *U Stulićevu rječniku*: ‚vectigalium impositio; vectigalium conductio; tributi solutio'.

1. HARÀČIĆ, *m. dem.* harač. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

2. HARÀČIĆ, *m. prezime.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Haračića sada nije. J. Kavańin 375a. — *isporedi* Aračić.

HARÀČIJA, *m. vidi* haračlija, *tur.* haraǧǧy. — *U dva pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (haračija, koji harač kupi ‚publicanus'). Štap vladańa haračije puka tvoga nadobio si. F. Lastrić, test. 182b. Od carinika i aračije cesara rimskoga. svet. 149a. Haračije, desetńake i sve sluge kraļevine. Blago turl. 2, 175.

HARÀČINA, *f. vidi* 1. harač. — *U narodnoj pjesmi čakavačkoj našega vremena.* I postavļa vele haračine. Nar. pjes. istr. 1, 38.

HARÁČITI, hàràčîm, *impf.*

a. *stavļati pod harač.* — *U Stulićevu rječniku*: v. uharačiti.

b. *plaćati harač.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (u metaforičkom smislu).* Zemļe tako prirađivati, da seļaninu blagodarno haračile budu. I. Jablanci 37.

HÀRÂČKÎ, *adj. vidi* haračan. — *Od kraja* XVII *ili od početka* XVIII *vijeka (vidi kod b)). a) uopće.* Sve aračke novce otmo. P. M. Nenadović, mem. 48. — *b) koji je pod haračem.* Ko su odveli sedam ļudi iz arački sela. Starine. 12, 21. *(oko* 1696—1703).

HARÀČLIJA, *m. čovjek što kûpî harač.* — *isporedi* haračija, haračar, b. — *Načińeno od* harač *turskijem nastavkom* ly *kojijem postaju adjektivi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der kopfsteuer-einnehmer' ‚exactor tributi'). A od Bišća Fazli-haračlija, hoće Turčin s blagom uz planinu. Nar. pjes. vuk. 3, 301. Kad dolazi da kupi haraće, on dovodi trista haračlija. 4, 485. Ako je i car, nije ciganski haračlija. (Kazao Ciganin kad mu je neko rekao da ustane ili da se ukloni s puta: ‚Eto cara de ide'; jer se Cigani naj više boje haračlije koji je ńihov naj veći gospodar i sudija). Nar. posl. vuk. 3—4.

HARÀČLIJIN, *adj. koji pripada haračliji.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Za ńim ide haračlijn ćehaja. Nar. pjes. vuk. 3, 305. Te udari haračlijna ćaju. 3, 309.

HARÀČLIJINSKÎ, *adj. vidi* haračlijski. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (haràčlîjnskî). Da m' učiniš agom haračlijnskim, ja harača pokupit ne mogu. Nar. pjes. vuk. 2, 369.

HARÀČLÎJSKÎ, *adj. koji pripada haračlijama.* — *isporedi* haračlijinski. — *U Vukovu rječniku.*

HARÀČNICA, *f. žensko čeļade kao haračnik (kod* a). — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚mulier tributaria'.

HARÀČNÎK, haračnika, *m. vidi* haračar. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚tributarius' 745b), *u Bjelostjenčevu* (‚tributarius'), *u Jambrešićevu* (‚tributarius'), *u Stulićevu* (‚homo tributarius'), *u Daničićevu* (haračьnikъ ‚tributarius; exactor vectigalium').

a. *vidi* haračar, a. Mi smo odь carьstva vi haračьnika *(dual?).* Mon. serb. 474. (1456). Da ne imaju zabavu nêdnu odь gospodctva mi ni odь koga moga človêka ni odь koga mi haračьnika. 524. (1451—1481). Učini da mu behu 30 let haračnici. P. Vitezović, kron. 84. Gdi da se vode na viri aračnici *(vidi kod* harački)? Starine. 12, 21. *(oko* 1696—1703).

b *vidi* haračar, b. Ni kadija ni haračnikъ ni travnikъ ... Mon. serb. 523. (1480).

HARAK, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Harakъ. S. Novaković, pom. 110.

HARAKČIN, *m. vidi* arakčin. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: v. arakčin.

HÀRALAC, hàraoca, *m. čovjek koji hara.* — *U Belinu rječniku* (‚tritor' 442b) *i u Stulićevu* (‚tritor').

HÀRALICA, *f. žensko čeļade koje hara.* — *U Stulićevu rječniku*: ‚quae terit'.

HÀRÂM, haráma, *m. proklestvo, arap. tur.* ḥarâm, *nedopušteno, zabrańeno, nezakonito (isporedi suprotno* halal). — *Akc. je kao kod* halal. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: proklestvo ‚(das gegentheil von halal), fluch!' ‚male vertat!' *(s primjerom:* Haram ti bila so i hļeb što si izjeo kod mene!). Aram tebi materina hrana! Nar. pjes. herc. vuk. 2. Bez harama nek je ispijeno! Pjov. crn. 153b. Haram tebi što sam te hranila! Nar. pjes. juk. 289. Haram tebi moja hrana bila, kojom te je majka othranila! Nar. pjes. hörm. 1, 109. Aram (prokleto) tebe moje milovańe! V. Bogišić, zborn. 196.

HARAMAN, *m. kao da znači molitva nad mrtvijem. viša je prilika da je ovako, premda bi se po smislu moglo promisliti na proklestvo (vidi* haram), *jer je riječ o Turčinu koji pogibe jer ne drža zadatu vjeru.* — *Vaļa da je od arap.* Allâh raḥmân! *Bog je milostiv! ili od* Allâh raḥimahu! *Bog mu se smilovao!* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Drugi viču: ‚Mulu rad rahmana! klańajte mu turskog haramana!' Haraman mu učinišе Turci. Nar. pjes. petr. 3, 504.

HÀRAMBAŠA, *m. poglavica hajdučki, tur.* ḥaramy bašy *(isporedi* haramija). — *U nekijem primjerima (i to i u naj starijim) piše se s* n *mj.* m: harambaša. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (harambaša morski ‚archipyrata'), *u Bjelostjenčevu* (harambaša, voditel, kalauz, vodac, provodič ‚ductor, dux viae, viarum, ductor militum, praevius, explorator', v. voda), *u Voltiǧijinu* (‚conduttore; capo d' assassini' ‚anführer'), *u Vukovu* (poglavica hajdučki). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Drugoga haran-

bašu uskočkoga. Starine. 10, 13. (1582). Svu moju snagu i vojsku mislim okrenuti protiva onoj aranzadi od pustaija arambaši. And. Kačić. razg. 99. Vira moja, vlaški arambaša, brzo će te sići sabļa naša. 199b. Nego učinivši se arambaša iliti kolovođa od mlogi izdajnika. Đ. Rapić 161. Odmetnu se odmetnica Mara preko Bajneluke u ajduke, devet godin arambaša bila. Nar. pjes. vuk. 1, 483. Da s' naodi i da ajdukuje u zelenoj gori Garevici, pred četom je junak arambaša. 2, 77. Jedna četa, tri su harambaše. 3, 142. Knigu piše Gavran harambaša ... pobratimu harambaši Limu. 3, 300. Kad ugleda dvije harambaše i sa ńima devedeset druga. 3, 368. Pobratime, četi arambaša! 3, 426. Postao sam gorski harambaša. 3, 449. O Murate, srpska harambašo! 4, 519. Koji su bili torbonoše oni su sad harambaše. Nar. posl. vuk. 143. To je bilo dvanajst hajduki i trinajsti arambaša. Nar. prip. mikul. 104. Makar bila i samo dva hajduka, opet se zna koji je od ńih dvojice harambaša. Vuk, živ. 267. — *b) u kràjišnīkâ i pandûrâ (i u turskijeh).* Kada ga harambaša dovede. Starine. 11, 96. *(oko* 1655). Od mene Haģi (‚Haći') Šabana haranbaše Nosića Dubice grada. 11, 141. *(oko* 1679—1688). Molimo gospodu plemenitu i svijetlu i sve arabaše *(sic)* junake vitezove molimo. 12, 5. (1697). Što si mi govorio s aranbašami, ja sam govorio Simom aranbašom i s knezom Pilipom od toga dugovańa. 12, 21. *(oko* 1696—1703). I ufati Zerduma Jakova, od bandura turski arambašu. And. Kačić, razg. 293. Biše arambaša od krajišnika. korab. 488. Osim ovih bijaše kod svake kompanije po jedan harambaša i po 12 pandura koji se nosiše kako i pustaije. M. A. Reļković, sat. B3a. Sudac posla arambašu i pandure. sabr. 41. Hvali Schweidnic sad Laudona i novoga Gedeona, viteškoga hvali pašu, hval' čestita arambašu. M. Kuhačević 147. Gdi je sopra, tu je dolibaša; gdi je vojska, tu je arambaša. Nar. pjes. vuk. 1, 444. Pred vojskom je arambaša. 1, 449. — *c) u zagoneci:* Vukotići vuku, sjekotići sijeku, harambaša premeće, niz ulicu izmeće. *odgonetļaj: ruka (ili usne?), zubi, jezik. u Dubrovniku.* P. Budmani. — *d) značeńe: voda, kalauz u Bjelostjenčevu i Voltiģijinu rječniku nije dosta pouzdano.*

HÀRAMBAŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Lazar Arambašić. Rat. 137.

1. HARAMBAŠIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 184.

2. HARAMBÀŠIĆI, *m. pl. meso pečeno u lozovom listu.* — *isporedi* sarma. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* P. Budmani.

HÀRAMBAŠIN, *adj. koji pripada harambaši.* — *U Vukovu rječniku.*

HÀRAMBAŠOVÂŃE, *n. djelo kojijem se harambašuje.* — *U Vukovu rječniku.*

HÀRAMBAŠOVATI, hàrambašujêm, *impf. biti harambaša.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* hàrambašovâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚harambaša sein' ‚imperito latronibus'.

HÀRAMBAŠTVO, *n. stańe (čast) onoga koji je harambaša.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Dužde mletački u dukalam puno ga fali, također i bratju ńegovu Matija, Nikolu ... kojizim, zarad junaštva dade vojvodstva i arambaštva. And. Kačić, razg. 190. Tad bijaše bane generale, po imenu Korner Jerolime, Pavlu daje lipo arambaštvo za ńegovo veliko junaštvo. 203a.

HARÀMIJA, *m.* latro, *hajduk (samo u zlom smislu), arap. tur.* ḥaramî. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (haramija, keseģija ‚grassator, latro, praedo, excussor'), *u Belinu* (‚grassator' 111a; ‚praedator' 580a), *u Bjelostjenčevu* (haramija, hajduk ‚miles confinarius pedestris, levis armaturae miles, pedes, pedes et expeditus miles, aerarius miles'), *u Jambrešićevu* (‚pedes'), *u Stulićevu* (‚praedo, populator'), *u Vukovu:* ‚der räuber, dieb' ‚fur, latro' (‚mit niederträchtigem nebenbegriff, während der hajduk ihn nicht hat'). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Haramije, tko bi mnio, da su u ovomem gradu. M. Držić 61. Zašto, primorska haramijo? 342. Haramija, kada iđe krasti, ako čuje viku biži. M. Divković, nauk. 217b. Uitiše ih haramije. 223b. Kozaci kih zvahu morske haramije. I. T. Mrnavić, osm. 57. Pogubit njeko pet aramija kojije uhitio je bio. Starine. 11, 114. (1678). Posikoše Turci sto haramij. P. Vitezović, kron. 175. Ima li on progonit ove haramije? E. Pavić, ogl. 255. Ter porobi zemļu Arbaniju i pogubi Juru aramiju. And. Kačić, razg. 129a. Dobro doša', gorska aramijo! 130a. I od crkvi načiniše ģamije, u mlogima biše haramije. M. A. Reļković, sat. B7a. Haramije ńem život uzeše. Nadod. 53. Zašto su Albanezi od toliko stotina godina sve aramije i ubijce? D. Obradović, basn. 192. Zašto aramija otima tuđe? sav. 4. Dostigoše haramije Turke. Nar. pjes. vuk. 3, 277. Što se kuneš, turska aramijo? 4, 370. Haramzado! gorska haramijo! Nar. pjes. juk. 551. — *na jednom mjestu o ženskom čeļadetu (kao u šali ili od miline).* O gizdava, o pridraga haramijo srca moga! *(govori Turčin).* S. Gučetić. star. pis. kuk. 1, 106a. — *b) vojnik pješački u krajini. samo u Bjelostjenčevu i Jambrešićevu rječniku.*

HARAMIJE, *f. pl. selo u hrvatskoj krajini blizu Crnika.* Schem. segn. 1871. 61.

HÀRAMIJINSKÎ, *adj. vidi* haramijski. — -iji- *se sažimļe u* î. — *U Mikaļinu rječniku:* mjesto haraminsko ‚locus infectus latronibus, plenus latronum' 259a.

HÀRÀMÎJSKI, *adj. koji pripada haramijama.* — *isporedi* haramijinski. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Iđe prijeći priko haramiske zemļe. M. Divković, nauk. 192b.

HARAMINČIĆ, *m. prezime u Hrvatskoj.* — *Od* XVI *vijeka.* Ive Haraminčića. Mon. croat. 308. (1598). — *i u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228. 262.

1. HARÁMITI, hàrâmîm, *pf. prokleti.* — *impf.:* haramļivati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* hàrâmļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* hàrâmî. — *Postaje od* haram. — *U Vukovu rječniku:* ‚verfluchen' ‚exsecror', cf. aramiti.

2. HARÁMITI, hàrâmîm, *impf. biti haramija, živjeti kao haramija.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚grassari'.

HARAMĻÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se haramļuje.* — *U Vukovu rječniku.*

HARAMĻÍVATI, haràmļujêm, *impf.* haramiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* haràmļîvâh, *u impt.* haràmļûj, *u ger. praes.* haràmļujûći, *u part. praet. pass.* haràmļîvân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *U Vukovu rječniku.*

HARAMSADA, *f. ńeka biļka, isporedi* četrina, lujza. Haramsada, citronenkraut (Sabļar), Lippia citriodora Knuth. B. Šulek, im. 108. — *Može biti da treba čitati* haramzada.

HARAMZÁDA, *m. i f. pers. tur.* harâm-zâde, *kopile, i kao psovka; u našem jeziku kao psovka,*

i s osobitijem značeńem: lukavo, laživo čeḷade. u naše se vrijeme kaže obično kao od šale i miline (tako je i u drugom primjeru XVI *vijeka).* — *Nalazi se i s* n *mj.* m. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (haramzada, zloban ‚veterator, callidus, vafer, versutus, astutus, malitiosus, fallax'), *u Belinu* (‚vafer' 114a. 455a; ‚fallax' 300b), *u Bjelostjenčevu* (v. šegavec i ostala), *u Stulićevu* (‚veterator, vafer, callidus, versutus'), *u Vukovu:* aramzada, m. ‚spitzbube (mehr im guten sinne)' ‚nequam'. Gdi 'e ova đidija, haramzada *(griješkom* haram, sada) koji mene ktijaše puškom strijeḷat? *(govori Turčin).* M. Držić 173. Što se tužnim Dedom šališ, sladka moja haramzado *(griješkom* haramsado)? *(govori Turčin).* S. Gučetić, star. pjes. kuk. 1, 105. Nemojte slušati svake aramzade. Starine. 12, 17. *(oko* 1696—1703). Ti si doša kao jedna aramzada zločasta. N. Palikuća 47. Poznavaše da je jedna aranzada. 59. Velika ti si haramzada, o sotono paklena! J. Banovac, pripov. 169. Ona sasvim da je aramzada prevari se. J. Banovac, pred. 16. Vojsku mislim okrenuti protiva onoj aranzadi od pustaija arambaši. And. Kačić, razg. 99. Srdito je paša govorio: ‚Bre Sekule, jedna aranzado!' 148b. A srete je momče Aramzada *(ovako, kao da je ime muško; ali u istom je primjeru u rječniku s malijem* a). Nar. pjes. vuk. 1, 528. Bre đelijo, jedna haramzado! Nar. pjes. juk. 74. A drugi je Keran haramzada. 371. Haramzado, gorska haramijo! 551. O ti Maro, aramzado! Nar. pjes. petr. 1, 86. Haramzada, porugḷivo ime. *u* Nar. pjes. juk. 619. — *Vidi i* haramsada.

HARAMZÁDAC, haramzáca, *m. vidi* haramzada. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Što su lažci, aramzadci. I. Ančić, svit. 75.

HARAMZÁDAN, haramzádna, *adj. lukav, laživ.* — *Postaje od* haramzada. — *U Belinu rječniku gdje ima samo adv.* haramzádno, *lukavo* (‚astute' 114a).

HARAMZÁDITI, haràmzâdîm, *impf. raditi lukavo, varati, lagati.* — *Postaje od* haramzada. — *U dva pisca Bošńaka* XVII *vijeka.* Nije vaḷala izpovid od strane izpovidnika, ako nije misnik, ali ne ima oblasti, al'ti ne ima odluke odrišiti, ali aramzadeć odriši. I. Ančić, svit. 90—91. Opak haramzadi, da ne pozna da ńega pesuju. P. Posilović, cvijet. 124.

HARAMZÀDLUK, *m. vidi* haramzastvo. — *Načińeno od* haramzada *turskijem nastavkom* luk. — *U dva pisca* XVIII *vijeka (u jednoga s* n *mj.* m). Da Juda svekolike haramzadluke poznade. E. Pavić, ogl. 452. Vaḷade mu se više od potajnog haramzadluka žudinskog čuvati. 454. Ne poznadoše haramzadluka, koga u srcu imade Irud. 489. Đurđu vladańe zapade, jer mu mater haramzadluk znade. Nadod. 182. Budući kazano kraḷu od Asirije, da Elizeo sve ńegovo aranzadluke znadišo i svomu jih kraḷu kazivaše. And. Kačić, korab. 254.

HARAMZÁDSTVO, *n. vidi* haramzastvo.

HARAMZÁNSTVO, *n. vidi* haramzastvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Aramzanstvo Nasradinovo. N. Palikuća 15. 30. 39. Opet se utiče svomo aramzanstvu. 24. Ne razumivši kraḷica ńegova aramzanstva. 24.

HARAMZÁSTVO, *n. osobina onoga koji je haramzada, lukavstvo, prijevara.* — *isporedi* haramzanstvo. — *Postaje od* haramzada *nastavkom* ństvo; d *ispred* s *može ostati:* haramzadstvo, *ili ispasti.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (haramzastvo, himba ‚malitia, calliditas, versutia, astus, astutia, nequitia'; *na drugom mjestu s* n *mj.* m *i s* d: namisliti štogod s haranzadstvom. 284b) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (haramzadstvo ‚astutia' 114a; ‚nequitia' 455a), *u Stulićevu* (haramzadstvo ‚malitia, calliditas' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaḷina).* Ne ima mista laži i haramzadstvu. I. Ančić, svit. 83. Ne nahodi se u sadańe vrime nego haramzastva i imbe. P. Posilović, nasl. 46a. Jesu toliko sada zloznala dica, da prohode starce ńiovijem haramzastvom i zločom. 47a. Od udobštine ali haramzastva. cvijet. 91. Jedno od haramzadstva djavaoskije jest zadušiti dobro početo. M. Radnić 17a. Juda nadiđe ńiovo haramzastvo s svojom mudrostjom. E. Pavić, ogl. 452.

1. HÀRAN, hárna, *adj.* gratus. — *Akc. je zabiḷežen kako je u Vukovu rječniku gdje se dodaje da se mijeńa u složenijem oblicima:* hârnî, hârnâ, hârnô *itd.; ali je u Dubrovniku drukčiji: kaki je u složenoj deklinaciji* (hârnî) *onaki je i u nominalnoj, n. p.* hâran, hârno, hârni *itd., osim nom. sing. f. i nom. plur. n.* hárna, *gen. sing. f.* hárnê, *instr. sing. f.* hárnôm, *i oblika koji su uzeti iz složene deklinacije:* hárnôj, hárnijem, hárnijeh. *vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 172 *br.* 82. — *Postaje od* 1. har *nastavkom* ьn. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚gratus'), *u Mikaḷinu* (haran, koji se spomine od dobročinstva ‚gratus, memor beneficii'), *u Belinu* (‚gratus' 357b), *u Bjelostjenčevu* (v. zahvalen), *u Voltigijinu* (‚grato, riconoscente' ‚dankbar'), *u Stulićevu* (‚gratus, beneficiorum memor'), *u Vukovu* (‚dankbar' ‚gratus' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u Daničićevu* (harьnь ‚gratus; praemio donatus').

a. *adj.* — *Komp.:* hàrnijî. *a) zahvalan, vidi* 1. har, *c). aa) o čeḷadetu i o onom što se misli kao čeḷade.* Vide ḷubimu prijazьnь koju pokazaše i vsegda ukazuju gospoda dubrovьčka kь mnê, a mi hote harni biti. Mon. serb. 241. (1399). Da smo harni velikoj krasotê dubrovьčkoj. 242. (1399). Mi s naše strane velikosti gospodьstva ti i vsakomu inomu prijateḷu našemu vsakomь poštenomь služьbomь i dobrotami što se je nami moglo harni smo bili. Spom. sr. 1, 129. (1415). Dubrovnikь takovêmь dobrêmь prijateḷemь umêvaḷ je počtenomь ḷubvomь i čьstiju plaćatь i haranь biti. 1, 159. (1421). Na take kriposti harna mu budi. P. Hektorović 60. Na tom poglavitu daru Gospodinu harne budite. B. Gradić, djev. 21. Nemoj mi paka reć, da t' nijesam bio haran. F. Lukarević 45. Budi harna spasiteḷu tvomu. A. Gučetić, roz. jez. 242. Ukazati se haran u čemugod dobročincem. B. Kašić, is. v. Biti ńim harni za veliko ńih blagodarstvo. per. 167. Koji nije haran onomu tko mu je dobro učinio. M. Orbin 29. Skot nesvijesni... spozna ko mu dobro čini i haran mu je po naravi. I. Gundulić 245. Da smo harni Bogu na toliku dobrotvorju. I. T. Mrnavić, ist. 66. Svaki se od vas haran kaži. G. Palmotić 1, 224. Trijebi je haran bit onomu ki tebi nastoja čas dobit. 2, 499. Ako harni budu mjestu, ki ih gori srjećno diže. J. Kavańin 109a. Haran takom daru. I. Đordić, salt. 139. Štetno je haran bit neharnom zlobniku. uzd. 149. Nećemo da im se pokažemo harni. J. Banovac, pripov. 50. Pomilovańa obećaje Bog i milosti sinovom harnim. F. Lastrić, ned. 61. Neka joj se harni za tolike darove ukažete. Đ. Bašić 33. Harno su našijem dobročinstvim. L. Radić 82. Koji su bili harni roditeḷima. J. Matović 374. Da smo mi harni prema Bogu. 394. — *bb) o onome što se u čeḷadetu osjeća kao harno, n. p. o srcu, duhu.* Mješte harna srca i

hvala. Ǵ. Palmotić 1, 278. Jemati vazda jedno srce virno i harno prema ńomu. P. Radovčić, nač. 215. Neka bogat srce harno bude imati. J. Kavańin 11b. Imamo poznati s duhom harnijem. J. Matović 81. — *cc) metaforički, o neživoj stvari.* Vidi gdi ńive i poļa težakom harni su žitom. F. Lastrić, ned. 387. — *dd) o duševnom osjećańu, kad je ovome uzrok zahvalnost ili kad je združeno sa zahvalnosti.* Odlučih dakle tebi pokloniti harnom sćenom ovo pismo. B. Kašić, is. VI. Ni iskru harne od ļubavi ne htje ńemu da objavi. J. Kavańin 38a. Udijeli mi ļubav harnu i slavnu. L. Radić 27. Od harne ļubeznivosti. I. J. P. Lučić, razg. 115. — *ee) o onome čim se pokazuje zahvalnost.* S harnijem pisnom ńima poda, da vlastita su sveđ gospoda. Ǵ. Palmotić 1, 314. Jeda i naprijed Višńi poda, kazati mi harnijem djelim da vašega čas poroda i napredak svaki želim. 2, 331. Sini... otce ne poštujuć i ne uzdržeć harnijem kruhom. J. Kavanin 442b. Neka harnom uspomenom budemo častiti ove dneve. A. d. Bella, razgov. 238. Do zvijezda ću uzdizat te, Gospodine, harnom pjesni. I. Đorđić, salt. 89. Proslavite, zvijezde od nebi, blagosovom harnijem Boga. uzd. 186. — *b) pasivno prema značeńu kod a), kojemu se odvraća zahvalnošću, ili koji zaslužuje da mu se odvrati zahvalnošću, u ńekijem primjerima kao da znači uopće ugodan. isporedi i c).* Da tolikaj ļubavь ne bude neharьna pače vь svemь slavna i harьna da bude. Mon. serb. 238. (1399). Da tolikaj ļubavь i krasno obetovanje k namь da ne bude neharьno, pače vь svemь slavno i mnogo harьno da budetь. 258. (1405). Da meni harnu stvar učiniš rad Boga. M. Vetranić 2, 10. Harno je zadosti rečenje toj tvoje mojojzi žalosti. 2, 178. Kô harnije vik pod nebi može biti drugo djelo, neg tko dava srce i tijelo, kako dah ja tužan tebi? S. Bobaļević 224. Da naše molitve budu harne i primļene, i da isprose od Boga ono što ištu. M. Divković, bes. 494a. I on ńimi poklon harni dvorno odvrati. P. Kanavelić, iv. 150. — *c) koristan, vidi* 1. har, *d). mislim da je ovako značeńe u dva primjera, ali može biti da spadaju i oni pod b).* Zač mi će *(peharac)* haran bit, potreba kad bude vodicu bistru pit. M. Vetranić 2, 121. Ova trava, gospo mila, mnogu u sebi ima kripos, ka podoba za tvu milos, i ka bi ti harna bila. Jeđupka nezn. pjesn. 237.

b. *adv.* hârno. — *Komp.:* hàrnijê. — *Između rječnika u Belinu* (‚grate' 356b), *u Bjelostjenčevu* (v. zahvalno), *u Stulićevu* (‚grato animo, utiliter'). Umrlijem su pod nebesi trudna djela od potrebe na koja su harno tebe tvoji obrali davńi uresi. Ǵ. Palmotić 2, 511. Koji bi ga uvjetno harno i pravovjerno služio. S. Rosa 4b. Eh, da vam to Mađari dopuste, prihvatili bisto harno. M. Pavlinović, razg. 49.

2. HARAN, harna, *adj. pomńiv, vidi* 2. har. — *Samo adv.* harno *(mislim da ovaj primjer istoga pisca s adj.* haran *bolje spada pod* 1. haran *nego amo:* Koje pomênanje tolêcêhь dobrotvorji ne samo čini nas harnijeh, poslušnijeh i pomńivijeh razmišļati. Š. Budinić, sum. 18b) *na jednom mjestu u istoga pisca u kojega ima i* 2. har. Jošće ga ima upitati, jeli harno i dobro probral, protresal i razmotril svidenje. Š. Budinić, ispr. 20.

3. HARAN, harna, *adj. hrabar? jaki, snažan? (vidi naj zadńi primjer kod* a). — *Vaļa da je načińeno od tur.* er, *čovjek, muž, vidi kod* harluk. — *Prošloga vijeka u And. Kačića, u naše vrijeme u narodnijem pjesmama bosanskijem i u jednoga pisca Bošńaka, i u Lici.*

a. *adj.* — *Komp.:* hàrnijî. — Uznosi i*(h)*, fali, slavi rad junaštva vele harna. And. Kačić, razg. 2a. Da građani izmore se i učine slabi, da nisu harni rvati se prama jakosti, koja imadiše na ńe doći. 152. I na końu harnu đeisiju. Nar. pjes. juk. 213. Latiše se dva harna junaka. 250. Na to Markić još harniji biše. 348. Kakva sjede dva harna junaka. 353. Evo ńima haran harambaša. 557. Sve ga gleda malo i veliko, i na ńemu harnoga junaka. Nar. pjes. hörm. 1, 123. Svijetli vladika, haran gospar od gorštaka harnih. Osvetn. 1, 10. Loša kob je, poglavico harna! 1, 65. Der nareni, haran smioniče, kad te hajduk iza bukve viče. 6, 46. Dok je uzgor gora zelenijeh i u ńima prela veselijeh i junačkog razgovora harna. 7, 1. Aran, snažan. ‚Ovo je, brate, aran čovek'. ‚Taj i taj čovek je vrlo aran' ‚fester, starker, korpulenter Mann'. *u Lici.* J. Bogdanović.

b. *adv.* harno. Ti nam ovo tvoje blago harno čuvaš i štuješ. G. Martić *u* Nar. pjes. juk. III. Nek se može dosjetit lukavstvu, i na svašto odpovjedit harno. Osvetn. 2, 116. Pa se junak i borio harno. 2, 146. Obojica harno vojevali. 3, 132.

4. HARAN, *adj. od kostrijeti.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚cilicinus'. — *Može biti da je sam Stulli načinio ovu riječ od* harar, *ali vidi i* 6. haran.

5. HÀRÂN, *vidi kod* harati.

6. HARAN, *m.* Kad se ribaru vidi da je suho, onda se kupi *(mreža)* u četverokutno sukneno platno, izatkano od koštreti i jedino u tu svrhu određeno i zove se ‚haran' (harana). L. Zore, rib. ark. 10, 336. — *vidi* harar.

HÀRANBAŠA, *m. vidi* harambaša.

HÀRÂNZA, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Rajko Haranьza. Deč. hris. 47. 99. — *I u naše vrijeme u Kaštelima blizu Spļeta: (bez* h) Aranza.

HARANZÁDA, HARANZÀDLUK, HARANZÁDSTVO, *vidi* haramz-.

HÀRÂNE, *n. djelo kojijem se hara.* — *Stariji je oblik* haranje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (haranje, krađa ‚grassatura, grassatio, latrocinium'), *u Belinu* (haranje ‚vastatio' 252a; ‚tritus' 442b; ‚atterramento, l' atterrare' 116b), *u Stulićevu* (‚vastatio, tritus'), *u Vukovu* (arańe ‚das plündern' ‚depopulatio'). I haranje tijela svoga. P. Kanavelić, iv. 27. Bit će jedna velika poplavica i harańe postavjeno je. S. Rosa 15a. Da se onaka arańa ne čine ni Turčinu. P. M. Nenadović, protok. 21. A niti sam za vaše karańe, jere nisam pošo na harańe. Osvetn. 3, 45. Lijepe im napisali riječi: da im više ne ima harańa. 3, 57.

HÀRAP, HÀRAPIN, *vidi* Arapin. — *I u Voltigijinu rječniku:* Harap, Harapin ‚Arabo, Etiope' ‚Arabier'.

HÀRAPÎNSKÎ, *vidi* arapinski. — *I u Voltigijinu rječniku:* ‚arabico' ‚arabisch'.

HÀRAPKA, *f. vidi* arapka *i* arepka. Harapka, mirasole, ričino *(u rukopisu* XVIII *vijeka),* Ricinus communis L., v. arepka. B. Šulek, im. 108.

HÀRÂR, harára, *m. vreća od kostrijeti, kostrijet, tur.* harâr. — *Akc. kaki je u gen sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* hârâre, hârâri. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚saccus ex pilis confectus' 636a), *u Stulićevu* (‚saccus e pilis equinis'), *u Vukovu* (vreća od kostrijeti). Svet pokornik noseć harar od kostreti. J. Kavańin 97a. Bdeći, posteć, harar noseć. 308b. Stari Kršćani u pepelu i hararu cvileći. A. Kanižlić, fran. 165. Stade punit

od boja topove, nit' im traži ćile ni kantara, već onako sipje iz harara. Smailag. meh. 65. Metne oću u harar. Nar. prip. bos. 1, 83.

HARÀRINA, *f. augm.* harar. — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu gdje ima primjer iz narodne pjesme:* Pogledajde, hararino moja, što ti čini bolesnica tvoja.

HARAS, *m. vidi* harar. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cilicium, h. e. vestis e pilis equinis'. — *nepouzdano.*

HARASKALO, *n. kao da znači dlijeto, jamačno grčka riječ, isporedi χαράσσω, usjeći, uklesati. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Kovača Ranka koji mi skova šiljce i haraskalo. Starine. 10, 271. (XIV *vijek).*

HARASTIN, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji osiječkoj.* Pregled. 99.

HÀRATI, hàrâm, *impf.* populari, delere, perdere, conficere, pessumdare. — *Akc se ne mijeња (aor.* 2 *i* 3 *sing* hàrâ). — *Postaje od stvńem.* harjōn, *novovńem.* verheeren, *plačkati.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (harati, krasti ‚grassor, spolio'), *u Belinu* (‚vasto' 252a; ‚perdo, deleo' 271a; ‚evertere' 116b; ‚tero' 442b), *u Voltiġijinu* (‚assassinare, rubare; logorare' ‚berauben, stehlen; abnutzen'), *u Stulićevu* (‚terere, conterere, vastare'), *u Vukovu* (arati ‚plündern' ‚expilo').

a. *aktivno. a) plijeniti, plačkati, pa i ubijati, paliti i uopće uništavati, kao što može biti u ratu (a i bez toga).* Turci robeće i harajuće. Mon. croat. 155. (1493). Što ne žežem gore pastirske i sada ne haram obore, ne pobijem stada? M. Držić 110. Zgrade ori, ńive hara trijeskom, gradom, zlom godinom. I. Gundulić 301. Ko će ostati kletim Turcim mjesta općena ne dat' plijenit' i harati? 339. *(Kozaci)* sminost vazeše narode harati. I. T. Mrnavić, osm. 40. Dubrovačku ki državu siječe, hara, robi i plijeni. Ġ. Palmotić, 1, 79. Italiju boj haraše. I. Đordić, ben. 203. Tko je došo s takom vlasti harat mjesta od propasti? N. Marči 59. Koña goji oko gospodara, brez ńeg dvorba službenička hara. J. S. Rejković 154. Kupi vojsku, svu latinsku zemlju, te mi haraj bijela Žabljaka. Nar. pjes. vuk. 2, 565. Da idemo da bega aramo. 3, 432. Jeli Zano hara' Korjeniće? 4, 7. Sve nas Turci na vjeri haraju. 4, 273. I starome Đaur-babi Šuku koji hara Šume i Popovo. 4, 447. Vojska hara loze i voćke. S. Ljubiša, prip. 183. — *metaforički.* Vil ova ... čudno hara svijet. Š. Menčetić 44. Gdi su istočna carstva stara? gdi gospodstvo od Rimljana? svi pod plugom, kijem svit hara, od bremena su uzoraną. I. Gundulić 234. Plam neviđen zemlju hara. Ġ. Palmotić 2, 432. Ondi plaka rika ńivo, hara gore. A. d. Bella, razgov. 212. Perivoj ńe ljeposti hara silnos od pokore. I. Đordić, uzd. 6. — *b) uništavati uopće, kad je objekat čeljade i ubijati.* Smrt telesa naša hara. M. Vetranić 1, 27. Dubravi ures vas prolitńe zeleni tre sjever. hara mraz, tlači led studeni. I. Gundulić 153. U čas jedan hara i plijeni jedno gvozdje sto života. Ġ. Palmotić 2, 53. Vitez taj hrabreni zle krvnike hara i siječe. 2, 183. Zvijeri bije, tre i hara. P. Kanavelić, iv. 32. Strašan ogań pokrov hara. B. Bettera, or. 3. Tako smrt svijeh hara, mrsi. J. Kavańin 108a. Bog jedne uzmnaža, druge hara. I. Đordić, salt. 250. — *c) uništavati kao kod b), ali malo po malo; kad je objekat što živo ili što se misli kao živo (n. p. srce), može značiti i mučiti; ako je objekat odijelo, tkańe, može značiti i što* derati *pod* 1, a, *c) (vidi kod* b). Koje nas i hara sladosti otrovnom. M. Vetranić 1, 102. Brijeme hara stanac kami i žestoko gvozdje izjeda. I. Gundulić 235. Cvijet izbrani od ljeposti smrt pepelom eto stvara, i u proljetju od mladosti vil nebesku pleše i hara. 264. Jošte trnem, jošte spomena mlađahnu me smrtno hara. G. Palmotić 1, 316. Ki *(silnik)* pod slikom od ljubavi ovako me tužnu hara. 1, 389. Nemo' da te miso hara cijeća tega. 2, 190. Što joj dosle nijesi odkrio tvoga plama *(od ljubavi)* ki hara te? 2, 193. Crv ki srce dube i hara. P. Kanavelić, iv. 58. Njeki gladom sebe hara. 542. Sve što 'e na svijet, sve nas vara, i ures ženski vrijeme hara. J. Kavańin 42b. Al' se umira s čudo zledi, kê nas haraju. 53a. Zub vremenski krimiz hara. 136a. Dub ima svrhu s crva ki ga grize i hara. 214b. Nepokoj hara tijelo i trati život. B. Zuzeri 290. I sad na zemji nèzdrâvi *(bolesti)* haraju telesa. Štit. 16. Boles mi srce hara. N. Marči 48. — *d) značeńe kod c) može se shvatiti u osobitom smislu kad je objekat čeljade, ljudsko tijelo, ljepota itd.: činiti da postane starije, ružnije.* Tim skončanje svak čas novo ńoj tre i hara ures lijepi. I. Gundulić 457. Žensku ljepos vrijeme hara. G. Palmotić 1, 130. Staros resi, a ne hara lijepu diklu. I. Đordić, pjesn. 33. Ljepos haraju tuge, paka vrijeme. uzd. 37. — *i metaforički.* U ljudijeh sjede *(đavo)* božanstvenu harat sliku. I. Đordić, uzd. 131. — *e) trošiti, tratiti (uzalud).* Nu kad vidi naj poslije da zamani snagu hara, i da dobit jaki nije silu obijesnijeh od vjetara. G. Palmotić 3, 171b. Koliko vrime harče i haraju ženske glave u ispraznom načińanju? A. d. Bella, razg. 6.

b. *pasivno.* — *Part. praet. pass.* hàrân *stoji i u Mikaljinu rječniku* (haran, poharan ‚spoliatus'), *u Belinu* (‚vastatus' 252a; ‚eversus' 116b; ‚tritus' 442b), *u Stulićevu* (‚tritus, attritus, obsoletus, vastatus'), *u Vukovu (gdje je shvaćen kao adjektiv):* hàrân ‚abgetragen, abgenutzt' ‚tritus' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Da će dati ni bjen ni haran. Starine. 11, 96. *(oko* 1655). Tu je goren, mučen, haran svih naroda pravovirnik. J. Kavańin 452b.

c. *sa* se.

a) pasivno. Stada svih ovčara po žitu tvom pasu, muka se tva hara, i stoka sva rasu. I. Gundulić 142. Ali vjera dosti nije, kad se hara i grabije. J. Kavańin 319b. Cili vilajeti, gradovi i varoši vojskom, gladom i kugom haraju se, ruše, pale. Đ. Rapić 437. I prijed su cari nastajali, pa se crkve harale nijesu. Nar. pjes. vuk. 3, 67.

b) refleksivno. aa) propadati, nestajati, vidi a, *b).* Mir s ljeti život ne ima, neg se hara (‚non ha tregua cogli anni umana vita, e si dilegua'). D. Zlatarić 49b. — *bb) u ovom primjeru: mučiti se, vidi kod* a, *c).* Pokornici oštro i jadno haraju se. N. Marči 88. — *cc) derati se, vidi kod* a, *c). u Belinu rječniku:* ‚logorarsi' ‚atteror' 442b. — *dd) starjeti, grubjeti, vidi* a, *d).* Ovo tijelo neka zdravo ... hara se malo po malo, slabi i gine. A. Kalić 48. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *u prenesenom smislu, kao truditi se, isporcdi* starati se. Nu se za to nemo' harat i odreni tvoju smeću. Ġ. Palmotić 2, 200. One *(duše)* inoga ne imahu vaja, muke ni gorkosti, ni se opeta doć harahu na svijet ovi pun žalosti. 3, 198a.

HÀRAVICE, *f. pl.* Kad se drva isijeku i prirede za gorivo, onda ono sitno građe što ostane te koje upotrebljavaju za gorivo (dočim ono bolje prodadu) zove se *(s čakavskijem akcentom)* ‚harâvice'. u Dubašnici na Krku.

1. HARBA, *f.* pilum, *kratko kopļe što se baca, tur.* harba. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (harba, sulica ‚lancea'; harba, sulica široka ‚securis amazonia'), *u Belinu* (‚hasta missilis' 366b), *u Voltiđijinu* (‚zagaglia, arme in asta' ‚wurfspiess'), *u Stulićevu* (‚lancea, telum, jaculum'). Ļubmir se upusti k satiru s harbom. D. Zlatarić 61b. Svaki harbom vješto meće, svaki lukom dobro strijeļa. I. Gundulić 329. Uresi su harbe, kopļa. P. Kanavelić, iv. 6. Gvozdje od harbe. P. Posilović, nasl. 104b. Strašno biu oružani s harbam. P. Knežević, muk. 11. Probudi se, harbo, na pastira moga (‚framea, suscitare super pastorem meum'. zach. 13, 7). S. Rosa 12a. Zakruži ga jataganom Bajo, presiječe mu harbu na četvero. Osvetn. 3, 141.

2. HARBA, *f. ńeka riba.* Harba, corbetto, Umbrina cyrrhosa C. Čas. čes. muz. 1854. 185.

HARBAN, *adj. koji pripada harbi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ad lanceam spectans'.

HARBICA, *f. dem.* harba. — *U Stulićevu rječniku.*

HARBIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Stat. krč. ark. 2, 291. (1599).

HÀRBIJA, *f. šipka (drvena ili gvozdena) što še nabija ńom mala puška kad se puni, tur.* harby. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hārbîjâ. — *U Vukovu rječniku gdje je onako tumačeno.*

HARBUDA, *f. travuļina, drača.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. drač i ostala, *a iz ńega u Šulekovu imeniku:* Harbuda, sentis (Bjelostjenac); cf. hrbut. 108.

HARCOVAŃE, *n. djelo kojijem se harcuje.* — *Stariji je oblik* harcovanje. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* harcuvańe) *i u Jambrešićevu* (harcuvańe). U boju i harcovanju ubijen. Š. Budinić, sum. 126b. Harcovanje turačko gledaše. I. T. Mrnavić, osm. 49. Noć harcovanje krvavo razstavi. 57.

HARCOVATI, harcujem, *impf. biti se, boriti se (činiti harac).* — *S istijem značeńem i refleksivno:* harcovati se. — *U dva pisca čakavca* XVII *vijeka (u drugoga s kajkavskijem oblikom* harcuvati), *ali vidi i* harcovańe; *između rječnika u Bjelostjenčevu* (harcujem se, *kajkavski* harcuvati se, pričinam se biti ‚velitor'. 2. bijem se), *u Jambrešićevu* (harcujem ‚confligo, pugno'), *u Stulićevu* (harcuvati se, v. biti se, vojevati *iz Bjelostjenčeva).* Kad se jur vidiše Turci jak u vrići, kasno domisliše nagloj se nesrići, ali dugo vrime vrlo harcovaše, sriča sad jednime, sad drugim služaše. I. T. Mrnavić, osm. 48. Ne daje se vrime zbrati, gdi se prične harcuvati. P. Vitezović, cvit. 34. Tako se dugo i viteški harcuvaše. kron. 201. — *U drugoga pisca ima i oblik* haracovati se *(možebiti štamparskom griješkom).* Sam kraļ viteški se haracujući ubijen osta. kron. 120.

HARČÀLIJA, *f. velika puška široke cijevi.* — *Ako ove riječi nema u turskom jeziku, načińena je u našemu od osnove* harč *(vidi* 2. harač) *turskijem nastavkom* ly *(kojijem postaju adjektivi).* — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (harčalija, puška ‚von grossem kaliber' ‚telum majus'). Pa dovati tanku primorkińu kojano je pusta harčalija: od dva grla, od zrna četiri, i suviše dvanaest sačama. Nar. pjes. vuk. 3, 197. A puška je moja harčalija: u pušci je dvanaest sačama, svaka sačma od dvanaest drama, a u zrnu puno sedamnaest. 3, 303. A pusnica puška harčalija *(štamparskom griješkom* haračlija), do ramena otkide mu glavu, ne bi sabļa ļevše porubila. 3, 308.

HÀRČĒŃE, *n. djelo kojijem se harči.* — *Stariji je oblik* harčenje. — *Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Platiti tradbe i arčenja. A. d. Costa 2, 53.

HARČIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Dobrьčinь Harьčićь. Deč. hris. 20. 60. 88.

HÀRČITI, hārčîm, *impf. trošiti, tratiti.* — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.:* hārčî). — *Postaje od* 2. harač *nastavkom* i. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* a, *b)), a između rječnika u Mikaļinu* (harčiti, tratiti ‚impendo, facere sumptum, suppeditare sumptum') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚consumo' 221a), *u Stulićevu* (‚impendere, consumere, erogare, sumptus facere'), *u Vukovu* (‚verbrauchen' ‚absumo').

a. *aktivno. a) objekat su novci, blago itd.* Očinstvo harče u pijanstva. J. Banovac, pred. 42. Ne muči se i ne harči blaga. Nar. pjes. vuk. 2, 115. Nije vajde što harčimo blago. 2, 117. Neka za ńih *(svatove)* harči magarije. Nar. pjes. hörm. 1, 6. Harči blago, čuvaj carevinu. 1, 249. — *b) značeńe je kao kod a) i kad nije izrečen objekat.* Nit' mogu saviše arčiti. I. Ančić, ogl. 103. Imate harčiti za odiću i proždrstva i vaše opačine kupovati. J. Banovac, razg. 153—154. Trošeći i harčeći u pravde i inade. pripov. 118. Tvoja žena harči reseći sebe i ćeri. 153. Imadu odkle harčiti. pred. 78. Bezmirno arčiti u jizbine i gostonja. A d. Costa 1, 248. — *c) objekat može biti druga koja tjelesna stvar, n. p. sapun.* Ko umiva glavu magaretu, gubi trud i arči sapun. N. Palikuća 37. — *prah.* Nemoj harčit praha iz topova, sjutra ću ti Os'jek prihititi. Nar. pjes. hörm. 1, 207. *kod čega može biti subjekat i top, puška.* Pa na kuli baļemez zapali, što no harči dvan'est oka praha. 1, 541. — *pivo.* Sve on kablom hladno harči pivo. 1, 94. — *d) objekat je vrijeme.* Koliko vrime harče i haraju ženske glave u ispraznom načińauju? A. d. Bella, razg. 6. Vi za vrime kupujete pakao, harčeć ga u dangube i zagrišeńa. J. Banovac, pred. 47. Vrime nemojte propuštati već ga harčite dobro čineći. 48. Harčiš sve ostalo vrime u razgovoru, u inadu, u dokazańu novina. I. J. P. Lučić, bit. 62.

b. *pasivno.* Što je onda harčeno. Glasnik. II, 3, 32. (1697).

c. *sa* se.

a) pasivno. aa) sa subjektom. Da se zna što se kude harči crkovni novaca. Glasnik. II, 3, 32. (1697). Zlo je vrime, gori dnevi, a nesrićnija godišta, jer se harče za svit i svitovńe grišne izpraznosti. J. Banovac, pred. 47. Koje se *(vrime)* harči za potribu tilesnu. P. Knežević, osm. 41. — *bb) bez subjekta.* Trpi se svaka muka; harči se za ozdraviti ovo smrdeće tilo. J. Banovac, pred. 19. Kad se arči, nek se arči. Nar. posl. vuk. 120.

b) refleksivno, trošiti, trošiti se. — *Između rječnika u Vukovu* (‚sich in unkosten setzen' ‚expensas facio'). Ne muči se, ne traži hećima, ne harči se, ne gradi melema. Nar. pjes. vuk. 3, 226.

HÀRČĪVO, *n. što se harči, što se može harčiti, harčeńe.* — *U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena.* I daću ti za arčiva blaga. Nar. pjes. petr. 2, 653. Da donesem blaga za harčiva. 3, 247.

HÀRČLIJA, *m. čovjek koji mnogo harči, rasipač.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hārčlîjâ. — *Načińeno od* 2. harač *turskijem nastavkom* ly. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kamatnik i harčlija. — Bio jedan čovjek vrlo kamatnik . . . Ńegov komšija koji je mnogo harčio a ništa ne radio . . . Nar. prip. vrč. 73.

HÀRČLUK, *m. novci određeni za kakav trošak, tur.* charǧlyk. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* A kad bih ja ǧep harčluka imo, ja bih išo Zadar uhoditi. Nar. pjes. hörm. 1, 330. — *vidi* hašluk.

HÀRČLJIV, *adj. koji mnogo (više nego može) harči.* — *U Vukovu rječniku:* ‚verschwenderisch' ‚prodigus'.

HARDOMILIĆI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Harьdomilići', ‚vlahe Harьdomiliće' potvrdi Juraj vojvoda Dońih Krajeva Pavlu, Nikoli i Vlatku Jurjevićima (Mon. serb. 378 *god.* 1434).

HARDOMILJE, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 242.

HÀRDÔV, hardòva, *m. bačva, maǧ.* hordó, *bačva.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., voc.:* hȁrdove, hȁrdovi, *gen. pl.* hardóvâ. — *Dolazi i bez* h *i to u pisaca koji izgovaraju ovo slovo.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (ardov *i* hardov, bačva ‚dolium, cupa, tina, seria') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (ardov, v. bačva), *u Voltiǧijinu* (ardov *i* hardov ‚botte' ‚weinfass'), *u Stulićevu* (ardov *i* hardov, v. bačva), *u Vukovu* (ardov ‚das fass' ‚dolium', cf. bure). Vrań, usta od ardova. J. Mikalja, rječ. 789. Tko hoće da mu se trьguje vino, da drьži kon harьdova od gavrana glavu. Starine. 10, 94. (XVII *vijek).* Diodine filozof pribivaše u jednomu ardovu. S. Margitić, fal. 159. Po isti način moraju i ardovi ili sudovi oni u koje se mušt ulije . . . I. Jablanci 209. Nerazum Khinkov svŕu lakoće klobuke i ardove praviti. A. T. Blagojević, khin. 33. Svi hardovi vinom napuńeni. Nar. pjes. juk. 76. Što mi bude u hardovih vina. 154. Ardov vina. M. Đ. Milićević, jur. 20.

HARDÒVÂR, hardovára, *m. čovjek koji gradi hardove, bačvar.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ardovar, v. bačvar.

HARDÒVICA, *f. dem.* hardov. — *U Mikaljinu rječniku:* ardovica *i* hardovica, bačvica ‚doliolum, seriola'; *u Belinu:* ardovica ‚doliolum' 145ᵇ; *u Stulićevu:* ardovica *i* hardovica, v. bačvica.

HARDÒVIĆ, *m. dem.* hardov. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (ardović) *i u Vukovu* (ardović).

HÀREM, *m.* gynaeceum, *u Turaka dio od kuće u kojem ženska čeljad prebivaju, arap. tur.* harem. — *isporedi* haremluk. — *U naše vrijeme.* Otide u arem na kulu. Pjev. crn. 252ᵃ. Turci su se u harem tisnuli. Ogled. sr. 458. Dovoljiv se beg razkošja budna, do harema potetura bludna. Osvetn. 4, 16.

HARÈMLUK, *m. vidi* harem. — *Ako nema ove riječi u turskom jeziku, načińena je u našemu od* harem *turskijem nastavkom* lyk. — *U jednoga pisca našega vremena.* A ova druga *(polu kuće za ženskińe)* zove se ‚haremluk'. M. Đ. Milićević, omer. 62.

HÀREMSKÎ, *adj. koji pripada haremu, haremima.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Davor bulo! jur sičijaj, lezi suhu luda, s haremskijeh razkošnih ponuda! Osvetn. 4, 18.

HARÈŠLI, *adj. (ne mijeńa se po padežima) u Vukovu rječniku:* harešli (šišana) *bez značeńa s primjerom iz narodne pjesme:* I dovati harešli šišanu. — *Po svoj je prilici načińeno turskijem nastavkom* ly *(kojijem postaju adjektivi) od tur.* aryš, *lakut, aršin, te bi značilo: dug koliko lakat.*

HÀRFA, *f. vidi* arfa. — *U jednoga pisca našega vremena.* I harfe i psaltire za pjevače. Đ. Daničić, 1car. 10, 12.

HARINA ZLAKA, *f. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* Pregled. 55.

HARING, *m vidi* haringa. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* haring, renga riba, inčun, *i u Jambrešićevu:* ‚halec'.

HARINGA, *f.* Clupea harengus L., *neka riba, ńem.* häring. — *isporedi* haring, renga. — *U pisaca našega vremena.* Der häring, Clupea harengus. G. Lazić 78. *i u Šulekovu rječniku:* ‚häring'.

HARIŠ, *m.* Rallus crex, *neka ptica.* — *isporedi* prdavac. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* hariš ptica, kralj plepelic ‚ortygometra', *a u naše vrijeme u Šulekovu:* ‚wachtelkönig'.

1. HARITI, harim, *impf. hajati.* — *Biće isto što* harati se, *vidi kod* harati, c, *b) dd); vidi i* 2. har. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Zaludu je blago svoje od protiva zlijeh čuvati, a za općene svijeh pokoje malo harit i hajati. G. Palmotić 1, 161.

2. HARITI, harim, *impf. česati; biti, tući (biće prenesceno od prvoga značeńa).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* harim, menem, češem ‚frico, perfrico cum aliqua vehementia'. 2. harim, tepem, žibram ‚percutio, verbero, caedo, virgis, baculis caedo', *gdje ima i* hariti se, *refleksivno s prvijem značeńem, pasivno s drugijem:* harim se, menem se ‚fricor, perfricor vehementius'. 2. harim se, tepem se ‚percutior, verberor, caedor, vapulo etc.', *i iz ńega u Stulićevu:* v. trti. — *Pasivno* hariti se *ima s drugijem značeńem i u jednoga pisca ćakavca* XVIII *vijeka.* Pušća da se mlate, da se vojnik hari. M. Kuhačević 112. — Hariti se *ima i u jednoga pisca* XVII *vijeka, ali mi nije jasno značeńe.* Za svojega ka ne mari ta se rada s drugim hari. P. Vitezović, cvit. 135. Ka se hari rada sama susedi je čistoj jama. 162.

3. HARITI, harim, *impf. vidi* harati, a, *a).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Potlam kako Inglezi mlogo godina zemlju francuzku hariše, pališe i robiše. Đ. Rapić 434.

HARITON, *m. Χαρίτων, ime muško (kaluđersko).* — *Prije našega vremena (vidi i* Haritonov). Haritonь. S. Novaković, pom. 110.

HARITONOV, *adj. koji pripada Haritonu.* — XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Haritonovь). Haritonovi obytêli Joannikije jeromonahь. Mon. serb. 127. (1347).

HARIZATI, harizam (?), *pf. darovati, grč. χαρίζειν.* — *Na dva mjesta* XIV *vijeka (samo inf.), a između rječnika u Daničićevu (χαρίζειν* ‚donare'). Da imь jestь tvrdo do věka, ljube podь crьkovь za dušu podьpisati, u pričiju dati, prodati, harizati, zaměniti. Mon. serb. 156. (1357). Imati, harizati, pričisati, prodati . . . Glasnik. 35, 121. (XIV *vijek).*

HARKIŠATI, harkišam, *impf. šaliti se(?), veseliti se(?).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, može biti i pokvareno kod štampańa.* Tko s' harkišajuć posmjehuje, paka cvilit uvijek mu je. J. Kavańin 174ᵇ.

HARLAMPIJE, *m. Χαράλαμπος, ime muško kaluđersko.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Harьlamьpije, *Χαράλαμπος).* Obytêli iverskije igumenь Harьlamьpije jeromonahь. Mon. serb. 127. (1347).

HÀRLINA, *f. nekakva bilka, lat. i tal.* carlina. — *isporedi* harliva. — *U Voltiǧijinu rječniku:*

‚rutta caprina, lavanese‘ ‚ziegenkraut‘, *i u Vukovu:* ‚eine art pflanze‘ ‚herbae genus‘ *s dodatkom da se govori u Dubrovniku, i u Šulekovu imeniku:* Harlina, herbae genus (Vuk, Dubrovnik), Galega L. (Pizzelli, Sabļar), v. orlina. 108.

HARLITI, harlim, *impf. gledati u čudu s otvorenijem ustima. — U naše vrijeme u Bosni.* Harli Mirko na četiri strane, bi reć jako rodila ga majka, pa da bijela svijeta nagleda se. Osvetn. 2, 138. Harliti, benuti, zjati. G. Martić.

HARLIVA, *f. vidi* harlina. — *U Stulićevu rječniku:* ‚herbae genus‘. — *Po svoj je prilici Stulli gdje zlo pročitao riječ* harlina.

HARLOV, *m. čovjek koji obično harli. — U naše vrijeme u Bosni.* Harlov, zjačina. G. Martić.

HARLOVINA, *m. augm.* harlov. G. Martić.

HÀRLUK, *m. u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena:* S tim Alaga na noge skočio, do đogata koña dohodio: od harluka i od ćopekluka, od holosti i od uzgornosti sa zemļe je u sedlo frcio. Nar. pjes. juk. 260. *u istoj je knjizi tumačeno:* ponositost, napetost. 619. — *Jamačno tur.* erlik, *junaštvo, što postaje od* er, *čovjek, muž nastavkom* lik. *isporedi* arli *što također postaje od* er *nastavkom* li *(a ne od* kahr), *te bi prema tome značilo: hrabar.*

HÀRMICA, *f. carina (uprav tridesetina), maǧ.* harmincad. — *isporedi* harmicija. — *Od* XVI *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚tricesima‘), *u Jambrešićevu* (‚tricesima‘), *u Voltiǧijinu* (‚dazio, dogana‘ ‚maut, zollhaus‘). *a) vidi* carina, 1, *a).* Da sam prijel vele pinez iz rizi tere iz harmic. Mon. croat. 222. (1527). Ki nepravične polagaju daće ili harmice krivične. F. Glavinić, svitl. 113. — *b) vidi* carina, 2. ‚Nekako sam se ovaj put prokrao kraj armice‘. *u Lici.* J. Bogdanović. — *c) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 18. — *po značeńu kod b).*

HARMICAR, *m. vidi* harmičar. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚tricesimator‘, *i u Voltiǧijinu:* ‚daziere, doganiere‘ ‚zöllner, zolleinnehmer‘.

HARMICIJA, *f. vidi* harmica. — XVIII *vijeka.* Od ovuda teška armicija, od onuda malta. Đ. Rapić 192. Rič može svuda brez svake armicije proći. 251. Pod armiciju uzeti. D. Obradović, basn. 436.

HÀRMIČÂR, *m. čovjek koji uzima harmicu, carinik. — isporedi* harmicar. — *Od* XVIII *vijeka.* Bio je naj stariji maitar i armičar. Đ. Rapić 372. Armičar ‚zolleinnehmer‘. J. Bogdanović.

HÀRMIČITI, hàrmičîm, *impf. plaćati harmicu za ńešto (objekat). — U naše vrijeme u Lici.* Armičiti ‚verzollen‘. J. Bogdanović.

HARNÀUT, HARNÀUTIN, *vidi* Arnautin.

HARNEV, *adj. vidi* 1. haran, a, *a). — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Rodnom mjestu svi harnevi svašto daše, sebi nišće. J. Kavańin 140b. — *sasma nepouzdano.*

HÂRNICA, *f. harno žensko čeļade. — U Stulićevu rječniku:* ‚mulier beneficiorum memor‘.

1. HÂRNÎK, *m. haran čovjek. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚vir beneficiorum memor‘). Blažen tko se brine i misli potrebnicim i ubozijem, od harnika privišńega taj na milos milos steće *(steći će).* I. Đorđić, salt. 132. Harniku i voda je korisna. (Z). Poslov. danič. 26.

2. HARNIK, *m. čovjek koji hara, haralac. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ti vlada końici u sfitnu razboru, i smože harnici propasni na moru. Đ. Baraković, vil. 352.

HÂRNÔST, hârnosti, *f.* gratus animus, *osobina onoga koji je haran (vidi* 1. haran, a, *a)), zahvalnost. — isporedi* 1. har. — *Akc. je zabiļežen kako je u Dubrovniku: kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., gen. pl.* harnòstî, *dat., instr., loc. pl.* harnòstima; *drukčije je zabiļežen u Vukovu rječniku:* hárnôst, hárnosti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚gratitudo‘), *u Mikaļinu* (‚vicissitudo officiorum, grati animi virtus, remuneratio officiorum‘), *u Belinu* (‚gratus animus‘ 357a; retributio‘ 617a), *u Bjelostjenčevu* (v. zahvalnost), *u Voltiǧijinu* (‚gratitudine, riconoscenza‘ ‚dankbarkeit‘), *u Stulićevu* (‚gratus animus, recognitio, grati vel memoris animi significatio‘), *u Vukovu* (‚die dankbarkeit‘ ‚gratus animus‘, cf. zahvalnost *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Neka mê harnosti ne pridu na mańe. N. Dimitrović 75. Milos da bude harnosti odslužena. M. Držić 64. Ne znam kojom ti ću harnostju odgovoriti. A. Gučetić, roz. jez. 180. Da ti ih daje za harnost. B. Kašić, zrc. 86. Radi harnosti klańamo se ńemu. I. T. Mrnavić, ist. 14. Za harnos ku vrijednomu Matijašu kaže i čini, drag je svemu puku. G. Palmotić 1, 315. Milosrdje i harnost prema potrebļivim ki su mu učinili službu. P. Radovčić, nač. 109. U odvraćenju harnosti ļubavi ńegove. 215. Nij’ nijednoga vijek stvoreńa kô ne kaže Bogu harnos. J. Kavańin 18b. Osobita harnos prema Bogu i poniženstvo ovoga kraļa. I. Đorđić, salt. 309. Harnos podrad straha samo ukazana, u sebi je neharnos prava. B. Zuzeri 225. Sad tko ne bi virovao, da za ovliko dobročinstvo ne bi Jeroboam s velikom harnostju odgovorio? J. Banovac, razg. 154. Tako l’ kažeš harnost svoju? P. Knežević, muk. 18. Neharnost zatvora a harnost otvora vrilo od milosti. F. Lastrić, ned. 387. Naučite, o neharni, harnost od pasa. 388. Na harnost polak Boga. test. ad. 123a. Ova ļubav imala bi probuditi našu harnos prema ńemu. V. M. Gučetić 11. Za svidočanstvo harnosti i spoznańa moga. A. Kanižlić, fran. 12. Ili ga zajmenik misli podvezati po pravici ili po harnosti. Ant. Kadčić 263. Radi dužne harnosti prama pastirima. I. J. P. Lučić, nar. 134. Harnost jest kripost koja čini zafalna čovika na primitih dobročinstvih. B. Leaković, nauk. 473. I psetu koje, samo da im harnost vrati... Osvetn. 1, 34.

HARPAČA, *m. prezime. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Harpača se Marko nigda zvaše, u Orovcu koji no stajaše. Nadod. 61.

HARPÀĠÎK, *m. vidi* arpaǧik.

HÂRSTVO, *n. vidi* harnost. — *Postaje od* 1. har *nastavkom* ьstvo. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚gratus animus‘ 357a), *u Voltiǧijinu* (v. harnost), *u Stulićevu.* Car jednim harstvom harač Bogu plaća. I. T. Mrnavić, osm. 86. Ļubav i tve blagodarstvo veliko je vrh nas, Bože; nijedno u vijeke naše harstvo bit jednako nim ne može. G. Palmotić 3, 72b. Od dužnosti harstva mojega potaknut. J. Filipović 3, VII.

HÀRSUZ, *m. tur.* ‚arsyz, *bezobraznik. — isporedi* harsuzin. — *U naše vrijeme.* Arsuz od turskoga hyrsyz, kradļivac. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 25 *(gdje je krivo kazano postańe). vidi i* hrsuz *od čega se ne može svagda raspoznati s toga što u mnogijeh pisaca stoji* ar *za* r.

HÀRSUZIN, *m. (samo u jednini), vidi* harsuz. Arsuzin. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 25.

HARSÙZLUK, *m. osobina onoga koji je harsuz,*

bezobraznost, tur. harsuzlyk. Arsuzluk. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 25.

HÀRŠÂŃ, Haršáńa, *m. brdo blizu Muhača u Ugarskoj.* Đ. Daničić. *vidi* Arašan.

HÂRTA, *f. vidi* hartija, karta, *od lat.* charta *ili od tal.* carta (h *mj.* k *možebiti prema grč.* *χάρτης*). — *Od* XVI *vijeka. a) vidi* hartija, *a).* Ča se napiše na harti novi. Transit. 256. Nečtivo je pismo i harta zla, razhaja se črnilo. Mon. croat. 218. (1526). Uprosi od sluge nikoga kalamar ter harte. F. Glavinić, cvit. 225ª. Zašto je harta divica Marija, pisar Isukrst. 254ᵇ. — *b)* harta bergamina *(koje vidi napose) znači kvijer (pergamenat, koža); da se prema ovome istakne, obična se hartija gdjegdje zove* harta bumbažina *(vidi napose).* Ja pop Grgur Žažković to prepisah s harti bumbažine na hartu bergaminu na 1526. Stat. krč. ark. 2, 296. Prekopijah s jedne knigi od harti bumbažine. Mon. croat. 316. *(prije* 1724). — *c) vidi* hartija, *b).* Ako gdo piše svoje grihe na hartu. Naručn. 81ª. Veliko množastvo harat napisanih. Mirakuli. 67. Hartu onu iz ruke mu izvadihu. F. Glavinić, cvit. 225ª. Što znah i čuh pero na hartu postavi. M. Kuhačević 65. — *d) list u knizi.* Da obrni hartu. Korizm. 84ª. Kako u naših knigah u petom dilu na harti 349 upisasmo. F. Glavinić, cvit. 140ª. — *e) s osobitijem značenem, n. p. geografična karta.* U navi jest harta od navigacijona, po koj mornari vladaju se. F. Glavinić, cvit. 444ᵇ. — *f) karte kod igre.* Ki bi igral na harti ili zara. Stat. krč. ark. 2, 290. Koji igra množ pinez veliku na harte. Š. Budinić, sum. 39ª. Harte od jigre. ispr. 91. Živit na šarafi i znat mišat harte. M. Kuhačević 35. Igra od harat. 159. Jedni harte, jedni kocke ljube. J. Krmpotić, mal. 17. Tu su igrali tri trgovci na harti. Nar. prip. mikul. 117.

HARTAV, *adj. samo u Jambrešićevu rječniku gdje je tumačeno:* ‚inconcinnus, scabiosus'.

HÂRTICA, *f. dem.* harta. Drusil upisa imena dvanadeste apoštolov na hartici, svakoga po sebi. F. Glavinić, cvit. 59ª. Prva hartica ka u ruke dojde moje. 59ᵇ. S bilimi rukama hartice prebirat, crnima očima slova pregledati. Nar. pjes. istr. 2, 8.

HÀRTIJA, *f.* charta, *tanka (naj češće bijela, ali može biti svake boje) materija, ali samo (ne n. p. kvijer, pergamenat, koža) koja je načinjena od vegetalnijeh vlakanaca mokrijeh pa tako zbijenijeh i osušenijeh, što se naj više upotrebljava za pisańe i štampańe (a može se i za drugo, n. p. za umotavańe, popeljivańe itd.).* — *isporedi* harta. karta, knjiga, papir. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hȁrtîjâ. — *Postaje od grč. χαρτίον; pošto je stara riječ (isporedi stslov.* hartija), *ne može biti od tur.* charty. — *Između rječnika u Mikaljinu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu* (hartija). *a) kao materijalni supstantiv.* O loša hartijo, zla ti si! Rad. 1, 178. (1609). Nemilo je viditi koji po smetlištu kupe oderke, ali kad operu *(i)* iztuku, lijepu artiju učine. S. Margitić, fal. 175. Gleda list hartije. J. Filipović 3, 38ᵇ. Toliko hiljada lista hartije potrošio. A. Kanižlić, bogoljubn. 472. Iznese mu knigu pisanu ne na artiji nego na kožicah pisanu. kam. 730. Tako tebi, mlado momče, u Bogu u velikomu, pođi mene dobavi artije i orlovije. Nar. pjes. bog. 32. Gleda list hartije, al'ti karte. M. Zoričić, zrc. 150. Donesi mi divit i artije, da napišem do dve do tri reči. Nar. pjes. vuk. 1, 245. Jes' vidio list artije? onako je lice moje *(glatko i bijelo).* 1, 325. List hartije knige bez jazije. 2, 213. Donesi mi jedan list hartije da ti gradim jednu sitnu knigu. 2, 246. — *i metaforički.* Na hartiji srdca napisavь. Domentijanᵇ 24. — *b) o komadu, listu.* Posьlanijemь napisanyje hartije. Domentijanª 229. Prinesi mi hartiju i mastilo. Zborn. 29ᵇ. Upisa svrhu jedne artije. P. Posilović, cvijet. 100. Imati na jednoj artiji ali na postavu upengato s jedne strane raj ... nasl. 39ª. Upiši ova sveta imena Božija na artiji. L. Terzić 262. Nadoše artije gdi 'e upisano ovo. F. Lastrić, ned. 316. Na podmetnutoj hartiji učini križ. A. Kanižlić, kam. 106. Pomrsi na hartiji grije upisane. M. Zoričić, zrc. 150. Kartu ili artiju na kojoj su upisani grisi. M. Dobretić 137. Ne nosi mi pismo i hartiju. Nar. pjes. vuk. 1, 475. Pak dovati pero i hartiju. 2, 391. Hartije od vrijednosti ‚werth-papiere'. Jur. pol. terminol. 639. — *u jednom primjeru* prevrnuti hartiju *(tal.* voltar carta) *u metaforičkom smislu: promijeniti se, promijeniti način mišljeńa ili djelovańa.* Sad hoće te *(svijet)* pomoći, a u jedan hip privrnuće artiju i trpićeš goleme nesreće. M. Radnić 194ᵇ.

HARTIJÀNA, *f. kuća, mjesto gdje se gradi hartija.* — *U jednoga pisca našega vremena koji je sam načinio ovu riječ složivši* hartija *s pers. tur.* châne, *kuća.* Tute prvom vidoh hartijanu. M. Pavlinović, razl. spis. 422.

HARTIJÈŠINA, *f. augm.* hartija. — *U Vukovu rječniku.*

HARTIJÈTINA, *f. augm.* hartija. — *U Vukovu rječniku.*

HÀRTIJICA, *f. dem.* hartija — -iji- *se sažimlje u* î. — *Između rječnika u Vukovu* (hȁrtîjca). Prêpisa ime na hartiicahь. Konstantin filos. glasn. 42, 306.

HARTJE, *n. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom.* Razdijelj. kr. 10.

HARTOFILAKOVIĆ, *m. sin onoga koji čuva pisma, arhivara, vidi* artofilaht. — *Postaje od grč.* *χαρτοφύλαξ.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (harьtofilakovićь *χαρτοφύλακος υἱός*). Ja harotofilakovićь Dьmitrь pisahь (jamačno je pogrješka ‚o' između ‚r' i ‚t'. Daničić). Mon. serb. 193. (1379).

HARUBA, *f. u dubrovačkoj poslovici* XVII *vijeka:* Ne bih za to dao harubu. (D). Poslov. danič. 70. *može se pomisliti na pers. tur.* charrûb, *rogač, roščić, ali prema* harupčar *(koje vidi) vaja da znači: komadić kože, ili stara, izderana papuča. nepoznata postańa.*

HÁRUM, *vidi* arum.

HARUPČAR, *m. u dubrovačkoj poslovici* XVIII *vijeka (pisano* harubčar) *kao psovka:* Minčar, harubčar, ništo li i gore. (Z). Poslov. danič. 61. Harubćar, Bogišić mi pisa da je onaj koji krpi papuče. (Daničić). XI. — *Postaje od* haruba *koje vidi.*

HARVÀNIJA, *f. vidi* arvanija. A prigrnu mrku harvaniju. Nar. pjes. hörm. 1, 317.

HÀRVÂT, Harváta, *m. vidi* Hrvat. — *U Vukovu rječniku:* u pjesmi mjesto ‚Hrvat' *s primjerom:* Ja ću uzet' trideset Harvatah.

HARVATIN, *m. ime muško.* — *vidi* Hrvat. — *Prije našega vremena.* Harvatinь. S. Novaković, pom. 110.

HARZITI, harzim, *impf. bijediti, potvorati.* — *Vaja da je od arap. tur.* ‚arza, *vidi kod* arza. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Izgubiše g' tvoje Sarajlije, harzeći ga bijelu Stambolu, sve u devlet caru čestitomu. Nar. pjes. juk. 599. Harzeć, osvadajuć, tužeć. 619.

HÀRZLAK, *m. ńešto na pušci (kundak? gvožđa? cijev?).* — *Jamačno riječ turska, ali ne znam koja.* — *U narodnoj pjesmi našeya vremena i otale u Vukovu rječniku (bez značeńa).* Svaki nosi po dvadeset pušaka, sve na jedan harzlak izgońene, a na jedan čakmak dogońene, sve na jednu burmu zavijene. Nar. pjes. vuk. 3, 333. 334—335.

1. HÀS, *m. i f. što je čije vlastito (a osobito carevo), arap. tur.* châss. — *U jednom primjeru na kraju* XVII *vijeka ili na početku* XVIII *dva puta: jedan put ženskoga roda a drugi muškoga.* Do Slabine su Mrazovci, to je as careva, zemļe su Kostajničana koji su u Bańojluci, a Mlečanica to je as carev. Starine. 12, 24. *(oko* 1696—1703). — *vidi i* 2. has. — *Amo spada po svoj prilici i ovaj primjer u kojem je* has *pridjeveno supst.* jeńičari *(carevi), isporedi tur.* châss kullary, *tjelesna straža:* A iz orte hase jeńičare. Nar. pjes. hörm. 1, 248.

2. HÀS, *m. ime mjestima.* — *Biće ista riječ što* 1. has. *a) knežina niz rijeku Lim blizu Berana.* — *u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (As, kao knežina negdje oko Lima *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* A sluga mu crkvu Šudikovu u lijepu Asu gizdavome. U onome Asu pitomome. — Has ‚eine gegend im süden Serbiens' ‚nom. propr. regionis'. Has je negdje oko Gusińa *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* I pokupi Hasa i Gusińa. A sluga mu crkvu Šudikovu u onome Hasu gizdavome). I od Peći, Asa i Gusińa. Nar. pjes. vuk. 4, 77. Pjev. crn. 321b. Ogled. sr. 229. Iz sela Dapsića u Ravnome Hasu. M. Đ. Milićević, zim. več. 344. — *b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 36.

3. HAS, *m. (?) samo u jednom primjeru pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, kao da znači: ńešto? ili mnogo? naj više? (zar* às *od tal.* asso, *kec?).* Učini me, bože od bogatstva, da među ostalijem bogaci vaļam has, štono se reče. M. Držić 400.

HÁSA, *m. vidi* Haso. — *Akc. se mijeńa u voc.* Hâso. — *U naše vrijeme.* Jer pogubi Bešireva Asu. Nar. pjes. vuk. 4, 209. — *U ńekijem je mjestima nom.* Háse, *a voc.* Hâse. ‚Ja sam, Zlate, od Podzvizda Ase . . .' ‚Srce moje, od Podzvizda Ase'. Nar. pjes. marj. 78.

HÀSABA, *f. u Vukovu rječniku:* što žensko iz očine kuće ne može naslijediti, kao n. p. kuća, gumno, zgrada (gradina), pojata itd. *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hàsâbâ. — *Cf. arap. tur.* ‘asaba, *rođaci po ocu; baština što zapada rođake po ocu.*

HASAGIĆ, *m. prezime tursko (vaļa da je skraćeno od* Hasanagić). — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Tere pođe Mehmed-agi riječi besjedovati Hasagić leventa. Nar. pjes. bog. 163.

1. HASAN, *adj. arap. tur.* hasan, *lijep, dobar. vidi i* 3. hasan. — *U naše vrijeme.* Hasan, koń, čeļade. veliko, lijepo, silovito. M. Pavlinović.

2. HASAN, hasni, *f. vidi* 1. hasna. — *Od* XVII *vijeka u sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* hasen, korist, fajda ‚lucrum, utilitas, profectus, quaestus, commodum, emolumentum, fructus') *i u Jambrešićevu* (hasen ‚utilitas'). Želeći ku hasan svetoj materi crikvi učiniti. F. Glavinić, svit. 154a. Hasan iz ńega uzamši. P Vitezović, cvit. x. Al' su zaman dedi glasni, ako s ženom ni ke hasni. 163. Zašto ńemu istomu hasan i korist čino. A. Bačić 264. Da se . . . kod kuće na hasan okrenu. I. Jablanci 118. Nije hasan Slavoncu škoditi. A. T. Blagojević, pjesn. 29

3. HÀSAN, *m. (arapsko) tursko ime muško, vidi* 1. hasan. — *Pomińe se od* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hasanь). Bysть carь na Juzumь Hasana (1461). Okáz. pam. šaf. 80. (1501). Hodi carь na Uzumь Hasana. 81. Za ńim Hasan velikoga blagajnika mjesto hrani. I. Gundulić 561. Dil naših, Hasane, š ńimi ćeš imati. I. T. Mrnavić, osm. 139. Pogibe Hasanь Klobučarićь na Turovu (1594). Okáz. pam. šaf. 85. Može se uz ńih klast i Asan polumrtvi iz Novoga. J. Kavańin 133b. Igru igra pelivan Asane. Nar. pjes. vuk. 1, 445. Asan bježi preko b'jela dvora. 1, 597. Sve mi Asan po istini kaže. 4, 100. *i kao nadimak u Crnoj Gori.* Hasan Kezunov. Vuk, rječn. 386a. živ. 97. — *Kad su za ńim supstantivi* aga, beg *itd., kao da se sastavi s ovima u jednu riječ, te se ne mijeńa po padežima.* Od nas Hasan age dazdara kostajničkoga. Starine. 11, 78. *(oko* 1600—1602). Od mene Hasan age Trošļevića. 11, 82. (1623). Asan-aga kroz goru jahaše. Nar. pjes. vuk. 1, 271. Za nekakvim Begić Asan-agom. 1, 395. Da počekam Kunu Hasan-agu. 3, 208. Još za moga Asan-age živa. 3, 549. — Htiše osvetnom pobit triskom Asan-bega usilnoga. J. Kavańin 135a. Dok eto ti bega Asan-bega. Nar. pjes. vuk. 4, 445. Kako reče beže Asan-beže. 4, 437. — Takoj reče bego Asan-bego. 4, 436. — Od onoga bega Asan-Goļa. 4, 357. — E se silan Hasan-hote fali. Pjev. crn. 75a. — Da prigodom i obratom Asampaše (n *ispred* p *promijenilo se na* m) odlučiše. J. Kavańin 87b. Al' eto ti Hasan-paše s vojskom. Nar. pjes. vuk. 3, 73. — *u jednom primjeru ima i* Hasan djevojka *o muškome:* Od Turaka niko ne uteče, razma jedan ev' Asan đevojka, on uteče putem prijekijem. Nar. pjes. vuk. 4, 285.

HASANAC, Hasanca, *m. ime muško, vidi* 3. Hasan. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Od mene, siromaha sužńa Hasanca. Starine. 11, 112. *(oko* 1664).

HÀSANAGIN, *adj. koji pripada Hasan-agi.* Hasanagin Lug, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Asan-aginom Lugu. Sr. nov. 1873. 463.

HÀSANAGINICA, *f. Hasanagina žena.* Tad pobježe Hasanaginica. Nar. pjes. vuk. 3, 528. Knigu piše Asanaginica. 3, 549.

HÀSANBEGOV, *adj. koji pripada Hasan-begu* Hasanbegovo, *ime mjestu prije našega vremena.* Hasan-Begovo. S. Novaković, pom. 149.

HASANBEGOVCI, *m. pl. selo i općina u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 190.

HASAN-KUTA, *f. mahala selu Glasoviku u Srbiji u okrugu topličkom.* Asan-kuta. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 415.

HÀSANOV, *adj. koji pripada Hasanu, vidi* Asanovo. Hasanova voda, *u Srbiji u okrugu biogradskom.* Ńiva u Vračaru kod Asanove vode. Sr. nov. 1867. 135. Hasanovo Brdo, *mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Vinograd u mestu Asanovo Brdo. Sr. nov. 1872. 545.

HÀSANOVAC, Hàsanôvca, *m. vidi* Asanovac.

HÀSAN-PÀŠA, *m. (ili f.?) ime ńekakvu mjestu.* — *Prije našega vremena.* — Hasan-Paša (mjesto). S. Novaković, pom. 149.

HÀSANPÀŠIN, *adj. koji pripada Hasan-paši.* Hasanpašina Palanka *zvala se prije varošica u Srbiji u okrugu smederevskom koja se sad zove* Palanka. K. Jovanović 88. *sa starijim imenom pomińe se* XVIII *vijeka.* Glasnik. 31, 297. (1704). *vidi i* Asanpašina Palanka.

*

HASAS, *m. nejasna riječ u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Vlaho: Smiješni su oci ovi, neće im se, njekad da su i oni bili svi lovci kako i mi sad ki noćno lovimo kako i jeji. Miho: Taki 'e svijet. Vlaho: Neg er se bojimo hasasa, ja ću t' rijet. Miho: Useru hasase, ter što će hasasi? od place čuva' se, indje svudi lazi. M. Držić 46.

HÁSE, *m. vidi* Hasa.

HASE-BRIJESNICA, *f. sclo u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Statist. bosn. 126.

HASÈĆIJA, *m. čovjek koji stoji uz samoga (turskoga) cara i služi ga (kao čast), pers. tur.* hâssegî. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka. (Car)* hasećijom učini ga i da 'e ńegov glava od lova. J. Palmotić 324.

HASI, *vidi* asi.

HASIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Statist. bosn. 142.

HASKIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Doňe Tuzle.* Statist. bosn. 140.

HASKO, *m. tursko ime muško, biće hyp.* Hasan. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Bijesnoga Haska buļubašu. Pjev. crn. 245a.

HASLINA, *f. vidi* harlina. — *Na jednom mjestu u naše vrijeme.* Haslina, Ruta. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. — *Vaļa da je pisac gdje zlo pročitao riječ* harlina.

1. HÀSNA, *f. korist, maǵ.* haszon. — *isporedi* 1. hasan. — *Od* XVI *vijeka (ako u naj starijem primjeru ne treba čitati* haznom) *ili od* XVII *po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (‚der nutzen, gewinn' ‚utilitas', cf. vajda, korist *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Sa vsom hasnom *(ili* haznom?) i sa vsemi dohodki. Mon. croat. 265. (1569). Što mi niste prvo pisali, doklam je Bećir živ bio? veće sada pišete, oda šta hasne nema. Starine. 11, 113. *(oko* 1670). Život je dakle za dvije hasne iliti koristi. A Bačić 263. Nije hasne suzam mojim. A. Kanižlić, rož. 87. Što je fajda i hasna od živļeńa? A. J. Knezović 100. Da on od nas ona zla ukloni koja našoj duši nisu na hasnu. E. Pavić, jezgr. 124. U niki bo prigodah prikazuju oni, da ne traže drugo, nego vlastitu hasnu i pošteńe. ogl. 277. Jere moļba višje kvara čini nego hasne onaj dan učini. M. A. Reļković, sat. E7a. Hasna uvik za trudom ide. H5a. Korist i hasna vrimenita. B. Leaković, gov. 150. Sve zaludu, mala hasna, zašto bo su upali u nepokornost od srca. Đ. Rapić 144. Tko drugome čini fajdu, sebi čini hasnu. 242.

2. HÀSNA, *f. vidi* hazna.

HASNÀDÂR, *m. vidi* haznadar.

HASNIKA, *m. tursko ime muško, isto što Hasan. — U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Hasnika Hocki. Nar. pjes. vuk. 5, 484. *na drugom mjestu:* Hasan Hot. 486.

HASNISATI, hasnišem, *impf. vidi* hasniti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Stvari koje nam svagda hasnišu. J. Rajić, pouč. 1, 88. — *i prelazno (objekat je onaj kojemu se hasni).* Ako i bližńega hasnišemo. 1, 83.

HÀSNITI, hàsnîm, *impf.* prodesse, *koristiti, pruditi, pomagati.* — *isporedi* hasnisati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* hasnimo, hasnite, *i u aor.* 2. *i* 3 *sing.* hàsnî. — *Postaje od* hasan *ili od* hasna *nastavkom* i. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚hasneti', pru-

diti, koristiti ‚utilitatem praesto, facio, prosum, proficio', v. pomažem), *u Jambrešićevu* (hasnim ‚prosum'), *u Voltiǵijinu* (‚esser utile, utilizzare' ‚nutzen'), *u Vukovu* (‚nutzen' ‚prosum', cf. pomoći).

a. *aktivno. često s dativom kojijem se kaže kome ili čemu se koristi.* Jeda bi hasnil i sebi i vami. Starine. 11, 146. *(oko* 1686). Što mi hasni tvoje pismo, kad mi Marka ne šaļeš? 12, 14. *(oko* 1700). Daždi od krvi, led bojazni rogobornom' puku hasni. J. Kavańin 183b. Život je čoviciji na ovomu svitu za dvije hasne ili koristi, zašto hasni sebi samomu i ima korist drugomu. A. Bačić 263. Da gorim a ļubavi ne uzimam, ništa mi ne hasni. A. Kanižlić, uzr. 150. Neće vam ništa hasniti Isukrst. kam. 539. Hasni li nam više puta preko godine pričestiti se? E. Pavić, jezgr. 111. Sad mi reci, domoglasni! što ti veće misto hasni? V. Došen 32a. Što nam hasni tajati? M. A. Reļković, sabr. 10. Znao ili ne znao, ni malo ne prudi niti hasni. I. Velikanović, uput. 1, 63. Ča mi ga hasni dvoriti, kad mi je kose nositi? Jačke. 8.

b. *sa* se, *refleksivno:* hasniti se, *pf. okoristiti se, pomoći se.* — *U Vukovu rječniku:* hasniti se, pf. ‚gewinnen' ‚lucror', cf. pomoći se.

HASNITI SE, hasnim se, *impf.* jasiti se, bacati se kao od sile (reče se o mrši). M. Pavlinović.

HASNOST, *f. vidi* 1. hasna. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚utilità, vantaggio' ‚nutzen, vortheil'.

HASNÒVATI, hàsnujêm, *impf. imati hasnu, korist.* — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka. a) neprelazno.* Ki već troši neg hasnuje, al' krade al' ukańuje. P. Vitezović, cvit. 37. Kod čoharskoga zanata može hasnovati. I. Jablanci 166. — *b) prelazno (objekat je ono od čega se ima koristi).* U tom boju malo menši dobitek naši hasnuvaše. P. Vitezović, kron. 212.

HASNÒVIT, *adj. koristan.* — *Postaje od* hasan *ili od* hasna. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (hasnovit, koristan, uharan, prudni, vridan), *u Jambrešićevu* (‚utilis'), *u Voltiǵijinu* (‚utile, vantaggioso' ‚nützlich'), *u Vukovu* (‚nützlich' ‚utilis', cf. koristan).

a. *adj.* — *Komp.:* hasnovitijî *(vidi kod* b). I premda toga nismo mogli na hasnovit konac dovesti. Mon. croat. 287. (1586). Kako od svih neznan, tako i malo hasnovit vijaše se. F. Glavinić, cvit. 182a. Ludo služit jest prez mita, svaka čast je hasnovita. P. Vitezović, cvit. 134. Onomu komu ga obećaje ništa nije hasnovit. E. Pavić. ogl. 523. Događaji drugima zemļam hasnoviti. A. T. Blagojević, khin. 1. Oni ne bi nikada toliko nastojali ļude odvraćati od riči Božje, da ļudem ne bi bila toliko hasnovita. Đ. Rapić 254. Hasnovita je va Bujki ta bistra vodica. Jačke. 244.

b. *adv.* hasnòvito. — *Komp.:* hasnovìtijê *(vidi zadńi primjer).* Koji ovci hasnovito prista. J. S. Reļković 338. Asnovitije je ubiti jednu debolu košnicu noželi dve sredńe. F. Đorđević 38.

HASNOVITOST, *f. osobina onoga što je hasnovito, hasna.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Prvo promišļeńe hoće nama služiti za hasnovitost da gubavoj duši našoj spasonosni lik tražimo. Đ. Rapić 98.

HÁSO, *m. hyp.* Hasan. — *isporedi* Hasa. — *Akc. se mijeńa u voc.* Hâso. Dokle si se, Aso, podigao? Nar. pjes. vuk. 4, 100.

HÀSORA, *f. vidi* hasura. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku.*

HÀSTA, *adj. bolestan, pers. tur.* chaste. — *Ne mijeńa se po oblicima.* — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (asta, vide bolestan *s primjerima:* ‚Nešto sam asta'. ‚On je asta'). Zabun asta! maj, osladi usta. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Ustan, asta, te osladi usta. Nar. pjes. petr. 1, 60. U Turke je bolest udarila, evo paše hasta u konaku. Nar. pjes. hörm. 1, 76.

HASTÀLUK, *m. bolest, nemoć, tur.* chastalyk. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 26.

HÀSURA, *f.* storea, *rogožina, arap.* ḥasîr. *tur.* hasyr. — *isporedi* hasora. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hâsûrâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (asura, stura ‚teges, matta, storea') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (asura). Tavan od torskovine ili od asure. I. Jablanci 66. Margarita ležeći svrhu jedne asure, propetje u ruku držeći. I. Velikanović, prik. 91. Na hararu, hasuri. J. Rajić, boj. 53. Hasura zove se pokrivač spleten od rogoze kojim se i putnici služe za pokriti tovare. J. S. Reļković 45. Ako imaš rogozne hasure. 426. Da su ļudi morali zemļu nositi u razdrtih hasurah. A. Tomiković, živ. 135. Ponese koju debelu poňavu, fitiļaču ili hasuru zvanu. V. Bogišić, zborn. 216.

HASURAŠKI, *adj. koji pripada hasurǵijama (uprav ‚hasurašima', ali ne znam ima li riječ* hasuraš). — *U jednoga pisca našega vremena.* Jesvan dunderski slavi sv. Tomu; asuraški sv. Spiridona. M. Đ. Milićević, slav. 70.

HASÙRǴÎĆ, *m. prezime, po ocu hasurǵiji.* — -î- *stoji mj.* iji. — *U naše vrijeme.* Asurǵić. D. Avramović 258.

HASÙRǴIJA, *m. čovjek koji gradi hasure, tur.* hasyrǵy. — *U Vukovu rječniku* (asurǵija).

HASÙRǴIJIN, *adj. koji pripada hasurǵiji.* — *U Vukovu rječniku* (asurǵijin).

1. HÀŠA, *arap.* ḥâšâ te'âlî, *tur. (skraćeno)* haša, *ne dao Bog!* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vidi kod* b, *b).*

a. *interj. sa značeńem kao u turskom jeziku.* A Turčin zaviče: ‚Evo, efendija, opet mi Vlah opsova sveca'. ‚Aša, Bog ne dao, efendija!' odgovori raja. Nar. prip. vrč. 81.

b. *kao supstantiv (muškoga roda!) znači: poricańe, odricańe. a) uopće.* Boļi aša nego paša. Nar. posl. vuk. 27. Dok je aša, dotle je kuća naša. 64. Boļi je u sudu aša, no iz suda paša. V. Bogišić, zborn. 567. — *b)* udariti (udriti) u hašu, infitias ire, negare, *poreći, odreći. isporedi* 3. bah. *i u Vukovu rječniku (kod* haša: udariti u hašu ‚ableugnen' ‚infitior'). Dva tri mjeseca dana, srete *(raja)* dužnika *(Turćinu)* i zapita mu svoje novce; a on ni pet ni šest, no zaincári i udri u ašu t. j. da mu nije dužan. Nar. prip. vrč. 82. Na sudu jedan udarao u ašu. Vuk, nar. posl. 27. — *isto znači i* dati u hašu. Ako se lupeži dadoše u nijek i u hašu. S. Ļubiša, prip. 193.

2. HÀŠA, *f. vidi* abajija, *tur.* ḥaša. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide abajlija). Pa dorata u kopita ļubi, zagrnu mu hašu pozlaćenu. Nar. pjes. hörm. 1, 345.

HAŠANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 108.

HAŠANIN, *m. čovjek iz Hasa.* — *plur.:* Hašani. — *U naše vrijeme.* Kad sprźismo grada Kolašina, Vasovići moji oživješe, i Hašane ćasmo izbaviti. Nar. pjes. vuk. 5, 471.

HÀŠÂŃE, *n. djelo kojijem se haša.* — *U Vukovu rječniku.*

HAŠAR, *m.* hašar *(ili* hašarom) učiniti, *uništiti, zatrti, oboriti, razvaliti.* — *isporedi* hašir, hašur. — *Jamačno riječ turska, možebiti od* ašamak, *aor.:* ušar, *satrti, zgaziti, slomiti, razbiti.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Dvore Turske hašarom činite. Pjev. crn. 90b. Ako ćete mene poslušati, zatvoriću zeleno jezero, pogubiti u jezeru guju; ako li me poslušat' nećete, izvešću je u Trojana grada i puštati na četiri strane, svijeh bi vas ašar učinila. Nar. pjes. petr. 2, 10. Po bedenu *(laguni)* hašar učiniše. Nar. pjes. hörm. 1, 209.

HAŠÀRIJA, *m. i f. čeļade nestašno, obijesno, vragolasto, tur.* ḥašary. — *U naše vrijeme.* Đevojke su čudne ašarije. Nar. pjes. herc. vuk. 157. Đevojke su ašarije, utopiće me. 338. Mlado momče ašarijo! Nar. pjes. petr. 1, 128. Ali ne šće Ašarija Ana. 1, 312.

HAŠÀRIJAST, *adj. nestašan, obijestan, vragolast.* — *Postaje od* hašarija. — *U Vukovu rječniku* (ašarijast, vide nestašan).

HÀŠATI, hàšâm, *impf.* infitiari, *udarati u hašu, bašiti.* — *isporedi* hašiti. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.:* hašámo, hašáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* hâšâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Žena aša te aša, a sluge bogme prepanu se i sve jedno po jedno kažu. Nar. prip. vuk. 166. Slušali su ovo dijete kako vješto optužuje mater đe ona sluša i aša da nije istina. Nar. prip. vrč. 9. A ova počne ašati da nije. 53. Optuženik je vazda ašao (ićario), da nije kriv. V. Bogišić, zborn. 567.

HÀŠÊŃE, *n. djelo kojijem se haši.* — *U Vukovu rječniku.*

HAŠIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 106.

HÀŠIK, *vidi* ašik.

HAŠIR, *m. vidi* hašar. I prostranu Zetu svukoliku, bjesmo li je hašir učińeli. Nar. pjes. vuk. 5, 413. I Kokote hašir učinio. 5, 420.

HÀŠITI, hàšîm, *impf. vidi* hašati *(i radi akcenta).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Istina je, ni ašiti neću. Nar. pjes. stoj. 79.

HÀŠLUČÊŃE, *n. djelo kojijem se hašluči.* — *U Vukovu rječniku* (ašlučeńe).

HÀŠLUČITI, hàšlučîm, *impf. trošiti na koga, davati mu hašluk (prelazno; objekat je onaj na koga se troši).* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* hâšlučî. — *Postaje od* hašluk *nastavkom* i. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ašlučiti ‚bestreiten' ‚sumptum suppedito' *s primjerom:* On mene ašluči, t. j. troši na me). Pa sve konak do konaka grade, svaki svoju hašluči družinu. Pjev. crn. 178a.

HÀŠLUK, *m. vidi* 2. harač, *b), od tur.* charǵlyk *(isporedi* harčluk). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ašluk ‚die unkosten' ‚sumptus', cf. trošak). Žen' se, sinko, u dobri čas bilo! i ja ću ti ašluk pokloniti. Nar. pjes. vuk. 3, 73. I dade mu svijetlo oružje i za ašluk tri tovara blaga. 3, 418. Ne imamo za hašluka blaga. Pjev. crn. 269b. Jer su bezi vazda sigurani poć' na vojsku sa hiļadu druga, sve o svome trošku i hašluku. Nar. pjes. hörm. 1, 50. Zdravo je, ali se dosta muči bez ašluka. Nar. prip. vuk.2 301.

HÀŠTRÊŃE, *n. djelo kojijem se haštri.* — *Stariji je oblik* haštrenje. — *U Belinu rječniku* (haštrenje 59b. 259b. 577a) *i u Stulićevu.*

HÀŠTRITI, hàštrîm, *impf.* putare, deputare, *rezati, sjeći s drveta grańe što mu može biti škodno.* — *isporedi* čistiti, klaštriti, kresati, re-

zati, škopiti. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* hâštrî). — *Nepoznata postańa; Matzenauer i Miklošić misle na lat. ili tal.* castrare, *škopiti.* — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku i u bližńijem mjestima, a između rječnika u Belinu* (‚putare' 59b. 577a; ‚defringere vel decerpere ramos' 259b), *u Voltigijinu* (‚potare, sfrondare, diramare' ‚beschneiden, stutzen als reben'), *u Stulićevu* (‚arboris ramos amputare, decerpere, circumcidere').

a. *aktivno.* Ber', gnoj', rježi, haštri, brače. J. Kavańin 468b. Čijem ću haštrit naranče po čardinu braca moga. Nar. pjes. bog. 15.

b. *pasivno.* Haštren ‚tonsus'. A. d. Bella, rječn. 259b. Voće raste nehaštreno. I. Đorđić, pjesn. 344.

c. *sa* se, *pasivno.* Er se haštre grane od omraze, a ne koreni. A. d. Bella, razgov. 72.

HAŠUR, *m. vidi* hašar. Hašur učiniti što, izlomiti: ‚Sve su ćorde hašur učinili'. M. Pavlinović.

HÀT, *m. vidi* at. Hatove nam iz Beča poslaše. M. A. Reļković, sat. H3b. — *U Dubrovniku znači pastuh.* P. Budmani.

HÀTÂŃE, *n. djelo kojijem se hata.* — *U Vukovu rječniku* (atańe).

1. HÀTÂR, *m.* ager, regio, fines, *zemļa, kraj.* — *isporedi* kotar. — *Nepoznata postańa: jedni misle na maǵ.* határ *(s istijem značeńem); drugi tvrde da je maǵarska riječ došla iz slavenskoga jezika i misle na stvńem.* kataro *(novovńem.* gatter), *rešetka ili na stvńem.* huntari, *dio zemļe. ali može biti da je* hatar *od maǵ.* határ, *a da je ovo od slavenskoga* kotar. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hatar, kotar ‚territorium'), *u Bjelostjenčevu* (v. kotar), *u Voltigijinu* (hatar, kotar ‚territorio, distretto' ‚district, gebiet'), *u Vukovu* (‚das gebiet' ‚ager, finis'), *u Daničićevu* (hatarь). Otь Kučajine na Stubice, na hatarь, na Cerovy Rьtь i otь tole upravь na Mostište i otь tole upravь na Bukovicu na hatarь i otь tole na hatarь na tretij nadь Bukovicu i otole i na četvrьtyj hatarь. Mon. serb. 197. (1381). Izraelićani bijau na ńiovomu hataru i zemļi. E. Pavić, ogl. 175. Uze vladu latinski hatara. Nadod. 130. Svaki atar drugoga je zraka. J. S. Reļković 192. V Marofskom hatari. Jačke. 123. Pa ga zavitla preko zmaja čak na drugi hatar. Nar. prip. vuk. 36. Novi prostor pripada općini, u kome je ataru. V. Bogišić, zborn. 425.

2. HÁTAR, *m. vidi* hater. — *isporedi* 3. *i* 5. hatar. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide hater). Zaradi naše voļe i našega hatara prosimo i molimo. Starine. 12, 39. (1719). Gdi čovik svekolike falinke, opačine i ostale mane slobodno prez svakog licomirstva, lisičońa i hatara kaže. M. A. Reļković, rat. A4b. Ne ima niti pazi hatara. B. Leaković, gov. 115. Ko se tu nađe da za me govori veliki atar čini. D. Obradović, basn. 123. Svakom Juže hatar navršuje. Nar. pjes. vuk. 2, 264. Al' ne može slavan despot Đurdu svojoj gospi atar da pokvari. 2, 493. More ću ti dara pokloniti rad' hatara naše braće krasne. 2, 556. Radi Boga i hatara moga. Pjov. crn. 99b. Eja bi ni hatar učinio. Ogled. sr. 14. Teži hatar od sile. Nar. posl. vuk. 313. Zovu naj bliže susjede koje znaju da neće krivo i po hataru nijednom učiniti. V. Bogišić, zborn. 344. Knez Miloš ga postavi savotnikom, čega se Milutin primi preko voļe, samo da ne izide knezu iz hatara. M. Đ. Milićević, pom. 767.

3. HÁTAR, hátra, *m. vidi* 2. hatar. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Nemoj, pašo, rad Božjega hatra, posjeć će me beg Mustajbeg lički. Nar. pjesn. hörm. 1, 92.

4. HATAR, *m. ńekakva riba.* — *U naše vrijeme u Vrańinu.* L. Zore, rib. ark. 10, 338.

5. HATAR, *f. vidi* 2. hatar. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Sve to cesar lažeći činaše rad hatari Akačije. K. Pejkić 10.

HATÀRĠIJA, *m. čovjek koji radi po hataru (hateru).* — *Ako nema u turskome jeziku ove riječi načińena je u našemu od* 2. hatar *turskijem nastavkom ǵy.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Hatarǵija će naj više biti u paklu (t. j. onijeh koji ne rade po pravdi nego po hataru). Nar. posl. vuk. 340.

HÀTÂRI, *pl.* 1. hatar, *ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom.* Ńiva u Atarima. Sr. nov. 1868. 260.

HÁTAROV, *adj. vidi* haterov. Hatarova kuća u potoku, jedva joj se sleme vidi. Nar. posl. vuk. 340.

HÀTATI, hàtâm, *impf. mariti.* — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.:* hatámo, hatáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* hâtâ, *u part. praet. pass.* hâtân. — *Jamačno je isto što i* ajtati, *koje vidi.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (atati za čim, t. j. mariti ili priańati za što ‚achten' ‚attendere' *s primjerom:* Da ti ataš za tim, ti bi naučio).

a. *prelazno. a) objekat je (supstantiv ili zamjenica) ono za što se mari.* Da takvi svoju štetu i nesriću kano Ezau ne hataju. E. Pavić, ogl. 59. Sužńu neću, duh mi ga ne hata. Osvet. 3, 146. — *b) mješte objekta stoji inf.* Nezafalnima očima gledaju ga ne hatavši zamilovati se u ńega. E. Pavić, ogl. 625. — *c) mješte objekta podložna je rečenica.* Nit' on hata, kud pod ńim koń bata. Osvetn. 4, 19. Čim svak vida, al' niko ne hata gdje dogorje sužńem do nokata. 5, 3.

b. *neprelazno. ono za što se mari stoji s prijedlogom* za *ili s instr. (vidi u Vukovu rječniku), ili s acc., kao što je u ovijem primjerima:* Babilonci oslonivše se na jačinu svojih gradskih zidova, ne hatajući mlogo za obsidnutje. E. Pavić, ogl. 407. Nit' tko čiju za privjeru hata. Osvetn. 2, 134. Puno brata za vaš udes hata. 3, 147.

HATEĻ, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 250.

HÁTER, *m.* gratia, favor, *milost, ļubav (kad se kome od milosti, od ļubavi čini ńešto što mu je ugodno). može biti i u zlom smislu, jer n. p.* po hateru *shvaća se kao suprotno prema* po pravdi. — *isporedi* 2. hatar, hator, hatur, hajtar, hajter, hajtor. — *Arap. tur.* châtyr, *pamćeńe, obzir, ļubav.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der gefallen' ‚gratia, gratificatio' *s primjerima:* Sudi po hateru. Ne mogu mu kvariti hatera). Ne govori caru po hateru, već govori Bogu po zakonu. Nar. pjes. vuk. 2, 91. To je majci vrlo ater bilo. Nar. pjes. vil. 1866. 98. Ako češ mi hater popaziti, nitko znati, pobratime, neće. Nar. pjes. hörm. 1, 157. Drugome hater, a sebi zater (učiniti). Nar. posl. vuk. 71. Ne čineći ništa po hateru. Vuk, 1tim. 5, 21.

HATÈRISATI, hatèrišêm, *impf. raditi po hateru.* Aterisati, vući kome stranu, raditi po hataru. (u vaļevskom okrugu). Ļ. Kovačević. Aterisati, ići kome na ruku. obično se upotrebļuje ova reč za sudije koje kome parničaru idu na ruku, ‚aterišu mu'. (u Srbiji). M. Kovačević.

HÁTEROV, *adj. (koji pripada hateru), koji biva po hateru.* — *U Vukovu rječniku:* ‚in dem

sprichworte‘: Haterova kuća u potoku, jedva joj se šḷeme vidi. — *isporedi* hatarov.

HATEŽEVIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Pavao Hateževi ć. Mon. croat. 147. (1492).

HÀTÎB, hatîba, *m. arap. tur.* chatîb, *propovjednik (u ǵamiji), učiteḷ (turske) vjere.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Hatibi koranski tako tumačuju. I. T. Mrnavić, osm. 79. Ki je Osmanov hatib i učiteḷ. 120.

HÀTKIŃA, *f. vidi* atkiña. To izgovori, hatkiñu obode. M. Đ. Milićević, pom. 701.

HATMER, *m. ńekakav cvijet, vaḷa da je od arap. tur.* chatmî, *bijeli šḷez.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Capti li joj hatmer i garanfil. Nar. pjes. herc. vuk. 221. Hatmer, nekakav cvijet. 359.

HATNÁMA, *f. arap. pers.* chatt-nâme, *pismo, list, poslanica.* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Kako se podpuno vidi u ovoj atnami istoga cara Memeda. Norini 26. — *Mislim da je ista riječ i u jednoga pisca* xvii *vijeka, ali je griješkom naštampano* athlama *i* ahtlama. Slavni ugovor utvrdiše, ki je upisan u athlami. J. Palmotić 250. Ahtlama, ugovor. 256.

HÁTOR, *m. vidi* hater. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gdje je zlo tumačeno:* ‚mos, usus‘). Sve ovo sesar lažeći činjaše rad hatora Akačije. S. Badrić, ukaz. 12. Nepravedni suci i ńiovi krivi sudi, kojeno čine na ovome svitu po mitu i hatoru. J. Banovac, pripov. 25. Ne radi izpraznog poufańa, veće radi atora i za ugodit joj. E. Pavić, ogl. 7. Il' hatora kan' da pazi, da se š ńima ne omrazi. V. Došen 224a. Koju kripost podiḷivaše gospodaru i sluzi, bogatu i siromahu jednako brez nikakva mita, ni hatora. And. Kačić, razg. 20. Ne čini ga porad fale svoje ili porad hatora ḷudskoga, nego ga čini na slavu Božju. B. Leaković, gov. 254. Ili ator ili mloštvo blaga. J. S. Reḷković 417. Ako se jedan kraḷ pusti vladati od hatora čovičanskoga, od svoji požuda, može biti jedan silnik. A. Tomiković, gov. 264. Al' ne more dajki iz atora. Nar. pjes. petr. 2, 431. Ne mogu mu hator ištetiti. Šmailag. meh. 39. Samo treba, da još znadeš, Ano, zašto sam se zamučio amo, baš za hator Bege plemenite. Nar. pjes. hörm. 1, 277. Ne mogući daḷe trpjeti, reče brijaču: ‚Učini ator, udri mi vruću vodu i ipacno sapuna‘. Nar. prip. vrč. 155. Da svakome radi pravo a ne po hatoru. V. Bogišić, zborn. 63. Kad ne budemo gonili hator potporama za nauke. M. Pavlinović, razl. spis. 62. Ta što ne prima mita, nit' komu nosi ḥatora. razg. 24. Neće da mu izađe iz hatora. Nega ima u hatoru. M. Pavlinović. — *U jednoga pisca* xviii *vijcka ova riječ ima posve drugo značeńe: žeḷa svoje koristi, nastojańe na svoju korist, samoživstvo.* Jesi li u tvome oficiju tražio vazda veću slavu Božju ili svoj isti hator? Đ. Rapić 43. Recite da nije istina, ako morete, da hator ne stoji vazda sakriven u srcu od lakomca. 162. Zabiḷežite da je interes iliti hator bio oni ubojica koji učini prvo ubojstvo... zabiḷežite više da interes iliti hator ne pazi ni na istoga otca... Porada se interes iliti hator vlastiti. 167. — *isporedi* hatoran.

HATORAN, hatorna, *adj. uprav bi značilo što i* haterov, *ali se nalazi samo u onoga pisca* xviii *vijeka u kojega* hator *ima ńeko osobito značeńe (vidi* hator *pri kraju); po tome* hatoran *znači od prilike: koji želi samo svoju korist, koji radi samo na svoju korist.* Ima jednu ćud i voḷu svu neḷubezḷivu iliti hatornu... Vas koliki svit jest interesat iliti hatoran. Đ. Rapić 167.

HÀTSKÎ, *vidi kod* atski.

HÁTUR, *m. vidi* hater. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Italijani reku ‚per li rispetti umani‘, a mi rečemo ‚po haturu‘ to jest zaradi čovištva i prijateḷstva. M. Dobretić 331. Koji privarit neće ni za kakov hatur ni za plaću. 530.

HATVAN, *m. mjesto u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 26. — *pomińe se prije našega vremena.* Hatvanь. S. Novaković, pom. 149.

HAUBICA, *f. kubuz, obica, ńem.* haubitze. — *U ńekijeh pisaca* xviii *vijeka.* I topove i haubicu voze. Š. Stefanac 8. Četirimi haubicami. M. Kuhačević 133. 4 haubica. J. Rajić, boj. 67.

HAUŠOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 56.

HAVA, *f. arap.* hauâ, *tur.* hava, *vazduh.* — *isporedi* havaji. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Kada ḷeto u proḷeću dođe, na Gacko ću izjaviti vojsku, tu je hava dobra za vojaka. Nar. pjes. hörm. 1, 189.

HAVAJI, *m. pl. vidi* hava. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sve napuni dvanaest topova, pa im Tale živu vatru daje, pa i baca nebu u havaje. Smailag. meh. 65.

1. HÀVALA, *f. ime mjestima (brdu i tvrđavama), arap. tur.* ḥawâle, *brdo nad gradom. a) brdo i grad više Biograda u Srbiji.* — *od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (Avala *i* Havala ‚gebirge südlich von Belgrad, mit ruinen einer alten burg des ritters Porča od Avale‘) *i u Daničićevu* (grad i brdo više Biograda). Razbi Baliḷь begь Janoša herdeḷskoga vojevodu pod Havalomь (1515). Okáz. pam. šaf. 83. (1689). Havala, prije Žrnovań. Č. Mijatović, godišn. čup. 1, 52. Vino piju do dva pobratima u Avali više Biograda. Nar. pjes. vuk. 2, 587. Al' mu veli Porča od Avale. 2, 588. Dognaše je Avali planini. 2, 591. Bijela je vila pokliknula sa Avale zelene planine. 2, 605. — *b)* gradić u turskoj Hrvatskoj na lijevom brijegu Une prema Ostrvici. Vuk, rječn. *u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 112.

2. HAVALA, *f. nejasna turska riječ u spomeniku* xv *vijeka (i odanle u Daničićevu rječniku gdje je tumačeno* commendatio), *može biti arap. tur.* ḥawâle, *nalog, naruka.* Havala amaḷьdaromь... Za сьvacь, za olovo, za vosakь i za svilu havala i jasakь. Mon. serb. 529. (1484).

HÀVALAC, Hàvâlca, *m. čovjek s Havale.* S. Milutinović *u* Pjev. crn. 264a.

HÀVAN, *m.* mortarium, pila, *čvrsti mjedeni sud u kojemu se što tuče dok se izmrvi, arap. tur.* ḥawân. — *isporedi* mortar, stupa. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der mörser‘ ‚mortarium‘). 1 pločnica od kalaja, 1 haḷina, 1 havan. Glasnik. ii, 3, 54. (1706). Tepsije, noži, nožice, avani. And. Kačić, kor. 225. Onda ću je u avanu stući. Nar. pjes. petr. 2, 148. Vodu u avanu tući. Nar. posl. vuk. 37. — *i s drugijem značeńem.* Avan, sprava za križańe duvana. Ḷ. Stojanović.

HAVANIJA, *f. augm.* havan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚ingens mortarium‘. — *nepouzdano.*

HÀVANTOP, *m. vidi* prangija. — *Složeno (ne znam, jeli već u turskome ili istom u našemu jeziku) od* havan *i* top. — *U ńekijeh pisaca* xviii *vijeka.* Avantopova od tuča 14. I. Žaničić 124. 310 topova i avantopova. J. Rajić, boj. 41. Dobar broj havantopova. A. Tomiković, živ. 131.

HÀVÂZ, *vidi* avaz.

HAVDIJA, *vidi* Avdija.

HAVIDIĆ, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Pregled. 41.

HAVÌJÂR, havijára, *m. vidi* hajvar. — *U dva pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚garum'). Ovdi gdi ļudem obraz jes bio kako havijar. N. Dimitrović 101. Neće sińore ovake havijara ni vina. M. Držić 258.

HAVLI, *stoji pred* mahrama *i* košuļa *i ne miješa se po padežima, tur.* havly, *pamučni ručnik; može biti da znači: pamučan.* — *isporedi* 2. havlija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hàvli-màhrama, vide havlija). Već eto ti bijela avlı-marama. Nar. pjes. vuk. 1, 73. ‚Da ne kaļa skuta ni havli-košuļe'. Ļ. Kovačević.

1. HÀVLIJA, *f. vidi* 1. avlija.

2. HÀVLIJA, *f. velika bijela mahrama (havlimahrama) što se zavješaju djevojke kad se udaju.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hâvlîjâ. — *Postaje kao* havli. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno.* Razviše im avlije marame. Nar. pjes. vuk. 4, 210. Skidoše im sa glave havlije. Pjev. crn. 103ª. Prigrnula bijelu havliju. Nar. pjes. hörm. 1, 256. — *U ovom primjeru kao da znači: plahta.* U livadi visoka topola, pod topolom prostrta avlija, na avliji zaspala đevojka. Nar. pjes. magaz. 1867. 85.

HAVNIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Havnište. Sr. nov. 1868. 208.

HÀVSA, *f. vidi* haps. Ne grade se havse za đevojke. Pjev. crn. 91ª. *vidi i* avsa.

HAVST, *m. vidi* haps. Sad ću vas u havst zatvoriti. Nar. prip. bos. 1, 68.

HÂZ, *m. krsta.* — *U naše vrijeme na Braču.* Hâz, regio lumbalis. A. Ostojić. — *Ista riječ ima u jednoga pisca čakavca* XV *vijeka s istijem ili sa sličnijem značeńem.* Krvavo mu oko, crļen biše obraz, brada jur nikoko prosida, debel haz. M. Marulić 13. — *Nepoznata postańa.*

HÀZAK, HAZAŃAC, *vidi* Az-.

1. HÁZAR, *adj. vidi* hazur. Hazar su ga ufatiti živa. Pjev. crn. 159ª. Hazar da ste pješci i konici. Ogled. sr. 103. Hazar bio pa na końa sio. Nar. pjes. mag. 1863. 78.

2. HAZAR, *m. tursko ime muško.* O Hazare carevi večile! Pjev. crn. 104ᵇ.

HAZDEJ, *m. ńekakvo tkańe, biće kadifa, od srgrč. χάσδιον, srlat.* chasdium, *kadifa* (Ducange). — *isporedi* hazdij, hazdija, haždija. — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚pannus quidam'). Mnogocêne velike čiste svite razlike, akьsamiti, pandauri, hamuže, hazьdeji. Spom. sr. 1, 138. (1417). Pojasь biseranь na hazdeju crьvenu ... vijenacь velikoga bisera položenь po hazdeju. 2, 103. (1441).

HAZDIJ, *m. vidi* hazdej. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Gdi su toliki cesari? gdi li su tolike duke i ostala gospoda? gdi su im sada bogastva i drago kameńe i ńiovi štapi i krune i mitre od azdija i ostali lipota? P. Posilović, nasl. 13ª.

HÀZDIJA, *f. ńekakav skupocjeni plašt. jamačno je ista riječ što* hazdej *koje vidi.* — *Od* XVI *vijeka; u naše vrijeme samo u narodnijem pjesmama gdje se često pridijeva adj.* kolast. *između rječnika u Vukovu* (azdija ‚art eines langen oberkleides' ‚togae genus' *s dodatkom da je stajaća riječ).* Hazdije i šube i kacige. M. Vetranić 1, 55. Hazdija z gola zlata tkana. B. Krnarutić 9. Dariva mu svilne hazdije. 22. Car je lepo čedo privatio u skut desni kolaste azdije. Nar. pjes. vuk. 2, 156. I prigrnu kolastu azdiju, koje danas ni u kraļa nema. 2, 228. Po dolami kolasta azdija, sva od srebra i od čista zlata. 2, 483. Na ńemu je kolasta azdija, po azdiji ispletene guje. 2, 593. Na dobro ga mjesto pogodio u azdiju među pleći žive. 3, 199.

HAZIĆ (?), *m. ime ńekakvu mjestu.* — *Prije našega vremena.* Haziћь (nejasno). S. Novaković, pom. 149.

HAZIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 72.

HAZMAK, *m. šuma i livada blizu Koprivnice.*

HÀZNA, *f.* opes, thesaurus; aerarium, *vidi* blago, 2, c, *e) aa), naj češće vladarevo, vladino, državno, i mjesto gdje se ono hrani i čuva, arap.* chazîne, *tur.* hazna. — *Neki pisci miješaju ovu osnovu s osnovom* hasn. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hazna, azna, blago ‚aerarium'), *u Belinu* (‚thesaurus; aerarium' 730ª), *u Voltiģijinu* (azna *i griješkom* hasna ‚tesoreria, erario' ‚schatzkammer'), *u Stulićevu* (v. blago), *u Vukovu* (‚die casse' ‚aerarium, pecunia'), *u Daničićevu* (‚aerarium' u Turaka). U car*(e)*vo mi hazno pridaše (griješkom stoji ‚o' mjesto ‚u'. Daničić). Mon. serb. 548. (1512). I obeća vam dati iz svo'e hazne srebra i zlata. A. Sasin 175ᵇ. Carevi dvori i hazne skrovene. I. T. Mrnavić, osm. 26. A za tobom triest dvorana naj vjernijeh hoditi će, ki će pratit triest sehsana koje haznu *(griješkom* ‚hasnu') nositi će; na tri dijela vitezove, Družimire, tvoje izredi, ter sehsane s haznom (‚hasnom') ove neka jedan dio slijedi. P. Kanavelić, iv. 94. Blago moje hazne. B. Krnarutić 32. U ńega su kļuči od azne moje. S. Margitić, fal. 36. Aznu crkvenu razdili ubogim. 65. Ako l' haznu štedit haju, od lakomac stiču ime. J. Kavańin 358ª. Dobra jest molitva ... veće nego azne zlata skupiti. A. Bačić 180. Koji jest otio uzeti haznu koja je bila u Jeruzolimu. 267. Da se stavi u aznu iliti blago s. crkve. F. Lastrić, svet. 98ᵇ. Ovo ima dvi azne, iliti dvoje blago. test. 300ᵇ. Sva ńegova dobra okrenu u begluk iliti uzmu u haznu kraļevsku. ned. 107. Ja sam došao, da ištem od tebe haznu i novce crkvene. E. Pavić, ogl. 431. Kad iz azne kraļevske novce uze. I. Zaničić 7. I kraļevoj škodi hazni. V. Došen 75ª. Otvorivši aznu svete crkve izkûpî sve sužńe. And. Kačić, razg. 21. Biži junak goricom zelenom, ostade mu azna i zaira. 138ª. Postavio sam u aznu sto iļada talenata zlata. kor. 219. Za koje kriposti ne ima hazne niti bogastva na ovomu svitu. B. Leaković VI. I carevu haznu zatomiše. Nar. pjes. vuk. 2, 206. Što su bili stari gospodari pa su svoju aznu izgubili, i na ńima stari skerlet bešo, one mećoš u dońu trpezu; a koji su novi gospodari i od skora aznu zametnuli i na ńima novi skerlet bešo, one mećeš u gorńu trpezu. 2, 356. Pogubiti od Beča cesara i ńegovu haznu pokupiti. 3, 49. Ostaviše haznu i ġobanu. 4, 359. Ti otidi u haznu carevu. Nar. pjes. juk. 414. Poklašo se kurbani ovnovi, fukari so mnoga hazna d'jeli. Nar. pjes. hörm. 1, 51. Narod meće novce u Božiju haznu. Vuk, mar. 12, 41. Stupio je u državnu haznu kao činovnik. M. Đ. Milićević, pom. 666. *i u prenesenom, metaforičkom smislu.* Ovo proštenje vadi se iz hazne duovne. M. Divković, nauk. 285ª. Imaju se priporučiti kļučarici od azne nebeske. I. Ančić, svit. 41. Među svim aznam nebeskim, ne može rič upućena naći lipšega ni dražega bisera za doniti nama na ovi svit izvan oni od s. mira. J. Banovac, pripov. 112. Iz duboke azne duha s. govori Ivan. F.

Lastrić, test. ad. 35a. Otvoriše se sve skrovite nebeske hazne vodene. E. Pavić, ogl. 16. Sveti ljudi jesu azna i pokriplење duha svetoga. L. Vladmirović 26. Zašto dopušteńe pròštêńâ pape zovu otvoreńe blaga crkvenoga iliti hazne duhovne? I. Velikanović, uput. 3, 118. — *i s ńekijem osobitijem značeńem.* Udariće dažda iz oblaka, careva će hazna (ovdje ‚hazna' znači ġebana i oružje. Vuk) pokisnuti. Nar. pjes. vuk. 3, 46.

HAZNÀDÂR, haznadára, *m.* praefectus aerarii, custos thesauri, *čovjek nad haznom, blagajnik, pers.* chazîne-dâr, *tur.* haznadar. — *isporedi* haznatar. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* hàznadâru *i* hàznadâre, hàznadâri. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (haznadar, aznadar ‚quaestor, praefectus aerarii'), *u Belinu* (‚aerarii praefectus', *i griješkom* ‚aerarii praefectura' 730a), *u Voltiġijinu* (aznadar *i griješkom* hasnadar ‚tesoriere' ‚schatzmeister, schatzverwahrer'), *u Stulićevu* (v. blagajnik), *u Vukovu* (‚der zahlmeister' ‚quaestor'). Sabljom odpudiše od tud haznadare. I. T. Mrnavić, osm. 112. Kano pravi aznadar Boga živoga. I. Ančić, ogl. 113. Kralj Vladislav posla Sigmunda, pečujskoga biskupa, haznadara svoga. P. Vitezović, kron. 131. Spomenite se da ste aznadari iliti čuvaoci dobara, koja su vam data, da razdiljujete. F. Lastrić, od' 248. On postade veliki gospodar i još kraljev nad žitom haznadar. M. A. Reljković, sat. D4a. Dok dilje putem hodijau dojdoše k jednoj vodi i reče onaj kraljičin haznadar. Đ. Rapić 71. Onda skače Ture aznadare. Nar. pjes. vuk. 1, 601. Pak dozivlje svoga haznadara: ‚Haznadaru, moja vjerna slugo! ti iznesi tri tovara blaga'. 3, 88. Haznadari, paše, siliktari. 4, 77. Beg Husrev beg haznadara viknu. Nar. pjes. hörm. 1, 15. Kad je došao za haznadara, u kasi je zatekao 250.000 dinara. M. Đ. Milićević, pom. 196.

HAZNADÁRČE, haznadárčeta, *n. dem.* haznadar, *mladi haznadar. — Nema množine (coll.* haznadarčad *nema potvrde). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein junger zahlmeister' ‚quaestor juvenis' *s primjerom iz narodne pjesme:* I babino mlado haznadarče). Za ńom leti Ture aznadarče. Nar. pjes. vuk. 1, 602.

HAZNADÁREV, *adj. koji pripada haznadaru. — isporedi* haznadarov. — *U Vukovu rječniku.*

HAZNADÁREVIĆ, *m. prezime (po ocu haznadaru). — isporedi* Haznadarović. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I kadije Haznadarevića. Nar. pjes. vuk. 4, 436.

HAZNADÀRICA, *f. žensko čeljade kao haznadar. — isporedi* haznadarka. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka (metaforički).* Ako Marija jest haznadarica milòstî. Grgur iz Vareša 132.

HAZNADÁRITI, haznàdârîm, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚thesauros congerere'. — *nepouzdano; kad bi bila ova riječ u našem jeziku, značila bi: raditi kao haznadar.*

HAZNÀDÂRKA, *f. uprav isto što* haznadarica, *ali se kaže od milosti.* Aznadarka, ime što ga mlada pridijeva mladem ženskom. Skoroteča. 1844. 249.

HAZNADÁROV, *adj. vidi* haznadarev. — *U Vukovu rječniku.*

HAZNADÁROVIĆ, *m. prezime (po ocu haznadaru). — isporedi* Haznadarević. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I četiri Haznadarovića. Nar. pjes. vuk. 3, 274. No govori Haznadarovića. 3, 275.

HAZNÀDÂRSKÎ, *adj. koji pripada haznadarima. — U Belinu rječniku* (‚quaestorius' 730a) *i u Stulićevu.*

HÀZNA-ÕDAJA, *f. soba gdje se hrani hazna. — U narodnoj pjesmi našega vremena, a iz ńe u Vukovu rječniku* (‚die schatzkammer' ‚aerarium', cf. riznica). Te odnese egbe s dukatima i ostavi u hazna-odaju. Nar. pjes. vuk. 3, 206.

HAZNÀTÂR, haznatára, *m. vidi* haznadar. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Tek haznatar Memet aga stari. Pjev. crn. 145a.

HAZNEN, *adj. vidi* hasnovit. — *U Stulićevu rječniku:* v. koristan *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva gdje toga nema.*

HÀZNICA, *f. mjesto gdje se hrani hazna. — Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Blagohranište = shrana blaga, haznica. I. Bandulavić 299.

HAZNOVIT, *adj. vidi* hasnovit. — *Radi miješańa slova* s *i* z *u ovoj riječi i u* haznen *i* haznoviti *vidi što je kazano kod* hazna. — *U Mikaljinu rječniku:* haznovit, koristan ‚utilis, perutilis', *i u Stulićevu:* v. koristan *gdje ima i adv.* haznovito, v. koristno *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva gdje toga nema.*

HAZNOVITI, haznovim, *impf. vidi* hasniti *(radi* z *vidi* haznovit). — *U Stulićevu rječniku:* v. koristiti *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva gdje toga nema.*

HÁZOR, *vidi* 1. hazur. Povikaše mlađeni čauši: ‚Svati jesmo, mi za stańe n'jesmo! azor, svati, azor je đevojka!' Nar. pjes. kras. 1, 10. Podvikuju iz sve svoje glave: ‚Azor azor, gospoda svatovi!' 1, 40.

HÁZR, *vidi* hazur. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Hazr mu je okinuti glavu. Pjev. crn. 138a.

HAZRETI, *u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena:* Kad bi šehit pao od Turaka, Turci viču: ‚Hazreti Alija!' Nar. pjes. hörm. 1, 327. — *Mislim da znači: sačuvao me! od arap.* hadr (hazr), *sačuvati.*

HÁZROLÂ, *vidi* hazurala. Hazrola! silovita vojska! e hoćemo poharat Pipere. Pjev. crn 143b.

HAZRTI(?), hazrem(?), *pf. vidi* hazurati. — *Načińeno od* hazr. — *Samo impt.* 2 *pl.* hazrte *u pjesmama crnogorskijem našega vremena.* Hazrte mi dobra końa moga. Pjev. crn. 16b. Ogled. sr. 16.

1. HÁZUR, *adj. gotov, spreman, arap.* ḥâdir, *tur.* hazyr. — *isporedi* hazar, hazor, hazr. — *Ne mijeńa se po oblicima. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Hazur da ste, kićeni svatovi! hazur da si, mladi mladožeńa! Nar. pjes. vuk. 2, 57. Hazur! hazur! kićeni svatovi! hazur svati i hazur đevojka! 2, 521. Hazur svati, hazur je đevojka, hazur da ste, svati i đevojka. Pjev. crn. 168b. Hazur kola bez točkova. Hazur puška bez kremena. Nar. posl. vuk. 339.

2. HÁZUR, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 46.

HÁZURALÂ, *spremajte se! tur.* hazyr ola! *nek je spremno! — isporedi* hazuralaj, hazurola, hazŕola. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚auf!' ‚agite!' spremajte se). Hazurala kita i svatovi! Nar. pjes. vuk. 2, 334. Hazurala, kićeni svatovi! 2, 517. Azurala, age i begovi: ko je konik, końe opremajte. 4, 347.

HÁZURALÂJ, *vidi* hazurala. Azuralaj kićeni svatovi! Nar. pjes. herc. vuk. 43.

HAZURAN, hazurna, *adj. vidi* 1. hazur. — *Na jednom mjestu u naše vrijeme.* Preporučeno mu, da se on samo dobro ukrijepi, i da bude sa svim azuran. Djelovod. prot. 202.

HAZURATI, hazuram, *pf. spremiti, zgotoviti.* — *impf.*: hazuravati. — *isporedi* hazuriti, hazreti. — *Postaje od* hazur. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Dok Latini koñe hazuraše. Pjev. crn. 187ª. Ko je pješac azuraj opanke. 192ª.

HAZURÁVATI, hazûrâvâm, *impf.* hazurati. Pa se kada poče azuravat'. Nar. pjes. herc. vuk. 88. Sedlaj koña, pa se hazuravaj. Nar. pjes. mag. 1863. 78.

HAZURITI, hazurim, *pf. vidi* hazurati. Đeverovi, hazur'te đevojku. Nar. pjes. petr. 2, 666. Stadoše se svati hazuriti. Smailag. meh. 47. Hazur svati, hazur'te đevojku! Nar. pjes. hörm. 1, 99.

HÁZUROLÂ, *vidi* hazurala. Hazurola, Jakšini svatovi! Pjev. crn. 178ᵇ.

HAŽDÀHA, HAŽDÀJA, *vidi* aždaha.

HÀŽDIJA, *f. vidi* hazdija. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* I svlačit sa zlatom haždije. A. Sasin 174. Prvi paša od Kajera, sva haždija na kom sjaše. 186ᵇ.

HAŽI, HAŽIJA, *vidi* haǵ-.

HC-, *u dva pisca* XVII *vijeka od kojijeh je jedan Bošnak (Divković), a drugi (Bakšić) može biti da je rođen Bugarin,* s *ispred* c *mijeña se na* h, *vidi* hcijena, hcijeniti, *i kod* daska, 1, *a) i d) Divkovićeve primjere (gdje je pisano* dahci *mj.* dasci). *također se u istijeh pisaca mijeña na* h *i* š *ispred* č, *vidi* dahčica.

HCIJÈNA, *f. isto što* scijena, *vidi* hc-. Veliku hcijenu činiše ... malu hcijenu činiše ... M. Divković, nauk. 240ª. — *i* hcena. Koji malu hcenu činiš od duše tvoje. P. B. Bakšić 87.

HCIJÈNITI, hcîjenîm, *impf. isto što* scijeniti, *vidi* hc-. Koga za malo hcijeñaše. M. Divković, nauk. 240ᵇ. Što hcijeniš ti da su govorili? P. B. Bakšić 25. Hcijeñaše da čuje glas. 63. Hcijenihmo ńega kako gubavca. 96. — *i* hceniti. Hceńahu poglavice ... P. B. Bakšić 24.

HČ-, *vidi kod* hc-.

HĆÊR, HĆÈRA, *vidi* hći.

HĆÉRCA, *f. dem.* hći, *vidi* kćerca. — *Od* XVI *vijeka.* Hćerce momice djevojko. M. Držić 131. Hćercu Bog Jakovu poda Budrišiću. I. T. Mrnavić, mand. 40. Čini hćercu svoju igrati. I. Ivanišević 151. Poļubļena obitili, ženo, hćerce, sini mili. P. Hektorović(?) 124. Kakva majka, taka i hćerca. (D). Poslov. danič. 45. Starice rekoše: ‚Hćerce, jur se neboj!' Oliva. 51. Er sam tvoja hćerca mila. A. Vitaļić, ost. 315. Drugi hćercu za prćiju ļuto smaknu i ubi ju. J. Kavańin 170ª. Blagosovu podlaga sebe i hćercu Silviju. I. Đorđić, ben. 158. Čuj me, hćerce! A. Boškovićeva 47. Majka hćerci lepo besedila. Nar. pjes. istr. 2, 65.

HĆÉRČICA, *f. dem.* hćerca. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Sladkim majkam i hćerčicam. J. Kavańin 558ª.

HĆÈRICA, *f. vidi* hćerca — *U narodnoj pjesmi čakavačkoj našega vremena.* Tvoja majka s fedrom bačvu navrtala i svojoj hćerici dobre voļe dala. Nar. pjes. istr. 3, 8.

HĆÈRIČNA, *f. kćerina kći, unuka po kćeri, uprav deminutiv (isporedi* gospodična). — *U naše vrijeme u Istri (u čakavaca). (S čakavskijem akcentom)* hćerîčna ‚neptis ex filia'. D. Nemanić, čak. stud. 1, 41.

HĆÈRIN, *adj. koji pripada hćeri.* Od smrti hćerine. Transit. 10. Ostavi Albrta hćerina muža. Š. Kožičić 55ª.

HĆÉRKA, *f. dem.* hći, *vidi* kćerka. — *Od* XVI *vijeka.* Ufaj, hćerko! Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12ᵇ. A desetu hćerku Romaniju. Nar. pjes. istr. 1, 45. Majka hćerku s priko mora dala. 2, 46.

HĆERŠA, *f. sinovica, vidi* kćerša. — *U jednom spomeniku* XV *vijeka.* Nevestu moju Rediju i hćeršu Peruču ... Pušćam rečenim nevesti mojej i hćerši trsje. Mon. croat. 112. (1473).

HĆÎ, *f. vidi* kći. — *Od* XV *vijeka (u naše vrijeme samo kod čakavaca; kod štokavaca ili se* h *ne izgovara, vidi* ći, *ili se promijenilo na* š, *vidi* šći), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚filia'), *u Belinu* (hći od sina ‚madonna, assolutamente significa la madre di Dio' ‚virgo mater' 450ª; *nema napose), u Daničićevu. — Ovo su oblici, kojima sam našao potvrde. a) jednina. aa) nom. aaa)* hći. Kaata hći Đerđaševa. Spom. sr. 1, 78. (1406). Hći ńegova. Mon. croat. 132. (1487). Katarina, Koste kraļa hći. Živ. kat. star. 1, 218. Mni, da je kraļeva hći. Naručn. 62ᵇ. Hći moja umrla jest. N. Rańina 169ª. marc. 9, 18. Hći mlajahna lipa umića. P. Zoranić 8ª. Tvoja hći. Kateh. 1561. A3ᵇ. Živući čestita u dobru svakomu, učinit' mati i hći ocu se ktih momu. D. Rańina 122ᵇ. Rodi jim se jedna hći. F. Vrančić, živ. 81. Hći Cerere bi zgrabļena. M. Gazarović 71. Kad je kriva kruška a kad jabuka, da mi hći nije nigda zdrava. (D). Poslov. danič. 41. Božjem srcu hći sam prava. I. Đorđić, uzd. 91. Lipa Mara od Marice hći. Nar. pjes. istr. 2, 48. — *bbb)* hćêr. Ne osta mu neg hćer ova. J. Kavańin 235ª. Majka i hćer sina svoga. 519ᵇ. — *ccc)* hćêra, *na jednom mjestu u pisca Krnarutića, vidi* Đ. Daničić, ist. obl. 13. — *bb) gen. potvrđen je samo oblik* hćêrê. Ti svoje hćere ne pomilova. Pril. jag. ark. 9, 90. (1468). Ča bi bilo od ńega hćere. Mirakuli. 23. Telo Petronile hćere Petrove. Š. Kožičić 17ᵇ. Ruke bijele plemenite milostive svoje hćere. J. Kavańin 235ᵇ. — *cc) dat.* hćêri. Da se da hćeri mu. Spom. sr. 1, 78. (1406). Sinu i hćeri. Stat. krč. ark. 2, 291. Pušćam hižu hćeri. Mon. croat. 61. (1437). On more i hoće hćeri pomagati. Kateh. 1561. G3ᵇ. Kad ti hćeri dođe sreća, oca joj ne čeka'. (D). Poslov. danič. 43. Majci i hćeri dogaja se. J. Kavańin 428ª. — *dd) acc. aaa)* hćêr. Ti po smrti muža tvoga blud stvori i dobi hćer. Pril. jag. ark. 9, 90. (1468). Tako l' osuditi tuj izraelsku hćer, o puče smahniti, na smrt hotiste der? M. Marulić 89. Imihu jednu hćer. Mirakuli. 8. Starice držahu Olivu kako hćer. Oliva. 52. Ki za službu hćer mu izbranu svoju obita i pripravļa. A. Vitaļić, ost. 42. Ki za ženu hćer Erińu dao 'e Abelu. J. Kavańin 245ᵇ. — *bbb)* hćî. Ako bih se ženio, ńegovu ću hći. M. Držić 201. — *ee) voc. aaa)* hćêri. Hćeri srca Božijega! I. Đorđić, uzd. 70. — *bbb)* hćî. O hći moja! Mirakuli. 13. 28. Uzdaj, hći, vjera tebe shrańenu učini. N. Rańina 169ª. marc. 9, 22. — *ff) instr. aaa)* hćêriju *i* hćêrju. Z Gabinijem bratom i hćeriju jego. Š. Kožičić 9ª. S našu hćerju. Mon. croat. 214. (1525). — *bbb)* hćêrôm. S jednom hćerom dva zeta iskat. (D). Poslov. danič. 108. Bijaše obećo svoju hćer i s hćerom bogastva. I. Đorđić, salt. IX. — *gg) lokativu nema potvrde. — b) množina. aa) nom. aaa)* hćêri. Čigove hćeri jeste vi? Kateh. 1561. D4ᵇ. Da mu jesu hćeri rijeke. J. Kavańin 538ᵇ. — *bbb)* hćêre. Ni hćere, ni sini, ni vas rod ostali. M. Marulić 113. Sini i hćere imite hraniti svojih starijih otca i mater. Stat. krč. ark. 2, 294. (1497). Ja i moje hćere. F. Vrančić, živ. 42. Prorokovati će sinovi vaši i hćere vaše. I. Bandulavić 157ᵇ.

joel. 2, 28. Anija, Talanta, hćere Konkordije. P. Hektorović (?) 79. — *bb) gen. aaa)* hćêrî. Od hćeri Aronovijeh. N. Rańina 182a. luc. 1, 5. Koja pet mladih hćeri jimaše. F. Vrančić, živ. 41. Svojijeh duhovnijeh hćeri. I. Đorđić, ben. 54. — *bbb)* hćêr *i* hćérâ. Sinov, hćer i ńih ostavnih. J. Kavańin 517a. Gospoj, knegiń, kraļskih hćera. 523a. — *cc) acc. aaa)* hćêri. Hćeri rodiše ... Videći sinove Božiji hćeri ļudske ... N. Rańina 114b. gen. 6, 1—2. — *bbb)* hćêre. Žeļahu postaviti svoje hćere va t molstir. Mirakuli. 36. Sine i hćere. J. Kavańin 442b. — *dd) voc. aaa)* hćêri. Hćeri jerosolimske, ne plačite. N. Rańina 105a. luc. 23, 28. Hćeri sionske, ne cvilite. L. Radić 54. — *bbb)* hćêre. O sini i hćere. Korizm. 21a. Radujte se, hćere sionske. N. Rańina 142b. joel. 2, 23. Zaklińam vas, hćere jerozolimske. Bernardin (1586). 94b. cant. 3, 5. — *ee) instr. potvrđen je samo oblik* hćêrami. S trimi hćerami. Korizm. 3b. — *ff) dativu i lokativu nema potvrde.* — *c) dual. aa)* hćêri. Za svo'e lijepe hćeri dvije. J. Kavańin 233b. — *bb)* hćêre. Imam tri hćere. Korizm. 5b. Imiše 4 hćere. 8b. Jimaše dvi hćere. Živ. jer. star. 1, 227.

HÈ (hê), *interj. isporedi* e, eh, hej. — *Često stoji pred vokativom.* — *Od* xviii *vijeka.*

a. *kad se na što pristaje.* He dobro! to i jest naj boļi način. M. A. Reļković, sabr. 5. He, vele, kad ti misliš naš drug da budeš, hoćeš li ti ļude jesti, i s nama u četu ići? Nar. prip. vuk.2 190. Onda Hero: ‚He čestiti padiša! pošto je tako, naj voliji sam da umrem od starosti'. Nar. prip. vrč. 94.

b. *slično je značeńu kod* a, *kad se u pripovijedańu dodaje ńešto što kao da se samo po sebi razumije iz onoga što je prije kazano.* Sedim ja tako među braćom, kad eto ti preda me moga staroga Vojčanina .he, tu se izļubismo i za junačko zdravļe upitasmo. M. P. Šapčanin 1, 95.

c. *kad se čemu kaže uzrok, razlog, a kao da se hoće prekoriti onoga komu se kaže za to što ga nije sam znao.* He! moja jadna deco! kad smo zdravi sami se o sebi i s štetom drugoga staramo, ko će nam dakle u nevoļi prijateļ biti? D. Obradović, basn. 113. He braćo! nije čudo što me tuđe vlasi izdaju, kad su me i moje iste izdale. 215. — *i udvojeno.* ‚Što će ti bolan papuče na murvi?' ‚He, he, đeco moja! ko zna đe mene može put odnijeti' odgovori im. Nar. prip. vrč. 95.

d. *kad se ko poziv̀e ili nutka da što učini.* ‚He!' povika Šalko kapetane ‚ajd, junaci, Prajzom na mejdane'. Š. Stefanac 7. He, sad mi kaži, šta ti se čini od mojega glasa? D. Obradović, basn. 22. He, prokleta smrti, gdi si, te ne dođeš da me uzmeš! 103. Pa ga upita: ‚He gazijo! deder kaži mi'. Nar. prip. vrč. 194.

e. *u čudu.* ‚He!' govori ‚to mi je učinila!' Nar. prip. mikul. 35. He, gle ti sad! M. P. Šapčanin 1, 85.

f. hê *(pisano* hee*), kad se ko oglašuje.* Hée! ko tu spava? D. Obradović, basn. 79.

g. hê *(pisano* hee*), kad se kome odgovara ńešto čim se pokazuje da nema pravo.* Ja dobro znam da će mnogi tvrdoglav protiv ovoga zinuti: ‚Hée! ja znam toga i toga koji ništa nije radio ni zaslužio, ali kad je srećan!' D. Obradović, basn. 173.

HEBA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

HEBAR, hebra, *m. teglica, natega, ńem.* heber. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* heber ‚siphunculus'.

HEBREJ, *m. Jevrejin, lat.* Hebraeus. — *U dva pisca* xvii *vijeka (bez* j; h *je samo ortografički znak i ne izgovara se).* A oni se od Hebrea zove prvi misec. B. Kašić, rit. 9a. Ovo ime bi otcem Hebreom naviščeno. F. Glavinić, cvit. 2b.

HÈBREJSKÎ, *adj. jevrejski.* — *Radi* h *vidi* Hebrej. — *U dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka.* Kuće hebrejske. B. Kašić, rit. 254. Nek hebrejski razgovor imaju. M. A. Reļković, sat. K7a.

HEČ, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Hečь. Deč. hris. 48. 100.

HEČIN, *m. ime mjestu.* — *isporedi* Hečka. — *Prije našega vremena.* Hečinь. S. Novaković, pom. 149.

HÈČKA, *f. ime mjestu, vidi* Ečka. — *Prije našega vremena.* Hečьka. S. Novaković, pom. 150.

HÈĆIM, *m. liječnik, ļekar, arap. tur.* ḥekîm. — *U naše vrijeme, u narodnijem pjesmama naj češće u množini; između rječnika u Vukovu* (vide ļekar). Da tražimo lagahne ećime. Nar. pjes. vuk. 1, 285. Da ti tražim od mora ećime. 2, 512. Da ti tražim melem i ećime. 2, 368. Ko će naći od mora hećima. Pjev. crn. 55a. Da te vodim na hećime. 64a. Tu hećimi mene liječili. 86a. A po vojsci pustio hećime, oni l'ječe mnoge rańenike. Nar. pjes. hörm. 1, 239.

HEĆÌMLUK, *m. ļekarska nauka, ļekarstvo, tur.* hekimlik. — *U Vukovu rječniku:* ‚arzeneikunde' ‚ars medicinalis'.

HÈĆIMOV, *adj. koji pripada hećimu.* — *U Vukovu rječniku.*

HÈĆIMOVIĆ, *m. prezime.* — *Od* xviii *vijeka.* Andrija Ećimović. Norini 58. Ećimović. Schem. bosn. 1864. 98.

HÈĆIMSKÎ, *adj. koji pripada hećimima.* — *U Vukovu rječniku:* vide ļekarski.

HÈĆÎMŠTINA, *f. plata hećimu, ļekarina.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (s primjerom iz narodne pjesne:* Medizima hećimštinu plati). E ti neću platit hećimštinu. Pjev. crn. 195a.

HÈĐBETA, *n. pl. vidi* hegbeta. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena* (hećbeta, *a može biti da ć stoji štamparskom griješkom mj.* g: *malo niže stoji* egbeta). Donesi mi hećbeta dukatah. Pjev. crn. 315a.

HÈFTA, *f. vidi* efta. Grada bio c'jelu heftu dana. Nar. pjes. hörm. 1, 190.

HÈGBE, *f. pl. vidi* hegbeta. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (‚egbe' u pjesmi mjesto ‚egbeta'). Na doratu egbe otpučio. Nar. pjes. vuk. 3, 176. Dones'te mi egbe sa đogata, pune puste žutijeh dukata. 3, 205. Te odnose egbe s dukatima. 3, 206. Već nasula dvoje hegbe blaga. Pjev. crn. 13a. Pak preturi egbe na ždralina. Nar. pjes. petr. 3, 306. Na đogata hegbe navalio. Nar. pjes. hörm. 1, 264.

HÈGBETA, *n. pl. kožane dvańke (bisage), tur.* hegbe. — *isporedi* hegbe, helbe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (egbeta, vidi bisage). Pa izvadi singir iz egbeta, okova ga sve u gvožđe ļuto. Nar. pjes. vuk. 2, 413. I nakupi egbeta dukata. 3, 125. Nakupila u egbeta blaga. 3, 201. Donese mu hegbeta dukatah. Pjev. crn. 315a. Iz egbeta izvadi čuturu. Nar. pjes. petr. 2, 51.

HÈGEDE, *f. pl. vidi* egede. Zacijukaše hegede. M. P. Šapčanin 1, 104.

HEGEDIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 262.

HEGEDUŠEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. diak. 1877. 63. 67.

HEGEN, *m. ime muško.* — *U jednom primjeru* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Hegenь). Knezъ Hegenь Dragoslaļićь. Mon. serb. 190. (1378).

HÈGLEN, *m. vidi* eglen. A o svačem heglen zauzeše. Ogled. sr. 254.

HEGLÈNDISATI, heglèndišêm, *impf. vidi* eglendisati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Nek se šale i nek heglendišu. M. A. Reļković, sat. F2b.

HÊJ, *interj. vidi* he. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* b).

a. *vidi* hej, a. Hej, ako ti bijaše prorok, jer nijesi providio ovijem stvarem prije neg su se zgodile? P. B. Bakšić 79. Ima život vičńi; hej dobro! F. Lastrić, test. 66b.

b. *vidi* he, b. Najde saka po pol solda. hej! one sad vesele, skaču... Nar. prip. mikul. 28.

c. *vidi* he, c. Hej, moji dragi! nisu ni vrazi sada veće ludi kako su do sada bili. M. A. Reļković, sabr. 36. E, hej, sokoloviću moj, naći će tebi otac devojčicu kao rumen cvet. M. P. Šapčanin 1, 68.

d. *vidi* he, d. Hej djevere, Seńanin Ivane! Nar. pjes. juk. 148. Hej družino, draga braćo moja! 614. Hej more mornaru! približi se kraju. Nar. pjes. istr. 2, 7. Hej ti, moja mila, ča imaš za nadri? Jačke. 26. Hej mehanǵija! daj mi litru rakije. Nar. prip. *u* Nar. posl. vuk. 324.

e. *u žalosti ili u prijekoru.* Hej! kamo srića, da je divojka moje pameti! B. Leaković, gov. 33. Hej moj brate, starina Novače! ni imamo vina ni duvana, nit' imamo pare ni dinara. Nar. pjes. vuk. 3, 4. Hej nesreće moje! Nar. prip. vuk. [2]312. Hej, starosti, prteno oružje! Nar. posl. vuk. 341. Hej, ta gde ti je mladost? ostario si još sad! M. P. Šapčanin 1, 105. Hej što nisam ja kojom srećom tamo pored Stanke! 1, 108.

f. *u ļutini.* Hej ubio te Bog! Glasnik. II, 4, 7. (1728). Hej Milice, da te Bog ubije! ti si mene izdala Lazaru. Nar. pjes. vuk. 2, 260. Hej Solune, ogńem izgoreo! đe u tebe ne ima junaka. 2, 463. Hej nevjero, niđe te ne bilo! 4, 528. Hej lacmanstvo, daleko ti kuća! Pjev. crn. 21a.

g. *u zeļi.* Hej! da bi mi takog referanta imali, kako bi do jako naš narod napredovao! S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 16.

h. *vidi* jaoh. Hej meni nesretniku! M. Đ. Miličević, let. več. 274.

HEJAM, hejma, *m. vidi* helam.

HEJMIC? *ili* HEJMIČ?, *m. ime muško kojemu samome nema potvrde, ali su potvrđeni adj.* Hejmičov *i prezime* Hejmičević *(vidi oboje) što od ńega postaju.*

HEJMIČEV, *adj. koji pripada Hejmicu (?) ili Hejmiču (?).* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Hejmičove bare. Deč. hris. 50.

HEJMIČEVIĆ, *m. prezime (po ocu Hejmicu? Hejmiču?).* — XIV *vijeka.* Milošь Hejmičevičь. Deč. hris. 23. 92.

HÊK, *m. prezime.* — *Plur.:* Hêki, *selo.* — *U naše vrijeme u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

HEKA, *f. hekańe, buka.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka, a izmedu rječnika u Stulićevu* (v. halekańo). Žamor, vika, buka, heka čini tako urnebese, da bi reko, straha od prijeka da se zemļa silno strese. J. Palmotić 315.

HÉKÂŃE, *n. djelo kojijem se heče.* — *Stariji je oblik* hekanje. — *U Belinu rječniku (gdje je jamačno krivo tumačeno):* hekanje, fischiata, il fischiare' ‚sibilus' 319a, *i u Stulićevu:* v. halekańe.

HÉKATI, hêčêm *i* hêkâm, *impf. vikati ‚hê' pa i vikati uopće.* — *U Stulićevu rječniku:* v. halekati.

HÈKSER, *m. vidi* ekser. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji ne zna, kad treba izgovarati* h. Ovaj, ovaj strah osuđeńa vičńega jest s. Zoeranda na hekseri spavati činio. Đ. Rapić 106. Sav obraz hoću noži i hekseri izderati. 187.

HÈKTOR, *m. "Ἕκτωρ,* Hector, *grčko ime muško.* — XVI *i* XVII *vijeka* (h *je pisano po latinskoj ortografiji, te se ne izgovara).* Budući on *(Hektorović)* zlamen istočnijeh od gora zvati se drag kamen jakoga Hektora. N. Naļešković 1, 334. Hektor. I. Zanotti, en. 19. — *Nalazi se i bez* h *i bez* k: Etor *(po tal.* Ettore), *n. p.* Etor slafna roda, sin Prijama kraļa. Đ. Baraković, vil. 12.

HÈKTOROVIĆ, *m. prezime (po ocu Hektoru).* — *Radi* h *vidi kod* Hektor. — XVI *vijeka na Hvaru.* Pri kom se ushrani Petre Hektorović. M. Vetranić 1, 206. Nadgrebnica, koju složi Petre Hektorović Franetu Hektoroviću. P. Hektorović 61. Guti gospodina Petra Hektorovića. N. Naļešković 1, 334.

HELAĆ, *m. arap. tur.* helâk, *propast, uništavańe.* — *U naše vrijeme.* Svi dušmani tvoji helać bili! Nar. pjes. hörm. 1, 42.

HELAM, helma, *m. kaciga, stvńem.* hëlm, *novovńem.* helm. — *U ńekijem rukopisima* XV *vijeka.* Junak podvignu ńega zlati helam. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Helam Acêlišev ki je od prečistoga zlata ne more stati na Urikšeševê plêšivoj glavê. 133. Na helьmêhь že rozi vasiliska. Aleks. nov. 21. Helmь Aleksenьdrovь na kopji iznesь. 22. Helьmь na glavu vьzьmь. 56. — *U rukopisu* XVI *vijeka osnova je* hejm *(nom. sing.* hejam). Na hejmih vasiliskove roge nositi reče. Aleks. jag. star. 3, 234. Hejam Aleksandrov na kopju suproć ńim iznese. 235. Hejam na glavu svoju postavi. 261.

HELANDARO, *n. (?) vidi* Hilandar. — *Samo na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Helanьdaro). Vь Svetêj Gorê Atona vь mêstê rekomêmь Helandaro. Mon. serb. 191. (1379).

HELBE, *f. pl. vidi* hegbe, hegbeta. Pune elbe napunila blaga. Nar. pjes. herc. vuk. 81.

HÈLBETENÂ, *vidi* elbetena. — *U Vukovu rječniku.*

HÈLČIJA, *m. vidi* elčija. — XVIII *vijeka u pisaca koji ne znadu kad treba izgovarati i pisati* h. Perzijanci k ńima poslaše svoje helčije. M. A. Reļković, sabr. 33. Ako se bolesti Božje helčije imenuju. Đ. Rapić 190.

1. HELDA, *f. vaļa da je ńekakvo krzno.* — XV *vijeka u jednom spomeniku, i otale u Daničićevu rječniku* (helьda ‚pellis quaedam'). Kontušь zlatomь figuranь crьvenoga aksamita a postaļenь heldami, a druga svita plaštь crьļenoga aksamita takođe potьstaļenь heldami. Spom. sr. 2, 104. 124. (1443).

2. HÈLDA, *f. vidi* heļda. — *Od* XVIII *vijeka, a izmedu rječnika u Bjelostjenčevu* (v. hajdina), *a iz ńega u Stulićevu* (‚panicum'!). Helda ili hajdina. I. Jablanci 62. Helda mańe đubreta se prima. J. S. Reļković 40. Kupus, proso, lan i helda. 173. Ol' iz heldo zbira i kartofle. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 329a. *i u Šulekovu imeniku (vidi kod* heļda).

HELDAV, *adj. možebiti: kao helda.* — *U zagoneci.* Koń gvozdeni, guvno mesano, žito heldavo. *odgonetļaj: duhan, kad se sjecka na dlanu.* Nar. zag. nov. 47.

HÈLDIN, *adj. koji pripada heldi.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pristalo vrime od heldine sitve. J. S. Reļković 213.

HÈLDOPITA, *f.* eldopita, pita od eldovna brašna. Ļ. Stojanović.

HÈLDÔVAN, hèldôvna, *adj. heļdovan.* — *Vidi kod* heldopita.

HELDOVI, *m. pl. ime dvjema selima u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 172. 208.

HÈLE, *conj. veže rečenice: u predńoj rečenici (ili u predńijem rečenicama) kaže se više ili maňe izrijekom da ńešto može biti s više uzroka ili na više načina ili ne u isto doba itd.; a rečenicom u kojoj je* hele *(kao* bilo što bilo, svakako, sve jedno *itd.) tvrdi se da ono ńešto zbiļa biva, pa s koga mu drago uzroka ili na koji mu drago način ili u koje mu drago doba itd.* hele *obično stoji pred rečenicom ali se gdjegdje nalazi i u ńu umetnuto.* — *Tur.* hele. — *Može biti i okrńeno* (el'. F. Lastrić, test. 110b. Nadod. 144). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (ele, 1. ‚halt einmal' ‚quid multa?' *s primjerima:* Ja ne znam kud je otišao, ele ga izmedu nas nestade. Ele Turci Mačvu pregaziše. 2. ‚ei ei? schau schau?' ‚interjectio increduli: en hominem!' n. p. A. Jesi li bio danas kod ńega? B. Nijesam. A. Èle, èle?). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Daklen je po razlogu veća krivica čovičja nego ženska, izvan što je ńezina sramotnija, ele kako mu drago, ako se ne pokaje, u pakao. J. Banovac, pripov. 187. Prilikuje ovaku viru i dila jednom cablu od masline, onda kad pokaže cvit koji je zlameńe ploda, ali pak privari i ne učini ploda, zašto ili je mori suša, ili šteti kiša, ili truje vitar, ele se ne vidi ploda. pred. 58. Ja ne znam doisto jeli ovo istina bila. ele ili bila ovo istina ili ne bila, ja vam dajem ovi nauk. J. Filipović 1, 22b. Jur sam rekao da ne znadem razabrati, il' su veće muke sina na križu, il' žalosti majke pod križem. ele da su neizmirne jedne i druge, to sam rekao. F. Lastrić, test. 100a. Ili će pak ovi duh usta Isusovi bit kakav strašan vihar ili muńa ili grom il' samo strahovit glas s nebesa, ovde razliki*(h)* naučiteļa razlike su osude. ele dosta je ovo, da će ńega ondi strijeskati prid svim pukom. ned. 4. Jel' ovo istina ili nije, to ostavļam drugim suditi, ele je živa prilika nenavidļivije. 361. Ah kada bi, Bože! toliko stotina hiļada godina prošlo, ele bi u jedno doba prošlo, i zato bi se utišili sužńi pakleni. A. Kanižlić, fran. 228. ‚Ele' dunđerin ńima odgovori ‚volim da ste ga i vi načinili nego da je grbav'. M. A. Reļković, sat. A1b. Čovik jest prez žene kakono vinograd prez ograde, poļe prez cvitja, gora prez listja, klasje prez žita,... ele u malo riči može se reći da je jedno ogledalo prez svitlosti. N. Palikuća 20. Meaši su od vikarije bosanske bili od mora Adrijatika do vrata gvozdeni Bulgarije; Ančić piše da su bili do Tartarije. ele kako mu drago, bila je puno velika i široka doisto. Norini 23—24. Ovo je moja misao, ako tebi pak ne bi bila po ćudi, a ti slidi ozgorńe naučiteļe, ele drži slobodno rečena ozgor. M. Dobretić 477. Vika telal po Budimu belom: ko bi daļe, čini se ne čuo, ko je bliže k zemļi pogleduje. ele nema u Budim junaka da uvati majstora Manojla. Nar. pjes. vuk. 3, 324. Mi ne znasmo jedan za drugoga, ko l' pogibe, kog' li uvatiše, ko l' uteče, koji li ostade, ele Turci Mačvu pregaziše. 4, 180. Neće Alija, neće Balija, ele odoše svińe u ġamiju. Nar. posl. vuk. 210. Nešto Turčin silom, nešto pop s knigom, ele siromahu ne osta ništa. (U Bosni). 212. Jedan dan zar su mu se bile gusle nešto pokvarile, kako li, ele nikako ne mogaše započeti. Nar. prip. vuk.2 285. Sad ja upravo ne znam, ili je ovo kakva crkvena istorija, ili samo narodna pripovijetka, ele u ovoj pjesmi o Gavanu gotovo nema ništa, nego samo o ženi ńegovoj. Vuk, nar. pjes. 1, 128. Kako je goď bilo, ele se šteta učinila. poslov. 162. — *b) značeńe je drukčije od onoga kod a) s toga što se u predńoj rečenici kaže ńešto po čemu ne bi moglo biti ono što se kaže u zadńoj;* hele *ističe da ovo (ne u cjelini, ali u ńekijem granicama po onome što je prije kazano) biva u natoč onome što se prije kazalo. isporedi* ipak. Premda ne mogu nenaviditi, ele smagnu. F. Lastrić, test. 302b. I premda ovo mlogi ne drže da je dvostruk, ele svi potvrđuju da isti grih učińen u svetac jest teži nego li učińen u drugi dan. F. Lastrić, ned. 125. Kojim ričma ako i ne ozloglaša se iskrńi, ele se pogrduje. 140. Ako ovo i ne čine s odlukom za pometnuti dijete, ele, ako se po toj nepomļi dogodi, krive su. 141. Zvirad, premda ne razume, ele narav slidit ume. V. Došen 190a. Ako štogod i odkineš, ele opet štogod ostane. Đ. Rapić 372. Maćija stane govoriti svojoj kćeri da ide onamo, a ona se zatezala i suprotila, ele naj posle mati je kojekako namoli. Nar. prip. vuk. 177. — *c) širenem značeńa kod b), kaže se da ńešto uopće biva u natoč onome što se prije kazalo.* Po čemu oni, prem ako u sebi malo vridni biše, ele svoj crkvi strašni postadoše. E. Pavić, ogl. 676. Premda bi plemenito jio i pio, ele bi uvik s oprezom stajao i od straha drtao. Đ. Rapić 75. — *d) daļijem širenem značeńa,* hele *(kao* ali*) stavļa uopće ńešto na suprot onome što se prije kazalo. čini se da ńeki pisci shvaćaju kao da je* hele (ele) *i* ali *ista riječ.* Usiluje se drakun navesti Isusa na grijeh, el' zaludu. F. Lastrić, test. 110b. Upita ju, zašto se nasmija. Ona tam ovam, ele vaļade da kaže. ned. 265. Dogovoriše se da se razidu; ele prije nego se raziđoše, odrediše čudnovato dilo učiniti. E. Pavić, ogl. 23. Pridobi srićno neprijateļe, ele ovo veseļe do skora se obrati u žalost. 195. Bog zapovidi Joni da otiđe u Ninive, ele on na misto ispuńeńa naredbe Božje ode u Jope. 424. Obveseli se Jona ovomu bršļenu, ele ovo ńegovo veseļe ne bijaše zadugo. 429. Razļuti se kraļ na ńi, ele se oni ne pripadoše. 401. Mliđau da će oni veću plaću dobiti, budući da su duļe poslovali, ele ne dostadoše više nego š ńima bi pogođeno. 584. Hoti udiļ zagrliti svoga meštra, ele on ne kti pripustiti. 630. Puk poče Pavla i Barnabu držati za bogove i hotijau da im posvetilište prikažu, ele oni ponizni učenici Isukrstovi razdrvši svoju odiću, rekoše. 660. Poče drtati i vojnike seb' na pomoć zvati; ele prija nego tko k ńem dođe Vladislavo s ovog svita pođe. Nadod. 170. Tako se čini od ostale, ele pazi da imaš uvik nosit ostanak. M. Zoričić, aritm. 51. Puk ostade poradi čuda koje vidi, ele ona kaza da je bila istinito umrla. zrc. 136. Namisli da ga kod ńegova obtuži starešine, da ga je vidio s ńom grišiti, ele nije se u sam sebe pouzdao. Đ. Rapić 33. Ako je i posramotno, ele jest probitačno. 362. Pak ńom *(vodom)* čistom oko cvitja škropi, ele stabke ne polij ni lista. J. S. Reļković 153. Ona *(helda)* svuda nije jednako znana, ele ļude i živine rani. 174. Zemļa pravim nije vrilom ponosna, ele ima bar s vrimenom vode. 291. Jeste li vidili, kada

ga čini po drugomu biti, kako siromah i suzama i jaukańem i savijańem svoga tila ukazuje svoju bolest, ele sve jednako oči drži na svomu gospodaru? A. Tomikovič, gov. 348. — *e) upotrebļava se i u pitańu kad se hoće pokazati da se ne vjeruje ono što se čulo. vidi u Vukovu rječniku.*

HÈLENA, *f. vidi* Elena *i* Jelena. — h *je samo ortografički znak po latinskom jeziku i ne izgovara se.* — *Od* xv *do* xvii *vijeka.* Paris odvede Helenu u Troju. M. Marulić 69. U kapeli svete Helene. A. Gučetić, roz. mar. 65. Helena cesarica, mati velikoga Konstantina. F. Glavinić, cvit. 6ª.

HELIDON, *m. vaļa da je* Chelidonium majus L., *ńeka trava, rosopas, od grč.* χελιδόνιον. — *U rukopisu* xv *vijeka.* Helidonь svari s vinomь. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 111.

HÈLIJA, *m. vidi* Ilija. — h *je samo ortografički znak po latinskom jeziku i ne izgovara se.* — *U dva pisca* xvi *i* xvii *vijeka.* Oštrost života Helije proroka. B. Gradić, djev. 87. Helija grišnike karaše. F. Glavinić, cvit. 183ª.

HELIZEJ, *m. vidi* Elizej. — h *je samo ortografički znak po latinskom jeziku i ne izgovara se.* — *U knizi* xv *vijeka.* Usta se tada Helizej i pojde za ńom. Bernardin 57. 4reg. 4, 30.

HÉĻA, *f. hyp.* heļda. — *Akc. se mijeńa u voc.* hêļo. — *U Vukovu rječniku:* eļa, hyp. von eļda, n. p. u pripovijeci: Hero: Što veliš, eļo? Eļda: Pleti koš, Hero.

HÈĻDA, *f.* Polygonum fagopyrum L., *ńeka biļka (nije žito) što se iz ńezina ploda može činiti muka.* — *isporedi* helda, jeļda, jelda, hajda, hajdina. — *Sve su ove riječi postale od stvńem.* haidan, *sredvńem.* heiden, *ali ne uprav (osim* hajda *i* hajdina) *nego preko tur.* helde (Miklošič). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (heļda *i* eļda ‚der buchweizen' ‚polygonum fagopyrum Linn.'). Čini se *(kruh)* od ječma,... eļde... J. Banovac, razg. 226. Helda, heļda, češ. hejduše, Polygonum fagopirum L. (Sabļar). B. Šulek, im. 108.

HÈĻDÔVAN, hèļdôvna, *adj. koji pripada heļdi, koji je načińen od heļde.* — *U Vukovu rječniku:* eļdovan, n. p. hļeb ‚buchweizen' ‚polygoni fagopyri' *s primjerom iz narodne pjesme:* Poniješeš prinos kapetanu: crno bravče, eļdovne kolače.

HÈM, *conj. kaže se* hem—hem, *kao* i—i, ne samo —nego i, *kad se nabraja više stvari koje u isto doba bivaju, pers. tur.* hem, *zajedno,* hem—hem, *i—i.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* em ‚sowohl—als auch, etc.' ‚et—et': vide hem *(kojega nema) s primjerom:* Em je skupo, em nevaļalo, cf. bud. tud. S. Jakov veli: ‚Veseļe scinite, bratjo, kad u napasti razlike upadete', zašto em poniznijo živemo, em izkušuje se naša vridnost na vojsci ovoga svijeta suprot neprijateļom. F. Lastrić, ned. 239. Tada je bila potriba nositi kosti mrtvijo uza se za spominati se od smrti, zašto, kako reko, em ļudi bilo malo, em živili za dugo, i tako smrt je bilo viditi ritko 366. Em ne radi, em ne štedi; mora propasti. Nar. poslov. stoj. 149. Em mo bio, em još da mu kažem hvala. M. P. Šapčanin 1, 52. — *U jednom primjeru našega vremena stoji (neudvojeno) s drugijem značeńem: doista? baš?* Pošto ti je taj koń? hem taki još nije ni doveden u našu čaršiju. Nar. prip. bos. 1, 9.

HÈMÂN, *m. vidi* âmân. — *U Vukovu rječniku.*

HEMBRA, *f. riječ nepoznata značeńa i postańa u spomeniku* xvii *vijeka gdje stoji uz* svjedoģba. Ovo neka se znadu granice dokle je Hercegovina po hembri i po svidočbi stari ļudi. Stat. poļ. ark. 5, 313. (1665).

HEMIČKI, *adj. koji pripada hemiji.* Hemički, chem. v. lučben. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

HEMIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 186.

HÈMIJA, *f. ńem.* chemie *(uprav arapska riječ), nauka po kojoj se zna od čega su sastavļena tjelesa.* — *isporedi* luģba. — *U pisaca našega vremena.* Hemija, chem. v. lučba. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

HEMIK, *m. čovjek što se bavi hemijom, ńem.* chemiker. — Hemik, chem. v. lučbar. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

HÈMŠERIJA, *m. čovjek iz istoga grada, zemļak, pers. tur.* hemšehrî. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide zemļak). Privuče se momče emšerija. Nar. pjes. herc. vuk. 213. Pak on nejma svoga emšerije koji bi mu bio u nevoļi. Pjev. crn. 276ª. Emšerija, čem si mušterija? Nar. pjes. petr. 1, 222.

HÈMŠERIJIN, *adj. koji pripada hemšeriji.* — *U Vukovu rječniku:* ‚landsmännisch' ‚popularis'.

HÉMŠO, *m. hyp.* hemšerija. — *Akc. se mijeńa u voc.* hêmšo. — *U Vukovu rječniku.*

HEMUŠEVAC, Hemuševca, *m. selo u Međumurju. (kajkavski)* Hemuševec. Schem. zagr. 1875. 136.

HENČIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Juraj Henčić. Mon. croat. 79. (1451).

HÈNDEK, *m. jarak, jaruga, arap. tur.* chandaq. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (endek ‚fossa, terreno cavato in lungo per vallar campi o per ricevere e scolar l' acqua' ‚fossa' 327ª) *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (‚der graben' ‚fossa'). Tko ima priskočiti jedan potok ali jedan hendek strašan, za ne upasti unutra počme zatrkivat se iz daleka. M. Radnić 261ª. Gdi su duboki putovi ili hendeci. I. Jablanci 23. Kulaš bješe hendek iskopao, pa se kulaš sleže u hendeka. Nar. pjes. vuk. 3, 115. Da u poļu hendek iskopaju. Pjev. crn. 132ª. Pa je baci u tavnu tavnicu, gdino mi je endek do koļena. Nar. pjes. bos. prij. 1, 43. Oko ńeg je hendek načinio, pa je Dravu vodu navratio. Nar. pjes. hörm. 1, 204. — *I ime mjestima: a) u Crnoj Gori (?).* Udariše Turci na Martiniće, i pogibe pop Rade 1832. Udari Sećir beg na Endek 1838. Starine. 10, 263. — *b) u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Endeku. Sr. nov. 1871. 653.

HENGIĆ, *m.* čavao što se upotrebļava kad se šuperina pribija. u Posavini. F. Hefele.

HENKAR, *m. vidi* ģelat, *ńem.* henker. — *U dva pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Kraļ seb' viče henkare. A. J. Knezović 136. Čitavi čopori henkara stajali su pripravni. A. Tomikovič, gov. 325.

HÈNRIK, HÈNRÎKO, *m. vidi* Enrik. — h *je samo ortografički znak i ne izgovara se.* — xvii *i* xviii *vijcka.* Imašo i dva brata pri cesaru Henriku vojujući. F. Glavinić, cvit. 67ᵇ. Odredi smaknut Henrika. I. Ančić, cvit. 23. Bena Henrik vladalac poštoni. Nadod. 85.

HENRIKOVCI, *m. pl. pustara u Slavoniji u podžupaniji vukovarskoj.* Pregled. 115.

HÈŃATI, hèńâm, *pf. prestati.* — *isporedi* eńati *(što je jamačno ista riječ).* — *Može biti da je*

od maǵ. henye, *besposlen, lijen. ako je tako, isto je postaǹe i kod* eńati *i* ańati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. prestajem; *u Jambrešićevu:* ‚desisto'; *u Stulićevu:* ‚cessare, desistere' *(s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

HÉRA, *m. vidi* Hero. — *Akc. se mijeńa u voc.* Hêro. — *Od* XVIII *vijeka (vidi na kraju), a između rječnika u Vukovu* (vide Hero *s dodatkom da je po istočnom govoru).* Stanovnici *(nahije zvorničke)* koje Bošńaci ostali ‚Šijacima' a oni ostale Bošńake ‚Heramа' nazivaju jesu Rišćani. F. Jakić, zemǰ. 44. — *I kao nadimak ili prezime.* Jovan Kozar Hera. Milisav Hera. (1706—1707).

HERÀČINA, *m. (augm.* Herak) *muški nadimak u Crnoj Gori.* Od istoga Petra Mrkaića Heračine iz Petrovićah. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 233ᵇ. — *U istoga pisca znači i: veliki junak (ženskoga je roda), vidi* herak *na kraju.* Jedinstvena je to heračina, i koliko junačina to više je mudarčina. 326ᵃ.

HÈRÂK, *m. ime muško. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Herakь. S. Novaković, pom. 110. Ni hvali Heraka ni kudi Petaka, oba su brata jednaka. Nar. posl. vuk. 225. — *I kao prezime u naše vrijeme.* Herak. Šem. prav. 1878. 82. — *I kao nadimak u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Jedan pisac našega vremena daje ovoj riječi značeńe: junak, vaǰa da po grč.* ἥρως *i lat.* heros *(vidi i* heračina *i* heraštvo). Dva heraka. S. Milutinović *u* Pjev. crn. 6ᵃ.

HERAKA, *f. ime žensko. — isporedi* Herak. *— Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

HERAKOVIĆI, *m. pl. selo u Crnoj Gori u plemenu Ńegušima u katunskoj nahiji.* Glasnik. 40, 18. — *Biće isto što se pomiǹe prije našega vremena.* Herakovići. S. Novaković, pom. 149.

HERAŠTVO, *n. junaštvo(?), vidi* herak *na kraju. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Mili Bože, čuda i zlameńa! sastaše se dvije mejdańije; što imaše kod sebe oružja, što imaše sve su izlomili... pa sjedoše ter otpočinuše. kad junaci počinuše trudni, pak od zemǰe obadva skočiše, ruke šire, u lica se ǰube, i sad sjede, ladno piju vino, to je bogme veliko čudestvo, il' čudestvo ili je heraštvo. Pjev. crn. 7ᵇ. — *Neće biti ni* čudestvo *ni* heraštvo *narodne riječi: vaǰa da ih je umetnuo sam pisac (S. Milutinović, vidi kod* herak) *koji je naštampao pjesmu.*

HÈRAV, *adj.* erav, razrok, zrikav, zrakav, heroglav. u Lici. V. Arsenijević. — *vidi* 3. hero.

HÈRCEG, *m. ńem.* herzog *(uprav vojvoda), vladar naj veći iza kraǰa, prevodi se lat.* dux, *tal.* duca, *franc.* duc, *engl.* duke *itd. (isporedi* 2. duka). — *Od kraja* XIV *vijeka, a između rječnika u Mikaǰinu* (herceg, hrceg ‚duca' ‚dux, regulus'), *u Belinu* (‚duca' ‚dux' 281ᵃ; veliki herceg ‚arciduca' ‚archidux' 98ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚princeps, dux'), *u Jambrešićevu* (‚princeps'), *u Voltiǵijinu* (‚duca, condottiero, campione' ‚herzog'), *u Stulićevu* (‚duca' ‚dux'), *u Vukovu* (herceg Stjepan, *vidi kod b)), u Daničićevu* (herьcegъ ‚dux'). *a) naj prvi se kod nas naziv̌e Hrvoje ‚hercegom' (a i ‚dukom', vidi kod* 2. duka) *‚spl̨etskijem'.* Slavnomu i velmožnomu gospodinu Hrьvoju, po milosti Božijoj hercegu splêtskomu. Mon. serb. 250. (1400). — *b) kasnije se Stjepan Vukčić (Hrańić) Kosača naziv̌e ‚hercegom (od) svetoga Save', a za ńim i ńegovi potomci, te se s toga zemǰa kojom su vladali još zove* ‚Hercegovina'. *herceg se Stjepan često spomiǹe i u narodnijem pjesmama našega vremena.* Mi gospodinь Stêpanь, Božijomь milostju hercegъ od svetoga Save. Mon. serb. 441. (1450). Testamenatь hercega Stêpana Kosače. Spom. sr. 2, 124. (1465). Mi gospodinь Balьša, hercegъ svetago Save, sinь gospodina hercega Vladislava. Mon. serb. 502. (1467). Mi gospodinь Vlatko hercegъ svetoga Save. 507. (1470). Junaci kim svetoga Save ime i hercega stoji Stjepana. I. Gundulić 326. Svu bosansku kraǰevinu i gdi je herceg gospodio vlas poda se turska ukinu. 390. Stjepan herceg ki posili sinsku ženu. J. Kavańin 233ᵇ. Herceg Stjepan hrańaše sokola trojemitara. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 48. Dolaziš li nad Ercegovinu i viđaš li ercega Stjepana? Nar. pjes. vuk. 1, 556. Mače vojsku erceže Stepane, u ercega mloga silna vojska. 2, 297. *prema ovome i Sandaǰa Hrańića zove jedan dubrovački pisac ‚hercegom'.* Hercezi Sandaǰi u slavi slovijehu. M. Vetranić 1, 46. — *c) uopće prema ńem.* herzog *ili tal.* duca *itd.* Nego su se prezzakonno dvigli pred hercega. Mon. croat. 167. (1497). Nabukodonozor kraǰ posla skupiti poglavja, nabdare i sudce i hercege... Bernardin 101. dan. 3, 2. Asirski hercezi. M. Marulić 12. Sin nikoga hercega. Mirakuli. 21. Knez, ban, ali herceg. P. Hektorović 57. Milostiju Božijeju Janošь kraaǰь ugrьskij... i obojimь Šližijami hercegъ. Mon. serb. 553. (1537). Cesari, kraǰi, bani i ercezi. M. Divković, bes. 213ᵃ. Knezi aliti hercezi. M. Orbin 255. I pomagajući niki hercegi Otokaru. F. Glavinić, cvit. 138ᵇ. Hercega i župana iliriskih kamo starih? J. Kavańin 232ᵇ. Budi knez, budi herceg. A. d. Bella, razgov. 81. Veliki herceg od Toskane. I. Đorđić, ben. 147. Princip iliti herceg. F. Lastrić, ned. 261. Poglavica milanski i ercezi nimački. A. Kanižlić, kam. 653. Vojvode u stara vrimena zvali su se duke oliti ercezi veliki. And. Kačić, razg. 271. Kći hercega kamerinskoga. I. M. Mattei 85. Malana se stvar čińaše hercegu od Aula, vladaocu Flandrije. Đ. Rapić 138. — *d) prezime.* — XV *vijeka (u latinskijem spomenicima) i u naše vrijeme.* ‚Pauli Herczeg de Zekchew'. Starine. 5, 117. (1459). 123. (1483). Herceg. Schem. herceg. 1873. 254. — *e) Hercegovac. u narodnoj pjesmi našega vremena.* Ńu mi prose prosioci, jedni prose od Bosne ponosne, drugi prose od Hercegovine... al' govori iz grada devojka: ‚Ja bih dala jedan tovar blaga, da ne idem za Bošńaka mlada; još bih dala dva tovara blaga, da ne idem za Hercega mlada'. Nar. pjes. javor. 1880. 239.

HÈRCEGIŃA, *f. vidi* hercežica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚duchessa' ‚dux, f.'

HÈRCEGIŃÎ, *adj. koji pripada hercegińi. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚della duchessa'.

HERCEGLIJA, *m. prezime. — Uprav znači Hercegovac, i postaje turskijem nastavkom* li. — XVIII *vijeka* Jevta Erceglija Ercegovac. Glasnik. II, 3, 240. (1720). — *vidi i* Hercelija.

HERCEG-MAROK, *m. selo u Barańi.* Šem. prav. 1878. 40.

HÈRCEGNOVÎ, *m. grad u Dalmaciji u okrugu kotorskom (tal.* Castelnuovo). Rep. dalm. 1872. 8. — *Obično se zove kraćijem imenom* Nôvî. — *Prije se zvao* Sveti Stefan, *a dobio je ovo ime kad ga je ponovio herceg Stjepan.*

HÈRCEGOV, *adj. koji pripada hercegu. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (obećati blago hercegovo ‚aureos montes polliceri' *kod* herceg), *u Stulićevu, u Daničićevu* (herьcegovъ ‚ducis'). Jerь su Splêćane dohodili i mogu dohoditi i pohoditi slobodno kakono i druzi vsi hercegovi. Spom. sr. 1, 60. (1405). Hercegovъ knezь. 1, 80.

(1407). Prišadši k gospodinu sinu hercegovu. Mirakuli. 25. — *Često: koji pripada hercegu Stjepanu (vidi* herceg, *b)) pa po tome i hercegovački.* Odь herьcegove zemьje sanьžakь begu. Mon. serb. 474. (1456). U herьcegovь sanьžakь. 484. (1461). Hercegovu sinu Vlatku hercegu. 513. (1470). Mnoge crnce tim sjedini da podu iskat' ljepos novu po bosanskoj kraļevini i gospostvu hercegovu. I. Gundulić 373. Pa doziva hercegova Šćepa. Nar. pjes. herc. vuk. 34. Eno knige zemļu prehodile, hercegovu i Bosnu ponosnu. Osvetn. 2, 78. *amo spada i primjer u Bjelostjenčevu rječniku.*

HÈRCEGOVAC, Hèrcegôvca, *m. čovjek iz Hercegovine. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. (i acc. kod c)) sing., i gen. pl.* Hèrcegovâcâ. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* 368b, *i u Vukovu. a) u pravom značeńu.* A odluči se u Poļaka Hercegovac Ali-paša. I. Gundulić 310. Hercegovce ko je vidio, deset tisuć broj im poda. 326. Zato rečemo: ono je Šokac, ono je Ercegovac, ono je Boduo. S. Margitić, ispov. iv. Svega naroda slovinskoga, a navlastito naši Bošńaka i Hercegovaca. Grgur iz Vareša 16. Doke stiže u Hercegovinu b'jeloj kuli Duke Hercegovca. Nar. pjes. vuk. 2, 176. Sijekući jadne Hercegovce, Hercegovce, Srbe od starine. 4, 56. Nevjernici Hercegovci Turci. 4, 446. Kad to čuo Hercegovac Šćepo. Nar. pjes. herc. vuk. 34. — *b) prezime. — u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* Herceglija. — *c) selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 81.

HÈRCEGOVAČKÎ, *adj. koji pripada Hercegovcima, Hercegovini. — Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* U primorju hercegovačkom. P. Vitezović, kron. 106. 143. Kad su jednom ratovali hercegovački Turci i Crnogorci. Nar. prip. vrč. 22. Ja sam ovde srpski jezik razdijelio na tri narječija (kao što je sam po sebi razdijeļen), t. j. ‚ercegovačko' kojim govore svi Srbļi koji žive po Ercegovini, po Bosni (kako grčkoga tako i turskog zakona), po Crnoj Gori, po Dalmaciji, po Rvatskoj i po Srbiji ozgo do Mačve, do Vaļeva i do Karanovca, ‚resavsko'..., i ‚sremačko'... Vuk, rječn. (1818). xvi.

HÈRCEGOVA STRÁNA, *f. planina u Pivi.* V. Ļešović.

HÈRCEGOVATI, hèrcegujêm, *impf. biti herceg, raditi kao herceg. — U Stulićevu rječniku:* ‚ducem esse'.

HÈRCEGÔVCI, *m. pl. selo u Dalmaciji u okrugu sińskom.* Ercegovci. Repert. dalm. 1872. 28.

HÈRCEGOVČÂD, *f. coll. vidi kod* Hercegovče.

HÈRCEGÔVČE, Hèrcegôvčeta, *n. dem.* Hercegovac, *mladi Hercegovac. — Za množinu bi trebalo da ima coll.* Hèrcegovčâd. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der junge Herzegowiner' ‚puer e ducatu S. Sabbae' *s primjerom iz narodne pjesme:* Nije ono momče Hercegovče). A treće je momče Hercegovče. Nar. pjes. herc. vuk. 208. Na vratima momče Hercegovče. Nar. pjes. petr. 2, 634.

HÈRCEGÔVČEVIĆ, *m. prezime (po ocu Hercegovcu). — U naše vrijeme.* Ilija Matića tužio Petra Hercegovčevića iz Kleńa. Glasnik. ii, 1, 210. (1808).

HÈRCEGOVICA, *f. hercegova žena. — isporedi* hercežica. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚haec dux'), *u Belinu* (‚dux' 281b; velika hercegovica ‚archiducissa' 98b), *u Voltigijinu* (‚duchessa' ‚herzoginn'), *u Stulićevu (gdje je zlo tumačeno jer je shvaćeno kao da je deminutiv:* ‚duchessina' ‚juvenis dux, ducis filia'), *u Daničićevu* (herьcegovica ‚ducis uxor'). Gospoda Jelêna herьcegovica *(žena hercega Hrvoja).* Spom. sr. 1, 176. (1412). Na molbe hercega od Bertańe i hercegovice žene ńegove. A. Gučetić, roz. mar. 77. Broj bez broja od knegińa, hercegovica. I. Đorđić, ben. 54. Hierlanda, hercegovica u Britaniji. Đ. Rapić 179.

HÈRCEGOVIĆ, *m. uprav hercegov sin, ali se upotrebļava kao prezime, i tako je i u prva dva primjera gdje je još prvo značeńe. — Od* xv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚duchetto, duchino' ‚juvenis dux, ducis filius') *i u Daničićevu* (herьcegovičь ‚ducis filius'). Knezь Baoša Hercegovičь *(sin hercega Hrvoja).* Mon. serb. 256. (1405). Pokojnoga gospodina kneza Balše Hercegovića. Spom. sr. 1, 171. (1423). Anton Ercegović. A. d. Costa 1, 63. Stefan Ercegović. Nar. pjes. vuk. 3, 570. *(među prenumerantima).*

HÈRCEGOVINA, *f.* ducatus, *hercegova država. — Od* xv *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Mikaļinu* (hercegovina, hrcegovina ‚ducatus'), *u Belinu* (‚ducatus' 281a; ‚S. Sabae ducatus' 368b), *u Voltigijinu* (‚ducato' ‚herzogthum'), *u Stulićevu* (‚ducatus'), *u Vukovu* (‚die Herzegowina' ‚Hercegovina, ducatus S. Sabbae'), *u Daničićevu* (herьcegovina ‚ducatus', država hercega Stjepana od kojega joj je ostalo to ime). *a) uopće. u jednom primjeru* xviii *vijeka (vidi i rječnike).* Početak kraļestva, carstva, republike, hercegovine i gospostva ostala. A. d. Bella, razgov. 81. — *b)* ducatus S. Sabbae, *zemļa među Bosnom, Dalmacijom, Crnom Gorom, Starom Srbijom. — postańe vidi kod* herceg, *b).* Po Arbanasehь i po Hersegovine *(sic).* Mon. serb. 257. (1481). Gospodar zemļe Hercegovine. 557. (1566). Karakaš plemenom iz Hercegovine. I. T. Mrnavić, osm. 57. Uzeše Turci Hercegovinu. P. Vitezović, kron. 125. Zao je običaj u Ercegovini. S. Margitić, ispov. vi. Nepametno govore oni koji govore, da je Ercegovina, aliti dukato s. Save bio do Cetine vode. Norini 5. Te je šiļe *(knigu)* u Hercegovinu. Nar. pjes. vuk. 2, 171. Ode s Dukom u Hercegovinu. 2, 173. Dok se vratim iz Hercegovine. 2, 176. I Trojicu u Hercegovini. 2, 199. On dovede svu Hercegovinu. 4, 109. — *gdjegdje (osobito u pjesmama) stoji* Hercegovina *s prijedlozima* na *(mj.* u), s, od *(mj.* iz). Milešovku na Hercegovini. Nar. pjes. vuk. 2, 102. Te je *(knigu)* šaļe na Hercegovinu. 2, 104. Al' eto ti od Hercegovine. 3, 150. Moji svati sa Hercegovine. 3, 517. Prijateļa sa Hercegovine. 3, 565. Moju zemļu na Hercegovini. 3, 566. — *u narodnoj se pjesmi Hercegovina nazivļe ‚lomna'.* A na lomnoj na Hercegovini. 3, 55. — *često se pomińe zajedno s Bosnom.* Sve obade zemļe i gradove, slavnu Bosnu i Hercegovinu. And. Kačić, razg. 146. Te lepote u svoj Bosni nema, u svoj Bosni i Ercegovini. Nar. pjes. vuk. 1, 281. Sva nas Bosna pomirit' ne može, ni sva Bosna ni Ercegovina. 1, 344. Slavna Bosna i Ercegovina. 1, 536. Ļepota se ńena razglasila po svoj Bosni i Hercegovini. 3, 543. Nije kriva Bosna što je gladna Hercegovina. Pravdonoša. 1852. 31. — *c) ovako zovu i grad Blagaj u Hercegovini s toga što je ondje živio herceg Stjepan. vidi* Blagaj, *a).*

HERCEGOVINITI, hercegovinim, *impf. vidi* hercegovati. — *U Stulićevu rječniku. — Sasma nepouzdano.*

HÈRCEGÔVKA, *f. žensko čeļade iz Hercegovine. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* Hèrcegovâkâ. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Porodi ga Hercegovka majka. And. Kačić, razg. 56b.

HÈRCEGOVO, *n. ime ńekakvu mjestu ili ńekakvijem mjestima. — Prije našega vremena.* Hercegovo (Bańa). Drobńaci. cf. Hercegovina. S. Novaković, pom. 149. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da je manastir.* Gdi su opati od Rogova,... Lucije, Sabe, Hercegova...? J. Kavańin 239b.

HÈRCEGOVSKÎ, *adj.*

a. *vidi* herceški. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku* (‚ducale' ‚herzöglich') *i u Stulićevu* (‚ducalis').

b. *koji pripada Hercegovini, hercegovački. — Između rječnika u Daničićevu* (herьcegovьskyj ‚τῆς Hercegovina' *s primjerom:* Mitropolitu petrovskomu i pol hercegovskomu. Гильфердингъ, босн. 312. XVII *vijeka).* Komu su plemeni hercegovska strana. I. T. Mrnavić, osm. 58. Hercegovsko ‚sime. 58. Vь bogospasnuju zemļu i nahiju hercegovskuju. Glasnik. 25, 44. (XVII *vijek).* Hercegovska pokrajino! J. Kavańin 286a.

HERCEGUŠA, *f.*

a. *kula u Ļubuškome.* Schem. herceg. 1873. 34.

b. (zemļa) Hercegуša, *Hercegovina. — U jednoga pisca našega vremena.* Ne da sultan ni puževa plaza, gdje li dati Nikšić zmaja ļuta, što mu zemļu Hercegušu čuva. Osvetn. 5, 91. Svuda Turci teški zemļi bili, po naj teži Hercegуši tužnoj. 7, 79.

HERCELIJA, *f. Hercegovina (?), isporedi* Herceglija. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Ti sakupi djecu Dalmaciju, ja ću skupit djecu Herceliju. Nar. pjes. bog. 282.

HÈRCESKÎ, *adj. vidi* herceški. — *U Stulićevu rječniku:* hercezki, v. hercegovski. — *sasma nepouzdano.*

HÈRCEŠKÎ, *adj. vidi* hercegovski. — *Pisano i* herceški *i* hercežski.

a. *u Bjelostjenčevu rječniku samo adv.:* herceški ‚principaliter, principum more'.

b. *hercegovački. — U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Hercežko sime. I. T. Mrnavić, osm. 60. Iz gospodstva hercežskoga er je prognan bio. J. Kavańin 233b.

HERCEVSKI, *adj. hercegovački. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Upade pod Stjepana hercevskoga prut nemili. J. Kavańin 146a. — *sasma nepouzdano.*

HERCEZ, *m. Hercegovac. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Klade on Hlume meu Herceze i Zagorce. J. Kavańin 118a. — *sasma nepouzdano.*

HERCEZI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 38.

HÈRCEZICA, *f. vidi* hercežica. — *U Stulićevu rječniku:* v. hercegiña. — *sasma nepouzdano.*

HERCEZIJA, *f. vidi* hercežija. — *U Stulićevu rječniku:* v. hercegovina *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina (?). — sasma nepouzdano.*

HERCEZOVICA, *f. vidi* hercežica. — *U Stulićevu rječniku:* v. hercegiña. — *sasma nepouzdano.*

HÈRCEŽICA, *f. hercegova žena, žensko čeļade kao herceg.* — *isporedi* hercezica, hercezovica, hercegiña, hercegovica. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚principissa, ducissa') *i u Daničićevu* (herьcežica ‚ducis uxor'). Gospoja hercežica Cicilija ostavša odь... gospodina hercega Stêpana. Mon. serb. 501. (1467). Hercežici Cicilije. 507. (1470).

HERCEŽIJA, *f. hercegova država, hercegova čast. — isporedi* hercegovina, *a) i* hercezija. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚principatus, ducatus') *i u Jambrešićevu* (‚principatus').

HERČEGE, *f. pl. vidi* Jerčege. — *isporedi* Herčezi, Herčizi. Herčege, selo u moravičkom srezu, 6—7 sata na jug od Ivańice. tu ima stari grad hercega Stjepana. od hercega je i selo dobilo današńe svoje ime. M. Đ. Milićević, srb. 586.

HERČEZI, *m. pl. ime mjestu. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 149. — *isporedi* Herčege, Herčizi.

HERČIZI, *m. pl. ime mjestu. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 149. — *isporedi* Herčezi, Herčege.

HÈRDEĻ, *m. vidi* Erdeļ. — *U rukopisima* XVII *i* XVIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Herьdeļь). Hodi paša budimski na Herdeļь zemļu. Okáz. pam. šaf. 84. (1699). Herdeļь osvojiše. 86. (1699). Na Herdeļ. 87. (1699). Odь Herdeļa. 82. (1758). — *Nalazi se pisano i* Herdêļь (zemļa). S. Novaković, pom. 149.

HÈRDÊĻSKÎ (hèrdeļskî), *adj. koji pripada Herdeļu, vidi* erdeļski. — *U rukopisima* XVI *i* XVII *vijeka, i u Daničićevu rječniku* (herьdeļьskyj). Vojvodi herdeļskomu. Okáz. pam. šaf. 83. (1554. 1660). Janoša herdeļskoga vojevodu. 83. (1699). — Herdeļska, *kao supstantiv ženskoga roda (misli se* zemļa), *znači Herdeļ. u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Na vrat carsku vješa zvizdu Rimske, Češke i Herdeļske. J. Krmpotić, kat. 71.

HERDUĻATI, herduļam, *impf. vidi* vrludati, erludati. U vrijeme poklada razboli se i sve se je herduļao tamo do uskrsa. Nar. prip. bos. 1, 105.

HERĐÈLA, *f. vidi* hergela. Našli su ga jutru u erđeli. Nar. pjes. vuk. 2, 239.

HÈRÊD, *m. vidi* ered. — h *je samo ortografički znak po latinskom jeziku i ne izgovara se. — U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Ni ćeš hereda imat. M. Marulić 156.

HÈREGÛZ, *m.* kome su krive noge, pa kad ide krîvâ (kao patka), čineći stražńicom tamo amo. Ļ. Stojanović. — *vidi* 2. hero.

HERENDIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Barić Herendić. Mon. croat. 191. (1508). Ivan Herendić. 257. (1556).

HERÈNDIJA, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HERESIJA, *f. vidi* eresija. — *Radi* h *vidi kod* heretik. O koliko i*(h)* je upalo u heresiju. F. Lastrić, test. 325a.

HERESITI, heresim, *impf. opijati. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚inebriare' *gdje ima i refleksivno* heresiti se ‚inebriari, vino se obruere'.

HEREŠIN, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji koprivničkoj.* Pregled. 72.

HERETIČANSTVO, *n. vidi* eretičastvo. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

HÈRETIČKÎ, *adj. vidi* eretički. — *Radi* h *vidi kod* heretik. Himben nauk knìga heretičkije. M. Radnić 264b.

1. HÈRETIK, *m. vidi* eretik. — h *je pisano po latinskom jeziku i ne izgovara se.* Kalvin, Luteran i ostali heretici. F. Glavinić, cvit. 17b. U strana*(h)* nevirnika, šismatika, heretika. I. Ančić, svit. 13. Nauci Arijanski i drugije heretika. M. Radnić 291a. Govore niki brezpametni heretici. J. Banovac, pripov. 199. Od odmetnika iliti heretika nije potribe ni govoriti. F. Lastrić, ned. 102. Podložnikom zapovidi, da papi ne budu podložni, u kraļestvu heretike naplodi, viru pravu i sakramente izkoreni. Đ. Rapić 78.

2. HÈRETIK, *adj. vidi* eretički, *tal.* eretico.

— *Radi* h *vidi* 1. heretik. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ona kńiga, budući šizmatika i heretika, bi gažena od svih. K. Pejkić 33. S. Badrić, ukaz. 35.

HERETISAŃE, *n. pozdrav, uprav je verbalni supstantiv od nepotvrđenoga glagola* heretisati, *od grč. χαιρετίζω, pozdravljati.* — *Stariji su oblici* heretisanije, heretisanje. — XV *i* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (heretisanije, *χαιρετισμός* ‚salutatio'). Mnogo zdravlje i heretisanije. Mon. serb. 442. *(oko* 1450). Mnogo pozdravljenje i heretisanje. 552. (1520—1523).

HERETIŠTVO, *n. vidi* eretičastvo. — *Radi* h *vidi kod* heretik. Pedipse zabilježene protiva heretištvu. A. d. Costa 2, 121.

HERETNIK, *m. vidi* eretnik. — *Radi* h *vidi kod* heretik. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu.* Od kateroga se zovu Manikei heretnici. P. Vitezović, kron. 49. Komu očituju himbenstvo heretnika. K. Pejkić 11.

HERÈZIJA, *f. vidi* erezija. — *Radi* h *vidi kod* heretik. Ter bi iz usta mojijeh izišla koja herezija. V. Andrijašević, dev. 48. Moliti Boga na izkorepjeńe herezija. T. Ivanović 88. Dvi su herezije iliti krivovirstva. Đ. Rapić 321.

HERÈŽIJA, *f. vidi* ereža. — *Radi* h *vidi kod* heretik. Biše se Arijanska herežija razširila. F. Glavinić, cvit. 153b. Molio bi Boga za dvignutje herežija. I. Ančić, svit. 13. Za utrnutje herežija. M. Zoričić, osm. 60.

HEREŽIJARSTVO, *n. vidi* eresija, eretičastvo. — *Radi* h *vidi kod* heretik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je sam načinio ovu riječ od tude* haeresiarcha *nastavkom* ьstvo. Razdiljuje se nevirnost u neznabožstvo..., u žudjistvo..., i u herežijarstvo oliti vam poluvirstvo. A. d. Costa 2, 180.

HERGÈLA, *f. stado kóńâ, pers.* char-gele, *stado magaradi, tur.* hergele, *magaradi i kóńâ.* — *isporedi* herdela. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚das gestüte' ‚equaria'). Već ga *(kļuse)* kupcem u ergelu meće. J. S. Reļković 233. Pustio końa u ergelu. Nar. prip. vuk. 34. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka znači stado uopće.* Koji nejma pun svoj podrum vina i u dvoru ergelu goveda. M. A. Reļković, sat. D7a. — *Drugo je* ergela *(vidi* argila) *u ovijem primjerima:* Vezir skadarski puši ergelu. Nar. pjes. vuk. 5, 481. Vezir skadarski izmače ergelu iz usta. 5, 484.

HÉRIN, *adj. koji pripada Heri.* — *Između rječnika u Vukovu* (Erin, vide Herin, *ali ovoga nema napose).* Da Eri svoju kapu a Erinu baci na glavu. Nar. prip. vuk. 302.

HÉRINO BŘDO, *n. u Srbiji u okrugu biogradskom.* Erino brdo. Glasnik. 19, 150.

HÈRÎR, herira, *m. platno od bijele domaće svile, arap. tur.* harir, *svila.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (erir, platno od domaće svile ‚weisses seidenzeug' ‚serica'). Pod dočormom od erira *(štamparskom griješkom* erica) košuļa. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Po gaćama od erira košuļa. 1, 281.

HÉRITI, hêrîm, *impf.* naheriti. — *U Stulićevu rječniku:* v. naheriti. — *Može biti da je ista riječ u metaforičkom smislu i u jednom primjeru* XVIII *vijeka:* Mladi Ago sad uzviša svôm krjeposti bor plemena, i Klarom se bio izmiša' Papalića od sjemena a Đurmića po materi, trojim plemstvom čedo heri. J. Kavanin 101a.

HERKALOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 647. *(među prenumerantima).*

HÊRKIŃA, *f. Hercegovka, isporedi* Hero. — *U Vukovu rječniku.*

HERKO, *m. ime muško.* — *isporedi* Herak. — *Prije našega vremena.* Herьko. S. Novaković, pom. 110.

HERMAN, *m. ime muško, ńem.* Herrmann. — *Prije našega vremena.* Hermanь (prezviter iz Ugarske). S. Novaković, pom. 110.

HÈRMENSKÎ, *adj. vidi* jermenski. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* U zemļi hermenskoj... u kraļestvo hermensko. F. Lastrić, svet. 142a. U kraļa hermenskoga. test. ad. 14a.

HÈRŃAKOVAC, Hèrńakôvca, *m. čovjek iz Herńakova.* V. Arsenijević.

HÈRŃAKOVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Herńakovu.* V. Arsenijević.

HÈRŃAKÔVKA, *f. žensko čeļade iz Herńakova.* V. Arsenijević.

HÈRŃAKOVO, *n. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 89.

1. HÉRO, *m. hyp.* Hercegovac, *u narodnijem pripovijetkama kad se pripovijeda (ali samo u šali, jer su baš Hercegovci na glasu kao pametni i vrijedni ļudi) kako što Hercegovac budalasto, rjede lukavo, a svagda smiješno uradi.* — *isporedi* Hera. — *Akc. se mijeńa u voc.* Hêro. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide Hercegovac). Izio je Hero medvjeda, zač mu je pripao još djeda. (Z). Poslov. danič. 35. Hero sto puta preko jedne vode prijede, pa je opet tojagom obiduje da se ne udavi. Nar. posl. vuk. 341. Nekakav Turčin sustigne Hera de za sobom vodi za ular svoju kobilu, pa smijeha radi prišuma se, te digne s kobile ular pa ga sebe natakne na glavu a kobilu pusti, i hodio za Herom mjesto kobile nekoliko doba, pa jedan put stane i zategne. obrne se Hero, i kad vide da vuče za sobom čovjeka, a na ńemu čalmu, začudi se pa reče: ‚Bud li me prevari, ama kad se poturći, kad čalmu steče?' Nar. prip. vrč. 27. Car prizove Hera i reče mu: ‚Hej Hero! ti mene učini hilu i zasluži smrt; ali... davam ti carsku milost i riječ da izabereš kojom ćeš smrti umrijeti'... Onda Hero: ‚He čestiti padiša! pošto je tako, naj voliji sam da umrem od starosti'. 94.

2. HERO, *m. ime muško (vaļa da je hyp.* Jeremija *ili* Jeronim). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Neško Hero (Jora, Jerlija). Glasnik. 11, 3, 71. (1706—1707).

3. HERO, *vidi* nahero.

HEROFIM, *m. vidi* 2. heruvim. — -f- *može biti da stoji s toga što se pomiješalo sa* serafim. — *U dva rukopisa* XV *i* XVI *vijeka.* I pride herofim i bišo s ńim muž velik. Pril. jag. ark. 9, 90. (1468). Poklańam se Bogu od herofimov proslavļenomu. Aleks. jag. star. 3, 276. Mnogo šestokrilatih herofim. 3, 313.

HERÒGLAV, *adj. vidi* horav. *u Lici* (eroglav). V. Arsenijević.

HERÒGLAVAC, heròglâvca, *m. heroglav čovjek; heroglavša. u Lici.* V. Arsenijević.

HERÒGLAVČÂD, *f. coll. vidi kod* heroglavčo. V. Arsenijević.

HERÒGLÂVČE, heròglâvčeta, *n. heroglavo dijete. vidi* heroglav. *u Lici.* V. Arsenijević. — *Mjesto plurala ima coll.* heròglavcâd.

HERÒGLAVICA, *f. heroglavo žensko čeļade. u Lici.* V. Arsenijević.

HERÒGLÂVŠA, *m. heroglav čovjek, heroglavac. u Lici.* V. Arsenijević.

HEROHODAC, herohoca, *m. čovjek što ide na hero. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. naheriteļ.

HÈRÔKAST, *adj. vidi* herav. M. Ružičić.

HERÒPER, *adj. u kojega je iskrivļena kičma. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

HEROTONIJE, *n. glasaće, glasovaće, vidi i* herotonisati, *od grč. χειροτονία.* — XIII *vijeka.* Herotonije služeštimь po ikonomovu ustavļeniju podobajetь byvati. Sava, tip. stud. glasn. 40, 169. tip. hil. glasn. 24, 212.

HEROTONISATI, herotonišem, *impf. vidi* glasati, b, glasovati, *b), od grč. χειροτονέω. — U rukopisu* XVII *vijeka pisanom crkvenijem jezikom, a iz ńega u Daničićevu rječniku.* Jemuže ne hoteštu herotonisaše na prêstolь arhijerejstva vlaškaago. Glasnik. 11, 128.

HEROTONISOVATI, herotonisujem, *impf. vidi* herotonisati. — *U rukopisu* XVI *vijeka pisanom crkvenijem jezikom, a otale u Daničićevu rječniku.* Arhijepiskopь herotonisujet se srьbskyje zemļe. Okáz. pam. šaf. 59. *(oko* 1503).

HÉROV, *adj. koji pripada* (1.) *Heru.* Skinuo ular s Herove kobile. Nar. prip. *u* Nar. posl. vuk. 118. Panula velika kiša i prodere potok na Herovu kuću. Nar. prip. vrč. 85.

HEROVO (brdo), *n. u Daničićevu rječniku:* ‚Herovo', zemļama je hilandarskim u Svetoj Gori išla međa ‚na brьdo na Herovo' (Mon. serb. 131 *god.* 1348).

HÊRSKÂ BÀKČINA, *f. (bez* h) *šuma u Begaļici (u Srbiji u okrugu biogradskom).* Ļ. Stojanović.

HÊRSKÂ GLÀVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva na Erskoj Glavici. Sr. nov. 1873. 943.

HÊRSKÂ MÀHALA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Erskoj Mali. Sr. nov. 1868. 524.

HÊRSKÊ LÌVADE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Erske Livade. Sr. nov. 1874. 327.

HÊRSKÎ, *adj. koji pripada Herima (Hercegovcima), hercegovački. — U Vukovu rječniku:* vide hercegovački.

HERŠUM, *m. napadaće, nasrtaće. — Riječ je turska (od* urušmak, *boriti se?). — U naše vrijeme u Bosni.* Na ńeg bane heršum učinio. Nar. pjes. juk. 112. Na ńu bratac heršum učinio. 403.

HERÙBÎN, herubina, *m. vidi* 2. heruvim, *tal.* cherubino. — *U Stulićevu rječniku:* ‚herubini' ‚cherubim'.

HERUD, *m. vidi* Irod, *lat.* Herodes. — h *je po latinskom jeziku i ne izgovara se. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* U vrime Heruda kraļa židovskoga. F. Glavinić, cvit. 195b. Herud Antipa, sin onoga prvoga Heruda Antipe. 298a.

HERUDOV, *adj. koji pripada Herudu.* Primiri se dan od narojenja Herudova. F. Glavinić, cvit. 298b.

HERUŠIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Juri Herušića vnuk. Mon. croat. 82. (1455).

1. HERUVIM, *f. coll. andeli (drugoga reda, isporedi* serafim) *s trojijem krilima, grč. χερουβίμ (a ovo je od jevrejskoga* krubim, *plur. od* krub). *— U primjeru* XVI *vijeka pisanom crkvenijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku* (heruvimь, coll. cherubim). Mnogoočitaa heruvimь i šestokrylataa serafimь. Mon. serb. 547. (1502).

2. HERUVIM, *m. vidi* 1. heruvim, *ali se kaže o jednome onakovom anđelu. — isporedi* heruvin, herubin, kerubim, kerubin. *— Od prije našega vremena.* Zaprêštaju ti, dijavole, heruvimi i serafimi. Starine. 18, 187. I načini heruvima jednoga na jednom kraju a drugoga heruvima na drugom kraju; na zaklopcu načinite dva heruvima na oba kraja. Đ. Daničić, 2mojs. 25, 19.

HERUVIMSKI, *adj. koji pripada heruvimima.* Heruvimska, *f. ńeki dio liturđije.* No kad bi došao na liturđiju, oko heruvimske. M. P. Šapčanin 1, 25.

HERUVIN, *f. coll. vidi* 1. heruvim. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Mati Boga našego, većma častna nere heruvin. Š. Budinić, sum. 24a.

HERZOAT, *m. zèlên. — Riječ turska, ne znam koja; zar pokvareno od pers. tur.* sebzevât, *zeļe? — U naše vrijeme.* Nasadi dvije bašče svakojega herzoata (zeleni). Nar. prip. vrč. 85.

HERZOVAL, *m. vidi* arzohal. Tako se u narodnim pjesmama žale Turci pašama u ‚herzovalima'. V. Bogišić, zborn. 492. Treba da učini na meģliz herzoval pismen (molbenicu). 548.

HÈSÂB, hesába, *m. vidi* hesap. — *Od* XVIII *vijeka.* Nemojmo metnut u zaborav i u nemar učiniti esab i niko izviđeńe s pravdom Božijom. F. Lastrić, od' 393. Hoćeš, sine, Bosnu pašaluka, ali, ģano, blaga bez hesaba? Nar. pjes. hörm. 1, 67.

HESÁBITI, hèsâbîm, *impf. vidi* hesapiti. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (esabiti, vide esapiti). Ja se mlada prevarila, esabila, ńegova je. Nar. pjes. vuk. 1, 374. Hesabļaše da je preminuo. Nar. pjes. petr. 2, 63. Esabļahu niko ne čujaše. 2, 490. Hesabļaše more pobjegnuti. 3, 23. Hesabļahu da se čuti neće na Turćiju, na tursku krajinu. Nar. pjes. hörm. 1, 431.

HESÁBĻÊŃE, *n. djelo kojijem se hesabi. — U Vukovu rječniku* (esabļeńe).

HÈSÂP, hesápa, *m. račun, arap. tur.* hisâb. — *isporedi* hesab. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* hêsâpe, hêsâpi. — *Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Mikaļinu* (esap, pobrojenje ‚computatio'), *u Belinu* (‚abbaco, calculo o computamento, cioè conto' ‚ratio' 1a), *u Vukovu. a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Čin'mo hesap, mogu li ti što već dati *(govori Turčin).* S. Gučetić. star. pjes. kuk. 107a. Nihne hesape lepo očistili. Glasnik. II, 3, 272. (1724). Dobro višti zemļomjerstvom i esapom. J. Kavańin 120b. Da se neće pobrojiti u esapu naj mučniju. 467b. Učiniše esap da od 100 zrna 39 na štetu odiđu. I. Jablanci 75. Još dosta puta esap čini dneve brojeći. Đ. Rapić 114. Zapamtite sada esap od ovih dana. A. Tomiković, gov. 76. Ondą s agom hesap učinio. Nar. pjes. vuk. 3, 135. Čest esap duga ļubav. Nar. posl. vuk. 346. — *b) vidi* broj, 1, b, *c).* Otišlo je tridest ćesa blaga dok iznutra ud'rio postavu *(hazdiji),* a s lica joj ni hesapa nema. Nar. pjes. vuk. 2, 228. Ja sve hodah po turskoj ordiji, i ne nađoh kraja ni hesapa. 2, 312. Pobilo bi Turke bez hesapa. 3, 68. Ne dijeli brojem ni hesapom. 3, 312. Bud li ima blago bez hesapa. 3, 430. Tome malu ni esapa nema. 4, 45. U ńem blaga ima bez hesapa. Nar. pjes. mag. 1864. 80.

HESÀPČIJA, *f. računar, računģija, tur.* hisabģy. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Pismačija, esapčija. J. Kavańin 205b.

HESAPIJA, *f. vidi* računarstvo. — *Načińeno od* hesap. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Iste

obćene esapije u Trogiru i u Splitu. J. Kavańin 120b.

HESÁPITI, hèsâpîm, *impf. računiti, računati.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hèsâpļâh, *i u part. praet. pass.* hèsâpļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* hèsâpî. — *Postaje od* hesap *nastavkom* i. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (esapiti, pobrojiti ‚supputo, puto') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚computo' 1a), *u Vukovu* (1. vide računiti. 2. ‚meinen', dafür halten' ‚existimo', cf. misliti, cijeniti *s primjerom:* Ja hesapim da je tako. 3. ‚achten' ‚curo' *s primjerom iz narodne pjesme:* Kako junak pušku ne hesapi).

a. *aktivno. a) uopće.* A kad gazda esapiti lati. M. A. Reļković, sat. E7a. Svaki esapeći po praznini trbua svoga. D. Obradović, basn. 25. Hoćemo esapiti broj naši godina. A. Tomiković, gov. 215. Izgoreše Mostarske svijeće esapeći Sarajevsko blago. Nar. posl. vuk. 98. Ja sam esapio da ja mogu 18 svaliti dok bi se oni približili. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 76. — *b) misliti, cijeniti. aa) s podložnom rečenicom u kojoj je konj.* da, *ili bez ikakve konjunkcije (vidi primjere i kod* hesabiti). Esapjaše da je Hasan aga. Nar. pjes. herc. vuk. 68. Hesapļaše niko ne viđaše. Nar. pjes. petr. 2, 196. — *bb) kad se o nećemu misli da je nešto. aaa) ono što se o objektu misli stoji u acc. s prijedlogom* za. Ja to nisam ni za grih esapio. M. A. Reļković, sabr. 64. Mi sami sebe za blažene hesapimo. J. Rajić, pouč. 1, 143. — *bbb) ono što se o objektu misli stoji u podložnoj rečenici s* da. Mi te danas, Tale, hesapimo da ti jesi junak po naj boļi. Nar. pjes. vuk. 3, 265. — *c) kao mariti ili razmišļati.* Al' to čauš ne hesapi. V. Došen 162a. Žeļa i briga vlastitoga spaseña ne pazi truda, ne gleda stida, ne esapi dangubu. B. Leaković, gov. 152. Da bula esapi šta će u pitu, nikad je ne bi jela. Nar. posl. vuk. 48.

b. *pasivno.* Od ove sad esapļene vrsti. I. Jablanci 23.

c. *sa* se.

a) pasivno. Od onoga vrimena vaļa da se esapi sedamdeset godišta sužanstva babilonskoga. E. Pavić, ogl. 352. Da se ovo kako jedan pridavak esapiti može. M. A. Reļković, sabr. III. Među one zemļe... esapi se zemļa crna. I. Jablanci 17. Sve nepravde koje se u dobru ili u srići iskrńega mogu učiniti, broje se i esape se pod imenom krade. B. Leaković, nauk. 342. Ako se što esapiti može, vaļa da se esapi što smo zaslužili posli sedam godina. A. Tomiković, gov. 368.

b) refleksivno. Ovako i sadašńima ļudma govori Bog, koji se esape da ga ļube. B. Leaković, gov. 136.

c) recipročno, vidi računiti se. Ne ortači se s onim s kim ćeš se gologlav esapiti. Nar. posl. vuk. 207. *i u Vukovu rječniku:* vide računiti se.

HESÁPLĘĆNE, *n. djelo kojijem ko hesapi, ili se ko s kim hesapi. — U Vukovu rječniku:* vide računjenje.

HESÁPOVIĆ, *m. prezime. — U hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

HÈSPÂP, *m. vidi* espap. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide roba *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Ako nosi hespap na panadur. F. Lastrić, test. ad. 57a. Glodaj kako k onome kupci i trgovci dohode, hespap i robu kupuju. Đ. Rapić 134.

HEŠKA, *m. ime muško. — U naše vrijeme.* Data kniga Heški bakalu. Glasnik. II, 1, 12. (1808).

HÈŠKÎLE, *adv. vidi* eškile. Da vas koji se brez razloga neustrpļivi ukazujete, za kiku ne uzme, pak heškile ne pokara. Đ. Rapić 186.

HÌ, *interj. glas kad se ko (osobito dijete) smije.* Počnu učenici: Hi! hi! hi! D. Obradović, basn. 71.

HICATI, hicam, *impf. samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka uz* rańati *i* čeprļati. *(Vragovi u paklu)* s papci, s nokti i s kopiti hica'u, rańa'u, čeprļaju. J. Kavańin 410b.

HIČ, *adv. ni po što, ništa, pers. tur.* hîč, *ikoji, išta. — Od* XVI *vijeka.* Nećeš da me hič požališ *(govori Turčin).* S. Gučetić. star. pjesn. kuk. 105b. Za glad ne želili ič domusovine. I. T. Mrnavić, osm. 157. A kad vidje Mitre neimare. gdje on tura, hič ne žali blaga. Nar. pjes. hörm. 1, 71. Nigdje baš ni ič ne ima. Nar. prip. bos. 1, 54. Da ga iz bliza vidim, pa posle ič da me i ne vrću doma. M. Đ. Milićević, zim. več. 168.

HÍĆA, *f. vidi* hitńa. — *U jednoga pisca Bošńaka našega vremena, a između rjčnika u Bjelostjenčevu (kod* hitrost) *i u Stulićevu* (v. hitrina). Nije hiće dobitnici vojsci, ona grede krokom lagahnijem. Osvetn. 7, 37. Hića mu je, da do noći dođe. 7, 85.

HIĆATI SE, hićam se, *impf. bacati se, vidi* hitati, B. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Iz kojih *(oblaka)* usjane zmije hićaju se (‚hittjause'.) M. A. Reļković, sat. K7b.

1. HÌĆÉŃE, *n. djelo kojijem se hîtî. — Stariji je oblik* hićenje. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (hićeńe, hitańe, bacańe, vrženje, metnutje *itd.).* Po hićenju ampule v aer. Korizm. 65b.

2. HÍĆÊŃE, *n. djelo kojijem se hîtî. — Između rječnika u Stulićevu* (hićeńe *i* hitjeńe, v. hrlina) *i u Vukovu* (‚das eilen' ‚festinatio').

HÌĆMET, *m. Božje čudo, arap. tur.* ḥikmet, *mudrost, Božja voļa. — U naše vrijeme.* Hićmet, Božje čudo! V. Vrčević, nar. prip. 229.

HIĆNICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. hitnica. — *slabo pouzdano.*

HIĆNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. hitnik. — *slabo pouzdano.*

HIDER, *m. vidi* Hajdar, Hajder. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Od mene Hydera. Starine. 11, 85. *(oko* 1648).

HIDOŠ, *m. selo u Ugarskoj u budimskoj eparhiji.* Šem. prav. 1878. 34.

HÎĐOŠ, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 95.

HÎĐOŠANIN, *m. čovjek iz Hiđoša.* V. Arsenijević.

HÎĐOŠKÎ, *adj. koji pripada selu Hiđošu.* V. Arsenijević.

HÎĐOŠKIŃA, *f. žensko čeļade iz Hidoša.* V. Arsenijević.

HIĐUŠ, *m. ime selu. — Prije našega vremena.* Hidušь (Bačka). S. Novaković, pom. 150.

HÍĜA, *m. prezime. — U Dubrovniku ovoga vijeka.*

HÍĜO, *m. ime muško. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Na dvorove Higa barjaktara. Ogled. sr. 393. Joli Hígo koga ufatio? 394.

HIHATATI, hihaćem? hihatam?, *impf.* grohotom se smijati. na Rijeci. F. Pilepić.

HÌHIRITI SE, hihirîm se, *impf.* smijati se glasno a bez razloga, budalasto. na Braču. A. Ostojić.

HIHÍŠTATI SE, hìhîštâm se, *impf. vidi* hihiriti se. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HIHTAR, *m. riječ nejasna i možebiti zlo naštampana na jednom mjestu u pisca* XVIII *vijeka. (Busormani)* večer, koju čim ne vidu, hihtar igdar svoj ne jidu. J. Kavańin 280ª.

HIJANET, *m. nevjeran čovjek, arap. tur.* chijânet. — *U naše vrijeme u Bosni.* Al' Bošńaci jedni hijaneti, izdaju mi zemļu kaurima. Nar. pjes. hörm. 1, 18.

1. HÎLA, *f. lukavstvo, prijevara, arap. tur.* hîle. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hila, himba) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (iz Mikaļina), u Vukovu (gdje ima i* hila *i* ila, *ali se bez razloga kaže kod prvoga drugo značeńe:* hila ‚unrecht' ‚injuria' *s primjerom iz narodne pjesme:* Da mu care hilu ne učini. — ila ‚falschheit, betrug' ‚simulatio', cf. prijevara *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Mio aga, ‚dragi gospodare, ni o ili ni nevjeri radim). Ćaše Savo cara pokrstiti, no se boji crkvi Filindaru, da mu care hilu ne učini. Nar. pjes. vuk. 3, 72. Ja vi dajem Božu vjeru tvrdu, tvrda jemca Muhameda sveca, da vi hile učiniti neću. 4, 369. Da ti hilu pomisliti neću. Pjev. crn. 52ᵇ. Lasno ti je hilom biti boja. 102ª. Ostaviše sedam barjaktara, da se ne bi hila učinila. Nar. pjes. hörm. 1, 97. Davno bi se Śiget prihvatio, on je nama hilu učinio. 1, 128. Ćabo sveta, nema u nas hile. P. Petrović, gor. vijen. 34. Oteti ću sve što je hilom i himbom potomio. S. Ļubiša, prip. 166.

2. HILA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. kila *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva (u kojega nema* hila *nego* 2. hilav). — *sasma nepouzdano.*

HÌLÂL, hilála, *m. lažičica za čačkańe uha, arap.* chilâl, *tur.* hylal. — *U Vukovu rječniku:* ilal ‚der ohrlöffel' ‚auriscalpium'.

HILAN, hilna, *adj. na jednom mjestu u pisca* XVIII *vijeka, vaļa da znači: mučen, vidi* hiliti. Hilne majke, cvilne ļube plaću s rati sve izgube. J. Kavańin 222ª.

HILÀNDÂR, Hilandára, *m. manastir u svetoj Gori, grč.* Χελανταρίον. — *isporedi* Hilantar, Hilendar, Hilindar, Filindar, Vilindar, Helandaro. — *Od* XII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚Hilanьdarь'). Monastirь zovomy Hilandarь. Mon. serb. 5. (1198—1199). Hilanьdarь. 62. (1293—1302). Hilandarь. S. Novaković, pom. 150.

HILANDÁRAC, Hilandárca, *m. kalуđer u Hilandaru.* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hilanьdarьcь). Starci Hilandarьci. Mon. serb. 568. (1403—1405).

HILÀNDÂRSKÎ, *adj. koji pripada Hilandaru.* — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (hilanьdarьskyj). Igumenu hilandarskyje lavry. Mon. serb. 49. (1261). Monastiru hilandarьskomu. 572. (1411). Bogorodici hilandarskoj. 332. (1405—1427).

HILÀNTÂR, Hilantára, *m. vidi* Hilandar. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Hilanьtarь). Monastirь Hilanьtarь. Mon. serb. 125. (1347).

1. HÌLAV, *adj. lukav.* — *Postaje od* 1. hila. — *U Vukovu rječniku:* ilav, vide lukav *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. HILAV, *adj. vidi* kilav. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* hilau, v. kilau. — *sasma nepouzdano.*

HILÈNDÂR, Hilendára, *m. vidi* Hilandar. — *Prije našega vremena.* Hilendarь. S. Novaković, pom. 150.

HILENOVIĆI, *m. pl. ime ńekakvu mjestu prije našega vremena.* Hilenovići. S. Novaković, pom. 150. — *može biti da treba čitati* Hiļenovići.

HILÌNDÂR, Hilindára, *m. vidi kod* Hilindarac.

HILINDÁRAC, Hilindárca, *m. vidi* Hilandarac. — *U rukopisu* XVII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Hilinьdarьcь). Hilindaracь. *u* Vuk, dan. 1, 28. (1637). — *Iz ovoga se vidi da se manastir zvao i* Hilindar *(isporedi i* Filindar, Vilindar).

HILITI, hilim, *impf. progoniti, tlačiti, mučiti.* — *Prvo* i *stoji mj. ńegdašńega* y. — *Starije je značeńe bilo: nàgibati, sàgibati (vidi u Stulićevu rječniku gdje ovako značeńe vaļa da je uzeto iz ruskoga jezika), i s ovijem je bila riječ praslavenska, isporedi rus.* хилить, *češ.* chýliti, *pol.* (przi)chylić. — *U našemu se jeziku javļa* XVII *i* XVIII *vijeka u pisaca čakavaca, a između rječnika u Stulićevu* (‚inclinare, torquere, flectere etc.'). A ja ću ... nit' Zadar hiliti ni pustit Šibenik. Đ. Baraković, vil. 373. Ki *(Bog)* nikogar dobru hteća ne hili. jar. 3. I jedno stvorenje sobome ne hili. I. T. Mrnavić, osm. 135. Da ine plemce tlači al' hili. J. Kavańin 266ᵇ. Na čast tko je uzaša' ... drugove jadne hili. 434ª.

HILOŃKA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Hilońka. S. Novaković, pom. 110.

1. HÎĻ, híļa, *m. vrsta ječma.* — *isporedi* hiļača. — *U naše vrijeme.* Hiļ, hiļača, spelta piccola, vrst ječma (u Istri). B. Šulek, im. 108. Hiļ ‚frumenti genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 17.

2. HIĻ, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *isporedi* hiļac.

HIĻAC, hiļca, *m. ime volu (u Istri).* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *isporedi* 2. hiļ.

HÌĻAČA, *f. vidi* 1. hiļ. Hiļâča *(s čakavskijem akcentom)* ‚tritici genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1. 42.

HÌĻADA, *f.* mille, *tisuća, grč. χιλιάς, χιλιάδος, novogrč. χιλιάδα.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hîļâdâ. — *Naj stariji je oblik bio* hilijada *(vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.²), *radi* hiljada *vidi kod* a, *a) i b).* — *Od* XV *vijeka (u naše je vrijeme kod većine naroda izagnalo stariju riječ* tisuća *što je ostala u zapadńijem krajevima), a između rječnika u Mikaļinu* (hiļada, tisuća), *u Belinu* 486ᵇ. 487ª, *u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu.*

a. *obično se mijeńa po oblicima kao i drugi supstantivi ženskoga roda. treba dodati da se stari gen. pl.* hîļâd *uzdržao do u naše vrijeme kad je uza ń drugi koji broj. amo su metnuti i primjeri u kojima je acc. sing.* hiļadu, *ali može biti da koji spadaju pod* b. *a) stariji je oblik s* lj *potvrđen bez sumńe u ovijem primjerima:* Mańe se ne dade, trgovče bogati, oda tri hiljade sve zlatih dukati. H. Lucić 232. Za time jest paka trideset hiljada ostalih pušaka. 271. Oni jur svoziše sežań dvi hiljade. P. Hektorović 25. Ako bi hiljadu hiljada smrtnije grijeha učinio. M. Divković, nauk. 75ᵇ. Udariše mu šest iljada i šesat i šeset i šest udaraca. 180ᵇ—181ª. — *b) u ovijem se primjerima ne zna treba li čitati* lj *ili* ļ *(tako je i u Daničićevu rječniku).* U vsakomь po trideseti hiļada aspri. Mon. serb. 407. (1441). 43 hiļade i 5 catь 53 dukatь. Spom. sr. 2, 96. (1441). — *c) u svijem ostalijem primjerima (i kod* b *i* c) *stoji* ļ *(tako je i u rječnicima, osim Daničićeva).* Piših jih biše tad sto dvadeset hiļad. M. Marulić 11. Oborit se u hiļadu rasapa.

P. Posilović, nasl. 45b. O zdrava dakle, zdrava, iļadu puta zdrava Marija! 188b. Ubi sto i osamdeset i pet iļada vojnika. S. Margitić, fal. 68. Ostavļam iļadu strašni događaja. 129. Da bi ńih množinu praznio kapļom ļeta u hiļadi. J. Kavańin 438b. Već si imao iļadu. J. Banovac, pred. 23. Iļadu iļada puta učinio je ovo. 26. Nakon iļadu godina. 94. Evo mu se udiļ prikaza oko dvadeset iļada Krštjana. razg. 68. Dvi iļade i trista godina. B. Pavlović 60. Trista i šesdeset i pet puta po pet iļada čini iļadu iļada i trista i dvadeset i pet iļada. J. Filipović 1, 26a. Pozdravļam te hiļadu i tisuć krat. P. Knežević, osm. 27. Dati toliko iļada dukata onom. F. Lastrić, test. 122a. Sužanstva u komu su od nikoliko iļad godina. 150b. I da iļadu drugije múčîm... 354b. Proode stotine godina i iļade. 368a. Nikoliko hiļada na glavnu svetkovinu B. D. Marije putuju. A. Kanižlić, utoč. xvi. Hiļadu i hiļadu puta zemļu ļubeći. 244. Podpisao je skoro hiļadu imena. kam. 158. Skupivši mlogo hiļada vojnika. 586. Svaki će ti dati hiļadu i sto srebrnaka. A. J. Knezović 147. A Sekule mlado dijete *(darova joj)* zlatan prsten od hiļade. Nar. pjes. bog. 61. More čovik imati na iļade načina. M. Zoričić, osm. 56. Štijem, negda na hiļade Rim bogova da imade. V. Došen 79a. Puno iļada naj slobodnijih vojnika. And. Kačić, kor. 76. Mnoge iļade nevirnika na pravu viru Isukrstovu obrati. Norini 72. One su imale velik razlog i hiļadu razloga. N. Palikuća 19. Stotina će udrit na hiļadu. J. Krmpotić, pjes. 6. Smilova se veće od iļade puta. I. J. P. Lučić, razg. 20. Kupih końa za hiļadu. Nar. pjes. vuk. 1, 305. Dala b' za ńga iļadu dukata. 1, 314. Od iļade ne može se naći koji bi me junak prevario. 1, 605. I sakupi iļadu svatova. 2, 21. Mali kami od hiļade okah. 2, 83. Stade svata dvanaest hiļada. 2, 140. Stajaće ti hiļadu godina. 2, 205. Viknu Rade hiļadu majstora. 2, 206. No s Milošem oni s' opkladiše u hiļadu žutijeh dukata. 2, 213. Tri hiļade sastavi katana. 2, 251. No u cara sto hiļada vojske. 2, 265. U svakog je devet iļad vojske. 2, 297. Sa svojijeh sto hiļada vojske. 2, 344. Propade mi triost hiļad vojske. 2, 366. Sastaše se srpske vojevode i hiļada kićenih svatova. 2, 474. Broji svojih hiļadu svatova. 2, 478. Ńi šezdeset, iļade Turaka. 2, 504. Kom ļepote u hiļadi nema. 2, 526. I naj tebi hiļadu dukata. A eto ti hiļada dukata. 2, 599. Kroz hiļadu proleće svatova. 2, 602. Na hiļadu ovce ukrdio. 2, 631. Hiļadom sam ģeverdan oblio a hiļadom sabļu okovao. 2, 318. Goni Limun hiļadu volova. 3, 451. Koja vredi iļadu dukata. 3, 499. Kamo mojih hiļada ovaca? 3, 566. Daj mi vojske petnaest hiļadah. 4, 368 — *Kao sa supstantivom ženskoga roda stoje s* hiļada *i predikat i atribut u jednini i u ženskom rodu.* Iļada ima ovakih prilika i vidimo ovake nepravde i pokarańa i ne marimo. J. Banovac, pripov. 52. Odkuda hiļada zala izhodi. I. Velikanović, uput. 1, 354. Da ko broji, stotina bi bila; da ko više, iļada bi bila. Nar. pjes. vuk. 1, 633. A otido hiļada svatova. 2, 479. Pogibe ti hiļada svatova. 2, 581. Š ńima ravna hiļada junaka. 3, 111. U kojoj je hiļada klinaca. 3, 161. Za ńom puče hiļada pušaka. 3, 260. Đe se hiļada dobije, stotina se može pokloniti. Nar. posl. vuk. 77. — *rijetko verbalni supstantiv stoji u množini.* Pojezdišo hiļada svatova. Nar. pjes. vuk. 3, 252.

b. *dosta često zamjenuje druge oblike acc. sing.* hiļadu *(ovo bi uprav značilo: od prilike, oko hiļade, hiļada malo mańe ili više). ovo se (po analogiji prema drugijem brojevima) shvaća kao supstantiv srednega roda, i stoji u svakom padežu (osobito s prijedlozima) nepromijeńeno, a ima predikat i atribut u jednini i srednjega roda.* Da se Bog smiluje grišnikom pokornim do iļadu naroda. I. Ančić, ogl. 171. Obranoga od iļadu. P. Posilović, nasl. 159b. Budući pune hiļadu izvrsnitosti. M. Radnić 378b. Posli iļadu godišć. P. Macukat 27. S iļadu razloga jest kraļ. F. Lastrić, test. 64a. Poslušajte jednoga među iļadu. test. ad. 19a. Reče mu: ‚Ta da si od iļadu godina, to bi za čudo bilo da si mogao tolika zla počiniti'. ned. 48. Koji će svidočiti, da je duša razložita izvrsnitija od iļadu iļada svitova ovije. 333. Stiže godište hiļadu četiristo pedeset i treće. A. Kanižlić, kam. 815. Veće može jedan zla učiniti, neg ih hiļadu dobra. (Z). Poslov. danič. 149. Bi prikazano Bogu iļadu volova. And. Kačić, kor. 220. Od hiļadu i pet stotina knjižica ne osta meni u dvi godine ni jedna. M. A. Reļković, sat. A3b. Udiļ iļadu misli u pamet dođe. L. Vladmirović 51. Jedan bus kupusa da može dat uzrok smrti hiļadu muha. N. Palikuća 62. Armada je bila pomańšala i od toliko trudna putovańa i od hiļadu drugih dosada. A. Tomiković, živ. 185. Čekaj mene s hiļadu svatova Nar. pjes. vuk. 2, 525. S ńegovijeh hiļadu svatova. 2, 598. U svakoj je po hiļadu brava. 4, 45. Kod svojijeh hiļadu svatovah. 4, 159. Mnoga bješe sila u Turakah, a Brđana hiļadu i dvjesta. 4, 372. Tu pogibe Musa Ratovane i sa ńime hiļadu Turakah. 4, 374. Od hiļadu Stojanovo drugah poginulo četiri stotine. Pjev. crn. 141a. I na glavu od hiļadu oglavļe. Nar. pjes. vil. 1867. 13.

c. *rijetko stoji oblik nominativa sing.* hiļada *nepromijeńen za koji drugi padež.* Da još bude iļada krat ļudi i svitova koliko i*(h)* je. I. Ančić, vrat. 142. Hiļada im posjekoše glavah. Pjev. crn. 125b.

HIĻADAK, hiļatka, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚millesima pars'. — *nepouzdano.*

HÌĻADAN, hiļadna, *adj. koji se broji na hiļade, vidi* tisućan. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚millesimus'). Od hiļadni svi stotina neće biti traga. V. Došen 227a. Sto hiļadni ukor veći. 270a. Kao nebo hiļadne zvijezde. Nar. pjes. herc. vuk. 133.

HÌĻADÂR, *m. čovjek u kojega je blaga na hiļade.* — *U Vukovu rječniku:* ‚einer der tausende besitzt' ‚homo mille numorum (dives)'. — *S drugijem značeńem u jednoga pisca* xviii *vijeka, koji riječju* hiļadari *prevodi lat.* ‚millennarii'. Iļadari koji govoraju *(govorahu)* da će ļudi posli suda općenoga iļadu godišta na svitu s Isukrstom kraļevati, pak š ńime posli iļadu godina da će na nebesa poći. And. Kačić, kor. 372—373.

HÌĻADICA, *f. dem.* hiļada. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Tretju ćemo odpustiti hiļadicu od naše plate. M. Vetranić 1, 243. Poslao je paši hiļadicu dukata. M. Pavlinović, rad. 101. — *Jedan pisac* xviii *vijeka prevodi ovom riječi talijansku* miglio *(miļa).* Daleko od grada dvi iļadice. P. Macukat 17. Kada bi daleko od grada četiri dobro iļadice. 19.

HIĻADIŠ, *adv. hiļadu puta.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚millies'. — *nepouzdano.*

HÌĻADIT, *adj. vidi* hiļadan. — *U jednoga pisca našega vremena.* Naj potpuniji i naj živļi opis ne može predstaviti ni hiļaditi deo onoga što bi oči videle za jedan časak. M. Đ. Milićević, međudnev. 29.

HÌĻADITI, hiļadîm, *impf. množiti na hiļade,*

činiti da od jednoga bude hiḷada. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* hȉḷadî.

a. *aktivno.* — *Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Da hiḷade tko hiḷadi, i stostručit vas vik radi, da s tim Božji vik izpiše, ne b' kazao ništa više neg da počet nije moći. V. Došen 3a.

b. *sa* se, *refleksivno, množiti se na hiḷade.* — *Dosta često u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hiḷaditi se, hiḷadimo se, n. p. ovce ‚vertausendfachen, auf tausend anwachsen' ‚augeri millies'). Triput mu se iḷadile ovce! Nar. pjes. vuk. 1, 380. E takvi se hiḷadili Srbi! Pjev. crn. 8a. Hiḷadili se takvi sinovi u ovoj zemḷi! M. Đ. Milićević, jur. 67.

1. HÌḶADNÎK, *m. čovjek koji zapovijeda hiḷadi ḷudi, vojnika.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚qui millenis praeest hominibus'.

2. HÌḶADNÎK, *m. hìḷada hȉḷâdâ, milijun.* — *U Stulićevu rječniku* (‚milione' ‚decies centena millia') *za koji će biti i načińeno.*

HIḶADOKŃIGA, *f. u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji tako prevodi ńeku grčku riječ. Μυριοβίβλος,* to jest hiḷadokńiga. A. Kanižlić, kam. 12.

HIḶADOLITRJE, *n. težina hiḷade lîtârâ.* — *U Stulićevu rječniku* (‚mille librarum pondo') *za koji će biti i načińeno.*

HIḶADOḶEĆE, *n. hiḷada ḷeta, hiḷada godina.* — *U Stulićevu rječniku* (hiḷadoḷetje, v. tisućoḷetje) *za koji će biti načińeno.*

HIḶADUSTRUK, *adj. koji je hiḷadu puta veći.* — *Radi postańa vidi kod* dvostruk. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sime donese hiḷadustruki plod. A Kanižlić, kam. 885.

HÌḶAĐÊŃE, *n. djelo kojijem se što hiḷadi.* — *U Vukovu rječniku.*

HIḶAK, *adj. vidi* hiḷok. — *U Bjelostjenčevu rječniku i u Voltiǵijinu* (‚guercio' ‚schielend').

HIḶAŃE, *n. djelo kojijem se hiḷa.* — *Stariji je oblik* hiḷanje. — *Između rječnika u Mikaḷinu* (hiḷanje) *i u Stulićevu.*

HIḶATI, hiḷam, *impf. namigivati očima.* — *Miklošić* (etym. wörterb. 93b) *misli da može biti od stvńem.* scëleh, scëlch, scileh *(isporedi novovńem.* schielen). — *U Mikaḷinu rječniku:* hiḷati očima, namignuti, *i u Stulićevu:* ‚nictari, adnictare'.

HÌḶAV, *adj. u kojega je nezdravo oko.* — *Iste je osnove, od koje je i* hiḷati. — *U Vukovu rječniku:* ‚am auge beschädigt' ‚laesus oculo'.

HIḶE, *n. u dvije dubrovačke poslovice stoji uz* miḷe, *i kao da znači: laž, prijevara ili što slično. isporedi* hila. Diže hiḷe miḷe na Kobiḷe. (Z). Poslov. danič. 16. Kamo ti hiḷe, kamo li miḷe, o milolaž? (Z). 45.

HIḶENOVIĆI, *vidi* Hilenovići.

HÌḶICA, *f. mlada prasica.* — *U naše vrijeme u Istri.* Hiḷica ‚porcula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 34.

HIḶOČAC, hiḷočca, *m. hiḷok čovjek.* — *U Stulićevu rječniku:* v. hiḷok. — *nepouzdano.*

HIḶOČAHAN, hiḷočahna, *adj. dem.* hiḷok. — *U Stulićevu rječniku:* v. hiḷočašan. — *nepouzdano.*

HIḶOČAN, hiḷočna, *adj. vidi* hiḷok. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚strabo'.

HIḶOČAŠAN, hiḷočašna, *adj. vidi* hiḷočahan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚nonnihil strabo'. — *nepouzdano.*

HIḶOGLEDATI, hiḷogledam, *impf. gledati kao hiḷok.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚transverse intueri', *za koji će biti i načińeno.*

HIḶOK, *adj. razrok, strangled.* — *isporedi* hiḷav. — *Riječ je složena od osnove glagola* hiḷati *i od* oko. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (hiḷok, krivok, gverok) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚lusciosus' 443b; ‚strabunculus' 363b), *u Stulićevu* (‚strabo, lusciosus, qui brevem oculorum aciem habet'). Ja mojoj gazdarici oprašćam da je hiḷoka i grbava. A. T. Blagojević, khin. 31 — *Može značiti i: koji vidi samo jednijem okom, isporedi* gverok. Boḷe ti je da hiḷok uljezeš u kraḷevstvo Božije neg da dva oka imajuć budeš metnut u dolinu pečali. S. Rosa 102b.

HIMB, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. himben *gdje ima i adv.* himbo. — *sasma nepouzdano.*

HÌMBA, *f.* fraus, *prijevara.* — *Postaje od osnove glagola* hiniti *nastavkom* ba; n *se obično ispred* b *asimilacijom mijeńa na* m, *ali se gdjegdje nalazi pisano i* hinba *(i u pisaca koji pišu i* himba). — *Od* XV *vijeka, a između rječnika (u svijem s* m) *u Vrančićevu* (‚dolus; fallaciae; fraus; impostura'), *u Mikaḷinu* (himba, varka ‚dolus, fraus, fucus, fallacia, malitia, nequitia'), *u Belinu* (‚fraus' 300b; ‚dolus' 402b. 739b; ‚astutia' 114a; ‚malitia' 455a), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu* (‚inganno, falseria' ‚betrug'), *u Stulićevu, u Vukovu* (vide prijevara *s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima).* — *S* m. Himbe budi čist. M. Marulić 142. Hitrostь ali himba ali privarьka. Stat. poḷ. ark. 5, 279. Ne gledajući kriva dobitja ni ožure ni himbe. Korizm. 64a. Bḷudite se od žita farizeov koje je himba. N. Rańina 214a. luc. 12, 1. Ku stlači taj zloba i djavḷa himba taj. M. Vetranić 1, 11. Himbu goji meu draga dva duha. 2, 55. To li 'e ka himba, vrni se, ja ti veḷu. M. Držić 417. I da se ne budemo kamogodire skitali po mnozih naucih i porivani skrozi himbu i zabludenje ḷudi. Postila. V1a. I tom himbom mladost pokripḷah noć i dan. P. Zoranić 15b. Kako ka ju prez himbe ḷubḷaše. 28b. Pravadno i bez himbe. Kateh. 1561. F4a. Bez nijedne himbe. S. Budinić, sum. E7b. Ima svu odluku do svrhe sliditi, ako ni' himbe ke u ńemu na sviti. D. Rańina 83b. Uprav neće da pozire himbu, i privar srcem tvori, mnokrat okom smijeh otvori, a po licu suze otire. S. Bobaḷević 232. Himba biv svjetnik tad. D. Zlatarić 5b. Bez nijedne himbe. A. Gučetić, roz. jez. 265. Videći tu himbu djavalsku. F. Vrančić, živ. 7. Jezik tvoj pripovijedaše himbu. M. Divković, bes. 31a. Kakono malo djetetce ne ima u sebi nikakove zloće ni nikakove himbe. 113b. Čuvaj se od napasti i imbe djavaoske. zlam. 22a. Neka ju one ḷubvenijemi himbami primame. B. Kašić, per. 209. Po kom ufam odoliti tvojoj himbi, puna ke si. Đ. Baraković, vil. 250. Pogledaj k dušam djavaoskom himbom privarenim. I. Bandulavić 108a. Evo istiniti Izraelićanin u komu nije himbe. 187a. joann. 1, 47. Trijebi je od svijeta spomenuti himbe i varke sve naj gore. I. Gundulić 217. Pozna himbu poganov i istinu krščenikov. F. Glavinić, cvit. 286a. Videći dakle ova mladinca rečenoga Maga himbu. 341a. Slišati s himbom onoga, koji se ispovijeda, grijeh je. S. Matijević 79. Brez kradńe i himbe možemo pribavḷati žitak. I. T. Mrnavić, ist. 58. Da se ne čini privara i himba u kupḷenju ali prodavanju. nauk. 1702. 17. Svakom himbom i vrlinom služite se suproć ńemu. Ǵ. Palmotić 3, 10b. Moj glas laživo za himbu razdiru. I. Ivanišević 278. Laž naravnijem dobrom zove, himbu darom vrh svijeh dara. P. Kanavelić, iv. 18. Ne vidiš li očito himbu i neistinu u koju su te

uveli? P. Radovčić, nač. 135. Kano je svit pun imbe i laži. I. Ančić, svit. 253. O imbo svita ovoga! P. Posilović, nasl. 197a. Privariše... puok Božji š ńihovijem himbami. M. Radnić 24a. Svijet jest utemeļen svrhu himbe. 307b. Zač ļubite vi tašćine, himbe, laži i krivine? A. Vitaļić, ist. 17a. Nije u duhu ńegovu himbe. L. Terzić 91. Svaka himba djavalska neka se iskoreni. 248. Ki učini mnoge imbe. P. Macukat 93. Ne znahu se otme, odire, himbe, izdanja. J. Kavańin 257a. Ki se blaga napuniše svakom himbom. 448b. Koju nam toliko trudnu himbe hudobske prikazivaju. I. Đorđić, ben. 6. On nije nigda griha, himbe, ni krivice učinio. J. Banovac, pred. 69. Karaše himbu i holost Farizeova. F. Lastrić, ned. 417. Mlogo puta Bog pripusti da se očituje himba i laž govoreńa našega. od' 219. Laži i himbe ovega svijeta. V. M. Gučetić 54. Ali nije našasta himba u ustih ńegovih. A. Kanižlić, kam. 458. Proglašeno ispovije svoje himbe. S. Rosa III. Priko mora ovog' svita, gdi talase himba hita. V. Došen 217b. Bez ikakve himbe i grabše. Đ. Bašić 166. Tako nikomu ne čini krivine ni himbe. Ant. Kadčić 70. Ne mogu jih hraniti ni s rečenom himbom od krive mire. 261. Jere bi se drugačije otvorio put mnogim himbama. 323. Da ne leži zmija u travi, hoću reći, da nije koja himba djavaoska u tomu. 339. Lastnije uklańa himbu i prijevaru istoga djavla. J. Matović 283. Imamo dušu čistu i bez himbe. 380. Lica puna himbe i izdaje. L. Radić 52. Zloća oli himba (malitia). M. Dobretić 195. Blago koje s himbom osvojiše. D. E. Bogdanić 19. Suproć svijem pakļenijem silam i himbam. I. M. Mattei 99. Ako bi u odmicańu davańa himbu učinio. I. J. P. Lučić, nar. 95. Pastijer... kraļevstvo cijeni svako himbu taštu. N. Marči 22. Niti je u duhu ńegovomu himba. G. Peštalić 2. Koji ne budu virovati himbam ńegovim. Grgur iz Vareša 85. Oteti ću sve, što je hilom i himbom potomio. S. Ļubiša, prip. 166. Zlobne duše, pa što duļe s mirom tajnovale, to su gore himbe sakovale. Osvetn. 2, 48. I red ti se uteći sili ili himbi. M. Pavlinović, razl. spis. 4. — *S* n *(vidi i* hiúba). Budi prez vsake hinbe. Naručn. 80b. Jesi li kada učinił falsivost ili hinbu ili si rekal laž? 86b. S velikimi zlobami i hinbami speļaše ju van. Mirakuli. 21. Ne činite almuštva od ožure i hinbe. Korizm. 9b. Gdje se nepravo teče hinbom, tadbom, lažom. Zborn. 167a. Ļubav prez hinbe. Anton Dalm., ap. 16b. S tobom sam jednake beside i vire, i čovik brez svake hinbe i prohire. H. Lucić 232. Ako po hinbi vazimļe tuja. Š. Budinić, sum. 38b. Niti bi našasta hinba u ustih ńegovih. I. Bandulavić 95b. isai. 53, 9. Hinbe ńihovo odkrivaše. F. Glavinić, cvit. 7b. U pismu nijedne hinbe ne poznaše. Oliva. 45. Koga Samuel kraļ bugarski hinbom sveza, ne junaški. J. Kavańin 251b. Gdi se nahodi hinba mloga, oslob'di nas, Bože, toga. A. J. Knezović, verš. 4. — *Gen. pl. trebalo bi da je* hȉnâbâ *ili (pošto se zaboravilo postańe)* hȉmâbâ; *ali su potvrđeni samo oblici* hímbî *i* hímbâ. Ostro kara ove duhovno ļudi radi ńih himbi. Postila. C2a. Potribno vam je ukloniti se od ńovih himba. A. Kanižlić, kam. 368. Izdajnika neka se možemo čuvat, i od ńegovijeh himba pokrivenijeh. Đ. Bašić 7. Djavla paklenoga i ńegovi ispraznosti i ostali imba i opačina. M. Dobretić 51. Na sramotu svijeh himba, zasjeda i vrlina neprijateļa moga spasenja. I. M. Mattei 59. Ne bojeći se himba i laživijeh blazna varavoga svijeta. 137.

HIMBARITI, himbarim, *impf. himbeno raditi, hiniti. — U Bjelostjenčevu rječniku (kod* čalarim).

HÌMBEN, *adj. koji pripada himbi, u kojemu je himba, lažan, laživ, prevarļiv. — Rjeđe s* n: hinben, *vidi kod* himba. — *Od* xv *vijeka.*

a. *adj. — Između rječnika (samo u Jambrešićevu s* n) *u Vrančićevu* (‚dolosus; fallax; fraudolentus; pellax; subdolus; vafer; versutus'), *u Belinu* (‚dolosus' 402b; ‚subdolus' 300b; ‚versipellis' 278a; ‚vafer' 114a. 455a; ‚falsus' 301a), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu* (hinben), *u Voltigijinu* (‚falso, ingannevole' ‚falsch'), *u Stulićevu* (‚fallax, fraudolentus, dolosus, fictus'), *u Vukovu* (‚betrügerisch' ‚fraudulentus', cf. lažļiv, lažan, prijevaran). — *Komp.* himbènijî (A. d. Bella, rječn. 300b. A. Tomiković, gov. 340. J. Stulli, rječn.). *a)* fallax, *u aktivnom smislu, koji laže, koji vara, pa i lukav, zloban; kaže se ne samo o čeļadetu.* — *s* m. Ovi himbeni svit pritegnu sve k sebi. M. Marulić 104. Ali ún *(košutu)* kad lovac u himben tonotac uhvati iz krova. M. Vetranić 1, 108. Plako je himben tač. M. Držić 129. Aj ļucko himbeno uzdanje. P. Zoranić 32a. Ļudi u svem himbeni. F. Lukarević 158. Mačka u toj zla pride u dilu himbenu, ter s ražńa tuj skide mû plovku pečenu. D. Rańina 55b. I toli svit je pun himbenih privara. 88a. Ti kažeš u svemu, da dobra hoć' meni, a te tve ļubavi sve su var himbeni. 96a. Sad poznam kroz moj trud, o gorka ļubavi, koli je tvoja ćud himbene naravi. 125a. O svite himbeni, o smrti neprava, zao t' poraz sad meni tvoja stril zadava! 133b. Osvetitel ulazi sad himbenom u dvor nogom. D. Zlatarić 33a. Ugasiti sve udorce ogńene prihimbenoga. M. Divković, bes. 243b. Ne biše stanovit, da himben, usilan. Đ. Baraković, vil. 278. Neprijateļi moji himbeni na me vas dan iznošahu. I. Gundulić 203. Grecija se svakolika na himbenu spravja Troju. G. Palmotić 1, 117. Tač je ļubav ńe velika, šarovita i himbena. 2, 33. Scijeneć, da tvoj grijeh himbeni tezijem djelom pokrio si. 2, 355. Himbeni su ovo ļudi, jedno misle, drugo čine. 2, 384. Već ne scini himbene privare ženske. I. Ivanišević 11. Na ovomu imbenomu svijetu. I. Ančić, svit. 63. Od himbenijeh svjedoka htio si bit obađen. I. Akvilini 271. Er ciječ ćudi svo'e himbene na pravi se put ne kreće. A. Vitaļić, ost. 29. Nego sam većma poļubio ovi svijet imbeni. S. Margitić, ispov. 13. Obrani nas od neprijateļa himbenoga. 278. Tad ću doći u poznanje, da nimato čin himbeni. P. Vuletić 52. Himbenoga nisi oka. J. Kavańin 152a. Vrag grdobni pun himbena jeda. 417b. Ohol, himben, Bogu odmetan. 412b. Darovi himbeni, darovi koji hine sliku od radosti. A. d. Bella, razgov. 24. Zakletvam himbenima iskrńega izdo je. I. Đorđić, salt. 71. Koga ne može rasrčiti ni zloća od himbene braće. ben. 87. Nemojte imat srce himbeno. 92 Za himbenom sjenom eretika ode. A. Baćić 163. Ma što bi ja himbeno Žudije za ńiovo mormorańe kara', jer mormorahu za dili Isukrstovi. J. Banovac, razg. 116. Himbeni i nenavidļivi Farizeji. F. Lastrić, od' 284. Mito suce himbene. 374. Kakve himbene vidi suprot sebi dogovore. test. 105b. Jur znaše tko je, i lažļiv kako je, himben i pogan. P. Knežević, živ. 55. Od neprijateļa himbena brani meno. I. A. Nenadić, nauk. 225. Za onu ļubav, s kojom si od Jude izdajice himbenim celovom pozdravļen. A. Kanižlić, bogoļubn. 93. Prigoda je sklisko misto, himbenoga puno leda. fran. 181. Od ovoga imbenoga svita. M. Zoričić, zrc. v. Poznavši ga himbena osvaditeļa braće posičene. And. Kačić, kor. 356. Himbeno mučańe ispovidnikovo. Ant. Kadčić 260. ‹ Nenavidi Gospodin svjedoka himbena. J. Matović 414.

Proklestva koja mogu izaći iz himbeni usta jednoga stvoreña protiva svomu stvoriteļu. M. Dobretić 198. Govorili su suprot meni ustima himbenima. I. Velikanović, uput. 1, 162. U srcu himbenomu nemilos se taji. Zgode. 5. Boļi jest hrsuzin, nego često dolazeńe čovika himbena i lažļiva. Đ. Rapić 93. U ovima knigama jesu naj himbenija razloženа krivobogoštovnika razvezana. A. Tomiković, gov. 340. Glas Božji s kojim zapriti zmiji himbenoj. Grgur iz Vareša 57. Jere jezik bi himbeni, laživi ti glas donije. P. Sorkočević 582a. Da me već ne ļubi taj junak himbeni. Jačke. 26. — *s* n. Hinbeni Akior. M. Marulić 25. Živote hinbeni. Transit. 97. O hinbeni Krstjanine! Korizm. 25a. Lašci, tradituri, falsi, hinbeni li imaju ku koli zlu šegu. 37b. Na 'vom hinbenom i nečistom svitu. 64a. Da smo preminući s ovoga hinbenoga svita. Mon. croat. 266. (1572). Žude vjeriti se i iziti na hinbeni svijet. B. Kašić, per. 101. Bi na pogibeli i mej hinbenom bratjom. F. Glavinić, cvit. 208a. Hinben jest ov svit. 453b. Izda tebe onim hinbenim celovom. M. Jerković 45. Dakle ustegni jezik od hinbena govoreńa. J. Banovac, razg. 121. — *b)* falsus, *u pasivnom smislu, koji nije pravi, koji nije istiniti, koji nije onaj što se misli da je ili što bi trebalo da je. nije svagda lako raspoznati ovo značeńe od predašńega.* — *s* m. Razliko ptičje tomu himbenomu bogu prikazovahu. Živ. kat. star. 1, 218. Takovo tumačenje, takov razum i nauk jest kriv i himben. Postila. Hh3a. Jedno himbeno zmišļenje. Kateh. 1561. F1b. Ako se služil jest pinezom himbenim. Š. Budinić, ispr. 67. Služili se jesu himbenom munitom. 90. Ako su se služili himbenimi mirama. 91. Izkušenje od hvale himbene. A. Komulović 39. Ne ima prave ļubavi nego ļi himbenu i lažļivu. M. Divković, bes. 414a. Čuvajte se od himbenih prorokov. I. Bandulavić 167a. mat. 7, 15. Bi jedna privarka i jedno prikazanje himbeno od hudobe. M. Orbin 122. Svit nas himbenom lipostju poteže. A. Georgiceo, pril. 69. Glase kraļu dah himbene. G. Palmotić 1, 75. Pod himbenom neka slikom sadruži se i sjedini. 1, 96. U viri koje ne može nijedna stvar neistina ni himbena biti. P. Radovčić, nač. 135. Ti ńihovi idoli to jest himbeni bozi. 297. Ako bi učinil himbenu munitu. ist. 100. Himben nauk knjiga heretičkije. M. Radnić 264b. Koji prima redove s himbenim pismom. I. Zanotti, upit. 10. I hvale se ludo zaman u himbenijem bogovima. I. Akvilini 152. Isusove hude vire, ku držimo mi u svemu hudu, tašću ter himbenu. P. Hektorović (?) 102. Himbeno prikazanje ‚mendax visum'. A. d. Bella, rječn. 375b. Srce u moje sjede himben sram nepravi. I. Đorđić, uzd. 27. Što se krijaše pod odjećom himbenom. ben. 127. Muhamed turski himbeni prorok. J. Banovac, pripov. 185. Manase poče štovat idole bogove himbene. J. Filipović 1, 245b. Čuvši opaki vojnici himbenu osudu. F. Lastrić, test. 116a. Ńihova je vjera himbena i laživa. V. M. Gučetić 119. Koja je prošasti vrimena služila himbenim bogovom. M. Zoričić, zrc. 14. Kad bi klali živine za posvetilište imbenim bogovom. 105. Zapiso je jedno himbeno skazańe. S. Rosa III. S himbenijem falama udahnuju u ušima i u srca ... J. Matović 410. Ne reci himbeno svjedočanstvo. T. Ivanović 7. Kako si oslobodio dušu Suzane od himbene krivine. 116. Jesi li davo himbene pjeneze za dobre? 150. Ustaće bo himbeni Krsti. B. Leaković, gov. 260. — *s* n. Vsaka stvar svitovna je hinbena. Transit. 153. Usilovahu se doistiniti hinbenimi računi da duše imihu se drugoč sajti s telesi. 187. Na potvrjenje ovoga ńegova hinbenoga jeretičastva. 210.

b. *adv.* himbeno, *lažno, laživo, s prijevarom, na prijevaru, pa i lukavo, zlobno.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (himbeno, s varkom ‚fraudulenter, dolose, dolo malo, malitiose, fallaciter, subdole, insidiose'), *u Belinu* (‚ficte' 300b; 317b; ‚ficte et simulate' 201b; ‚dolose' 402b; ‚malitiose' 455a; ‚astute' 114a), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu (s* m: himbeno), *u Voltiģijinu* (‚falsamente, ingannevolmente' ‚betrugerisch'), *u Stulićevu.* — *Komp.:* himbènijê (M. Divković, bes. 31b. A. Kanižlić, kam. 60). *S* m. Da ne reku Ejipci: ‚Himbeno izvede ńih'. Bernardin 55. exod. 32, 12. Da Isusa himbeno uhite. 69. mat. 26, 4. Dođe brat tvoj himbeno. N. Rańina 58a. gen. 27, 35. Kadano ju *(Elenu)* od muža himbeno odmamivši odvede. H. Lucić 185. Oni ki himbeno diš da te dvoriše. 241. Ki u kupovanju i prodavanju himbeno duguje. Š. Budinić, sum. E7a. Ako je nepravedno i himbeno odvitoval. ispr. 61. Govoraše protiva tvomu iskrńemu kako himbenije i opačije umijaše. M. Divković, bes. 31b. Ki čemer pripravi Belona himbeno. Đ. Baraković, vil. 69. Gizdave himbeno plemke su vile sve. I. Gundulić 144. Vidiš, kako himbeno govore. F. Glavinić, cvit. 349b. Tako zaludu je ufati i virovat a himbeno dilovati. J. Banovac, pred. 58. Himbeno je reći, da Duh S. nije Bog. F. Lastrić, test. 247b. ‚Zdrav meštre!' ńemu reče, pak himbeno ńeg celova. P. Knežević, muk. 15. On je poklisare himbeno naučio, što imadu kazivati. A. Kanižlić, kam. 110. Pak himbeno zagrli ga. And. Kačić, kor. 212. Kada jedan himbeno uzimļe život drugomu. A. d. Costa 2, 155. Da himbeno ulize virenik u redovništvo. Ant. Kadčić 401. Da će ženidba himbeno i po zloći bit zabrańena i razmetnuta od drugoga. M. Dobretić 456. Ti koji si pun zloća, misliš himbeno, da mene sliditi i k meni pristati moreš? Đ. Rapić 55. Koji su š ńima himbeno vladali. S. Ļubiša, prip. 116. — *S* n. Dojde brat tvoj hinbeno. Bernardin 41. gen. 27, 35. Hinbeno ga osvadiše. Transit. 32. Ki hinbeno uhitivši i papu, pod tiho nagleći u Carigrad ga dopeļa k cesaru. F. Glavinić, cvit. 371a.

HIMBENAC, himbenca, *m. vidi* himbenik. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Istina će ga osloboditi od himbenaca. B. Kašić, nasl. 103.

HIMBENČAC, himbenčca, *m. vidi* himbenčić. — *U Stulićevu rječniku:* ‚truffarello' ‚fraudator, improbus'. — *sasma nepouzdano.*

HIMBENČIĆ, *m. dem.* himbenac. — *U Stulićevu rječniku (uz* himbenčac). — *nepouzdano.*

HÌMBENICA, *f. himbeno žensko čeļade.* — *U Belinu rječniku* (‚mulier fallax' 300b; ‚deceptrix' 402b), *u Voltiģijinu* (‚ingannatrice' ‚betrügerinn'), *u Stulićevu* (‚mulier fraudolenta, quae decipit').

HÌMBENÎK, *m. himben čovjek (u osobitom značeńu: onaj koji laže da je drugi nego je).* — *isporedi* himbeńak, himbenac. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (impostor'), *u Mikaļinu* (himbenik, hinac ‚fallax, impostor, falsus, fraudulentus'), *u Belinu* (‚fallax' 300b; ‚deceptor' 402b; ‚versipellis' 278a; ‚vafer' 114a), *u Bjelostjenčevu, u Voltiģijinu* (‚ingannatore, raggiratore' ‚betrüger'), *u Stulićevu* (‚fraudator, deceptor' ‚impostor'). *S* n. O hinbenici, o ožurnici! Korizm. 9b. Falsivi i bolznivi odgovornici i hinbenici. 81a. Del ńega hoće postaviti s hinbenici. Anton Dalm., nov. tešt. 38b. mat. 24, 51. Svih hinbenika onoga Nazaranina naslidujuće polovimo. F. Glavinić, cvit. 34b. — *S* m. Homer Jupi-

tera lažcem, himbenikom i zločudnikom zove. F. Vrančić, živ. 10. Ajme Juda himbeniče! M. Divković, plač. 11. Ovi himbenik činiti će čudesa zamijerna. M. Orbin 195. Ne da trubļam glasa dati, nu mučeća svim zlamenja stavi od svoga odijeļenja tad himbenik domišļati. I. Gundulić 39. Što ćemo učiniti od ovega himbenika? P. B. Bakšić 78. Ni zajedno s himbenici ki zlo čine sgubi mene. A. Vitaļić, ist. 81ª. Muči, himbeniče, izdavče, laživče, muči! A. d. Bella, razgov. 246. Tamni himbenik nebesa varo je. I. Đorđić, salt. 113. Pogađaš se s paklenijem himbenikom. B. Zuzeri 420. Ne imam virovati, da se naodi među vama toliko slobodnije himbenika. F. Lastrić, ned. 332. Procinio si, imbeniče, da... test. 303ª. Ova dva himbenika cara privariše. A. Kanižlić, kam. 371. Imao bi se dakle ta himbenik povratiti iz redovništva i vinčati mladicu privarenu. Ant. Kadčić 402. Da utiši uzbuńeńa u kraļestvu uzrokovana od himbeníkâ. A. Tomiković, živ. 19. I od kvara gonit himbenika. Osvetn. 2, 94.

HIMBÈNIT, *adj. vidi* himben. — *Od* xvii *vijeka.* Čeļad toli himbenita. Ǵ. Palmotić 1, 383. S himbenite mnoge sile. B. Betera, ćut. 105. Jere čovjek himbeniti nestavno je plaho more. A. Gleđević 98ᵇ. Stańe svitovno vide himbenito. A. J. Knezović 88.

HIMBENITI, himbenim, *impf. biti himben, raditi himbeno.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚adhibere dissimulationem, uti dissimulatione'. — *nije dosta pouzdano.*

HIMBENOGOVORĻIV, *adj. koji himbeno govori.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, koji će biti sam ovu riječ načinio.* Kako je himbenogovorļiv bio. A. Kanižlić, kam. 159.

HIMBENOSLOŽAN, himbenosložna, *adj. u jednoga pisca* xviii *vijeka, koji će biti sam ovu riječ načinio.* Svojim govoreńem himbenosložnim ništa ne isprosi. A. Kanižlić, kam. 636.

HIMBENOST, *f. osobina onoga što je himbeno, i u konkretnom smislu kao* himba. — *isporedi* himbenstvo. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Belinu* (himbenos ‚fraus' 300ᵇ; ‚fictio' 278ª; ‚malitia' 455ª; ‚astutia' 114ª), *u Voltiǵijinu* (v. himba), *u Stulićevu* (‚fraudolentia, fraus'). Ludosti se i tašćini poklańaju i himbenosti idolskoj služe. Živ. kat. star. 1, 219. Ah jaoh! ako sred svitlosti vedrih kraļa slave diko zamerne su i veliko varke, izdajstva, himbenosti... I. Gundulić 44. Imaju odagnat himbenos neprijateļicu od istine. I. Držić 272. Himbenosti po vas dan mišļau. L. Terzić 92. Znaj da je razlikost među opačinom, himbenosti i izdajstvom. K. Maǵarović 64. Himbenost je aliti vuhvenost imati zle misli u sebi od iskrńega. 64. Čovjek koji se zakliña napuńa se himbenosti. 107. Tvu himbenos kažu očito. I. Đordić, uzd. 51. Ļubi ovoga svita himbenosti. P. Knežović, osm. 61. Da vrag svojom himbenosti s Bogom ńega ne rastavi. živ. 38. S ovom himbenošćom varati želi te. A. J. Knezović 28. Svakom himbenostjom oti ga varati. 148. O djavaoski sine, pun svake himbenosti! E. Pavić, ogl. 658. Spozna himbenost žudioskijeh razloga. S. Rosa 156ᵇ. Koji svojijem himbenostima odbijaju ļudi i među sobom zatiču. J. Matović 410. Koji himbenosti i nepravde zove ženidbe one. M. Dobretić 504. Ali cijeniš, da je sve to himbenos i privara? A. Kalić 202. Licumirstvo iliti himbenost. B. Leaković, nauk. 360. Ove otajne osnove i nutrńe himbenosti Hiruda bile su satrvene. A. Tomiković, gov. 21.

HÌMBENOVATI, himbenujêm, *impf. vidi* himbeniti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚fraude, dolo uti'. — *nije dosta pouzdano.*

HÌMBÊNSTVO, *n. vidi* himbenost. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fraus' 300ᵇ; ‚simulatio' 317ᵇ; ‚fictio' 278ª; ‚astutia' 114ª) *i u Stulićevu* (v. himbenost). Čini mene ponizna brez himbenstva. M. Divković, nauk. 122ᵇ. Podobstvom upravi put himbenstva svoga. I. T. Mrnavić, osm. 75. Ńe su čini sve vuhvenstva, sve himbenstva. Ǵ. Palmotić 2, 74. Poznaju himbenstvo u svemu onomu. M. Radnić 188ᵇ. Na himbenstva ki su dati Bog će ih s zlijem pedepsati. I. Akvilini 76. Opaki kraļ hotje takojer združiti svoj posluh pod silu s naukom svoga himbenstva. A. d. Bella, razgov. 87. K ńemu idu s varkom i himbenstvom. 116. Oholas, taštine, himbenstva, nevjere. I. Đordić, salt. 380. Komu očituju himbenstvo heretnika. K. Pejkić 11. Hoće himbenstvima Isukrstova obećańa tako očita i svitla crniti. I. Velikanović, uput. 1, 244. — himbestva *na jednom mjestu* xvii *vijeka jamačno je štamparska pogreška mj.* himbenstva. Zaman strijeļa ńim protiva sva himbestva zlobnik stari. Ǵ. Palmotić 3, 38ᵇ.

HIMBENSTVOVATI, himbenstvujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. himbenovati. — *nepouzdano.*

HIMBEŃAHAN, himbeńahna, *adj. dem.* himben. — *isporedi* himbeńašan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚improbulus'.

HIMBÈŃÂK, himbeńáka, *m. vidi* himbenik. — *Od* xvii *vijeka.* Ako nećeš biti pokraden od himbeńaka. M. Radnić 30ª. Evo, onaj himbeńak hoće te uhiniti. Đ. Rapić 474.

HIMBEŃAŠAN, himbeńašna, *adj. vidi* himbeńahan. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HIMBEZAN, himbezni, *f. vidi* himba *i* himbenost. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* U takoj himbezni misal mu pitajuć. P. Zoranić 3ᵇ.

HÌMBICA, *f. dem.* himba. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. varčica.

HIMBOVATI, himbujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. himbenovati. — *sasma nepouzdano.*

HIMERA, *f.* χίμαιρα. chimaera, *ńeka nakaza (ujedno lav i koza i zmaj) u grčkoj mitologiji.* — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Vidjeli smo... divje vole i himere. M. Vetranić 1, 235.

1. HIN, *adj. koji hini, laživ, prevarļiv.* — *Adjektiv samo na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Taki jesu hini jezici, ter opaki nevirnici. A. J. Knezović, verš. 19. — *Adv.* hino *(lukavo?) na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Vidil sam sred rike uhitit' tekuće ribu, ka hino gre, dno vode plijuće. D. Rańina 91ᵇ.

2. HIN, *m. vidi* hina. — *isporedi* 3. hin. — *U dva pisca* xv *i* xvi *vijeka.* Kolik je u ńih uzdanju hin. M. Marulić 36. Ako ni laž i hin. 39. To je svitovni hin. P. Zoranić 51ᵇ.

3. HIN, *f. vidi* 2. hin. — *Samo na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Da sam znala hini tvoje. A. Gledević 299ᵇ.

HINA, *f.* fraus, *prijevara, laž.* — *isporedi* 2. *i* 3. hin, *i* himba. — *Od iste osnove od koje je i* hiniti. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (hyna ‚fraus'). Koji testamonatь hoću da se obsluži bezь nêdne hine napuno. Spom. sr. 2, 128. (1466). U tebi ni hine. M. Marulić 91. To su sve ludosti svitovne i hina. 232. Budi ti ugodno pomoći istinu da hina ne prime sminosti. Transit. 214. Poznavši hinu i last zloga i nečistoga djavla. Mirakuli. 99. U tom te slu-

žiti ja hoću brez hine. H. Lucić 230. Kako je po riči rekal od istine u vanjelskoj priči, u kojoj ni hine. P. Hektorović 59. Laž i hina na smrt nas navodi. I. T. Mrnavić, osm. 162. Majku prvu on zaveza svijem hinami. I. Dražić 20. Ne bi l' u tom nazrio neprijateļske hine. M. Pavlinović, razl. spis. 317.

1. HINAC, hinca, *m. čovjek koji hini, himbenik.* — *isporedi* hińac. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚fraudator; veterator'), *u Mikaļinu* (vidi himbenik; hinac koji zaslipiv oči ļudima vara ‚praestigiator'), *u Belinu* (‚fallax' 300b; ‚deceptor' 402b; ‚simulator' 317a; ‚seductor' 664b), *u Stulićevu* (‚fraudator, deceptor, impostor'). Kako hinci i istinici, kako ki su neznani i poznani. Bernardin 27. paul. 2cor. 6, 8. Spomenuli smo se, da je on hinac rekal. 74. mat. 27, 63. Učine me luda i hinca tisuć krat. M. Marulić 176. On hinac reče. Korizm. 97b. Hinac on reče. N. Rańina 94b. mat. 27, 63. Moje je življenje u robstvu zli hinac. G. Držić 404. Tijem hinca umori. M. Vetranić 2, 135. On mnogo krat obeća tatom, razbojnikom, preļubodevcem, hincem... priti ka velikoj časti. Postila. K2b. Počeše ga osfadijevati da je on hinac i podbuniteļ. B. Kašić, is. 53. Neka znaš, vojvoda, da bogovi tvoji hinci jesu. F. Glavinić, cvit. 349b. Ali će poznati što jest hincu biti. I. T. Mrnavić, osm. 35. Okruńen od trńa kakono inac. P. Posilović, nasl. 143a. Jer Lovrinac svih ńih krsti, oni hinac prinečisti. P. Hektorović (?) 149. Držeći mene kako jednoga hinca. A. Vitaļić, ist. 392. Mormoravci i zločesti inci. T. Babić, pism. 29. Kad u ļutini za niku osvetu i pogrđeńe rečeš iskrńemu: ‚Hrsuse, pijanče, kurvo, hinče!' F. Lastrić, ned. 140. Svi rekoše: ‚Da zločinac po sve nije i još hinac, ovdi ne bi svezan bio'. P. Knežević, muk. 27. Sveti Aguštin kaže, da Isusa lašcem, hincem i varaocem zvahu. L. Vladmirović 28. Drugačije mogao bi brez krivice svaki hinac i varaoc reći, da je prikoredno uzdignut za ponovļeńe crkve. I. Velikanović, uput. 1, 260. Hinac i licumirac propasni. I. J. P. Lučić, razg. 85. Jel' to hinac, jel' to lažac? Nar. pjes. istr. 6, 15.

2. HINAC, hinca, *m.* od drva ili olova napravļena sipa (saepia), koja se baci u more te se na ńu baci sipa i ulovi. na Krku. — *Biće ista riječ što* 1. hinac *uzeta u metaforičkom smislu.*

HINAT, *m. ime muško.* — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hinatь). Hinatь. Deč. hris. 8. 11 *i još na nekoliko mjesta.* U Hinata synь Brajanь. 8. 75. Hinatь. Glasnik. 15, 298. (1348?)

HINATI, hinam, *impf. vidi* hiniti. — *Na dva mjesta* xvi *i* xvii *vijeka.* Ako me soboščina ne hina. P. Zoranić 76b. Trepčanin Trepčanina hina. (D). Poslov. danič. 137.

HINATOVAC, Hinatovca, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Hinatovьcь', neko mjesto negdje oko Prizrena: ‚vinogradь na Hinatovьci' dade car Stefan crkvi arhanđelovoj u Prizrenu (Glasnik. 15, 271 *god.* 1348?).

HINB-, *vidi* himb-.

HINCATI SE, hincam se, *impf.* coitum appetere (de equis), equire. — *Po svoj je prilici riječ onomatopejska uzeta od rzańa.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (hincam se ‚equio, dicitur de equis cum coitum appetunt; simul catulio de canibus, et suio de suibus etc.') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚equire' *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Kobila se hinca. F. Kurelac, dom. živ. 9. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (hincam se, zritavam se ‚petulcio') *i u Jambrešićevu* (‚petulcio') *ima i drugo značeńe: ritati se, prucati se.*

HINCĻIV, *adj. koji se hinca.* Kobila je hincļiva. *u Štajerskoj.* F. Kurelac, dom. živ. 9.

HINČIĆ, *m. dem.* hinac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. himbenić.

HINDA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Hindija, Hińa. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

HINDIJA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Hińa, Hinda. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

HINĐA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Hindija, Hinda. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

HINĐUŠ, *m. ime mjestu.* — *isporedi* Hiđuš. — *Prije našega vremena.* Hinđušь. S. Novaković, pom. 150.

HINEJ, *m. nekakva životińa.* — *Riječ je grčka, ne znam koja.* — *U rukopisu* xvi *ili* xvii *vijeka pisanom crkvenijem jezikom.* Slovo o hineji vь mori. — Hinej jestь vь mori, ni plavajetь, ni hoditь, nь jako kļupko vaļajetь se, razve rilь izimajetь jeliko se hranitь. Physiol. nov. star. 11, 199.

HINIC, *m. vidi* hinac. — *U Stulićevu rječniku:* v. himbenik *s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića(?). — sasma nepouzdano.*

HINICA, *f. žensko čeļade koje hini.* — *isporedi* hinac. — *U Stulićevu rječniku:* v. himbenica.

HINIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Boca 11. 34.

HINIK, *m. vidi* hinac. — *Na dva mjesta* xvi *i* xviii *vijeka.* Zli hiniče. M. Držić 131. Čete lupeža i hinika. B. Zuzeri 272.

HINILAC, hinioca, *m. vidi* hinac. — *U Stulićevu rječniku (griješkom* hinioc, v. hinac).

HINITEĻ, *m. vidi* hinac. — *U Stulićevu rječniku.*

HINITEĻICA, *f. žensko čeļade kao hiniteļ.* — *isporedi* hinica. — *U Stulićevu rječniku:* v. himbenica.

HINITI, hinim, *impf.* decipere, fallere; fingere, simulare. — *Ako je stara riječ, prvo i stoji mj. y (vidi kod* 1. hina). — *Nepoznata postańa, osim našega jezika nahodi se samo još u novoslovenskome.* — *Od* xv *vijeka (naj stariji je primjer kod* a, *c), vidi i* hina), *a između rječnika u Mikaļinu* (hiniti, varati ‚decipio, fallo, fucum facere alicui'), *u Belinu* (‚fingo' 317a; ‚calliditate uti' 114a), *u Bjelostjenčevu* (hinim, v. čalarim), *u Jambrešićevu* (‚tento, decipio'), *u Voltigijinu* (‚ingannare; lusingare, allettare' ‚betrügen; locken'), *u Stulićevu* (‚simulare, effingere, identidem decipere').

1. *aktivno.*

a. *varati, (i mamiti). a) prelazno.* Da dva svih hiniše. M. Marulić 92. *(Pop)* plk hini. Naručn. 43a. Sami sebe hinimo. 71b. Krade, čini blud, hini drugoga. Korizm. 16a. Kradeš, hiniš, dereš uboge. 44b. Ki te hini govoreći. 60a. Ne hinite nitkor iskrńega svoga. N. Rańina 83a. levit. 19, 11. Da bih ļudi lažju hinio. Zborn. 5a. Pril. jag. ark. 9, 70. Usne medene celovom kad hini. M. Vetranić 2, 55. Satiri od gore jeda sad hine nas? 2, 173. Hitro me hińaše. 2, 187. Jer ju će hiniti moj obraz, koji me čini prominiti zla voļa i vrime. H. Lucić 229—230. Ako me vidinja ne hine. P. Zoranić 76b. Neprijateļi moji

hińahu mene, ja se u istinu moļah. M. Divković, bes. 513b. Zemļa uzdana pridošoce gdje ne hini. P. Kanavelić, iv. 456. Svi kolici bozi ostali doli jesu s neba pali, ki se bozi ļudski scine, ter nevoļne duše hine. P. Hektorović (?) 99. Jedni otrovne riječi bļuju, da narode vara i hini. A. Vitaļić, ost. 49. Sami sebe vi ne hin'te. 153. Sebe blaznih, druzijeh hinih. J. Kavańin 83a. Hrid pod vodom sakrivena hini i vara vješta pomorskoga gospodara. 258a. Samosvojna naša ļubav tako nas sladko hini, tako blazni, da ļepahna ista naša pomańkańa upenga nam i zabliješti nas. B. Zuzeri 148. *(Isus)* hini mnoštvo. P. B. Bakšić 70. Odgovarahu, da hini puk po Galileji. J. Banovac, pripov. 78. Divojke ću hinit, lipe mlade ļubit. Jačke. 28. Druge si ļubila, mene si hinila. 85. — *b) glagol može biti prelazni, ali nije izrečen objekat (vaļa da amo spadaju ovi primjeri, ali može biti, da bi koji spadao pod* c, *c)).* Kradi, hini, ožuraj. Korizm. 21a. Bi rek, da razložno jest reći, da hini čovik, neuzmožno ki dilo ne čini. H. Lucić 244. Ne hini. Anton Dalm., nov. tešt. 65b. mar. 10, 19. Boga se imamo bojati, a ne lagati ni hiniti. Kateh. 1561. A7b. Koji ni hini ni laže. Š. Budinić, sum. 20b. Niti lažu, niti hinim, veruj meni, ma vladiko. M. Pelegrinović 169. San koji vara i hini. P. Kanavelić, iv. 527. Ni s zakletvom svojom hini, iskrńemu da zlo čini. I. Akvilini 22. Hinih, grabih, kradoh, ružih. J. Kavańin 45a. — *c) neprelazno. što je kod a) objekat, izriče se instrumentalom.* Nici govorahu, da dobar jest, a nici govorahu, da ní nego hini mnoštvom (‚mnostvom'). Bernardin 63. joann. 7, 12. Hiniš nami u tom. M. Marulić 25. Svim pukom hineći. 84. Sami sobom hine. 108. Ne želi tujega, nikimre ne hini. 139.

b. *lažno kazati da što nije onako kako jest. prelazno (dajbudi u dva naj zadńa primjera, u prva tri akuzativ može ne biti pravi objekat).* Zoile tamni moj, ki lažuć sve hiniš u pismu tolikoj čime se vješ činiš. D. Rańina 67b. Ako bih stvor'na ja za tvoj plam gorući, ti rođen bi takod za it me svud ištući, toj hiniš veloći, da t' minu vas poraz. 92b. Himbeno sve hiniš *(srećo!),* s tobom je sveder laž, dobrima zlo činiš, cić da zlih pomagaš. 131b. Hitro umiješ tajati hineći zlobe tve. F. Lukarević 29. Ako bil jest proskrbnik ili prokuratur, ter lažno i himbeno nosil se jest na sudu ... lažući ili mučeći istinu ili hineći misal i prosudjenje sudca. Š. Budinić, ispr. 61.

c. simulare, *kao* pretvarati se, *kad se ko u čemu tjelesnom ili duševnom kaže drukčiji od onoga što uprav jest. a) objekat je ono u čem se objekat kaže drukčiji.* Lizimirstvo naj blažiju od dobrote sliku hini. I. Gundulić 479. I na što ga stegne sila, voļu hinit pri nevoļi. 552. Kako bitje svoje hini. G. Palmotić 1, 129. Koli izvrsno ti hińaše sliku mlado djevojčice. 1, 318. Mnim da u licu ļubav hini i da u srcu misli opako. 2, 29. Darovi koji hine sliku od radosti. A. d. Bella, razgov. 24. Za uzbjegnut gotovoj smrti uze hiniti nerazborstvo. I. Đordić, salt. xi. Čemu smiješ hiniti krepos? 163. Opak u sebi, s dvora hini svetińu. A. Kalić 551. Jer ugarskoj u haļini budući ona priobučena, sliku i način muški hini. P. Sorkočević 580—581. — *b) mješte objekta ima podložna rečenica s prijedlogom* da. Hiniti ću za sad š ńime, da ga ļubim kako i prije. G. Palmotić 1, 75. Ne mož' sa mnom sad hiniti, da ne poznaš moje plamo. 2, 228. A ne hiniš da se mičeš i poslušeš. J. Kavańin 58b. — *c) nije izrečen objekat. primjeri se mogu pomiješati s primjerima kod* a, *b).* Jedini Bože moj, ļubavi, ka hini, da moj duh porazi, zli uzal prikini, a plamen ugasi. D. Rańina 146a. Tko ne umije hiniti ni živjet ne umije taj. F. Lukarević 51. Da je mâ lijepa naučena tlapit, hinit i varati. G. Palmotić 1, 334. Sada kažeš, sada hiniš, sad pokrivaš ļubav tvoju. 2, 214. Sva je izdajstvo, u svem hini. I. V. Bunić, mand. 6. Usti imaju svi lažive, svi s dva srca tlape i hine. I. Đordić, salt. 30. Moreć blaznih, blazneć hinih. 31. Ustani, živi, i već ne hini. A. Kalić 543. — *amo spadaju bez sumńe primjeri u kojima se izriče instrumentalom s prijedlogom* s *čeļade pred kojijem se subjekat pretvara.* Ki razumna ne scijene a s ludim hitro svud vuhuju i hine. F. Lukarević 159. Jošte li sniš da slijepa jesam ja, ter sa mnom tač hiniš pokrivav zla tvoja? 227. Hinit mi je š ńime trijebi. G. Palmotić 1, 327. Hitra vila s tobom hini. 1, 330. S roditeļim našijem hini, i ko vrijedne sve diklice čas i posluh ńima čini. 2, 200. Nu er bivši on od prije moj ļubovnik vijerni bio, š ńime hinit sila mi je. A. Gleđević 9a.

d. insidiari, *tajno navaļivati na koga, raditi mu o glavi. ovo je značeńe bez sumńe u ovom primjeru:* Ti ćeš hiniti oko pete ńe. V. Andrijašević. put. 381.

e. *lukavo nastojati, s inf.* — *u jednom primjeru* xvi *vijeka.* O mlače izbrani, dalek ćeš mene čuj stojati na strani s tvom misli, s kom hini mû čistos ockvrnit. D. Rańina 67a.

f. *prijevarom dobivati. kako da je to značeńe na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Zaman pineze vi hinite (?), pokle nišće ne umite. P. Hektorović (?) 161—162.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. On hińen ostaje virujuć svakomu. Đ. Baraković, vil. 156.

b. *vidi* 1, c. Kako je sva ńe dika nenaravna i hińena. G. Palmotić 2, 33. Jeli hińeni prorok? S. Rosa 80a. Hińenomu jer se u boju kad natječu za odoljet' u zbiļnomu boju, nauk igrom stječu. P. Sorkočević 584b.

c. *u ovom primjeru stoji s aktivnijem značeńem: laživ, prevarļiv, po svoj prilici prema lat.* falsus, *ili prema tal.* falso, finto: Ne budući silen ni hińen. Mon. croat. 289. (1588).

3. *sa* se.

a. *pasivno, vidi* 1, b. Ili da puk vjerovo je, da se nije toj hinilo. G. Palmotić 1, 206.

b. *refleksivno.*

a) varati se, vidi 1, a. — *između rječnika u Stulićevu* (‚falli, decipi, errore duci'). Grješnici se teško hine. Pril. jag. ark. 9, 78. (1520). Neuzmožne stvari ne hlepi, ni čini, čim se hine stari, mladi i svi ini. P. Hektorović 39. Er će skori odkrit' vrime, koliko se u tom hiniš. A. Čubranović 155. Premda se hine u tomu ńihovu sudu. Š. Budinić, ispr. 8. Zato se ne hine ki za doteći raj rvat se ne lino. A. Komulović 72. Hiniš se ako mniš grihota da nije. Đ. Baraković, vil. 92. Ako kršćenike za neprijatelje držiš, u tom kruto se hiniš. F. Glavinić, cvit. 53b. Neka pozna ti takov, da se hini. P. Radovčić, nač. 105.

b) pretvarati se, vidi 1, c. — *između rječnika u Stulićevu* (‚se fingere, se simulare'). Hineći se z dlgimi molitvami. Anton Dalm., nov. tešt. 120. luc. 20, 47. Er nepamet jes u ńemu vele veća neg se hini. G. Palmotić 1, 211. S taščijem napravam hini se i kaže što nije. A. Kalić 463. Tim nitko je ne poznava, jer se Ugrčić mladi hini. P. Sorkočević 591a.

c. *recipročno, varati jedan drugoga, vidi* 1, a. Nemojte se hiniti medu vami. Ant. Kadčić 491.

HINIV, *adj. koji hini, koji može hiniti, prevarļiv.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Što su sva vrjemenita nego zavodiva i hiniva? B. Kašić, nasl. 97.

HÎNKÂŃE, *n. djelo kojijem se hinče.* — *Stariji je oblik* hinkanje. — *U Belinu rječniku:* hinkanje ‚vagitus' 750ª, *i u Stulićevu.*

HÎNKATI, hînčêm *i* hînkâm, *impf. kao što biva kod djece, sve po malo plakati, čineći glasom kao* hin! — *Riječ je onomatopejska.* — *Od* XVII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (hinkati, hinkam ‚vagio' 750ª) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (hinkati, hinčem *i* hinkam ‚vagire'). Zamitiće se dijete da ne plače ni hinka po kući, kad je kojigod posjed. I. M. Mattei 254. — *I sa* se: hinkati se *s istijem značćnem.* — *u Belinu rječniku* 561ª, *u Voltiǧijinu* (hinkati se, hinkam se ‚piangolare' ‚flehnen, weinen'), *u Stulićevu.*

HINLA, *f. vidi* hila *i* hina. — *Biće postalo tijem što se mislilo na obje ove riječi.* — *U naše vrijeme.* Kraļici je hinlu učinio. Nar. pjes. juk. 118. Vidio sam hinlu u vezira. Smailag. meh. 31.

HINĻIVAC, hinļivca, *m. vidi* hinac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Hinļivac sana ubije se (‚fictor somniorum interficietur'). A. Baćić 57. deuteron. 13, 5.

HINOST, *f. vidi* hina, himbenost, himba. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* U mostir je život svetošći, u svit život hincsti. Nauk. brn. 25ª.

HINOTA, *f. uprav isto što hinost, ali u jedinom primjeru gdje se nahodi znači: hinac.* — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Biv mudar, a hinota ga prihini. Zborn. 4ª.

HINSTVO, *n. vidi* hinost. — XVI *vijeka.* I svaku zloću i hinstva i zavidosti. N. Ranina 129ª. 1petr. 2, 1. Zloba i hinstvo ... svijet rascvijeli. M. Vetranić 1, 9.

HÌNTÔV, hintòva, *m.* pilentum, *kola na kojima se čeļad voze, te su obješena tako da se jako ne stresaju, isporedi* karuce, kočija; *od maǧ.* hintó. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* hîntove, hîntovi, *(gen. pl.* hintóvâ). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* hintou, ‚pilentum, carpentum, vehiculum cameratum, vehiculum pensile, essedum') *gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu* (‚carpentum, essedum'), *u Vukovu* (intov ‚die kutsche' ‚pilentum'. u pjesmama po naj više pl. intovi). Kad bi putovala, i onda u hintovu ńegov kip prid sobom imadjaše. A. Kanižlić, uzr. 104. Čini ga na vlastiti hintov posaditi. E. Pavić, ogl. 85. Jedan doktor u hintovu izajde. M. A. Reļković, sabr. 27. Stupih iz koli kmetskoga hintova. M. Kuhačević 58. Sidavši s ńom u hintov. I. Velikanović, prik. 28. Na večer su prišli na konjih, hintovih. Jačke. 182. — *Upotrebļava se množina i za jedno, i ne samo u narodnijem pjesmama.* Sidni friško na tvoje hintove i biži. Đ. Rapić 136. Stimcem vol se pod hintove preže. J. S. Reļković 324. Vataj, sme, końe u intove. Nar. pjes. vuk. 2, 116. Pake sjede u lake hintove. 2, 574. Hamajte, sedlajte vrane końe moje, tor mi je peļajte pred svitle hintove. Jačke. 64. Upregao u intove dva žerava. M. Pavlinović, razl. spis. 64. — *U jednoga pisca našega vremena s* f *mj.* v. Ja kad sam hteo da se popnem u hintof. S. Tekelija, letop. mat. sr. 119, 54.

HINUKATI, hinučem *i* hinukam, *impf. dem.* hinkati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vagitare', *gdje ima s istijem značeńem i refleksivno* hinukati se. — *nije dosta pouzdano.*

HIŃA, *f. vidi* hina. — *U dva pisca* XVII *vijeka.* Štit kojijem se štiti *(djavao)* jest hiña. M. Divković, bes. 131ᵇ. To nije pokora nego samo jedna hiña i varka. nauk. 182ª. Koliko veće rati i hiñe žestočije budu. I. Zanotti, 1 ned. priš. 12.

HIŃAC, hiñca, *m. vidi* 1. hinac. — XVII *i* XVIII *vijeka.* I *(ti)* volje služiti hiñca, to jest djavla paklenoga, negoli mene. M. Divković, bes. 35ᵇ. Tko se zove Krstjanin, a ne čini djela krstjanskijeh, on je istinito lažac i hiñac. 51ª. I ako ki čini se *(bog)*, on hiñac jest. F. Glavinić, cvit. 384ᵇ. Govoraše, da Ambrož jest hiñac i bezakonac. 406ᵇ. On je zal i hiñac. P. B. Bakšić 69. Tako iñac, lažac, licumirac. S. Margitić, fal. 284. Mi se spomińamo da oni hiñac rekao jest, da nakon tri dni ima uskrsnuti. M. Lekušić 148. Propni zločinca, propni hiñca! F. Lastrić, test. 159ª. Ma što u srcu imaš, hiñče jedan i licumirče? ned. 301.

HIŃAVAC, hiñavca, *m. vidi* hinac. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Jeda li hiñavac nije glavar? P. Vitezović, odil. 68.

HIŃBA, *f. vidi* himba. — *Po svoj prilici u jednom primjeru* XV *vijeka, a bez sumńe u drugome* XVII. Ne budući ke hiñbe (‚hiñbe') ali jale voļa privarļke. Stat. poļ. ark. 5. 262. (1485). Usne tvoje da ne govore hiñbe. M. Divković, bes. 137ᵇ.

HIŃEŃE, *n. djelo kojijem se hini (ili hiñi).* — *Stariji je oblik* hiñenje. Kada budete slišali boje i hiñenja (‚seditiones': *pisac je razumio:* ‚seductiones'). N. Rańina 214ᵇ. luc. 21, 9. Nu sumńivo ja se bojim od hiñeńa i nevjere. G. Palmotić 1, 256. Putene slabosti i hiñenja predobiva. V. Andrijašević, put. 223. Pod hiñeńem od prijazni u duboki jaz ponorit mlaca svedoh. P. Sorkočević 586ᵇ.

HIŃEVATI, hiñujem, *vidi* hiñivati.

HIŃICA, *f. ńekakva morska riba.* Hiñica ili hiñuša. L. Zore, rib. ark. 10, 338. 341.

HIŃITI, hiñim, *impf. vidi* hiniti. — *Od* XVII *vijeka.* Koji nenavide, hiñe i imaju jezik otrovan kako i zmija. M. Divković, bes. 65ᵇ. Ako bismo rekli da grijeha ne imamo, nas iste hiñimo. 327ᵇ. Tko ti hiñi. M. Radnić 29ᵇ. Premda hiñe i čine se dobri, devoti i ubogi z dvora. F. Lastrić, od' 251. Licumirci su oni koji pokazuju u sebi ono hiñeći što istino ne imaju. ned. 178. Ništa se zarad toga nije smutio, već još odviše budalašćinu hiñio. I. Zaničić 208. Tako se hiñeći privarno š ńom zaruči. M. Dobretić 522. *i s osobitijem značeńem:* zamamiti koga da prodaje što. Slovinac. 1880. 389.

HIŃIVATI, hiñujem, *impf. iterativni glagol prema* hiniti *ili* hiñiti. — *Samo praes. na jednom mjestu u pisca čakavca* XVII *vijeka (inf. bi mogao biti i* hiñevati). Virni podložnici da ga ne hiñuju. I. T. Mrnavić, osm. 105.

HIŃOST, *f. vidi* hinost. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ļubav dakle u usti i brez dila jest hiñost, niti istinita ļubav, nego lažļiva. F. Lastrić, od' 55.

HIŃSTVO, *n. vidi* hinstvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Licumirstvo iliti hiñstvo. F. Lastrić, ned. 163. 300.

1. HIŃUŠA, *f. vidi* hiñica.

2. HIŃUŠA, *m. čovjek koji hiñi.* Slovinac. 1880. 389.

1. HÎP, *m.* momentum, *vrlo kratko vrijeme, vidi* čas, 1. — *Akc. je zabilježen po Mikaljinu, Belinu, Stulićevu rječniku. — Ako je riječ stara, i stoji mj. ńegdašńega y. — Osim našega jezika, nahodi se samo u novoslovenskom. — Nepoznata postańa. — Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (on hip ‚simulac', *a nema napose), u Mikaljinu* (hip, čas od vrjemena ‚instans, imminens, momentum, punctum temporis'), *u Belinu* (‚momentum' 494a. 596a; ‚instans' 421a), *u Bjelostjenčevu (po Mikaljinu), u Jambrešićevu* (‚momentum'), *u Voltigijinu* (‚momento, istante' ‚augenblick'), *u Stulićevu* (‚momentum, temporis punctum'). *a) uopće.* To su sveta dila, ne pust' jih nigdar hip. M. Marulić 110. Hipa se ne ustavlja vrime hrlo tekuć. 223. V jedan hip v pakal vnidut. Korizm. 23a. Ni vzmožno v 1 hip učiniti dobar račun. 39b. Nije vam znati vrjemena ali hipe. ke otac postavi u svoju oblast. N. Rańina 136a. act. ap. 1, 7. Kad godi zvire hrt rasrčen uhvati, taj hip mu zada smrt. Š. Menčetić 151. Slavite ju po sve hipe. M. Vetranić 1, 424. Gdi voda, ne vim zač, na hipe brza je. P. Hektorović 23. Zašto taj umire tisuć krat svaki hip, tko take nemire probavlja. N. Naljeković 2, 82. Ki se u hip ugasi. M. Držić 167. Himbena zla žena od hipa do hipa svojega ljuvena nemilo rasipa. D. Rańina 43a. Malo hipa kratko spańe. Đ. Baraković, vil. 220. Hipa ne pristaju Vičńega moleći. 244. *(Ljepota je)* hip u viku svijeh godišta, vjetar, magla, sjen, dim, ništa. I. Gundulić 231. Što je bilo, prošlo je veće, ... na hipu se brijeme vrti, jedan hip je sve do smrti. 235. Da bi divica Marija bila u jednom hipu pod smrtnim grihom. F. Glavinić, cvit. 409a. Ńih smrti gladnici hipom pri ńih biše. I. T. Mrnavić, osm. 51. U jedan hip moći će se ganuti s jedne strane svita na drugu. ist. 45. Er prvoga *(griješkom* pravoga) dana i hipa i početka Bogu nije. G. Palmotić 3, 118b. Na hip od smrti zavapi. P. B. Bakšić 172. I ne možeš hipa stati da ne misliš ča ćeš reći. I. Ivanišević 172. U naj posljedńi hip od života. V. Andrijašević, put. 332. Naši skočiše ki hip sunce sinu. B. Krnarutić 29. Ni hip ne hteć počekati. P. Kanavelić, iv. 17. Život u jedan hip projde. P. Radovčić, nač. 267. Vratićemo tijesan razlog od svije hipova vremena. M. Radnić 452b. Pride u porat sva armata vojske k Malti, da joj hipa mir ne daše. I. Zanotti, skaz. 6. Da ne trate hip za ludu. A. Vitaljić, ost. 236. Od hipa je sva ńe slava; kad se najde, tad se izgubi. 343. Od prvoga posvetilišća Abela pravednoga do sadańega hipa. L. Terzić 309. Tu smo za hip, a onamo vavijek vijeko uživamo. J. Kavańin 151b. Ne čekajuć hipa smrti. 402b. Djelo i riječ u hip isti tresne. 569a. Svaki hip valja, koliko valja vikuvičanstvo. A. d. Bella, razgov. 6. Živemo s hipa na hip. 9. Hip o komu visi vikučanstvo. 48. Bog zamijera u skupu aliti u jednom hipu sva. I. Đordić, salt. 5. Raspuknuše se u jedan hip svi vezi. ben. 138. Sadańe *(vrijeme)* drugo nije nego hip jedan. B. Zuzeri 27. Jur na prvom hipu od življenja. 83. Od onoga hipa u napridak. M. Lekušić 14. Do naj posljedńega hipa svoga života. Misli. 36. Koji *(Bog)* može vas svit u jedan hip u ništo učiniti. J. Banovac, razg. 26. Od hipa do hipa. blagosov. 280. Cijenim svaki hip godište. A. Boškovićova 49. U hip i trenuće sve može propasti A. J. Knezović 27. Niti će moć za jedan hip odmaknuti smrti. S. Rosa 111a. Pade u ta hip na zemlju mrtav. And. Kačić, korab. 93. Kunuć se krivo i pravo svakoga hipa. Blago turl. 2, 90. Obrati se u jedan hip divojka k Bogu. Ant. Kadčić 336. Viđ službe u svaki hip vrjemena. I. M. Mattei 154. Taku ljubav u tebe prosim, Gospodine, za svaki hip moga življeńa. 193. Dade rič svojim apoštolom u isti hip, u koji dade ńima naredbu. Grgur iz Vareša 66. Ako me nisi hip vidila, si parala da je dan. Nar. pjes. istr. 5, 16. Ki nam budi pomoćnik svaku uru, svaki hip. 6, 25. U taj hip ńezin čovjek postade kerinom. Nar. prip. bos. 1, 106. Hip, u Spļetu, čas. M. Pavlinović. — *pošto (vidi kod f)) može značiti poduļe vrijeme, ističe se gdjegdje kratkoća pridjevom* mao (mal, mali), *rjeđe* kratak. Vele u mal hip pogino sva plača. M. Marulić 107. V tolik mal hip ćuti se vele toplo i vele zima. Korizm. 25a. U mal hip, u magnutje oka. N. Rańina 225a. paul. 1cor. 15, 52. Da postah još mal hip. Đ. Baraković, vil. 27. I zaspa u mal hip. 131. Tisuć stupa, tisuć kipa, ki sprav ni'esu kratka hipa. J. Kavańin 117b. Za hip kratak na štit spaše. 261b. Ni za mao hip prestat će. 440a. Dokle odahnem za hip mao. 441b. Za mali hip gledati Isukrsta rasrdjena. A. d. Bella, razgov. 175. — *b) često stoji uz* čas. Svaki hip i svak čas. M. Vetranić 1, 8. Vaj! proklet hip i čas, kad vidjeh, vilo ma, sunčani tvoj obraz! N. Naljeković 2, 31. Vrag uzeo čas i hip, kad nijesam prije dan umro! M. Držić 295. Ni veće ne znamo ni časa ni hipa, kada će doć' na nas jadovna smrt slipa. D. Rańina 100b. Na času ili hipu od smrti. Š. Budinić, ispr. 11. Ne znamo ni časa ni hipa, kada će sin čovječanski doći. A. Gučetić, roz. jez. 310. Nitko ne zna časa ni hipa. M. Divković, bes. 733b. Ustani i u ovi čas i hip počni. B. Kašić, nasl. 44. Da u svaki čas i hip mili pri Bogu sridustavci meni se dostojite biti. M. Alberti 422. Što začu u oni hip i čas. M. Jerković 18. Jedan sam čas i hip jedan sve će varke tvoje odkriti. G. Palmotić 2, 69. Uzaznati netom budem dan, čas i hip, kad se rode. 2, 310. U jedan čas, u jedan hip. V. Andrijašević, put. 126. Gdi nije dana, ni jednoga časa al' hipa. A. Vitaljić, ost. 225. Sud općeni biti će u hip iliti u čas. A. Baćić 506. Do onega hipa i časa vaše smrti. V. M. Gučetić 60. Koji te u jedan hip i čas, u trenutak oka može porinuti u jezero tamno. Ant. Kadčić 348. Svaki dan, svaki čas, svaki hip čini čas ovomu srcu. I. M. Mattei 33. — *adverbijalno se kaže* čas i hip, *ili* hip i čas *u značenu: svaki čas, jednako, neprestano.* Čas i hip patim vaj. Š. Menčetić—G. Držić 452. Neka nas slobodiš od smrti, koja svijeh hip i čas iskaše satrti. N. Dimitrović 25. Kroz ku stvar svaki nas da prid ńim *(Jezusom)* vijek dvori, i u plam hip i čas jak svijeća da gori. 36. I o ńoj *(tvojoj časti)* dan i noć misliti hip i čas. 87. I dan i noć i hip i čas mirno živjet' i umriti. N. Naljeković 1, 167. Ki *(cvitak)* za ugojaj moj čas i hip suzami zalivam. P. Zoranić 6b. Tuku se ištući čas i hip lijepu vil, dan i noć trajući. A. Sasin 112. I tako jigrasmo noć i dan, čas i hip. Đ. Baraković, vil. 342. Vesla potezati hip i čas tribuje. I. T. Mrnavić, osm. 113. *(Soliman)* hip i čas robeći. B. Krnarutić 6. *tako je i ovo:* Život od ljudi kakono sjena hipom i časom prohodi. B. Kašić, nasl. 49. — *prema ovome,* (ni) hip ni čas, ni čas ni hip *znači: nigda, ni po što.* Nega svoza ti po taj put, da sad nije pokoja hip ni čas. N. Naljeković 2, 71. Ni hip ni čas pokoj prijimajući. P. Zoranić 1a. Prokleti u paklu neće nikada počinuti ni dan, ni noć, ni čas, ni hip. M. Divković, bos. 176a. — *c) i s* hip *kao s* čas *upotrebljava se stari oblik* on *mj.* onaj, *te* on hip *znači: odmah, kao i* ončas, *vidi kod* čas, 1, b, *c) aa).* On hip poče lav

strašno ruti. Živ. jer. star. 1, 232. Izajde on hip iz vode. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 4. mat. 3, 6. On hip začne imati kajanje. Kateh. 1561. F5b. Ki bihu okolo on hip pritekoše. Oliva. 17. — *d) na jednom mjestu u pisca* XVIII *vijeka ima* hip oka; *pisac je mislio kod toga da je* hip *isto što i* trenuće. U hip oka može razrušit. A. J. Knezović XXIV. — *e) i* hip *kao i* čas *(vidi ovo kod* 1, a, *c) i* 1, b, *c) cc)) može ostati nepromijeńeno s prijedlozima* do *i* od. U kojoj do mal hip rukami zahitri na glavi venčac lip. Š. Menčetić 4. Jaoh! ali do mal hip bez vaše milosti ja ostah. N. Naļešković 1, 330. A od taj hip i čas, moj cvijete, nijesam ja nikakor do danas imao pokoja. 2, 41. — *f) može značiti i poduļe vrijeme, te se to obično ističe pridjevima* ńekolik, dobar, velik, dug *(isporedi* čas, 1, e). Oni hip nikolik postaše glede je. M. Marulić 40. Iskavši dobar hip po hiži. Transit. 217. Budući molila za velik hip bi usnula. Mirakuli. 134. Da dobar hip ne more uzvišit od srama pozor lip. H. Lucić 253. Pristrašen i zasnićen za dobar hip ostane. P. Zoranić 10a. Dobar hip u to stavši. 56a. Nad te tuge kad nalipe, ne puščaj im duge hipe. P. Vitezović, cvit. 113. — *mislim da amo spadaju i ovi primjeri:* Koju *(muku)* ćuti svaki čas nemoćnik u oni naj posliđni hip. P. Posilović, nasl. 50b. Hotinje koje se ima u oni hip kad se stvar diluje. Ant. Kadčić 12—13. — *g) kao i* čas *(koje vidi kod* 1, f), *može biti* dobar *(nema potvrde) i* zao. Da nitko ne sudi zazrjet mi u zal hip. Š. Menčetić 111. Sad okuša'u psosti slipe suproć pape crkve naše da izrekoše u zle hipe. J. Kavańin 455a. Otidite u hip zali, kad ste smrtno grjehovali. 568b.

2. HIP, *m. vidi* kip (*i radi akcenta*). — *Od* XVI *vijeka (naj više u pisaca Dubrovćana), a između rječnika u Stulićevu* (‚praesentia, conspectus, adspectus; statua, signum; persona, individuum; corpus'. hipom ‚egomet, ipsemet'). *a)* statua. Pačši *(padši)* na koļena poklonite se hipu zlatomu. N. Rańina 122a. dan. 3, 5. Bješe oprostio puku, koji se klańao bješe hipu. J. Matović 267. Ako bi se hipovi i prilike klańale. 333. I lažive hipe ostale ke pogani ļudi imaše, u pjesnima dižu i hvale. N. Marči 13. — *b)* figura, forma, species; conspectus, *oblik, obličje; lice.* Izvrila s jezerom jur u hip od zmaja. Š. Menčetić 87. Moćno poželih vidit se u tvoj hip. 124. U vječnoj svjetlosti da hip tvoj vidimo. M. Vetranić 1, 364. Kako ću tamo doć ja grješni prid hip tvoj? 1, 388. Da srce i jezik i usta i duh moj navijeste dar tolik u slavu i hip tvoj. 1, 442. Što me sad neboga prid vaš hip zovete? 2, 155. Kako si mogla prit prid moj hip i lice? 2, 211. Jaoh! što se ne stvorim, pjesance, u hip tvoj, a ogńem da sgorim u krilu vili toj! N. Naļešković 2, 53. Koji su *(očenaši)* u hipu od rusa. A. Gučetić, roz. mar. 21. S nami će stati zet i u hip od sina. A. Sasin 254. U hipu Božjemu prikaza se anjeo dobri Mojsesu. M. Orbin 121. Negovu sam ja priliku i vas ini hip uzela. G. Palmotić 2, 44. Vaša uzmite lica istina i naravni hip poznani. 2, 69. Stas i riječca meda slada, hip kraļevski, vedro lice 2, 196. Duh pakļeni pod hipom si ti ļudskime. 2, 338. Bješte dake svi vi hvaļoni za stvor lijepi i gizdavi hipi svijeta, odalečite se od mene. A. Kalić 426. — *c)* corpus, *tijelo.* Da pokorim hip moj (‚sed castigo corpus meum'). N. Rańina 33b. paul. 1cor. 9, 27. Ja nošu rane gospodina našega Isusa na mojem hipu. 197b. paul. gal. 6, 17. Vidjeh gdi ga *(venac)* postavi na kosi i na hip. G. Držić 439. Da se u moj hip ti budeš stvoriti. M. Vetranić 2, 321. Hip, srca gdje vik ja ne mogoh vidjeti. F. Lukarević 139. Zdravje hipa svoga. Nauk. brn. 6a. A kao lijepa rusa rana, vas hip ńegov činijaše se. G. Palmotić 3, 103b. Kada ļudi hoće biti jaki i krepki, ali u hipu. K. Magarović 72. Uredno složeńe svega hipa. I. Mattei VII. Ako naše bitje siluje nas boraviti po sred svijeta, boravimo hipom a ne srcem. 137. Držac mrkle tmine... nesmotrni hip bez reda, gorostasan bez prilike, grbav ozad, grub osprijeda kaže. N. Marči 60. — *d)* persona. *aa) u čeļadeta.* Gdi neće pozrjeti moj obraz ni moj hip priblažen. M. Vetranić 1, 293. U vašemu bitju i hipu. M. Držić 64. Pridajući se dostojanstva ne udima ma hipu. J. Matović 110. U ispovijestih uzdržuju hip sudca. 320. — svojijem hipom, u hip svoj *znači: glavom, sam (isporedi tal.* in persona). Ja sam u hip svoj. Zborn. 54b. Ima doći sam svojijem hipom podniženo u crkvu. A. Gučetić, roz. mar. 23. Koji ondi budu biti svojijem hipom. 29. Da svak doje na sud hipom svojijem a ne po prokuraturu. M. Orbin 232. — *bb) u teologičnom smislu.* U Isukrstu se nahode tri stvari, to jest narav Božja, narav ļudska i jedan hip sina Božjega. V. M. Gučetić 17. Riječ, koja je hip o sobstvo božanstvene naravi. J. Matović 36. Ovi Bog u tri hipa božanstvena. A. Kalić 161. — *e)* substantia, *vidi* 1. biće, 3. Prilika hipa ńegova (‚figura substantiae ejus'). N. Rańina 22a. paul. hebr. 1, 3.

1. HÍPAC, hípca, *m. dem.* 1. hip. — *Od* XV *vijeka.* Ne bi pustil u pokoji za mal hipac da postoji. M. Marulić 324. Totu pomlči mal hipac. Korizm. 49a. Ne projde ni ura ni jedan hipac. Jačke. 19. Dvori mene dvori još neg jedan hipac. 73.

2. HÍPAC, hípca, *m. dem.* 2. hip. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚corpusculum'.

1. HIPAN, hipna, *adj.* momentaneus, *koji traje samo hip.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚momentaneus, brevis'). Hrliti dobra hipna i mimohodeća. M. Radnić 304b. Kako svrši ono hipno iliti prikratko naslađenje, ńima se samim grda na ono dilo smrdļivo. F. Lastrić, ned. 399. Trudi hipni i lagahni ovoga vika imadu bit nadareni jednom slavom vičńom. Blago turl. 2, 5. Ono hipno iliti kratko u grihu naslađeńe. B. Leaković, nauk. 463.

2. HIPAN, hipna, *adj. postaje od* 2. hip. — *Samo u Stulićevu rječniku adv.:* hipno *sa značeńem: svojijem hipom (vidi kod* 2. hip, *d) aa)), glavom* (‚egomet, ipsemet').

HIP HOP, *interj. više se kao od veseļa.* — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Kad tamo k jilu gredu, vsi ti hip hop zakriču. Jačke. 237.

HIPITI (hipjeti?), hipim, *impf. nejasna riječ na jednom mjestu* XVI *vijeka.* A tomuj nije lijeka, neg kisjela mlijeka trbuhe naliti; er putnik ki trudi i o trudu ki radi, taj hipi i žudi da pikat ohladi. M. Vetranić 2, 328.

HIR, *m.* libido, *žeļa što postaje bez ikakva razloga i bez razložite namjere, isporedi* objest, svojevoļa. — *Može biti od pers. tur.* chîr, *tvrdoglavstvo.* — *U pisaca našega vremena, i u Šulekovu rječniku:* ima mušice, hire ‚er hat launen' *kod* ‚laune'. — Hir, phil. stil. (mušica, muha), ‚launo', tal. ‚capriccio, ghiribizzo, fisima'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

HÍRA, *f.* serum lactis, *slatka surutka.* — *Nepoznata poznańa: Miklošić* (vergl. gramm. 1^2, 260) *mislio je isprva da je srodno sa* surutka *i* sir; *kasnije* (etym. wörterb.) *isporeduje s arba-*

naškijem chirrę; *moglo bi se isporediti i s turskijem* airan. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

HIRKO, *m. ime mačku.* F. Kurelac, dom. živ. 50.

HIS, *m. vidi* hiža. — *U glagolskom rukopisu* xv *vijeka.* Ako se komu zažge his v četiri nugli. Pril. jag. ark. 9, 113. (1468). — *I u naše vrijeme u Hrvatskoj.* His, klijet u Zagorju i Prigorju. F. Hefele.

1. HISA, *f. vidi* hise. — *Od* xvii *vijeka.* More... dat mu isu od onoga blaga poštenu. I. Ančić, ogl. 173. Sve da vrati i još petu isu saviše. vrat. 3. Na ispovidi se oprašća grije i nika isa al'ti dio od pokaranja. 137. Uzeti samo desetu isu od dukata. J. Banovac, uboj. 47. Svakom kolinu davši svoju hisu aliti dio. And. Kačić, kor. 115. I koji je junak poginuo, ako mu je ostanulo čedo, pa i ńemu hisu učiniše. Smailag. meh. 66. Da se pare vratu Pavlu natrag, a porednici ńegovi isu da uzmu. Glasnik. ii, 1, 112. (1808).

2. HISA, *f. vidi kod* hiža.

HISAR, *m. ime mjestima u Srbiji, arap. tur.* hisâr, *tvrđava, gradac. a) vis i stare zidine nad Leskovcem.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 18. — *b) brdo i stari grad u Prokupļu.* 373—374.

HISARĠIK, *m. ime mjestima, tur.* hisarġyk, *dem.* hisar, *vidi kod* Hisar. *a) mala varošiča u Staroj Srbiji.* F. Jukić, zemļop. 60. — *b) ovako su Turci zvali Grocku kod Biograda.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 242.

HÍSE, hiseta, *n. dio, vidi osobito* 1. dio, b, *arap. tur.* hisse. — *isporedi* 1. hisa. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der theil, der antheil' ‚portio', cf. dijel). Ńima Luko ise učinio, učinio ńima ko i sebe. Nar. pjes. vuk. 3, 299. Ovde vama ne ima iseta. 4, 188. Neka drugu ne dade iseta. 4, 252. Znaš, serdaru, hise sam ti dao. Pjev. crn. 241b. Kad je noći treće hise prošlo, Bošńaci se tude izgrliše. Nar. pjes. hörm. 1, 63. Sad te mećem komandarom, Tale, da od'jeliš treće hise vojske. 1, 426. A ńih četri poglavice razdijelo pašaluk biogradski između sebe na iseta. M. Pavlinović, razg. 86.

HÍŠKA, *f. vidi* fiska. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide fiska *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Kako čine hisku i veseļe. Pjev. crn. 319b. Učinite hisku i veseļe. Ogled. sr. 133.

HISTOR-, *vidi* istor-.

HIŠ, *m. vidi* hiža. — *U naše vrijeme u Istri.* Ja imam hiš na tri pode. Pokaži mi hiš na tri pode. Nar. pjes. istr. 2, 46.

HIŠA, *f. vidi* hiža. — *Od* xiii *(?) vijeka.* Les seć za dogi bačav i za skodli hiš krita. Mon. croat. 5. (1275). I vanka z grada hišu i v gradu. Stat. krč. ark. 2, 291. U hiši Jakova u vik će kraļevat. M. Marulić 167. Umnoži ga hišami i dohotkom. Š. Kožičić 27b. Va ku godi hišu vnidete. Anton Dalm., nov. tešt. 100b. luc. 10, 5. Ne htijte hoditi iz hiše v hišu. 100b. luc. 10, 7. Napļni se hiša od vońe masti one. 152a. jov. 12, 3. U hiši Božjoj. Nauk. brn. 25a. Zmućuje hišu svoju. F. Glavinić, posl. 52. Evo tebe uzvišujem u čestitoj mojoj hiši. P. Vuletić 38.

HÍŠICA, *f. dem.* hiša. — xv *vijeka.* Da bi mu dali postaviti hišicu. Mon. croat. 113. (1475).

HÍŠNICA, *f. vidi* kućnica. — *Postaje od* hiša. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Hišnice (‚domus curam habentes'). Anton Dalm., nov. tešt. 2, 117. paul. tit. 2, 5.

HIŠT, *m. rzańe, vidi kod* hištati.

HIŠTATI, hištam, *impf. vidi* rzati. — *Riječ je onomatopejska. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Zob ne hoće dorat barjaktara, hištom hišta a kopitom bije. Pjev. crn. 175a.

HIŠTOR-, *vidi* ištor-.

HIŠTVO, *n. postaje nastavkom* ьstvo *od* hiža *(zato se nalazi pisano i sa ž) ili od* hiša. — *Od* xvi *vijeka. a) domaće, kućno vladańe.* Ako bude ctil hištvu nastojati. Mon. croat. 326. (1555). — *b) pokućstvo.* Ostalo hištvo moje vse malo i veliko ostavļa*(m)* mu. 326. (1555). — *c) život domaći ili život između muža i žene. — kao da je ovo značeńe u jednom primjeru* xvii *vijeka.* U nebu mesto, cenu, pokoj i plaću imaju; zemļi vojništva i hiždva priliku pustiše. P. Vitezović, odil. 77. — *d) ženidba, vjenčańe. — u naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Sad će se prekinut od srdačca žica, kâ je tak daleko jur bila dosegla, da je nas dvih skoro jur va hištvo vrgla. Jačke. 108. Hištvo su mi (ženidbu) obitali. 280.

HÎT, *m. vidi* hitac. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚jactus'), *u Bjelostjenčevu* (hit, mah ‚jactus, conjectus'), *u Jambrešićevu* (‚jactus'), *u Voltiġijinu* (‚tiro, getto' ‚wurf, schuss'), *u Stulićevu, u Vukovu* (vide hitac *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Ne mećem ni šćitom Mojses dobi ńega, da molitve hitom. M. Marulić 21. Ne straše se srne tako, kad ji s hrti lovac na hit svrne od olovne smrti. A. Kanižlić, rož. 87.

1. HÎTAC, hîca, *m. djelo kojijem se hita, baca. — isporedi* hit. — *-a- ostaje samo u nom. i acc. sing., i u gen. pl.* hîtâcâ; *u ostalijem se oblicima* t *ispred* c *ne čuje, ali se nahodi pisano. — Od* xv *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Belinu* (‚tiro, o tirata, cioè distanza della tirata da dove si parte a dove si arriva' ‚jactus' 733b; hitac strijele ‚sagittae missio' 733b; hitac od strijele ‚sagittae jactus' 331a), *u Stulićevu* (‚jactus'; hitac praha od puške), *u Vukovu* (1. na jedan hitac ‚auf einmal, im nu' ‚repente'. 2. jedan hitac baruta, t. j. onoliko koliko se puška može napuniti samo jedan put ‚ein schuss pulver'). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda: udarac iz daleka, kad se baca n. p. kamen, strijela, kopļe, ili kad se puca iz puške, topa. (Topčije)* viš hiļade pet sat hitac izvrgoše. I. T. Mrnavić, osm. 56. Iz topa hitac uporavi tako lijepo, da nad sami skorup od vode udri galiju. B. Zuzeri 401. Kao luk koji s jednim hitcem baca tri strilo. J. Banovac, pripov. 150. Ukloni se od hitca kopja. E. Pavić, ogl. 244. Do samrti ńegove koju mu uzrokova hitac od strile. 350. Ubiti s prvim itcem. I. Velikanović, prik. 48. Gađaše je hicim' iz pušaka. Nar. pjes. hörm. 1, 102. I tada se hitac dogodio, te nańakom i desnicom svojom udario šibeničkog bana. 1, 340. Al' nek vam je s hitca vatra živa. Osvetn. 4, 42. — *i u metaforičkom smislu.* Dobar je štit molitva kojom se svi hitci djavaoski odgone. M. Divković, bes. 513b. — *b) daļina, koliko se može dometnuti kamen, strijela, zrno iz puške itd. isporedi* domet. A on, odišadče od ńih, koliko bi hitac od kamika. Bernardin 82. luc. 22, 41. Odšadši koliko bi hitac od kamika. Anton Dalm., nov. tošt. 123. I sam odstupi od ńih, koliko je hitac kamika. M. Alberti 487. Zatim odluči se od ńi, koliko je jedan hitac kamena. E. Pavić, ogl. 609. Dojdoše na jedan puščeni hitac blizu Brandibura. I. Zanić 168.

‚Na vas hitac puškom će shvatiti‘; ‚na vas hitac ostima će ubit ribu‘: daljina, na koju se može dobaciti puškom, ostima itd. M. Pavlinović. — *c) koliko se meće praha u pušku za jedan hitac. vidi i u Stulićevu i u Vukovu rječniku.* Puščenoga pra po itca. J. Vladmirović 23. Po dva hitca a četiri zrnca. Nar. pjes. juk. 297. Pjan je Brehuļ pušku prepunio su dva hica, a zrna četiri. Nar. pjes. hörm. 1, 284. Ima pušku, al nije hitaca. Osvetn. 5, 47. — *d)* na jedan hitac, na hitac, *adverbijalno: u jedan čas, brzo.* Neće se moći *(brašno)* neki zeman na itac doneti. Protokol. pis. M. Nenadovića. 9. *vidi i u Vukovu rječniku.*

2. HITAC, hica, *m. hitaće, hvataće.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚prehensio, captura‘. — *nije dosta pouzdano.*

HÎTALAC, hîtaoca, *m. čovjek koji hita.*

a. *vidi* hitati, A. — *U Stulićevu rječniku:* (hitalac *i griješkom* hitaoc) ‚prehendens, sumens, capiens‘.

b. *vidi* hitati, B. — *U Stulićevu rječniku:* (hitalac *i griješkom* hitaoc) ‚jaciens‘.

HÎTALO, *n. sprava kojom se hita, meće, baca.* — *U naše vrijeme u pisaca.* Hitalo, hist. (metalo), ‚wurfmaschine‘, tal. ‚balista‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. HÎTAN, hîtna, *adj. koji hîtî, koji biva s hitńom.* — *Od* XV *vijeka (vidi* a, *b)), a između rječnika u Mikaļinu* (hitan, hitar, brz, botriv ‚solers, properans, praeproperus, festinus‘), *u Belinu* (‚velox‘ 756b; hitni ‚festinus‘ 48b), *u Bjelostjenčevu* (hitan, strelovit ‚praeproperus‘, v. brz), *u Stulićevu* (‚velox, celer, expeditus‘), *u Vukovu* (n. p. posao ‚pressant, dringend‘ ‚urgens, necessarius‘).

a. *adj. — Komp.:* hitnijî (A. d. Bella, rječn 48b). *a) brz uopće (o čeļadetu).* Trče hitni i slobodni kud ih vodi svoja voļa. B. Zuzeri 20. — *b) spreman, koji hoće da što brzo učini. s podložnom rečenicom u kojoj je* da. Od postiļ istočnih dviže glavu Titan, osini tmin noćnih da zarene hitan. M. Marulić 29. *s inf. s prijedlogom* za *(po tuđijem jezicima).* Koji je gospodičić hitan za pogoditi svakomu. B. Kašić, per. 35. — *c) (o radńi, poslu) koji treba da se brzo učini, svrši.* Žali ńegovo odijeļeńe ovako hitno. Đ. Bašić 232. Pri hitroj radńi pala mu kapa s glave. Nar. prip. vrč. 85. Zapovijest careva bješe hitna. Đ. Daničić, dan. 3, 22. Šta ću u Stocu?... e imam tamo hitna posla. M. P. Šapčanin 1, 127.

b. *adv.* hîtno. — *Komp.:* hitnijê (B. Kašić, nasl. 177; rit. 413; A. d. Bella, rječn. 48b). — *Između rječnika u Mikaļinu* (hitno, hitro, brzo, pospiješno, batrivo ‚festinanter, properato, celeriter‘), *u Belinu* (‚celeriter‘ 48b), *u Bjelostjenčevu (kod* hitro), *u Voltigijinu* (‚in fretta, frettolosamente‘ ‚schnell, geschwind‘), *u Stulićevu* (‚festine, propere, festinanter‘). — *Značeńe je: brzo, ili u hitńi, te se ne da razabrati u primjerima.* Posluša ona pospiješno i hitno. B. Kašić, iń. 90. Ļudi se brzo promińuju i hitno ginu. nasl. 62. Koliko hitnije ovo učiniš. 177. Potezan od onih pasa vele hitno i hrlo bi doveden. P. B. Bakšić 81. Obraća suproć sebi onu snagu, koja ga je tako hitno porinula. B. Zuzeri 137. Leti hitno ko je i prijašńe proletjelo. 165. Činahu hitno i prošno. S. Rosa 156b. Umačući ne vadi je hitno. J. S. Reļković 392. Koji je od Carigrada pa do srpske granice vrlo itno putovao. Nov. sr. 1835. 106. Priupita Mijat hitno. S. Ļubiša, prip. 224.

2. HITAN, hitna, *adj. u jednom primjeru* XVIII *rijeka kao da znači: koji se može dohititi (dohvatiti), dokučiti.* Ja jeljena, čim s granami svoje glave hitne grane dubja oraše, sama oborih vrhu trave. A. Gledević 2a.

HÎTÂŃE, *n. verbalni supstantiv od glagola* hitati. — *Stariji je oblik* hitanje.

a. *djelo kojijem se hita (hvata). — Između rječnika u Mikaļinu* (hitanje, uhićenje ‚captura‘), *u Belinu* (hitanje ‚comprehensio‘ 177b; ‚aliquid apprehendere‘ 51a), *u Stulićevu* (‚captura, prehensio‘), *u Vukovu* (‚das greifen‘ ‚prehensio‘). Puštajte mrježe vaše u hitanje. N. Rańina 149b. luc. 5, 4. Čudo bješe obujalo ńega i svijeh koji s ńime bjehu na hitanje od riba. 150a. luc. 5, 9.

b. *djelo kojijem se hita (baca). — Između rječnika u Mikaļinu* (hitanje ‚jactus‘), *u Bjelostjenčevu* (‚projectio‘, v. hićeńe), *u Vukovu* (vide bacańe). Koji vêruje... hitanju kojihgod prêlika. Š. Budinić, sum. 29b. Prorokovańe hitańem kocke. I. Velikanović, uput. 1, 428.

c. *djelo kojijem se hita (hîtî). — U Vukovu rječniku:* ‚das eilen‘ ‚festinatio‘.

1. HÎTAR, hîtra, *adj.* celer; peritus, sollers, dexter, ingeniosus; callidus. — -i- *stoji mj. ńegdašńega* y; -a- *ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak s nominativom. — Postaje od osnove od koje je i glagol* hitati. — *Riječ je praslavenska (sa značeńem: lukav), isporedi stslov.* хытръ, *rus.* хитрый, *češ.* chytrý, *poļ.* chytry; *u natoč tome mislim da je naj starije značeńe brz (isporedi i gorńsr.* khjetry, *brz).* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚agilis; celer; citus; ocyor; pernix; rapidus; velox; volucer‘), *u Mikaļinu (kod* hitan, *i napose:* hitar, skočni, lagahan ‚agilis‘; hitar pametju, bistre pameti ‚acris, solers, perspicax, acutus, salsus‘), *u Belinu* (‚velox‘ 756b; ‚festinus‘ 48b; ‚agilis‘ 52a. 253b; ‚industrius‘ 398a; ‚solers‘ 557a; ‚ingeniosus‘ 403a; ‚argutus‘ 100b; ‚cautus‘ 23a. 252b; ‚vafer‘ 114a; hitriji ‚agilior‘ 52a; ‚industrior‘ 398a; ‚ingeniosior‘ 403a; ‚cautior‘ 23a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* hiter, hitan ‚festinus‘, v. brz), *u Jambrešićevu* (hiter ‚celer, velox, festinus, citus‘), *u Voltigijinu* (‚lesto, snello‘ ‚schleunig, geschwind‘), *u Stulićevu* (‚astutus, industrius, solers, perspicax, attentus, diligens‘, v. brz), *u Vukovu* (‚schnell‘ ‚velox‘).

1. *adj. — Komp.:* hitrijî.

a. celer, velox, agilis, *brz. brzina može biti u hodu ili micańu ili u kojoj drugoj radńi. može se kazati o komc ili o čemu da je hitro, brzo uopće ili u ńekom osobitom slučaju. a) o čeļadetu i o onome što se misli kao čeļade.* Ja sam Grizivino, a nijesam Vukodlak: grizem, žvem, ijem vino brz, krjepak, hitar, lak. M. Držić 29. Lete za ńom a ne teku i ńe druge nagle i hitre. I. Gundulić 401. Hitri i plasi skoč'mo, tec'mo na sve strane. 478. Tad ću hitar vanka iz dvora svita otiti. A. Vitaļić, ist. 8b. Vrijeme 'e starac sijed, al' hitar, sve se vrti na okolo. J. Kavańin 436a. Vidili ste, držim, kad gori slama ili trstika da one iskre brzo lete; ovako na priliku biće svitli i hitri pravedni. J. Filipović 1, 224a. Izmače nam se, budući on hitar i pojak. E. Pavić, ogl. 414. Da ne bude lotar nego hitar. A. Kalić 363. Hitre sluge końe prifatiše. Nar. pjes. vuk. 2, 229. Pa da pustiš te hitre telale. 2, 539. Zafaļuje hitri kńigonoša. Nar. pjes. juk. 253. Za ńom šeće hitar posal: ‚Katalenka! vrn' se nazad!‘ Jačke. 47. Hitar odviše sreću preskače. Nar. posl. vuk. 341. Hitar momak kano plamen živi. Osvetn. 3, 66. *amo spada i ovaj primjer:* A Maksim je hitar kavkaģija. Nar. pjes. vuk. 2, 557. *a može spadati i ovaj:* Jedan da je hitar đuveglija. 2, 227. — *b) o životińi.* Pače rek bi, hitri i laci pružiće se *(koń)* sad na zvijezde.

I. Gundulić 426. I skačući laka *(srna)* i hitra, na dublje se meće i polje. 554. Hitra se ptica za obje noge hita. (D). Poslov. danič. 26. Hitri koñi sunca letu put večerñe. J. Kavañin 401b. Ne stidi se hitre srne. V. Došen 156a. Od hitrijeh koña odskočiše. Nar. pjes. vuk. 2, 283. — *c) o neživoj tjelesnoj stvari.* Ravna polja, tvrde gore,... hitre rijeke, siñe more... A. Vitaljić, ost. 6. Ma plav bješe jaka i hitra i sve morsko tlači vale. 146. Čin', da gledaš hitru rijeku. J. Kavañin 438a. Ah! nek hitra muña sine. V. Došen 40a. Potrće se hitre strile. 228b. Kad u glavu hitra muña cijeja. Osvetn. 2, 175. *amo spada i ovo:* Od hitroga praha i olova. Nar. pjes. vuk. 2, 561. Kide diljku sa ramena bojnu, ter joj dade hitre zalogaje. Osvetn. 6, 78. — *d) o vremenu.* Letjaše i tad hitro vrijeme. J. Kavañin 436a. Kojim il' se razstanuti u čas hitri. V. Došen 160a. — *e) o nogama, o krilima, o očima itd., i o tijelu uopće.* Imaju noge veoma hitre za uteći od pogibili. M. Radnić 409b. Tko je hitre noge imao za prispiti na sastanke. I. J. P. Lučić, razg. 28. Kad ne kazah za te hitre noge. Nar. pjes. vuk. 3, 357. — Kreljuta hitroga pogladiv napravi. Đ. Baraković, jar. 20. Vrime imade krila čudno hitra. A. Kanižlić, rož. 19. Tvoje molbe hitra krila imaju. A. Kalić 507. — Kamo su mu hitre oči? V. Došon 44b. — Tilo zdravo, lipo, hitro i kripko. I. T. Mrnavić, ist. 45. — *f) o micañu, o radñi.* Hitri tvoj pogled. Ġ. Držić 390. Dati ñemu brz, hêtar i snažan posluh. Š. Budinić, sum. C2b. Hitra tanca u počelo. J. Armolušić 2. Tjerat... košuticu hitra bijega. J. Kavañin 6a. Molbe, molbe dopiraju hitrim letom na visine. 20a. Hitrim stupom, riječim milom srca svodi. 255a. Eto opet sunce jezdi hitrim tijokom put zapada. 417b. Neka se vode hitri tanci. B. Zuzeri 297. Da ne može biti stvari hitrije od onoga pomicaña. J. Matović 112. Po dvoru je sreću dijelila: svekrovima hitro poslušaće... Nar. pjes. vuk, kovč. 81. Ona mi je črna oka, hitra skoka. Nar. pjes. istr. 4, 14. Ter uznatrag hitar korak kreće. Osvetn. 1, 52. Hoće se hitra priskoka svakoj nezgodi i nenadñi. M. Pavlinović, rad. 103. — *g) o volji, srcu.* I svud ima volju hitru. A. Vitaljić, ost. 42. Ispuniti ga *(zakon)* s hitrijem i s veselijem srcem. J. Matović 287. — *h) o putu.* Ne bi l' hitri*(h)* svoji*(h)* puta već smutile trista puta *(zvizde).* V. Došon 264b. — *i) može biti izrečeno, na što je ko brz ili je što brzo (isporedi* 1. brz, 1, *c) p)). značeće je gotovo kao* spravan, spreman. *ono na što je ko brz ili je što brzo može se izreći: aa) akuzativom s prijedlogom* na. Vsaku rič na zlo hitru. Transit. 84. Po moru svi vitri kad se rastrkaše, na naše zlo hitri ki s treskom ustašo. P. Hektorović 72. Zašto na veliki pogibil tako jesto hitri? F. Vrančić, živ. 27. Oči mu su bilo bistre, na opačinu svaku itre. P. Posilović, nasl. 201b. Neka bude svaki čoek hitar na slišañe a kasan na govoreñe. M. Radnić 426a. Kako 'e hitar na lovinu lav. A. Vitaljić, ist. 48b. Nije itar na službu Božju. A. Bačić 58. Ostaje slobodan i itar na svako dobro dilo. M. Zoričić, zrc. 118. Ako je tko hitar na molitvu. B. Leaković, gov. 8. — *bb) infinitivom.* Jesu hitri druzih upitati. A. Georgiceo, nasl. 8. Ah kako bi hitar bio dvore tvoje raztvoriti! A. Vitaljić, ost. 55. Ovi dobri ribari više hitri i pomljivi udilj sliditi Isukrsta. F. Lastrić, od' 241. Da je hitra i brza doći u pomoć. A. Kanižlić, utoč. 197. Hitar budi šta čuti, a tih govoriti. Nar. posl. vuk. 341. — *infinitivom sa* za *(po tuñijem jezicima).* Hitro noge ńihove za proliti krv. J. Matović 381.

b. vješt, koji umije ńešto dobro uraditi ili po naravi ili osobito po tome što se u onoj radñi uvježbao. ovo značeće može postati od predašńega tijem što ko vješto radi onaj i brzo radi. nahodi se ne samo u ovome (aktivnom) značeñu, nego i u posve suprotnome pasivnom (koji je vješto izrañen). a) u aktivnom značeñu, o čeljadetu (koje se naj češće imenuje po onoj radñi u kojoj je vješto). Hudogyihь i hytryihь majstorь. Danilo 203. Od hitra tkaoca. M. Marulić 14. A pak se namjeri mjerilac hitri taj ki tanko razmjeri... vas svijet saj. M. Vetranić 1, 9. Trijebi je iskati hitroga Dedala. 1, 113. Gusle jedne po hitru meštru udilane. P. Zoranić 47a. Ki su od ljubavi hitri učitelji. D. Zlatarić 42b. Likar se pravljaše i meštar hitar. Aleks. jag. star. 3, 222. I hitri pismari pisma latinskoga. Đ. Baraković, vil. 12. *(Zid)* utvrdjen žestoko od hitrih zidačef. 56. Tako im umje hitrijeh ljudi vješta ruka slike utvorit'. I. Gundulić 427. Paša uze iz nova stranu drugu razgledati, na koj tkalac hitri osnova, vojska s vojskom gdi se rati. 445. Ljubovnik je božanstveni hitri meštar djela toga. B. Betera, ćut. 170. Kuću cesarovu ča naj već umiše meštri naj hitriji to ju načiniše. Oliva. 55. Pa berbere hitre dobavila. Nar. pjes. vuk. 2, 254. Tako se namjere na nekakva majstora hitra u rugi i podsmijehu. Nar. prip. vuk.2 288. — *b) o čeljadetu (isporedi* a, *i)), ali se radña izriče: aa) lokativom i prijedlogom* u. Hitro u raboti. Đ. Baraković, vil. 123. I on hitar u obrani, kad grad vidi, slobod shrani. J. Kavañin 193a. Koji je na zlo brz, on je i hitar u zlu. A. J. Knezović 195. Jedan mladić puno pametan, hitar i razuman u vladañu. And. Kačić, kor. 230. — *bb) infinitivom.* Budući malo hitar vladati ovo oružje. P. Radovčić, nač. 41. — *c) također u aktivnom značeñu, ali po ńešto u prenesenom, metaforičkom smislu, o ruci, oruđu itd.* Meštarstvo hitrih ruk. Đ. Baraković, vil. 105. Hitrima rukami ja guslat junak mlad. 342. Nagli koñi strelovito, kud ih hitre ruke obrću, sjemo tamo viju se u vito. I. Gundulić 345. Pošljem ti mu priliku hitrom rukom izpisanu. I. Đorđić, pjes. 9. Koliko je hitrija ruka, koja kreće i vlada orudjem. D. Bašić 230. — Drže u miru kotar isti hitrim perom, pravim štapom. J. Kavañin 120b. Neka od boja i od ljubavi snažnije i hitrije pero pravi. 334a. — *amo spada i ovaj primjer:* Hitar jazik poda ń zatvoren u usti. Đ. Baraković, vil. 17. — *d) o radñi.* Onogaj hitra kićenja. M. Marulić 3. A pinuri, noži i žlice hitra kova zamijernoga. J. Kavañin 22b. Alabastri praci u redu koji rijezom hitrim taču i van zida vrsno skaču. 483a. Evo Kosa hitar vezak veze. Nar. pjes. vuk. 3, 147. Gdi dva brata itar lovak lovo. 1, 319. Tršo angar Đurdo knežo iz itra lova. 1, 613. Pa otide Đurđu knežo u itar lovak. 1, 613. Te pogubi Đurđa kneza u itrom lovu. 1, 614. Podiže se itar lov loviti. 2, 71. Ručicama hitar vezak veze. Nar. pjes. vil. 1868. 587. — *e) o načinu.* Ni pentur na svit bil toli hitre skole. M. Marulić 78. Postrga hitrim zakonom i napisa. Mirakuli. 26. Krma nakićena hitre u načine. B. Betera, or. 12. I uzpijevanja sva skladajuć godna zuka, hitre vrsti. J. Kavañin 498b. — *f) u posve pasivnom značeñu, o onome što postaje hitrom radñom.* Hitri ures stotim dilom glas ljepota svijeh nadhodi. J. Kavañin 36b. Podignu svetom' Dujmu veomi hitar i lijep otar. 91a. Čim su izvrstno zido hitre sgradili u hip. 193a.

c. daljem širećem predašńega značeña, može značiti uopće valan, vrijedan (i osobito pametan, mudar, naučen, radin). a) o čeljadetu. Vêmo,

kako hitr jest i dobro učen. Pril. jag. ark. 9, 102. (1468). Poput jednoga hitra pastira. Transit. 13. Drugomu mladiću kako mi se vidi hitru i umiću. P. Zoranić 11b. I Pag ima ļudi hitri*(h)* koga hvali solenica. J. Kavańin 142b. Koliko vam je drago sve što može iznaći hitar pokornik. A. d. Bella, razgov. 113. Tko je hitar kaže hitrinu u bogoļubstvu. I. Đorđić, ben. 97. — *u ovom primjeru izrečeno je dativom ono što se naučilo, što se zna:* Dozva Arištotila muža mudra i hitra svakoj filožofskoj hitrosti ričju i dilom. Aleks. jag. star. 3, 226. — *b) o životińi.* Kakono pčelica pomńiva i hitra. B. Kašić, per. 159. — *c) o umu, razumu, pameti, svijesti itd.* Gdi je ńih um hitri? G. Držić 406. S brjemenom u mladih pamet mlada vitri, a kazat se u starih ima razum hitri. M. Držić 92. Latini kih razum tač pravi hitar se, pun vida, da ih svak u slavi hvaleći spovida. D. Rańina 78b. Pameti hitrije triba je meni steć. Đ. Baraković, vil. 5. Ah! sad imam pamet hitru, sve je, što svijet gleda i dvori, na ogńu vosak. I. Gundulić 232—233. Hitrijem znańem bistre svijesti. G. Palmotić 1, 11. Hitrom svijesti svaki slovi, med iz usta ńima grede. 2, 220. Dušu moju uresio si bistrom pametim, s hitrijem razborstvom V. Andrijašević, put. 77. Ako nejmaš toliko hitre pameti. A. Kanižlić, uzr. 165. Ja viđu da si ti hitre pameti. Nar. prip. vuk. 207. — *d) o riječi.* Od koga rič hitra s nas tira zle voļe. Š. Menčetić 70. Ostinuv tresem se jakno lis na vitru, kad oči tve vidim, al' čujem rič hitru. D. Rańina 101b.

d. *lukav. značeńe može biti postalo od predašńega tijem što je shvaćeno u zlom smislu, ili od prvoga značeńa glagola* hitati, *te bi isprva značilo: koji hvata, koji lovi. a) o čeļadetu.* Hitri hadum svijem objavi veseo pogled, sliku dragu. I. Gundulić 385. Nu za sve to hitra dosti da ona pomoć steče za se, kaže joj pogled pun milosti. 461. Da hitri napasnik ne bi mi činio upasti u jaz. V. Andrijašević, put. 88. Privedite simo toga zatravnika nevirnoga, kim obrnu sad vrag hitar, kako jednim listom vitar. P. Hektorović (?) 144. Ter se hitroj hotmi prignu, kâ mu i blago sve izhini. J. Kavańin 34a. Prijo bi dumnom stala u špile, neg me'u hitre gradske vile. 85b. Mlečani hitri bijahu i udiļ ispuniše žeļu. S. Badrić, ukaz. 68. — *b) o životińi.* Bježi bez traga i bez puta hitra kuna, zec pun straha. I. Gundulić 407. A to er himben i laživac ima narav hitra liha. J. Kavańin 60b. Brži je od srne, hitriji od kune. (Z). Poslov. danič. 10. — *c) o očima.* I hitre ńe oči da vidiš, nebore. A. Sasin 133. Hitre oči jere hine. I. Ivanišević 183. — *d) o misli. (Misli)* hitre su i prave. M. Vetranić 2, 161. — *amo spada i ovo:* Poklon hitra svita biše kim ga dvori. M. Marulić 41. — *d) o djelu kojem mu drago, o načinu, o riječi, o smijehu i o svemu čim se drugi može prevariti.* Moć sa hitri đili ńih ti ne premogu. M. Marulić 24. Ugonenija lastiva i hitra. Transit. 146. Ptica, ka svud leti slobodno po sviti, hitra ju privara od lovca uhiti. D. Rańina 88a. Hitre čine tej ostavi, mrtvo ufanjo no oživļiva'. I. Gundulić 188. Tiho s hitrim zasjedami tjera iz srca svih bojazni, i unjeguje s prva i mami pod prilikom od prijazni. 232. Proć s načinim prem hitrima. G. Palmotić 1, 47. S naj hitrijem napastovanjim ńu se stavi progoniti. V. Andrijašević, put. 368. Da pod hitrom riječi ne bi kagod varka sakrila se. P. Sorkočević 586b. — *e) o duševnom osjećańu.* Ah! što neće iznać hitra ļubav dobre majke! B. Zuzeri 121. Zato materina hitra ļubav ne mogući veće sakrivat ga, splela mu je od tanka pruća ko kolijevku jedan košić. 226. Množtvo lupežtina izmišļeno od prijevarne i hitre lakomosti. J. Matović 397—398.

2. *adv.* hîtro. — *Komp.:* hitrijê. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚cito; festinanter; raptim'), *u Mikaļinu (kod* hitno *i napose:* hitro, pametno ‚callide, astute, vafre'), *u Belinu* (‚velociter' 756b; ‚agiliter' 52b; ‚ingeniose' 403a; ‚caute' 252b; ‚industrie' 398a; ‚argute' 100b; ‚acute' 29a; ‚caute, prudenter' 22b; ‚astute' 114a; hitrije ‚agilius' 52b; ‚ingeniosius' 403a; ‚cautius' 22b), *u Bjelostjenčevu* (hitro, hitno ‚cito, celeriter, festinanter, curriculo, propere', v. brzo), *u Jambrešićevu* (‚celeranter'), *u Voltiģijinu* (‚presto, velocemente' ‚geschwind, schnell'), *u Stulićevu* (‚velociter, sagaciter, ingeniose, artificiose, prompte, solerter, astute').

a. *brzo, vidi* 1, a. Oni *(vuci)* skupiše hitro se po slidu, ter me obstupiše i zadu i spridu. H. Lucić 239. Hrli vezijer hitro ustupa, tim ga udorac zli ne stignu. I. Gundulić 528. Da hitrije hoće on žlicom u jamicu sve more izliti. F. Glavinić, cvit. 296a. Otide naglo i hitro skupa s Ivanom. M. Jerković 47. Podati jim lika hitrije. P. Radovčić, nač. 131. Hitro da nas priteku milosti tvoje, zašto ubozi učińeni jesmo mnogo. L. Terzić 231. Hitro sobom kada miče. J. Kavańin 521a. S ļubavju itro poslušati. I. Banovac, pred. 83. Što učiniše hitro pak dadoše starom svatu. F. Lastrić, od' 172. Ne more itro hoditi. ned. 354. Da od plahe muńe zraka i grom strašni iz oblaka hitro sleti u nizinu. V. Došen 192b. I s petami hitro gane. 212b. Ove jadne glase kada Časlav razumi, odma vojsku sakupi, Seńom hitro pođe u Bosnu. And. Kačić, razg. 27. Svoje brze końe posidoše, k Jajcu gradu hitro poletiše. 62a. Ti se hitro potežiš. Ant. Kadčić 132. Na noge se lake hitro, vile! M. Katančić 68. Hitro i pospišno učiniti sve. Grgur iz Vareša 136. Hitro trči, te otvori vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 476. Hitro Jovan pred pećinu dođe. 2, 28. Hitro dvije dozivala sluge. 2, 35. Hitro idu dva Božja anđela do bijela groba Jovanova. 2, 40. Hitro su ga braća poslušala. 2, 110. Hitro hitaj i noći i dnevi. 3, 301. Hitro svoje puške okrenuše. Ogled. sr. 127. Hitro đipi na noge lagane. 402. Pođe hitro u onoga kraļa. Nar. prip. vuk. 108. Jedite hitro. Đ. Daničić, 2mojs. 12, 11. Ruža stade da bježi hitro kao divokoza. S. Ļubiša, prip. 80.

b. *vješto, vidi* 1, b. Koju *(knigu)* Ovidij mnogo hitro od strane Pariževe izmisli. H. Lucić 185. Oni teg težati hitro bo umiše. P. Hektorović 48. Narešenije i hitrije utoliti ju hote. P. Zoranić 1a. Najde zlat i hitro kovan prstenak. 31a. Uze dvi žlice prihitro udilane. 45a. Klonde četiri od busa hitro pristrigane. 68a. I ńim *(rukami)* stril' ogńene tač hitro poteza, da i strane pakljene kadgodi doseza. D. Rańina 60a. Ki pjesni tač spravno i hitro satvori, da vas svit prem slavno sad o ńom govori. 64a. Golom sabļom za zabavu hitro vladat' ńu nauči. I. Gundulić 338. Vrh livade mlad uz mlada sjedi ... i riječ s riječim hitro sklada na uho šaptom ovi onomu. 379—380. Diže s vrata lijep ogrļaj hitro zglobjen, vas bisorom vrhu zlata i kamenjem drazijem pobjen. 414. Snebiva se, da toliko ruke umrle hitro vezu. 435. Bijeli velak i koprena ńe snježano prsi odijeva, tako je hitro istrižena. I. V. Bunić, mand. 5. U pohvalu kite cvitja razlikova hitro sabrane. I. Ivanišević 12. I toliko hitro umi pričiniti, a jošće hitrije opet zatvoriti, sam kraļ ne bi poznal, kako je zatvoren. Oliva. 35. Ploča od mramora napisana hitro od zgora. J. Kavańin 489b. David sasma hitro u saltijer uda-

raše. I. Đorđić, uzd. IX. Gledajući jedan kip mramorni udjeļan veoma hitro. B. Zuzeri 165. Ko uprto zagleda se u lice kojegodi hitro izpisane prilike. I. M. Mattei 27. Kako u pjesni slatke i mile ti si hitro sve složio! N. Marči 114.

c. *lukavo, vidi* 1, d. Čijem nas djavo hitro blazni. M. Vetranić 1, 25. Koji hitro izdava česarstvo krstjansko. 1, 131. Hitro se nasmiješ, kad čuješ uzdah moj. H. Lucić 192. Čto li reć od srama i straha ne smijah, toj hitro rukama i okom spovijah. 194. Hitro umiješ tajati hineći zlobe tve. F. Lukarević 29. Nu ako slascu tuj pokońu ja od tebe prašam, na tuj ričcu gluha meniončas se ukažeš, ter besjedu hitro moju na drugo izvrneš. D Rańina 104b. Mojim se ona trudom boli i obećava i opet brani tako hitro, da ti kaže, da si ti kriv, što ona laže. I. Gundulić 224. Skrovno ište, hitro pita za ńegovo bitje svudi. 358. Hitro ti je tuđa obraza on lažive uzeo izglede. Ġ. Palmotić 1, 51. Oni hitro misle izvesti na boj mladca. 1, 117. Neprijateļe hitro varam. 1, 216. Dal' bud hitro vele sa mnom da lisiče. I. Ivanišević 281. Knez okrene hitro s molitve na šalu. S. Ļubiša, prip. 195.

2. HITAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Niva u Hitaru. Sr. nov. 1873. 751.

HITARAC, hitarca, *m. vidi* hitrac.

HĬTATI, hîtâm, *impf.* rapere; jacere; festinare, *uprav impf.* hititi, *koje vidi, vidi i* hitjeti. — *-i- stoji mj. ńegdašńega* y. — *Akc. se ne mijeńa (aor. 2 i 3 sing.* hîtâ). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hytati, *češ.* chytati, *poļ.* chytać *(u svijem tijem jezicima s prvijem značeńem).*

A. rapere, capere, comprehendere, *vidi* hvatati *(ovaj je oblik oteo mah kod većine našega naroda, a* hitati *je ostalo s ovijem značeńem samo u ńekijem zapadnijem krajevima, vidi i:* Oni *(Dubrovčani)* ove riječi *(‚hratati')* nemaju nikako, nego mjesto ńe govore ‚hitati'. Vuk, poslov. XIV). — *Između rječnika u Mikaļinu* (hitati, uhititi, hvatati ‚capio, sumo, accipio, prehendo, apprehendo'), *u Belinu* (‚pigliare, prendere, proprio delle mani o d'altro simile' ‚capio' 565a), *u Stulićevu* (‚prehendere, capere etc.'), *u Vukovu* (‚greifen' ‚prehendo', cf. hvatati *s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u Daničićevu* (hytati ‚capere').

1. *aktivno (osim kod e, svagda prelazno, ali objekat može biti izostavļen).*

a. *silom, ili prijevarom, lukavstvom hvatati. a) objekat je što živo (čeļade ili životińa). aa) subjekat je čeļade.* Ako bi tko ne hotio hitati i vezati te takove. Stat. poļ. ark. 5, 285. Od ovogaj časa ļudi budeš hitati. N. Rańina 15ova. luc. 5, 10. Ako vidiš *(u snu)* da ptice hitaš, toj prilikuje dobit. Zborn. 136a. Ako vidiš da kragujce hitaš, toj prilikuje dobit. 138b. Na nogah jer tko ni, ne hita ribe taj. N. Dimitrović 10. Ribam zlohotnici jesu svi lovnici, koji jih hitaju. P. Hektorović 7. Satiri po lugu zviri i vile hitaju. N. Naļešković 1, 230. I ptice ostale umijem hitati velike i male. M. Držić 107. Koji hitaju, pline, deru i biju onih koji... Š. Budinić, ispr. 129. Ne činjaše veće Krstjani hitati. F. Vrančić, živ. 53. I po vrhu i po strani kijeh nahode, sve hitaju. Ġ. Palmotić 1, 67. Vidim, gdje hitaju i u verigah sužne vode. 1, 101. S oružjem kovati umijem i mreže, u ńima hitati ļuvene lupeže. 2, 365. Svaki jih hita i ubija. P. Radovčić, ist. 24. Zančicom hitati košute i jeline. 161. Hitat u stupicu. (D). Poslov. danič. 26. Ko spi, ribe ne hita. (D). 46. Hitati rako ‚prender granchi' ‚cranero'. A. d. Bella, rječn. 355a. Trči, stigni, hita' i rani. I. Đorđić, pjesn. 23. Ja slavica mladijeh gnijezdo, i ke hitu ptice veska, poklańam ti o ma zvijezdo. 132. Hitu muhe po aeru. (Z). Hita zeca na kolima. (Z). Poslov. danič. 26. *amo može spadati i ovaj primjer:* Kdi bismo hotêli hitatь drêva puļska. Spom. sr. 1, 87. (1407). — *u prenesenom smislu, kao varati.* Ter ga hitro kuša i hita kroz besjede ove ohole. Ġ. Palmotić 3, 141b. Razlike ga stvari pita i s hitrinom oda svudi besjedami mnozijem hita. 3, 162b. *(Dikla)* bogatca svoga umorna jur premaga, robom hita. J. Kavańin 37b. — *bb) subjekat je životińa, zvijer.* Čapļe kļunom gambore i jeguļe hitaju. M. Vetranić 2, 270. Po ńih svijeh *(naših primorjih)* srdita zvijer teče i grabi i hita. I. Gundulić 128. Lav ne čini nigdar boja s mravi ni orao ita muhe. P. Posilović, cvijet. 144. Mali pas zeca dviže a veliki ga hita. (D). Poslov. danič. 59. Pas koji laje zeca ne hita. (D). 94. Ni oro hita muhe. K. Maģarović 75. Da jih ļuta zmija hita. J. Kavańin 40b. — *cc) subjekat je neživa stvar tjelesna. aaa) mreža, zamka.* Mrežu, ka ne hita, sve zaman prostira. D. Rańina 103a. I zamčice gorke smrti prije vremena ńu hitaju. A. Vitaļić, ost. 338. — *bbb) lađa.* Videć, da ga ma plav stiže i malo mań veće hita. Ġ. Palmotić 2, 66. — *dd) subjekat je što umno.* Tuj poče svakoga hitat strah priļuti. F. Lukarević 273. I da se izbaviš prije tuge od svita u kojoj boraviš i ka te vijek hita. A. Sasin 282. Njeki me strah hita a ne znam česa rad. 300. Hitrost zeca hita. I. T. Mrnavić, osm. 114. Hi me ovo nerazložna ńeka žeļa veže i hita. Ġ. Palmotić 1, 41. Od krvi me žeđa hita. 1, 51. Svih čudo hita s ovaka ditića. A. Vitaļić, ost. 404. Opet zlo nas drugo hita. ist. 305b. Zima al' hita svih studena, stvara'uć u led, kâ bi u cvijetju. J. Kavańin 388b. — *b) objekat je (tuđa) duša. značeńe je u metaforičkom smislu kao loviti, varati (isporedi a) aa) pri kraju).* Nečis pogled smrt uzroči, smeta pamet, dušu hita. Ġ. Palmotić 3, 152a. — *c) objekat je sreća, zgoda. u metaforičkom smislu.* Tko se oddili, boļu srjeću hita i sili. J. Kavańin 129a. Hitaj sreću, čim vlasiva 'e. 354b. Puštenu zgodu, znaj, hitat češ zaludu. I. Đorđić, uzd. 141. — *d) objekat je ‚kraļevstvo nebesko'. značeńe je kao dobivati u metaforičkom smislu.* Sêlni *(silni)* late i hêtaju kraļevstvo nebesko. Š. Budinić, sum. 97a. — *e) objekat je stvar umna. u metaforičkom smislu.* Hita njekoja nejakos život moj. F. Lukarević 46. *(Duša)* ufanjem pristupa ka dobroti Božijoj i ńu hitajet, koju vêrom jure poznala i začela jest. Š. Budinić, sum. 59a. Jur bogastvom ponosita hitrijem smijehom i pozorom lijepijeh mladac ļubav hita, ki se vrte prid ńe dvorom. Ġ. Palmotić 3, 12a. — *f) objekat je vjetar. u prenesenom se smislu kaže da lađa ili pomorac ‚hita vjetar', kad su jedra tako položena, da vjetar naj boļe tjera ladu.* Pomorci u svom brodu ne imajući ugodne vjetre pod svojom vlasti, kad im dohode hitaju ih sa svijem jedrim razkriļenijem i ne puštavaju ih da uteku. B. Zuzeri 47. Drijevo teško s malijem jedrim ili hita stranom vjetre rebreći se ili im krmu svu slobodnu dopuštava. 278. Razkrili raztvorena svoja jedra ... za hitat vjetre kad mu dunu. 292. Pomorac hita oni vjetar koji je ńemu koristan. V. M. Gučetić 4. — *jamačno spada amo i ovaj primjer, u kojemu nije izrečen objekat:* Od lađe se veli, ako je vaļana: ‚dobro hita'. L. Zore, rib. ark. 10, 227. — *g) nije izrijekom kazano koji je objekat.* Vele tjera, malo hita, tko u ńih stavļa svoje ufańe. Ġ. Palmotić 2, 75. U rasržbi grize okoli sve što hita pas oholi. N. Marči 58b. — *h)* hitati koga u riječi *(tal.* prender in parola),

u prenesenom smislu, znači: pristati na nešto što je obećao. Hitat u riječi. (D). Poslov. danič. 26.

b. *kad pruživši ruku (a i drugijem načinom) što se hvata, a kod toga nije potrebno misliti na silu ili na prijevaru. a) uopće.* Naglo rukom hita ńega. P. Kanavelić, iv. 157. Tuđom rukom zmiju hitat'. (D). Poslov. danič. 138. Osip slugu svoga hita. P. Vuletić 65. Nega hita i zagrļa i dragujo. J. Kavańin 169a. Ja ruku od nemoćnika hitajući rijet ću istijem načinom. B. Zuzeri 55. Hita prstim dim. (Z). Poslov. danič. 26. Boj obire, oružje hita. A. Kalić 135. — *može subjekat biti i životińa.* Oro okosi ogńenite trijeske hita. J. Kavańin 292b. — *b) može se istaknuti što se osobito hvata kod objekta; to se izriče akuzativom s prijedlogom* za. Za ruku hitajući. Zborn. 13a. Hita me za lice. Š. Menčetić 210. Šļe apdela s neba koji za mač ńemu hita i ne da. Ġ. Palmotić 3, 27a. Za desnicu ter me hita. 3, 85b. Za tijem hita nas za ruke. P. Kanavelić, iv. 139. Hita te za ruku, vodi te, uvodi te. A. Kalić 202.

c. *u ńekijeh pisaca ima:* hitati ļubav, hitati gńev *u smislu: uļubļivati se, naļućivati se. ovo je značeńe preneseno od značeńa kod* a *ili kod* b, *ali jamačno nije narodno.* U mlađahna svoja lita svaka od vas, lijepe moje, grli rados, ļubav hita', žeļe ispuńaj slatke svoje. I. Gundulić 381. Tada češ ... hitati gńiv i sržbu suproć zlobnim. A. Vitaļić, ist. 238.

d. *shvaćati, razumjeti, u prenesenom smislu. a) objekat je ono što se razumije (može biti izrečeno podložnom rečenicom).* Sad otajna ńima slova tomačaše po načinu, od ńijeh slaba svijes ńihova ne hitaše pravu istinu. Ġ. Palmotić 3, 115b. Hita Isukrs gdi striļaju tej besjede lažne i hude. 3, 141a. Jur ńih pamet razgorjena misli ostavļa tašta svita, ter otajstva božanstvena bez nikakve sumńe hita. 3, 228a. Hitati pameti ‚intelligo'. A. d. Bella, rječn. 412a. Kristjani, koji dobro hitaju, da imenom ‚svetoga srca Jezusova' razumije se ne istom srce telesno ńegovo. I. M. Mattei 9. To ja ne hitam, kô što ne hitam razliku. M. Pavlinović, razg. 23. — *b) objekat je čeļade čije se riječi razumiju (uz objekat može biti i podložna rečenica).* Hitaš li me sad? M. Pavlinović, razg. 17. Hitam te što hoćeš rijeti. 14. Ja te već hitam kud ciļaš. 70.

e. *neprelazno, dohvatati, dosezati.* Ljestve, koje hitahu od zemļe tja do neba. M. Divković, nauk. 116a.

2. *sa* se.

a. *refleksivno.*

a) hitati se jamac, *činiti se jamac, jamčiti.* Razumno život tvoj ako češ vladati, jamac se, čuj, nemoj nikadar hitati. N. Dimitrović 21. Jamac se ne hitam. M. Držić 49. Neka se ne hitaju jamci za svitovne. M. Bijanković 96. Tko za druzijeh obećava ili se jamac hita, u dug se stavļa. (D). Poslov. danič. 135.

b) s genetivom (u kojem padežu stoji ono što bi bilo objekat da je prelazni glagol). — između rječnika u Belinu (hitati se koje stvari ‚afferrarsi a qualche cosa, come ad un ramo ecc.' 42b; hitat se ‚appigliarsi, attaccarsi' ‚prenso' 92b; hitati se koje stvari ‚dar di mano a una cosa' ‚apprehendere' 460b; hitati se oružja ‚prender l'armi' ‚arma capere' 581b), *u Stulićevu* (hitati se koje stvari ‚adhaerere, arripere, apprehendere'; hitati se koga ‚fidere, confidere, niti'), *u Vukovu* (‚greifen' ‚prehendo' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku). aa) kao hvatati uopće, vidi* 1, a *i* b. Tad maća oštrena hita se i britka. Đ. Baraković, vil. 261. *(može biti da bi amo spadao i ovaj primjer, ali nema genetiva:* On se rukom hita i reče: ‚Stan' gori!' M. Marulić 41). *i u prenesenom, metaforičkom smislu.* Budi da (kako vim) život se moj hita nakon šesdeset zim jur šestoga lita. P. Hektorović 63. I od desnice koja izdavno hitaše se ńemu glave. Ġ. Palmotić 3, 112b. — *i u neprijateļskom smislu kao što je u predašńem primjeru.* I dobro da stari veli svjet od svita, visocih da stvari vazda se tris hita. D. Rańina 68b. Nečasniku na zlo hrlu života se on hitaše. Ġ. Palmotić 3, 71b. — *bb) kao* priańati. *aaa) u pravom smislu.* Od tolike muke umjeraše a jezik mu se usta hitaše. M. Divković, bes. 387b. — *i u prenesenom smislu.* Sagrešujemo zašto se hitamo stvari Božije. M. Divković, nauk. 276b. Nepravde bojim se kom se posla hitaš. I. T. Mrnavić, osm. 80. — *bbb) subjekat je kakvo zlo (n. p. bolest kod čega živa, rđa kod gvožđa itd.).* Plodi se po meni, i ruke se hita *(bol).* P. Hektorović 71. Nije stanovita ova rana kâ ih se hita. A. Vitaļić, ist. 224a. Užežońe po uvehlijeh granah leteći hitaše se pribivališta kaluđerskijeh. I. Đordić, ben. 183. Zlata se rđa ne hita. (Z). Poslov. danič. 157. Gvozdja hita se rđa. S. Rosa 77a. *i o moralnom zlu.* Oholost ńih se hita. A. Vitaļić, ist. 224a. — *ccc) u prenesenom smislu, kad se od čega traži pomoći u nevoļi.* Čoek se u nevoļi hita drvļa i kameńa. (U Dubrovniku). Nar. poslov. vuk. 349. — *cc) kad se hoće što dokučiti. aaa) u pravom smislu.* Ča ne moreš doseć toga se ne hitaj. M. Marulić 133. Dvojica mi se je danaska oružjem života hitala. M. Držić 334. Noseći kuke gvozdene mene se hitahu, da bi me dokučili. M. Divković, nauk. 301b. — *bbb) u prenesenom smislu, što želeti, za čim nastojati, što tražiti.* Razumnu sva je slas blaženstva od svita meu ļudmi častan glas; toga se svak hita. M. Držić 18. A pse jedan, i Petruńele mi se hitaš? 291. Tko se tebe *(slave)* hita, nima dobra virna. I. T. Mrnavić, osm. 171. — *dd) kao* obraćati se kome, govoriti s kim. Ženski spolu, dohodim k tebi, tebe se hitam danaske. A. Kalić 95.

c) značeńe je kao kod b), ali ono što ondje stoji u genetivu, u ovijem primjerima stoji u acc. s prijedlogom za. I božice se počeše hitat za bogastvo. M. Držić 402. Hitat se za go mač. (D). Poslov. danič. 26.

b. *recipročno, hitati jedan drugoga. aa) u pravom smislu.* U tanac se svi hitaju, svi začińu slatke pjesni. I. Gundulić 379. Radmio prista, i taj čas se š ńim u tanac svi hitaju. 382. Razbijati tvrda oklopja, hitati se sad na ruke. Ġ. Palmotić 2, 315. U skupih u kojih se ļudi i žene hitaju za ruke smijehom od hudoba. Đ. Bašić 264. — *bb) u neprijateļskom smislu, jačiti se, boriti se, svađati se, pravdati se. aaa) s prijedlogom* s *i s instrumentalom.* Hitaju se nerazborno s nebom. I. Đordić, ben. 34. — *bbb) s prijedlogom* proć. Nu se hita proć istini i varan se zlo nahodi. Ġ. Palmotić 1, 393.

c. *pasivno.* Š ńimi se hitahu škrpine kolike. P. Hektorović 34. Tanci se hitaju, i poju tuj pjesni i igre igraju razlike s ļuvezni. I. Gundulić 129. Jeguļe se u mutežu hitaju. (D). Poslov. danič. 39. Prijateļ se hita u voļi, a kuša u nevoļi. (Z). 100.

B. jacere, *bacati.* — *Od* xvi *vijeka (vidi kod* 1, b, *a) i* 2, b, *a)).*

1. *aktivno.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚jacere'), *u Mikaļinu* (hitati, mećati ‚jacio'), *u Bjelostjenčevu* (hitam, mećem, bacam), *u Jambrešićevu* (hitam ‚jacio, projicio'), *u Voltigijinu* (‚gettare, lanciare' ‚werfen'), *u Vukovu* (vide bacati).

a. *prelazno. a) u pravom smislu.* Svaki čas u me strilicu hita i ne počiva. H. Lucić 214. Neka vitezi va ju hitaju strile. F. Glavinić, cvit. 239b. A otrove svijeta i djavla na tle hita. J. Kavanin 371a. Pet i tizih strijela hita na pet krivac. 569b. Hita on ńega kano vitar vale. A. J. Knezović 150. Priko mora ovog' svita gdi talase himba hita. V. Došen 217b. Ov oružje hita, da mu je big lakši. M. Kuhačević 122. I *(h)*ranu jim *(svińama)* hita. J. S. Reļković 32. Osvrte se jelenak, uze momu na roge, pa je hita na brege. Nar. pjes. vuk. 1, 167. Nije Mara kopile rodila, kako ste vi bule bajnolučke, te hitate u Vrbas u vodu. 1, 483. Pa je sebi hita po sapima. Nar. pjes. juk. 406. Utrnuh rožicu, ruman cvet, pak ju ja hitah na veter. Nar. pjes. istr. 2, 122. Svekrva je hitala decu va vodu. Nar. prip. mikul. 30. Uhvati loptu i hita. S. Tekelija. letop. 119, 9. Tako ogań sipa iz topova i kumbare hitaše ļubarde. Osvetn. 3, 136. — *b) u prenesenom smislu.* Srčbe kraļevske on u nemar hita. A. J. Knezović xxxiv. Čudan pogled na ńu hita. J. Krmpotić, kat. 121.

b. *neprelazno. ono što je kod* a *objekat, stoji u instr.* Smlatiše jim šiju stinami hitaje. M. Marulić 92. Cesar zapovida strilami u ńega hitati. F. Glavinić, cvit. 27a. Hitao si strilami u množtvo puka. A. Kanižlić, kam. 31. Petom hita, bije. rož. 84. Nogama i rukama hitajući. bogoļubn. 475. Vitrovi od poslova tamo amo ńim hitaju. V. Došen 26a. Kad zvir koja jadovita privezana sobom hita. 95a. — *u jednom primjeru ima (griješkom) uz instr. prijedlog* s: S ńimi (od zemļe prahom škodni kako vitar) zloba hita. A. Vitaļić, ist. 11b.

c. *u ovijem se primjerima ne zna, jeli prelazno ili neprelazno.* Uzeše tada kamenje, da bi hitali na ńega. I. Bandulavić 70a. joann. 8, 59. Hitati iz puške, t. j. pucati iz puške. na Rijeci. F. Pilepić.

2. *sa* se.

a. refleksivno.

a. *kad ko sama sebe hita, baca. — Između rječnika u Belinu* (‚lanciarsi contro d' uno' ‚irruo' 424b). *a) kao da je takovo značeńe u ovom primjeru (u kojemu bi stajalo metaforički):* Istina jest, da se u sram hita, da sramotan ostaje, koji sramotu pita. A. J. Knezović 226. — *b) u prenesenom smislu,* se jactare, *razbacivati se, razmetati se, metati se, vidi i zadńi primjer kod* bacati, 3, *a). kao da je ovako značeńe u ovijem primjerima:* I zrak kim se hita pozor tvoga oka. H. Lucić 240. *(Oholi)* šapta, hita s', uvrjeđuje. J. Kavanin 59b.

b. *vidi kod* bacati, 3, *b). — Između rječnika u Belinu* (hitati se čimgod u čigov obraz ‚in alicujus os aliquid ingerere'; hitati se na koga kamenjem ‚aliquem lapidibus petere' 733a; ‚calce, vel calcibus aliquem petere' 159a) *i u Stulićevu* (‚jacere, ferire, petere, collineare, jaculari etc.'). *a) s instrumentalom.* Voduļa na konac klopci se hitaše. M. Marulić 255. Opeta strilami hteći da se hita. H. Lucić 289. Počeli su se mladi igrati, jabukom se hitati. Nar. pjes. istr. 2, 148. — *u ovom primjeru stoji griješkom uz instr. prijedlog* s: Koji se za ńima hita s kamenom, strilom i priličnim. Ant. Kadčić 286. — *b) s genetivom.* Nit' on hata, kud pod ńim koń bata, nego vita gilita se hita. Osvetn. 1, 19. — *c) može ne biti izrečeno što se baca.* Zaman se ovi u ńega hitaše, jer ga se nijedno zrno ne dodi. Blago turl. 2, 52.

β. pasivno. Nek se hita *(sjeme)* o jednom koraku, polokrugom baš uz stopu svaku, koracajuć po sridini sloga. J. S. Reļković 117.

C. *vidi* hitjeti. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚eilen' ‚festino'). Ja sam mislio da će biti ovome poslu konac za mesec dana, a, kako vidim, hoće se i na daļe da se potegle, a gospoda sudom ne hitaju, kako bi ja kteo. Glasnik. ii, 3, 143. (1709). Er narav gori uzlita laka, a težka doli hita, doli hita i potegne. J. Kavanin 1—2. Hitro hitaj i noći i dnevi, da ranije druma uvatimo. Nar. pjes. vuk. 3, 301. Svaki hita, za vladiku pita. 4, 75. Hita indat u poļu Grahovcu. 5, 339. Kad ko preko mjere hita, pa kvari svoj posao. Vuk, poslov. 29. Da hitaju da ne dangubimo. P. Petrović, gor. vijen. 12. Ko potoke može ustaviti da k sińemu moru ne hitaju. 42. Hitaj, momče, nije ti čekańa. S. Ļubiša, prip. 32. Hitaj sutra u Paštroviće. 44. Knez kupi vojsku i hita na Skadar. 58. Oni su navikli hitati na bojeve kao na svadbu. 155. Hitaj, kukavice crna, doma. 247. Hitam da učinim raspoloženje s mojim imańem. M. Đ. Milićević, pom. 833.

HÎTAVAC, hîtâvca, *m. čovjek (ili muško živinče) koji hita (hvatu). — U jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚rapax'). Što mi rečemo barabante a ini hitavce. S. Rosa 153a. U unutrńemu su svomu vukovi hitavci. 79b.

HITÁVATI, hitâvâm, *impf. iterativni glagol prema* hitati *(bacati). — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Mrtvog na pleća hitava. A. J. Knezović 215.

HÎTIMICA, *f. vidi* 1. hitac, *b). — Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Jedni govore da ga more odrišiti daleko toliko koliko ga more s očima viditi; drugi govore, toliko daleko koliko ga more čuti da svim glasom više; treći, po miļe; četvrti, puščanu itimicu, etc. M. Dobretić 96.

1. HÎTIMICÊ, *adv. bacajući, isporedi* vrzimice. — *Postaje od glagola* hititi, B. — *U Vukovu rječniku:* ‚schleudernd' ‚jactu', cf. vrzimice *s primjerom iz narodne pjesme:* On se hiti dobre hitimice.

2. HÎTIMICÊ, *adv.* properatim, *hitno. — Postaje od glagola* hitjeti. — *U Vukovu rječniku:* hitno ‚flüchtig' ‚properatim' *s primjerom iz narodne pjesme:* Hitimice knjigu proučio.

HÎTITI, hîtîm, *pf.* rapere; jacere. — *impf.:* hitati, *koje vidi. — Prvo* i *stoji mj. ńegdašńega* y. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.* hîtî). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hytiti, *rus.* хитить, *češ.* chytiti, *poļ.* chycić, *u svijem tijem jezicima s prvijem značeńem* (rapere), *i dońosr.* chyšiś *s drugijem* (jacere). — *Korijen je (po Miklošiću)* chıt, *ali se javļa samo u jačem obliku* chyt *ili u još jačem* chvat *(vidi* hvatiti).

A. rapere, capere, comprehendere, *vidi* uhvatiti, *isporedi* hitati, A. — *Dosta rijetko, običnije je* uhvatiti *i (u ńekijem zapadnijem krajevima)* uhititi.

1. *aktivno. — Između rječnika u Stulićevu* (‚rapere, capere, prehendere, apprehendere'; *i* ‚sollicitare' *s dodatkom da se nahodi u pisca Đorđića (?), ali ovo značeńe nije pouzdano). a) u pravom smislu.* Udiļ Bog hiti strijelu, da ga satariše. A. Kalić 83. Hitio nož, uzdignuo ruku. 370. — *b) vidi* hitati, A, 1, d. Peel bi odmah hitio vrijednost novoga izuma i odmah ga uporavio. M. Pavlinović, rad. 38. Ali opet ne mogu hititi, kako bi se vi zvali. razg. 13.

2. *sa* se, *refleksivno. — Između rječnika u Belinu* (hititi se grano ‚appigliarsi ad un ramo d' albero' ‚ramum prensare' 92b; hititi se maća

‚impugnare' ‚ensem manu apprehendere' 387b; hititi se posla za sve dvaes nokata ‚adoperarsi con mani e con piedi, cioè far ogni sforzo e diligenza' ‚omni ope atque opere niti' 36b) *i u Stulićevu* (hititi se posla za sve dvaesti nokata). *a) kao* mašiti se *uopće.* Hitih se rukami i uhitih za pojas. D. Zlatarić 73a. Hitio se u glavu, al' na glavi ni kape; hitio se u bradu, al' u bradi ni dlake. Nar. pjes. vuk. 1, 520. — *b) s genetivom, vidi* hitati, A, 2, a, *b).* Pak ga se li hiti svitlijim pozorom. H. Lucić 253. Da se nitkor tvoga počtenja ne hiti. 288. Kraļevskoga on pristoļa hitio se bješe veće. G. Palmotić 1, 356. S Captislavom sad uteče i naše se hiti časti. 2, 244. Ali mu se *(otrov)* hiti zdravļa. I. Đorđić, ben. 139. Hitiše se druma viteški putujući. 187. Hitio mu se života (obraza, srca). (Z). Poslov. danič. 26. Kad se kokoši tle dadu, ona se i petra hiti. (Z). 42. Obratio se u rošpa koji je tad skočio i hitio mu se obraza tako tvrdo da nije bilo ni jednoga načina za rastavit ga. A. Kalić 360. Hitio se ogań kuće. 546. Hitio mu se odjeće. 548. — *c) s dativom, značeńe je kao kod b).* — *u jednom primjeru* XVI *vijeka.* Ako se ti ženi pravednoj hitiš, veliku ćeš usilost platiti. Pril. jag. ark. 9, 84. (1520).

B. jacere, *baciti, isporedi* hitati, B.

1. *aktivno.* — *U našemu jeziku od* XV *vijeka (vidi kod* 2, a, *a)), a između rječnika u Mikaļinu* (hititi zajedno ‚conjicio'; hititi unutra ‚injicio'; hititi doli, obaliti odzgara ‚praecipito, dejicio, deturbo, exturbo, depello, detrudo, praecipitem ago'; hititi, odvrći ‚proicio'; hititi sulicu al' dardu ‚contorqueo, immitto, jacio'), *u Voltiǵijinu* (‚gittare' ‚werfen'), *u Stulićevu* (‚petere, jaculari'), *u Vukovu* (v. baciti).

a. *prelazno. a) objekat se odvaja od subjekta sa sile, kojom ovaj čini da se objekat miče i kad se od ńega odvojio dok se s kakva uzroka ustavi. aa) u pravom smislu.* Niki sin hiti svoga otca za vlasi na naj zdolińu skalinu. Korizm. 44b. Zemļe samo badil u obrov da hiti. H. Lucić 270. Reče ih *(sudac)* u more, da se utope, hititi. F. Glavinić, cvit. 321b. Sardanapal sam sebe v ogeń hiti od straha pred neprijatelom. P. Vitezović, kron. 12. Gdo golim što hiti? odil. 44. Glavu mu u mijeh krvi hiti. J. Kavańin 273a. Da tko hiti ditešce u studenac. Ant. Kadčić 122. Koji je bez griha prvi na ńu kamen hiti. 227. Dilber Maru na čengel hitiše. Nar. pjes. vuk. 1, 483. Svuče z sebe zelenu dolamu, hiti na ńu trideset prsteńa. Nar. pjes. istr. 1, 50. Ter dosezi kobasicu, ter ju hiti simo nam. 3, 19. A mene će u vodu hititi. Smailag. meh. 17. Zame sina i hiti ga prek poneštri. Nar. prip. mikul. 21. Zavitlaće te i hititi kao loptu. Đ. Daničić, isai. 22, 18. Malo zrńa hitile lubarde. Osvetn. 7, 68. — *bb) u prenesenom smislu. aaa) hite se oči, kad se pogleda.* Hiti oči na ńega. M. A. Reļković, sabr. 31. Na ńu Luka hiti oči vrane. Osvetn. 2, 2. — *bbb) ono što se hiti stvar je umna.* I ufanje ovo ne da da trud doli s ńome hiti. A. Vitaļić, ost. 42. Pa sam svoje hitio popovstvo. Osvetn. 2, 154. — *ccc) metaforički, vidi* baciti, 1, *g) iz početka.* Tko prije himbom otca hiti iz prestoļa. J. Kavańin 259a. — *ddd)* hititi sebe, *vidi* hitati, B, 2, a, *b).* Da on ima niže biti, tko nad Boga sebe hiti. V. Došen 80b. — *b) značeńe se razlikuje od značeńa kod a) u tome što se objekat ne miče sam pošto se odvojio od subjekta, nego ga subjekat prati (n. p. rukom) do mjesta gdje ga ostavļa i tako se od ńega odvaja. isporedi* metnuti, staviti, položiti, postaviti. *rječe.* Petar u stalnost ili fundamenat crikve hiti prvi kamik. F. Glavinić, cvit. 221a. Antenor s bjegućani prvi kamen hitio biše. J. Kavańin 206b. Mali slovi, ke izbrani Aleksandru meštar hiti. 357b. Svjetnika ke neizmjeran Bog tu hiti. 447b. — *c) objekat se ne odvaja od subjekta, nego subjekat čini silom da objekat padne sa svojega mjesta na niže.* Da mu na tleh glavu hite. J. Kavańin 297a. Ona je *(lumbarda)* hitila šezdeset dimńaka. Nar. pjes. istr. 2, 109.

b. *neprelazno. što je kod* a *objekat, stoji u instrumentalu.* Na zemļu ńim hiti. M. Marulić 256. Hiti djaval Antijokom, ter dušu istrgnuvši mu ... F. Glavinić, cvit. 282b. Ti znaš da mnom protivnost brzo doli hiti. A. Georgiceo, nasl. 165.

c. *ne zna se, jeli prelazno ili neprelazno.* Dovedošo Aleksandru človika Indijanina, i takova strilca ga povidahu da kroz prsten promitaše strilu tude tada Aleksandar reče ńemu, da hiti. Aleks. jag. star. 3, 320. Kapitan sgrabivši kamen naglo, u Kandida hiti. F. Glavinić, cvit. 70b.

2. *sa* se.

a. *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (hititi se sulicom, kopjem na koga ‚lanciare, scagliare la lancia' ‚jaculor' 421b) *i u Stulićevu* (‚vibrare, jaculari'). *a) kad ko sam sebe ili što samo sebe hiti (u pravom i u prenesenom smislu).* On se na tle hiti. M. Marulić 255. Hitih se za ńima, ma zaman, kako slip, da nokti ovima sve razdrem u taj hip. M. Vetranić 2, 482. Pak s' u milost ńemu hiti. I. Ivanišević 65 Dol' se prigne, na ń se hiti. A. Vitaļić, ist. 33a. Kad se ko zlo na ńih hiti. 99b. Zapovidam ti, da se od sad u napridak imaš uputit u pustińu i hitit se u more. Blago turl. 2, 134. — *b) znači što i aktivni glagol; ono što je kod ovoga objekat stoji u instrumentalu (u jednom primjeru griješkom s prijedlogom* s: Hitivši se jedan s kamenom. A. d. Costa 2, 155). *aa) uopće.* Kako se hiti (‚ihiti') strijelom. M. Divković, zlam. 59a. — *bb) kad se izriče u što se gađa hitajući, ono se može izreći: aaa) genetivom.* Ovo rekši hiti ga se strijelom... Podbivši ovi strijelu hiti se (‚ihiti se') onoga, koji se bješe ńega hitio (‚ihitio'). M. Divković, zlam. 59a. — *bbb) akuzativom s prijedlogom* u. Mnogi su se u čovika hitili *(puškom).* Ant. Kadčić 26. Kad se dva hite u tuda vola zajedno iz puške. 396. — *nije posve isto u ovom primjeru:* On se hiti param u čemere. Nar. pjes. juk. 54. — *ccc) instrumentalom s prijedlogom* za *(kad ono bježi ispred udarca).* Vretenom se za mnom jest hitila. Nar. pjes. marj. 30.

b. *pasivno.* Da rečene knige hite se u ogajn. F. Glavinić, cvit. 260b. Da se ugrabi i hiti se u tminaste iste muke. J. Kavańin 12b.

HÍTJETI, hítîm, *impf.* properare, festinare, *hoditi, micati se, ili uopće raditi brže nego to biva obično. isporedi* nagliti, žuriti se, spiješiti se, pospješivati se. — -je- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega ê; u istočnom* híteti, *u zapadnom* hítiti *(često se ovaj oblik nahodi i u južnijeh pisaca).* — *Postaje nastavkom ê od osnove glagola* hititi; *radi promjene u značeńu isporedi* grabiti, I, 2, *e).* — *Od* XV *vijeka (vidi kod* 1, a, *c) aa) i* 1, b, *d)), a između rječnika u Belinu* (hititi ‚festino' 47b; ‚accelero' 48a), *u Bjelostjenčevu* (hitim, naglim, žurim, pospešujem, pospešno i hitro činim, hitrim), *u Jambrešićevu* (hitim ‚festino, celero'), *u Voltiǵijinu* (hititi ‚affrettare' ‚eilen'), *u Stulićevu* (hititi ‚properare, festinare etc.'), *u Vukovu* (hitjeti, hićeti, hiteti, hititi ‚eilen' ‚festino').

1. *aktivno.*

a. *brzo se micati, brzo hoditi. a) može se izreći mjesto, čeļade itd. put kojega se hiti.* Ter opet

i opet teku k ńoj i hitim. H. Lucić 282. Tašćina jest ļubit što brzo prohodi a ne hitit gdi se sve dobro nahodi. A. Georgiceo, nasl. 3. K tebi brzo hitim, da bih bil ozdravļen. 352. Hićaše na Kalvariju, da prije bude propet. F. Lastrić, test. 161b. K ovoj dakle crkvi videći da hiti Katarina postidnim koračajem. ad. 84—85. Svi hitiše toj Moldavi vodi. A. J. Knezović 233. K crkvam svojim hitišo. A. Kanižlić, kam. 795. K onoj vatri popriko priko poļa hiteći. M. A. Reļković, sabr. 62. Ne krzma nimalo, nego hiti doma i očituje svaka svojoj zaručnici. Đ. Rapić 200. K ńemu hiti. J. Rajić, pouč. 1, 11. Hiti, ajde k moru na obalu. Nar. pjes. marj. 182. Kud hitiš? nije ti krava na nogu stala. Nar. posl. vuk. 163. Mah se Turčin zlomišļu doliha, jelo hiti, do paripa hiti. Osvetn. 4, 42. — *kao cił micańu može se shvatiti i djelo koje se hoće izvršiti.* Na pomoć mu hiti. A. Kanizlić, rož. 88. Katarina na put hiti. J. Krmpotić, kat. 77. Hiti bratac rano na večeru. Nar. pjes. herc. vuk. 95. Svak hiti na izbore. M. Pavlinović, razl. spis. 358. — *i u prenesenom smislu.* K tebi hitim, k tebi žudim prići. L. Terzić 132. Ako s' dosle na zlo hiti', u naprida budi odluka dobra stvarat. J. Kavańin 16a. Kako naglo hite toj velikoj sriči. A. J. Knezović xliii. Ustani, žeļo i lipoto od rajskih vikovitih gora, na koje hitim. A. Kanižlić, bogoļubn. 529. — *b) nije izrečen cił micańu.* Dokol vruļe vriti i sve rike tekuć ne stanu hititi. P. Zoranić 15a. Pridoše hiteći i najdoše Mariju i Osipa. I. Bandulavić 11b. luc. 2, 15. Otide u planine iteći. S. Margitić, fal. 37. Zato hiteć ukloni se. P. Vuletić 64. I na końu hitjaše hrabren vojnik. I. A. Nenadić, šambek. 8. Tako je na putu hitio, da je na 23 prišo jurve bio Oderu. I. Zaničić 163. — *c) izrečena je namjera radi koje se hiti, i to: aa) podložnom rečenicom.* Mornar hiti da šust u porat uhiti. M. Marulić 17. Svak vas snažno sada hiti, on nevirnik da se uhiti. P. Hektorović (?) 88. Odgovara da iti da bi prispila. S. Margitić, fal. 220. Hitio jest, da bi mu uzmožno bilo dan obslužiti u Jeruzolimu. A. Kanižlić, utoč. 453. Živinice hiteći dok stignu lovinu. Đ. Rapić 270. Hitila je Marija danas da Ivana po sinu svomu u utrobi matere posveti. A. Tomiković, gov. ix. — *bb) infinitivom.* Grede zlatne vadit hitu *(sic).* I. Zanotti, en. 31. Sa svi*(h)* stran ļudstvo hite Ivana viditi A. J. Knezović 180. Nike hite sakriti se pod krov. M. A. Reļković, sat. L7b.

b. *raditi što brzo, kad je žeļa ili potreba da se ono brzo svrši. a) uopće; koja je radńa, razumije se po onome što je prije ili poslije kazano.* Da se nimaju grosi govoriti hiteći. Naručn. 82b. Pismo ovo hitećim perom dovršujemo. A. Kanižlić, kam. 865. Na dan govori po pedeset zdravi Marija, a s većom pomńom i poniženstvom, i ne iteći. M. Zoričić, zrc. 90. Ali ne hitješo Loviti. D. Daničić, 2dnev. 24, 5. — *b) radńa može biti izrečena supstantivom: aa) u instrumentalu s prijedlogom* s. Da ne itim odveć s kaludoreńem. D. Obradović, živ. 95. Pogibilno je sa sitvom u zimu hititi. J. S. Reļković 79. S tim do sveto poslom Mandalino hiti. 313. — *bb) u lokativu s prijedlogom* u. Sokolovi od Norvergije hite u lovļeńu zašto onamo ima malo dneva. M. Radnić 174b. U hodu odviše hitiš. P. Knežević, osm. 185. Učeći bogoļubno dušo da i ono ne hite ni u čemu. E. Pavić, ogl. 373. — *cc) u jednom primjeru u genetivu s prijedlogom* okolo. Marta hitijaše okolo česta služenja. I. Bandulavić 221b. luc. 10, 40. — *c) radńa se može izreći gerundijem sadašńega vremena.* Hitiš ńemu govoreći. M. Jerković 63. Jesi li molitve govoreći hitio? P. Knežević, osm. 360. — *d) radńa se može izreći infinitivom.* Kon sebe ju pojat hiti za trpezom. M. Marulić 46. Počni hititi očistit se toga. 134. Istom da rukama srića nas obhiti, ka bi rek da s nama združiti se hiti. H. Lucić 228. Hiti *(jazik)* govoriti ča misal pripravi. P. Hektorović 68. Vazeti svetu likariju hiti. A. Georgiceo, nasl. 317. Izginite oni koji svaka pogubiti hite i nastoje. P. Radovčić, nač. 469. Ne ustavivša se u stvarma od zemļe hite putovati k nebu. M. Radnić 142b. Hiti ne stajati toliko danguban. 331a. Znam da hitite omrsiti se. F. Lastrić, svet. 34a. Sunce, neću da hitiš zaći. test. ad. 12b. Svi hite ńega zaslušati. A. J. Knezović 86. Hiteći ostala pisati. A. Kanižlić, kam. 264. Isprosi od sudca, da ne iti činit ga pogubiti. M. Zoričić, zrc. 225. Svaki mudar to sliditi hiti. J. S. Reļković 75. Ja ne hitim ići na kapiju. Nar. pjes. petr. 2, 210.

2. *sa* se, *bez subjekta:* hititi se (kome), *kad nema vremena za ńešto, jer treba uraditi što hitnije.* Zatim *(kazati)* gospino pozdravļeńe i 5 očenaša i druge molitvice... kako se prigodi misto i vrime; navlastito ako se ne hiti, govoriti štogod svrhu nauka krstjanskoga etc. F. Lastrić, od' 82. Ne plaču mi djeca (kod kuće — da mi se hiti. Vuk). Nar. posl. vuk. 208.

HĬTLEN, *adj. koji brzo, hitno radi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚eilfertig' ‚properus' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Nutodera Srpkińe hitlene! Pjev. crn. 12b. Sitni pčela hitlen roj. L. Milovanov 96. Jesi li ti, Boga ti, uvek tako hitlen? M. P. Šapčanin 1, 44.

HITĻIV, *adj. vidi* hitlen. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Nemoj biti hitļiv u odlučiti se. M. Radnić 538a.

HITNA, *f. vidi* hitńa. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (kod* hitrost).

1. HITNICA, *f. žensko čeļade koje hiti (hitî ili hvata).* — *isporedi* hitnik. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚mulier velox, rapax'.

2. HITNICA, *f. put (u vazduhu) kojijem se miče ńešto što se hitilo, bacilo.* — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa:* Hitnica, mech. (metnica), lat. ‚linea trajectoria', ‚wurflinie, trajectorie', tal. ‚linea del tiro'.

HITNIK, *m. čovjek koji hiti (hitî ili hvata).* — *isporedi* 1. hitnica. — *U naše vrijeme, u između rječnika u Stulićevu:* ‚vir velox, raptor'. Nijo ti se načuditi, moj putniče! gdjo si tamo uitio, moj itniče! tamo kažu dva svijeta, moj svijetu! u Vuk, živ. 180.

HITNOST, *f. osobina onoga koji je hitan, ili onoga što je hitno.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* brzoća) *i u Stulićevu* (v. hrlost). Hitnost i veseļe kojimi on poslušaše. B. Kašić, is. 22. Ne sina vodjahu s velikom hitnostju i naglostju. 62. Svak se velo začudi uzrivši ne hitnost, hrlost i veseļe. 85. Nu zašto u ńih ova hitnos i brzoća? B. Zuzeri 326. Hitnost ‚dringlichkeit' ‚urgenza'. B. Petranović, ruč. knig. 87.

HĬTNUTI, hĭtnȗm, *pf. vidi* hitiți, B. — *Na dva mjesta* xvii *i* xviii *vijeka.* Nim okolo glave zavi trikrat jako i hitnu se. P. Kanavelić, iv. 360. *(Kada te budu vrazi)* u pakao hitnuli. A. J. Knezović 241.

HĬTŃA, *f.* festinatio, *(djelo kojijem se hiti), brzina kod kakve radńe, ali se često ističe da je takova, da se radńa vrši u maņe vremena nego bi trebalo, s toga što onaj koji radi nema dosta vremena ili uopće hoće da prije svrši.* — *Od*

XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (hitńa, brzoća, brzenje, hitenje ‚festinatio, properatio, accoleratio, celeritas'), *u Belinu* (‚festinatio' 47b. 582a; ‚celeritas' 183b. 583a), *u Stulićevu* (v. hrlost), *u Vukovu* (‚dio eile' ‚festinatio'). *a) sa značenjem sprijeda kazanijem.* Ona s hitńom velikom pospišivši se. B. Kašić, per. 13. Kad hitńa ili preša bi bila. F. Glavinić, svitl. 121. Poslan od svijeh vitezova s mnogom hitńom. G. Palmotić 2, 303. Gre s velikom hitńom odi. 2, 350. Dogovor ali viće u itńi. P. Posilović, cvit. 98. Trčati s tolikom hitńom. M. Radnić 8b. Koji iđeš s većom hitńom k smrti. 64a. Sve prohodi veoma u hitńi. 131b. Gledaj veliku hitńu s kojom iđu svitovńi za otići u pakao. 261b. Mjeri u hitńi. 241b. Tko iđe u hitńi, upasti će. 241b. Ako je hitńa, nije sudńi dan. (D). Poslov. danič. 2. Kuda iđeš s tolikom itńom? S. Margitić, fal. 220. Bivši vojvoda s velikom hitńom na kraljevski dvor prispio. A. d. Bella, razgov. 233. Krsteći u hitńi za potribu. J. Filipović 3, 22a. Al' u hitńi i u tmina upade u bunar. F. Lastrić, ned. 292. U onoj hitńi i naglosti ne mogaše ništa uzeti. A. Kanižlić, kam. 260. Imadijau u hitńi posvećivati, da ih neznabožci ne zateku. 546. Oni u hitńi složišo pismo. 858. Zdravu Mariju govore u hitńi. utoč. 279. U hitńi nije bio grkljan sa svim prerizan. M. A. Reljković, sabr. 41. Na hitńu raditi. I. Jablanci 85. Ter bi taka potriba bila i hitńa. M. Dobretić 492. Trčo na svu hitńu za svojim drugom. I. J. P. Lučić, razg. 42. Zapovidio je Bog da se jagańac vazmeni brzo blaguje i s velikom hitńom. A. Tomiković, gov. 157. Hitńa je vražij posao. Nar. poslov. vuk. 341. Kakva je to hitńa sada tebi? Nar. prip. bos. 1, 77. Koje pobacaše Sirci u hitńi. Đ. Daničić, 2car. 7, 15. U onoj hitńi i navalici. S. Ljubiša, prip. 243. — *b) nastojańe i žeļa da što brzo bude.* Gredu protičući po poļu s nikom hitńom srca neizmirnom. P. Radovčić, nač. 170. Da bi s većom hitńom volo činil jih. 244. Prikažujen van i pridajon one poklone zahvaļonja, časti i hitńe ļubavi. 441. Sa svon hitńon srca k tebi se utičen. 481. Ku jemamo s većom hitńom želiti. ist. 132. Pita s velikom hitńom i pobrinućem. A. d. Bella, razgov. 173. Naj veću hitńu imadjašo sjediniti crkvu. S. Badrić, ukaz. 67. Ter s velikom itńom vapijaše: ‚Krstite me!' J. Banovac, pripov. 70. S velikom itńom od pomļo ponukuje. J. Banovac, pred. 112. Dotrčaše s velikom itńom. M. Zoričić, zrc. 89.

HITŃATI, hitńam, *impf. (uprav* hitjeti, *ali vidi i* hitńa *kod b)), nastojati.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Hitńaše = nastojaše. I. Bandulavić 299.

HITORIPSKI, *adj. koji pripada hitańu (hvatańu) ribe, kojijem se hita (hvata) riba.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (pisano po etimologiji s* b), *koji je jamačno sam ovu riječ izmislio.* Na meštriju hitoribsku vratihu se svoju. F. Glavinić, cvit. 201a.

HÍTÔST, hitosti, *f. vidi* hitńa. — *isporedi* hitošt. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚die eile' ‚festinatio'. Okrene se u itosti. D. Obradović, živ. 64.

HÍTÔŠT, hitošti, *f. vidi* hitost. — *Nahodi se samo lokativ:* u hitošti. *ovdje je bilježen nominativ kao što je u Vukovu rječniku, ali mislim da bi mu pravi oblik bio* hitošta, *isporedi* milošta *(ipak vidi:* Neka dobro razsudi bez naj maňe itošti. D. Obradović, basn. 274). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Ali smo se i š ńime slabo razgovorili, zašto na hitošti bi. Glasnik. II, 3, 60. (1706). Pisasmo skrbni u hitošti. 93. (1708). A ot ovoga poslednoga momorijala hoćemo vi po prvim ļudma poslati pariju; bi nam na hitošti (‚hitoštih') drugojačiji pečat. 96. (1708). Lovci se tome ne dosete u itošti. D. Obradović, basn. 54. U velikoj itošti iđah. D. Obradović, basn. 399. U hitošti maća povadio. Nar. pjes. vuk. 3, 309. U itošti šipku prelomio. 3, 507.

HITRA, *f. ime kobili.* F. Kurelac, dom. živ. 10.

1. HITRAC, hitraca, *m. hitar čovjek.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* hytrьcь. — *Od ovoga starijega oblika mlađi postaje na dva načina: ili, kao što je ovdje, umeće se* a *u svijem oblicima pred* c, *ili se umeće* a *pred* r, *te i ovo ostaje u svijem oblicima, a drugo se* a *umeće pred* c *samo u nom. sing.* hitarac *i u gen. pl.* hitaraca, *a u ostalijem padežima ispada:* hitarca, hitarcu *itd. isporedi* mudarac *i* mudrac. *u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom ostaje i stariji oblik.* — *Između rječnika u Stulićevu:* hitrac, *gen.* hitraca *(štamparskom grijčškom* hitroca) *i* hitarca, 1. ‚festinator'. 2. ‚artifex, opifex, auctor', *i u Daničićevu:* hytrьcь ‚artifex'. *a) vidi* hitar, 1, a. — *samo u Stulićevu rječniku.* — *b) vidi* hitar, 1, b. Hudogyje hytrьce obrětьši hotešti da sьtvoreть jeliko na prědivьno vьzdviženije hrama. Danilo 75—76. Mnogimi hitrьci povêle razoriti sije. Glasnik. 10, 240. (XVI *vijek).* Dočeka ga trgovac i reče: ‚Tomo, povjeď mi koju hitrost naj boļu umiješ?' I reče Toma: ‚Ziditeļ jesam polačam . . .' I reče trgovac: ‚U istinu takogaj hitarca iskah'. Starine. 5, 99. (1520). — *c) vidi* hitar, 1, d. Oškopice, hitraci, postojanici protiskuju se u svijetu. M. Pavlinović, rad. 128.

HITRAČAC, hitračca, *m. dem.* hitrac. — *isporedi* hitračak. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

HITRAČAK, hitračka, *m. vidi* hitračac. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

HITRAČOST, *f. u Stulićevu rječniku:* v. hitrina. — *sasma nepouzdano.*

HÎTRAHAN, hîtrahna, *adj. dem.* hitar. — *isporedi* hitrašan. — *U Stulićevu rječniku.*

HITRAK, *m. vidi* hitrac. — *U Stulićevu rječniku:* 1. ‚velox, agilis'. 2. ‚acri ingenio vir'. — *nepouzdano.*

HÎTRAST, *adj. vidi* hitar. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HÎTRAŠAN, hîtrašna, *adj. vidi* hitrahan. — *U Stulićevu rječniku.*

HITRAV, *adj. vidi* hitar. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

HÎTREN, *adj. vidi* hitar. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚artificiosus') *i u Vukovu* (vide hitar). Petjo ne hitreno dali srčenosti primi prisrčeno. P. Zoranić 18a. Biju oni hitrena nišana. Nar. pjes. juk. 88.

HÎTRÊŃE, *n. djelo kojijem se hitri.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚artificium, industria'.

HITREŠ, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Hytrešь', ime muško: manastir je Treskavac imao ńive ‚do Hitreša' (Glasnik. 11, 132. 13, 375. *god.* 1336—1346).

HITREŠEV, *adj. koji pripada Hitrešu.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚Hytreševь', *toj* ‚Hytrešь': među zemļama manastira Treskavca bješe i ńiva Hitreševa' (Glasnik. 11, 132. 13, 375. *god.* 1336—1346).

HÎTRÎ, *m. ime konju.* F. Kurelac, dom. živ. 10.

HITRIĆEVO SELO, *n. ńekakvo selo u Hrvatskoj* xv *vijeka.* Mon. croat. 125. (1486).

HÌTRIJA, *f. vidi* hitrina. — *Postaje od* hitar *nastavkom* ija *(tal.* ia). — *U ńekijeh pisaca čakavaca od* xvi *do* xviii *vijeka.* Ovdi pake hitriju meštrije kažući. P. Zoranić 65b. Kim dosta bihu te izvrsnosti i hitrije za da takovi bozi budu. P. Radovčić, nač. 152. Iznašla je hitriju. ist. 161. Ča možemo reći od hitrije poglavitih zidarov? 162. Pazilišće dokle grajsko i hitrije gledam s puta. J. Kavańin 484a.

HITRÌNA, *f. osobina onoga koji je hitar ili onoga što je hitro (i u konkretnom smislu: što je hitro učińeno). — isporedi* hitriña, hitrija, hitroća, hitrost. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* hȉtrini, *u acc. sing.* hȉtrinu, *u voc. sing.* hȉtrino, *u nom. pl.* hȉtrine, *(gen. pl.* hitrînâ). — *Od* xv *vijeka (vidi kod c) i d)), a između rječnika u Belinu* (‚industria' 398a. 451a; ‚acies' 557a; ‚sagacitas' 22b; ‚ingenii acumen' 29a; ‚argutia' 100b; ‚artificium' 106b; bojna hitrina ‚stratagema' 712a; hitrina od zidanja ‚architectura' 98a; hitrina od bričenja ‚ars tonsoria' 129b, *itd.), u Bjelostjenčevu* (v. hitrost), *u Voltiǵijinu* (‚prestezza; diligenza, industria' ‚eilo; geschicklichkeit'; hitrina od zlatotvorstva ‚alchimia' ‚goldmacherkunst'), *u Stulićevu* (‚opificium, ars, artificium, industria, dexteritas, sagacitas, astutia, ingenium, studium, diligentia, velocitas, celeritas; dolus, fraus'), *u Vukovu* (‚die schnelligkeit' ‚velocitas'). *a) vidi* hitar, 1, a. Hitrinom primogu bosanski sokoli. Đ. Baraković, vil. 93. Hitrina našega života. M. Radnić 164b. Riječi jakos i hitrinu izgovornu stah u ńemu. I. Đorđić, pjes. 6. U itrini svitlosti. A. Bačić 503. Sveti sa svom hitrinom podpuno Boga slušaju. J. Filipović 1, 415b. Pošavši s tolikom hitrinom. P. Filipović 42. S istom hitrinom i posluom sada se dili iz Egipta. F. Lastrić, od' 168. Po naglosti razumije se ovdi hitrina, jakost. test. 249b. Zašto će ovi biti oblakšani slavnim darom od hitrine, a oni oteščani togobom od griha. ned. 7. Miñalo bi tad *(sunce)* hitrine s linim blatom od dubine. V. Došen 242b. Il' on ima tu hitrinu, da uzleti na visinu? 268a. Koji ne imajući u sebi lakoće i hitrinu od svetih. Đ. Rapić 13. Sadašńe vrime s velikom hitrinom dolazi i prolazi. B. Leaković, gov. 112. Đogo nogam ustežo hitrinu. Nar. pjes. juk. 518. Od brze hitrine nisu mogli svoje kameńe pouzimati. Nar. prip. bos. 1, 34. — *b) vidi* hitar, 1, b. Videći da nije hitrino ni načina za pritisnut. I. Đorđić, salt. xv. Putnici smo bez hitrine za vojevat. B. Zuzeri 44. Hitrina vještijeh pengaoca. 155. Ljekarija se nami spravla s hitrinom i s pomńom ljekárâ. J. Matović 102. — *c) vidi* hitar, 1, c. Gdi videć hitrine, kom ctišе tva mlados, svak ovu rič reče jednaga za rados, da bi išli kao njekad bozi sad po sviti, mogla b' ih svih ova u robstvo staviti. D. Rańina 97—98. Ima se spomenuti da se išće velika mudrost i hitrina u obraćenju od razdilnikov. M. Bijanković 3. Caricom ńu okrunio rad ljeposti i hitrine. J. Kavańin 234a. Budi plemenstvo, budi pametna hitrina, budi vladanje. A. d. Bella, razgov. 145. Bog mi je udijelio hitrinu od razuma. B. Zuzeri 83. Niti ga hitrina razuma ne mogaše podpomoći. A. Kanižlić, kam. 728. Al' s pametnom i mudrom hitrinom prvovlastnika... bišе udil u red metnuti. I. Zaničić 89. U hitrini razbor stavan. Zgode. 3. Uzdasima, svjetima, svakojakom hitrinom i načinom nagovarati ljudska srca, da k tebi pridu. I. M. Mattei 263. Tad Dilavor ki razborom i hitrinom svijeh pritječe. P. Sorkočević 585a. I ńegovu mudrost i hitrinu. Nar. pjes. vuk. 5, 476. — *d) vidi* hitar, 1, d. Sakriv ga pod listje s hitrinam čudnime, cić boļe da ńim lov učini na vrime. D. Rańina 102b. Posmijeh mu je sveđ sred usti, svakomu se smerno klańa, hitrina je sve što izusti, uńeguje s mudra znanja. I. Gundulić 311. Čim bojnice lijepo i nage čine ovake igre u vodi, tere svaka varke drage i hitrine iznahodi. 406. Himbeno su one lijepe, u hitrinah sveđ se paze. 468. U sto obraza priobraža' i privraćaj sto besjeda, varka, izdajstva, sumńa, laža, i hitrina i zasjeda. 479. Varka se ovdi i hitrina hoće. G. Palmotić 1, 121. Po ńemu smo mi otkrili sve što u bludnoj leži vili, svu ńe narav i hitrinu. 2, 60. Sad je vas svijet u hitrini, svak se sado s varkom vlada. 2, 83. Sva je u varki i hitrini. I. V. Bunić, mand. 6. Neprijateļske hitrine od tebe odvrati. V. Andrijašević, put. 58. Svjetovne hitrine i privarke idoli su tvoji. 263. Neg me ufanjem pase i vara ne znam za ku ńe hitrinu. P. Kanavelić, iv. 191. Privari svakoga ovakom hitrinom. I. Đorđić, salt. x. Svak je izprazne pun hitrine. 30. Narav poda... kuni hitrinu. ben. 25. Da po hitrini pakļenoga protivnika ne štetujemo. 45. Čujte hitrinu vraga pakļenoga. V. M. Gučetić 169. Lisične ńihove hitrine znajuć. S. Rosa 134a. Neprijateļ moga spasenja i napredka... radit će svakom hitrinom i silom, da me iz tebe izvede. I. M. Mattei 192. Privare, himbe i hitrine. Misli. 29. Šćepan je prostirao svoju hitrinu i na daļe, te se liječońem pripitomi narodu. S. Ļubiša, prip. 92.

HITRINIK, *m. vidi* hitrac. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Arkita oni hitrinik glasoviti gradijaše nike čudne golubice. A. d. Bella, razgov. 44. — *nepouzdano (kńiga je vrlo zlo naštampana).*

HITRIŃA, *f. vidi* hitrina. — *Na dva mjesta* xvi *vijeka.* Kad me tvoj priblazni s hitrińom slatki glas. M. Vetranić 2, 77. Aj slabosti svitovńe hitrińe! P. Zoranić 35b.

HȉTRITI, hȉtrîm, *impf. hitro raditi.* — *Postaje od* hitar. — *Od* xvi *vijeka (vidi kod* 1, b), *a između rječnika u Vrančićevu* (‚celerare'), *u Belinu* (hitriti zlato ali ino cijeńeno gvozdje ‚alchimiam exercere' 60a), *u Bjelostjenčevu (kod* hitim), *u Voltiǵijinu* (‚affrettarsi' ‚eilen, hurtig sein'; hitriti zlato ‚alchimizzare' ‚goldmacherkunst treiben'), *u Stulićevu* (1. ‚festinare'. 2. ‚arte efficere').

1. *aktivno.*

a. *brzo se micati, brzo raditi, vidi* hitjeti. Da ne hitri stratiti me. F. Vrančić, živ. 29. Slip sam i rad bih progledati ter hitrim h sfitlosti. M. Jerković 88. Itreći kako danica. A. Bačić 37.

b. *vješto raditi, vidi* hitar, 1, b. *a) prelazno.* Strugati gredo od čedra i druge hitrit stvore od drva. B. Zuzeri 245. — *b) neprelazno. u jednoga pisca* xvi *vijeka. značeńe nije dosta jasno, ali vaļa da ovi primjeri amo spadaju:* Ńo lipos gdi hitri svak bi mnil Sorenu. Š. Menčetić 30. A to li govoriš, vitri se utažo, hitreći romonom, u kom rič izlazi sladostju jur onom da kami priblazi. 88. Tač bijelim rukami hitraše ńe ljepos. 110.

c. *lukavo raditi, lukavo izmišļati, vidi* hitar, 1, d. Ne podobajetь nikomuže o svojemь spasenji ne raditi, nь prěžde hitriti i po tomь na branь ugotoviti se. Stofanit. star. 2, 279. Uze... hitriti kako bi ga uveo da se odmetne od Boga. S. Rosa 2b.

2. *sa so. u jednom primjeru istoga pisca čiji*

su primjeri kod 1, b, *b). značeńe je nejasno.* Za toj se hitrah ńoj jaki no djetence. Š. Menčetić 277.

HITROBESJEDAN, hitrobesjedna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. hitrogovoran.

HITROBESJEDITI, hitrobesjedim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. hitrogovoriti. — *nepouzdano.*

HITROBESJEDNIK, *m. vidi* hitrogovornik. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚sophista'.

HITROBESJEĐEŃE, *n. djelo kojijem se hitrobesjedi.* — *U Stulićevu rječniku:* hitrobesjedjeńe ‚argutiae'. — *nepouzdano.*

HITROBIJESAN, hitrobijesna, *adj. samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je sam složio ovu riječ od osnove adjektiva* hitar *(u kojem značeńu?) i* bijesan. Nimfe Napee i Drijadi ... Klio, Euterpe ... poticaju hitrobijesne mene istoga skladat pjesne. J. Kavańin 80b.

HITRÒĆA, *f. vidi* hitrina *(i radi akcenta).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Od kuda je takova hitroća i lakoća suditi drugoga. Đ. Rapić 315.

HITROĆUDAN, hitroćudna, *adj. koji je hitre (vidi* hitar, 1, c) *ćudi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚indole solers, argutus, subtilis'.

HITROĆUDNOST, *f. osobina onoga koji je hitroćudan.* — *isporedi* hitroćudstvo. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚indoles solers, arguta, subtilis'.

HITROĆUDSTVO, *n. vidi* hitroćudnost. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HITROGLAGOLAN, hitroglagolna, *adj. u Stulićevu rječniku (uz* hitrogovoran). — *nepouzdano.*

HITROGOVORAN, hitrogovorna, *adj.*

a. *koji pripada hitrome (vidi* hitar, 1, b) *govoru, retorici.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (naprava hitrogovorna ‚parole concettose' 542a). Ako u momu spijevańu ne sreteš onijeh hitrogovornijeh naprava. I. Đorđić, salt. II.

b. *koji hitro govori, rječit.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚eloquens, facundus, disertus', *gdje ima i adv.* hitrogovorno ‚eloquenter, argute'.

HITROGOVOREŃE, *n. djelo kojijem se hitrogovori.* — *U Voltigijinu rječniku:* ‚facondia, eloquenza', beredsamkeit', *i u Stulićevu:* ‚eloquentia, facundia, argutiae'. — *nepouzdano.*

HITROGOVORITI, hitrogovorim, *impf. vješto i brzo govoriti, biti rječit.* — *U Voltigijinu rječniku:* ‚parlar presto, essere eloquente' ‚beredsam seyn, geschwind reden', *i u Stulićevu:* ‚eloquenter loqui'. — *nepouzdano.*

HITROGOVORNIK, *m. hitrogovoran (vidi kod* b) *čovjek.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vir eloquens'.

HITROGRADITEĻ, *m. čovjek kojemu je posao hitro (vješto) graditi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚architectus'.

HITROGRADITEĻSKI, *adj. koji pripada hitrograditeļima.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚architectonicus'.

HITROGRADITI, hitrogradim, *impf. vješto graditi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚architectari, aedificia extruere, construere'. — *nepouzdano.*

HITROGRAĐA, *f. djelo kojijem se hitrogradi.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* hitrogradja ‚architectura'.

HITROIZDJEĻATI, hitroizdjeļam, *impf. u Stulićevu rječniku uz* hitronapraviti. — *nepouzdano.*

HITROJAV, *m. telegraf.* — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa:* Hitrojav, stat. (brzojav, telegraf), ‚telegraph', tal. ‚telegrafo', frc. ‚télégraphe', egl. ‚telegraph'.

HITROJAVAN, hitrojavna, *adj. koji pripada hitrojavu.* — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa:* Hitrojavni, stat. (brzojavni), ‚telegrafen-'; hitrojavno pisalo, phys. ‚telegraphen-schreibapparat'; hitrojavna vijest, ‚telegramm, telegraphische depesche', frc. ‚télégramme', egl. ‚telegram'.

HITROJAVSTVO, *n. sve što pripada hitrojavu.* — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa:* Hitrojavstvo, phys. (brzojavstvo), ‚telegraphenwesen, telegraphie', frc. ‚télégraphie', egl. ‚telegraphy'.

HITROKA, *f. ime kozi. u Daruvaru.*

HITROLOVAN, hitrolovna, *adj. koji hitro lovi.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Sokolak hitrolovan. P. Zoranić 38b.

HITRONAPRAVITI, hitronapravim, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. izhitriti. — *impf.:* hitronapravļati.

HITRONAPRAVĻATI, hitronapravļam, *impf.* hitronapraviti. — *U Stulićevu rječniku (praes.* hitronapravļam *kod* hitronapraviti). — *nepouzdano.*

HITRONOG, *adj. hitrijeh (brzijeh) nogu, isporedi* brzonog. — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚celeripes', *i u Stulićevu:* v. brzonog.

HITROPAMET, *f. hitra pamet.* — *U Stulićevu rječniku:* v. (2.) hitroum. — *nepouzdano (sam je pisac jamačno načinio ovu riječ prema* hitropametan).

HITROPAMETAN, hitropametna, *adj. hitre pameti.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚cautus' 23a; ‚capace, atto a capire, di mente capace' ‚capax' 167b; ‚argutus' 100b; ‚perspicace' ‚solers' 357a; hitropametni ‚sottile d'ingegno' ‚acutus' 343a), *u Bjelostjenčevu* (v. popadļiv), *u Voltigijinu* (hitropametni ‚sottile, acuto, penetrativo' ‚scharfsinnig'), *u Stulićevu* (v. hitrouman).

1. *adj.* — *Komp.:* hitropamètnijî *(u primjeru i u Belinu rječniku* 23a). Mnogi*(h)* djavola biše na sridu iznešena hotjenja, ali jednoga od hitropametnijih bi zagrļena himbenost. P. Knežević, osm. 234.

2. *adv.* hitropametno. — *U Belinu rječniku:* ‚caute, prudenter' 23a, *gdje ima i komp.:* hitropamètnijê.

HITROPAMETNOST, *f. osobina onoga koji je hitropametan.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (hitropametnos ‚accortezza, accorgimento, cautela o sagacità' ‚sagacitas' 22b). Hitropametnost Grci ‚gnomen' imenuju. I. Velikanović, uput. 1, 402. Kada pohode župe, da im Bog dade razumnost, razborstvo, mudrost, hitropametnost, kripost, stavnost ... 3, 194.

HITROPAMETOVATI, hitropametujem, *impf. biti hitre pameti.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ingenio florere'. — *nepouzdano.*

HITROPĆEŃE, *n. hitro (lukavo) općeńe.* — *U dva pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (dvorničko hitropćenje ‚tratti da corteggiano o destrezza' ‚aulica calliditas' 233a). U razkošah on zadojen i u dvorničkom hitropćeńu. I. Đorđić, uzd. 25. Hitropćeńe dvorničko ‚destrezza da corteggiano nel conversare'. 206. Hitropćeńem i hrabrenstvom malo po malo stupajuć naprijeda, naj prije dobi sebi pomilovańe od ńekoliko rimske gospode. S. Rosa 35a.

HITROPETAC, hitropeca, *m. čovjek hitrijeh (brzijeh) peta (nogu).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚celeripes'.

HITROPIS, *m. hitro (brzo) pisańe, stenografija (boļe bi značilo: onaj koji hitro piše, isporedi* dobročin). — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa:* Hitropis, art. (brzopis), tal. ‚stenografia' ‚stenographie'.

HITROPISAC, hitropisca, *m. čovjek koji hitro (vješto i brzo) piše.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚scriptor dexter, celer, expeditus', *za koji je i načińeno.*

HITROPISAN, hitropisna, *adj. koji pripada hitropisu.* — *U Šulekovu rječniku:* Hitropisni, art. (brzopisni), ‚stenographisch', tal. ‚stenografico'.

HITROPISAŃE, *n. verbalni supstantiv od glagola* hitropisati, *pisańe po ortografičkijem zakonima.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚orthographia, scita et expedita scriptio'). Uzet pravopis za ono hitropisańe, da se zapišuju riječi onako kako se one izustivaju. S. Rosa VII. — *nepouzdano.*

HITROPISAR, *m. čovjek kojemu je posao hitropis.* — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa:* Hitropisar, art. (brzopisar), ‚stenograph', tal. ‚stenografo'.

HITROPISATI, hitropišem, *impf. pisati vješto i po ortografičkijem zakonima.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚scite et ex ortographiae regulis scribere'. — *nepouzdano.*

HĬTROPRÊĻA, *f. žensko čeļade koje hitro (brzo) prede.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena, i iz ńe u Vukovu rječniku* (‚schnellspinnerin' ‚cita netrix'). U drugome Jana hitropreļa. Nar. pjes. vuk. 1, 166.

HITRORJEČAN, hitrorječna, *adj. vidi* hitrogovoran, b. — *isporedi* hitrorječiv. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚versutiloquus'.

HITRORJEČIV, *adj. vidi* hitrorječan. — *Samo u Stulićevu rječniku uz* hitrorječan *s dodatkom da je riječ ruska.*

HITRORUK, *adj. hitre ruke.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ohologa Splita vila hitroruka. *u* Đ. Baraković, vil. 362.

HITROSKAKATI, hitroskačem, *impf.* hitroskočiti. — *U Belinu i u Stulićevu rječniku: u oba samo praes.* hitroskačem *kod* hitroskočiti. — *nepouzdano.*

HITROSKOČEŃE, *n. djelo kojijem se hitroskoči.* — *isporedi* hitroskok. — *U Belinu rječniku* (hitroskočenje 172a) *i u Stulićevu* (v. hitroskok). — *nepouzdano.*

HITROSKOČITI, hitroskočim, *pf. hitro (vješto) skočiti (kad se igra, pleše).* — *impf.:* hitroskakati. — *U Belinu rječniku:* ‚far capriole nel ballo' ‚directo corpore agiliter in sublime saliro' 172a, *i u Stulićevu:* ‚far dello capriole' ‚pantomimorum saltationes edere' *(iz Belina).* — *nepouzdano.*

HITROSKOK, *m. vidi* hitroskočeńe. — *U Belinu rječniku:* capriola, salto che si fa nel ballo intrecciando i piedi' ‚agilis in sublime saltus' 172a, *i u Stulićevu:* ‚capriola' ‚pantomimorum saltatio' *(iz Belina).* — *nepouzdano.*

HITROSLOVITI, hitroslovim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. hitrogovoriti. — *nepouzdano.*

HĬTRÔST, hĭtrosti, *f. vidi* hitrina. — *Akc. kakav je u gen. sing taki je u ostalijem padežima, osim nom i acc. sing., loc. sing.* hitrȍsti, *gen. pl.* hitrȍstî, *dat., instr., loc. pl.* hitrȍstima. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* hytrostь, *rus.* хитрость, *čes.* chytrost, *pol.* chytrość. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚agilitas; celeritas; festinatio; pernicitas'), *u Mikaļinu* (hitrost, lakost ‚agilitas'; hitrost od pameti ‚solertia, calliditas, sagacitas'; hitrost, zanat ‚ars, artificium, opificium, ratio faciendi'), *u Belinu* (hitros ‚celeritas' 183b; ‚sagacitas' 22b; ‚argutia' 100b; ‚industria' 398a; ‚astutia' 114a; hitros od tijela 52b hitros aliti brzina u stvoru ‚agendi vis' 117a), *u Bjelostjenčevu* (hitrost, hitńa, hića, hitrina, hitna ‚celeritas, velocitas, agilitas, properatio', v. brzina; hitrost u čińeńu ‚dexteritas'), *u Jambrešićevu* (‚celeritas, velocitas'; hitrost vu čineńu ‚dexteritas'), *u Stulićevu* (v. hitrina), *u Vukovu* (vide hitrina), *u Daničićevu* (hytrostь ‚ars'). *a) vidi* hitar, 1, a. Pripravnost i hitrost na ispuńenje voļe Božje. P. Radovčić, nač. 406. Obraćaju se s velikon hitrošću i brzinom. ist. 23. Dojde čas linosti, zginula je hitrost. P. Vitezović, odil. 45. Nazada uztegnuše bjegnu hitros tijeka plaha *(vode).* J. Kavańin 230a. Mili ures i ukrasan, hitrost hoda ponosita. 406b. Treća tilesa slavnih izvrstitost jest laganost ili hitrost. J. Filipović 1, 221a. Hitrost ‚agilitas'. F. Lastrić, od' 88. Imamo linosti s vrućostju i hitrostju odoliti. A. Kanižlić, utoč. 380. S velikom hitrostju i naglostju uputi se put Dalmacije. And. Kačić, razg. 19. Hitrost s kojom se je oslobodilo tijelo od tegote. J. Matović 112. Da bismo se dozovnuli od brzine i hitrosti s kojom stvari dovršuju. I. J. P. Lučić, razg. 11. Ti na hitrost bižiš. 30. — *b) vidi* hitar, 1, b. Navьkleru mnogyhь radi vêtrь vьsu hytrostь pravļenija izumêvšu. Domentijanb 183. Koju hitrost naj boļu umiješ? Pril. jag. ark. 9, 82. (1520). Sve toj a brez muke, i sve čto bi htila, hitrost tvoje ruke jaglom bi stvorila. H. Lucić 288. Polača bišo čudno postavļona na koli od hitrosti mehanijske. Aleks. jag. star. 3, 307. Mati od svih lipših nauka i hitrosti. B. Kašić, fran. 3. Ne pristoji se hitrosti meštra umiteona. 16. Pripisana hitrošću izvrsitom. nasl. xv. Nemoj se uzviševati dakle cijeć nijedne hitrosti ili umstva. 4. Hitrost zoca hita, hitrost blago stiče, hitrost pticu pita, hitrost svit obtiče. I. T. Mrnavić, osm. 114. Palac učińen s velikom hitrostju. P. Radovčić, ist. 12. Ne volim, ki je tvoj razum i nauka u svakoj hvaļenoj hitrosti od ruka. I. Đorđić, pjesn. 14. — *c) vidi* hitar, 1, c. O Arištotilo, koga mudrosti počudiše se Grci, koga razumu počudiše se Jevreji, koga hitrosti počudiše se ejupatski mudrci. Aleks. jag. star. 3, 317. Velika hitrost jest umjeti općiti s Jezusom. B. Kašić, nasl. 76. Ako snaga, hitros, kripost *(naslajuje),* svi obrani andeli su. J. Kavańin 514b. Ni hitrosti i bistre pameti. Nar. pjes. vuk. 5, 3. — *d) vidi* hitar, 1, d. Eda li bismo mi ovoj zgora rečeno, pisano i obetovano potvorêli rečenijemь ali na maňe prênesli kojomь hitrostju ali lakomostju. Mon. serb. 287. (1419). Tko li bi tej više pisano rote kojomьgodi hitrostiju razbilь ili pritvorilь. 291. (1419). Nijednomь hitrostiju da budu izlêsti iza vsega što godir se u ovomь zapisu zgorь udrъži. 447. (1451). Ako ne bi bila koja jala ali hitrost. Stat. poļ. ark. 5, 272. Hitrost ali himba ali privarka. 279. Odlučih naslidovati hitrost dice one ki o mladom litu starijih svojih darijući . . . umitelno naprave dar svoj da zločudo loveći povekše uzdarje. M. Marulić 3. Prokleti zmij učini takovu hitrost. Transit. 216. Njoki lažo za hitros ali za glumu. Zborn. 5a. Neću ja ni snovat hitrosti. M. Vetranić 2, 135. U toj knjižici svi himbeni ti na-

čini s mnogom hitrostju izmišljeni nahode se. H. Lucić 186. S hitrostju nas nadpadaju, da nas zapeljaju. Anton Dalm., ap. 81. Hitros je i običaj da oni ki ljube usprijete učinit smrt sebi. D. Zlatarić 62b. Da učinimo hitrost, izmamimo ih van. Aleks. jag. star. 3, 241. O majčini svjeti svime pogrđeni s me ludosti, o poznane u nevrijeme Venerine sve hitrosti. I. Gundulić 76. Umjenstvo ńihovo privrnu se u zloćudnu hitrost. S. Rosa 2b. Razvrže sve hitrosti sotonske. 54b.

HITROTVOR, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚ars'. — *nepouzdano.*

HITROTVORAN, hitrotvorna, *adj. koji hitro (vješto) tvori. — nije dosta pouzdano.*

1. *adj. — U Belinu rječniku:* hitrotvorni ‚artificiosus' 106b, *i u Stulićevu:* v. hitren.

2. *adv.* hitrotvorno, *vješto. — U Belinu rječniku:* ‚artificiosamente, con arte' 106b; ‚maestrevolmente, con maestria' ‚solerter' 451a; *u Voltigijinu:* ‚maestrevolmente' ‚meisterlich'; *u Stulićevu:* v. hitro.

HITROTVOREN, *adj. (po obliku bi bio part. praet. pass.) vidi* hitrotvoran. — *U Belinu rječniku:* ‚maestrevole, che ha maestria' ‚solers' 451a, *i u Stulićevu (uz* hitrotvoran). — *sasma nepouzdano.*

HITROTVORJE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚artificium'. — *nepouzdano.*

HITROTVORNOST, *f. osobina onoga, koji je hitrotvoran. — U Belinu rječniku:* hitrotvornos ‚artificium' 106b, *i u Stulićevu:* 1. ‚ars, artificium'. 2. ‚opus artificiosum'. — *nije dosta pouzdano.*

HITROTVORSTVO, *n. vidi* hitrotvornost. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Er prvijem samo za pažeńem nije načina da možemo krasnos svaku i svako ončas hitrotvorstvo pridgleda čudna u sebi i razlika dohititi. B. Zuzeri 185.

1. HITRÒUM, *adj. hitra uma. — isporedi* hitrouman. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ingeniosus, industriosus, summo ingenio praeditus'.

2. HITROUM, *m. hitar um. — U Stulićevu rječniku:* ‚ingenii acies'. — *nepouzdano.*

HITRÒUMAC, hitròûmca, *m. hitroum čovjek. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vir subtilis'.

HITRÒUMAN, hitròûmna, *adj. vidi* 1. hitroum. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* S razumom hitroumnim. A. Tomiković, živ. IV.

HITRÒUMICA, *f. hitroumno žensko čeljade. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚mulier subtilis'.

HITROUMJETNO, *adv. hitro i umjetno. — U Belinu rječniku:* ‚artificiosamente, con arte' 106b, *i u Stulićevu:* v. hitro. — *nepouzdano.*

HITROUMOVATI, hitroumujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. hitropametovati. — *nepouzdano.*

HITRÒVÂŃE, *n. djelo kojijem se hitruje. — Stariji je oblik* hitrovanje. — *Između rječnika u Vrančićevu* (hitrovanje ‚properatio'), *u Belinu* (hitrovanje u četru ‚ars citharedica' 187b), *u Bjelostjenčevu* (v. hiteńe), *u Stulićevu* (v. hitrina). Istijem sasma hitrovanjem iz zlatnijeh broja vade se sfetkovine ganutive, kojim se vade iz pata. B. Kašić, rit. 12a.

HITRÒVATI, hitrujêm, *impf. raditi hitro, biti hitar.*

a. *aktivno. — Od* XVIII *vijeka* (hitrovanje *već od* XVI *u Vrančićevu rječniku), a između rječnika u Belinu* (‚industriarsi, ingegnarsi' ‚industriam conferre' 398a; ‚ingegnarsi' ‚ingenium acuere, studeo' 402b) *i u Stulićevu* (studere, ingenium acuere'). Hitrujućega pusti hitrovati. A. Georgiceo, nasl. 181.

b. *sa* se, *refleksivno, hitjeti, pospješivati se. — Samo u Voltigijinu rječniku (gdje je grješkom praes.* hitrovam se): ‚affrettarsi, accelerare' ‚eilen, sich fördern'.

HITROVLADATI SE. hitrovladam se, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚dexteritate vel solertia uti'. — *nepouzdano.*

HITROZBORIŠTE, *n. vidi* mudrozborište. Za naučiti mudroznanja prihodili su u hitrozborišća. A. d. Costa 1, 87.

HITROZNANAC, hitroznanca, *m. mudrac, filosof(?). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tako kod Edipčani i Tiri veliki posvećenik uzdržao je drugo misto po za kraljem, i kadkodi kod oni narodov od hitroznanci izhodili bi svećenici, a od svećenikov kralji, i jedan nazvan imenom Merkurio trostruko dotekao je ime od velikoga, zašto bio je i hitroznanac i posvetitelj i veliki kralj. A. d. Costa 2, 2.

HITROZNANSTVO, *n. filosofija (?). — isporedi* hitroznańe, *b). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od hitroznanstva učiteljem. A. d. Costa 1, 87.

HITROZNAŃE, *n. hitro znańe. — I sa starijim oblikom* hitroznanje. — *nepouzdano. a) hitrost u mišljeńu i u govoru. — u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (hitroznanje ‚argutia, sottigliezza, vivacità' ‚argutia' 10)b), *u Bjelostjenčevu* (hitroznańe, hitrost u govoreńu ‚argutia'), *u Stulićevu* (‚argutiae, ingenii subtilitas, acumen'). Ako u ńima *(u pismama)* ne najdeš ono hitroznanje koje se od zbiljnih pivaoca običaje staviti, narugat nemoj se. P. Knežević, pism. VI. — *b) vidi* hitroznanstvo. — *u istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i ova rijeć.* Za naučiti mudroznanja i druge visoke kriposti često prihodili bi u opljinu *(općinu?)* od hitroznanja. A. d. Costa 1, 87.

HIZA, *f. vidi* hiža. — *U Daničićevu rječniku:* ‚hyza' ‚domus': Hiza. (Domentijan *u* Šafařik, serb. lesek. 81) *i na jednom mjestu* XVII *vijeka:* Otca moga hiza biše razlučena. I. Zanotti, en. 22.

HIZAKIŃA, *f. ime kozi. — U Daruvaru.*

HĬZATI, hĭzâm, *impf.* calcitrare, *ritati se, pruciti se. — perf.:* hiznuti. — *isporedi* hincati se. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (u metaforičkom smislu).* Ki su moji opori da hizat uz ostan mogu? M. Marulić 46. — *I u naše vrijeme na Braču.* Bisno mi je đogo pobisnio, hiza, kuća, razbit će mi puca. (Nar. pjes.) Ja ti neću bodulice, ono hiza mazgimice. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

HĬZAV, *adj. koji hiza. — U naše vrijeme na Braču.* A. Ostojić.

HIZMÈČÂR, hizmećára, *m. sluga, pers.* chidmetkâr, *tur.* hizmetkar, *isporedi* hizmet. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (izmećar, vide sluga). Jesi l', sine, našo izmećara? Nar. pjes. juk. 194. Već osedla końa izmećara. 203. Dok stadoše dohodit svatovi, dočekuju mladi hizmećari. Smailag. meh. 39. Jednom ga optuže caru ostali izmećari, da mu je u bašči polo smokve. Nar. prip. vrč. 94.

HIZMEĆÀRICA, *f. vidi* hizmećarka. — *U naše vrijeme.* Izmećarica (sluškiña) metne maloga muju u stolak pa i ona zaspi. Nar. prip. bos. 1, 59. Sa mnom u polju i u mlin kaono ti izmećarica. V. Vrčević, niz. 119.

HIZMÈĆÂRKA, *f. sluškiña.* — *isporedi* hizmećarica. — *Postaje od* hizmećar. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (izmećarka, vide sluškiña). Te poziva mlade izmećarke, da odnese ručak na Bojanu. Nar. pjes. vuk. 2, 119.

HIZMEĆÁRSTVO, *n. služba, hizmet.* — *Postaje od* hizmećar. — *U naše vrijeme.* Žena mu je po izmećarstvu hodala. Nar. prip. bos. 1, 26.

HIZMÈĠIJA, *m. sluga, tur.* hizmetǵi, *isporedi* hizmet. — *U naše vrijeme.* U turbe ću metnut hizmeǵije. Nar. pjes. hörm. 1, 211.

HÌZMET, *m. služba, arap.* chidmet, *tur.* hizmet. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (izmet ‚die bedienung' ‚servitus' *s primjerima:* Otišao na izmet. Čini mu izmet). Koje je ime od izmeta, iliti obsluženja. F. Lastrić, test. 43b. Andeo, koji je sada tvoj čuvalac i stražanin, prominće onda izmet iliti posao, neće bo biti čuvalac tada, nego svidok od tvoji djela ned. 30. Da Turcima ne čini izmeta, da ne nosi vode ni đuguma. Nar. pjes. vuk. 2, 442. Namjestio momke i robove da mu čine izmet do vijeka. 3, 145. Ne mogu ti hizmet učiniti u tvojemu gospockom oǵaku. Pjev. crn. 214a. Pa se momak bješe poturčio u hizmetu bega Ļubovića. Nar. pjes. hörm. 1, 192. On je kuhao i prao, brijao i šišao i svaki drugi izmet činio. S. Ļubiša, prip. 129. Da mi dovedo kćer Mariju, koju sam mu dao evo četiri godine na izmet (na službu) zdravu. V. Bogišić, zborn. 519.

HIZNICA, *f. vidi* hiža. — *U knigama pisanijem crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu:* ‚hyzьnica' ‚domus': ‚Hizьnici' (Domentijan *u* Šafařik, serb. lesek. 81).

HIZNIK, *m. vidi* hižnik.

HÌZNUTI, hîznēm, *pf.* hizati. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka (u metaforičkom smislu).* Kako koňu živu, kad mu dadu ostrog, popostrese grivu tere poļuti nog, priskoči plot i stog, i potok prikine, koliko je mog teče, vrata rine, tako sobom hizne ovoga grdoba, kad ju pouzdvigne vezirska hudoba. M. Marulić 25.

HIZUCATI, hizucam, *pf. (?) vidi* hiznuti. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (u metaforičkom smislu).* Otvrdne i hizuca suprotiva ostanu konšijencije svoje. P. Radovčić, nač. 320.

HÌŽA, *f. kuća.* — *-i- stoji mjesto ńegdašńega* y; *mj. sa ž nahodi se i sa z i š i s, i muškoga roda, isporedi* his, hiša, hiza. — *Riječ je praslavenska, premda je tuđa, isporedi stslov.* hyzъ, hyža, hyžda, *rus.* хижа, *češ.* chyše, *poļ.* chyż, chyża. — *Dolazi od got. ili od stvńem.* hûs, *kuća.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚casa; domicilium'), *u Mikaļinu* (hiža, kuća ‚domus, domicilium, aedes'), *u Bjelostjenčevu* (hiža, stan, kuća ‚domus, aedes'), *u Jambrešićevu* (‚domus, aedes'), *u Voltiǵijinu (možebiti grješkom* hisa ‚casa, abitazione' ‚haus'), *u Stulićevu* (‚domus; thalamus'), *u Daničićevu* (hyža ‚domus'). — *U naše vrijeme može biti da se nahodi samo u kajkavaca. a) sa značeńem sprijeda kazanijem. aa) u pravom smislu.* Za hižu i za dêlь zemļe štono je Dubrovnikь dalь i darovalь bilь gospodinu Hrьvoju horcegu u Dubrovniku. Spom. sr. 1, 171. (1423). Da gospoda Jelêna uživa tuj hižu i dêlь zemļe. 1, 171. Pol hiže moje momu bratu *(pušćam).* Mon. croat. 61. (1437). Nimam ja raba tvoja ništar u hiži mojoj. Bernardin 45. 4reg. 4, 2. Božju hižu kino uzdržite. M. Marulić 84. Hiža svetiń tvojih. 37. Strannije vavedi v hižu tvoju. Naručn. 96b. Proticah po pustińi vani krova uli hiže. Transit. 8. Vu vsakoj hiži i templi. Korizm. 80a. I da mu ujde van hiža kroz prozore. P. Hektorović 6. U suprotiv hiže ńegove biše divojčica. P. Zoranić 34a. Da svititi bude osim ki u hiži jesu. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 56. mat. 5, 15. Nima ulisti u hižu ili dom toga. Š. Budinić, ispr. 33. Hiža na stanovitu krugu sazidana. F. Vrančić, živ. 113. Ne poželi hiže iskrńega tvoga. M. Alberti XLIV. Hižo zlata (‚domus aurea'). 531. Prinešenje s. hiže Lauretansko na Trsat. F. Glavinić, cvit. XXIII. Zato ustan' ter ne sidi, ter ńih hiži jure idi. P. Hektorović (?) 147. Ona poča misliti, po hiži hoditi. Oliva. 20. I zlamenje sveta križa po planina i po iža. S. Margitić, ispov. 156. Kako . . . moć ću izreć mojim jazikom Božju hižu i grad dikom? J. Kavańin 491a. Premda hižu u Split iman. 542a. Opća se kuća *(u zadruge)* zove ‚hiža'. *(u Stubičkoj župi i hrvatskom zagorju).* V. Bogišić, zbor. 7. — *u ova dva primjera kao da stoji množina za jedno, isporedi* dvori *kod* dvor: Ne najdoše ga u carskih hižah. Aleks. jag. star. 3, 223. Toli brzo zač pobiže na nebeske od nas hiže? P. Hektorović (?) 170. — *bb) u prenesenom smislu, porodica, pleme.* Bratija i hiža naša i našь ostanakь prêporučenь budi gospodinu dužu i općini bnetačkoj. Mon. serb. 328. (1423). Kada je človik učińen bogat i razmnožena je slava hiže ńega. Transit. 47. Enrik I od hiže Bavarije. Š. Kožičić 52a. Smuti hižu svoju ki nasliduje skupost. Nauk brn. 51a. Bi Jozef od kolina Judina, hiže Davidove. F. Glavinić, cvit. 75a. Saraka Eli, hiže plemić od vijećnikâ. J. Kavańin 178b. Svakoga ki 'e ke hiže plemenite. 278b. — *b) soba. može biti da je ovako značeńe u ovom primjeru:* Reče blizu polati careve hižu *(var.* kletьcu, komoru) sьtvoriti malu jemu. Aleks. nov. 7. *vidi i u Stulićevu rječniku.*

HIŽAKOVAC, Hižakovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. (kajkavski)* Hižakovec. Pregled. 62.

HÌŽAN, hîžna, *adj. koji pripada hiži.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (hižni, domaći, kućni ‚domesticus'), *u Jambrešićevu* (hižni ‚domesticus'), *u Voltiǵijinu (može biti grješkom* hisni ‚domestico, casalingo' ‚häuslich, einheimisch'), *u Stulićevu* (‚domesticus'). Gospodin hižni. Anton Dalm., nov. tešt. 72. mar. 13, 35. Muža i žene moju sobom hižno i vêrno kupno živļenje. Š. Budinić, sum. 108a.

HIŽANOVAC, Hižanovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. (kajkavski)* Hižanovec. Pregled. 66. — *Pomiše se* XVI *vijeka.* Mi Mato djak Pisačić do Hižanovec, sudoc križevečke gracke meje (? moge). Mon. croat. 236. (1586).

HÌŽICA, *f. dem.* hiža. — *Između rječnika u Mikaļinu, u Belinu* 175b, *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu (možebiti grješkom* hisica), *u Stulićevu.* K tomu hižicu u rečenom varošu. Mon. croat. 285. (1585). Tada će voćma biti pohvaļena siromaška hižica. B. Kašić, nasl. 53. Ter svetomu biškupu Apolinaru hižicu darova jednu. F. Glavinić, cvit. 234b. Ulizoše u onu hižicu. A. d. Bella, razgov. 49. Popala je mlada metlicu, pomela je hižicu. Nar. pjes. istr. 2, 148. *vidi i kod* hižnica.

HÌŽINA, *f. (uprav augm.* hiža) *u Vukovu rječniku:* vide klijet. — *vidi i kod* hižnica.

HIŽITI, hižim, *impf. vladati hižom.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ako bude otil ovdi hižiti. Mon. croat. 326. (1555). *malo prije stoji s istijem značeńem:* Ako otil bude hištvu nastojati.

HIŽNICA, *f. vidi* hiža, hižica. — *U knjiži pisanoj crkvenijem jezikom.* Togože i Avraamь prijetь vь hyžьnici *(var.* hyžici, hyžinê) svojej. Danilo 249.

HIŽNIK, *m.* domesticus, *hižni čovjek, kućanin, domaći. — Na jednom mjestu* xv *vijeka (sa* z *mj.* ž). Da jeste grajane sfetih i hiznici Božji. Bernardin 165. paul. eph. 2, 19. *u trećem izdanju* (1586) *sa* ž: hižnici. 98b.

HJASTA, *f. na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina kao da znači: žena, domaćica; ali je jamačno štamparska ili pisarska pogreška, te ne znam kako treba čitati.* Mo'a hjasta, mo'a domaća neka bjestuje. V. Menčetić. app. not. 2, 276.

HKÁLAC, hkálca, *m. tkalac, vidi* hkati. — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

HKÀTI, hkêm, *impf. tkati. — U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić. — *Ista je riječ što* tkati.

HLABAŃE, *n. djelo kojijem se hlaba. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

HLABATI, hlabam, *impf. vidi* labati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚avide potare (de quadrupedibus)'. — *Riječ nepouzdana: istina ne može se pomisliti da bi Stulli (Dubrovčanin) napisao* h *gdje ne treba, i tako od* labati *načinio* hlabati; *ali pošto uz pracs.* hlabam *piše i* hlabćem, *može biti da je načinio* hlabati *od* hlaptati.

HLÀČA, *f.* tibiale, *bječva, srlat.* calcia, *tal.* calza.

a. *u jednini s ovijem značenem u Vrančićevu rječniku* (‚caliga' bičva, hlača), *u Jambrešićevu* (‚caliga'), *u Voltiǵijinu* (‚calza' ‚strumpf'), *u Vukovu* (vide čarapa *s dodatkom da se govori u Srńu).*

b. *plur.* hlâče, hlâčâ, bracae *vidi* 1. gaće, *a). (tal.* calze, *plur. značilo je prije gaće kako su se nęgda nosile, t. j. spletene, i navučene na noge kao bječve). — Od* xvi *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (hlače, čakšire, nogavice ‚femoralia, caligae'), *u Voltiǵijinu* (‚calzoni, brachesse' ‚beinkleider'), *u Vukovu* (vide čakšire *s dodatkom da se govori u Slavoniji).* Šubu moju ostavļam Orgovanu, župicu i hlače. Mon. croat. 251. (1550). Ostavļam Ivanu moje hlače. 326. (1555). Tužne su mu i polače, komu žena nosi hlače. P. Vitezović, cvit. 14. Na tilu odilo crļeno, a ploče na prsi, na lačah. M. Katančić 52. Hlače karmazinske. Jačke. 61.

HLÁČAC, hláčca, *m. dem.* hladak. — *U Stulićevu rječniku:* hladčac, hladčca, v. hladak. — *nepouzdano.*

HLÀČE, *f. pl. vidi* hlača, b.

HLÀČICA, *f. dem.* hlača, a. — *Isto je značeńe i u množini. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (hlačice, navlački, dokoļenače, bičve, bičvice ‚caligulae, tibialia, velamenta tibiarum'), *u Jambrešićevu* (hlačica ‚tibiale'), *u Voltiǵijinu* (hlačice ‚calzette' ‚die strümpfe'). Nek mi ona dela te tanko hlačice. Nar. pjes. istr. 2, 115. — *U ovom primjeru može biti da je dem.* hlača, b. Nosi sukńu od skerleta i hlačice crļene i postole šarene. Nar. pjes. marj. 198.

HLÁČIĆ, *m. dem.* hladak. — *U Stulićevu rječniku:* hladčić, v. hladak. — *slabo pouzdano.*

HLAČŃAK, *m. poramenica (na hlačama). — U jednoga pisca našega vremena: (griješkom)* hlaćńaci ‚hosenträger'. A. Hajdenak 27.

1. HLÂD, *m.* frigus amabile, *ne jaka nego ugodna studen. — Akc. se mijeńa u loc. sing.* hládu. — *Riječ je praslavenska* (choldъ), *isporedi stslov.* hladъ, *rus.* холодъ *(zima uopće), češ.* chlad, *pol.* chłód. — *Misli se da je došlo iz germanskijeh jezika, isporedi got.* kalds, *stûden, anglsaks.* ceald, cald, *skandin.* kaldr. — *Između rječnika u Mikaļinu* (uzimati hlad *kod* hladiti se, *a napose nema), u Belinu* (‚freschezza' ‚frigus' 330b), *u Bjelostjenčevu* (‚refrigerium, temperies aëris', v. razhlajeńe), *u Jambrešićevu* (‚umbra, frigus'), *u Voltiǵijinu* (‚fresco, frescura, rezzo; ombra' ‚kühle; der ort im schatten'), *u Stulićevu* (‚levis aura, amabile frigus, umbra'), *u Vukovu* (‚der (kühle) schatten' ‚umbra'), *u Daničićevu* (hladь ‚aura'). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Tisi vitri hladom goňahu toplinu. M. Marulić 195. Ka li *(stvar)* ono jes, bez ke život se umara, ka čini toplinu i hlad drag satvara? D. Rańina 121a. On je pokoj u snih, hlad u znojih. J. Kavańin 541a. Sam zefir lad davaše travi. M. Katančić 73. Nad ńim maše granom bosiļkovom, svome bratu čini lepa lada. Nar. pjes. vuk. 2, 162. Ko je mlad, tek da mu je hlad. (Kad se mladi tuže da je zima). Nar. posl. vuk. 141. Izaći na hlad ‚aërem captare'. J. Stulli, rječn. *kod* hlad. — *b) vrijeme u jutro prije nego sunce izađe, i u večer pošto zađe sunce.* Bugarite i pojte, li da smo po hladu, veselo nastojte, u Staromu Gradu. P. Hektorović 48. Podimo za hlada cvjećica nabrati. N. Naļešković 1, 205. Nego se trudeći od znoja do hlada. Đ. Baraković, vil. 116. Pak za lada neka se napase. J. S. Reļković 317. Kad moj dika ide od meneka sve po ladu da ga ne poznadu. Nar. pjes. vuk. 1, 640. Dopru doma u prve hladove. S. Ļubiša, prip. 97. — *c) hlad je u mjestu koje je zaštićeno od sunca; po tome* hlad *u osobitom smislu može značiti i ovaku sjenu i zaštićeno mjesto.* Zimi steć u gradu u zlaćene hiže, a litom na hladu, gdi slavjić biļiže. H. Lucić 236. Na hladu tuj speći, koli bi sladak san! P. Hektorović 33. Tuj za čas u hladu sjedosmo pod borom. N. Naļešković 1, 315. Dubi razkošan hlad od sunčenih zrakov braneći činahu. P. Zoranić 10b. Sjedoše oba dva pod jedan dubov hlad. D. Rańina 135a. Gdi svilna zastava bratcu ti čini hlad. Đ. Baraković, vil. 15. Uživajmo slatke hlade, gdi nas zove draga sjenca. I. Gundulić 403. *(Sunce),* nukajući ļudi trudne naglo iskat hlad žudjeni. G. Palmotić 2, 48. Pod hladom duba ovoga. 2, 423. Ledne od zime da plam šćiti a od vrućina da hlad brani. A. Vitaļić, ost. 9. A pod dubim zbiraju se hladi ugodni u sladosti. I. Dražić 18. Sve na seoskom mirnom hladu dostiguju. J. Kavańin 196a. Brštan pod kojim sidjaše Jona u ladu. J. Banovac, pripov. 232. Pod cablom u ladu side. J. Filipović 1, 523b. Po ladu posli podne šeta se po raju. F. Lastrić, ned. 343. Nek ti pokoj grane listorodne dadu i od sunca brane u zelenom ladu. A. Kanižlić, rož. 2. Mloštvo pak neizbrojeno svakojaki nerazložiti živina pasaše pod ladom ńegovim. E. Pavić, ogl. 404. Otide u jedan vrta', da opočine u ladu. M. Zoričić, zrc. 98. Te da strile odapnemo, u ladu bi počinuli. V. Došen 228a. Pod rast koji u debelom ladu. M. A. Reļković, sat. L5b. Sidavši pod lipu lada debeloga. M. Katančić 40. Kod moje ćeš majke u ladu sediti. Nar. pjes. vuk. 1, 111. Na glavi joj pauni, krilima joj lad čine. 1, 129. Niti lada imaš, stado da planduje. 1, 171. Soko leti preko Sarajeva, traži lada gdje će ladovati. 1, 319. Nema lepšeg grada od Budima, ni debļega lada od jablana. 1, 369. Čarna goro, puna ti si lada! 1, 409. Odlomi im granu od badema, nestade im lada nad đerđefom. 1, 452. Na čardaku na debelu ladu. 1, 478. Na kopļu je sura tica orle, širi krila, Marku čini lada. 2, 328. Vita jelo,

pusti širom grane, načini mi zaručnici lada. 3, 521. U Ruńanskim zelenim šljivicim', tu po ladu popadala vojska. 4, 253. Spavaše u debelu hladu. Pjev. crn. 313ª. I onoga hlada bukovoga. Nar. pjes. juk. 158. Od po marča i pas u hlad bježi. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 235. Načini jedan šator, da ńin hlad dela. Nar. prip. mikul. 44. *i metaforički:* Sjedi u hladu, t. j. u hapsu. Vuk, rječn. *od prošloga vijeka.* Ako pitate za onoga Đoku, u hladu je, ali nije baš na tegoti. Glasnik. 11, 3, 97. (1708). — *d) širćnem značeńa kod c),* hlad *može značiti: sjena uopće.* Vidêti hladu božьstvьnago grada vyšńago Ijerosalima. Stefan, sim. pam. šaf. 10. A kad vojski trag ugleda, i od svoga lada preda. V. Došen 122ª. Kako lad tijelo *(slijedi).* J. Matović 498. Nema toga ko s' ne boji čega, da ničega a'no svoga hlada. P. Petrović, gor. vijen. 59. — *e) studên, zima uopće.* Kad bi zima došla, hlad bi ti domorio. M. Držić 402. Zemļa koj zimńi hlad sjevera lis svenu. D. Rańina 2ᵇ. *i metaforički:* Poslat' na hlad *(jamačno: ubiti).* (D). Poslov. daničk. 98.

2. HLÂD, *adj. hladan.* — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka radi slika.* Gdi su luzi i livade, poļa travna, vode hlade. J. Kavańin 281ᵇ.

HLÁDAC, hláca, *m. vidi* hladak. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka sa značeńem: hladan vjetric (dah).* Hladac lip ishodi, kad usta otvara. Š. Menčetić 236.

HLÁDAK, hlátka, *m. dem.* hlad. — *isporedi* hladac. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚frescheżza' ‚frigus' 330ᵇ), *u Stulićevu* (‚lenis aura, zephyrus'), *u Vukovu (s primjerom iz narodne pjesme:* Na pengeru na debelom latku). Ti s' litńi moj hladak. M. Marulić 192. Pod jelom još prave lijep hladak da dahti. G. Držić 434. To misto imismo gdi sunce ne grije, i hladak užismo ki jelje pokrije. D. Baraković, vil. 48. Bez oblaka u vedrini vrhu ńe se nebo kaže, tihi vjetric u ńoj draže zorne hladke čuti čini. I. Gundulić 178. Od leske joj ladak načinio. Nar. pjes. vuk. 1, 172. *(Soko)* nad Markom je krila raskrilio, pa je Marku ladak načinio. 2, 327. Ko bi mene vode napojio i nad menom hladak učinio. Nar. pjes. istr. 1, 35. — *Može značiti i: hladan vjetric; isporedi* hladac. Ljeti jur hladak kad pulme putniku. Š. Menčetić 88. Hladak ih *(kose)* uznosi uz rajsko ńe lice. G. Držić 348. Gdi prši tih hladak. M. Vetranić 1, 6. Kad pošušńi hladak tih po listju. D. Zlatarić 46ª. Po nebesijeh jur se čuje u blag način drag i sladak šušnjet njeki gizdav hladak, ki na put nas svijeh klikuje. I. Gundulić 26. Na prńanje hladka blaga slatko trepti vrh od mora. 29.

HLÁDAN, hládna, *adj.* subfrigidus, *ne vele nego ugodno studen.* — *Akc. se mijeńa u složenoj deklinaciji:* hlâdnî, hlâdnôga *itd. (u Dubrovniku je akc. kao kod* gladan). — *Postaje od* hlad *nastavkom* ьnъ. — *Riječ je prasłavenska, isporedi stslov.* hladьnъ, *rus.* холодный, *češ.* chladný, *poļ.* chłodny. — *Između rječnika u Mikańinu* (hladan, ohladen ‚refrigeratus'; biti hladan, biti studen ‚frigeo'), *u Belinu* (‚frigidus' 330ᵇ; ‚refrigeratorius' 622ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* hladen, studen, ostinut, zimen ‚frigidus, aliquantulum subfrigidus'), *u Jambrešićevu* (hladen ‚frigidus'), *u Voltiģijinu* (hladan *i* hladen ‚rinfrescato, fresco' ‚frisch, kühl'), *u Stulićevu* (1. ‚refrigeratorius, refrigerandi vim habens'. 2. ‚umbrosus'), *u Vukovu* (1. ‚kühl' ‚refrigeratus'. 2. ‚kalt' ‚frigidus'), *u Daničićevu* (hladan, ‚aurae').

1. *adj.* — *Komp.:* hlâdnijî (Zborn. 57ᵇ; D. Baraković, vil. 139; A. d. Bella, rječn. 330ᵇ; G. Pešťalić 142). *u jednom primjeru* XVI *vijeka ima* hladnje. M. Vetranić 2, 143, *te se ne zna treba li čitati* nj *kao* ń: *u tome bi slučaju bio komp.* hlâdńî. *a) sa značeńem sprijeda kazanijem. može se reći, n. p. aa) o čemu žitkom, kao o vodi što se pije, u kojoj se čeļade umiva, kupa, pa o rijeci, izvoru itd. u narodnijem se pjesmama pridijeva* hladan *vodi i ne pazeći na značeńe.* Služe hladnu bistru vodicu. M. Držić 398. Budući tuj čista, hladna i bistra vruļica. P. Zoranić 10ª. Gdi voda svaki čas hladnija osvita. Đ. Baraković, vil. 139. Kako da bi u hladnoj bila rosi. F. Glavinić, cvit. 380ª. Neka jelen stiro travo i vodice hladne loči. J. Kavańin 286ᵇ. Ladne i zdrave vode. A. Baćić 446. Ište jelin i košuta ladno vrilo više puta. V. Došen 178ᵇ. Travu jidući, ladnu vodu pijući. And. Kačić, razg. 18ª. Dunaj ladni vas krvav bijaše. 144ᵇ. Za košutu je ta ladna voda, a za neveste to rujno vino. Nar. pjes. vuk. 1, 59. Ukraj Save vode ladne. 1, 181. Oj Cetiňo, tiha vodo ladna! 1, 275. Da donese ladne vode sa Rajevine. 1, 357. A od žedi ladne vode piju. 2, 26. Da ga ladne napoji vodice. 2, 393. Od Resave lepe vode ladne. 2, 482. Dodajde mi malo vode ladne, da s' napijem trudan i umoran. 2, 492. Na ti bocu ovu vode ladne, da s' umiješ i da se napiješ. 2, 614. Kod kamena jedna voda ladna. 3, 301. Prenese ga preko vode ladne. 4, 66. Prema ńemu na Moravi ladnoj. 4, 220. Ko je žedan ladnu vodu pije. 4, 253. U Zadru tri hladni studenci. Nar. pjes. istr. 2, 28. Kô kad sama suza kane hladna. Osvetn. 1, 49. Pojili me hladni izvori. S. Ļubiša, prip. 175. — *o vinu (u narodnijem pjesmama kao i o vodi).* Ladno rujno vino vazda pita. A. J. Knezović 155. Paka uze u ruke zlatnu čašu hladna vina. Nar. pjes. mikl. beitr. 21. Hladno vince ispijahu, u zdravice napijahu. 32. Te gospoda piju vino ladno. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Pa se ladna napojiše vina. 2, 36. Večeraju, piju vino ladno. 2, 97. — *bb) o vazduhu, vjetru (u narodnijem pjesmama kao kod aa)).* Učinivši jedan vitar ladan, svu snagu i žestinu od vatre diže. And. Kačić, kor. 292. Daj mi, Bože, vijar vetar ladan. Nar. pjes. vuk. 1, 370. A iz druge ladan vjetar duva. 2, 152. — *cc) o stijeni, gvoždu (u narodnijem pjesmama kao kod aa)).* Devet snaa, devet ladni stena. Nar. pjes. vuk. 1, 126. Četrdeset oka ladna gvožda. 2, 436. — *dd) o mjestu. radi značeńa vidi osobito* 1. hlad *pod c).* U mjestu hladnu i arajdanomu. B. Kašić, per. 161. Ona spila hladna mila. J. Kavańin 195ª. Zariti u posak u hladnu podrumu. Z. Orfelin, podrum. 137. Vina s ladni mjesta. P. Bolić, vinodjel. 2, 30. — *b) u prenesenom smislu, o čeļadetu, čil, zdrav, čvrst, jaki. u ńekijeh pisaca prema tal.* fresco. *vidi* frišak, 2, a, *c).* Žulijan bješe hladniji negoli nijedna rusa. Zborn. 57ᵇ. Čini se da si zdrav, hladan i jaki. M. Radnić 407ª. — *c) studen uopće.* Jezero hladno kako led. M. Vetranić 2, 113. *(Jezero)* hladuje nor li led. 2, 143. Hladna zimo, toplo ljeto. I. Akvilini 40. Srce nije kao ladni led. A. J. Knezović xxxv. Voda toliko ladna koliko vruća. Ant. Kadčić 121. Jeda li posli smrti krv nije studena i prah ladan? Đ. Rapić 23. Zatim skini i u ladnom peri. J. S. Reļković 105. Koja zemļa od naravi ladna... 109. U tu jamu ladne vode ulij. 149. Ko se jedan put ožeže, i na hladno puše. Nar. posl. vuk. 153. Hladna pećka, a mokri opanci. 342. — *poněšto u prenesenom smislu, mrtav.* S glada pčela jer pruži se ladna. J. S. Reļković 102. Crn ti obraz bio kao gruda snega! a srce ti

ladno kao jarko sunce! Nar. pjes. vuk. 1, 109. — *d) u prenesenom, duševnom smislu, o čeljadetu, o ljudskoj naravi, o volji, o duševnom osjećanu itd., kao slab, mlitav.* Sprežnik nek nije obećanjem ladan. J. S. Rejković 111. — Da ja vruću a drugi ladniju narav imade. G. Peštalić 112. Ljudma koji su ladne i mlitave prirode. P. Bolić, vinodjel. 2, 48. — Da nam ladna volja drće i u svako zlo posrće. V. Došen 246a. Tako kunu rad ladne ljubavi koje sila u ženitbu stavi. J. S. Rejković 416.

2. *adv.* hlâdno. — *Komp.:* hlàdnijê. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. mrzlo), *u Jambrešićevu* (‚frigide'; hladno mi jest ‚frigeo'), *u Voltigijinu* (hladno je ‚è fresco, frescuccio' ‚es ist kühl'), *u Stulićevu* (‚frigide'). Jest zloća služiti Bogu hladno *(radi značeńa vidi* 1, *d))*. M. Radnić 506a.

HLADELNICA, *f. lepeze.* — *Na Rijeci.* F. Pilepić. — *vidi i* hladionica.

HLÀDENAC, hlâdênca, *m. vidi* kladenac, *od čega je postalo po pučkoj etimologiji (misli se da postaje od* hlad). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (hladenac, studenac, bunar ‚puteus'), *u Belinu* (‚fons' 323a), *u Bjelostjenčevu* (v. zdenec), *u Voltigijinu* (‚pozzo, cisterna' ‚brunnen'), *u Stulićevu* (v. kladenac), *u Vukovu* (vide izvor, studenac, cf. kladenac *s dodatkom da se govori u Boci).* Hladenac jes jedan tuj blizu kraj gore. M. Držić 68. Ustavit nećeš hladenca od suza. 457. Pričisti hladenac žive vode kaže. B. Gradić, djev. 28. Medvjed dođe ter se uputi, da hladenac bistar smuti. A. Sasin 192a. Razliki studenci i voće ogojno, ugodni hladenci, i žitje pokojno. Đ. Baraković, vil. 46. Od ovoga obilna hladenca izhode bistri potoci. I. Držić 4. Pokle pride k onomu hladencu pribistre vode. P. Radovčić, nać. 326. Hladenac znanja postavljen u visinami riječ je Božja. I. Akvilini 217. Izlazi tih hladenac izpod spile. J. Kavanin 195b. Gdje se bješe pri hladencu sasto s nime dubja u sjencu. I. Đordić, pjes. 344. Ma su jedan hladenac vrli Turci otrovali. Nar. pjes. bog. 96. Sad su ista svetotajstva hladenci naredni Božije milosti. Đ. Bašić 241. Kako je veličanstvo jednoga grada imat veće hladenaca izhitrenijeh. 298. Hladenac vode životne. I. M. Mattei 83. Navedoh vodu sa tri hladenca. Nar. pjes. vuk. 1, 86. I evo ti kondijer vode žive sa hladenca a sa zagorskoga. Osvet. 7, 2. — *Nalazi se pisano i* hladjenac. Od mojijeh crn'jeh očih dva hladjenca bistre vode. Nar. pjes. mikl. beitr. 58. U ponoća dodoše na hladjenac hladnu vodu. Nar. pjes. bog. 152.

HLÀDETINA, *f. vidi* hladnetina. — *U Vukovu rječniku:* ladetina ‚die sulze' ‚gelatum, coagulum', cf. ladnetina *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.* Hladetina, paće, mrzletina. u Prigorju, Zagorju, Posavini. F. Hefele.

HLÀDINA, *f. hlad.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kril'ma Jovu lada čini, da on spava u ladini. Nar. pjes. herc. vuk. 347.

HLÀDIONICA, *f. a) sud u kojem se hladi što (piće ili uopće što žitkoj; b) mahalica, lepeze.* — *Stariji je (a i čakavski i kajkavski) oblik* hladilnica. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚rinfrescatojo, vaso da tener in fresco le cose' ‚frigidarium' 622b), *u Bjelostjenčevu* (hladilnica, hladionica, posuda u koje se hladi ‚frigidarium'), *u Jambrešićevu* (hladilnica ‚frigidarium'), *u Voltigijinu* (hladilnica, hladionica ‚rinfrescatojo; ventaglio' ‚kühlfass; fächer'), *u Stulićevu* (hladilnica *i* hladionica ‚frigidarium').

HLÀDÎŠTE, *n. mjesto gdje je hlad.* — *Čakavski je oblik* hladišće. — *Od* XV *do* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (hladišće *i* hladište ‚refrigerationis locus'). Hladišća tuj su tva, gospoje. M. Marulić 45. Hladišća zbiraše. 79. Ki *(bor)* čini hladište. M. Vetranić 1, 73. Ugodna hladišća obitju sladak san. Đ. Baraković, vil. 24. Jur ni hladišća pastiru tuj osta. I. T. Mrnavić, osm. 17.

HLADIŠTVO, *n. vidi* hladište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

HLÀDITEL, *m. čovjek koji hladi.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* hladitel ‚refrigerator', *i u Voltigijinu:* ‚rinfrescatore' ‚erfrischer'.

HLÀDITELJICA, *f. žensko čeljade koje hladi.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* hladitelica ‚refrigeratrix'.

HLÀDITI, hlâdîm, *impf.* refrigerare, *činiti da što (objekat) bude hladno.* — *Akc. kaki je u pracs. taki je u impf.* hlâdâh, *u aor. 2 i 3 sing.* hlâdî, *u part. praet. pass.* hlâđen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od* hlad *nastavkom* i. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hladiti, *rus.* холодить, *češ.* chladiti, *pol.* chłodzić. — *Između rječnika u Mikaljinu, u Belinu* 622b, *u Bjelostjenčevu* (hladim, razhlađujem, studenim ‚refrigero, frigus induco, frigefacio, frigefacto, frigero'), *u Jambrešićevu, u Voltigijinu* (‚rinfrescare, raffreddare' ‚kühlen, erfrischen'), *u Stulićevu, u Vukovu* (‚kühlen' ‚refrigero').

a. *aktivno. a) u pravom smislu.* Božice, ti koja na pravom nebu stav odkrivaš taj tvoja lica kim hladiš zrak od noći. F. Lukarević 168. Kupljuć put bijelu hladaše. D. Rańina 22a. Gdi vjetrici sve studeni vjetre, hladeć zemlju zgora. 51a. Dokle je čovjek živ, diše iz sebe parom vrućom i vlažnom, paker opet pojima hladna vjetrica, i oni mu vjetric hladi krv oko srca. M. Divković, bes. 550b. Plankitu bi želja, da usta osladi, gdi ju put pripeća, lišca da hladi. Đ. Baraković, vil. 131. Mnokrat jelje gledat stanih, ko me vazdan listom hladi. 233. Kapla ako li ravno ne gasi, zato hladi ognjn. F. Glavinić, svitl. 12. Ulje kripi, hladi i ozdravlja. I. T. Mrnavić, ist. 141. Ajer nas ladi. I. Anćić, ogl. 154. Jednijem istijem ustmi grijat' i hladit'. (Đ). Poslov. danič. 38. Ožežen kašu hladi. (Đ). 93. Gdi nije vode koja hladi. A. Vitaljić, ist. 185. Gdi ladi u vodi grozdje. J. Banovac, pred. 144. Voda živa srdca ladi trudna. A. Kanižlić, rož. 97. K noj dolaze Poljičkiñe mlade, ter na vodi bilo lišce lade. And. Kačić, razg. 263b. Zena pu, pu, pušući čorbu ladi, a muž, uh, uh, uhćući još više grije. Đ. Rapić 84. Zahod ladit sunčani kad počme tihu šumu. M. Katančić 60. Gdi ga zima odviše ne ladi. J. S. Rejković 46. Ona *(rakija)* ladi al' zajedno suši. 295. Jilo i ladeće voće. 323. Žežen kašu hladi. Nar. posl. vuk. 79. Znaće vrag kašu hladiti. 93. — *b) u prenesenom, duševnom smislu.* Hladiš ti u drugih vrućinu, kako htje hladiti u tebi sržbu tu. F. Lukarević 168. Zeljom želju hladi. Đ. Baraković, jar. 118. Grih mali ne izbacuje čovika iz milosti Božje ali ladi u ńemu ljubav prama Bogu. B. Leaković, nauk. 452.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (hladiti se, uzimati hlad ‚captare frigus'; hladit se, činit se studen ‚frigesco, refrigeo, refrigesco'), *u Belinu* (‚refrigerare se' 622b), *u Stulićevu* (‚refrigescere'). *a) djelo izhodi iz subjekta (sam subjekat sebe hladi).* Idući 3 proročice v travnik hladit se. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Ne brin' se nitko ńim, u vodi hladi se. M. Držić 86. Često gre hladit se u jednom kladencu. Đ.

Zlatarić 51b. Neg lin spava il' se gdigod ladi. M. A. Reljković, sat. K2a. — *b) vidi* hladňeti. Braćo moja, ne časimo da se rane hlade. Osvetn. 3, 115. — *c) u prenesenom smislu, o konu koji maše glavom (kao mahalicom): (Koń koji)* maše glavom na desnu i na lijevu, hladi se ‚weber, windkopper'. F. Kurelac, dom. živ. 9.

HLADIV, *adj. koji može hladiti.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚refrigerandi vim habens'. — *nepouzdano.*

HLADJENAC, hlâdjênca, *m. vidi* hladenac.

HLADNA VODA, *f. ime mjestima. a) zaselak u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdielj. 110. — *b) izvor i mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 181. 249. Vinograd u Ladnoj Vodi. Sr. nov. 1866. 183.

HLADNETINA, *f. vidi* drhtalice. — *isporedi* hladetina. — *Od* xvii *vijeka, u izmedu rječnika u Mikalinu* (hladnetina, lucina ‚gelatina' ‚jusculum concretum, oxizonium') *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (hladnetina, mrzletina ‚jusculum coactum, concretum, congelatum, oxizonium, cibus gelatus, jus concretum'), *u Jambresićevu* (‚garum'), *u Voltigijinu* (‚gelatina' ‚sulz'), *u Stulićevu* (‚jus coactum, concretum'), *u Vukovu* (pl. ladnetine ‚die sulze' ‚gelatum, coagulum', cf. pace, pitije, lučeńe). Ladnetine od krvi za slast imadu. A. Kanižlić, kam. 562.

HLADNICA, *f. brežuljak u Gružu blizu Dubrovnika.* M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 176.

HLADNI DIO, *m. šumovito mjesto u Srbiji u okrugu niškom.* Hladni Deo. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 14.

HLADNI DÔ, *m. rječica u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Ladni Dol. Glasnik. 19, 294.

1. HLADNIK, *m.* casa frondea, *sjenica.* — *Postaje od* hladan. — *U naše vrijeme, u izmedu rječnika u Vukovu* ‚lauberhütte' ‚casa frondea'. Sjenica spravljena za odmarane od zelena grana. S. Novaković.

2. HLADNIK, hladnika, *m.* umbella, *štit od sunca.* — *isporedi* ambrel, amrel. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.:* hlâdnice, hlâdnîci. — *U Vukovu rječniku:* ‚der sonnenschirm' ‚umbella' *s dodatkom da se govori oko Ibra.*

HLADNISTE, *n. vidi* hladište. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* To je ne plandište gdi u podne pribiva, i ńeno hladniste, gdi trudna počiva. M. Držić 432.

HLADNITI, hlâdnîm, *impf. vidi* hladiti. — *U Mikaljinu rječniku:* tko hladni, stvar koja hladni; mjesto ili komora gdi se hladni. 131a (*nema napose*).

HLADNI VIR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Zemlje u Ladnom Viru. Sr. nov. 1865. 79.

HLADNO, *n. hladan vjetric.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚aura frigidiuscula'.

HLADNOĆA, *f. osobina onoga što je hladno, hlad uopće.* — *isporedi* hladnost. — *Akc. se mijena u dat. sing.* hladnoći, *u acc. sing.* hladnoću, *u voc. sing.* hladnoće, *u nom., acc., voc. pl.* hladnoće, (*gen. pl.* hladnoća). — *U naše vrijeme, u izmedu rječnika u Vukova* (‚die kalte' ‚frigus'). Dok ne nastaju jače jesenje hladnoće. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 30.

HLADNOKOV, *m. psovka kovača.* — *U Vukova rječniku:* ‚(kaltschmied) ein schimpfwort für einen schmied' ‚convicium in fabrum ferrarium', cf. studenkop.

HLADNÒKRVAN, hladnòkrvna, *adj.* ‚*hladne krvi, t. j. (o čeljadetu) koji se ne zgrije, koji se ne da zanijeti, koji se ne ljuti, ne plaši itd.* — *Načińeno od pisaca u naše vrijeme prema ńem.* kaltblütig. — *U Sulekovu rječniku* (‚kaltblütig'). — *Adv.* hladnòkrvno. A kaluder hladnokrvno odgovori im. Nar. prip. vrč. 41. Nastavi iguman hladnokrvno ali dostojanstveno. S. Ljubiša, prip. 75.

HLADNOST, *f. vidi* hladnoća. — *Od* xv *vijeka, a izmedu rječnika u Stulićevu* (‚lene frigus, amabile frigus'). Ljetnom hladnosti nadtječe zimńi led. M. Vetranić 1, 182. Slatki goste duševni, slatka naša hladnosti. M. Alberti 358. Uživaju hladnost svoje mladosti. M. Radnić 162b. Stabla da'u ladnost, trava prižeļnu sladost. M. Katančić 48. Jerbo ladnost nić' nicem ne dade. J. S. Reljković 27.

HLADŇAČA, *f. kukuruznica umiješena hladnom vodom s perima od crnoga luka.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hlâdňâčâ. — *U Vukovu rječniku:* vide lukovača.

HLÂDŇAK, *m. vidi* 1. hladnik. — *U naše vrijeme u Srbiji.* S. Novaković.

HLADŇETI, hlâdnîm, *impf.* frigescere, *postajati hladan, hladiti se.* — *-ňe- stoji u južnom govoru mj. neydašnjega* nê, *u istočnom glasi* hlâdneti, *u zapadnom* hlâdniti. — *Od* xviii *vijeka, a izmedu rječnika u Vukovu* (ist. hladneti, zap. hladniti, južn. hladňeti ‚kalt werden' ‚frigesco'). Mi tada stanemo ladniti od prve toplote. Đ. Obradović, basn. 450.

HLÂDOLEZ (hlâdòlež), *m.* Convolvulus sepium L., *neka biļka.* — *isporedi* slak. — *Radi postanja isporedi* hladoleža. — *U naše vrijeme, a izmedu rječnika u Vukovu* (‚die zaunwinde' ‚Convolvulus sepium'). Hladolež, rus. холодокъ, холодецъ (Asparagus offic.), Calystegia sepium RBr. (Vuk), v. ladolež. B. Sulek, im. 103. Ladolež, Calystegia sepium RBr. (Pančić), v. hladolež. 188.

HLÂDOLEŽA, *m. i f. tijenština (čeljade koje leži u hladu i nistu ne radi).* — *U Belinu rječniku* (‚ignavus' 571a), *u Voltigijinu* (‚poltrone, dappoco' ‚faullenzer'), *u Stulićevu* (‚ignavus').

HLÂDOLEŽINA, *f. u Voltigijinu rječniku gdje je tumačeno: žensko čeljade kao hladoleža* (‚poltrona' ‚ein faules weibsbild'); *ali po postanu može samo biti augm.* hladoleža.

HLÂDONOSAN, hladònosna, *adj. samo u Stulićevu rječniku:* v. sjenonosan.

HLÂDOVANE, *n. djelo kojijem se hladuje.* — *Izmedu rječnika u Vukovu.* Da tko mene ne privreba na spavańu i na hladovańu. Osvetn. 2, 35.

HLÂDOVATI, hlâdujêm, *impf. počivati (sjedeći, ležeći, setajući se itd.) u hladu.* — *Akc. kaki je u prues. taki je u impf.* hlâdovâh, *u impt.* hladuj, *u ger. prues.* hlâdujući; *u ostalijem je obličima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* hlâdova *i part. pruet. act.* hlâdovao, hlâdovala. — *Od* xviii *vijeka, a izmedu rječnika u Stulićevu* (‚auram captare, per umbras incedere') *i u Vukovu* (‚im schatten sich erhohlen, frische luft schopfen' ‚auram captare; per umbras incedere' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Brzo i je knežo dostigao i na Baškoj vodi zatekao gdi blaguju i s mirom laduju. And. Kačić, razg. 210. Soko leti preko Sarajeva, traži lada gdje će ladovati. Nar. pjes. vuk. 1, 319. Bog t' ubio, pope Ivanovo, što u tebi nigde lada nema da ladnje seja Ivanova. Nar. pjes. vil. 1866. 237. Svi dilberi sjeli ladovati, ladovati, rujno vino

piti. Nar. pjes. petr. 1, 178. Ko ļeti hladuje, zimi gladuje. Nar. posl. vuk. 146. — *U pjesmi može biti i s acc.* hlad (hlada). Onda sjele lada ladovati. Nar. pjes. petr. 1, 312.

HLADÒVINA, *f. hlad, mjesto hladno.* — *Od* XVII *vijeka, a između njecnika u Stulićevu* (‚lenis aura') *i u Vukovu:* ‚die kühle' ‚frigus (umbrae, silvae)'. Budalast putnik ostane među hladovinami i grmjem. M. Radnić 127b. U žestini hladovina, u bolesti zdravje. B. Leaković, gov. 163. Da konjanici prohode hladovinom. M. Pavlinović, razl. spis. 371. Da na kosmaju vile kolo vode, izvodeći po miomiru noćne hladovine svoje vilinske pesme. M. Đ. Milićević, međudnev. 156. Sidemo s konja i priteramo ih pod hrast u debelu hladovinu. M. P. Sapčanin 1, 117.

HLADÒVIT, *adj. hladan.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Daj mi, Bože, leto ladovito. Nar. pjes. vil. 1866. 274.

HLADÙKATI SE, hladùkâm se, *impf.* po malo se rashlađivati, mahaļkom se hladiti: ‚Pod javor je drvo dolazio, di s' divojka mlada hladukala'. M. Pavlinović.

HLAĐAHAN, hlâđahna, *adj. dem.* hladan. — *Kod većine našega naroda ne izgovara se ni jedno ni drugo* h, *te je nominalni nom. sing. m. po ostalijem oblicima* (lâđana, lâđanu *itd.) dobio oblik* lâđan (*mj.* lâđaan *ili* lâđân). — *Od* XVIII *vijeka, a između njecnika u Stulićevu* (hlađahan) *i u Vukovu* (hlâđan). Te operi u ladanoj (‚ladjanoj') vodi. J. S. Reļković 321. I doneo ladane vodice. Nar. pjes. vuk. 1, 172. Umiva ga ladanom vodicom. 2, 315. — *U Stulićevu njecniku ima i adv.* hlâđahno (‚hlađahno').

HLAĐAHAT, hlađahta, *adj. dem.* hladan. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ptičice moja hlađahta. G. Držić 408.

HLAĐAN, *vidi* hlađahan.

HLAĐASAN, hlâđašna, *adj. dem.* hladan. — *U Stulićevu njecniku* (hlađjašan) *gdje ima i adv.* hlâđašno (hlađjašno).

HLAĐENE, *n. djelo kojijem se hladi.* — *Stariji je oblik* hlađenje. — *U Mikaļinu njecniku* (hlađenje, ohlađenje ‚refrigeratio'), *u Bjelostjencevu* (hlađeńe, hlađeńe), *u Jambrešićevu* (hlađene), *u Stulićevu* (hlađjene), *u Vukovu.*

HLAHOLI, *m. (?) pl. u Daničićevu njecniku:* ‚Hlaholi', selo koje je car Lazar dao crkvi bogorodičinoj u Zdrijelu branicevskom: ‚Hlaholi' (Mon. serb. 194 *god.* 1380). ima i sada blizu Požarevca u srezu mlavskom, samo što ga pišu Laole.

HLAHOLINA, *f. u Daničićevu njecniku:* ‚Hlaholina', manastir je Treskavac imao ‚stasь vь Hlaholinê' (Glasnik. 11, 136 *god.* 1336—1346). ‚u Hlaholinê' (Glasnik. 13, 373). nominativu nema potvrde.

HLAM, *m. vidi* hum. — *U naše vrijeme u Istri.* Đ. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

HLAMANE, *n. djelo kojijem se hlama.* — *U Stulićevu njecniku:* ‚rumor'. — *nije dosta pouzdano.*

HLAMATI, hlamam, *impf. u Stulićevu njecniku:* ‚rumorem edere'. — *nije dosta pouzdano.*

HLAMINA, *f.* solea, crepida, *crevļa (obično stara) što se ne navlači na petu nego se smuče kad ceļade ide. vidi* jemenje. — *U Vukovu njecniku (gdje je zlo zavļežen akc.):* hlâmina ‚der pantoffel' ‚crepida' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* — *Preneseno na neku ribu.* Hlamina, velika ukļata. L. Zore. — *Zovu se ‚hlamine' u Dubrovniku i neki uštipci.* P. Budmani.

HLAMÙTÂŃE, *n. djelo kojijem se hlamuta.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HLAMÙTATI, hlamùtâm, *impf. hoditi u hlaminama tako da se čuje kako se smuču po tlima hlamine.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Pošla mi je crevļa pod petu, pa hlamutam'. P. Budmani.

HLAMUTIŃE, *f. pl. što otpada od crevļa kad se deru.* — *U Stulicevu njecniku:* ‚rasure di calceamenti, di scarpe' ‚calceamentorum attritus'. — *nije dosta pouzdano.*

HLAŃE, *adv. komp. na dva mjesta u pisca* XV *vijeka kao da stoji mj.* lahńe (*vidi* lak). Bog nas bije hlańe nere dostojimo. M. Marulić 34. Kud su god hodile, ni kih moći mańe jesu naskočile, ni tirale hlańe. 57.

1. HLÀP, *m. rob, kmet, tèžâk (u zadńe doba kao psovka prostu, neotesanu čovjeku).* — *Akc. je biļežen prema rus.* холопъ *i prema tome što se u nekijeh pisaca nalazi s dva* p (*vidi kod* a), *premda je u Belinu njecniku i u Stulićevu* a *dugo s ćim se slaže i češ.* chlap (*u češkome je u ovakovijem riječima* a *dugo kad je u nas kratko, a kratko kad je u nas dugo).* — *Riječ je praslavenska* (cholpъ) *nepoznata postana, usporedi stslov.* hlapъ, *ras.* холопъ, *češ.* chlap, *pol.* chlop. — *Između njecnika u Belinu:* hlâp, (parola di disprezzo) villano, chi è nato e allevato in villa' ‚paganus' 766b; hláp ‚huomo vile, da niente' ‚homo nauci' 373b; *u Voltigijinu* (‚villano, villanaccio' ‚ein grober bauer, lümel'), *u Stulićevu* (hlâp ‚rusticus, paganus, villicus'), *u Daničićevu (vidi kod* b).

a. *sa značenjem kazanijem sprijeda.* Priličje od hlapa (‚hlappa') uzamši. N. Ranina 89a. paul. philipp. 2, 7. Koliko godi krat, on hlap, u me oči vidim, na bih vrat da t' ruku potoči. H. Lucić 192. Nut hlapa gdi hlapa; hlapa', hlape, takoj. M. Držić 29. Taj se kako hlap boji. Nauk brn. 5. Zgubit će galije gospodu i hlapi (‚hlappi'). Đ. Baraković, vil. 68. Jer ako ć' hlapa (‚hlappa') znat, ke može bit struke, kušaj mu dati bat i oblast u ruke. (1682) 120. Jeda u mjesto od plemića hlape na boj skupio bi? I. Gundulić 451. Dojdose ti hlapi (‚hlappi') u strane od Spańe. J. Armolušic 59. Kaneci se hlap na vodu, tu se postara. (Đ). Poslov. danič. 45. Hlap zmiju u svoj skut prija. I. Đorđić, uzd. 149.

b. *ime musko.* — XIV *vijeka, i u Daničićevu njecniku* (Hlapь). Hlapь Valetićь. Spom. sr. 2, 45. (1318). Hlapь. Deč. hris. 8. 12 *i još na nekolika mjesta.* Hlapь. Glasnik. 15, 189. Hlapь Bunilovićь. 199. (1348?). Mislim da je nadimak Ivanu Budisaļiću kojega pišu: ‚ceonikь hlapь Ivanь Budisaļićь' (Mon. serb. 102 *god.* 1332). Đ. Daničić, rječn. 3, 414. *nejasno je i u ovom primjeru (može biti da je značene kao kod* a): Otьcь imь hlapь Drajko Dragojevićь. Deč. hris. 52.

2. HLAP, *m.* Palinurus vulgaris L., *vrsta jastoga, usporedi karlo. na Braču.* A. Ostojić.

3. HLAP, *f. coll. množtvo (?).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Gdje, jao, prit će oružana slab krijepjena hlap Krstjana. J. Kavańin 566b. — *nepouzdano.*

1. HLAPA, *f. u Belinu njecniku:* ‚canaglia, marmaglia' ‚infima populi sordes' 164a *s primjerima:* M. Držić 29 (*vidi kod* 1. hlap, a *i kod* hlapati) *i* I. Gundulić 451 (*vidi kod* 1. hlap, a). — *Sasma nepouzdano: jamačno je Dellabella krivo razumio one primjere.* — *usporedi* 2. hlapa.

2. HLAPA, *f. u Stulićevu njecniku:* hlâpa *uz*

hlap *s primjerom:* M. Držić 29 *(vidi kod* 1. hlap, a *i kod* hlapati). — *Sasma nepouzdano: Stulli je krivo razumio ovaj primjer.* — *isporedi* 1. hlapa.

1. HLÀPAC, hlâpca, *m. sluga, vidi* 1. hlap, *od čega postaje nastavkom* ьсь *(uprav kao dem.).* — *Riječ je praslavenska, isporedi češ.* chlapec, *pol.* chłopiec. *a) sa značenem skazanijem sprijeda.* — *u naše vrijeme u Istri, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* hlapec ‚servus'), *u Voltigijinu* (‚servidore, famiglio' ‚bedienter, knecht'), *u Stulićevu* (v. hlapčac). Hlâpac ‚servus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 19. — *b) u prenesenom smislu, sprava koja obrće ražnem i pečenem. isporedi* pečenar. — *u Bjelostjenčevu rječniku:* hlapec ‚crateuterium', i. e. instrumentum culinarium ad similitudinem horologii factum cum rotis, veru cum assaturis vertens', v. pečenar. — *c) u prenesenom smislu, neko oruđe u drvodjeље, tal.* servitore. — *na Rijeci.* F. Pilepić. — *d) ime muško.* — xiv *i* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hлapьcь). Hлapьcь. Deč. hris. 7. 74. Hлapacь Ružičь. Mon. serb. 378. (1434).

2. HLÀPAC, hlâpca, *m. komad kože od smokve, što otpada kad se čisti smokva, prije nego se izije.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U prenesenom smislu,* morbus venereus.

HLAPATI, hlapļem *i* hlapam, *impf. smucati se, o crevlji širokoj.* — *U naše vrijeme na otoku Krku, a između rječnika u Voltigijinu:* ‚strascinarsi, strascicarsi' ‚sich schleppen'; *i u Stulićevu: s praes.* hlapćem (!) *i* hlapam ‚strepitus calceorum qui nimis largi sunt (verbum)'. Kad je cizma široka, onda ‚hlapļe' t. j. škripļe. na Krku. — *U jednom primjeru* xvi *vijeka nije jasno značene; jamačno je načinjeno od* hlap *i stoji samo radi sličnosti* glasa: Nut hlapa gdi h l a p a; h l a p a', hlape, takoj! M. Držić 29.

HLAPAV, *adj. nepoznata značena.* — *U poslovici dubrovačkoj prošloga vijeka.* Boj se po tmi mraka hlapavoga, čuvaj se uglena pokrivenoga. (Ž). Poslov. danič. 7. Hlapati je, kako ima i Stulić, lupati obućom hodeći, a mrak hlapavi mogao *(bi)* biti onda kad se po ńemu hlapa. Daničić. xi.

HLAPAVICA, *f.* na otoku Visu pijaca na kojoj pijarice prodaju voće, povrće itd. L. Mrazović.

HLAPČAC, hlapčca, *m. dem.* 1. hlapac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚rusticulus'. — *nepouzdano.*

HLÀPČEV, *adj. koji pripada hlapcu.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 2, 31.

HLAPČEVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 52.

1. HLAPČIĆ, *m. dem.* hlapac. — *U Stulićevu rječniku.* — *Kao prezime* xiv *i* xvi *vijeka i u Daničićevu rječniku* (Hлapьčићь). Grubanacь Hлapьčићь. Mon. serb. 219. (1391). Stipanь Hlapčićь. 232. (1398). Juraj Hlapcic. Mon. croat. 185. (1503).

HLAPENOVIĆ, *m. prezime.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚Hlapenovićь', vlastelin Stefana bana bosanskoga ‚Radosavь Hlapenovićь' 1332—1353 (Mon. serb. 102. 197). prezime mu je na pošljednjem mjestu zapisano ‚Hlapovićь'.

HLAPIĆ, *m. dem.* 1. hlap. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

1. HLAPIMUHA, *f.* Dionaea muscicapa L., *neka biljka (koju hlapi, hvata, muhe).* Hlapimuha, *češ.* mucholapka, *pol.* mucholapka, Dionaea muscicapa L. *(na Braču).* B. Sulek, im. 109.

2. HLAPIMUHA, *m. u Vukovu rječniku:* kaže se čovjeku vjetrenjaku koji mnogo landa jezikom (i misli se na psa kad hvata muhe?) ‚das klatschmaul' ‚garritor'.

HLÀPINA, *m. i f. augm.* 1. hlap. — xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚villanaccio' ‚teterrimus' 766a) *i u Stulićevu* (‚vilis rusticus, servus'). Nu čeka', hlapino! M. Držić 30.

1. HLÀPITI, hlâpîm, *pf. vidi* hlapnuti. — *U Vukovu rječniku:* ‚schnappen' ‚capto'. — *Kao da je isto i u ovom primjeru (ne znam jeli perfektivni glagol):* Ale te doći devet vuki, pak te te razderati, aš hlape na svakoga čovika. Nar. prip. mikul. 19. — *Može biti da je isti glagol u prenesenom smislu sa značenem: hlepiti u Voltigijinu rječniku:* ‚ansare, aspirare, bramar con ardore' ‚begierig nach etwas seyn'.

2. HLAPITI, hlapim, *impf.* exhalari, evanescere, *vjetriti.* — *Isporedi novoslov.* hlap, *para.* — *Od* xviii *vijeka po sjevernijem krajevima.* I u sud je *(vino)* slio da ne lapi. J. S. Reļković 65. Novo vino vetri i lapi. P. Bolić, vinodjel. 2, 209.

3. HLAPITI, hlapim, *impf. kropiti, štrapati.* — *U Stulićevu rječniku:* v. ohlapiti. — *Nepouzdano (ali može biti da je ista riječ što* 2. hlapiti).

HLAPĻEŃE, *n. djelo kojijem se* (2.) *hlapi.* Bure se lapļeńu vina maňe izlaže. P. Bolić, vinodjel. 2, 285.

HLAPNIK, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. hrv. 75.

HLÀPNUTI, hlâpnêm, *pf. pas, a i druga koja životina, hlapne, kad zinuvši brzo zatvori usta klocajući, da što zubima uhvati.* — *isporedi* hlapiti. — *Riječ je onomatopejska.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚afferrare colla bocca qualche cosa gettata (si riferisce ai cani)' ‚ore aliquid arripere', *i u Vukovu:* vide hlapiti. — *Amo spada i ovo:* Kad riba zine nad mamu, zovu ‚hlapne' (na Lastovu). L. Zore. hrv. lip. 131.

HLAPŃA, *f. vidi* hlapļeńe. — *U jednoga pisca Slavonca* xviii *vijeka.* Kada žestja vrućina prigrije, vuna ovčjeg tad od znoja tije, i od lapňe iz tila debela ona biva, da b' se masnje prela. J. S. Reļković 229—230.

HLAPOMIRIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hlapomirićь). Obradь Hlapomirićь. Mon. serb. 291. (1419). 383. (1435).

HLAPOTA, *m. ime muško.* — *Koncem* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Hlapota i synь mu. Mon. serb. 59. (1293—1302).

HLÀPOV, *adj. koji pripada hlapu.* Hlapova Poļana, *ime mjestu* xiv *vijeka, vaļa da je bilo u Srbiji možebiti u okrugu kruševačkom.* Glasnik. 24, 274. (1395). — Hlapovo selo, *mjesto u Hrvatskoj* xv *vijeka.* Mon. croat. 129. (1487).

HLÀPOVIĆ, *m. prezime po ocu Hlapu.* — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚Hlapovićь'). Bogьdaša Hlapovićь. Deč. hris. 25. Dragoje Hlapovićь. 44. Radosavь Hlapovićь *(vidi kod* Hlapenović)... Štitko Hlapovićь. Mon. serb. 107. (1353). Jaroslav Hlapovićь. Glasnik. 15, 297. (1348?).

HLÀPSKÎ, *adj. koji pripada hlapima.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚rusticus'). Drugi strah jest hlapski. Nauk. brn. 5. Nije dostojna tvoga uresa hlapska narav. P. Kanavelić, iv. 195. Ja bih gizdaviji neg hotim Zorke mê, i ńegov hlapski trag nadhodi mê plemo. I. Đordić, pjes. 46.

HLÀPSTVO, *n. osobina onoga koji je hlap,*

ropstvo. — *isporedi* hlapština. — *Od* xv *do* xvii *vijeka.* Niki mrt, niki živ u hlapstvo idiše. M. Marulić 23. Mnoge grade raščini a Krstjane u hlapstvo obrati. Dukļanin 9. Niste prijali duh hlapstva, da prijali ste duh porińeńa. Nauk brn. 5. Meni je hlapstvo, što vidim, tirati. I. T. Mrnavić, osm. 156.

HLÀPŠTINA, *f. vidi* hlapstvo. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka (čakavski* hlapšćina). Primorske gradove dorassu i u hlapšćinu obrati. Dukļanin 9.

HLÀPTÂŃE, *n. djelo kojijem se hlapće.* — *U Vukovu rječniku.*

1. HLÀPTATI. hlàpćêm, *impf. jesti što žitko (o psu).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hlàptâh, *u ger. praes.* hlàpćûći, *u part praes. pass.* hlàptân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je onomatopejska.* — *U Vukovu rječniku:* ‚schlampampen' ‚manducо (more canis)'.

2. HLAPTATI, hlapćem, *impf. vidi* hlapati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka u kojega znači, kad se što čega slabo drži te visi i pada sad tamo sad amo (od prilike kao široka crevļa na nozi), a između rječnika u Stulićevu (praes.* hlapćem *kod* hlapati, *a napose nema).* Ona glava visoka ńekad i uznosna hlapće i pada kako vedha poderina. B. Zuzeri 80. Glava samo miče se i hlapće tamo i amo. 251.

HLASTATI, hlastam, *impf. brbļati.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* hlastam jezikom, tlapim ‚blatero, blatio, incondite loquor, inepte et insulse loquor', *i u Stulićevu:* v. čepļuskati *(iz Bjelostjenčeva).*

HLEB, *f. vidi* hļep. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Bezdno bezdna priziva u glasu hlebih tvojih. M. Alberti 277.

HLEBINE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļe. 113. — *Po južnom govoru vaļa da bi glasilo* Hļebine.

HLÊNCATI, hlêncâm, *impf. vidi* hinkati. — *Na Braču.* A. Ostojić.

HLENUTI, hlenem, *impf. na jednom mjestu* xvii *vijeka, jamačno od kor.* chleđ, *isporedi stslov.* ohlenąti, *oslabiti.* ohlađanije, *nepomńa, malorus.* chļanuty, *češ.* chlouditi, *slabiti (prelazno). značeńe je od prilike: lijeniti se, zakašńivati.* Hleniše žif potok krvavi poļem teć. D. Baraković, vil. 352.

1. HLEP, *f. vidi* 2. hlep. — *U dva pisca čakavca* xvii *i* xviii *vijeka.* Lakomost jest jedna hlep brezredna prema blagu. I. T. Mrnavić, ist. 168. Hleļu čovik udnom od Boga se odtisnu. 185. Vlast je više hlep velika. J. Kavańin 252a.

2. HLEP, *m. vidi* pohlepa. — *Radi postańa vidi* hlepjeti. — *U jednoga pisca čakavskoga* xv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚cupiditas, libido, appetentia, voluntas, desiderium, cupido'). Gdi nimaše stopit sa hlepom od grla. M. Marulić 211.

3. HLÈP, *m. vidi* hļep. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Kada se iz nenada uzbući more i uzavri i pokipje, otvoriše se lepovi (‚leppovi') po planina, prolomiše se oblakovi pod nebesma . . . F. Lastrić, nediļ. 85b.

HLEPA, *f. vidi* 1. *i* 2. hlep. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Kô tri su hlepe klete koje ļude na grijeh stežu. J. Kavańin 460a.

1. HLÉPAC, hlépca, *m. vidi* hlepilac. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚appetens' 42b) *i u Stulićevu* (‚qui anhelat'). Bog . . . grabce i hlepce pači i smeta. J. Kavańin 262b.

2. HLÉPAC, hlépca, *m. čovjek hlepastijeh ušiju.* — *Na Braču.* A. Ostojić.

HLEPALAC, hlepaoca, *m. čovjek koji hlepa.* — *U Stulićevu rječniku:* hlepalac *i griješkom* hlepaoc.

HLEPALICA, *f. žensko čeļade koje hlepa.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae anhelat'.

HLEPAN, hlepna, *adj.* cupidus, *koji hlepi, vidi* pohlepan. — *U jednoga pisca čakavca (vidi Kavańinov primjer) oblik je* hlijepan *(vidi kod* hlepiti). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu (kajkavski* hlepen ‚avidus'), *i u Stulićevu* (‚cupidus, avidus, curiosus, amore incensus vel inflammatus').

a. *adj.* Nek čoek hlijepan nepravima svej to veće prevazima. J. Kavańin 257a. Pruži svoju hlepnu desnicu. A. d. Bella, razgov. 247. Ali čovjeku hlepnu za istinom. M. Pavlinović, razl. spis. 195.

b. *adv.* hlepno. — *Između rječnika u Belinu* (‚avide' 147a; ‚vehementer' 99a), *u Jambrešićevu* (‚avide'), *u Voltiđijinu (štamparskom griješkom* hlapno ‚ardentemente, focosamente' ‚begierig, brünstlich'), *u Stulićevu* (v. pohlepno). Svak od ńih hlepno žudi. P. Knežević, muk. 16. Sudca hlepno čekajući. 26.

HLEPAŃE, *n. djelo kojijem se hlepa.* — *U Stulićevu rječniku.*

HLÈPAST, *adj. o ušima kada su naprijed izvrnute. na Braču.* A. Ostojić. *i u Dubrovniku.* P. Budmani. — *vidi* hlepetati.

HLEPATI, hlepam, *impf. vidi* hlepjeti. — *U Mikaļinu rječniku:* hlepati, hlipati ‚concupisco, appeto'; *u Voltiđijinu:* v. hlapiti; *u Stulićevu:* v. hlepiti.

HLEPÈTATI, hlèpećêm, *impf. mahati ušima (o psu, magarcu itd.) tako da lupaju.* — *isporedi* hlepast. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hlèpetâh, *i u ger. praes.* hlèpećûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* hlèpetâ. — *Riječ je onomatopejska.* — *U Stulićevu rječniku:* hlepetati *i griješkom* hlepećati ‚aures amplas agitare (de asinis)'.

HLEPIĆE, *n. vidi* hlepļeńe. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (sa starijim oblikom* hlepitje). Pitju, k kojoj *(orao)* srne u hlepitju. J. Kavańin 427a. — *nepouzdano.*

HLÉPILAC, hlépioca, *m. čovjek koji hlepi.* — *isporedi* 1. hlepac *i* hlepiteļ. — *U Stulićevu rječniku:* hlepilac *i griješkom* hlepioc.

HLÉPILICA, *f. žensko čeļade koje hlepi.* — *isporedi* hlepiteļica. — *U Stulićevu rječniku.*

HLÈPITEĻ, *m. vidi* hlepilac. — *U Stulićevu rječniku.*

HLÈPITEĻICA, *f. vidi* hlepilica. — *U Stulićevu rječniku.*

HLEPIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚cupidus, avidus'. — *nepouzdano.*

HLÉPJETI, hlépîm, *impf.* ardenter cupere, *želeti, ali s jačijem značeńem, gotovo kao čeznuti (koje vidi pod d)).* — -je- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *u istočnom bi glasilo* hlépeti, *a u zapadnom* hlépiti *(ovako se nahodi i u južnijeh pisaca).* — *Može biti stara riječ, isporedi stslov.* hlepiti *(ili* hlepêti?), hlêpiti, hlepati, *prosjačiti; po ovome se ne zna, kako je isprva glasilo prvo* e. — *U ńekijeh pisaca čakavaca ima i oblik* hlijepiti (ije *ne odgovara ńegdašńemu* ê).

Na pineze hlijepi vsaki te dar ļube i ludjaki. P. Vitezović, cvit. 61. Ki brž hlijepi da se i on tu prilijepi. J. Kavańin 192b. — *Između rječnika u Belinu* (hlepiti ‚affettare con l'e larga, significa bramare immoderatamente e con ansietà' ‚affecto' 42b; ‚ambio' 70b; ‚bramare, desiderare avidamente' ‚concupisco' 147a; ‚desiderare molto' ‚exopto' 251b; ‚aspiro' 109a), *u Bjelostjenčevu* (hlepim, hlepeti, hoptim ‚appeto, anhelo'), *u Stulićevu* (hlepiti *i* hlepjeti ‚anhelare, cupere, optare, concupiscere etc.').

1. *aktivno.*

a. *prelazno.* Od grla deletu sve ča hlepi ne daj. M. Marulić 137. Imanje i blago tuje nemoj hlepit. 222. Jer zemaļsko dilo svaki ńih hlepiše. 255. Kad put pozna ča duh hlepi. 318. Paškoje: Zašto zlato blidi, tere nima mira? Nikola: Jere ga svak slidi i hlepi i tira. P. Hektorović 31. Neuzmožne stvari ne hlepi, ni čini. 39. Čini srce da mi kipi, sinka tvoga neka hlepi. M. Divković, nauk. 118a. Dočijem hlepi hvale človičje, gubi istine krjeposti. B. Kašić, nasl. 183. Već reži neg ogar hlepeć zvir ku traži. Đ. Baraković, vil. 316. Tko visoko hlepi znanje, tko zlato Indije slidom slidi. I. Gundulić 135. Ni znade što hlepi. I. T. Mrnavić, osm. 127. Poštenja, bogastva i raskoše koje svit hlepi i štuje. P. Radovčić, nač. 148. Da tebe punim želinjem vazda hlepim. 465. Koja *(poštenja)* sada nepočino želiš i lepiš. M. Radnić 130b. To želim, to hlepim, to žudim. A. Vitaļić, ist. 335. Hlepi zlato, biser hlepi, danu hlepi zlato draže. J. Kavańin 41b. Išti, slijedi, lubi, hlepi mir prilijepi. I. Đorđić, salt. 105. Lav vukove stiže i hlepi. pjes. 134. Prokliňaju more i vitre i hlepe zemļu. Blago turl. 2, 98. Srce lepi što je izprazno. I. J. P. Lučić, razg. 66. Lakomos ... tude hlepi i krade. N. Marči 66.

b. *mješte objekta je infinitiv.* Ki hlepe razsut svih. M. Marulić 27. K nebu gledaje dvignut se hlepļaše. Transit. 283. Hlepi srce moje gospoji otvorit britke rane. H. Lucić 201. I u zabavah slacijeh hlepe bojnice se ukazati. I. Gundulić 406. Čuje sve ino, samo ovo ne čuje, što čut' sveđer hlepi. 457. Er se žeļan hlepi tako vašijeh suza napojiti. B. Betera, čut. 171. Koji hlepe vratiti se s bluda. P. Hektorović(?) 153. Ńegov red i nauke hlepjahu nasljedovati. I. Đorđić, ben. 50. Vaše tijelo koje ne hlepi drugo nego u lasti gojiti se. B. Zuzeri 33. Lepi visinu kriposti dostignut. J. Filipović 3, 310a. Koliko je korisno učiniti pravo skrušeńe i lepit ispoviditi grije. M. Zoričić, zrc. 149. Hlepijaše i ona okoristit se. S. Rosa 106b. Srce si do sad lepio nasititi s izpraznim stvarima. I. J. P. Lučić, razg. 1. Lakomos hlepi imat što sad ne ima. N. Marči 66. Prama Mariji koju svi hlepļahu viditi. Grgur iz Vareša 37. — *u ovom je primjeru inf. s prijedlogom* za *(po tuđijem jezicima)*: Za steć' u dar zlata i blaga hlepi i smagnu sved do sada. I. Gundulić 460.

c. *mješte objekta ima podložna rečenica u kojoj je* da. Hlepi da jur bio dan svano. I. Gundulić 513. Koji hlepi da se ńemu svijet vaskolik klańat bude. G. Palmotić 3, 188a. Bog hlepi da se svi spasimo. I. Đorđić, salt. 35. Biskupi s pisci lepeći i goreći od žeļe da bi izveli vanka Isusa. M. Lakušić 88. Ne bi toliko lepili da se misnici učine. J. Filipović 3, 227a. Hlepio je Lucifer da se učini priličan Bogu. A. Tomiković, gov. 321.

d. *neprelazno. a) nije izrijekom kazano što se želi.* Stiska se, hlepi vas. M. Marulić 80. Hlepeć bih se vas pripravi'. D. Baraković, vil. 232. Hlepeći vazda će jisti i jidući vazda će hlepiti. A. Georgiceo, pril. 86. U požudi taštoj hlepi. G. Palmotić 1, 316. Onomu koji hlepi, i brzoća je lijena. (Đ). Poslov. danič. 91. Tako hlepi žeļa u meni. A. Boškovićeva 17. Znam da hlepi srce vaše. 51. Hodi, mila. ti k meni, srce hlepi va meni. Jačke. 44. — *b) što se želi izriče se akuzativom s prijedlogom* na. *naj češće.* Ki li na zlo hlepi. M. Marulić 234. Toj ti srce moje pita već ner biser, srebro i zlato, i već duša hlepi na to neg na carstvo svega svita. A. Čubranović 162. Naravi naša koja s tolikom žeļom hlepiš na lijeke svjetovne. A. Gučetić, roz. jer. 151. Ono na što sam naglo hlepio, jur uživam. roz. mar. 279. On na ńe lipotu i blago hlepiše. F. Vrančić, živ. 40. Sva ńih ufanca i misao hlepijaše na vječna dobra. B. Kašić, nasl. 44. Sad mir žudi, sad boj ište; vazda hlepi na promjenu. I. Gundulić 483. Dokle zja i hlepi on na ļudske slave. A. Georgiceo, nasl. 218. Kako duša moja hlepi na rumeni trator lijepi, ki tvoje slatke usti goje. G. Palmotić 2, 14. Hlepimo naj veće na grabše, na plijene. 2, 328. Gdje sve hlepi mâ požuda dugovječno na uživanje. P. Kanavelić, iv. 213. Ja na zlato on hlepiti. J. Armolušić 50. Ki na tuje blago hlepi u svojem se malo vkrepi. P. Vitezović, cvit. 92. Popovi s toga uhilni hlepe veće na dobiti, na darovi. J. Kavańin 377b. Svi dvoumući hlepe, nu zaludu, na one raskošne zelenosti. A. d. Bella, razgov. 126. Hlepi na jedan potišten dobitak. I. Đorđić, ben. 106. Kad si na dvoru po selijeh, jesenska plandišta, ribńe i lovi pokrijepe te i razvesele, nu nakon dva mjeseca omrznu ti, da iz nova na grad hlepiš. B. Zuzeri 367. Na križe hlepjet i na patjeńa, kô na raskoše svoje naj draže 423. Hlepiti na dobra zemaļska. V. M. Gučetić 145. Nepodnosivom brezočnostju i prigrdnim svetogrdjem hlepi na božanstvo. Blago turl. 2, 55. Kada žeja mori dušu, na studenac ona hlepi. M. Kuhačević 139. Posliďne misto neka drže i nikada na starišinstvo neka ne lepe I. Velikanović, uput. 3, 200. Hlepeći sveudiļno na blago i raskošje svake vrsti. D. E. Bogdanić 24. Narav me potiče da nemoćan uzhlepim na zdravļe. I. M. Mattei 91. Nu ma duša žeļno hlepi tvoj otajni na kruh lijepi. 287. Lepiti na dostojanstvo. I. J. P. Lučić, nar. 94. Hlepiti na što, živo želiti. M. Pavlinović. — *c) što se želi izriče se instrumentalom s prijedlogom* za. *dosta često.* Ne hlepi mi srce toliko za stvari svjetovnijemi. M. Divković, zlam. 34b. Turska ćud za zlatom po naravi hlepi i gine. I. Gundulić 357. Časti za kojima nagloženos toliko hlepi. A. d. Bella, razgov. 68. Da za blagom i svjetovnijem veličinam ne hlepimo. B. Zuzeri 176. Za kojimno ti čežńaše i lepļaše. J. Banovac, pred. 97. Hlepi za nebom. P. Knežević, osm. 229. Koji za naslađeni hlepe. 275. Zaručnik za ńom odavna hlepi. A. Kanižlić, kam. 40. Za patrijarstvom je hlepio. 373. Vikovično kraļostvo za kojim vazda lepļaše. E. Pavić, ogl. 52. Oni koji za velikim misničtvom lepļau. 433. Ne hlepi više za častima i dobrima svjetovnijem. Đ. Bašić 72. Razblude za kojijem hlepe toliko umrli. 252. Hlepeći za tuđim blagom M. A. Reļković, sabr. 54. Ča sam ja, za manom da tako hlepite? M. Kuhačević 43. Svakda za Bogom lepiti, Boga želiti dužni smo. I. Velikanović, uput. 3, 261. Srce istinito hrišćjansko, koje ne hlepi za minućijem raskošam. I. M. Mattei VIII. Zašto hlepiš za dodcima obilatijim? I. J. P. Lučić, bit. 58. Svaka skoro ženska glava trepti za blagom, hlepi za srebrom. A. Tomiković, gov. 354. Dok mi srce za mejdanom hlepi. Osvotn. 3, 165. — *d) što se želi*

izriče se akuzativom s prijedlogom za. *rijetko.* Letijaše pitati prvi hlepeći za boļi dio. A. d. Bella, razgov. 56. Sveđ hlepi za stvari neumrle i vjekuvječno. Đ. Bašić 133. Za srčenu ļubav ńegovu u okladu hlepiše. A. T. Blagojević, khin. 3. I kom' duša za slobodu hlepi. Osvetn. 3, 153. — *e) što se želi izriče se dativom s prijedlogom* k *(želja se shvaća kao micańe, a ono što se želi kao miesto).* K tebi hlepin i tečen. P. Radovčić, nač. 477. Er cijeć moje prisobnosti k daru opeta hlepim tvomu. A. Vitaļić, ost. 58. K nebu, k nebu hlepimo brez pristanka. A. d. Bella, razgov. 184. Oči moje ne hlepiše k visinam. I. Đorđić, salt. 445. Niie toliko lepio nijedan ļelin žedan k bistroj vodi. J. Banovac, pred. 137. Koji hlepi k raju nebeskomu. Ant. Kadčić 523. *(Ja)* vas hlepeći k tebi. L. Radić 28. Hlepļaše srce ńegovo k jedinomu dobru. I. J. P. Lučić, izk. 8. — *f) ono što se želi izriče se genetivom s prijedlogom* put *(isporedi e)). u jednom primjeru* XVIII *vijeka.* Ļeļen hlepi put kladenca. L. Radić 108. — *g) ono što se želi izriče se lokativom s prijedlogom* po. *samo u jednom primjeru* XVII *vijeka.* Ki po tujem hlepi blagu ńegovo će pojt po vragu. P. Vitezović, cvit. 140.

2. *pasivno.* Er steć po ńoj ufahomo čas hlepjenu *(jamačno griješkom* hljepjenu) naglo toli. G. Palmotić 3, 145b. Hlepļen ‚exoptatus'. A. d. Bella, rječn. 147a.

3. *sa* se. *pasivno.*

a. *subjekat je ono što je objekat kod* 1, a. Što se hlepi, ako je i grubo, olijepi. (D). Poslov. danič. 123.

b. *nema subjekta, radi onoga što se želi, primjeri spadaju pod* 1, d, *b).* Imena svijetla na koja se tako hlepi. B. Zuzeri 12. Svako uživańe na koje se hlepi gorućom želom. 240.

HLÉPLĒŃE, *n. djelo kojijem se hlepi.* — *Stariji je oblik* hlepļenje. — *Nahodi se pisano i* hlepjenje *i* hlepjeńe *i* hlepenje *i* hlepeńe. — *Između rječnika u Vrančićevu* (hlepenje ‚aviditas'), *u Belinu* (hlepenje ‚aviditas' 147a; hlepjenje ‚ambitio' 70b), *u Bjelostjenčevu* (hlepeńe, hopteńe), *u Jambrešićevu* (hlepeńe), *u Stulićevu* (hlepjeńe *i* hlepļeńe). Stati s onijem hlepļeńem od pameti koje se pristoji. A. Gučetić, roz. jez. 79. Umiti noge od naglosti i hlepļenja od žeļa gnusnijeh. 164. S velim hlepenjem hoće ńemu služit. A. Georgiceo, nasl. 119. Treta hrlo svojim hlepenjem vrši posle dospivenjem. J. Kavańin 354b.

HLEPNOST, *f. osobina onoga koji' je hlepan.* — *U Stulićevu rječniku:* v. hlepjeńe.

HLÉPŃA, *f. vidi* hlepļeńe. — *Od* XVII *vijeka.* U nesćeni *(je)* bog ļuveni, gdi ohola hlepńa od časti srca gori svojom vlasti. I. Gundulić 36. Vrl usionik hlepńe klete, zlata prepun. J. Kavańin 138b. Pazite se od svake hlepńe zalihe za imańem. S. Rosa 111a. Naše su hlepńe znaci onih stvari kojim smo vrijedni. M. Pavlinović, rad. 83. Hlepńa za znańem. 143.

HLEPSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku:* v. hlepjeńe.

HLEPTJETI, hleptim, *impf. vidi* hlepjeti. — XVIII *vijeka.* Srce 'oj hlepti, glas postaje, oko 'u svadi. J. Kavańin 253a. Da i one za nebeskim veseļem lepte. E. Pavić, ogl. 196. Da te s velikom želom na svrhu tvoju leptećem podaprem. G. Peštalić 68.

HLEPUMSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚curiositas'. — *Riječ je sasma nepouzdana; sam je pisac načinio složivši osnove glagola* hlepjeti *i* umjeti.

HLERIN, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Hlerinъ', manastir je Treskavac imao zemļe ‚vь Hlerinê' (Glasnik. 15, 135. 136 *god.* 1336—1346). ‚u Hlerinê' (Glasnik. 13, 373). car je Stefan osvojio grad ‚Hlerinъ' (Glasnik. 11, 161). na prvijem mjestima biće okolina toga grada.

HLEVCI, *m. pl. zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 46. — *Može biti da bi po južnome govoru glasilo* Hlijevci.

HLEVNICA, *f. selo u Hrvatskoj u županij varaždinskoj.* Razdijel. 95. — *Može biti da bi po južnome govoru glasilo* Hlijevnica.

HLIDJETI, hlidim, *impf. puhati, duhati.* — *U dva pisca čakavca* XV *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (hlidim, hlideti ‚flo, efflo, spiro', a navlastito se veli od hladnoga vetra) *i u Stulićevu* (hliditi, v. puhati). Grbin hlopom hlidi. M. Marulić 31. Da pršeći vjetric puka s tobom hlidi. J. Kavańin 28b.

HLĪJEB, *m. planina u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 55. — -ije- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê; *u zapadnom glasi* Hlîb. F. Jukić, zemļop. 71.

HLIJEČKO, *vidi* Hļečko.

HLĪJEV, *m. staja (osobito za volove i za svińe)* — -ije- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê; *u istočnom glasi* hlêv, *u zapadnom* hlîv. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hlêvъ, *rus.* хлѣвъ, *češ.* chlév, *pol.* chlew. — *Po postańu može biti da je riječ germanska, isporedi got.* hlija, *šator.* — *Nahodi se u rukopisu dubrovačkom* XVI *vijeka (sa zapadnijem oblikom), a u naše se vrijeme čuje u sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca; između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* hleu, pojata, štala živinska ‚bubile, bovile, bovilia, bubilia'), *u Jambrešićevu* (hlev ‚bovile'), *u Stulićevu* (hlev ‚bovile' *iz Habdelićevu).* Boļe ti je biti u hlivu s pravdom, nego li u polačah sa krivinom. Pril. jag. ark. 9, 142. (1520). Hlêv, snilo. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12. Hlijev, ime staje kravje. u Prigorju. F. Hefele.

HLIJEVAC, hlijevca, *m. vidi* hlijev *(uprav je dem.).* — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata.* Kad sam zašal v sviński hlivac. Jačke. 238. Hitiću te v sviński hlivac. 267.

HLIJEVCI, *vidi* Hlevci.

HLIJEVNICA, *vidi* Hlevnica.

HLIJÈVNO, *n. grad u Bosni u okrugu travničkom.* — -ije- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê; *u zapadnom govoru glasi* Hlivno (Livno). *pošto mnogi (krivo) misle da treba pisati ime svakome mjestu onako kako ga sami mještani zovu, obično se u naše vrijeme piše* Livno *mj.* Hlijevno. — *Pomińe se* X *vijeka u grčkoj knizi pisano* Χλεβένα (Constant. porphyrog., de admin. imp. c. 31, *vidi* Doc. hist. rač. 400). — *Između rječnika u Vukovu* (zap. Livno, južn. Lijevno *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Tursko momče po Lijevnu hoda, a za sobom dobra doru voda. Seju smo ti u Livnu prodali, te družina u vinu popila) *i u Daničićevu* (Hlêvьno, grad u Bosni i okolina ńegova). U Hlivьno... Glasnik. 23, 50. (1400). U Hlivni. 51. U Hlifno sam nosi' listi. Đ. Baraković, vil. 174. Pisano u Hlivnu. Starine. 10, 13. (1558). Put Imote i Lijevna. 18. (1652). Podiže se jedna četa mala od Lijevna grada bijeloga. And. Kačić, razg. 254a. Ovo je libar mene Ivana Matkovića izpod Lijevna g. 1773. *u* I. Gundulić VIII. Koga je sobom doveo iz Livna. M. Dobretić 569. Kad dođoše u Lijevno ravno. Nar. pjes. vuk. 3, 356 U Lijevnu gradu bijelome. 3, 476. Kad kaur

Livno porobiše. 3, 555. Za serdarom od Lijevna Limo. Pjev. crn. 27a. Od Mostara i još od Lijevna. Nar. pjes. marj. 101. Pa je šaļe Livnu kamenome. 106. Lijevno (pravije Hlijevno) grad pod planinom Krugom. F. Jukić, zemļop. 29. Livno. Statist. bosn. 204.

HLIJÈVŃANIN, *m. čovjek iz Hlijevna.* — *plur.:* Hlijèvńani. — *U naše vrijeme.* Od Lijevna Lijevńanin-Boja. Nar. pjes. vuk. 3, 263. Govore mu Turci Lijevńani. 3, 357. A na ruke Livńanima Turcim. Nar. pjes. juk. 568. On doćera końa do čadora Livńanin-Al-age. Nar. pjes. kras. 1, 42.

HLIME, hlimena, *n.* collis, *biće ista riječ što* hum, *koje vidi (ako nije štamparska pogreška, te treba čitati* s *mj.* h, *vidi* šļeme). — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Radostću hlimena poviju se (‚exultatione colles accingentur'). M. Alberti 287.

1. HLINUTI, hlinem, *pf.* hlidjeti (d *ispred* n *ispada).* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka u dva primjera: jamačno je ovako značeńe u drugom primjeru, a možebiti i u prvome, ako ne spada pod* 2. hlinuti. Svak' od ńih *(valova)* kad zine kako zmaj hline jak. Đ. Baraković, vil. 281. Nebeske liposti... sivera naglosti ćute strah i ukor; kad hline iza gor, promiša zvizdami,... prolita medjami. 283.

2. HLINUTI, hlinem, *pf.* hlipjeti (p *ispred* n *ispada).* — *Na jednom mjestu u pisca čakavca* XVII *vijeka.* — *vidi i* 1. hlinuti. On gospodin na ńu *(diviću)* hlinu, cić izvrsne ńe liposti žudjaše ju tad zadosti. J. Armolušić 48.

HLIP, *vidi* hļep.

HLIPAŃE, *n. djelo kojijem se hlipa (vidi* 1. hlipati). — *Stariji je oblik* hlipanje. — *U Mikaļinu rječniku:* hlipanje *kod* hlipnost.

1. HLIPATI, hlipam, *vidi* hlepati, hlepjeti. — *isporedi* hlipjeti. — *U Mikaļinu rječniku (kod* hlepati).

2. HLIPATI, hlipam, *impf. na jednom mjestu u pisca čakavca* XVII *vijeka, nejasna značeńa, kao da je načińeno od* hlip *(vidi* hļep). Dokle žlib podložtva pukom je vladao, mil je hlip gospodstva carskoga hlipao. I. T. Mrnavić, osm. 107.

HLIPJETI, hlipim, *impf. vidi* hlepjeti. — XVI *i* XVII *vijeka.* Putnik... na živac taj medni i hlipi i žudi. M. Vetranić 1, 437. Ku *(gospoju)* hlipi i želi da najde život tvoj. 2, 49. Hlipeći željeh napit se te vode. 2, 104. Žeļno se uzdiže srdašce, sve hlipi. M. Držić 429. Danice,... sve te oči gledaju i srca sva hlipe, da nas svijeh obsjaju svjetlosti tve lipe. I. Gundulić 125. Vazda hlipeć tebi raba biti. I. T. Mrnavić, mand. 45. Hlipi žeļa duše moje. I. Akvilini 36. Srcem hlipim, treptim, predam. 236.

HLIPNOST, *f. vidi* hlepnost. — *isporedi* hlipjeti. — *U Mikaļinu rječniku:* hlipnost, hlipanje ‚concupiscentia, cupiditas, aviditas'.

HLOMITATI, hlomićem *i* hlomitam, *impf. u Stulićeva rječniku:* ‚concutere, agitare' *s dodatkom da se nahodi u pisca Gundulića (?).* — *nepouzdano.*

HLONDAVITI, hlondavim, *impf.* skitati se bez posla. Slovinac. 1880. 389.

HLOP, *m. vidi* 3. hlep *i* hļep. — *U ńekijeh pisaca od* XV *do* XVIII *vijeka (u prvom se primjeru dobro ne zna značeńe, isporedi* 1. hlopiti). Grbin hlopom hlidi. M. Marulić 31. Zatvoriše se vrutci jezerni i hlopi nebeski. I. Bandulavić 116b. gen. 8, 2. U glasu hlopova tvojih. J. Banovac, blagosov. 19. Bože koji hlope nebeske otvoraš. 298.

1. HLOPITI, hlopim, *impf. o vjetru, puhati? bučati? — isporedi prvi primjer kod* hlop. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Šušńaše jim foja kad vitar hlopiše. M. Marulić 77.

2. HLÒPITI, hlòpîm, *impf. kad kod odijela što ne stoji kako treba nego strši. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Hlopi ti košuļa na prsima'. P. Budmani.

HLOPOTIĆ, *m. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Hlopotićь. S. Novaković, pom. 150.

HLOPTATI, hlopćem, *impf. jesti (samo o svińi).* Dubašnica na Krku.

HLÒSTINA, *f vidi* hustolina. — *U naše vrijeme u Istri. (S čakavskijem akcentom)* hlostîna ‚racemus baccis nudatus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 39.

HLŪD, *m. motka.* — -u- *stoji mj. ńegdašńega* ą. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hlądъ, *rus.* хлудъ, *češ.* chloud. — *U naše vrijeme u Istri.* Hlud ‚pertica' ‚der wiesbaum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

HLÚMAC, hlúmca, *m vidi* glumac. — *U Belinu rječniku:* ‚histrio' 369b, *i u Voltiģijinu:* ‚comico, comediante' ‚schauspieler'. — *nepouzdano.*

HLUMÁRSTVO, *n. vidi* glumarstvo. — *U Belinu rječniku:* ‚histrionica' 369b. — *nepouzdano.*

HĻAPAC, Hļapca, *m. ime muško. — Na jednom mjestu prije našega vremena.* Hļарьсь. (ako ne bude greškom mesto Hларьсь). S. Novaković, pom. 110.

HĻÂST, *adj. vidi* kļast. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (može biti da štamparskom griješkom stoji* h *mj.* k). Hļasta nemoć ojde, a gluh slišašo. A. Vitaļić, ost. 424.

1. HĻÈB, *m.* panis, *naj običnija hrana, od pečena tijesta od (koje mu drago: pšenične, ržane, ječmene, ovsene, kukuruzne, prosene itd.) muke zamiješene s vodom. — isporedi* kruh. — -ļe- *(starije* -lje-) *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* lê; *u istočnom govoru glasi* hlêb, *u zapadnom* hlîb *(u ńekijeh čakavaca i* hļîb, *vidi u. p.* Bernardin 51; Kapt. soń. ark. 2, 82; F. Vrančić, živ. 107 *i u rječniku;* M. Alberti 81. 277. 323. 453; P. Radovčić, nač. 479). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hlêbъ, *rus.* хлѣбъ, *češ.* chléb *poļ.* chleb. — *Po postańu vuļa da je riječ germanska, isporedi got* hlaifs *(osn.:* hlaib), *strńem.* hleib *(novovńem.* laib), *anglosaks.* hlâf *(engl.* loaf), *skandin.* hleifr; *litv.* klëpas *i let.* klaips *uzeta su ili iz germanskoga ili iz slavenskoga jezika. lat.* libus, libum *ne može amo spadati. — U naše se vrijeme po zapadnijem krajevima češće govori* kruh, *ali se svuda razumije* hļeb, *koje se uzdržalo i ondje sa značeńem kod c). — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (hļib ‚panis'), *u Mikaļinu* (hlîb, kruh ‚panis'), *u Belinu* (‚pane' ‚panis' 537b; ‚pagnotta' ‚panis' 535b), *u Bjelostjenćevu* (hleb ‚libo, panis rotundus fermentatus'), *u Jambrešićevu* (hleb, krnh ‚panis'), *u Voltiģijinu* (hleb *i* hļeb ‚pane, pagnotta' ‚brod, leib brod'), *u Stulićevu* (hleb *i* hļeb, v. krnh), *u Vukovu* (ist. hleb, zap. hlib, južn. hļeb, I. ‚das brot'. 2. ‚der laib brot' ‚panis'), *u Daničićevu* (hlêbь ‚panis'). *a) kao materijalni supstantiv.* Ne vkusi hlêba ni vody. Sava, sim. pam. šaf. 11. Hlêba malo i rětko prijemahu. Domentijan 21. Da se daje kisêlь hlêbь vsěmь jednakь. Glasnik. 15, 306. (1336—1346). Ni ono hlêb zemaļski. Korizm. 84a. Kupi hliba i rib. Mirakuli. 116. Primi Isus hljeb, blagosovi

i prilomi. N. Rańina 97a. marc. 14, 22. Dah ga odhraniti hljebom i vinom. Zborn. 32a. Oto te ne bi na turskom pazaru somun hljeba prodao. M. Držić 363. Znam te, s tobom sam hljeb io. 411. Hleb ki prelamamo. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 37b. paul. 1cor. 10, 16. Biše meni suze moje hļib dan i noć. M. Alberti 277. Stojeći u gladu brez vode i hliba. I. Zanotti, skaz. 20. Hleb i vodu, piću im dahu. J. Kavańin 261a. Tko tebe kamenom, ti ńega hljebom. A. d. Bella, rječn. 537b. U jednoj nosi kam, a u drugoj hljeb. (Z). Poslov. danič. 140. Žena ńegova hleb mesi. D. Obradović, basn. 403. Leba nosim, a gladan sam. Nar. pjes. vuk. 1, 238. Koliko ļeba pojela, toliko jeda imala! 1, 269. Il' je žedno, il' je ļeba gladno. 1, 369. Mlađi reče: ‚Daj mi ļeba, majko!' 2, 14. Da poprosim i leba i vina. 2, 96. Pak ti ori, te se ļebom rani. 2, 141. Sjede Marko s majkom večerati suva ļeba i crvena vina. 2, 362. Pa sjedoše age večerati sira, ļeba, rakije i vina. 3, 152. Ko l' će babu lebom doraniti? 3, 392. Pasoh travu kakono i srna, i ne viđeh ļeba zalogaja. 3, 462. Ja kako ću ļeba nam'jesiti. 4, 165. Tri tovara ļeba izlomio. 4, 200. Tu se hļeba zadobiti nada. 4, 390. Ni u vatru hleba ukuvati. Nar. pjes. marj. 1. Ko traži hļeba preko pogače, želi i ovsenice. Nar. posl. vuk. 157. Lezi, hļebe, da te jedem. (Kad se govori za koga koji nikakvoga drugoga posla ni brige nema, nego da jede gotovo). 168 Hļeb sa šupļikama, a sir bez šupļika vaļa. 342. Ili nećemo ni nas dvoje zajedno hleba jesti. Nar. prip. vuk. 172. Ubiju tri vola mesa, a ispeku dvije peći hļeba. S. Ļubiša, prip. 168. Tri somuna tmastoga hļeba. 176. Hļeba ima, i smoka imadu. Osvetn. 2, 9. Dvorio sam krute gospodare, al' se hļeba nahranio nisam. 2, 68. Praha tučenika i dvopeka hļeba brašļenika. 2, 171. — *u pjesmama se često zove hļeb ‚bijelijem'.* Dukat uze leba bijeloga. Nar. pjes. vuk. 2, 97. Il' beškota ļeba bijeloga. 2, 207. Na plećima nosi leba bela. 2, 315. Narani i leba bijeloga. 2, 356. I furunu ļeba bijeloga. 2, 389. Il' si žeļna vina rujevoga, il' simita leba bijeloga. Nar. pjes. vil. 1867. 454. — *‚kora hļeba' može značiti u prenesenom smislu: naj maňe što treba da se čovjek može hraniti.* Radimo dańu i noću, da izbijemo koru hļeba. S. Ļubiša, prip. 248. Samo da sinove ne pusti da se tucaju po svijetu bez otaģbine i bez kore hļeba. M. Pavlinović, razg. 16. Kad svojim trudom steku svoju koru hļeba. rad. 119. — *b) pošto gost jede hļeb (naj glavniju hranu) u gazde, kaže se metaforički da ‚pogazi hļeb' kad se iznevjeri gazdi.* Nevjere ti učiniti neću, ni tvojega ļeba pogaziti. Nar. pjes. vuk. 2, 277. *još češće ‚hļeb i so' (koje vidi) znači dužnost prema gazdi. isporedi ruski* хлѣбъ-соль, хлѣбъ да соль. K Naļešku s kijem hljeba i soli mnogo smo proždrli. N. Dimitrović 100. Eto od svijeh prijateļa, s kijem jedah hljeb, so, i pih. S. Bobaļević 215. Smiluj mi se, parjaj srčbu, tak hljeba i soli! V. Menčetić. app. not. 2, 277. Ter na soli i na hlebu tako im se iznevjeri. J. Kavańin 234a. Brže li me, brate, zaboravi, i leb i so pod noge pogazi! Nar. pjes. vuk. 2, 568. Tako mi soli i hļeba! Nar. posl. vuk. 306. S kojim je toliko mnogo trgovao i soli i hleba jeo. Nar. prip. vuk. 216. Sad hoćete da pļunemo na so i hļeb i da pohulimo na gostoprimstvo. S. Ļubiša, prip. 111. — *c) u širem smislu, o svakoj hrani. aa) često u prenesenom smislu znači gotovo što i plata, jer onaj koji služi koga kaže se da jede ńegov hļeb za svoju službu.* Jadušti hlêb ihь vьzdvigoše na ńihь kovь velikь. Mon. serb. 244. *(oko* 1389—1399). Što imaju po zemļi timare i što jedu ļeba carevoga. Nar. pjes. vuk. 2, 265. ‚I tako ti leba carevoga! nemoj, sine, zametati kavge!' . . . ‚Neću, babo, zametati kavge a tako mi uleve kraļeve i tako mi leba carevoga!' 2, 484. ‚A za carev hļeb', ovim riječma (u Boki) obično zaklińu seļaci činovnike, koji od cara plaću potežu. Pravdonoša. 1851. br. 8. Kumimo te hļebom carevijem, da se mičeš s naše granice. S Ļubiša, prip. 120. — *bb) također u prenesenom smislu, može značiti imańe, očinstvo.* Otdêļenь hlêbomь i imanijemь. Zak. dus. šaf. pam. 35. Paša bi mu komad ļeba dao, komad ļeba, četrdeset sela. Nar. pjes. vuk. 1, 601. Daj mi, majko, komad ļeba babov. 2, 189. Sagradio sebi zadužbinu o svom lebu i o svome blagu. 2, 326. — *d) u metaforičkom smislu, o duševnoj hrani.* Nebesnago hlêba. Mon. serb. 57. (1293—1302). Hljeb oni istini zapovijedi su tve *(Bože).* N. Dimitrović 69. Hļib anjelski. P. Radovčić, nač. 479. Može se slobodno približati k hlibu andelskomu. Ant. Kadčić 158. — *e) što je u jedan komad umiješeno i ispečeno.* Ugotovavь toply hlêby. Domentijanb 28. I vazamši tada Isus hļibe. Bernardin 52. joann. 6, 11. Dva naj boļa hļiba z oferte. Kapt. seń. ark. 2. 82. Dva hlêba i sira. Stat. krč. ark. 2, 295. Oćete joj dati 1 hlib. Korizm. 9b. Posudi mi tri hlibe. 72a. Pet hļeba donijeti. Zborn. 71a. Pak ovdi petnes hlib za majdin uzimaš. N. Dimitrović 104. Hljebe mažući. M. Držić 34. Pet hlebov jačmenih. Anton Dalm., nov. tešt. 139b. joann. 6, 9. Tri hļibi kupih. F. Vrančić, živ. 107. Od pet hlib i dvih rib. F. Glavinić, cvit. 116b. Dva hliba hruha. 338b. Mala je vreća u dva hljeba. (D). Poslov. danič. 58. Isukrst s pet hljeba namiri pet tisuća ļudi. V. M. Gučetić 113. Ne ištem cio hļeb, s cijelijem hļebom, sam Bog zna koga vi nudite. A. Kalić 302. Ogoreo kraj leba. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Uz hļebove kisele. Đ. Daničić, 2mojs. 34, 25. — *f)* kukavičin *ili* kukavičji hļeb, Orobus vernus L., *gorski grah.* Hļeb kukavičin, češ. svatojanský chléb (Secale cornutum), pol. chleb zajęczy (Luzula campestris), Orobus vernus L. (Pančić). B. Šulek, im. 109. Kukavičji hļeb J. Pančić, flor. biogr.[2] 455.

2. HLJEB, *f.(?), vidi* hļep. — *U Stulićevu rječniku:* hlip, hlib, hļab ‚cataracta' *s primjerom iz brevijara:* U glasu hļabi tvojih ‚in voce cataractarum tuarum'. — *Po svoj je prilici Stulli zlo pročitao glagolsko slovo* ê *kao da je* ja.

HLJÈBAC, hļêpca, *m. postaje od* 1. hļeb *nastavkom* ьсь. -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing., i u gen. pl.* hļêbâcâ; *u ostalijem se padežima* b *ispred* c *mijeńa na* p, *ali se nalazi pisano. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (hljebac ‚pagnotta, cioè un pane' ‚panis' 535b; ‚pagnottino, pagnottella' ‚panis tenuissimus' 536a), *u Stulićevu* (‚pagnotta, cioè un pane' ‚panis'), *u Vukovu:* 1. u Srbiji, u Bosni i u Hercegovini, dim. v. hļeb, n. p. da ti da majka hļepca (govore žene djeci). 2. (lebac) u vojvodstvu ‚der laib brot', n. p. po što je ovaj hļebac? veliki hļebac itd. (i slabo se govori u kome drugom padežu osim imenitelnoga i vinitelnog).

a. *vidi* 1. hļeb, *e). a) u pravom smislu.* Vranak pljesnive hljepce krade. M. Vetranić 1, 22. Divjega prasca cela pojast i 100 hlibac. Š. Kožičić 38a. Meće kristod svoj kako hļipce. B. Kašić, rit. 335. Uzamši sam jedan hljebac izide iz grada. per. 64. Da se izmrve dva hljebca kruha. V. M. Gučetić 113. S jednijem hljepcom sad do Puļe, a sto hljebac pak ni do Mljeta. (Z). Poslov.

danič. 108. Sedam hljebac brašna. S. Rosa 97b. Želi kapļu mutne vode, hljebac kruha pljesnavoga. Đ. Bašić 133. Stao nogom na hlebac. (Kaže se — u Srijemu — ču šali mjesto ‚postao svoj gospodar', kao da bi se ćelo reći: ‚stao nogom na zemļu i jede svoj hļeb'). Nar. posl. vuk. 293. Uprtivši hļebac prosoni u svoju torbu ode. Nar. prip. bos. 1, 97. Luka ipak nije mogao svojim *(lončarskim)* zanatom istući cijeloga hļepca. M. Pavlinović, rad. 21. — *b) u prenesenom smislu, kao guke od tustine u male dječice. — u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Što je pretilo! sve su mu hļepci po bedricama'. P. Budmani.

b. *dem.* 1. hļeb. Ostaviše i lebac i vino. Nar. pjes. vuk. 2, 99. Nesta ļepca i crvena vina. 3, 302. Onde ću ti ļebac pokloniti. 4, 250. Strine meni hļepca dati neće. Nar. pjes. kras. 1, 133. Podajte mu *(vuku)* lepca da ne davi ždrepca. Nar. pjes. srem. 49. Kud god sunce teče svud se hļebac peče. Nar. posl. vuk. 162. I to bratsko skvrnit dočekańe, so i hļebac pogaziti bijeli. Osvetn. 3, 94.

HLJEBAČA, *f.*

a. *vaļa da je pogača. — U jednoga pisca našega vremena.* Vazda su mu na trpezi pogača, hļebača. S. Ļubiša, prič. 120.

b. *(po zapadnom govoru)* Hlibača, suvrst jabuke (u primorju). B. Šulek, im. 109.

HLJÈBAN, hļèbna, *adj. postaje od* 1. hļeb *nastavkom* ьnъ. *a) koji pripada hļebu. — između rječnika u Stulićevu (s primjerima:* hļebna peć, hļebne naćvi), *u Vukovu* (hļebni ‚brot-' ‚panis'), *u Daničićevu* (hlêbьnь ‚panis'). Napiši na hlebnoj kore. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 92. Da jastь že trohe hlêbne. 109. Tada razumješe da ne reče kvasca hļebnoga da se čuvaju. Vuk. mat. 16, 12. — *b) gdje ima dosta hļeba — u Vukovu rječniku:* hļeban ‚brotreich' ‚pane abundans'.

HLJÈBÂR, *m. čovjek koji čini (mijesi i peče) hļeb, isporedi* pekar. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (iz Habdelićeva), u Vukovu, u Daničićevu* (hlêbarь). Moļu se ubo kļučaremь i hļêbaremь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 214. Cara Misirskoga hļebar. Đ. Daničić, Imojs. 40, 1. Kao peć su koju užari hļebar. osija. 7, 4.

HLJÈBARA, *f. mjesto gdje se hrani hļeb. — U Vukovu rječniku:* ‚die brotkammer' ‚cella penaria', cf. hļebnica.

HLJÈBÂREV, *adj. koji pripada hļebaru. — isporedi* hļebarov. — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu.*

HLJÈBARICA, *f. žensko čeļade kao hļebar. — U jednoga pisca našega vrijemena, a između rječnika u Stulićevu* (‚pistrix'). Uzimaće i kćeri vaše da mu grade mirisne masti i da mu budu kuharice i hļebarice. Đ. Daničić, 1sam. 8, 13.

HLJÈBARIČIN, *adj. koji pripada hļebarici. — U Stulićevu rječniku.*

HLJÈBÀRINA, *f. što se plaća hļebaru za ńegovu radńu, isporedi* pekarina. — *U Stulićevu rječniku:* v. pećarina, *a kod ovoga krivo stoji:* v. pećarstvo.

HLJÈBARIŠTE, *n. kotarica gdje stoji hļeb. — U Stulićevu rječniku:* v. kruharište. — *nepouzdano.*

HLJÈBÂRNICA, *f. mjesto gdje se čini hļeb i (dućan) gdje se prodaje. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kruharnica). Kuhińa i hļebarnica. Ļetopis 127, 77. u ļetopisu manastira Graboveа od prošastoga vijeka. V. Arsenijević.

HLJÈBÂROV, *adj. vidi* hļebarev. — *Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Daleko je hļebarova kuća. (Reče se đeci kad često ištu hļeba). Nar. posl. vuk. 51.

HLJÈBÂRSKÎ, *adj. koji pripada hļebarima. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu.* S ulice hļebarske. Đ. Daničić, jer. 37, 21.

HLJÈBÂRSTVO, *n. osobina, posao, radńa onoga koji je hļebar. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pistoris munus'.

HLJÈBÂRSTVOVATI, hļèbârstvujêm, *impf. raditi kao hļebar. — U Stulićevu rječniku:* ‚pistoris artem exercere'. — *nepouzdano.*

HLJÈBINA, *f. augm.* hļeb. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (hļebina ‚pagnotta grossa' 535b) *i u Stulićevu.* Umiješ i moje hļebine dohitit. N. Naļešković 1, 243.

HLJEBINE, *vidi* Hlebine.

HLJÈBNICA, *f. u Vukovu rječniku: (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori)* 1. gdje hļeb stoji, vide hļebara. 2. gdje hļeba dosta ima, n. p. zemļa ‚brotreich' ‚pane abundans'.

HLJEBÒŽDER, *m. čeļade koje ždere hļeb (a ništa ne radi). — U Vukovu rječniku:* ‚der brotfresser' ‚panis consumptor' *s primjerom:* ‚Imam u kući dosta hļeboždera'.

HLJEČKO, *m. ime muško. —* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hlêčьko). Hlêčьko. Mon. serb. 97. (1330). Deč. hris. 60.

HLJÈP, *m.* cataracta, *a) ustava (kod vode); b) slap. — isporedi* hleb, 3. hlep. hlop, hļab, 2. hļeb. — *Akc. je zabilježen po Vitaļićevu primjeru. — U svim je primjerima pisano* hlip, *ali se svi nahode samo u pisaca zapadnoga govora; te* i *jamačno stoji mj. ńegdašńega* ê, *a ovo je zamijenilo još starije* ę, *isporedi stslov.* hlębь, *rus.* хлябь. *vidi i* 2. hļeb. — *Nepoznata postańa. — Između rječnika u Stulićevu (vidi kod* 2. hļeb). Hlipi vod nebeskih otvorili se jesu. I. Bandulavić 116a. gen. 7, 11. *(Valovi)* vaļaju od svih stran režeć hlip od pine. Đ. Baraković, vil. 281. Nazad me odmeće podjamno nimo hlip. 286. Dokle žlib podloštva pukom je vladao, mil je hlip gospodstva carskoga hlipao. I. T. Mrnavić, osm. 107. To su tvoga glasa hlipi (‚hlippi') da se obrati človik slipi (‚in voce cataractarum tuarum'). A. Vitaļić, ist. 128b. Da je Bog otvorio hlipe nebesko. A. Baćić 435.

HLJEPČAC, hļepčca, *m. vidi* hļepčić. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

HLJÈPČIĆ, *m. dem.* hļebac, b. — *isporedi* hļepčac. — *U Belinu rječniku:* ‚pagnottino, pagnottella' ‚panis tenuissimus' 536a; *u Stulićevu; u Vukovu. — I kao prezime* XV *i* XVI *vijeka.* Jurja Hlepčića. Mon. croat. 175. (1499). Jurja Hlipčića iz Zahumić. 177. (1499). Juraj Hlibčić od Zahumić. 177. (1499). Paval Hlebčić. 250. (1549).

HLJÈVANSKÎ, *vidi* hļevański.

HLJÈVAŃSKÎ, *adj. koji pripada Hlijevnu. — Postaje od osnove* hlêvьn *nastavkom* ьsk: n *ispred* ь *obično se omekšava, ali može ostati i nepromijećeno; poslije* v *umeće se* a; *u naše vrijeme kaže se grješkom i* (h)livńanski *i* (h)livļanski. — *Od* XV *vijeka. a) u naj starijim primjerima ne zna se treba li čitati* n *ili* ń, *ali je viša prilika da je* ń. *tako je i u Daničićevu rječniku* (hlêvьnьskyj). U hlivanьskoj vrьhovini i u župi... Osidnici hlivanьsci. Glasnik. 23, 51. (1400). Baša hlivanski. Mon. croat. 245. (1543). Sančaka kliškoga i hlivanskoga. ļStarine. 10, 10. (1558). —

b) hlevański. A izašle livańske balije. Nar. pjes. juk. 563. Mučno bilo livańskim balijam. 563. U ļevańskom kadiluku. Vuk, nar. pjes. 4, 458. Livańska nahija. F. Jukić, zemļ. 28. — *c)* hļevanski. — *i u Vukovu rječniku* (ļevanski). Grem od bega hlivanskoga. Đ. Baraković, vil. 174. Da parok livanski dođe u župu duvansku. M. Dobretić 569. Nasrid ravna poļa livanskoga. Nar. pjes. vuk. 3, 556. Poļe livansko. F. Jukić, zemļ. 2. — *d)* hļevńanski. Pa ga daju paši livńanskomu. Nar. pjes. marj. 101. — *e)* hļevļanski. Pa je piši paši livļanskomu. Nar. pjes. marj. 104.

HLÈVINA, *f. augm.* hlijev. — *Na dva mjesta* XV *i* XVII *vijeka.* Boļe ti je biti u zloj hlivini s pravdom. Pril. jag. ark. 9, 142. (1468). Nê imi obezanija ni hlêvini, nь nikako imy gde glavi podkloniti. Glasnik. 22, 226. (1642).

HLÈVĻANSKÎ, HLÈVŃANSKÎ, *vidi* hļevański.

HLUNUTI, hļunem, *impf. (?) lijeniti se (?). isporedi* hļupnuti, b. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Od dobiti grabe krunu ki se sile, ne ki hļunu. J. Kavańin 366a.

HLŬP, *interj. glas kad što udari ili se što prelomi s bukom. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* Oko dvije po ponoći dođe ti nam jedan trećak, te, moj brate, hļup! u kvartijer od krme, slomi gruete. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 216. ‚Ja ga tisni, a on, hļup! na tle'. P. Budmani.

HLŬPNUTI, hļûpnêm, *impf. riječ onomatopejska, postaje od* hļup. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

a. *prelazno, udariti s bukom, lupnuti.* ‚Hļupnuo ga je šakom'.

b. *neprelazno, pasti s bukom.* ‚Hļupnuo je na tle'.

HLUSKATI, hļuskam, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. hļustukati.

HLUSTALAC, hļustaoca, *m. čovjek koji hļusta. — U Belinu rječniku* 465b *i u Stulićevu* (hļustalac *i grješkom* hļustaoc).

HLUSTALICA, *f. žensko čeļade koje hļusta. — U Belinu rječniku* 465b *i u Stulićevu.*

HLUSTAŃE, *n. djelo kojijem se* (1.) *hļusta. — Stariji je oblik* hļustanje. — *U Belinu rječniku* (hļustanje 465a. 465b) *i u Stulićevu.*

1. HLUSTATI, hļustam, *impf. žvakati. — U Belinu rječniku:* ‚masticare, tritare il cibo con i denti' ‚mando' 465b, *i u Stulićevu:* ‚mandere'.

2. HLUSTATI, hļustam, *impf.* silno koga tući. Dubašnica na Krku.

HLŮSTE, hļûsteta, *n. ružno čeļade, nepodoba, grdoba. — U naše vrijeme u Istri.* Hļuste ‚homo deformis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 33.

HLŲSTIĆ, *m. vrlo ružan čovjek, vidi* hļuste. *— U naše vrijeme u Istri. (S čakavskijem akcentom)* hļustić, dim. von hļuste ‚homo deformis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

HLŲSTOVINA, *f. vidi* hustolina. *(S čakavskijem akcentom)* hļustovina, pozoban grozd. Slovinac. 1880. 89.

HLUSTUKATI, hļustukam, *impf. dem.* 1. hļustati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚lenissime et difficulter mandere'.

HM, *interj. glas kojijem se pokazuje sumńa ili neodlučnost. — U naše vrijeme.* ‚Imate je dosta?' ‚Jok!' ‚A za ovake goste kao ja?' ‚Hm!' M. P. Šapčanin 1, 100. — *U pjesmi i bez ikakva značeńa gotovo kao pripjev.* Imam muža kolik puža, hm! imam muža kolik puža, bre, bre, bre, hm! Nar. pjes. srem. 62.

HMELINA, *vidi* hmeļina.

HMÈĻ, hmèļa, *m.* Humulus lupulus L., *ńeka biļka što se upotrebļava kod građeńa piva. — isporedi* hmeļina, hmeļevina. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima jednine, osim. nom. i acc., i voc.* hmêļu. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* хмель. *rus.* хмѣль, хмель. *češ.* chmel. *pol.* chmiel. — *Miklošić* (etym. wörterb.) *misli da je došla iz finskijeh jezika. isporedi finski* humala, *maď.* komló, *sjeverotur.* chomlak, *tur.* kumlak. — *Između rječnika u Mikaļinu* (hmeļ, trava ‚lupulus, lupulus salictarius. bryon'), *u Belinu* (‚lupoli, erba da mangiare' ‚lapuli (?)' 447b), *u Bjelostjenčevu* (hmeļ, hmelina), *u Voltiģijinu* (‚lupolo' ‚hopfen'), *u Stulićevu* (‚lupolus'), *u Vukovu* (‚der hopfen' ‚Humulus lupulus Linn.'). Voda umaļava gorkost hmeļa. Z. Orfelin, podr. 9. Kvasu višje načina imade, prostim jedni, drugi s meļem rade. J. S. Reļković 320. Hmeļ, hmelevina, slov. hmel, hmelina, melina, cslav. hmêlь, hmelь. rus. хмѣль, češ. chmel, pol. chmiel, luž. khmjel, chmel, Humulus lupulus L. *(u starijem rukopisima i u Vuka).* v. mel. B. Šulek, im. 109. Meļ *(u starijem rukopisima).* 230. Hmeļ. Čas. čes. muz. 1852. 2. 50. Flora croat. 1003. Meļ. Čas. čes. muz. 1852. 1, 55. J. Pančić, flor. biog.2 457.

HMEĻA, *f. nečist kod žita. — U Stulićevu rječniku:* hmêļa ‚sconciatura del grano sporchissimo' ‚triticeum purgamen'. — *nepouzdano.*

HMEĻACI, *m. pl. ime dvjema selima u Braničevu* XIV *vijeka.* U Braničevu... selo Hmeļaci dvoji. Glasnik. 24, 265. (1382).

HMEĻATI, hmeļam, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. hmiļati *s dodatkom da je uzeto iz Belina (?). — nepouzdano.*

HMÈĻEVINA, *f. stabļika u hmeļa. — U Vukovu rječniku:* ‚die hopfenstaube' ‚frutex humuli lupuli Linn'; *i u Šulekovu imeniku (kod* hmeļ).

HMEĻINA, *f. vidi* hmeļ. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* hmeļ), *u Jambrešićevu* (‚lupulus'), *u Stulićevu (iz Habdelićeva), i u Šulekovu imeniku (iz Bjelostjenčeva rječnika). — U svijem je ovijem knigama pisano* hmelina, *ali to vaļa da je po kajkavskom govoru.*

HMIĻATI, hmiļam, *impf. vidi* hmiļeti. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HMÍĻÊŃE, *n. djelo kojijem se hmili. — U Vukovu rječniku* (miļeńe).

HMÍĻETI, hmílîm, *impf.* repere, *gamizati, o sitnijem životińama (n. p. o crvima, mravima). — isporedi* gmiļeti, hmiļati, hmeļati. — -ļe- *stoji u južnom govoru mješte* lê; *u istočnom glasi* hmileti, *u zapadnom* hmíliti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (hmiliti ‚serpere, reptare, repere, proserpere'), *u Vukovu* (ist. mileti, zap. militi, južn. miļeti ‚kriechen' ‚repo'). Kao crv po blatu militi. D. Obradović, basn. 150. Crv u srpskom jeziku ne puzi nego gamiže ili mili. Vuk, pism. 25. Paukovi koji će mu uz sabļu militi. M. Pavlinović, razl. spis. 266. — *U prenesenom smislu o mnoštvu ludi što se miče (iz daleka je vidjeti kao mravi).* Odasvud okolo hmili puk k Prevlaci. S. Ļubiša, prip. 272. Pet godina dana, kako k nama od svud mili vojska. Osvetn. 3, 70.

HMIN, *m. vidi* kmin. Hmin vodeni *(u starom rukopisu),* v. kmin vodeni. B. Šulek, im. 109.

1. HMŮĆAK, hmůćka, *adj. o jajetu što se po-*

kvarilo, vidi 2. hmućak, *isporedi* hmućav. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Ovo je jaje hmućko'. P. Budmani.

2. HMÚĆAK, hmúćka, *m.*

a. *jaje što se pokvarilo; jaje iz kojega se ne može izleći pile. — Akc. je zabilježen kao što je u Vukovu rječniku (jamačno se miješa u voc.:* hmûćku, hmûćci, *i u gen. pl.* hmûćâkâ); *drukčiji je u Dubrovniku:* hmûćak *(isporedi i* 1. hmućak). — *Postaje od osnove glagola* hmućati *(kad se strese jajetom što se pokvarilo, u ńemu se hmuća). — U Belinu rječniku* (‚ovum requietum: ovum corruptum' 533a), *u Stulićevu* (‚ovum requietum'; hmućci ‚ova hypenemia'), *u Vukovu* (mućak ‚ein unbefruchtetes ei' ‚ovum sterile'. Kad se pilići izlegu, po koji mućak ostane u gnijezdu, pa kad se razbije, u ńemu je pomiješano žumance i bjelance; za to se kaže i za kakav posao od koga nema ništa: ‚mućak!').

b. grana ļeskovine čim se zamete kaša. Slovinac. 1880. 389.

HMŮĆÂŃE, *n. djelo kojijem se hmuća. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HMŮĆATI, hmůćâm, *impf.* agitare, quassare, *stresati sudom u kojem ima što žitko tako da se čuje kako se ono unutra miče (n. p. kad se pere sud ili kad se hoće znati ima li u ńemu što žitko a to se ne može vidjeti). — isporedi* hmućkati. — *perf.:* hmućnuti. — *Akc. se ne miješa (aor. 2 i 3 sing.* hmůćâ, *part. praet. pass.* hmůćân). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

a. *aktivno. — U Stulićevu rječniku:* ‚agitare, concutere'.

b. *sa* se, *refleksivno i pasivno.* Hmuća se more po kuvijerti. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 216. — *Kad se kaže o jajetu, znači da je pokvareno (vidi kod* 2. hmućak). — *u Stulićevu rječniku* hmućati se jaje ‚ovum corrumpi'.

HMŮĆAV, *adj. vidi* 1. hmućak. — *U Stulićevu rječniku:* jaje hmućavo, v. hmućak.

HMŮĆKÂŃE, *n. djelo kojijem se hmućka. — U Vukovu rječniku:* mućkańe ‚das schütteln (z. b. einer dunkeln flasche), um zu sehen ob sie leer ist' ‚periculum vasis, an sit plenum necne'.

HMŮĆKATI, hmůćkâm, *impf. vidi* hmućati *(uprav je dem.). — U Vukovu rječniku:* mućkati ‚schüttoln' ‚agito'.

HMŮĆNUTI, hmůćnêm, *pf.* hmućati *i* hmućkati. — *U Vukovu rječniku:* mućnuti ‚einmal schütteln' ‚quatio'.

HMŮRITI, *impf.* hmuri prase u koritu, ili kad tko čimgod muti vodu, more, ili koju drugu tekućinu, na Braču. A. Ostojić.

HMŮTATI, hmůtâm, *impf. vidi* hmućati. *na Braču.* ‚Hmutaj, hmutaj, pa prolij' (veli se o stvari koja se isprva čini da je ńešto, a na koncu jalovo). — *I neprelazno, znači što i* hmućati se. ‚Hmuta kao voda po kopańi' (veli se kad je tko nestalan i nedosļedan u govoru). A. Ostojić.

HMUTITI, hmutim, *pf.* čim, *baciti(?). — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* A on *(s. Paul)* kačkom hmuti u ogań. F. Glavinić, cvit. 207a.

HNOPOT, *m. kašalj. — Samo u Vrančićevu rječniku* (‚hnopoot' ‚tussis').

1. HŌ, *interj. glas što se izvrče naj češće u čudu ili u radosti. — Često se udvaja:* hohō. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (ho ho ‚oh, voce naturale che significa smovimento di qualche cosa nova' ‚hem, vah' 523a) *i u Stulićevu (po Belinu).* Koji govore meni: ‚Euge euge! hoho hoho!' B. Kašić, rit. 95. Rekoše: ‚Hoho hoho! uzrišе oči naše!' 380. Ho! ne mogu se ja ovde s tobom vazdan inatiti. D. Obradović, basn. 78. Opsa ho! ļubka ružo! M. Katančić 71. Ho! ho! jadan ti je! Nar. prip. vuk.2 270. Ho ho! pretila jarca! V. Vrčević, igre. 49.

2. HÔ, *adj. vidi* hol.

HOBAN, hobna, *adj. jamačno* koban. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (možebiti pisarskom griješkom).* Madionica kâ 'e nemila, vlastim hobna od žamora u verige obratila zlatne krame *(sic)* svijetla dvora? A. Gleđević 173b.

HOBDENI, *m. mjesto na otoku Krku. — Pomińe se* XI *vijeka u rukopisu, ali je nama došlo kao mnogo kasniji prijevod s tuđega jezika.* Pod Hobdeni . . . Od grbina do Hobdenoga . . . Mon. croat. 315. (1100).

HŌBÊR, hōbera, *m. a) brijeg; b) huhor u pijetla. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim. nom. i acc. sing., i loc. sing.* hobèru, *i gen. pl.* hōbêrâ. — *Nepoznata postańa. — U Vukovu rječniku:* hober, 1. (u Crnoj Gori) brijeg ‚die bergkuppe' ‚montis culmen'. 2. ‚der kamm (des hahns)' ‚crista', cf. ober. — ober ‚der kamm (des hahns)' ‚crista', cf. uhor, hober.

HOBETIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka (naj prije u latinskijem spomenicima).* ‚Balthasar Hobethych de Dobowe'. Starine. 5, 173. 174. (1517—1518). Baltažar Hobetić de Dobooc. Mon. croat. 252. (1552).

HOBLATI, hoblam, *impf. strugati (dasku), plańati, erendisati, ńem.* hobeln. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* hoblam, planam ‚ascio, exascio, laevigo, plano', v. gladim; *u Jambrešićevu:* ‚ascio'; *u Voltigijinu:* ‚piallare' ‚hobeln'.

HOBLIĆ, *m. strug, plańa, erende, ńem.* hobel. — *isporedi* hoblati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* hoblić, plana, strug ‚dolabra, planula, runcina, ascia, dolatoria', *i u Jambrešićevu:* ‚ascia, dolabra'.

HÒBODNICA, *f. vidi* hobotnica. — *Samo u Vukovu rječniku* (obodnica *s dodatkom da se govori u primorju) gdje je zlo tumačeno:* ‚die auster' ‚ostrea'.

HŌBÔT, hōbota, *m. vrsta velike hobotnice. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* L. Zore, rib. ark. 10, 341. — *Po svoj prilici nije stara riječ* hobotn *(vidi kod* hobotnica) *nego je načińeno u novije doba (shvatilo se kao da je* hobotnica *žensko živińče a* hobot *muško).*

HÒBOTNICA, *f.* Octopus vulgaris L., *u moru mekana sluzinasta životińa bez kosti s osam traka. — isporedi* hobodnica, ahtapod, aktapot, oktapod, karakatnica. — *Postaje od praslavenske riječi* hobotn *(jamačno rep), stslov.* hobotn, *rep, rus.* хоботъ, *surla u slona, češ.* chobot, *kraj, vrh; jamačno po tracima koji su vidjeti kao repovi. — Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚polypus'), *u Mikaļinu* (hobotnica, riba ‚polpo, pesce' ‚polypus'), *u Belinu* (‚polypus' 571a), *u Bjelostjenčevu* (‚polypus, polphylus, pulpus, a carnositate'), *u Jambrešićevu* (‚polypus'), *u Voltigijinu* (‚polpo, polipo, pesce' ‚fischspionerinn'), *u Stulićevu* (‚polpo, pesce' ‚polypus'), *u Daničićevu:* hobotnica ‚polypus' (vaja da je to). Hobotnice ili ikre. Sava, tip. stud. glasn. 40, 152. Sip i hobotnic. Stat. krč. ark. 2, 289. Njeki ļudi crnilom meću kao i hobotnica. M. Držić 307. Metat' crnilom kako hobotnica. (D). Poslov. danič. 60. Kršten je juhom od hobotnice. (Z). 51. S matalom gre na hobotnice. (Z). 108. Uhitio je hobotnicu. (Z). 115. Lovim ostima sipe i obotnice. S. Ļubiša, prip. 266. Hobotnica, Octopus vul-

garis. Čas. češk. mus. 1854. 2, 185. Obotnica se kaže u Dalmaciji, trakača u hrvatskom primorju, trakatnica i aktapod se kaže po grčki u Vojvodini i u Srbiji, Octopus vulgaris L. Đ. Popović, poznav. rob. 404.

HÒBOTNIČAN, hòbotnična, *adj. koji pripada hobotnici, hobotnicama.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚polypi‘.

HÒBOTNIČICA, *f. dem.* hobotnica. — *U Stulićevu rječniku.*

HOBUŽIĆ, *m. prezime vlasteosko u Dubrovniku, vidi* Kabužić. — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hobužićь). Marinь Hobužićь. Mon. serb. 39. (1253).

HOČA, *f. ime mjestima.* — *Između rječnika u Daničićevu* (‚Hotьča‘, pišu i ‚Hodьča‘ i ‚Hoča‘, dva sela blizu Prizrena... drugo mjesto po svoj prilici sadašńa Foča na Drini). *a) sadašńa Foča u Hercegovini.* — XV *vijeka (pisano i* Hotьča *i* Hotča). Pisana u Hoče. Spom. sr. 2, 110. (1444). Na Hotči. Mon. serb. 516. (1472). O Hotьče kadiê i novskomu dazьdaru. 529. (1483). Uda se Jelača za Mihoča Utvičića u Hotču . . . Jelača u Drinêe . . . 544. (XV *vijek*). — *b) dva sela blizu Prizrena.* — *od* XII *vijeka (pisano i* Hodča *i* Hotьča). Hoča i druga Hoča. Mon. serb. 6. (1198—1199). Obê Hotьči, dolńa i gorńa. 59. (1293—1302). O(tь) Hodče . . . S Hodčomь . . . Glasnik. 15, 282. (1348?). I od Oče i od Oraovca. Nar. pjes. vuk. 4, 77. Sva su ta sela *(među ostalijem i dvije Hoće)* bila u Podrimlu nekoliko sah. severno od Drima. Retivļa i obe Hoče mogu se videti na austr. den. karti. S. Novaković, zemļ. 45.

HOČEVINA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 292.

HOČEVO, *n. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 292.

HOČIĆ, *m. prezime (pisano* Hodčić) XV *vijeka.* Kurilac Hodčić. Mon. croat. 146. (1492).

HOČKI, *adj. koji pripada Hoči (pod b)).* — *vidi i isporedi* hotački. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka (pisano* hodьčьskyj), *i otale u Daničićevu rječniku* (hodьčьskyj). Ikonomь hodьčьskyj. Mon. serb. 116. (1342).

HOČUNE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 202.

1. HÒĆA, *f.* voluntas, *hoćenje, voļa.* — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 775b. 777a, *u Voltigijinu* (hoća *i grješkom* hoča ‚volontà, potenza d' animo‘ ‚wille‘), *u Stulićevu* (v. hoćenje). Neka se učini hoća negova. B. Kašić, nasl. 26. Da su u Isukrstu naravske dvi hoće ili voļe. rit. 76. Dili se suprot hoći i svitu množijeh. iń. 24. Odluči hoćom od sfojih pojći u Paris. fran. 3. Svojom hocom pridobita. G. Palmotić 3, 72a. Da nam razum on prosvijeti, hoću užeže. J. Kavańin 223b. Vječna hoća svim je zakon. 504b. Sved na grijeh je brza hoća. Stit. 2.

2. HÓĆA, *f. žensko čeļade koje hoće.* — *U poslovici.* — *isporedi* hoćo. ‚Ako neće neća, a ono hoće hoća‘, reku prosci kad se djevojka nećka. *u Lici.* V. Arsenijević.

HÒĆAK, hòćka, *adj. koji hoće, koji će dobre voļe da što uradi, koji je spreman, spravan.* — *U Vukovu rječniku:* ‚willig‘ ‚promptus‘ *s dodatkom da se govori u Srijemu i s primjerima:* Hoćka je to žena. Koñi su mu hoćki, dobro vuku.

HÒĆAN, hoćna, *adj.* voluntarius; promptus. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚voluntarius, ultroneus, libens, spontaneus‘).

1. *adj.*

a. *u pasivnom smislu, o čemu što ko radi po svojoj voļi, ili što mu biva po ńegovoj voļi, na što nije usilovan.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Pritijesnijem i hoćnijem uboštvom. B. Kašić, fran. 21. Od uboštva hoćnoga. 195.

b. *vidi* hoćak. ‚On je hoćan na svašto‘, rekne se kad je ko vrijedan za svaki posao. u Dobroselu. M. Medić.

2. *adv.* hòćno, sua sponte, *svojom voļom, bez sile.* — *Između rječnika u Stulićevu (kod* hoćice). Svemogućom rijećju hoćno vino u krv priobrati. B. Kašić, rit. 321.

HOĆATI, hoćam, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚velle, adfirmare‘. — *sasma nepouzdano.*

HOĆCA, *f. dem.* hoća. — *U Stulićevu rječniku:* ‚levis cupiditas‘. — *nije pouzdano.*

HOĆENO, *adv. hotimice (uprav part. pract. pass. od* hotjeti *u srednjem rodu kao adverab).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ultro, sponte, sua sponte, ex voluntate, voluntarie, voluntario, libenter‘. — *nije dosta pouzdano.*

HÒĆENSTVO, *n. hoćeńe, voļa.* — *vidi i* hotjenstvo. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka, a između rjecnika u Stulićevu* (hoćenstvo, hotjenstvo, v. hoćeńe). U ganuću našega hoćenstva prema Bogu. T. Ivanović 27. Hoćenstvo, komu pristoji po svomu slobodnu izabranu obirati dobro a mrziti na zlo. 34.

HÒĆENE, *n. djelo kojijem se hoće.* — *Stariji je oblik* hocenje, *vidi i* hotjenje. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikańinu* (hoćenje, htijenje, voļa ‚voluntas‘) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (grješkom nema napose; ali kod* hoćca *ima* protiva hoćeńu ‚invite‘; na hoćeńe ‚pro voluntate‘). Covik pametan ne kaže svakomu svoje hoćenje. P. Posilović, cvijet. 52. Nepoštena požeļena i hoćena tjelesna. M. Radnić 118a. Ne može hoćenje Božije zabraniti. K. Magarović 74. Gornemu hocenu hoćeńe doñe pridalo se je. S. Rosa 152a. Kada pridajemo naše razloge hoćeńu i voļi nihovoj. J. Matović 370. Po mome oćeńu ništa njesam učinio. Magaz. 1868. 59.

HÒĆICE, *adv. hotimice.* — *U Stulićevu rječniku:* hocice, hoćno, v. hoćeno. — *nije dosta pouzdano.*

HOĆO, *m. čovjek koji hoće.* — *isporedi* 2. hoća. — *U narodnoj poslovici našega vremena, a iz ńe u Vukovu rjecniku:* ‚derjenige der will‘ ‚qui vult‘. Ako neće neću, a ono će hoću. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 6.

HOD, hòda, *m.* itio; iter; incessus. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing.* hòdu, *(gen. pl.* hôdā *ili* hódā?). — *Riječ je prasłavenska, isporedi stsłov.* hodъ, *rus.* ходъ, *češ. i poļ.* chod. — *Po postanu je jaći oblik korijenu* ched *ili* chьd, *vidi kod* ići. — *Između rjecnika u Vrančićevu* (‚gressus‘), *u Mikańinu* (hod, hodenje ‚ambulatio‘; hod, načim od hodenja ‚gestus, motus corporis‘; hod, putovanje ‚iter‘), *u Belinu* (‚iter‘ 764b; ‚motus corporis‘ 115b; ‚incedendi modus‘ 79a), *u Bjelostjenčevu* (hod, hodeńe ‚ambulatio, incessus, motus corporis‘, v. hodeńe), *u Jambrešićevu* (‚ambulatio, incessus‘), *u Voltigijinu* (‚andamento, andatura‘ ‚gang‘), *u Stulićevu* (‚incessus, itio‘), *u Vukovu* (‚der gang‘ ‚incessus‘). *a) kao hodeńe, uopće djelo kojijem se ide, hodi.* Ako ne, tako ńegov krst, priceśćenje, crikveni hod, poslušanje ričі Božje ne bude ništar pomagalo na sudńi dan. Postila. G3a. Slijedi mene ne toliko hodom, koliko djelom.

M. Divković, nauk. 18b. Počeše mu se one strane hodom nadimati. B. Kašić, fran. 14. Ukaži mi, koji sada put u hodu slidit' mogu. I. Gundulić 208. Ide većma nego hodom. M. Radnić 132a. Na put svoj hod klade. A. Vitaljić, ist. 280a. Koń pod nime er popuznu, hod ustavi. J. Kavańin 182b. Evo sam po svi misti odio koja si ti tvojim odom posvetio. J. Filipović 1, 121a. Prostio tebi Gospodin što god si hodom sagriješio! T. Ivanović 130. Jarica se onud, kud je lani ječam bio, sije obridko jednim hodom priko svega sloga. J. S. Reljković 117. Da se prodeš hoda i belaja. Nar. pjes. juk. 61. Već smo bile spale s nogu od duga i teška hoda. M. Đ. Milićević, zlosel. 251. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu uprav znači: tupa od nogu kad se ide (bahat).* Da ga prid nim nebi zakrili hod negov slišajući. F. Glavinić, cvit. 426b. — *b)* usus pedum, *moć hođenja, snaga da se može hoditi.* Hromim hod davaše. F. Vrančić, živ. 22. Tužnijem hromcem hod dariva. A. Vitaljić, ost. 50. Bog povraća hromim hod. I. Grličić 4. Slipi vid, romi hod primaju. A. J. Knezović 254. — *c) kao* put, putovanje, *kad se ističe da se ide nekijem smjerom.* Svrta korablji hod. M. Marulić 51. Da budemo pri hodu v pravom vrimene. Kateh. 1561. G4a. Odlučih vazet hod, da najdu gdi pokoj. Đ. Baraković, vil. 287. On u sebi sumni veće, od negova duga hoda da uzrok drugo biti neće neg' li koja huda zgoda. I. Gundulić 360. S tijem niz doń paša obrati hod noj kažuć da ga slidi. 471. Inamo udilj hod svoj svrnu. M. Gazarović 93. Tvoj obrati hod ovamo. A. Vitaljić, ost. 135. Da ne bi ih u hodu tmine sapele. S. Rosa 131b. — *i u množini.* Komu li moji hodi mučni su meu vami, neka uzme ter udri glavome o kami. D. Ranina 102b. Gospodine, ustav' hode iz tvrdine. J. Kavańin 251b. Dobre hode! (Reče se, kad ko koga sretne ili stigne, mjesto: ‚Pomaga Bog!' ili: ‚Dobro jutro!' a onaj odgovori: ‚Dobra ti sreća!' U Crnoj Gori i u primorju). Nar. posl. vuk. 60. — *d) često stoji u genetivu sa supstantivima što znače mjeru vremena ili dužine, čim se pokazuje dužina.* Pode u pustinu putem jedan dan hoda. N. Ranina 44b. 3reg. 19, 4. Na riku dojdoše koj širina dan hoda bise. Aleks. jag. star. 3, 277. Četire dni hoda glas negov slišahu. 282. Sava gre tekući prosti istoku dan 16 dobroga hoda. F. Glavinić, cvit. xv. Na daleko od Rima ljetni dan hoda. I. Đordić, ben. 14. Još ne bješe dan hoda učinio. 46. Mao brodac, koji može biti da bistre se i zakleti, da je daleko po dne hoda od prvijeh onijeh dubova. B. Zuzeri 155. Izade pram nim daleko dan oda. F. Lastrić, od' 280. 3 dni oda daleko od svog doma. ned. 211. Držao je parohiju dan oda dugu. D. Obradović, basn. 330. Tri dni hoda preko polja ravna. Nar. pjes. vuk. 1, 532. — Tako isti hoda tri sahata. 3, 241. To će biti hoda dva sahata. Pjev. crn. 321a. Do šest sata konaničkog hoda. Nar. pjes. petr. 2, 211. — Koja puška malo mišan gada: cerek hoda usmrti junaka. Nar. pjes. vuk. 3, 174. — Gro dvi mjle hoda. B. Krnarutić 16. — *amo spada i ovo:* Ima puno hoda do Mostara. Nar. pjes. juk. 453. — *e) pomicane sunca, zvijezda, neba itd.* Pjaneti i nebesa ne prihode svoj hod. M. Orbin 13. Ovi hod ahti vrcnje od neba. 203. Nebo ovo ako bi pristalo od hoda svoga. F. Glavinić, cvit. 8a. Josue ki verom sunce od hoda cini stati svoga. 276a. Poznati hod zvizda ganutivih. A. d. Bella, razgov. 239. Raspremivajuć hod i krenuca zvijezda. S. Rosa 163a. Po hodu sunca. D. E. Bogdanić 7. Obrnuvši ju tri puta prema hodu sunca s lijeve na desnu stranu poljubi se š nom. V. Bogišić, zborn. 169. — *f) u prenesenom smislu, o micanju, trajanju čega umnoga.* Hod žitku svrši. P. Zoranić 39a. Usred dana nemo' opeta natrag prizvat' moga *(smrti)* hoda, od naroda do naroda bez svrhe su tvoja ljeta. I. Gundulić 205. Mojih dilih hod upravi. A. Vitaljić, ist. 433b. Hod burze, ‚börsecurs'. Jur. pol. terminol. 99. Hod, tečaj rasprave ‚fortgang einer verhandlung'. 216. Hod vremena ‚zeit-folge'. 655. — *g)* iza hoda, *adverbijalno: malo po malo.* — *u jednoga pisca našega vremena.* Pak se skovane riječi iza hoda (postepeno) udome i ukorijene u narodu. S. Ljubiša, prić. 4. — *h)* incessus, *način kako se ide. aa) kako se obično miče i drži koje čeljade kod hođenja.* On hod tvoj gizdavi tko vidi. Š. Menčetić 17. Sudim po hodu, da je velmi kripostan. M. Vetranić 2, 199. Draga u vidjenju, mila u hodu. M. Držić 126. Jedan hod tih, počten... Đ. Ranina 3b. Kakav mu biše obraz, hod od sveca. B. Kašić, iń. 82. Obraz imaše častan, pogled tih, hod redovnički. F. Glavinić, cvit. 179a. Ki videći Bonaventuru u dilih pravična, u hodu krotka. 217b. S. Klara u obliču vesela, u hodu pokojna. 274b. I videći ju u hodu mirnu. 384b. Ki je hoda naj bržega, poći objavi. G. Palmotić 1, 338. Takoga je hoda i čina, da bi pozno, prava da je vukodlačka upirina. 2, 60. Stas junački, hod, prilika. 2, 125. Sve se koči, sve se diči i u hodu i u riči. J. Kavańin 54a. Mili ures i ukrasan, hitrost hoda ponosita. 406b. Krajica tioga hoda. A. J. Knezović 250. Nije u noj bilo viditi koji čin neprikladan, nije hod razpusten. A. Kanižlić, utoč. 630. Hromi hod upravan priuzimahu. S. Rosa 82a. Hod bojaše tih i postojan. Đ. Obradović, basn. 444. I lijepa hoda i pogleda. Nar. pjes. vuk. 1, 373. Jer je takog struka i uzrasta i takoga oda i pogleda. 2, 456. Poznajem ga po hodu. Vuk, rječn. Hod kao da je hod Jujev. Đ. Daničić, 2car. 9, 20. — *bb) o kakvoj životinji, kako se obično mice pri hođenju.* Tries koña su u povodu arapskoga od plemena: ogńi u zgledu, vihri u hodu. I. Gundulić 425. Ovaj koń ima dobar hod. Vuk, rječn. — Da već nemaš hod od raka. J. Kavańin 59a. Račji hod. Đ. Obradović, basn. 203. — Koji vidi prepelicu hodit, pak nezin hod ktijaše pogodit. M. A. Reljković, sat. D7b. — *cc) u kojem osobitom slučaju, kako čeljade ide (brzo, potajahno itd.).* S veselijem hodom. Zborn. 111b. Brzim hodom. Anton Dalm., nov. tešt. 81. luc. 1, 39. Prid mojim linim hodom i postupom leteći biži. P. Zoranić 37b. Sad pošetom tiho ide, sad se obrće u hod brži. I. Gundulić 514. Ja sam brzim hodom došla. M. Gazarović 105. Hrlijem hodom ter u stolni Jerusalem noćno pođe. G. Palmotić 3, 79a. Na kladenac moj pravedni tec'te hodom pospiješnime 3, 152a. Nit' bi moj hod slab ni mlohav. A. Vitaljić, ist. 54a. U hodu odviše hitiš. P. Knežević, osm. 185. — *dd) riječju* hod *može se isticati obično, mirno pomicane u čeljadeta ili u životinje, kao suprotno n. p. trčanju, skakanju itd. — u ovom primjeru o konju.* Josifa koń kao da u hod koraca. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 48. — *ii) u jednom primjeru* XVII *vjeka znači mjesto gdje se hodi (ulaz?). čuda da je po njem.* gang. — *isporedi* hodnik. Koga možjani po svem hodu crikve razlihu se. F. Glavinić, cvit. 430a.

1. HODAC, hòca, *m. čeljade (u i životinje) koje (dobro) hodi (u maj starijem primjeru putnik).* — *isporedi* hodilac, hoditelj. — -a- *(mj. negdušnega b.) ispada u svijem padežima osim nom. sing. i gen. pl., te se* d *ispred* c *(i č) ne čuje.* —

Akc. se mijeña u voc.: hȍče, hȍci, *u gen. pl.* hodácâ. — *Postaje od osnove* hod *glagola* hoditi *nastavkom* ьсь. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* hodьсь, *rus.* ходецъ, *češ.* chodec. — *Između rječnika u Belinu* (‚ambulator' 163a), *u Bjelostjenćevu (kajkavski* hodec *kod* hoditel), *u Stulićevu* (v. hoditeļ), *u Vukovu* (n. p. koń ili čovjek ‚der gut gehen kann' ‚celer pedibus'). Molimo se Bogu da... hodcem vraćenje, nemoćnim zdrafje... pozajme. Bernardin 91. Ono je dobar hodac koji u malo vremena učini mnogo puta. M. Radnić 164a. On je bio u mladosti pravi hodac. M. Pavlinović, rad. 137.

2. HÒDAC, hòca, *m.* mah: kad se prasac prndeca, odnese ga oni hodac, pak iskoči vanka kočaka. M. Pavlinović.

3. HÒDAC, hòca, *m.* u drvodjeļa krupan strug što otvara put tanjemu. M. Pavlinović.

HODAČ, *m. prezime.* — xiv *vijeka.* Berьko Hodaačь. Deč. hris. 78.

HÒDAJA, *vidi* odaja.

1. HÒDAK, hȍtka, *m. dem.* hod. — *Od* xviii *vijeka, a između rjećnika u Stulićevu* (‚incessus'). Pavun hodak, a ptičica glasak. M. Katančić 67. Sitni hodak lipota. 74.

2. HODAK, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Sinь mu Hodakь. Deč. hris. 21. 89.

HÒDALA, hȍdâlâ, *n. pl. vidi* hoduļe. — *U Bjelostjenćevu rječniku (kod* hodalke) *i u Stulićevu.*

HÒDALICA, *f. vidi* hodilica. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pjesne jesu odalice puste, one idu iz usta u usta. Nar. pjes. herc. vuk. 109.

HODALKE, *f. pl. vidi* hoduļe. — *U Bjelostjenćevu rječniku:* hodalke, hodalnice, hodala, kļuke na kojeh se hodi u velikom blatu ali prek vode ‚grallae', *i u Stulićevu.*

HODALNICE, *f. pl. vidi* hoduļe. — *U Bjelostjenćevu rječniku (kod* hodalke); *u Jambrešićevu:* ‚grallae'; *u Voltiğijinu: (u jednini)* hodalnica, štapnica ‚trampoli, stampella' ‚krücke, die stelzen'; *u Stulićevu.*

1. HÒDAN, hȍdna, *adj. a) kud se može hoditi.* — *u Stulićevu rječniku:* ‚pervius, accessu faciiis'. — *b) koji pripada hodu.* — *u pisaca našega vremena.* Da će se brodovi ustanovļenog hodnoga reda držati. Zborn. zak. 1873. 35.

2. HODAN, *m. ime muško.* — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hodanь). Hodanь. Deč. hris. 44. 46 *i još na nekoliko mjesta.* Hodanь Radoslaļićь. Glasnik. 15, 299. (1348?).

HODANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Hodanu).* — xiv *i* xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hodanovićь). Priboje Hodanovićь. Deč. hris. 18. Ivьčinь Hodanovićь. Spom. sr. 2, 44. (1407).

HÒDÂŇE, *n. djelo kojijem se hoda.* — *Između rječnika u Vukovu.* Mladost je vrime koje valja da se provede u igrańu, u šali, u hodańu i sastajańu. A. Tomiković, gov. 13. Moramo brez hodana putovati. 90. I hodańa po Bosni ponosnoj. Nar. pjes. juk. 328.

HODÀRINA, *f. što se kome plaća za hod.* — *Riječ načińena u naše vrijeme.* Za pratioca sumnive osobe opredjeļuje se u ime hodarine 17 novč. od svake miļe hoda. Zborn. zak. 1863. 515. Panduri županijski, kad se upotrebļuju izvan mjesta, imadu pravo tražiti hodarinu. 1865. 294.

HODATAJ, *m.* conciliator, deprecator, *čovjek koji između dvije strane radi da se u čem slože, i osobito kod jedne strane nastoji da drugoj prosti i s ńom se smiri.* — *isporedi* hodotaj. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* hodataj. — *Mislim da postaje od osnove glagola* hoditi *nastavkom* ataj; *Miklošić* (vergleich. gramm. 2, 171) *misli da postaje od osnove glagola* hodati *nastavkom* taj; *ali ne možemo znati, jeli glagol* hodati *toliko star (vidi kod* hodati). *pravo bi bilo značeńe: čovjek koji hodi od jedne strane do druge; Miklošić ispoređuje srlat.:* tu inter illum et nos medius discurristi. — *Do* xvi *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚mediator'). Svetiteļa i čudotvorca Savu blyžńago hodataja o nasь kь Bogu. Mon. serb. 125. (1347). Hodataja obrêsti va kь vladicê mojemu Hristu. 134. (1348). Bio jest srêdostavnik i hodataj meju Bogom i človêki. S. Budinić, sum. 10b. Imenuju ih pomoćnici, hodataji i odvêtnici. 31b. Hodataj i posrêdnik Boga i človêki Isukrst. 91b. Isukrst hodataj i sridostatnik meju Bogom i človikom. ispr. 43.

HODATAJAN, hodatajna, *m. vidi* hodataj. Hodatajnъ, m. *πρόξενος* ‚qui conciliat' *(iz rukopisa* xiv *i* xvi *vijeka).* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2].

HODATAJATI, hodatajam, *impf. vidi* hodatajiti. — *U Stulićevu rječniku:* v. hodotajati. — *I u rukopisu* xiii *vijeka ima oblik* hodatajuštij. F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* hodatajiti.

HODATAJEV, *adj. koji pripada hodataju.* — *U dva starija rukopisa od kojijeh je jedan iz* xvi *vijeka.* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] (hodatajevъ).

HODATAJICA, *f. žensko čeļade kao hodataj.* — *isporedi* hodotajica. — *Od prvijeh vremena do* xvi *vijeka u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚mediatrix'). Izvoli hodatajicu byti prêčistuju vladyčicu našu bogorodicu. Mon. serb. 194. (1380). Mnihomь Svety Gori i innymь monastiromь jako mati obrêtaše se i hodatajica kь carstvujuštomu. Okâz. pam. šaf. 64. *(oko* 1503).

HODATAJITI, hodatajim, *impf.* conciliare, deprecari, *raditi kao hodataj.* — *isporedi* hodatajati, hodotajstvovati, hodotajiti, hodotajati, hodotati, hodotajstvovati. — *U starijim rukopisima pisanima crkvenijem jezikom od kojijeh su neki* xiv *i* xv *vijeka.* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2].

HODATAJSTVAN, *adj. koji pripada hodatajstvu, koji hodataji, koji hodatajstvuje.* — *Sa starijim oblikom* hodatajstvьnь *nalazi se u knigama pisanima crkvenijem jezikom od prvijeh vremena do* xv *vijeka* (F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* hodatajstvьnъ), *a između rječnika u Daničićevu* (hodatajstvьnь ‚intercedens'). Radosti mnogy hodatajstvьno byvamoje vidêvše. Domentijanb 87. Vêncь zemļьnaago sego carьstvija hodatajstvnь bystь tomu nebesnago carьstvija. Glasnik. 11, 86. (1336—1346).

HODATAJSTVO, *n.* conciliatio, deprecatio, *djelo kojijem se hodataji, posao onoga koji je hodataj.* — *Od prvijeh vremena do* xv *vijeka u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚intercessio'). Hodatajstvomь prêsvetyje vladyčice. Sava, sim. pam. šaf. 14. Prosimь o nasь molbu i hodatajstvo. Domentijanb 248. Hodatajstvomь prêsvetyje bogorodice. Mon. serb. 331. (1405—1427).

HODATAJSTVOVATI, hodatajstvujem, *impf. vidi* hodatajiti. — *isporedi* hodotajstvovati. — *Od prvijeh vremena do* xvi *vijeka* (F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2]) *u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚intercedere'). Bьdrêi oči trьblažennago starьca ne-

usьrьno hodatajstvujeta o tvojemь dobrê. Stefan, sim. pam. šaf. 28.

HODATAŃE, *n. hodatajstvo, vidi* hodotati. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Prose milos Božju hodatanjem, utežanjem i moļenjem matere ńegove. Š. Budinić, sum. 24ª.

HÒDATI, hôdâm, *impf. iterativni glagol prema* hoditi; *može značiti što i* šetati se. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* hódajû, *u aor.* hódah, *u ger. praes.* hódajûći, *u ger. praet.* hódâvši, *u part. praet. act.* hódao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Nahodi se naj prije* XIV *vijeka, zatim istom* XVIII *i u naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. hoditi), *u Vukovu* (‚spaziren' ‚ambulo'), *u Daničićevu* (‚ire').

a. *sa značćnem kazanijem sprijeda.* Ne smêše slobodno hodati po carevi zemļê. Spom. sr. 1, 22. (1399). Mi u novini života hodajmo (‚nos in novitate vitae ambulemus'). F. Lastrić, ned. 297. Svast do svaka često hoda, jeda l' sebe gdigod proda. V. Došen 168ᵇ. Da se miče i da hoda. 189ᵇ. Od istoka do zahoda kako na svom redu hoda *(jato zvizda).* 260ª. Ne hodajte na prelo po noći. M. A. Reļković, sat. C6ª. Al' kad oni Božji glas slišaše koji onda po raju hodaše. F5ᵇ. On svaku noć po svem selu hoda. G2ª. Vaļa s plugom gori i dole hodati. I. Jablanci 53. Za kom pčela po daleku hoda. J. S. Reļković 284. Smrt hoda na blizu i veće ju vidim. A. Tomiković, gov. 15. Hoću hodati po poļu. 93. Neka ne oda, dvoru nek ide. Nar. pjes. vuk. 1, 477. Ode Simo u svijet bijeli, hoda Simo devet godinica. 2, 66. Ja sve hodah po turskoj ordiji, i ne nadoh kraja ni hesapa. 2, 312. Carev telal po ordiji hoda. 2, 344. Odaj, Šaro, i sam po avliji. 2, 422. Laživ svjete, moj lijepi cvjete! Ljep ti bješe, ja za malo hodah! ta za malo, tri stotin godina! 2, 441. Hoda beže tri četiri dana. 3, 118. Na noj jesu dva kamena draga pred kojim se hodati vidaše usred tavne noći bez mjeseca, kao u dan kada sunce grije. 3, 535. Hodajući tako po zemļi ńih dvojica zajedno. Vuk, nar. pjes. 2, 81. Iza sreće i nesreća hoda. Osvetn. 1, 3. Jere mjesto da se zbiju šale, i da kolo po ledini hoda. 1, 46.

b. *nahodi se u knizi* XIV *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom sa značćnem:* procurare. F. Miklošić, lex. palaeoslov.² — *može biti da je načińeno od* hodataj.

HÒDAVAC, hódâvca, *m. čovjek koji hoda.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Skrišno proći svud i noćit doći, nit' tko pita, nit' zna hodavaca. Osvetn. 4, 36.

HÒDAVICA, *f. ona koja hoda.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Tvoja četa nek je hodavica. Osvetn. 3, 73.

HÒDBA, *f. na jednom mjestu* XVIII *vijeka s nejasnijem značćnem, a između rječnika u Stulićevu* (v. hod). Jesi li hodio na hodbe i postpoe *(sic)* do pogibne? T. Ivanović 143.

HODBINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn 222.

HODENIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 230.

HODIĆ, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Hodićь. S. Novaković, pom. 150.

HODIDJED, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

HÒDILAC, hòdioca, *m. čovjek koji hodi, vidi* hodac. — *Od* XVII *vijeka, u između rječnika u Stulićevu* (hodilac *i griješkom* hodioc *kod* hoditeļ). Ivana prid tobom hodioca ponukovanja slideć. I. Anćić, svit. 98. Odkupiteļ naš bi putnik i hodilac. M. Radnić 46ᵇ).

HÒDILICA, *f. žensko čeļade koje hodi, a i neživa stvar ženskoga roda o kojoj se kaže da hodi.* — *U Stulićevu rječniku (kod* hoditeļica), *i u Vukovu:* ‚die geht' ‚quae it (vagula)' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Riječ bješe, brate, hodilica, ona ode od usta do usta. (Nar. pjes. 4, 95). Nije riječ svilena marama, da je svješ pa u ńedra metneš, već je riječ jedna hodilica, otići će od usta do usta. — Rijeći su odilice puste. Nar. pjes. herc. vuk. 146.

HÒDIĻE, Hödîļâ, *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome blizu Stona.* Repert. dalm. 1872. 24.

HODIMICE, *adv. a)* sa stope, odmah: iđem hodimice. — *b)* običajnim hodom. M. Pavlinović.

HODIMIRIĆ, *m. prezime.* — XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hodimirišть). Otь Gradiše Hodimirića (‚Hodimirišta'). Mon. serb. 32. (1247). Bogoje Hodimiriće. Deč. hris. 8. 75. Hodimirići. 47. 99.

HODIN, *m. prezime.* — XVII *vijeka.* Jakup Hodin. Starine. 11, 87. *(oko* 1648).

HODINCI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļeļ. 72.

HODISLAĻIĆ, *m. prezime (po ocu Hodislavu).* — XIV *vijeka.* Daboje Hodislaļiće. Deč. hris. 23. 91.

HODISLAV, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Hodislavь. Deč. hris. 22. 24 *i još na nekolika mjesta.*

HODIŠA, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku.* Hodiša. Mon. serb. 13. (1222—1228).

HÒDITEĻ, *m. čovjek koji hodi, isporedi* hodac *i* hodilac. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hoditeļ, koji hodi ‚ambulo'), *u Belinu* (‚ambulator' 163ª), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* hoditel, hodec ‚ambulator'), *u Voltigijinu* (‚cammminatore, chi cammina' ‚der geht'), *u Stulićevu* (‚ambulator'), *u Vukovu:* u zagoneci: Tri četiri hoditeļa, peti šesti hoditeļa, sedmi osmi poklopiš, a deveti zavrtiš. — *odgonetļaj: vo (noge, rogovi, uši, rep).* — Ki jest prid nami naprida hoditeļ. A. Georgiceo, nasl. 269.

HODITEĻICA, *f. žensko čeļade koje hodi, isporedi* hodilica. — *U Belinu* (163ª) *i u Stulićevu rječniku:* ‚ambulatrix'.

HÒDITI, hödîm, *impf.* ire, incedere, ambulare, *kao* ići, *ali se jače ističe trajanje i ponavljanje (kod glagola složenijeh s prijedlozima* hoditi *je uprav imperfektivni glagol prema* ići). — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hôdâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* hôdî, *u ger. praes.* hôdeći, *u part. praet. pass.* hôden; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (radi imperativa vidi i* 1, b). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hoditi, *rus.* ходить, *češ.* choditi, *poļ.* chodzić. — *Kod čakavaca u Istri ima i oblik* hoditi, *vidi* hodela. Nar. pjes. istr. 2, 4, *kao da je stari oblik bio* hodêti. — *sama je pogreška što se gdjegdje nahodi* hodu *u praes.* 3 *pl.* (J. Kavanin 256ª; J. Banovac, razg. 44; V. Došen 176ª; *vidi i* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 175 *br.* 111). — *u pisaca sve do* XVIII *vijeka imadu za ger. praes. i stariji oblici* hodej (Mon. serb. 88 *god.* 1330; Deč. hris. 1), *i* hode, *te je na mjesta ovaj shvaćen posve kao adverab (na putu), n. p.:* Prid kom bigući,

planin hvojke bile mi su brašno hode. A. Čubranović 142. — *radi imperativa vidi kod* 1, b. — *U svijem je rječnicima.*

1. *aktivno.*

a. *ističe se samo pomicaće i način kako to biva (bez obzira na mjesto ka kojemu se primiče subjekat). a) o čeľadetu u pravom smislu. aa) ističe se kao pomicaće (nogama), suprotno stajaću a i trčaću, skakaću.* Jerь smo ľudije vrêmenni i stari mnogo, ne moremo poći jerь jedva i ovdê po gradu hodimo. Spom. sr. 1, 9. (1397). Slijepi vide, hromi hode. N. Rańina 14a. mat. 11, 5. Ustah rano, pođoh hode o napredku mom misleći. A. Sasin 177b. Ako može uprav hoditi na svojijeh nogu. M. Divković, bes. 412b. Da ne može oditi. P. Macukat 20. I on rojenja dosta plodi, a sam mu Ivo jedva hodi. J. Kavańin 106b. Hoditi na nogah ‚pedibus ire'. A. d. Bella, rječn. 78a. Tko ne može hoditi ‚invalidus ad incedendum'. 163a. Ovo tilo nogam odi. J. Filipović 1, 196b. Tilo brez duše odit ne može. 1, 220b. O sebe ne mogaše ni oditi nego bi ga učenici ńegovi među sobom prinašali. F. Lastrić, ned. 339. Niti mogadijaše oditi, ni dignuti se na noge. 386. Ištući poletiti neće moći ni hoditi. V. Došen 17b. Kad spavamo i hodimo. 47b. Ako li kadgod i počinem, u čem odim u tomu i spavam. And. Kačić, razg. 216a. Ne bi l' moglo na skoro hoditi *(ditešce).* M. A. Reľković, sat. H7a. Uzeo je ľubu ogńevitu, kada hodi, kako vetar veje. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Gde si bila? ne odila! 1, 441. Što je ovo? majci ne hodio! 3, 551. Na glavi joj alem kamen dragi pri kome se hoditi viđaše usred tavne noći bez mjeseca, kako u dan kada grije sunce. 3, 78. U čem hodim u tome i spavam. Nar. posl. vuk. 61. — *bb) izrečen je i način kako se hodi. aaa) kaže se kakvo je samo micaće.* Stavi se brzo hode putovati. A. Gučetić, roz. mar. 138. Nu ću poći lako hode sad pjesancu ku pojući. A. Sasin 138. Tako ona milo hodi i toliku svjetlos ima, da u jedno vrijeme izvodi tančac stupom, dan očima. I. Gundulić 381. Hoditi naprešno, hitno, naglo ‚concitate ambulare'. A. d. Bella, rječn. 162b. Hoditi polako, tiho ‚lente ambulare'. 163a. Hoditi upravno ili uprav ‚recte ferri'. 78b. Hoditi nahero ili naheru ‚in obliquum ferri'. 78b. Hoditi na hero, na krivo ‚in latus procedere'. 162b. Hoditi strance ‚in obliquum ferri'. 78b. Hoditi ponosito ‚magnifice incedere'. 162b. Nenavidost muče i na prstih hodi. A. Kanižlić, rož. 77. Kako hode, kako l' pogledaju. Nar. pjes. vuk. 1, 372. Krotko hodi dok do ńega priđe. 2, 121. Oštro hode, a oštro govore. 2, 523. Boľe se i na brani voziti nego pješice hoditi. Nar. posl. vuk. 26. — *bbb) kaže se ńešto što nije u užoj svezi sa samijem micańem, n. p. kako je čeľade kod hođeńa obuveno (jeli boso), odjeveno, što radi itd.* Er u robstvu, nije pravom, svezan uzom da sad hodi. I. Gundulić 349. U pameti misleć hodi, ko bi mogla zahvaliti. 413. Bojnik svaki tad se uputi, i pod sabľu s kletvom hodi, da bi im'o od ńe poginuti, ako se od zlijeh ne slobodi. 486. Bos hojaše. F. Glavinić, cvit. 247b. U svitah bilih hodi. 290b. Odjaše o jednomu šćapu. P. Macukat 19. Hoditi bosonog ‚nudis pedibus ire'. A. d. Bella, rječn. 78a. Imamo dakle bosi odit. P. Filipović 31. U jamu lakše zgodi, nego koji prazan hodi. V. Došen 28a. Nego hodim ja i dica bosa. M. A. Reľković, sat. E2a. Da ne ode tako odkriveni prsa. M. Dobretić 98. Kako nije zdravo hodit bosu. J. S. Reľković 228. Końa vodim, peše odim; čizme nosim, a bos odim. Nar. pjes. vuk. 1, 238. — *cc) izrečeno je mjesto po kojemu se hodi. u kojem primjeru može značiti: putovati.* Vьsi Dubrovьčane kire hode po mojemu vladaniju trьguguće. Mon. serb. 2. (1189). Da hode po mojej zemľi svobodno s trьgomь. 16. (1195—1228). Tudê si hodite prostrano i zdravo. 24. (1234—1240). Hodit po mista suha i brezvodna. Bernardin 43. luc. 11, 24. Njeki redovnik hođaše onimđere putem. N. Rańina 155b. luc. 10, 31. Dubravom hodeći. M. Vetranić 1, 4. I Stari Hvar ovi, u kom se porodi, ožalosti i Novi, i sve kud god hodi. P. Hektorović 61. Ako ste ikadar po svijetu vi hode smišľali. N. Naľešković 1, 112. Neka ja budem ovom pustińom hoditi. A. Gučetić, roz. mar. 255. Hodeći jednim dolom. F. Glavinić, cvit. 10b. Zemľa kud hojahu. 113b. Zajedno smo mi mladi po svijetu hodili. Ǵ. Palmotić 2, 204. Po svem dvoru grem i hodim. 2, 246. Divojka stojeći u kući lasno upazi divičanstva i poštenja nego koja po dvoru hodi. S. Margitić, fal. 150. Kašandro razumivši mogustvo velikoga Alesandra i odeći jedan put po Dalfu. J. Banovac, razg. 25. Do sada smo promišľali Isusa odećega po zemľi. J. Filipović 1, 117a. O vi svi koji odite po putu. F. Lastrić, test. 160a. Tko u bistroj gleda vodi, kad uza ńu čovik hodi. V. Došen 132a. Hodeći po drugih zemľah. M. A. Reľković, sat. A2b. Svi su ovi po svitu hodili. K7b. Po tomu putu odeći. M. Dobretić 79. Kad po gustoj šumi hode ćurlikuju milo Drije. J. Krmpotić, kat. 93. Sretni bili kud odili! Nar. pjes. vuk. 1, 141. Čestit bio kud odio! 1, 147. Volim s dragim po gori oditi. 1, 220. Bolan Jovo po gori hodio. 1, 271. Kud god hodim, na srcu ga nosim. 1, 377. Ovčar hodi po planini. 1, 378. Emka hodi stranama. 1, 519. Jes' hodio uz Ercegovinu? 1, 563. Kud god odiš, neka jadikuješ. 2, 25. Nek slijepi po svijetu hode. 2, 443. Ni ti nećeš po svetu odłti. 2, 493. Despot Jovan hodi po Srijemu. 2, 576. Planine se snijegom zaviše, po gori se hoditi ne može. 3, 370. Za tri dana po gori oditi. 3, 425. Svud hodismo, Bosnu prehodismo. 3, 434. Hodih mlada po gori zelenoj. 3, 462. — *dd) izrečeno je vrijeme u koje se hodi, ali tako da se tijem kaže i način.* Tko hodi u tamnosti, ne vidi kuda grede. N. Rańina 88a. joann. 12, 35. Nu s Marijom pospiješi se mrakom hodeć. I. V. Bunić, mand. 36. Trudan putnik ljeti hode nać kladenac bistri uživa. I. Đorđić, pjes. 57. Vidićete kako su živile i da nisu po noći hodile. M. A. Reľković, sat. C6a. N'jesam nikad po noći hodio. Nar. pjes. vuk. 1, 437. — *ee) izrečeno je društvo s kojijem se hodi, ili što za čim se hodi.* Hodi i opći sa zlom družinom. B. Kašić, zrc. 58. Beg bogdanski uza ń hode, molit' mu se ovdje stavi... I. Gundulić 321. ‚Da oni ostali tko su veće', priuze paša, ‚ki uz vas hode?' 443. Vitezovi, od kijeh vjere on obrańen vazda hodi. 568. Hojaše za ńim *(Isusom)* neizbrojeno vnoštvo iz limba. F. Glavinić, cvit. 158b. Još kućanin kad s kim hodi, i svog gosta kad provodi. V. Došen 117a. Ista dica za marvom hodeći iznenada verže prave. M. A. Reľković, sat. A3b. On se za ńom hodeći namuči. D7b. Hodi s trbuhom za kruhom. *na Rijeci.* F. Pilepić. — *b) o čeľadetu u širem smislu, kao živjeti, biti, ponositi se, postupati, osobito kad uz subjekat ima kakav pridjev.* Vsa prêtrьpê na zemľi hodej. Mon. serb. 88. (1330). Dajte mi to oružje, ja umêm š ńim počteno hoditi. Pril. jag. ark. 9, 133. (1468). Da vazda zdrav hodiš i vesel s tvojimi. M. Marulić 43. Od svih kih no žena rodi nikor ńega veći hodi. 262. Vazda bih rasceviľen do smrti me hodil. Š. Menčetić 54. Taj

miran ne hodi, ner tužan i nezdrav. 307. U veselom zdravju veselo svud hojah. H. Lucić 236. Jer u svako doba zlovoļan ja hodjah. N. Dimitrović 62. Sramotna hodila! da nudjer viđ trbuh. N. Naļešković 1, 269. Vrhu svih pod nebi gdi hodim žalostan. 2, 75. Tijem, kruno, ako hoć', da ti rob živ hodi. 2, 103. Brade vam, brižni hodili, opadaju. M. Držić 319. S česa u svem veseli hodimo mi sada. F. Lukarević 284. Verni tvoj tužno sve hodi. D. Rańina 7a. Dokle godir budem živ hoditi. A. Georgiceo, nasl. 313. Toliki su se vidili hodit' u odića razkošni, a umriti u klašńa siromašnih. J. Banovac, razg. 33. Ili slobodnije odi oni koji je ubog ili oni koji je bogat? J. Filipović 1, 264b. Odeći vazda posrid stra i ufańa. F. Lastrić, ned. 41. U puti kad odimo, po puti ne vojujemo. test. 17b. Druge moje, ne hodile lude! Nar. pjes. vuk. 1, 388. Ruvo nosim, kao i nevesta, jošte odim kao i devojka. 1, 619. Odi mudro, ne pogini ludo. 4, 227. I ja hodim i četu provodim. 4, 234. — *amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima je* hoditi *u posve prenesenom, moralnom smislu.* Po voļi vašej hoditi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 161. Ki pravo hodiše ostaše osujeni. M. Marulić 87. Tko spasenje duši želi vazda s Bogom pravo hodi. M. Vetranić 1, 26. Ako bi putem Božjijem hodio. N. Rańina 118b. baruch. 3, 13. Ča nisi postavil, toga ne pohiti, ter čin', da s' ostavil za zlimi hoditi. P. Hektorović 37. Tko dvori ńoj *(ļubavi)* i za ńom tko hodi. N. Dimitrović 38. Ou mi ne bude veće na oči: živi i umri, hodi zlo kao je i počeo. M. Držić 251. Koji hode u ļubavi nelukavni. Š. Budinić, sum. 28b. Da hodiš pomńivo s Gospodinom. M. Divković, nauk. 2b. Naučit' te ću put istini, po kom imaš svod hoditi. I. Gundulić 196. Neka bismo poznali mudrost i poznavši po ńoj hodili. F. Glavinić, cvit. 64b. Kada čovik hodi po drugoj zalihosti. I. T. Mrnavić, ist. 153. Ki pravedno hodi. A. Georgiceo, nasl. 93. Kako se ima hodit prid Bogom. I. Držić 74. Nijeste hodili š ńegovom voļom. 270. Da naš zakon ti ohodiš, tere za tim hincem hodiš. P. Hektorović (?) 142. Gdi od grijeha na grijeh hodiš. A. Vitaļić, ost. 150. Hoditi po dobrih dilih. ist. 276. Svak čagodi u čemugod krivo hodi. 409b. Svak u čemugod ne hodi pravo 411. Ako stazom, ka nas vodi na krjeposti, mi hodimo. J. Kavańin 18b. Drumom slijedi, kud hodiše svijetli djedi. 145a. Znaduć, gdi vojvode da i puci ondje hode. 297a. Koji krjepostju bude hodit bit će uvijek u nenavidi. 358a. Hoditi po zlu putu ,a recto viae cursu deflectere'. A. d. Bella, rječn. 271b. J. Stulli, rječn. Mali će oditi po staza od zapovidi oca moga. F. Lastrić, test. 156a. Ako po svitlosti od obslužeńa zapovidi uzodite na ovom svijetu, doprićete u svitlost viečńu na onomu. ned. 381. Za svitom ne hoditi. P. Knežević, osm. 5. Redovnik nisi, ako za svetińom brez pristanka ne hodiš. 207. Odstupi, izpovidniče, ne hodi naprid u stvari toliko jezivoj. Ant. Kadčić 247. U tomu nisu držani hoditi za voļom svojih roditeļa. 437. Hoditi po putima Gospodinovijema. J. Matović 483. Ke *(pleme)* uzmnožnijeh puno žeļa po djedinskijem stupim hodi. P. Sorkočević 588—589. Uz nos komu hoditi ,alicujus desiderio se opponere, contraire'. J. Stulli, rječn. 1, 213a. Svakom bratu Rišćaninu, koji pravo hodi i Bogu se moli. M. Đ. Milićević, slav. 34. — *c) o čeļadetu, u širem smislu, kad se pomiče s mjesta, ali ne običnijem načinom (hodeći nogama), n. p. aa) kad se čeļade miče s mjesta ne samo nogama nego i rukama.* Tako ne hodio na noge i na ruke! Tako ne hodio početvorke! Nar. posl. vuk. 308. — *amo spadaju i ovi primjeri (može se kazati o čeļadetu i o životińi):* Hoditi s trbuhom po zemļi ,serpo, repo'. J. Mikaļa, rječn. Hoditi trbušice ,adrepo'. A. d. Bella, rječn. 78b. — *bb) o čeļadetu (u primjerima o Isusu) kad se prekonaravno uzdiše u visinu.* Ki *(Isus)* svojom kripostjom hojaše gori. F. Glavinić, cvit. 158b. Jeste ga *(Isusa)* vidili hodeći na nebo. 159b. — *cc) nije pravi hod i kad se čeļade uz što peńe.* Po ńoj *(škali)* fratri gori i doli hojahu... Onih kih vidi škalom hodeći. F. Glavinić, cvit. 52a. — *dd) o vožeńu u lađi ili na kolima.* Ki po moru hodeći straši se valovih morskih. P. Radovčić, nač. 27. Tko se neće usudit', nemoj po moru hodit'. (D). Poslov. danič. 132. Hodeć rijekom kô po suku. J. Kavańin 297a. O koliko bi se svaki bojao, kad vitar pune i sa strahom po moru u lađi odio! F. Lastrić, ned. 395. Po moru i po vodi svak s velikim strahom hodi. V. Došen 175b. Brodovi u kojijeh sam hodio po moru. Đ. Bašić 48. Zašto ga je strah oditi po moru a po zemļi ne smije. M. Dobretić 471. — Hoditi u kočiji ili kolijeh ,curru vehi'. A. d. Bella, rječn. 78a. — *ee) o jahańu.* Na jednom gizdavom sideći końu, ter prid vojskom hodeći pogane tiraše. F. Glavinić, cvit. 104b. Hoditi na końu ,vehi equo'. J. Mikaļa, rječn. Kud sam gode na końu hodio. Nar. pjes. vuk. 2, 194. — *d) o životińi. aa) u pravom smislu.* I kako vi, ovce, ke gorom hodite, sve vunu i mliko za druzih nosite. D. Rańina 99a. Na mû službu *(Bog)* htje da stoji sve što leti, plove i hodi. I. Gundulić 244. Već *(koń)* ne hodi niti skače, dali leti kao vila. V. Došen 40b. Jer što hodi i što gmazi. 104a. Šibaj, mlati, tuci, bodi, on *(magarac)* lagano opet hodi. 212b. Koji vidi prepelicu hodit. M. A. Reļković, sat. D7b. — *bb) u širem smislu, micati se (n. p. plivajući).* Za me plamen iz kremena, drvo iz gore vadi zima, za me ribe plovom hode i od mora i od vode. I. Gundulić 245. More, gore, jošće vode, i ke po ńih ribe hode. P. Hektorović (?) 132. — *cc) vidi b).* Dugo ovce ńom zdrave ne hode. J. S. Reļković 58. — *dd) amo bi mogao spadati i ovaj primjer u kojemu je riječ o čeļadetu pretvorenu u životińu:* A ona *(Minerva)* paukom čini ju *(Araknu)* da hodi. H. Lucić 287. — *e) o nogama.* Noge ke po moru hodihu. F. Glavinić, cvit. 86b. Nek jelinskim skokom hode *(brze noge).* V. Došen 124a. I noge bi po malo hodile. M. A. Reļković, sat. K3a. — *f) u širem smislu, o neživijem stvarima, n. p. aa) o lađi, kolima.* Jedna plav, po moru ka hodi. N. Dimitrović 53. Naše drvo brzo hodi. M. Gazarović 40. Da mi daš takove kola, ke te hodit prez końi. Nar. prip. mikul. 44. Kako mu je mogal voz hoditi, a nidan ga ni vukal. 45. — *bb) o trgu, trgovini, novcu.* Trьgovi da imь hode slobodno po zemļahь gospostva mi. Mon. serb. 411. (1442). Da srьvacь, olovo, svila i vosakь na novьsku skalu hodetь. 529. (1184). Da pinezь ńihь dubrovački hodi po rusagu kraļevьstva mi kako je i prьvo hodio. 491. (1461). — *cc) o čemu neživom što se po sebi miče, n. p. o suncu, zvjezdama itd.* Sunce počińe svako godište hodit u početak od arijeta. M. Orbin 12. Ako nebesa imaju pristat da se ne vrte i da ne hode. 192. Svijetlo sunce plačńć hodi od nebesa po vedrini. I. Gundulić 96. Ne nahodi se vitez taki kud god sunce hodi. B. Krnarutić 6. Gdi srjed zvijezda sunce hodi. J. Kavańin 526. — *o zori.* Zoro lijepa, zoro bijela, hodi vedra, hod' vesela, ļubovnika starca ostavi. I. Gundulić 28. — *o dimu.* Kad budem s vami ja po-

kojan viditi od rodnijeh ogańa dim k nebu hoditi. I. Gundulić 14. — *dd) o čemu žitkom, o vodi, rijeci, krvi, znoju itd.* Da kako no rika brzo mimo hodi. M. Marulić 8. Krvavi mi hojaše pot. M. Gazarović 40. Da bi komu u jutro hodila krv iza zubah. I. A. Nenadić, nauk. 184. — *tako se kaže i o kiši.* Kad bi kiša hodila. P. Knežević, osm. 140. Dažd hodi i pristaje. pism. 136. — *amo može spadati i ovo:* Hoditi priko ,traboccare, versare fuori come i vasi troppo pieni di liquore, dicesi anco de' fiumi, quando escono dal loro letto' ,redundo'; ,traboccare, inteso di cosa che bolle' ,effervesco'. A. d. Bella, rječn. 738a. — *ee) o vremenu.* Za godište koje hodi sada. Mon. serb. 502. (1467). Primaj vrime kako hodi. I. Ivanišević 227. Vrijeme ne hodi po našoj voli. I. Jablanci 136. Stražni četvrt miseca kad hodi. J. S. Reļković 133. — *ff) o putu.* Kako hodi putь otь Cêtińa kь *(griješkom* vь) Vrьtêlci. Mon. serb. 532. (1485). — *gg) o mirisu.* Da ti miris s cvijeta hodi. A. Vitaļić, ost. 9. — *hh) jezik, metaforički.* Dobro se nauči hižu tvu oditi, a jazik oduči prid umom hoditi. P. Hektorović 38. — *ii) o riječi, metaforički.* Što po među nam beseda hodi. Glasnik. II, 4, 68. (1730). Povijest se je pomrsila i pokvarila hodeći s usta u usta. S. Ļubiša, prip. 80. — *kk) o plaći.* Ja ću ovde raditi izvaditi dekret, da hodi plaća ot meseca do meseca. Glasnik. II, 3, 111. (1708). — *ll) o čemu umnom.* Nere će tvojih dik slavan glas ne hodit. M. Marulić 53. Jer žudim da tvoje slave svud glas hodi. N. Dimitrović 88. Tko ima blaga dosti, taj se sit nahodi, od sitošće psosti i karanje hodi. P. Hektorović 38. O kako svitovna hitro hodi slava. A. Georgiceo, nasl. 9. Iz koga sve dobro hodi i prosiva. 128. Propast i tašćina po srcu ńim smino hodi. A. Vitaļić, ist. 20a. Tada grisi priko glave hode. 117. Od naroda do narodi ńem gospodstvo u vik hodi. 218a. Gospodine, tvoga imena čudna u vike slava hodi. 480b. Ili je boļe da hodi glas jednoga Nemca koji nije ot našeg roda. Glasnik. II, 3, 111. (1708). Svakojake misli im po pameti hođau. E. Pavić, ogl. 369. Kud mu godi pamet hodi, uvik sobom bludnost vodi. V. Došen 82b. Taj kar Božji uz čovika hodi. J. S. Reļković 27. — *mm) o stvari uopće.* Od onih tvari koje imaju hoditi pred ispovidju. Š. Budinić, ispr. 17. — *g) pridajući ńeke riječi (n. p.* dobro, zlo, na dobro, na zlo, naprijed, nazad *itd.), kaže se i o neživijem stvarima kakovo im je stańe (isporedi b)).* Kada ti vidiš stvari hodeći zlo, ti veruješ, ti se rassŕijuješ. Korizm. 48a. Er se zlo umnaža i hodi na gore. Š. Menčetić — Ġ. Držić 475. *(Dvi stvari: srce i jazik)* nigdar do vika na mańe ne hode, a svega človika na grihe navode. P. Hektorović 68. Cavtlo t', reslo, i rodilo, i delila i imiļa, i gradila, i novila, i naprid ti sve hodilo! A. Čubranović 163. Hodeći s kriposti boļe na boļu. A. Gučetić, roz. mar. 182. Činiti da stvari dobro hode. J. Mikaļa, rječn. *kod* ispraviti. Inako će mu zlo posli oditi prid mudrostju. I. Ančić, svit. 83. Ako hoćete razumeti za naše poslove kako hode... Glasnik. II, 3, 146. (1709). Zlobnim tako dobrosrićno stvari hode. A. Vitaļić, ist. 227. Hoditi nazad ,deteriorem efficere se'. A. d. Bella, rječn. 252b. Er su posli i od duše i od kuće hodili vele boļe. B. Zuzeri 15. Da stvari hode inako nego gredu. I. P. Marki 65. — *amo mogu spadati i ovi primjeri:* Jer što grane u snagu mu hode. J. S. Reļković 124. Ako nećeš da t' u ništo hodi. 404. Glazba mu nije hodila od uha. M. Pavlinović, rad. 31. Hodi komu od glave, u nauku napreduje. Hoditi za rukom, dobro posao opremati: ,Iđe mu trgovina za rukom'. Hoditi s putom, dobro: ,A kad učitej vidi da mu iđe s putom (s načinom), onda ga sve do konca ispita'. M. Pavlinović. — *h) kad se kaže o dvoma, da ,jedno hodi za drugo', znači da jedno zamjeńuje drugo, da se jednijem plaća za drugo, u ovakijem primjerima:* Pri ovoj gospodi sudu na pravu oko za oko hodi a glava za glavu. N. Dimitrović 92. Tako da bude hodit glava za glavu, oko za oko, zub za zub. S. Rosa 75b. — *i) premda je neprelazni glagol, može imati uza se akuzativ kojijem se pokazuje: aa) mjesto kud se prolazi hodeći.* Hodeć zemļu, brodeć vodu. I. Gundulić 290. Plava je końa jezđela, zelenu goru hodila. Nar. pjes. vuk. 1, 311. — *bb) put i duļina puta.* Človik ima dlg put hoditi. Korizm. 83a. Hodimo dakle naš put. M. Divković, bes. 434a. Ide Osip petdeset mil puta hodeći, ne znam pišice, ali na końu. F. Glavinić, cvit. 209b. Vsakorjačku cestu jesam junak hodil. Jačke. 30. — *cc) vrijeme (kao mjeru puta).* Hodiše dan hojenja. Bernardin 15. luc. 2, 44. Er se bješe mnoga sila od Turaka tuj skupila dva dni hode od Budima. A. Sasin 185b.

b. *ističe se smjer kojijem se hodi. u ovom značeńu često se skraćuje impt.* hŏd', hŏd'mo *(naj prije* XVI *vijeka:* N. Naļešković 1, 133. 294; M. Držić 32), hŏd'te; *kod ovoga se* d *ispred* t *ne čuje:* hŏte, *te se tako često nahodi i pisano (naj prije* XVII *vijeka:* I. Gundulić 171; P. Hektorović (?) 130. 131, *a* hod'te XVIII: J. Kavańin 491b. 558b). *i kod* hod'mo *može u ńekijem krajevima ispasti* d: hŏmo *(u Vukovu rječniku s drugijem akcentom:* hômo mjesto hod'mo (hodimo) *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori, ali se u Dubrovniku kaže:* hŏmo). *u značeńu kod e) i f) miješa se akc. i kod neokrńena imperativa:* hŏdi, hŏdite *(vidi u Vukovu rječniku). u Vukovu rječniku ima i oblik* hŏj *mj.* hŏdi *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Seko moja, hoj da se uzmemo; *amo spada po svoj prilici i ovaj primjer:* Ter mi hoj, ter mi poj! Nar. pjes. vuk. 1, 506. 507. *(zabiļeženo je o ovoj pjesmi da je iz Dubrovnika, ali jamačno nije pjesma dubrovačka). nalazi se na mjesta i* hŏder *(mj.* hod' der): M. A. Reļković, sat. F7a; Nar. pjes. kras. 1, 77. *a) izrečeno je mjesto ka kojemu se hodi. aa) u pravom smislu.* Ni u Svetu Goru da ne hode nikojimь posilijemь razvê da pasu kobile. Mon. serb. 61. (1293—1302). Dvignuv se od tola počesmo hoditi put vode. N. Naļešković 1, 217. Sinovče, hodmo u grad. M. Držić 32. Druge mile, čim sunce odzgar pripeklo je, hod'mo, gdi sjen dubja dile. I. Gundulić 403. Hodeć g Damasku. F. Glavinić, cvit. 208b. I reče: ,Odmo u grad'. P. Macukat 18. Kan' da znade i viruje *(päs),* da prijateļ u dom hodi. V. Došen 117a. Da slobodno doma hodi. 210a. Hod'mo kući, dosta smo sidile. M. A. Reļković, sat. E3b. Ja vi hodit' na torine neću. Nar. pjes. vuk. 4, 511. I mi odmo do dvora careva. Nar. pjes. istr. 1, 8. Ter mi homo na 'no ravno poļe. 1, 30. Ne homo doma. Nar. prip. mikul. 59. — *bb) u prenesenom smislu.* Da hodmo k drugomu putu, t. j. svetomu pismu. F. Glavinić, cvit. 14a. Hodimo sada k šestomu članu I. T. Mrnavić, ist. 26. Odimo u s. pismo, da vidimo bari niki sjen i nike prilike od ovizi muka. F. Lastrić, ned. 411. Odimo na svidočanstva sveti pisama. test. 180b. — *cc) kad je supstantiv s ńekijem prijedlozima, kao* na, suprot *itd., značeńe je da se hodi u neprijateļskom smislu namjerom da se udari, navali.* Tko bi suprotivь

Dubrovьniku hodio. Mon. serb. 455. (1452). Hodeći proti Jerusolimu. F. Glavinić, evit. 104b. Svak na ovi grad već hodi. A. Vitaljić, ist. 141b. — *b) kraj je micańu čeljade ili što se misli kao čeljade. aa) uopće.* Ter će Bogu hodit. M. Marulić 243. Kad k nemoćnu hojahomo. 305. Nu bliže u Ane hod'mo mi. N. Nalješković 1. 133. Ti veće ne krsmaj, neg vrvom put spile k ńoj hodi. 1, 188. Tijem što čekam tužan odi? dušo moja, k ńemu *(Bogu)* hodi! I. Gundulić 247. Hodi, starče, do cesara. P. Hektorović (?) 88. O Lucile, ne stoj lino, prid cesara hodmo smino. 126. — *u prenesenom smislu (o udavańu).* Imala je obrečena muža, hodila je š ńega na drugoga. Nar. pjes. vuk. 2, 12—13. — *bb) namjera je kod micańa da se uzme sa sobom čeljade ka kojemu se hodi (n. p. o svatovima k nevjesti).* Tko me želi ali žudi u Šibenik po me hodi. Đ. Baraković, vil. 357. Kupi svate, odi po divojku. And. Kačić, razg. 146a. Kada su za me hodili, zelene višńe sadili; kad su se sa mnom vraćali, zorene višńe trgali. Nar. pjes. vuk. 1, 304. Kupi svate, hodi po đevojku. 3, 534. Sad mi lipo homo po tvoga oca. Nar. prip. mikul. 71. — *cc) u prenesenom smislu: pripadati. čeljade stoji u dat. ili u acc.* Vrći će te velika vezira, a vezira na Novu Pazaru, hodiće ti blago od mirije. Nar. pjes. vuk. 2, 610. On ńin već da, ča ńin je hodilo. Nar. prip. mikul. 80. Neće mu plaćati pristojbine, što ga po zakonu hodilo. M. Pavlinović, rad. 34. — *c) kraj je micańu kakva radńa. aa) radńa je izrečena infinitivom (isporedi f) aa)).* Ča ćemo nobore? hod'mo grad zapriti. Đ. Baraković, vil. 76. Homo čuti našega proroka. Đ. Bašić 17. Hod'mo dalje iskat slavu. V. Došen 23b. A mi homo štogodi zagristit i napit se. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 176. — *bb) radńa je izrečena supstantivom s kojijem prijedlogom.* Na putь da ne hode. Mon. serb. 18—19. (1233). Ostalim recihu nač bihu hodili. Đ. Baraković, jar. 97. Gorštače, u selo gdi je taj pir hod'mo na ń, ti glumac veselo, a ja ću bit' bubań. I. Gundulić 153. Hodit na komedije. I. Držić 301. Na smrtne hodijah smeće. G. Palmotić 2, 43. Na čestiti pir dozvani s veličanstvom mnozijem hode. 2, 220. Er sve hodi na skončanje. A. Vitaljić, ost. 75. Nek se već ustavlja na obsjed grada hodit. J. Kavańin 184b. S nijedne strane na pomoć mi još ne hode. 236b. U svatove koji hode. V. Došen 158b. Ne imaju hoditi na druge tašće i izprazne razbludе. A. d. Costa 1, 79. Hoditi u lov zviri s velikom bukom i pripravom. Ant. Kadčić 4. Hoditi na vojsku. 4. Tri puta sam na vojsku hodio. Nar. pjes. vuk. 1, 462. Jesam skoro u četu hodio. 4, 416. Kad je jedan put hodil na lov. Nar. prip. mikul. 47. — *amo spada i ovo (isporedi b) bb)):* Kad su po vodu hodilo. Nar. prip. mikul. 28. — *d) kao smjer micańu ističe se samo odaljivańe od mjesta gdje se do onda stajalo. glagol je svagda u impf.* Kad je ona gori, hod' s vragom tamo tja. N. Nalješković 1, 262. Odi, sotono, odatle. F. Lastrić, test. 150b. Zato homo, uputimo, provodič je ovo s nami. A. Boškovićeva 40. Hodi s vragom. I. A. Nenadić, nauk. 129. Hodi s Bogom! M. A. Reljković, sabr. 71. Hod' otole, Ugrin Janko! Nar. pjes. vuk. 1, 181. Hod' otole, kučko snaho! 1, 308. Ali rodi, ali u rod odi. 1, 621. Od' otole, materino zlato. Nar. pjes. herc. vuk. 193. Hodi, davolo, od mene i od mojo dušo! Nar. posl. vuk. 342. — *e) venire, kraj je micańu čeljade koje govori. — između rječnika u Belinu* („venio' 758a), *u Bjelostjenčevu* (hodi k meni ‚veni ad me'. 2. hodi simo ‚adesdum, huc ades'), *u Jambrešićevu* (hodi simo ‚adesdum'), *u Vukovu* (hȍdi, hȍdite, 1. ‚komm her, kommt her' ‚veni, venite, adeste'. 2. ‚lasst uns', cf. hajde *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Već hodite da mi pobjegnemo. A vi hod'te da ih dijelimo). *(obično je glagol u imperativu; ali može biti da amo spadaju i ovi primjeri:* Koja često u ove kraje hodiš kćereu tvu vidjeti. G. Palmotić 1, 184. Ali ovamo čeljad hode, s puta im se uklonimo. 1, 350. Koja slika ovo nepoznana s neba hodi? 2, 30). *aa) onaj što govori zove koga da dođe k ńemu. aaa) nije izrečen kraj micańu, ali se zna da je čeljade koje govori.* Hodite vi blag'slovljeni otca moga jedinoga! J. Kavańin 490a. Isukrsta evo! hod'te! 558b. Odite, blaženi. F. Lastrić, test. 109a. Odi, biéeš okruńena. 145b. Hodite, blagoslovljeni, iz te tavnosti. Đ. Rapić 9. Hod'te, druge, ne hodile lude! Nar. pjes. vuk. 1, 596. — *bbb) izrečen je kraj micańu, ili riječima:* k meni, *ili:* amo, *ili drugijem kojijem načinom.* Hod' sjemo, Milica, sramotna hodila; kamo ona plitica? N. Nalješković 1, 243. Reče mi tuj hrlo: ‚Sjemo hod' najbrže, da ti se na grlo uza ma navrže'. 2, 19. Nu veće svatovi kupe se na pospijeh, u svatbu ho'te i vi, sve što znah, sve vam rijeh. I. Gundulić 171. Hote simo, Božji ubozi. P. Hektorović (?) 131. Hodi k meni, vjerenice! J. Kavańin 511a. Odite k meni i vi, koji tuge i nevolje podnesoste. J. Banovac, razg. 5. Od' amo, dušo neharna. F. Lastrić, ned. 206. Hoder amo i ti, zaručniče. M. A. Reljković, sat. F7a. Hodite k meni svi koji se trudite. J. Matović 435. Milosni vas car izbavja, na dvor hod'te istijem časom. P. Sorkočević 590a. Hod' u kolo, snaho naša. Nar. pjes. vuk. 1, 61. Hodi, Jovo, u bešiku. 1, 192. Odi k meni, dušice. 1, 205. Ne zovem ga: ‚Odi k meni, sine!', već ga zovem: ‚Odi k meni, dragi!' 1, 408. Od' ovamo, Todore veziru. 1, 538. Hodi k mene u goru zelenu. 1, 561. Hodi k meni u primorje ravno. 2, 105. Nego brže hodi b'jelu dvoru. 2, 136. Hodi mene u svatove, Mujo! 3, 229. Hodi amo, mila gospo moja! oder amo, da ti nešto kažem. Nar. pjes. kras. 1, 77. Hote va grad. Nar. prip. mikul. 28. — *ccc) izrečena je radńa na koju se zore subjekat (može biti da je gdjegdje značeńe kao kod f)). radńa se može izreći infinitivom.* Odi, Zejno, večer' večerati. Nar. pjes. vuk. 1, 384. — *ili podložnom rečenicom u kojoj je* da: Hod' da vidiš, od rusaga kô baš vezijer tvoj primjen je. I. Gundulić 553. Hodi, šćorce, da mi večeramo. Nar. pjes. vuk. 1, 384. Hodi k mene, da ašikujemo. 2, 28. Od'te u dvor, vino da pijemo. 2, 495. *(amo spada i ovaj primjer u kojem* hod' *stoji za množinu:* Nog mrtav jaoh leži, hod' da ga vidite. N. Nalješković 2, 194). — *ili imperativom bez ikakve konjunkcije (isporedi* hajde, *d)):* Tko želi naravi kreposti sve vidjot i moći ljubavi, hodi vid ovi cvijet. N. Nalješković 2. 11. Smrti nemila, hodi me umori. 2, 38. Rigaš ti zlobni ijed, hudi svijeh živina, ali opet u pored hod' sa mnom začina'. 1. Gundulić 139. Hod', od pira bože, hodi, igre milo s nami vodi. 173. Tim se hodi sa mnom sijeci. G. Palmotić 1, 331. Hod' sad gljedaj, Valerijane, gdi se vira naša smane. P. Hektorović (?) 147. Odi, gospodine Isuse, odi, suče pravedni i osvetitelju, od' osveti krv svoju. F. Lastrić, ned. 13. Hodi vidi, majko! Nar. pjes. vuk. 1, 387. Hod' veziro, uzmi dugovańe. 3, 347. Nego hodi, poljubi mi ruku. 4, 439. — *ili imperativom s konjunkcijom* te: Al' od', ago, te pogubi starca. Nar. pjes. vuk. 3, 401. — *ddd) pred impf.* hodi, hod', *da se bolje istakne, često se množe riječca* nu (nȕ hodi, nȕ hod'): A nu hodi,

moja stara majko! Nar. pjes. vuk. 1, 200. Nu hod', dive, da mi promislimo. 2, 31. A nu hodi, moja vjerna slugo! 2, 62. Nu hod' ujna, da rastovarimo. 3, 221. — *bb) onaj koji govori zove drugoga da ide s ńime, uza ń, za ńim.* Tko neće poleći hod' slideć za rukom. Đ. Baraković, vil. 52. Tijem hodi slobodno za mnome veće ti, tve dobro da budeš viđeti. I. Gundulić 104. Verna drugo, sa mnom hodi put slavnoga Dubrovnika. 382. Ustani brzo, ter hodi prid kraļa sa mnom na sud. F. Glavinić, cvit. 132b. Poveli im *(Isus)* govoreći: ‚Hodite za manom'. 237b. Hodite sa mnom, učinim ja vas ribare od ļudi. 389a. Poni sa mnom hote smino. P. Hektorović (?) 130. Ne boj se i hod' s nami. I. Đorđić, ben. 172. ‚Venite' odite sa mnom vi, koji moj zakon obslužiste. J. Banovac, razg. 5. ‚Zato hodi za mnom', reče joj, i odvede je na vrh jedne planine. 94. Od' uza me. F. Lastrić, od' 1. Hod', ne mogu ići sama. V. Došen 168a. Hodi sa mnom. Đ. Bašić 192. Hote za mnom. 192. — *f)* age, agite, *impt. se upotrebļava kad se ko nutka da što radi, isporedi* hajde, *d). vidi i kod e) aa) ddd).* — *i u Vukovu rječniku (vidi kod e)). aa) s infinitivom (u svijem je primjerima impt. 1 pl.).* Da hod'mo k ńemu poć', ter mu ti ruku daj. N. Naļešković 1, 294. Hodmo čuti. B. Zuzeri 182. Al' odimo čudnovatija čuti. F. Lastrić, ned. 227. Al' odimo promotriti što mu čini himbeni grišnik. 272. Homo, brate, jezditi końa dobra naprijeda. Nar. pjes. mikl. beitr. 29. Al' hodimo sad, od mlade što svatovi, gledat, rade. V. Došen 157b. Homo dobavit se jakosti. I. M. Mattei 130. Odimo se vraćat na tragove. Nar. pjes. vuk. 4, 386. — *bb) s podložnom rečenicom u kojoj je* da. Hodi, brate, da kušamo ļube. M. A. Reļković, sat. 17a. Ho'te, Bogu da se obrnemo! da služimo Božu leturđiju. Nar. pjes. vuk. 2, 6. Hod', da malu igru zametnemo! 2, 30. Hodi, brate, da se iženimo. 2, 43. Hodi, pobro, da se posigramo, ti korunom, a ja ću jabukom. 2, 82. Već hodite da mi pobjegnemo. 2, 220. A vi hod'te, da ih dijelimo. 2, 221. Hodi, Marko, da se pomirimo. 2, 222. Hodi, joldaš, da pijemo vino. 2, 466. Od' junače, da s' nadstreļujemo. 2, 487. Hodi, Mitre, da se osvetimo. 2, 633. Hod', Hajkuna, da se opkladimo. 3, 104. Hod'te, braćo, da se poļubimo! 3, 464. Ho'te, braćo, da se pokorimo. 4, 128. — *cc) s imperativom bez konjunkcije.* Odite, veli, kupite brez srebra. F. Lastrić, test. 70a. Odi, sele, osedlaj mi końa. Nar. pjes. vuk. 1, 13. Hodi mene uzmi gospodara. 2, 125. Hodi dodi u Stambola grada. 3, 58. Hodi uzmi hiļadu dukata. 3, 318. Od'te, more, końe privatajte. 4, 195. Od'te, dod'te, ako Boga znate. 4, 241. Nemoj, pašo, izgubit vladiku, no hodi ga vrzi na otkupe. Pjev. crn. 17a. — *u ovom primjeru stoji* hod' *za množinu (isporedi kod e) aa) ccc)):* Kad hoć' tuj da stoje, hod' svrš'te naj brže. N. Naļešković 1, 295.

c. *značeńe je kao kod* b, *ali se razlikuje u tome što se misli ne na jedno hođeńe nego na često ponavļańe hođeńa (iterativni glagol).* Jeli hodil na sv. oficij? Naručn. 89a. Vse su ob tom hodili, da vaše sinove zakoļu. Mon. croat. 242. (1543). Imamo hoditi k pravim pridikam. Kateh. 1561. A7a. Ako je hodio u razlicijeh ispovidnika. B. Kašić, zrc. 20. Kada po gorah z drugimi mladinci na lov hojaše. F. Glavinić, cvit. 51a. Priko morske koji vode gusariti i plijeniti i naš pokoj smetat hode. Ġ. Palmotić 2, 390. S vôd u plame, s plama u vode osuđene duše hode. J. Kavańin 398b. A nij' hodio na nauke. J. Kavańin 535b. More se igrati, i zaludu stati, more se poslovati, pravdati i druga, a ne more se u crkvu hoditi. J. Banovac, razg. 153. Puk Izraelski hodijaše u templo s darovima. Đ. Bašić 19. Iz tebe su bani izlazili, kojino su po svijetu vladali, pred junacim na vojsku odili. And. Kačić, razg. 206b. U skulu hoditi. M. A. Reļković, sabr. 34. Počeo sam bio hoditi u školu. D. Obradović, živ. 20. Da znam da mi nije boļe, ne bih ni u crkvu hodio. Nar. posl. vuk. 49. Muž vavek delal va trsju, a žena mu hodila z obedom. Nar. prip. mikul. 15. Kad je ona bolovala, jesi li ti k ńoj hodio? Pravdonoša. 1852. 9. Hodit na mreže, ribati mrežami. L. Zore, rib. ark. 10, 352.

2. *pasivno (rijetko).*

a. *subjekat je ono što je akuzativ kod* 1, a, *i).* Poznah da hojenim drumom prošal ne bih. P. Zoranić 68a.

b. *nema subjekta.* Hojeno je bosima nogama. Š. Kožičić 18a.

3. *sa* se, *pasivno, bez subjekta.* Da se opeta po zakonih hodi i šeta. J. Kavańin 156b. Većma se hodi u holosti nego u poniznosti. B. Leaković, nauk. 147.

HODIV, *adj. koji može hoditi.* — *U Stulićevu rječniku:* v. koračiv; *ovoga napose nema, nego* koračļiv *kod čega stoji:* ‚aptus ad deambulandum'. — *nepouzdano.*

HODIVOJ, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Deč. hris. 22. 90.

HODIVOJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Hodivoju).* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hodivojevićь). Knezu Radoju Hodivojeviću. Mon. serb. 504. 506. (1470).

HÒDNICA, *f. vidi* 1. hodnik. — *U Šulekovu rječniku:* ‚gang (in einem gebäude)'.

1. HODNIK, *m.* porticus, cryptoporticus, vestibulum, *mjesto ńekoliko više dugo nego široko, pokriveno, a može biti s jedne ili s obje strane ograđeno zidom, u kući ili pri kući.* — *Postaje od* hod *nastavkom* ьn-ikъ. — *U pisaca našega vremena.* I uza zid domu načini hodnike svuda u naokolo. Đ. Daničić, 1car. 6, 5. Hodnike od trijema. jezek. 41, 15. Iz sobe se iznesu stolice u hodnik. M. P. Šapčanin 1, 34. Labava zgrada, sa hodnicima i ćoškama. 1, 43. Dva prozora gledahu na ulicu, treći u hodnik. hodnik se zeleńaše u modrom vinovom lišću od loze, koja se gotovo oko cele strehe obavila. 1, 136. Hodnik, arch. ‚gehbahn'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. ‚Gang' (bauw.), hodnik. rječnik tehnolog. naz.

2. HODNIK, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Jakop Hodnik. Mon. croat. 294. (1592).

HODŃAK, *m. vidi* 1. hodnik. — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa:* Hodńak, arch. (vulg. gańak), ‚corridor, gang', tal. ‚corridojo, andito; ballatojo', frc. egl. ‚corridor'.

HODŃI, *adj. samo o danu, vidi* godan, a, *a).* — *U Belinu rječniku:* hodńi dan ‚anniversario, offizio de' morti che ogni anno per qualche morto si celebra' ‚anniversarium' 84b, *i u Stulićevu (kod* dan): dan hodńi ‚dies anniversarius'. — *Nije dosta pouzdano: može biti da je Dellabella zlo napisao* hodńi *mj.* godni, *a da je Stulli uzeo ovu riječ iz ńegova rječnika.*

HÓDO, *m. ime muško (Turčinu).* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Kad to začu Hodo barjaktare. Ogled. sr. 77.

HODOČASNICA, *f. žensko čeļade koje putuje put svetoga mjesta.* — *Načińeno u naše vrijeme prema* hodočasnik. — *U Šulekovu rječniku:* ‚pilgerin' hodočastnica.

HODOČASNIK, *m. putnik.* — *U Stulićevu rječniku:* hodočastnik, hodočestnik ‚peregrinator'. — *Riječ je nepouzdana: vaļa da je Stulli načinio od* hodočastvo *(koje vidi).* — *U naše se vrijeme shvatilo kao da je složeno od osnova* hod *i* čast; *te su ńeki pisci primili ovu riječ sa značeńem: čovjek koji pohodi koje sveto mjesto, kao n. p. Jerusalem (isporedi* haǧija), *vidi u Šulekovu rječniku:* ‚pilger (wallbruder)' hodočastnik.

HODOČASTAN, hodočasna, *adj. koji putuje.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚peregrinabundus, peregrinans'. — *Nepouzdano (vidi kod* hodočasnik). — *U ńekijeh pisaca našega vremena: koji pripada hodočasniku ili hodočasnicima, vidi u Šulekovu rječniku:* ‚pilgerhut' hodočastni klobuk; ‚pilgerkleid' hodočastna odjeća i haļina; ‚pilgermantel' hodočastni plašt.

HODOČASTITI, hodočastim, *impf. putovati put svetoga mjesta (kao* hodočasnik, *koje vidi).* — *U Šulekovu rječniku:* ‚pilgern'.

HODOČASTVO, *n.* peregrinatio, *putovańe.* — *isporedi* hodočašće, hodočestvo. — *U Stulićevu rječniku:* hodočastvo, hodočestvo ‚peregrinatio' *s dodatkom da je uzeto iz misala.* — *Ako je zbiļa Stulli našao ovu riječ u misalu, to je po svoj prilici apstraktni supstantiv koji postaje od* hodьcь *ili od* hodokъ *nastavkom* ьstvo, *te bi mu stariji oblik bio:* hodьčьstvo *ili* hodočьstvo. *mańe je jasan stariji oblik riječi* hodočastije *za koju također Stulli tvrdi da je našao u misalu: vaļa da treba čitati* hodočastvije *(s nastavkom* ьstvije *mj.* ьstvo). — *Kako su ńeki pisci našega vremena shvatili postańe ovijeh riječi, vidi kod* hodočasnik.

HODOČASTVOVATI, hodočastvujem, *impf. putovati.* — *U Stulićevu rječniku:* hodočastvovati, hodočestvovati ‚peregrinari'. — *Nepouzdano: jamačno je Stulli načinio od* hodočastvo.

HODOČAŠĆE, *n. vidi* hodočastvo. — *U Stulićevu rječniku: (sa starijim oblikom)* hodočastje, v. hodočestvo *s dodatkom da je uzeto iz misala.* — *U ńekijeh pisaca našega vremena (prema* hodočasnik): *putovańe k svetomu mjestu, vidi u Šulekovu rječniku:* ‚pilgerschaft'.

HODOČESNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* hodočestnik *kod* hodočastnik.

HODOČESTVO, *n. u Stulićevu rječniku: kod* hodočastvo.

HODOČESTVOVATI, hodočestvujem, *impf. u Stulićevu rječniku: kod* hodočastvovati.

HODOJE, *m. ime muško.* — *isporedi* Hodan. — XIV *vijeka.* Deč. hris. 5. 39 *i još na ńekolika mjesta.*

HODOJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Hodoju).* — XIV *vijeka.* Bogoje Hodojevićь. Deč. hris. 78.

HODOŠ, *m. manastir u temišvarskoj eparhiji.* Manastir Hodoš sazidan je u XV veku od Stevana Jakšića. Šem. prav. 1878. 144. — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Arhimandrit Sovronije ot manastira Odoša. Glasnik. II, 2, 283. (1786).

HODOŠAN, *m. mjesto u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 138.

HODOTAJ, *m. vidi* hodataj. — *U Belinu rječniku:* ‚deprecator' 412b; ‚sequester' 468a; *u Voltiǧijinu:* ‚intercessoro, mediatore' ‚fürbitter'; *u Stulićevu:* ‚intercessor, deprecator'.

HODOTAJAN, hodotajna, *adj. (n. p. grijeh) za koji se može hodotajiti, koji se može oprostiti.* — *isporedi* hodotavan. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚vonia dignus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Nike *(duše)* z hodotajnim ili z malim grihom *(dile se).* F. Glavinić, cvit. 12a. Drva, slama i pliva *(razume se)* hodotajni ili mali grihi. 14b. Oni ki grih hodotajni učinihu. 16b. A posvetilišća proti smrtno *(sic)* i hodotajnomu grihu. 137a.

HODOTAJAŃE, *n. djelo kojijem se hodotaja.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HODOTAJATI, hodotajam, *impf. vidi* hodatajati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚intercedere, precari, se immiscere alicui rei vel in aliquam rem, impedire, tutari, tutum aliquem reddere'.

HODOTAJICA, *f. vidi* hodatajica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚intercedens, deprecatrix'.

HODOTAJITI, hodotajim, *impf. vidi* hodatajiti. — *U Belinu rječniku:* ‚deprecor' 412b; *u Voltiǧijinu:* ‚intercedere' ‚fürbitten'; *u Stulićevu:* v. hodotajati.

HODOTAJSTVO, *n. vidi* hodatajstvo. — XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚internuntium' 467b; ‚deprecatio' 412b), *u Voltiǧijinu* (‚intercessione, mediazione' ‚fürbitte'), *u Stulićevu* (v. hodotajańe). Ńe bogočtovnim hodotajstvom od naležećega zla i od smrti vičńe izbavimo se. M. Alberti 44. Zaščiti, molimo te Gospodine, odotajstvom B. M. V. Divice ovu obitil od svake protivšćine. L. Terzić 357. Prosim te da ovo sveto pričešćenje meni ne bude s krivińe na muku: dali da mi bude hodotajstvo spaseno. I. Kraļić 43. Molitva suproć kuzi po hodotajstvu s. Roka. Štit. 27.

HODOTAJSTVOVATI, hodotajstvujem, *impf. vidi* hodatajstvovati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. hodotajati.

HODOTATI, hodotam, *impf. vidi* hodatajiti. — *Samo impf.* hodotaj *u jednoga pisca* XVII *vijeka, i ger. praes.* hodotajući *u drugoga* XVIII; *ali može biti da su oba oblika od* hodotajati *(praes.* hodotajem?); *prvi bi mogao biti i od* hodotajiti. Bogorodice, hodotaj za nas. M. Alberti 19. 202. Hodotaj za obetni ženski pol. 22. 39. Primi zavite naše s uzdavanjem hfala i odotajući B. D. Marija i S. N., ovomu ditiću daj zdravje u napridak pameti i tila. L. Terzić 235.

HODOTAVAN, hodotavna, *adj. vidi* hodotajan. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (može biti i štamparska pogreška).* Crikva ima pomazanje ulja s. proti hodotavnomu grihu. F. Glavinić, cvit. 447a.

HODOVO, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 250.

HODUKATI, hodukam, *impf. dem.* hoditi. — *Samo u Stulićevu rječniku* (‚andar spesso' ‚itare') *gdje je shvaćeno kao frekventativni glagol.*

HÒDUĻE, *f. pl. štapi na kojima su naslońene noge tako da ostaju ńekoliko više zemļe, te se na ńima ide po blatu.* — *isporedi* hodalke, hodalnice, hodala. — *Akc. se mijeńa u gen.* hòdûļâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚die stelzen' ‚grallae'.

HODUŠ, *m. vidi* hodac. — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚ambulator'.

HÒDA, *f. vidi* hod, hodeńo. — *U Vukovu rječniku:* ‚das gehen' ‚itio' *s primjerom:* Rdava hoda (n. p. po zlu putu, po snijegu bez putine).

HOĐAČICA, *f. u Stulićevu rječniku:* hodjačica, v. hoditeļica. — *nepouzdano.*

HOĐAK, *m. u Belinu rječniku:* hodjak ‚ambulator' 163a, *i u Stulićevu:* hodjak, v. hoditeļ *s dodatkom da se nalazi u Gundulića (?).* — *nepouzdano.*

HOĐÁVATI, hòđâvâm, *impf. vidi* hoditi, hodati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (s čakavskijem oblikom* hojavati) *i u poslovici istoga vijeka.* Svaku noć izvan grada hojavaše k jednoj mrcini i zlici. B. Kašić, iń. 87. Noge naučne hođavat' ne mogu s mirom stat. (D). Poslov. danič. 85.

HOĐENSTVO, *n. vidi* hođenje. — *U Stulićevu rječniku:* hodjenstvo ‚ambulatio, itio'. — *nepouzdano.*

HÒĐĒNJE, *n. djelo kojijem se hodi.* — *Stariji je oblik* hođenje, *a u knjigama pisanima crkvenijem jezikom ima i staroslovenski oblik* hoždenije; *u čakavaca* hojenje; *u nekijeh pisaca griješkom* hodjenje, hodjeńe, hodenje, hodeńe. — *Između rječnika u Vrančićevu* (hodjenje ‚ambulatio'), *u Mikaljinu* (hođenje *kod* hod *i napose:* hođenje s veličanstvom ‚incessus'), *u Belinu* (hodjenje ‚itio' 79a; ‚ambulatio' 162a). *u Bjelostjenčevu* (hođeńe *i* hodeńe), *u Jambrešićevu, u Stulićevu* (hođeńe *i* hodjeńe), *u Vukovu, u Daničićevu* (hoždenije ‚ambulatio'). Hoždenije tvoje vъ mirê da budetъ. Sava, sim. pam. šaf. 9. Bratńeje jedinьstvo i vъ kupь hoždenije. Domentijanb 8. Hromymь hoždenije darovaše. 208. Hodiše dan hojenja. Bernardin 15. luc. 2, 44. I pojde u pustiňu jedan dan hojenja. 30. 3reg. 19, 4. A Isus trudan od hojenja sijaše vrhu studenca. 48. joann. 4, 6. Od hromoga ki ni sagrišil hojenjem. Naručn. 58a. Poddrži moje noge od tašćih hojenji. Transit. 157. Grad velik tri dni hođenja. N. Rańina 81a. jon. 3, 3. Tko li joj u smihu, tko li u hojenju, tko milost u tihu poda govorenju? H. Lucić 208. Hromi hođenje primaju. A. Gučetić, roz. jez. 125. Naučil bi te on nebeskoga krug(l)a hojenje. Aleks. jag. star. 3, 226. Razlog od hojenja od nebesa. M. Orbin 192. Slipim videnje, hromim hođenje Bog poda. F. Glavinić, cvit. 92a. Po ‚hođeńu, po prilici Krstimir je pravi vidjet. G. Palmotić 1, 51. Ođenje alti pribjenje na križ. I. Ančić, svit. 222. Ti hodjenje dakle moje, Gospodine, htij kripiti. A. Vitaljić, ist. 47b. O hodjeńu ili nehodjeńu Jezusovu. S. Rosa 40a. Provode život svoj u hođenju i putovanju. A. d. Costa 1, 104. Da jih svojim apostolskim trudom vrati s hođeńa straputna. Ant. Kadčić 232. Da bi ta kontrada s iglami osuta, se bi se pobralo od mojga hojeńa. Nar. pjes. istr. 2, 55.

HOFMEŠTAR, hofmeštra, *ńem.* hofmeister, *čovjek koji upravlja kraljevskijem ili uopće gospodskijem dvorom.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* hofmešter, kapitan dvora ‚praefectus praetorii, praefectus vel capitaneus aulae, admissionalis, anteambulo'). Tomaša Milovca hofmeštra našega *(Stjepana Frankopana).* Mon. croat. 267. (1572).

HÒĜA, *m. turski sveštenik, pers.* châge, *tur.* hoga, *starac, učitelj, gospodin.* — *Akc. se ne mijeńa (gen. pl.* hôgâ). — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka (ako nije zlo štampano) stoji* j *mj.* ģ. Hoje i ulami ne klańaju. J. Kavańin 270a. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚chodscha (türkischer geistlicher)' ‚sacerdos turcicus' *s primjerima:* Hoga, kamo vakup? cf. vakup. ‚Hoga, ne boje te se djeca'. ‚Vala ni ja djece'. Učitelj se hoga diže, i ovako progovori. I. Gundulić 303. Nabuńivat jedni staše hoge i crkav redovnike. 481. Dali se od nas trpjet' može, da hoga po mečetijeh ne haleka i ne zavija? 478. Daj nam pašu Dilavera, i učitelja hogu š ńime. 491. Mnogi krstjani idu ogam. S. Margitić, fal. 260. Poslušajte oge zakonoše. And. Kačić, razg. 159a. Zovi meni, neno, hoge i agije. Nar. pjes. vuk. 1, 260. Jera nije vojska od mejdana, već sve stare hoge i hagije. 2, 314. Al' mu veli hoga Ćuprilijću. 2, 402. Još nagoni oge i agije, da i oni s ńime piju vino. 2, 430. Govore mu hoge i kadije. 2, 610. Zaučiše hoge na gamijam'. 2, 624. Turski hoga na zvonari viče. 3, 47. On podviknu hoge i šehove i hagije i redom muktije. 3, 59. Sluge moje, hogo i kadijo! 3, 79. Čujete l' me, hoga i kadija? 4, 23. K nama brže, hoge i 'vaizi! 4, 133. Tu pogibe oga Skopljanine. 4, 352. Id' otole, hoga Mušoviću! 4, 480. Promeće se kao *(Nasradin)* hoga kroz poňavu. Nar. posl. vuk. 264. *vidi i kod* Nasradin. — *isporedi* hoža.

1. HÒĜIĆ, *m. prezime (i u Turaka i u Hrišćana).* — *U naše vrijeme (bez* h). Teodor Ogić. Nar. pjes. vuk. 2, 648. *(među prenumerantima).* Murat Ogić. *u* Nar. pjes. petr. 1, 350.

2. HÒĜIĆ, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 226.

HÒĜIN, *adj. koji pripada hoģi.* — *U Vukovu rječniku.* — *I u imenima nekijeh mjesta u Srbiji.* Hoģina Ńiva *u okrugu podrinskom.* Ogina Niva. Sr. nov. 1874. 293. — Hoģine Livade *u okrugu kragujevačkom.* Ogine Livade. 1861. 517. — *Selo* Pričinović Posavski *u okrugu šabačkom zvalo se prije* Ogino Selo. K. Jovanović 88.

HÒĜINICA, *f. hoģina žena.* — *U Vukovu rječniku.*

HÒĜINSKÎ, *adj. koji pripada hoģama.* — *U Vukovu rječniku.*

HOĜULO, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Prid b'jelijem dvorima Hoģula Skradińanina. Nar. pjes. bog. 218. Da mi bješe drugi junak ko Hoģulo tvoj gospodar. 219.

HOĜULOV, *adj. koji pripada Hoģulu.* L'jepa Zore Hoģulova. Nar. pjes. bog. 218.

HOHAL, Hohla, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka sa starijim oblikom, i otale u Daničićevu rječniku* (Hohьlь). Hohьlь. Mon. serb. 123. (1336—1347).

HOHMEĻINA, *f. vrpa trave.* — *U naše vrijeme u Istri.* ‚acervus herbarum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 53.

HOHOTATI, hohoćem, *impf. smijati se u glas.* — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Da se ne sramuje toliko hohotati, da ju vas mostir čuje. Nauk. brn. 66b.

HÔJ, *interj. glas kojijem se ko zove.* — *isporedi* oj. — *U Voltiģijinu rječniku:* hoj, čuješ! ‚olà, senti!' ‚holla, hörst du!' — *I u pripjevima.* Hoj mile moj. Nar. pjes. herc. vuk. 283. Ki mi je zletel, hoj izletel. Nar. pjes. mikul. 145. Hoj dodola! daj nam rosnu kišu, hoj dodola za orača i kopača! hoj dodola. S. Tekelija. let. 119, 5.

1. HOJA, *riječ bez smisla u pripjevu narodne pjesme u ugarskijeh Hrvata, vidi kod* đunđa.

2. HÒJA, *f. (?) vidi kod* Dolerija. Zovuć Pana, Hoju *(štampano je* Hoja, *ali prema tal.* Pale, *lat.* Pales, *treba da je ženskoga roda, te bez sumńe treba čitati* Hoju), Lera, Doleriju (‚chiamando e Pane e Pale e Priapo e Pomona'). D. Zlatarić 72a. Hoja, Lero, Dolerije, na kletvu vas zovem doli. I. Gundulić 41. Kad moj slatki glas začina kako slavic ki se izvija, na ń doteku iz planina Hoja, Lero, Dolerija. 140. Na ovo čudo vas puk stoja k'o zapańen, ter ne prista Dolerija, Lero i Hoja zvat' na pomoć segaj mista. 170. Da se ije, da se pije, Hoja, Lero, Dolerije! 172. Dolerije, Hoje i Lera tad pomrča stara slava. G.

Palmotić 1, 28. Hoja bez razbora, a Silerijan bez srama (razloga). (Z). Poslov. danič. 27. Teško ti Lera i Hoju na kletve prizivat'. (Z). 126.

HOJDAN, *n. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Hojdanь. S. Novaković, pom. 111.

HOJDANA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Hojdan. — *Prije našega vremena.* Hojdana. S. Novaković, pom. 111.

HOJE, *n. vidi* oje. — *U Stulićevu rječniku:* ‚buris, bura'.

HÒJIN, *adj. koji pripada Hoji.* Hojino posvetilište nit' bremena čeka nit' svjedoka gleda. (Z). Poslov. danič. 27.

HOJME, *interj. vidi* ajme, *tal.* ohimè. — *U jednoga pisca čakavca* xv *vijeka.* Hojme tere dopast paklenih djavļih ruk! M. Marulić 91. Hojme! ča ću sada? 157.

HOJSIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Ivan Hojsić. Mon. croat. 257. (1556).

HOKIJAR, *vidi* honkijar.

HÒKSJENAČ, hòksjênča, *m. vidi* osjenač. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka (vaļa da* h *stoji samo pisarskom griješkom).* Hoksjenač i rutu ma nije kad iskati. M. Vetranić 1, 138.

HÔL, hóla, *adj. vidi* oho. — *Od* xviii *vijeka samo u pisaca koji ne znadu kad treba izgovarati i pisati* h, *po čemu se vidi da su sami dodali* h *u pismu a da su izgovarali* ol, ola; *između rječnika u Stulićevu* (holi *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva gdje ove riječi nema: jamačno je Stulli našao u onakijeh pisaca).*

a. *adj.* Govori riči zle, hole i nepoštene. I. Grličić 46. Slomiti ću i podložit moj holi vrat. 154. Svoju holu voļu čini. 193. Ode Danijel prorok s oblastju proročanskom prid hologa Nabukodonozora. J. Banovac, pripov. 74. Oni nisu bili prilični poniznome Isukrstu veće holome Luciferu. 200. Dužni su paziti dobara svoji, niti ji razasipati u proždrlost i holu odiću. F. Lastrić, ned. 132. Priholi Oloferno. 136. Digne svoju holu glavu. V. Došen 4b. Sokola koga nose krila hola. 18a. Slava hole krune. 20a. Hole laži kad prodaje. 40a. Kano pavun tica dignu svoja hola lica. 65b. Što u svojoj holoj sili jednog' slušat nisu htili. 246b. Da će žensko sime holoj zmiji ńe glavu satrti. M. A. Reļković, sat. F7b. Zločudni, holi, neposlušni i samovoļni. M. Dobretić 333. Da sataru holu vjeru tursku. J. Krmpotić, pjesm. 5. Lasno ti je pjevat opojenu, još je lakše ponijet se holu. Osvetn. 1, 69.

b. *adv.* hôlo. Starijemu holo odgovorio. S. Margitić, ispov. 15. Š ńima holo govoreći. I. Grličić 52. Grešnika nade holo neposlušna. 196. Brezobrazno govore i holo uzdržaju. F. Lastrić, test. 217b. Koji holo pogrduju pravovirne krstjane. 274a. Sebe holo kad proslavi. V. Došen 23a. Svak, kada se holo slavi . . . 34b. Jeli uzrok igdi ima, tebe holo što nadima? 41b. Da se holo fali još i sada. J. Krmpotić, pjesm. 7.

HOLAST, *f. vidi* oholast. — *Na jednom mjestu u pisca čakavca (po vrlo iskvarenu rukopisu).* Parjaj što svih holast slusti, zavidostju i ńe žeļu (?). M. Pelegrinović 176.

HÒLBA, *f. mjera za što žitko, po oke, ńem.* halbe. — *isporedi* polić. — *Od* xviii *vijeka po sjevernijem krajevima.* Četiri olbe vina. Z. Orfelin, podr. 19. Ako je boca od jedne ice iliti holbe. G. Peštalić 246. Onaj je sad pijan, naplatiću mu koju holbu više. Vuk, poslov. 11.

HOLETA, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Posjekosmo vojvodu Holetu. Ogled. sr. 181.

HOLGOŠTA, *f. mjesto blizu Novoga Brda.* — xiv *vijeka.* Crьkovь Mati Božija u Holьgošti. Glasnik. 24, 273. (1395).

HÔLICA, *m. vidi* oholica. — xviii *vijeka (vidi kod* hol). Nismo li te mi vidili, holico, okrenuta? F. Lastrić, test. 165b. Povrativši se holice na holosti. 208a. Vidićete holice ponosne. svet. 31b. Rosa milosti Božije mimohodi holice uzvišene i počiva na ponizni. ned. 34. Holica se prilikuje Luciferu. A. J. Knezović, ver. 27. Ili misli možebiti ovaki holica da je ovim imenom ‚paur' opsovao i nagrdio dobroga čovika? M. A. Reļković, sat. L3b. Onda će poznati holice, koliku im je štetu ńiova holost učinila. B. Leaković, nauk. 137.

HÒLIJA, *f. vidi* oholija. — xviii *vijeka (vidi kod* hol). Odagni od duše ovoga tvoga službenika svaki duh holije i uznesenja. L. Terzić 113. One naše zle misli od holije, od sržbe. J. Banovac, razg. 160. Žalosti se čovik, što rad svoje holije ne može imati visoka gospostva. pripov. 12. Od holije napuani. 69. Ovo izhodi od ńiove holije. F. Matić 48. — *Na jednom mjestu: oho čovjek, isporedi* holica. Hoće oni holija, da ti prija umreš nego se on ponizi. J. Banovac, pripov. 83.

HOLIK, *m. vidi* oholik. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (vidi kod* hol). O grišnici, holici i priļubodivci. F. Lastrić, ned. 392.

HÔLIT, *adj. vidi* oholit. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (vidi kod* hol).

a. *adj.* Dimu holiti sličan. V. Došen iv. Za holitu tvoju glavu. 16a. Gledaj pokrov tvoj holiti! 20a. Pak zato li ti, holiti, ne moš srcu odoliti? 43b.

b. *adv.* hôlito. Holito se ne uzdiži. V. Došen 17a. Da holito sve potlači. 42a.

HÔLITI SE, hôlîm se, *impf. vidi* oholiti se. — *Od* xviii *vijeka (vidi kod* hol), *a između rječnika u Stulićevu (gdje se dodaje da je uzeto iz Mikaļina, ali u ovome toga nema, vidi kod* hol). Što se holiš, smrade? J. Filipović 1, 10a. Bog ovako se ponizio, a ja sam se holio! P. Filipović 55. Što se holi zemļa i pepeo? F. Lastrić, test. 42a. Imaš običaj holiti se i ponositi u lipoti i odići. ned. 18. Zato se ponose, hole i nasladuju u izpraznosti. 313. Zlo za dobro vraćate, holeći se i ponoseći. 389. U tome da se hole što živinu porobiše. V. Došen 24a.

HOLNICA, *f. vidi* oholnica. — *U Stulićevu rječniku* (‚mulier in superbiam elata'). — *Jamačno je sam Stulli načinio ovu riječ (vidi kod* hol).

HOLOLAŽA, *m.* homo vaniloquus, *čovjek koji laže da sama sebe pohvali (jače nego* hvališa, *kod kojega se ne ističe osobito da laže).* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka koji je sam načinio složivši osnove* hol *(koje vidi) i* laž. Hololaža sebe fali. V. Došen iv. Od tamnog' hololaže nit' istina, niti svitlost, nit' se druga rodi kripost. 38b. Eto slave hololaži, koju lažuć sebi traži. 40a.

HOLOLUD, *adj.* vanus, *vidi* tašt *(o čeļadetu).* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka koji je sam načinio složivši osnove* hol *i* lud. Znam da mnogi milolaže, kad dobitka sebi traže, hololudog' mnogo fale, dok ga falom pozažvale. V. Došen 35a.

HOLOSLAVA, *m.* homo ambitiosus, *čovjek koji hlepi za slavom, za čašću.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka koji je sam načinio ovu riječ složivši osnove* hol *i* slava. I s holosti smućen tako, o tom radi svakojako, da svit nejma drugu glavu nog ńegovu vrtoglavu, o budale holoslave! o brez iskre svisti glave! V. Došen 42a.

HÔLOST, *f. vidi* oholost. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* hol), *a između rječnika u Stulićevu (uzeto u pisca Lastrića).* Po holosti sagriješi. M. Divković, nauk. 273b. Po molitvi diže se holost. S. Margitić, ispov. 29. Holost prilikuje se lavu. 34. Žeļom od holosti želi imat poštenje. I. Grličić 201. Ogań... očistit će od holosti, od lakomosti, od bludnosti. J. Banovac, razg. 3. Koji svojom eretičkom holostju ne tijući ostaviti zloće. izkaz. 17. Ona holost jest ukorenula se u glavam ženskim. J. Filipović 1, 42b. I napuhavši se holostju *(Lucifer).* F. Lastrić, test. 41a. Vide nesklade, nenavidosti, tašte slave i holosti. ned. 369. Holost, lakomost, bludnost. A. Kanižlić, utoč. 212. Tko se diže u holosti. V. Došen 8b. Holost je tašta slava. 20a. Druge slave ne ima neg' što holost ńeg' nadima. 41a. Koji sada u holosti bisno vlada. 44b. Uzrok od toga nemira biše oštro vladańe kraļevo oli holost bánâ. And. Kačić, razg. 23. Ne znam iz kakve holosti, natopŕče dolamu na livo rame a šešir na desno oko. M. A. Reļković, sat. L3a. Poniznost protiva holosti. M. Dobretić 202. Pun visokoumija i holosti biti. D. Obradović, sav. 83. Sad ga probuđuje na neustrplivost, na srģbu i na holost. B. Leaković, nauk. 219. Jer je holost vaša dodijala. Nar. pjes. vuk. 5, 260. Od holosti i od uzgornosti. Nar. pjes. juk. 93.

HOLOUŠ, *m. ili f. (?) ime mjestu.* — XVII *vijeku.* Holoušь. *(god.* 1682). S. Novaković, pom. 150.

HOLSTVO, *n. vidi* oholost. — *U jednogu pisca čakavca* XVI *vijeka.* Ne vaļa srdistvo kadi ni jakosti a mańe holstvo gdi ni blaga dosti. P. Zoranić 53a.

HOĻA, *f. stola (u katolika), petrahiļ (u pravoslavnijeh). — U Stulićevu rječniku:* ‚stola, fascia nota (quam ap. Christ. sacerdos humeris imponit)' *s dodatkom da se nahodi u pisca Dragićevića. — nije dosta pouzdano (ali vidi i* hoļeva).

HOĻAC, Hoļca, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 262.

HOĻAKE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 62.

HÒĻEV, *f. vidi* hoļeva. — *U naše vrijeme u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 67.

HÒĻEVA, *f. bječva. — U naše vrijeme u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 32. — *Riječ je praslavenska nepoznata postańa, isporedi stslov.* hoļeva, *crerļa, rus.* холява, халява, *grlo u čizme, poļ.* cholewa. — *Nahodi se na jednom mjestu u pisca čakavca* XVI *vijeka.* Ili Osipove hoļeve ili svetoga Petra glavu vide. Postila. K4b. — Hojevi, *f. (?) pl., gen.* hŏjêv, bječve. Omišaļ na Krku. — *isporedi* hoļev.

HOĻEVAC, Hoļevca, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.*

HOĻEVAC-SELO, Hoļevca-sela, *n. selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. hrv. 39. — *zove se i* Hoļevčevo Selo. Schem. segn. 1871. 16.

1. HOMAR, *m. ime mjestima. — a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10. — *b) selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* 28. — *c) ime planini u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 27. 55.

2. HOMAR, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚augur, auspex, hariolus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

HOMER, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. hrv. 46.

HOMOĻ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 38.

HOMOĻAC, Homoļca, *m. zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. hrv. 34.

HÒMÔĻE, *n. ime mjestima. a) kraj u Srbiji u okrugu požarevačkom. — od* XIV *vijeka (vidi u Daničićevu rječniku). — između rječnika u Vukovu* (Omoļe ‚theil der požarevačka nahija, wo die Mlava entspringt'), *i u Daničićevu:* ‚Homoļe', kraj u sadašńoj Srbiji u okr. požarevačkom: car je Lazar dao crkvi bogorodičinoj u Ždrijelu braničevskom nekoliko sela ‚u Omoļu' (Mon. serb. 194 *god.* 1380). u prijepisu koji je mjesto originala i po kom je prvi put i štampano stoji ‚Homoļu'. — A do Ivka od Omoļa Živka. Nar. pjes. vuk. 2, 202. — *b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 238.

HOMOĻICA, *f. mjesto u Banatu.* Omoļica. Šem. prav. 1878. 54.

HÒMÔĻKA, *f. žensko čeļade iz Homoļa (vidi* Homoļe, *a)).* Omôļka. I. Pavlović.

HÒMOĻSKÎ (hòmôļskî), *adj. koji pripada Homoļu (vidi* Homoļe, *a)). — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (omoļski) *i u Daničićevu* (homoļьskyj, τοῦ Homoļe). Izbegь omoļsky. Okáz. pam. šaf. 78. *(oko* 1501).

HOMORANI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Homorani', selo manastira Treskavca: ‚Homorani' (Glasnik. 13, 374). bilo je u Babuni: ‚selo u Babunê Homorêne' (Glasnik. 11, 134 *god.* 1336—1346). meda mu je išla ‚na putь prisadьsky... obьjemļušte vsu Lukavicu' (Glasnik. 11, 134). to je bez sumńe sadašńe selo blizu Prilipa koje Hahn (reise 183) piše ‚Moran'.

HOMORANSKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* ‚homoranьskyj', τῶν ‚Homorani': ‚na klisuru homoransku, vse pravine homoranske' (Glasnik. 13, 371). ‚homorênsku meždu' (Glasnik. 11, 133 *god.* 1336—1346). ‚vsu pravinu homorênьsku' (134).

HOMORJE, *n. u Daničićevu rječniku:* ‚Homorije', Altinu je išla međa ‚u Homorije' (Mon. serb. 94 *god.* 1330).

HÒMOT, *m. tačka za lozu. — U naše vrijeme u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29.

HOMOTARIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 210.

HÒMÛĆ, *m. vidi* homut. — *U Vukovu rječniku:* omuć, vide omut *s dodatkom da se govori u Barańi.*

HOMÚĆAK, homúćka, *m. dem.* homuć. — *U Vukovu rječniku* (omućak).

HOMURITI SE, homurim se, *impf. mrgoditi se. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. nahomuriti se.

HÒMÛT, *m.* jugum; manipulus. — -u- *stoji mj. neglašńega ą. — Riječ je praslavenska (sa značeńem: jaram, ajam), isporedi stslov.* homątъ, *rus.* хомутъ, *češ.* chomout, *poļ.* chomąt. — *Nepoznata postańa; misli se da je srvńem.* komat *i novovńem.* kumet *došlo iz slavenskoga jezika. a)* jugum (libra), *jaram (u mjerila). — samo u ńekijem starijim rukopisima u kojima se ovako zove znak u zodijaku u koji ulazi sunce mjeseca septembra (lat.* libra), *a u drugijem se rukopisima zove* jaram, *vidi:* Jedan zodijak štampan u Tihonravovu II. 361—363, iz rukopisa naše južne, t. j. upravo srpske domovine... mjesto ‚jarьmь' ili ‚jaramь' prevodi vazda slovom ‚homutь'. V.

Jagić, star. 10, 120—121. *i u dubrovačkom rukopisu* XVI *vijeka* (Zbornik) *stoji pet puta* homut *među* djevica *i* škrpijun. 127. — *b) u našem jeziku ima obično druga značeńa, za koja nije jasno kako su se iz praslavenskoga razvila. aa)* homut sijena, *šaka sijena. — između rječnika u Vukovu* (n. p. sijena ‚handvoll' ‚manipulus'). Devojka donese kotao s vodom, homut sena, klekne i tare. M. P. Šapčanin 1, 34—35. — *može biti da je slično ovome značeńe i u dva primjera* XVI *vijeka:* Vlasi u homut spleteni. M. Vetranić 2, 82. Muhe se sklopiše sve zajedno u homut. 2, 167. — *bb)* odveć gusta šuma ili trńak, gde još ima i pavita. ‚Ode zec u omut, pa ga nema'. u selu Biosci u užičkom okrugu u Srbiji. S. I. Pelivanović.

HONAKAR, HONĆAR, HONĆIJAR, *vidi* honkijar.

HÒNDEĻ, *m. ńeki nakit (dosta dug komad drveta pokriven platnom raznijeh boja sa zabodenijem zlatnijem ili srebrnijem iglama) što žene (udate) nose na glavi u Konavlima. — Od* XVII *vijeka: u prvom primjeru ne zna se, jeli isto značeńe* (prerezati s kim hondeļ, *kao da je svaditi se, ili razdijeliti se, o mužu i ženi); i u drugom primjeru nije u pravom značeńu; između rječnika u Vukovu:* ‚art frauenhaube' ‚mitrae genus' *(s dodatkom da se govori u Konavlima).* Prerezat ću s tobom hondeļ *(kaže muž ženi),* znat mi crknuti, i ute*(ć)* ću tja od tebe u strmen ļuti. V. Menčetić. app. not. 2, 277. Ter prosule *(dumne)* taj hondeļ niz glavu. I. Đordić, pjes. 195. Žena ima hondeļ a đevojka nosi kapu pod ubruscem. prije je bio običaj da đevojka kad je prešla godine udadbe a ne udala se, da je morala nositi hondeļ s kitom šarenom (jer žene nose bijele kite) i bez glavičatijeh iglica koje se vide na hondeļu mužatica. V. Bogišić, zborn. 129. *(Đevojka koja se s kim zaboravila)* sada smije *(nositi djevojačko odijelo),* ali prije nije smjela nego je na glavi morala nositi hondeļ kao i udate žene. 632.

HONDIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 236.

HONDRČICA, *f. kao da je ženski nadimak. — U komediji dubrovačkoj* XVI *vijeka.* Sada mi po Mariju teci hondrčicu. N. Naļešković 1, 269. Marija hondrčica došad ... 1, 270.

HONKIJAR, *m. pers. tur.* chûnkâr, *car, kraļ. — U rukopisu* XV *ili* XVI *vijeka (može biti da treba čitati* honćar *ili* honćijar). Veliky honkijare i anasare Aleksenьdre! Aleks. novak. 101. Nasarь i velikyj honkijarь. 103. — *U drugome je rukopisu pisano* hokijar. Veliki hokijare i nasare. 101. Hokijarь. 103. — *U trećemu je pisano* honakar. Aleksandar nasar i veliki honakar. Aleks. jag. star. 3, 294.

HOŃAD, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Hońadь', prezime Sibińaninu Janku: ‚velikyj vojevoda Hońadь Janošь'. Okáz. pam. šaf. 79. cf. ‚Jankuhь'.

1. HÖP, *interj. govori se kad se skače. — isporedi* op. — *Od* XVIII *vijeka.* Ufate se skladno skupa, stoji nogu lakih lupa; Pan pribira svirku, hop! satir veli. M. Katančić 75. Naj prije skoči, pa onda reci: hop! Nar. posl. vuk. 187. Onda se Brko zaleti pa hop! preko vode na drugu stranu. Nar. prip. vuk. 6. Pa moji šiļčići, opančići, sa dva pusta kaišići, hop — koša do zemļe. M. P. Šapčanin 1, 18. — *vidi i* hip hop.

2. HÖP, *glas u ńeke ptice. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Mi smo kako ptica kukavičji konic zvata, koja priko lita ovako puva: hop, hop. Đ. Rapić 196.

HÒPNUTI, hõpnêm, *pf. skočiti, skoknuti. — Postaje od* 1. hop. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ne sjed' vazdan, s tog ćefenka hopni. I. Zaničić 135.

HOPOTATI, hopoćem, *impf. riječ onomatopejska, kojaj ne znam značeńe. — U naše vrijeme u Istri.* Previšani hlopotani (govoreć hopoću). Nar. pjes. istr. 2, 166.

HOPOVO, *n. manastir i selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. hrv. 143. Stari manastir Hopovo, otkud je po nekom vremenu novi manastir proizišao, podigao je iz osnova sv. Maksim despot vladika krušedolski oko god. 1480. Šem. prav. 1878. 129. Hopovo (mon.). S. Novaković, pom. 150.

HÒPSA, *vidi* 1. hop. — *na Rijeci.* F. Pilepić. — *Biće iz ńemačkoga.*

HÒPSASA, *vidi* 1. hop *i* hopsa. — *U Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 2, 60.

1. HÔR, *m.* χορός, chorus, *ńekoliko čeļadi što zajedno ńešto pjeva (po grčkoj riječi). — isparedi* 3. hora, kor. — *Od* XV *do* XVII *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚chorus'). *a) anđeli se dijele u devet hora.* Meu hori anjelskimi. Živ. kat. star. 1, 224. Anjeli horof svih. Đ. Baraković, vil. 289. S anjelskimi devet hori. jar. 6. Dostojan bude najći se s hori anđelskimi. B. Kašić, nasl. 201. Postavļena u slavu vrh svih hora i vojska od anđela. is. 109. — *b) u prenesenom smislu, koje mu drago mnoštvo čeļadi (u prva tri primjera nije jasno značeńe, te ne znam uprav, spadaju li amo).* Ne daj nas pod ńih hor. M. Marulić 31. Bili bi blaženi u svem svomu horu. 42. Da ti ne bude par u mnozih gospoj hor. 44. K ńemu se kupi zbor starešin od grada, plemena prvi hor ki skupno š ńim vlada. Đ. Baraković, vil. 112. Vas hor od pravednih. B. Kašić, ist. 116.

2. HÔR, *m. zao čovjek. — Biće postalo od* horjatin. — *U naše vrijeme u Istri.* Hor ‚homo nequam'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

1. HORA, *f.* regio, *zemļa, kraj, grč.* χώρα. — XV *i* XVI *vijeka (prva tri primjera iz* XIII *vijeka uzeta su po Daničićeru rječniku iz bugarskoga spomenika), a između rječnika u Daničićevu.* Horê vsej dąbrovnišstêj ... Po vsej horê carьstva mi. Mon. serb. 2. (1217—1241 *ne* 1186—1196). V skopьskąą horą. 3. Vь horê zletovcêj. Glasnik. 13, 296 (1336—1346). Gradovь i horь. Mon. serb. 363. (1430). — *u ovijem se primjerima ističe kao suprotno gradu:* Ni gradi ni hora ne pokloniše se. M. Marulić 9. Ter ki su u Siriji grade ter ńih hore *(vaze).* 16. Grade, horu toje dokol budemo imit. 41. Vidiš pogorile polače i hore. P. Zoranić 57b.

2. HÒRA, *f.* tempus opportunum; libido. — *Postaje po svoj prilici od grč.* ὥρα, *vrijeme;* h *može biti došlo po tome što se pomiješalo s* 1. hora. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hora, vrijeme podobno ‚tempus opportunum, commodum'), *u Belinu (vidi kod* b), *u Stulićevu* (‚tempus opportunum, commodum, oestrum, voluntas, ingenium' *s primjerom:* Dobro si hore, dobra ti je hora ‚tibi bene est'), *u Vukovu:* ora (ὥρα) ‚die rechte zeit' ‚tempus opportunum' *s primjerima:* Ora vino pije, a namjera dug naplaćuje (Nar. posl. vuk. 241). Listaj, goro, kukaj, kukavico: nek se čini ora za ajduke.

a. *vrijeme zgodno, prigoda.* Ovo je sad hora od košut naj veće. N. Naļešković 1, 225. A dobru tuj horu poznal' su kroz smih moj svi oni ki pokoru patil' su za grih svoj. D. Rańina 68b.

Oru ima svako vrime *(smrt)*. V. Došen 49b. Tad bi hora smrti. M. Kuhačević 120. Ora bi ti putovati bilo. Nar. pjes. petr. 1, 154. Kad doraste Ivane dijete, kad doraste konja i oružja, a Jelica đevojačke hore. Nar. pjes. kras. 1, 103. — *Po svoj prilici spada amo i ovaj primjer:* I ta ih bi hora da Turke razbiše. I. T. Mrnavić, osm. 42.

b. *kao da znači: žeļa (ali običnije u zlu smislu). — Po svoj je prilici ista riječ što kod* a. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu:* hora ‚(è proprio delle bestie) libidine' ‚libido' 437b, *i u Stulićevu (vidi sprijeda).* Ne zna Boga ni človika, budući blago ńemu hora. Đ. Baraković, vil. 170. Da pade ta hora ńegovih tamnih zlob. 284. Pogodna t' budi čes napritkom tva hora. 329.

3. HORA, *f. vidi* horo. — XVI *i* XVII *vijeka.* Pojete pjesance livadom u horu izvodeći tance. M. Vetranić 1, 66. Gdi su tanci, gdi su hore? 1, 246. Hore i tance gdje vile vodjahu. 2, 107. I donesi dipli s sobom, er ću vodit' horu s momom. N. Naļešković 1, 242. Zavrgoše opet horu, ter satiri igrat staše. A. Sasin 192b. — *U prenesenom smislu:* Svoj turačkoj hori *(pisac tumači* skupščina) ta prah biše hrańen. B. Krnarutić 40. *vaļa da je takovo značeńe i ovdje:* Sfak učin' odluku tašća trga hore ostavit tu buku. J. Armolušić 70.

4. HORA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 111.

HÒRAN, hȍrna, *adj. voļan, spreman, spravan (o čeļadetu). — Postaje od* 2. hora. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚alacer, promptus, opportunus, commodus') *i u Vukovu* (oran ‚bereit, aufgelegt zu etwas' ‚paratus, promptus'). Horan domaćin, horni i gosti. Nar. posl. stoj. 77. I ona i on svakad su orni da pojedu što lepo. M. Đ. Milićević, zim. več. 250. On oran, a ručak za ńega dobar. let. več. 64.

HÒRAST, *adj. zao (o čeļadetu). — Vidi* 2. hor *od čega postaje. — U naše vrijeme u Istri. — (S čakavskijem akcentom)* hòrāst ‚nequam'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 2, 32.

HÒRDÔV, hordòva, *m. vidi* hardov. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata, a između rječnika u Jambrešićevu* (‚dolium') *i u Stulićevu* (v. bačva). Tri hordove vina 'zpili. Jačke. 137.

HOREST, *m.* Myagrum sativum L., *ńeka biļka, vidi* žuman, lanova travina. Horest, duralia *(u rukopisima* XVIII *vijeka),* Myagrum sativum L. B. Šulek, im. 109.

HÒRIŃA, *f. nepošteno žensko čeļade. — Postaje od* 2. hor *koje vidi. — U naše vrijeme u Istri.* Horiña ‚femina immunda'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 34.

HÒRJAČKÎ, *adj. vidi* horjatski. Blago onome koji se na ļudsku krv namjeri a teško na orjačku. Pravdonoša. 1851. br. 21.

HORJADIN, *m. vidi* Hajradin. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Jel' u dvoru zet Horjadin vojvoda? Nar. pjes. bog. 291.

HÒRJADSKÎ, *adj. vidi* horjatski. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka; treba paziti da postaje od* horjad *(premda ova riječ drugdje nije potvrđena) što je bliže turskoj riječi od koje postaju* horjat *i* horjatin, *a i da značeńe (jamačno: seļački) boļe odgovara turskome.* On se biše vas priobrazio, na ńemu su orjadske haļine. And. Kačić, razg. 138b.

HÒRJASKÎ, *adj. vidi* horjatski. O đevojko soja horjaskoga. Pjev. crn. 219a.

HÒRJAT, *m. vidi* horjatin. Bi mi rekla sva butun Krajina: ‚Vid' horjata, Orlanović Muja!' Nar. pjes. hörm. 1, 261. Orjat, nikogović, čovjek bez pošteńa. *u* Nar. pjes. herc. vuk. 358.

HÒRJATIN, *m. psovka čovjeku, kao* ugursuz, huļa, lopov *itd. od tur.* horjad, *neotesan čovjek (od novogrč.* χωριάτης, *seļak). — isporedi* horjat. — *Od* XVIII *vijeka (vidi i kod* horjadski), *a između rječnika u Vukovu:* (χωριάτης ‚bauer') ‚halunke, spitzbube' ‚nebulo'. — Horjatin ‚tristo'. S. Budmani 415a. Horjatine i horjatski sine! Nar. pjes. vuk. 1, 267. Sta me tresti horjatin, da već crńe biti ne može. M. P. Šapčanin 1, 52. — *U množini ostaje* in: Ti sa sobom vodiš horjatine: horjatina kuma i đevera. Nar. pjes. vuk. 2, 338. *ili može ispasti (ako ovaj primjer ne spada pod* horjat): Ti orjate zoveš u svatove. Nar. pjes. marj. 11.

HÒRJATKA, *f. psovka ženskome čeļadetu kao što je* horjatin *muškome. — isporedi* horjatkiña. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚(schimpfwort) das weibliche von' horjatin. — Da je Imbra horjatka rodila. Nar. pjes. vuk. 1, 473. Al' orjatka orjatsko koleno sa konja ga udara kamģijom. 3, 38.

HÒRJATKIŃA, *f. vidi* horjatka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Horjatkiño, Bugarka đevojko! Nar. pjes. vuk. 2, 338. Orjatkiño ne moja đevojko. Nar. pjes. petr. 2, 614. Od' otolen, jedna orjatkiho! Nar. pjes. marj. 11.

HORJÀTLUK, *m. osobina onoga koji je horjatin, tur.* horjadlyk, *neotesanost. — isporedi* horjatstvo. — *U Vukovu rječniku:* orjatluk ‚die schelmerei' ‚nequitia'.

HÒRJATSKÎ, *adj. koji pripada horjatima, horjatinima. — isporedi* horjadski, horjački, horjaski. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚spitzbuben-' ‚nebulonum'). Horjatine i horjatski sine! Nar. pjes. vuk. 1, 267. Da je Imbro rod horjatskoga. 1, 473. Ona kuja, orjatsko koleno, u vino mu benđeluke meša. 1, 543. Id' od mene, orjatsko koleno! 3, 38. Horjatine i horjacki sine! Nar. pjes. herc. vuk. 15. Ako bide roda horjackoga. Pjev. crn. 121a. Ide mu nazadak ka' i orjatskom đetetu. Nar. posl. vuk. 96.

HÒRJATSTVO, *n. vidi* horjatluk. — *U naše vrijeme.* Bogatstvo pokriva horjatstvo. Nar. posl. vuk. 17.

HORLINA, *f. vidi* harlina. — *U Stulićevu rječniku:* ‚capraria', *i u Šulekovu imeniku:* Horlina, capraria (u starijem rukopisima), Galega officinalis L., v. harlina. 109.

HÒRO, *n. kad se skupe mladići i djevojke u selu na gumno, te igraju (plešu), grč.* χορός. — *isporedi* kolo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori, a i u istočnijem krajevima Srbije, osobito po varošima) vide kolo. — oro (u Crnoj Gori) *s primjerom:* Otišao na oro. — Pod onom gorom visokom, pod ńom igra divno horo, u to horo sve junaci. *(iz gorńega primorja).* Nar. pjes. vuk. 1, 342. Bilo je u nekakvome selu horo na poklade, pa nevjeste i đevojke uhvate kolo. Nar. prip. vrč. 17. ‚Horo' zove se skupština seoska kad igraju i pjevaju na guvnu. Pravdonoša. 1852. 9. Sada igraju ‚šareno horo'. M. Đ. Milićević, jur. 97. Posle se izmeniše pa svi igraju to naše oro, to sremačko kolo. M. P. Šapčanin 1, 94. Zaigrasmo i mačvanku i oro i ne-da-grivnu. 1, 104.

HÒROZ, *m. pijetao, pers.* chorûz, *tur.* horoz, horos. — *Od* XVIII *vijeka a između rječnika u*

Vukovu: oroz, 1. (u Bosni i Slavoniji) vide pijetao. 2. vide orlić. *a) u pravom smislu.* Oroz iliti pivac. F. Lastrić, ned. 174. Zaradi dobro ne pečena oroza. A. J. Knezović 125. Dokle ńegov oroz ne zapiva. M. A. Reļković, sat. L6ª. Na priliku: petnaest kokoši jedan oroz seb' u društvo prosi. J. S. Reļković 158. Što j' odviše mladih orozova. 280. Kol'ko ima u šiniku proje, ja toliko imam orozova. Nar. pjes. kras. 1, 67. Gdje je ona pripravila pečena oroza. Nar. prip. bos. 1, 27. — *b) tetrijeb.* Tetrao urogallus L. Đ. Kolombatović, progr. spal. 1880. 34. *i u Lici.* S. Brusina. — *c) vuk, svrdao, orlić (u puške).* — *u Vukovu rječniku.*

HORTIJAT, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Хортијатъ', manastir kod Soluna: ‚Hortijatъ konь Soluna' zida ili ponovi kraļ Milutin (Okáz. pam. šaf. 60).

HORUGA, *f. vidi* horugva. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Horuge s ubrusi razdrte na poli. M. Marulić 255.

HORUGVA, *f. zastava, barjak.* — *isporedi* horuga, korugva. — *-u- stoji mj. ńegdašńega ą.* — *Osnova je praslavenska, isporedi stslov.* horągy, *rus.* хоругвь, *čes.* koruhev, *pol.* chorągiew. — *Od got.* hrunga, *motka.* — *Od* XV *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚vexillum, signum, trophaeum'). Kon ńega usajena horugva ćuhtaše. M. Marulić 13. S horugvu od dobitja. Naručn. 37ᵇ. Uznašamo ovu horugvu križa. Š. Budinić, sum. 8ª. Mogu nositi svoj stijeg aliti horugvu. A. Gučetić, roz. mar. 73. U red postave horugve, zastave. Đ. Baraković, vil. 62. Horugve jur verne tamo obraćaju. I. T. Mrnavić, osm. 100. Jahaše s junaki, u kih su zastave, horugve i dundar. B. Krnarutić 11. Z barjakom aliti so orugvom razvitim *(ili je štamparskom grijškom mj.* razvitom *ili stoji prema* barjakom). S. Margitić, fal. 17.

HORUGVICA, *f. dem.* horugva. *a) u pravom smislu.* Na ńoj *(sulici)* horugvicu *(noseći).* M. Marulić 12. Pametju mojom kako vitar horugvicom odkud obrne obraća. P. Zoranić 16ª. — *b) ime planini. u Daničićevu rječniku:* planina kod Sinajinaca: ‚planina Sinajincemь Horugvica' (Glasnik. 15, 296 *god.* 1348?). ‚kь Horugvici' (296).

HORUN, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Горунь', selu je Vojincima išla meda ‚prěko Horuna' (Sr. let. 1847. 4, 52 *god.* 1381).

HORUPANI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* mjesto kod kojega je imao ńive manastir Treskavac: ‚Горупанѣ' (Glasnik. 11, 131 *god.* 1336—1346). ‚vyše Horupan . . .' (Glasnik. 13, 375). bilo je blizu ‚Krivogaštanь' koje vidi. cf. horupanьskyj.

HORUPANSKI, *adj. koji pripada Horupanima.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚horupanьskyj', *tūr* ‚Горупани': ‚do međe horupa(n)ske i do puti krivogaškoga' (Glasnik. 13, 375). manastir je Treskavac imao ‚ńivije vь oblasti h(or)upanьskimь' (Glasnik. 11, 131 *god.* 1336—1346). ‚horupanьsku' (131).

HORVAĆANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statist. bosn. 92. — *vidi* Horvaćanin.

HORVAĆANIN, *m. na jednom mjestu* XVII *vijeka ne zna se, jeli prezime, ili znači: čovjek iz sela Horvaćana.* Od mene Huzejin odabaše Horvaćanina grada Jasenovca. Starine. 11, 151. *(oko* 1676—1692).

HÒRVÂT, Horváta, *m. vidi* Hrvat, *maj.* Horvát. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod b)), u između rječnika u Mikaļinu* (vidi Hrvat), *u Bjelostjenčevu* (Horvat, Hrvat ‚Croata, Illyricus'), *u Jambrešićevu* (‚Croata'), *u Voltiģijinu* (Horvat *i* Hrvat ‚Croato, Illirico' ‚Kroat'), *u Stulićevu* (v. Hrvat). *a) u pravom smislu.* Štagaļ od nimačke riči zovu Horvati. J. S. Reļković 25. — *b) kao prezime.* Selo Matea Horvata. Mon. croat. 263. (1569). Matejaš Horvat. 277. (1576). Gabrijelom Horvatom. 294. (1592). Horvat. Schem. zagr. 1875. 262. — *c) u jednoj narodnoj pjesmi zove se ńeki junak* od Horvata Mato; *jeli ovdje* Horvat *ime muško? prezime? ime mjestu (isporedi* Horvati *i* Horvaćani)? To je junak od Horvata Mato. 3, 343 *i još na nekoliko mjesta.*

HORVÁTI, *m. pl. ime mjestima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. a) mjesto u Zagrebu.* Schem. zagr. 1875. 64. — *b) selo.* Razdiješ. hrv. 82.

HORVÀTICA, *f. vidi* Hrvatica *(radi postaňa vidi* Horvat). — *U Voltiģijinu rječniku.*

HORVATIĆ, *m. prezime (vidi* Horvat). — *U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 44.

HORVATINOVIĆ, *m. prezime (vidi* Horvat). — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 262.

HORVATOVAC, Horvatovca, *m. pusta u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Horvatovec. Razdiješ. hrv. 99. — *Radi postaňa vidi* Horvat.

HÒRVÂTSKÂ, *f. vidi* Hrvatska *(vidi* Horvat). — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* U Horvatskoj loza zove se oni atar... J. S. Reļković 52. U Horvatskoj kod naših ļudi. 280. — *I ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiješ. hrv. 100. — *I zaselak u županiji varaždinskoj.* 92.

HÒRVÂTSKI, *adj. koji pripada Horvatima.* — *U dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiģijinu.* Od vandalskog i od horvatskoga . . . jezika. M. A. Reļković, sat. B5ᵇ. Koje boļma na horvacki nego na onaj među slavonskim i srimskim pukom običajni jezik padaju. I. Jablanci 6.

HOSIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 190.

HOSNIK, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Hostnik. Razdiješ. hrv. 44.

HÒST, *m. vidi* hustolina. Host, češ. chvost (rep), traubenkamm (Sabļar, u primorju). B. Šulek, im. 109.

HÒSTINE, *f. pl. vidi* hustolina. Kad se grožđe izmasti pa vino prokuha i otoči, onda ono što ostaje zovu *(s čakavskijem akcentom)* ‚hostȉne'.

HÒŠAP, *m. vidi* hošap. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (ošaf). Reči su to, ne ošaf... ošaf jest suho voće. J. Rajić, boj. 14. Ošaf, jelo kojo se na pošļetku jede n. pr. poslije meda pomiješanog sa mladim kajmakom što je preslatko kad se pije kiselo mlijeko. Ļ. Stojanović.

HÒŠAP, *m. suho voće, pers.* hošâb, *tur.* hošab, hošaf, *dobra voda; ńeko slatko piće što se napravļa od suhu i kuhanu voća.* — *isporedi* hošaf. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ošap, suho voće, kao n. p. šļive, jabuke, kruške itd. *s primjerom iz narodne pjesme:* Đevojka se veseli: ‚Udaću se k jeseni'; a majka je kara: ‚Nemaš, kujo, dara'. ‚Imam vreću ošapa, svakom svatu po šaka'). Voće i ošap i druge malenkosti. V. Bogišić, zborn. 282. Ošap, 1. suho šlive ili kruške kojo se ostave preko zime za kuhańe. 2. jelo skuhano od suhe šļive ili kruške. M. Ružičić.

1. HOT, *f. vidi* hoćeńe. — *isporedi* 2. hot. — XIV *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeslov.[2] *kod* hotь) *i u dva pisca čakavca* XV *i* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz misala).* Božja bo to bi hot. M. Marulić 63. Usilnu hot izpuniti. P. Zoranić 1[b]. Ali da ju usilna hot silovaše. 27[a]. Samo za veće znati, hot moja a ne za nerazbor to reče. 54[a].

2. HOT, *m. vidi* 1. hot. — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka.* Jure u mom hotu ni neg ńoj ugodit. P. Zoranić 13[a]. Koj narav ostavi um, hot smin, svist, razbor. Đ. Baraković, vil. 15.

3. HOT, *m. vidi kod* Hoti.

HÒTA, *f. vidi* 1. hot, hoćeńe. — XVIII *vijeka.* (‚Hotta‘) ‚volontà‘. S. Budmani 418[a].

HOTAČKI, *adj. koji pripada Hoći (pod a)).* — *isporedi* hočki. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (hotьčьskyj). Odь herьcegove zemьle sanьžakь-begu i novьskomu i hotačьkomu kadiê. Mon. serb. 474. (1456).

HÒTAN, hȍtna, *adj. koji (drage volje) hoće.* — *isporedi* hoćan. — *Od* XIV *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚cupidus, avidus, appetens‘) *i u Daničićevu* (hotьnь ‚libens‘).

a. *adj. a) ono što se hoće izrečeno je podložnom rečenicom u kojoj je* da. Mi ne bismo hotni da se gospodinu knezu Pavlu u ničem hude ne učini koliko namь vlaštêmь. Spom. sr. 1, 14. (1398). Nêsmo hotni da nitko trьži ljudscêmi mesi. 1, 31. (1400). Mnogo hotni bôhomo da dođe gospodinь knezь. 1, 42. (1402). — *b) ono što se hoće izrečeno je infinitivom.* Naj mańьšemu vlasteličiću u Bosnê ne bismo hotni žalь učiniti. Spom. sr. 1, 33. (1400). Mi vaši srьdčni prijatelje hotni smo vьsu vašu volju i prošenije isьplьniti. 1, 41. (1402). Radi smo i hotni vašoj ljubvê ugoditь. 1, 46. (1403). Dubrovnik hotanь je bilь vьzda i jestь vsakomu po zakonu i po pravdê opraviti. 1, 78. (1406). Jerь bi hotanь od nasь čuti. 1, 157. (1421). Ona buduć sasvim hotna čudni lov loviti. P. Zoranić 38[a]. Nijesu hotni izprazno stajati ni sidjeti. M. Divković, bes. 412[b]. Nikako nijesu hotni svojijem vlastitijem tijelom i životom drugomu poslužiti. 569[b]. — *c) ono što se hoće stoji u dativu.* Da bihь hotanь miru. Mon. serb. 368. (1432). — *d) nije izrečeno što se hoće nego se razumije po smislu.* Nije ktio ikoga zapisati nego vojnika povolna i hotna. J. Matović 174. — *e) u jednom primjeru stoji u pasivnom smislu, vidi* hoćan, 1, a. Ovako je do sad vas svijet mislio, u sljepilu živio, krepos čistoće ne zno, hotnu neplodnos potištio. A. Kalić 469.

b. *adv.* hȍtno, *vidi* hotimice. — *Između rječnika u Belinu* (‚voluntarie‘ 777[a]) *i u Stulićevu:* ‚voluntario, voluntarie, sponte, sua sponte, ultro etc.‘ Hotno smrt zovu. Š. Menčetić 299. Zakrivajući hotno koji grijeh smrtni. I. A. Nenadić, nauk. 42. Da bi licimirac hotno i povolno ove sakramente primio, bi li se utišio u ńemu pečal? I. Velikanović, uput. 3, 14. Nije hotno i svojom volom. 3, 64. Da ako je neplodnos toliko prikorna u onijem, kojijem bješe narav plodnos sakratila, koliko je ružna u onijem, koji zasve sadruženi hotno sebi plodnos ustežu? A. Kalić 468.

1. HOTAŃ, hotńa, *adj. vidi* hoćan *i* hotan. — *Samo adv.* hotńo *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Promisli, koja je stvar uvrijediti navlaš i hotńo Mariju. Čestitosti. 34.

2. HOTAŃ, Hotńa, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 250.

HÒTÂŠ, *m. ime muško.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Hotašь. S. Novaković, pom. 111. Pa dozivle Đurović-Hotaša. Ogled. sr. 38.

HÒTE, *vidi kod* hotjeti.

HOTEH, *adv. u Bjelostjenčevu i u Voltiǵijinu rječniku: u oba kod* hote. — *Nepouzdana riječ: može biti da u Bjelostjenčevu rječniku stoji štamparskom griješkom mj.* hoteć, *a da je Voltiggi odanle prepisao kako je našao.*

HOTEMICA, *f. vidi* hotimica. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (ali jamačno* e *stoji samo štamparskom griješkom mj.* i). Mnozijem se digoše hotemice od kojijeh kojegodi s velikom pohvalom od sfakoga obratiše se na sfet život. B. Kašić, iń. 54—55.

HÒTI, *m. pl. arbanaško pleme blizu skadarskoga jezera.* Kupiće Hote i Klimente. Pjev. crn. 75[b]. On doziva i Hasana od Hotah glavara. 248[a]. — *o jednome čovjeku kaže se* Hot. Đona Marka i Hota Hasana. Ogled. sr. 195. Jednu dade Hotu Asan agi, bulubaši od sve Malesije. 468.

HÒTICÊ, *adv. vidi* hotimice. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. hotno). Da ju misnik ostavi hotice. A. Baćić 315. Pristati hotice na grijeh drugoga. T. Ivanović 11. Kad god ruka nehote, nu budi kad i hotice, uvrijedi. A. Kalić 251. Hotice i nehotice. V. Vrčević, igre. 34. Otice ili neotice. niz. 21.

HOTILAN (?), hotiona, *adj. vidi* hoćan, 1, a. — *Na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (griješkom* hotion, v. hoćan). Dijela tvoja pridhoditi ima hotioni od tebe istoga u ruke Božje poklon. B. Kašić, nasl. 267. Zlovolnost otruje duh i otionu mu smrt zadava. A. d. Bella, razgov. 209.

HOTILO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Sinь mu Hotilo... Bunovićь Hotilo. Deč. hris. 51.

1. HOTIM, *m.* amator, moechus, adulter, *čovjek koji živi u grijehu sa ženskińom što mu nije žena ili što je tuđa žena.* — *isporedi* hotimac, hotimnik, hotimik, hotnik. — *Postaje od* hotjeti *(isporedi stslov.* hotь ‚meretrix, pellex; amator, moechus‘). — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚adulter‘ 38[b]) *i u Stulićevu* (‚adulter‘). Moja mati i Egisto hotim lutu smrt mu daše. D. Zlatarić 3[b]. Podhibna hotima da su sva djela taj. A. Sasin 213. Pustiti hotima. B. Kašić, zrc. 20. Konkubinari, hotimi... rit. 61. Ti privraćaš bludim tvima ljubovnika u hotima. I. Gundulić 230. Volim mila ljubovnica mlada kralja ja se zvati neg bit mrazna hotimica i hotima stara imati. Ǵ. Palmotić 1, 82. I dijete i hotima imam zaklat i vrć psima. 1, 173. I večeras ja paziti imam celivat se i grliti š ńom hotima. 1, 334. Ki je take ćudi, da koju god vilu vidi, hudi hotim svaku žudi. 2, 80. Gdi te, sramni zli hotime, razbludnica majka skrila? 2, 146. Ti mrzeće ime izvadi od hotima smionoga. A. Gledević 220[b]. Nijesam kako i druzi: lupež, nepravedan, hotim. Đ. Bašić 119. A hotima ali ockvrnitelja ženidbene vjere. 270.

2. HOTIM, *m. grad u Besarabiji.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* A Hotima grada ono, iz daleka gdi se bili. I. Gundulić 322.

HOTIMAC, hotimca, *m. vidi* hotim. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚adulter‘). Među prokliñaocima, bludnicima, hotimcima... A. d. Bella, razgov. 187. Vi naraštaj hud i hotimac. S. Rosa 98[a]. Bludnici, kipoklañaoci, hotimci, ali ockvrniteli vjere ženidbene. Đ. Bašić 22.

HÒTIMAN, hȍtimna, *adj. koji pripada hotimima, koji je kao u hotima. — Samo u Stulićevu rječniku:* v. hotimniški, *gdje ima i adv.* hotimno ‚in modum adulterii'.

HOTÌMCÊ, *adv. vidi* hotimice. — *U Vukovu rječniku.*

HÒTIMICA, *f.* concubina; meretrix; adultera, *žensko čeljade što živi u grijehu s čovjekom koji joj nije muž, a može biti i udata za drugoga. vidi* hotim. — *isporedi* hotimnica, hotnica. — *Od* xvi *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* priložnica, *a nema napose), u Belinu* (‚concubina' 211b; ‚meretrix' 482b; ‚adultera' 38a), *u Stulićevu* (‚adultera, pellex'). Ma ju hoće za hotimicu. M. Držić 384. Pustiti hotima, hotimicu. B. Kašić, zrc. 20. Da kraljevska djevojčica sramotna se hotimica učinila. G. Palmotić 1, 334. Da so u bludnoj hotimici vjere i časti ne nahodi. 1, 355. Kô smiono s ńim besjedi bezobrazna hotimica! A. Gledević 26a. Nemojte činiti da pravedna Suzana krivo obađena kako hotimica grozne suzo niz oči proliva. A. d. Bella, razgov. 191. Pitajte onu hotimicu od vanđela. 232. Koji hranu žene nepoštene i hotimice. J. Matović 388. Sardanapal predijaše kano žena među hotimicama svojima. D. E. Bogdanić 32. Oko sebe imajući mnoštvo svojih žena i hotimica. I. Velikanović, uput. 1, 281. Ako bi koji ženu i zajedno hotimicu to jest drugu ženu za puteno dilo s ńom činiti imao. 3, 109. Držeći osim šest žena u zatvoru 600 hotimica. A. Tomiković, živ. 5.

HÒTIMICÊ, *adv.* sponte, consulto, *hoteći, svojijem hoćeńem, svojom voljom (ne slučajno ni silom). — isporedi* hotimce, hotmice, hotomce, hotomice. — *Sve ove riječi postaju od* hote *(vidi kod* hotjeti). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. hotno) *i u Vukovu* (‚absichtlich, consulto' cf. navalice). Da je ko kome hotimice htio u obraz dirnuti. V. Vrčević, niz. 37. Utjeha mi je u duši, da nisam hotimice nepravo ništa rekao. M. Pavlinović, razg. 113.

HÒTIMIČÂR, *m. čovjek koji živi s hotimicama, vidi* 1. hotim. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Hotimičar je pas jedan. M. Držić 174.

HOTIMIK, *vidi* 1. hotim *i* hotimičar. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚concubinario, che tiene concubina' ‚concubinarius' 211b). Da se postavi proklestvo na hotimike to jest običajne bludnike. I. J. P. Lučić, nar. 50.

HÒTIMITI, hȍtimîm, *impf. raditi kao hotim. — U Belinu rječniku:* ‚adulterare, comettere adulterio' ‚adultero' 38a; *u Voltiǵijinu:* ‚adulteraro, commettere adulterio' ‚ehebrechen'; *u Stulićevu:* ‚adulteraro' ‚moechari'.

HOTIMNICA, *f. vidi* hotimica. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Zlo služenje od nepošteni hotimnica oliti vam žena nezakoniti. A. d. Costa 2, 17.

HOTIMNIČKI, *adj. koji pripada hotimnicima, vidi* hotiman. — *U Stulićevu rječniku: (po dubrovačkom govoru)* hotimniški ‚adulter, moechus, lascivus'.

HOTIMNIK, *m. vidi* 1. hotim. — *U Voltiǵijinu rječniku:* ‚adultero, concubinario' ‚ehebrecher', *i u Stulićevu:* v. hotimac.

HOTIMNOST, *f. vidi* hotimstvo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚adulterium'.

HÒTIMSKÎ, *adj. koji pripada* hotimima, *isporedi* hotiman. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚adulterinus' 38a) *i u Stulićevu* (v. hotimniški). Naraštaj zli i hotimski bilęg ište. S. Rosa 85b.

HÒTÎMSTVO, *n.* concubinatus; adulterium, *življenje u grijehu čovjeka i žene koji nijesu vjenčani; grijeh s tuđom ženom. — Postaje od* hotim. — xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚concubinatus' 211b; ‚adulterium' 38a), *u Voltiǵijinu* (‚adulterio, concubinato' ‚ehebruch'), *u Stulićevu* (v. hotimnost). Noć ista jedna od hotimstva nepravedna bi početak ńemu i svrha. G. Palmotić 3, 134b. S hotimstva ga prorok toga uze karat. 3, 139b. Plakati grihe od hotimstva i od ubojstva. I. Đorđić, salt. 120. Gospodin reče Davidu iza hotimstva i ubojstva onako nepravedna... Đ. Bašić 51. Viđe tolike nečistoće, toliku bludnos, tolika hotimstva i ockvrńena ženidbene vjere. 304. U hotimstvu pribivaju s prigodom griha pri boku. Blago turl. 2, 137.

HOTINAC, Hotinca, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 102.

HOTINA GORA, *f. planina plavska.* — xiv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Se planine plavske: Hotina Gora, ... Mon. serb. 95. (1330). Deč. hris. 56.

HÒTINICA, *f. vidi* hotimica. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚concubina' 211b). Nahodeći se za trpezom svojijem hotinicam. Đ. Bašić 150.

HOTINOVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 184.

HOTINSTVO, *n. vidi* hotimstvo. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚concubinatus, pellicatus', *i u Jambrešićevu:* ‚concubinatus, concubitus'.

HOTIONOST, *f. vidi* hoćeńe. — *Postaje od* hotilan. — *U dva pisca* xvii *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (hotionos ‚voluntas' 775b. 777a), *u Voltiǵijinu* (‚volontà, voglia' ‚wille, verlangen'), *u Stulićevu* (v. hoćeńe). Većma posluži od druzijeh koristi nego tvojoj hotionosti bogoljubnoj. B. Kašić, nasl. 274. Ne razmišljaše dobitka obilnost nego nastojańa hotionost. P. Knežević, osm. 282.

HOTIRAJ, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 114.

HOTIŠ, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Hotišь', planinama je plavskim išla meda ‚odь Dobre Vodice u Hotišь, odь Hotiša u Rožanu' (Mon. serb. 96 *god.* 1330).

HÒTITEĻ, *m. čovjek koji hoće. — U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚qui vult'). Učini hotiteļe od nehotiteļa. S. Rosa 178a.

HÒTITEĻICA, *f. žensko čeljade koje hoće. — U Stulićevu rječniku:* ‚quae vult'.

HOTJEČEV, *adj. u Daničićevu rječniku:* ‚Hotěčevь', manastir je Treskavac imao ‚selište Kostino sь mlinomь. Hotěčevěmь' (Glasnik. 11, 136 *god* 1336—1346).

HOTJENAN, hotjena, *adj.* qui consulto et cogitatus fit, *koji se hote čini. — Postaje od part. pract. pass. glagola* hotjeti *nastavkom* ьnъ. — *Pouzdani su primjeri u dvije knige* xvi *vijeka (vidi kod* a *i* b).

a. *adj.* Ako bi ne bil hotinan, ne bi bil grih. Naručn. 50a. Skrušenje ima hotěnno biti. 50a. — *U ovijem primjerima ne zna se, jeli adj.* hotjenan *ili part.* hotjen. Hotina nepravi što ćeš potvrditi? I. T. Mrnavić, osm. 182. Tebi ispovidan svo bludnosti mojo, činěne, mišljene, hotino. nauk. 1702. 29. Hotino poželinjo opačnoga uzvišenja. I. Zanotti, upit. 15. Dakle je slipoća

hoćena, a zato veće pedipse dostojna. A. d. Bella, razgov. 147. S hotinim načinom ‚sponte, ultro' *(u naše vrijeme u Dalmaciji)*. J. Grupković.

b. *adv.* hotino, *hote.* Zač hotinno čini priprošće riči. Korizm. 67b. — *U ovijem primjerima može biti postalo od part.* hotjen. Ne radi dobitka gruboga nego hotino. I. Bandulavić 216a. petr. 5, 2. Čineći to hotino protiva naredbi crkvenoj. Ant. Kadčić 7. Koji u tomu hotino i znano služi misniku. 138. Ako si zlom virom t. j. hotino i znano zatajo koji grih. 213. Sam misnik može ticati svetu ostiju, dali ne služiteļ; i tičuć je hotino, smrtno bi sagrišio. M. Dragićević 90. Za ockvrnuti crkvu nije dosti proliti hotino u ńoj krv čovičansku. 157.

HÒTJÊNSTVO, *n. vidi mlađi oblik* hoćenstvo. — -je- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *te u zapadnom glasi* hòtînstvo. — *Postaje od part. praet. pass. glagola* hotjeti *nastavkom* ьstvo. — *Od* xvi *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚voluntas, postulatio' 583b), *u Voltiġijinu* (‚voglia, pretesa' ‚forderung, wille'), *u Stulićevu* (v. hoćeńe). Zlo hotinstvo. Nauk brn. 16a. Jer je slijedio hotjenstvo svoje. B. Kašić, nasl. 11. Ki hotinstvom vjeru ckvrni i nečiste tjera blude. Ġ. Palmotić 2, 392. Spomen, razum i hotjenstvo. J. Kavańin 61a. S takim hotinstvom. S. Badrić, prav. nač. 61. Ńihove misli i hotjenstva razgališe se. S. Rosa 119a. Ako se po vašcm hotjenstvu ustavļate na prigodu. Đ Bašić 41. Po nauku i hotjenstvu sina tvoga. L. Radić 32. U ńemu uzpoznam ter naučim tvoja hotjenstva. I. M. Mattei 17.

HÒTJÊŃE, *n. djelo kojijem se hoće, voļa, vidi sadašńi oblik* hoćeńe *i* htijeńe. — -je- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *te su stariji oblici* hotênije, hotênje, hotjenje, *a u istočnom govoru* hotenje *i* hoteńe, *u zapadnom* hotinje *i* hotińe. — *Između rječnika u Belinu* (hotjenje ‚voluntas' 560a. 775b. 777a; ‚arbitrium' 97a; assensus' 218b), *u Bjelostjenčevu* (hoteńe), *u Jambrešićevu* (hoteńe), *u Voltiġijinu* (hoteńe), *u Stulićevu* (hotińe *i* hotjeńe, v. hoćeńe), *u Daničićevu* (hotênije). Sь usrьdьnimь hotênijemь. Mon. serb. 10. (1222—1228). S hotenьjemь gospodina kneza. 40. (1253). Da mu su porotnici odь ńegova plemena, koga mu hotenje. 101. (1332). Da čine vsu svoju voļu i hotjenje. 106. (1333). Ima hotênije i blagoizvoli carьstvo mi. 157. (1357). Da nêstь vlastьnь nikto postavļati starêšinu, tьkmo koga bude hotênje igumenu ijerusalimskomu. 135. (1348). Bi ńihь hotênije. 178. (1368). Ni da sьtvorimo što nê ńimь hotênije. 216. (1390). To je moje hotinje i moja voļa. Mon. croat. 62. (1437). Da mirь ne mogu učiniti brezь voļe i hotênija kneza i vlasteo grada Dubrovnika. Mon. serb. 446. (1451). Ja daju od svoje dobre voļe i otinja. Mon. croat. 179. (1500). Hotinje imiju svakoga odriti. M. Marulić 119. Tebi budi splńeno tvoje otinje. Korizm. 7a. Činite proti hotinju Božiju. 9a. Daj mi razuma i dobra otenja. 25a. Da ti *(Bog)* učini vsako tvoje dobro otinje. 33a. Tko ne pritrpi hotjenje svoje, nije čovjek. Zborn. 10a. Narav svakomu da svoje hotjenje. Ġ. Držić 365. Jeli toj od hotenja tvoga? M. Vetranić 2, 227. S dobrim i slobodnim ńihovim hotenjem. Mon. croat. 278. (1576). Živem po sili prik moga hotinja. H. Lucić 237. Gdi nisu žalosti, gdi ni zlo hotinje. P. Hektorović 66. Hotjenje da tvoje budem izvršiti. N. Dimitrović 80. U srcu moin sada je drugo hotjenje. M. Držić 16. Na tve hotjenje sve ti će sada bit. 38. U ńih dvih jedna duša i jednako hotinje biše. P. Zoranić 27a. Sama noć dobro zna u kom sam tuženju, zasve er se kažu rad proć momu hotjenju. D. Rańina 95a. Nebo se ne vrti na naše hotinje, ni može doć' na stvor sve naše želinje. 97a. Toliko, veļu ti, hotjenju tvom godi, kud misal uputi tva, za ńom on hodi. A. Sasin 265. Mni mi se, kada te vidi, učiniti hoće caru tvomu hotinje. Aleks. jag. star. 3, 224. Ako po kotjenju tjelesnomu budete živjeti. M. Divković, bes. 98b. Mir na zemļi ļudem dobra hotinja. B. Kašić, is. 11. Ali je teže hoditi proć svomu hotjenju. nasl. 18. Pristavši *(Adam)* na hotjenje od žene. M. Orbin 30. Vaša lijepa žeļa izhodi od hotjenja višńih zvizda. I. Gundulić 58. Unutra nijedan ne more već ulisti, nego osobitim hotenjem Božjim. F. Glavinić, cvit. 9b. Tebi ispovidam sve neposluhe svetih zapovidi i hotinja tvojih. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 29. Tebi ispovidam hotinja, poželinja. 29. Daleč sve hotinje i telesno poželinje. A. Georgiceo, pril. 23. Gola preproština i dobro hotenje čini da nije grijeh smrtni. S. Matijević 49. I mom srcu zapovijeda i hotjeńu mom gospodi. Ġ. Palmotić 1, 84. Nam, vojevoda, dar naj veći ispunit je tvoje hoteńe. 2, 373. To hotinje jima potribu od uminja. P. Radovčić, ist. 17. Vojujete suprotiva svijetu, djavlu, ļudem i ńihovijem hoteńima. M. Radnić iv. Ńihovo hotinje jest prikladno hotinju Božjemu. I. P. Marki 65. Spomen, razum i hotinje. J. Kavańin 19a. Oolost jest nepodobno otenje uzdignutja sebe istoga. A. Baćić 226. Podlaže svoju voļu tvomu hoteńu. J. Banovac, pripov. 169. Ovo nije hoteńe ni pohlepnost. A. Kanižlić, kam. 92. Ako li se vladaš po tvom hotińu. M. Zoričić, osm. 125. Budimir po hotińu otca svoga primi sveto kršteńe. And. Kačić, razg. 21. Bez hotińa svoga zakonitoga glavara ne može se prikazati biskupu. Ant. Kadčić 236. Da ubojstvo nije bilo s otińem učińeno. I. J. P. Lučić, nar. 89. S podpunim hotińem griju pristaje. razg. 15. Zašto bo kada je mogao, onda nije hotio, i zaradi zla hoteńa izgubio je dobro s kojim bi mogao. Đ. Rapić 58. Ona je *(sloboda)* državam što hotińe ļudem. M. Pavlinović, razl. spis. 189.

HÒTJETI (htjěti), hòću, *impf.* velle, *kad se ko odluči, ima namjeru, da ńešto uradi, ili uopće da ńešto bude;* hotjeti *se razlikuje od* želeti, žudjeti *itd. tijem što subjekat može ‚hotjeti' samo ono što misli da može biti, i ne samo voļom nego i djelom radi da ono bude, čega svega može ne biti kod ‚želeńa'.* — -je- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê *(vidi daļe kod* I). — *Akc. vidi kod* I. — *Korijen je uprav* chont *(Miklošić) koji se uzdržao samo u sjeverozapadnijem jezicima, isporedi poļ.* chęć, *voļa, češ.* chuť; on (ą) *kod ovoga glagola promijenilo se u praslavensko doba na* ъ, *isporedi stslov.* hъtêti *(rijetko), rus.* хтѣть *(u dijalektu), češ.* chtěti, *poļ.* chcieć; *kasnije se (u jugoistočnijem jezicima)* ъ *promijenilo i na* o, *isporedi stslov.* hotêti, *rus.* хотѣть. — *U svijem je rječnicima.*

I. *oblici. mnogo se oblika razvilo ne samo s toga što su dvije osnove:* hot *i* ht (hъt), *nego i što* h *otpada i u ńekijeh sjevernijeh čakavaca koji ga posve dobro izgovarajn u drugijeh riječi, što se prezenat može skratiti i postati enklitičan, što kad se* tj *mijeńa na* ć *pred ńim se* h *u naše vrijeme mijeńa na* š. *osim toga uz pravi (imperfektivni) prczenat ima i perfektivni.*

a. *inf.*

a) od osnove hot: hòtjeti *u južnom govoru,* hòteti *u istočnom,* hòtiti *u zapadnom*; *bez* h: òtjeti, òteti, òtiti. *u južnom se govoru* tj *mijeńa (osobito u Hercegovini i u Crnoj Gori) i na* ć: hòćeti, òćeti.

b) od osnove hʟt: *aa)* htjêti *u južnom govoru,* htêti *u istočnome,* htîti *u zapadnome. u južnom se govoru (osobito u Hercegovini)* tj *mijeńa i na* ć, *te se* h *pred ovijem glasom mijeńa na* š: šćêti. — *bb) bez* h *(i u krajevima gdje se ово slovo čuje u drugijeh riječi, n. p. u Dubrovniku):* tjêti (ćêti), têti, tîti. — *cc)* k *zamjeńuje* h: ktjêti (kćêti), ktêti, ktîti. *naj stariji primjer:* ktjet. D. Rańina 9ᵇ.

b. *prezenat (imperfektivni).*

a) od osnove hot *s nastavkom* j *(osim* 3 *pl.) s kojijem se* t *sažimlje u* ć: *aa) sing.* hôću *gdje u stoji mj. ńegdašńega* ą *(stslov.* hoštą) *te nije zamijeńeno kao u drugijeh glagola (ali vidi kod* moći, moliti, veļeti, vidjeti) *nastavkom* om *(ali vidi kod* c, *a)). u knigama pisanima crkvenijem jezikom ima i (po stslovenskom)* hoštu. Mon. serb. 29. (1240). 123. (1336—1347). — *bb)* 2 *sing.* hôćeš *(Daničić u* obl. 109 *i u* akc. u glag. 87 *tvrdi da se izgovara* hôćêš *a* 3 *sing.* hôćê; *ali i Vuk u gramatici pred rječnikom* (1818) LVII *i sam Daničić u* mal. sr. gram. 61 *uče:* hôćeš, hôće; *ovako sam i ja svagda čuo), stslov.* hošteši. — *uz ovaj ima i kraći oblik* hôć *što ne treba shvatiti kao okrńeno* hoćeš, *nego je stari oblik prema stslov.* hošti. *nalazi se dosta često od* XV *do* XVIII *vijeka: naj stariji su primjeri u* Spom. sr. 1, 115. (1412). 130. (1415), *naj mlađi je u* F. Radman 37; *između rječnika u Mikaļinu:* Hoć li mene? ‚nunquid me vis?' Hoć ino od mene? ‚nunquid aliud me vis?' *i u Stulićevu:* Hoć li mene? *u Dubrovniku u naše vrijeme kaže se* hôj (j *stoji mj.* ć, *vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 159 *br.* 29) *mješte* hoćeš *i* hoćeš li, *vidi i* nej *kod c). — u Boci kotorskoj mješte* hoćeš li *(uprav mj.* hoć li) *kaže se* hôli, *vidi* Nar. pjes. vuk. 1, 519. Nar. prip. vrč. 5 *i u Vukovu rječniku, i okrńeno* hôl', *vidi* Nar. pjes. vuk. 1, 190. 473. — *nejasno je* otli *(treba li čitati* oli?) *u dvije narodne pjesme našega vremena:* Ot' li poći na mejdan Harapu? Pjev. crn. 307ᵃ. Otli dati što si obećao? Nar. pjes. stoj. 2, 172. — hoš *u* Nar. pjes. marj. 4 *uprav je sažeto* hoćeš. — *cc)* 3 *sing.* hôće *(radi akc. vidi i bb), stslov.* hoštetъ. — *dd)* 1 *pl.* hôćemo *(u Dubrovniku* hôćemo), *stslov.* hoštemъ. — *ee)* 2 *pl.* hôćete *(u Dubrovniku* hôćete), *stslov.* hoštete. — *ff)* 3 *pl. postaje bez umetka* j: hôtê *(stslov.* hotętъ). *ovaj se oblik javļa u našem jeziku od prvijeh vremena (vidi n. p.* Mon. serb. 38 *god.* 1253; Spom. sr. 1, 6 *god.* 1396), *te ostaje do našega vremena u većine čakavaca i u Crnoj Gori (vidi n. pr.* Ogled. sr. 20. 156. 434), *rijetko u drugijeh štokavaca* (A. Kanižlić, kam. 392; I. Jablanci 155). — *kod štokavaca uopće (osim Crne Gore dajbudi djelomice) zamijeńen je onaj oblik mlađijem* hôćê *koji je načińen prema ostalijem oblicima prezenta, i to od* XVI *vijeka, vidi n. p.* N. Rańina 17ᵃ. 25ᵇ. 170ᵃ. 201ᵃ; Zborn. 53ᵃ; G. Držić 397. *mlađi se oblik nahodi i kod ńekijeh čakavaca, možebiti i u primjerima* XV *vijeka* (M. Marulić 101. 116. 167, *ali iz rukopisa* XVI *vijeka), vidi još* Š. Budinić, sum. 17ᵃ; J. Kavańin 173ᵇ. 208ᵇ. — *u ńekijem primjerima ima oblik* hôćû *(načińen prema ostalijem glagolima u kojijeh su nastavci u praes.:* om, eš, e, emo, ete, u): *naj stariji je primjer u pisca čakavca* XVI *vijeka* (H. Lucić 269), *ali pošto je sasma osamļen, nije mi po što pouzdan; ostali se primjeri nalaze u dva pisca iz Boke kotorske:* hotću *(sic).* I. A. Nenadić, nauk. 133; hoću. J. Matović XXXIIᵇ. 5 *i još na ńekoliko mjesta. po ovome ne može se znati, govori li se gdje ovako u Boci kotorskoj, ili su sama ona dva pisca ovu riječ izmislili. — u ńekijem krajevima ima i oblik* hôćedû *(prema* dadu, znadu, imadu *itd.), vidi n. p.* Jačke. 232. — *još je rjeđi oblik* hoćeju *(od* XVIII *vijeka):* oćeju. Glasnik. II, 311. (1708); Golubica. 5, 164. (1809); hoćeju. Z. Orfelin, podr. 307. — *U ńekijeh sjevernijeh čakavaca dolaze ovi oblici bez* h: oćemo. Mon. croat. 18. (1325); Korizm. 2ᵇ. Mon. croat. 262. (1567). — ote. 63. (1444); 67. (1446); Naručn. 1ᵇ; Š. Kožičić 17ᵃ; Mon. croat. 258. (1556). — oćeš. Naručn. 79ᵃ; Korizm. 2ᵇ. 52ᵇ; Anton Dalm., nov. tešt. 137ᵇ. — oć. Naručn. 108ᵇ; Mirakuli. 11; Korizm. 70ᵃ. 90ᵃ. — oće *(3 sing.).* Korizm. 42ᵇ. — *istina da se u istijeh pisaca nalaze i oblici s* h, *n. p.* hoć. Naručn. 50ᵇ. — hoću. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 177.

b) kad se osobito ne ističe u govoru prezenat, upotrebļavaju se kraći enklitični oblici koji postaju tijem što oblici kod a) izgube prvi slog ho: ću, ćeš, će, ćemo, ćete, *a za* 3 *pl.* tê *(prema cijelome* hote), ćê *(prema cijelome* hôćê), ćedû *(prema cijelome* hoćedu). *ovi se oblici (osim zadńa dva) javļaju od prvijeh vremena:* ćemo. Mon. serb. 7. (XII *vijek).* 216. (1390). — će. 42. (1253). — ću (neću). 50. (1265). 174. (1356—1367). — ćete. 178. (1368). — te. 106. (1333). — ćeš. Spom. sr. 1, 129. (1415). — *prema* hoć *(vidi a) bb)) ima i samo* ć; *naj stariji su primjeri:* (neć). M. Marulić 107; N. Rańina 38ᵃ; Zborn. 62ᵃ; Š. Menčetić 34. 112. 113; M. Vetranić 1, 459. 2, 33. 103. 255. 381. — ć. Š. Menčetić 116; M. Vetranić 2, 102. 142. 151. 186. (něš. Nar. prip. vil. 1867. 286; Osvetn. 6, 85 *sažeto je* nećeš). — 3 *pl.* ćê *potvrđuje se od* XV *vijeka:* M. Marulić 48. 101. 115; *dalje* XVI: N. Rańina 203ᵃ; Zborn. 52ᵃ; G. Držić 432. — 3 *pl.* ćedu *potvrđeno je od* XVIII *vijeka, vidi n. p.* M. Kuhačević 104; Nar. pjes. vuk. 1, 354; Nar. prip. vuk.² 202; Jačke. 14. 88. 133. 196. — *razumije se da se oblici* te, će, ćedu *nalaze u onijeh pisaca i govore se u onijem mjestima gdje ima* hote, hoće, hoćedu. — *u jednom primjeru* XVI *vijeka i* 3 *lice duala* ćeta: *(Knezovi Gabrijel i Gašpar)* vere daše da ćeta pojti v kaptol. Mon. croat. 259. (1556). — *Misli se da ovi oblici postaju od osnove* ht: hću, hćeš *itd., i istina ima jedan put* hću. Mon. serb. 69. (1273—1314), *a jedan put* hte. 96. (1330), *ali mislim da to nije dosta za potvrđeńe. kasnije se* hte *nahodi u dva pisca čakavca* (F. Glavinić, cvit. XVIII. XIX. 338ᵇ; B. Krnarutić 26). — *Kad ima više enklitičnijeh riječi ujedno, običaj je u naše vrijeme da* ću, ćeš *itd. stoje među ńima na prvom mjestu (na drugome samo ako su među enklitikama konjunkcije* li, bo *koje su svagda na prvom mjestu); ali to nije svagda bio zakon: prošlijeh vjekova enklitične zamjenice stoje često pred* ću, ćeš *itd. (vidi u primjerima kod* II). — *Treba još dodati da u ńekijeh čakavaca* ću, ćeš *itd. nijesu enklitične riječi u naše vrijeme, te mogu stajati na početku rečenice, vidi n. p.* Ću prespat, zač ne? leh mi dajte beći. Nar. prip. mikul. 12. ‚Ću', odgovori on, ‚zač ne?' 12.

c) negativni su oblici obično: néću, nêćeš *(i* nêć), nêće, néćemo, néćete *(u Dubrovniku* nêćemo, nêćete), *a* 3 *pl.* nêtê *(gdje se kaže* te), nêćê *(prema* ćê), nécedû. *ovi se oblici javļaju kao i oni kod b) (vidi); a* 3 *pl.* neće *naj prije već* XIV *vijeka* (Spom. sr. 1, 5 *god.* 1396), *ali Daničić* (ist. obl. 295) *misli pravo da će to biti štamparska pogreška. — Kao što se i po akcentu poznaje, ovi oblici ne postaju tijem što se riječi* ne *dodaje enklitički oblik glagola (nema primjera da bi poslije* ne *stajala enklitična riječ), nego je uprav* ne *sastavļeno s glagolom u jednu riječ, kao što je i kod* nijesam *i* nemam. — *kao* hoj *(vidi kod*

a) bb), kaže se u naše vrijeme u ńekijem krajevima nêj *mješte* neć (nećeš), *vidi n. p.* Nej li mene osvetiti, sine? Nar. pjes. vuk. 4, 487. Mogu li se pouzdat da me nej izdati? Dubrovnik. 1870. 6. — *Uz ove oblike nahode se ne vele rijetko i cijeli oblici:* ne hòću, nè hoćeš *itd., osobito u Crnoj Gori i u Boci Kotorskoj.*

c. *prezenat perfektivni:*

a) s ovakovijem značenĕem ima 1 *sing.* hoćem, *ali samo na jednom mjestu* xvii *vijeka:* Da hoćem ‚velim'. B. Kašić, gram. 106 *(vidi* Đ. Daničić, ist. obl. 265).

b) cijelome prezentu (kod b, *a)) dodaje se sprijeda riječca* uz: usьhote. Mon. serb. 41. (1253); ushoće (3 *sing.*). 80. (1302—1321); ushoštu. 123. (1336—1347). ushote. 368. (1430). 380. (1435); uzhoće (3 *sing.*). N. Rańina 53b. 229b; uzoće (3 *pl.*). F. Lastrić, ned. 256. 259. 343. *(ovaj pisac upotrebļava i* ne uzneće. ned. 72. 25).

c) od osnove htje *postaje nastavcima* (j)em, (j)eš *itd., te u južnom i u zapadnom govoru glasi* htîjêm (htîjem), htîjêš (htîješ) *itd.; u zapadnom može glasiti i* htîm, htîš... htê; *ne znam, ima li u istočnom govoru gdje bi glasilo* htêjêm *itd.* — *od* xvi *vijeka:* htijem. M. Bunić 22; htiš. J. Kavańin 8a; *i s* uz: uzhtijemo. B. Zuzeri 41. *u naše vrijeme čuje se u govoru dosta često, osobito s riječcom* uz, *poslije koje obično* h *ispada:* ùstijem, *ili može biti da se mijeńa na* k: ùsktijem.

d) među osnovu hotje *(rijetko) ili* htje *(češće) i nastavak umeće se* d *(prema* budem, dadem *itd.). aa)* hòtjedêm, hòtjedêš *itd.* — *samo* 3 *sing. i plur. u jednoga pisca* xviii *vijeka po južnom govoru:* hòtidê. A. d. Costa 1, 157; hòtidû. 1, 265. — *bb)* htjědêm, htjědêš *itd.* — *od* xviii *vijeka:* htjede. J. Kavańin 223b. 362b; *i s* uz: ustede. P. M. Nenadović, mem. 348.

e) iza osnove hotjed *ili* htjed *umeće se* n *(isporedi kod* biti, budem *i* dati). *aa)* hòtjednêm. *samo u jednom primjeru našega vremena:* hoćednete. Osvetn. 3, 58. — *bb) od* htje: *aaa)* htjědnêm: htedne. Vuk, građa. 53; Nar. prip. vil. 1868. 261; htjednu. Vuk, nar. pjes. 4, 461; htednu. Nar. prip. vuk. 109. — šć *mj.* htj: šćedne. S. Ļubiša, prip. 118. — *bez* h: ćedne. Nar. prip. vuk.2 253; ćednu. Vuk, dan. 3, 171; tednu. građa. 88. — *bbb)* d *može ispasti ispred* n: htene. Glasnik. 35, 121. (xiv *vijek);* htenu. Nar. prip. vuk. 64. — šć *mj.* htj: šćenu. Nar. prip. vuk. 223. — *bez* h: ćene. Nar. prip. vuk.2 197. — k *mj.* h: kćeneš. Ogled. sr. 466; ktene. Djelovod prot. 4. 10. 46; *s* uz: usktene. 201.

f) mješte prezenta perfektivnoga može biti infinitiv s prezentom perfektivnijem budem *glagola* biti, *vidi* biti (budem), II, 1, b. *n. p.* bude htêtь. Spom. sr. 2, 73. (1420); bude hotetь. Mon. serb. 293. (1420); budemo htêti. 339. (1427); hotetь bude. 419. (1442); hotiti bude. Bernardin 38; bude htiti. I. Gundulić 496; bude htit. A. d. Bella, razgov. 54. — *od* xvi *se vijeka naj običnije okrńen inf.* htjet *sastavļa s* budem *u jednu riječ:* htjědbudêm, *n. p.* htjedbude. M. Držić 335; Vuk, jak. 4, 15; Đ. Daničić, 1mojs. 24, 5; šćedbude. Protokol. nenad. 175; ćedbudem. Vuk, rječn. (1818) lvi; ćedbude. dan. 3, 154; Protokol. nenad. 165. — *u ńekijeh pisaca ispada i* d: htjebudeš. I. M. Mattei 141. 270; htjebude. N. Marči 60. — *i s* uz *sprijeda:* ustjedbudu. N. Rańina 200a; uztjedbude. R. Gamańić 6b; uzhtjebudem. I. M. Mattei 274.

d. *impf. osim razlike u osnovama* hot *i* hъt, *razlika je i u nastavcima:* (1 *sing.*) êh, êjah, jah.

a) s prvijem nastavkom. aa) od osnove hot: *prema stslov.* hotêhъ, hotêše *itd.: u južnom govoru* hòtijeh, hòtiješe, hòtijesmo *(u jedinom primjeru sa starijim oblikom* hotêhomo), hòtijeste, hòtijehu, *u istočnom* hòtêh, hòtêše *itd., u zapadnom* hòtîh, hòtîše *itd.* — *naj stariji su primjeri* xv *vijeka:* hotiše. Mon. serb. 254 *god.* 1405; Bernardin 26; hotêhomo. Spom. sr. 1, 176 *god.* 1412; hotihu. M. Marulić 6. 68; *naj češće se nahodi* xvi *vijeka, rjeđe* xvii, *ali se još* xviii *javļa gdjegdje, n. p.* hotiše. J. Banovac, razg. 98; And. Kačić, kor. 77. 131. — *bez* h: otihu. Anton Dalm., nov. tešt. 143b. — *bb) od osnove* hъt: *u južnom govoru* htîjeh, htîješe *itd., u istočnom* htêh, htêše *itd., u zapadnom* htîh, htîše *itd.* — *nahodi se u isto vrijeme kad i* hotijeh *(vidi aa)):* xv *vijeka:* htêhu. Spom. sr. 1, 114. (1412); htihu. M. Marulić 5; xviii *vijeka:* htiše. J. Kavańin 239a. — *bez* h: tiše. Mon. croat. 57. (1433); tijehu. M. Vetranić 1, 321. — *s* k *mj.* h: ktijeh. M. Vetranić 1, 362; ktiješe. 1, 8. 149. 2, 231. 454; N. Naļešković 1, 298.

b) s drugijem nastavkom. aa) od osnove hot *prema stslov.* hotêjahъ, hotêjaše *itd.: u južnom i u zapadnom govoru* hòtijâh, hòtijâše, hòtijâsmo, hòtijâšte, hòtijâhu, *u istočnom* hòtejâh, hòtejâše *itd.* — *u našemu se jeziku javļa od* xvi *vijeka (n. p.* hotijah. N. Rańina 23b; N. Naļešković 1, 197; hotijaše. N. Rańina 59a. 193a; Zborn. 2b. 5b. 13a; M. Vetranić 2, 275; B. Gradić, djev. 166; hotijahote. Ġ. Palmotić 1, 382), *i u naše vrijeme dosta često* (otija, otijaše *itd.* Vuk, rječn. 1818. lvii; hotijah. Đ. Daničić, obl.7 100). — *bb) od osnove* hъt: *u južnom i zapadnom govoru* htîjâh, htîjâše, htîjâsmo *(u naj starijem primjeru* htîjâhmo. N. Naļešković 1, 217), htîjâšte, htîjâhu, *u istočnom* htêjâh, htêjâše *itd. (nije potvrđeno; Vuk u rječniku prvoga izdańa* lvii *tvrdi da je i u ovom govoru* i). — *od* xvi *vijeka, n. p.* htijahu. N. Rańina 207a; M. Vetranić 2, 481; H. Lucić 271; N. Naļešković 1, 215; D. Rańina viib; htijaše. Zborn. 15b. 17a. 44b; N. Naļešković 1, 125a. 133a; htijah. H. Lucić 201; N. Naļešković 1, 251; D. Zlatarić 46a; *često u naše vrijeme* (tija, tijaše *itd.* Vuk, rječn. 1818. lvii; htijah. Đ. Daničić, obl.7 100). — *bez* h: tijah. M. Vetranić 2, 482; tijaše. Đ. Bašić 23. 216. — *s* k *mj.* h. *od* xvi *vijeka:* ktîjâh. M. Vetranić 1, 336; ktîjâše. 1, 462; N. Naļešković 1, 332; M. Držić 193; F. Radman 43; *dosta često i u naše vrijeme* (ktija, ktijaše *itd.* Vuk, rječn. 1818. lvii). — *u naše vrijeme kaže se gdjegdje i* stîjâh, stîjâše *itd. ovo je postalo od* šćah *(vidi c) bb)) gdje se* šć *shvatilo kao da je postalo od* stj.

c) s trećijem nastavkom jah, jaše *itd.;* tj *se mijeńa na* ć. *ovi su oblici po svoj prilici postali u našem jeziku, premda se jedan put u stslovenskom nalazi oblik* hoštaše *(vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 32, 94). *aa) od osnove* hot: hòćâh, hòćâše, hòćâsmo, hòćâšte, hòćâhu. — *naj prije* xvi *vijeka:* hoćaše. N. Rańina 106a, *zatijem rijetko, ali opet dosta često u naše vrijeme. — bb) od osnove* hъt. *aaa)* h *ispred* ć *ostajc nepromijeńeno:* hćâh, hćâše, hćâsmo, hćâšte, hćâhu. — — *u jednoga pisca Dubrovčanina* xvi *vijeka:* hćah. D. Zlatarić 29b. 40a. 65a; hćaše. 10a; hćahu. 86a; *zatijem istom u ńekijem primjerima našega vremena:* hćaše. Nar. pjes. vuk. 1, 201; Ogled. sr. 229; S. Ļubiša, prip. 16. 32. 147; hćah. 11; hćahu. 101; *ali svi ovi primjeri nijesu dosta pouzdani, jer su iz krajeva gdje se obično* h *na početku riječi ne izgovara. — bbb)* h *ispred* ć *mijeńa se na* š: šćâh, šćâše, šćâsmo, šćâšte, šćâhu. *vrlo često u naše vrijeme, n. p.* šćaše. Nar. pjes. vuk. 2, 239. 282. 285. 397. 399. 413; Nar. prip. vuk.2 227; P. Petrović, gor. vijen. 115; Osvetn.

2, 11; šćahu. Nar. pjes. vuk. 2, 140. — *ccc) bez* h: ćâh, ćáše *itd. od* XVIII *vijeka, u naše vrijeme vrlo često, n. p.* ćahu. J. Matović 49; ćaše. Nar. pjes. vuk. 2, 120. 339; ćaste. 1, 383; ćah. P. Petrović, gor. vijen. 57; ća, ćaše *itd.* Vuk, rječn. 1818. LVII. — *ddd) s* k *mj.* h: kćâh, kćáše *itd. u dva pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka:* kćaše. D. Rańina 130ª; D. Zlatarić 27ᵇ.

d) može se umetnuti d *pred nastavak (isporedi* dadijah, imadijah, mlidijah *kod* dati, imati, mńeti), *tako postaju oblici: aa)* šćâdijâh, šćâdijâše, šćâdijâsmo, šćâdijâste, šćâdijâhu *(od* šćah, *vidi c) bbb)). dosta često u naše vrijeme, vidi* šćadijah. Nar. pjes. vuk. 2, 376; šćadijahu. Vuk, luk. 11, 52; jov. 11, 8. 16, 19. — *bb)* ćadijâh, ćadijâše *itd. u naše vrijeme, vidi:* ćadija, ćadijaše *itd.* Vuk, rječn. 1818. LVII. — *cc) u narodnoj pjesmi bosanskoj naščga vremena ima* htiedjaše (Nar. pjes. juk. 485) *što ne znam, treba li čitati* htjeđaše *ili* htjedijaše. *ako je pouzdan ovaj oblik, načińen je po svoj prilici od aor.* htjedoh.

e. *aor.*

a) osnova onaka kakva je (u inf.) dobiva lični nastavak. aa) od osnove hotê *prema stslov.* hotêhъ: *u južnom govoru* hòtjeh, hòtje, hòtjesmo, hòtjeste, hòtješe *(u Hercegovini* hòćeh, hòće *itd.), u istočnom* hòteh, hòte *itd., u zapadnom* hòtih, hòti *itd. — nahodi se dosta često do* XVIII *vijeka, rjeđe u naše vrijeme* (hotjeh. Đ. Daničić, obl.⁷ 97, *a nema u Vukovoj gramatici). — bez* h *u ńekijeh pisaca čakavaca od* XVI *vijeka, n. p.* oti. Korizm. 101ᵇ. — *bb) od osnove* hъtê *prema stslov.* hъtêhъ: *u južnom govoru* htjêh, htjê, htjêsmo, htjêste, htjêše, *u istočnom* htêh, htê *itd., u zapadnom* htîh, htî *itd. — dosta često u svako doba. — kad se u hercegovačkom govoru* tj *mijeńa na* ć, *i* h *se mijeńa na* š *(u naše vrijeme):* šćêh, sćê *itd., n. p.* šćeh. Nar. pjes vuk. 1, 308. 2, 347; šće. 1, 266. 400. 474. 2, 64 *itd. — bez* h *od* XVI *vijeka:* tjeh. D. Rańina 23ª; I. Gundulić 150. tih. Aleks. jag. star. 3, 274; ti. 283; ćeše. J. Matović 481; će, će *itd.* Vuk, rječn. 1818. LVII. — *s* k *mj.* h. *od* XVI *vijeka:* ktjeste. N. Rańina 56ª; ktje. M. Vetranić 1, 44. 297. 2, 221; N. Naješković 1, 304. D. Rańina 4ª; ktješe. M. Vetranić 1, 379; 2, 439; ktismo. Mon. croat. 240. (1540); ktjeh. D. Rańina 32ª; kti. 25ª; *dosta često i u naše vrijeme, n. p.* kće. Nar. pjes. vuk. 2, 181; kte. 1, 177. 572. 2, 425; kćeše. 2, 191; kte, kte *itd.* Vuk, rječn. 1818. LVII. *oblik* kće *nahodi se već* XVII *vijeku:* Način isti kće sliditi ovi novi sad Apole. *u* B. Kašić, per. XII.

b) osnova hъtê *dobiva na kraju* d *(isporedi kod* dati, znati, imati): *u južnom govoru* htjêdoh, htjêde, htjêdosmo, htjêdoste, htjêdoše, *u istočnom* htêdoh, htêde *itd., u zapadnom* htîdoh, htîde *itd. — od* XVIII *vijeka često:* htjedo. J. Kavańin 234ª; htide. 417ᵇ; htjedoste. 186ᵇ; htede. Nar. prip. vuk. 169; *(bez* h) tede. Nar. pjes. vuk. 2, 164; ćedo, ćede. Vuk, rječn. 1818. LVII. — *po hercegovačkom govoru* htj *mijeńa se na* šć: šćede. Nar. pjes. vuk. 2, 259. — *s* k *mj.* h.: ktide. Blago turl. 2, 47. 124; ktedo. Nar. pjes. vuk. 2, 436; ktedo, ktede *itd.* Vuk, rječn. 1818. LVII.

f. *impf. nahodi se dosta često u pisaca, tako i negativni, premda su mješte ovoga običniji oblici* nemoj, nemojmo, nemojte *(vidi kod* moći). — *postaje od osnove* hot *i* hъt *nastavkom* âj: *u južnom i zapadnom govoru* ij *(u istočnom* ej, *ali ovo nema potvrde); većina Dubrovčana pišu* jej *prema ostalijem oblicima.*

a) od osnove hot: hòtîj, hòtîjmo, hòtîjte, *n. p.* hotijte. Transit. 95; D. Rańina 148ª; S. Budinić, smm. 15ᵇ; Oliva. 52; hotij. M. Marulić 86; N. Rańina 172ᵇ; Š. Menčetić 10; Ǵ. Držić 411; N. Dimitrović 9. 14. 25. 40; D. Rańina 74ª; F. Vrančić, živ. 68; I. T. Mrnavić, ist. 73; M. Jerković 25. 84; J. Kavańin 333ª; hotijmo. P. Hektorović (?) 81. — *bez* h: otij. Korizm. 68ª. 78ᵇ. — *s nastavkom* jei: hòtjêj, hòtjêjmo, hòtjêjte, *n. p.* hotjejte. N. Rańina 12ᵇ; Ǵ. Držić 403; N. Naješković 1, 163. 223. 2, 4; hotjej. Ǵ. Držić 479. 485; M. Vetranić 2, 143. 420; N. Dimitrović 13. 15. 28. 40. 52. 55. 60; N. Naješković 1, 196. 217. 237. 314. 2, 41; M. Bunić 44; D. Zlatarić 10ᵇ; A. Gučetić, roz. joz. 107. 306; B. Kašić, per. XIII; M. Orbin 202; Ǵ. Palmotić 1, 136. 340. 371. 2, 44. 323; I. Akvilini 310; hotjejmo. N. Naješković 1, 222. — *okrńeno bez* j: hotje'. Ǵ. Držić 497; N. Naješković 2, 91; D. Rańina 110ᵇ; V. Andrijašević, dev. 153.

b) od osnove hъt: htîj, htîjmo, htîjte, *n. p.* htij. Tondal. star. 4, 111. 115; M. Marulić 7; P. Hektorović 29. 62; N. Dimitrović 10. 12. 15. 41; Aleks. jag. star. 3, 294; I. Tonković *u* Đ. Baraković, vil. 370; A. Georgiceo, pril. 39; B. Krnarutić 20; P. Vitezović, odil. 39; P. Hektorović (?) 90. 126. 146; J. Kavańin 136ᵇ. 155ª. 170ª *i još na ńekoliko mjesta;* htijte. N. Rańina 17ª; Kateh. 1561. D1ᵇ; Aleks. jag. star. 3, 272; F. Glavinić, cvit. 26ᵇ. 390ª. 429ᵇ; htijmo. P. Hektorović 46. — *bez* h: tij. Transit. 34. 107; Korizm. 10ᵇ; tijte. Korizm. 53ᵇ. 62ª. — *s* k *mj.* h: ktij. D. Rańina 7ª. — *s nastavkom* jej: htjêj, htjêjmo, htjêjte, *n. p.* htjejte. N. Rańina 38ª. 49ᵇ. 84ª; Zborn. 52ª; Ǵ. Držić 403; htjej. Š. Menčetić; M. Vetranić 2, 298; N. Dimitrović 5. 8. 12; N. Naješković 1, 142; D. Zlatarić 22ª; I. Gundulić 31. 54. 462. 490; I. V. Bunić, mand. 50; P. Kanavelić 313; I. Akvilini 310; Poslov. danič. (D). 72; I. Đorđić, uzd. VI. 117; salt. 9. 123; ben. 106; A. Boškovićeva 22; htjejmo *(štamparskom grješkom* htije moj). B. Kašić, is. 46. Poslov. danič. (Z). 18. — *i okrńeno bez* j: htje'. D. Rańina 123ᵇ; D. Zlatarić 7ᵇ; htje'te. D. Rańina IXª. — *s* k: ktjej. M. Držić 7.

g. ger. (i part.) praes. act.

a) prema stslov. hotę, hotęšti. *aa) od osnove* hot. *aaa) isprva part praes. nom. sing. m. (stslov.* hotę), *u prva vremena vrijedi još kao gerundij (isporedi* grede *kod* gresti, I, *d) bb)* i II, 15): Ne hote človêči gibêli. Mon. serb. 4. (1198—1199). Ne hote ni jedinogože pogibenije. 9. (1222—1228). Mi hote harni biti. 241. (1399). Hote mi da tolikaj ļubavь i krasno obetovanje da ne bude neharьno. 258. (1405). Vsemu tomu hote harni biti. 289. (1419). Hote gospodьstvu ti ugoditi primismo. Spom. sr. 1, 151. (1421). *kasnije i u naše vrijeme vrijedi kao adverb (vidi* II, A, 1, k). — *bbb)* hòtêći (hotéći). *od* XIV *vijeka, vidi* Mon. serb. 202. (1387). *obično i u naše vrijeme. — s* e *mj.* i: hoteće *dolazi kao ger. na dva mjesta u spomeniku* XIV *vijeka:* Kraļevstvo mi hoteće platiti vojevodi Hrьvoju i ńegovu sinu... i mi hoteće da im bude tvrьdo... Mon. serb. 248. (1400), *kasnije kao adverab (vidi* II, A, 1, l). — hòtêć *i* hòtêćî *nahode se i kao part, i to ne samo u knigama pisanima crkvenijem ili mješanijem jezikom, n. p.* hoteštago. Stefan, sim. 2; hoteštaja. 1; hotešte *(nom. pl. m.).* Mon. serb. 13. (1222—1228); hoteštiimi. 77. (1302—1321), *nego i u knigama pisanima narodnijem jezikom, ali rijetko, n. p.* hotеć. M. Marulić 18; hoteće *(gen. sing. f.).* Š. Menčetić 133; hotećemu. F. Glavinić, cvit. 368ª; hoteće *(nom. sing. n.).* Ǵ. Palmotić 1, 167; hoteća *(nom. sing. f.).* 1, 194; hotećijeh. J. Matović 162. — *bb) od osnove* hъt *načińeno prema predašńemu obliku (kod aa) bbb)):*

htéći. *od* xv *vijeka, vidi* M. Marulić 10. 19. 70; Š. Menčetić 150; P. Zoranić 28a; D. Rañina ixa; D. Zlatarić 4b; hteć. M. Marulić 31; P. Zoranić 15b; D. Zlatarić 14b. — *s* k *mj.* h: kteći. D. Zlatarić 16a; kteć. A. Čubranović 10b; D. Rañina 27a. — *s krajńijem* e: hteće. Mon. serb. 446. (1451); M. Marulić 27; Š. Menčetić 124. 276; Ġ. Držić 438; kteće. N. Naļešković 1, 352. — *kao particip, na jednom mjestu* xvii *vijeka:* hteća. Đ. Baraković, vil. 31.

b) nastavkom ući (ąšti) *od osnove* hot: hòtûći. *aa) kao particip na jednom mjestu* xv *vijeka, i u jednoga pisca Bošńaka* xvii. Komu su vьzda pripravni a mnogo hotući zabilěžiti se. Spom. sr. 2, 120. (xv *vijeka poslije* 1461). Ne budimo lijeni, nego vrući i hotući na dobro djelo. M. Divković, nauk. 277b. — *u istoga pisca ima i adv.* hòtućê *(dobrovoļno, žeļno).* Da budu vele vruće i vele hotuće hvaliti divicu Mariju. zlam. 7a. — *bb)* hotući *i* hotuć, *kao gerundij u jednoga pisca ćakavca* xv *vijeka na dva mjesta (radi slika).* Da Bog naš nas brane ńih slomi tukući, krvavca dajući pod oblastju žene, sile ńih hotući da budu smetene. M. Marulić 62. Pride u Rafadim Amalek kraļ hotuć da z Božjim pukom svim boj bije, uzdajuć... 21.

c) od osnove infinitiva hotê *ili* hьtê *nastavkom* je *(isporedi a) aa) aaa)),* jući; *u južnom i zapadnom govoru mj.* ê *stoji* i, *u zapadnom* e. *aa) od osnove* hotê. *aaa) nastavkom* je (ję). — *na četiri mjesta* xiv *i* xv *vijeka:* hoteje. Deč. hris. 65; Mon. serb. 260. (1405); hotêje. 242. (1399); 497. (1466). — *bbb) s nastavkom* jući (ąšti). *od* xv *vijeka (vidi dale kod* hotijuće) *do* xviii *nekoliko puta:* hotijući. Mon. croat. 82. (1455); Zborn. 92b. 105b. M. Divković, nauk. 20b; F. Glavinić, cvit. 72a; R. Gamańić 14a; P. Posilović, nasl. xlii; M. Lekušić 19; J. Banovac, razg. 96; pred. 17; E. Pavić, ogled. 9; F. Matić 25; And. Kačić, kor. 141. 210. 340; M. A. Reļković, sabr. 9; I. J. P. Lučić, razg. 109; hotejući. Mon. croat. 83. (1457); otijući. Mon. croat. 83. (1457); Mirakuli. 37; M. Radnić 3b; A. Bačić 213; F. Lastrić, od' 343; test. 14a. 18a. 37a. 64a; F. Radman 21. 45; otejući. Mon. croat. 263. (1568); hotijuć. M. Marulić 321; J. Kavańin 72a. 240b. — *s krajńijem* e: hotijuće. Mon. serb. 448 (1451). — *kao particip na jednom mjestu* xvii *vijeka gdje je shvaćeno posve kao adjektiv, te stoji u komparativu:* Na svako dobro vrućiji i hotijućiji. M. Divković, bes. 399b. — *bb) od osnove* hьtê. *aaa) nastavak je* e (ę), *isporedi aa) aaa).* — *na jednom mjestu* xiv *(?) vijeka:* htije. Mon. serb. 239. (1399 *u kasnijem prijepisu).* — *bbb) nastavak je* ući (ąšti). — *od* xv *vijeka (vidi dale* tijuć) *do* xviii. htijući. M. Vetranić 2, 107; htijuć. J. Kavańin 259b. 418a *i još na nekoliko mjesta.* — *bez* h: tijući. M. Lekušić 17; tijuć. Mon. croat. 105. (1470). — *s* k *mj.* h: ktijući. A. Bačić 82; F. Lastrić, od' 381; test. 157b; ned. 156; A. Kanižlić, kam. 18; And. Kačić, kor. 201.

h. *ger. praet.*

a) od osnove hotê. *aa)* hòtjêvši *u južnom govoru,* hòtêvši *u istočnom,* hòtîvši *u zapadnom:* hotjevši. N. Naļešković 2, 72; hotivši. 1, 181; F. Glavinić, cvit. 12b. — *bes* h: otivši. Mon. croat. 280. (1577). — *bb)* hòtjêv *u južnom govoru,* hòtêv *u istočnom,* hòtîv *u zapadnom:* hotiv. A. Čubranović 159; J. Kavańin 495b; P. Knežević, živ. 8.

b) od osnove hьtê. *aa)* htjêvši *u južnom govoru,* htêvši *u istočnom,* htîvši *u zapadnom:* htivši. B. Kašić, is. 63. — *s* k *mj.* h: ktivši. M. Vetranić 1, 386; *u jednom primjeru* xviii *vijeka* tj *se promijenilo na* ć *po hercegovačkom govoru* kćêvši. Poslov. danič. (Z). 118. — *bb)* htjêv *u južnom govoru,* htêv *u istočnom,* htîv *u zapadnom:* htiv. S. Bobaļević 209.

i. *part. praet. act. postaje od osnove infinitiva* (hotê *ili* hьtê) *nastavkom* l.

a) od osnove hotê: *u južnom govoru* hòtio, hòtjela *(u hercegovačkom govoru* hòćela, *a gdjegdje i* hòćeo), *u istočnom* hòteo, hòtela, *u zapadnom* hòtio, hòtila. — *riječ je stara (isporedi stslov.* hotêlъ); *često se kaže i u naše vrijeme. — bez* h *i u ńekijeh čakavaca:* otil. Zak. vinod. 63; otel. 77; otili. Mon. croat. 262. (1567); otela. Nar. prip. mikul. 16. 21. 63; otelo. 4. 80.

b) od osnove hьtê: htîo *(rjeđe* htjêo, *vidi n. p.* Nar. pjes. vuk. 2, 48), htjêla *u južnom govoru,* htêo, htêla *u istočnom,* htîo, htîla *u zapadnom. — od prvijeh vremena, vrlo često u naše vrijeme. — po hercegovačkom govoru* tj *mijeńa se na* ć, *a pred ovijem* h *na* š: šćêla, šćêlo *itd., a gdjegdje i* šćêo, *n. p.* Nar. pjes. vuk. 1, 32 *(iz gorńega primorja). nalazi se u pisaca i* h *pred* ć, *n. p.* hćeo. M. Pavlinović, razg. 13; hćelo. Osvetn. 7, 8, *ali ovi primjeri nijesu pouzdani (pisci su iz krajeva gdje se* h *nikako ne izgovara). kod oblika* šćela, šćelo *itd. u ńekijem krajevima shvaća se kao da je* šć *postalo od* stj, *te se načińa nom. sing. m.* stîo, *vidi n. p.* Nar. pjes. vuk. 1, 18. 2, 545; Nar. pjes. petr. 2, 283; Nar. prip. vuk. 206. — *bez* h: *u krajevima gdje se* h *izgovara u drugijeh riječi:* teli. Mon. croat. 28. (1275 *u kasnijem prijepisu);* têli. Mon. serb. 218. (1391); til. Naredb. modr. ark. 2, 97; tjela. I. Gundulić 251; tjeli. T. Ivanović 144; tila. Nar. pjes. istr. 1, 62. til. Jačke. xxvi. *u krajevima gdje se* h *nigda ne izgovara:* tela. Nar. pjes. vuk. 1, 249; tila. 1, 593; teo. 1, 618. 2, 423; ćeo. 3, 243 *itd. vidi i* ćeli. Vuk, poslov. 154; ćela. 258. *po oblicima* ćela, ćelo *itd. (kao da je* ć *mj.* ćj) *načińa se i nom. sing. m.* ćîo, *vidi n. p.* Nar. pjes. mikl. beitr. 57; Nar. pjes. kras. 1, 108; *a u okolini dubrovačkoj (gdje je hercegovački govor, te se* cj *izgovara kao* č) *i* čîo *(jer se shvaća kao da se izgovara* čêla, čêlo *mj.* cjêla, cjêlo). P. Budmani. — *s* k *mj.* h: ktio. M. Držić 477; Poslov. danič. (D). 51; Blago turl. 2, 224; kteo. Glasn. ii, 3, 143; kteli. Nar. pjes. vuk. 2, 165; kćela. Vuk, rječn. *kod* kćeti. — *nejasni su oblici* štil, štila *itd. u ugarskijeh Hrvata:* štila. Jačke. 5. 10. 131.

k. *part. praet. pass.*

a) hoćen *(mj. starijega oblika* hotjen, *stslov.* hotênъ). *u jednoga pisca* xvii *vijeka.* M. Radnić 2b. 252a. 359a. *vidi i* hotjenan.

b) htjen (htênъ). D. Zlatarić 60b. — *s* k *mj.* h: ktjen. A. Gučetić, roz. jez. 11. — *U ovijem je primjerima značeńe aktivno (vidi* hotjenan): Prodaste jedne zaa more a druge kamo vi htêni. Mon. serb. 42. (1253). Idolom se san pokloni od ńegove htine voļe. J. Armolušić 17. Htjeni ‚volontario' ‚voluntarius'. A. d. Bella, rječn. 777a. *i adv.* htjeno. Da se ima trpjeti ili hote ili ne htjeno. B. Kašić, nasl. 90.

c) hotjet. — *samo na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Ne samo učińeno nego zamišļeno i otjeto oće da se smrtju pokara. F. Lastrić, ned. 288. — *nepouzdano.*

II. *značeńe.*

A. *aktivno.*

1. *sa značeńem kazanijem sprijeda.*

a. *u pravom smislu, uopće.*

a) ono što se hoće radńa je što se kaže glagolom; radńu vrši subjekat ili ko drugi. aa) radńa se izriče infinitivom; to može biti samo kad je vrši subjekat. aaa) subjekat je čeļade. Gьdê si

kъto hoće krêvati. Mon. serb. 2. (1189). Nećemo (i)ti kь vamь na onu stranu. 7. (XII *vijek*). Kъto bi hьtelь habiti. 36. (1253). Učine li mi pravьdu, i usьhote imati čьstь kraļevьstvu mi, da stoju k ńimь u tomь obetê. 41. (1253). Što bihь hotêlь kь vamь govoriti. 42. (1253). Ako hoćete vi mьnê moje ļudi vratiti. 42. (1253). Neću poreći inomu moje rêči. 50. (1265). Ako ime htêti kraļь poslati vojsku. 69. (1273—1314). Čto i ješte ushoće dati kraļevьstvo mi, ili što starьcь samь pritežii, vьse da je vь oblastь starcu. 80. (1302—1321). Ako li bi ne teli davati. Mon. croat. 28. (1275). Se kto hьte biti sokalnici. Mon. serb. 96. (1330). Čto jestь dalo kraļevьstvo mi, i ješte čto ushoštu dati, da nema nadь têmь oblasti igumenь. 123. (1336—1347). Ako bi ne têli Konavļane i Vitaļińane primiti. 218. (1391). Ako oni ļudije hote doći voļa ostati domom. Spom. sr. 1, 6. (1396). *(Lěkari)* ne htěše primiti našu molbu ni platu. 1, 9. (1397). Ono ne htê ni pogledati. 1, 27. (1399). Vi nećete inьdê trьžiti. Mon. serb. 247. (XIV *vijek*). Ako bi ki otel pokazati. Zak. vinod. 77. Ako li bi ne htêlь Dubrovčaninь stojati na onomzi sudu. Mon. serb. 206. (1387). Da neću ništore učiniti suprośь počteniju. 274. (1410). Kada ihь bude hotetь uzeti. 298. (1420). Da damь na znaņje prêe toga, kada ihь budemo htêti uzeti. 339. (1427). Ako li bi ne hotelь stojati na tomьzi sudu. 354. (1428). Gda ju ne tišo kupiti. Mon. croat. 57. (1433). Da se da gospodinu vojde Ivanišu, kada hotetь bude uzeti. Mon. serb. 419. (1442). Fratri se obećaše da ote služiti. Mon. croat. 63. (1444). Mi ne hotijući razbiti, da hoteći potvrditi. 82. (1455). Da mi nete pečatiti. 135. (1488). Ako ne mogu ali nete zajedno pasti. Stat. poļ. ark. 5, 265. Ne htij se bojati. Tondal. star. 4, 111. Ako im ti tvojom vlastju neć zabranit. M. Marulić 20. Hotih ostaviti nauk. Transit. 6. Tebe moļu, ne tij nasledovati pohoti pltene. 34. Ne hotijte hoditi. 95. Ne tij se bojati sramote od ļudi. 107. Oćemo ga ļubiti. Korizm. 2^{a}. Ne tij obrnuti lice tvoje od ubogoga. 10^{b}. Ako nećete zgubiti dušu i telo. 39^{b}. Ne tijte dati kruha psom. 53^{b}. Ne tijte suditi. 62^{a}. To oti reći Atanazij. 101^{b}. Hotijaše mene sebje ženu imati. Zborn. 2^{b}. Hoćeš li biti bez straha, čini vazda dobro. 6^{b}. Hoć li poznati čovjeka, daj mu gospodctvo. 12^{a}. Htijaše jesti. 15^{b}. Hoć li biti velik. 18^{b}. Koji si hotio za nas umrijeti. 28^{b}. Hoću ga mučiti mukom gorkom. 30^{b}. Htijaše zvijeri vele uhititi. 41^{a}. Plakati htjejte od ovijeh biljega. 52^{a}. Svi se hoće sniziti. 53^{a}. Hoć li me ubiti. 62^{a}. Tvoj ka mni obrnut neć pogled. Š. Menčetić 5. Hoti me pogledat. 10. Iz tuga vazeti ako me ć. 116. Dali me ć izgubit toliko mlađahta? 129. Htjejte me trpiti. G. Držić 403. Od mene gniv ovi hotjejte slobodit. 403. Gdje te tijehu umoriti. M. Vetranić 1, 321. Cić toga tržiti sitan kruh ne htihu. H. Lucić 255. Za to ja na dlanu ne htijah nositi priļutu tuj ranu. 201. Kada boj z bozi *(Žiganti)* bit htijahu. 271. Po kojih *(gorah)* uziti *(Žiganti)* na nebo hotihu. 271. Nikola misleć sta, hoće l' reć al' neće. P. Hektorović 8. Htij mi poviditi, ako t' je od voļe, na svitu činiti ča nam je naj boļe. 29. Kadgod nas od zgora htij milo pozriti. 62. Imo bi ļubiti, ako hoć ļubļen bit. N. Dimitrović 3. Htjej dobro činiti. 5. Daj, što ć dat, veselo, ako ć da dobro daš. N. Dimitrović 5. U svaku hoti' stvar dobar svjet prijati. 9 Kada hoć iskati da ti tko svjeta da, hti' naj prije uznati. 10. O čemgod po vas dan hotjej se zabavļat. 13. I hotij k meni prit. 10. Ki sinka od tebe ne hotje braniti. 68. Nu ti tač, Bože moj, ne hoćeš činiti. 92. Al' oni vik doći ne htješe k razlogu. N. Naļešković 1, 121. Ku *(muku)* podnijet' hotiješe za naše spasenje. 1, 127. Juda se htijaše kajati. 1, 133. Hotjejte nas kupit' samo. 1, 163. Rekla bih da htiše *(pastir)* nješto mi govorit'. 1, 175. Hotivši se Radat ubosti, u toj priskoči Ļubmir. 1, 181. Jaoh! to li da mene samiriš, hotje umrijet! 1, 193. Ono ja hotijah tvu vjeru poznati. 1, 197. Put vode gdi kola htijahmo voditi. 1, 217. Hotjejmo jedan čas svi tanac izvesti. 1, 222. Htjej, Bože, primiti za moj grijeh moju smrt. 1, 142. Kako toj može bit da ti neć obļubit od ovih jednoga? 1, 232. Ter i vas moļahu, da biste još i vi k ńim doći hotjeli. 1, 284. Ali mi odgovor kigodi, kruno, daj, ako mi razgovor dopustit nećeš taj. 2, 30. Ja se ću ļje moć rijet u broju od onijeh, ki hoće pri' umrijet nego taj stvorit grijeh. 2, 34. Moli ju, na mene jeda se smiluje, kad neće čut mene, da tebe daj čuje. 2, 55. Nu ona ne htiješe primit ga za druga. 2, 72. Hotje' mi boļe rijet tej trude ļuvene. 2, 91. I toj li, kruno, hoć sa mnom se rastati, toga ja neću moć' učinit' do smrti. 2, 115. Tko hoće vidit, ktjej pozrit na lice. M. Držić 7. Mi se ne ktismo odvrći. Mon. croat. 240. (1540). Ako bude hotil zidati. 258. (1556). Da ga ote oda vse službe osloboditi. 258. (1556). Ako bi v milost otili vzeti. 262. (1567). Otivši vsakomu pravo včiniti. 280. (1577). Otejući se izdužiti. 263. (1568). Otihu ga uhititi. Anton Dalm., nov. tešt. 143^{b}. joann. 7, 44. Ne hti'te zabluditi. Kateh. 1561. $D1^{b}$. Ni' mu dosti, da te neće ļubit' verno, kako ima. A. Čubranović 145. Ne hotijte se bojati, malo stado. Š. Budinić, sum. 15^{b}. Ne htêti dati posluha. 49^{b}. Ovo t' je čudna stvar, gdi moji a meni ne hoće dat' pomoć u muci ļuveni. D. Rańina 93^{b}. Tim, vilo, moliti hoću te, milosna hotje' jur biti. 110^{b}. Človiče, ne trud' man ni htje' sijati na kami ki ploda ne može vik dati. 123^{b}. Hotijte pogledat' svi sa mnom, umrli, gdi za nam život dat' smrt stvorac zagrli. 148^{a}. Nu moglo držati toj ništo mene ni', da ne htijem slišati što velje ti meni. M. Bunić 22. Govorit' to nemoj, hotjej toj tajati. 44. Gospo ļupka, što ću t' rijeti sad jedupka, htiv izvidat' tvoju ranu. S. Bobaļević 209. Ti hćaše rijet ovoj. D. Zlatarić 10^{a}. Kad se hćah ubit. 65^{a}. Hotjej mi objaviti što ima biti. A. Gučetić, roz. jez. 107. Koji te hotijahu niz ļuti vrći. 192. Ove stvari čestokrat hotjej razmišļati. 306. Ali mu zaman bi, er hotje kraļevat. A. Sasin 155. Ne htijte bižati, da stanite. Aleks. jag. star. 3, 272. Tko oće krstjanski živjeti. M. Divković, nauk. 9^{b}. Hotijući uzeti. 20^{b}. Koji hotijaše ukrasti . . . Kakono ti hotiješe Lucifer poštenje uzeti. 32^{a}. O Isuse dragi sinu, hoć li uzet Katarinu za tvoju dragu vjernicu? kat. 126. Oć mi, majko, pokoj dati, nemo' mi se tu plakati. plač. 21. Sve raskoše segaj svijeta hotjej u svem pogrditi. B. Kašić, per XIII. Hteći uzaznati stvari. zrc. 34. Pilat, hteći ļudem na voļu učiniti, oprosti im Barabu. M. Alberti 178. Hotjej svrhu mu vladati. M. Orbin 202. Ter je itko drugi mog'o ńe jad ļuti samiriti? ah, toliko čudo mnogo kako prode, htjej nam riti. I. Gundulić 54. U momu kraļestvu ako ćeš milos steć', oholas sniži tvu. 105. Stvari u nas te nije, kom voļan mož' se čut', kupovat' treba je, ako hoć odahnut'. 129. Počni ti naj prije, natjecat ki se hoć. 138. Ne poznaš još me ti, planinski bog sam Pan, iz gora ki iziti tjeh ovi na blag dan. 150. A nu vid oči me, ter vjeruj daj ńima, ako neć ovime vjerovat' rijecima. 189. Sjemo tamo svak ureda hoće

bježat', a ne umije. 384. Htijaše slidit' plač svoj ļuti Sunčanica još naprijeda. 394. I ako ć oku vjerovati, romon čuješ, tijek im vidiš. 434. Nu kad nećeš k nam sit zgara, mi ćemo se pripet' k tebi. 553. Jezikom hteći progovoriti materinskim. F. Glavinić, cvit. xvi. Placid hotivši vode začrpiti. 12b. Da bih ja hotila veru zatajati Isukrstovu, ne govorite mi za to. 49a. Hotijući govorenju zadovoļno učiniti ovomu. 72a. Ča hote od ńe učiniti. 75b. Ne hti'te to, bratjo draga, učiniti. 390a. Proti poganom pomoći dati ne htijahu. 139a. I ako li hotijahu dičicu zakriti. 428a. Ako bi veroval, da sveti na nebesih za nas ne mogu ili nete moliti. svitl. 85. Od svih grihov htij umiti. A. Georgiceo, pril. 39. Ne hotij imati drugoga boga. I. T. Mrnavić, ist. 73. Mudro bih hotia štogodi viditi. osm. 91. Židovi slipi, zašto ne hotiste poznati vašega spasitela. M. Jerković 45. Hotij me pomoći milostivim načinom. 84. Bježi, ako nećeš izgubiti tebe i tvoje sve družine. G. Palmotić 1, 56. Za grijeh ļudski hotje umrijeti. 1, 59. Ne hteć dugo ja čekati. 1, 91. Ne hoteći već živjeti. 1, 190. Ovako li djevojčici hotijahote vrha doći? 1, 382. Glas mi u srcu neki pravi, da se od mene hoć dijeliti. 2, 13. Primiti ne hotijaše ļubežļive moje svjete. 2, 123. Pokli one ktješe otiti. 2, 126. Držati za ļubav ga hotjej moju. 2, 323. Hteći vazda ispuniti nepravednu svaku želu. 1. V. Bunić, mand. 11. Nehajstvo od ļudi umjetnijeh i znanijeh koji nijesu hotjeli uzeti malo truda. R. Gamańić A2b. Ne hotijući upisati z dvijema a. B6a. Teške trude hoć na mene nasloniti. P. Kanavelić, iv. 405. Hteć znati vojske broj. B. Krnarutić 15. Gdi je triba bditi, toti spati ne htij. 20. Oć li me sliditi, uzmi križ svoj. 1. Ančić, vrat. 186. Od silnika paklenoga ti me hotjej obraniti. I. Akvilini 310. Htjej me tužna k sebi uzeti. 310. Ne hotijmo već krsmati, jur se ima on ustati. P. Hektorović (?) 81. Dobrovoļno htij k ńim pojti, Isukrsta ne htij ojti. 126. Ako hoć bit' dobro služen, sam se služi. (D). Ako hoćeš bit' zlo poslušan, plati unaprijeda. (D). Poslov. danič. 1. Ako se neć omučit', neć bit' mlinar. (D). 3. Hoć ponovit stare vinograde, obreži ih prije nego lis' opade. (D). Hoć poznat zla čovjeka, daj mu štap do ruka. (D). 26. Ne htjej vuka vidjeti ni na ń vikati. (D). 72. Tako on oti dojti na ovi svit. P. Macukat 27. Otio si biti sluga. 32. Pustińak hoćaše mu dati pokoru. K. Mađarović 81. Ne hteć dat mu hljeba dio, pored s psima da bi jio. J. Kavańin 29b. Kolom zmija hoće igrat tko god želi žensku ļubav. 38b. Trebi 'e i zlo zagrliti, ako neću mrtav biti. 39b. Ter hoteći gorko plakat. 65a. Tko reče dvor, hoti reći odor. 81a. Ńih Lučića, pravo htil san rijet, da on pisa nenavisan. 111a. Čić slavnoga tvoga imena htij mi dati. 136b. Vi htjedoste prije umriti. 186b. Zato ti, ako ć produžiti u životu i u slavi. 222a. Od Abafa ki složit se Turkom htiše, paka hote svo'em' cesaru odaprit se. 239a. Ki hotijuć predobiti pod Augustom vojske rimske. 240b. Ako u turban neć zaminit mitru. 379a. Tko neć' *(neće)* gorji životine imat obraz. 363a. Cure ka ga uzhranit mala htide. 417b. Ki ne htiše ńega častit, čim živiše. 425b. Ako nećeš ńu utopit. 450b. Htijuć ukazat svijem očito, da vjerovat kraļem ni to. 470b. Al' hoć ļudskim perom moći prepisati ńega slave? 484b. Nijesu htile pasti u bezrednu ku grjehotu. 488a. I hotiv se k ńem' okrenut, celunuh mu krilo ureda. 495b. Bože, riječi moje htjej primiti. I. Đorđić, salt. 9. Bog oti poslati sina. A. Bačić 33. Ne tijući plakati. M. Lekušić, razm. 17. Hotijući ga osvaditi. 19. Tko će spasit svoju dušu, vaļa ostaviti ļubav od ovoga svita. J. Banovac, razg. 86. Zašto Lucifer hotijući se učiniti Bogu priličan u moguństvu. 96. Hotijaše se ona put uzdignut protiva s. Benedetu. 114. Da je hotia saći. pred. 27. Bog primi Abelovo a na Kainovo ne kće ni pogledati F. Lastrić, od' 102. Pitaše ga: „Jesi li ti Ilija?' Otijući reći, pokora tolika i taka svetiña drugoga ne more biti, nego Ilije proroka. 343. Otio sam i onoga pisca za meštra poštovati. test. xii. Ako li češ mi milost učiniti, moreš. 122b. Ako se ti oćeš pravdom služiti. 122b. Ne ktijući jedna ustupit ni druga. 157b. Otje prije podniti tavnicu za dvi godine nego li sagrišiti. ned. 43. Koji godi uzoće virovati i biti spaseni, da se imaju krstiti. 256. Zapovidje ńim ličiti svekolike koji uzoće izličiti se. 259. Kad ju otijaše pričestiti, nasmija se. 264. Ovo bi rad ozdraviti, ako se ozdraviti uzoće. 343. A da se on ne hoće ponižiti. I. A. Nenadić, nauk. 89. Sve što slijedi u temu potanko nam htjej odkriti. A. Boškovićeva 22. Umoren od igre hotje počinuti. V. M. Gučetić 37. Ne budite lijeni, ako nećete gorjeti u purgatoriju. 116. Ništa ne kti *(ja)* spomenuti. A. Kanižlić, kam. 14. Ne ktijući imati. 18. Smutńu hotijahu zametnuti. 20. Zašto car hoti imati? 71. Niti hotijau razumiti. 674. Adam dakle hotijući sebe opravdati. E. Pavić, ogl. 9. Hotio je ovo reći. jezgr. 129. Ne hotijući se branit. F. Matić 25. Još htijaše Milošu s punicom govoriti. Nar. pjes. mikl. beitr. 25. Oć li meni kazovati, što te budem uprašati? 34. Ere me si ćio ļubiti po sili a na sramoti. 57. Ako hoć, mili Bože, mene živom želom umoriti. 58. Što prosi neć dati. S. Rosa 75a. Abram cijeć posluha tijaše posvetit jedinoga sina Izaka. Đ. Bašić 216. Što u svojoj holoj sili jednog' slušat nisu htili. V. Došen 46b. A da gore hoću reći, imao bi. 269b. Ali Joab ne ktijući k ńemu doći. And. Kačić, kor. 201. Kraļ, hotijući ga po sve načine viditi mrtva. 340. Ja hoću od vas znati. M. A. Reļković, sabr. 43. Zašto varaš ļude otijući dati se klańati? F. Radman 21. Oć li moju viru virovati? 37. Porad ļubavi naše, sasvim da drugo nismo, neg prah i pepel i ništa, ktide očito bi propet. Blago turl. 2, 47. Ako pak ova ne hotide s ńim pribivati. A. d. Costa 1, 157. Ako paka ovi bez uzroka ne hotidu privoļiti. 1, 265. Koji se hoću i žude rediti svetijem stvarima. J. Matović 286. Biskup koga hoće učiniti vratara. 292. Koji ne hoće poslije izpuniti. 350. Koji ne ćeše primiti u gostionici meštra ńihova. 481. Jesi li ih progonio kad ne bi tjeli slijediti tvoj rđav izgled? T. Ivanović 144. Molim te još, da htjebudeš uzet mi srce moje opako, nemilo i neharno, a dat mi srce tvoje bogotvorno. I. M. Mattei 270. Koji god ga uzhoće sliditi, da imadu ostaviti svit. B. Leaković, nauk. 77. Ko vi stio nauditi, ne dao mu Bog! Nar. pjes. vuk. 1, 18. Ko ti šćeo nauditi, ne dao mu Bog! 1, 32. Ako nećeš tu popiti. 1, 89. Ti se hoćeš dijeliti od svijeta bijeloga? 1, 92. Presti neću, a ne umem vesti. 1, 159. A on ne kte sude prati. 1, 177. Hol' mi, dušo, vjeru dati? 1, 190. Prosiću te, oćeš za me poći? 1, 241. Što me ne šće za sina uzeti. 1, 266. Ne te ga Toda ļubiti. 1, 289. I ne šćeh ga probuditi. 1, 308. A ona se ne šće ukloniti. 1, 400. Oćeš li mi ļuba biti? 1, 434. Hol' mu dati tvoje čisto zlato, hol' je ńemu dati za ļubovcu? 1, 473. Ne šće čekat caricu gospođu. 1, 474. Da bi mene ne rodila majka, ako joj se osvetiti neću. 1, 474. Da vran' kikilo,

holi se miti? holi miti? holi češ̨ati? 1, 519. A ti ne šće doći ni obići. 1, 569. Ne kte Jela s braćom polaziti. 1, 572. Ja sam teo ob̨ubit joj lice. 1, 618. Još se baba jaditi hoćaše. 2, 14. Car hoćaše izgubiti ̨ubu. 2, 26. Ja ih nijesam htjeo mijeńati. 2, 48. Od zmije se odvojit ne hoće. 2, 62. Ne šće davat čedo na dojiļe. 2, 64. Pa i opet ne te prokazati. 2, 87. Jošte ćaše Gojko govoriti, al' ne dade Vukašine kra̧u. 2, 120. Ne šće više ni gledati ̨ubu. 2, 122. Lale šćahu biti Bugarina, al' ne dade srpski car-Stjepane. 2, 140. Ako li ih preskočiti ne ćeš, nećeš izić ni izvest đevojke. 2, 147. Ġelati ga ne kteli slušati. 2, 165. Ako ćemo izgubiti dušu, lasno ćemo omrazit Momira. 2, 158. Mene, care, ne kće oženiti. 2, 181. Te ne kćeše końe odjahati. 2, 191. Još mu ćaše dužde govoriti. 2, 339. Ja mu ne šćeh za Boga primiti. 2, 347. Već kad bi me teo pričekati. 2, 423. A četiri ne kte pogubiti. 2, 425. Ja bih stio progovorit riječ. 2, 545. Hoćaše se natrag povrnuti. 2, 607. Ne ćeše ga izgubiti Turci. 2, 607. A da sam se ćeo oženiti, ja bih do sad porod izrodio. 3, 243. Hol' mi dušo vjeru dati da ćeš k mene povratit se, puštiću te tvojoj majci. Nar. pjes. vuk. živ. 32. Hote ni ih poturčit' zanago. Ogled. sr. 20. Kada kćeneš s vojskom udariti. 466. Ko ne stio u Kosovo sići. Nar. pjes. petr. 2, 283. Hoš dat meni ćer svoju jedinu? Nar. pjes. marj. 4. Sa mnom spava, obrnut se neće. Nar. pjes. istr. 1, 19. Anica ni tila spavati. 1, 62. Ter nisam bižat za ńim til. Jačke. xxvi. Dare sam ti nosil, vzet je nisi štila. 131. Ne čedu ni čuda obida skuhati. 170. Ko hoće samļeti, treba zasuti. Nar. posl. vuk. 158. Hoćemo se pomiriti, al' se nećemo više mašalama pratiti. 342. Sluge je ne htenu odmah pustiti pred cara. Nar. prip. vuk. 64. Ne htednu mu je odmah dati gde je star i siromah. 109. Nije je stio nikome drugomo dati. 206. Govedari joj ne šćenu dati teleta. 223. Ako ti ništa ne ćene učiniti. [2]197. Ali ga ona ne ćedne ni slušati. [2]253. Onda muž tisne je u dubļe ispod vode, pa reče joj: ‚A da holi sad reći da je striženo?' Nar. prip. vrč. 5. Fala Bogu, niš ńoj nete učiniti. Nar. prip. mikul. 19. Sakako ju otela sinu zamrazit. 21. Stane im pretiti ako se ne tednu predati. Vuk, građa. 88. Ako car ćedbude činiti što protiv nas. dan. 3, 154. Ne htjednu bježati u Moraču nego pokupe na pušku po dvije cvancike... Vuk, nar. pjes. 4, 461. ‚Kokoš' nije ćela kazati. poslov. 258. Ako ne ktene koji doći, vezane da pošļe. Djelovod. prot. 10. Hoćah ubit jednu kukavicu. P. Petrović, gor. vijen. 7. Ako djevojka ne htjedbude poći sa mnom, hoću li odvesti sina tvojega? Đ. Daničić, 1mojs. 24, 5. Vladika ne šćedne na to pristati. S. Ļubiša, prip. 118. Neće vjerovati da je Bog na nebu (kaže se onomu, koji neće da vjeruje pravoj istini). na Rijeci. F. Pilepić. — *bbb) subjekat je životińa.* I pčele ke žude slatki med iskati, na bilju jednomu ne hoće stojati. D. Rańina 92[a]. Da otrovno sebe i me ujedati ne bi hoti' *(zmaj).* J. Kavańin 251[b]. Dode kurjak i hoćaše ga izesti. Đ. Obradović, basn. 59. Al' mu Šarac vode piti neće. Nar. pjes. vuk. 2, 393. Ne hoće na prazno ni pas lajati. Nar. posl. vuk. 211. — *bb) radńa se izriče podložnom rečenicom u kojoj je konjunkcija* da. *aaa) nije isti subjekat u glavnoj i u podložnoj rečenici.* Hoštu da vssô se što zdo pisano u veki da bude tvrdo. Mon. serb. 29. (1240). Jero hoćete da imamo prijateļstvo. 42. (1253). Ne hteće da tolikaj ļubavi na maňe dojde, složihь i utvrdihь. 446. (1451). Mi ne tijući da bi pogibla. Mon. croat. 105. (1470). Hoću da ti ju platišь. Mon. serb. 501. (1466—1500). Hotêo bihь da m*(i)* ihь dašь. 501. (1466—1500). Bolezan ima biti velika, ako hoć da je pravo skrušenje. Naručn. 50[b]. Daj, ako ć da t' se da. N. Dimitrović 3. Ako neć da tvoj stan obujmi uboštvo. 4. Ako neć da rani majku ti strašni nož. N. Naļešković 1, 120. Gospođe, tijem ne znam, kako hoć, nebog ja bez tebe da imam jedan čas pokoja. 2, 60. Svaki vas hoće da mu dar učinim. M. Držić 3. Hoć li da ti zovemo ispovjednika? M. Divković, zlam. 67[b]. Kuda ćeš da idemo? M. Alberti 470. Nu htjej danas vlas ļuvena, da bojazan tašta broji, a ufanje istino se. I. Gundulić 31. Tuđa imanja ti ne stiže̊š, hteć, svakomu da je svoje. 280. Dali tuđi vitezovi hoć kra̧evstvo tve da bļudu. 451. Ali silom, hoću, očitom da bojnici ne smiju ļuti tebi caru pričestitom u kraj skuta dotegnuti. 501. Kad poklisar hoće znaņi, da se veće ne ratite, priki vaš boj ustavite. G. Palmotić 1, 394. Hoću, oklope bojne ove svi tri sjutra da obučete. 2, 323. Ne hotij da se odilim. M. Jerković 25. Ako ć da ti stvori milost cesarova sada svitlost. P. Hektorović (?) 90. Htio je *(Boga)* sunce da ti sviti. A. Vitaļić, ost. 9. Hteć da duša plemenita ńemu služi. J. Kavańin 61[a]. Neće vile da se lica druga štuju neg zemaļska. 193[b]. I ne hoće da se toti skot od zmija trovnih koti. 331[a]. Što ćeš da tebi učinim? A. d. Bella, razgov. 68. Bog hoće, da svaki od nas u svom biću potrudi štogod. B. Zuzeri 64. Učiniti mu kako bi otio da se tebi učini. F. Lastrić, od' 53. Oćete li da vam rečem sada istinu? test. 12[b]. Ne ktijući dakle Isus da zaradi glada tilesnoga izgube blago duhovno, sve ih nasiti s pet kruha. ned. 156. Upravu mu Isus dade hotiv da ju još upiše. P. Knežević, živ. 8. Kako hoćeš da ti mlika dade, kad ju nitko timarit ne znade? M. A. Reļković, sat. G4[b]. Zašto ne hoće da prorok pogine. J. Matović 46. No ak' hoćeš da smo prijateļi. Nar. pjes. vuk. 2, 577. Ko hoće da ga drugi ļudi poštuju, vaļa naj prije sam da se poštuje. Ko hoće da mu se vidi, neka nosi svijeću naprijeda. Nar. posl. vuk. 158. Kad htedne da nestane ovog sveta. Nar. prip. vil. 1868. 261. — *u ovijem primjerima subjekat podložne rečenice stoji u glavnoj kao objekat.* Bog svetu onu hižu od Nazareta ne hti da u rukah ostane poganskih. F. Glavinić, cvit. 139[a]. Riječ, ku nećeš da pogine. I. Akvilini 124. Koga oću da bude pod tvojom strażom. P. Macukat 11. — *bbb) subjekat je isti u glavnoj i u podložnoj rečenici.* Hotêli bismo da se s vašomь počtenomь ļubvom stanemo. Spom. sr. 1, 21. (1399). I ki je sad hoteć da vlada zemļom svom. M. Marulić 18. Ja ti se hotijah prik svita nebožac da odbignu. H. Lucić 214. Svakomu hotiješe da zlobe oprosti. N. Naļešković 1, 121. Ove su djevojke zaspale, ter neće da čuju. M. Držić 391. Oćeš li da budeš zdrav? Anton Dalm, nov. tešt. 137[b]. joann. 5, 6. Koji nete da se podlože ovomu. S. Budinić, sum. 49[a]. Jerbo kad htiš da se ogriješ. J. Kavańin 8[a]. Neg ga guli, neg ga sisa, i hoće ona, da na ń jaše. 38[a]. Hteć da loče krv svojih sina. 230[a]. Neg htjo vas svijet da posvoji. 242[a]. Toma neće da vjeruje. B. Zuzeri 61. Što je hotio s. Petar po ovima riječma da rekne? E. Pavić, jezgr. 128. On se ne hti s tim da trudi. V. Došen 249[a]. Za ńom neće nitko da izađe. Nar. pjes. vuk. 1, 124. Već da oće naša mila majka da otide u goru zelonu. 1, 125. Jedna nosi zlatan đerđef, oće da veze; druga nosi sitan bisor, oće da niže. 1, 281. A on neće s mora smokve da jede. 1, 351. Hoće bane da prekrsti Emku, a neće se Emka

da prekrsti. 1, 478. Hotijaše da je i poljubi. 2, 43. Ne šće mene službu da isplati. 2, 139. A ti mene oćeš da obesiš. 2, 163. A ti, Leko, ne šće da upitaš. 2, 233. Šćaše Leki glavu da ukine. 2, 239. Ja šćadijah, mati, preko reda da napojim mojega Šarina. 2, 376. Šćaše Arap da zametne kavgu. 2, 397. Ako ćeš da se osvetiš Turčinu, moli Boga da počne piti rakiju; ako ćeš da se osvetiš Srbinu, moli Boga da ode u hajduke. Ako hoćeš koga da poznaš, podaj mu vlast (u ruke). Nar. posl. vuk. 9. Kad Bog hoće koga da kazni, naj prije mu uzme pamet. 86. Kad hoćeš o Turčinu da progovoriš, maši se za kapu. 122. Ko ćer hoće da dobije, materi vaļa da se umiļava. 157. Ko hoće da štedi, nek zarana počne. 158. Kad se ko zateže, te neće da pije. Vuk, nar. pjes 1, 89. Nijesu ostalima ćeli da kažu. poslov. 154. Kad opaze Turke, ne ćednu ili ne smjednu da se zatvore u ńega *(šarampov)*. dan. 3, 171. Judejci šćadijahu da te ubiju. jov. 11, 8. U nas gdje književnici niti svoga narodnoga jezika upravo znadu niti hoće da ga uče. pism. 14. — *subjekat je životińa.* Neće slavuj da peva, nego oće da jadi. Nar. pjes. vuk. 1, 482. Koń vode neće da pije. Vuk, nar. pjes. 1, 323. — *cc) kao kod bb) bbb), ali mješte* da *u podložnoj je rečenici* neka *(rijetko).* Ali hoću neka ideš k vikaru momu. F. Glavinić, cvit. 254a. — *dd) nije uz* hotjeti *izrijekom kazana radńa. aaa) koja je radńa zna se po onome što se prije ili poslije kaže.* More mu ju prostiti, ako oće. Zak. vinod. 79. Može mlad človik plakati ne hteće. Š. Menčetić 276. Ako mož dat i hoć. N. Dimitrović 5. S Filisteji pomiri se, a ne hti s ńime. J. Kavańin 58a. Svi se mogu sahraniti, ako hoće. A. d. Bella, razgov. 77. Hoć li, grem s tobome. I. Đorđić, uzd. 75. Htjej samo, stećeš Boga. ben. 106. Naš Bog komu se klańamo more izbaviti nas; ali ako i ne uzneće, znaj, kraļu, da se tvomu kipu ne klańamo. F. Lastrić, ned. 325. Dužan je sve i sam platiti ali vratiti, ako ostali ne hotću. I. A. Nenadić, nauk. 133. Svi golubi guču, golubica neće. Nar. pjes. vuk. 1, 102. Nek me žali doro, kada draga neće. 1, 394. Odbigla ga majka i ļubovca, a ne tila sestra Dorotija. 1, 593. Ti mi nisi prim'o za bratinstvo, neću ni ja tebi za sestrinstvo. 1, 604. On mogaše nadigrati majku, on mogaše, nego ne hoćaše. 2, 30. Prosti, Bože i bijela crkvo! da se jednom bacim preko tebe: neću na te nego preko tebe. 2, 213. Sabļ' ostavi, buzdovan ne klede. 2, 436. Što se viješ oko mene mrtve, kad nis' ćio oko mene žive? Nar. pjes. kras. 1, 108. Ome vuče a kobila neće. Nar. posl. vuk. 238. Kad Miloš ne tedne, onda Jakov sam prede na ovu stranu. Vuk, grada. 53. Da ga pošļe neka u Vidin Turcima ide, ako usktene. Djelovod. prot. 201. Znat možete, ako hoćednete. Osvetn. 3, 58. — *i u odgovoru na zapovijed, nutkańe, ili na pitańe.* ‚Odsjed' końa, mila snao moja!' ‚Neću bome, Omerova majko!' Nar. pjes. vuk. 1, 254. ‚Hoćoš, brate, nezvan za ujakom u svatove poći nazorice?' ‚Hoću, bogme, moja braćo draga'. 2, 138. ‚Zar će i knez s nama ručati?' ‚Hoće knez, ali nećeš ti'. Nar. posl. vuk. 86. — *bbb) ima se u misli glagol* hoditi, ići, poći *itd. u pravom ili u prenesenom smislu (n. p. o djevojci koja ide za koga, t. j. udaje se).* Da (a)ko ćemo pravomu stanьku. Mon. serb. 7. (xii *vijek).* Dok je ona svate sakupila, sakupila, oće po djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 253. Ona oće avliji na vrata. 1, 258. ‚Da te prosim, hoćeš za me?' ‚Ne prosi me, neću za te'. 1, 366. Neću, majko, za kozara. 1, 378. Hoću, majko, za ratara. 1, 380. Moj se bratac sprema po devojku, ali neće po te već po drugu. 1, 425 Mamio sam, ali neće za mnom. 1, 535. Večeraću, u ložnicu neću 1, 549. Neće Mara za bugarska bana. 1, 550. On se sprema, hoće po đevojku, ali neće po te, već po drugu. 1, 555. Ali neće u meke dušeke. 2, 108. Miloš hoće gradu Vučitrnu. 2, 154. Ne šće Marko ravnoj Dmitrovici. 2, 225. Pozivļe ih Reļa na čardake, ne šće Marko, no Reļi besjedi. 2, 229. Pa ne šćede Lazarevoj kuli. 2, 259. Ali Vuče na večeru neće. 2, 259. Već on oće svojoj zadužbini. 2, 326. Svate kupi, u svatove neće. 2, 520. — *i o životińi.* Prvi izvodi sionim kolo, ni muha mu na nos neće. J. Kavańin 54a. Lijepo zviždiš, tek da hoće ovce za tobom. Nar. posl. vuk. 169.

b) kao prelazni glagol, ima uza se objekat. aa) smisao je da subjekat hoće da ńešto (objekat) ima, dobije, primi. aaa) objekat je čeļade. kod toga može se razlikovati, kad subjekat hoće ńeko osobito čeļade kao svoje, te se naj češće kaže kad ko od muske ili ženske strane ļubi koga od druge strane, hoće da se s ńim vjenča, da s ńim živi itd. Kad se ovako koja stavi na koga, sve ńega hoće, sve o ńemu misli. M. Držić 306. S naravnom nevjernosti svaku *(djevojku)* hoće ku zamiri. G. Palmotić 1, 335 Hvalimo ju, častimo ju *(Laviniju)*, što plahoga Turna neće. 2, 127. Ja ńu ļubim, ona mene neće. Nar. pjes. vuk. 1, 230. Neću Fate za života moga, već ja oću Merimu djevojku. 1, 252. Neću stara ni bradata, veće mlada gospodara. 1, 295. Ko te neće, ne nameći mu se; ko te hoće, ne reci mu: neću. 1, 360. Koju oću, onu mi ne dadu; koju neću, onu mi nameću; a ja junak nametkińe neću. 1, 630. Lazo hoće Milicu đevojku. 2, 185. Neću, babo, toga ni jednoga, veće oću mlada aznadara. Nar. pjes. petr. 1, 223. Neću te, neću, stara hudobo. Nar. pjes. istr. 2, 47. Ko će me, evo me. Nar. posl. vuk. 157. *nije isto u ovom primjeru gdje je smisao da subjekat hoće čeļade što je objekat kod sebe samo za ńeko vrijeme, za onaj čas:* Više nebi išla k caru već ako bi je htio car. Đ. Daničić, jest. 2, 14. — *može ne biti objekat ńeko osobito čeļade, nego se ńim kaže kako bi (i koje mu drago) čeļade hotio subjekat.* Vojnici nete skupa gospodina. B. Krnarutić 22. Car brata neće. (D). Poslov. danič. 10. Gosta ne hteć al' uboga. J. Kavańin 19b. Kraļa, ter kraļa hoćemo. And. Kačić, kor. 146. — *bbb) objekat je što neživo.* Ktio bi jaje obļušteno i posoļeno. (D). Poslov. danič. 51. Vazmi ča ćeš i zlata i srebra. Oliva. 38. Bježi ženstvo, htij mojstire. J. Kavańin 170a. Zlato i svilu hoće ļudi, što bi dano ženskoj ćudi. 173b. Hoti narav čovječansku *(Isus).* 534a. Neću druge plaće. And. Kačić, kor. 30. Ali dara Jure ne ktijaše. F. Radman 43. Babo ga *(cvijeća)* neće ter neće. Nar. pjes. vuk. 1, 202. Dragi ga *(cvijeće)* hoće ter hoće. 1, 203. Niti hoće pića ni jestiva. 1, 285. Neću pasa rad junačkog glasa. 1, 381. Neka biru, čiju će jabuku. 2, 214. Ali žena hļeba hoće... Nar. posl. vuk. 176. — *subjekat može biti i životińa.* A kad tamo, ali ručka ne bi htila tašta kučka. V. Došen 262a. Ja ga pojim, a on *(koń)* vode neće. Nar. pjes. vuk. 1, 323. Golu kost ni pseto neće. Nar. posl. vuk. 43. — *bb) kad je objekat što umno, značeńe može biti kao kod aa), ali u ńekijem primjerima (osobito ako je objekat verbalni supstantiv) značeńe može biti ne da subjekat hoće ńešto da ima kao svoje nego hoće da uopće ono bude.* Mi hoćemo sь svaćêmь mirь i dobru ļubavь. Spom. sr. 1, 46. (1403). 12 vlastela našijeh poglavitêhь koji hote pravo. Mon. serb. 459. (1453). Oćeš smrti samogo sebe.

Korizm. 2ᵇ. Togaj človika vidjet ćeš smrt hteće. Š. Menčetić 124. Er car neće svjeta moga, ja mu protiv za to ustanem. I. Gundulić 487. Hoć dobro? Neću. Hoć zlo? Hoću. (D). Poslov. danič. 26. Ki ne htje blud ni prikore, neg post, čistost i pokore. J. Kavańin 63ᵇ. Nećeš silu, neg ćeš mudrost, dobrost milu. 93ᵇ. Čijem Rimļani grada glavna, a ne posla osobita htiše. 168ᵃ. Posluh hoće, milos pazi *(Bog)*. 343ᵃ. S kim lijen dobru, zlu pospješan, sržbe, grabše, zlobe htje' sam. 395ᵇ. A Saulova bolest samo se prikazivaše u ustih i zato je Bog ne ti već je odbaci. J. Banovac, pripov. 35. Ne ktijući drugoga zaručeńa ni pijera, nego samo Isusovo. F. Lastrić, od' 381. On hoće posluh veće nego posvetilište. And. Kačić, kor. 158. Da jedan hoće plod od stvari koja nije svoja. Ant. Kadčić 264. Milosti hoću. Vuk, mat. 12, 7. — *cc) značeńe je kao kod bb) i kad objekat nije potańe naznačen nego n. p. riječima* što, sve, svaki, ono *itd. ili podložnom rečeničom u kojoj je relativna zamjenica.* Reče ńoj: ‚Što hoć?' N. Rańina 53ᵇ. mat. 20, 21. Reče ńoj: ‚Što ćeš?' 189ᵇ. mat. 20, 21. Što ktijaše ona mala guba u mojoj kući? M. Držić 193. Er sam tomu veomi znana ja jedupka, veomi i višta, a za platu neću ništa, zasve u tomu er mi je hrana. S. Bobaļević 206. Što bi htjeli, što li ne bi, da odlučit' ne umiju. I. Gundulić 365. Ili brže htjej što hoće vojska ostala. 490. Nu što vojska bude htiti ako ti uzmoš pogađati? 496. Što bi ćaćko htia ti razumiš meni. I. T. Mrnavić, osm. 72. Da se slijede bojni trudi, to je srce me hoteće. Ġ. Palmotić 1, 167. Što htijahu ńim obeća. 1, 194. Što on hoće hotjeti a što neće ne htjeti. V. Andrijašević, put. 233. Ko hoće sve, ne ima ništa. (D). Poslov. danič. 46. Da se nosi sve što htjaše na uznosite ńeg've stole. J. Kavańin 20ᵇ. Bog, premda zna opaka, po zakonu hoće svaka. 60ᵇ. Da svak htjede što Bog hoće. 223ᵇ. Ne ima hotit što je gore, neg što 'e dobro. 346ᵇ. Sve kćevši po sudu biva ništa po putu. (Z). Poslov. danič. 118. Da ono mi ne hoćemo što prosimo. J. Matović 430. Učini, da išta ne uzhtjebudem, išta mi ne bude ugodno, nego što ti hoćeš. I. M. Mattei 274. Da Bog dade svakom tko što hoće! Nar. pjes. vuk. 1, 221. Ča god ńoj srce otelo. Nar. prip. mikul. 4. — *dd) uz objekat ima i predikat kojijem se pokazuje, kao što hoće subjekat da ima objekat ili kakav hoće da bude objekat. aaa) predikat je u akuzativu.* Živjeti trijeba je tebi, ako hoćeš ńega živa. Ġ. Palmotić 2, 217. Hoć' dobre cijene, podi u ludne potrebne. (D). Poslov. danič. 26. Uz moguća nije mlohavu stat, ako će zdravu glavu. J. Kavańin 81ᵃ. Kad Aurela slugu svoga hti viteza Solimskoga. 147ᵃ. Zadosta budi reći, da vas nebeski upravitel ne samo u gospostvu ovog svita, dali i nebeskom hoti uzvišene. J. Banovac, razg. vi. Bog zarad svoje dobrote sve hoće spasene. J. Filipović 1, 175ᵇ. — *bbb) predikat je u acc. s prijedlogom* za. Bog kaže da te neće za prijatela. Korizm. 33ᵃ. Pokli me za straža ti ne hti. Š. Menčetić 187. Eto smo sada te za sudca svi htjeli. N. Naļešković 1, 231. Bog neće svakoga za mučenika. V. Andrijašević, put. 10. Jedna lijepa djevojčica priprosta roda i uboge sreće obļubjena je od mlada kraļa, i obļubjena tijem načinom, da je za svoju hoće vjerenicu. B. Zuzeri 98. Ako mladica ne hoće za muža toga silnika, ovi joj je dužan dati prćiju. Ant. Kadčić 396. Da neće Ružice više u svomu družtvu ni za svoju ženu. M. Dobretić 522. — *ee) dopuńuje se dativom kojijem se pokazuje za koga hoće ono subjekat. aaa) ističe se da subjekat hoće objekat za sama sebe.* Dakle drugo nećeš sebi, samo za sve dare tvoje da se nosi ļubav tebi. A. Vitaļić, ost. 10. Dio od osvete koju Bog hoće svu sebi. Ant. Kadčić 256. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Ako bi hotila dobra duši i tilu svomu. P. Radovčić, nač. 29. Svaki hoće dobra sa svim srcem svojoj puti. 90. — *mješte dativa može biti i acc. s prijedlogom* za. Hoću ju *(jabuku)* za sebe, zašto sam ljepša ja. N. Naļešković 1, 210. Hoće on za se srce samo, zato ogńena sebi stvori. J. Kavańin 428ᵇ. *ili s prijedlogom* na. Jer ju znade i neće zlo na se. J. S. Reļković 235. — *bbb) dativom se kaže da subjekat hoće da ńeko drugi ima objekat.* Ti ćeš škode tvemu iskrńemu. Korizm. 52ᵇ. Nećeš smrti grešniku. I. Grličić 151. — *ff) rečenica se popuńuje nekijem riječima kojima se pokazuje mjesto gdje bi subjekat htio da bude objekat.* Jedan poglavica hoti ga u svoj dvor. J. Banovac, razg. 14. Bog neće nikoga na silu u raj. M. Dobretić 9. Bože moj, hotjeh ter zakon tvoj po srjed srca moga. I. M. Mattei 304. — *gg) pitańe s interogativnom zamjenicom ili s interogativnijem adverbom dolazi često i s osobitijem značeńima. aaa)* što ćeš? što ćete? *može značiti da ono o čem se govori ne može biti drukčije, i ako je zlo.* Ali što ćeš? kad on drugač ne da, pak ni sudac neće da prigleda. M. A. Reļković, sat. D8ᵇ. Šta ćeš de? ‚was ist zu thun?' Vuk, rječn. — *bbb) uz interogativne riječi* što, gdje, kud *itd. dodaje se* više, gore, *čim se pokazuje da više ili gore od onoga ne može biti.* Ma što ćete više? isti bludnici i bludnice, ako će istinu reći, smrad čuju ove pogani. F. Lastrić, ned. 399. ‚Što ćeš više?' odgovara Ivka, ‚izašla je svakolika vika od ńegove iste kuharice'. M. A. Reļković, sat. D4ᵇ. — Martin Luther oženi se jednom koludricom, što ćeš gore? J. Filipović 1, 187ᵃ. Pak se oni igraju vukova, kud ćeš gorjih od tih kurjakova? M. A. Reļković, sat. C5ᵃ.

c) uz hotjeti *ima akuzativ, ali ovaj nije ńegov objekat nego drugoga glagola koji se ima u pameti po smislu i po onome što se prije kazalo.* Da postavi rataje koga hoće. Mon. serb. 98. (1330). Kolika ćete, svršite s mojimь vlastelinomь Dimomь. 178. (1368). Dopusti ńoj slobodno da reče sve ča hoće. Život kat. star. 1, 219. Ali ne pristoji se menje što hoću učiniti? N. Rańina 34ᵇ. mat. 20, 15. Nu što hoć kaži ti, slišam te spravjeno. I. Gundulić 93. Budi što hoć. I. Đorđić, uzd. 72. Ne govori što hoć za ne čut što neć. (Z). Poslov. danič. 72. Dal' što hoće da to čini. V. Došen 185ᵃ. Namamiću koga hoću, nek izdere jemenije; koga neću i većma ću, nek izdere i četvere Nar. pjes. vuk. 1, 367. Ko besjedi šta hoće, mora slušati šta neće. Nar. posl. vuk. 135. Podaj im šta ćeš. Nar. prip. vuk. 94. Donesi rožicu kakovu budeš otela. Nar. prip. mikul. 16. On zagrli u kolu koga hoće. Vuk, nar. pjes. 1, 184. — *nešto je osobito u ovijem primjerima, u prvome od kojijeh ima se u pameti* činiti, *a u drugome* uzeti, *premda se prije toga ovi glagoli ne pominu:* Neću t' ja htit za toj mańu čas i službu. Š. Menčetić 117. Neću tebe pare ni dinara. Nar. pjes. vuk. 2, 320.

d) uz hotjeti *ima adverab, prema kojemu se ima u pameti glagol ili cijela rečenica po smislu i po onome što je prije kazano.* Kupovahu i izьnošahu koliko htěhu. Spom. sr. 1, 114. (1412). Da ono turmo i karьvani mogu pojti u Kotorь i indjo gdě hoto. Mon. serb. 327. (1423). Dokolě Gospodь Bogь hoće tere bude živь gospodinь vojevoda Sandaļь. 357. (1429). Da si čino trьgь zakonomь kuda ushoto. 363. (1430). Da im se

daa vazda, kada ushote. 380. (1435). Pojdoše vozeći kude sami htihu. P. Hektorović 17. Na ustje od luke dojdoše, gdi htihu. 32. Hrlo stupaj tvoj kamo hoć obrni. M. Držić 10. Ne mogu izit, tako hoće moja Manda. 164. Kako hoć i kako je tebi ugodno. B. Gradić, duh. 38. Slavna kruno, ja sam obro jednom gdje hoć za te umriti. I. Gundulić 505. Igrahu kako oni hotijahu. F. Glavinić, cvit. 402b. ‚Koji mene brzi i hrli, kako hoću, sved slušaju. Ġ. Palmotić 2, 254. Ako ne možemo kako h o ć e m o, a mi ćemo kako možemo. (D). Poslov. danič. 3. Ako tako hoć, tako ti budi. (D). 4. Bog će prostit kad uzhtijemo. B. Zuzeri 41. Dade osudu, da Isus ima biti bijen i propet kako oni hoće. M. Lekušić, razm. 88. Niti motka, kad ju ti u ruci držiš, more stresti više voća, nego li ti oćeš i s koju stranu oćeš. F. Lastrić, ned. 214. Metnuću mrežu gdi hoć. S. Rosa 61b. Ali proždor neće tako, dali tegli naopako. V. Došen 145b. Da može ići kamo hoće. M. A. Reļković, sabr. 8. Po ńoj pliva riba svakojaka, kad god hoćeš, da je taze jedeš. Nar. pjes. vuk. 2, 106. Kud god hoće, prelećeti može. 2, 107. Baš ako li i tako nećete. 2, 436. Ako ću krivo, ne smijem od Boga, ako ću pravo, ne smijem od bega. Nar. posl. vuk. 9. Ko bačvu napravļa, meće čap đe hoće. (U Crnoj Gori). 135. Ko drži za perčin, udara kud hoće. 137. Ko hoće veće, izgubi (i ono) iz vreće. Ko hoće svagda lijepo, može na božić slijepo. Ko hoće časno, ne može lasno. 158. Dokle kćela voļa Boža (kad so nazdravļa). Vuk, rječn. *kod* kćeti.

c) hotjeti *stoji samo po sebi, i nema uza se ni glagola ni objekta ni adverba kojijem bi se potańe pokazalo što subjekat hoće.* Gdi ćeš glas zal dobit ļeposti hoteće. Š. Menčetić 133. Kad Bog hoće, iz vedra neba daždi. (D). Kad Bog neće, sveti ne mogu. (D). Poslov. danič. 41. A htit hoćeš, jere tvoje milosrdje obilno je. M. Knežević, muka. 57. Neka mi brata, neću s ńim. Nar. pjes. vuk. 1, 180. Rod je dade, a djevojka neće. 1, 368. Lale prose, a carica neće. 2, 72. Ako neće neću, a ono hoće hoću. Ako nećeš, a ti poļubi pa ostavi. (Kad se ko čim ponudi, pa odgovori da neće). Ako nećeš ti, ono će druga tri. (Kad se ko šćiňa da prosi đevojku). Nar. posl. vuk. 6. Kad Bog neće, ne mogu ni svi sveti. 115. Mlad ne hoće a star ne može. 180. Ako Gospod htjedbude i živi budemo, učinićemo ovo ili ono. Vuk, jak. 4, 15. — *amo može spadati i ovo:* ‚O đevojko, bićeš moja'. ‚Majde n e ć e š, stari dede'. Nar. pjes. vuk. 1, 435.

f) napose napomińemo rečenice ili hoćeš (hoć) ili nećeš (neć) *i druge takove kojima se pokazuje da što biva u natoč čijoj voļi.* Ća vlažno doseže *(vrućina),* ali neć ali hoć, sve k sebi poteže. P. Hektorović 14. Tve dike, kojijem ću biti rob, do koli budu leć u oni tamni grob, ili hoć ili neć. N. Naļešković 2, 30. Tvoja kći moja je žena ili hoć ili neć. M. Držić 236. Tondal ili htiše ili ne htiše, vaze kravu. Tondal. star. 4, 113. Hoćeš ili nećeš, unutra u tvojijem krajevima stoji Jebužeo. M. Radnić 415a. Ili t' hotit ili t' ne htit, danaska ćeš ńim posvetit. P. Hektorović (?) 154. Ono što je Bog odredio učinit vaļa da bude, ili mi hoćemo ili nećemo. J. Filipović 1, 405a. Oli oćeš oli nećeš, pobre, nuder reci, junaci su bili. And. Kačić, razg. 212a.

g) hoće li neće li *kao adverbijalno kaže se o kome kad neodlučno ili lijeno što radi.* On za ńime lino istom hoće l' neće l' postupa. M. A. Reļković, sabr. 49. Hoće li, neće li (n. p. ide ili radi što, t. j. lijeno skańujući se). Nar. posl. vuk. 342.

b. *osim objekta (isporedi* a, *b)) ima u rečenici i gen. s prijedlogom* od. *glagol dobiva značeńe: tražiti, iskati.* Tko ste vi? gdi sam ja? što ćete od mene? N. Naļešković 1, 196. Što hoćete od mene? M. Držić 384. Evo smo, naš ćańko što će od nas? F. Lukarević 266. Što hoće od nas gospodin? B. Kašić, nač. 10. Ovo hoćeš od nas, da te molimo. 42. Krv mladinaca, koju si prolio, svidoči što s' od ovoga diteta otio! F. Lastrić, ned. 301. Sada jur čuste, što Bog oće od nas. od' 274. Ktio bi od tebe kakovugod priliku. Blago turl. 2, 224. Daće Bogu, što Bog od ńih hoće. J. S. Reļković 445. *mješte genetiva s* od, *u ovom je primjeru dativ:* Naša lađa morem ide, šta nam oćete? Nar. pjes. petr 1, 137. — *često u interogativnoj rečenici kad je objekat* što, *značeńe je da od onoga ne može biti koristi, da ono ne vrijedi itd.* Od golijeh što će nas i ubozijeh, gospođe? znaš, golu kos ni pas neće da oglođe. I. Gundulić 151. Što ćeš od nas tužnijeh voće, o uzroče naših zala? Ġ. Palmotić 2, 106. Vidite li, da je ovo jedan čovik, od koga ne ima na zemļi siromašnijega, što ćete od ńega? J. Banovac, razg. 160. — Što ćeš ti od pjesni ko njeki spijevaju druzijem cijeć ļuvezni, ki tebe ne znaju? N. Naļešković 2, 122. Što hoćemo od života svoga. Ogled. sr. 13.

c. *značeńe ostaje kao kod* a *ili kod* b, *ali u prenesenom, metaforičkom smislu, kad je subjekat što neživo (naj češće što umno).* Jer dilo ńe loše hoće da se ubije. M. Marulić 84. Post hoće imati, da se blaguje jednom samo na dan. S. Matijević 55. Kon mene mjesto ovo i strana od ruke hrabrene hoće bit vladana. Ġ. Palmotić 1, 337. Kad potreba toj bi htjela. P. Kanavelić, iv. 235. Misto i vrime hoće da stvar s prilikam ukažem. M. Zoričić, aritm. 55. To je spomena jošter živa mê blagoće od ńe htjela. P. Sorkočević 582a. — *vrlo je često subjekat* pravda, zakon, razlog, razum *itd.* Pravda oće i račun da se vsaka hudoba ima nenavidit. Korizm. 42b. Er htiješe toj zakon, jagańca da jedu. N. Naļešković 1, 127. Za ļubav morit' nas, hoće li toj razlog? 1, 195. I ako razlog hoće tako, milos brani, ļubav ne da. I. Gundulić 366. Svaki ‚razlog hoće i pita da u miru vodi svoja lita. Ġ. Palmotić 1, 109. Pravda i razlog nijedan neće, da ti trudiš, ja počivam. 2, 145. Svi na końi siduć jer tako red htiše. B. Krnarutić 16. Svaki razlog hoće da se vrhu ńega misli i razmisli. P. Radovčić, nač. 1. Kad bi pravda toj hotila. J. Kavańin 399a. Razlog nauka hoće, da posli kako se besidilo svrhu molitve u općinu govori se svrhu molitve ponase. J. Filipović 1, 347a. Što hoće svaki razlog. I. A. Nenadić, nauk. 217.

d. *s relativnijem zamjenicama i adverbima stoji* hoćeš (hoć), *te im podaje neograničeno značeńe (vidi* 3. god, *a)), kao lat.* vis. Ki godi bi Poļičanin ke hoće vrste budi. Stat. poļ. ark. 5, 247. Do koga hoć roka. M. Marulić 76. Spovidati grihe, koliko koli oćeš da su otajni. Naručn. 79a. Budi kakova hoć nevoļa i progońenje. Transit. 39. Koji nasljeđuju koju hoćeš inu vêru. Š. Budinić, sum. 16a. Donašaju oružja svakoja ili ku hoć vrstu gvozdja. ispr. 129. Svak, budi koje mu hoćeš ruke i vrste. I. M. Mattei 7. — *amo može spadati i ovo:* Premda se nadaju koliko hoće. Š. Budinić, sum. 17a.

e. hotjeti dobro (dobra), zlo (zla) *s dativom ili s akuzativom znači gotovo što ļubiti, mrziti.*

a) s dativom: dobro *ili* dobra, zlo *ili* zla *pravi su objekti. radi značeńa isporedi* a, *b) ee) bbb).* Dobro nijedno ne mogahu mu htjeti. Zborn. 57b. Ki ti toko dobra hoću. M. Gazarović 26. Tko

ti dobra hoće, dobro ti i misli. (D). Poslov. danič. 134. I ńemu hoću dobro. A. Kanižlić, bogoļubn. 120. Da roditeļi i hoće dobra svomu porodu. Ant. Kadčić 506. Dobro činiti onim koji nam zlo oće. M. Dobretić 211. Da mi pomože Bog i svi sveti našega brata domaćina i ko mu dobra hoće. *(Zdravica)* Vuk, živ. 80. — Nici tamni redovnici zla mu hotihu. Živ. jer. star. 1, 228. Koji hoće meni zla. B. Kašić, rit. 95. Koji ozloglašuju i zlo hoće ocu. S. Matijević 34.

b) s akuzativom: dobro *i* zlo *adverbi su. može biti da je ova konstrukcija došla od tuđijeh jezika (isporedi tal.* voler bene *i ńem.* wohlwollen). Kortižana je prva od Rima, Maro ju dobro hoće. M. Držić 320. Ja imam svakoga dobro hotjeti; da me tko zlo hoće, ne imam nikoga zlo hotjeti. M. Divković, nauk. 149b. Nijesi mu prijateļ niti ga hoćeš dobro. M. Radnić 394a. Bogata i vrag dobro hoće. (D). Poslov. danič. 7. Koga Bog dobro hoće, drugo mu se neće. (D). 46. Znaš li koliko te je ona hotila dobro i ti ńu? J. Filipović 1, 496b. Svak ńega miluje, svak ńega dobro hoće. V. M. Gučetić 209. Toliko nas dobro hoće, i toliku nam ļubav nose! Đ. Bašić 241. Hotijući boļe krvnika nego svoje virne vojnike. And. Kačić, kor. 210. Zato ji princip dobro oće i ļubi kakono svoje sinove. Norini 72. Zašto ga neće dobro kako ostalo sinove. M. Dobretić 442. Znam dobro da me miluje onaj čovik, znam da me hoće dobro ona žena. Đ. Rapić 168. Mladići me dobro hoće. Nar. pjes. vuk. 1, 174. Zlo htjeli su mene i otca moga. N. Rańina 198b. joann. 15, 24. Zlo htjeli me su bez uzroka nijednoga. joann. 15, 25. Kada ih ļudi zlo ustjedbudu. 200a. luc. 6, 22. Zlo ga tad uzmem htjet. F. Lukarević 20. Ka pravda jes ovo od moći ļuvene, da ļubim jednu stvar ka hoće zlo mene? D. Rańina 94a. Tač me zlo hoćeš? D. Zlatarić 69a. Zli i opaki nenavide, mrze i zlo hoće dobre na ovomu svijetu. M. Divković, bes. 202a. Koga ovi prokleci zlo oće i oni ga počnu zlo otiti jeda bi ńiovu milost imali zlo otijući. I. Ančić, vrat. 118. Ne možeš hotiti zlo neprijateļa. M. Radnić 384a. Istjeram svu srčbu na psu koga zlo hoću. (D). Poslov. danič. 33. Nemoj karati luda, zašto te će hoćet zlo. K. Maģarović 47. Ovo bi dosta da ga hudi brat Kain bude nenaviditi, da ga bude zlo htit A. d. Bella, razgov. 54. Ja ga ne mrzim, niti ga zlo hoću. V. M. Gučetić, pohv. 64. Da ako kćer ne uzme za muža toga i toga, da će ju zlo i ļuto po sve dni otac i mati hotiti. Ant. Kadčić 449.

f. *kod* ne hotjeti kome ništa *ima se u pameti:* činiti zla, *isporedi* e, *a).* Sagrišujte slobodno i dajte vašoj voļi, kao ona oće, Bog je dobar, ne bojte se, neće vam ništa. J. Banovac, razg. 28. Ļudi koješta na zemļi rade pak jim Bog neće ništa. M. A. Reļković, sabr. 53. Kad mu Bog ništa neće, prodi ga se i ti. Nar. posl. vuk. 119. Izadi, rajska dušo, neću ti ništa. Nar. prip. vuk. 179. Ako pogodiš šta je u toj vreći, pravi si vrač, i neću ti ništa. Vuk, poslov. 79.

g. *gdjegdje mj. objekta (vidi* a, *b)) ima dativ. konstrukcija je jamačno eliptična, te se ima u pameti glagol što znači primicaće (isporedi* a, *a) dd) bbb)) u prenesenom smislu.* Mi otijući pobolšanju našega gospodstva. Mon. croat. 83. (1457). Tko poslušnu neće raja se odmeće. M. Marulić 109. Tovarištvu hudu neće, s pobožnimi rado steče. 290. Božica ńih požudam bi hoteća. G. Palmotić 1, 194. Ļubi ga toliko, već neće ničemu. I. Ivanišević 284. Našoj ne hteć on krajini. J. Kavańin 118a. Neću tvome daru nijednomu. F. Radman 43. Kad joj se silnik podaje pod vinčańe, a ona mu neće. Ant. Kadčić 397. Neće cura proscu ni jednomu. Nar. pjes. juk. 236.

h. *može značiti: bez dovoļna razloga tvrditi da ńešto jest. (vaļa da je po tuđijem jezicima).* Sisinij, ili kako ote nici, Sosim. Š. Kožičić 17a. Zato da Toma i Maruli neistini su izvjet, hoti. J. Kavańin 114b. Odmetnici hote pametniji biti od crkve. A. Kanižlić, kam. 392. Koňušari hoće Shakspeara koňoprodavcem. M. Pavlinović, rad. 12.

i. hotjeti reći (rijeti) *znači: značiti. po zapadnjem krajevima (jamačno prema tal.* voler dire). Subota hoće rijeti pokoj aliti počivanje. B. Gradić, djev. 164. Ime Jezus, koje hoće rijeti: spasiteļ. A. Gučetić, roz. jez. 122. Emanuel hoće rijeti našijem jezikom: Bog s nami. M. Divković, bes. 4b. Zaručnik hoće rijeti obećanik. nauk. 250a. Slovo D. hoće rijet: dan; slovo V. hoće rijet: ura (vra). I. Bandulavić, predgov. Što će reći: ‚koji bi začet...'? I. T. Mrnavić, ist. 14. Lavabo oće reći: perem. I. Ančić, svit. 139. Duše sveti, prosvijetli mi sadar pamet, da budem mogo za moju koris razumjeti i razžeći moje riječi da uglavim ovi puk bogoļubni, što hoće reći da jedna duša ukaže se za bit suđena živom Bogu uvrijedjenu. B. Zuzeri 98. Još si u snazi: to hoće reći, da nećeš ončas pasti mrtav od slabosti. 156. Ime Marija hoće reći prosvitliteļica. J. Filipović 1, 516b. Zašto tabor tomači se i oće reći čistoća. F. Lastrić, ned. 143. Mihoil istomačeno oće reći: Koji kao bog? svet. 152a. Ana milost hoće reći. P. Knežević, pism. 91. Što jedno isto hoće reći. A. Kanižlić, kam. 201. Što će reći mudrom biti? V. Došen 19b. Bauer hoće reći težak. M. A. Reļković, sat. L3b. N. p. što hoće reći ‚na priliku'. Ant. Kadčić, predg. n. Prigledati hoće reći imati pomļu. A. d. Costa 1, 57. Ta riječ ‚anđeli' hoće rijeti navjestnici. T. Ivanović 33. Što ovo hoće rijeti? 50. Ne mogu mi niti ustajati, ni srebrno brdo udarati, ni zlaćeni čunak prolaziti: što će reći, moja mila majko? Nar. pjes. vuk. 1, 466. Lijepi načini hoće reći ļudstvo i dragokrvnost. M. Pavlinović, rad. 172. — *bez sumńe spada amo i ovo:* Tad ‚Lama zabatan, Heli?' ja vapiti; to će stumačiti: ‚O Bože, Bože moj, zač me zapustiti hti, buduć ja sin tvoj?' M. Marulić 187.

k. hõte *(vidi* I, *g, a) aa) aaa)), kao adverab, znači što i* hotimice. — *vidi i* nehote. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚ultro'), *u Mikaļinu* (hote, voļom, po sebi ‚consulto, sponte'), *u Belinu* (‚voluntario' 777a; ‚scienter, consulto' 303b; ‚data opera' 89b), *u Bjelostjenčevu* (hote, hoteh, hotomce, slobodnim hoteńem, od voļe ‚voluntarie, sponte sua' *itd.), u Voltigijinu* (hote, hoteh ‚appostatamente, a bello studio' ‚vorsetzlich, mit fleiss'), *u Stulićevu* (v. hotno). Ki godi bi pošao u Turke hote od svoje voļe. Stat. poļ. ark. 5, 217. Kada hote potajal i ostavil jest kigod grih. Š. Budinić, ispr. 9. Podnosla jest smrt hote. F. Vrančić, živ. 38. Hote nastojimo na tašta. B. Kašić, nasl. 5. Koji ote idu na prigode. J. Banovac, pred. 122. Dovde vam nevoļe mučne za podnositi se i toške i podnosite ih il' mu ote il' neote. F. Lastrić, od' 121. Kad bi se ote i dragovoļno podnosile, bile bi za dostojanstvo od spaseńa. 121. Il' ote il' za nevoļu. svet. 173b. Sagrišio je malim grihom, ali podpuno hote morebiti nigda. A. Kanižlić, utoč. 521. Er je prem veliko smionstvo stavit se hote na prigodu. Đ. Bašić 40. Koja je djevičanstvo hote uvjetovala. S. Rosa 26b. Ako bi hote progucao oli dim oli mrvicu lista. Ant. Kadčić 76. Napravi zakone i podloži se ńima hote. D. Đ. Bogdanić 22. Ako

bi tko usudio se hote učiniti. I. J. P. Lučić, nar. 49. Nemoj se hote varati. I. M. Mattei 165. Hote, hotimice. M. Pavlinović.

1. *kao* hote, *nahodi se (ali rijetko) adverbijalno i* hoteće *(vidi kod* I, g, *a) aa) bbb))*. Sьgrêhe i suprotivštine koje su godê do sada bile hoteće ili ne hoteće ili za voļu ili za nevoļu. Mon. serb. 458. (1453). Koji hoteće brane knige. Š. Budinić, ispr. 128. Radi ubojstva hoteće stvorenoga. 162. Koji znajuće i hoteće sagrêšuje. sum. 116b.

m. *part. praet. act. (vidi kod* I, g) *nalazi se u ńekijem primjerima s pasivnijem značeńem: koji se hoće, koji se čini hotimice.* Ni ļubav stvar druga neg hteća veruga ka veže človika. Đ. Baraković, vil. 31. U komu *(kloštru)* nikoliko fratar u posluhu hotećemu, u čistoći neprigovornoj stvoriteļu služaše svomu. F. Glavinić, cvit. 368a. Čini se odpušteńe grijeha istočnijeh i hotećijeh. J. Matović 162.

2. *u našem jeziku (i u bugarskom) miješa se značeńe tako da pokazuje samo budućnost bez obzira na voļu subjekta.*

a. *kao futur kod svakoga glagola upotrebļava se s infinitivom prezenat glagola* hotjeti *(kao auksilijarni glagol), ali obično ne u podložnijem rečenicama kojima se kaže uvjet, vrijeme, prigoda itd. (s konjunkcijama* ako, da, kad *itd.) u kojima vrijedi kao futur praes. perfektivnoga glagola. futur s auksilijarnijem glagolom* hotjeti *javļa se u našem jeziku od prvijeh vremena kod štokavaca, kasnije kod čakavaca (u ńekijeh još vrijedi kao futur praes. perfektivni), a nije prodro kod kajkavaca.*

a) futur je u pravom smislu. aa) neokrńeni praes. hoću *javļa se od prvijeh vremena; rjeđe u naše vrijeme (ali svagda u pitańu ili ako se ističe futur).* Sije drьžešte imêti hoštete Boga pomoštnika sebê. Stefan, sim. pam. šaf. 3. Kto hoće sije potvoriti ne malь gnêvь i nakazanije ima vьsprijeti. Mon. serb. 20. (1234). Hoće li čto obьćina vaša prêzь sije utvrьđenije čto primьknuti moje zemļe, svêne mene kletva. 20. (1234). Kako hoćemo sije vse shraniti, tako da nasь Bogь sьhrani. 23. (1234—1240). Te brьzo hote biti prêdani tvomu velistvu. 38. (1253). Mojimь ļudemь hoću zapovêdêti da ne pridu na vasь. 45. (1254). S toga hoće biti huđe. Spom. sr. 1, 5. (1396). Hoćь ńemu i takovêmь vêrovatь koliko se bude bolo gospodstvu ti vidêtь. 1, 115. (1412). Hoćь mu vьse osloboditi i povratiti, i mi mnogo velikosti gospodьstva ti zahvalismo. 1, 130. (1415). Ako takoj učiniš, dobrê i pravo dostojno hoćь učiniti. 1, 142. (1418). Hoće naći velikь gnjevь i veliku čtetu odь gospostva mi. Mon. serb. 363. (1430). Zapovidamo oficijalom, ki su sada i ki ote potle biti. Mon. croat. 67. (1446). Da im se za toj ne može ni hoće nijedna nepravda ni zlo učiniti. Mon. serb. 458. (1453). Tako svi zovući hoće t' se radovat. M. Marulić 101. Pak strašna bojazan mnoga hoće biti grišnikom oni dan, ku hoće činiti. 116. Višńega kriposti hoće te obsinit. 167. Za zajutrikom oć me viditi. Korizm. 90a. Gdje godje bude tijelo, tuj se hoće skupiti i orli. N. Rańina 170a. mat. 23, 28. Svi hoćete pomrijeti. Zborn. 25b. Zemļa se hoće tresti. 53a. *(Zemļa)* ku hoće tebi Bog dati. Kateh. 1561. A3b. Isus nas na poslidni dan hoće skrešiti. B4a. Mrtvi hote uskrsnuti od smrti. Š. Budinić, sum. A3b. Ti takovi hote se moći potaknuti. ispr. 27. Ako te dobudem, hoć li me zlo htiti ali me ubiti? F. Lukarević 142. I hote te sve žene blaženu jimenovati. F. Vrančić, živ. 60. U ku godi uru budete blagovati, smrtju hoćete umriti. F. Glavinić, cvit. 5a. Koji mudri budu biti hote kano svitlost nebeska. I. Zanotti, 1 ned. priš. 18. Zvizde padati hote iz neba. 21. Ako budeš tijeh slijediti, i ti hoćeš slavan biti. J. Kavańin 87b. Bio si bogat; ali bidan jesi sada, i bit vazda hoćeš. 393a. Hoće li uskrsnuti? H. Bonačić 42. Oćeš li mi đe vidjeti Sekulove b'jele dvore? Nar. pjes. mikl. beitr. 39. Ne pitaj me, majko, hoću umrijeti. Nar. pjes. vuk. 1, 261. Jesi l' lasna, hoćeš preboļeti? 1, 285. Dva devera końe prežu, a dva oće sa mnom poći. 1, 414. Umreti oću za tobom, dušo. 1, 419. On se hoće majci prepanuti. 2, 31. Vreme dođe, polazit hoćemo. 2, 58. Već se bojim, hoćeš poginuti. 2, 108. Jera hoćeš mlada poginuti. 2, 119. Hoće Turci carstvo preuzeti, hoće Turci brzo carovati. 2, 201. Hoćeš, stari, jada dopanuti. 2, 273. Hoćeš doći, al' češ grdno proći. 2, 277. Mene hoće sirotińa kleti... Pa će mene sirotińa kleti. 2, 369. Ja ti, ujo, hoću poginuti. 2, 541. Hoćemo te pooditi često. Nar. pjes. istr. 1, 22. Ļudi hote štimati da je bratac s sestricom. Jačke. 2. — *amo spadaju i ovi primjeri:* I ta jim zadosti ne hoće stvar biti. N. Dimitrović 71. Nigdare ne hoćeš pristati. D. Rańina 26a. Težak, ki sva lita gre ńive kopati, ne hoće vik žita nezrila zbirati. 141b. — *bb) s negativnijem praes.* neću. *od* XIV *vijeka.* Jerь te se trьgovьci uzbiti te neće općitь po carevi zemļi (‚cemļi'). Spom. sr. 1, 5. (1396). Druzi odь ovude nete doći. 1, 16. (1398). Moji ļudije nete ponesti žita. Mon. serb. 247. (XIV *vijek).* Inako plaće nećete imat. N. Rańina 40a. mat. 6, 1. Neće se moći naći. Zborn. 52b. Uteći neć, reče. Š. Menčetić 34. Prijateļa uhvati, od koga pak se neć do mal čas kajati. N. Dimitrović 19. To li joj bit neće ugodno, kad čuje, miran ću bit' veće. N. Naļešković 1, 192. Da neće nevere vćiniti. Mon. croat. 259. (1556). Ako ne primeš diteta, neć oči moji viditi. Aleks. jag. star. 3, 223. Sa mnom neć dni gubit. M. Gazarović 20. Al' neć smetat tvoga srdca mirovanje? I. T. Mrnavić, osm. 37. I neć se namjeriti na nezgode. I. Držić 74. Da me ikada neć izdati. P. Kanavelić, iv. 362. Sluš' me, neć se kajat. J. Kavańin 88a. Kad opojen preko mjere neć moć stati u krjepčini. 494b. Daļe i više neć hotjeti. 542a. Ti me uzmi, nećeš se kajati. Nar. pjes. vuk. 1, 3. Stani, care, uteći mi nećeš. 1, 160. Od tog neće ništa biti. 1, 434. Sve se brineš, udati se nećeš. 1, 636. Neka Bog zna, dobra biti neće. 2, 110. Ili nećeš odavde izići, ni izvesti svata ni jednoga. 2, 144. Kabanica neće ništa smesti. 2, 148. Tamo tebe lošo biti neće. 2, 237. Neće rodit vino ni šenica. 2, 414. — *cc) naj češće se upotrebļava okrńeni enklitični praes.* ću *(od* XIII *vijeka). kod ovoga treba razlikovati, stoji li prije ili poslije infinitiva: u ovome slučaju združuje se s infinitivom u jednu riječ. aaa) enklitika stoji prije infinitiva.* Po čto će moj človêkь govoriti, vêruj ga. Mon. serb. 42. (1253). Kako hću ļubiti vьsь gradь. 69. (1273—1314). Sej dni i va budušte koji te poslije biti. 106. (1333). Kako će sьhranitь kraļevьstvo mi si obêtь, tako da sьhranitь Gospodь Bogь dušu i têlo kraļevьstva mi. 109. (1334). Vsaci vlasteli koji te stojati po Dabiživć. 117. (1345). Tamo ću poslati moje vlasteličiće. 174. (1356—1367). Oni te hoditi. Spom. sr. 1, 15. (1398). Kako se bêhu trьgovci ustavili, mnogo te se sьde osloboditi. 1, 22. (1399). Oni te govoriti. 1, 54. (1404). Uzroka ne moremo ni ćemo učiniti. Mon. serb. 274. (1410). Da me ćete vidêti. Spom. sr. 1, 135. (1416) Terь te i trьgovci veselije prihoditi. 1, 140. (1417). Da stoje onde kmetije crьkovny koji te rabotati crьkvy. Mon.

serb. 531. (1485). Govoru u jistinu vam da će dojti mnozi od sunča istoka i od zapada. Bernardin 25. mat. 5, 11. Tada će se otvoriti oči slijepijeh. N. Rańina 17ᵇ. isai. 35, 5. Gdje se će skupļati sve kolike vode. Zborn. 25ᵃ. Istinu ti ću reć. P. Hektorović 14. Taj čas će se od tebe junaci razbignuti. 19. Još nam će zavidit mnozi, želijući stope vaše slidit. 56—57. Ovo te sad molim jednu stvar, ku ć čuti. 58. Ter ti ću dati toj. N. Dimitrović 5. Slid'mo put istine ka nas će sahranit. 32. I da se ć smiliti, videć me u tuzi. 34. Sad vam se će način reći. N. Naļešković 1, 160. Što vam ću ovi čas u kratko kazati. 1, 223. Ja ću ti povidati. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 198ᵇ. apoc. 17, 7. I da će dati jedan drugomu mentovani list. Mon. croat. 259. (1556). Er ć grbava stara umrijeti. A. Čubranović 144. Odsaćeš (= Od sad ćeš) tvo ime pjesnima ovime k nebesom uzniti. D. Rańina mᵃ. Čin' gore neg činiš, jošte se ć kajati. 81ᵇ. Ki ne imaš, ni s' imal, ni ć imat nikadar. 123ᵃ. Četiri ćeš sinke imiti togaj uma, toj vridnosti, da obašad svita dosti, svude hote slavni biti. M. Pelegrinović 184. Gdje li ć s tom časti it? D. Zlatarić 10ᵃ. Ti se ć radovat. 35ᵃ. Vazda ć bit ki biše. Đ. Baraković, jar. 109. A od stada ne imaj strah, ja ću t' ga čuvati. I. Gundulić 148. Sad i u ko hoć ino vrime tamnicu ti ja ću otvorit. 171. Ki su se shranili, i ki se shrańuju, i ki te se shraniti. F. Glavinić, cvit. 440ᵇ. Sreća je draga i čestita, druga steći na sem svitu, komu ćeš mila biti. G. Palmotić 1, 96. Ja ti ga ću pripeļati. P. Hektorović (?) 110. Dokle ć tako sržben stati? A. Vitaļić, ist. 255ᵇ. Bog je perom svo'e milosti upisao, da će t' prostit. J. Kavańin 390ᵃ. Ja ć u te oslobodit i od smrti i od tavnice, ako ćeš se odreći Isukrsta. J. Banovac, razg. 15. Niti ću ti se više vratiti. F. Lastrić, test. 102ᵃ. Taj čas će se od tebe junaci razbignuti. Nar. pjes. mikl. beitr. 11. Tu ćemo mi naći jedan mramor studen kami. 27. Tere me ćeš ti čuti, k'o ti ću se oklinati. 27. On će bo učiniti... J. Matović 29. Svekar će doći, sukńu doneti. Nar. pjes. vuk. 1, 1. Daleko ćeš sada putovati. 1, 10. Zv'jezda će ti svijetliti kud ćeš putovat. 1, 82. Na vodu ću ići, bosiļak ću brati. 1, 104. Kod moje ćeš majke u ladu sediti. 1, 111. Da gledamo, ko će kome u sreći pasti. 1, 173. Traži lada gdje će ladovati. 1, 319. Prsten će se razlomiti, pojas će se poderati. 1, 326. Tebe ć' *(ću)* uzet za vjernu ļubovcu. 1, 338. Junak se zakleo da će je viditi. 1, 357. Sad će sluge iz lova mi doći. 1, 399. Zlotvor će nas videti, majci će nam kazati, majka će nas karati. 1, 433. Koji ć' k tebi vodu preploviti. 1, 601. Koń ć' otići i glavu odneti, majka ć' glavu sušiti na suncu. 1, 627. H' ć' u meni živo srce pući. 2, 23. Ti ćeš sjutra rano uraniti, pa ti hajde u lov u planinu. 2, 41. Ko će dati za zmiju devojku? 2, 53. Veće sluša mlada u dušeku, kad će prvi p'jevci zapjevati. 2, 109. Ja ć' udarit vojsci po srijedi. 2, 111. Ti ne uzmi moju Vidosavu, jer ć' i tvoju izgubiti glavu. 2, 113. Jer ćeš svoju izgubiti glavu. 2, 118. Da ja gledam ka bijelu dvoru, kad će mene Jova donositi. 2, 124. Jer će ti se smijati Latini. 2, 145. Oba ćemo bratski carovati. 2, 194. A ja znadem, kad ću udariti i kako ću zmaja pogubiti. 2, 260. Nit' sam bio, niti ću kad biti. 2, 311. Oboje ćem' izgubiti glave. 2, 337. Boga mi ću na Stijenu poći. Ogled. sr. 202. Ne beri, Jele, jabuke, ač to te fanti videti pak te te majki praviti. Nar. pjes. istr. 2, 45. Onda te se va crikvi vsi dupļiri ugašat. Jačke. 3. Tri leta su prošla, ćedu bit cetira. 14. Onde ćedu meni vlasi porizati. 133. — *bbb) kad je enklitika poslije infinitiva, ovaj može biti neokrńen. to biva često u prva vremena, a u naše doba rijetko, ako se inf. svršuje na* ti, *ali, ako se svršuje na* ći, *pravilo je kod većine našega naroda da ostaje neokrńen (ali vidi kod ccc))*. Videti ćemo. Mon. serb. 246. (xiv *vijek*). Da si bilь i jesi i biti ćešь. Spom. sr. 1, 129. (1415). I poraziti će Gospodin Egipta ranom. N. Rańina 17ᵃ. isai. 19, 22. Biti će zlamenja u suncu i u misecu. I. Bandulavić 1ᵃ. luc. 21, 25. Pita' u Jova i dati će se tebi ļubi. I. Gundulić 67. Ustati hte neučeni na sudni dan F. Glavinić, cvit. xviii. Kraļevati će u uboštvu i vladati će. 419ᵃ. I sve cvijetje svenuti će. J. Kavańin 43ᵃ. Lašńe deva uljezti će kroz iglice tanke uši. 62ᵇ. Andelsku slavu lahko tim načinom dobiti ćeš. 501ᵃ. Govoriti ćê... nositi ćê... F. Lastrić, test. 16ᵃ. Dovesti će putnike do Betlema. 326ᵇ. Čašu moju piti ćete. ad. 40ᵃ. I biti ćeš sve naj veći. V. Došen 188ᵃ. Ova zvati će se muškorodna. J. Matović 307. Dovesti ću ńih u zemļu svoju. 327. Izvesti ćeš je i nama dati. Nar. pjes. vuk. 1, 24. Što mora biti, biti će. 1, 289. Požńeti ću nežńevenu všenicu. 1, 447. — Moći će biti pridanь i koristanь. Mon. serb. 252. (1404). Doći će Rimjani. N. Naļešković 1, 125. Poći ću domom tja. 1, 287. Moći ću pivati. F. Lastrić, test. iv. Reći ćete: ‚Blago nami!' V. Došen 123ᵇ. Sjeći će mi sabļa Turke. Nar. pjes. vuk. 1, 183. Doći će ti Đurđev danak, ogrijaće te. 1, 296. Reći ćedu iz okola ļudi. 1, 354. Otići ću u gradinu, uzabraću struk bosiļka, udriću ga po obrazu. 1, 109. Doći ću, naći ćemo, peći ćeš, reći će, ožeći ću *itd.* Vuk, rječn. 1818. lvi. — *ccc) infinitiv na* ti *ispred enklitike okrńen je na* t, *a ovo se ne čuje ispred ć od enklitike, ali se često nalazi pisano, ili, ako nije pisano, piše se i inf. i enklitika u jednu riječ. ovako je i po Vukovoj ortografiji. naj običnije u naše vrijeme. od* xvi *vijeka. (vidi:* Kad sila govora ide upravo na glagol i ‚će' dođe za ńim, onda se izbaci ono pošļeđńe ‚ti' i mjesto ńega dođe ‚će' te se sastavi s glagolom u jednu riječ, n. p. ‚daću, kupiće, platićemo, imaćemo, oplešću, ješćemo' *itd.* Vuk, rječn. 1818. lvi). Takoj bit će početak. N. Rańina 13ᵇ. luc. 21, 28. On istinom spasen učiniće puok svoj. 20ᵇ. mat. 1, 21. Znaće da prorok jest u Izraelu. 60ᵇ. 4reg. 5, 9. Govor' ti nam i slišaćemo. 63ᵃ. exod. 20, 19. Skoro oči tve vidjeće svijetle mire od Atene. I. Gundulić 15. Bit te kuge i glad i strah iz neba. F. Glavinić, posl. 32. Bez nemoći dat ću t' zdravļe. J. Kavańin 511ᵇ. Bit ćete kao bogovi! F. Lastrić, test. 42ᵃ. Vidićemo poslije. A. Kanižlić, kam. 4. Daće ti moj otac. 7. Vidićeš mu onda dicu uzet štapić. V. Došen 122ᵃ. Bost ćedu jezikom. M. Kuhačević 104. Šest dana trudićeš. J. Matović 353. U srčbu Božju upašće. I. Velikanović, nput. 1, 80. Tada puk lasno nadvladaćeš. 1, 80. Nasred gore sagradiću crkvu. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Mirisaću žutu duńu na more, a gristi ću zeleniku jabuku, a jesti ću šeničicu šestoredicu, a popiću vitu lozu vinovu, a ļubiću mladu momu skoro vjerenu. 1, 448. Biće tebe vina izobila, ako caru neće ni dostati. 2, 143. Odvešću ga dvoru na večeru, iznosiću tregodišńe vino, opojiću Naoda Momira, odneću ga u carevo dvore. 2, 158. Izgoreće slama, ali će i miši sjesti de ne vaļa. Nar. posl. vuk. 97. — *po zapadnijem krajevima (a možebiti i drugdje, ali samo u poeziji) okrńuju se i infinitivi na* ći, *te se prvo* ć *ne izgovara pred drugijem, ali se nalazi pisano.* Ustaću i poću k otcu momu. N. Rańina 58ᵇ. luc. 15, 18. Doće noć kada nitkor ne

uzmože djelovati. 74a. joann. 9, 4. Ubozijeh kijem dobra moćete učinit svakoja. N. Nalješković 1, 120. Poćemo k Pilatu. 1, 133. Poću ja rijeti, neka se nadaju. 1, 284. Naćeš dub kigodi. 1, 316. Reću t', bi' me ali kari. A. Čubranović 152. Naćemo, da ljudi ne samo, nu zviri taj iskra ljuvena podipsa i tiri. D. Rańina 118a. Mnim, da milos moću imati među ńimi. S. Bobaljević 223. Mnim, da zmije svim milosne, kada moj plač slišat' stanu, vrće čemer svoj na stranu. 223. Strah me, da opet brzo odi sasma tužna sa mnom doćeš. I. Gundulić 51. Doć ću i vidjet ću, paka... osudit ću. J. Kavańin 60b. Ti izać ćeš kraj mogući. 130b. Za toj reć ću djela vridnih. 138b. Doć ćeš s nama na nebesa. 501b. Duša ńiova otiće u raj. P. Macukat 9. Kušaj, moćeš virovati. F. Lastrić, test. ad. 127b. Nać' ćeš tajka, nać' ćeš majku. Nar. pjes. vuk. 1, 92. Otić' ćemo Bogu na divane. 2, 2. Osjeć' ću joj ruke do lakata. 2, 151. Dić' ću na vas Srbje i Magare. 2, 214. Odvrć' ću se u ravno primorje, zatvoriću skele oko mora, načiniću kulu u primorju, vješaću mu hoge i hagije. 2, 401. — *ddd) ńešto je osobito u pisaca prije prošloga vijeka, u kojijeh praes. enklitični ću stoji poslije infinitiva, ali je od ńega odijeljen kojom drugom enklitikom (vidi kod* I, b, *b))*. Zvati mu se će ime ńegovo Jezus. N. Rańina 20b. mat. 1, 21. Umnožiti mu se će život. Zborn. 15a. Vratit se ću na život vječni. 45a. Dvignut se će more. 52a. Poć ga ću iskati. N. Nalješković 1, 175. Koji dar dat' mi ć ti? F. Lukarević 43. Ranit ga ću većma pače svemogućim' strilam' ovim'. I. Gundulić 9. Moć ju ćeš zamani na svjetlos do vik zvat. 99. Naučit te ću put istini. 196. Pojt nam hte duše v raj. B. Krnarutić 26. — *dd) infinitiv se izostavlja. aaa) ima se u pameti po onome što je prije kazano.* Poštuj brata starijega, i tebe će mladi tvoji. Nar. pjes. vuk. 1, 136. Udri ogńem, Ogńena Marija, ja ću vetrom, sveti Pantelija. 1, 168. Umri, draga, dockan u subotu, ja ću junak rano u nedjelju. 1, 240. Podaj mene banovicu, ja ću tebe kraljevicu. 1, 342. Do sad si mi robińica bila, a od sad ćeš po Bogu sestrica. 1, 458. Devet si mi sina umorila, i men' hoćeš ostarilu majku? 2, 42. Danas mene u tebe izdala, a sjutra će tebe u drugoga. 2, 113. Kog' su ljube dosle sjetovale, koga dosle, koga li ć' odsele? 2, 532. *amo spada i ovaj primjer u kojemu odgovarajući, prema* dati, *ima se u misli* uzeti. ‚Mi ne damo ni jedno'. ‚A mi ćemo na silu'. 1, 277. — *bbb) ima se u pameti glagol* raditi, činiti. Što će grješnik tad zaludan? J. Kavańin 427b. Bez ńega bijedan što ćeš? 428a. Oni onda siromasi što će? M. A. Reljković, sat. I3b. Da vidimo što će trbuh kad ga ostavimo. K2b. Sad ćemo tako. Nar. pjes. vuk. 1, 97. Da vidimo, ko će bolje. 1, 176. Šta ćeš u tom ledu i snijegu? 2, 105. *tako je i u ovom primjeru (isporedi* a, *b) cc)):* On zapańen mislit sjede od života što će svoga. P. Kanavelić, iv. 206. *i u ovome:* Lasno ćemo s prokletom devojkom. Nar. pjes. vuk. 1, 305. — *ccc) ima se u pameti glagol* hoditi, ići *itd. (isporedi* a, *a) dd) bbb)).* Sutra ćemo u kolo. Nar. pjes. vuk. 1, 180. Kuda ćeš, dragi, kuda ćeš? 1, 212. I to su mi kićeni svatovi i pravo će našem belom dvoru. 2, 22. Kud ćeš tamo, Đemo Brđanine? 2, 412. Evo ćemo preko mora siña. 2, 543. On ne smije vojsku podignuti: on će na nas, a ja ću na ńega. 2, 566. Ako će trista, bez popa ništa (n. p. na svadbu, na krštenje). Nar. posl. vuk. 9. *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu bi* hoditi *bilo u prenesenom smislu (kao* pripadati): Tere nam osudi komu će ova vil. N. Nalješković 1, 230. — *ddd) ima se u pameti glagol* govoriti: Čine se paka sinovi pravi i zakoniti po ženidbi slidećoj kako ćemo na svoje misto. Ant. Kadčić 25. Ali ćemo od ovoga obilnije u svojih mistih. 111. Od ovih ćemo dila na podanak od sakramenta pokore. 157. Od svega su obustavljeni, kako ćemo bolje pod ženidbom. 312.

b) može se futur upotrebiti (kao i u drugijem jezicima) kad se ‚misli' da što može biti u vrijeme kad se govori. Sad će mene reći moja Mera, da devojki svilen kaftan skidam. Nar. pjes. vuk. 1, 249. Po svoj prilici ovo će biti bugarska pjesma. Vuk, nar. pjes. 1, 409. ‚Srbja' jamačno će ovdje biti mjesto ‚Grbja'. 2, 572.

c) futur se upotrebljava kod pripovijedańa o čemu što se prije dogodilo (često u naše vrijeme). Otuda se povede riječ kako mnogi svijet pomrije u nekoliko dana, pa će reći sestra mojega prijatelja: ‚Bogme se treba čuvati'. Đ. Daničić, rat. 54.

d) može se futur upotrebiti i kad se kazuje da se ńešto svaki put ńekom prigodom događa u naše vrijeme (isporedi biti (budem), II, 3, b, *γ)).* Kad se kmet izbere, i primi štap, onda će mu koji od seljaka reći... M. Đ. Miličević, opšt. 14. Kad ih se skupi poviše, doći će obično devojka. 34.

e) često stoji futur, kad se pita, što treba raditi, ili treba li raditi, osobito kad se traži u drugoga (i u sama sebe) savjet ili ńegovu zapovijed. I reče pristavnik u sebi: ‚Što ću učiniti?' N. Rańina 152b. luc. 16, 3. Od drva što ćemo? M. Vetranić 2, 295. Kako ću ne ljubit tebe ki me shrani? H. Lucić 280. Hoću li s tobom ja, družice draga, doć? N. Nalješković 1, 175. Jaoh meni! što ve ću nesrećna ja sada? 1, 193. Al' ih ću iskati? ali ću ja sjesti odi ih čekati? 1, 203. Ako mi ne more pomoći tko dati, čemu ću nebore žalosti kazati? 2, 101. Komu sad poslati me ću ove pjesni ja neg tebi? D. Rańina xa. O pjesni vi moje, što ću od vas sad ja, pokli čes gospoje me ide dalek tja? 72a. Ča ću Febroniji, kamo ću ju sakriti? F. Vrančić, živ. 56. Ah jaoh, što ću, da sve drago kamenje se moje broji, ako, vajmeh, pravo blago u tudijeh mi rukah stoji? I. Gundulić 351. Što će? gdi će? Da se prida, Vladislav joj slavni vika. 412. Ukaži, koga od ovih dvih obrati hoćemo, i na misto Jude položiti. F. Glavinić, cvit. 53a. Ne znamo, kamo greš, kako hoćemo put znati? 415a. A ćete li imat strah onda, nahodeći se u ovome stanju? kako nećemo? J. Banovac, razg. 5. Sve su stvari Bogu podložne i od ńega imaju strah, kako neće bit poslušan čovik i imati strah od ńegova svemogućstva? 25. Svitujte me, kuda ću se okrenuti. F. Lastrić, test. 99b. Opoganivši svojim opačinama ovu stolicu, što će, kamo li će? A. Kanižlić, kam. 23. A mi, naučitelju, što ćemo učińati? S. Rosa 45b. Što ću reći od haljina linog? V. Došen 205b. Pita ńih: ‚Jel' dobro?' Oni rekoše: ‚De još malo'. Drugi put uprvši reče: ‚Hoću l' još?' M. A. Reljković, sat. A1b. A od pisma što ću govoriti? B8b. Pak već onda ja i dica kud ću? G2b. Što ću ti ja! sabr. 5. Ja te gledam, suđen gospodaru, kakav ćeš mi sada nauk dati, kako ću ti majci ugoveti. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Hoću li ti doć' pomoći crpat vodicu? 1, 294. Da što ću ti ja? 1, 296. Što ću, Bože, s prokletom devojkom? 1, 305. Što ću junak, ustreli me strela. 1, 351. Odkud neću dertli biti? 1, 376. Među sobom vijeć' učinile, kojom će ga smrti umoriti. 1, 398. Hoću li mu vode iznijeti? 1, 416. Ah što ću što ću! 1, 418. Kako neću bleda biti? 1, 490,

A moj care, kako ću ti doći, kad ne mogu kroz Loznicu proći? 1, 501. Kakav ću vam arač dati? nit' sam orač, nit' sam kopač. 1, 511. Jao ženo, živa žeļo, da što ću ti ja? 1, 512. Kako ću te ja ne dati, ćerko? 1, 552. Šta ću, majko, od gorkije muka? 1, 552. Kako ću biti veseo, kad sam se juče kladio...? 1, 589. Gdi ću rodit, kad mi Bog ne dade? 1, 622. Kako neću suze proļevati, kad ja idem iz zemļe Inđije, iz Inđije, iz zemļe proklete? 2, 1. Kako ću ti ja vesela biti, kako l' svate jadna dočekati, kad je tvoja umrla devojka? 2, 23. Bože vječni i presveti oče! hoću li se tobom zaklet krivo, hoću l' caru ugrabit korunu? 2, 82. Kako ću ti puštit krpu platna, kad je meni snaha Vidosava savezala kose za direke? 2, 112. Da mi s ńime svadbu ugovoriš, kada ćemo poći po đevojku. 2, 132. Kako ću ti, brate, odbaciti, kad se nisam vinom pričestio? 2, 176. Mili Bože, što ću i kako ću? kome ću se privoleti carstvu? da ili ću carstvu nebeskome? da ili ću carstvu zemaļskome? 2, 296. Kome ć' ovu čašu nazdraviti? 2, 310. Pa on misli, što će i kako će. 2, 383. Sjetuj mene, dijete Maksime, kom ću proscu moju ćerku dati? 2, 480. Svetuj mene, moja slatka rano! kud ću sade, na koju li stranu? 2, 496. Hoću l' dati, moja dušo draga? 2, 635. Ča će junak brez svojih ručica, ča će konić brez svojih nožica? Nar. pjes. istr. 1, 29. Što ću, Bože, ovako grdan? Vuk, nar. pjes. 2, 85.

f) u podložnoj rečenici s konjunkcijom da *stoji futur kad se pokazuje žeļa da što bude.* Ja bih mlada sada naj volija da mi hoće Mićo suđen biti. Nar. pjes. vuk. 1, 528. Da mi oće dragi biti, dala bi mu čarne oči. 1, 353. Da se hoće osrditi, dala bih mu vezan jagluk. 1, 376.

g) hoćeš! *(eliptički bez infinitiva) reče se ironički, kad se hoće kazati da ńešto ne može ni po što biti.* Hoćeš, šipak! (Od toga nema ništa). Nar. posl. vuk. 342. Pruži ruku da mu uzme sjekiricu, ali hoćeš! ne može da je izvadi iz klađe. Vuk, poslov. 228.

h) što (čemu) će (hoće)? *s dativom bez infinitiva upotrebļava se često sa značeńem da od čega nije ili ne može biti nikakve koristi (mislim da treba shvatiti ovo značeńe kao futur eliptični, i da ne odgovara latinskome:* quid sibi vult? *ili francuskome:* que me veut?). Što mi će imanje toj? Š. Menčetić 54. Nu čemu će sad besjede? tec'mo u mjesta za ńim svaka. I. Gundulić 162. Što će imańe, gdi je neznańe i nemila ćud opaka? G. Palmotić 2, 128. Što će tvrđe građe, što će silne vojske oružane, kad u kraļijoh nije blagoće? 2, 187. Ali što će tašte riječi? 2, 400. Što će tebe cvijet od naranče? Nar. pjes. vuk. 1, 41. A što će im rano voda? 1, 120. Što će tebe stado s promlogim ovcama? 1, 171. Što će meni sve carevo blago, kad ja nemam što je meni drago? 1, 221. A što će vrata? 1, 277. Što će meni momče Biograče, kad mi može zapast Sarajovče? 1, 316. Što će tebe ļuba nerotkińa? 1, 566. Što će mene tanana galija? mrnar n'jesam da po moru šećem. 1, 625. Što će mene stotina dukata? na kantar ih mjeriti ne znadem, a brojem ih brojiti no um'jem. 2, 141. Što će tebe trista Ugričića? 2, 418. Ma, moja nano, što mu hoće toliko đevojaka? Nar. prip. vrč. 96. Što mu hoće zamau krila, kad ne leti? S. Ļubiša, prip. 74.

i) može biti da amo spadaju i ńeki primjeri kod čakavaca iz dońega primorja u kojima da ćeš *znači: da neceš naći.* Ona lipa da ćeš lipju! Nar. prip. mikul. 26. I ńoj je bil muž dobar, da ćes boļega. 33.

b. hotjeti *(ne samo praes. nego i koji mu drago oblik) kao auksilijarni glagol znači da ono što se pokazuje drugijem glagolom treba da se dogodi, ako što ne omete, ili omalo da se ne dogodi.*

a) drugi je glagol u inf. Otijući jure umriti. Mirakuli. 37. I kada ja pogledah onoga tiha jelenka, gdi se htiše na drumku s dušicom razdiliti. P. Hektorović 18. Još mjesec ne bješe zašao, a svijetla prem htiješe danica isteći. N. Naļeškoviđ 1, 215. A kad bih ja znala toj, po ńoj *(jabuci)* što piše, ne bih ju ńoj *(vili)* dala, da umrit hotiše. 1, 218. Tko da može izrit ružice s kih hoću umrit. M. Držić 13. Rijet ću da se s' ti razbolio i da hoćeš umrijet. 208. Jedva dihaše i hotiše zaminiti život svoj smrtju. Aleks. jag. star. 3, 273. Da joj toliko bi slatko i ugodno ono vidjeńe, da od velike slatkosti pomańkavaše, da hotiše izdanuti. J. Banovac, razg. 98. U takvoj ļutini da hoće izvan sebe izići. M. A. Reļković, sabr. 9. Opaze da hote pilići ispuzati. I. Jablanci 155. Da bjehu poznali, ne ćahu igda Gospodina propeti. J. Matović 49. U jutro po tom si usto, večer kad htjebudeš leći. I. M. Mattei 141. Pomami se Jordan voda ledna, e ne *(nas)* hoće voda potopiti. Nar. pjes. vuk. 1, 123. Ne bih ja tu zmiju dofatila, i da će ti oči izvaditi. 1, 200. Po tebe me zmija zaklat hćaše, a kod ļube istom ne hoćaše. 1, 201. Ah pusti moji darovi! kome mi ćaste ostati? 1, 383. Poboļe se, umrijeti hoće. 2, 186. Od prve ga obraniti šćaše. 2, 282. Poli krvca niz junačko lice, šćaše zalit oči obadvije. 2, 285. Doista ga preskočiti šćaše. 2, 399. Brz je Šarac, uteći mu šćaše. 2, 413. Htede od straha pasti. Nar. prip. vuk. 169. Da te ubismo kod vola, hoćaše li ti žao biti? Nar. prip. vrč. 29. Al' uteče paša Ibrahime, evo i on uteći ne hćaše, no ga sreća nanijela bješe na Lazara popa Kneževića. Ogled. sr. 229. Jedan čovjek u crnoj haļini, hćah reći da je redovnik. S. Ļubiša, prip. 11. Ne hćaše li biti boļe, da smo branili svoju neodvisnost? 16. Da ne pogodi baba, no hćaše kosti iznijeti. 32. Da su Mleci u to doba bili snažni i hitri, hćahu bez sumńe upotrebiti Šćepana na svoje svrhe. 101. Da ne pobjegoh noćno, hćaše me objesiti paša. 147.

b) drugi je glagol u podložnoj rečenici s konjunkcijom da. I kad kraļa hti da stiže. J. Kavańin 268a. Ja ću da idem u tuđe selo. Nar. pjes. vuk. 1, 17. Zora zabeli, oće da svane. 1, 489. Tede care ńemu da veruje, al' povika devet vezirova. 2, 164. Hoće zmije oči da popiju, a jakrepi lice da nagrdo. 2, 379. Al' je brza pusta bedevija i tijaše da uteče Šarcu. 2, 399. Hoće kuća da izgori, ali će i miši da sjednu đe ne vaļa. Nar. posl. vuk. 342. Vidiš gde gazda hoće da umre. Nar. prip. vuk. 17. I već šćaše od jada da se ubije. [2]227. Kad svatovi s djevojkom već hoće da polaze. Vuk, nar. pjes. 1, xi. Kad već zemļa protuži Bogu, da hoće sva da izgori od sunca. 2, 84. Kad koji zdrav govori da će da umre. Vuk, poslov. 218. Ovo je što vidiš ništa, nogo će sad tek pravo da đođe. 237. *(Pseto)* kašto hoće da crkne bježeći. 261. Naši žišci hoće da se ugase! Vuk, mat. 25, 8.

B. *pasivno. prema* A, 1, e, *b). rijetko.* Odveće jednu vil ļubiti i od ńe odveće zlo htjen bit. D. Zlatarić 60b. Tko je zlo ktjen, nenavidjen, naći će obraniteļa. A. Gučetić, roz. jez. 11. Nitko nije dobro hoćen od Isukrsta nego oni koji pogrđuje svijet. M. Radnić 2b. Jedan pomilovan od kraļa neće da bude drugi pomilovan i dobro hoćen od istoga kraļa. 252a. Biti ćeš većma na glasu i dobro hoćen. 357a.

C. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) hotjeti se *znači: trebati (i pristojati se), može imati uza se i dativ. aa) ima pravi subjekat (nominativ ili genetiv partitivni). — između rječnika u Belinu:* ‚dovere cioè esser conveniente' ‚decet' 280ª; *u Stulićevu:* hoćeti se ‚requiri, opus esse, necessum esse'; *u Vukovu:* hoće se n. p. za taj posao mnogo truda ‚man braucht, es ist nöthig, erforderlich' ‚opus est'. — Ke stvari ote se onomu ki oće red prijati. Naručn. 1ᵇ. Znam što se hoće ńoj: surla ter tanci pak. N. Naļešković 1, 184. Mučno 'e znat što se hoće čovjeku. M. Držić 296. Ino se hoće neg odjeća u našemu životu. 402. Ktio bi se ljepši dar za taki dobar glas. 477. Učiniti pravo krštenje i posvetilište, pet stvari se hoće. M. Divković, nauk. 142ᵇ. U čemu se hoće razborstvo mnogo. B. Kašić, zrc. 118. Silnu se brimenu silna hoće sila. I. T. Mrnavić, osm. 92. Prvo se hoće voda prava. ist. 120. Lipša i narednija kruna tebi se hotijaše. M. Jerković 57. Učini da to ima u meni krepost koja se hoće. S. Matijević 99. Varka se ovdi i hitrina hoće. Ġ. Palmotić 1, 121. Ništa drugo ne hoće se ovoj pirnoj spravi i dici neg plemeniti vjerenici. 2, 221. Trud se hoće neizrečeni, da ti ļubav svoju otvore. 2, 237. Govori se od priprave ka se hoće kada je jur blizu smrt. P. Radovčić, nač. 2. Koje poštenje se oće misnikom još od staroga zakona. I. Ančić, svit. 181. Za oboriti doli jedan debeo zid hoće se lumbarde. M. Radnić 339ᵇ. Htijaše se čudnovati um za moći ńih raskriti. A. Vitaļić, ist. 5ᵇ. Pjesnik htio bi se osobiti. J. Kavańin 107ᵇ. Oće se sedam svidoka na testamentu. A. Baćić 127. Ne može jedan misnik drugoga rediti, nego se oće biskup. 271. Ne imajući prave bolesti u svom srcu, koja se hoće za ispovidit se korišļivo. J. Banovac, pripov. 35. Hoće se četrdeset dana da nareste tilo u utrobi materinoj. J. Filipović 1, 78ª. U svetih sakramentih hoće se dva: jedan koji daje sakramenat, a drugi koji ga prima. 3, 23ª. Dajući vina hoce se troška. 3, 321ª. Tri se dakle stvari oće, da tko bude u ovoj pravoj crkvi. F. Lastrić, od' 38. Što vam se oće? Oće se dobra i cilovita ispovijed. 164. Pokazuje Gospodin, koliko je mučno ovizije obraćeńe i saraňeńe, oće se desnica Božija, ne inačije. ned. 335. Da vam ove događaje počnem izkazivati, otili bi se dnevi ne sati samo za govoriti. 400. Mlogo bi se hotilo vrimena za ukazat dila Ive Kapistrana. Nadod. 38. Ili malahna ili velika nevjesta, hoće joj se svatovi. (Z). Ili malahna ili velika pogača, hoće joj se crepuļa. (Z). Poslov. danič. 32. Vidismo iz počela da se hoće za izvadeńe dva broja. M. Zoričić, aritm. 20. Želiš znati, koliko se hoće svega libara. 26. Mańe se neće jednomu poglavici krstjanskomu, ako želi bit poznan za takovoga od S. Agustina. Blago turl. 2, 122. Četiri se službe hoće za posvetiti tilo Gospodinovo. Ant. Kadčić 8. Za ovo neće se drugo nego materija, forma i odluka. 13. Oće se tome vremena. D. Obradović, sav. 13. Pak mi se hoće darovi. Nar. pjes. vuk. 1, 42. Ili mala ili velika nevjesta, hoće se svatovi. Nar. posl. vuk. 102. I maslo je začina, ali mu se hoće načina. (Vještina se hoće svačemu). 103. Ko više ima, više mu se i hoće. 136. Na zlo proso malo s' slane hoće. 186. Zlatnu preslicu imam i zlatna bi se povijača otela. Nar. prip. mikul. 63. Majstorija se svačemu hoće. Vuk, poslov. 84. I nama se hoće dosta posla, da se opravdamo pred sultanom. S. Ļubiša, prip. 120. Da ga svjetujem, što se hoće takvoj bolijesti. 143. Još se nešto hoće osim gologa junaštva, a to je razlog. 194. Tvrde se voļe htilo, dok se stvorila Prusija. M. Pavlinović, rad. 8. — *bb) mješte subjekta ima inf.* Zafaļujte Bogu, da ste se u pravoj crkvi rodili i molite Boga da u ńoj umrete; ali se hoće živit kako ova crkva uči. J. Filipović 1, 188ª. Nije dosta kupit, nu se hoće i skuhat. (Z). Poslov. danič. 81. Gdi god imaš posadjeno voće, sad se kaštrit i srizivat hoće. J. S. Reļković 11. — *u ovom su primjeru sastavļene konstrukcije kod aa) i bb), jer supstantiv koji bi bio objekat infinitivu stoji kao subjekat prema* hoće se: Nije zadovoļno samo imiti ime krstjansko, da hoće se i deli nasledovati Isus. Transit. 67. — *cc) mješte subjekta ima podložna rečenica s konjunkcijom* da. Živuć tvoja prava ļubi, ne hoće se ni pristoji da tve srce drugu ļubi a s prvom se tako dvoji. F. Lukarević 225. Htilo bi se da je meni uma dosta. J. Armolušić IX. Razum se oće da ima. I. Ančić, svit. 73. Ma se hoće da vjekovječanstvo u srce usadiš. V. Andrijašević, put. 316. Hoće ti se da ne oslabiš zapuštenu dragos tvoju. I. Đorđić, uzd. 61. Hoće se da svaka stvar nosi napridak. I. P. Marki 36. — *dd) nema subjekta; rečenica je vezana s onom što je pred ńom adverbom* kako. Nêmaju oprava kako bi imь se htêlo. Spom. sr. 1, 70. (1405). Oni teg težati hitro bo umiše, svude obgledati, kako se gdi htiše. P. Hektorović 48. Da ja mogu, kako se hoće i trebuje, sve grijehe izpovidjeti. V. Andrijašević, dev. 34. Čovik umrli ne može ļubiti Boga, kako bi se otilo. S. Margitić, ispov. 30. Znadu virovanje onako kako se oće. J. Filipović 1, 51ᵇ. U oni dan u koji se i malo učini promišļańa onako kako se hoće. M. Zoričić, osm. 49. Kako bi mi se htjelo. Vuk, luk. 12, 49. — *u ovom primjeru mješte adverba* kako *stoji zamjenica* kakovi *u acc.:* Mali da i meštru onakovu, kakovu se j' otelo, čepu. Nar. prip. mikul. 80.

b) hoće mi se *itd. znači:* hoću *itd.* Ńe mi se li htiše, uticah ja oči li na ńu. H. Lucić 189. Još mu se hotiše, u kamen stanovit zlatom da se piše. P. Hektorović 74. Domom ovako neće se poć meni. F. Lukarević 116. Prem se htjelo mrtvoj meni mjesto ovako gluho i pusto, da me tmaste združe sjeni. I. Gundulić 350. To se hoće tužnoj meni, to me srce plačno žudi. Ġ. Palmotić 1, 177. Svaka dvorba, svaka dika, koja im se hoće i žudi, i od nas istijeh ńima budi. 2, 208. On bi jio, ali mu se neće. M. A. Reļković, sat. L2ª. Podvori jim pilo, jelo, sve što im se htjelo. Osvetn. 4, 54. Neće mu se da noćišta traži. 6, 82. Nije mi se hćelo na oružje. 7, 8. — *to biva naj češće u ovakovijem primjerima:* Ako mi se i neće. M. Dobretić 553. Ako jim se i neće svaki put pivati. J. S. Reļković XIV. Svaki je morao biti slobodan i veseo, ako mu se i neće. Vuk, dan. 1, 87. Ili vam se hoće ili neće. B. Gradić, djev. 28. Kad pozove, onda il' nam se oće ili neće, moramo putovati. D. Obradović, basn. 104. Ili ti se hoće ili neće ‚velis nolis'. J. Stulli, rječn. 212ᵇ. Nego je djevojka moja, ili ti se hoće ili neće. Pravdonoša. 1852. 33.

c) stoji 3 *sing. uz relativne zamjenice i adverbe, te im daje neograničeno značeńe, isporedi* A, 1, d. Odkle se hoć' počne svijati taj kruna. H. Lucić 285. Premda bi bio koliko se hoće dobar. Š. Budinić, sum. 31ª. Budite u kom se hoće mêstu. 104ᵇ. Od zle voļe s koga se hoće uzroka. ispr. 61. Može stajati kako god se hoće. M. Radnić 434ᵇ. Budu koje hoće vrste. Ant. Kadčić 289.

d) u pravom pasivnom značeńu prema A, 1, a, *a) aa). što je ondje objekat kod infinitiva postaje subjekat kod* hotjeti se. Ma kad se oće pridobiti neprijateļ, vaļa imat oružje. F. Lastrić, ned. 219.

b. *reciproćno, prema* A, 1, e, *b).* Tad u gradu Irud bješe, s Pilatom se zlo hotiješe. M. Divković, plač. 13. Hoćeš da se dobro hoćemo. B. Kašić, nać. 40. I ako se ne celivamo, dobro se hoćemo. (D). Poslov. danič. 27. Za koju staru svadu malo se dobro hoće. A. d. Bella, razgov. 75. Dobro htjejmo se ļubavim ko bratja, a dorimo se tobocim ko krvnici. (Z). Poslov. danič. 18. Bijahu dva redovnika koji se za života dobro hotijahu. M. Zoričić, zrc. 193. Zovnu onoga s kojim se dobro hotijahu. 194. Dobro se hoće, t. j. paze se. Vuk, rječn. *kod* htjeti.

HOTKO, *m. ime muško. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Te pos'ječe Hotka barjaktara. Ogled. sr. 384.

HOTKOVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 190.

HOTKOVICA, *f. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Hodьkovica. S. Novaković, pom. 150.

HOTKOVIĆ, *m. prezime. —* xv *i* xvi *vijeka.* Valentin Hotković. Mon. croat. 65. (1445). Kneza Kristofa Hotkovića. 166. (1497). Martinu Hotkoviću. 327. (1563).

HOTĻIV, *adj. vidi* hotan. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* I dobrovoļne, hotļive, grišne žene i zabluditi ih čine. Postila. g2b.

HOTMA, *f. vidi* hotimica. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ter se hitroj hotmi prignu, kâ mu i blago sve izhini. J. Kavańin 34a.

HOTMICA, *f. vidi* hotimica. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Obitajuć se zakletvom papi, da zatirao bi Valdradu svoju hotmicu, ni nikad je već pogledao. Blago turl. 2, 262.

HÒTMICÊ, *adv. vidi* hotimice. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. hotno). Spavaše Gospodin ne od linosti, nego hotmice iliti nafalic. Đ. Rapić 111.

HÒTNICA, *f. vidi* hotimica. — *Od* xv *do* xvii: *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚concubina; pellex'), *u Mikaļinu (kod* hotimica), *u Bjelostjenčevu* (hotnica, priložnica), *u Jambrešićevu* (‚concubina'), *u Voltiġijinu* (‚adultera; concubina' ‚ehebrecherin'), *u Stulićevu* (‚concubina'). Prišad Agamenon na stan Acêlišev, i vzo ńega hotnicu. Pril. jag. ark. 9, 130. (1468). Za ženu ali za hotnicu. Naručn. 87a. *(Car)* Teodoru hotnicu navede. Š. Kožičić 44a. Tko drži hotnicu blago će izgubiti. P. Hektorović 37. Ostaviti hotnicu. Š. Budinić, ispr. 29. Za hotnicu k sebi pridruži... F. Glavinić, cvit. 298a. Da se klańa svim idolom svojih hotnic ali bludnic. I. T. Mrnavić, ist. 169. Živiti u nečistomu svetogrdju s hotnicon. P. Radovčić, nać. 497. Zadobivši vse hotnice turskoga cara. P. Vitezović, kron. 141. Koje premda meće bezstidnijem hotnicami. J. Kavańin 48b. Hotnik dokle drži hotnicu nije pravi pokornik. Blago turl. 2, 179. Ta pokornik doklem drži hotnicu u kući... Ant. Kadčić 252. Da Petar živo u grihu smrtnomu, u. p. da drži hotnicu. M. Dragićević 132.

HÒTNÎK, *m. vidi* 1. hotim *i* hotinik. — *U dva pisca* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚concubinarius'), *u Jambrešićevu* (‚concubinus'), *u Voltiġijinu* (v. hotimnik), *u Stulićevu* (‚concubinus'). Prv' ki ļube cijeć svo'e dike smaknu i kume ńih hotnike. J. Kavańin 233a. Ja se još spomińem da sam vidio jednu veliku igračicu tkoja igrajuć s ńezinim hotnikom, posli, kad se umori igrajuć, iznenada izdahnu. Blago turl. 2, 149. Hotnik, dokle drži hotnicu, nije pravi pokornik. 2, 179.

HOTNIŠTVO, *n. vidi* hotimstvo. — *Postaje od* hotnica. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka sa starijim oblikom* hotničstvo. Vze Acêliš Brižejidu i vede ju v Troju v hotničstvo sebê. Pril. jag. ark. 9, 128. (1468).

HÒTNÔST, *f. vidi* hoćeńe. — *Postaje od* hotan *nastavkom* ost. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Dvije su moći duha, svijes i hotnos. A. Kalić 117. Još u tebi nije prvo zore od razuma i hotnosti. 541.

1. HOTŃA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. hoćeńe.

2. HOTŃA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. hrv. 81.

HOTŃICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. hoćeńe. — *nepouzdano.*

HOTOMAĻ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 194.

HOTOMCE, *adv. vidi* hotimice. — *isporedi* hotonce, hotomice. — *U dva pisca Slavonca* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* hote). Gdi se kazuju oni grisi koji su hotomce učińeni. M. A. Reļković, sabr. 36. Marhu hotomce upušćaju. J. S. Reļković 167.

HÒTOMICÊ, *adv. vidi* hotomce. — *U pisaca našega vremena.* Putnici, ako su hotomice podupirali neprijateļa. Zbornik zak. 1866. 117. Čin, kojim hotomice bude povrijeđen koji temeļni zakon. 1874. 4.

HÒTOMIČAN, hotomična, *adj. koji se čini hotomice, isporedi* hotjenan. — *U pisaca našega vremena.* Hotomična ošteta žeļeznica je kažńivo djelo po kaznenom zakonu. Zbornik zak. 1871. 270. Hotomična ubojstva izvedena promišļenom nakanom. 1873. 262.

HOTONCE, *adv. vidi* hotomce. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Ako bi pako hotonce pokoru ostavio, mogao bi težko sagrišeniti. Pisanica. 46.

HOTOVĻE, *n. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24.

HOTOZ, *m. ńekakav nakit (?) na końu. — Nepoznata postańa. — Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Podvezan pak od zdol visaše hotoz bil. B. Krnarutić 9.

HÒTSKÎ, *adj. koji pripada Hotima. — U naše vrijeme (pisano i s* c). Sva se hocka gora prepanula. Nar. pjes. vuk. 5, 251. I pogodi hotskog barjaktara. Pjev. crn. 71a. Š ńome Hotsku goru prelazio. 300b. Od Žabjaka do Hotskoga huma. 300b. Od hotskoga brda vaļatnoga. Ogled. sr. 481. Hotske gore između skadarskoga jezera i Arbanije. Glasnik. 40, 28.

HOTSTVOVATI, hotstvujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚oxoptare, concupiscere, desiderio teneri, in desiderio esse alicujus rei'. — *nepouzdano.*

HOTUĆA, *f. mjesto u Hrvatskoj.* — xvi *vijeka.* S Hotuće. Mon. croat. 182. (1501).

HOTUĆSTVO, *n. vidi* hoćeńe. — *Samo u jednoga pisca* xvii *vijeka.* Koji se sa svijem srcem i sa svijem hotućstvom ne bi potežili k onomu gospodinu. M. Divković, bes. 526a. Protiv je ljenosti vrućost i hotućstvo. nauk. 271b.

HOTUĻ, *m. selo u Srbiji u okrugu Vrańskom, danas dva sela:* Gorńa *i* Dońa Otuļa *(koje vidi).*

— XIV *vijeka.* ‚Hotuļь', car je Stefan priložio crkvi arhanđelovoj u Prizrenu ‚crьkvь prêobraženije u Vrani vyše Hotuļa' (Glasnik. 15, 303 *god.* 1348?) Đ. Daničić, rječn. *vidi* S. Novaković, nov. brd. 12.

HOVEĻI, *f. pl.* bječve. — U Krku. M. Pavlinović.

HOVORIĻKE, *adv. u narodnoj pjesmi našega vremena:* Pobježe mu na vrančiću Huso, a za ńime hovoriļke Tale. Smailag. meh. 39. *na str.* 131 *tumačeno je:* teturajući ko pjan.

HOVRLICA, *f. rubac ili što drugo što su ženske nosile na glavi u Vinodolu.* — *Od* XIII *vijeka.* Ako bi muž ženi zvrgal hovrlicu ili pokrivaču s glave. Zak. vinod. 63. *na strani* 93 *dodaje A. Mažuranić:* Hovrlica, ńeka:va pokrivača ženska, rubac ili peča. danas je ova riječ u tom znamenovańu nepoznata, nego se samo ńeki način ženskoga pokrivańa zove ‚na hovrlicu', n. p. ‚pokrit se ili nosit rubac na hovrlicu'.

HOZANOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 34.

HOZIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 82.

HÒŽA, *m. vidi* hoga. — *U dva piska čakavca* XVII *vijeka.* Gdi se razgovorio s njekijem hožom. B. Kašić, fran. 63. Niz grad se oborih vazda združen hoži. I. T. Mrnavić, osm. 33.

HÒŽĐELDIJA, *f. vidi* dobrodošnica. — *Od tur.* hoš geldin! *dobro došao!* — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (ožđeldija). Dadoše mu tridest čaša vina ožđeldija i dobrodošnica. Nar. pjes. vuk. 3, 95. Dadoše mu trideset ožđeldija, ožđeldija i dobrodošnica. 3, 251. Pa mu redom daju hošđeldije... i dobrodošnice. Pjev. crn. 209a. Vuče Husu hoš-đeldiju viče, pitaju se za mir i za zdravļe. Nar. pjes. hörm. 1, 75. A age mu selam prihvatile, Dilaveru hošđeldije daju. 1, 257.

HRÂ, *interj. glas kojijem se kaže kako čeļade hrapļe (hropi) na umrću.* — *U naše vrijeme u Istri.* Hra, vox onomatop. de singultu morientis. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 2, 60.

HRABAN, hrabna, *adj. vidi* hrabar *i* hrabren. — *U Voltiģijinu rječniku:* hrabni *uz* hrabren. — *nepouzdano.*

1. HRÁBAR, hrábra, *adj. vidi* hrabren. — *Akc. se mijeńa u složenijem oblicima:* hrâbrî, hrâbrôga *itd.* — *Riječ je praslavenska* (chorbrъ), *isporedi stslov.* hrabrъ, *rus.* храбрый, *(u dijal.)* хоробрый, *češ.* chrabrý, *poļ.* chrobry. — *Između rječnika u Belinu* (‚animatus' 82b), *u Voltiģijinu (uz* hrabren), *u Stulićevu (uz* hrabren), *u Vukovu* (‚tapfer' ‚fortis'), *u Daničićevu* (hrabrь ‚fortis').

a. *adj.* — *Komp.:* hràbrijî (J. Stulli, rječn.; Vuk, nar. pjes. 4, 460). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Hrabrago kraļa Stêfana Uroša. Glasnik. 11, 190. (1319). Ja vami hrabrimi sve sebi podložih. M. Marulić 8. Biše mnogo hrabar i kripak u životu. Dukļanin 21. Mnozimi ļudi rat ne biva, da dobrimi hrabri srci. Aleks. jag. star. 3, 221. Ako se hrabar mniš, sam ti kobi na ńem poišći. 310. Dva viteza veomi hrabra. J. Kavańin 233b. Đe nađoše hrabroga viteza. Nar. pjes. vuk. 4, 153. Drobńaci su između naj znatnijih i naj hrabrijih hercegovačkijeh plemena. Vuk, nar. pjes. 4, 460. Budite slobodni i hrabri. Đ. Daničić, 5mojs. 31, 6. Hrabra djela slavom osvjetlana. Osvetn. 2, 165. — *b) u jednoga pisca* XVI *vijeka kao riječ kojom se uopće ko hvali (kao n. p.* vrijedan, vaļan). Čti, hrabri človiče. Korizm. 33b. Razumij to, hrabri človiče. 23b. Paval *(sv. Pavao)* hrabri govoraše. 27b. Hrabre gospoje i gospodo moja. 80a.

b. *adv.* hrâbro. — *Između rječnika u Stulićevu* (v hrabreno). — *Komp.:* hràbrijê (Mirakuli. 24). Od koga nahoj bi hrabro da se rva. M. Marulić 8. Hrabro si se nosil u sve boje tvoje. 11. Sin hercegov hrabrije se noseći od inih, nigdor mu ne mogaše suprot stati. Mirakuli. 24. Dosta mene što govoriš rabro. Nar. pjes. vuk. 4, 291. I na Turke hrabro udariše. Ogled. sr. 203.

2. HRABAR, hrabra, *m. hrabar čovjek, junak, vidi* 1. hrabar. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* hrabrъ ‚pugnator'; *u našemu se jeziku nahodi u jednoga pisca* XVII *vijeka i u narodnoj pjesmi* XVIII. Onih neprimožnih hrabar Krstovih. M. Alberti 514. Kad je došo hrabre Marko u slavnome Carigradu. Nar. pjes. bog. 21. Ali uze hrabre Marko sv'jetlu caru govoriti. 22.

3. HRÂBAR, hrâbra, *m. zaručnik, mladožeńa, muž.* — *Po svoj je prilici isprva zvala ovako žena muža od milosti i štovańa (kao junaka, vidi* 2. hrabar). — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* rabar *(s dodatkom da je stajaća riječ)* vide vojno, cf. hrabar *(adj.).* Da hrabar moj pride. Ġ. Držić 434. Sinoć me je majka mladu hrabru dala. Š. Menčetić—Ġ. Držić 506. Da znate još, koli ńe lipi ńe mladi hrabar se rakoli ļubavi ńe radi. H. Lucić 251. Lovci u lov, junak na boj a hrabar g djevojci. M. Držić 136. Kćerce diko moja, množ se moma tuj davaše, tebe mladu izabraše, i hrabru si vele obična, er si ńemu sva prilična. S. Bobaļević 225. Veće mi si, hrabre, sladak, nego slatki san pri zori. M. Pelegrinović 183. Ter *(ćeš)* hrabra vazeti ki te je dostojan. D. Zlatarić 22b. Nego kuni, nevjesto, ti don Karla hrabra tvoga, što je nami zajmio, to smo ńemu odvratili, Karlu hrabru tvomu! Nar. pjes. bog. 152. Rabar će doći, prsten doneti. Nar. pjes. vuk. 1. Osvanu zvezda na vedrom nebu, rabar devojci pred belim dvorom. 1, 21. Kada vidim mlado neženo, Boga molim da mi rabar bude. 1, 457.

HRABARNIK, *m. hrabar čovjek, junak.* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Matijaš Božjom milošćom kraļ ugrski, Dalmacije, Hrvacije i ostalo vernim našim hrabarnikom, Jurju Harkoviću i Mikloušu Pohmaeviću, porkulabom... Mon. croat. 109. (1471).

HRABARSTVO, *n. vidi* hrabrost. — *U ńekijem je primjerima oblik* hrabrstvo; *u drugijem* hrabarstvo, *ali i među ovijem može biti da u kojemu treba čitati* hrabrstvo *(u jednom je primjeru* XVI *vijeka, vaļa da pisarskom griješkom, oblik* hrabrostvo: Vь hrabrostvê naročitomu vitezu. Mon. serb. 555 *god.* 1537). — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (hrabrьstvo ‚fortitudo'). I sa fsim hrabarstvom vojstva nebeskoga. Bernardin 183. Zgubiše hrabarstvo. M. Marulić 246. O ńegovu hrabarstu pisano jest. Zborn. 6a. Da v tebi hrabrstvo moje pokažem. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 2b. paul. rom. 9, 17 Hrьlosti i hrabrьstvu podivi se. Aleks. nov. 102. Slabost pera mojega hrabarstvom od tvoje vridnosti pokripi. I. Ivanišević 259. Prosluti se o hrabrьstve jego. Glasnik. 11, 125. (XVII *vijek).* Bog hrabarstva ki u svôj krvi sve dušmane satri. J. Kavańin 524b. Bez vojvode nij' hrabarstva. 530b.

HRABASKI, *adj. o putu, na jednom mjestu* XVI *vijeka (zar* = hrapavi?) Posrid hrabaskoga puta smino hodit. P. Zoranić 53a.

HRABILIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Franciška Hrabilića. Mon. croat. 249. (1549).

HRABRAC, hrabraca (?), *m. hrabar čovjek.* — *U rukopisu* XVII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (hrabrьcь ‚vir fortis'). Ašte pustiši zdravi takovije hrabьrce. Glasn. 11, 126.

HRABRANSTVO, *n. vidi* hrabarstvo *i* hrabrenstvo. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Narod koj'no u hrabranstvu sta svojih ruka hrabrenički. J. Kavanin 241b.

HRABRE, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Hrabre a brat mu Hrьsь. Deč. hris. 51.

1. HRÀBREN, *adj.* fortis, animosus, strenuus, *koji se u pogibli ne boji nego se uzda u svoju snagu, junački.* — *Postaje od* hrabar *nastavkom* en *(u naj starijem primjeru mj.* en *pisano je* ênьn, *vidi kod* b). — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vrančićevu* (‚strenuus'), *u Mikalinu* (hrabren, snažan, junak ‚strenuus, validus, fortis, animosus, audens, robustus, nervosus, lacertosus'), *u Belinu* (‚animatus' 82b; ‚strenuus' 751a; ‚vir magno animi robore' 228a; ‚intrepidus' 325b; ‚magnanimus' 452b), *u Bjelostjenčevu* (hrabren, veli se on koji je gotov i jak na viteštvo i vsako delo ‚strenuus, validus, robustus, nervosus, lacertosus, magnanimus, fortis, fortis et validus'), *u Jambrešićevu* (‚robustus, fortis'), *u Voltigijinu* (‚prode, valoroso, robusto' ‚tapfer, herzhaft'), *u Stulićevu* (‚validus, valens, fortis, strenuus, magnanimus'), *u Vukovu (s dodatkom da se govori u Primorju* vide hrabar).

a. *adj.* — *Komp.:* hrabrènijî (A. Vitaljić, ist. 9; J. Kavanin 136b. 350a *i u Belinu rječniku* 326b *i u Stulićevu). a) u pravom smislu. aa) o čeladetu.* Sin videći se hrabren i prikladan k oružju. Mirakuli. 24. Pokrijepi se i budi hrabren. N. Ranina 137a. deuter. 31, 7. Hrabreni vitez. M. Držić 23. Hrabreni mladići. 59. Hrabren je. D. Zlatarić 8a. Silnoj vojski i hrabrenim vitezom. Aleks. jag. star. 3, 221. Kakono ti glavni i rabren vitez ali ti kapetan od jedne vojske. M. Divković, bes. 484a. Branitelj srčani i hrabreni. B. Kašić, is. 59. Tezeo kralj, hrabren mladić i glasovit junak. I. Gundulić 3. Lasno dobit krunu od svita bi s vitezim tač hrabrenim. 290. A i Suliman, car hrabreni, pradjed slavni moga djeda. 294. Ali obranit tve države ka će oružja, čije desnice od hrabrene Krunoslavo? 308. Svi hrabreni vojnici. I. T. Mrnavić, ist. 152. Čim toli hrabrena uživaš mladića. G. Palmotić 2, 26. Turnu hrabrenomu majka tebe obećava. 2, 96. Redovnici koji kako hrabreni vojvode braniti jemaju. P. Radovčić, nač. 6. Hrabreni vitezi Isukrstovi. 51. O vitezi vi hrabreni. P. Hektorović (?) 105. Sedam mejdan djed hrabreni s prvim Turcim dobi. J. Kavanin 102a. Golem bojnik i hrabreni. 244b. Hrabrenoga dobitnika dvoreć. 572a. Ovako učini oni rabreni vitez, Longin. J. Filipović 1, 112a. Vitoze tvoje hrabrene. I. A. Nenadić, šambek. 5. A hrabren'jeh vitezova mnogo u vojsci pogubili. Nar. pjes. mikl. boitr. 35. No boj se, rabreni vojniče! M. Zoričić, zrc. 242. Strah nije djelo hrabrena covjeka. Đ. Bašić 41. Stanoviti u viri, srčani u oružju i rabreni pomoćnici. Aud. Kačić, razg. v. Tri rabrena vojnika. I. J. P. Lučić, razg. 21. Više nego ijednu drugu hrabrenu ženu. Grgur iz Varoša 36. Jur ga svaki znate hrabrena mladića. Nar. pjes. istr. 2, 99. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Vojska ńegova hrabrena biva. Aleks. jag. star. 3, 293. Posla vojsko svo'e hrabreno. J. Kavanin 210b. *i ovi:* Rim hrabreni ki nas rodi. G. Palmotić 1, 16. Put hrabrene Tesalije. 1, 116. — *dopunuje se smisao ili instrumentalom:* U ovoj slavi, u ovoj dici veseo idem na mu sreću, nu i od vile u prilici hrabren junak djelim biću. I. Gundulić 157. Knez rukom hrabreni. B. Krnarutić 6. *ili lokativom s prijedlogom* u: Ti s' hrabren u boju. D. Ranina 18b. Osta slobodan i hrabren u tacijeh napastijeh. B. Kašić, fran. 21. U knigi vučen a u oružju hrabren u kratko učini se vrime. F. Glavinić, cvit. 100a. U rati i u boju vazda hrabren i umjetan *(grad).* J. Kavanin 181b. — *bb) o životinji (samo o konju i o psu).* Tako kadgod koń hrabreni, ki slobodan poljem grede, ponositoj u nescjeni sluge izmori ki ga slijede. G. Palmotić 3, 142a. Ne bježʼ, hrabren moj konice! J. Kavanin 155a. Junak potkiva koña hrabrena. Nar. pjes. vuk. 1, 88. — Gdje razdrti po tle leže psi smioni i hrabreni. P. Kanavelić, iv. 32. Pas veliki i hrabreni. J. Kavanin 287b. — *b) u prenesenom smislu, o čemu što pripada hrabrenome čeladetu, ili čim se pokazuje hrabrenost itd. aa) o duhu, naravi, srcu, ruci, mišici, glavi.* I krjepostim na odluke duh hrabreni pripraviste. J. Kavanin 384a. — *(Djevojka)* kraljevske je prem naravi i junačke i hrabrene. G. Palmotić 2, 167. — Srce u drugomu hrabreno i krepko. B. Kašić, fran. 33. Bog mu darova srce za djela velika toliko stanovito i hrabreno. iń. 90. Svijetla časti, nada svima ku hrabreno srce ljubi. I. V. Bunić, mand. 7. Tako hrabreno srce. V. Andrijašević, put. 159. Budi nadaren srcem hrabrenijem i viteškijem. I. Đorđić, salt. VIII. — Ti desnicom tvom hrabrenom, ja ću očima daždjet smrti. I. Gundulić 419. Nije rukom to hrabrenom na viteški mehdan biti. J. Kavanin 236a. — Hrabrene venu mišice. I. Ivanišević 105. Zapovidi da se Teofilu slavnomu hrabrena glava odsiječe. B. Kašić, per. 52. Metafrasti Alve i Gvido, glave vrijedne i hrabrene. J. Kavanin 123a. — *bb) uopće o čemu umnom, n. p. o djelu, djelovanju.* Držaše sved opravno u svojijeh hrabrenijeh djelijeh. D. Zlatarić IV. Niti komu ne bi dara za hrabrena djela u boju. I. Gundulić 488. Tim igda se na hrabrena slavna djela on odpravi. 541. Od dela hrabrenoga ko činahu. F. Glavinić, cvit. XV. Mišica jur zrila za dilo hrabreno. I. T. Mrnavić, osm. 178. Ki će slavan sved živjeti kroz hrabrena svoja dila. G. Palmotić 1, 115. Ma hrabrena svijetla djela. 1, 204. S hrabrenima svojijem dili steče od slave vječno ime. 1, 289. Osvetio jesi dilom hrabrenim s želje naše Eneove trude. I. Zanotti, en. 3. Tko vazda svrhu gleda, vik hrabrena ne učini djela. (D.) Poslov. danič. 135. A kreposnijeh *(žena)* izvisuju se djela uresna i hrabrena. J. Kavanin 45b. U dilovanu hrabrenomu kriposti krstjanski. Grgur iz Vareša 100. — *o boju.* U hrabrenomu tomu boju. G. Palmotić 1, 152. Sam na svu glavu primi tve hrabreno zatjecanje. 2, 120. Hrlo tecimo na boje hrabreno. 2, 431. Koga kaže var hrabrenu Pavlić u svom uspomenu. J. Kavanin 146b. Boj rabreni bijem. G. Pešalić 77. — *o dobiti, dobitku.* Zgoditi se vijeku neće da će mučat' grad Ateno slavne dobiti i hrabrene. I. Gundulić 13. Vojnici neka hrabreni dobitci do vika glasaju. I. T. Mrnavić, osm. 63. — *o stupaju.* Stupaj svoj hrabreni Mandalijena ustavi. I. Đordić, uzd. 3. — *o spravi.* Hrabrene su ove sprave. I. Gundulić 294. — *o misli.* Pridobivat neprijatelje i podlagat nepodložno, plemenite toj su želje, misli hrabrene i uzmnožne. I. Gundulić 298. A i ja sam na pameti imo misli toj hrabrene. G. Palmotić 1, 34. — *o odluci.* Kad hrabrene pun odluke ugrabih joj svoju obranu. G. Palmotić

1, 223. Učinite jednu hrabrenu odluku. I. P. Marki 37. — *o riječi.* Netom tvoju riječ hrabrenu čusmo. Ġ. Palmotić 1, 9. Riječ kreposna i hrabrena. 1, 164. Hrabrene im prigovore daje. Nar. pjes. vuk. 5, 556. — *o načinu.* To veće bismo hrabrenijim načinom putem od kriposti hodili. A. Vitaļić, ist. 9. — *o moći, sili.* Dokle ću čekat tvoja da me ukripi moć hrabrena? A. Vitaļić, ist. 21b. Ojde od mene zdravje i sile moe hrabrene. 338a. To je jakos hrabrenija. J. Kavańin 350a. — *o zdravļu.* Steče izvrsno i hrabreno zdravje. B. Kašić, iń. 94. — *o slavi.* Od koga zvon zvoni hrabrene slave zuk. Đ. Baraković, jar. 96. — *o kreposti.* Koji me je nadario krepostijemi hrabrenijemi. B. Kašić, per. 23. Hrabrenija u sebi je *(krjepost).* J. Kavańin 136b. — *o vjeri.* Nek hrabrena krijepi vira, što se vidu ne objavi. I. Đorđić, uzd. 124. — *o ufańu.* Hrabreno bijaše ńegovo ufańe. I. J. P. Lučić, izk. 8. — *o ļubavi.* Zato ļubav tih hrabrena meju karbah vijek ne gasne. J. Kavańin 376b. — *o ustrpļenstvu, ustrpnosti.* Ustrpļenstvo hrabreno. B. Kašić, fran. 78. Ako nima štit hrabrene uztrpnosti. J. Kavańin 357b. — *o slobodi.* Ne pustimo, da sloboda hrabrena se na tle obali. Ġ. Palmotić 1, 65. Za obranu hrabrene slobode. 2, 492. — *cc) o stvari tjelesnoj, u metaforičkom smislu, n. p. o oružju.* Nij' oružje svoe hrabreno. J. Kavańin 216b. — Ovi britki mač hrabreni. Ġ. Palmotić 1, 165. Mač hrabreni, tvrdo oklopje. 2, 509. Moj bojni mač hrabreni. I. Đorđić, salt. 196. — Hrabreno oklopje Ulisu svak dava. Ġ. Palmotić 1, 228. — Tvoj hrabreni štit čekaju. B. Betera, ćut. 49. *amo mogu spadati i ovi primjeri:* I svi oni klobuci i perje hrabreno gdi Ugri i Turci boj biju hrabreno. M. Vetranić 1, 55. Hrabrena s glavice još perja dvignite, i vaše konice sve crnje(m) pokrite. 1, 152. — *o plavi.* Od hrabrenijeh deset plavi. Ġ. Palmotić 1, 5. Ki će s plavim hrabrenijeme očean brodit. Ġ. Palmotić 2, 418. — *o poļu (razbojištu).* Gdje s desna i s lijeva od poļa hrabrena krvi se polijeva travica zelena. M. Vetranić 1, 136. — *c) uopće kao riječ za pohvalu.* Da je požuda tva hrabrena na pameti Bogu bila. Ġ. Palmotić 1, 44. Milosrdje tve hrabreno. J. Kavańin 446a.

b. *adv.* hrȁbreno. — *Između rječnika u Mikaļinu* (hrabreno, srčano, junački ‚fortiter, strenue, animose, viriliter, valide, enixe, nervose'), *u Belinu* (‚coraggiosamente, animosamente' 228a; ‚strenue' 751a; ‚egregie' 418b), *u Bjelostjenčevu* (hrabreno, moćno, jako, viteški ‚strenue, valide, nervose, fortiter et diligenter, viriliter'), *u Stulićevu* (‚fortiter, animose, invicte, strenue, impavide, intrepide, viriliter, acriter'). — *Komp.:* hrabrènijē (Š. Budinić, sum. 69b; F. Glavinić, cvit. 248b; I. J. P. Lučić, nar. 5 *i u Stulićevu rječniku).* Prinesti vsu skrьbь hrabrênьno. Sava, tip. stud. glasn. 40, 145. Ti se ‚s', o gospoje, hrabreno branila. Š. Menčetić—Ġ. Držić 473. Krêpkije i hrabrenije rveći se. Š. Budinić, sum. 69b. Rvi se i brani hrabreno i kripko. ispr. 100. Moļu vas veće inih bojev na ov boj hrabreno dojti. Aleks. jag. star. 3, 261. Rabreno obrani svoj život. M. Divković, bes. 254a. Podnijeti rabreno to jest snažno protivštine. nauk. 288a. Mi rveći se hrabreno prema ńima. M. Orbin 186. Sebe hrabreno ohranivši i slobodivši plemenito rodni grad od teškoga harača. I. Gundulić 3. Neka bi mogal crikvi katoličanskoj hrabrenije poslužiti. F. Glavinić, cvit. 248b. I ńegovoj prikoj sili hrabreno se oni opiru. Ġ. Palmotić 1, 81. Od smrti nesmiļene slobodio me hrabreno si. P. Kanavelić, iv. 253. Zašto od tašte zemļe niste hrabreno se podvignuli. A. Vitaļić, ost. 157. Da se može hrabreno rvati prema svakoj napasti. L. Terzić 151. Bi se kad svak š ńim hrabreno. J. Kavańin 139b. Hrabreno pritrpite svako nepravedno progonstvo. I. Đorđić, ben. 92. Ali vi hrabreno se ukrijepite. B. Zuzeri 154. Hrabreno dilovati po krvi ti je. J. Filipović 1, vi. Slipoća hoti se slavno okrunit onom krunom koja se ne daje nego onim koji se rabreno rvu. 1, 389a. Rabreno vojevati. M. Zoričić, zrc. iv. Prvi vidi se protiva Turkom udriti, ter tako rabreno. 205. Moći se braniti hrabreno od neprijateļa svojih duhovnih. Ant. Kadčić 140. S ńim rabreno boj biti. I. J. P. Lučić, razg. 2. Koliko rabrenije tko rve se. nar. 5. Hrabreno svojim putem slijedi. M. Pavlinović, rad. 82.

2. HRABREN, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena* (*s* ê *mj.* e, *vidi kod* l. hrabren). Hrabrênь. S. Novaković, pom. 111.

HRȁBRENICA, *f. hrabreno žensko čeļade.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚mulier impavida, imperturbata'.

HRABRENIČAN, hrabrenična, *adj. vidi* hrabrenički. — *Samo adv.* hrabrenično *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Sebe preda hrabrenično. J. Kavańin 121b.

HRȁBRENȉČKÎ, *adj. hrabren (uprav koji pripada hrabrenicima).* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Narod koj'no u hrabranstvu sta svojih ruka hrabrenički. J. Kavańin 241b. — *u drugom primjeru stoji* š *mj.* č. I on te stope hrabreniške traži i uči svoj postanak. 85a.

HRȁBRENȉK, *m.* vir fortis, *hrabren čovjek, junak.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚heros' 368b), *u Voltigijinu* (‚eroe' ‚held'), *u Stulićevu* (‚vir fortis. vir celsus et erectus, vir fortis ad pericula'). Gdi ostali naši knezi i državе hrabrenici.... J. Kavańin 131a.

HRȁBRENIT, *adj. vidi* hrabren. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.*

a. *adj.* Hrabreniti i vitezi i u trku i u skoku. J. Kavańin 101b. Duh tu ti je hrabreniti, ne istom uda. 350a. Rute, Ane, Ester hrabrenite. 517b. Ali su Peraštani, đe gođer su, hrabreniti. Nar. pjes. bog. 165. Neka se sadašńi vitezovi mogu ogledati, kano u zrcalo, u rabrenita vojevańa svoji dida. And. Kačić, razgovor. 1. Od Klaudija izlazaše taki vitez rabreniti. 16a. Bihu izbavļeni od Jude Makabea i braće ńegove, rabrenitih vitezova. kor. 324.

b. *adv.* hrȁbrenito. — *Između rječnika u Stulićevu.* Kad su izgibli navlastito za te u boj hrabrenito. J. Kavańin 218b. Da se rvah hrabrenito. 334b.

HRȁBRENITI, hrȁbrenîm, *impf. činiti da ko bude hrabren, hrabriti.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚virtutem addere' *gdje ima i refleksivno* hrabreniti se ‚vires sumere, augescere'). Nemoćne ozdravļa, zdrave krijepi i hrabreni. A. Kalić 509.

HRABRENITOST, *f. osobina onoga koji je hrabrenit, vidi* hrabrost. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. hrabrenost.

HRABRENITSTVO, *n. vidi* hrabrenitost. — *U Stulićevu rječniku. — nije dosta pouzdano.*

HRABRENOST, *f. osobina onoga koji je hrabren, vidi* hrabrost. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hrabrenost, jakost ‚fortitudo, robur, firmitas corporis'), *u Belinu* (‚animus praesens' 82b; ‚animus acer et praesens'

228[a]; ‚virtus' 751[a]), *u Bjelostjenčevu* (hrabrenost, junačtvo, moćnost ‚strenuitas, fortitudo, robur, firmamentum ac robur, animus ac robur, animi robur ac nervi'), *u Voltićijinu* (‚valore, magnanimità, eroismo' ‚tapferkeit, herzhaftigkeit'), *u Stulićevu* (‚audacia, animi praesentia, fortitudo animi, vis, robur, strenuitas'). Hrabrenos sad ukaž' od srca tvoga ti, neka te svak pozna za mudra na sviti. D. Rańina 100[b]. Da izgubih, ne cijen', s toga vik s oružjem hrabrenosti. I. Gundulić 67. Snagu vaše hrabrenosti ne umije slomit nijedna sila. G. Palmotić 1, 16. Da i on slijedi očine hrabrenosti. 1, 199. Negovoj sam hrabrenosti vas moj život ja držana. 1, 310. Dati ću sebi samomu niku hrabrenost srca. P. Radovčić, nač. 377. Prva činenja hrabrenosti svoje. P. Vitezović, odil. 34. S gospodom ima se govoriti od gospostva,... od hrabrenosti. K. Magarović 104. Mnoge ovoga hrabrenosti kad istino kaže vila. J. Kavańin 84[b]. S zrelom hrabrenosti mrijet za vjeru hrli. I. Đorđić, uzd. 70. Suproć paklu daj mi duh poglavne hrabrenosti. salt. 167. Hrabrenosti i vrsna dilovańa. J. Banovac, prisv. obit. 3. Što učiniše ļudi od Boke hrabrenosti prežestoke. I. A. Nenadić, šambek. 24. A kraļuje sva rabrenost u narodu slovinskomu. And. Kačić, razg. 2[a]. Vidim, Jure, tvoje rabrenosti. F. Radman 42. Da oni budu više pomļe i rabrenosti u boju ukazali. M. A. Reļković, sabr. 33. Imali bismo veliku rabrenost u priveliko pogibli. J. Matović 515. Negova hrabrenost slučena s osobitim duhom. D. E. Bogdanić 10. Vladalac pun kriposti i hrabrenosti. 122. Jur izkaza on hrabrenost svoju. J. Krmpotić, pjesm. 11. S srcem punim hrabrenosti. I. J. P. Lučić, izk. 8. Marija nadade sve ostale ispovidnike u hrabrenosti svoje vire. Grgur iz Vareša 105. Ah! koja je strana od svita ka hrabrenos ne zna tvoju? P. Sorkočević 588[a].

HRABRENOSTVO, *n. vidi* hrabrenstvo. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (samo radi slika).* Zadru dav gospodstvo, za se uzdržeć hrabrenostvo. J. Kavańin 123[a].

HRÀBRENOVATI, hrâbrenujêm, *impf. biti hrabren.* — *isporedi* hrabrovati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚magno animo virtuteque praedito esse'.

HRÀBRENOVIĆ, *m. prezime.* — *Pomiče se* XVIII *vijeka.* Š. Stefanac 34. And. Kačić, kor. 455.

HRÀBRENSKÎ, *adj. vidi* hrabren. — *U Belinu rječniku:* ‚heroicus' 368[b] *i u Stulićevu:* v. hrabren. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeku i u Stulićevu rječniku ima i adv.* hrâbrenski. Razčini ga tu hrabrenski u žlijeb. J. Kavańin 210[b].

HRÀBRÊNSTVO, *n. vidi* hrabrenost. — *Od* XVI *vijeka, u između rječnika u Belinu* (‚virtus' 751[a]; ‚strenue facinus' 368[b]; ‚praeclarum facinus' 587[b]; ‚magnanimitas' 452[a]), *u Bjelostjenčevu* (hrabrenstvo, veliko srce ‚magnanimitas'), *u Voltićijinu (štamparskom griješkom* hrabenstvo *uz* hrabrenost), *u Stulićevu* (v. hrabrenost). Tko izrijeti da može hrabrenstvo toliko. M. Vetranić 1, 55. U istoku od mladosti zora od slave još mu ističe, a od hrabrenstva i od liposti stere zrake na daleče. I. Gundulić 398. Od hrabrenstva neka svoga djela Uliso sad govori. G. Palmotić 1, 209. Na końu jezdeć vranu tvo hrabrenstvo svim kazaše. 2, 173. Ki s hrabrenstvom, ki s kriposti svemu umije odoljeti. 2, 483. A da hoće ukazati svoje hrabrenstvo ovdi sade. 2, 506. Iz hrabrenstva zamjernoga sjaju zraci od ljeposti. P. Kanavolić, iv. 31. Svijet vas kolik kako da je svojim hrabrenstvom pridobio. A. Vitaļić, ost. 240. Negova cijeć hrabrenstva dužd mu doda red. J. Kavańin 139[a]. Ki se rvaste s mnom u hrabrenstvu svudi smino. 264[a]. Pokazaše ńih hrabrenstvo u igrokopļih i žilitih. 278[b]. U hrabrenstvu ki viteškom ne hti prostit ni svom rodu. 363[a]. Krjepka djela od hrabrenstva i vjernosti. 571[b]. Bogomile virne žene uzviševahu hrabrenstvo Davidovo do nebesa. A. d. Bella, razgov. 55. Svjedoci su, kojijem hrabrenstvom jakosti i žestočinom riječ Božiju pripovijedaše. B. Zuzeri III. Šļe Juditu, da Oloferna pridobije i tako je uslobodiva, da hrabrenstvom viteškijem među stražam sred šatora posijeca ga. 63. Napomenu im hrabrenstvo rodno, koje je sveđer u Afrikanskom srcu pribivalo. 285. Naše hrabrenstvo može nam donijeti lova. V. M. Gučetić 29. Niti možemo steći ijedno hrabrenstvo, ijedno dobitje bez Božje pomoći. 68. Hitropćeńem i hrabrenstvom stupajuć naprijeda. S. Rosa 35[a]. Ovo nije kruna vojnika slavodobitnih koji do svrhe s hrabrenstvom za Božiju slavu vojevaše. Đ. Basić 37[a]. Nam ne udjeļivaju milos i hrabrenstvo svetotajstva. 260[a]. Ovdi po kriposti od riči grčke *ἀνδρεία* hrabrenstvo i veličina srdca razumije se. I. Velikanović, uput. 1, 398. Noj će udahnuti hrabrenstvo u trudne zgode. I. M. Mattei 196. U tebe prosim jakost i hrabrenstvo. 292. Koji o dobiću sudit hoće po hrabrenstvu i junaštvu. A. Kalić 512. Jer ni mjesta dalečiue, ni diļina od vremena učiniše, da izgine ńe hrabrenstva uspomena. P. Sorkočević 587[b]. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka oblik je* hrabrijenstvo: Svojim hrabrijenstvom zvijezdu Odrisku... J. Kavańin 226[b].

HRÀBREŃAHAN, hrâbreńahna, *adj. dem.* hrabren. — *isporedi* hrabreńašan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚valentulus'.

HRÀBREŃAŠAN, hrâbreńašna, *adj. vidi* hrabreńahan. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HRÁBRÊŃE, *n. djelo kojijem se hrabri.* — *U Vukovu rječniku.*

HRABRINA, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Hrabrina Prêislaļićь. Deč. hris. 54.

HRÁBRITI, hrâbrîm, *impf. činiti (riječima) da ko (objekat) bude hrabar, sokoliti.* — *isporedi* hrabreniti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hrâbrâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* hrâbrî, *u part. praet. pass.* hrâbren; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚dare alicui animum, facere alicui animos, virtutem addere') *i u Vukovu* (‚anfeuern' ‚animum addo'). Ti si sila koja hrabriš kraļstvo od nebesa. J. Kavańin 136[b]. Oko sobe Srbadiju rabre. Nar. pjes. vuk. 4, 173. No topčije oko sebe hrabri. 5, 223. Tada je otac uzme sloboditi i hrabriti. Nar. prip. vuk. 60. Drvodjeļa hrabraše zlatara. Đ. Daničić, isai. 41, 7.

HRÂBRO, *m. vidi* 3. hrabar. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚sponsus, vir, maritus'). Čemu, hrabro, końa mori? Š. Menčetić—G. Držić 507. Jes' mi, ter jes' mladi hrabro. M. Držić 210. Podi s Bogom, naša nove, ne obziri se na babove b'jele dvore, i tvoj rabro baba ima. Nar. pjes. vuk. 1, 36.

HRÁBRÔST, hrábrosti, *f.* virtus, *osobina onoga koji je hrabar (i u konkretnom smislu: hrabro djelo).* — *isporedi* hrabrenost. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* hrabrostь, *rus.* храбрость, *češ.* chrabrost. — *Između rječnika u Be-*

linu (hrabros ‚virtus' 751a), *u Voltiǵijinu (uz* hrabrenost), *u Stulićevu* (v. hrabrenost), *u Vukovu* (‚die tapferkeit' ‚virtus'). Mimohoždaše mnogyje junosti jego i krêpkyje hrabrosti. Danilo 31. Od lipote, hrabrosti, plemenitosti. Naručn. 86a. Kamo vojevanje, kamo ńih hrabrosti biše, i gizdanje i svake radosti? P. Hektorović 45. Ako moja vlast i hrabrost pomańkala ni. P. Zoranić 41b. Ter ćemo imat i hrabros i pomoć u djelu ovom. D. Zlatarić 3a. Tvoriteļ človičaskoga naroda hteći utvrditi zastave u sfete gore na hrabrost jakosti ńe nike obra apostole. Ivan trog. 1. Kabal papra tebi poslah i ńega sažvav hrabrost vojske moje poznaš. Aleks. jag. star. 3, 238. Mnoge hrabrosti učiniste svude. B. Krnarutić 25. U boju se pozna dosti, kakove je gdo hrabrosti. P. Vitezović, cvit. 31. Dugo me branihu hrvatske hrabrosti. odiļ. 39. I ńegovu hrabrost i junaštvo. Nar. pjes. vuk. 5, 476. Kakvu hrabrost i junaštvo grade. 5, 548. Krute glave ozad boka stave, a lulice djenu u gubice, da se vlaščad glêći ogledava: koji dar se ńim za hrabrost dava! Osvetn. 4, 64.

HRÂBROV, *adj. koji pripada hrabru (vidi* 3. hrabar *i* hrabro). Neka nam je ličcu sjeni do hrabrovih dvorci. Š. Menčetić—G. Držić 507. Ter mi doplovaj do hrabrova dvora. 510.

HRÀBROVÂŃE, *n. djelo kojijem se hrabruje. — U knǐigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom (s naj starijim oblikom* hrabrovanije), *a između rječnika u Daničićevu* (hrabrovanije ‚res fortiter gesta'). Mnogaa pokazujuštu vь raty hrabrovanija. Glasnik. 11, 74. Sьtvori hrabrovanija i dobļesti. Okáz. pam. šaf. 62.

HRÀBROVATI, hràbrujêm, *impf. raditi kao hrabar čovjek. — isporedi* hrabrenovati. — *U knǐigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚res fortiter gerere'). Dobļestьvnê hrabrovavše na Agarene. Glasnik. 11, 127. U svojej zemļi hrabruj. Aleks. jag. star. 3, 273.

HRABROVIT, *adj. vidi* 1. hrabar. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* U dilu hrabrovit. P. Vitezović, odiļ. 80.

HRÂBROVO PÒĻE, *n. u Daničićevu rječniku:* planinama Prvoslavu, Grebištima, Ploči i Radeškoj planini bješe međa ‚Hrabrovo Poļe' (Glasnik 15, 300 *god.* 1348?).

1. HRAČAK, hračka, *m. vidi* hrakotina. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* hraček ‚screatus, excreatus, excreatus, oris excrementum, phlegma, pituita crassior', *i u Jambrešićevu:* hraček ‚screatus'.

2. HRAČAK, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Jemrih Hračak. Mon. croat. 238. (1535).

HRAČAN, hračna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. hračiv. — *nepouzdano.*

HRAČIV, *adj. vidi* hrakļiv. — *U Stulićevu rječniku:* ‚quod excreari, expui potest'. — *nepouzdano.*

HRAČKAVAC, hračkavca, *m. samo u Bjelostjenčevu rječniku kod* hrakavec.

HRÀHOTINA, *f. vidi* hrakotina. — *Jedan put u rukopisu* XVI *vijeka, i dva puta u knǐizi* XVIII *vijeka: po svoj prilici na sva tri mjesta treba čitati* hrakotina. Hrahotinna črna, žuč žuta... Aleks. jag. star. 3, 316. Viđet ćeš, tužna majko, tvoga sina Jesusa ranava, krvava, puna hrahotina i prikora... S koliko drača probodena ńegova glava, s koliko hrahotina pogrđeno ńegovo lice... Đ. Bašić 53.

HRAJA, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Hraja a sinь mu Milenь. Deč. hris. 24. 92.

HRAJŠA, *m. ime muško.* — *isporedi* Hraja. — XIV *vijeka.* Deč. hris. 17. 26. 47. 85. 100.

HRAJUL, *n. ime muško. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Hrajulь). Hrajulь. Glasnik. 15, 289. (1348?).

HRÁKALAC, hrákaoca, *m. čovjek koji hrače. — U Belinu rječniku:* ‚screator' 607b; *u Bjelostjenčevu (kod* hrakavec) krakalac, *ali je jamačno štamparska pogreška te treba čitati* hrakalac; *u Stulićevu:* hrakalac *i griješkom* hrakaoc ‚screator'.

HRÁKALICA, *f. žensko čeļade koje hrače. — U Stulićevu rječniku:* ‚quae excreat'.

HRÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se hrače. — Stariji je oblik* hrakanje. — *U Mikaļinu rječniku* (hrakanje), *u Belinu* (hrakanje 176b. 607a. 660b), *u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Vukovu.*

HRÁKATI, hrâčêm (hrâkâm), *impf.* screare, *pļuvati, silom i s bukom istjeravši iz dno grla sluz. — perf.:* hraknuti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hrâkâh, *u impt.* hrâkâj *(ali* hráči), *u part. praet. pass.* hrâkân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (i u praes.* 3 *pl.* hrákajû, *ali* hrâčû). — *Riječ je stara, isporedi stslov. i novoslov.* hrakati. — *Po postańu je onomatopeja, isporedi* hrkati. — *U našemu se jeziku javļa od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hrakati, hrkati, pļuvati ‚screo'), *u Belinu* (hrakati, hračem ‚screo' 607b. 660b), *u Bjelostjenčevu* (hračem, hraknuti, zhračem, zhraknuti ‚screo, excreo, cum conatu quodam de pectore phlegma ejicio, vi quadam exspuo'), *u Jambrešićevu* (hračem ‚screo, excreo'), *u Voltiǵijinu (praes.* hrakam *i* hračem ‚raschiare, sputacchiare, spurgarsi' ‚ausspeyen, auswerfen'), *u Stulićevu (praes.* hračem *i* hrakam ‚screare, excreare, spuere'), *u Vukovu (praes.* hračem ‚räuspern' ‚screo'). Ne pļuvat ni hrakat. I. Držić 343. — *S istijem je značenem i refleksivno* hrakati se *u Stulićevu rječniku i u naše vrijeme u Dubrovniku.*

HRÀKATINA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. hrakotina. — *nepouzdano.*

HRAKAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. hračiv. — *nepouzdano.*

HRÁKAVAC, hrákâvca, *m. vidi* hrakalac. — *U Mikaļinu rječniku (kod* shrakavac), *u Belinu:* ‚pituitosus' 176b; ‚screator' 607b; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* hrakavec, hračkavec, shrakavec, krakalac ‚screator, excreator'; *u Jambrešićevu:* hrakavec ‚screator'; *u Stulićevu:* v. hrakalac.

HRÁKAVICA, *f. vidi* hrakalica. — *U Belinu rječniku* 607b *i u Stulićevu.*

HRAKĻIV, *adj. koji se može hrakati. — U Jambrešićevu rječniku:* ‚screabilis'.

HRAKNÚĆE, *n. djelo kojijem se hrakne. — Stariji je oblik* hraknutje. — *U Belinu rječniku* (hraknutje 660b) *i u Stulićevu* (hraknutje).

HRÁKNUTI, hrâknêm, *pf.* hrakati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* hrâknût. — *Od* XVI *vijeka (vidi na kraju), a između rječnika u Mikaļinu (kod* hrakati), *u Belinu* 607b. 660b, *u Bjelostjenčevu (kod* hračem), *u Voltiǵijinu (uz* hrakati), *u Stulićevu* (‚semel excreare'), *u Vukovu* (‚räuspern' ‚exscreo'). — *Sa* se, *refleksivno, s istijem značenem (u jedinom primjeru kao da znači: zavikati hračući se).* Hraknu se on: ‚Brže pod!' N. Naļešković 1, 282. *i u Stulićevu rječniku.*

HRÀKOTINA, *f. što čeļade ispļune kad hraće.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hrakotina, pļuvaka ‚saliva'), *u Belinu* (‚excreatus' 607b; ‚excreatio pituitosa' 660b), *u Voltigijinu* (v. hrakaće), *u Stulićevu* (‚excreatus, empiema, puris in cavum pectoris effusio'). Vas je napuńen obraz i brada nečiste pļuvaće i rakotine. I. Ančić, vrat. 168. Hrakotinam zapļuvan. I. Akvilini 271. Lice Isukrstovo gnusnijem hrakotinam namazano. B. Zuzeri 55. Lice hrakotinam gnusnijem izgrđeno. Misli. 71.

HRÀKOTINAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚effusione puris affectus'. — *slabo pouzdano.*

HRÀKOTINAV, *adj. u Stulićevu rječniku uz* krakotinast. — *slabo pouzdano.*

HRAKOTIV, *adj. u Stulićevu rječniku uz* hrakotinast. — *sasma nepouzdano.*

HRAKOTIVAC, hrakotivca, *m. hrakotiv čovjek.* — *U Stulićevu rječniku uz* hrakotinast. — *sasma nepouzdano.*

HRAKOTIVICA, *f. hrakotivo žensko čeļade.* — *U Stulićevu rječniku uz* hrakotinast. — *sasma nepouzdano.*

HRAKOVAČKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* ‚hrakovъčьkyj', selu je Vojincima išla međa ‚na hrakovačky kladenc' (Sr. letop. 1837. 4, 52 *god.* 1381).

HRÂM, hráma, *m.* aedes, templum, domus *(riječ stajaća).* — *isporedi* 2. hran. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* hrâme, hrâmi (hrámovi). — *Riječ je praslavenska* (chrmъ), *isporedi stslov.* hramъ, *(rus.* хоромы, хоромина), *češ.* chrám, *(pol.* chromina). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚domus, templum' *s dodatkom da je uzeto iz misala), u Vukovu* (‚die kirche' ‚aedes sacra' *s dodatkom da se kaže u nekakvoj šaļivoj pripovijeci), u Daničićevu* (hramь ‚templum'). *a) crkva.* Prêsvetomu hramu Spasa našego. Mon. serb. 11. (1222—1228). Sьvrьši se hramь sьb. 66. (1302). Vь hramê vьznesenija Hristova. 79. (1302—1321). Inymь božьstvьnymь hramovomь. 540. (1495). Ka hramu Apolonovu dite odnese. Aleks. jag. star. 3, 225. Hrame Gospodinov! M. Alberti 39. Mehmet Sofiju hram sveti svetińom posveti. I. T. Mrnavić, osm. 85. Hotišе razkošani hram sagradit svôj Dijani. J. Kavańin 272b. Hrâm, tempio. S. Budmani 416a. Čujte me, pogrditeļi hrama *(štamparskom griješkom* krama). Đ. Bašić 117. Kaluđeri podigoše hramove prošńom. S. Ļubiša, prip. 217. Tko pogine da ga spomińamo na Cetińu u Petrovu hramu. Osvetn. 2, 123. Da nam nije ni naših domova niti bijelih osvećenih hrama. 3, 151. — *b) kuća, osobito velika, dvor.* Ki bi v gradu hram razbil. Zak. vinod. 57. Trudno može sam čitovat uteći, susidu jure hram tko vidi goreći. H. Lucić 270. A pšenicu skupite v moj hram. Postila. G2b. Priprosta mu je kućarica mramornoga mješte hrama. I. Gundulić 377. Đeneralska kuća sama vrh cesarskijeh nije hrama. J. Kavańin 164a. Hram razbludni od saraja. 215b. Hrâm, domus, gen. hrâma. D. Nemanić, čak. croat. stud. 10. — *c) u prenesenom, metaforičkom smislu (sa značeńem pod a) ili b)).* Hram svake kriposti. M. Marulić 169. Na vrata kad pridu od vječnoga hrama. M. Vetranić 2, 220. Jere su tilesa naša hrami duha svetoga. I. T. Mrnavić, ist. 101. — *d) u naše vrijeme: slava, svetac, svetkovina.* Svetkovina je i onda kad je crkvi hram, ili, kao što seļaci vele, kad im slavi crkva. M. Đ. Milićović, slav. 71. Mali je Gospodin dan na Cetińu hram i narodni svetac. S. Ļubiša, prip. 105. Kad dođe crkvi hram. prič. 147.

1. HRÂMAC, hrâmca, *m. (uprav dem.* hram), *pastirska koliba.* — *U naše vrijeme.* Hrâmac, stan pastirski na vlastelinskim imańima. Na Krku. — Hrâmac, casa pastorum, gen. hrâmca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 20.

2. HRÁMAC, hrámca, *m. čovjek koji hramļe, hromac.* — *U Mikaļinu rječniku:* hramac, hrom, šantav ‚claudus'; *u Bjelostjenčevu:* v. hrom; *u Stulićevu:* v. hramalac.

HRÁMAK, hrámka, *m. dem.* hram. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. hraminica.

HRÁMALAC, hrámaoca, *m. vidi* 2. hramac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* hramalac *i griješkom* hramaoc ‚claudus'.

HRÁMALICA, *f. žensko čeļade koje hramļe.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚clauda'.

HRAMAN, hramna, *adj. koji pripada hramu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚templi, ad templum spectans'.

HRÁMÂŃE, *n. djelo kojijem se hramļe.* — *Stariji je oblik* hramanje. — *U Mikaļinu rječniku* (hramanje), *u Stulićevu, u Vukovu.*

HRÁMATI, hrâmļêm (hrâmâm), *impf.* claudicare, *biti hrom, hoditi kao hrom.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hrâmâh *(i u impt.* hrâmâj, *ali* hrámļi); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (osim praes. 3. pl.* hrámajû, *ali* hrâmļû). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* hramati. — *Postaje od* hrom *ojačańem vokala* o *na* a. — *Rijedak je praes.* hramam (hramajući. Korizm. 57b; M. Držić 415; hrama. M. Vetranić 2, 91; rama. B. Leaković, gov. 255; hramaju. I. T. Mrnavić, osm. 74, *i u Stulićevu rječniku). griješkom ima 3. pl.* hramļaju. A. Kanižlić, kam. 690; *impf. 3 pl.* hramļahu. J. Matović 329. *vidi i* hramiti. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚claudicare'), *u Mikaļinu* (‚claudico, altero pede nuto'), *u Belinu* (hramati, hramļem ‚claudico' 784b), *u Bjelostjenčevu* (hramļem ‚claudico'), *u Voltigijinu* (hramati, hramļem ‚zoppicare, andare zoppo, sciancato' ‚lahm gehen, hinken'), *u Stulićevu* (hramati, hramļem *i* hramam ‚claudicare'), *u Vukovu* (hramati, hramļem ‚hinken' ‚claudico'), *u Daničićevu* (‚claudicare'). *a) u pravom smislu. aa) o čeļadetu.* Ki je hrom, tribi je da gre hramajući. Korizm. 57b. Štapa se držeći hrama. M. Vetranić 2, 91. Oto ti prida mnom nabaduje hramajući o štapu jedan čovjek. M. Držić 415. Mnogih znam nižinom ki hodeć hramaju. I. T. Mrnavić, osm. 74. Idu upravno, ne iđu hramļući. M. Radnić 19a. Pritrči ramļući prid ńega. And. Kačić, kor. 35. Ne rama kano i oni. B. Leaković, gov. 255. On se hvata rukama za noge, i nagińe se kao da hramļe. Vuk, nar. pjes. 1, 184. — *bb) o životińi.* Lav pride hramļući k mojstiru. Živ. jer. star. 1, 231. Prispodobi k tomu i konjsko ime cinkoš (nišе li se ili hramļe?). F. Kurelac, dom. živ. 64. — *cc) može se istaknuti da jednom nogom ili objema hramļe. to biva: aaa) akuzativom s prijedlogom* na. Hramļušte na obê kolênê. (Gilhf. bos. 274). Đ. Daničić, rječn. Malo hramašе na bedru. M. Vetranić 2, 138. Hramašе na stegno svoje. Đ. Daničić, 1mojs. 32, 31. — *bbb) akuzativom s prijedlogom* u. A đogat mu u tri noge hramļe. Nar. pjes. potr. 2, 421. Hramļi meni u tri noge, đogo. Nar. pjes. hörm. 1, 470. Znam ja u koju nogu hramļem. (Ja svoj posao znam naj boļe. U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 93. — *ccc) instrumentalom.* Kako hromi hramļe nogama svojim. Đ. Daničić,

prič. 26, 7. — *b) u metaforičkom smislu, o kakvoj radńi što nije sasma kao što treba.* Da sьvrьšenь Božij človêkъ budetь i ni po jedinomu nedostatku hramļetь. Domentijan[b] 151. Tužeći se Bog na grešnike veli: ‚Dokle ćete hramati na dvije strane?' M. Divković, bes. 44[a]. Svi se u zlu ustaraše pravim putem jer hramaše. A. Vitaļić, ist. 55[a]. Doklem ćeš, puče izraelski, na dvi strane ramati? And. Kačić, kor. 239. Žudjelima koji hramļahu na dvije strane. J. Matović 329. Dokle ćeš ramati na dvi strane klańajući se Bogu i Baalu? A. Tomiković, gov. 201. Dokle ćete hramati na obje strane? Đ. Daničić, 1car. 18, 21.

HRAMÈNTÛN, hramentúna, *m. kukuruz, tal.* formentone. *na Braču.* A. Ostojić.

HRAMINA, *f. dom, kuća, vidi* hram, *b).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hramina, *rus.* хоромина, *češ.* chrámina, *poļ.* chromina. — *Do* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚domus, aedificium') *i u Daničićevu* (‚domus'). Ostavļajej otьca svojego i materь i hraminy carьskyje. Stefan, sim. 11. Hramina jemu ugotovana. Sava, sim. 3. Jeda pьtica obrêla sebê hraminu? Mon. serb. 65. (1302). Osta sin ńegov u hramini. Pril. jag. ark. 9, 120. (1520).

HRAMINICA, *f. dem.* hramina. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚aedicula, sacellum'.

HRAMITI, hramim, *impf. vidi* hramati. — *U Stulićevu rječniku:* v. hramati. — *nepouzdano.*

HRAMĻAHAN, hramļahna, *adj. dem.* hrom *(načińeno od* hramati, 2. hramac). — *U Stulićevu rječniku:* hramjahan ‚aliquantulum claudicans'. — *nepouzdano.*

HRAMĻAŠAN, hramļašna, *adj. vidi* hramļahan. — *U Stulićevu rječniku:* hramjašan. — *nepouzdano.*

HRAMĻEŃE, *n. vidi* hramańe. — *U Belinu rječniku:* hramļenje ‚claudicatio' 784[b]; *u Bjelostjenčevu: kajkavski* hramleńe, hromost, hromstvo ‚claudicatio, clauditas'; *u Voltiǵijinu:* ‚zoppicamento, stroppiamento' ‚das hinken'; *u Stulićevu:* v. hramańe. — *Griješkom načińeno po praes.* hramļem.

HRÂMSKÎ, *adj. koji pripada hramima.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. hraman.

HRAMÚKATI, hràmûčêm *i* hràmûkâm, *impf. dem.* hramati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. hromukati.

1. HRAN, *m. ime muško.* — *isporedi* Hranko. — XIV *vijeka.* Sinь mu Hranь. Deč. hris. 24.

2. HRAN, *m. vidi* hram. — *Samo u ńekijeh pisaca čakavaca, te po svoj prilici samo po tome što se u čakavaca* m *na kraju riječi izgovara kao* n; *ali je (kao što se vidi u prvom primjeru) ovo slovo prešlo iz nom. sing. i u druge padeže.* Iz hrana ili templa onoga. Živ. kat. star. 1, 218. Kadi je Petrov hran? M. Marulić 243. Uda vaša hran su duha sveta. P. Radovčić, ist. 84. Posvećeni i živi hran i tempal Božji. nač. 493.

1. HRÁNA, *f.* cibus, victus, alimentum, *što čeļade ili životińa jede da može živjeti.* — *Akc. se mijeńa u voc.:* hrâno, hrâne. — *Postaje nastavkom* a *od korijena glagola* hraniti. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (nutrirum! *zar* nutrimen?), *u Mikaļinu* (hrana, pića, jestojska ‚cibus, cibarium, edulium, pastus'; hrana, to jest žito ‚annona'), *u Belinu* (‚alimentum' 61[a]; ‚cibus' 192[a]; ‚victus' 771[a]; ‚annona' 356[b]. 763[b]), *u Bjelostjenčevu* (hrana, pića ‚victus, alimonia, alimentum, edulium, nutrimen, nutrimentum, nutritus, pastus, cibarium, cibus, victualia', v. brašno. 2. hrana za vojsku ‚commeatus, frumentatio', v. profunt. 3. hrana živinska ‚pabulum'), *u Jambrešićevu* (‚victus'; hrana za vojsku ‚commeatus, annona'; hrana živinska ‚pabulum'), *u Voltiǵijinu* (‚alimento, nudrimento' ‚nahrung'), *u Stulićevu* (‚cibus, esca, epulae, cibaria, alimentum, nutrimentum'), *u Vukovu* (‚die nahrung' ‚victus'), *u Daničićevu* (‚victus, pastus'). *a) uopće.* Da imašь počьstь i hranu protivu moći našej. Mon. serb. 22. (1234—1240). Da ne ima pečalь o pastyrskoj hranê ni o odeđi. 61. (1293—1302). Da se daje na vsako godište od monastyirja hrana mêrtićь svrьšenь vsêmь živuštiimь vь sijemь pirьgu. 79. (1302—1321). Da ima hranu otь crьkve. 112. (1321—1336). Jere mu u tomьzi nê hrane jemu. Deč. hris. 67. Budu imili ditcu tr im ne budu imili dati snage ni hrane. Naručn. 61[a]. Dana je ńim hrana s kraļevskago dohotka. Š. Kožičić 47[a]. Bob i leća korizmina hrana jes. M. Držić 362. Vladanje ńih imijše hranu od Irudova kraļevstva. Anton Dalm., nov. tešt. 190[b]. act. ap. 12, 20. Bog daje vsakoj plti piću, ki daje skotu hranu. Kateh. 1561. 46. Ki vam je dao dušu, dati vam će i hranu. Nauk brn. 53[a]. Da će dati, ako mu će grad pridati, vijek do smrti slavnu hranu. A. Sasin 195[a]. Pečenje to vam hrana ugodna je. Aleks. jag. star. 3, 283. Dobrota od jestojske i od hrane. M. Orbin 48. Baštine one ke su bile mom junaštvu verna plata silom mi su se ugrabile, hrana je moja drugijem data. I. Gundulić 484. Blagosovi, oče nebeski, sve ove jestvine i pitvine, da budu nama na dobru hranu. Azbuk. 1690. 20. Što je slatko ono ranu daje. S. Margitić, fal. 64. Kruh među ostalom ranom. 151. Stvari, koje si stvorio i učinio za potribu i ranu narodu čovičanskomu. L. Terzić 317. Zovu poļa, vode, luzi na težanja, neka hranu svak dobude. I. Dražić 16. Ora' da tu lovi svoju hranu. J. Kavańin 288[b]. Ki svim živim hranu sipļe. 364[b]. Kako neće davat hranu slugam svojim umiļenim? 383[a]. Poputnička nek mi 'e hrana. 476[a]. Od svakdańih truda dobivaše hranu obilnu. A. d. Bella, razgov. 12. Tvoj muž jedva dobiva što mu je za ovi dan dosta za hranu. 26. Rana jerbo siti. A. Baćić 8. Dostojan bo je poslenik rane svoje. 62. Brez pomoći drugoga ranu traže. 223. Misle kako će ranu providit. J. Filipović 1, 288[b]. Da ih taka krijepi hrana. A. Boškovićeva 3. Brinuti se više dušom negoli tijelom i potribama tilesnim to jest: ranom, odićom i ostalim. F. Lastrić, ned. 357. Providivši hranom ovčice svoje. A. Kanižlić, uzr. 124. Dato nam je sino za hranu. kam. 299. Da oni rane donesu. E. Pavić, ogl. 86. Da neće moći dobaviti druge rane. M. Zoričić, aritm. 83. Kad se nađete nemoćni u odru bez službe, bez hrane, bez pomoći. Đ. Bašić 128. Nemojte se toliko brinut hranom ni odjećom. 132. Proždor tilu ište hrane. V. Došen 135[a]. Od Boga je nami hrana, da živemo, zato dana. 145[b]. Psi, vukovi i krmače brez razloga hranu tlače. 146[b]. Pripravi ranu za ńe. And. Kačić, kor. 8. U isto vrime providi i ranu (‚rahnu') Danijelu po Abakuku proroku. 303. Neka ondi sebi hranu siju. M. A. Reļković, sat. K7[a]. Tada joj nije dužan providiti hranu. Ant. Kadčić 505. Zašto druge rane ni dobitka nema. M. Dobretić 109. Ali vi znate, da dobra hrana naj boļa je potriboća sviju ļudi. A. T. Blagojević, khin. 10. Hrana kad u stomah uđe... J. Rajić, pouč. 1, 114. Imaš li koje dobro vrimenito, na priliku ranu? B. Leaković 13. Svińe u zatvor

na hranu meću se. J. S. Reļković 361. Darujte me ručicama za očiju vida svoga, za ručice rane svoje. Nar. pjes. vuk. 1, 143. Volim biti morskim ribam' rana. 1, 536. Vodite me carici materi, da mi prosti i muku i ranu: ranu ńenu što me je ranila, muku ńenu što je promučila dok je mene odranila. 2, 164. Što dadosmo za jednu užinu bila b' rana za godinu dana. 2, 438. Svati nama hranu izjedoše. 3, 473. A dao mu ranu iz begluka da je ńemu dosta do vijeka. 4, 465. Zanat je u nevoļi hrana. Nar. posl. vuk. 84. Prevuci branu, pak hajde u Bosnu na hranu. 260. Turci vele: ‚Tarana je hrana', a kauri: ‚Kupus i slanina'. 322. Hrana i obrana. (Reče se za koju važnu stvar bez koje se ne može živļeti). Hrana hrabra, a ruho gospodara (čini). 342. Hajdete za mnom da vam dam boļu hranu. Nar. prip. vuk. 100. Spravi mu ona ča j' mogla hrani i klade va bisagi. Nar. prip. mikul. 39. Otpusti narod neka ide u sela da kupi sebi hrane. Vuk, mat. 14, 15. Poslije su mu beglučili o svojoj hrani. živ. 259. Hrana je primorcima naj više riba. S. Ļubiša, prip. 7. Skott je tvrdo držao, da mu je istuć hranu službom. M. Pavlinović, rad. 46. — *b) s osobitijem značeńem, materino mlijeko.* Vadi majka svoju b'jelu dojku, pa zaklińe svojom bj'elom dojkom: ‚Prokleta ti moja rana bila, ako zlato sa końa ne snimiš!' Nar. pjes. vuk. 1, 254. Ajde, Jelo, ubila te rana kojom te je odranila majka! 1, 572. Al' ďetetu onde ide rana, dojiše ga za godinu dana. 2, 124. Marko sine jedini u majke! ne bila ti moja rana kleta! 2, 193. Majka vadi dojke iz nedara: ‚Ne ubila t' rana materina!' 2, 435. Nema ńima *(ďeci)* meda ni šećera, nit' im ima rane materine. 3, 408. Tako mi tvoje hrane! *(K materi).* Nar. posl. vuk. 306. Sejo, tako ti one hrane te smo iz jedni prsi posisali! Nar. prip. vrč. 20. Koja majka nema detetu hrane, neka ode na vodu, neka napuni kakav sud vode. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 33. — *c) kaže se dragome čeļadetu od milosti. vidi i* rana. — *između rječnika u Stulićevu i u Vukovu* (cf. zlatoje). Da li ja ću t' štogod riti što je meni znati dano tvoga dobra, moja hrano. M. Pelegrinović 184. Da si tela, rano, moja biti. Nar. pjes. vuk. 1, 249. Ajd', Omere, rano materina, ajde, rano, da te ženi majka. 1, 252. Što t' je, rano, krvava dolama? što si, rano, ti zavio glavu? 1, 540. Odi, Gajo, odi, slatka rano! 1, 626. Slatka majko, moja slatka rano! 2, 10. Slušaj, Maro, slušaj, slatka rano! 3, 502. Ustaj, hrano! Nar. prip. vuk. 21. — *d)* annona, *mnogo jestiva spravļeno za potrebu vojske, grada, uopće mnoštva čeļadi.* Žitne hrane svake dosti. P. Vuletić 41. Jer pripravi Egipcijanom ranu. J. Banovac, pripov. 145. Da Noe pripravi ranu. E. Pavić, ogl. 16. Skratila gradu hranu potribitu za obranu. V. Došen 193b. Posla Davida u vojsku s ranom što će blagovati. And. Kačić, kor. 161. Da bude draža i skupija hrana. J. Matović 399. Svakom ranom (‚rahnom') napuńene žitnice. D. E. Bogdanić 18. Ostavi Crnogorcima mnogo hrane. Zgode. 16. Prenoseći ranu na samaru preko Bosne na Ercegovinu. Nar. pjes. vuk. 1, 509. Iz Ńemačke ranu uzimaše čim će vezir svoju ranit vojsku. 4, 280. Koji donesu trg ili kakugod hranu. Đ. Daničić, nemij. 9, 31. — *e) vidi* paša. Końi da se ne davaju po crkvahь ni po crkovьnihь solěhь u hranu. Zak. duš. pam. šaf. 43. Sagrišuje pastir koji povoļno pušta imanje koje čuva u tudu hranu. I. Grličić 63. — *f) djelo kojijem se ko othranjuje i odgoja.* — *u Vrančićevu rječniku* (‚alimonia; educatio') *i u Mikaļinu* (hrana, hranenje ‚nutricatio, nutricatus, educatio, nutrimentum'). Neg s mjerom jeď i pij, što je dosta tvoj hrani. N. Dimitrović 22. — *g) u metaforičkom smislu.* Daž zemlji hranu daje. M. Držić 18. Pestuleso, junačka hrano, ti si sada moja čas. 364. Koje *(ufanje)* u hranu se ńemu obrati. D. Zlatarić 66b. Ondi nahode hranu dušam svojim. B. Kašić, is. 2. Prosimo hranu za dušu i za tilo. H. Bonačić 45. Ma li ste se rodili među Krstjani gdi ste uzdignuti s tolikim prilikama, s rič̨u Božijom, s ranom svetog sakramenta. J. Banovac, razg. 152. Groba budeš smradna hrana. V. Došen 51a. Uči naj pri laž poganu, hranu grihom i obranu. 139a. Za sriću i uzmožívu hranu i duhovnu piću duše naše. Ant. Kadčić 143. Tvoja ļubav, višńi Bože, duši mojoj hrana je mila. A. G. Paoli *u* I. M. Mattei 368. — *h) metaforički,* zaludńa hrana, *o čeļadetu koje jede samo hranu a od ńega nije nikakve koristi.* — *u Belinu rječniku* 152b. 294b. 343b. — *i)* rána, vrsta trave što psi i mačke jutrom pasu kada boluju. M. Pavlinović.

2. HRÁNA, *f. ime žensko.* — *U Vukovu rječniku.*

3. HRANA, *m. ime muško.* — *isporedi* Hrane. — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Dva človêka Hrana i Radosavь. Mon. serb. 563. (1322). Bratь mu Dobročinь i Hrana. Deč. hris. 54. Hrana. Glasnik. 15, 289. 290. 201. 294. (1348?).

1. HRANAC, Hranca, *m. ime muško.* — *isporedi* Hrana, Hrane. — XIV *vijeka sa starijim oblikom* Hranьcь, *u između rječnika u Daničićevu* (Hranьcь). Deč. hris. 4. 7. 9. 10 *i još na vrlo mnogo mjesta.* Glasnik. 15, 292. 297. (1348?).

2. HRÁNAC, hránca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. hraniteļ.

3. HRÁNAC, hránca, *m. vidi* domazet. — *U naše vrijeme u Istri. (S čakavskijem akcentom)* hrānāc ‚qui nupsit uxori suae, quem quasi uxor duxit; cognomen viri'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 26.

HRANAČ, Hranča, *m. mjesto blizu Dobriña.* Do Hranča. Mon. croat. 315. (1100, *ali u prijepisu god.* 1724).

HRANÀRINA, *f. što se plaća kome za hranu.* — *U pisaca našega vremena.* Hranarina ‚kostgeld'. Zbornik zak. 3, 558.

1. HRANČA, *f. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 152.

2. HRANČA, *m. ime muško.* — *isporedi* Hranac *i* Hranče. — *Na dva mjesta* XIV *vijeka.* Bratь mu Hranьča. Deč. hris. 11. 76.

1. HRANČE, (Hrančeta? Hrančete?), *m. ime muško.* — *isporedi* Hranac *i* Hranča. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Hranьče a brat mu Dobroslavь. Deč. hris. 51.

2. HRANČE, hránčeta, *n. vidi* 1. hrana, *c).* Ranče, ime što ga mlada pridijeva mladem muškom. Skoroteča. 1844. 248. — ime što ga mlada pridijeva mladem ženskom. 249.

HRANČIĆ, *m. prezime.* — *Od* XIV *do* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hranьčićь). Dobrьčinь Hranьčićь. Mon. serb. 97. (1330). Miļakь Hranьčićь. Deč. hris. 6. 73. Hranьčić Hrajša. 47. 100. Bojadinь Hranьčićь. 90. Matij Hrančić. Mon. croat. 211. (1521).

HRANČIĆI, *m. pl selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 26.

HRANČINCI, *m. pl. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Hranьčinьci. S. Novaković, pom. 150.

HRANČUJ, *m. ime muško.* — *isporedi* Hranac. — XIV *vijeka.* Hranьčuj Radoslaļićь. Deč. hris. 6. 73. Sinь mu Hranьčuj. 78.

HRANE, (Hraneta? Hranete?), *m. ime muško.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Hrane Grьbešićь. Mon. serb. 564. (1322). Hrane. Deč. hris. 7. 24 *i još na ńekoliko mjesta.* Hrane. Glasnik. 15, 294. (1348?).

HRANETA, *m. ime muško, isporedi* Hrane. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 111.

HRANETIĆ, *m. prezime (ime oca* Hrane *ili* Hraneta) — *Od* XIV *vijeka do prije našega vremena, a između rječnika u Daničićevu* (Hranetićь). Pribьcь Hranetićь. Mon. serb. 97. (1330). Deč. hris. 60. Vojmilь Hranetićь. Glasnik. 15, 299. (1348?). Matej Hranetić. Mon. croat. 96. (1465). Hranetićь. S. Novaković, pom. 150.

HRANETKO, *m. ime muško.* — *vidi* Hrane› Hraneta. — XIV *vijeka.* Hranetьko Dragomanićь. Deč. hris. 23. 92.

HRÀNICA, *f. dem.* hrana. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hrânîcâ. Gdi bješe slatki kus človjeka hranica svakoga bilja bus. M. Vetranić 1, 8. Gdi pasje hranice jedva im dotječe. 1, 100. Jaohi meni, strańci dubrovački, moja hranice, daleko ti mi ste! M. Držić 247. Okusit vodice nebeske hranice. Đ. Baraković, jar. 124. Tvu nebesku hranicu kad prid sobom ne gleda. I. T. Mrnavić, osm. 146. Ištući hranicu izgubi glavicu. (D). Poslov. danič. 34. Hranice mu biše u prsih nestalo. Oliva. 47. Nigda ne kti uzeti dio hranice one koji običavahu poglavari svima davati. A. Kanižlić, fran. 149. Bio je u poļu da hranicom Isukrstu providi. utoč. 534. Travica im hranica, kamenica vodica. Nar. zag. nov. 188.

HRANIČ, *m. hraniteļ.* — *U naše vrijeme.* Lakše je steći hraniča nego braniča. Nar. poslov. Srp. ilustr. novine. 1882. 155c.

HRANIĆ, *m. prezime (po ocu Hrani).* — XIV *vijeka, i u Daničićevu rječniku* (Hranićь). Dubravьcь Hranićь. Glasnik. 15, 295. (1348?). — *vidi i* Hrańić.

HRANIĆI, *m. pl. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Hranići. S. Novaković, pom. 150.

HRANIDBA, *f. vidi* 1. hrana *(uprav djelo kojijem se hrani).* — *Postaje od* hraniti *nastavkom* ba; t *ispred* b *mijeńa se na* d, *ali se nalazi pisano.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, i u pisaca našega vremena.* U hranitbah smiješa žrstvo. J. Kavańin 24b. Dnevnica i hranidba pripada bez obzira dali je uredovańe trajalo cjeo dan ili samo ńeku čest dana. Zbornik zak. 1865. 293.

HRÀNIDBEN, *adj. koji pripada hranidbi.* — *U pisaca našega vremena.* Hranidbeni i putni troškovi za svjedoke. Zbornik zak. 3, 236. Popudbine i hranidbene troškove uredovno naređenih zastupnika. 1853. 510.

HRANIDRUŽIĆ, *m. prezime.* — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Hranidružićь). Hreļa Hranidružićь. Mon. serb. 34. (1249).

HRANIJEV, *adj. u Daničićevu rječniku:* ‚hranijev', u selima između Morave i Kučajine koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ‚na hranijevu ornicu' (Mon. serb. 197 *god.* 1381).

HRANIKUĆE, *f. pl. selo u Hercegovini u kotaru mostarskom.* Statist. bosn. 248.

HRÀNILAC, hrànioca, *m. vidi* hranitel. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (griješkom* hranioc). Bijedan težak svojim hraniocem... Osvetn. 3, 24.

HRÀNILICA, *f. vidi* hraniteļica. — *U dva pisca* XVII *vijeka i našega vremena.* Kakono da hranilica grije sinove svoje. M. Divković, bes. 461a. Hranilica (radilica pčela). J. Pančić, zoolog. 119.

HRÀNILIŠTE, *n. mjesto gdje se što hrani (čuva).* — *Od* XVI *vijeka (u ćakavaca:* hranilišće), *a između rječnika u Stulićevu* (‚custodia, cellarium, repositorium' *s dodatkom da je riječ ruska).* Hranilišće Davidovo. Korizm. 99a. U svetom hranilišći da hranit se. Š. Kožičić 6b.

HRANILIŠTVO, *n. vidi* hranilište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

1. HRANILO, *m. ime muško.* — XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Hranilo sь dětiju. Mon. serb. 59. (1293—1302). Hranilo. Deč. hris. 15. 50. 51. 83.

2. HRANILO, *n. ono što hrani, čuva.* — *U knjizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom:* Položihь ustomь mojimь hranilo. Domentijana 324. *i u Stulićevu rječniku (uz* hranilište) *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

HRÀNILOVIĆ, *m. prezime (po ocu Hranilu).* — *U naše vrijeme.* Boca 40.

HRANIMIR, *m. ime muško.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hranimirь). Hranimirь. Mon. serb. 91. (1330). Deč. hris. 39. 40. 61. 113. Kranimir *(među prenumerantima).* Nar. pjes. vuk. 2, 650 *jamačno treba čitati* Hranimir.

HRANIMIRIĆ, *m. prezime.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hranimirićь). Dobrovoj Hranimirićь. Glasnik. 15, 298. (1348?).

HRANIN, *adj. koji pripada Hrani (vidi* 3. Hrana). — *U Daničićevu rječniku:* Hraninь, *τοῦ* Hrana: selu je Orahovcu koje je Grgur Vuković dao Hilandaru išla međa ‚mimo Hraninu ńivu' (Glasnik. 11, 142).

HRANIONICA, *f.*

a. *vidi* hranilište. — *U pisaca našega vremena.* Hranionica ‚kosthaus'. Jur. pol. terminol. 304.

b. *vidi* hraniteļica. — *U Stulićevu rječniku.*

HRANIONIK, *m. vidi* hraniteļ. — *U Stulićevu rječniku, i u pisaca našega vremena.* Hranionik ‚kostgeber'. Jur. pol. terminol. 304.

HRANIS, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Hranisь. S. Novaković, pom. 111.

HRANISAĻIĆ, *m. prezime (po ocu Hranisavu).* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hranisaļićь). Milьca Hranisaļića. Spom. sr. 2, 25. (1369—1376). Milьcu Hranisaļiću. 26.

HRÀNISAV, *m. vidi* Hranislav. — *Od prije našega vremena.* Hranisavь. S. Novaković, pom. 111. Ranisav Stanković. Rat. 248.

HRÀNISAVIN, *m. prezime?, ili adj. (koji pripada Hranisavi) po majci Hranisavi?* — XVIII *vijeka.* Boško Hranisavin. Glasnik. II, 3, 226. (1710).

HRANISÁVĻEVIĆ, *m. prezime (po ocu Hranisavu).* — *U naše vrijeme.* Hranisavļević. D. Avramović 254. Ranisavļević. Nar. pjes. vuk. 3, 583 *(među prenumerantima).*

HRANISLAĻIĆ, *m. prezime (po ocu Hranislavu).* — XIV *vijeka.* Rajko Hranislaļićь. Deč. hris. 8. Velijanь Hranislaļićь. 20. Draža Hranislaļić. 22, *i još ńekoliko puta.*

HRÀNISLAV, *m. ime muško.* — *isporedi* Hranisav. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hranislavь). Hranislavь Svračićь. Mon. serb. 33. (1249). Hranislavь Prьvoslavićь.

34. (1249). Hranislavъ. 59. 61. (1293—1302). 564. (1322). 97. (1330). Deč. hris. 78 *i još na vrlo mnogo mjesta.* Popъ Hranislav Jep(isku)povićь. Glasnik. 15, 275. (1348?). — *I kao prezime u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 31.

HRÀNIŠA, *m. ime muško.* — *Od* XII *do* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Hranišu. Mon. serb. 7. (XII *vijek).* Hraniša. 60. (1293—1302). Deč. hris. 17. 22. 85. 91.

HRÀNIŠIN, *adj. koji pripada Hraniši.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Hranišinъ). Sestra Hranišina. Mon. serb. 59. (1293—1302).

HRÀNÎŠTE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. hranilište.

HRANIŠTICA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 111.

HRANITA, *m. ili f.? ime muško ili žensko?* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 111.

HRÀNITEL, *m. čovjek koji hrani.* — *isporedi* hranilac, hranac. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vrančićevu* (‚nutritor'), *u Mikaljinu* (hranitel, koji hrani ‚nutricius, nutritor, altor. institutor, alumnus'), *u Belinu* (‚balio, il marito della balia' ‚educator' 126ª), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* hranitel, gojitel ‚nutritius, nutritor, altor, alumnus, educator, nutriens'), *u Jambrešićevu* (hranitel ‚nutritius, nutritor'), *u Voltiđijinu* (‚nodritore, allevatore' ‚ernährer'), *u Stulićevu* (‚nutriens, nutritor, nutricius, altor, custos'), *u Vukovu* (‚der ernährer' ‚nutritor, altor'), *u Daničićevu* (hranitelь ‚custos'). *a) uopće.* Vožda i hranitelja starosti mojej. Stefan, sim. šaf. pam. 9. Hranitel gladujućih. A. Vitaljić, ist. 520. I ki u svih svojih žel'a' razmišljaju hranitelja. J. Kavanin 383ª. Bude joj štititel, hranitel. S. Rosa 51ª. I biti će kralji hranitelji tvoji i kraljice dojiteljice tvoje. I. Velikanović, uput. 1, 209. Braniteljі, ranitelji, naučitelji. B. Leaković, nauk. 309. Carevi će biti hranitelji tvoji i carice ńihove tvoje dojkińe. Đ. Daničić, isai. 49, 23. — *b) u užemu smislu, čovjek koji othrani koga kao svoje dijete.* Hranitelju i obranitelju Isusa. H. Bonačić 155. S. Josipe hranitelju Isusa. J. Banovac, prisv. obit. 79. Otac i ranitel svemogućega. pripov. 144. Živlaše pod oblastju svoje matere i svoga ranitelja. J. Filipović, prip. 1, 41ª. Darujte me, ranitelji! ranitelji, roditelji! *(pjeva slijepac).* Nar. pjes. vuk. 1, 138. Vidite l' me, ranitelji! Ja sam želan bela dana. 1, 142. Hranitel je kao i roditel. Nar. posl. vuk. 343. Hranitel ‚pflege-vater'. Hranitelji ‚pflege-ältern'. Jur. pol. terminol. 388. Hranitel ‚zieh-vater'. Hranitelji ‚zieh-eltern'. 658. Hranitel, hranitelka, oni koji othrane jedno dijete. N. Lepeš. Slovinac. 1884. 108. — *c) kaže se volu, kao od milosti.* — *između rječnika u Vukovu:* Hranitelju moj (kažu volu kad ga miluju). Kam' volovi moji hranitelji? Nar. pjes. vuk. 3, 566. I volove naše ranitelje. 4, 463. I skoro smo makli hranitelje iz jarmova prve. Osvetn. 1, 22. — *d) u prenesenom, metaforičkom smislu.* Duši mojej vožda i hranitelja toplaa. Mon. serb. 134. (1348). Istinije veri častitel i hranitel. Š. Kožičić 46ᵇ. Stražci i hranitelji ustrpenja. Š. Budinić, sum. 58ª. Bože mira i ljubezni ljubitelju i hranitelju. M. Alberti 360.

HRÀNITELAN, hrànitelna, *adj.* nutriens, *koji hrani (o onome što se ije, o hrani u pravom i u prenesenom smislu).* — *U knjigama pisanijem crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚alibilis, nutriens'). Rečenoje i zêlo hranitelnoje ne malu polzu i spasenije vamь umnožajetь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 176.

HRANITELICA, *f. žensko čeljade koje hrani (vidi* hranitel) *i s osobitijem značenjem: dojilja.* — *isporedi* hranitelka, hranitelnica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (hranitelica, dojnica ‚nutrix. educatrix, altrix, alumna, mater nutricia'), *u Belinu* (‚balia, nutrice, donna che allatta gl' altrui figliuoli' ‚nutrix' 125ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* hranitelica, gojitelica ‚nutrix, altrix, alumna, nutriens, educatrix'), *u Jambrešićevu* (hranitelica ‚nutricula, nutrix'), *u Voltiđijinu* (‚nodritrice, allevatrice' ‚ernährerinn'), *u Stulićevu* (‚nutrix, nutricula, altrix'). Hranitelica od bogomilosti. B. Kašić, nasl. 224. Nijedne hranitelice krstjanske ali babe da ne bude u ńihovih kućah. M. Bijanković 5. Ti koja si hranitelica općena i razdijelnica svega blaga. B. Zuzeri 276. Hranitelica i majka grijući sinove svoje. J. Matović 7. Hranitelica ‚pflege-mutter'. Jur. pol. terminol. 388. Hranitelica ‚zieh-mutter'. 658.

HRANITÊLKA, *f. vidi* hranitelica. — *Akc. se mijeња u gen. pl.* hrànitelâkâ. Hranitelka ‚die pflegemutter'. V. Bogišić, zborn. 381. *vidi i naj zadńi primjer kod* hranitel, *b).*

HRÀNITELNICA, *f. vidi* hranitelica. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stulićevu (uz* hranitelica) *i u Daničićevu* (hranitelьnica ‚custos femina'). Poručnicu mojego tvrьdago zastuplenija i hranitelьnicu prêčistuju materь tvoju podaju ti. Stefan, sim. pam. šaf. 9. Ljubim im ruke kao zaslužnim hranitelnicama. D. Obradović, sav. 67. Grleći slabima rukama blagodari ranitelnici svojej. basn. 33.

HRÀNITELNÎK, *m. vidi* hranitel. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HRÀNITELSKÎ, *adj. koji pripada hranitelima.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚nutricius'.

HRÀNITI, hrânîm, *impf.* servare; alere. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hrânâh, *u uor.* 2 *i* 3 *sing.* hrânî, *u part. praet. pass.* hrânen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je praslavenska* (chorniti) *s prvijem značenem; isporedi stslov.* hraniti, *rus.* хоронить, *češ.* chrániti, *pol.* chronić. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* ‚alere; nutrire; pascere; servare'; *u Mikaljinu:* hraniti, gojiti, odhraniti ‚nutrio, nutricor, nutrico, alo, educo, foveo, sustentare'; hraniti, ostaviti, spremiti ‚servo, asservo, custodio, condo, loco, repono'; *u Belinu:* ‚nutrio' 516ª; ‚alo' 65ª. 698ª; ‚sustineo' 461ª; ‚tracto' 743ª; ‚governare, inteso d' animali' 354ª; ‚servo' 669ᵇ; *u Bjelostjenčevu:* 1. hranim, gojim ‚nutrio, alo, cibo, reficio, foveo, nutrico'. 2. hranim živinu ‚pabulo'; *(s dodatkom da se govori u Dalmaciji)* hranim, čuvam, spravljam ‚servo, asservo, custodio, condo, loco, repono etc.'; *u Jambrešićevu:* ‚nutrico, nutrio, cibo, alo'; *u Voltiđijinu:* ‚mantenere, nodrire' ‚nähren, erziehen'; ‚custodire, conservare' ‚aufbewahren'; *u Stulićevu:* ‚alere, nutrire, cibare, alimenta suppeditare; servare, conservare, ponere, reponere'; *u Vukovu:* 1. ‚nähren' ‚alo'. 2. ‚bewahren' ‚servo', cf. čuvati; *u Daničićevu:* ‚custodire; alere'.

1. *aktivno.*

a. servare, custodire, *starije je značeńe: čuvati, držati kod sebe. a) uopće. aa) objekat je što tjelesno. aaa) subjekat je čeljade.* Drugi hrusovoj da hrani Stepanь Benčulićь. Mon. serb. 102. (1332). Pušćam Marku brvijal, da ga hrani. Mon. croat. 132. (1487). Niki pop toliko hrani svete oštije. Naručn. 14ª. Obićujuć se, da ih *(dukate)* oćeš hraniti. Korizm. 81ᵇ. Hran' mi baretu. M. Držić 48. On od djeda i pradjeda u istoku

carstvo hrani. I. Gundulić 489. Drži to, ter hrani. F. Glavinić, cvit. 223b. Mudri hranit svi nastoje stvari grajske prij' neg svoje. J. Kavańin 167b. Hranite pomńivo i zatvorate sve što imate u vašem stanu svjetovnoga blaga. B. Zuzeri 27. — *u ovom se primjeru smrt shvaća kao da je čeľade:* Koja smrt hrani, drugoj ne da. Nar. posl. vuk. 140. — *bbb) subjekat je što neživo, te je glagol u metaforičkom smislu i znači da objekat u ńemu stoji.* A usti ke mńah da med hrane, čemerom su otrovane. I. Gundulić 231. Jer mê oči pokrivene prah i suze od svud hrane. A. Gleđević 52b. Ko zlato svjetlost ima, blagomiris cvijetje hrani. J. Kavańin 157a. — *bb) objekat je što umno.* Hraniti vêru i čestь podobnuju kь igumenomь. Sava, tip. hil. glas. 24, 221. S jejuže čistoću hrani va veki. Š. Kožičić 52a. Blažene i grane od duba zelena, ke časno sad hrane glas od ńe *(gospoje)* imena. D. Rańina 137a. Ah nesvijesni sasma ľudi ki hoćete ľubav hranit', od koje se bľusti i branit' svak po svojoj opći ćudi. S. Bobaľević 234. Jedan sam milostan pogled vil žuđene hraniti kripostan živa je sveđ mene. I. Gundulić 142. Gdje zlamenja mjesto hrani još i ostatke male njeke od mostova koje lani car prostrije priko rijeke. 320. Hasan velikoga blagajnika mjesto hrani. 561. Da krstjanske staze slidiš, da kriposti hraniš svete. A. Vitaľić, ost. 6. Hraniti prijateľstvo ‚amicitiam retinere'. A. d. Bella, rječn. 71b. Ki ufańe hrane u Bogu. I. Đorđić, salt. 106. Ja ću djevstvo moje hraniti. D. Obradović, živ. 33. Ali, ima li ľudi vražji naslidnika, koji ovu hrane zloću? Đ. Rapić 126. A onaj koji drži u srcu svomu nenavidost drži i hrani nemiloga vraga paklenoga. 132. Onog koji vjeru i čast hrani. Osvetn. 3, 12. — *b) kaže se i mjesto gdje se što hrani. aa) u pravom smislu.* Pot svoj kupľaše i hrańaše v čaši. Š. Kožičić 37b. I Ijudeji jesu ulje, s kojim jesu jereje i kraľe mazali i v ńih oblast postavľali, v rogih hranili. Postila. Ff3a. Sveđer ga *(cvit)* u vodi hrańu ja studeni. D. Rańina 33b. A vam će se zgoda taka prigoditi, kako onomu ki u njedru hrani svomu zmiju, ka ga peči paka. S. Bobaľević 234. Ovo bilje, koje hrańu u kamenu ovom sudu. Jeđupka nezn. pjesn. 237. Na uzdi drži jednu ruku, pri prsijeh drugu hrani. I. Gundulić 426. I vojske mu sve satiru i u verigah ńega hrane. Ġ. Palmotić 1, 79. Alabastro u kom dragu pomas hrani. I. V. Bunić, mand. 17. Inpolite poštovani, u tamnicu ti ga hrani. P. Hektorović (?) 114. Gdi crkveno blago hrani. 115. A pšenicu hraniti je u žitnicu. J. Kavańin 379b. Mirko dugu diľku preko krila hrani. Osvetn. 2, 112. — *bb) u prenesenom, metaforičkom smislu.* Hranite utrpľenje v pameteh vaših. Transit. 70. Dum Mavrom ocem poštovanim, u srcu primedno momu koga hranim. P. Hektorović 75. Ako toj srce tve, ko srce mê rani, jur drugu ľuvezan u sebi sad hrani. D. Rańina 83b. Da bude hranio i držao u srcu stvari. Š. Budinić, sum. 2b. Vrionuš zlobu na Aleksanda v srci hrańaše. Aleks. jag. star 3, 324. A i ures drag sunčani od svê lijepe vjerenice, ki u srcu gleda i hrani, ne da mu ino željet lice. I. Gundulić 412. Razbluđno je tvoje krilo, u ńem hraniš bijele lijere. Ġ. Palmotić 2, 26. Jedovite još privare u himbenom srcu hraniš? 2, 359. Prosi, da bi u tvomu srcu ovi mogući plamen hranil i nitil. A. Georgiceo, pril. 53. U spomeni sveđ hranit ću tvê besjede. I. Đorđić, salt. 407. Koji u srcu protiva svomu iskrńemu nenavidost rane. J. Filipović 1, 176b. Ako ne uzraniš i ne uzdržiš u srcu tvomu ufańa zajedno i straha. F Lastrić, ned. 42. Veće u prsima hrane otrova protiva svetoj crkvi rimskoj. Ant. Kadčić 478. — *c) izrečen je način kako se što hrani u pravom ili u prenesenom, metaforičkom smislu.* Reče im da hrane još boľe svezana *(Jezusa)* dokoli dan svane pod stražu s svijeh strana. N. Naľešković 1, 131. Vidiš kako te hranim a ti tvrđa kamena. M. Držić 291. Moj ju *(dragu)* ogńeni uzdah moli, da me u trudu već ne hrani. I. Gundulić 224. I odkriveno stegno hrani. 545. Ogań Veste svê božice u velikoj hrane slavi. Ġ. Palmotić 1, 99. Milosti Božje koja hrani dušu u bogoľubstvu. Ant. Kadčić 166. Bradu koju Moskovi običavali su nositi i raniti velikom pomńom. A. Tomiković, živ. 106. Jakov jaše ata četvrtaka, a drugoga u povodu rani. Nar. pjes. vuk. 4, 434. ‚Kamo biš ti bile dojke svoje?' ‚Hraniću ih ko druge devojke'. Nar. pjes. istr. 1, 26. — *d) može se izreći, kome ili čemu je namijeńeno ono što se hrani. aa) može biti namijeńeno čeľadetu koje se izriče: aaa) dativom.* Narod drugi tvoj, kojemu hraniš raj, Bože moj. N. Dimitrović 73. Nastoj srce ńemu bez oskvrnosti do konca hraniti. F. Vrančić, živ. 73. Bráče, ovo je jedna vila ka ti mnogu ľubav hrani, ka na ures tvoj sunčani stravila se je i smamila. I Gundulić 184. Ńemu samomu, a ne drugomu hranim veru. F. Glavinić, cvit. 28b. O Ľubice kćerce, hrani Captislavi ove urese. Ġ. Palmotić 2, 223 Kakono je *(zakone)* i potvrdi, i vijerno ih nami hrani *(dužd).* J. Kavańin 103b. Osvijem kuća i dućani, ke t' šteditel ćaćko hrani. 107a. Zaručniku Božjem hrane djevstvo u molbi *(dumne).* 368a. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu se govori o neživoj stvari kao o čeľadetu (u šali):* A ja vas život moj hranim naj miliji pečenici ugodnoj i dragoj bukliji. I. Gundulić 152. — *bbb) akuzativom (i genetivom) s prijedlogom* za. Za me svoj obraz i liče još hrani. Š. Menčetić 186. Jer dukate hranim za ńe. M. Držić 274. Za Ibrahima Sinan veće neg' li za se sabľu hrani. I. Gundulić 527. Što hraniš onamo unutra za tvojijeh izabranijeh. I. Držić, nauk. 87. Dare veće hranim za te. Ġ. Palmotić 1, 306. — *ccc) ovamo bi mogao spadati i ovaj primjer u kojemu se kaže prijedlogom* proć *da se što hrani kome na štetu:* Tuj, viteže, silu hrani proć himbenijem Trojanima. Ġ. Palmotić 1, 121. — *bb) može biti određeno za ńeku prigodu, potrebu, za ńeko vrijeme. aaa) ovo se obično kaže akuzativom (i adverbom) s prijedlogom* za. Videć, da neću ja *(jisti),* ni oni ne htiše, neg da za drugovja hrane odlučiše. P. Hektorović 8. Ne smišľaj nevoľe, neg život tvoj hrani za vrijeme za boľe, jere te Bog brani. N. Naľešković 2, 135. Hranite vašu vlas potrebe za veće. Ġ. Palmotić 1, 203. Hranit štogodi za sveca. (D). Poslov. danič. 27. — *ovi primjeri u isto doba spadaju amo i pod aa) aaa):* Hrani mi život tvoj za vrijeme za boľe, skoro će, cvijete moj, proć ove nevoľe. N. Naľešković 2, 86. Treći *(dio)* za svoju hranu hrańahu sebi i domaćima svojim. B. Kašić, is. 83. Kraľevstvo svakako hranim ti za pokoj, neprijateľ nikako negoli sluga tvoj. I. Gundulić 189. — *bbb) s prijedlogom* na. Tim tvoj slavni život hrani na vremena svjetľa i boľa. I. Gundulić 356. — *ccc) prijedlogom* do *(samo o vremenu).* A ti si hranil dobro vino do sada. Bernardin 16. joann. 2, 10. Ti istinom hranio si dobro vino do sad. N. Rańina 31a. Neg ga ću *(tvoj dar)* u slavi hraniti do smrti cijeć tvoje ľubavi. N. Naľešković 2, 33. — *ddd) samijem adverbom.* Iz mańega suda počni mu točiti; veći hrani onuda kud ćemo hoditi. P. Hektorović 9. — *e) značeńe je kao kod* čuvati,

2, *a) aa) aaa) β) i* c, *bb).* Da vi hrane odь zla. Mon. serb. 28. (1240). Koga Bog hrani, toga ruke človičanske ne mogu òbraniti. Aleks. jag. star. 3, 265.

b. nutrire, alere, *davati kome (objektu) hranu. a) u tjelesnom smislu. aa) subjekat je čeľade. aaa) objekat je čeľade.* Ako bi se našal ki bi ditcu hranil. Naručn. 99b. Sto prorokov ili pripovidavcev otajno je hranil i živih držal. Postila. h3a. Prigrlivši uboštvo u kojemu Mandalijena tebe hrańaše. A. Gučetić, roz. jez. 149. Marijo koja si ranila i uzdigla spasiteļa. P. Posilović, nasl. 70b. Hraniti gladne. Azbuk. 1690. 14. Ako može hranit popa, može i djaka. (D). Poslov. danič. 3. Imaše čuvati, voditi, hraniti jedinorodenoga vječnoga sina. Čestitosti. 5. Udovicu koju crkva za ļubav uzdržaše i rańaše. M. Zoričić, osm. 99. Gladne dice jer ne hraniš? V. Došen 39b. Ńega do smrti redom hraniti obečaše. M. A. Reļković, sabr. 17. Budući dužan služit, ranit i uzdržat oca i mater u svako vrime. M. Dobretić 444. Gdi sam ja vas ļubio kako otac sinove, hranio milostivo kako mati ditešce. Đ. Rapić 9. Kakovi je taj vaš Bog koj' ne može raniti svoje sluge kod sebe, već ih šiļe do mene? Nar. pjes. vuk. 1, 130. Svakom bratu i dobru junaku koji ore pa sirote rani. 1, 138. Te sij, sinko, šenicu bjelicu, te ti rani i mene i sebe. 2, 438. Da će dati šenice da hrani vojsku. Vuk, nar. pjes. 3, 83. — *hrana se može izreći instrumentalom.* Ranila ga si mlikom tvojije prsi. P. Posilović, nasl. 75b. Hranih sebe tusnijem kruhom, malo mlika. J. Kavańin 81b. Jer nas rani tilom svojim. A. Baćić 8. Tko te ranio jizbinama nebeskim u pustińi. F. Lastrić, test. 114b. Raniću te bijelom šenicom. Nar. pjes. vuk. 1, 300. Ranila me medom i šećerom. 1, 313. Ne šće davat čedo na dojiļe, već ga rani u svom manastiru, rani ńega medom i šećerom. 2, 64. I rani ga ļebom bijelijem a napaja vinom crvenijem. 2, 445. *amo spada i ovaj primjer gdje* što *stoji mj. instrumentala.* Ranu ńenu što me je ranila. Nar. pjes. vuk. 2, 164. *u ovom primjeru stoji griješkom uz instr. prijedlog* s: Hraneći ga s mojim tilom. J. Banovac, prip. 95. — *mješte hrane, mogu biti u instrumentalu riječi* trud, muka *itd.* Koje je on svojim trudom ranio. A. Baćić 114. Ubivši nepravedno čovika, vaļa vratit onim, koje je on svojim trudom ranio. uboj. 39. Jer te brat Kam svojim trudom hrani M. A. Reļković, sat. K5a. — *bbb) objekat je ļudsko tijelo ili koji negov dio; ovo može pripadati samome subjektu.* S jednom lađom ja strašivo hranim tilo. V. Došen 57b. Jer vam muke ļudske uzmu ruke, ter nesite trbušine hrane. Osvetn. 4, 21. *ili kome drugome.* Hranim sedmoro grla na kupici i mreži. S. Ļubiša, prip. 259. — *ccc) objekat je životińa.* Gdi bi ih mogal desetero *(svińa)* hraniti. Mon. croat. 255. (1553). Zmije je *(vilu)* jadovne ńih mlijekom hraniše. D. Rańina 45b. Tko mačko ne hrani, miše hrani. (D). Poslov. danič. 130. Pak on svińe hrani kukuruzi. M. A. Reļković, sat. D7b. Kućnim sinom *(sijenom)* pak ob zimu hrani. I5b. Ja sam mleko prosio, te sam jagńe ranio. Nar. pjes. vuk. 1, 131. Ranila devojka lava i labuda. 1, 279. On lice grdi, sokola rani. 1, 476. Sokole sivi, ja te ne ranim, ja te ne ranim čime se rani, ja lice grdim, tebeka ranim. 1, 476. On i *(orlušiće)* skupi u svil'na nedarca, odnese i dvoru bijelome, pa i rani čitav mesec dana. 2, 330. Rani dobro i końe i Turke. 4, 154. Ko kupus sadi i krmaču hrani ne boji se gladi. Nar. posl. vuk. 144. Od onoga *(meda)* što je bio ostavio da hrani košnice preko zime. Vuk, poslov. 73. — *bb) subjekat može biti životińa.* Ptiće tuđe kako svoje čuva i hrani. A. Gučetić, roz. jez. 142. Ova je krava hranila mlikom, sirom i maslom svu kuću moju. M. A. Reļković, sabr. 57. — *cc) subjekat može biti zemļa koja rađa hranu.* Zakliňam tebe, zemļo, onim, koji te je stvorio i zapovidio da svako živuće imaš na sebi držati i plodom tvojim raniti. L. Terzić 308. Hrani zemļa ļute zmije. J. Kavańin 77a. Zemļa svakog' hranit more. V. Došen viii. Kog' zelena hrani bara. 108b. Što godi zemļa hrani. 229a. Kosovo ga i poji i rani. Nar. pjes. vuk. 2, 418. — *dd) u prenesenom smislu, subjekat može biti* ruke *itd.* Mene rane vaše ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 139. Na suhijeh deset zanoktica, što me jedva suhim kruhom hrane. Osvetn. 3, 33. — *ee) subjekat može biti sama hrana.* Kad pastire hrani mliko. J. Kavańin 378b. — *b) u duševnom smislu, metaforički.* Bog hrani kruhom od života i od razuma. N. Rańina 207a. ecclesiastic. 15, 2. Hrani, tovi i uzdrži nas prislavno pričeštenje. A. Komulović 46. Crijezmo življenje krepost hrani i jaku čini. M. Divković, bes. 98a. Kako kruh tilesni tilo hrani tako na priliku ovi sakrament hrani dušu. J. Filipović 1, 432a. Pića tila Gospodinova koja hrani i goji dušu u milosti Božjoj. Ant. Kadčić 113.

c. alere ac sustinere, *značeńe kod* b *shvuća se u širem smislu, te znači ne samo davati objektu hranu nego i drugo što mu je potrebno za življeńe, tijem kao da ujedno biva značeńe kod* a *i* b. *a) subjekat je čeľade. aa) objekat je čeľade.* Da hranitь popa po zakonu. Zak. duš. šaf. pam. 32. Da ju hoću hraniti i počtovati kako mater. Mon. serb. 274. (1410). Mene mlada u polači tvojej hraniti hoćeš. Aleks. jag. star. 3, 236. I da ženâ držat bude *(Turčin),* koliko ih je hranit jaki. I. Gundulić 574. S mukom rani deset sinova. S. Margitić, fal. 66. Rodi majka devet posobaca, sve i majka udova ranila na preslicu i desnicu ruku. Nar. pjes. vuk. 1, 123. Rani majka devet mili sina sve s preslice i desnice ruke. 1, 125. Nevjesta se bani i veoma fali da j' pošteno hrani ńe gospodar dragi. 1, 355. Rani majka Materino zlato, dok je zlato do kuđeļe bilo. 1, 471. Ja ću ranit sina Useina, raniću ga, pa ga oženiti. 1, 607. Što će dvoje dece govoriti? oće li me do smrti raniti? 1, 608. Zast' ja ranim u mojemu dvoru devet nemo, drugo devet slepo, to ja ranim s mojom verном ļubom 2, 8. Rani majka devet mili sina, ranila ih dok ih odranila. 2, 38. Ja sam tebe, čedo, odranio, ranio sam, al' rodio nisam. 2, 71. Kraļ ga rani sedam godin dana, da rašćera kićene svatove. 2, 152. Rani čedo carica gospoda, rani čedo i neguje lepo, kako svaka majka čedo svoje. 2, 157. Evo, mati, Bogom posestrime, ran' je, majko, mene kakono si. 2, 375. Pa otide k dvoru bijelome, da on rani ostarjelu majku. 3, 498. Tad zakuka dvan'es udovicah koje rane trides siročadi. 4, 124. Rani sina, pak šaļi na vojsku. 4, 206. Hrani sirotu na svoju sramotu. Nar. posl. vuk. 343. — *bb) objekat je životińa.* Pastuha da ne hrani. Mon. serb. 61. (1293—1302). Da hrani vsako selo po jednoga końa kudra. 99. (1330). Ni koń hrane ni pьsь hrane. 135. (1348). Ob zimu i *(ovce)* hrani na toru. M. Divković, bes. 457a. Ja sam sablu za sebe kovao, a ždrala sam za sebe ranio. 2, 502. I usjedni agina dogata koga aga rani za mejdana. 3, 200. Dobra dora u podrumu ranim. 3, 231. Hrani końa kao brata, a jaši ga kao dušmanina. Nar. posl. vuk. 342. Hrani pseto da te uje. 342. — *b) subjekat je zemļa, gora itd. shvaćeno je u metaforičkom smislu.*

aa) objekat je čeļade ili životiña Gora u nas kamena hrañaše Brgata. I. Gundulić 148. Koje jošter zemļa hrani *(duhove otrovane)*. V. Došen 116a. Garevica, zelena gorice! ne raniš li u sebi junaka? Nar. pjes. vuk. 2, 78. Bog t' ubio, goro Romanijo! ne raniš li u sebe sokola? 3, 12. — *bb) objekat je biļka.* S čeprisi ke hrani gizdavi perivoj. P. Hektorović 35. Perivoji ki nevehla stabla hrane. J. Kavańin 481b.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Ńegova hrańena vêra. Mon. serb. 553. (1536). Odsele jest hrańen od svake pogibi *(vidi* 1, a, *e))*. M. Marulić 173. Ježe i velikoju veroju hrańeno je. Š. Kožičić 41a.

b. *vidi* 1, b, *u jedinom primjeru ima neobični oblik (h)*ranit *mj.* hrańen. Jer *(junad)* ranita težko zimom hodi. J. S. Reļković 95. Hrańen ‚altus'. A. d. Bella, rječn. 516b. Hrańen travom ‚herbilis'. 368a.

c. *vidi* 1, c. Bogomь hranimij gospodarь. Mon. serb. 534. (1485). On s Danicom lijepom hrańen. Ġ. Palmotić 1, 290. Mojsije mogaše biti hrańen za sina od ńegove kćeri. M. Radnić 9a. Za pedepse 'e hrańen gori. J. Kavańin 458b.

3. *sa* se.

a. pasivno.

a. *vidi* 1, a. Da se listь hrani do razloga pokladьnoga. Mon. serb. 409. (1441). Ke se časti u tej strane plemenitim ļudem hrane? M. Marulić 323. Ne ugašuje se teplina, da vazda se pita i hrani. Transit. 92. Zakon stvori iže do sada hranit se. Š. Kožičić 22a. Tebi se hraniše dipli ove samomu. M. Držić 25. Tebi se meju svime, er ju *(vilu)* ti sam rani pogledom tvojime, od bogov sad hrani. F. Lukarević 7. Ove se hrane kako za svete moći. B. Kašić, iń. 17. A od unuk se carskijeh hrane kosti gore neukopane. I. Gundulić 234. U slavnijeh se djelih hrani *(ime)*. 431. I ako vam s druge strane visoke se česti kite i velika dobra hrane, kad mir s carom učinite . . . 454. Malo stoje zloće hude, nu im se vječna muka hrani. Ġ. Palmotić 1, 69. Za otkupe da se moje ńim neizmijerna plata hrani. 1, 304. Lijepom krunom ka se hrani u stolnomu Biogradu. 2, 241. U kijeh se vjeri hrani svako otajno moje znanje. P. Kanavelić, iv. 8. Gdje im grijehu i zlobi pravda osvetna hrańaše se. 588. Kļući neka se hrane čuvanjem pripomļivim prid pastirom od duš. M. Bijanković 28. Jer se onemu časti hrane, ki do konca ne sostane. P. Hektorović (?) 141. U fratara Kate svete iglica se draga hrani. J. Kavańin 323a. Zlo od grijeha, s koga pàkô nam se hrani. 426b.

b. *vidi* 1, b. *a) u pravom smislu* Da se odь kuće hrani. Mon. serb. 98. (1330). Da se hrani mêsečnomь. 98. Da se crьkovьnymь bražnom hranii. 98. Po vьsêhь crьkvahь da hranetь se ubozy. Zak. duš. pam. šaf. 31. Drugo, da s takovim odkupļenjem i ofrom su se mogli popi i službenici crikveni obdržati i hraniti, kako jest od toga sam Bog ka biskupu Aronu govoril. Postila. Aa1a. Tko otaru služi od otara se ima raniti. F. Lastrić, ned. III. Neka se rani tilom mojijem *(štamparskom griješkom* mojijom), na trpezi mojoj. test. 301b. — *b) u metaforičkom smislu.* Nauka mlikom često rane se. F. Lastrić, test. 36a. A s blagom se duša rani. V. Došen 76b.

c. *vidi* 1, c. Kako se imaju stariji otac i mati hraniti. Stat. krč. ark. 2, 293. Da se roditeļi hrane. A. Kalić 356.

β. refleksivno.

a. *vidi* 1, a. Sbļudête se i hranite se otь neprijazni *(vidi* 1, a, *e))*. Sava, tip. hil. glasn. 24, 175. Da se hrani neockvrńen duh vaš. Bernardin 34. paul. 1thessal. 5, 23. Gdi može moje srdačce da se ńoj ne hrani? Ġ. Držić 370. Pače ću reć veće: ka se tebi hrani, ka ti se nameće. H. Lucić 219. Nije trijebi to za ńe, za tebe ti se hran'. I. Gundulić 155. Za malo se potrpite i žudjene na pokoje hranite se i držite. Ġ. Palmotić 2, 85. Svaki se hraniti smi listo za slavu. B. Krnarutić 11. Hraniti se ‚sich hütten' ‚caveo'. Vuk, rječn.

b. *vidi* 1, b. — *Između rječnika u Mikaļinu* (hraniti se, jesti, blagovati ‚vescor, pascor, edo, comedo'), *u Belinu* (‚edo' 458a), *u Bjelostjenčevu* (hranim se, gojim se ‚nutricor, nutrior, edo'), *u Stulićevu* (‚edere'), *u Vukovu* (‚sich nähren' ‚sustentor'). *a) u pravom, tjelesnom značeńu. aa) uopće.* Kako ubozi ļudije hode po svêtu terь se hrane. Spom. sr. 1, 38. (1402). Prokle zemļu, neka se u trudu i znoju rani čovik na ńoj. F. Lastrić, ned. 288. Kako se iziskuje u dici, da se rane po sebi, uzamši kašičicu. 380. Da se pošteno hrane, odivaju i živu. A. Kanižlić, kam. 215. Kad se zaman vi hranite, a svog' puka ne branite. V. Došen 236a. I hrani se s ženom kako more. M. A. Reļković, sat. F7a. Naj to tebe, slugo Milovane, te se rani i oda zla brani. Nar. pjes. vuk. 2, 176. Pak ti idi svome belom dvoru, pak se rani dok ti s' sreća javi. 2, 420. Stare majke, ranite se same! 3, 299. Slabo se j' hranila. Nar. prip. mikul. 79. Oni piju i dobro se hrane. Osvetn. 2, 108. Družinari su se tanko hranili. M. Pavlinović, rad. 37. — *bb) izriče se i hrana: aaa) instrumentalom.* Koji se jajerom hrane. M. Držić 245. Ufaj, er vik neć hranit se suzama. F. Lukarević 215. Voćem otoka ovoga hranimo se. Aleks. jag. star. 3, 281. Tuđijem se ne hrani, daj mi ovcu, lupežu. I. Gundulić 149. Čaćka moga dvorne sluge obilnim se brašnom hrane. 219. Kô zvijer, vjetrom kâ se hrani. J. Kavańin 37b. Med sladeni kim se hranu. 541b. Čijem se haniš? B. Zuzeri 269. Ilarijon staše u pustińi raneći se travom. J. Filipović 1, 285a. U znoju obraza tvoga ranićeš se kruhom. F. Lastrić, ned. 357. Travama i korińem se jest ranila za 40 godina. od' 164. Ne htijaše se hranit drugom jestojskom. Đ. Bašić 34. Pàs koji se mećom hrani. V. Došen 167b. Jistbina kojom hranimo se. I. Velikanović, uput. 3, 56. Kad se želudom hranio. A. Kalić 410. Pak ti ori, te se ļebom rani. Nar. pjes. vuk. 2, 141. Neka prosi da se ļebom rani. 3, 633. *amo može spadati i ovaj primjer u kojem je u instrumentalu ono što daje hranu:* Do života svoga têmьzi selomь da se hranyi. Mon. serb. 112. (1321—1336). — *i griješkom s prijedlogom* s. S voćem i s travami rańau se. E. Pavić, ogl. 9. Imam blaga da se ranim š ńime. Nar. pjes. vuk. 4, 119. — *bbb) genetivom s prijedlogom* od. Otь živa hraniti se. Physiol. nov. star. 11, 200. Raniti se od rane što mu ostaje. P. Posilović, cvijet. 76. — *ccc) lokativom s prijedlogom* o (ob). Vidiš li, nikomu gdi štete sada ni', neg li se o svomu boravi i hrani? N. Naļešković 2, 118. Ob mitu se hrane. Đ. Baraković, vil. 82. — *cc) izrečeno je instrumentalom ono čim se stječe hrana.* Da bih konistrice plel ter se mojimi žuļi hranil. Živ. jer. star. 1, 228. Hranim se mojom hitrosti. B. Kašić, zrc. 85. Koj' se rani mačem po krajini kao soko kril'ma po oblaku. Nar. pjes. vuk. 3, 463. Hraniću se do groba tkańem na stativama. S. Ļubiša, prip. 78. *i s prijedlogom* s. S težkim znojem moraš se hraniti. M. A. Reļković, sat. F6b. Osim sabļe i debela đoga s kojima se rani po krajini. Nar. pjes. vuk. 3, 544. — *b) u duševnom smislu, me-*

taforički. Tugami se gojim i jadi se hranim. P. Zoranić 13b. Jer o slatkom tvom pozoru mê se srce hrani. D. Rańina 105b. Tko god se hranio bude ovom pićom, može vječni sebi život obećati. B. Zuzeri 299. Čim se rani duša. A. Baćić 86. Crkva sveta želeći da ńezini sinovi na svoja vrimena istomačeńem otajstva od sv. vire i nauka mlikom često se hrane. J. Banovac, razg. 66. Ufańem se poče hranit. J. Krmpotić, kat. 58. Šupļe glave vjetrovim se hrane. Osvetn. 3, 21. Vaļa nam počekati i hraniti se nadom. M. Pavlinović, rad. 42.

c. *vidi* 1, c. Ka se ono hrani zvir u ogńu, koja moć ima tu, da može svim stvarem vrha doć? D. Rańina 120b. Hraniti se dobro ‚governarsi bene, cioè haversi buona cura' ‚bene se curare'. A. d. Bella, rječn. 354a. Nijesu se mogli drukčije hraniti nego se on najmi da čuva seoska goveda. Nar. prip. vuk. 219.

HRÀNIV, *adj. koji može hraniti (o hrani); koji se može hraniti. — Samo u Belinu rječniku:* ‚servabilis' 219a, *i u Stulićevu:* 1. ‚alimentarius, nutriens'. 2. ‚osservabilis'.

HRÀNÎVO, *n. čim se može hraniti. — U Šulekovu rječniku tehničkoga nazivļa.* Hranivo, zool. ‚nahrungstoff', tal. ‚sostanza nutritiva'.

1. HRANKA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* Hranka. S. Novaković, pom. 111. Ranka. 96.

2. HRÂNKA, *f. vidi* hranitelica. — *U naše vrijeme.* Da je ļepša Bježanova majka od Smiļane Stojanove hranke. Osvetn. 2, 86. — *I kao ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom* (‚ranka'). Skoroteča. 1844. 249.

1. HRANKO, *m. ime muško. — Od* XIV *vijeka.* Hranko. Deč. hris. 5. 7 *i još na mnogo mjesta.* Hranko. 16. 113. Hranko. S. Novaković, pom. 111.

2. HRANKO, *m. hranenik. — U jednoga pisca našega vremena.* Jal' kad tuži u kolibi majka, bez svojega ostanula hranka. Osvetn. 2, 107.

HRÂNKOVIĆ, *m. prezime po ocu Hranku. —* XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hranković). Hranković Dobroslavь. Glasnik. 15, 309. (1348?). Knezь Vlahota Hranković. Spom. sr. 2, 84. (1429).

HRANODÁVAC, hranodávca, *m. čovjek koji daje hranu, vidi* hranitelj. — *U pisaca našega vremena.* Hranodavac ‚ernährer'. Jur. pol. terminol. 189.

HRANODÁVALICA, *f. žensko čeļade koje daje hranu, vidi* hranitelica. — *U pisaca našega vremena.* Hranodavalica ‚ernährerin'. Jur. pol. terminol. 189.

HRANODOBAVITEĻ, *m. čovjek koji dobavļa hranu. — U Stulićevu rječniku:* ‚frumentator'. *— nepouzdano.*

HRANODOBAVITI, hranodobavim, *pf. u Stulićevu rječniku:* ‚commeatus sibi quaerere'. — *sasma nepouzdano.*

HRANODOBAVĻATI, hranodobavļam, *impf.* hranodobaviti. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

HRANODOBAVĻEŃE, *n. djelo kojijem se hranodobavi. — U Stulićevu rječniku:* ‚commeatus, cibaria'. — *sasma nepouzdano.*

HRANOJE, *m. ime muško.* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Hranoje. Deč. hris. 5. 7. 8. *i još na vrlo mnogo mjesta.* Glasnik 15, 294. (1348?).

HRANOJEVIĆ, *m. prezime po ocu Hranoju.* — XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hranojević). Krajislavь Hranojević. Deč. hris. 8. Bogoslavь Hranojević. 18. *i još na ńekolika mjesta.* Pribanь Hranojević. Mon. serb. 123. (1336—1347). Bogoslavь Hranojević. Spom. sr. 2, 26. (1369—1376). Petra Hranojevića. Mon. croat. 102. (1466).

1. HRANOTA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

2. HRANOTA, *m. ime muško.* — XII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Kupihь u Hranote. Starine. 13, 209. (1175). Hranota. Deč. hris. 42. 49. 60. 101.

HRANOTIĆ, *m. prezime po ocu Hranoti.* — XII *i* XIV *vijeka.* Dobrońa Hranotićь. Starine. 13, 208. (1175). Rajko Hranotićь. Deč. hris. 26. 94.

HRANŠIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka.* Brajko Hranšić. Mon. croat. 112. (1473).

HRANTA, *m. ime muško, vidi* Hraneta. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Brat mu Hranьta. Deč. hris. 44.

HRANUĆE, *n. vidi* hrańeńe. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka sa starijim oblikom* hranutje. Ki život jest pridruženje duše, hranutje telu. F. Glavinić, posl. VII. — *nepouzdano.*

HRANUDA, *m.(?) ime muško(?).* — *Prije našega vremena.* Hranuda. S. Novaković, pom. 111. Ranuda. 96.

HRANÚKATI SE, hrànûkâm se, *impf. dem.* hraniti se, *slabo se hraniti. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚pauperiem pati'.

HRANUL, *m. ime muško. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Hranulь). Hranulь. Glasnik. 15, 290. (1348?).

HRAŃA, *m. ime muško.* — XIV *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Hrańa Vlьkovićь. Mon. serb. 190. (1378). ‚Quidam homo Kernpotensis nomine Hrania'. Arkiv. 315. (1657).

HRÁŃATI, hrâńâm, *impf. iterat.* hraniti. — *Na dva mjesta* XVIII *i našeya vijeka.* Hrańaju se ubožari s ńihi žuļi. J. Kavańin 307a. Tijelo despotovo i danas se hrańa u manastiru Šišatovcu. S. Ļubiša, prip. 89.

HRAŃEN, *m. ime muško (uprav part. praet. pass.* hraniti). — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hrańenь). Hrańenь. Mon. serb. 97. (1330). Deč. hris. 21.

HRAŃENĆE, hrańenčeta, *n. dijete što je ko othranio, isporedi* hrańenik, hrańenica, hrańeniče. — *U naše vrijeme.* Hrańenče ‚zieh-kind'. Jur. pol. terminol. 658. Ako je okrivļenik sa sucem u razmjerju od podjeteta ili hrańenčeta. Zbornik zak. 1853. 639.

HRAŃÈNICA, *f. ona koja je hrańena, othrańena.*

a. *žensko dijete što je od koga othrańeno. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das zuchtmädchen, die ziehtochter' ‚puella educata in domo mea' *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Bijah kod ńega hrańenica. Đ. Daničić, prič. 8, 30. Takva djeca *(siromašna što kogod uzme i othrani)* zovu se ‚hrańenik' i ‚hrańenica'. V. Bogišić, zborn. 314. Hrańenica ‚pflegetochter'. Jur. pol. terminol. 388. ‚ziehtochter'. 658.

b. *utovļena krmača. — Od* XVIII *vijeka.* Ako sviňe rańenice neće sladko jisti. J. S. Reļković 424. Mlekušče *(na drugom mjestu* nazimče) ispod hrańenice, oblo kao vaļak. M. P. Šapčanin 1, 102.

HRAŃENÍČE, hrańeníčeta, *n. utovļeno prase.* — *U Vukovu rječniku:* t. j. prase ‚das mastschwein' ‚porcellus saginatus'.

HRAŃÈNÎK, hrańenika, *m. onaj koji je hrańen, othrańen.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* hrâńenîče, hrâńenîci. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu* (‚alumnus') *i u Vukovu* (1. ‚zögling' ‚alumnus'. 2. ‚das mastschwein' ‚porcus fartilis').

a. *muško dijete što je od koga (ne od svojijeh roditeļa) othrańeno.* Iz Ribara Marko Batanović tužio svoga rańenika kućevna Radovana Matića. Glasnik. II, 1, 46. (1808). Takva djeca *(siromašna što kogod uzme i othrani)* zovu se ‚hrańenik' i ‚hrańenica'. V. Bogišić, zborn. 314. Hrańenik ‚pflegekind' ‚allievo'. B. Petranović, ručn. kńig. 3. Hrańenik ‚pflegesohn'. Jur. pol. terminol. 388. ‚ziehsohn'. 658.

b. *utovļena domaća životińa muška.* Oko kuće kokoše pobiju mlogo puta baš i hrańenika. M. A. Reļković, sat. F1b. Junci moji i hrańenici poklani su. Vuk, mat. 22, 4. Dok potiju voli hrańenici. Nar. pjes. juk. 225. *naj češće o prascu (vidi u Vukovu rječniku).*

HRÁŃÊŃE, *n. djelo kojijem se hrani.* — *Stariji su oblici* hrańenije *i* hrańenje. — *Između rječnika u Belinu* (hrańenje 461a. 516a. 743a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* hraneńe), *u Jambrešićevu* (hraneńe), *u Stulićevu* (hraneńe *i* hrańeńe), *u Vukovu, u Daničićevu* (hrańenije ‚custodia; alumnus'). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Vьsacêmь hrańenijemь hrani svoje srьdьce. Sava, sim. pam. šaf. 9. Od duhovnoga hrańenija ko se daje v sakramentu sv. têla. Naručn. 17a. Hrańenje telesno stoji v jideniju. 20a. Zač hrańenja ovaj, rijesmo, biti nam će naša stoka. M. Vetranić 1, 235. O stvarima potrebnijem hrańeńu našega tijela. S. Rosa 77b. Da jim nije u hraneńu buna. J. S. Reļković 161. — *b) ono što je hrańeno (dijete).* Sьrinutь bystь s prêstola otь svojego hrańenija. Okáz. pam. šaf. 80. Otь svojego hrańenija postrada. Glasnik. 11, 159. Majci tužnoj hoće ugrabit svoje hrańenje. M. Vetranić 2, 413. Polines hrańenje jes pogubil me milo. 2, 454. Sinko, ma kriposti, sinko, me hrańenje! M. Držić 37.

HRAŃEŠ, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Hranêšь. S. Novaković, pom. 111. Rańešь. 96.

HRAŃEVAC, Hrańevca, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 62.

HRAŃEVATI, hrańujem, *impf. iterat.* hraniti. — *U dva pisca čakavca* XV *i* XVII *vijeka.* A Marija hrańevaše fse ove riči. Bernardin 9. luc. 2, 19. O carstvo turačko, čemu se hrańuješ? I. T. Mrnavić, osm. 89.

HRAŃIĆ, *m. prezime po ocu Hrańi.* — *Hrańići su bili sinovi Hrańe Vukovića: Sandaļ (vidi), Vukac, Vuk; u starijim spomenicima pisanima ćirilovskijem slovima ne poznaje se, treba li čitati ń ili* n: *možebiti s toga kasnije pišu Sandaļu prezime:* Hranić. — *Između rječnika u Daničićevu (kod* Hranićь). Kako su Hrańići milostь odь kraļa isprosili da solь prodaju u Sutorini. Spom. srb. 1, 45. (1403). Knezь Vlьkacь Hrańićь . . . Vojevoda Sanьdaļь Hrańićь. Mon. serb. 256. (1405). Sandaļ Hranić. G. Palmotić 2, 519. Kad odstupi Sandaļ Hranić. J. Kavańin 185a.

HRAPATI, hrapļem *i* hrapam, *impf. vidi* hropiti. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca, a između rječnika u Stulićevu* (v. hropati). Vavek mi malo grlo hrapa. Nar. prip. mikul. 102.

1. HRÀPAV, *adj.* asper, salebrosus, *po kojemu svuda ima što uzdignuto ili udubeno; suprotno* gladak. — *Može biti riječ praslavenska (od osnove* chorp), *isporedi poļ.* chropawy. — *U našemu se jeziku javļa istom od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚rauh, uneben' ‚asper'). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Oļušti i baci gorńu rapavu koru. Z. Orfelin, podr. 263. Uzmi hrapave metvice. 423. Hrapavi putovi neka budu glatki. Vuk, luk. 3, 5. Svom silom tresnusmo o hrapave žile, što se oprečile po uskome putu. M. P. Šapčanin 1, 101. — *b) ritav, prńav.* — *samo u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Grbļu.* — *c)* hràpava kôst, necrosis, ńem. ‚knochenbrand', *bolest na kosti s koje gńije.* — *na Braču.* V. Tomić.

2. HRÀPAV, *adj.* raucus, *o glasu (pa i o grlu i o čeļadetu u kojega je ovaki glas), kad s nazebli ili s koje druge bolesti ili mahane u grlu nije čist i jasan, nego oštar, neugodan, dubok.* — *Radi postańa isporedi* hrapati, hropiti. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (hrapavь ‚raucus'). Stefanь narečenь bystь Urošь, i sь jestь hrapavyj kraļь. Glasnik. 42, 257. (XV *vijek).* Hrapavyj kraļь. Okáz. pam. šaf. 51. 60. 69. 70 Glasnik. 10, 264.

HRÀPAVAC, hràpâvca, *m. a) hrapav kamen.* Vidi ga uz oni hrapavac. S. Ļubiša, prip. 153. — *b) vrsta gļive.* Hrapavac, poļ. chropawiec (Dolichos), kapuzinerpilz, Boletus scaber Fr. (Janda). B. Šulek, im. 109

HRÀPE, hrâpâ, *f. pl. nejednakosti (guke i jame) po čemu s čega je ovo hrapavo.* — *vidi* 1. hrapav. — *U Vukovu rječniku:* ‚unebenheiten' ‚asperitas'.

HRÀPĻAV, *adj. vidi* 2. hrapav. — *U naše vrijeme.* Iznutra se začuje krupan hrapļav glas. Nar. prip. bos. 1, 38.

HRAPĻEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚arctus somnus'. — *Uprav je verbalni supstantiv od* hrapļeti. — *nepouzdano.*

HRAPĻETI, hrapim (?), *impf. u Stulićevu rječniku:* hrapļeti, hrapļem (!) ‚arcte dormire' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *Ako je pouzdana riječ, ista je što i* hrapati, hropiti.

1. HRÁPOŃA, *m. u kojega je hrapava koža.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der eine rauhe haut hat' ‚asper'.

2. HRAPOŃA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

HRÀSĻIV (hràsļiv), *adj. vidi* krastav. — *U naše vrijeme u Istri.* Hràsļiv ‚crustosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 2, 29. Hrastļîv ‚crustosus'. 33.

1. HRASNICA, *f. vidi* kļuna, čakļa *(pod b)),* kuka. — *Od* XVIII *vijeka.* S kopļa iduć na ostane, s zlatna stolca na trupire, al' s kolnika na poļane, s svijetlih poma na hrasnice. J. Kavańin 382a. Gdje su u tutań motike i hrasnice svoje derali. V. Bogišić, zborn. 403. Hrasnica, ńem. kramp. *na Rijeci.* F. Pilepić.

2. HRASNICA, *f. ime mjestima u Bosni. a) selo u okrugu travničkom.* Hrastnica. Statist. bosn. 182. — *b) selo i općina u okrugu sarajevskom.* Hrastnica. 8.

HRASNO, *n. ime mjestima.* — *Vaļa da postaje od* hrast, *i da je* t *ispalo između* s *i* n. — *Između rječnika u Daničićevu (vidi kod c)). a) selo i općina u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.*

Statist. bosn. 122. — *b)* Hrasno doñe *i* gorñe, *dva sela u Hercegovini u okrugu mostarskom.* 252. — *c) seoce blizu Stona.* Schem. zag. 1876. 36. — *u spomeniku* xv *vijeku ima:* Dokolê smь na Hrasnê. Spom. sr. 1, 135. (1416). *Daničić u rječniku o ovom mjestu kaže:* mjesto blizu Dubrovnika. biće sadašñe Hrasno kod Stona; *to je po svoj prilici, premda bi mogla biti riječ i o Hrasnu u Hercegovini.*

HRASNO BRDO, *n. u Daničićevu rječniku:* ‚Hrastьno brьdo', međa je selu ‚Kupêlьniku' išla ‚podь Hrastьno brьdo' (Glasnik. 15, 287 *god.* 1348?).

HRASOVOĻ, *vidi* krasovoļ.

HRÂST, hrásta, *m.* Quercus robur L., *vrsta drveta što rađa želud.* — *isporedi* dub, a, *i* srč. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* hrâste, hrâsti *(ali* hrástovi). — *Negda je bilo između* h *i* r v *koje je u našem jeziku ispalo, te je s oblikom* chvorstъ *i s drugijem značenima riječ praslavenska, isporedi stslov.* hvrastъ ‚sarmentum, dumetum', *rus.* хворость, *suho pruće, grañe, češ.* chrast ‚gesträuch, reisig, waldlaub', *pol.* chróst ‚gesträuche, reisig', chrost ‚gerassel, geräusch, geprassel', chwarszczeć, chwarstać ‚knarren, rasseln'. *Miklošić misli da je prvo značeñe ‚treska, šum' i da osnova* chvorst *postaje ojačañem od nepotvrdene* chverst *(što bi mogla biti onomatopeja); od ovoga značeña moglo je postati drugo: suho pruće, grañe, pa i grm (isporedi* šum, šuma *i* šušañ, šušñeti). *k tome treba dodati da po južnijem stranama dub* (quercus) *često raste kao grm.* — *Od* xiv *vijeka, i u svijem rječnicima: u Vrančićevu* 119; *u Mikaļinu:* hrast, dub ‚cerrus'; *u Belinu* ‚quercus' 600b; ‚cerrus' 186b; *u Bjelostjenčevu:* ‚quercus'; *u Jambrešićevu:* ‚quercus'; *u Voltiđijinu:* ‚cerro' ‚eiche'; *u Stulićevu:* ‚cerrus, quercus'; *u Vukovu:* ‚die eiche' ‚quercus', cf. srč; *u Daničićevu:* hrastь ‚quercus'. *a) uopće.* Hrastь. Glasnik. 13, 370. (1336—1346). Na veliky hrastь. Sr. letop. 1847. 4, 54. Na krьstonošinь hrastь. 4, 53. (1381). Na hrastь ... Na 2 hrasta ... Mon. serb. 264. (1389—1405). Nije jele ni bora, hrasta ni jasena. M. Vetranić 1, 4. Jak sijeći hras rasiku. D. Zlatarić 3b. O klisurah strme ļuti gledaš visjet divje hraste. I. Gundulić 218. Rudi jasen, brijes široki, i hras davńi tu se ustara. 402. Absolon obišen o jednomu rastu. M. Radnić 386a. Zobļu žijer pod rastom. S. Margitić, ispov 112. Za jedan rast uzimao je po cekin. Starine. 12, 35. (1712). Kada s' cedar i hrast troso, voz i sita razstire se. J. Kavańin 263b. Hras ki kruni vrh od gore. I. Đorđić, uzd. 17. Kakono i Absolon, komu gizdavi perčin služi za ličinu, kojom se obisi o rastu. F. Lastrić, ned. 328. A križ ovi biše od rasta vas zelena. P. Knežević, muk. 37. Dode pod jedan dub od hrasta. Đ. Bašić 14. Kad hrast tvrdi vatrom gori. V. Došen 89b. Gdi se iz rasta izvijaju strišeni. M. A. Reļković, sat. G3b. Pod rast koji u debelom ladu. H1a. Šupaļ rast govori. sabr. 47. S hrastovima bije pleći uvitima. N. Marči 82. Ovdi ceri visoki, rasti, brize, bukve, potajni lug. M. Katančić 42. Na jedan put se rast ne posiječe. Nar. posl. vuk. 186. Nas dvoje tužno, na lik obezgrańena hrasta. S. Ļubiša, prip. 199. Tek muńa je goña iz obiaka od junačkog do junačkog hrasta. Osvetn. 2, 175. Hras *(u rukopisu* xvi *vijeka),* hrast, cslav. hrastъ, rus. хрястие (Arbutus unedo), češ. chrast (Quercus aegilops), quercus *(u starom rukopisu, Jambrešić, Stulli, Bjelostjenac),* Quercus robur L. (Vuk, Vodopić), v. rast. B. Šulek, im. 109. Rast, 1. Quercus L.; 2. Quercus robur L. *(Sabļar, i u rukopisu* xvii *vijeka),* v. hrast. 324. — *i s pridjevima za ńeke osobite vrste.* Hrast brdńak, Quercus sessiliflora L. *(u križevačkoj okolini).* B. Šulek, im. 110. Hrast crni, traubeneiche (Sladović), Quercus sessiliflora Sm. 110. Hrast lužni, Quercus pedunculata Ehrh. *(u križevačkoj okolini).* 110. — *b) ime mjestima. aa) ńekakvo mjesto što se pomińe* xv *vijeka.* Prodah im jednu zemļu ka je pri Hrasti na poludnik: toj zemļi jest kotar ot potoka gori v Hrast. Mon. croat. 57. (1433). — *bb) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada na Rastu. Sr. nov. 1868. 256. *cc) mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Zemļa kod Rasta. 1861. 177. — *dd)* Hrast Orehovica, *seoce blizu Trsata.* Schem. segn. 1871. 65.

HRÂSTA, *f. vidi* krasta. — *U naše vrijeme u Istri.* Hrasta ‚crusta, scabies'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 19.

HRÁSTAC, hrásca, *dem.* hrast. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HRÂSTAK, hráska, *m. vidi* hrastac. — *Samo u Stulićevu rječniku* (hrastak, hrastka).

HRASTAN, hrasna, *adj. koji pripada hrastu, hrastovima, koji je načińen od hrastovine.* — t *između* s *i* n *ne čuje se, ali se nalazi pisano.* — *U jednoga pisca* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚cerreus, cerrinus'). Koña hrastna nek ugradi. I. Zanotti, en. 15. Hrastnu gredu razcipa. 32.

HRÂSTAV, *adj. vidi* krastav. — *isporedi* hrasta. — *U naše vrijeme u Istri.* Onde su divojki, sven je hrbat hrastav. Nar. pjes. istr. 2, 147.

HRÂSTAVAC, hrâstâvca, *m.* Betonica L., *ńeka biļka, crna bukvica, rani list.* — *isporedi* hrasta. Hrastavac, češ. chrastavec (Scabiosa), Betonica L. *(u Istri).* B. Šulek, im. 110.

HRÂSTEĻ, *m.* Helminthia echioides Grtn., *ńeka biļka.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Vukovu:* rasteļ *bez značeña s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Hrasteļ, češ. chrastěl (Hura), Helminthia echioides Grtn. (Vodopić). B. Šulek, im. 110.

HRASTENICA, *f. seoce u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. hrv. 55.

HRASTI, *m. pl. ńekakvo selo.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 150.

HRASTIČEVO, *n. selo i općina u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 184.

1. HRÀSTIĆ, *m. dem.* hrast. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu* (‚quercula'), *u Stulićevu (uz* hrastčac), *u Vukovu* (rastić), *u Daničićevu* (hrastić). 2 hrastića. Mon. serb. 267. (1389—1405). Sikući mlade rastiće. M. A. Reļković, sat. G4a. Ki ste s manum rasli kot mladi hrastići. Jačke. 120. Kosači behu posedali pod rastić da kuju koso. M. Đ. Milićević, zim. več. 312.

2. HRASTIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Hrastića Kovača. Mon. croat. 140. (1490).

HRASTÍĆAK, hrastićka, *m. dem.* hrastić. — *U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević.

HRÀSTÎK, hrastika, *m. hrastova šuma.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* hrâstîče, hrâstîci. — *U naše vrijeme u Lici* (V. Arsenijević), *u između rječnika u Stulićevu* (‚quercetum').

HRASTILNICA, *f. ime selima u Hrvatskoj. a) u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. hrv. 82. — *b) u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 114. — *Jedno*

se od ovijeh pomiñe XVI *vijeka (kao prezime).* Židan de Hrastilnica. Mon. croat. 252. (1552).

HRASTIN, *m. ńekakvo selo. — Prije našega vremena.* Hrastinь. S. Novaković, pom. 150.

HRASTINA, *f. vidi* hrastik. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (‚quercetum'), *u Jambrešićevu* (‚quercetum'), *u Stulićevu (uz* hrastik). — *Ovako se zovu i dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljeļ. hrv. 81. 88.

HRASTIŠTA, *n. pl. (?) ime ńekakvu mjestu. — Prije našega vremena.* Hrastišta. S. Novaković, pom. 150.

HRASTOČAK, *m prezime.* — XV *vijeka.* Antol Hrastočak. Mon. croat. 96. (1465).

HRASTOKI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljeļ. hrv. 70.

1. HRÀSTOV, *adj. koji pripada hrastu, hrastima. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hrastov, od hrasta ‚cerreus, cerrinus'), *u Belinu* (‚quernus' 600b; ‚cerreus' 186b), *u Bjelostjenčevu* (‚quercinus'; hrastova kora ‚suber'), *u Jambrešićevu* (‚querceus'), *u Voltiġijinu* (‚cerreo, di cerro' ‚eichen'), *u Stulićevu* (v. hrastan), *u Vukovu* (rastov ‚eichen' ‚querceus'). Pri trupu hrastovu. M. Vetranić 2, 120. Sohe hrastove. M. Držić 34. Da usijeku hrastovu tojagu. 415. Stahu noćnijeh sred pokoja kućarice opletene od hrastovijeh tancijeh hvoja. I. Gundulić 289. Meko sedlo ne sedla me, neg hrastovi samar. J. Kavańin 417a. Za granu hrastovu. I. Đorđić, salt. 208. Dobiti će sanduk od rastovih dasaka. M. A. Reļković, sabr. 67. Eno ti moje selo za onom rastovom šumom. D. Obradović, basn. 262. Bere biče tuj hrastove. N. Marči 84. Namesti parče rastove daske. Z. Orfelin, podr. 133. Uzmi rastovo drvo. 214. Rastov vršak u resu se dili. J. S. Reļković 118. Tri drveta od rastova duba. Nar. pjes. petr. 1, 35. Gladak kao rastova kora. Nar. posl. vuk. 41. Krom onoga koji gromom kreće, ter udari u hrastove grane. Osvetn. 1, 20. A to kleto odijelo da ga nadreš na hrastovo koļe. 2, 51.

2. HRASTOV, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 207.

1. HRÀSTOVAC, hràstôvca, *m. hrastov kolac ili štap. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* hràstovâcâ. — *U Vukovu rječniku.*

2. HRÁSTOVAC, Hrástôvca, *m. ime mjestima. a) naseobina u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdiljeļ. hrv. 123. — *b)* Hrastovac gorńi *i* dońi, *dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* 77. 78. — *c) (kajkavski)* Hrastovec, *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* 99. — *d) mjesto u Hrvatskoj u protopresviteratu budučkom (u županiji modruško-riječkoj).* Šem. prav. 1878. 73. — *e) pomiñe se prije našega vremena selo s ovijem imenom.* Hrastovacь. S. Novaković, pom. 150.

HRÀSTOVAČA, *f. a) hrastova batina. — b) lađa zgrađena od hrastovine. — c) brdo u Velebitu. — U Vukovu rječniku:* rastovača: 1. ‚ein eichenstock' ‚baculus quercinus'. 2. lađa ‚ein schiff von eichenholz' ‚navis e ligno querno'. 3. brdo u Velebitu ‚name eines berges' ‚nomen montis'.

HRASTOVAST, *adj. gdje ima mnogo hrastova. — U Stulićevu rječniku:* ‚cerris abundans'. — *nepouzdano.*

HRASTOVAV, *adj. vidi* hrastovast. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

HRASTOVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 176.

HRASTOVICA, *f. ime mjestima. a) u Daničićevu rječniku:* selo koje je kraļ Stefan Dečanski dao Dečanima: ‚Hrastovica' (Mon. serb. 93. *god.* 1330). ‚u Hrastovici' (97). zaseoci su joj bili ‚Prilêpi' i ‚Prêkyj Lugь', a međa im je išla ‚u Suhodolь'. *vidi i* Deč. hris. 11. 12. 60. 78. 79. — *b) dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiljeļ. hrv. 72. 79. — *koje se od ovijeh pomiñe već od* XIII *vijeka.* ‚Terra nostra Hrastoycha'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 166. (1272). Turci uzeše Hrastovicu. P. Vitezović, kron. 173. *vidi i* hrastovički, *b).* — *c)* ńiva ne daleko od Blata *na Korčuli.* Slovinac. 1882. 188.

HRASTOVIČKI, *adj. koji pripada Hrastovici: a) vidi* Hrastovica, *a).* Prilêpi, zaselьkь hrastovičьkij. Deč. hris. 12. Prêki lugь zaselьkь hrastovičьkij. 12. 80. — *b) vidi* Hrastovica, *b).* Porkolab grada hrastovičkoga. Mon. croat. 252. (1552).

HRÀSTOVINA, *f. hrastovo drvo. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hrastovina, drvo od hrasta ‚lignum cerrinum') *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (‚quernum lignum' 600b; ‚lignum cerrinum' 186b), *u Stulićevu* (‚lignum cerreum'), *u Vukovu* (rastovina ‚eichenholz' ‚lignum quercinum'). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Uzme čovik jedan klinac gvozden te zatuče nikoliko u rastovinu. F. Lastrić, ned. 121. U vosku bi, ali u rastovini ne. Đ. Rapić 350. A treći je suhe hrastovine Nar. pjes. juk. 433. Štap ot rastovine napravļen. P. Bolić, vinodj. 2, 339. — *b) hrastovo lišće.* Goni ji u brdo ter jim davaj dubovinu oli rastovinu. I. Vladmirović 45. — *c) sam hrast.* Pod gusto dubje zapleteno hrastovine. B. Zuzeri 52. Hrastovina, bukovina, cerovina debelo narastu. I. Jablanci 179. Gdi vaļa hrastovinu saditi. 195. Hrastovina, quercia *(u rukopisu* XVIII *vijeka),* Quercus robur L. B. Šulek, im. 110. Hrastovina tvrda, Quercus pubescens Willd. *(Sabļar, u Primorju).* 110.

HRÀSTOVÎŠTE, *n. vidi* hrastik. — *U Mikaļinu rječniku:* hrastovište, mjesto puno hrasta ‚cerretum'; *u Belinu:* ‚sylva cerrina' 186b; *u Stulićevu:* ‚locus cerris abundans' *(iz Mikaļina).*

HRASTOVIŠTVO, *n. vidi* hrastovište. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzdano.*

HRASTOVKA, *f.* žuta gļiva tanke stabļike, raste po hrašću *(u Zagorju).* B. Šulek, im. 110.

HRASTOVLAN, *m. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiljeļ. hrv. 97.

HRASTOVSKI, *m. prezime.* — XVI *i* XVII *vijeka.* Miklouš Hrastovski. Mon. croat. 304. (1597). Mikula Hrastovski. Arkiv. 2, 317. (1613).

HRASTOVSKO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdiljeļ. hrv. 97.

HRAŠČAC, hraščca, *m. vidi* hraščić. — *U Stulićevu rječniku:* hrastčac, hrastčca ‚parva cerrus'. — *slabo pouzdano.*

HRAŠČIĆ, *m. dem.* hrastac *ili* hrastak. — *Samo u Stulićevu rječniku:* hrastčić *uz* hrastčac.

HRAŠĆA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj u općini petrovinskoj.* Schem. zagr. 1875. 91. — *na drugom je mjestu pisano* Hrašće. Razdiljeļ. hrv. 70.

HRAŠĆAN, *m. ime dvjema selima u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 138. 141.

HRAŠĆANI, *m. pl. vidi kod* Hraštani.

HRÂŠĆE, *n. coll.* hrast. — *Stariji je oblik* hrastje. — *Od* XVI *vijeka. a) uopće.* Od hrastja najdoh zelencu gizdavu. M. Vetranić 2, 142. I dubje, hrastje i cerje, drinovje, jelje i borje. P.

Zoranić 42b. — *b) ovako se zove šest sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. hrv. 67. 68. 70 *(dva puta).* 74. 86. *vidi i* Hrašća. *jedno se od ńih pomińe već* XVI *vijeka.* Benko Galović is Hrastja. Mon. croat. 237. (1535).

HRAŠĆEVIĆI, *m. pl. mjesto u Hrvatskoj.* — *U latinskom spomeniku* XV *vijeka.* ‚In villa Hraschewychy'. Mon. croat. 171. (1500).

HRAŠĆINA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. hrv. 104.

HRAŠTAK, *m. ńekakvo mjesto.* — *Prije našega vremena.* Hraštakъ. S. Novaković, pom. 150.

HRAŠTANI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* selo blizu Prizrena: selima Slamodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je međa ‚otь Hraštanь' (Mon. serb. 87 *god.* 1327). car ga je Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu: ‚selo Hraštani' (Glasnik. 15, 277 *god.* 1348?). ‚s Hraštani' je išla međa selu Vojincu iste crkve (277). ‚otь Hraštani' je išla međa selu Pećanima iste crkve (277). — Drugo će biti selo u Pologu kod ‚Htêtova', s ńim je ‚s Hraštani' išla međa selu Selcu u Pologu, koje car Stefan dade crkvi arhandelovoj u Prizrenu (304). a to bih rekao da je isto mjesto pod kojim je ‚pod Hraštany' imao vinograd manastir Treskavac, i za koje se takođe kaže da je ‚vь Polozê' a za ńim se pomińe i ‚Htêtovo' (Glasnik. 11, 135 *god.* 1336—1346). i to bi bilo blizu Prilipa. cf. ‚hraštanskyj'. — Selo koje je Juraj Vojisaļić vojvoda Dońih Krajeva vratio braći Jurjevićima: ‚Hraštane' (Mon. serb. 378 *god.* 1434). to će biti sadašńe selo blizu Imoskoga koje pišu ‚Raschiane'. Schem. di spalato e mac. 1862. 18 (Rašćane. Repert. dalm. 1872. 14). — Kraj neki u sadašńoj Srbiji: car je Lazar dao Ravanici ‚selo Crьnilovьcь u Hraštahь' (Sr. let. 1847. 4, 54 *god* 1381). carica je Milica dala Hilandaru tri zaseoka ‚u Hraštahь' s crkvom u Ibru (Mon. serb. 568 *god.* 1403—1405). ovima nema za nominativ potvrde.

HRAŠTANSKI, *adj. koji pripada Hraštanima* — *U Daničićevu rječniku:* ‚hraštanьskyj', *tôr* ‚Hraštani': selu je Studenčanima crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa ‚do međe hraštanьsko' (t. j. onijeh Hraštana kod Prizrena) (Glasnik. 15, 277 *god.* 1348?). — manastir je Troskavac imao zemļe ‚do puti galičkoga i do puti hraštanskoga' (Glasnik. 13, 375; 11, 131. 132 *god.* 1336—1346). a to je mjesta Hraštana blizu Prilipa, jer su ondje Galičani.

HRB, *m. ńeka biļka, kuńi rep.* — *U Šulekovu imeniku.* Hrb, rus. рабника, Achillea millefolium L. (Sabļar). B. Šulek, im. 110.

1. HRBA, *f. vidi* rpa. — *Samo u Vrančićevu rječniku* (‚harba' ‚strues').

2. HRBA, *f. nahodi se na ńekoliko mjesta, ali svud treba jamačno čitati* harba. Njeki u ruci hrbu nosi, kopje vito njeki ima. I. Gundulić 407. Kijovski puci hrbe i štite noso u ruci. 440. Hrba Mehmeta, a Duraka zgodi puška. 524. Praće, hrbe, strijele, luci. G. Palmotić 1, 57.

HRBAT, hŕpta *i* hŕbata, *m.* dorsum, *stražńa strana ļudskoga i životińskoga tijela između ramena i niže.* — *isporedi* loda. — -a- *stoji mj. ńegdašńega* ь, *te može ostati u svijem padežima, ili ispasti u svima, osim nom. i acc. sing. i gen. pl.* hŕbâtâ; *onda* b *ispred* t *mijeńa se na* p, *ali se nalazi pisano.* — *Riječ je praslavenska* (chrьbьtь), *isporedi stslov.* hrьbьtь *i* hribьtь, *rus.* хребетъ, *češ.* chrbet *i* hřbet, *poļ.* chrzybiet *i* grzbiet. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* ‚tergum'; *u Mikaļinu:* hrbat, leđa ‚dorsum, tergum'; *u Belinu:* hrbat, hrbata ‚dorsum' 279a; ‚spina dorsi' 653a; *u Bjelostjenčevu: (kajkavski)* 1. hrbet, hrbat ‚dorsum, tergum'. 2. hrbet med lopaticami ‚interscalpium'; *u Jambrešićevu:* hrbet ‚dorsum'; *u Voltiģijinu:* hrbat, hrbata ‚schiena, dosso' ‚rücken'; *u Stulićevu:* hrbat, hrbata ‚dorsum, tergum'; *u Vukovu: gen.* hrpta (hrbata) ‚der rücken' ‚dorsum'; *u Daničićevu* (hrьbьtь ‚dorsum'). *a) u pravom smislu.* Udari kopijemь po srêdê ledvij vь hrьbьtь i vь desnuju myšcu. Glasnik. 11, 91. (XIV *vijek).* Otvrže za hrbat tvoj vse grihe moje. Naručn. 52a. Hrbat ńih vazda pregibļi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 15. paul. rom. 11, 10. Uzet s mjerom stvari ove: od jazavac vitno rebro, i od hrta lijeve desni, od komarca hrbat desni. M. Pelegrinović 199. I na hrbat položivši u grad unese ga. F. Glavinić, cvit. 9b. Niz zid doli niki na vrat, niki na hrbat bubnuhu doli. 275a. Izdjelao si bat za svoj hrbat. (D). Poslov. danič. 35. Uzeo je tuđ bat na svoj hrbat. (Z). 148. I na ńegov beli hrbat jaram obisiti. Jačke. 139. Leh mi kladite lonac na hrbat. Nar. prip. mikul. 15. — -a- *ostaje u svijem padežima.* Na hrbatu momu kovaše grišnici. M. Alberti 83. I obraća ńim hrbate, ko da nijesu vrsti svoje. J. Kavańin 54a. Obrnem hrbate kraļeva. S. Rosa 13b. A uvati popa Golovića, te mu odbij od rbata meso. Nar. pjes. vuk. 4, 492. Trista bata (štapa) po tuđemu hrbatu ne boli nijedan. Trista štapa po tuđemu hrbatu ne čuju se. Nar. posl. vuk. 320. Pop magarcu na hrbatu. S. Ļubiša, prip. 244. — -a- *ispada.* Za kraļevima plećma i za vsakoga gospodina hrbtom. Mon. croat. 245. (1544). Na hrptu gospodinovu. Michelangelo. 40. Čisti dakle peto, al' će druga biti, za malo kudiļa po hrbtu letiti. M. Kuhačević 104. Neki stiza za rep liju krivu, ter joj dere s hrpta kožu živu. Osvetn. 4, 25. — *b) u prenesenom smislu, o brdima.* Više crьvene stêne hrьbьtomь. Glasnik. 24, 257. (1381). Na Ošêlu Rptu. Stat. pol. ark. 5, 313. (1665). *vidi* Koziji Hrbat.

HR̀BATAN, hr̀batna, *adj. koji pripada hrbatu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quod ad dorsum attinet'. — *slabo pouzdano.* — *U istom rječniku ima i adv.* hr̀batno ‚instar dorsi' *(s dodatkom da je riječ ruska).*

HR̀BATAST, *adj. u kogu je hrbat.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚che à il dorso' ‚dorsualis'.

HR̀BATSKÎ, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. hrbatan. — *nepouzdano.*

HRBEŠA, *f. ime kozi.*

HRBINE, *f. pl. planina u Bosni.* F. Jukić, zemļ. 28.

HRBLIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Šimun Hrblić. Mon. croat. 184. (1503).

HRBĻAST, *adj. vidi* 1. hrapav. — *U Stulićevu rječniku:* ‚scaber, scabrosus, asper, salebrosus etc.' — *nepouzdano.*

HRBĻAV, *adj. vidi* hrbļast. — *U Stulićevu rječniku* — *nepouzdano.*

HRBĻAVIŠTE, *n. hrbļavo mjesto.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚salebrae'. — *nepouzdano.*

HRBĻAVIŠTVO, *n. vidi* hrbļavište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

HRBĻAVOST, *f. osobina onoga što je hrbļavo.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚scabrum, scabritia, salebrositas'. — *nepouzdano.*

HRBĻAVSTVO, *n. vidi* hrbļavost. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

HRBOČANI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:*

‚Hrьbočani', selo koje je kraḷ bosanski Tomaš dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića s gradom Kḷučem i s mnogim drugim selima (Mon. serb. 439 *god.* 1446).

HRBUT, *m.* Centaurea solstitialis L., *neka biḷka, žuta sjekavica.* — *isporedi* hrbuta, hrbutina, harbuda. Hrbut, hrbuta (harbuda), čes. charba, charpa, chrpa, poḷ. chaber, chabrek (Centaurea cyanus), mrus. хробустъ, храбустъ (Carduus crispus), rus. хобръ, хабръ (Phleum). Centaurea solstitialis L. *(u Zagorju).* B. Šulek, im. 110.

HRBUTA, *f. vidi* hrbut.

HRBÙTINA, *f. vidi* hrbut. — *U naše vrijeme u Istri. (S čakavskijem akcentom)* hrbutîna, herba quaedam. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 59.

HRCEG, *m. vidi* herceg. — *U nekijeh pisaca čakavaca* XVI *vijeka.* Atila ugarski hrceg vnide va vlašku zemḷu. Š. Kožičić 12a. Sa Otonom hrcegom od Saksonije. 53b. Visokorojenomu hrcegu i gospodinu Krštoforu hrcegu Birtemberskomu. Postila. 1a. I o ńem jesu bili jedni vlastele, da mnogi od ńih jesu tako i toliko kako jedan hrceg mogući bili. Anton Dalm., ap. 23.

HRCEGOVIĆ, *m. prezime, vidi* Hercegović. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Grgur Hrcegović. Stat. poḷ. ark. 5, 312. (1662).

HRČ, *m. vrsta gḷive, vidi* 2. hrčak. — *U Šulekovu rječniku.* Hrč, vrst gḷive *(u Zagrebu)*, v. hrčak. B. Šulek, im. 110.

1. HŔČAK, hŕčka, *m.* Cricetus frumentarius, *životińa slična mišu i stahoru.* — -a- *ostaje samo u nom. i acc. sing., i u gen. pl.* — *Akc. se mijeńa u voc.:* hŕčku, hŕčci, *i u gen. pl.* hŕčākā. — *Biće stara riječ, isporedi slovač.* chrček. — *Postaje po svoj prilici od korijena glagola* hrkati *(prezimḷuje spavajući).* — *Između rječnika u Vukovu:* rčak *i* hrčak ‚der hamster' ‚mus cricetus'. Hrčak, Cricetus frumentarius. J. Pančić, zoolog. 181. — *Biće ista riječ i prezime* Rčak *u narodnoj pjesmi našega vremena.* Rčak Peja zemḷi pogledao. Nar. pjes. vuk. 3, 557. Onda đipi mladi Rčak Peja. 3, 558.

2. HRČAK, hrčka, *m. ńeke vrste gḷiva.* — *U Šulekovu imeniku, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* hrček ili hrčka, gliva ‚spongiolus, digitellus'). Hrčak (hrček) (Bjelostjenac), spongiolus, 1. Morchella esculenta Pers. (Sabḷar); 2. Helvella Pers. (Janda). B. Šulek, im. 110. Hrčak divji, Helvella suspecta Krombh. (Sabḷar). Hrčak gorski ili široki, Morchella escul. var. rotunda Fries (Sabḷar). Hrčak poḷski, Morchella esculenta var. conica Fries (Sabḷar). 110.

HŔCE, hŕčeta, *n. dem.* hrt. — *Ispred nastavka* čet *ne čuje se* t. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚ein junger windhund' ‚catulus vertagi'). Ostalo je hrče u aharu. Nar. pjes. vuk. 2, 271. Viknu bane iz bijela grla nekakoga hrta Karamana, što je hrče na lov naučio; skoči hrče i odmah dotrča. 2, 285.

HRČITI, hrčim, *impf. vidi* hrkati. — *Samo u Voltićijinu rječniku:* ‚herčiti' ‚ronfare' ‚schnarchen'.

HRČKA, *f. vidi* 2. hrčak. — *U Bjelostjenčevu rječniku kod* hrček.

HRČKO, *m. vidi* 2. hrčak. Hrčko (Sabḷar), v. hrčak. B. Šulek, im. 110.

HŔDALO, *m. prezime (uprav koji hrda).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HŔDÂŃE, *n. djelo kojijem se hrda.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HŔDATI, hŕdâm, *impf. biti, lupati, tući (jako i s bukom).* — *pf.:* hrdnuti, hrnuti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *gl.* hŕdajû, *u aor.* hŕdah *(osim* 2 *i* 3 *sing.:* hŕdâ), *u ger. praes.* hŕdajûći, *u ger. praet.* hŕdâvši, *u part. praet. act.* hŕdao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Biće onomatopeja.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Ne treba hrdat djecu'. ‚Ko ono hrda na vrata?' P. Budmani.

HRDEḶIĆ, *m. vidi* hrdeḷski.

HRDEḶSKI, *adj. vidi* erdeḷski. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka, gdje ima i* Hrdeḷić *kao da je prezime.* Kakono sam učinio mlada bana Hrdeḷića hrdeḷskoga bana. Nar. pjes. bog. 98.

HŔDNUTI, hŕdnêm, *pf.* hrdati. — *isporedi* hrnuti. — *U jednoga pisca Bošńaka našega vremena.* Hrdnu ńeki o rudinu tvrdu. Osvetn. 2, 139.

HRDOBRAD, *m. ime ńekijem biḷkama.* — *isporedi* hrdobrada. — *U Šulekovu imeniku.* Hrdobrad, Stipa pennata L. (Vodopić), v. rdobrad. B. Šulek, im. 110. Rdobrad, Lactuca scariola L. (Visiani). 326.

HRDOBRADA, *f. vidi* hrdobrad. Rdobrada, 1. Lactuca scariola L.; 2. Stipa pennata L. (Lambl); 3. Dactylis glomerata L. (Praunsperger, u Dalmaciji). B. Šulek, im. 327.

HŔDOROGA, *f. psovka starome ženskome čeḷadetu.* — *Nejasna značeńa (od* hrdati *i* rog). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (rdoroga ‚schimpfwort gegen ein bejahrtes weib' ‚convicium in feminam'). Da bi mi dijete izbavio iz namjene i pritrune stare kobne hrdoroge. V. Vrčević, niz. 328. Da nam pomete trag od bezdušnih hrdoroga i krstašica. V. Bogišić, zborn. 561. *i u naše vrijeme u Dubrovniku* (hrdoroga). P. Budmani.

HREB, *m. pań, stablo, deblo.* — *isporedi* hrev, hrek. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu (kod* hrev), *u Belinu* (‚caudex' 747a), *u Stulićevu* (v. hrek *iz Mikaḷina).* Li hreb izgulili nismo iz dubine. I. T. Mrnavić, osm. 122. Ter mu *(boru)* podsičeni hreb slomi oholast. 167. Koliko se je naj dalečije otisnuo od hreba *(u rodstvu).* Ant. Kadčić 424. Teško kući bez čoeka a ogńištu bez hreba! (U Boci). Nar. posl. vuk. 315.

HREBA, *m. ili f. ime muško ili žensko?* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 111.

1. HREBATI, hrebam, *impf. o glasu što se čuje kad se iz suda toči što žitko.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* hrebam ‚bilbo, bilbio'.

2. HREBATI, hrebam, *impf. vidi* vrebati. — *Samo u Voltićijinu rječniku:* ‚spiare, appostare, stare in agguato' ‚lauern'.

HREBEḶAN, *m. ime muško.* — XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hrebeḷanь). Hrebeḷanь Bogoslaḷićь. Mon. serb. 243. (1399). Čelnikь veliky Hrebolanь. 269. (1405). Kneza Hrebeḷana Dabišica. 483. (1460). Po knezu Hrebeḷanu Dabišiću. 505. (1466).

HREBEḶANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Hrebeḷanu).* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hrebeḷanovićь). Kneza Ivaniša Hrebeḷanovića. Mon. serb. 368. (1432). Po knezu Ivanišu Hrebeḷanoviću. 399. (1439).

HREBEḶAST, *adj. vidi* hrebeḷav. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HREBEḶAV, *adj. pun hridi, kameńa, dirḷi (o mjestu).* — *U Belinu rječniku:* ‚alpestro e alpestre, significa aspro, rigido' ‚silvestris' 66a; *u Voltićijinu:* v. hridau; *u Stulićevu:* v. hridan.

*

HREBER, *m. tijelo osakaćeno, bez uda.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚busto' ‚truncus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara i s primjerom:* Hreber Dagonte jedin osta na mjesti svojem ‚Dagon solus truncus remanserat in loco suo'. — *nepouzdano.*

HREBETAŃE, *n. djelo kojijem se hrebeće.* — *U Bjelostjenčevu i u Voltiǵijinu rječniku.*

HREBETATI, hrebećem, *impf.* dissonare, *kad dva glasa ili više glasova ne slažu se kao što treba kod pjevańa ili svirańa.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚absono, dissono, male sono, non recte sono'; *u Voltiǵinu:* ‚dissuonare, stonare' ‚übellauten, entstimmen'; *u Stulićevu:* ‚dissonare'.

HREBETĻIV, *adj. koji hrebeće.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚absonus', *i u Stulićevu:* ‚dissonus'.

HREBINAC, Hrebinca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski)* Hrebinec. Razdiješ. hrv. 64.

HREBINE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiješ. hrv. 88.

HREBĻE, *n. coll.* hreb. — *U Belinu rječniku sa starijim oblikom* hrebje ‚trunci arborum'. 747a. — *S nešto drukčijim značeńem u naše vrijeme u Spļetu:* hrebļe, lozje. M. Pavlinović.

HRÉČAC, hréčca, *m. vidi* hrečić. — *U Stulićevu rječniku:* ‚parva stirps, caudex'. — *nije dosta pouzdano.*

HRÉČAK, hréčka, *m. dem.* hrek. — *U Vukovu rječniku:* hrečak, žilica u drveta ‚wurzelchen' ‚radicula' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku; ali je ovo značeńe sumńivo, i mislim da u Dubrovniku* hrečak *znači samo: mali hrek, vidi* hrečić.

HREČAN, hrečna, *adj. koji pripada hreku; u kojemu su mnogi hrekovi.* — *U Belinu rječniku:* hrečni ‚pertinente a tronco' ‚caudicalis' 747a, *i u Stulićevu:* ‚stirpibus refertus'. — *nije dosta pouzdano.*

HREČAŃE, *n. djelo kojijem se hreče, vidi* hrečati.

HREČATI, hrečem, *impf.* kada čovjek štogod pojede što je lošim uļem začińeno, a iza toga ne pije vina, tad ga kasnije grlo gati, te si nastoji pomoći hrečańem. *na Rijeci.* F. Pilepić. — *isporedi* hrakati.

HREČÈTINA, *f. augm.* hrek. — *U Stulićevu rječniku:* ‚informis truncus'.

HRÈČIĆ, *dem.* hrek. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hrèčîćâ. — *U Belinu rječniku:* ‚parvus truncus' 747a, *i u Stulićevu:* v. hrečac.

HRÈČINA, *f. augm.* hrek. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hrèčînâ. — *U Belinu rječniku:* ‚ceppo d' albero senza frondi' ‚truncus' 185a, *i u Stulićevu:* ‚magnus caudex'.

HRÈČINICA, *f. dem.* hrečina. — *Samo u Belinu rječniku:* ‚stirps' 708b.

HRÈČJE, *n. coll.* hrek. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚stirpium vis' 708b; ‚trunci arborum' 747a) *i u Stulićevu* (‚stirpium copia'). A u hrečju izgorjenu za sobom je svud ostavļa. P. Kanavelić, iv. 388.

HRED, *m. vidi* hrid. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* ‚Iz hreda ističe živa voda'. M. Pavlinović.

HREHORIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Ivo Hrehorić. Mon. croat. 277. (1576).

HRÊK, *m.* truncus, *pań.* — *isporedi* hreb, hrev. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* hréku, *u gen. pl.* hrékâ, *u dat., instr., loc. pl.* hrécima *(i* hrêcima), *i u svoj množini kad se umeće* ov: hrêkovi, hrêkôvâ *i* hrekóvâ, hrêkovima *i* hrekòvima, hrêkovo. — *Od* XVII *vijeka po južnijem krajevima, a između rječnika u Belinu* (‚ceppo, zocco, tronco d' albero, che ha le frondi' ‚caudex'; ‚ceppo d' albero senza frondi' ‚truncus' 185a; ‚tronco, cioè il pedale dell' albero' ‚caudex' 747a; ‚zocco, ceppo, parte del troncone d' albero' ‚resegmen caudicarium' 784a), *u Voltiǵijinu* (‚tronco, zocco' ‚stamm, schaft'), *u Stulićevu* (‚truncus, caudex, stipes, cippus'), *u Vukovu* (‚stamm, strunk' ‚caudex, truncus' cf. stablo, deblo *s dodatkom da se govori u Dubrovniku). a) u pravom smislu.* Kad godijer sjedu *(ptice)* svrhu jednoga hreka ali ti duba. M. Orbin 45. Sharan stražnik od živina kijeh žeļudom gora žiri, na hrek jedan suh se biše naslonio teško odviše. I. Gundulić 218. Jedan velik hrek neotesan čapeti oštrom obšešara. 475. Vrh nesrećna hreka moga. G. Palmotić 2, 37. Jednom uz hrek duba staše, ter ovako popijevaše. A. Gleđević 284a. Nek mi bude cvjetat moći suh hrek pustoj u samoći. J. Kavańin 237b. Usječen od hreka ‚zotico, rustico' ‚rusticus'. A. d. Bella, rječn. 785a. Drobno zrno od gorušice može toliko uzrastiti da odebeli u hrek. A. d. Bella, razgov. 48. Cijepa hrek ili pań u sridi. 124. Neotesanijem hrekom dere. I. Đorđić, uzd. 85. Razkršila je stare hreke polugńile. B. Zuzeri 84. Posvoji upored mlade hvoje i stare hreke. 136. Sio je na jedan kami uz hrek duba. 404. Obire pupak pitome masline, stišńiva ga s divjijem krekom. V. M. Gučetić 16. Dubak prinesen u meku zemļu čini se debļi u svomu hreku. 187. Grane su dub, a stabar je hrek. (Z). Poslov. danič. 25. Vojka kraj svoga hreka (stabra) opada. (Z). 151. Lozni prut, da ne svehne, da ne usahne, trjebuje da sveudiļno sok uzprima od svoga hreka. I. M. Mattei 299. Dvije grane koje iz istoga hreka istječu. A. Kalić 248. Puhnu đed babi u rep, nadu se baba više no hrek. *odgonetļaj: mješina.* Nar. zag. nov. 131. — *b) čeļade od kojega se narodilo pleme, ili samo pleme.* Hrek rodni ‚prosapia, stirpe, schiatta, o lignaggio' ‚stirps'. A. d. Bella, rječn. 592a. Bi sveti Benedik mladica iliti zagranak od rodnoga hreka iliti kuće Anicije. I. Đorđić, ben. 9. Hrek rodni iz koga izrasto je Jozef. S. Rosa 172a. Nikla iz hreka Pocića. I. M. Mattei VI. Od toga hreka izašo si ti. A. Kalić 1.

HREKAŃE, *n. djelo kojijem se hreče.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka sa starijim oblikom* hrekanje. Zdržite se od bļuvanja ali od velika hrekanja. Naručn. 35a.

HREKATI, hrečem, *impf. vidi* hrakati. — *U Vrančićevu rječniku:* ‚screare'. — *vidi i* hrekańo.

HREKOSLIČAN, hrekoslična, *adj. sličan hreku.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚stipiti similis'. — *nepouzdano.*

HREKOTINA, *f. hrakotina.* — *vidi* hrekati. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Hrekotinami popļuvan. M. Alberti 408.

HRELIĆ, *m. ime nekakvu mjestu.* — *Prije našega vremena s ê koje, ako je kratko, glasi u južnom govoru kao* e, *a, ako je dugo, kao* ije; *i* l *ne zna se treba li čitati* l. *po tome bi moglo glasiti i* Hrijelić, Hreļić, Hrijeļić. Hrêlićь. S. Novaković, pom. 150.

HRELIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiješ. hrv. 68.

HRÈĻA, *m. ime muško.* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu* (Reļa) *i u*

Daničićevu. Hreļa. Mon. serb. 12. (1222—1228). Hreļa Stêpkovičь... Hreļa Desavčičь. 34. (1249). Hreļa Radêničь... Hreļa Hranidružičь. 45. (1254). Protosevastь Hreļa. 62. (1293—1302). Dêdь imь Hreļa. Deč. hris. 26. 94. Hreļa jaki junak. P. Vitezović, kron. 107. Ono ti je Hreļa Bošńanine. Nar. pjes. bog. 283. Reļa Ohmućević (‚Homuchevich'). And. Kačić, razg. 181. Ako li si, sestro, naumila da ti uzmeš krilata junaka, uzmi sele, Reļu Krilatoga, hajde š ńime ka Jeńi Pazaru. Nar. pjes. vuk. 237. Ja sam čula đe pričaju ļudi, da je Reļa Pazarsko kopile. 239. — *u naše vrijeme, kao prezime* (Reļa). P. Budmani.

HREĻAC, Hreļca, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Juraj Hreļac. Mon. croat. 284. (1581).

HRÈĻANOVIĆ, *m. prezime (uskočko u Seńu). — Od prije našega vremena.*

HREĻČIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Benka Hrejlčića. Mon. croat. 214. (1525).

HREĻEVO, *n. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 8.

HRÈĻICA, *m. dem.* Hreļa. — *Između rječnika u Vukovu* (Reļica) *s primjerom iz narodne pjesme:* A Reļica, bosansko kopile.

1. HRÈĻIĆ, *m. prezime (po ocu Hreļi)* — XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hreļićь). Milьtênь Hreļićь. Mon. serb. 45. (1254). Dragina Hreļićь. Deč. hris. 27. 101.

2. HREĻIĆ, *vidi* Hrelić.

1. HRÈĻIN, *adj. koji pripada Hreļi.* Pokraj Raške pod Reļine dvore. Nar. pjes. vuk. 2, 228.

2. HREĻIN, *m. ime trima selima u Hrvatskoj u okrugu modruško-riječkom.* Hreļin. Razdijeļ. hrv. 51. (*na drugom je mjestu pisano* Hreļina. Šem. prav. 1878. 76). Hreļin dońi *i* gorńi. 56. — *Jedno se pominе od* XV *vijeka.* U gradu Hreļinu. Mon. croat. 52. (1423). Prit ti je va Hreļin. Nar. pjes. istr. 2, 147.

HREĻINA, *f. vidi kod* Hreļin.

HREĻINSKI, *adj. koji pripada Hreļinu.* — XVI *vijeka.* Na planinu Hreļinsku. Mon. croat. 285. (1585).

HREĻKO, *m. ime muško.* — *vidi* Hreļa. — XIII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hreļьko). Hreļko (‚Hrelko') Rastimirićь. Mon. serb. 34. (1249).

HRÈN, hrèna, *m.* Cochlearia armoracia L., *biļka u koje se korijen (što pali u ustima) utrven jede s mesom i s kobasicom kao začina. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima jednine (množine nema), osim nom. i acc. sing. i voc. sing.* hrène. — -e- *stoji u južnom i u istočnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *a u zapadnom glasi* hrîn, hrina. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hrěnъ, *rus.* хрѣнъ, *čes.* chřen, *poļ.* chrzan, *nepoznata postańa: lit.* krėnas *i srvńem.* krēn *biće uzeto iz kojega slavenskoga jezika. — Između rječnika u Belinu* (‚nasturtium' 506a), *u Bjelostjenčevu* (1. hren, garbać, torman ‚nasturcium'. 2. hren divij ‚hiberis, cardanum'. hren turski ‚draba'), *u Jambrešićevu* (‚nasturcium'), *u Voltiģijinu* (‚nasturzio, radica forte, dente di cavallo' ‚kren'), *u Stulićevu* (‚nasturtium'), *u Vukovu:* ‚der meerrettig' ‚Cochlearia armoracea Linn.' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku;* ren ‚der meerrettig' (‚krainisch' hren, ‚österr. der kren'), ‚armoracia Linn.', cf. hren. Ļuti hrjen učini suzit nas M. Vetranić 1, 109. Tako mi hrena surovago roda. Starine. 2, 312 *(rukopis* XVIII *vijeka).* U ńega zelena hrena. Z. Orfelin, podr. 116. U renu zaduben crvak. G. Peštalić 208. Dobro mu je kao crvu u hrenu. Nar. posl. vuk. 61. Natrti kome hrena pod nos. (Naprkositi mu, naļutiti ga). 192. Hren (ren, kren, hreļ), cslav. hrěnъ, rus. хрѣнъ, češ. chřen, poļ. chrzan, luž. krjen, krin, litv. krėnas, (chrehen *u rukopisu* XV *vijeka),* rafanus agrestis, armoracia *(u starijem rukopisima),* Armoracia rusticana. B. Šulek, im. 111. Hrin (Sabļar), hriń *(u rukopisu* XVIII *vijeka),* v. hren. 111. Ren, Armoracia rusticana (Lazić), v. hren. 327. — *S ńekijem pridjevima mijeńa značeńe.* Hren divji, iberide, Nasturtium officinale RBr. (Sabļar). 111. Ren divji, Nasturtium agreste (Danilo), Cardamine pratensis L. 328. Hren rogati, Alliaria officinalis Dec. (I. Sabļar). Hren turski, (Lepidium) draba L. (Bjelostjenac). 111. Ren vodeni, iberide, nasturzio *(u starijem rukopisu),* Nasturtium officinale RBr. 328.

HRENAK, hrenka, *m. uprav. dem.* hren, *ali ima drugo značeńe.* Renak, Sium falcaria L. *(u starijem rukopisima).* B. Šulek, im. 328. Renak divji, (Lepidium) iberis Poll. *(u starijem rukopisima).* 328.

HRENICA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.*

HRENIKA, *f. vidi kod* hren. Renika, (Lepidium) draba L. *(u starom rukopisu).* B. Šulek, im. 328.

HRENOVICA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 44.

HRÈPAV, *adj. vidi* 2. hrapav. — *U naše vrijeme u Istri. (S čakavskijem akcentom)* hrepâv, hrepâva, raucus. D. Nemanić, čakav. kroat. stud. 2, 33.

1. HRÈPÊT, *m. smijańe u glas, vidi* hrepetati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚cachinnatio, cachinnus'.

2. HREPET, *f. vidi* 1. hrepet. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HREPÈTALAC, hrepètaoca, *m. čovjek koji hrepeće. — Samo u Stulićevu rječniku:* hrepetalac *i griješkom* hrepetaoc ‚cachinno'.

HREPÈTALICA, *f. žensko čeļade koje hrepeće. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quae cachinnatur'.

HREPETAN, hrepetna, *adj. koji pripada hrepetu, koji je s hrepetom. — U Stulićevu rječniku:* ‚cachinnosus' *gdje ima i adv.* hrepetno ‚cum cachinnis'. — *nije dosta pouzdano.*

HREPÈTÂŃE, *n. djelo kojijem se hrepeće. — U Stulićevu rječniku.*

HREPÈTATI, hrèpećêm, *impf.* hinnire, cachinnare, *jamačno riječ onomatopejska. a) rzati. — u rukopisu* XV *ili* XVI *vijeka.* Koń otmetaše jarostь, tiho hrepetaše (rzaše. Aleks. jag. star. 3, 229) kь ńemu. Aleks. nov. 13. — *b) grohotom se smijati, hrepetati. — u Stulićevu rječniku:* hrepetati *i griješkom* hrepećati, *i* hrepetati se ‚cachinnare, cachinnari'; *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HREPETITI, hrepetim, *impf. zar gamizati? (o zmiji). — U rukopisu pisanom crkvenijem jezikom* XVI *ili* XVII *vijeka. (Jaspida)* hrepetitь obońavajušti lože drugь drugu, i puštajetь peni tьj tomuj na gnezdo a tьj tomuj, i paki nadь penami hrepetitь. Physiol. nov. star. 11, 197.

HREPITI (?), HREPJETI (?), hrepim, *impf. na jednom mjestu* XVIII *vijeka s nejasnijem značeńem (zar* hlepjeti?). Ki pod silu svoju mnogu u Carigrad stolovahu, i odmetni vjeri i Bogu pod krut jaram sva držahu, na cesarsku kuću hrepeć, sine si izdav, biјuć i slepeć. J. Kavańin 211a. — *isporedi* hrijepiti.

HRESTALVSKA (?), *f. nekakvo mjesto na Krku.* — *U spomeniku* XIV *vijeka.* (Do zemļe Du)boki i (do Hrestalvski). Mon. croat. 3. (1321).

HRESTATI, hrestam, *impf. vidi* hrustati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. hrustati; *u Voltigijinu:* v. hrustati; *u Stulićevu:* v. hrstati *(iz Bjelostjenčeva).*

HREŠA, *f. selo i općina u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

HREŠEVAČKI, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Mihal Hreševački. Mon. croat. 237. (1535).

HREV, *m. vidi* hrek. — *isporedi* hreb. — *U Vrančićevu rječniku:* ‚stipes'; *u Mikaļinu:* hrev, hreb, od duba ‚truncus, stirps'; *u Bjelostjenčevu:* v. peń; *u Stulićevu:* v. hrek *(iz Mikaļina).*

HRG, *m. nekakav sud za vodu; vrsta tikve.* — *Može biti da bi uprav glasilo* hvrg, *vidi* vrg. — *Od* XVIII *vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚manum, situla barbata, hauritorium, haustrum', v. zaimač) *i u Jambrešićevu* (hrg, zaimač ‚aqualis, anydrion'). On bi hrgom, kad nejma čašice. M. A. Reļković, sat. H5b. Kako je? — Kao raku u hrgu; kao raku na ugļenu. Nar. posl. stojan. 91. Hrg, drvena posuda za vodu u čem opančari kože moče pri izradbi opanaka. u Sisku. F. Hefele. Hrg, trompetenkürbiss (u Srijemu), Cucurbita lagenaria L., v. hrk. B. Šulek, im. 111.

1. HRGA, *f. vidi* čvor. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* 1. ‚tuber, nodus', v. fuga. 2. hrga u drevu, na prispodobu klina, naj već u smrekovom i jelovom drevu ‚acentra'; *u Jambrešićevu:* ‚tuber'; *u Voltigijinu:* ‚nodo, nocchio, bernoccolo, bitorzo' ‚krorzel, knoten'.

2. HRGA, *f.* kamen sud pri dnu tijesan, a k pelišu izveden, u kom se ječam ļušti. M. Pavlinović.

3. HRGA, *f.* u mlinici drvo na kojem stoji ‚grivna', a kroza ń ‚seń', što drži papricu koja nosi mlin. okolo seńa koliko zapovijeda grivna iznutra je hrge tulac (komad šupļa drva mekšega od hrge), da se lakše o ńemu vrti seń. M. Pavlinović.

4. HRGA, *f. nevaļao koń, kļuse.* — *U naše vrijeme.* Zobļeni se końi plaše, a ne hrge i kļusine. Nar. posl. stojan. 223.

HRGAČA, *f. zar okosnica, samokost, kostur?* — *Vaļa da postaje od* 1. hrga. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka. (Jezabela)* od pásâ pojidena, tako da samo kosti od ruku i nogu, i glava kako hrgača oglodana jest se vidila. Đ. Rapić 310. Ovo jest mlogo za onu suhu hrgaču *(smrt)* bilo. 464.

HRGAŃ, hrgńa, *m. vidi* 1. hrga. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da izvide kakva to bi praska, il' jest puko hrgań ili daska. I. Zaničić 179.

1. HRGAR, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 102.

2. HRGAR, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 262.

HRGAV, *adj. po kojemu se hrge (o drvetu).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* hrgav ‚nodosus') *gdje naj prije dolazi.* Pa umije i satine naći iz bukova dupļa hrgavoga. Osvetn. 2, 36.

HRGE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 148.

HRGNUTI, hrgnem, *pf. vidi* hrdnuti. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* I hrgnu ga *(vrančića)* bakračlijom sjajnom *(može biti da treba čitati* hrdnu). Pjev. crn. 148b.

HRGOVAC, Hrgovca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. (kajkavski)* Hrgovec. Razdiļ. hrv. 117.

HRGOVI, *m. pl. dva sela u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Hrgovi gorńi. Statist. bosn. 132. 138. *i općina:* Hrgovi. 138.

HRGOVĻANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļ. hrv. 107.

HRGÛD, *m. planina u Hercegovini blizu Stoca.* — *Između rječnika u Vukovu.* F. Jukić, zemļ. 53.

HRHŃATI, HRHŃEM, *impf. hrkati.* — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Mladić hrhńe, kodi da ni osan dan spal. Nar. prip. mikul. 114. Hrhńati = russare. na Rijeci. F. Pilepić.

HRHRAŃE, *n. djelo kojijem se hrhra.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

HRHRATI, hrhram, *impf. vidi* 1. grgoćati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚gargarizo'.

HRIB, *m.* collis, *brežuļak, glavica, humak.* — *Jamačno je od istoga korijena od kojega je i* hrbat *(koje vidi)* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚collis', v. brdo, *i u Stulićevu:* v. brdo. — *Ovako se zovu i tri sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Makov Hrib. Razdiļ. hrv. 43. Hrib sredńi. 43. Hrik Kamenski. 44. *i općina (kojoj pripada* Hrib sredńi). 43.

HRIBAC, hripca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. hrv. 46. *vidi* hrib.

HRIBETAN, hribetna, *adj. po kojemu su hribovi.* — *Kao da je takovo značćne na jedinom mjestu* (XVIII *vijeka) gdje dolazi.* Dijoniš Visa hribetnoga. J. Kavańin 243a.

HRÎD, *m. i f.* rupes, *veliki i goli kamen živac, stijena.* — *isporedi* hrida. — *U prva je vremena samo muškoga roda, kasnije (od* XVII *vijeka) i muškoga i ženskoga.* — *Ake. se mijeńa u loc. sing.:* hridu, hridi, *u gen. pl.* hridâ, hridî, *u dat., instr., loc. pl.* hridima. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* hridъ.

a. *muškoga roda.* — *Između rječnika u Vukovu:* hrid *i* rid *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (?) i s primjerom iz narodne pjesme:* Siđele su tri devojke na ridu, na kamenu, *i u Daničićevu* (hridь ‚rupes'). Uzь hridь. Mon. serb. 87. (1327). Na hridu. 93. (1330). U hridь. 94. Po hridu... Prêko hrida. 127. (1347). Hridomь... Na velikij hridь. 131. (1348). U škrobut i brštan pri hridu skrio se bjeh. M. Vetranić 2, 120. Vidjeh Bato bog za hridom gdje staše. 2, 124. Idu po ļuteh i hridu. M. Držić 84. Sjedi na jednom hridu. 416. Na hride se i na draču prostrijeti i uvaliti. V. Andrijašević, put. 203. Crni hridi, ali ńemu drazi. Osvetn. 1, 2. *po svoj prilici amo spadaju i ovi primjeri:* Otvrdnuv jakno hrid zaučeh govorit. Č. Držić 438. Kada stado uzplanduje, gdje su stijenja hridi, pod javorje gusto tiho sama k meni pridi! D. Rańina 106a. — *I kao ime mjestu (u Crnoj Gori?).* Krajem Vrańa ka' će ispod Hrida. Pjev. crn. 174a. Ogled. sr. 33.

b. *ženskoga roda.* — *Između rječnika u Belinu* (‚balza, luogo scosceso, precipitoso dolle montagne' ‚rupes' 126b; ‚rupe, altezza di monti sassosi' ‚rupes' 635a), *u Stulićevu* (‚rupes'), *u Vukovu* (‚der felsen' ‚rupes' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku i s primjerom iz narodne pjesme:* Ter se meće niz visoke hridi). Kri' se u jame gorskijeh hridi: smrt svuda te slidom slidi. I. Gundulić

233. Često ravan put se učini hridi strmijeh sred litica. 501. Gdi su morskim valovima često rvane strme hridi. G. Palmotić 3, 50a. Iz kamene gole hridi. I. Dražić 26. Hrid pod vodom sakrivena veće krati hini i vara. J. Kavańin 258a. Poviri kroz pukļinu ove hridi. 441a. Spile i hridi bijahu se napučile. A. d. Bella, razgov. 126. Skri mlados prisvetu u hrid mučeću. I. Đorđić, ben. 22. Vržen bude niz hridi ponorite. 82. Spasitel koji je na križu propet razcijepio hridi tvrde od Kalvarija. B. Zuzeri 57. Morski val izmetnuo ga na golu hrid. A. Kalić 360. *po svoj prilici amo spadaju i ovi primjeri:* Među ovijem' otocim', na kijeh se ne vidi neg stijenje strašno svim, klisure i hridi na žalu studenu. I. Gundulić 21. Eto, jak hrid kad se obali niz visinu strme gore. 569. Tko zna među oštrijem hridim... I. V. Bunić, mand. 12. Često i ravan put se obori meju hridim i liticam. J. Kavańin 130b. Meju tvrdim jadnijem hridim ova žive. 349a. Gdi s ogńa se hridi cide. 392a. Među strmenitim hridim od gora. A. d. Bella, razgov. 208. Hrid kamena divjačnoga. I. Đorđić, salt. 391. Hrid oliti kamen. S. Rosa 49b.

c. *ne može se poznati rod u Mikaļinu rječniku:* hrid, stijene ‚rupes, loci lubrici et praecipites'.

HRÍDA, *f. vidi* hrid. — *U Vukovu rječniku:* hrida *i* rida, vide hrid, *s primjerom iz narodne pjesme:* Odvali se rida od Orida, i ubila sva tri pobratima.

HRIDAC, hrica, *m. vidi* hrid. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tad se uspe na kuk hridac, da mu boļi slih podadem. J. Kavańin 434b.

HRÍDAN, hridna, *adj. koji pripada hridi, hridima; koji se sastoji iz hridi, koji je pun hridi. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚asper'), *u Belinu* (‚alpestro e alpestre, significa aspro, rigido' ‚silvestris' 66b; ‚dirupato' ‚praeruptus' 261a; hridni ‚sassoso' ‚saxeus' 643a), *u Voltiģijinu* (‚alpestre, ripido' ‚gebürgicht, felsicht'; hridno mjesto ‚luogo aprico, elevato' ‚erhabener ort'), *u Stulićevu* (‚asper, silvestris, praeruptus'). Od iztoka jur se uputih, potom začuh tvoje gizde, gospo, slavit' već ner zvizde, po hridnijeh, strmijeh putih. Jeđupka nezn. pjesn. 235. Hridne gore razvalit ću, svjetlos tminam' svu pokrivši. I. Gundulić 68. Nu da pustoš hridna i strma, puna zvijeri još perivoj bude ugodan... 237—238. Slatke vode hridne iz ļuti s slanima se vodam staju. P. Kanavelić, iv. 237. Zemļa hridna i gorovita. I. Đorđić, salt. 281. Hridna spila. uzd. 35. Hridni grob priprosti. 195. Ukloni se na mesto uznosito nu hridno u putijeh. ben. 49. Kakovo je stańe? tamno, pusto, hridno. A. Kanižlić, rož. 52. Ova pokora čini nam se hridna gora. N. Marči 112. Koji hridan, koji dračevan put! A. Kalić 135. Da je ńemu ravno sve, ništa hridno. 424. Hridne gore, treptite, pucate? 450. Putem hridnijem i kršļavijem. 491. Da se u brzo krivo upravilo, hridno poravnilo, nemoćno ozdravilo. 509. Sve što je hridno, čini se ravno. 537. — *Metaforički: vaļa da velik, tvrd, čvrst kao hrid.* Hridna Omera hrid prikinu. I. Gundulić 524.

HRÎDAST, *adj. vidi* hridan. — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (‚rupibus abundans, scopulosus'). I često je hridasto. M. Pavlinović, razl. spis. 426.

HRIDAV, *adj. vidi* hridast, hridan. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* hridast).

HRÌDINA, *f. augm.* hrid. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hrîdînâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚rupes, scopulus') *i u Vukovu.* U gorskijeh hridinah. I. Đorđić, ben. 39. Jadniji otkliknuše glasi iz hridina. Osvetn. 1, 6. Nije spila ni hridina steća. 1, 37.

HRIDIV, *adj. vidi* hridan, hridast. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. hridav.

HRIDOBOK, *adj. (o pokrajini u metaforičkom smislu) kojoj su hridi kao boci. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Pokrajina hridoboka Liburńana orla bije. J. Kavańin 282a. — *nepouzdano.*

HRIDOV, *adj. vidi* hridan. — *U jednoga pisca našega vremena.* A triput odkriknu o skrižali hridovijeh jaza. Osvetn. 2, 56.

HRIDOVAČA, *f.* Vipera ammodytes Dum. et Bibr., *vrsta otrovne zmije. — U naše vrijeme u Srbiji u okrugu niškom.* S. I. Pelivanović. javor. 1880. 1535. — *isporedi* crnokrug, kameńarka, kļečatak, hridovkińa.

HRIDOVIT, *adj. vidi* hridan, hridast. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. hridav.

HRIDOVKIŃA, *f. vidi* hridovača. Ridovkińa. Glasn. 19, 314.

HRÎĐE, *n. coll.* hrid. — *Stariji je oblik* hridje. — *Od* XVI *vijeka.* Gdi je hridje i gomile. M. Vetranić 1, 13. U hridju gdi stojiš. 2, 15. Najti ćeš u hridju spilu. 2, 190. A tvrdina hridja ovega. I. Đorđić, uzd. 8. Obra hridje za posteļu. ben. 210b. Tvoje su hridje u slavne otare promijenili. V. M. Gučetić 213.

HRÍJA?, *m. vidi* Hrijo. — *U Vukovu rječniku:* Rija, vide Rijo *s dodatkom da je po istočnom govoru.*

HRIJEPITI, hrijepim, *impf. u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da znači: navaļivati, nasrtati, udarati.* Kad sva Evropa na te hrijepi strašnom silom sa svijeh strana. J. Kavańin 212a. I pokrijepi svojim tijelom tko na ń hrijepi. 343a. Prvi, taj čas kad ih vidi, vrlovito na ńih hrijepi. 350b. — *U jednoga pisca Bošńaka našega vremena ima* hripiti *(vaļa da po zapadnom govoru) s istijem ili sa sličnijem značeńem.* A jer momak mimo ine hripi? Osvetn. 1, 32. Pa im duša na osvetu hripi. 1, 50. Sva Drventa na osvetu hripi. 4, 54. — *isporedi* hrepiti.

HRÍJO?, *m. ime muško. — U naše vrijeme, ali se kaže* Rijo; *ako je* h *ispalo, može biti hyp.* Hristan, Hristofor, Hristivoje. — *isporedi* Hrija. — *Akc. se mijeńa u voc.* Hrîjo. — *U Vukovu rječniku:* Rijo, hyp. v. Ristivoje? *s dodatkom da je po južnom govoru.*

HRIJUMETICA, *f. u Daničićevu rječniku:* mjesto u Svetoj Gori: ‚pokraj mora pod Hrijumeticu' (Mon. serb. 130 *god.* 1348).

HRIĻIN, *m. mjesto u hrvatskom primorju. — Prije našega vremena.* A iz Hriļina Raden plovan. Zak. vinod. 55. Na Hriļini. Mon. croat. 62. (1440).

HRIP, *m. na jednom mjestu* XVIII *vijeka s nejasnijem značeńem (zar okosnica? ili treba čitati* hipe?). Izvadit će iz grobnica tmaste hripe bijelih lica. J. Kavańin 563a.

HRIPA, *f. vidi* hripańe. — *U jednoga pisca našega vremena.* Da grom derne, ne bi mu se udar razabrao, kamo l' hripa upalih paripa? Osvetn. 3, 101.

HRIPAŃ, hripńa, *m.* Lappa major Grtn., *ńeka biļka, lopuh. — Između rječnika u Stulićevu* (‚bardana, erba' ‚lappa personata'). Hripań, bardana, lappa personata *(Stulli, i u rukopisu* XVII *vijeka),* Lappa major Grtn. B. Šulek, im. 111. *vidi i* ripań.

HRÍPÂŃE, *n. djelo kojijem se hripļe (vidi* 1. hripati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das starke husten' ‚tussitio anhela'.

1. HRÍPATI, hrîpļêm *i* hrîpâm, *impf.* anhelare; tussire, *teško dihati, pijehati; kašļati.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* hrípajû *(ali* hrîpļû), *u aor.* hripah, *u impt.* hripļi *(ali* hrîpâj), *u ger. praes.* hripļûći *i* hripajûći, *u ger praet.* hrípâvši, *u part. praet. act.* hripao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Korijen je onomatopejski (po svoj prilici) i praslavenski, isporedi stslov.* hripļivъ ‚raucus', *rus.* хрипѣть, *češ.* chřípěti, *poļ* chrzypieć. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚gravedine laborare') *i u Vukovu* (‚keichen, stark husten' ‚tussio'). Volovi mu od ponostva hripļu. M. A. Reļković, sat. L5ª. Pjeni ustim, zubim škripa, huče, laje, hroče i hripa. N. Marči 59. — *Na ovom je mjestu prelazno u značeńu kao* hrakati: Guje pjenam zapjenile gustim; jedna bijele uzriguje same, druga hripa bijele i krvave. Osvetn. 2, 139.

2. HRIPATI, hripļem *i* hripam, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚exsilire, saltare'. — *nepouzdano.*

HRÍPAVAC, hrípâvca, *m.*

a. tussis clangosa, *magareći kašaļ, rikavac.* — *U Vukovu rječniku:* vide rikavac.

b. *pl* hripâvci, bronchia, *kao grane u koje se dijeli grkļan, a one se daļe razgrańuju u plući.* — *Na Braču.* V. Tomić.

HRIPAVCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* ‚Hripavьci', selo koje je kraļ bosanski Tomaš Ostojić dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića s gradom Kļučem i s mnogim drugim selima: ‚Hripavci' (Mon. serb. 439 *god.* 1446). *biće današńi* Hrípovci *(koje vidi).*

HRIPEĻ, *m. hripańe? — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Nos nesgromni na sto brada iz hripeļa slike grubi *(u Belzebuba).* J. Kavańin 413ᵇ.

HRIPITI?, hripim, *vidi kod* hrijepiti.

HRIPOGLASAN, hripoglasna, *adj. hrapava glasa.* — *Složeno od osnove glagola* (1.) hripati *i od osnove* glas. — *U Stulićevu rječniku:* ‚raucisonus'. — *nepouzdano.*

HRIPOTINA, *f. hrakotina, vidi* 1. hripati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚pituita, distillatio'. — *nije dosta pouzdano.*

HRIPOVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 106. — *vidi* Hripavci.

HRIPUTAŃE, *n. djelo kojijem se hripuće.* — *U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku.*

HRIPUTATI, hripućem *i* hriputam, *impf. vidi* 1. hripati *(uprav. je dem.).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* hriputam *i* hripućem, stenem, piham, teško ali trudno dišem ‚anhelo, difficile vel difficulter spiro'; *u Jambrešićevu:* hriputam ‚anhelo'; *u Voltigijinu:* hriputati, *griješkom* hripučem ‚anelare, essere asmatico, asmare' ‚engbrüstig sein, hart athmen'; *u Stulićevu:* hriputati, hriputjem, v. pijehati.

HRIPUTĻIV, *adj. koji hripuće.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* hriputļiv, zapihan, piskutļiv, sipliv ‚anhelus, suspiriosus, astmaticus'; *u Jambrešićevu:* ‚anhelus, astmaticus'; *u Voltigijinu:* ‚asmatico' ‚kurzathmig'.

HRIPUTĻIVAC, hriputļivca, *m. hriputļiv čovjek.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* hriputļivec, piskutļivec ‚anhelator, astmaticus', *i u Jambrešićevu:* hriputļivec ‚anhelator'.

HRISIJOVUL *ili* HRISIJOVUĻ, *m. vidi* 1. hrisovuļ. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka (ne zna se treba li čitati* l *ili* ļ). Sьtvori se sij hrisijovulь. Glasnik. 24, 237. (1349).

HRISNUTI, hrisnem, *pf. vidi* vrisnuti. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Hrisnu pusti *(vranac),* skoči u visine. Pjev. crn. 256ª.

HRISOVOJ, *m. vidi* 1. hrisovuļ. — *Na jednom mjestu* XIV (?) *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku.* Saj prêpisanь hrêsovoj. Mon. serb. 102. (1332 *u poznijem prijepisu).*

HRISOVOL, *m. vidi* hrisovoļ.

HRISOVOĻ, *m. vidi* hrisovuļ. — XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* hrisovolь, hrisovola i hrisovoļa. Kako je zapisano vь prьvomь hrisovolê (хрѵсоволѣ) (Mon. serb. 74 *god.* 1302—1321). Vь sijemь hrisovolê (83 *god.* 1302—1321). Zapisanomu hrisovolu (Glasnik. 11, 137 *god.* 1336—1346). tu je za cijelo ‚l' na kraju. a ‚ļ' je: Utvrьdi hrisovoļemь zlatopečatnyimь (Mon. serb. 86 *god.* 1327). Vь hrisovoļij (хрисоволїи) arhijepiskopovêhь (115 *god.* 1321—1336). U hrisovoļi (Zák. duš. pam. šaf. 43). U hrisovoļihь (50). ne može se raspoznati: Sy hrisovolь (Mon. serb. 69 *god.* 1305—1307). Brьčeoski hrisovolь (114 *god.* 1321—1336). Syj vьsesvetlyj hrisovolь *(na istoj strani ima* zapisovani hrisovoļe) (143 *god.* 1349?). Kako pišetь hrisovolь (Zák. duš. pam. šaf. 32). *(dodaj i iz* XVI *vijeka:* I iznesohь predь nimi hrisovolь gospodina Ivana Crnojevića. Starine. 19, 254 *god.* 1530). *ali mislim da bi se u svijem ovijem primjerima, i u prvijem, moglo čitati* ļ.

HRISOVUL, *m. vidi* hrisovuļ.

1. HRISOVUĻ, *m. uprav kutija sa zlatnijem pečatom obješena na listu (kvijera, pergamenta) kojijem car (ili kraļ itd.) kome što udjeļuje, ali se obično kaže o samome listu, od srgrč.* χρυσόβουλλον *(uprav* χρυσόβουλλον σιγίλλιον *ili* χρυσόβουλλος γραφή). — *isporedi:* hrisovul, hrisovuļa, hrisovol, hrisovoļ, hrisovoj, hrisijovul. — *Od* XIII *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* hrisovulь, hrisovula i hrisovuļa. Vь hrisovulêhь (Mon. serb. 63 *god.* 1293—1302). Vь hrisovulê semь (64). Vь otьčinê mi hrisovulê... izь otьčina mi hrisovula (563 *god.* 1322). Vь sijemь hrisovulê (75. 76 *god.* 1302—1321). U prьvomь hrisovulê (79). Vь carьskihь hrisovulêhь (79). U hrisovulê monastyrьskomь (80). Utvrьdilь hrisovulomь (81). Do hrisovula svetostefanskoga (95 *god.* 1330). Vь svojem hrisovulê (124 *god.* 1336—1347). U hrisovulê (Glasnik. 15, 285 *god.* 1348?). Do hrisovula bogorodičina (281). Vь sijemь zlatopečatļenemь hrisovule (Mon. serb. 127 *god.* 1347). Sijemu hrisovulu (139 *god.* 1348). U čьstnomь jego hrisovulê (213 *god.* 1376—1389). tu je za cijelo ‚l' na kraju *(dodaj k ovijem primjerima i* hrisovula. Dеč. hris. 40. hrisovulu. 65), a ‚ļ' je: U monastyrьskomь hrisovuļi (Mon. serb. 79 *god.* 1302—1321). Vь hrisovuļi semь (100 *god.* 1330). Vь hrisovuļi dêda kraļevьstva mi (123 *god.* 1336—1347). U čijemь hrisovuļi (Zák. duš. pam. šaf. 41). U hrisovuļihь (Mon. serb. 167 *god.* 1358). Hrisovuļe i poveļe i zakone (180 *god.* 1370). Vьpisana vь hrisovuļi (265 *god.* 1389—1405). Obyčnaa hrisovuļemь (333 *god.* 1405—1427) *(dodaj k ovijem primjerima i* hrisovuļa. Dеč. hris. 45 *dva puta.* 56. hrisovuļemь. 55. hrisovuļi. 66. 68). ne može se raspoznati: U hrisovulь sij (Mon. serb. 58 *god.* 1293—1302. 552 *god.* 1322). Vь hrisovulь (79 *god.* 1302—1321). Vsi hrisovuli i prostagmo što jestь komu sьtvorilo carьstvo mi (Zák. duš. pam. šaf. 32). Hrisovuli carevi što su učińeni gradovomь. (40). Što zapiše gospodinь carь baštinu,

komu zapiše selo u baštinu, da jestь logotetu 30 perperъ za hrisovulь (40). Sizi zlatoopečatьni hrisovulь (Mon. serb. 148 *god.* 1349). Zapisovati hrisovule (161 *god.* 1357). Sijzi hrisovulь (156 *god.* 1357). Si svêtli hrisovulь (172 *god.* 1365). Hrisovulь gospodina cara (180 *god.* 1370). Sij hrisovulь (543 *god.* 1499). *(dodaj* hrisovulь. Deč. hris. 42). *ja mislim da se u svijem primjerima (osim onoga gdje je oblik za instrumental* hrisovulomь*) može čitati* ļ.

2. HRISOVUĻ, *f. vidi* 1. hrisovuļ. — *U Daničićevu rječniku:* jedan put ali u spomeniku i inače rđavu: s(i)ju hrisovulь. (Mon. serb. 542 *god.* 1496).

HRISOVUĻA, *f. vidi* 1. hrisovuļ. — *U Daničićevu rječniku:* samo jedan put i to u formi nepouzdanoj: Zapisahь tri krisovulê, jedьna da stoji u carьstva mi, a druga u Benecehь u dužda, a tretija u Dubrovnice (Mon. serb. 148 *god.* 1349). *u naše vrijeme češće nego* hrisovuļ. Dečanske hrisovuļe. Deč. hris. III.

HRÌST, *m. vidi* Hristos. — *Od* XIV *vijeka samo kod katolika (istina prvi primjer nahodi se u spomeniku srpskoga kraļa Stefana Uroša, ali u poznijem prijepisu, te oblik* Hrist *nije u ńemu sasma pouzdan) koji još češće pišu* Krst *i* Isukrst *(vidi oboje). — Između rječnika u Stulićevu i u Daničićevu* (Hristь). Bogъ jedinь Isu Hristь. Mon. serb. 103. (1333). V Hriste počtovani fratri. Mon. croat. 98. (1466). Koji iz tamnijeh dubina vapiješe na pomoć Hrista. N. Dimitrović 74. Mi smo Hrista propeli. A. Kanižlić, kam. 7. Mlogi su se Hristu podložili. 117. Život Gospodina Jezusa Hrista (‚Christa', *vidi:* Imena u grčkoga jezika zaimana: ‚Christ' i ‚Christianin' piso je ne s ‚k' nego s ‚ch', erbo ‚k' krknivajući a ‚ch' hakom pridišući na grčku (‚grecku'), ima se izustiti. VIII). S. Rosa 1. Gospodine Jezuse Hriste. L. Radić 28. Prema čovjeku-Bogu Jezusu Hristu. I. M. Mattei XI. Ļubav prema Hristu Jezusu. 6. Hrist Jezus jest glava moja. 17. Hrist. T. Ivanović 22.

1. HRÍSTA, *f. ime žensko (vaļa da je ipokoristik, isporedi* 2. Hrista *i* Hristo). — *Akc. se mijeńa u voc.* Hrîsto. — *U Vukovu rječniku. — Može biti da dolazi i prije našega vremena.* Hrista *(ako nije ime muško).* S. Novaković, pom. 111.

2. HRÍSTA, *m. vidi* Hristo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Hrîsto. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da je po istočnom govoru. — vidi i* 1. Hrista *pri kraju.*

HRÌSTAN, *m. ime muško. — U Vukovu rječniku.*

HRÌSTIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 647 *(među prenumerantima).*

HRÌSTIFOR, *m. vidi* Hristofor. — *Od prije našega vremena.* Hristiforь. S. Novaković, pom. 111. Hristifor. Nar. pjes. vuk. 2, 650 *(među prenumerantima).*

HRISTIMIJA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* Hristimija (monahińa). S. Novaković, pom. 111.

HRÌSTÎNA, *f. ime žensko. Prije našega vremena.* Hristina (kaluđeričko). S. Novaković, pom. 111.

HRÌSTIVOJE, *m. ime muško. — U Vukovu rječniku.*

HRISTIVOJEVIĆ, *m. prezime po ocu Hristivoju. — U naše vrijeme.* Svetozar Hristivojević. Rat. 381.

HRISTIVOR, *m. vidi* Hristifor. Hristivorь. S. Novaković, pom. 111.

HRÍSTO, *m. hyp.* Hristan, Hristivoje, Hristofor. *— Akc. se mijeńa u voc.* Hrîsto. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (hyp. Hristan). Hristo. S. Novaković, pom. 111.

HRISTODAROVAN, *adj. u spomeniku* XII *vijeka pisanom crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku:* hristodarovanь ‚a Christo datus'. Vь hristodarovanêmь mi vladičьstvê. Mon. serb. 5. (1198—1199).

HRISTODUL, *m. Χριστόδουλος (Hristov rob), ime muško. — Prije našega vremena.* Hristodulь. S. Novaković, pom. 111.

HRÌSTOFOR, *m. Χριστοφόρος (koji nosi Hrista),* Christophorus, *ime muško. — isporedi* Hristohvor, Hristovor, Hristifor. *— Od prije našega vremena.* Hristoforь. S. Novaković, pom. 111.

HRISTÒGRÂŃE, *n. Hristove grane, ime ńekakvu drvetu izmišļenu u narodnoj pjesmi našega vremena, a otale u Vukovu rječniku.* Tako t' Boga, sveta djevo Marijo! ti otidi u tu bašču zelenu, pak natrgaj hristograńe zeleno. Nar. pjes. vuk. 1, 122.

HRÌSTOHVOR, *m. vidi* Hristofor. — *Prije našega vremena.* Hristohvorь. S. Novaković, pom. 111.

HRISTOIMENIT, *adj. u knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (hristoimenitь ‚a Christo nomen habens'). Obyčajemь i zakonomь hristoimenitihь ļudij otьčьstvo svoje ukrašaaše. Domentijanb 96. My ļudije tvoji hristoimeniti. 184.

HRISTÒĻUBAC, hristòļupca, *m. hristoļubiv čovjek. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom, i iz nih u Daničićevu rječniku* (hristoļubьcь ‚Christi amans'). Priidête, o hristoļubьci. Stefan, sim. pam. šaf. 1. Hristoļubьče. 19. Sь hristoļubьcь. Domentijanb 54. Vь dni togo hristoļubca. Mon. serb. 49. (1261).

HRISTÒĻUBAN, hristòļubna, *adj. vidi* hristoļubiv. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (hristoļubьnь ‚Christi amans'). Hristoļubnaa bratije. Glasnik. 11, 129. (XVII *vijek).*

HRISTOĻUBEĆ, *adj. (uprav. part. praes. act.) vidi* hristoļubiv. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚Christi amans'.

HRISTOĻÙBIV, *adj. koji ļubi Hrista. — isporedi* hristoļuban, hristoļubeć. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (hristoļubivь ‚Christi amans'). Hristoļubivь i milostivь. Domentijanb 125. Si hristoļubivi mužь Ilarijonь. Mon. serb. 17. (1233). Blagovêrьnyj i hristoļubivij samodrьžьcь Srьbļemь i Grьkomь Stefanь carь. 125. (1347). Bogočьstivoju i hristoļubivoju cariceju avgustijeju kira Jelenoju. 133. (1348). Blagovêrni i hristoļubivi Vlьkašinь kraļь. 181. (1370). Blagočьstiva i hristoļubivaa gospođa carica Jevdokija. 190. (1379). Hristoļubiva gospođa Jevđenija. 265. (1389—1405). Blagoverni i hristoļubivi gospodinь despotь Stefanь. 269. (1405). Blagočьstivi i hristoļubivi gospođa despotica Anđelina (Ἀγγελινα) i despotъ Đeorđije (Γεωργιε) i despotъ Joanь. 540. (1495).

HRISTÒĻÛBĻE, *n. ļubav Hristova (objektivno: prema Hristu). — U spomeniku pisanom crkvenijem jezikom (sa starijem oblikom* hristoļubije), *i otale u Daničićevu rječniku* (hristoļubije ‚Christi

amor'). Vaše hristoljubije moju. Mon. serb. 19. (1233).

HRISTÒNOSAC, hristònosca, *m. hristonosan čovjek. — U Stulićevu rječniku:* ‚christifer' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

HRISTÒNOSAN, hristònosna, *adj. koji nosi Hrista. — U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (hristonosьnъ ‚Christum ferens'). Gredête, hristonosnii ljudije. Stefan, sim. pam. šaf. 16.

HRÌSTOS, Hrista (Hristosa), *m. Χριστός (pomazanik),* Christus, *u pravoslavnijeh Hrišćana (ali vidi i prve primjere kod b)); radi katolika vidi* Krst, Isukrst, Hrist. — *Akc. se mijeña u voc.* Hrîste. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu (gen.* Hrista *i* Hristosa) *i u Daničićevu* (Hristosъ). — *Nominativ ostaje po grčkom obliku; ostali su padeži načinjeni: a) od osnove* hrist *(obično):* Hrista, Hristu *itd.* Hrista radi. Sava, sim. pam. šaf. 8. O Hristê Isusê. 14. Isus Hristosъ. Stefan, sim. pam. šaf. 3. Rabъ Hristu . . . Vladiky mojego Isu Hrista . . . Mon. serb. 5. (1198—1199). Hristosъ Bogъ . . . Moju te, Isu Hriste. 9. (1222—1228). Spasa našego Isusa Hrista . . . Spasu našemu Isusu Hristu . . . 11. (1222—1228). Spasa našego Isus Hrista. 15. (1222—1228). Vъ Hrista Boga. 19. (1234). 145. (1349). 190. (1378). Vladiki mojego sladkago mi Hrista. 171. (1365). O Hristê Isuse blagovêrnomu . . . Stefanu kralju. 187. (1378). Gospoda Hrêsta. 222. (1392). Obetujemo va Hrista Boga i va duše naše. 365. (1431). Va ime Hrista. 463. (1454). Moleći Boga i Bogorodicu, da se svi sjedinimo u jedinstvu duhovnomu pravovirstva i ljubavi našega Isukrsta, aliti po vaš način, Hrista. And. Kačić, razg. 156. Sveti Jovan knige uzimaše, te krstio Hrista kuma svoga, Jovan Hrista, a Hristos Jovana. Nar. pjes. vuk. 1, 123. Rodi sveta prečista Rista Boga našega. 1, 135—136. Ristos mi vam sreću dao! 1, 141. — *b) od nominativa* Hristos: Hristosa, Hristosu *itd. — u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka, pa i u naše vrijeme.* Po tebi jur boj bi Hristos naš vojvoda. N. Dimitrović 43. Hristos da pati. 53. Na slavu koje *(pjesni)* sve da budu Hristosu. 54. Pošetala prečista gospođa... a na ruke nosi sina svoga, sina svoga Isusa Hristosa. Nar. pjes. vuk. 1, 122. A Hristosu žao bi, pa ga pokara. Nar. prip. vrč. 43.

HRISTOSIJA, *f. ime žensko (od* Hristos). — *U naše vrijeme u Srbiji.* Ristosija. M. Đ. Milićević, let. več. 179.

HRISTOSIJIN, *adj. koji pripada Hristosiji.* Ristosînoga sina. M. Đ. Milićević, let. več. 181.

HRÌSTOSOV, *adj. koji pripada Hristu (Hristosu). — isporedi* Hristov. Đeno ima trista manastira, među ńima Hristosova crkva i kod ńe je Hristosova ruka. Nar. pjes. kras. 1, 71.

1. HRÌSTOV, *adj. koji pripada Hristu (vidi* Hristos *i* Hrist). — *Između rječnika u Stulićevu, u Vukovu (s primjerom iz narodne pjesme:* Mi recimo tri riječi Ristove), *u Daničićevu* (Hristovъ). Ograđajo krstomь Hristovomь. Stefan, sim. pam. šaf. 4. Mučeniče Hristovь. 4. Igu blagomu Hristovu. 12. Ovьcamь Hristovêmь. 26. Hristova ljuby pace privezovaše se kь mьnê. Mon. serb. 5. (1198—1199). Strastьni hristovami. 11. (1222—1228). Svetitêlь Hristovь. 72. (1275—1321). Vьznesenija Hristova. 79. (1302—1321). Odь vьplьštenija Hristova tisušta i 326 lêto. 85. (1326). Vь dьnь strašnango ispitanija Hristova. 87. (1327). Ljudê prêdateļu Hristovu. 124. (1336—1347). Vь dьnь strašnago suda Hristova. 160. (1357). Na sveto pismo Hristova jevanđelija. 219. (1391). Va ime Hristovo. 252. (1404). Va ljeta rožastva Hristova. 105. (1333 *u poznijem prijepisu).* Vь lêto roždьstva Hristova. 253. (1404). Na lita roštva Hristova. 283. (1419). Va izabranoj polače i večnice grada našego Dubrovnika va ljeto rožstva Hristova na 1433 lêto. 391. (1438). Ljetь Hristovihь 1466. 495. (1466). Ima se savrьšiti u litihь Hristovihь 1468. 502—503. (1467). Odь roždьstva Hristova leta 1(4)81. 528. (1481). pogrješke: Hrêstova. Mon. serb. 221. (1392). Hristevi. 252. (1404). 273. (1409). — Od rožastva Hristova. Mon. croat. 66. (1446). Pogrđuju Hristovu priliku. A. Kanižlić. kam. 117. Častno tilo Hristovo. 227. Na prestola Ristova. Nar. pjes. vuk. 1, 131. I napija u slavu Ristovu. 2, 100. Ni Hristovu vjeru pohuliti. 2, 609. Ni Hristovi zakon izgubiti. 2, 614. Ha sad, braćo, za vjeru Hristovu! 3, 277. Pred Ristovo pred cvjetonosije. 4, 175. Za krst časni i vjeru Hristovu. 4, 319. Tako mi zauza Hristovijeh! (oko poklada). Nar. posl. vuk. 301.

2. HRISTOV, *m. vidi* Hrist. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto u pisca Dimitrovića. — sasma nepouzdano.*

HRISTÒVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Mihajlo Hristović. Nov. sr. 1835. 73. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

HRÌSTOVOR, *m. vidi* Hristofor. — *Prije našega vremena.* Hristovorь. S. Novaković, pom. 111.

HRÌŠĆANICA, *f. vidi* Hrišćanka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (Hristjanica ‚christiana, christicola'), *u Vukovu* (‚eine christin' ‚christiana', cf. Hrišćanin). Majka joj je Rišćanica bila, Rišćanica pa se poturčila. Ogled. sr. 60. Vidiš li onoga popa, te ispovijeda onu Hrišćanicu? Nar. prip. vrč. 139.

HRÌŠĆANIN, *m.* Christianus, *čovjek vjere Hristove, osobito se kaže o pravoslavnijem (a o katolicima* Kršćanin). — *plur.:* Hrišćani. — *Naj stariji je oblik* Hristijanin *(od Χριστιανός), pak* Hristjanin, *kasnije se* tj *promijenilo na* č *a pred ovijem* s *na* š. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stulićevu* (Hristjanin ‚christianus, christicola, Christi assecla'); *u Vukovu:* 1. ‚der christ' ‚christianus'. Kaluđeri zovu svakoga čovjeka Hrišćaninom (kad mu ne znadu imena), kao i ženu Hrišćanicom ili Hrišćankom. 2. Srbin grčkoga zakona, cf. Kršćanin; *u Daničićevu* (‚hristijanинъ' ‚christianus', cf. krьstijanинъ). Pravoslavьnyje care gospodь hristijane nareče. Stefan, sim. pam. šaf. 23. Blagovêrnymь hristijanomь. Sava, sim. pam. šaf. 1. Zastupnica jesi hristijanomь. Mon. serb. 58. (1293—1302). Vьručenije ti hristijani. 243. (1389—1399). Svetitelije da ne proklinajutь hristijanь za sьgrêšenije duhovno. Zak. duš. pam. šaf. 29. Koji se su prêvratili hristijanê vь azimьstvo. 29. Da vьzvratetь hristijany otь jeresi latinьskyje. 29. Prêvrativь hristijanina vь vêru latinьsku. 30. Kako dobrь i pravedni hristьjaninь. Spom. sr. 1, 121. (1414). Tako Hristjanom, tako i Krstjanom. Glasnik. II, 3, 69. (1707). Da su naši Hristjani običajni reći: ‚Volijem se poturčit, nego pošokčit'. A. Baćić 146. I to su odilnici, što se zovu Rišćani. F. Lastrić, ned. 100. Primlogi Krstjani i Hristjani. A. Kanižlić, kam. 817. Fala, brato Rišćanino! Nar. pjes. vuk. 1, 146. Blago onom bratu Rišćaninu koj' celiva i prilog pridajo! 2, 75. Bog ubio svakog Rišćanina koji drži vjeru u Turčinu! 4, 145. Al' Turčina ali Rišćanina. 4, 504. U

svakoga pravog Rišćanina. Nar. pjes. herc. vuk. 320. I ovdje ‚Vlasi' znači ‚Hrišćani'. Vuk, nar. pjes. 3, 562. Krščani zvone više nego Rišćani. poslov. 160. Opet su im miliji ‚Hrišćani' no ‚Latini' (ovako ova dva zakona zovu jedan drugoga). V. Bogišić, zborn. 644. — *rječe o katolicima.* Pravim Hristjanom katolikom. Mon. croat. 165. (1496). Što ne govoriš kao Hristjani govore? M. Držić 344. Vsaki istini Hristjanin. Š. Budinić, sum. 2a. Znaj, Hristjanine. 40a. Dopušta svakomu Hristjaninu ali Hristjanci. I. M. Mattei xxviii. Znaj, Hristjanine. Štit. 5.

HRÌŠĆANINOV, *adj. koji pripada Hrišćaninu.* — *U Vukovu rječniku.*

HRIŠĆANITI, hrišćanim, *impf. činiti koga Hrišćaninom, krstiti.* — *U Stulićevu rječniku:* hristjaniti, v. pohristjaniti. — *nepouzdano.*

HRÌŠĆÂNKA, *f.* Christiana, *žensko čeljade vjere Hristove, vidi radi značenja, postaña i oblika* Hrišćanin. — *isporedi* Hrišćanica, Hrišćankiña. — *Akc. se mijeña u gen. pl.* Hrìšćanâkâ. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stulićevu* (hristjanka, v. hristjanica), *u Vukovu, u Daničićevu* (hristijanьka). Poluvêrьcь vьzьmь hristijanku. Zák. duš. pam. šaf. 30. Dopušta svakomu Hristjaninu ali Hristjanci. I. M. Mattei xxviii. O Rišćani, mila braćo, i Rišćanke, mile majke! Nar. pjes. vuk. 1, 143. Ciganka to sve gledala i slušala, pa rekne onoj Hrišćanci. Nar. prip. vrč. 39. I ovdje ‚vlasi' znače ‚hrišćani' (Moskovi), a ‚vlahiñe' ‚hrišćanke' (Moskovske žene i djevojke). Vuk, nar. pjes. 3, 562.

HRÌŠĆÂNKIŃA, *f. vidi* Hrišćanka. — *Samo u Stulićevu rječniku:* hristjankiña.

HRIŠĆÁNLUK, *m. ļudi Hristove vjere, narod hrišćanski.* — *vidi* hrišćanstvo. — *Postaje turskijem nastavkom* lyk. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* ‚die christenheit', ‚populus christianus'. Hristjanluka stare nevjernike. J. Krmpotić, pjes. 6. Da rišćanluk Marka ne prokune. Nar. pjes. vuk. 2, 442. I privedoh narod i hrišćanluk. Nar. pjes. petr. 2, 22. Pak sastavi narod i hrišćanluk. 2, 157.

HRÌŠĆÂNSKÎ, *adj.* christianus, *koji pripada Hrišćanima, koji je kao u Hrišćana, vidi* Hrišćanin. — *Između rječnika u Stulićevu* (hristjanski ‚christianus'), *u Vukovu, u Daničićevu* (hristijanьskyj, cf. krьstijanskyj).

a. *adj.* Blagosrьdu jemu byti na mirь hristijansky. Sava, sim. pam. šaf. 4. Vь pohvalê roda hristijanьskago. Mon. serb. 77. (1302—1321). Vêrê hristijanscej. 244. (1389—1399). *(bez sumńe pogrješka:* Ristijanьskomu. Mon. serb. 562. (1322)). Sabranje nauka hristjanskoga. Š. Budinić, sum. 2a. Oh da bi duhovnici hristjanski učili svoje ovce! A. Baćić 104. Slave ga na rišćansku. And. Kačić, kor. 470. Da raširе svetu *(vjeru)* hristijansku. J. Krmpotić, pjes. 5. Kreposti hristjanske. I. M. Mattei vi. Draga razkoša srca svakoga hristjanskoga. 3. Hristjanski nauci. 44. Od naroda rišćanskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 144. I hristjanske zadužbine. 1, 145. I rišćanske podelice. 1, 146. Diži, care, svu vojsku rišćansku. 2, 85. Zbor zborila gospoda rišćanska. 2, 101. Za rišćansku vjeru poginuti. 2, 311. I rišćanski zakon savršimo. 2, 338. Al' na sabļi tri slova rišćanska. 2, 342. Kako j' zakon u veri hrišćanskoj. 2, 454. Oteće vam hrišćanska zlameńa. 3, 80. Jesi l' čuo latinsko primorje, kod primorja rišćanske kotare? 3, 120. Vodi Zlatku u bijelu crkvu, te j' rišćanskim krstom pokrstio. 3, 142. Turska mi je vjera omrznula, a rišćanska jeste omiļela. 3, 205. A na zemļi sve rišćanske duše. Nar. pjes. herc. vuk. 320.

b. *adv.* hrìšćânski. — *Između rječnika u Stulićevu* (hristjanski ‚christianorum, christicolarum more, ritu'). Hristijanski živeti. Š. Budinić, sum. 17a.

HRÌŠĆÂNSTVO, *n.* christianitas. — *vidi* Hrišćanin. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (hristjanstvo ‚Christi religio, christianus populus') *i u Daničićevu* (hristijanьstvo ‚religio christiana'). *a) stańe, osobina onoga koji je Hrišćanin; vjera hrišćanska.* Blagočьstiva hristijanьstva. Glasnik. 15, 268. (1348?). Simь obrazomь da očistitь se hristijanstvo. Zák. duš. pam. šaf. 29. Da vьzvratetь se vьspetь vь hristijanstvo. 29. Da krьstitь se vь hristijanstvo. 30. Ništa od hristjanstva drugo znadu nego post, post i post. K. Pejkić 2. — *b) kao kolektivni supstantiv, sva čeļad vjere hrišćanske, svi Hrišćani.* Mir će biti za sve hristijanstvo. Mon. croat. 243. (1543). Po svijeh krajinah hristjanstva. I. M. Mattei 37. Kad se, bogoļubni štioče, ponavļaju sred hristjanstva naj veće Jezusu muke i pogrdjeńa? 311.

HRIŠĆANSTVOVATI, hrišćanstvujem, *impf. živjeti kao Hrišćanin.* — *U rukopisu* xvii *vijeka pisanom crkvenijem jezikom, a otale u Daničićevu rječniku* (hristijanьstvovati ‚christianam legem sequi'). Pritvarajušta se hristijanstvovati. Okáz. pam. šaf. 57. (1650).

HRK, *interj. glas kojijem se hoće da pokaže kako sud (uprav tikva) udara u što tvrdo.* — *U narodnoj pripovijeci našega vremena.* Marko uzme tikvu s vodom, i kako dođe među čobane a on potegne pa ńome o zemļu hrk! Nar. prip. vil. 1868. 112.

1. HŔKA, *f. vidi* hrkańe. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (rka ‚das schnarchen' ‚rhonchus'). Od oficirove hrke ne mogaše sam svoju rič razumiti. M. A. Reļković, sabr. 22.

2. HRKA, *m. vidi* hrkać. — *U Belinu rječniku* 655b.

HŔKÂĆ, hrkáća, *m. ovako zovu pravoslavnoga Hrišćanina katolici u Dalmaciji i u Bosni.* — *isporedi* 2. hrka. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* hŕkâću, hŕkâći. — *Može biti da postaje od* hrkati *(radi crkovnoga pjevańa kroz nos); a ni po što od* Grk *(vidi naj pošļeđńi primjer).* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚schismaticus' 655b) *gdje se naj prije nahođi i u Vukovu* (rkać, tako kršćani u Dalmaciji zovu hrišćane). Hrkać, tako zovu u Bosni katolici pravoslavne. Ļ. Stojanović. Negrke zvahu u Dubrovniku vlahe, a po Dalmaciji grkaće (hrkaće). M. Pavlinović, razg. 14.

HŔKÂĆSKÎ, *adj. koji pripada hrkaćima.* — *Samo adv.* hŕkâćski *u Belinu rječniku (po dubrovačkom govoru* hrkajski ‚schismatice' 655b).

HRKALOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Toma Hrkalović. Nar. pjes. petr. 1, 350 *(među predbrojnicima).*

HRKANOVCI, *m. pl. selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj* Razdijeļ. hrv. 132.

1. HŔKÂŃE, *n. djelo kojijem se hrče (vidi* 1. hrkati). — *Stariji je oblik* hrkanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (hrkanje *kod* hropanje), *u Belinu* (hrkanje ‚sbuffamento, lo sbuffare' ‚proflatus' 616a), *u Bjelostjenčevu* (‚rhonchus, rhonchorum tractus'), *u Jambrešićevu* (‚rhonchus'), *u Stulićevu* (‚rhonchus'), *u Vukovu* (rkańe ‚das schnarchen' ‚rhonchus, *to* stertere'). Čuvši ne-

običajno hrkańe. M. A. Reļković, sabr. 41. A isto tako ni ļudska zijehavica . . . štukavica . . . hrkańe. Nar. prip. vrč. VIII.

2. HRKAŃE, *n. djelo kojijem se hrče (vidi* 2. hrkati). — *Stariji je oblik* hrkanje. — *U Mikaļinu rječniku:* hrkanje, hrakanje ‚screatus'; *u Belinu:* hrkanje ‚screatus' 607a; *u Stulićevu:* ‚catarro' ‚fluxio'.

3. HŔKAŃE, *n. djelo kojijem se ko hrka (vidi* hrkati se). — *U Vukovu rječniku.*

1. HŔKATI, hŕčêm *i* hŕkâm, *impf.* stertere, *s ńekom osobitom bukom dihati kroz nos (kao što biva često kod spavańa).* — *isporedi* hropati, hropsti, hropiti. — *Akc. kaki je u inf. taki u praes.* 3 *pl.* hŕkajû *(ali* hŕču), *u aor.* hŕkah, *u impt.* hŕči *(ali* hŕkâj), *u ger pracs.* hŕkajûci *(ali* hŕčûći), *u ger. praet.* hŕkâvši, *u part. pract. act.* hŕkao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Riječ je onomatopejska, kao i* 2. hrkati, *ali može ne biti istoga postańa.* — *Od* XV *vijeka, vidi kod c), a između rječnika u Mikaļinu (vidi* hropsti), *u Belinu* (hrkati, hrkam ‚sbuffare del cavallo' ‚proflo' 646a), *u Bjelostjenčevu* (hrkam, hrčem, hropem ‚rhonchisso, rhonchos emitto, sterto'), *u Jambrešićevu* (hrkam ‚ronchisso'), *u Voltiģijinu* (hrkati, hrkam i hrčem ‚ronfare' ‚schnarchen'), *u Stulićevu* (hrkati, hrčem *i* hrkam ‚stertere, rhonchissare'), *u Vukovu* (rkati, rčem ‚schnarchen' ‚sterto'). *a) sa značeńem kazanijem sprijeda (kod spavańa).* Na daskah golih svu noć hrkat voli. A. Kanizlić, rož. 33. I poče vrlo hrkat. M. A. Reļković, sabr. 22. *(Koń)* zobļe kao i da nije putovao, a Turčin slatko hrče u sijenu. M. Đ. Milićević, omer. 198. — *b) vidi* hropiti *(na umoru).* Ona mrtva a on hrče rigajući mu krv na grlo. M. A. Reļković, sabr. 41. — *c) uopće glas koji postaje kad se dišući tresc nozdrvama, naj češće u životińa, n. p. o końu.* Koń nozdrvi hrkahu. M. Marulić 12. Pri nikomu skakne bedev tere hrče. B. Krnarutić 21. Tako tvrdousta nigdi vranca nije, hrče, krivi usta. A. Kanižlić, rož. 84. — *o medvjedu.* Vrli medvjed hrka i reži. I. Gundulić 554. — *i o vragu, o vukodlaku.* Ter s ńim *(nosom)* hrka i s ńim trubi *(Belzebub).* J. Kavańin 413b. Vuci viju, vukodlaci hrču. Osvetn. 2, 174.

2. HRKATI, hrčem *i* hrkam, *impf. vidi* hrkati. — *isporedi i* 1. hrkati. — *Može biti i riječ praslavenska, isporedi češ.* chrkati, *pol.* charkać. — *U našemu se jeziku javļa od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hrkati, hrakati ‚screo'), *u Belinu* (hrkati, hrkam ‚raschiare, sputaro' ‚screo' 607b), *u Stulićevu* (hrkati, hrčem *i* hrkam ‚incatarrire' ‚fluxione laborare'). Podrtijeh iz uzdaha, bez umrtja u kih crka, krvavijem dimim paha, smrdećijem pjenam hrka. I. Gundulić 472.

3. HRKATI, hrkam, *impf. kao da znači: hrabriti, sokoliti.* — *U sjevernijeh čakavaca od* XVII *vijeka.*

a. *aktivno.* Triba je družinu hrkati k borenju. P. Vitezović, odil. 21. Šoltikov nagańa, ne da Prusom na se, Friderika hrka da s' ńegvi ne plaše. M. Kuhačević 120. Batrivih i hrkah konika i pisca. 150.

b. *se se, refleksivno ili recipročno.* Hrkaju se nasi. P. Vitezović, odil. 5. Videć sminost srca svoga hrkaju se sami naši. sejnč. 3.

HŔKATI SE, hŕkâm se, *impf. u Vukovu rječniku:* kao tiskati se, cupati se s kime ‚streiten' ‚rixo' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

HRKEŠA, *m. čovjek koji hrče (vidi* 1. hrkati). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* hrkeša, hropalac, koji hrče, hropa ‚rhonchinosus'.

1. HŔKNUTI, hŕknêm, *pf.* 1. hrkati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim praes. (ako ima aor.* hŕkoh, *u* 2 *i* 3 *sing. akc. je* hŕče). — *U Belinu rječniku:* ‚sbuffare del cavallo' ‚proflo' 616a, *i u Vukovu:* ‚schnarchen' ‚rhonchum emitto'.

2. HRKNUTI, hrknem, *pf.* 2. hrkati. — *U Mikaļinu rječniku: (samo part. praet. pass.)* hrknut ‚sputato, raschiato' ‚screatus', *i u Stulićevu:* ‚screare, expuere'.

3. HRKNUTI, hrknem, *pf. popiti (srknuti?).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚bibere' *s primjerom:* Hrknuh čašu vina.

HRKŃIVATI, hrkńivam *i* hrkńujem, *impf. iterativno prema* 2 *i* 3. hrknuti. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina gdje ove riječi nema.* — *nepouzdano.*

HRKOTIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Kad uteče Hrkotiću Mujo, kad uteče iz sela Stijene. Nar. pjes. vuk. 4, 128.

HŔKOTINA, *f. vidi* hrakotina *(isporedi* 2. hrkati). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚screatus'). Hrkotinami popļuvan. I. A. Nenadić, nauk. 260.

HŔL, *vidi* hŕo.

HRLIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļe. hrv. 70.

1. HRLÌNA, *f. vidi* hrlost. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* hŕlini, *u acc. sing.* hŕlinu, *u voc. sing.* hŕlino, *u nom., acc., voc. pl.* hŕline. — *Od* XVI *vijeka. a) brzina.* Kojim da narav svoj hrlinu još taku na nozi na jednoj pritoći zvijer svaku. M. Vetranić 1, 161. Nu tekući tako doje, gdi pržinu more plače; od hrline plahe svoje tijek uzpreže, stup uzmače. I. Gundulić 41. Asterion, Tatao, Plija . . ., kijeh hrlina izvrsnija vrh inijeh je vitezova, širokoj će na ravnini iz daleka pješke teći, kažuć ko će u brzini čas i pravu slavu steći. G. Palmotić 2, 374. Kad lav vrli i strašivi . . . plaha u pašu teć jeļena pod visokom gorom vidi i s naštena veseo plijena s hrlinom ga mnogom slidi. 3, 39b. Nestavnost moga srca i hrlina *(štamparskom griješkom* brlina) ńegova na tvoje uvrjedo kažu, da istinito ne govorim. I. M. Mattei 2. — *b) vrlina.* Hrlina ‚bravura'. S. Budmani 418a.

2. HRLINA, *f. vidi* harlina. — *U Šulekovu imeniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚ruta capraria'). Hrlina, ruta capraria *(u starijim rukopisima),* galega *(u starijim rukopisima),* Galega officinalis L. (Vodopić, Skurla), v. harlina, horlina. B. Šulek, im. 111.

HRLITEĻ, *m. čovjek koji hrli.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚festinator'.

HRLITEĻICA, *f. žensko čeļade koje hrli.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quae festinat'.

HRLITI, hrlim, *impf.* properare, festinare, *vidi* hitjeti. — *Postaje od osnove* hrl *(vidi* hŕo). — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hrliti, pospišiti se ‚festino, propero, accelero, appropero'), *u Belinu* (‚festino' 47b; ‚accelero' 48a; ‚ire velociter' 77b), *u Voltiģijinu* (‚affrettare, accelerare' ‚eilen'), *u Stulićevu* (‚festinare, properare, festinationem adhibere'). K paklu hrle brže. M. Marulić 122. Za koje ja hrlim dušu dat i tijelo. Š. Menčetić 156. Vrijemo prješi i hrli leteći. M. Vetranić 1, 269. Prijeku smrt strzi ka hrli i prješi. 1, 270. K tomuj se još hrliš da togaj

zagriš. 2, 40. Tri dusi pakļeni hrle put gore. 2, 93. Hrleći prješe put vode te vile. 2, 123. Žarko sunce neće hrlit, da mu pojde na zapadak. H. Lucić 211. Zavidniče vrli, na tvoju malu har sriča mi dat hrli vridniji svita dar. 221. Er hrlim kako stvar naj dražu da te ja zagrlim. N. Naļeśković 1, 111. Pod' jedan na pospijeh i hrli put stana. M. Držić 426. Zatoj me ne uzdržaj neg hrli i brzaj. 443. Kad zora hrļaše iziti s danicom vrh gora stiže me san. F. Lukarević 25. Izvrni tvoj ŝtupaj, ter k ogńu ne hrli. D. Rańina 44a. Človiče umrli, ne čini život tvoj za zlatom da t' hrli odveće tolikoj. 46a. Kadgod hrleći i hiteći brzo postupahu. B. Kašić, is. 56. Neptunu na divan svak snaži i hrli. Đ. Baraković, vil. 135. Daj, daj veće hodi k meni, na medene igre hrli, ah, celivaj, miluj, grli! I. Gundulić 174. Meni se je dogodilo, kao djetecu, koji hrli, gdi plam svijeće ckili milo, naj poslije ki ga oprli. 231. Star i mlad ga častit' hrli. 422. Hrle naglo svi kolici, da prije car se s stola izagne. 519. Svaki naprijed silom hrli, vrata i mire vaļat skaču. 521. Uprav stoji Derviš vrli, i odkriveno stegno hrani, desnu bedru čuvat hrli, spravan skočit k svakoj strani. 545. Pazi, kako Bodin vrli pun poraza nemilosna na Dubrovnik s vojskom hrli. G. Palmotić 1, 79. U hrabrenu vojsku ovu i ti hrli. 1, 152. Na oružje vas puk hrli. 1, 280. Vi lijeni tu stojite, ter u dvore ne hrlite. 2, 28. Teci, hrli na osvetu. 2, 38. Hrli osvetit ruge tvoje. 2, 45. Hrli jedan vas dvornika Laviniji rijet. 2, 149. Život naš umrli na skončańe svoje hrli. 2, 424. Vrijeme hrli, izidimo. 2, 457. Sunčana kola hrle skrit u more zrake svoje. 2, 474. K tebi, Bože, hrlim da me ozdraviš. V. Andrijašević, dev. 106. Da bude za tobom hrliti. 121. Na ovu vodu snažno hrli. P. Kanavelić, iv. 130. Tako i sjever naglo hrli. 135. Spasit me, Bože, hrli. 460. A što je tašće to je kleto, k tomu ikada ti ne hrli. A. Vitaļić, ost. 39. Tere hrliš, sina tvoga da opet primeš i zagriš. J. Kavańin 52b. Sveđer hrli na osvete. 56b. Put sunčane hrl'mo svijeće, ona 'e svejer dobrohotna. 168a. Jednih krjepos da zagrle, k zlobi druzijeh da ne hrle. 359a. Čim ļudstvo hrli svude na svagdańa svâ činenja. 419b. Prijateļstvo hrli gdi može koju korist ufatit. A. d. Bella, razgov. 232. Slišat hrli što ti usta mâ narede. I. Đordić, salt. 258. Prije neg strijela sunce hrli. uzd. 57. Tada im Bog ļubav vraćat hrli. 69. Ptice hitre i spravne hrlit višńe uz dvorove. 188. Ustan', hrli, prijateļice moja. ben. 53. Da to veselije hrle put blaženstva. 130. Ženinom smrti stoprv razvezan od ženidbe hrliš bez krsmańa u red sveti. B. Zuzeri 6. Ulak koji u putu hrli ne trči samo nego leti. 150. Ne hrli tako žedna košuta na kladenac. V. M. Gučetić 120. Hodi po svem gradu, hrli po svijem ulicam. 187. Dan za noćim hodi, a noć za danom hrli. (Z). Poslov. danič. 15. Hrli kad rano dođe. (Z). 27. Sveštenici hrliše podjarmiti razum prostoga puka. D. E. Bogdanić 44. Ah! nesrećni, na pogube što hrlite? Zgode. 9. K vječnomu kraļevanju hrliš bez pristanka. I. M. Mattei ix. U grad s četom dvorna puka hrli ona. N. Marči 27. Sunce iz dubine hrli tjerat noćne tmine. 37. A na pogled vrle hrle sluge. Osvetn. 1, 23. I anđeli tamo s neba hrle. 1, 45. Nema ništa čijem bi mogo te ustavit ļude, da ne hrle kud im ćudi žude! 4, 37. Hrliti, mahom bježati, teći (reče se o riječi). M. Pavlinović.

HRLIV, *adj. koji može hrliti.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚festinandi vim habens'. — *nepouzdano.*

HRLOĆA, *f. vidi* hrlost. — *Akc. je kao kod* 1. hrlina. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* One *(prije)* od tijela *(u blaženijeh)* ove su koje slijede: prva zove se bistrina aliti sfjetlos; druga netrpļenje od muke; tretja tančina; četvrta hrloća. M. Orbin 293.

HRLOKRILAT, *adj. brzijeh (hrlijeh) krila.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚alis velocibus'. — *nepouzdano.*

HRLONOG, *adj. hrlijeh (brzijeh) nogu.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚levipes'.

HRLONOŠCA, *f. hrlonogo žensko čeļade.* — *U Stulićevu rječniku:* hrlonožca *uz* hrlonog. — *sasma nepouzdano.*

HRLONOŽAC, hrlonošca, *m. hrlonog čovjek.* — *U Stulićevu rječniku (uz* hrlonog). — *slabo pouzdano.*

HRLOŃA, *f. izvor u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 17.

HR̂LOST, *f. osobina onoga koji je hŕo ili onoga što je hrlo, isporedi* hitrina, hitrost. — *Od* xv *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Mikaļinu* (hrlost, hitńa ‚festinatio, properatio, acceleratio'), *u Belinu* (hrlos ‚festinatio' 47b. 582a; ‚celeritas' 183b. 583a; ‚rapiditas' 606b; ‚velocitas' 757a; ‚agilitas' 52b; ‚agendi vis' 117a), *u Stulićevu* (‚festinatio, properatio, properantia, celeritas, velocitas'). *a) vidi* hitrost, hitrina *kod a).* Zapovijed ovu s velikom hrlostim primi. B. Gradić, djev. 87. Kako no je hrlost i krepost u udije tjelesnijeh obilježje zdravja tjelesnoga, onako ti je hrlost i krepost u dobrijeh djelijeh duhovnijeh obilježje da se je čovjek dostojno pričestio. M. Divković, bes. 412b. Ljenost, kojoj suprotivna jest hrlost. nauk. 194a. Pojdoše oni s hrlostju velikom. B. Kašić, is. 10. Uzrivši ńe hitnost, hrlost i veselje. 85. Učini ovi dugi put s brzoćom i hrlostju velikom. 91. Lasnos ali ti hrlos. M. Orbin 297. Vrlina ruka, hrlos noga. A. Kalić 190. — *b) vidi* hitrost, hitrina *kod b).* Da navykneši vъsakoj knńževъskoj hrъlosti. Konstant. filos. star. 1, 30. Prsten od četire kamike hrlostju magnitskoju sastavļen. Aleks. jag. star. 3, 311. — *c) vidi* hitrost, hitrina *kod d).* Sъtvorimъ hrъlostь, jako da otъ silь uhvativъše mnozêhь vь Maćedoniju otvedemo. Aleks. nov. 92. Hrъlosti i hrabrъstvu podivi se. 102. — *d)* ŕlost, izmišļańe, dovijańe, moda. Uvek ćeš kod ńega videt neku novu rlost. S. Agić u Trsteniku. — *e) hrabrost.* Hrlos, bravura. S. Budmani 418a.

HRLOTEKUĆ, *adj. (uprav part. praes. act.) koji teče (trči) hrlo (brzo).* — *U Belinu rječniku:* ‚rapidus' 606b, *i u Stulićevu:* ‚rapidus'. — *nepouzdano.*

HRLOVIT, *adj. vidi* hŕo. — *Samo adv.* hrlovito *u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Od svijeh uzda hrlovito sačuvat. A. Kalić 51.

HRLSTVO, *n. vidi* hrlost. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

HRMANIJA, *f. vidi* Hrmań. Hrmanija, zapušten rišćanski samostan. F. Jukić, zemļ. 51.

HR̂MAŃ, Hr̂mńa, *m. u Vukovu rječniku:* manastir pust na suhoj međi gdje se sastaje Una i Unac; blizu ńega imaju zidine od kule istoga imena. — *Pomiše se prije našega vremena.* Hrъmańь (mon.). S. Novaković, pom. 150. — *isporeći* Hrmanija.

HRMČEJIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Štefan šoštar Hrmčejić. Mon. croat. 291. (1589).

HRMESTAVAC, hrmestavca, *m.* ime mesu što hrušće pod zubima. — U Zagorju i Prigorju. F. Hefele.

HRMOTINE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijeļ. hrv. 40.

HRMZA, *f.* auripigmentum, *mineral sastavļen od sičana* (61 *po* 100) *i sumpora* (39 *po* 100), *žut kao zlato, i mekan, što se upotrebļava kao boja. — Nepoznata postańa. — U naše vrijeme.* Hrmza kopa se kod Kreševa. F. Jukić, zemļ. 6. Zlata, srebra... hrmze (auripigmentum). T. Kovačević, bos. 48. Hrmza kaže se u Bosni, sali zrno ili guša kaže se u Sremu, žuti sigan kaže se u Dalmaciji, a po turski altinbaš kaže se u Srbiji, latinski auri pigmentum. Đ. Popović, poznav. robe. 76.

HRN, *adj. na jednom mjestu* XVIII *vijeka nepoznatu značeńa (zar* krń?). Hrnu zvijezdu *(mjesec, misli se o Turskoj)* kad potlačeš, uzimļeš joj kraļstva opeta. J. Kavańin 216b.

HRNČIĆ, *m. prezime (može biti da bi uprav glasilo* Hrńčić, *vidi* Hrńak, Hrńko). *— U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 230. 262.

HRNDOLINE, *f. pl.* oraće zemļište, ali kamenito te s toga loše. u Dubašnici na Krku.

HRNETIĆ, *m selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. hrv. 72. *— vidi* hrnetički.

HRNETIĆKI, *adj. koji pripada mjestu Hrnetiću. — Na jednom mjestu* XVI *vijeka, možebiti kao prezime.* Popu Petru Hrnetićkomu. Mon. croat. 326. (1555).

HRNIĆ (Hrńić?), *m. prezime. —* XV *vijeka.* Matej Hrnić. Mon. croat. 124. (1485).

HŔNKAŠ, hrnkáša, *m.* nadimak hrnkovitu volu. M. Pavlinović.

HRNKOVIĆ, *vidi* Hrńković.

HRNKÒVIT, *vidi* hrńkovit.

HŔNUTI, hŕnêm, *pf. vidi* hrdnuti. *— U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HŔŃA, *m. vidi* hrńo. *— Akc. se mijeńa u voc.* Hrńo. Na koļeno Hrńi Mustaf-agi. Nar. pjes. vuk. 3, 149. Kraj kurvića Hrńe Mustaf-age. 3, 188. Ļuto gleda Hrńu Mustaf-agu. 3, 188. Ma reče mu Hrńa Mustafago. Pjev. crn. 175b. *— I kao prezime.* Prejavio Vasu Milovanovića iz Drenovca, momka Milosava Hrńe. Glasnik. II, 1, 123. (1808).

HRŃAGIĆ, *m. prezime. — Postaje od nepotvrđenoga* Hrńaga (Hrńa-aga). *—* XVIII *vijeka.* Neda udovica Hrńagića. Glasnik. II, 3, 237. (1710—1720).

HRŃAGIN, *m. (uprav adj.) prezime. — vidi* Hrńagić. *—* XVIII *vijeka.* Vukajlo Hrńagin. Glasnik. II, 3, 73. (1706—1707).

HŔŃÂK, *m. ime muško. — isporedi* Hrńko. *— Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (Rńak) *i u Daničićevu* (Hrьńakъ). Hrьńakъ Kostadinićь. Mon. serb. 281. (1418). Hrńak Popović. Mon. croat. 280. (1577).

HRŃAKA, *f. ime žensko, vidi* Hrńak. *— Prije našega vremena.* Hrьńaka. S. Novaković, pom. 111.

HRŃAKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Hrńaku). — U naše vrijeme.* Boca 15.

HRŃANAC, Hrńanca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski)* Hrńanec. Razdijeļ. hrv. 86.

HŔŃAV, *adj. s raspuknutijem ili razrezanijem usnama. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (rńav ‚mit aufgeschlitzten lippen' ‚labiis diffissis'). Stani kurvo, hrńavi Mustava! *(isporedi* Hrńetina). Nar. pjes. vuk. 3, 285.

HŔŃAVINA, *m. vidi* Hrńetina. *— U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (Rńavina, cf. Rńetina). Od Udbine Hrńavinu Muja. Nar. pjes. vuk. 3, 274. I š ńime je Hrńavina Mujo. Pjev. crn. 48a.

HRŃE, *n. sveće u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 142.

HŔŃETINA, *m. prezime ili nadimak (vaļa da je bio hrńav, vidi primjer iz narodne pjesme kod* hrńav) *ńekome Turćinu kojemu je ime bilo* Mujo (Mustafa). *gdjegdje se zove* Hrńavina, Hrńo, Hrńa, Hrńica, Hrńičić *(koje sve vidi). — U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* Rńetina Mujo, cf. Hrńetina *(kojega nema napose).* Od Udbine Hrńetinu Muja. Nar. pjes. vuk. 3, 263. I vrančića Hrńetine Muja. 3, 412.

HRŃEVAC, Hrńevca, *m. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. hrv. 128. *— Na drugom je mjestu pisano u množini:* Hrńevci. Schem. zagr. 1875. 46.

HŔŃICA, *m. vidi* hrńo. *— U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (rńica, vide rńo). Doke agi sitna knjiga dođe iz Kladuše od Hrńice Muja. Nar. pjes. vuk. 3, 136. Na koļeno Hrńici Mustafi. 3, 229. Treće đogat Hrńice Mustafe. 3, 404. Sve uzdańe Hrńice Mujage. Nar. pjes. juk. 206. Dočeka ga Kladuški Hrńica. 321. Da te vidi tvoj Hrńica Mujo. 538.

HŔŃIČIĆ, *m. vidi* Hrńetina. *— U narodnijem pjesmama našega vremena.* Dočeka ga Hrńičiću Mujo. Nar. pjes. juk. 321. Potpazi ih Hrńičiću Mujo. 324.

HŔŃIČIN, *adj. koji pripada Hrńici.* Ali pred ńim Hrńičin Alile na đogatu końu Hrńičinom. Nar. pjes. vuk. 3, 241. Al' eto ti brata Hrńičina. Nar. pjes. juk. 322.

HRŃKE, *f. pl.* Hrńke, vrst gļiva (Sabļar). B. Šulek, im. 111.

HŔŃKO, *m. ime muško. — isporedi* Hrńak. *— Od* XIV *vijeka.* Pristava Hrńka z Bribira. Mon. croat. 1. (1309). Hrьńьko. S. Novaković, pom. 112.

HRŃKOVIĆ, *m. prezime po ocu Hrńku. — U narodnijem pjesmama našega vremena.* A za Raškom Hrńković-Todore. Pjev. crn. 180b. Kalauzi Hrńković-Paune. 324b. *— Nalazi se pisano i* Hrnković. Kalauzi Hrnković-Paune. Ogled. sr. 205. Za našega Hrnković-Radoja. 210.

HRŃKÒVIT, *adj. koji nije dobro uškopļen, podmetnut, utučen (o domaćoj životińi). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (rńkovit, n. p. koń koji nije dobro podmetnut, nego ostao ajgirovit ‚nicht ganz kastrirt' ‚non penitus castratus'). Hrńkovit, dobro neutučen vo. Ļ. Stojanović. *— I s* n *mj.* ń. Hrnkovit, silovit, žičast, subačina, reče se volu dobro ne utučenu. M. Pavlinović.

HŔŃO, *m. hrńav čovjek (uprav ipokoristik). — isporedi* hrńa. *— Akc. se mijeńa u voc.* hŕńo. *— U Vukovu rječniku:* rńo ‚einer der eine aufgeschlitzte lippe hat' ‚labiis diflissis'. *— I kao hyp.* Hrńetina. Onda reče Hrńo Mustaf-aga. Nar. pjes. vuk. 3, 156. No govori Hrńo Mustafaga. Pjev. crn. 224b. *— Po narodnoj se poslovici zvao ovako i ńekakav čovjek iz Boke Kotorske.* Tako ti pomogao Rńo iz Luštice. (Reče se onome koji što lažno dokazuje. Pripovijeda se da je nekakav Rńo — ili Hrńo — bio negda ozidao kulu kod Rosa i iz ńe se branio junački od morskijeh neprijateļa). Nar. posl. vuk. 310.

HRO (HRL), hŕla, *adj. vidi* 1. hitar. — *Akc. kaki je u nominalnom nom. sing. m. (s* o*) taki je u složenijem oblicima:* hŕlî, hŕlôga *itd.; a u nominalnijem je oblicima onaki kaki je u nominalnom gen. sing. m.* hŕla, hŕlo, hŕlê *itd.* — *Nejasna postaña; Miklošić misli da je ista riječ što* vro, *što bi moglo biti; ali je opet istina da se ove dvije riječi u našem jeziku slažu u značeñu istom od* XVIII *vijeka.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (hrli, pospiješan ‚solers, properans, praeproperans, festinus'), *u Belinu* (hrli ‚festinus' 47b; ‚velox' 756b; hrli ili hrô ‚agilis' 52a), *u Stulićevu* (hrli ‚velox, properus, festinus, expeditus, celer, promptus, agilis, dexter'), *u Vukovu* (hrli, vide vrli: hrli momak, t. j. dobar, jak, zdrav *s dodatkom da se govori u primorju;* hro, vide vro, cf hrli *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*), *u Daničićevu:* hrьlь ‚celer'.

a. *adj.* — *Komp.:* hŕlijî (A. d. Bella, rječn. 48b. 52b. 756b; J. Stulli, rječn.; M. Vetranić 1, 37. 315; 2, 56; A. d. Bella, razgov. 182; Đ. Bašić 246; Ant. Kadčić 552). *a) vidi* 1. hitar, 1, a. Brigentinь bi hrьlь *(štampano je* žrьlь, *ali Daničić u rječniku misli da je to štamparska pogreška i da treba čitati* hrьlь) na vesla. Spom. sr. 1, 38. (1402). Hrlim potezom dojti si hajala. M. Marulić 46. Objist i pitje na taj grih su hrla. 143. Jer bi hrla umaknut se. 263. Tako ustezat svoga grla, moja hćerce, budi hrla. 268. Na praznost vele hrli. 297. Ki ste na zlo vazda hrli. 312. Ima biti hrl na otvorenije. Naručn. 12b. Zač je smrt hrlija ner ptica i strila. M. Vetranić 1, 37. Jezik naj hrl'ji. 1, 315. Strila hrl'ja bit ne more. 2, 56. S pospiješnom, hrlom i dobrom voļom. B. Gradić, djev. 25. Ki veselo srce i hrlu voļu gleda. 67. Potrebuje da je prava djevica na posluh hrla. 70. Tuj mu ļplatu budi hrla za sve verno dat služenje. A. Čubranović 159. Ma ńe *(smrti)* moć, tolikoj ka mnokrat jes hrla, doći će jedan dan, ako ni' umrla. D. Rańina 99b. Vrijeme hrlo jes. D. Zlatarić 5b. S końi hrlim. D. Zlatarić 12a. Od onoga toliko hrloga veselja. A. Gučetić, roz. mar. 136. Pospiješeni su i hrli na razblude. 222. Imamo biti hrli u djelijeh božanstvenijeh. roz. jez. 246. Da ne budu noge moje na zlo hrle biti. 272. Pomožem da joj ja hrlu zvir tjerati. A. Sasin 125. Hrlu zvijer tjeraje visokom planinom. 137. Toj znaju lisice i hrli zecovi. 140. Nego t' samo milos prosim, ku mi skazat budi hrla. 168a. Za doći prij' k meni kâ njekad bi hrla. 291. Ako je čovjek hro i krepak na stvari koje su Bogu na počtenje. M. Divković, bes. 412b. Ter puk mami hrlijem činom. plač. 12. Ki će se u tomu ukazati brzi i hrli. M. Orbin 232. Strašnih riba jata vrla hrlim plovom doletite. I. Gundulić 47. Veće, vrani końi moji, hrli stupaj obratite gdje pristolje moje stoji. 79. A Kozaci srnuć hrli starijeh šteta u zamjenu, požegli su i potrli, pače smakli Varno u plijenu. 318. Końe suhe i okošte, ali hrle svaki jezdi. 330. A tište se i zateče na brzomu końu hrla. 401. Proz dubje ovo hrlo stado od razlicijeh trka zvijeri. 402. Sa svijem vodam od svud rijeka zaletje se u tijek hrli. 405. Smioni, bijesni, na zlo hrli bojnici su ovi vrli. 500. Nu li carska hitros hrla čini žeļe tve čestite dokli s vijencom oko grla vrhu zemļe uzvisi te? 510. Slijed' me, slijed' me, družbo hrla. 519. Hrli vezijer hitro ustupa. 528. Hrli kaplan vas je u dici šarovitom pod napravom. 554. Po svemu nebu okolo tvoje obraćaš końe hrle. Ġ. Palmotić 2, 15. Nego tekuć końa hrla ne počiva. P. Kanavelić, iv. 89. Za ńim ončas izidoše i vlasteli brzi i hrli. 115. Hrlo brijeme. 169. Služba za zlo glasit hrla. 197. Ončas hrla nazad stupi. 565. Čin' da 'e pjesan ova hrla svijem duhovne davat lijeke. A. Vitaļić, ost. 1. Množ hrlijeh od vjetara. 177. K ńim se opet gusa meće put sunčane hrle sveće. J. Kavańin 422b. Vaša tilesa biti će svitlija od sunca, hrlija od vitra. A. d. Bella, razgov. 182. Hrabreni, laci i hrli put nebesa su tijek prostrli. I. Đorđić, salt. 38. Na krilijeh časa hrlih. uzd. 113. Tutako hrla četa vragova na ń udari. ben. 166. Mlad Ļubmir prigrli kraļeve besjede, i svaki od ńih dva na końa hro sjede. pjesn. 48. Rijeka prikupļiva jednu silu voda pridohodnijeh s kojijem se zdrži u scjeni hrle rijeke i nepristajne. B. Zuzeri 130. On ti Vuče ustade na svoje na hrle noge. Nar. pjes. mikl. beitr. 48. Govori da smrt ne čeka, neg da trči na hrlu końu. Đ. Bašić 70. Pobjegnu od nas brzije od naj hrlijega teklića. 246. Kako jedna hrla rijeka. 247. Spravan i hrl služiteļ. S. Rosa 54b. Duh je hrl a put je slaba. 152b Nit' je tvoj svit ńu hrliju oli smioniju učinio. Ant. Kadčić 552. — *b) značeńe se miješa kao kod* hitar *(isporedi* 1. hitar, 1, b *i* c), *a kod toga se misli da je* hro *isto što* vro. — *od* XVIII *vijeka.* Hrli, bravo. S. Budmani 418a. *vidi i u Vukovu rječniku.*

b. *adv.* hŕlo. — *Između rječnika u Mikaljinu* (hrlo, pospiješno, brzo ‚festinanter, properato, celeriter'), *u Belinu* (‚celeriter' 48a; ‚agiliter' 52b; ‚cito' 583a; ‚rapide' 606b; ‚velociter' 756b), *u Stulićevu* (hrlo ‚velociter, festinanter, properanter, propere, actutum, cito'). — *Komp.:* hŕlijê (A. d. Bella, rječn. 48a. 52b; J. Stulli, rječn.; M. Vetranić 2, 61. 111; Nauk brn. 12a; I. Gundulić 42; M. Radnić 108b), *na jednom mjestu i* hŕļê. Anton Dalm., nov. tešt. 164b. *a) vidi* 1. hitar, 2, a. Hrlo ti je lital. M. Marulić 51. Tebe utišiti hrlo hoću ureda. 179. Vrime hrlo tekuć. 223. Hrlo vaze trak i kosu. Š. Menčetić 4. Hrlo će svrha doć tvojemu porazu. 199. Hrlo na pospijeh oholas ostavi. M. Vetranić 1, 49. Leteć ki obhodi hrlije od ptice. 2, 61. Vila hrlije potakši ner ptica. 2, 111. Kad vidiš tve grlo i dike ostale sve brzo i hrlo da su se skončale. H. Lucić 213. Naglo i hrlo triba mu je doniti pod kosu svu grlo. N. Dimitrović 35. Hrlo ga zadosti na saj svijet odpravi. 74. Nudijer u lov, družbo, svi se hrlo opravimo. N. Naļešković 1, 226. Mene bi jur muke ļuvene satrle, neg bijele tve ruke hrlo me zagrle. 2, 103. Tako hrlo bi komedija raskupļena. M. Držić 62. Hrlo i žesto nastoje. P. Zoranić 10a. Vrime hrlo leteći. 26b. Tiho dali hrlo k Ļubidragu prišad. 37b. Da bih sam toj hrlo i dobrovoļno izvršio. B. Gradić, djev. 4. A ove odšadši hrlo od groba. Postila. R1b. Hrlo pošadši. Anton Dalm., nov. tešt. 47a. mat. 28, 7. Oni drugi učenik hrļe preteče Petra. 164b. joann. 20, 4. Da budem se hrlo i pospješno podvignuti. A. Gučetić, roz. mar. 137. Pospiješno i hrlo na ńegovu se službu postaviti. roz. jez. 100. Hrlo se k ńima utecimo. 329. Po sunce, koje sja, skočio bih k ńoj hrlo, ter bih je rukom ja uhvatil za grlo. A. Sasin 108. Jošte njeke imam masti, kojom mogu povratiti mrtva, bolna ozdraviti, djevam činit' hrlo rasti. Jeđupka nezn. pjesn. 238. Kako bismo hrlije k ńoj došli. Nauk brn. 12a. Hrlo se spomeni lik vazet. A. Komulović 70. Svaka zapustivši hrlo i naglo brzo ću k ńemu uteći. B. Kašić, nač. 26. Hrlo će pospiješiti k tebi. 37. Misleć, netom jedra stavi, hrlo opeta po te doći. I. Gundulić 31. Ako kadgod *(pravda)* kasna i lijena hrlo stupit ne nastoji. 38. U vlas vjetra

raspustila bješe zlatni pram niz pleći, a oči plačne obratila k moru hrlo sveđ trčeći. 41. Prista i opet tijek priuze što hrlije može i plaše, i nesvijesna u vodu se naglo veće sunivaše. 42. Sveđ gledati plemenita svitla ljepos tvoja ima pod stupajim' neumrlima hrlo letjet naglo lita. 61—62. Hrlo uzleti, Merkurio, na visine, Jove gdi je. 67. Hrlo skoči, Tizifone, ter viđ tko to može biti. 103. Ter da dođe hrlo, reci, moja ljubi lijepa. 107. Igra' kolo, skoč'mo bolje, svak se kaži dobre volje, na pir, na pir hod' svak hrlo! 172. Hrlo usliši me boleće ove iz srca glase istine! 208. Tečeš hrlo na darove. 230. Hrlo tekuć prispje treći. 416. Nu i Dilaver protiv ńemu koña obode, skoči hrlo. 538. Jedan od vas hrlo iz dvora haduma mi pođ' dozovi. Ġ. Palmotić 1, 149. Šes vojvoda hrlo ustaju. P. Kanavelić, iv. 80. Hrlo otiti tijem spravljaše. 177. Hrlo jezdeć. 204. Hrlo hodi. 256. Nauk svaki hrlo ostavi. 382. Da ja prostin hrlo za ljubav vašu sva uvridjenja. P. Radovčić, nač. 459. Ako si mudar, imaš hrlije plakati. M. Radnić 108b. Za to hrlo čin' da skupe naše pope ter biskupe. P. Hektorović (?) 83. Hrlo, sluge, vi pojdite, ter mi Sista dovedite. 101. Da te od tle sad izvedu, tere hrlo k ńem' privedu. 126. U paklene, dim, propasti s tvojim pukom hrlo ć pasti. 134. Ipolite, hrlo teci, zapovida t' cesar Decij. 146. I hrlo bi poletio. A. Vitaljić, ost. 55. Hrlo će te s plama bijesna dol pakleni lupat biči. 242. Elpenore, diko moja, odvedi ga bijesna hrlo. A. Gleđević 55a. Koja su ona tri dobra za kojima umrli zaneseni hrlo trče? A. d. Bella, razgov. 24. Tmasti večer iz vrh gora duge osine hrlo stere. J. Kavańin 418a. Na iztočnom trijemu bilu nova zora hrlo izšeta. 495a. Isti anđeo privede me hrlo i odni. 508a. Biće umrlo ko dim će se razić hrlo. I. Đorđić, salt. 117. Prikrotki Isus vele hitno i hrlo bi doveden k kući Pilatovoj. M. Lekušić 69. Hrlo uberite sve ruže vašega perivoja. V. M. Gučetić 41. Hrlo ustanite, pripovijedajte moju riječ. 214. Hrlo ti je kraj skočio na svoje hrlo noge. Nar. pjes. mikl. beitr. 31. Jarebice lovi tko veomi hrlo hodi. (Z). Poslov. danič. 37. Hrlo zalijetajući se često kratcijem i gorućijem molitvam i uzdasima. I M. Mattei 302. Hrlo k vratim pritecite. N. Marči 61. — *b) vidi* a, *b)*. Hrlo, bravamente. S. Budmani 418a. — *c) u ovom primjeru može biti da znači: vješto.* Istanca veomi hrlo i hitro. S. Rosa 91a.

HRÒBAR, hròbra, *m. vidi* 3. hrabar. — *U jednoj pjesmi crnogorskoj našega vremena i otale u Vukovu rječniku.* U kmestvu je robar moj; milij' mi je robar moj no sve solo i vas rod. (Ròbar mjesto râbar! tako mi je kazivalo jedno momče na Cetinju, samo što se i ono A — izmedu B i R — po crnogorski izgovara izmedu A i E. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 206.

HRÒCÂŃE, *n. djelo kojijem se hroče (vidi* hrocati). — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HRÒCATI, hrôčêm, *impf. vidi* guritati. — *isporedi* hrokati *i* hroktati. — *Riječ je onomatopejska (shvaća se kao da svińa guričući čini glasom:* hrõ! hrõ!). — *Od* xvi *vijeka: samo dva naj prva primjera spadaju amo bez sumńe; ostali bi mogli spadati i pod* hrokati *(treba dodati da se i u naše vrijeme u Dubrovniku čuje* hrocati *kao što je u Vetranovićevijem primjerima, a ne* hrokati, *premda u Belinu i u Stulićevu rječniku ima ova riječ a nema* hrocati). Prasac hrocaše bez zuba. M. Vetranić 2, 140. Prasac hrocaše od tuge. 2, 180. Ona *(svińa)* hroče *(u izdańu god.* 1628, *ali u starijemu god.* 1522 hruča), rita, legne u zmočiru. M. Marulić 43. Na način prasaca hročući. M. Divković, bes. 881b. Ah, kada nećeš rog dignuti svrh oči, pođ', svińo, u brlog, a ovdi ne hroči. I. Gundulić 139. *(Vragovi)* graču, hroču, skvrče, krijeste. 473. Hroče i puha vepar divi. 554. On zavija, rika, ječi, rži, skviči, hroče, huka. Ġ. Palmotić 3, 135b. Ču iz uzdaha gdje se skviči, grače i hroče. P. Kanavelić, iv. 556. Revu, hroču, zavijaju. J. Kavańin 409b. Držac mrkle tmine huče, laje, hroče i hripa. N. Marči 59.

HROHOTATI SE, hrohoćem se, *impf. vidi* grohotati, b, *b)*. — *isporedi* hrokotati se. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Jeli se ludo, zalino i nepodobno smijao i hrohotao? A. Komulović 38.

HRÒKÂŃE, *n. djelo kojijem se hroče (vidi* hrokati). — *U Belinu rječniku: (sa starijim oblikom)* hrokanje 360a *i u Stulićevu.*

HRÒKATI, hrôčêm, *impf. vidi* hrocati. — *Akc. je zabilježen po Belinu rječniku* (hròkati), *a po Stulićevu trebalo bi da je* o *dugo. — U Belinu rječniku:* hrokati, hročem ‚grunnio' 360a. 573a; *u Bjelostjenčevu:* hročem, v. kruljim *(a kod ovoga ima praes.* hrokam!); *u Voltiġijinu:* hrokati, hročem ‚grugnire, grunare' ‚grunzen'; *u Stulićevu:* hrõkati, hrõčem *i* hrokam (!) ‚grunnire, grunnitum edere'.

HROKOTAŃE, *n. djelo kojijem se ko hrokoće. — U Mikaljinu rječniku (sa starijim oblikom* hrokotanje).

HROKOTATI SE, hrokoćem se, *impf. vidi* grohotati, b, *b)*. — *isporedi* hrohotati se. — *U Mikaljinu rječniku:* hrokotati se, grohotati se, smijati se ‚cachinnor, cachinno'; *u Bjelostjenčevu:* hrokoćem se, v. grohoćem se etc.; *u Stulićevu:* v. hrepetati se.

HRÒKTATI, hrôkćêm, *impf. vidi* hrocati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hrôktâh *i u ger. praes.* hrôkćûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U Vukovu rječniku:* roktati: rokću svińe ‚grunzen' ‚grunnio'.

HRÔM, *adj.* claudus, *koji nejednako hodi (o čeljadetu i o životińi), jer se jače nasloña na jednu nogu nego na drugu (ili na ostale noge) s toga što mu je jedna kraća, ili ga boli, ili ima kakvu mu drago mahanu u nogama. — isporedi* šantav, cot, cotav. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* хромъ, *rus.* хромой, *češ.* chromý, *pol.* chromy. — *Radi postańa isporeduje se sa snskrt.* srâma. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚claudus; loripes'), *u Mikaljinu* (hrom, šantav ‚claudus'), *u Belinu* 784b, *u Bjelostjenčevu* (hrom, hromac ‚claudus'), *u Voltiġijinu* (‚zoppo, zoppicante' ‚lahm, hinkend'), *u Stulićevu* (claudus, claudicans'), *u Vukovu* (‚lahm, hinkend' ‚claudus', cf. cotav), *u Daničićevu* (hromъ ‚claudus').

a. *adj.* — *Komp.:* hròmijî, *vidi:* Koji je hromi*(ji)?* I. Držić 361. *a) u pravom smislu. aa) o čeljadetu.* Slêpymъ i hromymъ. Sava, sim. pam. šaf. 1. Hromymъ hoždenije darovaše. Domentijanb 208. Slêpimъ i hromymъ. Mon. serb. 68. (1305—1307). Slipi vide, hromi hode. Bernardin 2. mat. 11, 5. Hrom v svojem hojenji. Korizm. 57b. Ložaše mnoštvo veliko nemoćnika, slijepijeh, hromijeh. N. Rańina 47a. joann. 5, 3. Mnozi kljenici i hromi izlijočeni jesu. 142a. act. ap. 8, 8. Vazda hrom ostano *(pastir).* M. Vetranić 2, 138. Svi hromi i kjasti da po ńom ozdravo. M. Držić 418. Ni će tko biti hrom, ni kjast, ni ćorast, ni slijep, ni grbav. M. Divković, bes. 398b. Vraća

zdravje kļastim, hromim . . . B. Kašić, is. 118. Da je tko od prije bio hrom ali kļast. M. Orbin 209. On ozdravi gubave, hrome, slipe. P. Radovčić, nač. 204. Hrom hodi, ali dockna dohodi. (D). Hrom je, ali je čovjek. (D). Hrom se ne može nahodit a tepav nagovorit. (D). Poslov. daničk. 27. Koji rom, koji gubav. P. Macukat 18. Bog povraća hromim hod. I. Grličić 4. Kô hrom ide. I. Đorđić, salt. 51. Hromi štake odbacuju. P. Knežević, živ. 46. Slipi vid, romi hod primaju. A. J. Knezović 254. Hromih prinevoļne i drvene štake. A. Kanižlić, utoč. 2. Čovik, koji od porođeńa bi rom. E. Pavić, ogl. 659. Slijepac hroma nosi. (Z). Poslov. daničk. 112. I mlohave i slijepe i hrome. Đ. Bašić 212. Da je komu pogledati bilo, di se brani malo i veliko, slipo, romo, staro i bolesno. And. Kačić, razg. 145a. Ostade svega života rom. 34. Ako je pokornik hrom ili slip. Ant. Kadčić 277. Kļasti, romi, slipi. B. Leaković, nauk. 450. Udesnoj đevojci hromi svatovi. (U Boci). Nar. posl. vuk. 327. Da je ko gluh, slijep, hrom, iscijelio bi se od ove vode. Nar. prip. vuk. 108. Bolje ti je ući u život hromu ili kļastu nego li s dvije ruke da te u ogań bace. Vuk, mat. 18, 8. Kļasti, hromi, sakati, ćori. S. Ļubiša, prip. 91. — *bb) o životińi.* Tote ulisti oni ugledaše lava hromoga. A. Vitaļić, ost. 415. Dobro iđe koza roma dok je vuk ne ukopa. N. Palikuća 37. ‚Provrć ću se ružičicom'. ‚A ja starac romi jarac, kudecaću uz ulicu, ter ću ogrist' ružičicu'. Nar. pjes. vuk. 1, 436. Hromi końi a junaci bolni. Ogled. sr. 34. — *cc) o tijelu.* Tilesa roma i kļasta. B. Leaković, nauk. 128. — *dd) kad se ističe da je ko hrom jednom ili objema nogama, to se može izreći: aaa) instrumentalom.* Jakov osta hrom jednom nogom. M. Radnić 156b. Ferizolić hrom nogome. J. Kavańin 149a. — *i griješkom s prijedlogom* s: Hrom s jednom nogom ‚pede altero claudus'. A. d. Bella, rječn. 785a. — *bbb) u ova dva primjera s prijedlozima* na *i* u, *Daničić shvaća da je* nogu *loc. duala, ali bi (prema* hramati, *a) cc) aaa) i bbb)) mogao biti i acc. sing. (kod toga bi mogao samo odlučiti akc.: jeli* nà nogu, ù nogu *što bi bio acc. sing., ili* nà nogû, ù nogû *što bi bio loc. duala?):* Igrao bi, skakao bi, rom sam na nogu. Nar. pjes. vuk. 1, 185. Igrao bih, al' ne mogu, rom sam u nogu. 1, 186. — *ee) o hodu.* Da hroma cijeć poteka moj koń trčuć potepe se. J. Kavańin 227b. — *b) u nepravom smislu. aa) u duhovnom, moralnom smislu. aaa) kao* lijen. Svak osta lin i hrom zapriti meni plač. Đ. Baraković, vil. 185. Romi smo svi na dobro. A. Tomiković, gov. 155. — *bbb) kao* neprav. U on kotar spasno izpravļa puke hrome *(biskup).* J. Kavańin 159a. Da, ni hroma pravda hoće, vijenac dobra, poraz zloće. 539a. — *amo može biti da spada i ovaj primjer u kojemu značeńe nije dosta jasno, a* hrona *je jamačno štamparska pogreška mj.* hroma. Mudar svjetnik, nu vuhvene ćudi i hrona razmirja. I. Đorđić, ben. 121. — *ccc) kao* nejednak, nepotpun. Vireńe nejma biti hromo t. j. od jedne strane samo obećano. Ant. Kadčić 390. — *bb)* hroma Ļubica, Viola odorata L., *jer cvijet stoji na krivo.* — *isporedi kod* cot. — *od* xvi *vijeka.* Drobnom ružicom bedru mu zavismo i hromom Ļubicom. M. Vetranić 2, 138. Hroma Ļubica, kaloper i bosil. 2, 267. Ļubica hroma (prema tal.) viola zotta (Pizzelli), mammola *(stari rukopis;* Skurla), Viola odorata L. B. Šulek, im. 212. — *cc)* hromi rog, na sļemenu hambara prisječeni krov. I. Kršńavi, list. 68.

b. *adv.* hrômo, *kao hrom.* Zašto ja hromo gredem, oče? A. d. Bella. razg. 60.

1. HRÒMAC, hròmca, *m. hrom čovjek (u našc vrijeme često o svińi, vidi u Vukovu rječniku).* — *Akc. se mijeńa u voc.* hrômče, hrômci, *i u gen. pl.* hrômâcâ. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi stslov.* hromьcь, *rus.* хромецъ, *češ.* chromec. — *Između rječnika u Belinu* 784b, *u Bjelostjenčevu (kod* hrom), *u Voltiġijinu, u Stulićevu, u Vukovu* (krme koje ohrone na putu ‚der hinkende' ‚claudus'), *u Daničićevu* (hromьcь ‚claudus'). *a) uopće.* Kto se razboli da je u bolnici; a hromca i slêpca da nê. Glasnik. 15, 308. (1348?). Tada će poskakivati hromac kakono jeljen. N. Rańina 17b. isai. 35, 6. Kada se ta hromac držaše Petra. Anton Dalm., nov. tešt. 174b. act. ap. 3, 11. Na službu kraļevu ne pripuštaju se hromci. M. Radnić 552a. Slipce, hromce i pijance ne vodi u drične tance. P. Vitezović, cvit. 39. Tužnijem hromcem hod dariva. A. Vitaļić, ost. 50. Osta hromac zabušen na to. I. Đorđić, ben. 192. Povraćajući sad vid slijepcem, sad snagu hromcem. Đ. Bašić 31. Skakaće kako jeljen hromac. S. Rosa 7b. Romci i slipci. And. Kačić, kor. 189. Slipci, hromci koji se bez štapa ne mogu uzdržati. Ant. Kadčić 25. Jedan hromac ćosavi i šogavi. S. Ļubiša, prip. 150. Slijepac i hromac krali su smokve krkočko. 224. — *b) kao prezime.* — xv *vijeka.* Matka Hromca. Mon. croat. 114. (1475). — *c) vrsta variva.* Hromac, veccia *(u rukopisu* xvii *vijeka),* Lathyrus cicera L. (Vodopić), v. grah hromac. B. Šulek, im. 111. — *isporedi kod* grah, a, *k).*

2. HROMAC, Hromca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Hromec. Razdijeļ. hrv. 95.

HROMAŃE, *n. djelo kojijem se hroma.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

HROMATI, hromam, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. hramati *s dodatkom da je uzeto iz ruskoga.* — *nepouzdano.*

HROMČEVIĆ, *m. prezimc.* — *Pomińe se (bez* h) xviii *vijeka.* Jerolim Romčević. Norini 62.

1. HRÒMICA, *f. hromo žensko čeļade.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚claudа' 784b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. hramalica). Stade da plače gdje zapača sinovńu sreću jednom hromicom. S. Ļubiša, prič. 44.

2. HROMICA, *f. mjera za duļinu (vidi naj zadńi primjer).* — *U naše vrijeme.* Pokraj Čeva ne mogoše Turci stupiti ni hromice. S. Ļubiša, prip. 119. Međe ne dam ni hromice. 160. Opasala se mlada šarenom tkanicom koja je hromicu široka. prič. 125. Hromica, širina između paoca i kazaoca kad se raščepe. Slovinac. 1884. 95.

HROMICE, *adv. vidi* tomice. — *U jednoga pisca našega vremena.* Pak se nastavļali tomice i hromice da je k udaji sklone. S. Ļubiša, prič. 119.

HROMIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hromićь). Po Stefanu Hromiću. Spom. sr. 1, 34. (1401).

HROMITI, hromim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. hramati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

HROMĻAHAN, hromļahna, *adj. dem.* hrom. — *Samo u Stulićevu rječniku:* hromjahan, v. hramjahan.

HROMÒĆA, *f. osobina onoga koji je hrom.* — — *isporedi* hromota, hromotiña, hromost. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* hrômoći, *u acc. sing.* hrômoću, *u voc. sing.* hrômoćo, *u nom., acc., voc. pl.* hrômoće. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (svińska ‚die lahmheit' ‚claudіtas',

cf. hromotiña). Od ove hromoće Bog ozdravļa grešnika. M. Divković, bes. 44a. Veće je puta pokaran hromoćom ili kojom drugom nemoćju u nogu. 834a.

HROMOST, *f. vidi* hromoća. — *U Belinu rječniku* (hromos ‚claudicatio' 784b), *u Bjelostjenčevu* (v. hramleńe), *u Voltiǵijinu* (‚zoppicamento' ‚das hinken, lahmgehen'), *u Stulićevu* (v. hramańe).

HROMÒTA, *f. vidi* hromoća *(i radi akcenta)*. — *Od* xv *vijeka.* Desnoju nogoju jejuže hromotu pokazovaše nevěždьstvija. Konstantin fil. star. 1, 35. Cića hromote. Transit. 13.

HROMÒTIŃA, *f. vidi* hromoća. — *U Vukovu rječniku:* ‚die lahmheit' ‚clauditas' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

HRÒMSTVO, *n. vidi* hromoća. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* 784b *gdje se naj prije nahodi, u Voltiǵijinu, u Stulićevu.* U četresti cijelijeh godišt, u koje hromstvom staše osidran i kļasnosti. B. Zuzeri 421.

HROMUKATI, hromučem *i* hromukam, *impf. dem.* hramati. — *Postaje od* hrom. — *U Stulićevu rječniku:* ‚aliquantulum claudicare'. — *nije dosta pouzdano.*

HROP, *m. u Bjelostjenčevu rječniku:* hrop, šum vode ‚murmur aquae (dicitur et de rebus animantibus), susurus'. — *Onomatopeja.*

1. HRÒPAC, hrȍpca, *m. vidi* hropńa. — *Akc. se mijeńa u voc.:* hrȍpče, hrȍpci, *i u gen. pl.* hrȍpâcâ. — *U Vukovu rječniku:* ‚das sterberöcheln' ‚extremus spiritus' *s primjerom:* Došao mu hropac.

2. HROPAC, hropca, *m. vidi* hropalac. — *U Stulićevu rječniku.*

HROPALAC, hropaoca, *m. čovjek koji hropļe.* — *U Belinu rječniku:* ‚stertens' 632a; *u Voltiǵijinu:* ‚ronfatore' ‚ein schnarcher'; *u Stulićevu:* hropalac *i griješkom* hropaoc ‚rhoncos omittens, rhonchissans, stertens'.

HROPALICA, *f. žensko čeļade koje hropļe.* — *U Stulićevu rječniku.*

HROPAŃE, *n. djelo kojijem se hropļe.* — *Stariji je oblik* hropanje. — *U Mikaļinu rječniku:* hropanje, hrkanje ‚rhonchus'; hropanje od svińa ‚grunitus'; *u Belinu:* hropanje ‚ronchus' 632a; *u Stulićevu:* ‚rhoncus'.

HROPAONICA, *f. vidi* hropalica. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

HROPAONIK, *m. vidi* hropalac. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

HROPATI, hropļem *i* hropam, *impf. vidi* hropiti, *a). a) s ovijem značeńem.* — *u Mikaļinu rječniku:* hropati, hropsti ‚sterto, rhonchisso'; *u Belinu:* hropati, hropem (! *vidi* hropsti) ‚ronfare, far strepito col naso mentre si dorme' ‚sterto' 632a; *u Voltiǵijinu:* hropati, hropam ‚ronfare, roncheggiaro' ‚schnarchen'; *u Stulićevu: praes.* hropļem, hropim (!), hropam ‚stertore, rhonchissare etc.' — *b) vidi* guritati. — *u Mikaļinu rječniku:* hropati kako svinče ‚grunio'.

HROPAVAC, hropavca, *m. vidi* hropalac. — *U Stulićevu rječniku.*

HROPEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. hropańe. — *nepouzdano.*

HROPILO, *n. nejasna riječ na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Gdje obrvi bješe zgar nad oči spustila s diakami nemilo takoga načina jaki no hropilo od praščijeh četina. M. Vetranić 2, 192.

HROPINA, *m. prezime.* — *Na jednom mjestu* xiv *ili* xv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku.* Davidь Hropina. Mon. serb. 264. (1389—1405).

HROPÌTAŃE, *n. djelo kojijem se hropiće.* — *U Vukovu rječniku.*

HROPÌTATI, hròpićêm, *impf. vide* hropiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hròpitâh *i u ger praes.* hròpićûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf, osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* hrȍpitâ. — *U Vukovu rječniku.*

HRÒPITI, hròpîm, *impf. vidi* hrkati. — *isporedi* hropsti, hropati. — *Akc. se mijeńa u praes* 1 *i* 2 *pl.:* hropímo, hropíte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* hrȍpî. — *Riječ je onomatopejska.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu: samo part. praes. act.* hropeći ‚ronfatore' ‚stertens' 632a; *u Bjelostjenčevu:* hropem *(vidi kod* hropsti), hropeti *(prema čemu bi trebalo da u južnom govoru glasi* hropjeti) ‚aegre et cum singultibus spiro et respiro'; *u Stulićevu:* v. hropati; *u Vukovu:* 1. ‚schnarchen' ‚sterto' *s dodatkom da se s ovijem značeńem govori u Dubrovniku.* 2. ‚röcheln (vom sterbenden)' ‚spiritus interclusus arte meat'. *a) sa značeńem kazanijem sprijeda.* Slatko da hrope. Đ. Baraković, vil. 340. — *b) kad čeļade pri smrti teško i s bukom diše.* Kad ja tamo, a on već ropi; ništa za sebe ne zna. M. Đ. Milićević, let. več. 139. Lišca kropi, uz štucańe hropi. Osvetn. 4, 17.

HROPIV, *adj. koji hropi.* — *U Stulićevu rječniku:* v. hropalac. — *nepouzdano.*

HROPIVAC, hropivca, *m. čovjek koji hropi, vidi* hropalac. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

HROPIVICA, *f. žensko čeļade koje hropi.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

HRÒPLÊŃE, *n. djelo kojijem se hropi.* — *U Vukovu rječniku.*

HRÒPŃA, *f. vidi* hropļeńe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu:* (smrtna) ‚agonia' ‚ultima virium defectio, extrema vitae momenta'; *u Vukovu:* 1. vide sipńa *(s dodatkom da se u ovom značeńu govori u Dubrovniku).* 2. ‚sterberöcheln' ‚spiritus interclusus'. Onu noć počne Mijatu hropńa. S. Ļubiša, prip. 236.

HROPOĆENSTVO, *n. u Stulićevu rječniku:* hropotjenstvo *uz* hropotivost. — *nepouzdano.*

HROPOĆEŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* hropotjeńe *uz* hropotivost. — *nepouzdano.*

HROPOT, *m. nazeba (u prsima), vidi* hropńa. — *U Mikaļinu rječniku (kod* nahlađenje); *u Bjelostjenčevu* 1. hropot, nazoba ‚distillatio, gravedo, pituita'. 2. hropot, kašeļ ‚tussis, vehemens spiritus, tussedo, efflatio'; *u Stulićevu:* v. hropotina. — *I u Vrančićevu rječniku ima* hropot *prema maǵ.* horuth (?). 119.

1. HROPOTATI, hropoćem, *impf. vidi* hropiti. — *U Mikaļinu rječniku: vidi* hropati, hropsti; *u Bjelostjenčevu:* hropoćem, hropotati ‚ex distillatione et gravedine laboro'; *u Stulićevu:* v. hroptati. — *U Bjelostjenčevu rječniku ima i šire značeńe:* ‚strepo'.

2. HROPOTATI, hropoćem, *impf.* kositi se. Slovinac. 1884. 144.

HROPOTAVATI, hropotavam, *impf. iterativno prema* hropotati. — *U Stulićevu rječniku: praes.* hropotavam *kod* hropotati. — *nepouzdano.*

HROPÒTINA, *f. vidi* hropot *i* hropotińa. — *U Mikaļinu rječniku:* hropotina, nastid ‚distillatio, gravedo, pituita', *i u Stulićevu:* ‚difficultas spiritus, difficultas ducendi spiritum, distillatio, gravedo'.

HROPÒTIŃA, *f. u Vukovu rječniku:* vide sipńa.

HROPÒTIV, *adj. nazebao, nahlađen, vidi* hropot. — *U Mikaljinu rječniku:* hropotivi *kod* hropotivac *i* nahlađen; *i u Stulićevu:* ‚suspiriosus, asthmaticus etc.‘

HROPÒTIVAC, hropòtîvca, *m. hropotiv čovjek. — U Mikaljinu rječniku:* hropotivac, hropotivi, nazebo ‚pituosus, gravedinosus‘, *i u Stulićevu.*

HROPÒTIVICA, *f. hropotivo žensko čeljade. — Samo u Stulićevu rječniku.*

HROPÒTIVITI, hropòtivîm, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚lente gravedinem contrahere‘. — *nepouzdano.*

HROPOTIVOST, *f. osobina onoga koji je hropotiv. — U Stulićevu rječniku:* v. hropotina.

HROPOTIVSTVO, *n. vidi* hropotivost. — *U Stulićevu rječniku.*

HROPSTI, hropem, *impf. vidi* hropiti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚stertere‘), *u Mikaljinu (kod* hrkati *i* hropati), *u Stulićevu* (hropsti, hropim (!) ‚distillationibus et epiphoris laborare, rhoncos emittere‘). Budu mu se žile trgati a srce pucati a dušom hropsti. Zborn. 174b. On hrope na loži. I. T. Mrnavić, osm. 33. Sope, hrope, hroče, reži. J. Kavańin 413b. Netko hrope, jer ga smrca davi. Osvetn. 2, 136.

HRÒPTATI, hrŏpćêm, *impf. vidi* hropiti. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* hropsti).

HROPTJETI, hroptim, *impf. vidi* hropiti. — *U Stulićevu rječniku (uz* hropsti).

HROSKATI (?), HROSTATI (?), hroštem, *impf. samo praes. s čakavskijem oblikom* hrošćem, *nepoznata značeńa (zar šušńeti?) u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Eto uza me Osin hrošće, nauznak biv se prevrnuo J. Kavańin 447a.

HROV, *adj. vidi* hrom. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (može biti i štamparska pogreška).* Slipim videnje, hrovim hodenje podavaše. F. Glavinić, cvit. 365b.

HROVAT, *m. vidi* Hrvat. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HROVATSKI, *adj. vidi* hrvatski. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Nanutkanjem P. O. F. Levakovića, moga reda a državo Bosne Hrovatske. S. Matijević 3.

HŔPA, *f. vidi* rpa, vrpa. — *Nije dosta pouzdan oblik, jer se rijetko nalazi u pisaca koji izgovaraju i pišu* h *kao što treba. — Od* XVII *ili* XV *vijeka (vidi prvi primjer), a između rječnika u Voltiǵijinu:* ‚mucchio, ammasso‘ ‚haufen‘ *(nije pouzdano, jer sc u Voltiǵijinu rječniku nalazi i* hrzati). Ne bi utlin ni krp *(stara izdańa pišu* ‚charp‘), da golo sve osta. M. Marulić 16. (unzweifelhaft muss gelesen werden: ne bi utlin ni hrp—hrpa als haufe, erhöhung, bildet den gegensatz zu utlina als höhlung, vertiefung —. V. Jagić, arch. für slav. philol. 5, 86). Hrpe zlata stahu. I. Zanotti, en. 49. Kad množ mrava stupi na hrpu od žita. P. Kanavelić, iv. 582. Hrpu 'e zlata utopio. J. Kavańin 381b. Kad na istu hrpu meće̊š i koludra i opata. 388a. — *U ovijem primjerima nije ni po što pouzdano, jer pisci ne znaju kad treba izgovoriti i pisati* h: Neka se skupe na jednu hrpu sve zrnje svakoga žita. M. Divković, bes. 170b. U hrpi stoji smiješano žito s slamom. M. Radnić 144b. Onde nađe jednu veliku hrpu zlata, srebra, bisera. J. Filipović 1, 250b. Hrpe dragoga kamenja. P. Knežević, osm. 74. Da mu vaľade siditi na hrpi dubreta. E. Pavić, ogl. 386. Gradovi neznabožki srušiše se u hrpu. 684. Kano jedna hrpa žita. V. Došen 18b. On mrtvački hrpu kosti stade motrit. 44a. Dok ne skupim blaga hrpe. 123b. Sutra ima hrpu duga. 152a. Dok od grada *(Sagunta)* ne bi ništa, osim hrpe i ogńišta. 193b. Dal' kada se ujedine, veću hrpu zloće čine. 195b. U hrpi od buništa. 207a. Oko grada na sve četiri strane na hrpe i na snope vidahu se turska tilesa ležati. And. Kačić, razg. 106. Sabiraše u hrpu gdi što lipšeg i koristnijeg smotriše. M. A. Reľković, sat. A2b. Koji svirače i igrače u hrpu kupi. A6b. Pak kad bude od divojak hrpa. C5b. Neg ostave na hrpi tańure. D5b. Neg bi novce u hrpu metali. I4a. Skupi mu grč sva criva u hrpu. sabr. 36. U hrpi naklađeno i splašćeno. I. Jablanci 30. Grob sklapa gomilu gńata i hrpu crviju. I. J. P. Lučić, razg. 67. Stignuti će odmah nove hrpe od žena. Đ. Rapić 13. Žabe u zdila i u posteľa na hrpe, na hrpe. 60. Sion nije drugo, nego jedna hrpa iliti plašt srićnosti. 124. Koji na hrpe, na hrpe i na čete hitro pritrkaše, da mu služe. 231. Neka šute u svińcu na hrpi. J. S. Reľković 61. Dok izsičeš, ta na hrpu meći. 406. Pripušta da se kanoti spava na jednoj hrpi griha. A. Tomiković, gov. 11. Utroba tvoja kakono hrpa pšenice. 28. Meću ga svrhu jedne hrpe drva gorećih. 108. Bio je Ivan zavijen u općenoj onoj hrpi od opačinosti i porušeńa, od kuda su svi ľudi izvađeni. 187. Sedam su mi Kučah izgubili, to na jednu hrpu i gromilu. Pjev. crn. 245a. Pa se sve *(ovce)* skupile u jednu hrpu. Nar. prip. vrč. 188. Lijepe kuće promaľaju gdje i gdje hrpom, gdje i gdje usamľene. S. Ľubiša, prip. 2. Hrpa se naroda tamo nagne, da vidi, što bi. 125. Nije bila šala natezati se onom hrpom zvona *(onijem velikijem zvonom).* 189. Seľani nasrnu hrpom na grob. 245. Uz ńeg hrpa od oružja pade. Osvetn. 1, 62. Neka vi je prosta Sutorina, i ubavih ona hrpa stijena. 3, 45.

HRPATI, hrpam *ili* hrpľem (?), *impf. u Stulićevu rječniku:* v. hrkati. — *nepouzdano.*

HŔPICA, *f. vidi* rpica. — *Na jednom mjestu našega vremena.* Pod pokritom hrpicom. S. Ľubiša, prič. 25. — *Može biti da treba čitati* rpicom.

HRPIĆ, *m. vidi* hrpica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ove ploče vaľa poslije u male hrpiće ona o redom slagati. I. Jablanci 41. Ova se u hrpiće slože i grahor se u hrpiće spravľa. 81. — *Može biti da treba čitati* rpiće.

HŔPIMICÊ, *adv. vidi* rpimice. Da se narod hrpimice zgrće o Spasovu u Nin. M. Pavlinović, razl. spis. 64. Hrpimice podignute su pozemľušice. 409. — *Može biti da treba čitati* rpimice.

HRPITI, hrpim, *impf. kŭpiti na rpu (hrpu). — U dva primjera* XVII *i* XVIII *vijeka (samo je u prvom dosta pouzdano), a između rječnika u Stulićevu* (v. rpati). Jamu dube, hrpi zemľu. I. Zanotti, en. 41. Al' ćeš hrpit ńeg *(đubre)* po guščem redu. J. S. Reľković 39.

HŔPTEN, *adj. koji pripada hrptu. — U Bjelostjenčevu rječniku:* 1. hrbtena kožica ‚tergus‘. 2. hrbtena kost ‚spina dorsi‘, *i u Jambrešićevu:* hrbtena koža ‚tergus‘; hrbtena kost ‚spina‘.

HŔPTINA, *f. kičmeńača, kraliješ. — isporedi* hrtenica, hrteńača. — *Postaje od* hrbat. — *U Mikaljinu rječniku:* ‚spina dorsi‘; *u Belinu:* ‚spina dorsi‘ 653a; *u Stulićevu:* ‚dorsum, tergum, dorsi spina‘.

HRPTIŠTE, *n. žlijeb u hrptini. — U Bjelostjenčevu rječniku:* hrbtišće ili žleb oposred, štapi

‚sacra fistula, vertebrarum a collo ad os sacrum inter se contextus'.

HRS, *m. ime muško.* — *Od* XIII *do* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hrьsъ). Zetь mu Hrьsъ. Mon. serb. 61 (1293—1302). Hrьsъ. Deč. hris. 17. 48 *i još na nekolika mjesta.* Glasnik. 15, 290. 292. (1348?). Mon. croat. 191. (1508).

HRSAČOR (?), HRŠČOR (?), *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka pisano* Hrьsьčorъ. Deč. hris. 49.

HŔSAK, hŕska, *m. hrskaće* — *U Vukovu rječniku:* rsak, kad se što u jedeńu rska.

HRSINA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. hrv. 61. — Hrsinsko *se* polje *(vidi kod* hrsinski) *pomiće* XV *vijeka.*

HRSINSKI, *adj. koji pripada Hrsini.* Na polji hrsinskom. Mon. croat. 91. (1461).

HŔSKÂŃE, *n. djelo kojijem se hrska.* — *U Vukovu rječniku:* rskańe.

HŔSKATI, hŕskâm, *impf. (prelazno) gristi ili žvatati što potvrđe tako da se čuje kako se ono lomi i pucka pod zubima.* — *isporedi* hrstati, hrustati. — *U Vukovu rječniku:* rskati ‚mit krachen zerbeissen, knorpeln' ‚cum fragore comedo'. — *Sa* se, *pasivno, puckati (o onome što se žvaće).* — *U Vukovu rječniku:* rskati se ‚zwischen den zähnen krachen' ‚fragorem edo inter dentes'. — *I neprelazno, o samome puckańu (ne samo kod žvatańa nego i u drugome), n. p. snijeg hrska pod nogama, neke vrste duhana hrskaju u lulı itd. u Dubrovniku.* P. Budmani.

HŔSKAVAC, hŕskâvca, *m. vrsta potvrđe trešńe (vidi* hrskati). — *isporedi* hrustavica, hrušt. — *Ake. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl.* hŕskavâcâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die knorpelkirsche' ‚cerasi genus', cf. rušt). Hrskavac, suvrst trešńe (Vukasović), vide harskavica. B. Šulek, im. 111.

HŔSKAVICA, *f.*

a. *u Vukovu rječniku:* rskavica, vide mrštavica.

b. *vidi* hrskavac. Harskavica, suvrst trošńe (na Cresu), v. hrskavac. B. Šulek, im. 108.

HŔSKAVICE, *f. pl. u Vukovu rječniku:* rskavice, vide bobaje (*? sic*) *s dodatkom da se govori u Mostaru.*

HRSOJE, *m. ime muško, isporedi* Hrs. — *Prije našega vremena.* Hrьsoje. S. Novaković, pom. 112.

HRSOJEVIĆ, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Hrьsojevićь. S. Novaković, pom. 112. — *I kao ime mjestu.* Hrьsojevićь. 150. — *imadu i sad dva sela u Crnoj Gori u Bjelopavlićima:* Rsojevići dońi *i* gorńi. Glasnik. 40, 20.

HRSOŃA, *m. ime muško.* — XV *vijeka.* Satnik ‚Hrsona'. Stat. krč. ark. 2, 293. (1411).

HRSOVAC, Hrsovca, *m. vrh u Srbiji u kneževačkom okrugu.* Glasnik. 19, 298.

HRSOVIĆ, *m. prezime (po ocu Hrsu).* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hrьsovićь). Dêdoslavь Hrьsovićь. Deč. hris. 52. Dragoslavь Hrьsovićь. 100. Krajimirь Hrьsovićь. Glasnik. 15, 289. (1348?).

HRSOVO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. hrv. 116.

1. HRST, *f. samo na jednom mjestu* XVII *vijeka; nije jasno značeńe, zar je isto što* 2. grst? *a može biti da je štamparska pogreška.* Stúče sobo čisto pratož, osta gola... Oni poklisari ki s divojkom bišo rekoše: ‚Ka te j' hrst? ni to stvar poštena'. J. Armolušić 60.

2. HRST, *m. vidi* Hrist *i* Hristos. — XIV *i* XV *vijeka (nije svagda pouzdano, jer se obično ovo ime pisaše skraćeno), a između rječnika u Daničićevu* (Hrьstь). Isusa Hrьsta. Spom. sr. 1, 1. (1395). Boga našego Isu Hrьsta. Mon. serb. 237. (1399). Hrьsta Boga. 239. (1399). Spom. sr. 2, 116. (1454).

HŔSTALAC, hŕstaoca, *m. čovjek koji hrsta.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* hrstalac *i griješkom* hrstaoc ‚qui manducando dentibus crepitat'.

HŔSTÂŃE, *n. djelo kojijem se hrsta.* — *Stariji je oblik* hrstanje. — *U Mikaljinu rječniku:* hrstanje; *u Belinu:* hrstanje 661a; *u Voltigijinu; u Stulićevu.*

HŔSTATEL, *m. vidi* hrstalac. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HŔSTATI, hŕstâm, *impf. vidi* hrskati. — *Praes. može biti i* hŕštêm (hŕšêm *po čakavskom i zapadnom govoru), vidi u Stulićevu rječniku i kod* b *primjer iz Osvetnika.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (hrstati, gristi ‚rodo, corrodo, erodo'), *u Belinu* (hrstati, hrstam ‚mangiare cose che scrocchiano sotto i denti, come biscotto e simili' ‚rodo' 458b; ‚scrocchiare, dicesi del rumore, che fa il biscotto o cosa simile sotto i denti' ‚strepo' 661a), *u Voltigijinu* (hrstati, hrstam ‚scrocchiare, scrosciare' ‚knirschen, knistern'), *u Stulićevu* (hrstati, hrstjem! *i* hrstam ‚crepitare edendo, dentibus strepitum edere').

a. *prelazno.* U Beneci gradu baškote hrstati. Nar. pjes. istr. 2, 99. Hŕstat, hrstam ‚dentibus comminuere'. Slovinac. 1881. 738. — *nije jasno značeńe u ovom primjeru:* Tko se sedmoč tobom liči, grčke, nimške hrsta riči. I. T. Mrnavić, osm. 149.

b. *neprelazno.* Tko meje u posjek, kruh mu hrsta. (D). Poslov. danič. 130. Hršću kosti kud Novica šeće. Osvetn. 3, 156.

HŔSTAV, *adj. koji hrsta (vidi* hrstati, b). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚che à durezza' ‚duracinus'.

1. HŔSTAVAC, hŕstâvca, *m. vidi* hrstalac. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

2. HŔSTAVAC, hŕstâvca, *m. vrsta grožđa (jamačno koje hrsta kad se jede).* Hrstavac, suvrst grožđa (u Primorju). B. Šulek, im. 111.

HŔSTAVICA, *f. vidi* hrstavka. Hrstavica, suvrst smokve (u Primorju). B. Šulek, im. 111.

HŔSTÂVKA, *f. vrsta smokve (od* hrstati, b). Hrstavka, suvrst dugnjaste bijele, unutri crvene tvrde smokve (u Primorju). B. Šulek, im. 111.

HRSTIĆ, *m. prezime.* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hrьstićь). Radivoj Hrьstićь. Mon. serb. 426. (1443).

HRSTIMIJA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Hrьstimija (monahińa). S. Novaković, pom. 112.

HRSTITI, hrstim, *impf. vidi* hrstati, b. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Kamenje prid ńime sve hrsti. M. Vetranić 2, 199.

HRSTOLJUBIV, *adj. koji ljubi Hrsta, vidi* hristoljubiv. — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (hrьstoljubivъ). Hrьstoljubivoj gospodi. Spom. sr. 1, 1. (1395). 1, 9. (1397).

HRSTOV, *adj. koji pripada Hrstu.* — *Od* XII *do* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hrьstovъ). Od roždьstva Hrьstova. Mon. serb. 2. (1189). Rožastva Hrьstova. 232. (1398). 433. (1445). Ljudi prědaditelju Hrьstovu. 235. (1399). Na časnomь krьstu Hrьstove. 259. (1405). Na svetomь jevanđeliju Hrьstovu. 307. (1420).

HȓSTULA, *f. ńekakva vrsta uštipka.* — *Od tal. mlet.* crostolo *(ali se kod toga misli na glagol* hrstati). — *U Mikaļinu rječniku:* hrstule, uštipci ‚crostelle, griccioli' ‚crostula, sportella, artolaganum', *i u Stulićevu:* ‚crostino, griccioli' ‚frustum panis subusti'.

HȓSTULICA, *f. dem.* hrstula. — *U Stulićevu rječniku:* ‚frustum panis subusti'.

HȒSUS, *m. vidi* hrsuz. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kad u ļutini za niku osvetu i pogrđeńe rečeš iskrńemu hrsuse, pjanče, kurvo, hinče. F. Lastrić, ned. 140.

HȒSUSKÎ, *adj. koji pripada hrsuzima.* — *U Vukovu rječniku:* rsuski. Kasapsko je meso po četiri pare, lovačko po groš, a hrsusko po dukat. (jer lovac izdangubi, a hrsuzin plaća globu i dangubi u zatvoru). Nar. posl. vuk. 133.

HȒSUSTVO, *n. krađa, vidi* hrsuz *i* hrsuzluk. — *Od* XVIII *vijeka.* Ako bi tko u kome pomankańu bio osvadit, na priliku hrsuztva, ubojstva. Đ. Rapić 146.

HȒSUZ, *m.* fur, kradļivac, lupež, *tur.* hyrsyz. — *isporedi* hrsuzin *i* hrsus. — *Nije ista riječ što* harsuz *i* ugursuz *(vidi oboje), premda se s ovijema često miješa. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* hȓsûzâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (rsuz ‚der dieb' ‚fur', cf. kradļivac, lupež). Tko ne uniodi u ovčarnicu na vrata, nego uskače z drugu stranu, hrsuz jest i lupež. F. Lastrić, od' 331. Lupeži, hrsuzi i razbojnici. ned. 191. Gđi hrsuzi i lupeži za poglavicu obraše. E. Pavić, ogl. 194. Biše voli pokradeni po hrsuzi u zbig odvedeni. Nadod. 95. Evo oni hrsuzi, koji su ńe ukrali. M. A. Reļković, sabr. 72. Prigoda čini hrsuza. Đ. Rapić 325. Kad se hrsuzi svade onda jedan drugoga izdaju. Nar. posl. vuk. 121. Ko jedan put ukrade, uvijek se za hrsuza drži. 141. — *Gdjegdje se u izgovara podmuklijem glasom prema turskom izgovoru.* Ugursuѕъ i hrsıѕъ (ili harsıѕъ) to su dvije različne riječi: prva znači nesreća ili nesrećnik a druga bezobraznik *(vidi* harsuz) (u nas kradļivac ili lupež). Vuk, pism. 40.

HȒSUZICA, *f. žensko čeļade kao hrsuz.* — *U naše vrijeme.* Na svekrvu jednu rsuzicu. Nar. pjes. herc. vuk. 215.

HȒSUZIN, *m. vidi* hrsuz *(od čega se u množini i ne razlikuje).* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (rsuzin). A nije uhoda, a nije hrsuzin, nego je jedna laža i skitač. Glasnik. II, 3, 204. (1717). Jeda li me hrsuzina držiš? E. Pavić, ogl. 70. Hirud bijaše hrsuzin, jere bratu Filipu vlastitu ukrade ženu. Đ. Rapić 19. Indi i ja dostojno mogu nazvati hrsuzina ‚homo lupum' murmuratura ‚homo serpentem'. 39. Od domaćeg hrsuzina teško je sačuvati. Nar. posl. vuk. 232. Teško je od hrsuzina što ukrasti. 314. Hrsuzin hrsuzina lasno pozna. 343. Hrsuzin plaća globu i dangubi u zatvoru. Vuk. poslov. 133.

HȒSUZITI, hȓsuzîm, *impf. krasti.* — *U bosanskoj krajini.* M. Ružičić.

HRSȕZLUK, *m. krađa, tur.* hyrsyzlyk. — *isporedi* hrsustvo. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (rsuzluk ‚der diebstahl' ‚furtum', cf. krađa). Sada možeš zatajati one krađe i hrsuzluke. Đ. Rapić 272. Rijetko se događa hrsuzluk i krađa. V. Bogišić, zborn. 572. Hrsuzluk, lopovluk. u bosanskoj krajini. M. Ružičić.

HRŠČOR, *vidi* Hrsačor.

HȒT, *m.* vertagus, *vrsta mršava i lagahna psa dugijeh noga kojijem se zec lovi.* — *Riječ je praslavenska* (chrtъ), *isporedi stslov.* hrtъ, *rus.* хортъ, *češ.* chrt, *poļ.* chart. — *Između rječnika u Mikaļinu* (hrt, pas od lova ‚canis gallicus, canis venaticus, canis leporarius'), *u Belinu* (‚levriere, cane' ‚canis leporarius' 436b), *u Bjelostjenčevu* (‚canis venaticus, canis leporinus vel leporarius, vertagus'), *u Jambrešićevu* (‚vertagus'), *u Voltiģijinu* (‚bracco, levriere' ‚windhund'), *u Stulićevu* (‚vertagus, canis venaticus, leporinus'), *u Vukovu* (‚windhund' ‚canis vertagus'). Pri toj su ostale kako pri hrtu zec. M. Marulić 60. Ili od końa ili od lipa hrta. Starine. 10, 9. (1558). Za sminimi zviri svojimi drazimi hrtom i ogarom grediše. P. Zoranić 36b. Bježaće hrt prid zecom. D. Zlatarić 39b. Sobom hrte i parduse reče popeļati. Aleks. jag. star. 3, 287. Kakono jedan lovac, kada hoće da mu većma lovi kragujac aliti hrt. M. Divković, bes. 498b. Ta hrti povodi. Đ. Baraković, jar. 14. Oni vode brze hrte, lovne jastrebe ovi drže. I. Gundulić 407. Ni hrt ne bi moga uteći nigdar tebi. I. Ivanišević 172. Brz kako hrt. B. Krnarutić 11. Kako hrti, Turci od svih stran obtiču. P. Vitezović, odil. 6. Zec dobro trči, a boļe hrt ki ga uhiti. (D). Poslov. danič. 156. Tako i lovni kad hrt tira po zelenoj zvijer dubravi. A. Vitaļić, ost. 203. Vodeći za sobom mnoge hrte momci. Oliva. 10. Paka mu posla ńegove ptice, strime i hrte. P. Macukat 19. Na priliku gladna hrta. J. Kavańin 441b. Ali ni čas ckneći, hrti za ńom doletješe nauckani. B. Zuzeri 37. Hrt, kad ufati zeca, nosi ga u misto potajno, ter ga jide. J. Banovac, pripov. 151. Ne videći u dvoru ńegovu sluga od lova, ni vižala ni hrta. F. Lastrić, ned. 374. S remenčići kojima se hrti vežu. A. Kanižlić, uzr. 219. Izašao bijaše grof s hrti u lov. A. Kanižlić, utoč. 74. Ili hrt ili pas, sve kučak ter kučak. (Z). Poslov. danič. 32. Hrte zovem ļude one koji štečuć lov nagone. V. Došen 131b. Od gladna gore hrta po grobovim tuđim srta. 134a. Koji iđu u lov s hrtima oli sokolima. Ant. Kadčić 313. Dili se lovac od kuće s nikoliko hrta. Đ. Rapić 270. Puštah hrte i ogare, puštah hrte niz livade. Nar. pjes. vuk. 1, 154. I daj mene dva bijela rta, i daj mene dva siva sokola. I, 183. Końu dadoh snopak deteline, mojim rtom šareno jelenče. 1, 318. Al' su teško rti navalili. 1, 476. Povedite hrte i zagare, pa krećite tice jarebice. 2, 44. I žutoga hrta Karamana. 2, 280. I žutoga hrta Dukađinca. 3, 412. Nego ovce imaju ovčare koji vode hrte i šļednike. 4, 125. Pučila ih dva hrta odrta. Nar. pjes. herc. vuk. 131. Za końima devet bijelih hrta. Nar. pjes. juk. 84. Gladni hrti boļe love. Nar. posl. vuk. 41. Koji se hrt silom u lov vodi onaj zeca ne hvata. 143. Uzme sa sobom još dva hrta što mogu zeca u poļu stići. Nar. prip. vuk. 58.

HRTAR, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 66.

HRTAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚rozzo, sconcio' ‚inconcinnus' *(kao hrt?) s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva (?). — nepouzdano.*

HRTÈNICA, *f. kičmenica, kralješ.* — *Jamačno postaje od* hrbat, *te je* p *ispalo ispred* t (hrpteńica), *vidi* hrptina. — *isporedi* hrteńača *što je istoga postańa.* — *U Vukovu rječniku:* rtenica ‚der rückgrat' ‚spina dorsi', cf. kičmenica.

HRTÈŃAČA, *f. vidi* hrtenica. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (rteńača). Kako opaziš da noge veoma bole, da zima poduzima za hrteńaču. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 39.

HRȚICA, *f. ženski hrt. — Akc. se mijeńa u gen. pl.* hŕtîcâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu:* ‚canis venatica, leporaria, gallica‘, *u Belinu* 436b, *u Bjelostjenčevu, u Stulićevu, u Vukovu.* Što hrtica koti, sve zece tjera. M. Držić 307.

HRȚIČIN, *adj. koji pripada hrtici. — U Vukovu rječniku.*

HRȚINA, *f. augm.* hrt. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hŕtînâ. — *U Vukovu rječniku.*

HRTINSKI, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚accanito‘ ‚exasperatus‘, *gdje ima i adv.* hrtinski ‚accanitamente‘ ‚irato animo, rabiose‘. — *Jamačno je načińeno od* hrt. — *nepouzdano.*

HRTKOVCI, *m. pl. selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. hrv. 146.

HRȚOV, *adj. koji pripada hrtu. — U Vukovu rječniku.*

HRTOVATI, hrtujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚vexare, insultare, injuriis afficere‘ *s dodatkom da je uzeto iz ńekakva dubrovačkoga rukopisa. — Jamačno je načińeno od* hrt. — *nepouzdano.*

HRȚOVOĐA, *m. čovjek koji vodi hrte (prijekor vlastelinu koji drugo ne radi nego ide u lov). — U Vukovu rječniku:* hrtovođa *i* rtovođa ‚der windhunde führt‘ ‚vertagi ductor‘ (‚als vorwurf für einen edelmann der immer nur jagt‘).

HRUČATI, hručam, *impf. vidi* hrocati, hrokati, guritati. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Ona *(svińa)* hruča, rita... M. Marulić 43.

HRUČIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 154.

HRUKATI, hrukam, *impf. govoriti vičući, s vikom. — U Bjelostjenčevu rječniku:* hrukam, otreskavam se ‚impetuose, clamorose alloquor, aut respondeo‘.

HRŮMALAC, hrůmaoca, *m. čovjek koji hruma. — U Belinu rječniku:* ‚masticatore, colui, che mastica‘ ‚cibi confector‘ 463b.

HRŮMATI, hrůmâm, *impf. vidi* hrskati *(prelazno). — U Belinu rječniku:* ‚mangiare cose che scrocchiano sotto i denti, come biscotto e simili‘ ‚rodo‘ 458b; ‚masticar cosa dura, come biscotto ecc.‘ 465b; *u Voltiǵijinu:* ‚rimasticare, rugumare, rumare‘ ‚wiederkäuen‘. *u Stulićevu:* v. hrstati. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku, osobito kad ko što potvrde (n. p. tvrdi hļeb) žvaće sa zatvorenijem usnama.* P. Budmani.

HRUP, *m.* strepitus, grunnitus. — *Jamačno je riječ onomatopejska. a) buka, treska uopće. — u dva pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (hrup, hrupa ‚strepitus‘) *i u Jambrešićevu* (‚strepitus‘). V ajeru i v oblacih velike vojske ot pišac i końikov bijući se meju sobom, tako da se hrup od ńih čujaše. Postila. i1a. I Pluton da skupi sve tmine paklene, svi gromi, svi hrupi, sve vode ledene. Đ. Baraković, vil. 19. — *b) guritańe. — u Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku (u obadva* hrup svinski ‚grunnitus‘). — *c) u Stulićevu rječniku:* ‚urto, urtatura‘ ‚impulsus‘ *s dodatkom da se s ovijem značeńem nalazi u pisca Barakovića, što nije pouzdano (vidi drugi primjer kod a)).*

HRUPA, *f. vidi* hrup. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* hrup).

HRUPATI, hrupam, *impf. guritati, vidi* hrup, *b). — U Vrančićevu rječniku* (‚grunnire‘), *u Belinu* 360a. 573a, *u Bjelostjenčevu* (hrupam, v. hročem), *u Stulićevu* (v. hrokati). — *Su se, recipročno,* coire (de suibus). Slovinac. 1884. 31.

HRUPITI, hrupim, *impf. kao da znači: udarati, navaljivati. — Riječ je onomatopejska, vidi* hrup. — *isporedi* hrupjeti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (hrupiti, udriti kim ‚schioppare, sbattere‘ ‚allido‘), *i u Stulićevu* (‚sbattere, percuotere, urtare‘ ‚allidere, percutere, impingere‘). Tad Zadar obstupe okolo busije; pak u dne na ń hrupe, jur sunce kad grije. Đ. Baraković, vil. 74. Kô na uljez peče stupi, pas troglavi na nas hrupi. J. Kavańin 392a. Šambek sprijeda hrupi. I. A. Nenadić, šamb. 15. Većma bojem pak hrupiše. 19. Iz tvoga vlašćega hrupi ov črv srca. M. Kuhačević 100. U to Laudon prista pun goruće voļe, u vrimenu hrupi s końici u poļe. 122. U Šleziju hrupi, nî ki bi stal sprida. 155. Čim čemerne probavļaše misli, hrupi momak na vrata nenadan. Osvetn. 1, 49. Ako donle hrupe Crnogorci. 2, 119. Stiskoše se uz vojvodu harna, ter na turske hrupiše dundare. 3, 140. Mi ćemo se sa vezirom klati, a ti hrupi, skupe groše kupi. 4, 40. Žensko pļuje, a ijed muško bļuje, kô kad vaška u grad hrupi vlaška. 4, 53.

HRUPJETI, hrupim, *impf. bučati. —* -je- *stoji po južnom govoru mješte ńegdašńega ê, po istočnom glasi* hrupeti, *po zapadnom* hrupiti (-je- *potvrđeno samo u Bjelostjenčevu rječniku gdje stoji* hrupeti). — *isporedi* hrupiti. — *Postaje od* hrup. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (hrupim, hrupeti ‚strepo‘. 2. hrupim ‚quod proprium est vocis porcorum: grunnio, unde translative tantum dicitur de hominibus, ac cum in aëre tempore tempestatis sonus fragorosus fit‘, ar velimo: Kak to u zraku hrupi! 3. hrupim kot žerjavi ‚gruo‘), *u Jambrešićevu* (hrupim ‚strepo, grunnio‘), *u Stulićevu* (hrupiti, v. hrokati). *a) uopće.* I kada pride Isus u kuću poglavice i vidi svirce i množtvo hrupeći, reče im. Postila. r4a. Vidi svirce i množastvo hrupeći. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12b. mat. 9, 23. Kad se sta i hrupi oružja svitla zuk. Đ. Baraković, jar. 58. — *b) guritati, vidi u rječnicima. — c) o glasu u ždrala, vidi u Bjelostjenčevu rječniku.*

HRUPNUTI, hrupnem, *pf.* hrupiti. — *U Mikaljinu rječniku (kod* lupnuti), *u Belinu:* ‚sbattere in terra‘ ‚allido‘ 644b; *u Voltiǵijinu:* ‚scagliarsi addosso, assaltare‘ ‚anfallen, angreifen‘; *u Stulićevu (uz* hrupiti).

HRUPŃIVATI, hrupńujem *i* hrupńivam, *impf. iterativno prema* hrupnuti. — *U Belinu rječniku: praes.* hrupńivam *kod* hrupnuti, *i u Voltiǵijinu: praes.* hrupnivam *kod* hrupnuti.

HRUSAŃ, Hrusńa (?), *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 14.

HRUSE, *m. ime muško. — Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Hruse slêpьcь. Glasnik. 24, 245. (1353).

HRUSIJA, *f mjesto u svetoj Gori. —* XIV *vijeka, u između rječnika u Daničićevu.* Na mêstê rekomêmь Hrusija. Mon. serb. 74. 76. 78. 82. (1302—1321). 122. (1336—1347).

HRŮSKÁŃE, *n. djelo kojijem se hruska. — U Vukovu rječniku* (ruskańe).

HRŮSKATI, hrůskâm, *impf. vidi* hrskati. — *isporedi* hrustati. — *U Vukovu rječniku:* ruskati, vide rskati.

HRUSNUTI, hrusnem, *pf. prelomiti se. — isporedi* hruskati, hrustati. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Ščap na poli hrusnu. M. Marulić 254.

HRUSOVOJ, *m. vidi* l. hrisovuļ. — *Na jednom mjestu* XIV (?) *vijeka i otale u Daničićevu rječ-*

niku. Drugi hrusovoj. Mon. serb. 102. (1332 *u poznijem prijepisu).*

HRUSOVUL *(ili* hrusovu̯?), *m. vidi* hrisovu̯. — *Između rječnika u Daničićevu* (hrusovuʟь). Vь prêmudromь togo hrusovolêmь. Glasnik. 11, 71. Šatvori se saj hrusovuʟь. Mon. serb. (1348 *u poznijem prijepisu).* Va rusovuʟъ. 141 *(u zapisu novijega vremena).*

HRUSOVUL *(ili* hrusovu̯?), *m. vidi* hrisovu̯. — *Između rječnika u Daničićevu* (hrusovuʟь). Do svetostefanьskoga hrusovu̯a (drugi je pročitao ‚hrusovula'. Daničić, rječn.). Mon. serb. 96. (1330). Sijemu hrisovulu. 100. (1330). Hrusovulь. Okáz. pam. šaf. 70. *(oko* 1501).

HRUST, *adj. čvrst. — U jednoga pisca našega vremena.* Biće kapa, ostati će puste, kad se šake sajedine hruste. Osvetn. 2, 127. Da je tvrđe u ńem srce bilo, no to hrusto gvožđe i ocijelo. 2, 176.

1. HRÙSTA, *f. kora na pečenu, lat.* crusta. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka.* Onoliko velika kapuna moje oči nigda nijesu prije vidjele. Ispečen; gledah, ali je isprigan ali je ispečen: imaše njeku hrustu na sebi koja mi oči zanošaše, srce mi veseʟaše, apetit mi otvaraše. M. Držić 271.

2. HRÙSTA, *f.* stijena ili hrid. u Dubašnici na Krku. — *Po svoj prilici s istijem značeńem nahodi se u jednom rukopisu (pisanom na Krku)* XVIII *vijeka:* Na jugo . . . do hrusti. Mon. croat. 316. (1724). *ako je ime mjestu, može biti mnogo starije, jer je u rukopisu prijevod latinskoga spomenika god.* 1230. — *Svakako je ime ńekakvu mjestu blizu Bakra.* ‚Penes Pischenicam Hruzte, quae Hrusta est in Bukarensi'. Arhiv. 2, 313 (1657).

HRÙSTAČA, *f. vidi* hrskavac, hrustavica. — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* črešńa), *a iz ńega u Šulekovu imeniku:* Hrustača, cerasum duracinum (Bjelostjenac), knorpelkirsche. 111.

HRUSTALICA, *f. kora na hʟebu. — isporedi* hrustavica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚crusta'; gorna *ili* doña hʟebna hrustalica ‚panis crusta superior vel inferior'. — *nije dosta pouzdano.*

HRUSTAN, *m. ime tursko (jamačno treba čitati* Rustan). — *U rukopisu* XVII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Hrustanь). Hrustanь paša budimski (1563). Okáz. pam. šaf. 84. (1699).

HRÙSTÂŃE, *n. djelo kojijem se hrusta. — U Belinu rječniku: (sa starijim oblikom)* hrustanje 465ᵇ.

HRÙSTATI, hrùstâm *(i* hrùšćêm, *vidi u Bjelostjenčevu rječniku), impf. vidi* hrskati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚frendere'), *u Belinu* (‚mangiare cose che scrocchiano sotto i denti come biscotto o simili' ‚rodo' 458ᵇ; ‚masticar cosa dura, come biscotto ecc.' 465ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (hrustam, hrušćem, hrestam ‚frango, contero dentibus os, avellanas nuces etc., confringo, comminuo'), *u Voltiǵijinu* (hrustati, hrustam ‚scrosciare, scrocchiare' ‚knirschen'), *u Stulićevu* (v. hrstati). Pod ńom led hrusta. S. Menčetić—G. Držić 508.

HRUSTAVAC, hrustavca, *m.*

a. *vidi* mrštalica. — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* hrustavec, hrustavica ‚cartilago', *i u Jambrešićevu:* hrustavec ‚cartilago'.

b. Hrustavac, češ. chrustavec (Polygonum aviculare), poʟ. chrząszcz (Agaricus vellereus), vrst gʟive. B. Šulek, im. 111.

HRÙSTAVICA, *f. ńešto što se hrusta kad se jede, ali s osobitijem značeńima. a) vrsta trešńe, vidi* hrskavac. — *u Belinu rječniku* (‚cerasum duracinum' 185ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kod* črešńa), *u Stulićevu* (‚si dice dei frutti che scrocchiano fra i denti, come cerasa dura' ‚duracina cerasa'). Hrustavica, cerasa duracina (Della Bella), knorpelkirsche (Vodopić, Bjelostjenac). B. Šulek, im. 111. — *b) vidi* mrštalica. — *u Bjelostjenčevu rječniku (kod* hrustavec). — *c) kora na hʟebu, isporedi* hrustalica. — *u Bjelostjenčevu rječniku:* 1. hrustavica, kora kruha gorńa ‚panis crusta superior'. 2. hrustavica slatka, pogačica ‚placenta crustata'.

HRÙSTIKA, *f. vidi* hrskavac, hrustavica, *a). — U Bjelostjenčevu rječniku (kod* črešńa), *a iz ńega u Šulekovu imeniku:* Hrustika (črešńa-), poʟ. chruścina (Arbutus unedo), cerasum duracinum (Bjelostjenac). 112.

HRUSTITI, hrustim, *impf. kao da je značeńe: zveketati (o zlatu i biseru i o čeʟadetu tijem nakićenu), isporedi* hrustati; *ali bi moglo biti i: sjajati se. — U jednoga pisca* XVI *vijeka.* U frecetijeh što li hrusti na skarlatu biser bijeli? M. Vetranić 1, 32. U zlatu sva hrusti i u biseru bijelu. 1, 117. Gdi *(gospoje)* sve hruste u biseru. 1, 233.

HRUSTITI SE, hrustim se, *impf. navaʟivati vikom i prijetńama. — U Bjelostjenčevu rječniku:* 1. ‚insulto et cum clamore et minis aliquam rem aggredior'. 2. kaj se hrustiš, kaj zube brusiš? ‚quid insultas? quid dentes acuis?; *u Voltiǵijinu:* ‚insultare, avventarsi contro' ‚beschimpfen'; *u Stulićevu:* ‚insultare'.

HRUSTOVA, *f. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 106.

HRUSTULICA, *f. vidi* hrstula. — *U Mikaʟinu rječniku:* ‚crostolo' ‚crustulatum'.

HRUŠAŃ, Hrušńa, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 40.

HRUŠĆICA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiʟ. hrv. 64. — *Mislim da bi se boʟe pisalo* Hruščica *(od* hruška).

HRUŠEVA, *f. vidi* Hruševo.

HRUŠEVAC, Hruševca, *m. ime mjestima u Hrvatskoj. a) (kajkavski)* Hruševec, *seoce u županiji varaždinskoj.* Razdiʟ. hrv. 93. — *b)* Hruševec, *selo u županiji zagrebačkoj.* 84. — *c)* Hruševec doñi *i* gorńi, *dva sela u županiji zagrebačkoj.* 81. — *d)* Hruševec kupʟenovački, *selo u županiji zagrebačkoj.* 88. — *e)* Hruševec puščanski, *selo u županiji zagrebačkoj.* 88. — *Mjesto se s ovijem imenom pomiñe i* XVI *vijeka.* K Hruševcu. Mon. croat. 299. (1595).

HRUŠEVAČKI, *adj. iz Hruševca.* — XVI *vijeka (jamačno kao prezime).* Ivanuš Hruševački. Mon. croat. 250. (1550). Med knezom Petrom Hruševačkim. 299. (1595).

HRUŠEVICA, *f. seoce u Hrvatskoj blizu Vališsela.* Schem. segn. 1871. 59.

HRUŠEVO, *n. selo u Slavoniji u županiji požeškoj. — Sad se govori i piše* Ruševo. Razdiʟ. hrv. 129; *ali je jamačno sprijeda bilo* h, *kako se vidi po starijim oblicima* Hrušova *i* Hruševa *u latinskijem spomenicima* XV *vijeka:* ‚Hrusowa, . . . Mygaloucz . . .' Starine. 5. 116. (1450). ‚Possessiones nobilium de Grabarya . . . Hrwsewa . . .' 118. (1470). ‚Hrwsowa'. 121. (1481). ‚Hrwssewa . . . in comitatu de Posega'. 135. (1498).

HRÙŠKA, *f. vidi* kruška. — *Po sjevero-zapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu (griješkom*

hruska), *u Stulićevu (griješkom* hruska *s dodatkom da je riječ ruska).* Hruška, cslav. gruša, rus. грушa, češ. hruška, poļ. grusza, gruszka, Pyrus communis (Jambrešić, *u hrvatskom primorju),* v. kruška. B. Šulek, im. 112. Vsaka baba znade veće neg ki v popret hruške meće. P. Vitezović, cvit. 45. Pod hrušku. Jačke. 35.

HRŮŠKOV, *adj. koji pripada hruški, hruškama. — U Jambrešićevu rječniku:* hruškovo drvo ‚pyrus'.

HRUŠKOVAC, Hruškovca, *m. ime mjestima u Hrvatskoj. a) seoce u županiji zagrebačkoj.* Razdiješ. hrv 70. — *b) (kajkavski)* Hruškovec, *selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 119.

HRUŠKOVICA, *f. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiješ. hrv. 115. 118.

HRUŠOVA, *f. vidi* Hruševo.

1. HRUŠT, *m. bubica s tvrdom korom, i osobito vrsta* Melolontha vulgaris *(isporedi* gundeļ). — *Riječ je praslavenska* (chronstъ), *isporedi stslov.* hrąstъ, *rus.* хрущ, *češ.* chroust, *poļ.* chrząszcz. — *Po postanku će biti onomatopeja, isporedi* hrustati. — *Vaļa da se govori po sjevero zapadnijem krajevima, a između riječnika nahodi se u Bjelostjenčevu (u prvom dijelu kod* bruchus) *i u Stulićevu* (‚scarabaeus' *s dodatkom da je riječ ruska).* Što osta iza skakavca izjede hrušt. Đ. Daničić, joilo. 1, 4. Godine koje izjede skakavac, hrušt i crv i gusjenica. 2, 25. Hrušt, Melolontha Fab. J. K. Šloser, faun. kor. 346. 375.

2. HRŮŠT, hrúšta, *m. vidi* hrskavac. — *isporedi* hrustavica. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu:* rušt *(gdje se dodaje da je množina* hrúštevi). Hrušt, hruštavac, schwarze knorpelkirsche (Vukasović). B. Šulek, im. 112.

HRUŠTAVAC, hruštavca, *m. vidi* 2. hrušt.

HRUŠTICA *(i* Hrušćica), *f. mjesto u Slavoniji u okrugu požeškom. — U spomenicima latinskijem* xv *vijeka.* ‚Hrusticza in comitatu Posega'. Starine. 5, 116. (1443). ‚Hrwsthycza'. 118. (1470). ‚Hrwschycza'. 123. (1438). ‚Rwschycza'. 135. (1498). — *Biće sadašne selo* Ruščica. Razdiješ. hrv. 122.

HRŮŠVA, *f. vidi* kruška. — *Od* xvi *vijeka u sjevernijeh čakavaca.* Svaka jablan i hrušva, ako se prem zoleni i plna jest ploda, ni zato dobra. Postila. g2a. Na Cindrofskom poļi jedna suha hrušva. Jačko. 118. Ima jako lipeh hrušav. Nar. prip. mikul. 41. Hrušva (u hrvatskom primorju), v. hruška, kruška. B. Šulek, im. 112. Hrušva, kruška. *na Rijeci.* F. Pilepić. Hrúšva, pirus; pirum. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 22.

HRUŠVICA, *f.* Jurjova Hrušvica, *mjesto na otoku Krku što se pominje* xiv *vijeka. (Trsje)* ko se sliši ‚u Jurjevi Hrušvico'. Mon. croat. 43. (1375).

HRŮŠVIĆ, *m. divļa kruška. — U naše vrijeme u Istri.* Hrúšvić, achras. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 31.

HRVACIJA, *f. Hrvatska. — Načińeno prema lat.* Croatia *i tal.* Croazia. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka, u između riječnika u Mikaļinu* (Hrvacija, hrvarska zemļa ‚Illyris, Illyricum, Croatia'). Kruļ Dalmacije i Hrvacije. Mon. croat. 109. (1471).

HRVAČICA, *f. Hrvatica. — U Stulićeru rječniku:* ‚donna di Croazia' ‚mulier ex Liburnia'. — *sasma neponzdano.*

HRVAČIJA, *f. Hrvatska. — isporedi* Hrvacija. — *U Stulićevu rječniku:* ‚Croazia' ‚Liburnia'. — — *sasma nepouzdano.*

HRVÂČKÎ, *adj. hrvatski. — U Stulićevu rječniku:* v. hrvatski, *ali ove riječi nema napose nego* hrvatčki (‚hârvatcski') ‚croato' ‚Liburnicus' *uz ovo ima i* hrvatčka (‚hârvatcska') zemļa, v. Hrvačija. — *sasma nepouzdano.*

HRVAĆ, *m. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Hrьvaćь. S. Novaković, pom. 150.

HRVÁĆANIN, *m. vidi* Hrvat. — *plur.:* Hrváćani. — *Od* xviii *vijeka.* Mila moja braćo Hrvaćani. J. Banovac, pred. viii. Budući ovi nauk od velike potribe pastirom Hrvaćanom, koji se ne mogu pomoći drugim jezikom. razg. 196. Hrvaćani ne znajući latinski. pripov. iii. Neću kupit djecu Lacmaniju, neg' ću skupit djecu Hrvaćane. Nar. pjes. bog. 282. Nikola Ratkaj Hrvaćanin. An1. Kačić, kor. 391. Otiskoše se za ńima Rvaćani. 478. Znaš, bome, da smo mi ļudi Hrvaćani. M. Pavlinović, razg. 47. *Vuk upotrebļava dosta često ovu riječ, ali ne posve u istom značeńu u kojem i* Hrvat, *nego u užem smislu: čovjek iz Hrvatske (isporedi* Srbijanac). — *I kao prezime.* Turčin dvorbu dvoraše u Iva Hrvaćanina. Nar. pjes. bog. 101. Hrvaćanin. Nar. pjes. vuk. 2, 650. *(među prenumerantima).* Šem. prav. 1878. 59. Hrvaćanin, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijović.

HRVÁĆANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statist. bosn. 72.

HRVÂĆKA, *f. Hrvatica. — Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Stavih se učinit Hrvaćku Grkińu Elektru. D. Zlatarić vi.

HRVÁĆSKÎ, *adj. hrvatski. — Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* U zemļi hrvaćskoj. I. T. Mrnavić, mand. 38.

HRVÂRSKÎ, *adj. hrvatski. — Zlo načińeno od* hrvatski *ili od* hrvaćski. — *U Mikaļinu rječniku:* hrvarska zemļa *kod* Hrvacija. — *Čuje se gdjegdje i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HRVÂŠKÎ, *adj. hrvatski. —* xviii *vijeka.* Ovo za ńu ja kupim l'jepu hrvašku gospodu. Nar. pjes. bog. 103. Hrvašku krajinu. 320.

HRVÂŠTINA, *f. u Vukovu rječniku: (s dodatkom da se govori u Dalmaciji)* vino koje unutra u zemļi raste i koje je drukčije od primorskoga ‚dalmatiner wein aus dem innern des landes' ‚vinum interioris Dalmatiae a maritimo diversum'. Hrvaština svud po Dalmaciji zove se vino zagorsko i kotarsko. M. Pavlinović, razl. spis. 104. — *Govori se i sa* šć *mj.* št. Hrvaščina, vrst vinove loze crna grožda *(u Dalmaciji,* Danilo). B. Šulek, im. 112.

HRVÂT, Hrváta, *m.* Croata, *čovjek iz jednoga od dviju plemena (drugo su Srbi) iz kojijeh se sastoji naš narod. po Konstantinu Porfirogenetu Hrvati i Srbi dođoše* vii *vijeka odńekle (iz Češke? Poļske? Rusije?) sa sjevera i naseliše se u našijem stranama, te granice kod Hrvata odgovarajn dosta dobro granicama sadašńijeh štokavaca zapadnoga govora, ali istina pripadali bi im po istome piscu i ńeki čakavci (n. p. u hrvatskom primorju) i kajkavci. i za čakavce po otocima i po dalmatinskom primorju, koji se dandanašńi drže da su čisti Hrvati, ne zna se po Porfirogenetu kojemu plemenu pripadaju; može biti da ovaj pisac na jednom mjestu (vidi* Docum. hist. rač. 371—372) *o ńima govori zovući ih Slavenima* (Σκλάβοι) *i razlikujući ih od Hrvata, ako ondje ne govori baš o ostacima romanskijeh naroda na*

otocima. istina je svakako da Porfirogenet miješa etnografske i političke granice. s ńegovijem pripovijedańem ne slažu se ni osobine našega jezika: naš jezik u svemu je srodan s južnijem slavenskijem jezicima (sa staroslovenskijem, bugarskijem, novoslovenskijem) i filološki stoji u srijedi među bugarskijem i novoslovenskijem kao što naš narod stoji geografički u srijedi među Bugarima i Slovenima, a sa sjevernijem jezicima (s ruskijem, poļskijem, češkijem, lužičkijem) ne pokazuje se gotovo ni u čem srodniji nego su ostali južni jezici. sve se ovo može tumačiti samo na tri načina: ili se Hrvati i Srbi preseliše na jug zajedno s ostalijem Slovenima mnogo prije VII *vijeka, i tad sve što kaže Porfirogenet sama je izmišļotina (što je teško vjerovati), ili su oni grana južnijeh Slovena što duļe zaostade na putu (recimo u Panoniji) te se* VII *vijeka pomaknu posve na jug, ili se zbiļa Hrvati i Srbi preselišc onoga vijeka sa sjevera na jug, ali ovdje našavši već naseļene Slovene s ńima se pomiješaše i izgubivši svoj jezik i primivši ńihov, dadoše im svoje ime, baš onako kao što se zbilo s finskijem Bugarima u Bugarskoj i s germanskijem Longobardima u Lombardiji. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing, i voc.:* Hrvâte, Hrvâti. *— Postańe se ne zna: uopće je postańe kod etnografskijeh i geografskijeh imena teško naći, jer kad jednom narod zaboravi srodstvo ovakovijeh riječi s onima od kojijeh su postali, rijetko ih čuva u starom obliku, a naj češće ih kvari pomoću pučke etimologije. s druge strane nije istina (kao što se sad misli) da narod nadijeva sebi ime i kao da se ńim ponosi: uopće narodi (osobito veliki) ne zovu sebe nikakvijem općijem narodnijem imenom prije nego dođu u uži, svaģdańi dodir s drugijem narodima od kojijeh im je tad potreba da se razlikuju imenom; i onda je takovo ime ili geografičko po zemļi u kojoj žive (n. p. Talijanci, Španuli, Dalmatinci), ili je ime plemena koje vlada (Bugari, Lombardi, Rusi), ili je mańega plemena koje cijelo vće pleme ili narod prima kao svoje (Ἕλληνες), ili je uzeto od susjednoga plemena druge narodnosti (Ostjaki su tri naroda posve različna), ili znači uopće: ļudi, narod itd. — Plur.* Hrvati *dolazi od prvijeh vremena; ali sing.* Hrvat *istom od* XVI *vijeka; s čega se ne može znati jeli ispr̀va glasilo* Hrvatin *(kao što misli Daničić) ili* Hrvat; *prvo se potvrđuje prezimenima* Hrvatin *i* Hrvatinić, *i oblicima nominativa plur.* Hrvate *(vidi kod* Hrvatin), *ali to nije dosta da se odbaci drugi oblik i za starija vremena. — Riječ se pomiňe naj prvi put* IX *vijeka u latinskom spomeniku:* ‚Trpimirus dux Chroatorum'. Doc. hist. rač. 3. (852). *— Između rječnika u Mikaļinu* (‚Illyricus, Croata'), *u Bjelostjenčevu* (‚Harvat', v. Horvat), *u Voltiģijinu* (‚Harvat' *kod* Horvat), *u Stulićevu* (‚uomo di Croazia' ‚vir ex Liburnia'), *u Vukovu* (‚der Croate' ‚Croata'). *a) uopće; u ńekijem primjerima ne može se razaznati, jeli shvaćeno kao narodno ime, ili znači: čovjek iz Hrvatske (provincijalne, turske, iz hrvatskoga primorja, iz hrvatske granice), isporedi* Hrvaćanin. Boj su bili s ńimi Hrvati Bošńaci. M. Marulić 245. O slavni Hrvati! M. Vetranić 1, 46. Hortense pošteni, slavo svih Hrvata! N. Naļeškoviċ 1, 333. Nemoj, svi Hrvati da na te plaču sad, hotjej ga parjati *(Hektorovića).* 1, 334. Da imenovane dobrote na nas Slovine i Hrvate obrńene. Postila. (hrv. posveta 3). Pismo nikoje Hrvat ponapravi. Š. Budinić, ispr. 257. S pomoću dobrih Hrvatov. Kateh. 1561. A1[a]. Hrvat, Dalmatin... B. Kašić, rit. XIV. Memija ih Hrvat vlada, dvaes tisuća u sto četa. I. Gundulić 324. Kako se rađamo Hrvati. I. T. Mrnavić, ist. 36. Hrvoje, ban od Hrvata. G. Palmotić 1, 288. A Arnauti i Hrvati klańat mu se dohođahu. P. Kanavelić, iv. 57. Da ju prospete po vojnicim od glasovitijeh Hrvata. P. Bogašinović 5. Na ńihe udriše oholi Hrvati. I. Zanotti, skaz. 23. Koji način mlogi Hrvati, Madari... držali su. I. Grličić XXI. Jadovito koga smlati silna naglost od Hrvati. J. Kavańin 246[b]. I bješe sakupio Hrvate do Zadra grada. Nar. pjes. bog. 169. S treće ga strane biju Hrvati od Dalmacije. 173. Slavonci i Hrvati. I. Zaničić 24. Što bi reka', dragi pobratime koji nosiš od Rvata ime? And. Kačić, razg. 160[a]. Na 640 dođoše Rvati od gore Babine u Dalmaciju... a prozvaše se Rvati od ńiova bana komu Rvat ime biše. kor. 411. Rvati udrivši na Turke, razbiše jih. 483. I Hrvate plaćene soldate. Ogled. sr. 163. Sadašńi Hrvati (oko Zagreba). Vuk, nar. pjes. 1, 400. *— b) plur.* Hrvati *znači: Hrvatska zemļa. — između rječnika u Vukovu* (Hrvati ‚Kroatien' ‚Croatia' *s primjerom iz narodne pjesme:* Pa ti zovni u Hrvate ravne pobratima od Hrvata Matu), *i u Daničićevu (kod* Hrъvatinъ: za jednjinu nema potvrde nego dolazi samo u množini i to za zemļu). Jerь bi malo ļudi ostalo na onêhъ golijahъ kъde bi imь sloboda utêcatь u vašêhъ gradovehъ i po Hrъvatehъ. Spom. sr. 1, 96. (1409). Dobri ļudije ki se imenuju odь Bosne i odь Hrъvatь i odь Bnetka. Mon. serb. 274. (1410). Boļe je da su ovamo utêcali nerь na Ugre ili u Hrъvate ili drugojde. Spom. sr. 1, 125. (1415). Mi Ostoja, kraļ Bosni, Usori, (So)li, Primorju, Dońim Krajem, Hrvatom, Humsci Zemļi i k tomu. Mon. serb. 385. (1422—1435 *iz poznijega prijepisa latinskijem slovima).* Štefanъ Tomašь kraļь Srъbļemь, Bosni, Primoriju, Homsci Zemļi, Dalьmьci*(ji)*, Herьvatomь, Dońimь Krajemь, zapadnimь Stranamь i k tomu. 429. (1444). Štefanь Tomašь Ostojićь kraļь Srъbļemь, Bosni, Primoriju, Humьsci Zemļi, Dalьmaciji, Hrъvatomь, Dońimь Krajemь, Zapadnimь Stranamь, Usuri, Soli, Podriniju i k tomu. 438. (1446). *vidi i* 450. (1451). Štefanь Stepanь Tomašević, kraļ... Hrъvatomь... 485—486. (1461). Ban Dalmacije i Hrvat. Mon. croat. 55. (1428). Kraļ Dalmaciji, Hrvatom. 66. (1446). Mnogim crikvam po Hrvatih i Dalmaciji. 108. (1470). Ča smo imeli u Hrvatih. 221. (1527). Ovde na Hrvatih. 266. (1572). Toliko pri moru koliko i na Hrvatih. 266. (1572). Biškupu Hrъvatomь i Slovinju. Mon. serb. 559. (1618). Kraļuje u Dalmaciji i na Hrvatih. P. Vitezović, kron. 71. Babonig gradi Blagaj na Hrvatih. 93. Okrenuću niz Hrvate vojsku, niz Hrvate u Kotare ravne. Nar. pjes. vuk. 3, 263. *— na jednom mjestu* XVIII *vijeka stoji jednina u ovom značeńu:* Zapovidniku svega Hrvata. Starine. 12, 39. (1719). *— c) kao prezime (isporedi* Hrvatin). Hrvat Ištvan. Mon. croat. 250. (1550). 25. Nikola Rvat. Glasnik. II, 1, 7. (1808). *— d) u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena, kao ime ńekakvu gradu.* Na daleko u Hrvatu gradu, u onoga Hrvat-dizdar age. Pjev. crn. 190[a].

HRVATAC, Hrvaca, *m. vidi* Hrvat. *— U Stulićevu rječniku (uz* Hrvat). *— nepouzdano.*

HRVÀTICA, *f. isporedi* Hrvaćka, Hrvatka, Hrvatkińa.

a. *žensko čeļade hrvatskoga naroda, iz Hrvatske. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚Kroatin' ‚Croata mulier'). Poznah vilu mlajahnu jednu, koj pismo s jimenom ‚Hrvatica' govoraše. P. Zoranić 69[a]. Tad Hrvatica reče mi. 70[a].

b. *vrsta vinove loze.* Hrvatica ‚horvatica‘, suvrst vinove loze (u Daruvaru). B. Šulek, im. 112. *i u Istri.* Hrvatica ‚uvarum genus‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 61.

HRVATIĆ, *m. prezime.* — XIV *i* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hrъvatićь). Pisa Hrъvatićь dijakъ po zapovijedi gospodina kraļa *(Stjepana Ostoje).* Spom. sr. 2, 44. (1399) *(isporedi koā* Hrvatin, *b) primjer iz* Mon. serb. 237). Vrban Hrvatić. Mon. croat. 252. (1552).

HRVÀTIJA, *f. Hrvatska.* — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Ter je svilom otišo u lijepu Hrvatiju. Nar. pjes. bog. 102.

HRVATIN, *m. vidi* Hrvat. — *plur.:* Hrvati *(u starije vrijeme i* Hrvate). — *Između rječnika u Daničićevu* (Hrъvatinъ, ime muško, *vidi i kod* Hrvat). *a) uopće kao narodno ime.* O Hrvate nebozi, o Hrvate općeni, bojte se Boga! Korizm. 46a. Zač smo rodom Hrvate. 104b. Petar ošće Hrvatin rodom sazida crikav. Š. Kožičić 12a. Hrvate Krstovu veru priješe. 20a. Ni veće Hrvatin ni od Bosne vitez taj. M. Vetranić 1, 55. Mi Hrvate ne moremo inako tlmačiti. Anton Dalm., ap. f2a. Vašoj milosti ki znam da dobar baščinac i Hrvatin poštovan jest. P. Zoranić II. — *b) ime muško.* — *od* XI *vijeka (u latinskom spomeniku).* ‚Uechedrago filio Chroatini‘. Doc. hist. rač. 173. *(okolo* 1085—1095). Hrъvatinъ Turbićь. Mon. serb. 34. (1249). Hrъvatinъ Stefanićь. 107. (1333). Pisa po zapovědi kraļevьstva mi *(Stefana Ostoje)* Hrъvatinъ dijakъ *(vidi i* Hrvatić). 237. (1399). Hrъvatinъ Smokъvićь. Glasnik. 23, 53. (1400). — *i kao prezime.* Hrvatin Juraj s sinom. Mon. croat. 72. (1448). Ive Hrvatina celo selo jedno. 308. (1598).

HRVATINIĆ, *m prezime (po ocu Hrvatinu).* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hrъvatinićь). Knezь Pavao Hrъvatinićь. Mon. serb. 102. (1332). Vojevoda Vlьkьcь Hrъvatinićь. 190. (1378). S knezemь Stipojemь Hrъvatinićemь. 222. (1392). Knezь Dragićь Hrъvatinićь. 225. (1395).

HRVATINSKO SELO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. hrv. 74.

HRVÁTITI, hŕvâtîm, *impf. činiti da ko bude Hrvat.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Da, da, vi hoćete da svet hrvatite. M. Pavlinović, razg. 74. Eto vam naša djeca, učite ih, hrvatite ih. razl. spis. 79.

HRVÂTKA, *f.*

a. *Hrvatica.* — *isporedi* Hrvaćka. — *U narodnijem pjesmama* XVIII *vijeka.* A sve dobro začule l'jepe Hrvatke djevojke. Nar. pjes. mikl. beitr. 53. Hoću tebe dobavit l'jepe Hrvatke djevojke. Nar. pjes. bog. 102.

b. *narodna kapa.* Kad jednom proļetos upitah bańalučkog seļaka: ‚Kako zoveš tu svoju kapu?‘ — ‚Hrvatku, dakako!?‘ M. Pavlinović, razg. 47.

HRVÂTKIŃA, *f. Hrvatica.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Vila Hrvatkińa. P. Vitezović, odil. 46.

HRVATNIĆ, *m. prezime.* — *Pomińe se* XVIII *vijeka.* Vuković, drugačije Hrvatnić iz Livna. And. Kačić, kor. 457.

HRVATOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 142.

HRVÂTSKÂ, *f. (ima se u misli* zemļa), Croatia. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚Kroatien‘ ‚Croatia‘). A Hrvatska na komade kažo tleh svoj bio rumeni. J. Kavańin 282a. U Hrvatskoj episkopat svidnicenski jest ponovio. A. Kanižlić, kam. 886. Otiš'o je s četom u Hrvatsku. Nar. pjes. vuk. 3, 435. U Hrvatskoj i u Dalmaciji. Vuk, nar. pjes. 1, 90. Turska Hrvatska. T. Kovačević, bos. 65.

HRVÂTSKI, *adj.* croaticus, *koji pripada Hrvatima (a i Hrvatskoj).* — *Pošto* ts *glasi* c, *gdjegdje se nahodi tako i pisano (prvi put god.* 1465: hrvacki. Mon. serb. 494); *a može i* t *ispasti ispred* s *(prvi put:* hrvasko. Bernardin 1586. 1a). *vidi i* hrvački. — *Između rječnika u Vukovu* (‚kroatisch‘ ‚croaticus‘) *i u Daničićevu* (hrъvatьskyj ‚Croatiae‘).

a. *adj. a) o zemļi, kraju, državi, gradovima itd.* Da je vasь *(Hrvoja)* gospodinь kraļ Vladisavь na tь̄j kraj mêsto sebe ostavilь i vamь gradove hrъvatьskъ oporučilь. Spom. sr. 1, 81. (1406). Maksimijanu že v hrvackoj zemļi sućU stvori se rana. Š. Kožičić 39a. Drča v Bosnu, hrvacku zemļu i v slovinsku. 49b. Hrvatskih ter kruna gradov se svih zove *(Dubrovnik).* J. Vidali Krkranin *u* N. Naļešković 1, 352. Bihu rimskim poganskim vladavcem ili gospodi podložni, kako sad jesu mnozi krstijani Turkom, koji v zdolińih ugrskih, bezjačkih, hrvackih . . . stranah prebivaju. Postila. r1a. Ako nećemo pod oblast tursku priti kako jest Bosna,... hrvatska zemļa, Dalmacija. Anton Dalm., ap. 63. Petru Dmitroviću, svetomu biškupu zagrêbskomu i svega orsaga hrъvatskoga i slovinskoga. Mon. serb. 560. (1618). Dim Gašpara Milostića, ki u hrvatskom rođen kraju,.... jur stolova na Dunaju. I. Gundulić 312. U hrvackoj zemļi ovi od krstjan se rodio bješe. 507. Za naš hrvacki kraj. F. Glavinić, svitl. XXIII. Države Bosne hrvatske apostolskoga pripovidavca. cvit. 1. Iz hrvaske zemļe i Bosne. G. Palmotić 2, 300. Knezi hrvatske države. P. Vitezović, odil. 26. Dalmacija i rvatska krajina. S. Margitić, fal. 88. Po svoj latinskoj i hrvaskoj državi. F. Parčić 5. Od Dunaja do hrvatskijeh pokrajina. B. Zuzeri 214. Davši mu naredbu da porobi Dalmaciju i rvatsku zemļu. And. Kačić, razg. 192—193. Dođe s vojskom u Liburniju aliti zemļu rvatsku. kor. 358. Biskupe od Dalmacije i zemļe rvatske. 408. — *b) o čovjeku koji vlada nad Hrvatima ili nad Hrvatskoj (o banu, kraļu, vojvodi itd.).* Banu hrъvatskomu. Spom. sr. 1, 96. (1409). Matijašь, kraļь ugarski, dalmatinski i hrvacki. Mon. serb. 494. (1465). Janošь kraaļь ugrьskij, hrъvaatskij, dalmatinskij. 553. 554. (1537). Imam vam slovinskim i hrvackim banom pisati. Mon. croat. 243. (1543). Slovenski i hrvatski ban. P. Vitezović, kron. 153. Demetrij ban hrvatski. J. Kavańin 246a. Demetrija hrvatski i dalmatinski vojvoda. A. Kanižlić, kam. 480. — *c) o narodu, puku, i o ļudima napose koji pripadaju narodu. (Sv. Metodije)* mnogi ini hrvatski narodi obrnu na krstijanskuju veru. Š. Kožičić 19b. Hrvackomu puku. F. Glavinić, svitl. XXII. Svega hrvaskoga naroda. Michelangelo. IV. Za prosvitļenje redovnikov hrvaskoga naroda. A. d. Costa 1, 1. Jerolim dika i poštenje svega naroda hrvaskoga. 1, 269. Od djeda ki su puku hrvatskomu bili od časti. Zgode. 3. — I Vuletu hrvatskoga. J. Kavańin 230b. Nemoj, brate, mučiti l'jepe hrvatske gospode. Nar. pjes. mikl. beitr. 54. — *amo može spadati i ovo:* Poznaše pokojno hrvatsku čistu krf. I. Tonković *u* Đ. Baraković 369. — *d) o jeziku.* Blъgarьskyj i srьbьskyj i bosnьskyj i slověnьskyj i češьkago (!) jestь i hrъvatьskyj językъ. Konstantin filos. star. 1, 14. Protomačen z latinskoga jazika na hrvacki. Korizm. 104b. Da bi vršiti mogal hrvackim jezikom misu. Š. Kožičić 19b. U hrvatski jezik tlmačiti. Anton Dalm., nov. tešt. 1. *(predgovor).* Slovinskim ili hrvatskim

jazikom se imenuje. ap. d4[2]. Iz veće tuđijeh jezika u hrvacki izložene. D. Zlatarić 1. Život svetih prenesen i složen na hrvatski jezik. F. Glavinić, cvit. 1. Istumačenje prineseno v jezik hrvatski. I. T. Mrnavić, ist. III. Ima se obslužiti, razumiju li riči od jezika hrvatskoga. M. Bijanković 63. Dični hrvaski jezik. J. Banovac, pripov. 1. U hrvaski jezik pomļivo i virno privedeno. B. Pavlović 1. *amo spada i ovaj primjer:* Po srpskome ‚ujedoh', a po hrvatskome ‚vjedoh'. Vuk, nar. pjes. 1, 400. — *i o svemu što je u svezi s jezikom, kao pismo, knĳiga, slovo, tumačeńe itd.* Ke listi ondi pred nas trih nodari postaviše, jednoga latinskoga, a drugoga nimškoga, a tretoga hrvackoga. Mon. croat. 4. (1275 *prepisano god.* 1546). Tumačenje saltira hrvackoga. 93. (1463). Stumačenje hrvasko od pištul i evanjelji. Bernardin (1586). 1[a]. Tebi venci kite na gorah Parnažkih, od javorne kite po načini naških, u slozi hrvackih meni se tako mni, i pismah slovačkih, da tebi druga nî. Đ. Baraković, vil. 368. Mnogi zamiraju kad koje knĳige izađu na svit, a navlastito hrvaske i kude ih. J. Banovac, pripov. IV. Neka se potrudi štiti knĳige izkazanja hrvaskoga. A. d. Costa 2, 35. On je već danas u hrvatskoj knĳizi pjesnik prvoga reda. Osvetn. 4, VII. *o pismu, s osobitijem značeńem: glagoļski.* Ja pop Zubina hrvacke knĳige. Mon. croat. 62. (1437). Postila sada naj prvo hrvatskimi slovi štampana. Postila. 1. ‚C' hoće ti biti za ‚črv' hrvatski. F. Glavinić, cvit. xx. Za lasnost redovnika hrvaskoga slova. J. Banovac, pred. v. U ovomu *(saboru splitskomu)* običaj i služenje od leturđije to jest mise i oficija hrvaskoga bili su zabrańeni. A. d. Costa 2, 34. — *e) u jednom primjeru, o ruci (vjeri) katoličkoj, kao suprotno srpskoj.* Za naruč i korist nas misnika hrvaske ruke. B. Pavlović 3. — *f) o odijelu, i o dijelima odijela.* U našu *(odiću)* hrvacku nikoliko jur vrimena bih priobukal. H. Lucić 185. Perje ga ļudjaše i klobuk hrvatski. Đ. Baraković, vil. 36. Tad klobuk hrvaski spomenuh na sebi. 280[a]. Na nogama hrvatski čorapi. Nar. pjes. juk. 602. — *g) o čemu mu drago što pripada Hrvatima ili Hrvatskoj.* Ni hrvacke slave. M. Vetranić 1, 56. Hrvatski ıost, šokački post i ńemački gost (to su tri rđave stvari). Nar. posl. vuk. 343.

b. *adv.* hȓvâtski. — *U svĳem primjerima znači: u hrvatskom jeziku.* Komu poslu se govori hrvatski arsal. Zak. vinod. 81. Istorija svete udovice Judit u versih hrvacki složena. M. Marulić 1. Cilici hrvacki se zove vričišće. 67. Pripisasmo ovi štatut rvacki i latinski. Stat. poļ. ark. 5, 314. (1665). Za ńe velu lipost ter dobrotu mnogu, ku vam stumačiti hrvaski ne mogu. Oliva. 26. Kako vam hrvaski u pismu sad poju. 27. Pitaj Livańca: ‚Kako govoriš?' kazat će ti: ‚Hrvatski'. M. Pavlinović, razg. 47.

HȒVÂTSKÎ BLÀGÂJ, *m. vidi* Blagaj, 1, *e).*

HRVATSKO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj* Razdiejļ. hrv. 45.

HRVATSKO SELO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiejļ. hrv. 87.

HRVIĆ, *m. prezime.* — XV *vĳeka.* Petar Hrvić. Mon. croat. 126. (1486).

HRVOJ, *m. prezime.* — XVI *vĳeka.* Jurko Hrvoj. Mon. croat. 237. (1535).

HȒVOJE, *m. ime muško.* — XV *i* XVI *vĳeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hrьvoje). S vojevodomь Hrьvojemь. Mon. serb. 222. (1392). Gospodina vojevode Hrьvoja Vu . . . a (Vukčića: *spļetski herceg Hrvoje bio je sin* Vukca Hrvatinića, *vidi* I. Ruvarac. glasn. 49, 46—47). 237. (1399). Gospodinu Hrьvoju, hercegu splêtskomu i knezu dolńêhь kraj. 250. (1400). Hravoje dukь spalicki *(u cijelom se spomeniku miješa* a *i* ь). 252. (1404). Gospodinu Hrьvoju hercegu splêtskomu i knezu od dolńêhь kraj. Spom. sr. 1, 74. (1405). — Kneza Hrьvoja Vigńevića. Mon. serb. 275. (1410). Hrvoje, ban od Hrvata. G. Palmotić 1, 288. — *Prvi se Hrvoje često pomiše i kasnije.* Gdi je Spljetski dužd Hrvoje? J. Kavańin 229[a]. Hrvoe silni. J. Kavańin 229[b]. Nije ti ga bez Hrvoja. (Z). Poslov. danič. 83.

HȒVOJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Hrvoju).* — *Pomiše se* XVIII *vĳeka.* Hrvojević (‚Hervoevich') od Bańe Luke. bili su od plemena ovoga duke od Splita, Korčule, Fara i Brača. And. Kačić, razg. 179. kor. 455.

HRŽATI, hržim, *impf. samo ger. praes.* hržeći *na jednom mjestu* XVII *vĳeka; značeńe vaļa da je: ļutiti se ili režati ili što takovo.* Obranit se nije moći videć na nas svi hržeći. Đ. Baraković, drag. 388[a].

HTIJENSTVO, *n. vidi* hoćenstvo — *U jednoga pisca* XVIII *vĳeka.* Ali Božjoj toj milosti treba složit i tvê htijenstvo. J. Kavańin 16[b]. Krstjanom mir, jedijenstvo, podaj slavno sveto htijenstvo. 224[b].

HTIJEŃE, *n. vidi* hoćeńe *i* hotjeńe. — *Stariji je oblik* htijenje. — *Između rječnika u Belinu* (htijenje ‚piacere, voglia, volontà' ‚voluntas' 560[a]; ‚voglia, il volere' ‚voluntas' 775[b]) *i u Stulićevu* (v. hoćeńe). U jednom htijenju obećavajući. N. Rańina 218[a]. S veljom silosti proć htijenju našemu hoće nam milosti stvarati u svemu *(žene).* D. Rańina 44[b]. Kratil nijesam ruke, srce, pamet, htijenje, misal za u sklad stavit ove pjesni. S. Bobaļević 217. Ako ti je taj nevoļa uši gluhe učinila, kusit malo ovaj dila budi htijenje i tva voļa. M. Pelegrinović 200. U koliko mi mogu biti uzrok od neobsluženja zapovijedi i htijenja tvoga. A. Gučetić, roz. jez. 97. Ne budi htijenje moje, nego li tvoje. 175. Er Božije jes htijenje da si ti poslušna. S. Gučetić 213. Proz tvoj se obraz vedri vidi, kako proz cklo, srce čisto, i u misli i u besjedi jedno imaš htijenje isto. I. Gundulić 279. Agi u tomu listu bješe odkrio srca svoga htijenje. 394. Sam Ali-aga htijenje opako mrzi, i sprave sej nemile. 486. Ki ļpo htijeńu od višńega vjerno ste se sjedinili. G. Palmotić 1, 109. Er je sila, er je trijebi višńe htijeńe da se vrši. 1, 200. Bivši svako naše htijeńe on pospiješan ispuniti. 2, 225. Tko se od ļudi može oprijeti suproć htijeńu od bogova? 2, 473. Svojijem htijenjem svemogućijem poda ńemu vlas veliku. J. Kavańin 13[a]. Anđeo Božjim htijenjem ńega tiska. 477[a]. Svijes prši, a ne htijeńe. I. Đorđić, uzd. 55. Duša s htijeńem nije razlika. 97. Česti, kojijem svijet mijeni se, o ńegovu htijeńu vise. 113. Htijeńe, volontà. S. Budmani 418[a].

HTITOR, *m.* conditor, *utemeļitelj, grč.* κτίτωρ. — *isporedi* ktitor. — *U knĳgama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (htitorь, hьtitorь, κτήτωρ ‚fundator'). Htitorь semu. Stefan, sim. pam. šaf. 14. Hьtitora hramь svetyhь. 14. Toj ćeli vьtory htitorь. Mon. serb. 138. (1348). Htytoryje svety. 139. Hьtitoru. 571. (1411).

HTITORSTVO, *n. coll.* htitor. — *Na jednom mjestu* XIV *vĳeka, i otale u Daničićevu rječniku* (htitorьstvo ‚fundatores'). U vsega rodьstva jego, rekьše hьtitorьstva jego. Glasnik. 15, 270. (1348?).

HTJELAN, htiona, *adj. samo u Stulićevu rječniku: (grĳeškom)* htion, v. hoćan.

HTJȄ̀TI, *vidi* hotjeti.

HTJȄ̀TOVO, *n. u Daničićevu rječniku:* ‚Htêtovo‘, međa je selu Selcu u Pologu išla ‚съ Htêtovomъ‘ (Glasnik. 15, 304 *god.* 1348?). manastir je Treskavac imao crkvu ‚въ Htêtovê na крьpenьscê mêstê‘ (Glasnik. 11, 135). cf. Pologъ, Hraštani. — *vidi* Tetovo.

HTJȄ̀TOVSKÎ, *adj. koji pripada Htjetovu. — U Daničićevu rječniku:* ‚htêtovьskyj‘, *rod.* ‚Htêtovo‘: Igumenь htêtovskyj (Okáz. pam. šaf. 55).

HU, *interj. uzvik: u prvom primjeru kao da pokazuje nezadovoljstvo radi studeni, u trećem se izriče u ljutini, u ostala dva primjera nije jasno što znači.* Mi smo kako ptica kukavičji konic zvata, koja kada crna zima dojde, onda ne veli hop, hop, nego istom kadkada čuje se gdi veli hu, hu. Đ. Rapić 196. Hu! jala, jala nogu preskočila. Nar. pjes. petr. 1, 303. Hu zlogodnice! ne bilo vas na svijetu! M. Vodopić, tužn. jel. 1868. 190. Hu. clamor; vox hu! D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

HUB, *adj. vidi* hubav. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Nadoše se i kazaše ljudi hubo mjesto, Foča selo malo. Osvetn. 4, 50. Neki trče prijatelju svomu, da hubave dobavi mu glase, što je hubo vijeće savilo. 6, 35.

HUBA, *f. vidi* 1. guba, a, *c). — U Stulićevu rječniku:* ‚spongia‘. — *Riječ je nepouzdana: vala da je Stulli gdje zlo pročitao* guba.

HUBAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚spongiosus‘. — *nepouzdano, vidi* huba.

HÛBAV, *adj. lijep, krasan, po svoj prilici od pers. tur.* chûb, *lijep. — U našem jeziku i u bugarskom. — Već od* XVI *vijeka, ali se u naše vrijeme kod naroda čuje samo u pjesmama (vidi u Vukovu rječniku), a između rječnika u Mikaljinu* (hubav, lijep ‚pulcher, venustus, formosus, decorus, elegans‘), *u Stulićevu* (v. lijep), *u Vukovu* (ubav, vide lijep *s dodatkom:* rijetko se govori, nego se čuje u pjesmama), *u Daničićevu* (hubavь ‚bellus‘, adverbijalno, *vidi prvi primjer kod* b).

a. *adj.* Ona je hubava mladica. M. Držić 53. Hubava ti 'e vladika u ńoj. M. Držić 295. Sad hubavi moji mladci. I. Đordić, pjesn. 197. Na ubavu na polu Kosovu. Nar. pjes. vuk. 2, 189. Kod ubava mesta Požarevca. 2, 491. Neki trče prijatelju svomu, da hubave dobavi mu glase, što je hubo vijeće savilo. Osvetn. 6, 35. Po hubavom našem zavičaju. 7, 1. Hej hubava, hej žalosna, hej nesrećna Paraščeva! M. Milićević, medudnev. 53. — *U naše vrijeme kod pisaca u užem smislu.* Ubav *(bez* h!), stil. ‚schmuck, niedlich, kleinschön‘; tal ‚vago, leggiadro‘; (kićen) ‚elegant (von sachen)‘, tal. ‚elegante‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. 1203.

b. *adv.* hûbavo. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. lijepo). Svê lepo i hubavo po rêdu razumihmo. Mon. serb. 554. (1537). Kod ruskoga ‚horoše‘ dodaje *(Križanić* 1666): Srbi: ‚hubavo‘. Đ. Daničić, rad. 16, 186. Molo da im damo da jedu i piju blago, slatko, hubavo. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 114.

HUBAVA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 66.

HÛBAVAC, hûbâvca, *m. hubav čovjek. — U Stulićevu rječniku (uz* hubav). — *slabo pouzdano.*

HÛBAVICA, *f. hubavo žensko čeljade. — U Stulićevu rječniku (uz* hubav). — *slabo pouzdano.*

HUBAVIŃA, *f. osobina onoga što je hubavo. — isporedi* hubavost. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Omile mi tvoja lepotiña, omile mi tvoja hubaviña! *u* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 322.

HUBAVOST, *f. osobina onoga što je hubavo. — isporedi* hubaviña. — *U pisaca našega vremena.* Ubavost, stil. phil. ‚niedlichkeit‘, tal. ‚leggiadria‘; (kićenost) ‚eleganz‘, tal. ‚eleganza‘. B. Šulek. rječn. znanstv. naz. 1203.

HUBERKO, *m. ime kokotu. u Bosni.*

HUBOJE, *m. ime muško.* — XVIII *vijeka.* Huboje starac. Glasnik. II, 3, 225. (1710—1720).

HÚČAC, húčca, *m. nekakva bolest u uhu. — U Vukovu rječniku:* ‚art ohrenkrankheit‘ ‚morbus quidam aurium‘ *s dodatkom da se govori u Risnu. — Daničić* (kor. 199) *misli da je ista riječ što i* vučac *i* učac: vučac *bi po njemu izgubilo* v *i postalo* učac, *a ovo bi poslije dobilo* h; *ali ni jedno ni drugo nije obično u našem jeziku. — može biti da čeljade, kad mu je* ‚hučac‘, *kao da čuje huku ili da mu huči u ušima; postaće bi onda bilo jasno (od* huka, hučati, hučiti).

HÚČÂŃE, *n. djelo kojijem se huči. — Između rječnika u Stulićevu.* Rike i potoci teku s oholim hučańem M. A. Reljković, sat. L5b.

HÚČATI, húčîm, *impf. uopće puštati iz sebe glas* hu *(isporedi* hukati), *činiti da se čuje glas* hu, *pa osobito o ptici kad leti ili o drugoj životiňi kad brzo trči, o vodi što teče, o vjetru itd. — isporedi i* hučiti. — *Od* XVIII *vijeka, u između rječnika u Belinu* (‚fischiare, il suono che fa l' uccello volando o altro animale correndo corso veloce‘, huči koń 318b) *i u Stulićevu* (‚mormorare, come dell' acque, vento‘ ‚murmurare, murmur edere‘. 2. v. prohučati). Hučeći talasi. E. Pavić, ogl. 516. Jurve huči propast, jurve se trese zemja. Đ. Rapić 15. Nešto huči vrhu na planini. Nar. pjes. vuk. 3, 497. U to stade nešto hučati pred kućom. Nar. prip. vil. 1867. 288. Voda je, koje glavnom rekom, koje drugim rastokama i potocima tako hučala, da kućani nisu mogli dobro čuti jedan drugoga. M. Đ. Milićević, zim. več. 261. — *Ne znam, spadu li amo ovaj primjer (u značeńu: bukariti se) ili pod* hukati: Sviňe se huču, sviňu nahučiti *(u Istri).* F. Kurelac, dom. živ. 63.

HUĆITI, hučim, *impf. vidi* hučati *(samo o mujezinovoj vici).* I na ńima hučit mujezini. Nar. pjes. petr. 3, 68. A na ńoj će hučit mujezini. 3, 99.

HÛČKA, *f. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* učka, vika ili mala buna, i po naj više u smiješnome i sramotnome smislu, gotovo kao ‚kučnica‘ ‚der lärm‘ ‚tumultus‘. Potom huknu hučka na Srbljeńe. Osvetn. 5, 14. — *Uprav je dem.* huka.

HUČURITI, hučurim, *impf. nejasna riječ na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* A kad brašna, smoka i vina rovnu nabije trbušinu, nije ti osla tako lina, kad se valja na ravninu, kako on ležeć na postelju, gdje hučuri u veselju. J. Kavańin 58a.

HÛĆUM, *m. presuda, arap.* hukm. *tur.* hüküm. — XV *i* XVI *vijeka (pisano od Turaka) i u poslovici* XVII, *u između rječnika u Daničićevu* (hućumь, turski ‚judicium‘). Odь amalьdarьskoga hućuma. Mon. serb. 481. (1461). Verovanija radi odь čestitoj Porte carska mi dade imь se hućumь u ruke, kako da imь se veruje. 552. (1520—1523). Opaljeničin hućum (?). (D). Poslov. danič. 91.

1. HÛD, húda, *adj.* macer; miser; vilis; malus, *kao da su naj starija značeńa u praslavenskom*

jeziku: mršav i siromašan, a ne zna se koje bi od ovijeh bilo starije. može biti da je od obadva postalo općenitije: bijedan, jadan, žalostan (ako nije baš ovo naj starije, pa su se od ńega razvila ona dva osobita značeńa), te je od ovoga (prelazeći sa sažaļeńa na prezirańe, kao što često biva) postalo mlade u zlu smislu: kukavan, nevaļao, nevrijedan (‚vilis'), *pa i u još goremu: zao (u moralnom smislu, isporedi franc.* misérable, *tal.* sciagurato, *ńem.* elend). — *Akc. kaki je u gen. sing. m. nominalne deklinacije* (húda) *onaki je i u ostalijem nominalnijem oblicima (i u onijem koji su uzeti iz složene deklinacije)*: húdo, húda, húdê, húdu, húdôj *itd., osim nom. sing. m. i acc. sing. m. kad je jednak s nominativom; a kaki je u nom. sing. m. nominalne deklinacije onaki je u svijem oblicima složene deklinacije:* hûdî, hûdâ, hûdô, hûdôga, hûdê *itd. (u Dubrovniku je ovaj akc. i u nominalnoj deklinaciji:* hûdo, hûda, hûdu, hûdi, hûde *itd., osim nom. sing. f. i nom. pl. n.* húda, *gen. sing. f.* húdê, *instr. sing. f.* húdôm, *i oblika koji su uzeti iz složene deklinacije:* húdoj, húdijem, húdijeh). — *Riječ je prasłavenska, isporedi stslov.* hudъ ‚parvus, tenuis, exiguus, pauper, vilis, sordidus, humilis, mediocris, miser', *rus.* худой ‚vilis, turpis, miser, macer, malus', *češ.* chudý ‚macer, pauper', *poļ.* chudy ‚macer, pauper, miser'. — *Između rječnika u Vrančićevu*: ‚miser, vilis', *u Mikaļinu* (hud, zločest ‚nefandus, nefarius, perversus, nequam, scelestus, sceleratus, flagitiosus, perditus, profligatus, detestabilis, scelerosus, impurus, vitiosus, vitiis inquinatus vel affectus'), *u Belinu* (‚improbus' 454b. 614a; iniquus' 406a; ‚perversus' 578b; ‚protervus' 592b; ‚scelestus' 651a; ‚impius' 287a; ‚nefarius' 508b), *u Bjelostjenčevu* (hud, zločest, zao *itd.*; hud, mleden, suh. okost, jezliv, mršav ‚macilentus, macie extenuatus, macie torridus, macie extabescens'), *u Jambrešićevu* (‚malus'), *u Voltiģijinu* (‚iniquo, maligno, scellerato' ‚boshaft, lasterhaft'), *u Stulićevu* (‚scelestus, improbus, pravus, malus, nequam, malignus, vilis, abjectus etc.'), *u Vukovu* (‚schlecht, übel' ‚malus'), *u Daničićevu* (hudъ ‚vilis; malus').

1. *adj.* — *Komp.: α)* hûdî, *vrlo često; naj stariji su primjeri (vidi i kod* 2): N. Rańina 31a; Š. Menčetić 38. 98. 124. 137. 223; G. Držić 379; Š. Menčetić–G. Držić 479; N. Dimitrović 16. 49; N. Naļešković 2, 88; F. Lukarević 18. 29. 117. 312; D. Rańina 43a. 70a. 96a. 126b; S. Bobaļević 207; D. Zlatarić 3b. 18a. 50b. 53b; A. Gučetić, roz. mar. 40; roz. jez. 33. 89; S. Gučetić 209. 211. — *u čakavaca* hûjî: P. Hektorović 66; Anton Dalm., nov. tešt. 108b; Stat. poļ. ark. 5, 268; (huêi, *mislim da treba pročitati:* huji). Aleks. jag. star. 3, 251. A. Georgiceo, nasl. 14; Nar. prip. mikul. 141. — *β) u knjigama pisanima crkvenijem jezikom ima oblik* huždьši. Stefan, sim. pam. šaf. 7; Domentijanъ 165. — *i u jednom primjeru u rukopisu čakavskom* XV *vijeka ima stariji oblik za dat sing.* hujšemu. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). — *γ)* hûdijî, *vrlo rijetko:* Š. Budinić, sum. 129a. 181a; A. Vitaļić, ist. 166 *(amo spada i* hudjemu. ost. 235); B. Zuzeri 262; I. A. Nenadić, nauk. 130.

a. *mršav.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku i možebiti u ovom primjeru:* Malъ bo jesi têlomъ i hudъ *(o gavranu).* Stefanit. star. 2, 279. — *ne znam, spada li amo i ovaj primjer ili pod* c: Ako li je krdnica s praščići, ali ako li je jato svińь, nije čovikъ voļanь ubiti naj boļega ali krdnice nego ino huje ali mańe. Stat. poļ. ark. ‚5 268.

b. miser, *jadan, nevoļan, žalostan.* — *Nije rijetko i u naše vrijeme, osobito u Bosni.* K otcu nigdar neću odtiti, da ne vidim starca huda od žalosti gdi će umriti. P. Vuletić 73. Ah nesrećni starče hudi! J. Kavańin 238a. Jer ni moļba za moguće ļude neg sirote udovice hude. M. A. Reļković, sat. E6a. Al' si mlada i joštere luda, ne znaš ništa od ženidbe huda. F4a. Ranu s pitjem ńoj *(živadi)* nosi u zgrade, al' to vaļa baš da žene rade: koja toga seb' ne žali truda, dugo nije ta brez jajca uda. J. S. Reļković 426. A mi jesmo hude sirotice. Nar. pjes. juk. 65. A i jeka hudih rańenika. 114. Hudu ribu voda odnijela. 118. Od ńega se huda preplašila 176. Maćija, kad opazi da će sultanija poroditi, rekne joj: ‚Znaš li kako careve žene rađaju?' na što ona huda odgovori da ne zna. Nar. prip. bos. 1, 4. Vrlo dugo besmo nas dvoje hude sirote. M. P. Šapčanin 1, 138.

c. vilis, *malo cijeńen, malo vrijedan, nevaļao, kukavan.* Huzdьši jesьmь otъ bratije svoje. Stefan, sim. pam. šaf. 7. Ne huždьši drevnihъ sъ svetyj bystъ. Domentijanъ 165. Hudoju vlasênoju dovoļnъ. 26. Ne hudu duši koristъ priobrêtaše. 115. Umъ malomoštьnaago sьmysla hudyje i mrьtvyje plьti mojeje. Danilo 2. Ki premožaše, tomu svijaše korunu ot cvêtja, a hujšemu kladêše korunu ot slame. Pril. jag. arkiv. 9, 122. (1468). Svaki človjek prvo vino dobro stavi, i kada pijani budu, tada ono koje huđe jest. N. Rańina 31b. joann. 2, 10. Koga ļubiš, kad te neće, neg od tebe huđu dvori? Š. Bobaļević 207. Nevoļna dušo grešnico, koliko si malovrijedna, huda! M. Divković, bes. 416—417. Prem ako je tko bogat, velik, mogúć, lijep, samovoļan, odjeven i obuven, ne ima nikako po nijedan način pogrđevati ubožijega, mańega, nejaćega, grupšega, huđega, golijega. 803b. Vsi *(vojnici)* š nim *(Aleksandrom)* zajedno bihu, ni biše huji (huêi) od Aleksandra ni boļi. Aleks. jag. star. 3, 251. Vъ nêkojemъ hudemъ gradilišti. Vuk, dan. 1, 14. (1628). Jer huda i mala i zaboravļena vidi se sad prava mudrost božanstvena. A. Georgiceo, nasl. 201. Jer ako ti tko uzajmi suda, dobrog čuva, tebi daje uda. J. S. Reļković 375. Jedni kude da si roda huda. Nar. pjes. bos. prij. 1, 37. — *amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima je značeńe: koji nije pravi, koji nije ono što bi trebalo da bude, kriv:* Potle ukornu i bez mjere svak ko hudu odvrže me *(duplu).* J. Kavańin 41b. U pšeničnoj rukoveti i umiješan većkrat stoji hudi ovas. 379b. Opaki nauk hudoga proroka. And. Kačić, kor. 100. *možebiti i ovaj primjer (gdje znači* ‚incestus'): *(Sinovi)* hudi t. j. rođeni od otca i od kćere, od matere i od sina, i svi ostali koji su rođeni u rodstvu sridńega traka. Ant. Kadčić 481.

d. *od predašńa dva značeńa postaje ovo osobito:* poderan, potrt, n. p. hude cipele, huda puška. *na Rijeci.* F. Pilepić. — *može biti da amo spada i ovo:* Što je hudo i odrpano to je bijesno i pomamno. Nar. posl. vuk. 357.

e. malus, *zao, rđav, loš; ovo je značeńe naj običnije, vidi:* ‚Hud' u nas, kao i u Rusa i u Krańaca ne znači ‚siromašan' nego ‚rđav' ‚schlecht'. Vuk, pism. 44. *α)* malus, pravus, *zao, u moralnom smislu. aa) o čeļadetu i o onome što se misli kao čeļade (n. p. o vragu, duhu, nakazi, nemani itd.) i o kolektivnom supstantivu: o puku, gradu, vojsci itd.* Slišeći mi velike tužbe od naših vernih službenikov krčkoga otoka, ke im činihu hudi ļudi. Stat. krč. ark. 2, 281. Da dva starca smiše svim pukom voditi, lažuć huda htiše krivo svidočiti. M. Marulić 92. Ne mni da človik hud zgrišajuć dobiva. 134. O nečista ženo huda! 290. Tovarištvu hudu neće. 290. Domaća dobra

jes kruna muža svoga, a huda huda čes, huđa zla svakoga. N. Dimitrović 16. Meni grijeh oprosti, tvom hudom grešniku. 33. A hude Židove ovi put ne čuje *(Pilato)*. N. Nalješković 1, 133. A hude vragove učini da tuže. 1, 307. Ali nas ke hude od noćnijeh napasti zavode u blude. M. Držić 426. Jest huja od poganina. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 108b. paul. 1tim. 5, 8. Ki bi se tat ali ki ini hud človek našal. Mon. croat. 256. (1553). Pokazati hoće zalim, hudijem i vsemu svitu sebe. Š. Budinić, sum. 6a. Paki rêt hoće zalijem i hudijem. 15b. Bijesi ili hudi dusi. 151b. Ter vid er se ne povraća naša mlados, ni ńe slave, a huda je žena, prave, s vrhom zajma ka ne vraća. A. Čubranović 146. Jedan prik, jedan hud trpjeti moć ću ja život moj da mori? F. Lukarević 20. Doskita ovdi so naj huđa oda svih od svijeta žena zlih. 29. Huda nemila maćeha. 213. Nu toga otac hud, svim hudi od zmije, gledati hotil nije. 312. Saula, ki bješe njekome nemoći od hudoga duha pedjepsan. D. Rańina vib. O ti ki buduć hud u svaka tva dila. 68a. Takoj ti vidi se, maćehe da hude u život i u smrt vazda su zločude. 107a. Da hudi budu svoj platit grijeh. D. Zlatarić 5b. Toli smina je s krvnikom hudim steć. 7a. Ali se ne haja za djecu otac hud. 13b. Ovi se svijet stara i huđi dohodi. 53b. Ja naj huđi grešnik. A. Gučetić, roz. jez. 89. Drugi život hudih u muke vikuvičńe prima. F. Vrančić, živ. 20. Ja hudi i tamni grešnik. M. Divković, nauk. 131a. Polagahno ulazi neprijatelj hudi sasma. B. Kašić, nasl. 22. Stari i hudi neprijatelj sasma usiluje se. 110. Hudi bo isti duh dohodi moju sinove Božje. 271. A vladavac hudi razjiđen... per. 41. Biše prijatelj od grešnika, hude čeljadi i zločinaca. is. 38. Nimaše narod hud človika pitoma. Đ. Baraković, jar. 33. Rit se može hudoj ženi da je u ńoj jaz pakleni. M. Orbin 26. Jaoh uzdišem kako hudi, cijeć grijeha mi obraz gori. 201. Ako huđi zvijeri od gora ja to ništa ne mareći, od tebe se sad uteći spravljam, dušo, priko mora. I. Gundulić 22. Iz ogńenijeh strašnijeh jama, u kijeh noć se vječna kaže, gdi se u smećah hudi prže. 65. Jur nakazni strašne i hude, tmasta propas ke sakriva. 66. Rigaš ti zlobni ijed, huđi svijeh živina. 139. Ne vara u sudu se, tko govori, da koliko svijet se stara, toliko je huđi i gori. 142. Rđa si i vedaš, satir Vuk ti si oni, od vuka hudi dvaš, kad ovcu mû poni. 150. Da se kada vrh zla moga ne obesele neprijatelji ki se volo glavni i hudi moji sada. 19v. Ti ih vodiš na zla svaka, oni hudi, ti si opaka. 230. A neka ja sred krvave rati tjeram narod hudi. 339. Za sve da su Turci hudi gospostvo mu staro oteli. 376. Imaš hudih neprijatelja, na ńe oružja tva obrati. 453. Ončas kad se u ń naseli množ pakljenijeh hudijeh četa. 481. Hudi silnik da se istira. 519. Neprijatelju hudu i kletu vrha doći sad je vrijeme. 541. Boljega od druzih nemoj sebe scinit, jer pri Bogu huji od onih možeš bit, koji zna i znade pri svakoga vika, što godir počiva u srcu človika. A. Georgiceo, nasl. 14. Ako li je dijete hudo i zlobno. I. Držić 224. Prid Časlavom hudijem sinom. G. Palmotić 1, 38. Nećeš nevjernice tamne i hude pohvaliti zlu nevjeru. 1, 285. Zlijeh Tatara vojska huda. 1, 301. Dokli huda zla Hrvoja ne uzbudem pedepsati. 1, 390. Hudi zlotvor izdaho je. 1, 396. U nevjernom hudom gradu ne ktje noćno pribivati. 3, 31b. Koloman oštri i hudi. P. Kanavelić, iv. 4. Huda napas na se stavi sliku bana. 67. Ne straši se i ne predaj, er nakazan nijesam huda. dubr. 7. Ah promisli svaki sada, prem hud da je i nemio! 11. Izabela huda i nečista žena živila je. P. Vitezović, kron. 12. Tko dila žalio ne bi spravna od hudih Pira, Ulisa i Akila? I. Zanotti, en. 4. Hud Mustafa da ne smije nitko mu se gńivnu oprijeti. B. Betera, or. 1. Budući odagnan daleko hudi neprijatelj. M. Bijanković 80. Jer se boju, za me trudi da ga umori cesar hudi. P. Hektorović (?) 101. Od svih bogov proklet budi, zali starče tere hudi! 104. Dobro znaju tvoje ćudi, viloniče zali i hudi. 138. Bolje da ni uvijek ko je hud izdajnik. (D). Bolje je biti ludu nego li hudu. (D). Poslov. daničk. 7. Huda je žena s vrhom zajam ka ne vraća. (D). Hudi ljudi kad nastanu, dobri pođu svi na stranu. (D). 27. Nagla djevica hudu mužu rada. (D). 68. A hud čovjek sam ostaje, dobrotvorca sam izdava. A. Vitaljić, ost. 3. Zato u viću svi bezrednu k ńemu hode srcem hudi. 153. Muke, ke vijek nijesu dane naj hudjemu razbojniku. 235. Aj huda nečista, hudobo ne ženo! Oliva. 21. Ja stvor hudi ki te lupi, ti spasitelj ki me odkupi. J. Kavańin 51b. Hud kad čovjek na zlo da se, zla svakoja kupi na se. 53a. Toj ne misleć hud bogati. 65b. Huda Armida već ne gata. 105a. Crkvu obrani steć u rvi hudijeh cara tvrdosilih. 210a. Licumirci hudi ti su. 377b. Bolje 'e ljudem prebivati posrjed lavja, s hudom ženom nego stati. 406b. I u naj većem hudom skupu požderivca kladoh mene. 447b. Grješnik hudi vrijeđat ńega ne prestaje. 537a. Na ljude, neharnike Božje hude. 563b. Zlobni i hudi da se obore. 566b. Vazda će biti hud, vazda neharan. A. d. Bella, razgov. 26. Mrmoši se čeljade bogomilo ili hudo i opako. 192. Ištu me oštri i hudi, nerazlični zvijerim ljudi. I. Đorđić, salt. 184. Zaklińem vas, dusi zlobni i hudi. J. Banovac, blagos. 325. Nitko ne budi opaki, hudi Juda. V. M. Gučetić 22. Vrlo ćeš pridobiti sve hude neprijatelje moga puka. 126. Hudi kralj ne htje slušati. S. Rosa 6b. Vi naraštaj hud. 98a. Hudi krivovjernici. 111a. Izdajnik naj gori, naj hudi. Đ. Bašić 9. Ne bi rinuta niz prozor huda kraljica Jezabela. 20. Ako Dioklecijanu, Masimijanu... hudijem samosilnicim. 37. Ali se nahodi na svijetu matera tako hudijeh. 196. Bi ubijen od svoje hude majke. And. Kačić, kor. 313. Da se najde jedan toliko opak i hud. Ant. Kadčić 59. Zli i opaki misnici čine li dobre sakramente? Možemo li dakle slobodno iskati svete sakramente iz ruku jednoga huda redovnika? 112. Da se je koja huda ženetina užgala u ljubavi kojega krasna i pristala misnika. 339. Premda jesu opaki i hudi ljudi. J. Matović 87. Od neprijatelja huda brani mene. L. Radić 30. Znam koliko si hud i opak. A. Kalić 555. Skita so neman huda. N. Marči 20. Ču se smeća, vika i buka nabuńena huda puka. 57. Za ńim vrvi na tisuće hudijeh četa sila mnoga. 61. Da dva samo zateku jednoga huda čovika s ženskom glavom. M. Dragićević 158. Ako budem dobru rabru data, nit' sam trudna, nit' ću biti trudna; ako l' budem hudu rabru data, ja sam trudna i biti ću trudna. Nar. pjes. vuk. 1, 40. Ah pusti moji darovi! kome mi često ostati? al' mome tajku, al' bratu? al' mojoj hudoj maćehi? 1, 383. Nego si me ostavila, majko, ostavila huđoj nevjestici, da joj dvorim i da joj robujem. Nar. pjes. herc. vuk. 98. Za listak se zaklańala od zla bremena, kao snaha za deverom od huda vojna. 241. Na jarbolu je huda stvar *(vrag)*. Nar. pjes. mikul. 147. Ima hudoga muža ki će ńih i ńu natuć kad dojde. Nar. prip. mikul. 140. Kako moreš za ńin *(mužem)* plakat, kad ti već ni mogal huji bit leh ti j' bil? 141. Postanu

svomu narodu naj huđi dušmani. S. Ljubiša, prip. 131 — *bb) o životiňi (i u preneseńom smislu).* Petruńelice, huda ptičice! M. Držić 291. Ti kriješ u prseh dvaš huđe zvjerenje od lava. D. Zlatarić 50b. Dali ne hti na mene huda ptica ni gledati. Đ. Baraković, vil. 200. A ja puste vrh pržine pića ostajem zvijeri hudih. I. Gundulić 45. Od nikud se ne bojući, vuk da će izit' hudi i zli. 80. Na ušiju cvijetje nosi, cvijetje u rukah, cvijetje svuda, i ona u cvijetju zmija huda. 222. Kučke, u kih je žensko lice, psi troglavi, zmaji hudi. 474. Ako vlas tva prija glavu ljutoj zmiji plesati, da ona huđa i otrovnija kude na te ne obrati. 500. Huda zvir se otvara. I. T. Mrnavić, osm. 152. Voćka pomno isprežana pakļenomu hudom zmaju. Ǵ. Palmotić 25b. — *cc) o duši, ćudi, naravi, pameti, svijesti itd.* Sa svijeh sedam smrtnijeh grijeha svoju naprti dušu hudu. J. Kavańin 53a. — U ńem je ćud huda. M. Vetranić 2, 168. Griješenje koje t' sam satvoril i stvaram na svak čas, sve huđe ćudi dil... N. Dimitrović 52. Ali ńih ćud huda čini da ne haju. N. Naļešković 1, 142. Ženska je ćud huda, ku nije moć slomiti. F. Lukarević 28. Jedan je nepočtenijeh i hudijeh ćudi. B. Kašić, zrc. 93. A mru svak čas rani mačem huđe ćudi. I. T. Mrnavić, osm. 137. Ah pakļena ćudi huda. N. Marči 62. — I ti ktje pristat g zlu hudom naravi. M. Držić 94. Da se pridobude huda narav. B. Kašić, nasl. 221. Na htijenja srnu svoja, ko ih huda narav steže. J. Kavańin 169a. Slijedi i tursku narav hudu za svû korist. 234b. — Misli u hudoj svoj pameti, ni k caru ih ne povesti neg im harač muče uzeti. J. Palmotić 293. — Veli da je huđe svijesti. 102. — *dd) o kakvoj moralnoj osobini. aaa) o zlobi, zloći uopće.* Huda zled cviļa me. Š. Menčetić—Ǵ. Držić 452. Mnozi odluče svu zled hudu ostaviti i zla dila. D. Rańina 144a. Ali otrovna huda zloba, ka za tuđim raspom smagne, nađe varku u to doba. I. Gundulić 327. I od zlobe huđe i prike pokajane odrješivam. Ǵ. Palmotić 3, 30b. Er tu opaki narod stoja ki pun zloće gnusno i huđe... 3, 51b. I koliko huđa i gora zloba ńe je prije bila. I. V. Bunić, mand. 3. Zlobu hudu. P. Kanavelić, iv. 326. Kim se huda zloća stire. J. Kavańin 190a. Hudu zloću bješe ružno zagrlila. N. Marči 13. — *o nepravdi, krivdi.* Nepravda huda. P. Kanavelić, iv. 583. Ļudsku hudu zlobnu krivdu uztrpļeni podnositi. J. Kavańin 60a. — *bbb) u osobitom smislu, n. p. o nemilosti.* Toliko nemilos ńe huda na sviti malo se jur boli moju zled viditi. D. Rańina 15a. *(amo može spadati i ovo:* Zla oblas huđe nemilosti. M. Držić 9). — *o neharnosti.* Grijeh s moje huđe neharnosti. B. Betera, ćut. 41. — *o zavisti, nenavidosti.* Nenavidos huda i zlobna. P. Kanavelić, iv. 231. — *o oholosti.* A hudu oholas da sasma izvadi. N. Naļešković 1, 128. — *o samovoļi.* Da bi zaplatilo huđe samovoļe srca tvoga. I. M. Mattei 140. — *o nečistoći, bludnosti.* Tako Gospodin Bog pedepsa hudu nečistoću. B. Kašić, per. 45. Pristrašiti ļudi od huđe bludnosti. J. Matović 390. Prinečisti grijeh huđe bludnosti. 391. — *o skuposti.* Ma zabava da je druzim u krilu ne cijeć ke gizdave i mile liposti neg zarad huđe skuposti. D. Rańina 25b. — *o ļenosti.* Ne znaš linost da je huda. M. Marulić 265. — *o srđbi.* Tuj kod ńe je sržba huda. N. Marči 67. — *o tvrdoći.* Ki nimaju buhu huda utvrđenja. M. Marulić 49. Za tvrdoće huđe i silne većma omekšat i priklonit. I. Gundulić 551. Ali ćeš pustiti tve huđe tvrdosti. I. T. Mrnavić, osm. 24. — *o sramu.* Radi hudoga srama ne bi se mogao prignuti... J. Matović 406. — *ee) o voļi, želji, hoćeńu, odluci, namjeri itd.* Pritisnu te brime tvoje voļe huđe. M. Marulić 90. — Hudo pohotinje sasvim ostavimo. M. Marulić 103. Ako te put bori huda pohotinja. A. Komulović 70. Ali od želje huđe ovako bježi opet srce uređa. I. Gundulić 366. Od zlata želja huda. Ǵ. Palmotić 2, 527. Izvršiti želje huđe. P. Kanavelić, iv. 562. Rajsku slavu odkrivale nisu huđe želje meni. J. Kavańin 32b. Da izvršim želje huđe. 395b. Krvju svojih zle i huđe naplatiše sve požuđe. 283b. Ima se oprijeti hudijem požudami. J. Matović 404. — Kada pridobivamo naše hudo hotjenje. A. Gučetić, roz. mar. 306. — Kako srce ne svrnu s tej huđe odluke? N. Naļešković 1, 126. Hudu tuj odluku učiniše. B. Kašić, is. 39. Ali je zato huda odluka plesat vjeru temeļitu. I. Gundulić 487. U kê upađe s huđe odluke. J. Kavańin 387b. — Ali ńemu smrt nemila kroz namjeru hudu i priku svih je u brzo polomila. I. Gundulić 377. Za hudu ńe namjeru. P. Kanavelić, iv. 196. S huđe namjere ubere. I. Đorđić, uzd. 178. — *ff) o misli (isporedi kod b) cc)).* Ter da se ohaju od misli ńih huđe. N. Naļešković 1, 135. Zalo i hudo pomišļenje. Š. Budinić, sum. 36b. Ni joj ganu srce tada tvrđe od stijene ļubav od dva braca mlada, hudu miso da ne tjeri. I. Gundulić 388. Nu pobune ove silos probudi u ńem misli huđe. 509. Oni će misli huđe prominiti. I. T. Mrnavić, osm. 109. Zato otjeraj misao hudu. P. Kanavelić, iv. 315. Ako svaki bude čist od griha misli huđe. P. Hektorović (?) 87. Braniti svoja huda izmišļenja. A. Vitaļić, ist. 28. Tva koja huda misao vrla mene oskvrnit vijek ne more. J. Kavańin 462a. Smino i zače misli huđe. 421b. Ispunit svoju hudu miso. I. Đorđić, ben. 38. Take bjehu huđe misli Egipkińu putom stisli. N. Marči 18. — *gg) o djelu, djelovańu, radńi. aaa) uopće: o čińeńu, djelu, djelovańu.* Nijednomь bezakonomь zavrьticomь ni hudijemь učińeńijemь. Mon. serb. 485. (1461). Ter zlobe mê smrsi i hudo čińenje. N. Dimitrović 53. — Koga li dobude hudih dili napast. M. Marulić 91. Čuvaj se hudih dil. 103. Za tva huda dila pojti t' je u pakal. 236. Djavļa tebe sila muči za tva huda dila. 327. Ja sam sagrišil mojimi hudimi deli. Korizm. 75a. Pitajuć prošćenje i ne šćedeć truda za grišno življenje i za dila huda. P. Hektorović 66. A huda ma dila sasma zaboravi. N. Dimitrović 40. Podnijet svakoja pedepsanja tvoja kroz hudo me dilo. 65. Da hudijem već dilom nitkor ne boravi. 92. Jes' li ti vidila taj huda ńe dila? F. Lukarević 101. Nemila maćeha tvori sva huda nam dila. 214. Dali ova krunu steče s huda dila nečasnoga? I. Gundulić 24. Na hudo koje si djelo se pripravil'? što činiš? odnesi, jaoh, s prsi ļuti stril. 187. I koliko još veliku slavu ima tere diku ostavivši dila huda svega svita. P. Hektorović (?) 80. Pogrdite vaša tila i svitovna huda dila. 171. Žudijih huda dila teška osveta pedipsaše. A. Vitaļić, ist. 4b. Za ko hudo dilo, hotila bih znati, zač li sam dostojna na ogńu sažgati. Oliva. 38. Prima zle veselo, s kima vrši hudo djelo. J. Kavańin 54a. Djelo hudo izvede se, kad skri čudo. 366b. Svakomu pripovidjet svoje djelo zasve hudo i opako. Đ. Bašić 124. Sva huda i nepravedna djela dobrovoļno preduzima. D. Obradović. sav. 84. Ne mogu glasit veće djela huda. N. Marči 33. A ni s kakva huda đela moga. Nar. pjes. *u* Vuk, kovč. 54. — Stoje ustrmļeni v zlu i hudu dêlovanju. Š. Budinić, sum. 56a. — *bbb) o grijehu, bezakońu, opačini, zločinstvu, zlobi, krivini, nepravdi.* Vazda griha

huda gorit će plamenom. M. Marulić 118. Počne u druge huđe *(grijehe)* upadati. A. Gučetić, roz. mar. 40. Jaoh! a zašto pun tamnosti muč'o ja sam grijeh moj hudi? I. Gundulić 195. Često ljudi grijeh po sebi proć grješniku zlom vapijo. G. Palmotić 1, 404. Grih moj hudi. A. Vitaljić, ist. 157a. Rijekom slavnijeh uda smrad operi grijeha huda. J. Kavanjin 32b. Solin veli pade s razpustnosti grijeha huda. 248a. Drugova s kima hude grijehe tvorih. 406a. Grijeh toliko velik i hud. J. Matović 240. Zašto bi bio ovi grijeh toliko hud i opak. 350. Koliko je hud grijeh ubojstvo čovjeka. 381. Ti mi prosti grijehe hude. N. Marči 55. — Ne pad u zgrišenje brezzakonja huda. M. Marulić 94. — Koji je veći grijeh, koja je huda opačina. V. M. Gučetić 36. Ako bi dospio ovi život u ovoj hudoj opačini. J. Matović 241. Ubojstva i druge hude opačine. 421. — Koje zločinstvo primnogo opako i hudo. 395. — Meštrina od zloba naj hudijeh. F. Lukarević 62. — Milosrdje je Božje veće neg' sve hude me krivine. I. Gundulić 247. Naj huda ńegova krivina bi hvastat se. A. d. Bella, razg. 22. Krivine ude naše. P. Knežević, muk. 7. — Jer nepravdu hudu moju svakomu ću navijestiti. I. Gundulić 199. — *ccc) o kakvom osobitom zlom djelu, n. p. o ubojstvu, osveti, boju, prijevari itd.* Tako toj satvori ubojstvo hudo tad. M. Bunić 7. Da bi uzdržao ruke od hudoga ubića čovjeka. J. Matović 381. — Veće, dim, ni huđe osvete ne želi. Š. Menčetić 124. — *(Omraza)* na boj hudi zove Jokastine sinove. M. Bunić 39. Razmeće se i zameće boj iz boja hudi i jači. I. Gundulić 347. Huda od boja i nemila uspomena ne bud' veće. G. Palmotić 2, 266. Većkrat harce hude s Turci obvršili. P. Vitezović, odil. 33. — I mogu vam s strane druge činit življet u nemiru i za hudu tuj neviru razlike vam dati tuge. S. Bobaljević 234. Prišo hudoj u privari. G. Palmotić 1, 154. Čuo si hude varke, zle načine kleta bana. 1, 385. Huda izdajstva. N. Marči 70. Prije nego ja bih kroz izdańe toli hudo ostavio ljepos tvoju. P. Sorkočević 582b. — S hudijem mrmošeńem protiva tudoj časti govoraše. Misli. 41. — Vrže krune s poluvjerom i razkoše sve ńih hude. J. Kavanjin 260b. Ockvrnuo dušu s grubocom i s hudijem bludnostima. J. Matović 301. — *ddd) o djelu koje po sebi ne bi bilo zlo, ali je zlo u onom slučaju.* Hudi taj sklad smesti. D. Zlatarić 12a. Mneć, na hudu da i on spravu š ńima će ustat u pospijehu. I. Gundulić 486. Tere ujedno svikolici hude čine viće i zbore. A. Vitaljić, ist. 214b. Zlijem riječima davamo hud izgled. I. Đordić, salt. 230. Jere se ovo ima cijeniti za jedan opaki i hudi urok i dogovor ubojica. J. Matović 308. — *eee) o riječi, svjetu, nauku, laži, psosti itd.* Koji rĉći sramotne, zle i hude govori. Š. Budinić, sum. 39a. Pedepsa se tijeh razbluda, ... i riječ huda. J. Kavanjin 448a. — Ako je hud moj svit, što hoć ti sve budi. D. Zlatarić 6b. Hud svjet je tvoj. 9b. — Hud nauk. Đ. Baraković, jar. 31. Hudijem naukom. P. Kanavelić, iv. 221. Ostavi nauk hudi. A. Vitaljić, ist. 11a. Druzim zal nauk daje, nauk gnusni, hudi i kužni. 12. Koliko je hud ovi nauk. Ant. Kadčić 354. — Rotom laže hude počeše obnajat. M. Marulić 84. Hude laže spravi i stući. J. Palmotić 106. — A nit čujmo, nit marimo zla Pelagija hude psosti. J. Kavanjin 18b. — *fff) o životu.* Osvetu bježi tu, ku ti grijeh nariče tvom hudu životu. F. Lukarević 146. Život joj ću hud uzeti. G. Palmotić 2, 98. I što huda i opačija bi prvina ńe života, toliko se izvrsnija pak objavi ńe dobrota. 3, 15a. Kô je život hud slijedila, kô se pako pokorila. N. Marči 15. — *hh) o vlasti, sili.* Da svaku hudu vlast na stranu ojdemo. M. Marulić 188. Zao podni ljuven var i hude zle sile Tesalik Leksandar rad Tebe. D. Rańina 10b. Ni vik ovdi smesti može žestok zakon hudo sile od ljuvene slasti mile drage pokoje i raskoše. I. Gundulić 36. Odveće je huda i plaha sila tvoja. G. Palmotić 1, 279. Vjetar hude sile. B. Betora, or. 11. Gdi ga huda lovska sila smrtno rani. P. Sorkočević 580b. Pa gdje vi je sad ta sila huda? Osvetn. 2, 163. — *iii) o zakonu i običaju.* Ah zakona huda i kriva, neumrloj u bolesti bit na pola mrtva i živa! G. Palmotić 2, 55. Ah zakona prika i huda, mono u vjeru htjet uvesti, od koje me nije požuda! 2, 216. Njetko cijeni, hudi da su ti zakoni u svem novi. J. Kavanjin 173b. Ti mu zakon hud lukavi vrhu sablje, Muho, stavi. 237b. — Da ne slide već ni tire Isusove hude vire. P. Hektorović (?) 102. — Po njekoj hudoj i zlobnoj običaji. A. Gučetić, roz. jez. 33. — *kk) o čemu umnom, kao o uzroku, početku, načinu itd.* Samo objav'te smrti svoje hude uzroke, tužne zgode. I. Gundulić 286. Hudi uzrok svake zloće. J. Kavanjin 3b. I ńim poraz ki je bio hud početak strašne zgode. P. Kanavelić, dubr. 12. Hoteći ju hudijem i nepočtenijem njekijem načinom uhvatiti. B. Kašić, per. 209. — *ll) u prenesenom smislu. aaa) o udu ili dijelu tijela ljudskoga ili živinskoga (kad je zlo čeljade ili živina).* Negov hud jezik. Š. Menčetić 313. Lagneš kako huda glava. Š. Menčetić—G. Držić 510. Ter zledi i zlobe iz hude utrobe na mene vaľahu. N. Dimitrović 64. Uspomena djavla da se bude iz hudijeh jezika potlačiti. A. Gučetić, roz. jez. 15—16. Izvadivši hudom rukom mač svoj. B. Kašić, per. 114. A pjeńaše pun gorkosti sve čemere jezik žive; a rigahu usta huda krv smrdeću gnusna bluda. I. Gundulić 225. O djevice ka ćeš satrt hudu glavu zmije. J. R. Gučetić 21. I raztruju mnozijem bludim zla susjeda licem hudim. J. Kavanjin 34b. Rozmi obraća glava huda. 414a. Nemilosti što su Iruda, Kaligole oka huda. 459b. Ter vidi smrt prid očima pristrašen od ńe huda lica. Đ. Bašić 187. Ostaviše svog trbuha huda. M. A. Reljković, sat. K2b. Noge Jude nisu li noge hude i nesrićne koje će iz toga istoga mista otići da te prodadu? A. Tomiković, gov. 81. — *bbb) o pogledu kojijem se pokazuje čeljade da je zlo.* Hudi je pogled tvoj. Š. Menčetić—G. Držić 479. Hudi tvoj pogled. 489. Iz pogleda srčna i huda mećńe ogań, vapeć kliče. I. Gundulić 515. Oči od svijeta na taštine hud su pogled obraćalo. B. Betera, ćut. 7. — *ccc) o čemu mu drago neživu što se shvaća metaforički kao da je živo.* Ah strijelo prem huda, božice huda i ti ka joj vlas taku da! F. Lukarević 144. Uplišo prem plaho u more, ne gledav ni sile od vjetra hudoga. 287. Ako, hudu ńih korablju još na kraju zamjerimo. G. Palmotić 1, 170. Hudim vetrom na skol nanešeni. P. Vitezović, kron. 73. Hteć *(Eva)* da on *(Adam)* kuša stabla huda. J. Kavanjin 47b. — *tako i o vremenu i mjestu.* Žudo da ih slobodim noći hude. G. Palmotić 3, 4b. Skrovnijem jedom s prva truju huda pakla srde zlobne. 3, 37a. Ter se *(dusi kleti)* od straha uklonišo u naj dublo jaze hude. 3, 200b. Gdje ćeš dan današńi iznać takoga prijatelja na hudomu ovemu svijetu. B. Zuzori 147. — *ddd) također kao o čemu živu, kaže se i o kakvom tjelesnom ili duhovnom stańu.* Prika huda smrt. M. Držić 15. Smrt vrla i huda. F. Lukarević 16. Tač bježi huda smrt od mene dalek tja, koliko da druga smrt nova jesam ja. D. Rańina

85[a]. Oči, me ufanje, činite, da vaša jedina lipota smrt hudu zasloni od moga života. 95[a]. Gorim, ne, ne, smrti huda, ti plam ugas' nedostojni. I. Gundulić 48. U uresnu lijepu sudu zdrži nalip i smrt hudu. 232. — Vidiv, gdi mi huda *(nemoć)* uze sve veselje i razgovor, od žalosti da bi suze vidivši me pustil mramor. S. Bobaljević 213. — S oči mi uteče oni čas san hudi. G. Držić 406. — A sad ih je *(danke meni)* tamnos huda tako ljuto obujmila, da umriti zarad truda jes mi sila. D. Rańina 114[b]. — Ki blag obraz izvan odkrivaju a srcem hud poraz. F. Lukarević 158. — I odvedi u tvu družbu hudi nesklad. M. Bunić 39. A ti hudi zli nesklade, tja odnesi hude svade. 53. Ńih sloboda š ńih poginu, i to nesklad hudi uzroči. 372. Ko god mir razbije rodnomu gradu kroz hudu zavadu. G. Palmotić 2, 482. Hude učin'te ńih omraze. 3, 10[b]. Neka razdvoj hudi plaća, na stvorjenje kad obraća. J. Kavańin 428[b]. Nemir hudi. N. Marči 69. I er često huda smeća nenadani mir porodi. P. Sorkočević 583. — Kolicih prikrati vaš taj sud nepravi, s nesrećom zla smrti i huda ljubavi? D. Rańina 39[b]. Tako vara ljubav huda. N. Marči 18. — *mm) nije izričeno, o čemu se kaže, nego stoji samo u sredńem rodu, ili stoji sa zamjenicom* što *itd, ili sa supstantivom* stvar *itd.* I er ne bi zaisto ništor ča je hudo jazik rekal. M. Marulić 108. Misli da je toj stvar huda. 260. Ne nađoh hudu stvar do danas pod nebi koliko zlu nehar. Š. Menčetić 137. Jer koja stvar luja na svit more biti, škodnija ni huja, neg sebe zabiti? P. Hektorović 66. Koja stvar vik na svit huda se može rit, uboški neg živit, za bogat pak umrit? D. Rańina 43[a]. Vas Adam prođe na gorê i na hudije. Š. Budinić, sum. 181[a]. Na gore i hudije iti. 129[a]. Nu se jošte saviše, što je huđe, mnozijema načini u teške grijehe upada. A. Gučetić, roz. jez. 33. Tere je, vaj meni! mâ kćerce, toj huđe. S. Gučetić 209. Nu tuj prirok tvoj ne vrši, ni naš prikor, gospodine, er su huđe stvari ine ke još jezik moj uzdrži. I. Gundulić 24. I što je huđe, s toga uzroka časti mom se bojim tužna. 393. Bog sam iz zle stvari i hude umije dobro izvaditi. I. V. Bunić, mand. pok. 6. Nesreća je hudo blago. (D). Poslov. danič. 78. Sve ono zlo ča god gore i hudije može se človik izmisliti. A. Vitaljić, ist. 166. Desnicom, kom što hudo nij' činio moguć čudo. J. Kavańin 351[b]. Jače od vihra, brže od strijele, tvrđe od stanca, huđe od vile. (Z). Poslov. danič. 36. Komu *(Bogu)* ne vjerovati bila bi stvar huda i opaka. J. Matović 348. — *b) u materijalnom smislu, štetan, neugodan (može biti da u kojem primjeru treba shvatiti kao da je metaforički u moralnom smislu). aa) o sreći i nesreći. aaa) o sreći, česti, udesu, kobi, zgodi. — između rječnika u Mikaljinu* (huda srjeća, zla srjeća ‚infortunium; misera, adversa, afflicta, iniqua fortuna; miseria; calamitas'). *u Bjelostjenčevu* (huda sreća *po Mikaljinu*), *u Stulićevu* (huda čest, huda sreća). Cijeć hude tej sreće. F. Lukarević 13. Da da višńe vlas desnice, da od sreće danas hude prorok srce me ne bude! I. Gundulić 33—34. Ljubav dragu i jedinu ku joj huda sreća ugrabi. 347. Ali huda nad sve ine do brzo mu sreća uzroči, da mu u jedno zrak pogine i od dva sina i od dvije oči. 378. Huda sreća i namjera dotjerala bješe odi... G. Palmotić 1, 22. Sobom hudu sreću vodi. 2, 114. Požali im hudu sreću. P. Kanavelić, iv. 49. Budući grčke vojevode ustrašeno sriće hude. I. Zanotti, en. 5. Sinun za rasap naš hudom srićom skriven biše. 19. Ali Vuka Brankovića huda sreća naučila. Nar. pjes. mikl. beitr. 21. Ali bješe Milošu huda sreća priskočila. 23. Janku bješe prispjela ta nevoljna huda sreća. 43. Za jade me oženila majka s hudom srećom, udovicom mladom ... A ti sade, huda srećo moja! Nar. pjes. vuk. 1, 231. Jao jadna, hude ti sam sreće! Nar. pjes. vuk, rječn. 807[b]. — Koli huda čest muka u paklu zlim. M. Marulić 287. Koja hudu čes na mene obrati. Š. Menčetić—G. Držić 463. Ne bi čes huda nad mnom vlas imala. 517. S kojim je čes huda. M. Vetranić 1, 66. Huda čes pritužna. 1, 148. Ni more smutiti srce mu huda čes. N. Dimitrović 9. Ka zemji pravednoj, gdje hude nije česti. 80. Prem moja huda čes tebe sad, Ljubmire, donijela odi jes. N. Naješković 1, 184. Koja vas huda čes dovela odi jes? 1, 229. Huda čes donije mi plačan glas. F. Lukarević 39. Dostojno jes da toli hud čovjek i hudu ima čes. 222. A za svu hudu čes vil' hude tko ljubi. D. Rańina 28[a]. I huda čes moja, da plačem ovakoj. A. Sasin 133. Jaoh, jeda i ti za čes hudu, majko, ime slatko meni, ostavićeš tvu razbludu i vas pokoj svoj ljuveni? I. Gundulić 76. A s nenadne hude česti s tuđa udorca sad poginu. 544. Naša čes je bila huda i gora vele u sebi nego ista smrt. G. Palmotić 2, 70. Er se mnokrat tako zgodi s česti dobre ali hude. 2, 131. Koji dijelio si se tvoga iz doma s hude česti. P. Kanavelić, iv. 130. I svršio s hude česti bio bi dnevi, ke još traje. P. Sorkočević 576[b]. — Nu ako u udesu mom je hudem, da ja prije na smrt budem. neg' li tamo ti, jaoh, doći. I. Gundulić 255. S huda udesa. P. Kanavelić, iv. 182. Tu Totila i ostali biči Božji, hudi udesi. J. Kavańin 453[b]. Proklinući udes hudi još ne taže grozna cvila. P. Sorkočević 575[a]. Putim nesmišljenijem promjeńiva hude udese. 579[a]. — Daleč bile kobi hude! D. Zlatarić 67[b]. Hude kobi, prijeka sluta carsku glavu Višńi ukloni! I. Gundulić 505. — Kako noć za dnevi izlazi i hodi, tako jur huda zgod za ugodnom dohodi. D. Rańina 97[a]. Pridobi ga huda zgoda, ne vlas svojijeh protivnika. I. Gundulić 341. Može li se s hude zgode ginut gorom smrti kojom, neg' živeći bez slobode, ne bit voljan dušom svojom? 365. Huda sgoda ńim na očim ku proždrije. P. Kanavelić, iv. 53. — *bbb) o nesreći, nezgodi, bijedi itd.* Huđe nesreće ne vim ja, ner želit. Š. Menčetić 98. Da me daj izbavi od hude nesreće. 146. Od hude nesrjeće plačno sam poražen. 323. Jer žalos to veća i veći nemiri i huđa nesreća svaki nas dan tiri. N. Naješković 2, 88. Ufanje radosti veće mi ne dava, a huda nesreća tako me skončava. D. Rańina 99[b]. Od hude nesreće tko je vik, jaoh! sužanj. S. Bobaljević 210. Ah nesrećo moja huda! G. Palmotić 1, 176. — *(Ptičice)* veselo leteće na dubja, na vode, ne znavši ni smeće ni hude nezgode. N. Naješković 2, 71. Uzdišem cić hude nezgode. D. Zlatarić 64[a]. — U srcu svom straši se, da po hudoj kojgod bijedi opet s ńim ne rastavi se. P. Sorkočević 590[b]. — *bb) o kakvu zlu duhovnom ili tjelesnom. aaa) o zlu uopće, jadu, vaju, šteti, porazu, raspu itd.* Priloži još uz toj huđe zlo od toga. F. Lukarević 18. Jaoh! koje nam odi zlo se čut dogodi, zlo ko sva druga zla naj huđa nadhodi! 114 Da te po sve dni zla huda ne tište. D. Rańina 27[b]. Nam huđe zlo bi gledat. D. Zlatarić 18[a]. Tijem podložna tebi mista stoje u miru bez zla huda. I. Gundulić 280. Ali sva zla ova huda, koja trpiš sužna tako od višńe su pravde osuđa na življenje tve opako. 370. Ne može se našoj sili zlo zgoditi huđe i gore. G. Palmotić 1, 77. — Huđi jad ne vidim od žeje ljuvene. Š. Menčetić—G. Držić 479. Gdi zmije

otrovne, zmaji gorući, srde vrle huđe jade, nemir ļući daju kletim, ki se prlo. I. Gundulić 236. — Adam s ńe vaj steče hud. Š. Menčetić 193. U nemilom hudom vaju. Ġ Palmotić 3, 27a. Dokle u svijes joj bludnos stavi misli pune huđe vaja. J. Palmotić 100. — A to, iz hudih neka šteta sred kijeh lijevam grozne suze Jeruzalemu uzdignu se miri okolo bijeli opeta. I. Gundulić 202. Na glavi mu je teško breme, zbijen je, za uteć huđe štete, primit' s očim zažetime od krvnika svake uvjete. 478. — Da se stre hud poraz zle jadne boljezni. D. Rańina xa. Da zledim ne boli taj, s kim gre hud poraz. 3b. Vesele pjesni moje, sad hud poraz naričite. B. Bettera, dubr. 19. — Strašne odluke, raspe hude oni prijete carstvu tvomu. I. Gundulić 499. — Naj huđe je izgubļenje ļubav kojom se ima Bog ļubiti na stvorenje staviti. V. Andrijašević, put. 264. — *bbb) o muci, bolesti, žalosti, smeći, nemiru, trudu, strahu itd.* Nu muka vik na svit ni' gorih ni huđih, neg dobro sve vidit u rukah u tudih. D. Rańina 70a. Nu da je vrh svih muka huda, i naj veće zlo ću riti, ne moć' jedno, jaoh, sred truda prid vil' dragom izustiti. I. Gundulić 260. Ali vele huda je muka, ku vidļenje sved mu dava. 336. Tako u plaču čim ne može izjadati sve pečali, ćuti muke hude i gore. 548. Blizu i smrtna muka huda Isukrstu bješe veće. Ġ. Palmotić 3, 3b. Teži okovi na nogami uzroče mu huđe muke. P. Sorkočević 580a. Nenoj hudoj muki nigda ne bi para. Nar. pjes. istr. 2, 171. — Pače mi mila jes toliko zled moja i huda ma boles. D. Rańina 6a. Gdje smeteni hudom boli prolijevaju suze svoje. J. Palmotić 279. Koliko je veće razpuštena bila u svom živļeńu, toliku hudu boles ćuti u sebi. Misli. 42. — Pače, sve što naprijed jašo, huda žalos sved ga trudi. I. Gundulić 320. Žalos huda. P. Kanavelić, iv. 304. — Srce mi je puno jada, ne umim ti razlog riti, smeća huda mnome vlada, ni' mi živjot' ni umriti. S. Bobaļević 222. — Huđa ni strava, ner želit što ne viš. Š. Menčetić 38. — Hudi nemir. M. Držić 40. Utaži veće taj tvoj hudi nepokoj. F. Lukarević 176. — Hudi trud ne vidim od žeļe ļuvene. Ġ. Držić 379. — U naj huđem strahu. D. Zlatarić 3b. — *ccc) o smrti.* Dat mu smrt hudu. F. Lukarević 21. Sve sad gubi kroz smrt hudu. I. Gundulić 525. Potajnijem načinom podati joj smrt hudu. Ġ. Palmotić 1, 370. Hoću ńega Ogńen-Vuka hudom smrti umoriti. Nar. pjes. bog. 43. — *amo može spadati i ovo:* Ovo propeće hudije je i goro, nego li je ono prvo. B. Zuzeri 262. — *ddd) o rani.* Vele zla i huda rana pristupa ka zdravļu. Š. Budinić, sum. 85a. Blijedo tijelo gledajući i ńegove rane hude. Ġ. Palmotić 3, 195a. Noliječne su i ubah hude *(rane).* J. Kavańin 403a. — *eee) o otrovi.* Nalip hud kti popit Sofonisba. D. Rańina 31b. Er celov otrov hud na srce posila. D. Rańina 60b. Jur Danojla bješe u medu hudu otrov pripravila. J. Palmotić 115. Kâ te *(zmija)* hudim peći ujidom? J. Kavańin 510b. — *fff) o ropstvu.* I naravce iste mudre vara pjenez, hudo robstvo. J. Kavańin 377a. — *ee) o misli (drugo je kod a) ff)), sumńi, voļi (drugo je kod a) ee).* Ne ļubovce, neg' robińe scijene da će caru biti; huda miso tim počińe u srcijeh se ńih buditi. I. Gundulić 365. — Koje sumńe prijeko i hude priko svijesti tve prohode? Ġ. Palmotić 3, 93b. Svjeti, ki uzbuđiju sumļe hude. J. Kavańin 221b. — Što ste toliko hude voļe? M. Divković, zlam. 65b. Ali stojiš huđe voļe, er ne jezdiš dobra końa? Nar. pjes. bog. 54. Što si mi se, moj Janko, hudoj voļi postavio, ni da mi se veseliš? 74. — *ddd) o glasu (vidi* glas, e). Težina nî toka umora trudnoga, vaščine jest koka i glasa hudoga. M. Marulić 86. Mnozih ti nî glas hud, da hvale izvrsne. 160. Hud ti glas bi oni došastia ćaćkova. D. Zlatarić 5b. Prije neg' čuje huđe glase. I. Gundulić 534. Ki je hudi glas donio. Ġ. Palmotić 1, 91. Glas donosi vazda gore nego li se zgodit bude; ļudi od svijeta zlo govore i laživo glase hude. J. Palmotić 44. Da mi veće nikada huda glasa ne doneseš. Nar. pjes. mikl. beitr. 49. Hudi glasi dopadoše. Pjev. crn. 5b. — *amo može spadati i ovo:* Huđa je, starice, besjeda ostala. S. Gučetić 211. — *ee) o djelu (zabavi, ometi).* Beza vsake huđe zabave (‚vsaake huudje zaabave'). Mon. serb. 405. (1441). — *ff) o mjestu.* Do vika hudi drum ne budih ja obral. Š. Menčetić 223. Labirintski zatvor hudi. J. Kavańin 438a. Porinuti u jezero tamno, hudo i žalosno. Ant. Kadčić 348. — *gg) o vremenu.* Nad ratom huđega, nad mirom boļega vremena vik nije. (Z). Poslov. danič. 68. Ko čeka božić na božić, vazda mu je hudi božić. Nar. posl. vuk. 159. — *hh) n.* hudo, *kao supstantiv, u ńekijem primjerima* xv *vijeka znači: šteta, kvar.* Da mu se ne učini nikdare nêdno hudo. Spom. sr. 1, 50. (1404). Da ne učińu nijedno hudo (‚hudoo') rečennoj gospoju. Mon. serb. 458. (1453). Ne boje se nijednoga huda ni odь kogarь . . . Da ne imamo posegnuti nijednijemь hudijemь na ńihь trьgovce. 467. (1454).

2. *adv.* hûdo. — *Izmedu rječnika u Mikaļinu* (hudo, grošno ‚vitiose'), *u Belinu* (‚prave' 578b; ‚improbe' 609a. 746a; ‚maligne' 454b; ‚inique' 406a; ‚impie' 287a; ‚sceleste' 651a), *u Bjelostjenčevu* (‚male, perverse, nequiter'), *u Jambrešićevu* (‚male'), *u Stulićevu* (‚sceleste, improbe, perverse'). — *Komp* : *α)* hûdē. *naj stariji su primjeri:* Glasnik. 27, 286. (1351); Spom. sr. 1, 5. (1396). 1, 14. (1398). 1, 82. (1406). — *β)* hûdijē. *na jednom mjestu* xviii *vijeka:* A. Vitaļić, ist. 345a.

a. *komp.* huđe *u jednom primjeru* xiv *vijeka znači jamačno: mańe, što odgovara po ńešto značeńima kod* 1, a *i* b *i* c. 7 tisućь 7 sьtь per*(perь)* venetьčьkihь huđe 13 per*(perь)*. Glasnik. 27, 286. (1351). — *Može biti da je ovo značeńe i u ovom primjeru:* S toga hoće biti huđe u carevi komori. Spom. sr. 1, 5. (1396).

b. *zlo u moralnom smislu, vidi* 1, e, *a).* Ter hudo misleći zajdoše u ļubav. M. Marulić 80. Dobar imiše ton, da hudo mišļaše. 84. Ča smo poželili i mislili hudo. 115. Nemilo i hudo pristaše na smrt. Š. Budinić, sum. 126a. Svrši svoj život vele hudo i bezredno. M. Divković, zlam. 49b. Ča je drugi hudo pravi'. Đ. Baraković, jar. 70. Čineć hudo i opako. I. Gundulić 490. Paše hudo igraju se nami. I. T. Mrnavić, osm. 103 Umorit me hudo i priko htijahu. Ġ. Palmotić 1, 304. Kažu crno mješto bijela i koliko huđe znaju, sva ńegova dobra djela u grijeh težak obraćaju. 3, 37b. Krstiteļa prava s Bogom hudo u taman stan zatvori. 3, 140a. I svakako hudo iskaše usilit nas tu joštora. J. Palmotić 190. S tog ga Grčka ruka hudo strati. I. Zanotti, en. 9. Izvršiše sve ono ča hudo i tamno poželiše. A. Vitaļić, ist. 49. Koji hudo misle, govore i diluju. 171. U koj *(oholosti)* hodi hudo dosti. 233b. Ku *(zlobu)* vladati s nami 'e vidit to hudije. 345b. Bjehu se dva mješťanina toli hudo medu sobom zavadili. I. Đorđić, ben. 139. Onijem sudbam koje hudo, nepravo... suprotiva iskrńemu činimo. S. Rosa 78a.

c. *zlo, rdavo, štetno u materijalnom smislu, vidi* 1, e, *b).* Da se gospodinu knezu Pavlu u ničemь huđe ne učini. Spom. sr. 1, 14. (1398).

Bilь bi uzrokь da se i huđe učini. I, 82. (1406). Koji ne umije svoje obijeteli učuvati, huđe hoće tuđu uzdržati. Zborn. 2a. Huđe ćeš ti pasti neg padoh ja sade. F. Lukarević 255. Hoću slušati besjedu ja tvoju za huđe plakati š ńih smrti smrt moju. 266. Ako me svaki dan to huđe ti moriš cić žešće ļuven plam da u meni razgoriš. D. Rańina 41b. Visoko tko grede huđe se ukine. S. Gučetić 203. Bojazan u strahoći zloj njekojoj ka me huđe sveđ pripada. I. Gundulić 29. A u sebi što si opeta? noć, ku za dan slijepac obra; vjetric huđe ki razgara. 230. Za sve da ga ogńi živi zatvoreni huđe prže, čezne, da se ne razgńivi i od sve vojske ne odvrže. 332—333. Tim općene žaleć štete, prije neg' ste se huđe smeli, opet društvo i uvjete ponoviti stare želi. 448. Hrlo posla po Dauta zeta svoga, da on nabuni huđe silu skupa ļuta. 507. Misleć čim ga huđe gńive uspomene stare zledi. 515. Zgodi mi se ńega sresti što se može huđe i gore puna smeće. G. Palmotić 1, 353. Hudo drhtat tada poče. I. Zanotti, en. 11. S ńega bostan da t' udo ne vene. J. S. Reļković 139. I kućnika baš pomažu udo. 273. Bijedna ļuba jadila bi, plakala bi hudo. Osvetn. 2, 6.

2. HUD, *f. vidi* hudost. — *Samo u dva pisca čakavca* XVII *vijeka.* S*(v)*i svita koliši znadu moje hudi, ikogar ne liši znanje mo'e ćudi. I. T. Mrnavić, osm. 16. Tako na vidinju svega svita budi glas tvomu uminju još po tvojoj hudi. 21. I oružja svaka strana natepena bojne hudi. I. Zanotti, en. 5.

HÚDAC, húca, *m. hud čovjek.* — -a- *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* hûdâcâ; *u ostalijem se padežima* d *ispred* c *ne čuje, ali se nalazi pisano.* — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Ja sam vrhu svijeh hudaca i zlobnijeh. M. Vetranić 1, 398. Kako se, vaj meni! pod hudcem bez vjere otvoril' zemļa nij'? S. Gučetić 310. Kako da sam zloglas hudac, ne vaš stvorac. J. Kavańin 565a.

1. HÛDAN, hûdna, *adj. vidi* 1. hud. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (hudni ‚maligno, cattivo' ‚schlecht, boshaft') *i u Vukovu* (vide hud). — *Osim jednoga primjera* (Zločest i hudan jest oni koji ne služi Bogu. M. Radnić 211a) *u kojemu vaļa da je značeńe kao kod* 1. hud, e, *a), u svijem ostalijem po svoj prilici znači: jadan, nevoļan, nesrećan (vidi* 1. hud, b). Život malo pomaže udnomu čoviku. P. Posilović, nasl. XLII. U svaku uru mene hoćeš naći slobodna od poželjenja moga udnoga tijela. 40a. Mi hudni i žalosni grešnici. M. Radnić 222b. Marija osta hudna pokrivena gubom. 228a. Tako ovi misle stvari velike od sebe, budući slabi i hudni. 268b. Otidoše Rimļani na hudni Jeruzolim. 301b. Jest život tužan i hudan služiti svijetu. 304b. Da promisliš hudno bitje i nisko na koje će te dovesti oholost, bižao bi od ovoga grijeha. 345a. Tko si nego jedna živina od svake strane hudna i nevoļna? 407b. Hoti čovika hudnoga 'vako oprostiti. A. J. Knezović 78. Navlastito kada budeš trudna, svakojako mučićeš se hudna. M. A. Reļković, sat. F6a. Moja zmijo, moj hudni porode! Nar. pjes. vuk. 2, 53. Bježi hudna uz visoku kulu. Pjev. crn. 95b. U kući mi devet slijepacah i dvanaest hudnih nijemacah. 172b.

2. HUDAN, hudna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. huļen *s dodatkom da se nahodi u pisca Đorđića (?). — Riječ je nepouzdana: po svoj je prilici Stulli shvatio part. praet. pass. glagola* hudati *kao da je adjektiv.*

HUDAŃE, *n. djelo kojijem se huda.* — *Stariji je oblik* hudanje. Bihu hvale dostojne ali hudanja. P. Radovčić, ist. 52.

HUDATI, hudam, *impf. huliti, kuditi (uprav govoriti da je ko hud ili da je što hudo).* — *isporedi* huditi. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* c, *a)), osobito u čakavaca.*

a. *aktivno.* Ti li si ona koja nepodobno i sramotno naši bozi hudaš? F. Vrančić, živ. 9. Mi ne hvalimo nego hudamo oholiju. 30. Bog ne samo huda takove nečistoće... 76. Vira koja svi bozi huda. 79. Ona pogansku viru hudaše. 111. Zla dila hudaju da grišnih utiše. Đ. Baraković, vil. 118. Človik zal ki huda kriposti. 374. Kakono nigda je Sofoka mudroga kućna hudala je obitil. I. Tonković *u* Đ. Baraković, vil. 369. Znam da znaš da znamo svi Turci toj dilo i da ga hudamo, prem da nam bi milo. I. T. Mrnavić, osm. 42. Ovo ńih mišļenje ne mogu hudati. 97. — *Nije dosta jasno značeńe u ova dva primjera:* Hudam tebe, nenaviđena skoti. J. Banovac, blagosov. 143. S muhom s' komar zaručil, hoće biti svadba, buha ga je hudala, sama ga ļubila. Jačke. 218.

b. *pasivno.* Za to ne imaju karani, sudjeni, ni hudani biti. Š. Budinić, sum. 82a. Dostojno bih hudan bil, ako bih mojega starijega brata ostavil u pogibili. F. Vrančić, živ. 18. Ako današńi dan kripost nepoznana leži kako zaman pače i hudana. Đ. Baraković, vil. 370. Gospodska su dila veće krat hudana. I. T. Mrnavić, osm. 97. Hvaļen za dobra ali hudan za zla čovika. ist. 51.

c. *sa* se.

a) refleksivno. Ni se hvali ni se hudaj sasvima. P. Zoranić 19a. Nemoj se hvaliti ni hudati u svem. 52a.

b) pasivno. Vaših bogov dila ne mogu se zadovoļno hudati. F. Vrančić, živ. 9.

HUDEĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 122.

HUDIBITAK, Hudibitka (?), Hudoga Bitka (?), *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski)* Hudibitek. Razdiļ. hrv. 68.

HUDICA, *f. hudo žensko čeļade.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Pokoru, hudice, prim' za grijeh pakļeni. S. Gučetić 316.

1. HÙDÎĆ, *m. vrag, vidi* hudoba. — *isporedi novoslov.* hudič. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka, u naše vrijeme kod čakavaca u Istri, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (hudić, sotona, hudoba ‚daemon'). Da me hudić ne prevari. J. Kavańin 83a. To 'e Belzebub nesmotrni, silan hudić. 413a. Da sâm zamni svôm propaštju hudić tamni. 460a. Hudîć, diabolus, gen. hudîća. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

2. HUDIĆ, *m. hud čovjek (kao dem.).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚improbulus' *s dodatkom da se nahodi u pisca S. Rose (?).* — *nepouzdano.*

HÙDIKA, *f.* Viburnum lantana L., *ńeka biļka, isporedi* bikovina, fudika *itd.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* hûdîkâ. — *U Vukovu rječniku* (udika ‚wolliger schneeball' ‚Viburnum lantana', cf. udļika) *i u Šulekovu imeniku:* Hudika, hudikovina (udika, fudļika, fuļika), slov. hudolesovina, hudovirnik, hudovitovna, češ. chudovina, Viburnum lantana L. (Zoričić, Sabļar). B. Šulek, im. 112. Udika, udikovina (Vuk), udļika (Lambl), viburno *(u starijem rukopisu),* Viburnum lantana L. (Vuk, Lambl), v. fudika, fudikovina, hudika. 424.

HÙDIKOV, *adj. koji pripada hudici.* — *U Vukovu rječniku:* udikov, n. p. drvo.

*

HÙDIKOVINA, *f. u Vukovu rjčniku:* udikovina, vide udika, *i u Šulekovu imeniku (kod* hudika).

HUDINA, *m. ime muško. — U latinskijem spomenicima* XIII *vijeka.* ‚Comes Hudina'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 85. (1245). ‚Daniele et Stephano filiis Petri fratris condam Hudina pro se'. 1, 241. (1299).

HUDINE, *f. pl. u Daničićevu rječniku:* selo koje car Uroš dade Hilandaru: ‚s Hudinami' (Mon. serb. 172 *god.* 1365).

HÙDIŃA, *f. hudost. — U dva pisca čakavska* XV *i* XVI *vijeka.* Toj se hudiñi dav Antijok. M. Marulić 48. Rodi pak Zlo i Zloba: Neviru, Nerazbor, Nesvist, Nemar, Hudiñu i Zļit. P. Zoranić 9b.

HUDISLAV, *m. ime muško. —* XIII *vijeka u latinskom spomeniku.* ‚Ad terram generacionis Hudyzlai'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 129. (1264).

HUDITI, hudim, *impf. vidi* hudati. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚biasimare o riprendere, il contrario di lodare' ‚vitupero' 140b), *u Voltiǵijinu* (‚disprezzare, biasimare' ‚verachten'), *u Stuličevu* (huditi koga komugod *ili* pred kijem ‚infamia aliquem notare').

a. *aktivno.* Ki no ga hude, kunu, psuju, biju. M. Marulić 86. Druzih rasklada i psuje i hudi. 92. Koji ogań *(luveni)* hudite u ledu studenom. M. Držić 4. Da vi isti hudite zle običaje. J. Garañin 8. Al' ni mene ne hude kraļevi. Nar. pjes. vuk. 5, 267. A ni mene ne hudi družina. Pjev. crn. 277a.

b. *pasivno.* Videć se nagrđena i od ńega još hujena. M. Gazarović 89.

Što se gdjegdje nahodi huditi *u značeńu:* nocere, *treba popraviti* uditi, *vidi:* ‚Veće sebi hudi' (M. Marulić 105) muss in ‚veće sebi udi' geändert werden. V. Jagić. arch. für slav. philol. 5, 86. *ima i u Stuličevu rječniku:* huditi ‚nocere alicui' *što je sasma nepouzdano. — i u naše se vrijeme često piše* huditi *u ovom značeńu, jer se krivo misli da* uditi *postaje od* hud.

HÚDJETI, húdîm, *impf. činiti se hud, postajati hudijem, ali samo u ńekijem osobitijem značeńima.*

a. *mršati. — U Bjelostjenčevu rječniku:* hudem, hudeti, mlednem, mršavem ‚macreo, macer fio, macresco'; *u Stuličevu:* ‚macescere' *s dodatkom da je ruska riječ. može biti da je ovo značeńe i u Vukovu rječniku:* úditi, 1. za kim ili za čim ‚sich sehnen, schmachten' ‚desiderare'. 2. kad svińe pred večo kao čičo polako ili steńu, kažo se da ude.

b. *u Dubrovniku znači tamńeti, o čemu svijetlu kad izgubi svjetlost za čas ili za svagda, n. p. stuklo, nado ‚hudi' kad se na ń haće; zluto nigda ne ‚hudi' itd.* P. Budmani.

HÙDĻIKA, *f. vidi* hudika. — *U Vukovu rječniku:* udļika, vide udika ‚mit allen ableitungen', *i u Šulekovu imeniku:* udļika *kod* udika.

HÙDĻIKOV, *adj. hudikov, vidi kod* hudļika.

HÙDĻIKOVINA, *f. hudikovina, vidi kod* hudļika.

HÙDĻIV, *adj. koji se može huditi, kojega treba huditi. — U Belinu rječniku:* ‚vituperabilis' 141a, *i u Stuličevu:* ‚vituperabilis, contemptibilis'. — *Na jednom mjestu u jednoga pisca* XVIII *vijeka kao da znači: zlovoļan (hude voļe).* Noće biti hudļiv ni smutļiv (‚non erit tristis neque turbulentus'. isai. 42, 4). S. Rosa 91b.

1. HUDNIK, *m. čovjek koji hudi. — U Stulićevu rječniku:* ‚conviciator'. — *nije dosta pouzdano.*

2. HUDNIK, *m.* debelo prosto platno. u Prigorju. F. Hefele.

HUDOB, *adj. vidi* 1. hud, 1, e. — *Po svoj prilici načińeno od* hudoba. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kraļ hudob misao za čas okrene. A. J. Knezović 122.

HUDÒBA, *f. hudost; vrag. — Akc. se mijeńa u dat. sing.* hůdobi, *u acc. sing.* hůdobu, *u voc. sing.* hůdobo, *u nom., acc., voc. pl.* hůdobe, *(gen. pl.* hudóbâ). — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hudoba, sotona, vrag), *u Belinu* (‚diabolus' 254a), *u Bjelostjenčevu (kod* hudić, *a napose:* hudoba, hudobnost ‚malitia, nequitia, perversitas, iniquitas', v. zloba), *u Jambrešićevu* (‚malitia, nequitia, perversitas'), *u Voltiǵijinu* (‚furia infernale' ‚teufel'), *u Stuličevu* (1. ‚demonio, diavolo' ‚malus spiritus'. 2. ‚malizia' ‚improbitas'), *u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku,* 1. ‚bosheit' ‚malitia', cf. zloća. 2. ‚der böse, teufel' ‚diabolus'), *u Daničićevu* (‚malum').

a. *hudost, ili uopće u apstraktnom smislu osobina onoga što je hud ili što je hudo, ili konkretno, hudo djelo ili zlo uopće.* Nimь nědne hudobe nêsmo učinili. Spom. sr. 1, 67. 68. (1405). Krasiti vsakoju hudobu a krasiti i množiti vь vsaku pravu i vsesrьčanu prêjazanь. Mon. serb. 260—261. (1405 *u poznijem prijepisu).* I ako tu hudobu va dne učini. Zak. vinod. 59. Idoli svi su ovi hudob puni. Živ. kat. star. 1, 219. Da nas odkupi oda svake hudobe. Bernardin 8. paul. tit. 2, 12. I zato, Gospodine, ne pristaj k hudobi ńih. 67. jer. 18, 23. A ja ti dobro znam hudobu starac tih. M. Marulić 86. Mnoge hudobe i progońenja i zlobe krstjanom činiše. Dukļanin 7. Kraļ Pribislav učini mnogo hudob. 25. Dobrota ni hudoba službonika. Naručn. 9a. Osujenim na smrt za svoje hudobe. 33a. Vse hudobe preobraćajući na svršenstvo od dobra. Naručn. 47a. Velikost i teškoće i hudobe od griha. 48a. Da je učinil grih od navlašće hudobe. 82a. Ili ńega dobrotu zatajal, ka je v ńem, ali hudobu v ńem povekšal. 89a. Post suprot hudobi têlesnoj od žrlstva. Korizm. 7b. Rastu hudobe človičaske. 16a. Neposluh je jedna velika hudoba. 35b. Nisu plni vsakoga zla i hudobe. 37b. Ne bi bilo tolike hudobe na sviti. 50a. Duša bi stvorena priimateļna kreposti i hudob. 69b. Vazda je čiuil hudobe. 85a. Požeļenjo hudob telesnih i nečistot. 85b. Vsaku nečistost, hudobu dosvršovali. Postila. B1a. Takova ńih slipota, hudoba i nevera, ńih pogubļa i sudi, a ne Bog i ńega sin svojim jevanjelijem. Eo4b. Poznavši hudobu ńih. Anton Dalm., nov. tešt. 34. mat. 22, 18. A ona za poštenje ne za hudobu: ‚Neću pri tebe' odgovori. P. Zoranić 28b. Neka se nitkoŗ ne uči takove hudobe i nečistoće činiti. Stat. poļ. ark. 5, 282. (XVI *vijek).* Ki *(Isukrst)* ne gļeda moje zlobe, blude grišne me hudobe. P. Hektorović (?) 99. Svijet, pût, moja i hudoba. J. Kavañin 370b. Da tko bi tu udobu učinijo. Stat. poļ. ark. 5, 301. (1738). Tijelo moje bilo je toliko puta s mnogimi grijesi okaļano, usta i jezik nečist, razum i pamet svakojakom hudobom pocrńena. Pisanica. 81. Grešnik jesam, al' se Bogu nizim i podajem, i za moje sve hudobe kajem. Osvetn. 2, 21.

b. *vrag, isporedi* grijeh, *d). — Od* XV *vijeka.* U jimo Belzebuba, poglavice od hudob, izgoni hudobu. Bernardin 43. luc. 11, 15. Vi govorite da kripostju Belzebubovom ja izgonim hu-

dobe. 43. luc. 11, 18. Brani nas hudobe. Š. Menčetić 340. U kom se nevjerne hudobe s pogani privoze. M. Vetranić 1, 135. Hudoba pakļena. M. Vetranić 2, 84. Muku koja nas izbavi hudobi iz ruku. N. Naļešković 1, 109. Odreč' se hudobe i djaval pakļenijeh. 1, 112. U isto toj doba u srce od Jude uljeze hudoba. 1, 120. Da se će hudoba pokrstit. M. Držić 138. Nut' hudobe, dokle ih umije! 191. Isus će od svako hudobe slomiti sve vlasti. 414. Skrozi Belzebuba poglavicu od hudob izgańa hudobe. Postila. M2b. Rvemo se svêtom, s pultiju i s hudobom. Š. Budinić, sum. 20a. Zašto se jes porodio vami spasiteļ vaš a hudobam pogubiteļ. A. Gučetić, roz. mar. 143. Hudobo, učini ovoj. roz. jez. 43. Hudobe, koje vi za bozi držite, one vas slipe. F. Vrančić, živ. 8. Kada se človjek ispovjedi, tada biži hudoba od ńega i boji ga se. A. Komulović 33. Prokleti Lucifer s ostalimi hudobami. B. Kašić, is. 10. Kojijemi ga je hudoba snahodila. iń. 32. Po hudobi zaslipļen obisi sam sebe. 37. Neka odagnane i predobivene hudobe otidu. nač. 42. Gone se hudobe s voňom od posvetilišta. I. Držić 56. Po dva protivna načina hudoba rve i napastuje onih ki su na smrti. P. Radovčić, nač. 226. Ispraznostim da hudoba ńegov dragi puk ne išteti. P. Kanavelić, iv. 210. Imaju hudobe on trat vrć oltar doli. P. Hektorović (?) 104. Aj huda nečista hudobo, ne ženo! Oliva. 21. Od strile leteće u dne i od posla gredućega u tminah, od naskočenja i hudobe poludańe. L. Terzić 189. Molimo milost tvoju, da ovo stvorenje tvoje koje podnosi mučenja od udobe ali čari, ozdraviti ga dostoj se. 275. Biće metnut u ogań vičńi od pakla i goriti s hudobami. P. Macukat 9. Jesu se svi učinili u hudobe. 25. Množ kukat će svijeh odmetnijeh zlih hudoba. J. Kavańin 564b. Pjesan Davidova je goniteļica od hudoba. I. Đorđić, salt. xvii. Sedam hudoba koje iz pokornice Mandalijene pobjegoše. 15. Tri zlotvora duh ima: svijet, hudobu, sama sebe. uzd 46. Hudoba u pticu priobražena. ben. 25. U pakļenoj onoj peći s hudobami sved u vijeke prliti se. B. Zuzeri 21. Bivši bio u pustiňi post cijelijeh četres dana dopostio dobri Jezus, hudoba dođe k ńemu. 39. Ali ovo kako strijelu metnu hudoba naj veća među svijem hudobami suproć Isukrstu. 40. Hudobe biže iz ļudi. J. Banovac, pred. 57. Zakletva suprotiva hudobam. blagosov. 303. Hudobe drću čujući tvoje ime. prisv. obit. 65. Molim ti se da mi daruješ milost, snagu i jakost, da se oprem napastovańu hudobe paklene. I. A. Nenadić, nauk. 53. Znam da te poslaše paklene udobe. A. Kanižlić, rož. 111. Hudoba paklena vara. utoč. 86. Zna dje se hudobe legu. (Z). Poslov. danič. 159. Osta sužań hudobi. S. Rosa 3b. Iskušan od hudobe. 47b. Jedan između vas hudoba je. 96a. Odijeli se od mene, hudobo! Đ. Bašić 15. Bi dovedena jedna djevojka posvojena od hudobe. 41. Dostojni bit plesani od ļudi na zemļi i od hudoba u paklu. 121. Ne mogu bo ni hudobe same sobom činit zlobe. V. Došen 186b. Koji su posidovani od hudobe u svomu tilu. Ant. Kadčić 25. Da hudoba paklena nejma vrhu ńih toliku silu. 152. Evo izgonim hudobe. J. Matović 46. Paka izbavi nas od oblasti hudobe. 51. Da vi ne bi naopastovala hudoba. 309. Odagnane hudobe iz telesa ļudskijeh. 332. Bješe dake odavna u ń uljezla hudoba. A. Kalić 206. Dijete od hudobe obsjedeno. 556. Neću te, neću, stara hudobo *(veli djevojka starcu)*. Nar. pjes. istr. 2, 47. Mali Turčin vela hudoba: sako leto devet žen. 4, 5. Pokraj stoje tri hudobe. 6, 4. Križ mi je na glave, sveta Marija na strane, anjel pole mane, biži, hudobo, od mane. 6, 26. I recite Iliji, da sakupi oblako i z oblaki grmavce i z grmavci vragove i z vragovi hudobe i z hudobami strelove na bogata Gavana. 6, 45. Hudobo paklena! (kao psovka — i povelika. U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 343. Hŭdoba, diabolus. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 32. Često vide na blagu hudobu. V. Bogišić, zborn. 407. — *Rijetko je u ovom značeńu muškoga roda.* Od nečistoga hudobe. B. Kašić, nač. 10. Da me čuvaš od napasnika nečistoga hudobe. 41. Staromu hudobi skršio si oholas. 98. Da razsut i smeten pobigne hudoba. I. Bandulović 277b. I tako jedan od onih hudob govori. P. Hektorović (?) 104.

HŬDOBAN, hŭdobna, *adj. koji pripada hudobi.* — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hudobni ‚diabolicus'), *u Belinu* (‚diabolicus' 254a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* hudoben, zel, malovreden ‚malitiosus, versutus, callidus, subdolus, fallax', v. zloben. 2. hudoben ‚diabolicus'), *u Jambrešićevu* (hudoben ‚malitiosus'), *u Stulićevu* (‚indiavolato, perverso, maligno' ‚improbus, scelestus, pessimus, pravus').

1. *adj.*

a. *pun hudobe (vidi* hudoba, a), *hud, zao.* Poraziti će zemļu prutom ust svojih i duhom usan svojih pogubit hudobnoga. Bernardin 4. isai. 11, 4. Jere jure se čini dilo hudobno. 6. paul. 1thess. 2, 7. Ali je oko tvoje hudobno, zač sam ja dobar? 20. mat. 20, 15. Ostavi... človik hudobni misli zale. 29. isai. 55, 7. Hudobno jest srtce človičje. 38. jer. 17, 9. Od zaveze jazika hudobnoga... učini mi se pomoćnik. 175. ecclesiastic. 51, 3. Namišļaš sliditi i ti hudobnu ćud. M. Marulić 140. Hrvati ne mnogo prija daše pomoć hudobnomu sinu. Dukļanin 34. Ki ima redovnika nenaučena ali hudobna. Naručn. 76a. Spovidnik ńe je tako hudoban, da joj ne da dopuščenja. 76b. Nigdor budi človika hudobna tovariš. Transit. 51. Kraļica nenavidna i hudobna. Mirakuli 23. To iskušenije jest zlo i hudobno. Korizm. 13a. *(Otac)* hudoban, zal i žrlac. 42b. Biše 1 nečist i hudoban človik, ki biše učinil živļenje s jednim djavlom. 61b. Ili je oko tvoje hudobno zato da sam ja dobar? Postila. G4a. Slugo hudobni, vas dug prostih tebi, kad me prosi. Q3b. I takovu neveru i hudoban običaj vsi imamo. X1b. Voļa hudobna. F. Glavinić, svitl. 20. Da milosrdno pogledaš na me slugu tvoga hudobnoga. 125. Uzrok, Bože, tega ne znam, neg hudobni Decij cesar. P. Hektorović (?) 128. Duše zločeste, hudobne. A. J. Knezović 53. Hudoban, zao, nenavidan: ‚Što ti je na me hudobno oko?' M. Pavlinović.

b. *koji pripada hudobi, hudobama (vidi* hudoba, b), *vražji.* Po napasti hudobnoj. B. Kašić, nač. 43. Sve što *(pakao)* crnijeh sred ponora drži srda i nakazni hudobnoga kleta zbora. G. Palmotić 2, 354. Koji na smrt većma reži, i hudobne duhe kupi. J. Kavańin 369b. Hudobni i vragometni Juda. M. Lekušić, razm. 51. Odkud dovodi se, da je to vaše ašikovańe jedna hudobna majstorija. F. Lastrić, ned. 305. Prinosi ga od sužanstva hudobnoga na službu Božju. Ant. Kadčić 137. Po napasti hudobnoj ili po mlohavščini od puti. 158. Izmišļeńa hudobnoga nauka od psovańa. I. J. P. Lučić, razg. 80.

2. *adv.* hŭdobno. — *Između rječnika u Mikaļinu* (hudobno, vraški), *u Belinu* (‚diabolice' 253b), *u Bjelostjenčevu* (1. hudobno, zločesto, malovrodno. 2. hudobno, vražki ‚diabolice, satanice'), *u Jambrešićevu* (hudobno jako ‚nefarie, scele-

rate'), *u Stulićevu* (‚diabolicamente, maliziosamente, perversamente' ‚nequiter, prave, sceleste etc.').

a. *vidi* 1, a. Znam bo stanovito, da po smrti mojoj hudobno ćete činiti. Bernardin 100—101. deuter. 31, 29. Nigdar prik statire ne skači hudobno, ni prik ine mire, jer nije podobno. P. Hektorović 32. Ako bi za zloću hudobno ostavio kojigodi grijeh, ispovijed ne vaļa. S. Matijević 23. Koje *(žene)* ļudi sfej hudobno rvu sfakčas nepodobno. J. Armolušić 16. Ončas ju hudobno rukami popade. Oliva. 17. Koji opako i hudobno mislio je od Isukrsta. A. d. Costa 2, 4.

b. *vidi* 1, b. — *vidi u rječnicima.*

HUDÒBICA, *f. žensko čeļade bijesno (u kojemu je hudoba, vrag).* — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Pojde Eufrasija k hudobici, a ona biše sukńu svoju razdrla. F. Vrančić, živ. 91. Reče zato Eufrasija hudobici: ‚Ozdravi tebe Isukrst koji te stvori', i tako joj križ na čelu učini. Zaviknu tudje djaval: ‚O himbenice, toliko godišć da ovde pribivam! . . .' 92.

HUDÒBIJA, *f. hudost, vidi* hudoba, a. — *Samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Hudobija onih ki te zlobe. F. Glavinić, cvit. 13a. Jošće niku drugu domišļahu se hudobiju. 122a. Crikva ima pričešćenje proti hudobiji. 447a. Uzrok griha je hudobija. svitl. 23. Veća je dobrota tvoja nego hudobija moja. 127. Grih hudobije jest proti duhu svetomu. posl. 46.

HUDOBIJENSTVO, *n. hudost.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Pridobijuć hudobijenstvo. J. Kavańin 481a. — *nepouzdano.*

HUDOBIŃAK, *m. čovjek bijesan (u kojemu je hudoba, vrag).* — *isporedi* hudobnik, hudobńak. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Slipi, hromi i hudobińaci, svi ozdravišе. F. Vrančić, živ. 69.

HUDÒBIŃÎ, *adj. hudopski.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Zlimi djeli Gospodińi dan čineći hudobińi. J. Kavańin 172a.

HUDOBĻI TRN, *m. vidi* trn. Hudobi *(mj.* hudobji) trn, češ. chudobka (Bellis perennis), eine distelart (Sabļar, na Rijeci), Paliurus aculeatus Lam.? B. Šulek, im. 112.

HUDOBNICA, *f. hudobno (hudo, zlo) žensko čeļade.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Tere hudobnica *(Zavidost)* u zmiju stvori se. P. Zoranić 63a.

HUDÒBNÎK, hudobńika, *m. hudoban čovjek.* — *isporedi* hudobńak. — XVIII *vijeka.*

a. *hud, zao čovjek.* Ovi hudobnici neće Isukrsta da prime. A. d. Bella, razgov. 146.

b. *čovjek bijesan (u kojemu je hudoba, vrag).* Hudobnici na grob režeć prosti ostaše. J. Kavańin 325a. Hudobnici oliti koji su posidovani od hudobe u svomu tilu. Ant. Kadčić 25.

c. *čaralac (koji čara s pomoću hudobe, vraga).* Zvizdoznan, čarovnik i hudobnik. P. Macukat 59.

HUDOBNOST, *f. osobina onoga koji je hudoban.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hudobnost, vragolija, opačina ‚nequitia, iniquitas'), *u Bjelostjenčevu (kod* hudoba *i napose:* v. opačina), *u Voltiġijinu:* ‚iniquità, malignità, diavoleria' ‚teufelei'), *u Stulićevu* (v. hudobština). Da bi zvana pokazival tvoju dobrotu i svetost, a vnutri držeći hudobnost. Naručn. 86b.

HUDÒBŃÂK, hudobńáka, *m. vidi* hudobnik. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚malitiosus', v. hudoben), *u Voltiġijinu* (‚diabolico, malizioso' ‚teuflisch'), *u Stulićevu (uz* hudoban).

a. *vidi* hudobnik, a. I tada će se očitovati oni hudobńak. Bernardin 6. paul. 1thess. 2, 8. Tada se hoće očitovati hudobńak. N. Rańina 19a. Ne uteče se k inim takim hudobńakom. B. Kašić, rit. 357. Ne imajući oni hudobńaci nijedno milosrdje. M. Lekušić, razm. 90.

b. *vidi* hudobnik, b. Istjera Gospodin jednu zadrugu djavala iz jednoga hudobńaka. M. Radnić 114b.

c. *vidi* hudobnik, c. Vražjalice, hudobńaci. J. Kavańin 470a.

HUDOBŃI, *adj. hudopski.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚diabolicus' 254a) *i u Stulićevu* (hudobań). Kažu i srce toli snažno, da nije jako ńih zamesti sve hudobńe mnoštvo lažno. Ġ. Palmotić 3, 38b. Slobođen mladac od hudobńe sile. 3, 136b.

HUDOBOGÒNITEĻ, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚malorum spirituum expulsor'. — *nepouzdano.*

HUDOČESTAN, hudočesna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. hudosrećan. — *nije dosta pouzdano.*

HUDÒĆA, *f. hudost.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. hudobština.

HUDODJELAN, hudodjelna, *adj. u kojega su huda djela, koji hudo djeluje.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚improbus, maleficus, facinorosus, scelestus'.

HUDODJELNICA, *f. hudodjelno žensko čeļade.* — *Samo u Stulićevu rječniku (uz* hudodjelan).

HUDODJELNIK, *m. hudodjelan čovjek.* — *U Stulićevu rječniku (uz* hudodjelan).

HUDODJELNOST, *f. osobina onoga koji je hudodjelan (u konkretnom smislu: hudo djelo).* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚maleficium, malefactum', *gdje ima i* hudodjelstvo *s istijem značeńem.*

HUDODJELSTVO, *n. vidi* hudodjelnost.

HUDOGĻED, *m. ime volu (koji hudo gleda).* F. Kurelac, dom. živ. 24.

HUDONIĆ *(ili* Hudońić?), *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Matêv Hudonić z Letaja. Mon. croat. 47. (1395).

HUDÒPSKÎ, *adj.* diabolicus, *koji pripada hudobi, hudobama (vidi* hudoba, b), *vražji.* — -b- *(u osnovi* hudob) *ispred* s *mijeńa se na* p, *ali se nahodi pisano.* — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Belinu* (hudobski ‚diabolicus' 253b), *u Voltiġijinu* (hudobski ‚diabolico, infernale' ‚teuflisch'), *u Stulićevu* (hudobski, v. hudoban).

a. *adj.* Iz vlasti hudobske. B. Kašić, rit. 271. Tve poganstvo svjedoči mi, ako ńega porugana i riječima hudobskimi glasi čoeka nepoznana. I. Dražić 20. Take hudobske prilike u duši imaju. A. d. Bella, razgov. 88. Istim načinom kojim je privišńi hudobsku zavidost smeo. 95. Hudobska nesmotrna vlas. I. Đorđić, uzd. 74. Hudobskomu motriteļu zgrade opali. 199. Sve nevoļe po hudobskijeh rukah drže. salt. 265. Vrlina hudobska vlaštito prostrije se. ben. 3. Koju *(krepos)* nam toliko trudnu himbe hudobske prikaživaju. 6. S hudobskijem provodičem pride na dvore očine. 168. Er će ona silne vihre hudobskijeh napastovańa utažit nam. B. Zuzeri 15. Hudobsko je ovo bezrodno razloženje. 40. Nije li hudobsko zasjeńeńe ti obećaj života duga više zemļe? 156. Družina hudobska. Misli. 24. Odkupit će ih od sužanstva hudobskoga. S. Rosa 3b. Oni koji ištu bogatstvo, upadu u napastovańe i zančicu hudobsku. Đ. Bašić 22. Kad se stavi Ińacijo od hudobske privare. 218. Dođe izgnušen

grijehom istočnijem, ter se učini sužań hudobski. 235. Nego ga odredi pridat u ruke hudobske. 270. Hudobske i vražje čari. I. J. P. Lučić, nar. 30. Činiti čarańa i slična ovijem s pomoću hudobskom. T. Ivanović 53. Ponovi u ńemu, primilostivi otče, što god je zemaļskom slabosti ištećeno ali što god je hudobskom privarom oskvrńeno. 112. Spozna u kojoj riječi bi istina, Božijoj ali hudopskoj. A. Kalić 50. Da je ona vrli štitnik protiva hudopskomu strijeļeńu. 139. Od hudopske silnosti prļen. 403. Gnusoba sam ista bila i hudobska mreža kleta: puk sam mnogi zamamila. N. Marči 99.

b. *adv.* hudòpski. — *Između riječnika u Belinu* (‚diabolice' 253b) *i u Stulićevu* (v. hudobno). Hudobski *(je)* tvrd biti, i na grijeh vas dat se. N. Dimitrović 7.

HUDÒPSTVO, *u. samo u Stulićevu riječniku:* hudobstvo, v. hudobština.

HUDÒPŠTINA, *f. vidi* hudoba. — -p- *ispred* š *stoji mj.* b *(isporedi* hudopski), *ali se ovo nalazi pisano.* — *U čakavaca mj.* št *ima* šć: hudopšćina. — *Od* xvii *vijeka.*

a. *vidi* hudoba, a. — *Između riječnika u Stulićevu* (hudobština ‚perversitas, nequitas, pravitas, iniquitas'). Ne imamo vjerovati nijednu hudobštinu. M. Divković, nauk. 112b. Da pobignu odovle sve hudobštine duhovne. B. Kašić, rit. 214. Vašimi zraci hudobšćin mojih razjazite oblake. M. Alberti 421. Za pedipsanje nevirne hudobšćine i hudobne nevirnosti ńih. P. Radovčić, nač. 504. Svaka 'e u ńem opačina, bezzakonje, hudobština. J. Kavańin 59b. Al' s ńegove hudobštine vijek bit neće. 137b. Bog čovječje hudobštine prij' previdi, pak zamlati. 540b. U kvasu zloće i hudobštine. A. Baćić 302. Al' vaļa da je duša očišćena od svake zloće i udobštine. F Lastrić, ned. 36. I ńihove hudobštine nasliduju. And. Kačić, kor. 323. U kvasu himbenosti i hudobštine. J. Matović 196.

b. *vidi* hudoba, b. — *U Stulićevu rječniku (gdje je shvaćeno kao augmentativ):* hudobština ‚demoniaccio' ‚malus spiritus (deteriori sensu)'; *i možebiti u ovijem primjerima:* Bože, koji neprijateļske hudobšćine kripko pridobivaš. L. Terzić 366. Ajerske hudobštine od gromova da pobignu. J. Banovac, blagosov. 342. Bože, koji neprijateļske hudobštine pridobivaš. 360.

HUDOSLUŽBENIK, *m. u Stulićevu rjčniku:* ‚malus famulus'. — *nepouzdano.*

HUDÒSREĆAN, hudòsrećna, *adj. koji je hude sreće.* — *U jednoga pisca* xvi *vijeka a između riječnika u Stulićevu* (‚infelix'). S ovijem hudosrećnijem imenom. M. Držić 190. Brižna, sjetna! što sam vidjela? hudosrećna Mrve! da ne budem mojijem očima vidjela, ne bih vjerovala. 409.

HUDOST, *f. osobina onoga koji je hud ili onoga što je hudo.* — *isporedi* hudoća, hudoba, hudopština, hudstvo. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hudostь, *rus.* худость, *češ.* chudost, *pol.* chudość. — *Između riječnika u Mikaļinu* (hudost, čaranje, vražanje ‚veneficium, fascinatio, fascinium'), *u Belinu* (‚improbitas' 578b. 614b; ‚nequitia' 455a; ‚protervitas' 592b; ‚perfidia' 555a), *u Stulićevu* (1. ‚nequitas, perversitas'. 2. ‚squallor'), *u Daničićevu* (hudostь ‚vilitas').

a. vilitas, *vidi* 1. hud, 1, c. Hudostь rizy vlasênyi. Domentijan b 30. Sveti Aguštin, promišļajući udost od tužnoga čovika, govoraše: Sva nebesa i zvizde jesu veće plemenite nego čovik, i živine jesu stvorene od lipšega početka nego čovik. P. Posilović, nasl. 19b.

b. *zloća u moralnom smislu, vidi* 1. hud, 1, e, *a). i konkretno, zlo djelo.* Veliko zlo i hudost dêluje on koji... Š. Budinić, sum. 64a. Koje *(posvetilište)* ne može biti uvrêdjeno od nijedinogo pomankanja nedostojanstva ili hudosti onêh služateļa. 79b. Hudost suprotivna ovomu jest nepokajanje. I. T. Mrnavić, ist. 134. Kriposti i hudosti. ist. 144. Koje su hudosti protivne mudrosti? 150. Dil tvoje tamnosti tajiš pokrijući naj vekše hudosti. osm. 17. Neće da razumiju ovi roditeļi i glavari strašnu hudost i opačinu. A. d. Bella, razgov. 65. Ovo su sotonske hudosti. 228. Sam ga *(grijeh smrtni)* Gospodin pozna svojom mudrosti bezkončivom, i dohita do kraja ńegovu hudos. Đ. Bašić 49. Hudos ńihovijeh grijeha bi tako očita. 88. Kažu se s dvora da su dobri, a unutra su puni hudosti. 108. Oni isti koji bijahu hudosti zapojeni, a u opačini odhrańeni. 132. Premda se opačina od nečistoće ne može izjednačit ni hudosti ubojstva, ni hudosti psovke prema Bogu. 150. Porad tvoje hudosti pomrsujem 14 godišta tvoga života. Blago turl. 2, 75. Jer je veće ńegovo milosrdje nego opačina i hudost naša. Ant. Kadčić 183. Opačina i hudost jednoga ispovidnika. 334. Ne nahodim u zakonu crkvenomu pedipse ovoj hudosti. 533.

c. *čarańe. samo u Mikaļinu rječniku, kod čega je Mikaļa mislio na riječ* hudoba *(kod* b).

HUDOSVIJESNICA, *f. hudosvijesno žensko čeļade.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚hudosvjêstnica' *uz* hudosvijestan. — *sasma nepouzdano.*

HUDOSVIJESNIK, *m. hudosvijestan čovjek.* — *U Stulićevu rječniku:* hudosvjêstnik *uz* hudosvijestan. — *sasma nepouzdano.*

HUDOSVIJEST, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚prava conscientia'. — *nepouzdano.*

HUDOSVIJESTAN, hudosvijesna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚conscientiae pravae stimulis agitatus'. — *nepouzdano.*

HUDOTVORITI, hudotvorim, *impf. (?) u Belinu rječniku:* ‚improbe facere' 303a, *i u Stulićevu:* ‚improbe agere'.

HUDÒVATI, hùdujêm, *impf. hudo (siromašno, jadno, bijedno) živjeti.* — *U narodnoj poslovici našega vremena.* Danas luduje, sutra huduje. (Danas radi bezobzirno, nerazborito, troši bez mjere, a sutra trpi oskudicu, kaje se i magadi, zlo živi). Nar. posl. stoj. 77.

HUDOVIĆ, *m. ime nekakvu selu prije našega vremena.* Hudovićь (selo). S. Novaković, pom. 150.

HUDOVJER, *adj. vidi* hudovjerau. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Jansen rečen Molnos hudovjeri. J. Kavańin 456b.

HUDÒVJERAC, hudòvjêrca, *m. hudovjeran čovjek, neznabožac.* — *U jednoga pisca* xviii *vijeka, a između riječnika u Belinu* (hudovjerci ‚paganesimo, gente pagana' ‚ethnicorum gens' 535b) *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (v. poganik). Žudjeli i hudovjerci. S. Rosa 79a. Samaritane držahu za hudovjerce. 121b. Hudovjerci... izmislili su množ neslanština. 175a.

HUDÒVJERAN, hudòvjêrna, *adj. koji je hude vjere, koji hudo (zlo) vjeruje, neznabožački.* — *isporedi* hudovjer, hudovjerski. — xviii *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (v. poganinski *gdje ima i adv.* hudòvjêrno, v. poganski). Harač davaše hudovjernijem Filistejim. I. Đorđić, salt. 197. Narodi hudovjerni. A. Tomiković, živ. 79. — *U ovom je primjeru drugo značeńe:* perfidus, *koji ne drži zadatu vjeru, izdajnički (isporedi i kod* nevjeran): Jeda je pukla u ono vrijeme

noćno hudovjerna koja okletva domaćijeh zasjednika, ali izdajstvo od vojnika građanskijeh? B. Zuzeri 185.

HUDÒVJÊRNICA, *f. žensko čeljade hudovjerno.* — *U Stulićevu rječniku:* v. poganka.

HUDÒVJÊRNÎK, *m. hudovjeran čovjek, vidi* hudovjerac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚infidelis' 339b; ‚pagano, gentile, che non conosce vero Dio' ‚paganus' 535b), *u Bjelostjenčevu* (hudovernik, v. poganin i ostala), *u Stulićevu* (v. poganik). Tako činahu hudovjernici svojijem laživijem bogovima. I. Đorđić, salt. 40.

HUDOVJERNOST, *f. osobina onoga koji je hudovjeran.* — *isporedi* hudovjerstvo. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. poganinstvo). Evrijenci popuznuše na hudovjernos. I. Đorđić, salt. 269. — *Drugo je značeńe u ovom primjeru (vidi kod* hudovjeran *na kraju):* Niti bijaše hudovjernos ni izdajstvo. B. Zuzeri 185.

HUDÒVJERSKÎ, *adj. vidi* hudovjeran. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚infidelis' 399b; ‚paganico, gentilesco' ‚ethnicus' 535b) *i u Stulićevu* (v. poganski). Poginuše tri sina pod sabljam hudovjerskijem. I. Đorđić, salt. XII. Pod rukama hudovjerskijem umiramo. 143. Izmišljotinam hudovjerskijem. S. Rosa 184a.

HUDÒVJERSTVO, *n. vidi* hudovjernost. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fede falsa come de' mahomettani e altre sette' ‚superstitio' 307b; ‚paganesimo o gentilesimo, setta di pagani' ‚ethnicorum secta' 535a) *i u Stulićevu* (v. poganinstvo). Hudovjerstvo ne htješe oni slijedit mjesta rodenoga. I. Đorđić, pjesn. 218.

HUDOVLJANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijelj. hrv. 107.

HUDOVO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijelj. hrv. 118.

HUDSTVO, *n. samo u Stulićevu rječniku:* v. hudost.

HUDUCKO, *n. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 208.

HÙDUT, *m. vidi* 1. granica, *arap. tur.* ḥudûd, *plur.* ḥadd. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I tromedu hudut postavili, da im više ratovaña nema. Nar. pjes. hörm. 1, 199.

HUDUZLIJE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 186.

HUDVAR, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Hudьvarь. S. Novaković, pom. 150. *vidi i* Hugvar.

HUĐEŃE, *n. djelo kojijem se hudi.* — *Stariji je oblik* hudenje. — *U Belinu rječniku:* hudjenje ‚biasmo' ‚vituperatio' 141a; *u Voltigijinu:* hudjeńe ‚disprezzo, biasimo' ‚verachtung'; *u Stulićevu:* hudjeńe.

HUGA, *f. vidi* 1. duga. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* v. puga, *i u Jambrešićevu:* ‚iris'.

HUGVAR, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Hugьvarь', grad u Maǵarskoj *s primjerom:* Gradь Hugdvarь (Okáz. pam. šaf. 86 *god.* 1680). *prema obliku koji ima u ovom primjeru, biće isto što* Hudvar *(da nije maǵ.* vár, *grad, od slavenskoga* dvorъ?).

HÙǴERA, *f. u Vukovu rječniku:* ǔgera ‚schimpfwort auf eine elende hütte' ‚convicium in casum'. — Hùǵera, u Bijeljinskoj a i dalje zovu tako vajat, ali u bosanskoj krajini a i u Srbiji na mjesta (u okrugu valjevskom) zovu tako malu, hudu kućicu, što i jest pravo značeńe. M. Ružičić. — *arap. tur.* ḥüǵre.

HÙǴET, *m. pisani spomenik, dokumenat (naredba, sud, pogodba itd.), arap. tur.* ḥöǧǧet. — *Od* XV *vijeka (isprva pisano sa ž mj. ǧ, gdjegdje s o mj.* u, *a i s* a *mj.* e), *u između rječnika u Daničićevu* (hužetь, turski ‚syngrapha'). Radońa dijakь ovoj ispisahь sve is hužeta hercega Vlatka i kneza Stepana na puno, kako se u hoženu dostoji Mon. serb. 509. (1470). Hužetь učiniše medu sobomь. 513. (1470). Hožate imamo. 515. (1471). Sve smo inokupьno vratili, i odь togaj imamo hožetь i svêdočastvo kako se u hoženu dostoji ... Na hužetu su Turьce svêdoci turьski podьpisali. 516. (1472). Da tej hožete pročьtetь. 535. (1485). Dade efendija u Rudniku uǵetь. Glasnik. 25, 71. (1778). *(U Bosni)* imaju sudbene *(formule),* zovu se: ‚marhata, ilom, huǵet'. V. Bogišić, zborn. 566.

HÙĜUM, *m. arap. tur.* huǧûm, *navala.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Na ńih vezir huǧum učinio. Pjev. crn. 301b.

HÛHEĻ (hûheļ), *m. obijest, veselje.* — *U sjevernijeh čakavaca.* Huhêļ *(s čakavskijem akcentom)* objest, tal. morbino. Punat na Krku. Hûheļ ‚hilaritas'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 35.

HUHMA, *f. ime kokoši. vidi* hukma. F. Kurelac, dom. živ. 53.

HUHÒLAČA, *f. vidi* uholaža. — *isporedi* huholača. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani), *a između rjčnika u Vukovu* (uholača *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

HUHOĻ, *m. vidi* kukoļ. — *U Stulićevu rječniku:* huhoļ etc., v. kukoļ etc. — *nepouzdano.*

HUHOĻAC, huhoļca, *m. ime pijetlu.* — *isporedi* huholica. F. Kurelac, im. živ. 53.

HUHOĻAČA, *f. vidi* uholaža. Slovinac. 1884. 30. — *isporedi* huholača.

HÙHOĻAK, hùhôļka, *m. vidi* hupoćak *i* hupoļak. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* hùhoļâkâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HUHOĻICA, *f. ime kokoši.* — *isporedi* huholac. F. Kurelac, dom. živ. 53.

HÛHOR, *m.* crista, *ono mesato, crveno u pijetla na glavi što stoji u ńega uzdignuto, a u kokoši pada na jednu stranu (kaže se i o drugijem životińama kad imaju što slično na glavi, ili kad se misli, kao n. p. o zmiji, zmaju, da imaju).* — *isporedi* hober. — *Akc. je zabilježen kako se u Dubrovniku govori i kako je u Belinu rječniku (u Vukovu je* u *kratko, valja da po tome što se za ńim* h *ne čuje).* — *Vuja da je postalo od praslavenskoga* chocholъ *(što se uzdiže na glavi, a i s osobitijem značeńem: čup, čuperak u ńekijeh ptica), isporedi rus.* хохолъ, *češ.* chochol, *pol.* chochoł. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (‚crista'), *u Belinu* (‚crista' 237b), *u Bjelostjenčevu* (v. kukma), *u Stulićevu* (‚cristа, cristula'), *u Vukovu* (ûvor, ûor, ûhor, vide ober *s dodatkom da se govori u Hercegovini). a) u pravom smislu.* Zlatijemi huhori božje kokošice tuj vidjeh. M. Vetranić 2, 272. Huhori se uzgor vide *(u glavora).* I. Zanotti, en. 16. Kokotu pristavi garbiješe, a sokolu huhor. (Z). Poslov. danič. 47. Čemu kokotu režu huhor kad ga škope? S. Ljubiša, prip. 220. — *b) metaforički* dizati, uzdizati huhor *znači: oholiti se.* Ne dvigni huhor od oholosti. Nauk brn. 47a. Uzdvignut huhor. (D). Poslov. danič. 118.

I naj prve buntovnike po zakonu stratit htiše, da na svoje plemenike novom bunom ne bi s' više navratili, poslije gore dižuć vahuļ i huhore. J. Kavańin 183b. *i u Stulićevu rječniku:* huhor uzdignuti, v. nahuhoriti se, *i suprotno:* huhor ponižiti, skučiti, v. shuhoriti se. — *c) preneseno, kriška slična pravom huhoru. — u Stulićevu rječniku:* ‚frustulum'; huhor šipka ‚spicchio del pomo granato'.

HÛHORAC, hûhôrca, *m. dem.* huhor. — *U Stulićevu rječniku.*

HÛHORAČA, *f. životińa s huhorom, i to:* 1. Vipera ammodytes L., *vidi* crnokrug. 2. Alauda cristata, *vidi* kukuļava. — *na Braču.* A. Ostojić.

HÛHORAK, hûhôrka, *m. dem.* huhor. — *U Stulićevu rječniku.*

HUHORAN, huhorna, *adj. vidi* huhorav. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HUHORAST, *adj. vidi* huhorav. — *U Stulićevu rječniku i na jednom mjestu našega vremena:* Crnokrug huhorasti, Rhinechis Ammodytes. Slovinac. 1880. 130b.

HÛHORAV, *adj. u kojega je huhor na glavi. — isporedi* huhorast, huhoran. — *U Mikaļinu rječniku:* ‚cristatus' *i u Stulićevu.*

HUHORČAC, huhorčca, *m. dem.* huhorak *ili* huhorac. — *U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

HÛHÔRČIĆ, *m. dem.* huhorak *ili* huhorac. — *U Stulićevu rječniku.*

HÛHORIĆ, *m. dem.* huhor. — *U Mikaļinu rječniku i u Stulićevu:* ‚cristula, frustulum'.

HÛHORITI SE, hûhorîm se, *impf. oholiti sc. — isporedi* huhor *kod b). — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚superbire'.

HUHORKA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, dom. živ. 53.

HUHTATI, huhćem, *impf. vidi* huktati. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka.* Dimajući garbun jidrom paha, huhće *(može biti da je pisarska pogreška i da treba čitati:* hukće). M. Marulić 56.

HUHUKATI, huhučem, *impf. o glasu u sove (uprav puštati glas: huhu). — Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Ne biše ti, sovo, hole glave dići... drugi put na oči ne iđi, ne huhuči. A. Kanižlić, rož. 7.

HUHUĻAČA, *f. ime kokoši.*

HUHUMETATI SE, huhumetam se, *impf. riječ nepoznata značeńa u poslovici* xvii *vijeka.* Nješto mi se huhumeta. (D). Poslov. daničc. 85. Huhumetati se, vaļa da tlapiti, slutiti (Daničić). xii.

HUHURIV, *adj.* huhuriva djevojka (nagnuta na pohotnost). — Na otoku Krku. K. Kulišić.

1. HUJ, *interj. glas kojijem se pokazuje: a) da se čeļade gadi. — u Voltiğijinu rječniku:* huj! ‚porcheria!' ‚pfui!'. — *b) nezadovoļstvo, žalost.* Huj! mužu, ta čovik će te prevarit, huj! Nar. prip. mikul. 54. Hûj ‚heus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 2, 60.

2. HUJ, *m.* Ophidium barbatum, *neka riba.* Đ. Kolombatović, pesci. 18.

1. HUJA, *f.* kaže se kod lađara štacija kad se na końima lađa vuče. ‚Od Gošća do Siska imamo dvie huje'. ‚Čim maće końa pod ladom tim gušće su huje'. U Posavini. F. Hefele.

2. HUJA, *f. mršava kokoš, može se kazati (preneseno) i o mršavu čeļadetu. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚gallina macilenta, si trasforisce anche alle persone' ‚gallina macilenta'.

HUJAN, *m. brdo u Srbiji u okrugu rudničkom.* Vujan ili Hujan, na jug od Rudnika. M. Đ. Milićević, srb. 307.

1. HÙJÂŃE, *n. djelo kojijem se huja. — U Vukovu rječniku* (ujańe).

2. HÚJÂŃE, *n. djelo kojijem se huji. — U Vukovu rječniku* (ujańe).

1. HÙJATI, hújâm, *impf. počivati (uprav puštati iz sebe glas* hû! *kao što biva n. p. kad se sjede nakom duga puta ili trula). — Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* hujámo, hujáte, *i u aor.* 2 *i* 3 *sing.* hûjâ. — *U Vukovu rječniku:* ujati ‚ausrasten, ausschnauben' ‚respiro'.

2. HÚJATI, hújîm, *impf. vidi* hukati *(o moru i vjetru). — U Vukovu rječniku:* ujati ‚heulen (vom meer, wind)' ‚ululo'.

HUJAV, *adj. bijedan, nevoļan, jadan. — Samo u Stulićevu rječniku: (štamparskom griješkom* ‚huljav') ‚miser, infelix, miserabilis'.

HUJAVČINA, *m. i f. hujavo čeļade. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚infelix, miser'.

HUJDUROVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 140.

HUJK, *m. vidi* Hujko.

HUJKO, *m. ime muško (arbanaško). — U narodnoj pjesmi našega vremena (i skraćeno* Hujk). No doziva Savović Bojica Hujk-Jusufa hotskoga glavara: ‚Dobro jutro, Hujko pobratime!' Ogled. sr. 482. Odgovara Hujko sa Žabļaka. 483.

HUJVA, *f. vidi kod* Dujva.

HÛK, *m.* stropitus, sonitus, fremitus, crepitus, fragor, tumultus, *buka, treska, uprav kad se čuje ili se čini da se čuje glas* hû, *kao kad vjetar duše, ili ptica proleti, ili zvijer brzo trči, pa i u širem smislu o drugoj buci koja se čuje kao iz duboka i traje, n. p. o moru i vodi, o mnoštvu čeļadi što govori ili viče, gruje itd. — isporedi* huka. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* húku. — *Riječ je onomatopejska, vidi i* hukati. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚fischio, che fa l' uccello nel volare o il cavallo nel correre' ‚sibilus' 319a), *u Stulićevu* (1. ‚alarum vel remorum strepitus'. 2. ‚venti sibilus'; 1. ‚gemitus'. 2. ‚halitus'), *u Vukovu* (uk, kad svjetina uzme uk ‚geschrei' ‚clamor'). Ļudem smućenim od huka morskoga i od valov. N. Rańina 13a. luc. 21, 25. Ńegova koń huk da sliše Zadrani. Đ. Baraković, vil. 64. Vitra strašna huk. jar. 93. Tako od huka vitrov napuhnu se more. F. Glavinić, cvit. 135b. Huk od vjetra, trijes od trusa mao 'e pri viku strašnom toli. J. Kavańin 414b. Vihar dubje u gori strahovitijem hukom slama. I. Đorđić, salt. 86. Čuje više sobe urnebesan huk aliti zvizd. ben. 189. Nu se udorac no ustavi: istijem hukom ter naprijeda još nabode i Mehmeda. pjesn. 39. Koń s svojijem plahijem hukom dopire na stabar. V. M. Gučetić 221. Anđeo s neba hukom doleće... čuše huk anđela... S. Rosa 166a. Sa je gora počela ozvańat od huka i šuma. Nar. prip. mikul. 49. Hûk ‚clamor; vox hu!' D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

HÙKA, *f. vidi* huk (huka *se upotrebļava češće u širem smislu, vidi kod b). — Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (huka, buka ‚rumor, strepitus, fremitus'), *u Stulićevu* (v. huk), *u Vukovu* (huka *i* uka ‚geschrei' ‚clamor', cf. vika). *a) uopće.* Huke gromi stahu, munja prosivaše. P. Hektorović 72. Da se huka jedna sliši. M. Gazarović 38. Prođe ona huka i priprava od oblakova. M. Radnić 131a. Jere Troji zla ni huka dat ne more ni vrć zide. I. Zanotti, en.

14. Kada jedan trijes sa svom hukom, sa svijem mahom udre u kojigod tvrdi od sebe živac kami. B. Zuzeri 137. Krenuše se vode s velikom hukom. E. Pavić, ogl. 168. Nošene hukom od vode. S. Rosa 91b. S velikom hukom *(nosi vitar)*. M. A. Reljković, sat. L7b. Radi smućeńa huke mora. I. Velikanović, uput. 1, 319. Prikaza huku i buku morsku. B. Leaković, gov. 2. Nasrnuli su naj grdobnijom hukom crni talasi. A. Tomiković, gov. 325. Stade huka krstača barjaka. Nar. pjes. vuk. 5, 333. Kad očuti huku od mizdraka. Nar. pjes. juk. 259. Huka stade širokog sokaka. 535. Huka stade drenovoga klanca. 544. Stane huka s jedne strane. Nar. prip. vuk. 5. Zadrma se cijeli dvor, neka huka, vriska, pjevańe, sijevańe, bi rekao sama vatra oko dvora sipa. 2185. A ona sila onog časa otide s velikom hukom. 2187. Tu su gajde, tu su svirale, huka, buka, pjesma i arata velika. 2276. U jedan put postade huka s neba. Vuk, djel. ap. 2, 2. Huka kameńa vodeničnoga neće se čuti. otkr. 18, 22. Utišavaš huku morsku. Đ. Daničić, psal. 65, 7. Čujah huku krila ńihovijeh kad idahu kao da bješe huka velike vode. jezek. 1, 24. Huka, tutńava u zraku što prethodi oluju (obično grâd). *na Braču.* A. Ostojić. — *b) u osobitom smislu, vika, graja.* Čujaše vike, huke i psosti. M. Jerković 52. Kroz uzdahe huka glasi se. B. Bettera, or. 29. Glas slušajuć ńih se i huka. A. Vitaljić, ist. 241a. Stade jeka ravnoga primorja, a udari huka u planinu, krenuše se kićeni svatovi uz primorje kroz Prolom planinu. Nar. pjes. vuk. 3, 195. Koliko li huka od momaka. 5, 224. Sva je huka na vuka, a iza vuka i lisica sita. Nar. posl. vuk. 276. Proz tolike graje, prijetńe, huke. Osvetn. 4, 62.

HÙKÂČ, hukáča, *m. čovjek ili muško živinče što huče. — Ake. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* hûkâču, hûkâči. — *U Vukovu rječniku:* ukač, n. p. vepar koji učući plaši i razgoni druge ‚der schreier' ‚clamator'.

HUKALAC, hukaoca, *m. čovjek koji huče. — U Stulićevu rječniku:* ‚hukkàlac' *i griješkom* ‚hukkaoc' ‚strepens'.

HUKALICA, *f. žensko čeljade što huče. — U Stulićevu rječniku:* ‚hukkalica' ‚strepens'. — *Spada li amo u Vukovu rječniku* úkalica *bez značeńa?*

HÚKÂŃE, *n. djelo kojijem se huče. — Stariji je oblik* hukanje. — *Između rječnika u Belinu* (hukanje 339a. 690b), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu* (‚hukkanje', *vidi kod* hukati), *u Vukovu.* Nered od naravńega hukańa i jaukańa. I. Đordić, uzd. VI. Tu su žalosti, tu hukańa. B. Zuzeri 231. Od hukanja zvirinskoga. A. d. Costa 2, 125. Hukanje za tobom sad pri ńemu muči. M. Kuhačević 70. Čujući ńihovo žalosno hukańe i jaukańe. A. Kalić 42. Kad bi... odavali lupańu valova i hukańu vjetara. M. Pavlinović, razl. spis. 420.

HÚKATI, hûčêm *(i* hûkâm), *impf. upravo puštati iz sebe glas* hû *(isporedi* huk *i* huka), *ali dolazi samo u ńekijem osobitijem značeńima. — pf.:* húknuti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl.* húkajû *(ali* hûčû), *u aor.* húkah, *u impf.* húči *(ali* hûkâj), *u ger. pracs.* húčûći *i* húkajûći, *u ger. praet.* húkâvši, *u part. praet. act.* húkao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu:* hukati *(štamparskom griješkom* hakati), buku činiti ‚rumorem edo'; *u Belinu:* hukati, hukam ‚deploro' 123b; ‚gemo' 339a; ‚suspiro' 690a; ‚far la voce da barbagianni' ‚bubulo' 129a; hukati, hučem ‚inhalare in manus' 313a; *u Bjelostjenčevu:* hukam *kod* cuvikam; *u Voltiǵijinu:* hukati, hukam i hučem ‚lagnarsi, sospirare' ‚seufzen'; *u Stulićevu:* hûkati, hučem *i* hukam, 1. ‚manus sufflando calefacere'. 2. ‚ululare, gemere'. 3. ‚strepere'. 4. ‚bubonis vocem edere', *pa i s drugijem akcentom:* hukkati (hûkati? hûkati? *ali svakako nije pouzdano),* v. hûkati; *u Vukovu:* hukati, hučem *i* ukati, učem, 1. ‚hu! schreien' ‚dico hu! (vocati sodalis gratia in saltu)': Te ne uče Petar ni leleče. 2. ‚hu! machen (in die hände vor kälte)'. *a)* plorare, lamentari, *jaukati, lelekati.* Uzdiše tere huka. A. Gučetić, roz. mar. 182. Gdje uzdiše i gdje huka, dere lica ńe rumena. A. Sasin 162. Tko plače, tko huka, iz grada svak vrvi. 174. Gdje prid našijem Turci bježe, a tko rańen plače i huka. 184. Nu neka huka, smijat' ću ja se. I. Gundulić 162. Čes je mnoga tvojih puka, što tvoj kruni posluh daju; gdi svak ini satren huka, vijek zlatni oni užívaju. 280. Kako huka, kako žali s čestijem glasim oholima! G. Palmotić 2, 347. Salmoneo u žalosti plače i huka. 2, 460. *(Košuta)* s jaukom bolesnime tužna hukat ne pristaje. 3, 184a. Sam on pusti neka huka gladan, gorji psa i vuka. J. Kavańin 10b. Jozef u tamnici huka i plaka. I. Đordić, salt. 356. Kliknuše hukajući prosit pomilovanje. ben. 196. A tko žive, huka da je pod otmanskom sužan vlasti. pjesn. 39. Imao bi i za grihe sveđer hukati. P. Knežević, pism. 44. Ezau poče hukati i tužiti se na brata. E. Pavić, ogl. 61. Da kokoš kunu koje, da ovca vuka nosi, da os'o župski leti, da lupare slijepac lupa, da mlada za starijem huka, čuti nećeš od živa duha. (Z). Poslov. danič. 14. Tad domaćin hukat stane: ‚Težko onom tko piruje!' V. Došen 166b. Vaša der'te lišca i sve sploh hučite. M. Kuhačević 26. Huče i plače, jedan svrhu glavoboje, drugi svrh zuboboje... različiti plaču svrhu različiti nesrića. Đ. Rapić 77. Mloga kasno nad divanom huče, divan kune, prelo i posilo. J. S. Reljković 67. Boje je u pojatu fukati no u polaču hukati. (U Crnoj Gori i u primorju). Nar. posl. vuk. 26. Ukao od zuba! (Kad ko uče besposlen). 332. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima stoji sa* se, *pasivno, impersonalno:* Željet' boles tešku toli, teža i veća vele da je od bolesti i od svih muka, s kih se u paklu ciči i huka. I. Gundulić 239. Gdje se cvili, plače i huka u pakjenom teškom vaju. A. Vitaljić, ost. 248. Ako jedan brod pogine gdje su naše trgovine, dugi se čine zbori više toga, plače se i huka bez pristanka. B. Zuzeri 357. — *b) kao ječati od umora.* Djed materin svaki huka s teškijem ralom za volovi. I. Gundulić 304. I tko crnu zemju teža, i uz volove oruć huka, i ina čeljad od te vrste hoć da carstvo tvoje obrane? 503. Hukaše u sebi vo. A. d. Bella, razgov. 143. Pjevajuć požńe što hukajuć usije. I. Đordić, salt. 439. On projde doma i hučuć pita večeru. Nar. prip. mikul. 55. — *c) zvati koga vičući* hu. — *u Vukovu rječniku.* — *d) kad je zima, dihati, hakati n. p. u ruke, da se zgriju (vidi i u Belinu i u Vukovu rječniku).* Gda človeka zebe ruka u skopjeno šake huka. P. Vitezović, cvit. 38. Sveti Luka u nokte uka. (‚Uka' mjesto ‚uče' ovđe da se složi sa ‚Luka'). Nar. posl. vuk. 281. — *e) o glasu ńekijeh životińa, naj češće noćnijeh ptica (vidi i u Belinu i u Bjelostjenčevu rječniku).* On zavija, rika, ječi, rži, skviči, hroče, huka. G. Palmotić 3, 135b. Njeki kô jej noćni huka. J. Palmotić 54. *(U paklu)* huču, skuču, veće, viču, bleču, riču i kakoću... J. Kavańin 409b. Hukahu muklijem glasom noćne ptice. I. Đordić,

uzd. 47. Oko ńih divje ptice skvrče i huču iz litice. N. Marči 30. Za vratim laje i huče hudi silnik od napasti. 58. Za ńom hrči, za ńom ćuci huču. Osvetn. 4, 70. — *f) o vjetru, o čemu što brzo leti ili pada (o strijeli, kamenu, grädu itd.).* Hukahu u telo ńegovo strile. F. Glavinić, cvit. 27a. Hukaše od svih stran kamenje. 120a. Hukaše od svih stran po zraku kamik leteći. 422b. Vitar iz daleka hučući. M. A. Reļković, sat. L7b. Nit' grädi huče da po poļu tuče. Osvetn. 2, 149. — *g) o graji mnoštva čeļadi.* Kažu, sine, i govore ļudi u Turčina treću vojsku silnu, nekakoga Tuku i Manǵuku, a što huče a što grdno tuče. Nar. pjes. vuk. 2, 266. — *h) o zveku u zvona.* Gdje zvon zvuče, uza uho huče. Osvetn. 6, 5.

HUKAV, *adj. koji huče.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚gemebundus'. — *nepouzdano.*

1. HŮKNUTI, hûknêm, *pf. ispustiti jednom iz sebe glas* hu, *pf.* hukati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta. — Od* xvi *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Vukovu:* uknuti, 1. ‚hu! schreien (im walde)' ‚dico hui!'. 2. ‚hu! machen (vor kälte, in die finger)' ‚facio hui'. *a) viši* hukati, *a).* A Sergijo u žalostne cvili glase, trikrat huknu. J. Krmpotić, kat. 140. Hajka huknu pa je besjediła. Pjev. crn. 315b. I ja huknuh: ‚Moja muko ļuta!' Osvetn. 6, 70. — *b) vidi* hukati, *b).* Kad malo primukne jazik govoreći, kad se s trudom hukne, posidit hoteći. P. Hektorović 67. — *c) vidi* hukati, *c).* Grujo huknu, sva pećina jeknu: ‚Ah đe si mi, pobre, zapanuo!' Pjev. crn. 133a. Serdar huknu a Turčin zvijuknu. Ogled. sr. 122. — *može biti da i ovo amo spada:* S kučišta! (Reče se u šali kad kogođ hukne). Vuk, poslov. 288. — *d) vidi* hukati, *d).* Kad sedu da večeraju u oči Đurđeva dne, huknu u prvi zalogaj i u posledńi, pa ih oba ostave i ne pojedu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 20. Vaļa se huknuti u nokte koji se počeše po grlu. 74. — *e) o vjetru.* Huknuhu vitri, smutihu more i probudihu valove. F. Glavinić, cvit. 248a. Tada sprida jak huknu vitar. 346a.

2. HŮKNUTI, hûknêm, *pf. riječ onomatopejska. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

a. *prelazno, udariti, ćušiti.* ‚Ako te huknem!' ‚Što sam se huknuo!' — *Vaļa da pripada amo i ovo:* Vzdignuti batiku, kud batika hukla, tud batika žvukla, vsa je koža pukla. Jačke. 58.

b. *neprelazno, pasti, srušiti se.* ‚Huknuo je na tle'.

HŮKTÂŃE, *n. djelo kojijem se hukće. — U Vukovu rječniku.*

HŮKTATI, hûkćêm, *impf. vidi* hukati *(uprav je dem.). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hûktâh *i u ger. praes.* hûkćûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Viditi će, ali će vikati, vijati, huktati. Đ. Rapić 15. Jedan trnak, koji te jest u ruku ubo, tako te čini huktati i jadovati? 221. — *I s osobitijem značenjem o vikańu derviša.* Hoǵe viču, a derviši hukću. Nar. pjes. vuk, rječn. *kod* huktati. Po tekijam hukće s dervišima. Nar. pjes. hörm. 1, 39.

HŮLA, *f.* contumelia, blasphemia, vituperatio, *psovka, riječ kojom se vrijeđa Boǵ, vjera itd., kuđeńe. — Riječ je stara, isporedi stslov.* hula ‚blasphemia', *bug.* hulъ, *rus.* хула, *kuđeńe. — Između rječnika u Stulićevu* (‚bestemmia' ‚detestatio, execratio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (hula ‚der tadel' ‚vituperatio' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u Daničićevu* (‚contumelia'). *a) sa značeńima sprijeda kazanima.* Hulu prinosešta na svety duhъ. Stefan, sim. pam. šaf. 7. Hulu prijemь carьstvu svojemu. 29. Počьsti jako huly besčьstija nenavide Domentijanb 128. Tko reče hulu na Duha Svetoga. S. Rosa 110b. Hulu na Boga izustivaše. 155b. Svaki grijeh i hula oprostiće se ļudima. Vuk, mat. 12, 31. I druge mnoge hule govorahu na ń. luk. 22, 65. Hulu na Boga govorit. jov. 10, 36. — *b) o čeļadetu, kao psovka. — u Vukovu rječniku:* ula ‚der halunke' ‚nebulo'.

HULAHOVIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Hulahovića. Mon. croat. 295. (1592).

HŮLAN, hûlna, *adj koji pripada huli, u kojemu je hula. — Riječ je stara, isporedi stslov.* hulьnъ, *ali po svoj prilici u naše vrijeme nije narodna (Vuk meće* hulni *među riječi stslovenske što je zadržao u prijevodu Novoga Zavjeta,* koje se u našemu narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. Nov. zav. predgov. v. vi). Ni slova hulьna o sebê čuvь. Danilo 141. To bezobrazno i hulno pankańe. S. Rosa 89b. Na te riječi ko na hulno i psovno zlorečje. 125. Anđeli ne odgovaraju na ńih pred Gospodom hulnoga suda. Vuk, 2petr. 2, 11. Na glavama ńezinijem imena hulna. otkriv. 13, 1. — *Ima i adv.* hulno *u Stulićevu rječniku:* ‚contemptim'.

HÚLÂŃE, *n. djelo kojijem se ko hula. — U Vukovu rječniku:* ulańe.

HÚLATI SE, hûlâm se, *impf. smucati se. — isporedi* huļati se. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hûlâh *i u impt.* hûlâj, *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U Vukovu rječniku:* ulati se ‚herumschleichen' ‚circumrepto'.

HŮLAV, *adj. vidi* hulan. — *U Stulićevu rječniku:* ‚vituperabilis' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara, i u Vukovu:* ulav, u. p. ulo ulava! ‚du hundsfötischer halunk' ‚nebulonum maxime'.

HULBA, *f. huļeńe. — U dva pisca* xvi *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚vituperatio' 141a) *i u Stulićevu* (‚vituperatio, opprobrium, ignominia, dedecus'). U oba dva tvorenja od hvale i hulbe u istinu velju moć i silu imaju. D. Rańina viiia. Kad s hulbam ludima tva pamet pobijesni, oštrim ti zubima sve grizeš me pjesni. 64b. Hulbe jesu ńe načini, sva 'e vritivos i tonota. J. Kavańin 37b.

HULBENICA, *f. žensko čeļade koje huli. — Načińeno od* hulba. — *U Stulićevu rječniku:* ‚bestemmiatrice' ‚quae conviciatur, in Deum contumeliosa'. — *nije dosta pouzdano.*

HULBENIK, *m. čovjek koji huli. — Načińeno od* hulba. — *U Stulićevu rječniku:* ‚contumeliosus in Deum, conviciator'. — *nije dosta pouzdano.*

HULE, huleta, *n. krme, prase. — vidi* huļe. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚sus, porcus'; plur. huleta, v. prasec; *u Voltiǵijinu:* hule, huleta ‚porco' ‚schwein'; *u Stulićevu:* v. krmak *(iz Bjelostjenčeva). — Ne znam, spadaju li amo ovi primjeri u kojima je* hule *jamačno psovka:* Eno hule Vučilovo krenu. Osvetn. 2, 52. Jes' li ti to, Vučilovo hule? 2, 132. Veli: ‚Hule, sirutku mi daješ!' 2, 68.

HULINIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Juraj Hulinić. Mon. croat. 302. (1596).

HŮLITEĻ, *m. čovjek koji huli. — U jednoga pisca našega vremena.* Hulitelje imena Hristova. P. Petrović, gor. vijen. 25.

1. HÛLITI, hûlîm, *impf.* impias voces jactare, contemnere, vituperare, conviciis consectari — *Akc. se ne mijeña (aor. 2 i 3 sing.* hûlî). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* huliti, *rus.* хулить. — *Između rječnika u Mikaljinu* (huliti, kuditi, pogrditi ‚sperno, contemno, despicio'), *u Belinu* (‚vitupero' 140[b]; ‚contemno' 268[a]), *u Voltiǵijinu* (‚biasimare' ‚verachten'), *u Stulićevu* (‚biasimare, disprezzare, far poco conto, non far caso, detestare, bestemmiare, ingiuriare' ‚vituperare, reprehendere, contemnere, spernere, detestari, execrari, contumeliam in aliquem facere'), *u Vukovu* (‚tadeln' ‚vitupero' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u Daničićevu* (‚maledicere').

1. *prelazno.*

a. *aktivno. a) riječima vrijeđati Boga, vjeru itd.* Duha prêsvetago huḷaše. Glasnik. 11, 52. (xv *vijek).* Nevjernici budu huliti sveto vandeḷe. V. M. Gučetić 167. To se zove hulit i psovat Duha Svetoga. S. Rosa 85[a]. Hulijahu Jezusa glaseći ga s sotonom sadružena. 89[b]. Pustite ih da govore što im je drago, oni će hulit i prokliňat. Đ. Bašić 174. Huliti Boga. T. Ivanović 55. — *b)* contemnere, despicere, *prezirati.* U sebe uzdahu kakono pravedni a huleći ine. N. Rańina 154[a]. luc. 18, 9. Huli ga, ne haje ga. A. d. Bella, razgov. 148. Naša dobit ta dar huli. I. A. Nenadić, šambek. 29. Huleći ispraznosti svjetovne. nauk. 210. Tako mi se svakom dogodilo koji huli svoga gospodara i izdaje otačastvo drago. Nar. pjes. vuk. 5, 264. — *c)* vituperare, *kazati o čemu (objektu) da je zlo, da ne vrijedi, huditi, kuditi (naj običnije značeńe u našem jeziku), suprotno* hvaliti. Opada ga laik opatu, jere je hulio. Pril. jag. ark. 9, 70. (1520). Sve stvari segaj svijeta njetko huli, a njetko hvali. Zborn. 3[b]. U oči poštiti prijateḷa hti' tvoga, a za ńim hvaliti, ne huliv nikoga. N. Dimitrović 20. Nemoj tač ḷubav huliti. M. Držić 76. Ne hulim za toj udatbu. B. Gradić, djev. 44. Čim je vas varala i uzrok veće krat dala vam hvaliti toj što bi huliti imao svaki vas. F. Lukarević 68. Jednomu ki ništo ne učini, a tude sve huli. D. Rańina 39[a]. Nijesu dobri razumjet ńegove pjesni a nego da ih hule. 67[b]. Tko hoće tudu stvar ku pamet podaje razložno huliti, prije toga triba je, da 'e s ḷudi mnogo općil. 119[b]. Koju stvar huleći mati psuje me. D. Zlatarić 7[a]. Menelaa ja mudroga veoma hulim, što ne vidje plama ovoga. G. Palmotić 1, 253. Kraḷ dostojan oni nije i svak ima hulit ńega, ki svû koris ḷubi prije nego koris puka svoga. 1, 378. Ja ne hulim te ḷuvene trude tvoje. 2, 9. Ili hvali ili huli kako uztjedbudeš. R. Gamańić A6[b]. Pohvala od jednijeh pokrijepiti me će suprotiva pohuḷenju od onijeh koji uzhule. A6[b]. Tko huli, misli kupit. (D). Poslov. danič. 128. Sladko u pjesnah hvali i huli. J. Kavańin 180[b]. Koje je dakle čudo ako se na vas osiknu, ako vas hule? A. d. Bella, razgov. 243. David huli častiteḷe laživijeh bogova. I. Đordić, salt. 329. Aposto ne huli blago ni imańa. B. Zuzeri 178. Jedan huli koje djelo, drugi brani. 189. Tko huli, kupuje, a tko hvali, prodaje. (Z). Poslov. danič. 128. Nu što ću hulit tudu neharnos? Đ. Bašić 181. Budi mu daj ugodno ne huliti inijeh. I. M. Mattei 12. Ne hulim ja, ko god tako prigovara čovjeku. A. Kalić 1. Prije neg bi inoga hulio, prije bi tvoj život promijenio. 91. Dobro, ne hulim. 249. Jes koji huli i govori, da sam u prve dvije pjesni umiješio ńeke pričice. N. Marči 6. Pokora mi i to budi da me hule žene i ḷudi. 83. — *d)* conviciis consectari, *psovati, ružiti, grditi.* Riga, huli, psuje, trujo... J. Kavańin 59[b]. Ah kolikrat ḷubovnika riječim hulih što znah gore! I. Đorđić, uzd. 28. Jesi li . . . rugo im se *(roditeḷima),* hulio ih, i žudio im koje zlo u srcu tvomu? T. Ivanović 143. Nemoj me tako huliti. Nar. prip. vuk. 80. Stanu je ružiti i huliti. [2]206.

b. *pasivno (rudi oba primjera vidi* a, *c)).* Huḷen ostaje kad god se svojijem hvalami ne hvali. I. Đorđić, ben. 70. Svako pismo ali ti djelo od pametnijeh i velikijeh ḷudi u komu dijelu bude huḷeno. N. Marči 6.

c. *sa* se.

a) pasivno (vidi a, *c)).* Hvale se dobra sva, a huli svaka zled. Š. Menčetić 178. Nitko se hvaliti, ni hulit ne ima. N. Dimitrović 20. Stvari koje se od sadańijeh razumnika dostojno i hule i ne trpe ko nepristojne pripovjedaocim Božije riječi. B. Zuzeri v. Koja vrsta ugrabḷeńa primnogo se huli i odmeće u knigah. J. Matović 398.

b) refleksivno, vidi: Hulit se (humiliari). ‚To se ti ištom tako huliš, n. p. da si siromah ili budšto, a tamo meni prigovaraš'. J. Grupković.

2. *neprelazno. — Samo u dva pisca našega vremena. — Značeńe je kao kod* 1, a, *a), i možebiti u kojem primjeru kao kod* 1, a, *d). što je onđje objekat, stoji u acc. s prijedlogom* na. Koji prolažahu huḷahu na ń mašući glavama svojima. Vuk, mat. 27, 39. Ko je ovaj što huli na Boga? luk. 5, 21. Koji huli na Svetoga Duha neće mu se oprostiti. 12, 10. Ovaj čovjek ne prestaje huliti na ovo sveto mjesto. djel. ap. 6, 13. Da se ne huli na riječ Božiju. pavl. tit. 2, 5. Ne hule li oni na dobro ime vaše? jak. 2, 7. Kad načiniše sebi tele liveno i rekoše: ‚Ovo je tvoj Bog koji te je izveo iz Misira', i huliše veoma. Đ. Daničić, nemij. 9, 18.

2. HULITI, hulim, *impf. vidi* huliti se. — *Samo u Voltiǵijinu rječniku:* ‚incurvarsi, involtarsi' ‚sich einbiegen'.

HULITI SE, hulim se, *impf. pregibati se.* — *isporedi* 2. huliti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* hulim se, kḷučim se ‚inclino me, incurvo me, contrahendo inclino me, vel incurvo', *i u Stulićevu:* v. prignuti se *(iz Bjelostjenčeva).* — *Može biti da amo spada i ovaj primjer:* Hrž' *(konju!)* veselo na grajane, a huli se na seḷane. J. Kavańin 155[b].

HULIV, *adj. koji se može huliti ili koji treba huliti.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚contemptibilis, vituperabilis' *s dodatkom da se nahodi u pisca Đorđića (?).* — *nije dosta pouzdano.*

HÛLNÎK, *m. čovjek (hulan) koji huli (osobito sa značeńem kod* 1. huliti, a, *a)).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* хулникъ; *u naše vrijeme vaḷa da nije narodna (Vuk je u prijevodu Novoga Zavjeta zadržao iz stslovenskoga kao i* hulan, *isporedi kod ovoga).* Od očita hulnika. Naručn. 76[a]. Na ovake riječi uzvionuše Žudjeli i ko zloreka i hulnika Gospodina Boga htijahu ga pobit kamońem. S. Rosa 122[a]. Koji sam prije bio hulnik. Vuk, pavl. 1tim. 1, 13. Ḷudi će postati hulnici. 2tim. 3, 2.

HÛḶA, *m. i f. vidi* hula. *b).* — *U naše vrijeme, u između rječnika u Vukovu* (uḷa, vide ula *s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* U vezira dosta pusta blaga, al' me, huḷa, ženski milovaše. Nar. pjes. vil. 1868. 544. Nije huḷa da se krije Mirko. Osvetn. 3, 138.

HÚḶATI, hûḷâm, *impf. vidi* huḷati se. — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Voltiǵijinu* (‚serpeggiare' ‚kriechen'). Vuk se vuḷa, za njim šetka huḷa. Osvetn. 4, 24.

HÚĻATI SE, hûļâm se, *impf. vidi* hulati se. — *isporedi* huļati. — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (huļam se, plazim, puzim ‚repo, serpo') *i u Stulićevu* (v. smucati se *s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).* Neki još se niz vrleti huļa. Osvetn. 3, 107. Eto hruļa lupeža se huļa. 4, 68.

HUĻE, huļeta, *n. vidi* hule. — *U naše vrijeme kod čakavaca u Istri. (S čakavskijem akcentom)* huļȅ *i* hûļe *i* hȕļe ‚sus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 18.

HÛĻÊŃE, *n. djelo kojijem se huli (vidi* 1. huliti). — *Stariji je oblik* huļenje. — *Između rječnika u Mikaļinu (griješkom* hulenje), *u Belinu* (huļenje 141[a]), *u Stulićevu, u Vukovu.* Scijenim da se u temu ńih huļenju ne budem izgubiti. R. Gamańić A6[b]. Huļeńe vaše je od svijeh grijeha naj veći. S. Rosa 85[a]. Svi grijehovi oprostiće se sinovima čovječijim, i huļeńa na Boga. Vuk, mar. 3, 28. Nikakva uzroka da ne daju protivniku za huļeńe. 1tim. 5, 14. Usta koja govore velike stvari i huļeńa. otkriv. 13, 5.

1. HÛM, húma, *m.* collis, *brežuļak, glavica (kao što se ističe kod* human, humina *i možebiti* Humńaci, *svagda treba razumjeti visinu nižu nego je, planina, gora, brdo' itd.). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.* hûme, hûmi (húmovi). — -u- *stoji mješte ńegdašńega* l, *koje se nahodi (pisano* lь) *u starijim spomenicima i pošto se javļa* u *(u drugoj polovici* XIV *vijeka, vidi kod* humski); *u jednom primjeru pisca čakavca* XVI *vijeka pisano je* holm *(vidi drugi primjer kod a)). — Riječ je praslavenska* (chлmъ), *isporedi stslov.* hlъmъ, *rus.* холмъ, *češ.* chlum, *poļ.* chełm. — *Po svoj je prilici riječ germanska* (Miklošić), *isporedi stvńem.* hōlms, *otočić u rijeci, anglosaks. i engl.* holm. — *U naše se vrijeme naj češće upotrebļava kao ime mjestima. — Između rječnika u Stulićevu* (‚collis, clivus, mons' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (hum, 1. ‚der hügel' ‚collis'. 2. brdo u Lovćenu. — um, 1. vide hum. 2. brdo u Hrvatskoj kod Plaškoga *s primjerom:* Magla na Umu, kiša na guvnu), *u Daničićevu* (hlъmъ). *a) uopće.* Međa je ‚Klьčevištemь' išla ‚među pьsi dolь i među hlъmь' (Glasnik. 15, 285 *god.* 1348?). Đ. Daničić, rječn. *kod* hlъmь. Holmi, pokrite nas. Korizm. 101[b]. Hvalite, humi, poļa i sva drijeva. Zborn. 151[b]. Nađoh se srid huma. D. Zlatarić 72[a]. Blagom starijeh brda i blagom vječnijeh humova. Đ. Daničić, 5mojs. 33, 15. Na svakom visokom humu. 2car. 17, 10. Za hum sitnu djecu uklańajte. Osvetn. 2, 67. Da si gledač, pa da nagledaš se, kô ja sada s huma visokoga. 2, 99. — *b) kao ime mnogijem mjestima (brežuļcima, gorama, selima), n. p. aa) ńekoliko brežuļaka i brda u Hercegovini od kojijeh je naj znamenitije brdo što je dalo ime ńegdašńoj Humskoj Zemļi (vidi kod* humski) *iliti Zahumiji, Zahumļu (vidi oboje):* Više brda u Hercegovini pod ovim imenom *(Hum)* imade, al' od svih naj znatnija je planina ‚Hum' u blagajskoj nahiji od koje po svjedočanstvu Porfirogenita (Cap. 33 de amminis. imp., *vidi* Doc. hist. rač. 407) ova zemļa prozvala se je humska i zahumska, piše bo: ‚Zachulmi dicti sunt a monte Chlumo nuncupato; et alias Slavorum dialecto Zachulmi dicuntur ii qui post collem habitant, quando quidem magnus inibi collis est in cujus vertice urbes duae sunt Bona et Chlum; retro montem vero flumen Bona quod Graecis καλὸν significat'. — a to iz tog izvodim što rijeka ‚Buna' ovdje izvire. F. Jukić, zemļop. 53. — *po riječima Porfirogenetovijem bio je i grad* Hum *na istom brdu. — bb) brdo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Na zapad od Pastorka a na jug od Svilajinca diže se vis Hum (tamo se izgovara prosto ‚Um'). M. Đ. Milićević, srb. 1091. — *cc) i dd) vidi u Vukovu rječniku. — ee) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 180. — *ff) dva sela u Hercegovini: u okrugu sarajevskom.* 22, *i u mostarskom.* 254. — *gg)* Hum-Lišani, *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* 220. — *hh) u Hrvatskoj: aaa) dva sela u županiji zagrebačkoj.* Razdiješ. hrv. 84. — *bbb) pet sela i jedan zaselak u županiji varaždinskoj.* 94. 96. 98. 100. — *ccc) zasclak u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 117. — *ii)* Hum, *selo i pusta,* Hum varoš, *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* 139. — *kk) selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj.* Glasnik. 40, 18.

2. HUM *(ili* um?), *f. oholost (?). — U dva pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Na moru od poslova uvik pliva hum ńihova . . . V. Došen 26[a]. Ali prije nego ja hum ńegovu vama očitujem. Đ. Rapić 199. Fariseo u svojoj humi uzdiže se svrhu sviju drugi. 381.

HÚMAC, húmca, *m. dem.* 1. hum. — *Akc. se mijeńa u voc.* hûmče, hûmci. — *Između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (humac, 1. dim. v. hum. 2. mnoge se glavice tako zovu, n. p. u Grahovu, u Boci kod Novoga. — umac, 1. vide humac. 2. glavica u Grahovu *s primjerom iz narodne pjesme:* Širokijem drumom niz Grahovo a do Umca i Mečita starog), *u Daničićevu* (hlъmьcь). *a) uopće.* Humce i glavice napokon dosiže. I. T. Mrnavić, osm. 106. Načeće govorit . . . humcima *(štamparskom griješkom* hunicima): ‚Prikrite nas!' S. Rosa 159[b]. Vrh jednoga humca. S. Ļubiša, prič. 128. Kad se pogleda na položaj ovoga humca. M. Pavlinović, razl. spis. 65. Stade jeka humca viš Grahovca. Osvetn. 2, 123. — *b) ime mjestima (vidi i u Vukovu rječniku). aa)* Altinu je išla međa ‚sь Ravnija na Hlьmьcь, sь Hlьmьca u Umečinu' (Mon. serb. 94 *god.* 1330). Đ. Daničić, rječn. *kod* hlьmьcь. — *bb) vrh u Grahovu u Crnoj Gori.* I na Humac tambor učiniła. Nar. pjes. vuk. 5, 313. I na Humac Katuńane nađe. 5, 323. — *cc) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 242. — *dd) dva sela na Braću.* Humac dońi *i* gorńi. Repert. dalm. 1872. 41. — *amo spada i ovo:* Obratiti misli moje djevi od Humca čudnovatoj. J. Kavańin 311[b].

HUMAČKI, *adj. koji pripada Humcu? Humčanima? — U jednom spomeniku* XVI *vijeka.* Ivan Jakovčić z Dubčan, a mejaš humački, da priseze da je zapametil da je to humačka plemenšćina. Mon. croat. 196. (1510).

HÚMAK, húmka, *m. vidi* humac. Opazismo pod nama na humku gde se beli manastir. M. P. Šapčanin 1, 66.

HUMAN, humna, *adj. o prisojnu župnu mjestu, ali ne brdovitu, vidi:* ‚Humno' u Hercegovini znači upravo župno. S. Novaković, obl. 34. — *isporedi* humnina, Humńaci.

HUMAST, *adj. pun humova, po kojemu su humovi. — isporedi* humav. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚montuosus, alpinus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

HUMAV, *adj. vidi* humast. — *Samo u Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

HUMBA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚tumulus'. — *Riječ sasma nepouzdana; jamačno je Stulli gdje zlo pročitao riječ* humka.

HÚMCI, *m. pl. ime selima u Bosni. a) u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 114. — *b) u okrugu Doňe Tuzle.* 132.

HUMČANI, *m. pl. selo u Bužanima (uprav ļudi koji žive na humcu, vidi* Humčanin). — xv *vijeka.* Juraj Brajanić s Humčan. Mon. croat. 75. (1450). Pridoše v Humčane v Bužah. 121. (1484). Franko Birinić s Humčan. 144. (1490).

HUMČANIN, *m. čovjek s Humca (sela).* — *Od* xii *vijeka.* Radovanъ prê se na Hlьmьčani. Starine. 13, 208. (1185). Humčani se žene među sobom. S. Ļubiša, prič. 130.

HUMĆAK, humćka, *m. u Stulićevu rječniku:* v. hmučak *(sic).* — *nepouzdano.*

HUMIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 106.

HUMIN, *m. ime muško.* — xviii *vijeka.* Huminu z Grede . . . Huminu Cvijetiću na Gredi. Starine. 11, 125. (1678).

HÚMKA, *f. vidi* 1. hum, *od čega postaje nastavkom* ъka; *može se shvatiti kao deminutiv; u osobitom smislu znači: brdašce ili rpa kameńa ili zemļe što je kao granica između zemaļa različitijch gospodara.* — *isporedi* hunka. — *Akc. se mijcńa u voc.:* hûmko, hûmke, *i u gen. plur.* hûmâkâ. — *Od* xiv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (humka, brdašce ‚tumulus, monticulus, collis'), *u Belinu* (‚monticello di terra' ‚tumulus' 496a), *u Bjelostjenčevu* (v. brdašce), *u Vukovu* (‚der grenzhügel zwischen besitzungen' ‚tumulus limitaneus'), *u Daničićevu* (hlьmьka ‚tumulus'). Selu je Vučjemu Dolu išla međa ‚na hlьmsku dubravičku i na vučedolьsku hlьmьku' (Mon. serb. 199 *god.* 1381). Đ. Daničić, rječn. Umka više puta. Glasnik. 25, 66. (1800). Humka ne laže, ako međaši. Ne ima na siniji (stolu, astalu) humke (kaže se kod objeda, kad se tko ustеže uzeti jelo i piće). Nar. posl. stojan. 77. Da je šunka kolik humka pojeli bi toliki gosti. 78. Zacrniše i brda i humke. Osvetn. 3, 152. Ispod Vlasotinaca ima breg, kao kakva divovska humka. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 18. — *I kao ime mjestima: a) mjesto blizu Mostara u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 11. — *b) seoce u Bosni u okrugu bańolučkom.* Schem. bosn. 1864. 34.

HÚMĻANI, *m. pl. selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijeļ. hrv. 140.

HÚMĻANIN, *m. čovjek iz Humske zemļe (vidi kod* humski). — *Plur.:* Húmļani. — *Od* xiii *do* xv *vijeka i u narodnoj pjesmi prošloga vijeka (kao prezime?), a između rječnika u Daničićevu* (‚Hlьmļaninъ', čovjek iz ‚hlьmьske zemļe'). Si su Hlьmļane koji se kleše. Mon. serb. 34. (1249). Voļa Primoraninu voļa Hlьmļaninu. 247. (xiv *vijek).* Koga ńihъ sudъ osudi Humļana. 460. (1453). Jeli mi dobro zdravo zete Đuro Humļanine? Nar. pjes. bog. 219.

HÛMĻE, *n. coll.* 1. hum. — *Samo na jednom mjestu* xviii *vijeka gdje se misli na selo Humac na Braču.* Tvâ crkva... nij'... u dolini, neg vrh brda i na Humjo. J. Kavańin 311b.

HUMNINA, *f. mjesto (humno) po kojemu su humovi, ističe se kao protivno brdovitu mjestu.* — *U naše vrijeme u Hercegovini.* U Mostaru kažu: ‚Otišao u Humninu' (za onoga koji je otišao od Mostara k moru) a ‚Otišao u planinu' (za onoga koji je otišao na protivnu stranu od Humnine). (S. Novaković?). G. arh. N. Dučić mi kaza da ‚humno' znači u Hercegovini ‚župno, pitomo' na suprot planinskome oštrom. ‚Umńaci' (t. j. ‚Humńaci') zovu se — kako g. arh. N. Dučić tvrdi — u gorńoj planinskoj Hercegovini stanovnici doňe moru bliže Hercegovine (koji u leto gore u planine stoku na ispašu izgone). (S. Novaković?) Međed ide planinom, međedica humninom . . . *(odgonetļaj: dan i noć).* Nar. zag. nov. 39.

HUMŃÁCI, Humńâkâ, *m. u Vukovu rječniku:* Umńaci, Umńaka, nekako pleme negdje u Hercegovini (kao što jedni govore, na zapadnoj strani oko Duvna). kažu da Umńaka naj više ima zakona rimskoga, ali ih ima i turskoga; svi se nose kao seļaci u Hercegovini i drže mnogu stoku (koze i ovce), s kojom naj više, i ļeti i zimi, žive po planinama; žene onijeh koji su turskoga zakona ne kriju se. — *vidi i kod* humnina.

HŨMORITI SE, hũmorîm se, *impf. mrgoditi se.* — *U Stulićevu rječniku:* v. nahumoriti se, *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HUMÒVIT, *adj. pun humova.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Gora humovita. Đ. Daničić, psalm. 68, 15.

HÛMSKÎ, *adj. koji pripada humu, humovima (vidi* 1. hum). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚collis, montis, clivi, ad collem etc. spectans' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (hlьmьskyj). — *U osobitom se smislu* Humska Zemļa *(ili* Zahumļe, Zahumija) *zvao kraj od Neretve ne baš do Trebińa (kao što kaže Daničić) nego do ńekakva mjesta više Rijeke kod Dubrovnika, vidi:* ‚A Rausio Zachlumorum principatus initium habet, et protenditur ad Orontium flumen usque' *(do Neretve).* Konstantin Porfir., de admin. imp. cap. 30 (Doc. hist. rač. 405) *i:* ‚Il confine tra Chelmo *(t. j.* Hlьmь *mj.* Hlьmska Zemļa) et Zenta è la città di Rausa; et poi l' è una croce fatta in una pietra grande in Ombla sopra Prievor; et è un luogo appresso il fiume di Trebine, detto Honcilas *(zar* Humči *ili* Humski laz?) là dove è una gran pietra con il segno; et poi va verso Rudine et in Gazca et sin' a Sutiescha. Da levante riman Rassia, ch' è la gente di Trebine, Rudine et Gazca. Da ponente resta la regione *(griješkom* ragione) di Chelmo, cioè Popovo, Lubine, Gliubomir, Vetniza et Nevesigne. Il confine tra Chelmo et Bosna è secondo nasce il fiume di Narente in Visseva et come corre il detto fiume verso Cogniz'. M. Orbini, regno degli slavi. 393. *u istoga pisca i u drugijeh se riječ* Chelmo *shvaćala i u širem smislu i o svoj Hercegovini.* — *u Daničićevu rječniku:* Zapadni kraj srpske države na moru od Neretve do Trebińa zvao se ‚hlьmska zemļa': ‚Velij kraļь, namêstьnyj gospodinъ vьse srьbьske zemļe i Dioklije i Dalьmatije i Travunije i hlьmьske zemļe' (Mon. serb. 9 *god.* 1222—1228). tako se jedan put zapisao kraļ Stefan Prvovjenčani; a što je isti kraļ istom takom prilikom u drugom spomeniku (Mon. serb. 11) mjesto riječi ‚hlьmьske zemļe' zapisao ‚Zahlьmije' (vidi ‚Zahlьmija'), to držim da svjedoči da je ‚hlьmьska zemļa' i ‚Zahlьmija' bila jedna zemļa; tomu je potvrda što je bio vladika koji se za kraļa Milutina pisao ‚jepiskupъ hlьmьskyj' (Mon. serb. 60 *god.* 1293—1302. 69 *god.* 1305—1307. Okáz. pam. šaf. 54). pa dva ļetopisca pišu da ga je postavio sv. Sava ‚u hlьmskoj zemļi' (Okáz. pam. šaf. 59. 69). a jedan veli: ‚vь zahlьmskoj zemļi' (69). a sva trojica vele da je vladikovao ‚vь hramê prêsvetyje Bogorodice' (59). ńemu je stolica bila u Stonu (59). a to pokazuje koliko se na zapad prostirala ‚hlьmska zemļa', su čim se poduđara i to što su Jurjevići (xv vijeka) bili od humske zemļe, a držali su Drijeva i Svjetilo (Mon. serb. 283 *god.* 1419). što kraļ Prvovjenčani

u gorńem primjeru imenujući svoje zemļe osim ‚hlьmьske zemļe' (ili na drugom mjestu osim ‚Zahlьmije' koju vidi) pomińe i ‚Travuniju', to pokazuje da trebińska župa nije bila u humskoj zemļi ili da je humska zemļa dopirala do te župe; tomu može biti potvrda što kraļ maģarski Matijaš (1465) dajući sela fratru Aleksandru Dubrovčaninu veli da su tri sela (po imenu ‚Nerizi, Gńilišta, Lozica') ‚u luci u humskoj zemļi', a tri (po imenu ‚Česvinica, Necijećь i Gorica') ‚u župi Trêbińu', a tri (‚Sut Stipan, Kuti, Mokrine') ‚u župi Dračevici' (Mon. serb. 494). ali je župa trebińska bila mańe znatna, kojo vaļa misliti i po tome što je ostala samo župa, te se bez sumńe često misli i ona u humskoj zemļi; tako kraļ Radoslav (1234) bez sumńe misli svu zemļu do Zete dajući Dubrovčanima slobodu da trguju ‚po hlьmьscê zemļi i po Zetê' (Mon. serb. 19). tako i ļetopisac veli da je sin Stefana Nemańe Vukan bio knez ‚vsoj Zete i hlьmьskoj zemļi' (Okáz. pam. šaf. 51). da joj je na sjeveru bila meda Neretva tomu je svjedočanstvo što Hrvoje herceg spļetski piše (1404) iz Zvečaja da će vojske svoje poslati ‚prizь Neretavu u humasku zemaļu' (gdje griješkom pisarskom stoji ‚a' medu dva suglasna) (Mon. serb. 252 *god.* 1404). ban se bosanski Stefan pisao ‚gospodinь svemь zemļamь bosanscemь i humьscemь' (Mon. serb. 102 *god.* 1332 *u poznijem prijepisu).* ‚banь Bosni i Usori i Soli i gospodinь homskoj' (gdje griješkom stoji ‚o' mjesto ‚u') ‚zemļi' (Mon. serb. 105. 106 *god.* 1333 *u poznijem prijepisu).* a poslije i kraļevi bosanski Dabiša, Ostoja, Tvrtko Tvrtković, Tomaš i Stefan Tomašević: ‚kraļь Srьbļemь, Bosnê, primoriju, hlьmьscê zemļi' (Mon. serb. 225 *god.* 1395. ‚humьsci'. 231 *god.* 1398. ‚humci'. 253 *god.* 1405. ‚homьsci'. 429 *god.* 1444. ‚humьsci'. 485 *god.* 1461). u poveļama se ńihovijem pomińu kao svjedoci ‚otь hlьmьske zemļe' knezovi i vojvode (Mon. serb. 226 *god.* 1395. ‚humsko'. 249 *god.* 1400. ‚humskje'. 283 *god.* 1419). tako i u poveļi Jurja Vojisaļića sinovca vojvode Hrvoja (‚humьske'. 379 *god.* 1434). selo ‚u hlьmьsci zemļi, u ime Velijako' dade kraļ Dabiša svojoj kćeri Stani (Mon. serb. 225 *god.* 1395). u području hercega Stjepana bijahu ‚ļudi humske zemļe' (Mon. serb. 457 *god.* 1453). — humska je zemļa XIII vijeka bila kneštvo a starješina joj veliki knez, koji imaše svoje vlastele i kojega sin bješe župan: ‚knezь velij hlьmьsky Anьdrêj' (Mon. serb. 24 *god.* 1234—1240. 34 *god.* 1249). ‚knežьstvo hlьmьsko' (43. 45 *god.* 1254). ‚vlastele hlьmьci' (45). ‚Županь Radoslavь, sinь kneza Andreja hlьmьskoga' (44). ‚gospoda rašьka i humьska' 217. (1391). ‚gospode bosanьske i homьske' (gdje griješkom stoji ‚o' mjesto ‚u') (220 *god.* 1391). poslije se herceg Stjepan i sin mu Vladisav pisao ‚gospodarь humьski' (441 *god.* 1450). cf. ‚Stêpanь'. u ńega su bili i ‚vlastele humьsci' (459 *god.* 1453). za ńega stoji u jednom prijepisu ‚herьcegь homski' (Spom. sr. 2, 113 *god.* 1448—1449). ali je bez sumńe pogrješka; i sin se ńegov Vladisav pisao ‚gospodarь humski' (Mon. serb. 493 *god.* 1465). cf. ‚Vladislavь'. a što je herceg Stjepan dodavao tijem riječima jošte riječi ‚knezь driński', to pokazuje koliko toliko dokle se na istok pružala humska zemļa, t. j. naj mańe do izvora rijeke Drine. vojvoda se Ivaniš Vlatković pisao ‚vojevoda humьski' (Mon. serb. 453 *god.* 1452). cf. ‚Ivanišь'. a braća se ńegova pisaše samo: ‚Žarьko humski' (495 *god.* 1466). ‚Agustinь humski' (538 *god.* 1488). ‚Žarьko, Tadija i Đurađь humsci' (542 *god.* 1498). — Dubrovčani su plaćali srpskim vladaocima ‚mogoryše hlьmьske' (19 *god.* 1234). 3, 414—416.

HUMSKO, *n. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 30.

HÙNCMUT, *vidi* huncut.

HÙNCUT, *m. ugursuz, kao psovka, ńem.* hundsfott. — *Kaže se i* huncutin, huncvut, huncmut. — *Po zapadnijem krajevima* (P. Budmani). — *S drugijem akcentom u Istri.* Hũncut ‚homo nequam'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29.

HÙNCUTIN, *m. vidi* huncut, *od čega se u množini ne razlikuje.*

HÙNCVUT, *m. vidi* huncut.

HUNGITI, hungim, *impf. u Stulićevu rječniku:* ‚rubar da per tutto' ‚undique furari, in omnium fortunas incursare'. — *sasma nepouzdano.*

HÚNKA, *f. vidi* humka (m *ispred* k *mijeńa se na* n, *ali mislim da gen. pl. nije* hunaka *nego* humaka). — *U Mikaļinu rječniku (kod* brdašce): brdašce od zemļe, hunka, grumus' *(štamparskom griješkom* ‚gramus'), ‚terrae tuber, tumulus', *i u Vukovu:* unka, vide umka — *I ime selu u Bosni u okrugu baňolučkom.* Statist. bosn. 86.

HUNKATI, hunkam *(u Stulićevu rječniku i* hunčem), *impf. vidi* huńkati. — *U Mikaļinu rječniku:* hunkati, govoriti u nos ‚naribus vel de naribus loqui'; *u Belinu:* ‚naribus loqui' 506a; *u Bjelostjenčevu:* hunkam; *u Voltigijinu:* hunkati, hunkam; *u Stulićevu:* hunkati, hunčem *i* hunkam, *gdje ima i refleksivno* hunkati se *s istijem značenem kao i aktivno.*

HUNKAV, *adj. vidi* huńkav. — *U Stulićevu rječniku.*

HUNKAVAC, hunkavca, *m. hunkav čovjek.* — *U Mikaļinu rječniku:* hunkavac, koji u nos govori; *u Belinu* 506a; *u Bjelostjenčevu (kajkavski* hunkavec); *u Stulićevu.*

HUNKAVICA, *f. hunkavo žensko čeļade.* — *U Stulićevu rječniku.*

HUNKOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 16.

HŨŃA, *f. vidi* guńa, duńa. — *U naše vrijeme u Istri.* Udovicam huńe za ńedarcem, a divojkam jabuko črļene. Nar. pjes. istr. 2, 30. Hũńa, duńa. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 23.

HUŃAVICA, *f. vidi* huńkavica. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* huńavica u grlu, i koja čini grlo premuknuti *(mislim da ovo nije pravo značeńe),* ‚coryza, gravedo, siccam tussim movet, turbat urinam'. 2. huńavica ili nahod, gda nos, glavu, nebo i grlo zavzeme i napuni, zove se ‚catarrhus, fluxio, distillatio, gravedo, pituita'; *u Jambrešićevu:* huhńavica *(sic)* ‚coryza'; *u Stulićevu:* ‚coryza, gravedo'.

HUŃER, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Huńerь i Bojadin Hranьčićь. Deč. hris. 21. 90.

HUŃIKATI, huńikam (?) *ili* huńičem (?), *impf.* igrati se, skakati, ali se kaže samo za djecu. u Dubašnici na Krku.

HÚŃKA, *f. vidi* hunka *i* humka. — *U Vukovu rječniku:* uńka, vide unka *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj u otočkoj regementi.*

HÙŃKÂŃE, *n. djelo kojijem se huńka.* — *U Vukovu rječniku:* uńkańe.

HÙŃKATI, hũńkâm, *impf. govoriti kroz nos.* — *isporedi* hunkati. — *Riječ je onomatopejska.* — *U Vukovu rječniku:* uńkati, govoriti kroz nos ‚näseln' ‚de nare loqui'.

HÙŃKAV, *adj. koji govori kroz nos, vidi* huńkati. — *isporedi* hunkav. — *U Vukovu rječniku:* uńkav.

HÙŃKAVICA, *f.* coryza, *nazeba u glavi (u nosu).* — *isporedi* huńavica, kihavica, balaban. — *Od iste osnove od koje je i* huńkati. — *U Vukovu rječniku:* uńkavica, vide balaban *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

HUŃKO, *m. ime muško.* — XIV *vijeka.* Dêdь imь Huńьko. Deč. hris. 69. 70.

HÚPITI, húpîm, *impf.* hlepiti za jelom. ‚Sad mi srce hupi za ovim, sad za onim'. ‚Ne hupi mi srce za ničim, ma da je sada kokošijeg mlijeka'. *na Braču.* V. Tomić.

HÙPNUTI, hûpnêm, *pf. zavikati (zaupiti?).* — *U narodnoj pjesni crnogorskoj našega vremena, i otale u Vukovu rječniku* (‚poltern' ‚intono'). Hupnu sestra, bratu govorila. Nar. pjes. vuk. 1, 200. — *Nije dosta pouzdana riječ, jer mislim da bi trebalo da glasi* upnuti *(o izgovarańu slova* h *u Crnoj Gori vidi kod* 1. h, a, *a) bb)).*

HÙPOĆAK, hûpoćka, *m. kao zrnce (ostatak kućina) što se nađe u platnu.* — *Premda se čuje samo bez* h, *mislim (prema* hupoļak, huhoļak) *da bi trebalo da glasi* hupoćak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* upoćak (u Dubrovniku poprdica) ‚ein korn in der leinwand' ‚granulum in linteo'. Teško upoću na babinu oplećku. Nar. posl. vuk. 316.

HÙPOĻAK, hûpôļka, *m. vidi* hupoćak *i* huhoļak. — *U Stulićevu rječniku:* ‚grumetto di seta, lana etc.' ‚grumulus sericus etc.'

HÙPOĻAST, *adj. po kojemu su hupoļci, pun hupoļaka.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚broccoso' ‚grumulis etc. repletus', *u kojemu ima s istijem značeńem i* hupoļav, hupoļčast, hupoļčav.

HÙPOĻAV, *adj. vidi* hupoļast.

HÙPÔĻČAST, *adj. vidi* hupoļast.

HÙPÔĻČAV, *adj. vidi* hupoļast.

HÙPÔĻČINA, *f. vidi* hupoļak *(uprav je augm.).* — *U Stulićevu rječniku:* ‚brocco, brozzolo, grumetto di seta o lana che risulta nei fili o nei panni' ‚grumulus sericus, laneus'.

HÙRČ, *m. arap. tur.* churġ, *velika torba (veća od hegbeta) što se nosi na jednoj i drugoj strani od sedla.* — *U naše vrijeme u bosanskijem pjesmama.* Beg Husrev-beg haznadara viknu: ‚Čuješ li me, Bećo haznadaru, donesi mi dva hurča dukata, pa ih podaj begu Ļuboviću'. Kad to čuo Bećir haznadare, dade begu dva hurča dukata. Beg Husrev-beg veli Ļuboviću: ‚Na poklon ti jedan hurč dukata, a drugo ti ja u zajam dajem'. Nar. pjes. hörm. 1, 15. Pa zavika haznadara svoga, a haznadar hurče unosio. 1, 89.

HUREMI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 140.

HURIJA, *f. jedna od prekrasnijeh djevojaka što Turcima obećava Muhamed da će uživati u raju, arap.* ḥaura, *plur.:* ḥûr, *pers. tur.* ḥûrî. — *U naše vrijeme kod Turaka.* Izišle su ġenetske hurije. Nar. pjes. hörm. 1, 216. Iz ġeneta izišle hurije. 1, 327. Muhamed udri svojim buzdovanom u vrata i zavičo: ‚Petre! otvor' dor kapiju, da sjedem na onu zlaćenu saġadu koju su hurije vezle od mog rodeńa. Nar. prip. vrč. 55. Hurije te divno zarobiše. P. Petrović, gor. vijen. 70. Hurija, anđeli u turskome raju (sve devojke naj ļepše). V. Vrčević, nar. prip. 229.

HÙRJAT, HÙRJATIN, *m. vidi* horjat, horjatin. — XVIII *vijeka.* Gdje uzroči zlo prevelo jedan hurjat Masanjelo. J. Kavańin 183ᵇ. Do tri meni hurjata pute moje pritjecaju. Nar. pjes. bog. 59. — Neg li ću se poklonit ja jednome hurjatinu. 13. Godi mi se sramota s hurjatinom udariti. 47.

HÙRMA, *f. datala, pers. tur.* churmâ. — *U Vukovu rječniku:* urma ‚die dattel' ‚palmula'.

HURSAR, *m. vidi* 1. gusar. — *Rijetko u starijem kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (hurьsarь ‚latro'). Vьspomenuše mi bêdy svoje na mori, slučajušteje se imь otь bezьbožьnyihь hurьsarь. Mon. serb. 66. (1302). Sьzda gradь sь velikoju tvrьdyńeju za naležešteje radi napasti bezbožьnyihь hurьsarij. Danilo 132.

HUS, *m. u Mikaļinu rječniku:* hus, robak, crv koji grize lozje ‚volux, volucra', *i u Stulićevu:* hus, crv koji grize loze ‚volucra, convolvulus'.

1. HUSA, *f. vidi* 1. gusa. — *Od* XIV *do* XVI *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Ašte se uhvati u husê ili u kradi. Zak. duš. pam. šaf. 42. Kako nê svêtca onomuj końu ni huse ni tatbe. Mon. serb. 267. (1405). Što imь uzme husa i što imь se ukrade. 267. (1405). Gde ga ubije husa. 354. (1428). Nigdir ne dahnu kroz huse proklete. G. Držić 403.

2. HUSA, *m. vidi* 2. gusa. — *U Stulićevu rječniku:* husa, v. gusa *i griješkom* huza ‚pirata'.

3. HÚSA, *m. vidi* Huso. Zorno Ture Parpoviću Husa. Ogled. sr. 190.

HUSAIN, *m. vidi* Husein. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Tim car pašu velikoga Husaina *(drugdje* Huseina) smaknu onada. I. Gundulić 296. Vezijera ovdi velikoga Husaina *(drugdje* Huseina) se šator prope. 323. Ćor-Husain paša bio i beg im je i vojvoda. 326. Husaina smakne i snimi. 327.

HUSAŃ, *m. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijeļ. hrv. 115.

HÙSÂR, husára, *m. vidi* 1. gusar. — *Akc. kaki kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* hûsâru *ili* hûsâre, hûsâri. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (Dalmatini za tolvaja i razbojnika drže; drugi za viteza, końanika), *u Voltiġijinu* (‚ussero' ‚husar'), *u Vukovu* (usar, vide gusar *s primjerom iz narodne pjesme:* U ńoj ima do dvan'est usara), *u Daničićevu* (husarь, gledaj gusarь).

a. *sa značeńem kazanijem sprijeda.* Našьstvijemь husarь razorenь. Domentijanᵇ 45. Vь brьzyhь golijahь mužije krьve husarije glagoļemyi. 181. Ako tatь ili husarь uzme. Mon. serb. 102. (1332). Za carevê dlьgove da greduть prêdь sudije: za krьvь, za tati, za husarê. Zak. duš. pam. šaf. 38. Da plati jako i tatь i husarь. 39. Ašte se obrêšteть husarь ošьdь prêzь drьžavu krajištnika. 41. Husara i tata da nêsть ni u čijemь prêdêlu. 41. U kojimь se selê obrêštêть tatь ili husarь, tozi selo da se raspe, a husarь da se obêsitь strьmoglavь, a tatь da se oslêpitь, i gospodarь sela togo da se dovedeть svezanь kь caru da plaća vьse što je učiniłь tatь i husarь otь isprva, i paky da se kažeть jako tatь i husarь. 41. Da se tizi gospodarije kažuть kako husarь i tatь. 42. Tatь i husarь obličny. 42. Husarije i tatije. 42. Kь razbojniku i husaru. Aleks. nov. 44. Na husare mora. Š. Budinić, ispr. 128.

b. *po maġ.* huszár *(koje je opet po svoj prilici uzeto iz kojega južnoga slavenskoga jezika), lako oružani końanik.* — *Od* XVI *vijeka (ako umo spadaju prvi primjeri), vidi i u Bjelostjenčevu i u Voltiġijinu rječniku.* Frančisko Kontarin husarov poglavije. Š. Kožičić 50ᵃ. Oružnikom i husarom ne da vnutar. 57ᵇ. Mihal husar. Mon. croat. 310. (1599). Gda bi se nazad iduć s husarmi

zastali. P. Vitezović, kron. 203. Ti to znadeš, udri po usaru. Š. Stefanac 10.

HUSAREV, *adj. koji pripada husaru.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚husarevъ', τοῦ ‚husarъ': meda je Selčanima išla ‚do vinograda husareva' (Glasnik. 15, 303 *god.* 1348?).

HUSAREVAC, husarevca, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚husarevьcь', manastir je Treskavac imao ‚vinogradь berivojevь husarevьcь' (Glasnik. 13, 376).

HÙSARIN, *m. vidi* husar, a. — *U Vukovu rječniku:* usarin *s primjerom iz narodne pjesme:* U gori je usarin Mileta.

HUSÀRIT, *adj. pun husara, u kojemu ima mnogo husara, vidi* gusarļiv. — *U Vukovu rječniku:* usarit ‚banditen-' ‚ubi latrones versantur' *s primjerom iz narodne pjesme:* Pred ńima je gora usarita.

HÙSÂRSKÎ, *adj. koji pripada husarima.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚husarьskyj' ‚praedonum': meda je selu Ļubińu u Peku išla ‚na husarsku padь' (Mon. serb. 199 *god.* 1381).

HUSÁRSTVO, *n. osobina onoga koji je husar.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (husarьstvo). Sijim obrazomь da umalitь se tatьba i husarьstvo. Zak. duš. pam. šaf. 41.

HUSATI, husam, *impf. biti, tući, lupati.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka (vidi i* 2. busati, 2, *b)).* Rve udorac grâd obilni, mlati, hvista, husa, lupa. I. Gundulić 543.

HUSÈIN, *m.* (*arapsko*) *tursko ime muško.* — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* Husain). Ali ne šće sluga Huseine. Nar. pjes. vuk. 3, 9. Do onoga Panće Huseina. 3, 214. Al' eto ti Nakić-Huseina. 3, 235. I dozivļe slugu Huseina. Nar. pjes. juk. 369.

HUSÈINBEGOVAČA, *f. vrsta kruške.* — *U Vukovu rječniku:* useinbegovača ‚art birnen' ‚piri genus' *s dodatkom da se govori u Jadru (u Srbiji).*

HUSEINOVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

HUSIKIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 140.

HUSINA, *f. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Husina (Morančani). Statist. bosn. 122.

HUSINAC, Husinca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Husinec. Razdijeļ. hrv. 104.

HUSITI, husim, *impf. vidi* gusiti. — *Od* XIV *i* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Što se nađe i husi ili ukrade. Zak. duš. pam. šaf. 39. Ukradenь mi je ili hušenь *(koń).* Mon. serb. 353. (1428).

HUSJE, *n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijeļ. hrv. 75.

HUSNIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 92.

HUSNUTI, husnem, *pf. u Mikaļinu rječniku:* husnuti, ugriznu ci ‚sumere bolum', *i u Stulićevu: (jamačno griješkom)* huznuti ‚sumere bolum'. — *isporedi* hustati, hustiti se.

HÚSO, *m. hyp.* Husein. — *isporedi* Husa. — *Akc. se mijeńa u voc.* Hûso. — *U naše vrijeme.* Osta Huso nogom kopajući. Nar. pjes. vuk. 3, 10. A to začu delibaša Huso. Pjev. crn. 52ª. Čuj me, Huso, moja vjerna slugo! Nar. pjes. juk. 369.

HUSOVATI, husujem, *impf. vidi* gusovati. — *U Daničićevu rječniku:* ‚latrocinari' *s primjerom:* Po suši ili po moru sь husujuštiimi husovavše. Šaf. lesek. 77.

HUSOVIĆ, *m. prezime (po ocu Husu).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Na Turčina Husović-Jašara. Nar. pjes. vuk. 4, 404.

HUSREPOVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 92.

1. HUST, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Hustь', selima Slamodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je meda ‚u kamenь u Hustь' (Mon. serb. 86 *god.* 1327). selu je Brodu crkve arhanđelove u Prizrenu išla meda ‚na dêlь na Hustь' (jamačno isti) (Glasnik. 15, 282 *god.* 1348?).

2. HUST, *m. nejasna riječ: buka? ili mnoštvo na jednom mjestu skupļeno? gomila? rpa?* — *U tri pisca* XV *i* XVI *vijeka.* Oblak gust prikrio nebo dima, miga, gromi u hust. M. Marulić 17. Svaki se bojaše, jer Betulijani oružnih hust staše nad ńimi u strani. 56. I da ļudi huste zaskoče na čistih. 57. Mnogu pratež ondi razuzeše u hust. 57. Srjetoh veći broj od vila, ner li je pčela roj u hustu stojeći. M. Vetranić 2, 111. Od pčela pride roj u hustu leteći. 2, 154. Zač se di da je crikva sveta strašna k*(a)*ko hust vojske g boju dobro narejene. Nauk. brn. 49ª.

3. HÛST, *m.* cannabis degener (nec mas nec femina); frutex. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

HUSTATI, hustam, *impf.*

a. *škrgutati.* — *U jednom primjeru* XVI *vijeka. (Vuk)* na ńega reži i husta još zubi. M. Vetranić 1, 46.

b. *vidi* hrustati, hrstati, hrskati. — *isporedi* husnuti. — *U dva pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Tim tvo'e srce da se hrani što hustaju praščji zubi. A. Vitaļić, ost. 334. Ki se svakom jahat pušta, vele trudi, malo husta. J. Kavańin 155ᵇ. Svaki smradom posrjed usta Bogu ogrustue hvaste husta. 443ᵇ. Od molitve kâ u kući otčenaše husta mlašćuć. 450ª.

HUSTAVAS (?), Hustavsi (?), *f. mjesto na Braču.* — XII *vijeka.* U Hustavse. Starine. 13, 207. (1185).

HUSTITI, hustim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. podbadati. — *nepouzdano.*

HUSTITI SE, hustim se, *impf. žvatati (?), najedati se (?).* — *isporedi* hustati. — *U naše vrijeme u Istri.* Već su sini se na brzu ruku kodi vuki pojili, tako da ńoj niš ne ustane. kad ih je mat videla, kako se to oni huste, reče ńin: ‚Kodi vuki jiste i hustite se, postali leh vuki!' Nar. prip. mikul. 18.

HÙSTOLINA, *f. što ostane od grozda (grožđa), kad se s ńega obrune sva zrna.* — *isporedi* hustovina, grozdovina, host, hostine, ozobina, šipurina. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚racemus nudus' 356ᵇ; ‚raspuglio, cioè grappolo senza acini' ‚scopus' 781ᵇ) *i u Stulićevu* (‚racemus nudus'). U jesencu nu prihode priko mora modrokosi, ter oštipļu do jagode što na divjoj raste lozi; i dođe mi još plakati gdi obisnu hustoline, kako da sve grâd pomlati. M. Vetranić 1, 15. Kad li podu grozdje krasti . . . s hustolinom sve proždеru. A. Sasin 171ᵇ. Ona hustolina od grozdja isahne. I. Jablanci 205. Na grozdju od hustoline ne dugačak kraj ostane. 212. Hustolina, raspuglio senza acini (Dellabella), traubenkamm, v. grozdovina. B. Šulek, im. 112. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U Belinu rječniku ima i množina s drugijem*

značeńem (vidi kod hustovina): ‚avanzi di paglia, o fieno mangiato' ‚palea praerosa' 535b.

HÙSTOVINA, *f. vidi* hustolina. — *U Mikaljinu rječniku:* hustovina, grozdovina ‚scopus' *i u Stulićevu.* — *U Mikaljinu rječniku množina* hustovine *ima ńešto drukčije značeńe:* hustovine, ogrizine od slame al' sijena ‚palea praerosa vel fenum praerosum', *a iz ńega i u Stulićevu.*

HUSUMOVCI, Husumovaca, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 114.

HUŠKAŃE, *n. djelo kojijem se huška.* — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

HUŠKATI, huškam, *impf. vikati, bučati; zvati; pa u osobitom značeńu i o glasu u sove.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* 1. huškam ‚vociferor'. 2. huškam kakti sova ‚cucubo'. 3. v. clamo; *u Voltiǵijinu: (po svoj prilici griješkom)* huskati ‚vociferare' ‚ausspreng'en'; *u Stulićevu: (bez sumńe griješkom)* huskati ‚vociferari' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

HUTA, *f. ńem.* hütte, *koliba.* — *U naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (huta, koliba). Van su ga izvezli i pred hutu stali. Jačke. 182.

HUTIN, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdije|. hrv. 70.

HÙTMAN, *m. ńem.* hüttemann, *rudar.* — *U naše vrijeme u Bosni, a između rječnika u Vukovu* (kod rudara u pripovijeci o Srebrnome caru). Više besjeda u bosanskom rudarstvu ńemačkih imade, kanoti: ‚šlogen, karan, hutman, orat' itd. F. Jukić, zem|. 6—7.

HUTOVO, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 252.

HÙZDA, *f. vidi* uzda. — *U crnogorskijem pjesmama našega vremena.* Pod tusatom huzda srebrnije. Nar. pjes. vuk. 5, 348. Końi su... zlatnijem huzdam zahuzdani. Pjev. crn. 188b. — *Mislim da bi trebalo čitati i u ovijem primjerima* uzda *(vidi o izgovarańu slova* h *u Crnoj Gori kod* 1. h, a, *a) bb)), ali isporedi i* ohuzdati *i* fuzda.

HUZIĆ, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Huzićn. S. Novaković, pom. 150.

HÙZÛR, huzúra, *m. mirovańe, počivańe, mir, pokoj, arap.* ḥuḍûr, *tur.* huzur. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚agio, commodo o commodità' ‚comodum' 52b; ‚comoditas' 205b) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (uzur ‚commoditas, otium, opportunitas, facultas, tempus'), *u Vukovu* (uzur, n. p. živi na uzuru; to je uzur ‚die musse' ‚otium' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Caru zevka nema ni uzura. Koji Turci leže na uzuru, ńima radi iz okola raja). Posidovańe i uživańe sviju života podobnosti, to jest huzura. I. Velikanović, uput. 3, 197.

HÙZÛRAN, hùzûrna, *adj. koji živi na huzuru.* — *U Belinu rječniku samo adv.* huzurno ‚comode' 205b; *u Stulićevu:* huzuran *i* uzuran, accommodatus'; *u Vukovu:* uzuran, n. p. čovjek ‚bequem lebend, müssig, sorgenfrei' ‚curis vacuus, otiosus'.

HUZÚRĒŃE, *n. djelo kojijem se huzuri.* — *U Vukovu rječniku* (uzureńe).

HUZÚRITI, hùzûrîm, *impf. živjeti na huzuru.* — *U Stulićevu rječniku:* uzuriti ‚suis inserviro commodis, sibi bene velle, sibi consulere', *i u Vukovu:* uzuriti ‚musse haben' ‚otiari' *s primjerom:* Niti kisne, nit' ga sunce žeže, nego uzuri, jede i pije.

HUZÙRLIJA, *m. huzuran čovjek, tur.* huzurlu. — *U Vukovu rječniku:* uzurlija ‚bequem lebend' ‚otiosus' *s primjerom iz narodne pjesme:* Što mi kažeš uzurlije Turke, lasno im je činiti junaštvo.

HÙŽET, *vidi* huǵet.

HV, *ova se dva glasa često izgovaraju kao jedan glas:* f. *ovaj se izgovor potvrđuje od* XVII *vijeka, i u ńekijem krajevima, gdje se sad ne izgovara* h, *počeo je prije nego je ovo slovo ispalo, tako se još u ńima čuje n. p.* fala, ufatiti *mj.* hvala, ufatiti, *a uz to se izgovara i samo* v *pošto je* h *ispalo* (vala, uvatiti). f *se čuje i u Crnoj Gori i u Boci Kotorskoj, a i u Dubrovniku gdje ovoga vijeka sve se to veće širi tako da se sad* hv *još rijetko čuje i to samo od starije čeljadi.* — *Da je nasuprot u našem jeziku ispra* hv *zamijenilo tude* f, *vidi kod* f (b *pri kraju).*

HVABAT, hvapta, *m. vidi* habat. Hvabat, ebulo *(u rukopisu* XVIII *vijeka),* Sambucus ebulus L., v. habad. B. Šulek, im. 112.

HVÀĆATI, hvaćam, *impf. vidi* hvatati. — *Od* XVI *vijeka.* Tuga hvaća me kroz dragi obraz tvoj. S. Menčetić—Ǵ. Držić 177. Ona je zamčica lovaca to jest djavola, koji po ženam duše faćaju. J. Filipović 1, 491b. Ti si mriža po kojoj mnoge duše ja faćam. 1, 523b. On se hvaća rukam' u ǵepove. Nar. pjes. potr. 2, 603. Pohvali se Pašaga subaša, da ga bojno ne hvaća olovo. Osvetn. 1, 39. Pa se stali faćati za vrate, faćali se i klali krvavo. 7, 59.

HVAG, *m. ńekakva riba (vala da nije isto što* fag). L. Zore, rib. ark. 10, 338.

1. HVAL, *f. vidi* hvala. — *isporedi* 3. hval. — *(Rijetko) od* XVI *vijeka (u ńekijem se primjerima ne može poznati rod, ali će bez sumńe biti ženski kao i u ostalijem).* Vi ste pripivali, bugarili dosti, dostojni ste hvali za vaše kriposti. P. Hektorović 45. Za koja dužni jesmo uzdavati hval i slavu Gospodinu. Š. Budinić, sum. 71b. S angeli vsi sveti .. Bogu hval uspeti s manom račito htit. 194a. Tebi od mone budi hval, čast i slava. 196b. Hval da uzdadut Bogu. ispr. 40. Na ńega malu hval ki t' u čem zabavi. Đ. Baraković, vil. 15. Na svako jigrišće biše hval ńegova. 342. Na tvoju malu hval oko mu ne proda. 354. Da mu Valijer hval leveństva, mudroviječe križ vitenstva. J. Kavańin 102b. Bez spivanja molba i hvali duhovnih. Ant. Kadčić 22. — *vidi i* nahvao.

2. HVAL, *m. ime muško.* — XI *vijeka (u latinskijem spomenicima), pa opet* XV, *a između rječnika u Daničićevu* (Hvalo). Cedeno et Chvalo. Doc. hist. rač. 111. (1076). 128. (1080). Syje se knygo napisaše otъ ruky Hvala krьstijanina. Starine. 1, 101. (1404) *(vidi i* Mon. serb. 253, *vidi također* Đ. Daničić, nikoļsko jevanđeļe. XI *i* star. 3, 1—146 *i* 4, 86—109). — *Istoga vijeka dolazi ovo ime kao nadimak (s o mj.* 1 *u nom. sing.).* Bogiša se je zvao (u) dvoru vojevode Radosava prêkoromь. Hvao. Mon. serb. 544. (XV *vijek). vidi i kod* Hvalović *i* Mihojević.

3. HVAL, *m. vidi* hvala *i* 1. hval. — *U Stulićevu rječniku — nepouzdano.*

HVÁLA, *f.* laus; gratiae, *djelo kojijem se hvali, hvaleńe.* — *Rijeć je praslavenska, isporedi stslov.* хвала, *rus.* хвала, *češ.* chvála, *pol.* chwała. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚laudatio; grates'), *u Mikaljinu* (hvala *i* fala, pohvala ‚laus, praeconium'), *u Belinu* (‚laus' 412a; ‚gloria' 351a), *u Bjelostjenčevu* (hvala, slava ‚laus, laudatio, praeconium, gratia'), *u Jambrešićevu, u Voltiǵijinu* (hvala *i* fala ‚lode, applauso, elogio' ‚lob'), *u Stulićevu* (1. ‚laus, praeconium, commendatio'. 2.

‚honor, gloria'. 3. ‚gratiarum actio'. 4. ‚gloriatio'), *u Vukovu* (hvala, 1. ‚das lob' ‚laus'. 2. ‚das loben, rühmen' ‚laus'; fala, vide hvala ‚mit allen ableitungen'; vala, vide hvala), *u Daničićevu* (‚laus').

a. *riječi ili uopće djelo kojijem se ko hvali (govori se dobro o ńemu). a) uopće.* Blagodarenije i hvalu vьsiłaje vsêhь vladyčê. Stefan, sim. pam. šaf. 4. Hvaly i počьsti nenavide. Domentijan[b] 128. Vynu hvala jego vь ustêhь tvojihь. Mon. serb. 9. (1222—1228). Razumê počtene rêći i velike hvale gospodina imь vojevode Sandaļa kako se hvali Vlьkcemь i ńegovomь općinomь. Spom. sr. 1, 145. (1419). Vsakoj počtennoj čьsti i hvalê dostojnimь našimь prijateļemь. Mon. serb. 516. (1473). Misu v hvalu Višńega prikaza. Mon. croat. 184. (1503). Antifon na hvalu i čast slavne dêve Marije. Mirakuli. 118. Ne išće hvalu od svoga dostojanija. Korizm. 1[a]. Svake plemenite časti i gospodske fale dostojnomu gospodinu. Mon. croat. 240. *(oko* 1540?). Ugodna je hvala svaka, od hvaļenijeh ka izljezę. I. Gundulić 71. *(Akile)* dostojan svake hvale. G. Palmotić 1, 180. Er dobro izvańe, zamijerna ljepota hvale su naj mańe ńe svijetla života. 1, 337. Niti će te pročitati dugom hvalom pjesni skladne. J. Kavańin 43[a]. Tijeh *(žena)* dobrote neizbrojne ne ima'u hvale zadovoļne. 45[b]. Slipoća je dakle tražit i želiti fale. F. Lastrić, od' 198. Bog zabrańuje ńima uzimati u usta svoja zakon i falu ńegovu. ned. 38. Ignatija je s osobitom falom od ńega govorio. A. Kanižlić, kam. 31. Naj poslidni kanon jest na falu Focija. 104. Nadut falom slobodnije svoj glas uzdiže. 800. Lip običaj i dostojan fale. M. A. Reļković, sat. F7[b]. Dužni poklon časti i fale zakratiti Bogu. I. J. P. Lučić, razg. 98. Ulagivańe i tašta fala. A. Tomiković, živ. 46. Oj devojko plava! čula ti se vala čak do Carigrada. Nar. pjes. vuk. 1, 99. Boļe je znano s manom nego neznano s falom. Nar. posl. vuk. 23. Prazna hvala i ženin pobratim (sve jedno je, t. j. nijedno ne vaļa). Prazna hvala neće u torbu. 259. Hvala i ništa, to je barabar. (gledaj: Prazna hvala kese ne puni; *ali ove poslovice nema na svom mjestu).* Hvala je prazna plaća. Hvala ne staje u torbu. 340. Hvala suboti. Vuk, nar. pjes. 1, 640. Ńemu nije trijeba niti moje, nit' ičije hvale. Osvetn. 4, VII. — *b) hvala se može ili hvale se mogu kome davati:* Hvalu ńemu dah. M. Vetranić 2, 95. Svijem bogom hvalu daj. 2, 178. Stavši mu *(Bogu)* hvalu dam cić čuda takova. P. Hektorović 56. Hvale mu *(Isusu)* dajući obilne i nove. 60. I svaki da jezik bude mu *(Jezusu)* hvalu dat. N. Dimitrović 26. Tebi se klańamo, Jezuse prisveti, i hvalu davamo. N. Naļešković 1, 149. Ohaj tu nevoļu, i hvalu daj Bogu. 1, 306. Er se tomu dava hvala gospodinu od svih ļudi. M. Držić 414. Hvalu Bogu daj, o dragi puče moj. 419. Koje ti ćemo hvale i dike, o nebeska diko, dati? G. Palmotić 2, 70. Dati Bogu hvale. M. Bijanković 31. A popi počnu hvalu davati bogom. P. Hektorović (?) 112. Dajuć hvale, jakno Bogu, Belzebubu. J. Kavańin 452[a]. Hoću dati velike slave i hvale Bogu. V. M. Gučetić 165. Ostavļam fale, ńemu od Latina date. A. Kanižlić, kam. 55. Jezik davaše falu i slavu Bogu. J. Matović 414. A iz grada svijet susretava, dobitniku dičnu hvalu dava. Osvetn. 4, 53. *(u jednom primjeru ima i* predati: Pridajmo mi hvale Jerolimu. Transit. 287[a]). — *uzdavati (gotovo samo Bogu):* Raba Isukrstova hvalu Bogu uzdavaše. Živ. kat. star. 1, 222. Hvale ti uzdaju. M. Marulić 124. Hvalu tebi vzdaju, Gospodine. Naručn. 78[a]. Tijem hvalu ļubavi uzdavam sa svu moć. N. Naļešković 2, 8. Hvalu uzdati s punimi usti. Kateh. 1561. B6[a]. Na uzdanje hval. Š. Budinić, sum. 78[b]. Sina Božja najdoše ter mu hvalu uzdaše. I. Bandulavić 10[b]. Da ja uzprodužim svaki čas uzdavajući ti slave i hvale. M. Jerković 41. I hvale mu uzdajući *(Bogu blaženi)*... J. Kavańin 572[a]. Veličanstvu tvomu fale uzdajemo. J. Banovac, blagosov. 350. Vidila je kore anđeoske Bogu falu uzdajuće. A. Kanižlić, utoč. 493. Dostojne hvale uzdati tebi. Ant. Kadčić 387. — *prikazivati (Bogu).* Da dužne imenu tvomu hvale prikazati budemo dostojni. I. Bandulavić 297[a]. Fale mu prikazivat. L. Vladimirović 68. — *reći, spovijedati, uskliknuti, pjevati (ovo samo o crkvenom pjevańu):* Koje hvale hoć da riti budu *(ja)* na to tvoje strile, jadno čineć sad me mriti bez me vile? D. Rańina 114—115. Tim ću hvale ja ńegove po svem svijetu spovijedati. P. Kanavelić, dubrovn. 14. Uzkliknite, gore, hvalu. I. Bandulović 68[b]. isai. 49, 13. Nu od sad koliku imati budu moć, hvalu ću razliku peti ti dan i noć. H. Lucić 206. Spravno 'e srce moje pjevat hvalo tve čestite. I. Đorđić, salt. 375. Pjevajući prisvoke hvale tvoje. uzd. 117. Spivati hvale božanstvene u crkvi. Ant. Kadčić 21. — *činiti:* Budući da se fala i pogrđeńe more učiniti imenu Božijemu ričma našim. F. Lastrić, ned. 114. Golemu učiniše hvalu od toga. I. Jablanci 68. — *dizati, uzdizati, nositi do neba:* Hvalu Bogu dviže. M. Marulić 53. Visokim rad bih ja glasom zazvoniti, i tvoje hvale tja do neba poniti. H. Lucić 261. Do nebesa uzdiže tvoje fale. J. Filipović 1, v. — *sazdavati, zdijevati:* Sve more hvalu ti sazdava. M. Vetranić 2, 45. Hvale Bogu sdiva s anđeli u družbi. A. Komulović 74. — *posvećivati:* Hvale posvećuju tvojemu činjenju. I. T. Mrnavić, osm. 21. — *c) hvalama se ko uzdiže, uzvišuje:* Više ńega rebčar hvalom više poni. P. Hektorović 35. Tvoje dobre ćudi brojit se ne haju, koje vridni ļudi hvalom uznašaju. 56. Ki slobodu dižu hvalam do nebesa. G. Palmotić 2, 494. Prionite blagodarit Gospodina i uznosit hvalom vrh visina. I. Đorđić, uzd. 186. Uzveličati ću ńega u fali. J. Banovac, blagosov. 30. Falom svojom uzvisivaše nas svrhu zvizda. A. Kanižlić, kam. 164. Post velikom falom običajem uzvisivati. 245. — *kiti, resi:* Suproti papi mlogostrukom falom nakićenu. A. Kanižlić, kam. 79. On kiti falom papu. 271. Nakiti falom otca svoga. 588. On poče Focija mlogostrukom falom resiti. 392. — *d) ko je hvaļen, kaže se da prima hvalu:* Primaj svake časti i hvale. I. Đorđić, uzd. 126. Niti ja smijem tu falu od tebe primiti M. A. Reļković, sat. L4[a]. — *ili da je u hvali:* Nî l' veće jedini hvaļen da pohvali neg svi na svit ini ki nisu u hvali? I. Ivanišević 281. Neka bude *(duhan)* koje goder vrsti; uz koga list slipļuju se prsti kad se kida, oni je u fali. J. S. Reļković 80.

b. *u širem smislu, kao* slava, čast *(ali slabije). a) uopće.* Vь slavu i hvalu matere Božije. Mon. serb. 531. (1485). I ovde i svudi ke ti hvalu daju meu svimi ļudi koji te poznaju. P. Hektorović 64. Prez hvale i časti zagluhle stoje. P. Zoranić 11. Bojna se hvala sva meni svim prikrati, moja se korugva gori dnom obrati. D. Rańina 130[a]. Draga kćerce, diko moja, i moje si dobre ćudi, od koje je hvala svudi. S. Bobaļević 225. Ako pobijete nas, nijedne hvale ne najdete, ere žene ubijete. Aleks. jag. star. 3, 297. Ka ti će hvala bit, jednoga divjačna satira pogubit' i žedna i lačna? I. Gundulić 151. Er što ne uze car ostala sva kraļevstva od krstjana, vaša je slava, vaša je hvala. 449. Ne, ne; nu

bi sama ostala, jakno lani, i opeta tebi jedna tašta hvala od pobijenijeh turskijeh četa. 452. Ali ostaše ńe *(vojske)* junacim naj uzdanijem s bojne hvale na oružju prid Poļacim srca ubjena, ruke pale. 475—476. Ne ima hvale tko se boji. G. Palmotić 2, 83. Svijetla će ti bit na svijeti, kraļu od Šira, tvoja hvala, kad ti bude lijepa Teti svoga sina sad prodala. 1, 182. Tve ljepote slava i hvala svjetļa u mom se srcu kaže. 2, 427. Nije u zabavah od ljenosti drijemat hvala. P. Kanavelić, iv. 8. Ali bi bio za falu nadobitnik, da s vlastitijem oružjem neprijateļa budući prost nadobije ga i dobije nadboj. M. Radnić 379ª. Dikle kijem među lijepijem raste hvala. I. Đorđić, uzd. 17. U Ližbonu, Portogala stolnom gradu, on se rodi, kog bogatstvo, glas i fala mista druga sva nadhodi. P. Knežević, živ. 25. Drugije falu rade pomračiti. F. Lastrić, ned. 419. Ove on poslove s osobitom falom svoje mudrosti jest izvršio. A. Kanižlić, kam. 13. S velikom falom je vladao. 349. Dostojan neumrle fale jest Petar Aleksijević. 471. Nije sramota već velika fala prid Bogom. M. Dobretić 141. Stigla je vala do cara. Nar. pjes. vuk. 1, 164. Inglezu je po svijetu hvala, što misli svojom glavom. M. Pavlinović, rad. 9. — *b) u više konkretnom smislu, o onome s čega biva, dobiva se hvala.* Prolića je *(taj cvit)* sva hvala. M. Držić 16. Ah! ne hvalim neprijateļe, nego kripos ka pod nebi svjetlosti ima dana bjeļe, i gdi god je, hvala je sebi. I. Gundulić 328. I to je naša dika i hvala pomńu imat vrh tve časti. G. Palmotić 1, 157. Potkuj tvoga dobra koña vranca, neka ti je među braćom fala. Nar. pjes. vuk. 1, 167. Nek je fala i mene i tebe. 2, 534. Al' da vidiš i čuda i fale! kakva dara taste zetu daje! 3, 518. Ta je glava svjema Brd'ma fala. 4, 377. — *često i o čeļadetu (kaže se i od mila:* moja hvalo!). Iže jestь hvala Izraiļeva. Stefan, sim. pam. šaf. 10. Prosti mi, ma hvalo, da toj rih brez stida. H. Lucić 187 Ča mniš, mudrih slavo, Nikola brajene, moja vridna hvalo kriposti svršene? P. Hektorović 70. Ti večma za užeć u meni ļuven plam hotje mi dat viru, nevijerna ma hvalo, da ću bit u miru. N. Naļešković 2, 32. Pokoli, ma hvalo, ti ne htjo lijek mi dat. 2, 42. Nemoj ti žao biti, ere ću za malo donekle ja otit, gizdava ma hvalo. 2, 79. Čerere: Dali moja, jaoh, sva hvala *(Prozerpina)* u paklu je sad ostala? I. Gundulić 94. Rinaldo, čas i hvala svo latinske vojske. G. Palmotić 2, 413. O Budiću, hvalo od Hvarskoga grada. I. Ivanišević 333. Slavit sad mi 'e kuće Andrijaške i gospodu Čepijane, hvale kńižne i junaške. J. Kavańin 111ª. Nuto valo, vlaškog svetiteļa! *(ironički).* Nar. pjes. vuk. 3, 75. Srpska falo i obrano! 5, 459.

c. *djelo (riječi) kojijem se ko sam hvali.* Vila ńemu tiho odgovara, Dobroslava iz gorice kara: ‚Zla ti fala a gore uzdańo!' And. Kačić, razg. 37ᵇ. Mili kume, kamo tvoja vala, što se vališ od nedoļe dana? Nar. pjes. vuk. 1, 57. Falila se lepota devojka: ‚Presti neću, a ne umem vesti... nasred gore sagradiću crkvu...' Ta se fala čak do cara čula. 1, 159. Đe je vaša vala i junaštvo? 4, 263. Eto valo tvoga Čaja-paše. 4, 353. Hvala ļubičico. Vuk, nar. pjes. 1, 226. — *amo mislim da spada i ovaj primjer u kojemu se zove ‚hvalom' čeļade što se hvali:* Nu pogledaj na šambeka moga i na tvoju malenu trtanu, pak ti reci, falo izabrana: Ne bojim se libre kapetana. And. Kačić, razg. 303ᵇ.

d. gratiae, *riječ ili riječi kojima se pokazuje zahvalnost; izriče se uzrok zahvalnosti ili supstantivom u loc. s prijedlogom* na, *ili u acc. s prijedlogom* za, *rijetko u gen. s prijedlogom* od: Komu od veće stvari hvale vzdaju. Transit. 2. Sinovi Israelski Bogu hvalu od oslobojenja podahu svoga. F. Glavinić, cvit. 395ª. Uzdajemo ńemu fale osobito od svijeh stvari. J. Matović 343; *u gen. s prijedlogom* radi: Ńemu *(Bogu)* radi službe ńih hvalu podavati imamo. F. Glavinić, cvit. 326ᵇ; *u instr. s prijedlogom* nad: Nad čim Bogu hvalu zdasmo. Mon. croat. 215. (1526); *ili podložnom rečenicom s vcznicima* da, što (er), *u jednom primjeru* (Mon. serb. 551, *vidi kod b))* kakojre. — *Od* XV *vijeka (vidi primjer iz* Mon. croat. *kod b) i Marulićev kod c)), a između rječnika u Mikaļinu* (hvala Bogu ‚Deo sint laudes, gratiae sint Deo'; hvala tebi ‚tibi sit gratia'), *u Belinu* (uzdavati hvale ‚gratias agere' 623ª; velika ti hvala! ‚grates ago' 356ª), *u Bjelostjenčevu* (hvala tebe ‚tibi gratiae, tibi sit gratia'), *u Stulićevu* (hvale komu uzdavati, v. zahvaliti; hvala ti ‚tibi grates rependo'), *u Vukovu* (‚der dank' ‚gratiae' *s primjerima:* Hvala na konaku! Hvala, brate! Hvala ti na časti! Hvala tebe na tvojoj zdravici, al' nehvala na takoj besjedi!). *a) uopće.* Da kruh naš s hvalu primemo. Kateh. 1561. B6ᵇ. Mjesto para i hvale od hara. Osvetn. 4, 25. — *b) i u ovom značeńu hvala (ili hvale) daje se, uzdaje se, čini se itd. (isporedi* a, *b)).* Mi hvalu Gospodinu Bogu na tom daru dajasmo. Mon. croat. 165. (1496). Na darov začeh joj hvalu dat. Š. Menčetić 268. Hvalu ću dat Bogu na daru svakomu. M. Vetranić 2, 79. Da za taj dar ļuveni svijem bogom dam hvalu. 2, 121. A za to hvalu ja davam ti do vika za muku. N. Dimitrović 34. Sad sa mnom svaki vas Bogu hvalu pridaj. P. Hektorović 47. Tijem Bogu da damo hvalu na milosti. N. Naļešković 1, 174. Na tomь Bogu hvaalu dadohmo, kakojrê je naamь Bogь veliku radostь i dobitь daalь. Mon. serb. 554. (1537). A hudi lakomac, što bi imal s ļubavi hvale mu dat i har, er ga zla izbavi . . . D. Rańina 106ᵇ. Za dobro hvale podaj Gospodinu Bogu. B. Kašić, zrc. 8. Naj prije hvala višńom Bogu u prisvetoj crkvi da se. I. Gundulić 397. Poklańa se pak, i cića ugodnijeh jur oprava kraļa i slavna kraļevića slavi, i vijeću hvalu dava. 455. No djavlom nego ńemu *(Bogu)* hvalu imaš podati F. Glavinić, cvit. 384ᵇ. Koje mogu za dar ovi vam pocrti časti i hvale. G. Palmotić 1, 228. Ja ne mogu neg bogovom hvalu dati, ki mi sroću čine imati. 2, 471. Veličanstvu milosnomu tvomu hvale podavamo na ovom daru. P. Kanavelić, iv. 56. Ulize u crkvu za dati falo Bogu na čestitu vojevańu. And. Kačić, kor. 351. Podajemo priveliko falo Bogu za darove ńegove. J. Matović 440. — Zato se tada veselimo zdajuće hvale Bogu. Transit. 151ª. Hvalu ja Bogu uzdavam za milos ku da vam. N. Naļešković 1, 309. Vazo kruh i hvalo zdavši razlomi. Kateh. 1561. A6ª. Obeseli se i poča hvalu uzdavati Bogu. Tondal. star. 4, 113. Hvalu ću Gospodinu Bogu uzdavati za ńegovu priveliku ļubav. M. Divković, bes. 13ª. Hvalu Bogu uzdajo na pitju i na jedońu. nauk. 84ᵇ. Otče moj, hvalu uzdajem tebi, jere si slišao mene. I. Bandulavić 68ª. joann. 11, 41. Falu tebi uzdajemo za sva dobra. I. Grličić 281. Za dobročinstvo ne samo dostojni fala Bogu ne uzdaju... F. Lastrić 12ᵇ. Da dostojno falo uzdajeto daritelu. 307ª. Jer nadoše križ pritežki falo Bogu uzdajući. And. Kačić, razg. 17ª. Misnik Bogu hvale uzdajo za milosti prijato. Ant Kadčić 102. Uzdajemo falo neizmjerne Bogu za svo darove. J. Matović 191. — Falo čineći Bogu Ocu po ńemu (‚gratias agentes Deo Patri per ipsum'). F. Lastrić, tost.

69[a]. Zato bo se od mlogije darovi malo štuju, a još mańe daritelju dostojne čine fale i uzdaju. 295[ab]. — Sva hvala i slava... tebi se sazdava na daru svakomu. M. Vetranić 1, 149. — *ali se samo u ovom značeńu hvala ‚vraća‘.* Koje ćemo hvale i dike veličanstvu tvom vratiti rad milosti tač velike? Ġ. Palmotić 1, 401. Vratiti hvale za dobra. I. Držić, nauk. 47. Ne mogući mu hvalu dost*(o)*jnu na ńima *(darovima)* odvratiti. V. Andrijašević, dev. 45. Neka i ti vraćaš zatim, ko si obična, hvale Bogu. J. Kavańin 213[b]. Neka i on bude tebi na milostih vraćat hvale. 501[a]. — *i prima se (isporedi* a, *d)).* Hvale, primih neizrečene od ńegova svijetla roda. Ġ. Palmotić 1, 305. — *c) kad se kome izriče zahvalnost, to biva obično riječju* hvala *s dativom ili bez ńega (a uz to se može izreći i uzrok zahvalnosti). aa) potpuna je rečenica kojom se zahvaļuje, tijem što uz* hvala *ima i* budi (= *neka bude). aaa) zahvaļuje se onome s kojijem se govori.* Hvala t' budi od spomene i ļubavi, da t' Bog plati! S. Bobaļević 215. Hvala t' budi na dvorštini! M. Divković, kat. 108. Uzmnožna ti budi hvala. G. Palmotić 2, 304. Fala budi tebi na tvojoj dobroti. A. Tomiković, gov. 4. — *bbb) zahvaļuje se trećemu licu.* Fala budi Bogu svemogomu na patronu ovom velikomu. Nadod. 47. — *često se riječi kojima se zahvaļuje Bogu umeću među druge riječi (vidi daļe kod b) i c)) bez sintaktičke svezc.* Fala budi privičńemu Gospodinu Bogu, dovrši*(h)* moju želju i trud. M. Radnić 11. Jer ja sada, fala budi Bogu, imam kuću. M. A. Reļković, sat. H1[b]. — *bb) naj češće se kaže* hvala *bez ikakva glagola. aaa) zahvaļuje se onome s kojijem se govori.* ‚Hvala tebi‘ riše ‚kraļeva svitlosti, da smo od naj više pri tebi milosti‘. M. Marulić 10. Hvala ti na pjesni! M. Vetranić 2, 99. Izbrani cvijete moj, velika ti hvala na kiti na ovoj! N. Naļešković 2, 63. Hvala ti na svjetu! 2, 91. Bogu hvala i slava koji vas samiri. M. Držić 118. Hvala ti, mudrosti, ka ne spiš. 129. Velika vi hvala na pjesni i na ļubavi. 414. Tebi fala privelika. M. Divković, plač. 54. Priveliko vam hvale za nauke. B. Kašić, zrc. 143. ‚Hvala ti!‘ rekoše. Đ. Baraković, jar. 40. Pastiru, hvala ti, ubjen bih ja bio, na pomoć da mi ti ne budeš prispio. I. Gundulić 165. Hvala ti na svemu! I. T. Mrnavić, osm. 60. Hvala ti, hvala ti, mila ļubovnice! mand. 49. Hvala, slatka ma radosti, sad mi si uprav mila i draga. Ġ. Palmotić 1, 296. Hfala tebi, o moj Bože svemogući, na svakomu dobru, koje mi si danas učinio. Azbukv. 1690. 19. Isuse, spasiteļu moj, hfala ti velika, da si se dostojao mene nedostojnoga grišnika stvoriti. 26. Sveti otče, tebi hvala, ki ga preni iz Trogira! J. Kavańin 93[b]. Fala ti da si mene na svitu za mater obrao. J. Banovac, razg. 141. Tebi fala u vike. blagosov. 276. Fala, brate, nemoj se trošiti. M. A. Reļković, sat. G5[b]. Ostaj s Bogom, mila majko moja, i fala ti na mliku bilomu! And. Kačić, razg. 87[ab]. Fala ti, Bože, na tvojima dobročinstvima! B. Leaković, gov. 205. Fala tebe, siv sokolo! Nar. pjes. vuk. 1, 10. Fala, brate, Stevane! 1, 131. Fala mi ti, desna ruko! 1, 147. Fala, brate! fala, rode! 1, 148. Mili Bože, na daru ti fala! 1, 244. Mili Bože, na svemu ti fala, koji si mi bio na pomoći! 2, 36. Vala, kneže, na besjedi tvojoj! 2, 200. Vala tebe, slavni knez-Lazare! vala tebe na tvojoj zdravici! 2, 311. Bože mili, na svemu ti vala! kad ja viđeh savezana Marka! 2, 415. Mili Bože, na svem' tebe fala! evo ima devet godin dana kako s' molim tebe istinome, ne bi li se s Porčom udesio, ti mi dade danas ga desiti. 2, 589. Fala vama, hoće i hańije! 2, 610. Vala vama, tridest kapetana! 3, 95. Fala tebi, Ivo gospodaru! na tvojemu takom razgovoru. 3, 205. Fala, kume, fala, stari svate! 3, 508. Fala joldaš, Fočić Memed-aga! 4, 141. Vala tebe, Kulin kapetane, a na robļu i na daru tvome. 4, 198. Hvala, Bože, i na čorbi, a meso ću odspavati. Nar. posl. vuk. 340. Hvala ti kao da si mi kuću zapalio! Hvala ti kao čoeku! (reče se u Crnoj Gori, kad se hoće kome vrlo da zahvali). Hvala ti od neba do zemļe! 341. Fala ti kao gospodičiću, stara kućo i gospodska lozo! Pravdonoša. 1851. 21. Hvala ti na ļubavi! M. Pavlinović, razg. 22. — *što se po sjevernijem krajevima već od* XVIII *vijeka kaže:* hvala lijepo! *mislim da je krivo prevedeno s ńemačkoga:* ‚Dank schön!‘: Pak mu reče: ‚Lipo fala!‘ V. Došen 69[b]. Na tome ti lepo fala! D. Obradović, basn. 263. — *bbb) zahvaļuje se trećemu licu.* Hvala djevici, er čujem našijem jezikom govorit. M. Držić 257. Hvala srići ka pogodi! Đ. Baraković, vil. 172. Hvala Bogu i meni. (D). Poslov. danič. 27. O! nebesom vičńa fala, da me srića ta zapala. V. Došen 127[b]. Hvala Bogu i mom brodu. (Z). Poslov. danič. 27. Bogu fala, jer j' ovako bilo! Nar. pjes. vuk. 2, 21. Vala Bogu na ńegovu daru! 2, 53. Bogu vala i svetom Jovanu koj' je ńima povezao ruke! 2, 604. Vala Bogu! i Bog mi je dao. 4, 184. Hvala mu kao i tetki boz kolača! Hvala ti mudrosti! (kad ko što ludo reče). Nar. posl. vuk. 341. — *često se rečenica kojom se zahvaļuje Bogu umeće u govor bez sintaktične sveze, kao da je interjekcija (vidi i kod aa) i cc)).* Hvala Bogu, nije nikoga na placi, neće me nitkor vidjeti. M. Držić 164. Pomislio sam zlo, al' nisam, fala Bogu, učinio. F. Lastrić, ned. 383. Nahodim se sada, Bogu fala, živ i zdrav. A. Kanižlić, bogoļubn. 2. Sada, fala Bogu, nejma progoniteļa vire. kam. 239. Fala Bogu, ništa nam ne fali. M. A. Reļković, sat. G2[a]. Lipa dana, milom Bogu fala! Nar. pjes. vuk. 1, 243. ‚Nije l' Bog d'o muka odminula?‘ ‚Jeste, brate, milom Bogu vala!‘ 3, 125. Čašu uze, pa se prekrstio i istinom Bogu zafalio: ‚Fala Bogu i času onome! dobar sam vi šićar šićario!‘ 3, 191. Bogu hvala, Srbi zadobiše. 4, 518. Evo Mika! Bogu hvala lipa! Nar. pjes. istr. 1, 38. Fala Bogu, niš ńoj nete učiniti. Nar. prip. mikul. 19. Do danas, Bogu hvala, čiste duše. Pravdonoša. 1852. 9. — *ccc) uzrok zahvalnosti može se izreći i podložnom rečenicom s* kad. Bogu vala, kad ga danas nema! Nar. pjes. vuk. 3, 361. Hvala Bogu i božiću, kad je kruha va košiću. *na Rijeci.* F. Pilepić. Hvala Bogu, kad sam dočekao da ih i ovako vidim naštampane! Vuk, nar. pjes. 1, XIII. — *ddd) riječima* mala hvala *izriče se suprotno zahvalnosti kad subjekat misli da mu se čini zlo ili krivo.* Mala ti fala, delijo! Nar. pjes. vuk. 1, 65. Mala t' fala, bijela vilo! 1, 151. Mala vama svima hvala kod mene! 1, 447. Mala ti vala, mlad bane! 1, 588. Mala fala duždu od Mletaka na ńegovoj zlaćenoj filugi: nijesam mrnar da po moru šetam, no đevojka na penger da vezem; mańa fala caru čestitome na ńegovu sjajnu ogledalu: ja sam mlada ogledalo sama; nego fala Kraļevome Marku, što mi posla końa i junaka! 1, 624. — *još se jače to izriče riječima* ne hvala: Ma ti ništa ne fala na lijepu Maru bratanicu. Nar. pjes. mikl. beitr. 52. *u ovijem primjerima Vuk piše* ne hvala *kao da su dvije riječi, ali mislim da treba shvatiti* nehvala *kao jednu riječ (kao n. p.* nepravda): Ne fala ti, kraļe, ništa! Nar. pjes. vuk. 1, 342. Ne fala ti, čelebija Jovo! 1, 462. Duni, juže, po božiću pete,

ne hvala ti, kad bude devete (nedjeļe). Nar. posl. vuk. 71. — *cc) često kad se zahvaļuje Bogu, to ne spada uprav pod bb), jer se ne zahvaļuje na kakvu dobru, nego na čemu drugome. aaa) zahvaļuje se Bogu i na zlu (ne moralnome) što se događa, po religijoznom hrišćanskome mišļenju da Bog šaļe i zlo za naše boļe, te zahvaļujući Bogu u nevoļi čeļade kaže da se podlaže ńegovoj voļi i da trpi mirno (vidi i:* Pokli tva huda čes stvori ti tač hud vaj, Višńemu od nebes na svemu hvalu daj. D. Rańina 126a. *što bi sintaktički spadalo pod bb)).* Nam se tribi jošće mučit, ako ćemo raj dobavit; ništar maňe već ne mogu, hvala budi na svem Bogu! P. Hektorović (?) 171. Ako li se je pak približalo vrime od našega skončańa, fala Bogu i Bogorodici! And. Kačić, razg. 151. Fala Bogu! ne mogu usta moja izreći a vaše uši poslušat, koliko je učinêno nepravednosti nama. Starine. 10, 36. (1770). Bože mili, na svem tebe vala! što je bilo, više da ne bude! Nar. pjes. vuk. 2, 3. Mili Bože! na svemu ti fala! da vrlo sam Bogu sagrešila! 2, 73. Bože mili ! na svem' tebe vala! kakav bješe delibaša Marko! kakav li je danas u tamnici! 2, 379. Vala Bogu, braćo Crnogorci! ja kako se braćo izrodismo! 4, 37. Fala Bogu da je viđet kome teške muke od dušmanske ruke! 4, 154. Hvala Bogu na ńegovu daru! (kad se kome što zlo dogodi). Nar. posl. vuk. 340. *u Dubrovniku se svagda kaže:* hvala Bogu! *u ovom smislu, a kad se zahvaļuje na dobru, reče se:* Bogu hvala! P. Budmani. — *bbb) izriče se zahvalnost Bogu i od čuda kad se vidi ili obazna ńešto čudnovato, nenadno, pa bilo dobro ili zlo.* Fala Bogu, čuda velikoga! Nar. pjes. 1, 157. Vala Bogu! vala jedinome! gde mi vlasi žańu u nedeļu! 1, 168. Mili Bože, na svemu ti fala! divan ti je čelebija Ramo! 1, 459. Da fala bogu, fala jednome! jel' ovo igđe u sv'jetu bilo da j' sestra sestru svoju zaklala! 1, 217. Fala Bogu, fala istinome! svakome se mogu dočuditi i svakome jadu dosjetiti, a ne mogu svoj Prizrenskoj zemļi, ja na kome drži kapetanstvo! 2, 238. Bože mili, na svem' tobi vala! kad brž' ode sa junaka glava, kan' da nije na ńemu ni bila! 2, 424. A kakva je, milu Bogu fala! 3, 66. Fala Bogu, rdavoga drusta! 3, 177. Fala Bogu, lijepe ļepote, a ļepote, udovice Jane! 3, 552. — *u čudu se što i pita.* Fala Bogu! fala istinome! kud se ono Maksim zatrčao? Nar. pjes. vuk. 2, 559. Fala Bogu! koji kńige piše? 4, 210. Đevojka reče: ‚Ma hvala Bogu! da mi je znati ko naj boļe miluje!' Nar. prip. vrč. 70. Ma fala da je tebe Bože! da mi je znati po našoj smrti đe će ove naše kože! 183. — *pjesme se dosta često počińu riječima kojima se zahvaļuje Bogu, jer pjesnik hoće da ńešto čudno pripovjedi. tako su n. p. ove rečenice na početku pjesama:* Mili Božo, na svemu ti fala! Nar. pjes. vuk. 1, 138. 2, 445. Vala Bogu, vala jedinome! 2, 255. 3, 293.

HVÁLAC, hválca, *m. vidi* hvalilac, hvaliteļ.

a. *čovjek koji hvali.* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hvalac, koji hvali ‚laudator, praeco vel buccinator alionae laudis'). Da jesu prilizavci ili hvalci. Postila. g2b. Takovi falci imadu blagoslov u ustim, a proklestvo u srcu. Blago turl. 2, 194.

b. *čovjek koji se hvali, hvališa.* — *U naše vrijeme u Istri. (s čakavskijem akcentom)* hvâlac ‚jactator' gen. hvâlcā. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 26.

HVÁLAN, hvâlna, *adj.* laudabilis; laudis. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hvalьnъ, *rus.* хвальный, *čcš.* chvalný, *poļ.* chvalny. — *Između rječnika u Belinu* (hvalni ‚laudabilis' 428b; ‚gloriosus' 351b) *i u Stulićevu* (‚laudabilis'), *vidi i kod* b.

a. *adj.*

a) dostojan hvale, koji zaslužuje hvalu, kojega treba hvaliti. Otь vьstokь i zapadь hvalьno ime Gospodьńe. Domentijan[a] 41. Velej Gospodь i hvalьnь zêle. 339. Iněže i my hvalьnaja žitija ihь ispovêdajušte. Danilo 57. V sem načelniku lakomija nehvalna bê, proča hvalna behu. Š. Kožičić 54a. I ako prem takove dobrote na mnogih hvalne i častne jesu. Postila. (hrv. posveta 2b). Budi *(ženo)* hvalna i čista. I. Bandulavić 266b. Začto velik Gospodin i hvalan mnogo, strašan jest nad svimi bozi. M. Alberti 15. Blagoslovļen jesi, Gospodine, u tvrdi nebeskoj i hvalan i slavan i priduznosit u vike. 33. Samija bi tako zvana od svih ļudi hvalna dosti. J. Armolušić 31. Dar mu si dal hvalni i častni. A. Vitaļić, ist. 2a. Od koje prima porod i mnogi i hvalni. 463. *(Običaji)* koje bi kako falne potvrdili. I. J. P. Lučić, nar. 109. Orle hvalni, Vjeligrade slavni! D. Obradović, basn. 454. Ma da mi je vrlo milo što ti tako hvalne misli dolaze na pamet. M. Đ. Milićević, zlosel. 200. Lep i hvalan pomen među braćom čestitom mladom Srbinu. pomenik. 775.

b) uopće, koji pripada hvali Izustiti će falnu popijevku usne moje. P. Knežević, osm. 386.

b *adv.* hvâlno, laudabiliter, *dostojno hvale, načinom koji treba hvaliti. — Između rječnika u Belinu* (‚laudabiliter' 428b; ‚gloriose' 351b), *u Voltigijinu* (‚lodevolmente' ‚rühmlich, löblich'), *u Stulićevu* (‚laudabiliter'). Gdje do smrti hvalno bdide. J. Kavańin 95a. Mogli bi ga hvalno činit stratiti. S. Rosa 134a. Vridni namistnici koji bi falno duše vladali. I. J. P. Lučić, nar. 68.

HVALANOVIĆ, *m. prezime.* — xiv *vijeka.* Hvalanovićь. Deč. hris. 7. 73.

HVALBA, *f. vidi* hvala, hvaļeńe. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Slišahu listi pisane pune hfalbe i laži. K. Pejkić 44.

HVALČA GLAVA, *f. ime mjestu.* — xiv *vijeka.* Selima ‚Vêkovu, Polььzu, Hropalici' išla je meda ‚u Hvalьču glavu'. Svetostef. hris. ak. 4. jag. 15.

HVALČIĆ, *m. prezime.* — xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hvalьčićь). Budislavь Hvalьčićь. Mon. serb. 55. (1289).

HVALEČATI SE, hvalećam se, *impf. hvaliti se? — U naše vrijeme u Istri.* ‚Majka za te pita, si li namorana?' ‚Ako san, ako nisan, ne gren se hvalečat, ni ļudem pravečat'. Nar. pjes istr. 2, 77.

HVALEŽAN, hvaležna, *adj. zahvalan. — U dva pisca čakavca* xvi *vijeka.* Čim i s kakovu ričju se imamo suprotiva Bogu radi ovake velike dobrote i pomoći iskazati hvaležni. Postila. Q4a. Tero da radi takove dobrote se drži hvaležan i spoznan suprot Bogu i ńega sinu. Dd4b. Da hvaležni suprot Bogu i spoznani se izkažemo. Anton Dalm., ap. 69b.

HVÁLĠIJA, *m. vidi* hvališa. — *Načińeno turskijem nastavkom ģy. — U Vukovu rječniku.*

HVÀLILAC, hvàlioca, *m. čovjek koji hvali; čovjek koji se sam hvali, hvališa.*

a. *s prvijem značeńem u Stulićevu rječniku:* hvalilac *i griješkom* hvalioc, v. hvaliteļ.

b. *s drugijem značeńem u jednoga pisca* xvii *vijeka i u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der prahler' ‚jactator', cf. hvališa). Čovik se hvalilac oholi. M. Divković, bes. 307b. Ne boji se lisica večerńega hvalioca nego jutreńega ranioca. Nar. posl. vuk. 194.

HVÀLILICA, *f. žensko čeljade kao hvalilac.* — *U Stulićevu rječniku.*

HVALIMIR, *m. ime muško.* — *Pomiče se naj prije* x *vijeka u grčkoj knizi. Φαλιμέρης (župan trebiński).* Konstant. porfir., de admin. imp. 34 *(vidi* Doc. hist. rač. 408). Krunu za nim neg sinu dadoše, Falimira kralja imadoše. Nadod. 161.

HVALINSKI, *adj.* Hvalinsko more, *naj veće jezero na svijetu na granici među Evropom i Azijom, po zapadu obično poznato kao* Kaspijsko more. — *Iz ruskoga jezika.* — *Od* xvii *vijeka u pisaca.* Gori od Mora Hvalinskoga tja do Bijele Zore grada. I. Gundulić 330. Da gospodiš sve do skora s Hvalinskoga od izgora do Njemškoga doli mora. 454. Hvalinski valovi. I. T. Mrnavić, osm. 100. Gdi Hvalinsko leži more. G. Palmotić 3, 48b. Kaspijansko (Hvalinsko) More. A. Tomiković, živ. 68. *u Šulekovu rječniku:* ‚Caspisches Meer'.

HVÀLISÂŃE, *n. djelo kojijem ko hvališe, kojijem se ko hvališe.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚prahlerei; ruhmredigkeit'.

HVÀLISATI, hvâlišêm, *impf. hvaliti preko mjere.* — *isporedi* hvastati. — *U Šulekovu rječniku:* hvalisati što ‚viel rühmens von einer sache machen' *kod* ‚rühmen'. — *Sa* se, *refleksivno, vidi kod* hvaliti, 3, b, *b).* — *isporedi* hvastati se. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ruhmredig sein' *kod* ‚ruhmredig'; hvalisati se svojim novcem ‚mit seinem gelde prahlen' *kod* ‚prahlen'.

HVÀLISAV, *m. čovjek koji se hvališe, vidi* hvališa. — *isporedi* 2. hvalislav. — *U Šulekovu rječniku:* ‚prahler'.

1. HVÀLISAVA, *f. ime žensko.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Falila se Falisava. Nar. pjes. vuk. 1, 296. Nar. pjes. marj. 202.

2. HVÀLISAVA, *f. žensko čeljade koje se hvališe.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚prahlerin'.

HVALISLAĻIĆ, *m. prezime po ocu Hvalislavu.* — xiv *vijeka.* Vojьna Hvalislaļićь. Deč. hris. 7. Nikola Hvalislaļićь. 74.

1. HVÀLISLAV, *m. ime muško.* — xiv *vijeka.* Dêdь imь Hvalislavь. Deč. hris. 8. 75.

2. HVÀLISLAV, *m. vidi* hvalisav, hvališa. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Al' uteče falislav Mustapa i brez puške i brez sablje britke, brez saruka i samur-kalpaka: ej, Mustapa, kamo tvoja fala? And. Kačić, razg. 94b. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚rühmling'.

HVÀLISLAVA, *m. i f.* nadimak čeljadetu koje se samo hvali. M. Pavlinović. — *vidi* 2. hvalislav *i* hvališa.

HVÀLISLAVAN, hvâlislavna, *adj. koji se hvališe.* — *vidi* 2. hvalislav. — *U Šulekovu rječniku:* ‚ruhmredig'.

HVÀLIŠA, *m. i f. čeljade koje se samo hvali.* — *isporedi* hvalilac, hvalgija. — *U naše vrijeme, u između rječnika u Vukovu (samo m.* ‚der prahler' ‚jactator', cf. hvalilac). U hvališe svašta više. Nar. posl. vuk. 338. Vjeri se jedan vrlo mršavi i u licu blijedi mladić a pri tom i vrlo fališa. Nar. prip. vuk.2 285. Sileǵije, hvališe, ponositi... Vuk, pavl. rimj. 1, 30. Proroci su mu hvališe, varalice. Đ. Daničić, sof. 3, 4.

HVÀLITEĻ, *m. čovjek koji hvali.* — *isporedi* hvalac, hvalilac. — *Između rječnika u Belinu* (‚laudator' 429a; ‚plausor' 569a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* hvalitel), *u Jambrešićevu* (hvalitel), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu.* Ja sam svih zavećanih prijaki hvaliteļ. A. Georgiceo, nasl. 121. Svidok su očigledni i zajedno faliteļ. A. Kanižlić, fran. 9. Takva fala u faliteļu jest brez svakoga ulagańa. A. Tomiković, gov. 239.

HVALITEĻAN, hvaliteļna, *adj. vidi* hvalan, a. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. hvalan *gdje ima i adv.* hvaliteļno, *komp.* hvaliteļnije). Od istoka sunca do zapada hvaliteļno ime Gospodinovo. M. Alberti 147.

HVÀLITEĻICA, *f. žensko čeljade koje hvali.* — *U Mikaljinu rječniku:* ‚laudatrix', *u Belinu* (‚laudatrix' 429a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* hvalitelica), *u Jambrešićevu* (hvalitelica), *u Stulićevu.*

HVALITEĻNOST, *f. osobina onoga koji je hvaliteļan.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. hvala, *gdje ima s istijem značeńem i* hvaliteļstvo.

HVALITEĻSTVO, *n. vidi* hvaliteļnost.

HVÀLITI, hvâlîm, *impf.* laudare, probare; gratias agere. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* hvâļâh, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* hvâlî, *u part. praet. pass.* hvâļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hvaliti, *rus.* хвалить, *češ.* chváliti, *pol.* chwalić. — *Postaje od* hvala *nastavkom* i. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (‚laudare; probare'), *u Mikaljinu* (hvaliti *i* faliti, pohvaliti ‚commendo, laudo'), *u Belinu* (‚laudo' 428b; ‚plaudo' 92b; ‚gloriam dare' 351a; ‚comprobo' 94a), *u Bjelostjenčevu* (hvalim, dajem hvalu, slavim, kinčim hvalami ‚laudo, laudibus extollo, verbis exalto, effero, do laudem, laudibus orno, celebro laudibus'; hvalim, ili potvrđujem hvalum, hvalu, istinivam, pokažujem ‚probo, relaudo'), *u Jambrešićevu* (‚laudo'), *u Voltiǵijinu* (‚lodare, applaudire' ‚loben'), *u Stulićevu* (faliti *i* hvaliti ‚laudare, commendare, laudibus ornare'), *u Vukovu* (‚loben, rühmen' ‚laudo'; faliti, vide hvaliti mit allen ableitungen; valiti, vide hvaliti), *u Daničićevu* (‚laudare').

1. *aktivno.*

a. laudare, *riječima pokazivati da se o kome ili o čemu vrlo dobro misli. a) subjekat je čeljade ili mnoštvo čeljadi. aa) objekat je čeljade.* Družba te ova hvali do nebes. M. Držić 43b. Aleksandra hvaljahu mnogo. Aleks. jag. star. 3, 260. Pustińaka vrijedna Ilara svaka hvali, svaka slavi. G. Palmotić 1, 29. Puk faljaše ga. P. Macukat 68. Cesar, Šipijun, Mark Antoni, kih i danas vas svijet hvali. J. Kavańin 7a. Svi ga hvale do nebêsâ. 97a. Trogirane plemenite predńe i zadńe opet hvalim. 111a. Hololudog mnogo fale. V. Došen 35a. Kad laživo ńega fale. 36b. A kad drugog mnogi fale, mli da ńega svi obale. 115a. Ako su u pismam, to će mi vratiti zlo za dobro, starca Mjelovana pogrđujući, koji ńi fali i uzvišuje... And. Kačić, razg. 317. Što ti, sestro, tako fališ muža? M. A. Reļković, sat. D7a. Počeše ga i sami faliti. H4a. Jeli dobar koliko ga fale? Nar. pjes. vuk. 1, 9. Ńu mi fale a ńega ne kude. 2, 224. Jao Tale! zaludu te vale. 3, 256. Što ti habaš mlade Crnogorce, a fališ mi od Nikšića Turke? 4, 37. Ja sam čuo, fali te krajina. 4, 408. Mi hvalimo, mi častimo kućne domaćine. Nar. pjes. istr. 3, 14. Boļe je da te drugi fale (nego da se sam fališ). Nar. posl. vuk. 23. Ne hvali mi večerńega sjedioca, već mi hvali jutreńega ranioca. Ne hvali mi tuđu ženu za tuđijem mužem. Nar. posl. vuk. 211. — *čeljade može hvaliti i samo sebe (isporedi* 3, b, *b)).* Koji fale sebe iste. M. Radnić vii. Malo su kad vridni hvale, koji sami sebe hvale. P. Vitezović, cvit. 67. Hololaža sebe fali. V. Došen iv. On

seb' fali i općinu vara. J. S. Reļković 394. Jedan pobro falio je sebe. Nar. pjes. juk. 69. — *bb) kad je objekat Bog ili sveci, značeńe može biti ńekako osobito s toga što se misli na molitvu.* Čisti i hvaliti svetije. Mon. serb. 125. (1347). Hvaliti i slaviti jego *(Boga).* 129. (1348.). Hvaļahomo u dne i u noć Boga. M. Marulić 289. Hvalite Gospodina svi narodi. N. Rańina 14ª. paul. rom. 15, 11. Hvaleći i slaveći slavnu dêvu Mariju. Mirakuli. 59. Gusto hvaliti Gospodina Boga. Korizm. 77ª. Imamo *(Boga)* častiti i hvaliti. Kateh. 1561. A7ᵇ. Hvalimo Boga i slavimo. A. Komulović 51. Falit Gospodina Boga. S. Badrić, prav. nač. 4. Kada te nasljedovahu mnoštva i faļahu. M. Lekušić, razm. 62. Majko Božja, tebe falimo čestito. J. Banovac, blagosov. 272. Kamo toliki gradovi pogìaviti, u kojim su Krstjani Boga falili? razg. 29. Pivajući pisne sveto i fališe Boga. P. Knežević, živ. 18. Gledajući Ivu krstiteļa kako fali svoga stvoriteļa. And. Kačić, razg. 18ª. Sagradi mnoge manastire, u kojizim redovnici faļahu Boga. 22. Naslidovaše ńega faleći Boga. M. A. Reļković, sabr. 26. Častiti i hvaliti Gospodina Boga. T. Ivanović 65. Živi Boga hvale. Nar. posl. vuk. 81. Ko pravo zbori Boga hvali. 151. Na glas zvona kupimo se i Boga hvalimo. S. Ļubiša, prip. 195. — *amo spadaju i primjeri u kojima je objekat ‚ime Božje'.* Ko je da ne štuje i hvali slavno ime tvoje? M. Jerković 39. Faliti ću ime Božje. J. Banovac, blagosov. 30. Prislavno ime tvoje faleći. F. Lastrić, test. m. — hvaliti kome Boga *znači: pozdravļati ga riječima:* Hvaļen Bog! *(vidi* 2, a, *bb).* Gdje kog sreta, da mu Boga hvali. Osvetn. 3, 48. — *cc) objekat može biti ńeka osobina kojega čeļadeta ili koje ńegovo djelo, radńa itd.* Mnogo namь govoriše i hvališe vьsakoju dobrotu i počtenije slavnoga i velikoga glasa gospodьstva ti. Spom. sr. 1, 21. (1399). Ja ne mogu neg hvaliti tvoje odluke. G. Palmotić 1, 320. Po sridu nevoļ i žalostih slavil bi i hvalil milosrdja Gospodińa. P. Radovčić, nač. 217. Saul čuvši da svak fali junaštva Davidova, od nenavidosti progońaše ga. F. Lastrić, ned. 362. Ona ne pristade faliti milosrđe Marije. A. Kanižlić, utoč. 75. Falite dobrotu Božju. fran. 46. Čudila se Lika i Krbava, što govori Bugarine Sava, kudi pleme Frankopanovića i viteza bana Zrinovića, svoje ime uzdiže i hvali kojeno je počelo od lani. And. Kačić, razg. 161ª. Ne hvaleći mu vjere. (Kad se reče dobra riječ za čocka od drugo vjere, n. p. ne hvaleći mu vjere, pošten čock). Ne hvalit mu zakona. (gledaj: Ne hvaleći mu vjere). Nar. posl. vuk. 211. Riješi mu što je za riješeńa, a hvali mu što za hvalu bješe. Osvetn. 2, 22. Ńim vojvoda lijepo djelo hvali. 2, 161. Pa i knez mu kršnu miso hvali. 3, 71. — *dd) objekat može biti što mu drago tjelesno ili duševno ili umno.* Sv. Avgustin hvaleći post govoraše. Korizm. 5ª. Sve tvari sogaj svijeta njetko huli, a njetko hvali. Zborn. 3ᵇ. Svetkovinu dana ovoga spravne hvalit sa svom moći. G. Palmotić 1, 22. Ako dakle Duh Sveti fali više mliko, to jest nauk stvari potribitije za spaseńe, vidi, jesi li ‚excusabilis'? F. Lastrić, od' 16. Falit svoju domovinu. V. Došen 32ª. Primnogo faļaše ovi običaj. J. Matović 157. Faleći svrh svega manastir Hopovo. D. Obradović, živ. 75. Hvali more a drži se glavice! Nar. posl. vuk. 341. Hvali more, drž' se kraja. *na Rijeci.* F. Pilepić. *i u Dubrovniku.* P. Budmani. Bijela danka na uranku hvalo. Osvetn. 4, 30. — *b) subjekat može biti što drugo. aa) ono čim se hvali, n. p.: aaa) usta, jezik.* Hval'to me, usta, ne ostala pusta! Nar. posl. vuk. 341. — Jezik je kano med, Boga fali. S. Margitić, fal. 254. Jedini nam jazik klade, sama Boga nek bi hvalio. J. Kavańin 359ᵇ. Jezik psuje kadkad koga, ali opet fali Boga. V. Došen 86ª. — *bbb) pjesma.* Kad ih hvali vele pjesan, ja ću vrh ńih biti trijezan. J. Kavańin 85ª. Koga hvalu toke vrste talijanske pjesni. 132ᵇ. — *bb) metaforički, djelo, radńa s koje ko zaslužuje hvalu.* Redovnika koga fali pravetnost života, nauk i sud. J. Matović 261. — *c) kad se izriče uzrok hvaļeńu, ovaj može biti: aa) u acc. s prijedlogom* za. Mi znamo i čuje se po vsêhь zemļahь veliki tvoj razumь i da si umêlь vьzda dati sebi dobri svêtь i množêmь inêmь i za to mnogo hvalimo. Spom. sr. 1, 51. (1403). Da ga ļudi fale za ńegovu lipotu. P. Posilović, cvijet. 147. — *bb) u gen. s prijedlozima* radi (zarad), cijeća *itd.* Faleći ńega zarad osobitoga nauka. A. Kanižlić, kam. 6. I on narod dalmatinski cijeća bojne vrhe sile hvali. J. Kavańin 275ᵇ. — *cc) u gen. s prijedlogom* od. Hvaliti drugoga od grijeha smrtnoga smrtni je grijeh. A. Komulović 19. Ako si hvalio druzijeh od kogagod djela bludnoga. B. Kašić, zrc. 65. Bit jih čuo hvalit od lijepa govorenja. I. Držić 113. Fale ńega od kolina, od desnice i mudrina. V. Došen 35ª. — *dd) u instrumentalu.* Ti ne fali vridnostjom težaka koji ne zna seb' načinit svaka. J. S. Reļković 428. — *ee) u acc. s prijedlogom* kroz. *vidi primjer iz narodnijeh poslovica kod* 3, a. — *ff) u podložnoj rečenici s konjunkcijama* da, što. Jedni hvale da je moguć. J. Kavańin 35ª. Koju on odriši, faleći je da je mnogo ļubila. J. Banovac, razg. 138. Još ńegova fale dida i davńega šukundida, da su bili sokolovi. V. Došen 35ᵇ. Meni fale ove dvore, da su dvori samotvori. Nar. pjes. vuk. 1, 63—64. Vale Marka da je dobar junak. 2, 390. Tebe fali sva tvoja krajina da si dobar junak na mejdanu. 3, 384. — Hvalim, što si ćudi mile i naravim tiha i blaga. G. Palmotić 2, 384. Vaļa falit krvoloka, mnogo krvi što poloka. V. Došen 161ᵇ. Satir fali Slavonca što se je poboļšao. M. A. Reļković, sat. H5ª. — *d) uzrok je hvaļeńu na drugi način izrečen, kad se kaže kao što (u kojoj osobini, radi koje osobine) ko se hvali. to se izriče: aa) drugijem objektom s adverbom* kao. Svak te hvali, svak te slavi ko viteza najboļega. G. Palmotić 1, 299. — *bb) prijedlogom* za *s acc.* Za junake svak ih hvali. J. Palmotić 233. Neprijateļa hvali svoga naj boļega za junaka. 369. — *e) može se izreći čim se hvali, načiu kojijem se hvali (govorom, pjesmom, ustima, pismom, hvalom itd.): aa) instrumentalom.* Oni tri kako jedniui ustmi hvaļahu i slavļahu i blagosivļahu Boga. N. Rańina 18ᵇ. dan. 3, 51. Svi te glasom hvale do neba i čtuju. P. Hektorović 63. Ki dežoļe svoje razlikim i narošenim govorenjem ča već mogu hvale. P. Zoranić 1ª. Radi pohvala kojimi ńu hvaļaše. B. Kašić, is. 90. Nut' ča sam kupila, hval'te me hvalami, jesam li umila? Đ. Baraković, vil. 341. Kako ih papa pismom hvali u početku od brevijali. J. Kavańin 125ᵇ. Puk ovi ustma fali mene i štuje. F. Lastrić, test. 275ᵇ. Šali šalom, hvali hvalom, a ne tiči rukom. (Z). Poslov. daničk. 120. — *bb) prijedlogom u s lokativom.* Sladko u pjesnah hvali i huli. J. Kavańin 180ᵇ. — *cc) prijedlogom u s akuzativom (samo o glasu).* Zukom trubaļ mnozi' sva gospodstva i ubozi hvale u priglas Gospodina. J. Kavańin 524ᵇ. Neka svašto u glas Boga hvali. Osvetn. 3, 25.

b. probare, *sa slabijim značeńem nego je predašńe, odobravati.* Želim znati, hvalite li misli

moje. Ǵ. Palmotić 1, 339. *vidi i u Vrančićevu, Belinu, Bjelostjenčevu rječniku. — amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima je glagol negativan:* Te odluke ja ne hvalim. G. Palmotić 1, 58. Od onijeh roditeļa ja ne hvalim misao ni svjete. 1, 150. Zakon crkveni to ne hvali. Ant. Kadčić 134.

c. cijeniti. Šta hvališ ovaj guń? L. Lazarević.

d *po tome što se kod pozdrava obično Bog hvali (vidi* a, *a) bb) i* 2, a, *b)), ima u jednoj narodnoj pjesmi* hvaliti kome dobro jutro *sa značenem: pozdravļati.* Čobanici dobro jutro hvali. Nar. pjes. petr. 2, 48.

e. gratias agere, *znači što i* zahvaļivati. *kao kod ovoga glagola uzrok zahvaļivańa može se izreći supstantivom u loc. s prijedlogom* na *ili u acc. s prijedlogom* za *itd., ili podložnom rečenicom s* da, što, jer *itd. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (hvalim za dobro ‚ago gratias'), *u Voltigijinu* (‚ringraziare' ‚danken'), *u Daničićevu* (‚gratias agere').

a) prelazno. objekat je onaj (u svijem primjerima Bog) kojemu se zahvaļuje. Kъde čujemo da su živi, hvalimo Boga na ńihъ životu i jesmo mnogo veseli. Spom. sr. 1, 47. (1403). Da bi na tom daru ńega iz srca hvalile. B. Gradić, djev. 116. Tebe hfalim na svemu dobru, koje mi si učinio. Azbukv. 1690. 18. Fališe Boga na ovome daru. A. J. Knezović 12. — Hvaļu Boga ere vidih svitlo lice tvoje. Aleks. jag. star. 3, 318. Fali Boga, što nije opaka. M. A. Reļković, sat. G1a. — *u ovijem primjerima rečenica, u kojoj se zahvaļuje Bogu, umetnuta je u govor bez sintatičke sveze, isporedi kod* hvala, d, *c) aa) bbb), i cc).* I, valimo Boga, nismo učinili ni do sade, ni, dao Bog, otsele nevere nijedne. Glasnik. 11, 3, 113. (1708). Nije mlogo izašlo ni godine ni bremena, Bože, falimo te! Nar. pjes. bog. 175. Da falimo cara nebeskoga! mi dvorismo cara od malena, od malena pake do golema, ne mogosmo dobra izdvoriti. Nar. pjes. vuk. 2, 158.

b) u jednom primjeru našega vremena glagol je prelazni, ali je objekat uzrok zahvaļivańu, a kome se zahvaļuje stoji u dat. A Bogu se moli, pa mu hvali sunčevo grijańe. Osvetn. 2, 24.

c) neprelazno. kome se zahvaļuje stoji u dat. Vazda hvali i zahvaļuje Bogu. Korizm. 67b. U komu *(betegu)* ne pristraši se, nego stvoriteļu hvaļaše svomu. F. Glavinić, cvit. 281a. Mornari suze tarući veselo Bogu hvaļahu. 402b. Hvalim za lip pomen milosti tvojoj. P. Vitezović, odil. 70. Za tim fali i tvojoj gospodi. M. A. Reļković, sat. H5b. Kńigu čita, drugu piše jasnoj sestri i carici, veseli se i saviše fali nebu i božici. J. Krmpotić 70. — Za to veselimo se i za to Bogu hvalimo. Postila. S4a. Lipo vam hvališe za skrb. P. Vitezović, odil. 10. Falimo ti, Gospodine Bože, za sve tvoje darove. Pisanica. 71. Fali na svi*(h)* stvari*(h)* bogu. A. J. Knezović 249. Fala, rode milostivi! ja vam falim, blagodarim na vašemu lepom daru. Nar. pjes. vuk. 1, 148. — Gospodinu Bogu hvalim da mi je pameti dal. Mon. croat. 219. (1527). Pa se htješe i Bogu moliti, da mu hvale što se dobro hrane. Osvetn. 1, 19.

d) u ovijem se primjerima ne može znati, jeli prelazno ili neprelazno. Vêoma hvalimo v. m. na vašemu dočekaniju. Mon. serb. 560. (1618). Metim toga, brate, hvalim na ļubavi. M. Kuhačević 78. ‚Neću hvaliti, žolim vratiti' (reče počašćeni). u Lici. V. Arsenijević.

2. *pasivno.*

a. hvaļen *se shvaća u pravom smislu kao particip. a) uopće.* Od mene hvaļena u sve ćeš bit hvale, o vodo studena. D. Rańina 22b. Tko bi mnil, hvaļena ti ka si dobrotom, da vjera združena nije s takom lipotom. 24b. Hvaļeno nikada nije dobru težaku, da lozu pribada na pritku nejaku. 27a. Tilo Isukrsta... vazda klańano, hvaļeno. F. Parčić 85. Hvaļene jagode, prazne kotarice. Nar. posl. vuk. 341. — *b) o Bogu, često kao imperativ:* hvaļen budi, *ili optativ:* hvaļen bio *ili samo* hvaļen. Višńi Bog hvaļen bio. M. Držić 26. Hvaļen Bog pravedni. 478. Hvaļen budi Bog. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 121b. 1petr. 1, 3. Sinu Boži, budi faļen! M. Divković, plač. 29. Hvaļen Bog veliki ki danas dopusti, u ogńu zmaj priki da život svoj pusti! G. Palmotić 1, 36. Budi faļeno prisveto trojstvo. I. Grličić 269. Blagosovļen ti jesi, Gospodine Bože, i faļen. J. Banovac, blagosov. 175. Isukrst biva u vike faļen. 271. Faļen budi Bog! A. Kanižlić, fran. 244. Tutu budi Bože faļen i z Marijun navek. Amen. Nar. pjes. mikul. 139. — *značeńe može biti kao kod* 1, d, *a).* Jestь ranniкъ nêkoliko, hvaļenь Gospodь Bogъ! nê odь smrьti nêdanь. Spom. sr. 1, 96. (1409). — *vrlo često kao pozdrav, vidi:* ‚Hvaļen Isus!' govore kršćani kad se sastanu mjesto: ‚Pomozi Bog'. I na to se odgovara u Slavoniji: ‚Navik amin!' a u Dalmaciji: ‚Vazda i Marija'. Vuk, rječn. 803b. *u Dubrovniku:* Hvaļen Bog! *i češće:* Hvaļen Jezus! *a odgovara se:* Vazda budi! *vidi i:* ‚Faļen bog!' ‚Vazda budi!' Nar. prip. mikul. 9. *(ovaj pozdrav:* ‚Hvaļen Jezus!' ‚Vazda budi!' *po onome što se čita u* B. Zuzeri XI, *bio bi uveo sam B. Zuzeri prošloga vijeka).*

b. hvaļen *se shvaća kao adjektiv, te prema tome ima i adv.* hvâļeno.

a) kao adj. hvaļen *može značiti ne samo: kojega hvale, nego i: koji zaslužuje hvalu.* Ta zavidošć ni zla nego dobra i hvaļena. Korizm. 36b. Ter jedne rad žene, ku služih i slavih, sve misli hvaļene u zabit postavih. D. Rańina 147a. Na način hvaļeni neka se potraje ovo, jur što meni života ostaje. 147b. Nije stvar hvaļena, takoj se rvati. S. Gučetić 206. Primat goste hvaļeno je. Ǵ. Palmotić 1, 264. Otajnos tva hvaļena. P. Kanavelić, iv. 320. Ovu faļenu kńigu. A. Kanižlić, kam. IX. Uzrok ńezine faļene brige. 19. Kako biļeži faļeni Fleuri. 69. Ovo faļeno uzdržańe od žena. 211. Tako jasni i faļeni grad, kakvi je Carigrad. 422. Kad Jurasa razumiše Turci Arnauti faļeni junaci. And. Kačić, razg. 294a. Po faļenomu načinu. I. J. P. Lučić, nar. 16.

b) adv. hvâļeno. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚laudabiliter, laudate'), *u Belinu* (‚gloriose' 351b), *u Bjelostjenčevu* (hvaļeno, slavno ‚laudate, laudabiliter'), *u Jambrešićevu (kajkavski* hvaleno ‚laudabiliter'). *aa) načinom koji se hvali, koji treba hvaliti.* Nasledovanja hvaļeno nasledujući. Mon. croat. 100. (1466). Dim da bih se hvaļeno s životom rastala. D. Zlatarić 30b. Ovdi je živila hvaļeno zadosti. 91a. Tko se hvaļeno prido za živjeti vas samu sebi. I. Đorđić, ben. 94. Latini ne samo vrstno nego i vele faļeno posvećuju u prisnu. A. Kanižlić, kam. 536. — *bb) u Bjelostjenčevu rječniku:* hvaļeno, oholno, hvastavo, odviše hvalno ‚jactanter, inani ostentatione, insolenti ostentatione'.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Slavne gospode i kraļice kih liposti još se hvale. I. Gundulić 231. Gdi se Bog naš slavi i hvali. I. Akvilini 68. A ti, Marte, no zapusti tvoje ļudi, neprijateļe sad povali, da se ime tvoje hvali. P. Hektorović (?) 85. Kad se Bog fali. A. Bačić 53. Jer š ńima *(ovakim molitvama)* ne fali se *(Bog)*, već pogrđuje se. J. Banovac, razg. 22—23. Kada tko zarad rečeni oče da se fali i poštuje od drugije. F. Lastrić,

ned. 161. Neka se fali priveliki Bog. A. Kanižlić, fran. 204. Po ńima može se mogućstvo Božje faliti. F. Matić 12. Kļusina se stara fali. V. Došen v. Molitva, koja god je vaļana i dobra, vazda se po ńoj Bog fali. B. Leaković, gov. 125. Poštuje se i fali se Bog, kada se uzima za svidočanstvo. 286. Koń se kroz dlaku ne hvali nego kroz brzinu. Nar. posl. vuk. 150.

b. *refleksivno.*

α) hvaliti sama sebe. — Između rječnika u Mikaļinu (hvaliti se *i* faliti se, hvastati jactare se, ostentare, eferre, venditare se, glorior'), *u Belinu* (‚de se ipso praedicare' 728b; ‚glorior' 751b), *u Bjelostjenčevu* (‚jacto me magnifice'), *u Jambrešićevu* (hvalim se oholno ‚ostento, jacto'), *u Stulićevu* (‚gloriari, de re aliqua se jactare'), *u Vukovu* (‚sich loben, rühmen, prahlen' ‚se laudare'), *u Daničićevu* (‚gloriari'). *a) hvaliti sama sebe ili nopće ili s kakva osobita uzroka što se razumije po smislu.* Mьnê hvaliti se da ne budetь. Mon. serb. 74. (1302—1321). Ki se hvale, kada zlo učine. Naručn. 81b. Ako uloviš, ne hvali se, da ne izgubiš noseći. (D). Poslov. danič. 4. Hvali se, krošńo, er te imam prodat. (D). 27. Ne hvali se, er susjede imaš. (D). 72. Oni koji dodu prid misnika, te se fale, a ne da se osvađaju. F. Lastrić, ned. 96. Niki kao faleći se i ponoseći veli: ‚Pomislio sam zlo; al' nisam, fala Bogu, učinio'. 383. Pođi s Bogom, ne fali se više! And. Kačić, razg. 57a. Doklen ļube, dotlen vjeru daju, kad ne ļube, družini se fale. Nar. pjes. vuk. 1, 389. Ona braća što se dobro fale. 3, 162. Ko se hvali, sam se kvari. Nar. posl. vuk. 156. — *može se izreći kao što se ko hvali (isporedi 1, a, d)).* Fališ se za vrsna. M. Radnić 59a. Svi se fale za dobre junake. Nar. pjes. vuk. 2, 271. — *b) izrečen je uzrok radi čega se ko hvali. aa) to može biti supstantiv: aaa) u instrumentalu.* Otь hvaleštihь se svojeju siloju. Sava, tip. hil. glasn. 24, 205. Svaki mjestom i ponarom svôm se hvali. J. Kavańin 483a. Neka se fale svojom mudrinom: doći će sat, kada će poznati svoju budalaštinu. F. Lastrić, ned. 188. Idite se faliti takom virom. test. 67a. Čudno ti si zadobio! imat ćeš se čim faliti. P. Knežević, muk. 42. Svak se hvali bratom ol' sestricom. Nar. pjes. juk. 52. Daj mo, majko, na daleko, neka ti se rodom hvalim. Nar. posl vuk. 50. *amo može spadati i ovaj primjer, ako u ńemu* što *stoji mj. instrumentala:* Što se fali zvijezda danica, što se fali, to joj i Bog dao. Nar. pjes. vuk. 1, 155. — *i grješkom s prijedlogom* s. Al' proždori s tim se fale, kad u sopri sve privale. V. Došen 172b. Ne vali se, bože, s dočekańem. Nar. pjes. vuk. 2, 355. — *bbb) u gen. s prijedlogom* od. Jesi li se kada hvalil od lipoto? Naručn. 86c. Ki se hvaļaše od blaga ko biše skupil. Korizm. 58a. Uzamši bridak nož, dodi me zakoļi; ter se ćeš od toga po družbi hvalit moć, kako si jednoga činila na smrt doć. N. Naļešković 2, 94 Ako se hvali od prigrišenja. Š. Budinić, ispr. 69. Ako si se hvalio od kojijehgodir rečenijeh grijeha. B. Kašić, zrc. 67. A ošta mogu se faliti? N. Palikuća 37. Ter se fale od ńihovih zloća. J. Banovac, pred. 9. — *ccc) u gen. s prijedlogom* svrhu. Kako je stvar u sebi velika oli malana svrhu koje se fali. M. Dobretić 202. — *ddd) u acc. s prijedlogom* na. Ko se godi na Todora fali sramotan je svaki se vraćao. Nar. pjes. vuk. 2, 494. Svaki s' fali na deset Kalvina, Adnad fali s' na petnaest. 3, 558. — *bb) uzrok je izrečen samijem riječima onoga koji se hvali.* Falile se tri delije mlade: ‚Da nam oće dopustiti care, ńega bismo osvetili lipo'. And. Kačić, razg. 124a. Falila se prelijepa Ana: ‚Nema dvora što baba mojega'. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Petar se gradu falio: ‚Ne *(nije)* ļepše ļubi od moje'. 1, 64. Falila se zvijezda danica: ‚Oženiću sjajnoga mjeseca'. 1, 155. Drag' se dragoj na vodici fali: ‚Draga moja! mene ženi majka'. 1, 265. — *cc) uzrok je izrečen podložnom rečenicom s* da. Ono bi so sved hvaļile, da naj bolje vitezove na boju su pridobile. Ġ. Palmotić 2, 396. Ter se hvali, podstaviti da bi smio vas svijet lako. J. Kavańin 242b. Hvali se, da može razoriti crkvu Božju i opet u tri dni sagraditi ju. M. Lekušić, razm. 74. Da se jedan čovik fali, da nije nigda tudega druga pozna'. J. Banovac, razg. 103. Faleći se, da su im u kriposti ńegovoga imena duhovi nečisti poslušni. E. Pavić, ogl. 571. Turčin faļaše se više puta, da on može... M. A. Reļković, sabr. 9. Faleći se i sokoleći, da će mu odsići glavu. And. Kačić, kor. 327. Ļubica se sama fali, da je cvijet na 'vi svijet naj glavniji i naj ļepši. Nar. pjes. vuk. 1, 226. Još se fale da ti ogak svale. 1, 638. Ti se vališ da si dobar junak. 2, 360. Pa se Mujo pred Turcima fali da é' izgubit Radojev-Savića. 4, 128. Ja čujem da se ti hvališ da možeš dovesti gvozdena čoveka. Nar. prip. vuk. 211. — *dd) uzrok je izrečen infinitivom (samo kad se subjekat hvali da može ili hoće što učiniti).* Na stremeni su obje stale, i ako ne izda mnoga sila, udarcom se jednim hvale svrhu donijet bijenja toga. I. Gundulić 346. — *ee) uzrok je izrečen podložnom interogativnom rečenicom.* Pak se váli gradu Beogradu što si junak danas zadobio. Nar. pjes. vuk. 1, 599. Pa se vali tridest kapetana što je koji robļa narobio. 2, 348. Da se vali Turcim' Udbińanim' kakvoga je roba zarobio. 3, 121. Te se vali šta si zadobio. 3, 272. Kad se car pred gospodom stane hvaliti kakav je lijep grad načinio, vila ga prekori. Vuk, živ. 234.

β) premda je oblik refleksivni, značeńe je kao kod aktivnoga glagola. može se shvatiti i kao suprotno glagolima tužiti se, žaliti se. *a) uopće.* Mnogo se namь hvale naši trьgovci jerь imь si vьzda bilь i jesi prijateļь. Spom. sr. 1, 10. (1397). Sada se hvali, da su dali. Mon. croat 128. (1486). I vi, čistoću i istinu ki u srcu uzdržite, hvalite se i slavite u milomu Gospodinu. I. Gundulić 196. Nevjesta se bani i veoma fali da j' pošteno hrani ńe gospodar dragi. Nar. pjes. vuk. 1, 355. Fali mu se care za darove. 3, 79. Tuđinu se hvali a svojemu se požali. 322. — *b) što bi bio objekat kod aktivnoga glagola stoji: aa) u instrumentalu.* Vьzda ni se su hvalili trьgovci tvojomь dobrotomь da ihь si ļubiļ i sьbļudaļ. Spom. sr. 1, 43—44. (1402). Mi se gospodьstvom ti hvalimo, jerь odь postanьja boļega počtenoga susêda i prijateļa nêsmo imali koliko gospodьstvo ti. 1, 97. (1409). Kako se hvali Vьkcemь i ńegovomь općinomь jerь su ļudije dobri i ńemu vêrni. 1, 145. (1419). Veliką je tva dobrota, svak se od nas ńome hvali. Ġ. Palmotić 1, 16. Vazda se ja hvalim vašijem svjetima. 1, 336. Ńime ubozi hvaliće se. P. Kanavelić, iv. 471 Car falio bi se i dičio svojim meštrom. A. Kanižlić, kam. 601. — Kruto se hvale z rečenim opatom, da za ńe moli. F. Glavinić, cvit. 360. — *bb) u loc. s prijedlogom* o. Poznajem vašu dobru voļu, za koju se o vama hvalim Maćedoncima. Vuk, pavl. 2kor. 9, 2. — *cc) u acc. s prijedlogom* na. — *u naše vrijeme u Dubrovnika.* ‚Svak se na ńega hvali'. ‚Ne mogu se na to nimalo hvalit'. P. Budmani.

HVÀLIV, *adj. vidi* hvaļiv. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v.

hvalan). Faliv običaj i svet. Blago turl. 2, 48. Jest sa svim tim falivo služit se od cine i svita likara. 2, 58.

HVALNOSLUŽEŃE, *n. djelo kojijem se hvalnosluži. — U Voltiǵijinu rječniku i u Stulićevu*: ‚caeremonia, ritus'. — *nepouzdano.*

HVALNOSLUŽITEĻ, *m. u Stulićevu rječniku*: ‚maestro di ceremonie' ‚caeremoniarum praeses'. — *sasma nepouzdano*

HVALNOSLUŽITEĻAN, hvalnoslužiteļna, *adj. u Stulićevu rječniku*: ‚ad caeremonias pertinens'. — *sasma nepouzdano.*

HVALNOSLUŽITEĻNIK, *m. u Stulićevu rječniku*: 1. ‚caeremoniarum praeses'. 2. ‚caeremoniarum codex, rituales libri'. — *sasma nepouzdano.*

HVALNOSLUŽITEĻSKI, *adj. u Stulićevu rječniku uz* hvalnoslužiteļan. — *sasma nepouzdano.*

HVALNOSLUŽITEĻSTVO, *n. u Stulićevu rječniku*: ‚caeremoniarum praesidis munus'. — *sasma nepouzdano.*

HVALNOSLUŽITI, hvalnoslužim, *impf. pohvalnijem i uļudnijem riječima s kim (objektom) govoriti, častiti ga riječima. — U Voltiǵijinu rječniku*: ‚complimentare, cirimoniare' ‚höflich begegnen, ehre erweisen'. — *nepouzdano.*

HVALNOST, *f. vidi* zahvalnost. — *U ńekijeh pisaca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚gratiarum actio'). Falnosti prikazujem tebi. J. Banovac, prisv. obit. 22. Dužni smo Bogu davat falnosti vičńe. F. Matić 87.

HVALODAŃE, *n. djelo kojijem se hvaloda. — U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

HVALODATI, hvalodam (hvalodadem), *pf. dati hvalu, hvale (vidi* hvala, d, *b)), zahvaliti. — U Stulićevu rječniku*: ‚gratias agere, gratias rependere' *s dodatkom da je uzeto iz misala. — nepouzdano.*

HVALODAVAŃE, *n. djelo kojijem se hvalodaje. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

HVALODAVATI, hvalodajem (hvalodavam), *impf.* hvalodati. — *U Stulićevu rječniku*: hvalodavati, hvalodavam, *a praes.* hvalodajem *kod* hvalodati *s dodatkom da je uzeto iz misala. — nepouzdano.*

HVALOJE, *m. ime muško* — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Hvaloje. Deč. hris. 5 *i još na ńekoliko mjesta.* Priseli kraļevьstvo mi Hьvaloja. 59. I Hьvaloju sestričićь. 60. Hvaloje. Glasnik. 15, 303. (1348?)

HVALOJEVIĆ, *m. prezime po ocu Hvaloju.* — XIV *vijeka.* Beroje Hvalojevićь. Deč. hris. 6. 73. Hvalojevićь Bogoslavь. 101.

HVALOPJEŃE, *n. djelo kojijem se hvalopoje. — U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

HVALOPJETI, hvalopojem, *impf. pjevati hvale. — isporedi* hvalopjevati. — *U Stulićevu rječniku*: ‚in laudem alicujus canere, dicere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzdano.*

HVALOPJEVATI, hvalopjevam, *impf. u Stulićevu rječniku uz* hvalopjeti. — *nepouzdano.*

HVALOPOHLEPAN, hvalopohlepna, *adj. u Stulićevu rječniku*: ‚ambitiosus in plausum'. — *nepouzdano.*

HVALOUZDAVAŃE, *n. djelo kojijem se hvalouzdaje. — U Stulićevu rječniku s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića (?). — nepouzdano.*

HVALOUZDAVATI, hvalouzdajem (hvalouzdavam), *impf. uzdavati hvalu, hvale. — U Stulićevu rječniku*: v. hvalodavati *s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića (?). — nepouzdano.*

HVALOV, *adj. koji pripada Hvalu.* Hvalov rukopis. Đ. Daničić. star. 3, 1.

HVALOVAŃE, *n. djelo kojijem se hvaluje. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

HVALOVATI, hvalujem, *impf. u Stulićevu rječniku*: v. hvaliti. — *nepouzdano.*

HVALOVIĆ, *m prezime po ocu Hvalu.* — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hvalovićь). Juraja sina brata Brajilova Bogiše, koji se zove podrêtomь Hvalovićь *(prije toga na istoj strani ima*: Sinovacь kneza Brajila Tezalovića. Juraj Bogišićь, a Bogiša se je zvao (u) dvoru vojevode Radosava prêkoromь Hvao). Mon. serb. 544 (XV *vijek).*

HVALOVRIJEDAN, hvalovrijedna, *adj. u Stulićevu rječniku*: ‚laude dignus'. — *nepouzdano.*

1. HVÂĻEN, *adj. vidi kod* hvaliti, 2, b.

2. HVAĻEN, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku*: Hvaļenь. Po Hvaļenu Radosaļiću. Spom. sr. 2, 79. (1423).

HVAĻENICA, *f. pozdrav, vidi kod* hvaliti, 2, a, *b).* — *U naše vrijeme u Bosni.* Nima tucak hvaļenicu viknu, oni ńemu zdravļem prihvatiše. Nar. pjes. hörm. 1, 318.

HVAĻENOST, *f. vidi* hvala *(uprav osobina onoga koji je hvaļen). — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* O prislatki i priblagi Jesuse, kolika se tebi počtovanost i od hvala uzdanost s vjekovjetom hvaļenosti ima dati! B. Kašić, nasl. 248.

HVAĻENOVIĆ, *m. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Hvalênovićь. S. Novaković, pom. 149.

HVÁĻÊŃE, *n.* laudatio; gloriatio. — *Stariji su oblici*: hvaļenije, hvaļenje.

a. *djelo kojijem ko hvali. — Između rječnika u Mikaļinu* (hvaļenje, pohvala ‚laus, praeconium'), *u Belinu* (hvaļenje ‚laus' 442a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* hvaleńe ‚laudatio, approbatio, elogium'), *u Jambrešićevu* (hvaleńe lepo drugoga ‚elogium'), *u Voltiǵijinu* (hvaleńe *uz* hvala), *u Stulićevu* (‚laus, laudatio, commendatio'), *u Vukovu* (‚das loben' ‚laudatio'). Dike ter hvaļenja presvetoj Juditi . . . hoću govoriti. M. Marulić 7. Kim tvojoj liposti umnožaš hvaļenja. 100. Tašće hvaļenje ne dojde iskati. 200. Tko godi ne haje ļudskoga hvaļenja. P. Hektorović 42. Tko bude strpļenje u tugah imati, oda svijeh hvaļenje ļudi će imati. N. Dimitrović 11. Ne poholi se faļeńem ļudskijem. M. Radnić, pogr. 13b. Jest za faļeńe Job, jerbo bijaše dobar. 313b. Hvaļenja mu daj neizmirna. A. Vitaļić, ist. 481b. Nastojati u hvaļenju i slavļenju. 516. Zazivati puk na radosno Boga faļeńe. F. Lastrić, svet. 34b.

b. *djelo kojijem se ko sam hvali. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* hvaleńe ‚jactatio') *i u Daničićevu* (hvaļenije ‚gloriatio'). Velerêčivoje hvaļenije. Domentijanb 153. Takovi će se mojem hvaļeńu i dičeńu kao bezumnom posmejavati. D. Obradović, basn. 400.

HVAĻEVINA, *f. u pisaca našega vremena*: Danak što ga vrhovni vlasnik ima pravo iskati katkada od novoga vlasnika koristovnog zove se, ako preinaka biva za života, hvaļevina *(po lat.* laudemium). Građ. zakonik. 2, 229.

HVÀĻIV, *adj.* laudabilis, *kojega treba hvaliti, koji zaslužuje hvalu. — isporedi* hvaliv. — *Od*

xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* 428b *i u Stulićevu* (v. hvaliv). Samo sebe imenuješ gdi je dilo hvaļivo. A. d. Bella, razgov. 40. Da pijanstvo i bludnost jesu stvari dobre i faļive. Blago turl. 2, 193.

1. HVAO, *m. vidi* Hval.

2. HVAO, *vidi* nahvao.

HVAOKOVIĆ, *m. prezime (stariji bi oblik bio* Hvalković). — xv *vijeka.* Ivan Hvaoković. Mon. croat. 117. (1478).

HVÂR, Hvára, *m. Φάρος, otok u Dalmaciji (lat.* Pharos *i* Pharus, *tal.* Lesina) *i grad na ńemu (u poznije doba lat.* Pharium); *kod ńekijeh pisaca razlikuju se dva grada:* Stari Hvar (Stari Grad, *tal.* Città Vecchia) *i* Novi Hvar *(tal.* Lesina). — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. — Postaje od grčke ili od latinske riječi; glas* f *kojega u prva vremena nije bilo u našem jeziku promijenio se na* hv; *od* xvii *vijeka (u primjeru* xvi *vijeka:* Grade ke su onuje Fara. Š. Budinić, ispr. 133, Far *je tijesno između Italije i Sicilije, tal.* Faro di Messina) *opet se kaže i* Far, *vidi primjere Divkovićeve kod* Hvaranin *i naj zadńi primjer ovdje. — Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (Hvar, grad u Dalmaciji ‚Pharium'; otok u Dalmaciji ‚Pharos, Pharia'), *u Belinu* (‚Lesina, città della Dalmazia' ‚Pharium' 434a), *u Stulićevu* (Hvar, grad stari od Dalmacije ‚Pharium'), *u Daničićevu* (‚Hvarь', ostrvo između Brača i Krkra (Korčule) koje na kartama pišu i ‚Lesina'). *a) otok.* Kako to ni pisa hercegovь knezь sь Hvara. Spom. sr. 1, 83. (1407). Što namь pišete za Kakrь i Hvarь. 1, 116. (1413). Za Hvarom je Brač. (D). Poslov. dańič. 152. Hvar, Korčula, Rab, Cres, Veļa. J. Kavańin 137b. Korčul ribni i Hvar vini. 183b. Brač, Vis, Hvar oslobodi. 185a. *b) grad.* Grad Hvar. M. Vetranić 1, 205. Dragi Hvaru moj! 1, 208. Sad me Vis, sad Stari, sad ima Novi Hvar. H. Lucić 268. I Stari Hvar ovi, u kom se porodi, ožalosti i Novi. P. Hektorović 61. U Starom Hvaru prvi dan miseca luja. 69. U Hvaru na 16 novembra 1541. 75. Da s' pisal ti Petri pjesnicu u grad Hvar. N. Naļeśković 1, 307. Slave je tvoje Hvar novi pun, i stari. 1, 335. Prvi i bliži grad u diki glasoviti Hvar se broji. J. Kavańin 137b. Hvar, Far ‚Lesina'. Repert. dalm. 1872. 18.

HVÁRANIN, *m. čovjek iz grada Hvara ili s otoka Hvara. — plur.:* Hvárani. — *Od* xvi *vijeka.* Petre Ektorović Hvaranin. P. Hektorović 65. Anibal Lucij Hvaranin. B. Kašić, rit. xviii. Ja pop Nikola Faranin primenkom Jurjević. M. Divković, zlam. 5. Ti s' vele scińen od Hfarani. M. Gazarović 142b. Hvaranom se stup naj viši pripade. I. Ivanišević 333. Hvarani Dalmatini naseliše otok Vis. P. Vitezović, kron. 17. Ostavi ju Faranin vojvoda. Nadod. 124.

HVÂRČICA, *f. (obično se kaže* farčica), suvrst smokve; duļa je, zelenija i tvrda ńešto od bjelice (s otoka Hvara). — na Braču. A. Ostojić.

HVARIĆ, *m. prezime.* — xvi *vijeka.* Matij Hvarić. Mon. croat. 200. (1512).

1. HVÂRKA, *f. žensko ćeļade iz grada Hvara ili s otoka Hvara. — Od* xvii *vijeka.* Čestita Hvarka vil. V. Zanbon *u* D. Baraković, vil. 362.

2. HVÂRKA, *f.* Hvarka, vrsti vinove loze bijela i crna grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 112. — *s otoka Hvara.*

HVARKOVIĆ, *m. prezime. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Čuj de i milo Hvarkoviće, mužo u rati i u miru. J. Kavańin 119b.

HVÂRSKÎ, *adj. koji pripada Hvaru (otoku ili gradu). — Od* xii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (hvarьskyj). Plьkь bračьski i hvarьski. Starine. 13, 206. (1185). Kь banu hrьvanskomu *(Daničić,* rječn. 3, 410, *misli da je pogreška i da treba čitati* ‚hvarьskomu', *ako ne* ‚hrьvatьskomu'). Spom. sr. 2, 25. (1369—1376). Pridь otьcemь ligatomь biškupomь hvarьskimь. Mon. serb. 450. (1451). Marin Gazarović hfarski vlastelin. M. Gazarović vii. Gospodina Petra hvarskoga biskupa. Michelangelo. iv. Biskupu hvarskomu... vladici braškoj, šibenskoj i hvarskoj... I. Ivanišević 6. Vlastelina hvarškoga *(biće š štamparskom griješkom).* 323. Tako i hvarski spijevaoci u Robińi i Ribanju. J. Kavańin 162b. Navali Hvarski Dmitar i na grade i na poļa. 243b. U farskom otoku. And. Kačić, kor. 411.

HVÂŠKÂŃE, *n. vidi* hvastańe. — *U jednoga pisca iz Boke kotorske* xviii *vijeka (s* f *mj.* hv). Ne čuti faskańe što donose zli jezici. K. Maģarović 107. — *isporedi* hvaskavac.

HVÂŠKAVAC, hvâškâvca, *m. vidi* hvastavac. — *U jednoga pisca iz Boke kotorske* xviii *vijeka (s* f *mj* hv). Čovjek faskavac neće biti nikad ļubļen. K. Maģarović 105. — *isporedi* hvaskańe.

1. HVAST, *f. vidi* hvasta, hvastańe. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Luter, Kalvin... ponosite puni hvasti. J. Kavańin 454b. — *Po jednom rukopisu i u jednoga pisca (G. Palmotića)* xvi *vijeka, vidi prvi primjer kod* hvasta. — *Na jednom mjestu i u drugoga pisca* xviii *vijeka, ako ne spada pod* 2. hvast: Hvast je rijet da čovjek dosta zna. A. Kalić 158.

2. HVAST, *m. vidi* hvasta, hvastańe. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Hvasta ne imajuć, da s kê slike neće odrvan bit u viko. J. Kavańin 202b. — *vidi i* 1. hvast. *vidi i:* Hvâst = hvastańe. na Krku.

3. HVAST, *adj. hvastav. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Hvaste ńegove misle biše pokarane. D. E. Bogdanić 10.

HVÂSTA, *f. vidi* hvastańe. — *isporedi* 1. *i* 2. hvast. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (hvasta, hvastanje ‚jactatio, ostentatio, venditatio, jactantia'), *u Belinu* (‚jactantia' 374a. 487b; ‚ostentatio' 751b; ‚fastus' 304b; ‚pompa' 571b), *u Stulićevu* (‚gloriatio, jactantia, ostentatio, superbia') Ponosite knigo ohole s vele hvaste *(u jednom rukopisu* hvasti), s malo svjeta. G. Palmotić 2, 177. Ove izusti riječi tada s mnogom hvastom sadružene. 2, 180. Malo mu će dat pomoći neprilična hvasta i slava 3, 404. Bješe jednoj u prodoli zelen stabar lijep uzrastom gusto kitje svud okoli raširio s mnogom hvastom. 3, 132b. Sobom nosim svud koristi i to nijesu, kraļu, hvaste. A. Gledević 23b. Bezobrazna, smamna hvasta. J. Kavańin 55b. Slavno 'e blago, nu neblaga od blaga 'e hvasta i slava. I. Đordić, uzd. 51. Bog tu neredbenu hvastu ļuto zaplati. salt. xvi. Ki nadmeni hvaste i dima zatječu se svojim grijesima. 467. Blago u svjetovne hvaste i zalihnosti obraćaju. ben. 182. Potrebno je ńu podkadit hvaste dimom i zahvale. pjesn. 82. Čeļade debelo i naduto hvastom i ejenom sebe samoga. 1. M. Mattei 187. Ako više osobne svijesti budu imali, a mańe hvaste. M. Pavlinović, razg. 9. Koji se bez buke i bez hvaste spravļa taj dan. razl. spis. 30.

HVÂŠTALAC, hvâštaoca, *m. vidi* hvastavac. — *U Belinu rječnika* (‚jactator' 487b. 751b; ‚ostentator' 694a) *i u Stulićevu* (hvastalac *i griješkom* hvastaoc ‚jactator, gloriator').

HVÀSTALICA, *f. žensko čeljade kao hvastalac.* — *U Belinu rječniku* (‚sui ostentatrix' 572[a]) *i u Stulićevu* (‚se jactans, gloriosa').

HVÀSTALO, *m. vidi* hvastavac. — *U Mikaljinu rječniku (kod* hvastavac), *u Belinu* (‚jactator' 751[b]), *u Stulićevu* (v. hvastalac).

HVASTANOST, *f. vidi* hvastaće. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Uklanjati se od tašte ugodnosti i hvastanosti. B. Kašić, nasl. 220.

HVÀSTÂĆE, *n. djelo kojijem se hvasta, kojijem se ko hvasta.* — *Stariji je oblik* hvastanje. — *Između rječnika u Vrančićevu* (hvastanje ‚jactantia'), *u Mikaljinu* (fastanje, ludo govorenje ‚nugae, loquacitas, garrulitas'; hvastanje, mnogo govorenje ‚nugae'), *u Belinu* (hvastanje ‚jactantia' 374[a]. 487[b]; ‚ostentatio' 571[b]. 694[a]; ‚sui ostentatio' 571[b]), *u Voltigijinu* (‚millanteria, vanità' ‚prahlerey'), *u Stulićevu* (‚ostentatio, gloriatio'). Neposluh, hvastanje, ipokritstvo. Naručn. 85[b]. Da zemli pod kolo vaš bis se ponizi i hvastanje oholo. M. Vetranić 1, 214. Hvastanja mrzeći. I. T. Mrnavić, mand. 42. Mrzeći na tako hvastanje Isukrst. A. d. Bella, razgov. 144. Bio se među Židovima glas prosuo da je Isukrst imo uskrsnut, ali su ovi glas držali za privaru i hvastaće. B. Zuzeri 61. Da se ne čini *(ispovid)* s hvastaćem nego sramom. Ant. Kadčić 206. Da se ima bižati od svakoga hvastaća. I. Velikanović, uput. 1, 143.

HVASTAONICA, *f. u Stulićevu rječniku:* v. hvastalica. — *nepouzdano.*

HVÀSTATI, hvàstâm, *impf.* gloriari. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus.* хвастать, *češ.* chvastati. — *Nejasnu postaću. — Između rječnika u Mikaljinu* (fastati, ludo govoriti ‚nugor, garrio, effundere verba'; hvastati, vele govoriti ‚nugor'), *u Belinu* (‚glorior' 351[a]. 751[b]; ‚jactare se' 751[a]; ‚sese ostentare' 571[b]; ‚immodice augere' 487[b]), *u Stulićevu* (‚gloriari, se jactare, magno se praedicare, se efferro insolentius').

1. *neprelazno.*

a. *isto što* hvastati se *(vidi* 2, c), *preko mjere hvaliti se.* — *isporedi* baniti se. — *vidi u Belinu i u Stulićevu rječniku.* — *amo spada i ovaj primjer:* Ne varam i ne hvastam. A. Kalić 496.

b. *brbljati. vidi u Mikaljinu rječniku.*

2. *prelazno, hvaliti preko mjere.*

a. *aktivno.* I dvozubja ognjenoga vlast i poraz prenemili hvasta krečuć. J. Kavanin 411[a]. Ti hvastaš onu oblast koja u tebi nije. A. d. Bella, razgov. 22. Hvastaju dila od svojih starih, i zovu ih plemenstvo. 165. Hvasta plemstvo nad sve ostalo, da je rođen na nebesijeh. B. Zuzeri 342.

b. *pasivno.* Hvastan i dvoren hoće biti. J. Kavanin 54[a].

c. *sa* se, *refleksivno, vidi* hvaliti se *kod* hvaliti, 3, b, *c*). — *Između rječnika u Mikaljinu (vidi* hvaliti se), *u Belinu* (‚glorior' 487[b]; ‚ostento' 694[a]), *u Voltigijinu* (‚millantarsi, vantarsi, pompeggiare, grandeggiare' ‚sich prahlen, sich rühmen, sich brüsten'). Da nitko ne mniti bude, da se hvastam. Bernardin 21. paul. 2cor. 12, 6. Hvastajući se i više višnih božic sobe uznoseći. P. Zoranić 8[b]. Ako si se hvalio i hvastao od osvete. B. Kašić, zrc. 60. Ako si se hvastao od rečenijeh grijeha. 67. Ako si se uzoholio, hvastao. 107. Ni se bezočno hvasta. nasl. 219. Koji se hvastaše da će umriti za gospodina. is. 52. Ovako se hvasta i slavi. P. Kanavelić, iv. 17. Ča se hvastaš kako da ne bi prijal? P. Radovčić, ist. 134. Što se hvastaš, da pršeći vjetrić puka s tobom hlidi. J. Kavanin 28[b]. Samo hvastat se da može osuditi, jest jednomu sudcu krivina velika. A. d. Bella, razgov. 22. Fastaše se er se pravomu stvoritelju od nebesa klanjaše. 90. Ne krije se u zabiti potajna prikorna zloća, neg se hvasta u družinah. B. Zuzeri 46. Bješe se pelemiso i hvasto. S. Rosa 162[a]. Fasta se kako od stvari dostojno od pofalo kad misu prigriza. I. J. P. Lucić, bit. 52. Hvastaju se svojim nemarom. M. Pavlinović, rad. 45.

HVÀSTAV, *adj. koji se hvasta; kojijem se ko hvasta.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚gloriabundus' 351[a]) *i u Stulićevu* (‚gloriabundus').

a. *adj.* Neharnu, lakomu, hvastavu človiku. Đ. Baraković, vil. 324. Luda djela i hvastava. G. Palmotić 2, 177. *(Riči)* hvastave i ohole. P. Radovčić, nač. 537. Zagovaraše u Korintu veliko ljudstvo jedan hvastav govornik. A. d. Bella, razgov. 20. Gdi su, gdi ono fastave riči? 203.

b. *adv.* hvàstavo, *hvastavijem načinom, hvastavijem riječima.* — *Između rječnika u Belinu* (‚jactanter' 374[a]) *i u Stulićevu* (‚jactanter'). Odgovorišе gusari hvastavo i ponosito. I. Đordić, ben. 173.

HVÀSTAVAC, hvàstâvca, *m. čovjek hvastav, koji se hvasta.* — *isporedi* hvastalac, hvastalo. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (fastavac ‚loquax, garrulus, nugator, nugax'; hvastavac, hvastalo ‚ostentator, miles gloriosus'), *u Belinu* (‚gloriabundus' 351[a]; ‚sui ostentator' 572[a]; ‚inanis gloriae cupidus' 751[a]), *u Voltigijinu* (‚vantatore, millantatore' ‚prahler'), *u Stulićevu* (v. hvastalac). ‚Muči, hvastavče!' vika sveti Ambrozijo. A. d. Bella, razgov. 22. Obalivši praćom mrtva na tle onoga gorostasna vastavca *(Golijata).* 54.

HVÀSTÂVČE, hvàstâvčeta, *n. dem.* hvastavac. — *U jednoga pisca našega vremena.* Muči, hvastavče jedno! S. Ljubiša, prip. 28.

HVÀSTÂVČINA, *m. augm.* hvastavac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚gran millantatore' ‚paullo jactantior'.

HVÀSTAVICA, *f. žensko čeljade hvastavo, koje se hvasta.* — *isporedi* hvastalica. — *U Stulićevu rječniku.*

1. HVÂT, *m. hvatańe.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. hvatańe) *s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića (?).* Da kopja svoga rat jur u krf omoči, da skusi sablje hvat staf caru prid oči. Đ. Baraković, vil. 323. A glad me li nuka da hvatim boji hvat. 331.

2. HVÂT, *m.* orgyia, *mjera za dužinu od šest stopa.* — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* hvátu, *u gen. pl.* hvátâ *(i* hvátî, *vidi dalje), možebiti u dat., instr., loc. pl.* hvátima *(ili* hvâtima?), *i po svoj prilici u cijeloj množini kad se umeće* ov: hvátovi, hvatóvâ *(ili* hvâtôvâ?), hvatòvima *(ili* hvâtovima?), hvâtove. — *Jamačno je ista riječ što* 1. hvat, *te bi prvo značeńe bilo: koliko čeljade može shvatiti kad pruži i rašíri u svu dužinu ruke. — Prošloga vijeka bilo je i ženskoga roda, vidi acc. pl.* fati. M. A. Reljković, sat. G3[b]; *gen. sing.* fati. J. S. Reljković 44. 369. *i u naše se vrijeme zadržao oblik za gen. pl.* hvati (Đ. Daničić, obl.[7] 9—10). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (fat *i* hvat ‚die klafter' ‚decempeda'). Tako tiraj do po fati. J. S. Reljković 44. Pravi stańe od fati visine. 369. Koliko fati okrug zemaljski u sebi zadržaje. B. Leaković, gov. 248. Pak moj zeko brži od tvog barne, jer tri fata u visinu skače. a četiri pred barnu

tvojega. Nar. pjes. vuk. 3, 422. — *Često se upotrebljava i kao mjera za drva (kad su složena po šest stopa u širinu i u visinu), te po tome se gdje upotrebljava i za drva uopće ili za što drugo složeno kao drva.* Polovicu da u fati složiš. M. A. Reljković, sat. G3b. Zagrlivši svoju majku... pak ju na polu mrtvu s oni fatova doli svede, i hercogu ju... prikaza. Đ. Rapić 184. Kojim posao jest fatove sići. J. S. Reljković 50. Drugo ništa u šumi ne radi, već fatove iz ložeće vadi. 334. Stojau fatovi od sveti kostiju. S. Tekelija. let. 119, 44. Jedna se drva prodaju na fat, druga na komad. Đ. Popović, poznav. robe. 364 *isporedi* hvatljika.

3. HVÂT, *f. vidi* 2. hvat.

HVÀTALAC, hvâtaoca, *m. čovjek koji hvata. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚capiens, sumens, prehendens'.

HVÀTALICA, *f. žensko čeljade koje hvata. — Samo u Stulićevu rječniku (uz* hvatalac).

HVÂTAN, hvâtna, *f. koji pripada hvatu (vidi* 2. hvat). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da s' u fatne klada cipje dili. J. S. Reljković 50.

HVATÀNIJA, *f. u Vukovu rječniku:* vide vezanija *s dodatkom da se govori u Baraći.*

HVÀTÂNE, *n. djelo kojijem se hvata. — Stariji je oblik* hvatanje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (hvatanje, hitanje), *u Belinu* (‚comprehensio' 42a), *u Stulićevu, u Vukovu* (fatanje *i* hvatanje). Vodi ih na posèzanje, hvatanje i vazetje dostojanstvija erejskoga. Š. Budinić, sum. 106a.

HVÀTATI, hvâtâm, *impf.* hvatiti. — *isporedi* hitati, A. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hvatati, *rus* хватать, *češ.* chvátati, *pol.* chwatać. — *Između rječnika u Mikaljinu* (hvatati, fatati ‚capio, sumo, accipio, praehendo, appraehendo'), *u Belinu* (‚arripio' 42a), *u Voltiđijinu* (‚attrappare, agguantare, rapire' ‚orwischen, ertappen'), *u Stulićevu* (‚prehendere, capere, sumere, accipere'), *u Vukovu* (fatati *i* hvatati ‚fangen' ‚capto').

1. *aktivno.*

a. *vidi* hvatiti, 1, a. *a) subjekat je čeljade. aa) objekat je čeljade. aaa) u pravom smislu* Centaure pogubi Peritov s Lafiti, jer hvataje zubi, jur pjani i siti, onih, kih počtiti ńih dostojaše se, za žene zaditi ne sramovaše se. M. Marulić 48. Otet bi se mlada uzela strašnom crncu ki ju hvata, golubica jakno bijela crnom orlu iz nokata. I. Gundulić 391. Sužńe fataju. P. Knežević, osm. 67. Ja pogubih turska četobašu, držto druge da vatamo žive. Nar. pjes. vuk. 3, 188. Petar vata Marunović-Muja, Krsto vata Asan-Begovića. 4, 101. Svaki Srbin vata po Turčina. 4, 174. On *(će)* jedan put platiti za sve ajduke ńegovo knežine, kad se ne stara da ih fata. Djelovod. prot. 111. — *amo spada i ovaj primjer:* Pravda ženu vata i naj posli osuduje na smrt. M. Zoričić, zrc. 43. — *u ovom je primjeru osobito značeńe s toga što se ne hvata objekat u neprijateljskom smislu (kao sužań):* Svi golaći Savi polećeše, i Srbińo po Savi vataše, Bog im dade, Srblje povataše, povatali, na suvo izveli; a Turaka ni vatat ne ćeše. Nar. pjes. vuk. 4, 285. — *bbb) u prenesenom, metaforičkom smislu. (Svijet)* vara i fata brezposlena. M. Radnić 187a. Jer se puštato, da vas opet fata *(djavao)* za stvari od ništa. J. Banovac, razg. 186. Al' nenavidljivca fata golom udicom. F. Lastrić, ned. 111. Ne promišljajući, da je ovo mriža djavaoska, u koju fata duše malomnne. 323. Ti si mriža po kojoj ja mnoge dušo fatam. M. Zoričić, zrc. 98. — *bb) objekat je životiња.* Petro, od sela ne imaš veće fatati ribe, nego ćeš ljude fatati. F. Lastrić, od' 241. Fatati zecove, ptice i ribu. A. d. Costa 2, 184. Pa on vata vranca Mujagina. Nar. pjes. vuk. 3, 102. Ode fatat ribe šestokrile. Nar. pjes. juk. 55. Koji hvataju rake ili ribu. Vuk, poslov. 139. — *amo može spadati i ovaj primjer u metaforičkom smislu:* Al' da b' samo stare babe tamnom paklu lov fatale. V. Došen 131a. — *cc) objekat je stvar neživa.* Što fatamo pinu na vodi. A. Kanižlić, uzr. 16. — *dd) objekat je stvar umna.* Fataš li i naj mańi dio vrimena? P. Knežević, osm. 289. — *često je objekat* prigoda. Zato vrimena ne propušća, fata prigodbe. F. Lastrić, test. ad. 103b. Vazda fataše prigodu za spaseńe duša. A. Kanižlić, kam. 854. Fatao je prigode. fran 202. — *b) subjekat je (i objekat) životinče.* Pauk utrgne se i učini jedno platno plemenito, i sve ono za fatati muhe. M. Radnić 294b. Mačke mišo fataju. I. Jablanci 90. Napušćajte sive sokolove, nek fataju tice jarebice. Nar. pjes. vuk. 2, 44. Napušćaju hrte i zagare, te fataju srne i košute. 2, 47. Koji se hrt silom u lov vodi onaj zeca ne hvata. Nar. posl. vuk. 143. — *c) u prenesenom smislu, može biti subjekat groznica ili koja druga tjelesna bolest, ili bolesno duševno stańe (osobito strah).* Vira moja, Plavša harambaša, ti me danas ufatiti nećeš, jer me nije groznica fatala. And. Kačić, razg. 293b. Koga drugi treći dan ogań oliti groznica fata. M. Dobretić 113. Preodan je groznica vatala. Nar. pjes. vuk. 2, 613. Fataše ga troljetna groznica. 4, 86. Pa ga neće više hvatati groznica. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 37. — Koga malkaduk fata. F. Lastrić, svet. 43b. — Koga hvata nesvest. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 50. — Ali žarko ne odskače sunce, pa mraz hvata uz kosti junaka. Osvetn. 2, 39. — S česa strah vas često hvata, da u pako vam duh ne svrata. J. Kavańin 499b. Svu je bojazan smrtna hvata. P. Sorkočević 579a. Strah te fata tek od dima gusta. Osvetn. 6, 42.

b. *vidi* hvatiti, 1, b. *a) uopće.* Svaki vata svoga rańenika. Nar. pjes. vuk. 3, 317. Pa mi topuz u visine baca, a vata ga u bijele ruke. 3, 351. — *amo može spadati i ovaj primjer:* Anđeli ńu *(krv)* fataju u čaše. F. Lastrić, svet. 30a. — *u prenesenom, metaforičkom smislu.* S tvojijem rukami fataš vlastitu smrt. M. Radnić 210a. — *b) ističe se što se osobito hvata kod objekta akuzativom s prijedlogom za.* Jedna jednu sprijed desnicom za snježane prsi hvata. I. Gundulić, osm. 401. On je fata za ručicu. Nar. pjes. vuk. 1, 53. A vranac je givan na kobilu, za grivu je fata pod Turčinom. 3, 277. Te on vata Corović-Osmana: jednom rukom końa za dizgone drugom rukom Turčina za prsi. 4, 4.

c. *kao* dobivati. Ništa ne fata za dostojanstvo spaseńa vičńega. F. Lastrić, ned. 283. Što fatate? što dobivate? ništa, ništa. 285. Koji baštinu fataju spaseńa. svet. 153b. Po koliko fataš od ńe oka? M. A. Reljković, sat. G5b. Hvatati zazubice, željeti štogod što vidiš u drugoga; n. pr. ‚Gledim gdje on jede pa sve hvatam zazubice'. L. K. Lazarević iz Šapca. — *može biti da amo spada i ovaj primjer (ako nije u ńemu* hvatati *impf.* zahvatiti): *(Svińa)* hvata iz korita. M. Marulić 43.

d. *(końe ili volove) sprezati, uprezati (u kola, pod jaram)* Vataj, sino, końo u intove. Nar. pjes. vuk. 2, 116. Zašto u Starom Vlahu u potak ne hvataju volove. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 10. Ne hvatajte volova nikad u potak. 10.

e. *u prenesenom smislu hvata se s kim* prijateljstvo *(i* neprijateljstvo), vjera. I prijateljstvo fa-

tamo s Bogom. S. Margitić, fal. 258. Kako fataju neprijateļstvo z Bogom svemogućim. 136 Dali, Drago, vjeru ne hvatasmo? Ogled. sr. 189. Nemoj hvatati vjere s ńima. Đ. Daničić, 2mojs. 23, 32. Čuvaj se da ne hvataš vjere s onima koji žive u zemļi. 34, 12. Ne hvatajte vjere sa stanovnicima te zemļe. sud. 2, 2. — ‚hvata se vjera' *i među dvjema stranama, kad se radi da se pomire i zadadu vjeru jedna drugoj.* Hodili Mahini da hvataju vjeru među Grbļanima. S. Ļubiša, prip. 97.

f. *vidi* držati, I, 1, s. Pune fata tri litre rakije. Nar. pjes. juk 257. Ova boca hvata dvije oke. L. K. Lazarević iz Šapca. — *u širem smislu može amo spadati i ovo:* Kapigibaša u Sarajevu noćio iz Sarajeva sa pedeset konika 2 konaka u jedan fatajući. Golubica. 5, 130. — *može biti da amo spadaju i ova dva primjera, u kojima je glagol u širem, metaforičkom smislu:* Na kom je zlamenje pleten trak od zlata, sve drago kamenje, svjetlosti sve hvata. Š. Menčetić—G. Držić 490. Hvata joj jak zora ljepotom ńe lice. 504.

g. *shvaćati, razumjeti, isporedi* hitati, A, 1, d. — *U naše vrijeme u dubrovačkoj okolini.* ‚Hvatam te što hoćeš da mi rečeš'. P. Budmani.

h. *neprelazno, značeńe je kao kod* b, *ali nema objekta, nego samo acc. s prijedlogom* za. I za isti štap hvataju puni duha i slobode. J. Kavańin 107a. Lasno je tudim rukama za vrelo gvoźde hvatati. Nar. posl. vuk. 167.

i. *neprelazno, protezati se, dosizati, isporedi* hitati, A, 1, e. Pokraj svega toga što je zimńi kaput hvatao skoro do članaka, ode u kačaru. M. P. Šapčanin 1, 28. — *mislim da i u ovom primjeru treba ovako shvatiti značeńe, samo što je u širem, prenesenom smislu:* Već hvata noć. M. Đ. Milićević, let. več. 55.

2. *sa* se.

a. pasivno A budalasti . . . fataju se ļudi. S. Margitić, fal. 285 Ova se *(daska)* fata jednoć samo. F. Lastrić, test. ad. 13b. Tio hodeći, ptice se fataju. A. J. Knezović 102. Da se u ribńaku fataju ribe. A Kanižlić, kam. 86. Posli ovoga fata se lupež. M. Zoričić, zrc. 67. Jere takove žene nisu drugo nego mriža vražja, kojima se ļudi fataju. Đ Rapić 23. Koń se kratku pod zubaču fata. J. S. Reļković 211. U koš takvi fataju se ribe. 284. Al' se Vuksan vatat ne davaše. Nar. pjes vuk. 4, 23. Luda se (lisica) hvata u jednu (nogu), a mudra u sve četiri Nar. posl. vuk. 171. Kad se hvata kolo. Vuk, nar. pjes. 1, 174. Da se traže hajdučki jataci i da se hvataju hajduci. živ. 269. Da se hvataju buntovnici. M. Đ. Milićević, zim. več. 23.

β. refleksivno. — Između rječnika u Vukovu (n. p. u kolo ‚fassen' ‚prehendo', cf. uhvatiti se).

a. *kao* hvatati *(isporedi* 1, h), *ali se uz to često misli da se i sam subjekat združi, spoji s onijem što hvata ili k onome prione. a) ono što se hvata stoji u gen.* A ti, žrlče sladokusi, kad se kusa budeš hvatat, kus od tebe bude skakat. M. Marulić 309. Množ oružja nima, kamenja se hvata. I. T. Mrnavić, osm. 118. Kojih se *(daska)* hvatamo u potopu griha. Ant. Kadčić 115. Nož je plužni, on se zemļe fata. J. S. Reļković 20. Kosa nije stražńa od alata, kog se kućnik nad livadom fata. 24. U naručju nosi sina Panteliju, za ručicu vodi ćerku Anđeliju, treće joj se vata skut' sviľna zubuna. Nar. pjes. vuk. 1, 105—106. Da s' vatamo tanke slamke. 1, 173. Kad se ńiva dožańe, onda se žeteoci hvataju slamke. Vuk, živ. 56. Kao utopnik kad se i slamke hvata. Pravdonoša. 1852. 8. — *u prenesenom, duševnom smislu.* Bogu, ki na pamet držeć grijehe, osvete se hvata. J. Kavańin 214a. — *b) u acc. s prijedlogom* za *(isporedi* 1, b, *b); što bi ondje bio objekat, ovdje se može izreći dativom, isporedi i c)).* Za grane se fataju i drže. J. S. Reļković 237. Jer sad vaļa do dana dva sata da se końma on za hranu fata. 386. Iz momka je zelen bor nikao, iz divojke vinova lozica, i fata se boru za ogranke, ka' divojka momku oko vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 244 Kad ćoek tone, i za vrelo se gvoźde hvata. Nar. posl. vuk. 122. On se hvata rukama za noge. Vuk, nar. pjes. 1, 184. Topac se hvata za svašto. S. Ļubiša, prip. 199. — *c)* hvatati se kome oko vrata (o grlu) *znači: grliti.* Da je komu poslušati bilo, kako cvili Jure dite mlado, fataše se majci o grjocu. And. Kačić, razg. 87a. Majka s' sinu fata oko vrata. Nar. pjes. juk. 152. — *d) kod ‚kola' i druge igre kaže se da se subjekat ‚hvata (s kim, do koga) u kolo'.* Kad ti podeš dol' u poļe, dol' u poļe, dol' u kolo, ne vataj se do Tomaša. Nar. pjes. vuk. 1, 282. On se vata do djevojke *(u kolu).* 1, 391. S końa sjaha, u kolo se fata do lijepe Jovanove seke. 3, 49. Ko se u kolo hvata, u noge se uzda. Nar. posl. vuk. 156. Ko se hvata u kolo treba da igra. S. Ļubiša, prip. 192. *amo spada i ovo:* Hvatati se s kim u štap. (Gledati ko ima pravo ili ko je stariji). Nar. posl. vuk. 341. *(vidi u Vukovu rječniku kod* štap). — *mješte* u kolo *kaže se i* za kolo. Kraļ stoji na lijevom kraju kola a barjaktar na desnom, ali se oni ne hvataju za kolo. Vuk, živ. 35. — *e) u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka ono što se hvata stoji u dat. s prijedlogom* k. Belona srdita k tomu se još hvata. Đ. Baraković, vil. 57. *(Osa)* brusi žvalo, ter oblita, ter se ļuta hvata k nosu. 219. — *f) u ovijem primjerima istoga pisca (kod e)) nije izrečeno što se hvata nego namjera s koje se hvata, i to podložnom rečenicom s* da. Vidih zmaja, gdi se hvata da potamni sunca zraci. Đ. Baraković, vil. 215 Biše zvir pri kraju gdi dale ne more, hrti se hvataju jur da ju umore. 258.

b. *kao* priańati. *ono čemu priańa subjekat, stoji obično u gen.:* Guba, otrov ženski i svaka koja se hvata drugoga. Ant. Kadčić 405. A nike se *(magle)* fataju vrhova naj višjih brdina. M. A. Reļković, sat. L5b. Čista se zlata rda ne hvata. Nar. posl. vuk. 318. *(u prenesenom, duševnom smislu:* Koja mu se *(stvar)* srca fata *(vrlo mu je draga).* V. Došen 62b). *ali se može izreći i drugijem načinom:* Mokrina koja se niza zid hvata. Vuk, nar. pjes. 2, 124.

c. *pružati ruku, kao impf.* dohvatiti se. Svaki joj se pod grloce hvata. Nar. pjes. vil. 1866. 712. Hvata joj se rukom u ńedarca. 1868. 710. Bolje je i suha krušca pojesti nego se naopako u smok hvatati. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 24. — *u prenesenom smislu.* Ńih se nitko u posao ne fata. J. S. Reļković 11.

d. *s genetivom mjesnoga imena značeńe se kod* c *širi dalje, te preko značeńa: pružati se, protezati se, dosizati, glagol dobiva značeńe gotovo kao* dolaziti. Fataju se crnogorskih gora. J. Krmpotić, pjesm. 3.

e. *također se širi značeńe kod* c, *kad je subjekat* mrak, tmine, sumračje, suton *itd., te je gotovo kao* širiti se. Stoj s nam, Gospodine, večeras, zašto se evo mrak fata, skoro će se smrknuti. F. Lastrić, od' 317. Kada drugomu sunce sviće, tebi se tmine fataju. Đ. Rapić 130. Sunce zađe, sumračje se vata. Nar. pjes. vuk. 1, 584. Počne se suton hvatati. Nar. prip. vuk. 62. U šumi počeo se suton hvatati. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 75.

f. *kad se kaže o suncu i mjesecu, znači: pomr-*

čavati (vidi kod uhvatiti). Od Tripuna do svetoga Đurđa svaku noćcu mjesec se vataše. Nar. pjes. vuk. 4, 131. Uvati se sunce u proljeće, jedan danak tri puta se vata. 4, 132.

γ. recipročno, hvatati se (s kim), *kad jedno drugo hvata (isporedi i β, a, d)).* Fatajte se, b'jele ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 174. Prčań i Dobrota hvataju se u kolo s Kotorom, koji je kolovođa. S. Ljubiša, prip. 4. Pa se tu Primorci s Gačanim hvatali u koštac. M. Pavlinović, razl. spis. 384.

HVATAV, *adj. koji se može hvatati. — U Stulićevu rječniku:* ‚qui apprehendi potest', *gdje ima i adv.* hvatavo ‚rapide, velociter' (!). — *nije dosta pouzdano.*

HVATAVAC, hvatavca, *m. ńeka biļka, mali broć, broćenica, broćika.* Hvatavac (fatavac), Galium aparine L. (Sabļar). B. Šulek, im. 112.

HVATIŠTE, *n. samo u Stulićevu rječniku:* ‚capturae locus', *i u jednoga pisca našega vremena koji upotrebļava ovu riječ u osobitom značeńu:* ‚Kastańola' ili ‚kostańola', riječ mrnarska, znači komad drva pribijena u bok broda, pod koji komad ulazi potpirač, i zapire da se ne opuze uzgori. po smislu čemu služi, ja prozvah taj komad ‚hvatište', er uprav hvata potpirač, drži ga, i brani da se ne opusti. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 208.

HVATIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* hvatište. — *sasma nepouzdano.*

HVÀTITI, hvâtîm, *pf.* rapere, capere, comprehendere, *vidi* uhvatiti. — *isporedi* hititi, A. — *impf.:* hvatati, *koje vidi. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hvatiti, *češ.* chvatiti, *vidi i kod* uhvatiti. — *Radi postańa vidi* hititi. — *Između rječnika u Belinu* (‚pigliare, prendere, proprio dello mani o d' altro simile' ‚capio' 565[a]), *u Voltigijinu (uz* hvatati), *u Stulićevu* (v. hvatati), *u Vukovu* (fatiti *i* hvatiti ‚ergreifen' ‚prehendo' *s primjerom:* Hvati kuju rejo!), *u Daničićevu* (‚prehendere').

1. *aktivno.*

a. *silom ili prijevarom uhvatiti, zgrabiti. a) uopće.* Koji dožan bode, toga človêka da hvate. Mon. serb. 551. (1517). Mušļa... hvati ga *(miša)* za glavu. Š. Menčetić 334. Živa će te u ruke fatiti. Nar. pjes. vuk. 2, 277. Fatiše sivog sokola. Nar. pjes. herc. vuk. 260. — *b) suljekat je* groznica, *isporedi* hvatati, 1, a, *c).* E se mogu konji pokidati, u Cetińu vodu poskakati, braću našu kićene svatove iz ubaha vatiti groznica. Nar. pjes. vuk. 2, 543. Fatila b' te trostruka groznica. Nar. pjes. juk. 175.

b. *uprav rukom zgrabiti ili uzeti, kod čega se može i ne misliti na silu ili prijevaru. a) uopće.* A glad me li nuka da hvatim boļi hvat. Đ. Baraković, vil. 331. Ali on u to štap dronovi u obje ruke stišće i hvati. I. Gundulić 543. Drugom rukom sabļu hvati. 545. Momčil' vati onu krpu platna. Nar. pjes. vuk. 2, 113. Fati britku sabļu s čiviluka. 2, 239. Pa ću vatit' listak šemišļikov. 2, 558. — *b) izriče se što se osobito hvata kod objekta akuzativom s prijedlogom* za. Hvati ga za knlar. M. Marulić 256. Hvati me za ruku. M. Držić 50. Tim me hvati za tjemene. J. Kavańin 542[a].

c. *dotaknuti se, udariti, samo u ovakovijem primjerima:* Zdrala końa fati bakračlijom. Nar. pjes. vuk. 2, 526. Pa na doru dizgin potkupio, vatio ga bakračlijom sjajnom. 4, 100.

d. *neprelazno, mašiti se.* Dvorane vlastelinscii, ako učini koje zlo otu ńiļu, ako jestu sobaru, da hvati u kotlu. Zak. duš. pam. šaf. 44.

2. *sa* se.

α. pasivno. Dobrovničanin čolvêk da se ne hvati. Mon. serb. 551. (1517).

β. refleksivno. — Između rječnika u Belinu (hvatiti se za mač ‚impugnare' ‚ensem manu appraehendere' 387[b]), *u Vukovu* (hvatiti se brda, posla ‚dazukommen' ‚ingredior, aggredior'), *u Daničićevu* (‚manus afferre').

a. *kao* hvatiti *(vidi* hvatati, 3, *β*, a). *ono što se hvati stoji: a) u gen.* Da m*(i)* je neveranь, i da gospodstvo mi išto, koliko da bi se moje glave hvatiļe. Mon. serb. 307. (1420). Bio bi ne pristaf hvati' se ńe grla. Đ. Baraković, vil. 132. — *b) u acc. s prijedlogom* za. Fatiše se za puške dugačke. J. Krmpotić, pjesm. 11. Da se, jadna, za zelen bor vatim, i on bi se zelen osušio. Nar. pjes. vuk. 2, 319.

b. *mašiti se, isporedi* hvatati, 3, *β*, c. Vatih mu se rukom u ǵepove. Nar. pjes. vuk. 3, 3. Fati joj se rukom u ńedarca. 3, 15. Alił s' vati rukom u ǵepove. 3, 109.

c. *latiti se. a) s gen.* Dili se hvatimo koji lika daju. I. T. Mrnavić, osm. 91. *vidi i u Vukovu rječniku:* hvatiti se posla. — *b) s podložnom rečenicom u kojoj je* da. Pa se vati, da uzme prsteńe. Nar. pjes. vuk. 3, 258.

d. *o mjestu, vidi* hvatati, 3, *β*, d. *a) mjesto je u genetivu.* Zatim Podunajske strane se hvatiše. I. T. Mrnavić, osm. 42. Pa se vati ravna Dragačeva. Nar. pjes. vuk. 2, 175. Fatiše se poļa Prizrenskoga. 2, 230. Vatio se poļa mostarskoga. 3, 536. Dok se fati Kunare planine. Nar. pjes. juk. 158. Pa se fati šehra Sarajeva. Nar. pjes. bos. prij. 1, 39. Hvatili se Bańske plemenite. Nar. pjes. petr. 2, 609. Suma ti mati, grma se hvati. Vuk, poslov. 361. — *b) mjesto se izriče kojijem drugijem načinom.* Hvatiše se krajem Kusitskijem. Ogled. sr. 115. Pa se hvati do ǵamli-penǵera. Nar. pjes. hörm. 1, 295. Čevļani se s Bańanima združe, ter se hvate i do Korjeniča. Osvetn. 3, 36. — *ne znam, spadaju li amo ovaki primjeri, ili kod ńih treba razumjeti* hvatiti se *kao* baciti se *(isporedi* hititi, B): Pa se dogu fati na ramena. Nar. pjes. vuk. 2, 270. 286.

γ. recipročno. Hvatiše se u kosti junačke. Nar. pjes. petr. 2, 544. Hvatiše se u pleća junačka. Nar. pjesm. hörm. 1, 506.

HVÀTIĻIKA, *f.*

a. *hvat drva, vidi kod* 2. hvat. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein scheit holz' ‚pars ligni secta'.

b. motka kojom se biļože hvatovi. Zemļak. 1871. 4.

HVEMA, *f. ime žensko, vidi* Fema. — *Prije našega vremena.* Hvema, cf. Fema. S. Novaković, pom. 110.

HVÌLIP, *m. ime muško, vidi* Filip. — *Prije našega vremena.* Hviliь, cf. Filiь. S. Novaković, pom. 110.

HVIRITI, hvirim, *impf. u jednom primjeru* XVI *vijeka o vodi: teći, curiti? biće riječ onomatopejska.* Zagrezli su viri malinski, tekuć po ńih voda hviri u kolo bubajuć. P. Zoranić 57[a].

HVISNUTI, hvisnem, *pf.* hvistati (t *iz osnove* hvist *ispalo je između* s *i* n). — *Može biti da je ista riječ što* fisnuti, *te bi tad* hvisnuti *bio stariji oblik. — U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Sarajevca Sulimana tište i hvisnu priko vrata. I. Gundulić 525. Toj začuvši sioni brodar, po vratu ga veslom hvisnu. J. Kavańin 491[b].

HVISTATI, hvistam, *impf. biti, udarati, lupati. — perf.:* hvisnuti. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚battere, percuotere' ‚verbero' 132[b]) *i u Stu-*

lićevu (‚verberare, percutere'). Hvista, husa, lupa. I. Gundulić 543.

HVJÈLA, *f. kriška.* — *isporedi* hvjelica. — -je- *stoji po južnom govoru, a u zapadnom glasi* i (hvîla). — *Biće od novogrč.* φελλον, *komad.* — *Od* XVII *vijeka (isprva pisano i s* f *mj.* hv, *a i s* ł *mj.* l), *a između rječnika u Mikaljinu* (fila kruha, fiļa, landa kruha ‚bucella'), *u Belinu* (‚fetta' ‚segmen' 312a), *u Stulićevu* (‚frustum. segmentum'). Neću mu dati ni filu kruha. B. Kašić, zrc. 118. — *vidi i* felija.

HVJÈLAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚frustis abundans', *gdje ima s istijem značenem i* hvjelav. — *oboje nije dosta pouzdano.*

HVJELATI, hvjelam, *impf. rezati, dijeliti na hvjele.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚dissecare, in frusta facere'. — *nije dosta pouzdano.*

HVJÈLAV, *adj. vidi* hvjelast.

HVJÈLICA, *f. dem.* hvjela. — *U Stulićevu rječniku, i u naše vrijeme u Dubrovniku (obično* fjelica), *gdje se osobito tako zovu kriške od diňe, lubenice, sira itd.*

HVJÈLIČICA, *f. dem.* hvjelica. — *U Stulićevu rječniku.*

HVÒJA, *f. grana (na drvetu), a od* XVII *vijeka osobito mlada, tanka granica, pa i vitka (kao kod loze), a i mladica na drvetu.* — *U Belinu je rječniku zabiļežen akc.:* hvòja, *po čemu se ne može znati, jeli* hvòja *ili* hvòja, *po rus.* хвоя *vaļa da je ovo zadňe.* — *Riječ je praslavenska (s drugijem značenem: jelove ili borove četine), isporedi rus.* хвоя, *češ.* chvoje, chvůje, *poļ.* choj *(bor).* — *Nepoznata postaňa, korijen će biti* chvi (Miklošić). — *U našemu se jeziku javļa od* XV *do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚ramus' 328a. 605b; ‚vimen' 767a; ‚rampollo, germoglio degl' alberi' ‚stolo' 606a; pun hvoja ‚pampinosus' 537b), *u Voltigijinu* (‚pampano, fronda di vite' ‚weinlaub'), *u Stulićevu* (‚vimentum, vimen'). Mnozim grad potrši, posiče i hvoje gdi bozi ňih stoje. M. Marulić 18. Pod hvojami kogagodi stabla velika boge svoje čtovahu. 67. Svaka ňih hvoja puna voća biše. 77. Ne vidiš v ńoj hvoju ni trohe tolikoj. 173. Dva vrabca na hvoji. N. Rańina 209a. mat. 10, 29. Prid kom *(gusom)* biguć, planin hvojke bile su mi brašno hode, i po hvojah od ros vode. M. Pelegrinović 168. Četrnadeste tisući ļudi hvoje noseće zlate *(u drugom rukopisu* XVI *(?) vijeka:* . . . pročiih ļudi tisušta i četiri sta. siji že vьsi nošahu dafinovo větьvyje vь rukahь sь zlatomь. — *u rukopisu* XVII *(?) vijeka:* . . . druzijehь ļudi 40 tisućь, svi u rukahь noseći dapinovo hvoje). Aleks. jag. star. 3, 244. Stahu noćnijeh sred pokoja kućarice opletene od hrastovijeh tancijeh hvoja. I. Gundulić 289. Golub na ku letne hvoju, golubicu gleda uza se. 353. Tva ļepota rajska prosti, mala ptica s tanke hvoje ako istočnoj tvoj svjetlosti iz dubrave pjesni poje. 375. Grm ih spleten, dubje često gustim gajom jur obstrije, pače kitnim hvojam mjesto nebesom ih istim krije. 402. Ter mu *(dubu)* okolo na brjegove po tleh leže listje i hvoje. 524. Lasno je izpravit tanku hvoju. I. V. Bunić, mand. 7. Zasjednika slomi u način tanke hvoje. I. Đorđić, uzd. 204. Posvoji u pored mlade hvoje i stare hreke. B. Zuzeri 136. Hvoja biva bus, a bus pak dub. (Z). Poslov. danič. 27.

HVOJAN, hvojna, *adj. (načiňen) od hvoja.* — *U Belinu rječniku* (‚vimineus' 767a) *i u Stulićevu* (‚di vinchio' ‚vimineus, rameus'), *i u jednoga pisca našega vremena:* Pršći koļe i pleteri hvojni. Osvetn. 2, 85.

HVOJAST, *adj. na kojemu su hvoje, pun hvoja.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ramosus' *gdje ima i* hvojav *s istijem značenem.*

HVOJAV, *adj. vidi* hvojast.

HVOJČICA, *f. dem.* hvojka. — *U Stulićevu rječniku:* v. graničica.

1. HVOJE, *n. coll.* hvoja, *vidi kod* hvoja *primjer iz Aleksandrova života.* — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu jamačno ili pisarskom ili štamparskom griješkom stoji* hvolje *mj.* hvoje: Okol' ńih je izmiješano hvolje i cvijeće na granice. J. Kavańin 485a.

2. HVOJE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚abure, legno dell' aratro, che s' unisce col giogo' ‚lignum jugum cum vomere jungens'. — *vidi* oje.

HVÒJICA, *f. dem.* hvoja. — XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚ramunculus' 328b; ‚ramulus' 605b) *i u Stulićevu* (v. hvojka). Pak u tej ranice utače tanahne hvojice. M. Bunić 6. Tanke hvojice svud veskom namazat. D. Zlatarić 39b. Hvojica, znaš, svaka prida se primlada. S. Gučetić 254.

HVOJIŠTE, *n. mjesto gdje ima mnogo hvoja.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚viminetum'. — *nepouzdano.*

HVOJIŠTVO, *n. vidi* hvojište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

HVÔJKA, *f. dem.* hvoja. — *Akc. je zabiļežen po Belinu rječniku* (hvójka); *jamačno se mijeňa u gen. pl.* hvòjâka. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (hvojka, grana ‚ramus'), *u Belinu* (‚ramunculus' 328b; ‚virgultum' 768b; ‚arbuscula' 60a), *u Voltigijinu* (‚virgulto, rampollo' ‚schosse, sprossen'), *u Stulićevu* (‚ramulus, ramusculus'). Prid kom *(gusom)* biguć, planin hvojke bile mi su brašno hode. A. Čubranović 142. M. Pelegrinović 168.

HVOJOSPLETEN, *adj. u Stulićevu rječniku:* hvojospleten, krošňa hvojospletena ‚canistrum vimineum'. — *nepouzdano.*

HVOSNO, *n. kraj u Metohiji gdje su Dečani i Peć.* — *Postaje od osnove* hvost, *te se sad* t *ne čuje između* s *i* n, *ali se nalazi pisano (kasnije i s* f *mj.* hv: Fosno). — *U Daničićevu rječniku:* ‚Hvostьno', kraj srpske zemļe gdje su Dečani i Peć: Stefan je Nemańa osvojio od grčke zemļe ‚Hvostno vьse' (Sava, sim. 1). ‚vь Hvostno' (13). kraļ je Stefan Prvovjenčani dao Žiči nekoliko sela ‚u Hvostnê', kojima su imena: ‚Peć, Črьni Vrьhь, Stlьpezi, Krâbovitiky, Goražda, Naklь sь Čelpekii i sь Dablani, Ļutoglavy sь gradomь' (Mon. serb. 11 *god.* 1222—1228). dao je isti kraļ istoj crkvi i planinu ‚u Hvostnê Slano Poļê sь Tmasvêmь Gvozdomь' (12). kraļ je Milutin zidao crkvu sv. Nikoli ‚vь Hvosnê na reci Bistrici blizь velikije arhijepiskopije srbskije' (72 *god.* 1275—1321 *u poznijem prijepisu). (isti je kraļ dao crkvi sv. Stefana u Bańskoj sela* u Hvostьnê: Gumьništa, Kostrьcь, Rêdobraadi, Bańe. Svetostef. hris. ak. 3. jag. 10—11. *i u drugom se spomeniku istoga kraļa pomiňe mjesto s ovijem imenom:* Došьdь do mêsta glagoļemago Hvostna, i hoteštiimь vьniti vь mêsto glagoļemo Ždrêlo. Spomenik srp. ak. 3, 20). car je Stefan dao Hilandaru ‚u Hvostnê selo Kosoriće' (138 *god.* 1348). isti je car dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu katun ‚Sinajince u Hvostnê' (Glasnik. 15, 295 *god.* 1348?). car je Lazar dao zemļe ‚u Hvosnu konь mitropolije hvostьnьskoje' manastiru ruskom u Svetoj Gori (Mon. serb. 100 *god.* 1381). Ļetopisac piše ‚Fosno': ‚šestoga' (vladiku) ‚postavi u

Fosno u Studênicê malê vь hramê prêsvetyje Bogorodici' (Okáz. pam. šaf. 59 *oko* 1503). cf. hvostьnьskyj. *vidi i:* Hvosno (Koš selo). S. Novaković, pom. 149.

HVOST, *m. rep.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* hvostъ, *rus.* хвостъ, *češ.* chvost, *pol.* chwost. — *Radi postańa Miklošić isporeduje s novovńem.* quast, laubbüschel. — *Samo u Vrančićevu rječniku* (‚cauda'). — *isporedi i* host.

HVOSTANSKI, *adj. koji pripada Hvosnu.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚hvostьnьskyj', τοῦ ‚Hvostьno': kraļ je Milutin dao Hilandaru ‚pašište Labićevo u hvostьnskoj zemļi', a ńemu međe bjehu ‚kako utiče Ribnikь u Drin i odь Ribnika . . . us Kozникь . . . kako grêde putь posrêdê Goračeva u Ļubižńu, i kako utiče Ļubižьńa u Drimь' (Mon. serb. 61 *god.* 1293—1302). ‚mêsto vь prêdêlêhь hvostьnskyhь Dečane imenujemo' (Glasnik. 11, 68). ‚jepiskupь hvostьnьskyj' pomińe se prvi put za kraļa Milutina (Mon. serb. 60 *god.* 1293 *do* 1302. 98 *god.* 1330. Okáz. pam. šaf. 54). ‚mitropolije hvostьnьskoje' (Mon. serb. 200 *god.* 1381). — *vidi i:* Jepiskupu hьvostьnьskomu. Deč. hris. 61. U piskopa hvostьnьskoga. 61. U jepiskopa hьvostьnьskoga. 64.

HVRCATI, hvrcam, *impf. u poslovici* XVII *vijeka s nejasnijem značeńem.* Ne hvrca', ne brca', budi čovjek dovečer. (D). Poslov. danič. 72.

HVRĻAK, hvrļka, *m. ńeka ptica, vidi* čkvrļ, škvrļ. — *U Dubrovniku* XVI *i* XVII *vijeka.* U frotu će doć kao hvrļci na mene. M. Držić 372. Hvrļci idu u jatu. (D). Poslov. danič. 27.

I

1. I, *slovo: a) odgovara praslavenskom i tuđem* i. — *b) stoji mj. praslavenskoga* y. — *c) stoji mj. praslavenskoga* ê, *i to svagda u zapadnom govoru, a u južnom od* ê *biva* je *i* ije; *ali je i u južnom samo* i *pred vokalom, n. p.* bio, vidio, *pred* j, *n. p.* sijati, smijati se, *(dajbudi u ńekijem krajevima) pred* dj *(ne samo pred* đ *kao što su Vuk i Daničić mislili), n. p.* sidjeti, povidjeti *(kod ovoga zadńega ostaje po analogiji* i *i kad nije za ńim* dj *nego* d: povidim *itd.); i po istočnom govoru u ńekijem krajevima* ê *kod glagola trećega reda postaje* i: viditi, vidila, *tako se u istijem krajevima kaže i* nisam, nisi *itd. mj.* nesam, nesi. — *d) stoji mj. romanskoga o u ńekijem mjesnijem imenima:* Rim, Jakin (Ancona), Labin (Albona), Nin (Nona), Skradin (Scardona), *i mj.* u *u* mir *(lat.* murus, *tal.* muro); *i u* križ *(od romanskoga oblika* kruģe *ili* kroģe, *od kojega je i mlet.* crose). — *e) kod nastavka sredńega roda* ije *ispada (ne u prvo doba), n. p.* lozje, cvijeće, grmļe; *to je i kod nastavka* ija: braća; *kod adjektiva u nastavku* ij *i može ostati i ispasti:* Božiji *i* Božji, koziji *i* kozji, braviji *i* bravļi; *također može ispasti ispred* j *i u ńekijem drugijem riječima:* bijen *i* bjen, pijan *i* pjan *itd. vidi i kod* j.

2. I, *conj.* et; etiam. — *Obično je riječ proklitička te se veže u govoru s riječi što je za ńom kao da je jedna riječ, n. p.* brât *i* sèstra (isèstra), znâm i gòvorîm (igòvorîm), nòga i rúka (irúka); *ako je na riječi s kojom se veže jaki akcenat, tada ga ova gubi, a dobiva ga* i, *i to ili slabi:* òtac i mati, čûjêm i vidîm (ividîm), vîdîš i znâš (iznâš), pŏp i frâtar (ifrâtar), ì jâ i tî (ijâ itî), *ili jaki:* dân ȉ nôć (ȉnôć), jütro ȉ večêr (ȉvečêr), dvádesêt ȉ dvâ (ȉdvâ) *itd.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., češ., pol.* i, *rus.* и. — *U svijem je rječńicima: u Vrančićevu* (‚et, etiam'), *u Mikaļinu* (‚et, ac, atque, que'), *u Belinu* (‚ac, et, atque' 282b), *u Bjelostjenčevu* (‚et, atque, etiam, que, quoque'), *u Jambrešićevu* (‚etiam'), *u Voltigijinu* (‚e, ed' ‚und'), *u Stulićevu* (‚ac, atque'), *u Vukovu* (‚und' ‚et'), *u Daničićevu* (‚et').

1. *veže i pridaje ńešto (riječ ili rečenicu) što se kaže poslije k onome (riječi ili rečenici) što se prije kazalo.*

a. *stojeći među drjema riječima ili rečenicama, pridaje drugu k prvoj i veže ih.*

a. *veže riječi; ove mogu biti supstantivi, adjektivi, zamjenice, participi, adverbi, i može ih biti više združenijeh (n. p. supstantiv s predikatom ili s prijedlogom) pred* i *ili za ńim; ali, ako su glagoli, to pripada pod* b (*osim primjera kod c) aa) ccc)).

a) uopće. Tebê i vьsêmь građamь Dubrovьčamь. Mon. serb. 1—2. (1189). Tako mi Bogь pomagaj i sije sveto jevanđelije. 2. (1189). Do života našega i tvojega. 22. (1234—1240). Knezь dubrovački i sudje. 101. (1332). U početak stvori Bog nebo i zemļu. N. Rańina 113a. gen. 1, 1. Nu malo poslušaj, ka mjesta lijepa odi kraļ moguć u svem ja i tva kći gospodi. I. Gundulić 114. Nu ako inim u tamnosti noć me i puste kriju gore, gora i noć s kom kriposti mone meni skriti more? 243. Cviļenje u smrt gospe Marije Kalandrice Giva Vlajki lijepe i vrijedne žene. 263. Bijaše on gospodar dobra srca i ruke dosta blagodarne. B. Zuzeri 412. Gladnu svatu divjakińe u slast iđu i glogińe. V. Došen 37b. Što proždire końe i junake. Nar. pjes. vuk. 2, 31. Namazaše prahom i katranom. 2, 38. Da daruje braću i snašice. 2, 41. Beg se brani drvļem i kameńem. 2, 47. Dade ńemu hiļadu dukata i đogata svoga iz podruma. 2, 66. Kad prominu care Kostadine i čestita carica Jelena. 2, 89. Al' nestade końa i junaka. 2, 93. A oko ńe borje i mramorje. 2, 105. Na sramotu tebe i tvojima. 2, 175. Dovati se snage i pameti. 2, 183.

b) ono što je vezano s prvijem, stoji u ńekoj naravnoj svezi s ovijem i izvan onoga slučaja o kojem se govori. taka sveza može biti različita. aa) sveza se sastoji u tome što je jedno slično drugome, što je oboje iste vrste, ili što je jedno svagda s drugijem združeno. Bog i natura nijednu rič ne čine zaman. Korizm. 1b. Neću štođjet srebra i zlata. G. Palmotić 1, 162. Smiļem i bosiļem. Nar. pjes. vuk. 1, 121. Ona bješe suzna i krvava. 2, 20. Napuščajte hrte i zagare, neka taru srne i košute. 2, 44. Tako ńemu Bog i sreća dade. 2, 51. Rani ńega medom i šećerom. 2, 64. Ļubi oca u skut i u ruku. 2, 69. Nu mi prose lalo i veziri. 2, 70. Pak uzima luke i strijele. 2, 79. Sve od srebra i suvoga zlata. 2, 90. Pomoz' Bože i sveti Nikola! 2, 100. Sedam kula groša i dukata. 2, 101. Dijeloći kļastu i slijepu. 2, 104. Traži, sine, Stoju i Stojana, a obojo brata i sestricu. 2, 116. Sa biserom i dragim kameńom. 2, 134. Bude ńega lalo i vojvode. 2, 140. Što će meno ralo i volovi? 2, 141. A sva moja braća i družina. 2, 163. Ļubi caru ruku i koļeno. 2, 173. Za mladosti i ļepote moje.

2, 181. Da svetkuju petku i neđeļu. 2, 206. Da te ranim medom i šećerom, da te pojim vinom i rakijom, da oblačim svilom i kadifom. 2, 209. Od ńezina stasa i obraza. 2, 236. Kome snage i ļepote nema. 2, 237. Udri na se dibu i kadifu. 2, 262. Navališe sluge i sluškińe. 2, 263. Udariše bubńi i svirale. 2, 302. Višńim Bogom i svetim Jovanom. 2, 318. Dovatio divit i hartiju. 2, 349. Te joj drže skute i rukave. 2, 350. Po zakonu i po običaju. 2, 365. Prostŕo je svilom i kadifom. 2. 387. Pak dovati pero i hartiju. 2, 391. Ako Bog da i sreća junačka. 2, 395. Bez bijele pare i dinara. 2, 415. Grdilo je i bruka brat i sestra. Nar. posl. vuk. 46. Videći ga gola i bosa. Nar. prip. vuk. 91. — *bb) jedno se shvaća kao suprotno drugome.* Ona *(smrt)* upored meće i vaļa stara i mlada, roba i kraļa. I. Gundulić 233. Dobri će i zli mrijet jednako; nu u raj dobri, zli u pak'o. 236. Jedna je svrha čovika i živinâ. J. Filipović 1, 7b. Siromaha ima holije i bogataca ponizni. F. Lastrić, ned. 163. Križ gospodski i siromaški. V. Došen v. Dokle teče sunca i mjeseca. Nar. pjes. vuk. 2, 261. Dosadiše jutrom i večerom. 2, 264. Te prijeđe poļa i planine. 2, 272. Bije nogom desnom i lijevom. 2, 272. Te omanu tamo i ovamo. 2, 286. Gleda sabļu malo i veliko. 2, 342. — *cc) obje riječi imaju isto ili gotovo isto značeńe, te se upotrebļavaju da se ńešto dvostruko, kao većom silom, izreče (osobito u pjesmi, ali često i u prozi).* Svojimь htênijemь i svojovь voļovь, čistêmь srьdьcemь i pravovь vêrovь bez vsakoga propadstva i zьle mysly. Mon. serb. 22. (1234—1240). Bezь vse habe i zledi. 24. (1234—1240). Ne bude veselo i prez skrbi. Korizm. 27b. Viđ, tko to može biti, ko ne haje obslužiti me naredbe i zakone. I. Gundulić 103. Vijeraju se i jedine dva naj ļepša, ki se žele, i od pira gozbe čine obilne se ‚i' vesele. 126. Združ' s Milijenkom ti pastirom lijepu Dubravku i gizdavu. 127. Ako su druzi razlika složenja moja s mnozijem i bezbrojnijem pjesnima taštijem i ispraznijem prikaživali. 192. Trijebi je od svijeta spomenuti himbe i varke sve naj gore. 217. Bjeh obličje izgubio i priliku od čovjeka. 224. Ja i ļubav, nitko veće ni domisli, ni se stavi od goruće, nu mučeće ‚i' otajne me ļubavi. 260. Mramorne su ‚i' kamene oči, usti, ruke i noge; mrazne, vajmeh ‚i' ledene ńih milosti stoje mnoge . . . 267. Svi bo u ńih ki se vide, plemići su i gospoda. 441. Ovi događaj nije prvi i novi u crkvi. A. Kanižlić, kam. 64. Slava i čast domaćinu! Nar. pjes. vuk. 1, 115. A Marija muńu i strijelu. 2, 5. Oni bježe zemļom i svijetom. 2, 27. Te počini trudan i umoran. 2, 28. Dijete je ludo i nevješto. 2, 29. Bači, dive, vraga i đavola. 2, 34. Razumna je uma i pameti. 2, 35. Načinio šenluk i veseļe. 2, 43. On je junak mudar i razuman. 2, 75. To je nama zazor i sramota. 2, 93. Nadgledao ništa i uboga. 2, 93. Šta ćeš u tom ledu i snijegu? 2, 105. Uzidati mladu i zelenu. 2, 123. Prosu po ńoj burme i prsteńe. 2, 150. Od svi naši boļi i stariji. 2, 216. Od koga je đela i koļena? 2, 239. Podnositi muku i nevoļu. 2, 246. Nu dovedi Strahinića bana u dvorove i u kuće naše. 2, 264. Muka mu je i žao je bilo. 2, 267. Đe pogibe ludo i bezumno. 2, 285. A nebesko u vek i do veka. 2, 296. Ko je Srbin ‚i' srpskoga roda i od srpske krvi ‚i' koļena. 2, 299. O svom lebu i o svome blagu. 2, 326. Jer je naše gospodstvo i carstvo. 2, 360. Skoči Turčin rado i veselo. 2, 361. Pjevajući i pop'jevajući. 2, 373. No evo ti poklon i pozdravļe. 2, 381. Iskvarene i nagrđene. 2, 384. Da je on još mlad i nejak. Nar. prip. vuk. 1. U zanatu ima brige i truda. 45. Car je bio vrlo zao i opak. 76. Koliko mi je ovaj ńiov ukor bio mio i drag. Vuk, rječn. (1818). xv. — *druga riječ može imati ńešto jače značeńe od prve, i tada ovoj pridaje veću silu.* Pa odoše zdravo i veselo. Nar. pjes. vuk. 2, 58. Zatvorena i zamandaļena. 2, 112. Živ i zdrav. Nar. prip vuk. 77. — *dd) riječi mogu biti posve različita značeńa, ali združene znače jedno samo, ili sastavļeno iz onoga dvoga, dajbudi u prigodi o kojoj je govor (ἓν διὰ δυοῖν,* hendiadys). Na preslicu i desnicu ruku. Nar. pjes. vuk. 1, 125. Sila otme zemļu i gradove. 2, 142. Udari me rukom i prstenom. 2, 13. Da odvedeš kitu i svatove. 2, 56. Zapalila feńer i svijeću. 2, 109. Udara ga čizmom i mamuzom. 2, 111. Skide s glave samur i čelenke. 2, 200. A pokrivaj pločom i kamenom. 2, 205. Dopadoše k zemļi i kaldrmi. 2, 242. Britkom sabļom i desnicom rukom. 2, 314. A na sabļu i na desnu ruku. 2, 323. Azurala, kita i svatovi! 2, 334. Prije zore i bijela dana. 2, 340. Da ti tražim melem i ećime. 2, 368. Dopadnuo ropstva i tamnice. 2, 382. — *ee) mogu se o čemu kazati dva različita pridjeva, koji opet mogu imati po ńešto slično značeńe:* Tezeo kraļ, hrabren mladić i glasovit junak. I. Gundulić 3. Bože vječni i presveti oče! Nar. pjes. vuk. 2, 82. O Bogdane, moja slugo verna! i Bogdane, moje čedo drago! 2, 453. *ili posve suprotno:* O ti Mujo, brate i krvniče! 2, 50. Zdrav Milošu, vjero i nevjero! 2, 311.

c) jedna se ista riječ udvaja, te se u srijedu umeće i. *kod toga nije svagda isti smisao. aa) udvajańem se izriče ńešto s višom silom. to može biti: aaa) kod adjektiva i adveraba kojima se pokazuje mnoštvo, kao* mnogi, toliko, toliki, koliko, koliki *itd. značeńe je uopće kao* vrlo mnogo, premnogo *itd.* Koga si tolike i tolike pute popļuvao s tvojim psovkam. J. Banovac, pripov. 60. To se mańi plod vidi kod mlogi i mlogi. F. Lastrić, ned. 87. Zarad ove nepomļe o koliko i*(h)* i koliko ne uniodi kroz ova druga vrata u milost Božiju. 145. Mnogi i mnogi govore. F. Matić 4. Toliki i toliki mogu iznać uzroke. M. Dobretić 440. Paček mnozi i mnozi većom slasti jedu piću tjelesnu, neg li piću andiosku. A. Kalić 195. Kolicijem i kolicijem ovi strah ruke i usta drži vezana. 278. — *bbb) kod komparativa. značeńe je uopće kao da ispred komparativa ima* sve to. Svaki dan veće i veće stiskuje se. P. Posilović, cvijet. 163. K. Maģarović 86. Za više i više godina. M. Dobretić v. No sve boļe i boļe išćera. Nar. pjes. vuk. 5, 487. Iznosi trg svakojaki sve ļepši i ļepši. Nar. prip. vuk. 87. — *amo može pripadati i ovaj primjer, gdje* prvo i prvo *vaļa da je isto što* naj prvo: Srešćeš prvo i prvo čoveka. Nar. prip. vuk. 86. — *ccc) kod glagola smisao je kao da uz glagol ima* jednako, neprestano *itd.* Kucao sam ‚i' kucao i nitko ne odgovara. M. Držić 391. Mi griješimo i od grijeha našijeh pedepse jošter ne vidimo, er je Višńi ustrpļen dužnik, koji trpi i trpi, nu naj poslije sve što ostaneš š ńim zadužen, hoće sve da mu se plati do mrvice. B. Zuzeri 46. Mjerili su i mjerili, ali nijesu mogli neg li samijem vjekuvječanstvom domjerit. A. Kalić 13. Ona je tražila i tražila. Nar. prip. vuk.[2] 224. — *ddd) kod supstantiva.* Mletačka vlada Ivanu pruža povlastice i povlastice. S. Ļubiša, prip. 207. — *eee) kod adverba.* Stisni dobro i dobro da ne prospeš uļe. S. Ļubiša, prip. 244. — *bb) udvajańem se kaže da ńešto biva više puta. aaa) obično s brojevima.* Dvojica i dvojica hodijau svićam

užganim u rukam. Blago turl. 2, 45. Što dva i dva na kopļe nabija. Nar. pjes. vuk. 2, 314. Grabeć' slamku jednu i po jednu. P. Petrović, gor. vijen. 5. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* I da se drugi i drugi nepristance dovode. I. Zaničić 165. — *bbb)* kad i kad, *vidi kod* kad. Pas kad i kad zubom rani. V. Došen 43b. Dogodi se kad i kada. 73b. Ako bi kad i kad pomankao ta broj. Ant. Kadčić 94. — *cc) udvojene zamjenice* taj, taki *itd. i adverbi* toliko, tu, tad *itd. koje združuje* i (taj i taj, tu i tu *itd.) pokazuju ńešto (čeļade, stvar, broj, mjesto, vrijeme itd.) osobito (a ne što mu drago), premda onaj što govori ne izriče ono poimence, jer neće ili ne može.* Protiva tomu i tomu grihu. Ant. Kadčić 15. Da me nije ta i ta prvļe razjidio. 194. Što je protiva tomu i tomu izustio. 258. Da će ta i ta biti papa ili gardinal. 303. Da sin uzme tu i tu za ženu. 437. Učinio si to i to. Đ. Rapić 11. U toj i u toj planini ima jedna baba. Nar. prip. vuk. 27. U toj i u toj zemļi. Vuk, nar. pjes. 2, 61. Da mu to i to učinim. Vuk, poslov. 86. Idite u grad k tome i tome, i kažite mu: ‚Vrijeme je moje blizu'. mat. 26, 18. — Prođe li ovuda taki i taki čoek? Nar. prip. vuk. 6. — Rodilo se danas toliko i toliko duša. 94. — Kad dođeš na ladi tu i tu. 84. — *u ńekijem primjerima se upotrebļavaju ovake riječi da se ne izreče što nepristojno, n. p.* Tamo ńima to i to! *(t. j.* g..no). Nar. prip. vuk. 16. *i u Dubrovniku kad se pripovijeda kako je ko koga psovao, reče se radi pristojnosti* taki i taki *mješte naj običnijih psovaka, a i o ženskom čeļadetu kad se kaže* taka i taka, *znači: bludnica.*

d) uz i *ima i još koja riječ kojom se izriče kako se pridaje drugo prvome.* Đe je došla tudem dvoru, i u dvoru tudem babu. Nar. pjes. vuk. 1, 66. Prošao sam devet kraļevina i desetu tursku carevinu. 2, 330. Sukobi ga caru Alil-aga i za agom tridest jańičara. 2, 357. Posla na ńga Ćuprilijć-vezira i sa ńime tri hiļade vojske. 2, 402. Sa svojijeh dvanaest delija i s trin'estim Kraļevićem Markom. 2, 426. Doma nam je Grčiću Manojlo i sa ńime Pijanica Đuro. 2, 448. Otvorila devetera vrata i desetu bravu dubrovničku. 2, 451. Bio je veliki grad i u gradu carski dvor. Nar. prip. vuk. 76.

e) kad se ńekoliko stvari nabrojilo, a neće se radi kratkoće nabrojiti sve, dodaju se na kraju riječi i još, i k tomu, i ostalo, *(naj češće u naše vrijeme prema ńemačkome:* und so weiter) i tako daļe *(što se piše i skraćeno:* i. t. d. *ili* itd.). Ja Balša, duka drački i jošte. Mon. serb. 202. (1385). Stefana Tvrьtka, kraļa bosnьskoga i srьpskoga i jošte. 209—210. (1387). Stipanь Ostoja, kraļь Srьbļemь, Bosnê, . . . Usorê, Soli, Podriniju i k tomu. 231. (1398). Stipanь Tvrьtko Tvrьtkoviću, kraļь Srьbļemь, Bosni, primorьju, . . . Podrênьju, zapadnimь stranamь i k tomju. 253. (1405). One riječi: ‚ako nijesi' i ost*(alo).* J. Matović 170. I tako daļe. Vuk, nar. pjes. 1, xiv. I t. d. 1, ix.

f) kod brojeva, vidi β, a, *a) dd).*

g) ono što se pridaje prvome biva poslije onoga. isporedi b, *c).* Čitav mesec i nedeļu višo. Nar. pjes. vuk. 2, 330. Kad prođe dan i noć. Nar. prip. vuk. 108.

h) ono što se pridaje tumači bolje ono što je prije kazano, ali ujedno može ono ograničiti i ističe kod onoga ńešto jače i silnije. kad je ovako znaćeńe, može se udvajati riječ kojoj se dodaje: Odkriva nam se u ognenitoj onoj peći od purgatorija jedno zrcalo veoma vijerno i vijerno do te mjere da htijah reći, ne čini mi se išta mańe jedna sama duša sred čistećijeh onijeh plama. B. Zuzeri 139. Zato svojijem pripovijestima činaše malo ploda a vele bune i vele do te mjere, da jednom po sred istoga govoreńa zgrabiše ga. 179. Ranam ga je po svem tijelu i ranam svijem smrtnijem izprobado. 261. Svi koji smo na ovem svijetu, putnici smo bez pristanka i putnici koji ovdi ne imajući stavno igdje pribivalište, ištemo rodno mjesto u blaženom rajskom gradu. 353. Dakle duša, kad sa svim ne ima bogoļubstva ćutivoga, puna nemira i neploda porad stvari duhovnih, ne bi imala brž pravi razlog bojat se, da ne ima u sebi ļubav ‚i' ļubav Božju? Blago turl. 2, 10. — *uz* i *može biti* osobito. Ovo su dvi istine, u kojim se zdrži svakolika dužnost starišina ‚i' osobito otaca i matera. F. Lastrić, ned. 402. *još češće uz* i *stoje zamjenice* taj, ovaj, onaj: Ne više tri ali četr šežńa vode, neg više ogńa živa razžarena i ovega vjekovitoga. B. Zuzeri 19. Ne zna drugo, nego Jesukrsta, i ovoga propetoga. J. Matović 42. Odabrati vlaštiti dan i oni sedmi za častiti Boga. 359. Osim jednog crnog Bugarina, i to mlado još golobradasto. Nar. pjes. vuk. 2, 152—153. Ovakijeh pogrješaka može se po onijem krajevima dosta ćuti, i to bez ikake nevoļe. Vuk, nar. pjes. 1, 21. — *može biti da bi amo pripadao i ovaj primjer:* Kad đevojka viđe zlu i goru. Nar. prip. vuk. 131.

i) između dva broja (od kojijeh drugi po brojnom redu dolazi odmah poslije prvoga) i *može značiti gotovo što* ili *(u prvom primjeru može biti da se ističe* triš *kao veće od* dvaš, *te bi onda uprav pripadalo pod h)). naj obično u ovakovijem slučajevima kažu se brojevi jedan za drugijem, kao n. p.* dva tri, devet deset, *što znači da se uprav ne zna jesu li dva ili tri, jeli devet ili deset.* Moćeš k ńoj vazda doć' svaki dan dvaš i triš. N. Naļošković 1, 275. Mnokrat se prigodi pet i šes gdi sjede, tuj dođu kadgodi ćut' o čem besjede. 1, 324. Dvaš je i triš mladi junak kolom skočio. Nar. pjes. vuk. 1, 44.

b. *pridaje rečenici drugu rečenicu (rijetko stoje mješte prve rečenice same riječi, kao ovdje:* Kad sagleda crne oči Marku i kakav je na očima Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 222. *i u ovom primjeru može se shvatiti prvi dio kao da stoji mješte cijele rečenice:* da su crne oči u Marka, *ili:* kako su crne oči u Marka). *pošto dvije rečenice koje veže* i *mogu imati isti subjekat ili isti objekat ili isto obadvoje, govorimo o dvjema rečenicama i kad* i *veže samo dva glagola.*

a) što se kaže u obje rečenice biva u isto vrijeme, ili uopće ne ističe se da jedno biva prije a drugo poslije. Ako oko tvoje priprosto bude, i vse telo tvoje svitlo bude. Korizm. 62b. Vi me pokopaste i od mene ne odbjegoste. Zborn. 125b. Pitajuć prošćenje i ne šćedeć truda za grišno živļenje i za dila huda. P. Hektorović 66. Neka budu navijestiti u Sionu Božje ime i hvalami ńegovime Jeruzalem napuniti. I. Gundulić 205. Oči š ńega čas ne smeće zapańeni Ali paša, i ne može srcu veće odoljeti da ne upraša. 436. U purgatoriju nisu ga prijali, i nisu ga izgubili. F. Glavinić, cvit. 11a. Silnijeh Gota staru plijenu spomenut ću ńih slobodi i da zli kraļ po plemenu od ńihove krvi izhodi. Ġ. Palmotić 1, 12. Kud ti drago ti nas vodi, i, ako češ da se iz nova valovito more brodi, strah nas nije od valova. 1, 16. A moja će pomńa biti mjesta ovega ime otkriti i ki ļudi stoje u ńemu. 1, 17. Pristupajući jedno drugomu isto srce imadući, i ne imajući drugo odluke, nego onu, za koju je Bog ženidbu naredio. J. Banovac, razg. 80. Protiva zapovidi Božijoj koja nam zabrańuje da ne uči-

nimo priļubodinstva i ne poželimo žene našega iskrńega. 104. Evo čedo sedi u kolevci i sigra se jabukom od zlata. Nar. pjes. vuk. 2, 10. Kukajući i lice grdeći. 2, 16. Tko si junak i čijeg si roda? 2, 80. Ne muči se i ne harči blaga. 2, 117. Mladi Gojko vjeru ne pogazi, i on svojoj ļubi ne dokaza. 2, 119. Pitaće te, tko si i otkud si. 2, 139. Ja ga znadem i on me poznaje. 2, 152. Te se ráni i oda zla bráni. 2, 176. Danas misle i govore ļudi. 2, 221. Što s' toliko svate potrudio i tolike końe pomorio? 2, 243. A daću tri tovara blaga i daću ti sremsku banovinu 2, 258. Spremi ńemu tri tovara blaga i spremi mu sićana vermana. 2, 261. Te u piću grdno progovaraš i Turčina zoveš kaurinom. 2, 273. Ja sam majka mesečeva i ovo je ńegova kuća. Nar. prip. vil. 1867. 288. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Evo tebe sedam tovar blaga i evo ti sedam boščaluka! Nar. pjes. vuk. 2, 392.

b) rečenice (ili sami glagoli) znače isto ili slično. isporedi a, *c).* Pojidši sir obraća i preobraća kruh Korizm. 8b. Ne misli i ne razmišļa. Zborn. 3a. Sve strane našega jezika drže i scine. P. Hektorović 1, 55. Neg Bogu slavu daj, i ńemu zahvali. 2, 65. Njegda paće grozno ucviļen prične glasit i vapiti. A. Čubranović 157. Čuvaj se i bļudi maćehe proklete. D. Rańina 107b. Da djelim svojima u sionoj naravi, ka je stvor jedini, satvari takmene sagrađa i čini. 118a. Zašto lav, prid kime svaka se zvir plaši, kokota i ogńa boji se i straši? 120b. Šturka u ovoj gajpi od žice, ki po svu noć šturi i poje, donio sam. I. Gundulić 159. Uzroče izabrani sve radosti me do vika, od hudijeh obsjednika izvadi me i sahrani. 195. Naša sloboda neockvrńena veće od tisuću godišta uzdržala se i sahranila. 216. Ne štedim se i ne kratim u razlike ńoj darove pjenez veći da potratim. 223. Ka *(smrt)* čas po čas zgodu pazi, da te ubije i porazi. 235. Er s jednoga mjesta draga kada drugo gledat slidim, čim me ovo, jaoh, primaga, drugo gubim i ne vidim. 258. Moja mlados trpi i kuša muke one sve naj gore, osudjena koje duša posred pakla podnijet more. 260. Ali život čezne i vene. 260. Ńega iz dubja lipos draga sliša sve što moli i prosi. 354. Dali se od nas trpjet' može, da hoģa po mečetijeh ne haleka i ne zavija? 478. Trijesk ne trijeska i ne razi. J. Kavańin 487a. Zašto je crkva sveta odlučila, da se tako ima držati i virovat. J. Banovac, razg. 7. Da se ne prevarimo i s puta pravoga ne zađemo. F. Lastrić, test. ad. 125a. Ne bijau probuđeni i ganuti od bogoļubstva. A. Kanižlić, kam. 290. Pak se motri i ogledaj. V. Došen 21b. Da se odpušta i prašta grijeh. J. Matović 162. Ili si se danas poturčila i svoju si veru izgubila? Nar. pjes. vuk. 2, 9. Sve joj što je i kako je kaza. 2, 62. Kako carski vaļa i trebuje. 2, 93. Te ga ļuto kune i proklińe. 2, 197. Možeš, care, i u ruci ti je. 2, 204. Zove Marko sestru i prizivļe. 2, 224. Viknu Leka i prizivļe sluge. 2, 230. Sa Turcima bije i siječe. 2, 238. Dugo bilo i vrijeme prođe. 2, 264. Kažu, sine, i pričaju ļudi. 2, 265. Kažu, sine, i govore ļudi. 2, 266. Prohesapi i umom premisli. 2, 272. Kad zapita i mene upita. 2, 274. Kako vide i okom razgleda. 2, 279. Da se priča i pripovijeda. 2, 295. Pa se biše i sekoše s Turci, sedam paša biše i ubiše. 2, 297. Možeš znati i pametovati. 2, 328. Svakojako misli i premišļa. 2, 412. Ja sam čuo i ļudi mi kažu. 2, 456. Nego zbori i govori. Nar. pjes. vil. 1866. 237. Sestra brata lepo dočeka i ugosti. Nar. prip. vuk. 36. Malo se zbuni i poplaši. 76. Koji ste i što ste vi? 123.

c) što se kaže u drugoj rečenici biva poslije onoga što se kaže u prvoj. Pride mu 1 list i poče ga čtati. Korizm. 21a. Susrite *(pustińak)* jednoga mladca lipo oblčena i narešena i ta mladac pozdravi toga remetu. 32b. Došad na livadu, i ne našad nikoga. N. Naļešković 1, 203. Ti upade u sužanstvo i Gospodin Bog posla sina svoga da te odkupi. M. Divković, bes. 12b. Kraļestvo prostire se me nad svijem ki bili su i ki u naprijed rodiće se. I. Gundulić 114. Nu u to sunce zgar zapade, i noć skri svijet u skut tamni. 347. Čuvši grabit ćercu milu uhiti se za sjedine, i ne ufajuć da ju obrani, zaupi u glas pun žalosti. 391. Mi se mladi jur dignusmo ‚i' države i gradove neizbrojne obidosmo. G. Palmotić 1, 146. Aristot'la ļubi plaha ne zauzda li, i ne jaha? J. Kavańin 7a. Ondolen se bjehu podignuli i dođoše na vodu Jordana. Nar. pjes. vuk. 1, 122. Rano rani đevojčica i danicu vjernu moli. 1, 150. Te od raja otvoriše vrata i prođoše proz raj u pakao. 2, 11. A Manojlo końa uzjahao, i Grkińi na dvorove dođe. 2, 20. Osta majka raneći Nenada, Nenad braca ni saznao nije. I Nenad je majci dorastao. 2, 75. Dok ja odem i natrag se vratim. 2, 137. Jedan bješe u zeta careva, i sada je, u Voinovića. 2, 141. U tom svanu i ogranu sunce. 2, 143. Pa pripasa sabļu okovanu i prigrnu ćurak od kurjaka. 2, 247. On usjede vranca pomamnoga, i iziđe gradu na kapiju. 2, 250. Pa on usta i ode čadoru. 2, 344. On odleće nebu pod oblake i uvati utvu zlatokrilu. 2, 426. Otide u ergelu i nađe očina końa. Nar. prip. vuk. 34.

d) ono što je u prvoj rečenici uzrok je ili prigoda ili uvjet da bude ono što je u drugoj. aa) uopće. Ako mi Bogъ da i budu gospodarь. Mon. serb. 19. (1234). Kada nemoćnik zgubi svoju besedu i ne more se spovidati. Naručn. 90a. Ja odhoju i veće te neću viditi. Mirakuli. 59. Vazvah i usliša me. Korizm. 7b. Pomože Isukrst Levteriju i uprije Levterije Tarasija. Pril. jag. ark. 9, 119. (1520). Umrla je, utekla je od nas dikla božanstvena, i drugo nam ne ostaje razmi slava ńe imena. I. Gundulić 268. Našu voļu on posluša i u životu jošte stoji. G. Palmotić 1, 222. Naj prvo je potribno iskati kraļestvo Božje i svaka će se nadodati nami. A. Kanižlić, kam. 624 Kad pađe zastor i dospije prikaza. Đ. Bašić 70. Mene češ, Petro, moliti, i staće vode Dunavi. Nar. pjes. vuk. 1, 11. Moliše se i umoliše se. 2, 3. Car je prosi, i kraļ mu je daje. 2, 132. Začu Miloš i milo mu bilo. 2, 227. Glas dadoše starim svešteníkom, i tu dođe mlogo sveštenika. 2, 325. Mrtav Musa pritisnuo Marka i jedva se iskopao Marko. 2, 409. Ļudi otišavši kažu carevome sinu da ga zove ńihov car, i on odmah otide. Nar. prip. vuk.[2] 236. — *ističe se ovaka sveza među prvom i drugom rečenicom tijem što se poslije* i *umeće* tako: Masentij, rimski cesar, zapovidi učini svim, dojti u tempal boga ńihova. I tako poče zvati i nukati krstjane. Živ. kat. star. 1, 218. Običaju dobri oci u imenijeh od ļubļenijeh poroda pojavļivati uspomenu od drazijeh roditeļa, i tako zamjenitim uzdanjem oživļuju onijeh ... I. Gundulić 216. Zakona moga ne obslužujete, i tako me ne poštujete. F. Lastrić, test. 23b. Al' je majka Mari govorila: ‚Kada budeš mišala ležanke, poda ń meći trńe malmažine, a poda se svilu i bumbaka'. I tako je učinila Mara. Nar. pjes. istr. 1, 19. *amo spada i ovo:* Ono čudo po svijetu pođe i to začu paša tiranine. Nar. pjes. vuk. 1, 157. — *bb) u prvoj je rečenici kazano vrijeme ili prigoda kad biva ono što je u drugoj.* Znate da po dviju dne vazam bude, i sin čovičanski pridan bude da se

propne. I. Bandulavić 83b. mat. 26, 2. Ne postaja mlogo vrimena i stiže u tabor knez Luchesi. I. Zaničić 23. Malo prođe i ljuba mu dođe. Nar. pjes. vuk. 2, 108. Dan osvane i ograne sunce, ‚i' vrata se otvore na gradu. 2, 289 Znate da će do dva dana biti pasha, i sina čovječijega predaće da se razapne. Vuk, mat. 26, 2. — *amo može spadati i ovaj primjer premda mješte prve rečenice ima samo adverab:* Do malo i jurve ne budete viditi mene. I. Bandulavić 146a. joann. 16, 16. — *cc) kad je u prvoj rečenici uvjet pod kojijem biva ono što je u drugoj, u prvoj stoji glagol u imperativu, a u drugoj u futuru.* Pridi tada sa mnom i hoću ti pokazati. Mirakuli. 42. Prostri molitve umiljene i ja te oću uslišati. Korizm. 5a. Teci na molitvu i Bog ti oće pomoći. 7b. Otvori malo uši i oćeš slišati javkanje. 24b. Pridite ka mni . . . i ja vas spokoju. 73a. Što se srčiš? pita' u Jova i dati će se tebi ljubi. I. Gundulić 67. Bogovom pokloni se našim, i život oslobodim ti. F. Glavinić, cvit. 390b. Ostav' grijehe i nesklade, i u svem slavan ti uzbudeš. J. Kavanin 168b. Naj pokoña tva razmisli, i neć' nikad sagrišiti. 464b. Dojdi i vidit ćeš. 491a. Prividimo sve s. pismo i istorije crkvene i svitovne, ‚i' nađemo Boga ne samo dobroga, dali i pravednoga. J. Banovac, razg. 28. Promislimo što smo mi prama ńemu, i vidićemo da smo ništo. 74. Stavi se na pokoru i Bog će ti se smilovati. I. J. P. Lučić, razg. 20. Poštuj brata starijega, i tebe će mlađi tvoji. Nar. pjes. vuk. 1, 137.

e) druga rečenica popunjuje prvu ili je tumači ili joj kaže uzrok. Jošte da jest ozgora mnogo rečeno cića likarije protiva strahu od smrti; ništanemaće ostaje jedno naj poslidńe i naj poglavitije ponukovanje. i ovo jest, da čovik često u svoj život čini molitvu. P. Posilović, nasl. 66a. Vi biste rekli, da su ovo bile velike nevolje koje ovi cesar podnese po dopušteńu Božjem, i jesu. J. Banovac, pripov. 103. Neka plaču oni i svoje neka cvile nesriće, ‚i' imadu što plakati. Đ. Rapić 77. Mudar je nauk duhovni bogoslovaca kada govore od svetińe, i jest ovi . . . A. Tomiković, gov. 34. Car hoćaše i nevolja mu je. Nar. pjes. vuk. 2, 26.

f) drugom se rečenicom ograničuje značeńe kod prve: to biva obično riječima i to; *pod* to *ima se u misli sve ili ńešto što se kazalo u prvoj rečenici, s čega se glagol ne kaže drugi put u drugoj.* Pomišasmo . . . bolega s bolim . . . i to pod rotu i vernost. Mon. croat. 258. (1556). Pjesni pokorne svijetu prikažujem, i to ne bez razborita spoznanja . . . I. Gundulić 192. Malahno korenja, tar ku smokvu, i to u večer okušaše. F. Glavinić, cvit. 344b. Ako budeš i to ovako ljubit Boga. J. Kavanin 501a. San mu kratak, i to na tvrdoj zemji dopuštati. F. Lastrić, test. ad. 105a. Mali, to jest posli griha smrtni, umire se s Bogom, zadobiju milost ńegovu i nadu stazu od spaseńa. i to zašto je ne tražе kako se ima tražiti. od' 97. Sve isiječe, malo ko utoče, vrlo malo i to izrańeno. And. Kačić, razg. 229b. Pak istom jedan put obuku se, i to samo dok se 3 menueta izigraju. M. A. Reljković, sat. A7b.

g) ono što se kaže u drugoj rečenici podaje reću silu onome što je u prvoj. — isporedi a, *h). aa) uopće.* Sam daklе onaj koji Isukrstov nauk slidi jest pravi učenik meštra neboskoga, a koji ne slidi nije takav, i laže. Đ. Rapić 41. Nek dušmanom srce puca, i dragome po naj bolе. Nar. pjes. vil. 1868. 465. — *bb) u drugoj rečenici opet stoji glagol što je i u prvoj ali s adverbom koji mu podaje veću silu.* Zapovida još za drugi razlog Gosp. Bog da ga molimo, i molimo vazda. A. d. Bella, razgov. 44. Tko se ne bi vas uztreso od zmaja tako ljuta i čemerna, koji bi trovo polja ona ista po kojijeh bi prolazio ‚i' trovo tijem načinom, da bi ih trijeba bilo ne drugako, nego ognem živijem razčistiti. B. Zuzeri 140. Recite mi na uzdanu, želite li i želite li iz draga srca svetom smrti dovršiti? 206. Znamo i znamo stanovito da imamo jednom na smrt našu nasrnuti. 294. Vjerujem li što govori? Vjerujem i vjerujem temeljito. 366. Imam se bojati i vrlo bojati. A. Kanižlić, bogoljubn. 40. Slušaju i pomńivo slušaju. A. Kalić 29. Bog prijeti grješniku i teško prijeti. 312. *amo pripadaju i ovi primjeri:* Žudi i kako žudi. A. Kalić 19. Da će se uvrijeđen ozvat i kako ozvat. 278. Prijeti grješniku i kako prijeti. 313. — *u ovijem je primjerima izostavljen glagol u drugoj rečenici:* Ścijenim, i ne bez razloga, zot ugodan ńemu biti. G. Palmotić 1, 294. Hoće li ovo razdiljeńo mučno bit osuđenim? Hoće i primučno. J. Filipović 1, 147b. Bog je dô djece i ne malo. A. Kalić 356. Da jesmo li mi što držani ovijem ocima? ocu nebeskomu? I kako, i kako. 333.

h) u drugoj je rečenici ńešto što po onome što je u prvoj kazano ne bi trebalo da bude. u kojem slučaju moglo bi mješte i *stajati* a. Lačan bih i ne napitaste me, i žajan i ne napojiste me. Korizm. 8b. Zna da je vino moćno i pije. 66a. Veće je puta vidila slipoća ljudska Božija pokarańa svrhu sebe, i nije se bojala onoga Boga. J. Banovac, razg. 29. Još ti nema pedeset godina, i Avrama ti si vidio? Vuk, jov. 8, 57. — *amo pripadaju primjeri u kojima se daje u drugoj rečenici kome kakav ukor, jer ne radi onako kao što bi trebalo po onome što je kazano u prvoj.* Bježe! — i trpi, Bojnislave, tva junačka bojna sila tej sramote tač neprave? G. Palmotić 2, 247. Vidiš ovdi mrtva brata tvoga; — i da s vaše nije strane Boga, pravde i razloga? 2, 357. — *ukor je u ovakijem primjerima i kad se čudi onaj što govori na ono što govori ili radi drugi; te u ovakom slučaju* i *stoji na počektu samoga govora kao da se ovaj dodaje onome što je drugi prije kazao:* Jedna vladika od ńe dvorbe žaleći je, rekla joj je: ‚Što ne prosiš u tvoga Isukrsta koju utjehu i utaženе tvojijeh bolesti?' Kralica pogleda je začuđena: ‚I čini li ti se (reče) da je pristojna molba za učinit je jednom kralu od bolesti, da on smańka mojo bolesti?' B. Zuzeri 381. *mislim da amo spada i ovaj primjer, te da u ńemu* i *ne veže drugu rečenicu s prvom, već da stoji kao u predašńem primjeru:* Dušo draga, kamo odhodiš, i ne ćutiš mojo zgode, ter bez meno smiono brodiš valovite morske vode? S. Bobaljević 226.

i) gdjegdje se i *kaže na počektu govora (vidi i kod h)), kad se kome odgovara, kao da se odgovor pridaje prvome govoru i da onaj što odgovara slijedi isti govor. aa) uopće.* Domaćica reče: ‚Ali je hajvar skup: oka po to i po to!', a gošća odgovori: ‚I vrijedi'. Vuk, poslov. 95. — *bb) odgovorom se pristaje na prvi govor i to većom silom.* I Bože pomozi! (Kojekako, može podnijeti, n. p. ako je tako, i Bože pomozi!). Nar. posl. vuk. 94. I dušo tu li si! (Rado, dragovoljno što učiniti, n. p. A. Bi li ona pošla za ńega? B. Bi, i dušo, tu li si?). 96—97. *tako se često odgovara:* i kako! i Bože pomozi! i da Bog pomože! *itd. n. p.* A. Jeli te bilo strah? B. I kako! — A. Jeli ti dosta? B. I da Bog pomože!

k) nahodi se u počektku stare narodne pjesme. isporedi ali, 3, c. I kliče devojka. P. Hektorović 22.

l) gdjegdje stoji i *bez potrebe da veže riječi ili rečenice koje su i onako drugijem načinom među sobom svezane. ovo biva vrlo često u prva vremena, sve to rađe kasnije (u ńekijeh pisaca može biti da* i *samo jače ističe riječ ili rečenicu pred kojom stoji), a u naše vrijeme nigda. aa) veže supstantive koji su i onako među sobom vezani: aaa) prijedlogom* s *(s instr.)* Zetu i sь gradovy. Mon. serb. 4. (1198—1199). Grьdь kьnezь i zь dêtiju. 12. (1222—1228). Azь Stefanь Urošь tretij i sь Bogomь darovanьnimь sinomь kraļevьstva mi Stefanomь. Deč. hris. 65. Pade on i s końem v riku. Mirakuli. 96. Vrativ se domom ona zajedno i s sinom. 114. Svu dobit i z dugom odnose. D. Rańina 43a. Da i*(h)* hoće potopiti i s plavčicom. M. Divković, nauk. 5b. Pridah Bogu duh i s tijelom u ruke. plač. 85. Satir si crni vrag i s rozma na glavi. I. Gundulić 150. Ako tijelo pridobije, biti će i z dušom u vijeke mučeno. M. Radnić 406a. Ki naš tempal i s idoli obališe kletvom doli. P. Hektorović (?) 106. Ńiove prestole i s ńima zajedno u prah obratiti. D. Obradović, basn. 139. — *bbb) prijedlogom* do. Odь selê i do vêka. Mon. serb. 2. (1189). Odь mala i do velija. 19. (1234). Blago meni jutros i do vijeka! Nar. prip. vuk. 128. — *bb) veže glagole i rečenice. aaa) prvi je glagol u gerundiju ili participu.* Klьnь se i podьpisahь. Mon. serb. 1. (1186). Nagyje vь domь svoj vьvode i odêvaše. Sava, stef. pam. šaf. 1. Pisavь i podьpisahь. Mon. serb. 82. (1302—1321). Da sьvrьstovavьše i prêdade u srьkьvь. 98. (1330). Sьbravьša *(dual)* zьborь... i zьgovorihь se s ńimi. Deč. hris. 65. Ostavivši svit ov i vnide v red svetoga Brnarda. Mirakuli. 74. I paka rekavši: ‚U ruke tvoje, Gospodine, priporučujem duh moj' poļubivši rečeni križ i ima se postaviti suprotiva nemoćniku. P. Posilović, nasl. 150a. A ti videći da si po grihu dušu izgubio, i ništanemańe ne mariš, sasvim da je sama, sama jedna duša. J. Banovac, razg. 98. Uriju smaknuvši i ńegovu si ženu za se uzeo. 106. — *bbb) prva je rečenica podložna s adverbom* kad. *u istarskijem pjesmama našega vremena.* Kad je ne da ni otac ni majka, i govori Fatima divojka. Nar. pjes. istr. 1, 14. Kad to čuje Vujin dobar junak, i on grede u svitle kamare i on vadi nože iza pasa ter ih meće braći u grlajca. 1, 24.

β. veže ne samo dvije riječi ili rečenice, nego ńih više. to biva na dva načina: ili i *stoji pred svakom riječi ili rečenicom, osim prve, te tako pridaje svaku k predańšńoj, ili stoji samo pred zadńom te tako ovu pridaje svijem ostalijem. prvi je način pravi narodni; ipak se drugi nalazi češće u pisaca, osobito mladega doba, (i u sama Vuka i u Daničića), a to jer su se pisci u tome ugledali u nove evropske jezika (drugo je kod* α, a, *e)). u ostalome se* i *upotrebļava kao kod* α.

a. i *stoji pred svakom riječi ili rečenicom, osim prve.*

a) veže riječi. aa) uopće. isporedi α, a, *a) i b) i c).* Klьnemo se tebê u Gospoda Boga našego Isu Hrista i u prêsvetu bogorodicu i u čьstny i životvorešti krьstь i u sveta božija jevanđelija i u vse svete. Mon. serb. 22. (1234—1240). Kraļь vsêhь raškihь zemļь i Dijoklitije i Dalьmacije i Trovunije i Zahlьmije. 25. (1234—1240). Da naši kьmeti i naši ļudije i naši vladalьci da vasь ļube. 33. (1249). Arьhijepiskopa Danila i jepiskopy i igumeni i kaznьce i terьčije i vojevody i slugy i stavilьce. Deč. hris. 65. Ta strah je dobar i drag Bogu i prijatan. Korizm. 29b. Tako ju je pametju i uminjem i umiļenstvom i blagodarstvom i pravdom i krepostju narešio. P. Hektorović 53. Acilišu i Ektore i Ajakešu i Nestore! Aleks. jag. star. 3, 250. Da sva ńegova čińenja i dilovanja i misli jesu od ńega naređene. P. Posilović, nasl. 27a. Od tvog' roda i od mile majke i od braće i od bratučeda. Nar. pjes. vuk. 1, 18. Da ni Gospodini Bog pomože ńega i ńegove principe i ńegove senature i ńegove đenerale i ńegove oficijale i ńegove vojnike i bojnike! 1, 80. Sazvao je trista sveštenika i dvanaest veliki vladika i četiri stara proigumna. 2, 93. Sazvala je goste i zvanice, i kumove i sve prijateļe. 2, 99. Ugosti ga vinom i rakijom i gospodskom svakom dakonijom. 2, 114. Dok je mene Kraļevića Marka i mojega vilovita Šarca i mojega šestopera zlatna. 2, 215. Kola i końi i mazge i magarci. Nar. prip. vuk. 2. Krupna i zdrava i lijepa đevojka. 4. — *bb) vidi* α, a, *d).* Tamo kažu goru javorovu i u gori vodu Bosiļkovu i kod vode Bosiļku djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 158. — *cc) vidi* α, a, *h).* Tadara nijesam išta tomačio više razgovora i temeļna razgovora i razgovora ne malahna kojijem se imamo pokrijepiti. B. Zuzeri 382. — *dd) kod brojeva većina naroda umeće svagda* i *među jedan broj i drugi (vidi:* ‚Dvadeset i jedan, dvadeset i dva' *itd.* đekoji izostavo kašto ‚i' pa govore onako: ‚dvadeset jedan, dvadeset dva' itd., ali je običnije sa ‚i'. Vuk, rječn.[1] xlvii). Tisuća i sьto i osьmь desetь i devetь. Mon. serb. 2. (1189). Četiristo i dvadeset i osam tisuć miļ. F. Glavinić, cvit. 8a. Dvaest i četiri. J. Kavańin 474b. Sedamdeset i sedam brodova. Nar. pjes. vuk. 2, 229. Sedamdeset i četiri prosca. 2, 234. A vjenčane dvadest i četiri. 2, 336. Vidite li bijela Karlovca i u ńemu tridest i tri kule? 2, 349. Četrdeset i četiri grada. 2, 365. Evo ima sto i šeset ļeta. 2, 439. Trista i šezdeset i pet tičijih gnijezda. Nar. prip. vuk. 5. *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Za ńu dao tovar i po blaga. Nar. pjes. vuk. 2, 183. A pod grlom litra i po zlata. 2, 483. *kod ordinalnijeh brojeva, ako samo naj zadńi broj ima ordinalni nastavak, Vuk ne upotrebļava* i: sto dvadeseti, trista pedeset sedmi, pet stotina devedeset osmi, iļada dvadeset treći itd. Vuk, rječn.[1] xlix; *koliko sam ja čuo, dajbudi u Dubrovniku, i tu se upotrebļava* i: sto i dvadeseti. pet stotina i devedeset i osmi *itd.; tako je bilo prije i kad je svaki broj dobivao ordinalni nastavak, vidi:* U dvadeseti i deveti dьnь. Mon. serb. 2. (1189).

b) veže rečenice i glagole. Priješe me sь počьstiju i mnogo me počьtiše i pravovêrьno mi poslužiše. Mon. serb. 19. (1234). Ne čudi se i ne sumńi se i ne stupi z vere. Korizm. 7a. Ja te ištem i glasim i zovem svudira, a ti se za plasim vilami otira. I. Gundulić 157. Silni Franki na ń udiru i vojske mu sve satiru i u verigah ńega hrane. Ġ. Palmotić 1, 79. Dvor pometi, i vode donesi, i očešļaj svoju rusu kosu. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Belim grlom vino piješ i očima biser brojiš i rukama gajtan pleteš. 1, 115. Davina se suva pomladila i zelenim ulistala listom i bijelim ucvatila cvetom. 2, 167. Tu se bane s carem sastanuo i za lako zdravļe upitao i sretna mu puta čestitao. 2, 170. Tada Lazu nadvladaše Turci, i pogibe srpski knez Lazare, i ńegova sva izgibe vojska. 2, 298. Ev' kod mene tri ćemera zlata, i evo ti sabļa dimišćija, i evo ti svilena čadora. 2, 347. Braća otrče k ocu i kažu mu šta je bilo i reku da bi oni radi svoju sestru potražiti. Nar. prip. vuk. 9. Nađu u poļu jedno čobanče kod ovaca i preobuku ga i mjesto brata svoga ocu povedu. 11. Jedite i pijte i veselite se. 16. Skoči na vodu i stane plivati ka kraju

i isplivavši iziđe na breg i otide k ocu svome. 47. Sva *(sela)* da popale i pobiju i opļačkaju. Djelovod. prot. 206.

Često mogu biti riječi ili rečenice ničim nevezane među sobom; to osobito biva kod nabrajańa što se misli da nije svršeno nego da mu se može još koješta dodati. Jeleni, košute, tice, kvočke, piliči, zecovi. Nar. prip. vuk. 66. Duva, ruši, krši, prevrće. 72. Bjeļa od snijega, rumenija od ružice, sjajnija od sunca. 130. Skupiše se eje, sovuļage, vrane, kurjaci, lisice, jazavci, tvorovi, što je god u Boga životińe, sve se skupi na hranu. 179.

b. i *stoji samo pred naj zadńom riječi ili rečenicom.*

a) kod riječí. Gospode srьbьske, rašьke i bosanьske. Mon. serb. 221. (1392). Usorê, Soli i Podriniju. 225. (1395). Kraļь Srьbļemь, Bosni i primoriju. 232. (1398). Glad, žaja i san. Korizm. 48a. Mramorne su i kamene oči, usti, ruke ‚i' noge. I. Gundulić 267. Uzmi dvije, tri i četiri, rajske slike svaka budi. 306. Ja kod svita tako razumnoga, razboritoga i ļubeznoga ne imam drugo reći. V. Došen x. Dodati kome cinu, vridnost, slavu i visinu. 30a. Kamo mozak? nos? i usta? 44b. Vo pečen, pećka hleba i akov vina. Nar. prip. vuk. 36. Poļubi ga u obraz, u oko i u čelo. 61. Crnijeh, crļenijeh i žutijeh. 120. Petao, vaška, mačka i lav. 169. U Srijemu, u Bačkoj, u Banatu i u Slavoniji. Vuk, nar. pjes. 1, 26. U Srijemu, u Slavoniji, u Bačkoj i u Banatu. 1, 127. *(ovakovi primjeri ne pripadaju amo nego pod α, a, e):* Ubojstva, pijanstva, proždrlstva i ostala. J. Matović 479. Da ni Gospodini Bog pomože arimandrite, igumne, proigumne, protosinđele, kaluđere, popove, protopope i svakoga crkovnoga čoeka! Nar. pjes. vuk. 1, 79. U govedima, u konńma, u ovcama, u svińama, u čelama i u svemu drugome. Nar. prip. vuk. 89).

b) kod rečenica i glagola. Siječe, hara, robi i plijeni. Ġ. Palmotić 1, 79. Čoek mu se pokloni, zahvali i u ruku ga poļubi. Nar. prip. vuk. 122.

c. *amo stavļam ńeke osobite slučaje u kojima se redi više od dvije riječi ili rečenica jedna za drugom, te bi se činilo na prvi mah da amo (pod β) pripadaju, a uprav pripadaju pod α.*

a) pošto se nabrojilo više riječi ili rečenica koje i veže prvijem ili drugijem načinom, pridaje se ńešto osobito s i i to ne k zadńoj riječi ili rečenici nego ka svemu onome što se nabrojilo.

aa) kod riječí. Tvu ljepotu, za kom cvili nebo, zemļa, voda i more ‚i' smrt ista. I. Gundulić 267. — *bb) kod rečenica.* Kum svog kuma na sudove ćera i dovede ļažļive svjedoke ‚i' oglobi kuma vjenčanoga. Nar. pjes. vuk. 2, 2. To je, majko, Radanović Lazo i to su mu kićeni svatovi ‚i' pravo će našem belom dvoru. 2, 22.

b) ńekoliko riječi nabrojenijeh dijeli se dvoje po dvoje: svako je dvoje vezano riječju i. Za sve malo i veliko . . . za putnika i vojnika, za orača i kopača. Nar. pjes. vuk. 1, 142. Sveti Petar i sveti Nikola, sveti Jovan i sveti Ilija. 2, 1. Kraļeve ga dočekašo sluge na mačevo i na kopļa bojna, na naģake i na buzdovane. 2, 113. Kopaj mene devet vinograda u Bańici i u Atenici, u Loznici i u Pakovraću. 2, 169. U zdravļe domaćinovo, ńegove braće, ńegovijeh sinovah i sinovacah, stričevah i bratučedah, zetovah i svatovah, kumovah i pobratimah. 1, 78.

2. *veže riječi, ali ne posve kao kod* 1 *s toga što se prva ne pridaje drugoj, nego se stavļa prema ńoj, isporeduje s ńom. to biva kad je smisao da se jedno s drugijem sastavļa ili dijeli, n. p.:* *a) s glagolom* sastaviti. Zlo i dobro nek sastavi. V. Došen 21b. Te sastavi samur i obrve. Nar. pjes. vuk. 2, 222. Kad sastavi ručak i večeru. 2, 242. — *b) s glagolima* dijeliti, zavaditi, omraziti *itd.* Da omrazim brata i sestricu. Nar. pjes. vuk. 2, 15. Zavadi se majka i devojka. 2, 22. Ja ne delim tebe i Grozdanu. 2, 164. — *c) s prijedlogom* među, između *itd.* Zakonь ki je prьvo bio među Bosnomь i Dubrovnikomь. Mon. serb. 101. (1332). Redovnikom dana bi oblast razabrati meju gubu i gubu. Naručn. 70b. Među braćom i družinom vazda pošten glas. Nar. pjes. vuk. 1, 97. Između Varadina i Karlovaca. Vuk, nar. pjes. 2, 254.

3. et — et, *kad veže dvije riječi ili rečenice, ili više ńih, može biti ne samo među ńima nego i pred naj prvom; tijem se kao javļa da se neće samo ono prvo kazati nego još što pridati (isporedi i* ne samo — nego i *kod* ne). *uopće se riječi ili rečenice nabrajaju ili pridaju jedna drugoj kao kod* 1; *rjeđe su vezane među sobom kao kod* 2 *(vidi:* I rastavi i milo i drago. Nar. pjes. vuk. 2, 3). — *Između rječnika u Vukovu:* i ja i ti ‚sowohl ich als du' ‚et ego et tu'; i tamo i amo.

a. *veže dvoje.*

a) veže riječi. Otь vsêhь rabotь i malihь i velikyihь. Mon. serb. 334. (1405—1427). Hoće biti i s mojijemь i s vašijemь počtenijemь. 501. (1466—1500). Da nam prije svane dan blagi, dan svečani, i žuđen i čekan u ovoj svoj strani. I. Gundulić 125. A i toliko ona je lijepa ‚i' u rasrģbi ‚i' u ģńivu, da pogledom stijenje cijepa. 411. I ja i družba mojih junaka dobrotom smo tvom svezani. Ġ. Palmotić 1, 40. Naj veće su u čas one i tegnute i uvrijeđene. 1, 155. I bačva puna i sluga pjana. (D). Poslov. danič. 27. I dobar i zao lan travnika cvjeta. (D). 28. Odkud srce tako omrazno na sve tvoje i gospostvo i bogastvo. B. Zuzeri 6. I dan i noć na molitvi staše. J. Banovac, pripov. 178. Protiva i jednim i drugim jest kriposno oružje zlameńe svetoga križa. J. Filipović 1, 17a. Koriu iz koga raste dilo i zlo i dobro. F. Lastrić, ned. 157. Ovo je neharnost na koju mrzi i Bog i ļudi. 386. Kako mi se i dogodi ‚i' dostojno ‚i' pravedno. 424. Htjet mu dobro i duši i tijelu. I. A. Nenadić, nauk. 88. Mlogi episkopi i mudri i bogoļubni. A. Kanižlić, kam. 46. Turica je i djeci strašilo i ļudem zabava. (Z). Poslov. danič. 138. Mnogi i bogati i ubogi. V. Došen 65a. I u dnevu i u noći da jim nije trud zaludu. And. Kačić, razg. 3a. Jere se suprotivaju izgledi i staroga i novoga zakona. J. Matović 488. I tamo i amo. A. Kalić 167. Ja vidim a i drugi još boļe vide, da se mloga zla i falinge dogadaju ‚i' prvo vinčańa ‚i' posli vinčańa. B. Leaković, gov. 31. Biće dobro i mene i tebe. Nar. pjes. vuk. 1, 15. I oko i čelo sve ti bilo veselo! 1, 56. Te pomori i staro i mlado. 2, 3. Života mi i moga i tvoga! 2, 17. Telal viče i tamo i amo. 2, 144. Car će gledat i desno i levo. 2, 159. Ļuto savi i otud i otud. 2, 283. Pa ja ne smem nevere činiti gospodaru i mome i tvome. 2, 301. Čuješ, Jelo, i srce i dušo! 2, 372. Đavuri su i jedan i drugi. 5, 483. Ona pliva i sino i tamo. Nar. pjes. istr. 1, 13. Valaj si i čoek i žena. (U Risnu reče se vaļanoj ženi). Nar. posl. vuk. 31. ‚I' go ‚i' bos, i još mu je zima. 95. I pas i čoek. 104. I sve ovce i siti vuci (ne možo biti). 104. Ja sam narodu i otac i majka. S. Ļubiša, prip. 137. — *kod brojeva značńe je kao kod* 1, α, a, *i).* Čekala sam i dva i tri sata. M. A. Reļković, sat. 61a. Obrnu se i dva i tri puta. Nar. pjes. vuk. 2, 372. Krv se lila i dva i tri dana. Osvetn. 7, 21.

b) veže rčenice i glagole. Hoće tvoja i življet i umrijet. M. Držić 198. Velika i jest i ima bit razluka. B. Gradić, djev. 41. Neka verujemo, da Bog i more i hoće dati. F. Glavinić, svitl. 95. I ova djela brat moj pazi i život mu ne uzima? Ġ. Palmotić 1, 348. Premda si ‚i' znao ‚i' virovao, da je on kod tebe i da te gleda. F. Lastrić, ned. 30. I ovo sam odpravila Lazara gospodara i ovo sam odpravila i Miloša žeta moga. Nar. pjes. mikl. beitr. 25. Šarca koña i grli i ljubi. Nar. pjes. vuk. 2, 217. Danas mi je i žao i nije, sutra će mi gore žao biti. Nar. pjes. vil. 1868. 31. I đecu mi hrani i hranu mi štedi. Nar. posl. vuk. 97. I ja mogu i koń mi može, ali Bog ne da. I jedem i pijem, a pestiš mi je na umu. 101. Dođe sin čovječiji koji i jede i pije. Vuk, luk. 7, 34.

c) u ovom primjeru znači što ili: Sve to, čim se Bogu služi, i pravo i krivo budi. Kateh. 1561. E5a.

b. *veže više od dvije riječi ili rečenice.*

a) veže riječi. Ne *(nije)* uzimana tazi carina i u mojihь dêdъ i pradêdъ i u roditeļa kraļevьstva mi i u kraļevьstva mi. Mon. serb. 117. (1345). Ne rekoh, da svačiji pristanu od svudi i jadi i plači i tuge i trudi? I. Gundulić 103. I budala i strašivi i lupeža i laživi... V. Došen 32a. I cesar se š ńime vlada i gradovi i gospoda i svakoga čeļad roda. 46a.

b) veže rečenice i glagole. I kroje i šiju i krpe. M. Držić 213. I ovako je Bisernica, Vilozmaje, druzijem dana, i viteška ma desnica još mirujo segaj dana! i mogo je na svem sviti ńe ljepote neizrečene prid ugrskijem kraļem biti dostojniji drugi od mene! i vjera se ńih svršena za moj prikor jur nahodi, i dostojstva moja hrabrena ne imaju mjesta odi! Ġ. Palmotić 2, 307. Čini li vam se da je možemo i vrijeđati i psovat je i pak je ončas kad hoćemo utažiti. B. Zuzeri 41. Koju je inačije i ļubio i milovao, i svitovao i karao. F. Lastrić, ned. 12. Sagrišio bi smrtno, i jere pristupańe jest u velikoj stvari, i zašto nagla bludnosti sila slobodno ne diže privoļońe, i zašto bo prije hotio je bludnosti zadovoļiti i mir uživati nego zapovid Božju obslužiti. I. Velikanović, uput 1, 341.

4. quoque, etiam, *pridaje ńešto kao kod* 1, *ali ne veže, kao ondje, ono što se pridaje s onijem što se kazalo prije, nego je smisao da ono što znači riječ, pred kojom je* i, *treba pridati ńečemu što se već prije kazalo ili što se samo ima u misli.*

a. *ono što se pridaje ne ističe se kao ńešto osobito.* Zidaše gradь Dubrovnikь koji jestь i danasь počtenь. Mon. serb. 217. (1391). Sazida sa *(Trajan)* i jakinskoje pristaniśće, sazida i most na Dunaju. Š. Kožičić 35a. Solimana sina ostaviv iže i niñe živet. 50b. U kojijeh jeste i vi zvani. N. Ranina 20a. paul. rom. 1, 6. Vođahu i njekoja dva krivca s ńim. 105a. luc. 23, 32 Car žudi, da ga u istok i ona prati. I. Gundulić 394. Tvoga imena, ko i dostoji vječne slave, živjeti će sved spomena. Ġ. Palmotić 1, 111. Ja pobjegnuh da ne bude š ńima i mene poraziti. 1, 184. S mojom srećom i tva sreća tada će se uzvisiti. 1, 294. Ali, oče, može biti, da dobrota Božanstvena još će trpjet mojijeh grijeha. Ah odgovora nesvijesnoga! Može biti da i neće. B. Zuzeri 48. Staza kojom su sveti svi otišli u raj; morete i vi. F. Lastrić, od' 229. Znajući, da koji se pušta u pogibiju, u ńoj će i poginuti. A. Kanižlić, utoč. 72. Daj mi razlog i ti, o redovniče. Đ. Rapić 16. Hodi, brate, ima i nevoļe. Nar. pjes. vuk. 2, 137. Ako mene do nevoļe bude, ja ću lasno kopļe okrenuti, ako li mi ne bude nevoļe, doneti ga mogu i ovako. 2, 145. Pa s' i ona mlada obesila. 2, 165. Pa mi i ti štogod progovori. 2, 200. Zagrli ga, pa ga i poļubi. 2, 300. I tu majka tvrda srca bila. 2, 305. Nadula se, pa se i raspade. 2, 307. Malo za tim, eto i Stjepana. 2, 334. Na ti i to, crni kaluđere! 2, 372. Pršte kupa a pršte i glava. 2, 431. Bog i s tobom, s Durmitora vilo! 5, 446. Ne val'te se svi sedam kraļeva, koji ļubom, koji vjernom slugom, i ja imam nešto vjerne sluge... Nar. pjes. vil. 1866. 614. Zar će i knez s nama ručati? Nar. posl. vuk. 86. Iza vuka i lisica se naije. 97. I ja sam soli zobao. 101. I tu ima ńegova masla. 106. Ko ima obraza, ima i dušu. 139. Pukne obruč i treći. Nar. prip. vuk. 25. Tvoga sam oca ubio, pa ću i tebe. 81. Anđeo i ńemu zahvali. 100. I to će proći. 105. Može biti da nas i sad ko sluša. 109. Da vidim i ja. 110. Ovu miso baštinili Turci, pa se vazda i vladali ńome. Osvetn. 6, 84.

b. *ono što se pridaje ističe se kao ńešto što se ne bi mislilo da je onako.*

a) nopće. Naša teška sreća i odi nas ne ostavļa. Ġ. Palmotić 2, 84. Cesar, Scipiun, Mark Antoni, kih i danas vas svijet hvali. J. Kavańin 7. Od vika devetoga crkvu rastavļenu kada i dan današńi vidimo. A. Kanižlić, kam. 1. Kada su *(novci)* u kupu, i zločesti prolaze. utoč. 455. Tko godir se ne brine za mlađe... i ne uči svojih podložnika, on je gorji ‚i' od nevirnika. M. A. Reļković, sat. E5b. I zla (je) žena dobra žena. Nar. posl. vuk. 99. Ima i devojačkog mleka. Ima i nad popom popa. Ima i u Paića topuz, ali je u bisagama. 102. A kad pane lave raňeniče, tad na ńega i keńac zariče. Osvetn. 6, 82.

b) pošto se tvrdi ńešto o čemu što se ne misli da može lako biti, ima se u misli da kod ostaloga što se ne kaže ono može još lakše biti; rečenica se potpuńuje u misli drugom koja bi počela riječima: a kamoli, a nekmoli. *često u poslovicama.* I crn oblak vazda ne daždi. (D). Poslov. danič. 28. I pop se na misi smete. (D). 30. I car služi. (Z). 28. Vino i mudroga pobudali. Nar. posl. vuk. 35. I braća se svađe. I brojeno ovce kurjak jede. I voda zube ima. I vrag zna što je pravo. 94. I guska katkad na ledu posrne. 95. I duvar uši ima. 96. I đavo kad govori pravo, vaļa mu dati razlog. 97. I izmeđ svetijeh ima riječi. I jevanđelije dugo nije lijepo slušati. I kamen bi riječma podigao. I koń od sto dukata posrne. 101. I krava se repom brani. 102. I međed niz krušku slazeći počiva. 103. I na smrt ko ide dadu mu zboriti. I oca bi za novce prodao. I pań je lijep obučen i nakićen. 104. I stara ovca so liže. 105. I ćorava koka nađe zrno. I u buhe žuč ima. 106. Posrne i koń od sto groša. 256.

c) ističe se jače riječ sam, *kažući* i sam. Često i sama na dvor hodi. Ġ. Palmotić 1, 157. Takvu cinu i sam ima. V. Došen 16b. Ganuo bi i sam kola. 33a. Kad moš i sam naučiti. 37b. Ta zli druže, zar ti nisi znao, da ti i sam moraš na posao? M. A. Reļković, sat. E4a. Da bi mu moma i sama došla. Nar. pjes. vuk. 1, 17. Odaj, Šaro, i sam po avliji. 2, 422. To ti se i samo kaže. Nar. posl. vuk. 319.

d) tako se jače ističe i riječima i on *koje se često dodaju i imenu koje znači što i* on. Tezeo kraļ hrabren mladić i glasovit junak, izvađen i on na smrtni red mrzećega ugovora. I. Gundulić 3. Spahoļani, ki sred rati rvahu se još smioni, ko ovi počeše ustupati, uzmakoše prešno i oni. 292. Simeonte rijeka sama s malo vode jedva

teče, i ona usahla s davnijeh plama. 362. I svi, er hoće toj zakoni, od kraļevstva za obranu kad vojuje kraļ, i oni trijebi na boj da ustanu. 440—441. A stvorenja, ka u grijeh služe, proklestvom se i ona kuže. J. Kavańin 4[b]. Toj ne misleć hud bogati, na Božji sud i on dosmucan. 65[b]. Kaogrosović Ivo i Niko, i oni pored onijeh stoje. 128[a]. Salamunić Koloneo, i on ostavi peča dosti. 153[a]. Ludmila i ona kraj'no tej banica. 302[a]. Anđeli, koji su na nebesih, i ostali blaženi, i oni su naši iskrńi. J. Banovac, razg. 37. Lemozina, koja i ona ima veliko združeńe s molitvom. J. Matović 449.

c. *gdjegdje pred ńekijem adverbima i riječima koje vrijede kao adverab* i *znači gotovo što* ne samo, *ističući da ono što se kaže u rečenici nije ograniče-o na ono što znači adverab.* Premda bi se i tako bio uputio i čovikom učinio. F. Lastrić, test. 44[a]. Mučno je sinodu protiviti se, što i tako ne more biti brez nove smutńe. A. Kanižlić, kam. 96. Car i tako ne gledajući lipo na poklisare dade zapovid. 335. Ovo je po sebi i tako zabrańeno bilo. 678. Da bi onda vi skočili, i tako ste dosta čili. V. Došen 214[b]. Jerbo su i onako domorodci moji svi pivači. M. A. Reļković, sat. A6[a]. Nu i tako puk od mene želi. J. S. Reļković 34. Đevojka je i od sebe gńevna. Nar. pjes. vuk. 1, 30. Ta ti za to i odavno znadeš. 2, 423. A Ļešničani koji su i onako na glasu. Vuk, dan. 3, 175. Puk raspusti, da se ne bi prosula bolijest koja se i onako gdjegdje povukuje. S. Ļubiša, prip. 268. A Slovenci su i onako sveđer spravni. M. Pavlinović, razg. 19.

d. *poslije rečenice u kojoj je* i *ima druga (s veznicima* a, ali *itd.) u kojoj se kaže ńešto posve ili djelomice suprotno onome što je u prvoj; u ovoj* i *ističe jače ono što se kaže, te tijem ono što je u drugoj čini se kao ńešto više nenadno, čudnovato.*

a) u prvoj se rečenici kaže da ńešto jest ili da je bilo. Na svijetu smo i mi bili; nu su ljepše bez prilike strane i luzi ovi mili. I. Gundulić 114. I do sad smo pili ladno vino, al' nijesmo, brate, drijemali. Nar. pjes. vuk. 2, 100. I do sad su knige dolazile, al' se nisu sa suzam' učile. 2, 137. I do sad si na vojsku išao, al' nijesi tako drijemao. 2, 364. I sunce je vjerom prevrnulo, a ja vjerom prevrnuti neću. 2, 378. I do sad su svati dolazili, pod oružjem nisu pili vina. 2, 475. I do sad se doverivalo, al' nije ovoga poštipivańa bilo. Nar. posl. vuk. 96. I maslo je začina, ali mu se hoće načina. I mačka je kraļa gledala, ama ga se nije bojala. 103. I sveti su griješili, pa su se opet svetili. 104. I sunce prolazi kroz kaļava mjesta, ali se ne okaļa. 105. Vukli su s ńega i haļine, ali se ńega nisu smeli taknuti. Nar. prip. vuk. 79.

b) u prvoj se rečenici kaže ńešto što bi moglo biti. Bolje je i zaći a zdravo doma doći. Bolje je i na naj rdavijem końu jahati nego pješice ići. Nar. posl. vuk. 23. I krivo sjedi, a pravo reci. 102.

c) u prvoj je rečenici glagol negativan. Još ovo *(dite)* i ne svrši svoje govoreńe a drugo povika. M. A. Reļković, sat. A1[a].

e. ono što se kaže riječima pred kojima je i, *ńešto je reće, jače, silnije, te* i *bolje ono ističe.* Tvo je ime proletjelo i gdjo svijetlo sunce gleda. I. Gundulić 349. Toga radi i oni općinski potop ne dosegnu do ńega *(raja).* F. Glavinić, cvit. 9[a]. Dobrovoļno primi mene, pače još nam i zahvali. G. Palmotić 1, 141. Dostojno je, poštovani da su od nas i savišo. 2, 88. Za draga prijateļa uzimļu se stvari i veće. 2, 471. Ki se i puške ne uzboji. J. Kavańin 246[b]. Da prije hoću i umriti. 312[b]. Trijeb' je bižat svako i drago nasladjenje. 340[b]. Evo, brate, žalosti i više. And. Kačić, razg. 255[a]. Od hiļadu i pet stotina knjižica ne osta meni u dvi godine ni jedna... među to ‚i' od hiļadu i pet stotina čtioca ne najdoše se nego dvojica... M. A. Reļković, sat. A3[b]. Da si narešen svetińom i naj većom, potrebno ti je umrtvjenac biti. I. M. Mattei 164. Da si i samodržac svega svijeta, dužan si biti čeļade umrtvjeno i utreno, jere si učenik Boga propeta. 164. A mi ćemo i silom. Nar. pjes. vuk. 1, 2. S večera će bosiļak niknuti, do po noći i prekrstiti se. 1, 22. Svakome svatu grińica, starome svatu i dvije. 1, 42. Moli Boga ti za tvoje zdravļe, a salićeš i boļu jabuku. 2, 122. Nego evo i veće nevoļe! 2, 419. Care ne smi ni simo ni tamo, Sultanija i bliže se dava. Nar. pjes. istr. 1, 12. — *mislim da amo pripadaju i ovi primjeri:* Grdi, Bože, imaš i koga! (Kad se takome čoeku kakvo zlo dogodi za koje se misli da ga je zaslužio. U Budvi). Nar. posl. vuk. 46. To i Bog zna. 317. Ima šta i videti. Nar. prip. vuk. 52. Tu ima ča i videt. Nar. prip. mikul. 34. To ti Bog i dao! *kaže se u Dubrovniku odgovarajući kome, i smisao je da je kakvo zlo još gore nego onaj sluti, n. p.* A. Ne ćutim se baš zlo, samo me ježi po leđima. B. To ti Bog i do! *(vaļa da ti je groznica).* A. Kleo mi se toliko puta da me neće privariti. B. To ti Bog i do! *(jer čovjek koji se često kune često i laže).*

f. *nasuprot značeńu kod* e, *riječ pred kojom stoji znači: malo, slabo itd., te joj ističe to značeńe. smisao je da ono što se o onome kaže, još bi se s većijem razlogom kazalo o čemu većemu. isporedi* ma, makar.

a) riječ pred kojom je i *već po sebi ima onakovo značeńe (kao n. p. adj.* mali *i adv.* malo, *supst.* mrva *itd.).* Ki godi se i malo protivļahu ńemu, tim gradove razbijaše. Aleks. jag. star. 3, 252. Kogą pekne zmija opaka, i mańe se boji zvijeri. G. Palmotić 2, 392. Znam sve da razumiš kad taknem i malo. I. Ivanišević 289. Svaka i mala stvar nam je usiona. V. Andrijašević, put. 255. Svaku i malu stvar bremenitu veće od duše scijeniš. 304. Da ga i malo ne uvrijedite. P. Kanavelić, iv. 512. Slabstvo naše, snaga i mala kom' ne da se. J. Kavańin 409[a]. Tko god je i malo ńemu vješt, zadovoļno će ovu istinu svjedočiti. *u* B. Zuzeri iv. Imadahu ovu odluku prija sva bogastva izgubit nego i malo Boga zarad ńi uvridit. J. Filipović 1, 43[a]. Ako li je i malo bogoļuban. A. Kanižlić, utoč. 222. Koji daklе i malo mozga ima. E. Pavić, ogl. 100. Toliko se kaže harno na i naj mańe milosti primjeno od umrlijeh. I. M. Mattei 52. Idoše po naredbi i zapovidi gospodina svoga, niti se i malo natrag vraćaše. Đ. Rapić 90. Čast imam odgovoriti, da će za mene biti velika radost, ako budem mogao i naj mańe biti u pomoći društvu srpske slovesnosti. Vuk, pism. 14. Svaki pojedinac, i naj mańi bio, tu je svoje zrnce doprinio. M. Pavlinović, rad. 8. — Er se želi nasititi, i mrva mu ne bi dana. J. Kavańin 518[a]. Jeli daklen moguće, da vi, koji lažete i krivo se kunete imate i mrve stra i ļubavi Božje? J. Banovac, pripov. 165. — Dajte mi jedan dijelak i ovojihni od vremena. B. Zuzeri 27.

b) u riječi pred kojom je i *nije značeńe kao kod a), ali se po smislu razumije da je ono malo, slabo itd prema onome što bi moglo biti.* Ako prôstupimo i jedno od soga. Mon. serb. 23. (1234—1240). Da Jerini ozdravļenoj digne i bilęg rane od prijeke. P. Kanavelić, iv. 412. I u vodi

je lijek. (D). Poslov. danič. 31. Boļe je ‚i' prijateļ na blizu neg i brat na daleko. (Z). Boļe je ‚i' slijepo nego zlo i lijepo. (Z). 8. Ele volim da ste ga i vi načinili nego da je grbav. M. A. Reļković, sat. A1b. Kazuj grobļe gdi je ukopana, da ja vidim i mrtvu devojku. Nar. pjes. vuk. 2, 23. Što šam jadna od ńeg' pretrpila! i jedva sam i živa ostala. 2, 219. Rugajte se i kako vi drago. 5, 551. Đe ručaju oni onoliki, ručaće i on. Nar. prip. vuk. 2. Bog zna jesu li već i žive. 34. Bog zna jesam li i toliko zaslužio. 50. Hvala Bogu kad sam dočekao da ih i ovako vidim naštampane! Vuk, nar. pjes. 1, xiii.

c) radi zamjenica i adverba iko (itko), išto (išta), ikoji, ikakav, ikoliko, igdje, ikad, ikako *itd., koji postaju tijem što pred interogativnijem oblikom stoji* i, *vidi napose. kod ovijeh riječi* i *ima značeńe kao kod a) i b) (n. p.* ikoji = makar koji, ikako = makar kako). *Vuk i Daničić obično pišu* i *napose:* i ko, i gdje *itd., ali bez dovoļna razloga; prema tome trebalo bi pisati razdijeļeno* i niko, nigdje *itd., a to i ona dvojica ne rade.*

d) u ovakovome smislu stoji i *i pred ńekijem glagolima, ističući da je ono, što se onijem glagolom kaže, malo ili slabo prema ostalome što bi moglo biti.* A strašiv zgubi svijes prije neg ga *(boj)* i vidi. N. Dimitrović 30. Ah ovo je strašno i čuti! J. Banovac, pred. 2. Kako ga mučiše, strahota je i kazati. A. Kanižlić, kam. 105. Ikona u koju je strah i pogledati. 145. Od Turaka nešto i ostalo. Nar. pjes. vuk. 2, 293. Tako da se mnogima kršteno ime slabo i zna izvan kuće i rodbine ńegove. Vuk, živ. 97. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Jest neuzmnožno otići u mlin i da se ne primi malo brašna haļine. M. Radnić 362a.

g. s glagolima negativnijem ističe često da pošto ne biva ono što znači glagol (ili koja druga riječ, n. p. u prvom primjeru za toj), *još mańe može biti što drugo. (mješte* i ne *može stajati i* ni, niti). Da mu i za toj poginutь ne more. Mon. serb. 395. (1438). Ki tebe hvaleći, usta i ne stisne, dokle te gladeći u jamu potisne. P. Hektorović 41—42. Ter sad ovi *(uzdah),* sada oni *(plač)* prvi u tomu čim bit želi, s usta i s oči se i ne dijeli. I. Gundulić 240. Idolom ja se klańah, a za te se i ne hajah. P. Hektorović (?) 128. Kad se od sveta duha zače, djevu majku i ne tače. J. Kavańin 48b. Dali i toj ne bi dosta dostojanstvu te delije. 129b. Štujući Boga, a o Bogu i ne misle, nit' ga začimļu u pameti. J. Banovac, razg. 75. Ništanemańe toliko si se svitom sveza', kolik da neće nigda svršit, i pak kad se i ne uznadaš dospiće. 90. Malo je koji *(naučiteļ)* dokučio od ńe *(duše naše)* pravo reći, ma se ja ovome i ne čudim. 96. Nikim se i ne čini ovo ubojstvo tako nemilo, jer nije krvavo, i zato se od ńega i ne čuvaju. 118. A ne bojo se oni *(zlo umriti),* koji i ne poznaju naprav, kako se mogu saraniti. 133. Od male dice, koji ga još i ne poznaju. 171. Naša bogastva mnogo se puta izgube iznenada, da i ne znamo kako. pripov. 148. Reći ćete mi morebiti mlogi: Mi i ne znamo što je ta svijest. F. Lastrić, ned. 49. Kad mu prigodba dođe od koje i ne biži, opet se povrati na grihe. 198. Mnogi se od pomišļenije grija i ne ispovidaju, a još mańe kaju. 383. Boļe bi bilo nigda ju i ne poznati. svet. 9a. Pak men' dobro, kad se i ne nadam. M. A. Reļković, sat. D3a. Nikome se i ne javļa, no se rodu licem klańa. Nar. pjes. vuk. 1, 6. Za to neve i ne haje što je majci ž'o. 1, 35. To se moli, al' joj ne pomaže, jer deveri u ńu i ne glede. 2, 123. A za ńega care i ne znade. 2, 136. No al' čuješ, ali i ne čuješ? 2, 226. A to ništa i ne vidi Marko. 2, 252. Za to mlađi *(brat)* ništa i ne mari. Nar. pjes. istr. 1, 51. Kad me sunce grije, za mjesec i ne marim. Nar. posl. vuk. 119. Nigde nikoga nemaš do mene jedinu, pa i za mene ne mariš da poginem. Nar. prip. vuk. 60. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer u kojem je glagol negativan po smislu, ako i nije po obliku* (i zaboravio = i ne spomińe se): Za to Sava i zaboravio. Nar. pjes. vuk. 2, 74.

h. u rečenicama u kojima su relativne zamjenice ili relativni adverbi vrlo često stoji (a i bez potrebe) pred riječi koju ističe ispoređujući je s kojom drugom što je u glavnoj rečenici. I tomu se zgodi on sud ki ‚i' drugomu. Transit. 222. — Slušaj, majko, što počela bjeh ti i ja spovijedati. I. Gundulić 114. Ona sve ono čini što i on. F. Lastrić, test. 107a. Krst isto je što i križ. S. Rosa viii. Baba ga stane odvraćati govoreći mu isto što i ona prva. Nar. prip. vuk. 117. — Da povratiš ove jadne duše kakve su i bile. 129. — Da imamo mirь s vami kako su imali i naši starêši. Mon. serb. 34. (1249). Budite mudri kako i zmije, a priprosti kako golubi. Transit. 86. Tako ļubi neprijateļa kako i prijateļa. 87. Zgodi se i tomu kako ‚i' tima dvima. 222. Ča se brzo stara, ter izgubi zlamen, kako no i žara udrena o kamen? P. Hektorović 30. Kako i ti, svak čini tko godi se vijera. N. Naļešković 1, 288. Neć' se sve krstit', kako no i jutroš. 1, 346. Što mučite, kako i kami? S. Bobaļević 230. Er se od tebe, znaj, ne kriju, ner te ļube jakno i sebe. Jeđupka nezn. pjesn. 240. Nemojte mnogo govoriti kako i licumjerci. M. Divković, nauk. 80b. Jeda i vi k'o i krstjani po dvije ruke nijeste imali? I. Gundulić 292. Car Lesandro primogući u vremena starijeh ljeta, mlad k'o i ja vojujući dobi carstvo svega svijeta. 294. Tim kad još bi veće puta jakno i lani izgubio, bil' mu ne bi vlas rasuta 450. *(Neka)* i ti ostaneš car opeta, kako no si ‚i' prije bio. 491. Ovdi umuča, već istino scijeneć, s ove zapovijedi da slijediti neće ino, k'o taj večer i ne slijedi. 493. Ovako ćeš i Danicu ostaviti kako ‚i' mene. G. Palmotić 1, 294. Pripros bojnik u necjeni ukopan ćeš ovdi stati i bludnoj se jednoj ženi ko ‚i' božici tvoj klańati. 2, 33. Ova divja pustošina kako i prije grda ostani. 2, 69. Hiniti ću za sad š ńime, da ga ļubim kako i prije. 1, 75. Od velika čini joj ijeda, da sva gori ko i smamjena. 2, 83. Svaki od vas kako i dosle nastoj kazat... 2, 87. Kraļ će svekar moj vladati kako i dosle zemļe ove. 2, 132. Ka je kako i Captislava rajske slike i dobrote. 2, 266. Dubrovnik je kako i bačio... (D). Poslov. danič. 20. Neka su jedno, kakono i mi jedno jesmo. L. Terzić 24. Čim ńih meštar, ko i sokol, k nebu otide. J. Kavańin 305a. Sumļite od ovoga obećańa, kao i s. Toma od meštrova ukazańa. J. Banovac, razg. 37. Ako li ga *(vaše spaseńe)* upuštite, u vik ćete ostat nesrićni i žalosni, kako se je ‚i' mnogim dogodilo... 87. Da vam se ne dogodi, kao i Pilatu, osuda od smrti. 187. Koža potavnila i pocrnila kako i harapska bijaše. J. Filipović 1, 490b. Koliko da su ukrali od ńi il' oteli kako i jesu. F. Lastrić, ned. 301. Neka se on arendaštva lati, kano i naš niki dućańija. M. A. Reļković, sat. D7b. Oči će se vaše otvoriti, i vi ćete kako i Bog biti. F5a. Da je pravi Bog *(Jezus),* kako je i otac. J. Matović 31. Neka su rumene kao i ružica; neka su ļubezne kao i ļubica. Nar. pjes. vuk. 1, 102. Raniteļ je kako i roditeļ. 2, 71. Sve barjaci kao i oblaci, a čadori kao i šńegovi. 2, 313. Pripoji se kako što j' i bila. 2, 325.

Kad je bilo prvo jutro usta baba k'o i snaša. Nar. pjes. vil. 1866. 275. Ima ih ka' i kusijeh pasa! I mene je mati rodila kao i ńega. Nar. posl. vuk. 103. Osijeci psu uši, pas kao i pas; osijeci rep, pas kao i pas. 241. Oštar tup, ka' i bio, đecu klao ka' i do sad. (Reče se u šali kad se navlači nož). 245. Prošće k'o i koļe, a koļe k'o i ostalo drveće. 265. Ali i on prođe kao i onaj prvi. Nar. prip. vuk. 111. Čitateļi nega ga čitaju kako ko i govori. Vuk, nar. pjes. 1, v. U Srbiji kao i u Ercegovini i u Crnoj Gori. 1, 9. — Živinčo kada se smakne toliko se smakne u tilu koliko i u duši. J. Filipović 1, 7b. — Umriše va on dan i uru, kada ‚i' Euzebij. Transit. 209. — Bez pristanka š ńima šetah ļubļenijeh oko mira, š ńima tražah koga sretah, da oči, gdi i ja, ne upira. I. Gundulić 225. Da je ondi srce naše gdje je i skrovište blaga našega. J. Matović 67. Idi sjedi gdje si i sjedila. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Car je sida gdino i sam sida, ona jide gdi i care jide. Nar. pjes. istr. 1, 17. Da ide od kuda je i došao. Nar. prip. vuk. 110. Idi bez traga od kud si i došao. Nar. prip. vil. 1867. 322. — *amo bi mogli pripadati i ovi primjeri, premda se u ńima riječ pred kojom je i ne ispoređuje osobito ni s jednom riječi što je u glavnoj rečenici:* Dal' na moru tvrde tmine basa, dokle i pogine. V. Došen 265b. Pijte vino i bistru rakiju, dokle i ja u Kostur ne đođem. Nar. pjes. vuk. 2, 370. Dok u tome i probudi se. Nar. prip. vuk. 120.

i. *kao što stoji bez potrebe kod* h *u podložnoj rečenici, može stajati u glavnoj ističući i ispoređujući što prema onome što se kaže u podložnoj.* Ki je po sebi sagrišil, po sebi se i sramuj. Naručn. 81a. Hoću da kadi ja jesam, totu i sluga moj da bude. Korizm. 73a. Kadi trup bude, ondi se skupe i orli. 73a. Gdje godi sam ja, ondi će i službenik moj biti. N. Rańina 87b. joann. 12, 26. Da, kô one *(ptice)* steru krila sad slobodno svud pod nebi, i sloboda prostre mila sej dubrave glas po tebi. I. Gundulić 175. Ne, ne; nu bi sama ostala, jakno lani i opeta tebi jedna tašta hvala od pobjenijeh turskijeh četa. 452. Ako ti hoćeš biti z manom, i ja od tebe nikakore ne razdilim se. F. Glavinić, cvit. 376a. Tad bi razlog, kô ti ostavi, da i tebe druzi ostave. G. Palmotić 1, 208. Tim kako ste vi počeli, srčano vas ja svijeh moļu, da i tako zaglavite. 2, 330. Kako sam bila onada milostiva u tom dilu, uzela bih tako i sada ćud kazati blagu. 2, 387. Ufajte, ne bojte se; Bog, koji nas je izveo iz Edipta, on će umjet svomu providjeti. Tako i bi. B. Zuzeri 110. Kako je čije srdce, onako ga i sluša. J. Banovac, razg. 16. Na nebesi' kakav otac, onaki i sin. 139. Koji s dili govore kao i Žudije od današńega vandelija. 141. Koliko je dakle Bogu mrzak djavao toliko i nenavidost. F. Lastrić, ned. 112. Ja već znadem sve naše šustere, dok što sprave, ta se i podere. M. A. Reļković, sat. E2a. Ali kako ti ženu isprosiš, ta za brigu odmah i ositiš. F8a. Kako na nebo, tako i na zemļi. J. Matović 461. Đe je mela, tu je i zaspala. Nar. pjes. vuk. 1, 11. Što rekao, to i učinio. 1, 126. Po čem vide, po tom i poznađe. 2, 74. Kako koji izasipa blago, taj se ńemu i zakliňe teško. 2, 76. Što dofati, ono i okide. 2, 83. Kako tađe, tako i ostađe. 2, 124. Dok ļubio, dotle i branio. 2, 179. Kako tadaj, tako i danasko. 2, 210. Čim ga vide, tim ga i poznađe. 2, 303. Kako je radio onako je i prošao. Kako ko zna onako i pjeva. Nar. posl. vuk. 125. Što god on radi ono radi i ti. Nar. prip. vuk. 91. Kad ļudi dolaze, za ńih vaļa meso da se i koļe. 207. Koji god u slavu Božju ustajao te je spomińao i ńoj se molio, ńemu ‚i' pomogla duši i tijelu. Vuk, živ. 73. Ko krsno ime slavi, onom i pomaže. nar. pjes. 2, 96.

k. *kad čeļade od ļutine kune što, često pred objektom stoji* i, *te se ne da lako tumačiti: mislim da je smisao žeļa da ono što se kune propadne zajedno s ostalijem što propada ili može propasti.* Ubio Bog i te tolike svetkovine! Vrag odnio i ovo vrime! Ubio Bog i one oblačine! F. Lastrić, ned. 174. Zla nam sreća i s našim lakomstvom! D. Obradović, basn. 25. Vrag uzeo i ovako ribańe! Nar. prip. vuk. 147. Aratos i takova zeta! šta ćeš opet? 2211.

l. *u ńekijem primjerima potvrđuje ono što se kaže, gotovo kao* doista *(u prvom primjeru ima uz* i *i* doisto). Doisto ovo i jest jedna velika nesrića, što nas malo imade, koji bi znali za ovu molitvu. B. Leaković, nauk. 438. Ako cvili, i nevoļa mu je. Nar. pjes. vuk. 2, 320. On zamislivši se malo reče sam sebi: ‚E lijo, sad si dolijala!' Čuvši to car odmah poviče: ‚Pogodi, lisica i jest!' Vuk, poslov. 79 — *može se kod toga isticati da je nenadno ono što se tvrdi.* Kako je derano, (i) nije krvavo. (Kako je rađeno, moglo je i gore biti). Nar. posl. vuk. 125. Koja je grmļavina, i ne bi mnogo kiše. 139. Od koga je, i dosta je. 234.

m. *riječ pred kojom je* i *ističe se kao suprotna ńekoj što je prije kazana.* Ufajući se, da će za tminom i sunašce sinuti. A. Kanižlić, utoč. 633. Iza gladne godine đođe i sita. Nar. posl. vuk. 97.

n. *može* i *s ovakijem značeńem u isto doba i vezati rečenicu s predašńom kao kod* 1. Gdi nesvisno ńu ļubļaše, i kad gađno sva smrđaše. V. Došen 85a. Devet si mi sina umorila, i men' hoćeš ostarilu majku? Nar. pjes. vuk. 2, 42. Ja ovakih imam u tavnici i ńega ću sada dobaviti. 2, 250. Idi ogledaj, i onako si propao. Nar. prip. vuk. 83.

5. *često je* i *u družbi s drugijem riječima.*

a. a i *dopuńuje ńešto što se kazalo tako kao da se neće drugo kazati, a ujedno ističe ono što se pridaje. vidi primjere kod* ā *pod* II, C, 3, a.

b. ako i, i ako, *vidi* ako, 8, a.

c. da i, i da, *vidi* 1. da, I, C, 3, *β*, a.

d. *vidi dalje kod* ipak, još, ne, nego, sam, neka, nuti, opet, pa, pak, premda, ta, te.

3. I, *interj. riječ kojom se pokazuje veseļe, čuđene a i ļutina. — U naše vrijeme.* Svi iza sovre pogledaše u ludu Smiļanu; a mnogi sam u sebi prošapta: ‚I! aratos je bilo!' M. Đ. Miličević, let več. 312. A ńena Ļubica? ī! da mi je da vidim tu devojčicu! ona mora biti sad velika! zlosel. 122.

IBAR, Ibra, *m. ńeka rijeka (vidi dalje). — U Vukovu je rječniku zabiļežen akcenat:* Ibar; *ali je kod prvoga izdańa i kratko* (Ibar); *po tome i po akcentu kod* 2. Ibrov *(koje vidi) vaļa da bi trebalo da je* Ibar, Ibra. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚fluss in Serbien' *s dodatkom:* Ibar utječe u Moravu nižo Karanovca) *i u Daničićevu* (Ibrь). A se medo Dьbrьhavě: ot Ibra u Priboj. Svetostef. hris. jag. 7. akad. 2. Selo Jarinje na Ibru. Mon serb. 86. (1327). Upravo na Ibarь, upravomь Ibromь... 8. (1619). Idu naprijed gdje se staje Ibar rijeka i Sitnica. J. Palmotić 177. Da vidite Žiču kod Morave i kod Ibra više Karanovca. Nar. pjes. vuk. 2, 212. Ibar, kod Herodota Brongus, kod Strabona Bargus izvire ispod planine Prokletije više varošice Rožaja, dijeli južnu Bosnu od pašaluka Dukaginskog, ulazi u Srbiju kod Arijske koso te kod Karanovca utiče u Moravu. F. Jukić,

zemļ. 3. *vidi i:* M. Đ. Milićević, srb. 646. — *i kraj. vidi u Daničićevu rječniku:* zemļa na toj rijeci: ‚Ibrь' s Toplicom i Rasińom i Rijekama bješe dio koji dopade Stefanu Nemańi od oca. (Stefan, sim. 2). crkva bogorodičina ‚u Ibru, na rêcê Studenici' (9). crkva sv. Nikole ‚u Ibrê' (Okáz. pam. šaf. 58). ‚u Ibru' (68). obje je zidao Stefan Nemańa. od te zemļe bjehu dvije župe: ‚oba Ibra' dade Žiči kraļ Stefan Prvovjenčani (Mon. serb. 14 *god.* 1222—1228). ‚u Ibru' imaše baštinu Obrad Dragosaļić i na ńoj crkvu Bogorodici (568 *god.* 1403—1405). *(Stefan Nemańa)* načetь zdati hramь vь ime prêsvetyje Bogorodice vь Ibru na rêcê rekomêj Studenici. Domentijana 21. *vidi i* S. Novaković, zemļ. 12—15.

IBARAC, Ibarca, *m. ime rijeci što se izlijeva u Ibar (uprav. dem.* Ibar). M. Đ. Milićević, srb. 646.

IBARSKI, *adj. koji pripada Ibru. (Ńegdašńi srez)* ibarski. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 417.

IBEL, *m. riječ nepoznata postańa, po svoj prilici pokvarena pisarskom grješkom. — U rukopisu pisanom crkvenijem jezikom* XVII *vijeka.* Rastopi čistь ibelь, i da jestь tvrьde gustь. Glasnik. 25, 33 (1654—1656). — *Može biti da bi trebalo čituti* imelь *(vidi* imela).

ÍBRA, *m. vidi* Ibro. — *Akc. se mijeńa u voc. sing.* Íbro. Ona s' Ibri u ńedra savila. Nar. pjes. vuk. 1, 366. Nuto Ibre, dobre ti je srjeće! Nar. pjes. juk. 444. A do kule Sokolović-Ibre. Nar. pjes. marj. 76.

IBRÀHIM, *m. tursko (arapsko) ime muško, jevrejski* Abraham. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Ibrahimь). Hercegovca Ibrahima i Bošńaka još Sinana, s ńega nađe smrtna rana. I. Gundulić 526. Za Ibrahima Sinan veće neg' li za se sabļu hrani 527. Pri caru Ibrahimu. Okáz. pam. šaf. 85. Ibraimь paša. 86. Ibrahimь, bratь Muratovь. 88. Al' govori care Ibrahime. Nar. pjes. vuk. 3, 84. Na Turčina Nakić-Ibrahima. 3, 110. Najde mrtva brata Ibraima. 3, 556. Čuješ li me, pašo Ibrahime? Ogled. sr. 37.

IBRÀHIMOV, *adj. koji pripada Ibrahimu. — Između rječnika u Daničićevu* (Ibrahimovь). Mehmedь synь Ibrahimovь. Okáz. pam. šaf. 88. Uteče im Ibraimov doro. Nar. pjes. vuk. 4, 387.

IBRAILOVAČA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1871. 796.

IBRAVO BRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1875. 547. 553.

ÌBREĆÊŃE, *n. djelo kojijem se ko ibreti. — U Vukovu rječniku.*

ÌBRET, *m. arap. tur.* ‘ibret, *primjer. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je zlo tumačeno:* vide čudo *(vidi i* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 94), *kako se vidi i po samome primjeru što Vuk navodi:* Od ńega je ibret zauzela, *a uprav je ovako:* Bježi jadan paša osamaren. kad je vojska pašu ugledala, od ńega je ibret zauzela i pobježe glavom bez obzira. Ogled. sr. 504.

ÌBRETITI SE, ibretîm se, *impf. uglédati se. — U Vukovu rječniku gdje je zlo tumačeno:* vide čuditi se, *vidi* ibret.

ÌBRICA, *m. dem.* Ibra. I uteče Agiću Ibrica. Nar. pjes. vuk. 4, 503. A ti, Ibrica, kazuj. V. Vrčević, niz. 166.

IBRÌČIĆ, *m. dem.* ibrik, *i osobito mjedeni ili gvozdeni sud (kao mali ibrik) u kojemu se peče kahva pa se nosi i lijeva u filģane. — isporedi* imbričić. — *U Vukovu rječniku:* 1. dim. v. ibrik. 2. ‚kleine metallene kaffeekanne' ‚hirnea coffeae metallica'.

IBRIĆ, *m. prezime (po ocu Ibri).* Na mojega Ibrić-Asanagu. Pjev. crn. 224b.

ÌBRÎK, ibrika, *m. arap.* ibrîq, *tur.* ybryq, *mjedeni (naj običnije, ali može i ne biti od mjedi, vidi prvi primjer iz narodnijeh pjesama) sud s použijem grlom, s poklopcem, s jedne strane s ručicom (drškom) a s druge s točkom; naj češće se u ńemu drži voda (ali vidi i primjere iz narodnijeh pjesmama, vidi i* ibričić). — *isporedi* imbrik. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* ìbrîče, ìbrîci. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚eine kupferne waschkanne' ‚vas cupreum, aeneum'). Vidi mladića u ruci ibrik imajućega, kao da bi hotio komu napitak dati. A. Kanižlić, utoč. 53. Sad aliti ibrik. And. Kačić, kor. 177. Zlatan ibrik iz ruku mu uze, sama poče caru služit vino. Nar. pjes. vuk. 2, 130. Pokupiše kavene ibrike, pokupiše srebrne filģane. 4, 309. Nosi ibrik u desnici ruci. Nar. pjes. herc. vuk. 95. Dadu suviše nekoliko bakrenog posuđa kao n. p. tevsija, ibrik, pet šest mańih i viših sanova. V. Bogišić, zborn. 214.

ÍBRIN, *adj. koji pripada Ibri.* I Ibrinu glavu odvalio. Nar. pjes. marj. 88.

IBRÌŠIM, *m. svileni konci kojima se veze, pers.* âbrišem, ibrišim, *tur.* ibrišim. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (ibrišim, sviloni konci ‚seidenzwirn, ein faden seide' ‚filum sericum'). Pojasь odь srme, drugi od ibrišima. Rad. 1, 181. (1749). Da ti kesa blaga ima, kao samar ibrišima. V. Došen 38a. Kosa joj je kita ibrišima. Nar. pjes. vuk. 1, 157. Tankom žicom ibrišima. 1, 214. — *Stoji često u pjesmi nepromijeńeno pred drugom riječi kao da je s ovom složeno, n. p.* ibrišim-tkanica. *u Vukovu rječniku:* ibrišim-tkanica, t. j. tkanica od ibrišima *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom:* Priteže mu četiri kolana, a i petu ibrišim-tkanicu. (Nar. pjes. vuk. 4, 181). *tako je i ovo:* Da ištemo svilu po veziļah i ibrišim konce po terzijah. Nar. pjes. vuk. 1, 397. A ibrišim konac po terzijam. Nar. pjes. juk. 116. *i ovo:* Priteže mu ibrišim kolane. Pjev. crn. 148b. *a mislim da pripada amo i ovaj primjer u kojemu je* ibrišima *mj.* ibrišim: I na travi ibrišima serģaza. Nar. pjes. vuk. 1, 386.

IBRÌŠIMA, *vidi* ibrišim *na kraju.*

IBRIŠIMIĆ, *m. prezime. — Pomińe se od* XVIII *vijeka.* Ibrišimić fra Luka bijaše. Nadod. 64.

IBRIŠIMLI, *adj. od ibrišima. — Ne mijeńa se po padežima. — Načińeno od* ibrišim *turskijem nastavkom* li. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ibrišimli uzdom zauzdala. Nar. pjes. petr. 3, 263.

ÍBRO, *m. hyp.* Ibrahim. — *isporedi* Ibra. — *Akc. se mijeńa u voc.* Íbro. — *U naše vrijeme.* On dozivļe delibašu Ibra. Nar. pjes. vuk. 3, 89. No je pašu Ibro zaklonio; on je Ibra dobro òbranio. 3, 93. Te on prati Airović-Ibra; tad zavika Airović Ibro. 4, 385. I natrag se Ibro povratio. Nar. pjes. juk. 444.

1. ÍBROV, *adj. koji pripada Ibru (vidi* Ibro). Ugleda ih Ibrova Kaduna. Nar. pjes. herc. vuk. 25. I padoše na Ibrove dvore. 220.

2. ÌBROV, Ibròva, *adj. koji pripada rijeci Ibru (vidi* Ibar). Samo mesto gde baš izvire *(Ibar)* zove se ‚Ibròvo vrelo'. M. Đ. Milićević. glasn. 22, 68. srb. 646.

IBROVICA, *f. šumovito mjesto u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 13.

IBRŠTICA, *f. mala rijeka u Crnoj Gori. — Postaje jamačno od* Ibar. Od studene vode Ibrštice. Pjev. crn. 243ª. Ibrštica rječica izvire ispod planine Plani, i utječe u Moraču kod Jasenove. Glasnik. 40, 35.

1. ÎCA, *f. vidi* holba, *maǵ.* itcze. — *Od* XVIII *vijeka po sjeveroistočnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* Ako je boca od jedne ice iliti holbe. G. Peštalić 246. U bocu od četiri ice iliti holbe. 246. Ica trica, oka na momka. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 106.

2. ÎCA *i* ÍCA *(voc.* Íco), *m. hyp.* Ilija *ili* Ivan. — *isporedi* Ico. — *U naše vrijeme.* Ica = Ivan. Ž. Radońić. Îca = Ilija. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Íca = Ivan, a i Ilija. I. Pavlović. Ica Filipov. D. Avramović 248. Pamtim da je tako moj otac bio u sprezi s nekim Icom više godina. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 15.

ÌCAN, *m. hyp.* Ilija, *vidi* 2. Ica. U hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

ÎCÂŃE, *n. djelo kojijem se kome iče. — U Vukovu rječniku.*

ÎCATI SE, îčê (mi) se, *impf. štucati se. — U Vukovu rječniku:* îcati se, îče mi se (a može biti da bi ko rekao i: ‚ica mi se'), vide štucati se. — *Riječ onomatopejska.*

ICIĆ, *m. prezime po ocu Ici.* Ž. Radońić. Marko Icić. Rat. 137.

ICIJELITI, ICIJEĻATI, ICIJEĻEŃE, *vidi* isc—.

ÌCIN (Ícin), *adj. koji pripada Ici.* Ž. Radońić.

ÍCO, *m. hyp.* Ilija. — *Akc. se mijeńa u voc.* Îco. — *isporedi* 2. Ica. — U hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

ÎČAGA, *m. tur.* ič-agha, *komornik. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚art türkischen adels' ‚nobilium turcarum genus'). Ali Turci carevo ičage . . . Mlogo Turak carevih ičaga . . . Nar. pjes. vuk. 4, 280.

ÍČAKA, *m. u zagoneci:* Ide čiča Íčaka, nosi vreću čičaka; pusti vreću Ičaka, stade kvoka čičaka. *odgonetłaj: orasi u vreći.* Nar. zag. nov. 156.

IČELIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Petar Ičelić. Rat. 98.

ÎČESOV, *adj. ikakav, vidi* česov *i* 2. i *pod* 4, *f, c).* Da im više ne ima harańa, nit' ičesva kućam kvarovańa. Osvetn. 3, 57.

IČEVO, *n. selo u Dalmaciji u okrugu šibeničkom.* Repert. dalm. 1872. 25.

IČEZATI, *vidi* iščezati.

IČIĆI, *m. pl. mjesto u Istri.* Prit ti je va Ičići. Nar. pjes. istr. 2, 147.

ÎČIGOV, *adj. ičiji, vidi* čigov *i* 2. i *pod* 4, *f, c). — Između rječnika u Stulićevu.* Još se nijesam prodala da sam ičigova. M. Držić 273.

IČIJA, *f. juha od ovčjega mesa s krompirima. u Hercegovini.* M. Đ. Milićević, slav. 30. — *jamačno je turska riječ; vała da je od* ičmok, *piti.*

ÎČIJÎ, *adj.* ullius, *vidi* čiji *i* 2. i *pod* 4, *f, c). — isporedi* ičigov. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚ullius'). Nu u propas propas donijet zaman ičija moć se iztakla. I. Gundulić 476. Prije će vas svijet omrknuti nego će mlada Lavinija vjerenica bit ičija razmi tvoja. G. Palmotić 2, 94. Ne scijen'te da vam će od pomoći ičija hitros bit na sviti. 2, 356. Ne bojahu se, da ih će ičija sila smaknut. I. Đorđić, salt. XII. Ne do Bog da ja ičiji sluga budem. ben. 190. Ako se ičija na svitu najde muka . . . F. Lastrić, test. 145ᵇ. Nisam pošo na harańe, ni na napast dobra ičijega. Osvetn. 3, 45. — *u primjerima s prijedlogom* i *nije razdijeļeno od* čiji. Ka vlas, ka moć, ke potrebe, Gospodine, koja sila podlagaju Boga tebe za ičija umrijet dila? G. Palmotić 3, 5ª. Za ičije molbe ka ne haje. P. Kanavelić, iv. 574. — *Kod pisaca se nalazi* ičiji *i mj.* ničiji *kad je glagol negativan.* Bi hitros Venere, ne sila ičija. I. Gundulić 86. Vojska od Kozaka, koj se oprijeti nije jaka ičija sila. 444. Nije mogla ičija sila. P. Kanavelić, iv. 547.

IČINITI, IČISTI, *vidi* išč—.

IČKO, *m. prezime. — Postaje jamačno od* Ico. — *U naše vrijeme.* Petar Ičko. M. Đ. Milićević, srb. 11.

IČÒGLAN, *m. tur.* ič-oghlany, *djetić u (carskoj) dvorskoj službi, franc. ńem.* page. — *isporedi* ičoglanin. — *U naše vrijeme.* Ičoglan, turska reč, znači paž, pitomac. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 99.

IČÒGLANIN, *m. vidi* ičoglan. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Svak se uklańa; sam ih ide ičoglanin *(griješkom* Ičoļanin) Šaban sresti, od svijeh dvoran, ki se vide u saraju, naj zločesti'. I. Gundulić 553.

IČOTA, *m. ime muško. — vidi* Ico *i* 2. Ica *od čega po svoj prilici postaje. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 68.

IČUM, *vidi kod* ilah.

IĆA, *f.* (neki govore i ‚iša') biće tursko i znači pravo vrijeme od svačesa, n. p. žitu da padne kiša kad je u ići, t. j. kad vlata. J. Grupković.

ÌĆI, *vidi* iti.

IĆÌNDIJA, *f. tur.* ikindi, *vrijeme poslije podne (do suncozahoda), i molitva (treća svagdańa) što Turci mole poslije podne. — Od* XVIII *vijeka (vidi* Nar. pjes. bog. 367), *a između rječnika u Vukovu* (‚das dritte gebet der Mohamedaner, nach mittag' ‚oratio tertia Mohamedanorum'). Podne vika, a ja iz Travnika, ićindija, a ja iz konika (?). Nar. pjes. herc. vuk. 178. Asan-aga ićindiju klańa. Nar. pjes. petr. 1, 159.

IĆITÙGLIJA, *m. paša od dva tuga, tur.* ikitugly. — *isporedi* ićtuglija. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (ići-tùglija paša, od dva tuga). Asam paša ićituglija. Rad. 1, 180. (1768). Učtuglije i ićituglije. Nar. pjes. juk. 489.

ÌĆIVÔJ, Ìćivoja, *m. muško ime. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

IĆRAM, *m. arap. tur.* ikram, *čast, počast. — U narodnijem pjesmama našega vremena.* Endijama ićram učinila. Pjev. crn. 156ᵇ. Šta ću tebi ićram učiniti? Nar. pjes. hörm. 2, 18.

IĆTÙGLIJA, *m. vidi* ićituglija. Osim malih paša ić'-tuglija. Nar. pjes. vuk. 3, 564 *(i u Vukovu rječniku kod* ići-tuglija).

IDBAR, *m. vidi* Dbar. Statist. bosn. 236.

ÌDEJA, *f.* idea, *misao, pomisao, po latinskoj ili talijanskoj riječi. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pravo oni reče ov posal izvrši, ki lani krajevu ideju pomrsi. M. Kuhačević 134. *i u naše vrijeme upotrebļavaju ovu riječ neki pisci u filosofiji; a drugi novu riječ* pojam.

IDEK, *u zagoneci, vidi kod* bilibrok.

IDEŃE, *n. vidi* iđeńe. — *Između rječnika u*

Voltiģijinu. Protivu-idenje ili protêvnost suproć istini. Š. Budinić, sum. 132b.

IDEŽE, *adv. gdje, vidi kod* on *i* že. — *Samo u kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (ideže *i* idêže). Obrêtohь monastirь nêkoli byvьši, idêže ne bê kamenь ostalь na kameni. Mon. serb. 5. (1198—1199). Ideže dva ili tryje ime moje prizovutь tu azь jesmь. Deč. hris. 64. Kloštru ideže obitavahu fratri. Mon. croat. 156. (1493). Umri na Poncijem otoku, ideže strajaše. Š. Kožičić 13b. Pojde v Rim ideže obrete Kurila brata svojego. 19b.

IDIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Dimitrije Idić. Rat. 83.

IDIDÌ, *interj. kad se kaže o kome da je otišao, pobjegao.* — *U Vukovu rječniku*: ‚auf und davon' ‚avolat'.

IDIOZMA, *f. grč. ἡδύοσμον, metva, metvica.* — *U rukopisu* XIV *ili* XV *vijeka.* Idiozmu glagoļemu metvicu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 111.

IDITIJI, *adj. (komp.),* iditije žito t. j. ono što se ne prodaje, dakle sebičnije. J. Grupković.

ÎDÔ, îdola, *m. kip kojemu se neznabošci klańahu, grč. εἴδωλον, lat.* idolum, *tal.* idolo. — *isporedi* balvan, bolvan, kumir. — *Krajńe* ô (=oo=ol) *stoji često u pisaca štokavaca, n. p. u Ančića, Radnića, Lastrića, Zoričića (vidi među primjerima); ali se starije* ol *nalazi ne samo u čakavaca nego i u kojega pisca štokavca, n. p. u Banovca, u Radmana, a u naše vrijeme u Vuka.* — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (idol, kip komu se pogani klańahu ‚idolum, simulacrum' *itd.), u Stulićevu* (ido *i* idol), *u Daničićevu* (idolь ‚idolum'). Crьkvi Hristovy postaviše se, i idoli sьkrušiše se. Domentijana 31. Oči svoji ne bude vzdvizati k idolom. Bernardin 31. ezech. 18, 6. Steći cesar prid lici onih idolov. Živ. kat. star. 1, 218. Idole pustivši idoše za tobom. M. Marulić 179. Klańati se idolom. Naručn. 85a. Idoše za idoli. Korizm. 46b. Kada se pokloniše idolom. 65a. Idole pogane po zemļi oborih. M. Vetranić 2, 218. Idolom služiteļi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 207. apoc. 22, 15. Ne čini sebi idolov ni priliku nijednu. Kateh. 1561. A3a. Ne tribuje vam područnim biti človiku, ki sa idolom žive. Aleks. jag. star. 3, 255. Puok koji se idolom klańaše. M. Divković, bes. 302a. Mnozi kipi, idoli i balvani padoše na tle. B. Kašić, is. 19. Neka bi... satarisali poganske idole. 79. Od tada počahu idoli nečisti. Đ. Baraković, jar. 32. Stare idole sve ńihove u Panteon crkvu stavi. G. Palmotić 1, 32. Sadržat idole. I. Držić 263. Idole štuje i slavi. I. Ivanišević 149. Dobra, kojim se svit kako idolom klańa. P. Radovčić, nač. 53. Misnik bez nauka je ido prokleti. I. Ančić, svit. 75. Da se čini čovik jedan ido od svoga trbua. M. Radnić 119a. Ido Beol jeđaše sve. 291a. I pojdu k idolom. P. Hektorović (?) 84. Koji će razrušiti sve naše bogove i idole. P. Macukat 8. Usionske misli klete s idolovim ki tlačiše. J. Kavańin 296a. Ostavivši idolove. 298a. Da ostave Svatovita, strašna idola. 302a. Nepoštenu statuu idola. J. Banovac, pred. 27. Ma još više zapovida, jedan puteni idol obslužuje se. razg. 27. I ušavši prija pogledaju s očima po crkvi za ugledat i poklonit se nikim idolom, nego li s. sakramentu. 43—44. Ne klańaju se idolu od lakomosti. F. Lastrić, test. ad. 60b. Ne budeš činiti idola. ned. 105. Pita, zavaća se, al' ido sve muči. 414. Crkvu idolom mora načiniti. A. J. Knezović 114. Ne kti se idolu Baal pokloniti. A. Kanižlić, kam. 428. Pazi da nije koji ido ostao. M. Zoričić, zrc. 148. Ovliko reče idol, pak umuknu. F. Radman 9. Koji postavļahu svoje ufańe u idole. J. Matović 333—334. Ako se još na svitu naode idoli od drveta. Đ. Rapić 27. ‚Idol' riječ je grčka i znači neznabožački bog koji je načińen oda šta. Vuk, nov. zav. (1847). x. Ili kakoga idola? Vuk, nar. pjes. 1, 130. Ukrade idole ocu svojemu. Đ. Daničić, 1mojs. 31, 19. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka zove se tako čeļade od mila (prema talijanskom jeziku).* Tudeško, moj idolu, sada se drži. M. Držić 290. Ne idem iskat moga idola, sińor-Uga. 343.

IDÒLÂTAR, idòlâtra, *m. vidi* idolopoklonik, *tal.* idolatra (*εἰδωλολάτρης, lat.* idololatra). — *isporedi* idolatra. — *U ńekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Da mu se pridaše pogani idolatri. B. Kašić, fran. 102. Pogani, idolatri, Židovi i Mahometani to svidoče. 171. Vas svit izvan nikoliko malo idolatrov veru slijaše Isukrstovu. F. Glavinić, cvit. 74a. Napokon idolatri zgrabihu ga. 235a. Muči, premda je ńegovo isto božanstvo zlo izpovidito od idolatra. Đ. Rapić 11.

IDÒLÂTRA, *m. vidi* idolatar. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Bio bi idolatra. I. Ančić, ogl. 62. Koji bijau idolatre. vrat. 111.

IDOLATRAŃE, *n. vidi* idolatrija. — *Uprav je supstantiv verbalni, ali nije potvrđen glagol* idolatrati *od kojega bi trebalo da postane.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka sa starijim oblikom* idolatranje. Zato sveti Paval broji takajše to idolatranje ili poganstvo. Anton Dalm., ap. f3a.

IDOLÀTRIJA, *f. vidi* idolopoklonstvo, *tal.* idolatria (*εἰδωλολατρεία, lat.* idololatria). — *isporedi* idololatrija, idolatrańe. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (idolatrija, poganstvo, klańanje kipovom ‚idolatria' *itd.).* Ku apostol Paval zove: ‚idolatrija'. Korizm. 7b. Straši Korintijane, da se grihov, zaloga naslajenja, idolatrije . . . čuvaju. Anton Dalm., ap. 26a. Zasliplen u svojoj idolatriji. F. Vrančić, živ. 80. Koji dohodi iz poganske privare ili idolatrije. B. Kašić, rit. 26. Idolatrija ali ti klańanje stupom. M. Orbin 28. Židovi prignuti na balvanstvo ili idolatriju. F. Glavinić, cvit. 324a. Što je idolatrija? I. Ančić, vrat. 85. Grije velik idolatrija. ogl. XXIV. Poteže ga na idolatriju. M. Radnić 120a. Učiniti idolatriju. 355a. Ter idolatriju ostavio. J. Banovac, pred. 98. Pasti u kipoklanstvo oliti u idolatriju Ant. Kadčić 55.

IDÒLIJA, *f. vidi* idolopoklonstvo. — *Načińeno od* idol *(talijanskijem) nastavkom* ija. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ustavļati ļudi od idolije. Zborn. 29a.

IDOLKLANAC, idolklanca, *m. vidi* idoloklańac. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (može biti i zlo naštampano).* S ńima tute prispjeti će i ostali idolklanci. J. Kavańin 566b.

IDOLOKLANSTVO, *n. vidi* idolopoklonstvo. — *Trebalo bi da mj.* n *bude* ń *(od* klańati). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Idoloklanstvo žudinsko. F. Lastrić, test. 15a. Sitve od idoloklanstva sažegoše *(apoštoli).* 255a. Žudijom prignutim na idoloklanstvo. svet. 152b.

IDOLOKLAŃAC, idoloklańca, *m. vidi* idoloklańalac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Koji gospodovaše svrh narodov idoloklańcih. A. Vitaļić, ist. 28.

IDOLOKLAŃALAC, idoloklańaoca, *m. vidi* idolopoklonik. — *isporedi* idoloklańac. — *naj krajńe* -a- *ostaje samo u nom sing. i u gen. pl.* idolo-

klańalaca; *u ostalijem padežima* l *(na kraju sloga) mijeńa se na* o. — xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (griješkom* idoloklańaoc, v. kipočastitel). Ne naodi se na svitu ovakije idoloklańalaca. F. Lastrić, ned. 255. Bratjo, ne činite se idoloklańaoci. F. Lastrić, ned. 314. Malo se i među nevirnici naodi idoloklańalaca očitije. 314a. Ali idoloklańalaca potajnije ne manka ni među pravovirnim krstjani. 315ab. Ovo je nika vrsta od idoloklańalaca. 315b. Nevirniku idoloklańaocu. od' 381. Oni jesu na po idoloklańaoci. A. Kanižlić, kam. 581.

IDOLOKLAŃAŃE, *n. vidi* idolopoklonstvo. — *Stariji je oblik* idoloklańanje. — *Kao da je verbalni supstantiv od glagolu* idoloklańati, *ali ovome nema potvrde. — U dva pisca* xvi *i* xvii *vijeka.* Osudjuje idoloklańanje. Š. Budinić, sum. 29a. Bijaše grijeh od idoloklańańa. M. Radnić 503a.

IDOLOKLAŃSKI, *adj. koji pripada idoloklańćima. — U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Bi protresen puk narodov idoloklańskih. A. Vitaljić, ist. 85.

IDOLOLATRIĆ, *m. vidi* idolatar. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Ako li bude biti katekumen poganin ili idololatrić. B. Kašić, rit. 30.

IDOLOLÀTRIJA, *f. vidi* idolatrija. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Idololatrija iliti služba idolska. A. Baćić 54.

IDOLOPÒKLONÎČKÎ, *adj. koji pripada idolopoklonićima. — U jednoga pisca našega vremena.* Govoreći da je to idolopoklonički običaj. Vuk, živ. 36.

IDOLOPÒKLONÎK, *m. čovjek koji se klańa idolima. — isporedi* idoloklańalac, idoloslužbenik, idolatar *itd. — U jednoga pisca našega vremena.* To ja ne rekoh za idolopoklonike. Vuk, pavl. 1kor. 5, 10. Otuda je *(od* idol) ‚idolopoklonik' (koji se idolu klańa, t. j. vjeruje ga i moli mu se). nov. zav. (1847). x.

IDOLOPÒKLÔNSTVO, *n. djelo kojijem se ko klańa idolima, idolska, neznabožačka vjera. — isporedi* idoloklanstvo, idoloklańańe, idoloslužba, idoloslužeńe, idolatrija, idololatrija. — *U pisaca našega vremena.* Bjegajte od idolopoklonstva. Vuk, pavl. 1kor. 10, 14. Pomorite ude svoje koji su na zemlji: zlu ženu i lakomstvo, koje je idolopoklonstvo. kol. 3, 5. Otuda je *(od* idol) ‚idolopoklonik' i ‚idolopoklonstvo'. Vuk, nov. zav. (1847). x. Sujevjorstvo i idolopoklonstvo. Đ. Daničić, 1sam. 15, 23.

IDOLOSLUŽBA, *f. vidi* idolopoklonstvo. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ovo utišeńe bijaše jedna idoloslužba. A. Kanižlić, kam. 582.

IDOLOSLUŽBENIK, *m. vidi* idolopoklonik. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Kao da su Latini idoloslužbenici. A. Kanižlić, kam. 580.

IDOLOSLUŽEŃE, *n. vidi* idoloslužba. — *Kao da je verbalni supstantiv od glagola* idoloslužiti *kojemu nema potvrde. —* xvi *i* xvii *vijeka (sa starijim oblicima* idoloslužanije *i* idoloslužanje), *u između rječnika u Daničićevu* (idoloslužanije). Da se čuvamo od idoloslužanja. Š. Budinić, sum. 41b. Prêvrati se na idoloslužanije. Okáz. pam. šat. 57. (1650).

IDOLOSLUŽITEL, *m. vidi* idolopoklonik. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Idoloslužitelom. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 205. apoc. 21, 8.

IDOLOSTVO, *n. vidi* idolstvo. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka gdje može biti da treba čitati* idolstvo. Da bi se u svemu odnijelo idolostvo. J. Matović 334.

IDOLOŠTOVAC, idološtovca, *m. vidi* idolopoklonik. — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Imena, od idološtovaca proslavljena. And. Kačić, kor. 14. Idološtovci, koji pravoga Boga ne poznavahu. 32. Ukaza se puku viditi, da je i on idološtovac pravi. 260. Ostavivši na ńegovu mistu čovika zla i pogana idološtovca. 286. Da biži od idološtovaca. 273. Idološtovci nisu podložni pod oblast crkovnu. A. d. Costa 2, 118.

IDOLOŠTOVLJE, *n. vidi* idolopoklonstvo. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka (sa starijim oblikom* idološtovje). Čine spomenu od priobraćenja s idološtovja na pravo častjenje Božje. A. d. Costa 1, 186.

IDOLOŠTOVSTVO, *n. vidi* idolopoklonstvo. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Na grije se od idološtovstva povratio. And. Kačić, kor. 121. Pasti u tmine idološtovstva. 229. Obori vas Izrael u idološtovstvo. 234. Koji bihu Boga ostavili i zagrlili idološtovstvo grčko. 337. — *Po svoj je prilici ova riječ i na ovom mjestu u drugoga pisca, ali je zlo napisana ili naštampana:* Sagrišenje po idolostojstvu. A. d. Costa 1, 191.

IDOLOVAC, idolovca, *m. vidi* idolopoklonik. — *U ńekijeh pisaca* xvii *i* xviii *vijeka.* Ostavi Oktavijana kakono idolovca i neznabožca. M. Radnić 149b. Koje bijahu zemlje idolovaca. 227b. Židova crkve prve i idolovac obraćenih. J. Kavańin 524a. Isukrst koga vi idolovci progonite. F. Radman 12. Da bi se oslobodili idolovci od prijevare nemilosti. J. Matović 439.

IDOLOVAŃE, *n. djelo kojijem se idoluje, vidi* idolopoklonstvo. — *Stariji je oblik* idolovanje. Poteže na idolovanje vas puk. M. Radnić 47b.

IDOLOVATI, idolujem, *impf. klańati se idolima. — U jednoga pisca* xvii *vijeku.* Da ne budu vidili idolovati starešine. M. Radnić 47b. Puok Izraelski ... dižo se idolovati. 116b.

IDOLOVSKI, *adj. vidi* idolski. — *U dva pisca* xviii *vijeka.* Od rasuća idolovskoga. A. d. Costa 1, 192. Nijesu svezani s ikakvom opačinom idolovskoga posvetilišta. J. Matović 257. U smrdeću službu idolovsku. 344.

ÎDOLSKÎ, *adj. koji pripada idolima.* — -ol- *može postati i* ô (=oo), *vidi Divkovićeve primjere, isporedi* ido. — *Između rječnika u Stulićevu.* Mrakь idolьskyje lьsti. Domentijana 30. U gorah ako ne bude blagovati posvetilišća idolska. Bernardin 31. ezech. 18, 6. Fsaki prijubodivac ali nečistac ali lakomac ča jest idolska služba. 43. paul. ephes. 5, 5. Ludosti se i taščini poklańaju i himbenosti idolskoj služe. Živ. kat. star. 1, 219. Otvrg se od čašćenija idolskago. Š. Kožičić 39b. Poganska i idolska služba. Kateh. 1561. G7a. Popove idolski i rimski izidoše. Aleks. jag. star. 3, 244. Ja vse boge idolske proklinam. 276. Popi idolski kruto se smutiše. F. Vrančić, živ. 37. Svaki kurvar, aliti nečistac, aliti lakomac, to jest idoska služba. M. Divković, bes. 255b. Lakomost je idoska služba. 325b. Ja sam glava jednoga redovnika idoskoga, koji se idolom klańao. nauk. 17a. Da je ovi bio rekao službenikom idolskim. B. Kašić, is. 19. Smrvi u prah idolski kip. per. 2. Djaval ponuka nike idolske pope proti ńim. F. Glavinić, cvit. 175b. Došavši prid tempal idolski u Aleksandriji. 384a. Klańanje idolsko. I. T. Mrnavić, ist. 168. Skupi idolske redovnike. I. Dražić 19. Povaljati i izguliti prijaka stabla idolska. F. Lastrić, test. 252a. Popalio novirstvo i službu idolsku. test. ad. 109b. Budući da lakomost naziva službu idolsku. ned. 129.

IDOLSTVO, *n. vidi* idolopoklonstvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pokaja se od idolstva, Bog mu prosti. J. Banovac, pripov. 70.

IDOLSTVOVATI, idolstvujem, *impf. klańati se idolima.* — *Na jednom mjestu u rukopisu* XVI (?) *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (idolьstvovati ‚idola colere'). Idolstvovaše. Glasnik. 10, 251.

IDOM, *adv. odmah.* — *Ili je kao instr. sing. ńekakva verbalnoga supstantiva* id *od* ići *kojemu nema potvrde; ili je od kakve riječi maǵarske (od* idő, *vrijeme).* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* v. eškerice.

IDRIZ, *m. tursko ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A kad vidi Idriz tatarine. Nar. pjes. juk. 495.

IDVOR, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 55. — *Biće turski ili maǵarski oblik od starijega* Dvor.

ÌĐÊŃE, *n. djelo kojijem se ide (ili iđe).* — *isporedi* iđeńe. — *Stariji je oblik* iđenje. — *U Belinu rječniku* (idjenje) *i u Stulićevu.*

IĐER, *adj. u Mikaljinu rječniku:* ider, isti ‚idem', *i u Stulićevu koji je jamačno našao u Mikaljinu: (grieškom)* igdjer ‚ipse, idem'. — *Kao da je postalo od praslavenskoga* iže *(koji) kod čega je zamijeńeno staro* že *novijom riječcom* đer *(kao kod* također). *svakako je čudnovata riječ i ne zna se kako se mijeńa po padežima i po rodovima i po brojevima.*

IĐIOZAM, idiozma, *adj.* ἡδύοσμος, *mirišljiv.* — *isporedi* idiozma. — *U rukopisu* XIV *ili* XV *vijeka.* Vьzmi skotije maslo idiozmo (‚igiozmo'). Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Kinimo idiozmo (‚igiozmo'). 110.

IĐIROT, *m.* Acorus calamus L., *ńeka biljka.* — *Može biti da je grčka riječ (od* ὑγρός, *mokar, vlažan, ili zar od* ὑγιηρός, *zdrav?).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu, gdje je jamačno štamparskom grieškom (stoji među* igemonstvovati *i* igla) iglirot ‚calamus aromaticus', *i u Vukovu* (‚der kalmus' ‚acorus calamus'). Idirot, Acorus calamus L. J. Pančić, flor. okol. beog. 287. Iđirota takođe dvjesta pedeset *(sikala).* Đ. Daničić, 2mojs. 30, 43. Iđirot, rus. иглрь, acoro, spatula aquatica *(u starijem rukopisu),* Acorus calamus L. *(u naše vrijeme u Slavoniji oko Požege).* B. Šulek, im. 113.

IĐUD, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena pisano* Igjudь. S. Novaković, pom. 65.

ÌĐUPAK, ìđupka, *m. vidi* Jeđupak. — *U Mikaljinu rječniku (kod* ciganin).

ÌĐUPKA, *f. vidi* Jeđupka. — *U Mikaljinu rječniku (kod* ciganka).

ÌFER, *m. vidi* infer.

IFINO, *riječ nejasna u rukopisu* XVI *vijeka.* Po tih dob se naseli ifino (‚iffynno') kmetov. Mon. croat. 258. (1556).

IFSAR, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 30.

IG, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Igь', selo koje kralj bosanski Tomaš Ostojić dade s gradom Kljućem sinovima vojvode Ivaniša Dragišića (Mon. serb. 439 *god.* 1446).

IGA, *adv. kad (relativno).* — *Postaje od pronominalnoga korijena* i *(vidi kod* on) *nastavkom* ga *(isporedi* kaga *i bug.* koga, *kad).* — *U jednoga pisca* XII *vijeka koji piše crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu.* Iga agripinija jestь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 181. tip. stud. 40, 140. Iga se komu slučitь. glasn. 24, 200. 40, 160. Iga ne hoštete mojego poučenija poslušati. 40, 161.

IGALA, *f. vidi kod* igalo.

IGALAN, igalna, *adj. koji pripada igalu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ripariensis'. — *nije dosta pouzdano.*

IGALANIN, *m. čovjek s igala.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚riparius'. — *Nije pouzdano (da ima ove riječi, vala da bi glasila* igaljanin).

IGALČAC, igalčca, *m. dem.* igalo. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

IGALČIĆ, *m. dem.* igalo. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

ÌGALO, *n. morska obala, kraj mora, vala da je od grč.* αἰγιαλός. — *Od* XVIII *vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Stulićevu* (‚ora maritima, littus'), *u Vukovu* (‚meerufer' ‚littus' *s dodatkom da se govori u primorju i s primjerom iz narodne pjesme:* Pošetale đevojčice po igalu slana mora). Kad vidješe Paštrovići mladi, poskakaše po krajem igala. Nar. pjes. bog. 161. Uzduž igala *(u Gružu)* podižu se kuće. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 176. Prestala je zveka i lupańe na škaru, a putńički žamor gruškijem igalom. 199. — *I kao ime mjestima: a) selo u Boci kotorskoj u kotaru Hercegnovskom.* Repert. dalm. 1872. 41. Šem. kot. 1875. 21. *vala da je ovdje grieškom pisano* Igala: N. Dučić spominje u predelu Dračevici sela Žvińe, Čepić, Lučiće, Prijevor, Igalu i Mokrine. S. Novaković, obl. 27. — *b) morska obala na otoku Lopudu blizu Dubrovnika.* P. Budmani.

IGARAC, igarca, *m. vidi* igrač. — *isporedi* igrac, igrc. — *Na tri mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka (na prva dva mjesta može biti da treba čitati* r *mj.* ar), *a između rječnika u Stulićevu:* igarac *i* igarc *(ovo je zlo prepisano iz Belina rječnika odakle je uzeto: ondje treba čitati* igrc) ‚lusor'. Ako su pijanci, igarci. I. Držić 297. A i lofta tako leti kad igarca dva igraju. J. Palmotić 227. Po običaji igaraca nesvijesnijeh slijedjaše na igri pun čemera, što bi stavlo sve gubeći. B. Zuzeri 56.

IGÁRČINA, *m. augm.* igarac *i* igrc. — *U Belinu rječniku:* ‚lusor magnus' 344b *i u Stulićevu.*

ÌGDA, *adv.* unquam, *vidi* ikad. — *Gdjedje se pridaje na kraju* r *ili* re *(ńegdašńe* že), *a jedan pisac pridaje* k *i* kar. — *Od* XV *vijeka* (igdarь), *a između rječnika u Mikaljinu* (igdar, ikadar, nigda), *u Belinu* (igda, igdare ‚aliquando' 452b; igdar ‚unquam' 343a), *u Voltiǵijinu* (igda, igdar ‚se mai, se una volta, se un tempo' ‚wenn einmahl, wenn jemahls'), *u Stulićevu* (igda, igdar, igdare ‚nullo unquam tempore, nunquam'), *u Vukovu:* igda (i gda) ‚je' ‚aliquando', cf. ikad *s primjerima:* Potrči koliko igda možeš. Udario ga koliko igda može, *u Daničićevu* (igdarь). igda. Radujte se ako igda. Zborn. 122b. Među svijemi ženami koje su bile igda. 145a. Zapnite, ako igda, sada Plakiru zamčicu. M. Držić 143. Da sam igda pomislila, ali odlučila ikadar toj učiniti. B. Gradić, djev. 59. Nijedan narod ni čovjek, koji je igda bio naj veće neumitelan. M. Orbin 4. Nu me strah, da veća, neg je igda bila, danas kar i smeća ne bude od vila. I. Gundulić 147. Ah, za druzih k'o ću moći igda ostavit tvu ljepotu? 167. Nu ti, o kralu, kad po sreći izgubio bi tve junake, od kud bi uf'o igda steći vitezove druge take? 451. Znaj, o kralu, gdje se jednom carski mjesec igda unese, silom nijednom iznio od tole viku nije se. 452. Srde, nakazni i nemani, i sve što igda ukaza se vrla i grda u koj

strani, u pakļenom vijeću sta se. 474. Ja bih igda moga iz krila živ pustio tvu ljepotu? Ġ. Palmotić 1, 256. Ako ste igda za čas pravu na viteški boj skočili. 1, 384. Sad, ako igda, od tve vire potrebu imam ja veliku. 2, 23. Ako si se igda od prije veselila, sad podpuno veseli se. 2, 281. Učini *(Eol)* mora ohola većma neg su igda bila. 2, 367. Tko je od ļudi igda bio, da je djelo učinio i stvar tako plemenitu? 2, 464. Kô da igda odgovorim na milosci tve? I. V. Bunić, mand. 28. Ako priko mjere igda može biti. I. Đorđić, ben. 37. Jeste li igda vidjeli skulu punu male djece? B. Zuzeri 7. U ono doba vjekuvječanstvo svojijem zracim upre u oči i učini, da ih tadara, ako igda, raztvorimo. 194. Neka čovik žive na ovome svitu u svakomu imaństvu i mogućstvu što može igda zaželiti. J. Banovac, pripov. 6. Koje vam je igda zlo učinio ovi kraļ nebeski, da ga hoćete mrtva? 83. Naredi mu za pokoru, da, ako bi se u napridak igda zakleo, da udiļ u onome istom mistu s jezikom na zemļi križ učini. 165. Neću vam drugo govoriti, nego koliko igda mogu, priporučujem vam . . . razg. 71. Divica Marija začevši i nosivši Isusa, kakvo je igda voće zaželila? 139. A što je igda grih? grih je strašni neprijateļ tila i duše. 144. Kako će se igda uzdržati jedan grad i kuća, ako nije u ńima mira i sklada? 182. Kakvo je igda to brezobrastvo i sloboština, o krstjani, da . . . drugo se ne čuje, nego se zaklińati Bogom! 171. Počmu žito prodavat što god igda skupļe mogu. J. Filipović 1, 43ᵇ. Koje igda dilo na svitu mogaše se dogodit osobitije? 1, 88ᵃ. Zašto igda naš spasiteļ hoti ovu težku muku križa podnit? 1, 91ᵇ. Možemo li mi igda veću korist nama zamislit? 1, 125ᵃ. Po čemu igda veću milost možemo mi primiti nego primajući dostojno sveti sakramenat? 1, 432ᵇ. Takomu nesrićniku bi li se igda moglo učiniti dobročinstvo? F. Lastrić, test. 12ᵃ. Tko bi igda rekao? . . . 14ᵇ. Komu je igda sramotu učinio ovi odgovor? 111ᵃ. Tko b' igda mogao jezikom izreći? 149ᵇ. Kud igda diļe mogla bi se pružiti slava naša. 232ᵇ. Ako sam igda želio razum i mudrost. 295ᵃ. Niti da je na ovemu svijetu dano igda ufati. A. Boškovićeva 36. Niti ću istinu igda zatajati. A. J. Knezović 13. Niti će moći igda odgovoriti. A. Kanižlić, kam. 119. Nejmajući ufańa, da će igda primiti tilo Isukrstovo. 128. Niti je koji drugi igda zabranio. 684. Niti se je našao, niti će se igda najći. utoč. 38. Nije učińeno nigda, niti će biti igda. 755. Jesi li igda vidio? M. Zoričić, zrc. 1. Učini tolike grije, koje igda mogadijaše učiniti. 152. Jeste li igda stali pomńivo razmišļati? Đ. Bašić 282. Zatore molim koliko igda mogu. L. Vladmirović 55. Može li paka igda ova uskrisiti u ńemu? Ant. Kadčić 12. Što se mučno igda može učiniti bez pogibili. J. Matović 38. Tko će igda svitu izvaditi iz usta? M. Dobretić 107. Koja zamjera igda veće sveta i veće svetotvorna može se zažudjeti? I. M. Mattei 6. Nit' će igda biti k'o je bilo. Nar. pjes. vuk. 3, 77. Niti bi te igda prekorio. 4, 189. Bog da znade, hoću l' igda doći. Ogled. sr. 16. Bih plakao slado nego igda. P. Petrović, gor. vijen. 113. Nit' će igda na Cetińe Turci. Osvetn. 2, 186. Kad ńegovih nestane dušmana (nestat li ih igda do vijeka?). 3, 165. — igdar. Reče da je bio u dobroj svêsti i pameti kako je igdarь bio kьdino je naj zdravêj bio. Spom. sr. 2, 127. (1456). Kako je igdar bilo. Stat. poļ. ark. 5, 287. To li ju igdar hoć uzet svita segaj? Ġ. Držić 362. Ja ne vim, tko bi znal nevoļno me stanje, bi l' igdar mene zval pjesni na spijevanje. P. Hektorović 70. Razuman tvoriti opći li igdar toj? N. Dimitrović 31. Stvar, ka je bil', koja jes i ka će bit igdar. 74. Kako ću moć' igdar odslužit' zadosti? N. Naļešković 1, 111. Kako će igdar moć sam drugi živiti? . . . D. Rańina 23ᵇ. Ne nahodimo, da kraļ sluzi, aliti sužnu igdar se je dostojao noge umiti. A. Gučetić, roz. jez. 165. Ni istina da igdar ispovid jest uzrok smrti. P. Radovčić, nač. 105. Ako bi se dogodilo igdar da ja protiva onomu mislio bi. P. Posilović, nasl. 98ᵇ. Jesi li igdar vidio podsjeći jedno stablo puno voća? M. Radnić 487ᵇ. Neću se odiliti od tvoje svete voļe jednoga časa, niti ću se igdar ožalostiti od ove svete odluke. L. Terzić 74. Ako sam igdar jema potribu od tvoje pomoći, sada mi je naj potribnija nego igdar. 85. Ter ji primaj sa svom onom pripravom s kojom igdar veće možeš. J. Filipović 3, 11ᵇ. A tko bi igdar izbrojio sve pokore? P. Knežević, živ. 13. Tko bi milosti igdar izkazao? 58. Ah! tko b' igdar uzdržao suze? muk. 44. Ako igdar, za sad ovamo da pristupimo. J. Rajić, pouč. 1, 109. Lipja i svetija ner je igdar bila. Nar. pjes. istr. 6, 22. — igdare: Pri mnih živļenje da ćemo skončati, ner naše ļubļenje igdare pristati. Ġ. Držić 392. A ja ću prije umrijet, neg moje žalosti igdare budu rijet ńe rajskoj mladosti. N. Naļešković 2, 10. — igdak, igdakar. Nit' on igdak pristaje. A. J. Knezović 57. Nit' želim igdakar imati. 31. — *Neki pisci upotrebļavaju i s negativnijem glagolima mj.* nigda: igda. Trijeba jes blagu kazat joj ne srčnu igda svijes. F. Lukarević 50. Stavi pamet, oči otvori, same igda da ne hode. Ġ. Palmotić 1, 156. Mogućije igda i jače da ne učini kraļ Atila. P. Kanavelić, iv. 112. Nijesmo od tega izgled vijeku slični do sad igda imali. B. Bettera, dubrovn. 20. Ļubav prava, ļubav čista koj nije svrhe igda bilo. A. Vitaļić, ost. 14. Kratko je vrijeme od života, prohodi nam veoma brzo, a vjekuvječanstvo približa se, koje igda ne prohodi. B. Zuzeri 27. Može biti da mu neće veće igda božanstveno milosrdje posobne svoje milosti udijeliti. 47. Milosti, koje uživaš u raju, igda neće pomankati. I. A. Nenadić, nauk. 265. Neću drugog išta igda učiniti. A. J. Knezović 44. Što vidit ne želi ovo igda itko. 154. Neće se igda duh oslabiti. J. Matović 20. Anđeli nijesu igda bili. 23. Nije se mogao iko igda sahraniti. 27. Nije bo igda iko put svoju nenavidio. 310. Dopusti mi, da ja igda ne pristanem u putovańu dobrijeh djela. L. Radić 54. Igda ne iska Jezus sebi pogoditi. I. M. Mattei 147. O dragoćo, koja goriš bes pristanka a igda se ne gasiš. 271. — igdar. Ako prem u sve vrimo tvoga života ne bi imao bolest od tvojije griha, ako prem ne bi se igdar ispovidio. P. Posilović, nasl. 118ᵇ. Nijo učinio igdar drugo dobro. cvijet. 111. Ova ne bivši prije igdar Isukrsta poznala. A. d. Bella, razgov. 85. Sve ļuske i andeoske pameti ne bi mogli ju igdar dohititi. 101. — igdare. Boga nitkore nije vidio igdare. N. Rańina 147ᵇ. joann. lep. 4, 12. Ovi sminostju igdare slišanome smaknuše Osmana. I. T. Mrnavić, osm. 3. *(u ovom primjeru stoji* igdare, *posve kao* nigda, *premda i glagol nije negativan).*

IGDJE, *adv.* usquam, *vidi* 2. i *pod* 4, f, *c) i* gdje. — *Prema različitijem govorima (vidi kod* gdje) *nalaze se i oblici* igde, ide, igde, igdi; *na kraju se može dodati* r *ili* re *(negdašńe že), vidi* igdir. Ġ. Držić 370. 372; igdjere. M. Bunić 34; igdire. N. Naļešković 2, 120; A. Vitaļić, ost. 74. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (griješkom uz* igda) *i u Vukovu:* igdje (i gdje)

‚irgendwo', ‚usquam'. Gdi može sunačce igdir se ustavit? Ġ. Držić 370. Gdi može sunačce igdir se dreselit? 372. Jaoh! jeli na svijeti igdire moći sad čut' ali vidjeti od moga veći jad? N. Naļešković 2, 120. Ljeposti ńih slika jeli igdi na sviti? M. Držić 65. Može li vik biti nevoļa jak moja igdjere na sviti? M. Bunić 34. Ovaku ko drugu vide igdje nakazan? I. Gundulić 137. Vidite, jeli igdi žalost . . . F. Lastrić, test. 98a. Niti se igdi sustavļa. A. Kanižlić, uzr. 134. Boļe je iđe ikakvo negli nigdje nikakvo. (Z). Poslov. danič. 8. Jeli uzrok igdi ima? V. Došen 41b. Što bi ikad igdi bilo? 113b. Stvar koja je igdi živa, to od sebe ne dobiva. 263b. Da ja imam iđe ikog svoga, to bi mene tužnu potražio. Nar. pjes. petr. 2, 639. Sve pravijeh Srba, kakvijeh igdje biti mogu. Vuk, kovč. 33. Ovdjo su voćke slatke mimo iđe. S. Ļubiša, prip. 6. A sad promisli kakva sam ti se našla bez igdje ikoga. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 188. Teške puške! igđe li ikoga? P. Petrović, gor. vijen. 31. Aj! igdje li ikoga za Boga? Pravdonoša. 1851. 30. Ko je vitez? igdje li ikoga? (ovako se viče u velikoj nevoļi). 31. *i za micańe.* Slip nosi kljenita, er ńemu nije moć podana, da može po sebi igdi poć'. D. Rańina 107a. — *U ovijem primjerima znači isto što* gdje god: Glas veliki svuda leti, sunce i mjesec igdje svite, od razuma i pameti tej kraļice. Ġ. Palmotić 2, 199. Ova dikla glasovita, igdi siva zrak sunčani, glave i kraļe sve ljeposti glasom zani. 2, 283. Dijoklecijan car je znani poznan igdi sunce grije. 2, 516. Ki si u vječnoj slavan cjeni igdje siva zrak sunčani. J. Palmotić 303. Er je ogań sve zgorio igdje išta mi imasmo. 304. *i za micańe.* Od ke *(Sunčanice),* igdje put obrati, ču zamjerne i velike on liposti spovidati jednim glasom sve jezike. I. Gundulić 374. Vojska od Kozaka, koj se oprijeti nije jaka ičija sila, igdi stupi. 441 *(u ova dva primjera u dubrovačkom izdańu mj.* igdje *stoji* gdje god). Od sada će naše vode po sve svijeta četr strane igdi umrli ļudi hode, velo veće bit pjevane. Ġ. Palmotić 2, 281. — *Kod ńekijeh pisaca stoji s negativnijem glagolom mj.* nigdje. Igdire se ne nahodi zvijer tako zla i nemila. A. Vitaļić, ost. 74. Među dva mora tako različna i protivna, koja se igdje među sobom ne udaraju i ne sastaju. B Zuzeri 21. Kraļ ne nahodi igdi mudrosti takove. A. J. Knezović 73. Da na svijetu ne imaše tač gizdave igdje slike. P. Sorkočević 576b.

ĮGLA, *f.* acus, *oruđe dugo i šiļasto kojijem se šije, veze (kad je s ušima, vidi kod* uho) *ili se plete, bode, pribada itd. obično je od gvožđa ili od nada, ali može biti i od čega drugoga, n. p. od zlata, srebra, kosti, drva (u narodnijem su pjesmama igle, kojima se veze, od biļura).* — *isporedi* jagla. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* îgli, *u acc. sing.* îglu, *u voc. sing.* îglo, *u nom., acc., voc. pl.* îgle, *u gen. pl.* igâlâ. — i *stoji mj. ńegdašńega* jь, *vidi u našem jeziku oblik* jagla, *a i* jehla *u češkome,* jehła, johła *u gorńolužičkome.* — *Riječ je praslavenska* (jьgla), *isporedi stslov.* igla, *rus.* игла, *češ.* jehla, *poļ.* igła; *može biti i letoslavenska, isporedi stprus.* ayculo. — *Postańe nije jasno: ne može biti isto kao kod lat.* acus *(prema lat.* c *trebalo bi da je u slavenskijem jezicima* s, *vidi kod* oštar); *mogla bi biti romanska riječ od lat.* acula, *ili je srodno s* jež, *koje vidi.* — *U svijem je rječnicima, osim Vrančićeva i Daničićeva.*

a. *u pravom smislu. a) ne zna se po smislu koja je igla, ali se naj češće misli na šivaću.* A nigdi ne bi rat od igle stavila. Š. Menčetić 53. Ponesoše sve do igle i do šila. M. Vetranić 1, 20. Od igle što bi rat. 1, 392. Za drugo ne vaļam iglu. M. Držić 411. Mješte igle i kudjeļe kopje i teški mač vladati. Ġ. Palmotić 2, 383. Bogat ures vas na iglu pribran. B. Krnarutić 8. Iglo rđava, nećeš među moja gvozdja. (D). Poslov. danič. 31. Izgubila baba iglu a za ńom dan. (D). 35. Ženo mekoputna, ako te igla bocne, čezneš. A. d. Bella, razgov. 37. Nit' m' ostade nigdir cilo za rat igle slavno tilo. P. Knežević, muk. 29. Da tko prospe jednu kuticu igala na dvoru u podne, lasno bi i pobrao. F. Lastrić, ned. 384. Žudije ubiše iglam jednoga ditića. M. Pavišić 26. Niti mogu svaka na rt od igle izagnat. M. Zoričić, aritm. 47. Nit' divojka niti žena ima igle il' vretena. V. Došen 120a. Kradńa jedne jabuke, jedne igle, jednoga beča. M. Dobretić 214. Gdje u ńegovu tijelu nije zdrava mesa cij od igle. N. Marči 52. Igla, ako i kroz zlato prođe, gola iziđe. Igla kroz zlato i srebro prolazi, pa je opet gola. Igla će probosti prije mladu kožu nego staru. Nar. posl. vuk. 95. Kad ko da kome iglu u naruč, vaļa da ga ńom prije malo bocne, kao da se ne bi svadili. Vuk, rječn. *kod* igla. — *b) igla kojom se šije ili veze.* Vito kopje ńe je igla. I. Gundulić 332. Bit' za poslom kako igla. (D). Poslov. danič. 6. Žena i kćeri sjede u kući s iglom u ruci. Đ. Bašić 143. Neg' u iglu zna uditi. V. Došen 90b. Po igli uvlači se konac, kada štogod šije se. I. Velikanović, uput. 3, 76. Vezuć prebi iglu od biļura. Nar. pjes. vuk. 1, 258. Da ja imam iglu od biļura, da navezem jorgan od behara. 1, 328. U krojača tanka igla. 1, 379. U ruci joj igla od biļura, i u igli vedeničko zlato. 1, 452. Kupila joj đerđef od merđana i lijepu iglu od biļura. 1, 471. Žena uvrazila konac u iglu da nešto zašije. Vuk, poslov. 178. — *pridijevaju se i riječi* šića, šivaća. *između rječnika u Belinu* (igla šića ‚acus' 53b), *u Stulićevu* (igla šića *ili* šivaća ‚acus'), *u Vukovu (kod* šivaći). Imam u zubunu jednu šivaću iglu. Nar. prip. vuk. 204. *a i* šivačica. Na barjaku veze orla šivačica mudra igla. J. Krmpotić, pjesm. 14. — *c) igla kojom se plete (bječva i drugo).* Spleten na iglu. S. Rosa 160a. — *i s pridjevom* pletića. *između rječnika u Stulićevu* (igla pletića ‚acus majores tibialibus texendis') *i u Vukovu* (pletića igla ‚die stricknadel' ‚acus reticularia'). Da bi joj skovao pletiće igle. Nar. prip. vuk.2 310. *u Šulekovu rječniku:* pletaća igla ‚stricknadel'. — *d) vidi* čioda. Glavica od igle ‚nadelkopf'. B. Šulek, rječn. *(vidi* glavica, *b) bb)).* — *s pridjevima* glavata *i* glavičata, *vidi* glavat *i* glavičat. *između rječnika u Belinu* (igla glavata ili glavičata ‚spillo, e spilletto' ‚acicula' 700a) *i u Stulićevu* (igla glavata *ili* glavičata ‚acicula'). Kupi glavičatijeh igala. M. Držić 132. Tu se katanci zatvoraju, bašlije ili igle glavate zadijevaju. F. Lastrić, ned. 324. *to isto misli Daničić da je* igla babļača, *vidi kod* babļača. — *e) igla (bez ušiju) nosi se i kao nakit, osobito u kosama. između rječnika u Mikaļinu* (igla glavata, za kose od glave, *vidi kod* glavat *na kraju).* Noseći pred Mojsiju zlatne i srebrne prstene, menđuše, narukvice, putašca, igle. And. Kačić, kor. 83. Na glavi joj zakvrčeni vlasi a kitice narešene iglam. M. Katančić 67. A crn perčin iščešļan, zlatnim iglam prometan. Nar. pjes. herc. vuk. 254. Ubrađen (bez igala). (pijan). Nar. posl. vuk. 326. — *amo spada bez sumńe i ovaj primjer u kojemu se kaže da su noževi nakićeni iglama ‚ćimlijama':* Po noževim' sitne igle ćimlije. Nar. pjes. vuk. 1, 281. *što su takove igle ne zna se: Vaļavac tumači na jedan način (vidi kod* ćim-

lija), *na drugi Đ. Popović* (tur. reč. glasn. 59, 222) *koji misli da je tur.* simli, *srebrn, a moglo bi biti i treće: da je turskijem nastavkom* li *postalo od arap. tur.* kimm *(mali listi oko cvijeta). — f) kod kovče, spone. u Mikaljinu rječniku:* igla od remika ‚pontale di stringa' ‚acicula', *u Belinu* 52a. 596a, *u Stulićevu. — g)* igla sjevernica, *magnetična igla što u kompasu kaže na sjever. — u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da je iznašao jednu sahranicu od igle sjevernice. A. Tomiković, živ. 282. *i u Šulekovu rječniku:* ‚compassnadel'.

b. *u prenesenom smislu.*

a) igle. to su ona dva odebla štapića na samaru, što spajaju krstine s oglavićem (predńim krajem od drvenice), pa za jednu rogušicu vire ispred oglavića, a nijesu u ń upilane kao one dvije plosnate daske ispod ńih. oglavić je sa svake strane zapilan prema debļini igala, a one su konopčićem svezane čvrsto. oko ovih igala obmota se tovarni konopac, a kad tovare vreće položeno (a ne usprav), onda nametnu one petļe (jednu ili dvije) na iglu, pa se ne boje, da će se tovar prevaliti. u Dobroselu. M. Medić. Igle, dva iskrivļena drveta, na vrh samara. Ļ. V. Stojanović.

b) ńeka morska riba. između rječnika u Bjelostjenčevu (igla, morska riba ‚acus, acicula, piscis aculeatus'). Igla morska ‚Syngnathus acus'. J. Pančić, zoolog. 237.

c) ńeka biļka. Igla, Geranium robertianum L. (Novak, Alschinger), v. iglica. B. Šulek, im. 113. Igla pastirska, Geranium robertianum L. (Visiani). 113.

ÌGLÂR, iglára, *m. čovjek koji gradi igle (a i koji ih samo prodaje, vidi u Stulićevu rječniku). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* ìglâru *i* ìglâre, ìglâri. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚agorajo' ‚nadler'), *u Stulićevu* (‚acuum opifex, venditor'), *u Vukovu* (‚der nadler' ‚opifex acuarius'). Od kožara, iglara i ostalih majstora. A. Kanižlić, kam. 323. Kipodilci, gombari, iglari. M. A. Reļković, sat. K8b.

IGLARA, *f. vidi* iglarnica. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚nadelfabrik'.

1. IGLÁREV, *adj. koji pripada iglaru. — isporedi* iglarov.

2. IGLAREV, *adj. vidi* Iglarevski. — *U Daničićevu rječniku:* ‚Iglarevь', meda je Stjepanovoj crkvi sa selom Čabićem išla ‚na Redevь studenьcь i putemь na Iglarevь studenьcь' (Mon. serb. 93 *god.* 1330). po tom je bio kod sela Iglareva, koje vidi.

IGLAREVAC, Iglarevca, *m. vidi* Iglarevo.

IGLAREVO, *n. u Daničićevu rječniku:* selo koje ima i sada blizu Peći: selu je Čabiću išla meda ‚odь Iglareva i gde se stajeta oba puti izь Drьstьnika izь Đurdevika' (Mon. serb. 93 *god.* 1330). — *u druga se dva rukopisa zove* Iglarevac *(sa starijim oblikom* Iglarevьcь). Od Vlahь Svoto-Stefanьskihь meda u Redevь studenьcь i cêstomь u Iglarevьcь. od Iglarevьca do putu koja se stajeta izь Drьstьnika i izь Đurdevika. Doč. hris. 25. 93.

IGLAREVSKI, *adj. koji pripada selu Iglarevu. — isporedi 2.* Iglarev. — *Selu Prčevu išla je meda* na Redevьskij studenьcь, ot tud na Iglarevьskij studenьcь. Svetostef. hris. jag. 37. akad. 9.

IGLÁRICA, *f. žensko čeļade što gradi igle. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚nadlerin'.

ÌGLÂRKA, *f. po nemačkome* nadelgewehr *načińena od jednoga pisca našega vremena.* Sa ńih laju topi nanizani, i iglarke polajuju diļke. Osvetn. 5, 107. — *U istoga pisca s istijem značeńem ima i* igleńarka. Pozveknule duge igleńarke. 6, 61.

ÌGLÂRNICA, *f. kuća, mjesto gdje se grade igle. — isporedi* iglara. — *U Stulićevu rječniku:* ‚officina acuum fabri'.

IGLÁROV, *adj. vidi* 1. iglarev.

IGLAST, *adj. koji je kao igla. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚nadelförmig'.

ÌGLEN, *adj. koji pripada igli, iglama. — Od* XVI *vijeka, u između rječnika u Vukovu* (iglenî, n. p. uši ‚das nadel-öhr' ‚foramen acus'). Projti črez igleni uši. Transit. 54. Lašte može kamilja kroz iglene uši proći. M. Divković, bes. 97b. Lašńe će deva proć kroz uši iglene. J. Filipović 3, 351a. Lašte je devi proć kroz iglene uši. F. Lastrić, svet. 149a. Lakše je kamili proći kroz iglene uši nego li bogatome ući u carstvo Božije. Vuk, mat. 19, 24. Sve promašala mimo ušice iglene. poslov. 178. — *U ovom primjeru ima* igljen, *ali je to po svoj prilici štamparska pogreška:* Da prođe kroz uho igljeno (‚ighljeno') deva. Đ. Bašić 22.

IGLENDIŠ, *m. stvar ugodna, namama. — Načińeno od* iglendišiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Na iglendiše tijeh *(vila)* izbrane nasmija se kraj oholi. J. Kavańin 199a.

IGLENDIŠITI, iglendišim, *impf. vidi* eglendisati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kako dakle spim, smijem se, iglendišim? J. Kavańin 30b.

IGLÈNICA, *f. duga i uska kutijica gdje se hrane igle. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* v. iglaenica, *a kod ovoga (što je bez sumńe izmišļeno od sama Stulića)* ‚acuum theca', *i u Vukovu:* ‚die nadelbüchse' ‚pix acuaria'. Iglenicu od srebra zatvore i otvore. M. Držić 213. Ponesu joj na dar... iglenicu. Vuk, kovč. 46.

IGLÈNÎK, igleníka, *m. u našc vrijeme u Šulekovu rječniku. a) vidi* iglenica: ‚nadelbüchse'. *— b) jastučić na kom se hrane igle zabodene:* ‚nadelkissen'.

IGLÈŃÂRKA, *f. vidi* iglarka.

IGLÈTINA, *f. augm.* igla. — *U Stulićevu rječniku:* ‚agoccia' ‚acus'.

ÌGLICA, *f. dem.* igla. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* ìglîcâ. — *U svijem je rječnicima, osim Vrančićeva i Daničićeva.*

a. *u pravom smislu.* Kad se stavi na to tva ruka s iglicom. H. Lucić 287. Vezena iglicom hrta da bi gledal. 288. Lašńe deva uljezti će kroz iglice tanke uši. J. Kavańin 62b. Nosi kopļa za vretenca, za iglicu zlatne strijele. 273b. Kad veziļa traži iglicu od veza. F. Lastrić, ned. 26. Svakim bodeńem iglice. A. Kanižlić, uzr. 149. Tako napravļena i urešena da ne mańka ni iglice. A. Kalić 226. Seja brata iglicom budila. Nar. pjes. vuk. 1, 428. U iglici svila iz Misira. Nar. pjes. petr. 1, 119. Ļubi mu je košuļu šikala zlatnom žicom, srebrnom iglicom. Nar. pjes. istr. 1, 7. Dajte, mamo, iglicu, da si krpan sukńicu. 4, 24. — *metaforički.* Iglicom suknenom u nos me bodući. M. Vetranić 2, 166.

b. *ńeka riba,* Bellone vulgaris Risso. *između rječnika u Mikaljinu* (iglica, vrsta od ribe ‚acus, acicula, piscis aculatus') *i u Vukovu* (nekaka riba morska *s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Iglica, v. jaglica. Jaglica (iglica u Dubrovniku), angusigola, Bellone acus Risso, Bellone vulgaris Cuv., Esox bellone L. Čas. čes. mus. 1854. 186.

c. *ńeka biļka: između rječnika u Stulićevu*

(iglica, trava ‚piede colombino, o piede di colombo, sorta d' erba' ‚pes columbinus'). Iglica (igla), rus. иглина (geranium, stipa, zizyphus), češ. vlčí jehla (geranium), jehlice (ononis), poļ. wilcze igły, iglica (geranium, Scandix pecten), geranio, becco di grue (Pizzelli, Scurla, Durante), geranium (Aquila i Buć, *i u sińskom rukopisu*), pes columbinus (Stulli), pecten Veneris (Durante), l. Erodium cicutarium Her. (Alschinger); 2. Geranium robertianum L. (Visiani); 3. Ononis spinosa L. (Bjelostjenac); 4. Scandix pecten L. (Durante), v. igličńača. Iglica pastirska, Geranium L. (Durante), v. iglica, igla pastirska. B. Šulek, im. 113.

d. *vidi* prečaga, karva. *u Vukovu rječniku:* po naj više pl. ‚iglice' ‚die sprosse' ‚gradus', cf. karva.

e. iglice, *u mladijeh ptića perje prije nego se razvije. u Belinu rječniku:* iglice ‚lanugine, le prime penne degli uccelli' ‚lanugo' 425a.

ÌGLIČÂR, ìgličâra, *m.*

a. *čovjek koji gradi iglice.* — *isporedi* iglar. — *U Voltićijinu rječniku:* v. iglar, *i u Stulićevu:* ‚opifex acuum, acicularum'.

b. *mladi ptić (vidi* iglica, e). — *Između rječnika u Belinu* (‚uccello di prime penne' 425a; ‚uccelletto senza penne' ‚avicula deplumis' 753a) *i u Stulićevu* (‚avis plumescens, avis horna'). Igličar, tić kome je jako počelo nicati perje. Ļ. Stojanović.

ÌGLIČICA, *dem.* iglica. Igličicom jaglučicom. Nar. pjes. herc. vuk. 273.

IGLIČŃAČA, *f.* Scandix pecten L., *vidi* očešļika, češļika. Igličńača, pettine di Venere *(u sińskom rukopisu)*, Scandix pecten L. B. Šulek, im. 113.

ÌGLŪN, iglúna, *m.* Xiphias gladius L., *neka morska riba (gorńa se strana od usta produļuje kao mač ili velika igla).* — *isporedi* jaglun. — *Uprav je augm.* igla *i postaje talijanskijem nastavkom* one. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ÌGMAN, *m. planina u Bosni.* F. Jukić, zemļ. 2. 31. — *Između rječnika u Vukovu* (planina pod kojom izvire Bosna). U Igmanu niže Sarajeva. Nar. pjes. juk. 611. Od Igmana do pod Romaniju. Nar. pjes. petr. 3, 488. Sa Igmana brda visokoga. Osvetn. 7, 36. Igman, planina na tri sata od Sarajeva. M. Ružičić.

IGNACIJ, *m. vidi* Ignacijo.

IGNACIJA, *m. vidi* Igńatija, *lat.* Ignacius. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Sveti otac Ignacija. A. Kanižlić, utoč. v. Ti Ignaciju priporodi. v. Znadijaše Ignacija koliko je srdce Saverije. fran. 25.

IGNACIJO, *m. vidi* Igńatija, Igńatije, *lat.* Ignacius. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (svud je pisano* t *mj.* c, *ali je to jamačno po latinskoj ortografiji).* ‚Ignatio' štući život svetih. F. Glavinić, cvit. XVIII. ‚Ignatio' sveti bi treti biškup u Antiohiji. 41a. Porodi se s. ‚Ignatio' leto Gos. 1422. 246a. — *u istoga pisca ima i nom.* Ignacij (Ignatij). S. ‚Ignatij' ispo*(vidnik).* XXIV. ‚Ignatij' bis*(kup)* i muč*(enik).* XXI.

ÌGNAT, *m. vidi* Igńat. — XIII *vijeka.* Ignatь. Svetostef. hris. jag. 32. akad. 8.

ÍGŃA, *m. vidi* Igńo. — *Akc. se mijeńa u voc.* Ígńo. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da je po istočnom govoru.* Igńa. S. Novaković, pom. 65. Dade Igńi trideset golaća. Nar. pjes. vuk. 4, 281.

ÌGŃAT, *m.* Ἰγνάτιος, Ignatius, *ime muško.* — *isporedi* Ignat, Igńatija, Igńatije, Ińacijo *itd.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Igńatь. S. Novaković, pom. 65. A kad Igńat Simu opazio. Nar. pjes. vuk. 4, 276. U Igńata dvadeset Mačvana. 4, 281.

ÌGŃATIJA, *m. vidi* Igńat. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Vodi društvo Bjelić Igńatija. Nar. pjes. vuk. 4, 276.

ÌGŃATIJE, *m. vidi* Igńat. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Jepiskupь Igńatije. Mon. serb. 563. (1322). Protužio Bjelić Igńatije. Nar. pjes. vuk. 4, 273. Sveti Igńatije jedan dan oraše. Nar. prip. vuk.2 296.

ÌGŃATOVIĆ, *m. prezime po ocu Igńatu.* — *U naše vrijeme.* Mladen Igńatović. Rat. 106.

ÍGŃO, *m. hyp.* Igńat. — *isporedi* Igńa. — *Akc. se mijeńa u voc.* Ígńo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je po južnom govoru).* Evo Igńo s društvom pohićeo. Nar. pjes. vuk. 4, 283.

IGO, *n.* jugum, *jaram.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* igo, *rus.* иго, *češ.* jho. — *Osnova je indoevropska, isporedi snskrt.* juga, *grč. ζυγόν, lat.* jugum, *got.* juk. *po ovome se vidi da praslavensko* i *stoji mj. ńegdašńega* jъ. — *Samo u knìigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu (gdje je zlo tumaćeno:* v. breme *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (‚jugum'). Vьzьmête igo moje na se. Mon. serb. 4. (1198—1199). Prêklańaju vyju moju podь jarьmь tvoj svetyj, i vьzlagaju igo tvoje na ramê moji. Domentijana 128. Podbjenih pod igo ili jaram griha. Š. Budinić, sum. 6a. Teško i trudno jest igo to jest jaram ńegov. 28b.

IGOĆE, *f. pl. (ili n. sing.?) selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

ÌGRA, *f.* ludus; jocus; chorea. — *isporedi* jigra. — *Akc. se mijeńa u dat. sing.* ìgri, *u acc. sing.* ìgru, *u voc. sing.* ìgro, *u nom., acc., voc. pl.* ìgre, *u gen. pl.* igárâ. — *Riječ je praslavenska, ali u ńekijem slavenskijem jezicima nema* i *na početku; s toga Miklošić* (vergl. gramm.2 1, 124. 125; etymol. wörterb. 95) *misli da je korijen* gra *ili* gar, *a da je* i *na početku dometak, isporedi stslov.* igra, *rus.* игра, *češ.* hra, *poļ.* igra *i* gra, *gorńoluž.* jhra, *dońoluž.* gra.

a. *što radi čeļade (a i živinče) bez ozbilńe namjere, samo da se zabavi, da prođe vrijeme, ali je mnogo takovijeh igara u kojima su osobiti zakoni, s kojijeh pošļedice i sama igra mogu biti ozbilńe.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (igra, igranje ‚ludus, lusus'; igra od karata; igra od škaka), *u Belinu* (‚ludus'), *u Bjelostjenčevu* (‚ludus, lusus'), *u Jambrešićevu* (‚lusus, ludus'), *u Voltićijinu* (‚giuoco' ‚spiel'), *u Stulićevu* (‚ludus, lusus, lusio'), *u Vukovu* (‚das spiel' ‚lusus, ludus': klis, prsten, krmača, vino, zec, skakańe, metaļka, obrtaļka, rvańe, nišan). *a) o dječjoj igri.* — *između rječnika u Mikaļinu* (igre od djece ‚crepundia' *gdje se misli o stvarima kojima se djeca igraju) i u Belinu* (djetinske igre ‚nugae' 328b). Poslah tebi ditińu igru, da se ńu zabavļaje igraš. Aleks. jag. star. 3, 237. Jesu zabave i igre ditińske. I. P. Marki 35. Sve su igre djetinske na pržini. Đ. Bašić 98. Kad mi deca iz igre dođoše. Nar. pjes. vuk. 2, 14. Dječina igra. Vuk, nar. pjes. 1, 496. — *b) micańe koje se čini od veseļa ili od obijesti.* — *između rječnika u Belinu* (‚ruzzamento, il ruzzare' ‚lusio' 635b). *aa) kod čeļadeta.* Ter po ovoj bistroj vodi plovaj, plovaj u slobodi igre mile tvoreć svaka. I. Gundulić 405. Čim boj-

nice lijepo i nage čine ovake igre u vodi. 406. — *bb) kod živinčeta, a osobito kod konja (vidi kod* igrati). Pri viteškoj toj zabavi man poklisar konja plaha iska od igre da ustavi, dokli u gracka vrata ujaha. I. Gundulić 424—425. Vrani se koñi igrahu, od igre koju igrahu srebrna sedla lomljahu. Nar. pjes. vuk. 1, 304. — *cc) amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima je riječ o vodi kako izvire ili se baca u visine.* Imam perivoje s vasdašńijem primaljoćem, igre voda iz kladenac mramornijeh. B. Zuzeri 244. Igre vodene. A. Tomiković, živ. 286. — *c) kod igre imaju ńeki osobiti zakoni, te jedan ište da nadigra druge ili umom i umnom vještinom, ili snagom i tjelesnom vještinom, ili srećom.* Pitaj ga od igre, tadbe, sile. Naručn. 87ª. Od onoga ča se dobude na igri. 93ᵇ. I kad plandit ide stado, vi činite čudne tade igre za dan strajat rado. D. Rańina 51ᵇ. Koji igra množ pinez veliku na harte ili ine igre. Š. Budinić, sum. 39ª. Ako bi u igri prehinil bližńega. F. Glavinić, svitl. 67. Ako bi kadgod igrao na koje igre dopuštene. I. Držić 72. Svetkovine prohode nam u igrah, u tancijeh. P. Posilović, nasl. 47ª. Neka se uzdrže od tanca, od igre. M. Bijanković 21. Tudu stvar na okladu ili na igru stavlja. I. Grličić 65. Da s' u ńem grijeh učini, na igrah grabi, hini, psuje. J. Kavańin 172ᵇ. Jednomu igraču koji je sve pinezo na igri izgubio. A. d. Bella, razgov. 35. Bješe igra priko roda i načina, u koju bi se zadubo mnokrat do smamljenja. B. Zuzeri 56. Ovi se na igru metno, oni na bludna prijateljstva. 117. Na igrah gubiš. J. Banovac, pred. 41. Vi niki kad igrate i na igram gubite... pripov. 57. Kad se vidi povraćati na proždrstva, pijanstva, na igre, u kolo, i na svake nepodobštine. razg. 169. Babila igrač koji je igrama svojim mloge navodio na ispraznosti. F. Lastrić, od' 164. Tada je viditi pjanstva, svadńe, igre, tance. ned. 125. Ovo ti je takva igra u kojoj nećeš nigda ni novca izgubiti. A. Kanižlić, fran. 33. Pustio se je u piće, igre izprazne. kam. 17. Imadući mnoga bogastva, svaka svojim igram razasu i prosu. M. Zoričić, zrc. 93. Dade se na igru, i u malo vrimena sve izgubi. 152. Tri stvari su poglavito zabrańene crkovńakom: trgovina, tancańe i igra. D. Bašić 263. Ne samo crkovńaci imaju bježat od kola i od tancańa, ali i od igara, navlastito onijeh koje se zovu od sreće. 264. Gdino igra jedne noći na hiljadu more doći. V. Došon 213ᵇ. Što na igri izgubite da odiću s tim kupite. 214ª. Joli brž grih i stat gledat igre? Blago turl. 2, 149. Igrati na nike igre. A. d. Costa 1, 79. Igrati na karte i na svaku drugu igru. Ant. Kadčić 4. Čuvati se od igre, danca, velika piča . . . 168. Tratńe nepotribno kako n. p. u gozbe, u igre i druge taštine. 257. Na karte i na ostalo vrste od igre. M. Dobrotić 98. Iza pila igru zametnuše. Nar. pjes. juk. 88. Narodnih igara. V. Vrčević, igr. 56. — Pa naj prije igre zametnite prokletoga u ruke prstena. Nar. pjes. vuk. 2, 29. — Tko hoće da mu je korist na igrô zaru. Srednjovječn. lijek. jag. star. 10, 94. Mnogo sam užal igru zarov. Transit. 253. — Ja se nisam prepravio za igru u karte. S. Tekelija. letop. 120, 2. — Igre na kocke i karte. I. Velikanović, uput. 9, 78. — Na igri koju škak zovu. B. Zuzeri 75. Gdje se na igri od škaka zabavljaše. 112. — Vu vsakoj igrô i rvanje premagase. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Mnozi, kom slovihu, slavu priveliku dotekli ku bihu u dilu razliku od igar junačkih, sa mnom izgubišo. II. Lučić 198. Četiri igre jelinsko bihu: olimpija, istmija, emija, posidonija. Aleks. jag. star. 3, 230. Dvanaes koña, dvanaes vila bojnom se igrom prid ńim diče. I. Gundulić 442. Stojeći cesar i vas puk rimski na nikih igrah. F. Glavinić, cvit. 21ᵇ. U toliko učinimo bojnu igru punu hvale. G. Palmotić 1, 67. Oružo se i s vitezim tvojijem biti bojnu igru spravio se. 2, 50. Nihove lašńe i bolje igre bojne gledat moći. 2, 290. U igri od kopja izgubivši oko svoje. A. Kanižlić, utoč. 45. Kada li se vinca ponapiše, šure zetu igre zametnuše, iznesoše na kopju jabuku, ter su ńemu tiho besidili: ‚Strilaj, Janko, na kopju jabuku'. And. Kačić, razg. 146ᵇ. Poče... s Turcima igre zametati. Pjev. crn. 271ª. — *d)* praestigiae, *što ko (glumar, glumac, glamaza) čini pred svijetom tako da se svijet vara i čudi.* Igru igra pelivan Asane. Nar. pjes. vuk. 1, 445. Svojom majstorijom, igrom i šalom ljude zabavlja i vara i novce od ńih mami. Vuk, živ. 221. — *e)* spectaculum, fabula scenica, *gluma.* Odredište gradani jednu prikazu veselu iliti igru učiniti. A. Kanižlić, utoč. 190. O gorka komedijo! o žalostna i tužna igro! Đ. Rapić 216. — *f) metaforički. aa) po tuđijem jezicima* igra naravi (ludus naturae). Stotina drugih dile š ńime ovu igru naravi. M. A. Reljković, sat. K6ª. — *bb) i* igra vjetra *jamačno po tuđijem jezicima.* Da jih potopi na igru vitra *(morska pučina).* F. Glavinić, cvit. 232ᵇ. Brod u more, na igru vitra, da poginu, porinuhu. 243ᵇ. — *cc) kaže se o poslu ozbiljnu, o ozbiljnoj radńi, kao ironički.* Ne mogu li dostignuti koju od ńih ljutu zmiju, da krvnica ka očuti, što je ovakom igrom igrat? M. Vetranić 2, 477. Podi mi ti igrom tom, neću te ja slidit. M. Držić 39. Znaćeš, zla ženo, kojijem putom greš, ke igre igraš. 165. Obadva jednom igrom igraju. 411. Muči, er je dobio igru. Koju sam dobio igru, ako sina iz morske pučine izmem, koga imam za izgubljena. 411. Kad muž poznaje igru svoje žene. Ant. Kadčić 519. Tu su uglavili zlu igru, da se Šćepan proglasi carem moskovskim. S. Ljubiša, prip. 99. — *g) o svakoj ovakoj igri kaže se da se može ‚zametnuti, zavrgnuti, početi, igrati' itd. vidi primjere kod a)—f).*

b. jocus, *u širem smislu sve što nije ozbiljno, šala. — Između rječnika u Mikaljinu* (igra, šala, špotica ‚ludus, jocus'; igrom, šalom ‚animi causa'), *u Belinu* (‚jocus' 152ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (igra, šala u rečeh veseleh ‚facetiae, sales'), *u Voltigijinu* (‚scherzo' ‚schorz'). Počeše činiti igre, radosti i smijeha. Zborn. 95ª. Porugovahu se ńim za igru i za pridobiti san. B. Kašić, is. 52. Kakono da je on kralj od ruga i od poruganja za igru i pogrdu. 58. Šaleći se za igru. zrc. 100. Podi z Bogom, a ne gubi glave, moja puška za igru ne znade. And. Kačić, razg. 254ᵇ. Ne biše među ńima igra, nego rat žestoki. kor. 105. U stvari svitovńoj kako no u igri oli u šali. Ant. Kadčić 87. Tiknuti drugoga za samu igru, šalu, ludost. 525. Drže za igru i maskaru zle misli. I. J. P. Lučić, razg. 52. Mački je do igre a mišu do plača. Nar. posl. vuk. 176. Jer s takijem nije igre, vilo. Osvetn. 2, 71. — *amo bi mogli pripadati i ovi primjeri u kojima je osobito značenje* (‚gaudia amoris, amplexus'). Daj, daj veće hodi k meni, na medene igre hrli, ah, celivaj, miluj, grli. I. Gundulić 174. Od tisuću ptica i zvijeri gledat igre mož ljuvene. G. Palmotić 2, 15. Da se ženskom igrom tješe. J. Kavańin 455ᵇ.

c. saltatio, chorea, *kad se po muzici (pjevańu, svirańu, gudenu itd.) skače ili miče čeljade (a može se kazati i o životińi), ples. — Između rječnika u Mikaljinu* (igra, igranje, skakanje ‚tri-

pudium, chorea, saltatio, saltatus'), *u Bjelostjenčevu* (igra, kolo, tanec, skakańe ‚tripudium, chorea, saltatio, saltatus'), *u Voltigijinu* (‚ballo' ‚tanz'), *u Stulićevu* (‚chorea, saltatio'), *u Vukovu* (‚der tanz' ‚chorea'). Biti meju igrami i tanci. Transit. 8. Od pijetja i od svirenja i od igre. Zborn. 17a. S kijem *(vjenačcem)* na igre gorskijeh vila poć' budemo, družbo mila. I. Gundulić 73. Da razlike igre igraju, i skladne se poju pjesni. 172. Hod', od pira bože, hodi, igre mile s nami vodi. 173. Ter nike, skačući prid ńimi, smišne učini igre. F. Glavinić, cvit. 298b. Strmo je i sklisko ono kolo, ona igra. A. Kanižlić, fran. 181. Od igara koje zovu kola, tance. M. Zoričić, osm. 65. Bludnica igrom namamļuje. V. Došen III. Na igru ih srbe noge. J. Krmpotić, kat. 119. Pak počeše tiho igru vodit. malen. 18. Gdi satiri s nimfam keteuš igru vode. M. Katančić 46. Nimfe igru pismom uredno dile. 75. Al' u dvoru igra i popevka. Nar. pjes. vuk. 2, 494. Pa on dipi na noge junačke, Tukeliji nuz čašu poigra: ‚Na čast tebi igra, Tukelija!' 3, 557. Kad posjedaju poslije igre. Vuk, nar. pjes. 1, 66. — *o životińama:* Jak jagańci tihi i mladi lugom slijedeć svê matere ‚skaču travnoj po livadi i veselu igru tijere. G. Palmotić 3, 199a.

ÌGRAC, igràca, *m. vidi* igrač. — *U Belinu rječniku* (‚lusor' 344b) *i u Stulićevu* (v. igarac).

IGRÁCIJA, *f. jaje što učenik donese na dar učiteļu u četvrtak da ga onaj dan oprosti od učeńa i da ga pusti igrati se. — Čini se da je postalo pučkom etimologijom od* rekreacija. — *U Vukovu rječniku:* (‚angeeignet und serbisirt statt' regracija ‚recreation, von' igrati se ‚spielen') ‚das ei das am donnerstag dem schullehrer dargebracht wird, damit er die knaben, statt des lernens, spielen lässt' ‚munusculum ovi datum ludimagistro die Jovis, quo pueri lusum dimittuntur'. Koji ne donese igracije, onoga (kašto) zatvori učiteļ u školu, te uči sam čitav dan (tako je bilo do našega vremena).

ÌGRÂČ, igráča, *m. čovjek koji igra (u kojem mu drago smislu), razlika je u znaćeńu i tu što se shvaća ili da čovjek igra samo u ńekoj prigodi, ili da mu je igrańe glavni posao, zanat. — isporedi* igrac, igralac, igre, igarac. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* ìgrâču, ìgrâči. — *Između rječnika u Mikaļinu* (igrač, koji igra ‚lusor'; igrač od karata), *u Belinu* (‚lusor' 345a; ‚aleator' 128a), *u Bjelostjenčevu* (1. igrač, koji se igra ‚lusor'. 2. koji se igra s kockami ‚aleator, aleae lusor'), *u Jambrešićevu* (igrač ali igraš ‚lusor'), *u Voltigijinu* (‚giocatore' ‚spieler'), *u Stulićevu* (v. igarac), *u Vukovu* (1. ‚der spieler' ‚lusor'. 2. ‚der tänzer' ‚saltator'). *a) vidi* igrati, I, a. *aa) kao posao, zanat.* Jest igrač ali psovač. I. T. Mrnavić, ist. 161. Ostavļaju igrači od promjene ili ti baratijeri igru u polu noći. M. Radnić 563a. Tu igrači, ki na žare i na karte svê djedinstvo zaigraše. J. Kavańin 441b. Jednomu igraču koji je sve pineze na igri izgubio. A. d. Bella, razgov. 35. Imam muža pijanca, igrača i dao se po bludu. J. Banovac, pripov. 40. Ženo, imaš li muža pijančinu, beštimadura, igrača? 110. Koje imadu muževe pijance i igrače. J. Filipović 3, 307b. Babila igrač, koji je igrama svojim mloge navodio na ispraznosti. F. Lastrić, od' 164. Jedan igrač mlogo izgubivši. A. Kanižlić, fran. 57. Bijaše bo igrač, bludnik. M. Zoričić, zrc. 220. Ako bi se učinio pjanac, igrač i mejdančija. M. Dobretić 434. — *bb) kod prigode, igre.* Igrači se podijele na dvije strane. Vuk, živ. 288. Igrači i igračice *(kod igre* paun i kolo). Vuk, nar. pjes. 1, 184. Igraču tisne svoje ruke u skut. V. Vrčević, igr. 1. Svi potrče među protivne igrače. 70. Viknu jedan od igrača. M. Đ. Milićević, zlosel. 192. — *b) vidi* igrati, I, b. *aa) kao zanat.* Kraļ izraelski, koji razgalit prid svojima podložnici igraše baš kano igrači. E. Pavić, ogl. 263. — *bb) kod prigode* Skakači i igrači umore se. M. Radnić 266a. Zašto igrači, kad na bal idu, oblače na sebe satirovu odiću. M. A. Reļković, sat. A6b. Koji svirače i igrače u hrpu kupi. A6b. — *c) čovjek koji po svojem zanatu zbija šale da se drugi smiju, isporedi* lakrdijaš. Zapovidio bijaše car, da ga ńegovi igrači ludujući razvesele. A. Kanižlić, kam. 111.

ÌGRAČA, *f. samo u poslovici dubrovačkoj našega vremena:* Igrača dâ i plača *(vidi* igračka *pod b)).* P. Budmani.

IGRÀČICA, *f. žensko čeļade koje igra (vidi i kod* igrač). — *isporedi* igralica. — *Između rječnika u Mikaļinu* (igračica, koja igra ‚saltatrix'), *u Voltigijinu* (‚giocatrice' ‚spielerinn'), *u Stulićevu* (v. igralica), *u Vukovu* (1. ‚spielerin' ‚femina ludens'. 2. ‚die tänzerin' ‚saltatrix'). *a) vidi* igrati, I, a. Igrači i igračice uhvate se upravo u kolo. Vuk, nar. pjes. 1, 184. — *b) vidi* igrati, I, b. Igračica otiđe hitro k materi. E. Pavić, ogl. 543. Herode pridobiven od ļubavi jedne nečiste igračice meju gostbam, odluči naredit smrt Ivana Krstiteļa. Blago turl. 2, 144. Ja se još spomińem da sam vidio jednu veliku igračicu ‚tkoja' igrajuć s ńezinim hotnikom, posli kad se umori igrajuć, iznenada izdahnu 2, 149. Irud zakle se divojki igračici. B. Leaković, nauk. 291. Dovedoše žene između igračica koje oteše. Đ. Daničić, sud. 21, 23.

IGRÀČINA, *m. augm.* igrač. — *U Belinu rječniku* (‚lusor magnus' 344b) *i u Stulićevu* (v. igarčina).

ÌGRÂČKA, *f.* — *U naše vrijeme.*

a. *ono čim se djeca igraju. — Između rječnika u Vukovu:* ‚die spielerei (für kinder)' ‚crepundia'. Deca su bacala svoje igračke. M. Đ. Milićević, zim. več. 272.

b. *apstraktno, kao dječija igra, ali ńekako u zlom smislu. isporedi* igrača, igranija, igrarija. Igračka plačka. (n. p. kad se deca naj prije šale i igraju, pa se poslije svade i pobiju). Nar. posl. vuk. 95. Ušļed te igračke i neosmotrenosti vojničke dogodi se sve ono. Magaz. 1868. 80.

ÌGRAČKÊ, *adv. u igri, za igru. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚spielweise'.

ÌGRÂČKÎ, *adj. koji pripada igračima. — U naše vrijeme.* Pjesme igračke (što se pjevaju u kolu). Vuk, nar. pjes. 1, 174. Sa zborom igračkim. Đ. Daničić, jer. 31, 4.

IGRAČNICA, *f. vidi* igralište. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚spielhaus'.

ÌGRAĆÎ, *adj. koji pripada igri. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* igraći gost ‚spielgast'; (igraća) karta ‚spielkarte'; (igraći) čuń ‚spielkegel'; igraća kajda ‚spielnote'; igraća zdjelica ‚spielteller'.

IGRAJ, *m. ime psu* F. Kurelac, dom. živ. 45.

IGRAJKA, *f. vidi* igračka, a. *na Rijeci.* F. Pilepić.

ÌGRALAC, ìgraoca, *m. vidi* igrač. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (igralac, koji skače ‚saltator'; igralac, šalac ‚joculator'), *u Belinu* (‚aleator' 128a; ‚saltator' 244a), *u Voltigijinu* (igralac, igralca ‚giocatore, attore; ballerino' ‚spieler; tänzer'), *u Stulićevu* (igralac *i gri-*

ješkom igraoc, 1. v. igarac. 2. ‚saltator'). Ovoga ne promišljaju igraoci i oholohodioci. M. Divković, bes. 679b. Znate li vi zašto igraoci toliku malu pomńu imaju od pinoza? A. d. Bella, razgov. 44. Na prikazah prikazaoci, igraoci, pivaoci. I. Velikanović, uput. 3, 403. Igralac ne bih ja, da me nije družba primatala. A. Kalić 148.

ĮGRALICA, *f. vidi* igračica. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* tancalica) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚saltatrix' 244a), *u Voltiǵijinu* (‚giocatrice, attrice; ballerina' ‚spielerinn; tänzerinn'), *u Stulićevu* (1. ‚mulier ludens'. 2. ‚saltatrix'), *u Vukovu* (u pjesmi mjesto ‚igračica': A đevojke igralice, nadigraće me). Dado djevojci igralici glavu Ivana Krstitelja. J. Matović 347.

ĮGRALĨŠTE, *n. mjesto gdje se igra.* — *isporedi* igrište. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltiǵijinu* (‚ridotto, luogo di giuoco' ‚ein casino, spielort'), *u Stulićevu* (‚locus lusionibus destinatus'), *u Vukovu* (‚der spiel-, tanzplatz' ‚locus saltatorius'). Šator peńe Ugrin Janko ukraj Save vode ladne na vilino igralište, na junačko razbojište i na vučje vijalište. Nar. pjes. vuk. 1, 181. Ti ne peńi bijela čadora na mojemu divnu igralištu i na mojem divnu pjevalištu. 1, 183.

IGRALIŠTVO, *n. vidi* igralište. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdano.*

ĮGRALO, *n. ono čim se ko igra.* — *U Vukovu rječniku:* ‚das spielzeug' ‚instrumentum lusorium' *s dodatkom da dolazi u pripovijeci.*

IGRALSKI, *adj. koji pripada igraocima.* — *U Stulićevu rječniku:* v. igrateļan. — *nepouzdano.*

ĮGRÂĻKA, *f. vidi* igračka, a. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚spielzeug'; igraļke ‚tändelwerk'.

IGRANE, *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru makarskom.* Repert. dalm. 1872. 19. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka stoji u jednini.* Od Igrane. Norini 64.

IGRÀNIJA, *f. vidi* igračka, b. — *U naše vrijeme.* Ne ticaše ga se cela igranija. M. P. Šapčanin 1, 105.

ĮGRÂNKA, *f. vidi* igra. — *U naše vrijeme.* Poslije večere nastane igranka. V. Bogišić, zborn. 251.

ĮGRÂŃE, *n. djelo kojijem ko igra ili se ko igra.* — *Stariji je oblik* igranje. — *Između rječnika u Mikaljinu* (igranje), *u Belinu* (igranje ‚ludus' 345a; ‚saltatio' 243b), *u Bjelostjenčevu, u Voltiǵijinu, u Stulićevu, u Vukovu.* Bojna igrańa viteškoga tko dobitnik budo ostati. G. Palmotić 2, 373. Igranje na karte. M. Bijanković 95. Neka se ne namiraju na tanco i na igranja od skokov. 105. Ostavivši svitovńo igranje. T. Babić, pism. 3. Alešandro s otcem Filipom od rata i boja besidaše, a s materom Olipijom od pivańa i igrańa razgovaraše se. J. Banovac, razg. 138—139. Da ste prokleti u igrańu. blagosov. 181. Umoran od velika igrańa. Andl. Kačić, kor. 139. Kao da bi i to na igrańe. M. A. Reļković, sat. L1b. Prigńuti žudbom od svjetovnijeh prikazańa i od igrańa. J. Matović 357. Skup od igrańa na karte. M. Dobretić 98. Kći Hirudkińo, ona divojka nesramna, koja svojim igrańem dade uzrok, da Ivan Krstitelj glavu izgubi. D. Rapić 27. S rukotvorinim vatre igrańem. A. Tomiković, živ. 96. I na noga udrio smione, ali nije igrańa sa gradom. Osvetn. 2, 96. *(Crna zima)* svakom donije tiho prelovańe: ńekom piti u zapećku pivo, a ńekomu prstena igrańe. 3, 48.

1. ĮGRAONICA, *f. vidi* igralište, igrište. — *U Stulićevu rječniku:* ‚locus lusionibus destinatus'. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚spielbank; spielbudo; spielsaal'.

2. ĮGRAONICA, *f. vidi* igračica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚mulier ludens'. — *nepouzdano.*

ĮGRAONIČÂR, *m. čovjek koji drži igraonicu.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚spielhalter'.

IGRAONIK, *m. vidi* igrač. — *U Stulićevu rječniku:* v. igarac. — *slabo pouzdano.*

IGRÀRIJA, *f. vidi* igra *i* igračka, b. — *U jednoga pisca našega vremena.* Sva vika na Hrvate nije nego puka igrarija. M. Pavlinović, razg. 54. Inače sve je igrarija i krparija. razl. spis. 2.

1. IGRAŠ, *m. u Jambrešićevu rječniku kod* igrač. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚spieler'.

2. IGRAŠ, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45.

IGRAŠTVO, *n. igračev zanat, igračeva majstorija.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚spielgewerbe; spielkunst'.

ĮGRATEĻ, *m. vidi* igrač. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. igarac.

IGRATEĻAN, igrateļna, *adj. koji pripada igri.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚lusorius'. — *nepouzdano.*

ĮGRATEĻICA, *f. vidi* igračica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. igralica.

ĮGRATI, ĭgrâm, *impf.* ludere; saltare. — *isporedi* jigrati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* igrajû, *u aor.* igrah *(osim* 2 *i* 3 *sing.* ĭgrâ), *u ger. praes.* igrajûći, *u ger. praet.* igrâvši, *u part. praet. act.* igrao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Postaje od* igra *koje vidi.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* igrati, *rus.* играть, *češ.* hráti, *poļ.* grać.

I. *aktivno.* — *bez promjene značeńa može biti neprelazni i prelazni glagol: u ovom se slučaju shvaća kao objekat ono što se radi ili što se dobiva igrajući.*

a. *zabavļati se kojijem neozbiļnijem načinom samo da prođe vrijeme (kod mnogijeh igara ima uz to i druga namjera n. p. kad se igra za novce), vidi i* igra, a. — *u ovom je značeńu u naše vrijeme običniji refleksivni glagol (vidi* II, 2, a). — *Između rječnika u Mikaljinu* (‚ludo'), *u Voltiǵijinu* (‚giuocare' ‚spielen'), *u Stulićevu* (‚ludere, ludo oporam dare'), *u Vukovu* (‚spielen' ‚ludo', cf. igrati se). *a) uopće.* Jedan dan igrajući budući izgubil poča psovati. Transit. 254. Kada vi žderahote, igrahote i zabavļahote se. I. Držić 355. Dobro igra, nu gubi. (D). Poslov. danič. 18. Igrat i izgubit, svak to umije činit. (D). 32. Vi niki kad igrate i na igram gubite, nećete se da ustrpite, već se udiļ od srditosti užežete. J. Banovac, pripov. 57. Kajo se tko i boli da je ukrao, da je igrao. I. A. Nenadić, nauk. 164. Inočonco treći hoće da se dignu dobra crkovna onijem crkovńakom, ako ih uživaju, koji igraju često. D. Bašić 264. — *b) izriče se igra: aa) u acc. kao objekat.* Znaćeš, ko igre igraš. M. Držić 165. Ako si druge igre igrao. B. Kašić, zrc. 65. I razliko igre igraju u pokoju i u ļuvezni. I. Gundulić 379. Igru igra pelivan Asane. Nar. pjes. vuk. 1, 445. Da igramo karte. Vuk, rječn. *kod* igrati. U Vršcu ovu igru igraju ženska djeca sa pet kamičaka. živ. 290. — *kao da amo pripada i ovaj primjer, u kojemu nije dosta jasno*

značeńe kod igrati: Svadbu 'graše za nedeļu dana, igraše je, pa je proigraše. Nar. pjes. vuk 2, 58. — *bb) u gen.* Ko igra mačke klekne na koļena a dvojica pokraj ńega stoje... V. Vrčević, igr. 63. *(prije toga i s prijedlogom* od: Ko hoće da igra od mačke...). — *cc) u acc. s prijedlogom* na. Ki bi igral na harti. Stat. krč. ark. 2, 290. Imam dosta *(dukata)*, ma ne umijem na primijeru igrat. M. Držić 277. Ne igrati na lopte ili na balun. A. Komulović 18. Nemoj igrati na karte. I. Držić 72. Igrati na loptu; igrati na care; igrati na skake; igrati na ploke, na pločice. I. Mikaļa, rječn. Kakono dva koji igraju na skake. P. Posilović, nasl. 24a. Koji igraju na bijančug. M. Radnić 15a. Igrati na tak i na lih; igrati na škake; igrati na izbojak. A. d. Bella, rječn. 344b. Onda oni na kocke igraju. M. A. Reļković, sat. E3a. Igrati na karte i na svaku drugu igru. Ant. Kadčić 4. Ne spavaše niko, već igraju na karte. N. Palikuća 41. Tu su igrali tri trgovci na harti. Nar. prip. mikul. 117. — *dd) u Dubrovniku su se pomiješale konstrukcije kod bb) i cc), te ime igre stoji u gen. s prijedlogom* na. *od* XVIII *vijeka.* Igrati na lofte *ili* lopte; igrati na nadutka, na baluna; igrati na ploke, na plovaka; igrati na prstobroja. A. d. Bella, rječn. 344b. Igra na bastoča u vlaha krvoča (vrvoča). (Z). Igra na sambeče, kad naj veće muhe breče. (Z). Poslov. danič. 31. I š ńima ti otide igrati na zara *(štamparskom griješkom:* lora) igre. Nar.pjes. bog. 33. Igrati na zara ‚tesseris ludere'. J. Stulli, rječn. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku:* igrati *(obično:* igrati se) na karata, na škaka, na zara, na lofte *itd.* P. Budmani. — *ee) u instrumentalu ima* igra *u jednom primjeru* XVI *vijeka. isporedi c).* Obadva jednom igrom igraju. M. Držić 411. — *c) ono što se upotrebļava kod igrańa stoji u instrumentalu. kad bi ono bilo ime igre ili sama igra, spadalo bi pod b) (vidi b) ee)). aa) u pravom smislu.* Nije ga vazda strijelami igrat. M. Držić 130. Nemojte igrat gńilijem narančinam. 398. Poslah tebi ditińu igru, da se ńu zabavļaje igraš, i kolo kim mlada ditca igraju. Aleks. jag. star. 3, 237. — *bb) kaže se i* igrati rukama, *i može ne biti u pravom smislu, nego može značiti n. p. biti, lupati, ili samo micati rukama, prstima itd.* Ti si zao, rukami igraš. M. Držić 139. U koloru se stavļam i rukom igram. 249. Bogme tjeh i rukom igrat u parti sekrete od onoga slavnoga kapuna. 272. Znaju er ja oružjem igram fijorito; ja rukami igram i fjoržam. 371. A ti bud' kao kami, i nemoj od zdala igrat tim rukami. F. Lukarević 153. — *cc) u prenesenom, metaforičkom smislu kaže se da more ili vjetar igra ladom, da vjetar igra morem itd. (u prvijem primjerima stoji griješkom s instrumentalom prijedlog* s). Da z navami onimi priko voļe mornarov igrahu *(valovi).* F. Glavinić, cvit. 248a. Jak vitar z navami igrajući. 346a. Valovi silna mora z ńom *(navju)* priko voļe igrahu mornarov. 402b. Podigne se kadgod malo vjetra pojačega koji u prah oni umiješa se, uzbuni ga, podigne ga u visinu i ńime igra po prostoru od povjetarca velikomu. B. Zuzeri 267. — *dd) također u metaforičkom smislu,* igrati čim *(umnijem) znači: raditi tako da se ono može izgubiti (pravo je značeńe uprav gotovo kao kod d)).* Ne vaļa da ja tako mojom časti igram. M. Držić 409. Igra glavom, a ne zna. (Z). Poslov. danič. 31. — *d) kaže se što se može igrajući dobiti ili izgubiti: aa) u acc. kao objekat.* Negove haļine stražani dijeļahu, a njeke još ine na zare igrahu. N. Naļešković 1, 140. Koji igra množ pinez veliku na harte ili ine igre. Š. Budinić, sum. 38a. Igraju i dile Isusove haļine na četire dile. A. Komulović 67. Vojnici razdjeļuju i srećom igraju odeće ńegove. I. A. Nenadić, nauk. 255. Da će ńegovu haļinu igrat na sreću čigova će biti. S. Rosa 12b. — *bb) u acc. s prijedlogom* za. Za drugu *(sukńu Isusovu)* igraše metajući žrêb, komu bi dopala. Korizm. 96b. Igrati s himbom i privarom za stvari od procijeńenja, grijeh jest. S. Matijević 81. Igra za novce. I. Grličić 65. — *cc) u acc. s prijedlogom* o. Igrati o zaklad ‚scommettere, giuocare per mantenere la sua opinione' ‚sponsionem facere'. A. d. Bella, rječn. 656b. — *e) može se izreći s kim se igra (u instr. s prijedlogom* s; *drugo je kod c) cc)).* Ako vidiš *(u snu)* da sa psi ali sa suprotivnici igraš, toj prilikuje štetu. Zborn. 129a. Ako vidiš *(u snu)* djecu malu ili da š ńimi igraš, toj prilikuje blaženstvo. 137b. Koji igra pineze s onêmi. Š. Budinić, sum. 38a. — *f) u naše se vrijeme kaže često, i to kao prelazni glagol, kad se kod ńekijeh igara ńešto baca, miče ili uopće ono radi što je igra, tako n. p. objekat može biti karta (kod kartańa), kraļ ili drugi komad (kod škaka) itd.*

b. saltare, *skakati ili uopće micati se po muzikalnom ritmu (uz svirańe, pjevańe itd.). u naše vrijeme naj češće dolazi u ovom značeńu. — isporedi* plesati, tancati, balati. — *Između rječnika u Mikaļinu* (igrati, skakati ‚salto, tripudio, ducere choreas'), *u Belinu* (‚salto' 244a; ‚tripudio' 745a), *u Voltigijinu* (‚ballare' ‚tanzen'), *u Stulićevu* (v. tancati), *u Vukovu* (‚tanzen' ‚salto'), *u Daničićevu* (‚saltare'). *a) uopće.* Davidь likuje prêdь sênnimь kovčegomь skakaše igraje. Glasnik. 13, 365. (XIV *ili* XV *vijek).* Gdje se poje i sviri i igra. Zborn. 17a. Njetko sviri i poje a njeki igra a njeki skače. 123a. Svaki od nas lijepo poje, ljepše igra. N. Naļešković 1, 166. Da je *(pastir)* gledao po svu noć njegdi vil' igraje. 1, 201. Ovdi se uhvate igrat i satiri i mlaci, pak svršivši tanac... 1, 232. Tko igra miče svojijem tijelom po zvońeńu, koje mu čine. M. Radnić 316b. David igraše prid Gospodinom iz svih kriposti. E. Pavić, ogl. 262. Irud učini čast, na kojoj kćer rodokvarske bludnice, Herodijas imenom, igraše. 543. Ufativši kola, okolo idola igrati počeše. And. Kačić, kor. 80. Mi smo mislili da je Baal iz one riči ‚balare' igrati načińen. M. A. Reļković, sat. A6b. Igraj, pivaj i veseli ļude. F2a. Kraļ David igrao jest prid korabjom Gospodinovom. Blago turl. 2, 148. Malo pošteno igrati, pivati i druge tance provoditi. M. Dobretić 233. Tancati iliti igrati. Đ. Rapić 423. Mi igramo i pjevamo oko skrińe nevjestine. Nar. pjes. vuk. 1, 26. Oko kola igra. 1, 108. Igrao bi, skakao bi, rom sam na nogu. 1, 185. Drugo nosi žute čizme, ide da igra. 1, 281. Da igramo, da pjevamo, doka vojna ne imamo. 1, 301. Kade igra, kanda paun šeće. 3, 257. Na Rada je kolo navodila, preko Rada nogama igrala. 3, 360. Igraju l' mu vlahińe robińe? 3, 562. Kako gospodar svira onako mladi igra. Nar. posl. vuk. 125. Igrajući pjevaju dva djevera i dva svata. Vuk, nar. pjes. 1, 26. David igraše iz sve snage pred Gospodom. Đ. Daničić, 2sam. 6, 14. Ko se hvata u kolo, treba da igra. S. Ļubiša, prip. 192. Ko je u kolu vaļa da igra. Kolo pjeva, igra ko može. Pravdonoša. 1852. 9. — *može se kazati i o životińi, jer je čeļade nauči igrati:* Igraj, igraj, međede, što naigraš to tebe. (Kaže se onome koji što zlo radi). Nar. posl. vuk. 95. Igra mečka pred čičinom kućom. — Doći će i pred našu. 95. *ili u prenesenom (iperboličkom) smislu.* Pod dubjem ja kada zasvirim u gaju, pastiri i stada s veseljem igraju. I. Gundulić 138. — *u ovom*

primjeru stoji po ńešto u prenesenom smislu (isporedi c): Obori ga u zelenu travu, na prsi mu igra koljenima. Nar. pjes. vuk. 4, 431. — *b) i s orijem značeńem može biti prelazni glagol tijem što se izriče kao objekat sama igra* (kolo *i pl.* kola, tanac *i pl.* tance *i gen. sing.* tanca *mj. akuzativa*, igru). Pojući u pjesan i kola igraje. N. Nalješković 1, 198. Ovo od nogu učinili su koji kolo igraju i tancaju. J. Banovac, razg. 149. Kola igrajući. M. Zoričić, zrc. 227. Ono golo, ali holo u Krtogu igra kolo. V. Došen 166a. Divojke kola igraju. And. Kačić, kor. 164. Kad Turkińe stanu igrat kolo. M. A. Reljković, sat. B7b. Pak pogleda kolo devojakah, igraju li kolo naokolo. Nar. pjes. vuk. 4, 158. Te stadoše tu kolo igrati. Nar. pjes. marj. 90. — Gospoje igrahu tanca. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Tance su igrali. M. Marulić 58. Vili će rijet pjesan, pak tanac igrati. N. Nalješković 1, 234. S pastirkami tance stavi se igrati. D. Rańina 21b. — Igru igrahu, ka se zove karuža. Aleks. jag. star. 3, 323. — *c) igra se izriče, ali ne kao kod b), već je glagol neprelazan. igra može biti: aa) u loc. s prijedlogom* u. Njeki u tancim gdje igraju. P. Kanavelić, iv. 419. U kolu igrati. J. Banovac, pripov. 142. U kolu igrajući vrime provode. A. Kanižlić, utoč. 284. Od ńega se pjevaju popijevke, kad u kolu igraju djevojke. And. Kačić, razg. 252a. Kada počmu u kolu igrati: ‚Oj u Marka Kraljevića sina dobar konić u potaji ima'. M. A. Reljković, sat. C8a. Živo bukalo, mrtvo u kolu igralo. *odgonetlaj: opanci.* Nar. zag. nov. 152. — *i metaforički:* Jel' ti igraš u tom kolu? V. Došen 50b. U tom kolu svi igramo, drugog' bolest da primamo. 93b. — *bb) u acc. s prijedlogom* u. *u naše vrijeme samo po crnogorskom i bokeljskom govoru.* Zać noge tvoje sada u tanci ne igraju? Tondal. star. 4, 111. Uhite se svi osam mladaca, ter igraju u tanac. N. Nalješković 1, 239. Vile gizdave od ove dubrave u kola igraju i tance. 1, 311. U tančac igrati. I. Ivanišević 7. Jeli testir u kolo igrati? Nar. pjes. vuk. 4, 157. Zazva me pokojna Gordana da igramo u horo. Pravdonoša. 1852. 9. — *cc) u instr.* Kolom zmija hoće igrat, tko god želi žensku ljubav. J. Kavańin 38b. Marko igra kolom uz kadune. Nar. pjes vuk. 2, 430. U kolu je seka Jovanova, kolom igra, kolu pjesmu kaže. 3, 491. — *d) akuzativom s prijedlogom* uz *kaže se svirańe, udaranje itd.* Koje će ti uz bubań igrati. M. A. Reljković, sat. F2a. One su... na besposlici igrale uz tambure. Vuk, dan. 2, 95. — *e) može se izreći ‚s kim' se igra.* Pojde gospa Jelena pod ponestru igrat s gospojami grčkimi. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Ti si boji v Troji tanca igrati s gospami. 129. A neg da igraju s nevjestom. M. Držić 191. S svojom veselom družbom igraše u kolu. V. M. Gučetić 37. Što kćer vidi s ašikom igrati. M. A. Reljković, sat. C7a. Igra Ćira s prijateljicama, igrali su za tri bela dana. Nar. pjes. vuk. 3, 506. — *f) subjekat je sama igra (naj češće* kolo). Igra' kolo, skoč'mo bolje, svak se kaži dobre volje. I. Gundulić 172. Kolo igra. J. Banovac, pripov. 142. U dvoru su bubńi i svirale a pred dvorom divno kolo igra. And. Kačić, razg. 3a. Kada kolo igra polagano. M. A. Reljković, sat. C6b. Igra li mu pred dvor kolo? Nar. pjes. vuk. 1, 8. Igralo kolo pod Vidin. 1, 180. Igra kolo u Ercegovini. 1, 372. Kada kolo na travi igraše. 1, 432. A pred dvorom tri kola igraju. 3, 491. Pod Nikšićem divno kolo igra. 3, 510. — Pod onom gorom visokom, pod ńom igra divno horo. 1, 342. — Pred kućom kad igra dodola. Vuk, nar. pjes. 1, 111.

c. *brzo se micati, o živu i o neživu. gdjegdje se može shvatiti kao da je značeńe pod* b *shvaćeno u prenesenom smislu. a) o čeljadetu i o životińi. aa) o čeljadetu. aaa) kao tresti se (n. p. od ļutinc).* Toj ter gdi slišah ja, vas igrah kako bijes. Š. Menčetić 54. — *bbb) u ovom primjeru može biti da znači: trčati, ili da je izostavljen objekat* końa *(vidi kod* d): Za ńim igra Kitović Osmane. Pjev. crn. 45b. — *ccc) o djetetu u majčinoj utrobi.* Kad s ńega *(Isusa)* igra u utrobi *(Ivan).* J. Kavańin 522a. — *bb) o životińi (skakati, skakutati, trčati itd.), naj češće o końu.* Końi... bistro se metahu igraje nogami. M. Marulić 12. Brži od plama, bjeli od snijega igra urešen koń pod ńime. I. Gundulić 398. Da bi rek'o: trepte stijezi, buče ļudstva, końi igraju. 434. Zelen pastuh u ponosna kraljevića igra i skače. 538. Igra li vam koń zelenko pod đuvegijom? Nar. pjes. vuk. 1, 43. Što moj vranac konić poda mnom ne igra. 1, 392. A moj đogo igra po mejdanu. 1, 464. Igraju li końi pod momcima? 3, 562. Koń igra u sve četiri. S. Ļubiša, prip. 240. Gdje veliki końi igraju, tu malijema trbusi pucaju. 260. — *u jednom primjeru s objektom* igra: Vrani se końi igrahu, od igre, koje igrahu, srebrna sedla lomljahu. Nar. pjes. vuk. 1, 304. — *i o drugijem životińama.* Gdi po ńih *(poļih)* košute igraju skačući. H. Lucić 288. Nut' jagančić gdi moj veći, igrajući od veseļa. I. Gundulić 354. Pozivļu igrajuće jagńiće na ugodne paše. M. A. Reljković, sat. L7a. Igrala je košutica. Nar. pjes. vuk. 1, 59. — *nejasno je značeńe u ovijem primjerima:* Igra ńemu vidra na kolenu. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Na sapima mudra vidra igra. (Može biti da bi mjesto ‚mudra' trebalo kazati ‚modra' vidra, t. j. ‚koža' od vidre. Vuk). 3, 236. — *b) o dijelu, udu ļudskoga (a i životińskoga) tijela koje se kao po sebi brzo miče, n. p.: aa) o srcu.* Srce mi igra sve, i stupaj sam teče na slatke zabave, gdi se vari i peče. I. Gundulić 152. Poče igrat srce u meni. I. Ivanišević 210. — *bb) o oku.* Kad mu igra oko. I. Ančić, vrat. 82. Lijevo mi oko igra. (D). Poslov. danič. 55. Igra mi oko, nješto će mi se dogodit'. (Z). 31. Igraju joj oči kao na zeitinu. (Reče se za nestašno žensko). Nar. posl. vuk. 95. — *cc) amo pripada i ovaj primjer:* Kada ńe smih blažen v očicih igrajuć. P. Zoranić 45b. — *c) o čemu neživome.* Tihi vjetrici po poljijeh igraju. M. Držić 72. Oko moje glave cokula igra. 133. Med valovi morskimi, ki okol ńega *(kamika)* igrajući... F. Glavinić, cvit. 311b. Iznenadke kad strašivo eto zemļa igrat uze. J. Palmotić 259. One izabrane boje igraju po ńoj s naj ugodnijom caklinom. M. A. Reljković, sat. L8a. Činio je rukotvorne vatre igrati. A. Tomiković, živ. 96. Sinoć sunce igrajući zađe. Nar. pjes. vuk. 1, 486. I bijeli mjesec na zapadu neka igra za nedeļu dana. 3, 62. A tri puta *(sunce)* igra na istoku. 4, 132. Na Miloša čelenka igraše. Nar. pjes. petr. 1, 110. Otvori svoju knigu; slova mu stanu igrati pred očima M. Pavlinović, rad. 124. Čista živa vrlo zdravo igra kad se dodirne. Đ. Popović, poznav. robe. 140.

d. *šaliti se.* — *U Mikaljinu rječniku:* igrati, šaliti se ‚jocor, jocose ludo'.

e. *glumiti.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (kao prelazni glagol s objektom* prikaza), *i u Voltigijinu rječniku:* ‚agire' ‚spielen'. — *Prema ńemačkome jeziku.* Ludaci *(‚histriones')* ovi igraše jednu prikazu prid carom. A. Kanižlić, kam. 112.

f. *udarati, svirati, gudjeti itd.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚ludo', kakti: igram u gusle ‚ludo fidibus'; igram u orgule ‚pulso organum etc.', *i*

u nekijeh pisaca našega vremena. — *Prema ném.* spielen.

g. *često se kaže* igrati koña, *činiti da koń igra (vidi kod* c, *a) bb)).* — *Između rječnika u Vukovu* (koña igrati ‚das pferd tummeln'). Vojevodu opet pazi onoga, ki igra koña svim velika. I. Gundulić 438. Mladožeña igra koña junačkoga. J. Palmotić 220. Ko će ljepše koña igrati. 225. I kad stanu igrati na zaročku dobre koñe. Nar. pjes. mikl. beitr. 51. Vince pijuć, koñe igrajući. And. Kačić, razg. 26a. Lipo ga je Stipe osedlao, ter ga igra uz poļe niz poļe. 250b. Et' igraju koñe ogñevite! J. Krmpotić, pjesm. 6. Mladi Jovo koña igra. Nar. pjes. vuk. 1, 53. Koña igra čelebija Jovo. 1, 461. Igra koña komar momče mlado. 1, 531. Stade igrat zmija Lastavicu. 2, 58. Igraj koña, pa udri na mene. 3, 396. Pjevajući, koña igrajući. 3, 491. E se Ture bješe umorilo igrajući hata četvrtaka. Ogled. sr. 448. Knez igra koña pred Budvu. S. Ļubiša, prip. 50.

II. *sa* se.

1. *pasivno.*

a. *sa subjektom. a) subjekat je ono što je objekat kod* I, a, *b).* Čuh, gdi se igraju tej igre. M. Držić 50. Danaske se tanci staju, danas poju slatke pjesni, i razlike igre igraju u radosti i ļuvezni. I. Gundulić 126. Igraju se igre svakojake. Pjev. crn. 191a. Ogled. sr. 223. Igra ‚prsten' igra se u Crnoj Gori ovako. Vuk, živ. 278. — *b) subjekat je ono što je objekat kod* I, a, *f).* Što se igra kad nejma aduta. M. A. Reļković, sat. E2b.

b. *bez subjekta. a) vidi* I, a. *u svijem primjerima s genetivom igre.* Po selima se na ovakijem igrama naj više igra prstena, a igra se i drugijeh različnijeh igri. Vuk, živ. 18. Kad se igra jastuka, igrači se uhvate u kolo. 279. Ove se igre samo u dvojicu može igrati. V. Vrčević, igr. 73. — *b) vidi* I, b. A svud se igra i svud sviri. J. Kavañin 169a. Kad se igra u kolu. Vuk, nar. pjes. 1, 177.

2. *refleksivno.*

a. *značeñe je kao kod* I, a, *a i češće se upotrebļava u naše vrijeme nego aktivni oblik.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (vidi igrati), *u Belinu* (‚ludo' 153a), *u Bjelostjenčevu* (‚ludo'), *u Jambrešićevu* (‚ludo'), *u Voltiģijinu* (‚divertirsi, giuocare' ‚spielen, sich unterhalten'), *u Stulićevu (uz* igrati), *u Vukovu* (‚spielen' ‚ludo': prstena, klisa, zeca itd.). *a) uopće.* Kako igrajući se, kada drugi umiru. P. Radovčić, nač. 23. Ili po trgovištu isprazno šetat se, ili igrat se. A. d. Bella, razg. 8. Uzamši liste od igrańa iliti karte, i pomišavši zapovidi mu da se igra. A. Kanižlić, fran. 57. Nañe nikoliko dice gradske, gdi se igraju. And. Kačić, kor. 251. Koja jedno drugom prah u oči sipajući igrahu se. M. A. Reļković, sat. A1a. Počeli su se mladi igrati, jabukom se hitati. Nar. pjes. istr. 2, 148. Ako u kući onoj ima soba, oni se igraju u sobi. Vuk, živ. 18. — *u prenesenom, metaforičkom smislu.* Ovdje se je priroda igrala, kad je svoje čudesno djelo stvarala. S. Ļubiša, prip. 1. — *b) igra je: aa) naj češće u gen.* Koji se igraju kotrļke. M. Radnić 564b. Ko da s' igra slijepoga miša. I. Zaničić 215. Pak se oni igraju vukova. M. A. Reļković, sat. C5a. Jer tko god se često igra vojte. E3a. Izišli su đaci namastirski, te s' igraju igre svakojake. Nar. pjes. vuk. 2, 65. Kad se đeca igraju kupe. Vuk, poslov. 77. Ja sam se ove igre igrao još na svršetku prošloga vijeka. živ. 279. Prstena se igraju uz mesojeđe noću. 288. *vidi i u Vukovu rječniku.* Igraju se momci svake igre. P. Petrović, gor. vijen. 108. Tako se igraju dugmetâ u rupi. M. Đ. Milićević, zlosel. 191. Igrali se i kide i klisa. Osvetn. 4, 1. — *bb) u acc. s prijedlogom* na. Igrati se na karte; igrati se na žare. A. d. Bella, rječn. 344b. Da se igraju na karte. razgov. 245 — *cc) u gen. s prijedlogom* na *(vidi* I, a, *b) dd)).* Igrati se na žara. A. d. Bella, rječn. 344b. Vidio bi niki gdi se igraju na karta. razgov. 233. Ako počne smrt igrat se na ove igre. B. Zuzeri 114. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku:* igrati se na karata, na škaka, na cuña *itd.* P. Budmani. — *dd) u loc. s prijedlogom* na. — *u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Naj boļe je igrat se na kartah. M. A. Reļković, sat. E2b. — *c) s instrumentalom, vidi* I, a, *c).* Vidim, paše hudo igraju se nami. I. T. Mrnavić, osm. 103. Igrati se prstima, gonetajući koliko će ih biti ‚giuocar alla morra' ‚micare digitis'. J. Mikaļa, rječn. Zato ne daj sikire čuvarom, tim uz marvu igraju se kvarom. J. S. Reļković 274. Igrah se zlatnom jabukom. Nar. pjes. vuk. 1, 41. Pa se igra jabukom od zlata. 2, 10. Ne igraj se glavom! Nar. posl. vuk. 199. Da se glavama ne igraju i naroda da ne gube. Vuk, grad. 60. — *uz instrumental ima i prijedlog* s. Igraju se s anatemama. D. Obradović, živ. 56. Ne igraj se s davolskim poslom! (n. p. s puškom). Nar. posl. vuk. 199. — *d) vidi* I, a, *e).* Ako vidiš *(u snu)* da se igraš sa ženom, toj prilikuje bludnost. Zborn. 140a. Kad gola prid svimi po običaji vaše zemļe sa golimi muži se igraše. H. Lucić 188. Dok se dica s Turadma igraše. M. A. Reļković, sat. B7b. Neg se počmeš sam š ńime *(ditetom)* igrati. C2b. S đeverom se igra. Nar. pjes. vuk. 1, 101. Đe se muña s gromom igra. 1, 152. Pa se igra s carevići ispod šatora. 1, 343. Ti se igraš s devojkama: ‚Lubičice! ļubi mene! Grličice, grli mene! Gonģelale, lez' kod mene!' 1, 454. Moja desna zasilila ruka, rada se je s Turcima igrati. 4, 230. Ovde nama kažu mlado i zeleno skoro dovedeno; s đeverom se igra, prsten izgubila. Nar. pjes. *u* Vuk, živ. 40. Teško loncu, kad se stane s kotlom igrati! Nar. posl. vuk. 315. — *i bez* s. Đe se muña gromom igra. (‚gromom' mjesto ‚s gromom' itd. tako se po onijem krajevima — *gorñem primorju* — i u govoru ‚s' izostavļa u ovakijem događajima. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 52.

b *vidi* I, b. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* igram se skačuć, plešuć ‚tripudio, duco choreas, recreo me saltu', *i u Jambrešićevu:* igram se skačuć, plešuć ‚tripudio'.

c. *vidi* I, c, *a) aa) bbb).* Mila koñu potijo govori: . . . ‚Metaće ti smiļa i bosiļa, dan da jedeš, a dva da se igraš. Nar. pjes. vuk. 1, 15. Vrani se koñi igraju, pod sobom jame kopaju. 1, 303. Igrali se vrani koñi kraj Morave na obali. 1, 430. — Lačahan *(pas)* skakće vas, igra se i trudi. P. Hektorović 31.

d. *vidi* I, d. — *Između rječnika u Belinu* (‚jocor' 635b), *u Bjelostjenčevu* (igram se, šalim se ‚jocor, jocose ludo, joculor'), *u Stulićevu* (v. šaliti se). Igraju se, smiju, šale. V. Došen 26b. Koji ne bi sbiļa i istinito, nego igrajući se i šaleći se stvar činio, oni bi činio i prikazivao što čini crkva. I. Velikanović, uput. 3, 15.

IGRAV, *adj. koji pripada igri.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ludicer'; noć igrava ‚notte che si passa giuocando' ‚ludicra nox'. — *nije pouzdano.*

ÌGRAVAC, ìgrâvca, *m. vidi* igrač. — *na Rijeci.* F. Pilepić.

IGRÁVATI, ìgrâvâm, *impf. iterativni glagol prema* igrati. — *Na dva mjesta* XVII *vijeka.* Od jednoga čovjeka koji hođaše i skitaše se po krčmah i gdi se igravaše. M. Divković, bes. 110a. Gdi

su tvoja družina, s kojizijem igravao si se? M. Radnić 240a.

IGRAVICA, *f. žeļa igrańa.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚luđendi desiderium'. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚spielgeist; spiellust'.

IGRAVKA, *f. vidi* igračica. — *U Jambrešićevu rječniku:* ‚choraulistria' *(vidi* igrati *pod* 1, f).

IGRC, *m. vidi* igrač. — *Od* XIII *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* igrьcь) *u našem jeziku, naj prije u knigama pisanima crkvenijem jezikom, poslije u nekijeh pisaca čakavaca* XVI *i* XVII *vijeka, i u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII, *a između rječnika u Belinu* (‚lusor' 345a). To se skazuje od igrcev. Naručn. 94a. Čudo od jednoga igrca. Transit. 254. Nečist tat, igrc, ubijca. Korizm. 80a. Rufijani, igrci, preļubodejnici. 84b. Jeli držan vratiti jedan golemi igrc što dobude? B. Kašić, zrc. 76. Jeli koji igrc svojom igrom, jeli koji pijanac svojijem pijanstvom? Đ. Bašić 19. Oni igrc psuje samo, kad ga uhiti naraća na igri. 151. Meću proklestvo na igrce. 264.

IGREN, *adj. koji pripada igri.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* igrena pjeneznica ‚spielkasse'.

IGRÈTINA, *f. augm.* igra. — *U Stulićevu rječniku:* ‚malus ludus'.

IGRI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 230.

ÌGRICA, *f. dem.* igra, *obično znači što i* igračka *pod* a. — *Akc. se mijenja u gen pl.* ìgrîcâ. — *Od* XVI *vijeka.* Ako vidiš *(u snu)* da se biješ s igricami, toj prilikuje napast. Zborn. 128b. Metn' igricu na iglicu a posmicu na preslicu. Nar. pjes. vil. 1866. 237. Da ima igricu. L. Milovanov 85. Bradva, sjekira, to su mu igrice. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 184.

ÌGRÎŠTA, *n. pl.* mjesto u selu Planinici u okrugu valjevskom u Srbiji. I. Pavlović. — *vidi* igrište.

ÌGRÎŠTE, *n. mjesto gdje se igra (obično u značeńu kod* igrati, I, b), *vidi* igralište. — *Po čakavskom i kajkavskom govoru* igrišće. — *Riječ je stara (od* XIII *vijeka, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* igrište). — *Između rječnika u Belinu* (‚forum aleatorium' 128a), *u Stulićevu* (v. igralište), *u Vukovu:* vide igralište *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Ja usadi višńu na igrištu. (Nar. pjes. vuk. 1, 360). Dol' po igrištu, po devojačkom. — Mnoga su igrišća. Đ. Baraković, vil 91. K svakomu igrištu puk vrvi i mali i veliki. I. M. Mattei 252. Na igrište de igraju vile. Nar. pjes. petr. 2, 377. 387. — *I ime mjestima. a) u Srbiji. aa) selo u okrugu niškom* M. Đ. Milićević, kral. srb. 123. — *bb) selo u okrugu topličkom.* 391. — *cc) brdo u okrugu biogradskom.* Ļ. Stojanović. — *dd) brdo u okrugu kneževačkom* Glasnik. 19, 297. — *b)* Igrišće, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. hrv. 85. — *c) mjesto u Zagori blizu Dubrovnika u Dalmaciji.* P. Budmani.

IGRIŠTINA, *m. samo u Stulićevu rječniku:* ludex, ludator'. — *Uprav je augmentativ*

IGRITEĻ, *m. vidi:* Ivań dan (24 juna) neki zovu ‚Sveti Jovan igritelj'. Neki misle, da mu je ovo ime dato za to što je on tako veliki svetac, da mu ńegov dan samo sunce po tri puta zaigra; a drugi opet za to što je on zaigrao u utrobi majke svoje, kad se ona srela i poļubila sa svetom Bogorodicom. (Iz Rudnika). M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 13. — *Oblik je načińen po svoj prilici prema* krstitelj.

IGROHLEPAN, igrohlepna, *adj. koji hlepi za igrom.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* ‚spielsüchtig'.

IGROHLEPĻE, *n. osobina onoga koji je igrohlepan.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* igrohlepje ‚spielsucht'.

IGROKOPĻE, *n. kopļe kojijem se udara ili što se baca za igru.* — *isporedi* gilit. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka koji je jamačno sam ovu riječ načinio.* Od otajnih slavnijeh štetak s igrokopļa. J. Kavańin 277a. Na rvańah šalivitih pokazaše ńih hrabrenstvo u igrokopļih i žilitih. 278b.

IGROŠ, *m. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 125.

IGROŠÁNAC, Igrošánca, *m. čovjek iz Igroša.* — *U naše vrijeme i kao prezime.* Ļ. Stojanović.

IGROVKA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Igrovka. S. Novaković, pom. 65.

IGROVÒDIČ, *m. vidi* igrovođa. — *U naše vrijeme.* Sad ovi igrovodič otvori oči i reče svjema. V. Vrčević, igr. 10.

IGRÒVOĐA, *m. čovjek koji vodi igru.* — *isporedi* igrovodič. — *U naše vrijeme.* Počne sad ovi igrovođa pļeskati se po koļenima govoreći. V. Vrčević, igr. 7.

IGRŮKATI, ìgrûkâm, *impf. dem.* igrati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚lusitare'.

IGRUTANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Miloje Igrutanović. Rat. 384.

ÌGUMAN, ìgumna *i* ìgumana, *m.* ἡγούμενος, *starešina u pravoslavnom manastiru.* — *isporedi* igumen. — -a- *(u starije vrijeme* ь*) može ostati ili ispasti u drugijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* igumânâ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (iguman, starešina od manastira ‚prior, superior'), *u Vukovu:* iguman, igumna (igumana) (ἡγούμενος) ‚der igumen eines klosters' ‚hegumenos coenobii', *u Daničićevu* (igumьnь).

a. *u prva vremena mj.* a *ima* ь *(u knigama pisanima crkvenijem jezikom); kasnije* a *ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl.* igumânâ. — *Od* XIV *vijeka.* Gde je igumьnu hьtênije. Deč. hris. 61. Otroci koji s igumьnoть na puть gredu. 61. Vyše igumьna panьdokratorova. 63. Gde je igumьnu zьgovorьno sь zьborome. Mon. serb. 98. (1330). Da jestь proklet ot vsêh pravovêrnihь arhijepiskupь i piskupь i igumьnь srьbьskihь. 111. (1321—1336). Meni se činilo da je toga igumna Bog poslao. Đ. Obradović, živ. 27. Da ni Gospodini Bog pomože arimandrite, igumne... Nar. pjes. vuk. 1, 79. Kod igumna Gagović-Agije. 4, 383. Srećan li si, igumne Stefane! P. Petrović, gor. vijen. 101. U ćeliji nade igumna. S. Ļubiša, prip. 67. No jur vrijeme rastati se bilo, pa s igumnom oprašta se Luka. Osvetn. 2, 26.

b. a *ostaje u svijem padežima.* — *Od* XVIII *vijeka.* Od istočne crkve bogoslovci, ... igumani i arkimandrite. And. Kačić, razg. 207b. Da pođem s jednim igumanom. Đ. Obradović, živ. 27. Ne boji se daka nijednoga, ni svojega starca igumana. Nar. pjes. vuk. 2, 65. Igumana Svetogorca Vasa. 2, 443. Pita ńega starac igumane. 3, 72. Dok pogubim do dva igumana. 4, 139. Putuj ti, očo igumane, a ne brini se za manastir. (kazao nekakav kaluđer igumanu koji je pred smrt naricao što će manastir bez ńega). Nar. posl. vuk. 267. Pa me bijedom opasala straža, da sam dao igumanu blago. Osvetn. 1, 38.

c. *ne zna se, pripadaju li ovi primjeri pod* a *ili pod* b. Rečeni iguman. Mon. serb. 464. (1454). Iguman ‚abbate'. S. Budmani 421b.

IGUMÀNIJA, *f.* ἡγουμένη, *(ženska) starešina u ženskom pravoslavnom manastiru. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (ἡγουμένη) ‚die oberin in einem kloster' ‚hegumena monasterii'. Igumanija ‚abbadessa'. S. Budmani 421b.

IGUMÀNISATI, igumànišem, *impf. biti iguman, raditi kao iguman. — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ako na vaše mesto dođu kakve kavgagije pak uzimļu da mi igumanišu. D. Obradović, basn. 361.

ÌGUMANOV, *adj. koji pripada igumanu. — Između rječnika u Vukovu.*

ÌGUMANSKÎ, *adj. koji pripada igumnima, igumanima. — U Vukovu rječniku.*

ÌGUMANSTVO, *n. igumanska čast. — isporedi* igumanštija. *— U Vukovu rječniku:* ‚die hegumenschaft' ‚munus et dignitas hegumeni'.

IGUMANŠTIJA, *f. vidi* igumanstvo. *— U rukopisu* XVIII *vijeka (gdje po načinu kako je prevedeno reklo bi se da znači: manastir u kojemu je iguman).* Igumanštija ‚abbadia'. S. Budmani 421b.

ÌGUMEN, *m. vidi* iguman. *— Od prvijeh vremena u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (v. opat *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (igumenь ‚hegumenos'). Za četiri manastira kraļevska uredi kraļ Stefan Prvovjenčani da se ovako postavļa iguman: ‚gdjože po pravьdê izvoli kraļevьstvo, sego arhijepiskupь blagoslavļajetь božьstvьno, a kraļь davajetь jemu žьzlь, i celovь jego postavļajetь jego igumena' (Mon. serb. 14 *god.* 1222—1228). Đ. Daničić, rječn. 1, 391. Vašemu predstateļu igumenu. Sava, tip. hil. glas. 24, 176. Igumenu moleštu se. 179. Sьbrahь zьborь srьbьskyje zemьļe arьhijepiskupa i jepiskupii i igumeni i kaznьce . . . Mon. serb. 99. (1330). Ovy igumeny. Deč. hris. 3. Razvê komu igumenь ucênivь dastь. 56. Gospodstvujuštihь ni od igumenьь ni od koga libo. 67. *i još na nekoliko mjesta.* Prêdade carьstvo mi igumenomь crьkvi, da obladajutь vьsêmь imênijemь monastyrьskymь. Zak. duš. pam. šaf. 32.

1. IGUMÈNIJA, *f.*

a. *manastir u kojemu je igumen. — U Daničićevu rječniku:* ‚monasterium cui praeest' ‚igumenь': Dečane sazidavši kraļ Stefan Dečanski ‚nareče' ih ‚igumenija, obьšte mêsto črьnьcemь' (Mon. serb. 91 *god.* 1330). ‚veliku lavru igumeniju sv. prьvomučenika Stefana' (564 *god.* 1322).

b. *klijet gdje živi igumen. — U Daničićevu rječniku:* ‚cubiculum hegumeni': ‚igumeniju' (Glasnik. 11, 70*)*.

2. IGUMÈNIJA, *f. vidi* igumanija. *— U Stulićevu rječniku:* v. opatica *s dodatkom da je riječ ruska.*

ÌGUMENOV, *adj. koji pripada igumenu.* O postavļenji igumenovê. Sava, tip. hil. glas. 24, 197. Sь igumenovoju svêstiju. 208.

ÌGUMENOVATI, igumenujêm, *impf. biti igumen, raditi kao igumen. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom* XIII *vijeka.* Svetago otca našego molitvoju igumenujuštago. Sava, tip. hil. glasn. 24, 196.

ÌGUMENSKÎ, *adj. koji pripada igumenima. — Između rječnika u Daničićevu* (igumenьskyj). Na igumenьskomь mêstê. Sava, tip. stud. glasn. 40, 156. O postavļenji igumenьskomь. Mon. serb. 14. (1222—1228).

ÌGUMENSTVO, *n. vidi* igumanstvo. *— U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu:* v. opatstvo *s dodatkom da je riječ ruska.* Jegda svojimь hotênijemь ostavitь igumenьstvo. Sava, tip. hil. glasn. 24, 198. O igumenьstvê prêpodobьnaago kirь Savy. Domentijana 204.

IGUMENSTVOVATI, igumenstvujem, *impf. vidi* igumenovati. Igumenьstvuje bêhь vь toj svetoj obiteļi. Glasnik. 24, 284. *(oko* 1420).

IGUMNARIJA, *f. kao da znači što i* 1. igumenija *pod* b. *— U Daničićevu rječniku:* igumьnarija ‚cella hegumeni' (ne znam za cijelo jeli to): ‚dojdê voda i otьnese igumnariju (Vuk, dan. 1, 33 *god.* 1623).

ÌGUMNOV, *adj. koji pripada igumnu. — Između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (igumьnovь). Bezь igumnova htênija. Deč. hris. 56. Na igumьnovê stolê. 63. Od strane igumnove. Mon. serb. 464. (1454).

IGUŠINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Igušini. Sr. nov. 1873. 395.

IĠAKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XVII.

ÎH, *interj. kaže se od veseļa, čuda itd. — Od* XVI *vijeka.* Ih, ih, ah, ah, dušice moja, duša mi se vrati. M. Držić 156. Ih! rad bi te prohodila da se ļudi ne b' bojala. Jačke. 7. Ih! kad sam si bila kod mile matere slobodna sam bila! 32.

IHNILAT, *m.* Ἰχνηλάτης, *ime muško, vidi* Starine. 2, 261 *i dalje.*

IHNILATOV, *adj. koji pripada Ihnilatu.* Drugь Ihnilatovь. Starine. 2, 287.

IHTÌJÂR, ihtìjára, *m starac, arap. tur.* ochtijâr. *— isporedi* iktijar. *- U naše vrijeme, a između rječnika u Vukova* (vide starac). Pa pogledaj onog ihtijara, štono sjedi kao efendija. Nar. pjes. vuk. 3, 545—546. Pitali kadiju: ‚Koliko Vlaha mogu šaiti biti u sudu spram jednoga Turčina?' ‚Naj maće stotina, i to da budu ihtijari i prava raja'. Nar. prip. vrč. 219.

ÌI, *interj. kaže se u čudu. — U Vukovu rječniku:* ‚ei, ei!' ‚interjectio mirantis'.

IJED, IJED-, IJEĐ-, *vidi* jed, jed-, jeđ-.

IJÈDAN (ȉjedan), ijèdnoga (ijednòga, ȉjednoga), *adj.* ullus, *ikoji, kao korelativ prema* nijedan, *vidi* 2. i *pod* 4, f, *c). — Od* XVI *vijeka (u dva naj starija primjera* idan *mj.* ijedan, *kao tobože po zapadnom govoru).* Gdi može sunačce idnu žalos ćutit? G. Držić 371. Gdi može sunačce idnoj tmi zavidit? 372. Hoće li, jaoh, sud ijedan na saj svijet, da budu život izgubit? N. Naļeškoviċ 2, 120. Jer pjesni od sluga izvrsnijeh imaš ti veće, neg vil druga ijedna na sviti. 2, 122. Jeli se kad ijednoj djevojci ovako nevoļa zgodila? M. Držić 266. Pri' će se mrkla noć obrnut u bijel dan neg li će ijedan mir od úe bit vik mi dan . . . D. Rańina 15a. Sve zviri od gora živiće dno mora . . . pri' neg će ugasit' ijedna moć srġbena naj mańu moć' iskru od moga plamena. 124a. Nije dostojno, pravda neće, ni u ijednoj razlog strani, da se svoj rod majci brani. Š. Bobaļević 229. Ponizi se većma, nego li se ijedno stvorenje ponizilo. M. Divković, bes. 11b. Dođe na uši prisvijetle gospode naše, koja (ako ijedna druga u krstjanstvu gospoda) uzdrži vjeru Isukrstovu. R. Gamańić A1b. Ako bi se koji Poļičanin naša' ijednim načinom neviran. Stat. poļ. ark. 5, 310. (1662). Štrašit ćemo se bez ijedne sumńe, ako često uzrazmišļamo da nas smrt čeka. B. Zuzeri 5. Niti može na trag igda

povratit se za prigledat svoju kuću, svoja imańa, ni stvar ijednu od našijeh ovijeh strana. 21. Bi li se tad iznašla mladica ijedna, da bi se igda pouzdala u crkvah ukazat se, što se ne bi prije kojoj vjernoj drugarici ukazala? 148. O Bože, more li se naći ijedno stvoreńe tako nemilosrdno, da sebi čini toliku štetu? J. Banovac, razg. 148. Ona je danas žalosnija, nego je igda mogla biti na svitu ijedna majka. 162. Prija nego ijedan posao počmeš. J. Filipović 1, 24b. Ova su dostojnija nego ijedna druga. 1, 247b. Prija nego ijedno dobro dilo počmeš činiti, ako hoćeš da je Bogu ugodno, pojdi prija pomiri se s tvojim iskrńim. 1, 462a. Za to kraļu pomilova ńega veće nego bana ijednoga. And. Kačić, razg. 185a. Brez ijednoga dopuštenja biskupova. A. d Costa 1, 35. Niti ga na to obvežuje ijedan zakon. Ant. Kadčić 27. Brez primańa ijedne plaće. I. J. P. Lučić, nar. 34. Kada brez ijednoga uzroka krivo sudi. razg. 55. Brez ijedne misli svitovne. bit. 38. Ne čuje se glas od zvijeri, niti vidiš ijedne ptice. N. Marči 79. Tko ikad jest vidio ijedan dan? Grgur iz Vareša 37. Ne imam straha već u boju, ni me ustavļa ijedna sila. P. Sorkočević 588a. Da to car znade, on bi taj narod pazio, koliko ijedan narod u svojemu carstvu. M. Pavlinović, rad. 100. Bez ijedne sumńe. 135. — *I s negativnijem glagolom mj.* nijedan. U dubravi u kojoj do sada nije se vidila naj maña dosada ijednoj od vila. N. Naļešković 1, 224. Ovo mjesto plemenito nepodložno ijednoj sili. G. Palmotić 2, 450. Uči Agustin sveti, da nije ijedna stvar toliko moguća za uzdržat nas od svakoga sagriješeńa, koliko pomńiva miso od smrti. B. Zuzeri 5. Nije čeļadeta ijednoga, koje u pameti svojoj goji misli plemenite, da ne žudi ostaviti iza sebe slavnu uspomenu. 8. Isukrst nije ijednu svoju zapovijed toliko glavio ni toliko očitovo. V. M. Gučetić 65. Učahu, da u crkvi ne nahodi se ijedan sakramenat. 118. Gdi ne naodi se ijedna plaća za ovo. I. J. P. Lučić, nar. 31. Ne imadu se radi ijednoga uzroka sjediniti. 84. Neće biti prosto ijednoj od koludrica izaći. 125. — *U jednom primjeru uz* nijedan: Ne davši nikadar, da nidna na sviti ńih može ijedna stvar na dobro iziti. D. Rańina 125a.

ĺJU! IJUJŨ! *interj. viče se od veseļa.* — *U Vukovu rječniku:* ‚juchhe!‘ ‚io!‘.

IJUDA, *m. vidi* Juda *(po stslovenskom obliku).* — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Da jesta pričtena Ijudê prêdatelu i Kainu bratoubijcu. Dač. hris. 66. — *U naše vrijeme narod shvaća i kao da je žensko, a i kao da ih ima više (zar čifuti? čifutke?).* Kaži pravo, prokleta Ijudo! Nar. pjes. petr. 2, 79. I umrije prokleta Ijuda. 79. Pošetala Pročista pokraj mora studena, susrele je Ijude: ‚Šta j' u tebe, Pročista, šta j' u tebe u nedri?‘ Odgovara Pročista: ‚U nedri mi sićan vez‘. Al' govore Ijude: ‚Mi ćemo ga prepočet‘. Nar. pjes. vil. 1866. 324.

IJUDEJ, *m. vidi* Judej *(po stslovenskom obliku).* — *U knizi* XVI *vijeka.* Pri tom ima takajše svaki verni znati, da duh sveti k nijednomu pride i ne bude dan ni jednomu Ijudeju, Turku . . . Postila 83a. Jozef jedan učen Ijudej. h1b.

IJUDEJSKI, *adj. koji pripada Ijudejima.* — *U knizi* XVI *vijeka.* Kakova jest ijudejska *(vira).* Š. Budinić, sum. A2a.

IJUDIN, *adj. (koji pripada Ijudi), čifutski.* Ijudina carica Čifutko! Nar. pjes. petr. 2, 83.

IJUJŨ, *vidi* iju.

I. ĺKA, *f. hyp.* Ivana. — *Akc. se mijeńa u voc.* Iko. — *U Vukovu rječniku.*

2. IKA, *f. ime dvjema selima u Istri.* V. Sabļar 507. Prit ti je va Iku. Nar. pjes. istr. 2, 147.

3. ĺKA, *m. vidi* 2. Iko. — *Akc. se mijeńa u voc.* Îko. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je po istočnom govoru).* Iko, oči moje! ti polaziš na vojsku. M. Đ. Milićević, let. več. 282.

ĺKAD, *adv.* unquam, *vidi* kad *i* 2. i *pod* 4, f, *c).* — *usporedi* igda. — *Dodaju se, kao kod* kad, *neki glasovi i slogovi na kraju, te može glasiti i* ĭkadâ, ĭkadâr, ĭkadâre, ĭkadê *itd.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikańinu* (ikadar, nikadar, nigda ‚nunquam, neutiquam, nequaquam, haudquaquam‘), *u Belinu* (ikada ‚unquam‘ 343a; ikada, ikadar ‚aliquando‘ 452b), *u Voltiģijinu* (ikad, ikada ‚se mai, se una volta‘ ‚wenn einmahl‘), *u Stulićevu* (ikad, ikada, ikadar, ikadare, ikadarica, v. igda), *u Vukovu:* ikad (i kad) ‚irgendwann, je‘ ‚aliquando‘, cf. igda. — ikad. Dat će Bog da ikad ova mu ćud mine . . . N. Naļešković 1, 255. Ma tko bi ikad mnil? M. Držić 15. Ah! a koja ikad blaga veća i ljepša svit ukaza od jednoga rusa vlasa, od jednoga lica draga? I. Gundulić 37. I to li mi ikad svane, da i dan, kao noć, crn mi ostane. 241. Komu veće i u koga ikad tužna da vjerujem, od viteza Korevskoga kad nevjeru ovu čujem? 467. Ako mene ti neprava u ovem nađeš ikad dilu. G. Palmotić 1, 174. Boļe ikad neg nikad. (D). Poslov. danič. 7. Neka se ne nadaju, da će se ikad ikad svršiti. F. Lastrić, ned. 93. Jer se zgodit neće, da ńezina sila bi se na rod veće ikad dignut smila. A. Kanižlić, rož. 11. Hajduk težko ikad more privariti koga. V. Došen 239b. Pače većma nego ikad brinući se. I. Garańin 21. Ako ikad, sad naj lepše vreme jest. J. Rajić, pouč. 1, 75. Jesi l' ikad boļu sakovao? Nar. pjes. vuk. 2, 406. Jesi li se ikad prepadnuo? Nar. pjes. petr. 2, 420. Boļe je ikad nego nikad. Nar. posl. vuk. 23. Iz ropstva ikad a iz groba nikad. 100. Te je *(kapu)* uz vis baci koliko je ikad mogao. Nar. prip. vrč. 89. Pomole se Bogu, kao ikad, skrušeno. S. Ļubiša, prip. 195. — ikada. Tere ću miran bit od sada vas moj vijek veće neg na saj svit ikada živ čovjek. N. Naļešković 2, 95. Ljepša i svjetļa u razbludi, neg li ikada, zoro, izlјezi. I. Gundulić 70. Sred ovijeh livada skup je onijeh svijeh vila, kijeh ljepos ikada na svijetu je slovila. 77. Mûčîm, i ako glas ikada stan žestocijeh muka uteče, od bojazni i od jada dostigne se i prisiječe. 260. Ali, lijepa o gospođe, tko će izrijet moć ikada stoti dio hvale tvoje, ke vik svjetlos ne zapada? 268. Tim pastijeri iza stada vojevodam pod ovacim kako hoćeš da ikada udriti se smiju s junacim? 293—294. Ona nami sve što ikada mislit bude na uzdanu sve otkriva. G. Palmotić 1, 250. Ako ikada, sad hrabrena srca budi. 1, 271. Nemilos ćeš goru sada i opačiju čut privaru neg se mogla čut ikada. 1, 383. Jeli pravo, da ikada srce ikomu na dar poda djevojčica? 1, 386. Jesi li od vik vika upaziti mogo ikada srećna ovako ļubovnika? 2, 16. Ukažite, ako ikada, na junačko vaše lice, da junačke budu sada odgovorit i desnice. 2, 401. Nije tega, nije na sviti, ni se može nać ikada. 2, 459. Jeli rasap, jaoh, ikada toliki se učinio? P. Kanavelić, dubrovn. 11. Uklonio Bog, da ja ikada tvoj budem. I. Đorđić, ben. 190. Čutjaše divica Marija veću bolest nego je čutila ikada žena na ovomu svitu. M. Lekušić, razm. 121. Nastojte danas više nego ikada, zašto je govoreńe svima potribito. F. Lastrić, ned. 147. Ma tko bi ikada mogao svršit faliti i dostojno pofaliti Ivana? od'

341. Jes' li, pobre, ikada vidio, kada snižak leti iz oblaka? And. Kačić, razgov. 109a. Opravivši se što je koje ikada lipše mogla. M. A. Reljković, sat. H3a. Ko se ikada smrti može plašiti. D. Obradović, basn. 242. A morete li vi ikada virovati? Đ. Rapić 17. Onda je većma ljubio nego ikada. A. Tomiković, gov. 61. Pa ga što je ikada više mogao isprebija. Nar. prip. vrč. 113. — ikadar. Jeli tko na saj svit zamjeril ikadar ovaki gizdav cvit? Š. Menčetić 74. Gospoje, išću stvar, ku ako dotekoh po ki put ikadar, biti ću vesel već... H. Lucić 203. Ako li ikadar slobodna se najti ja budu. 253. Ako si ikadar na ljudsku nevolju svrnula pogled zgar. N. Dimitrović 45. Jeli tko ikadar odslužit mogao naj mańi jedan dar? N. Naljeković 1, 153. Jeste li smješniju *(stvar)* ikadar do danas vidjeli? 1, 260. Što god misli tve ikadar pomisliše sve imiše. D. Ranina 142b. Koja bi se kripos ali ustrpljenje ikadar moglo naći? A. Gučetić, roz. jez. 178. Niti ikadar veće ońuti muku onu. B. Kašić, iń. 52. Što s' ikadar učinio. P. Knežević, muk. 52. — ikadare. Koja *(svjetlost)* ni pomračuje ni se promińuje ikadare. Š. Budinić, sum. A5b. Nego da Bog pusti ikadare da izgine jedan človik. I. P. Marki 77. Težih rana kud ćeš ikadare? Osvetn. 2, 60. — ikade. Sad mi podaj, ako ikade. Ġ. Palmotić 2, 120. Pomozi me, ako ikade. I. Đordić, salt. 90. — *I s negativnijem glagolom mj.* nikad *itd.* ikad. Britka sablja, mač nemili, nijesu moćni ikad bili vaša vladat srca mila. N. Dimitrović 26. Lakat mu ki ne daste ikad vani. J. Kavańin 317a. Da ikad ne plaćaju harača. S. Rosa 17b. Ne bi ikad mogao poznati. J. Matović 1. Ne bi se imala ikad dati. I. J. P. Lučić, nar. 29. Ne vidje se vik na svijeti ljepše mnoštvo ikad prije... P. Sorkočević 575b. — ikada. Ah, ne reci toj se ikada, ah, ne budi vijek istina!... I. Gundulić 9. Pusta i gluha svim planino, već ne dala glas ikada, ah! kako nam odi sada ti sve veliš neistino! 89. I tva ljeta, Gospodine, skončati se neće ikada. 205. Ke *(djelo)* od mene prije ikada nije se čulo. Ġ. Palmotić 1, 275. I nemili mač ikada ne čini im, da se straše. 2, 472. I od tvoje ruke ikada itko skriti ne može se. P. Kanavelić, iv. 49. Da ti pakal neće ikada u nijednoj udit strani. A. Vitaljić, ost. 5. Sve jačine i moguće smijenos nima'u s tijem ikada. J. Kavańin 221a. Drûga tebi nijedna zgoda ugrabiti neće ikada. I. Đordić, uzd. 180. Spominati hotno dionike svojijeh grijehah, što se ne ima ikada činiti bez očite potrebe. I. A. Nenadić, nauk. 43. Ja od groba neću ovoga ikada se odmaknuti. L. Radić 64. S te nezgode ne bi ikada prava od cara ljubi uzeta. P. Sorkočević 589b. Carsko ime iz ńih srca i pameti zgoda nijedna, nijedno vrime neće ikada moć' izeti. 593b. — ikadar. Inu stvar neg li mrak ikadar ne vidi. N. Dimitrović 70. Odluka da ga nije vjerit' se ikadar. N. Naljeković 1, 280. Nije ikadar veće ońutio nijednu stvar putenu. B. Kašić, iń. 11. Kose svoje nije ikadar ostrigo. 15. Niti ga mogoše posli dignuti iz onoga stana ikadar nijednom molbom. 50. I nije ikadar veće ona žena ońutila onu nemoć. 54. Da ne budete ikadar vi griješiti. V. M. Gučetić 8. Čigova slava neće ikadar pomrčati. 149. Er je on vijerni prijatelj i istini, riječ koga kako nije ikadar došla, tako neće ni doć na mańe. Đ. Bašić 10. — ikadare. Ne bi se hotio ikadare dijeliti odovle. B. Kašić, per. 64. Ne hti se ikadare s ńom smiriti. 79. Da naši sinovi ne budu se ikadare porodili. I. P. Marki 68. Nijedna stvar nije ikadare toliko drago došla. 81. — *Kaže se često:* ili (ali, oli) sad ili ikad (ikada *itd.*), *i hoće se tijem kazati da je sad naj bolja prigoda (osobito kad se zove u pomoć), valja da se tu pomiješalo s* nikad. Oli sada, oli ikada priteci mi na pomoć. M. Zoričić, zrc. 41. Ako ćeš me, vod' me dvoru tvome, ali sada ali ikadare. Nar. pjes. herc. vuk. 129. Pomozi, sveti Nikola, sad al' ikada! Nar. prip. vrč. 49. Braćo, jali sada jali ikadare! Osvetn. 3, 101. Pobratime, sad ili ikad pomozi! S. Ljubiša, prip. 50. — *U nekijeh pisaca* XVIII *vijeka stoji bez potrebe u pitańu samo da se ovo jače istakne (uprav po talijanskom jeziku gdje se ovako upotrebljava* mai) Jeli ikad moguće? F. Lastrić, test. ad. 128b. Tko će biti ikad čedo ovo? svet. 93b. Što ikad prikaziva ovi san Faraunov? I. J. P. Lučić, razg. 5. Gdi se ikad ovo naodimo? 29.

ĬKADÂ, ĬKADÂR, ĬKADÂRE, ĬKADÊ *itd. vidi* ikad.

ĬKAKAV, ĭkakva (ĭkakvôga), *adj. makar kakav, vidi* kakav *i* 2. i *pod* 4, f, *c).* — *isporedi* ikaki, ikakov. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* („aliquis" 598b), *u Stulićevu* („aliquis"), *u Vukovu:* ikakav (i kakav) „irgendwie beschaffen" „qualiscunque", cf. ikaki. Tebi Višńi dava znati bez ikakve danas tmine Ġ. Palmotić 1, 72. Kripos kad prignuti ikakvoj se može tuzi? 2, 470. Bez ikakve tašte slave. I. Akvilini 326. Bi od iste vojske bez ikakve svoje krivine ubjen. A. d. Bella, razgov. 25. Iza ńih će slijedit bez ikakve sumńe u način zrele voćke iza cvijeća djela sveta i pristojna. B. Zuzeri 5. Bez sumńe ikakve. 244. Pripravio raj nebeski bez ikakva našega dostojanstva. I. A. Nenadić, nauk. 87. Ne htjet mu zla ni pošteńu, ni ikakvoj ńegovoj stvari. 88. Kojim imamo brez ikakve sumńe virovati. A. Kanižlić, kam. 172. Ali može li se na svitu ikakvo drugo veće zlo najći? uzr. 42. Da mu hoti ńivu brez ikakve plaće pokloniti. E. Pavić, ogl. 51. Bolje je ikakvo neg nikakvo. (Z). Poslov. danič. 8. Da svetińa Božja more u sebi podniti ikakve naj mańe zloće. M. Zoričić, osm. 26. Što njegda reče bez ikakva razloga puk Izraelski o mani. Đ. Bašić 31. Mogahu se služit mrsnom jestojskom u vrijemo korizmeno boz ikakva grijeha. 34. Ter će slijedit po sve vijeke bez ikakve promjene. 283. Da su ostali bez ikakva ufańa čovječjega. J. Matović 326. Ne učini tebi kip izrizan ni ikakvu priliku, koja je u nebu gori i koja je na zemji doli. I. Velikanović, uput. 1, 405. Ńu cijeńaše i ljubjaše bez ikakve mjere. I. M. Mattei 177. Gromoglasnije podvikuje nego ikakva truba. J. Rajić, pouč. 1, 6. Svako dobro brez ikakva zla. B. Leaković, gov. 145. Ne dadu ti groša ni harača ni ikakva trećeleva carskog. Nar. pjes. vuk. 4, 484. Poznaješ li druga ikakvoga? 5, 534. Koliko sam te prije vidio toliko ti ikakvo zlo naudilo. Nar. posl. vuk. 146. Koji joj se ljepši učini od ikakva na ovome svijetu čoeka. Nar. prip. vuk. 151. Kad god je ikakvu radńu radila. Nar. prip. vrč. 104. Globili ga bez ikakve krivice. Vuk, poslov. 85. Misli i govori, da je ono sve pokvareno i iz neznańa bez ikakvoga pravila popisano. pism. 22. Da nam predadete isti čas i bez ikakva odlagańa Ružu. S. Ljubiša, prip. 74. Šćepan ga je ljubio preko ikakva Crnogorca. 129. Moj narod je vjeran koliko ikakav narod na svijetu. 230. Trgovina je mimo ikakve grešna i prijevarna. 248. — *S glagolom negativnijem mj.* nikakav. Ne šalje mu ikakvu pomoć ni ljusku, ni andeosku. A. d. Bella, razgov. 100. Ne imaš uzdržati ikakvu zvir. J. Banovac, blagosov. 194. Benedikt ne pridava se ikakvu napastovańu. V. M. Gučetić 211. Ne

žudjet ikakva dobra. L. Radić 40. Koji učiniti ne mogu ikakvo djelo. J. Matović xxviii[b]. Jere se ne može dogoditi ikakva sumńa. 9. Nije ikakva stvar toliko vrijedna. 20. S druge strane ikakva stvar neće imati veću jakost. 113. Ona, ikakvom jer krivinom spomena je ne prikara... P. Sorkočević 591[a].

ĬKAKĬ, *adj. vidi* ikakav. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ikaki (i kaki), vide ikakav. — Ko god opazi u tome ikaku smetńu, neka slobodno kaže. Vuk, pism. 20.

ĬKÂKO, *adv.* ullo modo, *makar kako, vidi* kako *i* 2. i *pod* 4, f, *c). — isporedi* ikojako. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚ullo modo') *i u Vukovu:* ikako (i kako) ‚auf irgend eine art' ‚ullo modo' *(s primjerom:* Dodi ako ikako uzmožeš). Mogu li i živ bit ikako bez ńe ja? M. Držić 94. Tko može ikako na boj poć. G. Palmotić 1. 147. Ja li mogoh ikako vidjeti? I. Đorđić, uzd. 108. Život ikako uzdržati. I. Đorđić, ben. 122. Ako je ikako moguće. F. Lastrić, test. 155[b]. Jerbo jesen kad ikako godi. J. S. Reļković 339. — *S negativnijem glagolom mj.* nikako. Plam pakleni, koga ikako nije mi ticat, ako me neć ti poticat. J. Kavańin 391[a]. Može mi biti ototo imanstvo, zdravļe, čast i život, ali srce ne može ikako. I. M. Mattei 282.

ĬKAKOV (ĭkakovî), *adj. vidi* ikakav. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (ikakov ‚qualcuno, alcuno' ‚jemand'). Brez straha ikakova. M. Lekušić, razm. 62. Bez sile ikakove. H. Bonačić 33. Bez ikakova našega dostojanstva. 60. Brez ikakove uprave stupiše. I. J. P. Lučić, razg. 67.

IKAŃE, *n. djelo kojijem se iče (ika). — U Stulićevu rječniku s dodatkom da je riječ ruska.*

IKATI, ičem *i* ikam, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. štucati se komu. — *Po svoj je prilici Stulli uzeo ovu riječ iz ruskoga rječnika (vidi kod* ikańe); *ali može biti da bi se gdje našla i u našem jeziku, isporedi* ikavka *i* icati.

1. ĬKAVAC, ikâvca, *m. (philol.) u naše vrijeme zove se ovako (kod pisaca) čeļade što govori zapadnijem govorom, što dakle izgovara negdašńe ê kao* i *(vidi* 1. i, *b)).*

2. IKAVAC, ikavca, *m.* Fringilla montifringilla L., *ńeka ptica. — U Šulekovu rječniku:* ‚tannenfink' (‚Fringilla montifringilla').

ĬKÂVKA, *f. vidi* podrig. — *vidi* ikati. — *U Vukovu rječniku:* ‚der rülps' ‚ructus', cf. štucańe.

IKAVŠTINA, *f. južni govor, isporedi* ikavac. — *U pisaca našega vremena.* Većinu hrvatskoga naroda, kojemu naj većma sladi ikavština. M. Pavlinović, razg. 76.

ĬKĬ, *vidi kod* ikoji.

IKIĆ, *m. prezime (po očevu imenu* Ika). — *U naše vrijeme.* Steva Ikić. Rat. 411.

IKĬNDIJA, *f. vidi* ićindija. Ali bože ikindiju klańa. Bos. prij. 1, 38.

1. ĬKO, *vidi* itko.

2. ĬKO, *m. hyp.* Ilija. — *isporedi* Ika. — *Akc. se mijeńa u voc.* Iko. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je po junom govoru).* Daleko je, brate, Iko. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 31.

IKODIN, *m. ime muško. — Može biti da je postalo od* Nikodim *(zar* iko- *mj.* niko- *radi uroka?). — U naše vrijeme.* Ikodin Bošković. Rat. 97.

IKODINOVIĆ, *m. prezime (po ocu Ikodinu).* Petronije Ikodinović. Rat. 98.

ĬKOJÂKO, *adv. vidi* ikako. — *Pomiješano* ikoji *i* ikako. — *U Vukovu rječniku:* vide ikako *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

ĬKOJĬ, *adj.* ullus, quisquam, *makar koji, vidi* koji *i* 2. i *pod* 4, f, *c). — Od* xvi *vijeka (u dva prva primjera sa starijem čakavskijem oblikom* iki), *a između rječnika u Stulićevu* (‚aliquis, quidam') *i u Vukovu:* ikoji (i koji) ‚irgend welcher' ‚quisquam'. Prezь ike jale oli hitrosti. Stat. poļ. ark. 5, 278. Bez pomoći ike. I. T. Mrnavić, osm. 49. Iz ovoga iskazańa dovodi se, da ako je ikoja stvar, koja nam more dati koegod zlameńe jeli tko određen i obran za raj ili osuđen, to je promotriti, sliša li dragovoļno rič Božju. F. Lastrić, od' 205. Sada vas pitam, jeda vas ima mlogo (da ne rečem ikoji) koji niste još od mladosti naučili koga toga zla običaja. ned. 248. Dolaziše k ńemu više, nego ikomu prid ńime papi. A. Kanižlić, kam. 78. On nije ostavļao posli smrti svoje ikoga sina. A. Tomiković, živ. 25. Ni sa sumporom ni sa ikojom drugom zapaļivom stvari ne može se združiti. Đ. Popović, poznav. rob. 118. — *U ovom primjeru prijedlog dijeli* i *od zamjenice:* Ima se u jutru misa slušati, ako je moguće i po koji način. F. Lastrić, ned. 125.

IKOLI, *adv. ikad. — vidi* koli, koļe. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Кто во притекь въ отишје ти благује милости иколи *(u drugom rukopisu* kogda) pogrêši? Danilo 310. — *Nejasno je* ikole *u jednoga pisca* xviii *vijeka:* Ne dava im mira ikole. M. Lekušić, razm. 163. *može biti da pripada amo, ali je veća prilika da stoji grješkom mj.* iole *(vaļa da je pisac napisao* ihole).

ĬKOLIK, *adj. makar kolik, vidi* kolik *i* 2. i *pod* 4, f, *c). — Češće se nahodi sredńi rod ili adv.* ikoliko. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ikolik ‚ejusdem (!) magnitudinis', *i u Vukovu:* ikoliko (i koliko) ‚irgend eine menge, nur etwas' ‚aliquantum'. Pripravni prije svaka podnijoti, nego ikoliko od voļe ńegove odstupiti. J. Matović 479. Kad je zemļa ikoliko krka. J. S. Reļković 214. Nek se brašna ikoliko meće. 302. Imaju li druga ikoliko? Osvetn. 3, 99. — *S negativnijem glagolom.* Ova potanko iziskovati ne prudi ikoliko. J. Matović 18. Imaju se spomenuti vjerni, da se ne imaju ikoliko bojati. 261. Ne ostupa ikoliko od zakona naređena od Boga. 468.

1. IKON, *f. vidi* ikona. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka (isporedi* 1. ikonija). Od ikonijeh ili prijelik propodobnijeh svetih. Š. Budinić, sum. 32[b].

2. IKON, *m. vidi* ikona. — *Na jednom mjestu u pisca* xviii *vijeka koji drugdje upotrebļava oblik* ikona. Ovakvima ikoni (‚ikonih') naresio je knigu. A. Kanižlić, kam. 261.

ĬKONA, *f.* picta imago, *slika (Božja ili svetaca, ali neki pisci upotrebļavaju ovu riječ u širem smislu kao slika uopće), grč.* εἰκών. — *isporedi* inkuna. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* ĭkŏnā. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚ein heiligenbild' ‚icon' (εἰκών)) *i u Daničićevu* (εἰκών). Ikony i сьsudy. Sava, sim. pam. šaf. 2. Свештонyнь сьsудь і иконь і завѣсь і кнігь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 165. Ikonami svetyhь i čьstьnihь obrazь. Mon. serb. 11. (1222—1228). Ikone okovane srebromь i zlatomь. Deč. hris. 3. U seoskom mjestu od Kozara ima ikone Gospojine. J. Kavańin 318[a]. Častno te svi štujemo, ikoni se klańajući. P. Knežević, pism. 101. Sa svetih ikona. A. Tomiković, živ. 202. I ikona

svetoga Jovana. Nar. pjes. vuk. 2, 300. Sve od zlata krsti i ikone. 3, 66. Iz ikonah suze udariše. 3, 71. Jesu divne ikone i krsti. Pjev. crn. 223a. Iz jednoga drva ikona i lopata (biva). Nar. posl. vuk. 99. Ikone po crkvama i po manastirima. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — *U širem smislu.* Ikone i figure tako napisate. I. Jablanci 46. U priloženoj ikoni. 48. *i metaforički.* Oviju dvojice, kaono na pridvorju izkazańa moga, dvi ikone prid oči štioca stavļam. A. Kanižlić, kam. x. Služio sam se perom Davida u ispisańu ikone Focija. 6. Svaki je svoj ikonopisac, ikona jest život. 13.

ÌKONICA, *f. dem.* ikona. — *Između rječnika u Vukovu i u Daničićevu.* Ikonica jedna srebrьna. Spom. sr. 2, 49—50. (1406). Jedna ikonica zlata. 56. (1407). U ruci joj sveta ikonica. Nar. pjes. herc. vuk. 21.

IKÒNIĆ *(uprav* Ikònijić), *m. prezime (po majci Ikoniji).* — *U naše vrijeme.* Petra Ikonića iz Nakučana. Glasnik. 11, 1, 154. (1808). Mladen Ikonić. Rat. 385.

1. IKONIJA, *f. vidi* ikona. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka (isporedi* 1. ikon). Svete i blagočastne ikonije. Š. Budinić, sum. 32a.

2. IKÒNIJA, *f.* Εἰκονία, *ime žensko.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚Iconia'). Ikonija. S. Novaković, pom. 65. Falila se dilber Ikonija. Nar. pjes. vuk. 1, 565. No čuli me, ļubo Ikonija? 2, 169.

IKONIK, *m. čovjek koji radi ikone.* — *Jedan put u knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (ikonьnikъ ‚fictor'). Ikoniki i mramorniki izь Carigrada privede. Glasnik. 10, 259. (XVI *vijek?).*

IKONOBORAC, ikonoborca, *m. jedan od raskolnika koji su* (VIII *i* IX *vijeka u Grčkoj) držali da je grijeh častiti ikone, i uništavali ih.* — *Po grčk.* εἰκονομάχος *(vidi i* ikonomački). — *isporedi* ikonoklast. — *Od* XIV *vijeka u knigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* ikonoborьcь), *i kasnije u dva pisca* XVI *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚iconoclastes' *(s dodatkom da je riječ ruska).* Bi osudjen grêh eretika ikonoborac. Š. Budinić, sum. 33a. Krivovirci nazvani ikonoborci. A. Kanižlić, kam. 16.

IKONOBORSKI, *adj. koji pripada ikonoborcima.* Hoće zapovidati protiva herežije ikonomačke aliti ikonoborske. K. Pejkić 24. Suproti krivovirstvu ikonoborskomu. A. Kanižlić, kam. 4.

IKONOBORSTVO, *n. osobina (vjera) ikonoboraca.* — *U rukopisu* XVI *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* ikonoborьstvo) *i u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu s dodatkom da je riječ ruska.* Carica odluči ikonoborstvo iskoreniti. A. Kanižlić, kam. 16.

IKONOKLASKI, *adj. koji pripada ikonoklastima.* — *Uprav bi bilo* iklonoklastski, *ali* ts *ispada (u prvom primjeru stoji grieškom* ikonoklatski). Skončaju hereziju ikonotlatsku. K. Pejkić 23. Da dospije hereziju ikonoklasko. S. Badrić, ukaz. 26. Krivovirstvo ikonoklasko. A. d. Costa 2, 15.

IKONOKLAST, *m.* εἰκονοκλάστης *(koji lomi ikone), vidi* ikonoborac. — *U nekijeh pisaca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Protiva ikonoklastom odlučeno. B. Kašić, rit. 76a. Posla četiri poklisara u Rim papi iskajući od ńega poklisare apostolske protiva heretikom ikonoklastim. K. Pejkić 23. Protiva heretikom ikonoklastim. S. Badrić, ukaz. 25. Protiva ikonoklastom. A. d. Costa 1, 177.

IKONOM, *m.* οἰκονόμος, *jedan od starešina u pravoslavnom manastiru.* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (ikonomь, οἰκονόμος, crkveni starješina mlađi od igumna i bašte). Dohьjaru, ikonomu i parikonomu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 207. Iže su u metohijahь ikonomi manastyrskihь selь. 214. O ikonomêhь metohijskyhь. tip. stud. glasn. 40, 170. Kьgi pohodi ikonomь kraļu. Mon. serb. 63. (1293—1302). Otь inyhь hoteštihь byti vь tomь monastyri starêjšinamь, rekše igumena i bašte i ikonoma i eklisijarha. 79. (1302—1321). Ni arьhijepiskopь ni jepiskopь ni kojire igumenь ni kojire vlastelinь ni čelnikь ni ikonomь. Deč. hris. 63. Da imь nêstь suda razvê prêdь kraļemь i prêdь ikonomomь nastoještimь. Mon. serb. 123. (1336—1347).

IKONOMAČKI *(trebalo bi da je* ikonomaški), *adj. koji pripada ikonomasima (od grč.* εἰκονομάχος, *vidi kod* ikonoborac). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Hoće zapovidati protiva herežije ikonomačke aliti ikonoborske. K. Pejkić 24.

IKONOMOV, *adj. koji pripada ikonomu.* Po ikonomovu ustavļeniju. Sava, tip. stud. glasn. 40, 169.

IKONOMOVATI, ikonomujem, *impf. biti ikonom, raditi kao ikonom.* Igumenovati ili ikonomovati. Sava, tip. hil. glasn. 24, 205. tip. stud. glasn. 40, 164.

IKONOMOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 248.

IKONOMSTVO, *n. osobina, čast onoga koji je ikonom.* Vь ikonomьstvo postaviti. Sava, tip. stud. glasn. 40, 157.

IKONOPISAC, ikonopisca, *m. čovjek koji radi (piše) ikone, slikar.* — *U starijim knigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* ikonopisьcь), *i u jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚pictor'). I sь soboju ikonopisci i mramorniky izь Carigrada privedê. Starine. 10, 54. Svaki je svoj ikonopisac, ikona jest život. A. Kanižlić, kam. 13. Bijaše Metodijo glasoviti ikonopisac. 145. Slikaoci iliti ikonopisci. 224.

IKONOPISAČICA, *f. žensko čeļade kao ikonopisac.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quae pingit'.

IKÒNOS, *m. daska ili drugo što na zidu na čemu je naslonena ikona (što nosi ikonu).* — *U Vukovu rječniku:* ‚die leiste an der wand, die dem heiligenbilde zum fussgestelle dient' ‚iconophorus (?)'.

IKOŃE, *n. vidi* ikona. — *U Stulićevu rječniku:* ‚imago, simulacrum, effigies, pictura'. — *nepouzdano.*

IKOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 107.

ÌKRA, *f. ribļa jaja (i posoļena).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov., poļ.* ikra, *rus.* икра, *češ.* jikra. — *Uprav je kolektivni supstantiv, ali u nekijem rječnicima ima samo plur.* ikre, *iz čega se vidi da oni pisci (rječnikâ) nijesu tako shvaćali ovu riječ, a u Stulićevu je rječniku izrijekom kazano da je* ikra *jedno ribļe jaje.* — *Između rječnika u Mikaļinu:* ikre, jaja od ribe ‚pinnae' *(sic), u Belinu* (ikre ‚bottarga, specie di salume fatto d' ova di pesce' ‚ova piscium salita' 145b), *u Bjelostjenčevu* (ikre ‚ova piscium'), *u Voltigijinu* (‚uova di pesci' ‚fischrogen'), *u Stulićevu* (‚ovum piscis'; samļeti na ikru ‚crasse mo-

lere'; ikre ‚uova dei pesci, caviale' ‚ova piscium, garum' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva), u Vukovu* (‚der fischrogen' ‚ova piscium', cf. mrijest). Hobotьnice ili ikre. Sava, tip. stud. glasn. 40, 152. Skorupi, ikre i koļate. J. Kavańin 20b. Ikra (zool.) ‚rogen', tal. ‚uova di pesce; bottarga'; (merc.) ‚caviar', tal. ‚caviale'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ĬKRAST, *adj. u kojemu je ikra, pun ikre. — isporedi* ikrav. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ovis piscium abundans'. — *S drugijem značeńem u pisaca našega vremena (isporedi* ikrovac): Ikrast, (min.) ‚oolithisch', tal. ‚oolitico'; ikrast sastav ‚oolitische struktur', tal. ‚struttura oolitica'; ikrasta stvora ‚oolithformation', tal. ‚formazione oolitica'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IKRÁŠ, ikráša, *m. riba (ženska) kad je u ńoj ikra, puna ikre. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* ĭkrâšu, ĭkrâši. — *isporedi* ikrašica. — *U Vukovu rječniku:* ‚der rogner' ‚piscis ovis gravida'.

IKRÀŠICA, *f. vidi* ikraš. — *U jednoga pisca našega vremena.* Plode se *(ribe)* iz jaja, koja se zovu ‚ikra', a ženka ‚ikrašica'. K. Crnogorac, zool. 115. Mlečac *(mužjak)* obaspe mlekom ikrašicu. 116.

ĬKRAV, *adj. vidi* ikrast. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

ĬKRICA, *f. uprav je dem.* ikra, *ali u jedinom primjeru* XVIII *vijeka gdje se nahodi znači jedno ribļe jaje.* Koliko li u vodam ribica, i u ńimi primalih ikrica. L. Ļubuški, pism. 60.

ĬKRITI, ĭkrîm, *impf. vidi:* Večerom, kad se vadi mreža ili tuńa iz mora, ili se čijem drugijem kreće površajem morskijem, blistaju po moru kao sitni svijetńaci, i to zovu: ‚ikri more'. L. Zore, rib. ark. 10, 324.

ĬKROVAC, ĭkrôvca, *m. ńeka vrsta kamena obla a unutra prazna. — U naše vrijeme u pisaca.* Ikrovac, (min.) ‚rogenstein, oolith', tal. ‚oolite'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ĬKROVAČKÎ, *adj. koji pripada ikrovcima. — U Šulekovu rječniku:* ‚oolithformation' ‚ikrovačka stvorba'.

IKSÂN, iksána, *m. vidi* insan. Sav se svet napi na sikodri vodi, samo dva iksana ne mogošę. *odgonetļaj: Adam i Eva.* Nar. zag. nov. 3. Gever puška mala u gori stala, ajvan i iksan razgovarala. *odgonetļaj: svirala.* 202. Gdje iksana (‚iksane' *jamačno štamparskom griješkom)* i ajvana nema. V. Bogišić, zborn. 560.

IKTÌJÂR, iktijára, *m. vidi* ihtijar. Pa on skupļa iktijare Turke, da divane što bi učinili. Nar. pjes. marj. 104.

ĬKUD, *adv. vidi* kud *i* 2. i *pod* 4, f, *c). — Kao što* kud *može imati na kraju ńeke glasove, tako i* ikud *može postati* ĭkudâ, ĭkudi *itd. — Od* XVI *vijeka.* Neće vam, neboŗe, odtle moć ikudi *(gospodar).* N. Naļošković 1, 215. Obrnut se nije moć ikud. M. Držić 111.

ĬKUDA, ĬKUDI *itd., vidi* ikud.

IL, *m. vidi* ilovača. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Nima li lončar oblast nad ilom? Anton Dalm., nov. tošt. 2, 13. paul. rom. 9, 21.

IL', *vidi* ili.

ĬLAC, Ilca, *m. hyp.* Ilija. — *Akc. se mijeńa u voc.* Ilče. *u Luci.* V. Arsenijević.

ĬLÂČ, ilâča, *m. arap. tur.* 'ylâġ, *lijek. — U naše vrijeme.* Svaka je travka, velo, lekovita, ali ne zna čovek, od šta je koja. Trojica bili skuvali čorbu od zmije i jeli, pa im se svaka travka kazala, od šta je koja ilač. S. I. Pelivanović. javor. 1880. 1533.

ILAČA, *f. selo u Slavoniji u srijemskoj županiji.* Razdijeļ. hrv. 149.

ILADA, *m. ili f.? ime muško ili žensko? — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 65.

ĬLÂH, *m. arap. tur.* ilâh, *bog. — U narodnoj pjesmi našega vremena gdje ima* ilah ičum; *ovo zadńe može biti da je od arap.* 'andkum, *tur.* yndkum, *s vama.* Grlom više silan Alaj-bože: ‚Ilah ičum, kićeni svatovi! hairli vam kićena divojka! daj darujte sužńa nevoļnika!' Nar. pjes. marj. 171.

ĬLÂL, *m. vidi* hilal. — *U Mikaļinu rječniku gdje nije dobro tumačeno:* ilal, kim se zubi čiste ‚dentiscalpium'.

ILANA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 65.

ĬLÂŃĠA, *f. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 48.

ILÁŃĠANIN, *m. čovjek iz Ilańge.* V. Arsenijević. — *plur.:* Ilάńgani.

ILÁŃĠÂNKA, *f. žensko čeļade iz Ilańge.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* Ilάńgańâkâ.

ILÁŃĠANSKÎ, *adj. koji pripada selu Ilańgi.* V. Arsenijević.

ILANIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 46.

ĬLÂR, *m. vidi* Ilarije. — *Od* XV *vijeka (vidi naj zadńi primjer), a između rječnika u Daničićevu* (Ilarь). Ilar sveti ńih slobodi. Ġ. Palmotić 1, 5. Ilar koji užga živu Epidaursku zmiju. J. Kavańin 305a. — *U naše vrijeme dosta često u Župi (blizu Dubrovnika) gdje ima i crkvu svetoga Ilara.* P. Budmani. Da budu u svetoga Ilara u Mlinêhь. Spom. sr. 1, 101. (1418).

ILARIJ, *m. vidi* Ilarije. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ilarij biskup. B. Kašić, rit. 53a.

ILARIJA, *m. vidi* Ilarijon.

ILARIJE, *m.* Ἱλάριος, Hilarius, *ime muško. — Miješa se s imenom koje postaje od grčkoga* Ἱλαρίων, Hilario. — *isporedi* Ilar, Ilarij, Ilarijo, Ilarijon, Ilarijun. — *Prije našega vremena.* Ilarije. S. Novaković, pom. 65.

ILARIJO, *m. vidi* Ilarije. — *U pisaca* XVIII *vijeka.* Origen, Jerolim i Ilarijo. S. Rosa 152a. Sveti Dionisijo, Ilarijo... J. Matović 206. Neka štiju knige svetijeh Ilarija i Agustina. 433.

ILARIJON, *m. vidi* Ilarije. — *isporedi* Ilarijun. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu:* ‚Ilarionь', ‚Hilario': učenik sv. Save kaluđer u Svetoj Gori ‚Ilarionь' (Domentijanb 120. 121. 122). može biti isti ‚Ilarionь jepiskupь zetьski' 1233 (Mon. serb. 17). on je zidao crkvu sv. Nikoli u Vrańini, a pišu ga i ‚Ilarija': ‚stvori so jego' (sv. Nikole) ‚hramь syj Ilarijeju jepiskupomь zetьskyimь' (Mon. serb. 26 *god.* 1234—1240). — Sfetomu Ilarijonu. B. Gradić, djev. 156. Što igda sotona ne učini napastujući s. Antuna opata, Ilarijona, Benedeta? J. Banovac, razg. 21.

ILARIJONUŠ, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚Ilarionušь', gledaj ‚Ilarionь': ‚vьrdijanь i opatь Ilarionušь' u Hilandaru 1618 (Mon. serb. 559).

ILARIJUN, *m. vidi* Ilarije, Ilarijon. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Životom Ilarijuna, Antuna... A. Kalić 489.

ILČA, *m. hyp.* Ilija. — *U naše vrijeme.* ‚Iko, Ilča' i ‚Ilčan' od ‚Ilija'. Vuk, rječn. 386a. živ. 97.

ILČAN, *m. hyp.* Ilija, *vidi kod* Ilča.

ILČIĆ, *m. prezime (po ocu Ilči). — U naše vrijeme.* D. Avramović 227.

ILČINA, *m. augm.* Ilac. *u Lici.* V. Arsenijević.

ÎLE, *m. hyp.* Ilija. — *Akc. se mijeña u voc.:* Île. — *U Vukovu je rječniku drukčije zabilježen akc.:* Île, *ali može biti da je Vuk ovu riječ čuo u Crnoj Gori, gdje je kod svijeh ovakijeh imena akcenat u svijem padežima isti kao u voc. — U primjeru što je u Vukovu rječniku, gen. je* Ila, *po čemu bi se mijeňalo kao obično muški supstantivi, ali se u zapadnijem krajevima mijeňa kao ženski supstantiv: gen.* Îlê, *dat.* Îli *itd. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (Île *s primjerom iz narodne pjesme:* Već do Ila dogoni dorata). Al' to Ile haje i ne haje. Nar. pjes. juk. 194. Drugu šaļe Križanović-Ili. 363. Sve on Ili po istini kaže. 446. Pavle piše, Ile mu kazuje. Nar. pjes. petr. 3, 626. Ńega vod'te u gorńe čardake, da ja pitam ńega za Iliju, možda ga je Ile opravio. Nar. pjes. kras. 1, 15. Île, muško ime, hyp. Ilija. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

ÎLI, *conj.* vel, aut, sive; num, an. — *isporedi* ali *(pod* 1 *i* 2), jali, oli, li. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ili, *rus.* или. — *Jamačno je sastavļeno* 2. i *i* li. — *Često je okrńeno* (il') *i to ne samo u pjesmi. — Veže riječi i rečenice, a može uz to stajati i pred prvom ili naj prvom riječju ili rečenicom (osim slučaja kod* a). — *U ovom slučaju ili kad je vezano više od dvije riječi ili rečenice, gdjegdje se* ili *izmjeńuje s drugijem konjunkcijama istoga značeńa:* ali, jali, oli, *vidi daļe kod primjera. — Često (ali ne kod svakoga značeńa) dodaje se enklitični dativ lične zamjenice drugoga ili trećega lica: ńekoliko puta ima* ili vam, *a u pisca Lastrića vrlo često* il' mu *(može biti da pripada amo i ovaj primjer drugoga pisca:* Za ńezin *(duše)* mir nisu sva stvoreńa zadosta, ili mu bila bogastva ili pošteńa, ili gospostva, nisu zadovoļna činit, da se ona smiri. J. Filipović 1, 8[a]); ili si *u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka* (Anton Dalm., nov. tešt. 2, 83[b]); ili ti *pak upotrebļava se tako često da se shvaća kao jedna riječ, te mu ńeki pisci dodaju još* vam *ili* mu *(vidi napose* iliti). — *Radi* a ili *vidi* a *pod* II, C, 3, c (I, 24). — *Između rječnika u Mikaļinu* (il, ili, ali ‚vel, sive, aut'), *u Belinu* (‚aut' 516[b]. 533[a]), *u Bjelostjenčevu* (ili, ali ‚vel, sive aut'), *u Jambrešićevu* (ili, ali ‚sive, vel, aut'), *u Voltigijinu* (ili, iliti ‚o, ovvero, ovveramente' ‚oder'), *u Stulićevu* (il ‚si, aut, vel, sive'; ili ‚vel, aut, si'; ili? ‚numquid? forsan? num?'), *u Vukovu:* (‚oder' ‚aut'): Ili ja ili ti ‚entweder ich oder du' ‚aut ego aut tu', cf. ali, ja, jali, *u Daničićevu:* ‚aut; num'.

a. *vežući dvije riječi, pokazuje da jedna može zamijeniti drugu, jer im je isto značeńe. kod toga često pisci hoće da tumače prvu riječ drugom.* Jesi li kada učinil falsivost ili hinbu? Naručn. 86[b]. Tamna prilika ili obraz, ki imaju *(djeca)* od roditeļ. Korizm. 44[a]. Knigi dijaloga ili dvijuslova. Š. Kožičić 17[b]. S kletvoju prisiže jakože prav ili nepovinan biše. 18[a]. Ne imêjte nositi dragocênije ili izbranije rizi. 18[b]. Antonin Pius pridevkom ili milostivi. 35[b]. Prsijanov i Partov oružija ili rati. 36[b]. Obrnu se na šegu barbarski ili divji neprijateļ. 40[b]. Naučen aštrolojiju ili zvezdariju. 45[a]. Barbari ili tuji narodi. 50[b]. Karal Kalvus ili plišivi. 51[a]. Teologa ili bogoslova. F. Glavinić, cvit. 1. Slavnoga Sarmadskoga ili Slovinskoga . . . XIV. I ako ki zahod ili eror najdeš. XX. Ista natura ili narav. 1[b]. Od adventa ili prihoda Isusova. 391[b]. Što za vaše veće pošteńe s. otac papa Klemente XIII učini opatiju ili vam abaciju. J. Banovac, razg. VIII. Kad ugledaju onu grotu ili spiļu od Betlema. 44. Prvi dan ožujaka ili marca. 66. Uļe sveto, red sveti, i matrimonijo ili ženidba. 199. Prvi je misec u Žudija lažak ili marac. 222. Ako se u kom nahodi koren ili žila od ove zloće, neka je iskorene. pripov. 235. Nadarje ili vam kapelanija. A. d. Costa 1, 224. Istinita stvar jest, da red ili vam reći poglavstvo... Grgur iz Vareša 131. Dva zasjede (ili zastave). Vuk, nar. pjes. 1, XII. Da se nariče ili tuži za mrtvima. 1, 89. Pretkućnice ili pretkutńice. 1, 127. Mjesto gdje ko živi ili stoji. 1, 261. Mio ili drag. 1, 340. — *može se drugom riječi i popraviti prva.* ‚Po perja' znači ‚po travi' ili upravo ‚po lišću'. Vuk, nar. pjes. 1, 42. Merjeme ili upravo Mejreme. 1, 241.

b. *smisao je da od onoga što znače riječi ili rečenice koje veže* ili *treba da svakako jedno bude, ističući da drugog slučaja, osim onijeh koji su izrečeni, ne može ili ne smije biti. naj češće stoji* ili *i pred prvom riječi ili rečenicom. a) glagol je u impt. aa) nema* ili *pred prvom riječi ili rečenicom.* Al' ne nosi sa sobom sokola, il' mu skini zlaćena praporca. Nar. pjes. vuk. 1, 381. Prodi, Marko, ne zameći kavge, il' odjaši, da pijemo vino. 2, 407. — *bb)* ili *stoji i pred prvom riječi ili rečenicom.* Ili ime promini ili dilo. Aleks. jag. star. 3, 320. Nek onako i uživa u vijek il' dobro ili zlo. F. Lastrić, od' 148. Tim istočne ili od rati misli sasma zaboravi, il', Korevski ban, ne krati zapovidjet', da se izbavi. P. Sorkočević 586[a]. Ovde nama kažu momče neženo; il' ga vi ženite, il' ga nama dajte da ga mi ženimo. Nar. pjes. vuk. 1, 99—100. Gdi reknemo, da se sastanemo: il' u tvome, il' u mome dvoru; il' u tvojoj, il' u mojoj baški; il' u tvome, il' u mom dućanu. 1, 353—354. Ili kupi halat, il' ostavi zanat. Nar. posl. vuk. 102. Davorite dva odmetna druga, ili sada, ili već nikada! Osvetn. 4, 42. *u ovom primjeru mj. drugoga* ili *stoji* oli: Il' junake pjevaj svekolike, ol' se prodi gusal i pjevańa. And. Kačić, razgov. 2[a]. — *u ovakovijem primjerima pošto se sama zapovijed izrekla da ńešto bude, opet se kaže s* ili, *te se dodaje s drugijem* ili *što se zapovijeda, ako se ne izvrši ono prvo:* Rodi, rodi, orjatsko koleno! ili rodi, ili u rod idi! Nar. pjes. vuk. 1, 619. Već ti otruj vojvodu Momčila, il' ga otruj, ili mi ga izdaj. 2, 105. Deli Musa! uklon' mi se s puta, il' s' ukloni, il' mi se pokloni! 2, 407. Reci majci da me zetom zove, ili zetom, ili prijateļem. 1, 415. — *b) u prvoj je rečenici impt., a u drugoj futur.* ili *znači gotovo što* drukčije, inako, *te je smisao, da, ako se prvo ne izvrši, drugo će se već samo po sebi vršiti.* Nije fajde, otvori mi dvore, il' za voļu, il' ćeš za nevoļu. Nar. pjes. vuk. 1, 539. Oj svatovi, moja braćo draga! čekajte me u belome dvoru, dok otidem na nove pazare, da ja kupim svile svakojake, da ja pletem mrežu šarovitu, da ja tražim po moru devojku, il' ć' u meni živo srce pući. 2, 23. — *c) glagol je u infinitivu mj. imperativa.* Il' ti se pokloniti našim bogovom, il' bosu oditi po ovom ugļevju. F. Lastrić, od' 118. — *d) glagol je u futuru.* Danas ću vas, braćo, osvetiti, osvetiti, ili poginuti. Nar. pjes. vuk. 2, 421. — *e) drugijem se načinom izriče da treba da jedno bude.* Trijeba je da ili prije ili poslije svi ovu čašu popijemo. B. Zuzeri 332. Od potribe je bilo, da ili od svoje voļe ostavi, ili da sbaci se. A. Kanižlić, kam. 56. Ili se vaļa od ovoga izličit, ili vaļa poć u muke paklene. F.

Matić 62. Ne ima drugoga uzdańa za oslobodit se, već ili nam je dobit ili nam je poginuti. J. Banovac, pripov. 38. Ili mi je pokoru činiti, ili u vike poginuti. A. Kanižlić, utoč. 653. — Sa svim tizim ima trpiti, il' mu dobrovoļno na spaseńe, il' zlovoļno na osuđeńe. F. Lastrić, od' 159. Rečene suprotivštine i potribe imate vi trpiti il' povoļno il' na sramotu. 203. — Ne ima drugo, nego jedno od dvi stvari obrat, to jest, il' umrit u tešku progonstvu i krv proliti, il' krijući se po špiļa i planina, glad, žeđu, golońu, bosońu, zimu i vručinu trpiti. ned. 3. — *(isporedi b))*. Vaļa ići mejdan dijeliti, ili nećeš odavde izići. 2, 144. — *f) glagol je izostavļen, ali se zna po smislu.* Vape mu: ‚Ili mjedi ili život!' B. Zuzeri 372. Ili za ńega ili ni za koga! Nar. prip. vuk.[2] 206.

c. *o ńečemu se kaže da biva ili da može biti jedno od onoga što znače riječi ili rečenice koje veže* ili, *a to tako da drukčije ne može biti.* Jedno isto sime jedan isti nauk plodi ili ne plodi. A. Kanižlić, kam. 139. — *naj češće stoji* ili *i pred prvom riječi ili rečenicom.* Jer sriča il' k sebi prima me, il' tira. H. Lucić 220. Grijeh svaki, il' je mao, il' je jaki. J. Kavańin 431[a]. Ako broj ovi dotoči se, ili će te prikom smrti Bog porazit ili ako ostaneš u životu, uzmnažat ćeš grijesim novijem plamo vjekovitoga ogńa. B. Zuzeri 47. Znaš bez sumńe ovo samo, da te čeka za sve vijeke ili jedno ili drugo. 356. Znaju svoj grih, al' im drakun nimi ne da ispoviditi il' nikoliko, il', ako što i reku, ne da im čisto i cilovito istomačiti svoga griha. F. Lastrić, ned. 154. Može jim ili tajiti ili očitovati. A. Kanižlić, utoč. 22. Jednakost ćudi ili nahodi ili čini prijatelje. kam. 33. Ili vuk ne doći ili šuše ne naći. (oboje se misli ‚drugi put', jer se pripovijeda kako je vuk bio uhvatio nekaku šušu i šćeo da je izije, a ona ga molila da je za onaj par ostavi pa drugi put da dođe). Nar posl. vuk. 102.

d. *smisao je da je sve jedno, koje god bilo od onoga što znače riječi ili rečenice koje veže* ili. *a)* ili *ne stoji pred prvom riječi ili rečenicom.* Dva ili tryje. Deč. hris. 64. Razoriti ili otneti. 65—66. Odkle more viditi poļe sve ili ga dil. L. Terzić 285. Tko godire ostaviti bude dom ili oca ili mater ili sestre cića mene . . . Živ. kat. star. I, 220. Voda mrzla ili topla ne suprotivi kršćeniju. Naručn. 6[a]. Ne mogaše pomoći Rimu ili ne smejaše. Š. Kožičić 40[b]. Eroj il' pop il' ini redovnik. Š. Budinić, sum. 77[a]. Dva kandilira od latuna ili od drva izdilana. M. Bijanković 83. Staviti u dilo ovu ili onu kripost. I. P. Marki 12. Kada poznaš ili sumńiš da si štogod pomankao. I. A. Nenadić, nauk. 55. Koji se uzdostoji tri ili četiri lista proštiti. A. Kanižlić, utoč. xxvii. Ne samo ovi ili oni narod. kam. ii. Na ovi ili prilični način. 264. Lipa lica, kao sunce il' danica. V. Došen 21[b]. Potopi noge u more ili u slanu vodu. J. Vladmirović 48. U prvo il' u drugo kolino. Ant. Kadčić 411. Koji, budući u Božijoj milosti, pomńivo i obvjetno budu razmišļati ili štiti ili moliti ili pjevati štogod. I. M. Mattei xxviii. Da ga mi ženimo tankom Podunavkom ili Pomoravkom. Nar. pjes. vuk. I, 100. Kad me svojoj majci uskazuju: ‚Nuto, majko, iz medo mededa'; ili: ‚Nuto iz kupusa zeca'. 1, 380. I oglobi kuma vjenčanoga, vjenčanoga ili krštenoga. 2, 2. Nek ti kupi roba il' robińu. 2, 123. Ja bih rekao, da je ova pjesmica spjevana u novija vremena negdje u Srijemu ili u Bačkoj. Vuk, nar. pjes. 1, 395. — *b)* ili *stoji i pred prvom riječi ili rečenicom.* Vinogradь vsakь da kopa ili popь ili kъto ļubo kъto zemļu drъži. Deč. hris. 62. Vaļa da se ondi blizu nahodi ili on ili ńegov namisnik. L. Terzić 146. Govori se oficij mrtački ili vas ili tri salma. 157. A mlogo puta il' ne ima odluke učiniti, il' zna da ne more, il' bari sumļi, ipak se kune. F. Lastrić, od' 72. Poļubio bo je tebe prije nego koji il' čovik il' anđeo, il' nebo il zemļa bijaše. ned. 267. Ili razmišļajući istino vječne, ili napokońa naša, ili ļubav Božju. I. A. Nenadić, nauk. 210. Da ja koga na vodi sastanem: il' vojnovu majku il' sestricu. Nar. pjes. vuk. I, 424. Srijem zemļa steć' će gospodara, il' boļega, ili će gorega. 2, 576. Može biti da je ili ova od one ili ona od ove postala. Vuk, nar. pjes. 1, 278. — *u ovijem je primjerima* ili *zamiješeno i drugom riječju s istijem značeńem:* Istumačiti vanđelje ili očenaš ali zdravu Mariju. M. Bijanković 16. Neka je još pridotarnik ili od kožo zlatne ali od druge vrsti od svile. 83. Promotrite jedno ditešce od po godine mańe li il' malo više. F. Lastrić, ned. 379. Nego da nastoji reći jih, oli on, ili koji drugi. M. Dragićević 186.

e. *podložne rečenice ili riječi (u adverbijalnom značeńu) koje veže* ili *znače uvjet, prigodu (gdjegdje i način); te je smisao da ono što se kaže u glavnoj rečenici biva uz jedan koji mu drago od onijeh uvjeta ili na jedan koji mu drago od onijeh načina.* ili *može kod toga imati i vrijednost druge konjunkcije* (ako). *a) uz* ili *ima i druga konjunkcija:* ako, kad, dokle, kao *itd.* Aće kъto odь manastirьskihь ļudi bêži ili vlahь pod velijega župana ili kod inoga koga, da se vraćaju opetь. Mon. serb. 6. (1198—1199). Kako koji veću il' mańu brigu i dužnost svrhu nas imaju. F. Lastrić, ned. 132. Druge molitve se štiju nad bolesnikom, ili dokle je jošće u jakosti, ili kad veće onimi. L. Terzić 112. Kada ga molimo, jali kada mu za dobročinstva zahvaļujemo ili kad od ńega nove milosti prosimo. E. Pavić, jozgr. 144. — *b) glagol je u indikativu;* ili *znači gotovo što* ili ako. ili *u svijem primjerima stoji pred prvom riječi ili rečenicom.* Čto ste posadili lozijemь zemļe kraļevьstva mi, ili je mnogo ili malo, praštaju vy, da ste odь toga slobodni i dani da ne dajete. Mon. serb. 20. (1234). On ti ga ne izda, il' poje il' piše. H. Lucić 277. Tvoja je ćći moja žena, ili hoć ili neć. M. Držić 236. Ili jesmo živi ili mrtvi, Gospodńi jesmo. Anton Dalm., nov. tešt. 13[b]. paul. rom. 14, 8. Žao mi vas je, da se u ono uplijećete što, ili vam se hoće ili neće, potrebuje da pustite. B. Gradić, djev. 39. Pače bahtom vazda uzteci, kad god možeš, da ga vidiš, ili ležiš, ili sidiš, ter mu sunce goru izteci. A. Čubranović 155. Gdi godi te putem stane, il su izvańi tuj il' naši, šali, špota i tamaši . . . M. Pelegrinović 182. Zli vazda zlo umiraju, ili je strašna ńih smrt ili nije. M. Orbin 42. Ili na istok sunce sine, ili u sińe more zađe, da od misli pokoj nađe, zaman ište, tko god vlada. I. Gundulić 27. Ili jes, ili ni to mati ļubi me, naj brže učini da dođe prida me. 104. Ili ti je u voļi, ili nije, staćeš tja. 139. Ili ćeš ili ne, poda' se razlogu, ovako bez žene ja stati ne mogu. 158. O jednako prihud viku, il' vraćaš se, il' dohodiš. 187. Zašto stoji vrhu mene tvoje teške ruke sila, ili je svjetlos dana bila, ili tamnos noćne sjene. 195. Ili putnik kopnom jaše, il' pomorac more brodi, Vladislav se klikovaše. 287. Med ńegova riječ je svaka, il' spovijeda, ili upraša. 310. Er tko rodni grad svoj ļubļen oslobodit' išto i haje, ili ubije, il je ubjen, u jednakoj slavi ostaje. 489. Ili iz-

gubit ili dobit oni budu, rijet je trijebi, da svakako ima to bit s obje strane koris tebi. 502. Ti bi izgubio s obje strane, ili goru carstvo primi, u dobiti ili ostane. 502. Ja, il' spim ili bdim, govorim u sebi. M. Gazarović 111b. Trijeba je da se majka smiri, ili hoće ili neće. Ġ. Palmotić 2, 125. Ili hoćeš ili nećeš, smrt tebi bližńa nego cijeniš. B. Zuzeri 71. Da čašu od smrti koju nam je trijeba popit, ili hoćemo ili nećemo, od sadara počnemo razsladivat. 331. Nije drugo, ili hoćemo ili nećemo, vaļa svaka podnit. J. Banovac, pripov. 111. Ili jidem, ili pijem, ili što drugo činim, vazda mi se čini da mi u srcu zvoni ona strašna trubļa. J. Filipović 1, 145a. Ili ja pripovidam, ili Boga molim, ili spavam, ili blagujem, dionik sam svi misa. 1, 196a. Prvu milos svakomu udjeļiva, ili je pita, ili je ne pita. Đ. Bašić 77. Zato ili ste sagriješili, ili nijeste, imate sveđ stat u strahu. 121. Ne bi jih *(grihe)* mogao *(ispovidnik)* ni po jedan način odkriti, ili je još živ pokornik ili je pošao s ovoga svita. Ant. Kadčić 316. Ili blagujete ili pijete, ili što drugo činite, svaka na slavu Božju činite. I. Velikanović, uput. 1, 384. Dake put ili je živa, ili je mrtva, po sebi je sveđ potištena stvar. A. Kalić 106. Živo mi je čedo pod pojasom; ili bude muško, il' devojka, tebe vaļa častiti gospodu. Nar. pjes. vuk. 2, 639. Nego je djevojka moja, ili ti se hoće ili neće. Pravdonoša. 1852. 33. — *c) glagol je u optativu (part. perf. act.). vrlo često. aa)* ili *ne stoji pred prvom rečenicom.* Bila il' ne bila ovo istina od otrova tilesnoga, imamo znati da je vičńa istina i prava od otrova duhovnoga. F. Lastrić, ned. 259. Šalio se, il' se ne šalio, ne bi mio, kao što si bio. Nar. pjes. vuk. 1, 265. Dao bi mu polovinu carstva, bio žeńen ili neožeńen. 1, 627. — *bb) češće stoji* ili *i pred prvom rečenicom.* Il' mu ńiova ispovid bila od cilu godinu dana, il' od nediļu, il' od jedan dan, sve mu je jednaka. F. Lastrić, ned. 97. Il' mu dakle iskrńi imao dobrotu, poniženstvo . . . i ostale kriposti duhovne; il' dostojanstvo, blago, snagu . . . i ostale izvrsnosti tilesne i vrimenite, sve su ovo sve darovi Božji. 110. Ako se zakuneš svrhu laži, il' mu bilo u maskari, il' u inadu ispraznu, il' kako mu drago, uvik je smrtni grih. 115. Žene koje utuše dijete u utrobi svojoj povoļno, il' mu to učinile po likarijama otrovnim i travama jidući i pijući štogod na tu svrhu, il' mu prigibajući se priko štagod . . . 140. Još više, il' mu to ńima izašlo za rukom il' ne izašlo, sa svim tizim sagrišile su. 141. Uzima se tuđe s kamatom, zašto što se dade u zajam brez tvoje štete, a stvar od sebe nije plodna, ne more se ništa više uzet, neg samo glavno, il' mu bile jaspre il' druga stvar u sebi neplodna. 158. Ali si ti dužan platiti štetu, il' mu učinio tvoj mladi ili tvoje živinče. 159. Ah! da bi ti ovo ogledalo imao prid očima u svakim suprotivštinama, il' mu one došle od Boga, il' od iskrńega. 193. Ako li pak želiš učiniti dobro, il' mu bilo tilesno, il' duhovno. 292. Il' mu ti činio lemozine, postove, il' mu ti imao lipotu, jačinu, bogastvo, sve je od Gospodina, sve on čini, ne ti. 329. Da odgovoriš na ona, ili bila istinita ili ne bila. A. Kanižlić, kam. 97. Evo odgovora, ili ti razumio, ili ne razumio. 179. Vjera je jedan dar Božji i jedno svrhunaravno prosvijetļeńe s kojom čovjek prosvijetļen sva tvrdo vjeruje koja su nam po krščanskoj pravovjernoj crkvi za vjerovati prikazana, ili ona pisana bila, ili ne. E. Pavić, jezgr. 12. Neka je zadosta ovo reći, da je odveć malo bogoslovaca, koji mne da je bila u prvašńa vrimena naredivana pokora očita za same sve grihe smrtne, ili mu ovi očiti ili skroviti bili. I. Velikanović, uput. 3, 99. Ima se za ńi moliti Bog, ili dobri ili zli bili. 3, 196. Ili blagovali ili pili ili štogod činili, sva na slavu Božju činite. B. Leaković, gov. 225. Il' umrla, ili preboļela, ja ne mislim vaša snaha biti. Nar. pjes. vuk. 1, 285. Ili se sapunilo il' ne sapunilo, vaļa mi te jesti kad sam za te novce dao. Nar. posl. vuk. 102. — *amo pripadaju i ovi primjeri u kojima je glagol izostavļen:* Ne plakat, ili kćeri ili sinovi. M. Držić 229. Druga vrsta zove se zlo od pokarańa, i ovo jesu svekolike suprotivštine, koje se podnose na ovom svitu: il' mu s neba, kako zla vrimena, il' mu po nesrićnu događaju, kako pogoreńe. F. Lastrić, ned. 213. Ili jaje kamenu, ili kamen jajetu (prikučio, sve jedno, jaje će se razbiti te razbiti). Ili lonac o kršu, ili krš o loncu (udario), loncu kami svakojako! (U Crnoj Gori). Ili loncem o kamen, ili kamenom o lonac, teško loncu svakojako! Ili mala ili velika (bila) nevjesta, hoće se svatovi (i trošak). Nar. posl. vuk. 102. — *d) glagol je u inf. (može biti i kopula* je *s ńime, vidi naj zadńi primjer).* Ili ti tužiti, ili ne, tužbe tve neće mi odniti me slatke zabave. I. Gundulić 110. Il' vam virovat, il' ne virovat, ja vam kažem. F. Lastrić, od' 77. Il' ti karat', il' ne karat', ne vratih se ja. Nar. pjes. vuk. 1, 296. — Niti bi nam nikad dosadilo, ili je govoriti, ili je poslušati. Grgur iz Vareša 50. — *e) prigoda ili način izriče se adverbima ili drugijem riječima s adverbijalnijem smislom:* Nitko ne može činiti dilo od meštra od skule, ili očitno, ili osobito. M. Bijanković 144. Il' je u malu, il' veliku, sobom nosi svoju sliku. J. Kavańin 344a. Po obsluženu ili pristupjeńu od zakona imamo bit suđeni. I. Đorđić, salt. 57. Čineći drugomu štetu po koji mu drago način nepravedno il' mu na sudu il' brez suda. F. Lastrić, od' 76. Doode vam nevoļe mučne za podnositi se i teške, i podnosite ih, il' mu ote il' neote. 121. Evo dakle u jednom dilu jednoč učińenu il' mu pomišļeńem, il' ričju, il' čineńem, more čovik više vrsta od griha učiniti. ned. 55. Odkud godi dođe, il' mu s neba, il' od ļudi zlije, il' od živina. 294. Il' ti tako, il' ovako, ti si moja svakojako, il' ti tamo, il' ovamo, ti si moja, od' ovamo. Nar. pjes. vuk. 1, 435. Koji li je zaboravļao, il' u strahu il' u stidu, il' u svome sagrišeńenju. Vuk, živ. 73.

f. rečenicama ili riječima koje veže ili *kažu se uzroci s jednoga od kojijeh može biti ono što je u glavnoj rečenici. ovo se razlikuje od značeńa kod* e *i tijem što rečenice ili riječi s* ili *stoje poslije glavne rečenice.* ili *u svijem primjerima stoji i pred prvom rečenicom ili riječju. a) uzrok se izriče konjunkcijama* jer, zašto *itd.* Svaka srića i zgoda od Boga dolazi, ili jer Bog tako hoće ili dopušta. J. Banovac, pripov. 101. — *mj. prvoga* ili *ima* ali. Kanunici koji su stekli čast od svitloga imenovanja, ali zašto su bili upisani u dilo od dijakov prvoga reda, ili zašto se zavežiju jačje od ostalih. M. Bijanković 111. — *b) nema druge konjunkcije osim* ili *i glagol stoji u indikativu (isporedi* e, *b)).* Netom vidjeh obraz mili, netom začuh riječ medenu, mê se od mene srce odili, moja odluka stara uvenu: ili me ovo nerazložna ńeka žeļa veže i hita kojoj srca sva podložna umrlijeh su ļudi od svita; ili Višńi zgor odredi, da s vitezom nijednime ne sklopi se i ne slijedi vjera moja neg li š ńime. Ġ. Palmotić 1, 41. Ne dođe dragi, ne dođe! ili mu końic oronu, ili ga glava zabole, ili mu majka ne dade. Nar. pjes. vuk. 1, 224. Otišla

je, pak mi ne dolazi; il' je gdjegod s puta zalutala, ili su je lovci uvatili, ili me je sa svim ostavila. 1, 274. — *c) uzrok se izriče supstantivom u gen. s prijedlogom* radi *itd.* Ako ju more učiniti a neće, il' mu zarad nepomļe il' zarad ljenosti. F. Lastrić, ned. 38.

g. an, ne, utrum, *kod pitańa. u ovakom slučaju u dodaju se enklitike* ti, vam, mu *itd.*

a) veže više rečenica ili riječi kojima se pita. pitalac obično kod toga misli, da je iscrpao pitańima sve slučaje što mogu biti, i da će mu se na jedno odgovoriti afirmativno te da će se tijem odbaciti ostala pitańa. aa) prvo je pitańe s kojom drugom riječi (li, jeda *itd.*). *aaa) u pravom pitańu.* Virujete li vi ovo ili ne? F. Lastrić, ned. 18. Jel' ovo zlameńe pravije krstjana il' nije? 370. Jesam li, il' nisam gdi bih vazda prije? A. Kanižlić, rož. 116. Jel' od slova ovo ime došlo, il' od slave nazivańe pošlo? M. A. Reļković, sat. B5a. Snim li sanak ili vidim? Nar. pjes. vuk. 1, 191. Sine Konda, jel' ti zemļa teška? il' su teške daske javorove? 1, 272. Jeli gola, il' je odevena? jeli bosa, il' je obuvena? jeli gladna, il' je narańena? 1, 573. Jeli majka rodila junaka, il' sestrica braca održala? 2, 493. — Kome očituješ tvoje grihe kad se ispovidaš? jeda svoj čeļadi od tvoje kuće ili od ovoga sela? J. Banovac, pripov. 37. Jeda si ti po srići Mesija? il' si Ilija, il' kojigod drugi od proroka? F. Lastrić, od' 160. — *bbb) u nepravom pitańu (u interogativnoj podložnoj rečenici).* Jeli ovo istina od voća tilesnoga il' nije, ostavļam. F. Lastrić, ned. 283. Svaki po svomu dilovańu može poznati jeli dobar ili zao, jeli pravedan ili krivac. B. Leaković, gov. 7. — *bb) i pred prvijem je pitańem* ili. *aaa) uopće. u pravom pitańu.* Dakle ili ona pokarańa posla Bog kao pravedan, ili kao dobar? J. Banovac, razg. 28. Tako v' Boga, dva siva sokola! il' ste braća ili bratučedi? Nar. pjes. vuk. 1, 162. Stade mislit mlado momče: ‚Il' ću brati kitu cv'jeća? il' ću piti kondir vina? il' ću ļubit mladu momu?' 1, 331. Oj Milice, naša drugarice! il' si luda, il' odviše mudra? 1, 432. Ili grmi, il' se zemļa trese, il' udara more u bregove? 2, 1. Il' ne čuješ, il' ne haješ za me? 2, 246. Ili voliš carstvu nebeskome, ili voliš carstvu zemaļskome? 2, 295. Il' se šališ, il' od zbiļe biješ? 2, 424. Ili voliš sa mnom poginuti, il' Turčinu biti ļuba verna? 2, 505. Il' češ do glodiš ili do misliš? (Pitao drug zrakava čoeka koji je bio izmahnuo sjekirom da udari svińče koje je on držao). Nar. posl. vuk. 102. — ili *se izmjeńuje drugijem riječima istoga značeńa.* Ali je bolje skrovito tvoje grihe očitovat jednom čoviku koji je podoban sagrišit kao i ti, ili se stideći osudit uvik u pakao? J. Banovac, pripov. 38. — *u nepravom pitańu.* Bilo je prigovarańe zaradi Bulgara, ili imaju udiļe biti pod oblastju rimskoga pape ili carigradskoga patrijarke. A. Bačić 245. Kažite mi sada, o duše osuđene, ili je potribitije bilo nastojati na svitovńa, ili za spasońe duše. J. Banovac, razg. 86. I poče misliti, ili mu se ono bišе u javi prikazalo ili snijašo. pripov. 11. Ne znaš, il' će prije na onoga starca mać izvaditi ili na te odapeti luk jur pripravan. F. Lastrić, ned. 25. Nego vaļa, da ti se dobro promisliš, il' si ove grihe činio samo jedan put il' više puta. 56. Zašto zna i vidi Bog, il' to usiluje potriba ili lakomost. 128. Da me tko upita, il' je veći grih Adamov u raju zemaļskomu, il je Kainov od ubojstva brata svoga Abela . . . 288. Ne znajući, ili je ńoj tko silu načinio, ili se je inačije to dogodilo. A. Kanižlić, ntoč. 524. Da mi li je čuti, jal' vidjeti, il' boluje, ili ašikuje! Nar. pjes. vuk. 1, 267. Stade soko misli razmišļati: il' će ļubit Zumbul udovicu, il' djevojku pitomu Ružicu. 1, 320. Tom se čudi care gospodine, otkud čedo u gori zelenoj: il' je čedo dosadilo majci, il' je kuma kumče iznijela, il' su vile čedo podmetnule. 2, 155. Da pogledam nebu pod oblake, il' je vedro, ili je oblačno. 2, 337. Da vidimo, il' je s moje ļube, il' je moje, il' je, brate, s tvoje. 2, 634. Pa mi sad odgovor dajte, ili je date ili ne date, hoću da znam. Nar. prip. vuk.[2] 185. Sad ja upravo ne znam, ili je ovo kakva crkvena istorija, ili samo narodna pripovijetka. Vuk, nar. pjes. 127—128. *mješte prvoga* ili *stoji* al': Znam, da ti misliš, al' češ obrat' život mučni tvoga otca, ili raskošni tvoje matere. J. Banovac, razg. 94. *može biti glagol u inf.* Viće učiniše, ili Aleksandru dati se ili ga ka gradu ne pripustiti. Aleks. jag. star. 3, 239. U vašoj voļi stoji, ili vam ga na smrt odsuditi ili od ńe oslobodit. J. Banovac, pripov. 82. I pitali od ńeg svjetovańa, il' se dati na vjeru česaru, il' ne dati uharačit glave. Osvetn. 6, 23. — *bbb) ispred pitâńâ pred kojima je* ili *ima jedno pitańe s interogativnom zamjenicom ili s interogativnijem adverbom, te pitańa s* ili *izriču različne načine kako se ona zamjenica ili onaj adverab može shvatiti. često u narodnijem pjesmama.* Kakvim je poslom, ili kovačijom ili drvodiļem nastojao za hranu? A. Kanižlić, utoč. 551. Mladožeńa, grano bosiļkova! što si mi se oneveselio? ili ti je blaga ponestalo? ili ti je konic posustao? ili ti je skuđena devojka? Nar. pjes. vuk. 1, 38. Šta s' ono čuje na onoj strani? il' zvona zvone, il' petli poju? 1, 214. Gdi l' je sad moj dragi? ili put putuje, ili vince pije? 1, 268. Kad si rasla, na što si gledala? il' si rasla na bor gledajući, il' na jelu tanku ponositu, il' na moga brata naj mladega? 1, 312. Ko l' je ovo koga ožalio? il' je majka jedinoga sina? ili sestra brata rođenoga? ili snaha ručnoga djevera? 1, 403. Čim mirišu ńedra tvoja? ili duńom, il' nerančom, ili smiļem, il' bosiļem? 1, 407. Neka bira, čiju će jabuku, il' jabuku, ili prsten zlatan. 2, 244. Otkud tebe ova britka sabļa? ili si je za zlato kupio? ili si je u boju dobio? ili ti je od baba ostala? ili ti je ļuba donijela? 2, 343. S kog' si mlada sreću izgubila? il' sa sebe, il' sa svoje majke, ili sa svog stara roditeļa? 2, 418. Čim si mi se tako ponosao? ili snahom, ili svatovima, il' gospodskim darom prijateļskim? 2, 562. *amo spadaju i ova tri primjera, u prvome od kojijeh mj. prvoga* ili *ima* li, *u drugome mj. trećega* ili *ima* al', *u trećemu mj.* ili *ima* da ili: Oda šta li si, od puti li, ili od kamena, čovičje srdce? A. Kanižlić, uzr. 12. Koga tražiš po razboju mlada? ili brata, ili bratučeda? al' po grehu stara roditeļa? Nar. pjes. vuk. 2, 316. Kome ću se privoleti carstvu? da ili ću carstvu nebeskome? da ili ću carstvu zemaļskome? 2, 296.

b) premda stoji među dva pitańa kao da ih veže, značeńe nije kao kod a), jer se ne čeka afirmativni odgovor na jedno pitańe kojijem bi se odbacilo drugo, nego ili *znači (gotovo kao* zar) *da je neugodno ono što se pita i da se pitalac nada negativnom odgovoru.* A što ćutiš, što mi ne besediš? ili si se na me rasrdila? Nar. pjes. vuk. 1, 607. *mislim da amo pripada i ovaj primjer:* Dal' je kula slavnog knez-Lazara? il' u kuli nigdo nikog nema? 2, 292. — *Prva rečenica može i ne biti pitańe, n. p.* Ne možeš da ideš. ili si pijan? Davno mi nijesi pisao. ili si me zaboravio? P. Budmani. — *Može i ne biti prve rečenice.* Kraļevstva mi knezu i općini grada

Dubrovnika. Ili vamь ćemo vsako lêto pisati o dohotku o Milišinu koga mu ste davali vazda i ocu mu i strêcu? Dajte mu mogoriš što je ńegovь dohodakь i vsako lêto. Spom. sr. 2, 38. (1393).

c) jedan pisac čakavac XVI *vijeka upotrebļava* ili *posve kao* li *u samostalnom pitańu.* Reče ńima: ‚Ili verujete da to mogu vam učiniti?‘ Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12b. mat. 9, 28. Ili jest slobodno razdiliti se sa ženu svoju? 1, 28b. mat. 19, 3. Ili ne odriši svaki od vas vola svoga? 1, 103a. luc. 13, 15. Pitahu: ‚Ili jest Simun ovde na stanu?‘ 1, 187a. act. ap. 10, 18. Ili moremo znati, kakov jest ta tvoj novi nauk? 1, 199b. act. ap. 17, 19. Ili mi je slobodno k tebi govoriti? 1, 207b. act. ap. 21, 37. Reci meni: ‚Ili si ti Rimļanin?‘ 1, 209a. act. ap. 22, 27. Ne znam, ili sam koga inoga krstil. 2, 27b. paul. 1cor. 1, 16. Sudite vi sami, ili jest podobno da žena gologlava Boga moli. 2, 39a. paul. 1cor. 11, 13.

h. *na jednom mjestu* XVIII *vijeka* ili *znači što* ako, ako li, *isporedi* li. S tvojim kraļom ti govori, al' mi vrata sad otvori, ili mi ih ne otvoriš, sad u ogńu vas izgoriš. S. Margitić, ispov. 192.

ILIBAŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 73.

ILIC, *m. prezime.* — XIV *vijeka.* Miho Ilicь. Deč. hris. 22.

1. ÌLICA, *f. glavna ulica u Zagrebu.* — *Po svoj prilici postaje od* il.

2. ÌLICA, *f.* visoka kosa više Kaldrme, Tiškovca i Drenovca u Lici. M. Medić. — *isporedi* 1. ilica.

3. ILICA, *m. dem.* Ilija. — *Može biti s različnijem akcentima.* Ìlîca *(uprav* Ìlijica). *u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. *i u Vukovu rječniku* (Ìlîjca). Îlica. *u Dobroselu.* M. Medić.

ILIČANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolučkom.* Statist. bosn. 94.

ILIČANIN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Trifun Iličanin. Rat. 177.

ILIČITI, iličim, *impf.* imitari, *raditi kao ko drugi, raditi za kim drugijem.* — *Samo u Voltigijinu rječniku:* ‚imitare, contraffare‘ ‚nachahmen‘.

ÌLIČKO, *m. ime muško, uprav dem.* Ilija. — *U Vukovu rječniku.* — *Kao prezime već* XVI *vijeka.* S Stanošem Iličkom. Mon. croat. 294. (1595).

ÌLÎĆ, *vidi* Ilijić.

ILIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 202. — *Biće isto i na ovom mjestu:* Sahodio u selo Iliće. Nar. pjes. juk. 455.

ILIFANKA, *f.* slatka omalena žuta i rumena jabuka (u Vuci). B. Šulek, im. 113.

ÌLIĠA, *f. tur.* ylyġa, *toplica.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* („das warme bad‘ ‚thermae‘, cf. bańa, toplica). Ne plači pod križom tvoje nevoļe, nego pusti da ti se rekne, da jurve goriš u onoj znojnoj iliġi muka pakleni. Đ. Rapić 173. — *I kao ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 114. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Livada u Iliġi. Sr. nov. 1865. 380.

ÌLIĠÂR, *m. čovjek koji drži iliġu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der bader‘ ‚balneator‘.

ÌLIĠÂREV, *adj. koji pripada iliġaru.* — *isporedi* iliġarov. — *U Vukovu rječniku.*

ÌLIĠÂROV, *adj. vidi* iliġarev. — *U Vukovu rječniku.*

ÌLIJA, *m.* Elias, *(jevrejsko) ime naj glasovitijega izraiļskoga proroka koga crkva hrišćanska (i kršćanska) slavi kao sveca i svetkuje* 20.*ga julija, i često se upotrebļava kao ime muško.* — *Od grč.* Ἠλίας. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu. a) o proroku i svecu.* Da tko si ti? jesi li ti Ilija? Bernardin 3. joann. 1, 21. Pride Ilija u Berzabu žudijsku. 30. 3reg. 19, 3. Posla svetomu Ili*(ji).* M. Divković, nauk. 47a. Vi ste Ilije kola ogńena. J. Kavańin 525b. Veliki prorok s. Ilija Tesbićanin. F. Lastrić, od' 342. Ilija, koji s kočijom ogńevitom bi odnesen u nebo. J. Matović 63. Do podne Alija, od podne Ilija. (Vele Srbi zakona turskoga u Bosni za Ilijn dan, jer ga i oni svetkuju). Nar. posl. vuk. 67. Od svetoga Ilije sve haļine milije. 235. — *pošto dan svetoga Ilije spada u vrijeme naj veće ļetne žege, te ako biva kiša, ujedno je i oluja s gromovima i muńama (tako da poslije može biti i hladnije vrijeme, osobito po starom stilu, vidi sprijeda drugi primjer iz narodnijeh poslovica), narod naš shvaća kao da sveti Ilija (kao ńekadašńi slavenski mitološki bog Perun) ima u svojoj oblasti gromove i muńe:* Kada sveci blago pod'jeliše, Petar uze vince i šenicu, i kļučeve od nebeskog carstva, a Ilija muńe i gromove. Nar. pjes. vuk. 2, 2. *ili on gromove, a Blažena ili Ogńena Marija (vidi* blažen, 1, *a) pri kraju) muńe (radi razlike između groma i muńe vidi kod* grom): Sveti Petar i apostol Pavle ev' uzeše puńe i šenicu, svet' Ilija groma nebeskoga, a Marija muńu i strijelu. Nar. pjes. vuk. 4—5. Ilija ih gromovima gađa, a Marija muńom i strijelom. 2, 5. Ni Iliju koji gromom bije, ni Mariju koja muńom pali. 2, 206. *zato se sveti Ilija zove* gromovit *i* gromovnik: Nemoj gromom, gromovit Ilija! 1, 169. Al' govori Blažena Marija: ‚A moj brate, gromovnik Ilija!‘ 2, 1. *vidi dalje kod* gromovnik, b *primjer iz Vukova rječnika u kojemu se može također viđeti, zašto je u ovom primjeru sv. Ilija ‚kočijaš‘:* Falila se zvijezda danica: ‚Oženiću sjajnoga mjeseca, isprosiću muńu od oblaka, okumiću Boga jedinoga, djeveriću i Petra i Pavla, starog svata svetoga Jovana, vojevodu svetoga Nikolu, kočijaša svetoga Iliju‘. Nar. pjes. vuk. 1, 155. *vaļa da je drugi uzrok s kojega se ovako misli i govori, ono što se kaže u svetome pismu kako se Ilija uzdigao put neba na ogńenijem kolima. s toga što grom češće udara u vrhe planina i glavica, po ovijem se nalaze crkvice posvećene svetomu Iliju, te i mnogi vrsi od toga dobivaju ime, vidi kod* Ilijin, *c).* — *nejasno je zašto se u pjesmama sv. Ilija zove* mironosna vojvoda: Na ńoj svetac počiva, sveti otac Nikola, k ńem' dolazi Ilija mironosna vojvoda. Nar. pjes. vuk. 1, 134. — *b) kao ime muško, uopće.* Ilija. Mon. serb. 12. (1222—1228). Čefalija Ilija. Spom. sr. 2, 5. (1325). Ilija. Deč. hris. 8. 40. 75. Ilije Prêdojevića. Spom. sr. 2, 31. (1388). Ilija Sarakovićь. Mon. serb. 240. (1399). Ilija Dedović. Mon. croat. 183. (1502). Lijep Ilija od Grubońa. J. Kavańiu 125a. U Ilije, u đidije, lijepa je šći. Nar. pjes. vuk. 1, 357. Jedno mi je Smiļanić Ilija. 3, 143. Ono ti je Tomković Ilija. 3, 156. Isprosi je Smiļanić Ilija iz primorja iz kršnih Kotara. 3, 476. I dođe mu Birčanin Ilija. 4, 144. Naj naprijed Srdane Ilija. 4, 257. Smiļanić je Ilija živļeo u Dalmaciji u drugoj polovici XVII vijeka. Vuk, nar. pjes. 3, 142.

ILIJAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Voćńak u Ilijaku. Sr. nov. 1875. 180.

ILIJANA, *f.* Aeliana (?), *ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 65.

ILIJÂŠ, Ilijâša, *m. augm.* Ilija. — *Od* XVI *vijeka.* Ilijaš dijak. Mon. croat. 250. (1550). Ilijašь. S.

Novaković, pom. 65. Ilijâš, Ilijáša, augm. Ilija. u Lici. V. Arsenijević.

ILIJÁŠEVIĆ, *m. prezime po ocu Ilijašu. — isporedi* Ilijašić. — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. XIII. XXVII. Schem. zagr. 1875. 262.

ILIJAŠIĆ, *m. prezime, vidi* Ilijašević. — XVII *vijeka.* I. Ančić, ogl. IX.

ILIJÈTINA, *m. augm.* Ilija *u Dobroselu.* M. Medić.

ILIJEV, *u jednoj pjesmi našega vremena ili je prezime ili znači što i* Ilijin *(sin?).* I vojvodi Ilijevu Radu. Pjev. crn. 65ᵇ.

ILIJEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 222. 224.

ÌLIJICA, *vidi* 3. Ilica.

ÌLIJIĆ, *m. prezime po ocu Iliji. — Često se* -iji- *sažimlje u* î: Ìlîć, *te se nalazi pisano* Ilić *i* Ilijć. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Ilijićь). Daboje Ilijić. Deč. hris. 41. Mladênъ Ilijićь. Mon. serb. 204. (1306). Štifanu Ilijiću. Mon. croat. 57. (1433). Anton Ilić. 146. (1491). Đuraš Ilić. J. Kavanin 231ᵇ. Ivko Ilić. Glasnik. II, 1, 28. (1808). Ilijić. Schem. bosn. 1864. XVII. Ilijć. Vuk, nar. pjes. 3, 570 *(među prenumerantima).* Šem. prav. 1878. 23.

ÌLIJIN, *adj. koji pripada Iliji. — Često se* -iji- *sažimlje u* î: Ìlîn, *i nalazi se pisano* Ilin *i* Ilijn *(Vuk). — Između rječnika u Vukovu:* Ìlîjn dân ‚das fest des hel. Elias' ‚dies festus s. Eliae (20 julii)', *i u Daničićevu* (Ilijinь). *a) vidi* Ilija, *a).* U Ilijine crькve. Svetostef. hris. jag. 16. akad. 4. Na Ilijinu crькvь. Mon. serb. 96. (1330). Deč. hris. 58. Da pošļemo o Ilinê dьni. Spom. sr. 2, 28. (1386). Učini po riči Ilijini. Bernardin 37. 3reg. 17, 15. Ilin dan. M. Divković, nauk. VIII. Nećete prez kolnika Ilijina proći uzgora. J. Kavanin 525ᵇ. Imade dvostruki duh Ilin. F. Lastrić, svet. 148ᵇ. Božićne noći a Ilini dni. (Z). Poslov. daničk. 9. Od Petrova dana do Ilijna. Nar. pjes. vuk. 3, 314. Do Ilijna il' do Pantelijna. 4, 239. Eto sutra Ilin danak ide. Nar. pjes. petr. 1, 3. Kad na Ilijn dan grmi, kažu da će se one godine pocrvati orasi, ļešnici i žir. Vuk, rječn. — *b) vidi* Ilija, *b).* Odleti soko dvoru Ilijnu. Nar. pjes. vuk. 1, 477. Što je Stanojo na Ilino ime lađu terao. Glasnik. II, 1, 126. (1808). — *c) kod imena mjesta: kad je mjesto* vrh, glava *itd., značenje je svagda kao kod a) (vidi o tome* Ilija *pod a)). aa)* Slamodraži, Dobrodoļanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi, selima što ih kra] Stefan Dečanski dade Hilandaru, išla je meda ‚na Ilijinu Glavu' (Mon. serb. 87 *god.* 1327). i livočka je meda išla ‚od Ilijine Glave' i ‚po srûdû Glave Ilijine' (263. 264 *god.* 1389—1405). Đ. Daničić, rječn. 1, 406. — *bb)* Grmočelu bješe meda ‚Ilijino Brьdo' (Mon. serb. 93 *god.* 1330). Đ. Daničić, rječn. 1, 406. — *cc)* Slovińu je išla meda ‚do vrьha Ilijina' (Mon. serb. 123 *god.* 1336—1347). Đ. Daničić, rječn. 1, 406. — *dd)* Ilijina glavica *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *ee)* Ilina padina *u Srbiji u okrugu kneževačkom* Niva u Ilinoj Padini. Sr. nov. 1872. 291. — *ff)* Ilina voda *u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Sr. nov. 1870. 294. 392. — *gg)* Ilin do *u Srbiji u okrugu podrinskom.* Sr. nov. 1866. 316. — *hh)* Ilino polje *u Hercegovini.* Schem. ragus. 1876. 58.

ILIJIN-, *vidi* ilin-.

ÌLIJINA, *f. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Spom. stoj. 184.

ILIJINO, *n. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 42. — *b) selo u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* K. Jovanović 166. — *c) pomiće se i prije našega vremena mjesto s ovijem imenom.* Spom. stoj. 184.

ÌLIJINSKÎ, *adj. obično se* -iji- *sažimlje u* î: ilînskî, *te se piše:* ilinski *ili* ilijnski. — *U naše vrijeme. a) koji pripada Ilijinu danu. — između rječnika u Vukovu:* ilîjnskî, n. p. mjesec (‚der juli') ‚Elias-' ‚Eliae'. — Pripeče sunce ilijnsko. Nar. prip. vuk 209. Sadašńi Mioļski panađur mnogo je boļi bio od prošastog Ilijnskog panađura. Nov. sr. 1834. 164. — *b) koji pripada mjestu Ilijinu.* Ilijnska *(opština).* K. Jovanović 166.

ÌLIK, *m. vidi* 1. ilika. Ječerma s ilicima ili tokama. Vuk, rječn. *kod* halka. živ. 292.

1. ÌLIKA, *f. na đečermi sprijed kao puca od kositera kroz koja su unakrst isprovlačeni gajtani te se čini kao da su toke na prsima, tur.* ilik, *petļa. — isporedi* ilik. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* îlîkâ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje se onako tumači i dodaje da se govori u Lici.* Ilika će puce popuštiti. Nar. pjes. herc. vuk. 130. Na jednoj su *(đečermi)* toke i ilike. Nar. pjes. kras. 1, 50. Pa se vati rukom pod ilike. 1, 113.

2. ÌLIKA, *f.* drvena zatvorena posuda za vino, koja ima nosac kao kanta. u Lici. V. Arsenijević. — *vaļa da je i ovo riječ turska.*

1. ILÌMÂN, ilimána, *m. vidi* viliman. — *U Vukovu rječniku.*

2. ILIMAN, *m. pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdiļ. hrv. 137.

ÌLÎN, ILIN-, *vidi* Ìlijin, ilijin-.

ILINA, *f. uprav augm.* il, *samo u Stulićevu rječniku s osobitijem značenjem:* ‚tartaro negli acquidotti' ‚faeces quae aquaeductibus adhaerent'.

ILINAC, Ilinca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji lička-krbavskoj.* Razdiļ. hrv. 29.

ÌLINAČKÎ, *adj. koji pripada selu Ilincima.* V. Arsenijević.

ÌLÎNCI, Ìlinâcâ, *m. pl. selo i pusta u Slavoniji u srijemskoj županiji.* Razdiļ. hrv. 148. 150.

ÌLÎNČA, *f. riječ nepoznata značeńa u narodnoj pjesmi našega vremena i otale u Vukovu rječniku (bez značeńa a s dodatkom da je stajaća riječ).* Mladom barjaktaru barjak od ilinče. Nar. pjes. vuk. 1, 101. živ. 41.

ILÍNČANIN, *m. čovjek iz Ilinaca (vidi* Ilinci). V. Arsenijević. — *plur.:* Ilinčani.

ILÍNČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Ilinaca.* V. Arsenijević.

ÌLÎNČICE, *f. pl. (uprav* Ìlijinčice) *razvaline crkve svetoga Ilije kod Tuzle u Bosni.* Schem. bosn. 1864. 23.

ILINICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* Niva na Ilinici. Sr. nov. 1872. 150.

ÌLÎNIĆ, *m. (uprav* Ìlijinić) *prezime. — Pomiće se od* XVIII *vijeka.* Ilinić od Mostara. And. Kačić, kor. 455. Ilinić. Schem. jadert. 1876. 52. Schem. ragus. 1876. 64.

ÌLÎNKA, *f. ime žensko (po muškome* Ilija). — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (‚von Elias ins femininum movirt'). Ilinьka. S. Novaković, pom. 65.

ÌLÎNŠTÂČKÎ, *adj. koji pripada ilinštaku. — U Stulićevu rječniku:* ‚canicularis'; dni ilinštački ‚dies caniculares'.

1. ÌLÎNŠTÂK, *m. (uprav* ilijinštâk) julius,

mjesec julij, jul, srpań (mjesec u kojemu je Ilijin dan); *pošto je onda naj veća vrućina u godini, rječnici, prema lat.* canicula, *tal.* canicola, *tumače da znači i zvijezde koje počińu ishoditi u jutro u ono doba.* — *Postaje od* Ilijinski *nastavkom* jakъ: skj *u štokavacu mijeńa se u* št, *a u čakavaca u* šć: ilinšćak. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚canicola, segno celeste' ‚canicula' 165b), *u Voltigijinu (griješkom* ilinstok, *gen.* ilinstka ‚canicola, sirio, segno celeste' ‚hundstern'), *u Stulićevu* (ilinštak, ime od zvijezde ‚canicula'), *u Vukovu* (ilȉnjštȃk, mjesec ilijnski ‚monat juli' ‚mensis julius' *s dodatkom da se govori u Risnu).* Srpań ili ilinšćak. M. Alberti XXXVII. Ilinštak zori a gospodinštak bere. (D). Poslov. danič. 32. Tko ilinštaka ije srdjele, listopada im sere drače. (D). 129. Kad kladenci prisišu usred ļeta ilinštaka *(pisarskom griješkom* ilipštaka). Nar. pjes. bog. 221.

2. ÌLÎNŠTÂK, *m. čovjek koji slavi Ilijin dan (kao krsno ime).* — *Postańa istoga kao* 1. ilinštak. — *U Vukovu rječniku:* koji slavi Ilijn dan ‚der den h. Elias feiert' ‚cliens s. Eliae'.

ÌLÎŃ, *adj. (uprav* Ilijiń), *vidi* Ilijin. — *U naše vrijeme.* A od Petrova dna drugu polu te do Ilińa dna da sve plati. Glasnik. II, 1, 40. (1808). Cveta oko Ilińa. Đ. Popović, poznav. rob. 280.

ÌLÎŃAČA, *f. (uprav* ilijińača) *u Vukovu rječniku:* ilȉjńača, jabuka i kruška koja dospijeva o Ilijnu dne.

ÌLIR, *m.* Ἰλλυριός, Illyrius, *čovjek iz naroda koji je u vrijeme starijeh Grka i Rimļana živio u Dalmaciji i u Arbaniji i uopće u našijem krajevima. premda je sva prilika da taj narod nije bio slavenski i da su mu današńi Arbanasi potomci, ipak ńeki pisci misle da je bio slavenski i da smo mu mi potomci;* 1835 *god. bilo se pristalo ovijem imenom zvati južne Slavene.* Kardinala previsoka i Ilira jošter Janka. J. Kavańin 177b. Vedrih kraļa od Ilîrâ. 228b. Bogoļubni Iliri. E. Pavić, ogl. XIV. I kraļevat nad Slavinci stade, on jih tada Iliri prozvaše. M. A. Reļković, sat. B4b.

ILIRAC, Ilirca, *m. vidi* Ilir. Mi Ilirci. J. Filipović 1, x.

ÌLIRIČKÂ, *f. (zemļa) vidi* Ilirija. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Posuše se po svoj Iličkoj, Iličkoj zvanoj i Slovinskoj. Nadod. 11. Kraļ Bradilo rodom iz Slovinske glava biše od sve Iličke. 122.

ÌLIRIČKÎ, *adj. koji pripada Ilircima; naj češće pisci ovako zovu naš narod i jezik (u Dubrovniku se misli da talijanskom* illirico *odgovara posve naše* naški), *vidi* Ilir. — *isporedi* iliriški, ilirski, ilirijski, 1. ilirik, ilirijanski. — *Postaje od* 2. Ilirik *nastavkom* ьsk *pred kojijem se* k *mijeńa na* č; *kasnije je ispalo* s *između* č *i* k. — *Nahodi se sa starijim oblikom u rukopisu pisanom crkvenijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku* (iliričьskyj ‚illyricus'). Vêньcь carьstvija rukama vъzьmь arhijerej čьstnoju togo glavu vênčavaaše, sъvrьšenna pokazavь iliričьskyimь vьsêmь jezykomь cara. Glasnik. 11, 65. — *S mladijem oblikom od* XVII *vijeka.*

a. *adj.* Pogodba slova iliički*(h).* I. Ančić, svit. VII. Za poštenje duša iliičke čeļadi. ogl. I. Slide brojevi iliički jedinci. vrat. XI. Da sastavim u naš jezik iliički. 171. I mi iliički puci. I. Đorđić, ben. 8. Sveti Jerolim slava i dika jezika iliičkoga. A. Baćić 38. Razširiše se do po iliičke zemļe. S. Badrić, ukaz. 45. U našemu iliičkomu narodu mnogi su parohi popovi i mnogi fratri. J. Filipović 1, x. Grci neka ne govore da imadu Moskoviju, jer ako u Moskoviji i drže kako drže Grci, Moskoviti Grci nisu, nego Ilirici, što će reći naroda, koji počima od mora Adrijaskoga, budući da ovim jezikom govore, koji se zove iliički ili slavni. 1, 167a. Od slovosložja iliičkoga slovma latinskim. F. Lastrić, test. XII. Naškim, to jest slavnim iliičkim jezikom. A. J. Knezović I. Slavnom iliičkomo ili slavinskome narodu. IX. Složio sam u iliički iliti slavonski jezik knížicu. A. Kanižlić, fran. 14. Tri jezika: ruski, rumański i iliički. kam. 886. U naš slavni, uļudni i krasni iliički jezik. E. Pavić, ogled. IIa. U slovinski iliti iliički jezik prinoseći. IIIb. Brojnica sviju stari kraļa slovinski iliti iliički. Nadod. 119. Kratke ove poslove moje koje puku iliičkom dragovoļno blagosivam, Bogu velikom žeļnoļubno poklańam. V. Došen X. Veseli se, majko jaka iliički vitezova. And. Kačić, razg. 3a. Likarije priprostite u dva jezika razdiļene, iliički i talijanski. J. Vladmirović 1. Rusag slovinski oliti iliički. 3. U talijanskomu i iliičkomu, to jest slavonskomu jeziku. I. Jablanci 5. Iliički ili slavonski pisaoci. 8. U naš slavni iliti iliički jezik. M. Dobretić VI. Našemu iliičkomu puku. B. Leaković, nauk. 488.

b. *adv.* iliički *(o našem jeziku).* Iliički ga zovemo Jesus. I. Ančić, svit. 152.

ILIRIDA, *f. vidi* Ilirija, *grč.* Ἰλλυρίς, *lat.* Illyris. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Bilježnica Iliride i inih država pak se klada. J. Kavańin 277b. Staroj tako Iliridi, majci kraļâ i država stijeg se slavi. 279b.

ILIRIJA, *f. vidi* 3. Ilirik, *lat.* Illyria *(n. pl.).* — *Između rječnika u Daničićevu.* Iliriji približajušть se. Domentijanb 3. Po vьsej Tetaliji i Iliriji. 170. Ide u Dalmaciju, u Iliriju. F. Glavinić, cvit. 207b.

ILIRIJANIN, *m. vidi* Ilir. — *plur.* Ilirijani. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Da se uloži slagat rječnik Ilirijanom. J. Kavańin 157b. Koji Ilirijana svojih slobodi da povrati. 246a.

ILIRÌJÂNSKÎ, *adj. koji pripada Ilirijanima, vidi* iliički. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (ilirijanska država ‚Illyris, Illyricum'). Plemeniti list slavne ilirijanske gore. A. Kanižlić, kam. X. Ilirijanske državе. 148.

ILIRIJSKI, *adj. koji pripada Iliriji, vidi* iliički. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (pisano* iliriski, *što može biti i zlo naštampano mj.* iliriški *koje vidi).* Od svijeh inijeh država, kraļa i višijeh ļudi iliriskih. J. Kavańin v. Antenor luke projde iliriske. 141a. Hercega i župana iliriskih kamo starih? 232b. Sveti Pâvô ilirisku crkvu sgradi. 295b.

1. ÌLIRIK, *adj. vidi* iliički, ilirski, *lat.* illyricus, *ili tal.* illirico. — *U dva pisca* XVII *vijeka.* Upisa ga B. Kašić penitencir ilirik u s. Petru. B. Kašić, is. 1. Slide broji ilirici. I. Ančić, svit. VII.

2. ÌLIRIK, *m. vidi* Ilir, *lat.* Illyricus. — *U dva pisca* XVII *vijeka koji ovako zovu čovjeka našega naroda.* Ne čini razlikosti od Grka, Žudija, Latinina, Ilirika, Tudeška. I. Ančić, vrat. 124. Po viću svetoga Jerolima Ilirika. 188. Ilirici imadu slova 32. svit. VIII. Meu kojim se sada naodimo mi Ilirici. 160. Ilirici na božić... svi se celuju. 257. Moskoviti Grci nisu, nego Ilirici, što će reći naroda, koji počima od mora adrijaskoga, budući da ovim jezikom govore, koji se zove iliički ili slavni. J. Filipović 1, 167a.

3. ÌLIRIK, *m.* Illyricum, *zemļa u kojoj su ńegda živjeli Iliri (od prilike Dalmacija i Arbanija). — isporedi* Ilirija, Ilirida. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Sava sve vode od Ilirika grabeći. F. Glavinić, cvit. xv. Ide u Siriju, . . . u Ilirik. 222ᵇ. Kih Bog vječni za bič spravi Italije i Ilirika. J. Kavańin 115ᵃ. Ona poda počet starom' Iliriku. 281ᵃ. Kvirin, biskup Ilirika. 304ᵃ.

ILIRIŠKI, *adj. vidi* ilirički, *isporedi* ilirijski. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Iliriške crkve popom. J. Kavańin 125ᵇ. Gore i svete iliriške koliko se ču romona. 310ᵇ.

ÌLIRSKÎ, *adj. koji pripada Ilirima, vidi* ilirički. — *Od* XVIII *vijeka.* Gdi ilirski kraļ Pleurat. J. Kavańin 243ᵃ. Kraļi ilirskoj ki poļani sa svih strana gospodihu. 259ᵇ. Poslovice pravdoslovne u ilirskom narodu. Pravdonoša. 1852. 9.

ILISAV, *m. ime muško. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Đevojka ńemu govorila: ‚Ilisave, vjerna slugo naša!' Nar. pjes. kras. 1, 35.

ILIŠŃI, *adj. vidi* ilijinski. — *U jednoga pisca našega vremena.* U požegi sunca ilišńega. Osvetn. 7, 16.

ILIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Ńiva u Ilištu. Sr. nov. 1875. 645.

ÎLITI, *vidi* ili. — *Može* ti *biti okrńeno:* îlit', *ili samo* ili: il' ti. — *Radi* iliti vam, iliti mu, *vidi kod* ili. — *Od* XV *vijeka (vidi kod* c), *a izmedu rječnika u Stulićevu* (v. ili) *i u Vukovu* (vide ili).

a. *vidi* ilj, a. *vrlo često.* Služenjem svećenêka ilit' popa. Š. Budinić, sum. 76ᵃ. Ortografija iliti postavļenje slova. I. Bandulavić IV. Na jednu špiļu iliti pećinu. S. Margitić, ispov. 9. Po pameti iliti razumu. A. Baćić 467. Obašavši joj bila iliti vam pulce. J. Banovac, pred. 143. Na ispovidi vaļa ne samo prikazati grih, dali i grišna okolostojstva iliti vam cirkumštancije. pripov. 39. Kad mu se oladi para iliti vam dah. 61. Jedna laž, govore, samo je grih venijali iliti vam vrimeniti. 160. Gledajući jedan plemenit perivoj iliti vam vrta'. razg. 185. Mučnije se pak čuvati od griha lakoga iliti maloga. razg. 193. Japiju ńegovu iliti gradu, od koe je složeno. F. Lastrić, test. II. Mogući iliti jaki. ad. 20ᵃ. Kojizim diluje i čini iliti dovršuje isto naše spaseńe. od' 93. Odgovoriše apoštoli, da bijaše stvar neuzmložna iliti da ne bijaše moguće nasititi jednoga toliko veliķa mložtva od naroda ni samo kruhom. 246. Ńe divičanski obraz izpenga iliti priliku perom izveze. 369. Odluka daklo naj posli ima biti kripka iliti plodna u dilu. ned. 71. Ilińci iliti licumirci. 300. Od posla službenoga iliti rabotnoga. I. A. Nenadić, nauk. 57. Pod prilikom iliti obličjem kruha i vina. 103. Crkvu istočnu iliti grčku. A. Kanižlić, kam. I. Dvanaesti dan miseca februara iliti veļače. 16. Do miseca novembra iliti studena. 37. Imaju li se više čuditi virnoj pameti iliti spomeni ili bistromu razumu? 711. Miseca svibńa iliti maja. fran. 88. Dila svrhunaravna iliti čudesa. 185. Poniznost izvanska iliti u dilih. 186. Uzeo sam japno iliti kreč. utoč. XXV. Na prozoru iliti pongoru. 266. Ženoriba iliti sirena. V. Došen VII. Ako daklo bakanalija iliti poklade od satira i od Bakusa svoj početak imaju. M. A. Reļković, sat. A6ᵃ. Prva skula naziva se prelo, druga divan iliti posilo. C4ᵃ. U Konstantinopoļu iliti Carigradu. sabr. 5. Pridaje ponizno svoj memorijal iliti molbu. 23. Narav iliti bitje reda. Ant. Kadčić 1. Stvaraju jednu kńigu iliti vam libar. A. d. Costa 1, v. Radi dviju naravi, u jednoj personi iliti kipu aliti sobstvu ujedińeni, imenovan jest Emanuel. I. Velikanović, uput. 1, 125. Od kojih godina iliti dobi potvrdivati se imaju kršteni? 3, 37. Kad univamo iliti dremamo. J. Rajić, pouč. 1, 85. Svaki ostaje dužan kaštigu iliti podipsu podnositi. B. Leaković, nauk. 201. — *Pisci upotrebļavaju* iliti *kal na više načina nazivļu svoje kńige.* Kamen pravi smutńe iliti početak rastavļeńa. A. Kanižlić, kam. I: Aždaja sedmoglava . . . iliti sablast griha na sedam glavni griha razdiļenoga . . . V. Došen I. Svakomu po malo, iliti predike nediļne. Đ. Rapić I.

b. *vidi* ili, d. *dosta često.* Podložni budite iliti kraļu iliti vojvodam. Kateh. 1561. D3ᵃ. Er gospoja bez ļubavi što je ino . . . ner ugasla jedna svića, ilit' suh pań u dubravi? A. Čubranović 144. I primi ga, da je s tobom ilit' sužńem ilit' robom, od strane te višńe moļu. 160. Rozarijo može se govoriti iliti u dne, ili u noći. A. Gučetić, roz. jez. 21. Tko želi jednu stvar učiniti, iliti mu zlo, iliti mu dobro. M. Divković, bes. 108ᵃ. Prignuti na bludnost ali na grijeh puteni iliti na prilične take grubosti. S. Matijević 14. Pojdi od mene iliti na desno iliti na livo. S. Margitić, fal. 92. Tribuje svakojako trpiti iliti na ovomu svitu iliti na drugomu. I. P. Marki 63. Ova naredba učińena jest iliti ponovļena. A. Kanižlić, kam. 16. Korena od gaveza iliti maloga ili velikoga. J. Vladmirović 24. U prvu nedjeļu svakoga mjeseca iliti prvi put kad budeš slobodan od svake zaprjeke. I. M. Mattei 267.

c. *vidi* ili, e. Sa vsim pristojanjem, iliti pristojalo v poļi, v gori. Mon. croat. 84. (1457). Ili blagujem iliti pijem, sveder mi se čuje strahoviti glas. A. Gučetić, roz. jez. 298. Svaka će gn. Bog privesti na sud, iliti je zlo djelo iliti je dobro djelo. M. Divković, nauk. 68ᵇ. Ilit' hotit ilit' ne htit, danaska ćeš ńim posvetit. P. Hektorović (?) 154—155.

1. ÎLKA, *f. ime žensko (po muškome* Ilija). — *isporedi* Ilinka. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Ilka. S. Novaković, pom. 65.

2. ÎLKA, *m. vidi* Ilko. Po čem bi ti Ilku poznavala? Nar. pjes. juk. 197.

ÎLKO, *m. hyp.* Ilija. — *isporedi* 2. Ilka. — *U naše vrijeme.* Ilko škrinu, a ćorda mu sinu. Nar. pjes. juk. 201. To je diļka Jaćimović-Ilka. Osvetn. 3, 101.

1. ÍLO, *m. hyp.* Ilija, *vidi* Ile. A do Nika Matoviću Ilo. Nar. pjes. vuk. 5, 411.

2. ILO, *n. vidi* il. *u Stulićevu rječniku:* ‚limus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ILOČAC, Iločca, *m. selo u Barańi.* Šem. prav. 1878. 39.

ÌLOČANIN, *m. čovjek iz Iloka. — plur.:* Ìločâni. — *U Vukovu rječniku.*

ÌLOČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Iloka.* V. Arsenijević. — *gen. pl.:* Ìločanûkâ.

ÌLOČKÎ, *adj. koji pripada Iloku. — Od* XVIII *vijeka, a izmedu rječnika u Vukovu.* Kožu mu sadrišo, gdi iločka tad kapija biše. Nadod. 69.

ÌLOČKIŃA, *f. vidi* Iločanka. V. Arsenijević.

ILOJKA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 65.

ÌLOK, Ilòka, *m. trgovište u Slavoniji u srijemskoj županiji.* Razdiļ. hrv. 142. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* Ìločo. — *Od* XV *vijeka (vidi pri kraju), a izmedu rječnika u Vukovu* (‚dorf

und schloss an der Donau in Sirmien'). U Iloku on je priminuo. Nadod. 47. Pak je Ilok, Osik i Vukovar. M. A. Reļković, sat. B3a. Togo lêta (1688) osvojiše Nemci Ilok gradь na Dunajskoj reki. Glasnik. 20, 7. (1764). — xvi *vijeka u latinskijem spomenicima gdje se zove i* Vilak. ‚Turcae contra castellum Ilok copias misisse dicuntur'. Starine. 5, 269. (1526). ‚Castra amplissima non procul a Varadino Petri posuit, et illud atque Wjlak hucusque oppugnare coepit'. 5, 257. (1526). — *A prije toga kao vlasteosko prezime.* Nicolai de Wylak. Starine. 5, 119. (1472). Laurencio de Wylak. 208. (1522).

ILOV, *adj. koji pripada ilu, vidi* il. Nima li lončar oblast nad ilom od jednoga ilova kusa stvoriti jedan sasud na čast? Anton Dalm., nov. tešt. 2, 13. panl. rom. 9, 21.

ILOVA, *f. ime mjestima i vodi. a) ime trima selima u Bosni u okrugu bańolučkom:* Ilova-Šereg, Ilova-Tabak, Ilova-Velika. Statist bosn. 92. — *b) selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdiļ. hrv. 115. — *c) voda u Hrvatskoj.* Od istoka Dunaj voda pliva, od zapada studena Ilova. M. A. Reļković, sat. B2a. — *d) pomińe se prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 134.

ILOVAC, Ilovca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. hrv. 74.

ĬLOVAČA, *f. vidi* gńila, glina. — *Postaje od* il, *a ovo je riječ prasłavenska, isporedi stslov.* ilъ, *rus.* илъ, *češ.* jíl, *poļ.* il. *isporeduje se grč.* ἰλύς, *blato, glib.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (‚argilla'. 2. ilovača lončarska ‚creta figulina'), *u Jambrešićevu* (‚argilla'), *u Voltiģijinu* (‚argilla' ‚thon, lehm'), *u Stulićevu* (v. gńila *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva), u Vukovu* (‚der letten' ‚argilla'). Ilovača i lončarsko blato samo od sebe jest neplodno. I. Jablanci 16. Živu iz koje je on do onda ilovaču uzimo za načinati kipove i lonce. I. Velikanović, uput. 1, 162. Jedne blatnom ilovačom teže. J. S. Reļković 26. Car saļevao u ravni Jordanskoj u zemļi ilovači. Đ. Daničić, 2dnevn. 4, 17. — *I ime mahali u Travniku.* F. Jukić, zemļ. 22.

ILOVAČAK, Ilovačka, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdiļ. hrv. 87. — *Na drugom je mjestu pisano* Ilovačka. Šem. prav. 1878. 70.

ĬLOVAČAST, *adj. u kojemu ima ilovače.* — *isporedi* ilovačatast. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚argillosus'; *u Jambrešićevu:* ‚argillaceus'; *u Voltiģijinu:* ‚argilloso, cretoso' ‚thonicht, lehmicht'; *u Stulićevu:* v. gńilast *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva.*

ĬLOVAČATAST, *adj. vidi* ilovačast. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ako jest možebiti zemļa odviše ilovačatasta. I. Jablanci 94.

ILOVAČKA, *f. vidi* Ilovačak.

ILOVICA, *f. ńiva blizu Hļjetovu.* — *Na jednom mjestu* xiv *vijeka.* Ńiva Ilovica podь Drênovcemь. Spom. stoj. 38. *(prije* 1346).

ILOVICE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 12.

ILOVIK, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdiļ. hrv. 56.

ĬLUM, *m. arap. tur.* i'lâm, *presuda.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Lipa znala ilum proučiti. Nar. pjes. marj. 152.

ILUŠA, *m. ili f. (?) ime muško ili žensko (?).* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 65.

ĬLUŠIĆ, *m. prezime u naše vrijeme u Dalmaciji.*

ILUŠINOVIĆ, *m. prezime.* — xv *vijeka.* Filip Ilušinović. Mon. croat. 115. (1475).

1. IĻA, *f. vidi* il. *u Stulićevu rječniku:* ‚limus' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

2. IĻA, *f. u Stulićevu rječniku:* ‚geranium'. — *Po svoj prilici treba čitati* igla, *vidi* igla, b, *c).*

3. ÍĻA, *m. vidi* Iļo. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 65.

IĻE, *vidi kod* ļe.

ÍĻO, *m. hyp.* Ilija. — *isporedi* Iļa. — *Akc. se mijeńa u voc.* Îļo. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Ovud Iļo naćera dorata.

IMÁĆE, *n. vidi* 2. imańe. — *Kao* imańe *od part. praet. pass.* iman, *tako jamačno* imaće *(stariji je oblik* imatje, *vidi u naj prvom primjeru) postaje od oblika* îmât. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die habe' ‚facultates', cf. imańe). Ubožstvo jest jedno imatje brez prikarivańa. M. Radnić 551a. Da su imaća ńihova uzmnožena bila od ńega. J. Matović 422. Bogatci da bi pridali Bogu imaća i bogastva. 494. Bio bi poginuo on *(Job)* sinovima i s imaćem. 511. Nijesam štedio imaće, aspre . . . Starine. 10, 35. (1770). Ama kako da nestane tolikoga blaga i imaća? M. Đ. Milićević, zim. več. 357. Otići će na imaće, na baštinu. zlosel. 186.

ÌMAĆNÎK, *m. vidi* imatnik. — *U jednoga pisca našega vremena.* Sve pokazuje imaće a nigde se ne vidi imaćnik. M. Đ. Milićević, s dun. 73.

ÌMÂJSTVO, *n. vidi* imaństvo. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Vinograde, žita, druga imajstva krupe i gradi posve odnesoše. M. Zoričić, zrc. 167.

ÌMALAC, ìmaoca, *m. čovjek koji ima.* — *Gen. pl.:* imalâcâ. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (imalac *i griješkom* imaoc ‚habens'). Da tko potajno i brez dopušteńa vlastitog imaoca štogod ne uzme. E. Pavić, jezgr. 99. On nudi svakog imaoca zemļe, da mu dade novaca u zajam. Nov. sr. 1834. 30. Imalac zemļe nema običaja puta uzorati. V. Bogišić, zborn. 439.

ÌMALICA, *f. žensko čeļade koje ima.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

1. ÌMÂM, imáma, *m. arap. tur.* imâm, *vjerski starešina.* — *U naše vrijeme.* Imam, arapska reč, znači: lice posvećeno običnim poslovima bogočasti; obični sveštenik jedne ǵamije; kalif ili Muhamedov nasledńik. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 96. Eto kuca u po Carigrada, a imami svoju viku viču. Osvetn. 3, 24.

2. IMAM, *m. komad (obično od ćelibara) na gorńem kraju od čibuka što se drži u ustima kad se puši, arap. tur.* imâme. — *isporedi* imamče, imamet, bokin, ćilibar. — *U naše vrijeme.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 96.

IMAMČE, imamčeta, *n. vidi* 2. imam *(uprav dem.).* — *U naše vrijeme.* Od ńega se *(ćilibara)* naj više prave imamčeta. Đ. Popović, poznav. rob. 23. Lepo imamče od ćilibara u kome ima kakova mušica ili bubica, plaća se zdravo skupo. 23.

1. IMAMET, *m. poglavarstvo, starešinstvo, arap. tur.* imâmet. — *U naše vrijeme u Bosni.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 96.

2. IMAMET, *m. vidi* 2. imam. — *U naše vrijeme u Bosni.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 96.

IMAMIL, *m. vidi* 1. imam. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Vridni imamili pro ńih ćatibami to

su navistili. I. T. Mrnavić, osm. 79. Na to smo odpravili naše poklisare, hože s imamili. 93.

1. ÌMÂN, imána, *m. vjera (u Turaka), arap. tur.* îmân. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚der glaube' ‚fides'). Bog ga s dinom sastavio! a i s dinom i s imanom! Nar. pjes. vuk. 1, 275. A tako mi dina i imana! 3, 76. Kunem ti se dinom i imanom. Ogled. sr. 487.

2. ÌMAN, îmna, *m. crkvena pjesma, lat.* hymnus. — *Od* xv *do* xvii *vijeka kod pisaca.* Tada počni prijura iman. Starine. 1, 226. (xv *vijek).* Iman triju mladić. Nauk brn. 56ª. Pjesan il' iman od divice Marije. A. Komulović 74. Na oficiju se govore imni, psalmi... iman je grčki... M. Divković, nauk. 181ᵇ. Sve imne iliti pjesni Božje. B. Kašić, rit. xviii. Adoravajući one riječi od imna. I. Držić 60.

ÌMÁNČE, imáncéta, *n. domaća životińa, uprav je dem.* imáńe, *te bi trebalo da glasi* imańče. — *Od* xvii *vijeka, naj prije u Mikaljinu rječniku (gdje nema napose):* Jalova krava, al' ino imanče. 171ᵇ. Zabiļežen, kako ti imanče, al' ina stvar na koju se biļeg učini. 801ᵇ. Iči kakono imanče skačući na smrt. M. Radnić 121ª. Kakono imanče slijepo bude stavļen u meļaju. 316ª. Ja sam kakono imanče prid tobom. 397ᵇ. Zapovidio slugi, da mu spravi čast od naj boļega mesa što se naodi u imančetu. F. Lastrić, ned. 417. Jerbo kurjak ujide marvinče ili drugo kakvogod imanče. M. A. Reļković, sat. C5ᵇ. Za što god se imanče pogodi. J. S. Reļković 438. Imánče, magare (u Nišu). Đ. Daničić.

IMANSTVO, *n. vidi* imaństvo. — *U pisaca* xviii *vijeka.* Kada od lakomosti svojim imanstvom ne služi se kako darom Božijem. F. Lastrić, ned. 129. Nisu, ne, istinita bogastva, imanstva. svet. 118ª. Od imanstvi vrimenitije. 156ᵇ. Da im Bog dade imanstva, dostojanstva, dvore, baštine. od' 197. Požeļeńa imanstvi svitovńije. test. ad. 53ᵇ. Kamo blago i bogastva i ostala sva imanstva? A. J. Knezović, verš. 10. Uzmložati svoja imanstva. A. Kanižlić, fran. 154. Dobra i imanstva ako ima koja. bogoļubn. 485. Neka nastoji za svojim imanstvom. N. Palikuća 69. Ište li da mu poklonim moje imanstvo? I. M. Mattei 78.

1. ÌMÁŃE, *n. djelo kojijem se ima.* — *isporedi* 2. imańe. — *Stariji je oblik* imanje. — *Između rječnika u Vukovu* (‚das haben' ‚τὸ habere'). Dali se dostoji, rači mi reć uprav, tolikoj gospoji nemilos za ļubav? u kojoj ļubavi imanje ne žeļu. Š. Menčetić 118. Koliko većma vruće užgana bude duša naša, toliko većma lašńe održati će imańe od svojije prošońa. M. Radnić 534ᵇ. Imańe i neimańe učinilo je gospara i slugu. A. Kalić 375. Dopuno i cjelovito imańe svijeh kreposti. 467.

2. ÌMÁŃE, *n. ono što se ima.* — *isporedi* imjeńe, imetak, imutak, imuće, imovina *itd., i* 1. blago *pod* 2, *i* 1. dobro *pod* c. — *Stariji su oblici* imanije *i* imanje. — *Uprav je ista riječ što* 1. imańe, *ali dobivši konkretno značeńe promijenila je akcenat (isporedi n. p.* pèčéńe *i* pečéńe). — *Od* xiv *vijeka, u između rječnika u Mikaljinu* (imanje, mahira ‚armentum, pecus, grex armentorum' *i kod* blago *i* dobra), *u Belinu* (imanje ‚havere' ‚bona' 366ᵇ; ‚robba o roba, facoltà' ‚res' 629ᵇ; ‚pecus' 139ᵇ; ‚grex' 457ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (‚possessio', v. blago; imańe, t. j. imetak, stoka ‚bona, habentia'), *u Jambrešićevu* (‚bonum'), *u Voltiđijinu* (‚bene, signoria, sostanza' ‚gut, habe'), *u Stulićevu* (‚facultates, divitiae, opes, res, substantia; grex'), *u Vukovu*: 1. ‚die habe' ‚habentia, facultates', cf. imovina. 2. (po Bačkoj) ovce ‚die schafe', cf. blago; *u Daničićevu* (imanije ‚opes'). *a)* opes, res familiaris, *uopće što ko ima, pokretno i nepokretno, isporedi* 1. blago, 2, a. *aa) u pravom smislu.* Otdèļenь hlêbomь i imanijemь. Zak. duš. pam. šaf. 35. Sь vsêmь imanjemь crьkve tezi. Mon. serb. 134. (1348). Da gredu svojimi glavami, imanijemь svojimь. 146. (1349). Što da Dubrovčanimь Srьbinu svoje imanije u vêru. 206. (1387). Koju gode bi pru imali Dubrovьčane medu sobomь za imanje. 411. (1442). Posla svoga blaga i imanьja vlaštitoga broj i potegu, kako se odь niže piše. 496. (1466). Imanja ńegova polovina općini. Stat. poļ. ark. 5, 247. Grade prija sve tu i sve ńih imanje. M. Marulić 19. Ako razdijeļu ubozijem imanje moje. N. Rańina 36ᵇ. paul. 1cor. 13, 3. Daj meni dio imanja što me dostoji. 58ª. luc. 15, 12. I zapovjedi car dati ńemu mnogo imanja i srebra i zlata. Pril. jag. ark. 9, 85. (1520). Sve imanje i blago bješe za ništa. M. Vetranić 1, 8. Bogatac budući, pun svega imanja. P. Hektorović 6. Od kud Bnetkom biše tolika imanja? N. Dimitrović 102. Razumom imanje zašto je lasno steć'. N. Naļešković 1, 220. Ne želim imanja koje svit tač slavi. M. Držić 78. Damo u ruke imanje djeci. 150. Ne žeļu imanja na saj svit imati. D. Rańina 5ª. Sve moje imanje i blago na sviti, da ti hoć, moglo bi tve sasma sad biti. 87ᵇ. Razsipļe i poždire imanje i blago svoje. Š. Budinić, sum. 123ᵇ. Požuditi imanje, dobitak, robu i stvar tuđu nepravednim načinom grijeh je. A. Komulović 25. Koji stavļahu ńih blaženstvo u bogatstvu i u imanju vrjemenitomu. M. Orbin 299. Ni se muž i žena ugada, kad su oba razlika plemena, imanja i doba. I. Gundulić 146. Na zlo srnem, ko me cijepa, ter u način poplavice ka sve nosi što zadere, obori se i proždrije mê imanje naj poslije. 224. Ah! sve imanje nije li dosta, ke se od nas za inijeh stjeca? 364. Čas, imanja i životi, sve se otimļe, smuca i vadi. 559. Lakomija *(je)* nepravično želenje imanja. F. Glavinić, cvit. 148ª. Ne požoli imanja tujega. I. T. Mrnavić, ist. 73. Rasut imanje djeci. I. Držić 313. Ni mi obilno tvoje imańe ni tve blago srca gubi. Ġ. Palmotić 1, 328. Što će imańe, gdi je neznańe? 2, 128. Sve podložno smrti leži: srebro, zlato i imańe. 2, 509. Djavao skonča imanje Jobovo. M. Radnić 384ᵇ. Ja ću ti pustiti imanje sve moje. P. Vitezović, odil. 20. Trešńa i ogań obćen poraz uzročiše i od života i od imanja. B. Bettera, dubrovn. 21. Imanje je onoga tko ga uživa, no tko ga dobiva. (D). Imanje ukopano, znanje skrovano. (D). Imanje vele stvari zakriva. (D). Poslov. danič. 33. Komu znanje, tomu imanje. (D). 48. Velik dake ti si imanjem i uzrestom i pameću. J. Kavańin 119ª. Blago, zlato i imanja vrh mnozih se postavjaju. 514ᵇ. Pokli očinstvo i imańe naj bolje me jes dopalo. I. Đorđić, salt. 38. Bog mi je udijelio sve što imam u momu biću i stavnoga moga imańa i dobara promjenivijeh. B. Zuzeri 83. Da su joj djeca u obilnosti od imańa. 102. Š ńom će pasti za nas sve baštine, sva imańa, sva čas i scjena. 242. Prije imańe nego život... izgubi se. 371. S mnozijem stadim koja bijahu sve ńegovo blago i imańe. 371. Što je prudilo bogacu blago i imańe? A. J. Knezović 107. Nitko ne ima uvridit Žudija oli u kipu oli u imańu. M. Pavišić 43. Čine dio od imańa ubozijem. Đ. Bašić 22. Ko bi moga osvetio Luku, dala bi mu Lučino imańe. And. Kačić, razg. 295ª. ‚Nek ne daje prez ńihova znańa niti novac nit' kakva imańa. M. A. Reļković, sat. K2ª. Koji slabim

u kući imaćem. L1a. Veći dio tvoga imaća. Ant. Kadčić 105. Gubeći imaća nejmamo se raztužiti. Grgur iz Vareša 94. Sve imaće tvoje potpuniću. Nar. pjes. vuk. 4, 95. Djeca nisu dužna roditeļima imaća teći. Vuk, 2kor. 12, 14. Djevojka je imaće do vijeka. nar. pjes. 1, 330. Kao što su i Crnogorci četujući onda po Turskoj slabo razlikovali imaće hrišćansko od turskoga. 4, 12. Nekakav Ciganin razređujući pred smrt imaćo svoje. poslov. x. Više mu vrijedi odijelo nego sve ostalo imaće. 22. I naredio da sve ostalo ńegovo imaće bratski podijelimo. Pravdonoša. 1852. 31. Župnik sa dohodima imaća umrlih ima da služi mise. V. Bogišić, zborn. 362. Ne trošiti više nego podnosi imaće. M. Pavlinović, rad. 122. I porez režući po imaću. Osvetn. 2, 50. — *bb) u prenesenom, metaforičkom smislu, isporedi* 1. blago, 2, c, *e) bb).* Počteno se nosit naj draže imanje ńoj biše. M. Marulić 77. Dušu moju si od ništa satvoril i paka neizrečenim imanjem odkupil. M. Jerković 34. Žuđeno moje imanje *(Bože)!* 41. Dilnici od vičńega imanja činimo se. M. Bijanković 27. O Isuse, drago imanje, milost kripka i ufanje! P. Hektorović (?) 164. Uboštvo jest jedno imaće brez prikarivaća i brez pritezaća. M. Zoričić, osm. 107. Ali ovaj naj boļe imaće tvoje kćeri ujide pošteńe. M. A. Reļković, sat. C5b. — *b) u osobitom smislu, nepokretno (zemļa, baština itd., vidi* 1. dobro, c *pri kraju) što ko ima.* Udovica koj cesarica Teodosija priko pravde imanje niko vaze. F. Glavinić, cvit. 39b. Lazara imanje u Jerusolimu, Mandalenu grad Mandalo, a Martu Betanija dopade na dil. 243a. Dopusti redovnikom kmete i imanje držati. P. Vitezović, kron. 37. Kuće nike dale su misto novim tvrdinam od grada, a ńihova imanja i bašćine poginulo su. M. Bijanković 151. Imanje u dva sela, kruh u dvoje bisake. (D). Poslov. danič. 33. Mogu sadar pružit baštine i imaća. B. Zuzeri 178. Budući da kojigod od pravovirni imadijaše ńivu, kuću jali drugo koje imaće. E. Pavić, ogl. 642. Spahije i sada kod nas na svojih imaćih stoje. J. S. Reļković 5. — *c) također u osobitom smislu, stoka, isporedi* 1. blago, 2, b. Ki krade u toru imanje. Stat. poļ. ark. 5, 306. Damon, ki čas ima od slave i znanja pastiri meu svima, ki pasu imanja. D. Rańina 134b. Na jedan drum skupiv sva imanja mirno tad, sjedoše oba dva *(pastira)* pod jedan dubov hlad. 135a. I imanje, ko zna se pretilo koli bi, ne ktje već da pase trave lis, začuvši tej glase. 138b. Koji sinovi budući u poļu pri imanju. M. Divković, bes. 3a. Gdi se živine i imanja i siromasi putnici od zle godine svraćahu. B. Kašić, is. 94. Uhodim i prežim po pašah imanja, i nad svijem lupežim imam čas od znanja. I. Gundulić 149. Struka ti prokleta i imanje ostalo sve ti se prije ļeta od vuka poklalo! 151. Vuk ždrļivi sveđ zavijeva, tuđa imanja vazda lačan. 554. Gdi obilne paše imanjem sloviše. I. T. Mrnavić, osm. 18. Prosipļu se srde ohole po telesijeh crna imanja *(sviňa).* G. Palmotić 3, 136b. Kostretno plaho imanje *(koze).* 3, 254a. Sagrišuje pastir koji povoļno pušta imanje koje čuva u tuđu hranu. I. Grličić 63. Goneći vaše imanje u pašu. F. Lastrić, od' 362. U jednoj špiļici gdi običavaše imaće plandovati. 384. Čobani od imaća. 385. A daću ti od imaća brava. Ogled. sr. 114.

3. ÌMÂŃE, *n. vidi* jemaće. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* U vrime od imanja i od žetve. M. Bijanković 21.

IMAĆICE, *n. dem.* 2. imaće. — *U jednoga pisca našega vremena.* Imaćice se ńihovo uvećavaše iz godine u godinu. M. Đ. Milićević, let. več. 239. Po nešto imaćica. zlosel. 239.

IMAĆLO, *m. ime muško. — Na jednom mjestu prije našega vremena (nije dosta pouzdano).* Imaćlo: raba svojego Vujicu i Gvozdena, Imaćla. (Činilo mi se naj priličnije da ovako pročitam). S. Novaković, pom. 65.

ÌMÂŃSTVO, *n. vidi* 2. imaće. — *Nalazi se pisano i* imanstvo *i* imajstvo, *vidi oboje. — Od* XVII *vijeka.* Vira je jedno bistvo aliti imaństvo. I. Ančić, vrat. 4. Sva svoja dobra i imaństva ostaviti. J. Banovac, pripov. 4. Radite ih ostaviti baštinike vašega imaństva svitovńega. 250. Da bi ti istinito znao, da će se do nikoliko godina sve ovo kuće soriti, sva dobra ovoga mista prosisti, recito mi, što biste činili od vašega imaństva i od vaših grišni naslada. razg. 90. Uze mu *(Jobu djavao)* sriću, sinove, neviste i sva imaństva. 110. Izgubiti svako dobro i svako imaństvo vrimenito. M. Dobretić 182. Da bismo primili kakvu baštinu oli posidovaće oli imaństvo. 213. Prouči nam, što u pleću kaže, koliko je u vlaha imaństvo. Osvetn. 1, 21. *(Dijeli se)* imaństvo po koļenima, a hrana po čeļadima. V. Bogišić, zborn. 333.

IMAOSTVO, *n. vidi* 2. imaće, imaństvo, imovina. — *U naše vrijeme.* Vaļa svaki sudija da tamo teži, da svakoga u imaostvu ńegovome utvrdi. Nov. sr. 1835. 75.

ÌMAOVINA, *vidi* imovina.

IMÁRET, *m. arap. tur.* 'imâret, *što se sagradi kao zadužbina, n. p. crkva, bolnica. — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Hiljadu manastijera, crkav i imareta sagraditi. M. Divković, bes. 206b. Od baštine učini jednu zadužbinu, kako jedan imaret. zlam. 41b.

ÌMAŠAN (îmâšan), imašna (îmâšna), *adj. vidi* imuć. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚wohlhabend' ‚dives', cf. imatan). Jaćim i Stojan broje se u ļude imašne. M. Đ. Milićević, jur. 15.

IMAŠTINA, *f. vidi* 2. imaće. — *U jednoga pisca našega vremena.* A vesela im sva imaština! M. Đ. Milićević, jur. 15. Od toga doba, svet priča, počiňe se imaština Gazda-Žare Koprivića. let. več. 113.

ÌMATAN, imatna, *adj. vidi* imuć. — *isporedi* imaćan. — *U Vukovu rječniku:* ‚wohlhabend' ‚dives', cf. imuć *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

ÌMATEĻ, *m. vidi* imalac. — *U Stulićevu rječniku.*

ÌMATEĻICA, *f. vidi* imalica. — *U Stulićevu rječniku.*

ÌMATI, imâm (imádêm), *impf.* habere, *kad je u koga (subjekta) što (objekat) kao ńegovo, ili uopće kad se u ńega nahodi. — isporedi* jimati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.:* imámo, imáte, *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* îmâ, *u part. praet. pass.* îmân *ili* îmât *(u Dubrovniku je akc. kod ovoga glagola kao kod* igrati). *radi oblika kod kojijeh se umeće* d: imadem, imadoh *itd. vidi* A, 2. — *Uprav je iterativni glagol prema* imjeti *(koje vidi), ali je kod svijeh štokavaca i kod ńekijeh čakavaca posve zamijenio ovaj glagol. — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* imati, *češ.* jímati, *poļ.* imać. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚habeo, possideo, teneo'), *u Belinu* (‚habeo' 366b; ‚possideo' 575b; ‚acquiro' 28b), *u Bjelostjenčevu* (‚habeo, possideo, teneo'), *u Jambrešićevu* (‚habeo'), *u Vol-*

tiǧijinu (‚avere, possedere' ‚haben, besitzen'), *u Stulićevu* (‚habere, possidere, consequi, tenere, debere'), *u Vukovu (praes.* imâm *i* imâdêm ‚haben' ‚habeo'), *u Daničićevu* (‚habeo').

A. *oblici.*

1. *svi oblici mogu postati od osnove* ima: *praes.* imam, imaš *itd.*, imaju; *impf.* imah; *aor.* imah; *impt.* imaj; *ger. praes.* imajući; *ger. praet.* imavši; *part. praet. act.* imao; *part. praet. pass.* iman (imat). *ali za oblike prezenta (osim 3 plur.) u naj starijim primjerima, u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a i u naše vrijeme kod nekijeh čakavaca, ne može se znati, pripadaju li amo ili ka glagolu* imjeti: *jamačno pripadaju ovome zadnjem glagolu stariji oblici za 2 sing.* imaši, *za 3 sing.* imaть, *za 1 plur.* imamь *što se nalaze samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom; a 1 sing.* imaju (Mon. serb. 24 *god.* 1234—1240) *pripada bez sumnje amo, tako i 3 sing.* imajet (Š. Budinić, sum. 4[b]), *i 3 pl.* imaju. Mon. serb. 13. (1222—1228). 31. (1247). 98. (1330) *itd. i s crkvenijem oblikom:* imajuть. 523. (1480). *oblik* imata *za 3 duala* (Mon. serb. 158 *god.* 1357) *i za 2 duala* (462 *god.* 1453) *može pripadati amo i ka glagolu* imjeti.

2. *po analogiji prema glagolu* dati *u nekijem oblicima može se umetnuti* d *među osnovu i nastavak (naj stariji su primjeri iz* XVII *vijeka): a) praes.* imâdêm, imâdêš *itd*, imâdû. *(naj stariji je primjer:* imade. M. Radnić 62). *b) impf.: aa)* imâdijâh *(vrlo često); pošto* i *gdjegdje ispane između* d *i* j *(vidi n. p.* imadjahu. J. Banovac, razg. 68), dj *može se promijenjeti na* đ: imâđâh (imađašo. D. Obradović, basn. 329); imadahu *u* F. Lastrić, ned. 294 *jamačno je štamparska pogreška. — bb) u zapadnijeh se pisaca dosta često nahodi oblik* imâđâh, imâđîše *itd. (po zapadnom govoru* i *stoji mj.* ô); *naj stariji su primjeri:* imađše. I. Bandulović 57. 179. imadi*(h)*u. I. Ančić, vrat. 46. — *c) aor.* imadoh, imade *itd. naj stariji su primjeri:* imado. M. Radnić 17. 25. 32. 55. — *d) može biti da bi se našlo i u impt.:* imâdi, imâdimo, imâdite. — *e) ger. praes. aa)* imâđûći *dolazi često od prošloga vijeka. naj stariji su primjeri:* L. Terzić 45; I. P. Marki 47; J. Banovac, razg. 58; prip. 112; pred. 31. — *bb)* imâdijûći *rijetko, ali već od* XVII *vijeka:* M. Radnić 91[b]. 411[b]; imadijuć. I. Zaničić 191; imadjući. A. Tomiković, živ. 255.

3. *kao praes. perfektivni upotrebljava se: a) praes. perfektivni:* budem *s inf., n. p.* budemo imati. I. Bandulavić 2[a]; budem imati. S. Matijević 24; bude imat. F. Lastrić, svet. 22; *ili se* imati (imat) *govori prije* budem: imat budu. J. Kavanjin 568[b]; imat bude. M. Dobretić 484. *u ovakovom se slučaju shvaća od* XVIII *vijeka* imat budem *itd. kao jedna riječ (isporedi kod* dati, htjeti, smjeti, znati), *te se piše* imadbudom (imadbudêm) *itd. vidi:* ako imadbudom. Vuk, rječn. (1818) LVI; imadbude. pavl. 1kor. 16, 12; *u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka ispada* i d: imabudom. I. M. Mattei 56. 165. — *b) u jednoga pisca našega vremena ima oblik* imadnêm: imadne. Osvetn. 2, 102; imadnêmo. 7, 30.

4. *kao negativni glagol, t. j. kad stoji iza* ne: *a) može ostati razdvojeno jedno od drugoga, n. p.* ne ima. Mon. serb. 10. (1228). 14. (1222—1228); ne imaju. 13. (1222—1228). *to se može čuti i u naše vrijeme, osobito kod infinitiva i prošlijeh vremena. — gdjegdje se sastavlja* ne *s glagolom u jednu riječ, te* i *postane* j: nejma. N. Dimitrović 4. — *b) osobito u praes., u impt., u ger. praes. može se* ne *srasti s glagolom, te se od prvijeh vremena* e *s* i *slijeva u* ê: nêma. Mon. serb. 13. (1222—1228). 80. (1302—1321); nêmamo. 47. (1254—1256). 54. (1240—1272); nêmaj. 53. (1240—1272); nêmate. Spom. sr. 1, 23. (1399); nêmaju. 1, 39. (1402); *po istočnom govoru (kasnije i po južnome) s* e *mj.* ê: nema. Mon. serb. 123. (1336—1347); nemaju. 192. (1379); nemamь. 209. (1387); *što se u južnoga pisca* XVII *vijeka nalazi jedan put* nijema (M. Divković, nauk. 70[a]) *može biti i štamparska pogreška; po zapadnom govoru s* i *mj.* ê: nima. Mon. serb. 281. (1418); Naručn. 6[a]. 80[b]; nimaju. 11[a] *itd. — vidi još* nemati.

B. *značeńe.*

I. *aktivno.*

a. *značeńe je kao što je kazano sprijeda.*

a) objekat je stvar materijalna. aa) uopće, ne kaže se izrijekom što se ima. Ne može *(čovjek)* po vas vik dat ono što nima. H. Brtučević *u* N. Naljeković 1, 353. I vazda tako govore, da ne imaju nigdi ništa. P. Posilović, nasl. 21[a]. Nitko ne da, šta ne ima. V. Došen 208[b]. ‚Nejmaš ništa!' veli joj Lucija. M. A. Reljković, sat. E1[b]. Sve što imade u crkvu dade. L. Vladmirović 50. Imaš me, ne znaš me! izgubiš me, poznaš me. Nar. posl. vuk. 103. Nije onaj siromah koji nikad ništa nije imao, nego onaj koji je imao, pa izgubio. 216. — *bb) objekat može biti što pokretno ili nepokretno; značeńe je da je objekat subjektov (da subjekat ima ono što je objekat kao nešto svoje).* Ašte ima dobitьka, dobitьkomь da nakazujet se. Mon. serb. 14. (1222—1228). Koja sela sêna imaju. 98. (1330). Prem guber ne imah. N. Naljeković 1, 191. Hižu u Split iman. J. Kavanjin 542[a]. Blaga i zlata kâ si imala. 393[a]. Sve što imadiše vridnije srebra, zlata i dragoga kameńa. J. Banovac, pripov. 4. U Paleštini gdi imadijaše svoji dobara. F. Radman 7. Neka imaš obilnost od svuda. M. A. Reljković, sat. K5[a]. Zašto druge rane ni dobitka ne ima. M. Dobretić 109. Ja polja imadem, stado da napasem, a i vode imam, stado da napojim. Nar. pjes. vuk. 1, 171. Imadijah jednu košuticu. 1, 273. Da ja imam đerdan od dukata. 1, 328. Kad imaste sedam kula blaga. 2, 104. Momčil' ima konja Jabučila. 2, 106. Imao sam od zlata jabuku. 2, 122. Moja majka ima dosta blaga. 2, 123. Ne imao poljskog borićeta. 2, 301. Svega imaš u bijelu dvoru, još da imaš ribe od Orida. 2, 411. I ja imam nešto buzdovana. 2, 424. Imam dosta u podrumu vina, imam dosta vina i rakije. 2, 587. Ima i devojačkog mleka. (Ima svašta, n. p. u dućanu, u kući). Nar. posl. vuk. 102. Kovač za to ima kliješte da ruke ne žeže. 135. Nema ni prebijena novca. 204. Imadijasmo mnogo košnica. Nar. prip. vuk. 202. — *amo bi mogli pripadati i ovi primjeri:* Gdê godê si imaju Dubrovčane poklado a ili dlьgove u zemlji carstva mi. Mon. serb. 170. (1362). Ino rabote i podanka da nemaju. 192. (1379). Ni će imat groba ni ukopa. Nar. pjes. vuk. 2, 238. — *cc) objekat (svagda što pokretno) stoji kod subjekta, ali nije potrebno pomisliti da pripada subjektu kao da je njegova stvar.* Ne imajući svitu pijernu. N. Rańina 166[b]. mat. 22, 12. Svi imahu konja dobra, sablju britku i luk jaki. I. Gundulić 328. Crvenu odjeću i crveno za ugršticom perje ima. 444. I ki ne iman pirne odiće. J. Kavanjin 12[b]. Iz jedne peći izađošo dva čovika strahovita, imađući mače ogńevito. J. Banovac, razg. 58. Drugi zublje imadjau. P. Knežević, muk. 11. Ako bi imali pri sebi tude muke nepravednim načinom. M. Dobretić 37. Koji ima tudu stvar nepravedno kod sebe. 111. — *dd) objekat je koje udo ili uopće dio ljudskoga ili životinskoga tijela ili*

uopće štogod na tijelu. Čujem te, imam uši. M. Držić 411. Tko ima krila od anđela. I. V. Bunić, mand. 14. Ptica li je? krila imade. (Z). Poslov. danič. 105. Ako bi imalo ruke, noge oli druga uda od živine nerazložite. M. Dobretić 33. S toga ima krila i okriļe. Nar. pjes. vuk. 2, 239. Da ti imaš krila sokolova. 2, 313. Ima zube, al' nema šta u zube. Nar. posl. vuk. 102. Ima jedno oko, pa i ono vrļooko. 103. Ko ima bradu, on će naći i češaļ. 139. Ko nema pameti, ima noge. 149. Među ćoravijem ko ima jedno oko meću ga za cara. 176. *ovako se može ‚imati i rana, čir, bradavica, žuļ' itd. — amo pripada i ovaj primjer:* Koja žena ne ima mlijeka. Nar. pjes. vuk. 2, 124. *i ovaj:* Vidih drugoga angela imajuća zlamenje Boga živoga. F. Glavinić, cvit. 337a. *i ovaj:* U toj *(se)* planini nalaze tice, koje imaju sedam glasova. Nar. prip. vil. 1868. 849. — *metaforički.* I duvar uši ima. Nar. posl. vuk. 96. — *u prenesenom smislu.* Ko imaše grlo pouzdano. Nar. pjes. vuk. 2, 544. Ima pasji nos. Nar. posl. vuk. 103. Ima pogana usta. 103. — *također u prenesenom smislu,* imati oko *znači: čuvati, imati pomńu.* Da imadu oko svrhu svoji sinova i kćeri. M. Dobretić 120. Oni su naređeni da na me imaju oko, ne bi li uvatili kakvo pismo od Rusa. G. Zelić 449.

b) objekat je čeļade. aa) glagolom imati *i supstantivom koji je objekat pokazuje se da su subjekat i objekat u svezi među sobom po krvi, rodbini, tazbini. aaa) objekat je sin, kći, dijete, porod subjektu.* Akir primudri satvori brak sa ženom svojom i ne imaše djeteta. Pril. jag. ark. 9, 137. (1520). Oženil se i imal djecu. M. Držić 335. Kćer jednu imam i udati ju hoću. Aleks. jag. star. 3, 321. Imaše Artemijo kćer jednu. F. Glavinić, cvit. 174a. Imati mnogu djecu ali mnogo djece ‚suscipere multos filios'. A. d. Bella, rječn. 315a. Neće imati dice. A. Bačić 56. Jedna mater imadiše jednoga sina. J. Banovac, razg. 14. Sasvim da imadiše još jedanajest sinova. 98. Imadući samo jednoga sina. pred. 31. Imadijaše ovi dva sina. F. Lastrić, ned. 281. Dva sina ńegova učini hadume, da poroda nejmaju. A. Kanižlić, kam. 2. Mi imamo i sitne dičice koja nejma na seb' haļinice. M. A. Reļković, sat. G2a. Vekovaše, porod ne imaše. Nar. pjes. vuk. 1, 468. Ona ima zlatoruka sina. 2, 62. Ja imadem šćercu mļezinicu. 2, 479. Imadiše jedinoga sina. Nar. pjes. juk. 96. Nekakav kraļ imao jednu kćer. Nar. prip. vuk. 206. Pisano je da Avraam dva sina imade. Vuk, pavl. gal. 4, 22. Da ne imo od zakletve sina. Osvetn. 2, 10. — *kaže se i da se dijete ima* od srca: Sinka ne imaš od srca od svoga. M. Držić 475. Ne imao od srca poroda! Nar. pjes. vuk. 1, 555. — *kaže se da otac ‚sa ženom' ili majka ‚s mužem' ima djecu, porod. (Žena)* sina ako ima z drugim mužem. Naručn. 68a. Ima š ńom sedam kćeri. Zborn. 3b. Trojanin jošće bi Ankiž, ki božicu Veneru poļubi, i ima š ńom dicu. H. Lucić 191. Obļubi jednu vladiku bnetačku, š ńom ima kćer Mandalıjenu. M. Držić 335. Žena, imajući š ńim kćer... preminu. F. Glavinić, cvit. 7b. I tako ima š ńimo dva sina. P. Posilović, cvijet. 72. Car nejmajući poroda s trima caricama. A. Kanižlić, kam. 439. Porod, koga s mužem ima. V. Došen 109a. — *bbb) o drugoj svojti.* I ja, Mare, dosta roda imam: imam tajka, imam milu majku, imam braću, imam bratučeda, imam sestre, imam i nevjeste. Nar. pjes. vuk. 1, 18. Dvije seje brata ne imale. 1, 218. Ti imadeš brata jedinoga. 1, 466. Imam staru samoranu majku. 2, 80. Da imadem brata od zakletve. 2, 290. Majku i Bog ima. Nar. posl. vuk. 173. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Ako su žene imali, pristaju muži biti. A. Kanižlić, kam. 212. Oj đevojko, imaš li dragoga? — Imala sam brata i dragoga. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Da igramo, da pjevamo, doka vojna ne imamo. 1, 301. Ko ima lijepu kuću i lijepu ženu, nije gospodar od ńe. Nar. posl. vuk. 139. Blago majci koja te rodila, i ujaku koji te imade! Nar. pjes. vuk. 2, 154. — *bb) riječju što je objekat pokazuje se, u kojoj su svezi subjekat i objekat (drugoj nego kod aa)), n. p. kao prijateļi, drugovi, kao gospodar i sluga* (imati robļe *ili* robove *pripadalo bi pod a) bb)), učiteļ i učenik itd.* Da nisam imao zlu družbu. Ant. Kadčić 194. Imali smo i trećega druga. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Nit' imamo krasna prijateļa. 2, 539. Pa umije u sva sela sići, a u svakom ima poznanijeh. Osvetn. 2, 36. — Arap ima četrdeset slugu. Nar. pjes. vuk. 2, 421. — Jedan učenik koga ja imadija. A. T. Blagojević, khin. 38. — Ko nema spahije, neka kupi sahat. Nar. posl. vuk. 149. — Scineći, da nikoga svrhu sebe starijega nejma. A. Kanižlić, kam. 33. — Ne mogući imat ispovidnika. M. Dobretić 49. Kako ovce ne imadući pastira. J. Banovac, blagosov. 170. — *amo pripada i ovaj primjer:* Tko ne ima Boga ne ima nikoga. M. Dobretić 101. — *cc) značeńe je da je objekat kod subjekta samo u ńekoj prigodi, ali ne kao ńešto ńegovo (isporedi a) cc)). aaa) objekat može biti vojska, vojnici, uopće ļudi itd.* Vьse tvoje ļudi koje imašь ili koje učьnešь imati. Mon. serb. 43. (1254). Al' nit' toliko imadijuć ļudi. I. Zaničić 191. Pa namiče uvijek oružje, kad imadne stotinu djetića. Osvetn. 2, 102. — *bbb) objekat je uzavnica.* Ima l' Marko dosta uzavnica? Nar. posl. vuk. 2, 412. — *ccc)* imati koga *kaže se samome objektu kao od mila kao uživati ga, kad je za ńeko vrijeme blizu subjektu.* Maro: Vlaho, odkle te imamo sad? Vlaho: S Livorna. M. Držić 281. — *ddd)* de concubitu. Gdi ove noći triš nijesam te imala. N. Naļešković 1, 251.

c) može se glagolom imati *kazati i čija (subjektova) dob (objekat). običnije se to kaže glagolom* biti (budem), *kod čega je dob subjekat a onaj čija je dob stoji u dativu.* Pedeset godišta jošte ne imaš. N. Rańina 80b. joann. 8, 57. Imaše bo 31 lêtь otь Maćedonije izьšьdь. Aleks. nov. 41. Imajući dvadeset i jedno godišće svršeno. A. Komulović 22. Imajući Tomas pet let. F. Glavinić, cvit. 67a. Koji imaše šestdeset godišć. P. Macukat 21. Imati razborna godišta ‚havere gl' anni della discrezione overo l' uso della ragione' ‚sapio'. A. d. Bella, rječn. 86a. Imam let osemdeset ‚annum ago octogesimum'. I. Bjelostjenac, rječn. Kad ovo dite imade dvanajest godišta. J. Banovac, razg. 82. Koliko ima ta i ta čovik godišta. M. Zoričić, aritm. 19. Abram imadiše tada sedamdeset i pet godina. And. Kačić, kor. 14. Tko ne ima naj maće sedam godina. M. Dobretić 59. Imadući 21 godište svoje dobi. I. J. P. Lučić, izk. 3. Imala sam trideset godina. Nar. pjes. vuk. 1, 526. Ja imadem osamdeset ļeta. P. Petrović, gor. vijen. 93. Imaše Joram trideset i dvije godine. Đ. Daničić, 2dnevn. 21, 5.

d) često kod pisaca, rječe kod naroda, objekat može biti što umno, n. p.: aa) pamet, um, razum, razbor, svijest itd. Također u tebi kad ne bi imao razuma. N. Naļešković 1, 221. Smiona si i slobodna, zašto ne imaš misli u sebi. I. Gundulić 297. Imati pamet ‚haver cervello, haver senno' ‚sapio'. A. d. Bella, rječn. 367a. Imati malo pameti; imati malo svijesti; imati malo

soli ‚haver poco cervello' ‚malo sapere'. 367a. Luđaku koji nojma svoje svisti. Ant. Kadčić 140. Drugda jedno dite od osam godišta ima veću svist. 151. Drugda imaju svitlo razborište i dobru svist. 152. Ludaci koji nisu sve svisti dali imaju kojegodi razabrańe. 152. Ako drugda imaju rasvitļeńe pameti. 224. U ovomu triba je imati pamet. 318. Ako dica nejmaju razabrańa ni od sedam godišta. 392. Koji su imali svoju svist i razum. M. Dobretić 264. Ako bi oni imali toliko poznanstvo da znadu što čine. 514. Kamo pamet? ti je ne imao! Nar. pjes. vuk. 2, 238. Ima nauke, al' nema pameti (čoek). Nar. posl. vuk. 103. Nema pameti ni koliko pače. 204. Imaj pamet, otvorila ti se sreća, nemoj da izvjetri. S. Ļubiša, prip. 221. — *bb) duševno osjećańe, n. p. aaa) veseļe, radost itd.* Prijateļ kad svoga prijateļa vidi, veliko veselje ima. Živ. jer. star. 1, 228. Da čovik ima njeku dragost i njeko nasladenje i uživanjo od onijeh grijeha. M. Divković, bes. 40a. On bi imao nikoju izpraznu radost, kada bi vidio. A. Kanižlić, kam. 273. — *bolest, žalost, tuga itd. često se izriče i uzrok.* Zašto svak imaše veliku boljezan. N. Naļeškovič 2, 75. Može grješnik toliku gorkost i toliku boljezan imati za svoje grijehe. M. Divković, bes. 250a. Ža' mi je mnogo da nimam ono prave bolesti, koju bi ima' imati i dužan sam ju imati. L. Terzić 76. Bolèstî Marije koja u pogubļeńu sina imadjaše. J. Banovac, blagosov. 266. Imamo bolest i kajemo se. M. Dobretić 16. Da je on imao bolest od svoji griha. 90. — Cijeć koje stvari ima sveti Jakov patrijarka velo veliku tugu i žalost toliku. M. Divković, bes. 3a. Naj veću žalost imadu što su vrime izgubili. L. Vladmirović 90. — Pri nego se ispovidiš nastoj imati skrušenje. A. Komulović 7. Od svoji griha svršeno skrušeńe imati. M. Dobretić 23. — Imati grižńu u duši ‚conscientia morderi'. A. d. Bella, rječn. 218a. — *bbb) gńev, srģba, jed.* Ima veliku srčbu i velik gńijev svrhu ńih. M. Divković, bes. 4a. Koliko ļeba pojela, toliko jeda imala! Nar. pjes. vuk. 1, 269. — *ccc) strah.* Pobiže prid strahom koji imašo od Gospodina. Dukļanin 29. Sada imamo strah od jedne čamže. Korizm. 25a. Isukrst govori učenikom, da ne imaju straha. A. Komulović 61. Pravo i istinito slugo Božje vazda imaju strah Božji. M. Divković, bes. 75a. Straha imati ne imam skrovnijeh od zlotvora. G. Palmotić 1, 336. Kada vam dode svrhu vas ono zlo od koga vi imaste strah, ja ću se smijati. P. Posilović, nasl. 11a. Tko umrijeti strah ima. B. Bettera, or. 20. Selom idu, selo strah imašo od ļepote gospode svatova. Nar. pjes. vuk. 1, 42. I sam care od ńih stra imado. 5, 376. Vi tolici za sram oružani od dva vlaha da imate straha! Osvetn. 4, 35. — *i suprotno smionost.* Nejmam, nejmam smijenstva toga. A. Vitaļić, ost. 288. David božanstveni vitez nejmade smionost. Ant. Kadčić 37. Redovnici imahu smionstvo služiti. J. Matović 183. — Nemadu srca da se otmu napasti. M. Pavlinović, rad. 123. — *ddd) vjera.* Sveti oci imadi(h)u viru i dila. I. Ančić, vrat. 46. Zašto ima u ńima dobru viru i ufańe. M. Dobretić 112. Neka znade tko vjeru imade u našega sveca velikoga. Osvetn. 2, 73. — *nevjera.* Nejmajući neviro u srcu. Ant. Kadčić 283. — *eee) ufańe, nada.* Imaju ufanjo Gospodinu Bogu, da ih oće pomoći. Mon. croat. 234. (1529). Mladići, ki ufanjo ima'ńe Bogu usionike smišo sići. J. Kavańin 230b. Tko ufańe u ńih ima. I. Đordić, uzd. 7. Osobito ufańe u ńihovo bogomoļe imajući. A. Kanižlić, kam. 7. Ma u tebe nad imamo. Nar. pjes. vuk. 5, 458. Što imali lažnu uzdanicu. Ogled. sr. 50. — *fff) ļubav, milost.* Koji imaju pravu i srčanu ļubav. M. Divković, bes. 413b. Ļubav prama Gospodinu Isukrstu imadjahu. A. Kanižlić, uzr. 201. Dragog ja da ļubim, milost bi imala. Nar. pjes. vuk. 1, 334. — *i suprotno.* Imati zavidost, to jest boljeti se od dobra iskrńega. S. Matijević 87. — *ggg) milosrđe, milost, smiļeńe.* Ima milosrdje vrhu ńega. Mon. croat. 192. (1509). Imaj nam smiļenje. D. Zlatarić 89a. Da im ima milosrdje i da im odpusti muka. M. Orbin 138. Imaj milosrdje od mene, Gospodine. M. Jerković 14. I smiļenje rad bi imat vrh svijeh ļudi. J. Kavańin 16a. Imaj milos bitja od moga. I. Đorđić, salt. 76. Milosrdje, koje svrhu nas imadiše za naše spaseńe. J. Banovac, razg. 13—14. Milosrdje na grješnika imaj mene, Gospodine! V. M. Gučetić 15. Imajući š ńim milosrđe. M. Dobretić 79. Imam milosrđe svrhu tebe. 79. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Koji imaju boljezan svrhu tužnijeh i nevoļnijeh. M. Divković, bes. 88a. Ja na pašu ne imam žalosti. Ogled. sr. 439. — *hhh) žeļa.* Ima mnogu žeļu u rodni se stan vratiti. G. Palmotić 1, 346. Žeļu koju imadijaše u srcu svojemu. S. Margitić, fal. 54. Imam veliko požuđenje od tebe, živi Bože moj. M. Jerković 89. Imadući misal i žeļu isprositi od Gospodina Boga dobru i svetu smrt. L. Terzić 45. Te bi ima' žeļu služiti se s ovim knižicam. M. Zoričić, osm. x. Koji na grih prostni veliku žeļu imadu. I. Velikanović, uput. 3, 60. Imadući žeļu. M. Dobretić 123. — *iii) hoćeńe, voļa, odluka, misao.* Ima hotênije i blagoizvoli carьstvo mi. Mon. serb. 157. (1357). Pokornik ne imaše stanovita hotenja ostaviti grijeh. S. Matijević 18. — Kad veću voļu plakati imaju. M. Držić 272. Požuditi zlo druzim u srģbi, ne imajući srce ni voļu, da jim ono dojde, grijeh je vaodani. A. Komulović 15. Zakon zabrańuje voļu nejmajuće u manastir siliti. A. Kanižlić, kam. 36. Narod imaše voļu da radi. Đ. Daničić, nemij. 4, 6. — Da smo imali žeļu i odluku temeļitu. M. Dobretić, prodg. v. Ima odluku da će posvetit ti kru*(h).* 4. Sasvim da je vižitatur imao prvļe koju dobru odluku svrhu Mevija. 129. — Da ja nisam imao misli naučit te. Ant. Kadčić, predg. 1. Da istinito imaš takovu misao. 105. Iman misal poći do maloga sela. Nar. pjes. mikul. 164. — *kkk) ustrpļeńe.* Istinito ustrpļenje imati i sahraniti voļom i djelom. M. Divković, bes. 87a. Imaj ustrpļeńe. M. Dobretić 316. — *cc) znańe, uspomena, cijena, sumńa.* Neumitni nejmajući nauka. Ant. Kadčić 25. Doklem nemaju istinito znańe. 443. Ne imadući z druge strane poznańa od ńezina griha. M. Dobretić 76. Jedna *(dica)* imadu toliko poznańe i zloću. 161. Starac o otrovi nijo imao mnogo pojma. S. Ļubiša, prip. 272. — Ako bi još on imao uspomenu od ńegovih griha. M. Dobretić 168. — Koji od dinara imate tolikuj sejenu. Zborn. 55a. Jer su dužni od ńih cinu imati i poštovati jih. Ant. Kadčić 392. — Imal sam sumńu na jednoga človika. Mon. croat. 237. (1535). Sumńu, ku Macedońano imaju, s hodom svojim od srca ńim odvadiš. Aleks. jag. star. 3, 266. Sumńu imajuć, da za kraļa ńegovi ga primit noće. G. Palmotić 1, 13. Nikoje sumńe suproti Bardi imadijašo. A. Kanižlić, kam. 142. Na koga mi sumńu imamo. M. A. Reļković, sabr. 60. — *ddd) briga, pečal, pomńa, opaz, obzir, var.* Tko godi ima brigu od svoga spaseńa. F. Lastrić, od' 66. Zapovida starim brigu imat i providoće svrhu mladi. ned. 132. Imajući brigu na sve koliko crkve. A. Kanižlić, kam. 25. Papi ima-

jućemu brigu na crkvu neće biti zabrańeno. 703. Na ostale čete imadijaše brigu. 824. Pasti ću ja marvu, nejmaj brige. M. Katančić 42. I za mene brige ne imajte. Ogled. sr. 33. Niti ima brige niti kakva dobra. Vuk, poslov. 221. — Za sije metohije nikojire člověkъ da ne ima pečali. Mon. serb. 10. (1222—1228). — U posvetilišću bogov pomńu imahomo. Živ. kat. star. 1, 220. On ima pomńu od vas. I. Bandulavić 163b. 1petr. 5, 7. Bog ima osobitu pomńu za dvignut ga iz grijeha ńegova. M. Orbin 67. Mješte inijeh pomńu imate hude naše da zlotvore poplesate. G. Palmotić 1, 12. To je naša dika i hvala pomńu imat vrh tve časti. 1, 157. Kakvu je pomńu car na vladańe imao. A. Kanižlić, kam. 118. Imajući pomńu na pošteńe. 216. Imao je veliku pomńu za očuvat cilovit simbol. 687. Imati dobru pomńu. Ant. Kadčić 75. Mogao bi imati i uložiti pomńu. 327. Pomńu ima. M. Dobretić 65. — Imati opaz ‚haver riguardo, rispetto' ‚habere rationem'. A. d. Bella, rječn. 362a. Bdi dakle, redovniče, sveđer i imaj opaz. M. Zoričić, osm. 59. Imaj opaz da se od zera ništa ne nosi. aritm. 11. Imati opaz svrhu načina od srčbe. M. Dobretić 205. Imat boļe opaz svrhu toga. 353. Na koje *(naredbe)* vaļa imati opazu. Ant. Kadčić 237. — Imati obzir ‚haver riguardo, rispetto' ‚habere rationem'. A. d. Bella, rječn. 362a. Imati ozir na običaj svoje države. Ant. Kadčić 309. K ńoj *(buli)* vaļa imati ozir. 377. — Svak sebi imaj var, kad je na poļu vau. B. Krnarutić 21. — *amo pripada i ovo:* Tko ima ku misao al' tko ima djecu, ne more dobro ni objedovat. M. Držić 407. — *ee) običaj.* Na dan blagdana imaše sudac običaj pustiti puku jednoga uznika. I. Bandulavić 87a. mat. 27, 15. Koji imadijaše običaj. A. Kanižlić, bogoļubn. 2. Gospodin ima običaj s nami se podnosit. Đ. Bašić 41. — *ff) dio (u što, u čem, od čega).* Imaš dio s Isukrstom u život vičńi. I. Bandulavić 287b. Hoće li svi sveti imat jednak dio od blaženstva. M. Orbin 281. Ako u kojoj stvari imaš dio, kako u boju i vojevańu. M. Zoričić 131. — *gg) posao (može gdjegdje, n. p. u prva dva primjera, značiti što i* briga). Za tuzi zemļu da ne ima posla nikto. Mon. serb. 170. (1362). Za toj nemamь posla ja Vlьkъ. 209. (1387). Mi ćemo ovamo unutra imat posao. M. Držić 188. Imam velicijeh posala. 290. Imati čińenja ‚essere o stare in faccende' ‚in negotio versari'. A. d. Bella, rječn. 299a. Imati čińenja, posla ‚impacciarsi' ‚rem habere'. 381a. Imati mnogo posala; imati dosta čińenja, oprava ‚haver assai da fare' ‚satis negotii habere'. 367a. Djavao pakleni, koji ima više posla oko ńega nego oko drugi stotinu. M. Dobretić 68. *amo pripada i ovaj primjer:* Eto Aron i Or s vama; ko bi imao što, neka ide k ńima. Đ. Daničić, 2mojs. 24, 14. — *a mogao bi pripadati i ovaj:* Uspomenuše carstvu mi za Mlêtъ, kako imaju zabavu za Mlêtъ odь carstva mi i odь vlastelь carstva mi. Mon. serb. 158. (1357). — *hh) potreba.* Imamo vlastelьsku potrêbu. Mon. serb. 7. (XII *vijek).* Imajuće veliku potrêbu poslahь. 329. (1423). Mrtvi imaju potribu od nas. Korizm. 21a. Nije gospode, ima potrjebu. M. Držić 316. Imamo potribu od jisbine svaki dan. A. Komulović 43. Ima drugoga ugledati tko ima potrebu. M. Divković, bes. 8a. Recite da Gospodin od ńih potribu ima. I. Bandulavić 78a. mat. 21, 3. S česa nimam potribe nutkati te. M. Alberti x. Imadijući potrebu od tebe. M. Radnić 411b. Imati potrebu od koje stvari ‚haver bisogno di qualche cosa' ‚egeo'. A. d. Bella, rječn. 142b. Tko dava ubogu, ne samo neće imati potrebu . . . razgov. 30. Nejmam ja nikakve potribe od vaših novaca. A. Kanižlić, kam. 7. Car nejma od vas potribe. 156. Crkva imadijaše potribu od kriposnih služiteļa crkvenih. 210. Vidite dake koju potrebu imate od molitve. Đ. Bašić 76. Sveti nejmaju potribe od naših uspomena. Ant. Kadčić 69. Ima veću potribu čovik od razbora na smrti. 128. Patiti i veliku potribu imati. M. Dobretić 110. Jeda od vitnika potribu imadeš? I. J. P. Lučić, razg. 9. — *ii) oblast, vlast, moć itd.* Sь simь da ne imaju protopope dvorske nikore oblasti. Mon. serb. 13. (1222—1228). Ima plnu oblast v duhovnih. Mon. croat. 4. (1325). Ki nad ženu oblast imaju. Naručn. 61b. Moć neće imati, da vrh tebe bude. A. Komulović 71. Koji oblast imaju svrhu ńih. I. Bandulavić 96b. luc. 22, 25. I da nijedna zla nesreća ne ima u sebi take moći, da vik može s gorkijeh smeća tvoj kreposti vrha doći! I. Gundulić 270. Ne imajući moći ni oblasti uhititi tebe, Isuse. M. Jerković 45. Imati oblast nad kijeme ‚haver autorità sopra d' uno' ‚tenere in aliquem authoritatem'. A. d. Bella, rječn. 121a. Imati moć ‚haver facoltà, forza o virtù di fare qualche cosa' ‚valeo'. 367a. Što žeļaše, imajući oblast, odluči u dilo staviti. A. Kanižlić, kam. 16. Veću od ńega oblast imaš. 34. Papa ima oblast svrhu crkve. 74. Papa ima svrhu sviju poglavarstvo. 451. Ovu oblast imadijaše. 673. Kad si nad ńim svu oblast imao. M. A. Reļković, sat. C3b. Da hudoba paklena nejma vrhu ńih toliku silu. Ant. Kadčić 152. Koji ima starišinstvo kako biskupovo. 232. Opati koji imaju svoje vladańe nepodložno biskupom. 238. Kad pokornik nejma moć za izvršiti je *(pokoru).* 353. Imadijaju oblast i mogujstvo, da mogu krstit. M. Dobretić 30. Koji ima oblast odrišiti i zavezati. 71. Koji oblast imadu svrhu puka. 98. Imaj oblast postaviti ruke. 273. Koji imadu oblast svrhu ženske glave. 495. Na robļe svatko ima vlast kao na kupovno meso. S. Ļubiša, prip. 48. Velika je moć koju duh ima na srce. M. Pavlinović, rad. 83. — *kk) pravo ili krivo. aaa) pravo, razlog.* Veliku prav ima. Stat. poļ. ark. 5, 277. Koji imadu pravo? neka štioci budu sudci. A. Kanižlić, kam. 11. Ako imaju pravicu. Ant. Kadčić 284. Nit' župnik svidocima ima pravicu opriti se tomu svidočanstvu. 476. Ja se uzdam, da će vreme pokazati, da nisu pravo imali. D. Obradović, živ. 122. Ima li on pravo. Vuk, odg. na utuk. 5. Imate pravo. Đ. Daničić, jov. 27, 5. Zaludu imaš pravo, kad ne znaš kazati zdravo. Pravdonoša. 1852. 10. Pravo imaju, on je umro. S. Ļubiša, prip. 87. — Focijo imade razlog progoniti one. A. Kanižlić, kam. 104. Imadu razloga. D. Obradović, basn. 22. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Ti imaš uzrok dati ga u ruke razbojnika zalih. M. Jerković 72. Nejmadući uzroka na ńe vikati. And. Kačić, kor. 131. — *i ovi:* Ima više učiniti *(prijura) (s)* sestrami starimi, ke imaju glas po zakonu. Starine. 1, 225. U sinodu kraļ isti imadijaše govoreńe. A. Kanižlić, kam. 182. — *bbb) krivo, krivina.* Imati krivo; imati krivinu ‚haver torto' ‚iniquam causam habere'. A. d. Bella, rječn. 367a. U tom oni imadu vrlo krivo. D. Obradović, živ. 121. Ispovijeda da je imao krivo. sav. 35. — *ll) vrijeme, prigoda, način, zanat. aaa) vrijeme.* Imaćemo se vrjemena razgovorit. M. Držić 331. Nimam vrimena za moć stat razmišļati. M. Jerković 45. Kad već ne imam, star sasvime, neg za cvilit malo vrime. J. Kavańin 432a. Marko ne imade vrime za odgovoriti. A. Kanižlić, kam. 708. Imadu pak vrimena. L. Vladmirović 85. Pokajmo se

dok imamo vrijeme. And. Kačić, razg. 159a. — *amo pripada i ovaj primjer:* Svaki narod imo je svoj vijek. M. Pavlinović, razg. 5. — *bbb) prigoda.* Ignatija imade priliku pisati knigu papi. A. Kanižlić, kam. 106. Ti si imao prigodu i lasnost. Ant. Kadčić 15. — *eee) način.* Da nisi imao načina. Ant. Kadčić, predg 1. Ne imadu načina za učinit ga *(grih).* M. Dobretić 108. Koliko zanata il' ti načina ima djavo pakleni. M. Dobretić 566. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Upita svakoga koji ko zanat oli meštriju ima. Ant. Kadčić 91. Kad dužnik ima moć za vratiti. 257. — *mm) pomaňkaňe (u duševnom smislu), grijeh.* Nigdar nijednoga pomankanja nejmamo imati. Kateh. 1561. E7a. Misnik scinoći, da na sebi imadiše koji težak grih. J. Banovac, razg. 63. Koji imadu drugi griha na duši, izvan istočnoga. M. Dobretić 37. I svi ostali grisi, ako bismo ji imali u vrime krštenа. 38. Koliko ima na sebi griha. 181. — *nn) krst (krštenje), red.* Nevirnika koji nema na sebi krsta. M. Dobretić 44. Po redu koga ima na sebi. 308. — *oo) stanje tjelesno, n. p. aaa) zima, vrućina (samo kod pisaca; kod naroda je običnija konstrukcija s glagolom* biti, budem, *koje vidi pod* I, A, 1, c, *c) γ) aa)).* Zato Gospa imaše veliku zimu. M. Divković, bes. 81b. Imati zimu ‚frigeo'. A. d. Bella, rječn. 329b; imati vrućinu ‚caleo'. 159a. — *bbb) bolest, groznica itd. (i ovdje je običnije* biti, budem, *vidi kod aaa)).* Tko ima udavat kćer, ima febru uza se. M. Držić 216. Imati ogań ‚febre corripi'; imati ogńicu ‚febricito'. A. d. Bella, rječn. 307a. Ako nejma koji beteg. Ant. Kadčić 243. Da nejma druge nemoći neg onu ńegove ljubavi. 336. — *amo možemo metnuti i ove primjere:* Imam kurtu vistu, ter mi se on činiše. M. Držić 256. Oni će imati vječni glad. M. Divković, bes. 27a. Da neće nikakova pomaňkanja imati u tijelu svomu. 398a. Imati nesmaš ‚haver inappetenza' ‚cibi fastidio laborare'. A. d. Bella, rječn. 389a. — *ccc) san, sanak.* Ne imao u bolesti sanka! Nar. pjes. vuk. 1, 38. Ni legoše ni sanka imaše. 2, 326. Ni nidan od ńih umrl leh imaju kodi jedan san. Nar. prip. mikul. 35. — *ddd) trud, muka, ili suprotno pokoj.* Veliku muku imam, trudan jesam. Pril. jag. ark. 9, 86. (1520). Ne ima pravoga mira ni pokoja u sebi. A. Komulović 29. Ne mogaše car Memed imati mira obdan ni obnoć. And. Kačić, razg. 117. Pokoj ima ko te je rodio. S. Ljubiša, prip. 121. — *eee)* Dvospolci ili ti dvovrsti t. j. koji imaju u sebi žensku i mušku vrstu. Ant. Kadčić 25. — *pp) sreća, dobro, i protivno muka, tuga itd. aaa) sreća, dobro.* Viditi i slišati što mlogi patrijarke i proroci želili su čut i viditi a nisu take sriće imali. F. Lastrić, od' 262. Nikada na vojski nejmajući sriće. A. Kanižlić, kam. 15. Mi smo imali sriću brez krvi dobiti neprijatelja. And. Kačić, razg. 134. Koji imade sriću utoći. kor. 257. Nit' je divojka dužna ńega čekati imadući drugu sriću. M. Dobretić 423. Ko te neće, ne imao sreće! Nar. pjes. vuk. 1, 635. Kako sam imao sreću. Nar. prip. vuk. 1. — Z dobrijem opći, ako ć dobro imat. M. Držić 308. Recite mu, brzo će ozdraviti i imaće dobro. P. Posilović, nasl. 2b. Imati dobro ‚pulchre esse'. A. d. Bella, rječn. 366b. Neće nigda š nim dobra imati ne budući u pravoj ljubavi. M. Dobretić 436. — *bbb) zlo, nesreća, tuga, muka itd.* Ja imam mojijeh tuga. M. Držić 204. Svaki bi veću muku imao na svoj dio. M. Divković, bes. 183a. Imati zao božić i goro godište ‚havere il malanno e la mala pasqua' ‚duplicitor dolere'. A. d. Bella, rječn. 367a. I ne imati ove muke i štete. Vuk, djel. apost. 27, 4. — *qq) ime.* I ovo drvo ima još drugo svoje ime. Vuk, nar. pjes. 1, 31. — *rr) slava, dika, dobar glas i suprotno. aaa) slava, dika, dobar glas, dobro ime.* Vidit slavu, koju ti imadeš na nebesih. J. Banovac, prisv. obit. 71. Voleć imat mrtvi slavu. V. Došen 193b. Veću bi imo *(diku)* da ga objavi. J. Kavańin 157b. Imati dobro ime ‚bene audire'. A. d. Bella, rječn. 367a. Koja dobro i pošteno ime imade pri tomu ispovidniku. M. Dobretić 152. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Koji imadu tolika poštenja i bogastva na ovomu svitu. P. Macukat 40. Zarad vaše mudrosti pošteńe imate. A. Kanižlić, kam. 319. — *bbb) zao glas itd.* Imati zao glas; imati nepošteni glas ‚male audire'. A. d. Bella, rječn. 301a. Imati zlo ime, zao glas ‚malo audire'. 367a. — *ss) čast, obraz.* Svijetla časti, nada svima lijepa ti si tko te ima. I. V. Bunić, mand. 7. Ko ima obraza, dobro živi, a ko nema (obraza), još bolje (živi). Nar. posl. vuk. 139. — *tt) glas, vijest.* Od ńegova jošte bijega glasa ne imaš. Ġ. Palmotić 2, 50. — *uu) zapovijed, i suprotno. aaa) zapovijed, naredba, poruka itd.* Koji ima zapovidi moje, ter obslužuje ńih, on jest, koji ljubi mene. I. Bandulavić 152b. joann. 14, 21. Imati zapovijed; imati naredbu ‚havere commissione' ‚in mandatis habere'. A. d. Bella, rječn. 367a. Imam poruku na tebe. S. Ljubiša, prip. 152. — *bbb) služba, posluh.* Neće već od moje kuće nikud ni službe ni posluha gospoština imati. S. Ljubiša, prip. 55. — *vv) zavjet, odvjet.* Imadoše jednake odvjete oliti vote. M. Dobretić 128. Da ima zavit od čistoće. 226. Bludno sam sagrišila s imaućim zavit od čistoće. 226. — *xx) mjesto, u kojem mu drago smislu.* Razlog u ńih glavi ne ima mjesta. M. Držić 228. Mrazne zime i vrućine u ńoj mjesta ne imaju. Ġ. Palmotić 1, 146. Imati mjesto za prvijem ‚secundum locum obtinere'. A. d. Bella, rječn. 367a. Nejmaju ovde mista one svidočbe evanđelja. A. Kanižlić, kam. 216. Imadu ovdi pristojno misto riči sv. Seleuka. 353. Metropolite ne imadoše mista u sinodu. 354. Niti posli ove naredbe ovdi mogu imat mista ni dužnosti stari zakoni i kanoni. M. Dobretić 43. Što u našemu događaju ovde nema mista. 156. Pošteńe Božje i sveti zakona valja da imat bude svoje misto prid svim svitom. 484. U drugijem riječima nema mjesta ovakovo ‚a'. Vuk, pism. 52. — *amo bi mogli pripadati i primjeri u kojima je objekat* prebivalište, prebivańe: U manastiru imadijaše pribivańe svoje. A. Kanižlić, kam. 790. Ako su tvoji roditelji tada u ńoj *(državi)* imali stavno pribivalište. Ant. Kadčić 105. *i ovaj:* Koji zdvora pak bijahu ne imaduć ulazišta. P. Knežević, živ. 18. — *yy) početak, napredak, kraj, konac, svrha itd. (subjekat može biti što neživo).* Sve stvari ljuvene imaju početak od ludosti. M. Držić 402. — Od kog ima stvar napridak svaka. J. S. Rejković 142. Da Bog da mi svaka sreća posahnula i ne imala napretka kao ova slamka po jutros! Nar. posl. vuk. 47. — Ta rika ni kraja ni konca nima. Aleks. jag. star. 3, 297. Život večni primu, ki nima konca ni čisla listom. 313. Tvoje veliko milosrdje nima vrimena, konca, ni mire. M. Jerković 65. Imati dobru svrhu ‚bonum habere exitum'. A. d. Bella, rječn. 367a. Imati zlu svrhu ‚malum exitum habere'. 367a — *zz) svrha (ne kao kod yy)), namjera itd.* Kad odluka tva neredna bude svoju svrhu imati. Ġ. Palmotić 1, 268. Imati svrhu; imati što žudiš ‚propositum assequi'. A. d. Bella, rječn. 412b. Jeda bismo dobru svrhu imali u istom poslu. M. Zoričić, osm. 4. — *aa') život,*

smrt. Ne može imati život. Ant. Kadčić 144. Smrt mi s tej imati, ku godi ja inu tuj dođoh gledati neg tebe jedinu! N. Naļeškovič 2, 117. — *bb') težina.* Svežań sijena . . . ima po deset funti. J. S. Reļković 96. — *cc') zakon (u prenesenom smislu, subjekat je što neživo).* Nevoļa nima zakona. Stat. poļ. ark. 5, 297. Potriba (kako nosi općena besida) zakona nejma. Ant. Kadčić 165. Potriba nejma zakona. M. Dobretić 392. — *dd') lijek (o rani).* Naše rane lijek imaju. V. M. Gučetić 11. — *ee') krepost, jakost, vrijednost (u prenesenom smislu, o čem neživu).* Jer svake kreposti u sebi imahu. N. Dimitrović 34. Tvoj sakramenat ima u nas krepost svoju. S. Matijević 97. Da ono kakvu kripost imade i vaļade. A. Kanižlić, kam. 414. Sve mise imaju jednaku kripost i vridnost. Ant. Kadčić 93. Da imaju *(molbe)* kripost po ńegovoj muci. 99. Ovi zakoni imadoše svoju kripost. M. Dobretić 499. — Dila koja imadoše toliku jakost u crkvi svetoj. M. Zoričić, osm. VIII. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Imajući *(sumńa)* svoj temeļ. Ant. Kadčić 51. Imat temeļitost u viri. M. Dobretić 232. — Niti bi imala *(ženidba)* onu tvrdav i dužnost koju ima sada. 452. — Život duhovni ima prikladnost k životu tilesnomu. Ant. Kadčić 113. Sposobnosti za učiniti dobro imadu. D. Obradović, sav. 72. — *i suprotno: nepodobnost, zapreka.* Ako ne ima koju drugu nepodobnost. Ant. Kadčić 32. Imati zaprjeku ‚haver impedimento' ‚impedior'. A. d. Bella, rječn. 383b. Ima koju zapriku u jeziku. Ant. Kadčić 209. Da svoje vinčańe ima zapriku. 413. — *ff') sladost (u aktivnom smislu, o čem neživu što ko uživa).* Kruhu pribili imadući svako nasladenje. B. Pavlović 29. Kruh naš svagdańi, svrhubistvenu imadući svaku slatkost. 55. Svako nasladeńe u sebi imadijaše *(mana).* F. Lastrić, test. 14b. — *gg') promjena.* Po koji način bješe imao tako čudnu i veliku promjenu. M. Divković, bes. 664b. — *hh') slava (u aktivnom značeńu, ne kao kod rr):* imati slavu = *slaviti se, dičiti se).* Imati slavu od smrtnoga grijeha, grijeh jest. S. Matijević 81. — *ii') objekat je u pasivnom smislu, n. p. aaa) milosrde, milost (drugo je kod bb) ggg)).* Ako u istinu ne čini milosrdja na ovomu svijetu, oni neće imati milosrdja na onomu svitu. M. Divković, bes. 7b. Imati istu milost. M. Zoričić, osm. VII. — *bbb)* Imati dopustjenje nepedepse ‚impunitatem habere'. A. d. Bella, rječn. 388a. Imati uslobodjenje ‚impunitatem habere'. 388a. — *ccc)* Veran sluga sumńe nima. Aleks. jag. star. 3, 295.

e) izriče se uz objekat i mjesto gdje ovaj stoji (gdje ga ima subjekat). aa) izriče se da je objekat pri subjektu samome ili u ńegovoj kući. aaa) objekat je pri subjektu. Pri sebê pênezi ne imasmo. Mon. serb. 506. (1469). Tebe uza se i oni ima, ki sred voda u ogńu zgori. I. Gundulić 297. Jučer sluge okolo sebe imadući. F. Lastrić, test. ad. 105a. Već uza se nek imade višta. J. S. Reļković 233. A junaka sa sobom ne ima nijednoga od roda svojega. Nar. pjes. vuk. 2, 136. — *bbb) objekat je u subjektovoj kući.* Neka Popivu ima u kući, sikuro more spat. M. Držić 258. Mi imamo do tri lovca u dvoru. Nar. pjes. vuk. 1, 317. Koga imaš kod bijela dvora? 2, 341. Ja na domu imam ļubu vernu. 2, 361. — *bb) objekat se gdje nalazi na subjektovu tijelu (n. p. u ruci, na glavi).* Imajuće ime upisano na čelih svojijeh. N. Rańina 24a. apoc. 14, 1. Na glavah svojih imahu krune zlate. Tondal. star. 4, 117. I vrh glave svak od cvijetja vijenac ima. I. Gundulić 379. Ki imaju vrh ramena sve težine od bremena. J. Kavańin 347a. Koga djeva majka ima u prečisto svoje krilo. 458b. Mlogi su prije ńega ńu *(knigu)* u ruku imali. A. Kanižlić, kam. 8. Kad imaju mač u ruci. V. Došen 126a. Jer u ruki ništa ne imadoh. M. A. Reļković, sat. E2a. Kažu, ima sabļu o pojasu. Nar. pjes. vuk. 2, 283. Ima vrapca pod kapom. (Kad ko kape ne snimi u vojvodstvu po varošima). Nar. posl. vuk. 102. — *i u prenesenom smislu.* Koga bi anđeli želili imat u svoje ruke. F. Lastrić, test. 163a. Iz toga bo se može očito viditi, da nisi u ruku imao od vojnika i junaka većih nego sam ja. M. A. Reļković, sat. B2b. Da bi ju napastovao i pod svoju ruku imao. Ant. Kadčić 397. Imajuć ženu i djecu o vratu. M. Pavlinović, rad. 22. — *cc) objekat može pripadati subjektu stojeći na kojem mu drago mjestu.* Gdigod imaš posađeno voće. J. S. Reļković 11. Vi imate brata u planini kod ovaca, Miloš-čobanina. Nar. pjes. vuk. 2, 136. Ja onakih imam u tavnici. 2, 250. — *ńešto je osobito u ovom primjeru, gdje* imaš *ne znači da objekat pripada onome s kojijem se govori nego ističe da se nalazi na ńekom mjestu:* Jednog *(manastir)* ima i Virovitica . . ., drugog imaš u staroj Gradiškoj. M. A. Reļković, sat. B3a. — *dd) u gramatikalnom jeziku kaže se da je ńeko mjesto kojemu glasu u kojoj riječi tijem što se reče da ona riječ ‚ima' onaj glas na onome mjestu. (Glagoli)* koji pred ‚a' imaju ‚v'. Vuk, nar. pjes. 1, 81. — *ee) u prenesenom smislu može subjekat imati koga ili što u svojoj oblasti, na svoju voļu, na svoju zapovijed itd.* Kako ćeš moći drugoga imati na tvoje hotjenje. B. Kašić, nasl. 27. To mu ne može dat, jere nima u svojoj oblasti. A. Georgiceo, pril. 93. Što više čovik na svitu pod svojom oblašću ima. M. A. Reļković, sabr. 73. Da ima vas svit i ńegova bogastva na svoju zapovid. M. Dobretić 101. — *ff)* imati na pameti, u pameti, na umu, u glavi *može značiti: pamtiti ili uopće misli'i.* Ja pop imajući na pameti muku Gospodina Isukrsta. Mon. croat. 91. (1461). A i ja sam na pameti imo misli tej hrabrene. G. Palmotić 1, 34. Imati na pameti ‚memoria tenere'. A. d. Bella, rječn. 728a. Nejmaše na pameti vječnu jakos. I. Đorđić, salt. 264. Imajući ga sveđ na pameti. uzd. IV. Imajući u pameti ono obećańe sv. Diomeda. A. Kanižlić, kam. 255. Ti imaš u pameti jedan posa'. L. Vladmirović 75. Ne budući dužan imati u pameti tvoje prošastne grihe. Ant. Kadčić 216. Poglavite vrste griha koje u pameti more imat. M. Dobretić 146. Imadući u pameti nike velike i pogane misli. 168. Imadući drugi briga u glavi. 492. Koga *(dila)* B. D. Marija nije nikad u odluci ni u pameti imala. 511. Mi nismo mogli niš učinit, ki imamo neč va glave, kamo ćeš ti tako bedast. Nar. prip. mikul. 76. Imaj ga na umu. Đ. Daničić, prič. sol. 3, 6. — *gg)* imati što *ili* koga u srcu *itd. u prenesenom smislu, vidi kod* srce. Neg' li ću tej tvoje kriposti bez broja do smrti do moje u srcu imat ja. N. Naļeškovič 1, 326. Imaj me u srcu, kako no tebe ja, ako neć da smrcu ovi rob tvoj prija. 2, 90. Tebe imaju namišćenu posrid srca svoga. M. Jerković 90. Imati u srcu ‚tenere a cuore' ‚esse cordi'. A. d. Bella, rječn. 728a. Ovu istinu razumimo od istoga Isukrsta, koji sve imadući mir u srcu, pokaza ga i s ustmi navisti ga anđelom. J. Banovac, pripov. 112. Jer u srcu i u ustih imadjahu slavno ime Isus. razg. 68. U srcu i u usti vazda imadu ove riči. M. Zoričić, osm. 14. Dali u srcu nema te voļe. Ant. Kadčić 12. U srcu svomu drži me upisanu i upečatjenu; a da ja ńega ne imabudem vazda u srcu momu?

I. M. Mattei 56. Da ima nešto na srcu ali ne sme nikome kazati. Nar. prip. vuk. 190.

f) lokativom (i akuzativom) s prijedlogom u može se pokazati duševno osjećaće prema kome (objektu). Imati u ljubavi ‚tener uno in gratia' ‚amorem alicui conservare'. A. d. Bella, rječn. 357a. Ovo su kojih smo nikada imali u poruganje i u priliku ukora. I. Bandulavić 202ab.

g) objektom se pokazuje sveza (obično duševna) u kojoj je subjekat s kim drugijem, ili ako je više subjekata, pokazuje se sveza među ńima. ovakovi objekat može biti: aa) ljubav, prijateljstvo itd. Imajta ljubovь meždu soboju. Sava, sim. pam. šaf. 11. Prijateljьstvo koje su imali moji prьvi š ńihь prьvimi. Mon. serb. 183. (1373). Bratski od danas k vam imam ljubav. Aleks. jag. star. 3, 312. Po prijazan, koju s Pjerinom imam. M. Držić 409. Općiti sveder ili imati prijateljstvo sa Žideji. S. Matijević 43. Nije pristojno Krstjaninu imati prijateljstvo s Čifuti. A. Kanižlić, kam. 497. Za prijateljstvo samo koje s ńim ima. Ant. Kadčić 70. Da on ima z drugom ljubav a ńu ostavlja. M. Dobretić 437. Da imate izobilnu ljubav jedan k drugome. Vuk, pavl. 1sol. 3, 12. Da imamo mi ljubav k ńemu. 1jov. 4, 19. — *bb) općeńe, društvo.* S kakvijemi izvan kuće imao je družbu. S. Matijević 30. Mi š ńima ne možemo općońe imati. A. Kanižlić, kam. 133. Crkva carigradska s rimskom je općońe imala. 266. Vališe s nevirnici društvo imati. 588. — *cc) dogovor, savjet, ili govor uopće.* Imavьše sьvětь s gospojomь kraljěcomь. Mon. serb. 221. (1392). Imasmo govorenje svrhu toga. Mon. croat. 93. (1463). Imaj svjet sa ženom tvojom. Pril. jag. ark. 9, 141. (1520). Jeda je papa potajne dogovore s Turci imao? A. Kanižlić, kam. 640. Andronik imadijaše otajni dogovor s Genuesi. 642. S ńom *(ženskom glavom)* bludna i nedostojna razgovarańa imati. Ant. Kadčić 334. Da je ispovidnik s ńom na ispovidi imao nečisto razgovore. 339. Imadjući razgovore s velikim sultanom. A. Tomiković, živ. 255. E imamo nešto razgovora. Ogled. sr. 19. Dokle i mi riječ ne imadnemo sa našijem carem stambolskijem. Osvetn. 7, 30. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Zakone koje su imali s roditeljemь carьstva mi. Mon. serb. 169. (1362). — *dd) bludno, nepošteno djelo.* Da je ona imala dilo nepošteno z drugim. M. Dobretić 431. Da je Petar imo bludno dilo s Lucijinom sestrom. 490. Da je š ńom prvo ńega imao nepošteno dilo. 527. — *ee) rat, boj, svađa, kavga, raspra itd.* Tko misli s vami boj ali rat imati. M. Držić 455. U dvi rati koje ima s Portugalom i Jerbima. J. Kavańin 184a. Oni među sobom rat imadošo. A. Kanižlić, kam. 818. S nama često ima rat. Nar. prip. vuk. 42. — U pravdě koju imamь s ńimi. Mon. serb. 27. (1234—1240). Ako ima svadu Dubrovčanimь z drugom svojemь. 101. (1332). S kijem imamo koji nemijer i parbu. M. Divković, bes. 846b. Pak da vas dan š ńima imaš koljbu. M. A. Reljković, sat. E7b. Ne ponavjat ovdi zaman vlastitu protivnost što ima ova zloća s čistoćom. Blago turl. 2, 145. Ako što izmedu sebe krivo imate. D. Obradović, živ. 98. Neka pode za koga joj drago, a mi braća kavge ne imamo. Nar. pjes. vuk. 2, 235. Kakav si imao ti inad s ovom trojicom? Pravdonoša. 1852. 8. — *amo pripadaju po smislu i ori primjeri u kojima je objekat zamjenica ili* stvar: Oprostite, ako imate koju stvar protiva komugodi. M. Divković, bes. 9a. Što imaš s našijem ti plemenom, o Sisifov rode hudi? G. Palmotić 1, 205. Što imaš sa mnom? ‚che hai da far meco?' ‚quid tibi mecum?' A. d. Bella, rječn. 367a. Ako što imate protiva komugod... J. Matović 503. Imati što s kijem ‚alieno in aliquem esse animo'. J. Stulli, rječn. Da brat tvoj ima nešto na te. Vuk, mat. 5, 23. Ne imahu ništa ni s kim. Đ. Daničić, sud. 18, 28. Sudnik: Šta imate vi dva? Pravdonoša. 1852. 33. Šta ti, brate, imaš s ovim vlašetom? Magaz. 1868. 61. — *ff) mir.* Klьnu se da imaju mirь sь vami u vêki. Mon. serb. 24. (1234—1240). Imajte mir z onimi koji vam nastoju. Kateh. 1561. D6b. — *gg) dio, vidi i d) ff).* Neka ima dio s onima koji se ne slažu s crkvom. A. Kanižlić, kam. 308. — *hh) duševno osjećańe, vidi d) bb).* My u tomь nêmamo gnêva na vy. Mon. serb. 54. (1240—1272). Ustrpljenje imaj u meni i sve hoću ti platiti. I. Bandulavić 181b. mat. 18, 29. S onijem običajnijem ufanjem koje si vazda imao u meni. M. Orbin 2. Nenavidost koju imaš tvomu iskrńemu, izhodi iz tvoga srca zlobnoga. M. Radnić 382b. Uza što ne imahote vjere Ivanu? S. Rosa 132b. — *ii) obećańe, isporedi d) vv).* Ja smь imalь k vam obětь. Mon. serb. 21. (1238). — *kk) dužnost i oblast, isporedi d) ii).* Ako će se izbaviti od dužnosti koju ima z drugim. M. Dobretić 428. Dužnost i oblast koju imadijaše prvo prama zaručniku. 428.

h) imati za sebe koga *znači: imati ga kao braniteļa, prijateļa, parca itd.* Zašto tada osuđeni nijednoga svetoga, ni iste majke od milosti Marije neće za se imati. F. Lastrić, ned. 8. Ovi poslidńi nauk, imajući za se vridnih i naučnih bogoslovaca. Ant. Kadčić 272. — *nasuprot* imati koga na sebe *znači: imati ga kao protivnika.* Malo ne divan vas da na nas imamo. I. T. Mrnavić, osm. 120.

i) uz objekat ima i koja druga riječ (predikat) kojom se pokazuje, što je objekat uopće ili što je prema subjektu, ili kakav je. aa) predikatom se pokazuje, što je objekat uopće, ili što je prema subjektu. aaa) predikat može biti u acc. kao i objekat. Franačkoga imaš kralja i španjskoga bratučeda. I. Gundulić 316. Glavu imaju deli Stjepana velikoga kanģilijera. 438. Vojevodu meno imate. 516. Mene nećete imat pomoćnika. J. Banovac, pripov. 170. Želi ju duh sveti imati zaručnicu. F. Lastrić, test. 371a. Ufaj se da ćeš ga odvitnika kod Boga vazda imati. A. Kanižlić, fran. 15. Brata i druga želi imati tebe. kam. 401. Imam brata baš-terziju. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Imala je đevojčica b'jelu vilu posestrimu. 1, 150. Ja imadem mlada St'jepa gospodara. 1, 406. Imam brata terziju, srezaće ti žut kavad; imam soju veziļu, navešće ti košuļu. 1, 439. Imam ujca na moru trgovca. 1, 453. Evo imaš grdna dušmanina u Karlovcu Vilip-Magarina. 2, 349. — *drukčije je u ovom primjeru, u kojem* imati *znači: cijeniti (isporedi ccc) ββ)*): Ja ńega cara imam, a on meno razbojnika nazva. Aleks. jag. star. 3, 253. — *bbb) predikat je u instrumentalu.* Tko ga oće imat milostivim pomoćnikom i zaštititeljom, potribito je, da si usiluje naslidovati ga. F. Lastrić, od' 341. Da ga dostojan bude imat zaštititeljom. svet. 22b. — *ccc) predikat je u acc. s prijedlogom* za. *αα) značeńe je da je objekat subjektu ono što se kaže predikatom.* Al' trude te ne dah nikomu na znanje, ni tobi ku imah za moje ufanje. N. Naļešković 2, 23. Toga ćić, neka znaš, jere me za roba poslušna ti imaš i vijerna do groba. 2, 32. Ne more mo imat za druga. M. Držić 36. Sam je *(vilu)* danas ti za ļubi imati mož. F. Lukarević 7. Nad žeļami svim' inima sree ono blaženo je, u pokoju slatkom koje za razgovor Boga ima. I. Gundulić 60. Nu opet narod svaki na se pašu od mjesta za glavu

ima. 328. Ka se od meno sreća druga žoljet može, neg' sred boja imat ljepos tvu za druga? 339. Koji ne ima crikvu za mater. I. T. Mrnavić, ist. 39. Za gospara, za silnika inostranca kraļa imamo. G. Palmotić 1, 66. Slavne bane i gospodu imati ćeš za dvornike. 1, 84. Imati ćeš za vječnoga slugu i druga tvoga mene. 2, 305. Za parčicu svoga grada Spljet dakle ima Gospojinu. J. Kavańin 320a. Kad za sudce imat budu Petra, Pavla... 568b. Imavši je za zaručnicu, imade sva dobra. J. Banovac, razg. 124. Koji svetu crkvu za svoju mater ne drži, ne ima ni Boga za svoga otca. J. Filipović 1, 193a. Imade ova prisveta divojčica za roditeļe Joakima i Anu. F. Lastrić, od' 360. Sada ga hoćete za patrijarhu imati. A. Kanižlić, kam. 98. Imaše za ļubovcu glasovitu Ester. S. Rosa 14b. Ovi imahu za naučiteļe Farizeje. 40b. Kog' Bog ima za svog' slugu. V. Došen 198a. Ovi je imao za ženu Triteutu. And. Kačić, razg. 4. Imaćete ga za pomoćnika. kor. 149. Kraļevića hrabrenoga za vojvodu kad imaju. P. Sorkočević 584a. — *amo mogu spadati i ovi primjeri:* Tebe molim da se dostojiš imati za dragu i za primļenu ovu moju ispovijed. S. Matijević 15. Imaj me za priporučena u molitvi. I. Ivanišević 70. Nejmaj ga dakle ončas držana suditi. Ant. Kadčić 216. — *ββ*) imati *znači: misliti, cijeniti, držati.* Da ga ima za prijateļa. Mon. serb. 36. (1253). Ovo imam veće za neizmožno. Naručn. 71b. Kako za proroka imahu ńega. N. Rańina 56b. mat. 21, 46. Ima ih za rug svak. Š. Menčetić 336. Pišete, da mi je svitlost kraļeva za dobro imala. Mon. croat. 233. (1529). Jezus ńim *(učenikom)* za zlo imaše. N. Naļešković 1, 120. Cić toga vas smirno moļu, za zlo meni ne imajte. 1, 158. U pisma jer sveta svu misal stavļaše, a stvari od svijeta za ništor imaše. 1, 321. Molim vas, ļuveni ki pjesni slišate, da u čem vi meni za zlo ne imate. 2, 5. Koji za zlo imaju ono što im se za dobro čini. M. Držić 239. Veoma ti mi ćeš za zlo imat, er sam od tebe ovako otišla. 266. Dubitam, er bi mi za zlo imao er sam ju doveo. 297. Reci joj, da mi ne ima za zlo, er joj sam ovako brata tratao. 368. Ako sina iz morske pučine iznem, koga imam za izgubļena. 411. Kad ga za pravadnoga imamo i držimo. Postila. S3b. Ako me imaš za tovariša. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 120. pavl. filem. 17. Nas ima za svoje drage sinove. Kateh. 1561. F8b. Vsa bogatastva za ništor nimam. Aleks. jag. star. 3, 319. Ako bih istinito znao da on koga drugoga većma ļubi negoli mene, nije mi žao ni mogu za zlo imati. M. Divković, bes. 800b. Za dobro imaj, o gospoje, ako rečem, što je istina: svijetlo i drago sunce tvoje sred tamnice krije tmina. I. Gundulić 349. Što prvo za milo i drago imaše, za ono se sada ne haješ. A. Georgiceo, pril. 33. Imati koji dan za sveti. I. T. Mrnavić, ist. 90. Imaš za stvar tvrdu ļubiti neprijateļa. M. Radnić 390a. Imati za dobro ‚bonam in partem accipere'; imati za zlo ‚durius accipere'. A. d. Bella, rječn. 366b. Imati za istinito ‚pro certo habere'. 367b. A koji luk za koren imade. J. S. Reļković 226. Imati što za dobro, za drago, za milo ‚in bonam partem accipere'; imati što za zlo, za nedrago, za nemilo ‚aegre ferre, durius accipere, in malam partem sumere'; imati za istinito ‚pro certo habere'. J. Stulli, rječn. — *bb) adjektivom ili drugom riječi kaže se kakvo je ono što ko ima.* Ja imam tijelo veliko, kako da uljezu u tijesna vrata? Pril. jag. ark. 9, 88. (1520). Ne moremo ovakoj stati i zlo žitje imati među sobom. 119. (1520). Kakova sebe čovjek ima unutra u srcu. M. Divković, bes. 412a. Imam živa ja dva sina, dva junaka. I. Gundulić 388. Imaše i dva brata pri cesaru Henriku vojujući. F. Glavinić, cvit. 67b. I on ženu, imenom Tekla, betežnu imaše. 234a. Koji imaju srca čista i pravedna. M. Jorković 41. Imati razpršanu pamet ‚mente vel animo vagari'. A. d. Bella, rječn. 270b. Imati brze noge ‚valore pedibus'. 337b. Imati suzive oči ‚lipitudine laborare'. 423a. A od česa se bojiš, imaduć oružano čelo? I. P. Marki 47. Jedna žena imadiše muža opaka. J. Banovac, razg. 107. Ignatija imao je prijasne roditeļe. A. Kanižlić, kam. 1. Imadijaše srdce na gospodovańe pohlepno. 79. Imadiše tilo slavno. F. Matić 42. Da i mrtvu ńu imade, gdi nesvisno ńu ļubļaše. V. Došen 85a. Arambaša Ganković Nikola imadiše srce od sokola. And. Kačić, razg. 251b. Imati tanahan i lip glas. Ant. Kadčić 27. Kad pokornik nejma slobodne riči. 209. Da sva svoja uda i očućeńa ima podložna i poslušna duhu. M. Dobretić 67. Da ja imam seku na udaju, ja bih ńemu moju seku dala. Nar. pjes. vuk. 1, 228. Još da imam crno oko, sve bih Turke premamila. 1, 336.

k) može se na drugi način izreći, nego kod i), kao što se ima što: ono što je kod i) objekat može stajati u lokativu s prijedlogom u *(isporedi e)) a što je ondje predikat stoji u akuzativu kao objekat.* Car u voļi zakon ima. I. Gundulić 487. U nas pravu obranu imaš, ka te štiti. 498. Imademo u prislavnomu ovom imenu Isus i uļe iliti pomast za likariju. F. Lastrić, test. 22a. U ovim imaš i zrcalo. Ant. Kadčić, predg. 1. U Osmanu da srčana imat ćete prijateļa i obranu. P. Sorkočević 592b.

l) može se izreći drugijem načinom nego kod f) kako subjekat ima objekat. aa) adverbom. Kad jedan drugoga nemilostivo ima. Ant. Kadčić 520. — *često se kaže* imati rado *(i* rad) *kao ļubiti, paziti.* Da svak sebe rad imade. V. Došen 180b. A kamoli on ne bi čeļade izličio kô rado imade. M. A. Reļković, sat. H8b. Znutri je moj dragi ki mane rad ima. Nar. pjes. istr. 2, 88. — *amo pripada i ovaj primjer koji bi mogao pripadati i pod g):* Svak je rado s Jurjem posla imao. M. Pavlinović, rad. 182. — *bb) u jednom primjeru* imati za drago *znači također što i* ļubiti. Začto Bog otac sve ove ļudi za drago ima. Postila. Y2b. — *cc) u jednom primjeru* imati na višem *znači: više cijeniti.* Dum Mavru tuj pisah . . . a poslije Nikoli, ne kako na višem da ovijeh imamo, neg er smo na bližem neg s vami ovamo. N. Naļešković 1, 319. — *dd) može se kazati* imati koga kao koga, *te je značeńe kao kod i) aa).* Kako proroka ńega imahu. I. Bandulavić 47a. mat. 21, 46.

m) bez objekta. može tad imati *i značiti: biti bogat.* Tko nejma, boli se. N. Dimitrović 4. Ki ne daju ubozima, kad imaju. J. Kavańin 12a. Oče, tebi je lasno govoriti, ali ne znaš da tko ne ima, i nije ga na ovem svijetu. B. Zuzeri 181. ‚Cur tu dives, ille pauper?' Zašto ti imaš? zašto oni nema? A. Kalić 258. Koji ima, te toliko dade. Nar. pjes. vuk. 2, 418. Boļe je umjeti nego imati. Nar. posl. vuk. 25. Jâ umio a ne imao, jâ imao a ne umio (sve jedno je). 110. Ko radi, taj i ima. Vuk, nar. pjes. 1, 498. — *drugo je u ovom primjeru gdje objekta nema u glavnoj rečenici, jer je izrečen u podložnoj:* Ne imade da iznese vina. Nar. pjes. vuk. 2, 623. — *u ovom primjeru* imati *(bez objekta)* protiva kome *znači: ļutiti se, i vaļa da je po talijanskom jeziku:* Imam protiva tebi zašto si ostavio onu tvoju prvu ļubav. M. Zoričić, osm. 24.

n) objekat nije izrečen uz imati, *nego se dopuńuje interogativnom zamjenicom ili interogativnijem adverbom što je u podložnoj rečenici. aa) glagol je u podložnoj rečenici u infinitivu.* Obretoste se v mukah, i nêmam kako pomilovati vas. Pril. jag. ark. 9, 118. (1468). Ne imam što staviti prida ń. N. Rańina 134b. luc. 11, 6. Da ti hoću ukrasti, ne bih ti imala šta ukrasti. M. Držić 193. Ne imaš od srca tvoga, komu ćeš tvoje zlato ostavit. 199. Nu sid' dolu, da t' ukažem, s kijem imaš što činit! 358. Imam se čemu smijati. M. Divković, nauk. 189b. Nimajući ča oni blagovati. F. Glavinić, cvit. 189a. Ima dje počinut. I. Držić 336. Što imaju s mom kćerom bogovi činiti? G. Palmotić 2, 92. Ja se ne imam čijem pohvaliti, pokli ne imam česa ukazat. V. Andrijašević, put. 355. Ne imade ga mati u što poviti. I. Ančić, svit. 32. Dug ki odkud platit ne ima. J. Kavańin 12b. Ne ima glave gdi naklonit. 379a. Ki kad ne ima što darovat. 382b. Ogovara'u se, da ne imadu okle lemozine činit, a ima se oklen opijati. J. Banovac, razg. 100. Majko moja, ne plači, imaćeš što posli plakat, kad me počmu propińati. 162. Imamo dakle i mi čemu se čuditi. F. Lastrić, test. 326b. Videći potribu ńihovu, da se ne imadahu čim pokripiti. ned. 294. Imali su se čemu veseliti doisto. svet. 91a. Imamo mu na čemu zafaļivati, imamo ga za što štovati. 187b. A da gore hoću reći, imao bi to gdi steći. V. Došen 269b. Imaš s čime doći u primorje, noseć glave moji vitezova. And. Kačić, razg. 293b. Nembrot imao je komu kraļevati. kor. 11. Koja nejma čimo uzorati, niti sebi hrane dobaviti. M. A. Reļković, sat. E6a. Da ne ima gdi krava zagristi. G4a. On već onda nejma kada sisti. H8b. Jerbo ona nejma kada presti. I4b. Nemaš na što sablje izvaditi, nit' je imaš o što krvaviti. Nar. pjes. vuk. 2, 145. Imao bi s kime piti vino. 2, 224. Imaš na što svate pokupiti. 2, 533. Tako imao koga nakom sebe ostaviti! Tako imao otkuda davati voļnome i nevoļnome. Nar. posl. vuk. 297. Ima šta i videti. Nar. prip. vuk. 94. Bijaše vrlo mnogo naroda, i ne imadijahu šta jesti. Vuk, mar. 8, 1. — *mješte infinitiva mogao bi biti i indikativ s konjunkcijom* da *(isporedi* 1. da, I, A, 2, *a*, c), *n. p.:* Nemam što da rečem. — *bb) u podložnoj je rečenici glagol u kondicijonalu.* Bolesnika koji nit' ima tko bi mu poslužio, ni čim bi se pokripio. F. Lastrić, test. 334a. Mi imamo šta bi večerali. M. A. Reļković, sat. G2a. Da bi imao odkle bi podao onomu koji nevoļu trpi. J. Matović 402. — *mješte kondicijonala može biti i futur, n. p.:* Nemadu što će dati. — *cc) podložna je rečenica okrńena, te nema glagola, jer se ovaj ima u pameti po glavnoj rečenici.* Gruba se tuče, zove, a ne ima koga. M. Držić 150. Uči bogme, er imaš od koga. 161. Imati kad ‚otium nancisci'. A. d. Bella, rječn. 360b. Kaži što imaš na opravdańe tvoje. A. Kanižlić, kam. 311. Ubozi ne mogu činiti zadužbine zašto su siromasi i ne imadu od kuda. M. Dobretić 250. I mi s tobom *(dičimo se),* i imamo s kim. Nar. pjes. vuk. 1, 70. Imam čime na derdefu vesti, imam čime, i imam po čemu. 2, 462. Ne ļuti se, ne imaš se za što. 2, 523. Dao Bog, ali nije imao kome. Nar. posl. vuk. 54. Doći će kad imadbude kad. Vuk, pavl. 1kor. 16, 12. ‚Što ne svrati k nam?' ‚Nemam kad'. S. Ļubiša, prip. 61. Grdi Bože, imaš i koga! Pravdonoša. 1852. 11. — *dd) amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu mj. zamjenice ima* sila *kao adverab:* O ovome bih ja sad još sila imao govoriti. Vuk, posl. xii.

o) što u knizi, zakonu itd. stoji kaže se da ono ima knjiga ili zakon. u pisaca. Kanon treći sinoda kartaginenskoga ovako ima: ‚Osim toga...' A. Kanižlić, kam. 217.

p) u jednom primjeru xvii *vijeka stoji* hoće imati *(gotovo kao hoće da bude).* Post hoće imati, da se blaguje samo jednom na dan. S. Matijević 55.

q) u jednom primjeru xvi *vijeka kao da znači: vjerovati, misliti.* Mi imamo i ispovidamo, da jest jedini . . . Š. Budinić, sum. 5a.

r) gdjegdje imati *ostaje pri svojemu starijem značeńu kao biti primio. objekat može biti što tjelesno, duševno ili umno. aa) to se značeńe osobito poznaje kad se izriče mjesto gdje je bio objekat prije nego ga je subjekat primio. to se može izreći genetivom: aaa) s prijedlogom* od. Imašь odь nasь listь. Spom. sr. 1, 88. (1407). Moja stran ima početak od mene, ma tvoja svršuje se u tebi. Pril. jag. ark. 9, 74. (1520). Da ćeš ti reći sam: zamjerna bi plata, od ove ku imam. N. Naļešković 1, 220. Ma vilo, nećeš ti toj, što bih ja hotil od tebe imati. N. Rańina 74b. *(Marija)* po ovome svom mogućstvu može sve što oće od Boga imati. J. Banovac, razg. 8. U ovom sakramentu oću i želim imati od vas naj veće pošteńe i ļubav. F. Lastrić, test. 103b. Ovi običaj ima svoj početak od apoštola. A. Kanižlić, kam. 87. Ako ti od mene hotijaše milost imati. 829. Imala si knige i nauke od Cirila i Metoda ruke. M. A. Reļković, sat. B6a. Ovo je ono Novogradiško, od kojega ime svoje ima Gradiška regimenta. B6a. To vi turske slidite adete, jerbo od ńih to sve imadete. F2a. Imati ćemo i one novce i onoliko od Pravovića iz ńegova prodatoga imańa. sabr. 53. Imado od ńega ne samo onu milost. L. Vladmirović 61. Budući od ńih *(roditeļa)* imao bitje naravsko. Ant. Kadčić 506. Nenavidost kakono i holost imade svoj početak od djavla. M. Dobretić 209. Katarina imade u dvi godine dana više puta liste, knigo od Petra. 436. Imadući oblast od crkve svete. 467. Milost koju je imo od svoga arcibiskupa. 489. *amo pripada i ovaj primjer:* Imamo od pisaoca kineski da jedanaesti vladaoc jest ga činio sazidati. A. Tomiković, živ. 67. *i ovi primjeri:* Ne imadu oni otud hasne. A. J. Knezović 2. Od kuda ti taj nauk imadeš? M. A. Reļković, sat. F3b. — *bbb) s prijedlogom* iz. Isto imamo iz svet. Jerolima. Ant. Kadčić 2. — *ccc) s prijedlogom* s. Malo ploda š ńih imaju kuće. J. S. Reļković 26. — *bb) mislim da po smislu pripadaju amo i ovi primjeri:* Da imaš počьstь i hranu protivu moći našej. Mon. serb. 22. (1234—1240). Uzda se u ńih pomoć imat! M. Držić 224. Ide na ispovijest za imati odriješenje. A. Komulović 7. Mnogi po ovomu pozdravļeńu dobra koja pitaše imadoše. J. Filipović 1, 509a. Bi učińen kavalirom s. Marka i imade plaću do današńega danka. Norini 85. Gdi će svak imati plaću po svoji dili. M. Dobretić 72. Budući da drugojačije učinit ne more ni svoju svrhu imati. 170. Da bude imat na dar toliko jaspri. 519. — *može biti da bi amo pripadalo i ovo:* Rado je sužań va zidu zazidan: zazidano noge do kolena i junačko ruko do ramena . . . Iz magle je dolotila vila, ka j' junaku ruke oprostila. Kada junak ruke imadjaše, sam iz zida noge razidaše. Nar. pjes. istr. 1, 36.

b. *mješte objekta može imati uza se infinitiv, te bi prvo značeńe bilo da djelo što se izriče infinitivom pripada subjektu, po tome da je ono ńegova dužnost, ili da treba da ono učini, ili uopće stoji za futur. pošto se ovakovo upotre-*

bḷavańe i značeńe (dajbudi za glagol imêti, *vidi* imjeti) *nalazi i u ostalijem slavenskijem jezicima (vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 4, 863—864), *sva je prilika da je bilo i u praslavensko doba.*

a) debere, *biti dužan (vidi* dužan, 1, b, *h)). treba paziti da negativno* ne imati (nemati *itd.) ne znači: ne biti dužan, nego: biti dužan ne učiniti ono što znači infinitiv.* Dohodakь koji imaju davati. Mon. serb. 188. (1378). Kako i mi obêtovasmo gospoctvu dubrovačkoomu, da imaamo têrati i ne drьžati ńihь nevêrnika . . . i da ihь ne imaamo primati u našu oblastь, pače da ihь imaamo têrati. 350. (1427). Pastir od stada svoga ima pomńu imiti. Mon. croat. 245. (1545). Tako bogati, kako ubozi imaju dojti u tempal. Živ. kat. star. 1, 218. Ki se ispovida nima skriti ča je učinil. Naručn. 80b. Kako se ima imiti redovnik na spovidi. 84a. I vi imate biti pravdeni. Transit. 52. Človik ima slišati dovoḷe. Korizm. 2b. Vsaki človik imal bi se potežati da bi pokopan poli crikav. 20a. Nima se nigdore žalostiti od onoga ča čini Gospodin Bog. 36b. Ki je veće držan Bogu i veće ga ima ḷubiti. 42a. Ako l sin ima otca zla, ima li ga počtovati? 42a. Imaju zato ḷudi pojti k popom. 59b. Ja sam našal 10 dukat, komu je imam dati? 81b. Ima veliku imati Bogu har. Š. Menčetić 39. Što je Bog sklopio, ḷudi ne imaju razvrć. M. Držić 229. Nimaš učiniti nijedne rabote *(u subotu).* Kateh. 1561. A3b. Boga se imamo bojati. A7a. Meštri dicu priprosto učiti imaju. B2b. Ni' mu dosti, da te neće ḷubit' verno, kako ima. A. Čubranović 145. Ne imamo imati ni držati za boga nijedno stvorenje. Š. Budinić, sum. 29a. Cijeća ńih nije imao meni kćer ubijat. D. Zlatarić 13a. Nimaju Krstjano piti čašu djavlovu, da imaju piti čašu Isukrstvu. Živ. jer. star. 1, 227. Nitko ne ima plakati za malom djetčicom. M. Divković, bes. 19a. Gdi je dakle služba moja koju imahote meni učiniti za službu moju koju sam ja vam učinio? 35b. Ne bi imao čovjek nikako srca svoga gnusiti i nečista činiti. 431—432. Ḷubav imaš imati prema svima. B. Kašić, nasl. 13. Ako nijesi ḷubio ni častio oca i mater koliko si imao. 55. Na ovoj misi misnik ne ima popirati kaleža. I. Bandulavić 9a. Pop oškropiti ima tom vodom vas puk. 128b. Tko kaže sud inom', ako će prav se rit, naj prije sudu svom' ima se on podložit. I. Gundulić 111. Da si svjetnik moj ne samo ki me imaš svjetovati. G. Palmotić 1, 266. Ja joj držan imam biti. 1, 307. Dobročincu svakom ima biti haran tko kraḷuje. 1, 314. Koje od srama izustiti ne bih imo slavna imena. 2, 35. Ovo ti jest ufanje i virovanje, što ima imati grišnik u Bogu. P. Posilović, nasl. 121b. Isukrst u nauku koji nam dade od posta, prvo nego nam ukaza ono što imadijamo činiti, a pak... M. Radnić 478a. Ovu svrhu ima imat postavḷenu prid oči svaki. M. Bijanković 1. Tko zakon stavḷa, i obslužit ga ima. (D). Poslov. danič. 135. Imao bi svak veselo Božji na se jaram stavit. A. Vitaḷić, ost. 41. Koj se *(želi)* imamo protiviti. 114. Svak ima veoma Bogu zafaḷivati. S. Margitić, fal. 123. Načelnici ima'u davat dah mirisne od krjeposti. J. Kavańin 74b. Tko vele prima, vele vratit ima. I. Đorđić, uzd. 12. Paka ih nauči, kako imahu vazda imati ḷubav i dragost meju sobom. M. Lekušić 41. I na misto što ga *(Isusa)* imadijahu popridignut, oni se većma žešćahu. J. Banovac, razg. 161. Neće da se pokori i ponizi prid onim prid kojim ima. J. Filipović 1, 198a. Tko ne trudi ne ima blagovat. 1, 427a. Starišine imadu bit razboriti. P. Filipović 15. Ali ni zato ne imaš me toliko karati. F. Lastrić, test. xii. Istina je da bi ja ima' poslušati kraḷa. ned. 108. Znam kakva bih bit imala. A. Boškovićeva 15. Svi mu imadu poslušni biti. A. Kanižlić, kam. 89. Car zapovida, da se nejmaš za glavu u drugoj odići prikazati. kam. 98. Kako imaš biti u napridak pomńiv. M. Zoričić, osm. 22. Slanost u vama imate imati. S. Rosa 70a. Ovo je put po komu imate hodit. Đ. Bašić 184. Ima li te slavit za to što si zemḷa? V. Došen 197a. Kako imadu sudci suditi. And. Kačić, kor. 78. Hranit imaš i brata Jafeta. M. A. Reḷković, sat. K5a. Ḷudi od našega reda ne imaju prid svojim kraḷem govoriti ono. sabr. 9. Niti u stvarih svoga spaseńa imaju imati ozir na voḷu svojih roditeḷa. Ant. Kadčić 127. Ima ispovidnik imati ustrpḷeńe. M. Dobretić 123. Tko se misli ženit, ima se ženit svojom prilikom i svojom vrstom. 420. Imao si se stiditi, kada si ulizao. I. J. P. Lučić, razg. 39. Imademo ga moliti. doct. 46. Bog otac... nema imat oblasti pokorit grješnike? A. Kalić 403. Od cara mu drobna knńiga došla da on ima na vojnicu pojti. Nar. pjes. istr. 1, 25. Uzmi to, i od toga imaš učiniti guminu i jedra sva. Nar. prip. vuk. 133. Ja ću doć, kako želiš, ale ti imaš z dvora poslat beloga peteha. Nar. prip. mikul. 16. Imati dati komu, v. zadužiti se. J. Stulli, rječn. Tako presuđeno da ima svoga końa od Pantelije odvesti. Glasnik. ii, 1, 30. (1808). Ostalo da imade do Petrova dne platiti. 38.

b) značeńe je da treba da se učini djelo što se kaže infinitivom, jer je to sila, nevoḷa (fizična a i moralna). Poznavše do istine da taj carina nima biti prictonomь *(prid Stonom).* Mon. serb. 281. (1418). Za koju bi nevêru imali ponesti vsaku muku. 328. (1423). Imao bihь pitati odь tebe što samь izdvorio i za što samь službu dao. 500. (1466—1500). Gdo ima imenovati porotnike? Mon. croat. 187. (1504). Zatoj se govori da istupь ne ima imiti odstupa. Stat. poḷ. ark. 5, 269. Divica Božja razmišḷajući kako se ima s ńimi nositi i braniti. Živ. kat. star. 1, 221. Zaručstva imaju biti slobodna. Naručn. 59b. Ka bi učinil za produlžiti smrt ki ima umriti? 82a. Govoru da se nimaš tomu čuditi. Transit. 205. Molitav ima imiti 4 kondicijoni. Korizm. 6b. Šest urešenji ima imiti almuštvo. 8a. Ki proklne oca ali mater, ima umriti. 90b. Ti li si koji priti imaš? N. Rańina 14a. mat. 11, 3. Imavši dake ja za ń *(grijeh)* podnijet pokore, muka će bit moja ka se reć ne more. N. Naḷešković 1, 124. Za to ne imam bit ja kriv. M. Držić 3. Imam sto posala opravit. 343. Imam s tobom govorit od strane Ančice tvoje. 365. Koji ne plaća dužno onomu ki ima imati, ako ta koji ima imati imaje potrêbu. Š. Budinić, sum. 39a. Gdi me sad zbija zli vihar suprotiv, imam se brodit ja. D. Zlatarić 8a. Naj prije imaš znati, da prije ispovijesti držau si promisliti grijehe tvoje. A. Komulović 5. Tako budući nikoga se ne imam bojati. M. Divković, nauk. 60b. Imam imati od Petra sto škuda. B. Kašić, zrc. 73. Ispitovaše od ńih, gdi se imaše Krst poroditi. I. Bandulavić 19a. mat. 2, 4. Za život svega svita s poglavicom smrti imaše boj biti. 79b. Cijeća koje stvari joštere imaš znati. M. Orbin 12. Ali s ove zle nesreće umrijet nam je svjema trijebi, ali imamo bez radosti uzdišući izdisati. I. Gundulić 265. Mâ ga sabḷa ubit ima. 529. Car Mustafa, znat imamo, gdi je, vapit ne pristaju. 553. Nu što, višńa moć odredi, na svrhu ima svoju doći. G. Palmotić 1, 5. Ima ovi dan veseli s kom velikom dospjet štetom. 1, 48. Po putu sam er pravomu vjerenicu imo iskati. 1, 150. Rad besjede pune

uresa ja zavidjen ne imam biti. 1, 212. Sve tri ugrabjene, sve tri krive bit imamo. 1, 274. Imam s tobom govoriti i tužit se tebi na te. 1, 327. Ova zgoda teška odveće ima i život moj zanijeti. 1, 354. Ne imamo se mi bojati zla. 1, 371. Ako imam ja živjeti u ovem jadu tešku i vrlu, vele mi je boļe umrijeti. 2, 55. Mir učine, ki vjekovit ima ostati. 2, 105. Prid kriposti mojom jakom zli nevjernik ima umrijeti. 2, 112. Ti se vjerit imaš za ńu. 2, 264. Isti nemoćnik ima umriti. P. Posilović, cvijet. 9. Spomeni se da imaš umrijeti. nasl. 5b. Hroma oslice, podranit imašo. (D). Hvali se krošńo, er te imam prodat. (D). Poslov. danič. 27. Ovcu, koju ima vuk izjesti, trjeba da je izije. (D). 92. Gdi bi imao potonuti, da nije tebe, Boga, milos veća grijeha moga. J. Kavańin 445b. Draga majko, imam li umrijet nazbiļ? B. Zuzeri 67. Prah od koga su umiješeni i u koji se imaju nakon malo razčiniti. 246. Ono dušo koje imadihu poći u purgatorije. J. Banovac, pripov. 46. Ova crkva da je prava crkva četiri navlastito izvrstitosti u sebi ima imat. J. Filipović 1, 178b. Da jedan odredi poć u Rim pak uzme put koji vodi k Carigradu, imali bismo reći da je on zaludio. 1, 402b. Vojnici, koji imadijau ufatit Isusa. F. Lastrić, test. 158a. Imam se uzdati, da takije otvrdnutije grišnika ne ima u devotomu puku ovomu. 164a. Biste l' znali vi, zašto ovo? Imam reći, da se osićate, al' ne morete podpuno dosegnuti. 179b. O koliki razgovor i utišeńe imaju imati pravovirni u ovomu imenu ‚otac'. od' 118. Smrt koju imadijaše pritrpiti. 165. Prividjo u duhu slabost mlogi nas grišnika koji imadija*(h)*mo imat potribu od pokore. svet. 98b. Znajuć daklo, kad umriti imadišo. P. Knežević, živ. 14. Imate znati, da Grci ovu oblast uskraćuju. A. Kanižlić, kam. 680. Nejmaju bogogrdne riči čistoću smućivati. 690. Nejma li dakle i grišnik na vike umrti? bogoļubn. 113. Imadjamo dakle svi na vike poginuti. uzr. 92. Drugi živeć u svojoj slipoći u proklostvo imadošo doći. Nadod. 7. Imadući vadit i prinosit k cekinima vaļa zajimat i nositi po 48. M. Zoričić, aritm. 18. Zasve da imam izgubit za sved kraļestvo nebesko. Đ. Bašić 47. Hoćemo vratit tude, neka dođe ko ima imat. 167. U kojim imadihu pribivati živine. And. Kačić, kor. 7. Kada čujaše, da ima glavu izgubiti. M. A. Reļković, sabr. 1. Jesi li ti koji imaš priti? Ant. Kadčić 99. Na križu imaš umrijeti. L. Radić 54. Od oviziju ima biti ovdi naše govoreńe. M. Dobretić 2. Da muška glava ima imat naj maće četrnaest godina. 457. Imamo se ufati boļa. I. Velikanović, uput. 1, 46. Kad se nadom dake u prigodi, da imabudom zbiti mojo srce i odoļoti mu. I. M. Mattei 165. Otajstvo upućeńa, u kojomu je ona imala imat velik dio. Grgur iz Varoša 24. Žali novu stara majka, otkle ima poć. Nar. pjes. vuk. 1, 35. Imam reći besediti s nime. 2, 419. — *amo pripadaju i primjeri u kojima je infinitiv glagol pasivni, te je značeńe da treba da se subjektu zbude ono što znači infinitiv, a ujedno može vršeńe ovoga biti dužnost kome drugome.* Nima se ukopati. Stat. poļ. ark. 5, 249. Ima se obisiti. 255. Nima se zlo činiti, da pride dobro. Naručn. 6a. Ditca sprot voļi roditeļ svojih nimaju se krstit. 11a. V plavi nigdar se nima misa služiti. 26a. Ovo bo se ima imiti za regulu općenu. 86b. Zali se nimaju ļubiti. Transit. 88. Taci nimaju se imiti ni držati za službenike. Š. Budinić, sum. 106a. Komu samomu ima se dati čas, slava, poklon i poćtenje. A. Gučetić, roz. mar. 144. Ka se imaju promisliti i staviti na pamet. A. Komulović 5. Koji ali hvali ali kudi, a ne zna što govori, ne ima se virovati. I. Bandulavić, predgovor. Nauk, kako se imaju riči Božje promišļati. A. Georgiceo, pril. 3. Nu se imaju sej naprave razumnomu dat Ulisu. G. Palmotić 1, 225. Uči, kako se imaju dobivati kriposti. P. Posilović, cvijet. 5. Od zloća čovičanskije koje se imaju bježati. 5. Ovce se imaju strić a ne bričit. (D). Poslov. danič. 92. Bog ima bit ļubjen. I. Đorđić, uzd. 100. Ovo je sakramenat od pomireńa čovika s Bogom; ma ima se učiniti kako vaļa. F. Lastrić, od' 95. Zato razložni opaz ima se svrhu dice imati. ned. 405. Tko se krivo zakune, da mu se imaju odsići ona tri zdrava prsta. M. A. Reļković, sat. B1a. Pravila po kojima se ima ocet praviti. P. Bolić, vinodj. 2, 329. — ima biti *može značiti da se misli da je sva prilika da nešto biva, isporedi kod* trebati *i* vàļati. Što ima bit ovo? gdi će bit ove vil'? N. Naļešković 1, 203. Ima bit, da jo' je dobro. M. Držić 171. A to tamo ima bit kagodi neman. 390. Pri ovomu kraju skrovni stani bit imaju. G. Palmotić 1, 348. Rekoše: ‚Unutra ima biti blago'. Oliva. 19. *prema tome se upotrebļava i negativni glagol, kad se misli da što ne može biti.* Rimļane govorahu: ‚To nima biti istina'. Mirakuli. 71.

c) gdjegdje u nekijeh pisaca stoji bez potrebe imati *(sa značeńem kao kod a) ili b)), a drugijem se načinom kaže da je dužnost ili potreba da bude djelo što znači infinitiv.* Moļu te da nimaš dati onu zalu i strašnu sentenciju. Mirakuli. 68. Prosimo da otac nebeski na grihe naše nima gledati. Kateh. 1561. B7a. Predlaga nam da imamo virovati. Š. Budinić, sum. 3a. Zapovida ovi papa neka biškup očito ima rede davati. F. Glavinić, cvit. 216b. Udes ļuti hoće, da ima posred boja Turno, moj brat, poginuti. G. Palmotić 2, 79. Naredba, da se ima poštene nositi prilikam svetih. A. Kanižlić, kam. 16. Zapovidila je, da imamo virovati. 878. Zapovidi da se sinovi Izraelski ńima imaju klańati. M. A. Reļković, sabr. 30. — *na isti način stoji i impt. glagola* imati *s infinitivom drugoga glagola mješte imperativa ovoga glagola.* Nimaj ga pop na spovidi odrišiti. Narod. modr. ark. 2, 87. Neka moj gospodin ne ima meno karati. M. Divković, nauk. 3b. Ako ki od vas zna, nimaj do glave povidati. F. Glavinić, cvit. 124b. Nasliduj meno, i nimaj se bojati. 198b. Pojdi u miru, i već nimaj sagrišovati. 231b. Nimajte nositi zlata, ni srebra. 335a. Imajte znat, da ja neću pripovidat. J. Filipović 1, 85a.

d) kao hotjeti *(koje vidi pod* II, A, 2) *pokazuje budućnost uopće.* Kto hoće sije potvoriti, ne maļ gnêvь i nakazanije ima vьsprijeti otь kraļevьstva mi. Mon. sorb. 20. (1234). Ja župań Radoslavь i moji ļudьje da spasemo i s(t)rêžemo po moru i po suhu vьse ļudi dubrovьčke gdê imaju silu imati. 44. (1254). Obešta se kraļevьstvo mi vlastelemь dubrovьčkimь da ima hoditi dubrovьčski trьgь i trьžьci svobodno. 188. (1378). Sadańijemь i naprijedь koji imaju biti. 457. (1453). Ki su sada i ki imaju priti. Mon. croat. 101. (1466). Božastvona pravda ima kaštigati zalih. Korizm. 23a. Govoru da jedan od vas ima me predati. 92a. Jegda vskore ima umriti arhijerej. Š. Kožičić 22b. Govoreći da vil' drugo služit nigdar ne imaju. N. Naļešković 1, 199. *(Isus)* od tuda ima priti suditi. Kateh. 1561. A4b. Svi ļudi uskrsnuti imaju. E3a. Vi prvo mjesto na piru sina Božijega imahote imati. A. Gučetić, roz. jez. 162. Do trideset lit ima priti k vam mlad i meč desnice persidsko ima zatupiti, i Persido pod noge vaše ima položiti. Aleks. jag.

star. 3, 223. Govoreći Isus od Duha Svetoga koga imaše dati učenikom svojijem. M. Divković, bes. 6a. Što je bilo, prošlo je veće; što ima biti, još nije toga. I. Gundulić 235. Vječna žalos turskijeh djela, ka nakon nas ostat ima. 321. Silom ti ga ugrabiti imam usred Carigrada. 342. Brzo ima zgar pravedna plata doći. Ġ. Palmotić 1, 69. Hotima imam zaklat i vrć psima. 1, 173. Ja umijem prividjeti mojijem znaćem, što ima doći. 1, 224. Kagodi se stvar zgodila ili se ima zgodit ńemu. 1, 347. Ili te je privarila, ili te ima privariti. 2, 29. Vrijeme koje ima doći. J. Mikalja, gram. 19. Privide stvari koje imaju doći. M. Radnić 242b. Mre svak, ne zna al' nitkor ini, kad toj vrijeme ima biti, neg Gospodin. J. Kavańin 2a. Za sto godin što ima biti, tko zna? 109b. Sam Bog vazda biti ima u se, u raju i u svetima. 572b. Bio se među Židovima glas prosuo, da je Isukrst imo uskrsnut. B. Zuzeri 61. Grišnici, bratjo, imamo biti suđeni i osuđeni po naših dili. J. Banovac, razg. 1. Oni izpovida*(h)*u, da imadiše doć, da ji imadiše odkupit, i da po ńemu spaseńe imadijau imat, i da im nebesa imadiše otvorit. J. Filipović 1, 76a. Naj pri joj anđeo navišćuje veselje i radost, koju divica udi onda u svomu srcu imadijaše imati po ostalim ričma, koje joj imadijaše reći. 1, 511b. Duha koga imadijahu primiti virujući u ńega. F. Lastrić, test. 254a. Pošalji koga imaš poslati. 368a. Bijaše rekao, da veće obraza ńegova viditi ne imaćijau. ned. 407. Od suda koji ima imat svaka duša onda kada se s tilom razdili. M. Zoričić, osm. 61. Hotiše plakati svoju nesriću, gdi brez poroda imadiše poći s ovog svita. And. Kačić, kor. 31. Kad za nas imadiše poći na smrt. L. Vladmirović 47. Od tuda ima doći suditi žive. J. Matović VI. Od koga se imaše poroditi spasitel. 311. Kako zoru, koja donit imadjaše dan. Grgur iz Vareša 38. Tu ima doći mlad kralje. Nar. pjes. herc. vuk. 239. Jutra imaju doć mojeh dveh brat ljubi. Nar. prip. mikul. 16. — *u naše se vrijeme često upotrebljava kao* hotjeti *kod* II, A, 2, b *(vidi u Vukovu rječniku*: imao sam ovu noć pijehnuti ‚bald wäre ich gestorben' ‚obeundum mihi erat'). Imah panut sa šarina moga. Pjev. crn. 214b. Uleti u kuću na pola živ od straha, kazujući im da ga imaše izjesti deset vukova. Nar. prip. vrč. 23. Imah mrtav panut od smijeha. P. Petrović, gor. vijen. 60. Od smrada i hale imasmo oba panuti na vrh glave, no bijasmo ponijeli smrekovijeh zrna. S. Ljubiša, prip. 251.

e) u jednoga pisca XVI *vijeka* ima reći *isto je što: znači, isporedi* hotjeti, II, A, 1, i. Iskušenje ima reći: argument ali videnje od jedne stvari. Korizm. 13b. Ča ima reći, da bi ovdi učińeno veće veselje? 34b.

c. esse, *biti (ne kao kopula, nego kao konkretni glagol kojijem se kaže da ńešto jest), nahoditi se, nalaziti se. isprva je i s ovijem značeńem bio prelazni glagol (vidi a)), i to još u praslavensko doba, ali može biti onda samo kao negativni glagol s genetivom partitivnijem kao objektom, vidi* F. Miklošić, vergl. gramm. 4, 355—359 *(gdje se na str.* 356 *ispoređuje s ńemačkijem i s romanskijem jezicima), i u našem se jeziku uprav shvaća kao suprotno negativnom* nemati *(ne biti, nestajati, nedostajati), a ne posve kao apsolutno biti. — Između rječnika u Mikaljinu* (ima, to jest jesu, kako rekša ima sedam godina ‚septimus annus agitur'), *u Vukovu* (ima li u vas žira? ‚gibt es'), *u Daničićevu* (‚impers. esse').

a) imati *je prelazni glagol bez subjekta; a ono što jest, što se nahodi, stoji u acc. kao pravi objekat. ovo potvrđuju ńekolika primjera u jednom spomeniku* XIV *vijeka.* Prъvi sinorъ počińe otъ vъstoka gdê slazi putь vêlykyj ispodъ brьda, i tuj ima dva kamena stanovita .... tuj ima varьnicu na kraj mora .... i tuj ima vrulu ... vyše mora ima vodicu i trьstь ... Mon. serb. 126—127. (1347). *Daničić* (sint. 4) *i Miklošić* (vergl. gramm. 356) *ovako shvaćaju ove primjere (da je* ima *bez subjekta), i mislim da imaju pravo; ali bi se moglo i pomisliti da je subjekat* sinorь, *toliko više što se ovakijeh primjera drugdje ne nalazi, nego samo jedan put u knizi* XVIII *vijeka, ali nije pouzdan ni pisac, ni način kako je naštampana knìga:* U seoskom mjestu od Kozara ima ikone Gospojine. J. Kavańin 318a. *(ovaj primjer:* Imaše mu stotinu godina. Ogled. sr. 207 *ne spada amo, nego pod b) bb), vidi* Đ. Daničić, sint. 411. *ne spadaju amo ni ovi primjeri:* Ima bo u puku krstjanskomu koji zatajuju. F. Lastrić, test. 69b. Da ima u puku krstjanskomu koji tako živu. 71b. Imade, koji govore da... A. Tomiković, živ. 11, *jer sami pisci upotrebljavaju u ovakovijem slučajevima nominativ, vidi kod d). ne mogu se pouzdano ovdje metnuti ni ovaki primjeri, jer može glagol biti u jednini po analogiji prema drugijem brojevima* pet, šest *itd.:* Evo ima tri bijela dana, k'o je oč'o u lov u planinu. Nar. pjes. vuk. 1, 543. Zlatna mi je utva odlećela i u tvoje dvore zalećela, evo ima tri bijela dana. 1, 570. Evo ima četiri godine, kako s tobom, care, vojujemo. 2, 173. Da tri boja ne ima junaka od nas ove tri srpske vojvode. 2, 221. Ima puno tri godine dana kako sam ga vrg'o u tavnicu. 2, 403. Evo ima tri pune godine, kako si se ti moja nazvala. 2, 624).

b) ono što jest, što se nalazi (ili što nije, što se ne nalazi) stoji u genetivu partitivnom. isprva vaja da je ovaj padež stajao kao objekat (kao što Miklošić misli), ali se kasnije shvatio kao subjekat (isporedi d)). aa) s negativnijem glagolom nemati (ne imati *itd). ovo može biti naj starija i praslavenska konstrukcija, vidi sprijeda (vidi i kod* nemati). Sada inoje pomoći ne ima. Mon. serb. 560. (1618). Ne ima straha tvoj slobodi. Ġ. Palmotić 1, 102. Od koga uvrđenomu koristi ni pomoći ne ima. I. Grličić 42. Tko bi zatajao da ne ima Boga. A. Bačić 4. Da je Bog anđele stvorio, sumje ne ima. J. Filipović 1, 65a. Govori se, da u ńoj *(golubici)* žući ne ima. 1, 168b. Jeli još koja crkva da se može reći prava? Ne ima nijedne. 1, 188b. Među svim ńezinim sinovi ne ima nijednoga grišnika. 1, 189b. Za ńega spaseńa ne ima. 1, 193a. Ne ima nikoga tko bi ju mogao utišiti. F. Lastrić, test. 161b. Ovo je pravi Bog nit' ima drugoga boga. od' 233. Tko će te izličiti? niti ima na zemji likara takoga ni likarije. ned. 259. U drugomu ne ima nam ozdravjeńa. svet. 87b. Videći, da tu nejma privare. A. Kanižlić, kam. 2. Nejma tu ufańa u milosrđu stolice apostolske. 27. Znam da takvoj slavi glasa ni kod bisni nejma pasa. V. Došen 194a. Nejma toga! svit ne more dati slasti. 202b. Tog' jednoga nit' drugoga nejma traga kod linoga. 268b. Misleći prije toga, da nejma uredniјeg vilajeta od ńe. M. A. Reković, sat. A6a. Znaš kockarom kakva je avlija, da u ńojzi ništa ne imade. E2b. Tugu koju imam na srcu ne ima mi hasne nikomu kazivat. sabr. 18. A kod ńega ne ima nikoga. 27. U Srebrenici manastir posvećen b. d. Mariji, ma ga sada ne ima. Norini 37. Nejma dakle ogovora za se. Ant. Kadčić 253. Kolik da misnika i nejma u to ime. M. Dobretić 62. U tri dni da nestane svih, da ne ima ni jedne *(koze).* M. Katančić 53.

Jeda li nejma Boga na svitu? Ima, ima, ali muči, muči. Đ. Rapić 11. Živu, kano da ne ima svrhu ńih ni Boga ni crkve. B. Leaković, gov. 41. Vrime je veoma kratko: jedva jest i veće ga ne ima. A. Tomiković, gov. 11. Ti si Božji? Ne ima toga, odgovara lakomost, moj si ti. 150. Da na svijetu ne imaše tač gizdave igdje slike. P. Sorkočević 576a. U mene majko ne ima. Nar. pjes. vuk. 1, 225. Oko Drine ne ima ovaca. 1, 501. U tavnici vode ne imade. 2, 70. Bješe bane u malenoj Bańskoj, da takoga ne ima sokola. 2, 262. A u Marka ne ima dukata. 2, 359. A za Markom ne ima nikoga, do nekol'ko Grka i Bugara. 2, 360. Od ostalog ni broja ne ima. 2, 410. Evo prođe i devet godina, niti ima tebe, ni svatova. 2, 531. Nema gore bolesti od gladi. Nema žita bez kukolja. Noma zime bez vjetra, ni zla gosta bez Turčina. Nar. posl. vuk. 202. Nema jačeg pića od vode. Nema krvnika nad poturčeńaka. Nema ljeta bez Đurđeva dana, niti brata, dok ne rodi majka. 203. — *kad se kaže da se s čim ne može isporediti što drugo ili ništa drugo od iste vrste (vidi sprijeda primjer iz* Nar. pjes. vuk. 2, 262, *i ńeke iz* Nar. posl. vuk), *ono s čim se ne može isporediti može biti u dat.* Što si čuo, ti vojvoda Marko, da ljepote no ima devojci. Nar. pjes. vuk. 2, 236. Ako li si, sele, naumila uzet, sele, dilbera junaka, kome snage i ljepote nema, niti ima stasa i obraza u svoj zemlji na četiri strane. 2, 237. Knez cesaru do kolena nema. Osvetn. 6, 27. — *bb) s afirmativnijem glagolom stoji genetiv partitivni, kad se ne može ili neće da se potańe naznači koliko se čega nalazi. s toga ili je ime u množini:* Imade nikih koji na ispovidi, za kazati jedan svoj grih, produlje mnogo govoreńa. J. Banovac, pripov. 40. Ima vas koji velo krat s Turci općito. J. Filipović 1, 22b. U svetoj crkvi ima i dobri*(h)* i zli*(h)*. 1, 189b. Siromaha ima holije i bogataca ponizni. F. Lastrić, ned. 103. Ima ji*(h)* koji govoro krunicu. A. Kanižlić, utoč. 84. Primda ima izmišljenih imena. M. A. Reljković, sat. A4b. Jer u tebi još ljudi imade. B8b. U nas ima novaca. sabr. 49. Bilo je, ima i biti će mučenika. Grgur iz Vareša 80. Meder ima u cara Turaka. Nar. pjes. vuk. 2, 287. Ima ih ka' i kusijeh pasa. Ima kao u žabe dlaka. Ima pasa i osim šarova. Nar. posl. vuk. 103. *ili je, ako je u jednini, supstantiv materijalni:* Ako li i tu ima blaga. J. Kavańin 381a. Rila bi svińa kad bi imalo troskota. (Z). Poslov. danič. 107. Kako se uzdrži plamen u svići kad u noj ima ulja. M. Zoričić, osm. 100. Dok u nosu ima pare. V. Došen 209b. A u nikima ima i paprike. M. A. Reljković, sat. B1b. Odkud dakle ima kukolja? B. Leaković, gov. 45. Đe se god puši, onde vatre ima. Nar. posl. vuk. 76. I tu ima ńegova masla. 106. U svakoj kući ima dima. U svakom žitu ima kukolja. 335. *ili je što umno:* Hodi, brate, ima i novolje. Nar. pjes. vuk. 2, 137. Đe je sreća, ima i nesreće. 2, 355. Đe je mnogo radosti tu ima i žalosti. Nar. posl. vuk. 74. *amo mogu pripadati i ovakovi primjeri:* U vojski svašta ima. M. A. Reljković, sat. A2a. — *rijetko je jednina, kad je riječ o pojedinom čeljadetu ili stvari.* Đe god koga ima od vjere i od uzdanice. Nar. pjes. vuk. 1, 78. Ima i nad popom popa. Nar. posl. vuk. 102. — *kod pituńa može biti i češće jednina, jer se pitalac može nadati negativnom odgovoru:* Ima l' tomu kakve likarije? M. A. Reljković, sat. C5b. Ima li me tamo? *(u šali). u Dubrovniku.* P. Budmani.

c) uz genetiv partitivni ima i riječ kojom se pokazuje koliko se onoga nahodi. ovakova riječ ne može se poznati jeli nominativ ili akuzativ; po svoj prilici treba je shvatiti kao kod b), da, ako se i u prva vremena shvaćala kao acc., kasnije se shvatila kao nom. aa) riječ je zamjenica ili adverb čim se uopće pokazuje mnoštvo (koliko, ovoliko *itd.*, mnogo, malo, dosta, što *itd.*). Ulja, masla, meda, octa za načimbe ima dosta. J. Kavańin 81b. Ovom zemljom vladaju rečeni redovnici ima veće od dvista godina. J. Filipović 1, 102b. Ovo je naša velika slipoća, da se malo ovo prisveto sobstvo promišljat uzdižemo; kad u virovańu govorimo: virujem u duha svetoga, ima nas toliko da ne znamo što će duh sveti reći. 1, 162b. Koliko ih ima, koji se nigda ovim oružjem ne služe! F. Lastrić, od' 178. Koliko ima godišta od kada je ta i ta grad uzet? M. Zoričić, aritm. 19. A ne možeš na sebi viditi, šta falingi i na tebi ima. M. A. Reljković, sat. D7a. Zna koliko u ńega ima novaca. sabr. 17. Ovakvih izvrstitih ljudi vrlo malo ima. B. Leaković, gov. 28. Ima dosta gore nesječene i gospodo mlade neljubljene. Nar. pjes. vuk. 1, 376. U men' ima puno djece. 1, 514. Ima dosta vojske u Turaka. 2, 314. Što nas ima? dvanaest vojvoda. 2, 484. Takovijeh pjesama ima i više. Vuk, nar. pjes. 1, 3. — *bb) riječ je broj (vidi i kod a) pri kraju).* Okolo četiri stotine mira i pedeset ima. B. Kašić, fran. 67. Griha poglaviti ima sedam. J. Banovac, uboj. 27. Antikrst kraljevaće samo četrdeset i dva miseca, a pape kraljuju svetom crkvom vladajući ima ilada i sedam stotina godina. J. Filipović 1, 140a. Evo ima blizu trista godina, da nemili Turčin ńiovo veliko cesarstvo posiduje. 1, 167b. Ima pak šest grija, kojim se može duh sveti uvridit. 1, 172a. Svi ńegovi pisana ima sto i pedeset. 1, 376a. Ima jur dvadeset i više godina. 3, vi. Tot ima okolo 470 godina kako se dogodi. F. Lastrić, ned. 260. Pamet mi je pomućena, ima jurve pet godina. P. Knežević, živ. 49. Najdoše da jim ne ima pet ovaca. M. A. Reljković, sabr. 62. Da ńegov pokornik ima doset godina da stoji. M. Dobretić 75. Meni imade blizu pedeset godina. D. Obradović, živ. 26. Nade Pavlo sitnoga derdana, u ńem ima stotina dukatah. Nar. pjes. vuk. 1, 199. U men' ima devet braće. 1, 364. U men' ima devet grad i deseti Beograd. 1, 417. Evo ima devet godinica, kako sam ti mlada dovedena. 1, 616. Ima od tad sedam godinica. 2, 220. Evo ima devet godinica kako dvorim cara u Stambolu. 2, 401. Ondo ima dvoje Latinčadi. 2, 475. Evo ima devet godin dana da ja dvorim Janka gospodara. 2, 618.

d) imati *je bez sumńe neprelazni glagol, te je ono što jest, što se nahodi, subjekat i stoji u nominativu. ovo biva osobito često kad je glagol u praes. i nije negativan. — Od* XVI *vijeka (vidi kod cc)). aa) subjekat je u jednini.* Ter će hljeb od nebi, s kijem vječna slas ima. N. Dimitrović 90. Ima jedna živina, to jest jedno zvijero, koje se zovo inorog. M. Divković, bes. 16b. Za otarom ima jedan svijetńak. nauk. 306a. Ima jedna riba u moru koja ogriza svoje iste noge. M. Radnić 280a. Gospodine, nijesi li dobro sime posijal u ńivi tvojoj? odkuda dakle ima ljulj? L. Terzić 303. Jedna iglica Božjo krune Jesusove i vam ima. J. Kavańin 319a. Može se po stvarma vidonim znati da ima Bog. A. Baćić 2. Da ima grih smrtni i laki očito se iz svetoga pisma poznati može. 214. Svaki može poznati, da ima duša razložna u ńemu. 461. Poznajo se da ima grih istočni. J. Banovac, uboj. 24. Ima razlikost privelika u dusi. J. Filipović 1, 7b. Odite i vidite, ima li druga bolest kako bolest moja. 1, 91b. Virujem da ima na svitu ovo sjedińeńe, ova

skupština pravovirni. 1, 178[b]. Ima ova skupština, u kojoj ima jedan poglavica. 1, 181[b]. Virovati da ima Bog. F. Lastrić, test. 67[a]. Vidite, ima l' muka, kako muka moja. test. 144. Kad bi istina bila to, što govorite, da ima drugi život vičńi. od' 153. Virujemo, da ima s. crkva katoličanska. 144. Čuli ste u isto vrime, da ima i likarija, koja ju more uskrisiti, opravdati i Bogu dragu učiniti. ned. 53 Čuvši, da u kraļa Hermenskoga imade gizdava, lipa i vele postidna kći. 260. Zapovid bo ima ova: brez pristanka molite. 310. Taki otrov imade u zloj odluci. svet. 4[b]. Koja tužba suprot tomu od vas ima? P. Knežević, muk. 26. Gledajte. ima li žalost kako žalost moja. A. Kanižlić, bogoļubn. 371. Prikazavši mu, da veliko blago i mložina novaca imade u Jerusolimu. E. Pavić, ogl. 431. Dakle imade samo jedan Bog? jezgr. 88. Ima li koji sveti, koga je ovi štova? M. Zoričić, zrc. 59. Ali i za ovakove ima na dva mista zapisana plaća. M. A. Reļković, sat. B1[a]. Osim toga, Slavonijo moja, jedna ima još falinga tvoja. B8[b]. Oj u Marka Kraļevića sina dobar końic u potaji ima. C8[a]. Ima li ovdi u blizu gdigod koja gospoja. sabr. 11. Ima jedan koji je i ļude i sva ova stvorio. 56. Od bivstva Božjega iliti ima li Bog? I. Velikanović, uput. 1, 9. Znamo da ima čistilo. 3, 114. Tu štampa slavenska imade. D. Obradović, basn. 392. Pak i poslu svoja ima fala. J. S. Reļković 4. Nismo ni čuli, da ima Duh Sveti. B. Leaković, nauk. 94. Ima l' što šire od mora? ima l' što duže od poļa? ima l' što brže od końa? ima l' što slađe od meda? ima l' što draže od brata? Nar. pjes. vuk. 1, 196. U sirote mila tetka ima. 1, 573. Ima li gdegod devojka koja je na me prikladna? 1, 588. U Momčila čudan nauk ima. 2, 107. U svakoga ima vjerna ļuba. 2, 117. Ima, babo, čitav mesec dana, kako nisam sestrice vidio. 2, 164. Ima, gospo, u državi vašoj ravno poļe široko Kosovo. 2, 390. Da pogleda, tko ima u hanu. 2, 397. Ima, Đemo, bijela mehana. 2, 415. Gdi devojka ima za udaju, neka traži sebi gospodara; a gdi junak ima za ženidbu, nek se ženi, neka ļubu traži 2, 425. Na Turčinu oklop gvožđe ima. 2, 586. Ima l' ovde Jańa udovica? Nar. pjes. juk. 97. Ko god danas ima u planini, jali junak, jal' parip junački. Nar. pjes. petr. 3, 134. Ima i u Paića topuz, ali u bisagama. Nar. posl. vuk. 102. I u buhe žuč ima. 106. U planini ima jedna baba. Nar. prip. vuk. 27. U onom jezeru ima jedna aždaja. 57. Ženo, ovdje čoečja kost miriše, koji imade? kazuj odmah.[2] 197. Dońu da vide jeli mrtav i ima li što od ńega. Nar. prip. vil. 1867. 718. Ako ima još kakva druga zapovijest. Vuk, pavl. rim. 13, 9. Tako ima i ‚nojca' mjesto ‚noćca'. Vuk, nar. pjes. 1, 74. Ima Bog. poslov. 172. Kazivali su mi u Kotoru da ima pjesma o ovome svemu događaju. živ. 234. Ovome ‚a' ovdje ima mjesto. pism. 52. Al' im nije ružno sužńevańe, ima kuća, ima ogrijańe. Osvetn. 3, 93. Ima neko! M. Đ. Milićević, zim. več. 220. — *u ovomu je primjeru glagol u impf.:* U vojski imaše gorostasan zatočnik. I. Đorđić, salt. IX. — *u ovijem je primjerima glagol negativan:* Ne ima nesklad meu ńima. B. Kašić, nač. 91. Niti ima koje stvoreńe, koje bi se svrhu Marije moglo uzvisiti. B. Leaković, nauk. 431. Onaj govor, ono lice, onakvi pogled nema do u cara. S. Ļubiša, prip. 100. — *bb) glagol je u množini, jer je i subjekat u množini.* Ja odgovaram, da imaju uzroci, koji mogu dati . . . S. Margitić, fal. 121. U kanonu 56 imaju ove riči. A. Bačić 190. Imaju grisi, koji zabrańuju ulazeńe u kraļestvo nebesko. 215. Da imadu anđeli, jest članak svete vire. J. Filipović 1, 65[a]. Imadu toliki koji tako slobodno živu. 1, 126[b]. Imadu nike *(zvizde)* toliko velike da su mnogo veće nego sva zemļa. 1, 142[b]. Mnogi imadu koje da upitaš tko je ta Duh Sveti, ili bi ostali začuđeni ili ne bi ništa umili odgovorit. 1, 162[b]. Znam da imadu grisi koji se zovu da su protiva Duhu Svetomu i ovi ima šest. 1, 163[a]. Mnoge skupštine na svitu imadu. 1, 183[a]. U crkvi katoličanskoj imadu i dobri i zli. 1, 190[a]. Mnoge jošte prilike od ovoga imadu, ali neka vam ove budu zadosta. 1, 198[b]. Drugi imaju, te ako dica ńi uvride i učine im na sramotu, nit' im praštaju jezikom ni štapom. F. Lastrić, ned. 403. Prvo je sveta *(crkva)*, jer u ńoj imadu mnogi sveti. F. Matić 50. Imadu li i druge svetkovine? 63. U crkvi mnoga imadu koja nas lako mogu ganut. 100. Imadu pak niki koji govore. L. Vladmirović 34. Imadu niki događaji u kojima možemo slobodno život naš položiti. B. Leaković, nauk. 327. Imaju ļudi kod kojih je oblast. 1, 365. Uza svaku zdravicu imaju mali pripjevi. Vuk, nar. pjes. 1, 77. Navrh toga brda imaju zidine od crkve. 1, 188. Hoće da izmišļava nove riječi za kakav jezik ne znajući koje riječi u jeziku imaju koje li nemaju. pism. 15. Zadušnice imaju dvoje. živ. 23. — *i u ovom je primjeru glagol u množini (prema subjektu* devet) *po smislu, premda bi po gramatikalnom zakonu trebalo da je u jednini:* U jednoga Mihaila bana kako nema muškoga đeteta, do imaju devet đevojakah! Nar. pjes. vuk. 2, 61. — *cc) glagol je u množini, jer je subjekat s brojevima* dva, tri, četiri. V skrušenju imaju tri stvari. Naručn. 49[b]. U svakoga misnika imadu dva kļuča. I. Ančić, ogl. 18. Imadu druga dva ivanđelišta. F. Lastrić, test. ad. 128[b]. Izvan ove smrti duhovne imaju dvi vrste smrti. ned. 364. Metnimo da imadu tri čobana na planini. M. Zoričić, aritm. 100. Osim ovih imaju dvi crkve. M. A. Reļković, sat. B5[b]. Tu imaju tri końa viteza. Nar. pjes. vuk. 2, 476. Ev' imaju tri nedjele dana. Nar. pjes. juk. 104. U Božića tri seke imadu. Nar. pjes. petr. 1, 46. U Kutuza tri srca imaju. Nar. pjes. srem. 141. Kad se već uđe u grad, imaju dve devojke, što čiste sav grad. Nar. prip. vuk.[2] 239. U nas imaju četiri čovjeka. Vuk, djel. ap. 21, 23.

II. *pasivno. vrlo rijetko.* Jer se vratit na imano s izbavļenja nije podano. I. Ivanišević 250. Iman ‚havuto' ‚habitus'. A. d. Bella, rječn. 367[a]. Imano objavjeńe. S. Rosa 49[a]. Ono znańe, imano od Pavla, ne može dati temeļ istini. Ant. Kadčić 323.

III. *sa* se.

1. *pasivno.*

a. *vidi* I, a.

a) uopće. Ah žalos i tužba veća se ne ima ner . . . ! Š. Menčetić 136. Za djecu se tolika fastidija imaju. M. Držić 264. Er se ne ima dobro koje se ļubi. M. Orbin 121. Hoće da se oda svih za mudre imaju. A. Georgiceo, nasl. 4. Od nikudare se inuda ima bíće i živļenje nego li od tebe, Bože moj. M. Jerković 58. Rod ki se ima s tuđom ļubi razložnoga ime sina po zakonijeh svijeta gubi. Ġ. Palmotić 1, 285. Sad dokle se brijeme ima. P. Kanavelić, iv. 118. Za korist duše ne ima se kad nijedna misa poslušati. J. Banovac, razg. 100. Vaļa ostaviti bogastva, dostojanstva i sve što se ima i posiduje. pripov. 4. Eh oče, ne ima se kad. 142. Ona prava žeļa koja se ima na službu crkvenu. Ant. Kadčić 3. Kad se u ńemu *(dilu)* nejma potribna pomńa. 26. Nit' se ovdi ima ozir na zapovid

crkvenu. 146. Kad se ima temeljiti strah. 177. Gdi se nije imalo kada o tomu misliti. M. Dobretić v. Ne more se imat jedna *(stvar)* brez druge. 19. Dosta svašta ima se u Jaňa. Pjev. crn. 169b. Ako se ima kad. Vuk, nar. pjes. 1, 61.

b) ima se *je bez subjekta, i uopće stoji kao pasivno prema* I, a, *n), te je značeńe kao: može se.* Kad to carev sin vide, jako se prepane, bi se vratio, ama se ne može, nema se kud kamo. Nar. prip. vuk.2 189. Pa se dalje nema nikudare. Osvetn. 5, 41. Reč bi, i nas ta sudbina kuča, a nami se nikud maći nema. 6, 24. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* S malinom se u pustińu nema. 7, 11.

c) imati se *(o bremenu, t. j. djetetu) Vuk u rječniku tumači:* roditi se ‚geboren werden' ‚nasci'. *po tome što tumači perfektivnijem glagolom* roditi se, *kao da Vuk shvaća* imati se *u ovom značeńu kao perfektivni glagol, ali to ne kaže napose.* Dode vreme breme da se ima, nemade se jedno muško čedo, no s' imade jedna zmija ljuta. Nar. pjes. vuk. 2, 53. Kad dođe vreme da se breme ima. Nar. prip. vuk. 33.

b. *vidi* I, b. *često bez subjekta.* Od toga *(bi)* se duhovnoga sna, kako se ima, razabrale. B. Gradić, djev. 98. Ako pristupa *(k izpovijesti)* kako se ima. A. Komulović 31. Govoriti malo maňe, nego se ima. S. Matijević 13. Ima se znati. L. Ljubuški, pism. 13. Ne ima se odmicati vrime od pokajańa. J. Banovac, pred. 19. Ima se znati, da on poznaje Simeona. A. Kanižlić, kam. 10. Ne ima se iznova krstit, krizmat ni redit. M. Dobretić 18. — *u ovom primjeru što bi bio subjekat kod aktivnoga glagola stoji u dat.:* Da bi nam se imalo većma plakat, nego veseliti. F. Lastrić, test. 386a.

c. *značeńe je slično značeńu kod* b, *ali s razlikom da nije združeno s glagolom, s čega biva gotovo kao pasivno prema* dugovati. — *Samo u jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Pedipse vrimenite koja se ima i grihu ispovidenu. Ant. Kadčić 194. Himbeno mučańe ispovidnikovo uvriduje razlog i pravicu koja se ima zakonitomu gospodaru. 261. Dižo svu osudu vrimenitu koja se ima grihu odrišenu. 366.

2. *refleksivno. uopće znači biti ili stajati, podnositi se.*

a) o čeljadetu. aa) s adverbima dobro, zlo, *može značiti: aaa) fizično stańe, zdravlje.* Na nemoćnike budu ruke postavljati i dobro će se imati. I. Bandulavić 150a. mar. 16, 18. Kad bi se dobr' imal. A. Georgiceo, nasl. 21. Svrhu nemoćnikov ćete ruke postavljati i dobro će se imati. L. Terzić 197. Imati se dobro ‚passarsela bene' ‚bene se habere'. A. d. Bella, rječn. 545b. Svrhu nemoćnika ruke će postavljati, i dobro će se imati. J. Banovac, blagosov. 191. Na nemoćnike budu ruke postavljati i dobro će se imati. A. Kanižlić, kam. 233. — *amo pripada i ovo:* Er ne vidih uda moja do sada se bolje imati. A. Vitaljić, ost. 212. — *bbb) uopće materijalno stańe, živ|eńe (n. p. bogastvo ili siromaštvo). u Vukova rječnika:* ‚sich stehen' ‚reditus habeo (uberes aut tenues)' *s primjerom:* Dobro se ima on. — *ccc) živ|eńe u moralnom smislu.* Jer se ti ne imaš pridobro od svudi kako se potribno sluzi Božjoj imat. A. Georgicco, nasl. 49. — *bb) s imenom drugoga čeljadeta u instr. s prijedlogom* s *i s adverbom može značiti kako se subjekat prema onome podnosi, postupa.* Poklo je glas, da se s vami dobro imam. Mon croat. 220. (1527). Tako se Bog ima i ponosi s onijem tko . . . I. Držić 144. — *cc) s adverbom ili drugom riječju kojom se pokazuje mjesto, znači: biti, stajati, nahoditi se.* Netom na moru on se ima, huda vojska . . . dočeka ga. Ġ. Palmotić 1, 283. Mjesto bješe ńih poslalo poklisare da čuvaju, er se bješe obaznalo da gusari tu se imaju. J. Palmotić 175.

b) subjekat je što neživo, tjelesno ili umno, a može i ne biti subjekta. aa) s riječima kojima se pokazuje mjesto. Moj se u tebi život ima. I. Ivanišević 252. — *često o onome što je pisano, što se čita u knjigama (moglo bi se shvatiti i kao pasivno).* Te stvari imaju se vanka v dekretu. Naručn 43a. Čto se u pismu ima i udrži. Š. Budinić, sum. 57a. Koja se u dugo imaju na l*(istu)* 114. J. Matović XVIIIa. *i bez subjekta.* Potribovalo bi većega razmišljeńa nego se ima va ovih knjigah. Naručn. 4b. Kako se ima vanka v sentenciji od prokletstva. 26b. Kako se ima v Mateji. 94b. Kako se ima u knjigah rečenoga Alesandra. A. Gučetić, roz. mar. 53. — *bb) s adverbom kojijem se pokazuje kako je što.* Pri Bogu pak sve se drugačije ima. Đ. Rapić 397. Naša razum ima se kako vaga ili terezije na kojima se sva dila naša mire. 408. — *i bez subjekta.* Mučno se još ima licem i očima zlobu ne odkriti. P. Hektorović 28.

ÌMATNÎK, *m. imatan čovjek.* — *U Vukovu rječniku:* ‚der wohlhabende' ‚dives', cf. bogatun *s dodatkom da se govori u Crmnici.*

ÌMATNÎ, *adj. imatan, imuć.* — *Prvi bi oblik bio* imaćni (imaćan), *ali se ćn promijenilo na tn.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Jedan od ńih stočnih i imatńih. S. Ljubiša, prip. 162. Življ i imatńiji. prič. 92.

IMÁVALAC, imávaoca, *m vidi* imatnik *(upravčovjek koji imava).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Nisu ih učinili imavaoci nego siromašci. M. Pavlinović, rad. 129.

IMÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se imava.* — *U Vukovu rječniku.*

IMÁVATI, ìmâvâm, *impf. iterativni glagol prema* imati. — *Akc. kaki je u inf. tuki je u praes. 3 pl.* imávajû, *u aor.* imávah, *u ger. praes.* imávajûći, *u ger. praet.* imávâvši, *u part. praet. act.* imávao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide imati *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Da nijesam imava' družine) *i u Daničićevu* (‚habere'). Koje imamo imavati otь kneza i otь vlasteo. Mon. serb. 490. (1461). Koji *(dar)* vazda pri su imavali. I. T. Mrnavić, osm. 43.

IMBIZERATI SE, imbizeram se, *pf. naļutiti se, pobješńeti, tal.* imbizzarirsi. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka (griješkom naštampano s* c *mj.* z). Gospoda imbiceravši se potečе k ńima. N. Naļešković 1, 250.

IMBRÀHIM, *m. vidi* Ibrahim. — *Od* XVI *vijeka.* Imbrajin baša. Mon. croat. 217. (1526). Care Imbrahime. Pjev. crn. 31b. Brate mio, ludi Imbrahime. 80b. *i u Gundulićevijem primjerima kod* Ibrahim *u nekoliko rukopisa čita se* Imbrahim.

IMBRÀTATI, imbràtâm, *pf. okaļati, tal.* imbrattare. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka gdje je shvaćeno metaforički (o grešnoj duši).* U imbratanoj *(duši)* i punoj grijeha. I. Držić 143.

ÌMBRETE, ìmbrêtâ, *f. pl. neke kopče na košulji pod grlom.* — *U Vukova rječniku:* ‚die hettel (am hemde unter dem hals)' ‚fibulae', cf. maite. Imbreto su od mjedi, a po varošima u bogatijeh ljudi od srebra (u nekoga možebiti i od zlata), a siromasi mjesto imbreta imaju ‚spono', t. j. sa

svake strane po jedan končić kojima se veže košulja na zamku. — *vaļa da je riječ turska, ali se ne zna koja.*

IMBRIČAC, imbričca, *m. vidi* imbričić. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

IMBRÌČIĆ, *m. dem* imbrik, *vidi* ibričić. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚parva cucuma'). Brže boļe turi u spremicu čašu i imbričić. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 193. S imbričićem svarene kafe u jednoj ruci. 202.

IMBRIĆ, *m. prezime.* — *Pomiče se od* XVI *vijeka u latinskijem spomenicima.* ‚Petrus Impryth de Jamnycza'. Starine. 5, 150. (1510). ‚Petrus, Johannes et Ladislaus Imprych de Jamnycza'. 208. (1522).

1. ÌMBRÎH, *m. vidi* imbrik *i* ibrik. — *U spomenicima* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (‚imьbrihь', novogrč. ἰμπρίκιον, ‚hirnea', arapska riječ). 1 imьbrihь potežo 7 litrъ 10 unačь. Spom. sr. 2, 97. (1441). Jedanь imьbrьhь potežo sedamь litrъ 10 unačь. Mon. serb. 408. (1441).

2. IMBRIH, *m. vidi* Emerik. *isporedi* Imro. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Tekeli Imbrih. P. Vitezović, kron. 205.

IMBRIJEVCI, *m. pl. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijeļ. hrv. 128.

IMBRIJOVAC, Imbrijovca, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Imbrijovec. Razdijeļ. hrv. 96. 102.

ÌMBRÎK, imbrika, *m. vidi* ibrik. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (imbrik, sud za vodu uzavreti ‚cucuma'). Od tikve imbrik bit ne može. S. Budmani 423b. Jedan imbrik ladne vode. Nar. pjes. vuk. 1, 93. Imbrik, 1. posuda od tenećke sa noscem u kojoj se samo uļe drži. (na Braču). 2. Gledala ga Ajkuna divojka, uzimala u ruke imbrike da će cura zalivati cviće; ama neće zalivati cvića, već će gledat koña i junaka. — Ja se najah u mlade divojke da joj nosim vode u imbriku (nar. pjes.). A. Ostojić.

IMBRINA, *f. vrsta crnoga grožđa.* Imbrina, rother portugieser (Moslavina). B. Šulek, im. 113.

IMBRIN DVOR, *m. pusta u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijeļ. hrv. 96.

IMBRÌŠIM, *m. vidi* ibrišim. Derviš momče turu imbrišima. Nar. pjes. herc. vuk. 170. Imam kose turu imbrišima. 270.

ÍMBRO, *m. hyp.* Imbrahim. — *Akc. se mijeña u voc.* Îmbro. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Imbro mi je bratac u ranama. Nar. pjes. vuk. 1, 466. Kad to čula mlada Imbra majka. 1, 474.

ÍMBROV, *adj. koji pripada Imbru.* Od Imbrova straha ne smijaše. Nar. pjes. vuk. 1, 472.

ÌMBÛT, *m. lijevak, tal.* imbuto. — *U Mikaļinu rječniku:* imbut, tratur ‚infundibulum'.

ÌME, ìmena, *n.* nomen, *riječ kojom se ko ili što nazivļe i pozivļe.* — *isporedi* jime. — *Osnova je* imen. e *u nom., acc., voc. sing. stoji mj. negdašnega ę koje je postalo od* ēn. — *Akc. se mijeña u cijeloj množini:* imèna, iménâ, imènima. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* imę, *rus.* имя, *češ.* jmě *(u naše vrijeme* jméno), *poļ.* imię. — *Indoevropska je osnova* ṇmen, *isporedi stprus.* emna, *snskrt.* nâman, *grč.* ὄνομα, *staroirski* ainm, *got.* namō. — *Stari oblici za gen. sing.* imene, *za dat. i loc. sing.* imeni, *za instr. sing.* imenem *nalaze se do* XVI *vijeka, ali se ne može znati jesu li još onda narodni oblici ili su uzeti iz crkvenoga jezika (za oblik* imenem *veća je prilika da je bio narodni), vidi* imene. Transit. 117; Š. Kožičić 32b; Š. Budinić, sum. 6b; po imeni. Mon. croat. 63. (1444); Mirakuli. 45; v... imeni. Transit. 158; imenemь. Mon. serb. 24. (1234—1240). 59. (1293—1302); imenem. Mon. croat. 73. (1448); Š. Kožičić 5b. 7b; Aleks. jag. star. 3, 300. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka ima za instr. pl. oblik* imenmim (!): druzim imenmim mnozim. I. Ančić, svit. 228—229. — *sama je gramatikalna pogreška voc. sing.* imenu. A. Gučetić, roz. jez. 125. — *U svijem je rječnicima (u Vrančićevu* jime). — *Kad se uz* ime *izriče i koje je ime, ovo naj češće stoji nepromijeńeno u nom. sing., u kojemu je god padežu* ime, *n. p.* Imena Isus. F. Lastrić, test. 22a. Imena krst. A. Kanižlić, kam. 211. I Jovan mu ime nađenuo. Nar. pjes. vuk. 3, 206. *kod pisaca dosta često stoji u genetivu (vaļa da je to po talijanskom jeziku), pred kojijem se još gdjegdje nahodi i* od, *n. p.* To zlamenuje ime almužstva. Naručn. 95b. Ime od sudca može se razumjeti na veće načina. M. Orbin 243. Sad imenom nas od brata, sad imenom sestre zove. A. Vitaļić, ost. 54. Prislatkim imenom od majke ne zadadem ti veće tuge. F. Lastrić, test. 102a. Il' puk drži kao vaļa, il' ostavi ime kraļa. V. Došen 249a. Ime pakla zlamenuje ona tamna primališta. J. Matović 54. Uzdržuju ime od zanatnika. 91. Jere ime djaka iz onoga bi izvađeno. 291.

1. *uopće (kad nije u nekijem padežima i s nekijem prijedlozima što će se kazati kod* 2).

a. *u užem smislu, riječ kojom se naznačuje neko čeļade (i što se kao čeļade misli: bog, duh, anđeo, vrag itd.), neko živinče, neka stvar, da se razlikuje od svega ostaloga što je od iste vrste. a) čeļade. aa) u naj užem smislu, jedino ime (u doba i mjestima, u kojima nije običaj da čeļadetu ima više imena), ili (ako je običaj da ih ima više) ono što čeļade dobije iz djetinstva (u Hrišćana kod krštenja, kršteno ime, vidi i kod* krstan) *te se nim razlikuje od ostale čeļadi iste porodice, iste kuće; s ovakijem se značenem ime ističe kao drukčije od ‚prezimena' i ‚nadimka'.* Počeše slaviti ime Isusa propetoga. Dukļanin 13. Vare, slatko ime, idemo k tebi. M. Držić 216. I mi u Persidi ime tvoje *(Aleksandrovo)* proslaviti hoćemo. Aleks. jag. star. 3, 253. Aleksandar ime boga Sabaota prizvav reče. 295. Kraļ istočni, vrijedni Čiro, ime uzvisi svud ńegovo *(svoje).* G. Palmotić 2, 188. Svetcu svoga imena. P. Radovčić, nač. 100. Što ovo ime Isus zlamenuje. J. Banovac, razg. 66. Plodova imena Isus ne izkušujete vazda. F. Lastrić, test. 22a. Po dostojanstvu prisvetoga imena ovoga Isus. ad. 125b. Jer se tako bojim sebi, da za svoje ne znam ime. P. Knežević, živ. 50. O djevice, da je blaženo tvoje ime. V. A. Gučetić 19. Koji se slavnomu imenu Isukrstovu klańa. A. Kanižlić, kam. 847. Uzmi, sinko, . . . na ruku prsten od zlameńa, na komu je alem kamen dragi, na kamenu ime babe tvoga. And. Kačić, razg. 36b. Oni slave svoga Muhameda a mi lipo ime Isusovo. 90a. Nihovo veličanstvo Josip ovoga imena drugi. M. A. Reļković, sat. H2b. Nihovo ime krsćeno. Ant. Kadčić 138. Potrže sabļu očinu, na ńoj je ime očino. Nar. pjes. vuk. 1, 592. Dok ne nađeš dva slična imena, dok ne nađeš Stoju i Stojana, a oboje brata i sestricu. 2, 116. Ja verujem Muhameda sveca, a ti, pobro, ime Isusovo. Nar. pjes. vil. 1867. 426. Prezimena koja nijesu postala od očinijeh ili materinijeh krštenijeh imena. Vuk, rječn. 572a. Jedno momče od Petrovića kojemu sad

ne znam imena. Vuk, nar. pjes. 4, 459. Kad pomene ime Alahovo. Osvetn. 3, 20. Ime i prezime ‚vor- und zuname' ‚nome e cognome'. B. Petranović, ruč. kń. 54. *čeľade se može i zakliňati imenom, a kod toga se naj češće misli na sveca čije se ime nosi.* O! kako su u stara vrimena jagmili se, mojeg mi imena, tko će boľe zemľu poorati! M. A. Reľković, sat. G7b. Viruj, brate, imena mi moga! A. T. Blagojević, pjesn. 24. — *amo pripadaju i primjeri u kojima se govori o Bogu, jer se ime* Bog *shvaća kao ono koje ga razlikuje od svega drugoga, dakle kao lično ime.* Prizvavši ime Gospodina Boga. Mon. croat. 3. (1275). Kô kaže i zlamenuje ovo ime Bog. P. Radovčić, nač. 151. Indi viru da objači, čovik Boga uortači, i zâlažê strašno ime, da svidoči to Bog š ńime. V. Došen 140a. To izusti, a dušicu pusti ime Božje spomińuć u ustih. And. Kačić, razg. 155b. Svaki znade za Boga i za ime Božije. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Gospod ńemu riječ govorio: ‚O Jovane, moja vjerna slugo! zakuni se mnome triput krivo, teke nemoj mojijem imenom'. 2, 82. Prizivajući ime Božje. Pravdonoša. 1851. 21. U prvu prizvasmo u pomoć ime Božje. 1852. 30. — *bb) u širem smislu* ime *može značiti prezime i nadimak.* Da ne bi me porugali njeki, kim ne kažem ime. J. Kavańin 80a. Zavit upisa i svojim imenom podpisa. M. Zoričić, osm. 32. Jerkoviću, pokojna ti duša! tvoje ime ne umire nigda. And. Kačić, razg. 213a. Svakome je ime našla: svekra zove: ‚Kozjobrade!', a svekrvu: ‚Čičoglava'... Nar. pjes. vuk. 1, 518. Ime ti se svuda spomińalo! 2, 197. Ja imena svoga kriti neću. 4, 233. Kad dva imena dođu zajedno, pa se samo pošľeđne sklańa, ja sam ih sad sastavľao, n. p.: ‚Pa govori Morńaković-Jovu'. Vuk, nar. pjes. 1, vii. I potpisao sam ime Ante Ivićevića. Pravdonoša. 1852. 2. Tegetovo ime poleti po svijetu. M. Pavlinović, rad. 87. — *cc)* dramatis persona, *lice kod drame.* Imena koja ulaze u traģediju. I. Gundulić 4. Imena, koja ulaze u ovo prikazanje. I. Gundulić 64. 124. A. Gledević 1. — *dd)* ime *znači samo čeľade (u jedinom primjeru smrt što se shvaća kao čeľade), zato što mu je samo ime strašno čuti.* Ja josm gorkoje ime, ja sam smrt. Pril. jag. ark. 9, 91. (1468). — *b) kod naroda, plemena, vjere itd.* Jel' od slova ovo ime *(Slovinci)* došlo? M. A. Reľković, sat. B5a. *tako se kaže* ime Hrvat, ime hrvatsko, ime Kršćanin, ime kršćansko *itd.* — *nalazi se i preneseno na sam narod ili vjeru.* Iskaše zatrti ime krstjansko. Dukľanin 9. Goniti hoću Turke krstijanskago imene neprijateľe. Š. Kožičić 32b. Da sve ime Hristjansko u pogibio ne uvedemo. A. Kanižlić, kam. 296. U prigodi ľutih progonstva imena krstjanskoga. 546. — Procvato saražinskojo ime. Š. Kožičić 37a. *(Car Justinijan)* gotskojo ime zatro. 42a. Srbļi viču: ‚Za vjeru rišćansku i za slavu imena srpskoga!' Nar. pjes. vuk. 4, 189. — *c) životińa.* Galobola, ime ovnu. Vuk, rječn. *kod* galobela. Jabučilo, ime końu Momčilovu. *kod* Jabučilo. Imena vlastita i splošna domaćih životin. F. Kurelac, dom. živ. 1. — *d) što neživo naj češće kòd mjesta (država, pokrajina, krajeva, gradova, sela, kuća, planina, rijeka, mora itd.), n. pr.* Ime solišta: Brêsti. . . . Mon. serb. 63. (1293—1302). Planinama imena: Ujezdna,... Glasnik. II, 12, 56. *(Epidavra)* koga se ime svud prostira. G. Palmotić 1, 23. — ime crkve *u ovom primjeru znači ime sveca kojemu je crkva posvećena:* Blagdano svetkovati, n. p. ime svoje crkve. Ant. Kadčić 77. — *i o mnogijem se drugijem nežirijem stvarima može kazati, da imaju ime u ovom značeńu, n. p. o laďama, strojevima (lokomotivima) na žeļeznicama, zvonima (koja se i svečano krste) itd. i o knigama:* U Budimu su prije osam godina preštampane sve pjesme o Marku Kraļeviću pod imenom: ‚Pesmo Kraļevica Marka . . .' Vuk, nar. pjes. 2, 384. — *ima još koji primjer kod* 2. — *e)* ime *u ovakovom značeńu (a i u drugijem značeńima, vidi kod* b *i dalje) upotrebļava se s osobitijem glagolima, čim se pokazuje početak, trajańe itd. imena. aa) činiti da ko ili što ima ńcko ime. ovo može imati dva značeńa: prvo, kad subjekat po svojoj voļi hoće da ko ili što ima ime; drugo, kad ime subjekta (i bez ńegove voļe) prelazi na drugoga. prvo značeńe dolazi češće od drugoga (ovo će se napose zabiļežiti). ovo se sve može kazati ńekijem glagolima s kojima je objekat* ime *i dat. (osim kod ggg)). aaa)* djesti, nadjesti. Majka mu je *(gospodinu)* lipo ime dila, svitla sunca gledajući. P. Hektorović 9. Kako ćemo kumi ime desti? Nar. pjes. vuk. 1, 560. Dokl' Edip, jer ńemu to ime nadješe . . . M. Bunić 7. Jer mu dušu zanošaše, nadjede mu Daut ime. I. Gundulić 508. Zato nimadu se nadivati imena čudnovata i nepoznana. L. Terzić 165. Imena Isus, koje mi je otac nadio. F. Lastrić, test. 14a. Ime nadivati dičici na obrizovańu. 35a. Kako će ditetu ime naditi. svet. 91b. Pismi ime to naditi, nek pakleni kamen bude. V. Došen 251b. Zašto se nikojim knigama daje i nadiva ime satir. M. A. Reľković, sat. A4a. I kako će imena nadivat. K4a. Od imena koje se ima naditi porodu. Ant. Kadčić 133. Nađode joj hudo ime, hudo ime, udovica. Nar. pjes. vuk. 1, 94. Tvoje sam mu ime nadenula. 1, 408. Lijepo mu ime nađenuo, nađenuo: Nahod Simeune. 2, 64. Bog zna, jeli mu ovo bilo pravo ime, ili su mu ga nadjeli. S. Ļubiša, prip. 129. — Kojim posli ime prinadiše. M. A. Reľković, sat. K7b. — Sad me jednom ženom, ne majkom nazivaš, ime za imenom sada mi izdivaš. M. Marulić 187. — *bbb)* staviti, postaviti: Činaše idole i stavľaše ńim imena. Pril. jag. ark. 9, 83. (1520). Tko t' ime stavi toj? Š. Menčetić 66. Stavil sam Sunačce ime ja toj vili. 136. *(Leh)* drži u drugoj *(ruci)* grad kom ime od našasta gńijezda stavi. I. Gundulić 427. Imena od svetih neka se stave onim koji se imaju krstiti. M. Bijanković 2 9. — Imi sina i postavi mu ime Silimir. Dukľanin 7. Postavi svomu sinu ime ovo. Korizm. 79b. Uzida crikvu, kojoj s. Paval apoštol postavi ime. F. Glavinić, cvit. 200a. Tada mu postavišo ime Jezus. I. Držić 377. Imadu se postavľati imena od sveti poznani i glasoviti. L. Terzić 166. Postavi mu ime od Benedikta. I. Đordić, ben. 10. Ime materi... jest Marija, koje joj ime po naredbi Božjoj bi od Boga postavļeno. J. Banovac, razg. 49. Postavila bi mu ime Paškval. pred. 144. Može li se ime postaviti onomu koji se krsti? I. A. Nenadić, nauk. 100. Više mora gradić sagradiše, ter mu Gradac ime postaviše. And. Kačić, razg. 210a. Zašto se nije postavilo vlaštito ime trećemu sobstvu Trojstva. J. Matović 77. Sve ostalo kojo sobi postavļaju ime crkve. 93. Od kojo vrste ima se postaviti imo onomu koji se krsti. 175. Lijepo im je ime postavio. Nar. pjes. juk. 45. I lijepo joj ime postavio. 254. — Ime nastavļeno ‚nomen impositum'. A. d. Bella, rječn. 512b. — položiti: Mahahu Zahariji, kako hoće sinu položiti ime. F. Glavinić, cvit. 197a. Sina komu Adeodato položi imo. 294a. — klasti: Biše se razvelo jazika svitom svim, svaki grad i selo govoreć sve jednim, dal' ne bi lasno ńim klast imo prvih dan, doklo god kako Rim Romulom bi prozvan, Slovanom

slovinski jazik bi nam znanac, kakono latinski od svojih vladavac. Đ. Baraković, vil. 146. — metnuti: Imena dici metaše se u vrime obrizovańa. I. Velikanović, uput. 1, 484. — *ccc)* dati, podati. Dal ti je to ime hvaļeno. P. Hektorović 56. Njeki i hlepeć rijeku Jadra daše ime gradu Zadra. J. Kavańin 229a. Ki da ime novom' Rimu sagrajenom'. 307a. Zašto se je dalo isto ime ńekijema ļudma. J. Matović 29. Da mi kćeri lepo ime dade, lepo ime, Zlato materino. Nar. pjes. vuk. 1, 500. *s drugijem značeńem:* Volga rijeka ime joj *(Vulgariji)* dade. J. Kavańin 291a. — Kadgod se podaje ime Božje naravima stvorenijema, ali neprikladno. J. Matović 16. *i drugijem značeńem:* Tijesna mora... komu Ele poda ime kad na očiju zginu Frisu. I. Gundulić 363. I Čitera ka od ļubavi lijepoj majci ime poda. 367. — *i* darovati. Darivajući mu ono čestito ime od misto-kraļa ńiova kraļestva. J. Banovac, razg. 122. — *ddd)* stvoriti *u jednom primjeru (s drugijem značeńem).* Komu *(moru)* ime ona divica satvori. H. Lucić 270. — *eee)* nazvati *(isporedi ggg)).* Kraļevini koj od istog' sebe ime nazva i čini. J. Kavańin 241b. Ime prozvano, nazvano ‚nomen impositum'. A. d. Bella, rječn. 512b. Nazva ime mistu onom Fanuel. F. Lastrić, test. 369a. — *fff)* nareći. — *u jednoga pisca* XVII *vijeka.* I narečeno bi ńemu ime Isus. F. Glavinić, cvit. 2b. I narekoše mu ime Francisko. 90b. Sinac komu ime Fernando nareče. 181a. — *ggg)* zvati *s instr.* imenom. *drugo je kod* 2, b, *a).* Ja zovem tebe imenem mojim. Korizm. 79a. — Prozvaše ditića imenom kô doni. Đ. Baraković, vil. 142. — *griješkom s prijedlogom* s. S istijem imenom zvau bi sin Sidrakov. J. Matović 29. — *tako je i* krstiti. Iznijećeš ga *(sina)* k bijelu manastiru, pa imenom krstit Vidovijem. Osvetn. 2, 5. — *hhh) amo može pripadati i glagol* izabrati *u ovom primjeru:* Lijepo joj ime izbirao. Nar. pjes. vuk. 3, 142. — *bb) značeńe je kao pasivno prema pređašńemu, te je subjekat onaj kojemu se daje ime. ovo biva različitijem glagolima. aaa)* uzeti. Kad Vladislava ime sebi *(Jaģelon)* krsteć se uzo. I. Gundulić 429. I od onde uzehu učenici ime od kršćenikov. F. Glavinić, cvit. 57a. I ovdika uzehu ime od naslidnikov Isusovih. 250a. Uze na nebesi ime Isus. F. Lastrić, test. 44a. Jerbo da sin Boži ovoga imena ne bude uzeo, niti se nazvao Isus ... ad. 128a. Tuđe ime ti uzimaš na se? Nar. pjes. vuk. 3, 101. — *bbb)* primiti. Trimi zakoni se priimļe ime od te milosti. Korizm. 76a. Ako ne primet kraļ krstijanskoje ime. Š. Kožičić 16a. Od mesta gdi se ustańahu, ime prijmļahu. F. Glavinić, cvit. xv. Od ovde, ki duhovne kupuju stvari ime su prijali, t. j. Simonijaci. 203b. I imena prima'u s djela glasovita Novi Solin, Spljet. J. Kavańin 164a. Koji smo primili ime od ńega. J. Matović 34. — *ccc)* dobiti. Ovo ime Slavonci dobiše. M. A. Reļković, sat. B4b. — *ddd)* steći. Svjetļi od sunca rijetko iztječe, mudar svijesti, mogu̇ć rukom, i od velika stoče ime, i ostavi krunu unukom. I. Gundulić 277. S tijem bo plešńć glavu smeći, ime dobi od velika. 429. Bi dostojan ime steći i od ćaćka i od anđela. P. Kanavelić, iv. 24. Ako l' haznu štedit haju, od lakomac stiču ime. J. Kavańin 358a. Ako ć spašen biti i ubojice ne steć ime. 469a. Hotio je steći ime pastira dobroga. A. Kanižlić, kam. 65. — *cc) kaže se koje je čije ime. vidi i kod* h. *aaa) naj običnije glagolom* biti (budem, jesam); ime *je subjekat, supstantiv kojijem se kaže koje je ime predikat, a čeļade ili drugo što mu se ime kaže stoji u dat. (rijetko u gen.:* Zašto tako otca jego ime bišе. F. Glavinić, cvit. 117b. Čovjek ime koga bješe Ivan. J. R. Gučetić 7). *ako nije izrečeno koje je ime nego se n. p. to pita, mješte predikata stoji adverab* (kako, *vidi i Glavinićeve primjere). rijetko mješte* kako *ima* što *(i vaļa da je to kad se pita kao s ńekijem prezirańem:* Što je tebi ime? M. Držić 184). Kako ime bô onima anjeloma? Pril. jak. ark. 9, 106. (1468). U grad, komu ime bješe Nazaret. N. Rańina 15b. luc. 1, 26. K mužu komu ime bješe Jozef. 15b. luc. 1, 27. Ćuvši jednoga filozofa, komu ime bješe Korado. Pril. jag. ark. 9, 74. (1520). Tebi Dražica jes ime. Š. Menčetić 66. Prave, da ti je ime tak. 66. Komu je Vlaho ime. M. Držić 23. Jednoj je *(vili)* ime Pravda. 123. Kako ti je ime? Anton Dalm., nov. tešt. 9b. luc. 8, 30. Od kuda jesi i kako ti ime je? Aleks. jag. star. 3, 265. Kako ti je ime? 305. A gori, u koj sta i ka je vrhu nas, od Brgata istoga Brgat je ime i danas. I. Gundulić 149. Kalinka mu je nepuči ime. 458. Kim jest ime ovako: Appellius, Amellius. F. Glavinić, cvit. 5a. Jer mu ocu biše ime Ivan. I. Ančić, ogl. 66. Ime mu je Barlaam. P. Macukat 46. ‚Nepromjeniv' kom je ime. J. Kavańin 534b. Ime materi, koja ovoga boga čovika porodi, jest Marija. J. Banovac, razg. 49. Upitaj, kako kome biše ime. pripov. 34. Kako je ime vašemu otcu? And. Kačić, kor. 45. Jere isto ime bi sinu Navovu. J. Matović 29. Ńojzi je ime Jelena. Nar. pjes. vuk. 1, 588. Ili kako bude ime mladoženi. Vuk, nar. pjes. 1, 2. Mita je bilo ime ženi moga domaćina. 1, 87. Kršteno mu je ime Šćepan, nadimak mali. S. Ļubiša, prip. 91. — *u ovom je primjeru izostavļen glagol:* U meani tri devojke: jednoj ime Ļubičica, drugoj ime Grličica, trećoj ime Gonģelale. Nar. pjes. vuk. 1, 454. — *u jednom primjeru mj.* biti *ima glagol* stajati: Za četami bosanskime junaci opet stahu iz strana, kim svetoga Save ime i hercega stoji Stjepana. I. Gundulić 326. — *bbb)* imati. Kraļice ter veće ne imam neg' ime. M. Bunić 5. Spasiteļ naš takoga imena prije nije imao. F. Lastrić, test. 36a. Ovi kraļ *(Svetorad)* imade lipo ime, ali dila još lipša. And. Kačić, razg. 24. Od kojega ime svoje ima Gradiška regimenta. M. A. Reļković, sat. B6a. Djavao upitan kakvo on ima ime, odgovori... J. Matović 509. — *ccc)* nositi. Da ime onoga, u koga veruje nosi. F. Glavinić, cvit. 239a. Hoti Bog, da *(Marija)* bude nositi ime od mora. 377a. Od Trebińa, koje sebi ime nosi slično dilu. Ģ. Palmotić 1, 13. Ako l' i u tom odmetnika Zadar diči se ime nosit. J. Kavańin 165b. Oni koji ime nosi, vaļa da ispuni ono što ono ime zlamenuje. J. Banovac, razg. 66. Koje ime ona država nosi ... A. Kanižlić, kam. 144. Nije vridan ime sinoda nositi. 412. Što bi reka', dragi pobratime koji nosiš od Rvata ime? And. Kačić, razg. 160a. Ne čudi se, dragi pobratime koji nosiš ime od Srbina. Nar. pjes. vuk. 5, 334. S toga i nosi ime Miholski zbor. S. Ļubiša, prip. 2. I svaki tih naroda danas nosi svoje vlastito ime. M. Pavlinović, razg. 7. Italija je to ime nosila od pamtivijeka. 15. — *ddd) pasivno* zvati se *(ovo ne odgovara značeńu kod aa) eee) i ggg) jer je ono prema ovome inkoativno). može biti na dva načina: subjekat je onaj (čeļade ili drugo) čije je ime, a ime je u instr.:* Ona imenom zvaše se ovijem. Ģ. Palmotić 3, 14a. *(Taj blagdan)* zove se trima imenma. F. Lastrić, test. 59b. Držaše ga kao za nedostojna, da se imenom Krstjanina naziva. A. Kanižlić, kam. 28. I Bog se imenom zove. Nar. posl. vuk. 94. — *ili je subjekat* ime *(samo u prijevodu iz svetoga pisma)*

Zvati se bude ime ńegovo Jezus. N. Rańina 16a. luc. 1, 31. Zvati će se ime ńegovo Emanuel. M. Divković, bes. 4b. I. Bandulavić 4a. isai. 7, 14. — *dd) ime se može mijeńati (sebi ili drugome), gubiti, ili nasuprot držati.* U Rimu je promijenila ime. M. Držić 338. A sebi prominivši ime nareče si Eustahijo. F. Glavinić, cvit. 314a. Neman drugi, ki u Stjopana bijuć ime promijenio. J. Kavańin 244b. Ime svoje prominiti hoti. P. Knežević, živ. 26. Ime krśteno prominivši. A. Kanižlić, kam. 3. Vi kaluđeri mijeńate imenom. S. Ļubiša, prip. 252. — *(Sava)* udira u Dunaj ter ime zgubļa. F. Glavinić, cvit. xvi. Bižeći po tuđim državam izgubo i vlastito ime od svoga plemena. And. Kačić, razg. 271. — Ni drže stara imena. S. Margetić, ispov. vi. — *u jednom primjeru ima (metaforički)* gasiti (kome) ime: Sava vode od Ilirika grabeći ter ime im gaseći. F. Glavinić, cvit. xv—xvi.

b. *riječ kojom se naznačuje ne samo jedno čeļade ili jedna stvar (tjelesna ili umna) nego cijela vrsta kojoj pripadaju ńeka čeļad ili ńeke stvari pa i svako čeļade ili svaka stvar koja joj pripada.* Ime je toj travi ružica rumena. N. Naļešković 1, 196. Čto zlamenuje ovo ime vira? Š. Budinić, sum. 3a. I mido je, ko se zove, još ko žarko svitlo obično, dali zlatu ni' prilično, ni imenom zlata slove. M. Pelegrinović 180. Žeļa tvoja djelu tvomu ime stavļa. M. Divković, bes. 669a. Sam *(Pluton)* ki ne zna što je vrime trajat' uz vil dragu svoju, tere steći u pokoju ono od oca slatko ime. I. Gundulić 65—66. Moć vaša priklonu čeļad oći, ka pastijersko nosi ime. 82. Ti li, izrode, ime od sina dostojan si nosit' moga? 249. Š ńim se pazi oružana množ nezgledna na sve kraje; gubi ime poļe i strana, što oko vidi, sve vojska je. 433. Ņu mi vašijeh trgovina ime i scijenu prikažite. G. Palmotić 1, 148. Dobio bih vječni prikor, ružno ime od mrzeća od hotima. 1, 154. Rod ki se ima s tuđom ļubi, razložnoga ime sina po zakonijeh svijeta gubi. 1, 285. Samo u riječi, samo imenom vjerenik se ńe ću zvati. 1, 295. Nosi nedostojno od viteza ime bojno i od poroda gospodskoga. 1, 395. Čas, kripos, poštońe tašta su imena. 2, 335. Naš jazik polimorski mnogo ubog ričmi i imeni koja italijanskomu jaziku odgovaraju. P. Radovčić, nač. 7. To 'e mâ ļubi, ka kućnice pohvaļene ime nosi. J. Kavańin 85a. Stoče i ukorno ime pako prutenice. 173b. Još imenom sladkim štuje od sinova odmetnike. 400b. Naj mednijima tač imeni od ļubavi Isus ziva. 512a. Čaćka ime stavi sobi. 538a. Tko uzmo ime od kogagodi posla na se. F. Lastrić, test. ad. 129a. Odvratiti od sebe pogrdno ime krvnika. A. Kanižlić, kam. 65. ‚Krstjanin' izhodi od imena ‚krst'. 241. To ime ne pristoji se kruhu. 548. Kad se nađe ovo ime nerodnost. M. Zoričić, aritm. 115. *(Blato)* kom nadismo ime zlato. V. Došen 53a. Pak još svojoj lakomosti daje ime od kriposti. 57a. Tko mu ime znati želi, pakleni se kamen veli. 251b. Ako se druga imena pridaju ovomu nebeskomu blaženstvu u svetа pisma... J. Matović 116. Krisma, koje ime budući uzeto od Grka . . . 180. Zove ga imenom od velikog sakramenta. M. Dobretić 2. O roditeļi! sladko i sveto ime. D. Obradović, živ. 4. Ovo drvo, kako god i stap, ima još drugo svoje ime. Vuk, nar. pjes. 1, 31. Majka je slatko ime; puno ga je srce, puna su ga usta. M. Pavlinović, rad. 180. — *u gramatikalnom se jeziku upotrebļava u još širem smislu, jer shvaća ne samo supstantive nego i adjektive.* Dvi su vrste imena: ime stojeće i ime ganutivo. ono je ime stojeće koje samo po sebi može stati u besjedi, kako ti: čovjek hodi, koń trči; a ime ganutivo je koje ne može stati sam *(sic)* po sebi bez imena stojećega, kako ti ovo ime dobar, dobra, dobro ganutivo je ime. J. Mikaļa, gram. 3. Srpska imena suštestvitelna imaju četiri sklonenja. Vuk, rječn. (1818). xxxvii. O imenu prilagatelnom (‚de adjectivo'). xlii. Ime, gr. lat. ‚nomen', ‚nennwort', tal. ‚nome': splošno i. općenito ime, lat. ‚appellativum s. commune nomen'; vlastito ime, lat. ‚nomen proprium', ‚eigenname'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. 411.

c. *u ńekijem primjerima stoji u širem smislu kao* riječ *uopće.* Tuj ne ima imena moje i tvoje. M. Držić 240. Vratar ova imena *(dajte i dati će se)* procijeni. M. Divković, bes. 321a. Da ova dva imena moje i tvoje pristanu, ne bi bilo tolikije nesklada. M. Radnić 396a.

d. titulus, *u užem smislu, riječ kojom se pokazuje koja čast, oblast, visoka služba ili kojom se ko zove da mu se iskaže štovańe.* Pokli gospo imaš ime, da si majka od milosti. N. Naļešković 1, 116. Sinu svomu kraļeviću kraļ šibiku nad svijem poda, a ime Karlu Hotjeviću od vojvode svijeh vojvoda. I. Gundulić 417. Ku *(krunu)* s imenom kraļevskime prvi on primi od česara. 428. Jaku stražu druzim poda, a on bez svake straže osta, mneći mu se, sred svijeh zgoda carsko ime da mu je dosta. 506. Svijetlijem banom hrvatskime ja te činim s mojom vlasti, dokli od kraļa stečeš ime. G. Palmotić 1, 401. Ime ‚titolo, come di illustrissimo, eccellenza ecc.' ‚nomen'. A. d. Bella, rječn. 733b. Da se *(car)* ostavi oniju dila po kojima se carsko ime pogrđuje. A. Kanižlić, kam. 252. Uzdržaše sebi ime patrijarhe. 593. Joan nosi isprazno ime cara. 638. Vladaoče! poglavaru! imena su od nebesa. V. Došen 239b. Dajući ńima i ńiovim poslidńim u vike plemenito ime od kneštva. And. Kačić, razg. 184.

e. fama, *vidi* glas, e, *β) b).* Vitezi počtena imena. M. Marulić 12. A tim se zabavi da j' dobra imena. 161. Kako da bismo gospodstvo i visoko ime dobili. Dukļanin 2. Boļe je ime dobro nego veliko blago. Korizm. 58b. Što bude zlijom jezikom oštetio ili u blagu ili u dobru imenu. Zborn. 165a. Ta samo mre spomenu ki svu stre od dobra imena. D. Rańina 62b. Ocrniti svitlo ime. D. Zlatarić 25a. Junak ovi slavno ime steče u vojskah koje vodi. I. Gundulić 326. Sve naj ljepše gube ime prid uresom ńe uresa, jak prid suncem istočnimo jasne zvijezde od nebesa. 380. Ako štedjet blago haju, od lakomijeh stječu ime. 482. Razmi samo jedno ime od pogibne svijem dobiti ti u nijedno ne bi vrijeme drugo mog'o steć' na sviti. 452. Od kih *(zgoda)* za izgled na sem sviti nakon nas će ostat ime. 501. Dvižu im dobro ime. I. Držić 309. Ako sumńiš sramno ime steć, kad bi me ti slijedila. G. Palmotić 1, 259. Da će naša kći na sviti imo steći puno uresa. 2, 90. I s oružjem želeć steći ime slično momu bitju. 2, 175. Što pakļene kroz privare tve viteško ružiš ime. 2, 336. Kijem je iz truda, za kijem grete, vjekovito ime izniklo. 2, 375. O vitežo slavna imena. 2, 464. Tko trudi, ime stječe on pošteno i ostaje slavan svudi. 2, 507. Neumrlo dobit ime čovjek ne može, ki ne trudi. 2, 521. Zna da je ona pocrnjela čas lijepoga od imena. I. V. Bunić, mand. pok. 17. Ime dobro, dobar glas ‚bonum nomen, magnum nomen'. J. Mikaļa, rječn. Knez poštena imena. B. Krnarutić 6. Boļe je dobro ime nego velika bogatstva. M. Radnić 20a. Bješe u gradu ńegda žena, cijeća grijeha zla imena. I. Akvilini 107. I radi ńih glas i ime i istu tvoju dušu gubiš.

A. Vitaljić, ost. 21. Nečasnu kroz prevaru svo'e junaško grdiš ime. J. Kavanin 236a. Jer je bolje imat dobro ime, nego mnoga bogastva i zlato. J. Banovac, razg. 117. Ne plakaše svoga života, veće svoje lipo ime i pošteńe. 118. Veliko ime i glasovito Atanasija bijaše. A. Kanižlić, kam. 737. Uzmnožao bi slavu svoju i neumrlo ime stekao. 857. Počeše na ńe ružno ime mećati. M. Zoričić, zrc. 42. Primamit sebi dobro ime. S. Rosa 76b. Dobro ime gube. V. Došen 6a. Kada dobar glas razkinu i pošteno ime skinu. 117b. Slavno ime da dostigneš. 194a. Mrtvim pokoj, živim zdravlje lipo i na svitu ime glasovito. And. Kačić, razg. 202b. Drugi *(bogoslovci)* ne mańega imena. Ant. Kadčić 149. Koja dobro i pošteno ime imade pri tomu ispovidniku. M. Dobretić 152. Zao glas i nepošteno ime zabrańuju ženidbu. 491. Gubim dobro i glasovito moje ime. I. J. P. Lučić, razg. 39. Ime očrńavaš. D. Obradović, sav. 11. I besmrtno ime zadobite. Ogled. sr. 478. Nije plemena do slavna imena. Nar. posl. vuk. 216. Kad ko sa svoga dobroga i velikoga imena dopadne kakve muke. Vuk, poslov. 59.

f. excusatio, causa speciosa, *izgovor*. Ime ‚pretesto, colore, coperta' ‚species'. A. d. Bella, rječn. 584a. *vidi i* 2, f, *d) i* g, *d) i* h, *a)*.

g. *u jednoj narodnoj pjesmi kao da znači ono što se kome daruje kao uspomena.* Na, devojko, kolastu azdiju, po čemu ćeš mene spomenuti, po azdiji po imenu mome... A po burmi po imenu mome... Po kopreni po imenu mome. Nar. pjes. vuk. 2, 317—318.

2. *u ńekijem padežima i s ńekijem prijedlozima.*

a. *u ńekijem rijetkijem slučajevima stoji u acc. bez prijedloga s adverbijalnijem značeńem. a) u jednom primjeru u rukopisu čakavskom znači što i* na ime *(vidi* c, *f))*, *osobito.* Prijatelj kad svoga prijatelja vidi, veliko veselje ima, a kada ga ne vidi, muku trpi, a ime kad je u nevolah. Živ. jer. star. 1, 228. — *b) u jednoga pisca iz Istre ima* bogajme *sa značeńem: Boga radi, za Boga (o milostiňi, vidi* Bog *pod* 7); *to je sastavljeno* Boga ime *u jednu riječ. ne znam, treba li ovdje shvatiti* ime *kao acc. (kao što je kod a)) bez prijedloga ili pomisliti da je ispao koji prijedlog* (u, v) *ispred ńega. može biti da je pisac uzeo ovu riječ u susjeda Slovenaca.* Pop niki otrova hlib jedan, ter bogajme posla Benediktu. F. Glavinić, cvit. 77b. Vraćajućim putnikom na dom pinez bogajme davaše. 230a. Bogajme ljude prinašaše. 238b. Po kih *(slugah)* obnoć bogajme zidajućim pošiljaše blagovati. 267a.

b. *u instr. a) može stajati uz glagol* zvati, pozivati *itd. ističući način kojijem se zove (drugo je značeńe kod* 1, a, *e) aa) ggg)). — isporedi* c, *a) i* d, *a) aa)*. Izazivam tebe imenom tvojijem. N. Rańina 15a. isai. 45, 4. Nu ako s' otac moj svakako pun milosti neizrečene, kô te imenom zvati neću? I. Gundulić 249. Dozivlje Petra imenom. Nar. pjes. vuk. 1, 64. — *b) bez glagola, kad se apozicijom kaže kako je kome ili ćemu ime, stoji kao da naznači i ograniči da se ona riječ shvaća kao ime. — isporedi* c, *d) i* d, *a) aa)*. Pisar imenom Dujam. Mon. croat. 47. (1395). Biše nika divojčica, imenom Katarina. Živ. kat. star. 1, 218. Grdinal imenem Paskažij. Korizm. 18b. Pride jedan človjek bogat, imenom Jozef. N. Rańina 94b. mat. 27, 57. Nika udovica imenem Kleopila. Aleks. jag. star. 3, 300. Krešimir imade jednoga sina imenom Stipana. And. Kačić, razg. 31. Bi u Persiji vitez niki, Mario imenom. F. Glavinić, cvit. 22a. Žena, imenom Konkordija. P. Hektorović (?) 124. Djetić crn, opečen i usušen, Trud imenom. B. Zuzeri 177. Nikoga glasovita kapetana boemskoga, imenom Ziške. F. Lastrić, test. 21a. A drugi moga vojničkoga stańa, imenom Nesmir Kudilović. M. A. Reljković, sat. A4a. — *može se kod toga isticati* imenom *riječju* samo *i bez ńe, kad se hoće kazati da ono pripada samo kao ime.* Imenom i gospodstvom knezi krčki. Mon. croat. 92. (1463). Ter s razlike bude strane zemla slavit velikoga od Toskane kneza imenom, djelim kralja. I. Gundulić 276. Pogledaj imenom krstjanine, a nekrstjanine dilom. F. Lastrić, test. 106b. Bijaše jedan redovnik samo imenom. M. Zoričić, zrc. 60. I medu istima Krstjanima nahode se mlogi samo imenom Krstjani. B. Leaković, gov. 3. *nasuprot u ovom primjeru* i samim imenom *znači ‚da su Turci i u drugome bili gospodari'*: Budući da su Turci i samim imenom bili gospodari. Vuk, dan. 3, 189. — *c) vidi* c, *c)*. U Zetê polovina Kamenicь sь ljudьmi a imenemь Domušići. Mon. serb. 59. (1293—1302). Prisla kь gospodьstvu mojemu vladušti i vlastele grada Dubrovnika vlastele svoje, imenemь Marina Rastića i Matka Gradića. 266. (1405). — *d) u ova dva primjera može biti da znači što i* glavom *(vidi* glava, a, *c) f) bb))*: Se pisahь imenemь Desoje gramatikь bana Ninoslava. Mon. serb. 24. (1234—1240). Ka vsa zgora rečena prida rečeni Juraj Karlović i Strižići vsi imenem i u kipih kako zgora. Mon. croat. 73. (1448). — *e) vidi* c, *g)*. Ako bi ńih stariji ńih imenom učinili zaručstvo. Naručn. 59a. Rimske općine imenom vsu Francu podbi. Š. Kožičić 34a.

c. *s prijedlogom* na *u acc. a) s glagolom* zvati se *itd. značeńe je kao kod* 1, a, *e) cc) ddd)*. Blaž na ime on se zove. I. Gundulić 437. — *u naše vrijeme upotrebljava se* vikati (viču koga na ime... = zove se..., ime mu je...). Na ime ga Bragodijer viču. Nar. pjes. vuk. 4, 336. I taj junak od Banata ravna, a na ime Zega ńega viču. Osvetn. 3, 131. — *b) vidi* b, *b)*. Djevica na ime Asela. B. Gradić, djev. 154. Blažena djevica na ime Ozana. 155. Bijaše jedan opak vitez na ime Gala. I. Đordić, ben. 137. Imo je sina na ime Izaka. S. Rosa 5a. Jedan na ime Juda bi osobito uzvišen. 22a. Poslan u grad Galilejski na ime Nazaret. 177b. — *amo može pripadati i ovo:* Tko je ona ženska glava bila na ime ne zna se. S. Rosa 83b. — *c) ističe se ko je ńeko o kome je bila riječ a nije mu se još kazalo ime.* Ribare u Plavê, na ime Radilo... Deč. hris. 56. Vlastele grada Dubrovnika na ime Marinь Bunićь i Čive Nikole Gundulića sinь i Čive Črêvićь. Mon. serb. 159. (1357). Da se ima dati ovemь četiremь kućamь a na ime: knezu Radivoju Stjepkoviću... 373. (1433). Ono ti je curi đuvegija, a na ime od Zadra Todore. Nar. pjes. vuk. 3, 158. Knigu piše od krajine Mujo, a šilje je pobratimu svome, a na ime od Sibińa Janku. 3, 216. — *slično je ovome i kad ime uz koje je* na ime *potpuńuje rečenicu, kao subjekat, objekat (pravi ili nepravi).* Al' eto ti od Hercegovine a na ime Šarac-Mahmut-age, š nim poredo starac-Merdan-age. Nar. pjes. vuk 3, 150. Te dozivlje u Crnce kamene a na ime Jovanović-Vela. 4, 122. Knigu piše Nikša kapetane, a šilje je stojnu Carigradu, baš na ime caru gospodaru. Pjev. crn. 25a. Dovikuje u dvorove b'jele a na ime svoju vjernu ljubu. 282b. — *vidi i* naime. — *d) vidi* d, *b)*. Ako imenito ili na ime opovidani jesu. Š. Budinić, ispr. 150. — *e) vidi* f, *e)*. Na ime molitve ne samo se razumije očenaš... M. Dobretić 248. — *f) po značeńu kod d), kao da u ovijem primjerima znači: osobito. — isporedi* d, *a) cc)*.

Ovo se zgaja na ime v ženah. Naručn. 87b. Kojega navlastito i na ime Bog prosi i išće od nas. S. Budinić, sum. 66a. — *g) kad se što po čijem nalogu (a i bez toga) radi kao da on to sam radi ili se uopće na njegovu korist radi. isporedi* b, *e).* Ne isprosiht na ime monastyrьsko. Mon. serb. 74. (1302—1321). Na ime rečene gospođe Jelêne postaviše u poklađ dvê tisuće dukatь. 251. (1403). Dojdoše za ńim privelici pokloni na ime onoga kraļa. B. Kašić, fran. 113. Isaija govori na ime Božje. P. Radovčić, ist. 101. Grgur papa zavapi na ime svije misnika. I. Ančić, ogl. 34. Prorok za tim govori na ime Isukrsta od kraļestva njegova. A. Vitaļić, ist. 12. Što god reče i učini na ime sviju, kako da svi čine. A. Bačić 223. I da se na ime cesarovo proglasi. 242. Koji primate dobra na ime Božje. J. Banovac, pred. 44. Koji sam došo na ime ńegovo, ako drugi dođe na svoje ime. S. Rosa 66b. Na ime otca viekuvječnoga dat mu odgovor. S. Rosa 152a. Misnik kako čovik vlastiti na svoje vlastito ime može za ńe Boga moliti. Ant. Kadčić 68. Moliti Boga za svi*(h)* i na ime svakoga. A. d. Costa 1, 57. Jesu prikazane biskupu od arcižakna na ime sve crkve. 1, 115. Na ime ńegovo odgovara kum. J. Matović 174. Mögû na ime drugoga zadovoļiti i zaplatiti. 272. Svaki od vjernijeh govori ove molitve na ime sve crkve. 504. Kršteńe je tako, kakov je oni, na čije se ime daje. M. Dobretić 46. Imadući oblast od crkve svete da na ime ńezino bude ondi na ženidbi. 467. Piemont što je kroz usta svojih poslanika podigao svoj glas na ime cjelokupnoga naroda. M. Pavlinović, razg. 16. — *h) značeńe bi bilo kao kod g), ali se misli da je ono lažno.* Koji na ime sveca poje u ńega prositi vina. B. Kašić, fran. 136. Koji na ime očite vlasti gredu po kuća krednći. A. d. Costa 1, 181. Na tvoje me ime prevario. Nar. pjes. vuk. 3, 101. Koji su na ime kakoga manastira isprosili sebi novaca. Vuk, dan. 2, 115. Mnogi su to činili na Ćurtino ime, koji Ćurte nigda nijesu ni videli. 3, 204. Jer će mnogi doći na moje ime govoreći: ja sam. mark. 13, 6. — *i) vidi f, b).* Povrati mu na ime prćije Celesiriju. And. Kačić, kor. 321. — *k)* izbiti na mrtvo ime, *izbiti koga da bude gotovo kao mrtav, da se može o ńemu kazati da je mrtav. u Vukovu rjčniku:* izbili ga na mrtvo ime ‚tüchtig' ‚vehementer'.

d. *s prijedlogom* po *u loc. a) uopće* po imenu *kao i* imenom *i* na ime *tumači dale ono što se kazalo, ističući ujedno ono što će se kazati. aa) vidi* b, *b) i c, b).* Prodali otcu po imenu Stanislavu. Mon. croat. 114. (1475). Knjigu piše od kotara knežo po imenu starac Radovane. And. Kačić, razg. 1a. Treća reče po imenu Ruža. M. A. Reļković, sat. D7a. Da je ona gizdava divojka, po imenu mlada Dorotija. Nar. pjes. vuk. 1, 595. Na daleko zaprosi devojku u lijepu gradu Dubrovniku, po imenu Jerinu devojku. 2, 469. Od jednoga Turčina po imenu Derviš-Bega. Vuk, nar. pjes. 1, 340. — *amo pripada i ovaj primjer.* Koji j' ono junak po imenu? Nar. pjes. vuk. 1, 392. — *bb) vidi* c, *c).* Sь vьsêmi sini po imenu soli i zasolci: solo Arhiļevica, solo Kolicko . . . Mon. serb. 191. (1379). Prati vojsku u Podrimļe ravno, i pred vojskom dva tvoja sinovca, po imenu dva moja sestrića: baš jednoga Derviš pašu mlada, a drugoga bega Etem-bega. Nar. pjes. vuk. 4, 214. *i o čemu nèšto.* Ta naš dar, ki smo darovali, po imeni maline *(maline).* Mon. croat. 63. (1444). — *cc) osobito, vidi* c, *f).* I općeno imamo prositi pomoć od Boga u naopasti, i po imenu, to jest osobito, da kada smo s kojijemagod ožalostjeni trijeba je uteći se k molitvi. J. Matović 514. — *b) s nekijem glagolima značeńe je kao kod instrumentala. aa) vidi* 1, a, *e) cc) ddd).* Čudno ńega po imenu viču. Nar. pjes. vuk. 3, 95. Kako l' tebe po imenu viču? 3, 120. Kako li se zoveš po imenu? 3, 122. Za to je u nas do danas još običaj da se mnogi ļudi poznaju i zovu više po krštenome imenu nego i po kakome prezimenu. Vuk, rječn. 571b. — *bb) vidi* b, *a).* Zazva ju lahko po imeni. Mirakuli. 45. Pak nakazni i sve srde po imenu zvati klikne. I. Gundulić 301. Po imenu zeta dozivaše. Nar. pjes. vuk. 2, 551. Te priviknu iz bijela grla po imenu dijete Maksima. 2, 557. Opet kliče Mićunović-Vuče po imenu Žutkovića Toša. 4, 9. I dijete klikuje Vukale svoga strica Petra Boškovića po imenu i po prezimenu. 4, 364. — *amo može pripadati i ovo:* I mene se kaži po imenu. 4, 65. — *cc) ističe se da se kome ili čemu kaže ili zna ili piše ime.* Udariše Turci sa tri strane, i još ću vi po imenu kazat: evo prvo Ćuprilijć-vezire . . . Nar. pjes. vuk. 2, 605. Sva tri ću ti po imenu kazat. 3, 142. A Rade mu po imenu kaže: ‚Ono ti je od kamena guja, od Trešńeva Perović-Drekale'. 4, 509. — Sveti otci nisu očitovali po imenu, kakvi kruh ima biti. A. Kanižlić, kam. 490. — Ńegove knjige po imenu broji. 6. — Sve junake po imenu znadem. Nar. pjes. vuk. 3, 156. Znadete li još kog po imenu poglavara koj' je poginuo? 4, 206. — Mi koji se pišemoo po imenu pod ovoj pismo. Mon. serb. 544. (xv *vijek).* — *c) u ovom primjeru stoji* po *u svom značeńu, da se djelo što znači glagol u nečem slaže sa supstantivom s kojijem je* po: Sad se tek od godine 1804 počelo i u Srbiji, osobito kod znatnijih ļudi, da se ne pišu po očinome krštenom imenu. Vuk, rječn. 571b.

e. *s prijedlogom* po *u acc. rijetko. a) vidi* c, *g). — na jednom mjestu* xv *vijeka.* Po ime svoje i po ime svijeh ostalijeh kaludera. Mon. serb. 463. (1454). — *b) u dva pisca čakavca isto je što i* po imenu *(vidi* d). Odpeļav prvoga Azaba po ime. M. Marulić 90. Zazva me po ime. Đ. Baraković, vil. 29. Gdi se šti po ime čestiti kraļ Bela. 39. Sazida veli grad Ninive po ime. jar. 31.

f. *s prijedlogom* pod *u instr. a) upotrebļava se kao* imenom *kod* b, *a) i b) ili kao* po imenu *kod* c, *a) i b).* Pod tim imenom ju zazivamo. F. Lastrić, svet. 42a. Imadu u Podaci svoju vlastitu crkvu pod imenom svetoga Ivana. And. Kačić, razg. 209. Da jim knjižicu jednu pod ovim imenom sastavim. M. A. Reļković, sat. A3a. Ta zubača, što gvozde imade, nek se težke imenom poznade; druga koja sve drveno ima pod imenom lagane so prima. J. S. Reļković 23. — *b) o kome što nèšto radi, može značiti kao ko (u kojoj osobini) ono radi.* Pod imenom ti od cara da gospodiš sve do skora s hvalinskoga od izgora do njemškoga doli mora. I. Gundulić 454. Na vitežki mohdan biti draga gosta pod imenom. J. Kavańin 236a. — *amo može pripadati i ovo:* Bi se bio uputio pod ovim imenom Emanuel. F. Lastrić, test. 41a. — *c) može značiti da se kome ili čemu daje ime što mu se ne pristoji.* Hajduk pod imenom gospodskim. V. Došen iv. Pisma himbena pod imenom istinoglasja. S. Rosa iv. Niti se mislim radi toga slaviti pod imenom od istorika. And. Kačić, razg. 317. Dolgoruk se bavio u Italiji pod imenom Barišnikova. S. Ļubiša, prip. 123. — *d) slično je značeńe predašńemu, kad se reče da se nèšto radi pokazujući kakav lažni uzrok svojoj radńi (isporedi* 1, f). Pod imenom ‚sotto nome, sotto pretesto' ‚ex specie'. A. d. Bella, rječn. 512b. Pod imenom

od bogoljubstva ‚sotto pretesto della divozione'. 584a. — *e) kad se kaže značeńe koje riječi.* Ovdje pod imenom prostote ne treba razumjeti samo seljake. Vuk, pism. 60.

g. *s prijedlogom* pod *u acc.* — *značeńe je kao kod* f. *a) vidi* f, *a).* Crikav pod ime sv. Kuzmi posvećenu. Mon. croat. 100. (1466). — *b) vidi* f, *b).* Svemogući navištuje u ss. listovi ovo oružje pod ime mača. F. Lastrić, ned. 92. Namajstirnici pod ime od cirkovńakov primaju se. A. d. Costa, zak. 1, 18. 12 porodica od naj boljih, u ono vrijeme pod ime plemićkih. Pravdonoša. 1852. 5. — *c) vidi* f, *d)* Ako pod ime od svoga oficija osvećuju se I. Držić 305. Kad se ne čini *(kamata)* pod ime od zajma. Ant. Kadčić 262. — *d) vidi* f, *e).* Ko se razumi pod ime od crkve. Ant. Kadčić 65. Pod ime pastirâ uzdržuju se biskupi. J. Matović xxiiib.

h. *s prijedlogom* s *u instr. a) vidi* f, *d).* S imenom ‚con pretesto' ‚per speciem'. A. d. Bella, rječn. 584a. Da ulaze u ńihove manastire bez dopušteńa ljudi oli žene s imenom od vlasti. Ant. Kadčić 295. — *b) vidi* f, *e).* S imenom dinara razumije se blaženstvo nebesko. J. Matović xviiia. — *c) griješkom mj. samoga instrumentala, vidi* b, *a).* On naziva mnoge s imenom braće. J. Matović 33.

i. *s prijedlogom* u (v, va) *u acc. a) vidi* c, *c).* Naši vlastele, u ime: knezь Vlaj Dobrovojevićь i tepčija Sladoje i knezь Vlьkota Pribinićь. Mon. serb. 176. (1367). — *b) vidi* c, *g).* Prьmiše odь nasь u ime rečenoga gospodina vojevode Stepana četiri tisuće dukata. Mon. serb. 390. (1438). Posla svet otac vikarija svoga u ime svoje i svete crikve. Dukljanin 14. Kako je bil smin složiti kńige krive va ime druzih. Transit. 215. Arhibiskup maguntinski va ime nimške zemje. Š. Kožičić 22a. I u ńegovo koji ime budu pravo vjerovati. J. R. Gučetić 8. Ide u Afriku, ter uprosi Afra u ime sebe materi onoj povratiti sina. F. Glavinić, cvit. 194b. Reče u ime svoga vića. J. Kavańin 164a. Nego se ima u ńima poštovati oni u koga ime doode. F. Lastrić, ned. 348. U ime istoga cara imade govoreńe. A. Kanižlić, kam. 318. Od strane i u ime svoje ne mogaše poslati. 443. Knez nas kmetiće guli i timari u gospodarevo ime. S. Ljubiša, prip. 199. Kaluđeri su tu zadužbinu prijevarke zapisali u ńe ime. 219. On je u crkovno ime dolazio, da te s Bogom miri. 227. — *amo pripadaju i ovi primjeri (vidi i* Bog *pod* 13): U ime oca i syna i svetoga duha. Mon. serb. 1. (1189). U ime Božje. M. Držić 200. Va ime Boga otca i sina i duha svetoga. Mon. croat. 304. (1597). U ime Belzebuba poglavice djavaoskoga izgoni hudobe. I. Bandulavić 50ab. luc. 11, 15. Ako ja u ime Belzebubovo izgonim hudobe. 50b. luc. 11, 19. Budi dakle u ime Isusovo! F. Glavinić, cvit. 18b. Da ki ga u Boga ime ča prošaše. 96a. U ime Trojstva, s kim počije svijet kad sebe predobije. J. Kavańin 348b. U ime sladko od Jezusa ńih poštuje. 372b. Da prionu svršno i jako u ime Božje djelo svako. 419a. Blagosovljen koji dođe u ime Gospodinovo. J. Banovac, pripov. 75. Jezici novim u ime Isusovo i sada niki govore. F. Lastrić, test. 16b. Poče ju zaklinat i moliti u ime Isusovo. ned. 381. Udiljenim u ime Božje kruščem hrańaše se. A. Kanižlić, kam. 108. Da u ime Belzebubovo đavle izgoni. I. J. P. Lučić, razg. 81. Svi recimo: u ime Boga! Nar. pjes. vuk. 1, 6. U ime Boga, u čas dobar sunce isteče. 1, 9. Vod' je, vodi, u ime Boga, nek ti bude u čas dobar! 1, 150. A ja idem na boj na Kosovo u presveto ime Isusovo. 2, 303. Va ime Isusa Rista, amin. Pravdonoša. 1852. 30. U ime Boga i svetoga goda. Osvetn. 1, 44. U ime Boga i velika Petka. 3, 116. *i ovi:* Paček stjecat' on *(Dilaver)* vjeruje sve kolike srećne boje, u ime lijepe Begum svoje. I. Gundulić 541. Kako prava Isukrstova zaručnica u ime ńegovo svim služaše. F. Glavinić, cvit. 230a. Zato triba viditi, koga imamo ljubiti, koga se imamo bojati, i u ime koga imamo se truditi. 351a. — *c)* u ime čega *znači: kao što, na koji način.* Nikьtože da ne drьznetь vьzeti otь toga čьtoo ni u kupno ime ni u zalogu ni kojimь obrazomь. Mon. serb. 81. (1302—1321). Da mi jest nevêrnь u nevêrno ime. 157. (1357). A u sej ime više rečenu pohranu postavi gospodinь despotь u nasь, a mi prьmismo, do gde je živь gospodinь desьpotь Đuradь, da je onь voljanь uzeti više rečenu pohranu, a po ńegovoj samrьti, što reče gospoda ńegova Jerьna. 408—409. (1441). Ima vinograd u sadovno ime. Mon. croat. 80. (1451). Jesu dali na livel i v ime livela jedan kus zemje. 136. (1489). Ostavismo v položno ime pri kneze. 290. (1589). Veziru hercegovačkome plaćali su po nešto u ime carskoga danka a tako isto i Turcima Korjenićkijem u ime aka od zemalja. Vuk, nar. pjes. 4, 458. To obricańe niti je bilo za kakve zasluge, ni u ime kakvoga mita. odg. na laži. 11. Tvoj pokojni otac nije ostavio u ime dara. Pravdonoša. 1852. 31. — *d) po pređašńemu (kod b)) dobiva u ńekijem primjerima značeńe kao* mješte. Da ne bi Jakova, Isukrstu prilična, u ime ńega, ki š ńim u vrtlu biše, popali. F. Glavinić, cvit. 118a. A u ime krvi mliko isteče iz tela jego. 241b. Otac jego Martina u Paviju u ime posla svoje. 366b. Da sini u ime starih otac vojevati imahu. 367a. A u ime krvi mliko isteče joj. 386b. Da me vide iz daleka naše straže, da me ne ubiju u ime Turčina. S. Ljubiša, prip. 62. — *e)* u ime čega *može značiti i uzrok, kao* za što, s čega, radi čega. U ime cine dužan dobra zlata. Mon. croat. 72. (1448). Isukrst u ime kratkoga trpljenja ovoga večnu na nebesih podadet vam slavu. F. Glavinić, cvit. 144b. Moleći, posteći i almuštvo čineći u ime toga. 223b. U ime poniznosti na nebesa jest uzvišen. 282a. Kad bi tomačitelj očitova', što tomači, veliko bi nepoštеńe učinio sakramentu *(pokore),* u ime koga pokornik svoje grihe kaže. J. Banovac, razg. 255. Niti je koristi prikazivati Bogu molitava, ni drugi darova u to ime, dok tuđa ne povratiš, ništa ti ne prima. F. Lastrić, ned. 166. Običaju dobivati darove u to navlastito ime, jerbo se dostojaše ńih pohoditi. A. Kanižlić, kam. 835. U ime halina i svega ostaloga troška daje mu se 25—40 forinti u srebru. Vuk, živ. 88. — *f) u ovijem primjerima kao da znači svezu u smislu da* u ime čega *ograničuje u ńekom smjeru ono što se prije kaže.* Duša naučna koliko u ime razuma i puna svake kriposti koliko u ime hotinja. I. T. Mrnavić, ist. 45. Poče svaka svoga muža faliti u ime junaštva. And. Kačić, razg. 53. Ova se gospoda lipo pogodiše i vikovne zakone učiniše u ime vladańa. 260. — *g) crkva se zide ‚u ime koga sveca' itd.* Stvoribь crьkovь vь ime prêslavьnago jego vьznesenija. Mon. serb. 74. (1302—1321). Budući jur vnoge crikve u Rimu u ime divice Marije uzidane. F. Glavinić, cvit. 262b. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Tu grad sazida u ime svoje i nareče ime ńemu Aleksandrija. Aleks. jag. star. 3, 247. — *h) vidi* f, *e).* U ime neba i zemje ima se razumjeti što god . . . J. Matović 22. U ime neba i zemje uzdržuju se sve stvari vidjene i nevidjene. 24.

k. *s prijedlogom* za *u acc., vidi kod* za.

*

ÌMELA, *f.* Viscum album L., *bilka što raste na hrastovijem granama.* — *isporedi* mela, omela. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* imela, *rus.* омела, *češ.* jemela, jemelo, jmél, jmélí, *slovački* omela, omelí, *poļ.* jemioła, jemiel, *i litavska, isporedi lit.* amalas, amalis. — *jamačno je od* om- *postalo* em-, jem-, im-. — *Između rječnika u Mikaļinu* (‚viscum, viscus'), *u Bjelostjenčevu* (v. omela), *u Stulićevu* (‚viscum, viscus'), *u Vukovu* (vide mela). Kore od imele koja se naodi na ceru. J. Vladmirović 38. Zašto bo prilipļuje se kakono imela na svaku rič. Đ. Rapić 96. Imela (mela), slovenski i ohmetje, crkvenoslovenski imela, omelь(nikъ), rus. омела, češ. jmel, jemela, slovački mel omelo, poļ. jemiel, jemiołо, jemiola, luž. jemjelina: vischio quercino (Kuzmić), 1. Loranthus europaeus Juss. (Pančić, Sabļar), 2. Viscum album L. (Vuk, Praunsperger), v. omela. B. Šulek, im. 113. Imela, Viscum album L. J. Pančić, glasn. 30, 45. Loranthus europaeus Jacq. flor. knež. srb. 368.

1. IMÈLÁŠ, imeláša, *m.* Turdus viscivorus L., *neka vrsta kosa što se hrani imelom.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* ìmelášu, ìmelâši. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srijemu) tica (koliko kos, samo što je kraćega repa i pepeļava perja) koja se hrani imelom ‚die mistoldrossel' ‚Turdus viscivorus' Linn. Imelaš (Turdus viscivorus L.). K. Crnogorac, zool. 91.

2. IMELAŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Niva u Imelašu. Sr. nov. 1873. 1109. 1875. 631.

ÌMELOVINA, *f. tvar što se vadi iz imele.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚mistelstoff'.

IMENAST, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. mnogoimenit. — *nepouzdano.*

IMENATI, *vidi kod* imenovati.

IMENAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. mnogoimenit. — *nepouzdano.*

IMÈNCÊ, *adv. vidi* poimence. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, i u Vukovu rječniku* (‚in der redensart': po imence, ‚namentlich' ‚nominatim, nomine tenus'). Kažite što ste slušali, a imence ovo. J. Rajić, pouč. 2, 150. Kome su imence ovi kļučevi preporučeni. 3, 81.

ÌMENDÂN, *m.* dies lustricus, *dan u koji se svetkuje svetac čije ime ko nosi.* — *isporedi* godovno. — *U Sulekovu rječniku:* ‚namenstag'. — *Mislim da je i narodna riječ.*

IMENDANICA, *f. što se daruje na imendan.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚angebinde'.

IMENI, *adj. koji pripada imenu, imenima.* — *Po stslov.* imenьnyj. — *Nije narodna riječ.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚nominum, ad nomina spectans'). Molim vas da mi imeni spisak hrubri*(h)* ovi*(h)* oficira saopštiti izvolite. *Nov.* srb. 1834. 112. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚namen-'.

IMÈNICÊ, *adv. vidi* poimence. — *U Šulekovu rječniku:* ‚namentlich'.

1. IMENIK, *m.* index nominum, *list ili knjiga gdje su zabilježena imena čeļadi što s kakva uzroka spadaju ujedno.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚catalogo, registro de' nomi' ‚catalogue' 176b; ‚matricola, ruolo dove si scrivono i nomi de' soldati, studenti ecc.' ‚album' 465a ‚rolo o ruolo, carta di registrar con ordine nomi' ‚album' 630a *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčeva* (imenik, brojnica ‚catalogus'), *u Voltiģijinu* (‚catalogo, matrícola, matricola' ‚verzeichniss'), *u Stulićevu* (‚nominum index'). U imeniku bi-

skupa augustanskih. A. Kanižlić, kam. 88. Imenik ‚namens-register; namenslisto'. Jur. pol. terminol. 360. Imenik braniteļa ‚vertheidigersliste' ‚lista dei difensori'. B. Petranović, ruč. kń. 50. *i u Šulekovu rječniku:* ‚namenregister; namenverzeichniss'.

2. IMENIK, *m. vidi* imeńak. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Stjepan svojem' imeniku Stjepanu u Rimu crkvu sgradi. J. Kavańin 300a.

IMÈNIT, *adj.* celeber; definitus. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* imenitъ, *rus.* именитый.

a. celeber, celebratus, *glasovit (ali ńešto slabije), vidi* ime, 1, e. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. imenovan), *u Voltiģijinu* (‚nomato, rinomato' ‚berühmt'), *u Stulićevu* (‚celeber, clarus, insignis etc.'), *u Daničićevu* (‚clarus').

a) adj. Vьsylajušti čьstьnyje i dostovêrьnyje i imenityje črьtьce svoje. Danilo 65. Tada mnozi v Troji vitezi imeniti za jednu ženu padoše. Aleks. jag. star. 3, 248. Onda blago neće pomoći, ni bogastva imenita. M. Lekušić, razm. 161. Vele Talijanci za svoga imenitog papu Ksista. D. Obradović, basn. 281.

b) adv. imènito. On imenito živi u slavi. I. Đorđić, salt. 239.

b. definitus *(n. p. o zapovijedi, zabrani), koji se izrijekom kaže ili ograničuje (n. p. nazivļući osobito čeļade ili osobitu stvar po imenu).*

a) adj. Imenitijem zabrańenjem zabrańuje se. S. Matijević 32.

b) adv. imènito, nominatim, *vidi* poimence, po imenu *(kod* ime, 2, d, *a) bb))*, naročito. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚nominatim'). Ako imenito ili na ime opovidani jesu. Š. Budinić, ispr. 150. Osude imenito Akačija. K. Pejkić 17.

c. *u matematici zovu ovako pisci broj* (numerus concretus) *koji se ne shvaća sam po sebi nego se ńim kaže koliko čega (što se po imenu izreče) ima.* Imenit broj, math. ‚numerus concretus' ‚benannte zahl'. B. Šulek, rječn. tehn. naz. 411b.

IMENITEĻAN, imeniteļna, *adj.* nominativus, *ovako su pisci zvali prvi gramatikalni padež (po ruskome jeziku).* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚nominativus').

IMENITI, imenim, *impf. vidi* imenovati. — *U knjizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Voltiģijinu i u Stulićevu.* Ašte slyšali bi jako vъ Jerosolimê ne imenit se imo Jisu Hrista. Jaže ne imeniti se hotêhu. Konstantin filos. star. 1, 42.

IMENIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚appellativus' *(u gramatikalnom jeziku).* — *nepouzdano.*

IMENOISHOD, *m. postańe riječi (u gramatikalnom jeziku).* — *isporedi* imenoishode, imenoizlaz, imenoizlazje. — *U Voltiģijinu rječniku:* ‚etimologia' ‚othimologie' *i u Stulićevu:* ‚etymologia'. — *nepouzdano.*

IMENOISHODAN, imenoishodna, *adj. koji pripada imenoishodu.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚etymologicus'. — *nepouzdano.*

IMENOISHODITI, imenoishodim, *impf. tražiti imenoishod.* — *isporedi* imenoizlaziti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚nominis originem disquirere, etymologiae studere'. — *sasma nepouzdano.*

IMENOISHODE, *n. vidi* imenoishod. — *U Voltiģijinu rječniku i u Stulićevu (u obadva* imenoishodje). — *nepouzdano.*

IMENOIZLAZ, *m. u Stulićevu rječniku:* v. imenoishod. — *nepouzdano.*

IMENOIZLAZAN, imenoizlazna, *adj. koji pripada imenoizlazu.* — *U Stulićevu rječniku:* v.

imenoishodan *(pisarskom griješkom* v. imenoizlazje). — *nepouzdano.*

IMENOIZLAZITI, imenoizlazim, *impf. tražiti imenoizlaz.* — *isporedi* imenoishoditi. — *U Stulićevu rječniku:* v. imenoishoditi. — *sasma nepouzdano.*

IMENOIZLAZJE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. imenoishodje. — *nepouzdano.*

IMENOST, *f. u Stulićevu rječniku:* v. ime. — *nepouzdano.*

IMENÒVÂČ, imenováča, *m. (mathem.)* denominator, *kod frakcije (ulomka, slomka) broj doñi kojijem se kaže, u koliko se dijela razdijelio cijeli broj (jedan).* — *isporedi* imenovalac, b, *i* nazivnik. — *Načińeno u naše vrijeme po tuđijem jezicima.* Imenovač, math. lat. ‚denominator', ‚nenner (des bruches)', tal. ‚nominatore', frc. ‚dénominateur (de la fraction)', egl. ‚denominator'; glavni imenovač ‚gemeinschaftlicher od. hauptnenner'; svesti ulomke na istog imenovača ‚die brüche auf gleiche benennung bringen', tal. ‚ridurre i rotti ad eguale denominatore'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ĬMENOVALAC, ĭmenovaoca, *m.*

a. *čovjek koji imenuje.* — *U Stulićevu rječniku: (griješkom* imenovaoc) ‚nominatore' ‚qui nuncupat, vocat'.

b. *vidi* imenovač. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka (griješkom* imenovaoc). Imenovaoc — denominatore. M. Zoričić, aritm. 59. Porod razdili s imenovaocem 130. 75.

ĬMENÔVAN, ĭmenôvna, *adj. koji je samo po imenu (onaki kako mu ime kaže, a uprav je drukčiji).* — *U pisaca našega vremena, a između rječnika u Jambrešićevu* (imenovni ‚nominalis') *i u Stulićevu* (‚nominativus'). Imenovna cijena ‚nennwerth (-preis)'. Jur. pol. terminol. 364. *i u Šulekovu rječniku:* ‚nominal'.

ĬMENOVÂŃE, *n. djelo kojijem se imenuje, pa i samo ime (i u ńekijem osobitijem značeńima).* — *Stariji je oblik* imenovanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (imenovanje ‚nomenclatio, nomenclatura'), *u Belinu* (imenovanje ‚il chiamare' ‚nominare' 188a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* imenuvańe), *u Jambrešićevu* (imenuvańe), *u Voltiġijinu* (‚nomina, chiamata, rinomanza' ‚ernennung, berühmtheit'), *u Stulićevu* (‚nominatio, nominis impositio'), *u Vukovu.* Mudro prez vsakoga imenovanja izišći. Naručn. 91b. Grijeh puteni krade pošteńe i imenovańe. K. Maġarović 99. Nu hvali i uzmnaža u plemenitoj scjeni i svijetlu imenovańu prid svijetom. I. Đorđić, uzd. VIII. U prigodi obrezańa i imenovańa ńegova sina. S. Rosa 30b. Da se ima ostavit u krśteńu imenovańe oca i duha svetoga. M. Dobretić 30.

IMENOVATEĻAN, imenovateļna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. imeniteļan. — *nepouzdano.*

ĬMENOVATI, ĭmenujêm, *impf. i pf.* nominare. — *Akc. se ne mijeńa (aor.* 2 *i* 3 *sing.:* ĭmenovâ, *part. praet. act.* ĭmenovao, ĭmenovâla, *part. praet. pass.* ĭmenovân). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* imenovati, *rus.* именовать, *češ.* jmenovati. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* jimenovati (‚gymenovati') ‚nominare, nuncupare'; *u Mikaļinu* (imenovati, zvati imenom ‚nomino, appello, nuncupo, nominatim voco, exprimo'; imenovati, naditi ime ‚nomino, nomen impono, appello, nuncupo, indere nomen'; imenovati, spominati ‚nomino, mentionem facio, meminisse de aliquo'), *u Belinu* (‚nomino' 512b; ‚voco' 188a), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* imenujem, imenuvati ‚nomino, denomino, nomen impono, indo, appello, axo, asso'. 2. imenujem, v. g. kogagod za kraļa etc. ‚nomino, denomino quempiam regem etc.' 3. imenujem, t. j. spominam ‚nomino, mentionem facio, memini'), *u Jambrešićevu* (imenujem ‚nomino'), *u Voltiġijinu* (‚nominare, rinomare' ‚nennen, rühmen'), *u Stulićevu* (‚nominare, appellare, vocare, celebrare, concelebrare, decantare'), *u Vukovu* (‚nennen' ‚nomino', cf. imentovati), *u Daničićevu* (‚nominare; definire'). — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka ima za part. praet. act. oblik* imeno (imenao); *to je po svoj prilici radi stiha sažeto* imenovao, *a ne može se misliti na kakav glagol* imenati: Kojih hvali sva starina, i kih Urbin imeno je. J. Kavańin 159b. A Šikom te imeno je od Lučića čovjek viši. 328a.

1. *aktivno.*

a. *nadjesti (nadijevati) kome ili čemu (objektu) ime, nazvati (nazivati), prozvati (prozivati). a) ime što se nadijeva stoji u nominativu.* Priče ondê grad zidati i imenova ga svojim imenem Prijija. Pril. jag. ark. 9, 121—122. (1468). Rečeni tempal izčisti, imenovavši ga ‚Sancta Maria ad Martyres'. F. Glavinić, cvit. 356a. Jednoga imenova Esaun, a drugoga Jakov. And. Kačić, kor. 25. — *b) ime je u acc.* Zovnu učenike svoje i obra 12 od ńi koje i apostole imenova. F. Lastrić, od' 138. Osman je naredio nove čete koje on Janičare imenova. A. Kanižlić, kam. 634. — *c) ime je u instr.* Imenova svijet dnem a tme noću. N. Rańina 113b. gen. 1, 5. Porodi mu žena sina koga Benjaminom imenova. And. Kačić, kor. 37. One bi knige satirom imenovali. M. A. Reļković, sat. A8a. — *d)* ime, riječ *itd. stoji također u instr., ali u drugom smislu nego kod cc).* Marijo koja sina tvoga prislatkijem imenom Isusovim imenovala si. P. Posilović, nasl. 181b. Trudio sam se da predmete našima rečma imennjem i izjasnim. P. Bolić, vinod. XVII. — *e) mješte imena ima adverb* (ovako, onako *itd.).* Kazao sam ti uzrok, zašto sam ju *(knížicu)* ovako imenovao. M. A. Reļković, sat. B1b. — *f) u ovom primjeru nije izrečeno ime u istoj rečenici, već se ima u misli po onome što je prije kazano* (od gore *znači odakle je postalo ime* Jablanić): Sam Jablanić kog' osnova Stjepan na čas kraļa Bele, ter ga od gore imenova. J. Kavańin 229a.

b. *postaviti na kakvu čast, službu itd. (isporedi* ime *pod* I, d). *uopće kao kod* a *(samo ne kao kod* a, *a)).* Srdčana viteza imenovaše cara i pozdravišе. A. Kanižlić, kam. 467. Aleksandro umirući svoje carstvo ńim dajući, imenova dostojnoga. And. Kačić, razg. 3b. Ivan oni, koji je prvo posvećen, nego rođen, koga vikovičńa istina prorokom imenova. Đ. Rapić 30. — *mješte akuzativa ili instrumentala može biti i acc. s prijedlogom* za. Imenovati koga za svoga nasļednika. Jur. pol. terminol. 185. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Imenovati ju *(nedjeļu)* za posobitu svetkovinu rečenoga rozarija. A. Gučetić, roz. mar. 32.

c. *zvati ńekijem imenom, ali ne u inkoativnom smislu kao kod* a, *nego ističući, kad subjekat o kome (ili o čemu) govori da ga (ono) onijem imenom zove. u ovome je smislu glagol svagda imperfektivan. a) ime je u acc.* Srьkoviju juže imenujemь velikuju arhijepiskopiju srьbьskuju. Danilo 312. Ne prez velika uzroka Isus imenuje anjele ali ovce dobrih. Korizm. 16b. V grčkoj zemļi, ku sada Talijani i mornari Moreju imenuju. Anton Dalm., ap. 23. A koga ti propetoga imenuješ on jest... F. Glavinić, cvit. 188a. Priponizna je bila sebe službenicu imenujući. A. Kanižlić, utoč. 636. — *b) ime je u instr.* Sveti listovi zloću i grihe sve budalaštinom imenuju.

F. Lastrić, ned. 187. — *c) mješte imena može biti adverab.* Grigorija, pomoćnik Focijov, kako ga Ivan imenuje. A. Kanižlić, kam. 50. — *d) u instr. je* ime. Ili misli možebiti ovaki holica da je ovim imenom ‚paur' opsovao i nagrdio dobroga čovika, a on ne zna da ga je imenovao ńegovim pravim imenom. M. A. Reļković, sat. L3b. — *e) ime se ima u pameti po onome što se prije kazalo.* Ova rič duh pristojna jest za imenovati treće sobstvo. A. Kanižlić, kam. 180.

d. *spomenuti (spomińati), kazati po imenu, poimence. a) koga ili što.* Nima se po tom *(žena na sudu)* slišiti, ako bi imenovala strah ali silu. Naručn. 66b. Nijedan nima imenovati drugoga na ispovedi. 82b. Budući slišala imenujući Isusa. Korizm. 27a. Ako nisi učinil griha, nimaš ga imenovati. 63a. Zač ti navišćuješ moju pravdu i imenuješ zavit moj usti tvojimi. Transit. 42. Zaklińam vas sve kolike duhe nečiste i živine škodļive, koje sam imenova'. L. Terzić 302. Da nijedan ne ima imenovati tvomu sinu Josafatu Isukrsta. P. Macukat 8. Gotića, Helija, kih Sabelik imenova. J. Kavańin 178a. Zvonimira imenovah goru jednom. 304a. Grih oni koga ne pristoji mi se ovdi ni imenovati. F. Lastrić, ned. 83. Koje sveto pismo imenuje i u kratko ńihova junaštva kaže. And. Kačić, kor. 214. Grad u komu sveti Juraj bi mučen ne imenuju pisaoci. F. Radman 22. Gdi čovik svekolike falinke kaže, očituje i protrese, ali ne imenujući kojigod kip. M. A. Reļković, sat. A4b. Onome bi se moglo sad imenovati mnogo knjiga. Vuk, pism. 23. Gradove koje imenovaše poimence. Đ. Daničić, Idnov. 6, 65. Imenujući ļude koji građahu. jezdr. 5, 4. Sami Turci mogu misliti da Boga fale, kad ga u tašte imenuju. M. Pavlinović, razg. 28. — *b) ime.* Pozdravļajmo i imenujmo ńe sveto ime. Mirakuli. 88. Ne imenuj ime Boga tvoga v tašćinu. Kateh. 1561. A7a. Imenujući Božje ime isprazno. A. Gučetić, roz. jez. 33. Djavla zvati i ńegovo prokleto ime imenovati. 43. Imenovati ime Božje u stvari tašte. S. Matijević 53. Ni ime Isukrstovo zaziva ni imenuje. J. Banovac, blagosov. 304.

e. definire, *u ovijem primjerima kao da znači: potańe naznačiti, razložiti (naznačivati, razlagati):* Ako li nete k naamь poslati a oni imenovavše kakono će biti da pošļu gospodstvu vi. Spom. sr. 1, 166. (1422). Promisli i ovdi sada imenuj koliko si dužna. A. Georgiceo, pril. 25. Što crkva ne imenuje i ne određuje ne moremo ni mi. M. Dobretić 161.

f. *u jednom primjeru kao da znači: proglašivati (isporedi* ime, 1, c). Za svojim' znance, prijatelje štujem, i ńih krjeposti imenujem. J. Kavańin 89a.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Otkuda je almuštvo imenovano? Korizm. 8a.

b. *vidi* 1, b. Da od plka budu počtovani i budu imenovani učitelji. Transit. 42. Kraļ i gospoda ot jego imenovana. Š. Kožičić 56b. Ambrosijo od ditešca u crkvi imenovan episcop. A. Kanižlić, kam. 122. Ti imenovani bijahu knezovi. Đ. Daničić, Idnov. 1, 38.

c. *vidi* 1, c. Kanon imenovan apoštolski. A. Kanižlić, kam. 44. Misto Trsat imenovano. utoč. 131.

d. *vidi* 1, d. *a) uopće.* Mi niže imenovani. Mon. croat. 4. (1275). Već ako bi u zabrańenu imenovani bili. A. Bačić 199. Koji svi više imenovani poimence. Đ. Daničić, jezdr. 8, 20. — *amo pripada i ovo:* Neimenovani grih sodomski; neimenovani, jer se, zaradi grdoće koju ima, imenovat ga stidim. A. Bačić 234. — *b) često kod pisaca kaže se* imenovan *kad se ističe da je što (čeļade ili drugo) o čemu se prije govorilo.* Mi Bêlьjakь i Radičь sa vsêmi višo imenovanêmi. Mon. serb. 219. (1391). Za kih imenvanih dukat četirista. Mon. croat. 263. (1568). Imenovati gospodin prińe se izpoviditi. I. Ančić, svit. 18. Imenovati Alfonso piše. ogl. 38. Car je imenovane države oteo. A. Kanižlić 82. Isti malo prije imenovani Grgur. 769. List na kom se stvar imenovana nahodi. V. Došen III. Koji zatvoraju imenovane *(o kojima se dosli je govorilo)* u tamnicu. Ant. Kadčić 300.

e. *part. praet. pass.* imenovan *znači i što* imenit, *a). — U rječnicima: u Vrančićevu:* jimenovan (‚gimenovan') ‚famosus'; *u Belinu:* ‚celebratus' 301b; *u Bjelostjenčevu:* imenuvan, imenit, prozvan ‚nominatus, celebris, clarus, famosus, famigeratus, qui in omnium ore versatur'; *u Voltiģijinu:* ‚nominato; rinomato' ‚genannt; berühmt'.

f. *u jednom primjeru ima* îmenovâno *kao adverab sa značeńem: imenito ili poimence.* Protiva onim koji imenovano prokleti oli opovidani, nahodeći se u crkvi, kad se misa govori, i zapovideni od misnika, neće da izađu iz crkve. Ant. Kadčić 302.

3. *sa* se, *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Imenovahu se Moravi od Morave *(može biti i refleksivno).* F. Glavinić, cvit. xv. Imenovao se je Adrijan. A. Tomiković, živ. 56.

b. *vidi* 1, b. Neka se po zakonu trojica imenuju, između kojih neka se naj dostojniji izabere. A. Kanižlić, kam. 42. Da se kraļem imenovati ne ima. And. Kačić, kor. 354.

c. *vidi* 1, c. Monastiru iže imenova se Hilanьdarь. Mon. serb. 62. (1293—1302). Do sela koje se imenuje Dlьži. 242. (1399). Epistolije ježe kanonike ili prave imenujut se. Š. Kožičić 4a. Takova vera se more imenovati človičaska. Kateh. 1561. F7b. Feliks papa koga otac Konstanco imenova se. F. Glavinić, cvit. 154b. Hahar ki se imenovaše Teodor. 174b.

d. *vidi* 1, d. *a) vidi* 1, d, *a).* Da ne povrêditь što se tu imenujetь crkьvno. Mon. serb. 68. (1305—1307). Taj obara vse rote i kletvi naa se, koje se u sijemь listu imenuju. 459. (1453). V propaciji imenuju se niki anjelski kori. Naručn. 35b. Protivšćina totu se ne imenuje. Transit. 151. Priļubovstvo da se ne imenuje meu vami. I. Bandulavić 50a. paul. ephes. 5, 3. Zvirka tako ļuta i nemilosrdna, da se već više ne može imenovati. J. Banovac, pripov. 81. Ne ima se ni imenovat među vama priļubodinstvo. razg. 104. Koji se ne bi imali ni imenovati, kamo li o ńih govoriti. And. Kačić, kor. 18. — *b) vidi* 1, d, *b).* Da ne imenujetь se ime ihь. Stefan, sim. pam. šaf. 8. Ime ihь ne imenova se. Domentijana 23.

IMENOVAVAC, imenovavca, *m. vidi* imenovalac. — *Samo u Jambrešićevu rječniku: kajkavski* imenuvavec ‚nomenclator'.

IMENOVITO, *adv. imenito.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kad bi ga imenovito naminuo. M. Dragićević 129.

IMENOVĻIV, *adj. koji se može imenovati.* — *Samo u Jambrešićevu rječniku: kajkavski* imenuvļiv ‚nominabilis'.

IMENOVNIK, *m. a) (gramm.) prvi padež, isporedi* imenitelni. — *ovako je značene u Belinu rječniku:* ‚nominativo, primo caso del nome' ‚nominativus' 513a, *i možebiti u Bjelostjenčevu* (imenovnik, po kojem se kaj imenuje ‚nominativus') *i u Stulićevu* (‚nominativus'). — *b) vidi*

imenovalac. — *u Voltiǵijinu rječniku:* ‚chi nomina, nominatore' ‚nenner'.

IMENSKI, *adj. koji pripada imenu, imenima.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚nominis'. — *U naše vrijeme s osobitijem značenem o glagolima što postaju od imena.* Imenski, gr. imenski glagol, lat. ‚verbum denominativum'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IMENSTVO, *m. ime, imenovańe.* — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (v. ime) *i u Daničićevu* (imenьstvo ‚nominatio'). Ostrogńevija imenstvomь (Hilferding, bosn. 273).

ÎMENTOVÂŃE, *n. djelo kojijem se imentuje.* — *U Vukovu rječniku.*

ÎMENTOVATI, îmentujêm, *vidi* imenovati. — *Po svoj prilici postaje miješańem oblika* imenovati *i* mjentovati. — *U Vukovu rječniku.*

ÎMEŃÂK, *m. čovjek kojemu je isto ime (kao ńekome drugome, koji stoji u gen. ili u dat. ili u adj. posesivnome).* — *isporedi* 2. imenik. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiǵijinu* (‚dello stesso nome' ‚gleichnahmig'), *u Stulićevu* (‚homonymon, homotonus'), *u Vukovu* (‚der namensbruder' ‚ejusdem nominis homo'). Drugi moj imeńak Serafinski od Asiža *(govori s. Franče̊sko Ksaverijo).* F. Lastrić, test. ad. 104b. Imeńak, zenzo, di simil nome. S. Budmani 418a. Rodiše se četiri jednaka u istoku sveta imeńaka. And. Kačić, razg. 17b. Kad se govori o kakom čoeku poimence, pa ko pomisli da se govori o kakome ńegovom imeńaku. Vuk, poslov. 103. — *ovako se može zvati i svetac čije se ime nosi.* Omili mi se žitije moga imeńaka. D. Obradović, živ. 96. — *i svetac kojemu je posvećena koja crkva.* Imeńaka poglavitoga ove crkve. Grgur iz Vareša 46. Utočište Marijino, koja kako imeńak ove crkve . . . 75.

IMÈŃAKA, *f. žensko čeljade kojemu je isto ime, vidi* imeńak. — *U Vukovu rječniku:* ‚die namensschwester' ‚ejusdem nominis femina'.

ÎMEŃÂKOV, *adj. koji pripada imeńaku.* — *U Vukovu rječniku.*

IMEONSTVO, *n. nejasna riječ (imenstvo? imańe?) na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Lava staro imeonstvo još Dubrovnik naš uzdrži. J. Kavańin 200a.

IMEŠCE, *n. dem.* ime. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

IMETAK, *vidi* imjetak.

IMJEŃE, *n. vidi* 2. imańe *(uprav je verbalni supstantiv od* imjeti). — -je- *(tako mislim da glasi i u južnom govoru prema* viđeńe) *stoji mj. ńegdašńega* ê *u južnom govoru, a u istočnom je* e, *u zapadnom* i. — *Stariji su oblici* imênije, imênje. — *Između rječnika u Daničićevu* (imênije ‚opes'). Vьse svoje imênije. Sava, sim. pam. šaf. 1. Prěžde otetaja sela povratihь sь vsacêmь imênijemь. Mon. serb. 265. (1389—1405). Blagom, iminjem. 279. (1416 *prepisano* XVI *vijeka latinskijem slovima).* Od kih ļudi kihgodi od koga iminja. Zak. vinod. 81. Ni se vkladati v ńegovo iminije. Mon. croat. 58. (1434). Ne kupuj raba gizdava ni kradļiva, da ti imenja ne rastoči. Pril. jag. ark. 9, 139. (1468). I srebro i zlato i vridno imenje. G. Držić 390. Nismo imenovali kotarov rečenoga imenja. Mon. croat. 214. (1525). Sa vsim iminjem v preporučenju ostavila biše. 258. (1556). Z tim zgora imenovanim imenjem. 265. (1569). Umnožali smo se v imenju i v gospodstvu. Postila. I4b. Ńim bude ńihovo imenje po nepravdi i po sili vazeto. Q4a. I ako ńemu Bog blago ili imenje da i posudi. c3a. Da ka godire gospoda prevelike harače i rabote nakladaju, napokon zlo poginu, ńih imenje do tretoga didića ili udržnika ne dojde. r2b. I kad ovoj ubogoj ženi, ka sve imenje z likari biše potratila, on hip... ozdravi. r4b. Biše imijući mnoga imenja. Anton Dalm., nov. tešt. 29b. mat. 19, 22. Aleksandar iminje Darijevo razlagaše. Aleks. jag. star. 3, 276. Pobiže od carstva svoga sa ženom i sa iminjem svojim. 300. Jer je u tebi sva plaća, sve iminje. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 30.

IMJETAK, imjetka, *m. vidi* 2. imańe. — *Postaje od* imjeti (imeti *po kajkavskom govoru), s čega bi trebalo da glasi u južnom govoru* imjetak, *ali su potvrđeni samo istočni i zapadni oblik:* imetak, imitak. — *Od* XVIII *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski* imetek *kod* imańe). Rečem domorodcem da zamu put stari, novi da ńim dicu i imitak kvari. M. Kuhačević 101. Bugari pomńom svojom stiču velik imetak. M. Pavlinović, razg. 55. Nema nikakva prava na imetak i ne može ga na nikakav način smaknuti. V. Bogišić, zborn. 42.

IMJETI, imam? imijem?, *impf. vidi* imati. — -je- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *a u istočnom je* -e-, *u zapadnom* -i-. — *Osnova* im *postaje od korijena glagola* (ot-, uz-) eti (ęti). *Miklošić* (etym. wörterb. *kod* jem) *misli da je ovaj korijen* jem (jьm) *i isporeduje snsk.* jam, *držati; Brugmann* (grundriss der vergl. gramm. der indogerm. sprachen 189) *da je od korijena* ņm *i isporeduje lat.* emo *(od* ņmo, ņmo) *i (od korijena* nem) *grč. νέμω, got.* nima. *svakako bi* i *postalo od* jь, *samo što bi u prvom slučaju* j *pripadalo već korijenu, a u drugome bi se pridalo na početku sloga. isporedi i lit.* jimti, *uzimati.* — *Oblici se ovoga glagola (osim* imući, *vidi* a, *c) aa)) nalaze kod štokavaca samo u prva vremena i to u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, ali su se kod ńekijeh čakavaca uzdržali do današńega dana, od čakavaca su ih gdjegdje primili i pisci štokavci.* — *Značeńe je kazano kod* imati, *ovdje se iznose samo oblici (radi oblika koji mogu pripadati i onamo i amo vidi* imati). — *Između rječnika u Daničićevu* (imêti ‚habere').

a. *sadašńa vremena.* — *Dvije su osnove:* ima *i* imê *(pošto* ê *stoji svagda pred* j, *glasi i u južnom govoru* i).

a) praes. aa) od osnove ima: *u staroslovenskom jeziku* imamь, imaši, imatъ, imamъ, imate, (imątъ). *ńeki se od tijeh oblika nahode u knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom:* 2 *sing.* imaši. Kako ti imaši. Korizm. 82b. — 3 *sing.* imatь. Vьsakь človêkъ da imatь povinovenije kь svojemu arhijereju. Zak. duš. pam. šaf. 29. Koji vlastelinь imatь dêtьcu. 33. Kto ne imatь baštine. 34. — 1 *plur.* imamь. Imamь vьsi živuštej na zemļi sьmrьtь vьkusivьše grobu prêdati telesa naša. Mon. serb. 100. (1330). — 3 *plur.* imutь *(od* imątъ). Do kolě pravdu imutь imêti kraļevьstvu mi. Mon. serb. 50. (1240—1272). *ovo zadńe u narodnom obliku* imu *stoji u jednoga pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka:* Već sni naši i odviti višńih ne imu tomačenje. D. Zlatarić 12a. — *bb) od osnove* imê: 2 *sing.* imiješ. Ne imiješ boge tuje pred manoju. Š. Budinić, sum. 28a. — 3 *plur.* imiju. Da imiju sminost stati protiv naju. M. Marulić 22. Tako da mnozi blijed obraz jur imiju. D. Zlatarić 86a. Ke se u knigah mudrosti imiju. A. Georgiceo, nasl. 2.

b) impt. — *Samo od osnove* imê: imêj, imêjmo, imêjte. Imêj jego vь počьsti. Sava, sim. pam. šaf. 3. Gosp. knez imij soldini 40. Zak. vinod. 63. Imej mu se usići jedan ud. Stat. krč. ark. 2, 284. Ne imij pačati ni vlagati se ni oblasti imiti vrh iminja. Mon. croat. 152. (1493). Imij pomńu od ńega. Naručn. 46b. Kako si me iznel van iz molstira tako me imij vratiti. Mirakuli. 47. Imij milosrdije nad manu. Korizm. 7a. Imij milosrdije nad ubogim. 10a. Imij strpļenje. 19a. Imij na pameti, da spasitelj reče. 97a. Gosta mene i prijatelja imij. Aleks jag. star. 3, 301. I ufanje krjepko imi'te Gospodinu po tom daru. J. Kavańin 339b. Imi' var nad sobun. Nar. pjes. istr. 2, 62.

c) ger. i part. praes. aa) imući *prema praes. 3 pl.* imątъ. Detcu deset let imući. Pril. jag. ark. 9, 89. (1468). Veliku milost imućih i prijemļućih. Mon. croat. 141. (1490). U priti imućemu žêvotu. Š. Budinić, sum. 21b. 78b. — *vidi i* imuć. — *bb) od osnove* imê. *aaa)* imêje. — *u knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Jeliku mošть imêje. Sava, sim. pam. šaf. 3. Strahь Božej vь srьdci svojemь imêje. Stefan, sim. pam. šaf. 9. — *bbb)* imijući (imjojući), imijuće. Ne imijući ča učiniti. Živ. kat. star. 1, 221. Bješe njeki človjek imjejući stabro smokveno. N. Rańina 164b. luc. 13, 6. Ne imijući misal. Š. Budinić, ispr. 60. Neizrečenu ļubav imijući ka jedinorojenomu sinu. Aleks. jag. star. 3, 289. Imijući sestru i svaka. F. Glavinić, cvit. 10b. Ditić sedam let imijući. 259a. Imijući mrzost na drugoga. P. Radovčić, nač. 535. — Ti imijuć protivšćine mnogo. H. Lucić 268. — Ne imijuće teškoće ali vojsko turьske na sebi. Mon. serb. 448. (1451). Najde Lazara mrtva imijuće jure četiri dni u grobu. Bernardin 59. joann. 11, 17. — Donesoše mu prston, imijući silu takovu, gdo bi od miseca nemoćan, na ń pogledavši ozdravļaše. Aleks. jag. star. 3, 249. Ženu duha nočistoga imijuću ozdravi. F. Glavinić, cvit. 8a. Na vrutak vodeni, polag sebe listatu imijući palmu. 18b. Betežnika beza u sebi imijućega ozdravi. 290b.

b. *impf.* — *od osnove* imê. *a)* imêh, *u južnom govoru* imih. Prijamuš kraļ imêše gospoju svoju, imenem Ękupu. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Sija ubo tako imêhu. Glasnik. 11, 60. Katarina imiše osamnadeste let od porojenja svojega. Živ. kat. star. 1, 218. Pridoše s ńom na misto, gdi joj smrt dati imihu. 223. Imiše od ńih milosrdje. Dukļanin 28. 1 razbojnik ki imiše pod sobu veće nego pet sat razbojnikov. Transit. 227. Pokleknuvši oni na mestu kadi imihu biti posićeni. 283. Sin Božji imiše se roditi. Korizm. 12b. Ki bi proklel oca, imiše biti umoren. 43b. Vijaše *(Isus)* vse mučenike, ki imihu biti mučeni. 87b. Oružjem ko s sobom imihu. P. Hektorović 6. Tako t' učinismo u sunce naj vruće, jer ondi ne imismo ni zida ni kuće. 24. Čul si Diojena, ki blaga ne imiše. 44. Lica bo ne imiše *(roda)* čistoće svo lačna. 70. Što god misli tvo ikadar pomisliše, *(ti)* sve imiše. D. Rańina 142b. Car Filip imiše ženu Olimpijadu. Aleks. jag. star. 3, 223. Vse žene te kreļuti imihu i polte velike. 246. Aleksandar pohvali Polikšenu za vernu ńe ļubav ku ka Acilišu imiše. 249. Četrnaeste lit imiše, kako od Macedonije odašal biše. 251. Vazda um čisto k Bogu imiše. 281. Na kobilo ko ždribce imihu usedoše. 285. Strilo ńih železa ne imihu, da vreteno od kamene dijamanta. 286. Ta ženа imiše dva sina. 300. Tu vidi lozu, i tolik plod imiše, da jedva dvima človikoma ponesti jedan grozd. 306. Nad ńim oblast ne imihu dale *(djavli)*. F. Glavinić, cvit. 16b. Imih ja sina Makrija. 56b. Druga snage od moguće kad nad sobom ne imihu. J. Kavańin 125b. — *b)* imêjah, imijah. Jegda umriti imejaše. Š. Kožičić 31a. Lazara paki imijahu za grišnika. c3a. Satir nos pokučen, bradu dugu imijaše. F. Glavinić, cvit. 11a. Tjelesa koja prije imijahu. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 9.

c. *infinitiv i prošla vremena.* — *Od osnove* imê.

a) infinitiv. Večьni mirь imeti sь Dubrovьčanomь. Mon. serb. 29. (1240). Hoćemo imiti ļubavь i jedinьstvo, prijazanь i dobri mijerь s rečenimь gospodinomь. 327. (1423). Nema imiti dela od oble. Mon. croat. 135. (1487). Zatoj se govori da istup ne ima imiti odstupa. Stat. poļ. ark. 5, 269. Sa svimi imit rat. M. Marulić 10. Ne mogu ńu imiti za ženu. Naručn. 64b. Budi ti ugodno imêti nas na pamoti pred Bogom. Transit. 155. Pomńu imiti od dobrih vrimennih. Korizm. 1a. Oćeš imiti razum. 3a. Anjeli ote imiti velik strah. 17a. O1 kad se uniti ļuben plam u meni, ki konca imiti, mńu, neće po sve dni. H. Lucić 207. Tuj milost imiti, bit mlada i zdrava. P. Hektorović 57. Ter će vječnu platu imiti. N. Dimitrović 28. Govorahu, kako se ńim diva Marija prikazuje i hoće imiti, da se ńoj na Šiļevci jedan molstir koludricam vzida. Postila. h1a. Kako se imamo s iskrńime imiti i nositi. Š. Budinić, sum. 35a. Koji ima imiti oblast. ispr. 5. I nijedne hasne od ńih ne ufajući se imeti. Mon. croat. 278. (1576). Ļubav i prijateļstvo od nas hoće imiti. Aleks. jag. star. 3, 310. Poveli različitih u crikvi strojev sprav imiti. F. Glavinić, cvit. 66a. Mańa jest žalost, dobro ne imiti, nego imajući ga potle izgubit ga. 140b. Da žena ne more poroda imiti. svitl. 64. Način koji se ima imiti u ovem moļenju. M. Jerković 7. Ona će tebe vazda imiti za svoga. 9. Tebe ću imiti posridu srca moga. 35. Od kuda ću imiti riči za moći izriti ove velike dare. 104. Kako ta stvar more biti da toliko blago morete imiti? Oliva. 60. Ne bi imao na svijet većega veselja, neg' od tebe sinka imiti. J. Kavańin 103a. Neka sudce izabrane kako i prije bude imiti. 183a. Ne more ufat pomoć ku imiti. 393b. Snagu će veću imiti. 558a. Naj tvrda je povelja dosti imit pineza. (Z). Poslov. danič. 68. Tu vašu mladu ja bi rad imiti. Nar. pjes. istr. 2, 94. Ni mogla ni mleka imeti detetu. Nar. prip. mikul. 79.

b) aorist. Imismo pun svit i cel dogovor meju sobom. Mon. croat. 150. (1492). Imi sina i postavi mu ime Silimir. Dukļanin 7. Napokom svoj ugojaj s ńom imi. P. Zorańić 26b. Rastrgoše ļubav ku k ńoj imišo. Aleks. jag. star. 3, 223. Kad Ivan imi očitovanja Božja. F. Glavinić, cvit. 13a. Imi red s. Benedikta papov. 78b. Ki s Teresijom sina imi jednoga. 181a. Braške otoke, Hvarske više cijeć Hrvoja ne imiše. J. Kavańin 123a.

c) ger. pract. Imivši dogovor mej sobom. Mon. croat. 77. (1451).

d) part. pract. act. Zakon koji je imelь gradь Dubrovьnikь. Mon. serb. 38. (1253). Od tih pošišijoni bi imel gospodin knez učestja. Zak. vinod. 67. Ako bi se no imelo od česa platiti. 77. Ako bi ki rotu imel s kim. 79. Ti se têm ne pohvali, kako si imêla ļubav s Pobušem bogom. Pril. jag. ark. 9, 124. (1468). Kada bi imel on list vanka zlisti. Mon. croat. 131. (1487). Sa fsimi ļudi da biste mir imili. Bernardin 17. paul. rom. 12, 18. I ako bih imil proročastvo. Bernardin 21. paul. 1cor. 13, 2. Mnoga s cesarom prigovaranja imila jest. Živ. kat. star. 1, 219.

Ako li bi oni imio ku kćer. Stat. poł. ark 5, 253. Komu bi imio glavu dati. 268. Ča nije prija imila ali držala. 274. Paris taku ženu imil da bi sebi. M. Marulić 39. Čini ono ča bi ne imel činiti. Naručn. 53a. Koliko bi veću bolizan imil imiti, kada zgubiš dušu. Korizm. 70b. Da je humačka plemenšćina i ńih plemenšćina i da su vazda v držanju imili. Mon. croat. 196. (1510). Koje *(predavanje)* od apustola imilo se jest. Š. Budinić, sum. 50a. Ireneo imio jes za naučiteła svoga Polikarpa. 105a. Nije imil zakonitu oblast. ispr. 9. Dim ti od plodi, moja slavo, koje nijesi vik imila. A. Čubranović 143. Ako bi se Darij mani poklonil, život svoj imil bi danas. Aleks. jag. star. 3, 294. Gdi od zlata pričistoga kolijepku sam ja imila. I. Gundulić 48. Lasno bi imio što želiš stignuti. I. T. Mrnavić, osm. 144. I nije srama tad imila ńemu odkriti žeļu ovu. A. Vitaļić, ost. 57. Kad sam viktoriju i poštenje imil. Oliva. 44. Er mu 'e i otac čast imio kńig otajnih. J. Kavańin 132a. Štapak drugi nî imio nego istu Sunčanicu. 235a. Da ni strjehe nij' imio. 383a. Ov nebavac što je imi' neg' jedan glad i golotu. 399b. Ja t' sam majka imila mlada Petra braca moga. Nar. pjes. mikl. beitr. 12. A ova već imela četrnajst let. Nar. prip. mikul. 15. Bila je sirota udovica i imela devet sini. 17.

e) part. praet. pass. Va velicej časti imen bisi *(križ).* Š. Kožičić 9b.

IMLANI, *m. pl. ime općini u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 198.

ÌMNA, *f. vidi* iman. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Pojet se imna: Slava va višńih Bogu. Š. Kožičić 13a.

ÌMOĆANIN, *m. čovjek iz Imotice, iz Imoskoga.* — *Plur.:* Imoćâni.

a) čovjek iz Imotice. — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* ‚Imoćanińь', čovjek iz Imotice: ‚Grubanacь Hlapьčićь Imoćanińь dijakь' župana ‚Bêlijaka Sankovića' (Mon. serb. 219 *god.* 1391). *a moglo bi biti da i ovaj sam primjer pripada pod b).*

b) čovjek iz Imoskoga. — *U Vukovu rječniku.*

ÌMOĆÂNKA, *f. žensko čeļade: a) iz Imotice; b) iz Imoskoga.* — *Gen. pl.:* Imoćanâkâ. — *U Vukovu rječniku s drugijem značeńem.*

IMOLOGITA, *m. u Daničićevu rječniku:* vaļa da je *'υμνολογητής*: mjesto ‚svetago Georgija imologite' u Svetoj Gori kupi Stefan Nemańa Hilandaru. Domentijanb 51.

ÌMOSKÎ, *m. vidi* 3. Imotski.

IMOŠĆINA, *f. vidi* imovina. — *U jednoga pisca našega vremena.* Odagneto stoku sa pašišća, svu ńihovu imošćinu stojnu. Osvetn. 3, 29.

IMOTA, *f. pomińe se* x *vijeka u grčkoj knjizi kao kraj u Dalmaciji (u kojemu je sad Imoski). kasnije* (XVII *i* XVIII *vijeka) kao da je isto što* Imoski. *Ἡ Χλεβάτα, ἡ Τζέντζηνα, τὰ Ἅμοτα,...* (Konstantin Porfir.) Doc. hist. rač. 400. Od Mostara, iz Gabele i Imote i Nevesińa i Końica... Starine. 10, 18. (1652). Petar Runović iz Imote. Norini 54. Ludovik Knezović od Imote. 63.

ÌMOTICA, *f. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome.* Repert. dalm. 1872. 24. — *Od* XIV *vijeka (ali vidi i* 2. imotski), *a između rječnika u Daničićevu.* Gospodinь kraļь i vsa Bosna darova i zapisa u plemenitoo vь vêki gradu Dubrovniku vse primorije gospodina kraļa i Bosne otь Kurila deri prêko Imotice do sela koje se imenuje Dlьži. Mon. serb. 242. (1399). Selo Lisacь, Trьnovica, Imotica jesu Dubrovniku s primorьjemь dani. 255. (1405). Od Osaonika do Imotice. (D). Poslov. daničk. 88.

ÌMOTKIŃA, *f. vidi* Imoćanka. — *U Vukovu rječniku (s drugijem značeńem: iz Imoskoga).*

1. ÌMOTSKÎ, *adj. koji pripada Imoti i Imotskome.* — *Od* XVIII *vijeka (običnije bez* t, *isporedi* 3. Imotski). Dobru kadu prose sa svih strana, a naj više Imoski kadija. Nar. pjes. vuk. 3, 530 *(pjesma je već bila naštampana god.* 1774).

2. ÌMOTSKÎ, *adj. koji pripada Imotici.* — *U Daničićevu rječniku:* ‚imotьskyj', što pripada Imotici: ‚sьtьnikь imotьski' u župana humskoga Radosava (Mon. serb. 45 *god.* 1254). po tom je Imotica 1254 pripadala u Hum.

3. ÌMOTSKÎ, *m. (uprav koji pripada Imoti) trgovište u Dalmaciji u kotaru istoga imena.* — *U naše vrijeme (a i* XVIII *vijeka) obično se izgovara bez* t: Imoskî. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (Imoski, u austrijskoj Hercegovini varošica i više ńe pust gradić). Imotski se bili na kamenu kano labud na vodi studenoj. And. Kačić, razg. 273a. U Imoskomu. Norini 42. U Imoskome imaju dva jezerca. Vuk, nar. pjes. 1, 132. Imoski. Repert. dalm. 1872. 14. Imocki (Imoski). Glasnik. 20, 18.

ÌMÔVAN, imôvna, *adj. koji pripada imovini.* — *U pisaca našega vremena.* Pored svekolike imovne siromaštine. M. Đ. Milićević, zlosel. 103.

ÌMÒVÂŃE, *n. vidi* imovina *i* 2. imańe. — *U jednoga pisca našega vremena.* Jer dužni smo toga darovańa od zemnoga cijela imovańa. Osvetn. 2, 165. Da još boļe *(age)* tvrde imovańe. 3, 28.

ÌMOVINA, *f. vidi* 2 imańe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das vermögen' ‚opes, facultates', cf. imańe, imuće, imutak). Imao je mnogu imovinu i veliko bogastvo. Nar. prip. vuk. 15. Naše strane i glavice *(rodile nam)* medom i maslom i svakom ńivom imovinom! Vuk, kovč. 71. Pri svoj tvojoj imovini. V. Vrčević, niz. 215. Mletačkoj se vojni poštede životi i imovina. S. Ļubiša, prip. 82. Sve to bila imovina jednoga čovjeka. M. Pavlinović, rad. 90. Zatiru toliku imovinu i čine toliku štetu. M. Đ. Milićević, zim. več. 240. — *Pisci upotrebļavaju i u užem smislu sa značeńem: ono što ko ima kad mu se odbije sve što je drugome dužan; ili: što je kome ko drugi dužan, vidi:* Imovina, merc. (imutak, imańe), ‚eigenthum (vermögen)'. cf. ‚besitz, habe, gut', tal. facoltà, sostanza'; (aktivna) imovina, ‚aktiva, aktivstand, actives vermögen', tal. ‚attivi'; ‚(concurs-)masse', tal. ‚massa'; popis imovine, ‚inventur', tal. ‚l' inventariare'; cf. imovnik; uprava imovine, ‚vermögensverwaltung', tal. ‚amministrazione della sostanza'; (ima dobiti), ‚das haben' (opp. ‚soll'), tal. ‚avere'; ‚guthaben', tal. ‚credito'; pisati u imovinu, ‚gutschreiben', tal. ‚portar o metter in credito, accreditare'; konačna imovina ‚schlussvermögen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ÌMÒVIT, *adj. vidi* imućan. — *Od* XIII *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* imovitь), *a između rječnika u Daničićevu* (imovitь ‚opulentus'). Vračemь mnogaa imênija davь, bêše bo otь imovityihь. Glasnik. 11, 82. Po svem je vidjeti, da s' čovjek imovit. M. Držić 438. Imoviti jesu i bogati. Nar. pjes. vuk. 5, 551. E je Ture sasma imovito. Pjev. crn. 261a.

IMOVNIK, *m. kńiga u kojoj je zapisana imovina.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Digni trgovcu imovnik trgovinski, smeo si mu glavu. M. Pavlinović, rad. 57. Imovnik, merc. (popis

imovino), ‚inventar', tal. ‚inventario'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ÌMPAČ, *m tal.* impaccio, *smetńa, ometa, zapreka.* — *Od prvijeh vremena u zapadnijem krajevima.* Ako bi bil impačan dostojnim impačom. Zak. vinod. 77. Ali drugi bi impač imel. Naručn. 57ª. Cijeć velika impača ńegova nstati se će. N. Rańina 134ᵇ. luc. 11, 8.

IMPÀČATI, impàčâm, *impf. tal.* impacciare, *smétati.* — *isporedi* impančati *i* impač. — *Od prvijeh vremena po zapadnijem krajevima.* Ako bi bil impačan dostojnim impačom. Zak. vinod. 77. Da ga ne mozi nigdore impačati ni brižiti. Mon. croat. 94. (1464). Za to se Poļica ne impačaju. Stat. poļ. ark. 5, 254. Ne impača tada kršćenje. Naručn. 7ᵇ. Prijateļstvo duhovno ko impača matrmoniju. 12ᵇ. Prah ili vetar ne bude impačati žrtvu. 25ᵇ. Rič često impača pamet. 39ᵇ. Impačan niku nevoļu. 44ª. Ne impačaju v priimanju ovoga sakramenta. 45ᵇ.

IMPÀNČATI, impànčâm, *impf. vidi* impačati *(ali u jedinom primjeru ono što je objekat kod* impačati, *stoji s* impančati *u dat.).* — *U poslovici dubrovačkoj* XVII *vijeka.* Muhe ti u Puļi impančaju. (Đ). Poslov. danič. 65.

IMPEDÌMENAT, impedimênta, *m. tal.* impedimento, *zapreka, prepreka.* — *isporedi* impodimento. — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* I ovdi ima se ispitovati samo od zabrańenij ili impedimentof. Š. Budinić, ispr. 84.

IMPEDIMENTO, *n. vidi* impedimenat. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Ovo impedimento il' ti zabrańeńe. M. Dobretić 553.

IMPEDÌŠKATI, impedìškâm, *impf. priječiti, zaprečivati, preprečivati, od tal.* impedisco, *prijećim.* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Da jijeh ne prepričimo ili jijeh impediškamo. B. Kašić, nač. 9.

IMPEDITI, impedîm, *pf. tal.* impedire, *zapriječiti, preprijećiti.* — *Samo part. perf. pass.* impedîn *(sic) u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Tko bi bil zapričen ali impedîn P. Radovčić, ist. 222.

IMPERÀDÛR, imperadúra, *m. vidi* imperatur, *tal.* imperadore. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* K ser imperaduru ne idu poklisari. N. Dimitrović 99.

IMPERÀTÛR, imperatúra, *m. cesar, lat.* imperator, *tal.* imperatore. — *isporedi* imperadur. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Federika imperatura. A. Gučetić, roz. mar. 76. Od Cezara rimskoga imperatura. B. Kašić, nač. 11. Kako se šti od Trajana imperatura. M. Orbin 97. Bićoš ti imperatur. I. Držić 196. Dvije žene imperatura Nerona. I. Ančić, ogl. 9. Kči Karla šestoga imperatura. V. M. Gučetić 103.

IMPERATÛRICA, *f. cesarica, vidi* imperatur *od čega postaje.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Imperaturica Marija. B. Kašić, iń. 105. Život s. Kunegunde, djovice imperaturice. por. 56.

IMPERIJ, *m. tal.* imperio, *cesarstvo, cesarevina.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Oda svijeh trana i krajina od imperija. B. Kašić, per. 169.

IMPIĆ, *vidi* ipić. Ako ih *(djece)* ide nekoliko zajedno te jedan ugleda stvar mj prvi, bojeći se ći će je i oni drugi uglodati, zaviče: ‚Ne impić po pola', i mogu je odmah za ńim svi drugi uglodati i vikati: ‚Impic po pola!' V. Bogišić, zborn. 115.

IMPJASTAR, impjàstra, *m tal.* impiastro, *mehlem.* — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Neka se kuva na žeravici pak učini impjastar. J. Vladmirović 18.

IMPJÈGÂT, impjègâta, *m. tal.* impiegato, *činovnik.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* I gospoda prvi impjegati. Nar. pjes. vuk. 5, 291. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

ÌMPLASTAR, implastra, *m. mehlem, lat.* emplastrum. — *isporedi* impjastar. — *U Mikaļinu rječniku (kod* mehlem).

ÌMPOLIT, *m.* Hippolitus, *ime muško.* — XV *i* XVII *vijeka.* Sveti Impolit. Mon. croat. 102. (1466). Pojdo k cesaru s Impolitom. P. Hektorović (?) 147. Impolit govori cesaru. 147.

ÌMPOLITOV, *adj. koji pripada Impolitu.* Pojdo k obitili Impolitovi. P. Hektorović (?) 148.

IMPÒRTATI, impòrtâ, *impf. impersonalno:* importa mi, *stalo mi je, marim, tal.* importare. — *U Dubrovniku od* XVII *vijeka.* Još da se zaborave koji grijesi, ne importa. I. Držić 148.

IMPRIĆ, *m. prezime.* — XVI *vijeka.* Lackom Imprićem. Mon. croat. 280. (1577).

ÌMRAHIM, *m. vidi* Imbrahim *i* Ibrahim. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Na dvorove brata Imraima. Pjev. crn. 80ᵇ.

IMRAHOR, *m. konjušar* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 96), *arap.* emîr achôr, *tur.* imbrohor, mirahor. — *U narodnoj pjesmi našega vremena kao (tursko) prezime ili nadimak.* Kad se ženi Imraor Nenadc. Nar. pjes. vuk. 1, 581. Pita ńega Imraor Nenadc. 1, 583.

ÌMRE, *m. ime muško, hyp.* Emerik. — *Akc. se mijeńa u voc.* Îmre. — *U naše vrijeme.* Imre Vurošić drvodjeļa. Nar. pjes. petr. 1, 350 *(medu predbrojnicima).*

IMRÈNISATI SE, imrènišêm se, *impf. vidi* emrenisati se. — *U jugoistočnoj Srbiji.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 96.

IMRICA, *m. ime muško (od* Imre? *od* Imrahim?). — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Pak ga dade Imrici u ruke. Starine. 11, 85. *(oko* 1468).

IMRIH, *m. ime muško (ili prezime?). ako je ime, biće isto što* Emerik. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Jakup Hodin s Dubravštaka, gos*(podina)* Imriha kmet. Starine. 11, 87. *(oko* 1468).

IMRIS, *m. vidi* imros.

IMRIŠAK, *m. ime muško, isporedi* Imrih. — XVII *vijeka.* A ovo je ovoga istoga Jovana gospodarov sin Imrišak tepel. Starine. 11, 97. Imrišak on ga je tepel. 98. *(oko* 1655.)

IMROS, *m. ńekakvo tkańe (može biti i ogrtač, odijelo, isporedi* imroščić *i* aba *s čim se zajedno spominje) što se pominje u ńekijem turskijem pismima* XVII *vijeka.* — *Vaļa da je turska riječ, ne može se pomisliti na* ubrus. Osam aba i deset imrosa i pet beluka. Starine. 11, 88. *(oko* 1650). Šesdeset aba i četrdeset imrosi i jedan jorgan. 148. *(oko* 1688). Trideset aba i trideset imrosa i dva jorgana. 148. — *Na jednom je mjestu pisano* imris. Deset imrisov. 90. *(oko* 1651).

IMROŠČIĆ, *m. u Mikaļinu rječniku:* imroščić, zubunić ‚thorax'. — *Uprav je dem.* imros (imrosac).

IMSOVO SELO, *n. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdjeļ. hrv. 123.

IMŠIROVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Statist. bosn. 140.

ÌMÛĆ, imúća, *adj. koji ima, bogat, uprav je part. praes. act. (vidi* imjeti, a, *c) aa)).* — *Od*

XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚vermöglich' ‚dives'). — *Komp.:* imûćijî *(vidi:* Od prvi i naj imući*(ji)* manastira. D. Obradović, živ. 59). Da bi bili imući i pribogati. J. Matović 376. Živeći u jednom manastiru imuću. D. Obradović, živ. 109. Imuć gazda. basn. 282. Čijem je kuća bivala imuća. Osvetn. 5, 18. Pa će naći imuć neimuća. 6, 66.

IMÚĆAN, imúćna, *adj. vidi* imuć. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. — Komp.:* imûćnijî *(u prvom primjeru).* Mnogi imućniji ljudi po selima imaju svoje barjake. Vuk, nar. pjes. 1, 9. Šest sto hiljada hrabrena, imućna vlastelina. M. Pavlinović, razg. 47. Oženio se imućnom udovicom. rad. 78. Hoće da se raspadne tako imućna kuća! M. Đ. Milićević, zlosel. 276.

IMÚĆE, *n. vidi* 2. imaće. — *isporedi* imutak. — *Od* XVIII *vijeka, osobito u Crnoj Gori i u gorńem primorju, a između rječnika u Stulićevu* (v. imaće) *i u Vukovu* (‚die habe, das vermögen' ‚opes, facultates', cf. imaće *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* A ako ćeš šćerce po imuću. Što li zalud veliko imuće). Ere je čovječje srce u požudi od imutća (!) jama bezadna. I. A. Nenadić, nauk. 134. Ako smo pritisnuti od tješkoće imuća domaćega. J. Matović 484. Nevjernici Kučki ostadoše bez imuća kula i čardaka. Nar. pjes. vuk. 5, 261. Ni drugoga blaga ni imuća. Ogled. sr. 74. Oporukom te ostavļa naslednikom svega ńegova imuća. S. Ļubiša, prip. 88. Mi polažemo glave i imuće, da je ovo glavom car Petar. 106. Crnogorci su ļetos izginuli glavama i imućem. 124. Ostao bez imuća i bez otaġbine. 178. Druško pokleknuo imućem, a ostao suhotan od novaca. 206. Oni su čestimice pregorijevali živote i imuće na slavu sv. Marka. 264. Zadružna kuća teče imuća: dosta pomagača, punani hambari. V. Bogišić, zborn. 4. Postojani imetak sastavļaju sve nepokretnine: ńive, vinogradi, pašńaci, vrtli, šume, kuće i mlini. to se sve zove ‚imuće'. *(u Makarskom primorju).* 23.

IMUĆNIK, *m. imućan čovjek. — U Šulekovu rječniku:* ‚wohlhabende'.

IMUĆNOST, *f. osobina onoga koji je imućan. — U Šulekovu rječniku:* ‚wohlhabenheit'; *i u rječniku znanstvenoga nazivļa:* Imućnost, stat. ‚wohlstand, wohlhabenheit', tal. ‚agiatezza'.

IMÚTAK, imútka, *m. vidi* 2. imaće *i* imovina. — *isporedi* imuće *i* imetak. — *U Vukovu rječniku:* vide imovina *s dodatkom da se govori u Lici.* Imutak, merc. (imatak), ‚vermögen, habe, gut', tal. ‚sostanza, facoltà'; (imovina), aktivan imutak (istina) ‚activos vermögen, habe, gut, activstand, active'; pasivan imutak (dugovina), ‚passives vermögen, habe, gut'; čist imutak, ‚reines vermögen, habe, gut'; ukupan, savkolik imutak, ‚totalvermögen'; bez imutka, ‚vermögenlos'. B. Šulek, rječu. znanstv. naz.

ÌMÛTNÎ, *adj. vidi* imućan, *od čega postaje tijem što se* ću *mijeńa na* tû. *(Kuća)* imutńa i zadružna. V. Vrčević, niz. 65. — *Ima i nominalni nom. sing.* imutan *(mj.* imutań). Ti si imutan i prvomu od nas drug. V. Vrčević, niz. 338.

ÌN, *adj.* alius, *drugi (vidi* drugi, 1). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* инъ, *rus.* иной, *češ.* jiný, *poļ.* iny. — *Isprva je bilo značeńe ‚jedan' (isporedi stslov.* иногъ, инокъ *itd.); kako se na ovaj način moglo značeńe promijeniti, ne zna se. s toga Miklošić* (etymol. wörterb.) *shvaća* инъ *kao dvije različne osnove, jednu za značeńe ‚jedan', drugu za značeńe ‚drugi'. — Za značeńe ‚jedan' bila bi indoevropska osnova* oino, *isporedi stprus.* ainan *(acc.), lit.* wënas, *grč.* οἶνή *(kec na kocki), lat.* unus *(od* oinos, oenos), *staroir.* oen, *got.* ains, *stvńem.* ein. — *U našem ga jeziku obično zamjeńuje* drugi *(vidi* a *pri kraju). — Između rječnika u Vrančićevu* (jini ‚alius'), *u Mikaļinu* (ini ‚alius'), *u Belinu* (ini ‚altro, diverso da quel che si parla o intende' ‚alius'; ‚altro, inteso di più' ‚alius'; ‚altro' ‚reliquus' 67b; ‚distinctus' 270a), *u Bjelostjenčevu* (ini, drugi ‚alius'), *u Stulićevu* (ini ‚alius, alter'), *u Vukovu* (ino ‚anders' ‚aliud' *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Na ino se ńemu ne mogaše ‚auf eine andere art' ‚alio modo', cf. drukčije), *u Daničićevu* (инъ ‚alius').

a. *vidi* drugi, 1, b. Da ne imatь oblasti ostavivši svojego muža inogo uzeti. Mon. serb. 15. (1222—1228). Nemojte inoga učiniti. 185. (1358—1376). Sinь kraļevьstva mi a ili ini jegože Bogь izvolitь kraļevьstvovati po nasь. Deč. hris. 63. Ako budu ino učinili nego čto piše kńiga. Zak. duš. pam. šaf. 47. Ničere ino nije Hlivьno nego tvojega prьvoga. Glasnik. 23, 50. (1400). Ki je kršćen, more prijemati ine sakramenti. Naručn. 4b. More li ini v potribu nego biskup dati? 15a. Od kruha ržena, ali od koga godi inoga nego od pšenice. 20a. Tomu takovu gubavcu nima se dati, a inim gubavcem more se dati. 33a. Ako moja sestra vzame muža ali inoga pozna grihom. 67b. Prosim dopušćenja da se inomu spovim. 77b. Mladac ne mogaše ino misliti nego kako bi mogal biti š ńom. Transit. 246. Ova tma ne zlameniva ino nego ogań škuri. Korizm. 23b. Ispovid ni ino nego i dvor od milosrdija. 61a. Jesu li va 'nom ogńi ki ini nego pogani? 74b. Ti li si koji priti imaš, ali inoga čekamo? N. Rańina 14a. mat. 11, 3. Slave ja mladosti inojzi jur ne dam ner tvojoj radosti. Š. Menčetić 17. Ino je kraj škoļa lupare parati, a ino je sred poļa s hrabrim se sastati. M. Vetranić 1, 136. Ino bit ne može, ner dar tve milosti. 2, 176. Inu stvar nog li mrak ikadar ne vidi. N. Dimitrović 70. Ja inu gospodu do smrti do moje da služit' ne pođu do tebe, gospoje. N. Naļešković 1, 179. Ino rijet ne imam, nego li u ruku dati vam jabuku. 1, 216. Inoga nijesu rad meu nami neg za tuj jabuku riječi sad. 1, 218. Grozno ti ja cviļu, er mi nije moć ino, neg da se odiļu. 2, 105. Toj što me potvaraš, za ino ne činiš, nego smrt da mi daš. 2, 117. Ino ne sja mi sunačce neg tve lice. M. Držić 12. Udrit ga ću, neću ino učinit. 158. Da se za ino ne oženiš neg da imaš, tko će te u staros guvernat. 199. Prije bi u more skočila neg bi za inoga neg za tebe pošla. 208. Njetko od danas ino ne čini neg jauka gori. 263. Da hoćeš ini bit, ne bi mogao neg izulau. 269. Ne bjehu za ino Tripu doveli neg da se ńim rugaju. 368. Jest ini on ki sije a ini ki žańe. Anton Dalm., nov. tešt. 136b. joann. 4, 37. Da se pjesni razlike sve poju, za ino ne, neg kako reče Gore. D. Rańina vb. Ne mogoh ja ino, nego li se ńoj dati. 30a. Pokli se inime ne pase tve srce vilami meu svime, nego li tugami i plačem mojime. 110b. Da moje srce ino ne uzželi, nego samoga tebe. A. Gučetić, roz. jez. 98 Jer im ino neće donijeti nego li ogań vjekuvječni. 303. Ponudi se ti inoga misto mene Macedonam gospodina učiniti. Aleks. jag. star. 3, 268. Tijelo premda u inomu snažno stvoreno . . . B. Kašić, fran. 52. Videć, ino da ne more, smiona grdi bez pripasti ogńe, mače, strijele i luke. I. Gundulić 112. Mi za uzmnožit veće zlata, ne gledamo nijedna ina. 293. I bratja

ti živu istino; ali mati Mustafina, žena ohola, ne misli ino, neg uzvisit sebe i sina. 300. I od žene ne ima ino, neg' samo ime i ljepotu. 332. A sad ino *(Troja)* nije neg' ino nakon sebe ostavila. 362. Ali misli tvo su ine. 451. Ti me si stvoril, Gospodine, ne na ini konac nego za staviti me u slavno stanje od kraljestva tvoga. M. Jerković 101. Ino srce me ne želi neg slijediti tvoje želje. G. Palmotić 1, 83. Po kom inom neg po meni? 1, 298. Izvan ńega da se neću združit s inijem vjerenikom. 1, 312. S malo svijesti i razbora bogat čovjek nije stvar ina neg' stup velik zlatan s dvora, a sve unutra crna tmina. 1, 351. Slova jesu na taki način različna da inijem slovima ne bi se moglo izvrsno izrijeti. R. Gamańić A2b. Vjeru svi mu dašo, Bog da je svjetlos a ino nije. J. R. Gučetić 7. Poni sa mnom hoto *(hoć'te)* smino, neće vam se zgodit ino. P. Hektorović (?) 130. Dušu spasi, dušu shrani, a ne mari već za ino. A. Vitaljić, ost. 318. Ne zna al' nitkor ini neg' Gospodin. J. Kavańin 2a. Ne misli ino neg' da plini. 55a. Ne ino od Otca, premda ini *(Sin)*. 533a. Ne htijah ino neg' da poda način. I. Đordić, uzd. 24. Milos ino nije neg' čestita ljubav. 69. Slava od svijeta nije dobra za ino nego li za biti pogrdjena. ben. 13. Ne mogu ino učiniti. A. J. Knezović 12. Od inoga Bogdane ne mogaše neg je dobra odsedlao koňa. Nar. pjes. bog. 290. Po inomu putu vrnuše se. S. Rosa 35a. Bijahu uhitili i predali Ivana ne s inoga neg' s zavidosti. 56a. Ima inu silnos i ino mogujstvo nego ovi. Đ. Bašić 154. Istina je da jo ini kip Otca, ini kip Sina. 209. Otac jest ini od Sina, ali nije od Sina razdiljen. I. Velikanović, uput. 1, vm. Jedan u tri sobstva, među sobom razlučena iliti ina ali nerazdiljena. 1, 2. Obvjetovanje ovo jes, koje o inomu ne radi nego udahnuti ljubav prema Hristu Jezusu. 1. M. Mattei 6. Kažu, da o inomu ne rade, nego iskati, kako će mu tuda srca oteti. 203. Budući smrtni nisu mogli ino što. J. Rajić, pouč. 1, 21. Bog pozna, razumije, vidi sebe i sve ino od sebo. A. Kalić 5. Sam Bog, niko ini. 7. Al' sudbina ino sudbovala. Osvetn. 1, 14. Da mi niste uradili ino. 3, 121. — *U naše se vrijeme u nekijem rečenicama upotrebljava dosta često* na ino *adverbijalno*. Ne mož' ńojzi na ino da bude, već se vrati bolom dvoru svome. Nar. pjes. vuk. 1, 212. Omeru se na ino ne može već on odo belu dvoru svome. 1, 249. Ne mož' Jeli na ino da bude, već besedi svojoj staroj majci. 1, 572. Na ino se ńemu ne mogaše već on ide da pogubi neku. 1, 622. Al' se ńemu na ino ne more, već po onoj drugu sitnu piše. 3, 232. To se Đurđu na ino ne može. 3, 392. Od ina se ńemu ne mogaše, već mu posla sto hiljada vojske. Nar. pjes. vil. 1867. 645. Isti Hilferding ne može na ino da ne prizna M. Pavlinović, razg. 32. Lučac pili, tanka struna cvijeli, kud god krene, na ino se neće. Osvetn. 3, 9. *vjače* od ino. E ma mu se od ino ne može, no dovedo Hajkunu đevojku. Djev. crn. 156b. *i* od ino (!). Od ino se caru ne mogaše, već ih spremа s hađijam' na ćabu. Nar. pjes. vuk. 3, 85. *i* ino. Ma se majci ino ne mogaše nego odo u carevo dvore. Nar. pjes. vuk. 1, 172. Ali mu se ino ne mogaše, nosi čedo u bijelu crkvu. 4, 16.

b. *vidi* drugi, 1, a, *b)*. Bila bi oferta ali ko mo prihodilce. Mon. croat. 135 (1187). I ako je ka ima zapovid, u ovoj riči se izpuńuje: ljubi iskrńega tvoga. Bernardin 18. paul. rom. 13, 9. Od samoga li sebe to govoriš ali su ti ini rekli od mene? 88. joann. 18, 34. Nima se ukopati s ńimi krstjani. Stat. poj. ark. 5, 219. Da miš ali ina živina pogrizu oštije. Naručn. 44a. Bogu samomu a ne inomu stvoreniju. Korizm. 14b. Febra ali ina nemoć. 56a. I ino ovce imam koje nijesu od ovogaj stada. N. Rańina 25b. joann. 10, 16. Znam da nije bog ini u svoj zemji razna Gospodin Bog izraelski. 61a. 4reg. 5, 15. Reče tadaj Toma inijem učenikom. 77b. joann. 11, 16. Tko ne može predobiti sebe, gore će pridobiti inijeh. Pril. jag. ark. 9, 73. (1520). Mimo sve ino opeta sjedini općenstvo. M. Vetranić 1, 11. A to nastojeći nada svaka ina, milosti doteći Boga Gospodina. P. Hektorović 66. Na t' ovu guberu, ino sad ne imam. N. Nalješković 1, 190. Dragna: Da jeda ino što? Maro: Tamo ju pozdravi. 1, 286. Istom mi pak reče: ‚A ino ti svrši'. 1, 310. Koje su ine riči i obětovanja Božja? Kateh. 1561. C1a. Ner da na svit sve znam ino, razmi samo kad ću umriti. A. Čubranović 147. Jedan čin s hitrinom, oholo priklonan, ki duhu vik inom na svitu ne bi dan. D. Rańina 3b. Mi građani život zao prem imamo vrhu svijeh inijeh ljudi. 52a. Ja sebi kupujem senokošu a nikomur inomu. Mon. croat. 284. (1581). Ljubmir je za ino zdrav, neg malo što mu su lica se izgrebla. D. Zlatarić 81b. Ako vam za ino ne bude ovi moj dar ugodan, bit će daj cijeć spomene. 84b. Vi ste inije dana mene primili. M. Divković, bes. 599a. Pače učini, da sve ine i radosti i ljubavi veće u zabit ona stavi. I. Gundulić 10—11. Da tva mis'o i tva duša ne požudje ino viku razmi slave, u koj kuša vrijedno srce pravu diku. 268. A sve pustit bez obrane, za inijeh hitat, zla je odluka. 307. Ke se *(imanje)* od nas za inijeh stjeca. 364. Još kad bi mi moglo biti poznat ino srećne puke, kim je caru odoliti od junačke išlo ruke. 435. Silnom caru lasno je bilo sve pridobit puke ine. 449. Jednoga želinja i jedno naravi ini su kako ja. M. Gazarović 17. Boja od svih inih. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 10. Ali vrh svijeh inijeh sreća kraljica ćeš bit naj veća. G. Palmotić 1, 84. Jedna od vas neka poje, a ine tančac izvedite. 1, 262. Tašto sasma u sebi inijeh ganu s tvom ljubavi. I. V. Bunić, mand. 11. Služiti ti ovo ino života ča mi ostaje. P. Radovčić, nač. 270. Jer ti ino, sinko, nimam ča podati. Oliva. 48. Er pun zlobe 'o nad sva ina. A. Vitaljić, ost. 3. Ova nije li ljubav, ine ka ljubavi sve nadhodi? 33. Sta na stolu probogatu, sobi slavnu, spravnu inim. J. Kavańin 26b. Kraljevine kě inima pomoć daju. 28a. Na se mrzi, inijeh ljubi. 38b. Blažen oni nad sve ine! 47a. Ovaj složi meu inime dilopravu od Uskoka. 90a. I inijem prudan da je. 91b. Ti kô ćaćko i inima nauku davaš mnogo izuću. 107b. Sja meu inim cesarima. 241a. Inu pratež s sobom ne unose izvan jedne bodežlive kostreti. I. Đordić, ben. 22. Na ńu pade tuga taka, da je radost ina svaka. P. Knežević, mak. 17. Da sam zato ostavio svukoliku družbu inu. A. Boškovićeva 21. Stari pustińaci ne blagovahu ino izvan krnha i trave. D. Bašić 35. Ostavja im banovine sve od mora latinskoga i države jošter ine. And. Kačić, razgovor 2b. Ne zabavljati se o inoj zamjeri na svijetu razmi o sreu Jezusovu. I. M. Mattei 70. Jesi li u dan svečani propuštavo misu rad ljenosti? ine nagovaro da ne idu na misu? T. Ivanović 142. On bi prid očima ńihovijem čovjek ko svaki ini čovjek. A. Kalić 204. Ter tako će vama biti lijepo, kako nigdje inoj nije raji. Osvetn. 3, 78.

c. *vidi* drugi, 1, a, *a)*. Postavi ovi caro, drugije kneze, iny vladiky. Mon. serb. 4. (1197—1199). Вьсѣмь намь і иѣмь. Sava, sim. pam. šaf. 1.

Ni velьmoža ni arhijepiskupь ni jegovь otrokь ni inь kьto ni malь ni velikь. Mon. serb. 18. (1233). Ni vinograda da teže ni ine nikoje rabote. 18. (1233). Ni Vladimirь ni inьni tvoj vragь da ne plene tvoju zemļu. 21. (1238). Ovьde i po inihь crьkvahь. Deč. hris. 63. Vojevodê Sladoju Semkoviću i knezu Jurļju Ratkoviću... i inijemь vsêmь plemenitêmь ļudemь. Mon. serb. 457. (1453). Jedni kamen vožahu, drugi japnenice zidahu, ini pêsak nošahu, a druzi drvê. Pril. jag. ark. 9, 95. (1468). Tu dmêhu, ini kamenije, ini obruče kovahu, ini zgibahu obruče. 96. Da bi rekla opatici i inim koludricam. 237. Gospoda i ini baruni. Mirakuli. 24. *(On ditić)* pojde s inu ditcu van iz grada. 86. Suprot Turkom ali inim poganom. Korizm. 29a. Preļubodejstvujući, kradući i ina zala čineći. 44a. Žitije jerej složi i mnoga ina pisal je. Š. Kožičić 10b. Sazida tempal Krstu i inim svetcem. 39b. Ovako ćeš i Daniću i svaku inu ļubovnicu ostaviti kako i mene. G. Palmotić 1, 294. Rasipļem i razmećem sve čari, čini, zakletve, vezanja, bilige, bolesti, nadimanja, otokli i svako ino dilo djavalsko. L. Terzić 274. Skute, procijepi i sve ine predjistbine i pojistbine. J. Kavanin 21a. S trusi, s gromi, s pedepsi ini. 282b. Koja činahu po sedmice, a za tijem po sebi u ino po sedmice. S. Rosa 20a. Čud blaga, sladka uļudnost, bistro razloženje, ter ini naravni dari. I. M. Mattei v.

d. *gdjegdje se kod pisaca nahodi* in *uz drugu riječ istoga značenja* (drugi, ostali, proči). Sebe ali inomu drugomu napast učiniti. Naručn. 51b. I va inom drugom. Korizm. 14b. Ja ću vam spovidit, neka toj vi znati budete, za drugim pak inim kazati. D. Rańina 102a. Rak morski ino druge rake pomami. Aleks. jag. star. 3, 279. I ini drugi muži. P. Radovčić, nač. 23. — Sva ostala ina *(slova)* zovu se gluhna. R. Gamanić A4b. — Tagda načeše cviliti i proči ini. Mon. croat. 155. (1493).

e. *u ńekijem primjerima* xvi *vijeka dodaje se* j *obliku za sredńi rod* ino. Gdi inoj nije čut po gradu neg tvoje sramote. N. Naļeškovć 1, 292. Ni žudu ni žeļu na svitu vik inoj. D. Rańina 14b. I vidu pravedno da život naš inoj ni' na svit, neg jedno razmirje, rat i boj. 130a. Er došal za inoj ja nijesam na svit saj, neg za moć zgubļene kakogod skupiti ovce. 147a.

INA, *f. ime žensko, isporedi* Inđa. — *Prije našega vremena.* Ina. S. Novaković, pom. 66.

INAC, inca, *m. ime ńekoj ribi*, Crenilabrus griseus i Crenilabrus tinca. D. Kolombatović, pesci. 16. — *vaļa da bi uprav glasilo* hinac.

1. ÌNAČ, *adv. vidi* inak, b.

2. INAČ, *m. planina u Bosni.* F. Jukić, zemļop. 35, 36. T. Kovačević, bos. 47. 48. — *Biće pogreška* Inaća *(gen.).* Glasnik. 20, 283, *i* Ìnâč. 22, 15.

INAČATI, inačam, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. inačiti. — *nepouzdano.*

ÌNÂČE, *adv. vidi* inak, b.

INÁĆIJA, *vidi* inaģija.

INÁČITI, ìnâcîm, *impf. činiti da što bude inako, promjeńivati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚dissimilem reddere, variare', *gdje ima i refleksivno* inačiti se *sa značenem:* ‚dissimilem esse'.

INAĆ, *vidi kod* 2. inač.

INÁĆÊŃE, *n. djelo kojijem se ko inati.* — *U Vukovu rječniku.*

1. ÌNÂD, *m. vidi* inat. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚certamen, altercatio, controversia, disputatio, contentio') *i u Vukovu* (vide inat *s primjerom iz narodne pjesme:* Među svate inad zametnu se). *a) uopće.* Ki se inadom negda lupi s mnom. J. Kavańin 125a. Hrvatska zvańske podni er inade. 282a. Zašto su oni od počela ļudi na inad prignuti. A. Bačić 30. Isusu ne budući drag inad, uđe k ńima s vratmi zatvoreni i reče im: ‚Mir vama!' J. Banovac, pripov. 114. Među ńima su inadi, svađeńe. 117. Molim te, nemoj da je kar i inad među nama. razg. 177. Kad se sluša s inadom i mormorańem. pred. 83. Uklonit smutńe, inade. P. Filipović 46. Gdje je nesklad, inad, psosti. F. Lastrić, od' 216. Ovo su koji ne traže kara ni inada. 372. A ti drugi, o grišniče, kada il' zarad holosti u inadu, nek je tvoja starija, il' zarad mala dobitka vrimenitoga, ne samo u ispraznost, nego još krivo kuneš se, što činiš drugo, nego Isusa koji je istina zatajuješ? ned. 4. Ali prokleti inad, holost i nenavidost ne da. 159. Vratiću i platiti, kad mi drago bude, neću sad uz ńegov inad. 167. Ovdi se učini nesklad i inad među onim duhovi. svet. 152a. Boļe mu je brez inada starost provoditi. A. Kanižlić, kam. 39. Staricu od naravi zlovońu, punu sržbe, punu inada. M. Zoričić, osm. 99. Za to nećeš ostavit inada. M. A. Reļković, sat. D6a. Ne bi bilo nikakva inada. I1a. Pak svi rade prez svakog inada. K1a. Nek odahnu od inada parbenici. Blago turl. 2, 105. Odovuda su počeli među Žudijam i Samaritanom svakdańi inadi i svađe. I. Velikanović, uput. 1, 108. Oviju Isukrst inad i prigovarańe umirio je, priporučivši poniznost. 1, 155. Raztrgnuti i umiriti inad u viri. 1, 372. Nikada se nije vidila ļubav na slavnijemu prikazalištu nego danas, kada izilazi na inad i na vojevańe protiva sebi istoj. A. Tomiković, gov. 45. Bez inada otvoraše ovce. Nar. pjes. vuk. 4, 513. Ja sam sada u inadu bila. Nar. pjes. petr. 2, 257. Na sramotu ovoj butun-krajini rad inada Omerova baba. Nar. pjes. hörm. 2, 42. Dok u tome inadu dotrči knez seocki. Nar. prip. vrč. 53. Zavade se dva brata, te se nekako s čudom i s inadom podijele. 177. Kakav si imao ti inad s ovom trojicom? Pravdonoša. 1852. 8. Pa Novica sjetio se jada, da su ńegdje braća u inadu. 3, 112. *(Turci)* nemajući sa gradom inada. 3, 127. Kojemu slade svađivi inadi. M. Pavlinović, razl. spis. 8. On se rado u inade upliće. 205. — *b)* disputatio, *u ńekijeh pisaca shvaća se u boļem smislu, kao da znači: prepirka, pretresańe, kad se u čemu ļudi ne slažu, pa o tome govore svaki kažući što misli.* Učini se velika disputa iliti inad žestok i prigovarańe svrhu ovoga otajstva. F. Lastrić, ned. 257. Posli inada svrhu ovog ugovorišе da . . . svet. 178b. Dati svrhu ovom bogoļubnom inadu. test. 185b. Ovi inad kńiževni. A. Kanižlić, kam. 176. Harčiš sve ostalo vrime u razgovoru, u inadu, u dokazańu novina. I. J. P. Lučić, bit. 62. Oni toliki od zakona inad i prigovarańe. G. Peštalić 113.

2. INAD, *f. vidi* 1. inad. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

1. INADA, *adv. vidi* inda. — *U pisaca čakavaca od* xvi *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* inda), *u Belinu* (‚alias' 67b), *u Stulićevu* (‚alia vice, alias'). Bilše veće vridna ureha ner inada sve imanje. Dukļanin 32. Jesu li inada i po načinu bili kršteni? B. Kašić, rit. 20. Jeli obrani bio inada kršten. 40. Jest li se pravo i cilovito inada ispovidao. 51. Što godir je meni pomańkalo sada i inada. zrc. 167.

Čto godir u meni uzmače sada ili inada od zadovoļna skrušenja. M. Alberti 399. S većim užganjem srca neg nigdar inada. P. Radovčić, nač. 115. Ke je inada izvrševa' napuno. ist. 197. Kê na harač htiše opravit pod Gradišku i inada. J. Kavańin 105a.

2. INÁDA, *f. vidi* 1. inad. — *Akc. je zabiļežen po Belinu rječniku.* — XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚contesa, contrasto di parole' ‚contentio' 233a; ‚disputatio' 268b. 601a; ‚problema, proposizione da spiegarsi' ‚problema' 586a; inada riječna ‚questione di nome' ‚nominis controversia' 601a), *u Bjelostjenčevu* (v. pregovarjańe), *u Voltigijinu* (‚disputa per conoscere il vero, problema' ‚aufgabe, wie ein satz aufzulösen ist'; ‚zuffa, disputa, combattimento' ‚streit'), *u Stulićevu (uz* inad). *a) uopće.* Solin na tle pade cijeć ponoštva i zavada i inade. J. Kavańin 116a. Pazite, da ova vaša karańa, ove vaše inade ne budu vaša poguba. A. d. Bella, razgov. 56. Biskup smiriti će sve inade koje zameću se. I. J. P. Lučić, nar. 98. — *b) vidi* 1. inad, *b).* Od ove je knige i zaradi ńe inada. A. Kanižlić, kam. 6. Da svršimo ovu inadu. 412. Ova među Grci i Latini mudra inada. 501. Ali je među bogoslovci mudra inada. utoč. 12. Prijo nego li pode na mudru inadu i prigovarańe. 61. U ovoj inadi iliti prigovarańu od vire. fran. 42.

INADAN, inadna, *adj. koji pripada inadu, inadi.*

a. *adj. a) u pasivnom smislu, o kojem se ļudi mogu inaditi (i u boļem smislu, vidi* 1. inad, *b)). — između rječnika u Belinu* (inadni ‚disputabile' ‚res disputabilis' 268b; ‚problematico' ‚problematicus' 586a) *i u Voltigijinu* (inadni ‚disputabile, contenzioso, problematico' ‚streitig, zweifelhaft'). Čuvati se ima od inadnih iztraživańa. I. Velikanović, uput. 3, 352. — *b) aktivno, koji se rado ili često inadi. — u Stulićevu rječniku* (‚contentiosus, litigiosus').

b. *adv.* inadno. *a) vidi* a, *a). — u Belinu rječniku:* ‚problematicamente' ‚problematice' 586a. — *b) vidi* a, *b). — u Stulićevu rječniku:* ‚contentioso, acerrime'.

INÀDICA, *f. dem.* 2. inada. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

INÀDILAC, inàdioca, *m. vidi* inaģija. — *U Stulićevu rječniku:* inadilac *i griješkom* inadioc *uz* inadite|.

INÀDILICA, *f. vidi* inadite|ica. — *U Stulićevu rječniku.*

INADIONICA, *f. vidi* inadite|ica. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

INADIONIK, *m. vidi* inaģija. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzdano.*

INÀDITEĻ, *m. vidi* inaģija. — *U Stulićevu rječniku:* ‚altercator, litigiosus'.

INÀDITEĻICA, *f. žensko čeļade kao inadite|. U Stulićevu rječniku:* ‚litigiosa'.

INÁDITI SE, inâdîm se, *impf. vidi* inatiti se *(i u boļem smislu, vidi* 1. inad, *b)). — Od* XVIII *vijeka, u između rječnika u Belinu* (‚questionare' ‚contendo' 601a; ‚disputo' 268b), *u Bjelostjenčevu* (inadim se, v. pregovarjam se), *u Voltigijinu* (‚piatire, questionare' ‚eine streitige frage aufgeben'; ‚contrastare, combattere' ‚streiten, wiedersprechen'), *u Stulićevu* (s kijem *ili* prema komu ‚contendere, disceptari, rixari, certare, litigari, altercari, pugnare'). Nadmećući se, inadeći se svadiše se. S. Margitić, fal. 91. Čijem ovdi Abisa i David priječe se i inade više životu Saulova. B. Zuzeri 125. Pravda Božija i milosrdje priječe se i inade više tebe. 125. Kada inadi se z drugim. A. Baćić 219. Al' se ogań to većma inadi. L. Ļubuški, pism. 21. Kršćani i Rišćani inade se među sobom. S. Badrić, ukaz. 2. Oni se parbe i inade, kroz što? kroz zemļu. J. Banovac, pripov. 6. Počeše se ńihovi pastiri među sobom inaditi i karati. 117. Među to, dok se oni inaďahu, pade svrhu ńih kuća. razg. 135. I počeše se među se čobani inaditi i svaďati radi meaša. 177. Učite se i inadite se ulisti na tisna vrata. pred. 112. Kad se inadiš s drugim. uboj. 18. Jesi li se s drugim inadio? P. Knežević, osm. 19. Zašto ćemo se inaditi među nama? V. M. Gučetić 120. Što ćemo se više inaditi od ove knige? A. Kanižlić, kam. 10. Inadeći se episkopi među sobom. 42. Nije se mlogo inadio Marko s Julijanom. 409. Od riči nećemo se inaditi. 708. Neću se toga radi ovde inaditi. 737. Od šta li se mudraci sada inade? uzr. vr. Neću se ja ovde inaditi. IX. Inadi se, prigovara. 236. Radi toga neću se inaditi. utoč. 221. Počeše se među sobom inaditi. 434. Zato bi se i trgovci među sobom inadili. fran. 54. Nije se misto ovdi mlogo inaditi. bogoļubn. XV. Mnoge bi se puta inadio od zakona s Žudijami. M. Zoričić, zrc. 50. Događa se da isti umire, djavli i anďoli inade se či*(ji)* je. 64. Ne tiše mu zabraniti s filozofom se inaditi. 110. S nikim se ne inadeći. osm. 42. Da se ne inade s onijem. S. Rosa 71b. Koji bi se inadio i natezo prid pravdom otet im. 74a. Inadijahu se dakle Žudjeli među sobom. 95b. Inade se apostoli tko među ńim imaše bit prvijenac. 101a. Inadijahu se da je Jezus vragoduh. 123b. Tu se prijo i inadi. V. Došen 173a. Tako se puno vremena inadeći da je ona, a druga da nije već ona. And. Kačić, kor. 223. Mlogo puta s gazdom se inade. M. A. Reļković, sat. E7a. Nit' se linit nit' se inaditi. K3b. Inadi se sa ševom *(lastavica).* L6a. Vrh koga se priča i inadi. A. d. Costa 1, 266. Inade li se s drugom dicom? Ant. Kadčić 245. Neka naši poslidńi znadu, i da se ludo ne inade, ne varaju. Norini 82. Koji hoće s tobom na sudu inaditi se. J. Matović 380. Budući se počeli među sobom inaditi i prigovarati učenici, tko je između ńih stariji. I. Velikanović, uput. 1, 155. Nisu se lupali, inadili i prigovarali. G. Peštalić 114. Smirite se, ne inadite se. Nar. pjes. herc. vuk. 107. Već se s majkom inadi. Nar. pjes. petr. 1, 328. Putnik vidi dva slijepca de se nešto u veliko inade. Nar. prip. vrč. 23. Inadili su se čitavu nedelu dana u zalud. 177.

INÀDIV, *adj. vidi* inadan, a, *a). — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚opinabilis (de quo disceptari potest)'.

INADNICA, *f. vidi* inadite|ica. — *Samo u Stulićevu rječniku (kod* inadnik).

INADNIK, *m. vidi* inaģija. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚disputator' 268b), *u Voltigijinu* (‚disputatore' ‚wortstreiter'), *u Stulićevu* (v. inadite|). Za smirenje inadnikov. A. d. Costa 1, 250.

INADNOST, *f. u Stulićevu rječniku:* v. inada. — *Uprav osobina onoga koji je inadan ili onoga što je inadno.*

INADSTVO, *n. vidi* inadnost. — *U Stulićevu rječniku.*

INÁDATI SE, inâdâm se, *impf. iterativni glagol prema* inaditi se. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. inaditi se.

INÁĐĖŃE, *n. djelo kojijem se ko inadi. —*

Stariji je oblik inađenje. — *Između rječnika u Belinu* (inadjenje ‚disputatio' 268b. 601a). Da među učenicim ugase se sva inađońa. S. Rosa 146b.

INAGDA, *adv. vidi* inda. — *isporedi* inogda. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (inьgda ‚alio tempore'). Vь bogovьzļubļennêmь inьgda gradê Ijerusalimê. Mon. serb. 134. (1348).

INÁĠIJA, *m. čovjek koji se rado ili često inati, tur.* i'nâdğy. — *Pisano je često i s č mj. ģ, i s t ili d pred č ili ģ. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚der zänker' ‚litigiosus'). Apoštol Pavao vapije s ovim ogńem ter straši Žudije, da je ogań ļuti inađija. L. Ļubuški, pism. 20. I viruj mi, mlogi zanatčija s ove igre posta inatčija. M. A. Reļković, sat. E3a. Ne ima ti gore muke inatģiji, nego da se ne ima s kim inatiti i terati proces. D. Obradović, basn. 291. Inatģija pogodan je tvrdoustu końu. 436.

INAHUMUJ, *m. prezime. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 66.

ÎNÂK, *adj.* alius, diversus, *koji nije jednak (u čemu ili ni u čemu), različan. — isporedi* inakav, inakov, *i* drugak, drugačiji, drukčiji. — *Postaje od* in *nastavkom* ak *(isporedi* kaki, taki, ovaki *itd.). — Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* inakъ, *rus.* иной, *čes.* jinaký, *poļ.* inak *(adv.).* — *Komp.:* inâčijî, *što se često upotrebļava u istom značeńu kao* inak *(isporedi* drugačiji, drukčiji).

a. *adj. dosta rijetko. — Između rječnika u Mikaļinu (kod* različan), *u Stuličevu* (varius, diversus, dissimilis, dispar, alius'), *u Daničićevu* (inakь ‚alius'). *a) uopće.* Inako naručenje pomńe bilo bi ńemu škodno. Naručn. 77b. Da je bil' podobno oni bor ovojzi dubravi izdrijeti onako, cijeć da se postavi u mjesto inako. N. Naļeškoviċ 1, 316. Vrijemo je sad tako, voļe mê inake. F. Lukarević 6. Inaka veselja ne može in at vik od zla tač rodjenja taj slijepi nevoļnik. M. Bunić 8. U svirepicah tvojih koń čudan rodil so je, čudniji od vsih koń i inaki je. Aleks. jag. star. 3, 229. Tada ne bi tribi inoga ni inaka guļenja iziskavati. Stat. poļ. ark. 5, 266. Spovjedivši ova i ovaka i inaka pomańkanja. B. Kašić, nasl. 264. Inak život htij provodit. M. Gazarović 42. Nit' su nastojanja svim ļudem jednaka, da jednim ovaka a druzim inaka. A. Georgiceo, nasl. 49. Ini način od života, inake će nastat čudi. G. Palmotić 3, 98b. Nu je srce vaše inako. I. Đorđić, salt. 185. Ali zakon Jezusa Hrista inak je. S. Rosa 70b. Na ńihovijem očima on se je sadar inak ukazo. 153b. Inako podavańe nevridno biti će. I. J. P. Lučić, nar. 79. — inačiji. Inačiji gube se. I. Ančić, ogl. XXIV. Zato se i kapetan Kir Manojlo vrlo premišļava i misli otkuda su tih inačiji memorijali došli. Glasnik, II, 3, 96. (1708). Koli budeš inačiji. P. Macukat 65. Kad se istinito ne zna da su inačije ćudi. Blago turl. 2, 178. Jer je inačiji sud vrhu griha od kojega se sumńi. Ant. Kadčić 203. Inačiji jesu načini i inačija čińeńa. I. J. P. Lučić, nar. 10. — *b) ono što se ispoređuje stoji: aa) s konjunkcijom* nego (ner). Iznutra more bit inak ner vanka jest. M. Marulić 277. Tko inaka ište nego čisto Boga. B. Kašić, nasl. 28. Dati nauk inaki u ovomu, nego li su dosle svi ostali držali. R. Gamańić A3b. Ne donosi inake poruke nego žalosne. A. d. Bella, razgov. 202. — Kad uzvidite Isukrsta inačijega nego ga budete želiti. J. Banovac, pripov. 263. — *bb) s* razvê. Nijedne carine da ne plaćaju inake, razve kakono je po zakonu. Mon. serb. 228. (1395). — *cc) s prijedlogom* od. Koja *(vira)* jest v čemgod različna, i inaka od naučenja Isukrstova. Š. Budinić, sum. 2b. Stvar mnogo inaka jest od onoga. 32a. Pokora jest mnogo inaka i razrêčna jest od pokajanja. 191b. — Da način ispovidati se inačiji jest od naredbe Krstove. I. J. P. Lučić, nar. 18.

b. *adv.* înâko *i* înâče *(i* înâč, *vidi kod c)). komp.:* inâčijê *(s istijem značeńem). — vrlo često. — Između rječnika:* inako: *u Vrančićevu* (jinako ‚alias; secus; secius'), *u Mikaļinu* (inako, drugako ‚aliter, secus, alio modo, alio pacto, varie, diverse'; inako, ako li ne ‚caeteroquin, alioquin, alioqui'; inako razumiti ‚aliorsum accipere'), *u Belinu* (‚aliter' 67b; ‚differenter' 255b; ‚diversimode' 272b), *u Voltiģijinu* (‚altrimonti, altrimente' ‚sonst, anders'), *u Stuličevu* (v. inače), *u Vukovu* (‚anders' ‚aliter' *s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom:* Jeli tako, da nije inako?), *u Daničićevu (kod* inakъ: češće adverbijalno ‚aliter'). — inače: *u Bjelostjenčevu* (v. drugač), *u Jambrešićevu, u Voltiģijinu* (‚altrimenti' ‚sonst'), *u Stuličevu, u Vukovu* (‚sonst' ‚alias, sin minus', cf. inako). — inačije: *u Bjelostjenčevu (kajkavski* inačeje, v. drugačeje) *i u Stuličevu. a)* aliter, alio modo, *uopće kad se kaže da što ne biva jednako kao što drugo. aa) uopće.* inako. Kako su prosili, a ne inako. Mon. croat. 5. (1325). Ako li se obrête, te su inako prêtvorili sudь. Zak. duš. pam. šaf. 47. Inako ne mogosmo utesati među Morozvizdu sь Źrьnovšticomь. Glasnik. 27, 292. (1347). Kto će razoriti ili inako učiniti. Mon. serb. 183. (1371—1395). Carinici inako govore za carinu. Spom. sr. 1, 1. (1395). Inako da ne bude. Mon. serb. 475. (1456). Jerê se inako ne može. 535. (1451—1487). Ako li inako reku. Mon. croat. 128. (1486). Ako li inako bude. Bernardin 62. dan. 14, 28. Da ča godi čovikь prinajde i pribavi, ali inako kakogodi dostigne. Stat. poļ. ark. 5, 259. Kršćenije inako se čini v ditci maloj, a inako v velikih. Naručn. 12a. Da bi se ne moglo inako učiniti. 32a. Inako pop čineći sgriša. 39b. Inako učinivši ne bi bilo skrušenje. 52a. Inako je misliti od redovna a inako od svitovnoga. 73b. Ako se inako zna. 92a. Inako učinivši nećete me veće viditi. Mirakuli. 26. Kada bi se ne moglo učiniti inako. Korizm. 63a. Ako li sam ča inako učinil. Mon. croat. 220. (1527). Neće bit inako po viliń ures tvoj. M. Vetranić 2, 130. Razmislih dopokom, da ne inako svakoj ženi, ka hoće da počtenje svoje ubrani, potribno je znati sve pute i načine. H. Lucić 185. Ku *(kńigu)* pisah i složih, oto vidiš kako, ne prem sve, kako htih, da ne umih inako. P. Hektorović 58. Nu ćoš nać inako, kad čuješ naš razlog. N. Naļeškoviċ 1, 231. A rajski ures tvoj sred srca u meni biti će, cvijete moj, inako ne scijeni. 2, 62. Zabersat ću joj ne inako. M. Držić 158. Ne bi 'o' vas svijet dao razumjet da je inako, da tvoj otac ne ima velike trgovine. 303. Nije inako, ja sam ištećen, strava mi je. 385. I ako bi inako bilo, rekal bih vam. Postila. Dd1a. Ovu besedu justifikaciju mi Hrvate ne moremo inako tlmačiti. Anton Dalm., ap. f2a. I nikakor inako se ne mogu razložiti. f2b. Ako bi tkogodi inako rekao, on bi slagao. A. Gučetić, roz. mar. 215. Ako se ne bi moglo inako. roz. jez. 26. Ali inako će zlobni grešnici tada govoriti. 302. Nitko za glavu ne smijaše ostati ni inako učiniti. M. Divković, bes. 71b. Ini inako govore. B. Kašić, zrc. 38. Vele češ inako ćutiti. nasl. 17. Ali sada inako se nama dogaja čestokrat. 18. Ako li se inako učini ono što žude, brzo se ganu. 24. Zasve er

njekolici drže inako, ja slijedim . . . M. Orbin 17. A pameti zdrave nije tko od tve vlasti sudi inako. I. Gundulić 135. Varaš se: bez mito sve je to inako, darovi zamite nebesa i pako. 154. Jaoh, a sada sve je inako. 290. Sila mu je da izgubi, i inako moći nije, tako u lipoj sada ljubi, kako u vrlom boju prije. 376. Ini inako a ini inako veselje kažuju. I. T. Mrnavić, osm. 66. Lijepu djevojčicu ja za dragu vjerenicu, ne inako imat želim. G. Palmotić 1, 32. Ako inako u svom sudu odredio višńi bude. 1, 131. Er ne mogu, jaoh! inako. 1, 272. Ako hoće da je inako. 2, 101. Sve inako pogledu se momu zgodi. 2, 123. Na isti način, ne inako, bez milosti ubijen. 2, 134. Kad nećete, da se inako pogodite. 2, 148. Ko je inako sudit obro. 2, 277. Svu bi spravu ištotio, da se vladat hoć inako. 2, 325. Može biti da ono što prida mnom jest dobro, da će prid druzijem sve inako biti. R. Gamańić A3b. Sada ne inako događa se tužnomu mlacu. P. Posilović, nasl. 5a. Dali ta stvar inako se ńemu zgodi. I. Zanotti, en. 26. Dajući zlamen rukom ali inako. L. Terzić 60. Kipoklańat ne moremo, ni inako sagrješivat. J. Kavańin 501b. Ko može reći inako? A. d. Bella, razgov 191. Vidimo da se inako čini. 235. Kad nađe da je inako. I. Đordić, uzd. 57. Sve je inako. 180. Koji mne inako. salt. vm. Nađe inako. 34. Nu bi inako. 95. Premda ini inako govore. 131. Ne mogući inako podložit razlogu. ben. 25. Zasve da on inako uzdjeluje. 93. Neće se na to inako prignuti. J. Banovac, pred. 57. Ako l' hoćeš pak inako. P. Knežević, muk. 14. Inako čineći. V. M. Gučetić 5. Sve je inako u Bogu. 46. Niti inako reče Jeremija. S. Rosa 11. Nauk koji je inako držao. Ant. Kadčić 70. Jere koji bi inako tako iskao krštenje. J. Matović 161. Koji živu bogoštovno, koji li inako. 294—295. Koji inako ne može se prignuti, da bi vjerovao. 349. Ali od sad u naprijeda sve inako. I. M. Mattei 315. Da inako ne učini ako želi da ńu uzme za ženu. Nar. prip. vuk. 152. — *U jednom primjeru stoji* po inako: Tko će odluke odlučene moje ganut po inako? I. Zanotti, en. 43. — inače. Dal' inače kad ne može siromahu sgulit kože, onda ńemu uzaima. V. Došen 58a. Jer kad noktim koga zgrabe, inače se ne izmiče, dok im nokte ne odsiče. 71b. Ovo sve kod nas ne inače delalo se. J. Rajić, pouč. 1, 23. Ne možemo inače iskati. 1, 88. — inačije. Ne bi inačije nikakože mirno užiti mogal. Š. Kožičić 56b. Ako kralj inačije ne promisli. Mon. croat. 224. (1527). Tko bi inačije činio. I. Ančić, svit. 30. Prvi ovamo memorijali predati su, paki sada drugi inačije stižu. Glasnik. II, 3, 95. (1708). Zapovida, priti Bog Krstjanom, da se ne kunu, ne psuju, inačije učinivši izgubiće ńegovu milost. J. Banovac, razg. 27. Jer se inačije događa. 33. Inačije dilujuć smrtno se sagrišuje. 79. Ne bi vas rada danas strašiti, al' inačije ne more biti. 89. Ma inačije ne može biti. pripov. 57. Ako ovako budemo živit, inačemo kraljestvo nebesko, inačije živući muke pakleno. J. Filipović 1, 38b. Ńega bratja poslušaše, inačije ne mogući. P. Knežević, živ. 14. Tako, ne inačije, činiše mati Isusova. F. Lastrić, test. 205a. More otrovati i dobra dila inačije. svet. 4b. Da ne bude provideńe Božje inačije naredilo. A. Kanižlić, kam. 2. Kada ne može inačije biti 39. Što se inačije Latini, a inačije Grci odivaju. 225. Car je inačije, a inačije Stilijan pisao. 130. Inačije ne može biti. bogoljubn. 124. Vidase, da se ńegov proti mani rasrdeni otac inačije ne more ukrotiti uzr. 92. Nit' inačije s ńima se podnosu. M. Pavišić 14. Uplašiše zlatare, gombare, a i druge širom zanačije nit' mogaša biti inačije. I. Zaničić 133. Što vam indi napomenu*(h)*, inačije ne okrenu*(h)*. V. Došen 269b. Jer ne more biti inačije. M. A. Reļković, sat. K8b. Crkovńak svitovni inačije dilovao jest. A. d. Costa 1, 105. Tko bi inačije držao i učio, bio bi lažac. L. Vladmirović 31. Ako zakoniti običaj inačije ne nosi. Ant. Kadčić 311. Nami sve inačije zgađa se. I. J. P. Lučić, razg. 8. Boga moliti ili inačije dobro tratiti vrime. 63. Kad se inačije znati ne more broj pravi grija. doct. 8. Znao sam, da se inačije ne mogu uzdržati. Grgur iz Vareša 127. — *bb) ono što se ispoređuje stoji: aaa)* s nego (no). inako. U kraļestvo nebesko ne more se priti inako nego nevoļe trpeći i dobro čineći. Živ. jer. star. 1, 228. Ako bi on inako ne til nego s ńu užati. Naručn. 87b. Od potribe je da se zna inako nego na ispovidi. 92b. Inako tko duh svoj sahranit da može nego li po tvojoj milosti, moj Bože? N. Dimitrović 77. Ne mogoh inako nego da vam pišem. Anton Dalm., nov. tešt. 164b. Ke joj se *(hudobe)* ne inako neg li sfetomu Antunu prikažovahu. B. Gradić, djev. 156. Koja proštenja ne dobivaju se inako nego pohodeći pet otara. A. Gučetić, roz. mar. 66. Inako stanovito ne mogaše, nego li taj sveti starac prorok u miru dijeliti se. 155. Tko miso sluša a druge molitve govori, malo inako nego koliko da mise i ne sluša. M. Divković, nauk. 163b. Kada pripovida inako nego je čuo. B. Kašić, zrc. 96. Da se jedna stvar zgodi inako neg' bi se imala zgoditi. M. Orbin 58. Nu bi inako, neg' se scijeni. I. Gundulić 552. Da ne može bit inako, neg' da ures tvoj čestiti zdrži u sebi dobro svako. G. Palmotić 1, 44. Sve ono ča si obećal ne može inako biti nego da ispuniš. A. Vitaļić, ist. 302. Ako li ti učiniš inako nego sam ti reko, bit češ mi naj veći neprijateļ. P. Macukat 11. Da stvari hode inako, nego gredu. I. P. Marki 65. Gdi se inako ne prihodi, neg po ogńu i po vodi. J. Kavańin 338a. Inako nam se i svijet i duša i vjekuvječanstvo na onem času prikažuju, nego li su se igda gledali u životu. B. Zuzeri 197. Isukrst ne može inako nego uslišiti ńe molbe. V. M. Gučetić 193. Od kud Bog inako mogo bi biti vidjen, neg' ako čovik učińen? S. Rosa 7b. Da je igda podiļeno odrišeńe od griha inako nego po usti. Ant. Kadčić 188. Ne inako nego po veliku trudu. J. Matović 13. Ne inako nego kako dužni službenici. 34. — Ali mu se ne moga inako, no doziva Mujezina sina. Nar. pjes. herc. vuk. 72—73. — inačije. Učeć inačije nego uči crkva. I. Ančić, ogl. 10. Koji ne more inačije reć nego istinu. 62. Ne more crkva inačije pomoć Grko nego molitvom. S. Badrić, ukaz. 113. Bog je od vika sve stvari odredio i ustanovitio, da inačije ne mogu biti, neg kako je on odredio. J. Banovac, pripov. 171. Ovo se inačije učinit ne može nego na svetoj ispovidi. J. Filipović 1, 206b. Ne može inačije bit nego onako kako ufamo. 1, 242a. Nije mogao inačije naš Gospodin Isukrst učinit, nego svaka razložno naredit. 1, 399a. Radi bismo i mi vam taki blagosov dati, al' ne moremo inačije, neg' onako kakono je. F. Lastrić, ned. 7. Sto učiniti ne moreto inačije nego po drugoj vrsti od ispovidi. 38. Pripravedno jest odredio nikomu oprošteńa od griha i milosti svoje ne dat nikada inačije nego za skrušeńe. 63. Niti se more inačije odužiti i odkupiti nego po pokori. 78. Priporučujo, da na ss. sakramento od ispovidi i priešteńa ne pristupate inačije, nego pripravni. 87. Dobra vrimenita ne vaļa prositi inačije, nego

ako su na veću slavu Božju. A. Kanižlić, fran. 106. Kada bi mu knigu pisao, ne bi mu inačije, nego u priduboku poniženstvu pisao. 186. Pisao sam inačije na jednomu mistu nego na drugomu. utoč. XXVI. Imahu biti inačije spoznani neg' oni. S. Rosa 126b. — *bbb) s* već. Inako se Vuku ne mogaše, već posida koña od mejdana. And. Kačić, razg. 56b. — *ccc) s* dali, ma. Kipoklańavci klańaju se kipima zlatnim, srebrnim, gdi postavjaju svoja ufanja. Katolici inačije ništa pitaju oli ufaju od prilika, dali upravjaju svoju misal k Bogu i k umolistju svetih. Blago turl. 2, 81. Ne inako, ma kako Ilija, uzajti će. J. Matović 218. — *ddd) s* razmi. Sve to inako gledati mogo nije razmi u Božjoj svjetlosti. I. Đorđić, ben. 132. — *eee) sa* što. Potribito je, da pokara u sebi grihe učińene pokajańem i žalostju, inačije što se kaje pijanac zašto je u pijanstvu budalasto kesu ispraznio. F. Lastrić, ned. 35. — *fff) u rečenici s kojom se izpoređuje stoji* ako ne. Inako se od ńih osloboditi nè mogû, ako ih ne bi vratili s lupeštinom. J. Matović 405. — *b) kad se o kome ili o čemu kaže da ima više od jednoga imena ili da isto ime može imati više od jednoga oblika.* Govorenja prikazana Nikuli Jurjeviću inako Zorzi. I. Ivanišević 6. Jakob inako zvan Izrael. S. Rosa 22a. More Galilejsko koje inako nazivje se Tiberijadsko. 44a. — *c)* aliter, sin aliter, sin secus, sin minus, *zamjeńuje rečenicu:* ako je (bude) inako, ako nije (ne bude) tako *itd.* — inako. Nastojte dobro, da prafdu vašu, ča su dobra dila, ne činite prid ljudi, da vas oni vide, na pohvaljenje vaše, zač inako nećete imiti plaću vašu od otca vašega. Bernardin 26. mat. 6, 1. Lipa ćeš virom bit, ako dila sveta s virom budeš činit, inako si speta. M. Marulić 99. Komu časti činiš, da mu si veće mil, čin', da mu mrzak nis' u stvari tvojih dil; on će t' inako imat na časti malu har. 148. Držani su jednuč na leto spovidati se, a inako zgrišuju smrtno. Naručn. 71a. *(Bog)* ne more faliti, inako ne bi bil Bog. Transit. 46. Za toj mi dar jedan, gospodo, dopusti . . . inako pokojan neće bit život moj. Š. Menčetić 66. Hoće robje obirat, inako dvor će tvoj odirat. M. Vetranić 2, 203. Sve joj to izreci, pjesance, što t' sad rijeh, pak meni doteci, inako jer umrijeh. N. Nalješković 2, 52. Želim u milos liposti tvoje prit, inako usilos meni 'e mrit. M. Držić 78. K ogńu ne hrli, inako ogań taj svu ti put isprli. D. Rańina 44a. Jere inako nećete imati odvjeta nikakva. A. Gučetić, roz. jez. 147. Inako jim navjestivaše pogubu. 174. Da mu se pusti krv časom, inako biše na velikoj pogibili. B. Kašić, iń. 100. Inako bi sagriješio smrtno. zrc. 95. Daj nam Danijela, inako hoćemo te ubiti i kuću tvoju. I. Bandulavić 71a. dan. 14, 28. Ako uzbude pohvaljena, biće čas vaša; toli inako, vi ćete vrijedni bit obraniti ju. I. Gundulić 2. Gdje si, kćerce mila, meni? tvoj nesrećnoj majci objavi, er te inako nać' ne cijeni. 84. Er inako silom ti ga ugrabiti imam usred Carigrada. 342. Ili inako on zaprijeti u krvavu ljutu boju da će na ńih grad podrijeti carsku ogńenu sabju svoju. 389. Er inako razdijeljeno u brzo će carstvo pasti. 570. Inako srpsti ćeš travu. I. Držić 117. Jer inako zapuščeni bili bismo izgubljeni. I. Ivanišević 22. Zač inako ne bi bil Bog. P. Radovčić, ist. 8. Inako ne bi bio katolik. nač. 182. Čini dobro dokle jesi živ, inako ćeš poći u pakao. P. Posilović, nasl. 39a. Neka to svakako izvrši; inako da je podložan povratiti plod. M. Bijanković 2. Inako se živ vratiti ti od ove nećeš rati. A. Vitaljić, ost. 125. Budi krepak u svakoj stvari, zašto inako hoćeš biti kako mahnit. K. Maǧarović 80. Bezdospjetne Bog je uzgoje, inako bi restao više. J. Kavańin 534a. Vrijeme 'e, da se uputi, inako će rasuti. I. Đorđić, salt. 421. Inako ne može biti spasen. H. Bonačić 73. Valja život promijeniti, ere inako ne dostiže se ni oprošteńe, ni milost Božja. I. A. Nenadić, nauk. 180. Ukaži zubo kad je potreba, inako će te svak držat za ludoriju. Đ. Bašić 108. Doisto da se dila izvanska poštovanja, što se prid prilikom čine, pridaju i dospivaju na tkoji način i u ńima, inako ne bi istina bila, da bimo ih mi štovali. Blago turl. 2, 81. Jer bi inako bio lažac i izdajnik duše tvoje. Ant. Kadčić 37. Biti će dužni učiniti, inako dohodak gube. I. J. P. Lučić, nar. 28. Imadu obslužiti, inako biti će pedipsani. 136. — inače. Zašto inače nije moguće ispraviti se. D. Obradović, živ. 12. Kad se momci bacaju kamena valja ‚biljegu svoju posvjedočiti', t. j. po drugi put baciti donde, inače se ne broji. Vuk, nar. pjes. 2, 486. Inače bila bi isključena iz tako rečene bracke. Pravdonoša. 1852. 5. Razumijte ovo, koji zaboravljate Boga! inače ću zgrabiti pa neće niko izbaviti. Đ. Daničić, psal. 50, 22. — inač. Jer se inač mokrim buba kvari. J. S. Reljković 203. — inačije. Dajte vašim dobrim dilovanjem dobar izgled vašim sinovom i podležnikom, ako želite ńih upraviti pravim putem od spasenja. Inačije ako vi budete zlo dilovali, nemojte se pouzdati od nijedne ńihove duhovne koristi. A. d. Bella, razgov. 67. Jer Bog svoju rič privrnut ne more, inačije ne bi bio Bog. J. Banovac, razg. 16. Tada svi na Pilata navališe, da ga osudi, inačije biti će protivnik cesarov. 161. Imamo živiti životom to boljim, inačije neće biti koristi. 166. Koji prima sakramenat tila Isukrstova, valja da je brez svakoga griha, inačije bi sagrišio. 231. *(Bog)* onako je dao da *(svak)* ńegove zapovidi obsluži, inačije bia bi eretik. pred. 30. Valja da je vrlo uvičban oružjem se vladat, inačije pod istim oružjem ostaće pridobiven. J. Filipović 1, 20a. Blaženi žalost imat ne mogu, inačije blaženi ne bi bili. 1, 145b. Bog svoju rič privrnut ne može, inačije ne bi Bog bio. 1, 304a. Tako ćete imati među vama Isukrsta. inačije oni niki razgovori neslani i nemasni drakune paklene zazivaju k vama. F. Lastrić, od' 24. Ako ćete dostignuti život vičńi, obsluživati vam je zapovidi, inačije vam se ne obećaje niti ćete ga imati. 57. Reko da je potribito al' tuđe povratiti il' dušu izgubiti, zašto inačije neće Bog ovoga griha oprostiti. ned. 165. Oddužuje se od pokore koju bi inačije imao činit. svet. 100a. Inačije u zao čas po me! A. Kanižlić, uzr. 32. Veselje, koje bi se inačije na grišno raspuštańe i slobodu obratiti moglo. 185. Jest dužnost, inačije osudiće se. F. Matić 69. Dijoklecijan odredi da se imaju svi Krstjani istirati i smaknuti, inačije da će se razasut kraljestvo rimsko. F. Radman 10. Ova valja da istare isti žakan, ako je u svetomu redu, inačije isti misnik. Ant. Kadčić 179. I inačije kad bi ga primili sagriješili bi svetogrdno. T. Ivanović 78. Inačije stignuti će ga pritńa Isukrstova istumačena po usta Osee proroka. I. J. P. Lucić, bit. 65. — *d)* alioquin, *u ostalome, i osim toga, i tako.* — inako. Ži ti ja, vi s' dušom našom ne brinite, inako vi s mužom do podne ležite. N. Nalješković 1, 246. Bog pedepše, al' inako veće je smilen neg osvetan. N. Marči 29. — inačije. Dobar inačije car. Š. Kožičić 38a. Stari oci premda inačije i u milosti Božjoj. F. Lastrić, test. 39a. Otac nebeski ne ostavi inačije sina svoga. 118a. Koji premda sluga inačije i rob u kraljestvu. 199a. Stvari, koje su inačije dopu-

štene u druga vrimena. ned. 138. Kada plamen i ogań od bludnosti užga inačije dobroga i pravednoga kraļa, evo se udiļ učini tužan. 251. Nepridobitoga inačije Boga pridobiše. svet. 24b. Sastavši se krv pravednoga inačije Abela. 173a. Prodaju se u Splitu kod Marka Mandića ćurčije inačije u Bosni u Sutiškom monastiru ima ji. 205. Mlogi premda inačije pametni. A. Kanižlić, fran. 181. Jedna gospoja sveta inačije. utoč. 260.

INAKAV, inakva, *adj. vidi* inak *(radi postańa isporedi* kakav, takav *itd.). — U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Da izgovore sedam psalama pokornih s letanijami ili inakvo molbe. B. Kašić, rit. 78. Inakva hudobe tlapenja. 358. Krstiti naravskom vodom a ne od rusa ili inakvom. is. 97. Bez inakve grjehote smrtne. zrc. 114.

INAKOV, *adj. vidi* inak *(radi postańa isporedi* kakov, takov *itd.).* — XVI *i* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. inak). Srce otročeta ni inakovo nego kako jedna daska na koj ništare ni pinturano. Transit. 92. Jere su inakova suđenja Božja nego človječja. B. Kašić, nasl. 12. Inakovu družbu ne htiše imiti. I. T. Mrnavić, mand. 44.

INAM, *adv. vidi* inamo. — *Samo u rječnicima: u Bjelostjenčevu:* inam, drugam ‚alio, aliorsum'; *u Jambrešićevu; u Stulićevu:* ‚aliorsum'.

INAMO, *adv.* alio, *na drugo mjesto (kod micańa).* — *isporedi* inam, drugamo. — *Postaje od* in *nastavkom* amo, *isporedi* kamo, tamo *itd.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inamo, *rus.* инамо. — *U našemu se jeziku javļa kod pisaca do* XVII *vijeka. — Između rječnika u Vrančićevu* (jinamo ‚aliorsum'), *u Mikańinu* (‚aliorsum'), *u Belinu* (‚alio, aliorsum' 68a; ‚aliorsum' 762a), *u Bjelostjenčevu* (inamo, drugamo), *u Voltiģijinu* (‚altrove, in altro luogo, in là' ‚anderswohin'), *u Stulićevu* (‚aliorsum'), *u Daničićevu* (‚alio'). Na dvorь posylajemymь i inamo othodeštimь. Sava, tip. hil. glasn. 21, 214. Kъga si vьshoćeši pojti inamo odь nasь. Mon. serb. 22. (1234—1240). Oružija da ne nosê ni u Bugare... ni inamo kamo ļubo u tudu zemьļu. 146. (1349). Zato od ńe minut inamo ne htiše. M. Marulić 60. Tere se ne hini inamo bludeći. 99. Inamo ne pogledaj. 262. Nitkorь ne ima puta . . . inamo odtisnuti. Stat. poļ. ark. 5, 292. Dopusti, da samo ńe dik se naglodam; moj žeļi inamo da pojde ja ne dam. H. Lucić 209. Vse... inamo ne zamera nego... S. Budinić, sum. 58a. Ter jih iz polače odnašaju inamo. ispr. 133. Ne svrći inamo oči, neg veselo poglodaj ovamo. M. Bunić 26. *(Tvoj gńev)* obrati vas inamo. 39. Idoše onamo, svak sobi inamo. Đ. Baraković, jar. 30. Hoditi nemoj ti inamo. M. Gazarović 20. Niti će inamo stupaja svraćati. I. T. Mrnavić, osm. 100. Pojti daleko i inamo. P. B. Bakšić 200. Poče obraćati obraz inamo. P. Radovčić, nač. 509. — *U dva pisca Dubrovčanina* XVI *vijeka znači: na drugom mjestu (kod stajańa).* Kolici inamo u trudu provode. N. Naļešković 1, 224. Noću ti inamo da ništa vjeruješ istinu neg samu ku vidiš da čuješ. F. Lukarević 227.

INARZINITI, inarzinim, *impf. (?) nejasna i sumńiva riječ u narodnoj pjesmi prošloga vijeka, možebiti od tal.* irrugginire, *zarđati.* Dohodi mi o nega inarzimiti sabļu moju. Nar. pjes. bog. 28.

INAS, *vidi kod* inas.

INASINA, *f. vidi kod* asina.

INAŠ, *m. maģ.* inas, *sluga, šegrt, djetić.* — *U Bjelostjenčeva rječnika:* ‚pedisequus, assecla, assectator, vulgo ephebus'. 2. inaš, koji gospona ali gospu opraula, v. sluga; *u Jambrešićevu:* ‚ephebus'; *u Voltiģijinu (gdje je jamačno zlo prepisano iz Bjelostjenčeva ili iz Jambrešićeva):* inas ‚paggio, pedissequo' ‚edelknabe'; *u Stulićevu (gdje je također zlo prepisano):* inas, inas-ca *(sic)* ‚pedissequus, ephebus'.

ÌNÂT, ináta, *m.* contumacia, *osobina onoga koji što radi od tvrdoglavstva bez obzira na svoju korist samo za to što drugome nije ugodno, prkos, arap. tur.* i'nâd. — *vidi i* inad. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* ìnâte. ìnâti. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚der (wort-)streit' ‚contentio', cf. svada *s primjerom:* Od inata nema gorega zanata (Nar. posl. vuk. 233). 2. ‚der trotz' ‚contemtus': za inat ‚zum trotze', cf. prkos. *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* Inat babi dušu gubi. Inat je Marka u Stambol zajmio. Nar. posl. vuk. 104. Po što bi se poturčio Marko? (Pitao turski car Marka Kraļevića a on mu odgovorio:) Za inat, čestiti care. 258. Da se radi (makar komo i za inat) onako, kao što je ńima po voļi. Vuk, pism. 5. I sve to biva, kako oni vele ‚uz inat'. M. Đ. Milićević, zlosel. 64. — *b) svađa, karańe (vidi kod* 1. inad *i u Vukovu rječniku). — u jedinom primjeru* XVIII *vijeka shvaća se u boļem smislu (vidi* 1. inad, *b)).* Nauke bivaju materija večitog inata. J. Rajić, pouč. 1, 7.

INÁTITI SE, ìnâtîm se, *impf. svađati se, karati se. vidi i* inaditi se. — *Postaje od* inat. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚sich zanken, zanken' ‚contendo, litigo'). Ne ima ti gore muke inatģiji, nego da se ne ima s kim inatiti i terati proces. D. Obradović, basn. 291. Plati, pa se ne inati. Nar. posl. vuk. 249. — *U ovom primjeru* XVIII *vijeka kao da je značeńe: opirati se, prkositi:* Jerbo se *(ždrijebci)* od vozeńa uplaše, bojo, i naj poslije tuliko inate da ne budu hotjeli baš iz mjesta voziti. I. Jablanci 114. — *U drugom je primjeru istoga vijeka aktivno i kao da znači: opirati se čemu (objektu):* Nemu inatiše pravicu da on sebi kruh dobiva. A. T. Blagojević, khin. 49.

INATKA, *f. dem.* 2. inad. — *U Stulićevu rječniku:* inadka ‚quaestiuncula'. — *nepouzdano.*

INÀTĻIV, *adj. radi kojega može biti inata.* — *isporedi* inadiv. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ja neću moga sina na takovo inatļive zanate staviti. A. T. Blagojević, khin. 53.

ÌNCÊF, *m.* antependium, *u katoličkijem crkvama tkańe (svilcno, zlatno, srebrno) u okviru, kojijem se pokriva predńa strana od otara. — S ovijem se oblikom govori u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Na jednom je mjestu* XVII *vijeka srednjega roda* (incefo): Pridotarnik, incefo ili ina urešenstva od otara. B. Kašić, rit. 141. — *U Mikańinu je rječniku osnova* incefal: incefao od otara ‚frontalo' ‚antependium'. — *U Belinu i u Stulićevu rječniku čudnovato staji uz nom.* incef *gen.* incefala, *vidi u Belinu:* incef, incefala ‚paliotto, paramento che copre dinanzi l' altare' ‚arae vestis' 536b; *u Stulićevu:* incef, incefala ‚paliotto, arnese che cuopre la parte d' innanzi dell' altare' ‚arae amiculum, velamen'. *jamačno je Stulli uzeo riječ kao što ju je našao u Belinu rječniku; a u ovome može biti da je jedan ili drugi oblik štamparska pogreška, te da mjesto* incef *treba čitati* incefao, *ili* incefa *mj.* incefala. — *Riječ je čuda, ali ne mogu kazati odakle je.*

INCEFAO, incefala, *m. vidi* incef.

INCEFO, *n. vidi* incef.

INČÈNSIJER, inčensijèra, *m. tal.* incensiere, *kadilo.* — *isporedi* inčensir. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Uze za svoja ńeka crkovna kadila ali inčensijere. I. Đorđić, ben. 172. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

INČÈNSÎR, inčensíra, *m. vidi* inčensijer. — *U Mikaļinu rječniku:* inčensir, kadilnik, kadilo ‚thuribulum, acerra'.

ÌNČIJÎ, *adj. vidi* inačiji *(kod* inak). — *radi oblika isporedi* drukčiji. — *Adv.* ìnčijê *u narodnoj pjesmi s Braća.* Kad pobili na gavranu perje, kad pocrne na labudu krila, unda ću se tvoja ļuba zvati, a inčije ne uzdaj se u me. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

ÌNĆÂR, inćára, *m. vidi* 3. bah, *arap. tur.* inkâr. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚das leugnen' ‚negatio', cf. bah *s primjerom:* Udario u inćar). Od inćara nema boļeg ćara. Nar. posl. vuk. 233.

INĆÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se inćari.* — *U Vukovu rječniku.*

INĆÁRITI, ìnćârîm, *impf. udarati u inćar, bašiti, udarati u bah.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u aor.* inćárih *(osim* 2 *i* 3 *sing.* ìnćârî), *u impt.* inćári, *u ger. praes.* inćárêći, *u ger. praet.* inćárîvši, *u part. praet. act.* inćário; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚leugnen' ‚nego', cf. bašiti). Inćariti — oprovrći. V. Bogišić, zborn. 540. Budući da je optuženik vazda ašao (inćario), da nije kriv. 567.

INĆOK, *m. ńekakva riba (drugo je* inćun). L. Zore, rib. ark. 10, 339.

ÌNĆÛN, inćúna, *m. vidi* minćun. — *U Belinu rječniku:* ‚halex' 60ᵇ; *u Bjelostjenčevu:* v. haring; *u Voltiģijinu: griješkom* inčun ‚alice, pesce', kleine sardelle'; *u Stulićevu:* ‚halex'.

INĆÚNAC, inćúnca, *m. dem.* inćun. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

INĆUNČAC, inćunčca, *m. dem.* inćunac. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

INĆUNČIĆ, *m. dem.* inćunac. — *U Stulićevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

INĆÙNIĆ, *m. dem.* inćun. — *U Stulićevu rječniku.*

INDA, *adv. vidi* drugda. — *isporedi* inada, inagda, inogda. — *Postaje od* in *kao* drugda *od* drugi, *vidi i* inogda. — *Može biti i praslavenska riječ, isporedi češ.* jinda. — *U našemu se jeziku javļa do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (inda, inada, i prija ‚alias'), *u Belinu* (‚alias' 67ᵇ), *u Stulićevu* (‚alias, alia vice, ceterum, aliunde'). Kako se općeno inda prijma. Naručn. 29ᵇ. Ako se je inda spovidal. 83ᵇ. Biše se povratil kasnije nego inda. Transit. 14. Inda o sv. pismu mišļaše. 246. I vazda inda voļan je vazeti. Stat. poļ. ark. 5, 275. Priko sve mise kleče i inda kada koje molitve govore. M. Divković, bes. 146ᵇ. Što godi je mańkalo meni sada i inda zadovoļnu skrušenju, da ono namakne. nauk. 101ᵇ. Koja jednom blagosovļena može za istu službu služiti naprid inda. B. Kašić, rit. 12. A inda radeći sveđ živļaše o sebi. I. Đorđić, ben. 90.

ÌNDÂT, indáta, *m. arap. tur.* imdâd, *pomoć.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.:* ìndâte, ìndâti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die hülfe (hülfstruppen)' ‚auxilia', cf. pomoć *s primjerima:* Otišao mu u indat. Došao mu indat. Sad će nama lijep indat doći, viđećete jada od Turaka. Vaļa davat indat u Loznicu). Ne nadam se od Seńa indatu. Nar. pjes. vuk. 3, 213. Ali si se na me rasrdio da ti nisam na indatu bio? 3, 556. Te ukopah dva brata od majke, oba moja brata bez indata. 4, 40. Jelo brodu Lukinome pođe, da on čeka indat niz Košice. 4, 85. U to indat od Pipera dođe. 4, 117. Piperima dobar indat stiže. 4, 123. Prati mene vojsku u indata. 4, 215. Nek vam dađe indat u Loznicu. 4, 247. Jal' uteče, jal' po indat ode. 4, 256. Da Piperu budeš u indatu. Pjev. crn. 29ᵇ. Čeka' je indat od Stambola. 89ᵇ. Neka tebe u indata dođe. 121ᵃ.

ÌNDE, *vidi* indje.

1. ÌNDI, *conj. tur.* imdi, *dakle.* — *Od* XVII *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, naj češće u Slavoniji, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. ada) *i u Stulićevu* (v. dakle). Reče: ‚Mogu li ih s mora zatvorit, da ne bi iznijeli blago i lumbarde i čebhanu?' Reče: ‚Gospodaru, ne mogu, imaju oni drijeva velika, koji *(sic)* nose po 25 peča'. Reče: ‚Indi da se piše adabergom (?) teztez (?), da ih oni idu zatvorit'. Starine. 11, 116. (1678). Koja je stvar suprotivnija bitju Božjemu nego smrt? indi zarad ļubavi tvoje učini Bog da je uzmnožno ono što bijaše neuzmnožno. M. Radnić 336ᵃ. Koji sabor općeni stavio je ńi u broj svetije? doisto u saborije općenije toga ne ima; indi odkud su sveti? A. Bačić 153. Lasno je doći u poznańe da su lažļivi razlozi eretički, indi stoji istina, da ima purgatorijo. 520. Primi indi kńižicu. A. J. Knezović VII. Evo Ananija postavivši ruke svrhu Saula sakramenat krizmańa i krštеńa ńemu dađe, premako ne bijaše episkop nego učenik: indi nisu episkopi služiteļi krizmańa. A. Kanižlić, kam. 233. Indi ni iz nauka s. Jeronima, ni s. Ivana Zlatoustoga ne slidi, da priprosti misnici jesu služiteļi ovoga sakramenta. 234—235. *(Slagari)* našega jezika ne razume; indi ako su i naj razumniji u svom poslu, brzo se privare. V. Došen IX. Poglavar je otac puka; indi nek mu nije ruka stisla nokte. 231ᵃ. To od Boga ne čujemo, zašto indi virujemo? 256ᵇ. Mrav od sebe bit ne more; kako indi vas svit more? 263ᵃ. Zašto, ako ti sve znaš, indi nisi vojniku ništa ostavio? M. A. Reļković, sat. A8ᵃ. Ako bi to tako bilo kako ti govoriš, ti karaš puk za grihe, indi bi slidilo iz tvojih riči . . . A8ᵇ. Ako to tako bude, indi će on ostavit sve. sabr. 21. Ti si ńegova kći kako i tvoja sestra, indi on vaļa da svojoj dici jednako pravo učini. 22. Ja ńe odneo nisam, indi si ti. 50. Jest dakle nedospitno, jest indi nedospitne izvrsnosti. I. Velikanović, uput. 1, 12. Potribno jest bilo Isukrstu trpiti za unići u svoju slavu, indi koliko više jest nama potribno trpiti za ulisti u tvoju slavu. Đ. Rapić 32. Budući ako se čovik po razloženu od živine razlučuje, grišnik pak od razloga odpada, indi dostojno u onomu, koji po opakoj voļi svojoj u grih pada, ništo se ne naodi po čemu bi mogao biti različit od živine. 39. Jaram je jedan u kome jeste obodvoje, neka bude indi i jedno gazdarstvo. 89. Kada su tako hotili, indi neka i bude. 377. Dakle jerbo ja slipe, gluhe, rome i gubave ozdravļam, indi sam ja i Bog i mesija. B. Leaković, gov. 7. Znamo pak, da grisi zabrańuju život vikovićńi i slavu nebesku: indi od potribe jest napridovati i imiti dobro koje nas vodi u blaženi život vikovićńi. 26. Ako je pogibļivo što se čovik jedan i drugi

put povrati na grihe, što će indi biti onda, kada se tko deset, dvadeset i sto puta povrati na iste grihe? 98. Jerbo pak Bog svemogući svaka po istini i pravdi svojoj jest uredio i u zakonu svomu ostavio, koja ļudi imadu obsluživati, indi po istoj pravdi iziskuje i kaštige, kada ļudi ne bi hotili obslužiti. 149. Druže mio, indi tko bi bio! Osvetn. 1, 33. Indi u lov s družbom beg se puti. 4, 19. Car vam indi zapovijeda silno. 6, 20.

2. ĬNDI, *vidi* indje.

INDÌCIJA, *f. vidi* indikcija, *tal.* indizione. — XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (inьdicija ‚indictio'). Indicija prьva. Mon. serb. 105. (1333). Inьdicija 10. 209. (1387).

INDICÌJÔN, *m. vidi* indikcija, *tal.* indizione. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Na 19 miseca ģuńa 1439 indicijona drugoga. S. Badrić, ukaz. 88.

INDICIJONE, *f. vidi* indikcija, *tal.* indizione. — *U Daničićevu rječniku:* inьdicijone, *gdje su i primjeri:* Indicijone druga. Mon. serb. 463. (1454). Tisućno, indicijoni i dan više pisano. 465. — *prvi oblik vaļa da je načińen posve po talijanskome, drugi je nejasan.*

1. ÌNDIJA, *f.* India, *u Aziji dva poluotoka s jedne i druge strane rijcke Gange (obićnije se misli na poluotok s ove strane), s toga se često kaže u množini:* Indije. *pošto je iznađena Amerika, zovu se ‚Indije' i otoci u mehikanskom zatonu, te da se razlikuju od prvijeh, zovu se ‚zapadne', a one ‚istočne'.* — *isporedi* 1. Inđija. — *Akc. je zabiļežen kao što je u Vukovu rječniku; drukčiji je u Dubrovniku:* Ìndija *(prema talijanskome jeziku); ovako mislim da glasi i u Risnu gdje je Vuk čuo ovu riječ (vidi primjer iz* Nar. pjes. vuk), *te može biti da je Vuk zabiļežio akc. prema* 2. Indija, *a ne kako se ondje govori.* — *Između rječnika u Belinu* (Indija iztočna i zapadna ‚India orientalis et occidentalis' 396a), *u Voltigijinu* (‚India' ‚Indien'), *u Vukovu* (‚Indien' ‚India', cf. Indija), *u Daničićevu* (Inьdija). Oraha šestь odь Indije. Mon. serb. 498. (1466). Ki hode u Novu Indiju. M. Vetranić 1, 160. *(Čarovnike)* s. Matej apoštol iz Indije istira. F. Glavinić, cvit. 349b. Tko visoko hlepi znanje, tko zlato Indije slidom slidi. I. Gundulić 135. Ki se u zlatu Indije rodi. 535. U Indiji zemļa 'e zlato. J. Kavańin 22a. S predobite vami Indije u zapadu kad prosinu moj zdrak. 44a. Pora i kraļa od Indije. 242a. Tri mudroznanca, jedan iz Grčke, drugi iz Indije, a treći iz Persije. M. A. Reļković, sabr. 9. PoveščU vas u zemļu Indiju, de štir konju raste do koļena, detelina trava do ramena, otkle nikad ne zalazi sunce. *(iz Risna).* Nar. pjes. vuk. I, 489. — *U množini.* — *od* XVII *vijeka.* Po Indijah. B. Kašić, fran. I. Bog Bako, dobitnik od istočnijeh Indija. I. Gundulić 3. Bježi kud znaš, što hoć čini; zapad i istok vas obhodi; i bezkrajnoj po pučini svijet kružeći Indije brodi. 233. Ki se u zlatnijeh Indijah rodi. 535. Tomas bi kopjem proboden u Kalamini u Indijah. F. Glavinić, cvit. 222a. Koga bi on mogal u Indije, novič našasto, poslat. 250b. Napokon dojde u Indije. 115b. U Indije neka bježi. P. Kanavelić, iv. 205. Tko bi lošao iz Indija bogat. M. Radnić 212a. Novu zemļu i Indije, ńihov Zaver kō krsti' je. J. Kavańin 372a. Ova živina jest u Indija. J. Banovac, razg. 137. Koji se nahode u Špani, u Franci, u Indija. J. Filipović 1, 178b. Da nije jedan način vladati u Rimu, ... treći u Indija ... F. Lastrić, test. 64b. Poslati ga iz Rima tja u Indije. ad. 108b. Gospodstvo je na sabļi dobio, vicekraļ je u Indijam bio. And. Kačić, razg. 269b. Tja do Indija istočni. Norini 10.

2. ÌNDIJA, *f. vidi* 2. Inđija. — *Prije našega vremena.* Indija (selo u Sremu). S. Novaković, pom. 134.

INDÌJÂN, *vidi* Indijanin.

INDÌJÂNA, *vidi kod* smokva *i* trst.

INDIJÁNAC, Indijánca, *m.* Indus, *čovjek iz Indije (kaže se i o starosjediocu iz Amerike).* — *isporedi* Indijanin. — *U naše vrijeme kod pisaca i u Šulekovu rječniku:* ‚Indianer'.

INDÌJANIN, *m. vidi* Indijanac. — *plur.:* Indijâni. — *Od* XVI *vijeka (u svijem primjerima samo množina; moglo bi biti da pisci misle na jedninu* Indijân *prema tal.* Indiano), *a između rječnika u Belinu* (Indijanin ‚Indus' 396a). Trgovci Armeni i Indijani. M. Vetranić 1, 230. Indijanom i Etijopom. B. Kašić, fran. II. Hoteći proti Indijanom na vojsku pojti. F. Glavinić, cvit. 349a. Navijesti zakon Isukrstov Indijanim zapadnijem. I. Đorđić, ben. 5.

INDÌJÂNKA, *f. žensko čeļade iz Indije.* — *gen. pl.:* Indijanâkâ. — *U Belinu rječniku.*

INDÌJÂNKIŃA, *f. vidi* Indijanka. — *U Belinu rječniku* 396a.

INDÌJÂNSKÎ, *adj. koji pripada Indijancima (i Indiji).* — *isporedi* indijotski. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚indicus' 396a). Hoću li ali ne ja vojsku pridobiti indijansku. F. Glavinić, cvit. 349b. Meu grčkim morem i indijanskim. J. Kavańin 242a.

INDIJI, *m. pl.* Indi, *ļudi iz Indije.* — *U knizi* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku.* Pročijimь Toma jako Indijomь svetêj gorê byvajetь. Domentijanb 28.

INDÌJÔČICA, *f. dem.* indijoka. — *U Stulićevu rječniku.*

INDÌJÔKA, *f. vidi* indijota. — *Može biti da je isprva glasilo* indijotka. — *U Belinu rječniku* 336b *i u Stulićevu.*

INDIJOSKI, *vidi* indijotski.

INDÌJOT, *m. u Vukovu rječniku:* vide ćurak *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (?).* — *vidi* indijota. — *isporedi* indijun.

INDÌJOTA, *f. budija, ćura, pura, tuka.* — *isporedi* indijoka. — *Riječ je talijanska, vaļa da se gdje u Italiji kaže ili se prije kazalo* (gallina) indiotta *(isporedi* indijotski). — *U Dubrovniku od prošloga vijeka, a između rječnika u Belinu* 336b. 337a *(gdje se naj prije nahodi), u Stulićevu, u Vukovu:* vide ćurka *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

INDÌJOTICA, *f. dem.* indijota. — *U Stulićevu rječniku.*

INDÌJOTSKÎ, *adj. indijanski.* — *Jamačno po talijanskom jeziku; vaļa da se gdje u Italiji kaže ili se prije kazalo* Indiotto, *Indijanac, indijanski.* — *-t- može i ispasti ispred s:* indijoskî. — *U dva pisca (jedan je Dubrovčanin, drugi Korčulanin)* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (indijoski ‚indicus' 396a). Brodijaše siňo vale stare Tebe svijetla glava, indijotskih od država lijep dobitnik. I. Gundulić 55. Oružja su strijele i luci k'o inim mnozim i ńih vrsti, a s gvozdenijem šipi u ruci indijoske duge trsti. 330. Štap ima od indijotske svaki trsti. P. Kanavelić, iv. 338.

INDÌJÛN, indijúna, *m. budac, ćurak, puran,*

tukac, vidi indijota. — *isporedi* indijot. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ÎNDIK, *m. vidi* čivit, *tal.* indico. — *Od* XVI *vijeka.* Indik, indico *(u Mletačkom rukopisu, u rukopisu* XVI *vijeka),* Indigofera anil L., v. čivit. B. Šulek, im. 114. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

INDIKAT, indikta, *m. vidi* indikcija. — XIII *i* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (ınьdikьtь). Lêto uplьštenija Gospoda našego Isu Hrista tisušta 240, mêseca marьta 22 dьnь, ınьdikьta 13. Mon. serb. 28. (1240). Lêto upelštenija Gospoda našego Isu Hrista tisušta 249, mêseca marta, ınьdikьta 7. 32. (1249). Vь lêto 6810, slьnьčnago kruga 22, lunьnago že 8, indikta 13. 66. (1302). Vь lêto 5829 mêseca đenьvara 6 dьnь ınьdikьta 5. Deč. hris. 2. Vь lêto 6856, indikta 1. Mon. serb. 132. (1348). Vь lêto 6858, indikta 3. 148. (1349). Vь lêto 6864, indikьtь 10. 153. (1356). — *Od grč.* ἰνδικτιος.

INDÌKCIJA, *f.* indictio (romana), *perijoda od* 15 *godina što je postala pod rimskijem česarima; ńom se često bilježi u starijim spomenicima vrijeme u koje su pisana, tako da broj (od* 1 *do* 15) *uz indikciju naznačuje koja je po redu u ńoj godina, a koja je indikcija ne kaže se.* — *vidi* indicija, indicijon, indicijone, indikat, indikcijon, indikcijona, indikcijone, indikcijun, indikta, indiktijon, jendikat, jendiktijon. — *Načińeno u naše vrijeme od* indictio. Indikcija, hist. astr. ‚indiction; indictions-cyclus, römerzinszahl', tal. ‚indizione; ciclo', frc. ‚cycle de l' indiction', egl. ‚cycle of indiction'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

INDIKCIJON, *m. ili f.? vidi* indikcija. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Let ot rojstva Isukrsta 1325, indikcijon 8. Mon. croat. 3. (1325).

INDIKCIJONA, *f. vidi* indikcija. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Od indikcijone. Indikcijona jest priobraćenje ili krug od 15 godišta (od 1 tja do 15) koja sfršivši se, opet se vraća na jedinost, i početak uzima sfako godište ovoga kruga od ǵenara u pismih pečatnih papinih. B. Kašić, rit. 8a.

INDIKCIJONE, *n. vidi* indikcija. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka.* Let 1460 indikcione osmo, miseca Novembra. Mon. croat. 89. (1460).

1. INDIKCIJUN, *f. vidi* indikcija. — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Zač se često čini spomena od indikcijuni u pismih sabornih. M. Alberti XXVII. Zrcalo od indikcijuni, ka počińe od lita ispravļenoga 1582. XXVIII. Do lita, od koga išćeš znati ńegovu indikcijun. XXVIII. — *Na dva mjesta u istoga pisca muškoga je roda.* Od indikcijuna. XIV. XXVII.

2. INDIKCIJUN, *m. vidi kod* 1. indikcijun.

ÌNDIKTA, *f. vidi* indikcija. — *isporedi* indikat. — XVIII *vijeka.* Indikta rimska ‚indizione romana'. S. Budmani 418a.

INDIKTIJON, *m. vidi* indikcija. — *Od* XIII *do* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (ınьdikьtijonь ‚indictio'). Indiktijona 4. Mon. serb. 20. (1234). Vь lêto 6772, indiktijona 7.-go. 561. (1264). Vь lêto 67(7)7, indiktijonь 12. 50. (1269). Vь lêto 6856, mêseca đecemvrija 12 dьnь, ınьdikьtijonь 1. 128. (1347). Vь lêto 6865, indiktijonь 10. 158. (1357). Vь lêto 6865, indiktijona 10. 159. (1357). Vь lêto 6873, indiktijona 3. 173. (1365). Lêto 6885, indiktijonь 15. 186. (1377). Vь lêto 6904, indiktijona tretijego. 228. (1395). Indiktijonь 9. 363. (1430). 437. (1445). Indiktijonь 11. 539. (1494).

ÌNDIVIJA, *f. tal.* indivia, *žućenica, rezanica.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (indivija, žutjenica pitoma ‚intybus, intubum, intubus sativus vel hortensis'), *u Belinu* (‚endivia, indivia, herba nota da insalata' ‚intubus' 288b), *u Bjelostjenčevu* (v. cikorija), *u Stulićevu* (‚intubus'). Indivija, (tal.) indivia, intubus (Dellabella, Durante), 1. Cichorium endivia L.; 2. Cichorium intybus L. (Bjelostjenac). B. Šulek, im. 114.

INDÌVIN, na indivin, *adv. na sreću, ne znajući kud ili kako, gatajući, od tal.* indivino, *gatalac.* — *Akc. je zabilježen kao što je u Vukovu rječniku; u Dubrovniku je drukčiji:* nȁ indivîn; *može biti da je tako i u Hercegovini.* — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Hercegovini):* n. p. otišao na indivin ‚unsicher' ‚incertum'.

INDJAVLANIK, *m. čovjek u kome je đavao, ili koji radi kao takovi, od tal.* indiavolato *(vidi* indjavolan). — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Hinče prizločesti, čarataoniče priveliki, indjavlaniče, koji si veće puta tvojijem himbenijem i lažļivijem govorenjem pridobio i natekao naučitelje od zakona. M. Divković, bes. 369b.

INDJÀVOLÂN, *adj. bijesan (u kojemu je đavo), kao da je part. praet. pass. glagola* indjavolati, *ali je uprav načińeno od tal.* indiavolato, *bijesan (a i ovo je uprav part. praet. pass. glagola* indiavolare). — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* I oni koji bjehu indjavolani, ozdravļahu. N. Ranina 200a. luc. 6, 18.

ÎNDJE, *adv.* alibi; alio. — *isporedi* drugdje. — -je- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *po hercegovačkom glasi* îńde, *po istočnom* îńde, *po zapadnom* îndi. — *Postaje od* in *nastavkom* dê *(praslav.* de, *vidi kod* gdje). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* inъde, *poļ.* indzie. — *Između rječnika u Vrančićevu* (jindi ‚alibi'), *u Mikaļinu* (indi, kad se razumi stati ‚alibi'; indi, kad se razumi pojti ‚alio'), *u Belinu* (‚alibi' 447a), *u Bjelostjenčevu* (indi, kad se razumi stati ‚alibi'), *u Stulićevu* (indi *i* indje *i* inde ‚alibi, alicubi'), *u Vukovu* (îńde, na drugom mjestu ‚anderswo' ‚alibi': đe inđe *s dodatkom, da se govori u Boci, vidi i:* Inđe, slavenski ‚indê' = na drugom mjestu — u Dobroti. Vuk, poslov. L), *u Daničićevu* (inъdê *i* inъde ‚alio loco; alio').

a. alibi, *na drugom mjestu (kod stajańa). ovo je značeńe praslavensko.* Nigdê inъdê da se ne prju. Mon. serb. 16. (1222—1228). U Suhogrьlê ili inde gde. 123. (1336—1347). Ni indê nigdê. 204. (1386). Tako jeda biste mi indi udilili. Mon. croat. 77. (1451). Ukažem indê, kako rodi se Hristos. Pril. jag. ark. 9, 98. (1468). Da indi priživiš. M. Marulić 154. Nima se ukopati s inimi Krstjani nego indi. Stat. poļ. ark. 5, 249. U Poļicih ali indi. 253. Da ne oblękut se v posvećene rizi indi neže v crikvi. Š. Kožičić 8b. Naredi da jerej indi ne pravdajot se neže pred crikvenim sudcem. 10a. Ko *(srdačce)* ne ima indje stan. G. Držić 400. Jeda u grčkih šatorih, ali indje? M. Vetranić 2, 474. Ti meni nijesi oni, ki si danas bio, indi bivao. M. Držić 182. Jeda indje me rodjenje i mû ļubav i razbludu boļom srećom naći budu, ter utješim tim cviljenje. S. Bobaļević 234. Mogaše se Isukrst i indi gdi priobraziti. M. Divković, bes. 277. Neka indi ženu ište k sebi on takmenu. kat. 113. Što ćeš moći indi uzriti, što doma ovdi ne vidiš? B. Kašić, nasl. 38. Nećeš najći indi tolička mira. 39. Nije pribižišta meni indi nego u tebi. 173. Ova *(su)* mjesta pod zemļom i ne indje. M. Orbin

105. Što ti možeš indi gledat i viditi što ne može ovdi tve oko pozriti. A. Georgiceo, nasl. 47. Indi službenika išće neka sebi. I. T. Mrnavić, osm. 23. Da se inde gdigodi stanemo opeta. G. Palmotić 2, 513. Gdje ću inđe ja izreći temeljitos? V. Andrijašević, put. 27. U tvojijem rukam i ne inde sreće su moje. 242. Kak da nije indi boja. I. Zanotti, en. 30. Indje slavici čujahu se. I. Đorđić, uzd. 60. Kako indi upisah. ben. 48. U crikvi ali indi. H. Bonačić 49. Da će nam biti lasnije spasiti se u redovništvu nego indi. 117. Kako smo i indje skazali. S. Rosa 23b. Jeli pak jedan težak grih ova pohlepa, to jest lakomost? Doisto, jer je apostol naziva službu kipa; a indi veli: ‚Tkoji hoće bogati učinit se, upadaju u iskušanje djavla‘. Blago turl. 2, 175. Kad si indi, živi kako se živi ondi. Ant. Kadčić 52. — *Na dva mjesta* XVIII *vijeka ima* od indje *sa značenjem: od drugoga mjesta.* Još da se od indje razabrati ne može. I. Đorđić, ben. 86. Dali jest držan od indi, oli od zapovidi, oli od svoga obetanja, oli od ugovora. Blago turl. 2, 95.

b. alio, *na drugo mjesto (kod micańa).* — *Od* XIII *vijeka.* Grodu u koje mêsto ili u Brьskovo ili inьdê gdêgodê. Mon. serb. 16. (1222—1228). Da mogu pojti u Kotorь i indje, kudê imь je ugodno. 327. (1423). Popel da se stavi v oltar ali indi. Naručn. 42b. Ne vad' mi tač dušu, pod' indi ter dvori. Š. Menčetić 140. Indje svudi lazi. M. Držić 46. Tuj stat oblast nì nam dana, iskat hod'mo indi stana. P. Hektorović (?) 104. Druzijeh indi neka svrta. J. Kavańin 195b. Indi su išle. 290a.

INDÙĜATI, indùĝâm, *impf. tal.* indugiare, *oklijevati.* — *U komediji dubrovačkoj* XVI *vijeka (sad se u Dubrovniku ne čuje.* P. Budmani). Ne induĝaj ništa, naj brže neg podi tere se vjeri tom. N. Nalješković 1, 290.

INDÙLĜÊNCIJA, *f.* indulgentia, *proštenje (u crkovnom smislu).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* S indulgencijami aliti s proštenjem. M. Orbin 128.

ÍNĐA, *f. hyp.* 3. Inđija. — *Akc. se mijeńa u voc.* Índo. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Inđa. S. Novaković, pom. 66.

ÍNĐE, *vidi* indje.

INĐELIJA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Anđelija. — *Prije našega vremena.* Inđelija. S. Novaković, pom. 66.

INĐIBER, *m. vidi* dumbir. — *U Šulekovu imeniku:* Indibor, rus. имбирь, Zingibor officinale Rosc. 114.

1. ÌNĐIJA, *f. vidi* 1. Indija. — *U narodnoj pjesmi našega vremena (a vidi i* indinski), *a između rječnika u Vukovu.* Kad ja idem iz zemlje Indije, iz Indije, iz zemlje prokleto; u Indiji teško bezakońe. Nar. pjes. vuk. 2, 1.

2. ÌNĐIJA, *f. trgovište i selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijelj. hrv. 146. — *isporedi* 2. Indija. — *Pomiče se od* XV *vijeka.* — *Između rječnika u Vukovu* (selo u Srijemu) *i u Daničićevu:* ‚Indija‘, među selima koja je Jovan despot dao Krušedolu bilo je i ‚selo Indija‘ (Mon. serb. 541 *god.* 1496). ima i sada. — Indija. S. Novaković, pom. 134.

3. ÌNĐIJA, *f. ime žensko.* — *isporedi* Indolija. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Indija. S. Novaković, pom. 66. Po smrti sestre svoje Indije. Glasnik. 11, 1, 26. (1808).

INĐILISKI, *adj. vidi* ingleski. — *Postaje od* Inđiliz. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Inđiliske igle u trgovaca neke šivaće igle. V. Ilić.

INĐILIZ, *m. tur.* Ingiliz *(vidi kod* Inglez). — *U naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić.

INĐINIJER, *m. vidi* inginir. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* indiñer *s istijem značeńem (može biti da u obje riječi treba čitati ĝ mj.* d). Indinijera engleskoga. A. Tomiković, živ. 103. Od jednoga indiñera olandeskog. 41.

INĐINSKI *(uprav* indijinski), *adj. koji pripada Inđiji (vidi* 1. Indija). — *U rukopisu* XVI *vijeka.* Poći hoće jedan od vas u indinsku zemlju ustavljati ljudi od idolije. Starine. 5, 97. (1520). Jovan Kondopora cara, indinskoga gospodina, sluga. 98.

INĐIÑER, *vidi kod* indinijer.

INEKAV, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (‚Inekav‘). Inekavь z dêtcami. Mon. serb. 564. (1322).

INESETAN, inesetna, *adj. vidi* nesetan.

INFÀJMATI, infàjmâm, *pf. vidi* infamati.

INFAJMÁVATI, infàjmâvâm, *impf. vidi* infamavati.

INFÀMATI, infàmâm, *pf. tal.* infamare, *iznijeti na (zao) glas, ozloglasiti.* — *impf.:* infamavati. — *Samo part. pract. pass.:* ìnfamân *u jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka, i* ìnfamât *u jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Govoreći... stvar skrovitu... od koje ostaje infaman. I. Držić 178. Ostane infamat oli ozloglašen. M. Dobretić 114. — *U Dubrovniku se sad govori* infajmati. P. Budmani.

INFAMÁVATI, infàmâvâm, *impf.* infamati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Tko infamava riječima. I. Držić 163. Tko infamava samoga sebe. 178. — *U Dubrovniku se sad govori* infajmavati. P. Budmani.

ÌNFER, *m. gvozdena rešetka na prozoru, od tal.* inferrata. — *isporedi* inferata. — *U narodnoj pjesmi* XVIII *vijeka.* Kroz infer mu dodava sa zlatom tanku košulju. Nar. pjes. bog. 137. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U istoj pjesmi ima dva puta instr. plur.* iferjema *(sic):* Tu ćeš naći, djevojko, tamnicu s iferjema... Tu je našla djevojka tamnicu s iferjema, na inferju nahodi Komjena Jagnilovića. 137. *u zadńem je primjeru jamačno* inferje *(u loc.* inferju) *kolektiv.*

INFÈRÂTA, *f. vidi* infer. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, u kojega je osobito značeńe: gvozdena rešetka u ženskijem manastirima, kroz koju se dumne razgovaraju sa spoljašńom čeljadi u sobi za to naznačenoj.* Djevojčica, koja stoječi u kući svoga oca i matere zatvorena, čuvana i skuplena, sada bivši vjerenica Jezusa Isukrsta, stoji u manastijeru pripravna za odgovarat svakomu tko hoće i sama s jednijem samijem tri i četiri ure na inferati, jaoh onoj koja tako čini! I. Držić 261. Dvije *(dumne)* stahu u jednomu manastijeru, i bjehu prijateljice od inferata, nemirne i razpršane u svomu životu. 261.

ÌNFÊRJE, *n. vidi* infer *pri kraju.*

INFÒRMATI SE, infòrmâm se, *pf. tal.* informarsi, *obavijestiti se* — *impf.:* informavati se. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVII *vijeka.* Š ńima se svjetovat i informat kako stvari prohode. I. Držić 269. Ako se ne informaju dobre od pravde. 306.

INFORMÁVATI SE, infòrmâvâm se, *impf.* informati se. — *U istoga pisca* XVII *vijeka.* Ne

informavat se kako obslužuju pravdu ńih oficali. I. Držić 300.

INGALO, *n. vidi* igalo. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Da udrimo na ingalu pored mora slana. Pjev. crn. 176ª.

INGELTERSKI, *adj. koji pripada Ingilteri (pošto nema potvrde riječi* Ingeltera, *može biti da prvo* e *stoji pisarskom grješkom mj.* i). — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Kraļ franački i ingelterski. Mon. croat. 226. (1527).

INGILIZ, *m. Inglez, tur.* Ingiliz. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 97. — *isporedi* Indiliz.

ÌNGILTERA, *f. vidi* Inglitera. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu.* Od Ingiltere. Š. Kožičić 19ª. Hodivši on u Fijandru često i jednom na Ingilteru. B. Kašić, iń. 44. Na otoku od Ingiltere. F. Glavinić, cvit. 73ª. U Britaniji ka sada Ingiltera imenuje se. 149ᵇ. U Londriji mestu prvomu od Ingiltere. 428ᵇ. Bosne, Rasije, Ingiltere kraļi. J. Kavańin 190ª. Alberto, kraļ od Ingiltere. J. Banovac, razg. 152. U Ingilteri. J. Filipović 1, 267ᵇ. 3, 197ᵇ. Ingiltera. V. M. Gučetić 100. Svud po franačkoj kraļevini i po Ingilteri. I. M. Mattei 226. Jadril sam Taliju do Livorne grada, Špańu, Ingilteru do malteških strana. Nar. pjes. istr. 2, 136. — *Može biti da je gdjegdje narod primio ovu talijansku riječ i preko turskoga jezika* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 97).

ÌNGLÊS, *m. vidi* Inglez. — *U dva primjera* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu.* Cesara, proti komu Ingles Maksimo uzdvignu se. F. Glavinić, cvit. 345ª. Montekutio, rodom Ingles. A. Kanižlić, kam. 54. — *Nije dosta pouzdano: u prvom se primjeru može pročitati i* Inglež, *u drugomu i u rječniku može biti štamparska ili pisarska pogreška mj.* Inglez.

ÌNGLÊSKÂ, *f. vidi* Ingleška. — *isporedi* Engleska. — *Od* XVIII *vijeka.* Idu kući u Inglesku. M. A. Reļković, sabr. 12. U Inglesku. A. Tomiković, živ. 39. Pa kako je na carstvo Velikoga Napoleona udarila i Rusija i Austrija i Ingleska. M. Pavlinović, razg. 10. *i u Šulekovu rječniku:* ‚England'.

ÌNGLÊSKÎ, *adj. vidi* ingleški. — *isporedi* engleski. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* 404ª *gdje se naj prije nahodi, i u Voltiģijinu* (ingleska zemļa ‚Inghilterra' ‚Engeland'). Kraļ ingleski. J. Filipović 3, 250ª. Kraļestvo inglesko. 3, 331ª. U ingleskomu vilajetu. I. Jablanci 25. A četvrtu ingleskoj carici. Nar. pjes. vuk. 5, 399. Preprati ga u zemļi ingleskoj. Pjev. crn. 25ᵇ. Tri barila praha ingleskoga. Nar. pjes. juk. 157. *i u Šulekovu rječniku:* ‚englisch'.

ÌNGLÊSKIŃA, *f. žensko čeļade iz Ingleske.* — *Od* XVIII *vijeka.* U obrazu i u pogledu ove Inglezkińe . . . D. Obradović, basn. 405.

ÌNGLÊŠKÂ *(zemļa), f. Anglija.* — *isporedi* Ingleska, Engleska. — *U naše vrijeme.* Irci još gledaju, da se iskopaju iz zajednice s Ingleškom. M. Pavlinović, razg. 21.

ÌNGLÊŠKÎ, *adj.* anglicus, *koji pripada Inglezima ili Ingleškoj.* — *isporedi* engleški, engleski. — *Postaje od* Inglez *(u kojega pisca vaļa da postaje od* Inglež) *nastavkom* ьsk. z *pred* ь *mijeńa se na* ž, *za ńim* s *ispada, a* ž *ispred* k *mijeńa se na* š; z *može se i ne promijeniti na* ž, *ali se onda ispred* k *mijeńa na* s *(vidi* engleski). — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide anglijski *s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom iz narodne pjesme:* Mletačkijem zlatom šikosane, ingleškijem srebrom potkovane). Svakolika zemļa ingleska s neskladnosti bijesne i grube britke mače, kopja teška svoje obraća na pogube. Ģ. Palmotić 2, 3. Otijući dati pomoć drugomu nikom kraļu ingležkom. F. Lastrić, ned. 326. Enrik kraļ ingležki. 354. Pisa kripku i snažnu kńigu kraļu ingležkomu. 369. Od Francije i zemļe ingleške. Nar. pjes. vuk. 5, 376. U silnoga kraļa ingleškoga. Pjev. crn. 25ᵇ. Na ruke ingleškoj kraļici. 189ᵇ. Bi reč na ńih sedam vrvi kraļa i deveta kraļica ingleška. Osvetn. 2, 73. Baš ko da su na Trijestu bili, pa ingleške opustili lađe. 2, 160. Do tri poklisara od tri vela kraļa, franačkoga a i rusinskoga, a treći je kraļice ingleške. 3, 57. Pet milijuna ingleških groša. 3, 164.

ÌNGLÊZ, Ingléza, *m.* Anglus, *tal.* Inglese *(može biti da je gdjegdje naš narod primio ovu talijansku riječ i preko turskoga jezika.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 97. *isporedi* Indiliz, Ingliz, Ingiliz). — *isporedi* Anglez, Englez, Inglež. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu i u Bjelostjenčevu.* Od istočnijeh Ingleza. B. Kašić, per. 100. Kada Inglezi ostaviše grad. M. A. Reļković, sabr. 12. Zabiliži Inglezom sve. A. d. Costa 1, 127. A šta ćete vi Inglezi? Nar. prip. vrč. 45. I Amerikanci i Inglezi velikim te počitańem predusretaju. M. Pavlinović, razg. 5. Pa slušajte oficijere mlade, od Ingleza što sam nabavio. Osvetn. 3, 145. Inglez kaže a Omere piše. 3, 162. *i u Šulekovu rječniku:* ‚Engländer'.

INGLÉZOV, *adj. koji pripada Inglezu.* Da imadeš snagu ćesarovu i gotovo Inglezovo blago. Osvetn. 3, 123.

ÌNGLÊŽ, Ingléža, *m. vidi* Inglez *(u Dalmaciji izgovaraju talijanski glas* z *gotovo kao* ž). Došavši jedan Inglež u s. zemļu. J. Banovac, pripov. 98. Boj bijaše Franca s Ingleži. F. Lastrić, ned. 369. Pristali su kano i Ingleži, bogati su kano Olandeži. And. Kačić, razg. 301ᵇ. Francež oli Inglež. M. Dobretić 94. Inglež je silu podignuo. Pjev. crn. 26ª. A što vaļa za potroška blaga, od Ingleža jesmo uzajali. Osvetn. 3, 62.

INGLÌNTERA, *f. vidi* Inglitera. — *U jednoga pisca Dalmatinca* XVIII *vijeka.* Kraļ od Inglintere. J. Banovac, pred. 43. Veliki otajnik od Inglintere. 94.

INGLITAR, *m. vidi* Inglitera. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj (gdje se misli da je grad).* A šiļe je gradu Inglitaru, a na ruke ingleškoj kraļici. Pjev. crn. 189ᵇ.

INGLÌTERA, *f. Ingleška, tal.* Inghilterra. — *isporedi* Ingilterra, Inglintera, Inglitar. — *Od* XV *vijeka po zapadnijem krajevima.* Zov' France kraļa, pak zov' i Inglitere. M. Marulić 242. Čista Inglitera. J. Armolušić 26. Sveti Agustin *(obrati)* Ingliteru. I. Đordić, ben. 5. U Ingliteri. J. Filipović 1, 188ª. Kad cvatijaše u Ingliteri vira. I. J. P. Lučić, razg. 49. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

INGLIZ, *m. Inglez, tur.* Ingliz. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 97.

ÌNGVAST, *m.* atramentum scriptorium, *crnilo (za pisańe), srlat.* incaustum, incaustrum (Ducange, *od grč.* ἔγκαυστον), *isporedi i češki* inkoust, ingoust, *poļ.* inkaust. — *isporedi* ingvastar, ingvostar. — *Od* XVI *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* 391ᵇ *i u Stulićevu* (‚atramentum'). Iz onogaj ingvasta. Zborn. 55ᵇ. Kńiga ali ingvast ali pena. 118ª. Da pijeskom riječi mê, a ingvas da more stvorit se more. N. Na-

ļešković 1, 113. Ne scijen'te, da se je mnogo truda i ingvasta oko ove komedije stratilo. M. Držić 243. Da sve more bude ingvas. A. Gučetić, roz. jez. 74. roz. mar. 104. Da je sve more ingvast. M. Orbin 281. Potrebno je meni sada oni ingvas pripraviti. P. Kanavelić, iv. 217. U ingvastu skvašena su. B. Betera, ćut. 4.

ÌNGVASTAR, ingvastra, *m. vidi* ingvast. — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka.* Crnilom ili ingvastrom. B. Kašić, iń. 67.

ÌNGVAŠTENICA, *f.* atramentarium, *sud u kojemu stoji ingvast kad se piše. — Samo u Belinu rječniku:* ‚attramentarium' 157b, *i u Stulićevu:* v. tapań.

INGVÀZDÂŃE, *n. djelo kojijem se ingvazda. — U Stulićevu rječniku:* ‚cucitura abbozzata con punti grossolani' ‚crassa, rudis sutura'.

INGVÀZDATI, ingvàzdâm, *pf. prišiti kako mu drago (tako da jedan šavak ostaje daleko od drugoga) jedan komad tkanine k drugome, samo da se jedno uz drugo ne pomiče preko pravoga sašivańa (u sjevernijem krajevima* heftati *od ńem.* heften). — *impf.:* ingvazdavati. — *Postaje jamačno od tal.* imbastire, *premda je čudnovata promjena glasova. — U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani), *a između rječnika u Stulićevu* (‚cucire grossolanamente' ‚imperite consuere').

INGVAZDÁVATI, ingvàzdâvâm, *impf.* ingvazdati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani), *a između rječnika u Stulićevu.*

INGVOSTAR, ingvostra, *m. vidi* ingvast. — *U rukopisu* xvi *vijeka.* Vazeh kartu, pero i ingvostar. Živ. jer. star. 1, 235.

ÌNĠIJEL, inġijèla, *m. vidi* inġil. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* K nama brže oġe i vaizi ponesite ḱnige i inġijele, te gledajte što nam ḱnige kažu, što će nama biti do pošļetka. Nar. pjes. vuk. 4, 133. Tako naši inġijeli kažu da će vaše kuće pogoreti. 4, 135.

ÌNĠÎL, inġíla, *m. arap. tur.* inġîl *(od grč.* εὐαγγέλιον*), jevanđeļe, ali u narodnijem pjesmama ovako Turci zovu koran, ili ńekakvu drugu svetu ḱnigu u kojoj se čita što će se dogoditi. — isporedi* inġijel, inġilija, inġilo. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* ìnġîle, ìnġîli. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚das evangelium' ‚evangelium' (‚ist der koran gemeint'). Ja sam gled'o u našem inġilu, ovo, paše, biti dugo neće *(govori Turčin).* Nar. pjes. vuk. 4, 142. Nek mi pravo po inġilu sudi. Nar. pjes. hörm. 2, 18. Potegoše ḱnige i inġilo. 2, 71. Aman komše! vaše zakonoše pravdu prave iz inġila sveta. Osvetn. 4, 35.

INĠÌLIJA, *f. (?) vidi* inġil, *tur.* inġilli, *koji pripada inġilu. — U naše vrijeme.* Što ti ḱniga inġilija piše. V. Vrčević, niz. 148.

INĠILO, *n. vidi* inġil. — *Na jednom mjestu u pisca* xvii *vijeka, gdje Turčin ovako zove jevanđeļe (pisano je* ‚ingilo'). Kakono popovi . . . krstjansko ‚inġilo' kad hoće pivati. I. T. Mrnavić, osm. 32.

INĠIN BUNAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada kod Inġina Bunara. Sr. nov. 1868. 162.

INĠÌNÎR, inġiníra, *m. ńem.* ingenieur, *tal.* ingegnere, *u Vukovu rječniku:* ‚der geometer, ingenieur' ‚geometres'. — *isporedi* inženir, indenijer, indeńer.

INĠÌNÎRSKÎ, *adj. koji pripada inġinirima.* Javim mu moju žeļu dojti u akademiju inġinirsku. S. Tekelija. let. 119, 21.

INĠÌRICA, *f. vrsta kruške, od pers.* enġîr, *tur.* inġir, *jabuka. — U Vukovu rječniku:* ‚art birnen' *s dodatkom da se govori u Užičkoj nahiji.*

INĠÌRLIJA, *m. nejasna riječ (turska) u narodnoj pjesmi našega vremena.* Kad udare Turc. inġirlije, oborite tope sinġirlije. Nar. pjes. stojadi 2, 84.

ÌNKANAT, ìnkânta, *m.* auctio, *javna prodaja, kad se što prodaje onome koji između svijeh daje naj veću cijenu (u naše vrijeme kod pisaca* dražba), *tal.* incanto. — xvii *vijeka u dva pisca (u zadńega je nom.* inkant). Na inkantu ima biti slobodnost. B. Kašić, zrc. 79. Kupiti cjeńe na inkantu. 79. Ako prodavaju na inkant po mańe. I. Držić 315. *I u naše vrijeme u Dubrovniku (s nom.* inkanat). P. Budmani.

INKAŠ, *m. vidi* inkaša. — *U Mikaļinu rječniku:* inkaš, kaša za načińati ogrliće ‚cremor'.

ÌNKAŠA, *f.* amylum, *nišeste, skrob. — isporedi* inkaš. — *Po obliku kao da je iz talijanskoga jezika, ali ne znam talijanske riječi od koje bi moglo postati. — U Belinu rječniku* 72a *(gdje se naj prije nahodi), u Voltińijinu:* ‚amido' ‚weizenstärke'; *u Stulićevu:* ‚amido' ‚amylum'. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. Kad se škrob zdravo prosuši, onda se raspe i bude vrlo sitno i lepo belo brašno i kaže se ‚nišeste' ili ‚inkaša'. Đ. Popović, poznav. rob. 377. — *i u Šulekovu rječniku:* ‚stärke'.

INKÀŠATI, inkàšâm, *pf. poskrobiti (fino rubļe). — impf.:* inkašavati. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *plur.:* inkašámo, inkašáte. — *Vidi* inkaša *od čega postaje. — U Stulićevu rječniku:* ‚inamidare' ‚amylo conspergere', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *I u Šulekovu rječniku:* ‚stärken'.

INKAŠÁVATI, inkàšâvâm, *impf.* inkašati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* inkašávaju, *u aor.* inkašávah, *u ger. praes.* inkašávajûći, *u ger. praet.* inkašávâvši, *u part. praet. act.* inkašávao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — U Stulićevu rječniku, i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ÌNKONA, *f. vidi* ikona *i* inkuna. — *Na jednom mjestu* xv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (inkona). Moći moje i inkone. Spom. sr. 2, 125. (1466). *(u latinskom prijevodu:* Reliquias meas in *(sic)* inchonas. 131.).

INKUN, *m. vidi* inkuna. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* v. kip.

ÌNKUNA, *f. vidi* ikona. — *isporedi* inkun, inkona. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* prilika) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚effigie di qualche santo' ‚icon sacra' *s primjerima — poslovicama —:* Svakoj inkuni zavjetovati se. Nove inkune na otar a staro pod otar 283a), *u Voltińijinu* (‚immagine, sembiante' ‚bild, gesichtsbildung'), *u Stulićevu* (‚imago, effigies'). Stare inkune za otar a nove na otar. (D). Poslov. danič. 114. Uprije oči iznenadno u jednu inkunu. B. Zuzeri 4. Inkuna na postavu upengana. 91.

ÌNKUNICA, *f. dem.* inkuna. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚imaguncula' 376a) *i u Stulićevu.* Tegnutjem od kojegod sfoje prilike ili inkunice. B. Kašić, fran. 174. Nije, vjerujem, ikoga, koji zove se obvjetovan Jezusovu svetomu srcu, koji ne ima kojugodi ńegovu priliku al' inkunicu. I. M. Mattei 143.

INKVIZICIJA, *f.* inquisitio, *u katoličkoj crkvi (ne samo u Španiji i u Portugaliji) sud nad nevjerstvom. — isporedi* inkvizicijon, inkvižicijon. *— U naše vrijeme kod pisaca, načińeno od latinske riječi.* Inkvizicija, hist. ‚inquisition', tal. ‚inquisizione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

INKVIZICIJON, *m. i f. vidi* inkvizicija. — *isporedi* inquižicijon. — *U dva pisca* XVI *i* XVII *vijeka.* Oficija svetoga iziskovanja ili inkvizicijoni. Š. Budinić, ispr. 134. Izvajeno *(govorenje)* na s. inkvizicijon *(pisano po latinskoj ortografiji* ‚inquisition') progledati podah. F. Glavinić, cvit. xx. Tako meni s. inkvizicijon (‚inquisition') štampati dopusti. 105b.

INKVIZÌTÛR, inkvizitúra, *m. sudac kod inkvizicije, od lat.* inquisitor, *ili od tal.* inquisitore. — *isporedi* inkvižitur. — *Od* XVI *vijeka.* Odrišenje tih jest sahraňeno inkviziturom. Š. Budinić, ispr. 145. Na kńizi od inkvizitura. B. Kašić, iń. 46. Postavi ga inkviziturom, t. j. iziskavcem vire. F. Glavinić, cvit. 112a. Jeronim s. imi čast od pisam iziskavca ili inkvizitura. 410b. Dužne su take bezdušce opoviditi biskupom i inkviziturom I. Ančić, vrat. 225. Učini sinove aliti redovnike svetoga Frane inkviziture svetoga oficija. Norini 11. Iziskaocem svete vire oli ti inkviziturom. Ant. Kadčić 294.

INKVIŽICÌJÔN, *m. i f. vidi* inkvizicijon. — *U dva pisca* XVII *vijeka.* Koji plač prikaza svetomu oficiju inkvižicijoni aliti iziskovanja. M. Divković, plač. 3. Koji ne osvadi poluvjeraca svetomu oficiju od inkvižicijona, sagrešuje. S. Matijević 45.

INKVIŽÌTÛR, *m. vidi* inkvizitur. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Po naredbi mnogo poštovanoga otca inkvižitura. M. Divković, bes. XIVa. Po naredbi p. otca inkvižitura mnetačkoga. zlam. 3a.

INLA, *f. vidi* hinla. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* I bez inle i bez prijevare. Nar. pjes. petr. 2, 280. 282. No sve inla i sve prijevara. 282. Inla, prijevara. 698.

INO, *conj. i (uprav* i-no). — *U naše vrijeme kod ugarskijeh Hrvata koji su primili ovu riječ od Slovenaca.* Sestre ino brati. Jačke. 34. Doklen sam nosila svilu ino bumbak. 39. Prik loz ino brigov. 77. Jelo ino pilo. 85.

INOBRATSTVENIK, *m. čovjek koji pripada inome (drugome) bratstvu. — U naše vrijeme.* Pred inobratstvenicima pojedinac kaže obično samo opće ime bratstva. V. Bogišić, zborn. 513.

INÒBRAZAN, inòbrazna, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. inoobrazan.

INÒCÊNCIJ, *m.* Innocentius, *ime muško (papinsko). — isporedi* Inocencijo, Inocenco, Inočenco, Inoćentije. — *Što je u ńekijem primjerima pisano* -ti- *mj.* -ci-, *to je po latinskoj ortografiji (tako je i kod* Inocencijo, *ali je drugo kod* Inoćentije). — *Od* XV *do* XVIII *vijeka.* Papa Inocencij. Mon. croat. 128. (1486). S. ‚Innocentij' papa i izpo*(vidnik).* F. Glavinić, cvit. XXIV. Ako orle od sjevera ‚Inocentij' skupi sive. J. Kavańin 226b.

INÒCÊNCIJO, *m. vidi* Inocencij. — XVII *i* XVIII *vijeka.* ‚Innocentiu' četrtomu papi. F. Glavinić, cvit. 112a. ‚Innocentio' četrti papa. 133b. ‚Innocentio' prvi papa. 223a. ‚Innocentio' prvi u miru od svoje smrti počinu. 242b. Tako ukazuje Inocencijo papa. J. Banovac, razg. 202. Inocencijo papa treći ovoga imena. 224. ‚Inocentio' XIII. A. J. Knezović 269. Onu osudu potvrdi Inocencijo treći. J. Matović 206.

INÒCÊNCO, *m. vidi* Inocencij, *tal.* Innocenzo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Papa Inocenco prvi. J. Matović 276.

ÌNOČA, *f. druga žena, koja nije prva ili poglavita, kad muž ima više žena, kao što je n. p. u Turaka. — isporedi* inoća. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* ìnôčâ. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inoča. — *Postaje jamačno od* in *(drugi). — U našem se jeziku javlja istom u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* inoča, druga žena ‚die nebenfrau, zweite frau (neben der ersten)' ‚uxor altera'. — Volim biti prebjeg u kaure, nego svojoj sestri bit inoča. Nar. pjes. vuk. 1, 576. — *Po ovom primjeru (vidi i kod* inočica) *vidi se da se ovom riječi naznačuje što je druga žena prema prvoj (i u stslovenskom Miklošić tumači* aemula); *Daničić pak upotrebljava ovu riječ prema lat.* concubina. Inoča ńegova činaše preljubu. Đ. Daničić, sud. 19, 2. Šezdeset ima carica i osamdeset inoča, i djevojaka bez broja. pjesm. 6, 7. Žene tvoje i inoče tvoje. dan. 5, 23.

INOČAN, inočna, *adj. koji pripada inocima, vidi* 2. inok, *(u prvom primjeru kao da je značeńe: osamljen, pust). — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚ad coenobium, ad coenobitas spectans'). Na tožde inočьno *(var.* ujediňenoje) mêsto otьhoždaaše. Danilo 39. Da by ne razlučiль se žitija Svetyje Gory i pravila inočьna ježe bê navykль. 358.

INOČASKI, *adj.* monasticus, *koji pripada inocima (vidi* 2. inok). — -a- *je napisano po sadašńem jeziku (ali da je živa riječ kod naroda, glasila bi po svoj prilici* inočki) *mj. starijega* ь. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inočьskyj. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (inočьskyj). Krasnoje mêsto i prikladno inočьskomu prêbivaniju. Mon. serb. 264—265. (1389—1405). — *Ima i adv.* inočaski (inočьsky), *sa značeńem: kao što biva kod inoka.* Milica, zovima inočьsky Eugenija. Okáz. pam. šaf. 75.

INOČASTVO, *n.* vita monastica, *stańe onoga koji je inok (vidi* 2. inok). — -a- *je napisano po sadašńem jeziku (ali da je živa riječ kod naroda, glasila bi po svoj prilici* inoštvo) *mj. ńegdašńega* ь. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inočьstvo. — *U knjizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (inočьstvo ‚vita solitaria'). Jako novorođenyj blagočьstijemь i inočьstvomь. Domentijanь 96.

INOČASTVOVATI, inočastvujem, *impf. živjeti u inočastvu, kao inok. — Radi* -a- *vidi kod* inočastvo *(da je živa riječ glasila bi po svoj prilici* inoštvovati). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inočьstvovati. — *U knjigamu pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (inočьstvovati ‚solitariam vitam agere'). Vь svetêj inočьstvujuštaja gorê. Stefan, sim. pam. šaf. 17.

INÒČÊNCO, *m. vidi* Inocencij, *tal.* Innocenzo. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Pâpâ Urbana, Eusebija, Damasa, Inočenca. J. Matović 183.

ÌNOČICA, *f. dem.* inoča. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Daj mi Ajku za vjernu ljubovcu, neka bude sestri inočica, a maćaha mladim sestrićima. Nar. pjes. vuk. 1, 576. U ovoj kući pokazuju putniku jednu sobu u kojoj je žena Mićićeva puškom upljehala jednu svoju inočicu. M. Đ. Milićević, zim. več. 191.

1. INOČKI, *adj. vidi* inočaski.

2. ÌNOČKÎ, *adj. koji pripada inočama.* Čuvara inočkoga. Đ. Daničić, jest. 2, 14.

INOČNIK, *m. manastir.* — *Načińeno od* 2. inok. — *U Stulićevu rječniku:* ‚coenobium' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nije dosta pouzdano.*

ÌNOĆA, *f. vidi* inoča. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inošta. — *U jednoga pisca našega vremena.* Kako popi vjenčaju djevojke po vašemu Grahovu jadnomu, na nevjeste za inoće lude. Osvetn. 2, 110. Na krik shrle dvije inoće vrle (u mnogoženstvu jedna je prava, a ine su inoće). 4, 18.

INOĆENTIJE, *m.* Innocentius, *vidi* Inocencij, *grč.* *Ἰννοκέντιος.* — *Od prije našega vremena (kao ime kaluđersko).* Inoćentije (jeromonasi). S. Novaković, pom. 66.

INOGDA, *adv. vidi* drugda. — *isporedi* inagda, inda, inada. — *Postaje od* in *nastavkom* ъgda (inъgda) *te se* ъ *još u staro doba mijeńa i na* o; *a gdje se* ъ *ne mijeńa, ondje ispada, pa s toga ispada i* g *između* n *i* d, *te postaje oblik* inda, *pa kasnije i* inada *(vidi kod* kad). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* inъgda, inogda, *rus.* иногда, *poļ.* inegdy. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (v. ńegda *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (‚alio tempore'). Inogda byvšeje vъspitênoje jemu ovče. Sav. sim. pam. šaf. 8.

INOGDJE, *adv. vidi* indje. — *U Stulićevu rječniku:* ‚alibi' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara, ali je po svoj prilici riječ načińena od sama Stulića.*

INOGLASAN, inoglasna, *adj. u kojega je ini (drugi) glas.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚diversam vocem edens' *s dodatkom da je riječ ruska.*

ÌNOGOR, *m. raseļe (gdje su Turci stajali) više Baica.* — *Vaļa da je složeno od* in *(jedan, pa osamļen, pust) i* gora. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje je onako tumačeno).* Inogora i selo Jabuku. Nar. pjes. vuk. 5, 84. Na Inogor malo poļe doše. Pjev. crn. 18ª. Ogled. sr. 21.

ÌNOGORSKÎ, *adj. iz Inogora.* Pogiboše inogorski Turci. Pjev. crn. 18ᵇ.

INOGOŠT, *m. vidi* Inogošta. Inogošt (Vinogošt). M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 453.

INOGOŠTA, *f. kraj u Srbiji u okrugu vrańskom.* — *isporedi* Inogošt, Inogošte. — *Od* xv *vijeka.* Zemļu svoju otьčьskuju Vrańu i Inogoštu i Prêševo *(Ugļeša)* prêjetь i udrьža. Konstantin filos. glasn. 42, 282. Inogošta je predeo na severu Vrańe oko planine Poļanice. I. Ruvarac. glasn. 47, 193. G. deneral K. S. Protić odgovorio mi je, da sad svi govore ‚Vinogošta' a ‚Inogošta' im je sa svim neobično i nepoznato, ali mu je ipak jedan stari Arbanas iz Masurice kazao, da se ‚Inogoštom' taj kraj zove, kad se govori turski, a ‚Vinogoštom' kad se govori srpski. S. Novaković, novo brdo. 50.

INOGOŠTE, *n. vidi* Inogošta. Inogošte (severno od Vrańe). S. Novaković, novo brdo. 4.

INOGOVORAN, inogovorna, *adj. koji pripada inogovoreńu, ironički.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ironice' ‚ironice conflictus', *gdje ima i adv.* inogovorno ‚per ironiam'. — *oboje nepouzdano.*

INOGOVOREŃE, *f. vidi* moslovka. — *U Stulićevu rječniku:* ‚ironia'. — *nepouzdano.*

INOJÈZIČAN, inojèzična, *adj. koji govori inijem (drugijem) jezikom.* — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (‚alieni sermonis'). Naprama obilnoj četvrtini inojezičnog stanovništva. M. Pavlinović, razg. 55. — *Mogla bi biti i stara riječ, isporedi stslov.* inojęzyčьnъ, *vidi i* inojezičnik.

INOJÈZIČNICA, *f. inojezično žensko čeļade.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

INOJÈZIČNÎK, *m. inojezičan čovjek.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inojęzyčьnikъ, *i nahodi se samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu i u Daničićevu* (inojezyčьnikь ‚alienigena'). Inojezyčniky simi prodani budemь. Domentijanᵇ 195.

1. INOK, *adj. starije je značeńe: jedan, sam, pa: koji živе osamļen, kao pustińak, kaluđer.* — *isporedi* 2. inok. — *Postaje od* in *(jedan).* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inokъ. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (v. inokostan) *i u Daničićevu* (inokь ‚monachus' dolazi i kao adjektiv). Odь nêkyhь inokyhь. Sava, tip. stud. glasn. 40, 144. Inokyihь ļube. Okáz. pam. šaf. 52.

2. INOK, *m.* monachus, *kaluđer, vidi* 1. inok. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inokъ. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚coenobita, solitarius' *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (inokь ‚monachus'). Idêže obrêtajutь se prêpodobni i bogonosni inoci. Mon. serb. 136. (1348). Grêšnago inoka Nikodima. 212. (1387). Množьstvo inokь bogoļubazьnyhь. Glasnik. 32, 272. (1634).

3. INOK, *m. ime ńekakvu gradu u narodnoj pjesmi našega vremena.* — *vidi* Janok. No udrismo na Inoku gradu. Pjev. crn. 176ª.

INOKAZAŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. inoriječje. — *nepouzdano.*

INOKAZATEĻNO, *adv. u Stulićevu rječniku:* v. inorječno. — *nepouzdano.*

INOKIŃA, *f.* monialis, *kaluđerica.* — *vidi* 2. inok. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚virgo Deo dicata') *i u Daničićevu* (inokyńa ‚monacha'). O postriženji inokь i inokińe. Zak. duš. pam. šaf. 50.

INOKOĻEN, *adj. inoga (drugoga) koļena (roda).* — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom sa starijim oblikom* inokolênьnь *(što u našemu jeziku može glasiti* inokoļen *i* inokoļenan), *i otale u Daničićevu rječniku* (inokolênьnь ‚alienigena'). Niktože inь inokolênьnь vь Srbļihь ogospodi se. Domentijanᵇ 216.

INOKOĻENAN, *vidi* inokoļen.

INÒKOSAN, *vidi* inokostan.

INÒKOSNÎK, *m. inokostan čovjek.* — *U naše vrijeme.* Inokosnik mučenik. V. Bogišić, zborn. 43. Inokosnik i zapovijeda i sluša. 43.

1. INOKOST, *adj. vidi* inokostan. — *U jednoga pisca prošloga vijeka (A. Dellabelle); ali riječ nije dosta pouzdana, jer se nalazi u knizi dosta zlo naštampanoj po ńegovoj smrti, a nema je u prvom izdańu ńegova rječnika; nego opet stoji u drugom izdańu (također naštampanu po ńegovoj smrti) i tu ovako:* inokos, inokosna ‚solo, senza ajuto di nessuno' ‚solus' 2, 337ª. Ah koja škoda inokostih siromaha! A. d. Bella, razgov. 29. Bijahu inokosti i sasma ostavļeni. 232.

2. INOKOST, *f. osobina, stańe onoga koji je inok (sam, pust, vidi* 1. inok). — *Samo u Stulićevu rječniku (gdje je tumačeno: siromaštvo, nevoļa):* ‚penuria, inopia, egestas'.

INÒKOSTAN, inòkosna, *adj. sam, bez drugova, bez pomoći (u naše vrijeme osobito o čovjeku koji živi u kući samo sa ženom i djecom, a ne u za-*

druzi, vidi u Vukovu rječniku). — Postaje jamačno od 2. inokost *nastavkom* ьn. *— Pošto u svijem oblicima, osim nominalnoga nom. sing. m. i acc. sing. m. kad je jednak s nominativom,* t *ispada između* s *i* n *(ali se nađe pisano), u naše je vrijeme taj oblik (bez* t*) prešao i u nominalni nom. sing. m. i u akuzativ kad je s ńim jednak:* inokosan. *— Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (inokostan, inokostna ‚abbandonato, senza ajuto, solo' ‚destitutus' 2a; ‚solo, senza ajuto di nessuno' ‚solus' 2, 337a *drugoga izdańa), u Voltiǵijinu* (inokostan, inokostna ‚destituto, abbandonato, senza ajuto' ‚verlassen, hülflos'), *u Stulićevu* (inokostan, inokostna ‚solitarius, derelictus, destitutus'), *u Vukovu* (inokosan ‚einzeln, einsam, d. i. ohne andere verwandte familienhäupter, bloss mit seinem weib und kind im hause' ‚sine cognatis, cum sola uxore et liberis, degens', cf. jedin).

a. *adj. — Komp.:* inòkosnijî *(vidi:* Što god je maňe čeľadi u kući, to sve inokosnija postaje. V. Bogišić, zborn. 4). Siromaške hrana kuće, s lijeve strane volak staše, inokostan orač ošo tu ga je noćnom pri pokoju. G. Palmotić 3, 100a. Inokostan putnik uzima nikoliko kamenja koji bijahu na putu. A. d. Bella, razgov. 130. A ti tužne sirote, inokostne udovice, nevoľne siromahe guliš. 127. Otide ne jedan put po ńivah udovica inokosna kupeći klase. 170. Nemojte ostaviti inokosna vašega kraľa i vašega Boga. 202. On će oteti silnoj moći inokosna zabogara. I. Đorđić, salt. 238. Ta dobrota inokostna nakazan je od dobrote Božijoj naravi prem prikorna. B. Zuzeri 41. Ti bijedno stvoreńe, inokostno, nelagodno. I. M. Mattei 243. Pozivľem te u moje svatove, no mi nemoj inokosan poći, kupi svata što god možeš veće. Nar. pjes. vuk. 2, 534. Pa mi Đoko Maloviću kaže, da povedem haračlije Turke, samo moje trista haračlija, pa ne smijem inokosan poći pr'o prostrane Pive kalovite. 4, 489. Ja nijesam, pašo, osilio, nego sam ti doma inokostan. Pjev. crn. 42b. Pripovijeda se da je na kući bio potreban i inokosan. Vuk, nar. pjes. 4, 93. Znate da sam u kući inokosan. V. Vrčević, niz. 320. Mi vladari praznoruki i inokosni. S. Ľubiša, prip. 104. Obična je sada već inokosna familija. V. Bogišić, zborn. 2. Drži se kao neka nesreća za kuću koja postane inokosnom. 3. Inokosni smo; mnogo nas je na zdjeli a malo na radńi. 6. Govori se samo za kuću gdje je malo radnika ‚inokosna kuća'... ‚inokosni su u toj kući'. 9. Inokosna kuća prazna pećina. 43. Jer bijasmo od oranice inokosni. 553. Ako bude došao inokosan. Đ. Daničić, 2mojs. 21, 3. Jer sam inokosan i nevoľnik. psal. 25, 16.

b. *adv.* inòkosno. Udariše Turci na Pipere, evo veľe muke od Piperah! inokosno bjehu dočekali. Pjev. crn. 29b. Ti ne kupi inokosno svatah. 236b. Živimo, brate, inokosno. V. Bogišić, zborn. 6.

INOKOSTOVATI, inokostujem, *impf. inokosno živjeti. — U Stulićevu rječniku:* ‚penuria laborare'. *— nepouzdano.*

INÒKOŠTINA, *f. osobina, stańe onoga koji je inokostan. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der zustand da man' inokosan ‚ist' ‚vita cognatis destituta'). Boľa je složna inokoština nego nesložna množina. Nar. posl. vuk. 21. Naprotiv inokoština je i mučna i dosadna. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 32. One su sve volele zadrugu nego inokoštinu i siromaštinu. zlosel. 275. Inokoština siromaština. V. Bogišić, zborn. 4. Živimo u inokoštini. 6.

INÒKRAJAC, inòkrâjca, *m. čovjek iz inoga (drugoga) kraja. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* (‚advena, alienigena, peregrinus, exterus'). Misao da bi ńih inokrajci u tom izmijenili. M. Pavlinović, razg. 109. A nekmoli da bi za nas inokrajci znali. razl. spis. 236. Prispiće inokrajci. 389.

INÒKRAJAN, inòkrâjna, *m. koji pripada inome (drugome) kraju. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (‚res peregrina' adj.) *i u Vukovu* (inòkrâjnî, iz druge zemľe ‚ausländisch' ‚peregrinus' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* U inokrajne slobodne luke. M. Pavlinović, razl. spis. 299.

INÒKRAJANIN, *m. inokrajan čovjek. — isporedi* inokrajac. *— plur.:* inòkrajâni. *— U Stulićevu rječniku (uz* inokrajac).

INÒKRÂJKA, *f. žensko čeľade inokrajno, iz inoga (drugoga) kraja. — isporedi* inokrajkińa. *— gen. pl.* inòkrajâkâ. *— U Stulićevu rječniku:* ‚advena, alienigena'.

INÒKRÂJKIŃA, *f. vidi* inokrajka. *— U Stulićevu rječniku.*

INÒKRÂJSKÎ, *adj. vidi* inokrajan. *— Samo u Stulićevu rječniku:* ‚exterus, extraneus, alienigenus', *gdje ima i adv.* inòkrâjski *sa značeńem:* ‚advenarum, peregrinorum more'.

INÒKUPAN, inòkupna, *adj.* universus, generalis, *vas, cio (o kakvu mnoštvu, pa ili bez ikakva izuzetka, ili bez obzira na izuzetke, jer ih je i tako malo). — Složeno od osnova* in *(jedan) i* kup *(vidi kod* kûpiti). *— Od* xv *vijeka (vidi kod* b).

a. *adj. — Dosta rijetko, i istom od* xvii *vijeka, a između rječnika u Voltiǵijinu* (inokupni ‚generale, universale' ‚allgemein') *i u Stulićevu* (‚generalis, universalis'). Nijesu li ove duše u purgatoriju općenu i inokupnu. M. Orbin 107. Sa svijem pukom s inokupnom radosti uzvede. I. Đorđić, salt. xiii. S inokupnijem veseľem. ben. 189. Ako nijesi igda učinio izpovijes inokupnu svega života. Misli. 19. To se zove sud inokupni. T. Ivanović 39. Slavjanskoga jezika inokupnoga nigdje ni za lijek. M. Pavlinović, razg. 7.

b. *adv.* inòkupno. *— Češće nego adj. — isporedi* inokupnice. *— Između rječnika u Mikaľinu* (inokupno, zajedno ‚simul, una'), *u Belinu* (‚una' 409a; ‚accordatamente, d' accordo' ‚concorditer' 21b), *u Voltiǵijinu* (‚generalmente, assiome' ‚allgemein, überhaupt'), *u Stulićevu* (‚generatim, universim'), *u Daničićevu* (inokupno ‚in universum'). *a)* omnino, prorsus, *sasma, posve, sve (bez izuzetka).* Kako su primili sve inokupьno i podьpuno. Spom. sr. 2, 130. (1470). Sve smo inokupьno vratili. Mon. serb. 516. (1472). Sveti Pavao tuka inokupno svakoga Krstjanina. B. Gradić, djev. 30. Za goru Sionsku ovdje razumije sveti Ivan inokupno vaskoliki oni slavni skup. 169. Među ostale pute jest jedan svijem općen inokupno. A. Gučetić, roz. mar. 3. Bolim se od svijeh mojijeh grijeha inokupno. V. Andrijašević, put. 30. Molim vas svijeh inokupno. 424. Po zazivanju svih svetih, anđeli, arkanđeli, patrijarkov, prorokov, apoštolov, mučenikov, ispovidnikov, divica i svih inokupno svetaca. Amen. L. Terzić 12. Sve što se inokupno nazvat može imenom od dobra. I. Đorđić, salt. xix. David žali inokupno sve krivine od ľudi. 171. Svojijeh podložnika srca inokupno k sebi priteže. uzd. iv. Svakomu inokupno govori. I. M. Mattei 163. Može bit u meni grijeha kojijeh ne vidim i ne poznam, ali za to svijeh inokupno spovijedam.

A. Kalić 138. — *b)* universe, generatim, *uopće (bez obzira na izuzetke, kojijeh je i tako malo).* — *kao da je ovakovo značeńe u ovijem primjerima:* Jedna duša poznaje drugu naj maňe inokupno. ništar ne maňe u osobito ne poznaju se. M. Orbin 153. Tko ga drži i vjeruje, vjeruje jošter sve ostale poglavite *(šklane vjere)* koji su u ńemu inokupno upleteni. B. Zuzeri 60. Inokupno svi mi Dubrovčani kažemo. V. M. Gučetić 131. Dobro bi bilo, da u to doba učiniš ispovijes od svega godišta prošastoga inokupno. Misli. 79. Dominikove dare i milosti nije inokupno Dubrovnik grad, nego svaki građanin svojom glavom različne primio je i prima. A. Kalić 501. Rijet o svijem stvarima svjetovnijem inokupno. 571. Balkanski poluotok dopire inokupno do Triglava. M. Pavlinović, razg. 15. — *c)* una, simul, *zajedno, ujedno, skupa.* Mrvice inokupno slučene. B. Kašić, rit. 1[a]. Drži posopstvo od sudca inokupno i od ličnika. 50. Što nas inokupno poteže. nasl. 24. Prohode svake stvari i ti s ńimi inokupno. 63. Svikolici inokupno počeše vapiti. is. 59. Učaše logiku, filozofiju i teologiju inokupno. iń. 38. Mnozi ljudi inokupno ne mogahu ga krenuti iz mjesta. 72. Žudeći tegnuti ga kako sveca inokupno krališ*(ij)*ema i ubruscijema. 81. Svi ćete inokupno poginuti. zrc. 10. Silna vojska bezbrojni misli od sve ńegove muke na ńega inokupno naripi. A. d. Bella, razgov. 100. Mole ga svi inokupno. 106. Svrha i početak nijesu stvari među sobom toliko razlučne i protivne da se kadgod inokupno ne sjedine. B. Zuzeri 6. Da grmńavinu istu inokupno svrhu nas ne navedo. J. Banovac, blagosov. 205. — *d)* concorditer, unanimiter, *složno, jednoglasno.* Inokupno jednimi ustmi da slavite Boga. N. Rańina 13[b]. paul. rom. 15, 6. Kako inokupno sveti naučitelji potvrđuju. B. Gradić, djov. 33. Stavih se iz jezika latinskoga prinijeti u ovi naš dubrovački vjernoga pastijera tragikomediju gosp. Gambatiste Gvarini, inokupno mogu rijeti od svega pohvaljenu svijeta. F. Lukarević 2. Koji tu istinu inokupno potvrđivaju. I. Đordić, ben. 9. Što davni sveti otci inokupno povijedaju. S. Rosa VI. Što povijedaju inokupno sveti otci. 26[b]. Žudjeli inokupno ne hajući svidjet se od svojijeh opačina. 124[b].

INÒKUPNICÊ, *adv. inokupno (vidi* inokupan, b). — XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (inokupnice ‚in universum'). Toj sve inokupnice daše. Spom. sr. 2, 129. (1469). Podьpuno, inokupnice dašo i vratiše. Mon. serb. 508. (1470). Sve inokupьnice vraćeno. 512. (1470).

INOKUPNOST, *f. osobina onoga što je inokupno.* — *isporedi* inokupstvo. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (‚generalità, universalità' ‚allgemeinheit') *i u Stulićevu* (‚universitas'). Bog ureduje prostranu inokupnos od svjetovne naravi. I. Đordić, salt. 319.

INOKUPSTVO, *n. vidi* inokupnost. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

INOMIĆ, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Inomičь. S. Novaković, pom. 66.

INOMIKATSKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* ‚inomikatskyj', stoji za kńigu, mislim da je *vъ azeti* ‚tabulae': ‚Da mu' (covjeku koji je kupio vinograd) ‚zapiše moj clovȏkъ inomikatsku kńigu' (pišo prodavac). Spom. sr. 2, 26. (1369—1376). samo tu.

INOMISTAR, inomistra, *m. u Daničićevu rječniku:* ‚inomistrь', rekao bih da je složeno od *oĭvos* i *μισθός* i da se misli danak u vinu: ‚Da imь nê soća ni inomistra ni travnine'. Mon. serb. 192. (1379). — *Nalazi se još na nekolika mjesta i to uz iste riječi, čim se potvrđuje postańe i značeńe za koje je mislio Daničić.* Ni soća ni inomistra ni travnine. Glasnik. 24, 252. (1377). 255. *(oko* 1380). — *U naj starijem primjeru nema prvoga* i *(jamačno pisarskom griješkom s toga što sprijeda ima konj.* i): I ponosa i nomistra i travnine. Glasnik. 24, 240. (1350).

INOÒBRAZAN, inoòbrazna, *adj. koji je inoga (drugoga) obraza.* — *isporedi* inobrazan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚dissimilis, diversi adspectus', *gdje ima i adv.* inoòbrazno ‚diverso modo' *(s dodatkom da je riječ ruska).*

INÒPLEMAC, inòplêmca, *m. vidi* inoplemenik. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Solinskoga od razsuća inoplemci što ticaju. J. Kavańin 115[b]. Inoplemci ńihe spise ljepše š ńima naresiše. 176[b]. Vlašića ta baština inoplemcem da dopade. 193[b]. Bneške ljude inoplemci i kraljije da odbiru. 217[b].

INOPLEMEN, *adj. koji je inoga (drugoga) plemena.* — *Stariji je oblik* inoplemenьnь, *po čemu bi u naše doba moglo glasiti i* inoplemenan. — — *Složeno je od osnova* in *i* plemen *(vidi* pleme) *nastavkom* ьn. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inoplemenьnъ. — *U kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚alienigenus') *i u Daničićevu* (inoplemenьnь ‚alienigenae'). Stranamь inoplemenьnymь. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Sь inoplemenьnimi jezyki. Deč. hris. 65.

INÒPLEMENAC, inòplemênca, *m. vidi* inoplemenik. — *isporedi* inoplemac. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Nije se našao koji bi se povratio i dao slavu Bogu nego ovi inoplemenac. I. Bandulavić 171[b]. luc. 17, 18. Inoplemenac = inostranac. 299.

INÒPLEMENICA, *f. žensko čeljade inoga (drugoga) plemena, inoplemeno.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚mulier alienigena'.

INÒPLEMENÎK, *m. čovjek inoplemen, inoga (drugoga) plemena.* — *isporedi* inoplemenac, inoplemac. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inoplemenьnikъ. — *U kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚vir alienigena') *i u Daničićevu* (inoplemenьnikь ‚alienigena; diversae stirpis'). Mnozi inoplemennici vьstaše na me. Sava, sim. pam. šaf. 3. Ali našь poslêdńi ali tko inoplemennikь. Mon. serb. 225. (1395). Ali našь poslidńi ali tko inoplemennikь. 227. (1395). Ili našь poslidńi ili inoplemenikь. 440. (1446). Pomeni Adaletu Samsonovu ženu, kako ostrigši Samsona i oslepi i preda inoplemennikom vragom. Pril. jag. ark. 9, 138—139. (1468). Kako inoplemenik i mitar. Korizm. 66[a]. Dano bisi kraljevstvo Irudu inoplemeniku. Š. Kožičić 3[a]. Na boj hojaše na inoplemenika. Aleks. jag. star. 3, 256. *i u jednoga pisca našega vremena.* I da si s ńima pleme jedno. naprama drugomu inoplemeniku. M. Pavlinović, razg. 6.

INOPOKAZAN, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. inorječan *s dodatkom da je riječ ruska.* — *sasma nepouzdano.*

INOPOKAZAŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* v. inorječje. — *nepouzdano.*

INOPOKAZATI, inopokažem, *pf. u Stulićevu rječniku:* ‚allegoriis uti'. — *impf.:* inopokazivati. — *nepouzdano.*

INOPOKAZIVATI, inopokazujem *i* inopoka-

zivam, *impf.* inopokazati. — *U Stulićevu rječniku: praes.* inopokažujem *i* inopokaživam *kod* inopokazati. — *nepouzdano.*

INÒPUTAN, inòputna, *adj. koji je po inome (drugome) putu, ne po pravome.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚indirectus, obliquus'. — *Adv.* inòputno, oblique, *po inome putu, dolazi ne samo u Stulićevu rječniku* (‚oblique'), *nego i u dva pisca* XVIII *vijeka.* Grijeh mali vodi na smrtni inoputno i pravoputno. Đ. Bašić 163. Zapovida sv. sabor vladaocima da ne imadu pravoputno ili inoputno podložnike svoje silovati u ženidbu sjediniti se. I. J. P. Lučić, nar. 51. Ispovidnik ni pravoputno ni inoputno ne more od ispovi̇đeni grija ni riči proslovit. razg. 45.

INÒRÂŠ, inoráša, *m. čovjek koji pripada (nekoj) inoriji.* — *isporedi* nurijaš. — *U naše vrijeme.* Fratar i ńegov inoraš. Nar. prip. vrč. 93.

INÒRIJA, *f. vidi* nurija, *grč. ἐνορία.* — *Od* XIV *vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide* nurija *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) i u Daničićevu (ἐνορία).* Da ga blagoslovitь svetiteļь, u čijej budetь inoriji. Zak. duš. pam. šaf. 33. Došao kaluđer u inoriju jeseni da kupi jarad i dvizad. Nar. prip. vrč. 41. I bila je jednoga inorija jug i istok, a drugoga zapad i sjever. 47. Pitao vladika popa: ‚Koji ti je u inoriji naj grešniji?' 212. Koji pop ne bi priskočio u muci svakoj kući od svoje inorije. Pravdonoša. 1851. 33.

INORIJEČJE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚allegoria' *s dodatkom da je rijeć ruska.* — *nepouzdano.*

INORJEČAN, inorječna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚allegoricus', *gdje ima i adv.* inorječno ‚allegorice'. — *nepouzdano.*

INOROD, *m. ini (drugi, tuđi) rod, narod.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Tim ne bi Srbija postala drugo do prva susjeda pogibelna inoroda. M. Pavlinović, razg. 24. — *nepouzdano.*

INÒRODAC, inòroca, *m. čovjek inoga (drugoga) roda, naroda.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Jeli Jugoslavija inoroce po svoju premijesila? M. Pavlinović, razg. 15.

1. INÒRODAN, inòrodna, *adj. koji je inoga (drugoga) roda.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inorodьnъ. — *U Stulićevu rječniku:* v. inoplemen.

2. INÒRODAN, inòrodna, *adj.* unigenitus, *jedinac.* — *isporedi* jedinorođen. — *Složeno od osnova* in *(jedan) i* rod *(vidi* roditi). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚unigenitus, unicus'.

INORODSKI, *adj. vidi* 1. inorodan. — *Samo adv.* inorodski *u Stulićevu rječniku:* ‚peregrinum in morem'. — *nije dosta pouzdano.*

INOROĐENIK, *m. čovjek inoga (drugoga) roda.* — *U jednoga pisca našega vremena.* No muškoga oštedit udara za krvnika inorođenika. Osvetn. 3, 44.

1. ĬNORÔG, ĭnoroga, *adj. s inijem (jednijem) rogom.* — *isporedi* 2. inorog. — *U Stulićevu rječniku:* v. jednorog.

2. ĬNORÔG, ĭnoroga, *m.* monoceros, rhinoceros, *velika divļa životiňa dcbele kože s rogom na nosu što živi u Indiji i (druga vrsta) u Africi. pošto je u staro doba nijesu dobro poznavali, pričali su o ńoj svašta i slikali je kao koňa s lavskijem repom i s jednijem rogom na čelu (takova je i dan današni slika na grbovima, na primjer na britanskom grbu).* — *isporedi* jednorog. — *Složeno od* in *(jedan) i* rog. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inorogъ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (inorog, jednorog ‚unicornis, rinoceros, asinus indicus'). Vь blagosloveniji tvojemь vьznesetь se jako inoroga rogь moj. Domentijana 8. Inorogь jestь zverь, zverь veli zelo, imatь nosь kostenь. Physiol. nov. star. 11, 196. Ima . . . jedno zvijere koje se zove inorog, ima ovi inorog jedan rog na glavi. M. Divković, bes. 16b. More se prilikovati neustognutje inorogu. P. Posilović, cvijet. 164. Piše Plinijo od inoroga, da je jedna živina toliko jaka, toliko brza, da ga nitko ne može ufatiti ni svladati. S. Margitić, fal. 68. Prilikujući sebe istoga živini inorogu: ova živina jest u Indija, i ima na čelu jedan rog. J. Banovac, razg. 137. Topi u vodu inoroga. J. Vladmirović 30.

INÒROTKA, *f. žensko čeļade inoga (drugoga) roda.* — *gen. pl.:* inòrodâkâ. — *U jednoga pisca našega vremena.* S tijem su išli pr'o bijela svijeta, inorotke grabili djevojke. Osvetn. 3, 32.

INÒROŽAC, inòrošca, *m. vidi* 2. inorog. — *U Stulićevu rječniku.*

INÒROŽAN, inòrožna, *adj. vidi* 1. inorog. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

INOSAV, *m. ime muško.* — *isporedi* Inoslav. — *U Daničićevu rječniku:* ‚Inosavь', brat Stefana bana bosanskoga: ‚Jelisavta rodi 3 syny: Stefana bosanskoga bana, Inosava i Vladisava' (Okáz. pam. šaf. 62. 70). cf. Ninoslavь.

INÒSELAC, inòseoca, *m. čovjek iz inoga (drugoga) sela.* — *U naše vrijeme.* Za čuvańe da ne bi koji inoselac došao u dubrave, pašńake i livade drugoga sela. V. Bogišić, zborn. 527.

INOSKAZATI, inoskažem, *pf. u Stulićevu rječniku:* v. inopokazati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nepouzdano.*

INOSLAV, *m. ime muško.* — *isporedi* Inosav. — XIV *vijeka.* Sinь mu Inoslavь. Deč. hris. 53. Inoslavь z dêtiju... Inoslav Strezovićь z detiju. Glasnik. 15, 298. (1348?).

INOSLOVAN, inoslovna, *adj. ironički, vidi* inoslovka. — *U Stulićevu rječniku:* ‚ironico' ‚per ironiam conflctus', *gdje ima i adv.* inoslovno ‚per ironiam'. — *nepouzdano.*

INOSLOVKA, *f. ironija, t. j. što se kaže inijem (drugijem) slovima (riječima).* — *U Belinu rječniku:* ‚ironia, figura rettorica' ‚ironia' 420a; *u Voltiǵijinu:* ‚ironía' ‚spottmeinung'; *u Stulićevu:* ‚ironia'. — *nepouzdano.*

INOSLOVSKI, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. inoslovan. — *nepouzdano.*

INOST, *f. osobina onoga što je ino (drugo, drukčije).* — *Samo u Belinu rječniku* (inos ‚distinctio' 270a).

INOSTAJNO, *adv.* continue, *jednako, postojano, neprestano.* — *Složeno od osnova* in *(jedan) i* sta *(vidi* stati, stajati). — *Stara je riječ adj.* inostan, *isporedi stslov.* inostanъ. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (‚continuo'). Da mi se poju leturđije inostajno. Spom. sr. 2, 122. (1442).

INÒSTRAN, *adj.* exterus, extraneus, alienus, *iz ine (druge) strane, tuđinski, tuđ.* — *Složeno od osnova* in *i* stran *(vidi* strana) *nastavkom* ьn, *te bi praslavenski glasilo* inostranьnъ. — *Riječ je stara, isporedi* inostranik. — *Između rječnika u Mikaļinu (kod* inostranac), *u Belinu* (‚exter' 295b; od inostrana puka ‚barbaresco' ‚barbaricus' 129a), *u Voltiǵijinu* (inostrani ‚esterno, straniero' ‚fremd'), *u Stulićevu* (‚exterus'). — *Na jednom mjestu ima komp.* inostrańi, *vidi kod* i.

a. *iz druge zemļe, iz drugoga kraja, iz druge države. a) o čeļadetu i o onome što se misli kao*

čeljade, o narodu. Gusa vas inostrana svudi koje. M. Vetranić 1, 35. Piligrim inostran. 2, 174. Človjek je inostran. 2, 199. Meju ljudi inostranijemi. B. Kašić, fran. 92. Gdi inostrane krune i knezi na ńih pomoć i oni ustaju. I. Gundulić 433. Za inostranu djevojčicu veće tebe ne držimo. Ġ. Palmotić 1, 129. Tako je srce dala inostranu vojevodi. 1, 321. Zete inostrane da u kuću dovedemo. 2, 89. Bivši udrio s vojskom priko na ń inostran vojevoda. J. Palmotić 371. Zideš novu Kartaġinu jednoj ženi inostranoj. 447. U to vitez inostrani. P. Kanavelić, iv. 80. Što nazivam srećne sada tim ja puke inostrane. I. Dražić 11. Živjet u pameti od naroda i domaćijeh i inostranijeh. B. Zuzeri 8. Redeće od episkopa inostranih. A. Kanižlić, kam. 44. Inostrani iz različnih država episkopi. 277. Sva naša država i još koji narod inostrani znadu vaše plemenstvo. N. Marči 4. Inostrana množ od puka k Solimi će pristupati. 86. Nazad koje vrijeme dode s puta inostran čovjek. A. Kalić 250. — *upotrebljava se i kao supstantiv, vidi* inostranac. Zabranište svijem građanim, da ne opće s inostranim. Ġ. Palmotić 2, 201. Opiruć se inostranu, čim grad pade na poljanu. J. Kavańin 248ᵇ. Da nije pristojno tuđinu i inostrana za kralja imati. A. Kanižlić, kam. 868 Stupite na one krajine, gdje još nije prije inostran stupaj usadio. A. Kalić 262. — *b) o životińi.* Tjera ine zvijeri inostrane. P. Kanavelić, iv. 34. — *c) o bilci.* Ako u ńemu *(perivoju)* koji dubac i od lijepe voćke inostrane usahne nam, ne imamo ni malo muke posjeći ga. B. Zuzeri 122. Žita u takvoj zemji jesu inostrana. I. Jablanci 73.

b. *koji pripada čeljadi inostranoj (iz druge zemje). a) o jeziku.* Znati mnoge inostrane jezike. V. M. Gučetić 115. — *i o riječi, imenu.* Neka imena inostrana. I. Đordić, uzd. vi. — *b) o vjeri, običaju.* Bude slijediti inostranu vjeru. B. Kašić, per. 167 Okrivite vas, inostrane običaje. A. d. Bella, razgov. 186. — *amo mogu pripadati i ovaki primjeri u kojima se govori o bogu:* Niti ćeš se klańati bogu inostranomu. M. Radnić 464ᵇ. Nemoj imati bogove inostrane prida mnom. J. Matović 328. Služiti bogovima inostranijema. 339. — *c) o vladi, vladanu.* Osloboditi se vlade inostrane. D. E. Bogdanić 97. Oslobodivši se inostranog vladańa. 125. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* On će čuvati ugovore s inostranim silama. Nov. srb. 1835. 84. — *d) o boju, oružju.* Razrušena kućnijem i inostranijem bojem. I. Đordić, ben. 3. — Paće i ta bi dobit ista bila rasap ovih strana u došastju sred tvih mista od oružja inostrana. I. Gundulić 452. Od oružja inostrana. I. Đordić, ben. 2. Kad bi bili oružje kojo inostrano. B. Zuzeri 282. — *e) o pomoći.* Er se saviše uzdaše u pomoć inostranu. Đ. Bašić 164. — *f) o srcu, ruci (u prenesenom smislu).* Ne samo svojijeh podložnika, nu i daleka i inostrana srca k sebi pritože. I. Đordić, uzd. iv. Da mu slavu inostrana satre ruka. salt. 267. — *g) o duševnoj ili tjelesnoj osobini.* Od kreposti inostrano ime obljubit tašto i nago. Ġ. Palmotić 1, 325. Tebi oholas inostrana prignu čelo vrlovito. I. Đordić, ben. 202. Svu miso moju stavljam inostranu na ljepotu. Ġ. Palmotić 2, 35. — *h) o poslovima (koji pripadaju inostranijem državama). u naše vrijeme.* Da se nazovu ‚popečitelji': Milenko inostranijeh poslova. Vuk, prav. sov. 50.

c. o mjestu koje nije u našoj zemji. Širok svijet je i prostran, od četiri dio svakoji ili naš je, ili inostran, množ viteza caru goji. I. Gundulić 503. Ona morske vale brodi k državam inostranim. Ġ. Palmotić 2, 366. U strani inostranoj. P. Kanavelić, iv. 523. Koje i sada tamo stoje inostranu još u gradu. J. Palmotić 274. Vladalac jednoga driva koji put svoga rodnoga mista s kraja inostrana dili se. A. d. Bella, razgov. 236. Po moru ište inostrano utočište. I. Đordić, uzd. 4. Sred pustoši inostrane. salt. 203. Porod iz zemje inostrane. Đ. Bašić 10. Inostrane države. A. Kalić 573. Udara na mene, kao na glavni izvor za inostrane zemlo. Vuk, odg. na laži i opad. 5.

d. *koji nije od iste kuće, od iste porodice.* Suproć čeljadi i domaćoj i inostranoj. B. Zuzeri 35. S čeljadi inostranom protancati. 40. Neka upita domaću čeljad i inostranu. 154. Utješite duše ne tude, ne inostrane, nego duše vasijeh roditeja. Đ. Bašić 46. Griše li službenice kad uzmu oblast podavat tkoji dil stvari gospodarevih na dar čeljadi inostranoj? Blago turl. 2, 170.

e. *tuđ uopće.* Na tebi su inostrane plave kose narudjene i naprahane. B. Zuzeri 232.

f. *kao neobičan, nov. s dativom.* Mnozi od take gospode čtili ih su u jezik ńimi *(dat.)* inostran i tuđ. D. Zlatarić viii. Mitre nijesu mojoj kući inostrane. B. Zuzeri 242. Ijedan grijeh momu uhu nije nov veće ni inostran. 403.

g. u jednom primjeru kao da znači: drukčiji. Inostran svaki sud ako bi tko činio, taj bi lud i prilud i manen svasma bio. M. Vetranić 1, 127.

h. *prema lat.* alienus, *kao čist (u duševnom smislu). s prijedlogom* od *i genetivom* Toliko je duša naša podignuta k stvarma visokijem, koliko je tijelo pitomije i inostrano od stvari nepristojnije. M. Radnić 414ᵇ. Neka Bog čuje vapaj srca, vaja da je čisto i inostrano od grijeha. 531ᵃ.

i. *u jednom primjeru kao da znači: čudnovat. — isporedi* inostranski, a *pri kraju.* Koji inostrańi događaj jest nego smilovati se Bog ubivši svoga jedinorođenoga sina? M. Radnić 157ᵇ.

INOSTRÂNAC, inostránca, *m.* alienigena, *inostran čovjek, tuđin, tuđinac. — isporedi* inostranik, inostranin. — *Akc. se mijeńa u voc.:* înostrânče, înostrânci, *i u gen. pl.* înostrânâcâ. — *Postaje od* inostran *nastavkom* ьcь, *te bi stari oblik bio* inostranьnьcь. — *Od* xv *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (inostranac, inostran, tudinac ‚extraneus, externus, exterus'), *u Belinu* (‚exter' 295ᵇ; ‚advena, accola' 324ᵃ), *u Bjelostjenčevu* (v. zvanski), *u Voltiġijinu* (‚forestiero' ‚ein fremder, ausländer'), *u Stulićevu* (‚vir exterus'), *u Vukovu* (‚ein ausländer, fremder' ‚peregrinus'), *u Daničićevu* (inostranьcь ‚exterus'). Nêkoji inostranci dovezoše soli pod Novi. Spom. sr. 1, 107. (1411). Volimo da ste vi nere da bi druzi inostrancê. 1, 112. (1412). Bihu tada niki inostranci. Bernardin 67. joann. 12, 20. Tere sam od majke od moje tuđin inostranac. M. Vetranić 1, 174. Kako nijedan inostranac ni bil prav. Mon. croat. 219. (1527). Ne najdohu se koji bi se vratili, da bi hvalu Bogu dali, nego ov inostranac. Postila. 12ᵇ. Da ste ovdi putnici i inostranci. Đ. Gradić, djev. 74. Uzmnožan blagom i u zemji inostranac. Ivan trog. 23. Kano inostrancem milostivo učinimo. Nauk brn. 8ᵃ. Otajstva inostrancu ne očituj. M. Divković, bes. 240ᵃ. Gdi god uzbudeš biti, inostranac ćeš biti. B. Kašić, nasl. 63. Budući tujinci i inostranci. is. 96. Ne drž' boga inostranca. Đ. Baraković, jar. 49. Ljudi inostranci. 55. Kupiše ńimi ńivu lončarevu u pogrebenjo inostranac. M. Alberti 460. Tad bi iz svake dozv'o strane inostrance i tuđine, tve kraljevstvo da oni brane. I. Gundulić 451. Ah! da li ćeš za ime jedno ti od prazno tašte slave poharati nepravedno inostranim tve države? 452.

Za gospara, za silnika inostranca kraļa imamo. Ġ. Palmotić 1, 66. Vrijedna mladca zvat ne more inostrancem ni tuđinom. 1, 343. Ńoj božanstva svakolika inostranca vjerenika ne znaš jer ga prorokuju? 2, 110. A dobitnik srećni izusti inostranac riječi ove. P. Kanavelić, iv. 81. Nemoj očitovati svoga otajstva inostrancu. M. Radnić 29ᵇ. Služiti ćete bogovom inostrancem. 270ᵇ. Jur su meni svi inostranci podloženi. A. Vitaļić, ist. 178ᵇ. Nemoj imati boge inostrance kod mene. S. Margitić, fal. 224. Inostranci ustaše se protiva meni i snažno iskaše dušu moju. L. Terzić 312. Svo'e predavat vrijedne ļude inostrancem na osude. J. Kavańin 116ᵃ. Njeki scijeno inostranci, da srijedu nas neum sjedi. 160ᵇ. Imamo nas istijeh gledati kako inostrance, ako ne kako neprijateļe. A. d. Bella, razgov. 39. Gosti, inostranci i putnici na ovoj zemļi. 237. Naša kuća inostrancim podana je. I. Đorđić, uzd. 183. Druga vrsta ļudi koje su varali jesu inostranci. A. Bačić 114. Da se inostranac uzme za sina. 423. Jedan inostranac, prohodeći kroz Spartanu, upita onoga prijateļa, koju pedipsiju u onome mistu naređivaju priļubodivcem. J. Banovac, pripov. 184. Jeli moguće da od deseterice ne nađe se koji bi poznao dobročinstvo i pokazao harnost i spoznanstvo i zafalio na ozdravļeńu izvan ovi jedan samo inostranac? F. Lastrić, od' 265. Pastijer inostranac tuđa jezika. V. M. Gučetić 131. Videći, da jedan inostranac novi zakon navišta. A. Kanižlić, fran. 40. Nikvi inostranac imenom Eustratio. kam. 125. Eto svidočanstva od tuđine iliti inostranca. utoč. 42. Među kojima on kano inostranac pribivaše. E. Pavić, ogl. 52. Inostranci dođoše iz dalekog vilaeta. 489. Svi načini nepodobni, kako se služe inostranci. F. Matić 3. Inostranci kavalijeri brzo na kraj iskočiše. Nar. pjes. bog. 172. Mnogi inostranci čuvši ńegovu dobrotu, svoja mista ostaviše. And. Kačić, razg. 20. Na smrti ostavi ovu naredbu, da se ne puste vladati od inostranaca. 71. Ovo je prvi kraļ inostranac, koga žudinski narod imade. kor. 358. Ta broj ubiliživi dali ima bit veći u sinu, neg u slugi, oli u inostrancu. Blago turl. 2, 170. Inostrance mlatce najmiti. I. Jablanci 84. Putnici i drugi inostranci. A. d. Costa 1, 197. Obrao je za svoga baščinika jednoga inostranca. 2, 92. Barbari to jest inostranci nemili. J. Matović 92. Oli bi on bio svoj, oli građanin, oli inostranac. 407. Abraham nazvan jest Evrej, to jest, tuđin, inostranac, jere je iz priko Eufrata došao. I. Velikanović, uput. 1, 55. Na večeru jagańca vazmenoga nisu se pripuštali inostranci nego samo Židovi rođeni. 1, 62. Indi prije pomoći imamo roditeļe nego druge ļude, prije podložnike nego inostrance. 1, 390. Tebi kakonoti jednomu inostrancu delo ovo darova. A. T. Blagojević, khin. III. Samom Moskovu da kamo li jednomu inostrancu težak razumeti. IX. Nije mańe zaradi toga inostranac po naredbama našima. 27. Dopusti inostrancem u Ninivi nastaniti se. D. E. Bogdanić 28. Srio bi to i nepoznani inostranac. I. M. Mattei 330. Samaritanin, čovjek inostranac. A. Kalić 302. Pod jarmom kraļa inostranca. Grgur iz Vareša 55. Po tom bismo imali dosta knjiga iz kojijeh bi inostranci mogli poznati i naučiti naš čisti narodni jezik. Vuk, pism. 27. Kao inostranci u narodu nijesu mogli ništa učiniti. prav. sov. 17. Daću ga u ruke inostrancima. Đ. Daničić, jezek. 7, 21. Ja ću dovesti na tebe inostrance. 28, 7. Kad inostranci odvođahu u ropstvo vojsku ńegovu. avd. 11.

INOSTRÀNICA, *f. vidi* inostranka. — *isporedi* inostranac. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka, a između rječnika u Voltiğijinu* („forestiera' „eine fremde, ausländerin') *i u Stulićevu* („mulier extera'). Da ste na semu sfijetu putnice i inostranice. B. Gradić, djev. 117.

INÒSTRANÎK, *m. vidi* inostranac. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* инострань никъ. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. inostranac) *i u Daničićevu* (инострань никъ „exterus'). Ļudije inostranici. Spom. sr. 1, 9. (1397). Da se ne imaše spoznat za kraļa ijedan inostranik. S. Rosa 40ᵇ.

INOSTRANIN, *m. vidi* inostranac. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka, a između rječniku u Stulićevu.* Od rečenoga Jeruda inostranina. S. Rosa 35ᵇ. Ozdravi samo jednoga gubavca inostranina. 59ᵃ.

INÒSTRÂNKA, *f. žensko čeļade inostrano.* — *isporedi* inostranica, inostrankińa. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* inòstrânkâ. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* („extera' 295ᵇ) *i u Stulićevu.* Ka si mene inostranku obļubila. Ġ. Palmotić 1, 127. Inostranka stara žena. P. Kanavelić, iv. 437. Inostranke kad starice čų glas. 437. Odkud ta milost jednoj putnici i inostranci? And. Kačić, kor. 141. Ne samo s inostrankom dali jošter s rodicom bližńom. M. Dobretić 430. Poznade ju puteno i grišno ne kako svoju ma kako inostranku. 526. Javnu bludnost ne tjeraju ovdješńe djevojke već inostranke. V. Bogišić, zborn. 629. — *U jednom primjeru ne o ženskom čeļadetu, nego o stvari ženskoga roda:* Koji su odiveni odićom inostrankom. F. Lastrić, ned. 300.

INÒSTRÂNKIŃA, *f. vidi* inostranka. — *U Stulićevu rječniku.*

INOSTRANOVATI, inostranujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. stranovati. — *nepouzdano.*

INOSTRÀNSKÎ, *adj. koji pripada inijem (drugijem) stranama, inostrancima, inostran.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.*

a. *adj.* Ų zemļu inostransku. I. T. Mrnavić, osm. 93. Čudnovata krepost jest milosrdje, zaštobo ozdravļa z bolestima inostranskijem, obogaća s ubožstvom. M. Radnić 461ᵃ. Pridavši jih u ruke inostranske. A. Vitaļić, ist. 253. Da bi ńu on obratil i prolil na inostranske i nevirne narode. A. Vitaļić, ist. 255. Nisam hotio riči inostranski stavļati. J. Filipović 1, XI. S inostranski slovi u jedan jezik mučno je svršeno pisati. 1, XII. Jezici inostranskim' govoriti. F. Lastrić, test. 17ᵃ. Lipota žena inostranskije. 354ᵇ. Sestre udade za inostransku gospodu. A. Kanižlić, kam. 604. Što mramorni kipi inostranskih gora? rož. 17. Inostransku modu, vrutak od pakosti u moj grad upeļu. M. Kuhačević 100. Nošńa inostranska, česta nova moda. 102. Da se inostranski mlatci ne najmu. I. Jablanci 84. Bio je ondi u ono vrime zakon samaritanski smišan s inostranskim i žudinskim. I. Velikanović, uput. 1, 108. Krivoštovańe drugih, tuđih i inostranskih naroda. 1, 108. Jeli on inostranski? A. T. Blagojević, khin. 26. Ako je od inostranskoga drveta pitańe. 49. Kako mi puštamo dovesti trgovine upravo iz inostranski zgrađa. 64. Pripisujuć inostranske knige. pjesnik. 43. Tamburne inostranske *(pjesme).* M. Katančić 59. Amo mećem inostransko voće. J. S. Reļković 54. Koji žele inostransko piće. 75. Med cvit mećem inostransko voće. 382. Iz inostranskoga jezika. B. Leaković, nauk. 489. Kadno sebe zidovima suprot nemilim i inostranskim narodu usloboćenu i sigurnu očuti. G. Peštalić 29. Misleći, da će za inostranske

čitatelje biti korisnije. Vuk, odg. na laži i opad. 32. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka znači: čudnovat, prema tal.* strano. Jedan seljanin, koji posli razliki, inostranski dogadaja bi učinen dvornik. N. Palikuća 1.

b. *adv.* inostránski. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka sa značenjem: u tuđem jeziku, a između riječnika u Stulićevu* (‚advenarum more'). Pravo naški ‚skorup', inostranski ‚kajmak'. J. S. Reljković 31.

INOSTRÁNSTVO, *n.*

a. *inostrane zemlje, države.* — *U Šulekovu riječniku:* ‚ausland'.

b. *što pripada inostrancima, što je kao u inostranaca.* — *U Šulekovu riječniku:* ‚fremdenwesen'.

INOSTRUČAN, inostručna, *adj. vidi* inostruk. — *Samo u Stulićevu riječniku.*

INOSTRUK, *adj. vidi* jednostruk. — *isporedi* inostručan. — *Samo u Stulićevu riječniku:* ‚simplex'.

INOŠ, *m. ime muško.* — *U spomeniku* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu riječniku* (Inošь 3, 596). Inošь z bratijomь. Glasnik. 15, 292. (1348?).

INOŠA, *m. vidi* inaš. — *Od* XVI *vijeka.* Da bi jim v preporučenju bilo sluge naše Mikec i Marko inoše naše. Mon. croat. 267. (1572). Stotnik inoša visokih cesarovih. I. Zaničić 142.

INOŠEVIĆ, *m. prezime.* — *U spomeniku* XIV *vijeka.* Balьdovinь Inoševičь. Deč. hris. 50. Sasinь Inoševičь. 54.

INOŠTRANAC, *m. vidi* inostranac. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, ali je po svoj prilici štamparska pogreška mj.* inostranac. Zašto inoštranac bješe kralj i poglavica popovski. M. Divković, bes. 51b.

INOŠTVO, INOŠTVOVATI, *vidi* inočastvo, inočastvovati.

INÒVJEČAN, inòvječna, *adj. inoga (drugoga) vijeka.* — *U Stulićevu riječniku:* ‚alterius saeculi'.

INÒVJERAC, inòvjêrca *(ne* inòvijerca), *m. inovjeran čovjek.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* inòvjerâcâ. — *Od* XIV *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (v. krivovjerac), *u Vukovu* (‚ein andersgläubiger, von einem andern glauben' ‚alius fidei'), *u Daničićevu* (inovêrьcь ‚qui diversam doctrinam sequitur'). Inovêrьcemь i trьgovьcemь da su porotci polovina Srьbļi a polovina ńina družina. Zak. dus. pam. šaf. 45. Budi tebi jako inovêrac i mitar. Š. Budinić, sum. 43a. Etnici to jest inoverci. 117b. Ili su Krstjani iliti inovjerci. M. Divković, nauk. 54b. Bog se tuži na Židije, inovirce, odmetnike. I. Ančić, vrat. 236a. Ti pisalac jest inovjerac. S. Rosa 190b. Mi vidimo, kako je svim inovjercem. M. Pavlinović, razg. 22.

INÒVJERAN, inòvjêrna, *adj. koji je ine (druge) vjere.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* inovêrьnъ. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu riječniku* (inovêrьnь ‚qui diversam doctrinam sequitur'). Kto proda Hristijanina vь inovêrnu vêru. Zak. duš. pam. šaf. 31.

INÒVJÊRKA, *f. žensko čeljade inovjerno.* — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* inòvjerâkâ. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (‚eine andersgläubige' ‚alius fidei'). Sagriješio sam s inovjerkom. M. Divković, nauk. 196b. S tijem su išli, ovijelili inovjerke majke. Osvetn. 8, 82.

INOVLAD, *m. vidi* jednovlad. — *Načińeno u naše vrijeme od osnova* in *(jedan) i* vlad *(vidi* vladati). Inovlad, hist. stat. ‚monarch'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

INOVLADA, *f. vidi* jednovlada. — *Načińeno u naše vrijeme kao* inovlad. Inovlada, ggr. hist. stat. monarhija ‚monarchie', tal. ‚monarchia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

INOVLADAN, inovladna, *adj. koji pripada inovladi.* — *Načińeno u naše vrijeme od* inovlada. Inovladni, stat. monarhijski ‚monarchisch', tal. ‚monarchico'. B. Šulek, im. znanstv. naz.

INOVO, *n. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milićević, kralj. srb. 238.

INOVRSNOST, *f. osobina onoga što je inovrsno.* — *U Voltiģijinu riječniku:* inovrstnost ‚eterogeneità' ‚unterschiedene art'.

INOVRSTAN, inovrsna, *adj. ine (druge) vrste.* — *U Belinu riječniku:* inovrstni ‚eterogeneo' ‚alterius generis' 297a; *u Voltiģijinu:* ‚eterogeneo, d'altro genere o qualità' ‚von unterschiedener art'; *u Stulićevu:* ‚diversi generis'.

INOZEMAC, inozemca, *m. čovjek iz ine (druge) zemlje, inostranac.* — *U naše vrijeme načińeno prema rus.* иноземецъ; *između riječnika u Stulićevu* (inozemec, v. inostranac) *s dodatkom da je riječ ruska.* Svijestan Hrvat ima se čuvati, da ne muti u glavi inozemaca naše odnošaje. M. Pavlinović, razg. 66. — *I u Šulekovu riječniku:* ‚ausländer'.

INOZEMĻAC, *m. vidi* inozemac. — *U Stulićevu riječniku s gen.* inozemļca (!). — *nepouzdano.*

INOZEMĻAČICA, *f. žensko čeljade iz ine (druge) zemlje, inostranka.* — *vidi* inozemļak. — *Samo u Stulićevu riječniku.*

INOZEMĻAK, *m. vidi* inozemac. — *Samo u Stulićevu riječniku.*

INOZEMĻAN, *adj. koji pripada inoj (drugoj) zemlji, inostran.* — *U Stulićevu riječniku sa složenijem oblikom* inozemļni (!). — *nepouzdano.*

INOZEMĻAŃE, *n. prebivańe u inoj (drugoj) zemlji.* — *U Stulićevu riječniku:* ‚incolatus'. — *nepouzdano.*

INOZEMSKI, *adj. koji pripada inoj (drugoj) zemlji, inozemcima.* — *U naše vrijeme načińeno od* inozemac. — *U Šulekovu riječniku:* ‚ausländisch'.

INOZEMSTVO, *n. ina (druga) zemļa, inostranstvo.* — *U naše vrijeme načińeno od ruskoga* иноземство. Ali smeta što nije zastupana kao država nezavisna u inozemstvu. M. Pavlinović, razg. 16. Ne znaš li, da i za veće države otprema samih pedeset hiljada ļudi u inozemstvo prava je strahota? 18. Inozemstvo ‚ausland' ‚estero (stato)'. B. Petranović, ručn. kń. 33. Inozemstvo, inostranstvo, tuđa zemļa ‚ausland'. Jur. pol. terminol. 48. — *I u Šulekovu riječniku:* ‚ausland'.

INPAČ, *m. vidi* impač. Nemoj ti biti inpač. Zborn. 65b. I on se dvize bez inpača. 41b.

INPÀČÂŃE, *n. djelo kojijem se inpača.* — *Sa starijim oblikom* inpačanje. Ako li vidiš *(u snu)* da se s ponte ukiduješ, toj prilikuje inpačanjo. Zborn. 129b.

INPÀČATI, *vidi* impačati. Ki je inpačan v stvari svitovni. Transit. 267. — *I refleksivno* inpačati se, *vidi* pačati se. Ja se ne inpačam. Zborn. 52a.

INPERÀTÛR, *vidi* imperatur. Ako li vidiš

(u snu) da od inperatura čuješ srčbu... Zborn. 130a.

ÌNPOLIT, *vidi* Inpolit. Namisniče pun kriposti cesarove velikosti, Inpolite poštovani. P. Hektorović (?) 114. Inpolit Valerijanu umiļeno odgovara. 115. Inpolit ustane. 122.

ÌNSÂN, insána, *m. čovjek, čeļade, arap. tur.* insân. — *isporedi* isan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚mensch ohne unterschied des geschlechtes und des alters' ‚homo', cf. isan).

ÌNSÂNSKÎ, *adj. koji pripada insanu, insanima, ļudski.* Mnoge kosti konjske i insanske. Nar. pjes. hörm. 2, 357. A insanske zijevaju glave. 2, 423.

INSIDIJA, *f.* lijavica. Slovinac. 1880. 389.

INSULA, *f.* insula, *ostrvo, otok, latinska riječ.* — *U jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka.* Stojeći Ivan sveti na insuli Patmos. F. Glavinić, cvit. 131a. Na otok ili insulu Sardenije. 374b.

INŠÀLÂH, *interj. arap. tur.* in šâ Allâh! *ako hoće Bog! upotrebļavaju Turci kao:* ako Bog da! *(vidi* Bog, 4, *c)).* — *U naše vrijeme.* Inšala će naš uteći Mujo. Pjev. crn. 275a. Kad dođe hoģa su dva svjedoka poče mi ciganin razpolagati ovako: ‚Znajte, braćo, vi sada, a poslije moje smrti neka svak zna, da ako sam star i obolio, ja sam inšala! i u tijelu i u pameti zdrav'. Nar. prip. vrč. 36. Kad je dopanuo red ciganina da bude car, naredio je da mu donesu mješnice i nakovań i vreću ćumura i svaki dan jutrom i večerom hodio te gledao i vazda uzdišući govorio: ‚Ej moj lijepi altu! lijep li si, a zaludu li si; no doći će vakat opet inšalah da se moj zanat i moj alat sastanu'. 39. A od života sam inšalah dosta dobro. 208.

ÌNŠEŃA, *f. tal.* insegna, *znak nad dućanom, vidi* cimer, 2, *b).* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Po Nikoli Peccanu, kńigaru u marcariji pod inšeńom liljana. P. Posilović, nasl. 1. cvijet. 1.

INŠTROMENAT, inštromenta, *m. vidi* inštrumenat.

INŠTRUMENAT, inštrumenta, *m. javni spis koji vrijedi na sudu kao svjedočanstvo, srlat.* instrumentum. — XV *vijeka.* Kako se va tom inštrumenti udrži. Mon. croat. 122. (1484). — XVI *vijeka dolazi s oblikom* inštromen(a)t. Ja pop Jakov Križanić nodar verovanje činim, kako jesam ispisal v očitu formu ovi inštroment. Mon. croat. 41. (1502). Ja pop Levac Križanić... nodar verovanje činim kako jesam ispisal ovi inštroment. 41. (1546).

ÌNTAČAN, intačna, *adj. koji intači.* — *U dva pisca Dubrovčanina* XVI *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚importunus').

a. *adj. a) o čemu što biva, što se čini neprestano, pa može biti i dosadno.* Ja sam taj zraka i svitlos intačna. M. Vetranić 1, 353. Da me obraniš od plača intačna. 1, 449. Gdi je uzdah intačan. 1, 477. Opustiše i ovoga i one jednom ratim intačnom i tako krvnom i krutom . . . S. Rosa 21b. — *b) o čeļadetu koje neprestano što čini, pa može biti i dosadno.* Pritčicom udovice intačne u moļeńu. S. Rosa 121b. Intačni Petar u svojoj žestočini. 150b.

b. *adv.* intačno, *neprestano, dosadno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚importune'). Ne vidiš oštru kosu gdi smrt nosi sa svijeh strana ter intačno kako sijeno sebe kosi. M. Vetranić 1, 28. Da toli intačno i žeļno uzdišu. 1, 52. Gdi vajmeh intačno . . . plačno moj život provodim. 1, 108. Intačno pit prosi. 1, 120. Niti bi taj poraz od suza intačno vas prudil moj obraz i lice me plačno. 1, 273. K ńemu se intačno pritisnu. S. Rosa 84a. Intačno moli se. 108b. Sta intačno opet i opet vapiti. 123a.

INTAČATI, intačam, *impf. vidi* intačiti. — *U Stulićevu rječniku:* v. zaintačiti. — *nepouzdano.*

ÌNTAČÊŃE, *n. djelo kojijem se intači.* Intačeńem kucamo. S. Rosa 79a.

ÌNTAČITI, intačîm, *impf.* perseverare, *raditi neprestano što (osobito pitajući što u koga drugoga).* — *vidi* zaintačiti. — *Nepoznata postańa.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. zaintačiti). Nu prosi, išti i kucaj intačeći. S. Rosa 79a. Sahrańen biće oni tko stavan u vjernosti bude intačit do svrhe. 90b. Da imamo intačiti molitvom i da intačeći zaisto isprosićemo sve. 103a. Oni intačahu pitajuć ga. 120a. To većma intačeć vikahu. 158a.

INTÈLET, *m. tal.* intelletto, *razum.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Razumu ili inteletu imaju se prikaževati obličja. B. Kašić, nač. 8.

1. INTÈNCIJÔN, intencijóni, *f. tal.* intenzione, *namjera.* — *isporedi* 2. intencijon *i* intencijun. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima.* Jedno delo more biti grih smrtni po intencijoni. Naručn. 85a. Ima imati intencijon i odluku. B. Kašić, rit. 2. Dobrom svojom misli ili intencijoni. zrc. 103. Ako se zakliňu bez misli i intencijoni (‚intentioni') za obslužit kletvu. I. Držić 313. Ponoviti stanovice onu intencijon koja se je prija mise jimala. I. Kraļić 19.

2. INTENCÌJÔN, intencijóna, *m. vidi* 1. intencijon. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Za svih za kojih znaš i hoćeš da molim s onim intencijonom kojega jesi jimal na prisvetomu drivu križa. I. Kraļić 20. Po jistinitoj naredbi i intencijonu svete rimske crikve. 23.

1. INTENCÌJÛN, intencijúni, *f. vidi* 1. intencijon. — *U jednoga pisca čakavca* XVIII *vijeka.* Ova intencijun (‚intentijun') ali namińenje. P. Radovčić, ist. 223. At od upravne i čiste odluke ali intencijuni. nač. 557. — *U istoga je pisca na jednom mjestu muškoga roda, isporedi* 2. intencijon. S intencijunom ali namińenjem. ist. 198.

2. INTENCÌJÛN, *m. vidi* 1. intencijun.

ÌNTÈRES (înteres), *m. tal.* interesse, *korist; kamata.* — *isporedi* intereš. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (‚interesse, livello' ‚zins vom kapital') *i u Vukovu:* înteres (u vojvodstvu, u Dubrovniku intères), 1. ‚das interesse, d. i. zinsen' ‚fenus', cf. kamata. 2. ‚interesse, d. i. nutzen' ‚fructus', cf. dobit. *a) (materijalna) korist, i hlepńa za takovom koristi.* Prodavati oficija, ali ih ne dat dostojnijema za favor ali interes. I. Držić 299. Tko za svoj interes malo haje. V. Andrijašević, put. 249. Što ne trpe za interes koji bremeniti. 295. U tvoje ruke priporučujem sve interese moje. dev. 24. Bojim se . . . ni za interes od raja. 68. Bila je tvoja koris, tvoj interes i ugoditi prijateļu. A. d. Bella, razgov. 84. Kad ti dobro čini, svoj interes išće. M. Kuhačević 36. Interes dušu gubi. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 104. — *b) kamata. vidi u Vukovu rječniku.*

INTÈREŠ (întereš), *m. vidi* interes. — XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (intereš, najem, hasen od penez etc. ‚interesse, census', v. fit) *i u Jambrešićevu* (‚census'). Na

mnoge načine ļudi Boga uvriđuju, ma naj češće s interešom ili s koristju. J. Banovac, razg. 33. Počeše faliti gospodina, da je čovik priprostit, od istine, da sudi pravo svakomu brez intereša iliti mita nikakova. F. Lastrić, od' 285. Da od dužnika intereše iliti dobitak ište. E. Pavić, ogl. 365. Zabiļežite da je interes iliti hator bio oni ubojica koji učini prvo ubojstvo: dva brata nisu li se imali ļubiti? jesu. i evo ti uniđe među ńih interes, i Kain ubi brata svoga Abela. Zabiļežite višje da interes iliti hator ne pazi ni na istoga otca . . . Đ. Rapić 167.

INTEREŠAT, *adj. vidi* hatoran, *tal.* interessato. — *vidi i* interes, intereš. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka* Vas koliki svit jest interešat iliti hatoran. Đ. Rapić 167.

INTERÈŽĠIJA, *m. kamatnik.* — *Postaje od* interes *turskijem nastavkom ġi.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ÌNTÊRNA, *f. vidi* intijerna. — *U Mikaļinu vječniku:* interna, svijetńak, svitńica ‚laterna'.

ÌNTIJERNA, *f. vidi* feńer, *od lat. ili od rom.* lanterna *(isporedi tal.* lanterna, *špań.* linterna). — *isporedi* interna, altirna. — -ije- *stoji po južnom govoru; po zapadnom glasi* ìntîrna. — *Od* XVI *vijeka.* Pride onamo s intirnami i svijećami. N. Rańina 108ª. joann. 18, 3. I ovoj poznajem ja ńegovo otajstvo, meni je kako intijerna. Zborn. 66ª. Noseći intirnu. B. Kašić, rit. 69.

ÌNTIJERNICA, *f. dem.* intijerna. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. INTOV, *m. vidi* indijun. — *isporedi* intuša. Hoćemo li zaklati jednoga intova kneževa te je jutros uļegao u našu kuću s našim intušama? Nar. prip. vrč. 42. Tim se danas mladost ponosi kao intov spram intuše. V. Vrčević, niz. 303.

2. ÌNTÔV, *vidi* hintov.

ÌNTRÂDA, *f. vidi* dohodak, c, *tal.* entrata, *mlet.* intrada. — *isporedi* intrata. — *Od* XVI *vijeka.* Da bravari ki su i ki budu da imij potegnut intradu dokli je v bravariji. Stat. krč. ark. 2, 291. (1599). Kastaldi crikveni nimaju sada držati intrade crikvene. Naredb. modr. ark. 2, 89. Blagoslovi vinograde i ostale sve intrade. P. Radovčić, nač. 569. Posveti, molimo te, ove intrade naše. L. Terzić 324. Koliko može imat intrade. N. Palikuća 51. Pokretne stvari su: pokujstvo i intrada. V. Bogišić, zborn. 23.

ÌNTRÂTA, *f. vidi* intrada. — XVI *i* XVII *vijeka u pisaca Dubrovčana.* Ta kapela sa svijem dobri, paramijenti i ńe intratami razumije se prinesena. A. Gučetić, roz. mar. 80. Neka spoņđaju biskupi kojigod dio od ńih intrata. I. Držić 252. Imat veliku pomńu od intrata komunskijeh. 280. Grabit intrate općene. 300. Potezat intrate od beneficija. 256. Koliko imaš intrate. V. Andrijašević, put. 265.

INTRÈŠEĻ, *m. vidi* antrešeļ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚vacuum inter sarcinas ephippio impositas jacens'.

ÌNTROIT, *m. početak mise, lat.* introitus, *tal.* introito. — *Od* XVII *vijeka.* Misnik pristupivši počne introit. F. Glavinić, cvit. 170ᵇ. Redovnik počne introit govoriti. M. Divković, nauk. 165ᵇ. Introit ohti početak od mise. M. Dobretić 406.

ÌNTUŠA, *f. vidi* indijota *(s čim je istogu postańa).* — *isporedi* vintuša. — *Akv. se mijeńa u gen. pl.* ìntûšâ. — *U naše vrijeme u gorńem primorju, a između vječnika u Vukovu:* vide ćurka *(s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Šest intuša s intušcima. Nar. pjes. herc. vuk. 286. Hoćemo li zaklati jednoga intova kneževa te je jutros uļegao u našu kuću s našim intušama? Nar. prip. vrč. 42. Tim se danas mladost ponosi kao intov spram intuše. V. Vrčević, niz. 303.

INTUŠAC, intušca, *m. mladi intov.* — *isporedi* intuša. Šest intuša s intušcima. Nar. pjes. herc. vuk. 286.

ÎNUD, *adv.* alia; alio. — *isporedi* drugud, druguda, drugude, drukud, drukuda. — *Postaje od* in *(drugi); radi nastavka vidi* kud, kuda. — *Na kraju se može dodati* a, e, je, ije (ê), u: înudâ, înudê, înudjo *(pisano i* inude *po svoj prilici jer se misli na* indje), înudije, inudu. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* inąde, inądu, *rus.* инуда, инудѣ, инуды, *češ.* jinud, jinudy, *poļ.* inędy. — *Između rječnika u Mikaļinu* (inuda, od inuda ‚aliunde'), *u Belinu* (inud, inudje, inude ‚alibi' 68ª; inudje ‚alibi' 447ª; od inuda ‚aliunde' 67ᵇ), *u Stulićevu* (inud ‚alio'; inuda ‚aliunde' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina, ali u ovome stoji za ovo značeńe* od inuda; inudje ‚aliunde' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara, ali je jamačno značeńe zlo zabiļeženo kao i kod* inuda), *u Daničićevu* (inuda ‚alio'. cf. inude; inude, inudê, naj prije dolazi s predlogom ‚odь' ‚aliunde'; bez predloga ‚alia; aliis locis; alio').

a. alia, *drugijem putem, kroz drugo mjesto, preko drugoga mjesta.* inud. Tere da hodeći putem od kriposti, inud ne bludeći, vidim tve svitlosti. M. Marulić 210. Inud nego pri onda put vazeh ja. Š. Menčetić 246. Koji inud neg proz vrata ulazi u staju. S. Rosa 123ª. — inuda. Videći, da inuda ne mogu ujti, udriše u more plovom. Dukļanin 27. Da ńemu, za u skut ļubavi moje doć, inuda biše put, kojim se htišo proć. H. Lucić 248. Ki ne vhodi skroz vrata v stan ovčji, da prelazi inuda. Anton Dalm., nov. tešt. 148ª. joann. 10, 1. Koji ne ulazi kroz vrata u stan svoj nego uzhodi inuda. I. Garańin 26. — inudê. Da tudezi prođu u Srьbļe jerь ne mogoše inudê proći. Spom. sr. 1, 7—8. (1396).

b. alio, *u drugo mjesto (kod micańa).* inud. Inud obraćaš tvoj obraz rumeni. Š. Menčetić 332. Tim pod'te vi inud sud iskat Boga rad. N. Naļeśković 1, 219. Jer ovo žalostan imam ti poć inud za ovo malo dan. 2, 67. Ne znav kud se inud svrnuti. M. Držić 49. — inuda. Da dođemo na pomoćь inuda svuda. Mon. serb. 451. (1452). Da ponese na slobodnu ili mu u Dubrovnikь ili inuda kuda mu drago. 487. (1461). Ako bi se inuda pošlo. Transit. 74. Čineći ju da se ne svraća inuda. P. Radovčić, ist. 165. Neka povrate pamet kada inuda uzhodi. M. Bijanković 113. Da ima po glavi a ne inuda polit. I. Grličić 97. — inude. Što bi godi nosili u Dubrovnikь ili inude kude imь drago. Mon. serb. 487. (1461). Da imam pisati . . . svude inude, kude se drže. Mon. croat. 243. (1543). — inudê. Da ne idu u Novo Brьdo a inudê gospodьstva ti zemļi da idu. Spom. sr. 1, 138. (1417). Inudje kudê bi komu voļa poći. Mon. serb. 467. (1454). Nam se srića svrnu inudije. I. Zanotti, en. 28.

c. alibi, *u drugom mjestu (kod stańańa).* inud. Mnogo biše cvitak, inud pak pramici. B. Krnarutić 8. — inuda. Samo tud crļeni, inuda svi sivi. M. Marulić 14. — inude. Bystь sьmrьtonosije u gradu Novemь Brьdu i inude. Okáz. pam. šaf. 81. Jer kad je ovde noć, inude dan biva. P. Hektorović 15. — inudê *(po svoj prilici pisci su mislili da je* inudje *isto što* indje). Najmaše inudjo utočišta. I. Đordić, salt. 120.

Indje = inudje, drugdje. uzd. 206. Kako inudje upisah. ben. 139. I ńegove govorancije po Savoji i inudje. M. Pavlinović, razl. spis. 40.

d. od (отъ) inud, aliunde, *iz drugoga mjesta.* inud. Imajte znati, da su tri vrste dobara i darova, koja čovik more imati od Boga a ne od inud. F. Lastrić, ned. 161. — inuda. Tko ne ulazi po vrata u obgrađu ovaca neg ulazi od inuda, lupež jest. N. Rańina 140b. joann. 10, 1. Što god od inuda prionulo jest ognušeno. B. Kašić, nasl. 213. Od nikudare se inuda ima biće i življenje nego li od tebe, Bože moj. M. Jerković 58. Nečekan od inuda prijati. P. Radovčić, ist. 211. I ova razlika od gledanja i procińenja od inuda ne dohodi, nego od razlikoga načina. P. Posilović, nasl. 42b. Koji od inuda priode. I. J. P. Lučić, nar. 25. *(Zli običaji)* koji od inuda iztekoše. 34. — inude. Отъ inude старьсь hotej prêbyvati въ semь pirьgu da se ne stavii. Mon. serb. 75. (1305—1321). Tko li bi se lupež od inude uhitio u kreji. Stat. poļ. ark. 5, 282. — inudê. Отъ inudê da ne bude. Mon. serb. 138. (1348). Sreće nije od inudje ufati, razmi od ńega. I. Đorđić, salt. 249. — inudu. Koje potrpenje ne može se od inudu imati. Š. Budinić, sum. 191a.

ÎNUDÂ, ÎNUDÊ, ÎNUDJE, ÎNUDIJE, INUDU, *vidi* inud.

INÙRIJA, *f. vidi* inorija *i* nurija. Namjeri se u crkvi nekakav strani čovjek koji ne plakaše, te ga svi oni okolo ńega što bijahu ukore govoreći: ‚Čemu i ti ne plačeš?' A on im odgovori: ‚Nijesam ja od ove inurije'. Nar. prip. vrč. 64.

INVÈNTARIJ, *m. vidi* imovnik, *tal.* inventario. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Za uzdržanje od dobar od crikve i od mist bogoļubnih svakako jest potribnit inventarij i arkivij. M. Bijanković 151. Učinivši pomļivo katastik, inventarij i libar od prijatja i stratjenja. 151.

INŽIŃ, *m. um, lat.* ingenium, *tal.* ingegno. — *U jednoga pisca* xv *vijeka.* Misal inžiń ostri. M. Marulić 145.

IŃ, *m. vidi* ińe. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Iń jest magla vrlo gusta. A. Bačić 445.

ÌŃACIJO, *m. vidi* Igńat, *tal.* Ignazio. — *Od* xvi *vijeka po zapadnijem krajevima.* Sveti Ińacijo mučenik. Š. Budinić, sum. 85b. Veliki Ińacijo (‚Ińatio') reče... 103b. Sveti Ińacijo biskup. M. Divković, nauk. iii. Rodi se Ińacijo u kući očinoj od Lojole. B. Kašić, iń. 7. Svomu starišini s. Ińaciju. F. Lastrić, test. ad. 108b.

IŃÁDITI SE, *vidi* inaditi se. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Mihoil arkanđeo s drakunom prigovarajući se ińađaše se polak tila Mojsijova. F. Lastrić, svet. 152b.

ÎŃE, *n.* pruina, *vidi u Vukovu rječniku.* — *isporedi* iń. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* inije, *rus.* иней, *češ.* jíní, *a i lit.* inis. — *Između rječnika u Vukovu* (‚der rauchreif' ‚pruina'. ‚ińe' je zimi smrzla magla, a ‚slana' je u proļeće i u jesen smrzla rosa. cf. sjeverina, ćić). A upalo po hajduku ińe. Osvetn. 2, 39. Lako tapa, jer tica spava pod bisernim ińem jutrenijem. 2, 41. Dokle goru ne pobilo ińe. 5, 71.

ÎŃÎ, *adj. vidi* in. — *U Vukovu rječniku:* ‚ein anderer' ‚alter' *s primjerom:* Ińa vjera, cf. drugi, ino.

IŃOLA, *f.* Inula helenium L., *ńeka biļka, vidi* oman. — *isporedi* ińula. — *Od latinske riječi.* Ińola (lat.), elenio, enula *(u rukopisu* xviii *vijeka),* Inula helenium L. B. Šulek, im. 114.

IŃULA, *f. vidi* ińola. — *U Stulićevu rječniku:* ‚helenium'.

ÌOLE, *adv i malo, samo malo, ako i malo.* — *Riječ je sastavļena od* i *(vidi* 2. i, 4, f, *a))* i ole; *ovo je po svoj prilici isto što stslov.* jelь, *koliko; radi promjene glasa* e *na* o *isporedi* još. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* iole (i ole) ‚nur etwas, nur ein wenig' ‚aliquantillum' *(s primjerima:* Iole. Da ima iole pameti. Da je iole vruće). Koji iole vire imade. E. Pavić, ogl. 579. Kad je svibań iole u kiši. J. S. Reļković 220. I Francuz u Parizu koji je iole učio poznati razliku između slavenskijeh narječija. Vuk, nar. pjes. 2, 386. Ovakijeh riječi ima na hiļade, po kojima svaki iole pametan čovjek mora priznati, da između slavenskoga i srpskog jezika ima i razlika i granica. pism. 82. Čovjek iole hitar. S. Ļubiša, prip. 92. Ako iole vidite vojsku. 196. Svaki iole svijestan rodoļub. M. Pavlinović, razg. 22.

ÌPACNO, *adv. malo.* — *Jamačno je riječ sastavļena od* i *(isporedi* iole) *i od* pacno *čemu nije jasno postańe (isporedi* ipic). — *U naše vrijeme u Boci Kotorskoj.* Ako prije ne srknem ipacno rakije. Nar. prip. vrč. 42. Pričekaj me ipacno, dokle pođem u oni dućan. 138. Udri mi vruću vodu i ipacno sapuna. 155.

ÌPÂK, *conj.* tamen, *kad se ńečemu što se kazalo stavļa na suprot ńešto drugo čemu se ne bi moglo čeļade nadati po onome što je prije kazano.* — *Sastavļeno* i *(isporedi* 2. i, 1, *a,* b, *h))* i pak. — *Obično stoji na početku rečenice, ali može biti gdjegdje pred ńim i koja druga riječ (vidi u Vukovu rječniku i dva zadńa primjera).* — *Od* xviii *vijeka (ali vidi i* ipako), *a između rječnika u Vukovu* (‚dennoch' ‚tamen': ali ipak. cf. opet). Daklen kadno od vas tko reče: ‚pasja dušo', psuje krv Isukrstovu, kojano je ńe cina i dolazi izreći, da je krv Isusova ‚pasja'. Oh, Bože, more li se što pogrdnije čuti? ipak je tako, moji Krstjani, i ništanemańe sve se med vama čuje ovi vražji običaj. J. Banovac, pripov. 18. Naj veće se iđe u pakao rad tuđe žene i tuđe prateži, ipak se naj više nastoji tuđu posteļu oskvrńiti. 172. I vi, mogući brez nijednoga harča i muke ozdraviti od duševne grdoće i priuzeti lipotu prilike Božje, ipak nećete. 203. Mlogo puta il' ne ima odluke učiniti il' zna da ne more il' bari sumļi, ipak se kune. F. Lastrić, od' 72. I tako svaki bi razlog otio, da mi k ńemu šaļemo ponizne poklisare; ipak vidim bivati suprotno. 90. Kada u Carigradu pribivahu Krstjani i bijaše im biskup s. Ivan Zlatousti, sam Bog znade, koliko stotina iļada bijaše naroda, ipak smide i običavaše im govoriti rečeni sveti pripovidajući: ‚Ne more se naći od toliko iļada jedna stotina koji će se saraniti'. 97. Od vas niti se iziskuje da ostavite dobara ni kože, nego da ostavite zle običaje; ipak ni toliko nećete mlogi učiniti a uzdate se u raj otići. 139. O koliko se ovdi imamo mi grišnici stiditi, koje ne jedan put, nego brez pristanka Spasiteļ zove po nadanutji iznutrńim, po ispovidnici skrovito, po pripovidaoci očito, ipak smo mlogi gluhi. 144. Imamo jednu dušu, koja ga je stala toliko skupo, koliko ju krvju svojom vlastitom odkupi; ipak mi sve činimo za tilo a malo il' ništa za dušu. 255. Tilo će do malo dana crvi rastočiti, a duša je neumrla, ipak duši tolike sramote se čine, a tijelu zadovoļstva se daju. 255. Uzrokuje svakomu požaleńe, kada se vide ńive lipo posijane i vinogradi plemeniti, da niti su one oplivene ni ovi okopani, nego trave i paprat po ńima zaradi nepomļe od gospodara. ipak ovo je samo sjen od nike nesriće druge. 303. Gdi je otrovnija kuga,

nego u onim sastanci malo poštenim, gdi su igre i kola? Ipak koliko vas je, koji se ukloñate od ovaki prigodbi? 359. Kada ja promišļam toliko velike muke, koje su podnosile Lucija i druge divojčice još u ditiustvu, da rečem, odraňene u mekšini i gospostvu, ipak niti imadoše strah od pritńe opakije poganina, niti ńi može prignuti žestina od muka. 382. Tko se ne bi čudio čoviku onomu i rekao, da je budalast, koji bi smio jašiti koňa silna brez uzde i uzdao se zdrav doći na ńemu, kud želi? ipak to isto čini svaki grišnik, koji živе breza stra Božijega. 43. Zemļa svakolika strese se od žalosti i nebo potavni; ipak ima Krstjana, koji su Isusu toliko nespoznani i neharni, da se i ne spomińaju od muka koe je za ńi trpio. 181. O koliko je puta tebe susrio Gospodin s iznutrńim nadanutjem, s naukom od pripovidalaca, s ponukovańem od ispovidnika! ipak nisi se ostao sliditi zlije običaja. 184. Doisto, kada se lađa na moru razbije i raspade, nijedan ne kasni jednoga časa, nego udiļ, udiļ što godi prije more, usiluje se za dasku prifatiti i to za saraniti život vrimeniti tilesni: ipak za saraniti život vičńi duše svoje, tolika se nepomļa u mlogim naodi, da posli griha smrtnoga stoje, ne velim dneve i miseco, nego od god do god čekaju korizme za ispoviditi se. 195. Grci i Rimļani u znańu, u mudrosti sve narode nadhodili su; ipak nijedan u štovańu laživih bogova jest ružnije i gore zabludio. I. Velikanović, uput. 1, 15. Crkva Božja među mlogom plivom i mlogim kukoļem postavļena, mloga podnosi; ipak koja su protiva viri i dobru životu, ne fali niti šuti niti čini. I. Velikanović, uput. 1, 246. Oni svojom molitvom ispovidaju da hoće, da se ime Božje od svih štuje i sveti, ipak ono isto ime oskvrńivati i pogrdivati ne boje se. 3, 273. Jedni mole i prose od Boga u ime Isusa, da dobiju blago i bogastvo, ipak ne dobivaju. B. Leaković, gov. 121. On toliko prigode i načine daje, po kojima bi svi mogli istinu i put spaseńa poznati i po ńemu hoditi, ipak za ova ne mare i neće da znadu. 181. Padina Porečke reke nije ni duga ni široka, pa se ipak ne mogu iskazati štete i pokore, koje tih dana počiniše Tanda, Ļubava. M. Đ. Milićević, zim. več. 259. Doista smo mi dužni brinuti se o deci više nego i o kom; ali ipak, dete moje, ja sumńam da će se ona tvoja misao izvršiti u Beogradu za ovaj mah. zlosel. 199.

IPAKO, *conj. vidi* ipak. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Sada abo nisu one cine kako je dosada bilo; ipako ste cinili sužńe. Starine. 11, 148. (1688).

IPARAH, iparha, *m. grč.* ἔπαρχος, *zapovjednik pod tudom oblasti (podzapovjednik, namjesnik).* — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (iparhь ἔπαρχος). Kь iparhu solunskyje oblasti. Domentijan[b] 11.

IPAT, *m. grč.* ὕπατος, *naj gorńi, naj veći, zapovjednik, poglavica.* — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (ipatь ὕπατος). Napisnjut se otь ńego povelěnija, i ishodetь po vsej vlasti družavy jego sazyvajušte ipati i vojevody. Domentijan[b] 36. 141.

IPEK, *m. vidi* Peć, *po turskome.* — *U naše vrijeme.* Ka Ipeku preko Dukadina. Pjev. crn. 101[b].

IPERÀTŪR, *vidi* imperatur. — *U knjizi* XVI *vijeka. Ne ostavļa* iperatura, ni kraļeva. Zborn. 68[b].

IPERDŮLIJA, *f. čast što se pokazuje bogorodici (veća nego drugijem svetijem, isporedi* dulija), *od grč.* ὑπερδουλεία *preko lat.* hyperdulia, *u teologičnom jeziku.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka.* Sfetijem Božijem klańamo se dulijom, a b. d. Mariji iperdulijom. B. Kašić, zrc. 39.

ÌPIC, *kad koje dijete što nađe ili dobije, drugo odmah zaviče:* ‚Ipic po pola!' *te je ono dužno razdijeliti s ovijem ono što je našlo ili dobilo.* — *isporedi* impic. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

IPLIK, *m. tur.* iplik, *konac, žica.* — *U naše vrijeme.* Iplik — konac. M. Đ. Milićević, živ. srb. 3, 22.

IPÒĐAKON, *m.* subdiaconus, *u crkvenoj službi onaj koji je poslije (niže) đakona, grč.* ὑποδιάκονος. — *isporedi* đakon. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka (s* dij *mj.* đ) *i u Stulićevu rječniku (s* dj *mj.* đ): ipodjakon ‚subdiaconus'. Ipodijakon, to jest pistulski. Š. Budinić, sum. 102[a].

IPÒĐAKÔNSTVO, *n. osobina onoga koji je ipođakon (vidi* ipođakon). — *U istoga pisca u kojega je i* ipođakon, *a između rječnika u Stulićevu* (ipodjakonstvo ‚subdiaconatus'). Red ipodijakonstva. Š. Budinić, sum. 101[a].

ÌPOKRIT, *m. tal.* ipocrita, *pretvorica.* — *isporedi* ipokrita. — XVI *vijeka.* Jesi li kada bil ipokrit, da bi veće od inih počtovan? Naručn. 86[a]. Ipokriti. Korizm. 1[a]. Kako čine ipokriti. 31[b].

ÌPOKRITA, *m. vidi* ipokrit. — XVI *i* XVII *vijeka.* Kako čine ipokrito. Naručn. 96[b]. O tati, o skupi, hinci, o ipokrite! Korizm. 101[b]. Ipokrita što gledaš slamku u oku brata tvoga? M. Divković, bes. 729[b].

ÌPOKRITSTVO, *n. osobina onoga koji je ipokrit.* — *isporedi* ipokrižija. — XVI *vijeka.* Da ne bude cića ipokritstva. Naručn. 80[b]. Hvastanje, ipokritstvo. 85[b].

IPOKRÌŽIJA, *f. vidi* ipokritstvo, *tal.* ipokrisia. — XVI *vijeka.* Za ipokrižiju. Korizm. 52[a].

ÌPOLIT, *m. vidi* Impolit. — XVI *i* XVII *vijeka.* Fedra Ipolita ne mogućе imati. D. Rańina 10[b]. Ipolito poštovani. P. Hektorović (?) 114. Ipolit dovede Lovrinca. 117. — *Nominativ može biti i* Ìpolito. P. Hektorović (?) 79. 122.

ÌPOLITO, *vidi* Ipolit.

IPOĻŠAG, *m. mjesto u Ugarskoj blizu Budima.* Šem. prav. 1878. 35.

IPORAG, iporga, *m. po svoj prilici od grč.* ὑπουργός, *pomoćnik, sluga.* — *U knjizi* XIII *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom.* I vьzьmь protь kļuče dastь je iporьgu svojemu. Domentijan[a] 86. 187.

ĬPORAK, ĭpôrka, *m. prezime ili muški nadimak.* — *U Vukovu rječniku:* u pjesmi: Po imenu Iporak Perošu.

IPOSTAS, *f.* ὑπόστασις, substantia. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka u knjizi pisanoj crkvenijem jezikom; i otale u Daničićevu rječniku* (ipostasь ὑπόστασις). Synь i slovo sy ipostasi jego. Mon. serb. 120. (1336—1347).

IPOTA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 196.

IPREDORIJA, *f. ima samo oblik* iprêdorija *u jednom spomeniku* XV *vijeka, te Daničić misli da je acc. od* iprêdorija *i da je ovo od lat.* expeditoria. Za iprêdoriju veće vêrovańe ovь našь listь otvoreni pečatismo našomь verovanomь pečatiju. Mon. serb. 503. (1467).

IPSIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. rag. 1876. 64.

1. ÌRA (ĭra), *vidi* irha.

2. IRA, *f. ime jednom planetu (? ne može biti od grč. Ἥρα). — U rukopisu* XVI *vijeka.* Sedam planit, sunce i lunu uzna, Nakintast, Kronos, Aris, Afrodit, Ermis, Ira. Aleks. jag. star. 3, 227.

IRAKLIJ, *m.* Heraklius, *ime muško, grč.* Ἡράκλειος. *— U rukopisu* XVI *vijeka.* O Irakliju care i Semiramido carice. Aleks. jag. star. 3, 279.

IRAMA, *f. tursko ime žensko. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Turska mlada Irama đevojka. Pjev. crn. 270a.

IREGÙLÂR, *m.* irregularis, *čovjek koji nije primio ili ne smije primiti svete redove. — U pisaca od* XVI *do* XVIII *vijeka.* On koji budući obustavljen od redof svojih, ili budući bezredan to jest iregular, nišće mańe činil jest čini ili oficiji zabrańeni. Š. Budinić, ispr. 56—57. Ako se ordinaju s kojomgodi zaprečicom, ali iregulari. I. Držić 296. Isto reci od budalasti, od slipi i od svih ostali brezrednika oli ti iregulara, toliko od pomańkańa naravnoga koliko od pomańkańa grišnoga. M. Dobretić 291.

IREGULARÌTÂD, *f.* irregularitas, *osobina onoga koji je iregular. — XVI i XVII vijeka.* Od iregularitadi koju tumačimo bezredje. Š. Budinić, ispr. 9. Oblast za dispensati vrh iregularitadi. B. Kašić, rit. 59.

IREIZ, *m. tursko prezime ili nadimak muški. —* XVII *vijeka.* Od mene Osman Ireiza. Starine. 11, 141. *(oko* 1679—1688).

IRENDA, *f. vidi* erende, *a). — U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Od krušne srjedine vaļa na irendi mrvuļice načiniti. I. Jablanci 148.

ÌRÊNE, *f.* Irene, *ime žensko, vidi* Jerina. *— Od* XVII *vijeka.* Žena nika kršćenica, imenom Irene. F. Glavinić, cvit. 27b. Sveta Irene, djevičica. J. Kavańin 299b. Agapa, Kiona, Irene. 329b. Jedna kći imenom Irene udata za brata druge Ireno. A. Kanižlić, kam. 5.

IRÈNEJ, *m.* Irenaeus, *ime muško (jednoga sveca). — isporedi* Ireneo, Irineo. *— U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Svet Irenej i Andronik. J. Kavańin 304b.

IRÈNEO, *m. vidi* Irenej. *— U dva pisca* XVI *i* XVIII *vijeka.* Čto reče Ireneo. Š. Budinić, sum. 57a. Predavni Ireneo premudro svěšćuje. 104b. Potvrđevaše se od Irenea i od Ciprijana. J. Matović 88. Ostavļam Justina i Irenea. 205.

IRGOLIĆ, *m. prezime. — isporedi* Irgulić. *— U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 220.

IRGULIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 84. *— Biće isto što* Irgolić.

ÌRHA (ȉrha), *f. ovčja koža ustrojena. — Riječ je praslavenska, isporedi rus.* ирха, *češ.* jircha, *poļ.* ircha, irzcha. *— Od stvńem.* irah (Miklošić). *— U Stulićevu rječniku:* ‚pellis ovilla depilis' *s dodatkom da je riječ ruska, i u Vukovu:* ira (ȉra) ‚gegerbte schafshaut' ‚pellis ovilla depilis'.

IRIČIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 391.

IRIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 207.

ÌRIG, *m. trgovište u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijeļ. hrv. 143. *— Pomińe se od* XVIII *vijeka.* Iz Iriga Jovan Paranosić. Glasnik. 31, 297. (1704). Ruma, Irig, Zemun, Mitrovica. M. A. Reļković, sat. B3a. Ja ću, brate, zimovati zimu u Irigu gradu bijelome. Nar. pjes. vuk. 3, 363. Ode Pavle ka Irigu gradu. 3, 365.

ÌRÎNA, *f.* Irene, *ime žensko, vidi* Jerina. *— Između rječnika u Daničićevu (s primjerom:* Velikomučenica Irina. Okáz. pam. šaf. 56). Cesarastvovaše tagda v Carigrade Irina, žena Leona. Š. Kožičić 18a.

ÌRÌNEO, *m. vidi* Irenej, Ireneo. *— U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Plodna časti lubenica Irinea ostan svita. J. Kavańin 332b.

ÌRINOVAC, Ìrinôvca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijeļ. hrv. 53.

ÌRINOVAČKÎ, *adj. koji pripada selu Irinovcu.* V. Arsenijević.

ÌRINOVČANIN, *m. čovjek iz Irinovca.* V. Arsenijević. *— plur.:* Ìrinovčani.

ÌRINOVČÂNKA, *f. žensko čeļade iz Irinovca.* V. Arsenijević. *— Akc. se mijeńa u gen. pl.:* Ìrinovčanâkâ.

IRIŃA, *f. vidi* Irina. *— Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 68.

IRISLAV, *m. vidi* Iroslav. ‚Johanne comite, filio Irizlaii'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 150. (1270).

ÌRIŠKÎ, *adj. koji pripada Irigu.* V. Arsenijević. Javio se kod nas Arsenije Marić žiteļ iriški iz cesarije. Glasnik. 11, 1, 47. (1808).

ÌRIŠKIŃA, *f. žensko čeļade iz Iriga; Irižanka.* V. Arsenijević.

IRIZVAN, *m. tursko ime muško. —* XVII *vijeka.* Kako ste mi pisali za vašega sužna Irizvana. Starine. 11, 82. (1623).

ÌRIŽANIN, *m. čovjek iz Iriga.* V. Arsenijević. *— plur.:* Ìrižâni. Što je sa pokojnim Simom Irižaninom kupio. Glasnik. 11, 1, 7. (1807).

ÌRIŽÂNKA, *f. a) žensko čeļade iz Iriga; Iriškińa.* V. Arsenijević. *— akc. se mijeńa u gen. pl.* Ìrižanâkâ. *— b)* irižanka, grožđe nalik na kiseļaka (u Srijemu). B. Šulek, im. 114. *biče i ovo iz Iriga.*

IRKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Ńiva u Irci. Sr. nov. 1873. 490.

IRLITA, *f. selo u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* K. Jovanović 165.

IRMANSKI, *adj. na jednom mjestu* XV *vijeka; značeńe je: koji pripada ńekakvu mjestu (Irmanu?) u Lici, koje nije drugdje potvrđeno.* Mi gospodin Domša z Vladihović, Dalmac(ij)e i Hrvat banovac, damo viditi vam knezem našim irmanskim, županu i sudcem stola Lapačkoga. Mon. croat. 56. (1431).

IRMOS, *m.* εἱρμός, *ńeka crkvena pjesan. — Riječ crkvena (u pravoslavnoj crkvi).* Onda nije bilo ni kanona, ni irmosa, ni tropara nikakva. D. Obradović, basn. 309.

IRODJANIN, *m. vidi* Irudovac. *— plur.:* Irodjani. *— Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Poslaše k ńemu učenike svoje s Irodjani. N. Ranina 168b. mat. 22, 16.

ÌRONIČKÎ, *adj.* ironicus, *koji je s ironijom, u ironiji (n. p. govor, riječ). — U Šulekovu rječniku:* ‚ironisch'.

ÌRÒNIJA, *f.* εἰρωνεία, ironia, *način govora kad se što (naj češće za rug) kaže tako da je očito drukčije nego što se misli. — Naj prije u Belinu rječniku* (‚ironia, figura rettorica' ‚ironia' 420a). Vaļa da je ovo Jańa u ironiji rekla. Vuk, nar. pjes. 1, 613. Ovo je rečeno u ironiji. 1, 631. *— I u Šulekovu rječniku:* ‚ironie', *i u rječniku znanstvenoga nazivļa.*

ÌRÔNSKÎ, *adj. vidi* ironički. *— Načińeno u naše vrijeme.* Ironski, stil. ‚ironisch'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IROSLAV, *m. ime muško. — isporedi* Irislav.

— XIII *vijeka u latinskijem spomenicima.* ‚A Johanne, filio Yrozlaii'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 116. (1257). ‚Comes Juan, filius Irozlay'. 1, 187. (1277).

IRŠA, *f. mjesto u Ugarskoj blizu Kečkemeta.* Šem. prav. 1878. 36.

ÌRUD, *m.* Ἡρώδης, Herodes, *ime kraļevima judejskijem za vremena Isusa Hrista.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* 289b. Pokle se rodi Isus u Betlemi židofskomu u dni Iruda kraļa. Bernardin 14. mat. 2, 1. Posla k Irudu. N. Rańina 104a. luc. 23, 7. Kad Bogu daše dar tri kraļi istočni, na malu tvoju har, Irude brezočni. H. Lucić 279 280. Odveden od Pilata do Iruda. B. Kašić, iń. 31. Jere će priti vrime, da Irud bude iskati ditića, da pogubi ńega. I. Bandulavić 14b. mat. 2, 13. I pred oči Ane i Kajfe, Pilata, Iruda nedostojno bit prikazan. I. Akvilini 271. Posilat od Iruda do Pilata. (D). Poslov. danič. 98. Kad nas Irud ti holi ... podavi. S. Margitić, ispov. 221. Nerun, Valerijan, Baltazare i Irude. J. Kavańin 448b. Šaļe ga k Irudu. J. Banovac, pripov. 78. Gdi se opaki Irud nahodaše. razg. 48. Ovi bijaše sinovac onog Iruda. F. Lastrić, od' 124. Isus se vodi k Pilatu, k Irudu. test. 112a. Sin kraļa Iruda. 327a.

ÌRUDICA, *f.* Ἡρωδιάς, Herodias, *ime žensko.* — *isporedi* Irudovica. — *Od* XV *vijeka.* Posla Irud kraļ uhititi Jivana, i sveza ńega i postavi u tamnicu cića Irudice žene Filipa brata svoga. Bernardin 159. mar. 6, 17. Radi Irudice, žene Filipa brata svoga. I. Bandulavić 223a. mar. 6, 17. Irudica z usti Jivanovu glavu pita. J. Armolušić 21. Opaka Irudica (‚Hirudica') reče svomu otcu: ‚Hoću da mi dadeš glavu Ivana Krstiteļa'. M. Radnić 396a.

ÌRUDIČIN, *adj. koji pripada Irudici.* Ulize kći Irudičina jigrajući u poskok. Bernardin 159. mar. 6, 22. Hći Irudičina. Anton Dalm., nov. tešt. 58a. mar. 6, 22.

ÌRUDJANIN, *m. Irudov vojnik.* — *isporedi* Irudovac. — *U jednoga pisca* XV *vijeka.* Da te, sinko, ne zadave, kad te iskahu Irudjane. M. Marulić 333.

IRUDĻANIN, *m. vidi* Irudovac. — *plur.:* Irudļani. Šaļući k ńemu učenike ńegove s Irudļani. Bernardin 142. mat. 22, 16.

ÌRUDOV, *adj. koji pripada Irudu.* Kako pozna da je od Irudove oblasti. Bernardin 83. luc. 23, 7. Jere od oblasti Irudove bješe. N. Rańina 104a. luc. 23, 7. Od kuće Pilatove do Irudove. B. Gradić, duh. 84.

ÌRUDOVAC, Ìrudôvca, *m.* Herodianus, *radi značeńa vidi drugi primjer.* — *isporedi* Irudanin, Irudļanin, Irodjanin. — *U dva pisca* XVII *i* XVIII *vijeka.* Šaļu učenike svoje s Irudovci govoreći. I. Bandulavić 182b. mat. 22, 16. Irudovci rečeni su za to, zaštobo držali su Iruda za mesiju Žudijom obećana. Jesu niki koji scine da gdi se u evanđelju govori od Irudovaca, da se imaju razumiti sada gori rečeni naslidbenici. drugi bolje mno, da ondi po imenu Irudovaca ili se razumiju kućani Iruda gospodina četvrtoga dila vladańa, ili razumiju se naredeni od Iruda za kupļeńe harača Rimļanom dužna. I. Velikanović, uput. 1, 108.

ÌRUDOVICA, *f. vidi* Irudica. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Uzeo bijaše Irudovicu Filipa brata svoga ženu. I. Velikanović, uput. 1, 137.

IRUĐE, *n. vidi* orudje. — *Nejasna je promjena od* o *na* i. — *Sa starijim oblikom* irudje *samo u Mikaļinu rječniku:* irudje, alat čim se posluje ‚instrumentum' *i kod* gvozdje, *i u Stulićevu:* v. orudje.

IRVENIČIŠTE, *n. u Daničićevu rječniku:* ‚Irьveničište', selima između Morave i Kučajine koja car Lazar dade Ravanici išla je međa ‚na Irьveničište' (Mon. serb. 197. Sr. lêtop. 1847. 4, 49 *god.* 1381). neće biti dobro prepisano.

1. ÎS, *interj. glas kojijem se gone ovce.* — *U Vukovu rječniku:* ‚laut um die schafe vor sich zu treiben' ‚sonus agentis oves' *gdje ima za isto značeńe i* isa.

2. ÎS, *vidi* iz.

3. IS, *m. vidi* hise. — *Od* XVIII *vijeka.* Razstavļa'u nas priko na ise. J. Kavańin 410a. Tri mi isa vojske umorio. Nar. pjes. stojad. 2, 86.

1. ÎSA, *interj. vidi* 1. is.

2. ISA, *u pripjevu prego igre jastučića.* — *U naše vrijeme u Srijemu.* Kolo se triput hitro okrene pjevajući: ‚Isa, isa, jastučića'. Vuk, živ. 321.

3. ISA, *m. ime muško (hyp.* Isak *ili* Isidor?). — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Veće pripet Ugrin Isa, u što na mir kročit ište, strmoglav se satarisa. I. Gundulić 521.

ÌSAAK, *m. vidi* Isak. — *Između rječnika u Daničićevu* (Isaakъ). Otъ prota Svetyje Gory kirъ Isaaka. Mon. serb. 126. (1347). Isaak. Š. Budinić, sum. 31b. Spomeni se z Abrahama, Isaaka i Israela. F. Glavinić, cvit. 449b.

ÌSAAKOV, *adj. koji pripada Isaaku.* — *Između rječnika u Daničićevu* (Isaakovь). Bože Isaakovь. Sava, sim. pam. šaf. 11. Bože Isaakov. B. Kašić, rit. 31.

ISÀBETA, *f. vidi* Jelisaveta, *tal. mlet.* Isabeta. — *U dva pisca* XV *i* XVIII *vijeka.* Ovoj Isabeta sina je začala. M. Marulić 168. Isabeta pak kraļica... J. Kavańin 190b. Marijina porodica kon ńe stoji, sveta Ana i Isabeta neplodnica. 521b.

ISABÒRISATI, isabòrišêm, *pf. obaviti što vijećajući u saboru.* — *složeno:* iz-saborisati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vaj, oće li nam ovi naši poslanici sad što dobro isaborisati?' J. Bogdanović.

ISAČIĆ, *m. prezime.* — XVI *i* XVII *vijeka.* Frańe Isačić. Mon. croat. 257. (1556). Krištofa Isačića. 267. (1572). 271. (1573). Husein-baraktaru Isačiću. Starine. 1, 103. *(oko* 1655).

ISÀČINA, *m. augm.* Isak. *u Lici.* V. Arsenijević.

ISÀHNUTI, isahnêm, *pf. usahnuti do kraja, posve.* — *složeno:* iz-sahnuti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* ìsahnû *(ali* isâše?); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stulićevu* (isahnuti *i* izsahnuti ‚perarescere') *i u Daničićevu* (isьhnuti ‚exarescere'). Isьhšiimь kostemь. Domentijana 186. Sême božьstvьnoje vьsêjalь vь brazdy srьdьcь našihь isьhьše zloboju sujety žitija sego. Danilo 201. Isьše trava, isьše rôka. Glasnik. 11, 113. Kako ne isьhoše zlodêjstvnije ruky. 79. Plt je isahla kako seno. Transit. 100. Koža naša kakono peć isahla jest. M. Divković, bes. 176a. Ona hustolina od grozdja isahne. I. Jablanci 205.

ÍSAIJA, *m.* Isaias, *ime judejskoga proroka, a poslije i kaluđersko.* — *isporedi* Isaije, Isailo. — *Između rječnika u Daničićevu.* Obnoviše se ostrovi i novo nebo i nova zemļa mnnê po Isaiji. Mon. serb. 332. (1405—1427). Rukoju mnogo grêšnago

Isaije ijeromonaha. Vuk, dan. 1, 31. (1595). Siju bibliju obnovi Isaija duhovnikъ. 33. (1623). One riči koje Bog reče po Isaiji. J. Banovac, razg. 3. U istinu ti jesi Bog sakriven. Isaija 15. 41. Isaija po isti način prorokova. F. Lastrić, test. 61a. Isaija govori. 227b. Isaija prorok. J. Matović 15. Tako Isaija zapisa. 46. Isaiju starca uvatili. Nar. pjes. vuk. 4, 263. Odvedoše Isaiju starca. 4, 271.

ISÀIJE, *m. vidi* Isaija. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Isaije. S. Novaković, pom. 68. Sa svojijem đakom Isaijom. Nar. pjes. vuk. 2, 443. Isaija zarobili starca. 4, 264. I pred ńima Isaije mudri. Nar. pjes. petr. 2, 579.

ISÀIJIN, *adj. koji pripada Isaiji.* Za ispuniti ono proročanstvo ‚Isaino'. F. Lastrić, test. 110b. Po proročanstvu ‚Isainu'. 202b.

ISÀILO, *m. vidi* Isaija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Isailo. Glasnik. II, 1, 6. (1807). Tuži Isaila Crvendlakića. M. Đ. Milićević, zlosel. 248.

ISÀILOV, *adj. koji pripada Isailu.* Stanica Petra Kostantinovića žena tuži Mitra Isailova za košuļu. Glasnik. II, 1, 62. (1808).

ISÀILOVIĆ, *m. prezime (po ocu Isailu).* — *U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 656 *(među prenumerantima).* Marko Isailović. Rat. 344.

ÌSÂK, Isáka, *m.* Isaac, *ime jevrejskoga patrijarha, pa poslije ime ne samo jevrejsko nego i hrišćansko i tursko.* — *isporedi* Isaak. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i voc.* Ìsâče. — *Između rječnika u Vukovu* (‚Isaacus') *i u Daničićevu* (Isakъ ‚Isaac'). Jakože blagoslovi Isakъ Ijakova. Mon. serb. 5. (1198—1199). Zapisano i utvrđeno i vojevodomь *(turskijem)* Isakomь izdano. 301. (1420). Bi poslušan, kako Isak. F. Glavinić, cvit. 337b. Jakova, Isaka i Abrama. J. Kavańin 517a. Ktio je prikazati Isaka. J. Matović 27. Isak budući svezan od oca. 370.

ISÁKOV, *adj. koji pripada Isaku.* Bože Isakov. F. Glavinić, svitl. 130.

ISÁKOVAČKI, *adj. koji pripada Isakovu.* Isakovačka *(opština).* K. Jovanović 181.

ÌSAKOVATI, isakujêm, *pf. osakovati do kraja, posve.* — *složeno:* iz-sakovati. — *U Stulićevu rječniku:* isakovati *i* izsakovati ‚pura aqua ad ultimum abluere'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISAKOVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 190.

1. ISÁKOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 172.

2. ISÁKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Isaku).* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 264. Nikola Isaković. Rat. 36.

ISAKOVĻI, *adj. Isakov.* — *U knjizi pisanoj crkvenijem jezikom (s nominalnijem oblikom* Isakovļь*), i otale u Daničićevu rječniku* (Isakovļь). Bože Isakovļь. Stefan, sim. pam. šaf. 20.

ISÁKOVO, *n. selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 181. — *Pomiņe se* XIV *vijeka, vidi u Daničićevu rječniku:* ‚Isakovo', selo između Kučajine i Morave koje je car Lazar dao Ravanici (Mon. serb. 197 *god.* 1381. Sr. letop. 1847. 4, 48). na prvom mjestu stoji jamačno griješkom ‚Nsakovo'. to će biti sadašńe selo Isakovo blizu Paračina.

ISÀKRITI, ìsakrijêm, *pf. sakriti do kraja, posve.* — *složeno:* iz-sakriti. — *vidi* isakrivati.

ISAKRÍVATI, isàkrîvâm, *impf.* isakriti. — *U naše vrijeme u Lici (i refleks.* isakrivati se). ‚Posakriva' 'e i usakriva' 'e on to sve, ne bi brže naša' da si vrag'. ‚Dok ńega djeca opaze, odma bježe i sva se posakrivaju i isakrivaju'. ‚Mudro 'e to, moj junače, sve od ńega isakrivano'. J. Bogdanović.

ISAMOVOĻITI, isamovoļim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izsamoviliti, v. izsvevoļiti. — *nepouzdano.*

ÌSÂN, isána, *m. vidi* insan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Al' je isan ali đavo crni? Ogled. sr. 399.

ÌSÂNKATI SE, isânkâm se, *pf. izvesti se na saonicama.* — *složeno:* iz-sankati. — *U naše vrijeme u Lici po varošima.* ‚Jesu li gospodin i gospoja u kući?' ‚Nisu, isankali su se tamo do Bilaja'. J. Bogdanović.

ISARĠIK, *m. vidi* Grocka.

ISARLAK, *m. u Srbiji brdo nad Pirotom, vidi* Sarlak. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 224.

ÌSASNUTI, isasnêm, *pf. jedan put sisańem izvaditi.* — *složeno:* iz-sasnuti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izsasnuti ‚sugere, exsugere, sugendo extrahere'). Ustmi i jezikom izsasnu one otrove. J. Filipović 3, 250a. Ivan koji znańe svoje, mudrost i nauk jest izsasnuo baš iz prsa božanstvenoga meštra. F. Lastrić, test. 147b. Izpio je otrov i izsasnuo jid svoga poluvirstva oko tila Isusova. I. Velikanović, uput. 1, 285. Kada je iz pleća tvoga i moga, o dušo grišna! spasiteļa krv izsasnuo. Đ. Rapić 286. Ja, ja i drugi meni prikladni siromasi jesmo onoga Abrama učinili, da je onakvi postao, nas jest izsasnuo, zato jest onako udebļao. 369.

ISAŠŃÍVATI, isàšńîvâm *i* isašńujêm, *impf.* isasnuti. — *Samo u Stulićevu rječniku* (izsašńivati).

ÌSATI, ìsâm, *pf. podignuti, uzdignuti, tal.* issare *(pomorska riječ).* — *impf.:* isavati. — *U naše vrijeme tamo i amo po primorju, a između rječnika u Voltiģijinu* (isati koga ‚rilevare un caduto' ‚aufheben, erheben') *i u Stulićevu* (isati koga ‚prolapsum, procidentem erigere'). — *Refleksivno:* isati se, *ustati, podignuti se.* — *i u Stulićevu rječniku:* ‚humo surgere'.

ISAV, *m.* Esau, *bibličko ime muško.* — *Od* XVI *vijeka.* O Isave ki proda svoje prvorojenje. Korizm. 56b. I Jakov dade Isavu hļeba i skuhanoga leća . . . Tako Isav nije mario za prvenaštvo svoje. Đ. Daničić, 1mojs. 25, 34.

ISÁVATI, isâvâm, *impf.* isati. — *Između rječnika u Stulićevu (praes.* isavam *kod* isati).

ISAVROVO, *n. u Daničićevu rječniku:* selo koje je car Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu: ‚selo Isavrovo', međa mu je išla od Sopina (Glasnik. 15, 278 *god.* 1348?). 3, 597.

ISÀZNATI, isàznâm, *pf. saznati do kraja, posve.* — *složeno:* iz-saznati. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ti sam jesi putnik i nisi isaznal ona koja učińena jesu ovdi va ovih dneh? Postila. Cc2a.

ÌSCÂNKATI, ìscânkâm, *pf. dobiti što cankańem.* — *složeno:* iz-cankati. — *Kaže se i* iscâńkati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Jedva sam od ńega živ iscanka' *(ili* iscańka') da mi u jutru kola i vole da, da nešto sijena privezem!' — *Recipročno:* iscankati se (iscańkati se), *iskarati*

se. ‚Jeste li se makar ka' vaļa iscankalo *(ili* iscańkalo)?' J. Bogdanović.

ÌSCÂŃKATI, iscâńkâm, *pf. vidi* iscankati.

ISCÀPARITI, iscàparîm, *pf. vidi* isciparіti.

ISCELÍVATI, *vidi* iscjelivati.

ISCIGÁNITI SE, iscigânîm se, *pf. postati posve kao Ciganin. — složeno:* iz-ciganiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Jeste li se, djeco, danas siti isciganili?' ‚Dobro 'o to dijete bilo, ali se isciganilo, da ga no moš smotavati'. J. Bogdanović.

ISCIJÈDATI, iscijedâm, *impf. vidi* iscjedivati. — *U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

ISCIJÈDITI, iscijedîm, *pf.* excolare, *procijediti posve (do kapi). — složeno:* iz-cijediti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. pract. pass.* iscijeđen, *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.:* ìscijedî. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (isciditi ‚colo, percolo, excolo'), *u Belinu* (izcijediti ‚totum colare' 199a; ‚sgocciolare, bere, e votare tutto' ‚exhaurio' 675b; ‚lambiccare tutto' ‚distillare totum' 423a), *u Stulićevu* (iscijeditі *i* izcijediti ‚percolare, totum distillare'), *u Vukovu* (‚auspressen' ‚exprimo').

a. *aktivno.*

a) objekat je što žitko što se cijedi. Iz grla mu more izcidi. M. Gazarović 50. Rubje tôko omasti krvju iz rana ku izcidi. J. Kavańin 318b. Kud se još vlažan potok vidi spasno krvi kû izcidi. 223a. Niko ne mogaše jestit ńihovo meso, što ne bi prije krv iz ńega izcijedio. Đ. Bašić 34. Iscedi rakiju kroz platno. Z. Orfelin, podr. 75. Sav bi pelen po gori pobrala, iz ńega bi vodu iscedila. Nar. pjes. vuk. 290. Svu bi ružu po bašči pobrala, pak bi vodu iz ńe iscedila. 291. Gdjekoji i probiju jaje od ozdo i iscijede žujce i bjelance. Vuk, živ. 26. — *b) objekat je ono što se stiskuje te se iz onoga žitko cijedi.* Praskvenno listije rastlьkъ i iscedi vь uho. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 106. Uze grozdje, izcidi ga u čašu. E. Pavić, ogl. 83. Kako se telesnik naj prvo opere, pak zavije i izcijedi. Đ. Bašić 286. Pobrah zrelo grožđe i izcijedih ga. Đ. Daničić, 1mojs. 40, 11. Iscijedi runo. sud. 6, 38.

b. *pasivno.* Vino *(je iz grožđa)* isceđeni sok. Z. Orfelin, podr. 41. Vino isceđeno. P. Bolić, vinodjel. 2, 22.

c. *sa* se, *pasivno. — Između rječnika u Mikaļinu* (isciditi se, iskapati ‚extillo, guttatim effluo'), *u Belinu* (izcijediti se ‚colarsi' ‚purgor' 199a), *u Stulićevu* (‚totum purgari'). Dokle sve izcijede se *(vode).* J. Kavańin 438a. Jedan talas drugog slidi, dok se posvo no izcidi *(poplav).* V. Došen 47a. Pi*(j)*to do dna, er se još nijo vas mutеž izcijedio. Đ. Bašić 154.

ISCIJÈDATI, iscijedâm, *impf. vidi* iscjedivati. — *U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata s čakavskijem oblikom (sa* se). S vrućim maslom me poliva, da mi se prik riti 'zcija. Jačko. 220.

ISCIJÈĐĒŃE, *n. djelo kojijem se iscijedi. — Stariji je oblik* iscijedenje. — *U Mikaļinu rječniku:* iscidenje ‚colatio, percolatio, excolatio'; *u Belinu: grijoškom* izcijedenje ‚il lambiccare' ‚stillatio' 423a; *u Stulićevu:* iscijedjeńe ‚distillatio, stillicidium, tota distillatio'. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka ima konkretno značeńe: što mu dragо žitko.* Istina pliva svrhu svako stvari kakono uļe svrhu svije izcijedeńa. M. Radnić 290b. Kakono sudovi koliko se većma napuńaju koga izcijedeńa, toliko većma tjeraju vanka vjetar . . . I kakono sudovi prolivša iz ńih izcijedeńe udiļe napune se vjetra . . . 354b.

ISCIJÈLITI, iscijelîm, *pf. složeno* iz-cijeliti. — *Akc. je kao kod* iscijediti. — -sc- *u stslovenskom jeziku moglo se promijeniti na* c, *vidi dva prva primjera i u Daničićevu rječniku. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stulićevu* (iscijeliti ‚sanare, mederi'; izcijeliti ‚restaurare, instaurare, reparare, reficere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu* (‚ausheilen' ‚percuro'), *u Daničićevu* (icêliti ‚mederi').

a. *aktivno.*

a) izliječiti, ozdraviti (objekat može biti čeļade, životiňa, ili bolest, rana itd.). u pravom i u prenesenom smislu. Kto icêlitь mi duševnyj vrêdь. Stefan, sim. pam. šaf. 18. Icêli i. 21. Jegože hćer iscelil biše od demuna. Š. Kožičić 4b. Prokaženago, iže srête ga, celovom svojim abije isceli. 16a. Tako da ga isceliše. Transit. 13. Da ona kadgodi... rane će iscijelit istinom milosti. D. Zlatarić 79b. Molitva ńegova iscili êd od zmiji. Aleks. jag. star. 3, 325. Dojde angel jedan, ter sve rane isceli ńe. F. Glavinić, cvit. 228b. Mnogi bi svedočili da su i*(h)* moje molitve izcijelile. D. Obradović, živ. 102. Donese joj grožđa bimberova s čim je Marko ļubu isc'jelio. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Ja ću doći i iscijeliću ga. Vuk, mat. 8, 7. Iscijeli rane koje mu je zadao. Đ. Daničić, isai. 30, 26.

b) načiniti što da bude posve cijelo (kao što je prije bilo). samo u Stulićevu rječniku (vidi sprijeda).

c) isplatiti sve do kraja (cijelo). — U Vukovu rječniku, ali samo u istočnom govoru: iscéliti, vide izmiriti *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

b. *sa* se, *refleksivno i pasivno: izliječiti se, ozdraviti.* Iscijelio bi se od ove vode. Nar. prip. vuk. 108.

ISCIJÈĻATI, iscijeļâm, *impf.* iscijeliti. — *U kńigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (icêļati ‚mederi'). Icêļaje vьsakoje svezanije sotonino. Stefan, sim. pam. šaf. 26. Iscêļajuštago i. Domentijan[b] 112. Jako strupь usilno iscêļajemi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 145. Tu iscêļahu se nemoćni i nedužni. Pril. jag. ark. 9, 95. (1468).

ISCIJÈĻÊŃE, *n. djelo kojijem se iscijeli. — Stariji su oblici sa* -nijo *i* -nje. — *Između rječnika u Stulićevu* (iscijeleńe *i* izcijeļońe ‚sanitas, salus' *s dodatkom da je uzeto iz misala) i u Daničićevu* (icêļenije ‚sanatio'). Icêļenija u ńego prose jemu. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Potačajetь rôku iscêļenija. 28. Riba sija jest na snêdenije, a žlč jeje očima na iscêlenije. Pril. jag. ark. 9, 101. (1468). Tri kamici imihu dvanadeste vertudov u sobi, iscoleni(ja) kamici bihu. Aleks. jag. star. 3, 244. Isprositi iscijeļeńe svoga tijela. S. Rosa 63.

ISCIJÈĻETI, iscijèlîm, *pf. izliječiti se, ozdraviti. — složeno:* iz-cijeļeti (cijeliti *kod* 2 *treba jamačno popraviti* cijeļeti). — *Između rječnika u Daničićevu* (icêļêti ‚sanari'). Da ispijetь človêk., i iscêlêjetь blagodêtiju Hristovoju. Safarik, lesek. 129. Pij, zdravo ti hoće biti i od bolesti isciliš. Aleks. jag. star. 3, 258.

ISCIJÈNITI, iscijenîm, *pf. složeno:* iz-cijeniti. — *Akc. je kao kod* iscijediti.

a. *aktivno, platiti što prema cijeni, isplatiti. — U narodnoj poslovici našega vremena.* Naj gori je muž dobar muž, a dobroga muža nijedno aspre iscijeniti no mogu. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 186.

b. *sa* se, *recipročno: pogoditi se s kim za cijenu. — Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Iscini se š ńom za zlatih 20. Mon. croat. 204. (1513).

ISCIJÈPÂŃE, *n. djelo kojijem se iscijepa. — U Stulićevu rječniku.*

ISCIJÈPATI, iscijepâm, *pf. cijepańem raščiniti, rastaviti sve, do kraja. — složeno:* iz-cijepati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* iscijèpajû, *u aor.* iscijèpah, *u ger. praet.* iscijèpâvši, *u part. praet. act.* iscijèpao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. — Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (iscipati, rascipati ‚scindo, findo') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (izcijepati na malo ‚assulatim scindere' 652a), *u Stulićevu* (‚scindere, findere, diffindere, discindere, assulatim scindere'), *u Vukovu* (‚zerspalten' ‚discindo, diffindo').

a. *aktivno.* Do godi ne izcijepa rastovinu. F. Lastrić, ned. 121. Ako ćeš ga *(sime)* izcipati i na mlogo komadića. svet. 89b. Iscijepaše drva. Đ. Daničić, 1sam. 6, 12. Pa je izvadim te iscijepam, pa navalim vatru i sit se ogrijem. Nar. prip. vuk. 204. — *U prenesenom smislu.* Malo je vrijedno, zlobe izcijepat, a sahranit zloba sime. J. Kavańin 544a.

b. *sa* se, *refleksivno ili pasivno. — U Vukovu rječniku s osobitijem značeńem: o odijelu kad se od vethosti raspalo:* ‚seine kleider zerrissen haben' ‚lacera vesto sum'.

c. *pasivno.* Na ńemu iscepane rubine *(isporedi* b). M. P. Šapčanin 1, 11.

ISCÌPARITI, iscìparîm, *pf. brzo uzrasti. — složeno:* iz-cìpariti *(ovome kao prostome glagolu nema potvrde; drugo je* cìpariti, I, 108b, *gdje je i akc. zlo zabilježen: treba čitati:* cipáriti, cipârîm). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚La! koliki je Petar iscipario, niko mu u rodu nije bio ovako grdan (velik)!' — *Kaže se za isto značeńe i* iscàpariti *(složeno:* iz-capariti; *ovo može biti isti glagol što* capariti, 2). ‚Ma iscapario, da bi dovatio s neba tarane!' J. Bogdanović.

ISCJEĐÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iscjeđuje. — U Vukovu rječniku.*

ISCJEĐÍVATI, iscjèđujêm *i* iscjèdîvâm, *impf.* iscijediti. — *isporedi* iscijedati, iscijedati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (iscjedivati) *i u Vukovu.* U zavijaču . . . izciđuje se grozdje. M. Radnić 22a. Iscidujuć sok u brašno divaj. J. S. Reljković 344.

ISCJÈLITEL, *m. čovjek koji iscjeljuje, liječnik, ljekar. — U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (‚medicus, sanans' *s dodatkom da je rječ ruska).* Da ti jesть iscêliteљ bolêznemь tvojimь têlesnyimь. Domentijana 66.

ISCJELÍVATI, iscjèlîvâm *i* iscjèlujêm, *pf. izljubiti. — složeno:* iz-cjelivati. — *Radi* -cje- *i* -ce- *vidi kod* cjelivati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impt.* iscjèlîvâj *i* iscjèlûj *i u part. praet. pass.* iscjèlîvân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U rukopisu čakavskom* XVII *vijeka ima za praes. oblik* iscelijem: Da vam noge ja umijem i srčeno iscelijem. P. Hektorović (?) 97. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izcelivati, v. izljubiti) *i u Vukovu (vidi kod* b).

a. *aktivno.* Nu da moje dike ličca iscelivam. M. Marulić 180. Isceliva slavnu glavu. B. Kašić, per. 115. Koji ne isceliva većekrat ruke i noge onega. fran. 202. Svaka svi oni iscelivaše. is. 111. Ter bivši je izcelivo i pridrago izgrlio, ovako je ńoj govorio. J. Palmotić 212. I bivši mu izcelivo svione skute snižno dosti, i veoma ga ljubežljivo izgrlio u milosti, kazati mu svijesno uze. 381. Noge mu isceliva. S. Rosa 84a. Nisu li u ono vreme sjen Petrova i Pavlova ubrusac izcjelivali? D. Obradović, basn. 309.

b. *sa* se, *recipročno. — Između rječnika u Vukovu (gdje ima ne samo* iscjelivati se *i* iscelivati se, *nego i* iscilivati se *koje ne znam može li se potvrditi):* vido ižljubiti se *(s primjerima:* Ja sam se s ńima iscjelivao. Iscjelivali smo se). Sь vьsemi po redu iscelivavь so. Aleks. novak. 148.

ISCJELÒVATI, iscjèlujêm, *pf. ižljubiti. — složeno:* iz-cjelovati. — *Radi* -cje- *i* -ce- *vidi* cjelovati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ti si ga izgrlio, izcelovo. A. Kalić 250. Da izgrliš, da iscelješ ovaku mlados. 371. Zabrańeno je iscelovat ga. 459.

1. ISCJEĻEVATI, iscjeļevam, *impf.* iscijeļeti. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Iže vь veliku nemoštь vьpadь, i na ńь vьziraje iscêļevaše. Aleks. novak. 38.

2. ISCJEĻEVATI, iscijeļevam, *impf.* iscijeliti. — *Na jednom mjestu* XIII *vijeka, refleksivno.* Têmžde iscêļevajte se. Sava, tip. hil. glasn. 24, 208.

ISCJEĻÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iscjeļuje. — U Vukovu rječniku.*

ISCJEĻÍVATI, iscjèļujêm *i* iscjèļîvâm, *impf.* iscijeliti. — *Akc. je kao kod* iscjelivati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (iscjelivati, iscjelivam *i* iscjelujem ‚sanare, mederi' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara, i* izcjelivati, izcjelivam ‚in restaurando etc. se occupare') *i u Vukovu* (iscjeļivati, iscjeļujem ‚ausheilen' ‚percuro'). Iscjeļujući svaku bolest. Vuk, mat. 9, 35. Da iscjeļuju od bolesti. mar. 3, 15. Da ih iscjeļuje od ńihovijeh bolesti. luk. 5, 15. Idahu po selima propovijedajući jevanđeļe i iscjeļujući svuda. 9, 6. Jeli slobodno u subotu iscjeļivati? 14, 3. Iscjeļuje te Isus Hristos. djel. ap. 9, 34. Udara i ruke ńegove iscjeļuju. Đ. Daničić, jov. 5, 18.

ÌSCJERITI, iscjerîm, *pf. iskesiti. — složeno:* iz-cjeriti. — *U Belinu rječniku:* izcjeriti zube ‚mostrar i denti, come fanno i cani stizzati' ‚ringo'. 250a.

ISCKVŔNITI, iscкvînîm, *pf. u Stulićevu rječniku:* izckvrniti, v. ockvrniti.

ÌSCOŃATI, iscońâm, *pf. izići coňajući se. — složeno:* iz-coňati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vaj! jeli Vujo kod kuće?' ‚Da jest, ta znaš, vala Bogu, da se on vavijo nekud coňa, iscoňa se malo prije tamo nekud u selo'. J. Bogdanović.

ISCREPAN, iscrepna, *adj. koji se može iscrpsti (iscrepati). — U Stulićevu rječniku:* izcrepan, v. crepav. — *nepouzdano.*

ÌSCREPATI, iscrepļêm (iscrepâm), *pf. vidi* iscrpsti. — *složeno:* iz-crepati. — *Akc. je zabilježen kako se govori u Dubrovniku, a ne kao što je u Vukovu rječniku koji opet sam kaže da je čuo ovu riječ u Dubrovniku; ovako bi trebalo popraviti akc. i kod* crepati: crêpati, crêpļêm *i* crêpâm. — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (izcrepati, izcrepļem ‚cavar tutta l' acqua' ‚totam aquam exhaurire' 180b), *u Stulićevu* (izcrepati, v. izcrpsti), *u Vukovu:* iscrèpati, iscrepļêm (iscrèpâm) *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

ISCREPAV, *adj. vidi* iscrepan. — *U Stulićevu rječniku:* izcrepav, v. crepav. — *nepouzdano.*

ISCREPIV, *adj. vidi* iscrepan. — *U Stulićevu*

rječniku: izcrepiv, v. crepav. — *sasma nepouzdano.*

ISCRIJEVITI, iscrijevim, *pf. izvaditi kome (objektu) crijeva.* — *impf.:* iscrjevljivati. — *U Stulićevu rječniku:* izcrijeviti ‚exenterare, interanea aut viscera adimere'. — *nepouzdano.*

ISCRJEVLJIVATI, iscrjevljivam *i* iscrjevljujem, *impf.* iscrijeviti. — *U Stulićevu rječniku:* izcrjevivati, izcrjevivam. — *nepouzdano.*

ÌSCRKATI, ìscrkâm, *pf. crknuti posve.* — *složeno:* iz-crkati. — *Od* xvi *vijeka.* Ne biste li iscrkali od zime u buru? M. Držić 145. Otruje se i zatim iscrka. J. S. Reļković 293.

ISCŔNITI, iscŕnîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve, do kraja crno.* — *složeno:* iz-crniti. — *U Stulićevu rječniku:* izcrniti ‚nigrare, nigrefacere'.

ISCŔŃETI, iscŕnîm, *pf. postati posve, do kraja crn.* — *složeno:* iz-crńeti. — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* izcrniti ‚nigrescere'.

ISCŔPATI, iscŕpâm, *pf. iscrpsti.* — *složeno:* iz-crpati. — *Od* xviii *vijeka.* Da se nigda ne može izcrpat *(blago).* J. Filipović 3, 271ª. Da su oko prenosa izcrpali badań dukata. S. Ļubiša, prič. 116.

ISCRPAV, *adj. vidi* iscrpan. — *U Stulićevu rječniku:* izcrpav, v. crepav. — *nepouzdano.*

ISCRPÍVATI, iscŕpîvam *i* iscŕpujêm, *impf.* iscrpsti. — *U Stulićevu rječniku:* izcrpivati, izcrpivam.

ISCŔPSTI, iscŕpêm, *pf.* exhaurire, *crpući izvaditi (sve).* — *složeno:* iz-crpsti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.:* ìscŕpe, *i u part. praet. act. nom. sing. m.* iscŕpao (iscŕpla *itd.*). *a) objekat je ono žitko što se vadi, ali se može kazati i u prenesenom smislu o stvari umnoj ili duševnoj.* — *od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izcrpsti ‚exhaurire') *i u Vukovu* (‚ausschöpfen' ‚exhaurio'). — *u svijem je primjerima sa* se *u pasivnom značeńu, i u prenesenom smislu.* Milost ńegova neće se izcrpsti. A. Georgiceo, nasl. 294. Ńegovu blagu ne imade dna, niti se more izcrpsti al' ti izvaditi. I. Ančić, vrat. 31. Koje se *(milosti Božije)* nikada ne mogu izcrpsti. 55. — *b) iz čega žitka crpući izvaditi što drugo (također u prenesenom smislu).* Iz obilne svega svijeta krvi iscrpstit on će krunu. P. Kanavelić, iv. 478. — *c) izdupsti (o vodi na kamenu).* — *u dva primjera* xvi *vijeka, i po prvome od ńih u Belinu rječniku* (‚excavo' 651ª). I voda našad put u vrijeme zaliho iscrpe mramor krut. Š. Menčetić 95. I voda izcrpe krut mramor u gori. D. Rańina 108ᵇ.

ISCRVÉTATI, iscŕvêtâm, *pf. složeno:* iz-crvetati, *po čemu bi značeńe bilo: crvetańem uništiti.* — *U Stulićevu rječniku:* izcrvetati, v. izcrvotočiti *(vidi kod* iscrvotočiti).

ISCŔVITI SE, iscŕvîm se, *pf. na vrlo sićušne dijelove izdijeliti se.* — *složeno:* iz-crviti. — *U naše vrijeme u Lici.* „Jesu li se ikad ti i ti izdijelili?' ‚Jesu žalost, nijesu se izdijelili, nego iscrvili'. J. Bogdanović.

ISCRVÒTOČITI, iscrvòtočîm, *pf. crvotočinom uništiti.* — *složeno:* iz-crvotočiti. — *U Stulićevu rječniku (gdje stoji griješkom pasivno značeńe:* ‚tinois corrodi' *kao i za* iscrvotati).

ISCÚRITI, iscúrîm, *pf. cureći isteći.* — *složeno:* iz-curiti. — *Od* xviii *vijeka.* Na to, jedno oko bišo ńoj izcurilo. D. Rapić 188. Ako je med pod košnicom iscurio. F. Đorđević, pčelar. 10. Treba staju ugrejati da bolje med iscuri. 44.

ISCVÀSTI, iscvàtêm, *pf. vidi* iscvjetati. — *složeno:* iz-cvasti. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka (metaforički).* A za toj, ma kruno, pokle si izcvala, izvrsna na puno nada sva ostala. H. Lucić 213.

ISCVÍĻETI, iscvîlîm, *pf. proći (ńeko vrijeme) neprestano cvileći.* — *složeno:* iz-cviļeti. — *U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Er ću ja iscvilit život moj. Š. Menčetić 145. Jer ću ja iscvilit sve moje dni zaman. 198.

ISCVJÈTATI, iscvjètâm, *pf. procvasti posve, do kraja, svršiti cvijetańe; kaže se o cviješu kad je već sve procvalo, te se počińe javļati plod.* — *složeno:* iz-cvjetati. — *isporedi* iscvasti. — *impf.:* iscvjetavati. — *Od* xvii *vijeka.* Ako izcvjeta, ali ne ostane. (D). Poslov. danič. 2. Sve mu loze lijepo iscvjetale. Nar. pjes. juk. 76. ‚Eno su sami krumpijeri svi iscvjetali, mogu se maum zasipati'. ‚Dok krumpijeri iscvjetaju, maum i zasipļi'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *U prenesenom smislu, kad čemu prođe bolje, ugodnije vrijeme.* Potom izcvjeta mlados, ter prođu zelena godišta. Đ. Bašić 186.

ISCVJETÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se iscvjetava.* — *U naše vrijeme u Lici (vidi kod* iscvjetavati).

ISCVJETÁVATI, iscvjètâvâm, *impf.* iscvjetati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dok krumpijeri počmu iscvjetavati, odma i zasipļi!' ‚Bome ja na to iscvjetavańe nikad ne pazim, nego dok izrastu, a osobito ako se trevi iza kiše, ja i odma zasipļem'. J. Bogdanović.

ISCVÓKATI, ìscvôkâm, *pf. iskļucati; često udariti kažiputom kao kļunom.* — *isporedi* iscvolikati, iščvókati, iščvolikati. — *složeno:* iz-cvokati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome ti ńega iscvoka (iscvolika, iščvoka, iščvolika) po glavi ka' vaļa'. ‚Ne znam, što su se sve kokoši, pa i pijevac na ovu kokoš izvadile, pa je svu po glavi iscvokašo (iscvolikaše, iščvokaše, iščvolikaše)'. J. Bogdanović.

ISCVOLÌKATI, iscvolìkâm, *pf. vidi* iscvokati. — *složeno:* iz-cvolikati.

ÍSE, iseta, *n. vidi* hise.

ISÉKNUTI, ìsêknêm, *pf. osušiti se.* — *složeno:* iz-seknuti. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚exarescere'). Vêtri da prirazetь se rêkamь, i da izьseknutь. Glasnik 11, 168. Isêknu vsaka ļubovь blagaa. Vuk, dan. 1, 7.

ÌSELAC, iseoca, *m. vidi* iselica. — *U jednoga pisca našega vremena.* Knez se mače brojit iseoce. Osvetn. 5, 120.

ÌSELICA, *m. i f. čeļade koje se iselilo iz svoga mjesta.* — *U naše vrijeme.* Po svetu san hodil kako iselica. Nar. pjes. istr. 2, 74. *vidi i naj zadńi primjer kod* 1. iseliti, b.

ISÈLITEĻ, *m. čovjek koji čini da se ko iseli.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* izselitelj ‚qui ex pago aliquem expellit'.

1. ISÈLITI, iselîm, *pf.* transferre, *učiniti da ko ostavi svoje selo, pa u širem smislu, kuću, zemļu, državu.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* iseļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìselî. — *Složeno od* iz *i osnove supstantiva* selo *nastavkom* i. — *Od* xvi *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Belinu (vidi kod* b), *u Stulićevu* (izseliti ‚pago aliquem expellere'), *u Vukovu* (‚übersiedeln' ‚transfero').

a. *aktivno.* Kunu vodu i osnuju starešine, što

ne isele selo iz vodoplavna mesta. M. Đ. Milićević, zim. več. 253.

b. *sa* se, *refleksivno, premjestiti se iz svoga sela (ili mjesta uopće). — Između rječnika u Belinu* (izseliti se ‚lasciar d' habitare un luogo' ‚relinquere domicilium' 365b; ‚andar da luogo in luogo' demigro' 447a), *u Stulićevu* (izseliti se ‚pagum derelinquere'), *u Vukovu* (‚ausziehen, auswandern' ‚sedem muto'). Da ste dali rok Novakoviću, da se iseli. Mon. croat. 198. (1512). Ne propusti, prosim, da nepokajan iz ovoga života izselim so. I. M. Mattei 294. Oni će se na proleće iseliti tamo u novu ulicu. M. P. Šapčanin 1, 86. ‚Iseliti se' znači izaći iz zadruge ter ujedno ponijeti svoje pravo sa sobom; u obliku samostavnika ‚iselica'. V. Bogišić, zborn. 12.

2. ISÈLITI, ìselîm, *pf. vidi* iseliti se *(kod* iseliti, b). — *Oblik je i akc. kaki je u Vukovu rječniku, ali može biti da bi bolje bilo* · isèjeti, isèlîm. *ako je ovako, postaje nastavkom* ê *u inf.*, i *u praes.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ausziehen, auswandern' ‚emigro'.

ISEḶÁVÂŃE, *n. djelo kojijem ko iseḷava.* — *U Vukovu rječniku.*

ISEḶÁVATI, isèḷâvâm, *impf.* 1. *i* 2. iseliti. — *isporedi* iseḷivati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* iseḷávajû, *u aor.* iseḷávah, *u ger. praes.* iseḷávajûći, *u ger. praet.* iseḷávâvši, *u part. praet. act.* iseḷávao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. ‚übersiedeln' ‚transfero'. 2. ‚ausziehen, auswandern' ‚emigro') *gdje ima i refleksivno* iseḷavati se ‚ausziehen, auswandern' ‚emigro'. Takih razgovora bilo je mnogo dokle se selo Vodoplavno iseḷavalo iz ravnice u brdo. M. Đ. Milićević, zim. več. 255.

ISEḶÈNÎK, iseḷenika, *m. iselica (ali u pasivnom smislu: koji je bio usilovan da se seli).* — *U naše vrijeme.* Iseḷenici ovi krasno su zaista nabḷudavańe pravosudija u Engleskoj naučili. Nov. srb. 1834. 68. Sjetno klikće iseḷenik divni. Osvetn. 1, 7. Kao iseḷenik ima se smatrati onaj koji otiđe u državu koju inostranu s nakanom, da se neće vratiti natrag. Građ. zakonik. dodat. 9. Iseḷenik ‚auswanderer'. Jur. pol. terminol. 54. Iseḷenik ‚emigrant'. 164.

ISÈḶÊŃE, *n. djelo kojijem se ko iseli.* — *U naše vrijeme.* A što se iseḷeńa tiče, to on i prijateḷi ńegovi činiti mogu. Nov. srb. 1834. 93. Prosto mu je svakud iseḷeńo. Osvetn. 5, 134. Iseḷeńe ‚auswanderung'. Jur. pol. terminol. 54.

ISÈḶETI, isèlîm, *vidi kod* 2. iseliti.

ISEḶÍVATI, isèḷîvâm *i* isèḷujêm, *impf.* 1. iseliti. — *isporedi* iseḷavati. — *Akc. je kao kod* iscjelivati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu (griješkom* izselivati se, izselivam se ‚andar di luogo in luogo' ‚demigro' 447a), *u Bjelostjenčevu* (izseḷujem se ‚emigro'), *u Stulićevu* (izselivati, izselivam *i* izselujem, v. izseliti). U prošastu subotu poizdolazili su kapetani, da iseḷuju Turke koji žive po selima Sokolskoga okružja. Nov. srb. 1834. 104.

ISERALIŠTITI SE, iseralištim se, *pf. u Stulićevu rječniku:* izseralištiti se, v. izsralištiti se. — *nepouzdano.*

ISEVO, *n. zaselak u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 132.

1. ISFÁLITI, *vidi* ishvaliti.

2. ÌSFALITI, ìsfalîm, *pf. nedostati.* — *složeno:* iz-fâliti. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Hoće čoviku za marvu svoju hrana isfaliti. I. Jablanci 100.

ÌSFRIGATI, *vidi* isprigati.

ISFRIŠKAN, *adj. samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izfriškan ‚recentior, vegetior, agilior, subtilior, senior, acrior factus, redditus'. — *Kao da je part. praet. pass. glagola* isfriškati *kojemu nema potvrde. vidi* frišak.

ÌSFRKNUTI, ìsfrknêm, *pf. složeno:* iz-frknuti. — *U jednoj pjesmi ugarskijeh Hrvata gdje je značeńe: ispiti.* Jedna drugu trkne, vsaka svoje *(vino)* 'zfrkne. Jačke. 234.

ISFRÙŠTATI, isfrùštâm, *pf. složeno:* iz-frùštati.

a. *fruštati posve.* — *Na dva mjesta* XVI *i* XVII *vijeka.* Učini ga sudac isfruštati. Živ. jer. star. 1, 226. Isusa svukoše naga i izfruštaše. M. Jerković 49.

b. *fruštańem istjerati, izagnati.* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka gdje stoji* izfruštra, *ali je to jamačno štamparska pogreška.* Rasu novce, sve stvari razbaca, ńih na dvor izfruštra. Đ. Rapić 5.

ISFRUŠTRATI, *vidi* isfruštati, b.

ÌSHABAVITI, ìshabavîm, *pf. učiniti da što bude posve habavo.* — *složeno:* iz-habaviti. — *U Stulićevu rječniku:* izhabaviti, v. odhabaviti *(ali ovoga napose nema).*

ISHABITI, ishabim, *pf. iskvariti* — *složeno:* iz-habiti. — XIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izhabḷujem, izhabiti, v. pohabḷujem), *u Stulićevu* (izhabiti, v. pohabiti), *u Daničićevu* (‚perdere'). Da plati sь svojimь dobitьkomь što bude isьhabiь. Mon. serb. 31. (1247). Ako Urošь ili bratь jego Vladislavь ili kьto odь roda togo ili vlastelinь bi hьtelь habiti ili bi isьhabiь namь, a tvoje svêto carьstvo da ni pomaga proćvь svoju moćь vrьhь ihь i da imь isьhabišь. 36. (1253). Što imь ishabi mojimь poslanijemь ili na moje prijateḷьstvo ili nêkto vlastelinь ili kto godê, vse da imь ja plaću. 69. (1273—1314).

ISHABḶÍVATI, ishàbḷujêm *i* ishàbḷîvâm, *impf.* ishabiti, *od čega postaje.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* ishabiti).

ISHÁĐÂŃE, *n. djelo kojijem se ishađa.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* izhajańe *i u Stulićevu:* ‚egressus, exitus' *s dodatkom da se nahodi u pisca kajkavca Muliha.*

ISHÁĐATI, ishâđâm, *impf. iterativni glagol prema* ishoditi, *od čega postaje.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* ishâđajû, *u aor.* ishâđah, *u ger. praes.* ishâđajûći, *u ger. praet.* ishâđâvši, *u part. praet. act.* ishâđao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Od* XV *vijeka samo kod čakavaca i kajkavaca; s toga gotovo u svijem primjerima stoji po čakavskom ili kajkavskom govoru* j *mj.* đ; *a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* ishoditi), *u Jambrešićevu* (izhajam ‚exeo, orior'), *u Voltiđijinu* (izhajati ‚uscire, sortire' ‚ausgehen, herausgehen'; *praes.* izhajam *kod* izhoditi), *u Stulićevu* (izhađati *i* izhajati ‚egredi, ad egrediendum se parare' *s dodatkom da je uzeto u kajkavskoga pisca Muliha).* Lice tvoje s koga ć' ishajati sve blaženstvo moje. M. Marulić 194. Ki *(strah)* ishaja od milosrdja božastvene pravde. Naručn. 49b. *(Mlednost)* ka ishaja od prve bolizni. 57b. Kadano zle koristi s toga ishajaju. 59b. Prijazan krvna je zavez v osobstvih od jednoga puńa ishajajućih. 63a. Vsaki od ńih ishaja od ravne kite. 63b. Prijazan duhovna je bližičstvo ishajajući od danja sakramenta. 64a. Od toga ishaja

dvoje dobro. 77b. Od igre ishaja mnogo grihov. 94a. Govoreći da duh sv. od samoga otca ishaja. 101a. Kada dim ishaja is kadilnika. 109a. Človik ki ishaja iz Jeriha. Transit. 115. Odkud ishaja, ali ki uzrok je da su zli sini? Korizm. 42a. Od kud ishaja da niki gradi jesu razdruženi? 44b. Nitkože ne ishajaše protivu ńemu. Š. Kožičić 57a. Viruj mi, po ničem drugom ne izhaja, da tako Bog bičem svojim te pohaja. H. Lucić 244. Moći ću da viju, gdi otac rič raja, i gdi iz obiju sveti duh izhaja. 278. Od prestola izhajahu gromi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 178b. apoc. 4, 5. Pravdu onu ka iz vere ishaja. ap. 13b. Zato veće srda nego milosti iz del zakona izhaja. 92a. Vera od nas ne ishaja. Kateh. 1561. E8b. Ova opovid nigda izhaja i ističe iz zakona a nigda iz človika. Š. Budinić, ispr. 152. Ki *(put)* van na svitlost iz ove propasti izhaja. P. Zoranić 10a. Po toku od očiju van izhajahu *(suze)*. 66b. Da od Jafeta izhaja *(slovinski narod)*. F. Glavinić, cvit. xiv. Ki iz purgatorija očišćeni izhajahu. 9b. U protolitju običaj jest kraļem na vojsku izhajati. 62b. Na priliku dobroga sada ki iz dobroga driva izhaja. 100a. Videći cesar, da veća smutńa izhaja. 103b. Zašto na ona vrata čestokrat izhaja. 147a. Ako milost izhaja iz voļe Božje. svitl. 34. Zaman iz Kosova moji izhadjaju. I. T. Mrnavić, osm. 157. Nakon godišća jednoga brojem izhajaju na pet tisuć tristo sedamdeset i pet. Michelangelo. 10. Kada bi tvoja prisvetu duša iz tijela izhadjala. Pisanica. 96. Sunce izhaja med dvima gorama. Nar. pjes. istr. 2, 158.

ISHAJPITI, ishajpim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izhajpiti, v. izkajpiti. — *nepouzdano.*

ÌSHALAVITI, ishalavîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve halavo.* — *složeno:* iz-halaviti. — *U Stulićevu rječniku:* izhalaviti, v. izgnusiti.

ÌSHAMATI, ishamâm, *pf. hamańem posve pokvariti odijelo ili ruble.* — *složeno:* iz-hamati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISHARAČITI SE, isharačim se, *pf. platiti harač.* — *U Stulićevu rječniku:* izharačiti se, v. odharačiti se. — *nepouzdano.*

ISHARAČÍVATI, isharàčîvâm *ili* isharàčujêm, *impf. tražiti harač.* — *U Stulićevu rječniku:* izharačivati, izharačivam ‚tributum exigere'. — *nepouzdano.*

ÌSHARATI, isharâm, *pf. posve poharati.* — *složeno:* iz-harati. — *U Stulićevu rječniku (s osobitijem značeńem: vidi* harati, a, *c)):* izharati, v. izdorati. — *U naše se vrijeme u Dubrovniku upotrebļava refleksivno* isharati se *kao perfektivni glagol prema* harati, c, *b) dd), vidi kod* poharati. P. Budmani.

ISHARCOVAŃE, *n. djelo kojijem se isharcuje.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* izharcuvańo.

ISHARCOVATI, isharcujem, *pf. izvojevati.* — *složeno:* iz-harcovati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izharcujem, *(kajkavski)* izharcuvati, izvojevam, izvojevati; premašem; rvam, obrvati ‚expugno'; *u Voltigijinu:* izharcuvati ‚vincere, espugnare' ‚überwinden, erobern'; *u Stulićevu:* izharčuvati *(zlo prepisano iz Bjelostjenčeva)*, v. obrvati.

ÌSHARČITI, isharčîm, *pf. istrošiti.* — *složeno:* iz-harčiti. — *Refleksivno* isharčiti se *(istrošiti sve) u jednom primjeru* xviii *vijeka.* Jedno ditešce od šest miseci oslipi i ogluhnu, i posli nego ńegova mater puno se isharči za ozdravit ga, ne vidi koristi. J. Banovac, prod. 153.

ISHÈRDEČITI SE, *vidi* izerdečiti se.

ISHÉRITI, ishêrîm, *pf. iskriviti, vidi* naheriti. — *složeno:* iz-heriti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vidi, kako je onu vražiju glavu izerio!' ‚Ovako ti on vavije izeri onu vražiju glavurinu, a naškiļi ono roglavo oko'. J. Bogdanović. — *Refleksivno u Vukovu rječniku:* izeriti se, vide iskriviti se.

ISHERÒPERITI, isheròperîm, *pf. vidi* izeroperiti.

ÌSHIĆÊŃE, *n. djelo kojijem se ishiti.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izhićeńe ‚ejectio, pulsio, exturbatio, ejectamentum' *i u Stulićevu:* izhićeńe ‚eductio, extractio'.

ISHIĆIVATI, ishićujem, *impf.* ishititi. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izhićujem, izhititi ‚ejicio, exturbo, ejecto'; izhićujem se, izhititi se, izgańam se ‚ejicior, expellor, exturbor, emolior'.

ISHILITI, ishilim, *pf. složeno:* iz-hiliti. — *U Stulićevu rječniku:* izhiliti ‚inclinare, flectere, inflectere, torquere, contorquere, curvare'. *vidi* hiliti.

ISHIĻATI, ishiļam, *impf.* ishiliti. — *U Stulićevu rječniku:* izhiļati.

ISHINITI, ishinim, *pf. prijevarom (himbom) dobiti, izmamiti.* — *složeno:* iz-hiniti. — *Na dva mjesta* xv *i* xviii *vijeka.* Blagoslof moj otajno jest izhinil. Bernardin 42. gen. 27, 36. Ter se hitroj hotmi prignu ka mu i blago sve izhini. J. Kavańin 34a.

ÌSHÎNKATI, ishînčêm *i* ishînkâm, *pf. složeno:* iz-hinkati.

a. *aktivno, hinkańem dobiti.* — *U Stulićevu rječniku:* izhinkati štogod ‚vagitibus aliquid extorquere, impetrare'.

b. *sa* se, *refleksivno, kad ko hinče do mile voļe, pa po tome može značiti i: svršiti hinkańe.* — *U Stulićevu rječniku:* izhinkati se, 1. ‚a vagiendo cessare'. 2. ‚nimis vagire'.

ISHITAN, ishitna, *adj. koji se može ishititi (koje vidi pod* 1, a). — *U Stulićevu rječniku:* izhitan ‚comprehensibilis'. — *nepouzdano.*

ISHITATI, ishitam, *impf. (?)* ishititi. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izhitati *kod* izhititi.

ISHITÁVATI, ishitâvâm, *impf.* ishititi. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izhitavam ‚ejicio, emolior', *i u Jambrešićevu:* izhitavam ‚ejicio'.

ÌSHITITI, ishitîm, *pf. složeno:* iz-hititi.

1. *aktivno.*

a. *uhvatiti, shvatiti, vidi* hititi, A. — *Od* xiii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (ishytiti ‚cripere'). Ishytivъ mьčь moj. Domentijan[b] 112. Gdje ishitim himbu tuj. M. Vetranić 1, 214. Nami toj znati ni izhititi nije dano. A. Gučetić, roz. mar. 132. Neka svak može znat i izhititi, koliko se bogactvo prima. roz. jez. 52.

b. *izbaciti, izmetnuti, vidi* hititi, B. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (izhititi ‚buttar fuora, gittar fuora; spararе' ‚herauswerfen; schiessen') *i u Stulićevu* (izhititi ‚educere, extrahere, ejicere'). Kamen iz praće ishiti. Đ. Baraković, jar. 53. Ako hoćeš izhititi u visinu jedan kamečak. M. Radnić 350b. Kraļa izhitišе iz pristoļa slavna. A. J. Knezović 247.

2. *sa* se, *refleksivno. a) izbaciti se.* — *u jednoga pisca* xviii *vijeka.* Riječi strahovito kô pet strijela vam se izhite. J. Kavańin 569a. — *b) s osobitijem značeńem u Vukovu rječniku:* vide izvitoperiti se.

ISHÍTJETI SE, ishítîm se, *pf. (o vremenu) na dva mjesta* xviii *vijeka, kao da je značeńe: brzo*

isteći. — *složeno:* iz-hitjeti. Vrime kad se izhiti. A. Vitaljić, ist. 296b. Er vremena kad se izhite, nu imamo svi upasti ruke u Božje strenovite. J. Kavanin 573a.

ISHITRATI, ishitram, *impf.* ishitriti, *od čega postaje.* — *U Stulićevu rječniku:* izhitrati, v. izhitriti. — *nepouzdano.*

ÌSHITRÊÑE, *n. djelo kojijem se ishitri, i u konkretnom smislu, ono što je ishitreno.* — *Stariji je oblik* ishitrenje. — *Između rječnika u Belinu* (ishitrenje ‚artificium' 106b; izhitrenje ‚inventio' 416b; izhitrenje za uztezati ‚machina, ordegno di legname per mover pesi' ‚machina' 449b) *i u Stulićevu* (izhitreńe ‚elaboratio'). Građe svete krasnost, ishitreńe, jasnost. S. Rosa 136b. Ta građa ni u ishitreńu ni u ljepoti . . . 136b.

ISHÌTRITELJ, *m. čovjek koji ishitri.* — *U Belinu rječniku* (‚machinator' 403a) *i u Voltiǵijinu* (izhitritelj ‚inventore, ritrovatore' ‚erfinder').

ÌSHITRITI, ìshitrîm, *pf. složeno:* iz-hitriti. — *Od* xvii *vijeka (vidi* 1, b), *a između rjčenika u Belinu* (izhitriti ‚inventare' ‚excogito' 416b; ‚far con gran arte' 302b), *u Voltiǵijinu* (izhitriti ‚inventare; perfezionare' ‚erfinden; vervollkommen'; izhitreni govor ‚discorso ragionato' ‚vernünftige abhandlung'), *u Stulićevu* (izhitriti ‚elucubrare, elucubrari, elaborare').

1. *aktivno.*

a. *izmisliti, iznaći, načiniti.* Ustajem, da izhitrim sklad novi. I. Đorđić, uzd. 40. Mojzes izhitri velik sud mjedeni. salt. 79. Ti *(o Bože)* izhitri tvojim rukama žarko sunce. 247. Bog izhitrio uši i ljudsku zenicu je. 322. Zlatne slike kijeh izhitri ruka umrla. 454. Koje *(crkovno pjevańe)* paka još vrjednije ishitri Veliki Grgur papa. ben. 67. Latin Pakato pripovijeda čudan otrov koga bijahu u Sardeńi izhitrili. B. Zuzeri 29. Naprave nove izhitriti. 33. Ja isti spozno sam jednoga čovjeka, koji je ruke imo blagosovljene, er svaki svoj rukostvor za čudo bi izhitrio. 95. Namjeri se na ona pisma koja u skulah bijaše on isti jošter mlad izhitrio i složio. 103. Činio je za sebe jedan sto izhitriti. 174. Puno vrsta od praha veće i maće izhitrena izkušo je i prikušo. 199. Nu vi isti promislite, koje urese i veličine i ljepote ne bi bili izhitrili. 245. Tu pripovijes ili si je ti iz tvoje glave izhitrio ili pisalac, koji je kaže. 261. Jerud Veliki ńu *(građu)* ishitri i uzjasni. S. Rosa 136b. *i u prenesenom smislu.* Prikazat ti će se sve nepravde ne kako si ih ti vuhovito izhitrio za zablještit ljudske oči, neg kakve su sve u sebi. B. Zuzeri 4. Koje načine ljubežlive nije on izhitrio za dobiti naše srce. 90. — *U ovijem primjerima kao da znači i naresiti:* I udilje ona ljepota lica prid zrcalom izhitrena, pohvaljena i gledana otišla jo. B. Zuzeri 13. Grijehe lica narudjena i u taštini izhitrena. 55. A ti, ženo, ne stojiš li s većom pomńom zaprčena i misli jače zadubenom u zrcalo za tvoje lice izhitriti neg u crkvi, kada gledaš u prilici čistu djevu? 364.

b. *učiniti da ko bude posve hitar.* Ja sam tebe zadojio i mlada te izhitrio u junačka sva činńa. G. Palmotić 2, 31.

2. *pasivno (vidi* 1, a). Dva kerubina izhitrena od zlata. I. Đorđić, salt. 277. Pjesme, koje ljuvezni i taštine izhitrenije sadržahu. uzd. vii. Kadgod se namjerimo za vidjeti stvar kojugod čudnovito izhitrenu. B. Zuzeri 185. Ishitrenijem na pričicu govorom. S. Rosa 11b. Kako je veličanstvo jednoga grada imat veće hladenaca izhitrenijeh koji prolijevaju vodu. Đ. Bašić 298.

ISHITRÍVATI, ishìtrîvâm *i* ishìtrujêm, *impf.* ishitriti. — *U Voltiǵijinu rječniku: praes.* izhitrivam *kod* izhitriti, *i u Stulićevu:* izhitrivati, izhitrivam ‚in elucubrando se exercere'.

ISHLÁDITI, ìshlâdîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve hladno.* — *složeno:* iz-hladiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* ìshlâđen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìshlâdî. — *U Vukovu rječniku:* ‚auskühlen' ‚refrigero' *s primjerom:* Ishladiše djeca sobu. — *Sa* se, *refleksivno. također u Vukovu rječniku:* ‚sich auskühlen' ‚refrigeror' *s primjerima:* Ishladila se soba. Ishladilo se jelo. — *U Dubrovniku* ishladiti se *može značiti: vrlo se nahladiti.* P. Budmani.

ISHLÁPITI, ishlápîm, *pf. složeno:* iz-hlapiti. — *Od* xvii *vijeka.*

a. *izvjetriti.* — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izhlapljen, v. izvetren), *u Stulićevu* (izhlapjen, v. izvjetren), *u Vukovu* (izlapiti ‚verriechen' ‚fugere', cf. izvjetriti *s primjerom:* Nemojte da vam vino izlapi). Al' kad vino 'zhlapi z glave, nî već one volje prave. P. Vitezović, cvit. 55. Iz ove iste zemlje ona vlaga teško izlapi. I. Jablanci 18. Metne se u jednu bocu... od ozgora dobro zavezavši da ne izlapi. G. Peštalić 246. — *metaforički.* Zapovidi Božje iz srdaca ljudski izlapile. E. Pavić, ogl. 126. Ako ovi početci i novi nauci od ljudi jesu, da će oni sami izlapiti. 645. *i o ljudskoj pameti kad oslabi, n. p. od starosti, u Vukovu rječniku:* (u Srbiji) kaže se za čovjeka, n. p. koji u starosti postane slaba razuma ‚schwinden' ‚evanesco'.

b. *omršaviti.* — *Između rječnika u Voltiǵijinu* (‚smagrire, sfinire, svigorire' ‚mager werden, erschöpfen'). Tijelo čovjeku otruhni i izlapi. M. Pavlinović, rad. 162.

ISHMÍLJETI, ishmílîm, *pf. izići hmileći.* — *složeno:* iz-hmiljeti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (izmiljeti ‚herauskriechen' ‚prorepo', n. p. raci iz torbe). Kako djeca iz kolijevke izmile. Ogled. sr. 507. Tu izmije nekakvoga puka. P. Petrović, gor. vijen. 60. Izmilio starac igumane. Osvetn. 3, 55.

1. ÌSHOD, *m.* exitus. — *isporedi* 2. ishod. — *Složeno:* iz-hod, *ili postaje od osnove glagola* ishoditi. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ishodъ, *a između rječnika nahodi se u Vrančićevu* (izhod ‚exitus; pergula'), *u Mikaljinu* (izhod ‚camera' ‚cubiculum'), *u Belinu* (izhod ‚uscita, l' uscire' ‚exitus' 780b), *u Bjelostjenčevu* (izhod, iztok ‚exitus'; izhod sunčeni ‚ortus solis, oriens'; izhod, čardak ‚pergula'; izhod, prehod ‚recessus'), *u Jambrešićevu* (izhod ‚exitus'; izhod, početak ‚ortus, origo'; izhod, iztok ‚oriens'), *u Voltiǵijinu* (ishod ‚esito, sortita, uscita' ‚ausgang, erfolg'; izhod ‚uscita; levante, oriente' ‚ausgang; morgen'), *u Stulićevu* (‚exitus, finis, eventus'), *u Vukovu* (vide zahod 2), *u Daničićevu* (ishodь ‚exitus').

a. *ishođeńe, djelo kojijem se ishodi. a) uopće.* Od ishoda blažene djevice iz grada Nazareta. B. Kašić, nač. 14. Posli ishoda od puka Izraelskoga iz sužaństva. is. 10. U ruci ńegovoj biše i dati ńim *(suzam)* ishod i zanikati ga ńim. iń. 85. Pogibliv će izhod od ovde ńim biti. A. Georgiceo, nasl. 136. Srce moje, pukni, er puknut pravedno je, da daš izhod svijem zlobami. I. V. Bunić, mand. 11. Koje su *(duše)* blizu ishoda iz muka. V. Andrijašević, put. 225. Zapoviđen bijaše Izraeličanom na uspomenu ńiova iz Egipta izhoda. A. Kanižlić, kam. 458. Otrča za ńima, cijeneći da ga ne bi kraj pedepso za jedan izhod ovako potreban. Đ. Bašić 156. — *b) pisci ovako pre-*

vode ime druge knige Mojsijeve (ἔξοδος, exodus). Čtenje knig od izhoda. Bernardin 30. U knigah od izoda. M. Divković, nauk. 115b. U izoda p. 20. 16.... I. Ančić, vrat. 33. Štije se u knjiga od izoda. S. Margitić, fal. 71. Knige Joba, ... Jozua, izhoda. J. Kavanin 564a. Tako imamo u izodu na poglavju 29. A. d. Bella, razgov. 230. U knigah izhoda. A. Bačić 117. 302. Zabiliženo je u knjiga od izhoda. J. Banovac, uboj. 23. Ovako govori ti Bog u knjiga izoda. J. Filipović 1, 48b. U knizi od izhoda. A. Kanižlić, fran. 51. U knjiga od poroda i u izodu. L. Vladmirović 29. Još u izodu Gospodin zaprijeti... J. Matović 267. U knjiga od izoda. M. Dobretić 353. Knige poroda, izhoda, djačko, broja i deuteronomija. I. Velikanović, uput. 1, 366. U knjiga od izoda ukaza sebe Bog Mojsiji pasućemu ovce u grmu gorućemu. Đ. Rapić 52. Štije se u knjiga od izoda. 60. U bibliji, ishod glava XII. Vuk, nar. pjes. 1, 117. — *c) kaže se u osobitom smislu o suncu, mjesecu, zvjezdama, zori, danu itd. aa) uopće.* Nikadar u tih mist ni suncu ishoda. Đ. Baraković, vil. 51. — *bb) riječju* ishod *često se naznačuje čas kad sunce itd. ishodi.* Od pridńe strane petnaestoga dneva počimajuće od ishoda sunca. A. Kanižlić, kam. 524. Prije sunca izhoda. E. Pavić, ogl. 116. — Nu s izhodom treće zore slavan ću opet uskrsnuti. G. Palmotić 3, 4b. Na ishod zore blage otidoše. J. Palmotić 310. — Na ishodu dana bijola naša družba sva vesela na ugodni put se spravi. 35. Dan na izhodu. I. Đorđić, uzd. 8. — Kad je bilo na ishod vlašića. S. Ljubiša, prip. 141. — *d) shvaća se u širem smislu kao uopće početak, postańe (suprotno kod e)).* Vazmi stablo od koga oba imata ishod. Naručn. 64a. Nu ti, Bože, bez izhoda i bez svrhe stojiš do vika. I. Gundulić 204. Od izhoda naroda slovinskoga. F. Glavinić, cvit. XIII. *(Angelov)* izhod, prohod i broj on ki ih stvori, zna. 322a. Evo ti podpisujem istinitu svidočbinu našega izhoda. I. T. Mrnavić, osm. 4. Bolesti... imaju izhod od griha prvoga čovika. M. Radnić 147a. I mitrate duhovnike ki su izhodom od Rimljana. J. Kavanin 112a. Izhod od imena ‚etymologia'. A. d. Bella, rječn. 297a. Da je pravda katoličanska izhod duhá s. S. Badrić, ukaz. 79. Od ishoda riječi do opeta bude sagradjen Jezuzalem. S. Rosa 15a. Ishod ove poveje bi ishod rijeći. 17b. Disputaše tanko i visoko od izoda duha prisvetoga. And. Kačić, razg. 155a. Besidi se od izhoda i napridovańa života koludarskoga. A. d. Costa 1, v. Od izhoda duha svetoga od oca. J. Matović XXIVb. Oli se je primio od prvijeh otaca po izhodu i porodu (grijeh). 162. — *e) nasuprot značeńu kod d), može značiti: svrha, kraj, konac, pa i smrt, ili po tome što koji dode na kraj puta izide s ńega, ili (a to je jamačno u ńekijem primjerima) jer na smrti duša izlazi iz tijela.* Približajet se dan ishoda mojego. Sava, sim. pam. šaf. 10. Ni jarostiju tvojeju obliči mene vъ časъ ishoda mojego. Mon. serb. 245. (1399). Na ishodě duše jego. Glasnik. 11, 129. Pisano na isьhodi muhamarama. Mon. serb. 513. (1470). Dovečer, ča jest na ishodu dne, čini ga vrići u Savu. Dubkanin 30. Zač se već ne nadam slobodit prjedńu vlas ni prjedńu slobodu da mi se povrati na ishodńjoh ishodu. M. Vetranić 1, 60. Govorahu od ńegova ishoda. Anton Dalm., nov. tešt. 98b. luc. 9, 31. Kada duša na ishodu muči se. B. Kašić, nac. 101. Gospodin čuvaj uhod tvoj i izhod tvoj. M. Alberti 300. Daj, daj bolje, da čim duša na izhodu svom se vrti, da prije jedan uzduh sluša od ljubavi, neg' li od smrti. I. Gundulić 255. Nu u govoru veće momu kud zahodim bez izhoda? 448. Gledah izhod borenja tvoga. F. Glavinić, cvit. 17a. Hinben jest svît ov, svrha jego neznana, izhod strahljiv. 351a. Soldat izhod borenja razumno ima procinit. 394b. Cesar, cesarica... izhod prigovaranju ili dišpute pomńivo gledajući. 433a. Izhod tvrdoga trpljenja. posl. 33. Nastojmo mi bolje sebe pripraviti na izhod. A. Georgiceo, nasl. 42. ‚Jak na izhodu od jeseni kad naripi zima prva. G. Palmotić 3, 54a. Da će se na ishodu od duše podpuno skrušiti. V. Andrijašević, put. 7. Dušu moju na ńe ishodu da prosvijetliš. 111. Svaka duša koja stoji na ishodu. 113. Na čas od ishoda moga. 322. Uzrokom razlog se ima učiniti duši na izhod, a napokom tijelu. J. Kavanin 557a. Izhod ‚fine cioè successo' ‚exitus'. A. d. Bella, rječn. 316b. Na izhod godišta ‚anno exacto'. 85b. Izhod jeseńi ‚il fine dell' autunno' ‚exitus autumnalis'. 121a. Izhod rijeke ili mora ‚bocca di fiume o di mare' ‚fluminis vel maris ostium'. 143b. Na ishodu ljeta Gospodinova 542. I. Đorđić, ben. 44. Vide da svoja živuća kropos jur bijaše na ishodu. 60. Čekajući s pohlepom svrhu i ishod od svoje privare. 119. Srete im duh na ishodu. 122. Videći svoj život na ishodu. 138. Staše jur na ishodu duša Pandolfa. 171. Sunce lednu vodu stapa zime na ishodu. N. Marči 31. Na svrsi i izodu života svoga. M. Dobretić 266. Istu da bi još u početku i izhodu satro i smaknuo, Eutikija prokleo je. I. Velikanović, uput. 1, 277. Umire mu majka, pa joj čati molitvu na ishod duše. Nar. prip. vrč. 2.

b. *mjesto kud se ishodi. a) uopće.* Pojdite na izhode putov. I. Bandulavić 180a. mat. 22, 9. Svoa zlamenja postaviše na visokom mistu od grada i na izhodih. A. Vitaljić, ist. 230a. Uzvišiše te barjake na izhodih od grada. 232. Bragmani pred izhodom svojih kuća grobje imaše. J. Kavanin 389a. — *b) u ovijem je primjerima isto što* izvor *u metaforičkom smislu (isporedi a, d)).* O milosti, srećni izhode svijeh kreposti. I. Đorđić, uzd. 70. *(O Bože)* bistri izhode svijeh kreposti. salt. 274. — *c) strana s koje sunce ishodi, isporedi* istok. Mejaš od sunca ishoda. Mon. croat. 86. (1459). Od petka na sunač izhod. 170. (1498). Od slnča ishoda. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 197b. apoc. 16, 12. Velike škode po vsemu zapovidničtvu rimskih cesarov na izhodu načiniše Slovenci Abari. P. Vitezović, kron. 50. Uzamši od krvi, poškropio bi s prstom sedam puta prama pristolu milosti k izodu. I. Velikanović, uput. 3, 315. Škropi sedam puta prama zastoru k izodu. 3, 327. — *d)* pergula, *vidi* čardak, *a). vidi u Vrančićevu i u Bjelostjenčevu rječniku.* — *e) soba uopće. samo u Mikaljinu rječniku.* — *f)* latrina, *zahod.* — *na jednom mjestu* XVII *vijeka i u Vukovu rječniku.* ‚Cloaca' u Požegi ‚sekret', u Osiku ‚ishod'. A. T. Blagojević, khin. 24.

2. ISHOD, *f. vidi* 1. ishod. — *Samo na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Gospodin čuvaj uhod tvoju i izhod tvoju. M. Alberti 55.

ISHODAK, ishotka, *m. vidi* 1. ishod. — -a- *(ńekadašńe ъ) ostaje u nom. i u acc. sing., i u gen. pl.* ishodâkā; *u ostalijem padežima ispada, te* d *ispred* k *glasi* t, *ali se nalazi pisano.* — *Postaje od osnove glagola* ishoditi *nastavkom* ьkъ. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Belinu (vidi kod d)), u Voltigijinu* (izhodak ‚sortita, uscita' ‚herausgang'), *u Stulićevu (uz* ishod), *u Vukovu* (vide svršetak *s primjerom:* Kad deseta na izotku bila). *a) vidi* 1. ishod, a, *c).* Poznaje zvizde nebeske i tomači

ńiovo gibańe, izodke i zaodke. B. Leaković, gov. 248. — *b) vidi* 1. ishod, a, *d)*. Gdi ćeš viditi izhodak od tvoje plemenštine i pań od koļena odkuda slaziš. M. Radnić 171a. Svako stvoreńe u svomu izhodku ukazuje nam veliku mudrost i svemogućstvo Božje. 406b. Sakramenat jest zlameńe ćuteće, milost Božja ili izhodak ńe milostiv. A. Baćić 261. Izhodak milosti Božije razumi se osobito u prisvetom tilu Isusovu. J. Banovac, razg. 197. Naj veće paka nastojańe Matejino jeste bilo ispisati izhodak i koren kraļevskoga kolina. E. Pavić, ogl. 462. ‚Satir, Satyra' ima svoj izhodak od onih ‚satyris'. M. A. Reļković, sat. A4b. — *c) vidi* 1. ishod, a, *e)*. Mloštvo puka čekajućega izhodak ove smutńe. A. Kanižlić, kam. 97. Izhodak stvárî ne odgovara ufańu i žeļi ńegovoj. 120. Da vidimo izhodak ufańa tvoga. 251. O ńemu visi ńegovih odluka izhodak. 387. Zafalivši Bogu za srićan izhodak posla. 855. Svaka nečista ļubav nesrićan izhodak imade. E. Pavić, ogl. 77. Da srićan izhodak ńegovog vojevańa o ńojzi visi. 182. Da će čuti svrhu i izhodak jedne i druge vojske. 190. Heli žeļaše veoma čuti izhodak boja. 220. Ova čudesa ne imadoše dobrog izhodka. 346. Oni pak držau događaj kano zlameńe od nesrićnoga izhodka. 382. Kad ružni dila izhodak vidim. G. Peštalić 82. Posao istinito golem ali izhodak nikakvi. 86. — *d) trošak, suprotno:* dohodak *(vidi pod* c). — *samo u Belinu rječniku:* izhodak ‚uscita, quel che si spende' ‚expensum' 780b; ishodak mjeriti po dohodku ‚ad vectigalia sumptus accommodare'. 18a.

ÌSHODAN, ishodna, *adj. koji pripada ishodu.* — *isporedi* ishodńi. — *Postaje od* ishod *nastavkom* ьnъ. — *Od* xv *vijeka (vidi kod* a, *c)), a između rječnika u Stulićevu* (‚pervius, orientalis, discessionis'; ishodna krajina ‚pars orientalis'; dan ishodni ‚dies mortis') *i u Daničićevu* (ishodьnь ‚exitus').

a. *adj. a) uopće.* Ako u takim mislima smrtno sagrišismo, tad prosutje izhodno od toga uzroka i prividjeno u svomu uzroku, bit će tolikojer smrtno. Blago turl. 2, 139. No ti vaļa rȍbȉńȃ za skuta, iz odaje do izhodna puta! Osvetn. 4, 18. — *b) smrtni, vidi* 1. ishod, a, *e)*. Na krjeposti koji slidi, čim izhodni dan svoj vidi. J. Kavańin 298b. Vaš nevješ'tac preugodni da s anđelim mene srite na dan strašni moj izhodni. 369b. — *c) po predašńemu značeńu može* ishodni dan *značiti: obļetnica (smrti).* Сѣкоvь pametь da tvory ktitoromь, kьda imь je ishodnij dьnь. Mon. serb. 533. (1485). — *d) u jednoga pisca* xviii *vijeka (po predašńemu značeńu) znači uopće: obļetnica.* Došo dan ishodni porodjeńa Jeruda Antipe. S. Rosa 91a. Dan ishodni rečenoga blagodarstva. 140b. — *e) istočni, vidi* 1. ishod, a, *c). u Stulićevu rječniku.*

b. *adv.* ìshodno, *od ishoda, od početka.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚ab ipsa origine, ab ipso ortu'.

ISHODATAJ, *m. čovjek koji ishodataji, vidi* hodataj. — *isporedi* ishodatajiti, ishodatajati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ishodataj. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚mediator'). Nebesnomu prêbyvajuštomu ishodataj ti budu. Domentijanb 35. Nenavisti ishodataja. 78.

ISHODATAJAN, ishodatajna, *adj. koji ishodataji.* — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom* xiii *vijeka.* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* ishodatajnъ.

ISHODATAJATI, ishodatajem, *impf.* ishodatajiti. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚mediatione consequi'). Otь Boga blagaa ti ishodatajuštu. Domentijanb 49.

ISHODATAJIŠTE, *n. djelo kojijem se ishodataji.* — *U knizi* xiii *vijeka pisanoj crkvenijem jezikom.* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* ishodatajište.

ISHODATAJITI, ishodatajim, *pf. dobiti kome što hodatajeńem.* — *složeno:* iz-hodatajiti. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Otь svetyimi si molitvami i sebê i tomu ishodataji nebesьnoje carьstvo. Danilo 152. *vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* ishodatajiti.

ISHODATAJSTVOVATI, ishodatajstvujem, *pf. vidi* ishodatajiti. — *složeno:* iz-hodatajstvovati. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom.* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* ishodatajstvovati.

ISHÓDATI SE, ishôdâm se, *pf. vidi* išetati se. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* ishódajû, *u ger. praes.* ishódajûći, *u ger. praet.* ishódâvši, *u part. praet. act.* ishódao, *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — *U Vukovu rječniku:* ‚sich ausgehen' ‚obambulo'.

ISHÒDILÎŠTE, *n. vidi* ishodište. — *U Stulićevu rječniku:* ‚exitus, egressus'; ishodilište sunčano ‚oriens'.

ISHODILIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* ishodilište. — *sasma nepouzdano.*

ISHÒDÎŠTE, *n. vidi* ishod. — *isporedi* ishodilište. — *Po čakavskom govoru* ishodišće. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ishodište. — *Između rječnika u Belinu* (izhodište ‚scaturigine' ‚origo' 650b), *u Stulićevu* (v. ishodilište), *u Daničićevu* (‚initium'). *a) vidi* ishod, a. Otь sih bo ishodišta životu. Sava, sim. pam. šaf. 9. Imajući sve to zlo izhodišće i uzrok svoj od krivih naučiteļih poluvircih. A. Vitaļić, ist. 372. Tri vira kojih narav i izhodišće živa pamet u tmi išće. J. Kavańin 532a. Ishodište duha svetoga i od sina. S. Badrić, ukaz. 53. — *b) vidi* ishod, b. Drivo vsajeno na ishodišćih vod. Korizm. 67b. Pojdite tadar na ishodišća, i koliko godire ih najdete, zovite ih na pir. Postila. p1b. Na ishodišća putov. Anton Dalm., nov. tešt. 34a. mat. 22, 9. U ulazišću i izhodišću. A. Vitaļić, ist. 450. Ono čim je krila kučka izhodište svoga ručka. V. Došen 162a.

ISHÒDITI, ishodîm, *impf.* iziti. — *isporedi* izihoditi, izlaziti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* ìshođâh *i u ger. praes.* ishođéći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.:* ìshodî. — *Uprav je složeno:* iz-hoditi; *ali se shvaća kao da postaje od* iziti *onako kao* hoditi *od* iti. — *Riječ je stara, isporedi stslov* ishoditi, *rus.* исходить. — *Između rječnika u Mikaļinu* (ishoditi *i* izhoditi, iziti, izlaziti ‚exeo, egredior, prodeo, erumpo, emergo'; izhoditi, niknuti, kako se reče: Od kud ova stvar izhodi, od kud je nikla? ‚demano, profluo'), *u Belinu* (izhoditi ‚exeo' 780a; ‚scaturire, sorgere, uscir fuori' ‚scateo' 650b; ‚procedere, derivare o nascere' ‚mano' 586b; ‚dependere, derivare, haver l' origine' 250a; ‚risultare' ‚provenio' 627a; ‚riuscire' ‚evenio' 629b; ‚divenire, diventare' ‚evado' 272b), *u Bjelostjenčevu* (izhajam, iziti; izhodim, izlazim; izhodim, v. izhajam), *u Voltiđijinu* (ishoditi ‚uscire, sortire' ‚ausgehen'; izhoditi, izhajam ‚sviare, fuoruscire; riuscire, risultare; originare' ‚herausgehen; gelingen; abstammen'), *u Stulićevu* (ishoditi *i* izhoditi ‚exire, egredi, excedere, foras progredi, procedere, prodire, derivare, ori-

ginem ducere'), *u Vukovu* ('ausgehen' 'exeo'), *u Daničićevu* ('exire').

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu. a) subjekat je čeljade ili što se misli kao čeljade. aa) uopće.* Izhojahu tada nepodobe iz mnozih. Bernardin 47. luc. 4, 41. Ova koludrica nigdare ne ishojaše van is cele. Transit. 246. *(Biskup)* vsaku noć ishojaše s komore i gredišе v svoju crikov. Mirakuli. 143. *(Ana)* ne ishođaše iz crkve. N. Rańina 26a. luc. 2, 37. Ter mnoge odpravi da zlato kopaju gdi mnozi ne ishode opeta na stan svoj ner glave ohode i š nimi zlato toj. M. Vetranić 1, 167—168. Zač tko tuj zahodi, ni ob noć ni ob dan, opeta ne ishodi iz toga mora van. 1, 172. Ne mozite ishoditi vanka. Mon. croat. 208. (1521). Običaj biše moj izhodit u šetńu. H. Lucić 238. Ljubmir ishodi i govori. M. Držić 72. Nebore, čemu ste sami bez mene ishodili na dvor? 322. Gdi je kralj? — Eto van iz kuće prem gdje sad izhodi. F. Lukarević 238. Vojsku vidiše iz luga izhodeće. Aleks. jag. star. 3, 242. Kada ishodjaše iz skule. B. Kašić, iń. 39. Kad ishodiš iz kuće. nač. 93. Gorućijeh vrh kola iz zemje izhodi njeka sjen ohola. I. Gundulić 75. Nu tko tužan ovo izhodi? po prilici Milijenko je, za dubje ću skrit' se odi. 164. Izhodeći oni van iz navi. F. Glavinić, cvit. 314a. Vidih drugoga angela, izhodeća od istoka sunčenoga. 337a. Kada izhode iz kuće. I. T. Mrnavić, ist. 6. Izhodi spasitelj veoma moguć s nebesa. I. Držić 108. Udovica ima izhodit malo iz doma. 288. Ako izhode u noći. 314. Veće ishodi iz bludnoga stana kleta. Ġ. Palmotić 2, 42. Ali s majkom ona ishodi. 2, 185. Izhodi Sjevernica iz gore. 2, 251. Puti od grada svi su puni, ńegdje ulaze, ńegdje izhode. 3, 38b. Šahin ... iz tvrđe van ishodi. J. Palmotić 106. *(Koludrice)* nikada ne ishođahu iz visocijeh tvrdijeh mira. 274. Izodeć s visine. I. Ančić, svit. 96. Ovdi anjel izhodi, zahvaljujući puku. P. Hektorović (?) 171. On ne hti iz kuće vanka izhoditi. Oliva. 46. Kud čestokrat s gospojami izhodite. J. Kavańin 196a. Niti vani k ńemu izhod'te. 558b. Iz svoje spile izhodi. I. Đordić, uzd. m. Bog iz raja izhodeći. 128. Kad u celu uhodiš ili iz ńe izhodiš. P. Knežević, osm. 359. Kad puk poče izhoditi *(iz crkve)* motrašе opet izodeće. F. Lastrić, svet. 154a. Izhodi van iz kuće. V. M. Gučetić 115. Al' u kolo kad izhodi *(snaša)*. V. Došen 100b. Obdan crkve kad pohodi *(snaša)*, i na pazar kad izhodi. 105b. Da svoj stari grad pohodi, odkud veće ne izhodi. 127b. Ishodi Jezus iz Nazareta. S. Rosa 46a. Izhodio bi iz pustińe na svitlost svita. A. d. Costa 1, 105. Kad izhodiš iz tvoje kuće. I. M. Mattei 280. Sužan će se oprostiti, iz tamnice izoditi. Nar. pjes. vuk. 1, 140. Kad su tuda svati izodili. 1, 243. Tu su vjerne sluge ishodile, te im dobre końe privatiše. 3, 141. Pred ńeg' Jovan na drum ishodio. 3, 315. A dva sina pred ńu ishođahu. 3, 532. Pred svatove ishodio Vuče. Nar. pjes. juk. 86. Kraljica je pred ńih izhodila. 133. Kada dođe u bela Prilipa, pred ńega je mati izodila. Nar. pjes. vil. 1866. 97. — *bb) kaže se*, ishoditi na boj, na megdan *itd.* Kada ishodimo protu neprijatelem našim na boj. Aleks. jag. star. 3, 297. Sada ti na boj izhodiš. F. Vrančić, živ. 59. Na boj ishodi. Đ. Baraković, jar. 54. Kad godi su na boj izhodili. I. T. Mrnavić, osm. 93. Koji na megdan izhode. A. Bačić 202. Još Todora ni vidili nisu, a kamo l' mu na boj izodili. Nar. pjes. vuk. 2, 494. — *slično je tome:* ishoditi na sud, pred suca, na karańe *itd.* Parnci koji ishode na sud.. Zak. duš. pam. šaf. 47. Još nikad prid sudca ishodio nije. M. A. Reljković, sabr. 61. Izhodiš na karanje s tvojim iskrńim. Michelangelo. 70. — *amo može spadati i:* ishoditi suproć *ili* protiva kome. Jesu izodili i protiva duhu svetomu i protiva s. crkvi. J. Filipović 1, 51a. — *b) subjekat je životiňa.* Pusti gavrana ki ishojaše a ne vraćaše se. Bernardin 95. gen. 8, 6—7. Ne toliko ńegda guste rodna iz dvora pčele ishode. Ġ. Palmotić 3, 10b. Koje *(zviri)* vanka na lovinu izhode. A. Vitaljić, ist. 348. Krupne ribe kê izhode i iz mora i iz vode. J. Kavańin 21b. Iz ńega crvi ishođahu. J. Banovac, pred. 92. Da pčele mogu ishoditi. I. Jablanci 160. Vidaše izoditi 7 pritili krava. I. J. P. Lučić, razg. 5. — *c) subjekat je što neživo, n. p.: aa) što žitko.* Uli brez pristanka iz ńe groba izhodi i teče. Živ. kat. star. 1, 224. Rike izhode iz gor i pristaju u Dunaj. Dukljanin 18. Od ovoga obilna hladenca izhode bistri potoci. I. Držić 4. Sava i Drava otkle ishodi, Visla i Dunav otkle istječe. Ġ. Palmotić 1, 21. Iz očiju od radosti biserne joj suze izhode. 3, 89a. Suze srećne i čestite, ke skrušena duša lijeva, ah drago ti izhodite iz srdaca! I. V. Bunić, mand. 26. Sok iz zida ki izhodi. J. Kavańin 311a. Cića velikijeh udorac izhodjaše mu krv iz usta. M. Lekušić 64. Od krvi, koja mu izhodjaše na dvor sa svih strana. 93. Kud voda izođaše. J. Banovac, pred. 144. Iz svih udi ńegova tila znoj krvav izođaše. J. Filipović 1, 86b. Ovoj potoci suza niz lice iz očiju izode. F. Lastrić, test. 97a. Izodeći krv i cijedeći se, stope Isusove ostajahu crljene. 161b. Ovoj potočići suza niz lice iz očiju izode. svet. 30b. Sok pun mirisa iz ńega izhođaše. P. Knežević, živ. 59. Na rane vam vino ishodilo! Nar. pjes. vuk, rječn. 241a. — *metaforički.* Iz ke *(besjede)* slatki med izhodi. Ġ. Palmotić 1, 84. — *bb) muńa, plam, zraka, svjetlost, hlad, dim itd.* Muońe će ogńene izoditi od zapada tja do istoka. M. Divković, bes. 27b. Kakono izhodi muńa od istoka i ukazuje se do zapada. I. Bandulavić 185b. mat. 24, 27. Gdi godi maljicem u kami udriš, taj čas izhodi živi plam. M. Držić 416. Koji *(dim)* iz zemje izhodi. A. Vitaljić, ist. 482. Vsi se čujahu videći zrake ke od ńega ishojahu. Transit. 224. Zdrak od sunca ne izhodi. J. Kavańin 513a. Iz ńezina obraza zraka božanstvena izhođaše. J. Filipović 1, 560b. Da zraci ńezini od ńega kano od pravoga sunca izhode. E. Pavić, ogl. 20. Čudna svjetlos i vedrina izhodijaše ńemu iz oči. Ġ. Palmotić 3, 103b. Hladak lip ishodi, kad usta otvora. Š. Menčetić 236. — *cc) sunce, zora itd.* Čini sunce svoje izoditi svrhu dobrijeh i zlijeh. M. Divković, nauk. 50a. Sunce kad izbije iza crna oblaka izhodi sfitlije. M. Gazarović 111b. Svijetlo sunce odklo izhodi. J. Kavańin 217a. Car je sunce koje izhodi iz istočne jasne strane. P. Sorkočević 585a. Vi ste zora koja ishodi. Ġ. Palmotić 1, 333. Zašto izhodi zora. F. Lastrić, test. 369a. — *dd) miris, smrad.* Cvijet gdje miris ishodi. M. Vetranić 1, 182. Taki smrad iz ńega izođaše. J. Banovac, pred. 133. Iz tilesina ńiovi izodiće smrad. F. Lastrić, ned. 391. — *ee) grańe i lišće kad raste.* Mlade grančice i listovi, koji u ńiovima pupicama kakono u povitku ležau tada se počmu micati i iz svojih ljuščica na dvor izhoditi. M. A. Reljković, sat. L6b. — *ff) buka, pa i glas i riječ (iz usta).* Sokolica svrće oči, odkud buka strašna izhodi. I. Gundulić 408. No ono ča ulazi po usta ockvrńuje človika, da ono ča iz ust izhodi toj ockvrńuje človika. Bernardin 47. mat. 15, 11. O svakoj riječi koja izhodi od usta Božjijeh. N. Rańina 41b. mat. 4, 4. Glas ovako ne ishodi od

jezika umrloga. Ǵ. Palmotić 1, 131. I s jazika kripostnoga rič mu izhodi prez sgrišenja. A. Vitaljić, ist. 112b. Ne bi izodile iz naših usta one zaklotve. J. Filipović 1, 37b. — *gg) lađa.* Iz ńihova grada ishodi sto plovećijeh drijeva sada. Ǵ. Palmotić 1, 344. — *hh) o čemu mu drago što se iznosi.* Zlato ako iz rude ne izhodi. J. Kavańin 129a. Barjak kraljev izodi. F. Lastrić, test. 99b. Na koja *(vrata)* obilne lemozine izođahu. svet. 119b. — *ii) o putu.* Putь koji ishodi isь Ć(r)ьvenoga Brega. Mon. serb. 92. (1330). Na putь koji ishodi izь Ļubolikь na mramorь. Deč. hris. 11. 78. Sam ta put od gore na kopno ishodi. Đ. Baraković, vil. 80.

b. *ne posve u pravom smislu,* ishoditi na prozor. Izhodit na funjestre. I. Držić 285.

c. *o bolesti koja (u prenesenom smislu) ishodi iz tijela, kad bolesnik ozdravļa.* Na litre uhodi, na drame ishodi (n. p. bolest). Nar. posl. vuk. 188.

d. *u prenesenom se smislu kaže o čeļadetu da ishodi izvan sebe (kad nije pri sebi, pri pameti).* Ah, kad mislim, ki čestiti vođah život ja kon tebe, spomena me čini mriti, jaoh, izhodim izvan sebe! I. Gundulić 250. Pače izhode van pameti, i puni su čuda i smeće. Ǵ. Palmotić 3, 16b. Izhodim izvan sebe, Bože, da dojdem k tebi. P. Knežević, osm. 320. Izvan sebo izodim. F. Lastrić, svet. 104b.

e. *u prenesenom smislu, postajati, počińati, izvirati itd. značeńe se razlikuje od značeńa kod* a—d *i tijem što se ne misli da je ono što ishodi bilo u onome iz čega ishodi. a) o čeļadetu, kad se rađa, kaže se da ishodi na svijet.* Ki se rađaju i na svijet ishode. M. Vetranić 1, 125. — *b) čeļade (ili što se misli kao čeļade) ishodi od roditeļa ili uopće od starijeh svojijeh ili od mjesta gdje se rodilo. kaže se i u teologičnom smislu o postańu Sina i Svetoga Duha.* Ki *(Duh)* ishodi od Otca i Sina. Š. Budinić, sum. 10b. Što li mi boļe jes, da moji izhode od bogov? F. Lukarević 233. Duh Sveti izodi od Otca i od Sina. M. Divković, nauk. 69b. Duha prisvetoga, ki od Boga Oca izhodi i od tebe Sina Boga. I. Gundulić 217. Od ruskijeh cara izhodi, Mihoļskoga kći je bana. 306. Duha Svetoga od obiju izhodeća paraklita. F. Glavinić, cvit. 34a. Od kolina kraļev Sirije izhodeći. 290a. Od koje *(gospode)* pravome i čistome tragom izhodimo. I. T. Mrnavić, osm. 4. I da zli kraļ po plemenu od ńihove krvi izhodi. Ǵ. Palmotić 1, 12. Reče, da krv vaša ishodi od hrabrenijeh svijetlijeh bana. 1, 43. Ńegov rod ishodi od pradjeda punijeh slave. 1, 339. Kaže tvoreć mudro i vrijedno, da od plemena moga ishodi. 2, 166. Odkle rodom izhodite. 3, 8b. Od plemena koga ishodiš? 3, 78a. Od visocijeh kraļa izhodim. 3, 82b. Ako rodom s neba izhodiš. 3, 189a. Od koljena od Orsina ishodi mu vedro pleme. P. Kanavelić, iv. 381. I ovo sopstvo ishodi od Otca i od Sina. P. Radovčić, ist. 83. Pri Solinu, odklje rodom izhodjaše. J. Kavańin 82b. Crkvene namisnike ki brž izhode od Solina. 144b. Slavu jednorojenoga Sina, od Otca izhodeća. 338b. Ni da od Otca i od Sina Duh izhodi. 456a. Pakļena je tvoja traga, izhodiš od hudobe, ko od tvoga roditeļa. B. Zuzeri 347. Da drugo sobstvo izhodi od trećega. A. Baćić 19. Duh Sveti izodi od Oca i Sina. F. Lastrić, svet. 66a. Visoko ńegovo otle izhodi pokoleńe. A. J. Knezović 266. On od kraļevskoga kolina izhodi. A. Kanižlić, kam. 9. Duh sveti od Otca i Sina izhodi. 159. Da Duh Sveti jednim dihańem od vika izhodi. bogoļubn. 192. Od Adama svak ishodi. (Z). Poslov. danič. 87. Jozef i Marija ishode od Davida proz Salamuna. S. Rosa 24a. Od koga otca i od koga plemena ishodijaše. 158b. Od istoga plemena izode gospoda Kosirići u Šibeniku. And. Kačić, razg. 178b. Od Vladisava izodi Radisav. kor. 468. Rekabiti izhodili su od Jonadaba sina Rekabova. A. d. Costa 1, 90. Duha koji od Oca i Sina izhodi. J. Matović x. Oti se zvati brat od sunca i od miseca, i da on izođaše od ńih. Đ. Rapić 323. — *c) kao kod b) o čeļadetu, može se kazati i o životińi.* Lav se od bojna rađa lava, od sokola soko izhodi. Ǵ. Palmotić 2, 268. Od lava ne izhodi proć naravi zec plašivi. P. Sorkočević 588b. — *d) o rađańu biļke i ńezinijeh dijelova.* Kad cvijetje ishodi. Š. Menčetić 88. Tko sadi ļubicu, trnje mu ishodi. M. Vetranić 2, 87. A sńežani lijer ishodi od smrdeće rođen trave. Ǵ. Palmotić 1, 326. Iz drače roza izhodi. I. Ivanišević 158. Trava iz zemļe izhodi. A. Vitaljić, ist. 348. Od korena pań izhodi. J. Kavańin 532a. I priproste iz zemļe izhodi *(helda).* J. S. Reļković 174. — *i metaforički, o čemu umnome.* Uzrok vsakogo eretêčastvija, koje se plodi i ishodi. Š. Budinić, sum. 49b. I razlici druzi plodi, koji izhode od naravi, naviješteńja jesu odi ńegovojzi mnogoj slavi. I. Gundulić 212. Lakomost je koren oni, s kog izhode svake zloće. J. Kavańin 55b. Plod koji izhodi od ńegova vlastitoga dostojanstva. Ant. Kadčić 68. Od koga izhodi neprocińeni nebeski plod. I. J. P. Lučić, nar. 36. — *e) o stvarima tjelesnijem i umnijem, kaže se metaforički, koji je uzrok ńihovu postańu.* S togaj ishodi i raste svakoja prava ļubavь. Mon. serb. 507. (1470). Od Boga dobra ishode. Mon. croat. 140. (1490). Od srtca izhode zala mišļenja. Bernardin 47. mat. 15, 18. Od kuda svako zlo ishodi. M. Marulić 109. Odkude mniste da ishode nemoći v telesa? Korizm. 2b. Mrmńanje je jedno govorenje ko ishodi od zavidošći. 52a. Ta zavidošć ishodi od mnozih čudes. 89a. Zatisnuti voļu koja izhodi i dohodi navlaštito od srca. Pril. jag. ark. 9, 71. (1520). Kaže se od kud ńih nekontentanje i zlovoļstvo ishodi. B. Gradić, djev. 107. Ļubav koja ishodi s čista srca. Š. Budinić, sum. 27b. Dela koja ishode iz žive vêre. 146b. Odkud ishodi ova potrêba. 184b. Ta zaveza izhodi s kogagod pripričenja. ispr. 146. Opovidi koje izhode po oblasti zakona. 152. Vsaki bo dar svršen ishodi od Boga. Aleks. jag. star. 3, 226. Tako izodi iz oholosti nenavidost, od nenavidosti izodi srditost. M. Divković, nauk. 274a. Iz koga svako dobro ističe i ishodi. B. Kašić, nasl. 107. Od kojijeh ishode malo maće svikolici smrtni grijesi. zrc. 108. I ļubav i ostala hotinstva srčana ishode iz ļubavi. is. 99. Ovo ne ishojaše od inoga nego od straha. iń. 30. Od kud uzrok taj ishodi. Đ. Baraković, jar. 68. Ah Biserko, odkli ishodi taj bojazan ka te jada? I. Gundulić 34. Vaša lijepa žeļa izhodi od hotjenja višńih zvizda. 58. Znaj, od ńe da poraz izhodi vas meni, ona mi skri danas moj porod ļuveni. 91. Nu što imena od tih veće bogova se od nas zvahu, trešńe, buke i od smeće huđa zlamenja izhođahu. 170. Nu u sebi opet sudi, da od djetinstva plaha izhodi ta ńe mis'o, s koje žudi, da dni tako sama vodi. 379. Plemstvo naše od milosti carske izhodi. 487. Dobar je početak k' od Boga izhodi. M. Gazarović 46. Pisan od radosti i veselja koje izhodi iz straha Božjega. A. Georgiceo, pril. 71. Što ishodi od male jakosti. I. T. Mrnavić, ist. 152. Šteta koja od onuda ishodi. S. Matijević 39. Od šta smeća ta izhodi? G. Palmotić 1, 57. S ove vjere nami vječna čas izhodi. 1, 70. Odkud ova stvar iz-

hodi, od svijeh oštro ište i pita. 1, 366. Vidjet hodi, odkud ova smeća izhodi. 2, 136. Od poroda kraljevskoga ne izhode taki grijesi. 2, 248. Višńi duše, kijem sva izhode ... daj dostojno pjevat meni. 3, 3a. Kripost svaka od ljubavi ishodi. I. Ivanišević 191. Sva ka primamo od Boga ishode. 326. Koja *(privara)* izhodi od nerazložne ljubavi. P. Radovčić, nač. 12. Od ńegove volje izhodi svako dilo. 122. Nesklad izhodi od oholosti. M. Radnić 244a. Novolje i pečaljenja koja imaš izhode zašto ne ljubiš Boga. 378a. Nenavidost koju imaš tvomu iskrńemu izhodi iz tvoga srca zlobnoga. 382b. Od kih *(bogova)* dobro izhodi svako. P. Hektorović (?) 107. Ova od srca rič mu izhodi. A. Vitaljić, ist. 32b. Od ńega izhodi i dohodi k nam dobro svako. 471. Zašto sve kriposti od ljubavi izode. S. Margitić, fal. 257. Sve što 'e dobro s Boga izhodi. J. Kavańin 16b. I od ńega *(Boga)* svaka slava i izpuni mir izhodi. 88b. I od bijele kaono kosti naj crnija mast izhodi. 172a. Od kojega mir izhodi podložnikom i gospodi. 210a. Od ńega bo er izhode sva ova, ka zla vam se vidu. 293a. Svemogućstvu odkle izhodi vrh svijeh slava. 562a. Od koga sve milosti izhode. A. Bačić 51. Iz koga svi drugi grisi ishode. J. Banovac, pred. 13. Onome što iz ljubavi Božje izhodi. uboj. 35. I tako ovo mogućje Marijino izhodi od blagodarnosti Božije, koji je veličanstvo svoje dobrote i milosrdja u ńezine ruke stavio. razg. 11. Misli nepoštene u vrime naše molitve izhode od slabosti n*(aše)* naravi. 21—22. Ako oni poklon koji mi Bogu činimo, klečeć na kolini, ne izodi od naše duše. 74. Od neznańa grih izodi. J. Filipović 1, 4a. Tvoje spaseńe izodi od spaseńa tvoje duše. 1, 133b. Od ńega sve milosti nama izode kako rosa iz oblaka. 1, 171b. Ovo izodi naj veće od ńiove holosti. 1, 171b. Od griha izhodi zlo svako. P. Knežević, osm. 93. Odkud izodi vičńa potriba svakomu Krstjaninu slišati rič Božiju. F. Lastrić, ned. 280. Od koga *(Boga)* svako dobro izhodi. M. Zoričić, osm. v. On *(čovjek)* po tijelu obrazovanu rukom Božijom izhodi od zemlje. S. Rosa 1a. Od koga *(Boga)* izhodi sve ono što mi na svitu dobra imamo. M. A. Relković, sabr. 29. Svaka oblast izhodi od Boga. A. d. Costa 1, 3. Oblast vikarova od zakona izhodi. 1, 39. Kada paka nejakost bude izhoditi oli po čari oli po mlohavosti. 1, 161. Vikovičńega od kojega izhodi svaka mudrost i razum. Ant. Kadčić 1. Koje *(bezređe)* izhodi od prolitja krvi čovičansko. 25. Ako izhodi *(bezređe)* samo po zločinstvu. 27. Štetovańe koje jim ishodi iz kasna plaćeńa. 261. Da neznańe ne izhodi od dobrote nepomńe. 266. Kumstvo koje izhodi od krštenńa i od krizmańa. 417. Da mu od toga izhode bludne misli i nasladivańa. 523. Zabrano koja izhodi oli od svojte duhovne... J. Matović 317. Neizbrojna zla izhodu od velika običaja zaklinańa. 349. Izhodu svi grijesi od ove požude, kakono iz ńekoga vrutka. 425. Tri jesu zaruceńa od koji svako naše dobro izhodi. D. Rapić 83. Od ńe mloga jer bolest izhodi. J. S. Reljković 169. — *što ishodi ili postaje, može se kazati i cijelom rečenicom s* da. Vsi ljudi jesu jednaki, od kud ishodi da Bog zapovida da imamo poslušni biti popom. Korizm. 33b. Od kuda ishodi da su sini zli i ńekere. 44a. S toga ti izhodi da s mudre besede Paladu nadhodi. I. Ivanišević 14. Odkle izhodi da je Isukrst tako veliku slavu dotekal. A. Vitaljić, ist. 395. Odkle izhodi da on znade čisto broj ńihov. 524. Odovle izhodi, da se vidi svaki dan izajti nova dila od ljudi ove ljubavi bratinsko. L. Terzić vii. I od nevješta kmeta izhodi, da još maće zemla plodi. J. Kavańin 166a. Odkle izhodi da milos naj poglavitijega serafina veća je neg ... A. d. Bella, razgov. 161. *ili drukčijom rečenicom.* Protiva zakonu Božjemu čini, tko stavla na jedno pritezalo pomańkańa tuda a na drugo svoja, što izhodi, zašto čoek ne poznaje samoga sebe. M. Radnić 408b. Što divica ova može, izhodi od blagodarnosti Božje. J. Filipović 1, 567a. *ili infinitivom.* Od čineńa malu scijenu od grijeha izhodi faliti se. M. Radnić 22a. — *f) kod postańa riječi.* Ime od kanonika izhodi od kanona. I. Držić 256. Dvije su vrste namisnika imena, to jest prvorodni, kako ti: ‚ja, ti'; i ishodeći, to jest koji ishodi od prvorodnoga, kako ti: ‚moj, tvoj'. J. Mikalja, gram. 10. Krstjanin izhodi od imena krst. A. Kanižlić, kam. 241. — *g) o knizi se kaže da ‚ishodi na svjetlost' itd., kad se štampa.* Čijeme pod vašega g. krilo na svjetlos od svijeta izhodi. I. Gundulić 2. Evo izhodi na svitlo Ostan Božje ljubavi. A. Vitaljić, ost. vi. Eto sad stoprva na svjetlos izhode Besjede Duhovne. B. Zuzeri III. — *h) u ovakovijem primjerima kao da znači: javljati se.* Ljepos, ka mu s lica ishodi. A. Vitaljić, ost. 47. Od istoka saziva dicu iliti mladiće u kojim to prvo izodi i ističe svitlost od razuma. F. Lastrić, ned. 144. — *amo spadaju i ova dva primjera:* Kad boles s glave ishodi, tijelo ino sve boluje. G. Palmotić 1, 269. Kô kad bolest s glave izhodi, cijelo tijelo s ńim boluje. J. Kavańin 346a.

f. *biti na svrsi, na kraju, na koncu, svršavati se. isporedi* 1. ishod, a, *e).* Mêseca maja dьni dьvadeseti i dьva ishodeštu. Mon. serb. 42—43. (1254). Na veće i bolje ishodi. 324. (1423). Slavno kь Bogu ishoditь (t. j. umre. Đ. Daničić). Okáz. pam. šaf. 54. Ah, jeli, da mi duh susrete kogodi? od glada izdahnuh, život mi izhodi. I. Gundulić 151. Jur godište ishođaše da ne bješe k ńemu otišla. J. Palmotić 109. Na svrsi kojijeh ishođaše ovo vrijeme. S. Rosa 15b.

g. exsistere, evadere, *postajati, ali s predikatom kojijem se pokazuje kakav postaje subjekat.* Tko ovu vodu pije prije sunčana istoka, pjesnivac ishodi. M. Držić 399. Da se svak veseli, kada mu teg i trud napredčano izhodi. M. Divković, bes. 624b. Ali da tijem pjesni moje sasma duge ne izhode, samo objav'te smrti svoje hude uzroke. I. Gundulić 286. Gleda, i tim joj muka prika žestočija vele izhodi. 547. Rana u vrijemo nelijočena žestočija vele ishodi. G. Palmotić 1, 141. Iza tuga i nevolja pokarana, ne satrona, ishodit će čeljad bolja, kako zlato iz kamena. 3, 34b. A pisam u naš jazik izpravnija izhodi. I. Ivanišević 126. *(Jad čini)* grubši obraz da ti izhodi. 169. Srce od kamena tvrđe ishodi. P. Kanavelić, iv. 66. Ča godi čini, sve mu dobro izhodi. A. Vitaljić, ist. 11b. *(Zidavac hoće)* da mu upravna izhodi ona sgrada. 497. Ki pod ljutom stoeć planinom ljuti izhode svim Turčinom. J. Kavańin 133b. Er ih Nijemci već ne taru, vjerni izhode svom cesaru. 260b. A izgubit ga *(život)* kad se zgodi, život ljepši tudije izhodi. 385a. Žena ... naj mogućija ishodi po ńekoj skrovnoj kreposti. I. Đordić, ben. 25. Kujući kovači izhodimo. P. Knežević, osm. 257. Koliko bi puta sriniji i upravniji izhodili poslovi vaši. F. Lastrić, svet. 141a. Koliko je hitrija ruka, koja kroće i vlada orudjem, toliko izhodi tvor ljepši. Đ. Bašić 230. Žene izhodu matere. A. d. Costa 1, 147. Dobitnica u trudnomu pohotjenstva boju izhodi *(krepos).* P. Sorkočević 577b.

2. *sa* se, *pasivno, bez subjekta.* Ne ishodi se s svijeta onoga, ni iz groba. P. Kanavelić, iv. 253.

ISHODIV, *adj. koji ishodi (o riječi iz druge riječi, vidi* ishoditi, 1, e, *f)). — U Stulićevu rječniku:* ‚derivativus (apud grammaticos)'. — *nepouzdano.*

ISHODNIK, *m. onaj koji ishodi (vidi* ishoditi, 1, e, *b)). — U Stulićevu rječniku:* ‚originem ducens'. — *nepouzdano.*

ÌSHODŃÎ, *adj. vidi* ishodan. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (vidi kod b)). a) vidi* ishodan, a, *b).* Na ishodńi moj danak gdi, vajmeh, prihodim, vjekušti da sanak u zemļi provodim. M. Vetranić 1, 262. Gdje tvoj život skončava se, a blaženu tvoju majku učeniku pridavaše na ishodńemu tvomu danku. 1, 322. Ne osudi mene na dan moj ishodńi. V. Andrijašević, dev. 169. — *b) vidi* ishodan, a, *c) i d).* Uspomenu svoga jada na ishodńi dan žaliti. P. Kanavelić, iv. 202. Blagdani i izhodńi dnevi. H. Bonačić 25. Na izhodńi dan u koji prije oli godište oli dva godišta bio je kršten. S. Rosa 52ª. U dan izodńi od godišta posli ńegove smrti. M. Dobretić 376. Dan izhodńi ‚dies anniversarius'. J. Stulli, rječ. 1, 100ª. Ishodńi dan ‚giorno anniversario'. Slovinac. 1880. 86. — *c) vidi* ishodan, a, *e).* Dva cesara, jedan nimački i zapadńi a drugi grčki i izodńi. And. Kačić, kor. 414.

ÌSHODŃICA, *f.* kad više gospodara dade istom čobanu ńekoliko ovaca ili koza a od svakoga gospodara nema ih toliko da bi svaki mogao po sebi siriti; ide se na dneve, te sve mlijeko, sir, maslo itd. danas pripada jednomu, sutra drugomu itd. ili kako je ustanovļeno po broju ovaca ili koza svakog dotičnika: danas je ishodńica Petrova, sutra Pavlova itd. na Braču. A. Ostojić.

ISHODOKRAJAC, ishodokrajca, *m. u Stulićevu rječniku:* v. istokokrajac. — *nepouzdano.*

ISHODE, *n. vidi* ishod. — *U Stulićevu rječniku:* ishodje ‚exitus, egressus, origo, derivatio'. — *slabo pouzdano.*

ISHÒDĚŃE, *n. djelo kojijem se ishodi. — Stariji su oblici* ishođenije *(stslov. i u crkovnom jeziku* ishoždenije) *i* ishođenje; *u ńekijeh pisaca grieškom mj.* đ *stoji* d. — *Između rječnika u Mikaļinu* (ishođenje), *u Belinu* (izhodjenje ‚exitus' 780ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (izhodeńe, izlazeńe), *u Voltiģijinu* (izhodjeńe ‚sviamento, sbaglio; origine' ‚ausgang, verirrung; ursprung'), *u Stulićevu* (ishodjeńe ‚exitus, egressus, origo, derivatio'), *u Daničićevu* (ishoždenije). Dušo ishoždenije otьhoždenije jego. Domentijanᵇ 116. Nadvora rijedcijem i s velikom potrebom ishođenjem. B. Gradić, djev. 154. Duh Sveti izodi od obidviju jednijem duhovnijem izođenjem. M. Divković, nauk. 69ᵇ. Dosta krat veselo rodi izhodjenje tužno i žalosno k domu zavraćenje. A. Georgiceo, nasl. 46. To jest dvoje ishojenje iznutrńe. P. Radovčić, ist. 84. Izodenje kipa od vika I. Ančić, vrat. 244ª. Toliko se protive pravdi izhodenja Duha Svetog. S. Badrić, ukaz. 21. Za ishođeńe riči od Boga otca. J. Banovac, blagosov. 287. Ovo izođeńe Duha S. od Oca i Sina. F. Lastrić, svet. 66ᵇ. Očitova mu i izođeńa Duha S. pod prilikom vode žive. ned. 250. Nauk od izhođeńa Duha Svetoga. A. Kanižlić, kam. 162. Ne budući postavļeno vlaštito ime izhodeńu trećega sobstva. J. Matović 77. Da Duh Sveti s vječnijem izhodeńem izhodi. 80.

ISHRAČAN, ishračna, *adj. koji se može ishrakнuti (pasivno). — U Stulićevu rječniku:* ‚qui expectorari potest'. — *nepouzdano.*

ISHRAČIV, *adj. u Stulićevu rječniku uz* ishračan. — *nepouzdano.*

ISHRÁKALAC, ishrákaoca, *m. čovjek koji se ishrače. — Samo u Stulićevu rječniku:* ishrakalac *i grieškom* ishrakaoc ‚expectorans'.

ISHRÁKALICA, *f. žensko čeļade koje se ishrače. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚expectorans'.

ISHRÁKÂŃE, *n. djelo kojim se ishrače. — U Mikaļinu rječniku (sa starijim oblikom* izhrakanje) ‚screatus', *i u Stulićevu.*

ISHRÁKATI, ìshrâčêm (ìshrâkâm), *pf. hrakańem izbaciti iz usta što, n. p. slinu, sluz. — složeno:* iz-hrakati. — *U Mikaļinu rječniku:* izhrakati *kod* izhraknuti, *a napose* ishrakati, *kod čega stoji:* v. izhrakati, *i u Stulićevu:* ‚expectorare, excreare'. — *U Stulićevu rječniku uz* ishrakati *ima i refleksivno* ishrakati se, *kod kojega bi značeńe bilo: hračući izbaciti sve što je u grlu.*

ISHRAKAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. ishračiv. — *nepouzdano.*

ISHRAKÍVATI, ishràkujêm *ili* ishràkîvâm, *impf.* ishrakati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izhrakujem, izhraknuti ‚excreo, screo', izhrakujem se, izhraknuti se ‚excreor, screor', *i u Stulićevu:* ishrakivati, ishrakivam *uz* ishrakati *s dodatkom da je riječ ruska.*

ISHRÁKNUTI, ìshrâknêm, *pf. jedan put ishrakati. — složeno:* iz-hraknuti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izhraknuti, izhrakati ‚excreo, screo'), *u Belinu* (izhraknuti ‚buttar fuori il raschio sputando' ‚excreo' 607ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kod* izhrakujem; izhraknuti se *kod* izhrakujem se), *u Stulićevu* (v. ishrakati). Ishraknu ju *(pļuvotinu)* u obraz pripovijedavcu. B. Kašić, fran. 99.

ISHRÁKŃĚŃE, *n. djelo kojijem se ishrakne. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izhrakneńe ‚excreatus, screatus, excreatio'.

ISHRAKŃÍVATI, ishràkńujêm *i* ishràkńîvâm, *impf.* ishraknuti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. ishrakati.

ISHRÁNITI, ìshrâuîm, *pf. složeno:* iz-hraniti. — *impf.:* ishrańivati. — *Akc. je kao kod* ishvaliti.

a. *učiniti da što (objekat) ne bude već hrańeno (čuvano), uništiti (u ovom značeńu može biti da nije složeno:* iz-hraniti, *nego da je postalo od* iz *i* hrana *nastavkom* i). — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (‚perdere'). Tko bi više pisanьno isьhranilь ali prêtvorilь. Spom. sr. 2, 40. (1393).

b. *hranom uzdržati (posve, do kraja). — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚ernähren' ‚alo'). Šest vagana brašna, kojimi se po nijedan način toliko duvna izraniti ne mogaše. A. Kanižlić, bogoļubn. 438. S kolikom će izranit kućane. J. S. Reļković 299. Da se kuća zeleńem izrani. 307. I tvojega ždrala ishraniti. Nar. pjes. petr. 2, 207.

ISHRAŃÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se ishrańuje. — U Vukovu rječniku.*

ISHRAŃÍVATI, ishràńujêm (ishràńîvâm), *impf.* ishraniti. — *U Vukovu rječniku:* ishrańivati, ishrańujem ‚ernähren' ‚sustento'.

ISHŔDATI, ìshrdâm, *pf. izbiti, istući, izlupati. — složeno:* iz-hrdati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Može biti da je isto i:* izŕdati, ìzrdâm, *ispsovati, izgrditi. u Lici.* V. Arsenijević, *premda se značeńe posve ne slaže. ako je tako, treba popraviti akc. kod* ishrdati *ovako:* ishŕdati, ìshrdâm, *također i kod* hrdati: hŕdati, hŕdâm *(u Dubrovniku* r *nije nigda dugo, vidi* P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 156 *br.* 7).

ISHREPÈTATI SE, ishrèpećêm se, *pf. ismijati se.* — *složeno:* iz-hrepetati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚cachinnos edere'.

ISHRLITI, ishrlim, *pf. izmisliti (u radovima i zanatima).* — *složeno:* iz-hrliti. — *U naše vrijeme u Srbiji.* ‚Izrliće ti svakoga vraga'. ‚Sad izrliše štrimvletne, a pre su bilo jemenlije'. S. Ağić u Trsteniku.

ÌSHRSKATI, ishrskâm, *pf. izgristi hrskajući.* — *složeno:* iz-hrskati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dajde mi još koji ļešnik, svo sam one već pořska'. ‚E, ti bi danas vreću ļešnika izrska'. J. Bogdanović.

ISHUDITI, ishudim, *pf. učiniti da što bude posve hudo (mršavo).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ishude bo oni lica svoja za pokazat se čeļadim da se poste. S. Rosa 76b.

ISHÚDJETI, ishúdîm, *pf. složeno:* iz-hudjeti.

a. *izmršati, vidi* hudjeti, a. *isporedi* 1. hud, 1, a. — *Od* XVI *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* ishudêti), *a između rječnika u Stulićevu* (ishuditi *i* izhuditi, v. hudjeti). Kada ko ima podosta blaga preko zime krmiti, a malo piće, s kojom tako nateže, da mu blago jedva proļeća dočeka, a kroz to strašno omrša, onda reče: ‚Moe 'e blago strašno izudelo, neće se do po ļeta oporaviti'. J. Bogdanović.

b. *istamńeti, posve potamńeti, vidi* hudjeti, b. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISHUĐÍVATI, ishûđujêm *i* ishûdîvâm, *impf.* ishudjeti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izhudivati, izhudivam, freq. hudjeti.

ÌSHULITI, ishulîm, *pf. posve zlo o kome (objektu) izgovoriti.* — *složeno:* iz-huliti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izhuliti koga, v. omraziti). Draga kćerce, diko moja, mnozi te su izhulili, da b' te hrabru omrazili. S. Bobaļević 225.

ISHUNCUTÁRITI SE, ishuncùtârîm se, *pf. postati posve huncut.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ovaj moj čoban živi je uncut posta', izuncutario se s drugijem čobanima, pa ni za vraga nije'. ‚Mirno 'e to djotešco bilo, ali se seoskom djecom izuncutari'. J. Bogdanović.

ISHUSTAN, *vidi kod* ishustati.

ISHUSTATI, ishustam, *pf. ižvakati, ishrskati.* — *složeno:* iz-hustati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Čim zajedno svoje i crkvo blago izhusta. J. Kavańin 91a. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka ima riječ* ishustan (izhustan) *što bi po obliku bio part. praet. pass. ovoga glagola, ali mu ne odgovara po značenju.* Rodovnici izhustani i nepočteni. Transit. 31.

ISHVALAN, ishvalna, *adj. vidi* ishvaliv. — *U Stulićevu rječniku:* izhvalan ‚magna laude, magno elogio dignus'. — *nepouzdano.*

ISHVÁLITI, ishvâlîm, *pf. veoma, posve pohvaliti.* — *složeno:* iz-hvaliti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* ishvâļen; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.:* ìshvâlî. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izhvaliti ‚glorificare molto' ‚magna gloria afficere' 351b) *gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu* (izhvaliti koga ‚aliquem summis laudibus offerre, aliquem elogiis cumulare'). Da ga moje moć slabosti vrsna nije izfaliti. P. Knežević, pism. 183. No nahodo zadovoļnijeh rijeći za ishvaliti ga. S. Rosa 175b. Slijedi ga Fabro glasoviti, toliko izhvaļen od svetoga Franćeska. D. Bašić 219.

ISHVALIV, *adj. koji treba da se ishvali, dostojan velike hvale.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* izhvaliv, v. izhvalan.

ISHVJELATI, ishvjelam, *pf. izrezati na hvjele, iskrižati.* — *Postaje od* iz *i* hvjela *nastavkom* a, *ili je složeno:* iz-hvjelati. — *U Belinu rječniku:* izhvjelati ‚fettare il pane, carne' ‚scindere panem' 312b, *i u Stulićevu:* v. iskrižati.

ISHVJELITI, ishvjelim, *pf. vidi* ishvjelati. — — *U Stulićevu rječniku:* v. iskrižati. — *nepouzdano.*

ISIDOR, *m.* Ἰσίδωρος, Isidorus, *ime muško.* — *isporedi* Isidoro. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu:* Isidorъ, u državi despota Stefana 1423 ‚mitropolitъ Isidorъ' (Spom. sr. 2, 80). Isidorъ (kaludersko i svetovno). S. Novaković, pom. 68. Gńat Eufomije, Isidora. J. Kavańin 329b. Isidor Stojanović. Nar. pjes. vuk. 2, 648 *(među prenumerantima).*

ISIDORA, *f. ime žensko, vidi* Isidora. — *isporedi* Isidorija. — *Prije našega vremena.* Isidora (monahija). S. Novaković, pom. 68.

ISIDORIJA, *f. vidi* Isidora. — *Prije našega vremena.* Isidorija (monahija). S. Novaković, pom. 68.

ISIDORO, *m. vidi* Isidor. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Sveti Isidoro govori. S. Matijović 36.

ISIHATI, isišem, *impf.* isahnuti, *od čega postaje.* — *-i- stoji mj. ńegdašńega y što postaje od ъ.* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (isyhati ‚exarescere'). Mnogaago radi poštenija izsihajušti utrobê jego. Domentijanb 62.

ÌSIJATI, isijêm, *pf. složeno:* iz-sijati.

a. exserere, *posve posijati.* — *Od* XVIII *vijeka.* Vaļa makovo sjeme sjejati . . . i onako izsjejati da sjeme na jednomu mjestu nije odviše gusto, na drugomu pak rijetko. I. Jablanci 177.

b. excernere cribro, *posve prosijati.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (isijati, v. prosijati; izsijati ‚stacciare' ‚cernere') *i u Vukovu* (‚aussieben' ‚percribro'). Prije muku isijat neg žito posijat. (D). Poslov. danič. 101.

ISIJÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se isijava, vidi kod* isijavati.

ISIJÁVATI, isijâvâm, *impf. vidi* isijevati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ti ovo brašno slabo isijavaš, ode ti ga polak u osjevina'. ‚Pa što se odma na to ļutiš, što ja tvome isijevańu prigovaram?' J. Bogdanović.

ISIJÈCÂŃE, *n. djelo kojijem se isijeca.* — *U Vukovu rječniku.*

ISIJÈCATI, isijecâm, *impf.* isjeći, *od čega postaje.* — *-ije- stoji po južnom govoru (mj. ńegdašńega ê), po istočnom* e: isécati, isêcâm, *po zapadnom* i: isícati, isîcâm. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl.* isijècajû, *u aor.* isijècah, *u ger. praes.* isijècajûći, *u ger. praet.* isijècâvši, *u part. praet. act.* isijècao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚andar trucidando, andar tagliando a pezzi' ‚identidem concidere, excidere') *i u Vukovu* (‚aushauen' ‚excido').

a. *vidi* isjeći, I, 1. Nit' se dade izsicati smola. J. S. Reļković 274. Kad se isijecaju čelo iz drveta. Vuk, poslov. 246.

b. *vidi* isjeći, I, 2. Agareni obitekošo vьsu zemļu plêńajušto i požižajušto i izsêcajušto. Glasnik. 32, 273. (1634).

ISIJEKAŃE, *n. djelo kojijem se isijeka.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (kod* izsečońe) *i u Stu-*

lićevu (v. isječeńe *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

ISIJEKATI, isijekam, *impf. vidi* isijecati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izsekam *(vidi kod* isjeći).

ISIJET, *m. vidi* isiot. — *U Stulićevu rječniku:* isijet, vrsta od mirisa ‚zinziba, gengiovo, aromato' ‚siliquastrum'.

ISIJÈVÂŃE, *n. djelo kojijem se isijeva (vidi* 1. isijevati). — *U Vukovu rječniku.*

1. ISIJÈVATI, isijevâm, *impf.* isijati. — -ije- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *po istočnom glasi* e: isévati, isêvâm, *po zapadnom* i: isívati, isîvâm. — *Akc. je kao kod* isijecati. — *isporedi* isijavati. — *Od* xviii *vijeka.*

a. *vidi* isijati, a. Do ńe prosa izsivati neka. J. S. Reļković 174.

b. *vidi* isijati, b. — *U Vukovu rječniku:* ‚aussieben' ‚percribro'.

2. ISIJÈVATI, isijevâm, *impf.* isjati *(složeno:* iz-sjati, *ali nema potvrde), posve sjati ili sjati iznutra na poļe.* — -ije- *i akc. kao kod* 1. isijevati. — *Od* xvi *vijeka.* S kom *(vilom),* prave, zora bil' i sunce isiva. Ġ. Držić 435. Iz rane prsi izsijevaše jedan zrak svjetlosti priugodne. I. M. Mattei 124.

ÌSIJEVCI, isjevâkâ, *m. pl. u Vukovu rječniku:* 1. ono brašno što se po drugi put isijeva (na rjeđe sito) iz mekińa ‚das nachgesiebte' ‚farina secunda'. 2. (u Bosni) ‚die kleien' ‚furfur', cf. osjevine *(vidi* mekińe). — *Kod ostalijeh je padeža akc. kao u nom.:* isijevcima, isijevke.

ISIŃSKA, *f.* strana u Budńu (u Pivi). V. Ļešević.

ÌSIOT, *m. ńeka biļka.* — *isporedi* isijet. — *U Vukovu rječniku:* ‚der zittwer' ‚amomum zedoaria Linn.' Isjet, isiot (Orfelin), zinziber, gengiovo (Stulli), gengero *(u rukopisu iz* xvii *vijeka),* Zingiber officinale Rosc. B. Šulek, im. 114. Isiot, Curcuma zedoaria L. J. Pančić, bot. 154.

ISIPATI, isipļem *i* isipam, *impf.* isuti. — -i- *stoji mj. ńegdašńega* y. — *Uprav su dva glagola:* ìsipati, isipļêm *(i* ìsipâm) *koji je uprav impf.* isuti *od čega postaje; i* isipati, isîpâm *koji je iterativni glagol prema prvome i od ńega postaje. kod prvoga je akc. kao kod* izgledati, *a kod drugoga kao kod* ispitati. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (isipati, isipļem ‚gettare dal seno qualche cosa' ‚excutere e sinu' 341b), *u Bjelostjenčevu* (izsipavam, izsipati ‚effundo'), *u Stulićevu* (isipati *i* izsipati, izsipļem *i* izsipam, 1. v. izasuti *s dodatkom da je riječ ruska.* 2. ‚e sinu aliquid excutere'), *u Daničićevu* (isypati ‚ejicere'). Ne izsipa strêlь tulь. Domentijanb 103. Izsipļi iz grьnila vь vodu. Glasnik. 25, 34. (xvii *vijek).* Dobro tvoje koje češ u krilo izsipati moje. A. Kanižlić, rož. 120. — *Refleksivno:* isipati se. *u Bjelostjenčevu rječniku:* izsipavam se, izsipati se, kakti pčele iz vulišća i negda ļudi iz hiže etc. ‚proruo, prorumpo, erumpo et cum impetu exeo'.

ISIPÁVATI, ìsipâvâm, *impf. iterativni glagol prema* ìsipati. — *U Bjelostjenčevu rječniku: praes.* izsipavam *(vidi kod* isipati).

ISIRÒMAŠITI, isiròmašîm, *pf. u Stulićevu rječniku:* izsiromašiti, v. izubožiti. — *nepouzdano.*

ÌSISATI, ìsisâm (ìsišêm), *pf.* exsugere, *sisajući izvaditi (sve).* — *složeno:* iz-sisati. — *Akc. je kao kod* ìzgledati *i* izgrtati. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izsisati ‚suggere affatto' ‚exsugo' 717a; ‚lattare, succhiare tutto il latte' ‚ubera exsiccare' 427a), *u Stulićevu* (izsisati, izsisam ‚sugere, exsugere'), *u Vukovu* (‚aussaugen' ‚exsugo'). Ah, na ovo li bludnos tvoja dovela me, izdavnice, ka pod slikom od pokoja dvorne i blage ļubovnice na službu me tvu zapisa, dokli iz mene krv isisa! I. Gundulić 220. Evo ćud imenovanih živina izsisana s mlikom. Ant. Kadčić 507. Nijesam ja to iz prsta isisao. (Nijesam izmislio, nego sam čuo). Nar. posl. vuk. 217.

ISÌTNITI, ìsitnîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve sitno.* — *složeno:* iz-sitniti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚zerkleinen' ‚comminuo'). Treba paziti da je zemļa sasvim razdrobļena i isitńena. P. Bolić, vinogr. 1, 128. Ovim se kopańem mora zemļa sasvim isitniti. 1, 219.

ÌSJECATI, ìsjecâm, *pf. isjeći na sitne komadiće, uprav je dem.* isjeći, *isporedi* isjeckati. — -je- *stoji po južnom govoru, po istočnom* e: ìsecati, *po zapadnom* i: ìsicati. — *Akc. je kao kod* ìzgledati. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚issjeccati', razrizati na mrve ‚trucido, concido') *gdje se naj prije javļa, i u Vukovu* (‚zerhauen' ‚disseco'). Tilesinu na komadiće izsicavši. A. Kaniźlić, kam. 142.

ISJECKANICA, *f. jelo od isjeckana mesa.* — *U Belinu rječniku:* izsjeckanica ‚piccatiglio, vivanda di carne o altra minutamente tritata' ‚minutal' 562b, *i u Stulićevu:* izsjeckanica ‚piccatiglio' ‚obsonii genus (ex carnibus minutim concisis, contritis)'.

ÌSJECKÂŃE, *n. djelo kojijem se isjecka.* — *U Stulićevu rječniku.*

ÌSJECKATI, ìsjeckâm, *pf. dem.* isjecati. — *U Belinu rječniku:* izsjeckano meso ‚piccatiglio, vivanda di carne, o altra minutamente tritata' ‚minutal' 562b, *i u Stulićevu:* ‚in modum unguis secare'. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Lijepo to i što sitnije meso isjeckaj za kobasice'. J. Bogdanović. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

ÌSJEČAK, ìsječka, *m. u Vukovu rječniku:* isječak, od pečena brava ono između butova i rebara ‚das ausgehauene stück eines gebratenen lamms von der hüfte bis zu den rippen' ‚pars exsecta agni assati' *s primjerom:* Taj se hrani isječcima. — *isporedi* isjek *prema čemu može biti deminutiv.*

ÌSJEČÊŃE, *n. djelo kojijem se isiječe.* — *Stariji je oblik* isječenje. — *U Belinu rječniku:* izsječenje ùdâ: ‚smembramento, staccamento o tagliamento di membra' 630a; *u Bjelostjenčevu:* izsečeńe, izsekańe ‚exsectio'; *u Stulićevu.*

ÌSJEĆI, isijèčêm, *pf. složeno:* iz-sjeći. — *Akc. kaki je u praes. (ist.* iséčêm, *zap.* isíčêm), *taki je u impt.* isijèci (iséci, isíci); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* (iseći, isići), *osim aor.* 2 *i* 3 *sing.:* ìsiječe (ìsêče, ìsíče). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* isêšti; *između rječnika nahodi se u Mikaļinu* (issjeći, isprisicati ‚concido, subcaedo, trucido, internecione vel occisione occidere'; issjeći u okolo ‚circumcido, amputo'; issjeći šumu il' ti dubravu ‚excidere lucum'), *u Belinu* (izsjeći na peče ‚tagliar a bocconi, overo a membro a membo' ‚membratim secare'; isjeći na kuse, isjeći na peče ‚tagliar in pezzi' ‚concido' 720b), *u Bjelostjenčevu* (izsekam, izseći ‚exseco, interluco'), *u Voltigijinu* (iseći ‚stagliare, smembrare, tagliar in pezzi' ‚zerspliedern, zerstücken'; izseći ‚scavare tagliando; stagliare' ‚aushauen; zerstücken'; izsići, v. izseći), *u Stulićevu* (isjeći *i* izsjeći ‚concidere, excidere, trucidare')

u Vukovu (1. ‚aushauen' ‚excido', n. p. čele, tiće. 2. ‚zerhauen' ‚disseco'), *u Daničićevu* (isêšti *i* isêći ‚excidere; concidere').

I. *aktivno.*

1. excidere, *sijekući izvaditi ili izdupsti.* Iseče trьnije prêlьstьnoje. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Jestь zakonь stari da mu se imaju izьsići tri rebra. Stat. poļ. ark. 5, 272. Postavi ga u grob svoj novi, koji bješe isjekao u kamenu. N. Ranina 94b. mat. 27, 60. Koji *(grob)* bješe u kamenu izsjekao aliti izdubao. M. Divković, bes. 390b. I položi ga u greb svoj novi ki biše izsikal u kamen. M. Alberti 466. Metnu ga u novi svoj grob što je bio isjekao u kamenu. Vuk, mat. 27, 60.

2. iz *nema značeńe mjesno kao kod* 1, *nego ističe savršeńe sječeńa.*

a. *sijekući razdijeliti što na komade. a) objekat je čeļade.* Isiječe te na peče, ako izide. M. Držić 365. Koja *(kola)* hoće ju *(Katarinu)* izsikši nemilo umoriti. F. Vrančić, živ. 13. Što ju onada u sto dijela ne isiječe gusa vrla? G. Palmotić 1, 354. Hteći da ga satariše i na mrve da ga isiječe. J. Palmotić 107. Na mrve ih izsjekoše. 358. Brata ubi i isiječe na kusove. V. Maģarović 38. Ako ćeš me isići na peke. M. A. Reļković, sat. G1b. Isjekoše bega na komade. Nar. pjes. vuk. 3, 369. Isiječe Samuilo Agaga. Đ. Daničić, 1sam. 15, 33. — *b) objekat je što drugo.* Dok isičeš *(kupus)*, ta na hrpu meći. J. S. Reļković 406.

b. *kao* odsjeći, presjeći. Isêkļ jesi vь užasê glavy silьnyihь. Danilo 186. Isiječe s nogu bukagije. Nar. pjes. vuk. 1, 546. Tu plamene nože povadiše i povode konma isjekoše. 4, 339.

c. *sijekući ubiti; razlikuje se od* d, *a) u tome što je objekat jedno živo (čeļade ili životińa).* Snažna isjekoh ja Cerana. G. Palmotić 1, 219. Ter ga *(gusara)* isijeci ter pohara. 2, 248. Branislava grdno izsiječe rukam' svojima. J. Kavańin 182a. Da će me prija ńiove sabļe isići. J. Banovac, pred. 128. Zgrabi neprijateļa i izsici ga. A. Kanižlić, kam. 141. Ti povadi moju britku sabļu, isijeci vlaškog svetiteļa; kad is'ječeš vlaškog svetiteļa, igumana onda isijeci. Nar. pjes. vuk. 3, 75.

d. *objekat je mnoštvo čega živa ili neživa, te je značeńe da se posiječe cijelo mnoštvo. a) kod živa objekta, značeńe je ubiti, vidi* c. Moja sela plênili i boļare jeli, a druge isêkьli. Mon. serb. 21. (1238). Ter smetene i neskladne glave sveži, puke isijeci. I. Gundulić 421. Jer vojnica ona uteče da je ne sijeku poļski mači, ište, da ju on isiječe. 517. Dokli bojnici od istoka dodu i svijeh nas ovdi isiku. 569. Mnoge isiječe, mnoge rani. G. Palmotić 1, 302. Hudu vojsku zlijeh Trojana svukoliku isijecimo. 2, 138. Jedne obori, jedne splesa, jedne istjera, jedne isiječe. 2, 182. U povoju djecu isjeći. P. Kanavelić, iv. 178. Atalija isiče svu porodicu kraļevu. M. Radnić 51a. Boja, gdi izsiječe množ Turaka. J. Kavańin 138b. Turaka kô izsjekoše na poļani. 232a. Sve katolike isiče. J. Filipović 1, 28a. Sabeji čobane i težake isikoše. 1, 413b. Što godi dičice nadoše u Betlemu, sve pomorišo i izsikoše. F. Lastrić, od' 391. Otirašo 500 jarmov volova, izsjekavši težake. nad. 215. Odluči izsići sve i pomoriti. svet. 50a. Pokla i izsiče svu djecu. 196b. Tamerlan vojsku izsiče *(Bajazetu)*. A. Kanižlić, kam. 644. Sve do jednoga izsikoše E. Pavić, ogl. 173. Izsikavši sve što živo nadoše. And. Kačić, kor. 120. Isikavši čeļad. 478. Sabļa slovinski junaka mlogo hiļad izsiče Turaka. Nadod. 48. Oštrim mačem nike isikoše. 50. Pa na Turke juriš učinio, pola ih je sabļom isjekao, a pola ih caru opremio. Nar. pjes. vuk. 2, 323. Jednu vojsku sabļom isjekao. 2, 368. Hoće isjeć mloge uzavnice. 2, 412. Isjekoše trideset delija. 3, 13. Sav ńemački tabor isjekao. 3, 46. Sve isjek'o babe po Janoku. 3, 256. — *b) objekat nije živ, kao drveće, dračje itd.* Nije dosta da samo izsiče dračje do zemļe. F. Lastrić, ned. 310. Da šumarje oko ńega izsiče. E. Pavić, ogl. 184. Na brdaļku šumarje izsiče. Nadod. 196. Gajeve ńihove isijecite. Đ. Daničić, 2mojs. 34, 13.

3. *objekat je ono čim se siječe, te je značeńe da se ovo od velika sječeńa uništi.* Obadvije sabļe isjekoše. Nar. pjes. vuk. 2, 283.

II. *pasivno.*

1. *vidi* I, 1. Da je oltar bil issičen v kamiku. Naručn. 26a. Izsječen ‚excavatus'. A. d. Bella, rječn. 651a.

2. *vidi* I, 2. Osta isječen vas na peče. I. Gundulić 558. U sto dila isječene vrzite ih dno pučine. G. Palmotić 1, 174. Izsječeni, bezudani, cijeli će se nazirati. J. Kavańin 560b. Isječen na uda ‚smembrato, dimembrato' ‚dear tuatus'. A. d. Bella, rječn. 680a. Isječen ‚tagliato a membro, a membri' ‚membratim secatus'. 721a. Da budu moja uda na mrvice isječena. V. M. Gučetić 120. — Bijele im ruke isječene. Nar. pjes. vuk. 3, 497. — Jednog' rukom svojom smaknu, u dubravi izsječena pak ostavi. J. Kavańin 301a. — Kolik krati vode čiste crnom krvi zamutiste isječenijeh nevjernika! G. Palmotić 2, 521. Putove krvju izsičenije' natopio. F. Lastrić, test. 122a. Vojske na te udaraše, al' se one vazda pokajaše, jer su kruto bile isječene. And. Kačić, razg. 206a. A kad vidi isečene Turke. Nar. pjes. vuk. 3, 42. — Na ńim žeži isičeno graće. J. S. Reļković 77. ‚Sva nam je gora već isječena'. ‚Bio je onđe nekad pravi gaj, ali je sad već sav isječen'. J. Bogdanović.

III. *sa* se.

1. *pasivno.* Imao bi se taki čovjek na peče na peče isjeći. M. Divković, bes. 419b. Ova od ļudi vrsta opaka da se isiječe, da se utopi. G. Palmotić 2, 386.

2. *recipročno (prema značeńu kod* I, c *i* d, *a)).* Mogli bi se u drêvu ili u plavi ļudije isêći braneće i ne dajuće svojega trьga ili prateži vrьći. Spom. sr. 1, 115. (1412). Izadoše dva čovika imadući mače ogńevite, koji se medu se izsikoše na dile. J. Banovac, razg. 58. Isiče na dile jedan drugoga, kad isikoše onda . . . J. Filipović 1, 465a. Žestoko se vojske isjekoše. And. Kačić, razg. 177b. Tako se nemilo isikoše, da se mrtaca broj ne znadiše. kor. 248. Tu se teško isjekoše vojske. Nar. pjes. vuk. 3, 270.

ISJEK, *m. vidi* isječak. — *U Vukovu rječniku.*

ISJESTI, isjedêm. *pf. složeno:* iz-sjesti. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka kao da znači: sjesti, zasjesti.* V seli jednom izsede. Š. Kožičić 57a.

ISKA, *f. buka, isporedi* fiska, viska *itd.* — *Riječ onomatopejska.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Tek se približimo turskome brodu, stade iska i treska, poklič i urišańe. S. Ļubiša, prič. 9.

ISKÂČ, iskáča, *m. čovjek koji ište.* — *isporedi* iskalac, iskatel. — *U jednoga pisca našega vremena.* Tad iskači redom oskorežni. Osvetn. 5, 10.

ISKAČKATI, iskačkâm, *pf. složeno:* iz-kačkati. — *U naše vrijeme u Lici.*

a. *aktivno, kačkańe posve obaviti.* ‚Što ti žlicom kačkaš tu palentu?' ‚E, onako ona vavije, prije

negoli počme jesti, svako jelo pred sobom iskačka, pa onda jede'. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno.* ‚Bome sam se danas po ovom blatu glindajući sit nakačka' i iskačka''. J. Bogdanović.

ISKÁDITI, iskâdîm, *pf. posve pokaditi.* — *složeno:* iz-kaditi. — *Od* XVIII *vijeka. a) sa značenjem sprijeda kazanijem.* Vaļa takvo mjesto suhima travama dobro iskaditi. I. Jablanci 130. Ako čovik suda s mirisnim orješkom upaļenim mrvo iskadi. 210. — *b) vidi* 1. iskaliti. Istinito je ovo izušćeńe izrečeno za iskaditi jid. I. J. P. Lučić, razg. 3. Psovaoci jezikom običaju izkaditi jid srca svoga. 89. Mogahu iskadit svoj jed. M. Pavlinović, razl. spis. 144.

ISKAHNUTI, iskahnem, *pf. izreći.* — *složeno:* iz-kahnuti. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka. (Bog)* ništar ne postoje, ditetce nadahnu, ki srid puka stoje besidu iskahnu. M. Marulić 89.

ISKAÌŠATI, iskaišâm, *pf. izrezati na kaiše.* — *složeno:* iz-kaišati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISKÀIŠITI, iskàišîm, *pf. izbiti kaišem.* — *složeno:* iz-kaišiti (?), *ili postaje od* iz *i* kaiš *nastavkom* i. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome ga dobro iskaiši!' ‚Nude čuvaj se, ako te uvatim, bome ću te živo iskaišiti'. J. Bogdanović.

ÌSKAJÂŃE, *n. djelo kojijem ko iskaje ili se iskaje.* — *U Stulićevu rječniku.*

ÌSKAJATI, iskajêm, *pf. posve pokajati.* — *složeno:* iz-kajati. — *Akc. se mijeńa u impt.* ìskâj, iskâjmo, iskâjte. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izkajati grijeh ‚pentirsi con effetto e col sodisfar al peccato' ‚culpam poenitendo delere' 553[a]), *u Stulićevu* (iskajati *i* iskajati se *i* izkajati ‚vera poenitentia duci'), *u Vukovu (vidi kod* b).

a. *aktivno, prelazno, objekat je grijeh.* Neć moć vas svoj vik prirok taj iskajat. Š. Menčetić 148. Budući pokorom iskajo svoje krivine. I. Đorđić, ben. 169. Neka diklice isplaču, iskaju svoj grijeh. uzd. VII. Takav pokornik sve kolike svoje grihe izkaje. A. Kanižlić, uzr. 148.

b. *sa* se, *refleksivno, pokajati se posve.* — *U Stulićevu (vidi sprijeda) i u Vukovu rječniku:* ‚genug bereuen' ‚satis doleo' *s primjerom:* Kajem se, ne mogu se iskajati.

ISKAJPITI, iskajpim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izkajpiti, iz kajpe izvaditi ‚cavea educere'. — *nepouzdano.*

ISKAJPIVATI, iskajpivam, *impf.* iskajpiti. — *U Stulićevu rječniku:* izkajpivati, izkajpivam *uz* izkajpiti. — *sasma nepouzdano.*

ISKÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se iskače.* — *U Mikaļinu rječniku:* iskakanje od iskra iz ogńa ‚scintillatio'; *u Stulićevu (gdje ima i* iskara iskakańe ‚scintillatio'); *u Vukovu.*

ISKÁKATI, iskâčêm, *impf.* iskočiti. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (iskakati, iskočiti na dvor ‚prosilio, exilio'), *u Stulićevu* (iskakati *i* izkakati *i* izskakati ‚exilire, prosilire'), *u Vukovu* (‚ausspringen' ‚exsilio' *s primjerom iz narodne pjesme:* Od muke im oči iskakahu).

a. *aktivno. a) uopće.* I u to iz voda hrlo iskače, i uzam ruho na se meće. I. Gundulić 408. U rijeku se meće doli, na vrh ona iz dna iskače. 412. Trjeskovite vidiš maće, gdi netom se silno sretu, iz ńih ogńen plam iskače. G. Palmotić 1, 390. Iz kaldrme iskače kameńe. Nar. pjes. vuk. 2, 466. Neka iz tih zasjeda na susrete iskače. M. Pavlinović, razl. spis. 146. — *b) prelazno, skakańem što vršiti, nadopuńati.* — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I jeda bi izskakala *(bludnica)* što još nije izplakala. V. Došen 100[a].

b. *sa* se, *refleksivno, skakati do mile volje.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚ballar troppo' ‚ad satietatem choreas duci'.

ISKAKÍVATI, iskàkujêm *i* iskàkîvâm, *impf. iterativni glagol prema* 1. iskakati. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (iskakivati, iskakivam, freq. v. iskakati). U zraku ukaza mu se križ, is koga zlate iskakivahu iskre. F. Glavinić, cvit. 123[b].

ISKÁKOTATI, iskákoćêm, *pf. izreći kakotańem kao kokoš (metaforički i satirički o babi).* — *složeno:* iz-kakotati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* A kad baka izkakoće od junákâ, sve što hoće. V. Došen 128[a].

ÌSKALAC, ìskaoca, *m. vidi* iskač. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Voltiǵijinu* (iskalac ‚ricercatore, chi cerca' ‚nachforscher'), *i u Stulićevu* (iskalac *i griješkom* iskaoc, v. iskateļ). U kladah su stjesnuti svi iskaoci svejer od stvari raskošnijeh. B. Kašić, nasl. 168.

ISKALÁŠITI, iskàlâšîm, *pf. dobiti kalašeńem.* — *složeno:* iz-kalašiti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U Voltiǵijinu rječniku:* izkalašiti ‚raggirare, adescare, conseguire mediante raggiri' ‚etwas durch anlocken erhalten', *i u Stulićevu:* izkalašiti, v. izglangolišiti. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. ISKÁLATI, ìskâlâm, *pf. izrezati.* — *složeno:* iz-kálati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U Vukovu rječniku:* iskalati, t. j. ribu ‚zerschneiden' ‚disseco', cf. kalati.

2. ISKÀLATI, iskàlâm, *pf. iscrpsti.* — *složeno:* iz-kàlati (?). — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kad bunar hoće da skidaju, iskalaju naj prije iz ńega svu vodu'. V. Arsenijević. ‚Upala mačka u bunar, pa smo morali svu vodu van iž ńega iskalati'. J. Bogdanović.

ÌSKALICA, *f. vidi* iskateļica. — *U Stulićevu rječniku.*

ISKÀLITEĻ, *m. čovjek koji iskali (vidi* 2. iskaliti). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚qui luto inficit'.

ISKÀLITEĻICA, *f. žensko čeļade koje iskali (vidi* 2. iskaliti). — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚quae luto inficit'.

1. ISKÁLITI, iskâlîm, *pf.* explere (animum, iram, odium etc.), *uprav ishladiti, ali se obično upotrebļava u metaforičkom smislu s objektima srce, jed, mržńa itd. te znači: ispuniti žeļu što je postala od kakva neugodnoga ili zloga duševnoga osjećańa, kao što je ļutina, mržńa itd. (tal.* sfogare). — *složeno:* iz-káliti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (iskaliti, t. j. srce na kome ‚abkühlen, den muth kühlen' ‚expleo animum'). Poče za iskaliti svoju nemilostivost u krvi ovoga pravednika. I. J. P. Lučić, izk. 17. Namisto udiļ iskaliti srditost. razg. 108. Srditost i razgnivļeńe iskaliti. Grgur iz Vareša 86. Ne more iskaliti svega svoga gńiva. 87. I tako srca svoja iskale. Vuk, građ. 177. Pošto je svoje srce iskalio. odg. na utuk. 3. Stevan iskali svoj jed protivu one prijevarne gospoštine. S. Ļubiša, prip. 83. Da iskališ to tvoje pogano i otrovno srce. 235. Srce iskale na Franceze. M. Pavlinović, rad. 111. Dokle ne iskali na krvničkoj

rani svoje boli. Osvetn. 1, 58. Time turska zloba gńijev iskali! 4, 64.

2. ISKÁLITI, iskâlîm, *pf. vidi* iskaḷati. — *složeno:* iz-kaliti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U Belinu rječniku:* izkaliti ‚lotare, infangar molto' ‚valde lutare'. A. d. Bella, rječn. 443b, *i u Stulićevu:* iskaliti *i* izkaliti ‚oblimare, delutare, luto inficere'. — *Sa* se, *refleksivno. u Voltiǵijinu rječniku:* izkaliti se ‚infangarsi, imbrattarsi, insudicciarsi' ‚sich beschmutzen, besudeln'.

ISKALIV, *adj. koji se može iskaliti (vidi* 2. iskaliti). — *U Stulićevu rječniku:* ‚quod luto infici potest'. — *nepouzdano.*

ISKALOVITI, iskalovim, *pf. vidi* iskaḷati. — *složeno:* iz-kaloviti. — *U Stulićevu rječniku:* v. iskaliti. — *nepouzdano.*

ISKALOVIVATI, iskalovivam, *impf.* iskaloviti. — *U Stulićevu rječniku (uz* iskaloviti). — *sasma nepouzdano.*

ISKÀLUŽITI, iskàlužîm, *pf. vidi* iskaḷati. — *složeno:* iz-kalužiti. — *Akc. je kao kod* izdangubiti. — *U Belinu rječniku: (samo part. perf. pass.)* izkalužen ‚luto foedatus' 399b; *u Voltiǵijinu:* ‚imbrattare, sporcare, insudicciare' ‚beschmutzen'; *u Stulićevu:* v. iskaliti. — *Sa* se, *refleksivno. u Voltiǵijinu rječniku:* izkalužiti se, v. izkaliti se.

ISKÁḶÂŃE, *n. djelo kojijem se iskaḷa (i u konkretnom smislu: gnusoba ili što gnusno, u prvom primjeru: ḷaga). — Između rječnika u Stulićevu.* Ima biti jagańac bez iskaḷańa. N. Rańina 108a. ex. 12, 5. Pere nečistoće i iskaḷańa tvoje duše. M. Radnić 388a. Imaš oprati i umiti srce od svakoga izkaḷańa. 433b. Drugo iskaḷańe zdvorańe i oblačeńe. F. Lastrić, ned. 279.

ISKÁḶATI, iskâḷâm, *pf izgnusiti kalom i u širem smislu izgnusiti uopće (može biti i u prenesenom i u metaforičkom smislu). — složeno:* iz-kaḷati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (iskaḷati, obrḷati ‚oblimo, deluto, inficio, devenusto'), *u Stulićevu* (v. iskaliti), *u Vukovu* (‚mit koth beschmutzen' ‚luto foedo').

a. *aktivno.* Sve odeće iskaḷao jesam. N. Rańina 100b. isai. 63, 3. Eto me rukami tvojijemi iskaḷa. N. Naḷeśković 1, 176. Eto ju *(kuplicu)* iskaḷa, ti s' njeka oslica. 1, 258. Koji ga će iskaḷati. I. Ančić, vrat. 65. More kada raste iskaḷa krajeve. M. Radnić 137b. Zove svijet za privariti a tijelo za iskaḷati. 399b. Rijeka izašadši iz gńijezda s kišom opere brigove a iskaḷa sama sobe. 441b. Ako izkaḷaš crevḷe, ne otareš ih udiḷe? 473a. Što si sam izkaḷao, pomoti. (D). Poslov. danič. 124. Koji bi smio Isukrsta svojim saraništem metnuti u ka' i izkaḷati. M. Zoričić, zrc. 167. Spugom punom smrada svega ga iskaḷa. 187. Ne more da opere već izkaḷa. J. Vladmirović 44. Iskaḷah sve odijelo svoje. Đ. Daničić, isai. 63, 3.

b. *pasivno.* Koji ženami nijesu iskaḷani. N. Rańina 24b. apoc. 14, 4. Naodi se izkaḷan u grisijeh. P. Posilović, nasl. 141a. Ostaše progonitelji z dušami izkaḷanim. M. Radnić 219a. Ako se rves s jednijem koji je vas izkaḷan, neće ostati da se ne izmrḷaš. 361b. Ostavḷaš dušu ružnu i izkaḷanu kalom od grijeha. 473a. Obraz covicanski pḷuskami žudijskimi jest iskaḷan. M. Lekušić, razm. 86.

c. *sa* se, *refleksivno i pasivno.* Prije se pusti uhititi *(zebelin)* nego li da se iskaḷa. Zborn. 20a. Sunce koje stoji svrhu kala i ne iskaḷa se. 24b. Krstjani po opranju svetoga krštenja opet se izgnuse i iskaḷaju. M. Divković, bes. 457b. Vele se lasno mogu iskaḷati i izružiti. 632a. Nastoje očistiti papuče ali opanke ako im se izruže i izkaḷaju. 864a. Pusti se prvo uititi nego se hotiti izkaḷati. P. Posilović, cvijet. 203. Zraka od sunca koja udara svrhu kala i ne iskaḷa se. 217. Čiste obuću kad se iskaḷaju. M. Radnić 176b. Tko je iskaḷan neka se iskaḷa i većma. 311a.

ISKÁḶÊŃE, *n. djelo kojijem se iskali (vidi* 2. iskaliti). — *U Stulićevu rječniku.*

1. ISKAḶÍVATI, iskàḷujêm *i* iskàḷîvâm, *impf.* 1. iskaliti. — *U naše vrijeme (u jedinom primjeru refleksivno).* Iskaḷivahu se podsmevańem. M. Đ. Milićević, jur. 62.

2. ISKAḶÍVATI, iskàḷujêm *i* iskàḷîvâm, *impf.* 2. iskaliti. — *U Stulićevu rječniku: (griješkom)* iskalivati, iskalivam *uz* iskaliti.

ÌSKÂMČITI, iskâmčîm, *pf. kamčeńem dobiti, isporedi* iskamkati. — *složeno:* iz-kamčiti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìskâmčî. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide iskamkati). Dok iskamči od ńega čvornovaku jaku. J. Rajić, boj. 60.

ISKAMIČITI, iskamičim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izkamičiti. izkamičivam *i* izkamičujem, od kamičaka očistiti ‚elapidare, lapidibus solum purgare'. — *nepouzdano.*

ISKAMIČIVATI, iskamičujem *i* iskamičivam, *impf.* iskamičiti. — *U Stulićevu rječniku:* izkamičivati, izkamičivam *(praes.* izkamičujem *kod* izkamičiti) *uz* izkamičiti. — *nepouzdano.*

ÌSKÂMKATI (iskamkati), iskâmkâm (iskamkâm), *pf. kamkańem dobiti, isporedi* iskamčiti. — *složeno:* iz-kamkati. — *Akc. je kao kod* ispravdati *ili kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚abjammern' ‚elamentor', cf. iskamčiti). Sačuvaj te Bože kamkala, jer iskamka. Nar. posl. vuk. 275.

ISKANǴÌJATI, iskanǵijâm, *pf. izbiti kanǵijom. — složeno:* iz-kanǵijati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome sam ga kanǵijom dobro iskanǵija'. J. Bogdanović.

ISKANITI, iskanim, *pf. vidi* 1. iskaliti. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Idite protiva ńima srčbu vašu izkaniti. I. Velikanović, prik. 41.

1. ISKÀNTATI, iskàntâm, *pf. u Vukovu rječniku:* vide isnovati. — *složeno:* iz-kantati. — *Akc. je kao kod* iskončati.

2. ISKÁNTATI, iskántâm, *pf. ispjevati. — složeno:* iz-kantati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ali ga lijepo on tu i tu pjesmu iskanta!' — *I u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Kaže se i u prenesenom smislu (ironički) sa značeńem: izbrbḷati.* ‚Ču li šta mi iskanta?' Ž. Radoǹić. — *I sa* se, *refleksivno, kao izbrbḷati se.* ‚Ču li šta mi se iskanta?' Ž. Radoǹić.

1. ÌSKÂŃE, *n. djelo kojijem se îšte. — Stariji su oblici* iskanije *i* iskanje. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu* (jizkanje ‚investigatio'), *u Mikaḷinu* (iskanje), *u Belinu* (iskanje ‚pretensione' ‚postulatio' 583b; ‚cerca o cercamento, il cercare' ‚inquisitio' 185b; ‚inquisitione' ‚inquisitio' 407b; ‚procacciamento, il procacciare' ‚comparatio' 586b), *u Voltiǵijinu* (iskańe *i* izkańe), *u Daničićevu* (iskanije ‚quaestio'). Sbnide na iskanije pogvbšaago. Glasnik. 24, 241. (1353). Oni se počudiše tomu iskanju govoreći: ‚Ne čujemo mu se u ničemu dlьžni'. Spom. sr. 1, 3. (1395).

Ni uspomenutja ni iskanja. Mon. serb. 307. (1420). Za kigod uzrok čari ili bahorja ili iskanja. Š. Budinić, ispr. 86. Za zbiti naše nepristojno iskanje i odveće smijenje. M. Orbin 265. Ako vlasno iskanje se skrije. A. Georgiceo, nasl. 146. Naravsko iskanje tribuje da viru svetu nasliduje. 344. Grešnici slijede ńihova iskańa i žuđeńa. M. Radnić 286a. Našli ga posli duga iskańa. Grgur iz Vareša 69. Koji je slušao ta iskańa i obricańa. Vuk, poslov. 45. Iskańe ‚begehren' ‚petito'. B. Petranović, ruč. kń. 60. Iskańe ‚forderung'. Jur. pol. terminol. 214. Iskańe druge stranke ‚gegenforderung'. 231. Iskańe, istraživańe ‚requisition'. 429. Iskańe duga ‚schuldforderung'. 452. Iskańe bez temeļa ‚ungegründete forderung'. 529.

2. ÍSKÂŃE, *n. djelo kojijem se îšte.* — *U Vukovu rječniku.*

ISKAŃÈRISATI, iskańèrišêm, *pf. uprav svršiti kańerisańe, ali se upotrebļava metaforički gotovo kao* izmrdati. — *složeno:* iz-kańerisati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Taj žalosni i prežalosni kańerisalo neće nikad iskańerisati'. J. Bogdanović.

ÌSKAONÎK, *m. vidi* iskač. — *U Stulićevu rječniku:* v. iskateļ. — *nepouzdano.*

ÌSKÂP, *u Vukovu rječniku:* vide naiskap.

ÌSKAPÂŃE, *n. djelo kojijem se iskapļe.* — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izkapańe ‚extillare, subst.' *s dodatkom da je riječ ruska).* U sud prazni ima se uliti izkapańe soka. M. Radnić 203a.

1. ÌSKAPATI, iskapļêm, *pf. isteći kapļući.* — *isporedi* 2. iskapiti. — *složeno:* iz-kàpati. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *U naše vrijeme (uprav od* xvii *vijeka, vidi* iskapańe), *a između rječnika u Vukovu:* iskapati, iskapļe ‚austropfen, austräufeln' ‚exstillo' *s primjerima:* Oči ti iskapale! Dok su moje oči iskapale sve pletući od zlata košuļu (Nar. pjes. vuk. 2, 558). Da ti srce iskapļe. Nar. pjes. petr. 1, 233. Iskapale oči. S. Ļubiša, prip. 40.

2. ISKÁPATI, ìskâpâm, *impf. vidi* iskopavati. — *Od* xviii *vijeka po sjevero-zapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izkapam, kopati ‚effodio, exhumo') *i u Jambrešićevu* (iskapam ‚effodio'). Koji blago u ńivi sakriveno iskapa. J. S. Reļković xi. Zeļer, mrkvu, pastrnak iskapaj. 378. Ma ga svijest huda ne obznani, kad tko drugom crni rov iskapa. Osvetn. 1, 70.

1. ISKÁPITI, ìskâpîm, *pf. popiti sve do kapi.* — *Postaje od* iz *i* kap *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ‚ausschlürfen (bis zum letzten tropfen)' ‚exsorbeo'. — Nagne Markić i plosku iskapi. Nar. pjes. juk. 348. Turci Jandri čaše nazdraviše, svim je Jandre čaše iskapio, jer je junak vrlo iždednio. Nar. pjes. marj. 33. U zdravļe je iskapili! V. Bogišić, zborn. 392.

2. ÌSKAPITI, ìskapîm, *pf. vidi* 1. iskapati. — *složeno:* iz-kapiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Uļe je, vino je sve iskapilo'. ‚Bačva je sva iskapila'. P. Budmani.

ISKAPĻÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iskapļuje.* — *U Vukovu rječniku.*

ISKAPĻÍVATI, iskàpļujêm *i* iskapļîvâm, *impf.* 1. iskapiti. — *U Vukovu rječniku:* iskapļivati, iskapļujem ‚bis auf den letzten tropfen austrinken' ‚exsorbeo'.

ISKARAN, iskarna, *adj. kojeya treba iskarati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚objurgandus'. — *nepouzdano.*

ISKÁRÂŃE, *n. djelo kojijem ko iskara ili se iskara.* — *Stariji je oblik* iskaranje. — *U Mikaļinu rječniku:* iskaranje; *u Belinu:* iskaranje 147b; *u Bjelostjenčevu* (izkarańe), *u Stulićevu.*

ISKÁRATI, ìskârâm, *pf. (u Vukovu rječniku stoji da je impf.), vrlo, posve pokarati.* — *složeno:* iz-karati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (iskarati, karati vrlo ‚objurgo, asperius admoneo') *gdje se naj prije nalazi, u Belinu* (iskarati ‚bravare, fare ad alcuno una bravata' ‚obiurgo' 147b; ‚riprendere' ‚reprehendo' 624b; izkarati ‚rabbuffare, riprender bravando' ‚objurgo' 602a), *u Voltiģijinu* (‚sgridare, riprendere' ‚ausschmähien, ausschelten'), *u Stulićevu* (iskarati *i* izkarati ‚increpare, objurgare, corripere, arguere, reprohendere, punire, aspere inclamare'), *u Vukovu:* ‚ausschelten (österr. ausgreinen)' ‚objurgo'.

a. *aktivno.* Ni zla izbiti ni izkarati. (D). Poslov. danič. 81. Jakov hoće izkarati jedne i smradne zlogovore. J. Kavańin 567b. Očito ju izruži i ukorom svakim iskara. F. Lastrić, svet. 147b. Oštro izkaravši Mojsiju. E. Pavić, ogl. 104. Naj pri iskara rečenog filosofa, pak mu reče. M. Zoričić, zrc. 110. Molim vas izkarajte zdravo gospodina Tornbola. D. Obradović, basn. 414. Koliko će me prije iskarat, kako teško prikorit! A. Kalić 317. Mati ga za to vrlo iskara. Nar. prip. vuk. 198. Tako ga iskaraju i izruže, da jedva bez boja ostane. 2256. Iskara me vrlo, malo sam živ ostao. Vuk, poslov. 175. Slobodno iskaraj bližńega svojega. Đ. Daničić, 3moj. 19, 17. ‚Bome sam ga, brate, živo iskara', neće vala više prkositi'. ‚Nude ga, molim te, dobro iskaraj'. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno, iskaliti srce ili umoriti se karajući se.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚laxari vociferando'.

ISKARÌOT, *m. Ἰσκαριώτης,* Iscariotes, *biblički nadimak.* — *isporedi* Iskariotin. Juda Iskariot. J. Matović 137. Sotona uđe u Judu koji se zvaše Iskariot. Vuk, luk. 22, 3. — *U naše se vrijeme čuje i u narodu kao psovka izdajici, nevjernu čovjeku.* Svakog nevjerna čojka zovu ļudi ‚Iskarijotom'. ‚Što pitaš za ń, kakav je? ma Iskarijot'. J. Bogdanović.

ISKARÌOTIN, *m. vidi* Iskariot. Juda Iskariotin. I. Ančić, svit. 65. 79. vrat. 180. S. Rosa 68b. 96a.

ISKARÌOTSKÎ, *adj. vidi* Iskariot. — *Između rječnika u Daničićevu* (Iskariotskyj ‚Iscariotes'). Ljudi Iskariotskomu. Mon. serb. 342. Na mjesto Judo Iskariotskoga. S. Rosa 194a.

ÌSKÂRTATI, ìskârtâm, *pf. izgubiti kartańem.* — *složeno:* iz-kartati. — *Akc. je kao kod* ispravdati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Noćas sam iskarta' pet rajničkī'. ‚Svemu, brate, Pava iskarta i oči iz glave'. J. Bogdanović.

ISKÀSAPITI, iskàsapîm, *pf. isjeći (meso kao kasapin).* — *složeno:* iz-kasapiti. — *Akc. je kao kod* izdangubiti. — *Od* xviii *vijeka (u prvom primjeru sa* se, *recipročno, iperbolički).* Pobiše se među sobom i izkasapiše. G. Peštalić 191. ‚Bome, brate, ti to jaće sporo dereš, već bi Jovan vola odro i iskasapio'. J. Bogdanović.

ÌSKASATI, ìskasâm, *pf. izići kasajući.* — *složeno:* iz-kasati. — *Akc. je kao kod* izglodati. — *U naše vrijeme u Lici (u metaforičkom smislu).*

‚Sve su zime iskasale, iskasaće vala i ova'. J. Bogdanović.

ISKASITI, iskasim, *pf. izići (kasći). — složeno:* iz-kasiti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* I kad pram ńim od zgor Judita iskasi. M. Marulić 58.

ISKASTRITI, iskastrim, *pf. posve ohaštriti. — složeno:* iz-kastriti *(vidi* haštriti). — *Na jednom mjestu* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (‚castrare'). Ješto priložihъ otъ dubrave koju iskastrismo na Cêtiňu. Mon. serb. 532. (1485).

ISKÁŠÂŃE, *n. djelo kojijem ko iskaša.* ‚Ovo iskašańe lijepo me pozabavi, mislio sam da nemam dva tri puta kosom manuti, a ono evo zabaviće me ne malo do ručańe doba'. J. Bogdanović.

ISKÁŠATI, iskâšâm, *impf.* iskositi. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Što ti tu radiš?' ‚Evo oće nešto malo trave iskašam, ostalo nam sinoć, uvatio mrak, pa se nije moglo sve iskositi'. ‚Idem ja onaj jezik (duguast a uzak komadić livade) što no nam sinoć osta iskašati'. J. Bogdanović.

ISKÁŠATI SE, iskâšâm se, *impf.* iskositi se. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Nu moje nemilo srce se iskaša *(griješkom* izraža) i trudno toj dilo neće da podnaša, veleći da živi ga ogań skončaje. H. Lučić 201.

ISKÀŠḶATI (iskašḷati), iskašḷêm, *pf. kašḷući isplunuti; svršiti kašḷańe. — složeno:* iz-kašḷati. — *U Belinu rječniku:* izkašḷati ‚tossendo mandar fuori' ‚extussio' 737a; *u Stulićevu:* 1. ‚tossire, tossendo sputar fuori' ‚extussire'. 2. ‚finir di tossire' ‚desinere tussire'; *u Vukovu:* iskàšḷati ‚aushusten' ‚extussio'. — *Sa* se, *refleksivno: dosta, vrlo pokašḷati, svršiti kašḷańe. — od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz* iskašḷati) *i u Vukovu* (‚husten' ‚tussio'). Tu prosinac kašḷe i da se iskašḷe stara prsa tuče. A. Kanižlić, rož. 14. Pozravište se svi; iskašḷaše se, ućutaše se... M. Đ. Milićević, zim. več. 194.

ISKAŠḶÍVATI, iskàšḷujêm, *impf.* iskašḷati. — *Od* XV *vijeka.* Kašḷь imatь i ničtože ne iskašḷujetь. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 113. Mrša se iskašḷuje. M. Đ. Milićević, zim. več. 275. On se onda pojače iskašḷuje. jur. 4.

ÌSKATEḶ, *m. vidi* iskač. — *U Stulićevu rječniku:* ‚investigator, indagator, inquisitor, explorator etc.'.

ÌSKATEḶICA, *f. vidi* iskalica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae inquirit, exquirit, perquirit etc.'

1. ÌSKATI, ìštêm, *impf.* quaerere, petere, postulare, *truditi se što (objekat) naći, tražiti, truditi se uopće što dobiti. — Akc. kaki je u inf. taki je u cijelome aor.* iskah, iska *itd., u impt.* išti, *u ger. praet.* iskâvši, *u part. praet. act.* iskao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. — Riječ je praslavenska (s prvijem značeńem), isporedi stslov.* iskati, *rus.* искать, *češ* jiskati, *pol.* iskać. — *Korijen je* isq *indoevropski, isporedi lit.* jëszkoti, *suskr.* iš, iććhati *(želi), stvnem.* oisċōn. — *Oblici sadašńega vremena postaju od osnove* isk *nastarkom* j: skj *mijeńa se na* sč, šč, šć, št *(u čakavaca i u ńekijeh zapadnijeh štokavaca ostaje* šć: ìšćêm). — *Gdjegdje se kod pisaca nalazi griješkom z mj. s, jer su mislili da je složena riječ s prijedlogom* iz. — *U dva pisca* XVI *i* XVIII *vijeka impf. postaje od praes.:* ištijah. F. Lukarević 141; ištjaše. l. M. Mattei 21. 35. 122. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* jizkati ‚indagare; investigare; quaerere; vestigare'; *u Mikaljinu:* ‚quaero, inquiro, quaerito, investigo, indago'; iskati hranu ‚quaeritare sibi cibum'; *u Belinu:* ‚inquirere, cercare' ‚inquiro' 407b; ‚cercare, investigare, far diligenza di trovare' ‚quaero' 185b; ‚pretendere' ‚postulo' 583b; *u Bjelostjenčevu:* iščem, iskati, tražim, tražiti ‚quaero, indago, inquiro, investigo'; *u Jambrešićevu:* iščem ‚quaero, inquiro, indago'; *u Voltigijinu:* iskati, ištem *i (griješkom)* iščem ‚cercare, ricercare, pretendere, investigare' ‚suchen, fordern, nachforschen'; izkati, ištem ‚ricercare, investigare' ‚suchen, begehren'; *u Stulićevu:* ‚quaerere, inquirere, scrutari, perscrutari, indagare, perquirere, interrogare, studere etc.'; *u Vukovu:* iskati, ištem (u Bosni po varošima iščem), 1. ‚verlangen' ‚peto'. 2. (u Dubrovniku) ‚suchen' ‚quaero', cf. tražiti; *u Daničićevu:* ‚quaerere, petere'.

1. *aktivno.*

a. quaerere, *tražiti, starati se i truditi se dok se nađe ńešto što se ni po što ne zna ili što se posve ne zna gdje je: ono što se ište može biti ńešto što se imalo, pa se izgubilo ili zametlo, ili ńešto osobito (živo ili neživo) ili ńešto od ńeke vrste (može biti i umna stvar) što se i nije prije imalo, ali se želi imati (ne svagda kao da je što dobro nego i zlo n. p. da se može uništiti, vidi i* 2. iskati). *ovo starije značeńe (vidi sprijeda) sad nije kod većine naroda (vidi:* ‚Pitati' u Dubrovniku znači ‚iskati' (‚begehren'), a ‚iskati' znači ‚tražiti' (‚suchen'). Vuk, poslov. XLVI).

a) objekat je u acc. (ili u gen. partitivnome). Reče mati ńemu: ‚Sinu, za č si nam učinil tako? evo otac tvoj i ja brinući se iskahomo tebe'. I reče ńim: ‚Ča je da me iskahote?' Bernardin 15. luc. 2, 48—49. Kada zaliho ji, kad prije vrimena, kada išće raskoše. Naručn. 88b. Dobri pastiru, išći je *(orcu)* i postavi ju v tvoju ogradu. Transit. 116. Dlžan si iskati jednoga ispovidnika. Korizm. 60b. Ti činiš iskati naj boļega likara. 60b. Koga išćete vi? 93a. Irud iskaše dijete da izgubi ńega. N. Rańina 24b. mat. 2, 13. Iskahu ńega u roditeļa i znanaca, i ne našad ga vratili se jesu u Jeruzalem ištući ńega. 29b. luc. 2, 44—45. Ja sam budu iskati ovce moje. 42a. ezech. 34, 11. Ištite gospodina dokle se naći more. 43b. isai. 55, 6. Otola iskaše podobna bremena da ńega ńim prida. 90a. mat. 24, 16. Koga ištete? 108b. joann. 18, 4. Kada vidi da ga lovci ištu. Zborn. 6a. Ištući djevojčicu po lugovijeh i po poļijeh. 43b. Išti želuda. M. Vetranić 2, 140. Grlica dragoga ištući. M. Držić 14. Nijesi krs na sebi jutros učinio, ter išteš vraga ter ne maloga. 217. Skupe, ti išteš skandao. 237. Lik išćući za boteg ļubveni izličiti. P. Zoranić 11. Prem tebe ištijah. F. Lukarević 141. I pčele ke žude slatki med iskati, na bilju jednomu ne hoće stojati. D. Rańina 92a. Ti, kako dobri pastir, iskaše nemoćne i slabe ovčice tvoje. A. Gučetić, roz. jez. 150. U vsem gradu iska(v)še, jedva jednoga najdoše kumanski umijuća. Aleks. jag. star. 3, 240. Išći me na zlatnoj kolesnici moju lavovimi glavami. 260. Išću suprotiva ńemu kriva svidočastva. A. Komulović 63. Pilat išće način za osloboditi Isukrsta. 66. Ištuć mene s neba side. 77. Naj pri su i osobitijem načinom iskali čovjeka razumna, pametna i književna. M. Divković, bes. xv. ‚Ja i otac tvoj žalosni iskahomo tebe'. Odgovori Gospodin: ‚Čemu iskahote mene?' B. Kašić, is. 21. Ištemo roka pokore i najti ne možemo. I. Bandulavić 29b. Iskaše prigodu, da bi ga pridao. 84a. mat. 26, 16. Ištu mnozi u sfijetu zlato i dragi kamen. B. Kašić *u* M. Orbin v. Ako iska i ne nade još u

nijednoj svijeta strani oni pogled drag sunčani. I. Gundulić 90. Da uzdrži višńa vlas u bitju vas tomu, a tko ište zlo na vas, zlo našo na domu. 129. Ko je na to obran, ti neka se tim brine, hod'mo mi iskati ostale družine. 148. Zato i milos tva čestita ne robińe, neg' gospoje za ļubovce išti tvoje. 306. I usred vojske i junaka na šatorijeh cara iska. 342. Kad zvijeri iskat i on *(bog sunčani)* podrani po nebeskom svijetlom pasu. 397. Skŏči, osveti, sad je vrijeme, sreti sreću, sama te ište. 511. Židovi iskahu prigodu da ga umore. F. Glavinić, cvit. 179[b]. Došastje mi tve zabrani lijek ne iskat mojoj rani. Ġ. Palmotić 1, 74. Po svijeh krajijeh mjesta ovoga digosmo se tebe iskati. 1, 94. Vojsci hranu iskat radim. 1, 216. Sto krati sam tvoga iskala ja Ruġijera. 2, 49. Išti druge vjerenice, plahi Turno. 2, 124. Neću pristat ištući ga po državah. 2, 340. Išćući i pitajući ńega po Jerузolimu. M. Jerković 37. Tuj stat oblast ni nam dana, iskat hodmo indi stana. P. Hektorović (?) 104. Iskat dlaku u jaju. (D). Iskat grudi u zadńem kvartijeru (D). Iskat lokve ostaviv kladenac. (D). Iskat muža kćeri udanoj. (D). Iskat slame na požaru. (D). Poslov. danič. 33. Pod česvinom datala ne išti. (D). 96. Vijek čovjeku slabu nije iskat uzrok Božjih suda. J. Kavańin 18[a]. Išćuć mu po sve strane vina iztočua, smoke izbrane. 20[b]. Išti ženu polag tebe. 46[a]. Ne išt' blaga, nego vjeru. 46[a]. Ti, pastiru pun ļubavi, iskav nade ju u samoći. 51[b]. Ište biser polag tora, zrak u tmini, dim na vjetru, mir sred mora. 63[a]. Sjenu traže, vjetrić išću. 196[b]. Za veloga cara išćuć naj hitriju ļepos. 235[b]. Triba iskati prigode za dobro dilovati. A. d. Bella, razg. 6. Iskah podobnu prigodu za tu požudu stavit u djelo. I. Đorđić, uzd. iv. Tebe molim i zazivam, ištem, prosim, slijedim. 110. Ne ištu te slijepi. salt. 25. Pođe po tragu iskati ga. J. Banovac, pripov. 42. Jedni ištu ispovidnika gluha. 42. Evo ja i otac tvoj žalosni iskahomo tebe. prisv. obit. 73. Iskat navlaš lasne ispovjednike. I. A. Nenadić, nauk. 43. Ištu Latini svidoka. A. Kanižlić, kam. 63. Poslao je šest brzoladara, da Ignatija po svih otocih ištu. 108. *(Majka)* sinka izgubļenu iskaše. utoč. 470. Iskaše načine kako bi se osvetio. M. Zoričić, zrc. 40. Što tko ište to nalazi. V Došen 203[b]. Otac i ja žalostivo iskahomo te. S. Rosa 41[a]. Ter pun žalosti i zlovoļe ište krivinu. Đ. Bašić 5. Nije dako na zemļi ovoj mira ni pokoja: ištimo ga drugovde. 36. Gdje ga imamo iskat za iznać ga? 36. Videći cesar da ga ne može pridobiti, iskaše sve načine kako bi ga pogubio. And. Kačić, razg. 33. Odoše ga iskati u zemļi žudinskoj. korab. 137. Ne imadući više vrimena iskat ispovidnika. M. Dobretić 58. Iskati likara duše svoje. 160. Kako raņen težkom ranom udiļ trče ištući likara. I. J. P. Lučić, doct. 27. Iska sve načine za iskupiti svoju zaručnicu. razg. 73. Nu išteš li tu čestitost ondi gdje stanuje? I. M. Mattei 150. Ako me žudiš iznaći, u rani prsi Jezusovijeh išti me. 183. Ako ko bude samo zabavu iskati u ove knjižice čitańu. D. Obradović, živ. 14. Junak mi końa jezdaše, predragu sreću iskaše. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Šal je sveti Lovrinac iskat svoju sestricu. Nar. pjes. istr. 6, 11. Ko ište boļe, nahodi gore. Nar. posl. vuk. 139. Što iskao to i našao. 355. Ti išćeš dobroga gospodara. Nar. prip. mikul. 11. Ja gren braću iskat. 18. To su oni isti koje ja ištem po Srijemu. G. Zelić 42. — *amo spadaju i ovaki primjeri u kojima je objekat ono isto što je kao relativna zamjenica u podložnoj rečenici:* Ogńenite tvoje žeļe išteš jače tko užiže. P. Kanavelić, iv. 7. Ne išt' kâ se ostavļaju. J. Kavańin 28[a]. Lav rikajući hodi išćući koga požrt. Transit. 38. — *I u osobitom smislu, kad je objekat čeļade, tražiti na sudu ko je čemu kriv.* Da u tomь gospodara ne ištu, nь da sništu krivca. Mon. serb. 52. (1240—1272). Togazi krivьca da ište carьstvo mi. 146. (1349). Kne*(z)* se Ivanišь zakle i prêseže na što ga su iskali. 402. (1439). Teško bi stojal ti, za svaku da satvar bude te iskati veliki sudac zgar. N. Dimitrović 93. Nego me išći pravdom. Mon. croat. 311. (1599).

b) nije izrečen objekat. Ļudi počeše iskati po vsoj hiži želeći najti. Transit. 217. Prosite i primite, išćite i najdete. Korizm. 68[a]. Ako uzišteš, naćeš. (D). Poslov. danič. 4. Tko ište, nađe. (D). 129. U preši ne išti, ako hoć što nać. (Z). 141. Koji ište nahodi. L. Vladmirović 42. — *objekat se ima u misli po onome što se kaže u podložnoj rečenici.* Da ištu po vsêhь selêhь i po mêstehь ako se koji človêkь prišlacь najde. Spom. sr. 1, 32. (1400). Iskahu da bi ga našli. Mirakuli. 87. Otmanović tim zaludu poslo je iskat svuda sebi, da caricu nači budu, o kraļice, sličnu tebi. I. Gundulić 376. Ne išt' da 'e lijepa al' bogata. J. Kavańin 46[b].

b. *kad se ko stara i trudi da dobije ńešto ili od drugoga ili na koji mu drago način, pa ili mislio da ga ono ide po pravdi ili prosio kao milost ili kako mu drago.*

a) uopće. objekat može biti što živo i neživo i umno. Ako imatь iskati nekoju pravinu vrьhь koga gode človêka. Mon. serb. 37. (1253). Na inomь Dubrovčaninu nêe voļnь iskati, tьkmo kto je dlьžnь ili čimь krivь. 436. (1445). Naj prije išćite cesarstvija Božija. Naručn. 97[b]. Ne išće hvalu od svoga dostojanija. Korizm. 1[a]. Da išćeš k tomu jidenju vina. 2[b]. More iskati proščenje i milosrdije pred Bogom. 7[a]. Od mnozih, ke do sad mnozi su umčali, pravi mi, ku su kad s oružjem iskali? H. Lučić 197. Iskati stvar pravu prid sudcem nepravijem. N. Dimitrović 10—11. Još nam će zavidit mnozi, želijući stope vaše slidit, spasenja išćući. P. Hektorović 56—57. Sve što si iskala, gospoje nevjerna, na puno s' imala. N. Naļešković 2, 93. Čovječe, što s mirom bez boja mož imat, nikada s nemirom ne imaš toj iskat. M. Držić 119. Tere ugarski *(kraļ)* iska mijera *(mira).* M. Divković, bes. xvi. I ki u momu bjehu broju, dalek su se ustavili; srnuli su sveđ u sili ki iskahu dušu moju. I. Gundulić 198. Car, prid noge koga teku za mir iskat' svi narodi. 448. *(Puk)* sad mir žudi, sad boj ište; vazda hlepi na promjenu. 483. Koji nepravednim načinom ište imanje ubogoga. S. Matijević 35. Ište milos prid nogami. I. V. Bunić, mand. pok. 20. Tve božanstvo kako ište. P. Kanavelić, iv. 408. Pas koji roge ište, i uši izgubi. (D). Poslov. danič. 94. Ni veliki Bog ne ište prikazanje toga boļe. J. Kavańin 24[a]. Veće žeđa i ište piva. 55[a]. Iskati milos ili ļubav puka ‚cercar la gratia del popolo' ‚colligere populi voluntatem'. A. d. Bella, rječn. 185[b]. Iskati pomoć ‚ricorrere, dimandar soccorso' ‚perfugere ad aliquem'. 617[b]. Ne ištem plate. I. Đorđić, uzd. 71. Vaļa reći, ili da ti nisi molio kako se ima molit, ili da nisi iskao što si imao iskat. J. Banovac, razg. 20. Svi viču i plaču, pomoći ištući. 132. Plemo ńegovo kruha išće. J. Filipović 1, 424[a]. Iskat dopušćenje. P. Filipović 51. Da ištu prosteńa. F. Lastrić, od' 90. Zašto ištemo stvari koje bi nam naudile. 226. Zato ište svidočbu od krivice ńegove. test. 112[a]. Oni će isti vapiti ištući suprot tebi osvetu i osudu vičńu. ned. 30. Ištući

malo vode. 292. Bolje je dati pomoć negli ju iskati. (Z). Poslov. danič. 8. Da za vrime gori tilo, i da ište smradno pilo. V. Došen 88a. Svi u jedno grlo pište, svako dižvu s vinom ište. 166a. I večere iskat stane. 167a. Dite koje išto ručka. 259b. Ištite stavna dobra, dobra vjekuvječna. Đ. Bašić 72. Ištući ńihov svit. Ant. Kadčić 392. Kada Jerud iskaše život ńegov. J. Matović 46. Da bismo iskali s pomńom ono što prosimo. 466. Išćući ńiov blagosov i dopušteńe. M. Dobretić 504. Ištjašo bez pristanka proslavljenje oca svoga. I. M. Mattei 35. Da ne uzištem prikratjenja. 63. Da im se svaka daju koja uzištu. B. Leaković, gov. 120. Niti hoće pića ni jestiva, nego ište grožđa bimberova. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Rano li išteš večeru! 1, 311. Brzo mu se nađe ljekarica, ali mlogo ište ljekarine. 1, 430. Miloš više ne šće ni iskati, već sam uze pak se napi vina. 2, 143. Onda ište suvu drenovinu, donesoše drenovinu Marku. 2, 405. Mirko ište zemlje starješinstvo, a ne da mu bego Radul-bego. 2, 445. Veće ištu što su i iskali, ištu, brate, do tri dobra tvoja. 2, 569. Davaćemo što god raja ište. 4, 150. Ja ću iskat što ti dat ne možeš. 4, 198. Ja obećah i što ne iskaše. 5, 489. Ako je mučno dati, nije iskati. Nar. posl. vuk. 4. Kad spava, hljeba ne ište. 121. Ko gleda na Boga, ište za Boga. (ko mnogima Boga radi dobro čini, naj poslije sam do prošńe dođe). 137. Neprijatelj ište mir. Nar. prip. vuk.2 207. Ištite i daće vam se. Vuk, mat. 7, 7. Da mu na gola koljena iste oprošteńe. Pravdonoša. 1851. 25. Ńeki jadan ište smilovańa. Osvetn. 2, 134. K ńim i Turčin ńeki prisentao, nit' im vjeru dao, nit' iskao. 4, 7. Vidje straža da nije ostanka, iska vjeru, i preda se na ńu. 5, 125. Iskati nagradu ‚preis-bewerbung'. Jur. pol. terminol. 396. Iskati ovrhu proti komu ‚die execution führen' ‚esecutare'. B. Petranović, ručn. knig. 32.

b) ako je izrečeno čeljade (ili drugo) u koga je ono što se ište, ono može biti: aa) u gen. s prijedlogom od. Ježe teplotoju iskaše otь vsêhь. Mon. serb. 3. (1198). Tozi bjesmo iskali odь ńihь da namь dažine. 299. (1397). Inoga uzdarja od vas ne išćem. M. Marulić 2, 2. Ja inu od ńe stvar ne iskah na sviti. N. Nalješkvić 1, 191. Što godi tko od ńega iskaše i pitaše. M. Divković, bes. 6a. Grijeh, koji vapi g Bogu ištući osvete od Boga. 26a. Neka ne ima ništa od mene iskati. nauk. 3b. Iskati od ńega pomoć. B. Kašić, fran. 188. Djavli ne ištu koris od ljudi. M. Orbin 131. Tega od mene ti ne išti. G. Palmotić 2, 227. Ako bi biskup znani isko od mene obilježe. P. Kanavelić, iv. 536. Iskat glavnu od mrtva. (D). Poslov. danič. 33. Koju *(službu)* Bog od čovika na zemji išće. I. Grličić 2. Osvetu od Boga iskat protiva grošniku. 261. I išto svoje svemogućtvo od vas veće bogoljubstvo. J. Kavańin 452b. Ištući čudesa od ńega bez potrebe. B. Zuzeri 39. Ištemo od Boga kruh. A. Baćić 85. Veli se da su ovo grisi koji u nebo vapiju i ištu osvetu od Boga. 234. Da su od ńega potvrdeńe iskali. 238. Iskaše svitovańa od jednoga starca. J. Banovac, pred. 82. Ovu noć dušu tvoju išću od tebe. J. Filipović 1, 264a. Spasitelj obećaje i u istinu potvrđuje, da ako što budemo iskati od Boga u ime ńegovo, brez svake sumnje dati će nam. F. Lastrić, od' 224. Smidoše mesa od ńega iskati. test. 14b. Koji iz pakla iska od Abrama vode. ned. 77. Reče mu kralj: ‚Išti vas jedan štogod od mene'. 111. Da svaki od nas išto razloga često od sebe. 308. Budalasto ištež od oca milosrdje, koji ga nisi činio bratu. 373. Iskati će dakle razlog od svakoga na čas smrti. 406. Kada je od učenika iskao rukopis, da će viru sliditi. A. Kanižlić, kam. 30. Jesu li od ńega pomoć i pravicu iskali? 107. Od ńega pomoć ištu. 175. Bog će od nas na sudńi dan razlog iskati. 310. Tužio je papi Roberta ištući od pape pravicu suprot Robertu. 464. Kan' da od psa ište svita. V. Došen 201b. Poče svit od vezira i paša iskat. And. Kačić, razg. 101. Budući iskao od ńega zlameńe od istine. kor. 123. On će od nas iskati ono. M. A. Reljković, sabr. 35. Koji ištu obide, večere, pineze oli druge darove od onih. Ant. Kadčić 293. Nijesam ja igda dobro razumio što Jezus od mene ištjaše. I. M. Mattei 122. Od svoji stariji savet ište. D. Obradović, živ. 26. Od ńih nauk k tomu poslu išti. J. S. Reljković 84. Oproštaj ište od svoje majke. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Kako ištem Zlato od matere, ja je ištem, a majka je ne da. 1, 368. On od Vuka vjere ne iskaše. 3, 379. Pa on išće od Gruje djevojke. Nar. pjes. juk. 111. Ako te onaj pre koji ti i sudi, onda (samo) od Boga valja suda iskati. Nar. posl. vuk. 8. Ko za čorbom vino pije, od onoga ne valja savjeta iskati. 138. — *bb) u gen. s prijedlogom* u. Ja ufam prijati milosti, odavna ke ištem u tvoje ljeposti. N. Naljošković 2, 33. Kaže robstvo, krije verigu, ište zdravje u nemoći, vjeru i ljubav tko god scijeni u nekrepkoj naći ženi. I. Gundulić 226. Prijateljstvo i mir ište u tve krune same sada. 448. Otmanović car nad carim ponižen s poklisarim mir u leške krune ište. 478. Bog za poslat jednu podipsu ne ima potribe iskati ni u koga pomoći. J. Banovac, razg. 24. Bogat je tko u drugoga ne ište. (Z). Poslov. danič. 7. Nu sam došo u tebe iskati. Nar. pjes. vuk. 3, 500. Koliko će više otac nebeski dati Duha svetoga onima koji ištu u ńega. Vuk, luk. 11, 13. Ti bi iskala u ńega, i dao bi ti vodu živu. jov. 4, 10. — *cc) u dat.* Samo ti tuj milost išćem, samo ti tuj milost pitam i prosim. M. Jerković 13. On dohodi iskati ti proštenja . . . Da ti ište proštenja . . . M. Radnić 62a. Koji ti sad ište malo. 94b. Ma si vrlo zaludio, što svoj braći ne poruči da im išteš oprošteńe. Nar. pjes. vuk. 1, 95. Što mi dece išteš devetoro, da mi đecu vodiš u Kosovo. 2, 270. Što mi išteš mito iz Grahova. 4, 440. Iskah mu ga da ga vidim kono. Nar. pjes. herc. vuk. 220. A ti putnik ne išće mu ine. Osvetn. 2, 22. — *dd)* iz ruku. Iskati sveto sakramento iz ruku jednoga huda redovnika. Ant. Kadčić 112. Ali ću krv ńegovu iskati iz tvojih ruku. Đ. Daničić, jezek. 3, 18. — *ee) iz mjesta.* Krv ovoga osvetu iskaše s nebesa. F. Lastrić, test. 117a.

c) što se ište izrečeno je podložnom rečenicom ili inf. itd. aa) podložnom rečenicom s da. Carstvu tvomu cijeća toga spomonut se meni vidi s krunom kralja poljačkoga s prva iskat da mir slidi. I. Gundulić 308. Tim što išteš, ma besjeda da ti kaže stvari trudne? 321. Jedan išto da mu kroča dadu. M. A. Reljković, sat. K7a. Ja više ne išćem da vi govorite. sabr. 39. Kako ti, Jevrejin budući, možeš iskati od mene žene Samarjanke da piješ? Vuk, jov. 4, 9. — *bb) infinitivom.* Tu stanom stašo, i jisti iskati načoše. Aleks. jag. star. 3, 286. U ponoći išto piti: ‚Dig' se, snaho, daj mi vode'. Nar. pjes. vuk. 1, 308. — *cc) glavnom rečenicom u kojoj su same riječi kojima se ište* Iskaće strašni sudac od svakoga grišnika: ‚Daj razlog dvorništva tvoga'. F. Lastrić, ned. 308. *vidi i naj zadńi primjer kod bb).*

d) može se što dodati, čim se bolje naznačuje ili ograničuje iskańe. aa) može se izreći kojom se namjerom, za koju se svrhu što ište. to može

biti izrečeno na više načina, n. p.: aaa) akuzativom s prijedlogom na. Da mu ištu gospodara na smrt. J. Banovac, pred. 26. Jednim glasom išću ga na smrt. J. Filipović 1, 87a. Žudija koji iskaju *(iskahu)* na smrt spasitelja. Ant. Kadčić 101. — *bbb) akuzativom s prijedlogom* za. Ako to Turčin ne išće za porugańe. Ant. Kadčić 68. Iskati vrijeme za razmišlavańe ‚eine frist zur überlegung begehren'. Jur. pol. terminol. 516. — *amo mogu spadati i ovi primjeri:* Za druge stvari ištu carinu. Mon. serb. 529—530. (1484). Ne bi mita nepodobna za odkupe tvoje iskala. P. Kanavelić, iv. 441. Iskup' me, brate, iz turski ruku; za mene Turci mlogo ne ištu. Nar. pjes. vuk. 1, 214. Ovo ću ti iskat za otkupa. 3, 417. Mene Arap na mejdan poziva, ali za me ište zamjenika. 4, 301. Za ńeg išću tri tovara blaga. Nar. pjes. petr. 1, 223. — *ccc) podložnom rečenicom s* da. Od Soluna ište zatočnika, da iziđe ńemu na mejdana. Nar. pjes. vuk. 2, 460. No on ište moje oči crne, da ih ljubi, dok mu potkov platiš. 2, 465. Tebe išto na bijelu kulu, da te ljubi za života moga. 3, 17. — *bb) može se izreći i kao što se što ište.* I da ištu, slava 'e tebi, mudros tvoju posrjednicu. J. Kavańin 217b. — *u ovakovijem se primjerima ima u pameti* za ženu: Zaman jesu mene iskali. Ġ. Palmotić 1, 309. — *cc) može se izreći da se kome (ili čemu) drugome ono ište, i to n. p.: aaa) dativom.* Viromъ mojomъ komъ duši spasenija ištu. Mon. serb. 275. (1410). Jesu iskali smrti mnozim. Korizm. 36a. Od Apolona ditetu blagoslovenje iskaše. Aleks. jag. star. 3, 225. Pod oružjem dali spravi sred turskoga Carigrada slobodu iskat' tvoj ljubavi? I. Gundulić 356. Viteza šje u tebe, da mu pomoć ište i pita. Ġ. Palmotić 1, 346. Da ne bi hotil iskat sebi lika. P. Radovčić, nač. 34. Koji meni iskahu zlo. S. Rosa 12a. Iskaću mu vina od tri ljeta. Nar. pjes. vuk. 1, 486. Prosi tužan Božjeg milog dara, išti boli duhovnog vidara. Osvetn. 4, 61. — *bbb) posesivnom zamjenicom ili genetivom.* Naš spasitelj s tolikom željom ištući naše spaseńe. M. Zoričić, osm. 56. U svako vreme polzu braće našo i mlađi naši iskati. D. Obradović, živ. 48. — *dd) može se izreći kako, na koji se način ište (kao dar, zajam itd.).* Da hižu iskrńega himbeno ne ištemo pod priliku pravde. Kateh. 1561. B1a. *(Djevojka)* me srce na dar ište. Ġ. Palmotić 1, 307. U zajam što iskati. D. Obradović, basn. 367. Dođe kako žensko da išto soli u zajam. Vuk, poslov. 98.

e) osobito kad je subjekat neživa ili umna stvar, u prenesenom smislu znači da onome što (objekat) treba. Daj mi milost ispuniti ča zapovid tvoja išće. I. Ivanišević 34. Posluh pravi ne ište razlog: jeli, nije li. J. Kavańin 362b. Nu vi sami dosta niste, mnoga žetva pomoć išto. 375b. Iskati veće nego stvar prosi ili išto ‚più di quello, che comporta la cosa' ‚supra quam res patiatur'. A. d. Bella, rječn. 208b. Iskati ‚richiedere, ricercare, esser convenevole' ‚poscere, postulare'. 616b. Svaka stvar svoga gospodara ište. J. Banovac, pripov. 177. Tvrdostjene kotar ište međašo. (Z). Poslov. danič. 138. Kad prigoda to ište. S. Rosa 75b. Zakon crkveni ne ište to čekańe. Ant. Kadčić 406. Zakon i red ljubavi krstjanske ište. 545. Kako bude iskati korist i običaj države. I. J. P. Lučić, nar. 115. Svaka pravda i istina svjet ište. D. Obradović, živ. 55. U kom niče što ti bašča ište. J. S. Reljković 43. Koje šuma za đubre ne išće. 50. Svaka jaja masla ištu. Nar. posl. vuk. 276. Svaka služba svoju plaću išto. Svaki dar ište uzdarje. 277. U kolo te ištu posli sjajni. Osvetn. 5, 1. — *gdjegdje to biva i kad je subjekat što živo (Crkva)* ne išće drugih mirakulov. F. Glavinić, cvit. 16a. Sva podložna tva država ište srce krepko i jako. Ġ. Palmotić 1, 343. Ili je mala nevjesta ili velika, jednako djevera ište. (D). Poslov. danič. 32.

f) u ovakovijem primjerima znače kao da je: želeti. Srce mudro išće navuk. F. Glavinić, cvit. xviii. Hodi k meni pa uči zanat kad ti tako srce ište. Nar. prip. vuk. 45. Kad mu srce išto nek se ide učiti. G. Zelić 9.

g) s infinitivom ili s podložnom rečenicom može značiti gotovo: nastojati. ovo značeńe (osobito kod cc)) može biti srodno sa značeńem kod a, *jer se može misliti: tražiti način kako bi se učinilo ono što je u podložnoj rečenici. aa) s infinitivom.* Gonimago ištu postignuti. Mon. serb. 567. (1389—1405). Iskahu i mišljahu dati mu smrt. Korizm. 89b. Iskaše zatrti ime krstjansko. Dukljanin 9. Mati ńegova i bratja stahu nadvoru ištući govoriti ńemu. N. Rańina 45b. mar. 12, 46. Za to mi išćimo oni stan doteći koji nahodimo od svih vikov veći. P. Hektorović 45. Pisni i skladanja odlučiv pustiti, nebeskoga stanja išćuć dil imiti. 66. I drugi jur pokoj ne iskah prijati. N. Dimitrović 88. A vila iskat će slobodan provodit život svoj. N. Naljeković 1, 223. Ištuć moć dobiti u pismu kugod čas. D. Rańina 5b. Koji te iskahu uhititi. A. Gučetić, roz. jer. 149. Olimpijadu iskaše uhvatiti. Aleks. jag. star. 3, 233. Vsaki človik od nižńih na više išće uziti. 252. Što ištete mene ubiti? I. Bandulavić 62b. joann. 7, 20. Iskahu tebe Židiji kamenjem pobiti. 67a. joann. 11, 8. Ištući znati tej toliko lijepe stvari. M. Orbin 31. Neg li zloban išteš k tomu još ženidbu zabraniti. I. Gundulić 68. Tko je ovo nesraman, nečistijem celovi da sada ište san razbijat meni ovi? 184. Ti me išteš smrti oteti, ti je razmećeš moje od ruke? 187. Zlato iz tebe izet ište za vrć pak te na smetlište. 228. Mi trijebi je da ištemo pospješit se za doć k tebi, i da sami oberemo smrt nemilu podat sebi. 272. Na spjevanja ova obrati veličanstvo vedra čela, u kih ti ištem prikazati nedobitna tvoja djela. 286. Huđe i gore ne išti čuti, ako u istok ti se uputi, a on ostane sam na polu. 308. Odmetnike razpršane opet na boj vratit ište. 340. Poguba ih carska ustraša, odmijenit ga svaki ište. 343. Nu bih isko s dobrom s prva nabuńenje gasit ovo. 504. Nu tko se ište pripet prvi, prvi i pada. 521. Tak dva bika u planini ovi onega ište ubiti. 538. Saduceji iskahu ga umoriti. F. Glavinić, cvit. 119b. *(Kralj)* ište i tebe poraziti. Ġ. Palmotić 1, 179. Ka mudromu čajku svomu ište i nebu pogoditi 2, 127. Željeti ili iskati imati blago tuđe grijeh je. S. Matijević 75. Ište omraze užizati. P. Kanavelić, iv. 18. Muke ke vam zadat išće Decij cesar. P. Hektorović (?) 86. Da još išće obhiniti, ter nas išće obratiti. 92. Ako hoć znat koliko je vrijedan dukat, išti ga imat. (D). Poslov. danič. 1. Tko se daleko oženit ide, ali privari ali privarit ište. (D). 132. Tad mu iskahu dobri biti. A. Vitaljić, ist. 247a. I pod zvijezdom i diplami ištu se igrat s svojim' drugami. J. Kavańin 7b. Sve se resi i oholi *(dikla),* iz svijeh zlata izžet ište. 37b. Tko ište uzać na vladanja. 129a. Turskom krvju ište žednu sablju napojiti. 264a. On mu ište krunu prigrabiti. I. Đorđić, salt. xi. Ozlobit svijetu ištu me. 123. Čemu pogubit me krivo ištete? 200. Moj život strt zlobni su iskali. 204. Koji me ište proždrijeti. ben. 169. Iskau i život mu uzeti. A. Bačić 250. Tuj iskaše ga metnut sunovrat niz ljut. S. Rosa 58a. Iska smesti na-

pridovaŋe zgrađe započete. I. J. P. Lučić, izk. 5. Kako mili Jezus svakijem djelom svojijem ištjaše slavu oca svoga vječnoga uzmnožiti. I. M. Mattei 21. Ja sam različne nacije želio i iskao poznati. D. Obradović, basn. 305. Od vladara koji ištu reda s onim imat. Osvetn. 2, 114. — *bb) s podložnom rečenicom u kojoj je* da. Nemojte iskati da znate saviše. N. Naļešković 1, 330. Trebuju mu tvoja pera, tko ište djela tva da piše. I. Gundulić 315. Pri viteškoj toj zabavi man poklisar koña plaha iska od igre da ustavi, dokli u gracka vrata ujaha. 424—425. Ište za čas da počine. 514. Ište, da ju on isiječe i porazi i potlači. 517. Da porazi slavna pašu, tako ište. 544. Ište zalos da bi izrekla, glas joj bježi, riječ umira. 547. Ban Hrvoje na ńu stavļa misli svoje ištuć, da mu bude dana. Ġ. Palmotić 1, 308. Zato ištući da pristanu sve naše smeće i štete, ja vas skupih. 2, 103. Ište i nastoji Laviniju da osvoji. 2, 128. Išće da mu zgodi. I Ivanišević 283. Ištu da obore ružno u kal trgovišća. J. Kavańin 458ᵇ. Blagodaran po naravi ište svakom da daruje. 538ᵇ. Stolicu carigradsku da posiduje jest iskao. A. Kanižlić, kam. 66. Ne iskat da ti se vrati pošteńe. M. Zoričić, osm. 98. I on išće da joj ļubi lišce. Nar. pjes. istr. 1, 51. — *cc) s podložnom rečenicom u kojoj je* kako *s kondicijonalom.* Iskaše kraļ kako bi razsute gradove sazidal. Dukļanin 13. Nenavijahu ga i iskahu, kako bi mu kukoli sramotu učinili. Živ. jer. star. 1, 229. Iskaše poglavice, kako bi Isusa ubili. A. Kanižlić, kam. 517.

h) interrogare, *hoteći što znati pitati riječima čekajući odgovor. ono što se pita može se izreći: aa) samom rečenicom kojom se pita.* Kako li ste tu došli, mi to ne ištemo. M. Držić 182. Ako išteš, tko bi prvi razdateļ. Š. Budinić, sum. 107ᵇ. Odkud ova stvar ishodi, od svijeh oštro ište i pita. Ġ. Palmotić 1, 366. Hodi pomno iskat i odkriti, ka stanuju čeļad odi. 2, 371. Ne išt' u nikom, što 'e prij' bio, nog kako je svak svršio. J. Kavańin 540ᵇ. Koga dakle sveca i zatočnika Bog posla, ištete? I. Đordić, ben. 4. Išteš, gdi je pisano. A. Baćić 286. — *bb) u acc. s prijedlogom* za. Za Miljenka neka ište majka svoja. M. Držić 102. Brat za brata ne ište veće. P. Kanavelić, iv. 176.

i) značeńe može biti kao predašńe (kod h)), ali je objekat samo čeļade. Sa vsakoju ļubovaju nasь iskaše i opraļaše za uvite i za zakone i za svobodьštinu rečenago grada. Mon. serb. 221. (1392). Da ne budu po nijedanь načinь za zgora rečeni paasь ni za čašu ni Aloviza ni ńegovь traagь iskati ni pitati. Spom. sr. 2, 118. (1462). Išti i moli razumnijega od tebe. Ant. Kadčić, predg. 1.

2. *pasivno.* Vašь človêkь ki pride u zemļu moju nevoļovь, komu je iskana pravina i neisplьńena mu bude, da stane i da učini pravinu; ače li pride takь človêkь, komu nê iskana pravina, da mu se ne uzme ni tьnkь konьcь. Mon. serb. 24. (1234—1240). *(Prepisah list)* na to prošen, iskan i zvan od oca. Mon. croat. 115. (1475). Izkan ‚cercato' ‚quaesitus'. A. d. Bella, rječn. 185ᵇ. Što im episkopi ne poslaše iskanu pomoć. A. Kanižlić, kam. 85. Na smrt iskan usilovan bi pobići. 109. Koji *(vladaoci svitovńi)*, iskani od biskupa, ne daju pomoć desnice. Ant. Kadčić 298. Da bi to pastir dopustio da mu je bilo iskano *(rukovańe)*. 472. Ne ima biti ni od koga iskan ni zvan ni pitan. M. Dobrotić 59.

3. *sa* se.

a. *pasivno.*

a) uopće. Što su zaloge, da se ištu sudomь i pravьdomь. Mon. serb. 148. (1349). Tada se ima oni krivac tirati i iskati. Stat. poļ. ark. 5, 282. Zato se ima vazda iskati uzrok. Naručn. 31ᵇ. Jegda naslednik iskaše se Anteru. Š. Kožičić 8ᵃ. Konti će se iskat; dinari su spengani. M. Držić 294. Od kojijeh se *(viteza)* čas, istina ište i slijedi vojujući. Ġ. Palmotić 1, 385. Što se naglo prem na svijeti zlato ište, zlato žudi. 2, 497. I po kućah od krstjana da se ište sebi hrana. J. Kavańin 364ᵇ. Može se zadovoļština od neprijateļa i na sudu iskati. A. Baćić 48. Mogu se iskati i primati sakramenti. 273. Kad se tko od vas razboli odiļ se likari zovu, trave se ištu. J. Banovac, pripov. 21. Ono će biti porod općeni koji se ište. M. Zoričić, aritm. 26. Stave se tri broja na priliku 6, 3, 18 i ište se četvrti. 72. S kojijem riječima ono se je iskalo od gospodina. J. Matović 267. Rad domaćih mesara se išće. J. S. Reļković, kuć. 433. Kućam se i baštinam ištu godišta; a mudar čovjek sveđ je mlad. Poslov. danič. (Db). 51. Al' prem putom robstva moga da moj poraz htje se iskati. P. Sorkočević 591ᵇ.

b) trebati, biti potreban (isporedi 1, b, *e)).* — — *Između rječnika u Stulićevu* (iskati se štogod ‚opus esse, necessum esse'). Za primiti proštenje od svijeh grijeha četiri se stvari ištu i hoće. M. Divković, bes. 90ᵃ. Ako se jakost ište, jest prijaki. 293ᵃ. Šupļe riječi vjetar nosi, djela se ištu pri potrebi. I. Gundulić 479. Svetilišta, počni tvoja, za ovega ki se boja ištu i prose. Ġ. Palmotić 2, 134. Pokajanje se išto ko takovu sakramentu. S. Matijević 15. Zač se ovdi drugo ne išće nego samo one stvari. P. Radovčić, nač. 2. U pokornika se ište da je skrušen. I. Ančić, svit. 84. Tolika se i od tvoje strane išće čistoća. ogl. 49. Ima se spomenuti da se išće velika mudrost i hitrina u obraćenju. M. Bijanković 3. Nastojanje i pomļa od pastira od duš išće se. 34. Što se išće u jednomu za da može primiti red? Ant. Kadčić 6. Što se išće od strane misnika. 73. Išće se za to osobiti sud i lik duhovni. 212. Ištu se dvi stvari. 232. Ako se je igda iskala pomńa od pastírâ u istomačeńu sakramenta. J. Matović 177. Kolika pravetnost ište se u onoga koji se redi? 300. U ovo mjesto ne ište se jedno slabo razborstvo pastírâ. 504. Mudrost dakle išće se i razborni svit. I. Garańin 13.

b. *refleksivno.*

a) iskati dopušteńe (osobito za odlazak). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚um erlaubniss bitten, sich erbitten' ‚peto'). Pa će se iskati u oca da je pusti da i ona vidi. Nar. prip. vuk. 86.

b) biskati se, iskati se. — *U Belinu rječniku:* iskati se ‚spidocchiarsi, cioè torsi via i pidocchi' ‚pediculos legere' 351ᵇ.

2. ÍSKATI, íštêm, *impf. vidi* biskati *(i radi akcenta).* — *Jamačno je ovaj glagol isti što i* 1. iskati, *ali se to zaboravilo i postala je promjena u akcentu (isporedi* lakat). *a glagol* biskati *postaje po svoj prilici od* obiskati, *jer se promislilo da je ovaj glagol ovako složen:* o-biskati *(tako n. p. u Dubrovniku od perfektivnoga* obuliti *načińaju imperfektivni* buliti). — *U Vukovu rječniku:* vide biskati *s dodatkom da se govori u Srijemu.*

ISKÀURITI SE, iskàurîm se, *pf. postati kaurinom.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A baš da se svi iskaurimo. Nar. pjes. vuk. 5, 518.

1. ISKÁVATI, iskâvâm, *impf. iterativni glagol prema* 1. iskati. — *Samo u Voltigijinu rječniku*

(uz iskati) *i u Stulićevu:* v. iskati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

2. ISKÁVATI, iskâvâm, *impf.* iskovati. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izkavam, izkovati ‚excudo'.

1. ISKAZ, *m. iskazańe, pripovijest, istorija.* — *U jednoga pisca prošloga vijeka vrlo često, ali se samo u jednom primjeru može znati da je muškoga roda:* Poslušajte ovi iskaz i ovi događaj. F. Lastrić, ned. 81. *u ostalijem primjerima ne zna se jeli muškoga ili ženskoga roda (vidi* 2. iskaz). Štije se u iskazi starije našega reda serafinskoga. ned. 26. Poslušajte događaj iz starije iskazi. 28. Iskaz od dva prijateļa. 28. Izkaz kako djavao otje ispoviditi se. 48. Naodim u iskazi starije. 60. Prilika il ti izkaz od strašna događaja. 60. Što se u iskazi rimski štije od one sablazni plemena ļuskoga, Nerona cesara. 221. Iskaz kako djavao biliži grihe. 319. Mogao bi vam neizbrojeno događaje povoļno doniti, koji se štiju u starije iskazi. 314. Iskaz događaja. 385. Iskaz kako su živine otrovne harnije od čovika. 388. Da sam štio u izkazi od čudesa ovi događaj. svet. 57b. Štije se u izkazi, da jedan glasoviti poglavar od razbojnika otiđe u Tebajidu. od' 147. Kako se štije u iskazi starije. 210. Koji pomļivo slišaste iskaz današńega ivanđeļa. 241. — *U naše vrijeme pisci upotrebļavaju u osobitijem značeńima.* Iskaz ‚ausweis'. Jur. pol. terminol. 54. Iskaz ‚ausweisung (legitimation)'. 54. Iskaz ‚legitimation, ausweis'. 320. Iskaz ‚particulare (ausweis)'. 381. Iskaz ‚tabelle, ausweis'. 497. Iskaz ‚ausweisung' ‚esposizione'. B. Petranović, ručn. knig. 33. Iskaz ‚ausweis' ‚prospetto'; — godišńi ‚jährlicher —', ‚— annuo'; konačni — ‚schluss—' ‚— finale'. 66. Iskaz, merc. ‚consignation, nachweisung, ausweis', tal. ‚specifica'; ‚legitimation, ausweis', tal. ‚leggittimazione'; statistički iskaz, stat. ‚statistische tafeln', tal. ‚quadro statistico'; math. (pokus, proba) ‚probe', tal. ‚prova', fre. ‚preuve', egl. ‚proof'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. ISKAZ, *f. vidi* 1. iskaz. Slišati mrmļańa ili izkazi one neslane i nemasne. F. Lastrić, od' 332. — *Amo pripadaju i ova dva primjera, ako ne pod* iskaza. Kod Viktora Virenskoga u iskazi progonstva vandalskoga. I. Velikanović, uput. 1, 379. Kod Teodoreta u iskazi crkovnoj. 1, 379.

ISKAZA, *f. vidi* 1. iskaz. — *U dva pisca* XVIII *vijeka.* Izkaza od čudnoga ploda kršteńa. F. Lastrić, ned. 260. Ostavļam ostalo od ove iskaze. 260. — *U drugoga pisca u drugom značeńu (kao* prikaza): Nije pravo od puti tilo nego kanoti jedna izkaza iliti tilo, koje se na priliku pravoga tila izkazuje. A. Kanižlić, utoč. 756.

ISKAZALAC, iskazaoca, *m. čovjek koji iskazuje, pripovijeda.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Što se pak dogodilo od ove 4 *(četiri)* iskazalac ne piše. F. Lastrić, ned. 171.

ISKÁZÂŃE, *n. djelo kojijem se iskaže, vidi* 1. iskaz. — *Stariji je oblik* iskazanje. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚demonstratio, significatio, narratio, declaratio, historia'). Izkazańe sabora. J. Banovac, izk. 1. Ne govori se da je *(ispovid)* griha izkazańe nego osvađeńe. J. Filipović, prip. 3, 155. U iskazańu stvari crkovni. 3, 339a. Tri spasonosna nauka imamo u ovomu iskazańu. F. Lastrić, od' 203. Iz ovoga izkazańa sada imamo naučiti da Bog želi da mu odgovaramo na dobročinstva. 265. Iskazańa evanđeoska primińujući sa zrakama. test. 61a. Kad štiju i slišaju sveta iskazańa. 61a. Historije bo iliti iskazańa sveta iskazuju. 62a. Iskazańe muke Isukrsta trpećega. 97. Da vas poštujem s jednim lipim iskazańem. 122a. Stije se u iskazańi. 165a. Ako ćemo virovati izkazańim, koja štijemo. 222—223. Iskazanje, kako Rimļani primahu svoje slavodobitnike. 223a. Štije se u knjiga od iskazańi starije. test. ad. 13b. Štije se u iskazańi starije ovi događaj. ned. 92. To se vidi u iskazńu današ. ivanđeļa. 319. Sviju griha iz usta cilovito iskazańe. svet. 127b. Što će reći istorija iliti iskazańe. A. Kanižlić, kam. 52. Prikažujući bistro na način izkazanja sve stvari. A. d. Costa 1, v. Istumačenje zakona jest jedno izkazanje od onoga što u sebi uzdrži zakon. 1, 16. Kako dokažuju izkazanja duhovna. 1, 172. *(Knige)* uzdrže napokon iskazanja od dogodjenja. 1, 185. Počimļem kratko izkazanje ne od sviju sabora. 2, 11. Štiti knige izkazanja hrvaskoga. 2, 35. Kako se vidi kod Eusebija u izkazańu to jest historiji crkvenoj. I. Velikanović, uput. 3, 508. Iskazańe momu sinu. A. Tomiković, živ. 292.

ISKÁZATI, iskâžêm, *pf. složeno:* iz-kazati. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod* izkažujem, *vidi kod* iskazivati), *u Voltiģijinu* (izkazati, izkazujem ‚mostrare, provare, presentare' ‚beweisen, darstellen'), *u Stulićevu* (‚plane monstrare, demonstrare, ostendere, manifestare, indicare, significare, aperire, narrare, enarrare, exponere, docere, declarare, patefacere, explanare, interpretari'), *u Vukovu* (‚ausreden, zu ende sprechen' ‚omnia dixisse').

a. *aktivno. a) posve do kraja pokazati (ne riječima nego djelom).* Ne biše svitlost, nego da svidočastvo iskaže od svitlosti. Postila. D2a. Da on hoće sve ovo što jest nam obećal u vrime dati i iskazati. E2b. Tako hoće Bogu naj veću čast i službu iskazati. A1b. I dal se je mučiti, da va tom iskaže pravi posluh i ļubav suprot Bogu. b1a. Nisam iskazal ļubavi suprot iskrńemu. Kateh. 1561. C3a. Bog je srd suprotiva grihu izkazal. F4b. I na kipu izkazaše krupne sise odkrivene. V. Došen 104b—105a. Jur izkaza on hrabrenost svoju. J. Krmpotić, pjesm. 11. — *i s osobitijem značeńem, poroditi:* Istom što dijete izkazala, umre. *u Topolovu.* P. Brantner. — *b) posve, do kraja reći (izreći), kazati, povidjeti, pripovidjeti, rastumačiti (može biti da prva dva primjera ne pripadaju amo nego pod a)).* Samo za onoj i s tim bol srca moga izkazati. P. Zoranić 69b. Tko da iskaže lica tvoga sve liposti božanstvene? I. Gundulić 268. Ima izkazat sve grihe svoje. I. Grličić 155. Nije moguće izkazati štetu koju čini grih smrtni u duši. J. Banovac, razg. 193. Zašto sam pun potriba i nevoļa, da ti ih ne mogu iskazati. pripov. 109. Porod ńegov tko će izkazat? (generationem eius quis enarrabit?). J. Filipović 1, 73a. Milosti kojo nam duh sveti razdiļuje, ne mogu se iztomačit ni izkazat. 1, 162b. Po kolike načine djavao napastuje, nije moguće iskazati. 1, 483a. Koja pero moje zadovoļno nije izpisati i izkazati. 3, VII. Niti su ńi vridna iskazati jezici apostolski. F. Lastrić, test. 100a. Tko bi mogao iskazati obilnost radosti priļubeznive majke? 205b. Razlikim ju stvarma prilikuje za iskazati ńe lipotu. 246a. Porođeńe ńegovo vičńe tko će izkazati? 323a. Koliko niti jezikom iskazati, ni pametju moremo dosegnuti. 386b. Još nisam ni polovicu griha moji izkazao. ned. 48. Tko bi mogao iskazati radost i veseļe, s kojim ga primiše? 211. A tko bi čuda izkazati znao? P. Knežević, živ. 58. Sva druga možeš i drugim izkazati. pism. 3. Kad Ivan izkaza sva svoja hoteńa. A. J. Knezović 48. Tko će moći tako

ļutu nesriću ričma iskazati? A. Kanižlić, kam. 894. Tko će izkazati radost otca? utoč. 75. Samuel bo rad straha ne kti udiļ izkazati. E. Pavić. ogl. 219. Ko more igda izkazati koliko će veseļe imati svaka duša u raju? M. Zoričić, osm. 92. U kojoj pismi ili govoreńu čovik sve ono slobodno izkaže i izgovori što mu na srdcu leži. M. A. Reļković, sat. A4b. Pak jim ondi iskaza čitav događaj. sabr. 59. Da iskažemo ispovidniku naše opačino. Ant. Kadčić 195. Porođeńe ńegovo ko će izkazati? J. Matović 32. Molim te da mojim seļanom jednu zdravu i vrednu prediku izkažeš. D. Obradović, basn. 262. Biti će jedna strahota, koja se ne more izpisati, niti jezikom umrlim izkazati. Đ. Rapić 2. Što je indi čovičja duša razložita? o da bi ja ovo podpuno izkazati mogao! 37. Reći hoću jednom ričju, što s mlogima izkazati ne bi mogao. 125. Kako je onima ostalima bilo, to ja ne mogu izkazati. 265. Tko može izkazati koliko se je ńezino srdce mučilo? A. Tomiković, gov. 26. Kod ńega se nitko ne pridesi, kom' bi svoje derte iskazao. Nar. pjes. vuk. 2, 532. Ne smijem ti sanak iskazati. 2, 540. Iskaže caru sve kao što ga je ona naučila. Nar. prip. vuk. 134. Sve redom iskaže kako je bilo. 170. Iskaže sve što je god znao. Vuk, prav. sov. 48. Nijesam vi sve još iskazao. P. Petrović, gor. vijen. 19. Ko će iskazati silu Gospodńu? Đ. Daničić, psal. 106, 2. Iskaže Katna mužu sve što joj je zaova kazala. S. Ļubiša, prip. 36. Iskaži mi redom i bez brke. 48. Nijedna besjeda nije dovoļna da iskaže čudesa tvoja, o Bože! 245. Iskazao je bistro i ganuto jade koje je pretrpio. M. Pavlinović, rad. 14. Iskazati, izjaviti ‚erklären' ‚esporre (dichiarare)'. B. Petranović, ručn. knig. 33.

b. *pasivno (u svijem je primjerima značeńe kao kod* a, *a)).* Što jest Gospodin Bog govoril i obezal *(obećal?),* sve jest iskazano i naplńono. Postila. B1b. Pomańkańa koja se u ovoj knigi nahode, izkazana, i popravļena. V. Došen VIII. Smrt pogledaj izkazanu. 49a. Premda je toliko vika od izkazana čuda. Ant. Kadčić 91.

c. *sa* se.

a) pasivno (vidi a, *b)).* Ni se može izpisati, ni jezikom izkazati ta čudesa, ta pokora. S. Margitić, ispov. 160. I ono, što *(u paklu)* podnosaju *(sic)* priļubodivci za onu krivicu, da se ne more izkazati. J. Banovac, razg. 107. Gorko tugova, da se iskazat lasno ne more. F. Lastrić, test. 178a. Ne more se iskazati, s kolikom ga je pomńom pazila. A. Kanižlić, kam. 17. I ne može se izkazati, kako otvrdnuta srdca omekšaše. fran. 221. Svaka dobra koja se izkazat ne mogu. F. Matić 54. Ne može se izkazati tuga ni žalost, koju podnese princip Jura. And. Kačić, razg. 58. Iskazati se ne može šta sam video. Nar. prip. vuk. 113.

b) refleksivno (vidi a, *a)).* Va tom se je izkazala ļubav suprotiva nam. Postila. P1b. Naj prvo se jest izkazal živ i dal se je viditi Mariji Mandaleni. R2b. Evzebijus i Egesipus pišu, kakova strašna znamenja se poprija iskazaše. h4b. Iskažimo se dobro proti vsih visti človičaskih pred licem Božjim. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 51b. paul. 2cor. 4, 2. Stanovito izkazali ste se za čisto va ovom dlgovanju. ap. 55. Što učinivši, izkazalo se je da čekani Mesija mora se roditi gdi se je baš i rodio. A. Tomiković, gov. 21. Istina jest, da se je car vrloma jako izkazao, da neće pripustiti ništa. živ. 311. — *U naše vrijeme kod pisaca s osobitijem značeńem:* Iskazati se ‚sich legitimiren'. Jur. pol. terminol. 320. Iskazati se čime ‚rechtfertigen, sich ausweisen'. 413. Iskazati se ‚sich legitimiren, sich ausweisen', tal. leggittimarsi'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISKAZITI, iskazim, *pf. uništiti.* — *složeno:* iz-kaziti. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (‚perdere'). Porokomь slavu iskazy. Glasnik. 11, 86. Ašte iskaziši ihь *(junake).* 11, 126.

ISKAZÍVATI, iskàzujêm *i* iskàzîvâm, *impf.* iskazati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* iskazívajû *(ali* iskàzujû), *u aor.* iskazívah, *u ger. praes.* iskazívajûći *(ali* iskàzujûći), *u ger. praet.* iskazívâvši, *u part. praet. act.* iskazívao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing. (impt.* iskàzûj *i* iskàzîvâj). — *Gdjegdje se govori i piše sa ž mj. z.* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izkažujem, izkazati ‚ostendo, offero, praesento'), *u Voltigijinu (praes.* izkazujem *kod* izkazati), *u Stulićevu* (iskaživati, iskaživam, v. iskazati, *i praes.* iskažujem *kod* iskazati).

a. *aktivno. a) vidi* iskazati, a, *a).* 1 ovu preveliku ļubav očito iskazuje i javļa. Postila. r4a. Iskazujući samoga sebo da jest Bog. Anton Dalm., nov. test. 2, 102b. paul. 2thoss. 2, 4. Metim toga brate hvalim na ļubavi, ku mi izkazuješ u ovoj državi. M. Kuhačević 78. — *b) vidi* iskazati, a, *b).* Slavite ńega i falite, iskazujući i uzvisujući veličanstvo ńegovo. F. Lastrić, ned. 38. Od orla iskazuje S. Augostin, da kad odrani ptiće svoje, običaje ńi ovako iskušati. 41. Spasiteļ naš, kako izkazuje s. ivanđ., kada primi krštenje od Ivana u Jordanu, udiļ otide u pustińu. 135. Da vam iskazujem potanko život... Lovrinca. svet. 130a. Izkazuje pismo božanstveno u treći knjiga kraļevski. 148a. Historije bo iskazuju, da je Gaspar kraļevao. test. 62a. Još ću ti se, aga, radovati i velike jade iskaživat za Novicu za krvnika tvoga. Nar. pjes. vuk. 4, 485.

b. *sa* se.

a) pasivno, vidi iskazati, c, *a).* Među udi jedno je jezik modu svima naj plemenitiji i naj potribitiji, jer se š ńime izkazuju skrovita srca. J. Banovac, pripov. 158. U drugomu dilu izkažuju se dnevi svečani. A. d. Costa 1, VI.

b) refleksivno, vidi iskazati, c, *b).* Z ovim čudom se iskazuje i daje svidočastvo. Postila. K2a. Kristus je v nebesa vzašal, da se sada za nas iskazuje prod obličjem Božjem. Ee2a. Petar videći da se Isus pripravļa prati mu noge ne podnosi niti privoliva, pače izkazuje se, da nikada tomu privoliti neće. A. Tomiković, gov. 48. Da se ne iskazujem ni za jednu ni za drugu stranu. M. Đ. Milićević, zlosel. 217.

ISKAŽIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. pokaživ. — *nepouzdano.*

ISKAŽÍVATI, *vidi* iskazivati.

ISKÉČITI, iskêčîm, *pf. iskesiti.* — *složeno:* iz-kečiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Iskečio žubo'. P. Budmani. — *Sa* se, *refleksivno, u Lici.* ‚Šta si se ti tako iskečio, ka' smrzlo g.. no?' J. Bogdanović. — *u Dubrovniku može značiti i: iskriviti se (o čeļadetu od kakve bolesti).* P. Budmani. — *isporedi* iskopečiti, iskočiti.

ISKEFATI, iskefâm, *pf. vidi* iščetati. — *složeno:* iz-kofati. — *U naše vrijeme u Lici (s* v *mj.* f). ‚Svako jutro robu dobro iskovaj!' Kada ko koga živo kara, i tadaj reku: ‚Bome sam ga živo iskova'. ‚Čuvaj se, mali, ako te počeram, bome ću te živo iskovati'. J. Bogdanović. — *I sa* se, *refleksivno.* ‚Iskovaće se on sam, pušti ga!' J. Bogdanović.

ISKEKATI SE, iskekam se, *pf. israti se (mo-*

žebiti kao maše nepristojna riječ). — složeno: iz-kekati. — *U naše vrijeme u Bosni.* Neka mu se jedna između nas iskeka vrhu glave. Nar. prip. bos. 1, 84.

ISKÈLEČITI, iskèlečîm, *pf. izdrmati za kose (keleče). — Postaje od* iz *i* keleč *nastavkom* i. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nemoj mi, znaš, ništa uz nos divaniti, jer ako te za te vražije keleče popanem, ma do mjere ću te iskelečiti'. J. Bogdanović.

ISKÉĻITI, iskêļîm, *pf. vidi* iskesiti. — *U naše vrijeme na Braču.* Što si, starče, zube iskeļio, a što li si oči izdreļio? (Nar. pjes.) A. Ostojić. *i u Lici.* Iskeļila se kao lisica na smrzlutak. (Nar. poslov.) V. Arsenijević. ‚Iskeļio zube ka' pečena lisica'. ‚Iskeļio zube ka' pečen zec'. — *Sa* se, *refleksivno.* ‚Šta si se tu iskeļio?' ‚Iskeļio se ka' smrzlo g . . no'. J. Bogdanović.

ISKÉSITI, iskêsîm, *pf. rastvorivši usne pokazati sve zube (što svayda stoji kao objekat). — složeno:* iz-kesiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (t. j. zube ‚die zähne weisen' ‚ringor'). Iskesio zube kao lisica na šipak. Iskesio zube kao odrta lisica. Nar. posl. vuk. 104. Nekakav star vuk nije mogao od starosti ni prečetveriti nego se prućio koliko je dug i širok na bukovo šušńe, a iskesio zube. Nar. prip. vrč. 188. Došla lisica gladna pod jedan slatki šipak, pa ugledala cigloga jednoga na stablu, te se pripne i zine da ga ubere, no desilo se okolo šipka nekoliko drača, te se grdno ubode, i od muke skoči sa stabla na tle pa zine što god je više mogla i iskesi zube gledajući na šipak. Nar. prip. vrč. 190. — *Mislim da ima i refleksivno* iskesiti se *s istijem značenjem: iskesiti zube.*

ISKEVATI, *vidi* iskefati.

ISKIČKATI, iskičkâm, *pf. izagnati (mislim da je ovo značeńe, jer isto znači u Dubrovniku* iskiškati). — *složeno:* iz-kičkati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kič mejo na megdan!' ‚Edva ga nekako iz jame iskičkasmo'. J. Bogdanović.

ISKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Što se Milivoj više rečeni zavadio u meani s Mitrom Iskićem. Glasnik. II, 1, 134. (1808).

ISKIĆÊŃE, *n. djelo kojijem se iskiti.* — *U Stulićevu rječniku:* izkićeńe.

ISKIDÂŃE, *n. djelo kojijem se iskidâ.* — *U Stulićevu rječniku.*

1. ISKIDATI, iskidâm, *pf. složeno:* iz-kidati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* a, *f)), a između rječnika u Belinu* (iskidati, iskidujem ‚strappare' ‚avello' 711b), *u Voltiǵijinu* (izkidati, izkidam, izkidivam ‚lacerare, stracciare, sbranare; minestrare' ‚zerreissen; die suppe anrichten'), *u Stulićevu* (iskidati, iskidujem *i* iskidivam ‚lacerare, dilacerare, discerpere, concerpere, scindere, discindere, rumpere, dirumpere'), *u Vukovu* (1. ‚entzwei reissen' ‚rumpo'. 2. đubre, štalu ‚auseinanderwerfen, ausfegen' ‚disjicio, everro').

a. *aktivno. a) kidajući raščiniti što na komade, uništiti.* Odoru mu svu do krpe kano lavi izkidaše. V. Došen 124a. U junaka svilen pojas, svilom nakićen, s devojkama igrajući iskidao ga. Nar. pjes. vuk. 1, 450. Iskidaše knjigu na komate. 2, 533. Povadite nože devetore, na komate kuju iskidajte. 2, 287. Turski końi noge iskidaše šetajući jutrom i večerom. 3, 52. E sam zlaćen đerdan iskidala. Pjev. crn. 286b. Pa je iskidao verige i puta izlomio. Vuk, mar. 5, 4. Doklem bi napokon sila suzbila silu, izkidala zakone. M. Pavlinović, razl. spis. 162. — *b) nejasno je značeńe u Voltiǵijinu rječniku:* ‚minestrare' ‚die suppe anrichten', *spraviti (?) ili razdijeliti (?) juhu. može biti da je značeńe: udrobiti hļeb u juhu. — c) iščistiti (kidajući i razbacujući tamo i amo). vidi u Vukovu rječniku i primjere kod* b, *i* c, *a). — d) kidajući ocijepiti.* Da ne bi ovi dragi cvijet neprijateļska ruka iskidala. A. Kalić 428. — *e) u prenesenom smislu, iskaliti.* Za moć jide izkidati na hćer. I. Ivanišević 170. Izkidati ijed protiva tkomu ‚sfogare la collera contro alcuno' ‚stomacum erumpere in aliquem'. A. d. Bella, rječn. 200a. — *f) u jednom primjeru* XVIII *vijeka kao da je značeńe: izjaviti, ne zatajati. može biti da je značeńe kod d) uzeto u metaforičkom smislu (iskidati sa sama sebe ńešto što je tajno).* Na poruku Mihovila nebo zvano rijet istine sva grišnika káza dila i sve tamne opačine . . . za ńim slijedi zemļa gradna . . . ka sva izkida nebu skladna, i proć ńemu prisože se. J. Kavańin 60b.

b. *pasivno.* Prame posut izkidane. I. Đorđić, uzd. 76. Ona Hrvatska, koja iskidana, raščenuta. M. Pavlinović, razl. spis. 149. ‚Štala 'e sva iskidana, pritorak je iskidan, oko kuće 'e sve iskidano i okidano'. *u Lici.* J. Bogdanović.

c. *sa* se.

a) pasivno. Ružmarinu iskida se cvitje. J. S. Reļković 275. ‚Dok se sve štale i pritorak iskida, biće kidańa i iskidavańa'. *u Lici.* J. Bogdanović.

b) refleksivno. aa) brzo pobjeći, izdrijeti. — u Belinu rječniku: izkidati se, izkîdâm se ‚sfrattare, andar via con prestezza' ‚excedo' 675a; *u Voltiǵijinu:* izkidati se ‚fuggirsene, sfrattare, scappar dallo mani' ‚sich herausreissen'; *u Stulićevu:* ‚excedere, erumpere'. — *bb) kao puknuti, crknuti (u iperboličkom smislu). — u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚bersten' ‚disrumpor', n. p. od smijeha). Ma im robe natrag povratiše, e sve bješe ludo i nejako, i ne vaļa nigda svakojako, od straha se živo iskidalo. Pjev. crn. 265b.

2. ISKÍDATI, iskîdâm, *impf.* 1. iskidati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izkîdâm se *kod* izkidati se, *vidi* iskidati, c, *b) aa)) i u Stulićevu (praes.* ‚iskîdam' *kod* iskinuti, *i napose* ‚izkîdati', v. iskidati). Vrtara ne ļubļu ki is korena zelje iskida. Aleks. jag. star. 3, 320. ‚S ļutom mukom i žeštokom ka mu srce iskidaše. Ǵ. Palmotić 3, 75b. Uzdisati gorko uze, iskidati sijedu bradu. 3, 77a.

ISKIDÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se iskidava, vidi kod* iskidati, a, *b) bb) i kod* iskidavati.

ISKIDÁVATI, iskidâvâm, *impf.* 1. iskidati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Dvojica ima već dva dana da ti štalu iskidavaju, i još neće biti brzo gotovi, vaļda je blago jako nastalo, kada toliko iskidavańe dura (traje)'. J. Bogdanović.

ISKIDÍVATI, iskidujêm *i* iskidîvâm, *impf.* 1. iskidati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* iskidujem *kod* iskidati), *u Voltiǵijinu (praes.* izkidivam *kod* izkidati), *u Stulićevu.* On im iz čeļusti silom izkidivaše plijen. I. Đorđić, salt. IX.

ISKÍHATI, iskîhâm, *pf. kihańem što izbaciti (i u prenesenom smislu). — složeno:* iz-kihati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ko i ńegovo što užije iskijaće na nos'. ‚Stani, stani, iskijaćoš ti to meni sve na nos'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno, kihnuti ńekoliko ili mnogo puta dok se već ne osjeća potreba kihańa, svršiti kihańe. — u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Kad sam se iskiho, sad mi je boļe'. ‚Jesi li se veće iskiho?' P. Budmani.

ISKÍHNUTI, iskîhnêm, *pf. jedan put iskihati.* — *složeno:* iz-kihnuti. — *Akc. je kao kod* izmahnuti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Uvatila me kijavica, niti mogu kinuti ni iskinuti'. J. Bogdanović.

ISKIJEKOLITI, iskijekolîm, *pf. izmamiti.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Edva evo nekako od ńega i to sa velikom mukom iskijekoli' pet rajnički'. ‚Ne bi od ńega đavo iskijekolio'. J. Bogdanović.

ISKIKATI SE, iskîkam se, *pf. oprostiti se.* ‚Mlado momče uzboja se uzeti lijepu momu poradi drugih, koji će joj zasjedati, što ih se neće moći iskikati, kao što reče'. P. Brantner.

ISKILÁVITI, iskîlâvîm, *pf. učiniti da ko bude kilav.* — *složeno:* iz-kilaviti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti *(u Dubrovniku se govori i s drugijem akcentom:* iskilaviti, iskilavîm, *isporedi* okilaviti).

a. *aktivno.* — *U Vukovu rječniku:* ‚einen bruch (im unterleibe) verursachen' ‚herniam adforo'.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚enterocelam pati (est cum intestinum coecum in scrotum dilabitur)', *i u Vukovu:* ‚einen bruch bekommen' ‚herniam accipio'.

1. ISKÍNITI, iskînîm, *pf. izmučiti.* — *isporedi* iskińiti. — *složeno:* iz-kiniti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U Mikaļinu rječniku: (jamačno štamparskom griješkom)* ‚iskínuti', izmučiti ‚crucio, excrucio, torqueo'; iskińen, izmučen ‚cruciatus, excruciatus'. — *I u naše vrijeme u Lici naj čcšće sa* se, *refleksivno, u značeńu: izmučiti se gazeći po blatu.* ‚Nemoš putem od blata maknuti, a prevari se pa pretrpa drva u voz, pa sam i sebe i blago iskinio, izronio, dok sam doveza". ‚Iskinio sam se danas sam u drvima ka' nigda'. ‚Ma nijesam se malo iskinio, van duša već došla pod grlac'. J. Bogdanović.

2. ISKINITI, *vidi kod* iskinuti.

ISKÍNÚĆE, *n. djelo kojijem se iskine.* — *Stariji je oblik* iskinutje. — *U Belinu rječniku* (iskinutje ‚il cacciare' 154b) *i u Voltiģijinu* (izkinutje ‚strappata, staccamento', das abreissen, losreissen').

ISKINUTI, iskinêm, *pf. jedan put iskidati (koje vidi pod* a, *b)).* — *složeno:* iz-kinuti. — *Akc. je kao kod* izginuti. — *U aor. češće se nalaze oblici koji postaju bez nastavka* nu: iskidoh, iskide *itd.* — *Ima na jednom mjestu* XVIII *vijeka inf.* iskinit, *ali samo radi slika:* Isto moreš od izvoda činit, al' ćeš sridńu ńim granu iskinit. J. S. Reļković 261. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (iskinuti ‚svellere il ramo dell' albero' ‚ramum evellere' 716a), *u Belinu* (iskinuti ‚strappare' ‚avello' 711b; izkinuti ‚cacciare o trar fuori per forza' ‚eruere'; cacciare, trarre o cavare' ‚extraho': Jedva ga sam odonle izkinuo ‚a mala pena l' ho tratto di lì' 154b; ‚sradicare' ‚radicitus extirpare' 704a; iskinuti granu ‚svellere il ramo dell' albero' ‚ramum evellere' 716a), *u Bjelostjenčevu* (izkinujem, v. izpukavam), *u Voltiģijinu* (iskinuti *i* izkinuti ‚distaccare, spiccare, prender giù' ‚herabnehmen, entreissen'), *u Stulićevu, u Vukovu* (vide iščupati) *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Iskide mu iz ramena glavu. (Nar. pjes. vuk. 2, 424). Petne mu je žile iskinula.

a. *aktivno.* Jer trpiv sve muke, imaše pri zginut, nego dat iz ruke takov plin iskinut. H. Lucić 188. Ako l' Bog ne pusti, neg mu taj izkine zalogaj iz usti pri neg ga pozine. 273. Kamo se ļuveni, za čudo da vide onu vil, ka meni srdašce iskide? N. Naļešković 2, 19. Jere će on iskinuti iz zančice noge moje. B. Kašić, rit. 198. Iskidoše *(joj)* nohte. per. 206. Iskinuvši ju *(gredu)* lasno porinu ju u rijeku. fran. 119. Da mi ga ļuta zvir iz ruk ne iskine. Đ. Baraković, jar. 39. Da prije hrba ova jaka onoj od vas srce izkine, s ke moj život bez Divjaka čezne i gine. I. Gundulić 160. Iskini iz mene grižbu sržbenu. I. Ivanišević 131. Pečat nidnu ki za stvar veće izkinuti ne može ikadar. 284. Pravu ne more ļubav da iskine. 284. Ča mi iz srca srce iskide? 321. Iskinu mu iz obraza gnusnu bradu i čađavu. J. Palmotić 416. Izkinimo, odmetnimo što poznamo da našemu pravomu gospodinu nije ugodno. A. d. Bella, razgov. 88. Iskinut im iz srca vjeru. I. Đorđić, ben. 36. Iskinu ńim iz ruke Jeruzalem. 177. Drugo svome krivcu sinu oko vadi i izkinu. V. Došen 223a. To li oko tvoje blazni te, iskini ga. S. Rosa 102b. Ti iskini srčiku iz sride. J. S. Reļković 136. I na suze mê se gani, koje lijevah svega puta, od kad aga tvoj poslani iskinu me ćaćku iz skuta. P. Sorkočević 577a. Iskide mi stručak bosioka. Nar. pjes. petr. 1, 338.

b. *pasivno.* Bog jest kakono obruč okolčast okruga i iskinut. P. Bakšić 206. Pokli bi iz križa izkinut. Michelangelo. 16.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* Srdašce tuj moje meni se iskide, oni čas, gospoje, u tebe ter pride. N. Naļešković 1, 178. Kô da mu se srce iskinu. P. Kanavelić, iv. 198. Jošte oči imaju se izkinuti, imaju se noge posići. A. d. Bella, razgov. 88

ISKÍŃÊŃE, *n. djelo kojijem se iskini.* — *U Mikaļinu rječniku:* iskińenje, izmučenje ‚cruciatus, cruciamentum, tormentum', *i u Stulićevu:* ‚tormentum, cruciatus, molestia, poena, supplicium'.

ISKÍŃITI, iskîńim, *pf. vidi* 1. iskiniti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚torquere, extorquere, cruciare, excruciare, vexare, avellere', v. izdrijeti.

ISKIŃÍVATI, iskińujêm *i* iskińîvâm, *impf.* 1. iskiniti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* iskińivati, iskińivam *uz* iskińiti.

ISKIPIJEVATI, iskipijevam, *impf.* iskipjeti. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (iskypêvati ‚ebullire'). Ty že vь otьčьstvi svojemь javi se volej zastupьnikь, iskipêvaje prêbogatьnoje miro otь raby tvojeje. Stefan, sim. pam. šaf. 26. Otь togo dьne po vьse dьni i časy i do selê iskypêvaje prêčudьnoje mirom čedomь svojego otьčьstva. Domentijan[a] 106.

ISKÍPJETI, iskipîm, *pf. kipeći isteći.* — *složeno:* iz-kipjeti. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (izkipiti ‚bollire traboccando' ‚effluere fervendo' 144b), *u Bjelostjenčevu* (izkipļujem, izkipeti, prok idom, vrem ‚efferveo, effervesco, ebulio et inter buliendum effundor'), *u Voltiģijinu* (izkipiti, izkipim, izkipļujem ‚rovesciare, traboccar di pentola' ‚der topf geht über'), *u Stulićevu* (‚bulliendo omnino effundi'), *u Vukovu:* ‚überlaufen (im sieden)' ‚redundo, effluo', *u Daničićevu:* iskypêti ‚ebullire'. Lozo dobroplodnaja, iskipêjuštiji namь veselije. Stefan, sim. pam. šaf. 26. Tadaj lonac iskipje. Pril. jag. ark. 9, 84. (1520). Lonac iskipje. M. Držić 134. Što je srebro i drago kamenje nego pjena od zemļe, koja iz ńe izkipiše i izadoše? M. Radnić 80a. Izkipi ono što je u ńem *(u loncu).* 275a. Z bolesti ne izrečenom opļena oba dva oka izkipješe. B. Zuzeri 417. Naj poslije priko tave iskipi. F. Lastrić, test. 157a. Da smesa ne iskipi. P. Bolić, vinodj. 434.

ISKIPLJÍVATI, iskipljûm *i* iskipljîvâm, *impf.* iskipjeti. — *U Bjelostjenčevu rječniku: praes.* izkipljujem *(vidi kod* iskipjeti), *i u Voltigijinu: praes.* izkipljujem *kod* izkipiti.

ISKIRÌJATI, iskirijâm, *pf. dobiti na kiriji.* — *Postaje od* iz *i* kirija. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Meni se čini, da tebi tvoja kirija ne nosi nikakve koristi, nego odrta kola i izdrte koñe'. ‚E, čini se tebi, moj brajko, zuvar je meni, da na nedelju iskirijam ono palente, što mi za nedelju dana čeljad potroše i poiju'. ‚Lijep sam ja krajcar na kuruzima ljetos iskirija'. ‚Ja sam na malu Gospojinu otiša' u mast u Dalmaciju, pa sam do pokrova lijep krajcar iskirija'. — *Sa* se, *refleksivno, mnogo iskirijati, iskirijati do kraja.* ‚Iskirija li se vala ljetos i ti i koñi do mjerc'. ‚Kirija li još Stojan?' ‚Iskirija se, neće više'. J. Bogdanović. — *Ne znam, pripada li amo ovaj primjer, ili ima drugi glagol* iskiriti *s istijem značenem:* Bio je ńeki čovjek i imao jednog koña, pak je od onoga i živio, što je na ńemu iskirio. Nar. prip. bos. 1, 39.

ISKIRITI, iskirim, *pf. vidi* iskirijati *na kraju.*

ÌSKISELITI SE, iskiselîm se, *pf. napojiti se posve vode ili drugoga čega žitka, kad što dugo vrijeme u onome stoji.* — *složeno:* iz-kiseliti. — *Akc. je kao kod* izništaviti. — *U Vukovu rječniku:* ‚eingeweicht werden' ‚maceror' *s primjerom:* Metni kruh u vodu nek se dobro iskiseli. cf. iskišati se.

ÌSKISNUTI, iskisnêm, *pf. jedan put iskiseliti se; jedan put postati posve kiselijem.* — *složeno:* iz-kisnuti. — *Akc. je kao kod* izginuti.

a. *s prvijem značenem.* — *U Belinu rječniku:* izkisnuti ‚macerarsi, propriamente divenir molle o trattabile' ‚macerescо' 449a, *i u Stulićevu:* izkisnuti ‚macerarsi, divenir molle' ‚maceratum fieri'; *i u naše vrijeme u Lici.* ‚Danas cio dan, Božije vrijeme cijepa, iskisao sam pred blagom stojeći, da ni pod pazuvom nijesam suv'. ‚Silna vremena i dara Božijeg, ne ponesoše čobani jutros zagrńača, pa će pred blagom ka' miši iskisnuti'. J. Bogdanović.

b. *s drugijem značenem.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Od šta med uvrije pak iskisne. I. Jablanci 159. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Počekaj da tijesto iskisno'. P. Budmani.

ISKÍŠATI, iskišâm, *pf učiniti da se što iskiseli.* — *složeno:* iz-kišati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.*

a. *aktivno.*

a) prelazno. ‚Iskišaj dobro to robe prije nego nasapluniš'. P. Budmani.

b) neprelazno, isto što iskišati se. ‚Drži dugo u vodi, dokle iskiša'. P. Budmani.

b. *sa* se, *refleksivno, vidi* iskiseliti se. — *U Vukovu rječniku:* vide iskiseliti se *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

ÌSKIŠKATI, iskiškâm, *pf. vidi* iskičkati.

ISKIŠŃIVATI, iskišńujêm *i* iskišńîvâm, *impf.* iskisnuti. — *U Stulićevu rječniku:* izkisńivati, v. izkisnuti. — *nepouzdano.*

ISKÌTATI SE, iskîtâm se (iskîtêm se), *pf. složeno:* iz-skitati. — *Akc. je kao kod* ispitati *i* ispisati. — *U naše vrijeme. a) izići skitajući se.* ‚Đe je Petar?' ‚Iskita se nekud van'. J. Bogdanović. — *b) skitańem ispuniti želju.* ‚Jesi li se iskito? jeli ti sad dosta skitńe? *u Dubrovniku.* P. Budmani.

ÌSKITITI, iskitîm, *pf. posve nakititi.* — *složeno:* iz-kititi. — *Akc. je kao kod* izbaviti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izkititi ‚ornare vel spargere floribus, ornare, exornare') *i u Vukovu* (‚aufputzen' ‚exorno').

a. *aktivno. a) uopće.* Cvijećem mu rane izkitih. I. Đorđić, uzd. 66. Ona je *(knjiga)* vitezove na svitlost donila i s pismicam krasno iskitila. Nadod. 5. Ti načini krune pozlaćene sve od srebra i suvoga zlata a iskiti dragijem kameńem. Nar. pjes. vuk. 2, 90. Sve zidove domu u naokolo iskiti rezanijem heruvimima i palmama. Đ. Daničić, 1car. 6, 29. — *b) s osobitijem značenem:* površit zid; n. p.: ‚Zid ide naprid, jedan je dio niži drugi viši, al' to valja sve iskitit (izravniti)'. J. Grupković.

b. *pasivno.* Pod ńima su gospodski stolovi, izkićeni, kanda su begovi. J. Krmpotić, mal. 15. Ili ti je dodijala teška uzda iskićena? Nar. pjes. vuk. 1, 454. Sva avlija glavam' iskićena. 2, 420. A banica divan-kabanicu iskićenu sa suvijem zlatom. 2, 583. Na nogama gaće šarovite, kakve su joj klete iskićene! 3, 103. Prije čohe puli risovinom iskićenom i srebrom i zlatom. 4, 5. Iskićeni turskijem glavama. Ogled. sr. 473. Haljina joj je zlatom iskićena. Đ. Daničić, psal. 45, 13. ‚Ovaj je biljac lijepo iskićen'. J. Bogdanović. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka ima part. praet. pass.* iskitit. On vidi dvore plemenite sve oružjem svitlim iskitite. Nadod. 19.

c. *sa* se, *refleksivno, i s osobitijem značenima. a)* iskititi se vinom, *kao* nakititi se vina, *vidi kod* nakititi. Ladnijem se vinom iskitiše. Nar. pjes. vuk. 5, 373. — *b) urediti se (o vojnicima).* Iskititi se ‚sich auffstellen (sich zusammenthun)', n. p. ‚Sve dva i dva iskitili se oko crkve ter ophodeći mole i pjevaju'; ili: ‚Mi Ličani, prvi batalijun sve onako trudni s puta ne bi druga te se iskitismo (aufmarschieren) tamo negdje za gradom i dočekivasmo carevića' itd. F. Kurelac. rad. 20, 89.

ISKÍVATI, iskîvam *i* iskujêm, *impf. vidi* iskavati. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* v. iskati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* Iskuje Bog krv svojijo prijatelja prolitu kako iziskiva krv Abelovu. M. Radnić 28b. Duša zaporavljena i zaposlovana ne može izkivati zlije misli. 486a.

ÌSKLAČITI, isklačîm, *pf. izmazati klakom (vapnom).* — *Postaje od* iz *i* klak *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* izbaviti. — *U Stulićevu rječniku:* izklačiti, v. poklačiti, *i u naše vrijeme u Lici.* ‚Oprovaj šenicu dobro isklačiti, pa 'š onda viđeti, da ti se nigda sńetljiviti neće'. J. Bogdanović.

ISKLAD, *m.* expositio, argumentum, *vidi* iskladańe, *u jedinom primjeru* (XVI *vijeka) znači čim se prije drame u kratko kaže što se u drami događa.* H. Lucić 227.

ISKLÁDÂŃE, *n. djelo kojijem se isklada.* — *isporedi* isklad. — *Između rječnika u Stulićevu* (izkladańe ‚expositio, interpretatio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

ISKLÁDATI, isklâdâm, *impf.* isklasti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (praes.* izkladam, *vidi kod* isklasti) *i u Stulićevu* (izkladati *uz* izklasti). Zapise od krune ugrske iskladajuće i opovidajuće što bi v rukah kraljestva našega. Mon. croat. 66. (1446). — *U naše vrijeme u Lici.* Iskladaj brže to jelo. J. Bogdanović. — *I s osobitijem značenem: ne brojiti među što, izuzimati.* Da su mu svi danьci prosti, iskladaje harač. Stat. poļ. ark. 5, 259.

ISKLÂŃE, *n. djelo kojijem se iskoļe.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚jugulatio'.

*

ISKLÀSATI, isklàsâm, *pf. kad se učini i pokaže klasje na žitu. — složeno:* iz-klasati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b).

a. *aktivno. — Između riječnika u Stulićevu* (izklasati, v. izklicati) *i u Vukovu* (‚ährен bekommen' ‚spicor' *s primjerom:* Isklasala šenica). Sjetba jur bijaše isklasala. S. Rosa 66b.

b. *sa* se, *refleksivno, značeńe je isto kao i kod aktivnoga. — Između riječnika u Belinu* (izklasati se, izklasivam se ‚spigare, far la spiga' ‚spico' 699b) *gdje se naj prije nahodi.* Niko ńive ranim žitom posijane jur se isklasale. F. Lastrić, test. 396b. svet. 122b.

ISKLASÍVATI, isklàsujêm *i* isklàsîvâm, *impf.* isklasati. — *Samo u Belinu riječniku praes.* isklasivam *(vidi kod* isklasati, b).

ISKLÀSTATI, isklàstâm, *pf. vidi* isklasati. — *U naše vrijeme.* Ječam je već isklastao. S. Pelivanović.

ÌSKLASTI, iskládêm, *pf. složeno:* iz-klasti — *impf.:* iskladati. — *Akc. je kao kod* ispresti. — *Upotrebļava se s osobitijem značeńima. — Od* XVII *vijeka (ali vidi i* iskladati).

a. *obično znači: izliti, isuti juhu na tańur ili na tańure. — U Mikaļinu rječniku:* isklasti, izvratiti iz lonca ‚menestrare' ‚tudiculo', *i u Bjelostjenčevu:* izkladam, izklasti, izmećem z lonca ‚tudiculo'. — *I u naše vrijeme u Lici.* ‚Drži ti tu lončanicu čvrsto u ruci, jer ćeš nede putem tu cicvaru isklasti'. ‚Prekinule se uzice na lončanici, pa se sva cicvara iz zdjele isklala'. J. Bogdanović.

b. *u prenesenom smislu, iskazati, istumačiti. — U Stulićevu rječniku: (griješkom)* izkladsti ‚exponere, interpretari, educere, extrahere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ISKLATÁRITI SE, isklàtârîm se, *pf. iskitati se. — složeno:* iz-klatariti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kud se ona klatnica isklatarila?' J. Bogdanović.

ÌSKLATI, iskoļêm, *pf. složeno:* iz-klati. — *Akc. se mijeńa u impt.* iskòļi.

1. *aktivno.*

a. *poklati sve, da ništa ne ostane živo. — Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Stulićevu* (‚jugulare, occidere plures'). Da bi isklala *(zvijer)* sve i strla, točo poļim. I. Gundulić 558. Posrêdu grada vsehu iskla. Glasnik. 32, 276. (1634). Da vas primučno izkoļe. J. Banovac, blagosov. 92. 250. To su Turci mušku decu isklali. Ogled. sr. 510.

b. *izgristi. — U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚zerbeissen' ‚commordeo' *s primjerom:* Isklali je psi). Ļub', junače, koliko ti drago, al' me nemoj po licu isklati, da mi majka ne pozna na licu. Nar. pjes. vuk. 1, 428.

2. *sa* se, *recipročno. — Od* XVI *vijeka, a između riječnika u Vukovu* (isklati se, iskoļemo se između sebe, vide poklati se). Neka se na voļu meću sobom iskoļu gospoda. M. Vetranić 1, 51. Da se tuj u boju kako psi iskoļu. 1, 83. Neka se u poļu kraļovi iskoļu. 1, 202. Za mene se makar iskoļite. M. Držić 263. U malu so dlaku ne isklasmo. P. Petrović, gor. vijen. 14. Narod se iskoļe među sobom. S. Ļubiša, prip. 125.

ISKLÉČATI SE, iskléčim se, *pf. umoriti se klečeći. — složeno:* iz-kločati. — *Akc. je kao kod* izblejati se. — *U naše vrijeme.* ‚Tako mi je bilo tijesno, da nijesam moga' stoći sjeći, nego klečeći, pa sam se iskleča', dok sam onliku bukvetinu posjeka'. ‚Bome se ovaj danas prod tabulom makleća i isklečen' *(reku duci).* J. Bogdanović.

ISKLÈPATI, isklepļêm, *pf. izoštriti klepańem. — složeno:* iz-klepati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* isklepân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (motiku, sjekiru ‚dengeln' ‚pulsando exacuo'). Kao kovač sjekiru što isklepļe pošto je zamlati. Vuk, poslov. 84. — *I u prenesenom, metaforičkom smislu.* ‚Aja, brate, neš iž ńega nikad pravog čojka isklepati'. ‚Sjetova' ga a ne sjetova' ga, kara' ga a ne kara', neš iž ńega nikad čojka isklepati'. ‚Ne isklepa iž ńega ništa'. J. Bogdanović.

ISKLÈPATI SE, isklèpâm se, *pf. izbaviti se (teško) iz tiske, iz pogibli. — složeno:* iz-klepati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Jedva sam se isklepo'. P. Budmani.

ÌSKLÊTI, iskùnêm, *pf. posve prokleti. — perf.:* iskliňati. — *složeno:* iz-kleti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* iskleti *i* izkleti ‚diris, maledictis aliquem exagitare'.

ISKLÌCATI, isklìcâm, *pf. vidi* isklijati. — *složeno:* iz-klicati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U Voltiģijinu rječniku:* izklicati ‚gormogliaro, sbucciare' ‚keimen, sprossen', *i u Stulićevu:* izklicati ‚herbescere (dicunt Illyrii de lactucis etc. cum ita florescunt, ut manducari amplius non possint)' *gdje nije kazano pravo značeńe.*

ISKLÌJATI, isklìjâm, *pf. kad na biļu izraste klica. — isporedi* isklicati. — *složeno:* iz-klijati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu* (‚hervorkeimen' ‚progermino'). Iza ńih isklija sedam klasova. Đ. Daničić, 1mojs. 41, 6.

ISKLIJÈŠTITI, iskliještîm, *pf. složeno:* iz-kliješteti. — *Akc. je kao kod* istiješteti.

a. *izmučiti kliještima. — U Belinu rječniku: samo part. perf. pass.* izkliješten ‚attanagliato' ‚forcipe tortus' 115b, *i u Stulićevu:* izkliješteti ‚forcipe torquere'.

b. *u prenesenom smislu, teškom mukom od koga dobiti. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne bi brate od ńega odkino van da kliješti, edva evo ja nekako i to živom mukom isklješti od ńega edan košić sijena za teoce'. J. Bogdanović.

ÌSKLIMATI, isklimâm, *pf. dobiti klimańem. — složeno:* iz-klimati. — *Akc. je kao kod* izglodati. — *U naše vrijeme, a između riječnika u Vukovu:* ‚durchs wackeln (z. b. mit dem kopfe) etwas erreichen' ‚vacillans (o. c. caput) adipiscor'. Ako jezik ne izlaja, glava ne isklima. Ako jezikom ne izlanda, glavom ne isklima. Nar. posl. vuk. 3.

ISKLIŃATI, isklińem *i* isklińam, *impf.* iskleti. — *Uprav su dva glagola:* iskliňati, isklińêm *(akc. je kao kod* izgrtati) *koji postaje od* iskleti *i* isklíňati, isklîńâm *(akc. je kao kod* ispitati) *koji postaje od prvoga i prema ńemu je iterativni glagol. — U Stulićevu rječniku:* isklíňati, isklíňam *uz* iskleti.

ISKLÍZNUTI, isklîznêm, *pf. izići ili ispasti klizajući se. — složeno:* iz-kliznuti. — *Akc. je kao kod* izmahnuti. — *U Mikaļinu rječniku:* iskliznuti, ispuznuti ‚elabi e manibus', *i u Stulićevu:* ‚o manibus labi'. — *U naše vrijeme u Lici u prenesenom, metaforičkom smislu.* ‚Ja se čudim, kako so ńemu to iz ruke iskliznulo!' ‚Šta on sve nije radio i činio što niko nije činio, i bome mu se naj kašńe iskliznu iz ruke'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno, i u prenesenom smislu.* ‚On se nekako vavije mudro odsvakle iskliznе'. J. Bogdanović.

ISKLÒNITI, isklonîm, *pf. složeno:* iz-kloniti. — *Akc. je kao kod* iznositi.

a. *aktivno.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* izkloniti ‚inclinare, flectere, curvare'.

b. *pasivno, u jedinom je primjeru part. perf. pass.* isklonit *(radi slika) sa značenjem od prilike: koji se pomaļa. (Zadar)* nî sasvim oblovit; skupļen, ne razlučen; nigde van isklonit, a nigde zakučen. Đ. Baraković, vil. 105.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno, i ovdje je od prilike značenje: pomoliti se. (Djelo, knjiga)* čtono tvojim zašćitajem puštam da se na svitlo izkloni. H. Lucić 225.

ISKLÒŃĚŃĚ, *n. djelo kojijem se iskloni.* — — *U Stulićevu rječniku:* izkloņeńe ‚inclinatio, curvatio'.

ISKLOŃIVATI, isklòńujêm *i* isklòńîvâm, *impf.* iskloniti. — *Samo u Stulićevu rječniku: (griješkom)* izklonivati, izklonivam *uz* izkloniti.

ISKĻEŠTÍVATI, iskļèštujêm *i* iskļèštîvâm, *impf.* iskliještiti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izkļeštivati, izkļeštivam *uz* izkliještiti.

ÌSKĻUCATI, iskļucâm, *pf. vidi* iskļuvati. — *složeno:* iz-kļucati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* xviii *vijeka.* Lete da gdi koga izkļucaju crva. A. Kanižlić, rož. 8.

ISKĻUČAN, iskļučna, *adj.* proprius, singularis, *koji pripada samo ńekome čeļadetu ili ńekoj stvari ili biva samo u ńekom slučaju, ističući da ne može nikome drugome pripadati ili da ne može biti ni u kojem drugome slučaju.* — *isporedi* iskļučit, iskļučiv. — *Postaje od* iskļučiti. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Iskļučni ‚ausschliessend'. Jur. pol. terminol. 51. Iskļučni priuzdržaj ‚ausschliessonder vorbehalt'. 608. Iskļučno pravo ‚ausschliessendes recht' ‚diritto esclusivo'. B. Petranović, ručn. knig. 27. Iskļučni, phil. ‚exclusivus' ‚ausschliessend, ausschliesslich', tal. ‚esclusivo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Ima i adv.* iskļučno. Iskļučno ‚exclusive'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISKĻUČÁVATI, iskļùčâvâm, *impf.* iskļučiti. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Ko bi hoteo znati, šta bi ja rad ovde opisati a ne mogu, neka samo ode u Opovo, pak kad se doma vrati, vidiće, oće li moći sve što je čuvstvovao izkazati. iskļučavam one, koji, predati nekim strastma, sve im je ostalo jednako. D. Obradović, živ. 82—83.

ISKĻÚČĚŃE, *n. djelo kojijem se iskļuči.* — *U naše vrijeme kod pisaca, a između rječnika u Stulićevu* (‚exclusio, exemptio, exceptio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Iskļučeńe, iznimka ‚ausschliessung'. Jur. pol. terminol. 51. Iskļučeńe (iskļuģba) ‚ausschliessung' ‚esclusione'. B. Petranović, ručn. knig. 32.

ISKĻUČICE, *adv. iskļučno, vidi kod* iskļučan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. iskļučito.

ISKĻUČIT, *adj. vidi* iskļučan. — *Samo adv.* iskļučito *u Stulićevu rječniku:* ‚esclusivamente' ‚cum exceptione' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ISKĻÚČITI, iskļûčîm, *pf.* excludere, *ne primiti u ńeko društvo, ne brojiti u ńeki broj, odstraniti, izuzeti.* — *Prema lat.* excludere *i ńem.* ausschliessen *načińeno u naše vrijeme od* iz *i* kļuč *nastavkom* i, *možebiti po Stulićevu rječniku gdje ima:* iskļučiti *(i* izkļučiti), iskļučujem *ili* iskļučivam ‚excludere, eximere, excipere, immunem aliquem facere alicujus rei' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara (što je sumńivo), ili po ruskom jeziku gdje ima u istom značeńu* исключить *i* выключить *(druga je riječ češ.* vyključiti *što znači iskopati, i postaje od* kluk *ili od* kluka). Prestupnik bivao je iskļučen iz bracke. Pravdonoša. 1852. 5. Iskļučiti koga od imovine ‚jemanden von dem vermögen abweisen'. Jur. pol. terminol. 10. Iskļučiti koga od česa, od ureda ‚ausschliessen jemanden von einer sache, von einem amte'. 51. Iskļučiti ‚ausschliessen' ‚escludere'. B. Petranović, ručn. knig. 32. Iskļučiti koga od parnice ‚jemanden vom rechtsstreite ausschliessen' ‚porre qualcuno fuori di causa'. 61. Iskļučiti, phil. (izlučiti) ‚ausschliessen', tal. ‚escludere'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *vidi i* izuzeti.

ISKĻUČIV, *adj. vidi* iskļučan. Iskļučiv ‚ausschliesslich'. Jur. pol. terminol. 51. — *Adv.* iskļučivo ‚ausschliesslich' ‚esclusivamente'. B. Petranović, ručn. knig. 32.

ISKĻUČÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iskļučuje.* Iskļučivańe, stil. phil. ‚ausschliessung', tal. ‚esclusione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISKĻUČÍVATI, iskļùčujêm *i* iskļùčîvâm, *impf.* iskļučiti. — *U pisaca našega vremena (vidi* iskļučivańe), *a između rječnika u Stulićevu* (freq. v. iskļučiti, *a kod ovoga ima praes.* iskļučujem *i* iskļučivam).

ISKĻUĢBA, *f. vidi* iskļučeńe.

ISKĻUHATI, *vidi* iskļuvati.

ISKĻUKATI, iskļukam, *pf. izgńečiti (?).* — *složeno:* iz-kļukati. — *Na jednom mjestu našega vremena.* Naberu u međudnevicu avtike, iskļukaju kao grožđe, pa ispeku rakiju. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 47.

ISKĻUNITI, iskļunim, *pf. ispustiti iz kļuna, u jedinom primjeru izreći kļunom.* — *Načińeno od* iz *i* kļun *nastavkom* i. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Ptica ne umidući drugo od straha i od bolesti poče ove dvi riči: ‚Zdrava Marijo'. kako ji izkļuni, jastreb udiļ mrtav pade. J. Filipović 1, 523b.

ISKĻÙVATI, ìskļujêm, *pf. kļuvańem sve pokupiti, sve izvaditi.* — *složeno:* iz-kļuvati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim praes., impt.* iskļûj, *aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìskļuvâ, *part. pract. act.* ìskļuvao, ìskļuvâla, *part. praet. pass.* iskļuvân. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚picken' ‚rostro tundo' *s primjerom:* A pilići lebac iskļuvali). Kada gavran nađe čovjeka obišena aliti koju živinu, tako mu naj prvo oba oka i iskļuje, neka ga ne vidi i neka mu se ne može braniti. M. Divković, bes. 289b. Odhrani vrana, da ti izkļuje oči. (D). Poslov. danič. 89. Iskļuvo je čavke i vrane. (Z). 33. Negove su oči garvani 'skļuvali. Jačke. 169. — *U drugom primjeru iz narodne pjesme ugarskijeh Hrvata stoji* h *mj.* v: Moje črne oči gavrani te 'skļuhat. 132.

ÌSKMETITI, iskmetîm, *pf. u Stulićevu rječniku:* izkmetiti, v. odkmetiti. — *nepouzdano.*

ÌSKNADITI, isknadîm, *pf. posve naknaditi.* — *složeno:* iz-knaditi. — *Akc. je kao kod* izbaviti. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Zašto indi ne izknadiš pravicu tvoju svrhu oniju, koji se u sudo tvoje mišaju? Đ. Rapić 314. Naše rasutje i grada Jerusolima izkorenutje, u kome Isukrst svoju osvetu izknadi. 379. Ti jesi jedno zlo, koje se ne može ikada poravnati niti izknaditi. 418.

ISKŃIŽBA, *f. djelo kojijem se iskńiži.* — *isporedi* iskńiženje. — *U pisaca našega vremena.* Iskńižba, iskńiženje ‚extabulation'. Jur. pol. ter-

minol. 201. Iskńižba, izbris, ispis iz kńiga, iskńiženje ‚bücherliche löschung'. 331.

ISKŃIŽEŃE, *n. vidi kod* iskńižba.

ISKŃIŽITI, iskńižim, *pf. u naše vrijeme načińena riječ sa značeńem: isplatiti dugove koji su zapisani u kńigu, i tako činiti da se izbrišu.* Iskńižiti dugove ‚verbücherte schulden tilgen'. Jur. pol. terminol. 506.

ISKŃIŽLIV, *adj. koji se može iskńižiti.* Iskńiž|iv, sposoban za izkńižbu ‚löschungsfähig'. Jur. pol. terminol. 331.

ISKŃIŽNINA, *f. što treba platiti državi kod iskńižbe.* Iskńižnina, taksa za ispisańo ‚extabulationstaxe'. Jur. pol. terminol. 201.

ISKOBACATI SE, iskobacam se, *pf. jamačno je načińeno od* prekobacati se *(vidi* prekobaciti*) što je shvaćeno kao da je složeno:* pro-kobacati, *pa je složeno:* iz-kobacati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Da dobude ńu u plovu, izpod ńe se izkobaca. J. Kavańin 198a.

ISKOBĚČITI, iskòbĕčîm, *pf. vidi* izbečiti. — *složeno:* iz-kobečiti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Vidire, kako je oči iskobečio!' i kad ko, osobito kakav lopov ili tvrdica umire, reći će: ‚Iskobečio 'e opanke, neće dalje'. J. Bogdanović. — *Sa se, refleksivno.* ‚Đe je Luka?' ‚Ma šta pitaš za ń? eno se iskobečio u ladu ka i mrcina'. Kada komu što od blaga krepa, onda porugljivo reku: ‚Bomo se eno Petrov vo (ili krava ili koń) iskobečio'. J. Bogdanović. — *u Dubrovniku se kaže:* iskobečiti se od straha. P. Budmani.

ISKOBĚĻATI SE, iskobĕ|âm se, *pf. izići kobeljući se (valjući se), i u prenesenom smislu: teško se izbaviti (od kakva zla).* — *impf.:* iskobeljavati se. — *složeno:* iz-kobeljati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich hervorwälzen' ‚expediri' (‚auch fig.').

ISKOBEĻÁVATI SE, iskobĕ|âvâm se, *impf.* iskobeljati se. — *Akc. je kao kod* istovaravati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Polagano izkobeljava se. Đ. Rajić, pouč. 2, 115.

ISKOBĚĻITI, iskòbĕ|îm, *pf. vidi* iskobečiti. — *U naše vrijeme u Lici.* Kada komu crkne kļuse ili krepa vo ili krava, reku podrugļivo: ‚Iskobeļio mu 'o vranac kopito'. ‚Iskobeļio mu 'e zekońa papko'. I čovjeku lopovu reku: ‚Iskobeļio 'e oči, neće više'. J. Bogdanović. — *Sa se, refleksivno.* ‚Šta si se tu iskobeļio kao krepala mrcina?' (reku ļenčini što leži u hladu). J. Bogdanović.

ISKOBITI, iskobîm, *pf. kobļeńem postići što (na čiju štetu), kobļeńem učiniti da što (objekat) propane, nestane.* — *složeno:* iz-kobiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚erahndon' ‚omine consequor'. cf. kobiti). Što me kobiš? izkobila glavu! Nar. pjes. bog. 236. No nefala mojoj staroj majci, koja svoje iskobi dijete! Nar. pjes. vuk. 2, 36. A kad vide Turo Hercegovče, na Marka je końa nagonilo, pa izvadi dvije puške male, donese ih do očih junaku, da bi ńemu oči izvadio, ali Turo obje prevarilo, te mu dobru glavu iskobilo. 4, 10—11. Kad s' ajduci napojili vina, zakuka im kukavica tica; reče tada Sava od Posavja: ‚Pobratime, od Kotora Božo! udri, Božo, kukavicu crnu, da ne kobi ļubavnu družinu!' Savi bješe Božo besjedio: ‚A neka je, da je Bog ubije! sama svoju iskobila glavu!' Pjev. crn. 150b. Bojim se, da mi *(maćuha)* ne iskobi sestrića. S. Ļubiša, prip. 67.

ISKÒBLITI SE, iskòblîm se, *pf. iskriviti se, izvitoperiti se.* — *U naše vrijeme.* ‚Daska se iskobli'. M. Ružičić.

ISKÒČĚŃE, *n. djelo kojijem se iskoči.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚assortimento, l' assortire' ‚electio'.

ISKÒČITI, iskočîm, *pf. skočiti na polje, na dvor.* — *impf.:* iskakati. — *složeno:* iz-skočiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskočiti. — *Između rječnika u Mikaljinu (kod* iskakati*), u Belinu* (izkočiti ‚saltar fuori' ‚exilio' 639a; ‚schizzare, saltare in dietro, ‚prosilio' 653b; iskočiti na sreću, iskočiti tkoga ‚toccar a sorte' ‚sortito evenire' 734a), *u Stulićevu* (iskočiti *i* izkočiti *i* izskočiti ‚saltar fuori, toccar in sorte' ‚exilire, sorte obtingere'), *u Voltigijinu* (‚saltare fuora, fare un salto, slanciarsi' ‚hinausspringen'; izkočiti, saltar fuora, spiccare un salto' ‚herausspringen'), *u Vukovu* (‚ausspringon' ‚exsilio'), *u Daničićevu* (‚exsilire').

a. *u smislu kazanom sprijeda. a) o čeljadetu i o životińi.* Otь ńego pobĕgь iskoči is korablja. Domentijana 137. Samь iskoči is korablja vidimь vьsêmi. 319. Koji se *(mornar)* razbivši, kad na kraj izskoči. P. Hektorović 65. U toj ti iznenađ njekimo skrovenim načinom iskoči iz drače ļubav taj u zmije prilici. D. Rańina 125b. Mnogi iskočo na polje. M. Radnić 146a. Probudivši se udilj iz postelje izskoči. P. Knežević, osm. 10. Inostranci kaval'jeri brzo na kraj iskočiše. Nar. pjes. bog. 172. Dvanaest Turaka iskoči iz busije na ńega. I. J. P. Lučić, izk. 18. Iskoči mi iz ruku dijete, provrže se crnijem jagńetom. Nar. pjes. vuk. 20—21. Uzmi, brate, dvije puške male, pa iskoči pred kulu Nebojšu. 2, 596. Ta se magla primaknula blizu, tek iz magle junak iskočio. 3, 214. A vrata se otvoriše sama, te iskoči majstore Manojlo. 3, 327. Iskočiše dva Vidanovića, iskočiše na bijelu kulu. 4, 110. No iz vojske junak iskočio. 4, 115. Bježi Turčin proz bijelu kulu, pak iskoči proz pengor od kule. 4, 163. Ko no može on je iskočio. 5, 525. Iskočiše trideset hajdukah. Pjev. crn. 28b. Te počne kucati da mu otvore, a iskoči sluškińa na pengor. Nar. prip. vrč. 2. Tada Marko na drum iskočio. Ogled. sr. 183. Tu iskoči momčo od Brđana. 471. U ovoj prijetńi suviše iskočiše tri žene. Pravdonoša. 1852. 8. — Uplaši se vuk i ne mogući nigdje naći ždrijela kuda bi između čeljadi iskočio. Nar. prip. vrč. 152. *(Kurjak)* vidi da ne može na polje iskočiti. Vuk, poslov. 295. — *Kaže se metaforički (iperbolički) da ko iskoči iz kože od čuda, straha itd.* Jer ja iskočih živa iz kožo da prijo čujem. V. Vrčević, niz. 55. Svi da iskočo živi iz kože. 130. — *b) o čemu neživu. aa) uopće.* Žmul iz ruk iskoči. M. Marulić 94. Živ kladenac iskoči i od krvi i od vode. M. Vetranić 1, 330. Kad točak iskoči od krvi i vode. 2, 232. Činńaše mu se da će mu oči iskočiti, plakaše kako malo dite. M. Zoričić, zrc. 112. Iz klasa istom ona zrna iskoče. I. Jablanci 67. Udari je po obrazu rukom, tri joj zdrava iskočiše zuba. Nar. pjes. vuk. 1, 544. I desno ti oko iskočilo! 2, 80. Donesoše drenovinu Marku; kad je stožo u desnicu ruku, pršte pusta na dvoje na trojo, i dv'je kaplo vode iskočiše. 2, 405. Oba oka ńemu iskočiše. 2, 519. Na zatiljak oči iskočiše. 2, 560. Na pleći mu čifti iskočiše, pred čiftima srce od junaka. 3, 309. Čelo pršte, oči iskočiše. 4, 283. Iskočiće vam oči od dima. M. Đ. Milićević, zim. voč. 298. — *bb) o suncu, mjesecu, zori itd. kad istjče.* Pri nogo iskoči na goru mjesečac. Š. Menčetić 239. Kad izkoči zora. Đ. Bašić 226.

Pusti me, er je zora jur izkočila. 226. A kad treće jutro osvanulo, i na popas sunce iskočilo. Nar. pjes. vuk. 4, 444. Svanu dan i sunce iskočilo. Pravdonoša. 1851. 31. — *mogli bi amo pripadati i ovi primjeri:* Kose poznam, da su ļute zmije, ke sad srce moje grizu; a s pogledim svitle oči muńa, iz koje trijes iskoči. I. Gundulić 231. Iz koga *(štita)* van iskoči jedna svjetlos toli jaka. Ġ. Palmotić 2, 66.

b. *tijem što subjekat iskoči iz čega ne odijeli se od onoga, nego ostaje na ńem i strši.* Ritko iz gomile dvi stine iskoče. I. T. Mrnavić, osm. 140. Odmah će ti iskočiti triska. J. S. Reļković 270. Neka se utolegnu doline a iskoče brda. Nar. prip. vil. 1867. 655. — *može biti da amo pripada i ovaj primjer, i da u ńemu stoji u metaforičkom smislu, kao: biti boļi:* Ter kad ona *(vojska)* tako izgine, da ńe svijetlo mjesto iskoči, crnce lupeže Arapine i gusare od istoči, ńih će učinit jańičare. I. Gundulić 518.

c. *javiti se, pokazati se (osobito iznenada).* Oči istrgah jeda gdi iskoči sunčani ńe obraz. Š. Menčetić 194. — *amo jamačno pripadaju i ovi primjeri:* Radi ovoga vinčanja iskočiti će koja smutńa. A. d. Costa 1, 152. Ako ne bi iskočila koja privara. 1, 258. Od koga *(dila)* iskočiti bi mogla smrt. 2, 157. Ako smrt iskočila bi od nemoći. 2, 161.

d. sorte obtingere, *dopasti, zapasti (osobito po sreći, na sreću). ovo će značeńe biti postalo od pređašńega (kod* c*), a može biti da se kod toga mislilo i na riječ* kocka. — *Od* XVI *vijeka po zapadnijem krajevima (vidi i u Belinu i u Stulićevu rječniku). a) s dativom.* Po zakonu od popovstva iskoči mu da tamnjan *(ovdje je piscu ispala riječ što odgovara lat.* poneret) ulješi u crkvu Gospodinovu. N. Rańina 182a. luc. 1, 9. Metaše ždrijebi, iskoči Tomi. Zborn. 29a. Ova ždrijeb iskoči menje. 29a. Izskočila mu je trogirska biskupija. Ivan trog. 23b. — *b) s akuzativom.* Na sreću ju *(šukńicu)* vrć hotješe, koga će od ńih iskočiti. Ġ. Palmotić 3, 190b. Sreća iskoči Haislera. P. Bogašinović 31. Ku *(divojku)* iskoči srića Turkom da ju dadu. J. Armolušić 59. Ku iskoči srića Turkom da ju dadu, i u broj da kladu kih je iskočilo. 60. Kako da bi koga iskočil jedan dobar dil od kogagodir blaga. A. Vitaļić, ist. 46. Koga *(ždrib)* iskoči na tuj sriću da ńegova bude cila. ost. 295. Razmišļajući sreću koja će vas na ńemu izkočit ali nesreću, koja vas može pritisnut. Đ. Bašić 113. Koja će ga ovijeh dvijeh sreća izkočit. 266. Vidi krvnike bez ikakva požaļeńa od ńegovijeh muka, izmetat za viđet koga će od ńih izkočit ńegove haļine. 308. — *U Stulićevu rječniku ima i part. praet. pass.* iskočen ‚assortito, scelto' ‚electus', *ali nije pouzdan.*

ISKÒĆÊŃE, *n. djelo kojijem se iskoti. — Stariji je oblik* iskoćenje. — *U Belinu rječniku:* izkotjenje ‚il nascere de' cani, gatti etc.' ‚nativitas canum etc.' 505a, *i u Stulićevu:* izkotjeńe ‚degeneratio (de brutis)'.

ISKOĆÍVATI, iskòćujêm *i* iskòćîvâm, *impf.* iskotiti. — *Samo u Stulićevu rječniku praes.* izkotiva se *kod* izkotiti se.

ISKOK, *m. djelo kojijem se iskoči. — U Voltigijinu rječniku:* ‚salto, slancio' ‚sprung'. — *I u osobitom, konkretnom smislu.* Prolaz iz sobe u izbu i obratno. (u Hercegovini.)

ISKOKÁTATI, iskòkâćêm, *pf. dobiti kokatańem. — složeno:* iz-kokatati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Iš! tu si stala kokatati, orlinu iskokatala!' J. Bogdanović.

ISKÓKATI, iskôkâm, *pf. ispržiti (kukuruz) dok zrna ispucaju. — složeno:* iz-kokati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U Vukovu rječniku:* iskokati kukuruz ‚kukuruzkörner rösten dass sie aufspringen' ‚torreo'. — *Sa* se, *refleksivno, o zrnima kukuruza kad pucaju, i u prenesenom smislu o zemļi kad ispuca od suše. — također u Vukovu rječniku:* ‚aufspringen (von gerösteten kukuruzkörnern, auch von der erde bei einer grossen dürre)' ‚rimas ago'.

ISKOLÁČITI, iskòlâčîm, *pf. izbuļiti, izbućiti (oči). — Akc. je kao kod* izjednačiti. — *Postaje od* iz *i* kolač *nastavkom* i *(biće po tome što kad se izbuļe oči, bijelo od oka postane kao kolač). — U naše vrijeme.* Na vojvode oči iskolači. Nar. pjes. vuk. 5, 362. Na ńeg Niko oči iskolači. Nar. pjes. juk. 217. Pak na Reļu oči iskolači. Nar. pjes. petr. 2, 246. Već krvave oči iskolači. 3, 134. Na ńega oči iskolači. V. Vrčević, niz. 99. — *I pasivno.* Domaćinov me otac pogleda iskolačenim očima. M. P. Šapčanin 1, 86.

ISKOLAK, *praep. iskod, vidi* iz *i* kolak. Kmet kaluderski iskolak manastijera. I. Đorđić, ben. 192.

ISKOLČITI, iskolčim, *pf. u Stulićevu rječniku:* iskolčiti, kolce izvaditi ‚palos evellere'. — *nepouzdano.*

ISKOLČIVATI, iskolčujem *i* iskolčivam, *impf.* iskolčiti. — *U Stulićevu rječniku:* iskolčivati, iskolčivam *uz* iskolčiti. — *nepouzdano.*

ISKOLÉTATI, *vidi* iskolijetati.

ISKOLIJÈTATI, iskòlijećêm, *pf. izvaditi silom (n. p. klinac iz drva). — složeno:* iz-kolijetati (?). — -ije- *stoji po južnom govoru, te se tako kaže u Dubrovniku, po primjeru iz Boke kotorske ondje stoji* e, *a po primjerima iz Like* i. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (izkolijetati ‚uscire dai gangari' ‚difficultates superare') *gdje se talijansko značeńe (pomamiti se od ļutine) ne slaže s latinskijem, a ni jedno ni drugo nije obično sad u Dubrovniku, već je ondje značeńe kao u Ļubišinu primjeru.* Rukama iskoleće kline iz žovica. S. Ļubiša, prip. 197. — *U Lici se kaže u prenesenom smislu.* ‚Da, ko bi to od ńega iskolita'? nebi živ krst'. ‚Ma nekako ću ja to od ńega iskolitati ali krepati'. J. Bogdanović.

1. ISKOLÌKATI, iskolìkâm, *pf. dobiti kod igre kolikańa. — složeno:* iz-kolikati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Imao sam punu kapu ļešnika, pa mi sve Petar iskolika'. ‚Ajmo se kolikati!' ‚Neću brate, ti bi meni za čas iskolika' punu vreću ļešnika'. J. Bogdanović.

2. ISKOLIKATI, iskolikam (?), *pf.* cilu količu nečega istrošiti. A. Kuzmanić *u* Nar. list. 1879. 98. — *Postaje od* iz *i* koliko.

ISKOLÍTATI, *vidi* iskolijetati.

1. ISKÒLITI, iskolîm, *pf. navršiti, svršiti, ispuniti. — Akc. je kao kod* iznositi. — *Postaje od* iz *i* kolo *nastavkom* i. — *Češće refleksivno. — Od* XVI *vijeka (vidi kod* b).

a. *aktivno. samo u jednoga pisca* XVII *vijeka.* Poklonit se voli nego se braniti da vrime iskoli za glavu hraniti. Đ. Baraković, vil. 80. Kad u moru kami stanovit pribiva, ńega kosmat prami po svemu odiva, zač misto uživa na svojih pristoli, nitkor ńim poriva čim vrime iskoli. 165. Prija te iskolit sve rike svoj potok i sunce zahodit vratif se na istok. 301. I da ću griha dug s vrimenom iskolit. 320. Nastupi siń oblak, ogńu moć iskoli. 327. Neka nam iskoli jur nevoļu svaku. jar. 84.

b. *sa* se, *refleksivno*. Kada se jure svekolike te stvari izkole. Stat. poļ. ark. 5, 277. I Boga sve moli, pri da ga umori, nego se izkoli čto mu san govori. H. Lucić 218. Neka se iskoli ča jima jur biti. Đ. Baraković, vil. 63. Vrime se iskoli ńihove odluke. jar. 106. Vrime se iskoli života Petrova. 110. Da se ne iskoli to vrime va vike. 112. Neka ti se grih iskoli. 131. U toj smrtnoj boli jur moj tužni duh se iskoli. A. Vitaļić, ist. 291b. Popi, fratri mole, da se umorna ļota izkole. J. Kavańin 147b. Žitak vas se izkoli u napreda putom pravim tvo'ega slijeda. 462b. Ovo se izkoli onim plemenitim, dali opakim gradovima od Sodome i Gomore. A. d. Bella, razgov. 91. Što se zgodi ovom nesrićńaku, ovo isto izkoliće se i vama. 156. Videći suprotna zakonu vaša dilovańa koja iznova Isukrsta propińu, svrhu vas će se iskoliti ova osuda: ‚malos male perdet'. J. Banovac, razg. 130. Vidi pokarańe Božje i pravdu koja se izkoli u onome koji bijaše na ń nalaga'. M. Zoričić, zrc. 210. Da se na ńem iskoli pravda Božja. osm. 54. Da se na nami ne izkole nike skrovite odluke božanstvene. 77. Zarad Davida sluge moga u vrime života tvoga tu stvar učiniti neću, ali će se izkoliti na sinu tvomu. And. Kačić, kor. 229. Pazi dobro da se s tobom ne iskoli žudińska nezgoda. I. J. P. Lučić, bit. 62. Jadne zgode, koje kada Joram zapoznade da se bijaju iskolile. razg. 129. Kletva se očeva do malo vremena iskolila. M. Pavlinović, razg. 82. Združeńe s Ugarskom naopako se iskolilo po Hrvatsku. razl. spis. 115. Neće se iskoliti natražńaštvom nego napretkom i savršivošću. 163. — *U naše vrijeme u Štonu:* ‚Oni mi se san iskolio'. ‚Sve se je iskolilo kako sam reko'. M. Miļas.

2. ISKOLITI, iskolim, *pf. oguliti, odrijeti.* — *složeno:* iz-koliti *(isporedi stslov.* raskoliti). — *U Mikaļinu rječniku:* iskoliti, odrijeti ‚glubo, deglubo, decortico', *i u Stulićevu:* iskōliti, iskolujem *ili* iskolivam ‚glubere, deglubere, decorticare, pellem detrahere'.

ISKOĻEŃE, *n. djelo kojijem se iskoli (vidi* 2. iskoliti). — *U Stulićevu rječniku:* ‚decorticatio'.

ISKOĻIVATI, iskoļujem *i* iskoļivam, *impf.* 2. iskoliti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* iskolivati, iskolivam *uz* iskoliti; *a kod ovoga ima i praes.* iskolujem.

ISKOMÀDATI, iskomàdâm, *pf. izrezati, iskidati na komade.* — *isporedi* iskomaditi. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *Postaje od* iz *i* komad. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚zerstückeln, in stücke schneiden' ‚disseco'). Nosionica kraļa Karla izkomadana. A. Tomiković, živ. 211. Da će ih sve sabļom iskomadati. Nar. prip. vuk. 166.

ISKOMADITI, iskomadim, *pf. vidi* iskomadati. — *U naše vrijeme.* Iskomadiše peciva na svatovsku. V. Vrčević, niz. 69. Nabasaše na ńi dvije mrtve, iskomadene. 317.

ISKÒMÂRDITI, iskòmârdîm, *pf. u Vukovu rječniku:* iskomarditi koga t. j. isprebijati ‚zusammenschlagen' ‚contundo' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku (?).* — *Postaje od* iz *i* komarda *nastavkom* i.

ISKOMEDÌJATI SE, iskomedijâm se, *pf.* vidi izvesoliti se. J. Bogdanović. — *U naše vrijeme u Lici.* — *Postaje od* iz *i* komedija.

ISKOMOLITI, iskomolim, *pf. pomoliti se, izviriti.* — *složeno:* iz-komoliti (?). — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka (samo sa* se, *refleksivno).* Izkomoli se *(iz vode)* jedna človičja glava. P. Zoranić 31a.

ISKOMOĻÍVATI, iskomòļujêm *i* iskomòļîvâm, *impf.* iskomoliti. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Sunce svitlu glavu iz naj višega vrha iskomoļujući. P. Zoranić 7a. Zlatu glavu Apolo izkomoļujući. 41a.

ISKOMÙŃATI, iskomùńâm, *pf. istrijebiti grah iz komuńa.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Uber'te gra, pa iskomuńajte i metnite za užinu da se vari'. ‚'Este li sav gra iskomuńali?' J. Bogdanović.

1. ÌSKON, *adj. koji je od iskona, vidi* iskonski. — *Postaje od* iskoni *nastavkom* ьn. — *U jednoga pisca* XIII *vijeka (sa starinskijem oblikom* iskonьnь), *i u jednoga iz našega vremena (u kojega nije svagda jasno značeńe).* Iskonьnaago Božija sьmotrenija ļubimaago čeda Bogomь posьlanaago. Domentijana 150. Ļuby Božija iskonьnaja i svetaja. 254. Pa svakakve misli boravio, preko dugih iskonijeh dana. Osvetn. 2, 38. Posla nije, trgovańa nema; lule pale ti iskoni ļudi, lule pale a ništa ne hvale, osim svojih iskonijeh dana. 3, 41. Tu iskonu trubario bandu. 5, 58.

2. ÌSKON, *f. vidi* 3. iskon. — *Na dva mjesta* XVII *vijeka i našega vremena.* Kad u iskoni jošće od zemļe umisi ga Bog. F. Glavinić, posl. VII. Jednog vedra na iskoni dana. Osvetn. 6, 17.

3. ÌSKON, *m. početak, upotrebļava se gotovo samo:* od iskona, *iz početka, iz prvoga početka od kad vrijeme teče.* — *Stoji mj. negdašńega* iskoni *(koje vidi).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der anfang' ‚initium' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom:* Od iskona ‚von je her' ‚inde ab omni tempore'). To te biti od iskona Turci. Pjev. crn. 253b. Prijesto tvoj stoji od iskona. Đ. Daničić, psal. 93, 2. Pamti sudove tvoje od iskona. 119, 52. Napredujmo, da se raščisti zemļište, kô što je bilo od iskona. M. Pavlinović, razg. 53. — *I okrńeno* od iskon. Slavenskoga od iskon imena. Ogled. sr. 225. — *I samo* iskon *bez prijedloga kao adverab.* Za vezira ni kraj uha nema, štono iskon u Travniku drijema. Osvetn. 4, 13.

ISKÒNAČAN, iskònačna, *adj. koji ima konac, svrhu.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Muka od purgatorija je iskonačna i vrimenna. Korizm. 18a.

ISKÒNČÂŃE, *n. djelo kojijem se iskonča (vidi* 1. iskončati). — *Između rječnika u Stulićevu* (‚consumptio, absumptio, confectio'). Hoću s vami biti dari do iskončanija veka. Naručn. 30b.

1. ISKÒNČATI, iskònčâm, *pf. svršiti, izvršiti.* — *složeno:* iz-končati. — *Akc. je kao kod* 2. iskončati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskončati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚consumere, absumere, conficere'.

2. ISKÒNČATI, iskònčâm, *pf. izvésti koncem.* — *složeno:* iz-končati. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* ìskončâ, *u part. pract. act.* ìskončao, ìskončâla, *u part. praet. pass.* ìskončân. — *U Vukovu rječniku:* iskončati n. p. čarapo ‚mit zwirn aussticken' ‚filo pingo'.

ISKONČÁVATI, iskònčâvâm, *impf.* 1. iskončati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Stulićevu rječniku (uz* iskončati).

ISKONČITI, iskončim, *pf. vidi* 1. iskončati. — *složeno:* iz-končiti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Budući iskončio sve ove stvari. S. Rosa 16a.

ÌSKONI, *adv. iz početka (naj češće: od naj pr-*

voga početka, u filosofičkom i teologičkom smislu). — Uprav je gen. sing. riječi конь *(početak) s prijedlogom* из; *radi* кон *isporedi* код, napokon, zakon *itd., korijen je* кен, *vidi kod* почети. — *isporedi* 2. *i* 3. iskon. — *U knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* (iz koni ‚initio' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (gledaj kod конь). Iskoni сътвори Bog nebo i землю. Mon. serb. 4. (1198—1199). Ne upvaje na silu svoju suštu iskoni. Stefan, sim. pam. šaf. 23. Отьcu svojemu iskony sy сьвeзначeльнь. Domentijan[b] 162. Iskoni bê slovo. Naručn. 28[b]. Iskoni stvori Bog nebo. Korizm. 15[b]. Iskoni biše slovo i slovo biše kon Boga. Postila. D2[a]. — *Pošto se shvaća kao jedna riječ, pored predloga* iz *uzima se i* od (отъ). Kako si je imalo se to одь iskoni. Mon. serb. 564. (1322). Jakože i отъ iskoni imajuть. 191. (1379). Kada ne počne se od iskoni sv. evanjelje. Naručn. 37[b].

ISKONITI, iskonim, *pf. izvaditi. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, ali je po svoj prilici štamparska pogreška.* U paklu jesu . . . kliješta za izkonit zube. A. d. Bella, razgov. 33.

ISKONÒBATI SE, iskonòbâm se, *pf. izbaviti se kakva zla. — Postaje od* iz *i* konoba, *te bi pravo značeńe bilo: izvući se iz konobe. — U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome se on nekako sve polagano otrese i iskonoba potrebe!' ‚E, lako mu se bilo iskonobati, podrasla djeca, pa svi ka' crvi prionuše dan noć raditi i izrađivati'. J. Bogdanović.

ÌSKONSKÎ, *adj. koji je od iskona. — isporedi* 1. iskon. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚von je her' ‚inde ab omni tempore' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Tako te iskonska rđa ne ubila! (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 310.

ÌSKOP, *m. djelo kojijem se iskopa (u pravom i u prenesenom smislu). — U naše vrijeme. a) u pravom smislu. — između rječnika u Stulićevu* (izkop ‚fossio, defossio'). Gore i bregove ogolio je kozji zub i iskop revači. S. Ļubiša, prip. 7. — *b) u prenesenom smislu. — između rječnika u Vukovu* (‚die vernichtung' ‚der untergang' ‚pernicies, interitus'. cf. istraga *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Đevojke su iskop ali čast kući (jer kuću zatiru svojom udajom, ali se s ńima opet steku prijateļi kojima se čoek diči). Nar. posl. vuk. 72. Rodio se za iskop moje kuće. V. Vrčević, niz. 158. Uvidiv svoj i bratski iskop u mržńi. M. Pavlinović, razl. spis. 146. Viču da je narodńakom stigao iskop. 289.

ISKÒPÂJNÎK, *m. vidi* iskopńak. — *U jednoga pisca našega vremena.* Od Enea Silvija, onog turskog iskopajnika. M. Pavlinović, razl. spis. 121. Odvjetnik iskopajnik. 338. Pa da te iskopajnici nuraju u propast. 356. Jadni slijepci! tako radeć, išli su na ruku svomu iskopajniku. razg. 98.

ISKOPANICA, *f. žensko čeļade koje iskopa. — U jednoga pisca našega vremena.* Ta je baba krvnica i iskopanica. S. Ļubiša, prip. 200.

ISKOPANIK, *m. vidi* iskopńak. — *U naše vrijeme u Boci Kotorskoj.* Dosta sam tebe, iskopaniče, dvorio. V. Vrčević, niz. 99. Iskopaniču moje kuće! 175. Onako ga se krvnika ļudskoga i iskopańka bratskoga još rađalo nijo niti će. Pravdonoša. 1851. 8. ‚Iskopanik' u Boki znači: smetalac javnoga mira ‚perturbatore della publica quieto'. 8. Da ja žalim i branim kaluđere iskopanike! S. Ļubiša, prip. 271.

ISKÒPÂŃE, *n. djelo kojijem se iskopa. — isporedi* iskop. — *Stariji je oblik* iskopanje. — *Između rječnika u Belinu* (izkopanje ‚il cavar fuori con zappe o simili' ‚effossio' 181[a]; ‚il disotterrare' ‚effossio' 266[b]), *u Bjelostjenčevu* (‚effossio'), *u Stulićevu* (‚excavatio, effossio'). *a) u pravom smislu.* Na izkopanje trnja. Zborn. 29[b]. — *u konkretnom smislu (jama).* Upao je u iskopanje koje je učinio. B. Kašić, rit. 188. — *b) u prenesenom smislu.* Eh moga iskopańa! Nar. prip. vuk.[2] 293. Eto, pope, iskopańe moje kuće! V. Vrčević, niz. 158. Uzrok svog kutńeg iskopańa. 296.

ISKÒPATI, ìskopâm, *pf. kopajući (u naj širem smislu) izdupsti, izvaditi. — složeno:* iz-kopati. — *Akc. je kao kod* izigrati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskopati. — *Između rječnika u Mikaļinu* (iskopati, izdubsti ‚effodio, erruo'), *u Belinu* (izkopati ‚disotterrare' ‚effodio' 266[b]; ‚zappando cavare o estrarre' ‚effodio' 782[b]; ‚cavar fora con zappe e simili istromenti' ‚effodio' 181[a]; izkopati ali iznijeti ralom štogod ‚cavar qualche cosa coll' aratro' ‚arando effodere' 96[b]; izkopati temeļ ‚cavar il fondamento' ‚fundamentum fodere' 322[a]; iskopati jamu ‚far la fossa' ‚scrobem facere' 327[a]), *u Stulićevu* (iskopati *i* izkopati ‚excavare, effodere'), *u Voltiģijinu* (izkopati, izkopam, izkopavam ‚scavare, svangare, dissotterrare, infossare' ‚ausgraben'), *u Vukovu:* 1. ‚ausgraben' ‚effodio'. 2. kome oči ‚ausstechen' ‚effodio'. 3. (u Crnoj Gori) ‚vertilgen, vernichten' ‚perdo'. cf. istražiti, zatrti *(s primjerom iz narodne pjesme:* I iskopa svu krajinu tursku), *u Daničićevu* (‚effodere').

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu. a) kopajući izdupsti. ako je objekat izrečen, to je jama, grob, studenac itd.* Da su iskopali jamu duši mojoj. Bernardin 67. jer. 18, 20. Poslije rub iskopaj. N. Naļešković 190. Okolo vojske jarke duboke reče iskopati. Aleks. jag. star. 3, 286. Dojdohu dva lava iz pustińe, jamu spodobnu izkopahu. F. Glavinić, cvit. sv. 11[b]. U mistu onomu jamu jednu zapovida izkopati. 110[b]. Jamu čini jednu iskopati ter u ńoj Vitala kamenjem posuti. 191[b]. U jamu sam upao, koju sam druzijem izkopao. (D). Poslov. danič. 140. Jamu iskopaše. A. Vitaļić, ist. 25[b]. Iskopali su sebi bunarove razasute. F. Lastrić, test. 160[b]. Ugledavši u hrastu dupļe što je žuna iskopala. M. A. Reļković, sat. G3[b]. Kada najdeš, iskopaj do vrila. J. S. Reļković 291. Poredo nam rake iskopajte. Nar. pjes. vuk. 1, 239. Tu mu lipi grebak iskopaše. 1, 244. Dok Omeru raku iskopaše. 1, 259. Niže nogu bunar iskopajte. 2, 26. Kulaš bješe hendek iskopao. 3, 115. Nagacima raku iskopaše. 3, 521. Duboki su hendek iskopali. Ogled. sr. 194. Napored im grobļe iskopaše. Nar. pjes. juk. 89. Iskopaj ispod kamena toliko dubine koliko je on visok. Nar. prip. vuk. 124. Iskopaj jamu. 190. Da sam ja iskopao ovaj studenac. Đ. Daničić, 1mojs. 21, 30. Ili iskopa jamu. 2mojs. 21, 33. Iskopa mnogo studenaca. 2dnev. 26, 10. I kako je upao lagahno, pola rake sebi iskopao. Osvetn. 2, 139. — *b) kopańem izvaditi što, n. p. ńešto što je pod zemļom, a i drugo, tako se često kaže: iskopati oko.* Da su nike pinezo iskopali. Mon. croat. 250. (1550). Iskopaše zemļu iz ńegova groba. Mirakuli. 8. Julijanus cesar čini ga *(telo)* izkopati. F. Glavinić, cvit. 299[a]. Bog izkopa ih iz dno jada. I. Đorđić, salt. 370. Biste li vi znali naći otrovni korin ove slobode, pak uzamši spodobnu motičicu ili ti trnokop iskopati ga? F. Lastrić, ned. 18. Oće se trnokopi i motike za izkopati trńe i dračje iskrčiti. 35. Is-

kopat koriše griha. 311. Žive rade pokopati, a pokojne izkopati. V. Došen 133b. Blago iz ńe *(zemļe)* dok izkopa. 213a. Od svakoga pita svita, križ kako bi izkopala. And. Kačić, razg. 16b. Posla udiļ rečene stvari izkopati. kor. 110. Oči ću ti iskopati! D. Obradović, živ. 95. Iskopaće temeļ od olova. Nar. pjes. vuk. 2, 201. Da iz zemļe čedo iskopamo. Nar. pjes. petr. 2, 513. Kad vidi da žena ne osjeća ništa nego da je mrtva, onda je zakopa. a onaj car naredi svoje ļude te je noću iskopaju. Nar. prip. vuk. 196. Dovede bika i zakoļe na onom mjestu i novce onda iskopa na miru. Vuk, rječn. 821b. Jednoga ubije, a drugomu iskopa oči. M. Pavlinović, razg. 80. A kļuvaju oči ptice vrane, jer bi tebi tvoje iskopale. Osvetn. 2, 176. — *c) kopajući prevratiti (n. p. zemļu).* Sviňe toliko imate, od kih hasne toliko nejmate, jer vam poļe širom porovaju, marve pašu tako iskopaju da ne ima gdi krava zagristi. M. A. Reļković, sat. G4a.

b. *u prenesenom smislu, upropastiti, uništiti. — U Crnoj Gori.* Dođe paša na nasь, i užeže i iskopa, ne ostavi ništa. Starine. 10, 22. Iskopa' je nasь i Bolovića i Dupilo. 22. Posiječe toliko junake i iskopa Spuža na krajinu. Nar. pjes. vuk. 4, 88. Svu ńegovu kuću iskopajte. 4, 441. Jer junačke kuće iskopaše. 5, 4. Razdvojiše, sve ih iskopaše. 5, 236. To ću vraže iskopat koļeno. 5, 492. Danas će ni *(Turci)* trage iskopati. Pjev. crn. 299b. Hoćeš poginuti, pa iskopat junačko koļeno. 310b. I Nikšićke iskopaste Turke. Ogled. sr. 81. Da mi vučju tragu iskopamo. 163. Ko će sili Božjoj odoļeti, ko l' iskopat carevu ordiju? 172. Kad Pipere iskopaju Turci. 202. Oće našu četu iskopati. 243. Ere vidi, trag ni iskopaše. P. Petrović, gor. vijen. 88. Ovo su zla što ih prosvjeta nije iskopala. S. Ļubiša, prip. 8. Sve nas Turci ļetos iskopali. 111. Turci nam trag iskopaše u nesretńoj Starosrbiji. 147. Gospoda će pustiti, da nam vještice trag iskopaju. 201. Iskopali su me siromaha. Pravdonoša. 1851. 31.

2. *pasivno.* Izkopan ‚disotterrato' ‚effossus'. A. d. Bella, rječn. 266b; ‚cavato zappando' ‚effossus' 783a. Studence iskopane, kojih nijesi kopao. Đ. Daničić, 5mojs. 6, 11. Ne vidite li da sam iskopan bez lijeka? Pravdonoša. 1851. 31. Rupu zemļom prede iskopanom možeš sa strane napuniti. P. Bolić, vinod. 1, 128.

3. *sa* se.

a. *refleksivno, kopajući izvući se odakle, ispod čega, pa često u prenesenom smislu: izbaviti se, osloboditi se. — Između rječnika u Belinu* (izkopati se ‚liberarsi' ‚eximere se, evadere' 437a) *i u Stulićevu* (‚liberarsi' ‚eximere se'; iskopati se iz doma *ili* iz kuće ‚fuggir di casa' ‚domo excedere'). Zlo se tiskat bez jakosti, ko je nekropka, k'o ja stupa; jedva izvukoh staro kosti, i izkopah se svih iz skupa. I. Gundulić 163. Jedva čekaju za prije se iz ove doline od suza iskopati. V. Andrijašević, put. 380. Budući iz taština svjetovnijeh... iskopo se. I. Đordić, ben. 67. Iskopat se iz ruka toliko nesmiļenijeh. 138. Kad vidiše svoje vrime, izkopavši se izpod tilesa, od planine do planine bižeći, dođoše trudni i žalosni u Bulgariju. And. Kačić, razg. 77. Mrtav Musa pritisnuo Marka, i jedva se iskopao Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 409. On se svojom snagom iskopa iz naj ļućega škripca. M. Pavlinović, rad. 18. Još glođaju, da se iskopaju iz zajednice. razg. 21. Mlečić se iskopao ispod noretvanskoga daňka. razl. spis. 385.

b. *pasivno. a) u pravom smislu.* U narodu se našemu misli da zakopane novce, osobito gdje ih je mnogo, čuva nešto i da se ne mogu lasno iskopati. Vuk, živ. 238. Onaku životińu vaļa ondje zaklati pa će se onda moći novci iskopati. 238. — *b) u prenesenom smislu, propasti, upropastiti se, uništiti se (vidi* 1, b). *može se shvatiti i kao refleksivni glagol. — između rječnika u Vukovu:* (u Crnoj Gori) ‚zu grunde gehen, vernichtet werden' ‚intereo'. cf. zatrti se *(s primjerima:* Neće se svijet iskopati (n. p. ako se to i to dogodi). Ka' s' iskopa kuća vojvodina. Ako mi se iskopaše ovce). Sa svijem se nije iskopao. Nar. pjes. vuk. 5, 472. S glave su se oni iskopali. 5, 542. Obojici kuće s' iskopaše. Pjev. crn. 76a. Đe se danas Kuči iskopaše. Ogled. sr. 105. Ako mi se iskopaše ovce, tu ni tebi dobra biti neće. 114. Koji bi se prijed iskopali, nego jednu tebi ustupili. 131. E s' iskopa kuća Nikčevića. 499. Tako mi se kuća ne iskopala! Tako mi se ne iskopala tri sjemena: ļudsko, skotsko i zemaļsko! Tako mi se trag ne iskopao! Tako mi se trag po tragu ne iskopao, kao i šarenijem koňma! Nar. posl. vuk. 305. Jeli mu se kuća iskopala? P. Petrović, gor. vijen. 81. Kad mi je već došlo da se moja kuća iskopa. Pravdonoša. 1852. 1. Dom će joj se ugasiti i iskopati do devete stijene. S. Ļubiša, prip. 37. Ta se porodica iskopala god. 1813. 49. Dom ti se da Bog da iskopao! V. Bogišić, zborn. 303. Da se tvoja kuća iskopa od muškijeh glava. 559.

ISKOPÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se iskopava. — Stariji je oblik* iskopavanje. — *Između rječnika u Vukovu* (1. ‚das ausgraben' ‚effossio'. 2. ‚das vertilgen' ‚interitus'). Ziditeļ jesam polačam pravednijem spudi stvoriti i rala na iskopavanje trnja vučca od zemļe. Pril. jag. ark. 9, 82. (1520).

ISKOPÁVATI, iskòpâvâm, *impf.* iskopati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Između rječnika u Stulićevu (az* iskopati), *u Voltiǵijinu (praes.* izkopavam *kod* izkopati), *u Vukovu:* 1. ‚ausgraben' ‚effodio'. 2. (u Crnoj Gori) ‚vertilgen, vernichten' ‚perdo'. Ako hoćeš iskopavati vučac od srca svoga. Novi pril. jag. star. 5, 103. (1520). Gdi kradaoci iskopavaju. S. Rosa 77a. Na drugim mestima duboke jamiće iskopavaju. P. Bolić, vinod. 1, 165. — *Sa* se. Čunkovi iskopavaju se. P. Bolić, vinod. 1, 21.

ISKOPČATI, iskopčâm, *pf. dobiti kod kopčańa. — složeno:* iz-kopčati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Iskopča' sam Mili danas punu šaku parova'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno: svršiti kopčańe (pošto se mnogo kopčalo).* ‚Este li se igda već iskopčali?' J. Bogdanović.

ISKOPČEŽITI, iskopčežim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izkopčežiti, v. izkovčežiti. — *nepouzdano.*

ISKOPÉČITI, iskòpêčîm, *pf. iskriviti. — isporedi* iskobečiti, iskečiti. — *složeno:* iz-kopečiti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U naše vrijeme po jugozapadnijem krajevima, naj češće pasivno ili sa* se, *refleksivno; između rječnika u Stulićevu* (iskopečiti se od straha, v. senčati; iskopečen od straha ‚timore perculsus'), *tako se često kaže u Dubrovniku.* P. Budmani. U sto riječi pomijošaju koju našku izopačenu i iskopečenu. S. Ļubiša, prič. 53.

ISKOPÈĻATI SE, iskopèļâm se, *pf. vidi* iskobeļati se. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Neš se iz duga nikad živ iskopeļati'. ‚Neš se iz potrebe nikad živ iskopeļati'. J. Bogdanović.

ISKOPICA, *m. i f. vidi* iskopńak. — *U jednoga pisca našega vremena.* Da nam je krvni iskopica još na pragu. M. Pavlinović, razl. spis. 332.

ISKÒPITI, iskopîm, *pf. vidi* uškopiti. — *složeno:* iz-skopiti. — *U Voltiǵijinu rječniku:* izkopiti, izkopim, izkopļujem ‚castrare' ‚verschneiden'.

ISKOPITITI, iskopitim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izkopititi postole, crevļe etc. ‚tirar la forma alle scarpe' ‚calceis formulas educere, extrahere'. — *nepouzdano.*

ISKOPĻÍVATI, iskòpļujêm *i* iskòpļîvâm, *impf.* iskopiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izkopļujem ‚emasculo', *i u Voltiǵijinu: praes.* izkopļujem *kod* izkopiti.

ISKOPNICA, *f. nejasna riječ na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Er je on grad opustio izkopnice tvorne cića. J. Kavańin 147b.

ISKOPNIK, *m vidi* iskopńak. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Crnom krvcom moga iskopnika. Nar. pjes. juk. 340.

ISKOPNUTI, iskopnem, *pf. vidi* iskopńeti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kosti moje smutjene su i izkopnule. G. Peštalić 13.

ÌSKOPŃÂK, *m. u Vukovu rječniku:* iskopńak, koji koga iskopa *(vidi* iskopati, 1, b) ‚der vertilger, vernichter' ‚extinctor' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — isporedi* iskopajnik, iskopanik, iskopica, iskopnik.

ISKÒPŃETI, iskòpnîm, *pf. uništiti se kopńeńem (i u širem i prenesenom smislu). — složeno:* iz-kopńeti. — *Akc. je kao kod* izgorjeti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (iskopńeti, n. p. lubenica ‚zergehen, zerschmelzen, inwendig vertrocknen' ‚exsiccor, dissolvor'). Da bi od tuge i od suza vas izkopnio. P. Knežević, osm. 179.

ISKOPÒRATI SE, iskòporêm se, *pf. izmaknuti se. — složeno:* iz-koporati. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* U zavod iz kojega se ne mogahu iskoporati. D. E. Bogdanić 104.

ISKOPŔCATI SE, iskopŕcâm se, *pf. koprcańem izbaviti se (iz kakva zla). — složeno:* iz-koprcati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚einer verlegenheit entkommen' ‚evado', cf. iskobeļati se). ‚Bome se brzo iskoprca potrebe'. *u Lici.* J. Bogdanović.

ISKOPRCÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se ko iskoprcava. — vidi kod* iskoprcavati se.

ISKOPRCÁVATI SE, iskopŕcâvâm se, *impf.* iskoprcati se. — *Akc. je kao kod* istovaravati. — *U naše vrijeme u Lici* ‚Poč'o se i Jovan potrebe iskoprcavati, žalosno mu iskoprcavańe, ne iskoprca se za živa sebe nigda potrebe!' J. Bogdanović.

ISKOPŔĻATI SE, iskopŕļâm se, *pf. vidi* iskoprcati se *i* iskobeļati se. — *Od* XVIII *vijeka.* Na po izgoren, jedva se živ iž ńe izkoprļa. M. Zoričić, zrc. 107. ‚Neš se nikad ove nesretne potrebe iskoprļati'. ‚Da se kako ove potrebe, ili zla, ili iz ovog duga mogu iskoprļati, drugačije ćemo se onda čuvati'. *u Lici.* J. Bogdanović.

ISKORABĻITI, iskorabļim, *pf. iskrcati (s broda, korabļe). — U Stulićevu rječniku:* iskorabļiti *i* izkorabļiti, v. iskrcati. — *nepouzdano.*

ISKOREN, *adj. iskorijeńen. — Na jednom mjestu* XVI *vijeka, i u Voltiǵijinu rječniku:* ‚sradicato, strappato, spiccato' ‚ausgerottet, ausgewurzelt'. Gdi žiļak uzoren biše od vod silnih pri vrimena iskoren. P. Zoranić 5a. — *nije dosta pouzdano.*

ISKOREN-, *vidi* iskorjen- *i* iskorijen-.

ISKOREŃE, *n. vidi* iskorijeńene. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (sa starijim oblikom* iskorenje). Poželinja i bludnosti izkorenje. P. Radovčić, nač. 462. Iskorenje poluvirac. ist. 234. — *Može biti da je na oba mjesta pisarska ili štamparska pogreška*

ISKORIJÈNITI, iskòrijenîm, *pf.* eradicare, *iščupati s korijenom, do korijena. — Postaje od* iz *i* korijen *nastavkom* i. — -ije- *stoji u južnom govoru, a u istočnom* e, *u zapadnom* i; *istina da* ije *ne odgovara praslavenskome* ê *nego* e *(vidi kod* korijen), *s toga se i u zapadnom govoru nalazi* e. — *Akc. kaki je u praes.* (iskòrijenîm, iskòrênîm, iskòrînîm), *taki je u part. praet. pass.* iskòrijeńen (iskòrêńen, iskòrińen); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* (iskorijèniti, iskoréniti, iskoríniti), *osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* îskorijenî (îskorênî, îskorînî). — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskorêniti. — *Između rječnika u Belinu* (izkorijeniti, izkorjeńivam ‚sradicare' ‚radicitus extirpare' 704b; iskorijeniti, iskorjeńivam ‚spiantare, tor via la pianta' ‚explanto' 699a; izkorijeniti ‚extermino' 295b; do dna ili do temeļa izkorijeniti ‚rovinar dai fondamenti' ‚funditus' 322a), *u Bjelostjenčevu* (izkorenujem, izkoreniti ‚eradico, radicitus evello'), *u Stulićevu* (iskorijeniti *i* izkorijeniti, v. izguliti), *u Voltiǵijinu* (iskoreniti ‚sradicare, schiantare' ‚auswurzeln, ausrotten'; izkoreniti, izkorenim, izkorenujem *i* izkorijeniti ‚schiantare, sradicare, sterminare' ‚aus der wurzel herausreissen'), *u Vukovu* (iskorijeniti po južnom govoru, a po istočnom iskoreniti ‚auswurzeln' ‚eradico'), *u Daničićevu* (iskorêniti ‚eradicare').

a. *aktivno. a) u pravom smislu.* Izkorenivši drače i trne. A. d. Bella, razgov. 61. Udiļ ga iskorini iz vinograda. A. Baćić 168. Iskoriniti dračje. 255. Oćeš li ti, gospodaru, da mi iđemo te ga pogulimo i iskorijenimo? F. Lastrić, od' 179. U ńivi prvo vaļa dračje i trńe izkrčiti i izkoreniti. A. Kanižlić, uzr. 213. Maslina će iskorijeniti. S. Ļubiša, prip. 204. — *u ovom su primjeru objekat ńive:* Nivy dajušte plody mnogyje povelê do konьca iskorêniti. Danilo 209. — *b) metaforički, o čemu umnome. može biti da amo spada i po koji primjer kod c).* Motike i trnokopi kojim ćete iskoriniti otrovni korin od sagrišeńa. F. Lastrić, ned. 19. Neka vas svaki more na vrime iskorijeniti u ńivi duše svoje zle običaje. 91. On ima iskorijeniti žile oholosti. J. Matović 240. — *c) u prenesenom smislu, uništiti, zatrti, utamaniti, isporedi b).* Otьnuda iskorêni prokletuju tu vêru. Stefan, sim. pam. šaí 8. Da iskoreniš i razkineš, rastrčeš i razvržeš od ńih vsaki grih. Transit. 108. Iskoreniti i skršati prigrišenja. Š. Budinić, izpr. 98. Iskorijeniti zlobe. B. Kašić, nasl. 7. Da bismo u godište svako jednu zlobu iskorinili. 18. Kako da bi neprijateļe izkorenil. I. T. Mrnavić, osm. 13. Iz srtca moga izkoreni zalu silu ļubavi. Michelangelo. 63. Sve u men' moje iskoreni. I. Ivanišević 30. Iskoreni sve himbene misli u meni. 101. Iskoreniti zle ćudi. P. Radovčić, ist. 187. Iskoreniti iz srca tvoga sva stara neprijateļstva. nač. 336. Izkorijeni iz duše tvoje ļubav od svijeta. M. Radnić 2a. Aman hotijaše iskorijeniti puok izraelski. 147a. Neka nastoje izkoreniti ovu nemoć. M. Bijanković 6. Neka nastoje iskoreniti zlobe. 17. Priteški grih od onih, koji umiču divojke, neka sa svime nastoje ga iskoreniti. 69. Iskoreni svih ki se rvu suproć meni. A. Vitaļić, ist. 102a. I krivine sve skončati i iskorenit staru zlobu. ost. 97. Da će izkoriniti nevirnike. S. Margitić, fal. 33. Neka izprazni, razčini, i u ništar obrati i iskoreni od tila čovičanskoga svake čari. L. Terzić 245. Koji su ga svakim progonstvom nastojali ukinut i izkorijenit. I. Grličić

3. Nastojte iz vašega srca izkoreniti svaku bezrednu ļubav. A. d. Bella, razgov. 211. Potop gradove izkorijeni. I. Đorđić, uzd. 10. U tom zlu običaju koga ne mariš iskoriniti, nećeš ostaviti. F. Lastrić, ned. 21. Kada ta ļubav putena u ńima se ukorijeni, Božiju istira i iskorijeni. 306. Ni kakvi razlozi imaju moć izkoriniti temeļitosti vire naše. svet. 47a. Nastojaše zakon Isukrstov izkoreniti. A. Kanižlić, kam. IV. Carica odluči ikonoborstvo iskoreniti. 16. Izkoreniti ostanke od ikonoborstva. 68. Satrti i iskoreniti zabludeńe. 122. Nastoje odmetničtva iskoreniti. 332. On je neznabožtvo izkorenio. 477. Iskorijeniti svaku zlu običaj. I. A. Nenadić, nauk. 166. Opačinstva iskoreniti. E. Pavić, ogl. v. Ne nastoje u ńima zločinstvo izkoriniti. 173. Da iskorini kuću Achabovu. 332. Nastojeći krivoboštvo iskoriniti. 349. Da će istog kraļa sa svim dvorom iskoriniti. 418. Iskorijeni Jeruzalem. S. Rosa 100a. Nastojahu izkorijenit svetu vjeru. Đ. Bašić 37. Mačko također mogu miše vooma iskorijeniti. I. Jablanci 90. Crvo iz hambara iskorijeni. 90. Da je ktio iskorijeniti poluvjerstvo. J Matović 196. Da oni ne mogu iskorijeniti svu uspomenu pogrda. 504. Dokle sasvim ne iskorini iz duše svoje grih. M. Dobretić 113. Iskorinit tolike grihe. 556. Koji ne rade nepristalno zloće i običaje svoje zle izkoreniti. I. Velikanović, uput. 1, 357. Tebe i tvoju vlast vitežku izkorijenit hrli i vapi. J. Krmpotić, kat. 50. Kojega će Gospod iskorijeniti svjetlošću dolaska svojega. Vuk, pavl. 2sol. 2, 8. Pa su novi svešteničci zabranili i iskorijenili govoreći da je to idolopokloničči običaj. živ. 36. Trudo se da bi mrzost zbog zakona iskorijenili. kovč. 6. Šćepan se starao, da iskorijeni osvetu. S. Ļubiša, prip. 129. Jer su oni besjedu zadali, da će naše iskorijenit carstvo. Osvetn. 6, 16. — *d) u jednom primjeru* XVIII *vijeka znači: iskopati uopće.* Koji obori crkve i iskorini sveta tilesa koja su ondi počivala. A. Baćić 15.

b. *pasivno.* Da su u saboru florentinskomu temeļi vire izkoreńeni. A. Kanižlić, kam. 800. Budući iz žila iskorijeńen grijeh. J. Matović 360. Što je jedan put podsičeno, iskorińeno i u ništo okrenuto. M. Dobretić 229. Stabla neplodna izkoreńena. I. Velikanović, uput. 1, 257.

c. *sa* se, *pasivno. a) u pravom smislu.* Kada jest trava zelena, lako se iskorini. P. Posilović, cvijet. 97. Korin ńiov more izkoriniti se motikom. F. Lastrić, test. III. Al' zaludu, do godi se ne iskorini ovo dračje iz srca. ned. 293. Šuma da se ne iskoreni. J. S. Reļković 52. Svako drvo koje nije usadio otac moj nebeski iskorijeniće se. Vuk, mat. 15, 13. Crna zemļo, jeli tebi žao što će tvoje potavniti lišce i sitno se iskorijenit biļe? Osvetn. 2, 127. — *b) u metaforičkom ili prenesenom smislu (u kojem primjeru može biti i refleksivno).* Grady ihь do osnovanija iskoreńiše se. Danilo 145. Iskoreniti imaju se zledi i nasledovati dobrote. Transit. 257. Ime jim se iskoreni. I. Ivanišović 114. Odtli meni svo se dobro iskoreni. 250. Moj plemeniti žiļ se iskoreni. 318. Čari da pristanu i razvrgu se, iskoreno se. L. Terzić 242. Svaka sablazan nečistoga duha neka se iskoreni. 248. Da svako nadskočeńo djavaosko iskoreni se. J. Banovac, blagosov. 13. Koliko je pak ovo sime otrovno, toliko je mučno iskoriniti se iz srca, gdi se jednoč omladi i ukorijeni. F. Lastrić, ned. 361. Toliko se je duboko ukorenila oholost, da se neće dati ni sabļami iskoreniti. A. Kanižlić, kam 612. Ne bi se mogla krivovirstva odbiti ni izkoreniti. 667. Kada se iskoreni u Egiptu zakon krstjanski. utoč. 619. Iz ńihovijeh srca strah još se ne bješe iskorijenio. S. Rosa 169a. Posve iskorenili se jesu *(ovakovi biskupi).* A. d. Costa 1, 46. Podpuno se iskorijeniti imaju *(neprijateļstva).* J. Matović 191. Imaše se izkorijeniti poluvjerstvo. 225. Ovake narodnosti treba kŭpiti dok se nijesu ‚prosvješćenijem' i novijem ‚modama' zagušile i iskorijenile. Vuk, nar. prip. IV. Dobra zadruge koja se iskoreni ostaju naj bližoj rodbini. V. Bogišić, zborn. 356.

ISKORIJÈNUTI, iskòrijenêm, *pf. vidi* iskorijeniti. — *Od* XVII *vijeka u ńekijeh pisaca iz zapadnijeh krajeva (svagda s* e: iskorénuti), *a između rječnika u Stulićevu* (iskorijenuti). — *Naj ćešće u prenesenom smislu.*

a. *aktivno.* Boga molimo da on izkorene otmansko kolino. J. Radojević 41. Jesi li pripravan iskorenuti iz tvoga srca sva stara neprijateļstva? L. Terzić 62. Iskorenuti običajo. J. Banovac, pred. 73. Hoti Kalifo, kraļ Tatarski, Krstjane iz svoga kraļestva izkorenut. razg. 18—19. Ne tijući se usilovat ovaki običaj iskorenut. 174. Doklen god ne iskoreneš iz kraļestva psosti. pripov. 62. Nahodi težake ter je plive i čisti za iskorenut svaku travku koja nije od koristi. 91. Običaje zle iskorenut. J. Filipović 1, 343b. Nije koristi da si se ti od tvojih griha očistio, ako ne izkoreneš ona od koji se navlastito grisi porađaju. 1, 314a. Razvidi koje si grišne betege izkorenuo. P. Knežević, osm. 71. Da ove neprijateļe tvoje izkoreneš. 117. Nastojao je bogoļubnost ovu utrći i izkorenuti. A. Kanižlić, utoč. 46. Izkorenut grije male. M. Zoričić, osm. 30. Udri ti s vojskom od iztoka a ja ću od sivera, da onoga neprijateļa izkorenemo do temeļa. And. Kačić, razg. 58. Poslaću kugu na ńe, neka jih sve umete i izkoreno. kor. 87. Izkorenuvši kuću Saulovu. 201. Priteći mu da će ga ubiti i svu ńegovu kuću izkorenuti. 303. S. Kate pomoli Isusa da joj uzmo ńezino srce i vlastito hotinje, iskorenuvši oba iz temeļa. Blago turl. 2, 7. Križ jest ono orudje, tkojim spasiteļ naš pridobi djavla i iskorenu ńegovu snagu. 2, 59. Iskorenuti inade i pričanja. A. d. Costa 2, 21. Iskorenuti neposlušanje. 2, 192. Ova zla nauka koju ne pomńimo iskorenuti. Ant. Kadčić 205. Lasno ćemo izkorenut ruske vlasti sjene ohole. J. Krmpotić, kat. 64. Saula koji videći junaštvo i dobrotu Davidovu hoti ńega toga radi sasvim izkorenuti i glas junaštva ńegova pomrsiti. Đ. Rapić 32. Muka je iskorenuti staru naviku. M. Pavlinović, rad. 171.

b. *pasivno.* Kako će lašńe po sve biti izkorenuti. And. Kačić, kor. 59. Bio je svržen i iskorenut red od templari. A. d. Costa 2, 21. Ńiove kuće bile su izkorenute. A. Tomiković, živ. 101.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* Pribivaće svrhu ńe *(kuće),* doklen se god ne iskorene. J. Banovac, razg. 177. Koji su rad crkvenoga pošli po zlu i iskorenuli se. pripov. 176. Tri godišta čekaćemo, joda biste se s crkvom sjedinili, ako li ne, izkorenućete se. J. Filipović 1, 167b. Zli običaji za sagrišit ne mogu se lako izkorenut. 1, 314a. Dijoklicijan se bišo zarekao da će Krstjane izkorenut. 1, 396a. Jedni hoće da se ubojica izkoreno. 1, 459a. Holost grčka ne kti se smiriti dok se no izkorenu. And. Kačić, razg. 152. Da se porod ļudski ne izkoreno na svitu. kor. 20. Da se ne iskorene pleme Davidovo. 262. Jorbo je *(običaj)* duboko pustio žilo pak se izkorenut ne dade. M. A. Reļković, sat. A6b. Da slobodna čovičja voļa posli griha izkorenula se jest. I. J. P. Lučić, nar. 5. Ako bi se imao iskorenuti zao običaj. 33. Iskorenuti će se pogrdni običaj. 133.

ISKORIJÈŃÊŃE, *n. djelo kojijem se iskorijeni.* — *Stariji je oblik sa* -nje. — *Između rječnika u Belinu* (izkorijeńenje ‚evulsio' 705[a]; ‚explantatio' 699[a]; ‚excidium' 295[b]). Jesmo dati u robstvo na službu, iskorijeńeńe i smrt. M. Radnić 147[b]. Zlih poželjenja izkorijeńenje. I. Grličić 284. Za izkorińenje nevirnosti. B. Pavlović 33. Budi meni izpraznjenje moji griha, izkorińenje poželenja i bludnosti. 53. Iskorijeńeńe od poluvjerstva. I. A. Nenadić, nauk. 257. Moleći za krivovirstva izkoreńeńe. A. Kanižlić, utoč. 251. S iskorijeńeńem ńihova grada. S. Rosa 159[b]. Za iskoreńeńe poluvirstva. Ant. Kadčić 374. Za iskorińeńe nevirnosti. M. Dobretić 370. Po izkoreńeńu zloća. B. Leaković, nauk. 146.

ISKORIJÈPITI, iskòrijepîm, *pf. vidi* iskorijeniti *(i radi akcenta).* — *složeno:* iz-korijepiti *(vidi kod* ukorijepiti). — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* a, *c)), a između rječnika u Mikaljnu* (iskorijepiti dubje ‚divello, extirpo, eradico, deplanto, exscindere, radicitus evellere'), *u Belinu* (iskorijepiti, iskorjepivam ‚sradicare' ‚radicitus extirpare' 704[b]; ‚spiantare, tor via la pianta' ‚explanto' 699[a]; izkorijepiti, izkorjepljem ‚esterminare' ‚extermino' 295[b]), *u Voltiǵijinu* (izkoripiti, izkoripivam, izkoripljem ‚sterminare, spiantare' ‚ausrotten, vertilgen'), *u Stulićevu* (iskorijepiti, iskorjepljem *ili* iskorjepljivam, *i* izkorijepiti ‚exfundare, a fundamentis dejicere, extirpare, eradicare, evellere').

a. *aktivno. a) u pravom smislu.* Ter jak dubu ki u zimu silan vihar iskorijepi, vik se vratit nije moći mu. M. Bunić 50. Draču izkubsti nije muke mladu, nu kad odebeli, sve izbode sebi ruke izkorijepit tko ju želi. I. J. V. Bunić, mand. 8. Kako će pako izkorepiti jur staru, čvrstu dubovinu. A. d. Bella, razgov. 159. I lug ńemu posvećen iskorijepi. I. Đorđić, ben. 100. — *b) uopće izvaditi, iskupsti.* Da joj istu sisu iskoripivši ju odrižu. B. Kašić, per. 40. Iz rodnoga kad je *(rusu)* busa silno gvozdje iskorijepi. G. Palmotić 2, 16. Da bi ńom mogli još i stanovitu hrid iskorijepiti. I. Đorđić, ben. 109. Ako tkoga zub zaboli i dovede se da ga izvadi ter iz žila izkorijepi. B. Zuzeri 368. — *c) metaforički.* Iskoripivši sasma žile od svijeh opačina. B. Kašić, fran. 47. Ruke tvoje nasadiše drag vinograd duše moje ki zli vepar izkorijepi. I. V. Bunić, mand. 21. O djevice, ti si ona zemja iz ke Bog se rodi za grijeh Adam koji učini, izkorijepi da ga u svemu. J. R. Gučetić 22. Žilom odmetna izkorijepi, ak' neć da opet na te hrijepi. J. Kavańin 263[b]. Iz žila iskorijepiti gospodično pristoje. I. Đorđić, ben. 118. — *d) u prenesenom smislu (naj češće).* Kaže se da se ovi zao način... usijao, i da ga je radi toga trudno iskorijepit. B. Gradić, djev. 80. Iskorijepivši i izagnavši iz sebe sve kolike zlobe. duh. 7. Koju nezdrav za izdrijeti i svasma iskorijepiti. A. Gučetić, roz. mar. 18. Iskorijepiti zlobu od bjastemanja. roz. jez. 36. Da svekolike misli i žuđenja srca tvoga bude s zemje iskorijepiti. 256. Za poći na Ingilteru iskoripiti pelaǵijansku ereziju. B. Kašić, per. 8. Neću mučat zle načine kim me bitje izkorijepi. I. Gundulić 220. Tere jedan, ki pun zloba bitje rasu i iskorijepi. 238. Pače i ona vajmeh ista, da nam kuću izkorijepi, vrlom caru na svjet prista. 388. Jeda kako oči slijepe... a i stare tve sjedine iz ńih srca izkorijepe nemilosti i vrline. 394. Izkorijepit zlobe zle nauke i iznose od haljina. I. Držić 269. Izkorijepit grijehe i zle običaji iz republike. 278. Iskorijepit sve krivine svoga iz puka. P. Kanavelić, iv. 22. Grijehe, zlobe i krivine iskorijepit iz svakoga. 387. Grješne puti sve slabosti izkorijepi tvom kreposti. I. Akvilini 284. Dobro je iskorijepit zlobe, da ne zlobnijeh. (D). Poslov. danič. 18. Svak zna, običaj tamnu da je izkorijepit mučno nami. J. Kavańin 5[b]. Nek mu i bitje izkorijepe. 48[a]. Da te satre i izkorijepi. 212[a]. I da kuću svu izkorijepi. 234[a]. Ah da ja mogu jutroska iz svakoga srca svaki grih izkoripiti! A. d. Bella, razgov. 206. Izkorijepit grad. B. Zuzeri 157. Iz svijeta ih je izkorijepila Božija pravda. 291. Er su mnozi sijem putem svoje biće izkorijepili. 302. Hrabrenstvo za iskorijepiti ovo poluvjerstvo. V. M. Gučetić 118. Izpraznit gradove, izkorijepit kuće. Đ. Bašić 197. Izkorijepit vjeru ovaku slavnu. 223. Izkorijepite iz srca neuredne požude. 256. Iskorijepi iz tebe grešnu želju. L. Radić 11. Da iskorijepite grijeh. A. Kalić 17. Da su sami biči Božiji mogući iskorijepit ovu slobod, ovu nerednos. 94. Ne možeš iskorijepit iz nega ljubav, vjeruj mi da bi ti zajedno š ńom tvoje srce iskorijepio iz tebe. 333. Ti iskorijepi zo jezik, kad ga neće da iskorijepi on. 605.

b. *pasivno.* Ne može se grijeh uobičajiti ni ukorijepiti u duši, budući često iskorijepjen ispovisti. B. Kašić, zrc. 30. Od Jerika mir oholi iskorijepjen gdi se vaja na pjevanje silno toli zlamenitijeh od trubaja. G. Palmotić 3, 58[a]. Izkorijepjen Sirjon plodni. I. Đordić, salt. 87. Plačidu biše teškijem kamenom usta razbijena i jezik iskorijepjen. ben. 36.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (‚spiantarsi' ‚deplantor' 699[a]; izkorijepiti se ‚estinguersi' ‚deficio' 296[a]). Svako prisađenje koje ne usadi otac moj nebeski iskorijepit se. N. Rańina 63[b]. mat. 15, 13. Da se lašne budu izkorijepiti kletve. A. Gučetić, roz. jez. 15. Neka ovi prokleti grijeh bude iz ńih kuća izkorijepiti se. 38. Od krstjanskijeh igda kraja ako se ovo jedno ocijepi, iz prostora svijeh zemaja tursko se ime iskorijepi. I. Gundulić 478. Da se s žilom iskorijepi trava otrovna. P. Kanavelić, iv. 329. Želim vele ponovjeńem besjede iste ovi nauk u svačiju pamet tako usadit, da u srce paka žile pruži i da iz ńega se igda veće ne iskorijepi. B. Zuzeri 241. Rijećete ovomu stabru murvenomu: iskorijepi se! S. Rosa 117[b].

ISKORIJEPLATI, iskorijepljam, *impf.* iskorijepiti. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Da se iskoripljaju opačine. B. Kašić, zrc. 125.

ISKORIJÈPLÊŃE, *n. djelo kojijem se iskorijepi. — Stariji je oblik sa* -nje. — *Između rječnika u Mikaljnu* (iskorijepljenje ‚extirpatio, diradicatio, evulsio'), *u Belinu* (iskorijepljenje ‚sradicatione, sradicamento' ‚evulsio' 705[a]; izkorijepljenje ‚sterpamento, l' estirpare' ‚extirpatio' 708[b]; iskorijepljenje, iskorijepjenje ‚spiantamento, lo spiantare' ‚explantatio' 699[a]; izkorijepljenje ‚estintione' ‚extinctio' 296[a]), *u Stulićevu* (iskorijepljeńe ‚actus exfundandi'). Po iskorijepljenju zlobna prignutja. B. Gradić, djev. 113. Moleći Boga za izkorijepljenje od erezija. A. Gučetić, roz. jez. 57. Poče nagovarati ga na iskoripljenje od Kršćana. B. Kašić, per. 54. Koje je ovo rasutje, koje je ovo izkorijepjeńe! Đ. Bašić 162. Moleći za iskorijepjeńe krivovjere. L. Radić 72.

1. ISKÒRITI, iskorîm, *pf. posve prekoriti. — složeno:* iz-koriti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. iskarati) *i u Vukovu:* ‚ausschelten' ‚objurgo' *s dodatkom da se govori u Crnoj Gori,* cf. iskarati, *i s primjerima:* Već bi u žene srce puklo, kako ga je iskorio. Vi junačka srca iskorite. (Ogled. sr. 95).

2. ISKÒRITI, iskorîm, *pf. izvaditi iz korica (nož, nožić).* — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Postaje od* iz *i* kore *nastavkom* i. — *U Vukovu rječniku:* ‚ausheften (z. b. das federmesser aus dem hefte drehen)‘.

ISKORJÈNITEĻ, *m. čovjek koji iskorijeni.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izkorenitelj ‚sradicatore‘ ‚evulsor‘ 705ª; izkorjenitelj ‚exterminator‘ 295ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (iskorjenitelj *i* izkorjenitelj ‚eradicator‘), *u Voltiđijinu* (iskorenitelj ‚strappatore, sradicatore‘ ‚ausrotter‘). Imadijau za kraļa andela tmina, Izkorenitelja i Smaknitelja zvanog. E. Pavić, ogl. 675. Ovi iskorenitelji crkovni. A. d. Costa 2, 150. O prokleti Ivane! izkorenitelju kuće moje! I. Velikanović, prik. 54.

ISKORJÈNITEĻICA, *f. žensko čeļade koje iskorijeni.* — *U Stulićevu rjčniku:* ‚quae eradicat‘.

ISKORJENOVATI, iskorjenujem, *impf.* iskorijeniti. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom.* Mnogihъ iskorênujemъ nesytьstvo. Sava, tip. hil. glasn. 24, 191. tip. stud. glasn. 40, 150.

ISKORJENÚĆE, *n. djelo kojijem se iskorijene.* — *Stariji je oblik* iskorenutje. Budi zlob mojih izpražńenje, pohotiña i nečistoće izkorenutće *(sic).* M. Alberti 404. Za iskorenuće poluvirstva. P. Radovčić, ist. 214. Za iskorenutje krivovirstva. J. Filipović 3, 274ª. Svega kraļestva izkorenuće. And. Kačić, kor. 68. Joda će do izkorenuća sići mač tvoj? 185. S iskorenutjem oliti vam razorenjem crkovnim. A. d. Costa 1, 261. Biskup moći će dilovati sudbeno protiva istima do ńiova iskoronutja. 2, 181. Da ulože pomńu i nastojanje za iskorenutje psostiju. I. J. P. Lučić, razg. 80. Ako bi molili za iskorenutje krivovirstva. doct. 56. Svoje grihe do izkorenutja oplakati. A. Tomiković, gov. 211.

ISKORJEŃÁVATI, iskorjèńâvâm, *impf.* iskorijeniti. — *Akc. je kao kod* istovaravati. — *U pisaca našega vremena.* Koje u ńedrima svojima pokoravati i iskoreńavati moraju. Nov. sr. 1834. 72. Što sam posadio iskoreńavam. Đ. Daničić, jer. 45, 4.

ISKORJEŃÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iskorjeńuje.* Velik trud u izkoreńivańu zloća. B. Leaković, gov. 27.

ISKORJEŃÍVATI, iskorjèńujêm *i* iskorjèńîvâm, *impf.* iskorijeniti. — *U ńekijeh pisaca stoji grieškom* u *mj.* ń. — *Od* XVII *vijeka (u jedinom primjeru toga vijeka stoji grieškom* izkorjenļujući *kao da je od glagola* iskorjenļivati), *a između rječnika u Belinu (praes.* iskorjeńivam *kod* iskorijeniti 699ª; izkorjeńivam *kod* izkorijeniti 704ᵇ), *u Bjelostjenčevu (praes.* izkorenujem, *vidi kod* iskorijeniti), *u Jambrešićevu* (iskorenujem ‚eradico‘), *u Voltiđijinu (praes.* izkorenujem *kod* izkoreniti), *u Stulićevu* (iskorjeńivati, iskorjeńivam *i* izkorjeńivati, v. izguliti, izkorijepiti). Izkorjenļujući zlobe. I. Držić 252. Eretiko izkorińujući. S. Margitić, fal. 82. Koji plod od zli misli izkorińuje. 197. Razmećem, iskoreńujem i u ništar obraćam. L. Terzić 256. Da ne budu sveti oci iskorińivali stabla usanuta. A. Bačić 254. Da oni udiļ otira bludnicu, a ovi da stavi svu pomļu počet iskoreńivat običaj kletve. J. Banovac, razg. 174. Iskoreńujem vas. J. Banovac, blagosov. 63. 131. Vas iskoreńivam od ovoga ajera. 232. Sva ozgor rečena iskoreńivam. 277. Iskoreńujem vas križem. 309. Iskoreńujem sve oblasti štetne. 315. Prokliñańe materino izkorjeńuje temeļe kuće sinova. F. Lastrić, ned. 60. Kripost zla prignutja izkoreniva. P. Knežević, osm. 300. Isukrst ponizuje oholost i izkoreńuje je. E. Pavić, ogl. 558. Iskoreńivat svaku nenavidost protiva tvom iskrńemu. M. Zoričić, osm. 24. Iskorjenivaše kraļevańe hudobsko. S. Rosa 89ᵇ. Puk su iskorjenivali. 138ª. Niti se iskorjenuju iz žila *(grijesi).* J. Matović 162. Kada iskorjenivaše poluvjerstvo Novacijana. 255. Jesmo li držani izkorjenivati iz nas zle običaje? T. Ivanović 84. Ispravļaše prikorednosti, smutńe iskoreńivaše. I. J. P. Lučić, izk. 16. Izkorenujući u ńima zloće a kriposti svete usađujući. B. Leaković, nauk. 232. U isto vrime izkoreńuj iz tebe ovu ili onu zloću. 443. Svrha i plod svetoga ganuća jest izkoreńivat zloće a usađivati kriposti svete. 443. Budući da one grihe izkoreńuju i liječe. 479. Da temeļito i srčano počme izkoreńivati grihe svoje. gov. 37. Izkoreńuje planine sa svoga mista jedan Grgur. A. Tomiković, gov. 7.

ISKORJÈPITEĻ, *m. čovjek koji iskorijepi.* — *U Belinu rječniku:* ‚evulsor‘ 705ª; izkorjepitelj ‚exterminator‘ 295ᵇ, *i u Stulićevu:* ‚eradicator, eversor‘.

ISKORJÈPITEĻICA, *f. žensko čeļade koje iskorijepi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae eradicat etc.‘

ISKORJÈPIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚exfundandi vi pollens‘. — *nepouzdano.*

ISKORJEPĻÍVATI, iskorjèpļujêm *i* iskorjèpļîvâm, *impf.* iskorijepiti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* iskorjepļivam 699ª. 704ᵇ; izkorjepļujem 295ᵇ) *i u Stulićevu (griješkom* iskorjopivati, freq. v. iskorijepiti; *ali ima i praes.* iskorjepļujem *i* iskorjepļivam *kod* iskorijepiti). Iskorjepļujući svaku slast. B. Kašić, fran. 21. Da smrt silom izkorjepļuje dušu iz tijela. M. Orbin 74. Pjesni Davidove opaka prignutja podpuno izkorjepļivaju. I. Đorđić, salt. XVII. Da mu o malu i život ne iskorjepļivaše. ben. 111. *(Vjetri)* izkorjepļivaju dubove iz žila. L. Radić 106.

ÌSKOS, *m. djelo kojijem se iskosi.* — *U naše vrijeme s osobitijem značeńima.* Siromašniji ļudi prodadu svoj komadić bare (livade) kome na više godina, pa onda reku: ‚Ja sam moju tu i tu baru prodao tome i tome na iskos‘; a malo će ko reći: ‚Prodao sam mu na 2—3—4 godine‘. — ‚Moja 'e bara na iskosu u toga i u toga‘. *u Lici.* J. Bogdanović. Uzet livadu na iskos, jest: udužit komu novaca, pa kosit livadu onog komu su novci zajmoni, da isplate, t. j. naplaćujuć se od ploda livade, pa kad se naplatiš onda povratit livadu, i ne pitat da ti vrate novac, tako rade savjestniji ļudi. *u Dalmaciji.* J. Grupković.

ISKOSIJÈRITI SE, iskòsijerîm se, *pf.* poprijeko pogledati koga. M. Ružičić. na koga mrko pogledati preko ramena. ‚On ti se na me iskosijeri‘. J. Bogdanović. — *vidi* iskositi se.

1. ISKÒSITI, iskosîm, *pf. sve pokositi (kosom); svršiti košeńe.* — *složeno:* iz-kositi. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U naše vrijeme.* Kosač ide da te iskosi. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 45. ‚Danas ćemo tu i tu livadu iskositi; ćemo li onda odma drugu načeti?‘ ‚Evo ja ovaj nuglić iskosi, ću li sada tamo vami prijeći?‘ J. Bogdanović.

2. ISKÒSITI, iskosîm, *pf. izdrijeti (koseći) platno, sukno, hartiju itd.* — *složeno:* iz-kositi. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* XVI *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Stulićevu (vidi kod* c, *a)) i u Vukovu* (‚abreiben‘ ‚attero‘).

a. *aktivno.* Miši savili gnijezdo i iskosili hartiju. M. Pavlinović, rad. 43.

b. *pasivno.* Ako vidiš da imaš čohu izgrizenu oli izkošenu, toj prilikuje nekorist. Zborn. 139a.

c. *sa* se.

a) refleksivno. — U Vukovu rječniku: ‚sich ausreiben (vom kleide)' ‚atteror'. — *Amo može biti da pripada i u Stulićevu rječniku (u prenesenom smislu):* ‚solicitudinibus angi, consumi'.

b) recipročno. amo može biti da pripada: Čele se među sobom iskosile, t. j. potukle *u Vukovu rječniku.*

ISKÒSITI SE, iskosîm se, *pf.* mrko pogledati na koga preko ramena. *u naše vrijeme u Lici.* „Ja mu nešto samo u šali reko, a on ti se na me moj brate iskosi, reka' bi, da će me živa proždrijeti'. J. Bogdanović. — *isporedi:* iskosijeriti se. — *I u Vukovu rječniku ali ne posve s istijem značenem (opriječiti se):* iskositi se na koga ‚sich entgegen stemmen' ‚obnitor'. — *Postaće nije jasno: ako nije isti glagol što i* 2. iskositi, *mogao bi postati od* iz *i* koso *nastavkom* i.

ISKOSÍVATI SE, iskòsujêm se *i* iskòsîvâm se, *impf.* iskositi se *(vidi kod* 2. iskositi, c, *a)).* — *U Stulićevu rječniku (uz* iskositi se). — *Boļe bi bilo sa* š: iskošivati.

ISKOSTITI, iskostim, *pf. u Stulićevu rječniku:* ‚exossare, ossa extrahere'. — *nepouzdano*

ISKOSTIVATI, iskostujem *i* iskostivam, *impf.* iskostiti. — *U Stulićevu rječniku:* izkostivati, izkostivam *uz* izkostiti. — *sasma nepouzdano.*

ISKOSTRIJÈŠITI SE, iskòstriješîm se, *pf. posve sa nakostriješiti. — složeno:* iz-kostriješiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kako se na me od ļutavi iskostriješio, mam su mu kose u vis skočile'. J. Bogdanović.

ISKOŠARITI, iskošarim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izkošariti ‚scovare, cavar dal covo, e dicesi di fiere' ‚e lustro, e cubili educere'. — *nepouzdano.*

ISKOŠARIVATI, iskošarujem *i* iskošarivam, *impf.* iskošariti. — *U Stulićevu rječniku:* izkošarivati, izkošarivam *uz* izkošariti. — *nepouzdano.*

ISKOŠĆEŃE, *n. djelo kojijem se iskosti. — U Stulićevu rječniku:* izkostjeńe. — *nepouzdano.*

ISKÒŠITI, iskošîm, *pf.* kićeni biļci, i ženske vunene sukńe, i sukno, koje se želi otanko i omeko imati, ne vaļa se u stupi; nego u kotu (a đe ko reče i ‚bučnici') koši se: ‚Molim te, ove mi kićene biļce lijepo iskoši, nemoj da se kiće odre'. ‚Ajde, ovaj je biļac lijepo iskošen, a sukńa nije ni zere lijepo iskošena, a sukno ti je moglo i boļe biti iskošeno'. *u Lici.* J. Bogdanović.

ISKOŠIVATI SE, *vidi* iskosivati se.

ISKOŠKATI, iskoškam, *pf. vaļa da isto znači što i* ispregnuti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Neće ni da iskoška volove iz jarma. M. Đ. Milićević, zim. več. 336. Zašto ne iskoškaš te volove da se odmore? 336.

ISKOŠUĻEN, *adj. (ili part. praet. pass. ńekakva glagola* iskošuļiti?) *u Stulićevu rječniku:* izkošuļen, v. bezkošuļen. — *nepouzdano.*

ÌSKOT, *m. djelo kojijem se iskoti. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gdje stoji u osobitom smislu, vidi* iskotiti, b, *b)):* izkot ‚degenere degli animali' ‚degeneratio (de brutis)'. Što će lijepo moć složiti od izkota lažnih sluga. J. Kavańin 470a.

ISKÒTITI, iskotîm, *pf. vidi* okotiti. — *složeno:* iz-kotiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* XVIII *vijeka.*

a. *aktivno.* Da kobila oždrebjena tuđe pule ńem' izkoti. J. Kavańin 470a.

b. *sa* se, *pasivno. a) uopće. — između rječnika u Belinu* (izkotiti se ‚nascere de' cani, gatti e altri animali' ‚nascor' 505a). Tu i buduć se od ždrakuna izkotila zmaja suna. J. Kavańin 195b. Ako se aždaj ima izkotit. 282b. Od kako se lavi iskotiše. Nar. pjes. petr. 3, 287. — *b) s osobitijem značeńem,* degenerare, *vidi* izroditi se *(ali samo o životińama). — u Stulićevu rječniku:* izkotiti se, izkotiva se ‚degenerare (de brutis)'.

ISKOTŔĻATI, iskotŕļâm, *pf. izvaditi kotrļajući. — složeno:* iz-kotrļati. — *U naše vrijeme.* Nađu sve pečeńe i varivo iskotrļano kroz kužinu. Nar. prip. vuk.2 259. ‚Ma edva i to s mukom iskotrļasmo onaj kamen iz jame'. ‚Aja, ovoga neš van iskotrļati nego ednu malu minu u ń završeti, da se raskomada'. J. Bogdanović. — *I u prenesenom smislu (neprelazno), isporedi kod* iskoturati. ‚A nekako ću i ja, ako i mučno, ako Bog da, iz ove zime iskotrļati'. J. Bogdanović.

ISKOTÚRATI, iskòtûrâm, *pf. izvaditi, izvesti koturajući. — složeno:* iz-koturati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Miši su iskoturali orahe (jaja)'. P. Budmani. — *U Lici u prenesenom smislu (neprelazno).* ‚Ja sam se živ prepa', neš sa ovo još malicu krme s blagom do trave iskoturati'. ‚Uvam se nekako, da ću i ja živ ovu zimu iskoturati'. ‚Daće Bog pa ću i ja nekako iskoturati svedno ka i oni što se vavije vale'. J. Bogdanović.

ISKÒVATI, iskujêm, *pf. složeno:* iz-kovati. — *Akc. je kao kod* iskļuvati. — *Od* XVIII *vijeka. a) posve skovati. — između rječnika u Voltigijinu* (izkovati ‚fabbreggiare, martellare, lavorar di ferro' ‚schmieden'). Lemež vaļa da bude od dobroga gvožđa iskovan. I. Jablanci 48. — *b) dobiti kovańem. u naše vrijeme u Lici.* ‚Lijep ti krajcar pro godine iskuješ'. ‚Iskujem žalost, čini ti se, sve to na tanko ide, to toliko samo, da za kućne sitnaverije ne turam što krupnijeg na sajam'. J. Bogdanović. — *c) u Stulićevu rječniku:* izkovati, v. odkovati. *nepouzdano.*

ISKOVČEŽITI, iskovčežim, *pf. izvaditi iz kovčega. — U Stulićevu rječniku:* izkovčežiti ‚ex arca depromere'. — *nepouzdano.*

ISKOVČEŽIVATI, iskovčeživam, *impf.* iskovčežiti. — *U Stulićevu rječniku:* izkovčeživati, izkovčeživam, freq. *uz* izkovčeziti. — *nepouzdano.*

ISKOVRČITI, iskovrčim, *pf. izbuļiti (oči). — složeno:* iz-kovrčiti. — *U naše vrijeme.* A on put ńe iskovrči oči. Nar. prip. vrč. 9. A on iskovrčio oči na čivutina. 143.

ISKÓZATI, iskôzâm, *pf. dobiti kod igre ‚kozańa'. — složeno:* iz-kozati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Danas sam iskoza' punu kapu ļešnika'. ‚Odavno se ńi dva kozaju, ne znam koji će koga iskozati'. J. Bogdanović. — *I sa* se, *refleksivno, dosta se (do voļe, preko voļe) zabaviti kozańem:* ‚Ajmo spavati, vala smo se dosta iskozali i nakozali'. J. Bogdanović.

ISKÒZITI, iskozîm, *pf. okoziti (mnogo jarića). — složeno:* iz-koziti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U Vukovu rječniku:* iskoziti, iskozi ‚(eine menge) werfen (von ziegen)' ‚pario' *s primjerom:* Ova je koza iskozila sve ove koze, *gdje ima i refleksivno* iskoziti se *(kad je mnogo koza što su se okozile):* iskoziti se, iskoze se t. j. koze ‚werfen (von mehreren ziegen)' ‚pario'.

ISKR, *adv. i praep. (s gen.) blizu. — Po svoj*

prilici okrńeno iskraj. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskrъ. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, i između rječnika u Bjelostjenčevu* (isker, poleg ‚immediate proxime'), *u Jambrešićevu* (isker ‚pone, penes, prope'), *u Stulićevu* (izker ‚proxime' *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva), u Daničićevu* (iskrь ‚praeter'). — *U ovom primjeru znači: uz, mimo, osim.* Iskrь že sihь otaj êde i pije. Sava, tip. hil. glasn. 24, 209. tip. stud. glasn. 40, 167.

1. ĬSKRA, *f.* scintilla. *vrlo mali komadić (mrvica) usjala ugļa što skoči iz vatre, ili čega drugoga što je tvrdo i usjalo, kao n. p. gvožđa ili nada, što iskače kad se kuje ili kreše. — isporedi* varnica *(vidi dalje u Vukovu rječniku). — Akc. se ne mijeńa (gen. pl.* îskârâ). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslov.* iskra, *rus.* искра, *češ.* jiskra, *poļ.* iskra, skra. — *Nejasna postańa, isporeduje se snskrt.* kšar, *teći, istočiti.* — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* jiskra (‚gizkra') ‚scintilla', *u Belinu* 654b, *u Vukovu:* (u Crn'j Gori) ‚der funke' ‚scintilla', cf. varnica (a varnica se u ńih zove ono što odskače od vruća gvožđa kad se kuje) *s primjerom iz narodne pjesme:* Pa izvadi dvije kuburlije, i objema iskru ogńa daje. *a) u pravom smislu.* Ne bi jedne iskre ugasili. Zborn. 161a. Ni mi će dat muke taj iskra ogńena, neg ti, ka ć za tvoj grih tuj doći s đena. D. Rańina 103a. Ogńilo is kremena izbija ogńene iskre. M. Divković, bes. 549b. Ļuta od sedam glava zmija u iskrah tamnijeh bļujuć ijede. I. Gundulić 474. Er velekrat iskra mala mnogi je ogań razgorjela. 500. Ali udarac teški tada bijesni Derviš u štit prima, iskre meće tvrda nada. 528. Skaču i lete iskre iz štita. 539. Ka mi *(glavńa)* u ruci novidjena sione iskre izmetaše. G. Palmotić 1, 47. Od ogńa iskra mala. 2, 500. Da će imati svitlost svrhu iskara ogńeni. I. Ančić, vrat. 182. Od male iskre velik ogań. (D). Poslov. daničk. 88. Tko u ogań puha, u oči mu iskre skaču. (D). 134. Koja *(planina)* izmeće ogań i iskre. S. Margitić, fal. 64. Mnokrat i jedna iskra mala silne 'e ogńe razažgala. J. Kavańin 8a. A iskre vadi iz kremena. 14a. Jedna iskra našega ogńa. A. d. Bella, razgov. 217. Iskre od ogńa. I. Đorđić, uzd. 58. Mladić koji živi ogań od ļubavi nepoštene na svaki pogled ko na iskru ogńenitu prah i sumpor razžiže se. B. Zuzeri 391. Doletje jedna iskra posred rpe praha. 417. Od jedne iskre užeže se ogań. A. Baćić 102. Ako ti je mučno podnit jednu iskru ogńenu, kad ti na golo padne. J. Banovac, razg. 93. Da sto prokleti u svitlosti i iskri. blagosov. 180. Kako iskre iz kremena pospu. F. Lastrić, ned. 219. Pogledajte jednu iskru. 247. On mogaše ogań u iskri utrnuti. A. Kanižlić, kam. 801. Zvizde jesu iskre. uzr. 66. Dal' iz iskre požar bude. V. Došen 192b. Iz pomamne sve vrućine nikad iskra da ne sine. 197a. Koliko je iskara ogńa. L. Radić 34. Iskra kad skrovena u pepelu pripočiva, živo. P. Sorkočević 587b. Skoči iskra, užeže ga. Nar. pjes. marj. 202. Kano muńa, kad o gvožđe mahne, trista mahom izbije iskara. Osvetn. 1, 51. Po tom kano iskre od požara pôše zvijezde preo nebeska šara. 1, 63. Iskra šiknu, bojna cijev riknu. 1, 72. Iskre iz vatre bacaju. V. Bogišić, zborn. 240. — *kad oči vrlo svjetļaju, kaže se (iperbolički) da se iz ńih sipļu iskre itd.* Užgano oči iskram' meću. J. Kavańin 57a. Svo joj iskro iz očiju skaču. M. A. Reļković, sat. 94b. Ukazo je toliku rasrgbu, da su ńemu iskre iz oči skakalo. A. Kalić 81. Iskre skaču iz očiju živo. M. Katančić 70. — *b) metaforički.* Ogńilo bi moje žalosne tužbe izelo, jaoh, iz stijene srca tvoga, jaoh, milosne iskre, ako ne ļuvene. I. Gundulić 261. Zamlat ti blaženi tvrda iz srca iskre izkresa. J. Kavańin 105a. Prosipati iz sebe iskre od dobri dila. F. Lastrić, test. 307a. Nepoštene misli jesu vitar a riči iskre, koje vatru od bludnosti užižu. ned. 409. Opet prosivaše iskre zabluđeńa. A. Kanižlić, kam. 345. Ļubav goreć prez pokoja suzne iskre toči. rož. 57. Da bi mu podilio *(Duh Sveti)* jednu iskru svoje svitlosti. Ant. Kadčić 243. I da dihaj moj svaki kako živa izkra ļubavi bude ńemu poklońen. I. M. Mattei 297. Poznadu jedno u drugom iskru božanskog ogńa. D. Obradović, sav. 6. — *c) u prenesenom smislu (često o čemu umnom). kod toga se može isticati* iskra *kao ńešto maleno ili svijetlo ili vruće. aa) ističe se kao ńešto maleno (kod čega se može pomisliti i na vrućinu i svjetlost), te znači: vrlo malo.* Iskru ne imaš od milosti. P. Kanavelić, iv. 72. Ni iskru harne od ļubavi ne htje ńemu da objavi. J. Kavańin 38a. Što bi čestita udaranja, kad nij' iskre od ufanja. 287a. Svaku iskru grijeha ugasi. 462b. Ako imate iskru vire, otvorite ruke ubozima. A. d. Bella, razgov. 32. Bez iskre od ļubavi. 58. Rastavļa čovika s milostju Božjom, koje samo iskra veće vaļa, nego sva dobra od ovoga svita. J. Banovac, pripov. 204. Ako ikoliko ima u sebi iskru ļubavi ńegove, žalosti se. F. Lastrić, ned. 197. O budale holoslave! o brez iskre svisti glave! V. Došen 42a. Tko pameti iskru ima, sladku otrov ne uzima. 103b. Kazaste nam toliku ļubav, ukažite nam sad jednu iskru od ńe. Đ. Bašić 44. Ako vi imate iskru razborstva. 278. Nek je to jedan vjetar, jedna sjena, jedna iskra, ti si tijem sit, opojen, zadovoļan. A. Kalić 67. U mnozijem jesu kô ńeke iskre od privare. A. Kalić 574. Đe smo iskra među ove gore, iskra mala, ma mlogo vatrena. Nar. pjes. vuk. 5, 461. Mala ti je iskra ostanula, mala iskra nasred od Srbije, i iskru je tmuša pritisnula. 5, 554. ‚Ako nemaš koliko bi ja rad i koliko ištem, a ti mi daj samo iskru'. *u Lici.* J. Bogdanović. — *bb) ističe se kao ńešto vruće ili svijetlo, i to metaforički o čemu umnom, n. p. aaa) o ļubavi.* Toli ga ļuvena zlo iskra goraše. D. Rańina 13a. Načemo, da ļudi ne samo, nu zviri taj iskra ļuvena pedjepsa i tiri. 118a. Ako ka ļubavi me iskra te gane. I. T. Mrnavić, osm. 161. — *bbb) o ļubavi i milosti Božjoj.* Takni grešnika iskrom milosti tvoje. M. Divković, bes. 46ab. *(Bi)* taknuta ńegova dobra voļa iskrom milosti Božje, i verova. F. Glavinić, cvit. 341b. Da se smiluje na nas i udili nam jednu iskru svoje ļubavi. Ant. Kadčić 347. — *ccc) o putenosti.* Za bit zamjerak svijeh pogleda na prozoru a i nasipat, može biti, potajne iskre. B. Zuzeri 297. — *ddd) o daru Božjemu (i Duha Svetoga) kojijem se duša prosvjetļuje.* Da duha iskrama sveta progorila. Š. Budinić, sum. 25a. Zbudi u tebi iskru Božju i počni ļubiti Gospodina Boga. A. Komulović 7. Tko imade iskru Duha Svetoga. I. Ančić, vrat. 40. Da ti ne ulize izkra Duha Svetoga u srce. S. Margitić, fal. 200. Da mu Bog iskrom Duha Svetoga ugrije srce. I. Grličić 126. Iskrom Duha S. taknut. F. Lastrić, ned. 36. Pogani prosvijetļeni iskrom Duha Sv. V. M. Gučetić 216. — *eee) o poetičkom nadahnuću.* Nijesu po trudu spijevaoci, nu božjom iskrom tegnuti pjesni spijevaju. D. Rańina viiia. — *fff) svađa, razdor shvaćaju se kao vatra, te po tome* iskra *može značiti prvi početak kod svađe.* Kadi go*(d)* se je koja iskra među ńimi unesla. Spom. sr. 1, 127. (1415). Iskra bratju dijeli. (D). Poslov. daničk. 33.

2. ĬSKRA, *f. neka morska životiña (od mnogo vrsta, familija* Paguridae) *slična raku što se namjesti i živi u škoļci morskoga spuža. — U Mikaļinu rječniku:* iskra, riba ‚buccina'; *u Bjelostjenčevu:* iskra, riba ‚buccina'; *u Stulićevu:* ‚bucina, sorta di pesce' ‚piscis genus'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* L. Zore, rib. ark. 10, 342.

ISKRÁDAŃE, *n. djelo kojijem se ko iskrada. — U Vukovu rječniku:* ‚das entstehlen' ‚clandestinus abitus'.

ISKRÁDATI SE, ìskrâdâm se, *impf.* iskrasti se. — *Od* XVI *vijeka (vidi* iskredati se), *a između rječnika u Stulićevu (praes.* izkradam se *kod* izkradsti se) *i u Vukovu* (‚sich entstehlen' ‚clam abeo').

ISKRAJ, *praep. (s gen.) sastavļeno:* iz-kraj *(vidi oboje), s čega znači udaļeńe ńečega od čega drugoga, čemu je ono prvo stajalo na kraju. — Riječ je proklitična, te se veže u govoru s riječi pred kojom stoji; ako je u ove slabi akc.* (ˋ, ´), iskraj *se izgovara bez akcenta, n. p.* iskraj vòdê, iskraj dvóra; *ako je u one riječi jaki akc.* (ˆ, ˆ), *ona ga gubi, a* iskraj *dobiva ili slabi (dugi) akc. na* a, *ili jaki (kratki) na* i *ali je* a *tad dugo, n. p.* iskráj brata, iskráj ńê, ĭskrâj poļa, ĭskrâj grâda. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚vom rande' ‚ex margine' *s primjerom iz narodne pjesme:* Vika straža iskraj poļa). Iz kraj svita putnik hodi. P. Knežević, pism. 181. Začula ga čobanica iskraj ovaca. Nar. pjes. herc. vuk. 230. Iskraj vode uždi šeišanu. Ogled. sr. 390. Tek što snila, na noge dipila iz mindera i meka dušeka iskraj svoga Dizdar-Jakup-age. 448. Čuvao je *(ženu)* tako, da nikad iskraj ńe nije se micao. Nar. prip. vrč. 209. Uze sina mojega iskraj mene. Đ. Daničić, 1car. 3, 20.

ISKRAN, *adj. koji pripada iskri (vidi* 1. iskra). — *U Stulićevu rječniku:* iskrān ‚di favilla, di scintilla' ‚favillaceus, favillaticus'. — *nepouzdano.*

ĬSKRÂŃE, *n. djelo kojijem se iskra. — Samo u Stulićevu rječniku.*

ISKRÁSITI, ìskrâsîm, *pf. vidi* iskititi. — *složeno:* iz-krasiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme.* Sjajne toke od četiri oke žeženijem iskrašene zlatom. Nar. pjes. vuk. 5, 287. Jednako su końi iskićeni, žeženijem zlatom iskrašeni. 5, 288. I divno se iskrasiše s vinom. 5, 427. ‚Naš je popo lijepo crkvu ukrasio i iskrasio'. J. Bogdanović. — *I sa* se, *refleksivno (u jedinom primjeru ironički).* ‚E mudrače, lijepo se danas pred curami iskrasio' (t. j. obružio se). J. Bogdanović.

ĬSKRAST, *adj. pun iskara, iz kojega skaču iskre. — isporedi* iskrav. — *U Stulićevu rječniku:* ‚pieno di faville, di scintille' ‚favillis, scintillis abundans'.

ĬSKRASTATI SE, iskrastâm se, *pf. dobiti kraste po tijelu.* ‚Eno češ od nečistote da se na novo iskrastaš'. S. Novaković.

ĬSKRASTI SE, iskrádêm se, *pf. krišom se izvući, krišom uteći. — impf.:* iskradati se. — *složeno:* iz-krasti. — *Akc. je kao kod* ispresti. — *U naše vrijeme (ali vidi i* iskradati se, iskredati se), *a između rječnika u Voltiģijinu (griješkom* izkradsti se ‚fuggire, scappare, sparire' ‚verschwinden, sich wegstehlen'), *u Stulićevu* (izkradsti se, izkradam se ‚evadere, subducere se, recedere, evitare, declinare'), *u Vukovu* (‚sich entstehlen' ‚clam abeo' *s primjerom iz narodne pjesme:* Kako ću se iskrast đeci ludoj?). Ona se iz crkve iskrade, pa bježi kući. Nar. prip. vuk. 161.

ĬSKRATI, ìskrâm, *impf. ispuštati iz sebe, bacati iskre. — isporedi* iskriti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚scintillare, scintillas emittere'.

ĬSKRAV, *adj. vidi* iskrast. — *U Stulićevu rječniku (uz* iskrast).

ISKRÁVITI SE, ìskrâvîm se, *pf. raskraviti se posve. — složeno:* iz-kraviti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Evo ti se loj iskravio, nosi ga, pa lijevaj odma u lijovke'. ‚Ne drži masla na suncu, iskraviće ti se'. J. Bogdanović.

ISKRBAČITI, iskrbačim, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* izkrbačiti, v. izlupati. — *složeno:* izkrbačiti.

ISKRC, *m.* proder u živici, kud kola idu na glavni put iz vinograda, poļa. u Topolovcu. P. Brantner.

ISKRČÂŃE, *n. djelo kojijem se iskrca, ili kojijem se ko iskrca. — Stariji je oblik* iskrcanje. — *U Mikaļinu rječniku:* iskrcanje trgovine ‚expositio de navi, exoneratio'; iskrcanje, izitje iz drijeva ‚descensus de navi'; *u Belinu:* izkrcanje ‚lo scaricare la nave' ‚navis exoneratio' 649b; *u Stulićevu.*

ISKRČATI, iskrčâm, *pf. istovariti (lađu, što iz lađe). — impf.:* iskrcavati. — *složeno:* izkrcati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚exponere de navi, exonerare navem'), *u Belinu* (izkrcati brod, izkrcavam ‚scaricare la nave' ‚navim exonerare' 649b; ‚sbarcare' ‚expono' 644b), *u Voltigijinu* (izkrcati, izkrcam, izkrcavam ‚scaricare, sbarcare' ‚ausladen, ausschiffen'), *u Stulićevu* (iskrcati *i* izkrcati ‚e navi efferre, exportare, navim exonerare'), *u Vukovu:* ‚ausladen (ein schiff)' ‚exonerare navem', cf. istovariti.

a. *aktivno. a) objekat je lađa, brod itd.* Nakrcah plav moju, a nije mi dano znat, u miru i u goju gdje ju ću iskrcat. M. Vetranić 2, 20. — *u Belinu rječniku ima s objektom* puška *sa značeńem ispraznìti.* Izkrcati pušku ‚scaricare l' archibuggio' ‚pulverem nitratum, glandem e sclopo extrahere' 97b; ‚scaricare, levar il carico dallo schioppo o simile' ‚sclopum exonerare' 649b. — *b) objekat je ono što se iznosi iz lađe.* Načine i potrjebe iskrcaše. Zborn. 75a. Tot lumbarde izkrcaše. I. Zanotti, skaz. 5. Pod Barom ih bjehu iskrcali. Nar. pjes. bog. 181. — *c) u jednom je primjeru* XVIII *vijeka neprelazno, te je značeńe kao kod refleksivnoga glagola (vidi* b). S vašim drijevom njegda izkrca u Spljet stolni neumrli. J. Kavańin 191a.

b. *sa* se, *refleksivno, izići iz lađe. — Između rječnika u Mikaļinu* (iskrcati se, iziti iz drijeva ‚egredi e navi, descendere de navi'), *u Belinu* (izkrcati se, izkrcavam se ‚sbarcarsi' ‚exire e navi' 644b), *u Stulićevu* (‚e navi in terram descendere, navi excendere'). Na otoku od Nesa budući so s kraļevskom kćeri hrabreni vojevoda izkrcao. I. Gundulić 3. Gdi se izkrca iz galije. S. Badrić, ukaz. 70. Posla mu susristi ga Nikolu markeza ondi, gdi se iskrca iz galije. K. Pejkić 64. Dođe s vojskom i iskrca se u portu od Rekanati. J. Banovac, pripov. 133. Iskrca se u Ankoni gradu od Italije. M. Zoričić, zrc. 116. Iz kojijeh bijahu se ribari iskrcali. S. Rosa 61b. Pod Kotorom budući se iskrcala vojska. I. J. P. Lučić, izk. 11. Kad mletačke plavi doplove d' Omišļa, iskrca se četa. Nar. pjes. istr. 2, 3.

ISKRCÁVATI, iskrčâvâm, *impf.* iskrcati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izkrcavam

kod izkrcati 644b. 649b) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiǵijinu (praes.* izkrcavam *kod* izkrcati), *u Stulićevu (uz* izkrcati). Ona obala gdje se iskrcava naša trgovina. S. Ļubiša, prip. 23. A treća se *(vojska)* na Klek iskrcava. Osvetn. 2, 187. A dušmanom dadoste Konavļe, da se na ńem sprava iskrcava. 3, 46.

ISKŔČÊŃE, *n. djelo kojijem se iskrči. — Između rječnika u Bjelostjenčevu* (izkrčeńe) *i u Jambrešićevu.* Za iskrčeńe takovih ostanka. I. Jablanci 37.

ISKŔČITI, iskŕčîm, *pf iskorijeniti (gdje je mnogo drače, ili cijelu šumu itd.). — impf.:* iskrčivati. — *složeno:* iz-krčiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izkrčujem, izkrčiti ‚extirpo, excindo'), *u Voltiǵijinu* (izkrčiti, izkrčim, izkrčujem ‚stirpare, sbarbare, schiantare' ‚ausrotten'), *u Stulićevu* (izkerčiti ‚extirpare, excidere'), *u Vukovu* (‚ausroden' ‚agrum silvestrem extirpo'). *a) objekat je ono što se iskorijeni, i u prenesenom, metaforičkom smislu (tako je i u naj prvom primjeru).* Da b' izkrčil skrovno i nenarejeno prignutje. A. Georgiceo, nasl. 256. Nije koristi da je oni u svojoj ńivi trńe izkrčio, ako nije pańe i koreńe povadio. J. Filipović 1, 344a. Oće se trnokopi i motike za izkopati trńe i dračje iskrčiti. F. Lastrić, ned. 35. U ńivi prvo vaļa dračje i trńe izkrčiti. A. Kanižlić, uzr. 213. Izkrči, Gospodine! s korenom izkrči u meni grišnu ļubav. G. Peštalić 201. — *b) objekat je mjesto što ostane čisto kad se na ńemu iskorijene drače, drveće itd.* Drumove po koncu široko iskrči. M. A. Reļković, sat. H2a. Još s jeseni rasadnik iskrči. J. S. Reļković 77. *vidi i prvi primjer kod* iskrčivańe.

ISKRČÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iskrčuje.* ‚Svakog proļeća pred orańe krčim ovu moju ńivu od kameńa, ma nigda 'o pravo okrčiti ne mogu, rekao bi da iznova svakog proļeća na ńoj kameńe raste, dodija mi ovo iskrčivańe'. ‚Ma došla mi je ova moja ńiva svojijem iskrčivańem svakog bogovetnog proļeća lijepo vr mo'e glave'. J. Bogdanović.

ISKRČÍVATI, iskŕčujêm *i* iskŕčîvâm, *impf.* iskrčiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U Bjelostjenčevu rječniku: praes.* iskrčujem *(vidi kod* iskrčiti); *u Jambrešićevu:* iskrčujem ‚extirpo'; *u Voltiǵijinu: praes.* izkrčujem *kod* izkrčiti.

ISKRČMITI, iskrčmim, *pf. dobiti iz krčme. — Načińeno od* iz *i* krčma *nastavkom* i.

a. *aktivno. — U jednoga pisca našega vremena.* Da Hercegu nadoknadi pivo, što je dosle iskrčmio krivo. Osvetn. 7, 62.

b. *se* se, *refleksivno, izići iz krčme. — U Stulićevu rječniku:* izkrčmiti se, izkrčmivam se, iz krčme izaći ‚taberna egredi'. — *nepouzdano.*

ISKRČMIVATI SE, iskrčmivam se, *impf.* iskrčmiti se *(vidi* iskrčmiti, b). — *U Stulićevu rječniku: praes.* izkrčmivam se *kod* izkrčmiti se. — *nepouzdano.*

ISKRDŃI, *vidi kod* iskrńi.

ISKRĚČITI, iskrčêm, *pf. raskrečiti. — složeno:* iz-kročiti *(vidi kod* raskrečiti). — *Akc. je kao kod* ishvaliti.

a. *sa značeńem kazanijem sprijeda. — Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (iskročiti, iskročivam, pero iskročiti ‚guastar la penna scrivendo con mano pesante' ‚calami cruscula scribendo nimium distendere'). Da iskročit, iskorenit, razkročit, razvrši i rastoči. Transit. 24.

b. *vidi* iskesiti. — *U Belinu rječniku* (izkročiti zube, izkrečivam ‚mostrar i denti come fanno i cani stizzati' ‚ringo' 250a) *i u jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Usne na okolo izgrizene kazahu strašnu pogan izkrečenijeh crnijeh zuba. B. Zuzeri 271.

ISKREČÍVATI, iskrèčujêm *i* iskrèčîvâm, *impf.* iskrečiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U Stulićevu rječniku: praes.* iskrečivam *kod* iskrečiti, *i napose* iskrečivati, freq. v. iskrečiti, *a s drugijem značeńem (vidi* iskrečiti, b) *u Belinu: praes.* izkrečivam *kod* izkrečiti.

ISKREĆÍVATI, iskrèćujêm *i* iskrèćîvâm, *impf. iterativni glagol prema* iskretati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Sinod kalcedonski naj više iskrećuju na svoje zabluđeńe razkolnici. A. Kanižlić, kam. 80. Riči proroka opako izkrećujući. 308. Krivovirci sveto pismo naopako iskrećujući. 672.

ISKRÉDATI SE, iskrêdâm se, *impf. vidi* iskradati se *(radi e vidi kod* krasti). — *U jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka.* Nidna vas ne gleda, čim s vami besidim, da se dan izkreda. H. Lucić 252.

1. ISKREN, *adj. ļpun iskara. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ne zinice na sve strane mećahu ogań tad iskreni. I. Zanotti, en. 28.

2. ISKREN, *adj.* sincerus, verus, candidus, apertus, *(o čeļadetu) istinit, koji istinu govori, koji ne taji svoje misli; (o čemu drugome, osobito o duševnom osjećańu) prav, istinit, koji nije lažan. — Riječ nije narodna, nego ruska:* искренній *(ista što naša* iskrńi, *koju vidi), i primļena je od naših pisaca od* XVIII *vijeka (i Vuk je upotrebļava, ali je nema u rječniku); između rječnika u Stulićevu* (iskreni ‚naturale' ‚genuinus'). Iskreno pošteńe. Đ. Rajić, pouč. 1, 44. I iskrenu ļubav otvorio. Nar. (?) pjes. vuk. 5, 426. Tako je bio iskren i prostodušan, da mu čovek nikake tajne nije mogao kazati. Vuk, dan. 1, 89. Čuti slobodnu i iskrenu riječ nijesu obični. S. Ļubiša, prip. 126. Živa i iskrena besjeda igumnova. 254. *i u Šulekovu rječniku:* ‚aufrichtig'. — *Adv.* iskreno. Ovi ļudi govorili su mi iskreno i bespritvorno. Nov. sr. 1835. 107. *i u Šulekovu rječniku kod* ‚aufrichtig'.

ISKRENICA, *f.* kaže se za sreteńe (2 febr.), jer se veli da se tada spusti iskra u zemļu kao na blagovijest glavńa. u primorju (u Fužini). *isporedi* glavńenica. Đ. Daničić.

ISKRENITI, *vidi kod* iskrenuti.

ISKRENOST, *f. osobina onoga koji je iskren (vidi* iskren). — *U naše vrijeme kod pisaca, a između rječnika u Stulićevu:* ‚sinceritas'. Naša ńedra koja su u sva vremena puna iskrenosti bila. M. Pavlinović, razg. 12. Vjerujte mi, da u politici iskrenost i pošteńe je naj boļa mudrost. 18. *i u Šulekovu rječniku:* ‚aufrichtigkeit'.

ISKRÉNUTI, iskrênêm, *pf. složeno:* iz-krenuti. — *impf.:* iskretati. — *Akc. je kao kod* izmahnuti. — *Na jednom je mjestu* XVIII *vijeka inf.* iskreniti: Pisak se s drvota iskreniti mora. J. S. Reļković 272. — *Od* XVIII *vijeka (naj prije u Belinu rječniku), a između rječnika u Belinu (vidi b)), u Stulićevu* (iskrenuti, iskreńivam *i* iskreńujem ‚invertere, immutare, subvertere'), *u Vukovu* (vide izvrnuti).

a. *aktivno. a) izvrnuti.* Da žlice pripuńene još do zubi ne izkrene. V. Došen 163a. Kuliko plužna daska privraćati i iskrenuti može. I. Jablanci 51. Gledaj višto da iskreneš drvo. J. S. Reļković 272. — *i metaforički (o smislu).* Izkrenu knige poslane od Nikole pape. A. Kanižlić, kam.

389. — *b) izvrnuvši kakav sud, učiniti da ispane, izlije se ono što je u ńemu:* ‚Ajde vidi, jeli majka jelo iskrenula, pa da idemo jesti'. J. Bogdanović. *i u metaforičkom smislu:* Izkrenuti krivinu na drugoga ‚riversare o rigettare la colpa supra d' un altro' ‚crimen in alium transferre'. A. d. Bella, rječn. 202a. Iza takoga blagodarstva koga je na nas izkrenuo. B. Zuzeri 365. Kad jedan izmisli u hudoj pameti jedno zlo laživo, koje izkrene na pravedna iskrńega. Đ. Bašić 93. Ne mogući je na zlo privestit, obadili su je i izkrenuli na ńu naj gore djelo. 94. Moleći ga da izkrene na ńega vas sud rasrgbe božanstvene. 307.

b. *pasivno (vidi* a, *a)).* Premda nisu k brdu okrenute nego iskrenute na stranu. F. Lastrić, svet. 81b. Svaka grana brdu iskrenuta. Nar. pjes. hörm. 2, 301. — *I metaforički.* Tko će neizkrenuta mozga povirovati? A. Kanižlić, kam. 408.

c. *sa* se, *pasivno ili refleksivno. a) vidi* a, *a) (metaforički).* Budući se neobičajnim ričma služile, koje bi se mogle na drugo razumļeńe izkrenuti. A. Kanižlić, kam. 784. — *b) vidi* a, *b).* U duši pravednoga izavret će jedan kladenac bistre vode, koja neće pritušit igda, neg će . . . uzdržat se sveđer živa, dokle u more tiho od blaženstva izkrene se. B. Zuzeri 130. I premda bi se u ń od više druzijeh rijeka na tisuće izkrenulo, sve zaludu. 225. ‚Naćera kola na onu brinetinu, pa se izvrnuše, a mi svi na 'edan put iskrenusmo se iz kola'. ‚Ma na 'edan put iskrenu*(h)* se iz kola, konda me iz vreće baci, te srećom ne ubi*(h)* se nide'. J. Bogdanović.

ÌSKRÊŃE, *n. djelo kojijem se iskri. — U Bjelostjenčevu rječniku:* iskreńe, gda iskre skaču ‚scintillatio', *i u Stulićevu:* v. iskrańe.

ISKREŃÍVATI, iskrèńujêm *i* iskrèńîvâm, *impf. vidi* iskretati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (praes.* iskreńivam *i* iskreńujem *kod* iskrenuti, *a napose* iskreńivati, iskreńivam, freq. v. iskrenuti). Koliku obilnos voda zemļa putim očitijem u jaz morski izkreńiva. B. Zuzeri 324.

ISKRES, *m.* gaj. *u Topolovcu.* P. Brantner.

ÌSKRESÂŃE, *n. djelo kojijem se iskreše. — U Stulićevu rječniku.*

ÌSKRESATI, iskrešêm, *pf. složeno:* iz-kresati. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* 3, a).

1. *aktivno.*

a. *krešući. upaliti vatru (prije se mislilo, a i sad prosti narod misli da kod kresańa iskre skaču iz kremena). — Između rječnika u Mikaļinu* (iskresati ogań ‚elicere ignem chalybe'), *u Bjelostjenčevu* (iskrešujem, iskresati ogeń iz kamena ‚elicio, excutio ignem e silice', v. krešem), *u Voltiğijinu* (iskresati, iskresujem ‚batter fuoco' ‚feuer schlagen'), *u Stulićevu* (iskresati *i* izkresati ‚ignem silice excutere'), *u Vukovu:* n. p. vatru ‚anschlagen (feuer)' ‚excito ignem'. A ti iskreši vatru. Nar. prip. vuk.2 199. — *i metaforički.* Zamlat ti blaženi tvrda iz srca iskre izkresa. J. Kavańin 105a.

b. *iskidati (na komade).* Ubivši vola, na komade ga iskresati čini. And. Kačić, kor. 240. ‚Iskresa, brate, preda nas cijelo cjelcato pečeno jańe'. *u Lici.* J. Bogdanović.

c. *ispsovati.* ‚Iskresa mu i oca i mater'. *u Srbiji.* V. Ilić. ‚'Esi li čuo? bome mu, brate, iskresa i skresa u oči i u brk, što vragu ne bi palo na um'. *u Lici.* J. Bogdanović.

2. *pasivno.* Blagosov vatre iz kremena izkresane. I. Velikanović, uput. 1, 499.

3. *sa* se.

a. *pasivno. vidi* 1, a. Meu to se iskreše ogań is kamena. I. Bandulavić 110a. Kako iz tvrdoga kamika mrzlim želizom ogajn izkreše se. F. Glavinić, cvit. 392b.

b. *refleksivno.*

a) o prtištu, derati se (refleksivno ili pasivno). — Između rječnika u Vukovu (n. p. iskresale se košuļe, cf. kresovi ‚abgewetzt werden' ‚deteri'). Tri dana prije Ilijina dne i tri poslije zovu se u Srbiji ‚kresovi', i žene ovijeh dana neće košuļe da peru niti ikakvoga drugoga prtišta da kvase jer kažu da bi se ‚iskresalo' *(pučka etimologija).* Vuk, živ. 66.

b) iskresati se na koga, *vidi* 1, c, *isporedi* c. — *U Stulićevu rječniku:* iskresati se na koga ‚in aliquem involare, irruere, impetum facere, aliquem adgredi, invadere'.

c. *recipročno, vidi* 1, c. ‚Pušti, pušti, neka se dobro iskrešu!' (t. j. ili ispsuju ili istuku). J. Bogdanović.

ISKRESÍVATI, iskrèsujêm *i* iskrèsîvâm, *impf.* iskresati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U Bjelostjenčevu rječniku: praes. (griješkom)* iskrešujem, *i u Voltiğijinu: praes.* iskresujem *kod* iskresati.

ÌSKRETÂŃE, *n. djelo kojijem se iskreće. — U Vukovu rječniku.*

ÌSKRETATI, ìskrećêm, *impf.* iskrenuti. — *isporedi* iskreńivati. — *Akc. je kao kod* izgrtati. — *Postaje od osnove* iskret *glagola* iskrenuti *(vidi kod* krenuti). — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide izvrtati). *a) vidi* iskrenuti, a, *a).* Onda kako pomaman oči izkrećući. Đ. Rapić 278. Da koreńe debelo iskrećeš. J. S. Reļković 354. ‚Aa! šta vas je to sjelo u kola!, ka' se stanete đe iskretati, neće se znati, đe 'e kom noga, đe li glava'. J. Bogdanović. — *metaforički (o smislu).* Razum s. pisma naopako iskrećući. F. Lastrić, test. 247b. Iskrećući opako kanon apoštolski. A. Kanižlić, kam. 220. Na svoju je ruku Epifanija navijao i iskretao opako tomačeći. 724. Izkreću ništanemańe i izopačuju maloumno za opravdańe svoje svidočanstva nika pisma. I. Velikanović, uput. 1, 258. — *b) vidi* iskrenuti, a, *b).* ‚Iskreći to jelo, ako 'e vareno, da se ije, pa da se bježi na posa''. ‚Nemoj još jela za malo iskretati, dok se svi ne iskupimo'. J. Bogdanović.

ISKREŽETATI, iskrežetam, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* ‚stridere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — složeno:* iz-krežotati.

ISKRÈHATI, iskrhâm, *pf. iskašļati (osobito o životińama). — složeno:* iz-krhati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U Vukovu rječniku:* ‚aushusten (von thieren)' ‚extussio'.

ISKRÈHNUTI, ìskrhnêm, *pf. jedan put iskrhati. — Akc. je kao kod* istaknuti. — *U Belinu rječniku:* izkrhnuti ‚buttar fuori il raschio sputando' ‚excreo' 607b *i u Stulićevu:* izkrknuti, v. izhraknuti *(s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića).*

ÌSKRICA, *f. dem.* 1. iskra.

a. *uopće. — Između rječnika u Belinu* (‚scintillula' 654b), *u Bjelostjenčevu, u Voltiğijinu, u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom smislu.* Svaki će oni prašak i ona naj mańša iskrica doći u ono isto tijelo, od koga je upala. M. Divković, bes. 400b. Drobne li iskrice vedrinom strkane *(zvijezde).* I. T. Mrnavić, ist. 181. Ka' pri ogńu naj maña iskrica. T. Babić, pism. 13. Koliko

je u ognu iskrica. 23. Premda je iskrica vatrena malakna. A. J. Knezović 93. Toliko živih nebeskih iskrica prosine. A. Kanižlić, uzr. v. Kao iz ogništa iskrice izlaziše. fran. 201. Zvizdice Božja ruka prosu kao bile iskrice. rož. 14. Al' kud kliznu te iskrice žarke? Osvetn. 1, 64. — *metaforički.* Kanoti pod pepelom čuvaju nikoje od bogoljubnosti iskrice. A. Kanižlić, utoč. 86. Nečistu iskricu utrnuti. fran. 183. — *b) vidi* 1. iskra, *c) aa).* Da imaš samo jednu kapljcu aliti iskricu prave ljubavi Božje. M. Divković, bes. 414b. Koliko se svekoliko tijelo Isusovo zdrži u cijeloj ošti*(ji)*, toliko se isto tijelo Isusovo svekoliko zdrži u naj mańoj iskrici oštije posvećene. 609b. Ako li je još samo jedna iskrica pravoga razloga u nami. A. Kanižlić, uzr. 40. Premda je ovo jedna mala iskrica od aritmetike. M. Zoričić, aritm. predg. 10. Ako u meni vidiš jednu naj mańu iskricu bivstva moga koja ne služi tebe. M. Zoričić, osm. 20. — *c) vidi* 1. iskra, *c) bb).* Ti nam daj ... iskricu tvoje prisvete milosti. M. Divković, nauk. 95b. Samo jedna od ljubavi tvoje iskrica. A. Kanižlić, uzr. 42. Vesele iskrice od ljubavi. rož. 105.

b. *krijesnica, svitak.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* iskrica, črvek koji v noći sveti ‚cicindella, cicindila, nicedula, noctiluca, lamphyris', *i u Jambrešićevu:* iskrica, crv ‚cicindela, nitedula'.

c. *neke se biljke tako zovu.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* iskrica, cvetek ‚bellis minor', *i u Vukovu:* (u Srijemu) nekakav cvijet kao prstenak ‚art pflanze' ‚herba quaedam'; *i u Šulekovu imeniku:* Iskrica, slov. iskrca, češ. jiskerka (Bellis), jaskyr, pol. jaskier (Ranunculus), jaskierki, iskierki (Astor amellus), bellide minore *(u rukopisu ovoga vijeka),* bellis minor *(Bjelostjenac),* 1. Bellis perennis L. (Varaždin, Valjavac, Sabljar); 2. Ranunculus acris L. (Pavić), v. iskrica žuta. 114. Iskrica, Ranunculus asiaticus *(kod ugarskijeh Hrvata).* 485. Iskrica modra, Viola tricolor L. (Sabljar). Iskrica sunčena, flammula Jovis (Sladović), Ranunculus flammula L. Iskrica žuta, Ranunculus L. *(u Varaždinu).* 114.

ÌSKRIČICA, *f. dem.* iskrica. — *U Stulićevu rječniku:* ‚scintillula perexigua'.

ISKRIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 45.

ÌSKRIŃÎ, *vidi* iskrńi.

ISKRIŃITI, iskrińim, *pf. izvaditi iz skrińe.* — *Načińeno od* iz *i* skrińa *nastavkom* i. — *U Stulićevu rječniku:* izskrińiti ‚ex arca eruere, extrahere'. — *nepouzdano.*

ISKRIŃIVATI, iskrińivam, *impf.* iskrińiti. — *U Stulićevu rječniku:* izskrińivati, izskrińivam *uz* izskrińiti. — *nepouzdano.*

ISKRIŠČAC, iskrišćca, *m. vidi* iskriščić. — *U Stulićevu rječniku:* iskrižčac, v. iskrižak. — *sasma nepouzdano.*

ISKRIŠČIĆ, *m. dem.* iskrižac *ili* iskrižak. — *U Stulićevu rječniku:* iskrižčić, v. iskrižak. — *nepouzdano.*

ISKRIŠKA, *f. vidi* kriška. — *Postaje od* iskrižati. — *U Mikaljinu rječniku:* iskriška kruha ‚bucella', *i u Stulićevu:* iskrižka ‚segmentum, frustum'.

ÌSKRITI, ìskrîm, *impf. vidi* iskrati. — *Od* XVIII *vijeka (vidi* b), *a između rječnika u Stulićevu* (v. iskrati).

a. *aktivno.* Bakļa iskri kud goder se nosi. J. S. Rejković 104.

b. *sa* se, *refleksivno, značenje je kao kod aktivnoga glagola.* I krunu i svite biserne joj zvizde iskreći se kite. A. Kanižlić, rož. 12.

ÌSKRIVATI, ìskrivâm, *pf. dobiti kod igre krivańa.* — *složeno:* iz-krivati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ej vi čobani! vi u blago i ne gledate, man u vratrijo krivańe, pa ćete iskrivati krivu pro leđa'. — *Sa* se, *refleksivno, izigrati se krivańa.* ‚Este li se iskrivali?' ‚Esmo bome, vidi se i na blagu, gladnije dolazi, nego li odlazi'. J. Bogdanović.

ISKRIVÍCÊ, *adv. krišom.* — *sastavljeno:* izskrivice. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Često krati tražim izkrivice moju pohvalu, čim kažem z dvora da zamijeram Božije slave uzmnoženje. I. M. Mattei 44.

ISKRÌVITEĻ, *m. čovjek koji iskrivi.* — *U Belinu rječniku:* ‚depravator' 250b, *i u Stulićevu:* ‚qui detorquet'.

ISKRÌVITEĻICA, *f. žensko čeljade što iskrivi.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae detorquet'.

ISKRÍVITI, ìskrîvîm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve krivo.* — *složeno:* iz-kriviti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVI *vijeka (vidi kod* a, *b) aa)), a između rječnika u Mikaljinu* (iskriviti, nakriviti ‚distorqueo'), *u Belinu* (iskriviti, iskrivljujem ‚torqueo' 735a; ‚distorqueo' 270a), *u Bjelostjenčevu* (izkrivljujem, izkriveti ‚detorqueo, distorqueo'), *u Voltiđijinu* (iskriviti ‚scavezzare, ripiegare, contorcere' ‚verrenken, krümmen'; izkriviti, izkrivljujem ‚slogare, dislogare, scavezzare, distorcere' ‚biegen, verrenken'), *u Stulićevu* (iskriviti, iskrivljujem *ili* iskrivljivam, *i* izkriviti ‚distorquere'), *u Vukovu* (‚krümmen' ‚incurvo').

a. *aktivno. a) u pravom smislu.* Kakono mladu šibičicu kako je mladu ili ispraviš ili prigneš i iskriviš. M. Divković, bes. 148b. Vrat iskrivih uz polje gledeći. P. Petrović, gor. vijen. 12. Ko može ispraviti što on iskrivi? Đ. Daničić, prop. 7, 13. Iskrivio glavu kao crvljivo pseto u koprivama. Iskrivio noge kao tele nedonošče. Nar. posl. vuk. 105. — *b) u prenesenom smislu. aa) učiniti da što je pravo (u prenesenom smislu) bude krivo.* — *između rječnika u Mikaljinu (kod* izopačiti) *i u Belinu* (‚depravo' 250b). Očituj se kako si iskrivil priliku Silvanovu. Transit. 224. Sfe mi dobro mê izkrivi. M. Gazarović 36. Što ja uprav ne ispunih nego iskrivih. V. Andrijašević, put. 444. Što 'e dobro, gleda za iskriviti. I. Đordić, uzd. 144. Stvori čovika i ukresa u nega svoju priliku božanstvenu, t. j. čovičju dušu, i tako je utvrdi, da se ne more od čovika dignuti, već ako bi hotio čovika iskriviti i razrušiti. J. Banovac, pripov. 199. Knige papine on na mlogih mistih je iskrivio. A. Kanižlić, kam. 104. Nisu simbol uvridili, ni izkrivili, ni prominili. 664. Iskrivio bi riči *(Isusove).* I. J. P. Lučić, nar. 17. Utjeha mi je u duši, da nisam hotimice nepravo ništa rekao, ili bud što iskrivio. M. Pavlinović, razg. 113. — *bb)* iskriviti komu što, *učiniti da mu ne bude pravo, da mu bude šteta.* Ne iskrivivši mu ni jedan vlas od glave. B. Kašić, fran. 121. Ne može ti neprijatelj izkriviti ni jednu dlaku. M. Radnić 497a.

b. *pasivno.* Ispraviti naš put opaki i iskrivljeni upravnom pravednošću. B. Kašić, is. 1. Kako se ima ispraviti gdi je kagodire rič u ńemu izkrivljena. M. Alberti XIII. Od pruta napravljena da izide dobra greda ne već izkrivljena. J. Kavańin 66b. Mučno je utvrđena izpravniti izkrivljena. 76b. Ostaše mu ... jedno oko i sva usta iskrivljena. I. Đordić, ben. 170. Bila si doslek na sve strane izkrivljena i prignuta na bezredne

igre. B. Zuzeri 421. Kako godir je izkrivļena i izopačena kńiga. A. Kanižlić, kam. 389.

c. *sa* se, *refleksivno. a) uopće. aa) u pravom smislu (može biti u kojem primjeru i pasivno).* Negove ustne ne izkrivile se ništa. Zborn. 24a. Njekomu se ruke iskriviše. M. Divković, zlam. 53b. I pravo drvo, kad na krivu leži, izkrivi se. (D). Poslov. danič. 30. Kolač kad se peća, tada se iskrivi. (D). 47. Neće ikako *(zemļa)* ni se izkrivit ni prignuti k drugoj strani. A. Vitaļić, ist. 349b. Jednom iskrive mu se usta i brada. M. Zoričić, zrc. 156. Netom je ta guba pala na ń, iskrivio se. A. Kalić 363. — *u Dubrovniku se kaže (iperbolički):* iskriviti se od straha. P. Budmani. — *bb) u prenesenom smislu.* Poželjenje mu se i voļa iskrivi. M. Divković, bes. 726a. Po kom ńihov sud se iskrivi. A. Vitaļić, ist. 77a. Brže daklen, o Krstjanine, koji si se s grihom iskrivio, počmi činit pokoru. J. Banovac, pripov. 204. Protiva ļudskomu razlogu i ćudi jest, da se primiti po svemu svitu nauk i običaj izkrivi i izopači. I. Velikanović, uput. 1, 371. — *b) ìsplakati se, izvikati se, izderati se.* — *u naše vrijeme u Lici.* ‚Bome se danas tvoj mali iskrivio, cio se dan derupa i krivi, vaļa đe nije tebe kod kuće‘. J. Bogdanović. *i u Dubrovniku.* P. Budmani. — *može biti da amo pripada i ovaj primjer iz* XVII *vijeka:* Skazan (‚skazam‘) morska tuj s' izkrivi. M. Gazarović 35.

ISKRIVĻENOST, *f. osobina onoga što je iskrivļeno.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Da ispravim iskrivļenost moju. B. Kašić, nasl. 208.

ISKRÍVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se iskrivi.* — *Stariji je oblik* iskrivļenje. — *U Mikaļinu rječniku:* iskrivļenje, *u Belinu:* iskrivļenje 143a, *u Bjelostjenčevu: kajkavski* izkrivleńe, *u Stulićevu.*

ISKRIVĻÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iskrivļuje.* — *U Vukovu rječniku.*

ISKRIVĻÍVATI, iskrivļujêm *i* iskrivļîvâm, *impf.* iskriviti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (iskrivļivat se *kod* kriviti se) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu (praes.* iskrivļujem *kod* iskriviti), *u Bjelostjenčevu (praes.* izkrivļujem, *vidi kod* iskriviti), *u Voltiǵijinu (praes.* izkrivļujem *kod* izkriviti), *u Stulićevu (praes.* iskrivļujem *i* iskrivļivam *kod* iskriviti, *i napose* iskrivļivati, iskrivļivam, freq. v. iskriviti), *u Vukovu* (iskrivļivati, iskrivļujem ‚krümmen‘ ‚incurvo‘).

a. *aktivno.* U putu nebeskomu ako se obzire na zloće, izkrivļuje put. M. Radnić 515b. Na druge ustna i obraz iskrivļivati. D. Obradović, basn. 231. I ako što pravo paši javi, iskrivļuju aginski rođaci. Osvetn. 5, 21.

b. *sa* se, *refleksivno i pasivno.* Čovik grišeći izkrivļuje se, gubi priliku Božju. J. Banovac, pripov. 198. Svojom se voļom zamršuje i veže čovik i s grisi se šteti i iskrivļuje gubeći priliku Božju a obrćući se u životinsku. 200. Ter ne marite doći u poznańe, da se s grihom iskrivļujete, gubite priliku Božju i činite se prilični živini nerazložitoj. 204. Da se od kogagod vira udara, to jest iskrivļuje. A. Kanižlić, kam. 660. Da se duga na poļe ne izvija i ne iskrivļuje. P. Bolić, vinodjel. 2, 95.

ISKRÌVUDÂN, *adj. koji je kriv na više mjesta, i tamo i amo.* — *Uprav je part. praet. pass. glagola* iskrivudati *(složeno:* iz-krivudati), *ali ovome nema potvrde.* — *U pisaca našega vremena.* Samo što se čujaše čaroban romon žubor-vode u iskrivudanim potocima. M. P. Šapčanin 1, 121. Iz nagomilani žila izrasta stablo koje je iskrivudano. P. Bolić, vinod. 1, 27.

ISKRIŽAC, iskrišca, *m. vidi* iskriška. — *U Stulićevu rječniku:* ‚frustulum perexiguum‘. — *nepouzdano.*

ISKRIŽAK, iskriška, *m. vidi* iskriška. — *U Stulićevu rječniku uz* iskrižac. — *nepouzdano.*

ISKRÍŽATI, iskrîžâm, *pf. izrezati na kriške (a i uopće izrezati, n. p. o duhanu. u Hercegovini).* — *složeno:* iz-križati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (iskrižati kruh ‚scindere panem‘) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (‚affettare, tagliar a fette‘ ‚concido‘ 42b; ‚fettare il pane, carne‘ ‚scindere panem‘ 312b), *u Voltiǵijinu* (izkrižati, izkrižjati ‚fettare, tagliare a fette‘ ‚schnitte machen‘), *u Stulićevu* (‚secare, dissecare, in frustula scindere, caedere‘), *u Vukovu* (‚in scheiben schneiden‘ ‚disseco‘, n. p. jabuku, lubenicu, diňu). I čeka hoće li mu ko donijet da mu iskriža duhana, o kome je on zanatu živio. Nar. prip. vrč. 129. Po iskrižanom voću sipaju negašeno vapno i vodu. P. Bolić, vinod. 2, 15. Voće pak moraju se u potanke kriške iskrižati. 2, 17. ‚Iskrižaj nekoliko krumpijera sa orižima na juvu‘. ‚Iskrižaj glavicu kupusa, i baci na juvu‘. J. Bogdanović.

ISKRÌĻATI, iskrìļâm, *pf. u jednom primjeru iz narodne pjesme crnogorske našega vremena kao da znači: svaliti se, razvaliti se (o zgradi).* — *Složeno:* iz-krļati *(vidi* okrļati). To kad čuše oba kaluđera, za b'jele se ruke ugrabiše, poskočiše po bijeloj kuli, a koliko lako poigraše, sva se kula iz temeļa ļuļa; na to tridest vele jańičarah: ‚Sjed'te jadni do dva kaluđera! jer se hoće iskrļati kula‘. Pjev. crn. 113b.

ISKRĻEŠTITI, iskrļeštim, *pf.* očima, *izbuļiti oči.* — *Složeno:* iz-krļeštiti (?). — *U naše vrijeme.* Iskrļešti očima i počne oko sebe gledati. Nar. prip. vil. 1867. 717.

1. ISKŔMITI, iskŕmîm, *pf. u Vukovu rječniku:* kad onaj koji čamcem upravļa, vodu ispod ńega veslom kao izgrne i tako stražńi kraj odbije daļe a predńi obrne na onu stranu, onda se kaže ‚iskrmiti‘; a kad vodu kao podgrne pod čamac, i tako stražńi kraj privuče na onu stranu, a predńi obrne na drugu, onda se kaže ‚prihvatiti‘. — *Okrenuti krmilom lađu tako da joj vjetar duše u krmu.* Iskrmiti ‚abfallen‘ ‚poggiare‘. T. Babić. — *Postaje od* iz *i* krma *nastavkom* i. — *Akc. je kao kod* ishvaliti.

2. ISKŔMITI, iskŕmîm, *pf. vidi* ishraniti, b *(o domaćoj živini).* — *Složeno:* iz-krmiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ako ovo zlo i daļe potegne, onda se bojim, da ću mučno sa ovo piće blago iskrmiti‘. J. Bogdanović.

1. ISKRMĻÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iskrmļuje (vidi* 1. iskrmļivati). — *U Vukovu rječniku.*

2. ISKRMĻÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iskrmļuje (vidi* 2. iskrmļivati). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Iskrmļivańe me stane svake zime muke i krvi‘. J. Bogdanović.

1. ISKRMĻÍVATI, iskŕmļujêm *i* iskŕmļîvâm, *impf.* 1. iskrmiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U Vukovu rječniku* (iskrmļivati, iskrmļujem).

2. ISKRMĻÍVATI, iskŕmļujêm *i* iskŕmļîvâm, *impf.* 2. iskrmiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Nemam mu potvrde, ali se bez sumńe govori u narodu (prema* 2. iskrmiti *i* 2. iskrmļivańe).

ISKRN, *adj. vidi* iskrńi. — *Na jednom mjestu u jednoga pisca čakavca* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (iskrni, v. bližńi ‚pro-

ximus, immediatus') *i u Voltiǵijinu* (iskrni ‚prossimo, vicino per umanità' ‚nächster'). Ļubimo izkrna našega radi Boga. F. Glavinić, cvit. 444b.

ÌSKRŃEV, *adj. koji pripada iskrńemu.* — *U jednoga pisca* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izkrńev ‚proximi, ad proximum spectans'). Ako si očitovao iskrńeve grijehe. B. Kašić, zrc. 91. Tko se obeseli šteti iskrńevoj. 125. Ako ništa ino nego Božje ugodjenstvo i iskrńevu korist hoćeš. nasl. 69. — *nepouzdano.*

ÌSKRŃÎ, *adj.* proximus, *bližńi.* — *Postaje od* iskr. — *Nalaze se i oblici* iskrn *(koje vidi),* iskrdńi *(samo u jednoga pisca čakavca* XVI *vijeka:* Prez ļubave k Bogu i k svomu iskrdńemu. Anton Dalm., ap. e3a. *i još tri puta.* nov. tešt. 2, 17—18. *isporedi i* skradńi) *kod čega je nejasno* d, *i* iskrińi *(u dvojice pisaca u kojijeh je zapadni govor:* Koji bi iskrińega ubio. I. J. P. Lučić, nar. 89. Prigińući iskrińega svoga za da dobro diluje. Grgur iz Vareša 60. Ako mi budemo uvižbati iskrińega našega. 61. *isporedi* crikva). — *Akc. je zabiļežen kako se u Dubrovniku govori, drukčije je u Vukovu rječniku gdje (i na drugom mjestu, vidi* a, *b) na kraju) sam Vuk kaže da je čuo ovu riječ u Dubrovniku.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskrьnь *i rus.* искренній; *u naše se vrijeme upotrebļava samo kao crkvena riječ prema lat.* proximus *(vidi* a, *b)) i biće došla iz glagolskijeh crkvenijeh knìga.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚proximus'), *u Belinu* (‚proximus' 592b), *u Stulićevu* (iskrńi *i* izkrńi ‚proximus'), *u Vukovu* (ìskrńî ‚nächster' ‚proximus' *s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u Daničićevu* (iskrьńь ‚naturalis').

a. *bližńi, naj bliži. a) uopće.* Prose Boga za iskrńe susede. Korizm. 20a. Tu dake Asel budući jednolitan s Marcelom i sused iskrńi. P. Zoranić 34b. Toliko daleko koliko iskrńe. B. Kašić, nasl. 215. — *b) po jevanđeoskom jeziku svaki je čovjek ‚iskrńi'* (proximus, *obično kao supstantiv) drugome (kod katolika). isporedi* bližńi, 5. Ki ļubi iskrńega svoga zakon je napunil. Bernardin 17. paul. rom. 13, 8. Ne govori proti iskrńemu tvomu krivo svidočastvo. 46. exod. 20, 16. Ļubiti iskrńega za Boga. Korizm. 27b. Ļubi iskrńega svoga. N. Rańina 39b. mat. 5, 43. Ne hinite nitkor iskrńega svoga. 83a. levit. 19, 11. Ļubi... iskrńega svoga kako tebe samoga. 155b. luc. 10, 27. A tko je moj iskrńi? 155b. luc. 19, 29. Nenavidost na iskrńega. Zborn. 167b. Ne govori suprot iskrńemu tvomu. Katch. 1561. A4a. Duše Bogu nevirne i neposlušne a iskrńemu nedrugoradne. P. Zoranić 9a. Koji pokaraju iskrńega. A. Gučetić, roz. jez. 60. Iskrńega krv prolijevati. 129. Ne poželi hižu iskrńega tvojega. F. Vrančić, rječn. 124. Nisam ļubio iskrńega kako mi Bog zapovijeda. A. Komulović 12. Imamo se pokajati od naših grijeha koje smo učinili protiva Bogu, duši našoj i našemu iskrńemu. M. Divković, bos. 8a. Miris dobra i poštena općenja svojijem iskrńijem. 67b. Ļubiti ćeš iskrńega tvoga kako sam sebe. M. Alberti XLV. Koja su u veliku štetu iskrńega. M. Orbin 255. Ļubiti Boga i iskrńega. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 15. Kolika korist može se izvaditi i za sebe i za iskrńih. P. Radovčić, nač. 6. Ja sam smućivao iskrńega ćiča moga zla života. P. Posilović, nasl. 10b. Da ļubiš tvoga iskrńega kako tebe istoga. Azbukv. 1690. 9. Blagodaran iskrńomu ima Boga druga u svemu. (D). Poslov. danič. 7. I tvojega iskrńega ļubi tako pravo i čisto. A. Vitaļić, ost. 72. Da se izkrńi ne smuti. S. Margitić, fal. II. Veseli se dobru izkrńega. 269. Od griha koje sam učinio protiva izkrńemu. ispov. 26. Začeh u mojoj pameti ukazati koje dilo od ļubavi prema iskrńemu. L. Terzić VII. Ja nisam ima' u mojoj misli drugoga konca u tumačenju ovi kniga, nego li slavu Božju i korist iskrńega. IX. Er zlo stvara iskrńemu. J. Kavańin 348b. Kô čovik užego si se suproć tvomu iskrńemu. A. d. Bella, razg. 7. Ne uvridujuć iskrńega s nijednom nepravdom. 13. Od ļubavi kojom mi Boga i iskrńega ļubimo. J. Banovac, razg. 20. Grih protiva iskrńemu. uboj. 6. Ne bi se tako iskrńi nenavidio. pripov. 8. A što svom iskrńem činiš šćekaćeš. 186. Čineći škodu iskrńemu. 194. Istina je, da imade puno vraštva na svitu i š ńim mnogi čine štetu svome iskrńemu. 196. Svak čovik je svakomu čoviku iskrńi. J. Filipović 1, 328b. Bogu služiti i bit koristan iskrńemu. F. Lastrić, ned. 127. Znajte dakle, da je svaki čovik čoviku iskrńi. 177. Imate znati, da mi imamo imati mir s trojicom: prvo: s Bogom; drugo: s istim robom; treće: s iskrńijem. 192. Ma ne bi otio, da vi s čifuti naopako razumijete ovu rič iskrńi ili ti bližńi. 291. Svi su dakle bližńi među sobom i iskrńi. 291. Da se po iskrńemu razumiju samo svojad i prijateļi. 297. Ļubiš li i iskrńega? I. A. Nenadić, nauk. 47. Ako ne bi dao zao izgled iskrńemu. A. Kanižlić, kam. 560. Za one koji se trude za spaseńe iskrńih. bogoļubn. 11. Ļubav s. Saverije prama iskrńemu. fran. 209. Svaki čovik jest naš iskrńi. 214. Ne hoteći se pustiti u zavadu s prijateļem ni s iskrńim. E. Pavić, ogl. 29. Ļubi tvog iskrńega kano samoga sebe. 568. Koji proklińu svog iskrńega. M. Zoričić, osm. 64. Da iskrńem pomoć damo. V. Došen 55b. I iskrńeg' krivo dere. 233a. Ište način, kako ima obsluživat Božije zapovijedi, kako se ima oslobodit od grijeha, kako prohodit s iskrńijem za ne učinit mu krivo u nijednoj stvari. Đ. Bašić 17. Ko privede na zlo iskrńega. 20. Trjebuje ļubit svakoga, er je svak iskrńi. 147. Kako oni mogahu biti podniženi i ļubežļivi s iskrńijem. 241. Učinih krivo iskrńemu. 248. Dila koja Milutin oliti Uroš činjaše ukazuju ńegovu dobrotu, pravednost i ļubav koju imadiše pram Bogu i iskrńemu svomu. And. Kačić, razg. 48. Kojom mirom tko svomu iskrńemu uzajmi . . . M. A. Reļković, sat. B1a. Koji svoga iskrńeg privari. D8b. Pokrivaj pomańkańe tvoga iskrńega. sabr. 15. Za korist duhovnu našu i našega iskrńega. Ant. Kadčić 2. Jere jesmo dužni pomoći našega iskrńega. 241. Da se prija ima svoj iskrńi skrovito posvistiti. 338. Svaki čovik jest naš iskrńi. L. Vladmirović 72. Ļubav kojom si dužan ļubit iskrńega. 74. Da bude brez griha u ļubavi Božjoj i u ļubavi izkrńega. M. Dobretić 63. Koji daje prigodu svomu iskrńemu. 98. Na korist občenu iskrńega. 580. Budi blag, ļubežļiv s iskrńim. I. M. Mattei 81. Ļubi izkrńega tvoga kako sebe istoga. Đ. Rapić 6. Dila po kojima mi možemo naše iskrńe pomoći. B. Leaković, gov. 139. Iskrńe imamo ļubiti. nauk. 308. Po nekim mjestima, a osobito u Dubrovniku, čuju se od naj prostijih ļudi dekoje pravo slavenske riječi koje u našim krajevima ili nijesu poznate nikako ili su uzete iz crkvenijeh knìga, n. p. . . . ‚iskrńi' (slavenski искренній ‚der nächste'). Vuk, poslov. XLIX. — *c) koji pripada iskrńemu, isporedi* iskrński, iskrńov, iskrńov. *rijetko.* Razlikima i načini krv izkrńu izpivaše. J. Kavańin 451a. Da sudci dragoćom iskrńom budu rasladivat žestočinu zakona. S. Rosa 73b. Naj čišća ļubav iskrńa piri se na kućnom ognìštu. M. Pavlinović, rad. 161. Dajuć Bogu Božje a iskrńemu iskrńe. razl. spis. 351.

b. *naravni, pravi, istiniti.* — *Samo u jednom primjeru* XVII *vijeka, ali se potvrđuje i ruskijem* искренiй *(vidi kod* iskren). *kako ovo značeńe postaje od predašńega nije jasno, može biti da je (i u ruskomc) isprva bilo ograničeno na rodstvena imena (kao što je i u primjeru), te da se n. p.* bližńa mati *shvatilo kao i* naravna mati. Iskrьńuju si materь. Glasnik. 11, 170. (XVII *vijek).*

ISKRŃOST, *f. uprav osobina onoga koji je iskrńi, ali u jedinom primjeru* (XVII *vijeka) znači: dužnost prema iskrńemu.* Dila izkrńosti krstjanske. Azbukv. 1690. 15.

ÌSKRŃOV, *adj. vidi* iskrńev. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I nepomstom i hotinom muti dike izkrńove. J. Kavańin 59b. — *sasma nepouzdano.*

ÌSKRŃSKÎ, *adj. koji pripada iskrńemu, iskrńima.* — *isporedi* iskrńev, iskrńov. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Milošta uživa od dobra iskrńskoga i žalosti se ńegovu zlu. M. Radnić 484a.

ISKRÒJITI, ìskrojîm, *pf. posve skrojiti.* — *Složeno:* iz-krojiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U Vukovu rječniku:* n. p. kožu na oputu ‚die haut zerschneiden auf schuhe u. dgl.‘ ‚discindo‘.

ISKROVA, ISKROVI, ISKROVITA, *vidi* skrov, skrovit.

ISKŔPATITI, iskŕpatîm, *pf.* izdrobiti, izmrviti, rastrošiti. M. Ružičić. — *Složeno:* iz-krpatiti (?). — *Sa* se, *refleksivno i pasivno.* M. Ružičić. V. Arsenijević.

ISKRPEČATI, iskrpečam, *pf. iskrpiti (?).* — *Složeno:* iz-krpečati (?). — *U jednoga pisca našega vremena.* Iskrpečamo jedra i dovežemo konopļe. S. Ļubiša, prič. 10.

ÌSKRPITI, ìskrpîm, *pf. posve okrpiti.* — *Složeno:* iz-krpiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskrъpiti. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. okrpiti) *i u Vukovu* (‚ausflicken‘ ‚consarcio‘).

a. *aktivno. a) u pravom smislu.* Svoju siromašku odiću iskrpi. F. Lastrić, test. ad. 108b. Da iskrpim na dolami skute. Nar. pjes. vuk. 2, 361. Kakva mu je zelena dolama: da iskrpi, nova bi mu bila, da izmjeri, pretegli bi konci. Nar. posl. vuk. 124. — *i metaforički.* Ńegov je červeo u tolicijeh pečah, er ga ne bi sve mendalije iskrpili. M. Držić 399. Tratilac od kuće, koji ima davati razlog svomu gospodaru od onoga što je potratio ńegova, prvo nego izađe prid ńega, gleda svoje knige, sastavļa brojeve koje ima pridati, i, kada mu ne izađu, nastoji zakrpiti kako boļe može i iskrpi gdi stoje zlo. M. Radnić 413—414. — *b) u prenesenom smislu, ispsovati.* — *u Vukovu rječniku:* iskrpiti koga ‚ausschelten‘ ‚increpo‘.

b. *pasivno.* Vь rastrьzana i iskrьpļena oblačitь se. Danilo 32. Ubogi iđu izderani i izkrpļeni. M. Radnić 419a. Na ovomu svijetu svi smo siromasi iskrpļeni. 419a. Ne mari ništa što je torba iskrpļena. F. Lastrić, od’ 207. Da se izderanom i iskrpļenom *(odićom)* odijevaš. test. ad. 56b. U torbu nevaļalu, iskrpļenu i smrdļivu. ned. 280. Košuļe sve iskrpļene. I. J. P. Lučić, izk. 13. U staroj i iskrpļenoj odjeći. A. Kalić 358. O ramenu iskrpļenu torbu. Nar. pjes. vuk. 3, 133. Novci su i u iskrpļenoj kesi povoļni. Nar. posl. vuk. 226. Uzeše stare torbe na svoje magarce i stare mjehove vinske, poderane i iskrpļene. Đ. Daničić, is. nav. 9, 4.

ISKRSNÍVATI, iskŕsnujêm *i* iskŕsnîvâm, *impf.* iskrsnuti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* iskrsnivati, iskrsnivam, *a kod* iskrsnuti *ima i praes.* iskrsnujem ‚prodire, comparere‘.

ISKRSNÚĆE, *n. djelo kojijem se iskrsne.* — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka (sa starijim oblikom* iskrsnutje, *i sa značeńem: uskrsnuće).* Isukrst malo dana po iskrsnutju svojemu dunu u učenike svoje. Š. Budinić, sum. 102b.

ÌSKRSNUTI, ìskrsnêm, *pf. pokazati se, javiti se iznenada.* — *Složeno:* iz-krsnuti *(vidi kod* uskrsnuti). — *Akc. je kao kod* izginuti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚prodire, comparere‘) *i u Vukovu* (‚plötzlich da stehen‘ ‚repente existo, adsto‘). Komu jur iskrsne u sreću tva gizda. Š. Menčetić 88. Ah Maro! gdje si, Maro? sad iskrsni, sada si od potrjebe. M. Držić 313. Jezik popuzne, a istina iskrsne. (D). Poslov. danič. 40. Prispijevaše doba u koje imaše . . . Jezus izkrsnuti propovijedat sam sebe otvoreno u puku. S. Rosa 53—54. Među svećenicim iskrsnu iziskivańe. 157a.

ISKŔSTITI, ìskrstîm, *pf. pokrstiti (kad je objekat mnogo čeļadi).* — *Složeno:* iz-krstiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚nach einander taufen‘ ‚baptizo alium ex alio‘). Za predaje što bi, to predade; za kršteńa što bi, to iskrsti. Nar. pjes. vuk. 4, 151. Našu djecu . . . izrobiše pak ih iskrstiše. Pjev. crn. 103a. Iskrstivši turske žene. Vuk, prav. sov. 22. — *I sa* se, *refleksivno i pasivno.* U Biogradu osim male dvije škole (jedna za narodnu djecu, a druga za tursku koja su se bila iskrstila) bila je ‚velika škola‘. Vuk, živ. 299.

ISKŔŠATI, iskŕšâm, *impf.* iskršiti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Svaki gdje se stril iskrša u peče o prsi ove vil’. Ġ. Držić 440.

ISKŔŠITI, ìskršîm, *pf. skršiti posve.* — *Složeno:* iz-kršiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (iskršiti, v. skršiti; izkršiti, v. izkrčiti).

a. *aktivno.* Da znam luk i strilu iskršit u peče, bit ćeš ńoj u krilu. Š. Menčetić 125. Spravna sam do strile iskršit o tvoje prsi ja od vile. Ġ. Držić 440. I mače iskrše i korde žestoke. M. Vetranić 1, 86. I vas, o nemile i jadne me strile, izkršit u peče ovdi ću. F. Lukarević 151. Ļubav, ka sve sile na svitu svim prži, vas svoj luk i strile u peče izkrši. D. Ranina 134a. Sad potjeram viteškijema iskršili bivši kopja. Ġ. Palmotić 2, 315. I prid oto plug zemļu iskrši. J. S. Reļković 115. Usliša je Bog, jer je za dugo vrime iskrši mukam prižestocim. Blago turl. 2, 18. B’jele dojke iskršio. Nar. pjes. herc. vuk. 276. U rukama kopļe iskršio. Nar. pjes. petr. 3, 34. ‚Ovaj vjetar iskrši nam sve ogranke na voćka*(h)*‘. ‚Pada snijeg s juga, pa se na voćka’ ustavļa, te sve ogranke iskrši‘. J. Bogdanović.

b. *pasivno.* Ostaše im u sto dila iskršena kopja vita. Ġ. Palmotić 1, 389.

c. *sa* se, *pasivno i refleksivno.* Zaradi mnogoga ploda običaju se iskršiti grane od stabala. M. Radnić 87a.

ISKRUTITI, iskrutim, *pf. iščupati.* — *Složeno:* iz-krutiti. — *U jednoga pisca našega vremena.* Uz put naiđeš na golemu bukvu koju je vetar iskrutio. Glasnik. 43, 282.

ISKRUŽITI, iskružim, *pf. na jednom mjestu* XV *vijeka; značeńe nije jasno, može biti da je pisarska pogreška i da treba čitati:* ispruživ. Rastêše kako i pariž iskruživ šiju. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468).

ISKRVÁVITI, iskrvâvîm, *pf. krvļu izmazati,*

iskaļati, učiniti da što bude posve krvavo. — *Složeno:* iz-krvaviti. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izkrvaviti, izkrvavļujem *i* izkrvavivam ‚sanguine inficere, foedare, perfundere, imbuere') *i u Vukovu* (‚bebluten' ‚cruento').

a. *aktivno.* A ‚grabeću silnu pticu smrtnijem ranam iskrvavi. G. Palmotić 2, 293. Oštra kruno, . . . sada ukruni srce moje, probij, razdri, izkrvavi. I. Ivanišević 50. Svukoše aļinu ńegovu pak ju izkrvavišo u krvi kozletjoj. S. Margitić, fal. 72. Ovdi izvrijeđa put hridima i zlijem dračam iskrvavi. I. Đorđić, ben. 202. Iskrvaviše mu aļine. J. Banovac, pripov. 81. Tužna od kosa brigo! kada k mojoj glavi, k tvojoj ruku digo, da ńu izkrvavi. A. Kanižlić, rož. 45. Iskrvavi vas obraz. M. Zoričić, zrc. 25. Svi oni koji su u krvi ļudskoj ruke oprali oli iskrvavili. M. Dobretić 303. Plaha mladosti, nijesu li svu put ovu izranile, iskrvavile tvoja nečistoća i razbludnos? A. Kalić 450. Dok Turčina pjene popanuše, bijele su kako gorski snijeg, Strahinbana b'jele, pa krvave, iskrvavi niz prsi haļine, iskrvavi čizme obadvije. Nar. pjes. vuk. 2, 284. Kako su me derali nijesu me ni iskrvavili. Nar. posl. vuk. 127. Pušti po dva čoveka da čuvaju one pokajnice koje lijepo začińu da nad ńim protuže, i u onome jadu da se koja ne ubije i ogrebene da ga *(mrtvaca)* ne iskrvave. Vuk (?), živ. 186. — *U ovom primjeru nije posve u istom smislu:* Škrinu zubim, izkrvavi oči. And. Kačić, razg. 114.

b. *pasivno.* Bjen nemilostivo i iskrvavļen. Zborn. 48b. Krvju kojom bješe zemļa polita, iskrvavļena i stopļena. M. Divković, bes. 381a. Evo ga iskrvavļena bičimi, dračami i verigami. B. Kašić, is. 58. Ono sveto tilo sve suho brez krvi izrańeno, izkrvavļeno. P. Radovčić, nač. 421. On leža onde vas izrańen i izkrvavļen. J. Filipović, prip. 3, 279b. Uzamši izkrvavļenu glavu mrtvoga kraļa. I. J. P. Lučić, razg. 106. Pomodreni a na mista iskrvavļeni boci ńegovi. 129. Tijelo prisveto sina Božijega sa svijeh strana iskrvavļeno i izrańeno. A. Kalić 273. Od Turaka nešto i ostalo, a od Srba i što je ostalo, sve raňeno i iskrvavļeno. Nar. pjes. vuk. 2, 293.

c. *sa* se, *refleksivno i pasivno.* — *Između rječnika u Stulićevu:* izkrvaviti so ‚sanguine infici, imbui etc.' Vaskolik so opet iskrvavi krvju. M. Divković, bes. 381a. Gdi *(u trnju)* obraćajući se, vas se iskrvavi. F. Glavinić, cvit. 254b.

ISKRVÁVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se iskrvavi.* — *U Stulićevu rječniku:* izkrvavļeńo *i* izkrvavjońo.

ISKRVAVĻÍVATI, iskrvàvļujêm *i* iskrvàvļîvâm, *impf.* iskrvaviti. — *Samo u Stulićevu rječniku: kod* izkrvaviti *praes.* izkrvavļujem *i* iskrvavivam, *a napose* izkrvavivati.

ISKŔVITI, iskrvîm, *pf. vidi* iskrvaviti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Postaje od* iz *i* krv *nastavkom* i.

a. *aktivno.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* izkrviti, v. izkrvaviti.

b. *pasivno.* Bijahu ńihovo ruke izkrvļeno s kamatami. M. Radnić 511b.

c. *sa* se, *recipročno.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚streiten so dass blut fliesst' ‚rixas cieo cruentas'). Žestoko se oni udarišo i nemilo, brate, izkrvišo. And. Kačić, razg. 176b.

ISKRZATI, iskrzâm, *pf. u Vukovu rječniku:* ‚abwetzen, abschleifen' ‚detoro' *s primjerom:* Iskrzao švigar na biču. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Složeno:* iz-krzati.

ISKÚBATI, iskûbâm, *impf.* iskupsti. — *Samo na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Zašto li pak to se dostoji, to mi kaž', da tako mê kose nemilo iskubaš? N. Naļešković 2, 64.

ISKÚBÊŃE, *n. djelo kojijem se iskube.* — *Stariji je oblik* iskubenje. — *Samo u Mikaļinu rječniku gdje stoji griješkom* iskubļenje, *kao da je od glagola* iskubiti.

ISKÚBĻÊŃE, *vidi* iskubeńe.

ISKUCATI, iskucâm, *pf. složeno:* iz-kucati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme.*

a. *kucańem učiniti da što izide na poļe, kucańem izvaditi. a) u pravom smislu.* — *u Vukovu rječniku:* n. p. čep ili vrań na buretu ‚ausklopfen' ‚pulsando removeo'. — *mislim da i ovo amo pripada:* Bezplodnu maticu treba iskucati i ubiti. F. Đorđević, pčelar. 20. — *b) u prenesenom smislu, kucańem dobiti, pa i uopće dobiti.* — *u Stulićevu rječniku:* iskucati *i* izkucati ‚procurarsi il vitto picchiando di porta in porta' ‚ostiatim pulsando victum adquirere'; ‚ritrovar cercando con diligenza e con pena ciò che manca ad una cosa' ‚rei alicujus supplementa acquirendo invenire'. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku (isporedi* iskucukati). ‚Mučio se svakako po moru i po suhu, dokle je iskuco to dinara'. P. Budmani.

b. *svršiti kucańe.* Iskucalo šest puno sahata. Nar. pjes. petr. 2, 593.

ISKUCÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se iskucava.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚das losklopfen' ‚aufklopfen' ‚emotio quae fit pulsando'). O iskucavańu pčela u drugu košnicu. F. Đorđević, pčelar. 40.

ISKUCÁVATI, iskùcâvâm, *impf.* iskucati. — *U Stulićevu rječniku (uz* iskucati) *i u Vukovu:* ‚aufklopfen' ‚pulsando removeo'.

ISKUCKATI, iskuckâm, *pf. dem.* iskucati. — *isporedi* iskucukati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U Vukovu rječniku.*

ISKÙCUKATI, iskùcukâm, *pf. dem.* iskucati. — *isporedi* iskuckati. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* îskucukâ. — *U naše vrijeme u Dubrovniku (isporedi* iskucati, a, *a) pri kraju).* ‚Mučim se da iskucukam to malo što mi je dosta da se prihranim'. P. Budmani.

ISKÚČITI, iskûčîm, *pf. složeno:* iz-kučiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* xviii *vijeka.*

a. *aktivno, prikučiti iz kakva mjesta (u jedinom primjeru stoji u prenesenom smislu, kao* izmamiti). Ako bi po koj izmišļenoj i varļivoj hitrini i privarenju sudac svitovni iskučio ga *(onoga koji se utekao k crkvi da se sačuva od svjetovnoga suda)* iz crkve... A. d. Costa 1, 182.

b. *sa* se, *refleksivno, (u prenesenom smislu, izbaviti se).* Ne bi li se i oni ispod jarma iskučili. Magaz. 1868. 68.

ISKUĆITI, iskućîm, *pf. izagnati iz kuće.* — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Postaje od* iz *i* kuća *nastavkom* i.

a. *aktivno.* — *U Voltigijinu rječniku: (griješkom* izkučiti) ‚sfrattare, cacciar di casa' ‚aus dem hause jagen', *i u Stulićevu:* izkućiti, izkućivam ‚aliquem domo ejicere, expellere'.

b. *sa* se, *refleksivno, ostaviti (svoju) kuću.* — *U Stulićevu rječniku:* izkućiti se ‚domum derelinquere'.

ISKUĆÍVATI, iskùćujêm *i* iskùćîvâm, *impf.* iskućiti. — *U Stulićevu rječniku:* izkućivati, izkućivam, freq. v. izkućiti.

ISKUDJETI, iskudim, *pf. složeno:* iz-skudjeti

(stslov. skądêti). — *U Stulićevu rječniku:* ‚deficere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara i s primjerima (vaļa da su također iz brevijara):* Iskudje mladjenec ‚defecit parvulus'. Iskudješe oči moje ‚defecerunt oculi mei'.

ISKUDREŃE, *n. djelo kojijem se ko iskudri.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚loffa o loffia, vento che esce per le parti da basso, ma senza strepito' ‚subtile ac leve peditum'.

ISKUDRITI SE, iskudrim se, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* ‚trarre una coreggia ma senza strepito' ‚visire, pedere sine strepitu'.

ISKUDRIVATI SE, iskudrujem se *i* iskudrivam se, *impf.* iskudriti se. — *Samo u Stulićevu rječniku:* iskudrivati se, iskudrivam se.

ISKUGAVITI, iskugavim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izkugaviti, v. izkužiti. — *sasma nepouzdano.*

ÌSKUHATI, iskuhâm, *pf. posve skuhati.* — *Složeno:* iz-kuhati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izkuhavam, izkuhati ‚excoquo'), *u Voltiǵijinu* (izkuhati, izkuham, izkuhavam ‚cuocere affatto, cucinar bene' ‚gut auskochen'), *u Stulićevu* (izkuhati ‚excoquere'). Domicijan zapovida Ivana u kotlu velikomu punu ulja iskuhati. F. Glavinić, cvit. 130ᵇ. Kad si već vosak iskuvao, opet saspi u bure. F. Đorđević, pčelar. 46. Iskuvanu voštinu opet izmrvi. 46.

ISKUHÁVATI, iskùhâvâm, *impf.* iskuhati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* iskuhati), *i u Voltiǵijinu: praes.* izkuhavam *kod* izkuhati.

ISKUHÍVATI, iskùhujêm *i* iskùhîvâm, *impf.* iskuhati *(sa značeńem: mijesiti, vidi* zakuhati). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Dokle vatra u peći se slaže, odmah tisto iskuhivat kaže. J. S. Reļković 344.

ÌSKUKATI, ìskukâm, *pf. svršiti kukańe (kao prelazni glagol).* — *Složeno:* iz-kukati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ptico pjevalico, ti naričeš jadna brata svoga, i još ńega iskukala nisi. Osvetn. 2, 40.

ISKÙKĻATI, iskùkļâm, *pf. izavreti.* — *isporcdi* iskuļati. — *Složeno:* iz-kukļati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U Vukovu rječniku:* iskukļati *i* iskuļati ‚herauswallen' ‚prorumpo', cf. kuļati.

ISKÙĻATI, iskùļâm, *pf. vidi* iskukļati *(i radi akcenta).* — *Složeno:* iz-kuļati.

1. ÌSKÛP, *m. djelo kojijem se ìskûpî.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskupъ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (iskup, iskupļenje, odkup ‚redemptio'), *u Belinu* (izkup ‚redemptio' 609ᵇ), *u Voltiǵijinu* (izkup ‚riscatto, redenzione' ‚auslösung'), *u Stulićevu* (v. iskupļeńe), *u Daničićevu* (iskupъ ‚redemtionis pretium'). Vsa jelika priložihъ, ne uzehъ ničiju baštinu, ne sьtvorihъ po silê, nь vьsa sь iskupom i sь zamenoju. Sr. letop. 1847. 4, 55. (1381).

2. ÌSKUP, *m. skup.* — *Od* 2. iskupiti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die versammlung' ‚conventus' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Tu ćeš braću na iskupu naći. Crnogorce na iskupu pita. Lakše bi se zv'jezde izbrojile nego turska na iskupu vojska). I tu bjehu na iskupu Turci. Nar. pjes. vuk. 4, 85. Te bi do što do potrebe bilo, te bi na me udrili Brđani, neka imam vojske na iskupu. 4, 471. I tu Kuče na iskupu nađe. Ogled. sr. 103. Jesu li mu na iskup svatovi? Vuk, kovč. 60. Na glavnoj skupštini dođe na iskup i Macedonović. S. Ļubiša, prip. 10. Glavar krivu otkrojit će pravdu, kad na iskup pred sudiju sajdu. Osvetn. 4, 24.

3. ISKUP, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Iskupь. S. Novaković, pom. 131.

ISKUPILAC, iskupioca, *m. vidi* iskupiteļ. — *Samo u Stulićevu rječniku:* iskupilac *i griješkom* iskupioc *uz* iskupiteļ.

ISKUPIONIK, *m. vidi* iskupiteļ. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

ISKÙPITEĻ, *m.* redemptor, *čovjek koji ìskûpî (često u teologičnom smislu, o Isusu Hristu).* — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (iskupiteļ, odkupiteļ ‚redemptor'), *u Belinu* (izkupiteļ ‚redentore, chi ricompra' ‚redemptor' 609ᵇ), *u Voltiǵijinu* (izkupiteļ ‚salvatore, redentore' ‚auslöser, loskäufer'), *u Stulićevu* (‚redentore' ‚servator, qui redimit' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Veruju da iskupiteļ moj živet. Transit. 95. Iskupiteļu duš naših. 158. Od Marije matere iskupiteļa svega svita. Mirakuli. 8. Gospodine, pomoćniče moj i izkupiteļu moj! M. Alberti 8. Ali znam da je živ moj iskupiteļ, i na pošļedak da će stati nad prahom. Đ. Daničić, jov. 19, 25.

ISKÙPITEĻEV, *adj. koji pripada iskupiteļu.* — *U Stulićevu rječniku.*

ISKÙPITEĻICA, *f. žensko čeļade koje ìskûpî.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚redentrice' ‚servatrix'.

1. ISKÚPITI, ìskûpîm, *pf.* redimere, *vidi* otkúpiti. — *Složeno:* iz-kúpiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskupiti. — *Između rječnika u Mikaļinu* (iskupiti, odkupiti ‚redimo'; iskupiti zaklad ‚repignoro, redimo'), *u Belinu* (izkupiti ‚redimo' 609ᵇ), *u Bjelostjenčevu* (izkupļujem, odkupļujem, izkupiti ‚redimo, rem quampiam ab eo qui eam in potestate habebat pretio libero, rem alienatam occupatamve pretio recipio'. 2. izkupļujem zalog, zaklad ‚repignoro'), *u Voltiǵijinu* (izkupiti, izkupim, izkupļujem, izkuplivam ‚riscattare, ricomprare, salvare' ‚auslösen, loskaufen'), *u Stulićevu* (iskupiti, iskupļam, iskupļujem, iskupļivam *i* izkupiti ‚riscuotere, riscattare' ‚recuperare, servare, redimere'; iskupiti zaklad ‚repignerare'), *u Vukovu* (‚loskaufen' ‚redimo'), *u Daničićevu* (‚redimere'). Pride Marija raba Raština iskupivъši se. Starine. 13, 208. (1185). Ašte kto otь zaklanija kogo iskupitь. Domentijanᵇ 65. Da je bližńi voļanь iskupiti do godišta. Stat. poļ. ark. 5, 260. Tada je voļanь iskupiti do godišta. 262. Kad ne ima brige iskupiti ga, ako je u sužaństvu. 318. Ja vas svih, ja životom mojim iskupil bih od tih nevoļ. M. Marulić 32. Ni kraļe ni bane ne iskupe bolanče. 255. Da iskupi tebe iz muk. 316. *(Isus)* postavi samoga sebe na smrt za iskupiti vas. Transit. 106. Iskupiv vse svoje imênije ko on biše prodal. Mirakuli. 2. Čini da ti iskupiš tvoje grihe almuštvom. Korizm. 10ᵃ. Vzdvigoše se, iskupili da bi svetu zemļu. Š. Kožičić 24ᵇ. Od jame pakļene vaj da me iskupiš. M. Vetranić 1, 461. Kako te iznašad hitro je izkupil. H. Lucić 257. Ta pâs iskupi tr mi ga pošļi. Mon. croat. 229. (1527). I tako da drži te zemļe doklam budu mogli 'zkupiti Mate i ńegova deca. 286. (1586). Kojom bi jih ti spenzom iz tamnice iskupila? Đ. Baraković, vil. 200. Za sloboditi me i iskupiti me vridnostju od svete krvi tvoje. M. Jerković 101. Iskupit je iz sužanstva. V. Andrijašević, put. 68. Iz sužanstva pakļenoga iskupiti.

273. *(On će)* nepravijem kamatami izkupit ih zadužene. I. Đorđić, salt. 238. Iskupit sve nas od ruku djavaoski. J. Banovac, pred. 26. Izkupi ju *(zarobljenu)*. F. Lastrić, svet. 47ᵇ. Iskupit svoj puk izabrani od svijeh tuga. S. Rosa 22ᵇ. Otvorivši aznu svete crkve, izkupi sve sužńe. And. Kačić, razg. 21. U mene je blago nebrojeno, moja bi me izkupila majka. 34ᵃ. Iskupiti nas po svojoj muci iz tmina sužanstva paklenoga. Ant. Kadčić 107. Iskupiti jih iz sužanstva. 510. Ki te iz grijeha krvi izkupi. I. M. Mattei 297. Sužńa izkupiti. B. Leaković, gov. 138. Na sud, ali brez zlata, koje bi vas izkupilo. Đ. Rapić 13. Neznan mladić k men' pristupi, blago obilno donoseći, da leškoga sužńa iskupi. P. Sorkočević 586ᵇ. Ja sam ti, brate, turska robińa, iskup' me, brate, iz turski ruku. Nar. pjes. vuk. 1, 214. Ona ńegovoj ženi uzajmila jest 200 groša, da ga iskupi iz apsa. Glasnik. 11, 1, 77. (1808). Iskupio si nas Bogu krvju svojom od svakoga koljena i jezika i naroda i plemena. Vuk, otkr. 5, 9.

b. *pasivno.* Kako je prikazan s dvije grlice u templo i izkupljen sin Božji. I. Držić 100. Iz sužanstva iskupljena. V. Andrijašević, put. 202. Duše su ove izkupjene tvojom krvi, blag Jezuse. I. M. Mattei 285.

c. *sa* se.

a) pasivno. Ono zdrženje ima se iskupiti. Naručn. 43ᵃ.

b) refleksivno. — Između rječnika u Belinu (izkupiti se ‚riscattarsi' ‚redimere se' 625ᵃ). Ako bi se tko iskupio ali odmolio. Stat. poļ. ark. 5, 279. Tada mu se ima oni iskupiti punom vraždom. 281. Dunat bio postavļen u uzu, da se iskupi. Tondal. star. 4, 116. Nejmajući s čim bi se izkupio. A. Kanižlić, fran. 67.

2. ÌSKUPITI, iskupîm, *pf. vidi* skupiti *(ističe se i mjesto ili mjesta odakle se sakupļa). — Složeno:* iz-kûpiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Voltiǵijinu* (iskupiti, iskupim, iskupļam ‚radunare; rappigliare, congolare' ‚versammeln; gerinnen'), *u Stulićevu* (iskupiti, iskupļam ‚omnia simul congregare, coacervare, concludere, in sarcinas colligare'), *u Vukovu* (‚sammeln' ‚colligo').

a. *aktivno.* Pop ima biti pomńiv iskupiti vsu svoju misal. Naručn. 43ᵇ. On će k ńima doći iskupit ih. S. Rosa 90ᵇ. Iskupivši lažisabor, na istomu protiva Papi Nikoli osudu proklestva proglasi. I. Velikanović, uput. 1, 284. Svu je tursku silu podigao, u Kosovo poļe iskupio. Nar. pjes. vuk. 2, 265. Sastaše se i Srbi i Turci, iskupiše odsječenu glavo, iznesoše raņeno junake. 3, 165. Iskupiću šezdeset hajdukah. 3, 319. No vladika vojsku iskupio. 4, 76. Tu zaosta Miloš s vojvodama, da iskupi robļe na gomilu. 4, 352. I brže će porez iskupiti. 4, 497. Pak iskupi sedam hiļad vojske. Pjev. crn. 22ᵇ. A kad paša iskupio vojsku. 105ᵃ.

b. *pasivno.* Gdi dvojica oli trojica budu iskupjena u momu imenu. S. Rosa 103ᵃ. Prida ń biće iskupjeni svi svijeta narodi. 139ᵇ.

c. *sa* se.

a) pasivno. Za sebe uzimahu sve što bi se iskupilo. S. Rosa 101ᵇ.

b) refleksivno. Gdje počeka njekoliko dokli odasvud iskupi se bojno mnoštvo svekoliko. J. Palmotić 73. Ti čas iskupi se množ čeļadi oko kuće. S. Rosa 84ᵇ. Ondi iskupiće se i orlovi. 124ᵃ. Svatovi se na broj iskupiše. Nar. pjes. vuk. 2, 548. Tu se silna iskupila vojska. 4, 75. Da se oden opet iskupimo. Pjev. crn. 112ᵇ. Gospoda se srpska iskupila. 284ᵇ. Svatovi se iskupiše. Vuk, kovč. 59. Svi se iskupiše oko mene. M. P. Šapčanin 1, 93.

ISKÚPĻÂŃE, *n. djelo kojijem se iskupļa (vidi* 2. iskupļati). — *U Vukovu rječniku:* ‚das sammeln' ‚congregatio'.

1. ISKÚPĻATI, iskûpļâm, *impf.* iskúpiti. — *isporedi* iskupļivati. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (kod* iskúpiti). Almuštvo iskupļa od smrti. Korizm. 10ᵇ.

2. ISKÚPĻATI, iskûpļâm, *impf.* iskupiti. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltiǵijinu (praes.* iskupļam *kod* iskupiti), *u Stulićevu (kod* iskupiti), *u Vukovu* (‚sammeln' ‚congrego').

a. *aktivno.* Crnogorci iskupļaju ovce. Nar. pjes. vuk. 4, 48. Luko silnu iskupļaše vojsku, iskupļaše pješce i konike. 4, 230. Iskupļa ti porez od Tušimńe. 4, 493. Iskupļa porez i harače. Pjev. crn. 145ᵃ.

b. *sa* se, *refleksivno.* Kad se stade četa iskupļati. Nar. pjes. juk. 206.

ISKUPĻENIK, *m. čovjek ìskûpļen. — U jednoga pisca našega vremena.* I oni će se prozvati narod sveti, iskupļenici Gospodńi. Đ. Daničić, isai. 62, 12.

ISKÚPĻÊŃE, *n. djelo kojijem se ìskûpî. — Stariji je oblik* iskupļenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (iskupļenje *kod* iskup), *u Belinu* (izkupļenje ‚redenzione, ricompramento' ‚redemptio' 609ᵇ), *u Bjelostjenčevu (kajkavski* izkupleńe), *u Stulićevu* (iskupjeńe *i* iskupleńe). Prosija nam dan iskupļenja i istine. Š. Kožičić 6ᵃ. Smrt primivši na iskupļenje ńih grešenja. N. Rańina 80ᵃ. paul. hebr. 9, 15. Od počala ponovļenja i iskupļenja človičjega. P. Radovčić, nač. 399. Da bude obilno izkupļeńe i podpuno. F. Lastrić, test. 44ᵃ. Da ne bi obratili izkupļeńe u veće sužanstvo. Ant. Kadčić 107. Izvršeńe pokore jest jedno iskupļeńe pedipsańa vrimenitoga. M. Dobretić 242.

ISKUPĻÈVATI, iskûpļujêm, *impf. vidi* iskupļivati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Iskupļevati sužńe. A. d. Costa 1, 96.

1. ISKÙPĻIV, *adj. koji se može iskúpiti. — U Stulićevu rječniku:* ‚qui redimi potest'.

2. ISKÙPĻIV, *adj. koji se može ìskupiti. — U Stulićevu rječniku:* ‚congregabilis'.

ISKUPĻÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iskupļuje. — U Vukovu rječniku:* ‚das loskaufen' ‚redemtio'.

ISKUPĻÍVATI, iskûpļujêm *i* ìskûpļîvâm, *impf.* iskúpiti. — *isporedi* 1. iskupļati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (praes.* izkupļujem, *vidi kod* 1. iskupiti), *u Voltiǵijinu (praes.* izkupļujem *i griješkom* izkuplivam *kod* izkupiti), *u Stulićevu (praes.* iskupļujem *i* iskupļivam *kod* iskupiti), *u Vukovu* (‚loskaufen' ‚redimo'). Budući da tada ne bi bilo trgovine za iskupļivati. F. Lastrić, test. 44ᵇ. Skupim novcem iskupļuje kvara. J. S. Reļković 429. Gospod iskupļuje dušu sluga svojih. Đ. Daničić, psal. 34, 22.

ISKUPNIK, *m. u Stulićevu rječniku:* v. iskupitelj. — *nepouzdano.*

ISKUPÒVATI, iskûpujûm, *impf. (i perf.) složeno:* iz-kupovati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* iskûpovâh, *u impt.* iskûpûj, *u ger. praes.* iskûpujûći; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìskupovâ, *u part. praet. act.* ìskupovao, ìskupovâla, *u part. pract. pass.* ìskupovân. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskupovati.

a. *upotrebḷava se kao imperfektivni glagol prema* iskúpiti *(kod toga se misli da postaje od* iskúpiti *kao* kupovati *od* kúpiti). — *Između rječnika u Daničićevu* (‚redimere'). Svetaa i čьstnaa iskupovaje. Domentijanᵇ 200. Dlьžnyje iskupuje, rabotьnyje svoboždaje. Domentijanᵃ 29. Côlomudrьno i opasьno živušte vь nyńašńemь vêcê, iskupujušte vrême, jako dьnije zьli sutь. 284—285. Bḷudête kako hodite, ne jako nemudrii nь jako prêmudrii, iskupujušte vrême, jako dьnyje zьli sutь. Danilo 299. paul. eph. 5, 15—16. Rečeni grad iskupujemo i oslabajamo. Mon. croat. 214. (1525). Čьstьnije sьsudi i svetyihь mošti iskupovaše. Glasnik. 32, 255. (1634).

b. *može biti da je kao kod* a *i u ovom primjeru:* Sudove zlatne i srebrne crkovne prodao je za priraniti i iskupovati zapušćene i ucviḷene sužńe. A. d. Costa 1, 269. *ali je veća prilika da je shvaćeno kao perfektivni glagol.*

c. *impf. i pf. mnogo kupovati, mnogo kupiti, nakupovati.* Oto joj si ti za tri tisuće dukat dosle zoja iskupovao. M. Držić 304. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISKÚPSTI, iskúpêm, *pf. iščupati.* — *Složeno:* iz-skupsti. — *Akc. je kao kod* istresti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (iskupsti, izguliti ‚vello, evello'), *u Belinu* (izkubsti ‚pelare, svellere i peli'; ‚pilos detrahere' 550ᵃ), *u Voltiǵijinu* (izkubsti *i* izkupsti ‚scapigliare, spennacchiare, strappare' ‚ausrupfen'), *u Stulićevu* (iskubsti *i* iskupsti, v. izguliti), *u Vukovu* (‚ausraufen' ‚evello', cf. iščupati).

a. *aktivno.* Skubući ḷuḷ da biste ne iskubli i pšenicu s ńim zajedno. N. Rańina 33ᵃ. mat. 13, 29. Htio sam svu bradu iskubsti, gdi inoj nije čut' po gradu neg tvoje sramote. N. Naḷeškovićᵇ 1, 292. Poć mu ću sve kose iskupsti. M. Držić 262. Draču izkubsti nije muke mladu. I. V. Bunić, mand. 7. I čađavu bradu iskube. J. Palmotić 332. Izskubavši ga *(trńe)* stavi se okolo vinograda. M. Radnić 345ᵇ. Ako iskubeš komaru nožicu, iziće mu i crijeva. (D). Poslov. danič. 2. Izkuboše vlasi i bradu ńegovu. F. Parčić 53—54. Da izkubeš, da razoriš, da pogubiš. Đ. Bašić 218. Sad je vrijeme sve one štetne trave da izkubete. 251. Da bi iskubo usađene ostńe grijeha. J. Matović 497. Razorit, sagradit, iskupsti, usadit. A. Kalić 534. Ona joj silimice iskube optok i uza ń iščupa bič vlasi. S. Ḷubiša, prip. 39. Nema sile koja bi te mogla iskupsti iz našijeh nokata. prič. 67.

b. *pasivno.* Bradu svu iskubenu. I. Držić 59. Kose plave malo prije ko zlatni resi vidjahu se tamo i amo po uzglavju izkubene. B. Zuzeri 271. Za iskubene vlasi tvoje odnimi od mene sve što godi je neugodno očima tvojim. A. Kanižlić, bogoḷubn. 272.

c. *sa* se.

a) pasivno. Koji će dakle razlog zabraniti da se ḷuḷ ne iskube? A. d. Bella, razgov. 197.

b) refleksivno. (Mandalijena) veće u suzah sasma plije, sva se izkubla, sva 'e krvava. I. V. Bunić, mand. 10.

c) recipročno. Izkubsti se za kose ‚fare a capelli, tirarsi a capelli' ‚invicem sibi capillos dilacerare'. A. d. Bella, rječn. 168ᵇ.

ISKUS, *m. djelo kojijem se iskuša.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskusъ. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚experientia, experimentum' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (iskusь ‚tentatio'). Ne iskusь protivnago. Domentijanᵇ 59. Božijemь popuštenijemь o Jovê iskusъ prijetь. Danilo 142. Vide jego vь tolicê iskusê i napasti, prêkloni se na milosrьdije jego. 164. Svagdašńi iskus. J. Rajić, pouč. 2, 110.

ISKUSAN, iskusna, *adj.* peritus, *vješt.* — *Postaje od* iskus *nastavkom* ьn. — *Riječ je stara (ali nije narodna), isporedi stslov.* iskusьnъ. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. naučan *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (iskusьnь ‚peritus').

a. *adj.* Ne prostь, nь iskusьnь skazajemymь. Domentijanᵇ 7. Igumeni da stavetь se dobri človêci i iskusni. Zak. duš. pam. šaf. 30. Koliko puta naj iskusniji ḷudi drugojačije misle danas, nego juče! D. Obradović, živ. 32. Više na iskusne starce, koji su ostarili u naukama. Vuk, pism. 61. Dopustite mi kao staru i iskusnu opaziti, da šenice bez kukoḷa nema. S. Ḷubiša, prip. 252. On je vrlo iskusan kovańija. F. Đorđević, pčelar. 4. Iskusan, vješt u čemu ‚verständig, erfahren'. Jur. pol. terminol. 586.

b. *adv.* iskusno. Veće mi iskusno otpišite. Glasnik. II, 3, 110. (1708).

ÌSKUSÂŃE, *n. djelo kojijem se ìskusâ.* — *U Stulićevu rječniku.*

1. ISKÚSATI, iskûsâm, *pf. sve pokušati.* — *isporedi* 3. iskusiti. — *Složeno:* iz-kusati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U Belinu rječniku (part. praet. pass.* izkusan ‚mangiato col cucchiaro' ‚comesus cocleare' 459ᵃ) *i u poslovici* XVIII *vijeka:* Čim baba puha, djed sve iskusa. (Z). Poslov. danič. 13.

2. ÌSKUSATI, iskusâm, *pf. vidi* 2. iskusiti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* iskusati *i* izkusati ‚cincischiare' ‚lancinare'.

ISKÙSILAC, iskùsioca, *m. vidi* iskusiteḷ. — *I (griješkom) sa* š *mj.* s. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaḷinu* (iskusilac, koji iskušiva ‚inquisitor, conquisitor, examinator') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (griješkom* iskusioc *uz* iskusiteḷ). Izkušilac još ju uzpraša u svojemu pitovanju. J. Kavańin 61ᵇ. Da iskušilac svidoči biskupu. Ant. Kadčić 5.

ISKÙSITEḶ, *m. čovjek (u prvom primjeru vrag) koji ìskusî.* — *isporedi* iskusilac. — *Često stoji griješkom* š *mj.* s *(vidi kod* 1. iskusiti). — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (izkušiteḷ ‚cercatore o investigatore' ‚investigator' 185ᵇ; iskušiteḷ ‚essaminatore, che essamina' ‚examinator' 293ᵃ), *u Voltiǵijinu* (izkušiteḷ ‚tentatore, sperimentatore' ‚versucher'), *u Stulićevu* (iskusiteḷ *i* iskušiteḷ ‚quaesitor, inquisitor, investigator, tentator'). Iskusiteḷь hote prêosveštenomu pakostь sьtvoriti i vьzdviže vlьny vь mori. Domentijanᵃ 300. Ima*(j)* moć suprot iskusiteḷu djavlu. Korizm. 4ᵇ. Bog nî iskusiteḷ na zlo. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 159ᵇ. jac. 1, 13. Obêčaj jest naučiteḷ i iskušiteḷ stvaram. Š. Budinić, sum. 82ᵇ. Jere sam iskusiteḷ od srca. B. Kašić, nasl. 188. Ukaže se strašni iskusiteḷ i osvetiteḷ. M. Bijanković 164. Mogu li iskusiteḷi primiti koji dar? Ant. Kadčić 5. Da ga iskusiteḷi nisu zadovoḷno ispitovali u stvarih potribnih za ispovidańe. 235. Biskup s ostalima iskusiteḷi ima pomḷivo iskušati žakne. A. d. Costa 1, 64. Prid određenima skupniškima iskušiteḷi. 1, 215. Kad bi se crkovńaci sakupḷali za dostignuti dohodke crkvene od iskušiteḷa za to određeni. I. J. P. Lučić, izk. 20.

ISKÙSITEḶICA, *f. žensko čeḷade koje ìskusî.* — *I griješkom sa* š *mj.* s *(vidi kod* iskusiti). — *U Belinu rječniku:* izkušiteḷica ‚cercatrice, esploratrice' ‚exploratrix' 186ᵃ, *i u Stulićevu:* iskusiteḷica ‚quae quaerit, inquirit, tentat etc.'

1. ÌSKUSITI, iskusîm, *pf. vidi* iskušati. — *Složeno:* iz-kusiti *(vidi* okusiti). — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskusiti. — *Često se kod pisaca nahodi sa* š *mj.* s: iskušiti, iskušim, *jer kod toga pisci misle na* iskušati. — *Između rječnika u Mikaljinu* (iskusiti, ispitati ‚excutio, examino, inquiro, interrogo'), *u Belinu* (izkusiti ‚experior' 292ª; iskusiti ‚examino' 293ª; iskusiti dušu i svijes ‚conscientiam excutere' 293ª), *u Voltićijinu* (iskušiti ‚tentare, sperimentare, investigare' ‚versuchen, probieren'), *u Stulićevu* (‚inquirere, perquirere, indagare, experiri, periculum facere'), *u Daničićevu* (‚tentare').

a. *aktivno.* Jakože iskusi Gospodь pravedьnago Jova. Stefan, sim. pam. šaf. 11. Druga svoga iskusi, povêj mu tajnaja svoja. Pril. jag. ark. 9, 140. (1468). Netom smrt jadovna iskusi svoj nalip. M. Marulić 232. Onda ćeš znati *(nebesku slavu),* kada *(ja)* izkusiš. Živ. jer. star. 1, 236. Držan je srdčeno iskusiti svêst i kunšijenciju svoju. Naručn. 18ª. Sumńa ku je potribno iskusiti. 34ª. More to iskusiti, da je ostavil nike riči. 43ᵇ. Djaval pride nas iskusiti. Transit. 38. Djaval otiše iskusiti Isusa. Korizm. 64ª. Unide Friderik v riku, pral da bi se, vodu ne iskusiv. Š. Kožičić 27ª. Pokle iskusi mnoga, milost našal da bi pri papi. 54ᵇ. Da iskusite što jest voļa Božja. N. Rańina 29ᵇ. paul. rom. 12, 2. Da iskusi vas, dođe Bog. 63ª. exod. 20, 20. Da iskusim ńih, hode li u zakonu mojem ali ne. 88ᵇ. exod. 15, 4. Da iskusi sam sebe. 106ᵇ. paul. 1cor. 11, 28. Iskusi Bog Habrama. 116ᵇ. gen. 22, 1. Ne iskusiv ne bi znao što je Bog. Zborn. 3ª. Tuj iskus' zlat stril svoj. Š. Menčetić 43. Ja sam tuj istinu očito iskusil. 123. Što mi je usilos, u tom me iskusi. 157. Još od ńe ja ovoj iskusih skroveno. 207. Takuj u meni iskusih mnokrat stvar. 303. Kad bi žalos iskusio od svetoga tvoga tijela. M. Vetranić 1, 327. Armilin naj liše tuj žalos iskusi. 2, 57. Da iskusiš istinu. 2, 145. A razlog nitkore iskusit ne more. 2, 162. Kojojzi *(naravi)* nitkore na svijeti prilike iskusit ne more. 2, 178. Kad bi slas iskusio. 2, 291. Neg ono ja boļe hotijah iskusit, hoćeš li tej voļe proć meni vazda bit'. N. Naļešković 1, 197. Iskusišo me i vidiše dela moja. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 143ᵇ. paul. hebr. 3, 10. Naj težo človik sam sebe iskusi i pozna. P. Zoranić 76ª. I jednu i drugu tuj satvar iskusih. D. Rańina 24ª. Na mojemu sinu jesi hotila izkusiti kripost tvojih čara. F. Vrančić, živ. 36. Držan si promisliti grijehe tvoje i tako iskusiti konšijenciju i svijest tvoju. A. Komulović 5. Bog iskusi Abrama, jeli poslušan. M. Divković, nauk. 94ᵇ. Ima sam sebe iskušiti. 203ª. Od svijeh kolicijeh *(grijeha)* iskusiti potanko dušu svoju. B. Kašić, zrc. 18. Hotijaše prije iskusiti nego vjerovati satvar. iń. 82. Gdi me iskusiše oteci vaši: iskusišo i vidišo dila moja. M. Alberti 3. Ogńem iskusil jesi mene, Gospodine. F. Glavinić, cvit. 176ᵇ. Zatim jednoga po jednom iskusi brata. 213ª. Cesar vnogimi iskusi ga mukami. 241ᵇ. Hoć iskusit prijatelje? I. Ivanišević 220. Nastoj iskusiti tvoju svist. P. Radovčić, nač. 222. Sebe istih neka izkuse. M. Bijanković 17. Koji budu obslužiti, iskusiti i napraviti druge redovnike. 107. Da iskusim tere viju, jel' istina. P. Hektorović (?) 87. Koji bi se poša ispoviditi, a nebi iskusio svoje kušencije prije ispovidi, smrtno bi sagrišia. L. Terzić 4. Koji običaj da nij' škodan vjeri, mnozi izkusišo. J. Kavańin 372ᵇ. Da človik dobro izkusi samoga sebe. I. P. Marki 54. Potribno jest, da sebe dobro iskusi. J. Banovac, blagosov. 204. Tko bi imao ovoga žakna iskusiti u stvarih potribnih reda? Ant. Kadčić 5. Da pomńivije iskusi svoju dušu. 210. Izviditi i izkusiti jeli nije li za veću korist crkve. 297. Ako prvo sabor državaski ne iskusi razloge. A. d. Costa 1, 29. Neka iskuši sam sebe čovjek. J. Matović 204. Ńihove misli i prignutje iskušiti. D. E. Bogdanić 58. Da će on iskušiti jedno po jedno prignutje. J. Garańin 4. To ćeš isto iskusiti. P. Bolić, vinod. 2, 10. Danas gre on sriću 'skusit. Nar. prip. mikul. 76. Iskusiti ‚erproben'. Jur. pol. terminol. 190.

b. *pasivno.* Jako iskušenь byvь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 173. Pokažući stare i iskušene zakone. Zak. vinod. 81. Ako ima svist iskušenu, da je ostavil. Naručn. 43ᵇ. Bog dopušća da ja budu iskušen. Transit. 69. Biše vele iskušen ot griha pltenoga. Mirakuli. 135. Broj iskušen i zajedno izrejen. P. Radovčić, ist. 81. Budući u tolike vike ńihova pisma iskušena. nač. 147. Ki jemaju biti iskušeni od nauka. 232. Kad bi iskušen posao toga Pavla. S. Rosa 39ª. Jer je bio iskušen od svoga biskupa. Ant. Kadčić 5. Kad iskušen bude *(čovjek),* primiti će krunu slave. J. Matović 514.

c. *sa* se, *pasivno i refleksivno.* Iskusiti se vьshoštetь. Sava, tip. hil. glasn. 24, 217. Da iskusit se *(Isus)* od djavola. Korizm. 12ᵇ. Tebe Pilat posla na Iruda, da se tvoja djela iskuse. M. Vetranić 1, 319. Iskusi se od grijêhâ. B. Kašić, zrc. 33. Iskusivši se vas život i svetost oca Inacija. iń. 106. Muka koja se ne može ni iznijeti ni izkusiti. M. Orbin 124. Onih koji se imaju iskusiti. Ant. Kadčić 5. Pokle se stvar pomńivo iskušila. J. Matović 170. — *U Daničićevu rječniku ima značeńe* ‚cognoscere' *s primjerom:* Ašte hošteši iskusiti se. Šaf. lesek. 130.

2. ISKÚSITI, iskûsîm, *pf. u Vukovu rječniku:* n. p. hļeb, isjeći ga na komade ‚zerschneiden' ‚concido'. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Postaje od* iz *i* kus *nastavkom* i.

3. ISKÚSITI, iskûsîm, *pf. založiti se punom lažicom.* — *Složeno:* iz-kusiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *isporedi* 2. iskusati. — *U Vukovu rječniku:* iz kašike ‚essend einen löffel ausleeren' ‚plenum cochlear ori infundo'.

ISKUSNIK, *m. vidi* iskusitel. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Jaki *(sam ja)* iskusnik oda svijeh bogomilijeh. B. Kašić, nasl. 101.

ISKUSOVAŃE, *n. na jednom mjestu* XVI *vijeka kao da znači: potpuno okušaće.* Djela i otajnstva božanstvenijeh pomnijem prižívanjem i iskusovanjem, u srcu sahrańenjem . . . svoje djevstvo sahrani. B. Gradić, djev. 154. — *Kao da je verbalni supstantiv od* iskusovati, *ali ovome nema potvrde.*

ISKUSOVATI, iskusujem, *vidi kod* iskusovaće.

ISKUSTVEN, *adj. koji je po iskustvu.* Iskustven, phil. ‚erfahrungsmässig, empirisch', tal. ‚empirico'; ‚aposteriorisch'; iskustven sud, phil. lat. ‚judicium empiricum' ‚erfahrungsurtheil'; iskustvena znanost, phil. ‚erfahrungswissenschaft', tal. ‚scienza empirica'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISKUSTVENOST, *f. osobina onoga što je iskustveno.* Iskustvenost, phil. ‚erfahrungsmässigkeit'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISKUSTVO, *n.* experientia, peritia, *iskušaće, navika, vještina, znaće (uopće ili o čemu osobitome) što se ne prima od drugoga nego se stječe tijem što samo čeļade radi i bavi se nečijem (iskusi, iskuša).* — *Postaje od osnove* iskus *glagola*

iskusiti *nastavkom* ьstvo. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskusьstvo; *u našemu jeziku nije narodna riječ nego su je od prošloga vijeka uzeli ńeki pisci iz ruskoga.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚sapientia, scientia, experientia' *s dodatkom da je riječ ruska*). Iskustvo osvedočava. D. Obradović, sav. 4. Poznao sam iskustvom šta je polezno, šta li je vredno bilo mojoj mladosti. živ. 5. Zadržao sam 49 riječi slavenskijeh koje se u našemu narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati; ovo i ńih redom: . . . iskustvo, . . . Vuk, nov. zav. (1847) v—vi. Trpļeńe iskustvo, a iskustvo nadańe. Vuk, rimļ. 5, 4. Iskustvom je dokazano. P. Bolić, vinod. 2, 14. Iskustvom je poznato. 2, 135. Iskustvo ‚erfahrung'. Jur. pol. terminol. 179. Iskustvo, phil. ‚erfahrung', tal. ‚esperienza'; ‚praxis', tal. ‚pratica'; ‚empirie', tal. ‚empirismo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISKUSÚRITI, iskùsûrîm, *pf. izmiriti (dugove).* — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *Postaje od* iz *i* kusur *nastavkom* i. — *U Vukovu rječniku:* ‚alle rückstände berichtigen' ‚debita residua exsolvo', cf. izmiriti.

ÌSKUŠALAC, iskušaoca, *m. čovjek koji iskuša.* — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (iskušalac ‚examinator' 293a; izkušalac ‚investigator' 185b) *i u Stulićevu* (v. iskusitelj). Pokazati svoje znańe prid biskupom i prid iskušaocima. Ant. Kadčić 5.

ISKUŠALO, *n. ono čim se iskuša.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚prova, stromento o modo da provare' ‚experimentum'.

ISKUŠAN, iskušna, *adj. vidi* iskusan. — xviii *vijeka.* Izkušni ‚versato, pratico, dotto, capace'. S. Budmani 418a.

ÌSKUŠÂŃE, *n. djelo kojijem se iskuša.* — *Stariji je oblik* iskušanje. — *Između rječnika u Belinu* (iskušanje ‚examen' 293a; izkušanje ‚experimentum' 593a; ‚inquisitio' 401b), *u Voltiǵijinu, u Stulićevu.* Mi očito vidimo po iskušanju koliko je jedna stvar ljepša. M. Divković, bes. 38a. Očito iskušanjem vidimo kada no jedan velik i vrijedan gospodar hoće doći u jedan grad... 61a. Iskušanje svetińe nije zlamenja činiti. 413b. Učinićeš izkušanje od konšijencije. I. Držić 74. Učinio bi od sebe izkušanje. I. Ančić, svit. 51. Pristupismo na iskušańe Božije pravde. B. Zuzeri 85. Iskušańe od svega života prošastoga. A. Baćić 387. Ovo je stablo stvoreno za iskušańe čovika. 459. Ali je boļe, da se učini *(skrušeńe)* prija ispovidi, jer je skrušeńe prvi dio pokore, zato vaļa da se udiļ učini po iskušańu duše. J. Banovac, razg. 256. Vira bo je od stvari skrovitije koje ne mogu doći pod očućeńa tilesna tada, kada se viruju, a kada dođu pod očućeńa, nije više vira, nego očito poznańe i iskušańe. F. Lastrić, od' 215. Već ako bi ga Bog pripuštao za ńegovo iskušańe. test. 22a. Ļubavi Božije iskušańe jest zapovijedi ńegove izvršeńe. 68a. Iskušańe isto vas uči. ad. 126b. Mi znademo po iskušańu da mlogi poslovi i trudi, a navlastito lov od ribe, čine se više puta obnoć. ned. 283. Brez svakoga iskušańa svisti i duše svoje. 87. Svagdańe iskušańe to nas uči. 414. Dok učinim naj poslidńe iskušańe za pozvati prave ovčice. svet. 30a. Odimo na iskušańe u sveto pismo. 106a. Ovo su iskušańa kojim Gospodin plaću obećaje. 165a. Ne čineći iskušańe od duše. I. A. Nenadić, nauk. 42. Po iskušańu vele pomńivomu skupio je duhovnike mloge. A. Kanižlić, kam. 163. Izkušańe ‚prova'. M. Zoričić, aritm. 13. Hoće se četiri broja, to jest dva, koja se među se vade, porod i izkušańe. 20. Pridimo sada na iskušańe od 9. 52. U prvoj *(prilici)* nije izašlo izkušańe. 53. Može biti da se vi nećete umjet izkušat..., zato ću vas ja podpomoć u ovemu izkušańu. Đ. Bašić 129. Iskušańe podobno učiniti od svi crkovńakov. A. d. Costa 1, 42. Nije učinio pomļivo izkušańe svoje duše. M. Dobretić 142. Nemojte sudit ni dilovat samo po slušańu ma po viđeńu i iskušańu pravomu. 334. Riči su Isukrstove, kojim istinu i očitovalo je i očitovaće vazda izkušańe. I. Velikanović, uput. 1, 297. Ovo ukazuje i uči sviju vikova iskušańe. 1, 371. Ima se groznima suzama plakati nevoļa od nesrićnika tolikih i tolikih, koji i poslije izkušańa ńihovih duša, gube se i osuđuju, tajeći nike grihe. Đ. Rapić 45. Istina je, da veći dio čini pomļivo iskušańe i kaže sve grihe. 48. U iskušańu našast bi viran. Grgur iz Vareša 40. Učiniće s iskušańem kraj. Vuk, pavl. 1kor. 10, 13. Koliko na svijetu može vražje iskušańe. S. Ļubiša, prip. 261.

1. ISKÚŠATI, iskûšâm, *impf.* 1. iskusiti *(od čega postaje).* — *Bez sumńe u dva pisca* xvi *vijeka, a sumńivo u druga dva* xvii. Govorahu iskušajući ńega. N. Rańina 69a. joann. 8, 6. Koji sudiš pravedno i iskušaš pleći i srca. 96a. jerem. 11, 20. Što me iskušate? 168b. mat. 22, 18. Zlata koje se ogńem iskuša. 212b. 1petr. 1, 7. Kadi su me iskušali otci vaši. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 143b. paul. hebr. 3, 9. Jedna je *(napast)* iskušajuća, druga je privarajuća. M. Divković, nauk. 91b. Ja sam Gospodin izvidjajući srca i izkušajući bedra. I. Bandulavić 45a. jer. 17, 10.

2. ÌSKUŠATI, iskušâm, *pf.* probare, tentare, experiri, spectare, examinare, exquirere, *kušańem obaznati.* — *Složeno:* iz-kušati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* iskušati. — *Između rječnika u Belinu* (izkušati, izkušujem ‚provare, far prova' ‚experior' 593a; iskušati ‚essaminare, far essame' ‚examino' 293a), *u Bjelostjenčevu (kod* izkušavam *impt.* izkušajte ‚probetis'), *u Voltiǵijinu* (iskušati, iskušam, iskušujem ‚investigare, ricercare' ‚untersuchen'; izkušati, izkušam, izkušujem ‚tentare, sperimentare' ‚versuchen'), *u Stulićevu* (iskušati *i* izkušati ‚examinare, experiri, tentare, periculum facere, experimentis deprehendere, exporimento probare'), *u Vukovu* (‚versuchen' ‚tento').

1. *aktivno.*

a. *kušańe se u tom sastoji što se ko ili što samijem djelom siluje da se pokaže, vrijedi li za svrhu za koju se kuša. a) objekat je čeļade.* Da napastovańe iskuša ńega. A. Baćić 87. Da iskuša sebe čovik, pak da od kruha ovoga jede i od čaše pije. 178. paul. 1cor. 11, 28. Iskušaj sam sebe, čoviče. 275. paul. 1cor. 11, 28. Iskušaj daklo sam sebe, čoviče, i tako od kruha onoga blaguj, i od čaše pij. J. Banovac, razg. 231. *(Bog)* hoti ga *(Abrama)* izkušati, ļubi li ga veće nego sina Isaka. And. Kačić, kor. 21. *(Jozip)* svoju bratju uglodavši za iskušat jih i promučit jih, ne kti se kazati ńiovim bratom. 44. Bog je došao, da vas iskuša. 78. U novo se *(prijateļe)* ne uzdaj dok je u nevoļi ne iskušaš. M. A. Reļković, sabr. 20. Bog dođe da vas iskuša. Đ. Daničić, 2mojs. 20, 20. — *b) objekat je životińa.* Od orla iskazuje S. Augostin, da, kad odrani ptiće svoje, običaje ńi ovako iskušati. F. Lastrić, ned. 41. — *c) objekat je što drugo.* Koji će izkušat djela i misli vaše. I. Držić 270. Srce je on nama izkušo prigorkijem tugama. I. Đordić, salt. 212. Puno vrsta od praha veće i maņe izhitrena izkušo je i prikušo. B. Zuzeri

199. On s vojvodom dokona u viću, da još daļe iskušaju sriću. Nadod. 44. To običaje činiti da po ovomu ukraćeńu i provlačeńu izkuša našu stalnost u molitvi. B. Leaković, nauk. 410. Ponude su od cijene male, jere smo im vjeru iskušali. Osvetn. 3, 78.

b. tentare, *u teologičnom smislu, napastvovati.* I kako ga je djaval iskušal. Postila. I3ª. Da vas kako ne iskuša kušač. Vuk, pavl. 1sol. 3, 5.

c. *kušańem osjećati ńčšto (n p. dobro ili zlo), te može značiti gotovo što i* použivati *(dobro) ili* podnijeti *(zlo). — U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Iskušali su bo djavli kripost suprot sebi i silu imena moga. F. Lastrić, test. 21ª. Koji milosrdja moga nije poznao niti iskušao. 106ª. Ja znam da duga predika na uskrs nije vam draga; ako dakle želite danas iskušati kratku, začinite ju vašim nastojanjem pomļivo slušajući. 179ª. Proroci gluhe iskušaše uši Božije na uslišańe. 368ª. Odi, nek iskušaju tvoju žestinu i gńiv s pristoļa od pravde. ned. 13. Koji su smrt iskušali ne mogu se nikada zaboraviti od ńe. 365. Potribito je, da iskušaju žestoko pokarańe pravednoga suca. 424.

d. *kušańem uopće obaznati — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Iskušaše da je istina što 'e rekao i obećao. F. Lastrić, test. 21ᵇ.

e. *pregledati, razgledati (u naj širem smislu), kakvo je što. a) objekat je supstantiv.* Hoti iskušati istinu. J. Banovac, pripov. 67. Nut' iskušajmo jednu i drugu ovu istinu. F. Lastrić, od' 91. — Dušu svoju iskušati od svije griha. P. Posilović, nasl. XLV. Iskušati dušu ‚essaminare la conscienza' ‚conscientiam excutere'. A. d. Bella, rječn. 293ª. Iskušajte, molim vas, vaše duše. razgov. 11. Ne pripravivši se, to jest, iskušavši svisti. F. Lastrić, od' 65. Da svijest svoju i dušu iskušate. ned. 87. Kada dakle idete na ispovid, iskušajte dobro svist i dušu vašu. 125. Iskušati pomńivo dušu svoju od svojijeh grijeha. I. A. Nenadić, nauk. 160. Držani ste iskušati vašu dušu, jeli u Božjoj milosti. V. M. Gučetić 7. Iskušajte i izvidite svijest. A. Kanižlić, kam. 318. Imamo iskušati pomńivo dušu svoju. J. Matović 220. Svaki večer izkušaju svoju dušu. I. M. Mattei 296. — Vaļa da prije ispovidi iskuša život svoj. A. Bačić 385. Jer čovik vaļa da prija ispovidi iskuša svoj život. J. Banovac, razg. 256. — Odimo malo iskušat uzrok ožalošćeńa tolikoga. F. Lastrić, test. 153ª. Biskup ima iskušati uzroke. A. d. Costa 1, 182. — Izkušaj veoma dobro ono što hoćeš reći prije nego izrečeš. M. Radnić 427ᵇ. — Od pirova ne mogu mučati nego hoću i ńe iskušati. M. A. Reļković, sat. E7ᵇ. — To želim da iskušamo za svrhu od govoreńa. F. Lastrić, test. 66ᵇ. Ova s mnogi još čudesi hoti crkva iskušati, za reć da je na nebesih i za moć mu slavu dati. P. Knežević, živ. 47. — *b) mješte objekta ima podložna rečenica.* Pode iskušati jeli istina. P. Posilović, cvijet. 112. Ńće kraļ izkušat ali obiti bi li mogao smutit ga. K. Magarović 84. Nut' iskušajmo malo, činimo li ovu dužnost. F. Lastrić, test. ad. 129ª. Ja izneso ovi nauk za iskušati, kako bi se Ignatija podnio. A. Kanižlić, kam. 31. Naj prije iskušaju tko je tuj dostojan. S. Rosa 90ª. Sumļući Azočani, jeli se to ńima zgodilo zarad korabļe, ali je zlo po naravi došlo, hotišе izkušati poslavši korabļu u drugi grad. And. Kačić, kor. 144.

f. *svakakvijem pitańem obaznati što od koga (objekta), n. p. što on o čemu zna ili misli, ispitati. objekat je čeļade.* Besjedami medenijemo mladu diklu neka iskuša. G. Palmotić 2, 190. Ministar ģenerao ima izkušat bratju pripovidaoce. P. Filipović 47. Ovi naučiteļ hoti ga daļe iskušati. E. Pavić, ogl. 568. Ima pomļivo iskušati žakne od naravi, od bitja... A. d. Costa 1, 64. Prid vojvodu koji potanko iskuša ji. N. Palikuća 41. Kad dode aždaja, pitaj je gde je ńezina snaga, pa sve ļubi ono mesto gde ti kaže da joj je snaga, kao od miline, dokle je iskušaš. Nar. prip. vuk. 56. — *ovako može čeļade i samo sebe ispitati (isporedi kod* e, *a) gdje su objekti* duša, svijest, život). Iskušaj sam sebe koliko si u životu krstjanskomu naprjedovao. A. d. Bella, razgov. 7. Svak sebe prija iskušaj. J. Banovac, pred. 135. Ponukuje, da izkuša dobro svaki čovik sebe. B. Pavlović 62. Iskušajte sami sebe i promislite koliko ste puta u crkvi na molitvi samo s tilom i s ustma. F. Lastrić, ned. 242. Nek naj prvo sebe istoga izkuša i izpita, jeli bez griha smrtnoga. B. Leaković, gov. 93.

g. *prema lat.* probare, *potvrditi što razlozima i svjedočanstvom. — U dva pisca* XVIII *vijeka.* Za iskušati sumļu moju i bojaz da je razložit, prosvitlimo ovo začetje i govorenje. F. Lastrić, test. 62ᵇ. Kako smo ukazali ozgor i iskušali. test. ad. 39ª. Većma će mlogo i žešće biti pokarani od onije koji nisu nigda prosvitļeni prave vire svitlostju. to ćemo iskušat; nut' poslušajte pomļivo. ned. 379. Ne ima mrže stvari i pogrdnije kod Boga i kod ļudi nego je neharnost, nezafalnost i nespoznanstvo dobara primļenije. to ćemo iskušat, poslušajte. 386. Razlozi oni zadosta se mogu cijeniti podobni za iskušati ovu stvar. J. Matović 106.

2. *pasivno.* Ako od ministra ģenerala ne bi bio izkušan. P. Filipović 47. U gladu, ždi, golоći i svakoj žalosti iskušano bi ńegovo ustrpļeńe. F. Lastrić, od' 358. Iskušan bi i poznan za pravoga ptića orla nebeskoga. ned. 42. Bog u protivštinah izkušanu kripost kruni. A. Kanižlić, kam. 262. Niko ne ima imati župe ko od ńi ne bude izkušan. Norini 11. Misnika koji nije jošter bio izkušan. M. Dobretić 73. Postrada i iskušan bi. Vuk, pavl. jevr. 2, 18. — *Part. praet. pass.* iskušan *shvaća se i kao adjektiv.* Naresiv ga svojim svijetlima izkušanim krjepostima. J. Kavańin 180ᵇ. Da u pripovidańu budu iskušana i čista ńiova govoreńa. F. Lastrić, test. 269. Posla poklisara za opraviti takav posao vrsna i iskušana. A. Kanižlić, kam. 271. Istina, reko, izkušana. L. Vladmirović 3. Iskušano pošteńe. M. Pavlinović, razl. spis. 321. *kao takovi ima i komp.:* iskušànijî. Jedna od naj izkušaniji prilika koje jesu za vjerovati da je jedan odreden za slavu. M. Radnić 463ᵇ. Nije zlameńe od prave ļubavi očitije, niti bilig iskušaniji. A. Kanižlić, uzr. 86.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Kako se ima iskušati duša. I. Držić 13. Da Spasiteļ šaļući svoje apoštole šaļaše ih kako jance medu vukove, to se vidilo saviše i iskušalo. F. Lastrić, od' 368. Korisna je nevoļa i protivština, da se po ńoj iskuša kripost naša. A. Kanižlić, fran. 198. Dokle se iskuša obraćeńe grišnika jeli pravo. Ant. Kadčić 153. Da bi se potvrdilo i iskušalo s razlozima. J. Matović 12. Koji po nauku apostola kada se budu prije iskušali. 219. Bog neće vas pustiti da se iskušate. Vuk, pavl. 1kor. 10, 13.

b. *refleksivno.* Svak se ima iskušati. I. Ančić, svit. XVI. Može biti da 'se vi nećete umjet izkušat. Đ. Bašić 129.

ISKUŠÁVÂŊE, *n. djelo kojijem se iskušava. — Između rječnika u Voltiģijinu* (‚investigazione, osame' ‚untersuchung, prüfung') *i u Vukovu* (vide

kušaŋe). Iskušavaŋe razumije se ona proba koja se s kojom stvarjom učini. I. Jablanci 19. Kako nami iskušavaŋe svidoči. 27. Ali se smije iskušavaŋu pravijeh. Đ. Daničić, jov. 9, 23.

ISKUŠÁVATI, iskȕšâvâm, *impf.* iskušati. — *isporedi* iskuševati, iskušivati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U ńekijeh je pisaca (ne samo iz Boke kotorske) praes. 3 sing.* iskȕšâjê, *vidi:* E. Pavić, jezgr. 122. J. Matović 159. I. J. P. Lučić, doct. 7. S. Ļubiša, prip. 61. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚examino' 293a), *u Bjelostjenčevu* (izkušavam, izkušavati ‚probo'), *u Voltiǵijinu* (‚andar investigando, ricercando' ‚erforschen'), *u Stulićevu, u Vukovu.*

a. *aktivno.* Počiŋa on iskušavati prvo viru. P. Posilović, nasl. 133b. A izkušavaju ga. S. Margitić, fal. 283. Često svoju dušu izkušavat. J. Filipović 3, 186a. Iskušava jedan put čistoću ńegovu duh nečisti. A. Kanižlić, fran. 178. Kada on *(Bog)* ńihovu krjepost iskušaje. E. Pavić, jezgr. 122. Jeda si izkušavao moga slugu Joba? And. Kačić, kor. 57. Pak dojde polako iskušavati djake. M. A. Reļković, sabr. 40. Iskušavaše gospodina govoreći, jeli Bog u nami. J. Matović 452. Izkušavati Boga. T. Ivanović 56. Prid Farizejima, koji izkušavaše govoreći: ‚Meštre, koja je zapovid naj veća u zakonu?' B. Leaković, gov. 221. Srca iskušava Gospod. Đ. Daničić, prič. 17, 3. Stade da pripituje i iskušaje Ružu lijepijem načinom. S. Ļubiša, prip. 61. Iskušavaju ga s daleka. 214.

b. *pasivno.* Budući iskušavan svrhu svoji griha i opačina. F. Lastrić, od' 137. Puno krat izkušavan od Murata, bi li pošao u Arbaniju na svoju banovinu, dade mu odgovor da on drugoga oca ne poznaje nego Murata. And. Kačić, razg. 86.

c. *sa* se, *pasivno.* Veće se iskušaje i zamijera voļa onijeh. J. Matović 159. Po čemu se iskušaje duša? I. J. P. Lučić, doct. 7. Onima koji se iskušavaju. Vuk, pavl. jevr. 2, 18. Al' se mukam vjera iskušava. Osvetn. 2, 89.

ISKUŠÈNÎK, iskušenika, *m. đak, (mlađi) čovjek koji prije nego čim (osobito kaluđerom) postane, uči se i iskušava se.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.:* iskušenîče, iskušenîci. — *U Vukovu rječniku:* ‚der novize' ‚novitius, discipulus'.

ÌSKUŠĒŃE, *n. djelo kojijem se iskusi (vidi* 1. iskusiti). — *Stariji su oblici* iskušenije *i* iskušenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (iskušenje, ispitanje ‚examen, inquisitio'), *u Belinu* (iskušenje od duše ‚essame di conscienza' ‚animi examen' 293a), *u Stulićevu, u Daničićevu* (iskušenije ‚tentatio'). Jako iskušenije vêry vašeje. Sava, tip. hil. glasn. 24, 173. Въ неѣтрѣпуіихъ iskušenyjihь. Mon. serb. 332. (1405—1427). Da ju *(Bog)* izbavi od iskušenja. Naručn. 76b. Človik sagreši po djavolskom iskušeniju. Transit. 69. Velika iskušenija djavla. Korizm. 83a. Človik naukom i iskušenjem naznamenovan. Š. Kožičić 29b. Mnogih stvari iskušenje. 53a. Nevoļa ustrpļenje čini, a ustrpļenje iskušenje a iskušenje ufanje. N. Rańina 145a. paul. rom. 5, 3—4. Zato jure iskušenje ńegovo znate, da kako otcu sin sa mnom služil jest va evangeliju. Anton Dalm., ap. 87. Iskušenje, objavļenje i poznatje prave ļubavi. Š. Budinić, sum. 27b. Učinivši marno i tanko iskušenje svêdenja svoga. 90a. Vsakdańim osobitim iskušenjem i razgledanjem života. ispr. 40. Priložio sam jedno kratko iskušenje od konšijencije. A. Komulović 3. Kako činiš iskušenje od svijesti i pameti tvoje? M. Divković, nauk. 197b. Posli velicijeh iziskovanja i iskušenja. B. Kašić, iń. 40. Odmaknu do tretoga dnevi iskušenje od ńe krivine. per. 209. Ne kleknuti na ispovist bez iskušenja. zrc 14. Govoreći od izkušenja ali ti od suda koje se ima učiniti. M. Orbin 247. Ispovijed učińena bez iskušenja duše ne vaļa. S. Matijević 24. Od iskušenja konšijencije. P. Radovčić, ist. 189. Za uzkrsom svake puti slijedi obćeno izkušenje. J. Kavańin 560b. Imali bi iskušenje svoga novaštva. A. d. Costa 1, 52. Da se pripravi na iskušeńe. Ant. Kadčić 5. Po iskušeńu pomńivu svoje duše. 195. Koji podlagaju lažno druge na misto svoje pod iskušeńe. 302. Da bi se učinilo iskušeńe podpuno od svega ovoga broja oli dobra oli zla govorenja. J. Matović 70. U iskušeńu i iziskovańu svojijeh grijeha. 264. Da bi postavio veću pomńu u iskušenju duše. 264. U iskušeńe upasti. J. Rajić, pouč. 1, 16. *Vuk* (nov. zav. 1847. VI) *braji ovu riječ među posrbļenijem iz staroslovenskoga.*

ISKUŠEVALAC, iskuševaoca, *m. čovjek koji iskušuje.* — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Izkuševaoci od srdaca iskrńije. M. Radnić 25b.

ISKUŠEVAŃE, *n. djelo kojijem se iskušuje (vidi* iskuševati). — *Stariji je oblik* iskuševanje. Priti hoće svemu svitu strah i dočekanje tisknoga iskuševanja. I. Zanotti, 1 ned. priš. 23.

ISKUŠEVATI, iskušujem, *impf. vidi kod* iskušivati.

ISKUŠÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se iskušuje (vidi* iskušivati). U iskušivanju gradioca. S. Rosa 115a. Za izkušivańe porad dobra. B. Leaković, gov. 71. Licumirsko izkušivańe. 247.

ISKUŠÍVATI, iskȕšujêm *i* iskȕšîvâm, *impf.* 1. iskusiti. — *isporedi* iskušavati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Stariji je oblik bio i* iskuševati *(praes.* iskušujem) *što primam ovdje s toga što se kod oblika sadašńega vremena često ne može razabrati, pripadaju li infinitivu* iskuševati *ili* iskušivati.

1. iskuševati. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. iskušivati). Neću pitati i neću iskuševati Gospodina. Bernardin 3. isai. 7, 12. Pisano jest: ‚Ne budeš iškusevati Gospodina Boga tvoga'. 27. mat. 4, 7. Naj prija laskanjem poče ju iskuševati. Živ. kat. star. 1, 222. *(Đavo)* iskuševaše ga po razlicih puteh. Mirakuli. 93. Koji jest iskuševal Boga. Š. Budinić, ispr. 54. Poče pomńivije svijest iskušavati. B. Kašić, nasl. XIII. Dvaš na dan iskuševaše dušn. fran. 176. Ne budeš iskuševati gospodina Boga tvoga. I. Bandulavić 34a. mat. 4, 7. Iskuševati Boga, to jest hotjeti da Bog čini po čudesijeh ono, što sami moremo. S. Matijević 50. Da naš život bude izkuševan od ļudi. M. Radnić 14b. Koji bude pomńiv iskuševati. 25a. Zlim govorenjem oni ńega iskuševahu. A. Vitaļić, ist. 252. Hteći me iskuševati. 322. Pričanja smrtna i prosna slušati i iskuševati. A. d. Costa 1, 25. Puk učiti, iskuševati. 1, 29. Iskuševati događaje ženidbene. 1, 39. Da ne bismo nehajno iskuševali dušu našu. J. Matović 259. — *Amo pripadaju po svoj prilici i ovi primjeri s oblicima sadašńega vremena:* Fsaka izkušujte, da ono ča je dobro uzdržite. Bernardin 34. paul. 1thess. 5, 21. Ja sam Gospodin ki znam otajna srtca i ki izkušuju bedra. 38. jer. 17, 10. To govorahu izkušujući ńega, da bi ga mogli osvaditi. 51. joann. 8, 6. Iskušuje lik neznani u pogibil života. Š. Budinić, ispr. 91. Ali ti, Gospodine Sabaote koji sudiš pravo i iskušuješ boke i srdca. I. Bandulavić 90a. jer. 11, 20. Što me iskušujete, licumirci? 182b. mat. 22, 18. Često iskušujući dušu svoju. J. Matović 250.

2. iskušívati. — *Od* xvii *vijeka, a između riječnika u Mikaljinu* (koji iskušiva *kod* iskusilac, *a napose nema), u Belinu* (izkušivati, izkušivam ‚cognosco' 401b), *u Stulićevu* (v. iskušati). Kojijem ju iskušivahu njekoji oholi dokturi. B. Kašić, per. 87. Kad se budeš izkušivat za izpovidjet se. I. Držić 248. Sluga Božji ne ima iskušivati života tudega. M. Radnić xi. Iskušivati život iskrńega. 96a. Pridi iskušivati svist svrhu ostali. F. Lastrić, od' 70. Ako dakle nećemo ploda gorkoga iskušivati od bolesti i nemoći, imamo dignuti uzrok ńiov. 277. Zašto istinu nije potribe razlozi iskušivati. test. 345a. Ako želite slatkosti i utišeńa iskušivati u imenu Isusovu. test. ad. 132a. Neće iskušivat Gospodina. S. Rosa 7a. Bio je iskušivan od napasti. 47b. Iskušivat Boga. 77b. Bog unutrńa ispituje i iskušiva. 116b. Bog običaje svoje sluge izkušivati da se pokaže ńiova virnost. B. Leaković, gov. 72. — *Amo pripadaju jamačno i ovi primjeri s oblicima sadašńega vremena:* To se iskušuje i potvrđuje u istim stvarma svitovńim. F. Lastrić, od' 330. Iskušujemo da nas djavao često pridobiva grihom. test. 186a. Ove stvari vidiš i iskušuješ kako bivaju. 279a. Iskušujući maknutja, koja nas pritežu na ljubav. 328b. Slidimo iskušujući ovu istinu. test. ad. 17a. Što niki ne iskušujete većekrat ove moći ńe u vašije prošeni. 88b. Svi Krstjani ne iskušuju ročenije plodova. svet. 7b. Vi niki ne iskušujete kriposti ovog oružja. 58a. Napastovańe po komu se tko izkušuje porad dobra. B. Leaković, gov. 71. — *U ovom primjeru stoji griješkom* s *mj.* š *(isporedi* 3 *na kraju).* Ako ti grijehe uzmeš razbirati i iskusivati. V. Andrijašević, put. 325. *i u Stulićevu rječniku:* iskusivati, v. iskusiti.

3. *oblici su sadašńega vremena:* iskušujem *itd., te se ne zna, jeli inf.* iskuševati *ili* iskušivati, *po tome što se u pisca nalaze oba oblika, ili se ne nalazi nijedan. u ovom slučaju veća je prilika da je inf.* iskuševati *kod čakavaca i kod starijih štokavaca. — Između rječnika u Belinu (praes.* izkušujem *kod* izkušati 593a, *i* iskušujem *kod* iskusiti 293a) *i u Voltiđijinu (praes.* iskušujem *kod* iskušati *i* izkušujem *kod* izkušati). Koja su snažnija, ona ne izkušuj, i ka su tančija, ništar ne iziskuj. P. Hektorović 40. To govoraše isknšujući ńega. Anton Dalm., nov. tešt. 139b. joann. 6, 6. Iskušuju se pomnije riječi apostolove. B. Gradić, djev. 45. Koji iskušuje i razuvida svoju konšijenciju. A. Komulović 9. Bog kuša i iskušuje svoje obrane tugami. M. Divković, nauk. 94b. Kakono se iskušuje srobro. B. Kašić, rit. 348. Pomńivo iskušuj, o svećeniče, svijest. nasl. 263. Gledaj ko me izkušuje. M. Gazarović 47. Ki tisuć načini drago izkušuješ. A. Georgiceo, nasl. 279. Zlato iskušuje se ogńem. I. T. Mrnavić, ist. 157. Pismo puno je prilika, s kojijem se iskušuje koliko dobivaju oni koji se približaju k dobrijem. M. Radnić 314b. Bog iskušuje dobru voju i misao judsku. 327a. On sam iskušuje srca. A. Baćić 479. Iskušujući, bi li mogao hoditi. A. Kanižlić, fran. 97. Od ogleda kamen, po komu se iskušuje, jeli pravo i čisto srebro. uzr. 86. Niki ovu margu u vatri iskušuju. I. Jablanci 34. Bog Abrahamovu viru iskušujući zapovida mu... I. Velikanović, uput. 1, 52. — *Na jednom mjestu ima griješkom* s *mj.* š *(isporedi* 2 *na kraju).* Neka se dobri iskusuju i čisto trpeći i podnoseći progonstva od zlijo. M. Divković, bos. 200ab.

ISKUŠŃA, *f. vidi* iskušavańe. — *isporedi* iskušńava. — *Postaje od* iskusiti *nastavkom* ńa. — *U dva pisca čakavca* xvi *vijeka.* Imamo premoći svake vrsti dijavje iskušńe i napasti. Postila. Q3a. Vstrpjenje rodi skušńu, a iskušńa rodi ufanje. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 6. paul. rom. 5, 4. Ka stvar se čini na iskušńu vašu. 2, 126. 1petr. 4, 12.

ISKUŠŃAVA, *f. vidi* iskušńa. — *U jednoga pisca čakavca* xvi *vijeka.* Tako ńemu ove četiri iskušńave ili napasti pridu na prvo i na misal. Postila. L1a.

ISKUTITI, iskutim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izkutiti ‚angulos demere'. — *nepouzdano.*

ISKUTIVATI, iskutivam, *impf.* iskutiti. — *U Stulićevu rječniku:* izkutivati, izkutivam. — *sasma nepouzdano.*

ISKUŽITI, iskužîm, *pf. samo u Stulićevu rječniku:* izkužiti, izkužujem *i* izkuživam ‚postem extinguere, expellere'.

ISKUŽÍVATI, iskùžujêm *i* iskùžîvâm, *impf.* iskužiti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izkuživati, izkuživam, *a kod* izkužiti *ima i praes.* izkužujem.

ISKVÁRÊŃE, *n. djelo kojijem se iskvari.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izkvaroće.

ISKVÁRITI, iskvârîm, *pf. posve pokvariti (u pravom i metaforičkom smislu).* — *Složeno:* izkvariti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod* ištetiti), *u Bjelostjenčevu* (izkvarujem, izkvariti, pohabljujem, izšćetam ‚corrumpo, depravo, vitio'), *u Voltiđijinu* (iskvariti, iskvarim, iskvarujem ‚sconciare, sfigurare, magagnare' ‚verderben, entstalten'; izkvariti, izkvarim, izkvarujem ‚guastare, corrompere' ‚verderben'), *u Stulićevu* (v. ištetiti), *u Vukovu* (‚verderben' ‚corrumpo').

a. *aktivno.* Juda izkvari ljubav dobru. I. Ančić, svit. xxxi. Izkvari ovu ljubav naj prija Juda. 255. Ne bismo radi vašemu gos*(postvu)* volu iskvariti. Starine. 11, 150. *(oko* 1676—1692). Da će mu aljine crvi iskvarit. S. Margitić, fal. 99. Grisi su taki otrovi da izkvare dušu. 183. Ali izkvari svitu. 240. Da crv i miš ne iskvari *(zelen).* J. S. Rejković 420. Neće caru da hatar iskvari. Nar. pjes. petr. 3, 226. Tako da je u nas jezik ono iskvarilo i nagrdilo što ga je u drugijeh naroda uglađilo. Vuk, pism. 18. Kao što su naši književnici iskvarili mnogo koješta drugo narodno tako su i ovo. 54. Vrijeme došlo, iskvarili vjeru spaholjani. Osvetn. 3, 25.

b. *pasivno.* Koliko je iskvaren tvoj život. M. Radnić 5a. Pismo u smislu dosta vjerno, no u gdjekojijem riječima iskvareno. Vuk, odg. na laži. 7. Ali su one *(pjesme)* tobožńijem popravljańem tako iskvarene i nagrđene . . . Vuk, nar. pjes. 2, 384.

c. *sa* se, *refleksivno i pasivno.* Brže se izkvari *(kruh).* I. Ančić, svit. 175. Evo dakle izkvari se i iztrunu jedna stvar. S. Margitić, fal. 11. Pravedan se ne može iskvariti. 25. Ali se sve izkvarilo, sve vara. 169. Kada se bistvo iskvari od ove tri stvari. A. Baćić 268. Sva ponaso uda crkve jesu zvana na svetińu, ali sva nisu sveta i mogu se izopačiti i izkvariti koja su sveta. I. Velikanović, uput. 1, 298. Jer se događaji pripovedańem iskvare i u onome istom naraštaju. Vuk, grad. ix.

ISKVARÍVATI, iskvàrujêm *i* iskvàrîvâm, *impf.* iskvariti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U Bjelostjenčevu rječniku: praes.* izkvarujem *(vidi kod* iskvariti), *i u Voltiđijinu: praes.* iskvarujem *kod* iskvariti *i* izkvarujem *kod* izkvariti.

ÌSKVASITI, iskvasîm, *pf. posve skvasiti.* — *Složeno:* iz-kvasiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti.

— *Od prvijeh vremena, a izmedu rječnika u Daničićevu* (‚humectare').

a. *aktivno.* Bl̥udi da si kožuln̥ ne iskvasišь. Domentijanb 106. Uhitivši hl̥ib iskvasi ga u prisvetoj rani. B. Kašić, nač. 62. Mene bîla mati što sam iskvasila košul̥icu. M. P. Šapčanin 1, 49.

b. *pasivno.* Kruh plisnijev u vodi iskvašen. B. Kašić, iń. 57. Vidi, gdi ono vedro čelo biše izkvašeno i od sramotne muke zastidjeno. J. Banovac, razg. 158.

ISKVŔNITI, iskvŕnîm, *pf. vidi* oskvrniti. — *Složeno:* iz-skvrniti. — *Nema potvrde ovome glagolu napose, nego samo u supstantivu* iskvrńeńe, *i u Stulićevu rječniku ima (griješkom)* iskvrnuti, iskvrnem, v. ockvrnuti.

ISKVRNUTI, *vidi kod* iskvrniti.

ISKVŔŃĚŃE, *n. djelo kojijem se iskvrni.* — *Stariji je oblik* iskvrńenje. Od iskvrńenja posvećujet se na očištenji puti. N. Rańina 80a. paul. hebr. 9, 13.

ÌSLABITI, islabîm, *pf. posve oslabiti.* — *Složeno:* iz-slabiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U Dubrovniku od* xvi *vijeka.* Ako ih pustim lačne u dom svoj, islabiti će na putu. N. Rańina 151a. mar. 8, 3. Nakon muke i trgańa, islabl̥ena, hotjela je malo zaspat . . . Nemotńica izmučena i islabl̥ena. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 189.

ISLÁČITI, ISLAČÍVATI, *vidi* isvlačiti, isvlačivati.

ÌSLÂM, Isláma, *m. riječ turska (arap.* islâm, *turska vjera).*

1. *ime muško.* — *U narodnoj poslovici našega vremena, i otale u Vukovu rječniku:* Kako ti je ime? — Islam. — Tako sam ti i sam. (I meni je tako kao i tebi). Nar. posl. vuk. 127. *vidi i* Islamov.

2. *ime dvjema selima u Dalmaciji u okrugu zadarskome:* Grčki *i* Latinski Islam. Repert. dalm. 1872. 36. — *Od* xviii *vijeka.* Stojan Janković osvoji vas kotar, to jest Zemunik, Nadin, Vranu, Islam, Karin i Obrovac (1683). Norini 83.

ISLÁMOV, *adj. koji pripada Islamu (vidi* Islam, 1). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I ponesi šocu Islamovu. Nar. pjes. vuk. (1824). 1, xxiii.

ISLÁMOVAC, Islámôvca, *m. ime dvjema selima u Bosni u okrugu Dońe Tuzle.* Islamovac *i* Islamovac Gurbeti. Statist. bosn. 134.

ÌSLÂMSKÎ, *adj. koji pripada islamu (turskoj vjeri).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Što rekoste, svjedogba vaḷade i kršćanska kao i islamska. Osvetn. 3, 79.

ISLÈISATI, islèišêm, *impf. teći.* — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìsleisâ. — *Riječ tuđa nepoznata postańa.* — *U Vukovu rječniku:* isleisati, isleiše, n. p. rana ‚fliessen (von der wunde)' ‚manat (virus e vulnere)', cf. teći. — *U ovom primjeru kao da je u metaforičkom smislu:* Kad mi gusli lijepo ne isleišu, ne mili mi se ni da sam oslijepio. Nar. prip. vuk.2 285.

ISLIČITI, isličim, *pf. složeno:* iz-sličiti (‚imitari'). — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* izsličiti, v. sličiti. Učenici Ivanovi nastojahu u postima izsličit koliko su veće mogli svoga učiteḷa. S. Rosa 64a. Ovo srce i ovi duh imate vašijem srcem i vašijem duhom izsličiti. 104b. — *nepouzdano.*

ISLIČÍVATI, isličujêm *i* isličîvâm, *impf.* isličiti. — *U Stulićevu rječniku:* izsličivati, izsličivam, freq. v. sličiti. — *nepouzdano.*

ISLIČJE, *n. vidi* slika. — *Postaje od* isličiti. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xviii *vijeka.* Krenuće izsličja egipatska prid ńime. S. Rosa 187b. Koji stahu u izsličim oliti kipim egipskijem. 187b. — *nepouzdano.*

ISLIJÈDITI, islijedîm, *pf. istražiti.* — *Složeno:* iz-slijediti. — *Akc. je kao kod* istiješteti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* islêditi. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, i u naše vrijeme kod pisaca, a između rječnika u Stulićevu* (izslijediti ‚investigare, scrutari, perscrutari' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu* (islêditi ‚investigare'). Neislêdovanyje puti vladyky svojego gospoda vьsedrьžiteḷa vьse islêdiši. Domentijana 323. Stradalnaa jego prêbyvanija izslêdivь. Domentijanb 168. Vьsa takova islêdilь jesi jako i samь nogama svojima tamo šьstvuje. Danilo 258. Islijediti, hist. etc. (istražiti, ispitati), ‚erforschen' tal. ‚investigare, indagare, scrutinare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISLIKOVATI, islikujem, *pf. (?) u Stulićevu rječniku:* izslikovati, v. sličiti. — *isporedi* isličiti. — *nepouzdano.*

ÌSLINAVITI, islinavîm, *pf. vidi* izbaliti. — *Složeno:* iz-slinaviti. — *Akc. je kao kod* izništaviti. — *U Belinu rječniku: (samo part. praet. pass.)* izslinavl̥en ‚saliva infectus' 134a, *i u Stulićevu:* izslinaviti, v. oslinaviti.

ISLOVOTIJEŠTITI, islovotiješ̀tim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izslovotiješ̀titi ‚paratas prelo notas destruere; exprimere'. — *sasma nepouzdano.*

ISLOVOTJEŠTIVATI, islovotješ̀tivam, *impf.* islovotiješ̀titi. — *U Stulićevu rječniku:* izslovotješ̀tivati, izslovotješ̀tivam, freq. *uz* izslovotiješ̀titi. — *sasma nepouzdano.*

ÌSLUŠATI, islušâm, *pf. poslušati posve, do kraja.* — *Složeno:* iz-slušati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U jednoga pisca* xviii *vijeka.* Izslušavši ove reči. J. Rajić, pouč. 3, 91.

ISLUŠÁVATI, islùšâvâm, *impf.* islušati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U istoga pisca* xviii *vijeka u kojega ima i* islušati. Sve izslušava. J. Rajić, boj. 96.

ISLUŽAN, islužna, *adj. koji je islužio koliko je trebalo (vremena), koji je svršio službu.* — *U pisaca našega vremena.* Islužni ‚emeritirt'. Jur. pol. terminol. 164.

ISLUŽBA, *f. stańe onoga koji je svršio službu.* — *U pisaca našega vremena.* Islužba ‚pension (das ausgedienthaben)'. Jur. pol. terminol. 383.

ISLUŽBAČITI, islužbačim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izslužbačiti ‚servitute aliquem liberare, eximere' *gdje ima i refleksivno* izslužbačiti se ‚servitute se liberare'. — *sasma nepouzdano.*

ISLUŽBAČIVATI, islužbačivam, *impf.* islužbačiti. — *U Stulićevu rječniku:* izslužbačivati, izslužbačivam, freq. v. izslužbačiti. — *sasma nepouzdano.*

ISLUŽBENITI, islužbenim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izslužbeniti, v. izslužbačiti. — *sasma nepouzdano.*

ISLUŽBENIVATI, islužbenivam, *impf.* islužbeniti. — *U Stulićevu rječniku:* izslužbenivati, freq. v. izslužbačiti. — *sasma nepouzdano.*

ISLÚŽĚŃE, *n. djelo kojijem se isluži.* — *U Stulićevu rječniku:* izslužeńe *(u konkretnom smislu ono što se islužilo)* ‚meritum, promeritum'.

ISLÚŽITI, islûžîm, *pf. složeno:* iz-služiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti.

a. *svršiti službu.* — *U Vukovu rječniku:* ‚ausdienen, bis zu ende einer gewissen zeit dienen' ‚servitio exire'.

b. *dobiti službom, služeńem.* — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* izslužiti koga (!), izsluživati *i* izsluživam ‚obtinere, lucrari (famulando)', *i u Vukovu* (‚durchs dienen etwas erwerben' ‚servitio acquiro'). Nevirom to li ja islužih? Š. Menčetić—G. Držić 496. Mnogi služe i mnogi trud i tugu podnose uzdajući se štogodi islužiti i izdvoriti. M. Divković, bes. 84a.

ISLUŽÍVATI, islùžujêm *i* islùžîvâm, *impf.* islužiti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U Stulićevu rječniku:* izsluživati, freq. v. izslužiti, *a kod ovoga ima praes.* izslužujem *i* izsluživam.

ISLUŽNIČKI. *adj. koji pripada islužnicima, islužniku.* — *U pisaca našega vremena.* Islužnička plata ‚pension-gehalt'. Jur. pol. terminol. 383.

ISLUŽNIK, *m. islužan čovjek.* — *U pisaca našeya vremena.* Islužnik ‚pensionär, pensionist'. Jur. pol. terminol. 384.

ISLUŽNOST, *f. osobina onoga koji je islužan.* — *isporedi* služba. — *U pisaca našega vremena.* Islužnost ‚pensions-stand'. Jur. pol. terminol. 383.

ISĻED-, *vidi* išļed-.

ISMAELIĆANIN, *m. vidi* Ismaiļac. — *plur.:* Ismaelićani. Bi prodan za slugu Ismaelićanom. A. Vitaļić, ist. 362.

ISMAILO, *m.* ’Ισμαήλ, Ismael, *bibličko ime muško.* Nadjede Avram sinu svojemu, kojega rodi Agara, ime Ismailo. Đ. Daničić, 1mojs. 16, 15.

ISMAILTENIN, *m. vidi* Ismaiļac. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i iz ńe u Daničićevu rječniku* (Ismailьtênинь ‚Ismaelita'). Nemoštno ni rôkamь tômь Ismailteni udrьžati. Okáz. pam. šaf. 83. (1680). misle se Turci. Đ. Daničić.

ISMAILTSKI, *adj. koji pripada Ismailtenima, Ismaiļcima.* — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i iz ńe u Daničićevu rječniku* (ismailьtьskyj ‚Ismaelitarum'). Otь zločьstivihь jezykь ismailtьskihь. Mon. serb. 265. (1389—1405).

ISMAIĻAC, Ismaiļca, *m.* Ismaelita, *Ismailov potomak.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Gomila Ismaiļaca idaše od Galada. Đ. Daničić, 1mojs. 37, 25.

ISMIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ja ću glodat Ismića Omera. Nar. pjes. vuk. 4, 332. Ev' Osmana i Ismić-Omera. 4, 333.

ISMIJANA, *f. ime žensko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ti povedi ļubu Ismijanu. Nar. pjes. juk. 266.

ISMÌJATI SE, ismijêm se, *pf. sit se nasmijati.* — *Složeno:* iz-smijati. — *Akc. se mijeńa u aor. 2 i 3 sing.* îsmijâ, *u impt.* ismîj, *u part. praet. act.* îsmijao, îsmijâla. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (ismijati se, v. iskrepotati se; izsmijati se, v. hrepotati). Zdravo se izsmeju. D. Obradović, basn. 361. Kako sam se sinoć ismijao! P. Petrović, gor. vijen. 32. Da se barem dobro ismijemo. 49.

ISMJEHÁVATI, ismjèhâvâm, *impf. vidi* ismjehivati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ti gaziš stari rod, bogoštovje ismjehavaš. M. Pavlinović, razg. 93.

ISMJEHÍVATI, ismjèhujêm *i* ismjèhîvâm, *impf. smijehom se rugati kome (objektu).* — *U naše vrijeme (ne znam, jeli narodna riječ ili je načińena po ńem.* auslachen). Počmu ismjehivati i ńega i onoga trgovca. Nar. prip. bos. 1, 34.

ISMÒTATI, ismotâm, *pf. na jednom mjestu* xvi *vijeka kao da je složeno:* iz-smotati, *ali je veća prilika da* s *stoji štamparskom griješkom mj.* z *(vidi* izmotati). Tko čista ismota iz zlata preden zlat, ter ovoj omota gospoji bili vrat? H. Lucić 208.

ISMÚCATI, ismûčêm *i* ismûcâm, *pf. smučući izvaditi, smučući izvesti.* — *Složeno:* iz-smucati. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izsmucati, v. posmucati). Ovo izrekši van ismuca svijem veliku jednu gredu. I. Gundulić 523. Izit ćeš silom, izsmucat će te izrezana na pečice. B. Zuzeri 165. Jezusa izsmucaše iz sudišta. S. Rosa 159a.

ISNÁŽĒŃE, *n. djelo kojijem se isnaži.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izsnažeńe ‚expurgatio, elimatio', *i u Stulićevu:* izsnaženje ‚expurgatio' *(s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).*

ISNÁŽITI, isnâžîm, *pf. iščistiti.* — *Složeno:* iz-snažiti. — *U Voltiģijinu rječniku:* izsnažiti ‚nettare, spurgare, ripulire' ‚reinigen, säubern'.

ISNEBÍVATI SE, isnèbîvâm se, *pf. (?) vidi* snebiti se. — *Složeno:* iz-snebivati. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Nek se sad iščudi, nek se isnebiva Zlatousnik. A. Kalić 473.

ISNÒVATI, isnujêm, *pf. isukati, izmotuti.* — *Složeno:* iz-snovati. — *Akc. je kao kod* iskļuvati. — *U Vukovu rječniku:* n. p. crijeva iz zaklana jagńeta, vide isukati.

ÍSO, *m. ime muško (hyp.* Isak *ili* Isidor *itd.).* — *Akc. se mijeńa u voc.* Îso. — *Prije našega vremena.* Iso. S. Novaković, pom. 68.

ISÒLITI, isòlîm, *pf. složeno:* iz-soliti, *znači: posve osoliti; s ovijem značeńem može biti da se govori u naše vrijeme, ali u jedina dva primjera (iz* xvi *i* xvii *vijeka), u kojima se nalazi, posve je drugo značeńe: u prvome kao da znači: izvaditi (zub), a u drugom odgovara latinskome* deducere. Zub li te toj boli? ne bi li što dao da ti se isoli? N. Naļeković 1, 186. I slavu moju u prah izsoli (‚et gloriam meam in pulverem deducat'). M. Alberti 260. psal. 7, 6. *da nije u ovijem primjerima postalo od* iseliti?

ISOP, *m.* Hyssopus officinalis L., *ńeka mirisna biļka.* — *Od lat.* hyssopus (ὕσσωπος). — *Između rječnika u Voltiģijinu* (‚isopo' ‚isop'). Noseć smočen isop kropļaše. M. Marulić 58. Isopa granicom okropi ti mene. M. Vetranić 1, 436. Isopom ļuveno okropi ti mene. N. Dimitrović 67. Uzmite kitu isopa i zamočite je u krv. Đ. Daničić, 2mojs. 12, 22. Isop, rus. иссопъ, češ. poļ. izop, Hyssopus offic. L. *(Sabļar, u siňskom rukopisu).* B. Šulek, im. 114.

ISPÀČATI SE, ispàčâm se, *pf. osloboditi se.* — *Složeno:* iz-pačati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Da se kako mogu iz duga ispačati, za sve bi drugo lako'. ‚Aja! moj brte, ne ispača se ti duga dok si živ'. J. Bogdanović.

ISPAČEŃE, *n. djelo kojijem se ispači.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izpačeńe, izopačeńe; *u Jambrešićevu:* ‚perversitas'; *u Voltiģijinu:* ‚perversità, scelleratezza' ‚bosheit, schandthat'.

ISPAČITEĻ, *m. čovjek koji ispači.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izpačitel, izopačitel ‚depravator'.

ISPAČITEĻICA, *f. žensko čeļade koje ispači.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izpačitelica, izopačitelica ‚depravatrix'.

ISPAČITI, ispačim, *pf. vidi* izopačiti. — *U pisca čakavca* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* ispačivati) *i u Voltiǵijinu* (ispačiti *i* izpačiti, ispačim, ispačujem ‚corrompere, guastare, infettare' ‚verderben'). Ta čovik ki bi ispačen zdrav u noći pojde na stan. Ivan trog. 38b.

ISPAČÍVATI, ispàčujêm *i* ispàčîvâm, *impf.* ispačiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izpačujem, izpačiti, zpačujem, izkvarujem, preobraćam, izopačujem, ozločestivam, ištotim ‚perverto, inverto, depravo'; *u Jambrešićevu:* ispačujem ‚perverto'; *u Voltiǵijinu: praes.* ispačujem *kod* ispačiti.

ÌSPADÂŃE, *n. djelo kojijem se ispada.* — *U Stulićevu i u Vukovu rječniku.*

ÌSPADATI, ìspadâm, *impf.* ispasti. — *Akc. je kao kod* ìzgledati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispadati. — *Između rječnika u Mikaļinu* (ispadati, ispasti ‚decido'), *u Belinu* (izpadati ‚cader dalle mani, dalla borsa o in simil modo' ‚decidere' 156b), *u Bjelostjenčevu* (izpadam, izpasti ‚decido'), *u Voltiǵijinu* (ispadati *i* izpadati, ispadnuti, *(griješkom)* ispadsti ‚cadere, cascar fuora' ‚herausfallen'), *u Stulićevu* (ispadati ‚exire, egredi, excidere, decidere'; izpadati ‚cadere, decidere'), *u Vukovu* (‚herausfallen' ‚excido'), *u Daničićevu* (‚excidere'). Kako ispada vučiji puть. Mon. serb. 93. (1330). Krozê gьvozdь ispadajuće z dêla. 95. (1330). Nis potokь koji ispada u bêlovodičky potokь. 144. (1349). Pravo na rašinьsky puть, kako ispada iz gvozda. Glasnik. 15, 280. (1348?). Plačno me rascvijeli, da srce ispada. M. Vetranić 1, 283. Srce mi ispada u tuzi i vaju. 1, 480. Od straha predaje duša nam ispada. 2, 307. Vesal mu ispada, sva mu put utrne. N. Naļešković 1, 335. S tolike mi ļuvezni duša ispada. M. Držić 424. Svi kolici ispadaju iz Krstjana i iz stada majke crkve. M. Divković, nauk. 36b. Sam iz vrijedne družbe ružan Iskarijot Juda ispada. G. Palmotić 3, 38b. Gvozdje ispada svijem iz ruka. 3, 179b. Iz koga broja ispadaš. V. Andrijašević, put. 280. Da u smrtne zube pada, odkud veće ne izpada. V. Došen 45b. Zrna iz klasa brez silnoga udarca ne ispadaju. I. Jablanci 67. Kojima stanu veće zubi ispadati. 139. Ti, reko*(h)*, koji bižeći priko sedamnaest vilajeta, gledao si gdi ti ispada drago kameńe. Đ. Rapić 138. Ispadaju iz kaldrme stijene. Nar. pjes. juk. 514. Pa na grivu końma ispadaju. Nar. pjes. petr. 2, 642.

ÌSPADÊŃE, *n. djelo kojijem se ispade.* — *U Stulićevu rječniku:* izpadeńe.

ISPADNIŠTVO, *n. uprav stańe, osobina onoga koji je ‚ispadnik', ali ovoj riječi potvrde nema, vidi* otpadnik. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (naštampano je sa starijim* č *mj.* š, *ali nije pouzdano).* Da ne bi tko stranputio i izpadničtvom red smutio. J. Kavańin 372a.

ÌSPADNUTI, ìspadnêm, *pf. vidi* ispasti.

ISPAHNUTI, ispahnem, *pf. istisnuti, izagnati.* — *isporedi* ispahtati. — *Složeno:* iz-pahnuti *(stslov.* pьhnąti, *ritati se, stslov.* pehnoti, pahnoti, *od korijena* pьh). — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* izpehnujem, izpehnuti ‚extrudo, extra trudo, per vim expello, excludo', v. izbijam.

ISPAHŃIVATI, ispahńujem *i* ispahńivam, *impf.* ispahnuti. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: praes.* ispahńujem *(kajkavski* izpehnujem, *vidi kod* ispahnuti).

ISPAHTATI, ispahtam, *pf. vidi* ispahnuti. — *U ugarskijeh Hrvata.* Teta na tu dicu palicu popala, ter jako srdita dicu van 'spahtala. Jačke. 166.

ÌSPÀKLITI, ìspaklîm, *pf.* picare, *izmazati paklom.* — *Složeno:* iz-pakliti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* XVII *vijeka (u jedinom primjeru sa* se, *pasivno), a između rječnika u Belinu* (izpakliti ‚pice foedare' 383a) *i u Stulićevu* (ispakliti *i* izpakliti ‚pice foedare'). Koji tiče u pakao, izpakliće se od ńega. P. Posilović, nasl. 31b.

ISPAKĻIVATI, ispakļujem *i* ìspakļîvâm, *impf.* ispakliti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ispaklivati *uz* ispakliti.

ÌSPAKOSTITI, ìspakostîm, *pf. ištetiti, iskvariti.* — *Složeno:* iz-pakostiti. — *Akc. je kao kod* ìzništaviti. — *Od prvijeh vremena do* XIV *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚damnum inferre'). Nikto da imь ništa ne ispakosti; u kojej li se župê što ispakosti, tazi župa voļa da da krivьce voļa da plati. Mon. serb. 16. (1195—1228). Kьto li se obrête izьpakostivь čьto ļubo domu svetago Nikoli. 114. (1321—1336). — *U naše se vrijeme u Lici govori u drugom značeńu: s velikom mukom dobiti (što od koga).* ‚Taj i taj tako 'e tvrd, da sam ja sa mukom to od ńega ispakostio'. ‚Ne mariš, neš ti od ńega to ispakostiti, pa da se na glavu staviš'. J. Bogdanović.

ISPÀLIČITI, ispàličîm, *pf.* (volove), izvući palice iz jarma i pustiti volove. Ļ. Stojanović.

ISPÁLITI, ìspâlîm, *pf. složeno:* iz-paliti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Od* XVII *vijeka.*

a. *spaliti.* — *Između rječnika u Mikaļinu* (ispaliti, ižeći ‚uro, comburo, deuro, exuro, cremo, concremo') *gdje se naj prije nalazi, u Voltiǵijinu* (‚abbruciare, divampare' ‚abbrennen, verbrennen'), *u Stulićevu* (‚urere, adurere, comburere, cremare, concremare'). Dobra zemļa, mislim, da je ona, koju gospodar ńe lijepo nađubri, pak ju u vrime svoje poore i privrati, da ju sunce izpali. B. Leaković, gov. 63. Ispali im kroz kape perčine. Nar. pjes. juk. 397.

b. *u prenesenom smislu, istrčati, pobjeći.* Jeli gdje ovuder oko kuća ispalio? Dubrovnik. 1870. 15.

c. *(pušku, top itd.) izbaciti.* — *Između rječnika u Vukovu* (pušku ‚abfeuern' ‚incendo' *s dodatkom da se govori u Dalmaciji).* Tu ispali bistra ǵeferdana. Nar. pjes. vuk. 4, 401. Oni na ńih puške ispališe. Nar. pjes. juk. 149. Ispalio puške garabine. 378. Dapače ih primali tamo gdje nisu ni puške ispalili. M. Pavlinović, razg. 47. Po dugačku ispalite diļku. Osvetn. 2, 122. — *I sa* se, *pasivno.* Sultan odredi, da se svi topovi od jednom ispale. S. Ļubiša, prip. 83.

ISPÀĻATI, ispàļâm, *pf.* ispļuskati paļkom *(paļem)* vodu iz lađe. M. Ružičić.

ISPÁĻÊŃE, *n. djelo kojijem se ispali.* — *U Mikaļinu rječniku i u Stulićevu.*

ISPAĻITI, ispaļim, *pf. na jednom mjestu* XVI *vijeka; značeńe se ne zna: ispaliti ili ispaļati?* Odgovor iz rike izpaļi, gdi paļu pisni se razlike. H. Lucić 277.

ÌSPANUTI, ìspanêm, *pf. vidi* ispasti.

ÌSPAPATI, ìspapâm, *pf. izjesti (dječja riječ).* — *Složeno:* iz-papati. — *U poslovici dubrovačkoj* XVII *vijeka.* Tko krinicu tuđu čeka, studenu je ispapa. (D.) Poslov. danič. 130. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPARA, *f. djelo kojijem se što ispari; ono što postane kad se što ispari (vidi* 2. ispariti). — *U pisaca našega vremena.* Što se znalo o toplini,

o ispari, o zgusnidbi. M. Pavlinović, rad. 31. Pomućena je tamnim zamrakami kužnih ispara. razl. spis. 387. Ispara, chem. (isparivańe), lat. ‚evaporatio' ‚evaporation, verdampfen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPARAKLÍSATI, isparàklîsâm, *pf. izderati, isparati (od čega će biti i postalo).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚zerfetzen' ‚dilacero'). Anterija mu se sva isparaklisala. M. Đ. Milićević, zim. več. 50.

ISPÀRAN, *m. deran (biće postalo od* isparati). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Olazi, vratriji isparane, ti da se u ļude miješaš!' J. Bogdanović.

ISPÁRATI, ispârâm, *pf. složeno:* iz-parati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. ‚auseinander schneiden' ‚discindo'. 2. (u Hrvatskoj) vide poderati (n. p. kńigu). *a) rasporiti.* Iz ńega criva izparaše. L. Ļubuški, pism. 25. Kapetana kada pogubiše, junaško mu srce izparaše. And. Kačić, razg. 213ª. Iz dubļine što lemeš ispara. J. S. Reļković 20. — *b) izderati, razderati.* Glava s trńem izparana i izbodena. I. J. P. Lučić, razg. 107. ‚Sav si se, moj sinko, eto ispara, reka' bi, da si se neđe kroz trńe provlačio'. ‚Ma đe si ovako košuļu ispara'? sva ti je evo isparana, svedno ka' da si u trńu bio'. ‚Sav si eto isparan od pete do glave'. ‚Sva su joj djeca isparana i poparana, nijedno na sebi nema ni kadi'. J. Bogdanović.

ISPARÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se što isparava.* — *U jednoga pisca našega vremena.* U sitnim kuglicama koje se isparavańem tečnosti zbiju. J. Pančić, botan. 11.

ISPARÁVATI SE, ispàrâvâm se, *impf. vidi* isparivati se *kod* isparivati. — *U pisaca našega vremena.* Kad je žarkost sunčana preko mere jaka, onda se vlaga iz zemļe isparava. P. Bolić, vinod. 1, 222. Toplota . . . isparava se. 2, 234.

ISPARBITI, isparbim, *pf. složeno:* iz-parbiti. *a) činiti da ko (objekat) dobije parnicu.* — *na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ima pouzdańe u jednomu likaru, da će ga izličiti; u jednomu parcu, da će ga isparbiti. G. Peštalić 146. — *b) dobiti parnicom.* — *u Stulićevu rječniku:* isparbiti *i* izparbiti ‚lite aliquid lucrari, obtinere'.

ISPARINA, *f. vidi* isparivańe. — *Načińeno u naše vrijeme.* Isparina, phys. (isparivańe, pareńe), ‚dampfbildung'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPARIONA, *f. sud u kojemu se isparuje (vidi* 2. ispariti *i* isparivati). — *Načińeno u naše vrijeme.* Ispariona, chem. ‚abdampfgefäss, abdampfschale', frc. egl. ‚capsule'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. ÌSPARITI, isparîm, *pf. posve opariti.* — *Složeno:* iz-pariti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVIII *vijeka.*

1. *aktivno.*

a. *posve ožeći, oprżiti, opeći.* — *U Belinu rječniku:* izpariti ‚scottare molto' ‚aduro' 660ᵇ; *u Stulićevu:* izpariti ‚perurere'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

b. *vrelom vodom politi što, isprati vrelom vodom.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu (vidi kod* 2, b) *i u Vukovu:* ‚abbrühen' ‚aqua fervida oluo'. Buro negašenim kročem i vodom ispariti. Z. Orfelin, podr. 59.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Neka odtle tebi objavi po jeziku izparenom cvilne glase svojih muka. J. Kavańin 391ᵇ. Izparen ‚scottato, leggermente abbruggiato' ‚adustus'. A. d. Bella, rječn. 660ᵇ.

b. *vidi* 1, b. Uzeše aļine i zamočiše je u smrdļivu lužiju, pa ga š nome *(sic)* udriše po glavi i po vratu . . . Vidiše da mu je sva glava isparena. M. Zoričić, zrc. 243. *i u Voltiģijinu rječniku:* izparen ‚scotato, bravato' ‚mit siedendem wasser verbrennen'.

3. *sa* se, *refleksivno i pasivno.*

a. *vidi* 1, a. Izpariti se ‚scottarsi' ‚aduri'. A. d. Bella, rječn. 660ᵇ.

b. *zgrijati se, ugrijati se.* — *U Vukovu rječniku:* ‚sich im bade oder beim feuer erwärmen' ‚calefio'.

2. ÌSPARITI, isparîm, *pf. činiti da što ishlapi, izvjetri.* — *Složeno:* iz-pariti. — *Načińeno u naše vrijeme.* Ispariti, chem. ‚abdampfen', frc. ‚faire évaporer', tal. ‚far svaporare', egl. ‚to make evaporate'; ispariti se, chem. ‚verdunsten, verdampfen, abrauchen', frc. ‚évaporer', egl. ‚to evaporate', tal. ‚evaporare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Kod refleksivnoga glagola kao da se značeńe razlikuje od* ishlapiti *i* izvjetriti *u tome što kod ispareńa ono što vjetri postaje magla ili dim te se može vidjeti.*

ISPARÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se isparuje.* Trava isparivańem svojim gadan vkus grožđu daje. P. Bolić, vinod. 1, 222.

ISPARÍVATI, ispàrujêm *i* ispàrîvâm, *impf.* 2. ispariti. — *Načińeno u naše vrijeme.* Pričine koje zabrańuju vlagi i rosi brzo isparivati se. P. Bolić, vinod. 1, 111. Isparivati, phys. ‚ausdünsten (ausdunsten machen)', tal. ‚evaporare'; isparivati se, phys. ‚ausdunsten, als dunst aufsteigen', tal. ‚ovaporare, esalare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPAROMJER, *m. sprava kojom se mjeri isparivańe.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Isparomjer, phys. ‚athmometer, dunstmesser', tal. ‚atmometro'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPAS, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Ispasu. Sr. nov. 1868. 169. 1872. 255.

ÌSPASÎŠTE, *n. vidi* ispašište.

1. ÌSPASTI (ispadnuti, ispanuti), ispádêm (ispadnêm, ispanêm), *pf.* excidere, *padajući izići.* — *Složeno:* iz-pasti (padnuti, panuti). — *Radi oblika i akcenta vidi* 1. dopasti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispasti *i rus.* испасть. — *U jednom primjeru* XVI *vijeka stoji refleksivni oblik (sa* se) *s aktivnijem značeńem (možebiti pisarskom ili štamparskom griješkom):* Izpade mu se vlastiti verni mačić. P. Zoranić 30ᵇ. — *Između rječnika u Mikaļinu* (ispasti, vidi ispadati), *u Belinu* (izpasti ‚cader dalle mani, dalla borsa o in simil modo' ‚decidero' 156ᵇ), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* ispadati), *u Voltiģijinu (vidi kod* ispadati), *u Stulićevu (griješkom* ispadsti ‚exiro, egredi, excidere, decidere', *i* izpadsti, v. izpadati), *u Vukovu* (ispasti, ispadnem, 1. ‚herausfallen' ‚excido, elabor'. 2. na brdo, pred kulu ‚hinauslaufen' ‚excurro', cf. iskočiti), *u Daničićevu* (ispasti, ispadu ‚excidero').

a. *sa značeńem kazanijem sprijeda. a) u pravom smislu.* Tudije ispade Luci ubrusac. Pril. jag. ark. 9, 103. (1468). Meni sviraoca pripusta ispade iz usta. M. Votranić 2, 122. Izpade zub po zub, bez meštra vade se. N. Naļeškoviċ 1, 342. Ļubmir, ispadši mu iz ruke oružje, govori. M. Držić 76. Nut' gdje mu je gaćnik, junaci, ispao! 364. Mač mi van ispade iz pasa gdi staše. D. Rańina 61ª. Kô mu iz ruka oštri hanğar ne ispade. G. Palmotić 1, 179. Iz ruka mu stijenje ispade. 3, 30ª. Ispade mi list iz ruke. P. Ka-

navelić, iv. 227. Jedinъ zubъ ispadnulъ beše. Glasnik. 22, 229. (xvii *vijek*). Ispade mu sikira iz ruku. J. Banovac, pred. 125. Nikada je *(lađu)* nisu privratili, nit' ispali iz ńe. F. Lastrić, svet. 95a. Ali, Turci, ne vidite? ispale vam crne oči! Nar. pjes. bog. 8. Znam iz vrane što izpane težko soko kad postane. V. Došen 38a. Il' ako joj ispade kitica, ona čuva da ne zgrabe dica. M. A. Reļković, sat. 37a. Nego jim odmah ispade iz ruku oružje. sabr. 33. Od straha mu knjiga ispanula. Nar. pjes. vuk. 1, 122. Ta l' ne vidiš? ispale ti oči! 2, 280. Pokrij oči, obje ti ispale! 2, 553. Ovake se rane ne vidaju: lijeva je noga salomļena, . . . ispale su crne ģigerice. 2, 563. Iz vrane što ispane, teško soko postane. Nar. posl. vuk. 97. Koje oko zaplakalo ono ispalo! 141. Ko na zvijezde laje, ispašće mu zubi. 149. Tako mi oči ne ispale! 303. Zato se kašto puši po gdjekojijem kućama, da hoće oči da ispadnu od dima. Vuk, živ. 248. Duždu sam mio kao da sam mu kroz pupak ispao. S. Ļubiša, prip. 267. — *b) u prenesenom ili metaforičkom smislu.* Kad iz glave svist izpade. V. Došen 155a. Da ne bi izpala koja riječ iz justa ńihovijeh. J. Matović 318. — *često narod kaže da ‚duša ispadne' sa značenjem: umrijeti.* Neg' te žena bubala, dok ti duša ispala. Nar. pjes. vuk. 1, 89. Brzo Mujo pripade Aliji, ali mu je duša ispanula. 2, 51. I da bi ti duša ne ispala, dok turskoga cara ne dvorio! 2, 197. Hoće li mu ispanuti duša. 4, 11. Al' mu na put duša ispanula. Pjev. crn. 28b. Ev' iz mene sad će ispast duša. 176b. Tako mi duša hrišćanski ispala! Nar. posl. vuk. 301. Tako mi lako duša ispala! 302. Da mu od straha duša ne ispane. S. Ļubiša, prip. 153. Dok ti duša kroz nozdra ispane. 215. — *metaforički stoji i u ovijem primjerima:* Duša je tada putnik, zašto je ispala iz stada Božjega. M. Divković, nauk. 67b. Ako izpod barjaka Isukrstova izpadete, ako se od ńegove čete odlučite. Đ. Rapić 246.

b. *u ńekijem slučajima znači kao pokazati se (kroz što), pomoliti se.* Udari ga u prsi junačke, na pleći mu jatagan ispao. Nar. pjes. vuk. 4, 127. A kroz ńega ispanuli lakti. Nar. pjes. juk. 139. Kroz opanke prsti ispanuli. 397.

c. *brzo izići, iskočiti, ili uopće izići.* U to doba pali pred mehanu, a ispade krčmarica Jana. Nar. pjes. vuk. 2, 415. Ispadoše Arapove sluge, da pod Markom dobra końa prime. 2, 422. Sva Korita pritisnula tama, a iz tame ispadoše vuci. 3, 457. Jeste dobri junak ispanuo od prostrane lomne gore Crne. 4, 126. Jest mi silan Marko ispanuo, i sad neđe Marko j' u planini. Pjev. crn. 197b. Ne smijaše ńima ispanuti izvan grada lovca ni trgovca. Ogled. sr. 484. Pa ispade Rado iz odaje. Nar. pjes. juk. 356. A iz magle junak ispanuo. Nar. pjes. petr. 2, 540. Otvore se vrata i ispane jedan hromac u zelenoj haļini. S. Ļubiša, prip. 11. Naglo ispanu iz krčme i podu da vide. 168.

d. *pojaviti se, doći (osobito iz nenadu). a) u pravom smislu.* Kad ispade Jovan na Labudu, želno li ga sluge ugledale. Nar. pjes. vuk. 2, 37. Oj družbino, moja braćo draga! ispadnite na drum za busiju. 2, 78. Ali treća vojska ispanula, pred ńome je Krcunović Pero. 3, 277. I odoše u Pivu pitomnu na dvorove sestri dva Šarenca; a kad blizu kule ispadoše, ugleda ih sestra dva Šarenca. 4, 100. Ispanulo pred tavnicu momče. Pjev. crn. 19b. Pa i treća dava ispanula. Ogled. sr. 60. Pak ispade na Kunar planinu. Nar. pjes. juk. 158. — *b) u prenesenom se smislu kaže o sreći, da kome ispane.* Pa da bi mi sreća ispanula. Nar. pjes. herc. vuk. 152. Ovoj siroti đevojci ispala sreća da se udava. V. Vrčević, igre. 16. — *amo može pripadati i ovo:* Da mu igra iza ruke boļe ispadne. V. Vrčević, igre. 8.

e. *postati (kad što postane drukčije nego je prije bilo).* Biše boja za devet godina, jedan drugom nadoļet ne može, Lazar bješe vitez ispanuo. Pjev. crn. 121b. Ona zeta poznat ne mogaše, e bijaše vitez ispanuo. 121b. Ne mogahu poznati Lazara, ni Đuro ga poznat ne mogaše, ni majka mu Đurova Jerina, dokle im ga drugi ne kazaše; kad ga Đuro pozna i Jerina, i sami se oni začudiše, kakav bješe vitez ispanuo. 122a.

f. *o očima, ali ne u pravom smislu kao kod* a, *a), nego u prenesenome, kao zaći, zavesti se.* A Turčinu oči ispadoše, koliko mu nešto žao bješe, te on gleda što se čini š ńome. Nar. pjes. vuk. 2, 286.

g. *gotovo kao izgubiti. a) ono što se izgubi stoji u gen.* — xii *i* xiii *vijeka u knjigama pisanima crkvenijem jezikom.* Drěvomь ispadosmo rajskyje pište. Stefan, sim. pam. šaf. 16. Drěvomь ispadohomь raskyje pište, drěvomь že paky porodьnomu žitiju sьpodobļeni byhomь. Domentijana 67. — *b) ono što se izgubi stoji u gen. s prijedlogom* od (otь). — xiv *vijeka u spomeniku pisanom miješanijem jezikom.* Ako se priluči vrême i obubože gospodinь knezь Stefanь i gospodinь Vlьkь i ispadu otь svoga gospodstva. Glasnik. 24, 281. (1396). — *c) ono što se izgubi stoji u gen. s prijedlogom* iz *(ako koji primjer ne pripada među krajńe kod* a, *a)).* Istom da iz voļe budu mu ne ispala. H. Lucić 254. Kadano ga opet *(Bog)* u svoju milost primi, is koje svojijem sagriješenjem bješe ispao i odpao. M. Divković, bes. 46b. Iz koje *(ńegove milosti)* nezafalni izpadosmo. A. Kanižlić, utoč. 735. Da ja iz baštinstva gospodńeg ispadnem. E. Pavić, ozl. 253. — *d) u jednom primjeru iz* xiii *vijeka nije izrečeno što se izgubi, ali je jamačno značeńe: izgubiti (kod suda, na pravdi).* Onьzi krajaninь da pride u Dubrovьnikь, i u dvorь dubrovьčki čini pravinu; ako isьpade, da plati sь svojimь dobitьkomь. Mon. serb. 31. (1247). — *može biti da amo pripada i ovaj primjer, ali u ńemu* ispasti *moglo bi značiti i: propasti, upropastiti se.* Ako muž bude zarnik, tat, raspikuća i u svem ispao. Zborn. 166b.

h. *izmršati (o jagodicama na licu).* Dugački obraza s ispalim jagodicama. Vuk, dan. 4, 20. — *i o blagu (domaćoj životńi). u sjevernoj Dalmaciji.* Blago ispadne, t. j. smršavi. J. Grupković.

2. ÌSPASTI, ispásêm, *pf. posve popasti.* — *Složeno:* iz-pasti *(osn.* pas). — *Akc. je kao kod* ispresti. — *Od prvijeh vremena, a između rjećnika u Daničićevu* (ispasti, ispasu ‚depascere'). Da platitь što je ispaslь. Zak. duš. pam. šaf. 36. — *Pasivno.* Ni gora izpasena, ni Bog izmoļen. (D). Poslov. danič. 79. — *Sa* se, *pasivno.* Da svako selo svoje gaje gaji i čuva jedan od drugoga dotle dokle se ispase vomi. Stat. poļ. ark. 5, 264.

ISPASTRITI, ispastrim, *pf. išarati.* — *Složeno:* iz-pastriti (a *stoji mj. ńegdašńega* ь; *radi korijena vidi kod* pastrva). — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom (s* ь), *a između rjećnika u Daničićevu* (ispьstriti ‚vario colore ornare'). Zavêsi zlatomь ispьštreny. Domentijanb 33. Kyimi cvêty dobro ispьštrenyimi i blagovonьnyimi . . . Danilo 82.

ÌSPAŠA, *f. vidi* pâša. — *Akc. se mijeńa u gen. pl.* ìspâšâ. — *Postaje od* 2. ispasti. — *Od*

XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide paša *s primjerom:* Očerao ovce na ispašu). Zakon od gaja ali ispaše ali gaj kada je ure ispaša. Stat. poļ. ark. 5, 257. Ispaše ne ima braniti susidь. 265. Pasti po ispaši. 266. Kad ko dade ovce na ispašu. V. Bogišić, zborn. 492. Nije rodne zemļe za orańa, nit' tratine za ispašu blagu. Osvetn. 5, 23.

ISPAŠAJ, *m. vidi* ispašište. — *U jednoga pisca našega vremena.* A Nikici daše izpašaja mimo Nikšić na Bańane ravne, na Kolašin i Beranske strane. Osvetn. 5, 135.

ISPÁŠĆÂŃE, *n. vidi* ispaštańe.

ISPÁŠĆATI, *vidi* ispaštati.

ÌSPAŠÎŠTE, *n. mjesto gdje stoka puse — Postaje od* 2. ispasti, *te bi po tome glasilo* ispasište *(vidi na kraju), ali se shvaća kao da postaje od* ispaša. — *U čakavaca i nekijeh zapadnijeh štokavaca mj.* št *ima* šč. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Vukovu:* mjesto de stoka pase ‚die weide (weideplatz)' ‚pascuum'. Za krče ke krčiše na izpašišćih. Mon. croat. 57. (1433). Nek se znade, da se zla ne rade rad tržišća i rad ispašišća. Osvetn. 3, 27. — *Sa* s *mj.* š. Tužeći se naj veće za tisnoću ispasišća. Mon. croat. 60. (1437). Togaj ispasišta i onogaj. Stat. poļ. ark. 5, 261.

ÌSPAŠNÎK, *m. vidi* ispašište. — *U jednoga pisca našega vremena.* Za usjeva ńivo usprļane, za ukosa malo je i bilo, i za paše nesta izpašnika. Osvetn. 5, 106.

ISPÁŠTÂŃE, *n. djelo kojijem se ispašta. — Glasi i* ispašćańe. — *U Vukovu rječniku:* ispaštańe *i* ispašćańe, 1. ‚das büssen', ‚luitio'. 2. ‚das fasten' ‚jejunium'.

ISPÁŠTATI, ìspâštâm, *impf.* ispostiti. — *Akc. je kao kod* ispitati. — -st- *(kod* ispostiti) *omekšavši može postati* šč *i* št, *te glasi i* ispašćati. — *U naše vrijeme (s osobitijem značeńima). — U Vukovu rječniku:* (ispaštati *i* ispašćati) ‚für etwas büssen' ‚luo' *(uopće učiniti pokoru). — U jednom primjeru: čistiti mrsne sudove.* Obično se taj dan svi mrsni sudovi ispaštaju; sve se pere i čisti; mnogi se lonci koji su se napili masti motnu u vatru te sva mast izgori u ńima i oni ostanu beli kao da su novi. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 5.

ISPAT, *m. potvrda, svjedoģba, arap.* ithbât, *tur.* isbat. — *U naše vrijeme.* Pa sve Marku po istini kaže, a Marko joj ništa ne vjerujo, ispat mlada u ńedri nosašo, pa ga Marku turi na koļeno. Pjov. crn. 219a. Kadija reče obojici: ‚Hajte s Bogom! pa od danas do mjesec dana opet dodite, i gledaj ti, rajo, da nađeš ispate a ti, mumine, ako ne bude ispata, da se zakuneš'. Nar. prip. vrč. 83. Ispat — dokaz. V. Bogišić, zborn. 539.

ÌSPATITI, ispatîm, *pf. posve, mnogo podnijeti (zlo, muku itd.).* — *Složeno:* iz-patiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚multa pati'). Mńahomo novoļni grješnici da ti smo ispatili. Zborn. 126a. Ako li je u čistilu, neka pati, dokle godi sve koliko ne ispati što je zaslužio. M. Divković, bes. 686b. Zašto je od potrebe ispatiti aliti na ovomu svijetu aliti na onomu. M. Divković, zlam. 51a. Neka ispatiš što si zaslužila. 51a.

ISPÁVATI, ìspâvâm, *pf. dobiti spavajući. — Složeno:* iz-spavati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U Vukovu rječniku:* ‚erschlafen' ‚dormiendo acquiro'. — *Sa* se, *refleksivno, naspati se, naspavati se. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚sich ausschlafen' ‚satis dormivisse'). Kad se izspavao, priznao svoju pogrešku. Z. Orfelin, podr. 36.

ÌSPECATI, ìspecâm, *pf. pecańem nagrditi. — Složeno:* iz-pecati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu* (‚mordicus aliquem objurgare') *gdje je samo u prenesenom, metaforičkom značeńu: riječima koga uvrijediti, ujesti.* Da te nijesu ose ispecale? (Z). Poslov. danič. 14. — *U Dubrovniku se kaže:* ‚Ispecale su me buhe, muhe' *itd.* P. Budmani.

ISPEČÁLITI, ispèčâlîm, *pf. posve ožalostiti. — Složeno:* iz-pečaliti. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka.* Izpečaļenu dušu pridava i umiro. I. M. Mattei 321.

ISPÈČÊŃE, *n djelo kojijem se ispeče. — Stariji je oblik* ispečenje. — *U Mikaļinu rječniku:* ispečenje, pečenje ‚assatio'; *u Belinu:* ispočenje ‚assatio' 105a; *u Bjelostjenčevu:* izpečeńe ‚assatio'; *u Stulićevu:* ‚actus torrendi, coctio'.

ISPÉČITI, ìspêčîm, *pf. iskriviti (obično o udima i drugijem dijelovima od tijela). — isporedi* iskopečiti. — *Složeno:* iz-pečiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U jednoga pisca* XVII *vijeka (pasivno).* Uda tvoja, ah! mršava, nemilo su raztegnuta, na križu su ispečena. B. Kašić, nač. 53. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku, naj češće sa* se, *refleksivno.* ‚Ispečiti se od bolesti, od straha' *itd.* P. Budmani.

ISPÈĆATI, ispèćâm, *pf. izvaditi iz peći (n. p. hļeb). — impf.:* ispećavati. — *Složeno:* iz-pećati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U Stulićevu rječniku:* izpećati ‚furno educere', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPEĆÁVATI, ispèćâvâm, *impf.* ispećati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Stulićevu rječniku:* izpećavati *uz* izpećati, *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPÈĆI, ispèćêm, *pf. posve dopeći, svršiti pečeńe (obično samo kao perfektivni glagol prema* peći). — *Složeno:* iz-peći. — *Akc. se mijeńa u praes.* 1 *i* 2 *pl.* ispečémo, ispečéte *(i* ispèčêmo, ispèčête), *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìspeče, *u part. pract. act. sing. m.* ìspekao. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispešti. — *Između rječnika u Mikaļinu* (ispeći, peći ‚asso, torreo, torrefacio'), *u Belinu* (izpeći ‚arrostire, cuocere arrosto' ‚asso'; ‚finir d' arrostire' ‚assare'; izpeći na suncu ‚arrostire al sole' ‚solo torrere' 105a), *u Bjelostjenčevu* (izpočem ‚asso'), *u Voltiģijinu* (izpeći *i griješkom* izpoči ‚arrostire, rostire beno' ‚ausbraten'), *u Stulićevu* (‚torrefacere, coquere'), *u Vukovu* (1. ‚backen' ‚pinso', n. p. hļeb. 2. ‚braten' ‚asso', n. p. jagńe, ćurku. 3. rakiju ‚brennen' ‚cremo'. 4. zanat ‚gründlich erlernen' ‚condisco': Ispeci pa reci ‚überlegen').

1. *aktivno.*

a. *u pravom smislu.* Kapuna imamo, ploće još ispoci. N. Naļeškoviċ 1, 274. Vatra ispekavši meso čini ga da je slatko. M. Radnić 380a. Da ispočo jednu junicu. J. Filipović 3, 263a. Ispekli kokoš. F. Lastrić, ned. 60. Dijete ubila, rasjekla, polovicu ispekla, polovicu svarila. A. Kalić 550. Prase nije baš pečońe stražńe, osobito tko ga ispoć znade. J. S. Reļković 336. Ispeci mi šarku koku koja ne nosi. Nar. pjes. vuk. 1, 512. Te pogodi ono jagńe crno, pa g' ispečo drumu u planini, ispečo ga, pa objedovao. 2, 20. I ispeci trideset ovnovah. 3, 445. Jel' Cincara na vatri ispek'o? 4, 204. Zakoļite

pa ga ispecite. Nar. pjes. petr. 2, 45. — Sara zamijesi i izpeče pogače. M. Radnić 501a. Nije zadosta brašno vodom zamisiti i kruh skuvati nego je potriba i u vatri ga ispeći. F. Lastrić, ned. 80. A ne znade ni ispeći kruha. M. A. Reljković, sat. E8b. Lisica umijesi od zemļe kolače, i ispekavši ih namaže ih medom. Nar. prip. vuk. 223. — Rakiju ćeš ispeći. P. Bolić, vinodjel. 2, 28. — I po jednu kavu ispekoše. Nar. pjes. vuk. 4, 384. Kaveģije kavu ispekoše. Nar. pjes. petr. 2, 27.

b. *gdjegdje se upotrebļava i sa značenjem: opeći, ožeći (vidi naj krajńi primjer kod* 2).

c. *u prenesenom smislu (vidi u Vukovu rječniku). a) dobro izučiti (n. p. zanat).* Ispekao zanat (izučio dobro). Nar. posl. vuk. 105. — *b) izmisliti, razmisliti, proučiti.* Ispeci, pak reci. (Smisli dobro, pa onda reci). Nar. posl. vuk. 105. Ti ćeš boļe ispeći nego ću ja reći. (Ti ćeš to boļe smisliti nego što ti ja umijem skazati). 317. Ja ono niti sam kazao u ļutini, niti kome za inat ili za ļubav, nego sam naj prije dobro ispekao. Vuk, odg. na utuk. 32.

2. *pasivno.* Ispečen kapun. M. Držić 271. Dječica u peći ispečena. V. Andrijašević, put. 174. Boļe *(bi bilo)* u ogńu izpečeni da smo ostali Sikimitim. J. Kavańin 571a. Pred pašom je ovca ispečena. Nar. pjes. vuk. 3, 447. — Kruh . . . ogńem izpečen. I. Grličić 110. Zašto ako kruh samliven, skuvan, ispečen, i oladen, i od ńega se učini pravo tilo Isukrstovo . . . J. Banovac, razg. 225. Kruh zakuvan i na ogńu ispečen. A. Kanižlić, kam. 491. — Po jednoj opeki neispečenoj. M. Radnić 9a. U ńekim mestima ispečenu sadru s grožđem mešaju. P. Bolić, vinodjel. 2, 156. — Ispečena rakija. 2, 27. — *(vidi* 1, b) Vas ispečen jedva u kćerinu kuću pođe. B. Kašić, per. 189.

3. *sa* se, *pasivno. — Između rječnika u Belinu* (izpeći se ‚arrostirsi, cuocersi arrosto' ‚torresci' 105b) *i u Stulićevu* (‚torrescere, coqui'). Ne bi se jaje ispeklo, odkle ga sam ostavila u kući našoj. M. Držić 412. — Vidit je mlogo puta brašno dobro i lipo, al' ako se ne ugodi zamisiti i ispeći, kruh niti drag ni sladak. F. Lastrić, ned. 27. Kad se pogača ispeče i izvade je iz vatre. Nar. prip. vuk. 202. — Mlogo puta najde se, da u trisku spade kako kamen, na priliku krištala, i čini se od gusta i sumporita izdihańa stisnuti i ispeći u ladnu oblaku. A. Baćić 442.

ISPÈDEPSATI, ispèdepšêm, *pf. svršiti pedepsańe, posve pedepsati. — Složeno:* iz-pedepsati. *— Od* XVIII *vijeka u Dubrovniku (s akcentom kao što je gore zabiļežen).* Budući ga kajanjem izpedepsala u meni. I. M. Mattei 116. Ni ogńi pakļeni ne mogu dostojno izpedopsati taku savišńost nećutļivosti. 117. — *I u naše vrijeme u Lici (s drugijem akcentom:* ispodèpsati, ispedèpšêm). ‚Živo treba ńega ispedepsati, pa će on onda pametniji, mirniji i vredniji biti'. J. Bogdanović.

ISPEDITORIJA, *f. vidi* espeditoria. — *isporedi* ispiditorija. — *Na jednom mjestu* XV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (‚expeditoria'). Ovь listь budi gospodinu knezu i vlastelomь za ispeditoriju, za tvrьdavu i za svêdočastvo, jere samь imala na punoo tisuću dukata zlatijehь. Mon. serb. 502. (1467).

ÌSPEK, *m. ńekoliko rakije što se daje onome čiji je kotao kao najam za kotao kod pečeńa rakije. — isporedi* kotlarina. — *Od* ispeći. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚kesselzins (?)' ‚portio sicerae pro commodato lebete ad cremandam siceram'). Kmetovi dadoše joj u kazanu da ima ispek dok traje. Glasnik. II, 1, 66. (1808).

ISPÉĻÂŃE, *n. djelo kojijem se ispeļa. — U Bjelostjenčevu rječniku:* izpelańe, izvedeńe ‚eductio'.

ISPÉĻATI, ispêļâm, *pf. izvaditi, izvesti, iznijeti. — Složeno:* iz-peļati. — *Od* XV *vijeka po sjevero-zapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* ispeļavati), *u Voltigijinu* (izpeļati ‚condurre, menar fuora' ‚hinausführen'), *u Stulićevu* (izpeļati, v. odpeļati *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).*

a. *aktivno.* Van ga ispeļašc. M. Marulić 185. Isusa Hrista od mrtvih opet ispeļati. Anton Dalm., ap. 14a. Zapovida ih van Rima izpeļati. F. Glavinić, cvit. 174b. Lava čini *(cesar)* ispeļati proti Vidu, da ga razdere. 189b. Izpeļaj od straže dušu moju. 336b. Verom puk izpeļavši iz zemļe Egipta. posl. 27. Ki izpeļa Vlahe iz Turak. P. Vitezović, kron. 190. Pojdo u tamnicu, ter vanka izpeļa tu tužnu mladicu. Oliva. 40. Imaš napravit malin, kola, vodu 'speļat. Nar. prip. mikul. 90.

b. *pasivno.* Bi . . . puk Izraelski iz Egipta izpeļan. F. Glavinić, posl. 33.

ISPEĻÁVATI, ispèļâvâm, *impf.* ispeļati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izpeļavam, izpeļati, izvodim, izvesti, t. j. van peļam, vodim ‚educo, produco, foras educo'. 2. izpeļavam, van vozim ‚eveho, foras veho', v. izvažam. 3. izpeļavam suze iz očih, keru iz života, sok iz kakve trave ‚elicio'.

ISPÈNDATI SE, ispèndâm so, *pf. u zagoneci.* Kumo, daj mi tvoje rende, da se izrendam, da se ispendam, pa ću ti opet vratiti. *odgonetļaj:* sito. Nar. zag. nov. 209.

ISPÈNGÂŃE, *n. djelo kojijem se ispenga (vidi* 1. ispengati). — *Stariji je oblik* ispenganje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (ispenganje, ispisanje mastju ‚pictura'). Koji se ponosiš ispengańem svoje grobnice. M. Radnić 181a.

1. ISPÈNGATI, ispèngâm, *pf.* expingere, *posve naslikati, posve obojiti. — isporedi* ispeńgati. — *Složeno:* iz-pengati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (ispengati, ispisati mastju ‚pingo, depingo, pictura exprimo'). Ne divičanski obraz izpenga iliti priliku perom izveze. F. Lastrić, od' 369. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku:* ispengati kuću, vrata *itd.* P. Budmani.

2. ISPÈNGATI, ispèngâm, *pf. očistiti spengom (spužvom, sunđerom), pa i uopće čim drugijem. — Složeno:* iz-spengati. Ispengati, *σπογγίζω*, očistiti. Slovinac. 1881. 437. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Kad se okupaš *(ili* kad se umiješ), dobro se ispengaj'. P. Budmani.

ISPÈŃATI, *vidi* ispeti.

ISPÈŃGATI, ispèńgâm, *pf. vidi* 1. ispengati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Lipotu ńe ispeńgati pod prilikom razliki svitlosti nebeskije nadmeću se. F. Lastrić, test. 350a.

ISPEPÈLITI, ispèpelîm, *pf. posve posuti pepelom. — Složeno:* iz-pepeliti. — *U Belinu rječniku:* izpepeliti ‚imbrattare di cenere' ‚cineri inficere' 184a, *i u Stulićevu:* izpepeliti, izpepeļujem *i* izpepeļivam ‚cinere conspergere'.

ISPEPEĻÍVATI, ispepèļujêm *i* ispepèļîvâm, *impf.* ispepeliti. — *U Stulićevu rječniku:* izpepeļivati, freq. v. izpepeliti, *a kod ovoga ima praes.* izpepeļujem *i* izpepeļivam.

ISPERDÁŠITI, ispèrdâšîm, *pf. istegnuti, posve otegnuti (kožu). — Složeno:* iz-perdašiti. — *Akc.*

je kao kod izjednačiti. — *U Vukovu rječniku:* ‚bei den kürschnern: ein fell ausziehen, dehnen' ‚extendo'.

ISPÈRITI SE, isperîm se, *pf. u Vukovu rječniku:* vide izvitoperiti. — *Složeno:* iz-periti *(vidi kod* naperiti). — *Akc. je kao kod* iznositi.

ISPERÙŠÂŃE, *n. djelo kojijem se isperuša.* — *U Belinu rječniku: (sa starijim* -nj- *mj.* ń) izperušanje 550ª.

ISPERÙŠATI, isperùšâm, *pf. posve operušati.* — *Složeno:* iz-perušati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U Belinu rječniku:* izperušati ‚plumas detrahere' 550ª; *u Voltićijinu:* izperušati, izperušam, izperušavam ‚spennare, spennacchiare' ‚die federn ausrupfen'; *u Stulićevu:* izperušati, v. operušati.

ISPERUŠÁVATI, isperùšâvâm, *impf.* isperušati. — *Akc. je kao kod* istovaravati. — *U Voltićijinu rječniku: praes.* izperušavam *kod* izperušati.

ISPERÙTATI SE, isperùtâm se, *pf. n. p. koža, lice, kad izide po ńemu kao perut što je po glavi.* — *Složeno:* iz-perutati, *ili je postalo od* iz *i* perut *nastavkom* a. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno.* Ako li se ispuca koža i isperuta, u Alesinačkoj rade ovako. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 107.

ISPÉSTÂŃE, *n. djelo kojijem se ispesta.* — *U Stulićevu rječniku.*

ISPÉSTATI, ispêstâm, *pf. izbiti, izlupati pestima (koga).* — *Složeno:* iz-pestati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U Mikaljinu rječniku:* ispestati, napestati ‚dar molti pugni' ‚multos colaphos vel pugnos incutere vel impingere sive infringere vel infligere'; *u Belinu:* izpestati koga ‚pestare, o lacerare uno con pugni' ‚pugnis aliquem contundere' 595ᵇ; *u Bjelostjenčevu: part. praet. pass.* izpestan, v. izpļuskan i ostala; *u Voltićijinu (gdje, ali jamačno griješkom, ima drugo značenje: izgaziti, iščepati):* ‚pestare, calpestare' ‚treten, betreten'; *u Stulićevu:* ispestati *i* izpestati ‚pugnis caedere, contundere, conscindere'. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani; *i u Stonu.* ‚Dobro sam ga ispestala'. M. Milas. — *Sa* se, *recipročno. u Mikaljinu rječniku:* ispestati se zajedno ‚certare simul pugnis', *i u Stulićevu:* ispestati se među sobom ‚pugnis contendere'.

ISPESTÁVATI, ispèstâvâm, *impf.* ispestati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izpestavam, bijem se šakami ‚pugnis certo'.

ÌSPĚTI, ìspnêm *i* ispeńêm, *pf. posve popeti.* — *impf.:* ispińati. — *Složeno:* iz-peti. — *Radi oblika vidi* peti, *ali treba dodati da u ńekijem narodnijem pjesmama našega vremena ima aorist takovi kao da je inf.:* ispeńati. Ispońe se jedan na drugoga, dok se Cvetko na beden ispeńa. Nar. pjes. stojad. 2, 139. Ispeńa se pod peńger od kule. 2, 156. — *Akc. kaki je u inf. taki je u aor.* ispêh *(osim 2 i 3 sing.), u ger. praet.* ispêvši; *kaki je u praes.* ìspnêm *taki je u aor.* 2 *i 3 sing.* ìspê, *u part. praet. act.* ìspeo, ìspêla *(u Dubrovniku* ispêla), *u part. praet. pass.* ìspêt; *drukčije je u impt.* ispni *i* ispêńi. — *Od* xviii *vijeka (vidi kod* c).

a. *aktivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (izpeti, izpińem ‚elevare') *i u Vukovu* (‚in die höhe heben' ‚elevo'). Kad budu ga ispeli na križ . . . kad budete ispeti sina . . . S. Rosa 121ª.

b. *pasivno.* Ako budem ispet od zemļe. S. Rosa 131ᵇ.

c. *sa* se, *refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (izpeti se ‚alzarsi in punta di piedi' ‚consistere digitis' 68ᵇ) *gdje se naj prije nahodi, u Voltićijinu* (izpeti se, izpińam se ‚arrampicarsi, aggrapparsi' ‚kletern, hinaufkriechen'), *u Stulićevu* (izpeti se ‚elevari'), *u Vukovu* (1. ‚hinaufgehen, klettern' ‚ascendo'. 2. ispeo mu se čir za vrat, ispela mu se jašterica na jezik ‚ausbrechen' ‚erumpo'). Ispe se na jedan stabar. S. Rosa 128ª. *vidi i sprijeda dva primjera iz* Nar. pjes. stojad. — *I u osobitom smislu, o otoku (na tijelu), vidi i u Vukovu rječniku.* Jer je ličina odveć debela za ńegovo grlo, pa će mu se žuļ ispeti. Nar. prip. vrč. 8.

ÌSPIČUTURA, *m. čovjek koji ispije čuturu vina (kaže se u šali).* — *U Vukovu rječniku:* ‚(im scherze) der tschutura-austrinker' ‚potor'. cf. izjedipogača.

ISPIĆÈVATI, ispìćujêm, *impf. vidi* ispitivati. — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka.* Grihe izpićevati. F. Glavinić, svit. 42. Podal jest oblast grihe odriševati, toga radi i od ńih izpićevati. 43.

ISPIĆÍVATI, ispìćujêm *i* ispićîvâm, *impf. vidi* ispitivati. — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka.* Budući se dovela desetina na vele malahan i kako nijedan dio, ovi isti jedva i nigda cilu crikva izpićiva. M. Bijanković 146.

ISPIDITORIJA, *f. vidi* espeditorija. — *U spomenicima* xv *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* ‚expeditoria'. Kako se udrļži u ispiditori*(ji)*, koje više rečene ispiditorije imaju knezь i vlastele u sebe. Mon. serb. 503. (1467—1470). Dasmo ovi našь listь za ispiditoriju. 510. (1470).

ISPIHNIVATI, ispihnujem *i* ispihnivam, *impf.* ispihnuti. — *U Stulićevu rječniku:* ispihnivati, ispihnivam *uz* ispihnuti, *u kod ovoga ima praes.* ispihnujem *i* ispihnivam. — *nepouzdano.*

ISPIHNUTI, ispihnem, *pf. u Mikaljinu rječniku:* ispihnuti, zdimiti se ‚deturgesco, deturgeo, detumeo', *i kod* oduti se; *i u Stulićevu:* ispihnuti, ispihnujem *i* ispihnivam ‚deturgescere, deturgere, detumere'. — *Složeno:* iz-pihnuti *(vidi* pihati *i* pijehati).

ISPÍJALAC, ispijaoca, *m. čovjek koji ispija.* — *isporedi* ispijalo. — *U Stulićevu rječniku:* ‚sugens'.

ISPÍJALICA, *f. žensko čeļade koje ispija.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚sugens'.

ISPÍJALO, *m. pijanac, isporedi* ispijalac. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ne bi on zlo staja', on bi dobro živio, al' je, brajne, pusti ispijalo'. J. Bogdanović.

ISPÍJÂŃE, *n. djelo kojijem se ispija.* — *Stariji je oblik* ispijanje. — *Između rječnika u Belinu* (izpijanje ‚il suggere' ‚suctus' 717ª), *u Stulićevu* (‚suctus'), *u Vukovu* (‚das austrinken' ‚ebibitio'). Baveći se u ispijańu. S. Rosa 124ª. Kano ništa ne slavio slična, nit' uz kolo uzoritih snaša, uzvršitih ispijańe čaša! Osvetn. 4, 21.

ISPÍJATI, ispîjâm, *impf.* ispiti. — *Akc. je kao kod* ispitati *(impf.* ispîjâh, *ger. praes.* ispijajûći). — *Od* xvi *vijeka (vidi kod* c, *a)), u između rječnika u Mikaljinu* (ispijati, sisati ‚sugo, exsugo'), *u Belinu* (izpijati ‚suggere, succhiare' ‚sugo' 717ª), *u Bjelostjenčevu* (izpijam, izpiti ‚exhaurio, ebibo, bibendo evacuo, exinanio, egurgito'), *u Voltićijinu (praes.* izpijam *kod* izpiti), *u Stulićevu* (‚sugere, exsugere'), *u Vukovu* (‚austrinken' ‚epoto' *s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Ja nijesam dojahao ovde da ispijam po Udbini vina. Staše svati vino ispijati).

a. *aktivno. a) piti.* Da budete blagovati i ispi-

jati, ne jestojske, ni pitja vremenita. A. Gučetić, roz. jez. 168. Hod'te u miru i u ǰuvezni hladne ispijat ove vode. G. Palmotić 2, 422. Nije mu posao napijati ni napojnica izpijati. I. Ančić, ogl. 59. Kud se šetaš i vino izpijaš. And. Kačić, razg. 111a. Odi s nami u kašteo tvrdi, onde ćemo barut načińati i veselo šerbet izpijati. 228a. Dušo, jeđi, izpijaj, gosti se. S. Rosa 111a. Oni rujno ispijahu vino. Nar. pjes. vuk. 3, 144. Vi s gospodom ispijate vino. 4, 50. Staše ladno ispijati vino. Pjev. crn. 57b. A mrku su kahvu ispijali. Nar. pjes. juk. 137. Ne ispijaj svakoj čaši dance. Nar. posl. vuk. 200. — *b) sisati.* Ka jid naj slajega iz cvitja ispija. I. Ivanišević 5. Jid pauk, med pčela ispija. 294. Koje će mu oči izpijat. I. Grličić 259. Kô da otole ispija ńeku slas rajsku. I. Đorđić, ben. 160. Iz cvita pčela med izpija. A. Kanižlić, utoč. 82. Koje zemļi ispijaju soka. J. S. Reļković 223. Limuna ću ispijati, a naranču mirisati. Nar. pjes. herc. vuk. 237. Crne oči ispijao. 276. Kraosi oči ispijaju. M. Pavlinović, rad. 18. Pohlepa za blagom stiska i dušu ispija. 128.

b. *pasivno.* Čuvaj nas, Bože, od nazora iz tuđih mozaka ispijanih. M. Pavlinović, rad. 9.

c. *sa* se.

a) pasivno. Puno je svud gosti, vince se ispija. M. Držić 428.

b) refleksivno. Gosti se i ispija s pijandošami. S. Rosa 139a.

ISPIJÈHNUTI, ìspijehnêm, *pf. izdahnuti (umrijeti).* — *Složeno:* iz-pijehnuti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta.* — *U naše vrijeme.* Od velike radosti i plača ńemu na ruke ispijenu. Nar. prip. vuk. 142. Oba uze u naruče, i oba joj na rukama ispijehnuše prije nego ih unese u kuću. Nar. prip. vrč. 11. Pane u nesvijest, dotrča pop, te vidoći ženu učini mu se da ispijehnu. 54. Ńemu je duh na konac, nemojte da ispijehne iznenada. V. Vrčević, niz. 270. Čeka me jama, kad ispijehnem. S. Ļubiša, prip. 234.

ISPIJÈVATI, ìspijevâm, *impf.* ispjevati. — *Akc. je kao kod* isijecati. — *Od* xvii *vijeka.* Slavna Terpsikore pisni ispivaše. J. Armolušić 36. Pod čanguru davorije ispijeva. (Z). Poslov. danič. 96.

ISPIJÚCATI, ìspijûčêm, *impf. dem.* ispijati. — *Od* xviii *vijeka.* Upitaj dakle istije pčelica, odkud im taka kripost i mudrost, da toliko plemenite razlive iz cvića i trava izpijuču. F. Lastrić, svet. 81b. test. 279a. ‚Đe bi on što ima! aja! ne ide to tako, ispijucati svaki dan čaše po birtija i dobro stati'. *u Lici.* J. Bogdanović.

ISPÍLATI, ìspîlâm, *pf. vidi* 1. ispiliti. — *Složeno:* iz-pilati. — *U jednoga pisca* xvii *vijeka.* Iz duba ispilan na krive prutnice. Đ. Baraković, vil. 278. Niki mu priliku iz driva ispila. jar. 33.

1. ISPÍLITI, ìspîlîm, *pf.* serra exsecare, serra dissecare, *piļenćm (testerisańem) izvaditi, razdijeliti na komade.* — *isporedi* ispilati. — *Složeno:* iz-piliti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Voltiģijinu* (izpiliti ‚disegare, trasegare', ‚durchsägen'). ‚Ajde mi nešto drva ispili za šparket'. ‚Za što ćeš mi klaptar drva ispiliti?' J. Bogdanović.

2. ÌSPILITI, ìspilîm, *pf.* (oči) *pîlêći uprijeti (oči).* — *Složeno:* iz-pîliti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. *U naše vrijeme u Stonu.* ‚Što si tu oči ispilio!' ‚Ne pili u me, oči ispilio!' M. Milas.

ISPILITI SE, ispilim se, *pf. izići iz spile.* — *Načińeno od* iz *i* spila *nastavkom* i. — *U Stulićevu rječniku:* izspiliti se, iz spile izaći ‚e latibulis erumpere, exsilire'. — *nepouzdano.*

ISPÍĻATI, ìspîļâm, *pf. dobiti piļańem (igrom).* — *Složeno:* iz-piļati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nemoj se kod ovaca piļati, jer ćeš ispiļati tojagu pro leđa'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno, izigrati se (do voļe) piļańa.* ‚Ove se dvije nigda site napiļati i ispiļati ne mogu'. J. Bogdanović.

ÌSPÎĻHATI, ìspîļhâm, *pf.* iscrpsti vodu do kapi (ili što drugo žitko). — *U naše vrijeme u Stonu.* ‚Jesi li ispiļhala to uļa?' M. Milas. — *Kaže se i* ispiļkati.

ISPIĻÍVATI, ispiļujêm *i* ispiļîvâm, *impf.* 1. ispiliti. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izpiļujem ‚elimo'.

ISPIĻIVATI SE, ispiļivam se, *impf.* ispiliti se. — *U Stulićevu rječniku:* izspilivati se, izspilivam se *uz* izspiliti se. — *nepouzdano.*

ÌSPÎĻKATI, ìspîļkâm, *pf. vidi* ispiļhati. M. Milas.

ÌSPIŃÂŃE (ìspíńâńe), *n. djelo kojijem se ispińe (ispińa).* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚sublatio, in altum delatio'). Ispińańa s taštom slavom odbacivši. F. Lastrić, svet. 4b. test. 45b.

1. ISPÍŃATI, ìspîńâm, *impf. iterativni glagol prema* 2. ispińati. — *Akc. je kao kod* ispitati *(impf.* ìspîńâh, *ger. praes.* ispińajûći). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Voltiģijinu* (izpińati se, v. izpeti se, *a kod ovoga ima praes.* izpińam se) *i u Stulićevu* (izpińati, izpińam ‚elevare, extollere, in altum tollere'; izpińati se ‚alzarsi in punta de' piedi' ‚peditum digitis consistere'). S taštom slavom se ispińaju svrhu moći svoje. F. Lastrić, od' 173. Sadašńi naraštaj drugo ne traži, nego mekšinu, lipotu i gizdu u odići, ispińajući se jedno pram drugim mlogo puta više nego može i nego pripušta stanak ńiov i dostojanstvo. 342.

2. ÌSPIŃATI, ìspińêm, *impf.* ispeti. — *isporedi* 1. ispińati. — *Akc. je kao kod* izgrtati *(impf.* ìspińâh, *ger. praes.* ìspińûći). — *Od* xviii *vijeka.* Tko se ispińe biće priklońen. S. Rosa 125a. Na žilave ispińu se pete. Osvetn. 2, 140.

ÌSPIPATI, ìspipâm, *pf. svršiti pipańe (prelazno); pipańem obići (ogledati); pipańem naći (i u prenesenom smislu).* — *Složeno:* iz-pîpati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (izpipati ‚trovar, scoprir ciò che si è cercato diligentemente' ‚expiscari'). On nešto ispipa o pismenu klinastom. M. Pavlinović, rad. 44. ‚Ajde u jańce, te naj boļe ispipaj, pa ćemo ga zaklati'. ‚Jesi li već za se curu iđe ispipa' i napipa'?' ‚Jedva sa žalosti i velikom mukom i on već curu ispipa'. *u Lici.* J. Bogdanović.

ISPIPÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se ispipava.* Tako lagano ispipavańe tajne ńemu se čińaše veoma sporo. M. Đ. Milićević, zim. več. 144.

ISPIPÁVATI, ìspipâvâm, *impf.* ispipati. — *Nije potvrđeno, ali je potvrđen verbalni supstantiv* ispipavańe.

1. ISPÍRÂŃE, *n. djelo kojijem se ispira.* — *U Vukovu rječniku (vidi i* 2. ispirańe).

2. ÌSPIRÂŃE, *n. djelo kojijem se ispire.* — *Sa starijim oblikom u Mikaļinu rječniku:* ispiranje grla *kod* grgoćanje *(može biti da pripada pod* 1. ispirańe).

1. ISPÍRATI, ìspîrâm, *impf.* isprati, *a gdje ima i* 2. ìspirati, *ondje je prema ovome* ispirati

iterativni glagol. — *Akc. je kao kod* ispītati *(impf.:* ispîrâh, *ger. praes.* ispirajûći). — *Od* xvii *vijeka (vidi i* 2. ispirati), *a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izpiram, v. izepiram), *u Stulićevu* (ispīrati, ispiram *i* izpīrati ‚1. lavar la prima volta, 2. lavar purgando' ‚1. primum lavare, 2. eluere'), *u Vukovu* (‚auswaschen' ‚lavo'). Na komu se *(jezeru)* duša ispira. V. Andrijašević, put. 280. Suza moja oštru ispira mo'u ložnicu. A. Vitaljić, ist. 22a. Voda živa oči tilesne, kada se ispiraju ńom, pokripļuje. F. Lastrić, ned. 252. I ispiraj bure. Z. Orfelin, podr. 61. Da mi lečiš moje grdne rane, zavijaj i belim ispod grla, a ispiraj mednijem ustima. Nar. pjes. vuk. 351—352. Suze roni, rane mu ispira. Nar. pjes. petr. 1, 317. U vodi dobro ispiraj. P. Bolić, vinodj. 2, 262. Burad ispiraju. 2, 344. Dosta je svet ispirao usta našom nesrećom. M. P. Šapčanin 1, 91.

2. ÌSPIRATI, ispirêm, *impf.* isprati *(vidi i* 1. ispirati). — *Akc. je kao kod* izgrtati *(impf.* ispîrâh, *ger. praes.* ispirûći). — *Bez sumńe potvrđeno od* xviii *vijeka; nalazi se i u Mikaļinu rječniku (ne napose, nego kod* grgoćati: ispirati grlo vodom), *ali se ne može za ovo znati, pripada li amo ili pod* 1. ispirati. Ona 'e sapun, ki izpire svaku ruba nečistoću. J. Kavańin 64a. Ispiruć tiskarska slova. M. Pavlinović, rad. 49. U kojoj vodostroj ruteżine ispire. razl. spis. 422. ‚Ispiremo robu'. *u Stonu.* M. Milas. *i u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Ispirahu mreže. S. Rosa 61b.

ISPIRGATI, ispirgam, *pf. zgraditi pirge (kule, torńe).* — *Na jednom mjestu (s objektom* pirge) *u narodnoj pjesmi našega vremena.* Grad gradila b'jela vila kao Carigrad, ļepše ga je sagradila nego Carigrad, po ńem pirge ispirgala kao Pirin grad. Nar. pjes. herc. vuk. 265.

1. ISPÍRITI, ispîrîm, *pf. (uprav izdušiti), u prenesenom smislu: brzo izići, istrčati, izletjeti.* — *Složeno:* iz-pīriti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Bome ispiri brzo van kad ga poćeraše'. ‚Nude muči, nemoj vavije čavlati, jer ako te poćeram, brzo ćeš van ispiriti'. J. Bogdanović.

2. ÌSPIRITI, ispirîm, *pf. brzo uzrasti, izrasti.* — *Složeno:* iz-pīriti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izpiriti ‚crescere molto' ‚adolescere'.

ISPÍRLATI, ispîrlâm, *pf. u Vukovu rječniku:* vido istjerati. — *Složeno:* iz-pirlati (?). — *Akc. je kao kod* iskončati.

ISPIRLÍTATI, ispirlitâm, *pf. svršiti pirlitańe (prelazno)* — *Složeno:* iz-pirlitati. — *Akc. je kao kod* izrešetati. — *U Vukovu rječniku:* ‚erhaben weben' ‚texendo pingo', cf. izmetati.

ISPIS, *m. djelo kojijem se ispiše, češće u konkretnom smislu, ono što se ispiše.* — *Od* xv *vijeka, u između rječnika u Mikaļinu* (ispis od kńige ‚copia d' una scritura' ‚exemplum'), *u Belinu* (‚copia, esempio di scrittura' ‚exemplum' 227b; ‚estrattione' ‚exemplum' 296a), *u Bjelostjenčevu* (izpis, prepis ‚exemplum, transumptum, par seu copia alicujus scripturae vel literae transcriptum'), *u Voltiġijinu* (ispis *i* izpis ‚copia, esemplare' ‚abschrift'), *u Stulićevu* (‚copia, esempio di qualche scrittura' ‚exemplum, exemplar'), *u Daničićevu* (ispis ‚apographum; libellus', *vidi drugi primjer kod a)). a) prijepis (što je prepisano iz druge kńige), vidi* ispisati, 1, b. Ispisa odu rečene poveļe. Spom. sr. 1, 74. (1405). Ispisi: postava hercegova i inni razlozi koji se k tomuj pristoje *(pisano straga na prijepisu spomenika* 406). Mon. serb. 199. *(kod ovoga primjera Daničić tumači* ‚libellus', *ali je jamačno i ovdje značeńe* ‚apographum'). Hotili smo staviti dilo od skrušenja, izpis od koga poslati će se svim pastirom od duš. M. Bijanković 13. Nadostavļam ovdi ispis, koga vadim iz matica. I. J. P. Lučić, izk. 38. Pisavac biti će dužan dati isti ispis pisama. 95. Imade se pokazati s ispisom pozakońenim. 129. *vidi i u rječnicima.* — *b) slika, vidi* ispisati, 1, a, *b).* Po tomu ona *(mati Božja)* izađe prva prilika, ispis poglaviti, meštrovica, voditeļica, ogledalo kraļica sviju ostali divica. Grgur iz Vareša 117. — *amo pripada po svoj prilici i ovaj primjer istoga pisca (a ne pod a)):* Muka ńegova *(Isukrstova)* jest matica, od koje ostali mučenika muke nisu nego mlohavi ispisi i prislabe prilike. 87. — *c) imenik, popis, vidi* ispisati, 1, a, *a) bb).* Odlučuje vojvoda ispis činiti od vojnika. M. Zoričić, aritm. 83. Ispis pravi svi*(h)* dobara svita ovcga. I. J. P. Lučić, razg. 5. — *d) potpuno ispisańe, kakvo je što, vidi* ispisati, 1, a, *a) aa).* Ako se plug po slidećoj priliki i ispisu načini. J. S. Reļković 18—19. — *e) djelo kojijem se ispiše (vidi* ispisati, 1, c). Ispis iz posjeda ‚gewähs-abschreibung'. Jur. pol. terminol. 250. ‚Idem amo školi, danas je upis i ispis đaka, te idem, ne bi li kako onoga moga vraga iz škole ispisao, kada ni vraga ne uči'. J. Bogdanović.

ISÌISA, *f. vidi* ispis, *a).* — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Imaju imiti ispisu ili kopiju ovih kńig. Š. Budinić, ispr. 134.

ISPÍSALAC. ispisaoca, *m. čovjek koji ispiše.* — *Od* xvii *vijeka. a) vidi* ispisati, 1, a, *b).* — *u Mikaļinu rječniku:* ispisalac, koji mastju piše ‚pictor' *gdje se naj prije nalazi, i u Stulićevu: (griješkom* ispisaoc *i* ispisalac) ‚pictor'. — *b) vidi* ispisati, 1, b. — *u Belinu rječniku:* ‚copista e copiatore, quegli che copia e trascrive' ‚librarius' 227b, *i u Stulićevu:* ispisaoc *i* ispisalac ‚amanuensis'. — *c) vidi* ispisati, 1, a, *a) aa).* Kako svidoči ispisaoc ovoga sabora. A. Kanižlić, kam. 654.

ISPISAN, ispisna, *adj. koji pripada ispisu.* — *Od* xviii *vijeka.* Kako će naći broj ispisni vojnika. M. Zoričić, aritm. 83.

ISPÍSÂŃE, *n. djelo kojijem se ispiše.* — *Stariji je oblik* ispisanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (ispisanje, pripisanje ‚copiamento' ‚descriptio'), *u Belinu* (‚il copiare' ‚transcriptio' 227b), *u Voltiġijinu* (ispisańe ‚descrizione, trascritta' ‚das abschreiben'; izpisańe ‚copiatura' ‚das abschreiben'), *u Stulićevu:* ‚descriptio, transcriptio, minuta narratio (idemque non summatim, sed nimis particulatim fit)'. Zapovidili smo da se pomļivo učini ispisanje od svega našega vladanja. M. Bijanković 80. Zato su se evanđeliste uzdržali od ovoga ispisańa u evanđeļu. F. Lastrić, test. 204a. Služio sam se perom Davida u ispisańu ikone Ignatija. A. Kanižlić, kam. 5. Izpisanjo ‚pittura'. S Budmani 421a. Ispisanje jedne zle žene. M. A. Reļković, sat. F7a. Da . . . u ispisanju budo mi pomoćnik. A. d. Costa 1, vi. Evo slišaoci! ovo je samo jedno kratko izpisańe neizbrojeni zloća neskladnosti. Đ. Rapić 126. Ispisańe rečene trave po mirisu. J. S. Reļković 228. Da mu od svoga, što se ondi čini, izpisańe donese. A. Tomiković, živ. 64.

ISPISAONIK, *m. vidi* ispisalac. — *U Stulićevu rječniku (kod* ispisaoc). — *nepouzdano.*

ISPÍSATI, ispîšêm, *pf. složeno:* iz-pisati. — — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* ispîsân; *u ostalijem je oblicima onaki kaki*

je u inf. — Riječ je stara, isporedi stslov. ispisati, *rus.* исписать. — *Između riječnika u Mikaljinu* (ispisati, pripisati ‚copiare, trascrivere' ‚describo, exscribo, edere exemplum, transcribo'), *u Belinu* (ispisati, ispišujem ‚copiare, trascrivere' ‚describo' 227b; izpisati, izpišujem ‚registrare' ‚regero' 610a; izpisati vitezove ‚arrollare, scrivere a rollo' ‚conscribo' 104b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* ispisivati), *u Voltigijinu* (ispisati, ispišujem ‚descrivere, copiare, trascrivere' ‚abschreiben, beschreiben'; izpisati, izpišujem ‚copiare, trascrivere' ‚abschreiben'), *u Stulićevu* (ispisati, ispišujem *i* ispišivam, *i* izpisati ‚describere, excribere, scribere, transcribere, designare, delineare, figurare, effingere, pingere'), *u Vukovu* (1. ‚herausschreiben' ‚exscribo'. 2. ‚abschreiben, wegstreichen' ‚deleo'. 3. ‚verschreiben, verbrauchen' ‚consumo scribendo'. 4. ‚abmalen' ‚depingo'), *u Daničićevu* (‚exscribere; delere').

1. *aktivno.*

a. iz *daje glagolu značeńe savršenosti, te je značeńe uopće: posve napisati. a)* pisati *se shvaća u naj običnijem smislu (bilježiti slova, riječi n. p. perom, crnilom, na hartiji itd.). aa)* scribere, perscribere, literis mandare, conscribere, *objekat je ono što se piše (riječi, pismo, knjiga itd. ili ono što pisac misli, pripovijeda itd.). subjekat može biti čeljade, pero itd. glagol se često shvaća i u širem, prenesenom smislu, ne samo o materijalnom pisańu nego i o izmišljańu, slágáńu itd.* O vladyčьstvê jego ne ispisahomь po redu. Sava, sim. pam. šaf. 2. Što bihь hotêlь kь vamь govoriti, ne mogu toga vьsega ispisati. Mon. serb. 42. (1253). On jest ispisao pismo ovo, da bude na korist onim ki budu čtili. Tondal. star. 4, 118. Radost koju ima ispisati kńiga ali ingvast ali pena. Zborn. 118a. Koje gruboće nije ni bi je svi jezici mogli izreći ni svi pisci ispisati. 157b. Ne bih ispisal što shitrit umiju. Š. Menčetić 83. Radosti ke ne bih ispisal. 162. Mojojzi radosti ne bi broj ispisal. 293. Sve da bih hotil čto dojde mi u misal ispisat, u dan sto ne bih ti ispisal. H. Lucić 195. Htoć skrovna suditi ka sam tuj izpisal. 222. Prijati bismo i sdruženi s velikom ljubavju, koju ti ne umim ispisati, ni mogu. P. Hektorović 53. Koji sam sa svom moću ispisal sve ono ča je Paskoj i Nikola bugaril. P. Hektorović 55. Umrla ruka nas *(pjesni)* ispisa, čime ńoj ljuvena moćna vlas davaše hudi boj. D. Rańina 151b. Boljšimi pohvalami podvignutje carstva tvoga mi ispisati hoćemo nego Omir jelenskih vitezi. Aleks. jag. star. 3, 250. Budući tvojijem trudom ispisao i složio knige. M. Divković, bes. xivb. Ne bi mogli izgovoriti ni bi mogli ispisati najmańšega veselja. 404ab. Pače da joj pod nebesi glas u vijeke bude sjati, pođi, na grob ńe ponesi riječi ove izpisati. I. Gundulić 273. Dragi kami, zlato i ostalo što je tu, tko bi vijek ispis'o? 456. Trud ov život svetih izpisati prijah. F. Glavinić, cvit. xvi. Djanja mučenikov izpisati. xvii. Ono ča drugi bolje od mene jesu izpisali. 16a. Koja pero moje zadovoljno nije izpisati i izkazati. J. Filipović 3, vii. Moje pero, znam, ne more sve potanko izpisati. P. Knežević, živ. 41. Niti su ńi vridna ispisati pera od naučitelja. F. Lastrić, test. 100a. Niti pero izpisati, ni jezik izgovoriti more pogrde. ned. 207. *(Matije)* ispisa život, čudesa i muku odkupitelja našega. svet. 149a. Kako bi pero ispisati moglo sve koliko blago? A. Kanižlić, utoč. 443. Naj veće pak nastojańe Matejino jeste bilo ispisati izhodak i koren kraljevskog kolina. E. Pavić, ogl. 462. Knjižicu koju sabra i sličnoričnо izpisa . . . Vid Došen. V. Došen 1. Ja budući znao ispisati prelo, kolo i divan, vaja da sam tu svagdi bio. M. A. Reljković, sat. A4a. To je mudrac lipo ispisao. K3a. Koja *(milosrđa)* nisam mogući izpisati. A. T. Blagojević, pjesn. 23. Pitam vas, zašto evangelista Ivan ispisujući onu lokvu ovčju, zove ńu Betsaidom? Đ. Rapić 70. Pak da pišem tri godine dana, ne bi moji ispisala jada. Nar. pjes. vuk. 1, 401. Vuk je ispisao tovare knjiga. M. Pavlinović, rad. 57. — *bb)* conscribere, referre in tabulas, *napisati imena ili što drugo (kao n. p. zakone u prvom primjeru) skupa po ńekom redu.* Zakone još k tomuj ispisa od grada. N. Nalješković 1, 344. K jańičarom ter saviše vele veći broj iz nova po izboru još ispiše od istočnijeh vitezova. I. Gundulić 295. Ne znadući koliko će i *(vojnika)* ispisati. M. Zoričić, aritm. 83. Zašto je Cesar August hotio vas svit rimskom podložen vladańu izpisati? I. Velikanović, uput. 1, 131. — *cc) objekat je ono na čemu se piše; te* ispisati *znači: napuniti pisańem, napisati toliko da već ne ostaje mjesta za drugo.* Jedan misnik vidi djavla da na velikoj koži piše i budući je svu ispisao poče ju zubi natezat. J. Filipović 1, 313b. *vidi i u Vukovu rječniku (kod* 3). — *b)* pingere, expingere, *jednom ili različitijem bojama načiniti sliku.* Kleopila posla meštra hitra, ispisati obraz Aleksandrov. Aleks. jag. star. 3, 300. Ispisa mastimi s. Luka vanđelista ńe priliku i sliku. B. Kašić, is. 111. Izpisat ‚dipingere'. S. Budmani 421a. A ispisa na ikoni lice. Nar. pjes. petr. 2, 9. On ispiše na krmu od broda iznutra svoju ženu a na provu onu staricu. Nar. prip. vuk.2 249.

b. exscribere, transscribere, *prijedlog* iz *uzdržava mjesno značeńe, te* ispisati *znači što i* prepisati. Drugide ovakiđe listь odь rêči na rêčь ispisavь rukomь. Mon. serb. 433. (1445). Po zapovedi gospodina mi Hamza-bega mi Radońa dijakь ovoj sve ispisahь is knige kralja Stepana na puno, kako se u zapisu govori. Mon. serb. 105. *(oko* 1470). — *amo bi pripadao i ovaj primjer u kojemu* ispisati *znači ujedno i prevesti.* Ovi nauk iz djačkoga jezika ispisa, privede i složi u jezik slovinski. M. Divković, nauk. 1.

c. delere, *uz mjesno značeńe prijedloga* iz *ističe se i uništavańe (uprav je značeńe da se pisańem vadi ńešto iz onoga samoga na čemu se piše, a kod* b *da se vadi iz drugoga čega te se prenosi na ono na čemu se piše), te glagol znači: izbrisati (pišući više čega što se hoće izbrisati, a ne drugijem načinom).* I mene ispiši otь knigь. Domentijanb 142. Postavi ime svetoga Leona pape u knige crkvene, iz kojih bihu ga heretici izpisali. K. Pejkić 16. Mater mu ispisaćemo iz čitulje mrtvačke. S. Ljubiša, prip. 217. Ispisati iz računa, merc. ‚abschreiben', tal. ‚sbattere, dedurre dal conto'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *vidi i u Bjelostjenčevu rječniku kod* ispisivati, *i naj zadńi primjer kod* ispis, *d).*

2. *pasivno. a) vidi* 1, a, *a) aa).* Ovo vi u pjesni izpisan ljuven boj, ki mi da boljezni žestoke tolikoj. D. Rańina 129a. Svimi jeziki život rečenih svetih jest izpisan. F. Glavinić, cvit. xix. Dosta bi bile ispisane one riči. Ant. Kadčić 92. — *b) vidi* 1, a, *a) bb).* Veselite se, ere su vaša imena izpisana na nebu. I. M. Mattei 14. — *c) vidi* 1, a, *b).* Vsih velikih carov boji v toj polači ispisani bihu. Aleks. jag. star. 3, 296. Priliko izvrsno ispisana! B. Kašić, is. 87. Usred mjesta izpisana zlatnijem cvijetjem više modra pristolja su carska izbrana u prilici zlatna odra. I. Gundulić 299. Darova mu svû priliku ispisanu lijepom masti. J. Palmotić 162. U crkvi se toj vidahu, koja bješe... svetijem slikam svakolika po svijem

mirim ispisana. 174. Isukrsta prilika na zrcalu izpisana. I. Đorđić, uzd. 140. Prilike izvrsnom rukom po crkvi ispisane. ben. 40. Više križa ovega izpisani su oni izgledi krstjanskijeh kreposti. B. Zuzeri 340. Ikona od Metodija ispisana. A. Kanižlić, kam. 145. Sve je krasno, sve je izpisano ali zlatom ali s drugim blagom. J. Krmpotić, mal. 5. Kad bi joj se namijetilo vidjeti srce koje izpisano ali izvezeno. I. M. Mattei 158. Činio je sazidati *(grad)* na kalup izpisan od jednoga indińera olandeskog. A. Tomiković, živ. 41. U ruci joj ogledalo šikli šikom šiklisato, kara bojom ispisato. Nar. pjes. herc. vuk. 265. — *d) vidi* 1, b. Ispisan ‚copiato' ‚transcriptus'. A. d. Bella, rječn. 227b. — *e) vidi* 1, c. Da su u vijek izpisani iz kńiga života vičńega. I. Ančić, svit. 53.

3. *sa* se.

a. *pasivno. a) vidi* 1, a, *a) aa).* Takove pokore kakova se ne more izpisati. F. Glavinić, cvit. 329a. Ni se može izpisati ni jezikom izkazati ta čudesa. S. Margitić, ispov. 160. Biti će jedna strahota, koja se ne more izpisati, niti jezikom umrlim izkazati. Đ. Rapić 2. Narav čovičja more se dvojstruko izpisati. 36. — *b) vidi* 1, a, *a) bb).* Izide zapovijed da se ispiše vas kolik svit. N. Rańina 20b—21a. luc. 2, 1. — *c) vidi* 1, a, *b).* Ne imaju obličja tilesnoga koje se može izpisati od piturov. I. T. Mrnavić, ist. 81. — *d) vidi* 1, c. Da koļeno naše ne iščezne, da se naše ime ne ispiše. Nar. pjes. vuk. 5, 452.

b. *refleksivno.*

a) vidi 1, c. — *U Vukovu rječniku:* ‚machen dass man abgeschrieben wird' ‚deleor'.

b) napisati do voļe ili dok se čeļade umori. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich satt schreiben' ‚sat scripsisse'.

ISPISÁVATI, ispisâvâm, *impf.* ispisati. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Pisarov ki djanja, trpļenja, smrt i broj mučenikov budu ispisavali. F. Glavinić, cvit. 23a.

ISPISÍVALAC, ispisívaoca, *m. čovjek koji ispisuje.* — *Samo u Stulićevu rječniku: griješkom* ispišivaoc, v. ispisaoc.

ISPISÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se ispisuje.* — *Između rječnika u Vukovu.* Ostavļam druga griha ispisivańa. I. Velikanović, uput. 1, 337. Niti ću se ja u izpisivańu ove glasovite crkve uzdržavati. Đ. Rapić 422.

ISPISÍVATI, ispisujêm *i* ispisîvâm, *impf.* ispisati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Gdjegdje se nalazi pisano griješkom sa* š *mj.* s. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu* (ispišivati, ispišivam ‚copiare, trascrivere' ‚describo' 227b, *i kod* ispisati *praes.* ispišujem), *u Bjelostjenčevu* (izpišujem, izpisati, prepišujem ‚exscribo, transcribo, exemplum describendo sumo, transfero'. 2. izpišujem koga ‚describo quempiam'. 3. izpišujem iz kńig ‚oxscribo'. 4. izpišujem, izbrišujem ‚deleo, seu notam aut quodpiam signum appono in scriptura seu regestro per quod debitorem debitum seu consum ordinarium recognosco et fateor persolvisse, ut fit in urbariis per notam v. g. slt i. e. solvit'), *u Voltiģijinu* (ispišivati, ispišivam, *u kod* ispisati *ima i praes.* ispišujem ‚copiare a poco a poco, andar trascrivendo' ‚nach und nach abschreiben'), *u Stulićevu* (ispišivati ‚actu describere, in describendo esse', *a kod* ispisati *ima praes.* ispišujem *i* ispišivam), *u Vukovu* (ispisivati, ispisujem, 1. ‚herausschreiben' ‚exscribo'. 2. ‚abschreiben' ‚deleo').

a. *aktivno.*

a) vidi ispisati, 1, a, *a) aa).* Bog zabrańuje da nitkor ne pokazuje ni izpisuje ńegove podpunosti puoku. M. Radnić 471b. Koji pomļivo slišaste iskaz sadašńega ivanđeļa, kako ispisuje s. Luka. F. Lastrić, od' 241. Kńige od stvari apoštolskih u kojim zabiliža i izpisuje uzašastje Gospodinovo na nebesa. 369. Tri ostala evanđelista od ovoga počińaju ispisivati život Isukrstov. test. ad. 34a. Nut' kako ju ispisuje s. Bernardo: nespoznanstvo jest neprijateļ duše, izpraznjenje dostojanstvi, razasutje kriposti. ned. 386. Koju viru katoličansku naučiteļi tomače i ispisuju ovako. svet. 72a. Na listu 12 ispisuje Menijata papu na ovi način. A. Kanižlić, kam. 79. Rožalija govori kńigi, da iđe u rodni dvor i ispisuje lipotu vrata dvora svoga. rož. 10. U kratko kano u jezgri život ispisuje. E. Pavić, ogl. xii. Prorok Jeremija ispisuje ono nevoļno stańe u pismah svojih. 354. Ovo je prvo očitovańe Isukrstovo posli uskrsnutja svoga, koje sv. evanđeļe ispisuje. 630. Lipo ona *(kńiga)* svete ispisuje. Nadod. 5. Dan 25 bi jedan glasoviti boj blizu sela Zorndorff, od koga su mlogi na mloge načine govorili i izpisivali ga. I. Zaničić 163. Različito bogoslovci grih izpisuju. I. Velikanović, uput. 1, 236. Zlatnijem slovima izpišivaše sva krepostna djela od pobožnijeh duša. I. M. Mattei 312. Svako sam na kratko ispisivao. D. Obradović, živ. 106. Gdi ispisuje, kako nesramna žena zrakama očiju svoji mladića čistoće anđeoske ubija. Đ. Rapić 23. U svemu kolikomu s. pismu nije najti svitlije, slavnije pirovańe nakitito od današńega, koje učenik poļubļeni u svomu evanđeļu izpisuje. 82. Radi šta s. Bernardin izpisujući djavla, veli da je ‚princeps zizaniarum'. 125. Ezekijel prorok strašan događaj ispisuje. 139. Prvog idem ispisivat pluga. J. S. Reļković 17.

b) vidi ispisati, 1, a, *b).* Bojom prilike ispisivati i slikovati ikone. A. Kanižlić, kam. 581. Ovo je uzrok da su se slidili usuđivati slikovaoci ispisivat nam anđele u prilici krilate dičice. Grgur iz Vareša 21.

c) vidi ispisati, 1, c. ‚Danas će kod škole djako upisivati i ispisivati'. *u Lici.* J. Bogdanović.

b. *sa* se.

a) pasivno. Dva čuda ispisuju se u današńem ivanđeļu. F. Lastrić, od' 174. Koliko god puta u pismih veličanstvo Božje izpisuje se, toliko štije se, da veliko mložtvo anđela oko pristoļa ńegova služećih stoji. I. Velikanović, uput. 1, 71. Nećete i vi biti između onih koji se izpisuju u kńigah mudrosti? A. Tomiković, razg. 16.

b) refleksivno. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich abschreiben lassen' ‚deleor'.

ÌSPISNÂ, *f. (uprav adj.) novac što se plaća onome koji ispiše (dug pošto je plaćen, vidi* ispisati, 1, c). — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚die abschreibgebühr' ‚pecunia deletoria, quae datur scribae, ut soluto tributo nomen tributarii deleat — in codice debentium'). Ispisna ‚pagamento per la scrivania'. S. Budmani 417a.

ISPISOVATI, ispisujem, *pf. ili impf.? vidi* ispisati, ispisivati. — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Davahu 'e *(komediju)* prijateļem ispisovat. M. Držić 62.

ISPÌŠATI, ispišâm, *pf. složeno:* iz-pišati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚auspissen' ‚emingo').

1. *aktivno.*

a. *pišańem istjerati iz mjehura.* Kamenu likarija: Uzmi vučje stopice, onoga prah*(a)* baš dram podaj u vodi popiti, za tri dni svoga će ga razmrviti, i izpišaćeš ga. — Kamen koga muči:

Uzmi krvi od goluba, . . . ako bi bio mramor, razkinuće ga, i izpišaćeš ga. J. Vladmirović 8.

b. *posve popišati.* — *U našc vrijeme u dubrovačkoj okolini.* P. Budmani.

2. *sa* se, *reflcksivno, svršiti pišańe.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ISPIŠÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se ispišava.* — *U Vukovu rječniku.*

ISPIŠÁVATI, ispišâvâm, *impf.* ispišati. — *Akc. je kao kcd* izgovarati. — *U Vukovu rječniku.*

ISPIŠEVATI, ispišujem, *impf. vidi* ispisivati. — *U dva pisca čakavca* XVI *i* XVII *vijeka (može biti da amo pripada i praes.* ispišujem *u Bjelostjenčevu rječniku, vidi kod* ispisivati). Čisto ispêšuje i prêkažuje nam opačni obêčaj. Š. Budinić, sum. 105ª. Gospodin takova ispišuje i kaže . . . Samaritanina. 158ᵇ. Život ostalih svetac crikva zapovida izpiševati. F. Glavinić, cvit. XVII. Mučno ga je *(jezik)* nikako latinskimi slovi ispiševati. XX. Neka djanja mučenikov izpišuju *(djaci).* 381ᵇ.

ISPIT, *m. ispitivańe.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispytъ, *ali nije narodna: nalazi se u knigama pisanima crkvenijem jezikom:* Iny mnogy ispyty *(u drugom rukopisu:* iskušenija) prijetь otь bezbožnyihь na puti. Danilo 347, *ili ako je i u drugima, uzeta je iz crkovnoga jezika (s osobitijem značenem: ispitivańe krivca ili svjedoka kod suda):* Šaļemo ispit Nikole ubice. Djelovod. prot. 7. — *U naše vrijeme pisci upotrebļavaju ovu riječ, naj češće u značeńu: ispitivańe učenika kad se hoće saznati koliko su naučili preko školovańa, ili uopće čeļadeta kad se hoće vidjeti jeli sposobno za koju službu.* U ispitu pravde. L. Milovanov 115. On pade na ispitih. M. Pavlinović, rad. 158. Za ispit i doznavańe jačine rakijske. P. Bolić, vinodj. 2, 128. Ispit ‚prüfung' ‚esame (dei candidati)'. B. Petranović, ručn. knig. 32. Ispit ‚examen'. Jur. pol. terminol. 199. Ispit za sudačku službu ‚richteramtsprüfung'. 433. Ispit, stil. lat. ‚examen' ‚prüfung, forschung', tal. ‚esamine'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPÍTALAC, ispítaoca, *m. čovjek koji ispita.* — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izpitalac ‚cercatore o investigatore' ‚investigator' 185ᵇ) *i u Stulićevu* (v. ispitateļ). Protiva ovijem ispitaocem veli pripovijedalac... M. Radnić 96ᵇ.

ISPÍTALICA, *f. žensko čeļade što ispita.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. ispitateļica.

1. ISPITAN, ispitna, *adj. vidi* iskušan *kod* 2. iskušati, 2 *i* iskušan *(adj.).* — *Postaje od* 1. ispitati. — *Od prvijeh vremena u knigama pisanima crkvenijem jezikom s oblikom* ispytьnь.

a. *adj. vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.² *kod* ispytьnъ *(gdje je tumačeno* ἀκριβής ‚accuratus').

b. *adv.* ispitno, *pomńivo (u Miklošićevu rječniku:* ispytьno ἀκριβῶς ‚accurate'). Sьbļudati sebe ispytno. Sava, tip. stud. glas. 40, 141. Sudь že pravedny, sьbļudeni ispytno i mêrila pravdê istinê ispytaniju da razumêjet(ь)se. 161. Razumêjte ispitьno. Domentijanª 291.

2. ISPITAN, ispitna, *adj. koji se može ispitati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui interrogari, inquiri potest'. — *nepouzdano.* — *U istom rječniku ima i adv.* ispitno ‚con interrogazione' ‚interrogative' *s dodatkom da je riječ ruska.*

3. ISPITAN, ispitna, *adj. koji pripada ispitu.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Ispitno povjerenstvo ‚prüfungs-commission'. Jur. pol. terminol. 403. Ispitno svjedočanstvo ‚prüfungs-zeugniss'. 404.

ISPITANIK, *m. koji je ispitan (vidi* ispit *na kraju).* — *Načińeno u naše vrijeme od pisaca.* Ispitanik iz zákônâ ‚aus den gesetzen geprüft'. Jur. pol. terminol. 403.

ISPÍTÂŃE, *n. djelo kojijem se ispita.* — *Stariji je oblik* ispitanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (ispitanje), *u Belinu* (izpitanje ‚il cercar, dimandar con diligenza' ‚quaerito' 185ᵇ), *u Voltigijinu, u Stulićevu.* Niti izpitanjem dila mi mirimo. A. Georgiceo, nasl. 199. Svake svisti činit izpitanje. 223. Djavao nastoji ovo izpitańe za dignuti i smesti djela od milosrdja. M. Radnić 96ª. Sa suzami briči se i smršuje ispitańe i pismo od smrti. 112ª. Stojim bojeći se i drhteći kada dođe izpitańe. 557ᵇ. Posledńe ispitańe ovoga Dmitra kako posleduje. Glasnik. II, 4, 9. (1728). Istumačiti u ispitanju. A. d. Costa 1, 243. Na ispitanje drugoga. 2, 37. Biti pozvan na sud i na ispitańe. M. Dobretić 132. Moli ńega da tebe u izpitańu svisti pomogne da lasno pomańkańa tvoja poznadeš. Đ. Rapić 44. Izpitańe svjedoka, ńem. ‚zeugenvernehmung', tal. ‚assunzione dei testimoni'. B. Petranović, ručn. knig. 7.

ISPÌTATEĻ, *m. vidi* ispitalac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚inquisitor' *s dodatkom da je riječ ruska.*

ISPITATEĻAN, ispitateļna, *adj. koji treba da se ispita.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚interrogandus, inquirendus'. — *nepouzdano.*

ISPÌTATEĻICA, *f. žensko čeļade koje ispita.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚quae inquirit'.

1. ISPÍTATI, ispîtâm, *pf. složeno:* iz-pitati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *plur.* ispitajû, *u aor.* ispitah, *u ger. praet.* ispitâvši, *u part. praet. act.* ispitao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispytati, *rus.* испытать. — *Između rječnika u Vrančićevu* (‚examinare'), *u Mikaļinu* (ispitati, iziskovati ‚percontor, sciscitor, quaero, exquiro, interrogo'; ispitati, iskusiti ‚inquiro, excutio, examino, interrogo'), *u Belinu* (ispitati ‚domandare per sapere' ‚interogo' 276ª; ‚essaminare, far esame' ‚examino' 293ª; ‚informarsi' ‚cognosco' 401ᵇ; izpitati ‚cercare, dimandare con diligenza' ‚quaerito' 185ᵇ; ‚impetrare' ‚impetro' 385ª), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* ispitavati), *u Voltigijinu* (ispitati, ispitujem ‚ricercare, investigare, esaminare' ‚nachforschen, untersuchen'; izpitati, izpitam, izpitujem ‚indagare, investigare, esaminare' ‚fragen, nachforschen, untersuchen'), *u Stulićevu* (‚sciscitari, quaerere, inquirere, interrogare, perscrutari, investigare, examinare etc.'), *u Vukovu* (‚erfragen' ‚exquiro').

1. *aktivno.*

a. *pitańem obaznati. a)* interrogare, *objekat je čeļade od kojega se traži odgovor. objekat može izostati, osobito kad se ima u pameti svak ili onaj koji zna i može odgovoriti na pitańe. aa) uopće.* Mudar ispovidnik, koga vidi da podpuno ne tomači grihe, dužan ga je ispitati, i zaboravļena ili neistomačena na pamet donijeti mu. A. Baćić 379. Neka stanu ta dva čovjeka pred Gospoda, pred sveštenike i pred sudije, i neka dobro ispitaju sudije. Đ. Daničić, 5mojs. 19, 17—18. Onda se prvo dozove sveštenik da ispita mladence, pa, kad to bude, onda se mladenci daruju. Vuk, živ. 304—305. — *bb) što se hoće obaznati, ili o čemu se hoće znati, izriče se: aaa) interogativnom rečenicom.* Ne mogu srcu odoljet da ne ispitam Petruńele, što je. M. Držić 336. I skupivši sve vladavce popovske i knižnike od puka ispita ńih, kadi hoće se poroditi. Postila. y4ª. Da ga tako i po ti način ispitaju, tko li je, što li

je. M. Divković, bes. 55b. Daj da ga izpita, tko je, od nas kigod. M. Gazarović 18. Da izpitaš i s načinom izvidiš na što su iste duše prignute. M. Zoričić, osm. 139. Odoše od mista do mista do Antijokije, u koju budući došli, izpitaše, izvidiše u kojoj se tamnici Bodin nahodaše. And. Kačić, razg. 38. Turci izpitaše gdi se naodi greb Skenderbegov. 136. Izpitati ga, na koji način ima se gojiti sin. kor. 133. Ispitaću svakoga, kako se je koji vladao. M. A. Reljković, sabr. 33. — *bbb) supstantivom s prijedlogom* o. Javi jemu Gospodь nêkojego črьnьca znajušta Svetuju Goru. sego prijemь velikyimь usrьdijemь cêlomudryj unoša ispita i o Svetêj Gorê. Domentijana 122. Pomńivo ispita ih o vremenu . . . da ispitaju o djetetu. S. Rosa 35b. — *ccc) supstantivom u acc. s prijedlogom* za. Poću malo boļe ispitat za došastje dunda Maroju. M. Držić 276. Redovnik ima ispitati grêšnika za sve ńegove grijehe. M. Divković, nauk. 195b. — *ddd) supstantivom s prijedlogom* vrhu, svrhu. Izpitajte ńih vrhu bitja. I. P. Marki 27. Tada zovnu rečene kraļe ili mudrace istočne i ispita ih dobro svrhu zvizde. F. Lastrić, od' 296. Ima staricu izviditi i ispitati svrhu oni stvari. M. Dobretić 92. — *eee) supstantivom s prijedlogom* od. Otidoh za izpitat od došastja dunda Maroja. M. Držić 289. Idite i ispitajte pomļivo od toga diteta i prikažite meni. F. Lastrić, ned. 301. — *b) objekat je ono što subjekat hoće da obazna. aa)* sciscitari, exquirere, *uopće.* Da mi 'e štogodi za Ļubmira ispitat. M. Držić 80. Kada Pilat vele pomńivo ispita i uzna svekolike stvari. M. Divković, bes. 376b. — *u ovijem primjerima čeļade čiji se odgovor traži stoji u gen. s prijedlogom* od: Kako bišе ispital od kraļef. Bernardin 12. mat. 2, 16. Da budu mogli od ńih ispitati i vsako naputenje imati. Mon. croat. 291. (1589). — *bb) s osobitijem značenem, kao* 2. iskušati, 1, a *i* e. Reče mu ispitati mudrost Aleksandrovu. Aleks. jag. star. 3, 237. Hotijući ispitati Darijevo maloduššstvo. 269. Visinu nebesku ispitah i dubinu morsku poznah. 328. Ispitati, hist. etc. (istražiti, islijediti) ‚erforschen', tal. ‚esaminare, indagare, investigare, scrutinare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. pitati *shvaća se u smislu: iskati, tražiti, moliti; a svršeno značeńe biva na dva načina. a)* rogare, *svršeno je značeńe tijem što onaj koji ispituje svršnje svoje pitańe, ali se još ne zna hoće li dobiti što traži.* Toj mu prikazavši, ispitah prošćenje, k moru pogledavši, da nam je jidrenje. P. Hektorović 36. Otvori svoje nevoļno stańe ispovidniku, i ispita jedan dan, dva li vrimena, da bi se pripravio. ispovidnik mu dopušti. M. Zoričić, zrc. 152—153. — *b)* impetrare, *dobiti pitańem, traženem.* Ima noć i dan pitati, tere iskati doklo godire ta pravi put i stazu ispita. Postila. K4b. Regulo mrtvu djetetu svomu život ispita. A. Gučetić, roz. mar. 4. Isti red ispitao je milost od pristoļa apostolskoga. roz. jez. 29. Tko kući dokući, tko prosi izpita. D. Baraković, vil. 164. Da može *(pokora)* izpitati proštenje. M. Orbin 63. Tako bi dostojan proštenja i ispita slavu. 117. Što da molba ne ispita, kad je slatko naredena? I. Gundulić 118. Ki te ispita u tvo'e bratje i zaruči. I. Ivanišević 265. Što pitajući lupež pokajni ispita i isprosi. V. Andrijašević, dov. 117. Blagodaran on ispita sve od Boga blagosovo. P. Kanavelić, iv. 1. Blagosov ispitaše. 487. Svetu ruku da ispitaju. 591. Mučenika doni glavu ku izpita od Albana papo. J. Kavańin 318a. Ispita proštenje od svoje nestavnosti. I. Đordić, ben. 137. Da bi mogo izpitati kraļevsko dopuštenje za tužna objesit Mardokea. B. Zuzeri 9. Nama pomoć od Boga ispita. J. Filipović 1, 571a. Izpita oblast da može poći. And. Kačić, kor. 364. Koji svi ispitaše i isprosiše prošteńe od grijeha. J. Matović 247.

2. *pasivno.* Kada je zali ispitan od sudca. Korizm. 59a. Imaš biti izpitan i iskušan od zlije misli. M. Radnić 448a. Ovo čudo bi tvoreno na molbe ńegove Božje majke, ter bi prva milost u ńega od iste majke ispitana. A. d. Bella, razgov. 28. Događaji dobro i pomńivo ispitani, protrešeni i zakletvom potvrđeni. A. Kanižlić, utoč. xxiii. Ispitan on, od koga mu je kńiga data, odgovorio je. kam. 126. Dopustio je patrijarki carigradskomu ispitano mist·. A. d. Costa 2, 13.

3. *sa* se.

a. *refleksivno, dobiti dopuštenе za odlazak, vidi* 1. iskati, 3, b, *a).* Poći, u ńe *(Ļube)* ter se ispita' i steć vječni glas doleti. G. Palmotić 1, 155. Neg' videći da spravļa so s mrklijem tminam noć da ide, za ne omrknut, ispita se, i pod šator svoj otide. J. Palmotić 124.

b. *recipročno, vidi* 1, a, *a) bb) ccc).* Za svoje se zdravļe ispitali. Nar. pjes. vuk. 3, 238.

2. ÌSPITATI, ìspitâm, *pf. posve nàpitati, vidi i* 2. ispitivati. — *Složeno:* iz-pĩtati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Nijesam još dijete ispitala'. P. Budmani.

ISPITAV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚interrogativus'. — *nepouzdano.*

ISPITAVAC, ispitavca, *m. vidi* ispitalac. — *Samo u Voltiģijinu rječniku:* izpitavac ‚indagatore, investigatore' ‚untersucher'.

ISPITÁVÂŃE, *n. djelo kojijem se ispitava.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* ‚inquisitio, sciscitatio, percunctatio, examen'.

ISPITÁVATI, ispitâvâm, *impf. vidi* 1. ispitivati. — *Na dva mjesta* xvi *i* xviii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izpitavam, izpitati, izvedam ‚examino, exquiro, inquiro, sciscitor, diligenter interrogo, sciscito, percontor et percunctor'), *u Jambrešićevu* (ispitavam ‚exquiro, inquiro'), *u Voltiģijinu* (ispitavati ‚andare investigando, domandando' ‚abhören'; izpitavati ‚andar indagando' ‚nachforschen'), *u Stulićevu (uz* ispitati). Aleksandar ńega ispitavaše, hotijući doznati, kakovu Ļubav k ńemu drži. Aleks. jag. star. 3. 303. On izpovidske od mene izpitava tajnosti. A. J. Knezović 185.

1. ÌSPITI, ìspijêm, *pf.* ebibere, *složeno:* izpiti. — *Akc. kaki je u praes. tuki je u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìspî, *u part. praet. act.* ìspio, ìspîla *(u Dubrovniku* ispíla), *u part. praet. pass.* ìspît; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.: aor.* ispih, ispismo *itd., impt.* ìspîj, *ger. praet.* ispîvši; *drukčiji je u part. praet. pass.* ispijen, ispíven. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispiti, *rus.* испить. — *Između rječnika u Belinu* (izpiti ‚sgocciolare, bere e votare tutto' ‚exhaurio' 675b; ‚suggere, succhiare' ‚sugo' 717a), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* ispijati), *u Voltiģijinu* (ispiti ‚vuotare, tracannare, esavrire' ‚austrinken'; izpiti, izpijem, izpijam ‚berre tutto, tracannare, sgocciolare' ‚austrinken'), *u Stulićevu* (‚exsugere, ebibere'), *u Vukovu* (‚austrinken' ‚ebibo'), *u Daničićevu* (‚ebibere').

1. *aktivno.*

a. *popiti sve. a) u pravom smislu.* Studeno ispyše. Domentijanb 156. Ni ga sam izpio ni izio. Mon. serb. 175. (1414). Aleksandar zlatu čašu ispio, v ńadra ju shrani. Aleks. jag. star. 3, 269. Gdi uzvodim me bojniko,, prikriti ću poļa i gore, zemļe ogolit, ispit rike. G. Palmotić 2, 326. Vodu živu i tekuću, koja premda ju ļudi zacrpļuju i

grabe, izgrabiti i ispiti nemogu. A. Kanižlić, uzr. 14. I dok čašu svu izpijem. V. Došen 47a. Talog iz strašne čašo ispio si. Đ. Daničić, isai. 51, 17. — *b) metaforički:* ispiti svoju čašu, *svršiti život, umrijeti.* Ti si svoju čašu ispio. S. Ļubiša, prip. 21. — *c) ispušiti.* Dok bi lulu ispio duhana, osvojiše do pola mejdana. Osvetn. 3, 116.

b. *u ovom primjeru kao da znači samo popiti:* Snôsti po malu i ispiti. Sava, tip. hil. glasn. 24, 189. tip. stud. glasn. 40, 147.

c. iz *uzdržava mjesno značeńe, te* ispiti *znači: pijući izvaditi, pa i isisati. a) u pravom smislu.* Jedne *(pčele)* izpiju med vesele, jedne site na dom hode. A. Vitaļić, ost. 7. Dobar i od zla dobro vadi, i ko pčela med izpije. J. Kavańin 57b. Likari ne mogoše naći druge likarije, izvan da tko s ustmi ispije onu otrov iz rane. J. Banovac, razg. 152. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Usta moja oči mu ispila! Nar. pjes. vuk. 1, 384. Dve guje iskoče pa jedna mater a jedna kćer za oči, te im ispiju oči. Nar. prip. vuk. 181. Da joj oči ispiju gavrani. Osvetn. 2, 175. — *b) metaforički.* Slatkost ispiše *(zmije)* živļeńa mojega. P. Zoranić 5a. I da mi je kosti ižela, krv izpila, meso izjela. I. Gundulić 227. Od ogńice koja mu svu snagu ispi, dili se s ovoga svita. A. Kanižlić, kam. 420. Koju *(snagu)* zima iz pańa ispije. J. S. Reļković 398.

2. *pasivno.* Na tvrdoj se posteļici izpite od nemoći kostćice prinemažu. A. Kanižlić, utoč. 38. Krv ispivena iz prsta rańena. M. Dobretić 394.

3. *sa* se, *pasivno.* A izpit se nikom ne da *(čaša)*, da se suzam dno ugleda. V. Došen 81a.

2. ISPITI, *adv. vidi* spiti. — *U Stulićevu rječniku:* ‚gratis, gratuito' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara i s primjerom (jamačno iz brevijara):* Borahu se sa mnoju ispiti ‚impugnabant me gratis' *(vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* spyti).

ISPITÍVAC, ispitívca, *m. čovjek koji ispituje, vidi kod* ispitivački.

ISPITÌVAČKÎ, *adj. koji pripada ispitivcima (vidi* ispitivac, *kojoj riječi nema druge potvrde). — U jednoga pisca našega vremena. (Narodna pripovijetka)* koja vrijedi ozbiļnije pažńe ispitivačke. Nar. prip. vrč. xi.

1. ISPITÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se ispituje (vidi* 1. ispitivati). — *Stariji je oblik* ispitivanje. — *Između rječnika u Belinu* (izpitivanje ‚il cercar, dimandar con diligenza' ‚quaerito' 185b; ispitivanje ‚informatione' ‚inquisitio' 401b), *u Stulićevu* (‚interrogatio'), *u Vukovu* (‚das erforschen' ‚exquisitio'). Po ispitivanji spovidnika. Korizm. 61a. Niti ga je on pomagao ispitivanjem. B. Kašić, zrc. 19. U ispitivańu pokornika. A. Bačić 379. Na nika ńiova ispitivańa odgovaraše. E. Pavić, ogl. 498. Ńihovo ispitivańe zlamenovaše privratu. S. Rosa 35b. Ispitivańe samoga sebe od misleńa, govoreńa. M. A. Reļković, sabr. 7. Tomu više ispitivańe i svidočanstvo ne tribuje. 42. U ispitivańu griha u ispovidi. Ant. Kadčić 231. Pošto bude ispitivańe. Vuk, djel. ap. 25, 26.

2. ISPITÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se ispituje (vidi* 2. ispitivati). Vanđelje o djetinstvu, *(p)*orodjeńu i o ispitivańu Marije prisvete. S. Rosa 195a.

1. ISPITÍVATI, ispitujêm *i* ispitîvâm, *impf.* 1. ispitati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* xvi *vijeka (vidi kod* c, *a)), a između rječnika u Belinu* (ispitivati ‚domandare per sapere' ‚interrogo' 276a; ispitivati, ispitujem ‚inquirere, cercare diligentemente' ‚inquiro' 407b; ispitivati, ispitivam ‚informarsi' ‚cognosco' 401b; ‚essaminare, far essame' ‚examino' 293a; izpitivati, izpitivam ‚cercare, dimandare con diligenza' ‚quaerito' 185b), *u Voltigijinu (praes.* ispitujem *kod* ispitati), *u Stulićevu* (ispitivati, ispitivam ‚interrogare'), *u Vukovu* (ispitivati, ispitujem ‚erforschen' ‚exquiro').

a. *aktivno. — U svijem je primjerima značćne prema* 1. ispitati, 1, a. Tko god ispitiva bitje i živļenje od ńih, može li ovi upitan rijeti kojugod zlobu tešku? B. Kašić, zrc. 93. Ako ne umije štiti, ispituje od drugih. P. Radovčić, ist. 90. Ter ih ispitujuć, kako se nosiše. B. Krnarutić 23. Inpolit izpituje Lovrinca i govori . . . P. Hektorović (?) 123. Zašto izpituje *(Marija)* anđela, kako će ovo bit? J. Filipović 1, 77b. Dolazit će k straži za te ispitivat. A. Kanižlić, rož. 21. Izpitivaše Nabukodonozor sve mudrace, navistiteļe i vračare. E. Pavić, ogl. 399. Bog unutrńa ispituje. S. Rosa 116b. Nađe nikoliko čobana koje izpitivati poče za Labana. And. Kačić, kor. 29. I jere će sudac ispitivati oštro. Đ. Rapić 5. Stavi se jedan put izviđivati i izpitivati, koje udo tila čovičjega jest naj gorje. 257. Izpitivao i *(jih)* je od ukazate zvizde. A. Tomiković, gov. 21. Malo su marili stvar izpitivati do temeļa. živ. 105. Već za tvrdu vjeru izpituje. Nar. pjes. juk. 596. Stane ispitivati mater i sve dvorane. Nar. prip. vuk.[2] 235. Onda ga car počne ispitivati, od kud je i kako se zove. 253. Na mukama ili onako kad ko najstorski ispituje. Vuk, poslov. 123. Hoće li biti dobro kad vas stane ispitivati? Đ. Daničić, jov. 13, 9. Ispituješ srca i utrobe. psalm. 7, 9. — *u ovijem je primjerima s dva objekta:* Gdi on jih nika ispitivaše. E. Pavić, ogl. 498. Ispitivahu me stvari od mene neznanih. S. Rosa 11b.

b. *pasivno.* Niti je ispitivan za krivicu. M. A. Reļković, sabr. 61.

c. *sa* se.

a) pasivno. Zato Bog neće da se od mrtvih istina jošće ni ispituje. Postila. C4a. Pred ovim se svi grješnici prekotanko izpituju. J. Kavańin 61a. Kad se poslije stane istraživati i ispitivati odkud i kako, dozna se da je od one glave. Vuk, živ. 232.

b) recipročno. Ruke šire, u lica se ļube, za junačko ispituju zdravļe. Nar. pjes. vuk. 4, 396.

2. ISPITÍVATI, ispitujêm *i* ispitîvâm, *impf.* 2. ispitati. — *Potvrđen je samo verbalni supstantiv (vidi* 2. ispitivańe), *koji je u jedinom primjeru s osobitijem značeńem, te bi po onome* ispitivati *značilo: odgajati (dijete), koje značeńe jamačno nije narodno.*

ISPITĻIV, *adj. koji ispituje, kojijem se ispituje. — Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Ove knige razdiļuju se u proseće ali ispitļive . . . A. d. Costa 2, 54.

ISPITNIK, *m. čovjek koji ispituje (vidi* 1. ispitivati). — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom.* Ispitьnikъ istinê *(sic).* Domentijana 309. *vidi i* ispytьnikъ. F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] — *U naše su vrijeme opet načinili ovu riječ pisci.* Ispitnik ‚prüfungscommissär' ‚esaminatore'. B. Petranović, ručn. kń. 32. Ispitnik ‚constituent (examinator)'. Jur. pol. terminol. 118.

ISPITNINA, *f. novac što se plaća za ispit. — Načińeno u naše vrijeme.* Ispitnina ‚prüfungstaxe'. Jur. pol. terminol. 403.

ISPITOVAŃE, *n. djelo kojijem se ispituje (vidi* ispitovati). — *Stariji je oblik* ispitovanje. — *Između rječnika u Belinu* (ispitovanje ‚essame, esame' ‚examen' 293a). Neka tim ispitovanjem

ispovidnik može viditi. Š. Budinić, ispr. 19. Posli velicijeh iziskovanja i iskušenja i ispitovanja. B. Kašić, iń. 40. Ispitovanje od svijesti od prve zapovijedi. S. Matijević 42. Od ńegova mudra izpitovanja i govorenja. P. Radovčić, nač. 140. Izpitovańe djavaosko. M. Radnić 96a.

ISPITOVATEĻ, *m. čovjek koji ispituje (vidi* ispitovati). — *Na jednom mjestu* xvi *vijeka.* Ļubezniv iziskovitelj i tanak ispitovatelj. Naručn. 84b.

ISPITOVATI, ispitujem, *impf. vidi* 1. ispitivati. — *Od* xv *do* xviii *vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (‚percontari'). Ispitovaše od ńih, kadi će se Isukrst poroditi. Bernardin 14. mat. 2, 4. Vidih, da je i ondi poznano ime tvoje, jere ispitovan bih dosti za tebe. P. Hektorović 53. Sve me ispitovaše. M. Držić 31. I on ni toga ispitoval radi tašće hvalo kako niki častoļubci ispituju, što se od ńih govori. Postila. Gg1b. Nesvêstno ispitovati, ima li se onako činiti. Š. Budinić, sum. 48a. Odgovara na ona od kojih ispitovan bude. ispr. 23. Ne poče daļe izpitovati. F. Vrančić, živ. 48. Kada pita za putene grijehe, ne ima u bah po tanku ispitovati. M. Divković, nauk. 196a. Koji ga dohodahu ispitovati. B. Kašić, is. 6. Kad me budu ispitovali: čigova jest ova prilika i nadpis? A. Georgiceo, pril. 90. Ne hteći ni ispitovati od tebe, uzač li to činiš. A. Vitaļić, ist. 228. Ničim se nitko skužati ni izpitovati no može. S. Margitić, fal. 258. Da ga iskusiteļi nisu zadovoļno ispitovali u stvarih potribnih za ispovidańe. Ant. Kadčić 235. Mogu se ispitovati spametno vrhu psovke. 248.

ISPITOVNIK, *m. riječ načińena od* ispitovati.

a. *knńiga u kojoj su sva pitańa o čemu osobitome. — U jednoga pisca* xvi *vijeka.* Ima u ispitovanju projti po deset zapovideh Božih i po ostalih tvari (‚tvarij') kako ćemo dol u ispitofniku pokazati. Š. Budinić, ispr. 24. Dvoje ispitovanje ili dvoj ispitofnik postavļajet se. 51.

b. *čovjek koji ispituje. — U Belinu rječniku* (‚examinator' 293a) *i u Stulićevu* (v. ispitate]).

c. *čovjek koji se ispituje, koji će se ispitivati. — U naše vrijeme kod pisaca s osobitijem značeńem.* Ispitovnik ‚der geprüft wird' ‚esaminando'. B. Petranović, ručn. kń. 32.

ISPÍVATI, ispîvâm, *impf. vidi* ispijati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od prvijeh vremena (vidi i* ispivati. F. Miklošić, lex. palaeoslov.2), *a između rječnika u Stulićevu* (ispivati *uz* ispiti, *i napose* izpivati ‚ebibere' *s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu* (‚ebibere'). Semu za onêhь skrьbiju krьvь ispyvaše. Domentijanb 116. Ńe krv izpivaju. I. T. Mrnavić, ist. 186. Razlikima i načini krv izkrńu izpivaše. J. Kavańin 451a. Jedan od onih koji tadašńega vrimena naj lakomiji bijau i krv ļudsku ispivau. E. Pavić, ogl. 582. Svu noć ću ispivati vino. Pjev. crn. 250a. Dala bih je *(ružu)* onom bratu koj' ispiva čašu vina. Nar. pjes. javor. 1880. 239. Druga čaša se ispiva. V. Vrčević, niz. 255. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka stoji griješkom* ije *mj.* i. U celove izpijevaše mede ugodne ko i pčela. J. Kavańin 199a.

ÌSPIZMITI SE, ìspizmîm se, *pf postati pizmen, početi se pizmiti. — Složeno:* iz-pizmiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (na koga ‚anfangen jemand feindlich zu verfolgen' ‚insectari coepisse'). ‚Nešto se na me on od skoro ispizmio'. ‚Mora da se na te on vrlo ispizmio, kad onako viče na te'. J. Bogdanović.

ÌSPIŽDRITI, ìspiždrîm, *pf. vidi* izbuļiti. — *Složeno:* iz-piždriti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ispiždrio oči u ńu svedno kao štrk u jaje'. J. Bogdanović. — *I u drugom značeńu:* Kada ko ima na sebi kakovu ranu, pa se ono zlo meso iz rane pomoli van, reku i tadaj: ‚Videre, kako mu se ono zlo meso u rani ispiždrilo!' ‚Ala mu se rana vrlo ispiždrila'. J. Bogdanović.

ÌSPJETI, ispòjêm, *pf. vidi* ispjevati. — *Složeno:* iz-pjeti. — *Od* xvi *vijeka.* Ispojmo Bogu novu pesan. Transit. 150. Ispojem ga ka' pjesnu na usta. P. Petrović, gor. vijen. 85. — *u ovom pošļedńem primjeru može biti od inf.* ispojati *(vidi kod* pjeti).

ÌSPJEVATI, ìspjevâm, *pf. složeno:* iz-pjevati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* xviii *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (ispjevati *i* izpjevati ‚canere') *i u Vukovu* (1. ‚aussingen' ‚absolvo cantum'. 2. ‚ersingen' ‚cantu acquiro').

1. *aktivno.*

a. *svršiti pjevańe (jer se pjevalo sve što je trebalo ili što se htjelo pjevati). objekat je ono što se pjeva.* Sve ‚ponukovanje' koje je prije ‚plača' stavļeno nek sam jedan ispiva. P. Knežović, muk. 5. Ko će skupit po nebu oblake, ko l' izpjevat po svijetu junake? And. Kačić, razg. 2a. Jer bi pisme odveć duge bile, koje ne bi izpjevale vile. 201a. Jer je meni korba dodijala od mojega draga pobratima, da junâkâ nisam izpjevao, kad sam od ńi pjesmu zapjevao. 224a. Sve moje pesme ispeva. Nar. pjes. vuk. 1, 222. Sve moje pjesme ispjeva. 1, 223. Povedoše mlade Mostarane, Mostarani pjesmu ispjevaše: ‚Ostaj s Bogom, naše stare majke!' Nar. pjes. bos. prij. 1, 40. Uzme slijepac gusle te uza ńih mlogo lijepu i krasnu pjesnu ispjeva. Nar. prip. vuk.2 285. Ona prestane ondje dokle je ispjevala. Vuk, nar. pjes. 1, 128. Kad bi kakav pjevač ovdje na Cetińu ispjevao pjesnu dobro. P. Petrović, ogl. sr. 11.

b. *kao* spjevati. Mojsija ispiva svima Izraelićanom pismu od uspomene. E. Pavić, ogl. 165. Možemo mi lasno ovo razumiti iz one pisme koju je izpivala privelika ova divica. A. Tomiković, gov. 185.

c. *izgubiti pjevańem (svršiti što i sama sebe pjevańem).* Kad i kad i kokoš — osobito koja je debela — zakukuriče ka' i pijevac, onda reku: ‚Eno propjevala ta i ta kokoš', to je onda kod prostog naroda kao neki veliki ubet i udes, nešto se mora nepovoļno u kući toj dogoditi. — ‚Leti! vataj onu kokoš što je propjevala, neka naj prije sebi ispjeva glavu'. Onda koļući je od ļutavi nožem po vratu govore: ‚Eto vidiš, neka! neka! sebi si naj prije glavu ispjevala'. J. Bogdanović.

d. *dobiti pjevańem (vidi u Vukovu rječniku).* Nije on ovo izigrao ni ispevao, ovo mu nije došlo od besa nego od neke velike nevoļe. M. Đ. Milićević, let. več. 280.

2. *pasivno.* Evo, braćo, pjesma od mejdana, koja joste skoro ispjevana. Nar. pjes. kras. 1, 189.

3. *sa* se, *refleksivno, pjevańem se zadovoļiti, nasititi, umoriti (kad ko pjeva sve dokle god ga je voļa ili dok se umori). — U Stulićevu rječniku:* ‚ad satietatem canore', *i u Vukovu:* ‚sich aussingen' ‚satis cecinisse'.

ISPLÁĆAŃE, *n. djelo kojijem se isplaća. — U Stulićevu rječniku.*

ISPLÁĆATI, ìsplâćâm, *impf. vidi* isplaćivati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* xvii *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izplaćam, izplaćujem, izplatiti ‚exolvo') *gdje se naj prije nalazi, i u Stulićevu* (‚satisfacere, debita persol-

vere'). Svi ćemo mi glavam isplaćati. Nar. pjes. juk. 322.

ISPLÁĆÊŃE, *n. djelo kojijem se isplati.* — *Stariji je oblik* isplaćenje. — *Između rječnika u Stulićevu* (isplatjeńo) *i u Daničićevu* (isplaćenje). Do isplaćenja duoga. Spom. sr. 2, 112. (1447). Iziskuje izplaćeńe neizmirno. P. Knežević, osm. 108. Zadovoļština jest podpuno izplaćeńe duga. B. Leaković, gov. 85.

ISPLAĆÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se isplaćuje.* — *Između rječnika u Vukovu.* Isplaćivańe duga ‚tilgung einer schuld (nach und nach)'. Jur. pol. terminol. 506.

ISPLAĆÍVATI, isplȁćujêm *i* isplȁćîvâm, *impf.* isplatiti. — *isporedi* isplaćati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* isplaćati), *u Stulićevu* (isplaćivati, isplaćivam ‚in debitis persolvendis esse'), *u Vukovu* (isplaćivati, isplaćujem ‚auszahlen' ‚solvo'). Što se knezi zadužuju podložniki to 'zplaćuju. P. Vitezović, cvit. 79. Nama dopušteno onom zalogom dugove naše isplaćivati. F. Lastrić, test. bil. 305b. I moj halat ńima isplaćivat. M. A. Reļković, sat. I4a. Kao što se nadničari isplaćuju. Vuk, poslov. 18.

ISPLAHNUTI, isplahnem, *pf. složeno:* iz-plahnuti. — *U naše vrijeme po ńekijem krajevima (gdje se izgovara* ispļahnuti).

a. *prelazno, izliti se, proliti se.* Isplahnuti ‚verschüttet werden', n. p. Bar dobra polovina je ispļahnula (vode, vina, uļa, octa itd.)'. Primorje. A. Kurelac. rad. 20, 84. — *i metaforički:* ‚verbrausen, dem gedächtnisse entfallen', n. p. imena mi brzo ispļahnu. Primorje. 84.

b. *prelazno, vidi* ishmućati. Isplahnuti, promućkati, n. p. ‚Ispļahni malo te pļoske i ta stakla, te poleti u pivnicu, da popijemo čašu vina', ili: ‚Taj močnik (pot de chambre) dobro ispļahni, to treba pijeskom ožuļit, da izba ńim ne zaudara'. Pokupļani i drugi. 84.

ISPLAHOVATI, isplahujem, *pf. istrošiti (u sampas), razasuti.* — *Složeno:* iz-plahovati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izplahovati ‚frustra, incassum, inconsulto, inconsiderate dissipare, consumere'). Budući obijestan, blago veliko isplahovo, u opačine istratio. A. Kalić 171. Ti si tvoje isplahovo. 317.

ISPLÁKÂŃE, *n. djelo kojijem se ìsplâčê.* — *U Stulićevu rječniku.*

1. ISPLÁKATI, isplâčêm, *pf. oplákati posve, sve.* — *Složeno:* iz-plákati. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚eluo' 428a), *u Stulićevu* (isplakati *i* izplakati ‚bene eluere'), *u Vukovu* (n. p. usta ‚ausspülen' ‚eluo').

a. *aktivno.* Nadvorńa inijeh suda izplakati. S. Rosa 110a. To zlo nami grih prvi isplaka. J. S. Reļković 3. Ni kiša ni sneg ne more isplakati. Protok. nenad. 56. ‚Udario ovaj veliki dar Boži, i veliko ovo naglo vrijeme pa nam ovo zemaļa sve isplaka'. ‚Odnese i isplaka ova velika kiša sa ovo zemaļa sve ono i što vaļa'. ‚Ova tvoja juva ka' isplakana, vaļa da je neko š ńe i ono što vaļa poplaka i isplaka'. *u Lici.* J. Bogdanović.

b. *pasivno.* Isplakan čestimi točkovi žive vode. M. Pavlinović, razl. spis. 424.

c. *sa* se, *pasivno.* Zemļa se dugim vremenom isplače i mršavom postaje. P. Bolić, vinod. 1, 65. Jagode se isplaču. 2, 311.

2. ÌSPLAKATI, ìsplačêm, *pf. složeno:* iz-plákati. — *Akc. je kao kod* ìzgledati. — *Od* XVII *vijeka.*

1. *aktivno.*

a. *plačući posve požaliti. a) objekat je koja nesreća ili gubitak (i čeļade kojega već nema); značeńe je: požaliti dosta, koliko zaslužuje.* Što hineći da vjeruje huda Fakre mnogo isplaka. J. Palmotić 84. Tko će moći toliki poraz izplakati? A. Kanižlić, kam. 894. Pa nigda ga *(brata)* ni isplakat nećeš. Osvetn. 2, 40. — *b) objekat je grijeh, te je značeńe: posve se pokajati.* Neka diklice isplaču, iskaju, ispokore svoj grijeh. I. Đorđić, uzd. VII. Ja u onoj ispovijesti svo sam ovo razredio, razputio i izplako. B. Zuzeri 154. — *c) objekat je* pokora, *te je značeńe: plačući izvršiti.* Da pokora nije mala što je doslo isplakala. N. Marči 72.

b. *plačući izgubiti.* ‚Šta plačeš? oči isplakao!'. U Stonu. M. Milas.

c. *plačući dobiti.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚erweinen' ‚flendo acquiro'). I jeda bi izskakala *(bludnica)* što još nijo izplakala. V. Došen 100a.

2. *pasivno (prema značeńu kod* 1, a). — *U Belinu rječniku* (izplakan ‚pianto' ‚ploratus' 561b).

3. *sa* se, *refleksivno, izmoriti se plačući, svršiti plakańe.* — *Između rječnika u Belinu* (‚finir di piangere' ‚elugeo' 561b), *u Voltiǵijinu* (izplakati se ‚slagrimarsi, finir di piangere' ‚ausweinen'), *u Stulićevu* (‚finir di piangore, piangere assai' ‚elugere, plorare'), *u Vukovu* (‚sich ausweinen' ‚flendi finem facio, sat flevi'). Neka nastoji plačom srca pokajana veoma gorko izplakat se. B. Zuzeri 154. Bog malahni može sadar požalit nas i s nami se izplakati. 223. Više ńih izplače se. 291. Dosta si se prid nogami ńegovijem izplakala. 314. Vaļade mu otići u bližńu sobicu gdi se isplaka. E. Pavić, ogl. 90. Meni ne možo bit dosta rijeka, za isplakat se na neurednosti sadašnijeh vrjemena. A. Kalić 228. Teško sam se, babo, isplakala. Nar. pjes. petr. 2, 32. Tek što je tužbalicu svršila i isplakala se, počne i on od miline i žalosti plakati. Vuk, živ. 201. Isplaka se nad ńima. Đ. Daničić, Imojs. 45, 15.

ISPLAKÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se isplakuje.* — *U Vukovu rječniku:* 1. ‚das erweinen' ‚acquisitio per fletum'. 2. ‚das ausweinen' ‚finis flendi'.

ISPLAKÍVATI, isplȁkujêm *i* isplȁkîvâm, *impf.* 2. isplakati. — *U Vukovu rječniku:* isplakivati, isplakujem ‚erweinen' ‚fletu acquiro'; isplakivati se ‚sich ausweinen' ‚desino flere'.

ISPLÀNUTI, isplanêm, *pf. složeno:* iz-planuti. — *Akc. je kao kod* isahnuti.

a. *planuti na poļe, planuvši izići (o plamenu).* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* isplanuti.

b. *uprav (o plamenu) utišati (kad ne može već da plamti), ali je potvrđeno samo u metaforičkom smislu: (o gńevu) izbješńeti.* — *U Belinu rječniku:* Isplanula je srǵba ‚la collera è passata' ‚iracundia deflagravit' 200a, *i u Stulićevu:* ‚passare' ‚decidere' *s primjerom:* Taj će gńev isplanuti ‚quella collera si acquieterà' ‚decidet haec ira'.

ISPLÀŃÂŃE, *n. djelo kojijem se isplańa.* — *U Mikaļinu rječniku: (sa starijim oblikom)* isplańanje.

ISPLÀŃATI, isplȁńâm, *pf. svršiti plańańe (prelazno), kad se sve oplańalo.* — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U Mikaļinu rječniku:* isplańati, ogladiti ‚asciare, piallare' ‚dolo, levigo, ascio, ascia polire', *i u Stulićevu:* ‚complanare, aequare, coaequare'.

ISPLAŃÁVATI, isplàńâvâm, *impf.* isplańati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Stulićevu rječniku:* freq. *uz* isplańati.

ISPLAŃIVATI, isplàńujêm *i* isplàńîvâm, *impf.* isplanuti. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *U Stulićevu rječniku:* isplańivati, isplańivam, *a kod* isplanuti *ima praes.* isplańujem *i* isplańivam.

ISPLAŠTITI, isplaštim, *pf. ukrasti kome (objektu) plašt.* — *U Stulićevu rječniku:* izplaštiti ‚rubar il mantello ad alcuno' ‚expalliare aliquem'. — *sasma nepouzdano.*

ĬSPLATA, *f. djelo kojijem se isplati, češće u konkretnom smislu: ono što se isplati.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚die auszahlung' ‚solutio'). To mu fala i to mu isplata za ńegovo vrlo prijateļstvo. Pjev. crn. 21ª. Za kuću dobiju iz stare zadruge isplatu. V. Bogišić, zborn. 348.

ĬSPLATAN, ĭsplatna, *adj. koji pripada isplati.* — *Načińeno u naše vrijeme.* Isplatna svota ‚tilgungs-quote'. Jur. pol. terminol. 506.

ISPLÀTITEĻ, *m. čovjek koji isplati.* — *U Stulićevu rječniku:* ‚qui solvit, debitor, nomen'.

ISPLATITEĻAN, isplatiteļna, *adj u Stulićevu rječniku:* ‚soddisfattorio' ‚vim satisfaciendi habens'. — *nepouzdano.*

ISPLÁTITI, isplâtîm, *pf. posve, sve platiti.* — *Složeno:* iz-platiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* isplatiti, *rus.* исплатить. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* isplaćati), *u Voltiđijinu* (izplatiti ‚pagare, scontare, saldare un debito' ‚bezahlen'), *u Stulićevu* (isplatiti *i* izplatiti, v. isplaćati), *u Vukovu* (koga, kome ‚auszahlen' ‚solvo'), *u Daničićevu* (‚exsolvere').

1. *aktivno. a) objekat je ono što se plaća (novac, dug, kupovina, trud, šteta itd.), onaj koji prima stoji u dat.; gdjegdje izostaje objekat. često u prenesenom, metaforičkom smislu.* Ne isplati li imь župa, da imь plati kraļevstvo mi iz moje kuće. Mon. serb. 85. (1326). Daklen vaļa duge isplatiti. J. Banovac, prip. 110. Jer ću po tebi isplatiti Bogu sve moje dugove. 110. A da smrti dug isplati, jerebo se približaše. P. Knežević, živ. 13. Pridade ga na muke, do godi ne isplati svoga duga. F. Lastrić, od' 283. Ne dade mu časa vrimena, nego ga odma čini zatvoriti u tavnicu, do godi mu ne isplati svega. 283. Dok podpuno isplati dug vas pravdi Božijoj. 374. Ja ti se obećajem, ne samo da se na stare poslove nigda neću povratiti, nego jošter što godi uzmogu, isplatiti štetu koju sam počinio. F. Lastrić, test. 122ᵇ. Pravedno je daklo da ti isplatiš trud tvoji najamnika. nod. 292. On će svojom krvju pravdi Božijoj isplatiti. svet. 3ᵇ. Ja izplatih dug moj. A. Kanižlić, uzr. 41. Pak se nitko ne povrati niti robstva svog' izplati. V. Došen 48ᵇ. Erbo hoće Bog da ovdje izplati dug za grijehe. T. Ivanović 101. Tko je dužan 20 ili 30 ili više forinti, pak sve izplati, govorimo da je zadovoļno il' podpuno izplatio. B. Leaković, gov. 85. Služio sam bega Radul-bega, ne šće mene službu da isplati. Nar. pjes. vuk. 2, 139. Jer sam ovdje Turkom mlogo dužan, neće mi dat sablje isplatiti. 2, 345. — *b) objekat je čeļade koje prima.* Zapovidi otac nastojniku, da dozovo težake i da ji sve isplati. E. Pavić, ogl. 581. Sve gradane on za tim isplati. Nadod. 34. Ali je još lipše isplatio jedan seļanin jednoga Francuza. M A. Reļković, sabr. 12.

2. *pasivno.* ‚Ne mari on ništa žaliti, dobro 'e on isplaćen'. ‚Čini mi se da 'e dobro isplaćena, dobila 'e po repu'. J. Bogdanović.

3. *sa* se.

a. *pasivno. a) vidi* 1, *a).* Do koli se isplati vьsь dugь. Mon. serb. 232. (1398). Tko će za ńu *(kuću)* više dati? jeda li se dug izplati. V. Došen 151ᵇ. Ničim drugim nego samim neboin mogu se kriposti izplatiti. B. Leaković, nauk. 481. Ne može se nigda isplatiti koliko ciganska krv. Nar. posl. vuk. 205. — *b) vidi* 1, *b).* I virno se svak izplati, što na svojoj vagi vaļa. V. Došen 225ᵇ.

b. *refleksivno. a) o trudu, kad nije zaludan bio.* Malo kad će ti se trud isplatiti. M. Pavlinović, rad. 171. — *b) kao aktivno* isplatiti *uopće. — na jednom mjestu* XV *vijeka.* Da vi je u znanje: ovo mi se isplati Maroje Tvrьdajićь isь carine olovsko što mi je duožanь bio. Spom. sr. 2, 114. (1448—1449). — *c) naplatiti se.* — *na jednom mjestu* XIV *vijeka.* Da otь togaj dohotka namь nêštare ne dadu, razi da si se plaćaju za duge, a isplativše se duga da daju kraļevьstvu mi taj dohodakь. Mon. serb. 232. (1399).

ISPLAVAŃE, *n. djelo kojijem se isplava.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izplavańe.

ISPLAVATI, isplavam, *pf. isplivati.* — *Složeno:* iz-plavati. — *Od* XVI *vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* isplavavati), *u Voltiđijinu* (isplavati *uz* isplivati; izplavati ‚uscire natando, salvarsi a nuoto' ‚herausschwimmen'), *u Stulićevu* (izplavati, v. isplivati *s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva).* Da ki isplavavši ne uteče. Anton Dalm., nov. tešt. 217ᵇ. act. ap. 27, 42. Ima isplavati i ustati se ponovļen čovêk. Kateh. 156ł. C2ª. Iz dubine morske izplavaje. Š. Budinić, sum. 88ª. Počela ona moliti, da bi šilac isplaval. Nar. pjes. istr. 4, 23.

ISPLAVAVATI, isplavavam, *impf.* isplavati. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izplavavam, izplavati, izplivam ‚enato, emergo', v. plavam.

ISPLÁVJETI, isplávîm, *pf. posve poplavjeti.* — *Složeno:* iz-plavjeti. — *Akc. se ne mijeńa.* — *U Stulićevu rječniku:* izplavļeti, v. poplavļeti, *i u naše vrijeme u Dubrovniku:* ‚Isplavļele su mi haļine na suncu'. P. Budmani.

ISPLAVŠALAC, isplavšaoca, *m. čovjek koji isplavša.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* izplavšalac *i griješkom* izplavšaoc ‚prodigus, profusus'.

ISPLAVŠALICA, *f. žensko čeļade koje isplavša.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* izplavšalica, izplavšaonica ‚prodiga'.

ISPLAVŠAONICA, *f. vidi* isplavšalica. — *neponzdano.*

ISPLAVŠATI, isplavšam, *pf. vidi* isplahovati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izplavšati ‚prodigere, profundere, dissipare'.

ĬSPLAZITI, isplazîm, *pf. složeno:* iz-plaziti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara (kao prelazni glagol), vidi* isplaziti. F. Miklošić, lex. palaeoslov.² — *Između rječnika u Mikaļinu* (isplaziti jezik ‚cavar la lingua fuori' ‚educere linguam'), *u Belinu* (izplaziti jezik ‚educere linguam' 440ª), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* isplaživati), *u Voltiđijinu* (izplaziti ‚uscire strascinandosi, strisciare, serpeggiare' ‚herauskriechen'), *u Stulićevu* (isplaziti jezik ‚linguam educere'; izplaziti, v. isplaziti), *u Vukovu* (t. j. jezik ‚hervorrecken, zum munde hinausstrecken (die zunge)' ‚exsero, protendo linguam').

1. *aktivno.*

a. *prelazno, objekat je samo* jezik, *značeńe je:*

izvaditi, pružiti. Drakun jezik izplazivši poče se moliti. F. Glavinić, cvit. 228b. Febronija izplazi svoj jazik. F. Vrančić, živ. 62. Potom toga izplazi jezik i reče . . . A. d. Bella, razgov. 194. Isplazi jezik. F. Lastrić, ned. 420. Dok izplazi jezik. D. Obradović, basn. 204. A *(pas)* isplazi jezik. Nar. prip. vrč. 185. Neki mu još iza leđa isplaziše jezik. M. Đ. Milićević, zlosel. 193.

b. *neprelazno, vidi* ispuzati. Na ovo li mene, o jamo paklena, u strane vedrene na mista sunčena pusti izplaziti? I. T. Mrnavić, osm. 23. *vidi i u Bjelostjenčevu i u Voltićijinu rječniku.*

2. *pasivno (prema* 1, a). A Epulon jezikom na dvor izplaženijem pita u Lazara jednu kapļu vode. B. Zuzeri 79.

3. *sa* se, *refleksivno.*

a. isplaziti se *u Dubrovniku isto znači što i* isplaziti jezik. P. Budmani.

b. isplaziti se *znači što i* isplaziti *kod* 1, b. Na koña se guja isplazila. Nar. pjes. petr. 2, 34.

ISPLAŽÍVATI, isplàžujêm *i* isplàžîvâm, *impf.* isplaziti. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izplazujem, izplaziti ‚prorepo, proserpo'. 2. izplazujem jezik ‚educo, profero, promo linguam'.

ISPLEMENITEĻ, *m. čovjek koji isplemeni.* — *U Stulićevu rječniku:* izplemenitel ‚qui nobilitate aliquem privat'. — *sasma nepouzdano.*

ISPLEMENITI, isplemenim, *pf. učiniti da ko (objekat) ne bude veće plemenit.* — *U Stulićevu rječniku:* izplemeniti ‚e nobilium albo aliquem expungere', *gdje ima i refleksivno:* izplemeniti se ‚nobilitati renunciare'. — *sasma nepouzdano.*

ISPLEMEŃIVATI, isplemeńujem *i* isplemeńivam, *impf.* isplemeniti. — *U Stulićevu rječniku:* izplemenivati, freq. v. izplemeniti. — *posve nepouzdano.*

ISPLÉSATI, ìsplêšêm, *pf. posve poplesati, izgaziti.* — *Složeno:* iz-plesati. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *Od* XVIII *vijeka.* Izplesa ga nogami. A. d. Bella, razgov. 213. *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPLÈSTI, isplètêm, *pf. složeno:* iz-plesti. — *Akc. se mijeña u pracs.* 1 *i* 2 *pl.* ispletémo, isplettе *(i* isplètêmo, isplètête), *u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìsplete, *u part. praet. act. m. sing.* ìspleo *i* ìsplèo *(ali* isplèla, isplèlo, isplèli), *u part. praet. pass. (osim nom. sing. m.* isplèten) ispletèna, ispletèno *itd.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* isplesti, *rus.* исплести, исплесть. — *Između riječnika u Vrančićevu* (‚extricare'), *u Mikaļinu* (isplesti, oplesti, kako ti konopce ‚torqueo, convolvo, circumplico'; isplesti, kako ti iglom, odkati ‚texo'), *u Belinu* (izplesti ‚sviluppare, disciogliere cose intricate' ‚expedire' 717a), *u Stulićevu* (isplesti, isplijetam ‚torcere come si fanno le corde, lavorar con ago' ‚torquere, convolvere, circumplicare, texere' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina; griješkom* ispljesti, isplijetam ‚lavorar coll' ago' ‚aliquid acu elaborare, texere, contexere, pingere'; izplesti, 1. ‚explicare, extricare'. 2. ‚finir di tessere' ‚pertexere'), *u Vukovu* (‚flechten' ‚plecto').

1. *aktivno.*

a. *pleteńem izraditi. a) objekat je ono što postane radńom.* Nigdi ništa ne imaše na svijetu, nego samo jednu haļinicu, koju mu bješe majka ńegova, blažena gospa, isplela. M. Divković, bes. 80a. Pauk je ispleo svoju mrižu. M. Radnić 166a. Isplete vinac i š ńime kip Gospin okruni. A. Kanižlić, utoč. 243. Ne zna ni ńe *(gužve)* isplesti. M. A. Reļković, sat. L3b. Pak isplete veliko uže, potom toga zavrzavši vuče kuda on hoće. Đ. Rapić 137. Ove su bile oni srebrni i zlatni konci, s kojima se učini i izplete ovo plemenito podnožje. A. Tomiković, gov. 213. Al' devojke mrežu ispletoše. Nar. pjes. vuk. 1, 396. Od gajtana isplela čadora. Nar. pjes. herc. vuk. 89. Ispletite mi bradu od kučina i nažuta konopļa. S. Ļubiša, prip. 151. Podvezice s bućama što mu je isplela Sedevka. M. Đ. Milićević, let. več. 91. — *metaforički.* Ne mogući rastrgnuti uzla na jeziku, koga im je drakun nijemi, isplevši od nikoga stida prokletoga, navezao. F. Lastrić, od' 200. — *b) objekat je ono iz čega se što načińa pletući.* Isplevši kose na glavi. M. Radnić 170b. Ako bi mu se podala tkojagod odiča mekahna, iznutra bi ispleo nike konopčiće. Blago turl. 2, 156.

b. explicare, expedire, iz *ima mjesno značeńe, s čega* isplesti *znači: izvaditi rasplećući nešto što je upleteno, zapleteno, zapućeno, rasputiti.* Zubatca koga ne izpletoše kako ribe ine. P. Hektorović 6. Kad je mreža iz mora izvađena, oslobodit je od ribe koja je u ńu upala, zovu: vaditi ribu, dećetati, ili samo vaditi, ili isplesti ribu. L. Zore, rib. ark. 10, 351. — *metaforički.* ‚Ma davo me u ovo upleo, a neće doset isplesti'. *u Lici.* J. Bogdanović. *(vidi drugijeh primjera kod refleksivnoga glagola).*

2. *pasivno (vidi* 1, a, *a)).* Onakve ograde, koje su iz prutja ispletene, i od mjesta do mjesta mogu se prinašati. I. Jablanci 62. Kaki li su pod glavu jastuci! sve od suha zlata ispleteni. Nar. pjes. vuk. 2, 231. Poslaše mu od zlata siniju, na siniji ispletena guja. 2, 400. Na ńemu je kolasta azdija, po azdiji ispletene guje. 2, 593.

3. *sa* se, *refleksivno (vidi* 1, b, *u svijem primjerima metaforički).* Gdo ovim grêhom bude obujat, ne isplete se naglo. Transit. 83. Kako ova današńa poganska žena ove sve četiri velike i teške skušńave i napasti premože, tere se iz ńih isplete. Postila. M1b. Aldegunda koja još biše usrid raskoša sfjetovnijeh nastojaše sfijem srcem da bi se iz ńih zančica isplela. B. Kašić, per. 27. Jer je vazda Mozes utočišće imal pod sinicu gdi je Gospodin pribival, u ričih sumńivih i u upitanjih, da bi se izplesti on vas mogal od ńih. A. Georgiceo, nasl. 214. Nastoj svaki izplesti se brzo iz ovih stvarih vrimenitih. P. Radovčić, nač. 110. Da se iz griha izpletu ki u ńemu živļahu. 548. Iz ove pletke poluvirci nikada se neće izplesti. I. Velikanović, uput. 3, 50. ‚Kako si se god benasto i vrtoglavo u taj vraži posao upleo, sad radi na sve ruke, da se kako na lijep i mudar način istog i isplteš'. J. Bogdanović.

ISPLIĆE, *n. djelo kojijem se isplije.* — *Stariji je oblik* isplitje. — *U Belinu rječniku* (izplitje 513b) *i u Stulićevu* (izplitje).

ISPLIJÈTATI, ìsplijetâm, *impf.* isplesti. — -ije- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* isplêtati. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski)* izpletam, v. pletam, *i u Stulićevu:* isplijetati, isplijetam ‚in elaborando, texendo etc. acu esse', *a kod* isplesti *i* ispljesti *ima i praes.* isplijetam; izplijetati, izplijetam, v. izplesti. — *U jednom primjeru pisca čakavca* XVI *vijeka ima* isplitati, *što bi mogao biti isti glagol (po zapadnom govoru) ili je osobiti oblik:* Ke *(ribe)* kad izplitahu mećući po plavi *(ribari)* . . . P. Hektorović 34.

ISPLIJÈVATI, ìsplijevâm, *impf.* ispļeti. — -ije- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega* ê. — *Potvrđen je samo istočni oblik* isplevati, *i to u Bjelostjenčevu rječniku:* izplevam, izpleti, gulim travu ‚exherbo, erunco, eradico, aberunco', *i u*

*

Voltiǵijinu: praes. izplevam *kod* izpleti *(vidi* ispļeti).

ISPLIJÈVSTI, *vidi* ispļeti.

ISPLINUTI, isplinem, *pf. vidi* ispliti, b *(u metaforičkom smislu).* — *Složeno:* iz-plinuti. Isplinula ti pamet! t. j. razišla se, izgubila se. Kletva hrvatska. A. Kurelac. rad. 20, 61.

ISPLÍTATI, ìsplîtâm, *vidi* isplijetati.

ÌSPLITI, ìsplijêm, *pf. složeno:* iz-pliti. — *Od prvijeh vremena do* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izpliti, izplîvâm ‚uscir notando' ‚enato' 513ª; ‚uscir di sotto acqua notando' 513ᵇ), *i u Stulićevu* (ispliti, ìsplîvâm, v. izpliti; izpliti, 1. ‚innatantem jusculis pinguedinem colligere'. 2. ‚enare').

a. *vidi* 1. isplivati. *a) u pravom smislu.* Ni pristaništa vêdušte jamože isplyti imь. Danilo 230. Aj li je, svi sumńe, isplila s jezerom, pridrago kamenje u kom vri s biserom. Ǵ. Držić 347. Bješe taj vila gola vode van isplila. M. Vetranić 2, 116. Nijesam li ja vila isplila iz tebe vodice? 2, 182. Ako bi noćaska vile isplile. M. Držić 53. Iz vode će ispliti vil'. 66. Još plivat da ne vi, izplije na dvora. D. Rańina 73ᵇ. Vrzi me u more, srićan ispliti ću. J. Armolušić 70. Iz utopnijeh vala i voda čini cijela da isplije bačva vina. P. Kanavolić, iv. 53. — *b) metaforički.* Kako ću, ispliti iz trudne žalosti? M. Vetranić 2, 158. Nemu je lasno učiniti, da izplijem. B. Zuzeri 279. — *tako je i u ovom primjeru gdje stoji sa* se, *kao pasivni glagol bez subjekta:* Ti meni budi gospodar a ja ću tebi sluga, istom da se isplije. M. Držić 303. — *c) u prenesenom smislu, vidi* 1. isplivati, 1, a, *c).* U stara vrjemena nu prjedo nije bila taj tuga pakļena ka je sad isplila. M. Vetranić 1, 99. U višńijeh ti vječna slava, slavni Bože, uvijek bila, er je milos sad isplila, i š ńom pride ļubav prava. M. Držić 422.

b. *isteći, izliti se, proliti se.* — *isporedi* isplinuti, ispluti. — *U dva pisca* XV *i* XVI *vijeka (samo o očima).* Oči joj isplišo, osta tilo slipo. M. Marulić 114. Kako u paklu zač se dimi, ter mi hoće oči ispliti. M. Vetranić 1, 16. Kakav ću, vaj! biti, kad budu me oči iz glave ispliti, kad ih crv rastoči? 1, 273.

c. *prelazno, kupiti po vrhu čega žitka (juhe, vode itd.) mast, uļe itd.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdano.*

ÌSPLIVALAC, isplivaoca, *m. čovjek koji ispliva.* — *U Stulićevu rječniku:* isplivalac *i griješkom* isplivaoc ‚enatans'.

ÌSPLIVALICA, *f. žensko čeļade koje ispliva.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚enatans'.

ÌSPLIVÂŃE, *n. djelo kojijem se ispliva.* — *Stariji je oblik* isplivanje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (isplivanje), *u Belinu* (izplivanje), *u Stulićevu.* Da se je sve ufanje dvignulo od isplivanja i izbavļenja. B. Kašić, nasl. 163.

1. ÌSPLIVATI, ìsplivâm, *pf. plivajući izići (iz vode).* — *Složeno:* iz-plivati. — *Akc. je kao kod* izglědati. — *Od* XVI *vijeka (vidi* a, *c), a između rječnika u Mikaļinu* (isplivati, iziti iz vode ‚emergo'), *u Belinu* (izplivati, izplîvâm ‚uscir notando' 513ª), *u Voltiǵijinu* (‚snuotare, uscire nuotando' ‚herausschwimmen'), *u Stulićevu* (isplivati *i* izplivati, 1. ‚enare'; 2. ‚emergere, periculum evitare'; bježańem isplivati ‚fuga salutem quaerere'), *u Vukovu* (‚herausschwimmen' ‚enato').

a. *neprelazno, sa značênem kazanijem sprijeda. a) u pravom smislu.* Najdo mi kip gdi ispliva. M. Gazarović 41. Potonuše u dno rijeke silna kola, a na krajne žale meke sa zlom dušom on ispliva. Ǵ. Palmotić 2, 347. Prije neg ribar na zdravļe ispliva. I. Đorđić, ben. 175. Jedva na kraj isplivaše. I. A. Nenadić, šambek. 21. U more upliva, i viteški plivajući na jedan škoļić izpliva. And. Kačić, razg. 25. U vodu je s konjem udarila, na srcu je konju izplivala. 46ᵇ. Pa naplovi na vodu Bojanu, on naplovi i na breg ispliva. Nar. pjes. vuk. 1, 603. Pod tobom će vranac isplivati. 2, 601. Isplivaše moru na obalu. Nar. pjes. petr. 1, 230. Isplivavši iziđe na breg. Nar. prip. vuk. 47. — *b) metaforički, izbaviti se, spasti se.* Ma t' čes vidjet, er će isplivat. M. Držić 284. Ožalostiviti jednu dušu koja bijući izplivala iz ovizih vala u Božjoj milosti . . . A. d. Bella, razgov. 234. On je ona lijepa zvijezda, od koje provod u ovoj pučini nasljedujući na kraj žudjeni izplivat ćemo. B. Zuzeri 299. Radeć, da ga vira živa ne uzdigne, da izpliva. V. Došen 269ª. Spusti se ovoj pučini ļubavi i dragosti, ter, ako je moguće, nemoj iz ńe u vijeke izplivati. I. M. Mattei 248. Napokon je isplivao preko sita i preko rešeta i prekužio svaku nedaću. M. Pavlinović, rad. 24. — *c) u prenesenom smislu, objaviti se, pomoliti se, izići na vidjelo.* Ne vijem od kud toj na saj svijet ispliva. M. Vetranić 1, 99. Dobitak taj opeta na svijet saj na rasap ispliva. 1, 114.

b. *prelazno, izvaditi (iz vode) plivajući.* — *Samo u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena.* I on skoči u debelo more, treći dan on isplivao Anu. Nar. pjes. marj. 182.

2. ISPLÍVATI, ìsplîvati, *impf.* ispliti *i* 1. isplivati. — *U Belinu rječniku: praes.* izplîvâm *kod* izpliti *i* izplivati, *i u Stulićevu:* izplîvati, freq. v. izpliti. — *nepouzdano.*

ISPLÒDITI, isplòdîm, *pf. složeno:* iz-plòditi. 1. *aktivno.*

a. *roditi.* — XVIII *vijeka.* A ona će naj poslije izploditi svršeno š ńime ujedińeńe. A. Kanižlić, uzr. 164. Duhovni plod što isplodi riječ Dominika. A. Kalić 485.

b. *izrađujući (zemļu) tako da dade vas plod, učiniti da postane neplodna.* — *isporedi* 2, a. — *U Stulićevu rječniku:* izploditi, izplodujem *i* izplodivam, v. izradovati.

2. *sa* se, *refleksivno ili pasivno.*

a. *prema* 1, b, *postati neplodan, i u širem smislu, ne samo o zemļi.* — *U Belinu rječniku* (izploditi se, izplodivam se ‚sterilitate affici' 708ᵇ) *i u Stulićevu* (izploditi se, v. izradovati se).

b. *razploditi se.* — *Kao da je ovo značeńe na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Neka isteku, iliti izplode se drage pomasti ńegove (‚ut fluant aromata illius'. Cant. 4, 16). F. Lastrić, test. 248ᵇ.

ISPLÒDÊŃE, *n. djelo kojijem se isplodi.* — *U Stulićevu rječniku:* izplodjeńe, v. izradovańe.

ISPLOĐÍVATI, isplòđujêm *i* isplòdîvâm, *impf.* isploditi. — *U Belinu rječniku: praes.* izplodivam *kod* izploditi, *i u Stulićevu:* izplodivati, izplodivam, freq. *uz* izploditi, *a kod ovoga ima praes.* izplodujem *i* izplodivam.

ISPLÓVATI, isplôvâm, *pf. dobiti kod igre plovańa.* — *Složeno:* iz-plovati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Danas sam isplova' dvadeset parova i deset pula'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno, izigrati se do voļe plovańa.* ‚Esto li se, čobani, isplovali?' ‚Esmo bome siti sicani'. J. Bogdanović.

ISPLÒVITI, isplovîm, *pf. vidi* 1. isplivati. — *Složeno:* iz-plòviti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vidi isplivati). On se mann vodi na obalu, i isplovi iz vode Cetiňe. Nar.

pjes. vuk. 1, 571. Kad kamen isplovi, hoćeš moja biti. Jačke. 158.

ISPLOVUĆITI, isplovućim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izplovućiti ‚pumicare, pumice polire, laevigare'. — *sasma nepouzdano.*

ISPLOVUĆIVATI, isplovućivam, *impf.* isplovućiti. — *U Stulićevu rječniku:* izplovućivati, izplovućivam, freq. *uz* izplovućit'. — *sasma nepouzdano.*

ISPLUJITI, isplujim, *pf. istopiti se: isplуji svijeća.* Zemļak. 1871. 2.

ISPLÙTATI, isplùtâm, *pf. izići na vrh vode (ili čega drugoga žitka).* — *Složeno:* iz-plutati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U Stulićevu rječniku:* izplutati ‚emergere'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Mrtvo tijelo ispluta na vrh'. — *i metaforički (isporedi* 1. isplivati, a, *b)).* ‚Ne znam, hoću li igda isplutat iz ovijeh mojijeh tuga i nevoļa'. P. Budmani.

ISPLUTI, isplovem (?), *pf. vidi* ispliti, b. — *Složeno:* iz-pluti. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ispluše vsa čriva ńegova. Anton Dalm., nov. tešt. 171b. act. ap. 1, 18.

ÌSPLUŽITI, ìsplužîm, *pf. izorati.* — *Složeno:* iz-plužiti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Koliko *(zemļe)* dva vola priko godišća mogli bi izplužiti. A. d. Costa 1, 176.

ISPḶÉSKATI, ìspļêskâm, *pf. izbiti pļeskama.* — *Složeno:* iz-pļeskati. — *U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Stulićevu* (ispļeskati, ispļeskam ‚sat aliquem palma caedere'). ‚Bome sam ga pļeskom po obrazu živo ispļeska(o)'. J. Bogdanović.

ISPḶESNUTI, ispļesnem, *pf. posve popļesniviti.* — *Složeno:* iz-pļesnuti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka (po zapadnom govoru* isplisnuti). Kad onako u hrpi naklađeno *(đubre)* isplisne. I. Jablanci 30.

ÌSPḶETI, isplijèvêm, *pf. posve opļeti.* — *Složeno:* iz-pļeti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impt.* isplijèvi *i u part. praet. pass.* isplijèven; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Po istočnom govoru:* ispleti, isplévêm, isplévi *itd.; po zapadnom:* ispliti, isplívêm, isplívi *itd.* — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kod* isplijevati), *u Voltiġijinu* (izpleti, izplevam ‚nettare grano in erba' ‚das unkraut ausreuten'), *u Stulićevu* (izpļeti ‚segetes herbis liberare, herbas e medio segetum eruere'). Pride oblakъ otъ izgora sa snegomъ i gradomъ i sa daždemъ smešenomъ, i prista trьnu, i isple ga *(u starijem rukopisu* ispeče), i povenu. Starine. 4, 84 *(po rukopisu* XVIII *vijeka).* Ovakvim načinom posjejano sjeme poslije nikakvog drugog posla ne potribuje nego da ga čovik mora poslije kadkad ispliti. I. Jablanci 167. — *Sa* se, *pasivno.* Ostale ovakve vrste trave koje se moraju izmed žîtâ i sâdâ ispliti ili izčupati. I. Jablanci 16. Da se može po slogovih sva nevaļala travurina ispliti. 170. — *Mogu i u inf. i u prošlijem vremenima postati oblici od osnove* plijev *(vidi kod* pļeti). ‚Esi li ti dobro i lijepo svaku onu gredicu od one travurine isplijeva'?' ‚Ej kopači, naj prije tu svaku travku iz krumpijera lijepo rukom isplijevite, pa onda tekar motikom'. ‚Onu travurinu trebalo bi iz žita isplijevsti, i ako se ne isplijeve biće i žita ništa'. J. Bogdanović.

ÌSPḶUCATI, ispļucâm, *pf. dem.* 1. ispļuvati. — *isporedi* ispļuckati. — *Složeno:* iz-pļucati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *Od* XVIII *vijeka.* Da suprot vami ispļucaju bis. J. Banovac, blagos. 273. ‚Aja, ne mariš pļucati, neš ispļucati'. ‚Ne da se to tako sad lako ispļuckati'. (ovako se obično rugaju ka' u šali ženama koje zanosećaju, počem u početku svaka pļuca). *u Lici.* J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno, svršiti pļucańe.* ‚Aja dok sam živa, ja nigda neću prestati pļuckati, na me vaļa i Bog zaboravio, ja se ispļucati ne mogu'. ‚Ti ili pušio ili ne pušio, vavije pļuckaš, ti se nigda ispļuckati neš, ka' ni kuļava žena'. J. Bogdanović.

ÌSPḶUCKATI, ispļuckâm, *pf. vidi* ispļucati. — *Složeno:* iz-pļuckati.

ISPḶUHNUTI, ispļuhnem, *pf. složeno:* iz-pļuhnuti (?).

a. *prelazno,* sažeti zrno grožđa. Slovinac. 1880. 389.

b. *neprelazno,* ispļuhnulo zrno (kad su ga ose osisale). Slovinac. 1880 389.

ÌSPḶUNUTI, ispļunêm, *pf. jedan put ispļùvati.* — *Složeno:* iz-pļunuti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìspļunû. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (ispļunuti *i* izpļunuti ‚expuere') *i u Vukovu (uz* ispļùvati). Gorkost od ječeka jest uzrok izpļunut ga vanka. M. Radnić 146a. Zato ispļunuti ću ga iz usta. E. Pavić, ogl. 666. Tikva opeče mu jezik i nebo tako da je morao ispļunuti. Nar. prip. vrč. 49.

1. ÌSPḶUSKATI, ispļuskâm, *pf. izbiti, istući pļuskama (zaušnicama).* — *Složeno:* iz-pļuskati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (part. praet. pass.* izpļuskan, izpestan ‚colaphis vel pugnis caesus', v. pļuskan), *u Voltiġijinu* (izpļuskati ‚schiaffeggiare' ‚ohrfeigen geben'), *u Stulićevu* (izpļuskati koga, dati pļusaka komu ‚colaphis aliquem caedere'). Zdravo, priuļudno lice, izradi nas pļuvačami i zaušnicami izpļuskano! M. Alberti 414.

2. ÌSPḶUSKATI, ispļuskâm, *pf. u Vukovu rječniku:* n. p. ladu, ili vodu iz lađe ispolcem ‚ausspritzen' ‚emitto'. — *Složeno:* iz-pļuskati. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U Dubrovniku znači: svršiti pļuskańe (prelazno), politi pļuskajući.* P. Budmani.

ISPḶÙŠTATI SE, ispļùštâm se, *pf. svršiti pļuštańe (o velikoj kiši).* — *isporedi* ispļuštiti. — *Složeno:* iz-pļuštati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ispļuštalo se od neki dan veliko vrijeme'. ‚Pļušti kiša ka' iz kabla, oće li se igda ispļuštiti?' J. Bogdanović.

ISPḶÙŠTITI SE, ispļuštîm se, *pf. vidi* ispļuštati se. — *Složeno:* iz-pļuštiti.

ISPḶÚVÂŃE, *n. djelo kojijem se ispļuva.* — *U Voltiġijinu rječniku* (izpļuvańe) *i u Vukovu.*

1. ISPḶÙVATI, ispļujêm, *pf. pļuvajući izbaciti iz usta.* — *Složeno:* iz-pļuvati. — *Akc. je kao kod* iskļuvati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚ausspeien' ‚exspuo'). Ispļuva čudno množastvo krvi. Korizm. 49a. Da neće ispļuvati aliti izbļuvati. M. Divković, nauk. 206b. Izpļuj naj brže jid. A. Georgiceo, nasl. 317. Niki su na smrti jezik vlastiti odgrizli i ispļu*(v)*ali. F. Lastrić, ned. 420. Pupak na nos da izbļujem, i da zube van izpļujem. V. Došen 269a. Kad jim se može dati pričešćenje brez straha da ga ne izpļuju. Ant. Kadčić 152. — *U Belinu je rječniku po ńešto drukčije značeńe: posve popļuvati (koga):* izpļùvati tkoga ‚aliquem conspuere' 703b.

2. ISPḶÚVATI, ispļûvâm, *impf.* 1. ispļuvati. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U Voltiġijinu rječniku:* izpļuvati, izpļuvam ‚sputacchiare, sputar

fuora' ‚oft ausspeyen, spucken'; *u Stulićevu:* izpļūvati, izpļūvam *uz* ispļunuti; *u Vukovu.*

ÌSPÔ, ìspola, *m. kao izdubena lopata kojom se pļuska voda iz lađe. — isporedi* ispolac, paļ. — *U nom. i acc. sing. stoji* ô *mj.* ol *kod štokavaca. — Složeno:* iz-pol; *ovo postaje od kor.* pol, *isporedi novosl.* plati *i* puti, poljem, *pļuskati, crpsti, rus.* полать, *vijati (žito), češ.* pálati, *poļ.* pałać — *Od* XVI *vijeku (vidi* ispolъ. F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2]), *a između riječnika u Vukovu:* vide ispolac *(s dodatkom da se govori u Crnici).*

ISPÒBEDRITI SE, ispòbedrîm se, *pf.* leći na jednu ili drugu stranu tijela, i tijem logom priličnog prostora zauzeti. — *Složeno:* iz-po-bedriti *(što postaje od* bodro *nastavkom* i). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Tamo se makni, što si se tako ispobedrio? ne bi za te da su dva kreveta'. ‚Đe e Petar? Eno ga đe se u ladu ispobedrio, kao ļetni dan do podne'. J. Bogdanović.

ISPOČÍVATI SE, ispòčîvâm se, *pf. napočivati se.* — *Složeno:* iz-počivati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚belle, beate quiescere'.

ÌSPOD, *praep. sastavļeno:* iz-pod, *te je prvo značeńe:* micańe s mjesta koje se kazuje prijedlogom ‚pod' i šestim padežom (Đ. Daničić, sr. sint. 191). — *Stoji s genetivom. — Obično nema akcenta, nego se izgovara s rijeći što slijedi kao jedna riječ, n. p.* ispod ruke, ispod očiju *izgovara se* ìspodrûkê, ispodòčijû; *ali ako je na ovoj riječi jaki akcenat (ˆ ili ˆ), gubi ga, a* ispod *prima akc.* ˋ *na* i *ili* ˋ *na* o, *n p.* ispod grada, ispod nosa, ispod pravde, ispod kuće *izgovara se* ìspodgrâda, ìspodnosa, ispòtprâvdê, ispòtkućê. — *Od* XIV *vijeka (vidi* b, *b)) a između riječnika u Stulićevu* (ispod *i* iz pod ‚de sub'), *u Vukovu* (‚von unton weg' ‚ab imo, de sub' *s primjerom iz narodne pjesme:* A kad bili ispod Aleksinca), *u Daničićevu* (ispodъ ‚subter').

a. *značeńe je kao što je sprijeda kazano. a) micańe je u pravom smislu.* Krv istočena golubu ispod kreļuta. Naručn. 24[b]. Ispod sjeni neće se krenuti. Zborn. 56[b]. Izidoše ļudi imenom Nimci ispod zvizde *(lat.* a septentrionis partibus veniens gens Germanorum) i primišo Istriju. Dukļanin 25. I kako se izpod mira grada toga car otoli ļuto ranjen tad istira. I. Gundulić 383. I jedva despot živ uteče izpod sablje sve krvave. 387. Neprijateļskijeh izpod sila sablja vaša, sablja moja život mu je obranila. 565. Ki i danas izpod groba svo'e svetińe cijelu veru prikažuje čudesima. J. Kavańin 308[b]. Sinko moj, ili digni vojsku izpod grada Rima, il' mi uzmi život. J. Banovac, razg. 141. Nut' kako ona maca izpod ńega poňavicu izvlači. F. Lastrić, ned. 178. Iz pod uborka izniti i na svićńak staviti. A. Kanižlić, kam. 19. Dilivši se Bajazet izpod Carigrada pođe na Sigismunda. 643. Turci vikaše na cara da vojsku izpod Carigrada digne. 821. Istoga godišta istirao je Tvrtko Ugre iz pod Vrane. And. Kačić, razg. 9. Kad vidiše svoje vrime, izkopavši se izpod tilosa... 77. A mazga proleti izpod ńega. kor. 208. Poče mu propadati se zemļa izpod nogu. I. J. P. Lučić, razg. 87. Al' je zmaju žeđa dodijala, ispod krila ispusti djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Pruži ruku ispod mededine. 2, 142. Skače pusta pod ńim bedovija, ispod nogu kamen izlijeće. 2, 396. Pod čoškom mu ništa ne bijaše, ispod čoška zdravo izišao. 2, 510. Kad Biograd Turci poharaše, kreonu sila ispod Biograda. 2, 608. Išćeraću ispod Beča Turke. 3, 48. Vešt je dora boju i mejdanu, dora će te sobom zaklańati, ispod britke sablje uklańati. 3, 394. Pa pobježe poļem ispod grada. 4, 9. Skoči Ļuca ispod mrtva Vuka. 4, 432. Boji se da se ispod ńega ćebe ne izvuče. Nar. posl. vuk. 21. Pa je izvuče ispod kreveta. Nar. prip. vuk. 20. Od pećina odlijeću škriļke ispod tvrdih peta junačkijeh. Osvetn. 2, 123. — *metaforički.* Ako sebe i svoje rodjako vadi ispod bremena. I. Držić 303. Il' nas goni ispod carskog skuta. Osvetn 4, 55. — *amo spadaju i ovakovi primjeri:* Za brata bi dala miskal zlata, a za dragog đerdan ispod vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 218. Darova mu koňa ispod sebe. 1, 623. Koliko su divno živovali, ispod sebe koňe mijeńali. 2, 48. Vojsku kupi care Otmanine, Turadiju oko Sagradina, sve seine oko Carigrada, uč-ġevara od Zapada grada, Tatarina ispod gore svete. 3, 45. Neće voćka ispod debla. Nar. posl. vuk. 210. Utočio bi ti i krvi ispod grla. 337. — *b) kao micańe se shvaća i glas i pogled.* Vapije Marija iz pod križa. F. Lastrić, test. 98[a]. Bi slušan glas izpod zemļe. M. Zoričić, zrc. 87. Jedni viču iznad kuće, drugi viču ispod kuće. Nar. pjes vuk. 1, 374. Snaha tiho progovara ispod marame. Nar. posl. vuk. 280. — Izpod čela vitoroga razrok pogled krivo izbeči I. Gundulić 475. Lepo ti je pod noć pogledati gde devojka sedi kod devera, ispod venca mladožeńu gledi. Nar. pjes. vuk. 1, 59. Ispod mire devet (đavola) vire. (Kad se ko čini miran, a pun je đavolstva). Nar. posl. vuk. 105. Pogledaju se Turci ispod očih. P. Petrović, gor. vijen. 29. Ugleda Ruža Stevana ispod očiju. S. Ļubiša, prip. 54. Pogleda ispod oka ženu. M. P. Šapčanin 1, 88. — *c) u prenesenom, duhovnom smislu.* Da iz pod ńegove oblasti ne može nitko uteći. M. Divković, bes. 30[b]. Ne može učiniti zavit koji ga vadi izpod posluha. A Baćić 72. Odmetnuvše se izpod oblasti Božje. 489. Jeda će Bog djavlu platiti da nas pušta iz pod svoje oblasti? J. Filipović 1, 442[a]. Da se grišnici iz pod ovoga duga oslobode, vaļadjaše ovo pismo pomrsiti. 1, 442[b]. Po svetoj pokori ispod ńegova vladańa uteku. 1, 489[a]. Kako ćeš ispod ńegove oblasti uteć? 3, 208[a]. Dugovańe ima od dvi vrste, jedno je svima općeno i vićńe po ti način, da se izpod ńega ne more nikada izaći. F. Lastrić, ned. 78. Odlučeńe ovo općeno jest iz pod koga ne može nitko izvaditi se. P. Knežović, osm. 125. Ispod oblasti crkve rimske crkvu istočnu otima. A. Kanižlić, kam. 24. Niti se može tko vaditi izpod ove zapovidi. B. Leaković, gov. 222. Ispod Boga nema se kud. Nar. posl. vuk. 105. Kako ispod samoga spaije tako i ispod čitluk-saibije svaki se čovek može preseliti iz jednoga sela u drugo. Vuk, dan. 2, 81. — *d) također u prenesenom smislu kaže se: aa)* ispod mukla, *tajno, izdajnički. — isporedi* ispodmuče. — *između riječnika u Stulićevu* (‚clam, secreto'), *u Vukovu* (‚heimtückisch' ‚subdole' *s primjerom iz narodne pjesme:* Ondar Vuko ispod mukla pita). Od ńih brzo zaboravļeni i vele puta ispodmukla progońoni. M. Radnić 139[a]. Izpod mukla i dva vuka. (Đ). Poslov. daničć. 36. Nar. posl. vuk. 105. Kradući iskrńega dobro izpod mukla. D. Rapić 270. — *bb)* ispod muka, ispod glasa, *tihijem glasom.* Dobar svjet ne dava se vikajući nog izpod muka na uho samo prišapće se. B. Zuzeri 148. Na ovi pogled veli Abizaj izpod glasa Davidu. Đ. Bašić 148. — *cc)* ispod stida, *stideći se, sa stidom.* Ispod stida progovara. Nar. pjos. vuk. 1, 425.

b. *pokazuje prolažeńe kroz mjesto koje stoji pod onijem što je u gen. s prijedlogom* ispod. *razlikuje se od značeńa kod* c *i* d *i tijem što ovdje* pod *ne može zamijeniti* ispod. *a) u pravom*

smislu. Tekla Sava ispod Biograda. Nar. pjes. vuk. 1, 328. Provede ih ispod naše kule. 3, 140. Ispod luga hladna voda teče. Nar. pjes. istr. 2, 53. Ispod žítâ otići (tajom, utećí — kao krajem gradine kud su žita posijana?). Nar. posl. vuk. 105. Mačka sad iznad puta sad ispod puta trči za ticama Nar. prip. vuk. 222. — *amo jamačno pripada i ovaj primjer:* Nije svačiji posao, ispod sela propjevati *(bez sumńe: prolazeći i pjevajući putnički pjesmu).* Nar. posl. vuk. 217. — *b) o putu, granici itd. kaže se da se miče, prolazi itd., ako i nije u pravom smislu.* Slazi putь vêlikyj na Orkinariju ispodь brьda. Mon. serb. 126. (1347). Prьvi sinorь... *(ide)* otь tuj upravo na more i moremь moremь ispodь Ziga i mimo Zigь naprêdь moremь. 127. — *c)* ispod ruke. *aa) u pravom smislu, jer se gledańe shvaća kao micańe (isporedi* a, *bb)).* Čupić Jovan glednu ispod ruke. Nar. prip. vuk. 4, 183. Pripeh se na kam, gledam ispod ruke. Pravdonoša. 1851. 31. — *bb) u prenesenom smislu (vidi kod* ruka), *kao da radńa prolazi.* Izpod ruke podgovori ga. A. Tomiković, živ. 28.

c. *pokazuje bavļeńe na mjestu pod onijem što je u gen. s* ispod *(ovdje je gotovo isto što* pod *s instr). bavļeńe može biti stajańe i micańe, ali ne prolaženje (vidi* b); *može biti u pravom i u prenesenom smislu.* Er ispod ńih noga ljepši cvit postaje. N. Naļeškoviċ 1, 315. Ako je izpod drugoga biskupa. M. Divkoviċ, nauk. 197a. Njeko u vojskah hrabren toli neprijateļe čim potlača, rijeke ļudske krvi proli treskovita izpod maća. I. Gundulić 277. Vrh kamenka svim bogata siva perja tropti kita . . . mladahan se car ponosi izpod toga lijep nad svima. 299. Kraļevića Vladislava izpod ruke pokli pade. 327. Na bojnicu čim nasrće, izpod sabļe britke umira. 410. Da li car će (on govori) komu rob je svak na svijeti, kako jedan rob naj gori, izpod robja svoga umrijeti? 570. Krivina te tva potiče ispod moga maća umrijeti. Ġ. Palmotić 1, 396. Er bi veći broj uzdaha izpod stijena. P. Kanavelić, dubrov. 11. I sada se to pleme nalazi u Lovreču izpod Studenaca. And. Kačić, razg. 52b. Nije sabļa za popa ni fratra, već krunica i križ izpod vrata. 167b. Ovo je libar mene Ivana Matkovića izpod Lijevna g. 1773 u Splitu. *u* I. Gundulić viii. Igra kolo kod Valpova grada izpod ladne Karašice rike. M. Katančić 66. Oj višńo, višnice, digni gore grane, ispod tebe vile divno kolo vode. Nar. pjes. vuk. 1, 111. Pa se igra s carevići ispod šatora. 1, 343. Povila se b'jela loza vinova ispod b'jela ispod grada Budima. 1, 401. Kad su bili ispod Vučitrna. 2, 135. Vidite li onaj pramen magle, pramen magle ispod gore čarne? 2, 428. Pa s bedena u Moravu gledi, al' Morava mutna ispod grada. 2, 503. Prokašļa se nekolika puta ispod kule Glumca Osman-age. 3, 97. Krtina ispod zemļe ide, pa opet ne može da se sakrije. Nar. posl. vuk. 162. Lak je ispod kapo (prazne glave). 165. Lasno je ispod japunģeta prstima pucati. 166. Šupļe je ispod neba. (Ima se kud u svijet otići). 362. On se 'spod brki smeje. Nar. prip. mikul. 81. Koji bolesnik umre ispod ruke ļekara. Pravdonoša. 1851. 35.

d. *pokazuje primicańe (ili što se shvaća kao primicańe u pravom i u prenesenom smislu) na mjesto pod onijem što je u gen. s prijedlogom* ispod *(ovdje je gotovo isto što* pod *s acc.).* A svi znamo da on hrani Erkulove kobne strile, bez kijeh neće vik Trojani ispod naše pasti silo. Ġ. Palmotić 1, 206. Biliži se ozdol izpod redka 9 a ostaje 10. M. Zoričić, aritm. 9. Metni izpod jezika. J. Vladmirović 48. Kad pogledaš strmo ispod grada. Nar. pjes. vuk. 2, 105. Udariše ispod tanke kule, ispod kule kraļa Budimskoga. 2, 592. Ikoniju na vrančića baci, priveza joj noge ispod vranca, a priveza ispod grla ruke. 2, 601. Pade jadan Frca Ibrahime ispod puta u zelenu travu. 3, 187. Staviti trnove drače ispod noga. Pravdonoša. 1851. 26. — *Amo vaļa da pripadaju i ovi primjeri, ali bi moglo biti da pripadaju pod* b *ili pod* c. Pošetao paun tica ispod naranče. Nar. pjes. vuk. 1, 70. Pošetao bego Jovan-bego ispod dvora Radul-begovice. 1, 228. Pošetala carica Milica ispod grada bijela Kruševca. 2, 307.

1. ISPODAN, ispodna, *adj. vidi* ispodńi. — *U Stulićevu rječniku:* ‚subterraneus, infernus, imus' *gdje stoji da je ruska riječ. — Jamačno je Stulli zlo pročitao riječ rusku što odgovara našoj* ispodńi.

2. ISPODAN, *na jednom mjestu* xviii *vijeka u pisca čakavca kao da je prijedlog s istijem značeńem što* ispod *pod* a. *po svoj prilici sastavļeno je:* ispod dan *(gen. plur. od* dno). Izviru i protiču u dolinah vrućci vodeni izpodan górâ. A. Vitaļić, ist. 348.

ISPODAŃI, *adj. vidi* ispodńi *(može biti da postaje od* 2. ispodan). — *U jednoga pisca čakavca* xvii *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚subterraneus' 691a). Gospodine Isukrste, klańam se tebi shodećemu k ispodańim i izbavļajućemu zarobļeno. M. Alberti 411.

ISPODMÀKNUTI, ispòdmaknêm, *pf. izmaknuti (ispod koga, čega).* — *Složeno:* ispod-maknuti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ja se samo malko podigoh, a on ispodmaknu stolac'. J. Bogdanović.

ISPÒDMICATI, ispòdmičêm, *impf.* ispodmaknuti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nemoj nikad ni u šali ni u zbiļi ļudima ispodmicati stolova ispod ńi'. J. Bogdanović.

ISPODMUČE, *adv. vidi* ispod mukla *kod* ispod, a, *d).* — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Oni očito a ovi izpodmuče. S. Margitić, fal. 215.

ISPODŃI, *adj. niži, dońi (koji je ispod čega drugoga).* — *isporedi* ispodan, ispodańi. — *Postaje od* ispod *nastavkom* ьń. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispodьńь, *rus.* неподній. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ispodań *uz* ispodan.

ISPODOBITI SE, ispodobim se, *pf. učiniti se dostojnijem.* — *Postaje od* iz *i* podob *(kod* podoban) *nastavkom* i. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (‚dignum esse'). Kakoto si se ispodobio toj svetoj službi. Mon. serb. 559. (1618).

ISPODOBNOST, *f. vidi* podobnost. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Po ispodobnosti od vrjemena činńenja različna ugodnija su. B. Kašić, nasl. 34.

ISPÒDÔJČITI, ispòdôjčîm, *pf. kaže se o kravi, ovci itd. (što je objekat) kad joj se digne tele, jagńe itd. s vimena (dojke), da već ne doji.* — *Postaje od* ispod *i* dojka *nastavkom* i *pred kojijem se* k *mijeńa na* č. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ja bi ono bolje jańaca — a sad su dragi — pobira', te proda'. ‚Dobro bi bilo da nije ovaca ispodojčiti'. ‚Nijesam žalio ni ovce ispodojčiti, samo kakva sam mu jańca darovao'. ‚Da mi nije krave ispodojčiti, ja bi ono tele proda', sad su teoci dragi'. J. Bogdanović. — *Sa* se, *refleksivno, s drugijem značeńem:* pobaciti. Ispodojčila se ovca, koza ili krava. *također u Lici.* V. Arsenijević.

ISPODSUNČÀNÎK, ispodsunčanika, *m. u Vu-*

kovu rječniku: vjetar ispod sunca (od istoka) ‚ein ostwind' ‚eurus', cf. ustoka.

ISPÒGANITI, ispòganîm, *pf. izgnusiti, izmrljati.* — *Složeno*: iz-poganiti. — *Akc. je kao kod* izdangubiti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚sordidum facere' 411[a]) *gdje se naj prije nahodi, u Voltiǵijinu* (izpoganiti, izpoganivam ‚insudicciare, sporcare' ‚besudeln'), *u Stulićevu* (izpoganiti, v. izgnusiti), *u Vukovu* (‚verunreinigen' ‚polluo'). — *Sa* se, *refleksivno, naj češće se kaže o djetetu (kao pristojnija riječ).* — *Između rječnika u Vukovu:* ‚sich besudeln (vom kinde das sich bekackt)' ‚concacare se'. *(Šegrti)* nosaju i zabavljaju djecu i zapiraju ih kad se kojo ispogani. Vuk, živ. 263.

ISPOGAŃÍVATI, ispogàńujêm *i* ispogàńîvâm, *impf.* ispoganiti. — *U Voltiǵijinu rječniku: praes.* izpoganivam *kod* izpoganiti.

ISPOGÍBATI, ispògîbâm, *pf. izginuti (osobito o mnoštvu).* — *Složeno:* iz-pogibati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ispogibati, ispogibamo ‚umkommen, fallen (von einer menge)' ‚pereo', cf. izginuti *(s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Pobiraše, te ispogibaše. Ogled. sr. 251. Ispogibali smo na Kandiji braneći duždu viteški otok. S. Ljubiša, prip. 188.

ISPOJEDNÁČÊŃE, *n. djelo kojijem se što ispojednači.* Jerbo mu je hotio dati izpojednačeńe, a ne samo slidjeńo. A. Tomiković, gov. 335.

ISPOJEDNÁČITI, ispojèdnâčîm, *pf. posve pojednačiti.* — *Složeno:* iz-pojednačiti. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Bog hoće uvik da plaća bude s pravdom, da budo izpojednačena i skladnoredna s dilom. A. Tomiković, gov. 175. Imam ja drugo ime, koje samo možo se izpojednačiti ńegovomu mogućemu brańeńu. 236. Koji združuje oni može izpojednačen biti s onim koga združuje. 335.

ISPOJEDNAČÍVATI, ispojednàčujêm *i* ispojednàčîvâm, *impf.* ispojednačiti. — *U istoga pisca* XVIII *vijeka u kojega ima i* ispojednačiti. Tri dana kugu miri i izpojednačujo nebo za tri miseca vojski. A. Tomiković, gov. 250. Ova kaštiga izpojednačuje vojsku od tri miseca i glad od sedam godina. 251.

ISPÒKLAŃATI (ispokláńati), ispòklańâm (ispòklâńâm), *impf.* ispokloniti. — *Kod* ispòklańati *akc. mijeńa se samo u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìspoklańâ; *kod* ispokláńati *onaki je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka.* Elijezor ne samo divojci, veće i rodbini ńezinoj plomenite darove ispoklańa. E. Pavić, ogl. 54. Što je imao suviše, razdeli i ispoklańa bećarima. Vuk, grad. 53.

ISPOKLÒNITI, ispòklonîm, *pf. posve, sve pokloniti.* — *Složeno:* iz-pokloniti. — *Potvrđeni su samo imperfektivni oblici* ispoklańati *i* ispoklońivati.

ISPOKLOŃÍVATI, ispoklòńujêm *i* ispoklòńîvâm, *impf. vidi* ispoklańati. — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* I kad ovi sv. sudjo iz crkve kradom uzamši, niko ispoklońiva, a niko u novce obrati. E. Pavić, ogl. 434.

ISPOKOHMIĻETI, ispokohmilim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izpokohmiliti, izpokohmiļujem *i* izpokohmiļivam ‚affacciarsi, e anche spuntare' ‚l. sistere se fenestrae. 2. oriri, nasci'. — *nepouzdano.*

ISPOKOHMIĻIVATI, ispokohmiļujem *i* ispokohmiļivam, *impf.* ispokohmiļeti. — *U Stulićevu rječniku:* izpokohmilivati, *a kod* izpokohmiliti *ima praes.* izpokohmiļujem *i* izpokohmiļivam. — *nepouzdano.*

ISPOKOJ, *m. (vječni) pokoj, u riječima:* Za ispokoj duše . . . *kad se napija na daći.* — *Složeno:* iz-pokoj. — *Od* XVIII *vijeka.* Koji nam na daći za ispokoj duše poju. D. Obradović, basn. 114. Za ispokoj duše (n. p. ‚našega brata Milana, Bog da mu dušu prosti!' Napija se na daći). Nar. posl. vuk. 83. Na daći napijaju: ‚Za ispokoj dušo brata' (kako mu bude ime; ako li je žensko, a ono ‚sestre') ‚Bog da mu duši oprosti!' Vuk, živ. 210. Sednu te jedu i piju ‚za ispokoj duše pokojnoga N. N.' M. Đ. Milićević, živ. 2, 64.

ISPÒKOJAN, ispòkôjna, *adj. pokojan, miran, koji je počinuo.* — *Postaje od* ispokojiti *nastavkom* ьn. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Nek prid večer ńim *(kravama)* stere ležaje: boļe mlika ispokojna dajo krava nego u mokrom ležeća. J. S. Reļković 404.

ISPÒKOJÊŃE, *n. djelo kojijem ko ispokoji ili se ispokoji.* — *Stariji su oblici* ispokojenije *i* ispokojenje. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚quies, requies, tranquillitas, ocium') *i u Daničićevu* (ispokojenije ‚quies'). Въ ispokojenije bratijamь. Mon. serb. 72. (1275—1321). Vsako ispokojenije od truda. Transit 129. Ke *(rijeći)* on govoraše kada idiše na ispokojenije. 153. Ni jodno ispokojenje od pameti. 267.

ISPOKOJIŠTE, *n. vidi* ispokojeńe *(mislim da bi pravo značeńe bilo mjesto gdje se ispokoji).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Tada sajde s neba anđelsko vojstvo, i obkoli prisveti križ, neka bi primili onu dušu priblaženu i brez sumńe ima se virovati da svemogući i neumrli otac činńaše izpokojište jedinorođenomu sinu svomu. M. Lekušić, razm. 129—130.

ISPÒKOJITI, ispòkojîm, *pf. učiniti da ko (objekat) posve počine, smiriti, posve utažiti, utješiti.* — *Složeno:* iz-pokojiti. — *Akc. je kao kod* izdangubiti. — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izpokojiti ‚consolare e confortare' ‚consolor' 220[a]), *u Voltiǵijinu* (izpokojiti, izpokojim, izpokojivam ‚riposare, refocillarsi; confortare' ‚ausrasten; trösten'), *u Stulićevu* (ispokojiti *i* izpokojiti ‚solari aliquem').

a. *aktivno.*

a) prelazno. aa) sa značeńem što je sprijeda kazano. Hodite k meni fsi ki se trudite i naprćeni jeste, a ja ću izpokojiti vas. Bernardin 172. mat. 11, 28. Kada ja trudan bih, vi me ispokojiste. Zborn. 125[b]. Pridite ka mne svi ki se trudite i obremeńeni jeste, i ja hoću ispokojiti vas. Postila. Aa2[b]. mat. 11, 28. Čeka nas i zove, da nas bude izpokojiti. A. Gučetić, roz. jez. 11. Da bi se dostojao mene trudna ispokojiti. 82. Ja sam gladan bio i dali ste mi blagovati, bio sam žedan i napojiste me, go i odjeli ste me, gost, primili ste me i ispokojili. M. Divković, bes. 117[b]. Jur me izpokoj i utiši. I. Ivanišević 67. Ne dade im se poznati doklem se ne zazdaše na djela od milošte i milosrdja izpokojivša putnika nepoznana. M. Radnić 493[a]. Hodite k meni, ja ću vas izpokojit. S. Margitić, fal. 94 Dušu ńegovu u vičńoj slavi tvojoj ispokojiti dostoj se. L. Terzić 122. Davajući svrhu tolicim sadańim ratima svu bi Europu ispokojio. A. d. Bella, razgov. 211. Ispokojit tijelo trudno. I. Đordić, bon. 35. Putnika ispokojiti. A. Bačić 48. Odite k meni svi koji trudite, koji nosite tegoće tuga i nevoļa svitovńi, ja ću vas izpokojit. J. Filipović 1, 396[b]. Primi ga dakle dobri stric veselo, zagrli, poļubi . . . posli toga lipo ga izpokoji. And. Kačić, razg. 39. Gola zaoditi, put-

nika ispokojiti. M. Dobretić 248. Hodite k meni svi koji trudite i naprćeni jeste, i ja ću izpokojiti vas. I. Velikanović, uput. 1, 151. Umorna izpokojiti. B. Leaković, gov. 138. On boće vas utišiti, izpokojiti. Đ. Rapić 196. Imade u svojoj posteļi umorno tilo izpokojiti. 228. Dok ga *(putnika)* sĭna ispokoji gusta. J. S. Reļković 380. Okreni se k meni i sladkim milosti tvoje pogledom mene izpokoj. G. Peštalić 13. Indi u lov s družbom beg se puti, da viteške ispokoji ćuti. Osvetn. 4, 19. — *bb) objekat je trud, te je značeńe: počinuti (od truda).* Ah, pastirski stan po sreći da kigodi ono bude, gdi izpokojit san družeći slatko ćemo dańe trude. I. Gundulić 19.

b) neprelazno, znači što i ispokojiti se, *vidi* c. — *Samo na jednom mjestu* XVII *vijeka i u Voltiđijinu rječniku.* Činiti ću vas ispokojiti svrhu zemļe vaše. I. Bandulavić 121b. ezech. 37, 14.

b. *pasivno.* Staviše se spavati za dignut se većma izpokojeni. M. Radnić 159b. Čete ispokojenih i napitanih siromaha. I. J. P. Lučić, bit. 38.

c. *sa* se, *refleksivno, posve počinuti, smiriti se, utješiti se.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚a labore quiescere, cessare, desistere, quieti vel otio se dare labore confecto'). Kadi se ti ispokojiš. Transit. 148. Vazmi ter pini a pak se ispokoj. M. Vetranić 2, 309. Meu toj u ovu u hižu sa mnom poj kakovu takovu, tere se izpokoj. H. Lucić 249. Hodi se ispokoj i okrijepi svaki vas. M. Držić 437. Poslije se s pridobitjem veseliti i izpokojiti. B. Gradić, djev. 181. Gdi vazda da se ispokojiš. M. Radnić 17b. Daše joj ditića neka ga nadoji, a ńoj načiniše da se izpokoji. Oliva. 51. Za ńekoliko ispokojiše se. I. Đorđić, ben. 125. Da za tobom danak koji puk se satrt izpokoji. V. Došen 235b. Počinuli i izpokojili se. And. Kačić, kor. 48. Koji je umoran, želi se ispokojiti. I. J. P. Lučić, doct. 40. Ako je putnik, da se izpokoji. B. Leaković, gov. 175.

ISPOKOJÍVATI, ispokòjujêm *i* ispokòjîvâm, *impf.* ispokojiti. — *Akc. je kao kod* istovarivati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu (praes.* izpokojivam *kod* izpokojiti) *i u Stulićevu.* S Isusom koji nas ispokojiva. J. Banovac, blagosov. 157. Ime Marija jest jedno ime koje izpokojiva umorne. A. Tomiković, gov. 297.

ISPOKÒRITI, ispòkorîm, *pf. složeno:* iz-pokoriti. — *Akc. je kao kod* izgovoriti. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* 3) *a između rječnika u Stulićevu (vidi kod* 1, c, *i* 3).

1. *aktivno.*

a. *učiniti da ko izvrši svu pokoru.* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Pravda Božja srne ļuto grešnika ispokoriti. V. M. Gučetić 83. — *Prema* 2, b *objekat može biti i* tijelo.

b. *učiniti posve pokoru za grijeh (objekat).* — *Samo na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Neka diklice isplaču, iskaju, ispokore svoj grijeh. I. Đorđić, uzd. VII.

c. *neprelazno, značeńe je kao kod* ispokoriti se *kod* 3. — *U Stulićevu rječniku (uz* ispokoriti se). — *nepouzdano.*

2. *pasivno.*

a. *part. pass.* ispokoren *stoji prema* 3, *te znači: koji se ispokorio.* — XVIII *vijeka.* Reče pokornici, ali još neizpokorenoj i neopravdanoj. A. Kanižlić, utoč. 98. *(Marija)* nastoji, da jih *(grišnike)* ispokorene k Bogu uznese. 198. Iz Adama i Eve još izpokorenih . . . S. Rosa 3b.

b. *subjekat je (gramatikalni)* tijelo, *vidi* 1, a *na kraju.* Tijelo od sv. pokore ispokoreno. V. M. Gučetić 186.

c. *prema* 1, b. Grisi neizpokoreni. I. Grlićić 263

3. *sa* se, *refleksivno, učiniti posve pokoru.* — *Između rječnika u Stulićevu* (ispokoriti se, ispokorivam se ‚poenitere, poenitentiam fortiter agere'). Ako se ne ispokori. F. Glavinić, svitl. 15. Svakomu grješniku ako se pravo izpokori. Pisanica. 18. Da bi se on tuj ispokorio. S. Rosa 47b. — *Ako se izriče grijeh, može biti u gen.* Radi kih grihov, ako na ovom svitu ih se ne izpokori. F. Glavinić, cvit. 15a.

ISPOKORÍVATI, ispokòrujêm *i* ispokòrîvâm, *impf.* ispokoriti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ispokorivati *uz* ispokoriti *i* ispokoriti se; *praes.* ispokorivam se *kod* ispokoriti se.

ISPOKRÍVATI, ispòkrîvâm. *pf. posve pokriti.* — *Složeno:* iz-pokrivati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka.* Pribivalište svakojakima zastori izpokrivano bi. E. Pavić, ogl. 133.

ÌSPOLAC, ìspôlca, *m. uprav dem.* ispo, *ali je isto značeńe.* — *Postaje od osnove* ispol *nastavkom* ьсь. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl.* ìspolâcā. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (‚sessola' ‚haustrum') *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu:* kao izdubena lopata kojom se pļuska voda iz lađe ‚art schöpflöffel (für den schiffer, um das wasser aus dem schiffe auszuschöpfen)', ‚haustrum quoddam', cf. paļ *(vidi i* ispolač). Čunovi mu vodom plove, a ispolci zveče. Nar. pjes. vuk. 1, 513.

ISPOLAČ, ispolača, *m. vidi* ispolac. — *U Stulićevu rječniku:* ‚sessola' ‚haustrum', *ali je bez sumńe krivo prepisana riječ* ispolac *iz Mikaļina rječnika.*

ISPOLAK, *adv. (po svoj prilici) polako.* — *Sastavļeno:* iz-polak. — *U jednoga pisca Slavonca* XVIII *vijeka.* Pridńa pluga izpolak se kriva. J. S. Reļković 19. Redom lise izpolak se vlače, voćke da se med sobom ne tlače. 369.

ISPOLÀKANIJE, *n. (za šalu mj.* isplakańe, *kao da tako govore kaluđeri) čaša vina što se poslije gozbe popije kao za plakańe usta.* — *U Vukovu rječniku:* ‚(komisch-satyrisch im geiste der mönchssprache von' isplákati) ‚das ausschwemmen, ausspülen des mundes, mit einem glase wein, bei grossen tafeln, nachdem man bereits aufgestanden und sich die hände gewaschen hat' ‚elutio' *s primjerima:* Nema vina ni za ispolakanije. Dajde još jednu čašu za ispolakanije.

1. ISPOLATI, ispolam, *pf. ispolom ispļuskati vodu iz lađe (što je objekat).* — *Postaje od* ispo *nastavkom* a. — *U Stulićevu rječniku:* ispolati brod, v. opliti brod; izpolati, v. ispolati. — *nije dosta pouzdano.*

2. ÌSPOLATI, ispolâm, *pf. raspoloviti.* — *Postaje od* iz *i* pola *nastavkom* a. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Izaber' de koji krupniji krumpijer, pa mi ispolaj i ispeci'. J. Bogdanović.

ISPOLICA, *f. vaļa da je isto što* polovica. — *isporedi* ispolice. — *U Daničićevu rječniku:* ‚dimidium' *s primjerom iz* XIV *ili* XV *vijeka (strana je štamparskom griješkom zlo zabiļežena):* Tej ispolice da nê s nikimь Dubrovnikь drьžalь. Spom. sr. 1, 66 (?).

ISPOLICE, *adv. po pola, vidi* ispolica. — *Na jednom mjestu* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku:* ‚ad dimidias'. Kupiše carinu izьpolice. Spom sr. 2, 35. (1392).

ISPOLIJÈVÂŊE, *n. djelo kojijem se ispolijeva.* — *U Stulićevu rječniku.*

ISPOLIJÈVATI, ispòlijevâm, *pf. posve politi (kao impf.* polijevati). — *Složeno:* iz-polijevati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚sat madefacere, aqua conspergere‘, *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPOLIN, *m.* gigas, *vidi* div. — *Misli se da postaje od imena tuđega naroda:* Spali *Σπάλοι.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispolinъ *i* spolinъ *(vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod obje riječi) i ruski* исполинъ. — *Od* XVI *do* XVIII *vijeka u pisaca (ali po svoj prilici nije narodna riječ), a između rječnika u Stulićevu* (‚gigas‘ *s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Nu se tebi, jaki bože, utječemo s molbam hrle, ki pridobit lasno može te ispoline prike vrle. M. Bunić 18. Na štitu gvozdena slika se vidaše izpolina. 55. Ispolini nazivahu se, i ńih mnogo na Aleksandra najaha. Aleks. jag. star. 3, 286. Uzradova se kako ispolin teći put svoj, od konca nebeso izhod ńegov. M. Alberti 7. psalm. 18, 6—7. Nek pogleda već nagrde izpoline i kļunate riličine. J. Kavańin 411[a].

ISPOLINA, *m. ili f. augm.* ispolin. — *U Stulićevu rječniku:* ‚immanis gigas‘. — *sasma nepouzdano.*

ISPOLINSKI, *adj. koji pripada ispolinima, koji je kao što biva u ispolina (vrlo veliki).* — *U naše vrijeme kod pisaca (ali nije narodna riječ kao ni* ispolin), *a između rječnika u Stulićevu* (‚giganteus‘). Sama po sebi čast svêta sačińavajuća, prostire ona *(Rusija)* ispolinske ruke svoje preko dve časti svêta. Nov. sr. 1834. 207. Kao kubeta kakih ispolinskih hramova. M. P. Šapčanin 1, 121. — *U Stulićevu rječniku ima i adv.* ispolinski ‚gigantum more‘.

ÌSPÔLŃACI, ìspôlńâkâ, *m. pl.* opanci od kože s bokova. L. K. Lazarević *iz Šapca.* — *Vaļa da se tako zovu, jer je svaki sličan ispolu.*

ISPOLÒŽITI, ispòložîm, *pf. u Stulićevu rječniku:* izpoložiti, v. izložiti. — *slabo pouzdano.*

ISPOLU, *adv. napola.* — *Sastavļeno:* iz-polu *(stari gen. od* pô). — *Riječ je stara, vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* polъ. — *U kńigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (‚prope‘). Ispolu mrьtva. Glasnik. 11, 116.

ISPOĻÁVATI, ispòļâvâm, *impf. pokazivati na poļe, javļati.* — *Postaje od* iz *i* poļe *nastavkom* a-va. — *U jednoga pisca našega vremena (sa* se, *refleksivno).* To se ńegovo osećańe ispoļavalo tim što bi on, posle toga, kad god bi sreo Dedu, svakad stao . . . M. Đ. Milićević, zim. več. 115.

ISPOMÒĆI, ispòmožêm (ispòmognêm), *pf. posve pomoći.* — *Složeno:* iz-pomoći. — *Na jednom mjestu u naše vrijeme.* U velikoj nuždi mu ispomogne. V. Bogišić, zborn. 385.

ISPONÁŠÂŃE, *n. djelo kojijem se isponaša.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izponašańo; *u Voltiģijinu:* izponašańe; *u Stulićevu:* izponašańo, v. prikoreńe.

ISPONÁŠATI, ispònâšâm, *impf* isponositi. — *Riječ je stara, dajbudi od* XV *ili od* XVI *vijeka (vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* isponašati), *kasnije samo u Bjelostjenčevu rječniku:* izponašam, izponesti, prikorivam, opogovaram ‚exprobro, impropero, objicio‘, v. oponašam, *i u Voltiģijinu:* izponašati ‚rimproverare, rinfacciare‘ ‚vorwerfen‘.

ISPONAŠAVAC, isponašavca, *m. čovjek koji isponaša.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* izponašavec *kod* izponositel.

ISPONÈSTI, isponèsêm, *pf. vidi* isponositi. — *Složeno:* iz-ponesti. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* isponašati).

ISPONÒSITEĻ, *m. čovjek koji isponosi.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izponositel, izponašavec, prikoritel ‚exprobrator‘; *u Voltiģijinu:* izponositeļ ‚rinfacciatore‘ ‚vorwerfer‘; *u Stulićevu:* izponositeļ, v. prikoritelj.

ISPONÒSITEĻICA, *f. žensko čeļade koje isponosi.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski* izponositelica, prikoritelica ‚exprobratrix‘, *i u Voltiģijinu:* izponositeļica ‚rimproveratrice‘ ‚vorwerferinn‘.

ISPONÒSITI, ispònosîm, *pf. prekoriti, iskoriti.* — *isporedi* isponesti. — *Složeno:* iz-ponositi. — *U pisca ćakavca* XV *vijeka.* Druga tvoga iskusi, povêj mu tajnaja svoja i š ńim se raskaraj; ako ti je isponosi, ne živi š ńim. Pril. jag. ark. 9, 141. (1468). *vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.[2] *kod* isponositi.

ISPÒPADATI, ispòpadâm, *pf. posve popadati.* — *Složeno:* iz-popadati. — *Od* XVIII *vijeka.* Kada veće lišće ispopadalo. J. Jablanci 209.

ISPOPIJÈVATI SE, ispòpijevâm se, *impf.* ispopjevati se *(složeno:* iz-popjevati), *ali ovome nema potvrde.* — *U Stulićevu rječniku:* ispopijevati se *i* izpopijevati se, v. ispjevati se. — *nepouzdano.*

ISPOPRIJÈČITI SE, ispòpriječîm se, *pf. složeno:* iz-popriječiti.

1. *leći poprijeko.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Šta si se ti tu tako ispopriječio? da se eto kraj tebe proći ne može‘. ‚Vide, kako se ovaj ispopriječio na krevetu, sad slobodno lezi š ńim ko će‘. J. Bogdanović.

2. osoviti se, te što odsječita odgovoriti. *u narodnoj pjesmi.* Kad se curi na ino ne moglo, na majku se svoju ispopriči, te ovako besidila riči: ‚Tog ti neću nijednog junaka‘. A. Ostojić.

ISPOPRODÁVATI, ispopròdâjêm (ispopròdâvâm), *pf. prodati sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-po-prodavati. — *U naše vrijeme.* Robļe *(je)* bilo ispoprodavano. Vuk, dan. 4, 29.

ISPÒPRUŽITI, ispòpružîm, *pf. udariti, dernuti.* — *Složeno:* iz-po-pružiti (?). — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Miruj, ne cigani, ne skači, jer ako te ovom vojom poćeram, živo ću te ispopružiti (t. j. preko leđa ńom dernuti) da će ti se i do godine modrica znati‘. ‚Ma ga ’e ļucki onom vojom nekolika puta pro leđa ispopružio‘. J. Bogdanović.

ISPOR, *m. (po svoj prilici) djelo kojijem se iskali ļutina, pizma itd.* — *Može biti da postaje od osnove glagola* isporiti *(da ima glagol* isprijeti *u značeńu: otvoriti, moglo bi postati od ovoga).* — *U poslovicama dubrovačkijem* XVII *vijeka.* Izpor babi grebeni. (Đ). Poslov. danič. 36. Jezik je od mala ki ne nahodi izpora. (Đ). 40.

ÌSPORAK, ispôrka, *m. mlado živinče što se izvadi iz materina tijela pošto se raspori (u naj starija dva primjera: koža s jagńeta što je isporak).* — *Postaje od glagola* isporiti *nastavkom* ькъ. — *Isporedi rus.* выпоротокъ, выпоротокъ, *pol.* wyporek. — *Od* XIV *vijeka, u između rječnika u Stulićevu* (‚foetus animalium immaturus‘) *i u Daničićevu* (isporьkъ ‚agnus abortivus ejusque pellis‘ samo u pošļeđńem značeńu). Da daje stasъ jagńetinu i isporьkъ. Glasnik. 15, 305. (1348?). Da daju otъ klêtišta jagńetinu i isporьkъ. 310.

ISPÒRAVAN, ispòrâvna, *adj.* veli se o praznu

sudu koji je bio zaporavan, pa se isporavio (ispraznio). A. Ostojić. *vidi* 2. isporaviti.

ISPÒRAVITEĻ, *m. čovjek koji isporavi (vidi* 1. isporaviti). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* One te nazivaju izporaviteļom svijeh svojijeh grijeha. I. M. Mattei 160.

1. ISPÒRAVITI, ispòravîm, *pf. ispraviti (u prenesenom smislu).* — *Složeno:* iz-poraviti. — *Akc. je kao kod* izdangubiti. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* c), *a između rječnika u Stulićevu* (‚dirigere, aequare, exaequare, regere, moderari, instaurare, reficere, corrigere, emendare, castigare, in meliorem formam redigere' *s primjerom:* Ja ću ti to isporaviti i nakladiti ‚satisfaciam tuumque beneficium remunerabor').

a. *aktivno. a) uopće.* Izporavite ovu krivu miso. Đ. Bašić 256. — *b)* što kome, *nadoknaditi, nadomjeriti, zadovoļiti.* Neka kakogod izporavim i zaplatim što sam mu do sad krivo učinio. I. M. Mattei 40. Ištu svo pute, kako mu izporaviti i zamititi ga. 65. Pokorom isporaviti sve nedragosti. 103. Da isporaviš štogod krepostnijem tvojijem djelima, tvojijem gorućijem bogoļubstvom studenilo i beztužanstvo naj većega mnoštva Hrstjana. 126. Ti plati za mene, siromaha i nevrijedna službenika, ter isporavi što sam sakrivio. 158. Izporavit mu časti koje mu se krate. 312. Izporaviti i nadomjeriti sva bezakonja. Štit. 19. Nikad Bogu isporavit neću. Nar. pjes. petr. 2, 66. Koje *(zlo)* mi ne možemo isporaviti. V. Vrčević, niz. 241. — *c) potanko iskazati, pripovidjeti, dokazati, istumačiti.* Ne čekajte, da izporavim običajnijem pridgovorom današńe moje besjedovańe. B. Zuzeri 182. Odgovaram jednom prilikom, koja će vam veoma dobro svu moju miso izporavit. 191. Svu današńu moju besjedu želim vam je izporavit pripovijesti jednoga zlotvorstva krvna. 260. Isporaviti, ispraviti ili ļepše dokazati koju stvar. Slovinac. 1884. 31. A nuder nam isporavi, vilo! Osvetn. 1, 14. Pišu knigu sarajskom veziru, da mu ona isporavi bijela. 5, 26. No sâm došo iz skrovišta pusta, da sultanu isporavi jade svoga roda i svog zavičaja. 7, 38. Uzdamo se u dosjetnost učenog štioca da će isporaviti nit razloženа. M. Pavlinović, razl. spis. 158. Ali je mučno dan danas reći što nova i isporaviti ga srodno i sličito. 227. Da mu pravilno isporaviš talijanski. 342.

b. *pasivno.* S čustvi kako su isporavļena i raztakana. M. Pavlinović, razl. spis. 394. Istim jezikom isporavļene. 403.

c. *sa* se, *pasivno.* Ako u prvih ispovidih zgodilo se jest koje pomankanje, s ovom prikoristnom pomļom neka se isporavi. M. Bijanković 52. Jesu mnozi, od kojih pomankanje ima se izporaviti. 159. Da se izporavi sve što iznađe da je izštetćeno i nevrijedno. I. M. Mattei 116. Kraļestvo koje se puno lasnije more začeti u pameti, nego li s zanatom od razbrajańa isporaviti. Grgur iz Vareša 87.

2. ISPORAVITI, isporavim, *pf. isprazniti.* — *Postańe je nejasno, kao da je složeno:* iz-poraviti, *ali ne znam ima li glagol* poraviti *s ovakovijem značeńem; može biti da je srodno s* isporiti, *isporedi i* 2. isporučiti. — *Na dva mjesta* XVII *i* XVIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (isporaviti, isprazniti ‚evacuo') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (‚evacuare' *s dodatkom da je uzeto iz Mikaļina).* Kakono u drugo vrijeme davaše Bog manu sinovom Izraelskijem kadno bijahu u pustiňi, tako daje Bog svoju milost i unutrńe utješeńe duha onizijem koji ulaze u pustiňu i samoću od srca i jesu izporavļeni od misli svitovnije. M. Radnić 436b. Uhiti prigodu izporaviti države svoje od neprijateļa i postati nepodložnijem vladaocem. D. E. Bogdanić 61.

ISPORAVIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. ispraviv. — *nije dosta pouzdano.*

ISPÒRAVĻATI, ispòravļâm, *impf.* 1. isporaviti. — *Akc. se mijeńa u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìsporavļâ. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Izporavļajući onu krivu miso. Đ. Bašić 256. Tko nam carske riječi isporavļa? M. Pavlinović, razl. spis. 135. Kad ovo izporavļamo o svojevoļnom udavańu vladańa. 173.

1. ISPÒRAVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se isporavi (vidi* 1. isporaviti). — *Stariji je oblik* isporavļenje. — *Između rječnika u Stulićevu* (isporavļeńe ‚correctio, emendatio'). S nutkanjem i svitovanjem da dovedu pokornike na isporavļenje od života. M. Bijanković 57. Ponoviti izporavļenje od živļenja. 143. Na isporavļeńe tolicijeh pogrda i toliko nemile i krute neharnosti poklańam ti srce moje. I. M. Mattei 20. Obvjetovanje tomu otajstvu jest na zaplatjenje aliti izporavļenje svijeh tijeh nepoštenja. 29. Bezakonja koja bih žudio groznijem suzama mojijem smrsiti i na isporavļenje ńih životom privrći. 132. Da mu prinese u harač kojugod suzu, bolesni kojigod uzdah na izporavļenje tolikoga ohajanja i studenila. 319.

2. ISPORAVĻEŃE, *n. djelo kojijem se isporavi (vidi* 2. isporaviti). — *Stariji je oblik* isporavļenje. — *U Mikaļinu rječniku:* isporavļenje ‚evacuatio', *i u Stulićevu:* isporavļeńe ‚actus evacuandi'.

ISPORAZBÍJATI, isporàzbîjâm, *pf. razbiti sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-porazbijati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚singillatim vasa confringere', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPORAZBOLIJÈVATI SE, isporazbòlijevâm se, *pf. razboļeti se (o mnoštvu koje se jedno po jedno ili malo po malo sve razboli).* — *Složeno:* iz-po-razbolijevati. — -ije- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega ê, u istočnom* -e-: isporazbolévati se, *u zapadnom* -i-: isporazbolívati se. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* isporazbolijèvajû (isporazbolévajû, isporazbolívajû), *u aor.* isporazbolijèvah (isporazbolévah, isporazbolívah), *u ger. praet.* isporazbolijèvâvši (isporazbolévâvši, isporazbolívâvši), *u part praet. act.* isporazbolijèvao (isporazbolévao, isporazbolívao); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *U Vukovu rječniku:* isporazbolijevati se, isporazbolijevamo se ‚erkranken (von einer menge)' ‚morbo corripior'.

ISPORČE, isporčeta, *n. nedonošče, izmeče, uprav dem.* isporak. — *isporedi* isporenik. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* A napokon konca za svimi, kakono isporčetu, ukazao se jest i meni. I. Bandulavić 169b. paul. 1cor. 15, 8.

ISPORČITI, isporčim, *pf.* abortum facere, *izmetnuti, pometnuti, izbaciti, izbiti (nedonošče).* — *Postaje od* isporak *nastavkom* i. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Ti me od ļudi naj grdija izmeta, izporči i izrodi od nočistih nas duhova. J. Kavańin 415a.

ISPORÉDATI, ispòrêdâm, *pf. vidi* 2. isporediti. — *Složeno:* iz-poredati. — *Od* XVIII *vijeka.* Zapovidi Isus, da puk isporedan posida. E. Pavić, ogl. 546. Frane postavi tri reda i po svitu svud ji isporeda. Nadod. 20. Pred očima su vami isporedani. M. Pavlinović, razl. spis. 101. Sve je razabralo, sve isporedalo. 212.

1. ISPÒREDITI, ispòredîm, *pf. složeno:* iz-pòreditі. — *Akc. je kao kod* izdangubiti. — *Od* XVII *vijeka (vidi kod* 3, a), *a između rječnika u Vukovu* (‚an die seite stellen' ‚comparo').

1. *aktivno.*

a. *prelazno, staviti dvoje u isti red jedno prema drugome; (oboje je objekat, ili je jedno objekat a drugo je u instr. s prijedlogom* s*). a) u pravom smislu, izjednačiti.* Glasoviti grad Solin spored zemļom izporediše. And. Kačić, razg. 7. — *b) izjednačiti, u prenesenom i duhovnom smislu.* S očinskim poglavičanstvom isporediti i jednačiti poglavičanstvo materinsko. A. Kanižlić, utoč. 10. I hercega s prostim kmetom izporedi i sjednači. V. Došen 129ᵇ. S kim čete me izjednačiti i isporediti. Đ. Daničić, isai. 46, 5. — *c)* comparare, *u prenesenom smislu, kao izmjeriti jedno prema drugome (u čemu je jedno s drugijem jednako ili različno, koje je veće ili manje, bolje ili gore itd.).* Potribito je da svidočanstvo svidočanstvom, knjigu s knjigom izporede. I. Velikanović, upnt. 1, 364. Izporedite svetoga Petra s Jakobom. A. Tomiković, gov. 48.

b. *neprelazno, stupiti u isti red s kime (stići). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pod ńim do tri koña pocrkaše, na četvrtom isporedi s Jovom. Nar. pjes. vuk. 2, 642.

2. *pasivno.* Svakolika ļubav sviju svetih i Serafina izporedita s ļubavjom ńezinom jest kano jedna iskrica prama privelikoj vatri. A. Tomiković, gov. 192. Ispoređen sa sinom Božijim. Vuk, pavl. jevr. 7, 3.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* U kojoj ni od kakve strane ne mogu se izporediti ni izjednačiti s nami živine. M. Radnić 288ᵃ. Kad se ovo jedno s drugim isporedi. Vuk, odg. na utuk. 7.

b. *refleksivno. — Između rječnika u Vukovu* (s kim ‚sich in eine reihe stellen mit einem' ‚comparo me'). Djavao... hotjaše se isporediti i jednak biti s Gospodinom Bogom. M. Divković, nauk. 273ᵇ. Hotijući se djakoni s misnici isporediti. A. Kanižlić, kam. 234. U holosti kad odredi da se s Bogom izporedi. V. Došen 80ᵃ. Imadući dva sužńa Turčina, i budući so izporedili, jednim udarcom obadva prisiče po poli. And. Kačić, razg. 128. Kad se Luka izporedi s Talom. Nar. pjes. juk. 321.

2. ISPORÉDITI, ispòrêdîm, *pf posve poréditi, staviti sve u red. — Složeno:* iz-poréditi. — *Akc. je kao kod* izjednačiti. — *U Stulićevu rječniku* (v. izrediti), *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPÒREĐĒŃE, *n. djelo kojijem se što isporedi (vidi* 1. isporediti). Učini ju toliko lipu, da na izporedjeńe svaka druga zora jest strahovita. A. Tomiković, gov. 287.

ISPOREĐÍVATI, isporèđujêm *i* isporèđîvâm, *impf.* 1. isporediti. — *Od* XVIII *vijeka.* Da se umrli čovik neumrlomu Bogu isporeduje. E. Pavić, ogl. 448. Ja ih slušam, a u pameti isporedujem neke i neke ožońone ļude s onim mudrim samcima. M. Đ. Milićević, zlosel. 239.

ISPORENIK, *m. vidi* isporak *i* isporče. — *Postaje od part. praet. pass.* isporen *glagola* isporiti *nastavkom* ik. — *U jednoga pisca* XVI *vijeka.* Kako isporeniku prikaza se i meni. Anton Dalm., nov. tošt. 2, 43ᵇ. ap. 43ᵇ. paul. 1cor. 15, 8.

ISPORITI, isporîm, *pf. rasporivši trbuh izvaditi (n. p. drob) iznutra. — Složeno:* iz-poriti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *U naše vrijeme, u između rječnika u Vukovu* (‚ausweiden' ‚exentero'). Istina, da su ono, što se u Nijemaca pod imenom ‚krezl' prodaje i jeļe, teleća crijeva ne isukana nego isporena onako, kao što stoje u teletu. Vuk, pism. 25.

ISPORUČAN, isporučna, *adj. koji pripada isporučivańu. — Samo u Stulićevu rječniku:* ‚fidejussorius'.

1. ISPÒRUČĒŃE, *n. djelo kojijem se isporuči (vidi* 1. isporučiti). — *Stariji je oblik* isporučenje. — *U Mikaļinu rječniku:* isporučenje, izjamčenje ‚vadimonium, sponsio, fidejussio', *i u Stulićevu.*

2. ISPORUČĒŃE, *n. djelo kojijem se isporuči (vidi* 2. isporučiti). — *U Belinu rječniku: (sa starijim oblikom)* izporučenje ‚evacuatio' 297ᵃ.

ISPORÙČITEĻ, *m. čovjek koji isporuči (vidi* 1. isporučiti). — *U Stulićevu rječniku:* ‚sponsor'.

1. ISPÒRUČITI, ispòručîm, *pf. podjamčiti se za koga (ovo je objekat). — Složeno:* iz-pòručiti. — *Akc. je kao kod* izdangubiti. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (isporučiti, izjamčiti ‚fido jubeo, spondeo, dare se vadem'), *u Stulićevu* (‚spondere, fidejubere'), *u Vukovu* (biti pòruk za što, vidi podjemčiti *s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Mi izporučismo i iznosmo Jurja Jarnevića od uzmnožnoga gospodina kneza Petra Keglevića poda-t odgovor i način: da ta rečeni Juraj vse ono izpravi i izpuni...; ako li bi on to ne izbavil, da mi imamo ńegovu glavu rečenomu gospodinu u ruke dati. Mon. croat. 244. (1544). Vi samo moje govoreńe isporučite. M. A. Reļković, sabr. 38. — *Mislim da amo pripadaju i ovi primjeri u kojima kao da znači: spasti, osloboditi.* Ne nahodeći ja pri meni ijedne dostojne stvari kojijem bih se mogao daj koliko godijer od tolicijeh primjenijeh dobara izporučiti . . . Koju stvar učinivši nađoh se ne samo izporučen ni malo od tega rečenoga duga moga, danu jošte po teži put držaniji tebi. F. Lukarević 2. El Slovince da on isporuči, seb' Rimkińu bogatu zaruči. Nadod. 151. Iz tavnico ńega isporuči. 165. Dal' sto crnoj zemļi brimo, smrt doklo ju izporuči. V. Došen 233ᵇ. — *Ne znam, pripadaju li amo i ovi primjeri u kojima kao da znači: izmijeniti (isporedi* isporuka): Ašov, grablje, vilo i vaļuga često dobro isporuči pluga. J. S. Reļković 17. Boļe kokoš isporuči pura. 100.

2. ISPORUČITI, isporučim, *pf. isprazniti. — Nejasna postańa, isporedi* 2. isporaviti. — *U Belinu rječniku:* izporučiti, izporučivam ‚evacuo' 297ᵇ, *i u Stulićevu:* ‚evacuare' *s dodatkom da je uzeto iz Belina. — nije dosta pouzdano, ali isporedi i* 2. isporaviti.

3. ISPORÚČITI, ispòrûčîm, *pf. posve poručiti. — Složeno:* iz-porúčiti. — *Akc., je kao kod* izjednačiti. — *U naše vrijeme.* Nemu kaže a on daļe članovom isporuči. V. Bogišić, zborn. 63.

ISPORUČÍVÂŃE, *n. djelo kojijem se isporučuje (vidi* 1. isporučivati). ‚Već me isporučivańe više puta peckalo'. J. Bogdanović.

1. ISPORUČÍVATI, ispòrûčujêm *i* ispòrûčîvâm, *impf.* 1. isporučiti. — *U Stulićevu rječniku:* izporučivati, izporučivam.

2. ISPORUČÍVATI, ispòrûčujêm *i* ispòrûčîvâm, *impf.* 2. isporučiti. — *U Belinu rječniku: praes.* izporučivam *kod* isporučiti, *i u Stulićevu:* isporučivati, isporučivam. — *nije dosta pouzdano.*

ISPORUČNICA, *f. žensko čeļade koje isporuči. — U knjizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (isporučnica ‚sponsor femina'). Mene isporučnicu vь vsěhь caru imêje. Domentijanᵇ 135.

ISPORUČNIK, *m. čovjek koji isporuči.* — *U Stulićevu rječniku:* v. isporučitel *s dodatkom da je riječ ruska.*

ISPORUKA, *f. izmjena, vidi* 1. isporučiti *pri kraju.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Ti se drži ranoga usiva: ovi *(litni usiv)* samo isporuka biva, kada ranog zabrani ti vrime. J. S. Reljković 172.

ISPOSÁDITI, ispòsâdîm, *pf. vidi* isposjesti. — *Složeno:* iz-posaditi. — *U Stulićevu rječniku:* v. izposjedsti. — *sasma nepouzdano.*

ISPOSAĐÍVATI, isposàđujêm *i* isposàđîvâm, *impf.* isposaditi. — *U Stulićevu rječniku:* isposadivati, isposadivam, v. izposjedsti. — *sasma nepouzdano.*

ISPOSIJÈCATI, ispòsijecâm, *pf. sve posjeći jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-po-sijecati. — XVII *vijeka.* Isposijeca tvoje vojsko car ogńeni. I. Gundulić 387. Tač ležahu po tle svuda neizbrojna mrtva djeca, kijeh pogubi sumńa huda, kijeh mač bridak isposijeca. G. Palmotić 3, 113b.

ISPOSIJÈDATI, ispòsijedâm, *impf.* isposjesti. — *U Belinu rječniku: praes.* izposijedam *kod* izposjesti, *i u Stulićevu: (štamparskom griješkom)* izpodsijedati *uz* izpodsjedsti. — *sasma nepouzdano.*

ISPOSÍLATI, ispòsîlâm, *impf. vidi* ispošiljati.

ISPOSJESTI, isposjedem, *pf. u Belinu rječniku:* izposjesti, izposijedam ‚ex possessione expellere', *i u Stulićevu:* izpodsjedsti *(prvo je* d *štamparska, drugo pišćeva pogreška)* ‚possessione aliquem ejicere'. — *sasma nepouzdano.*

ISPÒSLATI, ìsposlêm *ili* ispòšaljêm, *pf. poslati na polje.* — *Složeno:* iz-poslati. — *impf.:* ispošiljati. — *U Stulićevu rječniku:* isposlati, isposilam *i* izposlati ‚emittere'.

ISPOSLÒVATI, ispòslujêm, *pf. izraditi (svršiti posao, prelazno).* — *Složeno:* iz-poslovati. — *Akc. je kao kod* iskupovati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (izposlovati, v. izraditi) *i u Vukovu* (v. izraditi). Toliko više možete izposlovati. D. Obradović, basn. 208. Taj se posa' jedva može isposlovat ako ustane vas narod. M. Đ. Milićević, zlosel. 99.

ÌSPOSNICA, *f. ćelija u kojoj se isposnik isposti.* — *Postaje od* ispostiti *nastavkom* ьn-ica. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ćelija u kojoj se isposnik posti ‚fastenstube' ‚cubiculum jejunatoris'. Kod Studenice u velikoj vrleti jedna pećina zove se ‚isposnica svetoga Save', za koju se pripovijeda da je sveti Sava u ńoj sjedio i Bogu se molio). Na jedan sahat hoda zapadno od manastira *(Studenice)* uz reku Studenicu na levoj strani ove, u pećini nahodi se ‚Isposnica' i ‚Kaca sv. Save'. M. Đ. Milićević. glasn. 21, 77. Jedva je dopiralo manastirsko zvonce kroz hladnu dubravu do ńegove vlažne isposnice od studena kamena. M. P. Šapčanin 1, 118.

ÌSPOSNÎK, *m. u Vukovu rječniku:* kaluđer koji otide u isposnicu te se samo moli Bogu i posti ‚ein fastender' ‚jejunator'. — *Postaje od* ispostiti *nastavkom* ьn-ikъ.

ISPÒSTAVITI, ispòstavîm, *pf. postaviti na polje (da se može vidjeti), izložiti.* — *Složeno:* iz-postaviti. — *Akc. je kao kod* izostaviti. — *U Stulićevu rječniku:* izpostaviti ‚exponere'.

1. ISPÒSTAVLJATI, ispòstavljâm, *impf.* ispostaviti. — *Akc. je kao kod* izostavljati. — *U Stulićevu rječniku:* ‚exponere'.

2. ISPÒSTAVLJATI, ispòstavljâm, *pf. sve postaviti jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-po-stavljati. — *Akc. je kao kod* izostavljati. — *U naše vrijeme.* On postavi u Jadru vojvodom Antoniju Bogićevića, i ispostavlja nekoliko buljubaša. Vuk, dan. 4, 19.

ISPÒSTAVLJÊŃE, *n. djelo kojijem se ispostavi.* — *U Stulićevu rječniku:* izpostavljeńe ‚expositio'.

ISPÒSTITI, ìspostîm, *pf. svršiti post (objekat je samo* post *ili druga riječ s takovijem značenjem).* — *impf.:* ispaštati. — *Složeno:* iz-postiti. — *Akc. je kao kod* iznositi. — *Od* XVIII *vijeka (vidi kod* b), *a između rječnika u Stulićevu* (ispostiti, ispaštam *i* izpostiti ‚jejunium complere').

a. *aktivno.* Te u zdravlju poste ispostimo. Nar. pjes. petr. 2, 169. Dok n' isposti posta ramazana. (Nar. pjes.) A. Ostojić. Tako ove poste za psa ne ispostio! (uz post). Nar. posl. vuk. 308. Časne poste za psa ispostio. P. Petrović, gor. vijen. 99. ‚Ako mi samo Bog lijepo zdravlje udijeli, svu ću ovu svetu korizmu čisto ispostiti'. J. Bogdanović.

b. *pasivno, part. praet. pass.* ispošten, *istrošen postom (o tijelu), isporedi* c. — *U jednom primjeru* XVIII *vijeka.* O tijelo sveto, tijelo izpostono *(griješkom mj.* izpošteno). V. M. Gučetić 186.

c. *sa* se, *refleksivno, svršiti post; istrošiti se postom.* — *Između rječnika u Vukovu* (‚ausfasten, sich zerfasten' ‚jejunio absumi'). Budući se ispostio u pustińi. S. Rosa 47b.

ISPOŠÍLJATI, ispòšîljâm, *impf.* isposlati. — *Sa starijim oblikom* isposilati, isposilam *(vidi kod* pošiljati) *na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu (praes.* isposilam *kod* isposlati). Svu svoju jakost od vojske na mnoge strane je isposilao. M. Divković, zlam. 31a.

ISPOŠTÒVATI, ispòštujêm, *pf. sve poštovańe iskazati kome (objektu).* — *Složeno:* iz-poštovati. *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Faljeni sveti ispoštovan biše. A. Kanižlić, kam. 423.

ISPOTÉGNUTI, ispòtêgnêm, *pf. jedan put ispotezati.* — *Složeno:* iz-potegnuti. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izpotegnuti ‚cacciare o trar fuori per forza' ‚eruere' 154b) *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (v. ispotezati). Kad izpotegne prvo mlijeko, ončas dolazi drugo. Đ. Bašić 32.

ISPOTÉZÂŃE, *n. djelo kojijem se ispoteže.* — *Stariji je oblik* ispotezanje. — *U Belinu rječniku:* izpotezanje 154b, *i u Stulićevu.*

ISPOTEZATI, ispòtêžêm, *pf. potegnuti na polje (iznutra).* — *Složeno:* iz-potezati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izpotezati, izpoteživam ‚cacciare, trarre o cavare' ‚extraho' 154b; izpotezati iz ruka ‚cavar di mano per forza' ‚eripere' 181a), *u Voltiđijinu* (izpotezati, izpotezam ‚attirare, attrarre, andar tirando fuora' ‚herausziehen'), *u Stulićevu* (‚extrahere').

a. *aktivno.* Ti nespoznan ńega sveza naga na stup na prikorni, izlupa, izbi, ispoteza, plahi puče nerazborni! G. Palmotić 3, 191a. Kako jest ispotezao s velikom mukom i znojom vodu iz jednoga priduboka bunara. P. Posilović, cvijet. 153. Ide raniti s rozima toliko jako u stablo i zabije jih na taki način da jih ne može veće izpotezati na dvor. K. Mađarović 55. Koris je iskat, spoznat, otkrit, ispotezat. A. Kalić 594. Izvuć ladu zovu ‚ispotezat na kraj'. L. Zore, rib. ark. 10, 329.

b. *sa* se, *recipročno.* — *U Belinu rječniku:* ispotezat se s kijem za kose ‚accapigliare o accapigliarsi, far a capelli' ‚mutuo sibi crines evel-

lere' 11[a], *i u Stulićevu:* ispotezati se s kijem za vlase, v. propotezati se.

ISPOTEZÍVATI, ispotèzujêm *i* ispotèzîvâm, *impf.* ispotezati. — *Od* XVIII *vijeka (svud griješkom sa ž mj.* z), *a između rječnika u Belinu* (izpoteživati, izpoteživam *uz* izpotezati), *u Stulićevu* (ispoteživati, ispoteživam, v. ispotezati). Sad ga otole jedovito ispoteživahu. I. Đorđić, ben. 172.

ÌSPOTITI SE, ìspotîm se, *pf. iznojiti se.* — *Složeno:* iz-potiti. — *Od* XVIII *vijeka.* Izpotiće se i ozdraviti. J. Vladmirović 16.

ISPÒTJECATI, ispòtječêm, *pf. biti posve popļavļen.* — *Složeno:* iz-potjecati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Od ovog velikog vremena i povodńa svi su trapovi po selu ispotjecali'. J. Bogdanović.

ISPÒTPLETATI, ispòtpletêm, *impf. posve potpletati.* — *Uprav je složeno:* iz-potpletati, *ali se shvaća kao da postaje od (nepotvrđenoga) perfektivnoga glagola* ispotplesti *kao imperfektivni glagol.* — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Imam za djecu ili za kuću sila čarapa ispotpletati'. ‚Prioni ono obuće djeci ispotpletati, eto sad nâ zime'. J. Bogdanović.

ISPOVÁJATI, ispòvâjam, *impf.* ispovojiti. — *U Stulićevu rječniku:* izpovajati, v. razpovojiti. — *nepouzdano.*

ISPOVÉZATI, ispòvêžêm, *pf. sve povezati jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-povezati. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Kože s poļa čudnovatim i različitim načinom na okruge i uzle izpovezane bijau. E. Pavić, ogl. 133. Sve jedno za drugim izpovezato. 146.

ISPÒVIDJETI, ispòvjedîm (ispòvidîm, ispovijem), *pf.* confiteri, *složeno:* iz-povidjeti. — *impf.:* ispovijedati. — *Akc. se ne mjeńa.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispovědĕti. — *Između rječnika u Mikaļinu (vidi kod* B, 3, b), *u Belinu* (ispovidjeti ‚confessare' ‚fateor' 213[b]), *u Stulićevu* (‚fateri, confiteri, non inficiari, alicujus peccata excipere, manifestare etc.'), *u Vukovu* (južn. ispovjediti i ispovideti, ist. ispovediti, zap. ispoviditi ‚einmal beichte hören' ‚audio confessionem'), *u Daničićevu* (ispovědĕti ‚eloqui, confiteri').

A. *oblici (vidi i* vijem *i* povidjeti).

a. *u korijenu* vĕd *po južnom govoru (dajbudi u ńekijem krajevima)* ě *glasi* i *ne samo pred* d *(kao što je mislio Daničić, vidi* obl.[7] 96) *nego i pred* dj, *te se kaže ne samo* ispòviđen, ispòvideti, ispòvideh, ispòvidĕvši, ispòvidela, *nego i* ispòvidjeti, ispòvidjeh, ispòvidjĕvši, ispòvidjela *itd.; istina u drugijem krajevima ovo* ě *glasi* je, *ali tad drugo* ě *(nastavak) glasi* i: ispòvjediti, ispòvjedih, ispòvjedîvši, ispòvjedila *itd.; rijetki su primjeri u kojima oboje* ě *postaje* je (ispovjedjeti. J. Matović 256; ispovjede. Nar. pjes. petr. 2, 565). — *pred* d *(ne* dj) ě *biva kod većine* je: *praes.* ispòvjedîm, *impt.* ispòvjedi, *part. praet. act. m. sing.:* ispòvjedio; *u Dubrovniku po analogiji drugijeh oblika (inf., aor. itd.) i u ovijem je* i: ispòvidîm, ispòvidio *(radi impt. vidi* b, *b) aa)), i to već od* XVI *vijeka.* — *U istočnom je govoru prvo* ě *postalo* e, *a drugo može biti* e *i* i: ispòvedeti *i* ispòveditи, ispòvedîm; *u zapadnom je za oboje* i: ispòviditi, ispòvidîm.

b. *oblici su sadašńega vremena obično načińeni od osnove* ispovědi *(vidi kod* a); *ali ima i oblika koji odgovaraju stslov. praes.* ispovědmь, *i impt.* ispovědžь.

a) praes. aa) oblici su se staroslovenski uzdržali u knĭigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, i to: 1 *sing.:* ispovědmь. Sava, sim. pam. šaf. 3; ispovemь. Mon. serb. 17. (1233). — 3 *sing.:* ispovědstь. Zak. duš. pam. šaf. 32; Š. Kožičić 19[b]; ispovestь. Mon. serb. 17. (1233). — *bb) od staroslovenskijeh oblika postao je cijeli prezenat koji se u ńekijem krajevima uzdrži do dana današńega: po južnom govoru* ispovijem, ispoviješ, ispovije, ispovijèmo, ispovijète, ispovijèdû *(isporedi* ijèdû); *akc. je u plur. zabiļežen po sadašńem dubrovačkom govoru (u sing. je dubrovački akc. čudnovat:* ispovijem, ispoviješ, ispovije); *po zapadnom* ispovim, ispoviš *itd.* — *isporedi* ispovijem. M. Vetranić 1, 278; Nar. pjes. bog. 50; M. Držić 288; izpovim. F. Glavinić, cvit. 336[b]. 355[b]; ispoviješ. Zborn. 163[b]; V. Andrijašević, put. 177; A. d. Bella, razgov. 189; ispovije. Zborn. 168[a]; M. Divković, bes. 90[b]; B. Zuzeri 122; S. Rosa 111[a]; Đ. Bašić 325; ispovi. Naručn. 48[b]; Š. Budinić, ispr. 69; F. Glavinić, cvit. 253[b]; ispovijemo. B. Zuzeri 206; ispovijedu. M. Divković, nauk. 137[b]; B. Zuzeri 407; ispovidu. F. Glavinić, cvit. 409[b]; J. Kavańin 71[b].

b) impt. prema stslov. ispovědžь *postali su oblici: aa)* ispovjeď. V. Andrijašević, put. 54, I. Đorđić, salt. 115, *sad u Dubrovniku:* ispòviđi, ispòvidîmo, ispòvidite. — *bb)* ispovi *(t. j.* ispovij). P. Zoranić 64[b], *ovo može biti isti oblik kao kod aa) po čakavskom govoru* (i = ê, j = đ), *ili je postalo od praes.* ispovim; *drugi je primjer:* ispovje' *(t. j.* ispòvjêj *mj.* ispòvîj). M. Divković, nauk. 187[b], *gdje je bez sumńe oblik postao od praes.* ispovijem.

B. *značeńe.*

1. *aktivno.*

a. *izreći, iskazati, pripovidjeti, kod čega se svagda misli da je istinito ono što se kaže.*

a) uopće. O semь vь kratcě ispovědmь. Sava, sim. pam. šaf. 3. Vьspomenuše mi vědy svoje na mori, slučajuštejo se imь otь bezbožnyihь hurьsarь, ihьže ne možemь ispovědĕti. Mon. serb. 66. (1302). Ašte ga gospodarь ne imetь hraniti po zakonu, da ispověstь svojemu arhijereju. Zak. duš. pam. šaf. 32. — *Često se ističe ovakovo kazańe, pripovijedańe kao ńešto svečano što biva pred ļudima i pred svijetom, osobito u crkovnom smislu znači: javiti, proglasiti svoju vjeru ili što se uopće ili osobito vjeruje. u ovakovom slučaju objekat može biti supstantiv ili podložna rečenica (s* da) *čim se javļa što se vjeruje.* Tko godijer ispovidjeti bude da Isus jest sin Božiji. N. Rańina 147[b]. Ijoann. 4, 15. Koji ispovidi tvoje božanstvo. J. Banovac, prisv. obit. 38. Ispovidamo da je Bog vazdi u svakomu mistu, i ovo vaļa da svak ispovidi tko pravo Boga poznaje. J. Filipović 1, 363[a]. Što budući učinio, udiļ ispovidje, vapijući: ‚Gospodin moj i Bog moj!' ... On ne samo ispovidje i virova ono što vidje, nego on istinito i virova i ispovidje prid svima ono što ne vidje, to jest, ne samo ispovidje čovičanstvo Isusovo nego i božanstvo. F. Lastrić, od' 132. Ispovidiše prid ļudma ovu istinu. test. 67[a]. Viru iznutarńu očete li ispoviditi djeli zdvorańim? 68[b]. Udiļ ispovidi da je on Isus. 109[a]. A dila Božija očitovat i ispoviditi poštено jest. M. Dobretić 1. Ako ne bi profešo i ispovidio pravu viru. 158. Vaļade reći i istinito ispoviditi da sve jest izpraznost. I. J. P. Lučić, razg. 8. *objekat može biti i čeļade (i što se kao čeļade misli: bog) u koje se vjeruje.* Iže ispovestь me predь človeki, ispovemь i azь predь otьcemь mojimь. Mon. serb. 17. (1233). Ki budet mene ispovidati prid ļudi, ispovim ja ńega prid otcem mojim. F. Glavinić, cvit. 355[b]. *takovi su i ovi*

primjeri u kojima se izriče što se vjeruje da je onaj u kojega se vjeruje: Isus će ga izpoviditi za pravoga sina. I. Ančić, vrat. 202. Neka ńega svi ki izidu sama stvorca izpovidu. J. Kavańin 71b. Stotinik videći čudesa ispovidi Isusa da biše sin Božji. J. Filipović 1, 99b. Poznati ga i ispoviditi po dili zdvorańi za takoga. F. Lastrić, test. 70a. — *I kod suda.* Ispovidjeti na konopu ali na mukah ‚confessare con la corda o altro tormento' ‚vi tormentorum fateri'. A. d. Bella, rječn. 213b. Krivo se zakune ili pravdu ne ispovidi. J. Filipović 1, 253a.

b) u crkovnom hrišćanskom smislu, iskazati grijehe pred duhovnikom tražeći u ńega prošteńe u ime Božje. Privesti na pamet grijehe, da ih ispovidiš. A. Komulović 5. Ispovidi sve kolike grijehe. B. Kašić, iń. 65. Izpovjedi sva razbojstva *(lupež).* J. Kavańin 9a. Ne može ispoviditi nijedan grih. H. Bonačić 104. Zovnu ispovidnika, skrušeno svoje grihe ispovidi. J. Banovac, razg. 15. Kad bi se čovik nahodio u bolesti i ne bi mogao ispoviditi sve svoje grihe. 246—247. Svaki svoje izpovjedi grije, pokajmo se dok imamo vrijeme. And. Kačić, razg. 159a. Premda si ostale grihe čisto ispovidio. Ant. Kadčić 213. Ima ispoviditi *(grihe smrtne)* brojem, imenom, prilikom i tegoćom. M. Dobretić 141. Pak sam tajao i nikad nikomu kazao, pa ni popu na ispovijesti, nego sam mislio ispovideti pri smrti. Nar. prip. vuk. 123. A ti grijehe, duhovniče, karaš, ti ih karaj, ispovjedit ja ću. Osvetn. 2, 19. Skruši svijest, izpovjedi vine. 4, 61. — *onaj (duhovnik) kojemu se kažu grijesi stoji u dat.* Daj slavu Bogu, ispovjo' i ukaži meni što si učinio. M. Divković, nauk. 187b. Ispovidjeti grijehe duhovniku ‚confessarsi, esporre sacramentalmente i suoi peccati al confessore' ‚poenitentiae sacramentum obire'. A. d. Bella, rječn. 213b. Vjerno izpovjeď Gospodinu vas tvoj život. I. Đordić, salt. 115. Ńemu grihe tvoje ispovidi. T. Babić 38. Ako jih ńemu ne ispovidi na uho. Ant. Kadčić 246. Da bismo mogli... izpovidjeti ih *(grijehe)* redovniku. J. Matović 504.

c) u ovom primjeru kao da je neprelazno u značeńu: ispovidjeti se (vidi 2, b). Dobaviše popa sveštenika, pa lijepo društvo naredišе, pričestišе i ispovideše, i samrtnu pričest uzimaše. Nar. pjes. vuk. 478—479.

b. *u crkovnom smislu (vidi* a, *b)), subjekat je duhovnik, objekat grešnik, značeńe: saslušati ispovijest i odriješiti od grijeha.* Gospar se je razbolio, trči da ga ispoviješ. A. d. Bella, razgov. 189. Ispovidi me, oče, i odriši. F. Lastrić, ned. 154. Nalazi misnika, i moli ga da bi ga ispovidio. M. Zoričić, zrc. 133. On je sv'jetla cara pričestio, pričestio i ispovjedio. Nar. pjes. vuk. 2, 190. Pričesti ga i ispovjeđe ga. Nar. pjes. petr. 2, 565.

2. *pasivno.*

a. *vidi* 1, a, *a).* Muči, premda je ńegovo isto božanstvo zlo izpovidito od idolatra. Đ. Rapić 11.

b. *vidi* 1, a, *b).* Griha ispovideńoga. A. Bačić 374. Ispovid ima biti cilovita od sviju griha neispovideńje prija. F. Lastrić, ned. 53.

c. *vidi* 1, b. Ti jesi ispovideń. P. Posilović, nasl. 130b. Grišnika skrušena spodobno i ispovideńa. F. Lastrić, test. ad. 14b. More li se tako ispovideńu odrišiti. M. Dobretić 92.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Ako se ne ispovide svi grisi smrtni brojem. F. Lastrić, ned. 88.

b. *refleksivno, iskazati grijehe kao kod* 1, a, *b). — Između rječnika u Mikaljinu* (ispoviditi se ‚confiteor, fateor, expiari peccata'), *u Voltiđijinu* (ispovjediti se, v. ispovidati se, *i* izpovjediti se, v. izpovidati se), *u Stulićevu* (ispovidjeti se komu *ili* u koga ‚peccata sacerdoti aperire, patefacere'), *u Vukovu* (‚einmal beichten' ‚confiteor'). *a) uopće.* Ako se ne ispovije i ne pokaje. Zborn. 168a. Nu drugi lijek ne vijem, o nebeska slavo, ner da se ispovijem skrušeno i pravo, i grozno da plačem po sve dni do groba, da grijehe oplačom i mnoštvo od zloba. M. Vetranić 1, 278. Jao meni, jao bijedan ja! letanije! to da se ispovijem. M. Držić 288. Od potrebe je da se čovik ispovije i naredi. M. Divković, bes 90b. Da se prije toga ispovijedu i narede. nauk. 137b. Da svakomu ki se ispovi od svih grihov prošćenje podadeš. F. Glavinić, cvit. 253b. Onim ki se ispovidu i pričeste. 409b. Ili se nijesi uprav ispovidjela... Ispovjeď se podpuno. V. Andrijašević, put. 54. Ako se ispoviješ za dobre pameti. 277. Nije se sa svijem nagovorim privodio da se nazbilj ispovije. B. Zuzeri 122. Izpovijemo se i pričestimo svaki mjesec za naj mańe. 206. Budući zlo živjeli, na smrti se zlo ispovijedu a pričeste gore. 407. Jerbo je ispovidnik dužan nastojati, da se pokornik pravo i čisto ispovidi. J. Banovac, razg. 251. Sveti sabor lateranski zapovijeda, da se svak ispovidi naj mańe jednom na godište. I. A. Nenadić, nauk. 151. Da se ispovije prije nego se pričesti. Đ. Bašić 325. Svak se pokaj, skruši i pravo ispovidi. And. Kačić, razg. 151. Da se jedan ispovidi po kńigi oli po poruci. Ant. Kadčić 189. Ispovidivši se po tumačiteļu. 223. Imamo se ispovjedjeti. J. Matović 256. Mogu se po pismu oli po tomačiteļu ispoviditi. M. Dobretić 170. Ko odmiče izpovidjet se i pričestit, čestokrat ostane privaren. T. Ivanović 102. Marko ode Svetoj gori slavnoj, pričesti se i ispovjedi se. Nar. pjes. vuk. 2, 370. Kad se vještica jedan put ispovjedi i oda, onda više ne može jesti ļudi. Vuk, živ. 212. — *b) kad se izriče grijeh, stoji u gen. s prijedlogom* od. Od grijeha od kojijeh se bude grešnik ispovidio. A. Gučetić, roz. jez. 51. Imajući se ispoviditi od griha. I. Zanotti, upit. 6. Sada ću se izpoviditi od onoga griha. S. Margitić, ispov. 77. Naj prija ima se nemoćnik ispoviditi od svi svoji grihov. L. Terzić 4. Niti se je posli dužan ispoviditi od onih griha. A. Baćić 381. Od koga se sramovaše ispovidit. J. Banovac, pred. 74. Razboli se, i ispovidi, ali ne ispovidi se od ovoga, držeći za ništo. razg. 59. Niti se je dužan posli ispoviditi od ovi griha, ako se posli od pogibli oslobodi. 252. I ti meni dovedi svetoga oca kaluđera, neka mi se žalosnu od gr'jeha izpovidjeti. Nar. pjes. bog. 50. Vidio sam jutros da se toliki ispovidiše od svoji grija. M. Zoričić, zrc. 122. Da bi se još prije ispovidjeli od grijèhâ. J. Matović 185. Da se želi ispoviditi od teški griha. M. Dobretić 94. Grisi od kojih se je ispovidio. B. Leaković, gov. 86. Koji se čisto i pravo od sviju griha svojih izpovidi. nauk. 196. Ako je u grihu prostnomu, nije se dužan od ńega ispoviditi. K. Dragićević 109. — *c) onaj kome se kažu grijesi stoji: aa) u dat.* Tu pokoru more dati svaki ispovidnik onomu ki mu se ispovi. Naručn. 48b. Izpovidiću se tebi, Bože. I. Ančić, ogl. 62. Ne nahodi ispovidnika komu bi se mogao ispoviditi. M. Dragićević 144. Sve se ńemu ispovide Simo. Nar. pjes. vuk. 2, 69. — *bb) u gen. s prijedlogom* u. Pođe ispovidjeti se u njekoga remete. Zborn. 9a. Pođe ispovidjeti se u jednoga pustińaka. K. Maģarović 81. S tezijem joj se žeļa u srcu probudila, da bi se u ńega ispovidjela. B. Zuzeri 149. I pošavši se ispovidit u jednoga naučna ispovidnika. J. Banovac, razg. 121. Jesmo li držani ispovidjeti se

u našega paroka jedan put na godište? I. A. Nenadić, nauk. 151. Ako se ona ispovidi u drugoga. M. Dobretić 78. Da se od toga u ńega ispovidi. 79. Razumi se da kako se namiri na ispovidnika da se ončas u ńega ispovidi. M. Dragićević 144.

ISPÒVIĐÊŃE, *n. djelo kojijem ko ispovjedi ili se ko ispovjedi. — Stariji je oblik s* -nje. — *Između riječnika u Belinu* (ispovjedjenje ‚il confessare, l'udire confessioni' ‚confessionum auditio' 213b) *i u Stulićevu* (ispovidjeńe). Potegnut ga na poznańe i izpoviđeńe svoga grijeha. M. Radnić 407b. Daj mi, Gospodine, goruće skrušeńe, čisto ispovidjeńe. I. Akvilini 332. Di je ispovjedenje, ondi je odpuštenje. (D). Poslov. danič. 16. Posvidočeńe i ispoviđeńe od vire u došastoga. F. Lastrić, test. 38a. Drimļući u vrime od ispoviđeńa. Ant. Kadčić 212. Srcem skrušeńe, usti ispoviđeńe i s dilom izvršeńe pokore. M. Dobretić 149.

ISPOVÍJATI SE, ispòvîjâm se, *pf. posve se poviti. — Složeno:* iz-povijati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Vukovu rječniku:* ‚sich winden' ‚volvi' *s primjerom iz narodne pjesme:* Sitna se trava ispovijala dol' po igrištu, po devojačkom.

1. ÎSPOVIJED, *f. djelo kojijem ko ispovijeda ili se ispovijeda. — isporedi* 2. ispovijed, ispovijest. — -ije- *stoji po južnom govoru mj. ńegdašńega* ô, *po istočnom* e: îspovêd, *po zapadnom* i: îspovîd. — *Akc. se mijeńa u loc. sing.* ispovijêdi (ispovédi, ispovídi), *u gen. pl.* ispovijêdî (ispovédî, ispovídî), *u dat., instr., loc. pl.* ispovijêdima (ispovédima, ispovídima). — *Postaje od osnove* ispovêd *glagola* ispovidjeti *nastavkom* ь. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispovѣдь *(vidi kod ove riječi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2) *i rus.* исповѣдь. — *Između riječnika u Mikaļinu* (ispovijed, ispovijest ‚confessio'), *u Belinu* (ispovijed u sakramentu od pokore ‚confessione sacramentale' ‚confessio sacramentalis' 213a), *u Bjelostjenčevu* (izpoved, izpovedańe, izpovest ‚confessio'), *u Voltiģijinu* (ispovid *i* izpovid, izpovijed ‚confessione' ‚beichte'), *u Stulićevu* (v. ispovijest), *u Vukovu* (‚die beichte' ‚confessio').

a. *naj češće u crkovnom smislu, vidi* ispovidjeti, B, 1, a, *b). i u širem smislu, ne samo kazańe grijeha pređ duhovnikom nego i sve što pripada u sakramenat pokore, dakle i razmišļańe i skrušeńe i odriješeńe i pokora. a) uopće.* Ispovid griha. F. Glavinić, svitl. 1. Pokora, to jest sveta ispovid. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 19. Gdi ste uzdignuti s rićju Božijom, s *(h)*ranom svetog sakramenta, navlastito s onim od ispovidi, po komu se od odmetnika čini sin Božiji. J. Banovac, razg. 152—153. Ispovid i krštenje jesu dva sakramenta, koji se zovu mrtački. 166. Od sakramenta pokore aliti ispovidi. 240. Kakvom ispovidju ispovidaše se Gospodinu ova blažena baka? F. Lastrić, ned. 37. Zašto mlogim nije korisna ispovid. A. Kanižlić, bogoļubn. 112. Ispovid od usti. Ant. Kadčić 56. Zapuštujući svetu ispovid godištnu. 240. Svrhu krštenja, pokore, ispovidnika i ispovidi. M. Dobretić v. Zapovid od ispovidi glasovne. 170. Izpovijed općena. T. Ivanović 15. Pedipse ne bi mu brez ispovidi pomoglo. B. Leaković, nauk. 197. To Srbińe junak pričešćuje bez kanona i bez ispov'jedi. Nar. pjes. vuk. 4, 166. — *b) o grešniku, pokorniku kaže se da ‚čini ispovijed'.* Općinsku učini izpovid. F. Glavinić, cvit. 247a. Učine u kratko vrime općenu ispovid. P. Radovčić, nač. 86. Ispovid bi učińena posilice. P. Posilović, nasl. 129b. Isukrsta vi molite, često ispovid učinite. P. Hektorović (?) 98. Za dobro učiniti svetu ispovid vaļa prije dobro protresti svoju dušu i kušenciju. L. Terzić 4. Oni koji uskrsnu ispovid učini i pričesti se u grihu. J. Banovac, razg. 234. S velikim skrušeńem učini veliku ispovid. And. Kačić, razg. 136. Kad si beteżnu ispovid učinio. Ant. Kadčić 215. Činiti ispovid općenu od svega života svoga. M. Dobretić 110. — *‚ide na ispovijed'.* Kad gredu na ispovid ne samo gredu na puno skrušeni. P. Radovčić, ist. 185. Koji su svoga iskrńega uvridili, a neće da se pomire, već s nemirom iđu na ispovid i pričešteńe. J. Banovac, razg. 56. Ko ti je reka', da dođeš na ispovid? M. Zoričić, zrc. 122. — *u ńekijem slučajevima ‚potvrđuje'.* Da pokornik potvrdi svoju ispovid. Ant. Kadčić 194. — *‚povraća'.* Od potribe je dakle, da pokornik povrati svetu ispovid u svakomu istumačenu događaju. Ant. Kadčić 213. — *c) o duhovniku se kaže da ‚sluša ispovijed'.* Budući ispovidnik slušao više puta ispovid. M. Dobretić 93. — *‚prima'.* Sagrišuje li *(ispovidnik)* primajući ispovid, a nejmajući potribna nauka? Ant. Kadčić 228. — *‚daje'.* Ja te molim, ispovijedi daj mi. Nar. pjes. petr. 2, 64. — *‚dijeli'.* Ispovidnik koji nije pastir dužan je podiliti ispovid, kad je moļen. Ant. Kadčić 241. — *c) uz* ispovijed *stoji naj češće prijedlog* na. Na ispovidi. F. Glavinić, svitl. 91. Zaborav*(iv)*ši se svega obećańa Bogu na krštenju i svetim ispovidma. J. Banovac, razg. 92. Vaļa se na ispovidi osvaditi prid kim si mormora'. 121. Ispovidnik pitajući pokornike na ispovidi. 251. To je stvar taka, da jedva je čovek na ispovedi kaže. D. Obradović, živ. 92. — *rječe* u. U ispovidi s ustima čuti se veći sram nego s pismom. Ant. Kadčić 208. — *d) u osobitom smislu, molitva kojom se počiņe ispovijedańe grijèhâ.* Misnik na priliku grišnika, ispovid govori: ‚mea culpa'. F. Glavinić, cvit. 170a.

b. *djelo kojijem se što svećano javļa, proglašuje, osobito vjera (vidi* ispovidjeti, B, 1, a, *a)).* Kada ispovêd istine vêre prozračnje i sja v nas. Š. Budinić, sum. 18b. Nas obiju svršnih učini u izpovidi ńegova jimena. F. Vrančić, živ. 18. Brez koji *(dila)* vira jest mrtva i isprazna ispovid od ovoga. F. Lastrić, ned. 201. Neka tvoja izpovid vire svete bude gola. M. Zoričić, osm. 93. Pomriše za ispovid svete vire. Norini 72.

c. *kod suda, vidi* ispovidjeti, B, 1, a, *a) pri kraju.* Prava ispovid oprašta sužńa s galije. M. A. Reļković, sabr. 7. Ispovijed jednoga kotorskog seļaka u sudu. Pravdonoša. 1852. 8.

2. ISPOVIJED, *m. vidi* 1. ispovijed. — *Samo instr. sing.* ‚izpoviedom' *na jednom mjestu* XVIII *vijeka (a može biti da treba čitati* ispovjedom *od nom. sing.* ispovjeda, *f).* Sagrađujuć pripovijedom, ozdravļajuć izpovijedom. J. Kavańin 361b. — *nepouzdano.*

ISPOVIJÈDAC, ispovijèca, *m. vidi* ispovjednik, a. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Kon ńih kola izpovijedac i biskupa kita vrvi. J. Kavańin 522b.

ISPOVIJÈDALAC, ispovijèdaoca, *m. vidi* ispovjednik, a. — *Od* XVII *vijeka, a između riječnika u Belinu* (‚confessarius' 214a), *u Bjelostjenčevu* (izpovidalac), *u Stulićevu* (ispovijedalac *i griješkom* ispovijedaoc, v. ispovjednik). Svetoga Dijega ispovijedoca tvoga. V. Andrijašević, put. 176. Pripovijedalac i izpovijedalac ima nastojati za oboriti turan od oholosti. M. Radnić 341a. Pripovidaoci i ispovidaoci. F. Lastrić, od' 90.

ISPOVIJÈDÂLNICA, *f. vidi* ispovijedaonica.

ISPOVIJÈDÂŃE, *n. djelo kojijem ko ispovijeda ili se ispovijeda. — Stariji su oblici sa*

-nije *i* -nje. — *Između rječnika u Belinu* (ispovijedanje ‚confessione, il confessare' ‚confessio' 213b; ispovijedanje vjere ‚professione della fede' ‚fidei professio' 588a), *u Bjelostjenčevu* (izpovedańe *kod* izpoved), *u Voltiǵijinu* (ispovidańe ‚confessione' ‚das bekennen'), *u Stulićevu, u Vukovu* (1. ‚das beichten' ‚confessio'. 2. ‚das beichtehören' ‚auscultatio confessionis'), *u Daničićevu* (ispovêdanije). Razbojnika vъ poslêdńemъ ispovêdaniji prijemъ. Mon. serb. 547. (1502). Protêve se ispovêdanju vsega svêta. Š. Budinić, sum. 49b. Koji se pripravlja slušati ispovidanja. ispr. 17. Činiti profesijun ali ispovidanje. P. Radovčić, ist. 218. Hotil bih umriti za ispovidanje ko se hoće istine katoličanske. nač. 117. Ispovidańe i posvidočeńe vire u mesiju. F. Lastrić, test. 44b. Običaju učiniti prid dvojicom ispovidańe vire katoličanske. A. Kanižlić, kam. 55. Zašto se ovi članci nazivaju apoštolsko složno ispovijedańe. E. Pavić jezgr. 13. Jer se s usti čini ispovidańe na spaseńe. Ant. Kadčić 100. Radi ispovidańa vire Isukrstove. Grgur iz Vareša 78.

ISPOVIJÈDAONICA, *f. vidi* ispovjednica. — *Drugo* o *stoji mj.* l, *a u naj starijem primjeru ovo ostaje nepromijeńeno:* ispovijèdâlnica. Da se priprostim misnikom ne dopušta stavljati na ispovidalnicu za odrišivat od griha lakije. A. Bačić 378. Sideći u ispovidaonici. J. Filipović 3, 161b. Oko jedne ispovidaonice gdi se ispovidahu čeljad. F. Lastrić, od' 200. Na livu stranu ispovidnika u ispovidaonici sidećega. I. Velikanović, uput. 3, 91.

ISPOVIJÈDAONÎK, *m. ovako je nazvao svoju knjigu o ispovijesti ńeki pisac* XVII *vijeka.* — *Drugo* o *stoji mj.* l. Ispovijedaonik sabran iz pravoslavnijeh naučiteља. S. Matijević 1.

ISPOVIJÈDATI, ispòvijedâm, *impf.* ispovidjeti. — -ije- *stoji u južnom govoru mj. ńegdašńega* ê, *u istočnom* e: ispovédati, ispòvêdâm, *u zapadnom* i: ispovídati, ispòvîdâm. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 3 *pl.* ispovijèdajû (ispovédajû, ispovídajû), *u aor.* ispovijèdah (ispovédah, ispovídah), *u ger. praes.* ispovijèdajûći (ispovédajûći, ispovídajûći), *u ger. praet.* ispovijèdâvši (ispovédâvši, ispovídâvši), *u part. praet. act.* ispovijèdao (ispovédao, ispovídao); *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispovêdati, *rus.* исповѣдать. — *Između rječnika u Vrančićevu* (ispovidati ‚fateri; profiteri'), *u Mikaljinu* (ispovidati, slušati ispovijesti ‚audire vel excipere confessiones'), *u Belinu* (‚confessare, udire confessioni' ‚confessiones excipere' 213b), *u Bjelostjenčevu* (izpovedam grehe ‚confiteor peccata, confiteor de peccatis'. 2. izpovedam, t. j. povedam slobodno, dobrovoljno valujem ‚profiteor, confiteor, fateor'. 3. izpovedam, t. j. poslušam izpoved ‚audio, excipio confessionem'), *u Voltiǵijinu* (ispovidati ‚esaudire, sentir confessione' ‚beicht hören'; izpovidati ‚confessare, ascoltare la confessione' ‚die beichte anhören'), *u Stulićevu* (‚confessiones excipere'), *u Vukovu* (‚beichten hören' ‚auscultor confessionem'), *u Daničićevu* (ispovêdati ‚eloqui, confiteri').

1. *aktivno.*

a. *vidi* ispovidjeti, B, 1, a, *a).* Kto možetъ ispovêdati sego podvigy. Sava, sim. pam. šaf. 8. Nebesa ispovedajutъ slavu Božiju. Mon. serb. 72. (1275—1321). Ispovidali jesu da su našli. Mon. croat. 45. (1393). Ne oholosti cića ispovidam moj rod i moj plemen. Živ. kat. star. 1, 221. Ki govori istinu ali ju ispovida, ispovida Isusa. Korizm. 77b. Ja Krstjanin spijevalac, ki pravoga Boga poznam, vjerujem i izpovijedam. I. Gundulić 192. I onoga ispovidam, da jest sin Božji. F. Glavinić, cvit. 178b. Ja te izpovidam za pravednoga. I. Ančić, svit. 210. Katolici ispovidaju viru cilovato. P. Radovčić, ist. 3. Dva privirna svidoka očito ispovidaju kako mnogo kratak jest život ovi. nač. 14. Ispovida zakon i viru Isukrstovu. Azbukv. 1690. 1. Izpovidati ustima istinu. M. Bijanković 2. Pri nevirnici izpovidaše viru i zakon Isukrstov. S. Margitić, fal. 31. Sve stvorenje stvoritnika svoga slavi i izpovida. J. Kavańin 530b. Da ih ima dosti koji ispovidaju istinu. A. Baćić xi. Tebe Gospodina ispovidamo. J. Banovac, blagosov. 347. Vlastito bogoljubstvo koje ja ispovidam prama Isusu. prisv. obit. 7. Koji ispovidahu da su učenici Isusovi. J. Filipović 1, 162b. Imadu kalvinište i luterani koji mnoǵe članke svete vire ne ispovidaju. 1, 183a. Ispovidamo da je Bog vazdi u svakomu mistu. 1, 363a. Vire iznutarńe mlogi zdvorańim dili ne ispovidate. F. Lastrić, test. 62b. Prikazujući zlato, ispovidaju ga kraljem. 66a. Ispovidaju da poznaju Boga, a dili zatajuju. ned. 4. Ispovidate Isuk. za sina Božijoga, jedinoga odkupiteља i spasiteља. 396. Ispovidam, ovdi moga ništa nije. P. Knežević, muk. 60. Nauk od Boga objavljen ustma ispovidati. A. Kanižlić, kam. ii. Svi ispovidaju da se ništa ne nahodi od veće cine nego je ljubav. 115. Prid ljudma slobodno ispovidajući viru. 239. Slobodno ispovijedati vjeru. I. A. Nenadić, nauk. 101. On je bio u istom stańu, u komu sv. Pavao pišući Korintjanom izpovida da je bio. E. Pavić, ogl. 361. Ispovijedahu život vječni. S. Rosa 42b. Sveti Savo ńima pripovida i brez straha viru izpovida. And. Kačić, razg. 18a. Ispovidam jošter temeljito da se čiste duše vrimenito. 155b. Ispovidamo rimski katoličanski zakon. M. A. Reljković, sat. A7b. Svak dakle tkoji bude ispovidat mene prid ljudma, ispovidit ću i ja ńega prid otcem mojim. Blago turl. 2, 34. Sakramentima ispovijedamo vjeru našu prid ljudma. J. Matović 131. Jer istinu ispovidamo da smo imali želju. M. Dobretić v. Ispovidat temeljito i kriposno svetu viru katoličansku. 52. Koji muči ne ispovida, ma doisto ne more se reć ni da taji. 506. I takav dar vazda od svita dobivaju koji istinu ispovidaju. Đ. Rapić 20. Ispovijedati ‚eine aussage ablegen'. Jur. pol. terminol. 4. Ispovijedati ‚aussagen über etwas'. 50. — *može se imati u misli da se ńešto kaže premda to nije baš ugodno onome koji kaže.* Ispovijedući sebe nedostojne toliki' darova. F. Lastrić, test. ad. 60b. Doktor sam ispovida svoju krivicu. M. A. Reljković, sabr. 29.

b. *vidi* ispovidjeti, B, 1, a, *b).* Pisanijemъ ispovêdaje grêhy svoje. Danilo 42. Tebi ispovijedam sve grihe moje. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 29. Da sakramenat pokore stoji u odrišeńu čovika pokorna, t. j. grihe svoje ispovidajućega. J. Banovac, razg. 244. Redovnik komu oni ispovijedaju grijehe. J. Matović 224. Ispovijedaću grijehe svoje. Vuk, mat. 3, 6.

c. *vidi* ispovidjeti, B, 1, b. Tribuje ispovidi redovniku koji ima oblast od starišine ispovidati. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 20. Vidio je je ispovjednik i stavio se da je kleknula na lijevu stranu čijem on na desnu ispovijedaše. B. Zuzeri 149. Ispovidnik ispovidajući vaља da je u milosti Božijoj. J. Banovac, razg. 250. Evo svrši i korizma, priko koje smo trudili, ja pripovidajući i ispovidajući, a vi slišajući i kajući se. pripov. 122. Kada misnik izpovida. V. Došen 256a. — *u širem smislu.* Seneka kaže da on svaku večer ispovida sam sebe i duši svojoj daje razlog od današńega mišleńa, govoreńa. M. A. Reljković, sabr. 7.

2. *pasivno.* Grih ispovidan milosrdje donaša. F. Glavinić, cvit. 450a.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Greh se ne spovida. B. Krnarutić 37. Dili kako se ispovida, Isus da je kraļ od kráļâ. F. Lastrić, test. 70a. — *bez subjekta.* Ovo bišе bili Carigrade, . . . u ńemu se ne dile prošteńa, nit' se krsti, nit' se izpovida. And. Kačić, razg. 160b.

b. *refleksivno, vidi* ispovidjeti, B, 3, b. — *Između rječnika u Vrančićevu* (ispovidati se ‚confiteri'), *u Belinu* (‚confessarsi, esporre sacramentalmente i suoi peccati al confessore' ‚poenitentiae sacramentum obire' 213b), *u Bjelostjenčevu* (izpovedam se ‚confiteor, aperio peccata'), *u Voltiđijinu* (ispovidati se *i* ispovijedati se *i* izpovedati se *i* izpovidati se ‚confessarsi, accusarsi' ‚beichten, bekennen'), *u Stulićevu* (v. ispovidjeti), *u Vukovu* (‚beichton' ‚confiteor'). Krstjane, ki se krivo ispovidaju. Tondal. star. 4, 113. Oni ki bi se ne htio ispoviditi. Stat. poļ. ark. 5, 249. Mogal bi se skrušiti i ispovidati od toga griha. Naručn. 6a. Ispovidati se za grihe svoje. Korizm. 38b. Ispovidam se i tužim se tebi. Kateh. 1561. C2b. Rodovnik ima vlas odriješiti onoga koji se ispovijeda. A. Gučetić, roz. jez. 59. Neka lasnije, boļe i s plodomo mogu se ispovijedati. A. Komulović 3. Koji se često ispovidaju. B. Kašić, zrc. 1. Od kojijeh su se oni držani grijeha ispovidati. 6. Postimo, neka bismo se čisto izpovidali. F. Glavinić, cvit. 64b. Ako bi ki pričestil se a ne ispovidal se. svitl. 81. Izpovijedam se, oče, od te i te stvari. I. Držić, nauk. 234. Ovde se izpovidamo da smo grišnici. I. Ančić, svit. 209. Za ovim naj prvo povidaj, kad si se naj poslije ispovidao, pak sve što si sagrišio od na' poslidńe ispovidi. Azbukv. 1690. 24. Ispovijedam se od sviju griha moji. S. Margitić, ispov. 26. Jest jedna vrst od krivina od koji se malo čoļadi ispovida. A. d. Bella, razgov. 187. Činite voliku neharnost, od koje se ne ispovidate. J. Banovac, razg. 77. Ispovidajte se često ne samo od griha smrtnih, dali i prosnih. razg. 195. Zato se Bog tuži na one grišniko koji se ispovidaju od griha a uzdrže prigode grišne. pripov. 95. Ispovidam se tebi, oče, gospodine neba i zemļe. F. Lastrić, ned. 37. Kada te vidi da lipo i cilovito se ispovidaš i istomačiš tvoje grihe, onda te drži višе. ned. 155. Mnogi se od pomišļenijo grija i ne ispovidaju. 383. Primati često svete sakramente, ispovijedajući se sved u istoga dobra izpovjednika. I. A. Nenadić, nauk. 132. Onim koji se često ispovidaju. A. Kanižlić, bogoļubn. 115. U smrtnomu grihu, od koga se no kaje i ne ispovida. M. Dobretić 19. Ako se ispovida sa svim srcom. 96. Od česa daklе tribuje ispovidat se? I. J. P. Lučić, doct. 2. Dođe sa strahom da se ispoveda. D. Obradović, basn. 331. Niti se po zakonu ispovijedašе ni pričešćivašе. Nar. prip. vuk. 119. Otidе nekakav soļak u popa da se ispovijeda. Nar. prip. vrč. 65.

ISPÒVIJEDSKÎ, *adj. koji pripada ispovijedi, ispovijedima.* — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Tajnost izpovidsku no kti otvoriti. A. J. Knezović XXXIV. Izpovidsko kļučе on ńemu ne dade. XXVIII. Kakvi su to grisi pod izpovidskim kļući? 103.

ISPÒVIJEST, *f. vidi* 1. ispovijed *(i radi akcenta).* — *Postaje od osnove* ispovêd *glagola* ispovijedi *nastavkom* ti, *pred kojijem se* d *mijeńa na* s. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu (kod* ispovijed), *u Belinu* (ispovijes ‚confessione, il confessare' ‚confessio' 213b; ‚penitenza, uno de' sette sacramenti' ‚sacramentum confessionis' 551b), *u Bjelostjenčevu* (izpovest *kod* izpoved), *u Stulićevu* (‚christicolarum confessio'), *u Vukovu* (vide ispovijed).

a. *vidi* 1. ispovijed, a. Govori se od slišanja ispovisti. Naručn. 44b. Redovnik čuvši ńih ispovijesti. A. Gučetić, roz. jez. 59. Koja se dobra dobivaju u ispovijesti? A. Komulović 3. Ispovijest prava i cjelovita od svijeh smrtnijeh grijeha. B. Kašić, zrc. 11. Kloknuti na ispovist. 14. Slišati ispovijesti od težijeh nemoćnika. fran. 92. Umri bez ispovijesti. por. 81. I u ispovijesti i u ostalijeh sakramentijeh. M. Orbin 65. Ne more se oprati izpovistju. I. Ančić, svit. 139. Prava i korisna izpovist ima biti bez zatajanja. A. d. Bella, razgov. 185. Osudila se, er svoj je grijeh na ispovijesti zatajala. B. Zuzeri 20. Jesmo i nazbiļ mislili razčistit se u skrušenoj ispovijesti. 33. Čoļad koja čestijem ispovijestim nastoji se dobro z Bogom uzdržati. 49. Ovi odgovor da se mnokrat i na svetoj ispovijesti. 106. Koji iza svojijeh ispovijesti sveđ u istom biću nahodе se. 152. Duše koje često na ispovijes pristupaju. 279. Skrušenijem ispovijestim na vrijeme su svoju čašu napokońu razsladili. 331. Dobro bi bilo da u to doba učiniš ispovijes od svega godišta. Misli. 79. Vrag napastuje Krstjane u svetoj ispovijesti. V. M. Gučetić 7. Sumńi da nije imao na ispovijestima prave boljesti. I. A. Nenadić, nauk. 44. Da bi tko učinio ispovijest nevaļanu. 150. S česa navlaštito ponavļa se ispovijest? 173. Može li bit odrijošen na ispovijesti od svojijeh grijehah? 90. Svetijem sakramentom od ispovijesti skrušene. 97. Da krivine naše pravom ispovijesti očistimo. 273. Kakva ispovijes, tako odriješeńe. (Z). Poslov. danič. 44. Slava koja se Bogu dava s podniženom ispovijesti od grijeha. Đ. Bašić 123. Prije nego se očisti svetijem sakramentom ispovijesti. J. Matović 221. Odmicao si iz dana u dan izpovijest. L. Radić 3. Ko bi učinio nevrijednu izpovijest. T. Ivanović 68. Pristupamo na pokornu izpovijest. 80. Na ispovijesti potrjebna je bolest vrhunaravna. A. Kalić 22. Kazao sve kao popu na ispovijesti. Nar. posl. vuk. 123. Pak sam tajao i nikad nikomu kazao, pa ni popu na ispovijesti. Nar. prip. vuk. 123. Da ne bi koji bez ispovijesti pošao s ovoga svijeta. 124.

b. *vidi* 1. ispovijed, a, *d).* — *U Belinu rječniku:* ispovijes ‚confiteor cioè formola di confessione generale' ‚confessionis generalis formula' 214b.

c. *vidi* 1. ispovijed, b. Nek prija učini ispovist od vire. Ant. Kadčić 477. Čistosrdačna ispovijest. Vuk, nar. pjes. 1, 377. — *I u osobitom smislu: (plur.) knjiga u kojoj pisac ispovijeda svoj život.* Ispovijesti s. Agustina. I. Držić 264. Višе koga u knjigah svojijeh ispovijesti ļuto plačе sveti Agustin. B. Zuzeri 129.

ISPOVIJEŠĆE, *n. vidi* ispovijest. — *U Stulićevu rječniku: sa starijim oblikom* ispovijestje *uz* ispovijest. — *sasma nepouzdano.*

ISPOVIVAC, ispovivca, *m. ispovijedac (?).* — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka radi slika.* Na stran' pak su izpovivci, kalujeri, pravci, divci. J. Kavańin 483a. — *sasma nepouzdano.*

ISPOVJEDA, *f. vidi* 2. ispovijed.

ISPOVJÈDALIŠTE, *n. vidi* ispovjednica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. ispovjedniште.

ISPÒVJEDAN, ispòvjedna, *adj. koji pripada ispovijedi.* — *isporedi* ispovjedńi, ispovijedski. — *Postaje od* ispovijed *nastavkom* ьn. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispovêdьnъ, *rus.* исповѣдной.

— *Između rječnika u Vukovu* (n. p. čeljade, t. j. koje se već ispovijeda ‚das beichtkind' ‚qui peccata sua sacerdoti confitetur'). Pečat ov ispovidni odkud izhodi? F. Glavinić, svitl. 105. S oblastju ispovidnom. I. Grličić 142. Otče duhovni, kazao sam pod ispovidno ime. J. Banovac, razg. 119. On se neće ni dotaknut ispovidnog pečata. A. Kanižlić, bogoljubn. 393. Moli za Ivana, otca izpovidnoga. A. J. Knezović 250. Biskupi na ispovidnomu pristolu. I. J. P. Lučić, nar. 89. Sveto odrišeńe ispovidno. razg. 27.

ISPÒVJEDITI, ISPÒVJEDJETI, *vidi* ispovidjeti.

ISPOVJÈDNICA, *f. mjesto gdje se ispovijeda (zgrađeno od drva u crkvi).* — *isporedi* ispovijedaonica, ispovjedište, ispovjedalište. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. ispovjedište). Služiti ispovid ne drugako, nego li u ispovidnici. M. Bijanković 53. Neka pristupi u ispovidnicu. 54. Imaše ispovjednicu u jednom kutu na dno crkve. B. Zuzeri 149. Ispovjednice i otari na ispovijes i pričestjeńe nukali su nas. 193. Vidi djavla da okolo ispovidnica ide. J. Filipović 3, 172b. Nemoj stat blizu ispovjednice. I. A. Nenadić, nauk. 217. Misnik jedne korizme sidaše u ispovidnici. M. Zoričić, zrc. 122. Odkrit onijem koji stoje oko ispovjednice ńihove grijehe. Đ. Bašić 295. Ako nije velika navala od puka na ispovidnici. Ant. Kadčić 187. Prija neg se postavi u ispovidnicu. 227. Da se žene svaki dan odrišuju u izpovidnici. M. Dobretić 96. Odstupi tiho od izpovjednice. T. Ivanović 90. Stojeći kod ispovidnice. I. J. P. Lučić, doct. 15. Svećeniku je biti više dana u ispovjednici. M. Pavlinović, rad. 137. Ispovjèdnica, mjesto gdje se ispovijeda. U naše vrijeme u Stonu: ‚Još je u ispovjednici'. M. Milas.

ISPOVJÈDNÎČKÎ, *adj. koji pripada ispovjedniku, ispovjednicima.* — *Od* XVII *vijeka.* Po ruke misničke oli izpovidničke. I. Ančić, vrat. 209. — *I sa* š *mj.* č. Ostavlja se razboru ispovidniškomu. A. d. Costa 2, 145. Nastojeći na sami posao ispovidniški. Ant. Kadčić 244.

ISPOVJÈDNÎK, ispovjednika, *m. postaje od* ispovjedan *nastavkom* ikъ. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim. nom. sing. i voc.:* ispòvjednîče, ispòvjednîci. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispovѣdьникъ, *rus.* исповѣдникъ. — *Između rječnika u Mikalinu* (‚confessarius'), *u Belinu* (‚confessore' ‚confessarius'; ‚confessore, nome distinto d' ordine de' martiri' ‚confessor' 211a), *u Bjelostjenčevu* (1. izpovednik ‚confessarius, pater spiritualis'. 2. izpovednik, t. j. koji ne iz broja ili reda mučenikov ‚confessor'), *u Voltiǵijinu* (ispovidnik *i* izpovidnik ‚confessore' ‚beichtvater'), *u Stulićevu* (‚qui confessiones excipit'), *u Vukovu* (1. ‚das beichtkind' ‚qui peccata sua sacerdoti confitetur'. 2. (u Dubrovniku) ‚beichtvater' ‚sacerdos a confessionibus', cf. duhovnik).

a. *sveštenik koji ispovijeda (grešnika), isporedi* duhovnik, *c).* Duhovni otac i ispovednik Dujma. Mon. croat. 149. (1492). Ima li ov ispovidnika puli sebe? Naručn. 18b. Tu pokoru more dati vsaki ispovidnik. 48b. Kada nisi učinil pokore ka ti je dana od tvoga 'spovidnika. Korizm. 60a. Može svaki obrati za svoga ispovjednika koga mu drago redovnika. A. Gučetić, roz. jez. 59. Ispovjednik ili posnik ne može očitovati grijeh onoga koji se je u ńega ispovidio. A. Komulović 6. Ispovidnik pokornika slišajući ča ima činiti? F. Glavinić, svitl. 91. Pokora koja se naredi od izpovidnika. S. Margitić, ispov. 4. Prija nego prid ispovidnika stupiš. S. Badrić, prav. nač. 54. Govoreći od pokore koju je ispovidnik naredio. F. Lastrić, ned. 81. Iskat navlaš lasne ispovjednike. I. A. Nenadić, nauk. 43. Ispovijedajući se svet u istoga dobra ispovjednika. 132. Ispuńeńe pokore od ispovidnika naređene. A. Kanižlić, bogoljubn. 114. Ona joj svit dade, da iđe k ispovidniku manastirskomu. uzr. 198. Ova zadovoljština jest dvostruka: jedna je koju ispovidnik na ispovidi grišniku odredi... B. Leaković, gov. 85. Ne nahodi ispovidnika komu bi se mogao ispoviditi. M. Dragićević 144. Otide nekakav grješnik ispovjedniku da se ispovjedi. Nar. prip. vuk.2 297. Ispovjedniku se učini kao nekakvo čudo, pa opet upita momka. Nar. prip. vrč. 66.

b. confessor, *svetac koji je u vrijeme progonstva ispovijedao vjeru hrišćansku, ali nije bio mučen.* Manastyrь svetyihь ispovѣdьnikь. Domentijana 72. Na čast sv. Roka ispovêdnika. Mon. croat. 164. (1496). Žulijan zvani izpovjednik blaženi. Zborn. 60b. Obra nike ispovidnike, koji nisu nikakor izgubili palmu od martirija. Ivan trog. 1. Hilarij biškup i izpovidnik. F. Glavinić, cvit. xxi. Ispovidnici, mučenici, divice i udovice. M. Jerković 99. Sveti ispovidnici i ini pravedni. P. Radovčić, nač. 81. Marijo, jakosti i ponukovanje mučenikova i ispovidnika. P. Posilović, nasl. 74a. Može ga staviti među izpovidnike. S. Margitić, fal. 31. Koji prisvetoga tvoga ispovjednika uznese na nebesa. I. Đorđić, ben. 211. Ovako svi ostali mučenici, ispovidnici i divice. J. Banovac, razg. 68. Kraljice ispovjednikâ. I. A. Nenadić, nauk. 248. Od episkoga pareonskoga, glasovitoga ispovidnika u ono nesrićno vrime progonstva. A. Kanižlić, kam. 4. Sveti Ivan ispovidnik i pustińak. And. Kačić, razg. 12. Imena takovih ispovidnika upisana jesu u knigam života. Blago turl. 2, 213. Svi sveti biskupi i izpovjednici, molite za ńega. T. Ivanović 109. Neizbrojeno mloštvo mučenika, izpovidnika. Đ. Rapić 13.

c. *čovjek koji se ispovijeda.* — *U naše vrijeme (vidi i u Vukovu rječniku).* Pop i ispovjednik. Nar. prip. vrč. 65.

ISPOVJÈDNÎŠTE, *n. vidi* ispovjednica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ‚exedra ad excipiendas confessiones'.

ISPOVJEDNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* ispovjedište. — *sasma nepouzdano.*

ISPOVJÈDNÎ, *adj. vidi* ispovjedan. — *U jednoga pisca* XVIII *vijeka.* Jer se ispovidnik ni po jedan način ne može služiti onoga ispovidńega znańa. Ant. Kadčić 154. Pečat od skrovitosti ispovidńe. 269.

ISPÒVJEDOVATI, ispòvjedujêm, *impf. vidi* ispovijedati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispovêdovati, *rus.* исповѣдовать. — *Između rječnika u Daničićevu* (ispovêdovati ‚eloqui, confiteri'). Božьstvo svetyje trojice ispovêdovati. Domentijanb 148. Tako mi 7 musavfь što verujemo i ispovedujemo i počitamo mi musulьmani. Mon. serb. 528. (1481). — *Amo pripada bez sumńe i ovaj primjer u kojemu je* u *mj.* ov: Blagodêti ispovêduaše. Glasnik. 11, 62.

ISPOVJEĐÍVATI, ispovjèdujêm *i* ispovjèdîvâm, *impf. u Stulićevu rječniku:* ispovjedivati, v. ispovijedati *s dodatkom da je uzeto iz brevijara (?).* — *nije dosta pouzdano.*

ISPOVLÁČITI, ispòvlâčîm, *pf. (?) povući na poļe.* — *Složeno:* iz-povlačiti. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Onda vaļa izmed dvih redova žive ograde, iz brzoplotice koļe izvući; po isti način vaļa raditi, da se može i prut od istog

*

starog plota s sikirama ili na drugi način ispovlačiti, da za tim trňasto grańe veći prostor dobije. I. Jablanci 182.

ISPÒVOJITI, ispòvojîm, *pf. razviti (dijete) iz povoja. — U Stulićevu rječniku:* ispovojiti *i* izpovojiti, v. razpovojiti. — *nije dosta pouzdano.*

ISPÒVRAĆATI, ispòvraćâm, *pf. sve povratiti (objekat je mnoštvo).* — *Složeno:* iz-povraćati. — *Od* XVIII *vijeka.* Jeda sciniš da će oni izpovraćati ona dobra? F. Lastrić, ned. 171. — *Sa* se, *refleksivno, povratiti se (o mnoštvu).* Ļude sve do posledńega i one koji su se ispovraćali na vojsku da istera. Djelovod. prot. 222.

ISPÒVRĆI, ispòvrgnêm, *pf. posve obaliti, pobaciti.* — *Složeno:* iz-povrći. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izpovrći ‚atterrare' ‚evertere' *s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

ISPOZÀTVORATI, ispozàtvorâm, *pf. zatvoriti sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-po-zatvorati. — *U Mikaļinu rječniku:* ispozatvorati, zatvoriti se ‚claudere omnia', *i u Stulićevu:* ‚omnia claudere'.

ISPOZÀVADITI, ispozàvadîm, *pf. zavaditi sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *impf.:* ispozavađati. — *Složeno:* iz-po-zavaditi. — *U naše vrijeme u Lici (u primjeru sa* se, *recipročno).* ‚Dok im ne dođe ova naj mlađa sna u kuću, sve bi mirno i lijepo, a od kad im ona prag prijeđe, sve se izvrnu, svi se ispozavađiše'. J. Bogdanović.

ISPOZÀVAĐATI, ispozàvađâm, *impf.* ispozavaditi. — *U naše vrijeme u Lici (u primjeru sa* se, *recipročno).* ‚Svi su se u kući od malog do velikog ispozavađali, pričekaj samo malo, sad će se na! izdijeliti'. J. Bogdanović.

ISPÒZDRAVITI, ispòzdravîm, *pf. posve pozdraviti.* — *Složeno:* iz-pozdraviti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ispozdraviti prijateļe ‚dare se salutationi amicorum'.

ISPÒZDRAVĻATI, ispòzdravļâm, *pf. posve pozdraviti, pozdraviti svakoga.* — *Složeno:* iz-pozdravļati. — *U naše vrijeme.* ‚Kad podeš tamo ispozdravļaj mi sve prijateļe'. *u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Sa* se, *recipročno.* Počem se uzajmno ispozdravļaju . . . Nov. sr. 1834. 141.

ISPÒZNATI, ispòznâm, *pf. posve poznati.* — *Složeno:* iz-poznati. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Ne da ono od pameti sebi prilične ni ispoznano. F. Glavinić, cvit. 163a.

ÌSPRAĆÂŃE, *n. djelo kojijem se ispraća.* — *U Vukovu rječniku.*

ÌSPRAĆATI, ispraćâm, *impf.* ispratiti. — *Akc. je kao kod* izgledati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltiģijinu (praes.* izpraćam *kod* izpratiti) *i u Vukovu* (‚hinausbegleiten' ‚comitor discedentem'). Ispraćajući ga, dade mu jedne bele čarape. M. Đ. Milićević, jur. 26.

ÌSPRAĆÊŃE, *n. djelo kojijem se isprati.* — *Stariji je oblik* ispraćenje. — *U Mikaļinu rječniku:* ispraćenje, *i u Stulićevu.*

ISPRAĆÍVATI, ispràćujêm *i* ispràćîvâm, *impf. vidi* ispraćati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltiģijinu (praes.* izpraćivam *kod* izpratiti). Da ga svim putem dočekuju i ispraćuju do Loznice. Nov. sr. 1834. 129.

ÌSPRAĻATI, ispraļâm, *impf. vidi* ispravļati.

ÌSPRANE, *n. djelo kojijem se ispere.* — *U Voltiģijinu rječniku.*

ISPRÁSITI, isprâsîm, *pf. složeno:* iz-prasiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *U naše vrijeme.*

a. *oprasiti (mnogo prasadi).* — *U Vukovu rječniku:* isprasiti, isprasi ‚(eine menge) werfen (von der sau)' ‚pario'. — *Sa* se, *refleksivno, oprasiti se (o mnogijem krmačama).* — *U Vukovu rječniku:* t. j. krmače ‚werfen (von mehreren säuen)' ‚pario'.

b. *izmrļati, izgnusiti (kao prase).* — *U Dubrovniku.* ‚Vaļaš se po glibu, pa si isprasio to jadnijeh haļina na sebi'. — *Sa* se, *refleksivno.* ‚Čuvaj da se ne isprasiš'. P. Budmani.

ISPRÁŠATI, isprâšâm, *impf.* isprositi. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izprašam, izprositi, z molitvum i prošńum dobivam ‚expeto, exoro, impetro') *i u Stulićevu* (isprašati *i* izprašati ‚precibus obtinere').

1. *aktivno.*

a. *dobivati prošeńem, moļeńem.* Koja sveti moleći isprašaju. A. Gučetić, roz. mar. 6. Izprašaju ono što prose veće puta. M. Divković, bes. 130b. I što prose izprašaju. V. Andrijašević, prav. 59. Jerbo jim ona izpraša i dobiva pravo skrušeńe. A. Kanižlić, utoč. 147. Marija ispraša ono što bi mi hotili. 416. Koji za nas Boga mole i moleći izprašaju što želimo. bogoļubn. 480. Sve što od sinka tvoga prosiš, vazda isprašaš. fran. 246. Po kriposti molba crkve, tkoja kakono zaručnica Isukrstova, svakda ispraša tkoju milost za svoje sinove. Blago turl. 2, 37. Crkva jest uslišana i istinito ispraša od Boga sve što pita u blagoslovu vode. 2, 40. Što sveti diluju oli isprašaju jest po kriposti i dostojanstvima Isukrsta. 2, 62.

b. *prositi, moliti.* One *(živine)* imaju od sebe jakost, lipotu i odiću, a ti imaš izprašati od živina nerazložitije š čim ćeš pokriti tvoju golotińu. M. Radnić 352b. Koji izpraša knige za biti uzdvignut na koju časnost crkvenu. Ant. Kadčić 291.

2. *sa* se.

a. *pasivno.* Po kojijema se grijesim i zlobam našijem odpuštenje ispraša. A. Gućetić, roz. mar. 10. Po Isusu sve se izpraša. I. Ančić, svit. XXIV. Mirom se izpraša proštenje od svi grija pokornoj čeļadi. 34. Sto se godi po ńima prosi izpraša se sve. 80.

b. *refleksivno.* Izprašaše se od otca. F. Vrančić, živ. 71.

ISPRÁŠITI, isprâšîm, *pf. složeno:* iz-prašiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti.

a. *napuniti praha, prašine, iskaļati prašinom.* — *U Stulićevu rječniku:* v. poprašiti, *i u Vukovu:* n. p. haļinu ‚bestäuben' ‚pulvere adspergo', cf. uprašiti.

b. *očistiti od prašine, otresti prah.* — *U Voltiģijinu rječniku:* izprašiti ‚dispolverizzare, sbattere fuor la polvere' ‚abstauben'. — *nepouzdano.*

ISPRATEŽITI, ispratežim, *pf. u Stulićevu rječniku:* izpratežiti, v. odpratežiti. — *nepouzdano.*

ÌSPRATI, isperêm, *pf. posve oprati (u pravom i u prenesenom smislu).* — *Složeno:* iz-prati. — *Akc. je kao kod* izbrati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispratи, *rus.* испрать. — *Između rječnika u Belinu* (‚lavar bene; eluo' 428a), *u Voltiģijinu* (isprati, ispirem, isperem ‚slavare, sciacquare' ‚auswaschen'; izprati, izperem, izpiram ‚slavare, lavare bene' ‚auswaschen'), *u Stuliccvu* (isprati, ispiram ‚lavar purgando' ‚eluere'), *u Vukovu* (‚auswaschen' ‚eluo'). Isperête rizy svoje. Domentijana 321. Puno izper' mene, puno oskvrńen jer sam bio. A. Vitaļić, ist. 155b. Vaļalo bi paka tu kartu izgoriti i žličicu izprati. Ant. Kadčić 162. Bure vodom isprati. Z. Orfelin, podr. 59. — *Sa* se, *refleksivno.* Potrebuje da se od svijeh lahotin

isperem. B. Gradić, duh. 14. Ja se ću limom od skrušenja isčistit, istrti i isprati. 15. Naman ispravši se u Jordanu, bi očistjen od gube. Blago turl. 2, 217. Od tud biva da sok se ispere. J. S. Reļković 398. Zemļa *(će se)* isprati *(od kiše)*, i ostaće suha i bela. Nar. prip. vil. 1868. 261.

ÌSPRATITI, ìsprātîm, *pf. složeno:* iz-pratiti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Od* XIII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (ispratiti, odpratiti ‚deduco'), *u Belinu* (izpratiti, izpraćam ili izpraćivam ‚accompagnare fuori' ‚comitari extra' 18b), *u Voltiģijinu* (izpratiti, izpraćam, izpraćivam ‚accompagnare, tener compagnia' ‚begleiten'), *u Stulićevu* (‚comitari, deducere'), *u Vukovu* (‚hinaus begleiten' ‚comitor'), *u Daničićevu* (‚deducere').

a. *aktivno. a)* iz *ima mjesno značenje, te se misli praćeńe iz mjesta na poļe. aa) praćeńe obično biva kao znak časti i ļubavi naj češće što pokazuje gazda gostu koji odlazi (može biti i ironički, te znači izgońeńe na silu ili na sramotu). korelativno je* dočekati. Кьga si vьshoćeši pojti inamo odь nasь, da si pođeši svobodno sь vsakoju počьstiju, . . . a my da te ispratimo. Mon. serb. 22—23. (1234—1240). Kraj sela ih sele isprati. M. Vetranić 2, 252. Tamo do ždrijela lijepo ih isprati. M. Držić 464. Pa i*(h)* Todor ispratio lepo: ‚Id'te, braćo, pošli u dobri čas! Pozdrav'te se Jerini i Đurđu, kako sam vas dočekao lepo, a još lepše, braćo, ispratio'. *(ironički).* Nar. pjes. vuk. 2, 495—496. Lijepo ih kraļu ispratio, sve svatove redom darivao. 2, 517. Darivaše, poļu ispratiše. 2, 552. Đeverima snahu predadoše, na kapiju zdravo ispratiše. 2, 583. Isprati ih starac patrijare. 3, 80. U po poļa svate ispratila. Nar. pjes. juk. 143. Ja ne znam jeli se desilo, da je kogod izdahnuo za ńegova doba, a da ga on nije ispratio. M. P. Šapčanin 1, 134. — *bb) u širem smislu, može značiti i otpustiti, izaslati.* On ga hrani za petnaes danah, pak ga doma isprati u Rovca. Pjev. crn. 20a. Isprati šuru neugošćena da ide od kuda je i došao. Nar. prip. vuk. 110. — *b) uopće kao perfektivni glagol prema* pratiti. *aa) u pravom smislu.* Sreću moli da te izprati, a nek te ne pričeka. (Z). Poslov. danič. 113. Ne mogu s tobom poć do kraļa, nego ću te malo ispratit pak poći sam. J. Filipović 1, 267a. Naredi slugam da ga isprate. N. Palikuća 24. — *bb) kao* potjerati. A odoše Turci pjevajući, i bijele pojaviše ovce uz Goliju visoku planinu; Turci jave, a ja pogledujem, pa poviknuh dva brata od majke: ‚Vidite li, moja braćo draga? Dajte, braćo, da se podignemo, da mi naše ispratimo ovce'. Nar. pjes. vuk. 4, 39—40. Za ńima se Srbi naturiše, da isprate uz nahiju Turke. 4, 359.

b. *pasivno.* S vatrom i s plamenom ispraćeni grom. M. A. Reļković, sat. L8b.

c. *sa* se, *refleksivno ili pasivno, iseliti se (vidi* a, *a) bb)).* — *U dva primjera* XIV *vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (‚emigrare'). Ako se carьstvo mi sьvadi z Dubrovnikomь, što se obretaju Dubrovčanê po zemļi carьstva mi, da im se postavi rokь za 6 mêsecь, da se isprate svobodno be*(z)* zabavê. Mon. serb. 147. (1349). U tri dni da se imaju dvići i ispratit sa vsêmь izь vašega vladanija. Spom. sr. 1, 7. (1396).

ISPRATNIK, *m. ispraćen čovjek.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Pleća dali tužnu ispratniku. Osvetn. 6, 81.

ÌSPRATŃÂ, *f. (uprav je adj.) djelo kojijem se ko na odlasku isprati i pozdravi (i ironički kad se izgoni).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (‚der abschied, das geleite auf den weg' ‚salutatio (osculum, verbera) viatica'). — *I u osobitom smislu, vidi* okriļe.

ÌSPRAVA, *f. vidi* ispravļańe.

a. *uopće.* — *Samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (‚riforma, cioè il riformare' ‚in priorem formam renovatio' 619b). Od člana vire i crkovne isprave (‚de fidei articulis et ecclesiastica reformatione'). I. J. P. Lučić, nar. 1. — *I u pisaca našega vremena.* Isprava, math. (ispravļańe), lat. ‚rectificatio' ‚rectification', tal. ‚rettificazione', frc. egl. ‚rectification'; isprava krivuļe ‚rectif. einer curve', tal. ‚rettificazione della curva'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *pismo ili drugo čim ko pokazuje da ima pravo na ńešto.* — *Od* XV *vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* ‚scriptum, charta, codex, tabulae (quibus jus suum aliquis probat)' *s dodatkom da je riječ ruska; u Vukovu:* ‚das recht zu etwas, die bewilligung der regierung' ‚jus scriptum rei faciendae' *s primjerom:* Donio ispravu iz Carigrada da ponovi (ili da načini iznova) namastir. cf. ispravica; *u Daničićevu* (‚literae confirmantes'). Na kimь gode uzimaju takьvuj ispravu, da imь vi tej hožete primite. Mon. serb. 535. (1485). Izprava ‚patente, ‚credenziale'. S. Budmani 416b. Da ti bude pred ļuđma isprava. Nar. pjes. vuk. 2, 631. Isprava, merc. ‚eine urkunde über etwas', tal. ‚istromento, documento'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ÌSPRAVAK, ìsprâvka, *m. djelo kojijem se ispravļa, i ono što postane kad se što ispravi.* — *isporedi* popravak. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i gen. pl.* ìspravâkā. — *U pisaca našega vremena.* Ispravak, stil. ‚berichtigung, verbesserung', tal. ‚correzione'; stil. math. ‚correctur', tal. ‚correttura, correzione', frc. egl. ‚correction'; znak ispravka, typ. ‚correcturzeichen', tal. ‚chiamata', frc. ‚marque de la correction', egl. ‚mark of correction'; fig. stil. ‚correctio', *ἐπανόρθωσις*, ‚selbstverbesserung'; phys. ‚correction', tal. ‚correzione'; ispravak pogreške, astr. ‚rectification eines fehlers', tal. ‚rettificazione d' un errore'; merc. ‚storno'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ÌSPRAVAN, ìsprâvna, *adj.* rectus, *ispravļen, prav (naj česće u prenesenom, duševnom smislu).* — *Od* XVI *vijeka.*

a. *adj.* — *Komp.:* ispråvnijî. — *Između rječnika u Stulićevu* (‚justus, aequus, rectus, probus, innocens, correctus, emendatus'; *komp.* ispravniji). *a) sa značeńem sprijeda kazanijem.* — *od* XVI *do* XVIII *vijeka.* Jeda bismo im ispravne bile. M. Držić 146. Čovjek i žena jezičnica neće bit ispravni vrhu zemļe. B. Gradić, djev. 69. Ako si ispravan u tomu što tvoriš. D. Zlatarić 85b. Onda je vaša pravda upravna i ispravna. M. Divković, bes. 642a. Pisam u naš jezik izpravnija izhodi. I. Ivanišević 126. Gospođe i ubogu čas od ispravna srca za veliku primaju. V. Andrijašević, put. 5. Stavi mene na put ispravni. 21. Koji bivši u katoličanskomu nauku ispravan živio. 386. Ispravnoga života opat. 395. Kad je voļa nemoćnika ovako dobro ispravna. P. Radovčić, nač. 103. Niti su dobro ispravni ni pošteni u ćudih. 531. Prvi broj list a drugi redak kažu prva kriva a druga izpravna. I. Ančić, ogl. 192. Da svaka moja dilovanja, mišļenja i činjenja budu izpravna. L. Terzić 54. Duh ispravan ponovi u iznutarńi moji. 94. Duh tvoj dobri privesti će mene u zemļu izpravnu. 97. Slova, koja bijavše očito čistija i ispravnija. A. T. Blagojević, khin. 52. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Ispravan, stil. etc. ‚correct, fehlerlos', tal. ‚corretto'; math. merc.

‚richtig, fehlerfrei', tal. ‚corretto'; ispravan prijepis ‚richtige abschrift', tal. ‚copia esatta'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *b) koji pripada ispravljanu. — na dva mjesta* XVIII *vijeka.* Otišao je da donese knigu izpravnu *(vidi* isprava, a). Glasnik. II, 3, 165. (1712). Meni će bit zvijezda ispravna Pavo sv. A. Kalić 198. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Ispravna zbrojka, math. ‚correctionscoefficient'; ispravni vrtak, mech. etc. ‚correctionsschraube'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *adv.* ìsprâvno, *pravo. — Komp.:* ispràvnijê. — *Od* XVI *vijeka (i u naše vrijeme), a između rječnika u Belinu* (‚correttamente' ‚emendate' 231b), *u Voltiđijinu* (‚correttamente, avvedutamente', verbessert, gerad'), *u Stulićevu* (ispravno *i* izpravno ‚recte, belle, probe, diligenter, acurate'), *u Vukovu* (‚recht' ‚recte'). Što recih ne bješe ispravno. Š. Menčetić 316. I da služim tebe ispravno, pleme moje kazat ću ti. G. Palmotić 3, 82b. Još da ispravno Boga časti, rusam krvi otar masti. 3, 105b. Ni ga umiješ ispravno ljubiti. V. Andrijašević, put. 31. Kada se ti ispravno skrušiš i opravdaš. 51. Veličanstvo tvoje bistro, dobro i ispravno poznati. 76. Ispravnije djelovati. 141. Ispravno ću sad ti izrijeti sve istine. B. Betera, čut. 60. On obslužeć ispravno zakonite zapovijedi. I. Đordić, uzd. 127. Izpravno ‚speditamente'. S. Budmani 416b. Moći će se ispravnije pisati. D. Obradović, basn. 423. Ispravno kao jarčev rog. Nar. posl. stoj. 169. Jeli vam sve ispravno? V. Vrčević, niz. 255. Ispravno posle redi i opremaj. M. Pavlinović, rad. 106.

ÌSPRÂVDATI, ìsprâvdâm, *pf. složeno:* iz-pravdati. — *Akc. se mijeña u aor.* 2 *i* 3 *sing.* ìsprâvdâ.

1. *aktivno.*

a. *dobiti pravdajući se. — Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Belinu* (izpravdati koju stvar ‚causam obtinere' 182a. 349a) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu* (izpravdam ‚elitigo'), *u Voltiđijinu* (‚vincere, acquistare litigando' ‚durch prozess gewinnen'), *u Stulićevu* (‚rem judicio vincere, causam obtinere'), *u Vukovu* (dobiti na sudu rasprom ‚mittels eines prozesses gewinnen' ‚lite assequi'. cf. pravdati se). Da izpravda što od ljudi. V. Došen 27a. Da nam ispravdaju naša narodna prava. M. Pavlinović, razl. spis. 219.

b. *ispraviti, pokazati da je što krivo, lažno. — Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* S čim bi naj lažljivija potvorena izpravdao. G. Peštalić 22.

2. *sa* se, *refleksivno.*

a. *posve se opravdati. — U Stulićevu rječniku:* ‚se purgare apud aliquem, causam obtinere'.

b. *pravdu voditi do kraja, do sita. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPRAVEDAN, ispravedna, *adj. ispravan, pravedan. — Na jednom mjestu* XVII *vijeka.* Neka tebe možem s ispravednim srcem služiti. M. Jerković 25. — *nepouzdano.*

ÌSPRAVICA, *f. isprava (uprav je dem.). — U Vukovu rječniku:* vide isprava.

ISPRAVICE, *adv. vidi* ispravno *(kod* ispravan, b). — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka.* Trag upravi, s kim hodiste izpravice, put poglavne smirenice. J. Kavanin 165b.

ÌSPRAVILAC, ìspravioca, *m. vidi* ispravitelj. — *U Stulićevu rječniku:* ispravilac *i griješkom* ispravioc *uz* ispravitelj.

ÌSPRAVITELJ, *m. čovjek koji ispravi. — U Mikaljinu rječniku:* ispravitelj, koji ćudi popravlja ‚censor, praefectus moribus, magister veteris disciplinae'; *u Belinu:* ‚emendatore, correttore' ‚emendator' 287a; ‚riformatore' ‚magister veteris disciplinae' 619b; *u Voltiđijinu:* ‚emendatore, riformatore, correttore' ‚ein verbesserer'; *u Stulićevu:* ‚instruens, dirigens, corrector, emendator'.

ÌSPRAVITELJICA, *f. žensko čeljade koje ispravi. — U Stulićevu rječniku:* ‚quae dirigit, instruit, emendatrix etc.'

ISPRAVITELJNIK, *m vidi* ispravitelj. — *Na jednom mjestu* XVI *vijeka.* Ispravitelnici oficija svetoga iziskovanja. Š. Budinić, ispr. 134.

ÌSPRAVITI, ìspravîm, *pf. posve popraviti, učiniti da što (objekat) bude posve pravo. — impf.:* ispravljati. — *Složeno:* iz-praviti. — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispraviti, *rus.* исправить. — *U knigama* XIV *i* XV *vijeka nalaze se oblici u kojima ispred* j *ispada* V, *vidi* ispraju *(praes.* 1 *sing.).* Mon. serb. 203. (1385); ispraeni. Spom. sr. 1, 128. (1415); Mon. serb. 510. (1470). *vidi i* ispravljati *kod* ispravljati. — *Između rječnika u Mikaljinu* (ispraviti, upraviti ‚dirigo'; ispraviti, činiti da stvari dobro hode ‚moderor'; ispraviti put cilja, upraviti k cilju ‚collineo, collimo'; ispraviti, načiniti ‚corrigo, emendo'), *u Belinu* (ispraviti ‚drizzare e addrizzare' ‚corrigo' 280b; ‚raddrizzare, cioè drizzare di nuovo' ‚recorrigo' 603a; ‚migliorare, migliorare, fare una cosa migliore' ‚rem reddere meliorem' 486b; ‚riformare, cioè ridurre a forma primiera' ‚in priorem formam revocare' 619b; izpraviti ‚emendare, correggere' ‚corrigo' 286b; ‚bonificare, ridurre a miglior stato' ‚in meliorem statum redigere' 144b), *u Voltiđijinu* (ispraviti, ispravim, ispravljam ‚drizzare, fare dritto, emendare' ‚verbessern, das unrecht gut machen'; izpraviti ‚bonificare, compensare, aggiustare' ‚vergelten'), *u Stulićevu* (ispraviti, ispravljam ‚dirigere, corrigere, emendare, instruere, instaurare, restaurare, in ordinem redigere'), *u Vukovu* (‚gerade richten' ‚corrigo'), *u Daničićevu* (‚perficere; solvere; absolvere, componere').

1. *aktivno.*

a. *objekat je nešto krivo što ispravljanem postaje pravo. a) u pravom smislu (može se shvaćati u kojem primjeru i metaforički).* Ti . . . grbavih ispravi. M. Marulić 169. Lasno je izpravit tanku hvoju. I. V. Bunić, mand. 7. Hotjet krivu ulicu ispravit. (D). Poslov. danič. 27. Izpravit pasje noge nije moć'. (D). 36. Krivo drvo ogńem ispravi. (D). 50. Izpraviti izkrivljeno. F. Parčić 80. Ispravi tri klijentava. I. Đordić, ben. 143. Jao vama, ako ne uzbudete na vrime onoga mladoga i zelenoga cabla ispraviti. J. Banovac, pripov. 253. Način drvo za mlada obrizanem ispraviti kako hoćeš da raste. J. S. Relković 149. Zato prsti grbave ispravi *(sviće).* 391. Mojom gobom ne mogu vas svijet ispraviti. (U Boci). Nar. posl. vuk. 182. Beg se dosjeti — te im ispravi tabane *(potabani ih).* F. Jukić, zem. 29. Ko može ispraviti što on iskrivi. Đ. Daničić, prop. 7, 13. Da znaš ti, koliko je on krivijeh ispravio a pravijeh iskrivio?! S. Ljubiša, prip. 205. Mladiku ćeš ispraviti a drvo nikad. V. Bogišić, zborn. 290. — *b) u prenesenom smislu, učiniti da bude pravo što je bilo krivo u duševnom, moralnom smislu, zlo, neistinito. aa) objekat je što se krivo reklo, napisalo a i učinilo.* Kraljevstvo mi zapisa i potvrdi i bolše ispravi vsake zakone i uvête i povelje. Mon. serb. 187. (1378). Što sam pripisal vi bolje isprav'te. M. Vetranić 1, 316. Ter isprav' slobodno . . . nezgodno u mojoj besidi. D. Zlatarić 2a. Da ona bare, kojim su štampaturi uzrok pomańkanja ispravim. I. Bandulavić u predgovoru. I ako nadoš koje pomańkańe od

štampe, ispravi govoreńem. J. Banovac, razg. IX. Pomańkanja koja štijući nađeš ispravi. A. Kanižlić, bogoljubn. XV. Učiniti i ispraviti ove knige. A. d. Costa 1, VI. — *bb) objekat je zlo (u moralnom smislu) koje se učinilo; ispravljańe se sastoji iz kajańa i naknađavańa (dobrijem djelima).* Kajem se da sagriših, rad bih ispraviti ča učinih. M. Alberti 401. Da ispravim sve moje misli isprazne. V. Andrijašević, put. 142. Pomańkanja dobrovoljno izpravi. I. Grličić XXII. Ž'lim izpravit mê nepravi. J. Kavańin 575b. Da ćete pri smrti krivine vašega života prid ńega izpraviti. A. d. Bella, razgov. 157. — *cc) također u moralnom smislu, objekat je čeljade, život, ćud itd. značeńe je da objekat unaprijed bude dobar, drukčiji nego je prije bio (isporedi c, b)).* Pri sebe ispravi. M. Marulić 120. Nećeš ćud ispravit. 224. Samo te svituju, ne da te ozdrave, ni da t' potribuju, ni da t' ćud izprave. P. Hektorović 60. Da ispravite pamet vašu. B. Gradić, djev. 101. Ispraviti bludeće. M. Divković, bes. 61b. Pamet čovječju prosvijetli, želju ispravi a djelovanje pokrijepi. 727a. Nijesu jaka moja dila ńih ispravit pamet prijeku. G. Palmotić 3, 31a. Žudim život i djela moja ispraviti. V. Andrijašević, put. 133. Neka dobro ispravin život i dila moja. P. Radovčić, nač. 10. Da ga svega *(život)* ispravi s duševnim i svetim načinom. 21. Da ji *(zle)* izprave i naprav uprave. I. Ančić, vrat. 190. Izpravi na' pre samoga sebe a pak pazićeš druge. M. Radnić 443b. Dakle grijeha od svakoga s plačem srce tvoje ispravi. A. Vitaljić, ost. 52. Da me nauk tvoj nije izpravio. I. Đorđić, salt. 49. Ne mareći dicu svoju ispraviti. E. Pavić, ogl. 499. Koji ne bi ktio ispraviti život. J. Matović 161. Ispraviti zli običaj života i ćudi izopačene. 234. Život i ćudi ispraviti. 236. Evo pripravna sam život moj prominiti i izpraviti. I. Velikanović, prik. 70. U vami stoji ispraviti vaše življeńe. I. J. P. Lučić, izk. 31. — *dd) objekat je šteta, te je značeńe: nadoknaditi; u širemu smislu može biti objekat i dug, te je značeńe gotovo kao isplatiti.* Da povinetь se i ispravitь crьkvi. Zak. duš. pam. šaf. 29. Da gredu prêdь carьstvo mi u oči za vsaku zlobu a ili svadu, da imь carьstvo mi ispravi po pravdê i po zakonu. Mon. serb. 170. (1362). Što se nađe da sьmь dlьžьnь trьgovcemь dubrovačkimь, da imь ispraju. 203. (1385). Ostalo što mu je bilo neplaćeno dva na desete litarь, pisalь smь Maroju i Nikši da mu isprave odь carine dva na desete litarь. Spom. sr. 2, 74. (1422). Odь togazi platiše gospodьstvu mi gotovêmь trьgomь petь satь i šestьdesetь litarь i, da isprave mitropolitu Isidoru, četirideseть litarь. 2, 79—80. (1423). Tko komu koju štetu učini i ako mu opet ne ispravi. M. Divković, bes. 32—33. Tome Ali odabaši izpravite putnicu, što ga je vodio. Starine. 12, 33. (1706). Muku ku ne ispravi rajskijeh duša sva množ mila. A. Vitaljić, ost. 233. Ali što komu dužan bio mislim svakomu izpraviti što mogao budem. S. Margitić, ispov. 24. Ispravit ono što je drugomu krivo učinio. I. Grličić 66. Da bi po ńiovoj nepomlji šteta bila gospodaru, dužni su mu ispraviti. F. Lastrić, od' 73. Koli godi e moguće štetu im ispraviti. ned. 287. Ako nisi pravo do sada dava, ispravi i povrati. F. Matić 78. Ako j' komu krivo učińeno, imam oklen, ja ću ispraviti. Nar. pjes. marj. 161. — *objekat može izostati, kao n. p. u prvijem primjerima; u ovome ga primjeru zamjeńuje acc. s prijedlogom* za: Spovedaše mi za vьse krivinê i dlьgovê, i za vьse za tozi ispravismo. Mon. serb. 146. (1349).

b. *učiniti da što stoji uprav (dupke). (Arka)* ukrivi se da upade, za to ju izpravi. I. Ančić, ogl. 131. Izpravi bolesnika, govoreći mu: ‚Uzmi posteju tvoju i hodi'. L. Terzić 296. Ispravi, podapni i uzdržaj kuću moju. F. Lastrić, svet. 157a. Iz krvi ga malo ispravio. Nar. pjes. vuk. 2, 562. Ispravite ploče pored sebe. 3, 306. Ispravi me na moja koljena. Pjev. crn. 37b. Ispravi me te stadoh. Đ. Daničić, dan. 8, 18.

c. *učiniti da ńešto što se miče (ili što se misli kao da se miče) ide pravijem smjerom put cilja (naj češće u prenesenom ili metaforičkom smislu). a) objekat je put (metaforički, po bibličkom jeziku).* Ispravi predь toboju putь moj. Domentijana 18. Za ispraviti naš put opaki. B. Kašić, is. 1. Ispravite put Gospodńi, kako reče Izaija prorok. I. Bandulavić 3b. joann. 1, 23. Put koji ti sam ja ispravio. V. Andrijašević, put. 65. Ispravi zao put. M. Radnić 414a. — *b) objekat je ono što se miče (n. p. lađa).* Krmanģije ispravite lađe na đemije Otmanović-cara. Nar. pjes. vuk. 5, 416. — *u prenesenom, metaforičkom smislu, objekat može biti* stupaj, noga, koračaj *itd. (po bibličkom jeziku).* Izpravil si stupaj moj. F. Vrančić, živ. 14. Izpraviti noge naše na put od mijera. I. Ančić, svit. 96. Izpravi tvoje koračaje. M. Radnić 105a. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Ispravi srce tvoje na pravi put. M. Divković, bes. 169a. Da pameti naše k nebeskijem poželjeńjem ispraviš tebe molimo. nauk. 156a. Ispravi ńega na put spasenja. 158a.

d. *u prenesenom smislu, kao urediti, opraviti, upraviti (objekat je kakav posao, a subjekat onaj koji je nad poslom, koji ga nadzire).* Sudije da drьže knige, kakьveno su dali pristavomь, kojihьno su poslali da isprave po zemьli. Zak. duš. pam. šaf. 47. Sazvani za ispraviti i urediti koludrice. Š. Budinić, ispr. 144.

e. *izvršiti, svršiti.* Ispravivь raboty manastirьskyje. Domentijana 217. Ašte ne vьshoštetь ispraviti povelênija crьkvi. Zak. duš. pam. šaf. 29. Što isprave da je tvrđo i neporočno. Spom. sr. 1, 79. (1406). Dođoše u Carigrad da isprave toliki posao s cesarom. S. Badrić, ukaz. 13.

f. *neprelazno, uputiti se ńekijem putem put cilja (može biti prelazno, ako se shvati kao da se ima u misli objekat* put). — *Na jednom mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena.* Ma nemojte drumom ispraviti, nego hajte zelenom planinom. Pjev. crn. 31a.

2. *pasivno.* Zakoni i slobodьštine svetêmь roditeljemь tvojimь i po tomь svetopočivšomь gospodomь majkomь vi i slavnêmь gospodьstvom ti potvrđeni i bolje ispraljeni. Spom. sr. 1, 128. (1415). Pravo su i počteno ispraljeni *(razlozi).* Mon. serb. 510. (1470). Romi ispravljen. E. Pavić, ogl. 658. Mišljaše ńega ispravjena i isviješćena otpustiti. S. Rosa 158a. Ne vide se oholnici podniženi, krivci izpravjeni. Đ. Bašić 18. Da ovako izpravljeni postanemo pripravljeni. V. Došen 266b. Plojka se upravo zove okrugla i glatka kamena pločica kojom se u onoj igri gađa u drugi ispravljeni kamen. Vuk, živ. 287. — *Može se shvatiti part. praet. pass.* ispravljen *i kao adj.; te s toga ima i adv.* ispravljeno, *vidi u Mikaljinu rječniku:* ispravljen, učińen boji ‚moderatus'; ispravljen, upravljen ‚adrizzato, drizzato' ‚directus'; *adv.* ispravljeno, upravno ‚drittamente, direttamente' ‚directe, directo'.

3. *sa* se.

a. *pasivno.* Da ta krivina sê sь pravinovь isьpravi. Mon. serb. 29. (1240). Koja se krivina učini među ljudi dubrovьčke i među tebe i tvoji ljudi, da se isьpravi pravinomь po staromu zakonu. 43. (1254). Ako bude komu Dubrovčaninu

što uzeto odь moga človêka ili odь mene, da se vse ispravi. 193. (1379). S ńe da se ka gizda ispravi ljepotom. Š. Menčetić 108. Da se ispravi, Gospodine, molitva moja kako no tamńan prid obrazom tvojijem. M. Divković, bes. 501a. Da se po tvomu dostojanju svakolika djela moja isprave i narede. nauk. 119b. Da se isprave misli i djela naša. 228b. Hromi se ispraviše. V. Andrijašević, put. 173. Šipka mlada može se izpraviti. M. Radnić 176b. Da se duša moja izpravi tvojijem naukom. I. Đordić, salt. 422. Ona koja biše izopačena po Evi po divici Mariji imadijahu se ispraviti. J. Filipović 1, 512b. Kako se imaju tri moći duše ispraviti i upraviti. P. Knežević, osm. 60. Ne može se (kriva) Drina ramenom ispraviti. Nar. posl. vuk. 205.

b. *refleksivno.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (ispravit se, učinit se boji ‚colligere se, cohibere se‘), *u Belinu* (ispraviti se ‚temperare se‘ 491b; ‚redire ad bonam frugem‘ 608b; izpraviti se ‚corrigere errorem‘ 290a), *u Voltigijinu* (izpraviti se ‚emendarsi, correggersi‘ ‚sich bessern‘), *u Stulićevu* (‚emendarsi dall’errore, moderarsi‘ ‚corrigi‘), *u Daničićevu* (‚satisfacere‘). Nastoj, ter se isprav’. M. Marulić 138. Ako s’ kriv, isprav’ se. 153. I kriv ti sam i mogu se ispravit. M. Držić 232. Kako lav hoće se uspeti i ispraviti. P. Bakšić 206. Jeda bi se *(čeljade)* na boje izpravilo. I. Ančić, ogl. 63. Oni stisnuti jesu i padoše, a mi ustasmo i ispravili se jesmo. L. Terzić (B. Pavlović) 163. Brže dakle, o Krstjanine, koji si se s grihom iskrivio, počmi činit pokoru, da se š ńom ispraviš. J. Banovac, pripov. 204. Uze ga k tomu za ruku i pomože mu ustati i evo u oni čas ispravi se. E. Pavić, ogl. 639. Ukaza im sv. Petar, da se je ovi čovik ne u ime ńegovo, veće u ime Isusovo ispravio. 640. Niko ne može se ispraviti, ne znajući u čemu i kako pogrešava. D. Obradović, živ. 11. Kako ti ga učine papom, ispravi se i ukoči. basn. 18. Ispravi se, pokaj se. J. Rajić, pouč. 1, 117. Planu Marko kako vatra živa, ispravi se na Šarcu vitezu. Nar. pjes. vuk. 2, 358. Ispravi se Jović na vrančića. Pjev. crn. 148b. Dok s’ na noge Turci ispraviše. Nar. pjes. juk. 249. Ispravivši se Mededović. Nar. prip. vuk. 4. Ali se nazovi-mrtvac u jedan put ispravi. 217. Ispravi se i reče im: ‚Koji je među vam bez grijeha . . .‘ Vuk, jov. 8, 7. Moj snop usta i ispravi se. Đ. Daničić, 1mojs. 37, 7. A ako se końi spotaknu? — Ispraviće se. M. P. Šapčanin 1, 100. — *U ovijem primjerima kao da je značeńe: opravdati se.* Da ne izmetetь se postavljeny zdě, ašte ne budetь jemu nêkotoryje viny velije i obličajemu prêdь vsêmi, i ne moguštu jemu ispraviti se. Sava, tip. stud. glasn. 40, 157. Ako li što pogrêše zemļi kraļevьstva mi i ne isprave mi se. Mon. serb. 55. (1281). O vsemь se su carstvu mi ispravili, ne ostaše krêvi ni u čimь carьstvu mi. Spom. sr. 2, 18. (1349). Ašte ne vьshoštetь ispraviti se zapovêdiju duhovnoju. Zak. duš. pam. šaf. 29.

ISPRAVIV, *adj. vidi* ispravļiv. — *U Stulićevu rječniku*: ‚emendabilis‘. — *nije dosta pouzdano.*

ISPRÀVLJÂČ, ispravļáča, *m. čovjek koji ispravļa (pogreške kod štampańa).* — *Načińeno u naše vrijeme.* Ispravļač, typ. ‚corrector‘, tal. ‚correttore‘, frc. ‚correcteur‘, ogl. ‚corrector‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPRAVLJALAC, ispravļaoca, *m. čovjek koji ispravļa.* — *U Stulićevu rječniku*: v. ispravitelj.

ISPRAVLJALICA, *f. žensko čeļade koje ispravļa.* — *U Stulićevu rječniku*: v. ispravitelica.

ÌSPRAVLJÂŃE, *n. djelo kojijem se ispravļa.* — *Između rječnika u Vukovu.* Dvoranin kraļev postavļen na kapiji gradskoj za izpravļańe i uredbu puka. E. Pavić, ogl. 328. U ispravļańu istih *(putova)* Ļubibratiću zlo želište. M. A. Reļković, sat. H4b.

ÌSPRAVLJATI, ìspravļâm, *impf.* ispraviti. — *Akc. je kao kod* ìzgledati. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* ispravļati, *rus.* исправлять. — *U nekijem primjerima* XIV, XVII *i* XVIII *vijeka ispada* v *ispred* ļ *(vidi i kod* ispraviti): ispraļaju. Mon. serb. 191. (1379); Glasnik. 24, 279. (1396); izьpraļaje. Mon. serb. 221. (1392); ispraļa. Glasnik. 24, 279. (1396); ispraļati. M. Divković, nauk. 122b; Glasnik. II, 3, 171. (1712). — *Između rječnika u Voltigijinu (praes.* ispravļam *kod* ispraviti, *a napose* izpravļati ‚salvare, assicurare; emendare, censurare‘ ‚retten; verbessern‘), *u Stulićevu* (1. v. ispraviti. 2. ‚identidem dirigere, corrigere‘), *u Vukovu* (‚gerade richten‘ ‚corrigo‘), *u Daničićevu* (ispravļati *i* ispraļati ‚regere; absolvere, componere; corrigere‘).

1. *aktivno.*

a. *vidi* ispraviti, 1, a. Moļu že vy, otьci i bratije, koga Bogь spodobii čisti knigy siji, ašte čto budetь vь ńihь pogrêšeno, ispravļajušte i prohodešte čtête. Mon. serb. 84. (1324). Običaj crkveni ispravļaje. Mon. croat. 107. (1470). Tko li ju *(krivu ćud)* ispravļa. M. Vetranić 1, 227. Ispravļati što je krivo. P. Kanavelić, iv. 390. Kļaste i *(h)*rome izpravļam. I. Ančić, ogl. 65. Spasno izpravļa puke hrome. J. Kavańin 159a. Poče ispravļati što god krivo viđaše. I. Đordić, ben. 28. Naćeš pomańkańa mnoga u puntim, u virgulam, u ačentim, u riči sastavļońu oli rastavļeńu: izpravļaj kako znadeš, ja više ne mogu. And. Kačić, razg. 318. Vaļa grbave ispravļati. J. S. Reļković 391. Izpravļa neuredne običaje. A. Tomiković, živ. 35. Dok je šiba tanka, treba je ispravļati. Nar. posl. vuk. 64. Ispravļajte takovoga duhom krotosti. Vuk, pavl. gal. 6, 1. Vaļalo bi da znańe nas i našu ćud ispravļa. M. Pavlinović, rad. 144.

b. *vidi* ispraviti, 1, b. Ovo kripostivo vino ispravļa srce čovičje. E. Pavić, ogl. 507. Tako se nagnu korabļa da padne, a Oza pritrčavši poče je izpravļati. And. Kačić, kor. 191.

c. *vidi* ispraviti, 1, c. Putije svoje ispravļaj. Sava, sim. pam. šaf. 9. Čestokrat daj meni, Gospodine, srce k tebi ispraļati. M. Divković, nauk. 122b. S mnogijem traćeńami izpravļaš put pakleni. M. Radnić 361a.

d. *vidi* ispraviti, 1, d. Spodobi me sugubimь vêncemь, jako vladičьstvija ispravļati mi. Mon. serb. 187. (1378). Posьlь crьkvni primićurije na końihь da ispraļaju. 191. (1379). Tutore naredio, koji će o onoj uredbi nastaļati i uredeńa ispraļati. Glasnik. II, 3, 171. (1712). Vladati, ispravļati i upravļati puk krsćanski. J. Matović 288.

e. *vidi* ispraviti, 1, e. Tvore pravьdu i izьpraļaje pravila. Mon. serb. 221. (1392). Napulno ispravļamo i izvršujemo onu zapovêd. Š. Budinić, sum. 55a.

f. *kazati, pripovijedati sve do kraja, vidi* praviti. A ke sam jur dosle okol ńe spravļala, jedva bih ja posle sve vam izpravļala. H. Lucić 250.

2. *su* se.

a. *pasivno.* To da se isьpravļa sudomь pravymь božьstvьnyimь. Mon. serb. 20. (1234). Ako se kojagodê krivina čini, da se sudomь isьpravļa. 46. (1254). Da imь se onazi petь adrьfatь daju i ispravļaju. Glasnik. 24, 279. (1396). Oda svih inih stvari ke godi se po pristavu ispravļaju.

Stat. poļ. ark. 5, 273. Da se plav ispravļa naredno stojeći. M. Vetranić 1, 169. Romi ali kļasti izpravļau se. P. Macukat 86. Mučim od ozloglašeńa iskrńije i šteta koje im se čine, i povoļno koji put niti se zakrpļaju i ispravļaju. F. Lastrić, ned. 337.

b. *refleksivno.* I jako što sьgrêše kraļevьstvu mi, da se sudomь ispravļamo. Mon. serb. 50. (1240—1272). Ako bi se svak sa svoje strane starao ispravļati se. D. Obradović, živ. 11. Narodi koji prosveštavajući se naukom od dan do dan ispravļaju se. 114.

ISPRAVĻENOST, *f. osobina onoga što je ispravļeno. — Samo u Stulićevu rjčniku:* ‚directio, correctio, emendatio, instauratio, restauratio, castigatio‘.

ISPRAVĻENSTVO, *n. vidi* ispravļenost. — *U Stulićevu rječniku: uz* ispravļenost. — *nepouzdano.*

ÌSPRAVĻÊŃE, *n. djelo kojijem se ispravi. — Stariji su oblici* ispravļenje *i* ispravļenje. — *Između rječnika u Mikaļinu* (ispravļenje, upravļenje ‚directio‘), *u Belinu* (ispravļenje ‚emendatio‘ 287a), *u Stulićevu, u Daničićevu* (ispravļenije ‚erectio; directio‘). Priběžište črьnьčьskago ispravļenija. Stefan, sim. pam. šaf. 13. Slućijimь ispravļenije. Domentijanb 208. O svakomь duhovnomь ispravļeni*(ji)*. Mon. serb. 14. (1222—1228). Ne tьkьmo o rabotahь nu vь vsakomь ispravьļeniji crьkv(n)êmь. 116. (1342). Da ogledaju i ispravļaju ubogyihь i ništihь. Zak. duš. pam. šaf. 48. Mnogaja stvori poveļenija pristojećaja kleru i na dobro ispravļenje redovnikov. Š. Kožičić 10a. Dêlateļi u ispravļenju žetve Gospodinove. Š. Budinić, sum. 101b. Nauk koji pristoji na pučenje i ispravļenje služiteļi crkvenêh. 180b. A djela tebi ugodnijeh izpravļenje. V. Andrijašević, dev. 109. Služi mu za ispravļenje svih svojih stupajih ke čini po onomu putu. P. Radovčić, nač. 21. Za ispravļenje svoga življenja. 236. Jer ga tuj čekaše žudjeno zdravļe i ispravļeńe. I. Đorđić, ben. 193. Ako ji *(grihe)* sveđer brez nikakve odluke izpravļeńa činiše. P. Knežević, osm. 109. Na tvoju dakle mudrost naslońam podpuno ispravļeńe. Ant. Kadčić, predg. xl. Ispravļeńe življeńa i uzmnožańe bogoļubstva. I. J. P. Lučić, izk. 4. Posli očita ispravļeńa života. 104. Što je izpravļeńa i popravļeńa neuļudnih običaja u carstvo uvodio. A. Tomiković, živ. 66.

ISPRÀVĻIV, *adj. koji se može ispraviti. — U Belinu rječniku:* ‚emendabilis‘ 232a; *u Voltiģijinu:* ‚corrigibile, emendabile‘ ‚verbesserlich‘; *u Stulićevu:* v. ispraviv. — *I u pisaca našega vremena.* Ispravļiv, math. ‚rectificabel‘, tal. ‚rettificabile‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ÌSPRÂVNÎK, *m. vidi* ispravļalac, ispraviteļ. — *Od* xvi *vijeka (vidi kod* b).

a. *u pravom smislu. — Između rječnika u Belinu* (ispravnik duhovni ‚vitae spiritualis director‘ 261a). Ako tko tebe čini svojijem ispravnikom, nemoj se uzdignuti. P. Posilović, cvijet. 168. K. Maģarović 88. Zaziva Isukrsta izpravnika od duša. I. Đorđić, salt. 171.

b. *ovako zove svoju knigu prema tal.* direttorio *neki pisac* xvi *vijeka. — Između rječnika u Stulićevu* (‚directorium‘ *s dodatkom da je našao u pisca Budinića).* Ispravnik za ereji, ispovidnici i za pokornih (‚breve direttorio per sacerdoti, confessori e per penitenti‘). Š. Budinić, ispr. 1. Budineo za spovijedce i pokorne izpravnik je lijep razveo. J. Kavańin 126a.

ISPRÁVNITI, ìsprâvnîm, *pf. vidi* ispraviti *(uprav učiniti da je što ispravno). — Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Mučno je utvŕjena izpravniti izkrivļena. J. Kavańin 76a.

ISPRAVNOST, *f. osobina onoga što je ispravno. — Od* xvii *vijeka, a između rjčńika u Voltiģijinu* (‚correzione, indirizzamento‘ ‚verbesserung‘) *i u Stulićevu* (v. ispravļeńe). Suditi će okoliš od zemļe u ispravnosti. B. Kašić, rit. 351. Ispravnost, stil. ‚correctheit, fehlerlosigkeit‘. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

ISPRAZAK, ispraska, *m. u Stulićevu rječniku:* ‚levis exoneratio‘. — *nepouzdano.*

ÌSPRAZAN, isprazna (ìsprâzan, ìsprâzna), *adj.* inanis, *prazan, gotovo samo u prenesenom smislu. — Složeno:* iz-prazan *(poslije* z *ispalo je* d, *vidi prvi primjer kod b) i vidi* prazan). — *Od* xiii *vijeka (vidi kod* a, *b)), a između rječnika u Mikaļinu (vidi* ispražńen; ispraznь, praznoglav ‚vanus‘), *u Belinu* (izprazan ‚invalido‘ ‚irritus‘ 416a; izprazni ‚nullo, cioè che non ha vigore‘ ‚irritus‘ 515b), *u Voltiģijinu* (izprazan ‚vuoto, vuotato, evacuato; vano‘ ‚ausgeleert; eitel‘), *u Stulićevu* (‚inutilis, vanus, inanis, infructuosus, damnosus, otiosus, nihil agens‘).

a. *adj. a) prazan uopće (prema lat.* inanis). *u jedinom primjeru s instr.* Zato u pisni *(psalmu)* 106, 9 reče: Nasitio si dušu izpraznu (‚animam inanem‘), dušu gladujuću nasitio si svakim dobrom‘. duša u griju izprazna je svakim dobrom. I. Ančić, ogl. 4. — *b)* otiosus, *besposlen, a može značiti i lijen. naj češće o čeļadetu.* Kako neizprazdьnь jestь igumenь poněže umnožilo se jestь bratьstvo. Sava, tip. stud. glasn. 40, 144. U noći misliti trijeba je, a ne stat izprazan. N. Dimitrović 9. I samo čas jedan ispraznom nemoj stat. 13. Sinovi Izraelski ne stajahu isprazni, nego se potežahu u zemļu od obećanja. M. Divković, bes. 62b. Osobitijem načinom djavli napastuju isprazne i besposlene. 264a. Ti po vazdan ovdi sidiš isprazan. zlam 14a. Trijebi je, za bezbrižnijeh da se brinu, i za izpraznijeh misle i trude. I. Gundulić 482. Nu što isprazna ovdi stojim ter ne vršim moju želu? G. Palmotić 2, 122. Tko isprazan doma sjedi ne zna stvari vrijedne i znane. 2, 201. Izpraznijem vazda je svetac. (D). Poslov. danič. 36. Mlados izprazna staros trudna. (D). 62. Po naravi vaļa da što ļubimo, zašto duša izprazna stajati ne može. S. Margitić, fal. 258. Djavo izprazne lako svrta. J. Kavańin 377a. Ter da isprazan dni ne traje. I. Đorđić, ben. 113. — *kaže se i o danima, o životu itd.* Da provede dni izprazne. P. Kanavelić, iv. 466. Provodi izprazni život. M. Zoričić, zrc. 72. — *c) zaludan, bez koristi.* Nikada nikakove riječi izprazne i neplodne nije rekao. M. Divković, bes. 100a. Kako isprazne i zaludu vaše misli, vaši sudi ugledat se često budu. G. Palmotić 2, 101. Videć da je svačija isprazna sila i snaga. P. Kanavelić, iv. 548. Nije bio trud izprazan. M. Bijanković 155. I da bude izprazno i zaludu svako ńegovo napastovanje. L. Terzić 43. Čudo nije, prema tima da 'e izprazna svačja sila. J. Kavańin 266a. Bog neće da su izprazni moji uzdasi, molbe moje. I. Đorđić, salt. 66 Vidite li da prvo i drugo dilo od poznańa jest isprazno, ako se trećim ne nadopuni? F. Lastrić, ned. 200. Zaludan i izprazan odlučak. A. Kanižlić, kam. 678. Da su sva izmišļavańa i odluke ńiove izprazne. E. Pavić, ogl. 99. Poznavši da je ńegovo čekańe isprazno. 493. Tvoja dobročinstva sva su izprazna i brezkorisna. And. Kačić, kor. 73. Da odrišeńe izajde zaludno i

isprazno. Ant. Kadčić 191. Pokora isprazna je priko mjere učińena. N. Marči 72. — *d) što je beskorisno svagda je bespotrebno, a može biti i škodno, po tome se* isprazan *može kazati i o čemu što s toga što je bespotrebno, i škodno je u moralnom smislu.* Isprazno kletve. A. Gučetić, roz. jez. 15. Riječi isprazne govoriti. 196. Da za svaku riječ izpraznu davati će razlog. S. Margitić, fal. 247. Izprazne riječi, koje nerazborna svijes govori. I. Đorđić, uzd. 104. Bježat isprazne razgovore. bon. 28. Od naj maňe riči isprazne. J. Banovac, pred. 71. Ondi će ļudi davati razlog od svake riči isprazne koju su rekli. F. Lastrić, ned. 6. Za svaku rič brezposlenu, izpraznu, to jest, i nekoristnu, koju budu reći ļudi, razlog imaju dati u dan suda. 26. Da se ima vratiti razlog od svake riječi izprazne. J. Matović 416. Rič isprazna rečena u maskari. M. Dobretić 213. Da će ļudi od svako zaludńe iliti izprazne riči dati razlog. B. Leaković, nauk. 90. Slušati izprazne pripovidke. 459. Slušajući jedan isprazni razgovor. I. J. P. Lučić, razg. 44. Neka udi| ne gubi se u zabavam i razgovorima ispraznim. bit. 63. Da ti odgovorim za svaku riječ izpraznu. A. Kalić 289. — Odgoneć sve misli izprazne. I. Ančić, svit. 49. Jel' te obastrla magla od izprazni misli. M. Zoričić, osm. 96. Da može promisliti kako smo svi od jednoga otca i matere rodeni, tu bi izpraznu misa' od sebe daleko bacio. And. Kačić, razg. 317. — Isprazne raskoše. B. Kašić, nač. 35. — Tim nije čudo, čim bez znanja dni u izpraznoj lasti traju, k'o Zagorko da imanja s pricijeh vila ostavļaju. I. Gundulić 144. Nastoj ļivljet časno iz mlada od isprazne dalek lasti. G. Palmotić 2, 389. — Pustio se je u piće, igre izprazne. A. Kanižlić, kam. 17. Svaka izprazna igra. Đ. Rapić 228. — Koliko ji vidiste na trgu, na ispraznim prikazańima. Grgur iz Vareša 105. — Prikazaće sega dana, na što izprazni blud dovodi. G. Palmotić 2, 7. S razbludam ispraznima. 2, 19. — *e) bez razloga.* Isprazno jest ufańe ńiovo. J. Filipović 1, 263a. Pilat ispraznim strahom taknut nepravo osudi Isusa. F. Lastrić, test. 160a. Ah moj sinko, izprazna uzdańa, netemeļita ufańa! ned. 30. Strah izprazni za ne rasteći i ne ispustiti dobara stečenje. 128. Zaludu ćete ga prositi i izprazno je vaše uzdańe, ako ne uzčinite djela od milosrdja. 373. Komu je od onoga izpraznoga straha odahnulo srdce. A. Kanižlić, kam. 38. Ova sumńa i strah od veće strane jest izprazan. 479. Ne bijaše dakle ńe poufańe isprazno. E. Pavić, ogl. 506. — *f) uopće, koji ne vrijedi, u kojemu nije vrijednosti prave.* Isprazna pohvalo. M. Vetranić 1, 80. Vidimo na pokon kroz naša živļenja, koli su izprazna sva ļudska mišļenja. D. Rańina 100ab. Od nasladjenja u stvarih taštih i ispraznih. A. Komulović 38. Laživa je milos i izprazna ljepota. I. Držić 291. One svjetim ispraznima veće krati budu ńima od velike od pogube G. Palmotić 1, 151. Pod imenom sreće izprazne. P. Kanavelić, iv. 265. Bjehu ostala svom' sjemenu za izpraznu uzpomenu. J. Kavańin 557a. Sve sreće bjehu izprazne i vremenite. I. Đorđić, salt. 478. Takovi zaviti ne vaļaju, jer su od sebe izprazni. A. Baćić 72. Ne učini rič svoju izpraznu. 74. Izprazna slava. J. Banovac, uboj. 6. Jere je isprazna jakost ļudska. blagosov. 253. Da nijednoga ne bude izprazan zavit. B. Pavlović 26. Bižite od holosti i od isprazne slave. F. Lastrić, test. 327b. Svrhu slaba i piskovita temeļa izprazne mudrosti. A. Kanižlić, kam. 48. S nikojima izpraznima razlozi simbol izopačiti. 201. Brijati bradu od požude izprazne lipote. 225. On bi imao nikoju izpraznu radost, kada bi vidio. 273. Izprazna i lažļiva dobra traže. uzr. 15. Po svoj podobnosti rad svog ispraznog veličanstva. E. Pavić, ogl. 480. Ako pak Isukrst nije uskrsnuo, slijedi da je isprazno naše pripovijedańe. jezgr. 40. Porad izprazne slave. M. Zoričić, osm. 25. Ovi pod krunom ne kti se ponositi, ni holiti i u izpraznoj slavi ponositi. And. Kačić, razg. 22. Tvoja mi je sila dodijala i izprazna slava omrznula. 85a. Faleći hude i izprazne bogove. kor. 296. Izpraznu učiniste zapovijed Božju radi pridańa vašega. J. Matović 371. Tlačiš izprazne te dike. I. M. Mattei VII. — *i sa supstantivima koji već sami po sebi znače stvar bez vrijednosti.* Ono bjehu sni i riječi isprazne. B. Kašić, per. 195. Činńaše jih ni za koju ispraznu izvańštinu. is. 32. Zlamen od svjetovnijeh taština izpraznijeh. B. Kašić *kod* M. Orbin III. Za izprazne, jaoh! taštine pustih tebe, Gospodine. I. V. Bunić, mand. 10. Držao je ovo staresina za izprazni san. A. Kanižlić, kam. 255. Zastavnici izprazne sînê. 453. Ivan nosi isprazno ime cara. 638. — *g)* profanus. *koji nije svet, koji ne pripada vjeri, svetiňi (može i ne biti u zlom smislu).* Ako su druzi razlika složenja moja: Galateu, Dijanu... s mnogijem pjesnima taštijem i ispraznijem na očitijeh mjestijeh prikaživali, ja sve stvari tašte za tašte držeći, vjerujući da je početak od pravoga znanja strah Božji, pjesni pokorne svijetu prikažujem. I. Gundulić 192. Ovde pišem pisme duhovne i koristne, za ostaviti izprazne. T. Babić, pism. 2. Što će nami sad izprazne pisme? 4. Sotona, koja među ńima *(mužem i ženom)* ļubav izpraznu užigala naj pri... J. Banovac, razg. 83. Ne imaju se s izpraznom slobodom iziskivati skrovišta Božija. F. Lastrić, test. 325a. Znademo iz skazańi ispraznije. 354a. Takih su ubojstva puna pisma ne samo isprazna nego i sveta. ned. 110. Taki pokarańa puna su iskazańa sveta i izprazna. 174 U svetih pismi i izprazni. svet. 71a. To jest sveti ovi bio je vrimena onoga Krstjanin imenom, voļom pak i žeļom u štiveńu izprazni kńiga Ciceronovi jest bio Cicero. Đ. Rapić 91. — *h) koji hlepi za tuđom pohvalom, isporedi* tašt, sujetan. *aa) o čeļadetu.* Vjetric blagi, slava izprazniih. P. Kanavelić, iv. 23. Izprazni običaju faliti svoja dilovańa. A. Baćić 227. Ne ima biti tašt, izprazan ni vitreušast. M. Dobretić 63. — *bb) o onome čim se čeļade onakovo pokazuje.* Pomrzivši sve isprazne gizde ludijeh. B. Kašić, per. 9. Bez nijednijeh izpraznijeh uresa. V. Andrijašević, put. 81. Zelembaći na glavi jesu za pokarańe narešeńa izpraznoga. M. Zoričić, zrc. 140. — *i) uopće o čeļadetu koje malo vrijedi, osobito radi neznańa.* Izprazni su svi ļudi u kojima nije znańa. A. Baćić 2. Ali oćeš li znati, o čoviče izprazni, da je vira brez dobrije dila mrtva? (‚Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est?' jac. 2, 20). 144. — *k)* curiosus, *u osobitom smislu, o čeļadetu koje želi znati što se ńega ne tiče* A u ostali dili ńegovi ne budi isprazan za znati i. F. Lastrić, test. 325a. — *l) n.* isprazno *stoji u acc. s prijedlozima* u *ili* na *i znači što adv.* isprazno *(vidi* b). *aa) s prijedlogom* u. Ni u isprazno uzima dušu svoju. B. Kašić, nasl. 289. Ne uzmi ime Božje u isprazno zrc. 41. Pokli se ne uzimļe u izprazno ime Božje. I. Đorđić, salt. 37. Ne uzmi u isprazno ime Božje. I. A. Nenadić, nauk. 28. Da bi učinili bili u isprazno onaj odlučak. A. Kanižlić, kam. 709. Nemoj uzeti ime Gospodina Boga tvoga u izprazno. J. Matović 341. — *bb) s prijedlogom* na. Nikada ne bi na izprazno riči rekao. I. Ančić,

vrat. 60. Ove riči nisu na izprazno rečene. 115. Doklen ću piti na izprazno rosu tvoje milosti? M. Zoričić, osm. 45.

b. *adv.* ìsprazno (ìsprâzno). — *Između rječnika u Mikaljinu* (isprazno, ništa ne poslujući ‚otiose'), *u Belinu* (izprazno ‚otiose' 532a), *u Stulićevu* (‚incassum, frustra, inutiliter, inaniter, invanum, otiose'). *a) vidi* a, *b)*. Što isprazno dni provodiš? M. Vetranić 1, 33. Isprazno tijem ne stoj. 1, 464. Provodiš dni tvoje u bludu isprazno tač stoje. 2, 53. Brijeme isprazno nemojmo gubiti. M. Držić 440. Ali hoć isprazno provesti tvoj život? D. Zlatarić 54b. Nijesu hotni izprazno stajati ni sidjeti. M. Divković, bes. 412b. Nikadar ne gubljaše vrijeme isprazno ali bezredno B. Kašić, per. 27. U dni moje viđaše se, o koristi gdi svak radi; uzlotrilo sada sve se, živu izprazno stari i mladi. I. Gundulić 143. I da je umrijet vele bolje, neg' izprazno dni trajati. 290. Provodit vrijeme isprazno. P. Kanavelić, iv. 8. Gore nij' stat neg izprazno. J. Kavanin 377a. Izprazno si živio, neka ti plaća izprazna bude. M. Zoričić, osm. 71. Izgubio si vrijeme izprazno. L. Radić 3. — *b) vidi* a, *c)*. Što isprazno čovjek dvori. P. Kanavelić, iv. 5. Izprazno trude se. M. Radnić 271a. Sunce nikada izprazno ni zaludu ne stoji. S. Margitić, fal. 107. Drugojačije isprazno bi bilo moliti Boga za njih. A. Baćić 511. Isprazno klanjaju mene. S. Rosa 96b. — *c) vidi* a, *d)*. Počita' Boga jedinoga i ne kuni se nime isprazno. A. Gučetić, roz jez. 31. Nego se često isprazno smijemo. B. Kašić, nasl. 40. Neka se ne uče balat ni kantat isprazno. I. Držić 73. Uzimati ime Božije izprazno . . . sveudilj se kune imenom Božim izprazno. I. Aučić, vrat. 154. Da se ne kunemo izprazno. 241b. Da se ne smije izprazno. svit. 18. Na svijet vodit duge žitke, izprazno se zabavljati. J. Kavanin 471a. Sakrivih izprazno i razbludeno pjevajući. I. Đordić, salt. 1. Nije bilo dopušteno ni neistinito ni isprazno zakleti se. S. Rosa 72b. Jeste li kada uzeli izprazno njegovo sveto i strašno ime? Đ. Bašić 25. Niti se š nim bude zaklinati ali laživo ali isprazno. J. Matović 342. — *e) vidi* a, *e)*. Da se zlo i izprazno bojiš reći ne smijem F. Lastrić, ned. 210. — *f) vidi* a, *h)*. Da se načinjaju izprazno. I. Držić 284. Kako se isprazno oblači. J. Banovac, pred. 59. Faleći se izprazno rad svojih postova. A. Kanižlić, kam. 245. — *g) vidi* a, *k)*. Od njega mlogo govoriti i istraživati isprazno. F. Lastrić, test. 271a. Niti se ima istraživati isprazno. 322.

ISPRAZDNITI, *vidi* ispraznìti.

ISPRAZLJIV, *adj. vidi* isprazan, a, *h)*. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka*. Naučan, izprazljiv i oho. M. Radnić 54b.

ISPRAZNICA, *f. žensko čeljade isprazno*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: ‚mulier otiosa'.

ISPRAZNIK, *m. čovjek isprazan (vidi* isprazan, a, *b))*. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (isprazník, koji ne posluje ništa ‚otiosus'), *u Belinu* (izprazník ‚otiosus' 532a), *u Stulićevu* (‚otiosus, nihil agens'). Gonit izpraznike. I. Držić 301.

ISPRAZNINA, *f. vidi* ispraznost. — *Na jednom mjestu* XVII *vijeka*. Da češ uživati u vijeke Boga, ako iz srca uzpogrđuješ ove ništarice i od ništa izpraznine u ovomu kratkomu životu. M. Radnić 566a.

ISPRÀZNITELJ, *m. čovjek koji isprazni*. — *Na jednom mjestu* XVIII *vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (‚evacuans'). Jedan zao smrad otrova gostilnicu, on izlazište iz jedne jame koju izpraznivaše: ‚Kako mi je žao za vas!' reče Khinki k izpraznitelom. A. T. Blagojević, khin. 69.

ISPRÀZNITELJICA, *f. žensko čeljade koje isprazni*. — *U Stulićevu rječniku*: ‚evacuans'.

ISPRÁZNITI, ìsprâznîm, *pf.* evacuare, *učiniti da što (objekat) bude posve prazno*. — *Složeno*: iz-prazniti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Između* z *i* n *ispalo je* d *(vidi kod* prazan) *još od prvijeh vremena; ali se nalazi još u jednom primjeru* XVI *vijeka*: isprazdne. A. Dalmatin, ap. 41b. — *Riječ je stara, isporedi stslov.* isprazdniti, isprazniti, *rus.* испоро́жнить, испразднить, испражнить. — *Između rječnika u Vrančićevu* (isprazniti ‚exinanire'; izprazniti ‚vacuare'), *u Mikaljinu* (isprazniti, oprazniti ‚evacuo, exinanio, decapulo, exhaurio'), *u Belinu* (izprazniti, izpraznjivam ‚evacuo' 297a; izprazniti, izpraznivam ‚vacuum facio' 675b; izprazniti, izpraznujem ‚exinanio' 749b), *u Bjelostjenčevu (vidi kod* ispražnjivati), *u Voltigijinu* (isprazniti *i* izprazniti, izpraznim, ispraznujem ‚vuotare, evacuare' ‚ausleeren'), *u Stulićevu* (ispraznìti, ispraznujem *i* ispraznivam, *i* izprazniti ‚evacuare, deplere'), *u Vukovu* (‚ausleeren' ‚evacuo'), *u Daničićevu* (‚evacuare').

1. *aktivno*.

a. *sa značenjem kazanijem sprijeda. a) uopće, može biti i u prenesenom, metaforičkom smislu*. Mi inako ne mogosmo, što ne bismo izpraznili vse ostale listove, inako ne bismo mogli zapisati. Spom. sr. 1, 80. (1406). Bogatih mnozih ispraznìv ostavi. M. Marulić 213. Sud s stvari zgor rečenimi u vrulu najedno izprazni. P. Zoranić 66a. Izprazniv bisake, tere k majci, a napuniv, tere k djevojci. (D). Poslov. danič. 36. Da izprazni korab u more. Glasnik. 31, 302. (1704). Nikadare neće je *(čašu)* izprazniti. A. Vitaljić, ist. 235. Zgrade izpraznite, zbite u ništa. I. Đordić, salt. 461. Car izprazni pedeset čaša. A. Kanižlić, kam. 111. Da izprazni i iztrese *(kesu)*. V. Došen 87b. Tko kraljeve pazi hazne, da ju drugi ne izprazne. 180b. Ter mu čini pružit ruku na čašu i izpraznit je. Đ. Bašić 240. Kuge koje su izpraznile tolika sela. 119. Porazit državе, izpraznit gradove. 197. Ispraznit moj trbu. N. Palikuća 44. I sasvijem hazne ispraznismo. Nar. pjes. vuk. 5, 492. — *prema lat.* evacuare, *u smislu: ne ispuniti (isporedi* 3, b *pri kraju)*. Izprazniti obećanje. N. Rańina 156a. paul. gal. 3, 17. — *b) kad se izriče što se vadi kod ispražnivaња, ono stoji: aa) u gen. s prijedlogom* od. Srce moje od svakoga nekorisna brinuća i skrbi isprazni. B. Kašić, nasl. 158. Da bi umil tebe od sve ljubavi stvorene izpraznit. A. Georgiceo, nasl. 221. Ki svom snagom svijet isprazni od svijeh srda i nakazni. G. Palmotić 2, 465. Faraun pokajan, da je svoju kraljevinu od toliko podložnika izpraznio koji slušahu kako sužnji, oružan on isti glavom sa svom vojskom ide za njima. B. Zuzeri 109. Tribuje izprazniti svoje srce od svi pohlepa. I. J. P. Lučić, doct. 41. — *bb) u instr. s prijedlogom* s. — *samo u jednom primjeru* XVIII *vijeka*. Radi toga namisli, da sanduke s novci a kraljestvo s ljudmi izprazni. E. Pavić, ogl. 446. — *c) u osobitom značenju: izbaciti (pušku), vidi* 2. *pri kraju*.

b. *objekat je ono što se vadi, kad se što ispražnjuje. a) u pravom smislu. — samo u dva primjera*. S. otče, oškrbil si Rim, iž njega Grgura ispraznivši. F. Glavinić, cvit. 73a. Neka izprazni, razčini i u ništar obrati i iskoreni od tila čovičanskoga svake čari. L. Terzić 245. — *b) u pre-*

nesenom smislu, vidi iskaliti. Sudac hoti naglost vrhu ńega ispraznìti. F. Glavinić, cvit. 239a. Hitno dakle vaše srǵbe na me izpraznite. I. Zanotti, en. 10.

2. *pasivno.* Ako vidiš kuću ispražńenu, toj prilikuje muku i trud. Zborn. 129a. Kad Ivan imi očitovanja Božja, jur limb od svetih otac biše izpražńen. F. Glavinić, cvit. 13a. Gdi sude nahodi od zla izpraznene. A. Georgiceo, nasl. 336. Po tebi je pakao izpraznen. A. Kanižlić, utoč. 196. — *U osobitom značeńu (vidi* 1, a, *c)).* Izpražńena puška ‚scaricato, sparato, inteso d' archibuggio' ‚explosus'. A. d. Bella, rječn. 649b. Izpražńene puške Mujagine. Nar. pjes. juk. 152.

3. *sa* se, *pasivno ili refleksivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (‚evacuari etc.'). Za napuniti jedno mjesto vaļa da se izprazni drugo. M. Radnić 230b. Svo je ista *(rijeka)* u proteku, izpraznit se vijek no more. J. Kavańin 438a. Da se izprazni sve misto od očišteńa. Ant. Kadčić 372. Načinite haznu koja se neće nikad ispraznìti. Vuk, luk. 12, 33. Sa svijem će se ispraznìti zemļa. Đ. Daničić, isai. 24, 3. — *U ovijem primjerima znači: iscrpsti se (vidi* 1, b), *pa po tome: nestati. (Ļubav)* se ne more izpražniti. I. Ančić, vrat. 15. Moji se dnevi izpraznìše. A. Vitaļić, ist. 337a. Na priliku od dima . . . lita moja izpraznìše se. 340. Nijednom bo zločom onako sva dobrota i svetińa kriposti ne izprazni se, kako zločom od holosti. F. Lastrić, ned. 328. Da ļubav Božja neće pomankati o izpraznìti se s ikakvom pogrdom ļudskom. J. Matović 453. — *Prema lat.* evacuari *u prenesenom smislu: ne ispuniti se.* Milošća se nigdare ne upada, ili se proročastva izprazne. Bernardin 22. paul. 1cor. 13, 8. Ļubav nikada ne opada, ako proročanstva izprazne se. N. Rańina 36b. Ļubav nigdar ne odpada, ili se proročastva izprazdne. Anton Dalm., ap. 41b.

ISPRAZNIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚evacuativo' ‚evacuans'. — *nepouzdano.*

ISPRAZNOGLAGOLAŃE, *n. u Stulićevu rječniku: uz* ispraznogovoreńe. — *sasma nepouzdano.*

ISPRAZNOGOVOREŃE, *n. u Stulićevu rječniku:* ‚vaniloquentia'. — *sasma nepouzdano.*

ISPRAZNORUČAN, ispraznoručna, *adj. u Stulićevu rječniku:* ‚otiosus, deses, desidiosus', *gdje ima i adv.* ispraznoručno ‚negligenter, segnitor, desidiose'. — *nepouzdano.*

ISPRAZNORUČE, *adv. u Stulićevu rječniku: uz* ispraznoručno. — *nepouzdano.*

ISPRAZNORUK, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. ispraznoručan. — *sasma nepouzdano.*

ISPRAZNOSLAVAN, ispraznoslavna, *adj. vidi* isprazan, a, *b).* — *Načińeno od* isprazan *i* slava *nastavkom* bu *prema tal.* vanaglorioso. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Ne budi oho ni izpraznoslavan. M. Radnić 35b.

ISPRAZNOSLOVĻE, *n. u Stulićevu rječniku:* ispraznoslovje, v. ispraznogovoreńe. — *sasma nepouzdano.*

ÌSPRAZNÔST (ìsprâznôst), *f. osobina onoga što je isprazno ili onoga koji je isprazan, i u konkretnom smislu ono što je isprazno. teško je naznačiti u svakom primjeru pravo značeńe; naj češće stoji prema značeńima kod* isprazan, a, *b) i f) i h), i odgovara lat.* otium, vanitas. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (izpraznost, praznovanjo ‚otium'), *u Belinu* (izpraznos ‚inanitas' 749b; ‚vanitas' 751a; ‚desidia' 532a), *u Voltiğijinu* (izpraznost ‚vuotamento, vacuità; vanità' ‚das ausleeren; eitelkeit'), *u Stulićevu* (‚otium, desidia etc.'). Izpraznos oda svijeh grjehova jes mati. N. Dimitrović 4. Hotinje neredno, izpraznos s kim slidi, srcem se sadruža. D. Rańina 83b. Kom smisli, znaj, moje biće sva odnita taštine tej tvoje izpraznos od svita. 132a. Nu sad pokli kroz svjet sveti znat mi od stvari da istina, da je sve izpraznos i taština. 143a. Misliti izpraznosti i tašte stvari grijeh je venijal. A. Komulović 13. Ispraznost u istinu uči mnogu zloću. M. Divković, bes. 214a. Pritoći isprasnos od one misli. B. Kašić, iń. 30. Tudijer se na ispraznosti od srca običajne povratiš. nasl. 110. O taštine, o ispraznosti svjetovne! per. 91. Uklonit ćemo se od izpraznosti. M. Orbin 2. Nevjernos je tva istina, druźba izpraznos i taština. I. Gundulić 229. Nastoj da u tvojoj kući ne nađe mjesta izpraznos. I. Držić 71. Kad god posred grada u ispraznos mir se obrati, mir nikako nego tada zločestvo se ima zvati . . . Ispraznos je gora od boja, s kom dohode sve protive . . . Ki ne uzimļu vrijeme svoje u ispraznosti provoditi. G. Palmotić 2, 6. Od dobar je svijeh daleče, na ispraznost ki se dava. 2, 19. Ispraznos je zla junacim. 2, 373. Tko bi ogled izpraznosti. I. V. Bunić, mand. 15. Ispraznostim da hudoba ńegov dragi puk ne išteti. P. Kanavelić, iv. 210. *(Poštenje)* svitovńe puno izpraznosti. I. Ančić, ogl. 30. Uklańati se od svake ispraznosti. P. Posilović, cvijet. 6. O ti koji ležiš u ispraznosti! 51. Pogrđeńe izpraznosti od svijeta. M. Radnić 1. Služe ńegovijem izpraznostma. 239b. Izpraznost izpraznostije i sve je izpraznost. 240a. Po sebi je ovo izpraznost i olost. S. Margitić, fal. 148. Mnoge hude zlobe, grijehe . . . naučila nas je izpraznost. K. Maǵarović 5. Od tašte slavo, ali izpraznosti. 76. Što je dakle u izpraznostih mećat zlato. J. Kavańin 28a. Srebra i zlata prjeko dosti, i to izpraznost izpraznosti. 43b. Božja milos kad ostaje, sve izpraznos i ništa je. 88a. U gradu gdje se ležu izpraznosti. 109b. Vrijeme u ludosti i izpraznosti kô se meće. 437b. Premda stoje u pokoju, nij' izpraznost ńima dana. 501b. Iz srca moga izaje svaka izpraznos i taština. 526a. Zašto ļubite izpraznos i išteto las. A. d. Bella, razgov. 165. Stvari vremenite ne kažu drugo neg izpraznos i taštinu. B. Zuzeri 178. Većma se pripravļaju za izpraznosti, nego za primiti oni s. sakramenat s čistoćom. J. Banovac, razg. 46. Niti sam sidio s saborom izpraznosti. izkaz. sab 5. Popuštaju u ispraznost svoje vrime. pred. 47. Mrzim na izpraznosti svitovńe. prisv. obit. skaz. 28. Povrativši se ostali na ispraznosti svitovńe. F. Lastrić, test. 208a. Nastojimo više gojiti tilo ispraznostmi svitovńim. 329a. Koliko ćete žestoko razlog davati od vrimena potrošenoga u izpraznosti i sagrišeńu. ned. 28. Ne more se brez velika uvrideńa Božijega i sramote izpraznost koja svitovńa misliti, govoriti ili činiti. 318. Izpraznost od ispraznosti. svet. 130b. U odeći čistoj i skladnoj bez ikakve ispraznosti i ohole naprave poći u crkvu. I. A. Nenadić, nauk. 194. Tlačeći hrabreno svjetovne izpraznosti. A. Boškovićeva vn. S velikom izpraznostju pročatena su imena episkopa. A. Kanižlić, kam. 391. Izpraznost izpraznosti i sva su izpraznost! uzr. 43. Govorili su ispraznosti. S. Rosa 12a. Ispraznost je dakle neslana uzdat se u imańe. 110b. Da ga nije učinila ni za ispraznos. 183b. Ne trpi Bog svitovńe izpraznosti. V. Došen 13a. Dobra koja kad izuživa Salamun, bi usilovan spovideti da ne samo su taštine i izpraznos, nego... Đ. Bašić 8. Da je na svijetu sve izpraznos i taština. 11. Mladica koja se čuva od izpraznosti i izvańština. 14. Znadući,

da će se kraļ na taku izpraznost prignuti i podpisati. And. Kačić, kor. 297. Ispraznost i nepodobnost te odiće čisti sveti blagosov crkveni. Ant. Kadčić 87. Premda se nahodimo u većoj izpraznosti i prijevari. J. Matović 476. Odricaña i odličeña djavla paklenoga i ńegovi ispraznosti i ostali imba i opačina. M. Dobretić 51. Od svita i ńegovih različitih ispraznosti. 67. More biti koja ispraznost u istomu pokorniku da se prikaže svet i dobar svomu ispovidniku. 157. Sve je varava izpraznost, sve što mi svijet prinosi. I. M. Mattei 149. Razgovor vrhu izpraznosti svita. I. J. P. Lučić, razg. 1. Boga pogrdiše s ispraznostju luda veseļa. 29. Tvoja ispraznos, tvoja razbludnos. A. Kalić 95. Prokleto grlo tvoje koje je od oholosti i izpraznosti biserom se kitilo. Đ. Rapić 4. I to svidoči isti Solomun u kńiga od izpraznosti. 23. — u ispraznost *znači što i* u ısprazno *(vidi* isprazan. a, *l) aa))*, isprazno. Zakleti se u ispraznos, to jest bez potrıbe, grijeh je venijal. A. Komulović 17. Nemoj uzeti u izpraznost ime Gospodina Boga tvoga. M. Divković, nauk. 179b. U izpraznost kupio si odiću ako je nigdar ne oblačiš. M. Radnić 555. U izpraznost Božje ime ne bi glasit svud čulo se. B. Betera, čut. 138. Ne imaš uzimati u izpraznost ime Gospodina Boga. S. Margitić, ispov. 30. Mnogi psuju ga, krivo se ńim kunući i u izpraznost spominajući. fal. 7. Ovo su koji svoja dobra u izpraznost arče. 248. Ne zakuni se u izpraznost ımenom Božjim. I. Grličić 43. Ne uzmi ime Gospodina Boga tvoga u izpraznost. A. Baćić 66. Učińene u taman ili u izpraznost. J. Filipović 1, 126a. Niki smo naučili proklinati, niki u ispraznost kleti se. F. Lastrić, test. 16b. Ovako uzimati ime Božije nije u ispraznost, nego na slavu ńegovu. ned. 114. Ne uzmi u ispraznost ime Božje. I. A. Nenadić, nauk. 115. Ovu stvar neobičajnu ne učiniše u izpraznost. A. Kanižlić, kam. 359. U ispraznost i zaludu izgovarajući ńegove svete riči. Ant. Kadčić 193. Ne bi se služio s ričma oli s formom od sakramenta u izpraznost. M. Dobretić 13. Uzeo je veće i veće puta u izpraznost Boga i pogrdio. 77. Ne uzmi ime Gospodina Boga tvoga u izpraznost. B. Leaković, nauk. 260.

ISPRAZNÒVATI, ispràznujêm, *impf. isprazno (nepametno, vidi* isprazan, a, *f)) misliti. — Postaje od* isprazan. — *Na jednom mjestu* xvii *vijeka.* Neka razumije kraļ, poglavica i velik, da je čovik, i neka ostavi izpraznovati i misliti da nije podložan, kakono čovik, svakijem tugami i u prah obraćenju. M. Radnić 75b.

ISPRAŽITI, ispražîm, *pf. vidi* ispržiti. — *Složeno:* iz-pražiti. — *Od* xvi *vijeka (vidi i* F. Miklošić, lex. palaeoslov.2 *kod* ıspražiti), *a između rječnika u Voltiǵijinu* (‚friggere' ‚backen'). Studen led ki *(cvijetak)* sasma ispraži. Š. Menčetić—G. Držić 458. Život mi porazi kako cvijet grun leda, kada ga ispraži. 482. Neka budu kako sijeno koje raste vrhu kupa, ko je prije izpraženo neg ga iskupstit tko pristupa. 1. Akvilini 90. psal. 128, 6.

ISPRAŽŃÁVATI, ispràžńâvâm, *impf. vidi* ispražńivati. — *Na jednom mjestu* xviii *vijeka.* Čašu po čašu ispražńavajući. D. Obradović, živ. 28.

ISPRÁŽŃÊŃE, *n. djelo kojijem se isprazni. — Stariji je oblik* ispražńenje. — *Nalazi se pisano sa* zń *i (griješkom) sa* zn *mj.* žń. — *Između rječnika u Mikaļinu* (ispražńenje), *u Belinu* (izpraznenje ‚evacuatio' 297a; ‚exınanitio' 749b), *u Bjelostjenčevu* (izprazneńe), *u Stulićevu* (ispraznenje). Po ispraznenju misli i briga sfjetovnijeh. B. Gradić, djev. 41. Budi grihov mojih izpraznenje. F. Glavinić, svitl. 130. Budi mojih zlih ćudih izpražńenje. P. Radovčić, nač. 462. Budi meni od zloćud mojih izpraznenje. F. Parčić 88. Bude na ispraznenje svake oblasti neprijateļa. J. Banovac, blagosov. 12. Budi meni izpraznenje moji griha. B Pavlović 53. Nespoznanstvo jest neprijateļ duše, izpraznenje dostojanstvi. F. Lastrić, ned. 386. Pričešćeńe neka bude meni zloća mojih izpraznenje. A. Kanižlić, bogoļubn. 176. Ispraznene srca od svijeh stvari svjetovnijeh. J. Matović 292. Vaļa kadkad bolest ispražńenjem naravi priteći. J. S. Reļković 169.

ISPRAŽŃÍVALAC, ispražńivaoca, *m. čovjek koji ispražńuje. — U Stulićevu rječniku:* ispraznivalac, v. ispraznitelj.

ISPRAŽŃÍVALICA, *f. žensko čeļade koje ispražńuje. — U Stulićevu rječniku:* ispraznivalica, v. ispraznitelica.

ISPRAŽŃÍVAŃE, *n. djelo kojijem se ispražńuje. — U Vukovu rječniku*

ISPRAŽŃÍVATI, ispràžńujêm *i* ispràžńîvâm, *impf.* ispraznıti. — *isporedi* ispražńavati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Nalazi se pisano i sa* zń *i (griješkom) sa* zn *mj.* žń. — *Od* xvi *vijeka, a između rječnika u Belinu (praes.* izpraznivam, izpraznivam, izpraznujem, *vidi kod* ispraznıti), *u Bjelostjenčevu* (izpraznujem, izpraznıti ‚evacuo, depleo, decapulo, exinanio, exhaurio, capulo'), *u Jambrešićevu* (ispraznujem ‚evacuo'), *u Voltiǵijinu (praes.* ispraznujem *kod* ispraznıti), *u Stulićevu* (ispraznivati, ispraznivam ‚in evacuando etc. esse' *a kod* ispraznıti *ima praes.* ispraznujem *i* ispraznivam), *u Vukovu* (ispražńivati, ispražńujem ‚ausleeren' ‚evacuo').

a. *aktivno.* Ov grih ispražńuje mošńu. Transit. 83. A šaranu li tulicu nigdar ne izpražńiva. H. Lucić 214. Krivine proštenjem od otpuštenja ispraznjuješ. B. Kašić, rit. 118. Premda ga *(osijek)* pokrivaju vode, odbija i izpražńuje vodu. M. Radnić 526b. Lud je tko svoj mijeh ispraznuje, za napunit tud. (D). Poslov. danič. 57. Bože koji prošastnih sagrišenji krivine proščenjem odpuščenja izpražńuješ. L. Terzić 18. I izpražńivaš skup žerave. J. Kavańin 342b. I tako čińaše ju *(škrińu)* svaki dan prid sobom i prid velikim misnikom izpražńivati. E. Pavić, ogl. 335. Izpraznujući poglavstva i mogućstva, priveo je slobodno, očito pridobivajući ńe po samu sebi. I. Velikanović, uput. 3, 495. Izpraznujuć tilo. J. S. Reļković 251. Burad šmrkom ili nategačom ispraznuju. P. Bolić, vinodj. 2, 339.

b. *sa* se, *pasivno i refleksivno.* A plitica kao se ispražńuje. M. Držić 263. Ne ispraznuj se falom. M. Radnić 30a. On izlaziše iz jedne jame koja se izpražńivaše. A. T. Blagojević, khin. 69.

ISPRĆATI, ispŕcâm, *pf. prorasti (o repi, luku, krtolama itd. što nijesu već u zemļi, tako i o žitu), procvasti (o povrću koje već nije dobro jelo kad procvate). — Složeno:* iz-prcati. — *Akc. je kao kod* iskončati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Vukovu (gdje je zlo zabiļežen akcenat):* isprcati, ısprcâm, ısprcao luk, t. j. izvretenao, prorastao, cf. izvretenati *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* ‚Od veliko kiše, šenica mu je na gumnu isprcala. *u Stonu.* M. Milas.

ISPRĆITI, ispŕcîm, *pf.* ad satietatem futuere (proprie de hirco). — *Složeno:* iz-prćiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPRĆÉKNUTI SE, ispŕćêknêm se, *pf. pružiti se. — Složeno:* iz-prćeknuti. — *U naše vrijeme*

u Lici. ‚Đe je Vaso?‘ ‚Eno ga, isprćeknuo se u ladu kao krepana mrcina‘. J. Bogdanović.

ÌSPRDAK, ìsprtka, *m. (u šali) što postane kad ko prdne. — U Vukovu rječniku:* ‚erzeugniss des furzers‘ ‚crepitus (?)‘ *s primjerom:* Kolišno je dijete kao isprdak (‚österr. furzknödel‘).

ISPRDEĻÙSKATI, isprdeļùskâm, *pf. izbiti, istući prdeļuskama (zaušnicama). — Složeno:* iz-prdeļuskati. — *U Vukovu rjčniku (gdje je zlo zabiļežen akcenat):* isprdeļúskati, isprdèļûskâm ‚einem mehrere ohrfeigen geben‘ ‚colaphis percutio‘ *s dodatkom da se govori u Dubrovniku.*

ISPŔDJETI, ispŕdîm, *pf. složeno:* iz-prdjeti.

a. *aktivno. a) u Dubrovniku se kaže za šalu (ali prostaćki) djeci kad im se miješaju zubi:* ‚Isprdjela ti je baba zube‘. P. Budmani. — *b) udarcem izbiti, iskopati. — u Lici.* ‚Ostav'te se, djeco, bacańa s kameńem i tijem škriļama, isprdiće jedan drugom oko‘. ‚Ostav'te se, djeco, škriļańa, isprđeće jedan drugom oko‘. J. Bogdanović.

b. *sa* se, *refleksivno. — U Stulićevu rječniku:* isprdjeti se prema komu ‚oppedere alicui‘, *i u Vukovu:* ‚sich ausfarzen‘ ‚satis pepedisse‘.

ÌSPRDNUTI, isprdnêm, *pf. izbaciti prdnuvši. — Složeno:* iz-prdnuti. — *Akc. je kao kod* izginuti. — *Radi oblika vidi* prdnuti. — *U naše vrijeme. (Lisica)* od straha p..e i isp..e tefter. Nar. prip. vuk. 205.

ISPREBÁDATI, isprèbâdâm, *pf. vidi* isprobadati. — *Složeno:* iz-prebadati. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izprebadam, izprebosti, izprobadam ‚perfodio‘. v. izbadam, *i u Stulićevu:* izprebadati, v. isprobadati.

ÌSPREBÍJALAC, isprebijaoca, *m. čovjek koji isprebija. — Samo u Stulićevu rječniku:* ispribijalac *i griješkom* ispribijaoc ‚qui fustibus caedit‘.

ISPREBIJANICA, *f. isprebijano žensko čeļađe. — Samo u Stulićevu rječniku:* ispribijanica ‚fustibus caesa‘.

ISPREBIJANIK, *m. čovjek isprebijan. — Samo u Stulićevu rječniku:* ispribijanik ‚fustibus caesus‘.

ISPREBÍJÂŃE, *n. djelo kojijem se isprebija. — Stariji je oblik* isprebijanje. — *U Mikaļinu rječniku:* ispribijanje ‚verberatio‘.

ISPREBÍJATI, isprèbîjâm, *pf. posve prebiti, naj češće iperbolički: izbiti, izlupati, istući. — Složeno:* iz-prebijati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVII *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (ispribijati, izbiti ‚verbero, verberibus afficere, fustibus vel virgis caedere‘), *u Stulićevu* (isprebijati, v. ispribijati; ispribijati ‚fusto alicujus ossa comminuere, contundere, h. e. aliquem vehementer caedere‘), *u Vukovu* (koga, šta ‚vielfach zerschlagen‘).

1. *sa značćnjem kazanijem sprijeda.*

a. *aktivno.* Žestoko ju isprebijaše. B. Kašić, fran. 173. Paček ju još gorimi dilijem nemilo isprebija. por. 93. Zapovidi slugam da ju i oni bićima isprebijaju. 104. Ovi 'o ono starac bio ki 'o našega Muhameda štapom noćas izpribijo. J. Palmotić 423. Patrijarhu tako je izpribijao, da je do tri dni umro. A. Kanižlić, kam. 160. Na jezićnika skočiše, da ga izpribijaju. 621. Palicami ga ispribijaše. utoč. 134. Ispribija i istuče ju nemilo. E. Pavić, ogl. 162. Nemoj da ti ispribijam sve kosti. N. Palikuća 44. Balam tovaricu izļušti i ispribija. I. J. P. Lučić, razg. 46. Topuzom mu robra isprebija. Nar. pjes. vuk. 4, 139. Jadnoga vuka svoga isprebija. Nar. prip. vuk. 227. Mnogi isprebijaju noge i ruke. Vuk, građ. 102. Kocima ih jasenovijem dobro i dobro isprebijaju. S. Ļubiša, prip. 154. Isprebijaju fratra. 208. Da te nije isprebijao vetar u putu. M. P. Šapčanin 1, 112.

b. *pasivno.* Evo ga izružena, isprebijana i iskrvavļena. B. Kašić, is. 58. Radi dobra nauka bi zlo isprebijan. iń. 35. Kruto rańen i ispribijan. A. Kanižlić, kam. 697. Dok mi rok ne dođe, da ufaćen, svezan, trzan, izpribijan umrem! uzr. 96. To su izprebijani Danci jedva dočekali. M. Pavlinović, rad. 87.

c. *sa* se, *refleksivno.* Pripovijeda se da je nekakva žena (koja nije bila vještica) namazavši se onom masti, mjesto ‚ni o trn, ni o grm‘, nehotice rekla: ‚i o trn i o grm‘, i polećevši, sva se isprebijala koje o šta. Vuk, poslov. 222.

2. *zamijeniti jedno za drugo, nadoknaditi, vidi kod* prebiti. — *U Vukovu rječniku:* jedno za drugo ‚gegen einander berechnen‘ ‚compenso‘, cf. prebiti *s primjerom iz narodne pjesme:* I da ova zla isprebijamo.

ISPRÈBITI, *pf. vidi* isprebijati. — *Složeno:* iz-prebiti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* ispribiti *uz* ispribijati.

ISPREBÒSTI, isprebòdêm, *pf. vidi* isprebadati. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* isprebadati), *i u Stulićevu:* izprebodsti *uz* izprebadati.

ISPRÉĆI, isprêgnêm, *pf. vidi* ispregnuti.

ÎSPRED, *praep. sastavļeno:* iz-pred. — *Stoji s genetivom. — Akc. je kao kod* ispod. — *Isporedi* ispreda. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Mikaļinu* (dignuti isprid očiju *kod* dignuti 63[b]; *a napose nema), u Voltiģijinu* (isprid, isprjed ‚avanti, dinanzi, innanzi‘ ‚vor, voraus‘), *u Stulićevu* (izprid ‚d'avanti, serve al moto da luogo‘ ‚ante, a fronte‘), *u Vukovu* (‚vor-hinweg‘ ‚e conspectu‘), *u Daničićevu* (isprêdь ‚ante‘).

a. *znači micańe od mjesta koje je pred onijem što se pokazuje genetivom. i u metaforičkom i prenesenom smislu.* Biše vzel ispred očiju. Mirakuli. 142. Odnesite zle misli vaše isprjed očiju mojijeh. N. Rańina 73[b]. isai. 1, 16. Nemoj me prognati isprid lica tvoga. M. Vetranić 1, 394. Izprid smrti uteci. 2, 370. Pobeže Muratь isprêdь kneza Lazara. Okáz. pam. šaf. 74. *(oko* 1554). Zašto se isprid ńega nitkor neće moći skriti. A. Gučetić, roz. jez. 298. Izpred lica srģbe ogńene i pristrašna gńiva tvoga oblas tvoja mnoga uzdignuvši vrže mene. I. Gundulić 203. Izprid mača kad ńegova jedva s glavom živ uteče. 360. Jedva despot živ uteče izpred sablje sve krvave. 387. Čim poplaha prva mine, izprid vojske tuj se ukloni. 520. Zato ga Petar isprid sebe progańaše. F. Glavinić, cvit. 203[b]. Kad se dvigneš izprid izpovjednika. I. Držić 246. Da ga ne bude izagnat izprid sebe. 317. Vidiše ga otiti izpred očiju ńih. M. Jerković 81. Isprid usta punijeh straha na daleko svak lježaše. G. Palmotić 1. 23. Kô se on jedva s bijegom shrani isprid sablje ńih junačke. 1, 338. Što su kleta svoga bana isprid moga mača skrili. 2, 146. Isprid mladijeh djevojaka sramotno smo utekli. 2, 395. Pobjože isprid slava svjetovnijeh. I. Đordić, ben. 90. Bižaše isprid ļuski očiju. J. Banovac, pred. 140. Od strah*(a)* bi biža u drugu kraļevinu izprid srģbe sudca. razg. 149. Moj otče, digni ovu čašu izprid moji očiju. 158. Odnesi te molitve iz prid pristoļa našega Boga. J. Filipović 1, 291[a]. Dan koji dižе tmine i odnima isprid očiju razuma našega. F. Lastrić, test. 59[a]. I jagńe bježi izpred noža. (Z). Poslov. danič. 28. Izpred ogńa u vodu, a izpred vode u goru. (Z).

36. Zato ga otira izprid sebe. M. Zoričić, zrc. 84. Šḷe ga izpred sebe. Đ. Bašić 99. Ovako govoreći dignu mu se izprid oči. 210. Iztira ih izprid sebe. And. Kačić, kor. 69. Usta Gaja ves'o ispred cara. Nar. pjes. vuk. 1, 628. Moja majka do pred crkvu pođe, men' ostavi da siguram ručak; kad mi majka ispred crkve dođe, mene golu u haḷine nađe. 2, 13. Bježi Marko ispred roditeḷa. 2, 196. Ispred sebe đerđef oturila. 3, 121. Ispred Boga ne može se nikud. Ispred Božije voḷe ni kud ni kamo. Nar. posl. vuk. 105. Uzvrdao se kao đavo ispred groma. 329. Siromaha ne teraju prazna ispred svojih kuća. Nar. prip. vuk. 113. Kao da što naglo ispred sebe uzima i trpa u usta. Vuk, poslov. 49. Idi ispred mene. Vuk, rječn. *kod* ispred. — *Amo pripadaju i ovi primjeri (isporedi* ispod, a, *b))*. Al' to snaša sluša ispred dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 306. To iz dvora niko ne vidio, već vidila sestra Grozdijanka ispred dvora s visoka čardaka. 2, 165.

b. *znači prolažeńe kroz mjesto koje stoji pred onijem što je u genetivu. razlikuje se od značeńa kod* c *i* d *i tijem što ovdje* pred *ne može zamijeniti* ispred. Kada Josafat projde izprid ńi. P. Macukat 15. S. Frane kad bi godi izprid crkve prošao, vazda bi se uvratio poklonit s. sakramentu. J. Banovac, razg. 45. Govoraše, da nije pravo da jedna sluga prođe izprid gospodara ne poklonivši mu se. 45. Prohode iz prid otara, na komu je sveti sakramenat, jedni neće uba kolino prignut. 76. Čifuti protrkujući iz prid ńega na križu visećega. F. Lastrić, test. 162a. Sad ništo proleti izprid moji vrati. A. Kanizlić, rož. 110. Kad bi godi proša izprid propetja. M. Zoričić, zrc. 18. Kad mi dragi ispred dvora prođe i pogleda uz penđere moje. Nar. pjes. vuk. 1, 237. Pošetale careve delije ispred dvora bega Ḷubovića. 1, 459. Prođe ispred kuće. Vuk, rječn. *kod* ispred.

c. *znači bavḷeńe na mjestu koje je pred onijem što stoji u genetivu (ovdje je* ispred *isto što* pred *s instr.)*. Ja sam žeḷan bela sveta i po svetu pogledati crne zemḷe ispred sebe. Nar. pjes. vuk. 1, 139. Deca viču ispred dvora. 1, 346. Końa igra čelebija Jovo ispred dvora tasta i punice. 1, 461. Kad su bili ispred Nova hana. 2, 397. Svak ispred svoje kuće neka mete. Nar. posl. vuk. 278. Uzmem oružje pa ispred kuće vrzi puškom. Pravdonoša. 1851. 31.

d. *znači primicańe k mjestu koje je pred onijem što je u genetivu (ovdje je* ispred *isto što* pred *s acc.)*. Zemḷi nica, roneći suze van, isprid tvoga lica padnul sam jadovan. N. Dimitrović 39. Mrtav Ibro ispred paše pade. Nar. pjes. vuk. 3, 93. Vičući po varoši, udari ispred dućana. Vuk, poslov. 354. Prelomi hḷebove, i dade učenicima svojim da metnu ispred ńih. mar. 6, 41.

e. *o vremenu, kao* pred *s acc.* Od sunca se voda zamutila, udarila mutna i krvava, pa pronosi końe i kalpake, ispred podne raněne junake. Nar. pjes. vuk. 2, 340. Kad je bilo ispred tavne noći. 2, 393. Kad u jutru ispred zore bilo. Pjev. crn. 36b. Kad bude ispred svršetka liturdije. Nar. prip. vuk. 161. Dođe natrag čak ispred Đurđeva dne. Vuk, dan. 5, 29. Proso se sije ispred Vidova dne. poslov. 113. Ispred božića. rječn. *kod* ispred.

ISPREDA, *praep. u Vukovu rječniku*: u pjesmi mjesto ‚ispred' *s primjerom:* Često gleda ispreda mehane.

ISPRÉDÂŃE, *n. djelo kojijem se ispreda.* — *U Vukovu rječniku*: ‚acquisitio nendo'.

ISPREDARÍVATI SE, ispredàrujêm se *i* ispredàrîvam se, *pf. vrlo mnogo darovati.* — *Složeno:* iz-pre-darivati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Nije se baš čudo ispredariva'. ‚Ne boj se, neće se on čudo niđe ispredarivati'. J. Bogdanović.

ISPRÉDATI, ìsprêdâm, *impf.* ispresti. — *Akc. je kao kod* ispítati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izpredam, izpresti ‚effilo, perneo, totum neo') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (ispredati *i* izpredati, v. ispredsti), *u Vukovu* (‚erspinnen' ‚nendo acquiro').

a. *aktivno.* Nije mu mati jezik ispredala. (Zna dobro govoriti). Nar. posl. vuk. 216. U kojoj je druga devojka zlatne žice ispredala. Nar. prip. vuk. 11. A majka i ujna ispredahu vunu. M. P. Šapčanin 1, 54.

b. *sa* se, *refleksivno.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (izpredam se, izpresti se ‚effilor'), *i u jednoga pisca našega vremena u kojega stoji u prenesenom smislu.* Zamišḷaj se oni ispredao pomalo. M. Pavlinović, rad. 55. Taj mađarski groznokaz odavna se izpredao. razl. spis. 14.

ISPREDÁVATI, ispredâjêm (ispredâvâm), *pf. predati sve (jedno po jedno).* — *Složeno:* iz-predavati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚nach einander ergeben' ‚dedo unum ex alio').

a. *aktivno.* Kako bi lekcije izpredavao. D. Obradović, basn. 390.

b. *sa* se, *refleksivno.* Starešine se Turcima ispredaju. Vuk, grad. 42. Pošto se narod po Srbiji ispredaje. 56.

ISPRÉDÊŃE, *n. djelo kojijem se isprede.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* izpredeńe.

ISPREDŃÁČITI, ispredńâčîm, *pf. svršiti predńačeńe, prestati predńačiti, ne predńačiti veće.* — *Složeno:* iz-predńačiti. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ta ti si dosad, čoče, svađe predńačio'. ‚Esam bome, ali što sam predńačio, predńačio, već sam ispredńačio'. J. Bogdanović.

ISPRÉGNUTI (ispréći), ìsprêgnêm, *pf. odriješiti końe s kola, volove ispod jarma itd.* — *Složeno:* iz-pregnuti (preći). — *Akc. je kao kod* istresti *i* izmahnuti. — *Od* XVI *vijeka (u primjeru je u prenesenom smislu), a između rječnika u Vukovu* (ispreći *i* ispregnuti ‚ausspannen' ‚solvo equos'). Kad li se protegne stvar koja dugo dan, tuj mnogiš ispregne i bude trud zaman. M. Vetranić 2, 352.

ISPRÈGRISTI, ispregrizêm, *pf. vidi* ispregrizati. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod* ispregrizati).

ISPREGRÍZATI, isprègrîzâm, *pf. pregristi sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-pregrizati. — *Od* XVIII *vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (izpregrizam, izpregristi ‚praemordeo') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (izpregrizati *i* isprigrizati ‚undequaque rodere'). Muogi crkovńaci sada proklińu sebe u paklu radi izprigrizana i nepomńivo rečena božanstvenoga oficija *(u prenesenom smislu).* I. J. P. Lučić, bit. 64.

ISPREKÁŠATI, isprèkâšâm, *pf. prekositi sve malo po malo.* — *Složeno:* iz-prekašati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Kad god on prvo nas svoju baru kosi, onda vavije našu isprekaša'. J. Bogdanović.

ISPREKÍDATI, isprèkîdâm, *pf. prekinuti sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-prekidati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *Od* XVIII *vijeka.* Dokle god svu zmiju ne izprikida i ne satare. Đ. Rapić 284. Isprekidaćemo

žice koje nas vežu sa starinom. S. Ljubiša, prip. 35. ‚Tako e strašno bura puvala, da e sila stupaca od telegrava kraj ceste isprekidala'. ‚Aa! na šta e mjesta ovaj konop isprekidan!'. ‚Ala si slab i nejačak, moj junače!' ‚Isprekidan sam ja, moj gospodine, svo ovako na tuđem poslu, pa ću sve to slabiji biti'. ‚Sva o ličina što na ńu końe peńemo isprekidana'. ‚Ovo uže ne vaļa već za tovareńe, na sto e mjesta isprekidano'. ‚Pio sam jutros veličariju, pa sam se bļujuć sav živ isprekida'. ‚Vez na dikuļi (kravi) sav se isprekidao'. ‚On se na tuđem poslu sav isprekida'. ‚On je sav isprekidan'. J. Bogdanović.

ISPREKÍVATI, isprèkîvâm, *pf. sve prekovati jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-prekivati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. — *U Vukovu rječniku:* ‚insgesammt überschmieden' ‚recudo'.

ĬSPREKO, *praep. s genetivom, znači odmičańe od mjesta koje je na jednoj strani i primicańe k mjestu koje je na drugoj strani od onoga što stoji u genetivu.* — *Sastavļeno:* iz-preko. — *Proklitička je riječ, te se izgovara ujedno s riječju što je za ńom; ako je na ovoj akc. jaki, onda* ispreko *dobiva akc. i to ili na* i (ĭspreko) *ili na* o (ispreko). *vidi kod* ispod. — *Od* XVI *vijeka, a između rječnika u Vukovu* (‚von jenseits' ‚ex illa parte' *s primjerima:* Ispreko Save, ispreko Dunava, ispreko mora). Izide niki puk tja ispriko rike velike, ka se di Velija. Dukļanin 8. Mimogredište jedno drivo ko izpriko mora grediše. 28. Tko li bi ispriko inoga kotara hotio pasti. Stat. poļ. ark. 5, 261. Tuj iz priko svijeta hrle na savjet nebrojni putnici. I. Đordić, ben. 62. Zamamļeni k ńemu hrļahu ispriko svijeta. 87. Izpriko svijeta pritezaše na poklon glave ohole od kraļeva. 99. Oće li udariti na ono selo izpreko Drine. Protokol nenad. 63. Onda ovi ispreko Morave opale iz pušaka. Vuk, građ. 92. Dovukli topove, te je iz preko Morave s jedne kose oborili. dan. 1, 19. Videći izpreko Drine tolike vatre. 3, 196. Što vam treba nečesova družba sa Moskovom iz preko svijeta? P. Petrović, šćep. 143. Dovede Sirce ispreko rijeke. Đ. Daničić, 2sam. 10. 16. Ide na te veliko mnoštvo ispreko mora. 2dnevn. 20, 2. Čekamo znak otuda ispreko Morave. M. Đ. Milićević, jur. 31.

ISPREKÒNOŽITI, isprekònožîm, *pf. odriješiti końe što su sapeti u prekonož.* — *Postaje od* iz *i* prekonož *nastavkom* i. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Ajde, dijete, one końe isprekonoži, pa i oćeraj doļe u ńivetine, ne bili se što boļe napasli'. J. Bogdanović.

ISPREKORAČÁVATI, isprekoràčâvâm, *pf. sve prekoračiti jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-prekoračavati. — *Kaže se i* isprekoračivati. — *U naše vrijeme u Lici.* ‚Na daleko 'e kameńe pro ovog potoka posađeno, ko će ovo isprekoračavati?' ‚Ja ne mogu ovo kameńe isprekoračivati, volim se izuti pa gaziti'. J. Bogdanović.

ISPREKORAČÍVATI, isprekoràčujêm *i* isprekoràčîvâm, *impf. vidi* isprekoračavati.

ISPREKRÁJATI, isprèkrâjâm, *pf. sve prekrojiti jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-prekrajati. — *Akc. je kao kod* izgovarati. ‚Molim te, gledaj mi se đe edan dan izlišiti, te bi mi nešto dječurliji isprekraja robe'. J. Bogdanović.

Popravci.

Str.		*vr.*				
	1[a],	*vr.*	21—23	*ozg.*	*izbriši:*	Ukaže se pak i B. D. Marija, i reče djavlom. M. Zoričić, zrc. 100 *(pripada pod* davao).
„	4[b],	„	27	*ozd.*	ĐÉRA	*popr.* 1. ĐÉRA.
„	6[b],	„	30	*ozg.*	cetka	„ cijotka.
„	8[a],	„	4	„	DÌNDURICA	*popr.* ĐÌNĐURICA.
„	„	„	5	„	dur	*popr.* dur.
„	31[a],	„	„	„	eresija	„ eresia.
„	60[a],	„	14	*ozd.*	*m. kao da je ńekakvo dumańsko odijelo, isporedi* fiandrotto, *ńekakro seļačko odijelo — popr.: adj. iz Flandrije (?), tal.* fiandrotto (?), *vidi* 3. gubica.
„	105[b],	„	16	*ozg.*	*poslije — vijeka — dodaj:*	(*ali vidi i* grbin).
„	152[b],	„	34	*ozd.*	*našijem*	*popr.: svojijem.*
„	158[b],	„	26	*ozg.*	*dati*	„ *davati.*
„	160[a],	„	2	*ozd.*	*dati*	„ *davati.*
„	206[a],	„	1—3	*ozd.*	*izostavi cijeli članak*	GLUBOKO.
„	208[b],	„	13 *i* 14	*ozg.*	uzimļu	*popr.* uzimaju.
„	273[a],	*vr.*	5	*ozg.*	S.	*popr.* Š.
„	300[a],	„	33	*ozd.*	muž	„ *muž.*
„	348[b],	„	5	*ozg.*	*kod b)*	„ *kod* a, *b).*
„	370[b],	„	8	„	*n. p.*	„ n. p.
„	385[a],	„	33	„	s	„ z.
„	392[b],	„	10	„	svađa	„ *svađa.*
„	398[a],	„	36	„	stvoreńe	„ stvorenje.
„	„	„	45	„	*poslije* sudiju.	*dodaj* 9.
„	399[a],	„	8	„	*c)*	*popr. e).*
„	481[b],	„	15	„	Miličević	„ Milićević.
„	„	„	17	*ozd.*	*zađńa*	„ *zađńa.*
„	553[a],	„	4	„	hajduči.	„ hajduči?
„	583[a],	„	13, 11, 10	*ozd.*	interes	*popr.* intereš.
„	„	„	1	*ozd.*	interesat	*popr.* interošat.
„	591[a],	„	18	„	*kraja* XIV	„ *početka* XV.
„	„	„	6	„	1400	„ 1407.
„	608[a],	„	33	*ozg.*	hìseta	„ hìseta.
„	„	„	35	„	*pred* ‚der theil'	*dodaj* ise, iseta.
„	616[a],	„	21	„	hitiți	*popravi* hitjeti.
„	640[b],	„	15	„	Hödîļâ,	*f. pl. popr. n.*
„	693[b],	„	17	*ozd.*	*hrepetati*	*popr. krepetati.*
„	797[b],	„	23	„	imaćan	„ imatńi.

Tisak Dioničke tiskare u Zagrebu 1887-1891.

PG
1374
R5
dio 3

Jugoslavenska akademija
znanosti i umjetnosti
Rječnik hrvatskoga ili
srpskoga jezika

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

For use in
the Library
ONLY